Universidad de Deusto
Biblioteca

GREGORII
PAPAE
1562

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

DIVI GREGORII PAPAE, HVIVS NOMINIS PRIMI, COGNOMENTO MAGNI, OMNIA

quæ extant, opera, nunc iterum accuratiore diligentia à mendis multis repurgata: quorum omnium elenchum in calce vitæ ipsius authoris habes.

Cum indice duplici, altero rerum & verborum: altero locorum sacræ scripturæ explicatorum.

Accessit insigne corollarium è Cartusia Parisiensi.

FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

BIBLIOTHECÆ OMNIENSIS SOCIETATIS JESU IHS

PARISIIS,

Apud Gulielmum Merlin, in ponte Numulariorum: Et Gulielmum Desboys, sub Sole aureo, ac Sebastianum Niuellium, sub Ciconiis, in via Iacobæa.

1562.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ludouicus Miræus Rosetanus Lectori pio Sal.

MIrari pro rei indignitate non queo satis, amice lector, quanta ignoratio veri nostra hac tempestate mentes alioqui studiosorũ obsederit. Quum enim nemo non mecum agnoscat,nemo non videat(nisi si quis talpa aut quauis leberide sit cæcior) quàm conciso & breui curriculo vita hæc circumscribitur, quàm incertus sit exitus: perpaucos tamen reperias qui se totos conferant ad exactam cognitionem vitæ illius perpetis & æternùm duraturæ,ad quam nemo non suspirat de hac valle lachrymarum, modò is piè sit Christianus.Ad hanc nos rectà in primis prouehunt disciplinæ morales & earum efficax operatio,quod vtrũque re ipsa præstitit vigilãtissimus pastor Gregorius hoc nomine primus, cuius opera en tertio nostris typis excusa petunt publicum,nec sine insigni corollario. Dolebat fateor,ante clausulam posterioris nostræ editionis quòd pontificis tanti vita de integro toties conscripta è nullis posset erui bibliothecis:hinc factum,vt è diuersis fragmẽta aliquot ad eam rem spectantia seligerem,& selecta digererem. Denique cùm postremæ huic emissioni coronis imponenda veniret,hac de re cœpi agere pluribus cum Godefrido Tilmanno Parisiensis huius Cartusiæ monacho,mihi quidem noto de meliore nota, vt vel hanc operã cõmodaret Gregorianæ sapientiæ candidatis,excuteret librariam supellectilem domus.Spes enim affulgebat illinc quod petebam, adfore, nec me frustratum iri voto. Is in duo mox incidit exemplaria.Prius in libros quatuor excurrit,cuius author scribitur Ioannes Romanæ ecclesiæ Diaconus:alterius libri sunt quinque,sed idem locis nec paucis colluxatum ac mutilum. Adde quia ἀνάνυμον est ἀνώνυμον. Si quid dandum est coniecturis, crediderim auctorem fuisse Ioãnem de Columna Romanum,prędicatorię familię primum,dein Messanensem archiepiscopum.Vtroque prior Paulus Aquileiensis ecclesię Diaconus in idem argumentum non pauca corraserat,quæ in compendium post contraxit noster hic Ioannes Diaconus,quẽ primi per prelum euulgamus, historiam eandem fusiùs executus est. Hoc igitur literarium munus nec minus sanctum,caue ne ingratus accipias: quando gentium quoque leges ingratos animaduertunt seueriſsimè.Laborem hunc nostrum boni & æqui consule. 1551.

Elogium venerandi Patris D. Ioannis de Trittenheim, Abbatis Spanhemen. Pro reuerendo P.D.Ioanne Diacono.S.Romanæ Ecclesiæ.

Ioannes Diaconus Ecclesiæ Romanæ vir in scripturis sanctis eruditus,& secularium literarum non ignarus,vita & conuersatione non secus, quàm doctrina venerabilis, scripsit ad multorum ædificationem,ad Ioannem Papam septimum satis illustri stylo grande volumen quod continet,
Vitam sancti Gregorij Papæ primi lib.4.
Et quædam alia.Claruit sub Carolo Caluô Imperatore.Anno Domini. 870.

In nomine sanctæ & indiuiduæ trinitatis, incipit Prologus

Ioannis Diaconi ad Ioannem apostolicæ sedis pontificem,de institutione, vita, doctrina, & miraculis beati Gregorij Romani pontificis,hoc nomine primi.

Beatissimo ac felicissimo domino Ioanni catholicæ & apostolicæ sanctæ Romanæ ecclesiæ præsuli, Ioannes vltimus Leuitarum.

NVper ad vigilias beati Gregorij Romani pontificis, Anglorum scilicet gentis Apostoli,lectione de Paulino ciuitatis Nolanæ præsule consuetudinaliter personante, visus es à venerabilibus episcopis diuino quodam instinctu commotus, requirere, cur tantus pontifex,qui multorum sanctorum vitas texuerat,gestis propriis in propria dũtaxat ecclesia caruisset:præsertim cum & apud Saxones,& apud Longobardorum sibi prorsus infensissimam gentem,gestis propriis vbique polléret. Cúmque venerabiles episcopi has ab vtrisque gentibus haberi quidem,sed compendiosissimè,responderent:meam quoque paruitatẽ conscisens præceperas vt vitam ipsius de scrinio sanctæ sedis Apostolicæ tantò plenius,quantò & certiùs carpere studuissem.Sed dum ego propriæ inertiæ conscius,me meis prioribus, ac per hoc sapientioribus,qui vitam eius,licet breuiter,tamen pio conatu,pulcherrimóque stylo descripserant,conferre penitus dubirarem,identidem iubendo vehementer hortatus es:vt Romanæ sedis pontificem,eiusdem sedis præsulis auctoritate describerem,cui deus omnipotens probandorum seu repellendorum scriptorum omnium specialem dederit proculdubio potestatem.Itaque tam imperiosis auctoritatibus tandem compulsus,vix primũ librũ Gregorianæ vitæ cõpleuerã:quando hunc in eiusdẽ vigiliis annua vertigine reuolutis,tua probauit pariter ac publicauit auctoritas.Ergo sollicitior factus ad cętera,pauca de multis te incẽtore,te pręceptore,te fautore,téque iudice colligẽs,in libris quatuor auxiliante domino coartaui:& secundum distributionem eiusdem doctoris,qua librum regulæ pastoralis quadripartita ratione distinxerat,ego quoque illum qualiter ad culmen regiminis venerit, in primo huius operis libro perhibui,& ad hoc rite perueniens,qualiter vixerit,in secundo disserui:& bene viuens qualiter docuerit, in tertio designaui:& rectè docens,infirmitatem suam cotidie quanta consideratione cognouerit,in quarto concluſi.Neque magnopere tempora temporibus contuli,sed rebus similibus similia coaptaui:quoniam re vera non tantum quando fecisset,sed quantum fecisset,sollicitus deflorare curaui. Inquibus quanquã multa & varia memoratu digna studio breuitatis omiserim,nihil me memini posuisse,quæ scriptorum veterum auctoritate nequeat defendi,exceptis illis miraculis quæ nostris temporibus facta,multorum adhuc superstitum viuis vocibus celebrantur.Si cui tamen,vt assolet,visum fuerit aliter:ad plenitudinem scrinij nostri recurrens tot chartaceos libros epistolarum eiusdem patris,quot annos probatur vixisse,reuoluat. Et quia quædam illarum vario tempore destinatæ,varium sensum retinent:eædémque nõnullis integræ, quibusdam verò parte aliqua diminutę pro personarum,locorum,siue temporum dispensatione videntur,finétenus relegendo conspiciat:sicque demum lucidam veritatem cognoscens, me aut cum amasiis defendat,aut cum osoribus arguat:quanquam in eo quòd tuo iudicio placeo, cunctis veritatem tuentibus me perpetuò placiturũ fore pręsumam.Peto igiturvt sicut tuis iussionibus parui humiliter:sic beati Gregorij precibus,& in hoc seculo ab ęmulorum insidiis,& in futuro à peccatorum nexibus merear misericorditer liberari,Per Iesum Christum dominum nostrum,Amen.

EXPLICIT PROLOGVS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INCIPIVNT CAPITVLA
libri primi.

1 De genere beati Gregorij.
2 Quod ἀναγνώστης fuerit.
3 De institutione eius.
4 Vbi prætor vrbanus exprimitur.
5 Vbi sex monasteria in Sicilia fecit.
6 Vbi sub abbatibus in suæ domus monasterio militans, postmodum abbas efficitur.
7 Vbi paschali sabbato ieiunare non valet.
8 Vbi à domino ieiunandi fortitudinẽ impetrat.
9 Vbi mater Syluia ei consuetudinaliter legumina mandat.
10 Vbi duabus vicibus ab angelo dei tentatur, tertia verò liberalissimus comprobatur.
11 Vbi frater furtum faciens à dæmonio vexatur, & à Gregorio liberatur.
12 Vbi fugitiuus frater cæcatur; & à nigri canis morsibus liberatur.
13 Vbi frater fugam molitus à dæmone corripitur, à Gregorio liberatur.
14 Vbi fratrum latebræ immobilitate caballorum cognoscuntur.
15 Vbi frater Iustus pro re peculiari seueriter in morte punitur.
16 Vbi eius anima de inferni cruciatibus liberatur.
17 Vbi dimissis peccatis Antonius mori iubetur.
18 Vbi Gerontius cum quibusdam fratribus se asserit moriturum.
19 Vbi Ioannes ab Apostolo sanatus à defuncto vocatur.
20 Vbi frater Merulus ex albis floribus se somniat coronatum.
21 Vbi deuenalibus Anglorum pueris percõtatur.
22 Vbi pro conuertendis Anglis Britanniam petiturus absoluitur.
23 Vbi à præsule tribus sententiis consternato redire iubetur.
24 Vbi per locustam se cognoscit continuò reuersurum.
25 Vbi à monasterio tractus diaconus cõsecratur.
26 Vbi Constantinopolim apocrisarius destinatur.
27 Vbi pro exponendo libro beati Iob enixe rogatur.
28 Vbi cum Eutychio disputans victor agnoscitur.
29 Vbi liber Eutychij ab Augusto ignibus deputatur.
30 Vbi Eutychius moriens pellem manus suæ tenebat, dicens se in ea veraciter resurrecturũ.
31 Vbi apocrisariatus Gregorij qualitas declaratur.
32 Epistola Pelagij papæ Gregorio mittitur.
33 Vbi Maximianus cum fratribus à naufragio liberatur.
34 Vbi Romana vrbs diluuio Tiberis inundatur.
35 Vbi Athesis fluuius mirabiliter solidatur.
36 Vbi dracone cum bestiis in mari necato aër corrumpitur.
37 Vbi sagittis cœlestibus cladem ferentibus Pelagius præsul extinguitur.
38 Vbi Theodor⁹ à dracone liberatus cõuertitur.
39 Vbi Gregorius ad pontificatũ nolens eligitur.
40 Vbi pontificatum subterfugere gestiens, imperatori literas latenter mittit.
41 Vbi pro concione pœnitentiam prædicat.
42 Vbi septiformem litaniam localiter ordinat.
43 Vbi octoginta homines pestilentia prostnuntur.
44 Vbi ab vrbe diffugiens indicio cœlesti mõstratur: & reductus primæ sedis pontifex consecratur.
45 Vbi noluisset summum sacerdotium veraciter demonstratur.
46 Vbi discretionis eius pfecta qualitas indicatur.
47 Vbi conabatur extra mundum & extra carnẽ fieri, & ad speciem anhelare.
48 Vbi condoluit ruinæ suæ gemitum renouari.
49 Vbi ex scriptis Anastasij patriarchæ quasi beatitudinis requiem, salutem accipiens, fontẽ sitiens, vmbram æstuans inuenit.
50 Vbi ab Andreæ illustris charitate & animo nõ recessit.
51 Vbi Ioannis exconsulis bona excellentiæ sit expertus.
52 Vbi Leandro Hispalensi episcopo respondere noluit epistolis ad se transmissis.
53 Vbi eum magno angore animi summum sacerdotium susceperit.
54 Vbi inuestigare superna iudicia nullus homo sufficere.

EXPLICIVNT CAPITVLA
libri primi vitæ beati Gregorij
Romani pontificis.

INCIPIT TEXTVS EIVSDEM:
vbi Gregorius seruus seruorum dei se scribens mediocribus vestimentis amicitur.

I. GREGORIVS genere Romanus, arte philosophus, Gordiani viri clarissimi & beatæ Syluiæ filius, præfuit Romanæ sedi annis tredecim, mẽsibus sex, diebus decem, temporibus Tiberij, Mauritij & Phocæ augustorum. Iste senatoria stirpe progenitus, tam nobilissimam quàm etiam religiosissimam genealogiã duxit, ita vt quartus Felix Apostolicæ sedis pontifex, vir magnæ in Christi Ecclesia reuerentiæ, qui basilicam sanctorum Cosmæ & Damiani martyrum via sacra iuxta templum Romuli sicut hactenus cernitur venustissimè fabricauit, eius atauus fuerit: & beata virgo Tharsilla, quæ moritura promissionis cœlestis audiuit harmoniam. Et Iesum Christum ad se recipiendum videre meruit, amita nihilominus eius extiterit.

II. Quam Gregorius geminæ nobilitatis lineam piis moribus extulit, probis actibus exornauit, adeò vt præsagio quodam Græce γρηγόριος, quod latinè Vigilantius resonat, vocaretur. Nam recta quæ docturus erat, dum viuis operibus adimpleuit: sibimetipsi vtique se vigilasse perdocuit, dum verò recta quæ faciebat, docendo quoque disseruit: vigilasse quoque dinoscitur, non solum sibi, sed etiam futuri temporis Christianis.

III. Siquidem inerant ei in tenera ætate matura iam studia, & auditurus incognita, religiosis senibus indagator solertissimus adhærebat: sumptáque doctrinæ semina tenaci memoriæ ruminanda, quæ pòst in populos mellito declamaret gutture, congerebat. Denique docilis adolescens cum transmisso communiter stylo surgentis infantiæ ad biuium Pytagoricæ literæ peruenisset, incunctanter sinistrum ramum cum seculi voluptate relinquere, & ad dextrũ cœpit cum cœlesti desiderio totis viribus anhelare.

IIII. Sed dum conuersionis suæ gratiam longius protrahens, tutius se Christo famulaturum putaret, si sub prætoris vrbani habitu mundo specietenus deseruiret, cœperunt multa cõtra eum ex eiusdem sæculi cura succrescere, ita vt non iam, sicut propositum erat, specie, sed in eo retineretur & mente.

V. Tandem patre orbatus, vbi liberam disponendarum rerum suarum nactus est facultatem, sex monasteria in Sicilia fabricans, sufficientibus fratribus cumulauit: quibus tantum prædiorum contulit, quantũ posset ad victum cotidianum deo illic militantium sine indigentia suffragari.

VI. Septimum intra Romanæ vrbis mœnia sub honore sancti Andreæ Apostoli iuxta basilicam sanctorũ Ioãnis & Pauli ad cliuum Scauri monasteriũ in proprio domate fabricauit. In quo, relictis sereeis, auro gẽmisq; radiãtibus togis, simúlque supellectilibus reliquis, in vsum pauperum erogatis: ex huius mundi naufragio nudus euasit, diúque desideratum monachicum capiens indumentum, primò sub Hilarionis, deinde sub Maximiani venerabilium patrum regimine, multis sibi sociatis fratribus, regulari tramite militauit. Post verò, cum subesse mallet, fratrum voluntia concordia imminente, præesse nonr enuit. sicut in consequentibus apparebit.

VII. Erat ei tanta abstinentia ciborum, sedulitas orationum & ieiuniorum, studiositas tam desiderata sacrorum librorum, vt infirmato stomacho lacessitus, vix subsistere proculdubio videretur. Nam cum quodam tempore incisionem vitalium, quàm Græci ἐγκοίλιον dicũt, pateretur, crebríque angustiis per horarũ momenta deficeret, & ad exitum appropinquaret, ac nisi eum fratres frequẽti cibo reficerent, vitalis ei spiritus fundit⁹ intercipi videretur, paschalis superuenit dies. & dum sacratissimo sabbato, in quo omnes etiã paruuli pueri ieiunant, ipse ieiunare non posset, cœpit plus mœrore quàm infirmitate deficere.

VIII. Mox accersio vito sanctissimo Eleutherio dudum penes Spoletum multis præposito, tũc verò eiusdem sui monasterij monacho, à quo videlicet audierat fuisse mortuum suscitatum: oratorium petiit, seseque cũ lachrymis vt saltem die illo ad ieiunandum sibi virtus daretur, in orationem dedit. Et post paululum cõpleta oratione digressus, tantam virtutem suum stomachum percepisse cognouit, vt ei cibus & moribus de memoria fundirus tolleretur. Cœpit secum mirari, quis esset, quis fuerit, & cum ad animum redibat infirmitas, nihil in se ex his quæ meminerat, recognoscere prævalebat. Cúmque in dispositione monasterij occupata mens esset, obliuiscebatur funditus ægritudinis suæ. Si vero rediret ægritudo ad memoriã cũ tam fortẽ se esse sentiret, mirabatur si nõ comedisset. Qui veniens ad vesperum, cognouit sibi tantam fortitudinem permanere, vt ad diem alterum ieiunium trãsferre potuisset. Verùm quãquam penè cotidiano languore tabesceret: nullam tamen corpori suo cupiebat quietem, quo minus aut oraret, aut legeret, aut scriberet, aut dictaret.

IX. In huius sacri monasterij penetralibus idem vir omnipotentis dei Gregorius à matre Syluia tunc tẽporis iuxta portam beati Pauli apostoli, loco qui dicitur Cella noua (quo hactenus oratorium nomini eius dedicatum, & famosum sancti Sabæ confessoris Christi monasterium, cuius laus est in sexta & septima synodo, constitutum videtur) degente, crudis leguminibus pascebatur.

X. Vbi hunc de more quædam scribẽtem angelus dei reperiens, misereri sibi flebiliter sub habitu naufragi postulabat. Cui Gregorius ex intimo corde compatiens, bis ternis nomismatibus datis, abire præcepit. Nec multo post eadem die idem naufragus redit, seque multa perdidisse, pauca verò susceptisse perhibuit. à quo pari modo senis nomismatibus sumptis, lætabũdus abscessit. Sed die tertia rediẽs, idẽtidẽ adiutorium naufragus importunis vocibus requirebat. Cui liberalissimus pater accersito vestiario alia sex nomismata dari præcipiens, cognouit in vestiario nihil nomismatum vnde posset consolari naufragum, remansisse. Quid faceret, nescibat. Aestuabat deo deuoti pectoris pietas, non sufferens vacuam proximi reliquisse miseriam. Rursus vestiarium suum, si forte vas quodlibet aut vestimentum haberet interrogans, audiuit nil penitus remansisse præter matris argenteam quæ cum infusis leguminibus mitti solita erat scutellã. Mox alacrior factus, Ergo, inquit, frater hanc defer: ne tristis abeat qui consolari quæritur pauper. Itaque delatã scutellam Gregorio satis hilariter largiente, pauper qui putabatur, lætus amplectitur, non

Universidad de Deusto
Biblioteca

iam ad expetenda:sed ad conferenda suffragia rediturus. A quo videlicet angelicæ visitationis tempore tantis miraculis,tantis est virtutibus publicatus, vt omnibus secum viuentibus exemplo fuerit & terrori; quippe qui non solus, sed socialiter cum beato Andrea Apostolo,suo monasterio signis euidentibus sit præfuisse putatus.

XI. Nam vt pauca de multis loquar,quadam die duos exinde fratres transmisit,qui aliquid emere pro eiusdem monasterij vtilitate debuissent: vnus iunior,qui prudentior videbatur:alter senior, qui custos iunioris esset. Perrexerunt vtrique,& de precio quod acceperunt, ipse qui custos iunioris missus fuerat, nesciente altero furtum fecit. Qui mox vt in monasterium sunt reuersi,atque ante oratorij limen venerunt: arreptus à dæmonio is qui furtum fecerat,cecidit.Dimissus autem à dæmonio concurrentibus monachis, abbatis iussu requisitus est an forte de eo quod acceperat furtum fecisset.Negauit,& iterum vexatus est. Dimissus,atque iterum requisitus, negauit,atque iterum vexatus est. Octo itaque vicibus negauit:octo vicibus vexatus est. Post octauam verò negationem Gregorio interrogante confessus est quòd nummos furto abstulerat:eique prostratus se peccasse testatus est,perceptáque pœnitentia, vlterius ad eum dæmonium non accessit.

XII. Alio quoque tempore dum in die natalitio eiusdem Apostoli iam meridianis horis fratres quiescerent,subitò quidam frater apertis oculis cæcatus, cœpit tremere,voces ingentes emittere,quibusvocibus testabatur ferre se nō posse quod patiebatur.Concurrerunt fratres:viderunt cæcum apertis oculis tremētem,& clamātem,& à præsentibus alienum,nihilque quod foris agi poterat sentientem.Hunc in manibus leuauerunt,atque ante altare sancti Andreæ apostoli iussu Gregorij proiecerūt:ipsíque pro eo in orationē prostrati sunt.Qui statim ad se reuersus,confessus est quia senex quidā ei apparuit,& canem nigrum ad cū dilacerandū dimisit,dicens: quare fugere voluisti de monasterio tuo? Cūque euadere de canis morsibus nullo modo potuissem : venerunt quidam monachi, & eundem senem pro me rogauerunt:qui statim iussit canē abscedere: & ipse ad me reuersus sum. Hic etiam sæpe cōfessus est postea,dicens quòd eo die quo ista ptulerat, cōsilū habuerit de monasterio fugiēdi.

XIII. Alius quoque monachus discedere ex eodē monasterio latenter disponens, oratorium ingredi voluit, sed dæmone corripiente nequiuit. Relinquebatur à dæmone quandiu extra oratorium stabat. si ingredi conabatur, statim maligno spiritui traditus vexabatur.Hoc dum sæpius heret,tandem Gregorio inquirente,se de monasterio fugere voluisse cōfessus est: eiúsque per triduum simul cum fratrum precibus ita pietate diuina curatus est, vt ad eum postmodū malignus spiritus nunquam accedere tentaret.

XIIII. Alio quoque tempore duo fratres ex eiusdem patris monasterio fugerunt: qui aliqua prius colloquēdo fratribus signa dederant,quòd per Appiam viam descendentes Hierosolymam tenderent.Hi exeūtes diuerterūt de itinere:& vt à sequētibus inuenirę minimè possent, retrusas cryptas iuxta Flaminiā portā inuenientes,in eis se occultauerunt.Cū verò vespertinis horis iussu Gregorij requisiti, minimè in congregatione inuenti fuissent, ascensis caballis eos quidam fratres secuti sunt,per Metrouij portam exeuntes, vt eos in Latinam vel Appiam viam sequerētur: subitò eis consilium ortum est, vt eos in Salaria via extra ciuitatem requirere debuissent. Igitur pergentes deflexerunt iter: & in Salaria vetere eos nō inuenientes, per portam Flaminiam decreuerunt redire. Cunque reuerterentur : mox vt equi ante cryptas illas venerunt,in quibus se monachi absconderant, fixerunt.gradum:pulsati & compulsi, passum mouere noluerunt.Considerauerunt equites rem talem sine mysterio esse non posse,attenderunt ad cryptas,viderunt earum aditus missa maceria prædamnatos: sed caballis suis nusquam ire volentibus, descenderunt: & lapides qui ad ora cryptarum compositi fuerant, deponentes,ingressi sunt:eósque in eisdem tenebrosis latibulis consternatos terræ inuenerunt. Qui ad monasterium reducti:tam stupore miraculi, quàm exhortatione venerabilis patris Gregorij sic meliorati sunt, vt eis multum profuerit ad paruum tempus de monasterio recessisse.

XV. Alio quoque tempore quidam monachus Iustus nomine, medicinali arte imbutus beato Gregorio sedulè obsequi, atque in assiduis ægritudinibus eius excubare consueuerat.Hic itaque corporis languore præuentus:ad extrema perductus est.Cui in ipsa molestia frater germanus Copiosus nomine seruiebat. Sed prædictus Iustus cum iam se ad extrema peruenisse cognosceret,eidem Copioso fratri suo quia occultos tres aureos haberet,innotuit. Quod nimirum fratribus celari non potuit:qui subtiliter indagantes, atque illius medicamenta omnia perscrutātes, eosdē tres aureos inuenerunt in medicamine absconditos. Quod mox vbi Gregorio nuntiatum est, tantum malum de fratre qui secum communiter vixerat, æquanimiter ferre non valuit: quippe qui eidem monasterio iam dudum regulam constituerat, vt cuncti fratres ita communiter viuerent,quatenus eis singulis nulla habere liceret propria. Tunc Gregorius nimio mœrore perculsus, cogitare cœpit vel quid ad purgationē morientis faceret, vel quid ad exemplū viuentibus prouideret. Precioso igitur eiusdē monasterij præposito ad se accersito dixit: Vide vt nullꝰ ex fratribus se ad eum morientē iūgat,nec sermonē cōsolationis ex cuiuslibet eorū ore percipiat:sed cum in morte cōstitutus fratres quæsierit:eis suus fratercarnalis dicat quia pro solidis quos occultè habuit,à cūctis fratribus abominatus sit: vt saltem in morte de culpa sua mentem illius amaritudo transuerberet,atque à peccato quod perpetrauerat purget. Cum vero mortuus fuerit,corpus illius cum fratrum corporibus non ponatur, sed quolibet fossam in sterquilinio facite,ibíque super eum tres aureos quos reliquit,iactate, simul omnes clamantes : Pecunia tua tecum sit in perditionem, & sic eum terra cooperite. In quibus vtrisque rebus solertissimus pater Gregorius vnam morienti,alteram verò viuentibus fratribus prodesse decreuit : vt & illum amaritudo mortis à culpa solubilem faceret,& istos auaritiæ tanta damnatio misceri talibus prohiberet. Quod ita factum est. Nam dum idem monachus peruenisset ad mortem,atque anxiè se quæreret fratribus cōmēdare, nullúsque fratrum ei applicare,vel loqui tentaret : ei suus carnalis frater cur ab omnibus esset abominatus aperuit. Ille protinus vt audiuit, de reatu suo vehementer ingemuit,atque in ipsa tristitia de corpore exiuit. Qui ita est sepultus,vt Gregorius iusserat.Sed fratres omnes eadem

eadem eius sententia perterriti,cœperunt singuli extrema quæque & vilia,& quæ eis regulariter semper habere licuerat,ad medium proferre: vehemētérque formidare, nequid apud se esset vnde reprehēdi potuissent.

XVI. Cum vero post mortem fratris triginta iam essent dies euoluti:cœpit animus Gregorij misericorditer ei cōpati, eiúsque cū graui mœroris suppliciapensare.Et si quod esset ereptionis eius remediū quærere. Tunc euocato ad se eodem Precioso monasterij sui præposito,tristis dixit : Diu est quòd frater ille Iustus qui defunctus est, in igne cruciatur, debemus ei aliquid charitatis impēdere, & ei inquantum possumus vt eripiatur adiutorium nostrum accommodare.Vade itaque,& ab hodierna die cōtinuis triginta diebus offerre pro eo sacrificiū studе,vt nullus omnino prætermittatur dies:quo pro absolutione illius salutaris hostia nō mactetur.Qui protinus abscesit & paruit. Gregorio autem alia curāte,atque euolutos dies minime numerante, idem frater qui defunctus fuerat, nocte quadam fratri suo Copioso per visionē apparuit.Quem ille cum vidisset,inquisiuit dicens: Quid est frater?quomodo es?Cui ipse respondit:Nunc vsque male fui:sed iam modo bene sum:quia hodie cō munionē recepi.Quod idem Copiosus pergens protinus in monasterio fratribus indicauit. Frattes vero solicitè computauerunt dies: & ipsum diem fuisse inuenerunt,quo pro eo tricesima oblatio fuerat cōpleta:Cum & Copiosus nesciret quid pro eo fratres auctore Gregorio agerent, & fratres ignorarent quid de eo Copiosus vidisset : vno eodémque tempore dum agnoscit ille oblationem, isti audiūt somnium, trigesimúmque diem cognoscūt:concordante simul visione & sacrificio res apertè claruit,quia frater quē sub'animaduersione sententiæ Gregorius mori permiserat, per salutarem hostiam à supplicio liberatus esset.

XVII. Sed quia idem venerabilis pater quemadmodum fratribus terrori fuerit,ex parte iam retigi:qualiter eius exemplis iidem profecerint, breuiter indicādum putaui.Frater quidam in eodem monasterio,nomine Antonius beato Gregorio sedulus adhærebat.Qui tā ti patris verbis,exemplisque commonitus:multis cotidianisq; lachrymis ad gaudia patriæ cœlestis anhelabat.Cúmque studiosissimè & cum magno feruore desiderij,duce Gregorio sacra eloquia scrutaretur,nō in eis verba scientiæ,sed fletum compūctionis inquirebat,quatenus per hæc incitata mens eius exardesceret,& ima deserens,ad contemplationem cœlestis patriæ peruolaret.Huic per nocturnam visionem dictum est : Paratus esto: quia dominus iussit, migra. Cúmque ille non habere se sumptus ad migrandum diceret,responsum protinus audiuit dicens:Si de peccatis tuis agitur,dimissa sunt.Quod cum semel audisset,& magno adhuc metu trepidaret : nocte quoque alia in eisdem est verbis admonitus.Post quinque vero dies febre correptus cunctis fratribus flentibus, orantibúsque defungitur.

XVIII. In eodem monasterio frater quidam Gerōtius dicebatur: qui dum graui molestia corporis fuisset depressus,in visione nocturna albatos viros & clari omnimodo habitus in hoc ipsum monasterium descēdere de superioribus aspexit. Qui dum corā lecto iacentis assisterēt, vnus eorum dixit: Ad hoc venimus, vt de monasterio Gregorij quosdam fratres in militiam mittamus.Atque alteri præcipiens dixit: Scribe Marcellum,Velentinianum, Agnellum, atque alios quorum cognitionem ego non habeo. Quibusexpletis, addidit dicens : Scribe & hunc ipsum qui nos aspicit.Ex qua visione Gerōtius certus effectus,facto mane innotuit fratribus quot & qui essent ex eodem monasterio morituri,séq; illos continuò secuturum. Cúmq; die alio prædicti fratres mori cœperūt,atque sub eodem ordine se in mortē secuti sunt quo fuerāt in descriptione nominati,ad extremum verò & ipse obiit,qui eosdem fratres morituros præuidit.

XIX. Alius quoque frater in eodem monasterio Ioānes dictus est,magnæ indolis adolescens:qui ætatē suam intellectus & humilitatis dulcedine,& grauitate morum,docente Gregorio transcendebat.Huic ægrotāti,atque ad extremum deducto,per nocturnā visionē sub habitu senis beatus apostol' Andreas apparuit,& hunc virga tetigit,eiq; dixit: Surge:ex hac enim molestia minimè morieris,sed paratus esto : quia lōgum tempus hic futurus nō eris.Qui dū iam esset à medicis desperatus:repētè sanatus est atque conualuit.Rē quam viderat,narrauit, séque per bienniū in dei seruitio sicut prædixi vltra ætatis suæ annos * exhibuit. Euolutis autem duobus annis cum quidā frater fuisset mortuus,atque in monasterij eiusdem cœmeterio à Gregorio frattribúsq; sepultus cunctis inde discedētibus,idem Ioānes,sicut postmodū pallēs & tremens Gregorio indicauit,solus inuētus,ab eodē fratre qui sepultus fuerat,de sepulchro vocatus est.Quod mox etiā subsequens finis ostendit. Nam post dies decem correptus febribus,moriēdo vocantē subsecutus est. Verùm quia longū est,& multa restant quæ de huius viri sanctimonia certis possunt attestationibus prædicari,quæ etiam ex relatione maiorū scriptisve priorum compererim,his inserenda decreui.

*perduxit.

XX. Alius etiam frater in eodem monasterio Merulus dicebatur,vehemēter lachrymis atq; eleemosynis ex Gregorij viri venerabilis doctrina intentus: psalmodia vero ex ore illius penè nullo tēpore cessare cōsueuerat,excepto cū aut alimētū corpori,aut mēbra dedisset sopori.Huic nocturna visione apparuit,quia ex albis *floribus corona de cœlo in caput illius descēdebat,qui mox molestia corporis occupatus, cū magna securitate animi atque hilaritate defunctus est. Ad cuius sepulchrū dum post annos quatuordecim Petrus qui pōtificatus istius beati Gregorij tēpore monasterio eiusdem †præfuit,sibi sepulturam facere voluisset:tāta de eodem sepulcro fratris Meruli fragrātia suauitatis emanauit,ac si illic florum omnium fuissent odoramenta congesta. Ex qua re manifestè patuit;quia verum fuit quod per nocturnam visionem tanti patris discipulus vidit.

*lilij flo.

†eidem.

XXI. Quadā die cū aduenientibus nuper negociatoribus multa venalia in forū Romanæ vrbis fuissent proposita,multíque ad emēdum vndique confluxissent:cōtigit & Gregorium virum deo dignissimum præterire:qui cernens inter alia pueros corpore cādidos,forma pulcherrimos,vultu venustos, capillorū quoque nitore perspicuos esse venales,interrogauit mercatorē de qua patria illos attulisset.Ille respondit, De Britānia iusula,cuius incolarum omnium facies simili cādore fulgescit.Gregorius dixit:Christiani sunt,iidem insulani, an adhuc paganis erroribus implicantur? Mercator respondit:Nō sunt Christiani, sed paganis tenētur laqueis irretiti.Tunc Gregorius grauiter in-

 gemiscens,

Universidad de Deusto
Biblioteca

gemiscens,heu prò dolor,inquit:quàm splendidas facies princeps tenebrarum nunc possidet: tantáque frontis species vacuam ab interna dei gratia mẽtem gestat. Rursum interrogauit quod esset vocabulum gentis illius. Mercator respondit: Angli vocantur. At ille: Bene inquit, Angli, quasi angeli: quia angelicos vultus habent: & tales in cœlis angelorum decet esse conciues. Iterum ergo interrogat, quod nomen haberet ipsa prouincia. Mercator respondit: prouinciales illi Deiri vocantur. Et Gregorius, Bene, inquit, Deiri, quia de ira sunt eruendi, & ad Christi gratiam conuocandi. Rex, ait, illius prouinciæ quomodo nũ-
†Elle. cupatur? Mercator respondit: †Aelle vocatur. Et Gregorius alludens ad nomen, dixit: Bene quia rex dicitur Aelle. Alleluia etenim in laude creatoris in partibus illis oportet decantari.

XXII. Mox itaque accedens ad Benedictum apostolicæ sedis pontificem cœpit vehementer expetere, vt in Britanniam aliquos verbi ministros mitteret. Quò cum neminẽ ire velle cognosceret, semetipsum quoque non dubitauit ingerere, dum modo sibi pontifex licentiam commodaret. Qui, licet cum magna cunctatione totius cleri ac populi, Gregorium sponte proficisci cupientem abire permisit, imprecatus ei diuinitus prospera ministrari.

XXIII. De cuius absentia Romani plurimum perturbati, deliberato consilio trifariè per loca viæ contigua vnde põtifex ab beati Petri basilicam profecturus erat, partiuntur: cúmque turmatim taliter alloquuntur: Petrum offendisti, Romam destruxisti, quia Gregorium dimisisti. Quibus sententiis omnino papa perterritus, misit continuò nuncios, qui virum domini reuocarent Gregorium. Quod ipse sibi commeantibus iam prædixerat fore futurum.

XXIIII. Iámque trium dierum itinere profligato, ad quẽdã locũ requieturi, fortè diuerterãt: quò singulis quiescẽtibus Gregorius lectitabat. Quẽ locusta superueniẽs coẽgit paululum à legendo quiescere, & ex cõsideratione sui nominis docuit eum in eodem loco restare debere. Tunc fertur dixisse: Locusta, inquit, dici potest quasi loco sta. Statímque comites adhortatus, festinantius ire certabat: sed præuenientibus apostolicis nũtiis, licet magnopere tristaretur, redire ad proprij compulsus est monasterij curam.

XXV. Denique cernens Benedictus venerabilis põtifex virtutum gradibus Gregorium ad alta conscendere, violenter eum à quiete monasterij sui abstrahens, ecclesiastici ordinis officio sublimauit, leuitámque septimum ad suum adiutorium consecrauit. In quo venerabilis pater Gregorius tanta humilitate viguit, tanta solertia ministrauit: vt in ecclesiasticæ hierarchiæ ministerio videretur diuinis angelis non solum nitore habitus, verum etiam claritate morum probabilium veraciter coæquari.

XXVI. Nec multò post pro responsis ecclesiasticis ad vrbẽ Constantinopolim à Pelagio præsule destinatur: vbi quãuis in terreno cõuersaretur palatio, vitæ cœlestis non intermisit propositum. Secuti nanque sunt eum multi ex suo monasterio fratres germana deuincti charitate. Quod diuina factum dispẽsatione cõspicitur, vt eorum videlicet exemplo ad orationis placidũ litus quasi anchoræ fune stringeretur: & dum causarũ secularium continuatis vertiginibus fluctuaret, ad illorum consortium velut ad tutissimi portus sinum, refugeret. Ac licet illud eum ministerium à monasterio abstractum à pristinæ quoque quietis vita mucro ne suæ occupationis extinxerat, inter eos tamen per studiosæ lectionis alloquium, cotidianæ adspiratio compunctionis animabat.

Horum ergo consortio non solùm à terrenis est munitus incursibus, verùm etiam & ad vitæ cœlestis exercitia magis magisque succensus. Nam ab eisdem fratribus enixè rogatus, maximéque à Leandro Hispalensi episcopo, qui pro causis Visigothorum legatus eodem tẽpore Constantinopolim venerat, compulsus est vt librũ beati Iob multis inuolutum mysterus enodaret. Neque ille negare potuit opus quod sibi amor fraternus multis vtile imponebat futurum, sed eundẽ librum quomodo iuxta literam intelligẽdus, qualiter ad Christi & ecclesiæ sacramenta referẽdus, quo sensu vnicuique fidelium sit aptandus, per trifarias intelligendi species mirãda ratione perdocuit: in quibus tamen ita de virtutibus vitiisque disseruit, vt non solùm videatur eadem verbis exponere, sed formis quodammodo visibilibus seu palpabilibus demonstrare. Vnde non est dubium perfectionem ipsarum eum consecutum fuisse virtutum, quarum tam efficaciter valuit indicare profectus. XXVII.

Præterea venerabilis leuita Gregorius in eadẽ vrbe regia constitutus, nascentem nouã hæresim de statu nostræ resurrectionis cum ipso quo orta est initio, iuuante gratia nostri redemptoris attriuit. Siquidem Eucychius eiusdẽ ciuitatis episcopus, libro de resurrectione mortuorũ cõfecto, dogmatizabat corpus nostrum in illa resurrectionis gloria impalpabile, ventis aëréque subtilius esse futurum. Quod Gregorius audiens, & ratione veritatis, & exemplo dominicæ resurrectionis probauit hoc dogma orthodoxæ fidei omnimodis esse contrarium. Catholica etenim fides habet, quòd corpus nostrum in illa immortalitatis gloria sublimatum, subtile quidem sit per effectum spiritualis potentiæ, sed palpabile per veritatem naturæ, iuxta exemplum dominici corporis, de quo à mortuis resuscitato dicit ipse discipulis: Palpate, & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Cúmque hoc euangelicæ veritatis testimonium Gregorius protulisset, Eutychius ait: Idcirco hoc dominus fecit, vt dubitationem resurrectionis suæ de discipulorum cordibus amoueret. Cui Gregorius dixit: Mira est res valde quam adstruis, vt inde nobis dubietas surgat, vnde discipulorum corda fuerunt à dubitatione sanata. Quid enim deterius dici potest, quàm vt hoc nobis de eius vera carne † dubium fiat, per quod discipuli eius ad fidem ab omni dubietate sunt reparati. Si enim hoc non habuisse adstruitur, quod ostendit: vnde fides discipulorum eius est confirmata, inde nostra destruitur. Eutychius ait: Corpus palpabile habuit, quod ostendit: sed post confirmata corda, palpatum omne illud in domino quod palpari potuit, in subtilitatem est aliquam redactum. Ad hæc Gregorius respondit: Scriptum est, Christus resurgens à mortuis, iam non moritur, mors illi vltrà non dominabitur. Siquid ergo in eius corpore post resurrectionem potuit mutari: contra veridicam Pauli sententiam dominus rediit in mortem post resurrectionem. Quod quis dicere vel stultus præsumat, nisi qui veram carnis eius resurrectionem negat. Tunc Eutychius obiecit dicens: Cum scriptum sit, Caro & sanguis regnum dei possidere non possunt: qua ratione

XXVIII.

Luc. 24. f.

† vera resurrectione

Roma. 6. b.

tione credẽdum est resurgere veraciter carnem? Cui Gregorius respondit: In sacro eloquio aliter caro dicitur iuxta naturam, atque aliter iuxta culpam, vel corruptionem. Caro quippe dicitur iuxta naturam sicut scriptum est, Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Et verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Caro vero iuxta culpam, sicut scriptũ est: Non permanebit spiritus meus in hominibus istis, eò quòd sunt caro. Et sicut Psalmista ait: Memoratus est, quia caro sunt: spiritus vadens, & non rediens. Vnde & discipulis Paulus dicebat: Vos autem in carne non estis, sed in spiritu. Neque enim in carne non erant, quibus epistolas transmittebat: sed quia passiones carnalium desideriorum vicerant, iam liberi per virtutem spiritus in carne non erant. Quod ergo Paulus apostolus dicit: Quia caro & sanguis regnum dei non possidebunt: carnem secundum culpam intelligi voluit, non secundum naturam. Vnde & mox quia carnem secundum culpam diceret, ostendit subdens: Neque corruptio incorruptelam possidebit. In illa ergo cœlestis regni gloria caro secũdum naturam erit, sed secundũ corruptionẽ vel etiã passionis desideria non erit: quia deuicto mortis aculeo, in æterna incorruptione regnabit. Quibus auditis Eutychius consentire se protinus respõdebat: sed tamen adhuc corpus palpabile resurgere possedenegabat: qui etiam in libello quẽ scripserat, Pauli quoque testimonium indiderat, dicentis: Tu quod seminas non viuificatur, nisi prius moriatur: & quia non corpus quod futurum est seminas, sed nudum granum. Hoc nimirum ostendere festinans, quia caro vel palpabilis, vel ipsa non erit, dum sanctus apostolus de resurrectionis agens gloria, non corpus quod futurum est, seminari dixerit, sed nudũ granum. Sed ad hæc citius Gregorius respondit: Paulus apostolus dicens, Non corpus quod futurum est, seminas sed nudum granum: hoc insinuat quod videmus quia videlicet granum cum culmo & foliis nascitur, quod sine culmo & foliis seminatur. Ille itaque in augmẽto gloriæ resurrectionis non dixit grano seminis deesse quod erat, sed adesse quod non erat. Tu autem dum verum corpus resurgere denegas: nequaquam dicis adesse quod deerat, sed deesse quod erat.

XXIX. Tunc itaque Gregorius Romanus diaconus, & Eutychius Costantinopolitanus episcopus, hac de re in longa contentione perducti, grauissima cœperunt ab inuicem simultate resilire, cũ piæ memoriæ Tiberius Constantinopolitanus imperator secreto vtrũque suscipiẽs, quid inter eos discordiæ versaretur agnouit: & vtriusque partis allegationem subtiliter pensans, eundẽ librũ quem Eutychius de resurrectione conscripserat, suis quoque allegationibus destruens, deliberauit vt flammis cremari debuisset. A quo videlicet pijssimo imperatore vt simul egressi sunt post longissimæ disputationis conflictum, pariter ægrotantes in lectulum deciderunt.

XXX. Cum ergo Gregorius validissimis febribus æstuaret, Eutychius cum morte confligens, pellem manus suæ tenebat coram omnibus dicens, cõfiteor quia omnes in hac carne resurgemus. Post quam catholicæ fidei cõfessionem defunctus est: quo mortuo quia penè nullus erat qui eius dicta sequeretur, Gregorius dissimulauit cœpta persequi, ne in fauillas videretur verba iaculari.

XXXI. Quanta autem auctoritate ministerium sui apocri-
satiatus impleuerit, quantæ reuerẽtiæ apud augustos extiterit, quantáque sollicitudine afflictæ Italiæ succurrit sæpius fecerit, si quis plenius nosse desiderat, epistolas antecessoris eius papæ Pelagij ad eũ super multimodis ecclesiæ dei necessitatibus destinatas, quæ hactenus in scrinio sanctæ sedis apostolicæ studiosissimè conseruantur, percurrat: ex quarum multitudine hic vnam interfero, quatenus & illius ministerij qualitas, & reliquarum quoque consequentia cognoscatur. Quæ ita se habet: XXXII.

Pelagius episcopus dilecto filio Gregorio venerabili diacono. Omnia quidẽ quæ necessaria fuerũt, per Honoratũ notariũ tibi curauimus indicare: quẽ cum fratre & coepiscopo Sebastiano ad dilectionem tuam direximus: vt quia illis in partibus ad Rauennã vsq; nũc cũ viro glorioso domino Decio patricio fuit, ipse sua relatione te ex omnibus studeat informare: vel si qua necessaria iudicaueris, possit domino imperatori suggerere: quia tãtæ calamitates ac tribulationes nobis à perfidia Longobardorũ illatæ sunt contra suũ proprium iusiurandũ, vt nullus possit ad referendum sufficere. Prædictũ autem fratrem Sebastianũ quomodo susceperimus, vel in quali apud nos te suggerente fuerit charitate, ipse poteris relatione cognoscere. Qui etiã iam promisit nobis, necessitates vel pericula Italiæ piissimo domino imperatori suggerere. Loquimini ergo & tractate pariter, quomodo nostris possitis celeriter subuenire periculis: quia ita hic coangustiata est respublica, vt nisi deus piissimi in corde principis inspirauerit vt insitã sibi misericordiã suis famulis largiatur, & super illã diacoposin, vel vnũ magistrũ militum & vnum ducẽ dignetur cõcedere, in omni fimus angustia destituti: quia maximæ partes Romanæ omni præsidio vacuatæ videntur. & exarchus scribit nullum nobis posse remedium facere, quippe qui nec ad illas partes custodiendas se testatur posse sufficere. Imperet ergo illi deus nostris velociter periculis subuenire ante, quàm nefandissimæ gẽtis exercitus loca quæ adhuc à republica detinentur, deo sibi contrario (quod absit) præualeant occupare. Presbyterum autẽ ad nos deo adiuuante retransmittere festina: quia & in monasterio tuo, & in opere cui eum præposuimus, necessarius esse omnino cognoscitur. Data quarto nonarum Octobrium, indictione tertia.

Huic siquidem monasterio, cuius hic papa Pelagius meminit, Siculus Maximianus, qui post Syracusanus episcopus extitit eodem tẽpore præfuit: qui ad venerabilem leuitam Gregorium eiusdem regiæ vrbis palatio pro responsis ecclesiasticis desudantem, visitationis gratia cum fratribus venit: & dum ad monasterium eius sibi quoque cõmissum Romam rediret, in mari Adriatico nimia tempestate deprehensus, inæstimabili ordine atque inusitato miraculo erga se, cunctósque qui secum aderant, omnipotentis Dei & iram cognouit & gratiam. Nam cum in eorum mortem ventorum nimietatibus fluctus eleuati fæuirent, ex naui claui perditi arbor abscissa est, vela in vndis proiecta, totúmque vas nauis nimiis quassatum fluctibus ab omni fuerat sua compage dissolutum. Rimis itaque patentibus intrauit mare, atque vsque ad superiores tabulas impleuit, ita vt non magis nauis inter vndas, quàm vndæ iam intra nauim esse viderentur. Tunc in eadem naui residentes, non iam ex mortis vicinia, sed ex ipsa eius præsenti visione turbati, omnes sibimetipsis pacẽ dederunt, corpus & sanguinem redempto- XXXIII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

redemptoris acceperunt,deo se singuli commendantes, vt eorum animas benignè susciperet, quorum corpora ita pauendæ morti tradidissent.Sed omnipotens deus qui eorum mentē mirabiliter terruit, eorū quoq; vitā per meritū Gregorij famuli sui,pro cuius speciali amore venerant,mirabilius reseruauit. Nam diebus octo nauis eadem vsque ad superiores tabulas aquis plena iter proprium peragens enatauit. Nono autem die in Cothronēsis castri portum deducta est. Ex qua exierunt omnes incolumes,qui cum prædicto Maximiano viro venerabili nauigabant. Cúmque post eos ipse quoque fuisset egressus,mox in eiusdem portus profundum nauis demersa est: ac si illis egredientibus pro pondere subleuatione caruisset,& quæ plena hominibus in pelago aquas portauerat, atque natauerat:Maximiano cum fratribus recedēte, aquas sine hominibus in portu nec portare valuerit,nec natare vt hinc omnipotens dominus ostēderet,quia per meritum Gregorij quem fratres visitauerant:hanc onustam sua manu tenuerat,quæ ab hominibus vacua permanere non potuit super aquas.

XXXIIII Igitur postquam Romam Gregorius venerabilis leuita reuersus est, aliquanto interiecto tēpore tanta inundatione Tiberis fluuius alueum suū egressus est, tantúmque excreuit,vt eius vndę super muros vrbis influerent atque in ea regiones maximasoccuparent, & antiquarū ædium plurima monimenta deicerent, ecclesiastica quoque horrea violenter subuerterent, in quibus nonnulla tritici modiorum milia periere.

XXXV. Tunc enim apud Veronensem vrbem fluuius Athesis(vt idem Gregorius refert) excrescens,ad beati Zenonis martyris atque pontificis Ecclesiam venit. Cuius ecclesiæ dum essent ianuæ apertæ,aqua in eam minimè intrauit. Quæ paulisper crescens,vsque ad fenestras ecclesiæ quæ erant tecto proximæ peruenit: sicque stans aqua ecclesiæ ianuā clausit, ac si illud elemētum liquidum in soliditatē parietis fuisset immutatum.Cūque essent multi interius inuenti,sed aquarū magnitudine circūdata omni ecclesia,quà possent egredi non haberent, ibique fame & siti deficere formidarent ad ecclesiæ ianuā veniebāt,ab bibendū hauriebant aquam,quæ vsque ad fenestras excreuerat,& tamen intra ecclesiam vt aqua defluere nullo modo prævalebat.Stans autem ante ianuā, ad ostēdendum cunctis meritum martyris,& aqua erat ad adiutorū, & aqua non erat ad occupandum locum.Quod nimirum miraculum Babylonici illius ignis miraculo non dissimile potent æstimari,qui trium puerorum & vestimenta non tetigit,& vincula incendit.

XXXVI. Tunc etiam innumerabilis multitudo serpentium cum magno dracone in modum trabis validæ per Tiberini fluminis alueum in mare descendit:sed suffocatæ bestiæ inter falsos maris turbidissimi fluctus sine mora in littore desederunt,suáq; putredine totum aerem corruperunt.

XXXVII. Secuta est è vestigio clades inguinaria, quæ Romanam vrbem adeo vehementi pestilentia laniauit, vt etiam corporali visu sagittæ cœlitus venire, & singulos quosque percutere viderentur. Quæ in mense vndecimo veniens, primū omnium iuxta illud quod in Ezechiele Propheta legitur. A sanctuario meo incipite,Pelagiū papam perculit,& sine morā extinxit. Quo defuncto,ita in reliquum vulgus desæuit,vt subtractis habitatoribus domos in vrbe plurimas vacuas omnino reliquerit.

Eodem tempore in monasteriō venerabilis leuitæ XXXVIII
Gregorij puer inquietꝰ valde Theodorus nomine cū fratre religioso magis necessitate quàm voluntate degebat,cui nimium grauis erat,si quis ei pro sua salute quicquā dicebat. Bona autem non solum facere,sed audire non poterat. Nunquā se ad sanctæ conuersationis habitum venire iurando, irascendo, ac deridendo testabatur,qui tamen eiusdem pestilentiæ clade percussus in inguine est,& perductus ad mortem: Cúmque extremum spiritum ageret,cōuenerunt cū Gregorio fratres,vt egressum illius orando protegerēt.Iam corpus eius ab extrema fuerat parte præmortuum:in solo tantummodo pectore vitalis adhuc calor anhelabat. Cuncti autem qui aderant, tātum pro eo cœperunt enixius orare, quantum eum iam videbant sub celeritate discedere, cum repente cœpit eisdem fratribus assistentibus clamare, atque cum magnis vocibus orationes eorū interrūpere,dicēs:Recedite,ecce draconi ad deuorandū datus sum, qui propter vestram præsentiā me deuorare non potest. Caput meum in suo ore iam obsorbuit, date locum, vt me amplius non cruciet, sed faciat quod facturus est. Si ei ad deuorandum datus sum, quare propter vos moras patior? Tunc fratres cum Gregorio cœperunt ei dicere: Quid est quod loqueris frater?signum tibi sanctæ crucis imprime. Respōdebat ille cum magnis clamoribus dicens,Volo me signare,sed non possum: quia squamis draconis premor. Cúmque hoc fratres audirent:vna cum leuita dei Gregorio in terram prostrati; cum lachrymis cœperunt pro ereptione illius vehementius deprecari. Et ecce subito cœpit æger cū magnis vocibus clamare dicens: Gratias deo,ecce draco qui me ad deuorandum susceperat,fugit: orationibus vestris expulsus est:stare non potuit. Pro peccatis meis modo intercedite quia conuerti, & secularem vitam relinquere funditus sum paratus. Homo igitur qui,sicut dictum est,ab extrema parte fuerat præmortuus,Gregorij precibus & morte corporis caruit, & salutem animæ acquisiuit.

XXXIX. Sed pestilentia supra modum sæuiente,quia ecclesia dei sine rectore esse non poterat, Gregorium licet totis viribus renitentem,clerus, senatus,populúsque Romanus sibi concorditer pontificem delegerunt. Quem ille apicem totis viribus euitare decernens,sese indignum omnino tali honore clamitabat, videlicet metuens ne mundi gloria quam prius abiecerat,ei sub ecclesiastici colore regiminis aliquo modo surrepere potuisset.

XL. At vbi decretum generalitatis euadere nequiuit, consensurum se tandem aliquando simulauit: & imperatori Mauritio,cuius filiū ex lauachro sancto susceperat, latenter literas destinauit, adiurans, & multa prece deposcens, ne vnquam adsensum populis præberet,vt se huius honoris gloria sublimaret Sed præfectus vrbis Germanus nomine eius nuntium anticipauit comprehensúmque, ac disruptis epistolis, consensum quem populus fecerat,imperatori direxit. At ille gratias agens deo pro amicitia diaconi, eò quòd locum deferē di ei honoris vt cupierat reperisset,data

LXI. præceptione ipsum ordinari præcepit.

Interim dum ab vrbe regia imperatoris præstolaretur adsensus,& lues ipsa populūvehementius deuastaret:venerabilis leuita Gregorius verbū ad plebē exorsus est dicēs: Oportet,fratres dilectissimi,vt flagella dei quæ metuere vētura debuimus, saltē præsentia,& experta

experta timeamus.Conuersionis nobis aditum dolor aperiat, & cordis nostri duritiam ipsa quam patimur dissoluat.Vt enim propheta teste prædictum est,peruenit gladius vsque ad animas nostras. Ecce etenim cuncta plebs cœlestis iræ mucrone percutitur, & repentina singuli cæde vastantur:nec languor mortem præuenit,sed languoris moras (vt cernitis) mors ipsa præcurrit. Percussus quisque ante rapitur,quam ad lamēta pœnitentiæ conuertatur. Pēsate ergo qualis an

LI. te conspectum districti iudicis peruenit, cui non licet flere quod fecit. Et habitatores quidem non ex parte subtrahuntur, sed pariter corruunt. Domus vacuæ relinquuntur, filiorum funera parentes aspiciunt: & sui eos ad interitum hæredes præcedunt. Vnusquisque ergo nostrum ad pœnitentiæ lamenta confugiat, dum flere ante percussionem vacat. Reuocemus ante oculos mentis quicquid errando commisimus: & quod nequiter egimus, flendo puniamus. Præueniamus faciem eius in confessione: Et sicut propheta admonet, leuemus corda nostra cum manibus ad dominum. Ad dominum quippe corda cum manibus leuare, est, orationis nostræ studium cum merito bonæ operationiserigere.Dat profecto,dat tremori nostro fiduciam, qui per prophetam clamat: Nolo mortem peccatoris,sed vt conuertatur,& viuat.Nullus autem de iniquitatum suarū immanitate desperet. Veternosas nanque Niniuitatum culpas triduana pœnitentia absterſit.&cōuersus latro vitæ præmia

†præsentia etiam in ipsa sentētia† suæ mortis emeruit.Mutemus igitur corda &præsumamus nos iam percepisse quod petimus. Citius ad precem iudex flectitur, si à prauitate sua petitor corrigatur. Imminēte ergo tantæ animaduersionis gladio, nos importunis precibus insistamus. Ea nanque quæ ingrata esse hominibus solet importunitas, iudicio veritatis placet: quia pius ac misericors deus vult à se precibus veniam exigi. quia quantum meremur,non vult irasci:hinc etenim per psalmistam dixit:Inuoca me in die tribulationis tuæ: eripiam te,& magnificabis me. Ipse ergo sibi testis est quia inuocantibus misereri desiderat, qui admonet vt inuocetur. Proinde fratris charissimi cū contrito corde & correctis operibus crastina die primo diluculo ad septiformem litaniam iuxta distributionē inferius designatā deuota cū lachrymis mēte veniamus. Nullus vestrum ad terrena opera in agros exeat:nullus quodlibet opus agere præsumat quatenus ad sanctæ genitricis domini ecclesiam conuenientes,qui simul omnes peccauimus,simul omnes mala quæ fecimus deploremus: vt districtus iudex dum culpas nostras nos punisse cōsiderat,ipse à sententia propositæ damnationis parcat.

XLII. Litania clericorum exeat ab ecclesia sancti Ioannis Baptistæ: litania virorum ab ecclesia sancti martyris Marcelli: Litania monachorum ab ecclesia sanctorū Ioannis & Pauli: Litania ancillarū dei ab ecclesia beatorū martyrum Cosmæ & Damiani:Litania fœminarum cōiugatarū ab ecclesia beati protomartyris Stephani: Litania viduarū ab ecclesia beati martyris Vitalis:Litania pauperum &infantium ab ecclesia beatæ Ceciliæ martyris.

XLIII. Igitur dum magna multitudo diuersæ ætatis sexus atque professionis iuxta præceptionem leuitæ Gregorij die constituta dominum rogatura venisset: in tantum lues ipsa iudicio diuino desæuit, vt intra vnius horæ spacium dum voces plebs ad dominum supplicationis emitteret, octoginta homines ad terram corruētes spiritum exhalarent. Sed nequaquam destitit facundissimus rhetor populo prædicare ne ab oratione cessarent, donec miseratione diuina pestis ipsa quiesceret.

XLIIII. Enimuero cum adhuc futurus antistes putaret se principem à consensu consecrationis suæ penitus auertisse, cognouit tandem suas literas à Germano præfecto vrbis interceptas fuisse.Cuius rei gratia imperiale responsum, quod videlicet voluntati suæ cōtrarium rebatur,præueniens: quia palàm egredi portas ciuitatis non poterat,à negotiatoribus exponendum se dissimulato (vt fertur) habitu callidus impetrauit, syluarum saltus expetit, cauernarum latibula requisiuit. In quibus dum ab omnibus summa solicitudine quæreretur,indicio columnæ fulgidæ super se iugiter à cœlo dependentis agnoscitur:capitur,trahitur, & apud beati Petri Apostolorum principis templum summus pontifex consecratur.

XLV. Verùm quia sunt nonnulli Longobardorum perfidi, qui Gregorium appetisse magis pontificium autument quàm fugisse, operæprecium reor pauca de multis inserere,quibus eum,inquantum sine pertinaciæ vitio potuit, noluisse pontificiū,immo quasi pondus importabile penitus cauere voluisse, luce clarius manifestem. Ait enim pene in ipso cōsecrationis suæ principio in epistola Paulo Scolastico: Quicquid mihi ex honore sacerdotalis officij extranei arridēt,non valde penso:de vobis autē mihi hac ex re arridētibus non minimum doleo, qui desiderium meum plēnissime sitis,& tamen profecisse me creditis. Summus enim mihi ,pfectus fuerat,si potuissem implere quod volui: si voluntatem meam quam dudum cognitam habetis, perficere optatæ quietis perceptione voluissem.At nunc quia honoris huius vinculis in ciuitate teneor Romana religatus: habeo aliquid quod etiā vestræ gloriæ exultem,quia vero eminentissimo domino Leone exconsule veniente vos in Sicilia remanere non suspicor: & cum ipse quoque tuo honore religatus Romæ retineri cœperis,quid mœroris,quid amaritudinis ego patior agnosces. Veniente autem viro magnifico domino Maurentio Chartulario, ei quæso in Romanæ vrbis necessitate concurrite,quia hostilibus gladus foris sine cessatione cōfodimur.sed seditione militū interno periculo grauius vrgemus.

XLVI. Item Gregorius Ioanni patriarchæ Constantinopolitano. Si charitatis virtus in proximi dilectione consistit,si sic diligere proximos sicut nos iubemur: quid est quod me beatitudo vestra non ita vt se diligit? Quo enim ardore,quo studio episcopatus pōdera fugere voluerim, scitis:& tamen hæc eadem episcopatus pondera ne mihi deberent imponi,non restitistis. Cōstat ergo quia non me sicut vos diligitis, quia illa me voluistis onera suscipere quæ vobis imponi noluistis.Sed quia vetustam nauim vehemētérq; confractā indignus ego infirmúsque susceperi:(vndique enim fluctus intrant,& cotidiana ac valida tempestate quassatæ putridæ naufragium tabulæ sonant)per omnipotentem dominum roga vt in hoc mihi periculo orationis tuæ manum porrigat:quia tāto enixius potestis exorare,quanto & à confusione tribulationū quas in hac terra patimur,longius stat is.

XLVII. Item Gregorius Theoctistæ sorori imperatoris. Mens mea vestræ venerationi quanta deuotione substernitur explere verbis nequeo:nec tamen me prodere

Universidad de Deusto
Biblioteca

dere laboro: quia & in me tacẽte in veſtro corde legi
risquid de mea deuotione ſentiatis. Miror autẽ quòd
in me collatas dudum continentias veſtras, ex hac
moderna paſtoralis officij continentia diſtraxiſtis, in
qua ſub colore epiſcopatus ad ſeculum ſum reduct⁹:
in qua tãtis terrenis curis inſeruio, quantis me in vi-
ta laica nequaquam deſeruiſſe reminiſcor. Alta enim
quietis meæ gaudia perdidi, & intus corruens, aſcen-
diſſe exterius video, vnde me à conditoris mei facie
longè expulſum deploro. Conabar nanque cotidie
extra mundum, extra carnem fieri, cuncta phantaſ-
mata corporis ab oculis mentis abigere, & ſuperna
gaudia incorporaliter videre: & non ſolis vocibus,
ſed totis medullis cordis ad dei ſpeciem anhelans, di-
cebam: Tibi dixit cor meum, quæſiui vultum tuum,
vultum tuum domine requiram. Nihil autem in hoc
mundo appetens, nihil pertimeſcens, videbar mihi
in quodam rerum vertice ſtare, ita vt in me penè
crederẽ impletum, quod pollicitante domino ex pro
pheta didiciſſem: Suſtollam te ſuper altitudines ter-
ræ. Super altitudines etenim terræ ſuſtollitur, qui &
ipſa quæ alta & glorioſa præſentis videntur ſeculi, per
mentis deſpectum calcat. Sed repentè à rerum verti-
ce tentationis huius turbine impulſus, ad timores pa-
uoréſque corrui: quia & ſi mihi nihil timeo, eis ta-
men qui mihi cõmiſsi ſunt, multum formido. Vndi-
que cauſarum fluctibus quatior, ac tempeſtatibus de-
primor, ita vt rectè dicam: Veni in altitudinem ma-
ris, & tempeſtas demerſit me. Redire poſt cauſas ad
cor deſidero: ſed vanis ab eo cogitationum tumulti-
bus excluſus, redire non poſſum. Et hoc ergo mihi
longè factum eſt quod intra me eſt: ita vt obedire ne
queam propheticæ voci qua dicitur: Redite præuari-
catores ad cor, ſed ſtultis preſſus cogitationibus, ſo-
lummodo ex clamare compellor: Et cor meum dere-
liquit me. Contemplatiuæ vitæ pulchritudinem ve-
lut Rachelem dilexi ſterilem, ſed videntem ac pul-
chram: quæ & ſi per quietem ſuam minus generat: lu-
cem tamen ſubtilius videt. Sed quo iudicio, neſcio,
Lia mihi coniuncta eſt in nocte, actiua videlicet vi-
ta, fœcunda, ſed lipa, minus videns, quamuis amplius
pariens. Sedere ad pedes domini cum Maria feſtina-
ui, verba oris eius percipere: & ecce cum Martha com
pellor in exterioribus miniſtrare, atque erga multa
ſatagere. Expulſa à me (vt credidi) legione dæmo-
num, volui obliuiſci quos noui, & ad ſaluatoris pe-
des quieſcere: & ecce mihi volenti atque compulſo
dicitur: Reuertere in domum tuam, & annuntia quã-
ta tibi fecerit deus. Sed quis inter tot terrenas curas
valeat dei miraculà prædicare, cum iam mihi diffici-
le ſit ſaltem recolere? Preſſum nanque in hoc onere
tumultu ſecularium negociorum, ex eis me eſſe vi-
deo, de quibus ſcriptum eſt: Deiecisti eos dum alle-
uarentur. Neque enim dixit: Deiecisti eos poſtquam
alleuati ſunt, ſed dum alleuarentur: quia praui qui-
que dum ſeculari honore ſuffulti foras videntur ſur-
gere, intus cadunt. Alleuatio ergo ipſa ruina eſt: quia
dum gloria falſa ſubnixi ſunt, a vera gloria vacuan-
tur. Hinc iterum dicitur: Deficientes vt fumus defi-
ciant. Fumus quippe aſcendendo deficit, & ſe dilatan-
do euaneſcit. Sic videlicet fit cum peccatoris vitam
præſens felicitas comitatur: quia vnde oſtenditur vt
altus ſit, inde agitur vt non ſit. Hinc rurſus ſcriptum
eſt: Deus meus pone illos vt rotam. Rota quippe ex
poſteriori parte attollitur, in anterioribus cadit. Po-
ſteriora autem nobis ſunt bona præſentis mũdi, quæ-
reliquimus: anteriora verò ſunt æterna & permanen
tia ad quæ vocamur, Paulo atteſtante, qui ait: Quæ
retro oblitus, in ea quæ ſunt priora extẽdens me. Pec
cator ergo cũ in præſenti vita profecerit, vt rota po-
nitur: quia in anterioribus corruens, ex poſterioribus
eleuatur. Nam cum in hac vita gloriã percipit quam
relinquit: ab illa cadit quæ poſt hanc venit. Et quidẽ
multi ſunt, qui ſic exteriores profectus regere ſciunt,
vt per eos nequaquã interius corruant. Vnde ſcriptũ
eſt, Deus potentes non abiicit, cum & ipſe ſit potens.
Et per Salomonẽ dicitur: Et intelligens gubernacula
poſsidebit: ſed mihi hæc difficilia ſunt, quia & valde
onerosa, & quod mens voluntariè non recipit, cõgruè
non diſponit. Ecce ſereniſsimus dominus imperator
fieri ſimiam leonem iuſsit. Et quidem pro iuſsione il-
lius vocari leo poteſt: fieri autem leo nõ poteſt. Vn
de neceſſe eſt vt omnes culpas ac negligentias meas
non mihi, ſed pietati deputet, qui virtutis miniſte-
rium infirmo commiſit.

XLVIII. Item Gregorius Narſi patricio. Dum contempla-
tionis dulcedinem alte deſcribitis, ruinæ meæ mihi
gemitum renouaſtis: quia audiui quod intus perdidi,
dum foras ad culmen regiminis immeritus aſcendi.
Tanto autem me perculſum mœrore cognoſcite: vt
vix loqui ſufficiã. Oculos enim mẽtis meæ doloris te-
nebræ obſident: triſte eſt quicquid aſpicitur: quicquid
delectabile creditur, cordi meo lamentabile apparet.
Penſo enim ab alto quietis meæ culmine currues, ad
quàm deiectũ exterioris prouectus culmẽ aſcendi: &
pro culpis meis in occupationis exilium à facie domi-
nantis miſſus, quaſi deſtructæ Iudeæ vocibus cum pro
pheta dico: Quiconſolabatur me, longè receſsit à me.
Quod vero cauſæ & vocibus nominis ſimilitudinem
faciendo per ſcripturam, clauſulas declamationéſque
formatis: certè frater chariſsime, ſimiam leonem vo-
cas. Quod eo modo vos agere conſpicimus, quo ſca-
bioſos ſæpe catulos pardos vel tigres vocamus. Ego
enim, bone vir, quaſi filios perdidi: quia per terrenas
curas recta opera amiſi. Nolite ergo me vocare Noe-
mi, id eſt pulchram, ſed vocate me mara, quia amari-
tudine plenus ſum.

XLIX. Item Gregorius Anaſtaſio patriarchæ Antiocheno.
Scripta veſtræ beatitudinis, vt feſſus requiem, ſalutẽ
æger, fontem ſitiens, vmbram æſtuans inueni. Neque
enim illa verba per linguã carnis videbantur expreſ-
ſa: quia ſic ſpiritualem erga me amorem ſuum quem
geſtabat aperuit, ac ſi mens per ſemetipſam loqueretur. Sed durum valde fuit quod ſecutum eſt: quia a-
mor veſter terrena me portare onera præcipit, & quẽ
prius ſpiritualiter diligebatis: poſt (vt æſtimo) tẽpo-
raliter amantes, vſque ad terram me ſuperpoſito one
re depreſsiſtis, ita vt omnem mentis rectitudinẽ fun-
ditas perdens, contemplationiſque aciem amittens,
non per prophetiæ ſpiritum, ſed per experimentũ di-
cam: Incuruatus ſum & humiliatus ſum vſquequa-
que. Tanta quippe me occupationũ onera deprimũt,
vt ad ſuperna animus nullatenus erigatur. Multis
cauſarum fluctibus quatior: & poſt illa quietis otia,
tumultuoſæ vitæ tẽpeſtatibus affligor: ita vt rectè di-
cam: Veni in altitudinem maris, & tempeſtas demer-
ſit me. Periclitanti igitur mihi orationis veſtræ ma-
num tendite vos qui in virtutum littore ſtatis. Quod
verò me os domini, quod lucernam dicitis, quod lo-
quẽdo multis prodeſſe, multiſque poſſe lucere perhi-
betis

betis æſtimationem meam mihi (fateor) in dubieta-
tem maximam perduxiſtis. Conſidero nanque quis
ſum, & nihil in me ex huius boni ſigno deprehendo.
Conſidero autem qui eſtis: & vos mentiri poſſe non
arbitror. Cum ergo credere volo quod dicitis, con-
tradicit mihi infirmitas mea. cũ †diſcutere volo quod
in laude mea dicitur, contradicit mihi ſanctitas ve-
ſtra. Sed quæſo vir ſancte, nobis aliquid de hoc certa-
mine noſtro conueniat: vt ſi non quod dicitis, ita eſt:
ſit ita quia dicitis.

†diſputare

L. Item Gregorius Andreæ illuſtri: Omnipotens deus
dulciſsimo cordi veſtro indicet quia & abſens corpo-
re, à charitate veſtra animo non receſsi. Bona enim
veſtra etiã ſi volo, obliuiſci non valeo. Hoc autem q̃
me ad epiſcopatus ordinem cognoſcitis peruenisse: ſi
me diligitis, plangite, quia tãtæ hic huius mundi occu
pationes ſunt, vti per epiſcopatus ordinẽ pene ab a-
more dei me videam eſſe ſeparatum quod inceſsãter
deſleo: atquevt pro me dominum exoretis, rogo.

LI. Item Gregorius Ioanni exconſuli & patricio atque
quæſtori. Bona veſtræ excellentiæ expertus, tanto er
ga vos amore cõſtringor, vt veſtra memoria de meo
pectore aboleri nullatenus poſsit. Sed contra amo-
rem non modice contriſtor: quia quietem me quæ-
rere cognouiſtis, & ad inquietudinẽ perduxiſtis. Vo-
bis quidẽ omnipotẽs deus, quia hoc bono animo feci-
ſtis, bona æterna retribuat: ſed me à tanto loci huius
periculo qualiter voluerit abſoluat: quia ſicut pec-
cata mea merebantur: non Romanorum, ſed Longo-
bardorũ epiſcopus factus ſum: quorũ ſyntychiæ ſpa-
thæ ſunt, & gratia pœna. Ecce vbi me veſtra patro-
cinia perduxerunt. Gemo quotidie occupationibus
preſſus, & reſpirare nõ valeo. Sed vos qui adhuc vale-
tis, mundi huius occupationes fugite: quia quantum
in eo quiſque profecerit, tantum (vt video) ab amore
dei amplius decreſcit.

LII. Gregorius Leãdro Hiſpalenſi epiſcopo. Reſponde-
re epiſtolis veſtris tota intentione voluiſſem, niſi pa-
ſtoralis curæ ita me labor attereret, vt mihi magis fle-
re libeat, quàm aliquid dicere. Quod veſtra quoque
reuerentia in ipſo literarum mearum textu vigilãter
intelligit: quando ei negligenter loquor, quem vehe-
menter diligo. Tantis quippe in hoc loco huius mun-
di fluctibus quatior, vt vetuſtam ac putreſcentem na
uim quam regendam occula dei diſpenſatione ſuſce-
pi, ad portum dirigere nullatenus poſsim. Nunc ex
aduerſo fluctus irruũt nunc exlatere cumuli ſpumoſi
maris intumeſcunt: nunc à tergo tempeſtas inſequi-
tur: intérque hæc omnia turbatus, cogor modò in ip-
ſam clauum aduerſitatem dirigere: modo curuato na
uis latere, minas fluctuum ex obliquo declinare. Inge
miſco, quia ſentio quòd negligente me creſcit ſenti-
na vitiorum: & tempeſtate fortiter obuiãte: iamiámque putridæ naufragium tabulæ ſonant. Flens remi-
niſcor, quod perdidi meæ placidum littus quietis: &
ſuſpirando terrã conſpicio, quam tamen rerum ven-
tis aduerſantibus tenere non poſſum. Si ergo me fra-
ter chariſsime diligis, tuæ mihi orationis in his flu-
ctibus manum tende: vt quo laborantem me adiu-
uas, ex ipſa vice mercedis in tuis quoque laboranti-
bus valentior exiſtas.

LIII. Sed quia Gregorium non ſolum declinare voluiſ-
ſe, quinetiam cum magno angore animi ſummum ſa
cerdotium ſuſcepiſſe, ſatis (vt opinor) probatum eſt:
qua diſcretione id fecerit, videtur breuiter indican-
dum: ne ſcilicet tantus vir, aut pertinaciæ, aut puſilla-
nimitatis vitio ſaltem leuiter ſuccubuiſſe putetur. Ait
enim in epiſtola Anaſtaſio Corinthiorũ archiepiſco-
po. Iudicia domini quanto ſunt inueſtigabilia, tanto
debẽt eſſe humanis ſenſibus metuenda, & quia ea ra-
tio mortalis comprehendere nonvalet: his ſe neceſſe
eſt humili cordis ceruice ſubſternat: quatinus quò eã
regentis voluntas duxerit, illic obedientis mẽtis greſ-
ſibus proſequatur. Ego autem conſiderans infirmita-
tem meam ad apoſtolicæ ſedis culmen non poſſe per
tingere, onus hoc malui declinare: ne in paſtorali re-
gimine imparis adminiſtrationis actione ſuccumbe-
rem. Sed quia contraire non eſt domini diſponentis
arbitrio obedienter ſecutus ſum, quod miſericors de
me regentis mahus voluit operari. Nam fraternitati
veſtræ & ſi præſens non euenìret occaſio, neceſſario
fuerat indicandum, quod indignũ me apoſtolicæ ſedi
dominus præeſſe dignatus eſt.

LIIII. Idem de eadem re Philippi comiti excubitorum.
In quantum homo diſcutere & inueſtigare iudicia ſu
perna non ſufficit, in tantum ſub ea debet cetuicẽ cor
dis inflectere: & quia id quod ſibi tribuitur, quo iudi-
cio diſponatur ignorat: nec appetendum locũ procax
inſiſtere, nec ad repellendum contumax debet inue-
niri. Vnde indignus ego ad ſuſcipiẽda epiſcopatus o-
nera iuſsioni omnipotentis dei veſtræque voluntà-
ti me ſubdidi, cui me præeſſe largitate magis gratiæ
quàm iudicij æſtimatione voluiſtis. Potens eſt enim
deus propter quem me indignum diligitis, hãc vobis
in perpetuum repenſare mercedem, vt gratiã quam
indignis famulis eius impẽditis apud eum multiplicius
inuenire valeatis.

At ego hic à defloratione opere paululum reſpira-
bo, vt quæ ſpecialiter de pontificio eius dicenda ſunt
in libello alio ſuffragante domino referantur.

Explicit primus liber de vita beati Gregorij,
Romani Pontificis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INCIPIVNT CAPITVLA LIBRI SECVNDI.

1 Vbi Gregorius seruum seruorum dei se scribens, mediocribus vestimentis amicitur.
2 Vbi fidei suæ irreprehensibile symbolum dictat.
3 Vbi patriarchalibus thronis suam synodicam dirigit.
4 Vbi quinque concilia se venerari fatetur.
5 Vbi collecta synodo prauas consuetudines damnat.
6 Vbi antiphonarium centonizans, cantorum constituit scholam.
7 Cur occidentales, dulcedinem cantilenæ corrumpant.
8 Quòd per Ioannem Romanum cantorem correcti sunt.
9 Qualiter Carolus rex dissonantia cantus offensus, duos clericorum suorum erudiendos Romæ dimiserit.
10 Quemadmodũ idem dissonãtia cantus offensus duos Romanos cãtores ab Adriano perceperit.
11 Vbi Gregorius pulsis laicis familiares sibi clericos elegit.
12 Vbi talem ecclesiam Romanam exhibuit, qualis prima sub apostolis fuit.
13 Quãta & & qualis tunc Romæ studia reflorebãt.
14 Quòd non diuites sed sapientes ad consilium conuocabat.
15 Quamobrem laici primò cœperint tonsurari.
16 Vbi laicos non ad ecclesiasticũ officium admittit, sed tantum ad monachicum habitum.
17 Vbi codicem Gelasianum coartat.
18 Vbi stationes constituens, tractatus euangeliorum declamat.
19 Vbi verbi pabulo pauperibus alimenta ministrat.
20 Vbi consuetudines nouas inducit.
21 Vbi murmurantibus pro eisdem humiliter satisfacit.
22 Vbi pro hospite dominum recipit.
23 Vbi duodecim inuitatis, tertiumdecimum angelum sibi deputatum diuinitus recognoscit.
24 Vbi quater in anno distribuendum per polyptychum censet.
25 Vbi aureos & peregrina vestimenta largitur.
26 Vbi calendatim diuersas species erogat.
27 Vbi tribus milibus ancillis dei octoginta libras annualiter præstat.
28 Vbi dietim per veredarios cocta stipendia destinat.
29 Vbi pro paupere mortuo vehementissimè lamentatur.
30 Quot & qualium remunerandorum nomina in scrinio teneantur.
31 Vbi Arrianorum basilicam in subura domino dedicat.
32 Quot & qualia miracula ibi diuinitus sint ostẽsa.
33 Vbi pro conuertendis Anglis, Saxonibus, Augustinum cum aliis mittit.
34 Vbi sine profectu redire volentes ad proficiscendum hortatur.
35 Vbi prædicantes miracula faciunt, multósque conuertunt.
36 Vbi Augustinus episcopus consecratus postulat adiutores.
37 Vbi ei Gregorius pallium & diuersa necessaria simúlque nonnulla responsa transmittit.
38 Vbi de consanguinitatibus percunctatus, ponit pontifici Felici rationem.
39 Quanta & qualia de conuersione Saxonum, signísque discipulorum suorum Gregorius præconetur.
40 Vbi Augustinũ monet ne pro miraculis tumeat.
41 Vbi panis frustum in carnem, carnis rursus in panis primordia reformauit.
42 Vbi pannum pupugit, & sanguis effluxit.
43 Vbi maleficos cæcitate mulctauit.
44 Qualiter intelligi debet, Gregorium Traiani animam de inferni cruciatibus liberasse.
45 Vbi monachum sub excommunicatione defunctum mirabiliter soluit.
46 Vbi paganos pueros comparat, vt Christianos efficiat.
47 Vbi pro paganis rusticis episcopis comminatur.
48 Vbi Iudæos conuersos à pensionibus leuigat.
49 Vbi baptizandis vestimenta largitur.
50 Vbi pueris Arrianorum subueniri prædicat.
51 Vbi singulis diaconis vel xenodochiis singulos rectores constituit.
52 Vbi Hierosolimis xenodochium constituens, & ibi & in monte Sina monachis annualia stipendia assignauit.
53 Vbi singulis patrimoniis singulos rectores constituit.
54 Vbi vni personæ duo ministeria nullo modo committenda definit.
55 Vbi eleemosynas localiter ac personaliter ordinat.
56 Quod omnipotenti se voluntariè tribuit.
57 Quod etiam non petenti necessaria ministrauit.
58 Vbi liberalitatis eius innocentia comprobatur.
59 Vbi pro faciendis eleemosynis frumenta comparat. l. libris auri.
60 Quale de eo somnium eremita cognouerit.

EXPLICIVNT CAPITVLA.

LIBER SECVNDVS.

I. AGe iã nũc, quoniã athletæ Christi Gregorij viriliter in gymnasio sanctæ ipsius Ecclesiæ desudantis prælato libello torosa mẽbra descripta sunt, qualiter in palæstra quoque conflixerit, aspirante domino proferatur. Siquidem mox vt summum pontificium felicissimæ Romanæ vrbis Christo mortalibus consulente sortitus est: superstitiosum vniuersalis vocabulum, quod Ioãnes Constãtinopolitanus episcopus insolenter sibi tunc temporis vsurpabat, more antecessorum suorum pontificum, sub districtissimæ interminationis sentẽtia refutauit. & primus omnium se in principio epistolarum suarum seruum seruorum dei scribi satis humiliter definiuit: cunctisq; suis successoribus documentum suæ humilitatis tam in hoc, quàm in mediocribus põtificalibus indumentis, quod videlicet hactenus in sancta Romana Ecclesia conseruatur, hæreditarium reliquit.

II. Deniq; in specula sanctæ vniuersalis ecclesiæ vir toti⁹ humilitatis, aut auctoritatis orthodoxæ, vnde videri & audiri clarius euãgelicus præco valeret, cõsistens oris sui diuinissimo gladio, & rectam fidem muniuit, & cunctas hæreses vno symbolo dissipauit: Quod videlicet sacræ confessionis symbolũ ita se habet: Credo in vnum deum omnipotentẽ, patrem & filium & spiritum sanctũ: tres personas, vnã substãtiã: patrem ingenitum, filium genitum, spiritum verò sanctũ nec genitum, nec ingenitum, sed coæternũ, de patre & filio procedentem. Confiteor vnigenitum filium consubstantialem, & sine tempore natum de patre, omnium visibilium & inuisibilium conditorem: lumen ex lumine: deum verum de deo vero: splẽdorem gloriæ, figuram substantiæ: qui manens verbũ ante secula, perfectus homo creatus est iuxta finẽ seculorum, conceptus & natus ex spiritu sancto & Maria virgine, qui naturam nostram suscepit absque peccato: & sub Pontio Pilato crucifixus est: & sepultus, tertia die resurrexit à mortuis: die autem quadragesimo ascendit in cælum: sedet ad dexteram patris: inde venturus est iudicare viuos & mortuos, positus ante oculos omnium omnia occulta singulorũ: daturus iustis perpetua præmia regni cœlestis, iniquis autem supplicia ignis æterni: innouaturus seculum per ignẽ, & carnis resurrectionem. Confiteor vnam fidem: vnum baptisma: vnam apostolicam & vniuersalem Ecclesiam: in qua sola possunt laxari peccata in nomine patris & filij & spiritus sancti.

III. Synodicam quoque suam Gregorius secundũ priscum decessorum suorum morem Ioanni Cõstantinopolitano, Eulogio Alexandrino, Gregorio Antiocheno, Ioãni Hierosolymitano, & Anastasio patriarchæ Antiochiæ destinauit, quæ ita se habet: Consideranti mihi quòd impar meritis, ac toto animo renitẽs pastoralis curæ pondera portare compulsus sim, caligo mœroris occurrit, & triste cor nihil aliud nisi eas quæ videri nil sinunt tenebras videt. Nam quid antistes ad dominum nisi pro delictis populi interceſſor eligitur? Qua itaque fiducia ad eum pro peccatis alienis interceſſor venio, apud quem de propriis securus non sum? Si fortasse quispiam apud potẽtem virum, qui & sibi iratus, & mihi esset incognitus, interceſſorem suum me fieri quæreret: protinus respõderem: ad intercedendum venire nequeo, quia eius notitiã ex sedula familiaritate non habeo. Si igitur rectè homo apud hominem de quo mininè præsumpsissem, fieri interceſſor erubescerem: quãtæ hoc audaciæ est, quòd apud deum pro populo locum interceſſoris obtineo, cui familiarem me per vitæ meritum nõ agnosco? Qua in re est mihi adhuc aliud grauius formidandum: quia (sicut cuncti liquidò nouimus) cum is qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur, & valde pertimesco ne cõmissa mihi plebs fidelium reatus mei additamento depereat, cuius nũc vsque dominus æquanimiter delicta tolerabat. Cùm verò vtcunque hunc timorem supprimo, & consolatam mentem ad pontificalis operis studia accingo: considerata ipsa rei immensitate detterreor. Perpendo quippe quòd omni cura vigilandum est vt rector cogitatione sit mundus, operatione præcipuus, discretus in silentio, vtilis in verbo, singulis compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus, bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum rectitudinis erectus: & cætera quæ latius post in libro pastorali prosequitur.

IIII. Præterea quia corde, inquit, creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem: sicut sancti euangelij quatuor libros, sic quatuor concilia suscipere, & venerari me fateor. Nicenum scilicet, in quo peruersum Arrij dogma destruitur: Constantinopolitanum quoque, in quo Eunomij, & Macedonij error cõuincitur: Ephesinum etiam primum, in quo Nestorij impietas iudicatur: Chalcedonense verò, in quo Eutychis, Dioscoríque prauitas reprobatur, tota deuotione complector, integerrima approbatione custodio: quia in his velut in quadrato lapide sanctæ fidei structura consurgit: & cuiuslibet vitæ atque actionis existat, quisquis eorum soliditatem non tenet, etiam si lapis esse cernitur, tamen extra ædificium iacet. Quintum quoque cõcilium pariter veneror, in quo epistola quæ Ibe dicitur, erroris plena, reprobatur, & Theodorus personam mediatoris dei & hominum in duabus substantiis separans, ad impietatis perfidiã ceciderisse conuincitur: Scripta quoq; Theodoriti, per quæ beati Cyrilli fides reprehẽditur, ausu intuitentiæ prolata refutantur. Cunctas verò quas præfata veneranda concilia personas respuũt, respuo: quas venerantur, amplector: quia dum vniuersali sunt consensu constituta, se, non illa destruit quisquis præsumit, aut soluere quos religant, aut ligare quos soluunt. Quisquis ergo aliud sapit anathema sit.

V. Hoc modo postquam Gregorius fundamentũ suæ fidei secundum priscum decessorum suorum pontificum morem luculenter apostolicis thronis exposuit, animaduertens se ideo à domino super gentes & regna summum pontificem constitutum, vt iuxta illud propheticum, vitiorum radices euelleret, destrueret atque disperderet, sicque demum ædificaret plantarétque virtutes, omnes consuetudines quas cõtra priscam traditionẽ apostolicã nouiter pullulasse cognouerat, videlicet de ministris, de cantoribus, de laicis

pontifici

Universidad de Deusto
Biblioteca

pontifici familiariter adhærentibus,de titulandis præ iudicialiter quibuslibet rebus,de contegendo Dalmaticis apostolico feretro, de pastillatico,propallio, vel consecratione pontificum, & de non admittēdis passim laicis ad ecclesiastici iuris officiū:primo quidem à Romanæ ecclesiæ,postmodum verò collectis circunquaque positarum prouinciarum episcopis , à totius sanctæ vniuersalis ecclesiæ corpore segregauit,cáque sub interpositione terribilis anathematis tam generaliter quàm perpetualiter condemnauit.

VI. Deinde in domum domini more sapiētissimi Solomonis propter musicæ compūctionem dulcedinis, antiphonariū centonā cantorū studiosissimus nimis vtiliter cōpilauit,scholam quoque cantorū quæ hactenus eisdem institutionibus in sancta Romana ecclesia modulatur,constituit:eiáque cū nonnullis prædiis duo habitacula,scilicet alterum sub gradibus basilicæ beati Petri apostoli,alterum verò sub Lateranensis patriarchij domibus fabricauit: vbiváque hodie lectus eius in quo recubās modulabatur,& flagellū ipsius quo pueris minabatur,veneratione congrua cum authentico antiphonario reseruantur:quæ videlicet loca per præcepti seriem sub interpositione anathematis ob ministerij quotidiani vtrobique gratiam subdiuisit.

VII. Huius modulationis dulcedinem inter alias Europæ gentes Germani seu Galli dicere crebróque rediscere insigniter potuerunt,incorruptā verò tam leuitate animi quia nonnulla de proprio Gregorianis cātibus miscuerūt,quàm feritate quoque naturali seruare minimè potuerūt.Alpina siquidem corpora vocum suarum tonitruis altisonè perstrepētia, susceptæ modulationis dulcedinem propriè non resultāt: quia bibuli gutturis barbara feritas,dum inflectionibus & repercussionibus mitem nititur edere cātilenam, naturali quodam fragore quasi plaustra per gradus confuse sonantia rigidas voces iactat,sicque audientium animos quos mulcere debuerat, exasperando magis ac obstrependo conturbat.

VIII. Hinc est quòd huius Gregorij tempore cum Augustino tunc Britannias adeunte,per occidentē quoque Romanæ institutionis cantores dispersi, barbaros insigniter docuerunt.Quibus defunctis occidētales ecclesiæ ita susceptum modulationis organū vitiarunt, vt Ioannes quidem Romanus cātor cum Theodoro æquè ciue Romano, sed Eburaci archiepiscopo, per Gallias in Britannias à Vitelliano sit præsule destinatus:qui circunquaque positarum ecclesiarum filios ad pristinam cantilenæ dulcedinē reuocans, tam per se quàm per discipulos suos multis annis doctrinæ Romanæ regulam conseruauit.

IX. Sed & Carolus noster patricius,rex autem Francorum,dissonantia Romani & Gallicani cantus Romæ offensus,cum Gallorum procacitas cātum à nostratibus quibusdā neniis argumētaretur esse corruptum, nostríque è diuerso authēticum antiphonarium probabiliter ostentarent, interrogasse fertur quis interriuum & fontē limpidiorem aquam† conseruare soleret:respondentibus fontem,prudēter adiecit:Ergo & nos qui de riuo corruptam lympham vsque hactenus bibimus, ad perennis fontis necesse est fluenta principalia recurramus.Mox itaque duos suorum industrios clericos Adriano tunc episcopo dereliquit: quibus tandem satis eleganter instructis, Metensem metropolim ad suauitatem modulationis pristinæ reuocauit:per quam illam totam Galliam suam correxit.

† *conferre.*

X. Sed cum multa post tempora defunctis his qui Romæ fuerant educati,cantum Gallicanarum ecclesiarum à Metensi discrepare prudentissimus regum vidisset,ac vnumquenque ab alterutro vitiatum cantum iactantem aduerteret:Iterum, inquit,redeamus ad fontem. Tunc regis precibus,sicut hodiéque quidam veridicè astipulantur,Adrianus papa permotus, duos in Galliam cantores emisit: quorum iudicio rex omnes quippe corrupisse dulcedinem Romani cantus leuitate quadam cognouit: Metenses verò sola naturali feritate paululum quid dissonare peruidit. Denique vsque hodie quantum Romano cantui Metensis sedit,tantum Metensi cedere Gallicanarum ecclesiarum Germaniarúmque cantus,qui puram veritatem diligunt comprobant. Hæc ergo per anticipationem retulerim, ne indiscussam Gallorum leuitatem videar præteriisse.

XI. Cæterum prudentissimus rector Gregorius remōtis à suo cubiculo secularibus , clericos sibi prudentissimos consiliarios familiarésque delegit:inter quos Petrum diaconum coætaneum suum: cum quo postea disputans, quatuor dialogorum libros composuit: Aemilianum quoque notarium,qui quadraginta homilias euangelij cum sociis suis excepit, Paterium æquè notarium, qui ab eo secundicerius factus , ex libris ipsius aliqua vtilissima deflorauit:& Ioannē defensorem,qui eius iussu in Hispanias cognitor destinatur: Ianuarium episcopum ciuitatis Malalitanæ , ab episcopis suis compatriotis depositum sedi propriæ restaurauit: & depositores eius cum eo qui in locum eius obrepserat, pari sententia condemnauit. Monachorum verò sanctissimos sibi familiares elegit:inter quos Maximianum monasterij sui abbatem , quem Syracusis episcopum fecit: eique per Siciliam vices suas commisit. Augustinum eiusdem monasterij sui præpositum, & Mellitum , per quos Anglorum gentes ad Christianismi gratiā conuocauit , Marinianum eiusdem monasterij sui Monachum , quem in Rauennati metropoli episcopum consecrauit, Probum quem subito abbatem spiritu reuelante constituens , pro construendo xenodochio Hierosolymis destinauit : simúlque Claudium Clasitanæ ciuitatis abbatem : qui de Prouerbiis , de Canticis canticorum, de Prophetis , de libris Regum , déque heptateucho papa disputante,multa,licet non eodem sensu composuit.

XII. Cum quibus Gregorius die noctúq; versatur nihil monasticæ perfectionis in palatio,nihil pontificalis institutionis in ecclesia dereliquit. Videbantur passim cū eruditissimis clericis adhærere pontifici religiosissimi monachi,& in diuersis professionibus habebatur vita communis : ita vt talis esset tunc sub Gregorio penes vrbem Romanam ecclesia,qualem hanc fuisse sub Apostolis Lucas, & sub Marco euangelista penes Alexandriam Philo commemorat.

XIII. Tunc rerum sapientia Romæ sibi templum visibiliter quodammodo fabricarat, & septemplicibus artibus veluti colūnis nobilissimorum totidem lapidum apostolicæ sedis atrium fulciebat. Nullus pontifici famulātium, à minimo vsque ad maximum,barbarum quodlibet

quodlibet in sermone vel habitu præferebat,sed toga ta Quiritū more seu trabeata Latinitas suum Latiū in ipso Latiali palatio singulariter obtinebat. Reflorierant ibi diuersarum artium studia:& qui vel sanctimonia vel prudentia forte carebat,suo ipsius iudicio subsistendi coram pontifice fiduciā non habebat.

XIIII. Arcessebantur pōtificalibus profundis cōsiliis prudentes viri quos perhibui,potius quàm potentes : & pauper philosophia intrinsecus,quid potius aut potissimum in vnoquoque negotio sequendum putaretur,artificiosis argumētationib⁹ rationabiliter inquirente,diues inertia , quæ modò se de sapientibus pari sorte vlciscitur,pro cubiculi foribus despicabilis remanebat.Sola deerat interpretandi bilinguis peritia : & facundissima virgo Cecropia quæ quondam suæ mētis acumina Varrone cælibatum suum auferente,Latinis tradiderat,impostorarū sibi præstigia, sicut ipse in suis epistolis queritur,vindicabat.

XV. Nemo laicorum quodlibet palatij ministerium vel ecclesiasticum patrimonium procurabat , sed omnia ecclesiastici iuris munia ecclesiastici nihilominus viri subibant, nimirum laicis ad armorum solam militiam vel agrorum curam continuam deputatis. Ob hoc se nonnulli procerum sub obtentu religionis primò tonsurare cœperūt.Quorū tergiuersationi Mauricius imperator prudenter occurrens, data per Longinum Stratonē lege præcepit, vt quisquis fuisset publicis administrationibus implicatus,ei ad ecclesiasticum officium venire non liceret. Quam legem Gregorius super hoc valde laudauit,dicens.Qui secularē habitum deferens,ad ecclesiastica officia venire festinat:non relinquere cupit seculum,sed mutare.

XVI. Verum,dum ad clericalem professionē tam ex ecclesiastica quam ex seculari quoque militia diuersis occasionibusquotidie penè innumerabilis multitudo cōfluerer:pastor ad omnia prouidus,nequaquam eos ad ecclesiastici decoris officium,sed ad capiendum solummodo monachicum propositum suscipiēdos esse censabat,dicens:Multos ex ecclesiastica seu seculari militia nouimus ad omnipotentis Dei seruitium festinare,vt ab humana seruitute liberi,in diuino seruitio videantur familiarius conuersari.Quod si passim dimittimus,omnibus fugiendi ecclesiastici vel seculares viris domini occasionem præbemus.Si verò festinantes,ad omnipotentis dei seruitium incautè reti nemus,illi inueniemur negare quædā, qui dedit omnia.Vnde necesse est vt quisquis ex iuris ecclesiastici, vel secularis militiæ seruitute ad dei seruitium cōuerti desiderat,probetur prius in laicali habitu constitutus:& si mores eius atque cōuersatio bono desiderio illius testimonium perhibuerint,absque vlla retractatione seruire in monasterio omnipotēti domino permittatur,vt ab humano seruitio liber recedat, qui in diuino obsequio districtiorem subire appetit seruitutem.Si autem & in monachico habitu secundum patrū regulas irreprehensibiliter fuerit cōuersatus:post præfixa sacris canonibus tempora licēter iā ad quodlibet ecclesiasticum officium promoueatur: si tamen illis non fuerit criminibus maculatus,quæ in testamē to veteri morte mulctantur.

XVII. Sed & in Gelasianū codicem de missarum solēniis, multa subtrahens,pauca conuertens,nonnulla adiiciens,pro exponendis euangelicis lectionibns in vnius libri volumine coartauit,in canone apposuit: Diesq; nostros in tua pace dispone,atq; ab æterna dānatione nos eripe,&in electorū tuorū iubeas grege numerari

XVIII. Stationes per basilicas, vel beatorum martyrū cœmeteria secūdū quòd hactenus plebs Romana quasi eo viuente certatim discurrit,sollicitè ordinauit : per quas & ipse simul discurrens, dum adhuc eloqui præualeret,viginti homilias euangelij coram Ecclesia diuerso tempore declamauit:reliquas verò eiusdē numeri dictauit quidem,sed lassescente stomacho languore continuo aliis pronunciandas commisit.

XIX. Sequebatur exercitus domini vltra citráque Gregorium præeuntem , & audituræ verbum doctrinæ innumerabiles vndique diuersi sexus,ætatis ac professionis voluntariæ confluebāt cohortes:quibus ille vtpote doctor cœlestis militiæ,cunctis dūtaxat arma spiritalia suggerebat:pauperibus verò & aduenis, qui pro conditione temporum Romæ influxerant , cotidiana stipendia ministrabat.

XX. Super corpora autem beatorum Petri & Pauli Apostolorum missarum solennia celebrari decreuit,acquisitis numerosissimis oliuetis,quorum summam in tabulis marmoreis pro foribus eiusdem basilicæ annotauit.Luminaria superaddidit,officia sedula deputauit.De sepultura iuxta Ecclesiam,commodum sperare prohibuit.Septē ex defenforibus honore regionario decorandos indixit.Alleluya per extrema Pentecostes tēpora dici ad missas fecit. Subdiaconos expoliatos precedere statuit.Kyrie eleison cantari præcepit:& orationem dominicam mox post canonem super hostiam censuit recitari

XXI. De quibus cum postea quosdam murmurare sentiret,tanquam qui Constantinopolitanæ Ecclesiæ cō suetudines sequeretur:piissimus pater non dedignatus est reddere rationem,dicēs : Nos in nullo horum aliam Ecclesiam secuti sumus. Nam & alleluia hic vt diceretur,de Hirosolymorum Ecclesia ex beati Hieronymi traditione tempore beatæ memoriæ Damasi papæ,traditur tractum : & ideo magis in hac sede illam consuetudinem amputauimus,quæ hīc à Græcis fuerat tradita.Subdiaconos autem vt spoliatos procedere facerem,antiqua cōsuetudo Ecclesiæ fuit:sed quia placuit cuidam nostro pontifici , nescio cur eos vestitos procedere præcepit.Nam Siciliæ Ecclesiæ nū quid traditionem à Græcis acceperūt? Vnde habent ergo hodie vt subdiaconi in lineis tunicis procedant nisi quia hoc à matre sua Romana Ecclesia perceperunt?Kyrie eleison autem nos neque dicimus sicut à Græcis dicitur : quia in Græcia omnes simul dicunt: apud nos verò à clericis simul dicitur,à populo respōdetur,& totidem vicibus etiam Christe eleison dicitur:quod apud Græcos nullo modo dicitur. In cotidianis autem missis alia quæ dici solent, tacemus:tantummodo Kyrie eleison & Christe eleison dicimus, vt in his deprecationis vocibus paulo diutius occumur.Orationem verò dominicam idcirco mox post precem dicimus,quia mos Apostolorum fuit, vt ad ipsam solummodo orationem oblationis hostiam consecrarent.Et valde mihi inconueniens visum est, vt precem quam scholasticus composuerat, super oblationem diceremus, & ipsam traditionem quam redemptor noster composuit, super eius corpus & sanguinem non diceremus. Sed & dominica oratio apud Græcos ab omni populo dicitur : apud nos verò à solo sacerdote cantatur.In quo ergo Græcorum consuetudines secuti sumus, qui aut veteres nostras reparauimus,aut nouas & vtiles cōstituimus. In qui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus tamen alios comprobamur imitari. Ergo vestra charitas cum occasio dederit, vt ad Catanensem ciuitatẽ pergat, vel in Syracusana Ecclesia eos quos credit aut intelligit, quia de hac re murmurare potuerũt facta collatione doceat, & quasi alia ex occasione eos instruere non desistat. Nam de Constantinopolitana Ecclesia quod dicũt, quis eam dubitet sedi apostolicæ esse subiectam? quod & piissimus dominus imperator, & frater noster eiusdem ciuitatis episcopus adsiduè profitentur: tamen si quid boni vel ipsa, vel altera Ecclesia habet, ego & minores meos quos ab illicitis prohibeo, in bono imitari paratus sum. Stultus est enim qui in eo se primum existimat, vt bona quæ viderit, discere contemnat.

XXII. Tantæ hospitalitatis Gregorius in ipso etiam patriarchio permansit, vt exceptis his quos tam per diuersas regiones quàm Ramæ quoque Longobardorum perfidiæ gladios fugientes, ecclesiastica stipe misericorditer nutriebat: ad mensam suam cotidie peregrinos quoslibet inuitaret. Inter quos die quadam vnus accesisit, in cuius manibus dum ipse ex humilitatis ministerio aquam fundere vellet, conuersus vrceum accepit: sed repentè eum in cuius manibus aquam fundere voluerat, inuenire non potuit. Cúmque hoc factum secum ipse miraretur, eadem nocte dominus ei per visionem dixit. Cæteris diebus me in membris meis, hesterno autẽ die me in memetipso suscepisti.

XXIII. Alio quoque tempore idem Gregorius iuxta consuetudinem suam præcepit sacellario vt duodecim peregrinos ad prandium inuitaret. Qui pergens iussa compleuit, eósque ad mensam pariter ordinauit. Dũ autem simul discumberent, intuens Papa tredecim numerauit, & accersito sacellario cur contra iussionẽ suam tertium decimũ inuitare præsumpserit inquisiuit. Ille obstupefactus conuiuantes peregrinos curiosius numerauit: & duodecim solos inueniens, veluti securus respondit: Crede mihi honorabilis pater, nõ sunt nisi duodecim, sicut ipse iussisti. Ergo dum conuictus sæpius duodecim idẽtidem numeraret, ac tertiumdecimum quem solus Papa videre poterat, non videret: animaduertit spiritualis pater Gregorius virum propius discumbentem vultus crebrò conuertere, & nunc adolescẽtem, nunc verò se vetulum veneranda quadam canicie simulare. Finito conuiuio duodecim quidem abire permisit: tertiumdecimum verò manu susципiens, in cubiculum suum induxit, vehementer adiurans, vt ei se noménque suum simpliciter prodere dignaretur. Qui respõdens dixit: Et cur interrogas de nomine meo, quod est mirabile. Veruntamen scito memoria recognoscens, quia ego sum naufragus ille qui quondam veni ad te quando scribebas in cella monasterij tui ad cliuum Scauri, cui dedisti duodecim nomismata, & argenteam scutellã quam tibi miserat cum infulsis leguminibus beata Syluia mater tua. Et hoc tibi pro certo sit cognitum, quia ab illo die quo mihi hæc hilari animo tribuisti, destinauit te dominus fieri præsulem sanctæ suæ Ecclesiæ, pro qua & proprium sanguinẽ fudit, & esse te successorem atque vicarium Apostolorum principis Petri, cuius & virtutem imitatus es, cum substantiam offerẽtium diuideret prout cuique opus erat. Hæc au diẽs Gregorius dixit: Et tu quomodo nosti quòd tũc me dominus præesse sanctæ suæ Ecclesiæ destinârit? At ille, inquit, quoniam ego angelus eius sum, & tunc ab eo ad tuum inquirendum propositum destinatus. Tunc Gregorius quia nondũ manifeste viderat angelum, prorsus expauit: sibique hũc taliter dicẽtem audiuit: Ne timeas neque formides. Ecce enim remisit me dominus vt sim tibi custos quandiu fueris in isto mortali seculo: quatenus quamcunque rem petieris, per me apud eum fiducialiter valeas impetrare. Illico Gregorius in faciem suam corruit, dicens: Si propter meæ paruitatis munusculum tanta mihi retribuit omnipotentissimus dominus, vt & põtificem me sanctæ suæ Ecclesiæ faceret, & custodem mihi suum angelum deputaret: quanta putem mihi restitui, si in præceptis eius totis viribus permanens, plura studuero de pluribus erogare?

XXIIII. Igitur incipiens tantum largior esse decollato tẽporali commodo, quantũ certior de recipiendo præmio sempiterno: cũctorum patrimoniorum prædiorúmque reditus ex Gelasiano polyptycho, cuius nimirum studiosissimus videbatur, pedissequus adærauit, eorúmque pensionibus in auro argentóque collatis, ordinibus ecclesiasticis vel palatinis, monasteriis, Ecclesiis, cœmeteriis, diaconiis, xenodochiis vrbanis vel suburbanis, quot solidi singulis quater in anno distribuerentur, Pascha scilicet, natale Apostolorum, natale sancti Andreæ, natalitióque suo per polytychum quo hactenus erogantur, indixit.

XXV. Extra quos primo dominicæ resurrectionis diluculo in basilica quõdam doctissimi Papæ Vigilij, iuxta quam consuetudinaliter habitabat, ad †impertiẽdum pacis osculum residens, cunctis episcopis, presbyteris, diaconibus aliisque axiomaticis aureos erogabat. Natalitio verò Apostolorum, vel suo, mixtos solidos offerens peregrinis nihilominus vestimenta donabat. †Percipiẽdum.

XXVI. Omnibus omnino Calendis pauperibus generaliter eadem species quæ congerebantur ex reditibus erogabat: & suo tempore frumẽtum, suo vinum, suo caseum, suo legumen, suo lardum, suo manducabilia animalia, suo pisces vel oleum paterfamiliâs domini discretissimè diuidebat. Pigmenta verò, aliáque delicatoria commercia primoribus honorabiliter offerebat, ita vt nihil aliud quàm communia quædam horrea, communis putaretur Ecclesia.

XXVII. Tribus milibus ancillis dei, quas Græci monastrias vocant, quindecim libras auri pro lectisterniis dedit, eísque pro cotidianis stipendiis octoginta libras annualiter conferebat. De quibus Theoctisto patricio scribens, Harum, inquit, talis vita est, atque in tãtum lachymis & abstinentia districta, vt credamus quia si ipsæ non essent, nullus nostrum iam per tot annos in loco hoc subsistere inter Longobardorum gladios potuisset.

XXVIII. Cotidianis quibusq; diebus per omniũ regionũ vicos, vel cõpita infirmis, seu qualibet corporis parte debilibus cocta stipẽdia per cõstitutos veredarios emittebat. Verecundioribus verò, antequam ipse cibũ caperet, à mẽsa sua benedictionis Apostolicæ ostiatim dirigere curabat scutellã, ita vt neminẽ prorsus exciperet misericordissimi beneuolẽtia prouisoris, quem ad fidem traxerat omnipotentis cognitio creatoris.

XXIX. Horum dum quendam pauperem in angustiis Andronarum recessibus à vespillonibus inueniri mortuum contigisset, æstimãs eum stipis inopia periisse, ita per aliquot dies (vt dicitur) à missarũ celebratione vacando tristatus est, tanquam si eum propriis manibus (quod dictu nefas est) peremisset.

Extat

XXX. Extat vsque hodie in sacratissimo Lateranensis palatij scrinio huius cõfectum temporibus chartaceum prægrande volumen, in quo communis sexus cũctarum ætatum ac professionum nomina tã Romæ, quã per suburbana, ciuitatésve vicinas necnon lõginquas maritimæ vrbes degentium cum suis cognominibus temporibus, & remunerationibus expressius cõtinẽtur. Quorum summam, ne videlicet fastidiatur, ego transferre diffugio: meíque lectoris oculum ad illius venerandi scrinij plenitudinem, cuius ipse penè in cunctis auctoritatem Papa largiente secutus sum, retransmitto.

XXXI. Præterea cũ Arrianorum basilica in regione vrbis huius quæ Suburra dicitur, clausa vsque ad Gregorij pontificatus tempora remansisset, placuit ei vt in fide catholica, introductis illuc beati Sebastiani & sanctæ †Agathæ. Agnetis †martyrũ reliquiis, dedicari debuisset, quod factum est. Nam cũ magna populi multitudine Gregorius laudes canendo peruenisset, basilicam præfatã ingressus est. Cúmque venerabilis põtifex iam missarum solennia celebraret, ac propter eiusdẽ loci angustias populi se turba comprimeret, quidam ex his qui extra sacrarium stabant, porcum subitò inter suos pedes huc & illuc discurrere senserunt. Quem dũ vnusquisque sentiret, & iuxta se stantibus indicaret, idem porcus Ecclesiæ ianuas petiit, & omnes per quos trãsiit, in admirationem conuertit: sed videri nil potuit, quanuis sentiri potuisset. Quod idcirco diuina pietas ostendit, vt cunctis patesceret, quia veniente cum reliquis sanctorum Gregorio, de loco eodem immundus habitator exiret.

XXXII. Peracta igitur missarum celebratione, Papa cũ plebe recessit: sed adhuc nocte eadem magnus in Ecclesiæ eiusdẽ tectis strepitus factus est, ac si in ea aliquis errando discurreret. Sequenti autem nocte grauior sonus excreuit, cum subitò tantus terror insonuit, ac si omnis illa Ecclesia à fundamentis fuisset euersa: & protinus recessit: ac nulla illic vlterius inquietudo antiqui hostis apparuit: sed per terroris sonitum quem fecit, innotuit, à loco quem diu tenuerat, quòd per inuocationẽ Gregorij coactus exibat. Post paucos verò dies in magna serenitate aëris super altare eiusdẽ Ecclesiæ nubes cœlitus descendit, súoque illud velamine operuit, omnémque Ecclesiam tãto terrore, ac suauitate odoris impleuit, vt patentibus ianuis nullus illic præsumeret intrare: & sacerdos atque custodes, vel hi qui ad celebranda missarum solennia venerãt, & rem videbant, ingredi minime poterãt, & suauitatem mirifici odoris trahebant. Die verò alia in ea lampades sine lumine sunt accensæ. Post paucos iterũ dies cum expletis missarum solenniis extinctis lampadibus custos ex eadem Ecclesia egressus fuisset, post paululum intrauit, & lampades quas extinxerat, lucentes reperit: quas negligenter extinxisse se credidit, atque eas iam sollicitius extinxit: qui exiens Ecclesiam clausit. Sed post horarum trium spatium regressus lucentes lampades quas extinxerat, inuenit: vt videlicet ex ipso lumine aperte claresceret, quia per beatum Gregorium locus ille de tenebris ad lucem venisset.

XXXIII. Sed cum sanctus Gregorius pro conuertendis Anglis Saxonibus (quemadmodum in monachatu suo proposuerat) assiduis cogitationum fluctibus vrgeretur, mox vbi Ecclesiæ statu composito quartũ sui põtificatus annum intrauit, Augustinum cum aliis do-mus suæ monasterij monachis in Britanniam euãgelizandi gratia destinauit. Qui susceptæ peregrinationis post dies aliquot merti tædio prægrauati, redire domum potius, quàm barbaram, feram, incredulámque gentem, cuius nec linguam intelligerent, adire decreuerunt. Nec mora, Augustinum quem eis episcopum consecrandum, si ab Anglis exciperentur, indixerat, Romam remittunt, summum præsulem deprecantes, vt tam laboriosam, tam incertam, támque periculosam peregrinationem sibi nuper impositam remoueret, & ad suos reuerti permitteret. XXXIIII.

Quibus ille rescripsit, dicens: Gregorius episcopus, seruus seruorum Dei, seruis domini nostri Iesu Christi. Quia melius fuerat bona nõ incipere quàm ab his quæ cœpta sunt, cogitatione retrorsum redire: summo studio dilectissimi filij oportet vt opus bonum quod cœpistis, auxiliante domino compleatis. Nec labor vos ergo itineris, nec maledicorũ hominum linguæ deterreant, sed omni instãtia, omníque feruore, quæ inchoastis, deo auctore peragite, sciẽtes quòd laborem magnum maior æternæ retributionis gloria consequetur. Remeanti autem Augustino præposito vestro, quem & abbatem vobis constituimus, in omnibus humiliter obedite, scientes hoc vestris animabus per omnia profuturũ, quicquid à vobis fuerit in eius admonitione completum. Omnipotẽs Deus sua vos gratia protegat, & vestri laboris fructum in æterna me patria videre concedat: quatinus & si vobiscũ laborare nequeo, simul in gaudio retributionis inueniar, quia laborare scilicet volo.

His exhortationibus Augustinus cum fratribus roboratus, per Aetherij Arelatẽsis vatis, pérque aliorũ episcoporũ Galliæ, regúmque quibus eos mitissimus pater propriis literis cõmendârat, hospitia, Britãniam petiit, & ad Ildebertum regem Cantuariorum veniens, dei cooperante gratia, non solùm licentiam prædicandi, verum etiam victus & mansiones in ciuitate Douernẽsi, quæ erat regni eius metropolis, facilè impetrauit. Ad quam Augustinus cum sociis prælata cruce, seu saluatoris imagine, appropinquans cecinit dicens. Deprecamur te domine in omni misericordia tua, vt auferatur furor tuus iráque tua à ciuitate ista, & à domo sancta tua, quoniã peccauimus. Prædicantibus autem eis, & in nomine Iesu miracula facientibus crediderunt multi, & baptizati sunt, mirantes innocentis vitæ simplicitatem, complectentésque dulcedinem cœlestis doctrinæ. XXXV.

Quapropter Augustinus Arelatem venit, & secundum Gregorij iussionem ab Aetherio episcopus consecratus, in Britanniam remeauit: illicóque per Laurẽtium presbyterum & Petrum Monachum papæ Gregorio conuersionem gentis Anglorum, séque consecratum innotuit, suggerens vt sibi mitteret plurimos verbi ministros, eò quòd messem quidem multã haberet, operarios autem paucos. XXXVI.

Quibus relationibus Gregorius in Christo lætificatus misit Augustino plurimos verbi ministros, in quibus præcipui erant, Mellitus, Iustus, Paulinus, & Rufinianus: & per eos vniuersa quæ ad cultum erant Ecclesiæ necessaria, vasa videlicet sacra, & vestimenta altarium, ornamenta ecclesiastica, vestimenta clericalia, apostolorum & multorum sanctorũ reliquias, & codices multos. Misit ei & pallium, iubens vt sub metropoli sua Canticiæ duodecim episcopos ordinaret, ad Lundoniam & Eburacam singulos episcopos XXXVII.

 mitteret,

Universidad de Deusto
Biblioteca

mitteret,qui sub se duodecim nihilominus episcopos consecrãtes,pallium ab apostolica sede perciperẽt,& post Augustini obitum ipse inter eos primus haberi debuisset,qui prius cõsecrari meruisset.Præcepit quoque vt in Anglorum gente idolorum fana non destrueret,sed sanctificatis aquis respersa in basilicas dedicaret.Et quia solebant Saxones in sacrificio dæmonum boues multos occidere, iussit vt in die dedicationis, vel natalitiis sanctorum martyrum quorum reliquiæ illic ponerẽtur,tabernacula sibi circa easdẽ ecclesias quæ ex fanis cõmutatæ sunt, de ramis arborum facerent,& religiosis conuiuiis solennitates debitas celebrarent. Et quia super quibusdam capitulis Augustinus eum interrogãs, qualiter episcopus cum suis conuersari deberet clericis,requisiuit,doctor humillimus inter cætera sic rescripsit,Quia tua fraternitas monasterij regulis erudita,seorsum viuere nõ debet à clericis suis, in Ecclesia Anglorũ quæ nuper ad fidem conuersa est, hanc debet cõuersationem instituere,quæ in initio nascẽtis Ecclesiæ fuit patribus nostris,in quibus nullus eorum ex his quæ possidebant, aliquid suum esse dicebat:sed erant illis omnia communia.Cum vna sit fides,cur super missarum celebratione,Gallicana Ecclesia à Romana discordet,Augustino quærenti,Gregorius ait: Nouit tua fraternitas Romanæ Ecclesiæ cõsuetudinem, in qua se meminit enutritam.Sed mihi placet, vt siue in Romana, siue in qualibet Ecclesia aliquid inueneris quod plus omnipotenti deo possit placere,sollicitè eligas,& in Anglorum Ecclesia(quæ adhuc noua est ad fidẽ)institutione præcipua quæ de multis Ecclesiis colligere potuisti,infundas. Nõ enim pro locis res,sed pro bonis rebus loca amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque Ecclesiis quæ pia,quæ religiosa,quæ recta sunt eligas, & hæc quasi in vasculo collecta,apud Anglorum mẽtes in consuetudinem vertas. Interrogatus etiam quomodo ea quæ fures de Ecclesiis abstulerint, reddere debeant:mitissimus pater,absit,inquit,vt Ecclesia cum augmento recipiat, quod de terrenis rebus videtur amittere,& lucra vana acquirere.

XXXVIII Sane requisitus ab eodẽ Augustino, vsque ad quotam generationẽ fideles debeãt copulari: Gregorius dispensatoriè sic rescripsit.Quædã terrena lex in Romana republica permittit vt siue frater & soror, seu duorum fratrum germanorum, vel duarum sororũ filius & filia misceantur.Sed experimento didicimus exţali cõiugio sobolẽ non posse succrescere. Et sacra lex prohibet cognationis turpitudinẽ reuelare. Vnde necesse est vt etiã tertia,vel quarta generatione generatio fideliũ licenter sibi iungi debeat.Nã in secunda quam prædiximus, omnimodo debet abstinere. Verum post multum temporis à Felice Messanæ Siciliæ præsule requisitus vtrum Augustino scripsisset vt Anglorum quarta generatione contracta matrimonia minime soluerentur,humillimus pater Gregorius inter cætera talem reddidit rationẽ: Quod scripsi Augustino Anglorum gẽtis episcopo alumno videlicet nostro vt recordor,de sanguinis coniũctione,ipsi, & Anglorum genti quæ nuper ad fidẽ venerat,ne à bono quod cœperat,metuẽdo austeriora recederet,specialiter,& nõ generaliter cæteris me scripsisse cognoscas. Vnde & mihi test is omnis Romana ciuitas existit.Nec ea intẽtione hæc illis scriptis mãdaui,vt post quã firma radice fuerint in fide solidati, si infra propriã cõsanguinitatẽ inuenti fuerint,nõ separẽtur:aut infra adfinitatis lineam,id est,vsque ad septimam generationem iũgãtur,sed adhuc illos neophytos existẽtes,sæpissime eos prius illicita docere, & verbis ac exemplis instruere:& quæ post de talibus egerint,rationabiliter ac fideliter excludere oportet. Nã iuxta apostolum qui ait,Lac vobis potum dedi,non escam: ista illis modò,non posteris(vt præfixum est) tẽporibus tenenda indulsimus:ne bonum quod infirma adhuc radice plantatũ erat,exureretur,sed aliquantulũ firmaretur, & vsque ad perfectionem custodiretur. Hæc ego idcirco perstringenda curaui, vt hi qui occasione nouæ dispensationis illicita matrimonia cõtrahũt, eruditissimum papam Gregorium non regulariter quartæ generationis copulam censuisset, imò venialiter simulque temporaliter permisisse cognoscant.Cuius nimirum precibus deus omnipotens tãtam Augustino eiúsque sociis faciẽdorum signorum gratiam contulit:vt verbum vitæ quod ore prædicabant,signorum efficacia confirmarent. Vnde factum est vt paucis elabẽtibus annis,etiã cæteri Saxones ad Christi domini fidem per discipulos eius accederent.

De cuius gentis conuersione, simúlque miraculo- XXXIX.
rum prodigijs quæ ibidem fiebant,ita Gregorius in libris moralibus perhibet dicens, Ecce lingua Britanniæ quæ nihil aliud nouerat quàm barbarum frendere, iamdudum in Dei laudibus Hebræa cœpit verba sonare. Ecce quondam tumidus, iam substratus sanctorũ pedibus seruit oceanus: eiúsque barbaros motus, quos terreni principes edomare ferro nequiuerãt,hos pro diuina formidine sacerdotũ ora simplicibus verbis ligant:& qui cateruas pugnantium infidelis nequaquam metuerãt,iam nunc fidelis humilium linguas timet.Quia enim perceptis cœlestib⁹ verbis, clarescentibus quoque miraculis,virtus ei diuinæ cognitionis infunditur,eiusdẽ diuinitatis terrore refrenatur,vt prauè agere metuat, ac totis desideriis ad æternitatis gratiam venire concupiscat. Eulogio quoque patriarchæ Alexandrino,de doctrina suæ Ecclesiæ,conuersione hæreticorum, concordiáque fideliũ plausibilia referenti,Gregorius ita rescripsit,Quoniã in bonis quæ agitis,scio quòd & aliis congaudetis,vestræ quoque gratiæ vicem reddo: quia dum gẽs Anglorum in mundi angulo posita, in cultu lignorum ac lapidum perfida nunc vsque remaneret, ex vestræ mihi orationis adiutorio placuit, vt ad eam monasterij mei monachorũ transmittere Deo auctore debuissem:qui data à me licentia à Germaniarum episcopis episcopus factus,cum eorũ quoque solatiis ad prædictam gentem in finem mundi perductus est: & iã nũc de eius salute & opere ad nos scripta peruenerũt,quia tãtis miraculis vel ipse vel hi qui cũ eo transmissi sunt,in gente eadem coruscant, vt Apostolorũ virtutes in signis quæ exhibent imitari videantur. In solennitate autem dominicæ natiuitatis, quæ prima indictione transacta est,plusquam decem millia Angli ab eodem nunciati sunt fratre & coepiscopo nostro baptizati. Quod idcirco narraui, vt cognoscatis quod in Alexandrino populo loquendo, & quod in mundi finibus agitis orando. Vestræ enim orationes sunt in eo loco vbi non estis, quarũ operationes sanctæ monstrantur in eo loco vbi estis.

Nihilominus eidem Augustino pro eisdem mira- XL.
culis inter alia scribit, inquiens, Scio quia omnipotens deus per dilectionem tuam in gẽte quam elegit vt voluit,magna miracula ostendit:Vnde necesse est vt de

vt de eodem dono cœlesti, & timendo gaudeas, & gaudendo pertimescas.Gaudeas videlicet, quia Anglorum animæ per exteriora miracula ad interiorem gratiam perrahuntur: Pertimescas verò ne inter signa quæ fiunt, infirmus animus in sui præsumptione se eleuet: vt vnde foras per honorem tollitur, inde per inanem gloriam intus cadat,&c.

XLI. Quæ autem de Gregorij miraculis penes easdem Anglorum Ecclesias vulgo leguntur,omittanda non arbitror,ne studiosi lectoris animus, aut defraudasse se peruicaciter,aut negligenter præterisse,me cognitionem congruã suspicetur.Matrona quædam beato Gregorio per stationes publicas missarum solennia celebranti,solitas oblationes obtulerat.Cui post mysteria traditurus cum diceret, Corpus domini nostri Iesu Christi conseruet animam tuam:lasciua subrisit. Ille verò continuò dexteram ab eius ore conuertẽs, partem illã dominici corporis super altare deposuit: expletis verò missarum solenniis, matronam coram populo inquisiuit quamobrem corpus dominicum sumptura ridere præsumpserit. At illa diu musitans, tandem prorupit,quia panem, inquiens, quem propriis manibus me feciſſe cognoueram,tu corpus dominicum perhibebas.Tunc Gregorius pro incredulitate mulieris cum tota plebe se in orationem prostrauit:& post paululum surgens, particulam panis quam super altare posuerat, carnem factam reperit: quam corã cunctis incredulæ matronæ demonstrãs, ad credulitatis gratiam tam illam reuocare potuit, quam totum populum confirmare curauit. Rursus itaque in orationem cum eisdem prostratus, carnis fructum in panis primordia reformauit.

XLII. Alio quoque tempore vir Dei Gregorius miraculum pene huic simile perpetrauit.Nam cum petentibus quibusdam occidentalibus per legatos,in singulis pyxidibus sub nominibus petitorum martyrum, brandeum†solito more concludens, desuper sigillasset,legatis largitus est.Illi susceptas reliquias veneratione congrua deferentes,postquam quædam itineris miliaria consumpserunt,stultè se tantum viaticum confeciſſe murmurare cœperunt, si nesciant vtrum sanctorum ossa,an magis carnes à Romano pontifice susceperint.Itaque communi consilio remoto põtificali signaculo, reseratisque pyxidibus particulas brandei repererunt.Mox ad vrbis mœnia cum furore nimio reuertentes,per archidiaconum à Gregorio se delusos fuisse,vt pro reliquiis vilem pannum susciperent,flebiliter querebãtur,dicentes dominos suos pulcherrimis palliis abundare, ac per hoc Romanorum vilibus brandeis non egere. Forte tunc Gregorius missarum solennia celebrabat.Quibus expletis, ab eisdem legatis brandeum coram cunctis recipiẽs, super altare composuit: seque cum omnibus in orationem dedit, vt deus omnipotens vtrum quod à hominibus apostolorum de more transmissum est, pro reliquiis martyrum venerari deberet, quãtocyus indicaret.Deinde ab oratione surgens, incredulos legatos propius astare fecit. Cultellum petiit:more sanctissimi Papæ Leonis brandeum pupugit: de cuius punctionibus sanguis protinus emanauit.Quo miraculo tam legati confusi,quam omnes qui aderant,tremefacti, iussu Gregorij cum eo terræ prostrati sunt: nec antè ab oratione cessauerũt, quàm cuncta prandeorum foramina diuinitus clauderentur.

† prandeũ, & sic deinceps.

XLIII. Quidam præterea diuitum Romanorum relicta coniuge, fuerat à Romano põtifice cõmunione priuatus. Quod ille molestissimè ferens, & auctoritatẽ tanti pontificis euacuare non prævalens, magorum suffragia requisiuit. Qui magnis muneribus persuasi, posse se suis carminibus agere vt immisso dæmone tã diu caballus pontificis vexaretur, quousque cum sessore suo periclitaretur,fiducialiter promiserunt. Hac incestus iudex pollicitatione lætatus,magos iuxta viã per quam pontifex ad stationem profecturus erat,in edito stare permisit,vt videre transeuntes, non videri à transeuntibus possent. Cúmque magi ex planetatorum mappulatorúmque processionibus magnũ pontificem cognouissent,immisso dæmone tam fortiter eius equum vexari fecerunt, vt nunquam à sessore siue à stratoribus teneri posse putaretur. Tunc Gregorius reuelante spiritu sancto dæmoniacam immissionem cognoscens,facto crucis signaculo tam caballum à præsenti rabie liberauit, quàm maleficos ex latente culmine iubens deponere, perpetua cæcitate mulctauit.Quos reatum suum suggestione incesti iudicis confitentes, ac postmodum ad sacri baptismatis gratiam veniẽtes,luminibus quidem, ne magiam relegerent,reddere noluit: eos tamen ecclesiastica stipe nutriri præcepit.

Legitur etiam penes easdem Anglorum Ecclesias XLIIII.
quòd Gregorius per forũ Traiani,quod ipse quondã pulcherrimis ædificiis venustarat, procedens, iudicij eius quo viduã consolatus,fuerat recordatus atq; miratus sit:quod scilicet(sicut à prioribus traditur)ita se habet.Quodam tẽpore Traiano ad imminentis belli procinctum vehementissimè festinanti, vidua quædam processit flebiliter dicens: Filius meus innocens te regnante peremptus est:obsecro,vt quia eum mihi reddere non vales,sanguinem eius legaliter vindicare digneris.Cúmque Traianus, si sanus reuerteretur à prælio,hunc se vindicaturum per omnia respõderet,vidua dixit:Si tu in prælio mortuus fueris, quis mihi præstabit? Traianus dixit:Ille qui post me imperabit.Vidua dixit:Et tibi quid proderit,si alter mihi iustitiam fecerit?Traianus respõdit:Vtique nihil.Et vidua.Nónne,inquit, melius tibi est vt tu iustitiam mihi facias, & pro hoc mercedem tuam recipias, quam alteri hanc transmittas? Tunc Traianus ratione pariter pietatéque commotus, equo descendit, nec antè discessit,quàm iudicium viduæ per semet imminens profligaret. Huius ergo mansuetudinem iudicis adserunt Gregorium recordatum ad sancti Petri basilicam peruenire:ubique tã diu super errrore tam clementissimi principes defleuisse, quousque respõsum sequẽti nocte cepisset,se pro Traiano fuisse auditum: tantum pro nullo vlterius pagano preces effunderet. Sed cum de superioribus miraculis Romanorum nemo sit qui dubitet, de hoc quod apud Saxones legitur, huius precibus Traiani animam ab inferni cruciatibus liberatã,ob id vel maximè dubitari videtur, quòd tãtus doctor nequaquam præsumeret pro pagano prorsus orare,qui quarto dialogorum suorũ libro docuerit eandẽ causam esse cur nõ oretur à sanctis in futuro iudicio pro peccatoribus æterno igne damnatis, quæ nunc etiam causa est vt non orẽt sancti homines pro hominibus infidelibus impiisq; defunctis:nõ aduertentes, quia nõ legitur pro Traiano Gregoriũ exorasse,sed tãtum fleuisse.Sic enim cũ nõ orauerit Gregorius plãgendo,potuit exaudiri, sicuti Moyses cũ dolẽdo taceret, potuit clamasse videri:cui

Universidad de Deusto
Biblioteca

dominus tacenti labiis,quid clamas,inquit,ad me? Nimirum deus omnipotens corda renésque scrutatur, & frequenter ea misertus concedit,quæ homo quãuis vt carnalis desideret,ea tamen petere non præsumit. Vnde Psalmista: Desideriũ pauperum exaudiuit dominus: & desiderium cordis eorũ audiuit auris tua. Et notãdum quia nõ legitur Gregorij precibus Traiani anima ab inferno liberata, & in paradiso reposita:quod omnino incredibile videretur propter illiud quod scriptum est:Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto,non intrabit in regnum cœlorum: sed simpliciter dicitur ab inferni solummodo cruciatibus liberata. Quod videlicet potest videri credibile,quippe cum ita valeat anima in inferno existere, & inferni cruciatus per dei misericordiam non sentire:sicuti vnus gehennæ ignis valet omnes peccatores pariter detinere: sed per dei iustitiam cunctos non valet æqualiter exurere. Nam vniuscuiusque quantum meruit culpa, iusto dei iudicio tãtum sentietur & pœna.

XLV. Nihilominus ex libro qui à Græcis λειμών dicitur, à Latinis verò intelligitur campus vel pratum,præceptor meus inter alia toto orbe iã diffamata miracula interpretatus est,mihi scribens: Enarrauit nobis presbyter nomine Petrus de sancto Gregorio Papa Romano:illinc enim erat reuerẽtissimus hic presbyter. Is,inquit,effectus papa,ædificauit nonalterium virorum,magnum, & dedit mandatum vt nullus monachorum propriũ aliquid haberet vsque ad vnũ obolum. Frater ergo de monasterio habebat fratrẽ secularem,& postulauit eum dicens: Casulam nõ habeo: sed fac charitatem eme mihi. Dicit ei fecularis frater: Ecce tria nomismata suscipiens, compara quale tibi placet. Acceptis itaque monachus tribus nomismatibus habebat ea apud se. Alius autẽ frater videns eũ habentem tria nomismata,pergens nũtiauit abbati. Abbas verò audiẽs, retulit beatissimo papæ. Beatissimus autẽ Gregorius discens hoc ab abbate,segregauit eũ à communione,tanquam eum qui soluerat regulam monasterij. Igitur post modicũ tẽporis moritur frater segregatus,nesciẽte papa. Post duos ergo aut tres dies pergens abbas nũciauit ei, quia frater requieuit. In hoc itaque nõ mediocriter tristatus est, quia antè quàm exiret de hac vita, nõ soluit eũ ab excõmunicationis epitono, & scribens orationem in pyctatio, dedit vni diaconorum suorum,iubens eiire, & super fratrem legi eam. Erat autem oratio soluens ab excõmunicatione defunctum. Vadit ergo diaconus sicut præceptum ei fuerat, & super tumulum fratris legit pyctatium habens orationem. Et ipsa nocte vidit abbas fratrem illum defunctum,& dixit ei: Nõ es mortuus frater? Ille respõdit, etiam. Et iterum interrogauit eum abbas: vbi eras vsque hodie? Respõdit frater, Vere domine in custodia,& vsque heri non sum absolutus. Notum itaque factum est omnibus, quia in hora qua diaconus orationem dixit super sepulchrũ, in ea hora absolutus est ab excommunicatione,& liberata est à damnatione anima eius.

XLVI. Igitur Gregorius nõ solum Saxones in propriis sedibus commanẽtes Christo domino dedicauit, verũ etiam pueros eorũ per exteras regiones diffusos suis preciis comparans annualiter, ad cognitionem fidei deducebat. Vnde Cãdidum presbyterum cõmonet dicens, Pergens auxiliante domino Deo nostro Iesu Christo ad patrimoniũ quod est in Galliis, gubernãdum: volumus vt dilectio tua ex solidis quos acceperit, vestimẽta pauperum, vel pueros Anglos qui sunt ab annis decem & septem, vel decẽ & octo, vt in monasteriis dati deo proficiant,cõparet, quatenus solidi Galliarum qui in terra nostra expendi nõ possunt,apud locum propriũ vtiliter expẽdãtur. Si quid verò de pecuniis redituũ quæ dicũtur ablatæ,recipere potueris,ex his quoque vestimẽta pauperum cõparare te volumus: vel sicut præfati sumus, pueros qui in omnipotẽtis Dei seruitio ꝓficiãt. Sed quia pagani sunt qui illic inueniri possunt, volo vt cum eis presbyter transmittatur,ne quid ægritudinis contingat in via: vt quos morituros conspexerit,debeat baptizare.

XLVII. Sardiniæ quoque rusticos mitissimus rector Gregorius in errore vetustatis adeò permanere condolut, vt Ianuarium Caralitatum episcopum pro negligentiis increpando,inter cætera scribat: Accidit aliud valde lugendum, quia ipsos rusticos quos habet Ecclesia,nunc vsque in infidelitate remanere negligentia fraternitatis vestræ permisit. Et quid vos admoneo, vt ad dominũ extraneos adducatis,qui vestros ab infidelitate negligitis corrigere? Vnde necesse est vos per omnia in eorũ cõuersione vigilare. Nã si cuiuslibet episcopi in Sardinia insula paganum rusticũ inuenire potuero,in eodem episcopo fortiter vindicabo. Iã verò si rusticus tãtæ fuerit perfidiæ & obstinationis inuentus,vt ad dominum venire minime consentiat:tanto pensionis onere grauandus est,vt ipsa exactionis suæ pœna cõpellatur ad rectitudinẽ festinare.

XLVIII. Quod cũ Gregorius fructuose simúlque salubriter in Sardiniæ rusticos processisse cognosceret,etiam in Iudæos patrimoniorũ suorũ rusticos non dissimiliter est conatus extẽdere. Vnde Cypriano diacono scribit dicẽs: Peruenit ad me,esse Hebræos in possessionibus vestris,qui cõuerti ad dominum nullatenus volunt. Sed videtur mihi vt per omnes possessiones in quibus Hebræi esse noscuntur, epistolas trãsmittere debeas,eis ex me specialiter promittẽs, quòd quicũque ad verũ dominum,& dominum nostrũ Iesum Christum ex eis cõuersus fuerit, onus põssessionis eius ex aliqua parte imminuetur. Quod ita quoq; fieri volo, vt si quis ex eis conuersus fuerit,si solidum pensionis habet,tremissis ei relaxari debeat. si tres vel quatuor, vnus solidus relaxetur,si quid amplius,iam iuxta eũdem modũ debet relaxatio fieri: vel certè iuxta quod dilectio tua præuiderit: vt & ei qui conuertitur,onus releuetur, & ecclesiastica vtilitas non graui dispẽdio prematur. Nec hoc inutiliter facimus,sed pro leuãdis pensionis oneribus eos ad Christi gratiã perducimus: quia & si ipsi minus fideliter veniunt,hi tamẽ qui de eis nati fuerint,iam fidelius baptizãtur. Aut ipsos ergo,aut filios eorum lucrabimur, & ideo non est graue quicquid de pensione pro Christo dimittimus.

XLIX. Enimuero tam leuigationibus dationum, quàm promissionibus regni cœlorũ Iudæi per diuersa loca ad Christũ,quem patres eorũ negauerunt,venire cœperunt. Quibus cum salute animæ vestimẽta quoque baptizandis habilia conferebat. Vnde Fãtino defensori, Domina,inquit, abbatissa monasterij sancti Stephani quod in Agrigentino est territorio cõstitutũ, indicante; comperimus multos Iudæorũ ad christianam fidem diuina gratia inspirãte velle conuerti: sed esse necessarium vt aliquis illuc ex nostro mandato debeat proficisci. Proinde huius tibi auctoritatis tenore præcipimus,vt omni excusatione summota, ad prædictum locum pergere,& desiderium eorum tus deo

propitio adhortationibus adiuuare festines. Quibus tamen si longum vel triste videtur solennitatem sustinere Paschalem, & eos nũc ad baptisma festinare cognoscis:ne(quod absit)longa dilatio eorum retro possit animos reuocare, cum episcopo loci ipsius loquere, vt pœnitẽtia ac abstinẽtia quadraginta diebus indicta,aut die dominico,aut si celeberrima festi uitas fortasis occurrerit,eos omnipotentis dei misericordia protegente baptizet: quia & temporis qualitas propter eam quæ sibi imminet dãnationem, impellit vt desideria eorum nulla debeãt dilatione differri. Quoscunque verò ex eis pauperes, & ad vestẽ sibi emendam non sufficere posse cognoscis,te eis vestem quam ad baptismum habeant,comparare volumus ac præbere: in quibus precium quod dederis,tuis noueris rationibus imputandum. Si verò sanctũ Pascha elegerint expectare, itẽ cum episcopo loquere, vt modò quidem catechumeni fiãt, atque ad eos frequenter accedat,gerátque sollicitudinem, & animos eorum admonitione suæ adhortationis accendat: vt quanto quæ expectatur elongatur festiuitas,tanto se præparare,& eam desiderio feruenti debeant sustinere. Item Petro episcopo Corsicæ inter alia transmisimus,ait,fraternitati tuæ quinquaginta solidos ad vestimenta eorum qui baptizandi sunt,comparanda.

L. Nihilominus pro Arrianorum paruulis fidei catholicæ sociandis Gregorius pastoralis curæ sollicitudinẽ prorsus extẽdit. Quapropter vniuersis episcopis Italiæ scribens ait: Quoniam nefandissimus Autharith in hac quæ nuper exempta est Paschali festiuitate Longobardorũ filios in fide catholica baptizari prohibuit, pro qua culpa eum diuina maiestas extinxit, vt solennitatem Paschæ vlterius non videret: vestrã fraternitatem decet cunctos per loca vestra Longobardos admonere, vt quia grauis mortalitas imminet, eosdem filios suos in Arriana hæresi baptizatos ad catholicam fidem concilient: quatenus iram super eos omnipotentis dei placent. Item Proiectitio episcopo Narnienſi: Peruenit ad nos peccatis imminentibus in ciuitate vestra mortalitatem omnino grassari: quæ res nos nimis addixit. Quamobrem salutantes fraternitatem vestram instantissime suademus, vt à Lõgobardorũ siue à Romanorum qui in eodem loco degunt,admonitione, nulla ratione cessetis, & maxime gentilium & hæreticorum, vt ad veram rectámque fidem catholicam conuertantur. Sic enim aut diuina misericordia pro sua forsan eis conuersione,& in hac vita subueniet: aut si eos migrare contigerit,à suis(quod & magis optandum est) transient facinoribus absoluti.

LI. Igitur prudentissimus paterfamiliãs Christi Gregorius singulis diaconiis, vel xenodochiis viros idoneos deputauit: quos etiam vt securius, imò sagacius in opere pietatis ac misericordiæ laborarẽt, huiusmodi priuilegiis muniendos esse decreuit. Licet eos qui pia intentione sollicitudinis curam debilibus ac egenis impendunt,sua apud omnes valeat tueri deuotio. melius tamen est si pro quiete sua de his fuerint muniti quæ gesserint: ne inde eis inquietudinis occasio, vnde magis laudandi sunt,otiatur. Quia igitur te virum religiosum intẽtionis tuæ studio prouocati,mẽsis pauperũ exhibendæ diaconiæ elegimus præponẽdum: ne qua tibi ex hac nascatur administratione dubietas,hac te munitione prospeximus fulciendũ,constituentes vt de hoc quod ad mensas pauperum, vel diaconiæ exhibitionẽ præcepisti siue subinde præceperis erogandum,nulli vnquam hominum quolibet modo seu ingenio cogaris ponere rationẽ, vel aliquã debeas molestiam sustinere. Sed quia ita humanis te omnibus esse volumus rationibus absolutum, vt deo nostro de his quæ tibi cõmisimus, rationẽ te noueris positurũ: hortamur vt fidei in te synceritas vigeat,sit mẽs in rebus intentior,cura propensior,studium vigilãtius,deuotio clarior, exhibitio efficacior, quatenus dum diuino intus auxilio hoc opus solerter impleueris:& illi ꝓ quibus sollicitudinẽ geris,studij tui solatio vtiliter cõsolentur: & tu mercedis tuæ bonũ in æterna vita redẽptoris nostri gratia cõpensante recipias.

LII. Hæc quidem Gregorius intra vel extra vrbem studio pietatis exercuit: cæterum Probum religiosum abbatem cum multis pecuniis Hierosolymam destinauit: cuius instantia venerabile xenodochium constituit: & tam ibi quàm in monte Sina penes Arabiã dei famulis sub regimine Palladij constitutis cotidiani victus & vestimenti copiam quamdiu viuere potuit,annualiter mittere procurauit.

LIII. Nihilominus per diuersas prouincias pro custodia sacræ religionis,rebúsque pauperum strenuè gubernandis, Ecclesiæ suæ viros industrios rectores patrimoniorum asciuit. In quibus & Cyprianum diaconum patrimonij Siculi, Pantaleonem notarium Syracusani, Fantinum defensorem Panormitani, Sergium defensorem Calabritani, Romanum notarium Apuli, Benenatum defensorem Samnitici, Antemiũ subdiaconum Neapolitani, Petrum subdiaconum Campani, Candidum defensorem Tusci, Vrbicum defensorem Sabini, Optatum defensorem Nursini, Benedictum defensorem Carseolani, Felicẽ subdiaconum Appiæ, Castorium chartularium Rauennatis, Castorium notarium Histriani, Antonium subdiaconum Dalmatini, Ioannem notarium Illyriciani, Symmachum defensorem Sardiniæ, Bonifacium notarium Corsicani, Panthaleonem notarium Liguriæ, Hieronymum defensorem Alpium Cocciarũ, Hilarium notarium Germanitiani,& Candidum presbyterum Gallicani. Hæc autẽ prudẽtissimus pater Gregorius, non solum in Romana, sed & per diuersas ecclesias perpetualiter obseruãda cẽsebat. Vnde Ianuario Caralitano episcopo inter cætera scribit dicens: Indicatum est nobis quòd laicis quibusdam curã vestri patrimonij cõmittẽtes, postmodum in rusticorũ vestrorum deprædationibus, atque per hoc ex fatigationibus fuerint deprehensi. Quod si ita est, districtè à vobis discuti conuenit, atque inter eos ecclesiæque vestræ rusticos causam examinari subtilius: vt quicquid in eis fuerit fraudis inuentum, cum pœna legibus statuta reddere cõpellantur. De cætero verò cauendum à fraternitate vestra est, ne secularibus viris, atque non sub regula vestra degẽtibus, cuiuslibet res Ecclesiæ committantur, sed probatis de vestro officio clericis: in quibus si quid reperiri poterit prauitatis, vt in subditis emendare quod illicitè gestum fuerit, valeatis: quos videlicet apud vos habitus sui officium magis conueniat, quàm excuset.

LIIII. Singula ecclesiastici iuris officia singulis quibúsque personis singulatim cõmitti debere dicebat adsetẽs, quia sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita in Ecclesiæ corpore secundum veridicam Pauli sententiam, in vno eodémque spiritu alij conferẽdũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

est hoc officium,alij committendum est illud:neque vni quantumlibet exercitatæ personæ vno tempore duarum rerum officia committenda sunt: quia si totum corpus oculus, vbi auditus ? Sicut enim varietas membrorũ per diuersa officia, & robur corporis seruat,& pulchritudinem repræsentat:ita varietas personarum per diuersa nihilominus officia distributa, & fortitudinem & venustatem sanctæ dei Ecclesiæ manifestat. Et sicut indecorum est vt in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio, ita nimirum noxium simúlque turpissimum, si singula rerum ministeria personis totidem nõ fuerint distributa. Hinc est quòd quibusdam ambitiosis (sicut in suis literis, quas ego studio breuitatis omisi, poterit inueniri)moderationis frena frequẽter imposuit. Vnde Anthemio subdiacono ꝑ Paschasio episcopo, qui per semetipsum sibimet maior domus,& vicedominus permanebat,inter cætera præcipit dicens : Volumus autem vt frater noster Paschasius & vicedominum sibi ordinet,& maiorem domus:quatenus possit,vel hospitibus superuenientibus, vel causis quæ eueniũt,idoneus & paratus existere.Si verò vel negligentem eum prospicis, vel ea quæ dicimus, implere differentem:omnis clerus eius adhiberi debet,vt cõmuni cõsilio ipsi eligant,quorum personæ ad ea quæ prædiximus, valeant ordinari.Item Rauẽnatibus clericis ad monasteriorũ regimina importunè tendentibus restitit, Ioanni Rauennati episcopo scribens: Peruenit ad me,quòd in ecclesiis fraternitatis tuæ aliqua loca dudum monasteriis consecrata, nunc habitacula clericorum, aut etiã laicorũ facta sunt:dũque hi qui sunt in ecclesiis,fingunt se religiose viuere,monasteriis præponi appetũt,& per eorum vitam monasteria destruuntur.Nemo etenim potest & ecclesiasticis obsequiis deseruire,& in monachica regula ordinatè persistere:vt ipse districtionẽ monasterij teneat, qui quotidie in ministerio ecclesiastico cogitur permanere.Proinde fraternitas tua hoc,quolibet in loco factũ est,emendare festinet:quia ego nullo modo patior,vt loca sacra per clericorum ambitum destruãtur.Item Mariniano episcopo Rauennæ. Dudum ad nos multorũ relatione peruenerat,monasteria in Rauennatibus partibus constituta omnino clericorum vestrorũ dominio prægrauari, ita vt occasione quasi regiminis,&(quod dici graue est)velut in proprietate possideant. Quibus non modicum condolentes, decessori vestro literas misimus, vt hoc emẽdare per omnia debuisset.Sed quoniã vitæ est termino citius præoccupat",ne hoc onus monasterio remaneret,fraternitati vestræ eadẽ nos scripsisse recolimus.Et quia (vt comperimus) in huius rei hactenus correctione cessatum est, hæc ad vos iterum præuidimus scripta dirigere.Hortamur ergo vt omni mora omníq; excusatione summota,ita monasteria ipsa ab eiusmodi studeatis grauamine releuare,quatenus nullam deinceps in eis clerici,vel hi qui in sacro sunt ordine constituti,ob aliud habeant,nisi orandi tantũmodo causa,accedendi licentiam:aut si forte ad peragenda sacra missarum fuerint inuitati mysteria.Sed ne vel per cuiuslibet monachi,aut abbatis promotionem onus aliquod fortasse sustineant: studẽdum nobis est,vt si quispiam abbatum,aut monachorum ex quocunque monasterio ad clericatus officium,vel ordinem sacrũ accesserit:nõ illic aliquã habeat(vt diximus) vlterius potestatẽ,ne monasteria huius occasionis velamine, ea quæ prohibemus,sustinere onera cõpellãtur. Hæc itaque omnia vigilanti cura emendare iam secundò commonita sanctitas vestra nõ differat:ne si post hoc negligẽtes vos esse(quod non credimus) sensérimus aliter monasteriorum quieti prospicere cõpellamur. Nam notum vobis sit, quia tantæ necessitati seruorũ dei congregationem amplius subiacere nõ patimur.

Itẽ † Maximiano episcopo Syracusano post aliqua. *LV.* Presbyteros,diaconos,cæterósque cuiuslibet ordinis † *Maximo.* clericos,qui ecclesiis quoquo modo militant,abbates fieri per monasteria nõ permittas, sed aut omissa clericatus militia, monachicis promoueãtur ordinibus: aut si in abbatis loco permanere decreuerint,clericatus nullatenus permittãtur habere militiam. Satis enim incongruum est,si cum vnum ex his pro sui magnitudine diligenter quis non possit explere,ad vtrũ que iudicetur idoneus: sicq; inuicem & ecclesiasticus ordo vitæ monachicæ,& ecclesiasticis vtilitatibus regula monachatus impediat.Qualiter sanè Gregorius per procuratores ecclesiasticorum patrimoniorũ velut Argus quidam lumino sissimus per totius mundi latitudinem suæ pastoralis sollicitudinis oculos circumtulerit,non ab re forsitan duxerim perstringendum.Ait enim in epistola Anthemio subdiacono.Discedenti tibi mandauimus,& postmodum præceptis discurrẽtibus iniunxisse me memini,vt curam pauperũ gereres:& si quos illic egere cognosceres, scriptis recurrentibus indicares : & vix de paucis hæc facere curasti.Volo autẽ vt Domnæ Patriarchiæ meæ mox vt præsentem iussionem susceperis, offeras ad calceamenta puerorum solidos quadraginta,& tritici modios quadringentos. Domnæ Palatinæ relictæ Vrbici solidos viginti & tritici modios trecẽtos. Domnæ Viuianæ relictæ Felicis solidos viginti, & tritici modios trecentos, qui omnes simul octoginta solidi in tuis rationibus imputentur. Summam verò pensionis sub festinatione trãsmitte, & ad Paschalem diem domino auxiliante occurrito.

Item eidem.Insinuatũ nobis est, ancillas dei quas- *LVI.* dam Nolanæ ciuitatis in Aboridana domo commonentes,nimiam victus vestitúsque penuriam sustinere.Quibus ex præcepto dei subuenire nos cõuenit,& inopiam earum, quantum possumus donante domino,subleuare. Propterea experiẽtiæ tuæ præsenti iussione mãdamus, vt de hac præsenti nona indictione quadraginta in auro eis solidos dare debeas, & deinceps succedentibus indictionibus annuatim viginti solidos ministrare, qui tuis possint rationibus imputari. Præterea Paulino presbytero monasterij sancti Erasmi quod in latere montis Seraptin situm est,sed & duobus monachis in oratorio sancti archãgeli seruientibus,quod in Callano nostro castro iuxta sancti Petri basilicam esse dinoscitur, binos te tantummodo solidos dare præcipimus,qui & ipsi tuis rationibus imputentur.Ita ergo fac,vt impẽsæ mercedis tu quoque participium sortiaris.

Item eidem. Si in proximorum necessitatibus ha- *LVII.* bita compassione benigna mẽte concurrimus,in nostris proculdubio petitionibus clemẽtem dominum reperimus. Palatina siquidem illustris fœmina continua hostilitate insinuauit se plurimis necessitatibus subiacere.Propterea experientiæ tuæ præsenti auctoritate præcipimus,vt ei pro sustẽtatione eius annuos solidos triginta dare nõdifferas,qui tuis possint postmodum rationibus imputari.Ita ergo fac,vt & tu bene ministratæ

ne ministratæ mercedis commodum percipias,& nostra ad effectum præcepta perducas.

LVIII. Item Petro subdiacono.Insinuatũ nobis est Marcellum Barũtitanæ ecclesiæ, ibidẽ in ciuitate Panormitana in monasterio sancti Adriani in pœnitentiam deputatum,nõ solùm victus necessitatem pati,sed & nuditatis nimiam sustinere molestiã. Pro qua re necesse habemus strenuitati tuæ præsenti iussione præcipere,vt ipsi pro victu ac vestimẽto stratóque ad cõtinentiam,pueróque eius annonam,quantam prospexeris satis esse, cõstituas, vt inopia nuditátsq; eius tali prouidẽtia possint habere consultũ,& ea quæ eidem viro deputaueris , tuis postmodũ possint rationibus imputari. Ita ergo fac, vt nostrã iussionẽ impleas:& tu quoq; hoc ipsum bene disponẽdo, hac ipsã possis participari mercede.Item eidem . Monasteriũ sancti Archangeli fratres,quod in Tropæis est cõstitutũ,indicante præsentium portitore,victus habere necessitatem didicimus.Ideóque experientia tua diligenter inuigilet:& si eiusdem loci monachos bene se tractare cognoueris,in quibus eos necessitatem habere manifesta veritate patuerit,eis subuenire hac auctoritate suffultus modis omnibus festinabis,sciturus tuis esse rationibus quicquid nostra præceptione præbueris , imputandũ. Sed & terrulã ecclesiæ nostræ vicinã sibi,quam solidum vnum & tremisses duos pensatam asserunt,si ita est,libellario nomine ad summam tremissis vnius habere concede. Studij ergo tui sit hæc omnia ita complere,si(sicut diximus) eius monachi in dei seruitio sicut decet solertes persteterint.

Item eidem:Diuina præcepta nos admonent diligere proximos tãquam nosmetipsos:& cum hac eos præcipiamur charitate diligere , quanto magis debemus his in subsidiis necessitatum carnaliũ subuenire vt eorũ angustias si nõ ex omnibus,saltem aliquibus, sustẽtaculis subleuemus?Quoniã ergo filiã Filimoud viri dignissimi nõ solum amissione visus , sed etiam inopia victus egestatem pati cognoscimus,necessariũ duximus,in quãtum possibilitas suppetit, ei præbere consultũ.Propterea experientiæ tuæ præsenti iussione præcipimus,vt annis singulis viginti quatuor modios tritici , fabæ quoque modios duodecim, & vini decimatas viginti pro substentatione vitæ debeat ministrare:quod tuis postmodum possit rationibus imputari.Ita ergo fac,vt præsentiũ lator nullas de percipiendis domini donis moras sustineat, & tu in die domini bene dispensatæ mercedis possis particeps inueniri.

LIX. Itẽ Gregorius Cypriano diacono.Cosmas ex variis periculorũ necessitatibus multis se dicit debitis obligatum, ita vt pro eis à creditoribus suis suos dicat filios detineri.Quæ res si ita est, nos omnino commouet.Quamobrem hortamur dilectionẽtuam,vt quia de rebus pauperum dandis agitur , causam eius cum subtilitate summa perquiras:& si inueneris eum prædictis debitis veraciter ita inuolutum , vt nõ sit substantia vnde possit hæc ipsa persoluere,prædictos creditores eius videas,& propter recolligendos filios eius,quanta cognoueris quãtitate componas. Et quia ipse,sicut dicit,nõ habet vnde restituat,de rebus pauperum ex præsenti nostra auctoritate persolue:sciẽs quicquid illic te prouidente datum fuerit,patrimonij nostri pensionibus esse reputandum.

LX. Item eidẽ.Zeno frater & coepiscopus noster quosdam in ciuitate sua alimoniorum necessitatem innotuit sustinere.Quibus quoniã vt possibile est,aliquod desideramus ferre cõsultum,idcirco dilectionem tuã antedicto fratri nostro mille modios tritici,aut,si plus leuare potuerit , vsque ad duo milia scriptis te dare præsẽtibus deputamus. Hortamur ergo vt in his præbẽdis nullã morã aut excusationẽ adducas: quatenus dum tempus finit,& hinc cum dei adiutorio sine periculo ad propria remeare ; & citius necessitatem patientibus valeat subuenire.Item Gregorius Eusebio religioso abbati.Credat mihi charitas tua,quia valde contristatus sum de tristitia tua,& cætera. Propterea centum solidos per Petrum subdiaconum dilectioni tuæ dari fecimus,quos peto vt absq; iniuria suscipias.

Item Gregorius Candido defensori:Necessitatem *LXI.* patientibus põtificale cõuenit adesse subsidium. Pro quare experientiæ tuæ præsenti auctoritate præcipimus,quatenus Albino priuato luminibus, filio quõdam Martini coloni, singulis annis duos tremisses sine aliqua dilatione præstare non definat , non dubitat uræ suis hoc sine dubio rationibus imputari.

Item Gregorius Fantino defensori. Lator præsen- *LXII.* tiũ Cosmas Syrus in negotio quod agebat, debitum se contraxisse perhibuit : quod & multis aliis, & lachrymis eius attestantibus verum esse credimus . Et quia centum quinquaginta solidos debebat,volui vt creditores illius cum eo aliquid pacisceretur: quoniã & lex habet quòd homo liber nullatenus pro debito teneatur,si res defuerint quæ possint eidẽ debito addici. Creditores ergo suos(vt asserit)ad octoginta solidos cõsentire possibile est. Sed quia multum est vt à nil habente homine octoginta solidos petant:sexaginta tibi solidos per notarium tuum transmisimus, vt tu cum eisdem creditoribus subtiliter loquaris , & rationem reddas,quia filium eius quem tenere dicũtur,secundũ leges tenere nõ possunt.Et si potest fieri, aliquid minus quàm nos dedimus, condescendãt: & quicquid de eisdem sexaginta solidis remanserit , ipsi trade,vt cum filio suo exinde viuere valeat.Si autem nil remanet,vel ad eandem debitum eius summã incidere studeat:vt possit sibi libere postmodum laborare,hoc tamen solerter age,vt acceptis solidis ei plenariam munitionem scripto conficiant.

Item Gregorius Castorio diacono & chartulario *LXIII.* Rauẽnæ,inter cætera. Valerianum monachum , quẽ emẽdatum in monasterio beati Ioannis in Classe posito tradidisti in eo eum monasterio sine dubio volumus permanere.Præterea ne quam necessitatẽ in expensis tua experiẽtia patiatur,de reditibus sanctæ Romanæ ecclesiæ qui illic te prouidente aggregati sunt, omnes expẽsas tuas te facere volumus: & siquid superfuerit, nobis cum veneris defer . Item Gregorius Romano defensori. Diuinorum nos admonent eloquia præceptorum, necessitatem patiẽtibus ecclesiasticum præbere subsidium . Quia ergo dilectissimus filius noster Cyprianus diaconus Gaudiosum defensorem sedis nostræ,qui Syracusis degere comprobatu paupertatis asserit inopia constringi:idcirco experientiæ tuæ præsenti auctoritate mãdamus, vt à præsenti secunda indictione sex solidos annis singulis ei dare non differas , vt & ille huius remedij solatio potiatur,& tu quod dederis,tuis,sine dubio noueris rationibus imputandum.

Item Gregorius Libertino exprætori.Quanta vos *LXIIII.* seculi huius premat angustia, incognitum non habemus. Sed quia in summa tribulatione positis sola est consolatio

Universidad de Deusto
Biblioteca

cõſolatio miſericordia creatoris:in eũ ſpem veſtram
ponite,ad ipſum vos tota mente cõuertite,qui & iu-
ſtè quem vult permittit affligi,& confidentē in ſe mi-
ſericorditer liberabit.Ipſi ergo gratias agite,& patiē
ter quæcunque illata ſunt ſuſtinete.Nam rectæ mētis
eſt,deum non ſolùm in proſperis benedicere,ſed etiā
in aduerſitatibus collaudare.In his igitur quæ patimi
ni, nullum contra dominum murmur cordi veſtro
ſurrepat: quia ad quid hoc creator noſter operetur,
ignotum eſt.Forſitan enim magnifice fili aliquid illũ
in proſperis poſitus offendiſti, vnde te clementi a-
maritudine vult purgari.Et ideo nec tēporalis te frā-
gat afflictio, nec rerum damna diſcrucient : quia ſi in
aduerſis gratias referens, deum tibi patientia feceris
eſſe placabilem : & quæ amiſſa ſunt,multiplicata red-
dentur:& ſuper hæc gaudia æterna præſtabuntur.Pe-
to autē ne iniurioſum ducatis quod viginti annuos
veſtitus ad pueros veſtros per Romanũ defenſorem
ſcripſimus præberi, quia de beati Petri apoſtoli rebus
quamuis parua ſint quæ offerantur,pro magna bene
dictione ſuſcipienda ſunt ſemper : quoniam & hic
vobis maiora valebit impendere;& apud omnipotē-
tem deũ beneficia æterna præſtare. Item Gregorius
Philippo epiſcopo. Suſcepi epiſtolas dilectionis tuæ,
in quibus mihi innoteſcere curaſti,quod vir venera-
bilis Andreas presbyter de hac luce migrauerit. De
cuius ereptione gauiſus ſum,quia ad ea quæ expetiit
gaudia æterna peruenit. De ſolidis verò qui pro fa-
ciendo xenodochio à filio noſtro Probo abbate Hi-
eroſolymis relicti ſunt,hoc quod deliberatum fuerat
vt fieri debuiſſet, immutare non potui, ſed benedi-
ctionem paruulam ſanctitati veſtræ quinquaginta
ſolidos tranſmiſi.

LXV. Longum eſt,nimiſque difficile, ſi eleemoſynarũ e-
ius ſaltem huiuſmodi proſequar actiones:hoc breui-
ter aſſero,quia & non petentibus vltro diſtribuit : &
omnibus ſibi petentibus hilariter miniſtrauit. Vnde
Heliæ presbytero & abbati prouinciæ Iſauriæ, euāge
lia,inquit,ſicut mādaſtis, tranſmiſimus,& poſt pauca:
Solidos autē vobis voluiſtis pro neceſsitatibus cellæ
quinquaginta tranſmitti:quod multũ eſſe exiſtiman-
tes,ex eis nobis decem donaſtis,vt quadraginta mit-
teremus.Sed ne forſitā vel hoc graue eſſet,alios decē
nobis ex eis adhuc dignati eſtis largiri.Sed quia vos
valde in continentia veſtra benignos inuenimus: ei-
dem benignitati vice ſimili reſpōdentes,quinquagin
ta trāſmiſimus.Et ne forſitan minus eſſet, alios decē
ſuperaddidimus. Ne verò & hoc adhuc minus eſſet,
alios duodecim iungi fecimus. In hoc autem cogno-
ſcimus charitatem veſtram, quia de nobis ita præſu-
mitis,ſicut vos præſumere debetis.

LXVI. Item idem Iuliano gloriæ veſtræ ſcripta ſuſcipiēs,
legēda lætus aperui,ſed triſtis perlecta replicaui.In eis
quippe dicebatur quod pudoris cauſa fuerit,mihi vos
ea quæ dicenda erant,tempore longo tacuiſſe.Et cer
tum eſt quia minus amatur, qui adhuc erubeſcitur.
Abſque modo cōtriſtatus ſum,quia me à vobis com
peri minus quàm æſtimaueram amari. In hoc autem
valde me continetis, ſi mercedis cauſas mihi aſsiduè
prouidendas ſtudioſe requiritis.Nec debet eſſe vere-
cundiæ ei aliquid de eleemoſynis importunè dicere,
quem conſtat non res ſuas,ſed ad diſpenſandum res
pauperum habere. De cauſis itaque mercedis apud e-
piſcopũ liberè agere debuiſtis,etiā ſi meum animum
qualis in amore veſtro exiſteret neſciretis.Poſtquam
autem & nos omnino gloriam veſtram diligimus,&
diſpenſationis locum in rebus(ſicut ſcitis)pauperum
tenemus: veſtra(fateor)verecundia valde accuſabilis
fuit.Quam ideo tot verbis increpando inſequor, vt
hāc à corde veſtro funditus repellam : & in mercedis
cauſis magnũ ſolacium veſtræ prouiſionis habeam.
Monaſterio itaque veſtro quod à vobis in Catinen-
ſi vrbe cōſtructum eſt,per Adrianũ notariũ & recto-
rem patrimonij emiſſa præcepti pagina decē annuos
ſolidos dare deputauimus.Quos petimus ſine iniuria
ſuſcipi,quia non hoc vobis noſtra oblatio, ſed ſancti
Petri apoſtolorum principis benedictio offert.

Sane quia ſunt nonnulli qui ea quidem quæ habēt LXVII.
tribuũt,ſed aliena quæ non habent, rapere non deſi-
ſtunt:& dum valde videri munifici appetunt,violen-
ter ab habentibus auferunt,quæ quaſi miſericorditer
non habentibus largiãtur: duas hic Gregorij epiſto-
las inſero,quibus liberalitatis eius innocentia mirabi-
liter doceatur. Ait enim in epiſtola Pantaleoni nota-
rio:Experiētia tua quod vel quale apud ſacratiſsimũ
corpus beati Petri apoſtoli iuſiurandum præbuerit,
memor eſt. Vnde nos quoque ſecuri ei diſcuſsionis
cauſas in patrimonia partis Syracuſanæ cōmiſimus.
Oportet ergo te fidem tuam,& eiuſdem beati Petri
apoſtoli timorē ſemper ante oculos habere,atque ita
agere,vt neque in præſenti vita ab hominibus,neque
ab omnipotēti deo in extremo iudicio valeas repre-
hendi.Salerio ſiquidem chartulario noſtro narrante
cognouimus,quia modium eum quo coloni eccleſiæ
frumenta dare compellebãtur,vigintiquinque ſexta
riorum inueneris,quod omni modo execrati ſumus,
atq; eandē diſcuſsionis cauſam te tardè feciſſe dolui-
mus.Quia verò eũdem modiũ te fregiſſe, & iuſtum
feciſſe cōmemoras, gauiſi ſumus. Sed quia prædictus
chartularius ſummā quoque nobis indicare ſtuduit,
quæ de fraudibus conductorũ apud experiētiam tuā
iā de duobus territoriis eſt collecta, ſicut te ſtudioſe
feciſſe fracto iniuſto modio gaudemus, quia in futu-
ro nobis proderit:ita etiam de peccatis præteritis co-
gitamus,ne ſi ea quæ fraudulenter cōductores à ruſti
cis abſtulerũt,ad nos perueniãt:ſi peccata quæ ab ipſis
perpetrata ſunt,ad nos trahãtur.Et ideo volumus cũ
omni fide omnique puritate, cōſiderato timore om-
nipotentis domini,reducta ad memoriā diſtrictione
beati Petri apoſtoli, per vnā quanque maſſam colo-
nos pauperes & indigētes experientiā tuā deſcribere:
atq; ex eis pecuniis quæ in fraudibus ſunt inuētæ,vac
cas,oues,porcoſque cōparare,& ſingulis colonis pau-
perioribus eas diſtribuere. Quod facere te cum cōſi-
lio viri reuerentiſsimi domini Ioānis epiſcopi, atque
Adriani chartularij & rectoris volum⁹.Si autē neceſ-
ſe propter conſilium fuerit, etiam filius meus domi-
nus Iulianus debet adhiberi,ita vt nullus alius hoc co
gnoſcat,ſed omnino ſecretũ ſit.Vos igitur apud vos
pertractate vtrũ in auro, an certè in pecuniis eiſdem
colonis pauperibus dari eadem continentia debeat.
Quicquid verò cōmuniter ſteterit, prius deſcriptio-
nem ſicut prædixi facito, & poſtmodũ ſingulis iuxta
qualitatē ſuæ paupertatis diſtribuere ſtude.Ego enim
(ſicut magiſter gentiũ teſtatur)habeo omnia, & abũ-
do,nec pecunias,ſed mercedē quæro.Ita ergo age,vt
in die iudicij de eadem cauſa mercedis, quæ experiē-
tiæ tuæ cōmiſſa eſt,mihi fructum quem feceris, oſtē-
das.Quod ſi purè & fideliter ac ſtrenuè egeris, & hic
illum in filiis tuis recipies, & poſtmodum retributio-
nem

nem plenariam in æterni iudicij examine habebis.

LXVII. Item idem Petro ſubdiacono. Quod reſponſalem
tuum tardè dimiſimus, Paſchalis feſtiuitatis occupa-
tionibus implicati eum relaxare citius minime valui-
mus.Cauſas verò in quibus indicandum curaſti,om-
nes ſubtiliter perquirētes qualiter diſpoſuerimus,in-
ferius agnoſces. Cognouimus ruſticos Eccleſiæ vehē
menter in frumētorum preciis aggrauari,ita vt inſti-
tuta ſumma eis in comparatione, abundantiæ tēpo-
re non ſeruetur. Et volumus vt iuxta precia publica
omni tempore ſiue minus ſiue amplius frumēta na-
ſcantur,in eis cōparationis menſura teneatur.Frumē
ta autem quæ naufragio pereũt, per omnia volumus
reputari,ita tamen, vt à te negligentia ad trāſmitten
dũ minimè fiat:ne dum tranſmittendi tempus negli-
gitur,damnum ex vitio veſtro generetur.Valde autē
iniquum & iniuſtũ eſſe perſpeximus: vt à ruſticis Ec-
cleſiæ de ſextariaticis aliquid accipiatur, & ad maio-
rem modium dare compellãtur,quàm in horreis Ec-
cleſiæ infertur.Vnde præſenti admonitione præcipi-
mus, vt plus quàm decem & octo ſextariorũ modio
nunquam à ruſticis Eccleſiæ frumenta debeāt accipi:
niſi forte ſi quid eſt quod nautæ iuxta conſuetudinē
ſuper accipiũt, quod minui ipſi in nauibus atteſtãtur.
Cognouimus etiam in aliquibus maſsis Eccleſiæ ex-
actionem valde iniuſtiſsimam fieri,ita vt ad ſeptua-
ginta vrnas & ſemis(quod dici nefas eſt) cōductores
exigãtur.Et adhuc neque hoc ſufficit: ſed inſuper ali-
quid ex vſu iā multorũ annorũ exigi dicũtur.Quā rē
omnimodo deteſtamur,& amputari de patrimonio
funditus volumus. Sed tua experientia ſiue in hoc
quod per libram amplius, ſiue in aliis minutis oneri-
bus,& quod vltra rationis æquitatē à ruſticis accipi-
tur,penſet:& omnia in ſummam pēſionis redigat, &
prout vires ruſticorum portant, penſionem integrā,
& penſatam ad ſeptuaginta vini lagenas perſoluãt:&
neque ſiliquas extra libras,neq; librā maiorē exigere
debeant:ſed per æſtimationē tuam prout virtus ſuf-
ficit,in ſummam pēſionis creſcat:& ſic turpis exactio
nequaquam fiat.Ne verò poſt obitũ meum hæc ipſa
onera quæ ſuper penſum illata ſubtraximus,& in ca-
pite pēſionis fecimus creſcere,iterum in quolibet ad-
dantur & inueniatur ſumma penſionis augeri, & o-
nera adiectionis inſuper ruſtici ſoluere compellãtur:
volumus vt ſecuritatis libellos ita de penſionibus fa-
cias,quatenus in primis dicas tātam penſionem vnũ-
quẽque perſoluere debere,inibi abiectis ſiliquis, ole-
ribus vel granaticis.Quod autem ex his minutiis in
vſum rectoris accedebat,volo vt hoc ex præſenti iuſ-
ſione noſtra ex ſumma penſionis in vſu tuo veniat.
Ante omnia hoc te volumus ſolicitè attēdere,ne in-
iuſta pondera in exigendis penſionibus ponãtur:ſed
ſiqua talia inueneris,frange, & noua & recta conſti-
tue:quia & filius meus ſeruus dei diaconus iam talia
inuenit quæ ipſi diſplicerent : ſed licentia hæc immu-
tare non habuit.Super iuſta ergo pōdera præter ex-
† & vilici balia. cepta & villicilia † nihil aliud volumus à colonis Ec-
cleſiæ exigi.Præterea cognouim⁹ quòd prima illatio
burdationis ruſticos noſtros vehemēter anguſtet,ita
vt prius quam labores ſuos venundare valeant,com
pellãtur tributa perſoluere.Quæ dũ de ſuo vnde da-
re non habent,ab actionariis publicis mutuò accipi-
unt, & grauia cōmoda ex eodē beneficio perſoluũt.
Ex qua re fit vt diſpendiis grauibus coanguſtentur.
Vnde præcipimus præſēti admonitionē, vt plus quā
decem & octo ſextariorum nũquā exigatur:& om-
ne quod mutuum pro eadem cauſa ab extraneis acci-
pere poterant,à tua experientia in publico detur:& à
ruſticis Eccleſiæ paulatim vt habuerint accipiatur:ne
dum in tempore coanguſtantur, quod eis poſtmodũ
ſufficere inſerendo † poterat,prius compulſi viſius vē *† in inſerē-dum.*
dant,& hoc eis minimè ſufficiat. Peruenit etiam ad
nos quòd de nuptiis ruſticorum immoderata cōmo-
da percipiantur.De quibus præcipimus vt omne cō-
modum nuptiarum vnius ſolidi ſummā nullatenus
excedat.Siqui ſunt pauperes, etiā minus dare debēt.
Si qui autē diuites, præfati ſolidi ſummā nullatenus
tranſgrediãtur.Quod nuptiale commodum nullate-
nus volumus in noſtra ratione redigi,ſed vtilitati cō-
ductorũ proficere.Cognouimus etiā quod quibuſdā
conductoribus morientibus parentes ſui non per-
mittuntur ſuccedere, ſed res eorum ad vſus Eccleſiæ
pertrahuntur.De qua re diffinimus,vt parētes moriē
tium qui in poſſeſsione Eccleſiæ degunt,hæredes eis
ſuccedere debeant, nec aliquid de ſubſtantia moriē-
tium ſubtrahatur. Si verò filios paruulos aliquis reli-
querit,quouſque ad ætatem talem veniant,vt ſubſtā
tiam ſuā regere valeant,perſonæ eligãtur cautæ,qui-
bus parentum eorum res tradi debeant ad cuſtodien
dum.Cognouimus etiā quòd ſiquis ex familia culpā
fecerit,non in ipſo, ſed in eius ſubſtantia vindicatur.
De qua re præcipimus,vt quiſquis culpam fecerit, in
ipſo quidem vt dignũ eſt vindicetur:à cōmodo autē
eius omnimodo abſtineatur, niſi forte parũ aliquid,
quod in vſum executoris qui ad eum trāſmiſſus fue-
rit,proficere poſsit.Cognouimus etiam quia quotiēs
conductor aliquid à colono ſuo iniuſte abſtulerit,hoc
quidē à cōductore exigitur,ſed ei nō redditur a quo
ablatum eſt.De qua re præcipimus, vt quicquid vio-
lenter cuilibet ex familia ablatum fuerit,ipſi reſtitua-
tur,cui ablatũ eſt:& vtilitati noſtræ nō proficiat : ne
nos ipſi auctores eſſe violentiæ videamur. Præterea
volumus, vt ſi quando eos qui ſunt in obſequio ex-
periētiæ tuæ,in aliquibus cauſis quæ ſunt extra patri-
monium,trāſmittis : parua quidem ex eis commoda
accipiant, ſed tamen ita, vt in eorum vtilitate profi-
ciant,vt nulla ſibi exinde lucri commoda ſub ſpecie
noſtræ vtilitatis requirãt:quia nos ſacculum Eccleſiæ
ex lucris turpibus nolumus inquinari. Iubemus etiā
vt hoc experientia tua ſummopere cuſtodiat, vt per
commodum conductores in maſsis Eccleſiæ nunquā
fiant,ne dum commodum quæritur,conductores fre
quenter immutentur. Ex qua mutatione quid aliud
agitur,niſi vt Eccleſiaſtica prædia nunquam colãtur?
Sed & ipſa etiam libellatica prout ſumma penſionis
fuerit,moderentur.Res,cellas,& cellaria non plus de
maſsis Eccleſiæ te accipere volumus : niſi quantum **Te autem quæ comparare.*
cōſuetudo eſt. Tua autē quæ comparari * iuſsimus,
ab extraneis cōparentur.Peruenit autem ad nos,tres
libras auri Petro conductori de Subpatriana iniuſtè
ablatas:de qua cauſa Fātinum defenſorem ſubtiliter
require:& ſi manifeſtè iniuſte & incompetenter abla
tæ ſunt, ſine aliqua tarditate reſtitue. Cognouimus
etiam ruſticos burdationem quā iam ab eis exactam
Theodoſius minime perſoluerat iterũ dediſſe: ita vt
in duplo exacti ſint. Quod ideo factum eſt quia eius
ſubſtantia ad debitum Eccleſiæ non ſufficiebat. Sed
quoniā à filio noſtro ſeruo dei diacono edocti ſum⁹,
quod ex rebus ſubſtātiæ eius poſsit hoc ipſum dānũ
ſufficienter reſarciri,volumus quingentos ſeptem ſo
lidos,

Universidad de Deusto
Biblioteca

lidos eisdē rusticis sine aliqua imminutione restitui, ne in duplo videātur exacti. Si autem supra dānū rusticorum etiam quadraginta solidi de rebus Theodo sij remanēt, quos & apud te diceris habere, volumus vt filiæ eius reddātur, vt res suas quas in pignore dederat recipere debeat. Cui etiā buciola patris sui restitui volumus. Campanianus gloriosus magister militū duodecim solidos annuos Ioanni notario suo reliquerat ex massa Varroniana: quos dare te annis singulis sine aliqua diminutione præcipim⁹, nepti Eupli cōductoris, quāuis omne mobile eiusdē Eupli perceperit, exceptis duntaxat solidis. Dare etiam de solidis illius te volumus solidos viginti quinque. Suppositorium aliquod argenteū pro vno solido dicitur esse appositum, & calix pro sex solidis dicitur esse appositus. Interrogato Dominico secretario, vel aliis qui scire possunt, debitū recipe, & vascula præfata restitue. Agimus autem gratias solicitudini tuæ, quia de causa fratris mei præcepi tibi vt argentum illius retrāsmittere debuisses: & sic obliuioni mandasti, ac si tibi aliquid ab extremo mancipio tuo diceretur. Quod iam vel modò nō experientia sed negligentia tua studeat implere:: vel quicquid eius apud Antoninū fuisse cognoueris, sub omni velocitate retrāsmitte. De causa Salpingi Iudæi epistola aliqua est inuenta quam tibi fecimus transmitti, vt eam relegens, & subtiliter causam eius, vel viduæ cuiusdam quæ in eodem negotio dicitur implicata, cognoscens, de quinquaginta vno solidis qui redhiberi noscuntur, sicut iustum tibi visum fuerit, responsum facias, ita vt res alienæ iniustè
† Antonio. nullo modo à credituariis defraudentur. Antonini * medietas legati sui data est, medietas redimetur: quā medietatem ex communi substātia eis volumus adimpleri: & non solùm eis, sed etiam defensoribus & peregrinis quibus legati titulo aliquid dereliquit: & familiæ legatū persolui volumus, quod tamē ad nos pertinet, Collecta ergo ratione ꝓ nostra parte, id est pro nouem vnciis persolue. De solidis ecclesiæ Canusinæ volumus vt aliquid clericis eiusd ē ecclesiæ largiaris, quatenus & ij qui nunc inopiam patiuntur: sustētationem aliquam habeant: & si illic deus voluerit ordinare episcopū, habeat vnde subsistat. De lapsis sacerdotibus, vel quolibet ex clero, obseruare te volumus, vt in rebus eorum nulla cōtaminatione miscearis, sed pauperrima regularia monasteria require, quæ secundum deum viuere sciunt: & in eisdem monasteriis ad pœnitētiam lapsos trade, & res lapsorum in eo loco proficiat, in quo agere pœnitentiam traduntur: quatenus ipsi ex rebus eorum subsidium habeant, qui de correctione eorū solicitudinem gerūt. Si verò parentes habent, res eorum legitimis parentibus dētur: ita vt eorum stipēdium qui in pœnitentiam dati fuerint, sufficienter debeat procurari. Si qui verò ex familia ecclesiastica sacerdotes vel leuitæ, vel monachi, vel clerici, vel quilibet alij lapsi fuerint, dari eos in pœnitētiam volumus, sed res eorum ecclesiastico iuri non subtrahi, ad vsum tamen suum accipiāt, vnde ad pœnitendum subsistant: ne si nudentur, locis in quibus dati fuerint, onerosi sint. Siqui parētes in possessione habent, iplis res eorum tradendæ sunt, vt ab ipsis iuri ecclesiæ cōseruentur. Ante triennium subdiaconi omnium ecclesiarum Siciliæ prohibiti fuerāt vt more Romanæ ecclesiæ suis vxoribus nullatenus miscerentur. Quod mihi durum atque incompetens videtur, vt qui vsum eiusdem continentiæ non inuenit, neque castitatem antè proposuit, cōpellatur à suavxore separari, atq; per hoc (quod absit) deterius cadat. Vnde videtur mihi vt à præsenti die episcopis omnibus dicatur, vt nullum facere subdiaconū præsumant, nisi qui se victurum castè promiserit: quatenus & præterita quæ proposito mentis appetita non sunt, violenter non exigantur, & futura cautè caueātur. Qui verò post eandem prohibitionem quæ ante triennium facta est, cōtinenter cum suis coniugibus vixerunt, laudandi atque remunerādi sunt, vt in bono suo permaneant exhortandi. Eos autem qui post prohibitionem factam se à suis vxoribus continere noluerunt, peruenire ad sacrū ordinē nolumus: quia nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi cuius castitas ante susceptū ministerium fuerit approbata. Liberato negotiatori, qui se ecclesiæ cōmendauit, qui habitat in massa Cinciana, †annuam continē- † Cătiani.
tiam à te volumus fieri. Cuius cōtinentiæ summam ipse æstima, qualis esse debeat: vt renunciata nobis, in tuis rationibus possit imputari. De præsenti verò indictione iam à filio nostro seruo dei diacono percepi, Fantinū defensorem Ioannes quidam monachus moriens in sex vncias hæredem dimisit. Cui hoc quidem quod dimissum est trade, sed contestare eum, vt hoc facere vlterius non præsumat: sed pro labore suo statue quod accipiat: vt ei vacuus labor suus esse non debeat: & hoc meminerit, vt qui ecclesiæ stipendiis subsistit, ad lucra propria nō anhelet. Siquid verò sine peccato & sine appetitu concupiscentiæ, per eos qui causas ecclesiæ agunt, ad ecclesiā venerit: dignum est vt ipsi vacui ex labore suo esse nō debeāt: sed nostro seruetur iudicio qualiter debeant remunerari. De argento Rusticiani causam subtiliter require: & quod tibi iustum videtur, exequere. Alexandrū virum magnificum admone, vt causam suam cum sancta ecclesia dicere debeat. Quod si forte facere neglexerit, eādem causam cū timore dei honestate seruata vt potes exequere. In qua re etiam largiri aliquid te volumus: & si potest fieri, quod aliis dandum est, ipsi relaxetur, dummodo causam quam nobiscum habent, peragat, Donationem ancillæ dei quæ lapsa est, & in monasterio præfato data, omni postposita tarditate restitue: quatenus ipse locus (vt superius dixi) rerum eius stipendia habeat, qui eius solicitudinis labores portat. Sed & quicquid ab aliis ex eius substantia tenetur, recollige, & monasterio trade, Pēsiones xenodochij de via noua quantas mihi indicasti, quia apud te habes, nobis dirige. Actionario autem quē in eodē patrimonio deputasti, prout tibi videtur, ei aliquid elargire. De ancilla ei quæ cum Theodosio fuit, Extranea nomine: videtur mihi vt ei continentiam facias, si vtile cōspicis: aut certè donationem quam fecit, reddas. Domum monasterij quam Antoninus datis †triginta solidis à monasterio tulerat, receptis sō- †gratis.
lidis omni postposita tarditate restitue. Amulas onychinas requisita subtiliter veritate restitue, quas per portitorem præsentium retransmisi. Saturninum, si vacat, & occupatus apud te non est, ad nos dirige.

Felix cōductor domnæ Campanæ, quem liberum reliquerat, atque indiscussum esse iusserat, dixit sibi †à †tibi.
Maximo subdiacono septuaginta duos solidos ablatos: pro quibus dandis asseruit, quia omnes res suas quas in Sicilia habuit, vel venundedit, vel apposuit. Sed scholastici dixerunt quia de fraudibus indiscussus esse non potest, dum tamen ad nos de Campania reuertere-

reuerteretur, facta tēpestate mortuus est. Cuius te volumus vxorem & filios requirere: & quicquid vel apposuerat vel vendiderat, apposita absolue, de vēditis precium restitue: & insuper eis aliquod alimētū præbe, quia Maximus Siciliam miserat: & ibi quæ asserebat ei abstulerat. Cognoscere ergo quæ culta sunt, & vxori filiisq; ei⁹ sine aliqua mora restitue. Hæc omnia solicite relege: omnēque illā familiarē tuā negligentiā postpone. Scripta mea ad rusticos quæ direxi, per omnes massas fac relegi, vt sciāt quid sibi cōtra violē tias suas ex auctoritate nostra defendere debeāt: eisq; vel authēticavel exēplaria eorū dētur. Vide vt omnia absq; imminutione custodias: quia de his quæ tibi ꝓ seruāda iustitia scribo, ego absoluor: & tu si negligis, obligaris. Terribilē iudicē venientem cōsidera: & de aduentu illius nūc tua consideratio contremiscat: ne tūc sine causa iam timeat, cum coram illo cœlum & terra tremuerint. Audistis quid volo: vide quid agas.

LXX. Hacten⁹ de Gregorianæ liberalitatis innocētia me retulisse sufficiat, cæterùm quia famis tēpore, vt vide licet habere vnde Christi pauperibus subueniret, frumenta cōparare studebat, nullo modo prætermittā. Ait enim in alia epistola eidem Petro subdiacono inter cætera: Quinquaginta auri libris noua frumenta ab extraneis compara: & in Sicilia in locis in quibus non pereant repone: vt mense Februario illuc naues quātas possumus dirigamus, vt eadē ad nos frumenta deferātur. Sed & si nos transmittere cessamus, ipse naues proiude, & ad nos auxiliāte domino hæc eadē frumenta Februario mēse transmitte, exceptis duntaxat frumentis quæ nūc mense Septēbrio vel Octobrio iuxta cōsuetudinem trāsmitti præstolamur. Ita ergo tua experientia faciat, vt sine alicuius vexatione coloni ecclesiastici frumenta congregētur: quia tam hic parua natiuitas fuit, vt nisi auxiliante deo de Sicilia frumēta cōgregētur, fames vehemēter immineat.

LXXI. Huius liberalitatis multitudinem quidā eremitarū vir magnæ virtutis (qui nihil in mundo possidebat præter vnam cattam, quam blādiens crebrò quasi co habitatricem in suis gremiis refouebat) cognoscens, orasse fertur ad dominum, vt sibi ostendere dignaretur quam futuræ remunerationis māsionem sperare debuisset, qui pro illius amore seculū deserens, nil ex eius diuitiis possideret. Cumque nocte quadā dormiret, cognouit sibi reuelatū fuisse, vt cū Gregorio Romano pontifice mansionem sibi præpatādam sperare debuisset. At ille fortiter ingemiscēs parū sibi profuisse voluntariā rerum inopiā, tantáq; suæ remotionis ieiunia putabat, si cum eo mansionem reciperet, qui tantis mundialibus diuitiis redundaret. Cū verò Gregorianas diuitias suæ paupertati die noctúque spirādo conferret, alia nocte quiescēs audiuit sibi dominū in somnis dicentē: Quādo diuitē non possessio diuitiarum faciat, sed cupido: cur audes paupertatem tuam Gregorij diuitiis cōparare, qui magis illam cattam quā habes, cotidie palpādo, nulliq; conferēdo, diligere conprobaris, quā ille qui tantas diuitias non amando sed contemnendo cunctisque liberaliter largiendo dispergit? Ita solitarius increpatus deo gratias retulit: & qui meritū suū decreuisse putauerat si Gregorio conferretur, orare vehemētius cœpit, vt cū eo mansionem quandoque percipere mereretur. Sed istius iam secundi libri finis adueniat: vt quæ secutura sunt, auxiliante domino tertius prosequatur.

EXPLICIT LIBER SECVNDVS.

INCIPIVNT CAPITVLA libri tertij.

1 Quibus Gregorius studiis commissam sibi regebat ecclesiam.
2 Quantis auctoritatibus contra simoniacam & neophytorum hæreses dimicarit.
3 Quòd pro eisdem fieri synodum iusserit.
4 Quòd contra easdem totis viribus non pugnantes, cum Simone mago portionem habituros prædixerit.
5 Quàm sapienter etiam pastellaticū pro vsu pallij vel consecratione pontificis dari siue accipi prohibuerit.
6 Quòd tria genera simoniacæ datiōis notauerit.
7 Quòd in ordinandis episcopatibus neque cardinalibus ecclesiæ suæ neque monachis pepercerit.
8 Quòd violenter neminē omnino promouerit.
9 Quod violenter promotos, in pristinum gradū reduxerit.
10 Quòd ab aliis calumniosē deiectos in ordines suos restituit.
11 Quod cardinales in forensibus parochiis promotos ad cardinem reuocauerit.
12 Quod vndecunque meliores eligere potuerat episcopos consecrabat, & quanta districtione consecrandos examinaret.
13 Quod etiam alterius diœcesis episcopos ad regendas suæ diœceseis ecclesias inuitabat.
14 Quemadmodum episcopatuum sedes vnierit.
15 Quòd vacantes episcopos vacantibus incardinarit ecclesiis.
16 Quod inthronizatis episcopis expulsos præsules iunxerit.
17 Quod sedium loca mutauerit.
18 Quòd nulla occasione pontificem ab vna in aliam ecclesiam aut mutauerit, aut mutari permiserit.
19 Quod alterius parrochianū sibi cardinalem sacrauerit.
20 Qualiter alterius ecclesiæ clericos aliis incardinari permiserit.
21 Quod nunquam prioribus clericis posterius ordinatos prætulerit.
22 Qualiter defunctorū episcoporum ecclesias vicinas visitandas committebat.
23 Quod pro inuentario faciendo nihil accipiendum decreuerit.
24 Quòd consuetudines dationum vel xeniorum repulerit.
25 Quod episcopos ad vrbē Romanam nisi semel in quinquennio venire statuerit.
26 Quòd etiam rerum precia susciperе recusarit.
27 Quòd suffraganeis suis episcopis necessaria prerogarit.
28 Quam curiosē ab eisdem sanctitatem sapientiā & liberalitatem quærebat.
29 Vbi Marinianum episcopum auaritia notat.
30 Vbi Serenum episcopum pro confractis imaginibus arguit.
31 Vbi Ianuarium episcopum suos iniurias vindicantem deterret.
32 Vbi eundem pro exaratione messis exasperat.

Vbi

Universidad de Deusto
Biblioteca

33 Vbi Desiderium episcopum pro lectione librorum gentilium corripit.
34 Vbi natalem episcopum de negligẽtia simulque conuiuiis reprehendit.
35 Quòd facetissimè eundem propriis assertionibus obligat.
36 Quod episcopos ab ecclesia sua deesse vetuerit.
37 Quod episcopos per diuersa loca nõ vagari censuerit.
38 Quòd lapsum propriæ amitæ non dubitauerit memoriæ commendare.
39 Vbi Vitalianum episcopum pro fœmina quæ religiosum habitum mutauerat, arguit.
40 Vbi Sergium defensorem pro negligẽtia reprehendit.
41 Vbi paschasium episcopum pro fabrica nauis & sui vilitate compescuit.
42 Vbi Campanorum episcoporum & Victoris Panormitani negligentias increpat.
43 Quam moderatè Andream episcopum pro cõcubina diiudicat.
44 Quod à prauis consiliariis abstinendũ censuerit.
45 Quod lapsos vel criminosos ab episcoporum familiaritate repulerit.
46 Quod restringendam præpositorum iram & vnius culpam alij non esse nociuam statuerit.
47 Quod liberos homines verberari vel includi vetuerit.
48 Qualiter iudicum vitia redarguens publicarit.
49 Quod instigante diabolo iudices contra eum sæuierint.
50 Vbi Mauritio imperatori pessimã legem ferenti viriliter contradicit.
51 De hypocrisi Ioannis Constantinopolitani episcopi se vniuersalem fatentis.
52 Vbi augustales litteras pro eo supplicantes redarguit.
53 Vbi tempora Mauritij moresque deturpat.
54 Vbi superbiam hypocritæ sapienter eruerat.
55 Vbi constantiam suam demonstrans asserit se pro imperatore fidem nullatenus perditurũ.
56 Quamobrem postulatas reliquias imperatrici non dederit.
57 Quod vsque ad illa tempora Romanus pontifex brandeum conferebat.
58 Quantis miraculis vestes sancti Ioannis claruerint.
59 Quid sit de eiusdem vestibus sentiendum.
60 Quod Gregorius pestem vniuersalis nominis, à totius ecclesiæ suæ vniuersitate repulerit.

EXPLICIVNT CAPITVLA
libri tertij.

LIBER TERTIVS.

ITALIBVS venerabilis papa Gregorius commissam sibi diuinitus ecclesiam studiis efficaciter gubernabat. Iam Ligures, Venetos, Hiberos, aliósque à schismate sub libello confessos, Chalcedonensem synodum venerari compellens, ad vnitatem sanctæ ecclesiæ reuocarat. Iam Barbaricinos, Sardos & Campaniæ rusticos tam prædicationibus quàm verberibus emendatos, à paganizandi vanitate remouerat. Iam Donatistarum hæresim penes Aphricam, Manichæorum penes Siciliam, Arrianorum penes Hispaniam, Agnoitarum verò penes Alexandriam, scriptorum suorum validissimis auctoritatibus, importunissimisque legationibus domino suffragante à corpore totius sanctæ matris ecclesiæ sequestrarat. Sola penes Galliã neophytorum hæresis quot simoniacis muneribus, quasi tot radicibus pullulans, longè latéque prorsus excreuerat, & manebat. Contra quam venerabilis pater apud Brunichildem reginam, Theodoricum quoque & Theodobertum Francorum reges fortiter expugnauit, donec collecta generali synodo hanc sub anathemate damnandam penitus impetraret: nec ante Syagrio episcopo Augustunensi, regina & regibus multis precibus flagitantibus, palliũ dedit, quàm præsente Cyriaco suo abbate ipsi quod de propellendis hæresibus moniti fuerant, adimplerent. Nam pre his Brunichildi reginæ inter cætera scribit dicens: Sacerdotale officium in tantam illic (sicut didicimus) ambitionem perductum est, vt sacerdotes subitò (quod graue nimis est) ex laicis ordinentur. Sed quid isti acturi, quid populo præstaturi sunt, qui non ad vtilitatem, sed fieri ad honorem episcopi concupiscunt? His igitur qui necdum quod docere debeant didicerunt, quid aliud agitur, nisi vt paucorum prouectus illicitus fiat multis interitus, & in confusionem ecclesiasticæ moderationis obseruantia deducatur? Quippe vbi nullus regularis ordo seruatur. Nam qui ad eius regimen improuisus vel præcipitatus accedit, qua admonitione subiectos ædificet, cuius exemplum nõ rationem docuit, sed errorem? Pudet profectò, pudet aliis imperare, quod ipse nescis custodire. Nec illud quidẽ, quod simili emendatione radẽdum est, præterimus, sed omnino execrabile & esse grauissimum detestamur, eò quòd sacri illic ordines per simoniacam hæresim (quæ prima contra ecclesiam orta, & districta maledictione damnata est) conferantur. Hinc ergo agitur, vt sacerdotalis dignitas in despectu, & sanctus sit honor in crimine. Perit vtique reuerẽtia, adimitur disciplina: quia qui culpas debuit emẽdare, cõmittit, & ne faria ambitione honorabilis sacerdotij ducitur in deprauationem censura. Nam quis denuo veneretur quod venditur? Aut quis nõ vile putet esse quod emitur? Vnde valde contristor, & terræ illi cõdoleo: quia dum spiritum sanctum quem per manus impositionem omnipotens deus hominibus largiri dignatur, diuino munere habere despiciunt, sed præmiis assequuntur: sacerdotium illic subsistere diu non arbitror. Nam vbi dona supernæ gratiæ venalia iudicantur, ad dei seruitium non vita quæritur, sed magis cõtra dominum pecunia veneratur.

Item de eisdem Theodorico & Theodeberto regibus

bus Frãcorum post aliqua. Fertur Simoniaca hæresis (quæ prima contra dei ecclesiam diabolica plãtatione subrepsit, & in ipso ortu suo telo apostolicæ vltionis percussa atque dãnata est) in regni vestri finibus dominari: cum in sacerdotibus fides sit eligenda cũ vita: quæ si deest, fides meritum non habet, beato Iacobo attestãte, qui ait: Fides sine operib⁹, mortua est. Quæ enim opera esse valeãt sacerdotis qui honorẽ tanti sacramenti cõuincitur obtinere per præmium? Ex qua re agitur, vt ipsi quoq; qui sacros ordines appetunt, non vitam corrigere, non mores componere studeant, sed diuitias quibus sacer honor emitur, cõgregare. Hinc fit etiã vt insontes & pauperes à sacris ordinibus prohibiti despectiq; resiliãt: & dum innocentia pauperis displicet, dubium non est quòd præmium illic delicta commendet: quia vbi aurum placet, & vitiũ. Hinc igitur non solùm in ordinatoris & ordinati animã lethale vulnus infigitur, verùm etiã excellẽtiæ vestræ regnum, episcoporũ culpa (quorũ magis intercessionib⁹ iuuari debuerat) prægrauatur. Si enim is dignus sacerdotio creditur, cui nõ actionis merita, sed præmiorũ copia suffragatur. restat vt nihil sibi in honores ecclesiasticos grauitas, nihil defendat industria, sed totum auri profanus amor obtineat: & dum vitia honore munerãtur, in locum vltoris is qui fortasse fuerat vlciscendus, adducitur: atque hinc sacerdotes non proficere, sed perire potius indicantur. Vulnerato nãque pastore, quis curãdis ouibus adhibeat medicinam? Aut quãdo populum orationis clypeo tueatur qui iaculis se hostiũ feriẽdum exponit? Aut qualẽ de se fructum productur⁹ est, cuius graui peste radix infecta est? Maior ergo metuẽda est locis illis fore calamitas, vbi tales intercessores ad locũ regiminis adducuntur, qui dei in se magis iracundiã prouocent, quàm per semetipsos populis placare debuerant. Nec hoc quoque malum solicitudo nostra patitur negligẽter omittere, quòd quidam instinctu gloriæ inanis illecti, ex laico repente habitu sacerdotij honorem arripiunt: & (quod dicere pudet, & tacere graue est) regendi, rectores: & qui docendi sunt, doctores nec erubescũt videri, nec metuunt. Ducatũ animarum impudenter assumunt, quibus via omnis ignota doctoris est: & quò vel ipsi gradiantur, ignari sunt. Nam dum dux exercitus non nisi labore & solicitudine expertus eligitur, quales aimarũ duces esse debeant, qui episcopatus culmen immatura cupiunt festinatione conscendere? Huius saltem rei se compatione cõsiderent, & aggredi repẽtè inexpertos labores timeãt ne cæca honoris ambitio & ipsis in pœna sit, & aliis pestifera erroris semina iaciant, quippe qui non didicere quod doceant. Proinde paterno salutantes affectu, petimus præcellentissimi filij, vt tam detestabile malũ de regni vestri studeatis finib⁹ prohibere: & nulla apud vos excusatio, nulla contra animam vestram suggestio locum inueniat: quia facien
†Culpam. tis proculdubio locum† habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare. Item pro eisdem hæresibus Syagrio episcopo Augustudunensi. Nũcio apud nos olim discurrẽte vulgatum est, quòd in Galliarũ partibus sacri ordines per Simoniacã hæresim conferantur. Et vehementi tædio mœroris afficimur, si in ecclesiasticis officiis quenquã habet locum pecunia, & fit seculare quod sacrũ est. Quicũque ergo hoc precij studet datione percipere: sacerdos nõ esse, sed dici tã tummodo maniter concupiscit. Quod scilicet quid per hoc aliud agitur, nisi vt nulla de actu, pbatio, nulla solicitudo de moribus, nulla sit de vita discussio, sed ille solummodo dignus, qui dare precium sufficerit, æstimetur? Ex qua re, si recti libraminis examinatione pensetur, dum improbè ad inanem gloriam locũ festinat vtilitatis arripere, eo ipso magis, quòd honorem quærit, indignus est. Sicut autem is qui inuitatus renuit, quæsitus refugit, sacris est altaribus admouẽdus: sic qui vltro ambit, vel importunum se ingerit, est proculdubio repellẽdus. Nam qui sic nititur ad altiora conscendere, quid aliud agit nisi vt crescẽdo decrescat, & ascendendo exterius, interius in profunda descendat? Itaque frater charissime in sacerdotibus ordinãdis synceritas vigeat, sit simplex sine venalitate cõsensus, pura præferatur electio: vt ad summa sacerdotij non suffragio venditorum prouectus, sed dei credatur esse iudicio. Nam quia graue omnino sit facinus, dei donum vel precio comparare, vel vendere, euãgelica est testis auctoritas. Templum enim dominus & redẽptor noster ingressus, cathedras vendẽtium columbas euertit. Quid aliud est columbas vẽdere, nisi precium de manus impositione percipere, & sanctum spiritũ quem omnipotens deus hominibus tribuit, venundare? Quorum sacerdotium ante dei oculos cadere, cathedrarum vtique patẽter euersione signatũ est: & tamẽ exerit adhuc nequitiæ prauitas vires suas. Nam cogit vendere, quos decepit vt emerent. Et dum nõ attenditur quod diuina voce præcipitur, Gratis accepistis, gratis date: agitur vt crescat, & geminata fiat in vno eodémq; delicto conditio ementis scilicet & vẽdentis. Et cũ liqueat hãc hæresim ante omnes radice pestifera surrepsisse, atq; in ipsa sua origine apostolica esse detestatione dãnatã: cur non cauetur, cur non perpenditur, quia benedictio illi in maledictionem conuertitur, qui ad hoc, vt fiat hæreticus, promouetur? Plærũque igitur aduersarius animarũ dũ non potest in his quæ ad faciẽ sunt praua, surripere, callida specie quasi pietatis iniecta nititur supplantare: suadétque forsitan debere ab habẽtibus accipi, vt sit quod possit nõ habentibus erogari, dum modo vel sic venena mortifera eleemosynæ celata obumbratione transfundat. Nam nec venator feram, nec auem auceps deciperet, vel piscẽ piscator caperet, si aut ille laqueum in aperto propõneret, aut ille hamum esca absconditum non haberet. Omnino ergo metuenda & cauẽda est hostis astutia, ne quos aperta nequit tentatione subuertere, latente telo sæuius valeat trucidare. Neq; enim eleemosyna reputãda est, si pauperibus dispensetur quod ex illicitis reb⁹ accipitur: quia qui hac intẽtione male accipit, vt quasi bene dispẽset, grauatur potius quàm iuuatur. Eleemosyna redẽptoris nostri oculis illa placet, quæ non de illicitis & iniquitate cõgeritur, sed quæ de rebus concessis & bene acquisitis impenditur. Vnde etiam illud certum est, quia & si monasteria aut xenodochia, vel quid aliud construatur, mercedi non proficit: quoniã dum peruersus & emptor honoris in locum transmittitur, & alios ad sui similitudinem sub commodi datione constituit: plura malè ordinando destruit, quàm ille potest ædificare, qui ab eo pecuniã ordinationis accepit. Ne ergo sub obtẽtu eleemosynæ cũ peccato aliquid studeamus accipere, apertè sacra scriptura nos prohibet, dicẽs: hostiæ impiorũ abominabiles domino quæ offerũtur ex scelere. Quicquid enim in dei sacrificio ex scelere offertur, omnipotentis

Universidad de Deusto
Biblioteca

potentis dei iracundiam non placat, sed irritat. Hinc rursus scriptū est: Honora dominū de tuis iustis laboribus. Qui ergo male tollit, vt quasi bene præbeat: constat sine dubio quia dominum nō honorat. Hinc quoque per Salomonem dicitur: Qui offert sacrificiū de substātia pauperis, ac si victimet filium in cōspectu patris. Quantus autē dolor patris sit perpendamus, si in eius conspectu filius victimetur: & hinc facilè cognoscimus quāto deus omnipotens dolore exasperatur, quādo ei sacrificium ex rapina tribuitur. Nimis ergo declinandum est dilectissime frater, sub obtētu eleemosynæ peccata Simoniacæ hæresis perpetrare. Nā aliud est propter peccata eleemosynas facere, aliud propter eleemosynas peccata committere. Hoc quoque ad nos peruenisse nō dissimili dignū detestatione complectimur, quòd quidā desiderio honoris inflāmati, defunctis episcopis tonsurantur & fiunt repentè ex laicis sacerdotes, atque inuerecūdè religiosi præpositi ducatum arripiunt, qui nec esse adhuc milites didicerūt. Quid putamus quod isti subiectis præstaturi sunt, qui antequàm disciplinatus limen attingant, tenere locum magisterij nō formidāt? Qua de re necesse est vt quanuis inculpati quisque sit meriti, antè tamen per distincta ordinis ecclesiastici exercea tur officia: videat quod imitetur: discat quod doceat: informetur quod teneat: vt postea nō debeat errare, qui eligitur viam errantibus demonstrare. Diu ergo religiola meditatione poliatur vt placeat, & sic lucerna super cādelabrū posita luceat, vt a diuersa vētorū vis irruens cōceptam eruditionis flammā nō extinguat, sed augeat. Nā cum scriptum sit, vt prius quis probetur, & sic ministret: multo amplius antè probādus est, qui populi interceſſor assumitur, ne fiant causa ruinæ populi, sacerdotes mali. Nulla igitur contra hoc excusatio, nulla potest esse defēsio, quia cūctis liquidò notum est quæ sit in huius rei diligentia sancti Gregorij solicitudo doctoris, qui neophitum ad ordines vetat sacros accedere. Sicut autem tūc neophytus dicebatur, qui initiò in sanctæ fidei erat eruditione plantatus: sic modò neophytus habēdus est, qui repētè in religionis habitu plantatus, ad ambiēdos honores sacros irrepserit. Ordinatè ergo ad ordines ascendēdū est. Nam casum appetit, qui ad summa loci fastigia postpositis gradibus per abrupta quærit ascensum. Et cum idē apostolus doceat inter alia sacri ordinis instituta discipulum, manum non esse cuiquam citius imponendam: quid hoc scelestius quidve præcipitatius, quàm vt exoriatur à summitate principiū, & antè quàm esse incipiat discipulus, sit magister? Quisquis igitur sacerdotium non ad elationis pompam, sed ad vtilitatem adipisci desiderat: prius vires suas cum eo quod est subiturus onere metiatur: vt & impar abstineat, & ad id cum metu etiam qui se sufficere existimat, accedat. Ab re autem nō facimus, si ad argumentum rationabilium, vsum rerum irrationabiliū colligamus. Apta nanque ædificationibus de syluis ligna succiduntur: nec tamen adhuc viridibus ædificij pōdus imponitur, nisi eorū viriditatem multorum dierum mora siccauerit, & apta ad necessarium vsum effecerit. Quæ si obseruantia forte negligitur, citius super imposita mole frāguntur: & gignit ruinam, ad auxiliū res prouisa. Hinc etenim medici qui corporum curam gerunt, quædam adiutoria recenti adhuc confectione formata indigenti nō offerunt, sed maturāda temporibus derelinquunt. Nam si immaturè quis dederit, dubium non est quia fit causa periculi, res salutis. Discant itaque discant in officio suo sacerdotes, quibus animarū credita est cura, seruare, quod diuersarū artium homines docente ratione custodiunt: & à præcipiti se ambitione & si non metu, saltem pudore contineant. Sed ne forsitan adhuc prauæ se cōsuetudinis quisquam velit obiectu defendere, fraternitatis tuæ discretio rationis eos freno coerceat, & labi in illicitis nō permittat: quia quicquid vltione dignum est, non ad imitationis, sed potius ad exemplum debet correptionis adduci. Et post pauca,

De his itaque quæ superius dicta sunt, fraternitatē *III*
vestram auctore deo volumus synodum cōgregare: atque in ea reuerētissimo fratre nostro Aregio episcopo, & dilectissimo filio nostro Cyriaco abbate mediantibus, omnia quæ sanctis canonibus (sicut prædiximus) sunt aduersa, districtè sub anathematis interpositione damnentur: id est, vt nullus pro adipiscendis ecclesiasticis ordinibus dare aliquid præsumat, vel pro datis accipere: neque ex laico habitu quisquā repentè audeat ad locum sacri regiminis peruenire: neque vt aliæ mulieres cum sacerdotibus habitent, nisi eæ quæ sacris canonibus sunt permissæ.

Has pestiferas hæreses cernens prudentissimus do *IIII.*
ctor Gregorius per sacerdotum cōniuentiam siue taciturnitatem magis magisque diffusus muneribus (quasi pestifer cancer) nō solùm infirma posse corrodere, verùm etiam fortia membra mucrone pulcher rimarum rerum corrūpere, diuino zelo commotus, Victori episcopo generalem sententiam protulit dicens: Quisquis ad hoc facinus, videlicet Simoniæ ac neophytorū hæresim emendandum, officij sui consideratione vehementer non arserit: cum ipso se habere non dubitet portionem, à quo prius hoc piaculare flagitium sumpsit exordium.

Cum verò quosdā cognosceret ad euitanda simo- *V.*
niacæ hæresis crimina, pestiferæ negociationis munera pastellaticū callidè vocitare, ac huiusmodi mutato nomine suæ cupiditatis auaritiam velle cōtegere, prudentissimus doctor Gregorius sententiam quam in primordio sui pontificatus corā synodo promulgauerat, iteratò protulit, dicens: Antiquorum patrum regulā sequens, nulli quicquam de ordinationibus accipiendū esse constituo: neque ex datione pallij, neque ex traditione chartarum, neque ex ea quā noua per ambitionem simulatio inuenit, appellatione pastelli. Quia enim in ordinando episcopo pōtifex manū imponit, euangelicā verò lectionē minister legit, confirmationis autem eius epistolā notarius scribit: sicut pontificem non decet manum quam imponit, vendere: ita minister vel notarius non debet in ordinatione eius vocē suam vel calamū venundare. Pro ordinatione ergo vel vsu pallij, seu chartis atque pastellis eundē qui ordinandus est, vel ordinatur, omnino aliquid dare prohibeo. Ex quibus prædictis rebus siquis hinc aliquid cōmodi appellatione exigere vel petere forte præsumpserit, in districto dei omnipotentis examine reatui subiacebit.

Item Ioāni episcopo Corinthiorū post multa, Nouit, inquit, fraternitas vestra quia prius palliū nisi dato commodo non dabatur. Quod quoniam incongruum erat, facto concilio ante corpus beati Petri apostolorū principis tam de hoc quàm de ordinationibus aliquid accipere sub districta interdictione vetuimus. Oportet ergo vt neque per commodum, neque per

per gratiam, aut quorūdam supplicationem aliquos ad sacros ardines cōsentiatis vel permittatis adduci.

VI. Sed astuta turpissimæ cupiditatis iniquitas non sufferens tantis se commodis, licet turpissimis, immo periculosissimis, angustari, commentum satis artificiosum reperit, quo scilicet illos sacerdotio sublimaret, qui sibi post cōsecrationem tāto subiectiores esse debuissent, quāto nō diuino, quin potius humano iudicio se fuisse promotos ipsi proculdubio reputarēt. Quapropter omnipotētis dei præco Gregorius in euangeliorū tractatibus, vt scilicet frequētius legi vel audiri potuisset, disputat inquiēs: Sūt nōnulli qui quidē nūmorū præmia ex ordinatione nō accipiūt, & tamē sacros ordines pro humana gratia largiuntur: atq; de largitate eadē laudis solūmodo retributionē quærunt. Hi nimirum quod gratis acceperunt, gratis non tribuunt: quia de impenso officio sanctitatis, expetūt nūmū fauoris. Vnde bene cum iustū virum describeret ꝓpheta, ait: Qui excutit manus suas ab omni munere. Neq; enim dixit: Qui excutit manus suas à munere, sed adiūxit, ab omni: quia aliud est mun⁹ ab obsequio, alius mun⁹ à manu, aliud manus à lingua. Munus quippe ab obsequio est subiectio indebitè impēsa: munus à manu, pecunia: mun⁹ à lingua, fauor. Qui ergo sacros ordines tribuit, tūc ab omni munere manus excutit, quādo in diuinis rebus nō solùm nullam pecuniam, sed etiam humanam gratiam nō requirit.

VII. Hæ sunt Gregorij super Simoniacis & illicitis ordinationibus doctissimi papæ sententiæ, quas ipse summo cultu seruasse docetur, in eo quod ab ipso suæ cōsecrationis exordio per omnē diœcesim suā episcopos vndecūq; meliores inuenire potuit, studiosissim⁹ ordinauit. Et si quando necessitas ordinādi sacerdotis obrepsit: neq; cardinales ecclesiæ suæ neque monachos monasterij sui penitus excusauit quo minus illis ecclesiam regēdam cōmitteret, qui exemplis & verbis pariter illam ædificare melius potuissent. Nam vt pauca de multis cōtingā, ex presbyteris cardinalibus ecclesiæ suæ cōsecrauit episcopos. Bonifacium Regij, Habentiū Perusij, & Donatū Messanæ Siciliæ. Ex subdiaconibus verò Gloriosum Hostiæ, Festum Capuæ, Petrum Trecas, & Castoriū Arimini. At verò ex monachis monasterij sui Marinianum Rauennæ, Maximianum Syracusis, & Sabinum Callipoli præsules ordinauit. Sed & Augustinū penes Anglos à Galliarum episcopis ordinari præcepit. Post quem nihilominus ad episcopatum in eadem gente monachi eiusdē patris tēpore diuersō prouecti sunt, Mellitus, Iustus, Laurentius, & Paulinus Solis diaconibus apostolicæ sedis super hac quodāmodo parte parcebat: quorū cū decem & nouem plenitudine redundaret, ipse Bonifacium, Florentium & Epiphanium consecrauit. Nec quenquam eorum ab officio, nisi Laurentiū archidiaconum pro superbia reliquisque criminibus, in basilica Lateranēsi quæ dicitur aurea, vbi mox Honoratum archidiaconum constituit, sequestrauit.

VIII. Cūque Gregorius percepta occasione suæ ecclesiæ cardinales, si tamen cōsentirent satis voluntariè, prouehere: neminē prorsus quātacūque necessitate coactus violēter ꝓmouere certabat: ne sub huiusmodi occasione quenquā eliminādo deponere videretur. Vnde Scholastico duci Campaniæ scribens ait, Dum de Neapolitanæ ciuitatis cura destitutæ sacerdotis solatio vehementius angeremur, superueniētes præsentium latores cum decreto in Florentium subdiaconum nostrum confecto, aliquid nobis in tanto cogitationis pondere reuelationis inuenerāt: sed dum præfatus subdiaconus noster refugiens ciuitatem ipsam, ordinationē suā lahrymabiliter euitasset: quasi ex maiori quadam desperatione nostram cognoscite creuisse mœstitiam. Atque ideo salutantes hortamur magnitudinem vestram, vt conuocantes priores vel populum ciuitatis, de electione alterius cogitetis, qui dignus possit cum dei solatio ad sacerdotium promoueri. In quo decreto solenniter facto, atque ad hanc vrbem transmisso, ordinatio illic tandem Christo auxiliante proueniat.

Ab aliis quoque violenter promotos, in gradus pri *IX.*
stinos reuocabat. Vnde Antonio subdiacono scribēs ait: Honoratus archidiaconus ecclesiæ Salonitanæ à sanctæ memoriæ decessore meo missa supplicatione popoſcerat, vt ab antistite suo inuitus prouehi ad fortioris gradus ordinē cōtrā morā nullo modo cogeretur. Hoc enim fieri sibi nō prouehendi gratia, sed causa ingratitudinis prohibebat. Pro qua re tūc iam sanctæ memoriæ decessor noster scriptis suis Natali fratri coepiscopóque nostro interdixerat, ne prædictum Honoratum archidiaconum inuitum proueheret, néve dolorem cōceptæ ingratitudinis diutius in corde retinerent. Cúmque & à me hæc eidem summopere fuerint interdicta, nō solùm mandata dei negligens, sed etiam scripta nostra contemnens, præfatum archidiaconum quasi ad fortiorē honorē prouehens, conatus est callidè degradare. Vnde actū est vt eo de archidiaconatus loco summoto, alium accersiret, qui eius obtemperare moribus posset. Quem Honoratū archidiaconū arbitramur antistiti suo aliunde displicere nō potuisse, nisi quòd eū vasa sacra suis dare patrēbus prohibebat. Quam causam subtili voluimus, & tunc sanctæ mmoriæ decessor meus, & nunc ego, indagatione discutere. Sed ipse suorū actuū conscius, personam ad iudicium postposuit destinare. Proinde experientiam tuā præsentis præcepti auctoritate duximus fulciendam, quatenus cōueniēs in Salonē, Natalem fratrem coepiscopūque nostrum saltē tot scriptis admonitum studeat adhortari, vt supramemoratum archidiaconū in suo statim loco suscipiat. Quod si hoc facere cōtumaciter (vt consueuit) fortè distulerit, vsum ei pallij, qui ab hac sede concessus est, ex auctoritate sedis apostolicæ cōtradicito. Quem si etiam amisso pallio adhuc in eadem perseuerare pertinacia perspexeris, dominici quoque corporis ac sanguinis eūdē antistitē participatione priuabis. Eū verò qui cōtra iustitiæ regulā ad locū alterius ꝓuehi cōsensit ab eiusdē archidiaconat⁹ honore deponi præcipim⁹. Qui si vlterius in loco eodē ministrare præsumpserit, cōmunionis sacræ participatione priuamus. Aequum enim est vt asperos de iustitia sentiat, quos erga se positos in charitate cōtemnit. Restituto ergo loco suo Honorato archidiacono, instructā personam suprādictus antistes te cōpellente dirigat, qui intentionem eius esse vel fuisse iustā suis nobis allegationibus possit ostendere. Sed & eundem archidiaconum ad nos venire præcipimus, vt quicquid iustū, quicquid omnipotenti deo placitum fuerit, cognitis assertionibus partium decernamus. Nos enim nullū pro personali amore defendimus, sed auctore deo normā iustitiæ postposita cuiuslibet acceptione seruamus.

Item Honorato Salonitano iam ex presbyterio in *X.*
diaconatum reducto. Dudum quidem decessoris nostri

Universidad de Deusto
Biblioteca

stri nostráque præceptio ad dilectionem tuam cucurrerat, in qua & de obiectis tibi calumnioſe capitulis fueras abſolutus,& in tui gradus ordinem ſine aliqua inſtituimus altercatiõe reſtitui. Sed quia rurſus ante non multum temporis ſpatium ad Romanam ciuitatem veniens,de quibuſdam illic actis incongruè, & de ſacrorum es conqueſtus alienatione vaſorum,atque dum pro hac re quæ tuis obiectionibus reſpõde re potuiſſent ſuſtineremus in hac ciuitate perſonas, Natalis epiſcopus tuus de hac luce migrauit,neceſſarium iu dicamus eaſdem præceptiones tam deceſſoris noſtri quàm noſtras,quas dudum(vt dictum eſt) pro tua abſolutione tranſmiſimus,præſentibus deinceps apicibus confirmare.Quamobrem à cũctis tibi obiectis capitulis te plenius abſoluentes,in tui te ordinis gradu ſine aliqua volumus altercatione permanere : vt nihil tibi penitus mota à præfato viro quæſtio,qualibet occaſione præiudicet.

Item eidem in alia epiſtola poſt multa. Sed etiam nunc dico,aut eaſdem perſonas,videlicet Ioannem Chalcedonenſem,& Athanaſium Iſaurios presbyteros in ſuis ordinibus ſuſcipe, eiſque quietem præbe: aut(ſi hoc fortaſſe volueris)omni altercatione poſtpoſita, de eorum cauſa ſtatuta maiorum, aut canonum terminos cuſtodi.Sin verò,nos quidem inferre rixam nolumus:ſed tamen venientem à vobis non deuitamus.Quid autem de epiſcopis qui verberibus timeri volũt,canones dicant:bene fraternitas veſtra nouit.Paſtores etenim facti ſumus,nõ perſecutores. Et egregius prædicator dixit,Argue,obſecra,increpa cũ omni patientia & doctrina.Noua vero atque inaudita eſt iſta prædicatio,quæverberibus exigit fidẽ.

XI. Item cardinales violenter in paroeciis ordinatos forenſibus,in priſtinum cardinem Gregorius reuocabat.Quapropter Ioanni epiſcopo Syracuſano ſcribens ait:Quorũdam ad nos relatione peruenit,Coſmam qui ex monacho monaſterij ſanctæ Luciæ à deceſſore tuo venerandæ memoriæ Maximiano in eccleſia Syracuſana ſubdiaconus factus,atque à te poſtea in poſſeſsione quæ Iuliana vocatur,presbyter dicitur ordinatus,ita nimia triſtitia & loci qualitate vehementer afflictum,vt vitam ſibi pœnam exiſtimet, & contritioni ſuæ fugæ quærat auxiliũ. Et ideo quia tales erga ſubiectos noſtros debemus exiſtere,quales nos ſi ſubiecti fuiſſemus noſtros voluerамus eſſe præpoſitos:magnæ benignitatis eſt, ſi eum in eccleſiam vbi ſubdiaconatus eſt ſunctus officio, ſanctitas tua reducere,atque illic presbyterum ꝓſtuduerit conſtituere cardinalem:Quod & facere(quantum arbitramur)debes,ſi nihil eſt quod iuſtè contra ipſum animum tuum exaſperet.Si vero aliqua culpa eſt, ſuis nobis hoc epiſtolis fraternitas tua vt ſcire poſsimus inſinuet.

XII. Quanta curioſitate Gregorius idoneos quoſque ad regimen deſtitutarũ quæſierit plebium, breuiter indicabo:vt tantus vir non ſolùm doctrinis,quin & operibus verus pater familias fuiſſe gregis dominici probabiliter colligatur. Ait enim in epiſtola Maximiano Syracuſano epiſcopo , Felix vir clariſsimus præſentiũ lator,edocuit nos eſſe quẽdã in illis partibus presbyterũ, qui ad epiſcopatus ordinẽ prouehi ꝓbatæ vitæ merito dignus appareat.Hunc ergo fraternitas tua corã ſe deduci faciat:eúmq; (ſicut certus ſum)propter animæ periculum diligẽter examinet. Quem ſi ad hũc prouehi gradũ dignum eſſe perſpexerit,ad nos ſtudeat deſtinare, vt eũ(domino diſpũnente)loco cui præuiderimus,poſsimus ordinare paſtorem.Item Cypriano diacono. Amariſsimas dilectionis tuæ epiſtolas de domini Maximiani obitu menſe Nouembri ſuſcepi.Et quidem ille ad præmia deſiderata peruenit : ſed infelix populus Syracuſanæ ciuitatis lugendus eſt,qui paſtorem talem diu habere non meruit. Proinde dilectio tua ſolicitudinem gerat, vt in eadẽ eccleſia talis debeat ad ordinationem eligi,qui poſt dominum Maximianum eiuſdem regiminis locum non indignus videatur aut immeritus ſortiri.Et quidem credo quod Traianum presbyterũ maxima pars eligat,qui(vt dicitur) bonæ mentis eſt: ſed quantũ ſuſpicor, ad regendum locum illum idoneus non eſt.Tamen ſi melior inueniri non valet, & ipſe nullis criminibus tenetur inuolutus , condeſcendi ad eum cogente nimia neceſsitate poteſt.Si autem mea voluntas ad hanc electionem quæritur , tibi ſecretè indico quod volo : quia nullus mihi in eadem eccleſia poſt dominum Maximianum tam dignus videtur, quàm Ioannes archidiaconus Catinẽſis eccleſiæ.Qui ſi fieri poteſt vt eligatur,credo quòd apta val de perſona inueniatur. Sed ipſe quoque prius de criminibus quæ impedire poſſunt , à te ſecretius requirendus eſt:à quibus ſi liber inuentus fuerit, eligi iure poteſt.Quod ſi factum fuerit,etiã frater & coepiſcopus noſter Leo ei ceſsionẽ facere debebit, vt liber ad ordinandũ valeat inueniri. Itẽ Clementinæ patriciæ. Amandũ presbyterũ à Surrẽtinis ad epiſcopatũ glorioſa filia,electũ eſſe cognoſcas.Quẽ quia huc ſcripſimus debere tranſmitti , cõtriſtari de eius abſentia nõ debetis:quia nec abſcedere creditur,qui mente vobiſcũ eſt. Et quoniã paſtorem quærẽtibus , is qui vobis olim placuit,gratus eſt: omnipotentẽ dominũ benedicentes,Chriſtiana magis in hoc deuotione gaudete. Et vt ad nos celerius aliis profuturus venire debeat, hilariter ſtudete:quia ſynceræ charitatis eſt exultare, quando is qui diligitur, ad hoc vocatur vt creſcat. Itẽ Paſsiuo epiſcopo. Bene nouit fraternitas veſtra quã longo tẽpore Aprutium paſtorali ſit ſolicitudine deſtitutũ.Vbi diu quæſiuimus qui ordinari debuiſſet, & nequaquã potuimus inuenire. Sed quia importunus mihi in moribus ſuis,in pſalmodiæ ſtudio , in amore orationis valde laudatur , & religioſam vitam omni modo agere dicitur Hũc volumus vt fraternitas veſtra ad ſe faciat venire , & de anima ſua admoneat, quatenus in bonis ſtudiis creſcat: & ſi nulla ei crimina quæ per legis ſacræ regulam morte mulctata ſunt, obuiant : tunc hortandus eſt vt vel monachus , vel à vobis ſubdiaconus fiat:& poſt aliquãtulũ temporis,ſi deo placuerit,ipſe ad paſtoralẽ curam debeat promoueri.Itẽ Venantio patricio Panormitano petenti ſibi quendam presbyterum epiſcopum conſecrari,reſcribit inter cætera dicens:Hunc presbyterum dare omnino nobis excellentia veſtra ſciat eſſe difficile : quia perſonarum nos neceſsitas ad ordinanda alia loca paſtoribus deſtituta non leuis anguſtat.

Sed quia neceſsitate ordinandarum ſe anguſtatum meminit perſonarum : ne indiſcuſſe quenquam promouiſſe putetur,vno exemplo videtur eſſe docẽdum. Ait enim in epiſtola Ioanni epiſcopo.Ne incauta eorum ordinatio qui ad epiſcopatum eligũtur,valeat prouenire:vigilanti de eorum perſonis eſt ſolicitudine requirendum.Indicatum ſiquidem nobis eſt, Florẽtium archidiaconum eccleſiæ Anconitanæ, qui ad

ad epiſcopatum electus fuerat , ſcripturæ quidem ſacræ ſcientiam habere,ſed ita ætatis eſſe ſenio iam cõfractum,vt ad regiminis officium non poſsit aſſurgere,adiicientes etiam ira illum tenacem exiſtere, vt in domum eius amicus ad charitatem nunquam introeat.Ruſticus autem diaconus eiuſdem eccleſiæ,qui ſimiliter electus fuerat,vigilans quidem homo dicitur, ſed(quantum aſſeritur)pſalmos ignorat. Florẽtinum verò diaconum eccleſiæ Rauennatis, qui electus ab omnibus memoratur,ſolicitũ eſſe nouimus: ſed qualis ſit interitus, omnino neſcimus. Ideóque fraterniteat tua vnà cum fratre & coepiſcopo noſtro Armenio ſupraſcriptæ Anconitanæ eccleſiæ viſitatore illuc feſtinet accedere,& diligẽter de vita ac moribus ſingulorum requirere, vel ſi nullo ſibi ſunt crimine cõſcij,quod eos ad hoc officium vetet accedere.Pariter etiam requirẽdum eſt , ſi hoc quod de præfato archidiacono dictum eſt , quia nunquam amicus domum eius ingreſſus eſt,ita ſe veritas habeat,& vtrum ex neceſsitate,an ex tenacia talis ſit,aut ſi ita ſenex eſt , vt ad regendum non poſsit aſſurgere:vel ſi tactis ſacroſanctis euangeliis(ſicut nobis nunciatum eſt) iuſiurãdum præbuit nunquam ſe ad epiſcopatum accedere. Sed & de Ruſtico diacono quantos pſalmos minus tenet,ſcrutandum eſt.Florentino autem diacono Rauennati ſi nullum(ſicut diximus) crimen eſt quod obſiſtat , apud epiſcopum eius agi neceſſe eſt , vt ei debeat ceſsionem concedere,non tamen ex noſtro mãdato vel dicto , ne contra ſuam eum voluntatem cedere videatur.

XIII. Et quidem Gregorius prudenter cognoſcẽs totum corpus eccleſiæ tam per bonos epiſcopos feliciter ſtare,quam per malos infeliciter cadere:non ſolùm diuerſarum gentium diuerſi ordinis clericos, verum etiam vacãtes epiſcopos in ſuæ diœceſeos epiſcopatus inuitabat.Vnde Sebaſtiano Smirnẽſi epiſcopo inter cætera ſcribit dicẽs:Debitum ſalutationis alloquium ſoluens,indico quod ad me Bonifacio defenſore referẽte peruenerit,quia vir ſanctiſsimus frater noſter dominus Anaſtaſius patriarcha in vna ſuarũ ciuitatum regendam vobis eccleſiam committere voluit, & conſentire voluiſtis. Quem ſenſum & ſapientiam veſtram valde ego libenter amplexus ſum,& laudaui vehementer:& vos felices,me infelicẽ eſſe deputaui, qui tali hoc tẽpore regimẽ eccleſiæ ſuſcipere cõſenſi. Si tamen animus veſter fortaſsis fratribus cõdeſcendendo,& miſericordiæ operibus intentus,ad hoc vnquam cõſentire decreuerit,peto vt amori meo alium minimè præponatis. Sũt enim in Sicilia inſula eccleſiæ vacãtes epiſcopis:& ſi vobis placet auctore deo eccleſiam regere, iuxta beati Petri apoſtoli limina cum eius adiutorio melius poteſtis.Si vero non placet, feliciter ſtate & pro nobis infelicibus exorate.

XIIII. Interea Gregorius locis munitis epiſcopis conſtitutis, diſsipatas eccleſias adunabat. Quapropter Bagaudæ Formienſi epiſcopo ſcribit dicens: Et tẽporis neceſsitas nos perurget:& imminutio exigit perſonarum, vt deſtitutis eccleſiis ſalubri ac prouida debeamus diſpoſitione ſuccurrere.Et ideo quoniam eccleſiam Minturnẽſem funditus tam cleri quã plebis deſtitutam deſolatione cognouimus: tuãq; pro ea petitionem,quatenus Formianæ eccleſiæ in qua beati Eraſmi martyris corpus requieſcit,cuiq; fraternitas tua præſidet,adiũgi debeat,piam eſſe ac iuſtiſsimam præuidentes:neceſſarium duximus conſulentes tam deſolationi loci illius,quam tuæ eccleſiæ paupertati , reditus ſupradictæ eccleſiæ Minturnenſis,vel quicquid ei antiquo modernóq; iure vel priuilegio potuit potéſtve qualibet ratione cõpetere : ad tuæ eccleſiæ ius poteſtatẽq; hac præcepti noſtri auctoritate migrare, vt à præſenti tẽpore ſicuti de ꝓpria eccleſia debeas cogitare,eíque cõpetentia tua prouiſione diſponere, quatenus deinceps quod perire nũc vſq; potuit, pauperum eccleſiæ tuæ vtilitatibus clerique proficiat.

Itẽ Benenato epiſcopo.Et temporis qualitas,& vicinitas nos locorum inuitat,vt Cumanam atque Miſenatium vnite debeamus eccleſias : quoniam hæ nõ longo à ſe itineris interuallo ſeiũctæ ſunt:nec(peccatis facientibus)tanta populi multitudo eſt, vt ſingulis (ſicut olim fuit)habere debeant ſacerdoteꝭ.Quia igitur Cumani Caſtri ſacerdos vitæ huius curſum expleuit,vtraſque nos eccleſias præſentis auctoritatis pagina vniſſe,tibiq; cõmiſiſſe cognoſce:propriũque vtrarumque eccleſiarum ſcito te eſſe pontificem:& quæcũque tibi de earum patrimonio,vel cleri ordinatione ꝓmotionéve iuxta canonum ſtatuta viſa fuerint, ordinare atque diſponere habebis(vt propriꝰ reuera ſacerdos)liberam ex noſtræ auctoritatis conſenſu atque permiſsione licentiam. Vbi verò commodius ac vtilius eſſe proſpexeris,habitato:ita ſane , vt alteram eccleſiam à qua corporaliter ad præſens abſens es,ſolicita prouidentíque cura diſponas , quatenus diuina illic miniſteria ſolenniter auxiliante domino peragãtur.Fraternitas ergo tua tãto in adhortationibus lucrandiſque animabus ſolicitiore cura ſemper inuigilet, quanto ſe vnitarum eccleſiarum gubernationis onera ſuſcepiſſe cognoſcit.

XV. At verò ciuitatum deſolatarum pontifices Gregorius vacantibus ciuitatibus incardinare curabat. Vnde Martino epiſcopo Corſicæ inter cætera ſcribit dicens:Quoniam inquit,eccleſia Tamate, in qua dudũ fuerat honore ſacerdotali tua fraternitas decorata, ita eſt(delictis facientibus) hoſtili feritate occupata & dituta,vt illuc vlterius ſpes remeandi nulla remanſerit:in eccleſiam te Alirenſem,quæ iam diu eſt pontificis auxilio deſtituta , cardinalem ſecundum petitionis tuę modum hac auctoritate conſtituimus ſine dubio ſacerdotem. Ita ergo ſtudio vigilanti cum dei amore ſecundum canonum præcepta cuncta diſpone,& ordina,vt & fraternitas tua ſuis deſideriis ſe gaudeat fuiſſe potitam.& eccleſia dei alterno gaudio repleatur cardinalem te ſuſcepiſſe põtificem.Item Ioãni epiſcopo Squillaceno. Paſtoralis officij cura nos admonet,deſtitutis eccleſiis proprios conſtituere ſacerdotes,qui gregẽ dominicũ paſtorali debeãt ſolicitudine gubernare. Propterea te Ioãnem ab hoſtibus captiuatæ Liſitanæ ciuitatis epiſcopũ in Squillacena cardinalem neceſſe duximus conſtituere ſacerdotẽ: vt & ſuſceptam ſemel animarum curam intuitu futuræ retributionis impleas,licet à tua(hoſte imminente)depulſus ſis : aliam quæ paſtore vacat , debeas eccleſiam gubernare:ita tamen,vt ſi ciuitatem hoſtibus liberam effici,& domino protegente ad priorem ſtatum contigerit reuocari : in eam in qua prius ordinatus es,eccleſiam reuertaris.Si autem prædicta ciuitas continua captiuitatis calamitate premitur, in hac in qua à nobis incardinatus es debeas eccleſia permanere. Item Ioanni epiſcopo Veliterno. Poſtquam hoſtilis impietas diuerſarum ciuitatum (ita peccatis facientibus)deſolauit eccleſias,vt reparandis eas ſpes

Universidad de Deusto
Biblioteca

nulla populo deficiente remanserit: maiori valde cura constringimur, ne defunctis earum sacerdotibus, reliquiæ plebis nullo pastoris moderamine gubernatæ, per inuia fidei hostis callidi rapiantur (quod absit) inuidia. Huius ergo rei solicitudine sæpe commoniti, hoc nostro sedit cordi consilium, vt vicinis eas mandaremus pontificibus gubernãdas. Ideóque fraternitati tuæ curam gubernationémque Triumtabernensium ecclesiæ præuidimus committẽdam: quam tuæ ecclesiæ aggregari vnirique necesse est: quatenus vtrarumque ecclesiarum sacerdos & rector Christo adiutore possis existere: & quæcunque tibi de eius patrimonio, vel cleri ordinatione seu promotione, vigilãti ac canonica visa fuerint cura disponere, quippe vt pótifex próprius liberam habebis ex præsenti nostra permissione licentiam. Item Gratioso Numentano episcopo curam gubernationémque sancti Anthemij ecclesiæ Curium Sabinorum territorio constitutæ incardinando coniunxit. Item Agnello episcopo Fundano post aliqua. Quoniam propter cladem hostilitatis, nec in ciuitate nec in ecclesia tua est cuiquam habitandi licentia: ideo hac te auctoritate Terracinensi ecclesiæ cardinalem constituimus sacerdotem. Et post pauca. Illud quoque fraternitatem tuam scire necesse est, quoniã sic te prædictæ Terracinensis ecclesiæ cardinalem esse constituimus sacerdotem, vt & Fundensis ecclesiæ pontifex esse nõ de-
XVI. sinas, nec curam gubernationémque eius prætereas.

Sed & expulsos episcopos, quos tam citò Gregorius vel incardinare non poterat, vel quorum reditũ ad sedes proprias contingere posse sperabat, aliis episcopis, qui tunc videlicet in locis suis degebant, interim pro sustentatione ac stipendiis præsentis vitæ iungebat, generaliter dicens: Fratres & coepiscopos nostros, quos & captiuitatis diuersarúmque necessitatum angustiæ comprimunt, studete consolandos conuiuandósque vobiscum in ecclesiasticis sustentationibus libenter suscipere: non quidem vt per communionem episcopalis throni dignitas diuidatur, sed vt ab ecclesia iuxta possibilitatem sufficientia debeãt alimenta percipere. Sic enim & proximum in deo, & deum in proximo diligere comprobamur. Nullam quippe eis nos in vestris ecclesiis auctoritatem tribuimus, sed tantum vestris solatiis eos cõtineri summo-
XVII. pere hortamur.

Loca quoque sedium prudentissimus pontifex accepta iusta occasione mutabat. Vnde Ioanni episcopo Veliterno scribit dicẽs: Temporis qualitas admonet episcoporum sedes antiquitus certis ciuitatibus constitutas, ad alia quæ securiora putamus eiusdem diœceseos loca trãsponere, quò & habitatores nunc degere, & barbaricum possit periculum facilius declinari. Propterea te Ioannem fratrẽ coepiscopũque nostrum Velitern enses ciuitatis, sedémque tuam in loco qui appellatur Arenata, ad sanctum Andream apostolum præcipimus exinde transmigrare: quatenus & ab hostilitatis incursu liberior existere valeas: & illic consuetudine solennium festa disponas.

XVIII. Et notãdum quòd Gregorius licet monasteria & episcopatus vnierit, atque vacãtes episcopos vacãtibus ciuitatibus incardinare studuerit, nunquam tamẽ episcopum ab integritate suæ ecclesiæ vel ipse in aliam cõmutauit, vel sub quacunque occasione migrare consensit. Nam postquam Demetrium Neapolitanum episcopum super criminibus manifestis deposuit: cum ab eisdem Neopolitanis incardinari sibi Paulum Nepesinum episcopum magnopere quæreretur: discretissimus pontifex visitatione ciuitatis Nepesinæ Ioãni episcopo delegata, eundẽ quidem Paulum visitatorem illis tribuit: cardinalem verò constituere tam primò dispensatoriè distulit, quam postea penitus recusauit. Cui postmodum licentiam reuertendi ad suam diœcesim concedens, centum solidos de Neapolitana ecclesia, & vnum puerulum orphanum, qualem ipse de familia eiusdem ecclesiæ voluisset, dari præcepit.

Aliarum paræciarum clericos sibi & aliis discretis- XIX.
simus pontifex discretissimè incardinare curabat. Quapropter Heliæ presbytero & abbati prouinciæ Isauriæ post aliqua scribens, filium, inquit, vestrum Epiphanium mandastis vt ad sacrum ordinem promouehere deberemus, vobisque retransmittere. Sed in vno vos audiuimus, in alteroverò audire minimè potuimus. Diaconus quidem factus est: sed quisquis semel in hac ecclesia sacrum ordinem acceperit, egrediendi ex ea vlterius licentiam non habet. Si ergo videre vos non potui, hac ex re consolationem habeo, quia in filio vestro requiesco.

Item Maximiano episcopo Syracusano. Presentiũ XX.
lator Felix diaconus, cum nullatenus in hæreticorum dogmata lapsꝰ sit, nec à catholica fide discesserit, prauis illectus aduersus Constantinopolitanam synodũ suspicionibus, in Istricorum se separatione remouerat. Qui cum Romam veniisset, recepta à nobis iuuãte domino ratione, excessum suum recepta dominici corporis communione correxit. Quia ergo (vt dictũ est) non in hæresim incidit, sed à sacris generalis ecclesiæ ministeriis quasi rectæ studio intentionis errauit, imbecillitati eius atque necessitatibus consulentes, maximéque sustentationi eius pietatis intuitu prouidentes, in tua Syracusana ecclesia eũ præuidimus cardinandum. Item Fortunato episcopo Neapolitano. Fraternitatẽ tuam à nobis petisse recolimus, vt Gratianum ecclesiæ tuæ Venafranæ diaconũ tuæ concederemus ecclesiæ cardinandum. Et quoniam nec episcopum cui obsecundare, nec propriam habet ecclesiam, hoste scilicet prohibente, quò suum debeat ministerium exhibere: petitionem tuam non præuidimus differendam. Idcirco scriptis tibi præsentibus eũ necessariò duximus concedendum, habiturus licentiam diaconũ illum nostra interueniente auctoritate ecclesiæ tuæ deo propitio constituere cardinalem.

Item Cypriano diacono. Sicut dilectio tua studiosè laborauit pro persona fratris & coepiscopi nostri Ioãnis, vt in Syracusana ecclesia auctore deo debuisset ordinari: ita nunc necesse est vt per dilectionis tuæ studia ei quoque regiminis solatia ministrentur. Quẽdam enim presbyterũ proprium habuisse se perhibet, qui tamẽ à fratre & coepiscopo nostro Leone in Catanensi ecclesia dicitur ordinatus. Et quia in nouã ecclesiã vadit, & suos illic proprios homines habere necesse est, vt dum causarũ tumultibus premitur, in secreto suo inueniat vbi requiescat: prædicto fratri & coepiscopo nostro Leoni blandè & dulciter persuaderi debet, vt ei præfatum presbyterum cedere debeat: ne quem tam benignus ad ordinandum cesit, ordinatum destituere fortasse videatur.

Antiquissimum ecclesiasticæ consuetudinis ordi- XXI.
nem Gregorius ab apostolis traditum, & ad sua vsque tempora solenniter conseruatum, adeò studiosissimè retinebat,

retinebat, vt nullum, quantalibet sanctitate, sapiẽtia, nobilitatéve polleret, anterioribus clericis in conuẽtu, consessu, statione siue subscriptione præponeret. Vnde Ianuario Caralitano episcopo scribẽs, Liberatus, inquit, de quo nobis tua fraternitas indicauit, qui diaconi fungi perhibetur officio, si à decessore tuo nõ factus est cardinalis, ordinatis à te diaconis nulla debet ratione præponi: ne eos quos consecrãdo probasse cognosceris, reprobare supponendo quodammodo videaris. Prædictum itaque Liberatum, quem reprimẽdus ambitionis inflat spiritus, omni instantia ab intentus sui prauitate compesce: & vltimum inter diaconos stare constitue: ne dum se illicite præferri contendit, immeritus loco in quo nunc situs est iudicetur. Cuius tamen si obedientia fueris inuitatus, & eum post hoc facere cardinalem volueris, nisi pontificis sui cessionem solenni more meruerit, abstinendũ ab eius incardinatione memineris: quoniam æquitati conuenire non ambigis, vt aliis seruare non differas, quod ipse quoque tibi seruari desideras.

XXII. Huius videlicet antiquissimæ cõsuetudinis ordine Gregorius prouocatus, defunctorum episcoporum ecclesias pro faciendo inuentario, & eligendo legitimæ opinionis episcopo, vicinis episcopis commendabat, hoc modo scribens: Obitum illius antistitis directa relatio patefecit. Quapropter visitationis destitutæ ecclesiæ fraternitati tuæ operam solẽniter delegamus: quam ita te conuenit exhibere, vt nihil de prouectionibus clericorũ, reditu, ornatu, ministeriisque vel quicquid illud est, in patrimonio eiusdem à quoquã præsumatur ecclesiæ. Et ideo fraternitas tua ad prædictã ecclesiam ire properabit: & assiduis adhortationibus clerum plebẽque eius admonere festinet, vt remoto studio, vno eodémq; cõsensu talẽ sibi præficiendũ expetant sacerdotem, qui & tanto ministerio dignus valeat reperiri, & à venerandis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus, cũ solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & dilectionis tuæ testimonio literarũ ad nos veniat consecrandus: prouisurus ante omnia, ne ad cuiuslibet conuersationis meritum laicæ personæ aspirare præsumãt, & tu periculum ordinis tui (quod absit) incurras. Monasteria autem siqua sunt in ipsius parœcia constituta, sub tua cura dispositionéque, quousque illic proprius fuerit episcopus ordinatus, esse concedimus: vt solicitudinis tuæ vigilantia proposito suo congrua deo adiuuante actione respondeat.

XXIII. Item clero, ordini, & plebi. Vestri antistitis obitum cognoscentes, curæ nobis fuit destitutæ ecclesiæ visitationem illi fratri & coepiscopo nostro soleniter delegare: cui dedimus in mandatis, vt nihil de prouectionibus clericorum, reditu, ornatu, ministeriisque, à quoquam vsurpari patiatur, cuius vos assiduis adhortationibus conuenit obedire, quatenus in ecclesiastico obsequio sacerdos exquiratur, qui à venerãdis canonibus nulla discrepet ratione. Qui dum fuerit postulatus cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & visitatoris pagina p̃sequẽte, ad nos veniat ordinandus: prouisuri ante omnia, ne cuiuslibet vitæ vel meriti laicam personam præsumatis eligere: & non solum ille ad episcopatus apicẽ nulla ratione prouehetur, verùm etiam vos nullis intercessionibus veniã promereri cognoscite: sed omnes quos ex vobis de laica persona aspiraſſe constiterit, ab officio & à cõmunione alienos faciendos pro-
culdio noueritis. Nulla occasione Gregorius quicquã de donariis siue prædiis quarumlibet ecclesiarum patiebatur auferri. Idcirco Maximiano Syracusano episcopo inter alia scribit dicens: Charitatem tuã cõmonere curauimus, vt si quispiam episcoporũ de hac luce migrauerit, vel (quod absit) pro suis fuerit remotus excessibus: cõuenientibus hieraticis, cunctisque cleri prioribus, atque sui præsentiam in inuẽtario ecclesiæ rerum facientibus, omnia quæ reperta fuerint, subtiliter describantur: ne (sicut antea fieri dicebatur) species quædã aut aliud quodlibet de rebus ecclesiæ quasi pro faciendi inuentarij labore tollatur. Sic nãq; ea quæ ad munitionem facultatis pauperũ pertinẽt, desideramus expleri, vt nulla penitus in rebus eorum ambitiosis hominib⁹ venalitatis relinquatur occasio. Visitatores ecclesiarũ, clerici quoq; eorum qui cũ ipsis per nõ suæ ciuitatis parœcias fatigãtur, aliquod laboris sui capiant te disponẽte subsidium. Iustum nãque est vt illic consequantur stipendium, qui pro tempore suum commodare reperiuntur obsequium.

Consuetudines dationum vel xeniorũ à suis epis- XXIIII.
copis accipere Gregorius quasi pondus quoddam pe stiterum toto mẽtis conamine detrectabat. Vnde Felici episcopo Mesanensi, Consuetudines, inquit, quæ ecclesiis noscũtur grauamen inducere, nostra nos decet consideratione remittere, ne illic aliqua cogãtur inferre, vnde sibi referenda debẽt potius expectare. Clericis quidẽ tuis vel aliorum cõsuetudinẽ te oportet illibatam seruare, eisq; annis singulis quæ sunt cõsueta transmittere: nobis verò decætero ne quid trãsmitti debeat, inhibemus. Et quoniam nõ delectamur xeniis, palmatianas quas tua direxit fraternitas, cum gratiarum actione suscepimus: sed eas, ne quod exinde sentire potuisses dispendium, digno fecimus precio venundari: & id tuæ fraternitati transmisimus sigillatum. Sed quia charitatem tuam ad nos velle venire cognouimus, scriptis præsentibus admonemus, vt ad veniendum non debeas laborem assumere, sed ora pro nobis, vt quanto nos itineris interualla dissociant, tanto animis nostris adinuicem Christo adiuuante simus in charitate coniuncti: quatenus alterna nos obsecratione iuuantes, susceptum officium venturo integrum iudici resignemus. Item Ioanni episcopo primæ Iustinianæ, cui & pallium mittit, & vices suas committit, post multa scribit. Xenia autem vestræ sanctitatis suscipere omnino nolueram, quia valde est incongruum vt à prædatis atque afflictis fratribus munera percepisse videremur: sed responsales vestri alio me argumento vicerunt, ad eum illa deferentes, à quo non possent vestræ fraternitatis oblationes repelli.

Hinc est quòd Gregorius episcoporum neminem XXV.
ad vrbem fatigare delectans, Maximiano Syracusano episcopo vices suas per Siciliam totam cõmisit, præcipiens vt omnes episcopi semel in quinquennio Romam venirent. Vnde Cypriano diacono scribens, Nouit, ait, dilectio tua hanc olim consuetudinem tenuisse, vt fratres & coepiscopi nostri Romam semel in triennio de Sicilia conuenirent: sed nos eorum labori consulentes scias constituisse, vt suam hic semel in quinqẽnio præsentiam exhiberent, & cætera. Vbi notandum quia si beatus Gregorius xenia (quod cre di nefas est) anhelaret, non episcoporum aduentus à triennio in quinquennium protelaret, imò à triẽnio in biennium proculdubio festinaret.

Universidad de Deusto
Biblioteca

XXVI. Sed quando xenia gratè ſuſciperet, qui quáuis diſpenſandas alterius eleemoſynas recuſare timeret, eas tamen & tunc ſuſcipiebat, & cautiſsimè diſpenſabat, quíque adeò ſua dare, & aliena non accipere conſueuerat, vt etiã rerum quarundam precia penitus refutaret. Vnde Eulogio patriarchæ Alexandrino inter cætera ſcribit dicẽs: De lignis quod ſcribitis quia breuia fuerint, nauis per quam tranſmiſſa ſunt, qualitas fecit: quia ſi maior nauis veniſſet, potuiſſem ligna etiam maiora tranſmittere. Quod autem dicitis quia ſi maiora tranſmittimus, precium datis: largitati quidẽ gratias agimus, ſed accipere precium euangelio interdicente prohibemur. Nos enim ea quæ tranſmittimus ligna nõ emimus: & quomodo poſſumus precium accipere, cum ſcriptum ſit, Gratis accepiſtis, gratis date? Nunc ergo iuxta modum nauis per nauclerum parua ligna tranſmiſimus: ſequenti verò anno, ſi omnipotẽti deo placuit, maiora præparamus.

XXVII. Non mirum ſi liberaliſsimus pontifex nullas conſuetudines à ſuis ſuffraganeis, nulla xenia capiebat, quibus ipſe ſiqua neceſſaria habere videbantur, ſatis hilariter miniſtrabat. Vnde Venãtio epiſcopo Perufino ſcribit dicens: Fratrem & coepiſcopum noſtrum Eccleſiũ frigore omnino laborare cognouimus, pro eo quòd hyemalẽ veſtem nõ habeat. Et quia aliquid ſibi à nobis petiit debere trãſmitti, fraternitati tuæ ad hoc per latorem præſentium trãſmiſimus amphimalum tunicam & pectorale, vt à te ei debeant ſine mora tranſmitti. Et ideo ad prædictũ fratrem noſtrum ſub omni illud celeritate ſtude trãſmittere: atque nobis hoc ipſum quia tranſmiſeris, tuis renũciare epiſtolis non omittas: ſed ita fac, vt ad tranſmittendũ, quia vehemens frigus eſt, moram aliquam minimè facias.

Item eidem Eccleſio Cluſino epiſcopo. Scripta fraternitatis veſtræ ſuſcipientes contriſtati ſumus, ꝙ vos per ea & grauiter infirmatos, & adhuc debiles eſſe cognouimus. Et licet ſanctitatem veſtram videndi deſiderium haberemus, bene tamen feciſtis iſto vos illic tempore continere: ne venientes huc de ægritudinis noſtræ *moleſtia recidiuam nobis triſtitiã faceretis. * Et poſt pauca: Vnum autem caballum, vobis qualem inuenire potuimus, de benedictione ſancti Petri trãſmiſimus, vt habeatis cum quo poſt infirmitatem vectari poſsitis.

* veſtra
* regencia-retis.

XXVIII. Tali patrono tũc illius temporis põtifices ampliati, tam nouas eccleſias à fundamentis conſtruentes ornare, quàm veteres quoque ſplendidiſsimè renouare cœperunt. Nã Gregorius nihil in ſuis coepiſcopis magis quam ſanctitatem, ſapientiam & liberalitatẽ curioſiſsimè quæritabat. Quod vt ſignificantius eluceſcat, quaſdam epiſtolarũ eius adhibebo, quarum teſtimonio lector meus quorumdam epiſcoporum vitia reprehenſa cognoſcat. Ait enim in epiſtola Secundo ſeruo dei inter cætera.

XXIX. Fratrem noſtrum Marinianum epiſcopum verbis quibus vales excita, quia eũ obdormiſſe ſuſpicor. Nã venerunt quidam ad me, in quibus erant quidam ſenes mendicãtes, qui à me diſcuſsi ſunt à quibus quid acceperint: & per ſingula retulerũt quãta eis & à quibus in itinere data ſint. Quos dum ſolicitè de prædicto fratre requirerem quid eis dediſſet, reſponderunt ſe eum rogaſſe, ſed ab eo nihil accepiſſe, ita vt neque panem in via acceperint, quod dare omnibus illi eccleſiæ ſemper familiare fuit. Dixerunt enim, Reſpondit nobis dicens: Nõ habeo quod vobis dem. Et mirror ſi is qui veſtes habet, cellaria habet, argentum habet, quod pauperibus debeat dare, non habet. Dic ergo illi, vt cum loco mutet mẽtem. Non ſibi credat ſolam lectionem & orationem ſufficere, vt remotus ſtudeat ſedere, & de manu nihil fructificare: ſed largam manum habeat, neceſsitatem patientibus occurrat, alienam inopiam ſuam credat: quia ſi hæc non habet, vacuum epiſcopi nomen tenet.

XXX. Item Sereno epiſcopo Maſsilienſi poſt aliqua. Perlatum ad nos fuerat, quòd inconſiderato zelo ſuccenſus, ſanctorum imagines ſub hac quaſi excuſatione, ne adorari debuiſſent, confregeris. Et quidem quia eas adorari vetuiſſes, omnino laudamus: fregiſſe verò reprehendimus. Dic frater, à quo factum ſacerdote aliquando auditum eſt quod feciſti? Si non aliud, vel illud te debuit reuocare, ne deſpectis aliis fratribus, ſolum te ſanctum eſſe crederes & ſapientem. Aliud eſt enim picturam adorare, aliud per picturæ hiſtoriam quid ſit adorandum addiſcere. Nam quod legentibus ſcriptura, hoc idiotis præſtat pictura cernẽtibus: quia in ipſa ignorantes vident quod ſequi debeant, in ipſa legunt qui literas neſciũt. Vnde & præcipuè gẽtibus pro lectione pictura eſt. Quod magnopere à te, qui inter gẽtes habitas, attẽdi decuerat: ne dum recto zelo incautè ſuccenderis, ferocioribus animis ſcandalum generares. Frangi ergo non debuit, quod non ad adorandum in eccleſiis, ſed ad inſtruendas ſolummodo mentes fuit neſcientium collocatum. Et quia in locis venerabilibus ſanctorum depingi hiſtorias nõ ſine ratione vetuſtas admiſit, ſi zelum diſcretione condiſſes, ſine dubio & ea quæ intendebas, ſalubriter obtinere: & collectum gregem non diſpergere, ſed diſperſum potius poteras congregare: vt paſtoris in te meritum nomen excelleret, non culpa diſperſoris incumberet. Hæc autem dum in hoc animi tui incauto nimis motu exequeris, ita tuos ſcandalizaſſe filios perhiberis, vt maxima eorum pars à tua ſe communione ſuſpenderet. Quando ergo ad ouile dominicum errantes oues adduces, qui quas habes, retinere non præuales? Proinde hortamur vt vel nũc ſtudeas eſſe ſolicitus, atque ab hac te præſumptione compeſcas: & eorum animos quos à tua diſiunctos vnitate cognoſcis, paterna ad te dulcedine omni anniſu omnique ſtudio reuocare feſtines.

XXXI. Ianuario quoque Caralitano epiſcopo poſt aliqua ſcribit dicens: Inter querelas multiplices Iſidorus vir clariſsimus à fraternitate tua fruſtra ſe excommunicatum anathematúmq; conqueſtus eſt. Quod quam obrem factũ fuerit, dum à clero tuo qui præſens erat, voluiſſemus addiſcere, pro nulla alia cauſa, niſi pro eo ꝙ te iniuriauerat, factum innotuit. Quæ res nos vehementer afflixit: quia ſi ita eſt, nil te oſtendis de cœleſtibus cogitare, ſed terrenã te cõuerſationem habere ſignificas, dum pro vindicta propriæ iniuriæ, quod ſacris regulis prohibetur, maledictionem anathematis inuexiſti. Vnde de cætero omnino eſto circunſpectus atque ſolicitus, & talia cuiquam pro defenſione iniuriæ tuæ inferre non denuo præſumas. Nam ſi tale aliquid feceris, in te ſcias poſtea vindicandum.

XXXII. Item eidẽ. Prædicator omnipotentis domini Paulus apoſtolus præcipit dicens: Seniorem ne increpaueris. Sed eius regula in eo ſeruanda eſt, cũ culpa ſenioris exemplo ſuo non trahit ad interitum corda iuuenũ. Vbi enim ſenior iuuenibus exemplum ad interitũ præbet, ibi diſtricta increpatione feriendus eſt. Nam ſcriptum

ſcriptum eſt: Laqueus iuuenũ omnes vos. Et rurſum propheta dicit: Peccator centũ annorum maledictus erit. Tãta autem nequitia ad aures meas de tua ſenectute peruenit, vt eam niſi adhuc humanitus pẽſaremus, fixa eam maledictione feriremus. Dictũ quippe mihi eſt, quòd dominicorum die prius quàm miſſarum ſolẽnia celebrares, ad exarãdam meſſem latoris præſentiũ perrexiſti: & poſt exarationem eius miſſarum ſolennia celebraſti. Poſt miſſarum verò ſolennia etiam & terminos poſſeſsionis illius minimè eradicare timuiſti. Quod factum quæ pœna debuit inſequi, omnes qui audiunt ſciunt. Dubij autem de tanta hac peruerſitate fueramus: ſed filius noſter Cyriacus abbas à nobis requiſitus, dũ eſſet Caralis ita ſe cognouiſſe perhibuit. Et quia adhuc canis tuis parcimus, hortamur, aliquando reſipiſce ſenex, atque à tanta leuitate morum, & operũ peruerſitate cõpeſcere: quia quanto morti vicinior efficeris, tanto fieri ſolicitior atque timidior debes. Et quidem pene ſententia, in te fuerat iaculanda: ſed quia ſimplicitatem tuam cum ſenectute nouimus, interim tacemus.

XXXIII. Omnes omnino põtifices à lectione librorum gentiliũ Gregorius inhibebat. Quapropter Deſiderio Galliarum epiſcopo pallium poſtulanti ſcribit inquiens: Cùm multa nobis bona de veſtris fuiſſent ſtudiis nunciata, ita cordi noſtro eſt nata lætitia, vt negare ea quæ ſibi fraternitas veſtra cõcedẽda depoſcerat, mini mè pateremur. Sed poſt hoc peruenit ad nos (quod ſine verecundia memorare nõ poſſumus) fraternitatẽ tuam grammaticam quibuſdam exponere. Quã rem ita moleſte cepimus, ac ſumus vehementius aſperna-ti, vt ea quæ prius dicta fuerant, in gemitum & triſtitiam verteremus: quia in vno ſe ore cum Iouis laudibus, Chriſti laudes nõ capiunt. Et quam graue nefandúmque ſit epiſcopis canere quod nec laico religioſo cõueniat, ipſe cõſidera. Nam quanuis dilectiſsimus filiusnoſter Candidus presbyter poſtmodũ veniẽs hac de re ſubtiliter inquiſitus negauerit, atq; vos conatus fuerit excuſare: de noſtris tamen animis adhuc nõ receſsit: quia quãto execrabile eſt hoc de ſacerdote narrari, tanto vtrum ne ita ſit, diſtricta & veraci oportet ſatisfactione cognoſci. Vnde ſi poſt hoc euidẽter hæc quæ ad nos perlata ſunt, falſa eſſe claruerint, neq; vos nugis & ſecularibus literis ſtudere conſtiterit: & deo noſtro gratias agemus, qui cor veſtrum maculari blaſphemis nefandorum laudibus nõ permiſit: & de concedendis quæ poſcitis, ſecuri iam & ſine aliqua dubitatione tractabimus.

XXXIIII. Nihilominus Natali Salonitano epiſcopo ſcribit dicens: Multis ab vrbe tua venientibus frater chariſsime didici, paſtorali cura derelicta, ſolis te cõuiuiis occupatum. Quæ audita non crederem, niſi hæc actionum tuarum experimẽtis approbarem. Nam quia nequaquam lectioni ſtudeas, nequaquam exhortationi inuigiles, ſed ipſum quoque vſum eccleſiaſtici ordinis ignores, hoc eſt in teſtimonio, quòd eis ſub quibus es poſitus, ſeruare reuerentiam neſcis.

XXXV. Sed cum Natalis per inanem philoſophiam ſcriptis propriis ſe niteretur inculpabilem demonſtrare, mitiſsimus doctor Gregorius ita reſcripſit: In conuiuiorum defenſione veſtra fraternitas Abrahæ cõuiuium memorat, in quo (teſte ſacro eloquio) tres angelos ſuſcepiſſe perhibetur. Sed hoc exemplo neque nos beatitudinem veſtram reprehendimus, ſi hanc ſuſcipere angelos inhoſpitalitatẽ cognoſcimus. Rurſum narrat tua fraternitas Iſaac ſatiatũ filio benedictionẽ dediſſe. Quæ vtraque veteris teſtamẽti quia ita ſunt geſta per hiſtoriã, vt tamen ſignarent aliquid per allegoriã: vtinã valeamus ſic res geſtas legẽdo pcurrere, vt poſſimus etiã gerẽdas prouidendo ſentire. Ille quippe in tribus angelis vnũ ſalutãs, trinitatis ſubſiſtẽtias vnius ſubſtantiæ eſſe declarauit. Iſte verò ſatiatus benedicit filium: quia qui diuinis epulis repletur, illius ſenſus in prophetiæ virtutem extenditur. Diuinæ autem epulæ, ſacri eloquij verba ſunt. Si igitur aſsiduè legitis, ſi exemplũ ab exterioribus trahẽtes, interna penetratis: quaſi de agri venatione ſatiati, mentis ventrem repletis, vt antepoſito filio, ſuſcepto videlicet populo poſsitis ventura nunciare. Sed etiã in hoc ſeculo caligat, qui de deo aliquid ꝓphetat: quia profecto dignũ eſt vt hic iam per cõcupiſcentiam minus videat, cuius ſenſus per intelligentiam intus coruſcat. Hæc ergo ad voſmetipſos trahite: & ſi vos tales agnoſcitis, nihil eſt quod de noſtra æſtimatione dubitetis. Gaudere quoque beatitudinẽ veſtrã inuenio, ſi voracis nomẽ cũ rerũ auctore ſuſtineat. Quod ego breuiter expono, quia ſi de vobis falſum dicitur, nomen hoc veraciter cum rerũ auctore ſuſtinetis. Si verò de vobis verũ eſt quod de illo falſum fuiſſe quis dubiter, abſoluere vos nõ valet par nomen, quorũ diſpar eſt cauſa. Nã cum eo crucem etiã perituras latro ſuſcepit: ſed quẽ reatus proprius tenuit, par crucifixio non abſoluit. Ego tamen quãtis valeo precibus depoſco, vt ſanctiſsimã fraternitatem veſtrã auctori noſtro deo nõ ſolùm nomen, ſed etiã cauſa cõiungat. Cõuiuia autem quæ ex intentione impẽdendæ charitatis fiunt, rectè veſtra ſanctitas in ſuis epiſtolis laudat: ſed tamẽ ſciendum eſt, quia tũc veraciter ex charitate prodeũt, cũ in eis nulla abſentium vita mordetur, nullus ex irriſione reprehẽditur: & non in eis inanes ſeculariũ negociorũ fabulæ, ſed verba ſacræ lectionis audiuntur: cum nõ plus quã neceſſe eſt, ſeruitur corpori, ſed ſola eius infirmitas reficitur, vt ad vſus exercendæ virtutis habeatur. Hæc itaque ſi vos in veſtris cõuiuiis agitis, abſtinentium fateor magiſtri eſtis. Quod ego Pauli apoſtoli ad me teſtimonium poſuiſtis, Qui non manducat, manducantem nõ iudicet, omnino exiſtimo incongruum fuiſſe: quia neque ego non comedo, neque ob hoc à Paulo apoſtolo dictum eſt, vt membra Chriſti quæ in eius corpore, id eſt, in eccleſia inuicem ſibi charitatis compage connexa ſunt, nullam de ſe vllo modo curã gerãt. Sed ſi neque ego ad te, neque tu aliquid pertineres ad me: iure tacere compellerer, vt eum non reprehẽderem, qui emendari non poſſet. Hæc ergo ſententia propter eos ſolummodo dicta eſt, qui illos iudicare ſtudent, quorum cura ſibi cõmiſſa non eſt. At poſtquam nos auctore deo vnum ſumus: ſi vobis ea quæ corrigenda ſunt tacemus, valde delinquimus.

XXXVI. Neminem ſanè pontificum a parœcia ſua ſaltem parumper abſque ineuitabili prorſus neceſsitate diſcedere Gregorius permittebat: quos nimirum in cauſis mundialibus occupari vehementiſsimè prohibebat. Vnde Romano defenſori ſcribit dicẽs: Perlatũ eſt ad nos, reuerentiſsimum fratrẽ noſtrum Baſilium epiſcopum velut vnum de laicis in cauſis occupari, & prætoriis inutiliter obſecundare. Quæ res quoniam & ipſum vilem reddit, & reuerentiam ſacerdotalem annihilat: ſtatim vt experientia tua hoc præceptum ſuſceperit, eum ita ad reuertẽdum diſtricta executione compellat, quatenus ei illic (te inſiſtẽte) quinque die-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus qualibet excusatione immorari non liceat: ne si quolibet modo eum ibidem amplius moram habere permiseris,cum ipso apud nos grauiter incipias esse culpabilis. XXXVII.

Itē Anthemio subdiacono. Peruenit ad nos, Pimenium Amalfitanæ ciuitatis episcopum in ecclesia sua residere non esse cōtentum,sed foras per loca diuersa vagari.Quod videntes alij,nec ipsi in castro se retinent,sed eius exemplum seqūentes, foris magis eligunt habitare.Et quia hoc agentes, ipsi potius ad suā hostes deprædationem inuitant, idcirco hac tibi auctoritate præcipimus,vt suprascripto episcopo interminari nō desinas,quatenus hoc decætero facere nō præsumat: sed in ecclesia sua sacerdotali more resideat.Quem si forte non emendari post tuam interminationem cognoueris,in monasterio eum deputare,& nobis curabis modis omnibus indicare: vt quid facere debeas,nostra iterum cognoscas præceptione.

Non mirum si Gregorius ex ministerio sibi credito curabat vitia quorumlibet præpositorum verbis salubribus increpare,qui lapsum propriæ amitæ non dubitauerit ad institutionē populi posterorū memoriæ cōmendare.Siquidem euangelica sententia qua dicitur,Multi sunt vocati,pauci verò electi:volēs multorum vocationē à paucorum electione formis exemplorum discernere,perhibet dicēs:Pater meus tres sorores habuit:quæ cunctæ sacræ virgines erant: quarū vna Tharsilla, alia Gordiana,alia Aemiliana dicebatur.Vno omnes amore conuersæ,vno eodémque tēpore sacratæ,sub districtione regulari degētes in domo propria socialem vitā ducebant. Cúmque essent diutius in eadem conuersatione,cœperunt cotidianis incrementis in amorem conditoris sui Tharsilla & Aemiliana succrescere: & cū solo hic essent corpore, cotidie animo ad æterna trāsire.At cōtrà Gordianæ animus cœpit ab amore caloris intimi per cotidiana detrimenta tepescere, & paulisper ad huius seculi amorē redire. Crebrò autē Tharsilla dicere Aemilianæ sorori suæ cū magno gemitu solebat,Video Gordianam sororem nostram de nostra sorte non esse. Perpēdo enim quia foras defluit,& cor ad quod proposuit nō custodit. Quā curabā blāda cotidie regargutione corripere,atque à leuitate morum ad grauitatem sui habitus reformare. Quæ quidē resumebat vultū subitò grauitatis inter verba correptionis: sed cum eiusdē correptionis hora trāsisset,transibat protin⁹ & supradicta grauitas honestatis:móxq; ad leuia verba redibat.Puellarūgaudebat societate laicarū:eique persona valde onerosa erat, quæcūq; huic mūdo dedita non erat.Quadam verò nocte huic Tharsillæ amitæ meæ, quæ inter sorores suas virtute orationis continuæ,afflictionis studiosæ,abstinentiæ singularis, grauitate vitæ venerabilis,in honore & culmine sanctitatis excreuerat,sicut ipsa narrauit,per visionē atauus meus Felix huius Romanæ ecclesiæ antistes apparuit:eiq; mansionem perpetuæ claritatis ostendit, dicens:Veni,quia in hac te lucis māsione susципio.Quæ subsequenti mox febre correpta, ad diē peruenit extremum. Et sicut nobilibus fœminis virisque morientibus multi conueniunt,qui eorum proximos consolentur:eadem hora eius exitū præstolantes viri ac fœminæ lectulum circunsteterunt,cū subitò sursum illa respiciēs Iesum venientē vidit, & cū magna animaduersione cœpit circūstantibus clamare dicēs: Recedite,recedite,Iesus venit.Cūque in eum intēderet quē videbat, sancta illa anima carne soluta est: tantáque subitò fragātia miri odoris aspersa est,vt ipsa quoque suauitas cunctis ostēderet illic auctorē suauitatis venisse.Cūque corpus eius ex more mortuorū ad lauādū esset nudatum, lōgo orationis vsu in cubitis eius & genibus camelorū more inuēta est obdurata cutis excreuisse:& quid viuēs eius spiritus sēper egerit,mortua caro testabatur.Hæc autē gesta sunt ante domini natalis diē.Quo trāsacto mox Aemilianæ sorori suæ per visitationem nocturnæ visionis apparuit, dicens: Veni,vt quia natalē dominicum sine te feci,sanctum Theophaniæ iam tecum faciam. Cui illa protinus de Gordianæ sororis suæ salute solicita,respōdit: Et si sola venio,sororem nostrā Gordianā cui dimitto? Cui tristi vultu iterū dixit, Veni: Gordiana etenim soror nostra inter laicas deputata est. Quā visionem mox molestia corporis est secuta:atque ita vt dictum fuerat, ante dominicæ apparitionis diem eadem molestia ingraueſcente defuncta est. Gordiana autē mox vt solam remansisse se reperit,eius prauitas excreuit: & quod prius latuit in desiderio cogitationis, pòst effectu prauæ actionis exercuit. Nam oblita dominici timoris,oblita pudoris & reuerentiæ,suæ oblita conse crationis,conductorem postmodum agrorum suorū maritum duxit.Ecce omnes tres vno prius ardore cō uersæ sunt:sed non omnes in vno eodémque studio permanserunt: quia iuxta dominicam vocem, Multi sunt vocati,pauci vero electi.

Subditorum quoque negligētias Gregorius & subtiliter inquirebat, & districtissimis redargutionibus emendabat.Vnde Vitaliano episcopo Sypōtino scribens,Si custos,inquit,religiosi habitus,aut esse nosses episcopus, filiæ gloriosæ memoriæ Tulliani magistri militiæ,te illic posito,nec proiectis religiosis vestibus ad secularē reuerti habitū,nec ad nos licuisset peruersam epistolam destinare. Sed quia nimia desidia nimióque torpore deprimeris, in tuo dedecore res ad præsens illicita impune commissa est.Nam si(vt præfati sumus)solicitus extitisses,prius ad nos vltio mulieris prauissimæ,quam culpa debuit peruenire.Quia ergo tātum habes,tantúque es negligens, vt nisi canonicam in te fueris coërcitionem expertus,in aliis districtionem & disciplinam nescias custodire: qualiter debeas esse solicitus,congruo tibi(si domino placuerit)tempore demonstrabimus. XXXVIII.

Itē Sergio defensori.Si homo esses,aut districtionē aliquā habuisses, ita regularis disciplinæ debuisti custos existere,vt ea quæ illic illicitè committuntur,antè vindicta corrigeret, quàm ad nos eorum nuntius peruenireret.Sed dum nimia te facit stultitia negligentem:non solùm de illis offendimur, sed etiā ad vlciscendum desidiam tuam nihilominus prouocamur. XXXIX.

Itē Anthemio subdiacono Cāpaniæ. Peruenit ad nos, fratrem & coepiscopum nostrum Paschasiū ita desidem negligētémque in cūctis existere, vt in nullo quia est episcopus agnoscatur,adeò vt neque ecclesia ipsius,neque monasteria,siue filij,vel oppressi pauperes eius erga se dilectionis studiū sentiant, nec aliquam supplicantibus sibi in quibus iustum est, opem defensionis accōmodet: & quod adhuc dici grauius est,consilia sapientium & recta suadentium nulla patiatur ratione susципere,vt quod ipse per se nequit attendere,ab alio saltē possit addiscere: sed rebus quæ ad pastoris curam pertinent,prætermissis,ad fabricādam nauim toto se studio omissis inutiliter occupet.

Vnde,

Vnde,sicut fertur,contigit quadringētos, aut eo amplius illum iam solidos perdidisse. Hoc quoque eius culpis adiungitur, quòd ita cotidie despectus cum vno aut duobus clericis dicitur ad mare descendere, vt& apud suos in fabula sit,& extraneis sicvilis & despicabilis videatur,vt nihil in se habere episcopalis genij,vel reuerentiæ iudicetur.Quod si ita est,non sine culpa tua esse cognoscas, qui eum obiurgare atque coërcere vt dictum est distulisti.Quia ergo hoc totū non solum illum reprobat,sed etiam ad sacerdotalis officij pertinere probatur opprobriū: volumus vt eū corā aliis sacerdotibus,vel quibusdam filiis suis nobilibus contestari debeas ac hortari, vt vitio torporis excusso,desses esse non debeat, sed in Ecclesiæ suæ ac monasteriorum cura sit vigilans: paternam filiis suis charitatem exhibeat:in defensione pauperum sit alacer cum discretione:in quibus iustitia suaserit, sit erectus: consilia sapientium libenter susципiat: quatenus & ciuitas illa eius queat sollicitudine consolari,& ipse desidiæ suæ culpas valeat operire.Si verò (quod non credimus) post hāc adhortationem nostram solito adhuc more negligens esse tentauerit,ad nos est modis omnibus transmittendus:vt hic positus discere possit quid vel qualiter secundum Dei timorem agere conueniat sacerdotem. XLII.

Itē eidē.Quotiens illa de fratribus coepiscopísque nostris audimus, quæ & illos reprehēsibiles ostendere,& nobis tristitiam valeāt generare, de eorum nos emendatione non mediocriter coegit necessitas cogitare. Quia ergo nuntiatum nobis est Campaniæ episcopos ita negligentes existere, vt immemores honoris sui ingenio,neque erga Ecclesias,neque erga filios suos paternæ vigilantiæ curā exhibeāt, vel monasteriorum sollicitudinem gerant,seu in oppressorum se pauperum tuitionem impendant:ideo hac tibi auctoritate præcipimus,vt eis ad te cōuocatis,ex nostro illos mandato districtè commoneas, quatenus desides vlterius esse non debeant,sed sacerdotalem se habere zelum &sollicitudinem opere doceāt:atque ita in his quæ eos iustè secūdum deum agere conuenit, vigilantes existant,vt nullum nos de eis denuo murmur exasperet.Si quem verò eorum post hæc negligentem cognoueris, ad nos eum sine alqua excusatione transmitte:vt quam sit graue nolle ab his quæ reprehensibilia,& valde vituperāda sunt,corrigi, regulari in se valeat districtione sentire.

Item Victorio episcopo Panormitano post aliqua, Cuius,inquit,iam culpæ sis,intelligis:vt ego tam longè positus,quæ in ciuitate tua aguntur agnoscam, & tot curis occupatus,quæ fieri debeant disponam.

XLIII. Notādum sanè quia sicut manifesta crimina discretissimus præsul Gregorius,aut vix,aut nunquam sine vindicta laxabat:ita nimirum in rebus dubiis nunquā aliquando certam sententiam proferebat. Quapropter Andreæ Tarentino episcopo scribit,dicens. Tribunal iudicis æterni securus aspiciet, quisquis reatus sui conscius, digna eum modo pœnitentia placare contendit.Habuisse siquidem te concubinam manifesta veritate comperimus,de qua etiam cōtraria est quibusdam nata suspicio.Sed quia in rebus ambiguis absolutum nō debet esse iudicium, hoc tuæ conscientiæ eligimus committendum. Qua de re si in sacro ordine constitutus eius te permixtione esse recolis maculatum: sacerdotij honore depositio, ad ministrandum nullo modo præsumas accedere:sciturus in animæ tuæ periculo ministrare:& deo nostro te sine dubio reddere rationem,si huius sceleris conscius,in eo quo es ordine celās veritatē permanere volueris. XLIIII.

Ob hoc sollicitissimus Ecclesiæ dei custos Gregorius vniuscuiusque consiliarios arguens,quantum in se erat,omnes omnino saluare certabat.Vnde Venātio ex monacho patricio post aliqua scribensait:Scio quia cum epistola mea suscipitur,protinus amici conueniunt, literati clientes vocantur,& de causa vitæ, consilium ex fautoribus mortis quæritur:qui dū non te,sed res tuas diligunt, nulla tibi nisi quæ ad tempus placeant,loquuntur.Tales etiā fuerunt(sicut ipse reminiscēris) dudum consiliarij, qui te ad tanti facinus perduxerunt delicti.Et vt tibi aliquid secularis auctoris loquar,cum amicis omnia tractāda sunt,sed prius de ipsis. Si verò in causa tua hominem consiliarium quæris,cōsiliariū me susципe. Nullus tibi fidelior esse ad consilium potest,quàm qui non tua,sed te diligit.

Item Ioanni Constantinopolitano episcopo,post nōnulla.Ego beatissimo viro domino Ioanni rescripserā:sed credo quia mihi familiaris ille vester iuuenculus rescripsit,qui adhuc de deo nihil didicit,qui viscera charitatis nescit,qui in scelestis rebus ab omnibus accusatur,qui insidiari quotidie diuersorum mortibus per occulta testamenta nec deum metuit, nec homines erubescit.Mihi crede frater charissime,si zelum veritatis perfectè habes,ipsum prius debes corrigere,vt ex his qui vobis vicini sunt, etiam hi qui vicini non sunt,exemplo melius emendentur.Illius linguam noli recipere.Ille ad consilium vestræ sanctitatis debet dirigi,non autem vestra sanctitas ad verba illius inflecti.Si enim illum audit,scio quia pacē cum suis fratribus habere non poterit.

Item Ianuario Caralitano episcopo: Eos, inquit, quorū consiliis messem alterius exarasti,& eradicare terminos minimè timuisti, in duobus mensibus excommunicatos esse decernimus, ita vt si quid eis intra duorum mensium spatium humanitus euenerit, benedictione viatici nō priuentur. Deinceps autem ab eorum consiliis cautus existe,téq; sollicitè custodi: ne si eis in malo discipulus fueris, quibus magister in bono esse debuisti: nec simplicitati tuæ nec vlterius senectuti parcamus.

Item Gallinico exarcho Italiæ post nonnulla. Illud verò cognoscite, quia me non modicè contristauit, quòd maior domus qui petitionem episcopi volētis à schismate reuerti,susципit,eā se perdidisse professus est,& postmodum ab aduersariis Ecclesiæ tenebatur. Quod ego non negligentia, sed venalitate eius factum arbitror. Vnde miror quia in eo culpam hanc minimè vestra excellentia vindicauit: sed tamē quia hoc miratus sum,memetipsum citius reprehendi.Nā vbi domnus Iustinus consilium præbet,qui pacem cū catholica Ecclesia non habet: ibi nō possunt hæretici addici. Præterea sancti Petri Apostolorum principis natalium diem in Romana ciuitate vos facere velle perhibetis: & oramus omnipotentem dominum, vt sua vos misericordia protegat,& vota vestra vos implere concedat. Sed prædictus vir eloquentissimus peto vt simul veniat:qui si nō venerit,à vestris obsequiis recedat:vel certè si vestra excellentia fortasse emergentibus causis venire nequiuerit, ipse tamen sanctæ Ecclesiæ vnitati communicet. Bonum enim virum audio,si pessimi non esset erroris. XLV.

Item Sereno Massilitano episcopo post multa.Per-

uenit

Universidad de Deusto
Biblioteca

uenit ad me quòd dilectio tua libenter malos homines in societate vel consilio suo recipiat, adeò vt presbyterum quẽdam qui postquam lapsus est, & in suæ adhuc dicitur iniquitatis pollutione versari, familiarem habeat: quod quidem nos ex toto nõ credimus: quia qui talem recipit, scelera non corrigit, sed magis aliis talia perpetrare videtur dare licentiam. Sed ne forte aliquid tibi surreptione, vel dissimulatione vt à te reciperetur, atque adhuc habeatur gratis suaserit: non solùm hunc à te longius expellere, verùm etiam excessus ipsius sacerdotali te zelo modis omnibus cõuenit resecare: alios verò qui praui esse memorantur, paterna adhortatione à sua prauitate compesce, & ad vitam stude rectitudinis reuocare. Quod si (quod absit) salubri monitu eos videris in nullo proficere, & hos quoq; curabis à tè procul abiicere, ne prauitates eorum ex eo quòd recipiuntur, displicere minimè videantur, & non solum ipsi inemendati remaneãt, sed etiam eorum receptione alij corrumpantur. Et consideras quàm & hominibus execrabile, & periculosum ante dei sit oculos, si per eum à quo plectẽda sunt crimina, nutriri vitia videantur. Hæc igitur dilectissime frater diligenter attende, & ita agere stude, vt prauos salubriter corrigas, & scandalum de malorum societate, filiorum tuorum animis non inducas.

XLVI. Pro vnius culpa iudicari alium rectissimus iudex Gregorius minimè permittebat. Ideóq; Godescalco duci Campaniæ scribens ait. Illa præpositorum sollicitudo vtilis, illa est cautela laudabilis, in qua totum ratio agit, & furor sibi nil vindicat. Restringenda ergo sub ratione potestas est, nec quicquã agendũ prius quàm concitata ad trãquillitatem mens redeat. Nam commotionis tempore iustũ putat ira quod fecerit. Peruenit itaque ad nos, magnitudinem tuam vsque ad hoc esse impetu furoris impulsam, vt non solum frangi ianuas monasterij sancti Archangeli, verum etiam diripi exinde quod ibi inuentum est feceris. Insuper autem sic contra abbatem eiusdem monasterij diceris exarsisse, vt nisi occultans se iracundiæ tuæ tẽpore latuisset, non leue discrimen incurreret, denique vt metu tuo perterritus, de domo in qua se olim receperat, exire hucusque nõ audeat. Quod ne frustra fecisse forsitan videreris, fugam monachi ipsius qui ad hostes abiit, ad eius (quantum ad nos perlatũ est) crimen impingis, adserẽs quod illius voluntate fugerit. Quod si ita est, contristamur, & valde sapientiam vestram miramur. Nam si licitum putatis vt aliorũ culpa alij sit nociua, multi huic possunt crimini subiacere. Diuersorum enim nobilium serui, multarum ecclesiarum clerici, diuersorum monasteriorum monachi, multorum iudicum homines sæpe se hostibus tradiderunt. Ergo si hoc creditur, seruorum vtique domini, clericorum episcopi, monachorum abbates, diuersorum fugacium iudices, omnes sub culpa sunt & crimine constituti. Nũquid & diebus magnitudinis tuæ multi de ciuitate in qua consistis, ad Lõgobardorum milites non fuga lapsi sunt? Et quis tantæ indiscretionis tantæque possit stultitiæ reperiri, vt eorum iniquitatem tibi æstimet applicandam?

XLVII. Libertatem vniuscuiusque hominis Gregorius cõtra iudicum insolentias liberis nihilominus vocibus defendebat. Vnde Leontio exconsuli post aliqua scribens ait: Si Libertinus in ista causa cautionis culpabilis inuenitur: de aliis causis quid pro se alleget, nescio: vnũ tamen hoc bene atque constãter noui, quia & si quã rebus publicis fraudem fecit, substantia eius cædi debuit, non libertas. Nam in hoc quòd liberi homines cæduntur, vel includuntur, vt taceam quòd omnipotẽs deus offenditur, vt taceam quòd vestra opinio vehementer grauatur: piissimi tamen imperatoris nostri omnino tempora fuscantur. Hoc enim inter reges gentiũ, & imperatores Romanorum distat, quòd reges gentium, domini seruorum sunt: imperator verò Romanorum, dominus liberorum. Vnde & vos quicquid agitis, prius quidem seruata iustitia, deinde custodita per omnia libertate agere debetis. Scriptum est enim: Quod tibi non vis fieri, vide ne alteri facias. Et per semetipsam veritas dicit: Quæ vultis vt faciãt vobis homines, & vos eadem facite illis. In libertate ergo eorum qui vobis in discussione commissi sunt, vestram specialiter attẽdere debetis: & si ipsi à maioribus vestris iniuriari libertatẽ vestrã nõ vultis, subiectorum vestrorum libertatem honorando custodite. Scimus enim qui dixit: Cœlum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt. Cuius quia verba non transeunt, sed per omnia implentur, metuamus quod iterum dicit: In qua mensura mensi fueritis, in ea remetietur vobis. Quod autem gloria vestra existimat, quia si superbè, si crudeliter agimus despecto deo, nobis hominem placamus: nullo modo. Nam ipse qui despicitur, eum contra nos quem despecto deo placare volumus, irritat. Curemus ergo per omnia placare deum, qui potẽs est, & iratos homines ad mansuetudinem reducere. Nam (sicut dixi) etiam mansueti homines indignante Deo ad iracundiam prouocantur. Si autem dicitur, quia sine verberibus atque terroribus fraudes publicæ inueniri non possunt: hoc admittere poteram, si in ratiocinationũ causa domnus Leontius non venisset. Nam verũ est quia illi solent manibus excedere, qui in sensu & lingua deficiunt.

XLVIII. Cunctorum iudicũ cupiditates vel scelera Gregorius quasi camo frenóque põtificij sui, validissimis auctoritatibus refringebat: & si quos dulciter à prauitate corrigere non valebat, scriptorum suorum redargutionibus publicabat. Vnde Romano exarcho Italiæ residenti Rauennæ scribit, inquiens: Apud excellẽ tiam vestram prauorum audacia correptionis debet aculeos magis quam defensionis inuenire solatium. Nam satis graue est, vt contingat illic habere prauarũ actionum refugium, vnde disciplinæ decet prodire censura. Peruenit itaque ad nos, Speciosum quendam presbyterum, qui causa poscente in monasterio à Ioanne fratre & coepiscopo nostro fuerat deputatus, contra sui pastoris exinde voluntatem exisse, & ecclesiasticæ cõstitutionis vigore despecto, antedicto episcopo vestra fretum tuitione resistere. Quod quia excellentiæ vestræ sine dubio pulsat inuidiam, necesse est vt ab eius vos (habita discretione) debeatis tuitione suspẽdere: ne si nominis vestri occasione pastori suo inobediens vel contumax fuerit: ad tempus vestros contra vos iudices defensare, atque excellentiã vestrã hac ex re cogatur offendere, & nos pariter de vestra discordia contristari. Comperimus præterea (quod dici nefas est) quasdam mulieres quæ nunc vsque in religioso atque monachico habitu permanserunt, religiosam vestẽ deponere, & cõiugibus (quod sine graui dolore referre non possumus) sociari. Sed hoc quidem vt licere vel attentare præsumant, fauoris vestri patrocinio fulciri dicuntur. Quod nos credere

dere peruersitatis ipsius acerbitas non permittit. Petimus ergo vt in tantos vos peccato miscere nullatenus debeatis. Nam huiusmodi iniquitatẽ impunitã propter deum nullo modo patimur remanere. Vnde iterum quæsumus vt excellentia vestra in talium se causarũ defensione non misceat: ne & deus suã defendat iniuriam, & inter nos aliorũ pariat culpa discordiam.

Item Venantio ex monacho patricio. Multi homines stulti putauerũt quòd si ad ordinem episcopatus eueherer, te alloqui ac per epistolas frequentare recusarem. Sed non ita est: quia ipsa iam loci mei necessitate compellor vt tacere nõ debeam. Et post pauca. Hac igitur cõsideratione compulsus, velis an nolis locuturus sim: quia omni virtute, aut te cupio saluari, aut de tua morte me eripi. In quo enim habitu fueris, recolis: & supernę districtionis animaduersione postposita, ad quid sis delapsus, agnoscis. Culpam ergo tuã pensa dum vacat: districtionem futuri iudicis dum vales exhorresce: ne tunc illam amarã sentias, cum eam iam nullis fletibus cuadas. Et infra: Teste Euangelio scis, quia diuina seueritas de ocioso sermone nos arguit, & de verbo inutili rationes subtiliter exquirit. Pensa ergo quid factura est de peruerso opere, si quosdã in iudicio suo reprobat de sermone. Ananias Deo pecunias vouerat, quas pòst diabolica victus persuasione subtraxit: sed qua morte mulctatus est, lapis. Si ille igitur mortis periculo dignus fuit, qui eos quos dederat numos deo abstulit: considera quanto periculo in diuino iudicio dignus eris, qui nõ nummos, sed temetipsum omnipotenti domino, cui te sub monachico habitu deuoueras, subtraxisti. Quapropter si correctionis meæ verba secuturus audieris, quàm sint blanda & dulcia, in fine cognosces. Ecce (fateor) mœrens loquor, & facti tui tristitia addictus, edere verba vix valeo: & tamen animus tuus actionis suæ cõscius, vix sufficit ferre quod audit: erubescit, confunditur, auersatur. Si ergo ferre nõ valet verba pulueris, quid facturus est ad iudicium conditoris? Fateor tamẽ quia supernæ gratiæ esse misericordiam maximam credo, quòd te effugere vitam conspicit, & tamen adhuc ad vitam reseruat: quòd superbientem te videt, & tolerat. Cúmque Venantius in eadem apostasia permanens, obortis quibusdam simultatibus oblationes suas à Ioanne Syracusano episcopo execratas cognosceret, contra episcopum hostili more commotus est, eúmque non timuit Gregorio accusare. Cui ipse rescribit dicens: Multum nos ea quã direxistis, iam contristatos inuenit epistola, quòd inter vos & Ioannem fratrem & coepiscopum nostrum (de quorum desiderabamus gaudere concordia) scandalum prodiisse cognouimus. Quæuis enim causa fuisset, nõ vsq; ad hoc debuit furor erũpere, vt armati homines vestri (sicut audiuimus) in episcopum irruerent, & diuersa hostili more mala committerent, atque vos hæc res à paterna interim charitate diuideret. Nunquid non poterat si quælibet contentio fuit, tranquillè disponi, vt nec partium vtilitas detrimentum, nec sentiret gratia læsionem? Cuius autem grauitatis, cuius sanctitatis, cuius mansuetudinis suprascriptus frater noster sit, non habemus incognitum. Ex qua re colligimus, quia nisi vis eum doloris nimia coëgisset, ad hanc rem de qua vos contristatos adseritis, eius fraternitas nullatenus peruenisset. Nos tamen vbi hoc eo scribente comperimus, illico ei scripsimus, admonentes, vt & oblationes vestras, sicut antè, susciperet, & missas in domo vestra non solùm celebrari permitteret, sed (si velitis) etiã ipse perageret & cætera. Verùm Venantius cum episcopo in concordiã rediens, cum per vndecim annos à Gregorio multiplicibus literis exhortatus redire ad monachicum propositũ detrectaret, in grauissimam ægritudinem cecidit: quod à Ioanne Syracusano episcopo Gregorius audiens, rescripsit dicens: Fraternitatis vestræ scripta susceperi, quæ mihi de dulcissimi filij mei domni Venantij ægritudine loquebantur, & cuncta erga eum qualiter acta sunt enarrabant. Sed vno tempore auditis & illum desperare ac grauiter ægrotare, & in rebus orphanorum, filiorũ scilicet eius, homines iniquos insistere, vix se in corde meo dolor capere poterat. Sed in hoc fuit solatium, quòd lachrymæ mihi per gemitus erumpebant. Vestra igitur sanctitas primam quam debet curam negligere non debet, vt de anima eius cogitare debeat, exhortando, rogando, dei terribile iudicũ proponendo, ineffabilem eius misericordiam promittendo, vt ad habitum suum redire, vel in extremo debeat, ne ei reatus tantæ culpæ in æterno iudicio obsistat.

Si quos tamen iudicum à suis prauitatibus inconuertibiles Gregorius aduertebat, eos scriptis propriis penes principes denotabat. Vnde Constantinæ Augustæ queritur dicẽs: Dum in Sardinia insula multos esse gentilium cognouissem, eósq; adhuc prauæ gentilitatis more idolorũ sacrificiis deseruire, & eiusdem insulæ sacerdotes ad prædicandum redemptorem nostrum torpentes existerent: vnũ illuc ex Italiæ episcopis misi, qui multos gentilium ad fidem domino cooperante perduxit. Sed rem mihi sacrilegam nuntiauit, quia hi qui in ea idolis immolant, iudici præmium persoluunt, vt hoc eis facere liceat. Quorũ dum quidam baptizati essent, & iam immolare idolis deseruissent, adhuc ab eodem insulæ iudice, etiã post baptismũ præmium illud exigitur, quod dari prius pro idolorum immolatione consueuerat. Quem cum prædictus episcopus increparet, tantum se suffragium promisisse respondit, vt nisi de causis etiam talibus impleri non possit. Corsica verò insula tanta nimietate exigentium, & grauamine premitur exactionum, vt ipsi qui in illa sunt, eadémq; exiguntur, complere vix filios suos vendendo sufficiant. Vnde fit, vt derelicta pia republica, possessores eiusdem insulæ ad nefandissimam Longobardorum gentem cogantur effugere. Quid enim grauius, quid crudelius pati possunt à barbaris, quàm vt constricti atque compressi suos filios vendere cõpellantur? In Sicilia autem insula Stephanus quidam marinarum chartularius, tanta præiudicia, tantásque oppressiones operari dicitur inuadendo loca singulorum, atque dictione causatũ per possessiones ac domos titulos ponendo, vt si velim acta eius singula quæ ad me peruenerunt, dicere, magno volumine hæc explere non possim. Quæ omnia serenissima domina solerter aspiciat, & oppressorum gemitus compescat. Et post pauca. Quæ enim mentes, qualia viscera parentũ esse possunt perpendite, quando filios suos distrahunt ne torqueantur. Qualiter autem miserendum sit filiis aliorum, hoc bene sciũt qui habent proprios. Vnde mihi breuiter hæc suggessisse sufficiat, ne si ea quæ in his partibus aguntur, pietas vestra non cognosceret: me apud districtum iudicem silentij mei culpa multaret. Hinc est quòd huius Gregorij tempore tot sacerdotes & laici per diuersas regiones miraculis coruscasse (dialogo teste) probãtur, quos

Universidad de Deusto
Biblioteca

quot nunquam ſub poſterioribus pontificibus inueniri poſtea potuerunt.

Tantis igitur Eccleſiæ Dei felicitatibus hoſtis humani generis inuidens, nonnullos pontificum ſimúlque ſecularium iudicum ad eius inuidiam cõflagrauit. Super quorum afflictione Ioanni Rauennati epiſcopo inter cætera queritur dicens: Peccatis meis hoc reputo, quia iſte qui nũc intereſt, haud dubium quin Romanus exarchus, & pugnare contra inimicos noſtros diſsimulat, & nos facere pacem vetat: quanuis iam modò, etiam ſi velit, facere omnino non poſſumus: quia Ariulfus exercitum Auarith & Nodulfi habens, eorum ſibi dari precario deſiderat, vt nobiſcum loqui aliquid de pace dignetur.

Item Sebaſtiano epiſcopo Sirmienſi poſt aliqua. Quæ, ſanctiſsime frater, de amici veſtri domni Romani perſona in hac terra patimur, loqui minimè valemus: breuiter ramen dico, quia eius in nos malitia, gladio Longobardorum vincit, ita vt benigniores videantur hoſtes qui nos interimunt, quàm reipublicæ iudices, qui nos malitia ſua rapinis atque fallaciis in cogitatione conſumunt. Et vno tempore curam epiſcoporum atque clericorum, monaſteriorũ quoque & populi gerere, contra hoſtium inſidias ſollicitum vigilare, contra ducum fallacias atque malitias ſuſpectum ſemper exiſtere: cuius laboris ſit, cuius doloris ſit, veſtra fraternitas tanto verius penſat, quanto me qui hæc patior, purius amat.

Item Anaſtaſio patriarchæ poſt multa. Quæ mala à barbarorum gladiis, quæ à peruerſitate iudicum patimur, beatitudini veſtræ narrare refugio, ne eius gemitum augeam, quem minuere conſolãdo debuerã.

Item Palladio Presbytero de monte Sina poſt pluſima. Peto vt pro me orare debeas, quatenus omnipotẽs deus, & à malis me ſpiritibus, & à peruerſis hominibus cuſtodire dignetur: quia in hac vitæ meæ peregrinatione mala me ſimul, & multa circundant, ita vt cum Pſalmiſta iure dicam: In me tranſierunt iræ tuæ, & terrores tui conturbauerũt me. Circũdederunt me ſicut aqua tota die, circundederunt me ſimul.

L. Porrò Mauricio tunc auariſsimo ſimúlque rapaciſſimo principi, ſuggeſtionibus inimicorum ſuorum funeſtiſsimam legem ferenti, vt nulli militum, qui videlicet in manu ſignatus fuiſſet, liceret conuerti, inter cætera ſic reſpõdit: Ad hoc poteſtas ſuper omnes homines, pietati dominorum meorum cœlitus data eſt, vt qui bona appetunt, adiuuẽtur, vt cœlorum via largius pateat, vt terreſtre regnum cœleſti regno famuletur. Et ecce aperta voce dicitur, vt ei qui ſemel in terrena militia ſignatus fuerit, niſi aut expleta militia, aut pro debilitate corporis depulſus, Chriſto militare non liceat. Ad hæc ecce per me ſeruum vltimum ſuum &| veſtrum reſpondet Chriſtus dicens. Ego te de notario comitem excubitorum, de comite excubitorum Cæſarem, de Cæſare imperatorem, & non ſolum hoc, ſed etiã patrem imperatorum feci. Sacerdotes meos tuæ manui commiſi: & tu à meo ſeruitio milites tuos ſubtrahis? Reſponde (rogo) piiſsime domine ſeruo tuo, quid venienti, & hæc dicenti reſponſurus es in iudicio dominotuo? Et poſt pauca. Requirat ergo dominus meus quis prior imperator talem legẽ dederit, & ſubtilius æſtimet ſi dari debuerit.

Item Theodoro medico, poſt aliqua, Peccatis, inquit, meis facientibus, ex quorum ſuggeſtione, vel cõſilio neſcio talem in republica ſua legem protulit imperator, vt nullus qui actionem publicam egit, nullus qui optio vel manu ſignatus, vel inter milites habitus eſt, ei in monaſterio conuerti liceat, niſi forte militia eius fuerit expleta. Quam legem primùm (ſicut hi dicunt qui leges veteres nouerũt) Iulianus protulit, de quo ſcimus omnes quantum à deo auerſus fuerit.

Confortabat inſaniam iudicum ſiue fouebat Ioannes tunc ex monacho regiæ vrbis antiſtes, qui eo tẽpore quo Gregori⁹ à Pelagio præſule deſtinatus Apocriſarius penes Conſtãtinopolin morabatur, fugere ſe ſummum ſacerdotiũ quaſi humiliter finxit: ſed eo ſuſcepto vſque adeò in ſuperbiam doloſæ mentis excreuit, vt ex cauſa alia occaſionem quærens ſynodũ faceret, in qua ſe vniuerſalem appellare conatus eſt. Quod mox papa Pelagius vt agnouit, directis epiſtolis ex auctoritate ſancti Petri Apoſtoli eiuſdem ſynodi acta caſſauit. Diaconum verò qui iuxta morẽ pro reſponſis eccleſiaſticis faciendis imperatoribus adhærebat, cum eo miſſarum ſolẽnia celebrare prohibuit. Cuius ſententiã beatus Gregorius ſequens, prædictũ Ioannem ſæpe commonitum acquieſcere differentẽ, ſententia pari multauerat, omnibúſque pontificibus ſub interminatione proprij honoris mandauerat, ne vnquam vniuerſalis prophanum vocabulum aut ſcriberent, aut ſcriptum ſuſciperent, aut vbi fuiſſet ſcriptum, ſubſcriberent. Quapropter Ioannes multis fallacijs ad ſuam hypocriſin conſenſum auariſsimi imperatoris redimẽs, obtinuit vt imperator Gregorio ſcriberet, quod ſibi pacific⁹ extitiſſet. Quapropter ipſe imperatrici Conſtantinæ inter aliqua ſcribit dicens: Sabiniano diacono reſponſali meo ſcribente cognoui, in cauſis beati Petri Apoſtolorum principis contra quoſdam ſuperbè humiles, fictè blandos, quanta ſe iuſtitia veſtra ſerenitas impendat. Vnde adhuc peto, vt nullius prævalere contra veritatẽ hypocriſin permittatis: quia ſunt quidam qui iuxta egregij prædicatoris vocem, per|dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentium: qui veſte quidem deſpecti ſunt, ſed corde tumẽt: & quaſi in hoc mundo cuncta deſpicunt: ſed tamen ea quæ mundi ſunt, cũcta ſimul adipiſci quærunt. Qui indignos ſe omnibus hominibus fatentur, ſed priuatis vocabulis contenti eſſe nõ poſſunt: quia illud appetũt, vnde omnibus digniores eſſe videantur. Et poſt pauca.

LII. Præterea indico, quia piiſsimi domini ſcripta ſuſcepi, vt fratri & conſacerdoti meo Ioanni debeã eſſe pacificus. Et quidem ſic religioſum dominum decuit, vt ſacerdoti iſta præciperet. Sed cum ſe noua præſumptione atque ſuperbia idem frater meus vniuerſalẽ epiſcopum appellet, ita vt ſanctæ memoriæ deceſſoris mei tempore ſcribi ſe in ſynodo tali hoc ſuperbo vocabulo faceret: quanuis cuncta illius ſynodi, ſede apoſtolica contradicente, ſoluta ſint: triſte mihi aliquid ſereniſsimus dominus innuit, quòd non eum corripuit, qui ſuperbit, ſed me potius ab intẽtione mea declinare voluit, qui in hac cauſa, euangeliorum & canonum, humilitatis atque rectitudinis defendo veritatẽ. Qua in re à prædicto fratre & cõſacerdote meo contra euangelicam ſententiam, contra beatum quoque Petrum apoſtolum, & contra omnes Eccleſias canonúmque ſtatuta agitur. Sed eſt omnipotens Deus, in cuius manu ſunt omnia, de quo ſcriptum eſt. Non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſilium cõtra dominum. Et quidem ſæpe fatus ſanctiſsimus frater ſereniſsimo domino multa ſuadere conatur: ſed bene

bene noui quia tãtæ illæ orationes eius & lachrymæ nil ei à quoquam cõtra rationem aut animam ſuam ſubripi permittunt. Triſte tamen valde eſt, vt patiẽter feratur, quatenus deſpectis omnib⁹ prædictus frater & coepiſcopus meus ſolus conetur appellari epiſcopus. Sed in hac eius ſuperbia quid aliud niſi propinqua iã Antichriſti tẽpora eſſe deſignantur? Quia illum videlicet imitatur, qui ſpretis in ſociali gaudio angelorum legionibus, ad culmen conatus eſt ſingularitatis erumpere, dicens: Super aſtra cœli exaltabo ſolium meum: ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis. Aſcendam ſuper altitudinem nubiũ: ſimilis ero altiſsimo. Vnde per omnipotẽtem dominũ rogo, ne pietatis veſtræ tẽpora permittatis vnius hominis elatione maculari: neque tam peruerſo vocabulo vllum quoquo modo præbeatis adſenſum, atque in hac cauſa nequaquam me pietas veſtra deſpiciat: quia & ſi peccata Gregorij tanta ſunt, vt pati talia debeat: Petri apoſtoli peccata nulla ſunt, vt veſtris tẽporibus pati talia mereãtur. Vnde iterũ atque iterum per omnipotentem dominum rogo, vt ſicut priores principes ſancti Petri apoſtoli gratiam quæſiuerũt, vos quoque hãc vobis & quærere, & ſeruare curetis, & propter peccata noſtra, qui ei indignè ſeruimus, eius apud vos honor nullatenus minuatur, q & modò vobis adiutor eſſe in oĩbus, & poſtmodum veſtra valeat peccata dimittere. Viginti autẽ iam & ſeptem annos dicimus, quod in hac vrbe inter Longobardorũ gladios viuimus: quibus quàm multa ab hac Eccleſia cotidianis diebus erogantur, vt inter eos viuere poſsimus, ſuggerenda non ſunt. Sed breuiter indico, quia ſicut in Rauennæ partibus dominorum pietas apud primi exercitum Italiæ ſacellarium habet, qui cauſis ſuperuenientibus cotidianas expenſas faciat: ita & in hac vrbe in cauſis talibus eorum ſacellarius ego ſum: & tamẽ hæc Eccleſia quæ vno eodẽque tẽpore clericis, monaſteriis, pauperibus, populo atque inſuper Longobardis tam multa indeſinenter expendit: ecce adhuc ex omniũ eccleſiarũ afflictione premitur, quia de vnius hominis ſuperbia multi gemunt, etſi dicere nil præſumunt.

LIII. Auariſsimo quoque principi Gregorius voce libera contradicit, poſt aliqua ſcribens: Ecce claues regni cœleſtis haud dubium eſt quin Petrus accepit: poteſtas ei ligandi atque ſoluendi tribuitur: cura ei totius Eccleſiæ & principatus committitur, & tamẽ vniuerſalis Apoſtolus non vocatur, & vir ſanctiſsimus conſacerdos meus Ioannes vocari vniuerſãlis epiſcopus conatur. Exclamare compellor ac dicere, O tempora, o mores Ecce cũcta in Europæ partibus Barbarorum iuri ſunt tradita: deſtructæ ſunt vrbes: euerſa caſtra: depopulatæ prouinciæ: nullus terram cultor inhabitat: fæuiunt & dominãtur cotidie in necem fidelium cultores idolorum: & tamen ſacerdotes qui in pauimento & cinere flẽtes iacere debuerunt, vanitatis ſibi nomina expetunt, & nouis ac profanis vocabulis gloriantur. Nunquid ego hac in re, piiſsime domine, proptiam cauſam defendo? Nunquid ſpecialem iniuriam vẽdico? Cauſam omnipotentis dei ago, cauſam vniuerſalis Eccleſiæ. Quæro, quis eſt iſte qui cõtra ſtatuta euangelica, contra canonum decreta, nouum ſibi nomen vſurpare præſumit? Vtinam vel ſine imminutione vnus ſit, qui eſſe appetit vniuerſus. Et certè multos Cõſtãtinopolitanæ Eccleſiæ in hæreſeos voraginẽ cecidiſſe nouimus ſacerdotes: & nõ ſolùm hæreticos, ſed etiã hæreſiarchas factos. Inde quippe Neſtorius, qui mediatorem dei & hominum Chriſtum Ieſum duas eſſe perſonas exiſtimans, quia Deum hominem fieri potuiſſe nõ credidit, vſque ad Iudaicam perfidiam erupit. Inde Macedonius, qui conſubſtantialem patri & filio ſpiritum ſanctum, deum eſſe denegauit. Si igitur illud nomen in ea eccleſia ſibi quiſquam arripit, vnde tot hæreſiarchæ prodiiſſe noſcuntur, vniuerſa ergo Eccleſia (quod abſit) à ſtatu ſuo corruit, quando is qui appellatur vniuerſalis, cadit. Sed abſit à Chriſtianis cordibus nomẽ iſtud blaſphemiæ, in quo omnium ſacerdotum honor adimitur, dum ab vno ſibi dementer arrogatur. Certè pro beati Petri apoſtolorũ principis honore per venerãdã Chalcedonẽſem ſynodum Romano pontifici oblatũ eſt: ſed nullus eorum vnquam hoc ſingularitatis nomine vti conſenſit: ne dum priuatim aliquid daretur vni, honore debito ſacerdotes priuarentur vniuerſi. Quid eſt ergo quòd nos huius vocabuli gloriam & oblatam nõ quærimus, & alter ſibi hanc arripere etiã nõ oblatã præſumit? Ille ergo magis eſt piiſsimorum dominorum præceptione flectendus, qui præcepti s canonicis obedientiam præbere contẽnit. Ille coẽrcẽdus eſt, qui ſanctæ vniuerſali Eccleſiæ iniuriam facit: qui corde tumet: qui gaudere de nomine ſingularitatis appetit: qui honori quoque veſtri imperij ſe per priuatum vocabulũ ſuperponit. Ecce omnes hac de re ſcandalum patimur. Ad viam igitur rectam reuertatur auctor ſcãdali, & omnia ſacerdotum iurgia ceſſabunt. Ego enim cũctorum ſacerdotum ſeruus ſum, inquantum ipſi ſacerdotaliter viuunt. Nam qui contra omnipotentem deum per inanis gloriæ tumorẽ, atque contra ſtatuta patrum ſuam ceruicem erigit, in omnipotente domino confido, quia meam ſibi nec cum gladiis flectet. Quid autem nuper in hac vrbe ex huius vocabuli auditu geſtum ſit, Sabiniano diacono ac reſponſali meo ſubtilius indicaui.

LIIII. Item Ioanni epiſcopo Conſtantinopolitano. Eo tẽpore quo fraternitas veſtra in ſacerdotali honore, peuecta eſt, quantam eccleſiarum pacem atque concordiam inuenerit, recolit: ſed quo auſu quóve tumore neſcio nouum ſibi conata eſt nomen arripere, vnde omnium fratrum corda potuiſſent ad ſcãdalum peruenire. Qua in re vehementer admiror, quia ne ad epiſcopatum venire potuiſſes, fugiſſe te velle memini: quem tamen adeptum ita exercere deſideras, ac ſi ad eum ambitioſo deſiderio decurriſſes. Qui enim indignum te eſſe fatebaris vt epiſcopus dici debuiſſes, ad hoc quãdoque perductus es, vt deſpectis fratribus epiſcopus appetas ſolus vocari. Et paulò poſt. Verè enim flens dico, atque ex intimo viſcerum dolore peccatis meis reputo, quòd ille meus frater nunc vſque reduci ad humilitatem non valuit, qui ad hoc in epiſcopatus gradu conſtitutus eſt, vt aliorum animas ad humilitatem reducat: quòd ille qui veritatẽ docet alios, ſemetipſum docere, nec me quoque deprecante conſenſit. Item poſt aliqua. Quis (rogo) in hoc tã peruerſo vocabulo, niſi ille ad imitandum proponitur, qui deſpectis angelorum legionibus ſecum ſocialiter conſtitutis, ad culmẽ conatus eſt ſingularitatis erumpere, vt nulli ſubeſſe, & ſolus præeſſe omnibus videretur? Qui etiã dixit: In cœlum conſcendam: ſuper aſtra cœli exaltabo ſoliũ meum: ſedebo in monte teſtamẽti, in lateribus Aquilonis: aſcẽdam ſuper altitudinem nubium: ſimilis ero altiſsimo. Quid enim fratres tui omnes

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnes Ecclesiæ vniuersales episcopi, nisi astra cæli sunt: quorum vita simul & lingua inter peccata erro-résque hominum quasi inter noctis tenebras lucent? Quibus dum cupis temetipsum vocabulo elato præponere, eorúmque nomẽ tui comparatione calcare: quid aliud dicis, nisi, In cœlum conscendam, super astra cœli exaltabo solium meũ? An non vniuersi episcopi nubes sunt: qui & verbis pluũt, & bonorum operum luce coruscant? Quos dum vestra fraternitas despiciẽs sub se premere conatur, quid aliud dicit, nisi hoc quod ab antiquo hoste dicitur, Ascendam super altitudinem nubium? Quæ cuncta ego cum flens conspicio, & occulta dei pertimesco iudicia: augentur lachrymæ, gemitus se in meo corde non capiunt: quòd ille vir sanctissimus dominus Ioannes, tantæ abstinẽtiæ atque humilitatis, familiarium seductione linguarum ad tantam superbiam erupit, vt in appetitu peruersi nominis illi esse conetur similis, qui dum superbè esse deo similis voluit, etiam donatæ similitudinis gratiam amisit: & veram beatitudinem perdidit: quia falsam gloriam quæsiuit. Certè Petrus princeps Apostolorum membrum sanctæ & vniuersalis Ecclesiæ est: Paulus, Andreas, Ioannes, quid aliud quàm singularũ sunt plebium capita? Et tamen sub vno capite omnes membra. Atque vt cuncta breui cingulo locutionis astringam, sancti ante legem, sancti sub lege, sancti sub gratia, omnes hi perficientes corpus domini, in membris sunt Ecclesiæ constituti, & nemo se vnquam vniuersalem vocari voluit. Vestra ergo sanctitas agnoscat quantum apud se tumeat, quæ illo nomine vocari appetit, quo vocari nullus præsumpsit, qui veraciter sanctus fuit. Itẽ post pauca. Certè olim clamatur per Apostolum: Filioli, nouissima hora est. Et secundũ quòd veritas prædixit, pestilentia', & gladius per mundum fæuit: gentes insurgunt gentibus: terræ concutitur orbis: cum habitatoribus suis terræ dehiscentes soluuntur, omnia quæ prædicta sunt, fiũt. Rex superbiæ prope est: &(quod dici nefas est) sacerdotum ei præparatur exercitus, quia ceruici militant elationis, qui positi fueraũt vt ducatum præberẽt humilitatis. Sed hac in re etiam si nostra lingua minimè contradicat: illius virtus contra elationem erigitur, qui superbiæ vitio per semetipsum specialiter aduersatur. Et infra. Considerare vos conuenit, ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat, & per illam coinquinentur multi, quod tamen si nos considerare negligimus, contra tãtæ elationis tu morem iudicia superna vigilabunt.

LV. Itẽ Sabiniano diacono Cõstãtinopolitano. De causa fratris nostri viri reuerẽtissimi Ioãnis episcopi Cõstantinopolitani duas epistolas facere nolui: sed vna breuiter facta est, quæ vtrũque habere videretur admixtum, id est, & rectitudinem, & blandimentũ. Tua itaque dilectio eam epistolam quam nunc direxi, pro voluntate imperatoris ei dare studeat. Nam de subsequenti talis alia transmittetur, de qua eius superbia nõ lætetur. Ad hoc enim vsque peruenit, vt sub occasione presbyteri Ioannis gesta huc transmitteret, in qua se penè per omnem versum œcumenicõ patiarcham nominaret. Sed spero in omnipotentem deũ, quia hypocrisin illius superna maiestas dissoluet. Miror autẽ quod dilectionem tuã fallere potuit, vt permitteres domino imperatori persuaderi, quatenus ad me de hac causa sua scripta transmitteret, in quibus admoneret vt cum eo pacẽ habere debuissem: qui si iustitiam tenere vult, illum debuit admonere, vt se à superbo vocabulo cõpesceret: & protinus inter nos pax fieret. Tamẽ qua calliditate à prædicto fratre nostro Ioanne factum sit, vt suspicor, minimè pensasti. Idcireo enim hoc ille fecit, vt aut audiretur domnus imperator, & ille in sua vanitate confirmatus esse videretur: aut non à me audiretur, & eius animus cõtra me irritaretur. Sed nos rectam viam tenebimus, nil in hac causa aliud nisi omnipotentem dominum me tuentes. Vnde tua dilectio in nullo trepidet. Omnia quæ in hoc seculo videt alta esse cõtra veritatem, pro veritate despiciat: & in omnipotẽtis dei gratia atque beati Petri adiutorio confidat. Vocem veritatis recolat dicentis: Maior est qui in vobis est, quam qui in hoc mundo. Et in hac causa quicquid agendum est, cum summa auctoritate agat. Postquam enim defendi ab inimicorũ gladiis nullo modo possumus, postquam pro amore reipublicæ argentum, aurum, mancipia, vestésque perdidimus: nimis ignominiosum est vt per eos etiam fidem perdamus. In isto enim scelestõ vocabulo consentire, nihil est aliud, quàm fidem perdere. Vnde sicut in tranſactis epistolis scripsi, nunquam cum eo procedere præsumas. *LVI.*

At verò Ioãnes nouæ præsumptionis inuẽtor, vbi Mauricium deo aduersum, Gregorio cum suis complicibus fecit infensum, cernens Constãtinam imperatricem totis conatibus Romanæ Ecclesiæ seruanda priuilegia suadere: quanti valuit artibus incitauit, vt propter eam quam in honorem sancti Pauli apostoli in palatio ædificabat Ecclesiã, à Gregorio caput eiusdem Apostoli, aut aliud quid de ipsius corpore sibi digni postularet. Quam calliditatem beatissimus papa cognoscens, imperatricis animis taliter satisfecit. Dũ illa mihi desiderarem imperari, de quibus facillimam obedientiam exhibens, vestram erga me gratiam potuissem amplius ,uocare: maior me mœstitia tenuit, quod illa præcipitis, quæ facere nec possum, nec audeo. Nam corpora sanctorum Petri & Pauli apostolorum tantis in Ecclesiis suis coruscant miraculis atque terroribus, vt neque ad orandum sine magno illuc timore possit accedi. Denique dum beatæ recordationis decessor meus, quia argentũ quod supra sacratissimum corpus beati Petri apostoli erat, lõgè tamen ab eodem corpore fere quindecim pedibus, mutare voluit, signum ei nõ parui terroris apparuit. Sed & ego aliquid similiter ad sacratissimi corpus sancti Pauli apostoli meliorare volui: & quia necesse erat, vt iuxta sepulchrũ eiusmodi effodi altius debuisset: præpositus loci illius ossa aliqua non quidem eidẽ sepulchro coniũcta reperit: quæ quoniam leuare præsumpsit, atque in alium locum transponere, apparentibus quibusdã tristibus signis subita morte defunctus est. Præter hæc autem sanctæ memoriæ decessor meus idem ad corpus sancti Laurẽtij martyris quædã meliorare desiderãs, dum nescitur vbi corpus esset venerabile collocatum, effoditur exquirendo: & subitò sepulchrum ipsius ignoráter apertum est: & hi qui præsentes erant atque laborabãt monachi & mãsionarij, quia corpus eiusdem martyris viderunt, quod quidẽ minimè tangere præsumpserunt, omnes intra decem dies defuncti sunt, ita vt nullus vitæ superesse potuisset, qui semiustum corpus illius viderat.

Cognoscat autem tranquillissima domina, quia *LVII.* Romanis consuetudo non est, quando sanctorum reliquias dant, vt quicquam tangere præsumãt de corpore,

pore, sed tantummodo in pyxide brandeũ mittitur, atque ad sacratissima sanctorum corpora ponitur: quod leuatum in Ecclesia quæ est dedicanda debita cum veneratione reconditur: & tantæ per hoc ibidẽ virtutes fiunt, ac si illic specialiter eorum corpora deferantur. Vnde contigit, vt beatæ recordationis Leonis papæ tẽpore(sicut à maioribus traditur) dũ quidam Græci de talibus reliquiis dubitarent, prædictus pontifex hoc ipsum brandeum allatis forficibus incidit, & ex ipsa incisione sanguis effluxit. In Romanis nanque vel totius occidẽtis partibus omnino intolerabile est atque sacrilegium, si sanctorum corpora tãgere quisquam fortasse voluerit. Quod si præsumpserit, certum est quia hæc temeritas impunita nullo modo remanebit. Pro qua re de Græcorum consuetudine qui ossa lauare sanctorum se adserunt, vehemẽter miramur, & vix credimus. Nam quidam Græci monachi huc ante biennium venientes, nocturno silentio iuxta Ecclesiam sancti Pauli corpora mortuorum in campo iacentia effodiebant, atque eorũ ossa cõdebant, seruantes sibi dum recederent. Qui cum tenti, & cur hoc facerent, diligenter fuissent discussi: confessi sunt quòd illa ossa ad Græciam essent tanquam sanctorum reliquias portaturi. Ex quorum exemplo (sicut prædictum est) maior nobis dubietas nata est, vtrum verum sit quòd leuari ossa sanctorum dicuntur. De corporibus verò beatorum Apostolorũ quid ego dicturus sum? Dum cõstet quia eo tempore quo passi sunt, ex Oriente fideles venerunt, qui eorũ corpora sicut ciuium suorum repeterent, quæ ducta vsque ad secũdum vrbis miliarium, in loco qui dicitur Catacumbas, collocata sunt. Sed dum ea exinde leuare omnis eorum multitudo cõueniens niteretur, ita eos vis tonitrui atque fulguris terruit ac dispersit, vt talia denuo nullatenus tẽtare præsumerent. Tunc autẽ exeuntes Romani eorũ corpora qui hoc ex domini pietate meruerunt, leuauerunt, & in locis quibus nunc sunt condita posuerunt. Qui ergo, serenissima domina, tam temerarius possit existere, vt hæc sciẽs, eorum corpora non dico tãgere, sed vel aliquatenus præsumat inspicere? Dũ igitur talia mihi à vobis præcepta sunt, de quibus parère nullatenus potuissem: quãtum inuenio, nõ vestrũ est, sed quidam homines contra me pietatem vestram excitare voluerunt, vt mihi(quod absit) volũtatis vestræ gratiam subtraherent: & propterea quæsierunt capitulũ de quo vobis quasi inobediens inuenirer. Sed in omnipotẽte deo confido, quia nullo modo benignissimæ vestræ voluntati surripitur: & sanctorum Apostolorum virtutem, quos toto corde & mente diligitis, nõ ex corporali præsentia, sed ex ,ptectione semper habebitis. Sudarium verò quod similiter transmitti iussistis, cum corpore eius est: quod ita tangi non potest, sicut nec ad corpus illius accedit. Sed quia sereníssimæ dominæ tã religiosum desideriũ esse vacuũ nõ debet, de cathenis quas ipse sãctus Paul' apostolus in manibus & collo gestauit, ex quibus multa miracula in populo demõstrantur, partẽ vobis aliquã transmittere festinabo, si tamen hanc tollere limãdo valuero: quia dũ frequenter ex cathenis eisdem multi veniunt, & benedictionẽ petunt, vt parum quid ex limatura percipiant, assistit sacerdos cum lima, & aliquibus petentibus ita concitè aliquid de cathenis eius excutitur, vt mora nulla sit. quibusdam verò petẽtibus diu per cathenas ipsas lima ducitur, & tamen vt aliquid exinde exeat, non obtinetur.

**prandeũ, & sic deinceps.*

In quibus Gregorij veracibus vtique verbis appa- *LVIII.* ret, quia vsque ad illa tempora pro reliquiis brãdeũ Romanus pontifex conferebat, cum posteriori tempore de vestibus quæ sub altari sancti Ioannis in Basilica Constantiniana seruantur, particulæ cœperunt pro sacris reliquiis petentibus dari. Quæ quidem vestes vsq; hactenus tantis miraculis coruscare probantur, vt siccitatis tempore foras excussæ pluuiam cõferant: inundationis verò, serenum reducant. Nam super hæc quæ per singulas Ecclesias faciũt, quæ in oratorio domus meæ in Subura positæ per eas deus omnipotens fecerit, non celabo. Nuper Adriani pontificis tempore visum mihi est vt altare sanctæ dei genitricis Mariæ quod extra oratorium sancti Ioannis in apertissimo atrio positum, congruis luminaribus honorari non poterat, intra oratorium locari debuisset. Accersitus ergo Gaudericus Veliternus (qui adhuc superesse videtur) episcopus, cũ hymnis & cãticis ab altari veteri pyxidulas duas sigillatas excussit. Quarũ alteram me deprecante nimium timoratus aperiens, de illis tunicis, quantum ex similitudine curiosis oculis potuit deprehendi, particulas reperit, quas solenniter sub nouo altari deposuit. Vbi extunc(sicut multi norunt qui adhuc superstites esse probantur) diuinitus accensæ lampades frequentius solito patuerũt. Nam ista octaua indictione in hebdomada ante dominici natalis diem, cum ego super huiusmodi parũ quid dubitarẽ, completis matutinalibus hymnis mãsionarius candelam extinxit. Quam post vesperũ succendere cupiens, accẽsam reperit: eámque se negligẽter extinxisse perpendens, die alia sollicitius prorsus extinxit: & obseratis ianuis ad vesperum succensurus lampadem remeauit. Quam vbi nihilominus accensam reperit, ex conscientia seruatæ à se clauis, & miraculo nõ diminuti olei, profectò cognouit, quia lampadem ille succẽderat, qui ne oleum in ea diurna succensionem minui potuisset, diuinitus ampliarat.

Harum quidem vestium(sicut opinor) altera quæ *LIX.* strictioribus manicis constat, veraciter sancti Ioãnis est tunica, quam beatus Gregorius suo tẽpore quodam episcopo deferente suscepit. Vnde Ioãni abbati inter cætera scribit, dicens: De tunica sancti Ioannis omnino gratè suscepi, quia sollicitus fuisti mihi indicare. Sed studeat dilectio tua mihi ipsam tunicã, aut (quod est melius) eũdem episcopum qui eã habet, cũ clericis suis, & cum ipsa ad me trãsmittere: quatenus & benedictione tunicæ perfruamur, & de eodẽ episcopo vel clericis mercedẽ habere valeamus. Altera verò quæ largioribus manicis, non tunica, sed planè videtur esse dalmatica, nisi fallor, sancti Paschasij Apostolicæ sedis diaconi constat, qui iuxta quod idem beatus Gregorius in quarto dialogorũ libro meminit, cum temporibus Symmachi papæ fuisset defunctus, eius dalmaticam feretro superpositam dæmoniacus tetigit, statimque sanatus est. Sed quamobrẽ ambæ vestes sancti Ioannis dicantur, ideo priscã consuetudinem obtinuisse credidérim, quòd sub eius altari consuetudinaliter recõdãtur. Nam quod earum altera Ioannis Euangelistæ, non autem Baptistæ sit, nemo est qui dubitet: præsertim cum omnis sapiens nouerit Baptistam camelorũ pilis pro vestibus vsum fuisse, euãgelistã verò, qui per tot annos post passionem domini pontificium gerens, missarum solennia frequẽtissimè celebrabat, sine sacerdotalibus esse nequaquam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quaquā veſtibus potuiſſe. Si autē dicitur quòd tunica & dalmatica quia pontificalia ſunt indumenta, vtraque ſancti Ioannis credi debeant: conſiderandum eſt quia Gregorius Ioanni abbati non dalmaticam, ſed tunicam nominarit: qui ſi dalmaticam quoque ſancti Ioannis fuiſſe ſentiret, eius tunicam quærens conſequēter habere ſe ipſius dalmaticam nō taceret.

Hæc de ſancti Ioannis veſtibus, de quibus à quamplurimis dubitatur, me vtcunque in beati Gregorij geſtis inſeruiſſe ſufficiat. Cæterum Ioannes Conſtãtinopolitanus hypocrita, qui ab vniuerſalis nominis ambitione conuerti multis tergiuerſationibus recuſabat, iuxta eiuſdem patris prophetiam iudicia domini ſuper ſe vigilare cognoſcens, poſt non multi temporis ſpatium ſubita morte defungitur: & cuius ambitioſam ſuperbiam totus capere mundus vix poterat, in vnius ſepulchri anguſtia facilè collocatur. Poſt cuius paulatim diſceſſum, cum Mauricius imperator, ſacerdotum videlicet Chriſti contemptor, pro Cyriaco qui Ioanni ſucceſſerat, ſuaderet ne pro cauſa tam friuoli nominis Gregorius laboraret, ipſe tam diu pontificatus ſui auctoritatibus reſtitit, quouſque peſtem vniuerſalis nominis ab ipſis etiam ſubdolis adulatorum labiis penitus abſtuliſſet. Quapropter Eulogio patriarchæ Alexandrino poſt aliqua ſcribēs ait: Indicare veſtra beatitudo ſtuduit, iam ſe quibuſdā non ſcribere ſuperna vocabula, quæ ex vanitatis radice prodierunt: & mihi loquitur, dicens, ſicut iuſſiſtis. Quod verbū iuſſionis, peto à meo auditu remouete: quia ſcio qui ſum, qui eſtis. Loco enim mihi fratres eſtis, moribus patres. Non ergo iuſsi, ſed quæ vtilia viſa ſunt, indicare curaui. Non tamen inuenio veſtram beatitudinem hoc ipſum quod memoriæ veſtræ intuli, perfectè tenere voluiſſe. Nam dixi, nec mihi vos, nec cuiquam alteri tale aliquid ſcribere debere: & ecce in præfatione epiſtolæ quā ad me ipſum qui prohibui, direxiſtis, ſuperbæ appellationis verbum, vniuerſalem me papam dicentes, imprimere curaſtis. Quod peto dulciſsima mihi ſanctitas veſtra vltrà non faciat: quia vobis ſubtrahitur, quod alteri pluſquam ratio exigit præbetur. Ego enim non verbis quæro proſperari, ſed moribus: nec honorem meum eſſe deputo, in quo fratres meos honorem ſuum perdere cognoſco. Meus nanque honor eſt, honor vniuerſalis Eccleſiæ. Meus honor eſt, fratrum meorum ſolidus vigor. Tunc ego verè honoratus ſum, cum ſingulis quibuſque honor debitus non negatur. Si enim vniuerſalem me papam veſtra ſanctitas dicit, negat ſe hoc eſſe quod me fatetur vniuerſum. Sed abſit hoc. Recedant verba quæ vanitatem inflant, charitatem vulnerant. Et quidem in ſancta Chalcedonenſi ſynodo atque poſt à ſubſequētibus patribus hoc deceſſoribus meis oblatum veſtra ſanctitas nouit: ſed tamen nullus eorum vti hoc vnquam vocabulo voluit: vt dum in hoc mundo honorem ſacerdotum diligerent omnium, apud omnipotentem deum cuſtodirent ſuum.

Explicit liber tertius vitæ beati Gregorij Romani pontificis.

INCIPIVNT CAPITVLA libri quarti.

1 De temperantia Gregorij.
2 Qualiter Ioanni Rauennati epiſcopo vſum pallij mappularúmque ſubduxerit.
3 Quòd eidem ſuppliciter vſum pallij repetenti, quater in anno per plateas conceſſerat.
4 Vbi eidem pro diuerſis vitiis increpato, diē ſuæ vocationis prædixit.
5 Vbi Ioanne defuncto Rauennatem Eccleſiam viſitatori committit: Mariniano epiſcopo, cōſecrato pallij vſum ſimili modo concedit.
6 Vbi Andrea ſupplicante pro pallio præcipit iuſiurandum.
7 Quod Mariniano conſuetudinem pallij ſicut conuenerat defendere non valente, Gregorius in ſententia ſua permanſerit.
8 Quod pro vſurpatione campagarum diaconos Catanenſes arguerit.
9 De Maximo Salonitanæ Eccleſiæ peruaſore.
10 Qualiter auctoritatem ſui pontificatus contra tyrannum imperatorem defenderit.
11 Vbi contra votum imperiale Maximum cū ſuis complicibus excommunicans, epiſcopos ipſius ad Eccleſiam reuerti coēgit.
12 Vbi Maximi cauſam Rauēnæ præcipit ventilari.
13 Vbi Maximus in terram procidens lachrymabiliter veniam petit.
14 Vbi Gregorius Maximo coram ſancti Apollinaris corpore ſatisfacienti miſerendum eſſe decernit.
15 Vbi Maximo humiliter ſatisfacienti communionis gratiam reddit, & pallium ſe daturum promittit.
16 Quàm didaſcalicis reſponſionibus ſuperbū imperatorem terruerit.
17 Vbi Mauricio in Gregoriū ſæuiente, mors per gladium imminet.
18 Vbi Mauricius pœnitens videt in ſomnis ſe diuino iudicio cum vxore & filiis Phocæ militi tradi.
19 Vbi ſeditione commota Mauricius Phocæ iuſſu cum cuncta cognatione ſua perimitur.
20 Vbi imagine auguſtali ſuſcepta ſapienter Mauricij vitia Phocæ Imperatori dinumerat.
21 Vbi ei apocriſarium ex more tranſmittit.
22 Vbi pondere grandi remoto imperiale iugum leuius reddidiſſe fatetur.
23 Quod ex cōſuetudine ſynodicam ſuam direxit, & quòd Orientales nullius in diptychis nomen ſuſcipiant, donec ſynodicam fidei eius cognouerit.
24 Quod ſuſceptis decretis Mediolanenſium, eis epiſcopum ordinari conſenſerit.
25 Quòd Anaſtaſium Antiochenum poſt multos annos throno reddiderit.
26 Quòd Adrianum Thebanum epiſcopum ordini ſuo reſtituens, dicœceſim ipſius Alarici epiſcopi poteſtati ſubduxerit.
27 Quòd exceptis manifeſtis criminibus neminē de ſacerdotio depoſuerit, ſed communione priuauerit.
28 Quanta diſtrictione accuſatorum lites iudicauerit, & qualia in ordinibus iudiciorum decreuerit.

creuerit.
29 Qualiter aliorum auctoritates epiſcoporū ſua auctoritate confirmabat, non minuebat.
30 Quod cunctis epiſcopis propria iura conſeruās, executores dari, & iudices eligi ab accuſatis voluerit.
31 Quòd falſarios delatores talione multauerit.
32 Quòd ſemel ingeſta crimina indiſcuſſa præterire non paſſus ſit, & qualibus pœnis peccatorū accuſatores multauerit.
33 Quod conſueta ſtipendia etiam infirmis clericis iuſſerit miniſtrari.
34 Quod cautiones epiſcoporū ſuis clericis factas firmauerit, eiſq; quartas pleniter dari iuſſerit.
35 Quod ab aliis obligatos abſoluerit.
36 Quod ab hæreſi ſe purgantes receperit.
37 Quod ſchiſmaticos ad ſuſcipiēdam ſatisfactionem Romam inuitare curauerit.
38 Quod Seuerum Aquileienſem epiſcopum Rauennam venire coēgerit: qui poſtquam ad vnitatem rediit, denuo ad ſuum ſchiſma recurrens, catholicóſque ſacerdotes affligens, cauſa perpetuæ diuiſionis ſuæ diœceſis effectus eſt.
39 Quod per ægritudinem corporis nemini ſucceſſorem dederit, & quòd renuntiantibus ſuis ſedibus ſucceſſores non denegarit, eiſque de ſumptibus eiuſdem cōmoda miniſtrari præceperit.
40 Quod ſtupratam in vxorem à ſtupratore ſumi iuſſerit.
41 Quod virum iam tonſuratum coniugi reddi mandauerit.
42 Quod vim nullam Iudæis inferēdam ſtatuerit.
43 Quod Chriſtianos eis ſubiici nulla occaſione debere cenſuerit.
44 Quod Chriſtianos eis violēter auferri iubebat, quorū ſiq auferri nō poterāt, redimi faciebat.
45 Quod eorum mancipia confugientia ad Eccleſiam reddi vetuerit.
46 Quod pagana eorum mācipia venire ad fidem volentia non reddenda ſtatuerit.
47 Quod Iudæorum mancipia ſuos dominos ad fidem præcedentia in eorum ſeruitiū nullatenus redigendos indixerit: etiam ſi ipſi eos ad baptiſmatis gratiam ſequerentur.
48 Quod neminē circuncidi paganorū permiſerit.
49 Quod à Iudæis munera non ſuſcipienda decreuerit.
50 Qualiter Iudæi fuerint à Romanis pontificibus habiti.
51 Quod Gregorius non obſeruari ſabbatum iuſſerit, & lauari die dominico permiſerit.
52 Quātæ compaſionis extiterit in infirmitatibus Caſtorij, Eulogij, & Mariniani epiſcoporum ſiue Ruſticianæ patriciæ:
53 Quòd pro barbaricis incurſionibus litanias fieri voluerit.
54 Quod ſpiritum prophetiæ habuerit.
55 Quod peiora prioribus futura prædixerit.
56 Quod neminē iniuſte ab Eccleſia defendi permiſerit.
57 Quod confugientibus ad Eccleſiam ſacramēta præſtari iuſſerit de ſeruandis ſibi iuſtitiis.
58 Quod omnes ſacerdotes, fratres & cōminiſtros, clericos autē cæteros dilectiſsimos filios, vtriuſque vero ſexus laicos dominos vocauerit.
59 Quòd tam fideli Theudelindæ reginæ quàm ſuo ſubdiacono ſatisfecerit.
60 Vbi ſe indignum memorat reuelatione dei.
61 Vbi ſe presbytero comparans, illum ſuperiorē meliorémque pronuntiat.
62 Vbi ſe indignum alieno fauore fatetur.
63 Vbi monacho ſibi procidēti ſe in terrā proſtrauit.
64 Quod accuſatus innocentiam ſuam expoſuit.
65 Quid de fine ſeculi ſenſerit.
66 Qualia de incommoditate vrbis ſcripſerit.
67 Quod ab hoſtilibus incurſionibus ab exponendis libris deſtiterit.
68 De eius obitu & faſtigiis argenteis ab eo paratis, necnon ſepulturæ ipſius loco vel titulo.
69 Qualiter æmulis libros eius incendere moliētibus Petrus diaconus moriendo defenderit.
70 Quanta Claudius ex verbis eius notauerit, & quòd Gregorius multa dictauerit quæ nunc nequeant inueniri.
71 Quod duodecim epiſtolarum ſuarū libros reliquerit, ex quibus Adriani Papæ tempore duo volumina videntur excerpta.
72 Quod in diaconatu ſuo Moralia cœperit, & qualiter ea in epiſcopatu ſuo per libros digeſſerit, eáque Leandro Hiſpano epiſcopo roganti direxerit.
73 Quod in epiſcopatus ſui exordio librum regulæ paſtoralis Ioanni epiſcopo Rauennati exponens, imperitos compreſſerit.
74 Quod per ſtationes diſcurrens quadraginta lectiones dictauerit, quas Secundo ſeruo dei petenti mandauerit.
75 Qualiter dialogorū quatuor libros deſcripſerit, quos poſtea Zacharias apoſtolicæ ſedis epiſcopus in Græcam linguam conuertit.
76 Quod ciuibus ſuis petentibus primam & vltimā Ezechielis prophetæ partes per homilias viginti duas tractauerit.
77 Quàm humilia ipſe de ſuis tractatibus ſenſerit, quæ à poſteris doctorib⁹ facetiſsima p̄dicātur.
78 Quod libros ſuos in comparatione Auguſtini tractatuum furfures nominans, quouſque vixit legi vetuerit.
79 Quanta conſideratione cotidie infirmitatē eor dis ſui cognouerit.
80 Quod corpus eius à Gregorio quarto papa trāſlatum ſit, & de antiquitate ipſius, vel mediocritate, ac regulari ſpecialitate.
81 Quod Græcam neſciēs, falſos tractatus ſuo nomine titulatos inuenerit.
82 Quod monachi qui ab eo in Saxoniā miſſi ſunt, ſancti Benedicti regulis fuerant mancipati.
83 De formis & veſtimentis patris & matris eius.
84 De forma & habitu ſiue diſticho eius.
85 Quod poſtea Saturninus monachus iuxta eius effigiem imagines apoſtolorum depinxerit.
86 De Ioanne præpoſito, qui cum diabolo coram Chriſto conflixit: & de reuelatione atque terribili tranſitu ipſius.
87 De cruciatibus Andreæ conductoris qui eum in eodem præpoſito monaſterij chartulas ſe vēdidiſſe profeſſus eſt.
88 De præſagio mortis Athanaſij œconomi, qui cōſuetudines

Universidad de Deusto
Biblioteca

suetudines pauperum defraudauit.
89 De diabolo à monasterij claustro fugato, qui monachum iacentem percussit.
90 De visione monachi qui duodecim homines intra dies totidem morituros præuidit.
91 De Lucidi Ficulensis episcopi conuersione & transitu.
92 De reuelatione monachi qui per excusationē lachrymarum cuiusdam inclusi presbyteri fratris sui sanitatem reuersionémque cognouit.
93 De dæmone à fundo Barbiliano excusso, qui cōductorem & bubulcos occidens Caucum fuerat persecutus.
94 De visióe Tetgaudi Treuerēsis quōdā episcopi, qui à beato Gregorio pulsº est à monasterio.
95 De increpatione Faraldi qui à dæmonibus tota nocte suspensus est.
96 De Indulfo desertore monasterij à sene percusso, & de reuelatione clerici, & digressione supponis.
97 Ce dnico presbytero qui Gregorianum fontē detexerat, ligato & verberato, eiúsque miserabili transitu.
98 De modo monasterij & diuersitate ipsius redūdationis, necnon miraculo multiplicati diuinitus panis.
Quàm frequenter in diuersis locis Gregorius demonstretur.
99 De diuisione scriptoris qui ab æmulo terreri potuit, & à beato Gregorio meruit consolari.

Expliciunt capitula libri quarti.

LIBER QVARTVS.

I. HAEC est Gregorij de refutatione nominis vniuersalis, plena rationis humilitatisque sententia: qui videlicet contra superbos prudēter vti nouerat serpentis astutia, & à columbæ simplicitate circa humiles minimè recedebat. Quapropter suæ tēperantiæ conscius, Dominico Carthaginensi episcopo post cætera, De ecclesiasticis, inquit, priuilegiis quod vestra fraternitas scribit, hoc postposita dubitatione teneat, quia sicut nostra defendimus, ita singulis quibusque Ecclesiis sua iura seruamus. Nec cuilibet fauente gratia vltra quam meretur impartior: nec vlli hoc quod sui iuris est, ambitu stimulante derogo: sed fratres meos honorare per omnia cupio: sicque studeo honore singulos subuehi, dūmodo non sit quod alteri iure ab altero possit opponi. Item Eulogio Alexandrino & Anastasio Antiocheno patriarchis scribit dicens: Cum prædicator egregius dicat: Quandiu quidem sum gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo: qui rursus aliàs dicit, Facti sumus paruuli in medio vestrum: exēplum proculdubio nobis sequētibus ostendit, vt & humilitatem teneamus in mente: & tamen ordinis nostri dignitatē seruemus in honore: quatenus nec in nobis humilitas timida, nec erectio sit superba & cætera. Quod Gregorius sicut ex præcedentibus ac subsequentibus manifestissime colligi potest, & fecit & dixit.

II. Nam Ioannem Rauennatem episcopum typo superbiæ pallium frequentem, suósque presbyteros ac diaconos in mappulis precedere permittētem, primo per Castorium chartularium familiariter arguit: Post ex consuetudine siue priuilegio sibi hæc cōcessa pertinaciter defendentem, tali sententia post nonnulla multauit, Vt enim, inquit, ea quæ superius dixi, breuiter colligam, admoneo quatenus nisi decessorum meorū munificentia tibi hæc per priuilegiū attributa docueris, vti in plateis pallio vlterius non præsumas: ne non habere & ad missas incipias, quod audacter & in plateis vsurpas. De secretario autem quod fraternitas tua resedisse cum pallio, & filios Ecclesiæ suscepisse se & fecit & excusauit, nunc interim nihil quærimus, quia synodorum sententiam sequentes, minores culpas quæ negantur, vltisci recusamus. Hoc tamē quia semel & iterum sit factū, cognouimus. Fraternitas autē tua sit omnino sollicita, ne hoc quod præsūptioni inchoanti adhuc ceditur, in proficiente deterius vindicetur. Et post pauca. Illud autem quod prouentdis à clero vestro mappulis scripsistis, à nostris est clericis fortiter obuiatum, dicentibus nulli hoc vnquam aliæ cuilibet concessum fuisse Ecclesiæ: nec Rauennates clericos vel illic, vel in Romana ciuitate tale aliquid cum sua conscientia præsumpsisse: nec si tentatum esset, ex furtiua vsurpatione sibi præiudicium generari, sed etiam si in qualibet Ecclesia hoc præsumptum fuerit, adserunt emendandum: quod non concessione Romani pontificis, sed sola surreptione præsumitur. Sed nos seruantes honorem fraternitati tuæ, licet contra voluntatem antedicti cleri nostri, tamen primis diaconis vestris, quod nobis quidam testificati sunt etiam ante eos vsos fuisse, in obsequio duntaxat tuo mappulis vti permittimus. Alio autem tempore, vel alias personas hoc agere vehementissimè prohibemus.

III. Quā sententiam vir vanæ gloriæ cupidissimus, molestissime ferens, per quoscunque poterat vsum pallij sibi restitui magnopere flagitabat. Cui Gregorius ita scripsit. Fraternitatem vestram valde inuenio contristatam pro eo quod in litaniis induere pallium rationis censura prohibetur, sed per excellentissimum Romanum patricium, & per eminentissimum præfectū, atque per alios ciuitatis suæ nobiles viros importunè expetit vt hoc debeat cōcedi. Nos autem sollicitè requirentes ab Adeodato quondam diacono fraternitatis tuæ cognouimus quia nunquā consuetudo fuerit decessoribus tuis vt in litaniis pallio, nisi in solennitate beati Ioannis Baptistæ, beati Petri Apostoli, & beati martyris Apollinaris, vterētur. Cui quidem nequaquam credere debuimus: quia multi apud ciuitatem fraternitatis vestræ respōsales sæpius fuerūt qui se fatētur tale aliquid nūquā vidisse. & hac de re multis potius credendū est, quàm vni pro sua ecclesia aliquid attestanti. Sed quia nos fraternitatē vestrā contristari nolumus, & petitionē filiorum nostrorū apud nos minime frustrari: vsum pallij, donec subtilius veriúsque aliquid cognoscamus, in litaniis solēnibus, id est, die natalitio beati Ioānis Baptistæ, beati Petri apostoli, & beati Apollinaris martyris, atque in ordinationis vestræ celebratione concedimus. In secretario verò secundū morem pristinum susceptis ac dimissis ecclesiæ filiis induere vestra fraternitas pallium debeat, atque ad missarum solennia ita proficisci, & nihil sibi amplius ausu temerariæ præsumptionis arrogare: ne dū in exteriori habitu inordinatè aliquid ambitur, ordinatè etiam quæ licere poterāt amittantur.

IIII. Sed enim Ioannes ab inanis gloriæ ambitione freno apostolicæ

no apostolicæ moderationis cœrcitus, ad detractationem pontificis totus conuertitur. Vnde prudentissimus pōtifex sic eum admonet, dicens: Primum me hoc contristat, quia mihi fraternitas tua duplici corde describit, & alia blandimenta in epistolis suis exhibet, alia in lingua sua seculariter ostēdit. Deinde graue mihi est quia irrisiones illas quas habere adhuc pueri notarij adhuc solēt, vsq; hodie frater meus Ioānes in lingua sua retinet. Mordēter loquitur, & quasi de tali astutia lætatur. Amicis præsentibus blanditur, de absentibus obloquitur. Tertio graue mihi & omnino execrabile est, quia seruis suis qua hora fuerit cō motus, turpia crimina imponit, vt effœminati & adhuc grauiter hoc apertius vocentur. Post hoc accessit quòd disciplina ad vitam clericorum custodiendam nulla est, sed tātummodo clericis suis dominiū exhibet. vltimum verò est, quòd tamen pōdere elationis primum, quia de vsu pallij extra Ecclesiam, quod tem poribus decessorum meorum facere nūquā præsumpsit, nunquā à decessoribus eius præsumptū est, sicut responsales nostri testantur, excepto nisi reliquiæ cō derentur. quod tamē de reliquiis vnus tantummodo potuit inueniri qui diceret meis diebus in despectu meo cum summa audacia non solum faciebat, sed etiam frequentabat. Ex quibus omnibus inuenio quia honor episcopatus totus foras in ostēsione est, nō in mente. Et quidem ago omnipotēti deo gratias, quia eo tempore quo ad me hoc peruenit, quod ad aures decessorum meorum nunquā peruenerat, Lōgobardi inter me & Rauennatem ciuitatem positi fuerūt. Nam ostendere forsitan hominibus habui, quantum scio esse districtus. Ne autē credas quia ego Ecclesiā tuā in aliquo grauari aut minui volo, recordare inter missarū Romanorū solennia vbi Rauēnas diaconus stabat, & require vbi hodie stat: & cognosces quia Rauennatem ecclesiam honorare desidero. Sed vt quicunque quodlibet ex superbia arripiat, hoc ego tolerare non possum: tamen hac de re iam diacono Constantinopolim scripsi, vt per omnes qui se etiam tricenos & quadragenos episcopos habent, requirere debeat sicubi iste vsus est, vt in litaniis cū palliis ambulēt. Absit vt per me honor Rauēnatis Ecclesiæ in aliquo minuatur. Hæc ergo omnia quæ superius dixi, frater charissime recogita: diem tuæ vocationis attende: quas rationes de sarcina episcopatus redditurus es, considera. Emenda illos mores notarij: vide quid in lingua, quid in actu episcopū deceat. Esto totus purus fratribus tuis. Non aliud loquaris, aliud in corde habeas: nec appetas vltrà videri quàm es, vt possis vltra esse quam videris.

V. Hæc quia Ioannes emendare superbiæ fastu despexit, eodē anno iuxta quod Gregorius ei prædixerat, diem suæ vocationis dum non attēdit incurrit: & antè tumidus crepuit, quam meruisset amictu pallij satu rari. Cuius rei gratia Gregorius visitationem Rauēnatis Ecclesiæ Seuero Ficulino episcopo secundū cōsuetudinem priscam committens, Mirinianum monachum familiarem suum Rauennatibus episcopum consecrauit: cui & pallium dirigit, scribēs: Apostolicæ sedis beneuolentia, & antiquæ consuetudinis ordine prouocati, fraternitati tuæ quam in Rauennati Ecclesia gubernationis constat suscepisse officium, pallij vsum præuidimus cōcedendū: quo nō aliter vti te me mineris, nisi in propria tuæ ciuitatis Ecclesia, dimissis iā filiis Ecclesiæ procedēs à salutatorio ad sacra missarū solēnia celebranda. Peractis verò missis id in salutatorio rursum curabis deponere. Extra ecclesiā vero non aliter illo tibi, nisi quater in anno in litaniis quas ad decessorem tuum Ioannem expressimus, vti permittimus.

VI. Sed Marinianus clericorū suorū suggestionibº delinitus, tam per Andreā virum magnificū quam per quoscūque poterat, restitui suæ Ecclesiæ vsum pallij flagitabat. Quapropter Gregorius Castorio Chartulario inter cætera scribit dicēs. Tua experiētia nullius personam, nullius verba consideret: solum dei timorem & rectitudinem ante oculos habeat: & seniores personas, eiusdē Ecclesiæ archidiaconū, quē non suspicor pro alterius honore peierare, & alios antiquiores qui in sacris ordinibus ante Ioānis episcopi tēpora fuerāt, requirat, vel si qui maturiores sunt extra sacros ordines: & veniant ante corpus sancti Apollinaris: & tacto eius sepulchro iurēt quæ cōsuetudo ante Ioānis episcopi tēpora fuerit: quia sicut scis, idem vir multū præsumptor extitit, & multa sibi per superbiā conabatur arrogare: & quicquid à fidelioribus viris & grauibus iuratū fuerit, secundū indiculū qui subter annexus est, hoc volumus in eadē Ecclesia cōseruari. Sed vide ne negligēter agas, ne quis fidē aut deuotionē tuā in hac causa corrūpat. Zelū enim tuū scio. Age sollicitè, ita tamen, vt prædicta Ecclesia contra iustitiā nō grauetur: sed vsus qui ante Ioānis episcopi tempora extitit, ei cōseruetur. Personas autem non duas, vel tres ad satisfaciēdū tibi, sed quātas antiquiores & grauiores inueneris require: vt neq; quod vsus fuit antiquitus eiusdē ecclesiæ denegemus, neque quod nouo ausu appetitū est, cōcedamus. Sed omnia age blandè & dulciter, vt & actio tua districta sit, & lingua mitis. Iuro ego. N. per patrē & filiū & spiritum sanctū inseparabilis diuinæ potentiæ trinitatē, & hoc corpus beati Apollinaris martyris, me pro nullius fauore personæ, neque cōmodo aliquo interueniente testari: sed hoc scio & per memetipsum cognoui, quia ante tempora Ioannis quondam episcopi Rauennas episcopus præsente apocrisario sedis Apostolicæ illo atque illo, illis & illis diebus consuetudinem vtendi pallio habuit: & non cognoui quia hoc latenter vel absente apocrisario vsurpasset.

VII. Hoc Gregorius per indictionem quartamdecimā iusiurandum præceperat. Quod quia, sicut rei exitus manifestat, deficientibus testimoniis per tres continuos annos infectum remāserat: iterum Marinianus suorum suggestione compulsus, vsum pallij quem ex consuetudine sicut cognouerat vindicare non poterat, importunitate precum se posse recipere confidebat. Quapropter Gregorius in eadē sententia permanēs eidem chartulario per indictionem secundā scribit dicens: Dū Florentinus Rauennatis Ecclesiæ diaconus apud nos pro reuerētissimo fratre & coepiscopo nostro Mariniano de vsu pallij ageret, requisitus à nobis quæ esset antiqua consuetudo, respondit quòd in omnibus litaniis pallio Rauennas episcopus vtere tur. Quod ita non esse, & ab aliis didicimus, & ex epistolis Ioannis quondam episcopi, quas ei ostendi fecimus, euidenter apparuit: sed hoc adseruit quod dicere iussus est. Nam tempore quo à te idem Ioannes quondam episcopus est inhibitus ne pallio inordinatè ac temerè vti præsumeret, scripsit nobis hanc fuisse priscā consuetudinē, vt ciuitatis ipsius episcopus pallio in litaniis solennibus vteretur, quarum tibi litera-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum exemplaria pro tua informatione trãsmiſimus. Adeodatus verò prædictæ eccleſiæ diaconus dum apud nos tempore quo hic fuit, ſimiliter de eiuſdẽ vſu pallij agere enixius ſtuderet, volentes cognoſcere veritatem, eum ſimiliter quæ eſſet conſuetudo curauimus requirendum. Qui vti credi ſibimet ſuaderet, atque à nobis valeret quod petebat exigere, ſub iureiurando teſtatus eſt antiquam conſuetudinem fuiſſe, vt in quatuor aut quinque ſolennibus litaniis pallio ciuitatis ſuæ epiſcopus vteretur. Experientia ergo tua diligẽter inuigilet, & cũ omni ſollicitudine quot litaniæ ſolennes ab antiquitate fuerint requirat: nec eas ſolennes nominãdo requirere ſtudeat, ſed maiores: vt per hoc quod nobis præfatus Adeodatus diaconus teſtatus eſt, & prædicti Ioãnis epiſcopi fatetur epiſtola, dum cõſtiterit quãtæ litaniæ ſolẽnes fuerint, quotiens indui ſolebat in litaniis pallio cognoſcẽtes, libentiſsime cõcedamus. Sed hoc non ab illis perquirat, qui ab eccleſiaſticis exhibentur: ſed ab aliis quos ſine fauore partis ſuæ eſſe cognouerit: & quæque ſollicita indagatione reperierit, nobis ſubtiliter indicet: vt veritate ſicut dixim⁹ cognita: fratris & coepiſcopi noſtri reuerẽtiſsimi Mariniani animos releuemus. At quia priſca conſuetudo à noſtratibus ſubtiliter inquiſita, à Rauẽnatibus probari nullo modo potuit: Gregorium in ſua ſententia permanſiſſe proculdubio illud oſtendit, quod neque ob hoc (quãtũ ex apicibus eius dinoſcitur) à quodam ſollicitatus extitit, neque à ſemetipſo commotus vlterius omnino reſcripſit.

VIII. Non ſolùm in magnis rebus Gregorius ſollicitudinis ſuæ oculos conuertebat, verùm etiam ne impune præſumerẽtur quandoq; maiora, hoc in rebus minimis curioſiſsime præcauebat. Vnde Ioanni Syracuſano epiſcopo ſcribit dicẽs: Eccleſiaſtici vigoris ordo confunditur, ſi aut temere illicita præſumãtur, aut impune non conceſſa tentẽtur. Peruenit itaque ad nos, diaconos Eccleſiæ Catanenſis calceatos cãpagis procedere præſumpſiſſe. Quod quia nulli hactenus per totã Siciliam licuit, niſi ſolis tãtummodo diaconibus Eccleſiæ Miſenẽſis, quib⁹ olim à prædeceſſoribus noſtris nõ dubitatur eſſe cõceſſum: bene recolitis. Quia ergo tantæ temeritatis auſus non eſt leuiter attendẽdus, cum omni hoc fraternitas veſtra ſubtilitate perquirat: & ſi ita ſicut ad nos peruenit inuenerit: vtrum à ſe vel alicuius auctoritate hoc præſumpſerit, nobis ſubtiliter innoteſcat: vt cognita veritate quid fieri debeat diſponamus. Nam ſi negligẽter ea quæ malè vſurpantur omittimus, exceſſus viam aliis aperimus.

IX. Interea Natali epiſcopo defuncto cum Dalmatinorum generalitas Honoratum archidiaconum, quẽ ipſe ex presbytero in diaconũ conuerterat, ſibi præficiendũ concorditer elegiſſent, eorúmque decretũ põtifex approbaſſet, factione Malchi epiſcopi rectoris apoſtolici patrimonij, manúq; militari Maximus multis criminibus inuolutus epiſcopatum Salonitanæ ciuitatis inuaſit. Quod Gregorius audiens, Dalmatinis & Iadertinis epiſcopis ne illi manus imponerent, ſub magna interminatione prohibuit. At verò Maximus qui epiſcopatus ſedem contra canones inuaſerat, etiá ſacerdotium contra deum per ſimoniacam hæreſim ab epiſcopis duntaxat excommunicatis corruptis nõ timuit promereri, fauente ſibi occaſione temporis ex cupiditate ſimul inſolentiáque auguſti, quem diſpergendo facultates in vaſe Eccleſiæ adeò defenſorẽ ſcelerum ſuorum effecit, vt à Gregorio non ſolum frequẽter poſtularet, quatenus indiſcuſſam Maximi promotionem relinqueret, verũ etiam Romam ſatisfacturum pro ſimoniaca hæreſi aliiſque criminibus venientem cum honore ſuſciperet.

X. Gregorius verò faciem nullius contra veritatẽ cuſtodiens, tam ipſum Maximum primo à miſſarum ſolenniis, poſt à communione corporis & ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti, quouſque ſuam præſentiam exhiberet, priuabit. Maximus autem imperialibus militiis fultus, poſt excommunicationem & miſſas eecinit, & ſacramenta ſatis indignus accepit. Quapropter Conſtãtinæ Auguſtæ poſt multa alia ſcribit, dicẽs: Salonitanæ ciuitatis epiſcopus me ac reſponſale meo neſciente ordinatus eſt: & facta res eſt quæ ſub nullis anterioribus principibus euẽnit. Quod ego audiẽs, ad eundẽ præuaricatorem, qui inordinatè ordinatus eſt, protinus miſi: vt omnino miſſarum ſolennia celebrare nullo modo præſumeret, niſi prius à ſereniſsimis dominis cognoſcerẽ ſi hoc fieri ipſi iuſſiſſent. Quod ei ſub excommunicationis interpoſitione mãdaui: & cõtẽpto me atq; deſpecto in audacia quorundã ſecularium hominum, quibus denudata ſua Eccleſia, præmia multa præbere dicitur, nunc vſque miſſas facere præſumit, atque ad me venire ſecũdum iuſſionẽ dominorum noluit. Ego autẽ præceptioni pietatis eius obediens, eidem Maximo qui me neſciẽte ordinatus eſt, hoc quod in ordinatione ſua me, vel reſponſalem prætermittere præſũpſit, ita ex corde laxaui, ac ſi me auctore fuerit ordinatus. Alia verò peruerſa illius, ſcilicet mala corporalia quæ cognoui, vel quia cum pecuniis eſt electus, vel quòd excommunicatus miſſas facere præſumſit: propter deum irrequiſita præterire non poſſum: ſed opto, & dominum deprecor quatenus nihil de eo de his quæ dicta ſunt valeat inueniri, & ſine periculo animæ meæ cauſa ipſius terminetur: prius tamẽ quàm hæc cognoſcãtur, ſereniſsimus dominus diſcurrẽte iuſſione præcepit vt eum veniẽtem cũ honore ſuſcipiam. Et valde graue eſt vt vir de quo tanta & talia nuntiantur, cum ante requiri & diſcuti debeat, honoretur. Et ſi epiſcoporum cauſæ mihi cõmiſſorum apud piiſsimos dominos aliorum patrocinio diſponantur, infelix ego in Eccleſia iſta quid facio? Sed vt epiſcopi mei me deſpiciant, & contra me refugium ad ſeculares iudices habeant omnipotenti deo gratias ago: peccatis meis deputo. hoc tamẽ breuiter ſuggero, quia aliquantulum expecto: & ſi ad me venire diu diſtulerit, exercere in eo diſtrictionem canonicam nullo modo ceſſabo. In omnipotente autẽ deo cõfido, quia longa piiſsimis dominis vita tribuetur, & nos ſub manu veſtra non ſecundum peccata noſtra, ſed ſecundum gratiæ ſuæ dona diſponat.

XI. Hæc Gregorius diſſimulatrici auguſtæ. Cæterũ eodem Maximo in ſua præſumptione manente, conſecratores atque omnes Dalmatinos & Iadertinos epiſcopos ab eius communione ſub excommunione diſiunxit: adeò vt ne nomẽ quidem Maximi inter ſacra miſſarum ſolennia memorarent. Quo facto ita omnes cõſternati ſunt animo, vt ſub pœnitentiæ ſatisfactione relicto Maximo veniam poſtularent. Vnde miſericordiſsimus pontifex Sabiniano Iadertino epiſcopo ſcribẽs, Sicut, inquit, perſeueranti culpæ debetur iure vindicta, ita reſipiſcentibus eſt venia concedenda. Nam vt res illa contra ſe merito iracundiam excitare: ſic hæc in ſua prorſus dilectione ſolet cõcordiam propagare. Et ideo quia fraternitatem tuam à conſortio

conſortio & cõmunione Maximi vbi te prius neglectus impulerat, in tantum poſtea grauitas ſacerdotis ad animum reducta ſuſpẽdit, vt eius ſola nullatenus pateretis eſſe ſegregatione cõtentus, niſi & in monaſterij te clauſtra recipiens, dudum commiſſa defleres: eapropter in noſtra te gratia à cõmunione receptũ eſſe non dubites. Nam quantum nos prius culpa tuæ charitatis offenderat, tantum pœnitentia mitigauit.

XII. Itaque Maximus cernens tandem aliquando durũ eſſe contra ſtimulum calcitrare, relictis imperialibus adminiculis per Gallinicum exarchum ſatis humiliter concedi ſibi pœnitentiam ſimúlque veniã à Gregorio poſtulauit. Quem ipſe Romam fatigari nolẽs, cauſam eius diſcutiendam Rauennæ commiſit Conſtantino Mediolanenſi epiſcopo ſcribens: Maximus, inquit, Salonitanæ Eccleſiæ pręuaricator, poſtquã per poteſtates maiores ſeculi obtinere nil valuit, ad minoresſeſe cõtulit: nobiſq; tam nimietate precũ quàm atteſtatione bonorũ operum prævalere contẽdit. Ex qua re inhumanũ credidi, ſi is qui ſe quaſi multum timere me dicit, in aliquo me temperatiorem minimè inuenire potuiſſet: & ideo decreui vt reuerẽtiſsimus frater & coepiſcopus noſter Marinianus eius cauſam debeat in Rauennati vrbe cognoſcere. Si autem perſona eius ſuſpecta forſitã habebitur, volumus vt veſtra fraternitas, ſi ei laborioſum non eſt, ad eandẽ ciuitatem fatigare ſe debeat, & cum prædicto fratre in eodem iudicio pariter ſedere. Quicquid autẽ veſtræ vtrorũque ſanctitati placuerit, ſcitote mihi modis omnibus placiturũ: & veſtrũ ego iudiciũ meũ deputo.

XIII. Inter hæc prævaricator Maximus anno ſeptimo excommunicationis ſuæ poſt caſtigationes & flagella Gregorij ad cor reuertens, Rauennam petiit, & iactauit ſe tenſus intra ciuitatem in media ſilice, clamans & dicẽs: Peccaui Deo, & beatiſsimo papæ Gregorio. Et agente eo pœnitentiam tribus horis, cucurrit Gallinicus exarchus & Caſtorius chartularius Eccleſiæ Romanæ cum Mariniano epiſcopo, & eleuauerunt eum de ſilice: qui etiam cœpit ampliorem pœnitentiam coram eis agere. Quod Gregorius vt audiuit, ad miſericordiam protinus rediit, Mariniano epiſcopo inter cætera ſcribens: Qualis de cauſa Maximi fraternitatis veſtræ volũtas ſit, ac magis petitio, præſentium latore Caſtorio chartulario noſtro renuntiante cognouimus. Ideóque ſi idẽ Maximus corã vobis & prædicto chartulario noſtro de ſimoniaca hæreſi præſtito ſe ſacramẽto purgauerit, atque de aliis ante corpus ſancti Apollinaris tantummodo requiſitus liberum ſe eſſe reſponderit: cauſam ipſius fraternitati veſtræ de eo quòd excommunicatus miſſarum ſolẽnia agere præſumpſit, iudicio committimus qua debeat pœnitentia talis culpa purgari. Et ideo quicquid vobis ſecũdum deũ placet, ſecuri diſponite: nec aliquid de nobis dubium habeatis. Nã quicquid à vobis hac de cauſa fuerit ordinatum, nos & gratè ſuſcipimus, & libenter admittimus. Hortamur tamẽ vt debeatis eſſe ſolliciti, & ita quæ fienda conſpicitis, tẽperetis, quatenus & illi (ſi ita videbitur) communionem præſtetis, & vigoris eccleſiaſtici genium congrua vt oportet diſpenſatione ſeruetis. Supraſcriptum vero portitorem in præſenti, quid vobis eum eo ſit agendum inſtruximus: à quo cuncta ſubtiliter addiſcentes, ſic vos in omnibus exhibete, vt in veſtra ſollicitudine noſtram fuiſſe præſentiam ſentiamus.

XIIII. Itẽ Caſtorio notario & chartulario Rauennæ, quãto tibi credi à nobis, & neceſſarias vides cauſas iniũgi, tanto te magis ſtrenuum debes, & ſollicitum exhibere. Proinde ſi Maximus Salonitanus præſtito ſacramento firmauerit ſe ſimoniaca hæreſi non teneri, atque de aliis ante corpus ſancti Apollinaris tantũmodo requiſitus innoxium ſe eſſe reſponderit, & de inobedientia ſua pœnitentiam ſicut deputauimus egerit: volumus vt ad conſolandum illum epiſtolam quã ad eum ſcripſimus, vbi ei & gratiam noſtram & communionem nos reddidiſſe ſignauimus, experiẽtia tua dare debeat: quia ſicut in contumacia perſiſtentibus ſeueros eſſe nos conuenit, ſic iterum humiliatis & pœnitentibus negare locum veniæ non debemus.

XV. Cumque Maximus penes corpus beati Apollinaris ſecundum iuſſum Gregorij de cunctis humiliter ſatisfeciſſet, Caſtorius chartularius conſolatoriam ei epiſtolam præbuit, verbis Gregorij adſerentem, Quanuis culpabilibus ordinationis tuæ primordiis grauem aliam per inobedientiam culpã addideris: nos tamen ſedis Apoſtolicæ auctoritatem eo quo decuit moderamine temperantes, nũquam cõtra te vſque ad hoc quod cauſa poſcebat exarſimus: ſed vt longius ſe ingratitudo noſtra, quam tu tibi excitaſti, produceret, credita nos ſollicitudo vehemẽter angebat: ne quædam illicita quæ de te audieramus, negligenter omittere videremur. Quæ ſi bene cõſideres, ipſe te ſatisfacere differendo firmabas: atq; ex hoc aduerſum te zelum noſtrum acrius incitabas. At vbi ſalubri tandem conſilio vſus, iugo obediẽtiæ humiliter ſubmiſiſti, & dilectio tua pœnitentiam agens, digna ſe (vt deputauimus) ſatisfactione purgauit, redditam tibi gratiã fraternæ charitatis intellige: atque in noſtro te receptum conſortio gratulare: quia ſicut perſeuerãtibus in culpa diſtrictos, ita reſipiſcẽtibus nos benignos decet eſſe ad veniam. Poſtquã ergo fraternitas tua apoſtolicæ ſedis communionem ſe reparaſſe cognoſcit, perſonam ad nos tranſmittat quæ palliũ tibi deferendum ex more percipiat. Nam quemadmodum illicita perpetrari non patimur: ſic ea quæ ſunt cõſuetudinis, non negamus. Licet autem ad hæc concedẽda diſpenſatio nos loci noſtri vocauerit, multum tamen à nobis petitio dulciſsimi atque excellẽtiſsimi filij noſtri domini Gallinici exarchi vt temperantius erga te ageremus exegit: cuius chariſsimam miſericordiã ac voluntatẽ, nec pertulimus, nec potuimus contriſtari.

XVI. Præterea cupidiſsimus ac tenaciſsimis imperator, qui conſuetudinibus antiquiſsimis dationes, legionum quoque milites frequentiſsimè (ſicuti Romanorum narrat hiſtoria) defraudabat, cernens Gregoriũ contra omnes mũdi ſtrepitus auguſtalibus defenſionibus (quarum ſuffragio ad arcem pontificatus hunc ſe prouexiſſe iactabat) penitus non egere, imò canonicis auctoritatibus ſanctitatis ac prudentiæ ſuæ virtutibus Chriſto propitio cunctis alta ſapiẽtibus prævalere: ad odium detractionémque famæ illius magis magiſque conuerſus eſt, liberalitatem pontificis, quia famelicis militibus tã eccleſiaſtica quàm publica frumenta diuiſerat, ſubdolis adſertionibus reprehendẽs. Cui Gregorius, vtpote qui prouectionem ſuam diuino iudicio in cuius nimirum manu corda regum cõſiſtentia, quocunque voluerit inclinantur, non caducis humanis fauoribus deputabat, voce libera contradicens, his eum reſpõſionibus fregit, deturpauit, atq; nonnulla de futuro dei iudicio differendo deterruit. In ſereniſsimis, inquit, iuſsionibus ſuis dominorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

pietas dum me de quibusdã redarguere studuit, parcẽdo mihi minimè pepercit. Nam in eis vrbanæ simplicitatis vocabulo me fatuum appellat. In scriptura etenim sacra cũ in bona intelligentia simplicitas ponitur, vigilanter sæpe prudentiæ aut rectitudini sociatur. Vnde etiã de beato Iob scriptum est, Erat vir simplex & rectus. Et beatus Paulus apostolus admonet dicens: Estote simplices in malo, & prudentes in bono. Et per semetipsam veritas in euangelio admonet dicens: Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut colũbæ. esse valde inutile indicans, si aut simplicitati prudentia, aut prudentiæ simplicitas desit. Vt ergo seruos suos ad cuncta eruditos efficeret, esse eos & simplices sicut columbas, & prudentes vt serpentes esse voluit: quatenus in eis & columbæ simplicitatem, serpẽtis astutia, & serpẽtis astutiã colũbæ simplicitas temperaret. Ego igitur qui in serenissimis dominorũ iussionib⁹ ab Arnulfi astutia deceptus, nõ adiũcta prudentia simplex denuntior: constat procul dubio quia fatuus appellor. Quod ita esse ego quoq; ipse confiteor. Nam si hoc vestra pietas tacet, causæ clamant. Ego enim si fatuus non fuissem, ad ista toleranda quæ inter Lõgobardorum gladios hoc in loco patior, minime venissem. In ea autem re quam de Arnulfo perhibui, quia toto corde venire ad rempublicam paratus fuit, dum mihi non creditur, etiam mentitus esse reprehendor. Sed & si sacerdos non sum, scio grauem esse hanc iniuriam sacerdoti, veritati seruiens, fallax credatur. Et dudum noui, quia Nordulfo plus est creditũ, quàm mihi. Leoni amplius quàm mihi. Et nunc eis qui esse ad medium videntur, plusquam meis adsertionibus credulitas impenditur. Et quidem si terræ meæ captiuitas per cotidiana momẽta non excresceret, de despectione mea atque irrisione lætus tacerem. Sed hoc me vehementer affligit, quia vnde ego crimen falsitatis tolero, inde Italia cotidie ducitur sub Longobardorũ iugo captiua: dúmque meis suggestionibus in nullo creditur, vires hostium immaniter excrescunt. Hoc tamẽ piissimo domino suggero, vt de me mala omnia quælibet existimet: de vtilitate verò reipublicæ, & causa ereptionis Italiæ non quibuslibet facilè pias aures præbeat, sed plus rebus quã verbis credat. Sacerdotibus autem nõ extrema potestate dominus noster citius indignetur, sed excellenti consideratione propter eum cuius serui sunt, eis ita dominetur, vt etiam debitam reuerentiam impendat. Nam in diuinis eloquiis sacerdotes aliquando dij, aliquando angeli vocantur. Et per Moysen de eo qui ad iuramentum deducendus est, dicitur: Applica illum ad deos: videlicet ad sacerdotes. Et rursum scriptum est: Diis non detrahes, scilicet sacerdotibus. Et propheta ait: Labia sacerdotis custodiunt scientiam: & legem requirent ex ore eius: quia angelus domini exercituum est. Quid ergo mirum si illos vestra pietas dignetur honorare, quibus in suo eloquio honorem tribuens eos aut angelos, aut deos ipse etiam appellat Deus? Ecclesiastica quoque testatur historia, quia cũ piæ memoriæ Constantino principi scripto oblatæ accusationes contra episcopos fuissent: libellos quidem accusationis accepit: & eosdem qui accusati fuerant episcopos conuocans, in eorum conspectu libellos quos acceperat incendit, dicens: Vos dij estis, à vero deo constituti. Ite, & inter vos causas vestras disponite: quia dignum non est vt nos iudicemus deos. In qua sententia pie domine sibi magis ex humilitate, quàm illis aliquid præstitit ex reuerentia impensa. Ante eum quoque pagani in Re publica principes fuerunt, qui verum Deum nescientes, deos ligneos & lapideos colebant: & tamen eorũ sacerdotibus honorem maximum tribuebant. Quid igitur mirum si Christianus imperator veri dei sacerdotes dignetur honorare, dum pagani (vt prædixi) principes honorem impendere sacerdotibus nouerunt qui diis ligneis & lapideis seruiebant? Hæc ego pietati dominorum non pro me, sed pro cunctis sacerdotibus suggero. Ego enim peccator homo sum: & quia omnipotenti Deo incessanter cotidie delinquo, aliquod mihi apud tremendum examen illius esse remediũ suspicor, si incessantibus cotidie plagis ferior. Et credo quia eundem omnipotentem Deum tanto vobis amplius placatis, quanto ei me male seruientem districtè affligitis. Multas enim plagas acceperam: & superuenientibus dominorum iussionibus inueni consolationem quam non sperabam. Si possum, has celeriter plagas enumero. Primò quòd mihi pax subducta est quam cum Longobardis in Tuscia positis sine vllo reipublicæ dispendio fecerã. Deinde corrupta pace de Romana ciuitate milites ablati sunt. Et quidem alij ab hostibus occisi, alij verò Narniis & Perusiæ positi: vt & Perusia teneretur, Roma relicta est. Post hæc plaga grauior fuit aduentus Agilulfi, ita vt oculis meis cernerem Romanos more canum in collis funibus ligatos, qui ad Franciam ducebantur venales. Et quia nos qui intra ciuitatem fuimus, deo protegente manus eius euasimus: quæsitum est vnde culpabiles esse videremur: videlicet cur frumẽta defuerint, quæ in hac vrbe diu multa seruari nullatenus possunt, sicut in alia suggestione plenius indicaui. Et quidem de memetipso in nullo turbatus sum: quia teste conscientia fateor, aduersa quælibet pati paratus sum, dummodo hæc omnia cum salute dunta xat animæ meæ euadam. Sed de gloriosis viris Gregorio præfecto, & Castorio magistro militum non mediocriter sum afflictus: qui & omnia quæ potuerũt fieri, nullo modo facere neglexerunt, & labores vigiliarum & custodiæ ciuitatis in obsidione eadem vehementissimos pertulerunt: & post hæc omnia graui dominorum indignatione percussi sunt. De quibus patenter intelligo, quia eos nõ sua acta, sed mea persona grauat, cum quo quia pariter in tribulatione laborauerant, post laborẽ pariter tribulãtur. Quod autem dominorum pietas illud mihi pauendum & terribile omnipotentis Dei iudicium intentat, rogat per eundem omnipotentem dominũ, ne hoc vlterius faciat: nã adhuc nescimus quis ibi qualis sit: Quòd Paulus egregius prædicator dicit: Nolite iudicare ante tẽpus, donec veniat dominus, qui & illuminabit abscõdita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Hoc tamen breuiter dico, quoniam peccator & indignus plus de venientis Iesu misericordia quam de vestræ pietatis iustitia præsumo. Et sunt multa quæ de iudicio illius homines ignorãt: quia fortasse quæ vos laudatis, ille reprehendet: & quæ vos reprehenditis, ille laudabit. Inter ergo omnia incerta ad solas lachrymas redeo, petens vt idem omnipotẽs deus piissimũ dominum nostrum, & sua hic manu regat, & in illo terribili iudicio liberũ ab omnibus delictis inueniat: & me ita placere, sine cessatione omnibus faciat, vt æternam eius gratiam non offendam.

Denique Mauricius imperator libertatem vocis tãti pontificis, reprehensionisque constantiam admiratus, quia de futuro dei iudicio se terruerat, ad exercẽdam in eum tyrãnidem prodire nitebatur, cum protinus eodem anno vir quidam monachicis indutus vestimẽtis diuina quadam virtute commotus dextera spatham cepit, quam videlicet à foro vsque ad æneam statuam gladiatoris nudam circumferens, imperatorem gladio cũctis moriturum prædixit. Quod Mauricius vt audiuit, à tyrannide Gregorio inferenda semet continuit, & iudicium diuinum quod ei minatus fuerat, citò se subiturum tanto magis timuit, quanto Gregorium credidit non posse mentiri. XVII.

XVIII. Mox itaque scripto preces compositas tam eidem quàm cunctis patriarchis episcopis, & monachis ciuitatũ siue solitudinum pecunias multas, cereos & thymiamata destinauit, hoc potissimum deprecãs, vt domino supplicarẽt quatenus in hoc seculo merita suorum malorum reciperet: tantùm vt à futuris cruciatibus redimi meruisset. Cúmq; hoc & ipse vehemẽtius per multa tẽpora cum lachrymis postulasset, quadam nocte dormiens vidit apud æneam palatij portam se corã multo populo ænææ statuæ saluatoris adsistere. Tunc vox terribilis facta est ex ipso incarnati verbi charactere dicens: Date Mauritium. Et capiẽtes eum iudiciorum ministri posuerunt iuxta purpureum vmbiculum qui illic erat. Cui eadem vox characteris ait: Vbi vis reddam tibi mala quæ in hoc seculo perpetrasti? Ille respõdit: Amator hominum domine, & iudex iuste, hic potius ea mihi, & non in seculo futuro retribue. Statim diuina vox iussit tradi Mauricium & Constãtiam vxorẽ eius cum filiis & filiabus omniq; cognatione ipsius Phocæ militi. Euigilans ergo Mauritius misit Parrochenum, & vocauit ad se Philippicum generum suum, quem dudum suspicatus fuerat imperiũ sibi velle subripere. At ille ꝑ suspicione se perdẽdum coniiciens, aduocatæ Gordiæ vxori suæ tanquam non se reuisuræ vltimum vale dixit: sacramẽtóque communionis accepto, ad palatium venit: cubiculum imperatoris ingrediẽs, ad pedes eius procidit. Cui imperator adsurgens ad pedes eius nihilominus corruit, dicẽs: Ignosce, deprecor, mihi: quia nũc profectò diuina reuelatione doctus cognoui, quòd nihil in me vnde suspicabar commiseris. Sed si quem in agminibus nostris cognoscis qui Phocas soleat vocari, dicito mihi. Et Philippicus diu apud se recogitãs ait: Vnum Phocam cognosco, qui nuper procurator ab exercitu nuncupatus contradicebat tuo imperio. Cum verò Mauritius de qualitate ipsius inquireret, Philippicus ait: Est quidẽ iuuenis, & temerarius: at timidus. Et Mauritius, Si timidus, inquit, ꝑfectò & homicida. Dúmque super huiusmodi titubaret, in crastinum Magistrianus ab eremitis quibus imperatoris preces portauerat rediens, responsum retulit dicens: Deus recepta pœnitentia tua saluabit animam tuam: & cum sanctis te cum tota domo tua constituet: ab imperio verò cum ignominia & discrimine decides.

XIX. Quibus auditis Mauritius deum glorificans pœnitentiam tenuit: sed à cupiditatis auaritia vsque adeò non recessit, vt exercitus in periculosis locis hyemaret, & transito Danubio victus sibi de Sclauorum regione periclitabundè quæreret: ne videlicet alimẽta publica manducarent: quod eum Petro prætori feralibus literis ſmmineret, ille taxiarchis vocatis ait: Nimis mihi videntur grauia imperatoris præcepta, Romanos in aliena terra hyeme iubentia. Nam illi non obedire, sæuum est: & rursus obedire, sæuissimum. Nullum bonum parit auaritia: quia mater omniũ malorũ consistit: quia imperator languens, horum maximorum malorum causa Romanis efficitur. Exercitus itaque hoc per taxiarchas audito, ad seditionem conuertitur: exaltatúmque super clypeum Phocam centurionem exarchum acclamauerunt: fugatóque prætore Theodosio filio imperatoris, & Germano socero eius, dirigunt vt alter eorum sibi imperare studeret. Illi nullo modo consenserunt, imò hoc Mauritio retulerunt. At ille germanũ perdere voluit, qui quoniam in Ecclesiam fugerat, filium tanquam proditorem sui consilij flagellauit: multósque hũc ab eadem Ecclesia extrahendum transmittens, nunquam permittitur, imò multis conuitiis à populo laceratus Marcionista hæreticus appellatur, & commoto intra Constãtinopolim graui tumultu, Mauricius dissimulato habitu cum vxore & filiis nocte dromonem cõscendit: & fugiens apud sanctum Antononem venit. At vero Phocas cum exercitu in Septimum veniens imperator efficitur, à quo Mauricius cum vxore, filiis & filiabus penes Chalcedoniã iussus quemadmodũ sibi denuntiatum fuerat, decollatur. Et quia oratio Gregorij qua illum petierat in terribili Dei iudicio liberum ab omnibus delictis inueniri, vacua esse nõ poterat: idem Mauricius id recepit quod meruit. & in cunctis suis incommodis deum benedicens, à sempiterno supplicio meruit liberari. XX.

Igitur septimo Calendarum Maiarum indictione sexta imago Phocæ & Leõtiæ augustorum cum eorũdem fauoralibus literis Romam delata est. Et post quam à clero & senatu acclamatum est eis in basilica Iulij, iussu Gregorij in oratorio sancti Cæsarij Lateranensi palatio constituto reponitur. Qui etiam Phocæ imperatori ita rescripsit: Gloria in excelsis deo, qui iuxta quod scriptum est, mutat tempora, & transfert regna: & qui hoc cũctis innotuit, quod per prophetã suum loqui dignatus est dicens, Quia dominatur excelsus in regno hominum: & cui voluerit, ipse dat illud. In omnipotentis quippe dei incomprehẽsibili dispositione alterna vitæ mortalis moderamina consistunt: & aliquando cum multorum peccata ferienda sunt, vnus erigitur, per cuius duritiã tribulationis iugo subiectorum colla deprimantur. Quod nos in nostra diutius tribulatione probauimus. Aliquãdo verò cum misericors deus mœrentia multorum corda sua decernit consolatione refouere, vnũ ad regiminis culmen prouehit, & per eius misericordiæ viscera in cunctorum mentibus exultationis suæ gratiam infundit. De qua exultationis abundãtia irroborari nos citius credidimus, qui benignitatem vestræ pietatis ad imperiale fastigiũ peruenisse gaudemus. Lætentur cœli, & exultet terra: & de benignis vestris actib⁹ vniuersæ reipublicæ populus nunc vsq; vehemẽter afflictus hilarescat. Cõprimantur iugo dominationis vestræ superbæ mentes hostium: releuẽtur vestra misericordia contriti ac depressi animi subiectorum. Virtus cœlestis gratiæ inimicis vos terribiles faciat, pietas subditis benignos. Quiescat felicissimis temporibus vestris in vniuersa republica prolata sub causarum imagine præda pacis. Cessent testamẽtorum insidiæ: donationum gratiæ violenter exactæ. Redeat cũctis in rebus propriis secura possessio: vt sine timore habere se gaudeant, quæ non sunt ab eis fraudibus acquisita. Reformetur iam singulis sub iugo pij imperij libertas sua.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tas sua. Hoc nanque inter reges gentium, & reipublicæ imperatores distat, quod reges gentium, domini seruorum sunt: imperatores verò reipublicæ, domini liberorum.

XXI. Cum Phocas mandari sibi Romanæ sedis diaconũ cum magna humilitatis reuerẽtia postularet, Gregorius ita rescripsit: Conderare cum gaudijs & magnis actionibus gratiarum libet quantas omnipotẽti Deo laudes debem⁹, quòd remoto tristitiæ iugo, ad libertatis tempora sub imperiali binignitatis vestræ pietatate peruenimus. Nam quod permanere in palatio iuxta antiquam cõsuetudinẽ apostolicæ sedis diaconum vestra serenitas non inuenit, nõ hoc meæ negligentiæ, sed grauissimæ necessitatis fuit: quia dum ministri omnes huius Ecclesiæ tam contrita asperáque tempora cum formidine declinarent atq; refugerẽt, nulli eorum poterat imponi vt ad vrbem regiam in palatio permãsurus accederet. Sed postquam vestrã clementiã omnipotentis dei gratia disponẽte ad culmẽ imperij peruenisse cognouerũt, ipli quoque suadente lætitia ad vestra vestigia venire festinãt, qui illuc prius accedere valde timuerant. Sed quia eorum quidã ita senectute sunt debiles, vt laborẽ ferre vix possint, quidam verò ecclesiasticis curis vehementer implicãtur, & lator præsentium, qui primus omnium defensor fuit, bene mihi ex longa adsiduitate cõpertus est vita, fide ac moribus approbatus: hunc aptum vestræ pietatis vestigiis esse iudicaui. Vnde eũ auctore deo diaconum feci, & sub celeritate transmittere studui, qui cuncta quæ in his partibus aguntur, inuento oportuno tempore valeat clemẽtiæ vestræ suggerere. Cui rogo vt serenitas vestra pias aures inclinare dignetur: vt tãto nobis celerius valeat misereri, quanto afflictionem suam verius ex eius relatione cognouerit. Qualiter enim cotidianis gladiis, & quantis Lõgobardorum incursionibus ecce iam per triginta, & quinq; annorum longitudinem premimur, nullis explere suggestionis vocibus valemus. Sed in omnipotente deo cõfidimus, quia ea quæ cœpit cõsolationis suæ nobis bona perficiet: & qui suscitauit in republica pios dominos extinguet crudeles inimicos.

XXII. Item Leontiæ augustæ. Quæ lingua eloqui, qui animus cogitare sufficiat, quãtas de serenitate vestri imperij omnipotẽti deo gratias debemus, quòd tam dura longi temporis pondera ceruicibus nostris amota sunt, & imperialis culminis leue iugum rediit, quod libeat portare subiectis? Reddatur ergo creatori omdium ab hymnidicis angelorum choris gloria in cœlo: persoluatur ab hominibus gratiarũ actio in terra, quia vniuersa respublica quæ multa mœroris pertulit vulnera, iam nunc consolationis vestræ inuenit fomenta. Vnde nobis necesse est omnipotẽtis dei misericordiã enixius orare, vt cor vestræ pietatis sua semper dextera teneat, eiúsque cogitationes cœlestis gratiæ ope dispenset: quatenus tranquillitas vestra tanto rectius valeat sibi seruientes regere, quanto dominatori omnium nouerit verius deseruire. In amore catholicæ fidei faciat defensores suos, quos fecit ex benigno opere imperatores nostros. Infundat in vestris mentibus zelum simul & mansuetudinẽ: vt pio semper feruore valeatis, & quicquid in deo exceditur, non inultum relinquere: & si quid in vobis delinquitur, parcendo tolerare.

XXIII. His Gregorius laudibus, aut ideo nouos principes demulcebat, vt audientes quales esse debebant, fierẽt mitiores quã Mauritius fuerat: cuius tot crimimibus inuoluta tẽpora cognoscẽbãt: aut quia eos sibi suæq; Ecclesiæ deuotissimos cernens, non eos ad tyrãnidẽ ruituros esse putabat. Qui sicut quorumlibet vitia liberis vocibus arguebat, & cõtra canones priscásve cõsuetudines venire neminem permittebat: ita quæ cõsuetudinis fuerãt, nulli penitus denegabat. Nam mox vt episcopus apostolicæ sedis enituit, patriarchalibus sedibus suam synodicam destinauit, & postmodum Secundo seruo dei incluso inter cætera scribit dicẽs: Hinc est vt quotiẽs in quatuor præcipuis sedibus antistites ordinantur, synodales sibi epistolas vicissim mittant: in quibus se sanctam Chalcedonẽsem synodum cum aliis generalibus synodis custodire fateantur. Itẽ Anastasio presbytero de Isauria post multa. Fratri nostro Cyriaco Cõstantinopolitanæ ciuitatis antistiti, qui nuper in Ioannis reuerentissimi episcopi loco ordinatus est, nostra volumus scripta trãsmittere: sed quia nõ est consuetudo vt prius quã ad nos eius synodica deferatur, ei scribere debeam⁹: idcirco nunc distulimus, postea autem indicabimus. Quam videlicet consuetudinem sicut nostri quoque qui ante biennium ab Adriano liberalissimo papa in sancta octaua synodo præfuere, testantur: ita Oriẽtales præcipuè retinent vsque hactenus sedes, vt in suis diptychis nullius pontificis nomen describant, quousque synodicam ipsius suscipiant, & tam diu defunctũ põtificem inter viuentes annumerent, quandiu successor illius suas literas studuerit destinare.

XXIIII. Hinc est nimirum quòd Gregorius à cõsuetudine prisca non discrepans, Ioanni subdiacono rectori patrimonij Liguriæ scribit dicens. Quanto apostolica sedes deo auctore cunctis prælata constat ecclesiis, tãto inter multiplices curas & illa nos valde sollicitat, vbi ad consecrãdum antistitem, nostrum expectatur arbitrium. Defuncto igitur Laurentio Ecclesiæ Mediolanensis episcopo, sua nobis relatione clerus innotuit, in electione se filij nostri Constantij diaconi sui vnanimiter consensisse. Sed quoniam eadem nõ fuit subscripta relatio, ne quid quod ad cautelã pertinet omittamus, idcirco huius præcepti auctoritate suffultum Genuã te proficisci necesse est. Et quia illic multi Mediolanensium coacti Longobardorum barbarica feritate consistunt: eorum te volũtates oportet cõuocatis eis in commune perscrutari. Et si nulla eos diuersitas ab electionis vnitate disterminat, si quidem in prædicto filio nostro Constantio omnium voluntates atque consensus perdutare cognoscis, tunc eum à propriis episcopis (sicut antiquitatis mos exigit) cũ nostræ auctoritatis adsensu solatiante domino facias consecrari: quatenus huiusmodi seruata consuetudine, & apostolica sedes proprium vigorem retineat, & à seipsa concessa aliis sua iura non minuat. Sed cum post annos aliquot Cõstantius functus insigniter põtificio, dormisset in domino, clerus & plebs Mediolanensis Deusdedit diaconum eligentes, ab Agilulfo rege terreterentur quatenus illũ eligerent, quem Longobardorum barbaries voluisset. At illi decretũ suũ Gregorio dirigentes, consilium & licentiam petunt. Quibus ipse inter cætera sic rescripsit. Illud quod vobis ab Agilulfo indicastis scriptum, dilectionem vestram non moueat. Nam quòd nos vtilitati vestræ salubriter consulere velimus in homine qui non à catholicis, & maxime Longobardis eligitur, nulla præbebimus ratione cõsensum: quia vicarius sancti Ambrosij

brosij indignus euidenter ostenditur, si electus à talibus ordinatur, & post pauca. Vt igitur in ordinando Deusdedit diacone, qui à vobis electus est, nulla possit mora cõtingere, Pãtaleonem notarium nostrum transmisimus, qui eum (vt moris est) annitente cõfessus nostri auctoritate faciat consecrari.

XXV. Ab aduersis potestatibus prægrauatos fortissimus miles Christi Gregorius viriliter defẽdebat: iniustéq; deiectos nõ solùm inter depositos non habebat, verùm etiã pristinis gradibus auctoritatis suæ priuilegio reformabat. Nã Anastasiũ antiochenũ patriarchã, qui Ioãnem Cõstãtinopolitanum præsulẽ voce libera reprehẽdẽs, imperatoris Iustini iussu detrusus in exiliũ, ab ipsis Ioannis papæ tẽporibus vsque ad sui pontificatus tempora permanebat, mox vt summũ sacerdotium meruit, inter patriarchas eũ reputãs, scriptis talibus animauit. Præterea, inquit, sicuti patriarchis aliis paribus vestris, synodicam vobis epistolã direxi: quia apud me semper hoc estis, quod ex omnipotẽtis dei munere accepistis esse, nõ quod ex voluntate hominum putamini non esse. Item eidem in alia epistola post nonnulla scribens ait: Fraternitati tuæ indico, quia à serenissimis dominis quãtis valui precibus postulaui, vt vos honori proprio restitutos, ad sancti Petri apostolorũ principis limina venire, & quousque ita deo placuerit, hic mecum viuere concedat, quatenus dũ vos videre meruero, peregrinationis nostræ tædium de æterna patria inuicẽ loquẽdo releuemus. Denique studiosissimus pater Gregorius tãdiu penes Mauritiũ imperatorẽ suggestionibus suis imminuit, donec post multorũ annorũ curricula magnus Anastasius throno proprio redderetur. Cui cõgratulabũdus rescripsit dicẽs: Gloria in excelsis deo, & in terra pax hominibus bonæ volũtatis: quia magnus ille fluuius qui quõdam arentia Antiochiæ saxa reliquerat, ad proprium alueum reuersus, subiectas & iuxta positas valles rigat: vt vnum trigesimum, aliud sexagesimum, aliud vero centesimum ferat fructum.

XXVI. Adrianum Thebanæ ciuitatis episcopum à Ioanne primæ Iustinianæ & altero Ioanne Lariſſæo episcopis iniustè depositum, non solùm sedi propriæ reddidit, verùm etiam ipsius ecclesiã Romano iure defendẽs, à Lariſſæi episcopi potestate subduxit, inter cætera dicẽs: Adrianum episcopum reperimus: & tuo cõtra sacerdotales mores odio laborasse, & nullo iure pecuniarijs in causis eum fraternitatis tuæ condemnatum fuisse sentẽtia. Quia igitur & ab antefato Ioanne primæ Iustinianæ episcopo cõtra ius canonẽsque depositus, honoris sui gradu carere non potuit: in suã eum reformari ecclesiam, atque in propriæ dignitatis ordinem decreuimus reuocari. Et cum oportuisset ex eo te dominici corporis communione priuari, quod admonitione sanctæ memoriæ decessoris mei cõtẽpta, per quã eũ ecclesiámque eius quẽ de tui iuris ditione exemit, rursus in eis aliquid tibi iuris & ditionis seruare præsumpseris: tamẽ nos humanius decernẽtes, communionisque tibi sacramẽtum interim cõseruãtes, decernimus vt fraternitas tua ab eo ecclesiáque eius omnem antehabitã potestatẽ iurisdictionis abstineat, sed secundum scripta decessoris nostri siqua causa vel fidei vel criminis vel pecuniaria aduersus præfatum Adrianum cõsacerdotem nostrum potuerit euenire: vel per eos qui nostri sunt vel fuerint in vrbe regia reipõsales, si mediocris est quæstio, cognoscatur: vel huc ad apostolicam sedem, si est ardua, deducatur: quatenus nostræ audientiæ sentẽtia decidatur. Quòd si contra hæc quæ statuimus, quolibet tempore, qualibet occasione vel surreptione venire tẽtaueris: sacra te communione priuatum, nec eam te excepto vltimo vitæ tuæ tempore, nisi cõcessa Romani pontificis decernimus iussione recipere. Hoc enim cõsona sanctis patribus definitione sancimus, vt qui sacris nescit obedire canonibus, nec sacris administrare vel communionem capere sit dignus altaribus.

Item Ioanni episcopo primæ Iustinianæ. Post lõgas tribulationes quas Adrianus Thebanæ ciuitatis episcopus à cõsacerdotibus suis velut ab hostibus pertulit, in Romanam ciuitatem cõfugit: & licet aduersus Ioannẽ Lariſſæum episcopum eius fuisset prima suggestio, non ab eo in causis pecuniariis lege esse iudicatum, tamẽ post hoc magis cõtra personam fraternitatis tuæ, à qua non iustè sacerdotij gradu se flagitabat esse deiectum, grauissime querebatur. Et infra. Quod verò, inquit, ad præsẽs attinet, cassatis prius atque ad nihilum redactis prædictæ sententiæ tuæ decretis, ex beati Petri apostolorum principis auctoritate decernimus triginta dierum spatio sacra te communione priuatum, ab omnipotente deo nostro tanti excessus veniam cum summa pœnitentia lachrymis exorare. Quòd si hanc sententiam nostram te cognouerimus implesse remissius, nõ iam tantùm iniustitiam, sed & contumaciam fraternitatis tuæ cognoscas adiuuante domino seuerius puniendam. Præfatum verò Adrianum fratrem & coepiscopum nostrũ ex tua sentẽtia (vt diximus) nequaquã canonibus atque legibus subsistẽte damnatum, in suum locum atque ordinem reuerti Christo comitãte disponimus: vt nec illi fraternitatis tuæ noceat contra iustitiæ tramitem prolata sententia, nec charitas tua pro placanda futuri indignatione iudicis incorrecta remaneat.

XXVII. Hinc est quòd exceptis criminibus neminẽ de sacerdotio Gregorius deponẽbat, imò pro qualitatibus delictorum venialiter communione priuabat. Vnde Ioanni episcopo Calliopolitano post aliqua scribens ait: Matriculam quã frater & coepiscopus noster Andreas Tarentinus episcopus fecit fustibus castigari, quanuis exinde post octo menses hanc obisse nõ credamus, tamen quia eam cõtra propositi sui ordinem huiusmodi fecit affligi, duobus hunc mensibus à missarum solennitate suspende: vt vel hæc eum verecũdia qualem se decætero exhibere possit, instituat.

XXVIII. Si quando super sacerdotũ criminibus erat aliquid ventilandum, cum summa districtione grandique cautela Gregorius vnius cuiusque capituli modulos quærens, sententiam suam magis difficulter quam faciliter promulgabat. Vnde Natali Salonitano episcopo scribens ait: Dum cuncta negotia indagãdæ solicitudine veritatis indigeãt, cum quæ ad deiectionem sacerdotalium pertinent graduũ, sunt districtius trutinanda: in quibus non tam de humilibus cõstitutis, quam de diuinæ quodammodo benedictionis refragatione tentatur. Nũtiatum siquidem nobis est, Florẽtium Epitauranæ ciuitatis episcopum à quibusdam fuisse in causis criminalibus accusatum, & nullis canonicis probationibus exquisitis, nec sacerdotalis concilij præueniente iudicio, eum honoris officio nõ auctoritate sed iure depositũ. Quia ergo nõ potest quẽ quam ab episcopatus gradu, nisi iustis ex causis, concors sacerdotum summouere sentẽtia: hortamur fraternitatem vestram, vt præfatum virũ ex eodem in

quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod detrusus est eiici faciatis exilio: causámque eius episcopali disceptatione perquiri: & si in his in quibus accusatus est, canonica fuerit probatione cõuictus, canonica proculdubio est vltione plectendus. Quod si aliàs quam de eo æstimatũ est, synodali fuerit inquisitione compertum: necesse est vt & criminatores, iusti districtionem iuris exhorreant, & in criminatis innocentiæ suæ seruentur illibata suffragia. Executionem verò antefati negotij Antonio subdiacono nostro ex nostra præceptione mãdauimus, quatenus eius instantia & quæ sunt legibus canonicis placita, decernãtur, & decreta iuuãte domino mancipentur effectui. Item Constantino episcopo Mediolanensi. Relectis epistolis quas ad nos per Maurinum latorem præsentium transmisistis, gratam nobis solicitudinem vestram fuisse rescripsimus, quod eam quæ ad vos de fratre & coepiscopo nostro Pompeio (qui à nobis ita est nominandus) peruenit, causam dissimulare minime pertulistis. Sed qualis fuit in requisitione cura, si talis fuisset in discussione subtilitas, nihil ex hoc quod de eo dictum est, fuisset ambiguum, sed vtrum verum an esset compositum, patuisset: quia iam cõtra ipsum dudũ in Sicilia apud reuerendæ memoriæ fratrem nostrum Maximianum episcopum talis quæstio (vt cognouimus) mota est. Sed quia causa ipsius subtili omnino inuestigatione quæsita est, inuentus est innocens, qui fuerat accusatus in crimine. Nũc igitur quoniam illa quæ contra eum dicta sunt, non sub illa qua decuit districtione quæsita sunt: & gesta quæ exinde apud fraternitatẽ vestrã cõfecta sunt, neq; ad condẽnationẽ neq; ad absolutionẽ eius probãtur posse sufficere: nõ leuis res agitur, vt incautè vel in transcursu debeat diffiniri. Nã graue est satis & indecẽs, vt in re dubia certa dicatur sententia. Et hæc quidẽ gesta esse poterãt ad diffiniendũ idonea, si accusati ea cõfessio sequeretur, si tamẽ eandẽ cõfessionem subtilitas examinis ex occultis eliceret, & non afflictio vehemens extorqueret, quæ frequenter hoc agit, vt noxios se fateri etiam cogãtur innoxij. Nam postquam præfatus episcopus (vt dicitur) cruciari custodia, cremarique fame se asserit: scire debitis, si ita est, vtrum noceat si sic fuerit extorta confessio. Nunquid quando sententiã tales causæ suspiciunt, & ad sedem apostolicã appellatur, nõ & persona quæ iudicatur, præsens est, vt districtissime atque ab omni latere veritas requiratur: vtiq; tũc si debeat nécne manere sententia, decernatur. Necnõ & si prædictus episcopus ad sedẽ apostolicã appellare voluerit, causa ipsius interius & cum omni est diligentia perscrutanda: & ideo postquã & persona absens est, & gesta quæ ad nos transmisistis, nobis (sicut præfati sumus) idoneè fatisfacere nõ videntur: temere aliquid de episcopi persona decernere nec debemus, nec possumus: ne (quod absit) reprehẽsibiles inueniamur in nostris, quibus aliorum iure competit retractare sententias. Item Ioanni defensori post aliqua: Quia, inquit, Stephanus episcopus in odio suo quædã ficta, & de falsis se capitulis accusatum, neque aliquid ordinabiliter factum, & iniustè se asserit condemnatum, diligenter quærendum est, primò si iudicium ordinabiliter est habitum: si alij accusatores, alij testes fuerunt: deinde causarũ qualitas, si digna exilio vel depositione fuit: si eo præsente sub iureiurãdo cõtra eum testimonium dictum est: si scriptis actum est: si ipse licentiam respõdendi & defendendi se habuit. Sec & de personis accusantiũ ac testificantium subtiliter quærendum est, cuius conditionis, cuiusque opinionis, aut ne inopes sint, ne forte aliquas cõtra præfatum episcopum inimicitias habuissent: vtrum testimonium ex auditu dixerunt, aut certè se scire testati sunt: si scriptis iudicatum est, & partibus præsentibus sententia recitata est. Quod si forte hæc solenniter acta non sunt, neque causa probata est quæ exilio vel depositione digna sit: in ecclesiam suam modis omnibus reuocetur.

XXIX. Auctoritatem quorumlibet summorum pontificũ Gregorius auctoritatis suæ magnitudine nullo modo minuebat, quin potius multipliciter roborabat: & quanuis inter culpabiles auctoritatem sui prioratus cognosceret, tamẽ inter insontes episcopos se præbebat prorsus æqualem. Quapropter Ioãni Syracusano episcopo inter cætera scribens ait: Quod primas Bizacenus à suis episcopis impetitus, se sedi apostolicæ dicit subiici: siqua culpa in episcopis inuenitur, nescio quis ei episcopus subiectus nõ sit. Cum verò culpa nõ exigit, omnes episcopi secundum rationem humilitatis æquales sumus, & cætera. Item in libro regulæ pastoralis, Liquet, inquit, quòd omnes homines natura æquales genuit: sed variante meritorum ordine, alios aliis culpa postponit. Ipsa autem diuersitas quæ accessit ex vitio, diuino iudicio dispensatur: vt quia omnis homo æquè stare nõ valet, alter regatur ab altero. Vnde cuncti qui præsunt, non in se debent potestatem ordinis, sed æqualitatem pensare conditionis: nec præesse hominibus gaudeant, sed prodesse. Antiqui etenim patres nostri non reges hominum, sed pastores pecorum fuisse memorantur. Et cum Noe dominus filiisq; eius diceret, Crescite & multiplicamini, & replete terram: protinus adiunxit: Et terror vester ac tremor sit super cuncta animalia terræ. Quorũ terror ac tremor quia esse super animalia terræ præcipitur, profecto super homines esse prohibetur. Homo quippe brutis animalibus, nõ autẽ hominibus cæteris natura prælatus est: & idcirco ei dicitur vt ab animalibus & non ab homine timeatur: quia cõtra naturam superbire est, ab æquali velle timeri: & tamen necesse est vt rectores à subditis timeãtur, quãdo ab eis deũ minimè timeri deprehãdunt: vt humana saltẽ formidine peccare metuant, qui diuina iudicia non formidant. Nequaquam tamen præpositi ex hoc quæsito timore superbiant, in quo nõ suam gloriam, sed subiectorum iustitiam quærunt. In eo enim quòd metũ sibi à peruersè viuentibus exigunt, quasi nõ hominibus sed animalibus dominãtur: quia videlicet ex qua parte bestiales sunt subditi, ex ea debent etiam formidini iacere substrati. Sed plerũque rector eo ipso quo cæteris præminet, elatione cogitationis intumescit: & dum ad vsum cuncta subiacent, dum ad votum velociter iussa complẽtur, dum omnes subditi siqua bene gesta sunt laudibus efferunt, male gestis autem nulla auctoritate contradicunt, dum plerunque laudant etiam quæ reprobare debuerant: seductus ab his quæ infra suppetũt, super se animus tollitur: & dum foras immẽso fauore circundatur, intus veritate vacuatur: atque oblitus sui, in voces se spargit alienas: talemque se credit, qualem foris audit, non qualem intus decet nere debuit: Subiectos despicit, eósq; æquales sibi ordine naturæ non agnoscit. & quos forte potestis excesserit, transcendisse etiam vitæ meritis credit. Cunctis se æstimat amplius sapere, quib⁹ se videt amplius posse. In quodam quippe se constituit culmine apud semetipsum: & qui æqua cæteris naturæ conditione constringitur, ex æquo cæteros respicere dedignatur: sicque vsque ad eius similitudinem ducitur, de quo scriptũ est: Omne sublime videt: & ipse est rex super omnes filios superbiæ. Qui singulare culmẽ appetẽs, & socialem angelorum vitam despicimus, ait: Ponam sedem meam ad aquilonem: & ero similis altissimo. Miro ergo iudicio intus foueam deiectionis inuenit, dum foris se in culmine potestatis extollit. Apostatæ quippe angelo similis efficitur, dum homo hominibus esse similis dedignatur. Sic Saul post humilitatis meritum in tumorẽ superbiæ culmine potestatis excreuit. Per humilitatẽ quippe prælatus est, & per superbiam reprobatus, domino attestante, qui ait: Nõne cum esses paruulus in oculis tuis, caput te cõstitui in tribubus Israël: Paruulum se prius in suis oculis viderat, sed fultus temporali potentia iam se paruulum non videbat. Cæterorum nãque cõparationi se præferens, quia plus cunctis poterat, magnum se præ omnibus æstimabat. Miro autẽ modo cũ apud se paruulus, apud deum magnus: cũ verò apud se magnus apparuit, apud deum paruulus fuit. Plærũque ergo dũ ex subiectorum affluentia animus inflatur, in luxum superbiæ ipso fastigio lenocinante corrũpitur. Quam videlicet potẽtiam bene regit, qui & tenere illã nouerit, & impugnare. Bene hanc regit, qui scit per illã super culpas erigi: scit cum illa cæteris æqualitate cõponi. Humana etenim mens plerunq; extollitur etiã cum nulla potestate fulcitur, quãtomagis in altum se erigit, cum se etiam potestas ei adiungit? Quam tamẽ potestatem recte dispensat, qui solicitè nouerit & sumere ex illa quod adiuuat, & expugnare quod tẽtat: & æqualem se cũ illa cæteris cernere, & tamẽ se peccantibus zelo vltionis anteferre. Sed hanc discretionem plenius agnoscimus, si pastoris primi exẽpla cernamus. Petrus nanq; auctore deo sanctæ dei ecclesiæ principatũ tenens, à bene agente Cornelio, & sese ei humiliter prosternẽte immoderatius venerari recusauit, sẽque illi similẽ recognouit, dicens: Surge, ne feceris: & ego ipse homo sum. Sed cum Ananiæ & Sapphiræ culpam reperit, mox quãta potentia super cæteros excreuisset ostendit. Verbo nãque eorum vitã pertulit, quã spiritu perscrutãte deprehendit: & summum se intra ecclesiam cõtra peccata recoluit, quod honore sibi vehementer impenso coram bene agẽtibus fratribus non agnouit. Illic quippe communionem æqualitatis meruit sanctitas actionis: hic zelum vltionis vis aperuit potestatis. Et paulo post. Sed cũ delinquentes subditos præpositi corrigunt, restat necesse est vt solicitè attendant, quatenus per disciplinæ debitum culpas quidem iure potestatis feriãt, sed per humilitatis custodiã æquales se ipsis fratribus qui corriguntur agnoscant: quanuis plerunque etiam dignum est vt eosdẽ quos corrigimus, tacita nobis cogitatione præferamus. Illorum nanque per nos vitia disciplinæ vigore feriuntur: in his verò quæ ipsi committimus, ne verbi quidem ab aliquo inuectione laceramur. Tanto ergo apud deum obligatiores sumus, quanto apud homines inultè peccamus, & reliqua.

XXX. Hac Gregorius æqualitate seruata, Romano defensori Siciliæ scribit dicẽs: Peruenit ad nos, quòd siquis cõtra quoslibet clericos causam habeat, despectis eorum episcopis eosdem clericos in tuo facias iudicio exhiberi. Quod si ita est, quia valde cõstat incõgruũ, hac tibi auctoritate præcipimus, vt hoc denuo facere non præsumas: sed siquis contra quemlibet clericum causam habuerit, episcopum ipsius adeat, vt aut ipse cognoscat, aut certè ab ipso iudices deputẽtur. Aut si ob hoc fortasse ad arbitros eundum est, partes ad eligendos iudices ab ipso executio deputata compellat. Siquis verò vel clericus vel laicus contra episcopum causam habuerit, tunc te interponere debes: vt inter eos aut ipse cognoscas, aut certè te admonẽte sibi iudices eligant. Nam si sua vnicuique episcopo iurisdictio non seruatur, quid aliud agitur, nisi vt per quos ecclesiasticus custodiri ordo debuerat confundatur?

XXXI. Sicut cõuictum de crimine, sine vindicta canonica Gregorius neminem relinquebat: sic nimirum falsarium delatorem regulari tramite puniebat. Vnde Anthemio subdiacono scribens ait. Cùm fortius puniẽda sint crimina quæ insontibus, & maximè sanctis ordinibus ingeruntur, quam sitis culpabiles omnes qui in causa Ioannis diaconi resedistis, attendite, vt Hilarium criminatorem eius nulla ex diffinitione vestra pœna veniens castigaret. Nec illud ad excusationem vestram esse credatis idoneum, quod vobis quasi iudicare volentibus, solus frater & coepiscopus noster Paschasius dicitur distulisse. Nam si zelus in vobis rectitudinis viguisset, facilius vni à multis rationabiliter suaderi, quã multi ab vno poterant sine causa differri. Quia ergo tantæ nequitiæ malum nõ debet sine vltione transiri: supra scriptum fratrem nostrum Paschasium volumus admoneri, vt eundem Hilariũ prius subdiaconij quo indignus fungitur, priuet officio, atque verberibus publicè castigatum faciat in exilium deportari: vt vnius pœna multorum possit esse correctio. Cuius si forte lenitatem diaconij sui adhuc opinio lacerata non commonet, & in hoc (quod non credimus) torpens extiterit, experientia tua hæc quæ diximus faciat, & de illius nobis neglectu renuntiet.

Idcirco Gregorius non probãtem quod obiecerat subdiaconum officio iubet priuari, quia iuxta canonicas patrum sententias qui calumniam illatam non probat, pœnam debet incurrere: quam si probasset, reus vtique sustineret. Ac per hoc quia subdiaconus crimen diaconi probare non potuit, quoniam impositionem manus qua carere potuisset, non habuit: nõ sacerdotio, sed officio caruit: & tanquam reuera infamis meruit verberibus castigari. Nam cui cum tribus testibus veluti laico crimen quodlibet approbatur, non est mirum, quod obiecit, dum probare non sufficit, si corporali infamiæ quemadmodum laicus ex iuris similitudine subiungatur. Quod enim esset diacono gradum amittere, hoc fuit subdiacono famæ plenitudine caruisse.

XXXII. Crimina semel audita Gregorius indiscussa nullo modo præteribat, etiam si accusatus cum accusatore suo rediisset in gratiam. Quapropter vniuersis episcopis Corinthi scribens ait: Desiderij nostri est ad concordiam redire discordes, & vnitos esse in gratia eos quos diuisos ab alterutra dilectione voluntatis facit esse diuersitas. Scripta igitur fraternitatis vestræ relegentes agnouimus quòd ij qui cõtra Adrianum fratrem & coepiscopum nostrum aliqua dixerãt, modò cum eodem episcopo in amicitiam conuenissent: & magna nobis ad præsens facta est de eorũ vnitate lætitia. Sed quoniam ea quæ dicta sunt, indiscussa remanere nõ patimur: sedis nostræ diaconum ad ea inuestigãda dirigimus: quia nuntiati nos facinoris qualitas vehementer impellit, vt ea quæ audiuimus, dissimulare

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſimulare nullatenus debeamus, præſertim cum accuſatores & accuſatũ inter ſe feciſſe gratiam indicaſtis. Hoc nobis neceſſe eſt ſubtilius perſcrutari: ne fortaſſe eorum ſit comparata cõcordia: quæ ſi (quod abſit) non ex charitate ſed ex præmio facta conſtiterit, maiori hoc emendatione plectendum eſt. Nam nos qui canonicè reuelãte deo mala, ſi quidem vera ſunt, reſecare præcedentia feſtinamus: commiſſam poſtmodum culpam ſine vindicta nulla ratione dimittimus.

Item Ioanni epiſcopo Corinthiorum poſt aliqua, Paulum, inquit, diaconum latorem præſentium quãuis culpa ſua vehemẽter confundat atque redarguat, quòd deceptus ꝓmiſsione, ab accuſatione nuper depoſiti quondam epiſcopi ſui deſtiterit, & cupiditatis ſtudio ſilere contra animam ſuam potius quam prodere vera conſenſit: tamen quia pios plus nos eſſe cõuenit, quam diſtrictos: hanc ei culpam ignoſcimus, atque eum in ordine locóq; ſuo recipiendum cẽſemus. Nam ei à tempore prolatæ ſentẽtiæ afflictionem quã pertulit, credimus ad vindictã huius culpæ poſſe ſufficere. Euphemiũ verò atq; Thomã, qui pro deſerẽda accuſatiõe ſacros ordines acceperũt, eiſdẽ ordinibus priuatos eſſe: atque ita ſicuti ſunt, depoſiti, volumus permanere: nec vnquã eos ſub qualibet excuſationis ſpecie in ſacros ordines reuocari decernimus. Nã nimis indignum, & contra eccleſiaſticæ regulam diſciplinæ eſt, vt honore quem nõ ex meritis, ſed pro ſceleris præmio percepere, fungãtur. quia tamẽ plus miſericordiæ quam diſtrictæ nos cõuenit operam dare iuſtitiæ: eoſdem Euphemium atque Thomã in ordinem locũque tantũmodo vnde ad ſacros ordines ꝓmoti fuerant, volumus reuocari, & cunctis diebus vitæ ſuæ eorundem locorum cõtinentiam ſicut cõſueuerant antè, percipiant. Clementium verò lectorem ſimiliter benignitatis intuitu in ordinem locúmque ſuum reuocandum eſſe cõſtituo: Quibus etiam omnibus, id eſt Paulo diacono, Euphemio, Thomæ atque Clementio commoda ſua ſecundum lócum & ordinem in quo quiſque eorum eſt, ſicut ſolitus erat accipere, à præſenti indictione fraternitas veſtra ſine aliqua ſtudeat imminutione præbere.

XXXIII. Conſueta clericorum ſtipendia nullis quarumlibet ægritudinum occaſionibus miſericordiſsimus pater Gregorius retrahebat. Vnde Cãdido epiſcopo vrbis veteris ſcribens ait: Cum percuſsio corporalis vtrum pro purgatione an pro vindicta contingat, dei in hoc iudicium ignoratur: non debet à nobis addi flagellatis afflictio: ne nos culpæ (quod abſit) offẽſa reſpiciat. Et quia præſentiũ lator calumnioſus pro hac percuſsione quam ſuſtinet, cõſueta ſibi cõmoda ab eccleſia veſtra aſſerit denegari: idcirco fraternitatẽ tuã præſentibus hortamur epiſtolis, quatenus nihil eũ ad percipienda quæ cõſueta ſunt, hæc egritudo debeat impedire: quia diuerſis in eccleſia militantibus varia (ſicut noſti) ſæpe cõtingit infirmitas: & ſi hoc fuerint exemplo deterriti, nullus de cætero qui eccleſiæ militet poterit inueniri: ſed ſecundum loci ipſius ordinẽ, quæq; ei ſi ſanus eſſet, poterãt miniſtrari: de ipſa exiguitate quæ eccleſiæ poteſt accidere, fraternitas tua diuini cõtẽplatiõe iudicij ægrotãti præbere nõ deſinat.

XXXIIII. Epiſcoporum venerabilium factas propriis clericis ſponſiones Gregorius apoſtolicæ ſedis auctoritatibus roborabat. Vnde Ioanni Panormitano epiſcopo ſcribit dicens: Implenda ſemper ſunt poſtulantiũ deſideria, quotiens illa poſcuntur, quæ à ratione nõ deuiant. Et ideo quia quædã capitula quæ ſeruaturum te clericis tuis petentibus promiſiſti, noſtra ab eis poſtulamur auctoritate firmare: Fraternitatem tuã his hortamur affatibus, vt ea quæ præſentia ſcripta cõtinẽt, ſine aliqua debeat refragatione ſeruare. Primùm, vt de reditibus eccleſiæ quartã in integro portionẽ eccleſiæ tuæ clericis ſecũdum meritum vel officium ſiue laborẽ ſuum, vt ipſe vnicuique dare proſpexeris, ſine aliqua debeas præbere tarditate. De hoc vero quod ex fidelium oblatione acceſſerit, id eſt quartam partem in ſolidis vel cellario eis iuxta priſtinam conſuetudinem dare non differas. Reliqua autem omnia mobilia in tua retineas poteſtate: immobilia cuncta eccleſiaſticis reditibus aggregentur: vt multiplicata quantitate clericorum tuorum, quarta deo largiente proficiant. Tabularium autem vnà cum conſenſu ſeniorum & cleri memineris ordinandũ, qui annis ſingulis ad amputandã fraudis ſuſpicionem ſolenniter ſuas debeat rationes exponere. Vindemiarũ verò tẽpore idem clerus emẽdi vinum de poſſeſsionibus eccleſiæ tuæ ad iuſta precia, inquãtum vendendum eſt, remedium conſequatur. Nã ſatis cõtra rationem eſt, vt quod poteſt extraneis venũdari, clericis dato precio denegetur. Poſſeſsiones igitur vel ſiqua ſunt alia eccleſiaſtico iuri competẽtia, & ab extraneis indebitè detinentur, cum omni ſtudio ſeruata ciuilitate in ius eccleſiæ tuæ reparare feſtina, vt negligẽs in aliquo vi deri nõ valeas. Siquid verò de quocunque clerico ad aures tuas peruenerit, quod te iuſtè poſsit offendere: facilè nõ credas, nec ad vindictam te res accendat incognita: ſed præſentibus eccleſiæ tuæ ſenioribus diligenter ſi eſt veritas perſcrutandum: & tũc ſi qualitas rei popoſcerit, canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis. Hæc itaque omnia ſic ſolicitè ac manſuetè ſtudij tui ſit cuſtodire, quatenus nec tu promiſsionis tuæ videaris immemor extitiſſe, nec illic iuſtã cõtra te occaſionem inuenire valeant murmurandi. Itẽ Maximiano Syracuſano epiſcopo poſt pauca. Cognouimus de reditibus eccleſiæ nouiter acquiſitis canonicam diſpoſitionem quartarum minime prouenire: ſed epiſcopos locorũ tantummodo diſtribuere quartam antiquorum redituum, nunc verò quæſita ſuis vſibus retinere. Quamobrem prauam ſubintroductam conſuetudinem fraternitas tua viuaciter emendare feſtinet: vt ſiue de præteritis reditibus, ſiue de his quæ nouiter obuenire, vel obuenientibus quarta ſecundum diſtributionem canonicam diſpenſetur. Incongruum nanque eſt, vnam eandémque eccleſiæ ſubſtantiam duplici quodammodo iure cenſeri, id eſt vſurpationis, & canonum.

Ab aliis epiſcopis communione priuatos Gregorius communioni priſtinæ reformabat. Quapropter Magno presbytero Mediolanenſis eccleſiæ ſcribens ait: Sicut exigente culpa dignè quis à ſacramento cõmunionis abigitur, ita inſontibus nullo modo talis irrogari debet vindicta. Comperimus ſiquidẽ quòd Laurentius frater & coepiſcopus noſter nullis te culpis extantibus communione priuauerit: ideóque huius præcepti noſtri auctoritate munitus, officium tuũ ſecurus perage: & communionem ſine aliqua ſume formidine. *XXXV.*

Purgãtes ſe à crimine cuiuſlibet hæreſis Gregorius non ſolùm recipiebat, imò etiam catholicos declarabat. Vnde Ioanni Cõſtantinopolitano epiſcopo ſcribit dicẽs: Sicut hæreticorum prauitas zelo rectæ fidei compri- *XXXVI.*

menda, ita veræ cõfeſsionis eſt integritas cõplectenda. Nam ſi credi fideliter cõfitenti deſpicitur, cunctorum in dubium fides adducitur: atque errores ex incauta diſtrictione mortiferi generantur: & hinc non ſolùm errantes oues ad caulas minimè dominicas reuocantur, ſed etiam intus poſitæ ferinis dẽtibus laniandæ crudeliter exponuntur. Hoc ergo ſubtiliter frater chariſsime perpendamus, vt ſub prætextu hæreſis affligi quempiam veraciter profitẽtem fidem catholicam nõ ſinamus. Valde enim mirati ſumus curij qui in cauſa fidei iudices contra Ioannem Chalcedonenſis eccleſiæ presbyterum à vobis fuerant deputati, negligẽtes veritatem, opinioni crediderũt, & credere diſtricte profitẽti noluerũt, maxime cum accuſatores ipſius, Marcioniſtarum (quam memorabant) hæreſim, vnde eum reum moliebãtur efficere, interrogati quæ eſſet, neſcire ſe manifeſta profeſsione reſponderint. Ex qua re euidenter agnoſcitur, quia perſonam ipſius ſine dei reſpectu non iuſtè ſed contra animas ſuas ſola grauare volũtate tantũmodo voluerunt. Nos itaque facto concilio (ſicut geſtorum apud nos habitorum tenor oſtendit) cuncta quæ erant neceſſaria ſubtiliter perſcrutantes atque tractãtes, quoniam in nullo antè dictum presbyterum reum inuenire potuimus, præcipuè quia libellus quẽ delegatis à vobis iudicibus obtulit, rectè fidei per omnia ſinceritati concordat: eapropter eorundẽ iudicum reprobantes ſentẽtiam, noſtra eum diffinitione catholicũ, & ab omni hæreticorum crimine liberũ eſſe Chriſti dei redemptoris noſtri gratia reuelante denunciauimus. Item Mauritio imperatori poſt pauca. Relectis in cõcilio quæ contra Ioannem eccleſiæ Chalcedonenſis presbyterum acta ſunt, ſimul & ſerie iudicati, maiorem illũ iniuſtitiã ſuſtinuiſſe cognouimus, quippe quem clamantem ſe atque mõſtrantẽ eſſe catholicum, non reatus culpa, ſed diu accuſatio incerta protriuit, in tantum quia accuſatores ipſius, Marcioniſtarum (quam memorabant) hæreſim neſcire ſe aperta reſponſione profeſsi ſunt: & qui illico in ipſo iudicij fuerant limine repellendi, in accuſatione eius incerti permanere permiſsi ſunt. Sed ne dicta eum ſaltẽ lacerare potuiſſet opinio, libellum fidei obtulit, in quo ſe patenter oſtẽdere fidei rectæ profeſſorem ſtuduit & ſequacẽ. Sed hũc à ſanctiſsimo Ioanne & coepiſcopo meo iudices deputati, iniuſtè ac irrationabiliter negligentes, dum in eius ſe niſi ſunt occupare grauamine, ſe potius reprehenſibiles oſtenderunt. Nam nullus ambigit infidelitatẽ eſſe, fidem fidelibus non habere. Item Narſi comiti de eodẽ poſt alia. De Ioanne vero presbytero cognoſcite, quia cauſa illius per ſynodum deciſa eſt: in qua apertè cognoui quia eius aduerſarij eum facere hæreticum voluerunt, & diu conati ſunt, ſed minimè potuerunt. Item Athanaſio presbytero de Iſauria. Sicut de eis quos ab vnitate eccleſiæ hæreticæ prauitatis error abſcidit, affligimur & dolemus: ita de his quos intra ſinum ſuum catholicæ fidei profeſsio continet, congaudemus: & vt paſtorali ſolicitudine illorum nos oportet impietatibus obuiare, ſic piis horum profeſsionibus congruit fauorem impẽdere, & ſyncera eſſe quæ ſapiũt declarare. Atque ideo dum tibi Athanaſio presbytero monaſterij ſanctæ Miliæ cui eſt vocabulum Tãnaco quod in Lycaonia eſt prouincia conſtitutum, contraria integræ fidei orta ſuſpitio eſt vt profeſsionis tuæ potuiſſet integritas apparere, ad apoſtolicam ſedem (cui præſidemus) elegiſti recurrere, aſſerens etiam te corporaliter verberatum, aliqua iniuſte ac violenter feciſſe. Et quanquam ea quæ vi impulſionis fiunt, canonum minime cenſura recipiat, & iure habeantur infirma, quia ipſe ea diſſoluit, qui iniuſtum fateri compellit, ſed magis illa eſt ſuſcipienda & amplectẽda confeſsio, quæ ſpõtanea mõſtratur volũtate procedere, ſicut apud nos feciſſe dinoſceris: nequid tamẽ nobis ambiguum potuiſſet exiſtere, ſanctiſsimo Ioanni quõdam fratri noſtra Conſtãtinopolitanæ ciuitatis antiſtiti de te præuidimus ſcribendum, vt ſuis nos quid actum eſſet epiſtolis informaret. Qui ſæpe à nobis admonitus reſcribens innotuit quẽdam codicem apud te fuiſſe inuentum, quo plura continebãtur hæretica: & ob hoc aduerſus dilectionem tuam fuiſſe cõmotum. Quem quia ad nos ſtuduit ꝓ ſatisfactione trãſmittere, priores eius partes ſolicita lectione percurrimus: & quoniam manifeſta in eo hæreticæ infectionis venena reperimus, ne denuo debuiſſet legi vetuimus. Sed quia hunc te ſimpliciter legiſſe teſtatus es, ad amputandã ambiguæ ſuſpicionis materiam, libellum nobis manu tua porrexiſti perſcriptum, in quo fidem tuam exponens, omnes generaliter hæreſes, vel quicquid aduerſus catholicæ profeſsionis integritatem eſt, apertiſsimè condemnaſti: & cuncta quæ ſanctæ quatuor vniuerſales ſynodi recipiunt, te ſemper recepiſſe ac recipere, & quæ condẽnauerũt, condẽnaſſe cõdemnarẽque profeſsus es. Eam quoque ſynodum quæ imperatoris Iuſtiniani temporibus de tribus capitulis facta eſt, te ſuſcipere & cuſtodire promiſiſti: & prohibitus à nobis codicẽ ipſum legere, in quo peſtiferæ virus fraudis innexum eſt, libentiſsimè conſenſiſti: reprobans etiam atque condemnans omnia quæ in eo cõtra catholicæ fidei integritatem dicta vel latenter inſerta ſunt: nec eum te legere denuo promiſiſti. Hac ratione permoti, poſtquam etiam exprobrata eſt à te libelli pagina, & fides tua nobis catholica deo cuſtodiente perclaruit, ab omni te hæreticæ peruerſitatis macula iuxta profeſsionem tuam liberum eſſe decernimus, & catholicum, atque ſynceræ in omnibus fidei profeſſorem, ac ſequacem Ieſu Chriſti ſaluatoris gratia claruiſſe pronunciamus: liberam quoque tribuendo licentiam ad tuum monaſterium in tuo te loco vel ordine nihilominus remeare.

Schiſmaticos ad recipiendam ſatisfactionem venire Gregorius inuitabat: quibus etiam ſi nunquam ad vnitatem eccleſiæ redire voluiſſent, nullam ſe facturum violentiam promittebat. Vnde Petro & Prouidentio epiſcopis de Iſtria ſcribens ait: Deus qui lætatur in vnitate fidelium, & reuelat quærẽtibus veritatem, cordi veſtro dilectiſsimi fratres aperiat quanto vos deſiderio in gremio cupiã ſanctæ vniuerſalis eccleſiæ cõtineri, & in eius manere vnitate concordes. Quod fore non dubito ſi abiecto cõtentionis ſtimulo, ſatisfieri vobis veraciter de his quibus eſt dubietas, intendatis. Remeãtis autem Caſtorij notarij mei edoctus relatione ſum fraternitatem veſtram ad me habere deſiderium veniẽdi, ſi promiſſum fuerit quia nullam moleſtiam ſuſtinebit. Hoc ego cognoſcẽs, & opto, & accenſus ardore charitatis, inuito vt ad me veniendi debeatis laborem aſſumere: quatenus pariter cõferentes quæ vera & redẽptori noſtro ſunt placita & communiter loquamur, & modis omnibus te neam⁹. Ego vero diuinæ protectionis gratia ſuffragãte ſatisfacere vobis de quibus dubitatis paratus ſum: & con- *XXXVII.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

& cõfido de omnipotentis dei nostri clementia,quia ita vobis satisfactio mea interius inhærebit, vt nihil charitati vestræ decetero posit ambiguum remanere.Nam illa quæ sanctissimæ quatuor synodi sapuerunt atque diffinierunt, & prædecessor noster Leo sanctissimus papa,ita & nos sapimus,sequimur, ac tenemus: nec ab eorũ fide aliquo modo dissentimus. Sed quia plus persona præsens quã epistola satisfacit, hortor dilectissimi fratres vt ad me venire sicut præfatus sum debeatis,dummodo ratione percepta,à cõ cordia sanctæ vniuersalis ecclesiæ dissentio vos nulla dissociet. Hoc tamen certa sit vestra charitas, quia vos & cum affectu quo decet suscipio, & cum gratia relaxabo:nec aliquam vos, vel quoscunque alios qui pro hac ad me causa venire voluerint, afflictionem vel molestiam sustinere permitto: sed seu ad consentiendum mihi cor vestrum misericordia diuina compunxerit,siue(quod absit)in ea vos durare dissensione contigerit, ad propria vos remeare quando voluerit is iuxta promissionem meam sine læsione vel molestia relaxare curabimus.

XXXVIII Seuerum Aquilienſem episcopum caput totius schismatis existentem Romam venire compellit, dicens:Sicut gradientem per auia,carpentem denuo rectum tramitem,tota dominus auiditate cõplectitur: ita demum deserentem cognitam veritatis viam,maiori mœrore quam gaudio quo de cõuertẽte lætatus fuerat,cõtristatur: quia minoris excessus est veritatẽ non cognoscere,quàm in eadem agnita nõ manere: aliudq; est quod ab errante committitur, aliud quod per scientiam perpetratur.Et nos siquidem quãto incorporatum te iam pridem fuisse in vnitate ecclesiæ grauisi fueramus,abundantiusnunc dissociatum à catholica societate confundimur.Pro qua re imminente latore præsentium iuxta Christianissimi & serenissimi rerum domini iussionem,ad beati Petri apostoli limina cum tuis sequacibus venire te volumus:vt auctore deo aggregata synodo,de ea quæ inter vos vertitur dubietate iudicetur. At Seuer° apostolica simul imperialique iussione coactus imminente Smaragdo exarcho,simúlque Antonino ecclesiæ Romanæ defensore Rauennam perducitur:Vbi veritus cum Gregorio synodalem subire conflictum,ad vnitatem sanctæ vniuersalis ecclesiæ mediãte Ioanne Rauennati pontifice remeauit.Sed cum post anni spatiũ ad propria rediisset,ab aliis schismaticis persuasus, nõ solùm ad pristinum vomitum rediit,verùm etiam Mauricij deo semper aduersi iussione surrepta, qua iubebatur vt schismatici redire ad vnitatem ecclesiæ minimè cogerentur,reliquis episcopis ecclesiæ se iungentibus, maximas seditiones conflabat. Quapropter Gregorius neminem iam reuertentium sine cautione iuratoria penitus susçipere satagebat.Qua præstita huiusmodi literis eidem patricio exarcho commendabat: Firminus frater & coepiscopus noster Tregestinæ antistes ecclesiæ,ante aduentum vestræ excellẽtiæ salubri cõsilio,à schismate quo inhæserat resipiscens,atque ad vnitatem matris ecclesiæ rediẽs, nostris est epistolis cõfirmatus,quatenus in veræ quem agnouerat sinu matris ecclesiæ,fortitudine animi fixus ac stabilis permaneret.Quo audito Seuerus Gradẽsis episcopus eiusdẽ caput schismatis eum diuersis primum cœpit(si posset)suasionibus à bono reuocare proposito.Quod dum perficere auctore deo minime valuisset,seditionem illi suorũ ciuium excitare non timuit. Quanta verò prædictus frater & coepiscopus noster Firminus ex eadem immissione pertulerit,plenius illic ac veracius è vicino poteritis agnoscere. Directis itaque excellẽtiæ vestræ iussionibus iis qui in Histriæ partibus locum vestrum agere deo auctore noscũtur, districtius iubetote,quatenus & sæpedictum fratrem nostrũ ab illatis debeãt defensare molestiis, & quietem illius multis ad imitandum profuturam, modis omnibus procurare: vt hæc vestra prouisio & cõuersorum sit optata securitas, & occasio oborta sequentium.Denique seuerus quia ad vnitatem sanctæ vniuersalis ecclesiæ redire non meruit, ad scindendum quoque suæ ipsius diœceseos vnitatem, Romanum pontificem sua vecordia suscitauit:adèò vt ab ipso illius obitus tempore Aquileiẽsis diœcesis in duos metropolitanos,catholicorum videlicet schismaticorũque diuisa sit:neque potuit postmodum,licet omnes generaliter ad vnitatem de schismate repedauerint, ad pristinæ coniunctionis vnionem vsque hactenus reformari.

Sicut nulli clericorũ pro infirmitate corporis quar- XXXIX.
tarum subsidia Gregorius minuebat:ita nulli pontificum pro ægritudine qualibet succedendum fore docebat.Vnde Anatolio Constantinopolitano subdiacono rescribẽs ait:Scripsit mihi dilectio tua,piissimũ dominum nostrum reuerẽtissimo fratri meo primæ Iustinianæ episcopo pro ægritudine capitis quã patitur,præcipere succedi, ne fortasse dũ episcopi iura eadẽ ciuitas non habet(quod absit) ab hostibus pereat. Et quidem nusquam canones præcipiũt vt pro ægritudine episcopo succedatur:& omnino iniustum est, vt si molestia corporis irruit,honore suo priuetur ægrotus:atq; ideo hoc per nos fieri nullatenus potest: ne peccatũ in mea anima ex eius depositione veniat. Sed suggerẽdum est,vt si is qui est in regimine,ægrotat,dispensator illi talis requiratur,qui possit eius curam omnẽ agere,& locum illius in regimine ecclesiæ ipso non deposito,ac in custodia ciuitatis implere: vt neque deus omnipotẽs offendatur,neque ciuitas inueniatur esse neglecta.Si verò idem reuerentissimus Ioãnes fortasse pro molestia sua petierit vt ab episcopatus honore debeat vacare,eo petitionem dãte scripto,concedendũ est. Aliter autem nos id facere pro omnipotentis dei timore omni modo non valemus. Quod si hoc petere ille noluerit,quod piissimo imperatori complacet,quicquid iubet facere,in eius est potestate:sicut nouit,ipse prouideat:nos tãtummodo in depositionẽ insontis non faciat permisceri Quod vero ipse fecerit,si canonicum est,sequimur: si verò canonicum non est, inquãtum sine peccato nostro valemus portamus.Pontificibus voluntariè suis renuntiantibus sedibus successores Gregorius nullo modo denegabat:eosque postmodũ de reditibus relictæ ecclesiæ sufficienter nutriẽdos esse censebat. Vnde Mariniano Rauennati episcopo significans ait: Qualiter ordinati à nobis sacerdotis corporis qua notũ est impediente molestia,Ariminensis ecclesia pastorali hactenus sit regimine destituta,dudũ fraternitas vestra cognouit.Quem dum habitatorũ loci illius precibus permoti sæpius hortaremur,vt si de eadẽ capitis qua detinebatur molestia,melioratum se esse sentiret,ad suam auxiliãte domino reuerteretur ecclesiam:datis induciis in hoc quadriennio expectatur. Quem dum nos clericorũ vel ciuiũ illinc venientium nósque precibus arguentium instãtius hortaremur,vt si valeret, auxiliante

auxiliante domino cũ eis remearet:data scriptis supplicatione nos petiit,vt quia ad eiusdẽ ecclesiæ regimẽ vel susceptum officium pro eadem qua detinebatur molestia assurgere nullatenus posset,ecclesiæ ipsi ordinare episcopum deberemus.Vnde quia cũctarũ ecclesiarum iniuncta nos solicitudinis cura constringit: ne diutius gregi fidelium desit custodia pastoralis,illorum precibus huiúsque ex sui impossibilitate renunciatione compulsi,visum nobis est eidẽ Ariminensi ecclesiæ debere episcopum ordinari:& datis ex more præceptis, clerum plebémque eiusdẽ ecclesiæ non destitimus admonere, quatenus ad eligendum sibi antistitem concordi prouisione concurrant.

XXXIX. Item Etherio episcopo. Quãuis triste nobis sit valde quod loquimur, atque fraterna nos magis cõpassione vrgeat quã aliquid de auditis diffinire permittat:susceptı tamen solicitudo regiminis cor nostrum instãti pulsat aculeo,magna nos ecclesiis cura prospicere,& ante quã harum possit vtilitas deperire, quid fieri debeat,deo auctore disponere.Peruenit igitur ad nos, quẽdam episcopum ita passionem capitis incurrisse,vt quæ mẽte alienata agere soleat,gemitus & fletus audire sit.Neverò lãguẽte pastore grex(quod absit)insidiatoris dentibus laniandus exponatur,vel ecclesiæ ipsius vtilitates depereãt: cauta nos necesse est prouisione tractare. Et ideo quia viuente episcopo, quem ab officio suo necessitas infirmitatis,nõ crimẽ abducit,alium loco eius,nisi recusante eo, nulla finit ratio ordinari:si interualla ægritudinis habere est solitus,ipse data petitione, nec se vlterius ad hoc ministerium subuertẽte infirmitate,intellectũ, nec ad alia officia posse fateatur assurgere,& aliũ loco suo expetat ordinandũ.Quo facto,omnium electione solẽni alter qui dignus fuerit episcopus consecretur, sic tamen,vt quousque eundem episcopum in hoc seculo vita tenuerit,sumptus ei debiti de eadem ecclesia ministrentur.Enimuero si nullo tempore ad sanæ mẽtis redit officium,persona est fidelis ac vitæ probabilis eligenda,quæ ad regimẽ ecclesiæ idonea possit existere,atque de animarũ vtilitate cogitare,inquietos sub disciplinæ vindicta restringere, ecclesiasticarum rerũ curam gerere,& maturum atque efficacem se in omnibus exhibere:qui etiam si episcopo qui nunc ægrotat,superstes extiterit,loco eius debeat consecrari.

XL. Virginem stupratam Gregorius iubebat vxorem percipere,aut stupratorem eius castigatũ verberibus in monasterio deputare.Vnde Felici Sypontino episcopo scribit dicens:Expectabamus fraternitatem tuã sua aliquos ad deum prædicatione conuertere,& male agentes ad rectitudinẽ reuocare. Qua de re nimis cõtristamur, quia è diuerso in nepotis tui Felicis prauitate tua euidenter(qui talem nutristi)culpa mõstrata est.Peruenit itaque ad nos,quòd suprascriptus Felix Euãgeli diaconi tui filiam stupro deceperit.Quod si verum est,quanuis graui esset de lege pœna plectẽdus,nos tamen aliquatenus legis duritiam molliẽtes, huiusçemodi disponendo,id est,vt aut quam stuprauit, vxorem habeat:aut certè si renuendum putauerit,districtus,ac corporaliter castigatus excommunicatúsque in monasterium, in quo pœnitentiam peragat, retrudatur : de quo ei nulla sit egrediendi sine nostra præceptione licentia.

XLI. Virum sine vxoris propriæ voluntate conuersum, etiam si fuisset iam tonsuratus, Gregorius vxori reddi iubebat.Quapropter Adriano Panormitano nota rio scribẽs ait:Agathosa latrix præsentium questa est maritum suum contra voluntatem suam in monasterio Vrbici abbatis esse cõuersum. Quod quia ad eiusdem abbatis culpam & inuidiam nõ est dubium pertinere,experientiæ tuæ præcipimus,vt diligẽti inquisitione discutiat,ne forte cum eius voluntate conuersus sit,vel ipsa se mutare promiserit: & si hoc reperierit,illum in monasterio permanere prouideat, & hãc sicut promisit, mutare compellat. Si verò nihil horũ est,nec quondam fornicationis crimẽ(propter quod viro licet vxorem relinquere)prædictã mulierem cõmisisse cognoueris: ne illius conuersio vxori relictæ in seculo fieri possit perditionis occasio, volumus vt maritum suum illi,etiam si iam tonsoratus est,reddere debeas omni excusatione cessante: quia & si mundana lex præcipit conuersionis gratia vtroliber inuito solui posse coniugium,diuina lex fieri non permittit.Nam excepta fornicationis causa virum vxorem relinquere nulla ratione concedit:quia postquam copulatione coniugij viri atque mulieris vnum corpus efficitur, non potest ex parte conuerti, & ex parte in seculo remanere.

Iudæorum perfidiam rationibus magis quàm vio- XLII.
lentiis excutere Gregorius decertabat. Quapropter Virgilio & Theodoro episcopis Galliarũ post aliqua scribẽs ait:Plurimi Iudaicæ religionis viri in hac prouincia commanẽtes, ac subinde in Massiliæ partibus pro diuersis negotiis ambulantes,ad nostram perduxere notitiam, multos consistentium in illis partibus Iudæorum vi magis ad fontẽ baptismatis quàm prædicatione perductos. Nam intentum quidem huiuscemodi & laude dignum censeo, & de domini nostri descendere dilectione profiteor: sed hanc eãdem intentionem nisi competẽs scripturæ sacræ comitetur effectus,timeo ne aut mercedis opus exinde nõ proueniat, aut iuxta aliquid animarum quas eripi volumus(quod absit)dispendia subsequantur.Dum enim quispiam ad baptismatis fontẽ nõ prædicationis suauitate,sed necessitate peruenerit,ad pristinam superstitionem remeans,inde deterius moritur,vnde renatus esse videbatur.Fraternitas ergo vestra huiusmodi homines frequẽti prædicatione prouocet, quatenus mutare veterem magis vitam de doctoris suauitate desiderẽt.Sic enim & intentio vestra rectè perficitur, & conuersi animus ad priorem denuo vomitum nõ mutatur.Adhibẽdus ergo illis est sermo, qui & errorum in ipsis spinas vrere debeat,& prædicando quod in his tenebrescit illuminet: vt pro his admonitione frequẽti mercedem fraternitas vestrè recipiat,& eorum quãtos deus donauerit ad regenerationem nouæ vitæ perducat.Item Victori episcopo Panormitano.Sicut Iudæis non debet esse licentia quicquam in synagogis suis vltra quàm permissum est lege,præsumere,ita in his quæ eis concessa sunt,nullum debent præiudicium sustinere.

Quemadmodum Iudæos violenter baptizari Gre- XLIII.
gorius denegabat,ità Christianos eis quoquo modo iubici nullatenus permittebat.Vnde Libertino prætori Siciliæ scribens ait.Fertur quòd Nasas quidã sceleratissimus Iudæorum sub nomine beati Heliæ altare punienda temeritate construxerit,multósque illic Christianorum ad adorandum sacrilega seductione deceperit.sed & Christiana(vt dicitur) mãcipia comparauit,& suis ea obsequiis ac vtilitatibus deputauit. Dum igitur seueriſimè in eum pro tãtis facinoribus debuisset

Universidad de Deusto
Biblioteca

debuisset vlcisci, glorioſus Iuſtinus medicamento a-
uaritiæ (vt nobis ſcriptũ eſt) delinitus, dei diſtulit in-
iuriam vindicare. Gloria autem veſtra hæc omnia di-
ſtricta examinatione perquirat: & ſi huiuſcemodi ma
nifeſtũ eſſe repererit: ita diſtrictiſſime ac corporaliter
in eundem ſceleratum feſtinet vindicare Iudæũ, qua-
tenus hac ex cauſa & gratiam ſibi dei noſtri conciliet,
& his ſe poſteris pro ſua mercede imitãdum mõſtret
exemplis. Mancipia autem Chriſtiana quæcunque eũ
comparaſſe patuerit, ad libertatem iuxta legum præ-
cepta ſine ambiguitate ꝓducite: ne (quod abſit) Chri-
ſtiana religio Iudæis quoque modo ſubdita polluatur. Item Venantio epiſcopo Lunenſi. Multorum ad
nos relatione peruenit, à Iudæis in Lunenſi ciuitate
degentibus in ſeruitium Chriſtiana detineri mãcipia.
Quæ res nobis tanto viſa eſt aſperior, quanto à fra-
ternitate tua & patiẽtia operoſior. Oportebat quip-
pe te reſpectu loci tui, atque Chriſtianæ religionis in-
tuitu, nullam relinquere occaſionem ſuperſtitioni Iu-
daicæ, vt ſimplices animæ non tam ſuaſionibus quàm
poteſtatis iure quodammodo deſeruirent. Quam-
obrem hortamur fraternitatem tuam vt ſecundum
piiſſimarum legum tramitẽ nulli Iudæo liceat Chri-
ſtianum mancipium in ſuo retinere dominio: ſed ſi-
qui penes eos inueniuntur, libertas eis tuitionis au-
xilio ex legũm ſanctione ſeruetur.

XLIIII. Siquos Chriſtianorum pro lõgitudine itineris per
prouincias ab Hebræorum ſeruitio per legalem violẽ
tiam Gregorius liberare nõ poterat, ſuis preciis redi-
mendos eſſe cenſebat. Vnde Cãdido presbytero per
Gallias ſcribens, Dominicus, inquit, præſentiũ porti-
tor lachrymabiliter nobis innotuit, quatuor fratres
ſuos de captiuitate à Iudæis redẽptos eſſe, atque eos
nunc Narbonæ in eorundẽ Iudæorũ ſeruitio detine-
ri. Et quia omnino graue execrandúmque eſt Chri-
ſtianos in ſeruitio eſſe Iudæorum, dilectionem tuam
ſcriptis præſentibus adhortamur, vt cum omni ſubti-
litate & ſolicitudine ſtudeat perſcrutari: & ſi re vera
ita eſt, atq; manifeſta veritate tibi cõſtiterit quia neq;
ipſi vnde ſe redimãt, neque ſupraſcriptus portitor ha
bet, eos ſtudij tui ſit redimere, ſciẽs quia quicquid in
eis dederis, tuis ſine dubio rationibus imputabitur.

XLV. Iudæorum mancipia ſemel confugientia ad eccle-
ſiam, nũquam quibuſlibet ſuaſionibus reddi iubebat.
Vnde Ianuario Caralitano epiſcopo inter cætera ſcri
bens ait: Peruenit ad nos, ſeruos ancillaſque Iudæorũ
fidei cauſa ad eccleſiam confugientes, aut infidelibus
dominis reſtitui, aut eorum ne reſtituantur, precium
dari. Hortamur igitur vt nullatenus tam prauam cõ-
ſuetudinem manere permittas: ſed cum quilibet Iu-
dæorum ſeruus ad venerabilia loca fidei cauſa confu-
gerit, nullatenus eum patiamini præiudicium ſuſti-
nere: ſed ſiue olim Chriſtianus, ſiue nũc fuerit bapti-
zandus, ſine nullo pauperum Chriſtianorum damno,
religioſo eccleſiaſticæ pietatis patrocinio in libertatẽ
modis omnibus defendatur.

XLVI. Non ſolùm Chriſtiana mancipia Gregorius in li-
bertatem priſtinam legaliter reuocabat, verùm etiã
pagana ad fidem venire volentia, vendi nullo mo do
permittebat. Vnde Fortunato Neapolitano epiſcopo
inter cætera ſcribens ait: Fraternitatẽ veſtram opor-
tet eſſe ſolicitam: vt ſi de Iudæorum ſeruitio non ſo-
lùm Iudæus, ſed etiam quiſquã paganorũ fieri volue-
rit Chriſtianus, poſtquam voluntas eius fuerit pate-
facta, ne hũc ſub quolibet ingenio vel argumẽto cui-
piam Iudæorum venũdandi facultas ſit: ſed is qui ad
fidem Chriſtianam cõuerti deſiderat, defenſione ve-
ſtra in libertatem modis omnibus vendicetur. Hi ve-
ro quos huiuſmodi oportet ſeruos amittere, ne forſi-
tan vtilitates ſuas irrationabiliter æſtiment impedi-
ri, ſolicita vos hoc conuenit cõſideratione ſeruare, vt
ſi paganos quos mercimonij cauſa de externis finibus
emerunt, intra tres menſes dum emptor cui vendi
debeant inueniatur, fugere ad eccleſiam forte contigerit: & velle ſe fieri dixerint Chriſtianos, vel etiã ex-
tra eccleſiam hãc talem volũtatem prodiderint: pre-
cium eorum à Chriſtiano ſcilicet emptore percipiãt.
Si autem poſt præfinitos tres mẽſes quiſquam huiuſ-
modi ſeruorum Iudaicorũ velle ſuum dixerit, & fieri
voluerit Chriſtianus: nec aliquis eũ poſtmodũ eme-
re, nec dominus qualibet occaſionis ſpecie audeat
venũdare: ſed ad libertatis proculdubio præmia per-
ducatur: quia hunc non ad vendendum ſed ad ſeruiẽ
dum ſibi intelligitur reſeruaſſe.

Pagana mancipia Iudæos videlicet dominos ſuos XLVII.
ad fidem præcedẽtia, in eorum ſeruitium, etiam ſi ipſi
eos ad Chriſtianitatem ſubſequebantur, nullo modo
reuocabat. Vnde Ioanni Syracuſano epiſcopo, Felix,
inquit, præſentium portitor queſtus nobis eſt, cum ſit
de Chriſtianis parentibus natus, à quodam Chriſtia-
no Samaræo (quod dici ſcelus eſt) ſe eſſe donatum: &
dum huiuſcemodi ſuperſtitionis homines Chriſtiana
quolibet modo mancipia poſsidere nec ratio legis
nec reuerentia religionis admittat, ſe tamen per decẽ
& octo annos in eius aſſerit ſeruitio permanſiſſe. Sed
cognoſcente hoc deceſſore veſtro ſanctæ memoriæ
Maximiano, ſano zelo (ſicut decuit) ſacerdotali com-
modo, de Samaræi nephario ſeruitio liberauit. Sed
quia eiuſdem Samaræi filius poſt quinque annos fa-
ctus dicitur Chriſtianus, & ſupraſcriptum Felicem in
eius ſeruitium (quantũ ipſe dicit) quidã nituntur re-
digere, ſanctitas veſtra hæc quæ edocti ſumus, diligẽ-
ter inquirat: & ſi ita ei eſſe conſtiterit, eum tueri ſtu-
deat: & à nullo ſub qualibet occaſione grauari per-
mittat: quia dum ſuperſtitioſæ ſectæ mancipia domi-
nos ſuos ad fidem præcedentia, ſeruitio eorum aper-
tè redigi iura prohibeant, quanto magis hic de Chri-
ſtianis parentibus natus, & factus à paruulo Chriſtia-
nus, hanc non debet quæſtionem aliquo modo ſuſti-
nere? Maximè quia nec patris eſſe ſeruus potuit, quẽ
liquet ex praua potius præſumptione pœnam poſſe
venientem de legibus ſuſtinere.

Circuncidi ſaltem paganorum neminem Grego- XLVIII.
rius permittebat. Quamobrem Leoni Catanẽſi epiſ-
copo, Res, inquit, ad nos omnino deteſtabilis & legi-
bus inimica peruenit: quæ ſi vera eſt, fraternitatẽ tuã
vehementer accuſat: quia eam de minori ſolicitudine
probat eſſe culpabilem. Cõperimus autem quòd Iu-
dæi vel Samaræi degentes Catanæ pagana mancipia
emerint, atque ea circuncidere auſu temerario præ-
ſumpſerint. Idcirco neceſſe eſt vt omni modo zelum
in hac cauſa ſacerdotalem exerceas, & cum omni hoc
viuacitate ac ſolicitudine ſtudeas perſcrutari: & ſi ita
repereris, mancipia ipſa ſine mora in libertatem mo-
dis omnibus vendica: & eccleſiaſticam eis tuitionem
impende, nec quicquam dominos eorum de precio
quolibet modo recipere patiaris: qui non ſolùm hoc
damno multandi, ſed etiam alia erunt pœna de legi-
bus feriendi.

Sane quia Iudæorũ perfidia zelũ Chriſtianorũ da- XLIX.
tis

tis contra ſe muneribus ludificare ſolebat: nõ ſolùm
nil penitus ab eis capiebat, quin imò eorum munera
Gregori⁹ execrabilia iudicabat. Vnde Recaredo regi
Viſigothorum poſt cætera ſcribit dicẽs: Præterea in-
dico quia creuit de veſtro opere in laudibus dei hoc
quod dilectiſſimo filio meo Probino presbytero nar
rante cognoui, quia cum veſtra excellẽtia cõſtitutio-
nem quãdam contra Iudæorum perfidiam dediſſet,
ij de quibus prolata fuerat, rectitudinẽ veſtræ mentis
inflectere pecuniarũ ſummã offerendo moliti ſunt.
Quã excellẽtia veſtra cõtempſit: & omnipotẽtis dei
placere iudicio requirens, auro innocẽtiam prætulit.
Qua in re mihi Dauid regis factum ad memoriã ve-
nit, cui dum cõcupita aqua de ciſterna Bethleemitica
quæ inter hoſtiles cuneos habebatur, ab obſequenti-
bus militibus fuiſſet oblata, protinus dixit: Abſit à me
vt ſanguinẽ iſtorum hominum bibã. Quam quia fu-
dit & bibere noluit, ſcriptum eſt, Libauit eã domino.
Si igitur ab armato rege in ſacrificium dei verſa eſt
aqua cõtempta: penſemus quale ſacrificium omnipo
tenti deo rex obtulit, qui pro amore ipſius nõ aquã,
ſed aurum accipere cõtempſit. Itaque fili excellentiſ-
ſime, fidẽter dicam, quia libaſti aurum domino, quod
contra eum habere nullo modo voluiſti, & cætera.

L. Hinc eſt quod ſicut à maioribus traditur, & nos vſ-
que ad tempora noſtra dũ adhuc pubeſceremus, ocu
lis noſtris conſpeximus, cõſuetudo vetus obtinuit, vt
omnes illius ſuperſtitionis homines quantuncunque
pulcherrima mercimonia detuliſſent, nunquã põtifi-
calibus alloquiis fruerẽtur, nunquam obtutibus apo-
ſtolicis potirentur, ſed extra velum longiſsimæ porti-
cus, non quidẽ in ſcammis ſed in marmoreo pauimẽ-
to ſedentes, ſuſcepta precia numerabant: ne videlicet
viderentur aliquid de manu põtificis accepiſſe. Nam
reuerendæ memoriæ Nicolaus põtifex Arſeniũ quõ
dam Hortanæ ciuitatis epiſcopum Iudaicas tũc pri-
mum pellitias introducere molientem, adeo auerſa-
tus eſt, vt ei palatinam proceſsionem vellet adime-
re, niſi ſuperſtitioſæ gẽtis veſtibus abiurãdo, cũ ſacer-
dotalibus infulis cõſuetudinaliter ꝓcedere ſtuduiſſet.

LI. Antichriſti præcurſores obſeruari debere ſabbatũ
prædicantes, Gregorius cõminando taliter refutauit.
Peruenit ad me, quoſdam peruerſi nominis homines
praua inter vos aliqua & ſanctæ fidei aduerſa ſemi-
naſſe, ita vt die ſabbati aliquid operari prohiberent.
Quos quid aliud niſi Antichriſti prædicatores dixe-
rim? Qui veniens diem ſabbatum atque dominicum
ab omni faciet opere cuſtodiri. Quia enim mori ſe ſi-
mul & reſurgere ſimulat, haberi in veneratione vult
diẽ dominicũ: & quia iudaizare populũ compellit, vt
exteriorem ritum legis reuocet, & ſibi Iudæorũ per-
fidiã ſubdat, coli vult ſabbarum. Hoc enim quod per
ꝓphetã dicitur, ne inferatis onera per portas veſtras
die ſabbati: tã diu teneri potuit, quandiu legem licuit
iuxta literam ſeruari. At poſtquã gratia omnipotẽtis
domini noſtri Ieſu Chriſti apparuit, præcepta legis
quæ per figuram dicta ſunt, iuxta literam ſeruari nõ
poſſunt. Nã ſiquis dicit hoc de ſabbato eſſe ſeruãdũ,
dicat neceſſe eſt etiã carnalia ſacrificia perſoluẽda: di-
cat præceptum quoq; de circũciſione corporis adhuc
vſq; retinẽdũ. Sed cõtra ſe Paulũ apoſtolũ audiat dicẽ
tẽ. Si circuncidamini, Chriſtus vobis nihil ꝓdeſt. Nos
itaque hoc quod de ſabbato ſcriptũ eſt, ſpiritualiter
accipimus, ſpiritualiter retinemus. Sabbatũ enim re-
quies dicitur. Verũ autem ſubbatum ipſum redẽpto-
rẽ dominũ noſtrũ Ieſum Chriſtũ habemus: & qui lu-
cẽ fidei cognoſcit, ſi peccata concupiſcentiæ ad mẽ-
tem per oculos trahit, in die ſabbati onera per portas
introducit. Nõ ergo in die ſabbati onera per portas
introducimus, ſi in redẽptoris noſtri gratia cõſtituti,
põdera peccati ad animã per ſenſus corporeos nõ tra
hamus. Nã idem dominus ac redẽptor noſter multa
in die ſabbati legitur operatus, ita vt Iudæos reprehẽ
deret, dicens: Quis veſtrũ bouẽ aut aſinũ ſuũ non ſol-
uit in die ſabbati, & ducit adaquare? Si ergo ipſa per
ſe veritas nõ cuſtoditi iuxta literã ſabbatũ præcepit,
quiſquis otioſus ſabbatũ ſecũdũ legis literã cuſtodit,
cui alteri niſi ipſi veritati contradicit? Aliud quoque
ad me perlatũ eſt, vobis à peruerſis hominibus eſſe
prædicatũ, vt dominicorũ die null⁹ debeat lauari. Et
quidẽ ſi ꝓ luxu animi atque voluptate quis lauari ap-
petit, hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus.
Si autem pro neceſsitate corporis, hoc nec dominico
die prohibemus. Scriptum quippe eſt: Nemo vnquã
carnẽ ſuã odio habet, ſed nutrit & fouet eam. Et rur-
ſum ſcriptũ eſt: Carnis curã ne feceritis in cõcupiſcẽ-
tiis. Qui igitur carnis curam in concupiſcentiis fieri
prohibet, profectò in neceſsitatibus cõcedit. Nã ſi do
minicorũ die corpus lauare peccatum eſt, lauati ergo
die eodem nec facies debet. Si autem hoc in corporis
parte cõceditur, cur hoc exigẽte neceſsitate toti cor-
pori denegetur? Dominicorum verò die à labore ter
reno ceſſandum eſt, atque omni modo orationibus
inſiſtendũ: vt ſiquid negligentiæ per ſex dies agitur,
per diem reſurrectionis dominicæ precibus expietur.

Tanta compaſsionis gratia circa omnes Gregorius LII.
redũdabat, vt alterius infirmitatẽ in ſuo corpore hũc
ſuſtinuiſſe, ſi velis aſpicias. Vnde Ioanni Rauennati e-
piſcopo ſcribens ait: Dominicis mãdatis præcipimur
proximos ſicut noſmetipſos diligere, eorũque lãguo-
ribus tanquã propriis infirmitatibus cõdolere. Quo-
rum memor veſtra fraternitas cõpetẽti ſibi more Ca
ſtorium fratrem & coepiſcopũ noſtrũ & prius per cõ
paſsionẽ ſtuduit viſitare, & eũ poſtmodũ ꝓ excreſcẽ-
te moleſtia corporis in Rauẽnati vrbe ſuſcipere. Vn-
de nõ ſolũ nos impenſæ charitatis, ſed & deum vobis
feciſtis ꝓculdubio debitorẽ, cui in fratris infirmitate
cõdoluiſſe probamini, ipſumque ægrũ in ſui membri
moleſtia non ſolùm viſitaſſe, ſed etiã ſuſcepiſſe. Quẽ
quidẽ ipſe pro ſua ſimplicitate illic ordinare omnino
renuebam: ſed petentiũ importunitas fecit vt cõtra-
dicere nullatenus potuiſſem. Si autẽ fieri poteſt, mul-
tum mihi & ipſi conſulitis, ſi eum ad me vel per Sici-
liã tranſmittatis. Itẽ Leontio epiſcopo vrbis Rauẽna-
tis, Caſtoriũ fratrem coepiſcopũque noſtrum Romæ
pro corporis ſui moleſtia retinemus: & quia nunc ad
ſuã nõ valet eccleſiã remeare, propterea eo abſente
eccleſiæ ipſius fraternitati tuæ viſitationis operã præ-
uidimus delegandã. Itẽ vniuerſis habitatoribus Ari-
mini. Si culpã veſtrã filij dilectiſsimi intentius velitis
attẽdere, aſsidua vos apud deũ debetis oratione pur-
gare, quòd epiſcopum veſtrum nõ deuota mẽte, nec
vt filij ſuſcepiſtis: quem inquietudo & tribulatio à vo
bis illata ad hoc vſq; perduxit, vt moleſtiã corporalẽ
incurreret: quanuis in eo nihil de his quæ nobis ſunt
ſcripta cognouimus, ſed ſolã ineſſe debilitatem vidi-
mus, pro qua eum hic retinere curauimus. Item Eu-
logio patriarchæ Alexandtino. Ante hoc tẽporis Bo
nitacij chartularij reſpõtalis mei, qui in vrbe regia
demoratur, vehementer me ſcripta turbauerũt, quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicebant dulciſsimã mihi atque ſuauiſsimã ſanctitatẽ veſtrã defectum corporei luminis pertuliſſet. Ex quibus ſcriptis graui mœrore percuſſus ſum: ſed ſubitò creatoris ac redẽptoris noſtri gratia proſperãte, beatitudinis veſtræ ſuſcepi epiſtolam, & ſanum de ea corporis moleſtia quã audieram, agnoſcens, exultaui vehementer: quia tanta cordis lætitia ſecuta eſt, quanta ptius triſtitiæ amaritudo præceſſerat. Scimus enim quia in omnipotentis dei adiutorio multorum ſalus eſt vita veſtra. Item Ruſticianæ patriciæ. Quotiẽs de vrbe regia ad nos aliquis venit, curæ nobis eſt de corporis veſtri ſoſpitate requirere. Sed peccatis meis facientibus, ſemper audio quæ me tædet audire, quia in tanta tenuitate atque debilitate adhuc in vobis referũt podagræ dolores excreſcere. Sed oro omnipotentẽ dominũ, vt omnia quæ in veſtro corpore agũtur, ad ſalutem animæ dirigãtur, flagella temporalia æternam vobis quietẽ præparent: & per eos dolores qui cum fine ſunt, gaudia vobis ſine fine concedat.

Itẽ Mariniano Rauennati epiſcopo. Veniẽtes quidam Rauẽnates homines grauiſsimo me mœrore inuenerunt percuſſum, quia fraternitatẽ tuã retulerunt de vomitu ſanguinis ægrotare. Ex quare ſolicitè & ſingulatim eos quos hic doctos lectione nouim⁹ medicos, fecimũs requiri: & quid ſinguli ſẽſerint, quidve dictauerint, ſanctitati veſtræ ſcriptũ miſimus: qui tamen quietẽ & ſilentium præ omnibus dictant. Quã ſi tua fraternitas in ſua eccleſia poſsit habere, valde ſum dubius: & ideo videtur mihi vt ordinata illic eccleſia, vel qui miſſarũ ſolennia explere valeãt, vel qui epiſcopij curam gerẽs, hoſpitalitatẽ & ſuſceptionem poſsit exhibere, quive monaſteriis cuſto diẽdis præeſſe, tua fraternitas ad me ante æſtiuum templũ debeat venire: vt ægritudinis tuæ ego ſpecialiter inquantum valeo, curã gerã, quietémque tuã cuſtodiã: quia huic ægritudini æſtiuũ tempus medici vehementer dicũt periculoſum. Et valde pertimeſco ne ſi curas aliquas cum aduerſitate corporis ceperis, amplius ex eadem moleſtia pericliteris. Ego enĩ ipſe valde ſum debilis, & omnino eſt vtile vt cum dei gratia ſanus ad tuam eccleſiã redeas: aut certè ſi vocandus es, inter manus tuorum voceris: & ego quidem qui me morti proximũ video, ſi me omnipotẽs deus antè vocare voluerit, inter tuas manus debeam tranſire.

LIII. Pro barbarorum incurſionibus bis in hebdomada fieri letanias Gregorius decernebat. Quapropter vniuerſis epiſcopis Siciliæ ſcribens ait: Super afflictiones & gemitus quos annoſa hic cõtinuatione de hoſtibus ſuſtinemus, maior nos metus excruciat, quòd inimicos noſtros omni anniſu ad Siciliæ inuaſionẽ cognoſcimus feſtinare. Sed ne hoc illis moliẽtibus proſperitatẽ multitudo noſtrorũ præbeat peccatorũ, toto nos corde ad redẽptoris noſtri remedia cõferam⁹, & quibus reſiſtere virtute nõ poſſumus, lachrymis obuiemus. Nã quid vobis cauendũ, quidve ſit vehemẽtius formidandũ, ex iſtius prouinciæ debetis deſolatione colligere. Itaque hortor fratres chariſsimi vt omni hebdomada quarta & ſexta feria litaniam inexcuſabiliter indicatis: & cõtra hos barbaricæ crudelitatis incurſus ſupernæ protectionis auxilium imploretis.

LIIII. Tandem Siciliã ſimoniaca hæreſi libidinéque ſordentem Gregorius (ſicut modo cernitur) perituram prædixit, Maximiano Syracuſano epiſcopo ſcribens. Tanta nobis ſubinde mala quæ agũtur in illa prouincia, nunciantur, vt peccatis facientibus (quod auertat omnipotẽs deus) celeriter eam perituram credamus.

LV. Sed & peiora prioribus eſſe futura, præſago ſpiritu Maximo Salonitano epiſcopo ſcribit dicens. Ad Romanam vrbem veniẽs cõmunis filius presbyter Veteranus ita me podagræ doloribus debilẽ reperit, vt fraternitatis tuæ epiſtolis per me reſpõdere nullatenus valuiſſem. Et quidem de Sclauorũ gente, quæ vobis valde imminet, & atfligor vehementer & turbor. Affligor in his quæ iam in vobis patior, cõturbor autem quia per Hiſtriæ aditum iam ad Italiã intrare cœperunt. De Iuliano autem Scribone quid dicam, quãdo vbiq; video quia nobis peccata noſtra reſpõdeãt: vt & foris à gẽtibus, & intus à peruerſis iudicibus cõturbemur? Sed nolite de talibus omnimodo cõtriſtari: quia qui poſt nos vixerint, deteriora tempora videbũt: ita vt in cõparatione ſui temporis felices nos æſtimẽt dies habuiſſe. In quãtũ verò fraternitas tua præualet, opponere ſe pro oppreſsis debet: quæ etiã ſi ꝓdeſſe minime valuerit, ipſa omnipotenti deo mentis deuotio ſufficit quam dedit. Scriptum eſt enim, Eripe eos qui ducuntur ad mortem: & qui trahuntur ad interitũ, liberare ne ceſſes. Quod ſi dixeris, Vires non ſuppetunt: qui inſpector eſt cordis, ipſe intelligit. In omni ergo quod agis, inſpectorẽ cordis appete habere placatũ. Quicquid eſt vnde illi placeas, facere nõ omittas. Nã humani terrores & gratiæ, fumo ſunt ſimiles: qui leni aura raptus euaneſcit. Hoc certiſsime ſcito, quia placere deo ſine prauis hominibus nullus poteſt. In tanto ergo ſe æſtimet fraternitas tua omnipotenti deo placuiſſe, quãto ſe peruerſis hominibus diſplicuiſſe cognouerit. Ipſa tamẽ defenſio pauperũ moderata & grauis ſit: ne ſi quid nimis rigidè agitis, ex iuuentute vos arbitrẽtur homines ſuperbire. Sed talis neceſſe eſt vt inueniatur ꝓ oppreſsis veſtra defenſio, quatenus & humiles ꝓtectionẽ ſentiãt, & oppreſſores nõ facilè inueniãt quod ex maleuola mẽte reprehẽdãt. Attẽde ergo quod ad Ezechielẽ dicitur. Fili hominis, incredulí & ſubuerſores ſunt tecũ: & cum ſcorpionibus habitas. Et beatus Iob ait: Frater fui draconũ, & ſocius ſtruthionũ. Et Paul⁹ diſcipulis dicit: In medio nationis prauæ & peruerſæ, inter quos lucetis ſicut luminaria in mũdo. Tãto ergo debemus cautius ambulare, quãto nos ſcim⁹ inter dei inimicos viuere.

LVI. Huius cautelæ ſuæ cõſcius Romano defenſori Gregorius ait: Peruenit ad nos, quia quidã homines minorẽ omnimodo diſcretionẽ tenẽtes, in ſuis nos periculis implicari deſiderãt: atq; ita volũt ab eccleſiaſticis pſonis defendi, vt ipſæ quoque eccleſiaſticæ perſonæ ex eorũ culpa teneãtur. Idcirco præſenti te præceptiõe admoneo, & per te fratrẽ & coepiſcopũ noſtrũ dominũ Ioanẽ, vel cæteros qui intereſſe poſſunt, vt patrocinia eccleſiaſtica, ſiue mea ſuſcipiatis ſcripta, ſiue etiã ea minime fuerint directa, ſub tanto moderamine debeatis impẽdere, quatenus ſi qui in furtis publicis implicati ſũt, à nobis nõ videãtur iniuſtè defendi: ne opinionẽ male agentiũ ex indiſcretæ defenſionis auſu in nos vllo modo trãsferamus. Sed quantum decet Eccleſiam admonendo verbum interceſſionis adhibendo, quibus valetis ſuccurrite, vt & illis opem ferãtis, & opinionem ſanctæ Eccleſiæ non inquinetis.

LVII. Itẽ Ioãni epiſcopo poſt aliqua. Si qui eorũ de quibus eſt aliqua quæſtio, in eccleſiã fortaſſe refugerint, ita debet cauſa diſponi, vt nec ipſi violentiã patiãtur, nec hi qui dicuntur oppreſsi, dãna ſuſtineant. Curæ ergo veſtræ ſit, vt eis ſacramentũ ab his quorũ intereſt, de

ſeruanda lege & iuſtitia promittatur, & per omnia cõ moueantur exire, atque ſuorum actuum reddere rationem. Quibus etiam eccleſiæ veſtræ defenſorẽ deputare vos conuenit, cuius ſolicitudine ea quæ illis fuerint promiſſa ſeruentur.

LVIII. Quantæ humilitatis Gregorius fuerit, cũ ex multis, tũ ex his manifeſtiſsimè poterit deprehendi, quòd omnes quidẽ ſacerdotes fratres & cõminiſtros, clericos autem diuerſi ordinis dilectiſsimos filios, at verò laicos viros dominos, & fœminas dominas in ſuis literis nominabat: neque ab aliquo ſe ſummum pontificem aut vniuerſalẽ ſiue dominũ vocari æquanimiter permittebat. Nam vt ea quæ ſuper huiuſmodi cõprehẽſa ſunt prætermittam, Ruſticianæ patriciæ ſcribens ait: Excellentiæ veſtræ ſcripta ſuſcepi, quæ me in grauiſsima ægritudine poſitũ, de ſalute, de deuotione, ac de dulcedine ſua omnino releuarunt. Vnum vero ægrè ſuſcepi, quia in eiſdẽ epiſtolis ad me (quod ſemel eſſe poterat) ſæpius dicebatur, ancilla veſtra, & ancilla veſtra. Ego enim qui per epiſcopatus onera ſeruus ſum omniũ factus, qua ratione te mihi ancillam dicis, cuius ante ſuſceptum epiſcopatum proprius fui? Et ideo rogo per omnipotentẽ deum, ne hoc verbum aliquando ad me in ſcriptis veſtris inueniam.

LIX. Huius humilitatis manſuetudine Gregorius nõ ſolum Theudelindæ reginæ Lõgobardorum pro tribus capitulis, verũ etiã inter alios Sabino quoq; ſuo ſubdiacono ſatisfacere non renuit, dicẽs: Euntes maligni homines turbauerunt animos veſtros, non intelligẽtes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmãt, aſtruentes quòd aliquid de ſancta Chalcedonenſi ſynodo piæ memoriæ Iuſtiniani tẽporibus ſit imminutum: quã nos omni fide omníque deuotione veneramur: & ſic quatuor ſynodos ſanctæ vniuerſalis eccleſiæ ſicut quatuor libros ſancti euãgelij recipimus. De perſonis verò de quibus poſt terminũ ſynodi aliquid actum fuerat, eiuſdem piæ memoriæ Iuſtiniani tẽporibus eſt ventilatum, ita tamen, vt nec fides in aliquo violaretur, nec de eiſdẽ perſonis aliqu id aliud agere tur, quam apud eandẽ ſanctam Chalcedonenſem ſynodũ fuerat conſtitutum. Anathematizamus autẽ ſiquis ex definitione ſymboli quæ in eadẽ ſynodo prolata eſt, aliquid imminuere præſumit, vel quaſi corrigendo eius ſenſum mutare, ſed ſicut illic prolata eſt, per omnia cuſtodimus. Te ergo fili chariſsime decet ad vnitatẽ fidei remeare, vt finẽ tuum valeas in pace concludere, ne malignus ſpiritus qui cõtra te per alia opera prævalere nõ poteſt, ex hac cauſa inueniat vnde tibi in die exit⁹ tui in aditu regni cœleſtis obſiſtat.

LX. Item Gregoriæ cubiculariæ auguſtorũ poſt cætera. Quòd dulcedo tua in ſuis epiſtolis ſubiunxit, importunã ſe mihi exiſtere quouſque ſcribã mihi eſſe reuelatum quia peccata tua dimiſſa ſint: rem & difficilem & inutilem poſtulaſti. Difficilem quidẽ, quia ego indignus ſum cui reuelatio fieri debeat. Inutilẽ verò, quia ſecura de peccatis tuis fieri non debes, niſi cum iam in die vitæ tuæ vltimo plangere eadem peccata minimè valebis: quæ dies quouſque veniat, ſemper ſuſpecta, ſemper trepida metuere culpas debes, atque eas cotidianis fletibus lauare.

LXI. Item Anaſtaſio presbytero Iſauriæ poſt aliqua. Tua itaq; fraternitas quãtũ in charitate perfecta ſit, ſcio: & qui omnipotẽtem deum multũ diligit, oportet vt de proximo multũ præſumat. Nõ enim loca vel ordines creatori noſtro nos ꝓximos faciũt, ſed ei nos aut merita bona cõiungũt, aut mala diſſiũgũt. Quia ergo adhuc incertũ eſt quis interius qualis ſit, cur nõ audeas ſcribere, dũ inter me & te quis ſit ſuperior ignores: Et quidẽ bene te viuere ſcio, me autẽ multis oneratũ peccatis cognoſco. Sed & ſi ipſe peccator es mihi, tamen me multo melior es: quia tua tu tãtũmodo, ego verò & eorũ qui mihi commiſi ſunt peccata porto. In hoc ergo ego te altũ, in hoc magnũ aſpicio, quia ante humanos oculos in magno atque in alto loco minime profeciſti, in quo ſæpe dũ exterius ab hominibus honor tribuitur, ad ima animus mergitur: quia curis diſcerpentibus grauatur. Tibi autem omnipotens deus iuxta hoc quod ſcriptum eſt, aſcenſus in corde diſpoſuit in conualle lachrymarum. Multo nãque mihi altior, multo ſublimior videri poteras, ſi neque ducatũ monaſterij quod Neas dicitur, ſuſcepiſſes.

LXII. Item Stephano epiſcopo inter alia. Multũ mihi, & vltrà quàm indignus audire debui fauorem in veſtris epiſtolis demõſtraſtis: & ſcriptũ eſt, Ne laudes hoĩnẽ quãdiu viuit. At tamẽſi audire talia dignus nõ fui, orationibus veſtris peto vt dignus efficiar: vt ſi bona ideo in me dixiſtis, quia nõ ſũt: ideo ſint, quia dixiſtis.

Sed ne ſolis verbis tãti præſulis humilitas inculcari credatur: ſupereſt vt ex Græcorũ relationibus ad me nuper interpretatis eadẽ patris humilitas viuis operibus demõſtretur: in qbus videlicet ita refertur. Enarrauit nobis abbas Ioãnes Perſa ſanctus & reuerẽdus vir exiſtẽs de magno Gregorio beatiſsimo Papa Romano dicẽs: Quoniã iui Romã ad adorandũ loculos ſanctorũ apoſtolorũ Petri & Pauli: & vna dierũ cũ ſtarem in medio ciuitatis, video papã Gregoriũ per me trãſiturũ: & cogitaui me mittere ante eũ. Cũ ergo appropinquaſſet mihi papa, vidẽs quia pergerẽ vt mitterẽ me ante eũ ſicut coram deo, dico fratres, primus miſit ſe ante me ſuper terrã: & nõ ante ſurrexit, quàm ego prior ſurgerem: & amplexatus me cũ magna humilitate, tribuit mihi per manũ nomiſmatatria: & iuſſit mihi dari caſulã & neceſsitates meas omnes. Gloficaui ergo deum, qui donauit ei talem humilitatem circa omnes & eleemoſynam & charitatem.

LXIII. Hinc eſt q; patientiſsimus paſtor Gregorius penes imperatorẽ Mauritiũ ſibi prorſus infenſum dudũ accuſatus quòd Malchũ epiſcopũ ſui patrimonij prouiſorem pro retentis penſionibus tã diu in cuſtodiis afflixiſſet, quouſq; ſpiritũ exhalaret: Sabiniano ſuo diacono Conſtãtinopolitano ſcribens ait: Vnũ eſt quod breuiter ſuggeras ſereniſsimis dominis noſtris, quia ſi ego ſeruus eorũ in mortẽ Lõgobardorũ me miſcere voluiſſem, hodie Longobardorũ gens nec regem nec duces nec comites haberet, atque in ſumma cõfuſione diuiſa eſſet. Sed quia deũ timeo, in mortem cuiuſlibet hominis me miſcere formido. Malchus autem idem epiſcopus neque in cuſtodia fuit, neque in aliqua afflictione, ſed die qua cauſam dixit, & addictus eſt, neſciente me à Bonifacio notario in domũ eius ductus eſt: ibíque prandidit, & honoratus eſt ab eo: & nocte ſubitò mortuus eſt inuentus.

LXIIII. Igitur in omnibus ſuis dictis vel operibus Gregorius imminentẽ futuræ retributionis diẽ vltimũ perpendebat: tãtóque cautius cũcta cũctorũ negotia põderabat, quãto propinquius finẽ mũdi inſiſtere ruinis eius crebeſcentibus aduertebat. Quapropter in homiliis euãgelicis prohibet dicens: Exurget gens cõtra gentem, & regnũ aduerſus regnũ: & erunt terræ motus magni per loca & peſtilẽtia & fames: & quibuſdã

Universidad de Deusto
Biblioteca

interpositis adiunxit. Et erunt signa in sole & luna & stellis, & in terris pressura gentiũ, præ cõfusione sonitus maris & fluctuũ. Ex quibus profectò omnibus alia iam facta cernimus, alia è proximo ventura formidamus. Nã gentẽ super gentẽ exurgere, earũque pressuram terris insistere, plus iã in nostris tribulationibus quàm in codicibus legim⁹. Quod terræmotus vrbes innumeras subruat, ex aliis mũdi partibus scimus quã frequẽter audiuimus: pestilẽtias sine cessatione patimur. Signa verò in sole & luna & stellis adhuc apertè minimè vidimus: sed quia hæc nõ lõge sint, ex ipsa iã aëris immutatione colligimus: quanuis prius quã Italia gẽtili gladio ferienda traderetur, igneas in cœlo acies vidimus: ipsumq; qui postea humani generis fusus est, sanguinẽ coruscãtẽ. Cõfusio autẽ maris & fluctuũ necdũ noua exorta est: sed cũ multa iã prænuntiata sint cõpleta, dubiũ nõ est quin sequãtur etiã pauca quæ restãt. quia sequẽtium rerũ certitudo est præteritarũ exhibitio. Et Paulò pòst. Ecce fratres mei iã cernimus quod audiebamus: nouis cotidie crebrescẽtibus malis mundus vrgetur. Ex illa plebe innumera quãti remanẽritis, aspicitis: & tamẽ cotidie flagella vrgẽt: repẽtini casus opprimũt: nouæ nos & improuisæ clades affligũt. Sicut enim in iuuentute viget corpus, forte & incolume manet pectus, torosa ceruix, plena sunt brachia: in annis autẽ senilibus statura curuatur, ceruix exsiccata deponitur, frequentibus suspiriis pectus vrgetur, virtus deficit, loquẽtis verba anhelitus intercidit, nã si lãguor desit, plerunque senibus ipsa salus ægritudo est: ita & mũdus in annis prioribus velut in iuuentute viguit: ad propagandã humani generis prolẽ robustus fuit: salute corporũ viridis, opulentia rerũ pinguis. at nũc ipsa sua senectute deprimitur, & quasi ad vicinã mortẽ molestiis crebrescẽtibus vrgetur. Et iterũ euntes prædicate dicẽtes quia appropinquabit regnũ cœlorũ. Hoc iã fratres dilectissimi, etiã si euãgeliũ taceat, mundus clamat. Ruinæ nãque illius voces sunt. Qui enim tot attritus persecutionibus à gloria sua cecidit, quasi iam nobis è proximo regnũ aliud quod sequatur ostẽdit. Ipse enim eius ruinæ prædicãt quòd amãdus non est. Si enim ruinã sui domus quassata minaretur, quisquis in illa habitaret, fugeret: & qui stantẽ dilexerat, recedere quantocyus à cadente festinaret. Si igitur mundus cadit, & nos eum amãdo amplectimur, opprimi volum⁹ potius quã habitare: quia nulla nos ratio à ruina illius separat, quos in eius passionibus amor ligat. Facile ergo est nunc iã cum destructa omnia cernimus, animum nostrum ab eius dilectione disiungere. Sed hoc illo in tempore difficilimum fuit, quo tunc apostoli prædicare cœleste regnum inuisibile mittebantur, cum longè latẽque omnia cernerent florere regna terrarum.

LXVI. Quæ autẽ de istius verbis Gregorius incõmoditate descripserit, indicabo, quatenus ij qui nunc in ruinis eius habitantes, eam ordinatiorem, ac per hoc valentiorẽ fuisse nõ autumant, contremiscant. Ait enim in expositionis Ezechielis homilia octauadecima sic: Quid est iã, rogo, quod in hoc mundo libeat? Vbique luctus aspicimus, vndique gemitus audimus. Destructæ vrbes, euersa sunt castra, depopulati sunt agri, in solitudinem terra redacta est. Nullus in agris incola, penè nullus in vrbib⁹ habitator remãsit: & tamẽ ipse prauæ generis humani reliquiæ adhuc cotidie & sine cessatione feriuntur, & fidem non habẽt flagella cœlestis iustitiæ, quia nec inter flagella correctæ sunt actiones culpæ. Alios in captiuitatẽ duci, alios detruncari, alios interfici videm⁹. Quid est ergo quod in hac vita libeat, fratres mei. Si talem mundum adhuc diligimus, nõ iam gaudia sed vulnera amamus. Ipsa autẽ quæ aliquando mundi domina esse videbatur, qualis remanserit Roma, cõspicitis immẽsis doloribus multipliciter attrita, desolatione ciuiũ, impressione hostium, frequentia ruinarũ: ita vt in ea completum esse videamus quod contra Samariã per Ezechielem prophetam prædictum est, Pone ollam, pone inquã, & mitte in ea aquam, & congere frusta eius in ea. Et paulò pòst. Efferbuit coctio eius, & decocta sunt ossa eius in medio illius. Atque iterum, Congere ossa quæ igne succendã, consumentur carnes, & coquetur vniuersa compositio, & ossa tabescent. Pone quoque eã super prunas vacuã, vt incalescat, & liquefiat æs eius. Tunc enim nobis olla posita est, cum hæc est ciuitas cõstituta. Tunc in ea aqua missa est, & frusta eius cõgesta sunt, quando ad eã vndique populi cõfluebãt, qui velut aqua calẽs actionibus mundi feruescerent, & quasi frusta carnium in ipso suo feruore liquarentur. De qua bene dicitur: Efferbuit coctio eius, & decocta sunt ossa illius in medio eius: quia prius quidẽ in ea vehementer incaluit actio gloriæ secularis: sed postmodum ipsa gloria cum suis sequacibus defecit. Per ossa etenim potẽtes seculi, per carnes verò populi designãtur: quia sicut carnes ossibus portantur, ita per potẽtes seculi, infirmitas regitur populorũ. Sed ecce iam de illa omnes huius seculi potẽtes ablati sunt: ossa ergo excocta sunt. Ecce populi defecerũt: carnes eius liquefactæ sunt. Dicatur itaque, Cõgere ossa quæ igne succendã: consumentur carnes, & coquetur vniuersa compositio, & ossa tabescẽt. Vbi enim senatus? vbi iam populus? Contabuerunt ossa: cõsumptæ sunt carnes: omnis in ea secularium dignitatum ordo extinctus est. Excocta est ergo vniuersa cõpositio eius: & tamẽ ipsos nos paucos qui remansimus, adhuc cotidie gladij, adhuc cotidie innumeræ tribulationes premunt. Dicatur ergo, Pone quoque eam super prunas vacuã. Quia enim senatus deest, populus interiit: & tamẽ in paucis qui sunt, dolores & gemit⁹ cotidie multiplicãtur, iam ergo vacua ardet Roma. Quid autem ista de hominibus dicimus, cũ ruinis crebrescentibus ipsa quoque eius destrui ædificia videm⁹? Vnde aptè de ciuitate iã vacua subditur, incalescat & liquefiat æs eius. Iã enim & ipsa olla cõsumitur, in qua prius carnes & ossa consumebantur: quia postquã defecerũt homines, etiam & parietes cadũt. Vbi autem sunt qui in eius aliquãdo gloria lætabãtur? Vbi eorum põpa? Vbi superbia? Vbi frequens & immoderatum gaudium? Impletum est in ea quod cõtra destructam Niniuen per prophetam dicitur: Vbi est habitaculum leonum, & pascua catulorum leonum? An eius duces ac principes, leones nõ erant, qui per diuersas mundi prouincias discurrentes prædam sæuiendo & interficiendo rapiebãt? Hinc leonum catuli inueniebãt pascua: quia pueri, adolescentes, iuuenes, seculares, & secularium filij, huc vndique concurrebant, cum proficere in hoc mũdo voluissent. Sed ecce iam desolata, ecce cõtrita, ecce gemitibus oppressa est. Iã nemo ad eam currit vt in hoc mundo proficiat. Iã nullus potẽs & violẽtus remansit, qui opprimẽdo prædã diripiat. Dicamus ergo, vbi est habitaculũ Leonum, & pascua catulorũ leonũ? Contigit ei quod de Iudæa nouimus per prophetã dictũ, Dilata caluitium tuũ sicut aquila.

Caluitium

Caluitiũ quippe hominis in solo capite fieri solet. caluitiũ verò aquilæ in toto fit corpore: quia cum valde senuerit, plumæ eius ac pennæ ex omnibus illius mẽbris cadũt. Caluitium ergo suum sicut aquila Roma dilatat, quia plumas perdidit, dũ populũ amisit. Alarũ quippe pẽnæ ceciderũt, cũ quibus volare ad prædã cõ sueuerat: quia omnes eius potẽtes extincti sunt, per quos aliena rapiebat. Itẽ in dialogorũ libro secundo, Præterea, inquit, antistes Canusinæ ecclesiæ ad benedictũ domini famulũ venire consueuerat, quẽ vir dei pro vitæ suæ merito valde diligebat. Is itaque dũ cũ illo de ingressu regis Totilæ & Romanæ vrbis perditione colloquiũ haberet, dixit, Per hũc regẽ ciuitas ista destruetur, vt iã amplius nõ inhabitetur. Cui vir dei respõdit: Roma à gẽtibus nõ exterminabitur, sed tẽpestatibus coruscis & turbinibus ac terremotu fatigata marcescet in semetipsa. Cuius prophetiæ mysteria nobis iã facta sunt luce clariora, qui in hac vrbe dissoluta mœnia, euersas domos, destructas ecclesias turbinec nimus, eúsq; ædificia longo senio lassata, quia ruinis crebrescẽtibus prosternãtur videmus. Itẽ in epistola Ioãni episcopo Rauẽnati post aliqua. Si quomodo est aliquãdo locus obtinẽdi, agatapud exarchũ fraternitas vestra vt pacẽ cum Agiulfo, si aliquid possumus, faciamus, quia miles de Romana vrbe vltus est, sicut ipse nouit: Theodosiaci verò qui hic remanserunt, togam non accipientes, vix ad murorum quidem custodiã se accõmodant, & destituta ab omnibus ciuitas si pacẽ eius nõ habet, quomodo subsistet?

LXVII. Tãtis curarũ tumultib⁹ ꝑ animarũ pariter ac ciuitatis custodia Gregorij⁹ grauabatur vt in coli molestias corruẽs, nõ solũ, sicut ꝑposuerat, per ordinẽ Ezechielis mysteria minimè pertractaret: verũ etiã hoostilibus incursionibus multiq; corporis debilitatibus aggrauatus, à studio expositionis omnino desisteret, & ad dies illos se peruenissedefleret, atq; dissolutionẽ sui corporis totis conatibus flagitaret. Quapropter eidẽ Ioãni episcopo queritur dicens: Quod multis vestræ beatitudini minime respõdi, nõ hoc torpori meo, sed lãguori deputate: quia peccatis meis faciẽtibus eo tẽpore quo Agiulfus ad Romanã vrbẽ veniẽs, alios occidit, alios detrũcauit, tanta mœstitia affectus sum, vt in coli molestiã caderẽ. Itẽ in expositione vltimæ visionis Ezechielis prophetæ. Quia multis curis premẽtibus Ezechielis prophetæ librũ corã charitate vestra totũ per ordinẽ perscrutari nõ licuit, bonis vestris desideriis placuit petere, vt saltẽ extrema eius visio quæ ei facta est de ædificio in mõte cõstituto, quæ & cũctis est visionib⁹ eius obscurior, exponi debuisset. Et quidẽ volũtati vestræ me parere necesse est: sed duo sunt quæ hac in re perturbãt animũ meũ. Vnũ, ꝙ hæc eadẽ visio tãtæ obscuritatis nebulis regitur, vt vix in ea aliquid intellectu interlucẽte videatur. Aliud ꝙ iã Agiulfum Lõgobardorũ regẽ ad obsidionẽ nostrã summopere festinantem Padum transisse cognouimus. Vnde pensate fratres charissimi in caliginosis ac mysticis sensibus quid valeat mens misera timoris sui perturbationibus occupata. Quãto enim circa terrena plus satagit, tanto in his quæ sunt cœlestia, minus videt: & ꝙ eo quòd curis suis extra se ducitur, valde intus minor est: quia scriptum est: Deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Quæ enim superiota penetrare etiam collecta non sufficit, pẽsate quid agere poterit diuisa. Scimus omnes quia & fluuius qui in multis riuis diuiditur, à suo alueo siccatur.

Itẽ eidẽ in eiusdẽ prophetæ tractatibus homilia xx. Siue, inquit, iust⁹, in culpã, siue peccator in mortẽ corruat, speculatori timẽdũ est: ne hũc ex suo silẽtio reatus peccãtiũ pariter inuoluat. Sed interim dũ loquar, auertere à memetipso oculos volo: & ecce iterũ sermo diuinus me impingit in memetipso, vt meã negligẽtiã videã, & mihi dici hæc quæ audio, ptimescã. Sicut enim superius dixi, cuius cor innumeris curis spar sum, se ad se colligat. Quãdo etenim possũ & ea quæ circa me sunt solicite oĩa curare, & memetipsum adunato sensu cõspicere? Quãdo possum prauorũ nequitias insequẽdo corrigere, bonorũ actus laudando & admonẽdo custodire, aliis terrorẽ, atq; aliis dulcedinẽ demõstrare? Quãdo valeo & de his quæ sunt necessaria fratribus cogitare, & cõtra hostiles gladios de vrbis vigiliis solicitudinẽ gerere, ne incursione subita ciues pereãt ꝑuidere: & inter hæc omnia pro animarũ custodia plenè atq; efficaciter verbũ exhortatiõis impẽdere? Loqui etenim de deo quietæ valde & liberæ mẽtis est. Tũc nãq; bene lingua ditigitur in sermone, cũ securè sensus quieuerit in trãquillitate: quia nec cõcussa aqua imaginẽ respiciẽtis reddit: sed tũc in ea vultus intẽdentis aspicitur, cũ nõ mouetur. Quã ergo exhortationẽ vobis speculator vester fratres charissimi faciat, quẽ tot rerũ confusio perturbat? Et paulò post: Sacerdos etiã post cõpũctionẽ ac lachrymas cogitur necessaria quæq; filiorũ suorũ cognoscere, & ea quæ refugit animo, patiẽter audire: atque post suspiria cœlestiũ, quorũlibet carnaliũ hoinũ onera portare, & sæpe cũ superueniẽtibus cor in diuersã qualitatẽ trãsfundere. Nã aliquãdo de lucris spiritualibus gaudet: sed cũ quilibet mœrẽs superuenerit, nisi ei⁹ mœrorẽ in se susceperit, tribulationi illi⁹ cõpatiẽs nõ est. Et aliquãdo de dãnis animarũ luget: sed repẽte superueniũt q̃ de suis ꝑsperitatib⁹ lætãtur: quorũ si lætitiæ sacerdos nõ cõgaudet, minus amare creditur filios, in quorũ gaudio nõ exultat: præcipuè cũ Paulus dicat, Gaudere cũ gaudẽtibus, flere cũ flẽtibus. Nihil ergo iã onerosum in ordine sacerdotũ video, quàm rigorẽ mentis cõpatiendo flectere, & cũ personis superueniẽtibus animũ mutare: & tamen hoc valde est necessariũ. Nã quãdo ex prædicatiõe eius ad boni operis gratiã peccator reducitur, si ipse qui prædicat videtur ingratus? Itẽm in fine eiusdẽ voluminis. Ecce hæc vt domino largiente potuimus corã vobis fratres charissimi rimati sumus. Nemo autẽ me reprehẽdat, si posthac à locutione cessauero, quia sicut omnescernitis, nostræ tribulationes excreuerũt. Vndique gladiis circũfusi sumus: vndiquè imminẽs mortis periculũ timemus. Alij detrũcatis ad nos manibus redeũt: alij capti, alij interẽpti nũtiãtur. Iam cogor linguã ab expositione retinere: quia tædet animã meã vitæ meæ. Iã nullus in me sacri eloquij studiũ requirat: quia versa est in luctũ cithara mea, & organũ meũ in vocem flẽtiũ. Iã cordis oculus in mysteriorũ discussione non vigilat, quia dormitauit anima mea præ tædio. Iã minus lectio animo dulcis est: quia oblitus sum mãducare panẽ meũ à voce gemit⁹ mei. Cui autẽ viuere nõ licet, de scripturæ sacræ sensib⁹ loqui mistica qualiter libet? Et qui cogor cotidie amara bibere, quãdo possum dulcia ꝑpinare? Itẽ Italicæ patriciæ, & Venãtio ex monacho patricio. Quosdã de Sicilia venientes, affectu quo debui, de sospitate excellentiæ vestræ requirere curaui: sed de assiduitate ægritudinũ mihi tristia respõderunt. Hæc autẽ dicẽs, nec ego vobis de me ipso inuenio aliud quod debeã

 nuntiare,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nũtiare, nisi q; peccatis meis faciẽtibus ecce iã vndecim mẽses sunt q; valde rarũ est si de lecto surgere aliquãdo potui. Tãtis enim podagræ doloribus tãtisq; molestiarũ premor angoribus, vt vita mea mihi grauissima pœna sit. Cotidie enim in dolore deficio, & mortis remediũ expectãdo suspiro. In clero verò huius vrbis & populo tãti febriũ lãguores irruerunt, vt penè nullus liber, nullus seruus remãserit, qui idoneus esse ad aliquod officiũ vel ministeriũ possit. De vicinis autẽ vrbib⁹ strages nobis mortalitatis cotidie nũtiãtur. Aphrica autẽ qualiter mortalitate & lãguoribus vastetur, quãto viciniores estis, tanto credo quod subtilius cognouistis. De oriẽte verò qui veniũt, grauiores desolationes nuntiãt. In his itaque oĩbus quia appropinquãte fine mũdi, generalẽ percussionẽ esse cognoscimus, affligi nimis de ꝓpriis molestiis nõ debemus. Itẽ Eulogio patriarchæ Alexãdrino: Trãsacto anno suauissima sanctitatis vestræ scripta suscepi, quibus ꝓ ægritudinis meæ nimietate respõdere nũc vsq; nõ valui. Ecce enim iã bienniũ penè expletur, quo lectulo teneor, tãtisq; podagræ dolorib⁹ affligor, vt vix in diebus festis vsq; ad horarũ triũ spatiũ surgere valeam missarũ solẽnia celebrare. Mox autẽ cũ graui depellor dolore decũbere, vt cruciatũ meũ non possim gemitu interrũpẽte tolerare. Qui dolor interdũ mei lentus est, interdũ nimius: sed neque ita lẽtus, vt recedat: neq; ita nimius, vt interficiat. Vnde fit vt qui cotidie in morte sũ, repellar à morte. Nec mirũ, quia peccator grauis tali corruptionis carcere diu teneor inclusus: vnde cõpellor exclamare: Educ de carcere animã meã ad cõfitẽdũ nomini tuo domine. Sed quia meis adhuc precibus obtinere nõ mereor, rogo vt vestræ sanctitatis oratio suæ mihi intercessionis adiutoriũ præbeat, méque à peccati & corruptionis põdere liberũ reddat in illa quã bene nostis libertate gloriæ filiorũ dei. Item eidẽ Peto autẽ vt pro me enixius vestra sanctitas orare debeat, quia podagræ doloribus, & barbarorũ gladiis, & curarũ afflictionibus incessanter premor. Sed si mihi orationis vestræ opẽ impẽditis, credo quòd me cõtra aduersa omnia fortiter iuuetis. Itẽ eidẽ. Rogo ergo vt pro me peccatore enixius oretis: quia & dolor corporis, & amaritudo cordis, & immensa vastitas mortalitatis inter tot barbarorum gladios me vehementer affligit. Inter quæ omnia nõ tẽporalem sed æternã consolationẽ requiro, quã per me impetrare nõ valeo, sed per intercessionẽ vestræ beatitudinis hãc me obtinere cõfido. Itẽ Mariano episcopo Arabiæ. Multũ iã tẽpus est quo surgere de lecto nõ valeo. Nã me modò podagræ dolor cruciat, modo nescio quis in toto corpore se ignis cũ dolore expãdit. Et fit pletũque vtvno in me tẽpore ardor cũ dolore cõfligat, & corpus in me animúsque deficiat. Quãtis autẽ aliis necessitatibus extra has quas protuli infirmitates, afficiar, enumerare nõ valeo: sed breuiter dico, quia sic me infectio noxij humoris imbibit, vt viuere mihi pœna sit, & mortem desiderãter expectẽ, quã gemitib⁹ meis solã esse credo remediũ. Proin de frater sanctissime diuinæ ꝓ me pietatis misericordiã deprecare: vt percussionis suæ erga me flagella ꝓpitius mitiget, & patientiã tolerandi concedat: ne nimio (quod absit) tedio in impatiẽtiã cor erũpat: & quæ curari per plagã poterat, culpa, crescat ex murmure.

Itẽ Rusticianæ patriciæ. De podagræ molestia quã vobis euenisse signastis: & cõtristatus vehemẽter sũ, & lætatus. Lætatus: q a humor noxius inferiora petẽs, superiora ꝓfectò deseruit. Cõtristatus vero, q a in tã tenuissimo corpore dolores vos nimios perpeti perspexi. Vbi enim deest caro, quæ virtꝰ esse poterit doloribus resistẽs? Me etenim (quẽ qualis fuerim nostis) ita amaritudo animi, & assidua exacerbatio, atq; per hoc podagræ molestia affecit, vt corpus meũ tanquã in sepultura siccatũ sit: vnde fit vt iã raro de lecto surgere valeã. Itẽ eidẽ. Ego in tanto gemitu & occupationibus viuo, vt ad dies quos ago, peruenisse me pœniteat: soláque mihi in cõsolatiõe sit mortis expectatio. Vnde peto vt pro me orare debeatis, quatenꝰ de hoc carnis carcere citiꝰ educar, ne tãtis laboribus diutius torquear. Itẽ Anastasio Antiocheno. Rogo vt ꝓ mei cordis infirmitate enixius oretis, quatenus oĩpotens deus mentẽ meã à malis oĩbus pro vestra intercessione tueatur, & citius me de tot procellis huius tẽ pestatis eripiat, atque in æternæquietis litore ꝓducat.

LXVII. Tãtis pcibus Gregorius tãdẽ aliquãdo diuinitus exauditus, postq; sedẽ catholicæ & apostolicæ sãctæ Romanæ ecclesiæ annis tredecim, mẽsibus sex, & diebus decẽ, doctrinis pariter ac operibus felicissimis illustrauit, anno ĩperij Phocæ secũdo, indictiõe septima, quarto iduũ Martiarũ, à carnis corruptione subtractus est, incorruptionis perpetuæ gloria sublimãdus. Qui videlicet oĩ vitæ suæ tẽpore sicut nouas basilicas minime fabricarat, ita nimirũ fabricatarũ veterũ sartatecta cũ sũmo studio annualiter reparabat: quas teditibus, luminaribus, officiis atque donariis cumulãs, in basilica beati Petri apostoli fastigiũ de argento purissimo, quod à Leone tertio põtifice in basillica Sixtiana sanctæ Mariæ nomini dedicata trãslatũ est, fabricauit: & in basilica beati Pauli apostoli super altare nihilominus aliud fastigiũ ꝓcurauit. Huiꝰ præterea venerabile corpꝰ in extrema porticu basilicæ beati Petri apostoli ante secretariũ tunc antiquissimũ quo videlicet Leo, Simplicius, Gelasius atque Symmachus apostolicæ sedis episcopi cũ nonnullis aliis tumulati, suis hactenus epitaphiis prædicãtur, sepultum tali titulo decoratur.

Suscipe terra tuo corpus de corpore sumptum.
Reddere quod valeas viuificante deo.
Spiritus astra petit: lethi nil iura valebunt.
Cui vitæ alterius mors magis ipsa via est.
Pontificis summi hoc claudũtur membra sepulchro.
Qui innumeris semper viuit vbique bonis.
Esuriem dapibus superauit, frigora veste.
Atque animas monitis texit ab hoste sacris.
Implebátque actu, quicquid sermone docebat:
Esset vt exemplum mystica verba loquens.
Anglos ad Christum conuertit mente benigna.
Sic fidei acquirens agmina gente noua.
Hic labor, hoc studiũ, hæc tibi cura, hoc pastor agebas,
Vt domino offerres plurima luera gregis.
Hisque dei consul factus, lætare triumphis,
Nam mercedem operum iam sine fine tenes.

LXIX. Quo scilicet liberalissimo pastore defuncto, vehementissima fames eodem anno incubuit: & quãto patrono tũc Roma caruerit, licet rerũ inopia toto penè mũdo mõstrauerit, inuidorum tamen feritas minimè recognouit. Nã sicut à maioribus traditur, cũ calumniarũ veterũ incentores, Gregoriũ prodigũ dilapidatorémque multiplicis patriarchatus thesauri perstreperent, deficiẽte personali materie, ad cõburendos libros eius cœperũt pariter anhelare. Quorũ dũ quosdã iam cõbussissent, ac reliquos vellent exurere, Petrus diaconus familiarissimus eius, cum quo quatuor

Dialogo

Dialogorũ libros disputauerat, creditur vehemẽtius obstitisse, dicens, ad obliterandã eius memoriam, librorum exustionẽ nihil proficere, quorũ exemplaria diuersis peregrinis mundi ambitum penetrassent: subiungens immane sacrilegium esse, tãti patris tot & tales libros exurere, super cuius caput ipse spiritum sanctum in similitudine colũbæ tractantis frequentissimè perspexisset. Cúmque dudũ deuotũ populũ diaconus cerneret occasione temporis cũ inuidis resultare, in hoc omniũ sententiã dicitur prouocasse, vt si quod dixerat, iureiurando confirmans, mori cõtinuo meruisset, ipsũ à librorum exustione desisterẽt: si verò testimonij sui superstes extitisset, ipse quoque cõburoribus manus daret. Itaque cũ euangeliis in ambonem venerabilis leuita Petrus ascendẽs, mox vt Gregorianæ sanctitati testimonium præbuit, inter verba veræ confessionis spiritum efflauit, & à dolore mortis extraneus iuxta pyrgi basim (sicut hactenus cernitur) confessor veritatis meruit sepeliri.

LXX. Hinc est quòd cõsuetudinaliter spiritus sanctus in specie columbæ super scribẽtis Gregorij caput depingitur, & quòd expositionum illius pars maxima, quæ vtique ab inuidis exusta recolitur, nõ habetur: Quarũ ipse summam Ioanni subdiacono Rauẽnæ respõsali suo significare videtur, inter cætera sic describẽs: Quia charissimus quõdam filius meus Claudius aliqua me loquente de prouerbiis, de canticis canticorũ, de prophetis, de libris quoque regũ, & de heptatico audierat, quæ ego scripto tradere præ infirmitate nõ potui, ipse ea suo sensu dictauit, ne obliuione deperirent, vt apto tempore hæc eadem mihi inferrẽtur, & emẽdatius dictarẽtur. Quæ cum mihi legisset, inueni dictorum meorum sensum valde inutilius fuisse permutatũ. Vnde necesse est vt tua experientia, omni excusatione atque mora cessante, ad eius monasterium accedat, eũque venire faciat: & cum omni veritate quãtaſ cũque de diue: sis scripturis chartulas detulit, ad medium deducat: quas tu suscipe, & mihi celerrimè trãsmitte. Enimuero quia studiositas Gregorij qui post hæc tribus ferme annis superfuit, falli non potuit: cõstat nimirum quia plures libros quàm nunc habeantur compositi. Quorum memoriam quidam in episcopali eius perstringens ait, Iob, Ezechiel, Euãgelia, & pastoralem expoſuit, & multa alia vt subaudias, quæ iam inueniri non possunt: quoniam re vera antè succensa sunt, quàm edita, sicut reliqua ipsius opera, quæ nunc in sancta Romana ecclesia retinentur adhuc sub custodia, ne penitus vulgarentur.

LXXI. Itaque si curiosius perpẽdatur, omne Gregorij tractãdi tempus quo libros qui nunc habẽtur exposuit, à diaconio suo vsque ad penultimum sui põtificatus annum extenditur: & licet Longobardorum perfidia sæuiente, post Ezechielis tractatus, ab expositione librorum desiterit, ab exponendis tamẽ epistolis, quãdiu viuere potuit, nunquã omnino cessauit: quarũ vi delicet tot libros in scrinio dereliquit, quot annos adiunxit. Vnde tertiumdecimum epistolarũ librum septimæ indictionis imperfectum reliquit, quoniam ad eiusdem indictionis terminum nõ pertigit. Ex quarũ multitudine primi Adriani papæ temporibus quædã epistolæ decretales per singulas indictiones excerptę sunt, & in duobus voluminib⁹ (sicuti modò cernitur) cõgregatæ. Et Gregorius iãdudum in monasterio positus, vbi eũ angelus domini sub habitu naufragi scribentem repererat, nimirũ quædam dictauerat, vt ad expositionem tãtæ profunditatis quam in libro Iob penetrare potuit, eo paratior, quo ex dictandi cõsuetudine doctior, peruenire.

Ergo Gregorius in diaconio suo, dum illum in Cõ- LXXII.
stãtinopolitana vrbe sedis apostolicæ respõsa cõstringerent, & Leandrũ Hispanum episcopũ iniuncta pro causis fidei Vvsigothorũ ibi legatio perduxisset, eodẽ Leandro (sicut in primo libro dixisse me recolo) cum fratribus tũc Gregorio adhærẽtibus importunissime, compellente librũ beati Iob cepit exponere. Quibus corã positis ptiora libri sub oculis dixit: & quia tempus paulo vacantius reperit, posteriora tractando dictauit. Cũque ei spatia largiora suppeterẽt, multa augens, pauca subtrahens, atq; ita vt inuẽta sunt nõnulla derelinquens, ea quæ se loquẽte excerpta sub oculis fuerãt, per libros emendãdo cõposuit. Qui cũ iam factus episcopus Romæ postrema dictaret: quo stilo prima dixerat solicite attẽdẽs, egit vt ea quæ locutus fuerat, studiosa emendatione trãscurrens, quasi ad similitudinẽ dictatus erigeret: & ea quæ dictauerat, nõ longè à colloquentis sermone discreparent: quatenus dũ hoc tenditur, illud à trahitur, edita modo dissimili res non dissimilis formaretur: quanuis tertiam ipsius operis partem vt colloquendo protulit, penè ita dereliquit: quia dũ eum fratres ad alia exponenda pertraherent, hãc subtilius emendari noluerũt. Quibus multa iubentibus, dum parere modò per expositionis mysteriũ, modò per cõtemplationis ascensum, modò per moralitatis instrumentũ studeret: hoc opus per triginta & quinque libros extensum, in sex codicibus expleuit. Quorum exemplaria primò per vrbis monasteria subdiuisit: postremò verò eidem Leandro episcopo destinauit.

Sed in ipso sui episcopatus exordio, dum à Ioanne LXXIII.
Rauennatis vrbis episcopo humiliter reprehẽsus fuisset, cur pastoralis curæ delitescẽdo põdera fugere vir tã idoneus voluisset, librũ regulæ pastoralis cõposuit: quẽ quadripertita ratione distinguens, valde pensandum esse perdocuit, cum rerũ necessitas exposcit, ad culmen quisque regiminis qualiter veniat: atque ad hoc rite peruenies, qualiter viuat: & bene viuẽs, qualiter doceat: & rectè docens, infirmitatem suã cotidie quãta cõsideratione cognoscat: ne aut humilitatis accessũm fugiat: aut peruentioni vita cõtradicat: aut vitam doctrina destituat: aut doctrinam præsumptio extollat. Primũ ergo appetitũ timor temperet: post autem magisterium quod à nõ quærente suscipitur, vita cõmendet. Deinde necesse est vt pastoris bonũ quod viuendo ostenditur, etiã loquẽdo propagetur. Ad extremũ verò supereſt vt perfecta quæq; opera cõsideratio propriæ infirmitatis deprimat: ne hæc ante occulti arbitri oculos tumor elationis extinguat. Et quia quosdã imperitos ad sacerdotiũ cõspirasse cognouerat, quosdã conspiraturos esse præuidebat: qui metiri se nescientes, quæ nõ didicerunt, docere cõcupiscerent, quique põdus magisterij tãto leuius æstimarent, quãto vim illius magnitudinis ignorarent: hos in ipso libri sui reprehendit exordio, vt siquãdo indocti ac præcipites doctrinæ arcem tenere appetissent, à præcipitationis suæ ausibus in ipsa Gregorianæ locutionis ianua pellerentur. Hunc librum Anatolius diaconus eius apocrisarius quærenti ac iubenti imperatori quondã obtulerat: quem magnus Anastasius Antiochenus episcopus in Græcã linguam trãsfudit, & orientalibus ecclesiis opus venerabile procurauit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

LXXIIII. Deinde (sicut in secundo huius operis libro iam retuli) dum adhuc Gregorius ad loquendum voce flatúque sibi sufficeret: per stationes discurrens, viginti homilias Euangelij diuerso tempore coram populo declamauit: reliquas vero eiusdem numeri dictauit quidem, sed lassescente stomacho languore cõtinuo, aliis pronunciare permisit: quarum exemplaria Secũdo seruo dei petenti mandauit.

LXXV. Cúmque à suis familiaribus vt aliqua de miraculis patrum describeret Gregorius enixius rogaretur: Maximiano Syracusano episcopo scripsit dicens: Fratres mei, qui mecũ familiariter viuũt, omnimodo me cõpellũt aliqua de miraculis patrum quæ in Italia facta audiuimus, sub breuitate describere. Ad quã rem solatio vestræ charitatis vehementer iudigeo: vt quæque vobis in memoriam re[illegible]unt, quæque cognouisse vos cõtigit, mihi breuiter indicetis. De domino autem Nõnoso abbate qui iuxta domnũ Anastasiũ de Pẽtoniis fuit, aliqua retulisse te memini, quæ obliuioni mãdaui. Et hæc ergo & siqua sunt alia, tuis peto epistolis imprimi, & mihi sub celeritate trãsmitti: si tamen ad me ipse nõ proficiscaris. Hinc Gregorius roboratus, sanctorum miracula patrum cum Petro suo diacono quæ per inquisitionem atque respõsionem protulerat, expositionis altius studium interrumpẽs, sola nominũ prænotatione distinxit, & in libros quatuor ordinauit: vt sicut in libris expositionũ suarum, quibus esset virtutibus insudãdũ, docuerat. ita etiam de scriptis sanctorum miraculis quæ virtutum fuisset earũdem claritas, luce clarius ostenderet. Quos libros Zacharias sanctæ ecclesiæ Romanæ episcopus græco latinóque sermone doctissimus temporibus Constãtini imperatoris post annos ferme cẽtum suptuaginta quinque in græcam linguam conuertens, orientalibus ecclesiis diuulgauit, quãuis astuta Græcorũ peruersitas in commemoratione spiritus sancti à patre procedentis, nomen filij suaptim radens abstulerit.

LXXVI. Primam quoque & vltimam Ezechielis prophetæ partes, quæ videbantur obscuriores, Romanis postulantibus pertractauit, eásque per homilias viginti duas distinguens, quantum lucis intus habeant demonstrauit, & in his tractandi (sicut superius patuit) finem fecit.

LXXVII. Qui libri dum à doctoribus sequentis tẽporis tam rectissimis sententiis editi, quàm luculentissimo rhetoricæ facundiæ stilo compositi veraciter doceantur: eos beatus Gregorius ex humilitatis suæ dulcedine incultos perhibet, Leandro episcopo inter cætera scribens: Quæso vt huius operis (haud dubium quin Moralium) dicta percurrens, in his verborũ folia non requiras: quia per sacra eloquia ab eorum tractatoribus infructuosæ loquacitatis leuitas studiosè cõpescitur, dum in templo dei nemus plãtari prohibetur. Et cũcti proculdubio scimus, quia quotiens in foliis male lætæ segetis culmi proficiunt, minori plenitudine spicarum grana turgescunt. Vnde & ipsam loquendi artem, quam magisterij disciplinæ exterioris insinuat, seruare despexi. Nam sicut huius quoque epistolæ tenor enuntiat, non miotacismi collisionẽ fugio, non barbarismi confusionem deuito, hiatus motúsque etiam, & præpositionum casus seruare cõtemno: quia indignũ vehementer existimo vt verba cœlestis oraculi restringã sub regulis Donati. Neque enim hoc ab illius tẽporis interpretibus in scripturæ sacræ auctoritate seruata sunt. Ex qua re nimirum quia nostra expositio oritur, dignum profectò est vt quasi edita soboles speciem suæ matris imitetur. In quibus verbis agnoscitur Gregorius non affectasse locutionem põpaticam, sed ex pristina secularis exercitij consuetudine potius incurrisse. Cuius facundiæ consonantiam Isidorus Hispalensis vrbis episcopus in expositione Geneseos admiratus, Sumpta, inquit, sunt ab auctoribus hæc Origene, Victorino, Ambrosio, Hieronymo, Cassiano, Augustino, Fulgentio, ac nostris temporibus insigniter eloquente Gregorio. Sed & Beda presbyter in libro de schematibus oratores homœoteleuton facere perhibens, exemplum proposuit dicens: Beatus Iob deo soli sibique cognitus, in tentatione ad nostram notitiam perducendus tactus est vulnere, vt odorem suarum virium tanto latius spargeret, quanto more aromatum melius ex intentione tragaret. Quo schemate ipse qui hoc dixit beatus papa Gregorius sæpissime vsus fuisse cognoscitur: & huiusmodi orationes esse reor, quas Hieronymus concinnas rhetorum declamationes appellat.

LXXVIII At Gregorius humilitatis suæ cautela cõmonitus, nõ solùm facũdiæ luæ redolentiã contẽnebat, verum etiam in cõparatione tractatus alterius dictatum suũ furfurem nominans, libros suos legi quam diu viueret vehementissime prohibebat, Innocẽtio præfecto Aphricæ inter cætera scribens: Quod in expositione sancti Iob transmitti vobis codicẽ voluistis, vestro omnino studio cõgaudemus. quoniã illi rei eminentiã nostrã studere cõspicim', quæ nec totos foras vos exire permittat, & ad cor iterũ secularibus curis dispersos recolligat. Sed si delitioso cupitis pabulo saginari: beati Augustini patriotæ vestri opuscula legite: & ad cõparationẽ siliginis illius nostrum furfurẽ nõ quæratis. Item Ioãni episcopo Syracusano. Præterea audio quòd aliqua de his quæ scripsisse me memini, fraternitas vestra ad mẽsam suam coram extraneis legi faciat. Quod mihi nõ videtur esse faciendum: quia hoc quod vos pro charitate facitis, possunt quidam quantum est vanæ gloriæ deputare. Ideóque corã extraneis antiquorum dicta legite, ex quorum auctoritate valeant qui audiunt, reformari. Item Ioanni subdiacono Rauennæ post multa. Illud, inquit, quod ad me quorundam relatione perlatum est, quia reuerentissimus frater & coepiscopus meus Marinianus legi cõmenta beati Iob publicè ad vigilias facit, non gratè suscepi: quia illud opus nõ suscepi postulate, & rudibus auditoribus impedimentum magis quam prouectum generat. Sed dic ei vt commenta psalmorum legi ad vigilias faciat, quæ mentes secularium ad bonos mores præcipuè informent. Neque enim volo diu in hac carne sum siqua dixisse me contigit, ea facilè hominibus innotesci.

LXXIX. Quanta sanè cõsideratione Gregorius (qui ad culmẽ regiminis humiliter peruenisse, ad hoc opus peruenies bene vixisse, bene viuẽdo recte docuisse, satis, vt opinor, monstratus est) infirmitatem suam cognouerit, in extremo libro Moralium manifestat, cũ dicit: Expleto itaq; hoc opere, ad me mihi video esse redeũdũ. Multũ quippe mens nostra etiã cũ recte loqui conatur, extra semetipsam spargitur. Integritatẽ nãque animi, dũ cogitantur verba qualiter proferãtur, quia trahũt extrinsecus, minuũt. Igitur à publico locutionis redeundum est ad curiam cordis: vt quasi in quodam concilio cõsultationis ad me ipsum discernendum cõuocem cogitationes mentis: quatenus ibi videam

deam me aut incaute mala, aut bona non bene dixerim. Tũc enim bene dicitur bonum, cum is qui dicit soli ei à quo accepit, per id appetit placere quod dicit. Et quidem mala me aliqua, & si dixisse non inuenio, tamen quia omnino non dixerim, non defendo. Bona verò si quia diuinitus accipiens dixi, meo videlicet vitio minus me bene dixisse profiteor. Nam ad me intrinsecus rediens, postpositis verborum foliis, postpositis sententiarum ramis dum ipsam subtiliter radicem meæ intentionis inspicio: Deo quidem ex ea me summopere placere voluisse cognosco: sed eidem intentioni qua deo placere studeo, furtim se nescio quomodo intẽtio humanæ laudis interserit. Quod cũ iam postmodum tardéque discerno, inuenio me aliter agere, quod scio me aliter inchoasse. Sic enim sæpe intentionẽ nostrã, dum ante dei oculos rectè incipitur, occultè subiuncta & eam velut in itinere comprehendens humanæ laudis intentio adsequitur, sicut pro necessitate quidem cibus sumitur: sed in ipso esu dum furtim gula surrepit, edẽdi delectatio permiscetur: vnde plerunque contingit, vt refectionem corporis, quam salutis causa cepimus, causa voluptatis expleamus. Fatendum est igitur quòd rectam quidem intentionẽ nostrã, quæ soli deo placere appetit, nonnunquam intentio minus recta quæ de donis dei placere hominibus quærit, insidiando comitatur. Si autem de his diuinitus districtè discutimur, quis inter ista remanet salutis locus, quando & mala nostra pura mala sunt, & bona quæ nos habet credimus, pura bona esse nequaquam possunt? Sed hoc mihi operæprecium credo, quod fraternis auribus omne quod in me latenter ipse reprehẽdo, incunctãter aperio. Quia enim exponendo non celaui quod sensi, confitendo non abscõdo quod patior. Per expositionem patefeci dona, per confessionem detego vulnera. Et quia in hoc tã magno humano genere, nec parui desunt qui dictis meis debeant instrui: nec magni desunt, qui cogitæ meæ valeant infirmitati misereri: per hæc vtraque aliis fratribus quantum po'sũ curam confero ab aliis quæro. Illis dixi exponendo quod faciant, istis aperio confitendo quod parcant. Illis verborum medicamenta non subtraho, istis lacerationem vulnerum non abscondo. Igitur quæso vt quisquis hoc legerit, apud districtum iudicem solatium mihi suæ orationis impendat, & omne quod in me sordidum deprehendit, fletibus diluat. Orationis autem atque expositioni virtute collata, lector meus in comprehẽsatione me superat, si cum per me verba accipit per me lachrymas reddit.

LXXX. Huius beatissimi Gregorij venerabile corpus à Gregorio quarto sedis apostolicæ præsule post annos circiter quinquaginta translatũ ante nouellum secretarium constructis absidibus (sicuti modo cernitur) sub altaris sui nominis collocatur: quo eius anniuersaria solennitas cunctis certatim pernoctãntibus veneratione gratissima celebratur: in qua pallium eius & phylacteria, sed & baltheus eius cõsuetudinaliter osculãtur. Quæ sigillatim considerata, & antiquitatem viri, & mediocritatem habitus & speciem regularis propositi signi perspicuis repræsentant. Nã in eo quòd pallium eius byssо cãdente contextum nullis fuisse cernitur accubiis perforatũ, sic ipsum circa scapulas obuolutum fuisse, non autem confixũ dignoscitur, sicuti vetustissimis mussiuis, vel picturis ostenditur: quod autem reliquiarum phylacteria tenui argento fabricata, villíque pallio, de collo suspensa fuisse videntur, habitus eius mediocritate demõstratur. Porrò in exilitate balthei quæ vnius pollicis mensuram nunquam excedit, speciem propositi regularis olim à sancto Benedicto statuti, cuius ipse vitam describens, in dialogo regulã quoque laudauerat, eum seruasse luce clarius manifestat: præsertim cum idem venerabilis doctor Gregorius Græcam linguam nescierit, & sui monasterij monachos Benedicti vtique regulis mancipatos in Saxoniam destinarit.

LXXXI. Siquidem quod Græcam linguam nescierit, ipse testatur in epistola Eusebio Thessalonicensi episcopo scribens. Lator præsentium Theodorus Ecclesiæ vestræ lector ad sanctorum apostolorũ limina veniens, dum homo (quippe vt nouus) haberetur incognitus, Andreæ monacho qui ad sanctum Paulum inclusus fuerat, res & chartas quas detulit, vt re vera olim noto, innocẽter deposuit, credens quod mẽs ipsius (sicut & nos ante putaueramus) eum habitu concordaret. Sed illæ tantæ prauitatis inuentus est, vt si eius stultitiæ sub inclusionis specie paulo adhuc amplius licuisset, multorum animas malitiæ suæ falsitati deciperet: & quæcunque potuisset non leuia scandala generaret. Nam inter alia quæ idem Andreas pessimè cogitauit, & fecit: eam quoque quam ad nos missistis dum apud ipsum à prætatio lectore esset deposita, infalsauit epistolã. vt quicunque eam legeret, vos nec catholica, nec recta sapere euideter argueret. Ex qua re cõtigit vt dum veritatem studiosè quæreremus, eiúsque latebat iniquitas vulgaretur: & tãta in eo reperta sunt quanta nec de scelerato quocunq; laico crederẽtur. Et quia inter diuersa mala aliquos etiã sermones scripsit atque eos ex nostro nomine titulauit, & suspecti sumus ne eos alicubi transmiserit, fraternitas vestra sollicitudinẽ gerat: & si quid tale repererit, eos excindi, & omnimodo faciat aboleri: vt quod imperitus literarũ, & scripturæ diuinæ nesci' nostro sicut diximus nomine prænotauit, quorundam animos non possit inficere. Nam nos nec Græcè nouimus, nec aliquod opus Græcè aliquando conscripsimus.

LXXXII. Quod vero monachi qui à Gregorio in Saxoniam missi sunt, sancti Benedicti regulæ fuerint mancipati: inter alia etiam illud ostendit, quod exipsius discipulis xix potest in illis partibus monachus aliquis inueniri, à quo non obseruetur tam in proposito quã in habitu, regula Benedicti. Quapropter sicut constat Gregorianum monasterium à Latinitate in Græcitatem necessitate potius quam voluntate conuersum, ita fideliter præstolatur in Latinitatis cultum fauẽte domino denuo reuersurum.

LXXXIII In cuius venerabilis monasterij atrio iussu Gregorij iuxta nymphium duæ iconiæ veterrimæ artificialiter depictæ vsque hactenus videntur. In quarũ altera beatus Petrus Apostolus sedẽs cõspicitur stantẽ Gordianum Regionariũ videlicet patrem Gregorij manu dextera per dexteram nihilominus suscepisse. Cuius Gordiani habitus castanei coloris planeta est, sub planeta dalmatica, in pedibus caligas habens, statura lõga facies deducta, virides oculi, barbara modica, capilli condensi, vultus grauis. In altera vero mater Gregorij sedens depicta est Syluia, candido velamine à dextro humero taliter contra sinistrã reuoluto contectа vt sub eo manus tanquam de planeta subducat: & circa pectus sub gula interior tunica pseudolactinẽ coloris appareat quæ magno sinuamine super sedes

defluat

Universidad de Deusto
Biblioteca

defluat: duabus zonis ad similitudinem dalmiticarũ, sed latioribus omnino distincta: statura plena: facies rotũda quidem & candida, sed senio iam rugosa: quã ipsa quoque senectus pulcherrimam fuisse significat: oculis glaucis & grandibus: supercilijs modicis: labellis venustis: vultu hilaris: ferens in capite matronalem mitram candentis brandei raritate niblatam: duobus dexteræ digitis signaculo crucis se munire velle prætendens, in sinistra verò patens psalterium retinens, in quo hoc scriptum est: Viuit anima mea, & laudabit te, & iudicia tua adiuuabunt me. A dextero verò cubitu vsque ad sinistrum circa scapulas versus ascendens reflectitur, qui ita se habet. Gregorius Syluiæ matri fecit.

LXXXIII Sed & in absidicula post fratrẽ Cellariũ Gregorius eiusdem aurificis magisterio in rota gypsea pictus ostẽditur, statura iusta & bene formata: facie de paternæ faciei longitudine, & materna rotũditate ita mediè temperata, vt cum rotunditate quadam decentissimè videatur esse deducta, barba paterno more subfulua & modica: ita caluaster, vt in medio fronte gemellos cincinnos ratusculos habeat, & de extorsum reflexos: corona rotũda, & spacioſa: capillo subnigro, & decenter intorto, sub auriculæ mediũ propendente: fronte specioſa: elatis & lõgis, sed exilibus supercilijs: oculis pupilla futuis, non quidem magnis, sed patulis, subocularibus plenis, naſo à radice vergentium superciliorum subtiliter directo, circa medium latiore: deinde paulùm recuruo, & in extremo patulis naribus præminente: ore rubeo: craſsis & subdiuiduis labijs: genis compoſitis, mento à confinio maxillarum decibiliter prominente: colore aquilino & liuido, nõdum (sicut ei postea contigit) cardiaco: vultu mitis: manibus pulchris: teretibus digitis, & habilibus ad scribendum. Præterea planeta super dalmaticam caſtanea: euãgelium in sinistra: modus crucis in dextra: pallio mediocri, à dextro videlicet humero sub pectore super stomachum circulatim deducto: deinde sursum per sinistrum humerum post tergum depoſito, cuius pars altera super eundem humerum veniẽs propria rectitudine nõ per medium corporis, sed ex latere pendet: circa verticem verò tabulæ similitudinem, quod viuentis insigne est, præferens, non coronam. Ex quo manifeſtiſsime declaratur: quia Gregorius dum adhuc viueret, suam similitudinem depingi salubriter voluit, in qua posset à suis monachis nõ pro elationis gloria, sed pro cognitæ districtionis cautela frequentius intueri. Vbi huiusmodi distichõ ipse dictauit:

Christe potens domine noſtri largitor honoris,
Indultum officium ſolita pietate guberna.

LXXXV. Ibi etiam iam tempore Petri archidiaconi, & Ioannis œconomi Saturninus monachus dextra læuáque Gregorij beati effigies ſanctorum apoſtolorum quemadmodum modò videntur depinxit. Quo ſcilicet nonnunquam diuinitus candela ſuccenditur, & in eiuſdem ſimilitudinis effigie pro regimine ſui monaſterij ſæpe beatus Gregorius præſentatur.

LXXXVI Nam vt pauca de multis contingam, leonis quarti pontificis tempore, cum Megiſtus Oſtiẽſis epiſcopus & apoſtolicæ ſedis bibliotecharius eidẽ monaſterio præeſſet, Ioannes presbyter eiuſdem præpoſitus cum quadam fœmina turpiter viuens, vehemẽtiſsimo podagræ dolore correptus eſt. qui medicorũ manu cauteriatus, per exuſtionis vulnus calcem cœpit effunde-

re. Quam reſtringere nullis artibus prævalens, in tãrã deſperationem perductus eſt, vt ab omni illius fœminæ viſitatione deſiſteret, & illa ſibi alterum ſub eodẽ facinore copularet. Sed poſt annum presbyter ad priſtinam ſanitatem reuertens, quanquã propoſitum ſibi fuiſſet, vt vlterius nullam contingeret, ad eandem tamen miſſo nuntio futuro die dominico ſe redire profeſſus eſt. Quo recepto, vbi ſuo deſiderio votum quoque mulierculæ conuenire gauiſus eſt, ad balnea proceſsit. Vnde reuertens, tãtum lætitiæ potionibus, & cantionibus ſe diſſoluit, vt ſubrepẽte ſomno interesse nocturnis eum fratribus nũquam potuiſſet officiis. Eadẽ nocte cuidam presbytero & monacho beatus Gregorius in ſomnis apparẽs ait: Surge & dic præpoſito vt pœnitentiam agens, peculium ſuum quod eum aggregare non puduit pro peccato conſcientiæ ſuæ, diſpergat: quia die tertia funditus extinguetur à vita. Quod præpoſitus vt audiuit, vehementer expauit. Et quia Gregorij mandato incredulus eſſe nõ poterat, pœnitentiam cœpit: cunctáque ſua ſanus diſtribuens, tãto febris ardore correptus eſt, vt à diluculo diei tertij vſque ad horam tertiam cum ingenti fragore præ incẽdio linguam ab ore percutiens, vltimũ flatum protraheret. Quem presbyteri tam duriter laborare videntes, deputatis illic monachis cum pſalmodiis eius exitum commẽdarunt: ipſi pro eo omnipotenti deo ſtuduerunt ſolennes hoſtias immolare. Sed monachi pſalmodiam deſerentes, non timuerũt inter ſe morienti fratri derrahere: cum ecce presbyteri à miſſarum ſolenniis circa horam ſeptimam remeantes, Ioannem presbyterum, quem incredibiliter cũ morte luctantem reliquerant, leuius ſe habere mirati ſunt: eúmque nominatim clamare cœperũt. Mox ille oculos ſubridendo concutiens, Parcat, inquit, vobis dominus fratres: quare me ſollicitare voluiſtis? Qui ab ipſo huius diei principio vſque nunc coram Chriſto præſidenti multis milibus angelorum cum diabolo ad iudicium ſteti: & adiuuantibus me ſanctis Andrea & Gregorio cunctis eius obiectionibus bene reſpondi. Sciatis autem quia monaſterij ſextarium, modium, libram, conſuetudinem eleemoſynarum & luminum, omnémque menſuram curioſiſsimè Chriſto quærenti vſque ad ſcabellũ pedum eius portaui. Sed de vna obiectione fateor cõuictus erubui, de me quanimium (ſicut vidiſtis) laborãdo vexaui, & me adhuc liberare nõ potui. Cúmque fratres de ea requirerẽt, ait: Non audeo dicere, quia quãdo vos me clamaſtis, & à ſancto Gregorio redire iuſſus ſum, vt vobis etiã de menſuris & cõſuetudinibus monaſterij ponerem rationẽ, diabolus queſtus eſt, putans quòd me pater ad pœnitẽtiam remiſiſſet. Quapropter beatum Gregorium vadem dedi, ne commotam calumniam cuilibet reuelarẽ. Illis imminentibus & ſe pro eo deprecaturos deum promittentibus vt cauſam fratribus reuelaret, defunctorum quorundã domos & viuentiũ merita proferebat, dicens: Omnia in quibus mihi detraxiſtis fratres audiui: quanquam reſpondere nequierim: & impedimentum mihi non modicum generaſtis: quia tam à vobis quam à diabolo ſub vno tempore accuſatus, neſciebam cui calumniæ reſponderẽ. Sed ſi quando quemlibet migrantem videritis, compatimini ſorti communi, & nolite de eo iudicare, qui ad tam diſtricti iudicis cum criminatore ſuo iudiciũ vadit. His expletis cũctos iubet abſcedere: ſolum presbyterum qui ſibi mortẽ prænunciauerat, ſecũ tenẽs.

Qui

Qui ſolus remanere pauescẽs, alterum ſecum tenuit, hortatus vt cauſam pro qua conflixerat, ſaltẽ ſibi pãdere non timeret. At ille vehemẽter ingemuit, & cõuerſo ad parietem capite clamabat dicens: O Andrea Andrea, hoc anno pereas, qui me prauo conſilio ad periculum compuliſti. E veſtigio Zacharias medicus, qui anno præterito ad ſuos, videlicet Sarracenos, apoſtatãdo reuerſus eſt, adfuit: tactiſque temporibus iutare cœpit presbyterum ex eadem valetudine minimè moriturum. Quem languidus vt audiuit, cum ingenti animaduerſione repulit, dicens: Fratres, iam omne corpus meum eſt mortuum, in extremis faucibus ſpiritum permiſſum retineo, cõtinuò moriturus, tantum pſallite, vt reuideam angelos quos videbam, & innuens vobis oſtendam. Quibus orantibus totus cœpit tremere, palleſcere, ſurſum deſiderãter aſpicere: cum ſpiritus aduentare conſpiciens, reuolutis terribiliter oculis, monachis innuit, & abſceſsit: cóſque tanto terrore perculſos dimiſit, vt multis noctibus ſoli iacere timuerint.

LXXXVII. Eodẽ die (ſicut poſtea deprehenſum eſt) eodémque momento quãdo presbyter moriens Andreæ pericu lum fuerat imprecatus, idẽ Andreas, fundi Barbiliani, poſiti ſcilicet via Oſtienſi, conductor, in lectulum decidit. in quo per multum temporis cõtinuo languore correptus, ita totus emarcuit, vt omne corpus particulatim videretur diſſolui. Cúmque defluentibus carnibus conſumi poſſet, mori autem nõ poſſet: vxor quæ fœtorem vulnerum, virique cruciatus iam ſuſtinere non poterat, intellexit tanti languoris incommoda ſine diuinæ vltionis ſententia hũc nullatenus incurriſſe. Quem flendo curauit inquirere, vt quoniam à moriente præpoſito fruſtra vocari non poterat, quid cum ipſo commiſerat, vt monachis reuelaret, ſi forte dominus eius confeſsionẽ recipiens, eũ à tãtis cruciatibus liberaret. At ille malum cognoſcens quod fecerat, latere non poſſe, monaſterij monachos conuocari rogauit: eiſque confeſſus eſt cum eodem præpoſito quaſdam monaſterij chartulas rapuiſſe, ac receptis preciis extraneis tradidiſſe, ſéque certum exiſtere, quia pro hoc flagitio mori non poſſet, quouſque hoc coram omnibus reuelaret. Quod videlicet verum fuiſſe, rei exitus euidenter oſtendit. Nam mox vt tantum facinus cunctis innotuit: is qui dudum mori volens non poterat, inter verba ſuæ confeſsionis efflauit. Quem idcirco deus omnipotens diu cruciari voluit, mori autem donec reatum ſuum confiteretur, non poſt ſe permiſit, vt exemplo ſui cruciatus oſtenderet quid conſumptores rerum Gregorij de ſemetipſis vtique ſperare debuiſſent.

LXXXVIII. Ipſius quoque pontificis tempore eiuſdem patris monaſterio Athanaſius præfuit, vir quidem caſtitate conſpicuus, & ſui monaſterij cautiſsimus executor. Qui cum ſæuientis inopiæ tempus agnoſceret, ne monachis neceſsitas fortaſsis incumberet, quadraginta pauperum quos beatus Gregorius paſci ſemel in anno decreuerat, refectionẽ ſubduxit. Quod impune ſe feciſſe perpendens, etiam duodecim paupertũ totidem denarios, qui die depoſitionis beati Gregorij pro commemoratione duodecim ab eo quondam imitatorum, quorum tertius decimus angelum ſe eſſe profeſſus eſt, conſuetudinaliter paſcebãtur, penitus intercepit: cum eiuſdem quadrageſimæ tempore beatus Gregorius eidẽ presbytero, cui ſuprà & monacho, in ſomnis apparuit, dicẽs: Vade & dic œconomo, quia diminuit conſuetudinem quam ego conſtitui, dominus quoque eius dies diminuit. Quod œconomus vt audiuit, primò quidem contremuit, poſt verò tanto minus credidit, quanto vitam ſuam longius cognoſcebat extendi. Et ecce ſub ipſis albis paſchalibus in oratorio ſancti Seuerini cum fratribus veſpertinis adſiſtens officiis, ardere parietem vidit, quem fratribus extinguere imperauit. Quibus hunc vinolentum credentibus ipſe tandem ferulam quam tenebat proiiciens, manúſque per parietem circundu cens conabatur foris flammas extinguere, quas conſtabat intima eius depaſcere. Denique tandem ad hoſpitium rediens, tantæ febris ardore ſuccenſus eſt, vt peruenire ad diem ſeptimum nullatenus potuiſſet. Quia ergo dum conſuluiſſe putauit ſe monachis, pauperibus nocuiſſe non timuit, ac per hoc quo ſe placare poſſe Gregorium credidit, prorſus offendit: fruſtra flammas parietis extinguere voluit, qui tenacitatis ſuæ flammas extinguere recuſauit.

LXXXIX Eodem nihilominus tempore poſt abſidẽ oratorij ſanctæ Mariæ ſemper virginis oratorio ſanctæ Barbaræ vbi Gregorius laudes domino celebrare ſolebat, coniuncto, dæmon apparuit, ſibique in antro quod illic cernitur, hoſpitium faciens, nocturnis horis tanto crepitabat fragore, vt omnia fundamẽta monaſterij putaretur conuellere. Nonnunquam equos de ſtabulis auferẽs audiebatur tota nocte diſcurrere: quorum duos præcipitio demerſiſſe probatus eſt. Cúmque pauore tãti ſonitus monachos à triclinio in quo ad auram propter feruorem caumatis iacere ſolebant, penitus auertiſſet, vnus eorum confiſus in virtute Dei omnipotentis ante foramen decumbẽs oratione facta cœpit dormire. Cui dæmon in ſimilitudine catti apparuit: eúmque vnguibus eſt aggreſſus diſcerpere. Quo monachus oratione repulſo, identidem ſopori ſe tradidit, cum ſubitò dæmon in ſimilitudine cuiuſdam Aethiopis lancea minando apparuit, dicẽs: Ego quidem hinc vado, ſed te vulneratum dimitto. Quo dicto lãceam vibrauit, monachumque (ſicut videbatur) in ſomnis percuſsit. Qui tantis clamoribus eiulauit, tanquam ſi re vera percuſsus extiterit: accurrentibuſque monachis, licet pauidus, quod viderat indicauit, & deinceps ibi vlterius dæmonium non acceſsit.

XC. Benedicti quoque pontificis tempore Lucido, Ficulino epiſcopo eidem monaſterio præminẽte, cum peſtilẽtia faucium multitudo cotidie maxima deperiret: idẽ monachus præcluſis faucibus venit ad mortem: cui deſperanti beatus Gregorius in ſomnis apparuit dicens: Vis ſanus fieri? At ille reſpondit ſe velle. Et beatus Gregorius, ſi mihi, inquit, promiſeris ea quæ tibi dixero fore dicturum, ſcito te eſſe ſanandum: ſin verò, citius moriturum. Cúmque ille ſe dicturum tota certitudine promitteret, audiuit: Ito, denuncians Sabæ, Ioanni, Benedicto, Aiartino, Palumbo & Antonio monachis, Laurentio coco, Gemmoſo carpentario, Accepto piſtori, Andreæ Romano, & Leoni laicis, quoniam à craſtino incipiẽtes omnes diatim ſe morientes ſubſequentur. Poſt quorum deceſſum denũtia Lucidum epiſcopum qui tenet id monaſterium, die ſeptimo moriturum. His dictis, monachum oſcitare præcipiens, duos digitos in faucem coniecit: vulnúſque diſrumpens vt excrearet inuoxit. Ille tuſiẽs, partem coagulatam ſanguinis in modum lapidis re vera proiecit: & ab ipſis penè mortis ianuis liberatus, eadem nocte cõtra ſpem omnium matutinalibus

hymnis

Universidad de Deusto
Biblioteca

hymnis interfuit. Mirantibus fratribus, sanitatis suæ modum innotuit: quos quando & qualiter ex monasterij familia morituros præuiderit, indicauit: de sola interim episcopi morte dubitando conticuit: Et è vestigio in cunctorum morti deputatorum auribus volans fama discurrit: & dum ex relatione monachi se morituros certo die cognoscerent, dispositis suis reculis, ita se in mortem secuti sunt, sicut fuerãt in somnio nominati.

XCI. Cúmque presbyter monachus Lucido episcopo tãditum nuntium reuelare timeret, tacere autem penitus non auderet: monasterio se tandem proripuit, & ad domum episcopi nõ longè à flumine Tiberi regione videlicet iuxta basilicam Ciri & Ioannis positam, somnium nũciaturus accessit. Quem scilicet vbi cum pontifice in palatio prandere cognouit, expectans redeuntem, sacerdotalibus vestimentis indutũ, colore fulgidum, valetudine quoque sanissimum, salutare curauit. Cui episcopus ait: Iam nũc in tota vrbe pro diuino haberis, quia de his quos morituros prænunciasti, solus vnus remansit. At ille, vtinam sicut & ille quẽ viuere putas, defunctus est: sic ipse qui hunc sequi prædictus est, exiliret. Cúmque episcopus de eo tota curiositate requireret, & monachus dicere palpitaret, tandem vbi die sexto se moriturum cognouit, expalluit atque contremuit: resumptísque viribus frenduit: quem redire volentem retinuit. Interiora cubiculi peruagus penetrauit: paulatim sibi fauces dolere persensit. Deinde sibi tacto pulsu, mox febris signa cognouit: monacho credidit: domum suã disposuit: ad monasterium cui præerat, eisdem insulis redimitus, quibus à patriarchio reuersus fuerat, venit. Secunda feria cunctis tam subitam conuersionẽ mirantibus monachicum habitum suscepit: & paulatim ingrauescente molestia, sexta feriæ diluculo subdormiuit. Ac denuo suscitatus apparuisse sibi sanctum Andream apostolum, séque circa horam tertiam vocandũ esse, sibique præceptum perhibuit, vt quia suæ mortis expectatione suspensi monachi, sancti Fabiani munia sõlita celebrare non poterant, mox corpus suum sepulturæ traderẽt: Acceptis à se cereis ac thymamatibus ad peragenda solennia festinarent. Hora itaque tertia episcopus lætus defungitur, vt in ipsa vultus eius lætitia conuersio ipsius deo fuisse placabilis cunctis videntibus monstraretur.

XCII. Eodem tempore Germanus cuiusdam monachi mentis insaniam passus est, ita vt humana consortia fugiens, multo tempore peruagus per cryptas solitarias, & cœnosa monumenta discurreret. Cuius insaniæ frater nimium condolens, cotidie sanctum Gregorium profusis lachrymis precabatur, vt sibi fratrẽ sospitem reddere dignaretur. Itaque cum nocte quadam post huiusmodi fletus quiescret, beatus Gregorius apparuit ei dicens: Videns lachrymas tuas, suscepi orationem tuam: & ecce germanum tuum tibi hodie sanum reducam. Et hoc tibi signum, quia statim vt dies diluxerit, iussu pontificis presbyter qui hic inclusus est extraherur. Qui surgens matutinali tempore fratribus indicauit. Forte tunc idẽ presbyter Campanus de loco qui Clausitum non longè à Terracina vocatur, vbi à suis pro quodam crimine accusatus in eodem monasterio tenebatur, & temporibus multis labentibus à suis accusatoribus iam cõtemptus, à suis cunctis fuerat in obliuionem deditus, cum nullum propinquum, nullum in vrbe cognitum habere potuisset, qui de eo põtifici suggessisset, & monachi quidem pro eo satagerent, sed proficiendi aditum nõ haberent. pontifex diuinitus recordatus eiusdem, diluculo hunc ab ergastulo iussit extrahi, liberúmque dimitti. Nec multo post monachi frater ita sanus reuersus est, vt videretur hactenus in eiusdem patris monasterio tanto fidelius deseruisse, quanto se illius admiculo meminit ad pristinam sanitatem remeasse.

XCIII. Reuerendæ quoque memoriæ Nicolai pontificis tempore, regimen eiusdem monasterij Zacharia ciuitatis Anagninæ præsule sicut hodie superest procurante, fundum Barbilianum cuius superius feceram mentionem, pro incolarũ sceleribus dæmõ aggressus est: & in similitudine taurelli de pratis mugiendo ad domum recurrens, inuisibiliter suis corniculis virum sentiebatur noctu percutere: bouésq; à præsepiis extrahens, per contiguos campos, & compita cursu velocissimo fatigare. Cúmque hoc diutius faceret, crebróque rusticis noxius immineret: huiusmodi percussionibus saxulum quendam eiusdem prædij conductorem affligendo disperdidit. Deinde bubulcos aggressus, tanta cæde perdomuit, vt intra trium mensiũ spatium neminem illic præter vnum tantum Vrsellum nomine, quẽ similiter affligebat, reliquerit. Qui Romam veniens, dum tantæ cladis periculum fratribus indicaret, interrupto sermone monasterij portis egressus est: & obstupentibus monachis non nisi mane facto reuersus est. A quibus curiosè discussus quonam se pridem tam subita velocitate properet, confessus est dicens: Dum vobis insaniam dæmonis reuelarem, taurellus adfuit, anteriorib⁹que pedibus me complectens, ac suis corniculis tundens, ante se cœpit minare, & tota nocte me subire muros coëgit & arbores. Cúmque nouissimè per pontem me conaretur demergere, de complexibus ipsius exiui: eũque toto cõamine fugiens, ad portas quas Euthymius œconomus fecerat monasterij huius perueni: quas clausas inueniens, ambabus manibus ambos eius anulos apprehendi: & dũ ab eis me luctaretur auellere, quidam caluus pontifex obliquo latere se inter portarũ rimas excutiens, ferula caput taurelli percussit: cúmque in fugam compellens, me ab illius percutionibus liberauit. Ergo dum incolæ deperissent, & nullus ibidẽ habitator accederet, ac per hoc monachi pro desolatione loci satagerent, cuidam eorum Gregorius somnis apparens iubet, vt si dæmonem à monasterij fundo voluissent repellere, ab oratorio sanctæ Martinæ in eodem fundo vsque ad oratorium sanctæ Mariæ ibidem in dominico constitutum, fratres cum litaniis aquam spargentes exorcizatam procederent. Quo facto ita dæmon ab omni monasterij fundo repulsus est, vt postea per confinij limites ore naribus atque oculis flammas eiicere, porcósque cogere à subulco notatus sit: sed intra fines monasterij nunquam intrare permissus.

XCIIII. Alio quoque tempore Tetgaudus quondam Treuerensis episcopus qui cum Gũtario Agrippinæ Coloniæ episcopo à reuerẽdæ memoriæ Nicolao fuerat sacerdotali priuato officio, liberalitate Adriani pontificis in eodem monasterio mãsionem suscepit. Cui beatus Gregorius in somnis apparens, maximum terrorem, quo de suo monasterio cõcitus egrederetur, incussit. Ille perpendens visum fuisse phantasticum, oratione facta rursus dormire cœpit. Cui Gregorius pontificali habitu redimitus apparẽs: Nõne, inquit, dixi

dixi tibi vt à monasterio meo, quod in rebus propriis per inuocationẽ sancti Andræ apostoli domino dedicaui recederes, quia diuersorium fieri nullo modo licuisset? Cúmque Thetgaudus hospitandi sibi licentiã suscepisse se à põtifice respondisset, Gregorius ait: Et tu qui petisti, & ille qui dedit, vtrique cõtra deum fecistis, cuius vindictã citius incurretis. Euigilans Thetgaudus intremuit, & facta oratione sopori se reddere voluit, cum repentè veniẽtium sonitum audiens expauit, séque dormire simulauit. Appropinquans ergo Gregorius sanctum Andream Apostolum per dexteram tenens, præcepit subdiacono qui se præibat cum lumine, dicens: Corripe eum. Qui dum correptus in lectulo clausis oculis resedisset, Gregorius ait: Aspice in nos. Intuitus in eos Thetgaudus magis ir tremuit: eúmque sibi taliter comminantem audiuit. Quia secundo commonitus verbis oris mei, credere noluisti, & me tua inobediẽtia adeò prouocasti, vt hunc apostolum dei huc fatigare studuerim, scito cognoscens, quia nisi hodie ab hoc monasterio meo recesseris, futura hebdomada cum tuis omnibus vita priuaberis. Si verò recesseris, ab hac quidem momentanea sentẽtia liberaberis: sed neque tu neque aliquis hic tecum degẽtium suam patriam reuidebit. Mox Thetgaudus lectulo se proripuit, & primo suis, deinde monasterij monachis, postremo quibuscunque potuit somnium reuelauit. Et quia aliud hospitium citius à pontifice impetrare non potuit, apud Sabinos consedens eodem anno cum suis omnibus vita priuatus est.

XCV. Eodem quoque tempore Suppo Piceni comes ibi applicuit: qui monachis quidem plurimam dapsilitatem ostendit, & in rebus tam venerabilis monasterij vsurpationem suorum prohibuit. Huius familiaris quidam nomine Faraldus existens, siquando Suppo ad palatium processisset, fornicarias illuc detestantibus monachis non verebatur inducere, atque cũ eis comessationes & saltationes illicitas celebrare. Idémque noctis principio secessum petens, à spiritibus immundis in aëre per capillos apprehensus est. cúmque tota nocte pendens vocis officium non haberet, matutinalibus horis beatus Gregorius ei videndum se præbuit, dicens: Inimice dei, non sufficiunt tibi alia mala quæ in meo monasterio peruicaciter perpetrasti, nisi insuper scenicas meretriculas in clausTro monachico tanquam in theatro conducas? Crede mihi, hoc anno peribis. Tunc ille magnis cœpit viribus pœnitentiam supplicare, & de cætero plenam correctionem promittere. Continuò Gregorius iussit eum dimitti. Qui ad terram decidens, quia corrigi noluit, eodem anno veram fuisse Gregorij sententiam moriendo probauit.

XCVI. Eiusdem comitis homõ sub alio tempore Indulfus vocatus est: cui dum cocus pro comparandis lignis denarios peteret, nullo modo potuit impetrare, sed nefario iure percepit licẽtiam, vt ategias & fenestras & vicini dormitorij tabulas aggressus diriperet, earũque ignibus sibi prandium præpararet cum sequenti nocte idem Indulfus ad secessum pergẽs, cur monasterij tabulas tã petulanter incẽdi præcepisset, à quodam sene discussus est. At ille more Gallico sanctum senem increpans follem, ab eo quidem virga leniter percussus est: sed vir superbus tãto põdere lapsus est, vt semiuiuus humi decũberet. Eodem momento sub eadem specie cuidam clerico fortis dormienti idem senex apparuit, dicens: Surge, & dic Comiti, vt ab hoc meo monasterio in quo diuersoriũ fieri omnino nõ licet, antè quàm me ad iracundiã prouocet, saluus recedat. Ecce ego familiari eius mihi obnoxio, quẽ videlicet percussum ante secessum dimisit, cõgruã medelam refundam. Quem cũ quis esset clericus requireret, ipsum se esse perhibuit, qui ex pictura quæ eius lectulo præminebat, agnosci facilè potuisset. Statim clericus surgẽs lumen arripuit, & ex picturæ similitudine sanctũ Andream apostolum sibi apparuisse cognouit. Itaque ad Indulfum iacentẽ perrexit: eũ temeriuium iam reperit. Quem magnis eiulatibus clamare incipiẽs, tam comitẽ quàm cunctos qui sub eisdem domibus dormiebant, miserabili vociferatione venire coëgit, & in faciem iacentis aquam suffundens, per inuocationem sancti Andreæ apostoli tãdem aliquã do loqui fecit: atque cuncta quæ sibi reuelata fuerãt, cum eo pariter Comiti reuelauit. Qui die facto monachos euocauit, quid contra sanctum Andream cõmiserit, querelabundus. At illi deletum dormitorium cocorum manibus ostenderunt. Cúmque deo deuotus Comes eos vellet supplicio subiugare, cõfessi sunt se illud ædificium Indulfi iussionibu deleuisse. Pro cuius reparatione dum Comes monachis argentum voluisset tribuere, Sergius magister militum restitit, promittẽs se pro eo melius refecturum. Mox Comes humiliter à monasterij clausTro secedens, ad domum Petri filij quondam Caroli cum omnibus suis cõcessit: neque vlterius in eodem monasterio hospitium sibi dari concessit. Indulfus verò in domo eiusdem Sergij magistri militum derelictus diperiit, sibique sanctum Apostolum præualuisse suo ipsius detrimẽto monstrauit.

XCVII. Nuper Dominicus quidã presbyter, Zacharia episcopo, de quo præfatus sum, Gregoriani monasterij curã gerẽte, præpositus extitit monasterij: qui carnis fragilitate corruptus, Eupraxiam quandam sanctimonialẽ à monasterio sancti Andreæ apostoli quod appellatur cliuus Scauri, diripuit vel subduxit, & in regione septem viarum loco qui dicitur Vipera, collocauit. Cui cum corrupta sanctimonialis, quia latrinam & furnum contiguum non habebat, crebrò videretur molesta: infelix presbyter peccatum peccato connectens, vt meretriculæ placere potuisset, beatum Gregorium nõ recusauit offendere: cuius mirabilitis imò taluberrimi fontis tegulas diripiens, secessum & furnum prostitutæ fœminæ non erubuit fabricare. Quibus paratis, cum sequenti nocte iam securior à querelis lasciuæ mulieris in eadem domo dormiret, vidit duos quosdã terribiles cubicularios se ligatis manibus ad venerabile monasterium reducentes. Quos interrogans cuius præcepto sibi talia facerẽt, audiuit hoc Romanum põtificem præcepisse. Forte tunc Ioannes sanctæ sedis apostolicæ pontifex contra Sarracenorum incursus littora peragrabat: cuius absentiæ ligatus presbyter recordatus, increpãdo subiũxit: Dõnus Papa pridie contra Sarracenos perrexit, & vos quomodo dicitis quòd ipse me ligari iusserit, qui eũ postea non vidistis? At illi dixerunt: S Ioannes Papa hinc abiit, sanctus Gregorius hic remansit, qui monasterij sui clausTra solito more perlustrãs, à te suũ fontẽ reperit dissipatũ, & nos ex eius tegminibus tuæ meretriculæ furnum ac necessarium vidimus coopertũ. Quod presbyter vt audiuit, erubescẽs intremuit: eorũque violentia se in corte monasterij teneri cõspiciens, quendam subdiaconum ab intimis egredientẽ,

atque

Universidad de Deusto
Biblioteca

atque cubiculariis dicentem audiuit: Extendite eum, & cũ quadragin ta rubricis vẽtrem, totidémque dorsum fornicatoris at que sacrilegi presbyteri verberate. Quarũ doloribus re vera presbyter iã febricitans, excitatus ad monasteriũ caballo impositus, dextra læuáque ab aliis sustẽratus recurrit: reatus sui sententiã fratribus indicauit: inuisibilibus verberibus sub febris specie laniatus. Cũque interrogaretur cur hoc tã frequẽter repeteret, dicebat se sub*hac miserabili uoce defunctus est. Siquidem plurimis documentis probatũ est in eodem venerabili monasterio fornicationis cõtagione pollutos diu subsistere omnino nõ posse.

* hic nõnul nulla desũt.

XCXVIII Qui scilicet hactenus libra omnísque mensura quã idem beatus Gregorius instituit, cum modio reseruatur: de cuius mẽsura siquis ad opus monasterij panes velit efficere, triginta & quinque fiunt, singuli duntaxat trium librarum, si quis verò ad opus alterius, ad eundem numerum nunquam pertingit. Quod cum præfatus Zachatias episcopus pro certo veller addiscere, pro celebrãda festiuitate beati Andreæ apostoli decem modiorum tritici mensurã pistoribus dedit: è quibus pro vndecim modiis multiplicatos obstupescentibus eisdem pistoribus, panes recepit: qui vtique sollicitè prius denumerantes, si superfluos aliquot inuenissent, sibi proculdubio reseruarent.

XCXXI. Sanè quam frequenter beatus Gregorius tam illic quàm in apostolorum basilicis, necnõ in patriarchio nunc exhortans innoxios, nunc verò deterrẽs obnoxios in ipsa suæ cognitionis effigie appareſcat, quia nunc narrare non valeo, hic huius operis adminiculante domino terminum facio: & reliqua eiusdem patris miracula post me doctioribus memoranda relinquo. Cuius nimirum venerabile meritum quousque mundi huius orbita voluitur, vt cum Paulo viro discretissimo fateat, semper accipiet incremẽtum: quia ipsius fine dubio gratiæ ascribitur, vel q; Ecclesia noua semper sobole fœcundatur, vel q; illius doctrinis multi per peccatum elongati, ad Christi clementiam reuertũtur: vel quòd boni quiq; ipsius suasionibus inflammati cœlestem patriã desiderãter inquirunt. Ecce studioſè pontificum, iussionis tuæ virtute coactus, dum quædã gestorum beati Gregorij prædecessoris, Saxonũ videlicet gentis apostoli, deflorare desidero, virum descripsi rhetoricum scriptor ignarus. Sed deprecor vt ea curiositate qua me dudum hæc decerpere iusseras, ad omnium (sicut cœpisti) facias peruenire notitiã: vt in eo quod sacrosancto vestro iudicio placuisse me gaudeo, nulli penitus diiudicandus addicar, quin potius iudicaturus inueniar.

C. Siquidem nuperrime quando hunc quartum librũ cooperante domino claudere gestiebã, nocte qua dominicæ resurrectionis dies venerabilis illucescebat, in somnis describens, quidam sub effigie cuiusdã veteris insidiatoris palàm videndum se præbuit, & candidissima tunica simúlque tenuissima, cuius nimirũ raritate nigredo subteriorís tunicæ extra lucebat, sacerdotaliter insignitus mox proprius astitit, & inflatis buccis risum cõtinere nõ potuit. Cui dũ curulẽ præparare cogitarẽ, hunc supra modũ cachinnantẽ cõspiciẽs, compellare videbar, quamobrem nocturno silenlio tã petulante, vir officij grauioris perstreperet. At ille, quia, inquit, tu scribis de mortuis, quos viuentes aliquãdo nunquã vidisti. Cúmq; ego tãtò me veracius scribere, quanto incognitum facie, nõ autem incognitũ lectione, sine vllo liuoris, vel adulationis vitio retulissem, respõdit: Tu, sicut video, quod voluisti fecisti: at ego, quæ facere potero, nõ cessabo. Hæc dicẽs lucernæ flãmas cuius lumine forte fruebar, prorsus extinxit: & lychnũ totũ quidẽ extinguere nõ potuit, me tamen in tenebris cõstitutum ita perterruit, vt putarẽ me gladiis ab eo protinus iugulari: cũ post paululum desperãti mihi beatus Gregorius comitãte secũ dextrorsum reuerẽdæ memoriæ Papa Nicolao, sinistrorsum verò (sicut mihi videbatur) Petro suo diacono, multo lumine clarificatus apparuit, dicẽs: Modicæ fidei, quare dubitasti? Cui dũ ego priori pauore perculsus respondere nõ possem, beneuolus mihi pater Nicolaus latentem aduersarium post cortinam quæ tũc meum lectulũ circundabat, digito manifestans, quia, inquit, hic inuidus lucernæ ipsius flammas quantum in se fuit, extinxit. Mox Gregorius manũ diaconi quamagnã facem tenere videbatur, arripiens, eiúsque flãmis os faciẽque petulãtis exurens: ad instar Aethiopis denigrauit. Qua exustione paruissima scintilla descendẽs, candentẽ tunicã dicto citius cõflagrauit: sicque nigerrimus totus apparuit. Cũque diaconus diceret satis aduersarium denigratum, beatus Gregorius, nos, ait illũ nõ denigrauimus, sed nigrum fuisse monstrauimus. Deinde infortuniũ meum diuersis cõsolationibus exhortãs abscessit: & facere quidem secum detulit, sed tanto lumine locum in quo dormiebã, re vera fulgentem dimisit, vt exurgefactus pueros ante me dormientes crebrius inclamarem: nec ante quicquã sub graui sopore quoquo modo responderent, aut surgere potuissent, quàm relictæ lucis copia paulatim se subtrahens, penitus effluxisset. At de his deus vidorit: ego tamẽ diuinæ spei fiducia roboratus, quia Gaudericus episcopus Veliternus expostulat, ad Clementem Romanæ sedis antistitem suffragante domino stilum conuertam: quatenus qui continuis infortuniis tenuatus, amicis meis à quibus vtcunque sustentor, meritum rependere nequeo, saltem verba quæ valeo minimè denegasse cognoscar.

Explicit liber quartus Vitæ beati Gregorij Romani pontificis.

SVscipe Romuleos pastor venerande triumphos
Gregorij sancti susçipe gesta tui
Qui nituit factis, verbis, scriptísque beatis,
Vt iubar auricomi solis in orbe fuit.
Forma, decus, speculum tibi sit via, vita per æuum,
Si cupis æternum ferre sacerdotium.
Nam qui non huius sequitur vestigia præsul,
Ante deum præsul non erit, imò pecus.
Hinc Psalmista canit hominem simulare caballis
Ignauum stultis, qui sub honore perit.
Nocturnum dedimus sancto cantúmque diurnum,
Carminibus clarum concinimúsque virum.
Redde vicem scriptor seruans cola, cõmata, pũcta:
Ne tua mendosum pagina seruet opus.
Disimilis cunctis vox, vultus, vita, voluntas,
Mens sociata bonis, dissociata malis.
Ludere me libuit variabilis ordine campi:
Postquam prosa fugit, musa iocosa redit.
Hæc mihi tu tribuis doctor preciose Gregori,
Qui bona das famulis, sed mala nulla tuis.
Vestitus cœpi, nudus tua numina dixi:
Indue me factis velleribúsque tuis.
Et quia mortalis desunt commercia carnis,
Da mihi sub pedibus posse iacere tuis.

BAPTISTÆ MANTVANI CARMELITÆ THEOLGI in laudem D. Gregorij Papæ epigramma.

CVrrite pastores ouium, quæ pascua tondent
Cœlica, quæ Christi fontes, & flumina potant
Currite, Gregorius Romanæ maximus vrbis
Pastor adit superos, totus lætatur olympus.
Hæc Martis bissexta dies, iam duxit Apollo
Frigore ab hyberno meliora ad sydera currum.
Insignis pietate pater fugitiua relinquens
Gaudia, & ad cœlum nixu conuersus anhelo
Vela dedit, nostróque ratem de littore soluit.
Nomina, rura, domos, terrena peculia vendens
Emit opes immortales. patrimonia factis
Grandia cœnobiis (meminit Trinacria Roma,
Helia ab antiquis Luza appellata) reliquit.
Sic diues, sic factus inops, & viuere adortus
Cœlestem vitam in terris consortia Diuum
Emeruit, sicut quando sub imagine Nautæ
Naufragium passi matris cratera recepit
Angelus, & rursum quando inter prandia finxit
Nunc iuuenis, nunc ora senis, cum sacra litanti
Ante oculos Romæ diui responsa dederunt.
Et cum Romanæ post tot crudelia gentis
Funeta Cæsarei residens in mole sepulchri
Angelus abscondit rutilantem cæde machæram.
Altus erat, fecit se humilem, potuitque putari
Decoxisse, tulit piceo vestita cucullo
Tempora, purpureas vestes pertæsus, & aurum,
Sed quantò magis ima petit, tantò altius alis
Præpetibus fertur virtus: est lucida quanquam
Non velit, apparet, solíque simillima mittit
Per rimas tenues radios, séque indicat ipsam.
At quid opus multis? Petro succesit, & alto
In solio residens fastum nesciuit, & ægra
Mente tulit summum tãquam graue põdus, honorẽ.
Ore, manu facundus erat. monumenta supersunt
Plurima, fatur adhuc, nec fari desinet vnquam.
Hic docuit cantare choros, melicísque animauit
Verba notis, sacrísque dedit formámq;, modúmque.
Composuit mores hominum, sua secula fecit
Sancta, sacerdoti decus vsque in sydera misit.
Sancte Pater cymbæ, cuius proreta fuisti
Atque gubernator, faueas, Scyllam, atq; Charybdim
Nunc legit, aduerso Syrtes nunc remigat Euro.

INDEX OPERVM DIVI GREGORII PAPÆ.

Primo tomo hæc insunt.

In Iob, Expositionum moralium libri XXXV.
Pastoralis curæ liber vnus, in tres sectus partes.
De vita & miraculis patrum Italicorum: & de æterni tate animæ, Dialogorum libri IIII.

In secundo tomo habentur hæc.

In Cantica canticorum expositio.
In Ezechielem propheram, homiliæ XX I.
In diuersas euangelij lectiones, homiliæ XL.
Expositio in septem Psalmos pœnitentiales.
Epistolarum, ex registro pontificatus eiusdem collectarum, libri XII.
In primum Samuëlis (qui & regum primus dicitur) variarum enarrationum libri VI.
Scripsit verò & alia nonnulla D. Gregorius, vt Ioannes de Trittenheym testatur, scilicet in quinque libros Moysi, in libros Regum, in Prophetas, & alias scripturas sanctas, quæ post ipsius mortem nõdum in publicum data, æmuli eius nequissimi, gloriæ videlicet sancti viri inuidentes, igne perdiderunt, sicut Ioannes Diaconus in vita Gregorij conqueritur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index egregie dictorvm, et sententiarum, quas materias vocant, in omnia opera Diui Gregorij papæ, cognomento Magni, iam recens & collectus denuo & impressus.

Aaron.

AARON & Vz manus Moysi orãtis sustinent. tomo.2.folio. 318.D E

Abbas.

Abbas Prenestini mõtis eiusque presbyter. tomo.2.32.M.
Abbas mortuus sese vertit in sepulchro. tomo.2.33.A
Abbas non potest fieri quis ex presbytero vel diacono secularis ecclesiæ. to.2.173 H
Iuuenculæ non debent fieri abbatissæ. Ibidem.I
Abbas lapsus, post pœnitentiam loco suo restituitur. to.2.177.F
Pro abbatis vel monachi promotione, nullo modo grauentur monasteria. to.2.198.K
Nullus de alia abbatia debet eligi. to.2.201.F
Abbas solus debet ad ecclesiasticum, quem voluerit, eligere officium. Ibidem.F G
Abbatis conditiones. to,2.212.L
De abbate instituendo Ibidem.
Abbas ante probandus quàm eligendus. to.2.220.K
Abbates de substantia sua postquam monasterium ingressi sunt, nihil possunt ordinare tomo.2.227.
Abbas ex dispensatione papæ potest res suas alienare. Ibidem.E
Abbati, prius monacho non existenti, conceditur facultas disponendi res suas. Ibidem.

Abel.

Abel occidenti fratri restitisse non legitur. tomo.1.22.G
Abel agnum offerens, passionem Christi figurauit. tomo.1.174.A
Abel, Esaias, & Ioannes diuersis temporibus idẽ prædicauerunt. Ibidem.

Abies.

Abies quos repræsentet. to.2.11.K

Abigail.

Abigail viro suo Nabal ebrio culpam suam tacuit. to.2.11.G

Abner.

Abner & Azabel dissidium, quid signet. tomo.2.11.H
Abner pater meus lucerna interpretatur.tom.2.317.F G

Abortiuus.

An abortiui saluentur. to.1.16.L
Abortiuum tanquam extinctum occultatur. tomo.1.22.F
Patres primi seculi abortiui dicuntur. to.2.22.F.& sequentibus.

Abraham.

Abraham peregrinus, amicus factus est dei. to.1.22.G
Quare Abraham vxorem suam in sepulchro duplici sepeliuit. to.1.36.C
Abraham in sacrificio aues abigebat. to.1.95.K
Abraham duos filios habuit: vnum innocentem, alterum fratris persecutorem. to.1.123.M
Obedientia Abrahæ. to.1.158.A
De genere Abrahã nat⁹ est Caiphas. to.1.173.A
Abrahã tres vidit, & vnũ adorauit.to.2.109.F
Abrahæ sinus quid sit. to.2.133.C
Quare Abraham vocat diuitem epulonem filiũ. Ibidem.E

Absalon.

Absalon pax patris interpretatur. to.2.150.A
Absalon populum Iudaicum signat. Ibidem.
Absalon persequens patrem, quid signet. Ibidẽ.

Abscondi.

Abscondi deo nihil potest. to.2.186.B

Absoluere.

Modus absoluendi officium in altari sancti Petri. to.2.183.I M
Absolutio quando dicatur vera. to.2.116 M

Abstinentia.

Per abstinentiam non caro, sed carnis vitia sunt extinguenda. to.1.124.C
Discretio in abstinentia seruanda. Ibidem.
Abstinentia violenta gulæ desideria reprimit. to.1.180.A
Abstinẽtia nimia sæpe vitium generat.to.2.12.D
Abstinẽtia adeo parua est, quæ non misi aliis virtutibus commendatur. Ibidem.E
Abstinentia sine eleemosyna parum prodest.Ibi.
Abstinentia à concordia non est separanda. to.2.13.E
Abstinẽtiaper tympanũ significatur.to.2.197.D
Abstinentia velut miles cõtra fornicationem pugnare potest, superare non potest. to.2.316 D E
Abstinentia ciborum sola non prævalet contra fornicationem. to.2.316.D
Abstinẽtia cum humilitate potest fornicationem superare. to.2.316.E
Abstinentia probatio nõ est in attenuatione corporis, sed perfectione castitatis. to.2.303.M
Abstinentiæ sacræ fructus & dignitas. Ibid.K
Abstinentiæ & gulæ discordia. tomo.2.302. L M.& sequentibus.
Abstinentia & fornicationem minuit, & gulam frangit. to.2.310.L
Per abstinentiam corpus atterendo multos carnis motus enervamus. to.2.304.M
Abstinentiæ gulæ fatigati ad gulam se inclinãt. to.2.302.K
Abstinentiam ciborum corporalium non habet qui mentem spiritualibus cibis non replet. to.2.310.L
Abstinentiæ dedita corpora gula præcipitare non cessat. to.2.302.H

Abstinentes.

Abstinentes cum serpente pugnant si gulam deprimere curent. to.2.301.L
Abstinentibus gula prævalet, cum eos sola curare carnalia facit. Ibidem.K

Abundantia.

Abundãtia vituperatur.to.1.90.A.& sequen.
Abundantia superbiæ vicina est. Ibidem.C

Abundius.

De Abundio mansionario ecclesiæ beati Petri. to.2.33.C
Abundius mansionarius authoritate Petri paralyticam curauit. Ibidem.

Abyssus.

Abyssus corda hominum tenebrosa significat. to.1.108.F
Quid est diabolum religari in abysso. Ibidem.
Abyssum abyssum inuocare, est de iudicio ad iudicium peruenire. to.1.161.A
Quid sit abyssi faciem constringere. to.1.173.L

Accaron.

Accaron sterilis interpretatur.tomo.2.283.F.& 286.B
Accaronitæ interpretãtur sterilet.to.2.280.C D

Accedere.

Accedere ad dominum est voluntatem eius agnoscere. to.2.314.G
Accedendi ad deum consilio nil sanctius. to.2.314.H I

Accessus.

Accessus, recessusque dei à mente nostra, non cognoscitur. to.1.53.D

Accipere.

Accipere aliquando auferre, & rapere significat. to.1.199.L

Accipiter.

Accipitris natura. to.1.183.E
Quid per accipitrem designetur.to.1.182.E F & 145.F
Accipiter quotannis pennam veterem mutat. to.1.189.L
Natura accipitrum, & domesticorum, & syluestrium. to.1.189.L M

Accusatio.

Accusationem propter promissiones deferens punitur. to.1.397.E
De eo qui promissione illectus ab accusatione destitit. Ibidem.
Accusantium personæ inuestigandæ sunt cuius conditionis existant. to.2.245.D E

Achab.

Achab rex, exigentibus meritis suis, dignus erat decipi. to.1.7.M
Achab reprobus, quia coram deo humiliatus est, meruit sententiæ diuinæ reuocationẽ.to.2.72.F

Acheron.

Pontis fluminisque Acherontis descriptio. to.2.41.A
Quare domus iuxta Acherontem fœtebant aliquæ, aliæ vero non fœtebant. Ibidem.D

Actio. Acta. Actus.

Actio omnis huius mundi, mala est. to.1.33.I
Actionis tempus primum, est cõtemplationis extremum. to.1.36.I
Actionum meritum vitæ præsentis qualitas non probat. to.1.79.K
Actiones carnis sunt priores in corde reproborum. to.1 117.I
Actus boni cõsideretur qualitas, figura, & quãtitas. to.1.203.I K
Acta mala & bona sunt absqẽdẽda.to.2.99.M
Actuum bonorum & malorum retributio districtissimè agitur. to.2.133.I

Adam.

Adã in tempore iustitiæ cõditus est.to.1.17.I K
Adam post culpam audacior exstitit. to.1.21.B
Adam mortalis & immortalis cõditus est. Ibi.F
Quare Adã in paradisum positus fuerit. Ibidẽ.
Primum Adæ peccatum. Ibidem.G
Si Adam non peccasset, filios gehennæ non generaret. to.1.22.F
Adam cum stare potuit, noluit. to.1.44.E
Adam præcepto conditoris resistens prostratus est. to.1.51.L
Adam homo erat, non filius hominis. to.1.100.C
Adam interpretatur terra rubra. to.1.109.D
Duos filios Adam habuit: vnus electus, alter reprobus fuit. to.1.123.M
Adam post primum peccatum se abscondit. to.1.130.M.
Adam peccatum suum excusare voluit per mulierem, & mulier per serpentem. to.1.131.A.
Adam conditus fuit vt tempora illo manente decederent.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cederent. to.1.144.M
Quare Adam post peccatum pudenda contexit. to.1.151.H
Quia Adam Deo subditus esse noluit, ius carnis subdit æ, quam regebat amisit. Ibidem.
Adam dormiens nostrum silentium figurauit. to.1.179.L
Adam non acceperat mortem conditus, quam accepit elatus. to.1.182.C
Quomodo Adam & Eua simul creati sint. to.1.193.D E
Adam suam voluntatem sequens eiectus est à paradiso. to.1.211.M
Adam triplici tẽtatione tẽtatus est. to.2.106.M
Quia Adam se confiteri culpabilem renuit, mortiferæ damnationis sententiam ad posteros misit. to.2.136.B
Adã & Euam vnusquisque habet. to.2.144.D
Adam vocatus est post meridiem. to.2.145.E
De anima Adæ in peccato mortua. to.2.187.H
De anima Adæ, quòd in peccato mortua est. to.2.197.K L
Anima Adæ, non substantia, sed qualitate in peccato mortua est. Ibidem.L
Adam per pœnitentiam ad vitam rediit. Ibidẽ.
Adã non furto, non rapina, nec adulterio, nec homicidio, sed inobedientia corruit. to.2.272.H
Adam vir non fuit ex congressione, qui fuit ex munere. to.2.254.L

Adiutor.

Adiutores dei esse nolunt, qui de suo sensu alta sapiunt. to.1.100.E
Quomodo dei adiutores simus. Ibidem.
Adiuuare imbecillem, charitatis est: adiuuare velle potentem, elationis. Ibidem.
Qui sint adiutores nobis eõquirendi. to.2.122.M
Adiutores Paulus vocat discipulos. to.2.302.B

Admonere.

Admonitiones 36. cum suis declarationibus incipiunt. to.2.7. vsque 17.M

Admonitio.

Domini sunt diuersæ admonitiones. to.2.107.F
Non est contristandum de admonitione superioris. to.2.236.A
Triginta sex admonitiones cuiusuis status hominum. to.2.7.H. & seq.

Adolescentia.

Adolescentia bonis apta est operibus. to.1.70.B
Adolescentia pro nouitate vitæ ponitur. tomo.1.140.C
Adolescentiæ & iuuentutis peccata defleamus. to.2.124.B

Adolescentulæ.

Per adolescentulas animæ sanctæ designantur. to.2.44.I
Per adolescentulas, vagas animas intelligimus. to.2.51.G

Adoptio.

Nullus supernæ adoptionis gratiam nisi per vnigeniti cognitionem accepit. to.1.133.I

Adorare.

Adorant dominum reges & lubrici differenter. to.2.323.F G
Adorare quis dicatur. to.1.11.B & to.2.25.9. L M.

Aduentus Christi.

Aduentus Christi ad iudicium. to.1.102.E F
Horror aduentus Christi ad iudicium. Ibidẽ.C D
Ante Christi aduentum etiam iusti ad inferna descendebant. to.1.123.B
Aduentus Christi effectus. to.2.261.E F

Aduersa.

Qui recta agit, & aduersa sustinet, laborare in aduersitate cernitur, sed in gloria consummabitur. to.1.97.K
In aduersis magis se cognoscit homo, quàm in prosperis. to.1.139.D
Aduersa non deiiciunt, quem prospera nulla corrumpunt. to.1.187.B
Quomodo in aduersis sit exultandum. Ibidem.
Qui ventura aduersa non metuit, pauorem despicit. to.1.187.G

Aduersarius.

Aduersariorum pœna constanter aliquando appetenda est, & aliquando prudenter declinanda. to.1.187.E
Aduersarij possunt dici aduitores. to.2.126.M
Aduersarius noster in via, est sermo dei. tomo.2.132.C
Aduersarius admonendus est vt ad audiendos testes veniat. to.2.246.C

Aduersitas.

Plerique aduersitatibus afflicti superna præmia cogitare negligunt. to.1.82.K
Aduersitatum fractus tribulatione, à quo factus est non contemplatur. to.1.151.C
De aduersitatibus huius mundi. to.2.199.D
Aduersitas probatio virtutis est. to.2.217.K
Aduersitates patienter tolerandæ. to.2.221.G
Aduersitas auget studium nostrum ad amorem dei. to.2.194.K

Vide infrà, Tribulatio.

Adulatio.

Adulatio si ad tempus patienter suscipitur, augetur. to.2.73.G

Adulator.

Adulatores dicuntur mortuos sepelire. to.1.21.E
Adulatorum conditiones. to.1.186.D E
Adulatores dicuntur olei venditores. tomo.2.104.F
Adulatores signantur per canes lingentes. to.2.133.C
Adulatores laudando se placere credunt. to.2.321.C
Adulatorum consuetudo. Ibidem.A B

Adulterari.

Adulterari verbum dei, quid sit. tomo.1.97.E. & 131.K

Adulterium.

Qui adulterium perpetrare desiderat, tenebras exquirit. to.1.27.E
Adulterium hæresi comparatur. to.1.97.E
Adulterium, & fornicatio differunt. to.1.126.H
Solo visu concupiscens adulterium perpetrat. Ibidem.

Aduocatus.

Aduocatus moriens futura prædixit. to.2.39.C
Iustus aduocatus, iniustas causas nullo modo suscipit. to.2.64.G H

Ædificatio.

Non dispar ædificatio oritur ex memoria virtutum. to.2.19.D
Ædificij ostensi Ezechielis ratio. to.2.77.C D
Intrare cœleste ædificium, est contemplari contenta in eo. Ibidem.K L
Latitudo ædificij, ad charitatem pertinet. to.2.80.C D
Latitudo ædificij tanta est quanta est altitudo. Ibidem.D
Per frontes ædificij, bona opera exteriora designantur. to.2.85.F
Per atrium ædificij, charitas designatur. Ibidẽ.H
In spiritali ædificio, alter aditus ad Orientem, alter ad Aquilonem, & ad Austrum alius patet. to.2.89.K
Fides, spes & charitas sunt spiritalis ædificij portæ. Ibidem.L
Atrium spiritalis ædificij, est multitudo fidelium populorum. to.2.97.D
Ædificium cœleste, & terrenum, differunt. to.2.129.B

Ægri.

Agri considerẽt quanti sit muneris molestia corporalis. to.2.10.E
Ægri patientiæ virtutem seruent. Ibidem.F
Christi supplicia ab ægris meditanda. Ibidem.

Ægritudo.

Ægritudo diutius premit propter prolixiora vitia. to.2.110.G

Ægyptus.

Ægyptus, huius mundi speciem gerens, muscis percutitur. to.1.108.H

Æmulatio.

Æmulatio in bonum, & in malum dicitur. to.2.53.H

Aër.

Aer ex cœli qualitate disponitur. to.1.21.H
Aer respectu cœli, & terra respectu aeris, & cẽtrum eius respectu superficiei infernus dicitur. to.1.79.D
Quid per aerem designetur. to.1.162.L M

Æs.

Ære & lapidibus insensibilium hominum corda signantur. to.1.39.C
Per æs perseuerantia designatur. to.1.206.A

Æstimare.

Nemo se alicuius virtutis æstimet. to.1.139.F

Æstus.

Per æstum persecutio designatur. to.1.172.A

Æras.

Ætates hominis. to.1.70.B & to.2.109.M
Ætas nostra ad senium vsque robustior viget, postea verò morbis quotidie deficit. tomo.1.204.H & sequentib.
Ætas virilis tempus est administrandi sacerdotij. to.2.270.G
Ætas virilis tempus est dominicæ incarnationis to.2.268.F
Ætate virili mori. to.2.270.G H

Æternitas & æternum.

Æternitas non habet præteritum vel futurum. to.1.21.I
Æterna labore quæsita repentè dantur obliuioni. to.1.47.H
Æternitas præterita & futura cõspicit. to.1.57.H
Æterna desiderans, præsentibus non mutatur. to.1.64.D
Æternitas dei interminabilis. to.1.96.A
Æternitatis conditiones. Ibidem.
Æternitatis præmia præstolantes, vires ex aduersitatibus sumunt. to.1.151.A B
Æternitatis gaudium sumant quos aduersitas vitæ præsentis humiliat. to.2.15.A
Quòd æterna ac spiritalia ideo à carnalibus minimè credantur, quia ea quæ audiunt per experimentum non nouerunt. to.2.36.D E
Æternitatis contemplatio, cella vinaria dicitur. to.2.46.A

Æthan.

Aethan interpretatur fortis. to.1.199.E

Affectus & affectio.

Affectus ad promerenda cœlestia tanto sit capax, quanto fuerit expectando longanimis. to.1.122.G
Qui carnali affectioni succumbunt, non homines sed potius iumenta dicuntur. to.1.140.I

Affinis & affinitas.

De affinitatis coniunctione. to.2.250.F. & seq.
Affinium carnalis coniunctio deo & hominibus abominabilis. Ibidem.

Afflictio.

Moderata afflictio lachrymas exprimit. tom.1.59.E
Locus afflictionis, est vita præsens. tom.1.122.C.
De reuelatione afflictionis Reipublicæ. tomo.2.243.G H
Diuersitas afflictorum. to.1.102.L M
Affligi non debet longo tempore innocentis hominis simplicitas. to.2.227.F
Afflictis, concomitante iustitia subueniendum. tomo.2.157.B
Deus famulos suos magis respicit cum iniustè eos nequitia persequentis affligit. to.1.154.B
Afflictio mentis diabolicæ tentationis mucro est. to.2.307.H.

Agabus.

Agabi prophetia. to.1.212.C.

Agag.

Agag meditãs vel loquẽs interpretatur. to.2.319.K

Agapitus.

De sancto Agapito papa. to.2.29.E
Agapitus papa claudũ & mutũ curauit. Ibidem.

Agathus.

Agathus episcopus. to.2.43.K
Agathus pro nauta victimam obtulit, & ipsum in Italia quo petebant inuenit. Ibidem.L M

Ager.

Agri nomine quid signetur. to.1.96.G
Ager mundum præsentem designat. to.1.197.C
Ager Iosue Bethsamitæ quis. to.2.283.A
Agri bonorum dicuntur deuotæ mentes subditorum. to.2.288.D

Agere.

Qui agere dissimulat, etiam rectè offerens peccat. to.1.13.E.
Non solum intueamur quod agimus, sed etiam cũ quanta discretione agamus. Ibidem.F
Omne quod hic agitur, pœna & miseria est. to.1.70.H
Per hoc quod foris agitur, quicquid intus latet aperitur. to.1.91.A

Agna.

Agnam offerre. to.1.191.I

Agnes.

Diuæ Agnetis commendatio. to.2.103.H I

Agnoitæ.

Agnoitæ ex Nestorianis prodeunt. to.2.223.C

Agnus.

Discretio agnorum & hœdorum in iudicio. to.1.69.D
Agnum paschalem comedere. to.1.118.M
Agni paschalis conuiuium. to.2.113.F
Agnum paschalem comedimus in nocte. Ibidẽ.G
Agnum nec aqua coquamus, nec crudum comedamus. Ibidem.I
Agni carnes crudæ. Ibidem.
Agni intestina vorare Ibidem.K
Caput agni vorare. Ibidem.
Agnum integrum offerre. to.2.285.E
Agnum offerre. Ibidem.D E
Agnus vnus Christus est. Ibidem.D
Agnorum nomine solent viri magnæ prudentiæ designari. to.2.318.L

Ahias.

Athias propheta prædixit mala ventura domui Hieroboam. to.2.55.A

Ala.

Alas ad Austrũ extendere quid sit. to.1.189.L

Albugo.

Albuginem in oculo habere. to.2.3.K

Alienum.

Aliena appetens suis citò priuatur. to.2.199.E

Allegoriæ.

Allegoriæ rebus notis conficiuntur. to.2.44.D

Allophyli.

Allophyli puteos Isaac replentes dæmones figurabant. to.1.93.H

Altare.

Altare dei, est cor nostrum. to.1.145.M
Altare domini est cor iusti. to.2.286.H
Fracto pede, vel manu, non admittitur ad altare. to.2.3.I
Altare dei quid sit. to.2.97.B
Altare aureum quid sit. Ibidem.D
Altarium tabernaculi diuersitas. Ibidem.
Altare æreum quid sit. Ibidem.
Altare dei, filius est. to.2.143.A
Nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi castitas eius fuerit prius approbata. to.2.158.D
Altaria duo in tabernaculo fœderis. to.2.314.E

Amalechita.

Amalechita populus lambens interpretatur. to.2.127.M

Amantius.

De Amantio presbytero prouinciæ Thusciæ. to.2.34.K L
Amantius solo contactu ægros curauit. Ibidem.
Amantius phreneticum curauit. Ibidem.I.
Amantius signo crucis serpentes necat. Ibidem.

Amare & amari.

Dominus se magis quàm ea quæ condidit vult amari. to.1.89.L M
Superna amare, iam sursum ire est. Ibidem.M
Summa & infima æqualiter amari non possunt. to.1.103.M
Plus debemus amare quod sumus, quàm ea quibus vtimur. to.1.184.E
Nemo potest amare quod non crediderit. to.2.83.I
Amemus nos & proximos. to.2.108.C
Contra huius seculi amatores. to.1.116.B

Amarum.

Dulcia non meruit qui non gustauit amara. to.2.117.M

Ambitio & Ambitiosus.

Duo sunt genera hominum ambitioni suæ seruientium. to.1.119.H
Ambitio sola ambitiosum ab ordinatione impedit & damnat. to.2.174.G
Contra ambitiosos. to.2.12.M

Ambulare.

Ambulare in die. to.2.300.G
Ambulare coram Christo quid. to.2.268.I
Ambulare omnibus diebus coram deo. tomo.2.270.M
In vacuum ambulare, quid sit. to.1.40.G
Ambulare ante faciem, & in præsenti. tomo.2.59.G
Ambulare in hyeme. to.2.156.K
Tanto debemus cautius ambulare, quanto nos scimus inter dei inimicos esse. to.2.222.G

Amicus.

Amicus veritatis, est rectæ amator actionis. to.1.159.B
Amicus animæ custos dicitur. Ibidem. & to.2.117.M
Amici possunt dici qui persequuntur. Ibidem.L.
Cum amicis omnia tractanda sunt, sed prius de ipsis. to.2.156.M
Amicus dei fit qui alios facere amicos eius satagit. to.2.296.L

Aminadab.

Aminadab spontaneus populi mei interpretatur. to.2.52.B. & 283.M

Ammonites.

Ammonites populus mœroris interpretatur. to.2.302.H

Amor.

Nunquam sine dolore amittitur quod cum amore possidetur. to.1.1.H
Sine dolore amittitur, quicquid sine amore possidetur. to.1.184.E
Qui pro dei amore se contemnunt, sublimes cum deo iudices erunt. to.1.33.D
Amor pigras mentes sæpe ad opus excitat. to.1.36.G
Amor proximi, per dei amorẽ gignitur. to.1.139.E
Amor dei per amorem proximi nutritur. Ibidem.
Amor dei per timorem nascitur. Ibidem.
Amor seculi & amor dei se in vno corde non capiunt. to.1.103.M.104.A
Amor & spes sanctorum mentem eleuant ad superna. to.2.95.D F
Amor priuatus vehementer claudit oculum cordis. Ibidem.H
Amorem nostrum erga proximum plus loquitur nostra operatio, quàm lingua. to.2.84.L
Amor dei ad contemplatiuam, amor proximi ad actiuam vitam spectat. to.2.87.H
Amor interior vincit quandoque dolorem carnis. to.2.99.D
Amor multiplicat inquisitionem. to.2.115.E
Amor dei nunquam est otiosus. to.2.120.C
Amoris signum non est in affectione animi, sed in studio bonæ operationis. to.2.271.K
Amore nihil leuius aut gratius. to.2.305.C D

Ampulla.

De ampulla vitrea in saxis proiecta, & non fracta. to.2.27.D

Ananehel.

Ananehel gratia dei interpretatur. to.1.146.K
Ciuitatem domini à turre Ananehel vsque ad portam anguli ædificari, quid sit. Ibidem.

Ananias.

Ananias deo pecunias vouerat, quas subtraxit. to.2.156.

Anastasius.

De Anastasio abbate monasterij quod Suppentonia vocatur. to.2.21.F
Anastasius ex notario ecclesiæ Romanæ, factus est monachus. Ibidem.G
Septem fratres cum Anastasio accepta voce à mõte ordinatim obierunt. to.2. Ibidem.G
Septem fratres cum Anastasio ad montem vocati Ibidem.

Anathema.

Anathema alienatio dicitur. to.1.125.H

Anchora.

Anchora cordis, est pondus timoris. to.1.36.D

Anchonitana vrbs.

Vrbs Anchonitana igne succensa. to.2.21.C

Andreas.

De Andrea Fundanæ ciuitatis episcopo. tomo.2.29.I
Andreas episcopus monialem secum habitare permisit. Ibidem.L
Quidam diabolus inter cæteros palmam nactus, quod monialem in animum Andreæ episcopi impressisset. to.1.241.M
Andreas episcopus omnes mulieres ab episcopio eiecit. Ibidem.M
Iudæus Andreæ episcopo quæ de ipso audiuit, retulit. Ibidem.
Andreas templum Apollinis in dini Andreæ templum dedicauit. Ibidem.
De miraculis monasterij sancti Andreæ. tomo.2.228.K & seq.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De peruersitate Andreæ monachi. to.2.234. C. & seq.

Angelus & Angelicus.

Angelorum spiritus loco circumscripti sunt. to.1.5.E
Angeli dei cùm semper deo assistant, quomodo dicantur venisse ad deum. Ibidem.
Angeli ad ministerium pro nostra salute semper mittuntur. Ibidem.
Angelorum scientia quomodo dilatatur. Ibidem.E F
Angeli quocunque mittantur, semper faciem dei vident. Ibidem.F
Angelicorum spiritum ad deum & homines comparatio. Ibidem.F
Angeli beati non interrogantur à deo vnde veniant. Ibidem.H
Angelos ascendere, & descendere, quid sit. to.1.5.K
Vox angelorum est in laude conditoris, ipsa admiratio intimæ contemplationis. Ibidem.L
Angeli loquuntur deo, cùm per hoc quòd super seipsos respiciunt, in motum admirationis surgũt. Ibidem.
Quòd sancti angeli ad adiutorium electorum, Satan verò ad probationem, deo seruiat. to.1.7.M
Angelus est solummodo spiritus. to.1.18.A
Angelorum ordines menses designant. to.1.18.E
Quòd sancti angeli diabolo quòd diuinitatem promiserit homini exprobrent. Ibidem.F
Sancti angeli nos à diabolo defendunt. Ibidem.
Sancti angeli Leuiathan in inferno premunt. Ibidem.G
Angeli præsunt hominibus. to.1.21.H
Archangeli præsunt angelis. Ibidem.
Quare angeli reges & consules dicantur. Ibidem.H I
Angelos ascendentes & descendentes cernere. to.1.28.D
Deus angelicam naturam condidit mutabilem. to.1.29.F
Deus naturam angelicam cum libero arbitrio condidit. Ibidem.G. & to.2.63.M
Lapsus angelicus propter inquietudinem. to.1.51.K
Angeli interdum dicuntur prædicatores. to.1.66.F.205.I
Angelis hominibus apparentes præcepta dederunt. to.1.70.A
Singulis prouinciis singuli angeli præponuntur. to.1.99.H I
Quomodo Græcorum princeps angelus venit in auxilium angelo Danielis. Ibidem.I K
Quomodo angelus Persarum princeps contradicebat angelo Danielis. to.1.99.K
Quomodo angeli dicuntur præliari inuicem. Ibidem.K
Angeli sancti contra diabolum potestatiuè decertant. to.1.99.L
Angeli beati contra malignos spiritus decertant. Ibidem.M
Angelici spiritus milites dei dicuntur. Ibidem.
Cur deus non angelos ad redimendum genus humanum misit, sed ipse venit. to.1.108.LM
An angeli videant deum in natura. to.1.110.L
Quomodo angeli desiderant videre faciem dei. Ibidem.L M
Quare angelus cinctus zona aurea super mammillas Ioannis apparuit. to.1.125.D
Angeli ex natura conditi sunt mutabiles, vt sua sponte caderẽt, aut ex arbitrio starẽt. to.1.145.F
Angeli creatoris potentiam plenè contemplari non possum. to.150.K
Ante Christi aduentum angeli se permittebant adorari, non autem post. to.1.159.BC. to.2.53.B. Et quare. Ibidem.102.A
Angelica natura prius subtilis creata est, postea impeccabilis confirmata. to.1.162.I
Angelorum ministeria coram deo ordine graduũ distincta sunt to.1.164.K
Electi angeli mysterio incarnationis redempti nõ sunt to.1.167.BC
Angeli inter omnes creaturas fuerũt primò creati. Ibidem.C
Quare angeli astra matutina dicuntur. Ibidẽ.C
Angeli continuò diuinam potentiam laudant. Ibidem.D
Angeli quare dicãtur prærupti silices t.1.190.F
Angelus est prima dei creatura. to.1.196.D
Nouem ordines angelorum. to.1.196 E &. to.2.124.k.
Angeli beati inuicem charitate ligati sunt. Ibidem.I.
Quomodo angeli boni per lapsum malorum sint confirmati. to.1.205.I k
Apostatæ angelo similis efficitur, qui homo hominibus esse similis dedignatur. to.2.5.E
Angeli persistentes in munere, acceperunt, vt omnino cadere non possent. to.2.64.A
Beatitudo angelorum contemplatione lustratur. to.2.65.A
Angelus interpretatur nuncius. to.2.100.L 115.H.
Christo nato ad pacem nostram angeli redeunt. to.2.102.A
Quare angelus stola coopertus apparuit. to.2.112.E
Per duos angelos, duo testamenta designantur. to.1.115.H
Quare angeli in albis vestibus ascendente Christo apparuerunt & non nascente. to.2.119.I
Angelorum vocabulum nomen est officii. to.2.125.A
Angelorum officia. Ibidem.A
Angeli, secundum Dionysium, visibiliter, vel inuisibiliter, mittuntur ad humana solatia. to.2.125.F
Angelus angelum mittit interdum. Ibidem.G
Angelum mitti, quid sit, to.2.125. FG.
Angeli & archangeli non sunt æquales. to.2.185.D
Angeli mali virtute stare potuerunt. to.2.287.E
Angeli maligni per Philistæos figurantur. to.2.277.C
Angeli reprobi pœnitentiam agere de superbia non possunt. to.2.281.I
Angeli sanctificati creduntur in filio. to.2.261.L
Angelorum reproborum ruina. to.2.277.C

Angli.

Anglorum conuersio ad fidem. to.2.202.IK. 215.F. & 231.L.232.G M. & seq.
Distinctio episcopatuũ Angliæ. to.2.248.K

Anima.

Animas vindictam petere, est ipsas diem iudicii & corporũ resurrectionem desiderare. to.1.5.L
Clamor magnus animarum, est desiderium magnum. Ibidem.
Animarum verba sunt earum desideria. Ibid.
Quare animæ vindictam expetãt à deo. Ibid.L
Præomnibus conditis animam nostram charius amare debemus. to.1.4.A
Humana anima ita immortalis est vt mori possit, ita mortalis est vt mori nõ possit. to.1.17.k
Quod fletu suo anima pascatur. to.1.24.I
Animas possidere. to.1.26.G
Anima in nocte huius vitæ contemplans deum, ad magnitudinis eius inhorrescit aspectum. to.1.28.A
Anima ex sua diuersitate iudicat quantum ab ipsa diuinitatis natura distet. to.1.28.M
Anima percussione reducitur ad salutẽ. t.1.35.A
Animæ captio à diabolo. to.1.58.K
Anima omnis viuentis, vita inmentorum dicitur. to.1.66.H
Animam in manibus portare. to.1.69.B
Ex anima rationali homo habet vt in perpetuum viuat. to.1.80.H
Anima aliquando vidua dicitur. to.1.98.G
Anima nunquam potest esse sine delectatione. to.1.103.M
Quanto anima est despectior in oculis suis, tanto erit ante oculos dei preciosior. to.1.107.G
Animæ per ventos designantur. to.1.111.K
Quanto anima malis adhæret, tanto minus intelligit bona quæ perdit. to.1.120.F
Anima incorporea, coporearum rerum delectatione non tangitur, nisi inquantum corpori inhæret. to.1.125.A
Humana anima non peccasset, si mutabilis non fuisset. to.1.145.F
Quo casu anima venit ad infima, eo gradu reuertatur ad summa. to.1.150.I
Anima quanto præcipitatur in infimis, tanto obscuratur à summis. Ibidem.L
Anima ad deum solum appetendum facta est. to.1.156.C
Cur anima remoueatur à re cui intendit. Ibidem.
Animæ oratio. to.1.202.B
Pulchritudo sanctarum animarum ad hæc terrena incomparabilis est. to.1.213.H
Nemo animarum subditarum curæ oblitus secularibus curis inseruiat. to.2.5.L
An anima excommunicatæ possint absolui post mortem. to.2.26.M
Quomodo anima exeat à corpore & nõ videatur. to.2.36.M.37.A
Anima inuisibilis est. Ibidem.
De egressibus animarum. to.2.37.D
De anima cuiusdam incluſi. Ibidem E
Quod aliquando animæ meritum non in ipso suo ingressu sed post mortem verius declaratur. to.2.38.K
Si ante restitutionem corporis, recipiantur animæ iustorum in cœlo. to.2.39.B
Quædam animæ à corpore in cœlum transferuntur. to.2.39.B
Quid animæ saluatæ in die iudicij pro iustitia suæ retributione recipient. Ibidem.B
Animæ in die iudicij binas stolas possidebunt. to.2.39.C.
Animæ egressuræ possunt etiam mysteria cœlestia videre to.2.39.F
Quòd sicut perfectorum animæ in cœlo, ita iniquorum in inferno esse creddatur. Ibidem.I
Anima diuitis epulonis in flamma ignis realis & corporei detinebatur. Ibidem.K.&.240.D
Quòd se etiam ignitæ animæ nonnunquam exituræ cognoscant. to.2.149.F
Quare animæ egredienti ignis apparuit. Ibid.I
Quòd quorundã animæ adhuc in corpore pœnale aliquid de spiritalibus vident. to.2.41.F
Cur in extremis temporibus tam multa de animabus clarescunt, quæ antea latuerunt. to.2.42.A
Anima dãnata, & mortalis & immortalis dicatur. to.2.42.H
Quomodo anima immortalis dicitur, quæ in perpetuo igne moritur. to.2.43.A
An-

An prosit animabus si mortuorum corpora in Ecclesiis sint sepulta. to.2.43.A
Quid post mortem valeat animabus ad absolutionem prodesse. to.2.43.E
Anima sæstidit omnia quæ per corpus sentit. to.2.44.H
Quomodo sancta anima sit nigra & formosa. Ibidem.M
Anima qualiter à sole decoloretur. to.2.45.A
Sancta anima turturi comparatur. Ibidem.
Anima sancta columbæ comparatur. Ibidem.E
Anima deuota columbæ comparatur. to.2.46.E
Anima deuota propter operationem dicitur formosa. Ibidem.E
Quomodo anima surgit & venit. Ibidem.H
Anima quãdo dicitur in deserto viuere. t.2.47.E to.2.67.L
Animæ sanctorum sunt reginæ. to.2.51.D
Anima quæque lunæ comparari potest. to.2.51.K
Anima palmæ decenter comparatur. to.2.52.I
Quomodo anima dicitur domus exasperans. to.2.67.L
Obduratæ animæ status. to.2.75.K
Anima tota in qualibet parte corporis, agit per corpus diuersa. to.2.85.B
Anima sine imaginibus corporis seipsam cogitat. Ibidem.
Anima vita est corporis, deus est vita animarum. Ibidem.
Nemo dubitat se habere animam quam non videt. to.2.98.L
Anima quandoque dicitur esse recta, quandoque curua. to.2.121.L
Animæ cuiusque fidelis vir deus est. to.2.138.B
Anima iusti potest dici cœlum. to.2.130.A
Anima perueršа suam diem hic habet. to.2.131.M
Anima humana nullos habet maiores inimicos quàm spiritus maligni. to.2.32.A
Anima peruersa futura præuidere refugit. Ibidẽ.
Anima quãdoq; ad terrã cõsternitur. to.2.232.B
Animam prauam visitat deus multis modis. Ibidem.C D
Anima tribus vegetatur naturis. to.2.34.K
Anima quomodo turbata dicitur. to.2.135.C
Tanto anima sit preciosior ante oculos dei, quanto fuerit despectior ante oculos suos. to.2.138.B
Animæ suæ salutis memor, quid agere debeat. Ibidem.C
Animæ præparatio ad contemplationem. to.2.260.I. & seq.
Anima electa quomodo deo assistere debet. to.2.250.M. & seq.
Anima infirmitate grauata à dei contemplatione nerepellitur. to.2.260.K
Anima habet inimicos intrinsecos & extrinsecos. to.2.139.D
Menstruata anima quæ dicatur. to.2.149.kL
Anima Christiana quid agere debeat. to.2.151.L
De cura animarum. to.2.165.M
Si anima plusquã debeat atteritur, Christus minus amatur. to.2.171.M
Quidam philosophi dixerunt eandem animam in diuersis esse corporibus. to.2.172.D
Quomodo vna anima est in duabus mentibus. Ibidem.D E
Quomodo anima Adæ mortua sit cum peccato. to.2.187.H
De origine animæ hominis. to.2.209.D
Animarum vtilitatem quærere, magnum lucrum est apud deum. to.2.203.K
Rationes de origine animæ & immortalitate eius. to.2.209.D
Anima Adæ mortua est post esum pomi subitò, & non corpus. to.2.197.KL
Anima amat amantem se. to.2.211.M

Animal.

Animalia sanctos homines designant. to.1.141.B
Quatuor animalium perfectiones à Christo manauerunt. to.2.57.C
Quatuor animalium sanctorum descriptio. Ibi.G
Quatuor sancta animalia quomodo quatuor pennis vtantur. to.2.59.F
Quomodo animalia vadunt & non reuertuntur, & tamen vadunt & reuertuntur. to.2.60.G & seq.
Quatuor animalia euangelistas, & quoslibet perfectos significant. to.2.61.H
Quare corpora animalium oculis plena describantur. to.2.62.KL
Quomodo animalia dicantur ambulare & elevari. to.2.63.C
Alæ animaliũ, sunt virtutes sanctorũ. to.2.64.K

Animus.

Diuersæ sunt animorum conspersiones. to.1.136.D
Humani animi proprium. to.1.120.F
Multi habitum, non animum, mutant to.2.70.C
Animus in vita monastica quietus. to.2.19.B
Animi inquietudo secularibus negotiis occupati. Ibidem.C
Animus cùm diuiditur ad multa, sit minor ad singula. to.2.20.L
Quidam secularem habitum, non secularem animum gerunt. to.2.128.H
Animus inter signa & miracula premendus est. to.2.232.K

Anna.

Quare Anna obtinere meruit quod poposcit. to.2.44.B
Anna mater Samuelis prophetiæ spiritum habebat. to.2.261.D

Annus.

Quid per annum, diem, mensemque intelligatur. to.1.18.AB
Annus prædicationem supernæ gratiæ designat. Ibidem.B
Annus placabilis domini, quid sit. Ibidem.
Annus benignitatis quis sit. to.1.19.M

Anseris.

Anseris fluuius agros Lucenses euertebat. to.2.30.B

Antemurale.

Antemurale muri Ecclesiæ, fuerunt prophetæ. to.2.79.E

Antichristus.

Antichristus in fine mundi aduenit. to.1.18.F
Antichristus est iniquorum caput. to.1.74.H
Sicut Christus simplices & idiotas elegit, sta Antichristus astutos & duplices in fine mundi eligit. to.1.76.IK
Antichristus omnium peccantium peccata transsidet. Ibidem.
Antichristi ambitio. to.1.81.C
Antichristi persecutio. Ibidem & 91.F
Dãnatio Antichristi nouissima. to.1.81.D.& F
Antichristi per vniuersos terror. Ibidem.E
Antichristus est caput reproborum. to.1.87.C
Antichristi in fine superbia, non patietur ipsum argui. to.1.91.D
Quomodo Enoch & Helias Antichristum arguent. Ibidem.
Multi nunc vias Antichristi arguunt. Ibidem.E
Multi tempus Antichristi non viderunt, qui tamẽ in eius tentationibus versantur. to.1.169.H
Non desunt in pace ecclesiæ, Antichristi tentamenta. Ibidem.I
Antichristi regnum. to.1.169.B
Antichristi tabernaculum est amor perfidiæ. to.2.261.M
Apud iniquos quotidie res Antichristi agitur. Ibidem.
Antichristus volet videri deus. Ibidem.
Antichristus in fine temporum dominabitur. to.1.174.I
Antichristus deum se esse mentietur. to.1.175.M
Antichristus sua fallacia hi cui tempore prosperabitur. Ibidem.M
Antichristus de tribu Dan futurus perhibetur. to.1.185.L
Tota virtus Diaboli in Antichristo stringitur. to.1.193.L M
Crudelitas Antichristi parum durabit. t.1.194.B
Antichristus prodigia & miracula faciet. Ibidem.D
Antichristi tyrannis. to.1.194.C.& seq.
Quomodo Antichristus iuge sacrificium tollet. Ibidem.D
Quare Antichristus per vndecimum cornu bestiæ signatur. Ibidem.E
Tota virtus diaboli in Antichristo congeretur. to.1.194.G
Multi sunt iam testiculi Antichristi. to.1.194.H
Ossa Antichristi, qui sint. Ibidem.I
Tyranni Antichristo, adhærent. Ibidem.K
Antichristus siue in se, siue in corpore suo, est veniam petiturus. to.1.202.A
Antichristus summas huius seculi potestates obtinebit. Ibidem.E
Antichristi descriptio. Ibidem.G
Antichristus, propter signorum & miraculorum multitudinem, Christus à multis æstimabitur. to.1.203.E
Pseudo prædicatores Antichristi, multos ad perfidiam accendent.
Quomodo agnoscendi sint Antichristi prædicatores to.1.203.HI
Pseudopredicatores Antichristi, in his quæ agũt intentionis rectæ vim nesciunt. Ibidem.K
Miracula pseudopredicatorum Antichristi. Ibidem.
Antichristi potentia in fine mundi superbiæ suffragabitur. to.1.204.I
Miracula & prophetiæ in aduentu Antichristi subtrahentur. to.1.205.B
Antichristi miracula, ecclesiæ signa obscurabũt. to.1.205.C
In persecutione Antichristi predicatio & patiẽtia sanctorum periclitabitur. to.1.205.L & 206.BC.
Antichristus erit gladius diaboli. Ibidem. E
Antichristo adhærentes ita cæci fient: vt persequendo bonos arbitrentur se obsequium præstare deo. to.1.207.E.& sequent.
Persecutio sub Antichristo. to.1.276.G
Antichristi semita multis miraculis fulgebit. Ibidem.F
Antichristi sequaces pacem inuicem habebunt. to.2.144.L
Antichristus dicet se deum. to.2.197.F

Antiquus.

Antiquorum gesta nobis prophetiæ sunt. to.2.149.M.150.A

Antonius.

Antonij monachi in morte visio. to.2.42.I

Aperire.

Aperire oculos deo quid sit. to.2.42.I

Apostata.

Apostatæ duobus modis fiunt. to.2.67.H

Apostoli.

Quare duodecim Apostoli, sint electi ad prædicandum

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicendum. to.1.2.C
Quid sit Apostoles in domo fratris primogeniti cõ uiuari. to.1.8.B
Apostoli prædicantes à Iudæa persidia repulsi: ad gentes venerunt. to.1.51.M
Quare Apostoli dicti sint labia ecclesiæ.1.83.K
Apostoli accepto spiritu sancto, ornati sunt miraculis. to.1.101.L
Persecutio Apostolorum à Iudæis. Ibidem.M
Quomodo deus ornauit Apostolos. Ibidem.
Apostoli è Iudæa indignè repulsi transierunt ad gentes. to.1.106.I
Apostoli dicuntur pedes Christi. Ibid 20.2.139.D
Apostoli dicuntur filij prophetarum. to.1.107.C
Apostoli prophetis successerunt. to.1.157.I
Apostoli stellæ, & nubes dicuntur. Ibidem.L
Apostoli per scripturas suas, corda ieiuna satiant fidelium. to.1.158.G
Quare Apostoli vocabantur ad Macedoniam, & tamen prohibentur ire in Asiam. to.1.165.F G
Apostoli ecclesiæ ostia existunt. to.1.167.G H
Apostolorum à Iudæa expulsio. to.1.177.K
Apostoli à Synagoga abiecti, sunt nunc in veneratione gentium. to.1.185.F
Ante Apostolorum prædicationem totus penè mũdus rebellis fuit. to.2.45.A
Apostoli per curæ sponsi designantur. to.2.50.K
Apostoli plusquam prophetæ edocti sunt. to.2.83.H I
Apostoli portæ interiores, & exteriores sunt. to.2.91.A B
Quare Apostoli per spiritum prohibiti sunt in Asia prædicare. to.2.92.H & seq.
Apostolorum cursus ad monumentum non vacat mysterio. to.2.113.A
Apostoli cœlorum nomine repræsentantur. to.2.141.I
Apostoli dicuntur lapides Sion. to.2.145.A
Apostoli ad ipsam solam dominicam orationem consecrabant to.2.210.F
Apostoli dicuntur cœli to.2.263.F
Apostoli dicuntur principes to.2.293.B
Apostolorum infirmitas ante confirmationem. to.2.262.F. illorum firmitas.G
Apostolorum profectus. to.2.267.H

Apostolicus.

Sedes Apostolica de aliarum ecclesiarum tuitione debet esse sollicita. to.2.160.G
Causæ arduæ sunt ad sedem Apostolicam deducẽdæ. to.2.166.I
De quatuor Apostolicis sedibus. to.2.198.E. & sequen.
De ordinatione apostolicæ sedis. to.2.208.H
Quæ semel authoritate apostolica firmata sunt, nõ amplius egent firmitate. to.2.216.E
De sponsalibus apostolicis. to.2.244.D
Statuta apostolicorum præceptorum apostolicus destruere non debet. to.2.250.G

Apparere.

Apparere iugiter in conspectu domini. to.2.258.B
Apparet dominus variis modis. to.2.274.G H

Appetere.

Omnes qui illicita appetunt, densis cogitationum tumultibus in corde comprimuntur. to.1.21.L
Qui nihil huius mundi appetunt, nullis cogitationum tumultibus premuntur. to.1.22.A
Durum est appetere quod cruciat, & sequi quod vitam fugiat. to.1.38.F

Appetitus.

Quid sit appetitui dominari. to.1.20.A
Appetitus laudis humanæ, est quasi latrunculus. to.1.54.G
Aliena appetentes, suis sæpe priuantur. to.2.199.E

Aqua.

Aqua scientia prædicationis dicitur.1.166.LM
Aqua etiam spiritus sancti gratia dicitur. Ibidem.& 71.G.& 111.K
Aqua scripturam sacram designat. to.1.100.L & 111.L
Quomodo aqua dicitur in nubibus legata. to.1.100.L M
Aquæ in sacra scriptura varia designant. to.1.111.L
Aqua prauæ scientiæ. Ibidem.M
Aqua, bonorum mentes fidelium. 111.M
Aqua tribulationes signat. Ibidem.
Aqua populos designat. Ibidem.& 173.B & to.2.64.I
Decursus aquarum quis sit. to.1.116.E
Aquæ contradictionis, sunt populi resistentes. to.1.151.B
Aquæ sunt prædicatorum mentes. to.1.160.H
Per aquas corda fluxa reproborum designantur. to.1.173.G
Aqua ab ecclesia hauriri poterat, influere non poterat. to.2.32.G
Aqua Christi sitim totaliter extinguit.2.49.A
Aquarum nomine, angelorum chori designantur. to.2.69.C
Aquæ diluuij, multiplicitatem doctrinarum significant. to.2.136.I K

Aquila.

Aquila radios Solis aspicit. to.1.55.D
Aquila multipliciter dicitur. to.1.189.M
Aquila insidiantes malos spiritus designat. to.1.190.A
Aquilæ nomine potestas terrena designatur.1.1. Ibidem.
Aquilæ nomine intelligentia sanctorum vel volatus dominicæ ascensionis signatur. Ibidem.H. to.1.190.A.& seq.
Aquilæ acies cunctarum auium visum superat. to.1.190.A
Aquilæ natura. Ibidem.
Aquilam in arduis ponere nidum, quid sit. to.1.190.B
Cur aquila nec à dextris nec à sinistris esse, sed superuolitare dicatur. to.2.59.A

Aquilo.

Aquilonis nomine diabolus appellatur. to.1.109.H.& 10.B.& to.2.49.E
Facies Aquilonis, est suggestio diaboli. to.1.105.B
Per Aquilonem gentilitas signatur. to.1.163.A & to.2.87.L
Aquilonis nomine torpor maligni spiritus designatur. to.2.56.G
Aquilo significat peccatores. to.2.88.D
Porta Aquilonis, gentilitas aliquando dicitur. to.2.91.M
Per portam Aquilonis, quid designetur. to.2.96.A.& seq.
Viæ Aquilonis, Austri & Orientis. Ibidem.

Aranea.

Telas araneæ texere. to.1.87.C

Arare.

Arare est prædicare. to.1.182.I

Arbitrium liberum.

Ex libero arbitrio ad malum ducimur. to.1.77.C
Liberum arbitrium nostrum sequitur gratiã præuenientem. to.1.94.B.& 141.F
Homo in libero arbitrio conditus est. to.1.101.I
Liberum arbitrium in bono formatur electis. to.1.201.L
Libero arbitrio vitiato, bonum velle sine dei adiutorio non possumus to.2.51.A

Arbor.

Arbor non facies fructum in ignem mittetur. to.2.111.E
Arbor huius mundi, est vniuersum genus humanum. Ibidem.
Arbor reuiuiscit ad fructum ex fœtore. to.2.121.H. Infructifera.F
Arbor quædam bona voluntas est. to.2.323.C D

Arca.

Arca dei in domo Aminadab. to.2.284.A & seq.
Arca vacua est scientia dei sine bona operatione. to.2.280.K
Arcæ domini reductio. to.1.40.M
Per arcam testamenti sancta ecclesia figuratur. to.2.7.E
Arca testamenti. to.2.97.D
Arca domini ferebatur per vaccas. to.2.128.M
Arca Noe sanctã significabat ecclesiã. to.2.83.M
Arcæ Noe mensura. Ibidem.
Quid in arca Noe continebatur. Ibidem.
Arca testamenti est cor sacerdotale. to.2.202.L

Arcturus.

Arcturi nomine ecclesia vniuersalis designatur. to.1.52.G
Quare deus primò produxit Arcturum, deinde Orionas, & tandem Hyades. to.1.52.H
Arcturus septem stellis componitur. to.1.174.D
Arcturi motus, labores designat ecclesiæ, Ibidem.
Arcturus quis sit. to.1.173,M.174. D.& seq.
Arcturus ab Aquilone surgens legem designat. to.1.174.F

Archidiaconus.

Archidiaconus non parens episcopo, ab ordine deponendus est. to.2.175.C

Arcus.

Arcus insidias figurat. to.1.116.G
Arcus dies extremi iudicij. Ibidem.
Arcus in sacro eloquio multipliciter dicitur. Ibidem.
Arcus sacram scripturam designat. to.1 116,H
In manu arcum tenere, quid sit. Ibidem I
Arcus fortium superbia est dæmoniũ. to.2.264.F
Arcus semper tensus debilitatur. to.1.166. I

Area.

Area est ecclesia. to.1.183.A

Arelatenses.

Arelatenses episcopi olim primates totius Galiæ erant. to.2.185.D.& seq.

Arena.

Calamitas hominis arena grauior dicitur. to.1.37.G

Arentia.

Arentia quæ dicuntur. to.1.180.H.& 181.M

Argentum.

Per argentum diuina eloquia designantur. to.1.22.E.& 31.M.& 93.H.& 104.E.to.2.292 H.& 268.A
Argentum innocentem diuidere. to.1.104.G & seq.
Argentum non solum diuinum eloquium, sed diuini eloquij scriptores designat. to.1.109.A
Per argentum sancta prædicatio designatur.to.2.45.F.

Arguere.

Arguere minus est, quam corripere. to.2.134.M

Arianus

De Ariano episcopo cæcato. to.2.33.I K
Arianus Longobardorum episcopus ecclesiam beati Pauli suo voluit dedicare errori.2.33.K I

Arius &

Arius & Ariana hæresis.

Arius tres deos in diuinis credidit. to.1.114.A
Ariana hæreseos damnatio. to.2.33.I K & seq.copiosè.
De Arianorum ecclesia quæ in Romana vrbe catholica consecratione dedicata est. to.2.33.I
Magnus sonitus in ecclesia Arianorum, post dedicationem auditus est. to.2.33.L
Baptizati in Ariana hæresi an sint rebaptizandi. to.2.154.B

Aries.

Per Arietem primus ordo designatur sacerdotum in ecclesia. to.1.175.L

Ariolari.

Ariolandi peccatum inobedientia dicitur. to.1.211.L

Arioli.

Arioli qui sunt. to.2.322.B

Arma.

Arma & currus tyrannorum. to.2.288.C
Arma peccantium sunt membra corporis sui.to.1.59.I
Arma quid significent. to.1.175.G
Arma carnis contra fornicationem. to.2.316.F & 318.D

Armilla.

Armilla quid significet. to.2.116.C

Arnulfus.

De persecutione Arnulfi. to.2.249.E

Aromata.

Aromata virtutes designant. to.2.49.B

Arrogantia & Arrogantes.

Arrogantes & hypocritæ solam laudẽ quærunt. to.1.19.A B
Arrogantium hominũ propriũ.to.1.73.M.74.A
Arrogantes qui dicantur. to.1.134.E
Arrogantes dona percepta despicabilia faciunt, quibus non rectè uti nouerunt. to.1.134.K
Arrogantes iuxta dei præcepta non viuunt, deum tamen dominum esse recognoscunt. Ibidem.
Arrogantes alios nihil scire, alios non bene viuere iudicant. to.1.134.M
Arrogans sanctis so ciat, à quibus elationis pranitate desiungitur. Ibidem.
Arrogantes fastu scientiæ elati, hæreticis sunt inuiores. to.1.134.M
Arrogantium conditiones. Ibidem.
Arrogantes ecclesiam plerunque quam defendũt, despiciunt. to.1.135.A B
Quatuor modis arrogantium tumor dignoscitur. to.1.135.B
Prima species arrogantiæ, est à semetipso habere bonum putare. Ibidem B C
Secunda species arrogantiæ, est donum cœleste suis posse meritis se accepisse putare. to.1.135.C
Tertia species arrogantiæ, est se iactare de eo quod non habet. Ibidem.
Quarta species arrogantiæ, est despectis cæteris velle videri habere bonum quod habet. Ibidem.
Arrogantes, ecclesiæ voces sibi dici dissimulant. to.1.135.F
Arrogantes de superbia redargui nolunt, quia humiles se esse putant. Ibidem.
Arrogantes interdũ ecclesiam contra hæreticos defendunt. Ibidem.F G
Arrogans scientiam non tam habet, quàm ostẽdere appetit. Ibidem.G
Arrogantes ecclesiæ non contradicunt prauæ prædicando sed prauè viuendo. Ibidem.
Arrogantes cum scientiam accipiunt, nihil se accepisse putant si occultã fore contingat. Ibidem.H
Tota arrogantium intentio est, vt clari hominibus ostendantur. Ibidem.I
Arrogantes dum pro locutione prædicatores sanctos venerari conspiciunt. locutionem & non intentionem imitantur Ibidem.
Arrogantium doctrinæ proprium. to.1.136.D L & 142.H
Arrogantes sæpe arrogantiam, quam tenent, se fugere ostendunt. to.1.136.G
Arrogantes interdum vera falsis permiscent. Ibidem.H
Arrogantes prudentibus stultitiæ verba miscent. Ibidem.
Arrogantes in natura se omnibus æquant, sed in scientia omnibus seipsos præponunt. Ibidem.H I
Arrogantes quicquid hominibus accidit, ex peccatis accidisse putant. Ibidem.M
Arrogans dum vera loquitur, per cordis timorem quædam inania permiscet. to.1.142.H
Arrogantes iustos in correptione imitari appetiũt. Ibidem.I
Modus prædicandi arrogantium. to.1.143.A
Arrogantes in prædicatione sua aures tantum sapientium expectant. Ibidem.B
Arrogantes aliquid humilitatis dictis suis permiscent. Ibidem.
Arrogantes solent suos auditores afflictos districtius corripere, quàm blandè refouere. to.1.142.D
Arrogantes in correctione magis terribiles quàm mites esse volunt. to.1.143.G
Arrogantes aliquid fortè acutum sentientes, alios in sui comparatione despiciunt. Ibidem.H
Cum arrogantes aliquid dixerint laudabile ab auditoribus requirunt, an quid inordinatum dixerint. to.1.149.B
Propria fraus arrogantium quæ est. Ibidem.
Error arrogantium in correctione iustorum & iniustorum. to.1.150.B
Arrogantes non solum student inepta dicere, sed multa. to.1.150.C
Arrogantes cum non possunt iustè reprehendere quæ sunt, reprehendunt mentiendo quæ nõ sunt. to.1.150.E
Arrogantes sua semper dicere volunt, aliena audire non possunt. to.1.152.H I
Arrogantes graue damnum iudicant si scientiam suam breuitate loquendi constringant. Ibidem.I
Arrogantes laudant bona quæ dicunt ad laudem suam. Ibidem.H
Arrogantes coram deo testimonium conscientiæ suæ non habent. to.1.152.K
Arrogantes si quod forte bonum dicunt, hoc velut incognitum proferunt. to.1.155.F
Arrogantes in ecclesiam inuehunt. Ibidem.H I
Arrogantes se solos sapientes, & dignos honore putant. Ibidem.I
Arrogantes iustorum vitam ex iniquorum æstimatione contemnunt. to.1.155.L
Arrogantes plus videri iudices quàm consolateres volunt. to.1.156.H
Modus corrigendi arrogantium. to.1.136.H I
Arrogantia generatur de superbia. to.1.192.K
Arrogantis proprium. to.2.313.G M & seq.
Arrogans videat quanta virtute redemptor noster apparuit. to.2.314.B

Arundo.

Arundo vento agitata esse non debemus. to.2.100.I
Arundo carnalem animum designat. Ibidem.

Ascendere.

Dominus quando dicitur ascẽdere super occasum. to.2.107.F
Ascensuri in imo se esse considerent. to.1.136.L
Ascendere reprobis est de malo ad peius proficere. to.2.324.C
Ascendere in Bethel. to.2.297.M
Ascendere deum à nobis. to.2.283.K
Ascendere malignus spiritus est, alta per desiderii cœleste corda expugnare. to.2.285.A
Ascendere superbo est ad mensuram qua damnandus est, se extollere. to.2.324.C

Ascensio.

Ascensionis suæ dominus prænuncios habuit. to.2.119.G

Ascensor.

Ascensoris nomine dicitur deus. to.1.284.K

Ascensus.

Ascensus ad contemplationem. to.1.36.G H
Omnis ascensus in labore est. to.1.39.H
Ascensus ad cœlum quomodo possibilis homini terrestri. to.1.159.B C
Ascensus ordinatus contemplantis quis. Ibidem.L M

Asini & Asinæ.

Asini interdum pigros, interdum luxuriosos, interdum gentilium designant simplicitatem. to.1.2.G
Asini gentiles designant. Ibidem.G H
Asinas possidere quid sit. to.1.3.I
Asinæ simpliciter viuentes designant. to.1.8.G
Asinæ pascentes simplices motus cordis sunt. to.1.10.A
Asinæ significãt animas peccatrices. to.2.292.A
Asinæ pascentes etiam patientiæ mansuetudinem notant. Ibidem.
Asinorum nomine quid designetur. to.1.212.K L

Aspis.

Aspidis natura. to.1.87.B
Ova aspidum rumpere quid sit. Ibidem.
Per aspides latentes diaboli suggestiones designantur. Ibidem.
Aspis subitò suo veneno occidit. to.1.87.C
Quid per aspidis caput designetur. Ibidem.C D

Assumptio

Assumptio matutina quæ est. to.2.149.C

Assur.

Assur rex superbus Luciferum designat. to.1.60.C

Assurgere.

Assurgere decentantis est. to.1.110.M

Astra

Astrorum nomina, à cultoribus sapientiæ carnalis inuenta sunt. to.1.52.G

Astutia.

Astutia inimicorum nostrorum. to.1.80.G

Athesis fluuius.

Athesis fluuij apud Veronam miraculum. to.2.32.F G

Atrium.

Atrium latitudo vitæ præsentis. to.1.165.G

Auaritia & Auarus

Auaritia quomodo vincitur. to.2.310.L
Auaritiam sectantes. to.2.289.H I
Sæpe ad auaritiam cor parentis allicit fœcunditas prolis. to.1.H
Auari rari æternam gloriam possidebunt. to.1.16.K L
Auarorum tentatio. to.1.39.L M
Auaritia velut amphora est. to.1.84.D
Impietas auaritiæ sui peccati pondere grauatur. Ibidem.
Auari per superbiam & inanem gloriam elati proximos quosque despiciunt. Ibidem.G
Quare auari dicuntur esse inter cœlum & terrã to.1.84.G

Universidad de Deusto
Biblioteca

to.1.84 G
Auaritia desideratis rebus non extinguitur, sed augetur. to.1.87 I
Tanta infelix auarus patitur, quanta pati timet. Ibidem L
Omnis dolor super auarum irruit. Ibidem.
Mens auari quæ ex abundantia requiem quærit, ad custodiam grauius laborat. Ibidem.
Auaritiæ proprietates. to.1.88 A
Olla succensa est cor auarorum. to.1.105 B
De auaro volente destruere horrea sua, vt ampliora construeret. to.1.128 G
Rami auaritiæ. to.1.189 G
Auari quomodo monendi. to.2.12 L M
Raptorum auaritia per mundi contemptum corrigitur. Ibidem M
Auari tot quotidie perimunt, quot morientium paupertum subsidia abscondunt. to.2.13 A
Excusatio auarorum non facientium eleemosynas. Ibidem B
Quomodo auaritia est siccanda. Ibidem C
Auaritiæ detestatio. to.2.90 B & seq.
Auaritia, curiositas & voluptas priuant homines cœna dominica. to.2.127 K
Auarus & luxuriosus ore suo deum non laudat. to.2.142 C
Auaritia, est idolorum seruitus. to.2.230 F M

Audire.

Absconditum verbum audire quid sit. to.1.27 K
Audire vocem populi. to.2.29 F
Audire volentis est, sustinere nolentis. to.1.89 C

Auditor.

Secundum capacitatem auditorum moderetur lingua doctorum. to.1.100 M
Auditorum variæ dei diuersitas. to.1.117 A
Boni auditores verba non impugnant audita, sed credunt. Ibidem.
Mali auditores, auditis non credunt, sed ea pro viribus impugnant. Ibidem.
Sonum de superioribus audire. to.1.160 D
Audire nostrum quid sit. to.1.209 L
Pro qualitate audientium formari debet sermo doctoris. to.2.7 G
Boni auditoris mores. to.2.57 L
Alia sunt quæ iacentes, alia quæ stantes audire debemus. to.2.67 F
Auditorum diuersitas. to.2.71 B
Propter bonos auditores malis doctoribus sermo datur. to.2.75 F G
Propter malos auditores sermo bonis prædicatoribus tollitur. Ibidem
Auditores perfectiores vicini sunt rectori suo. to.2.293 B
Qui quærunt audire quod iustum est, æquanimiter expectant audire quod quærunt. to.1.142 I
Audientes libenter prædicatorum verbo, facile à domino exaudiuntur. to.2.233 C

Augustinus.

Augustinus nec cum sorore sua habitare consensit to.2.207 B
De libris sancti Augustini. to.2.222 D E
Augustini Anglorum episcopi laudes. to.2.232 L
Interrogationes vndecim Augustini Cantuarien. ad beatum Gregorium. to.2.252 D

Auis.

Auis nascitur ad volatum. to.2.32 K

Aura.

Per auram leuem spiritus sanctus intelligitur. to.1.29 C

Auris.

Qui auertit aurem suam ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. to.1.63 F
Humanæ aures verba nostra talia iudicant qualia foris sonant. to.1.150 E
Aurem ab iniquitate reuelare. to.1.154 E
Aurem in tribulatione reuelare. to.1.155 A
Aures corporis sunt ad corporalia, aures vero cordis sunt solum ad spiritualia. to.2.79 B
Aures cordis quæ sint. to.2.206 E
Aures tinnire quid. to.2.273 F G & seq.
Auricula quomodo reuelatur à domino. to.2.293 M

Aurora.

Aurora ecclesia dicitur. to.1.18 M
Ortus auroræ, exordium est clarescentis ecclesiæ. to.1.19 A
Ortus auroræ, est noua natiuitas resurrectionis. to.1.20 K
Aurora meus iusti dicitur. to.1.97 H
Quid est locus auroræ. to.1.168 K L
Quomodo locus sunt auroræ monstratus est. Ibidem.

Aurum.

Aurum obryzum sanctos angelos signat. to.1.108 M
Aurum cæteris metallis lucidius. to.1.109 B
Aurum & vitrum summam designant fœlicitatem. Ibidem.
Quid aurum obryzum. to.1.128 O L
Aurum designat ingenium. Ibidem L
Aurum ab Aquilone venire. to.1.162 C
Per aurum diuinitatis claritas designatur. to.1.206 L
Aurum multipliciter dicitur. Ibidem.
Per aurum nitor gloriæ temporalis accipitur. Ibidem.
Per aurum splendor designatur sanctitatis. to.1.206 L
Per aurum splendor supernæ ciuitatis exprimitur Ibidem M & to.2.288 D
Per aurum charitas innotescit. Ibidem.
Aurum quasi lutum sternere. to.1.206 M
Qui videntur clari in ecclesia, si diabolo subiscitur nunquàm ante dei oculos aurum fuerunt, sed lutum. to.1.207 A B
Per aurum sapientia significatur. to.2.45 E F
Aurum obscuratum quid sit. to.2.108 H
Vbi aurum pluet, ibi & vitium. to.2.216 A

Auster.

Interiora austri, sunt secretissimi patriæ cœlestis sinus. to.1.52 M
Per austrum spiritus sanctus designatur. to.1.162 F & 289 I. to.2.49 E
Quid per austrum signetur. to.1.163 A
Porta ad austrum quibus patet. to.2.89 I K
Porta australis Iudæa aliquando signatur. to.2.91 M
Per portam austri quid designetur. to.2.96 A

Author.

Nullus authoris verba reprehendere audeat. to.1.54 K

Auxilium diuinum.

Auxilium diuinũ nunquam deest animis iustorum tribulatorum. to.1.121 L

Axa.

Axa filia Caleph quid significet. to.2.195 L

Azotij.

Azotij primordia gentilitatis designant. to.2.279 F I
Azotij successiue credidisse dicuntur. to.2.279 E F

Babylon, & Babylonia.

Babylon confusio interpretatur. to.1.33 G & to.2.71 A
Filia Babylonis virgo quare dicatur. to.1.33 G
Rex Babylonis est antiquus hostis. to.1.40 F
Qui dicantur Babyloniæ cines, & qui Hierusalem. to.1.108 K
Babylonis nomine huius mundi gloria dicitur. to.1.206 M
A Hierusalem in Babylonem venire quid sit. to.2.70 M
In Babyloniam vaniens propheta liberatus est. to.2.71 A & seq.

Balaam.

Balaam post concilium contra Israelitas vidit in pœna quid prius in culpa commiserit. to.1.90 F
Asina Balaã verba rationalia edidit. to.1.56 L
Balaam antichristi nequitiam sequutus est. to.1.169 H
Asina Balaam impedit eum à peccato. to.2.10 E
Balaam reuertentes ad peccata, post contritionem figurat. to.2.16 G
Balaam propter auaritiam in populi necem consensit. to.2.106 F

Baldad.

Baldad interpretatur vetustas sola to.1.14. L & 134 A
Baldath typum hæreticorum de prosperitate huius vitæ sese extollentium tenet. to.1.79 M
In Baldath & Eliphas hæretici signati. to.1.134 A

Balneum.

Balneum Ciceronis, monasterium. to.2.20 B

Balthasar.

Visio Balthasar non fuit prophetia tomo 1. 68 E.

Baptismus.

Quantum apud nos valet baptismus, tantũ apud priscos valebat fides partum vel circuncisio. to.1.26 L
Nisi baptismo ab originali abluamur, parentum peccata portamus. to.1.90 B
Quare Christus post baptisma tentatus est. to.1.141 I
Baptismus Ioannis erat in aqua. to.1.101 E
Baptismus Ioannis non debebat peccata, nec conferebat gratiam. Ibidem.
Baptismus Ioannis non conferebat gratiam. to.2.110. K
De trina immersione baptismi. to.2.157 F
Trina immersio in baptismum quid designet. Ibidem G
Vnica immersio non impedit baptismum. Ibidem G H
Error dicentium in baptismo omnia peccata dimitti. to.2.229 D & seq.
Baptismus præterita peccata dimittit. tomo 2. 230 B
Baptismi virtus. Ibidem.
Baptismum non recipiens spiritus sancti gratia ab omni peccato redimitur. to.2.326 I

Baptizatus, & Baptizari.

Non baptizatus, reatus primi vinculis ligatur. to.1.16. L
Baptizati inuiti, ad pristinam infidelitatem reuertuntur. tomo 2. 158 I
De baptizatis non rebaptizandis. to.2.164 B & seq.
Baptizatos infantes presbyteri bis in frontibus vngere non debent. to.2.173. E
Quomodo recipiantur ab ecclesia, qui in nomine trinitatis apud hæreticos baptizantur. to.2.233. E
Baptizati ab hæreticis in nomine trinitatis, non sunt rebaptizandi. Ibidem.

Rebaptizandi

Reb aptizandi sunt qui non in trinitatis nomine fuerint baptizati. Ibidem F
Si dubitetur de baptizatione, confirmatione aliquorum, vel de Ecclesiæ consecratione, quid faciendum. to.2.250 K

Baptisterium.

Baptisterium non est in monasteriis fundandum. to.2.171 C
De baptisterio construendo. tomo.2.42. H

Barachel.

Barachel interpretatur benedictio dei. tomo.1. 134 K

Barba.

Quid per barbam domini rasam significetur. to.1. 9 D

Barbari.

De Barbarorum gladiis. to.2.199 D & 248 H

Barbaricini.

De Barbaricinis mancipiis comparandis. tomo.2. 226 K
De Barbaracinis conuertendis. tom.2.175 B E

Bases.

Per Bases aliquando prophetæ signantur. to.1. 165 I
Bases sunt animæ intentiones. to.1.166 L M

Basilæus.

Basilæus terræ princeps interpretatur. to.1.53 K

Basilica.

De constructione Basilicæ. to.2.235 K

Basilius.

De Basilio magico. to.2.20 C
Basilius magus ab episcopo præsentatus est Equitio. Ibidem.D
Basilius sub habitu monachi diabolus Equitio apparebat. Ibidem.
Fasili magici actus. Ibidem E
Basilius magnus tãdẽ Romæ crematus est. Ibid.E
Virgo febricitans Basilium magum quærebat ad medicinam. Ibidem.
De decẽ auri libris Basilio Cypriano transmissis. to.2.219 H

Beatus.

An beatos culparum præteritarum tangat recordatio. to.1.23. G
Beati videntes supplicia damnatorum magis deo se esse sentiunt debitores. to.1.200 E
Duplex est futura beatorum commutatio. to.2. 147 K L
Ordo beatorum in paradiso. to.2.66. B

Beatitudo.

Homo carne indutus, beatitudinis gloriam videre non potest. to.1.20 K L
Beatitudinis disparitas. to.1.23 E
Beatitudinis requies. Ibidem. F G

Behemoth.

Behemoth interpretatur animal. to.1.193 C D
Quare Behemoth boui comparetur. Ibidem G
Cauda Behemoth, est Antichristus. to.1.193 L M
Quomodo Behemoth caudam suam dilatet. Ibidem.
Behemoth tot testes habet, quot iniquitatis suæ prædicatores. Ibidem.
Quid est quòd Behemoth caput herbæ est, & cauda cedrus. to.1.194 K L M
Qui Behemoth caput non cõterunt, plerunque cauda, & etiam nolentes, ligantur. Ibidem.
Nerui testiculorum Behemoth, sunt pestifera argumenta machinationum. Ibidem. G
Ossa Behemoth, consilia eius. to.1.195 E & seq.
Quæ sint consilia Behemoth. Ibidem & seq.
Quomodo ossa Behemoth sunt sicut fistulæ æris. to.1.195 F & sequen.
Deus Behemoth eminentiorem cæteris angelis fecit. to.1.196 D
Abolus Behemoth scientia cunctos transcendisse putatur. to.1.196 F G
An Behemoth fuerit conditus in charitate & gloria. Ibidem.
Gladius Behemoth, ipsa nocendi malitia est. to.1. 196 H & sequen.
Quomodo gladius Behemoth applicatur. Ibidem.
Quomodo Behemoth ab electis vincatur. to.1. 196 K
Cur multos Behemoth ferire permittitur. Ibidem.
Behemoth in frigidis mentibus iacet. to.1.197 D & sequen.
Behemoth in sanctorum mentibus dormire non potest. Ibidem.
Behemoth Christum nouit incarnatum, sed redemptionis nostræ ordinem nescit. tom.1.198 I & sequen.
Per naues Behemoth, callidæ eius insidiæ designantur. Ibidem.
Behemoth à deo laxatus, de culpa in culpam trahit. to.1.200 A
Behemoth vno vitio homines percutit vt concidant, & alio ligat ne resurgant. Ibidem A B
Fraudes tentationum Behemoth. Ibidem B

Belial.

Belial filij. to.2.301 M 302 C D

Bellum.

Deipsa victoria sæpe bellum oritur. to.1.15 M
Bellum deo placere quid sit. to.1.87 M
Aliud est bella fortiter perpeti, aliud bellis impugnari. to.1.136 A
Ducis belli conditiones. to.1.187 G
Bellum procul odorari, quid sit. to.1.188 D & seq. & 189 D
Bella & seditiones differunt. to.2.126 D
Bellum contra duos mouet diabolus. Ibidem K
Bellum cum malignis spiritibus habet qui eorum obedit voluntati. to.1.277 E
Ad bella spiritualia non per seculares literas, sed animas instruimur. to.2.309 E
Bellum electorum & desideriorum carnalium. to.2.302 I
Bella spiritualia sunt sicut & corporalia. tomo.2. 302. G

Benedictus.

De vita & miraculis beati Benedicti. to.2.23 I & sequen.
Benedicti origo & adolescentia. Ibidem.
Benedictus solitudinem petit. Ibidem.
Benedictus capisterium fractum refecit. Ibidem.
Specus Benedicti. Ibidem.
Deus quendam presbyterum misit ad Benedictũ. Ibidem.
Benedictus diem paschalem ignorabat. Ibidem.
Benedictus carnis tentatione superata, à tentationis vitio liber deinceps euasit. Ibidem.
Benedictus vitrum venenatum signo crucis fregit. to.2.24 C & sequen.
Monachi de morte Benedicti conspirauerunt. Ibidem.
Benedictus multis victus precibus abbas effectus. Ibidem.
Benedictus relicta abbatia solitudinem repetiit. Ibidem.
Quare Benedictus cum monachis dissimilibus conuiuere nequiuit. Ibidem.
Benedictus an susceptum monasterium deserere debuit. Ibidem.
Benedictus duodecim monasteria construxit. Ibidem.
Benedictus virgis monachum vagum castiganit. Ibidem.
De fonte in vertice montis Benedicti oratione producto. Ibidem.
Benedictus falcastri ferrum manubrio reuinxit. Ibidem.
Benedictus coruo, suo præcepit vt venenatum panem Florentij longe deferret. Ibidem.
Benedictus Florentij persecutione fractus monasterium deseruit. Ibidem.
Benedictus confertur ad Moysen, Heliseum, Heliam, Dauid, & Petrum. to.2.25 A & sequen.
Benedictus fanum Apollinis in sancti Martini templum commutauit. Ibidem.
Diabolus maledictum Benedictum vocabat. Ibidem.
De ingenti saxo per Benedicti orationem leuato. Ibidem.
Benedictus lapidem à diabolo grauatum, oratione leuem fecit. Ibidem.
Fantasticum ignem Benedictus oratione extinxit. Ibidem.
Benedictus dilaceratum puerum oratione viuificauit. Ibidem.
Benedictus prophetiæ spiritu pollebat. Ibidem.
Benedictus in absentia fratrum eos in spiritu vidit. Ibidem.
De fratre Valentiniani monachi, quem Benedictus in via comedisse carpsit. Ibidem.
Benedictus in spiritu absentem comedere vidit. Ibidem.
Benedictus Totilam increpat sibi prædicens futura, & mortem suam. Ibidem.
Benedicti prophetia super Romanæ vrbis excidio. Ibidem.
Benedictus dei secreta habebat, quia eius mandata seruabat. Ibidem.
Benedicti præceptum datum obsesso. Ibidem.
De destructione monasterij Benedicti ab ipso prædicta. Ibidem.
De absconsione flasconis à beato Benedicto cognita. Ibidem.
Benedictus ad Paulum confertur. Ibidem.
De cogitatione monachi superba à Benedicto cognita. Ibidem.
De ducentis mediis farinæ ante Benedicti cellam inuentis. Ibidem.
Benedictus apparuit quibusdam in somnis. Ibidem.
Abacuch & Benedictus conferuntur. Ibidem.
Benedictus mulieres excommunicauit minando. Ibidem.
Benedictus moniales defunctas absoluit. Ibidem.
Benedictus leprosum sanauit. to.2.29 C
Benedictus xiij. solidos diuinitus accepit. Ibidem.
Benedictus quicquid olei restabat monachorum prouisioni. Agapito erogauit. Ibidem C
Benedictus vacuum dolium sua oratione oleo impleuit. Ibidem.
Benedictus per alapam obsessum liberauit. Ibidem.
Quomodo Benedictus tot & tanta miracula faciebat. Ibidem.
De ligato rustico solo aspectu Benedicti soluto. Ibidem.
Rusticus à Galla vexatus res suas Benedicto commendauit. Ibidem.
Galla ad Benedictum ductus. to.2.29. C
Galla à benedicto correptus ab insania respuit. Ibidem.
Benedictus oratione sua puerum suscitauit. Ibidem.
Scholastica plus Benedicto potuit, quæ amplius amauit. Ibidem.

Benedictus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Benedictus vidit animã sororis defunctæ. Ibidẽ.
Benedictus quod voluit non potuit. Ibidem.
De mundo ante oculos Benedicti collecto, & de anima Germani Capuani episcopi. Ibidem.
Totus mundus in quadam noctis claritate Benedicto apparuit. Ibidem.
Benedictus animam Germani Capuani vidit egredientem. to.2.28.B
Benedictus vidit animam Capuani episcopi ab angelis in cœlum portari. Ibidem.
Benedictus misit ad vrbem Capuam, quid de Germano episcopo accidisset. Ibidem.C
Quod benedictus regulam monachorum scripserit. Ibidem.
Benedictus fratribus denunciat diem obitus sui. Ibidem.
Expiratio sancti Benedicti. Ibidem.
Mulier furibunda in specu Benedicti sanata est. Ibidem.
Sepultura Benedicti. Ibidem.
De Benedicto monacho. to.2.32.E
Miraculum ignis in cella Benedicti. Ibidem.
Benedictum monachum Gothi in clibanum posuerunt. Ibidem.

Benedictio.

Benedictionem Iacob quidam audientes historicè, quidam vero allegoricè capiunt. to.2.61.A B

Beneficium.

An liceat appetere beneficium. to.2.2.K
Plerique cum adepti fuerint beneficium, obliuiscuntur quicquid animo cogitauerant. to.2.3.D
Beneficia & alia bona ex deo esse cognoscuntur. to.2.162.M

Benenatus.

De facinoribus Benenati Messenatis episcopi. to.2.243.C

Beniamin.

Beniamin, filius dextræ interpretatur. tomo.2.294.B

Benignitas.

Benignitatis exemplum Samuel est. tomo.2.82.B

Bersabee.

Bersabee puteus septimus dicitur. tomo.1.15 G & 274.E
Bersabee legem literæ significat. Ibidem.

Bestia.

Bestia terræ, dicitur etiam motus carnis. to.1.135.I
Bestia agri quid sit. to.1.183.K
Bestiæ agri sunt dæmones. to.1.197.C

Bethauen.

Bethauẽ interpretatur domus inutilis. to.2.312.L

Bethchar.

Bethchar, domus agni interpretatur. to.2.285 H I

Bethel.

Bethel domus dei interpretatur. tom.2.46 M & to.2.286.D E

Bethleem.

Bethleem domus panis interpretatur. to.2.101.L
Bethleem domus panis dicitur. to.2.324 K

Bethsamis.

Bethsamis domus Solis interpretatur. to.2.129 A & 282.C

Bethsamitæ.

Bethsamitæ in sancta Ecclesia sunt mortui sacerdotes & ministri reprobi. to.2.283.L
Bethsamitæ perfectè contemplatiuos designant. to.2.282 I K

Bonus & bonum.

Nullum est bonum extrinsecum, nisi innocentiæ victima in ara cordis deo immoletur. to.1.4 I
Quomodo cognoscamus bona nostra vnde sint. to.1.10 H
Cur volenti bonum, posse subtrahitur. tomo.1.93.L
Bonum nostrum immortnlis est gratiæ donum. to.1.130 D
Bonum bene & male dicitur. to.1.134 C
Qui sibi quod bonum est tribuit, solida basis non est. to.1.165 K
Bonum quod agimus, & dei est, & nostrum. to.1.201 M
Qui maius bonum proposuit, illicitè ad minus redit. to.2.15 G
Bonum quod alter habet, alteri impendat. tom.2.64.C
Bonum si quod à deo habeamus, pertimescamus. to.2.133 K
Qui alterius bonum adiuuat, suum facit. tomo.2.232.E
Quod bona malis admixta deo accepta esse non possint. to.1.1 F G
Bona dei quæ dicuntur. to.1.12 H
Bona quæ agere præcipimur, non præceptori, sed nobis prosunt. to.1.47 F
Bona quæ agimus intus seruanda sunt. tomo.1.50 F
Bona nostra latrocinanti fraude sæpe pereunt. to.1.55 M
Quod bona malis, & mala bonis in hac vita indifferenter eueniunt. to.1.79 L
Quod in vita futura sola mala malis, & sola bona bonis eueniunt. Ibidem.
Bona mundi non habita in amore sunt, habita vero vilescunt. to.1.80 D
Quomodo licet alicui bona de seipso dicere. to.1.82 D
Bona temporalia quomodo in manu habentur. to.1.90 A
Bona prodesse nequeunt, si mala quæ surrepunt non cauentur. to.1.114 H
Minora bona aliquando prætermittenda sunt, pro vtilitate maiorum. to.1.115 E
Bona præterita ad memoriam reuocata sæpe ingerunt superbiam. to.1.129.F G
Bona nostra in exitu reuocanda sunt ad memoriam, ne nos desperatio premat. Ibidem G
Debemus bona nostra à memoria repellere, ne extollant. Ibidem.
Quæ sint bona summa, & quæ media. to.1.163 E
Latitudo bonorum interiorum non facilè comprehenditur. to.1.170.L M
Ex bonis plerunque mala nascuntur. to.1.189 E
Multa videntur bono, quæ non sunt. to.2.22 H
Illi maiora bona non habent, qui in se minora vitia vincere non possunt. to.2.231 B
Bona temporalia propter Christum relinquentes inæstimabilem recipient retributionem. tom.2.54 D
Bona nostra omnipotenti dei dona sunt. tomo.2.67 D
Ad bona surgere non possumus nisi nos spiritus & præueniendo eleuet, & subsequendo confortet. to.2.72 F
Bona agens non quærat fauorem humanum. to.2.104 C
Bona quæ volumus non nisi magna mentis quiete diudicamus. to.2.275 H
Bona spiritalia cognoscens in eis securius requiescit. to.2.276 A
Bona mundana qualiter sint tenenda. to.2.128 D
Bona propria non largiens, damnatur interdum. to.2.133 F
Bona malis admixta non sunt deo accepta. to.2.137 K
Bona huius mundi sunt dona conditoris. tomo.2.227 K
Bonum cum malis esse laudabile est. to.1.1.E
Quid est quod in hac vita nonnumquam bonis male sit, & malis bene. to.1.23.H
Quare interdum bonis bene sit, & malis male. Ibidem.
Boni viri, consilij freno verba sua moderantur. to.1.26.C
Bonorum vita vsque ad tenebras doloribus repletur. to.1.44.E
Differentia bonorum sanctorum, & hypocritarum to.1.48.H
Cur interdum credantur prauæ verba bonorum. to.1.82.D
Boni in suis locutionibus auditoribus prodesse & sibi semper intendunt. to.1.86.B
Bonos mala inconsummata non condemnant. to.2.16.H
Boni malos, & mali bonos post mortem agnoscẽt. to.2.42.D
Boni post mortem non solum quos viuentes nouerant, sed quos nunquam viderant cognoscent. Ibidem.
Nemo perfectè bonus est, nisi qui fuerit & cum malis bonus. to.2.68.K
Boni timendi sunt ne offendantur. Ibidem.L
Bonis quandoque graues contingunt afflictiones to.2.106.G
Bonorum prosperitatem conuertimus ad voluptatis peruersitatem. to.2.226.E
Boni quando separabuntur à malis. tomo.2.130.E
Bonus non fuit, qui malos tolerare recusauit. Ibidem.F G
Bonus non fuit, quem malorum prauitas non probauit. Ibidem.G
Boni pauci sunt, & multi mali. Ibidem.
Bona Ecclesiæ debent pauperibus prodesse. to.2.153. I
Non accepta sunt deo bona malis admixta. to.2.136.A
Boni quanto plus à malis premuntur, tanto debent esse feruentiores. to..2.193.C
Boni malorum odia sustinent, & ab his lacerantur. Ibidem.
Boni sine malis, perfecti boni esse non possunt. to.2.229.F
Bonum alterius iuuans suum facit tomo.2.232.I.E
Boni sine malis in hac vita esse non possunt. to.2.229 G
Bonarum mentium est ibi agnoscere culpam, vbi culpa non est. to.2.253 E.
Bonorum & malorum discrimen in Ecclesia. to.2.307 I
Boni videri sine elatione non valemus. tom.2.310 C
Bonum de quo potest nasci elatio, abscondi debet. Ibidem E

Bonifacius.

De Bonifacio Ferentinæ ciuitatis episcopo. to.2.21 I
Bonifacius de paucis à grandine relictis racemis omnia vasa sua vino repleuit. Ibidem. K
Bonifacius prohibuit miraculum, dum viueret, publicari. Ibidem.L
Bonifacius iaculatori mortem prædixit. tom.2.22 A
Bonifacius duodecim aureos pauperibus diuisit. Ibidem B
Bonifacius duodecim aureos à beata virgine impetrauit. Ibedem B
Bonifacius prædixit Constantio, quod non esset futurus episcopus. Ibidem.C

Bonifacius duos Gothos hospitio recepit. Ibidem.
Vasculum à Bonifacio acceptum vinum multiplicauit. Ibidem.
Erucæ de præcepto Bonifacij ex horto migrauerunt. Ibidem.
Bonifacij pueritia. Ibidem.C D
Bonifacius puer triticum ex horreo matris pauperibus erogabat. Ibidem.
Bonifacius oratione horreum tritico impleuit. Ibidem.
Bonifacius oratione vulpem occidit. Ibidem.E
De violentia Bonifacij notarij. to.2.226.L

Bos & Boues.

Boues interdum fatuos, interdum operarios designant. to.1.2.G
Boues Iudæos operarios designant. Ibidem.G H
Boum iuga quinquenta, bene laborantibus requiẽ signant. Ibidem.H
Iuga boum possidere quid sit. to.1.3.I
Boues, bene operantes designant. to.1.8.G
Boues arantes, nostras graues cogitationes significant. to.1.10.A
Boues etiam arantes, charitatis cogitationes significant. Ibidem.
Bouis nomine plebs Iudaica significatur. tomo.1.37.K
Bos prædicatores significat. to.1.38.D
In primogenito bouis operari, quid sit. tomo.1.49.M
Bouis nomine plebs Israëlitica designatur. to.1.212.K
Bouis nomine, luxuriosorum dementia signatur. Ibidem.
Bouis nomine, prædicatoris labor exprimitur. Ibidem.
Per iugatos boues possunt prædicatores intelligi. Ibidem.M
Bouis nomine aliquando fatuus signatur. tomo.2.88.F
Bouis nomine aliquando sapiens designatur. Ibidem.
Boum quinque iuga, quinque sensus repræsentat. to.2.127.H

Brachium.

Brachia, hominis opera designant. to.1.80.I
Brachium dei dicitur filius eius. to.1.159.K
Excelsum brachium dicitur superba Antechristi celsitudo. to.1.169.I

Britannia

Britannia ad fidem tempore Gregorij conuersa. to.1.158.F

Brucus.

Per brucum ventris ingluuies exprimitur. tomo.1.204.B

Butyrum.

Butyrum ex carne animalium producitur. tomo.1.87.E

Buzi.

Buzi interpretatur despectus. to.2.56.D

Buzites.

Buzites interpretatur contemptibilis. tomo.1.134.K

Byssus.

Per byssum, coccum, atque hyacinthum vita sanctorum tenera, sed clara, designatur. tomo.1.148.L
Byssus quid designat. to.2.155.A

Cadere & Cadens.

Cadere in faciem. to.1.185.M. & tomo.2.67.A
Retro cadere quid sit. Ibidem.
Quomodo interdum cadere, interdum surgere iubemur. to.2.67.E
Qui cadens apertos habet oculos. to.1.162.B

Cadauer.

Cadauer à casu dicitur. to.1.190.M

Cæcus.

Cæcus quis dicitur. to.1.115.B.C. & to.2.3.H
Quare duo cæci à Christo illuminati contra prohibitionem miraculum publicauerunt. tomo.2.21.I
Cæcus à deo illuminatus humanum genus designat. to.2.98.G
Cæcum iuxta viam sedere & mendicare, quid sit. Ibidem.

Cain.

Cain in tempore culpæ natus est. to.11.7.K
Cain fratricidium. to.1.31.D
Cain primus ciuitatem construxit. tomo.1.32.A
Cain primam ciuitatem ædificans, nomine primogeniti sui Enoch appellauit. to.2.51.G
Cain primus in terra ciuitatem primam dicitur construxisse. to.1.93.A
Cain fuit membrum Antichristi. to.1.169.H
Inuidia Cain fratrem Abel occidit. to.2.9.H I
Cain admonitus à deo, audire contempsit. tomo.2.120.E
Cain peccauit in spiritum sanctum. to.2.141.G

Calamus.

Per calamum prædicatores designantur. tomo.1.172.I
Calamus doctrinam scriptorum designat. tomo.1.197.G
Calamus, vel arundo, verbi æternitatem designat. Ibidem.
Calamus mentis exprimit mobilitatem. Ibidem.
Calamus nitorem gloriæ temporalis designat. Ibidem.
Calamus Iudæorum regno comparatur. tomo.1.197.H
Calami de hastili procedentes, sunt prædicatores. to.2.61.F
Quidam in ecclesia calami nomine designantur. alij nomine iunci. to.2.78.C
Calamus quid repræsentat. Ibidem.
Calamus, nostræ perfectionis & profectus mensura est. to.2.79.F

Calamitas.

In calamitate esse. to.1.119.K
Calamitates ad Orientis dextram surgere. to.1.121.H
Calamitas sequitur peccata. to.2.168.G

Calciamenta.

Calciamenta ecclesiæ, sunt exempla præcedẽtium patrum. to.2.52.D
Calciamẽta habeamus in pedibus, quãdo agnum paschalem comedimus. to.2.113.L

Caligo.

Caligo dicitur ipsa, per pœnitentiam mentis nostræ confusio. to.1.19.L

Calumniator.

Calumniator grauius peccat malè viuendo vim bonorum moribus inferens, quàm bona æterna auferens. to.1.150.M
Calumniator est qui bonos suo exemplo malè viuere compellit. to.1.151.A

Calumniosus.

De condemnia Calumnioso episcopo danda. to.2.226.G H

Camelus.

Camelus interdum Christum designat. tomo.1.2.E
Cameli gentilium vitiositatem designant. Ibidem.
Cameli etiam Samaritanorum vitam signabant. Ibidem.F
Camelos possidere quid sit. to.1.3 H
Cameli terrenarum rerum dispensationes designant. Ibidon.H I
Cameli bonas rerum temporalium dispensationes designant. to.1.10.C
Cameli nomine quid designetur. to.1.212.H

Campania.

De negligentia & desidia episcoporum Campaniæ. to.2.243.E

Campus.

Camporum Elysiorum descriptio. tomo.2.40.M & 41.A

Candidus.

De laude Candidi abbatis. to.2.227.L

Canes.

Canes gregis, ecclesiæ sunt doctores. to.1.118.G

Canon.

Canones & priscorum statuta frangens, peccat. to.2.170.H
Canones transgredientes pœna canonum sunt puniendi. to.2.174.K

Canonicus.

Is in quem canonica non fertur sententia, pœnam non debet ferre canonicam. to.2.166.I

Canterma.

Canterma quid sit. to.2.248.G

Canticum.

Quare liber dicitur canticum canticorum. tomo.2.44.E F
Quare liber cantici canticorum tertius in ordine librorum Salomonis ponitur. Ibidem.

Capillus.

Mos antiquorum de rescindendis capillis. tomo.1.7.E
Quid per decisos domini capillos, aut per caput eius designetur. to.1.9.C
Capilli defluentes, animi cogitationes designant. to.10.M
Per capillos populi designantur. to.2.40.A
Capilli denotant abundantem terrenam substantiam. to.2.123.H
Capillus incisus non dolet. to.2.126.H
Capillos tondere. to.2.154.M
Capilli superfluam rerum copiam significant. to.2.256.K

Capisterium.

De capisterij fracti reparatione. to.2.23.K

Caprea.

Capreæ Ecclesiam designat. to.2.46.M

Captiuitas.

Qui redimitur, ex aliqua captiuitate liberatur. to.1.108.A

Captiui

De multitudine captiuorum qui pro eo quòd capræ caput adorare noluerunt, occisi sunt. to.2.33.H
De receptione captiuorum. to.2.189.M
De precio in captiuos expenso. to.2.201.L M

Caput.

Caput tondere, est cogitationes superfluas à mente refecare. to.1.11.A. & to.2.155.M
Caput in lapide ponere, est Christo adhærere. to.1.28.D
Caput appellatur interdum corpus, & contra. to.1.78.E
Caput mouere quid sit. to.1.211.I
Caput sponsæ mens dicitur. to.2.46.B
Caput nostrum Christus est. to.2.63.G
Caput inclinare spiritualibus viris. to.2.298.C

Carbones.

Per carbones, iusti simplices & occulti designantur. to.2.60.C
Carbonum & lampadum differentia. Ibidem.

Cardo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cardines terræ sunt prædicatores ex gentibus electi. to.2.263.B

Carmelus.

Carmelus mollis siue tener interpretatur. tomo.2. 320.H.

Carmen.

Carmen in nocte, est lætitia in tribulatione. to.1. 151.D
Carmen & in bono & in malo sumitur. tomo. 2. 69.E

Caro.

Per carnem & sanguinẽ solent peccata designari. to.1.14.B
Carnis suggestio, quidam clamor est contra quietem mentis. to.1.21.F G
Remedium aduersus carnis motus. to.1.35.IK
Carnis delectatio in venibus principatur. tomo .1. 67.F
Per carnes discipuli fugientes in passione Christi. to.1.83.I
Caro secundum naturam & secundum culpam dicitur. to.1.85.B & seq.
Caro nostra post resurrectionẽ eadem erit per naturam, & diuersa per gloriam. Ibidem.F
In carne non esse, est nihil amoris carnalium habere to.1.88.FG
Caro interdum sterilis dicitur. to.1 98.FG
Caro quid significet. to.1.398.FG.
Quomodo carnis incentiua castigentur. tomo.1. 180.FG
Carnis cura quomodo facienda est. Ibidem.
Carnis delectationes sunt arguendæ. to.2.290.G
Caro per abstinentiam fornicationis impetum minuit. to.2.310.L.
Caro fortis est quorum mens est debilis. tomo.2. 302.M
Caro impinguata ad lapsum linguæ & aliorum sensuum faciles est to.2.304.C
Carnis motus omnino tolli non potest violẽtia autem tolli potest. to.2.303.M & seq.
Quo plus caro premitur, eo de celesti spe animus securius lætatur. to.1. 188.I
Caro ea quæ sunt spiritus capere non valet. to.2. 33.C
Per carnes populi designantur. to.2.88.B
Carni & venti quotidie adhibẽda sunt alimẽta. to.2.100.A
Carnis locus proprius est terra. to.2.102.D
Salutare dei videbit omnis caro. to.2. 111.B
Caro constat ex quatuor elementis. to.2.134.K
Carnis & animæ diuersa sunt alimenta. tomo.2. 139.C.

Carnalis.

Carnales in Ecclesia Christum premunt. tomo 1. 14.E
Carnalium persecutiones in Ecclesia. Ibidem.F
Mentes carnalium, quæ fluxa deo intentione deseruiunt, mulieres vocantur. to. 1.14.I
Carnales in Ecclesia, sunt diaboli adiutores. to. 1.31.H
Carnalium vita, scæni nomine & palearum designatur. to.1.193.G
Carnales dum cœlestia loquuntur, velut ægri rebus vtantur. to.2.292.H
Carnalium exaltatio causa est multorum malorũ. to.2.288.D & seq.
Carnales motus non habẽt delectationem in corpore virginali. to.2.306.I
Carnales ad culmen sanctæ Ecclesiæ prouehentes grauissimè peccant. to.2.305.D

Casiopus.

De Castiopi castro iniustè persuso, tomo. 2.247. AB.

Cassius.

De Cassio Narniensis ciuitatis episcopo. tomo.2. 29.I
Totila Cassium episcopum propter ruborem faciei despexit. Ibidem.
Cassius episcopus spatarium obsessum coram Totila liberauit. Ibidem.
Cassij episcopi visio. to.2.44.K
De vita & transitu Cassij episcopi. Ibidem.
De Cassio Narniensi episcopo hostias quotidie offerente. to.2.129.F. & seq.

Castigatio.

De castigatione monachi vagi. to.2.24.H

Castimonia.

Qui de castimonia carnis superbiunt, in immunditiam carnis cadere permittuntur. to.1.67.E

Castitas.

Nulla est castitas carnis, quam non commendat suauitas mentis. to.1.35.L
Nec castitas sine humilitate, nec humilitas sine castitate valet. to.1.125.E. & sequen.
Castitatis in Ioseph. to.1.158.A
Castitas exemplum, est Ioseph. to.2.82.B
Castitas non est magna sine bono opere, nec econtra. to.2.105.A
Qui castitatem non promisit, ab vxore sua separari non cogatur. to.2.158.D
Castitatis exempla quæ sunt. tomo.2.318.M. & sequentib.

Castrum.

Castra prædicantium, continentium bonorũ contugatorum. to.2.65.E F
Castra designantur diuersa. Ibidem.

Casus.

Casus vnius, solet esse cautela alterius. tomo.2. 386.AB

Casurus.

Casuri semper in præcipiti stant. to.1.136.D

Catenæ.

Catenæ obligationis quæ sint. to.1.154.D

Cauernæ.

Cauernæ terræ, dicũtur occultæ hæreticorum prædicationes. to.1.119.E
Cauernæ etiam dicuntur cogitationes prauæ. to.1. 120.D
Cauernæ maceriæ, dicitur vulnus lateris Christi. to.2.46.H I

Cauſæ.

Causarum occupationibus agitatus debet ad aliquem habere recursum. to.2.195.B
Causæ dubiæ sunt Romæ determinandæ. tomo.2. 188.H
Causarum inter turbas non moueri, magni est animi. to.2.194.B

Cedar.

Cedar tenebræ interpretatur. to.2.44.M

Cedrus.

Cedri nomine prauorum potentia designatur. to.1. 123.L
Cedri nomine aliquando cœlestis gloriæ celsitudo designatur. Ibidem.
Cedrus quid designet. to.2.45.A
Cedrus quos designet. to.2.111.I
Quare cedrus, spina myrtus &c. in Ecclesia poni dicantur. Ibidem.K L

Celeritas.

Celeritas, seu festinatio, commendatur. to.2.113.M

Cella.

Per cellam vinariam potest etiam sacra scriptura designari. to.2.46.A

Census.

Non est census in crimine, sed affectus. tomo.1. 65.C

Centenarius, & Centum.

Centenarius numerus decemplicato denario perfectus est. to.1.87.A
Centenarius maximam perfectionem continet. to. 2.87.H I
Vitam aliorum per centum metiri. Ibidem.K. & sequentib.
Cẽtenarij numeri perfectio. to.2.89.F.G. & 96. L. & 124.E

Centumcellensis.

De Centumcellensi presbytero, qui à cuiusdam spiritu petitus est, vt post mortem per Eucharistiã posset iuuari. to.2.43.E

Ceraſtes.

Ceraſtes serpens cornutus dicitur. to.1.185.L
Ceraſtes antichristum significat. Ibidem.

Cerbonius.

De Cerbonio Populonij episcopo. to.2.30.D
In nauim non pluit in qua corpus Cerbonii deferebatur. Ibidem.E

Certamen.

Mos describendi palæstræ certamen. to.1.1.G
Certantium conditiones. Ibidem.G H

Cerua.

Ceruarum natura. to.1.178.I
Quid per Ceruas designetur. Ibidem.F
Parturientes ceruas obseruare. Ibidem.L

Ceruus.

Cerui dicuntur patres antiqui. to.2.46.M

Ceruix.

Ceruix in malis superbiam, in bonis liberatis erectionem signat. to.1.77.A

Cetus.

Ceti nomine, antiquus hostis designatur. t.1.46.A

Chaldæi.

Chaldæi Iudæos Christum crucifigentes figurabant. to.1.8.L
Chaldæi feroces interpretantur. Ibidem, & 33.G
Chaldæorum turmæ, Pharisæos, Herodianos, & Sadducæos designabant. Ibidem.M
Quid per Chaldæos rapientes camelos designetur. to.1.10.E F
Quid per Chaldæos ferientes pueros camelorum custodes, intelligatur. Ibidem.F
Chaldæi interpretãtur captiuantes, vel dæmones. to.2.56.D

Chalcedonenſis.

De Chalcedonensi synodo, & aliis tribus synodis recipiendis. to.1.166.M
Excommunicandus est qui concilio Chalcedonensi aliquid addere vel minuere præsumit. tomo.2. 172.H. & sequent. & to.2.176.G. & 199.M & 208.K L
Chalcedonensis concilij auctoritas. to.2.176.G
De Chalcedonen. synodo. to.2.204.C
De Chalcedonensi synodo omnino recipienda. to.2. 208.H
De quadam synodali epistola Chalcedonensi synodo aduersa. Ibidem.M & seq.

Chamus.

Per chamum & frenum quid intelligatur tomo.2 137.C

Chanaam.

Cur Chanaam filius Cham vlnerem peccati paterni pertulit. to.1.152.G
Quare terra Chanaã Iudæis data sit. to.2.14.M

Chananæus.

Chananæus factus est tributarius tribui Ephraim to.1.20.G
Chananæus, populus gentilis, vitium significat. Ibidem.

Charitas.

Ex charitate virtutes oriuntur. to.2.3.F

Duo

Duo sunt præcepta charitatis, dei amor, & proximi. to.1.7.D. & to.2.3.A. & 193.G
Charitas est mentis oculus. to.1.31.F
Charitas in culmen contemplationis eleuat. to.1. 38.H
Ordo charitatis. to.1.39.E. & 149.AB
Et duo eiusdem præcepta. Ibidem.
Charitatis vires in patres antiquos. to.1.61.G. & sequentib.
Virtus charitatis. Ibidem.G. & seq.
Quomodo charitas patiens est, & benigna. Ibidem.K
Quomodo charitas nec æmulatur, nec inflatur. Ibidem.
Charitas non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate. Ibidem.L
Charitas non agit perperam, non est ambitiosa, nec quærit quæ sua sunt. Ibidem.
Charitas calori comparatur. to.1.97.L
Dare consilium stulto, charitatis est: dare sapiẽti, ostentationis: dare ipsi sapientiæ, peruersitatis. to.1.100.F
Charitas omnibus virtutibus antefertur. to.2. 284.A
Charitas præstat ieiunio. to.2.272.I
Charitas pastorem debet ornare. to.2.328.B.C
Charitatis feruor per concupiscentiã extinguitur. to.2.311.A
Summa perfectio charitatis, est inimicos diligere. to.1.130.E
Duobus modis charitas ostenditur. Ibidem.
Sola custodia charitatis probat nos dei discipulos. Ibidem.
Charitatis effectus. to.1.160.I. & 294.L. & sequen. & to.2.215.F
Iram reprimit charitas. to.1.168 E
Charitas reprimit vitia. Ibidem.
Charitas luxuriam domat. Ibidem.
Charitas auaritiam castigat. Ibidem.
Charitas est vinculum perfectionis. Ibidem.
Charitas superbiam debilitat. to.1.168.F
Charitas, quæ diuisa sunt, vnire consuenit. to.1. 177.I
Paulum charitas impellebat ad ecclesiæ augmentum. Ibidem.H I
Charitas deum simul & proximum diligit. to.2. 4.F
Charitas per impatientiæ vitium amittitur. to.2. 9.A
Charitas est mater custósque omnium virtutum. Ibidem.
Lex Christi charitas est. to.2.15.D
Charitas est legis plenitudo. to.2.35.H
Charitas sancta cor pacificat. to.2.44.I
Quomodo charitas in sponsa per cellam vinariam ordinatur. to.2.46.A
Plus in charitate animorum vnitas, quàm corporalis præsentia venerari solet. to.1.169.L
Charitas est ascensus purpureus ad gloriam. to.2. 81.F G
Charitatis feruoris exemplum est Ioannes. to.2. 82.D
Charitate dei & proximi vita nostra debet mensurari. Ibidem.I
Per arcum charitas designatur. Ibidem.
Charitas ad proximum. to.2.84.L M
Homo in omnibus operibus suis se in charitatis amplitudine dilatet. to.2.85.G
Charitas quomodo lata est. Ibidem.
Quomodo via charitatis angusta est, & lata. Ibidem.
Charitas est maior fide & spe. to.2.96.L
Charitas vera in duobus consistit. to.2.102.H
Charitatẽ in nobis ferire quærit hostis antiquus. to.2.117.K
Virtus charitatis in quo consistat. Ibidem.L
Charitatis vere affectum fratribus impendere debemus. to.2.118.F
Charitas in prælatis non cesset lingua tacente. to. 2.124.C D
Charitas est plenitudo legis. to.2.125.D
Charitas vera quæ est. to.2.130.L
Charitas quomodo probatur. Ibidem.
Charitatem verè habet qui & amicum diligit in deo, & inimicum propter deum. to.2.135.K
Charitate frigescente cor à bonis silet. tomo.2. 138.F
Charitas est mater omnium virtutum. to.2.183. E. & 192.C D
Charitatis super cæteras virtutes excellentia. to.2. 184.M
De laude charitatis. tomo.2.192.C.G. & 203. A. & 217.E
Charitas locis diuidi non potest. tomo.2.222.M
De charitate clericis exhibenda. to.2.245.A
Charitatis opera. to.2.250.H

Cherubin.

Cherubin plenitudo scientiæ dicitur. to.1.101.C. & 196.G. & to.2.115.H. & 125.B. & D. & G
Duo Cherubin, duo testamenta signabant. to.2. 61.M. & 62.A
Dominus quare dicitur sedere super Cherubin. to.2.125.G

Chobar.

Chobar interpretatur grauitas. to.2.56.D

Chriſma.

Ex quibus conficitur chrisma. to.2.45.H

Chriſtus.

Christus in carnem veniens, simplicitatem cum rectitudine tenuit. to.1.2.A
Christus iuxta humanitatis naturam deum timuit. Ibidem.B
Christus Iob comparatur. Ibidem.
Christus Oriens dicitur. Ibidem.K
Quid nobis Christus sua petitione impetrauit. to.1.3.A
Quare Christus Apostolorum pedes post prædicationem lauerit. Ibidem.B
Christi incarnatio nostræ emundationis oblatio est. Ibidem.C
Ordo apparitionum Christi post resurrectionem. to.1.7.K
Vis incarnationis Christi. to.1.8.B C
Quomodo Christus venit simplex, & rectus, ac timens deum, & recedens à malo. Ibidem.D
Quomodo Christus vniuersa quæ habebat in manum tentantis dedit. Ibidem.F
Quomodo Christus nudus de vtero matris synagogæ exiit. to.1.9.F
Quando Christus in vterum matris reuertetur. Ibidem.G
Christus vt deus dat omnia, vt homo accipit omnia. Ibidem.
Christus per corpus adhuc multa quotidie patitur. to.1.13.G
Christus passus non fuisset, nisi primus homo deliquisset. Ibidem.H
Christus est mediator dei & hominum. Ibidem.
Christus à debita morte nos non liberasset, nisi indebitam mortem suscepisset. Ibidem.I
Christus frustra iuxta seipsum afflictus est, iuxta nos verò non frustra. Ibidem.
Quomodo Christus frustra afflictus est. tomo.1. 13.I
An diabolus cognouerit Christum fuisse filium dei. Ibidem.K
Christus pro nostra redemptione, membrorum, satanæ manibus seipsum tradidit. Ibidem.L
Christus ipsos à quibus tenebatur, tenebat. to.1. 13.M
Anima Christi non est tentatione turbata. Ibidẽ.
Animam Christi diabolus seruare præcipitur. Ibidem.M. & sequen.
Ab ipso mundi exordio membra Christi expugnare diabolus conatus est. to.1.14.B
Multi qui gladiis non possunt, peruersis actibus Christum persequuntur. Ibidem.D
Christus quotidie patitur omne quod à reprobis eius electi lacerantur. Ibidem.
An Christus ab hominibus tot peruersa toleraverit quot pia intulit. Ibidem.
Christus dicitur petra. to.1.15.L
Quòd Christus non angelus, sed homo factus est. to.1.18.D
Christus est caput bonorum, hi autem corpus eius. Ibidem.L
Quare Christus vno die & duabus noctibus in sepulchro iacuit. to.1.19.K
Christus per vmbram suæ mortis, nostra peccata deleuit. to.1.19.K
Christus tres mortuos suscitauit. to.1.21.D
Quare Christus quartum mortuum non suscitauerit. Ibidem.D E
Ante Christi passionem iusti inferni claustra tenebant. Ibidem.K
Mors Christi ad coniunctionem sui corporis valuit. to.1.34.C
Persecutorum Christi cæcitas. to.1.34 D & seq.
Incarnationis Christi mysterium. to.1.37.L.M
Caput nostrum Christus est. to.1.47.C D
Instabilis est domus, quæ Christum non habet in fundamento. to.1.49.F
Christi pauperes huius mundi potestates calcauerunt. to.1.52.E
Mirabilia Christi. to.1.53.A
Christus ad pœnam culpæ sine culpa peruenit. to.1.56.I
Christi opera redemptionis humanæ. Ibidem.
Christus nouus homo factus, ad nos deo placandos. Ibidem.
Christus contradictor est ad culpam, amicus ad pœnam. Ibidem.
Christus non venit vt timeretur. Ibidem.K
Quare Christus dicitur fortitudo & sapientia patris. to.1.67.B C
Christus hominibus peccata quæ ignorabant aperuit. to.1.69.I
Christus solus mundus dicitur, quia sine carnis delectatione conceptus est. to.1.70.M
Quomodo Christus potest dici radix. to.1.71.H
Ante Christi aduentum quisque, quantumcumque probatæ vitæ, ad infernum descendebat. Ibidem.M
Sanguis Christi melius loquitur, quàm sanguis Abel. to.1.77.F
Sanguis Christi clamor eius est. Ibidem.
Christus est testis cuiusuis fidelis. Ibidem.G
Christus nec cogitatione, nec opere peccauit. to.1. 78.C
Christus est expectatio iustorum. to.1.79.B
Christus in domo sua incognitus, quasi peregrinus extitit. to.1.83.B C
Christus postquam per prophetas Iudæis locutus est, tandem ore proprio est locutus. Ibidem.D
Quomodo Christus seruum rogauerit. Ibidem.
Halitus Christi, odor est carnis eius. to.1.83.D
Quomodo Christus incarnatus filios rogauerit. Ibidem.E
Christus & ecclesia vna persona est. Ibidem.H & 113.E

Universidad de Deusto
Biblioteca

& 113.B & 133.M
Discipuli Christi in passione eius fugerunt. Ibidem.
Christus exemplo mõstrauit quod promisit in præmio. to.1.84.I
Quomodo Christus nos butyro & melle satiauit. to.1.87.E
Solus Christus æquitatis nomine designatur.to.1.94.H
Christus mare calcans,eius repressit procellas. to.1.101.H
Prudentia Christus,non virtute, percussit superbum. Ibidem.
Christus post baptisma tentatus est à diabolo. Ibidem.I
Christus pro nobis mortem soluit indebitam, vt nos à morte debita liberaret. Ibidem.K
Modus tentationis Christi & victoriæ eius. Ibidem.
Ad quanta probra Christus propter nos venire consensit. to.1.102.G
Christus nos persecutores vna prostrauit voce. Ibidem.
Quis Christi iram toleret, cuius mansuetudo non potuit tolerari. Ibidem.G H
Egens homo dicitur Christus. to.1.106.I
Christus vulturis nomine appellatur.to.1.107.B.
Christo nec quisquam in antiquis vel nouis patribus aut angelis æquatur. to.1.109.E
Christus non est alter in humanitate, alter in diuinitate. to.1.110.C
Christus non conceptus aut natus, purus homo. Ibidem.
Christus solus veraciter sanctus natus est. Ibidẽ.
Christus aliud ex patre,& aliud ex matre est, nõ tamen alius. to.1.110.D
Christus transiens ab Hierico duos cæcos illuminauit. to.1.111.G
Quomodo Christus petræ riuos olei fudit. to.1.131.I
Quare Christus duobus cæcis illuminatis probibuit miraculum reuelari, quos postea permisit reuelare. to.1.114.K
Christus non primum locum habet, sed vltimum, in his qui carnem animæ præponunt. tomo.1.117.I
Quomodo Christus quasi rex sedet in corde nostro. Ibidem.K
Christus dicitur murus. to.1.121.M
Christi milites aliquando Christum impugnant. Ibidem.F
Christus sine sua morte reuocare nos potuit à passione. to.1.123.E
Christus duodecim apostolos habebat, sed vnus eorum persecutor erat. Ibidem.M
Christus positus nobis est in exemplum. tomo.1.125.M
Quare Christus apparuit hominibus in carne. to.1.126.A
Quare Christus coram Herode tacuit. tomo.1.131.I
Quare Christus in passione tacebat. Ibidem.K L
Constantia Christi in omnibus. Ibidem.
Quomodo Christus sit mediator. Ibidem.M
Christus adiuuit hominem factus homo. Ibidem.
Quomodo Christus interpellat pro nobis. tomo.1.132.A
Christus nunc mansuetus est in suo testamẽto,sed districtus erit in iudicio. Ibidem.C
Christus ad reprimendam elationem, iudicium magistri elationis in medium profert. to.1.134.C D
Christus detestatur appropinquantes ad eum per ordines, & subsidia vitæ præsentis exquirentes. to.1.138.L
Quare Christus dictus est angelus. to.1.139.H & 140.A
Christus ad nos venit tanquam medicus.Ibidẽ.H
Christus nullam pœnam ex necessitate suscepit. to.1.139.I K
Christi mors & resurrectio distat à nostra. Ibidem.
Christus in quo nobiscum concordat, & in quo discordat. to.1.139.K
Christus pro nobis patri loquitur. Ibidem.
Dicere Christi quid sit. Ibidem.M
Christus in quo misereatur homini. Ibidem.
Christus pro nobis patrem interpellat. tomo.1.140.C
Cur Christus in agone factus, prolixius orauit. to.1.141.E
Quare Christus per seipsum æs nummulariorum fudit, & cathedras vendentium : columbas euertit. to.1.148.G
Christus non solum patris sapientia, sed æquitas nominatur. to.1.150.G
Christus mira iudicia exhibuit quæ cogitari non possunt. to.1.157.A B
Christi opera nostram scientiam excedunt. Ibidem.B
Christo nato angeli concinunt, Gloria in excelsis deo,&c. to.1.159.B
Iudæi Christi mortem apud Pilatum procurauerunt. to.1.161.F
Christus Iudæorum sæuitiam vsque ad mortem pertulit. Ibidem.G
Christi miracula corda Iudæorum induruerũt. Ibidem.
Christus in carne ad ecclesiam veniens, fines ecclesiæ occulti iudicij subtilitate distinxit. to.1.165.F
Christus duos parietes coniunxit in vnum. Ibidem.I
Quare Christus in vrbe miracula faciebat, & in monte orando pernoctabat. to.1.167.A
Christus dicitur semper de patre natus, & non semper nascitur. to.1.168.G
Christus in natiuitate diuina ab homine cognosci non poterat. Ibidem.H
Christus ex patre natus sine tempore,ex matre natus est in tempore. Ibidem.
Dum Christus vmbras nostræ temporalitatis suscepit, lumen nobis suæ æternitatis infudit. Ibidem.I
Quomodo extrema terræ Christus tenuit. tomo.1.169.A
Quomodo Christus concussit impios terræ. Ibidem.
Qui non arguunt cùm possunt,Christum tacendo negant. to.1.169.K
Quomodo Christus de ambulauerit in nouissimo abysti. to.1.170.F
Innumeræ gentes post Christi resurrectionem in illum crediderunt. Ibidem.G
Christus est via per quam lux spargitur. tomo.1.171.K
Christus in carne veniens septem pleiades coniunxit. to.1.174.G
Nemo præter Christum omnes gratias spiritussancti habuit. Ibidem.
Quomodo Christus dicitur Lucifer. Ibidem.H
Quare Christus verme,scarabæo,& vilibus rebus figuretur. to.1.180.I
Quare infirmitates Christus assumpserit. Ibidem.K I.
Christus,vt deus,cum patre dat omnia : vt homo, à patre accipit omnia. Ibidem.M
Christus homo inter homines factus,vsum tenere hominum noluit. Ibidem.
Christus noua cõuersatione vsus est inter homines. Ibidem.
Christus fugit quod omnes appetunt,appetiit quod omnes fugiunt. Ibidem.
Christus vitam nobis ignotam demonstrauit. Ibidem.
Qui verò Christum sequuntur. to.1.181.G
Quare Christus natus ponitur in præsepe. to.1.182.G
Christus quatuor animalibus euangelistarum cõparatur. to.1.190.B
Petra dicitur Christus. Ibidem.D
Christus incarnatus est, vt angelica damna sarciret. Ibidem.B
Christus dicitur manus, brachium, dextera & vox. to.1.191.E
Christus in carne diuinitatem abscondens, quasi hamo cepit diabolum. to.1.198.H
Christi incarnatio. Ibidem.I
Diabolus Christum incarnatum confessus est. Ibidem.K
Per incarnationem Christi captus est diabolus. to.1.199.A
Corpus Christi dicitur domus & templum dei. to.1.200.K
Quare Christus laudauit Nathanaelem. Ibidem.
Quomodo Christus se humiliauerit. to.1.209.B
Christus corda regit humilium. Ibidem.D
Positum in flagellis Christum Iudæi non consolabantur,quem post flagella consolabuntur. to.1.211.K
Christus non suam,sed patris sequens voluntatẽ, eos qui ad se veniunt non eiicit. Ibidem.M
Quare Christus sedisse super asinam perhibetur. to.1.212.L
Quare Christus Apostolos misit binos ad prædicandum. Ibidem.M.& to.2.107.B
Christus rex fieri noluit, ad crucis verò patibulũ sponte peruenit. to.2.2.B
Quare Christus duodecim annos natus, doctores interrogabat in templo,& non docebat. to.2.14.I.& 56.A
Christus ante triceſimum annum,noluit esse hominum magister in terra. to.2.14.I
Christus quicquid egit,nobis in exemplum actionis præbuit. to.2.21.M
De immolatione Christi per Eucharistiam repræsentata. to.2.44.A
Sanguis Christi animam redemit, & eam quotidie nutrit. Ibidem.M
Christus dicitur flos campi. to.2.45.L
Christus dicitur malus. Ibidem.
Christus dicitur arbor fructifera. Ibidem.M
Salutis verbum in solo Christo designatur. Ibidẽ.
Christus propter miracula dicitur venisse, quasi saliens in montibus. to.2.46.D
Christus quomodo similis capreæ dicitur.Ibidem.
Qualiter Christus per fenestras & cancellos prospicere dicitur. to.2.46.E
Christus,propter fidem,sponsam suam amicam vocat. Ibidem.
Christus dupliciter nos exhortatur. Ibidem.H
Christus dicitur candidus & rubicundus. to.2.5.E
Caput Christi deus. Ibidem.
Per comas Christi,fideles intelliguntur.Ibidem.F
Christus cedris est excelsor. Ibidem.L
Odorus est super omnia Christus. Ibidem.
Christus lilia colligit, dum bonos ad se trahit. to.2.51.A

Caput

Caput Ecclesiæ Christus. to.2.52.G
Christus botro comparatus ex synagoga processit. to.2.54.C
Christus peruersos dimittit,& sanctos visitat. Ibidem.F
Quantum debemus Christum imitari. to.2.57.C
Christus caput est omnium electorum. to.2.58.M
Christus per quatuor animalia figuratur. Ibidem
In candelabro Christus designatur. to.2.61.E
An Christus iuxta virtutes animæ, percussionibus proficere potuerit. to.2.61.E
Corpus Christi sunt omnes fideles. Ibidem.
Christus multis actibus figuratus est. Ibidem.L
Christi corpus in aliquibus aquæ simile fuit. to.2.64.A
Excellentia Christi cæteras superat. tomo.2.255.A B.& sequentibus.
Quomodo Christus sit sub throno angelorum, & super thronum eorum. to.2.66.E
Quomodo Christus habere speciem ignis in circuitu dicatur. Ibidem.
Christus mores nostros & culpas solus portat. to.2.77.H.
Quare Christus æri comparatur. Ibidem.L M
Quare Christus miracula fecit, & tamen passus est humana,Iudæis ingessit dubium. to.2.78.G
Christus natus est vt ad sanctæ Ecclesiæ fidem nos introduceret. Ibidem.H
Christus imminente passione, discipulis suis vitæ præcepta dedit. Ibidem.I
Murus Christus dicitur incarnatus. to.2.79.E
Christus murus nobis intus est deus, foris verò deus homo. Ibidem.
Christus mundi aduersa non timuit, & prospera vitauit. Ibidem.F
Christi labores in hoc mundo. Ibidem.F G
Christus cum sancta Ecclesia vna substantia est. to.2.80.E & 143.E
Quomodo Christus per portam,& virum ad portam venientem,designetur. Ibidem.
Qualiter Christus est pastor ouiũ,ostium, & ouis. Ibidem.
Qualiter Christus intret,& per semetipsum intret Ibidem.
Christus corporis Ecclesiæ caput est,Ecclesia verò capitis Christi corpus est. Ibidem.
Christus est Oriens. Ibidem.G
Christus est via,veritas,& vita. Ibidem.
Christus est finis noster. to.2.83.M.& 134.I
Omnia incarnationis Christi mysteria in Ezechiele continentur. Ibidem.D
Christus natus synagogam deseruit,& gentes collegit. to.2.96.D
Quare Christus ante discipulorum oculos cæcum illuminauit. to.2.98.K
Miracula Christi vltra ipsam veritatem aliquid innuunt. Ibidem.
Christus cæcum transiens audiuit,sed stans illuminauit. Ibidem.K
Humanitatis Christi transire est, sed stare diuinitatis. Ibidem.
Christus pro hominibus multa tolerauit. Ibidem.M
Christum,suo itinere ambulentes inuenimus.to.2.99.A
Christi incarnatio vix inuestigari potest.tomo.2.101.G
Natiuitas Christi,& mysteria eius. tomo.2.317.E
Christus solum per suggestionem tentatus est. Ibidem.L
Christus si voluisset, suos persecutores exterminasset to.2.109.G
Christus fuit rex & sacerdos. to.2.110.K
Christus creuit,& Ioannes minutus est. tomo.2.111.A
Christus solus mortuus est, qui solus non resurrexit. to.2.112.K
Passio Christi longe distat à nostra. to.2.113.C
Christus fuit mors mortis, & morsus inferni. Ibidem.E
Quare Christus duobus discipulis, euntibus in Emaus,se non manifestauit. to.2.114.C
Quando dicatur Christus in corde nostro ascendere ad patrem. to.2.115.L
Quomodo Christus corpus suum incorruptibile palpabile fecit. to.2.116.H
Christus mitis resurgendo,districtus erit iudicando. to.2.117.E
Quare Christus ad Centurionem,non ad Regulum ire promittit. to.2.118.I
Quare Christus describitur sedens à Marco,stans verò videtur à Stephano. to.2.119.H
Christi mansuetudo. to.2.120.D
Christus apud Pharisæum fuit pastus intus & foris. to.2.123.B
Christus appellatur cernuorum binnulus. Ibidem.
Christus confessioni peccatorum non pœnam, sed vitam promittit. Ibidem.L
Christus non componitur ex duabus personis. to.2.130.A
Christus quare voluit esse pauper. to.2.143.C
Christus cum tota sua Ecclesia,est vna vera persona. Ibidem.E
Christus dicitur catulus leonis. to.2.144.C
Christus est propitiatio pro peccatis nostris.to.2.148.M
Christus est primitiæ dormientium. to.2.149.D
Mors in Christo quid sit. to.2.150.H
Christus humanam carnem assumpsit, vt nos à vinculo seruitutis eriperet. to.2.187.F
Christus ad inferos descendens,quos secum assumpserit. to.2.194.L
Christus ab inferis extraxit, quos viuentes in sua fide & bona operatione seruauit. Ibidem.M
Christus est caput nostrum.to.2.214.G & 250.E
Quare Christus quærebat fructum in ficu, cùm nondum tempus esset ficuum. to.2.223.A
Christus nescit quod scit, quomodo intelligatur. Ibidem.C
Quare Christus aliquanda Iudæorum scandalum curauit,aliquando non curauit. to.2.223.H
Christus multas passus est iniurias. to.2.229.H
Quomodo Christus est vnctus. to.2.233.M
Christi corpus Iudæi crudum comedunt, hæretici coctum aqua. to.2.266.D
Christi miraculorum ad prophetarum comparatio. to.2.262.A B
Christi humilitas & obedientia. to.2.255.K
Christi sanctitas excellens. to.2.261.H & seq.
Christum incarnari non oportuisse nisi Adam peccasset. to.2.287.F
Christum stare est Ecclesiæ compati. to.2.256.C
Christus cæteris hominibus sibi durior extitit. to.2.291.M
Christus Mariæ Magdalenæ peccata dimisit,& suæ resurrectionis præconem fecit. to.2.290.M & seq.
Christus immolauit & immolatus est. tomo.2.255.K L
Christus pro his orauit pro quibus nemo orare dignus fuit. to.2.267.D E
Christus conditor noster factus est præliator noster. to.2.254.L
Christus per humanitatem assumptam magnas virtutes operatus est. Ibidem.L M
Christus mundi à seculi inquinatione apparuit, & eos spiritu sancto repleuit. to.2.297.K L
Christus super omnes vir fuit. to.2.254.L M
Christus vir fuit qui angelũ apostatam separauit. Ibidem.L
Christus multiplicem habuit excellentiam. to.2.255.A B.& sequent.
Christus quomodo sit dominus scientiarum. to.2.262.D E
Christi pacificus ingressus. to.2.327.D
Christus ante mortem gloriam fugit, post mortem cognosci voluit. to.2.314.B C
Christus quos maximè diligit. to.2.315.K L
Christi incarnatio quare tandiu dilata. to.2.327.F G
Christus paruulus dictus. Ibidem.F

Christianus.

Multi appetunt videri, & non esse Christiani. to.1.113.D
Multi gloriantur dici Christiani, sed negligunt esse quod dici gloriantur. to.1.147.E
Perfectus Christianus res terrenas defendere non debet. to.1.184.E
Christicolarum multitudo à paganis occisa.to.2.33.H
Christiani à bono opere cessantes, vix se excusabunt apud dominum. to.2.209.M
Christiani multi sunt nomine,sed non fide. to.2.122.K
Qui Christianus fieri voluerit, libertate donetur. to.2.189.H I
Christianus plus misericors, quàm districtus esse debet. to.2.206.M
Christiani,sunt membra Christi. to.2.215.L M

Cibare.

Deus quomodo nos cibat volumine sacro. to.2.69.M

Cibaria.

Cibaria Aegypti,quid significent. to.1.120.I K

Cibus.

Abiectiores cibi,cum reatu conscientiæ sæpe sumuntur. to.1.180.D
Cibus animæ est sermo dei. to.2.292.I
Cibus electæ animæ persona est redemptoris. to.2.266.C
Cibus spiritualis. to.2.256.G
Cibus mentis æterna eius Letitia est. to.2.314.A
Lautiores cibi sine culpa sæpe sumuntur. to.1.180.D
Cibi carnis non sunt inordinatè appetendi. to.1.12.F

Cis.

Cis bonos designat pastores. to.2.297.E
Cis Christũ & omnes electos figurat.to.2.291.M
Cis durus interpretatur. to.2.289.C

Cineus.

Cineus, possessor interpretatur. to.1.190.C

Circuitus.

Circuitus per gyrum, laboris designat anxietatem. to.1.5.H

Circulus.

Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra & fatua. to.1.182.E
Per circulum diuinæ virtutis omnipotentia signatur. to.1.199.F
Per circulum occulti iudicij aduersarium signatur. to.1.199.E

Ciuis & Ciuitas.

Ciuitas à conuiuentium conuersatione dicitur. to.1.74.K

Ciuitates

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ciuitates desolatæ quid significent. Ibidem. K L
Ciuitatis nomine Ecclesia designatur. to.1.96.M
Superiorum ciuium numerus infinitus & definitus est. to.1.99.K L
Ciues Hierusalem angarias soluunt Babyloniæ. to.1.108.K
Porta ciuitatis bona actio dicitur. to.1.113.K
Quid ciuitas super montem condita. to.1.179.K
Quid multitudinem ciuitatis contemnere. Ibidē L.& 80.M
Superna ciuitas ex angelis & hominibus cōstat, to.2.125.B.& 130.D
In ciuitate stare. to.2.293.L
In ciuitatem venire vel ascendere. Ibidem.K L
Ciuitatis partes quatuor. to.2.296.G

Clamare.

Clamare & tacere inter se repugnant. to.2.136.D

Clamor.

Clamor est & bonus & malus. to.2.143.F

Claudus.

Claudus quis dicatur. to.1.115.C.& sequen.& tomo.2.9.G

Clauis.

Clauis apertionis sermo correptionis est. tomo.2.4.H & 155.D
Clauium Petri potestas. to.2.176.M
Clauis in qua aliquid est de catenis Petri inclusum. to.2.218.A
Clauis sancti Petri mirabile prodigium. tomo.2.196.A B

Clericus.

De clerico à dæmone liberato. to.2.26.A
Clericus ordine susceptо uerū obsessus est. Ibidem
Ignoti vel peregrini non sunt ad clericatum promouendi. to.2.163.H
Qui clerici fieri prohibeantur. Ibidem.
Clericus mappulis sine apostolica licentia, uti non debet. to.2.171.B
Clericorum officium ad Ecclesiæ ornatum, non ad fœditatem actum pertinere debet. to.2.172.L
Clericorum maleficiorum pœna. tomo.2.175.A
Clerici à laicis iudicibus, non sunt opprimendi. Ibidem.C
Clerici sub disciplina vitam custodiant clericalē. tomo.2.178.D
Clerici vel monachi non debent à laicis cōueniri. tomo.2.187.D
Importunitas clericorum in monasterio. tomo.2.189.C D
De submouendo clericorum dominio in monasteriis. to.2.298.H
De portionibus clericorum. to.2.200.D
De clericis sacra vasa vendentibus. to.2.202.E
Clerici ad modum episcoporum viuere debent. Ibidem.H.
Clerici pro suis excessibus ab episcopis suis puniti, non sunt ab aliis defendendi. to.2.210. H I.& 228.F
De clericis episcopo non obedientibus. Ibidem.I
Clericus clericum ad publica iudicia non pertrahat. to.2.228.F G
Clerici contra episcopos suos non defendendi. Ibidem.
Clericus coram laico non cōueniatur. to.2.224.K
Clericus ratiociniorum causas suscipere nō debet. tomo.2.237.F
Lex imperatoris contra trahentes clericos ab ecclesia. to.2.245.L
Immunitas clericorum, ad ecclesiam confugientium. Ibidem.L
Clerici nihil proprium possideant. to.2.252.D E
Clerici extra sacros ordines constituti, contrahere possunt Ibidem.E
An clerici continere non valentes, possint contrahere, & ad seculum redire. Ibidem.

Cliuus.

Cliuum ascendat qui cupit inuenire videntem. to.2.293.A

Cocytus.

Cocytus, luctus dicitur. to.1.9.G H
Sapientes huius seculi, cocyton apud inferos fluuium currere putauerunt. Ibidem.

Cœlum.

Cœlum, infernus, terra & mare à deo subuertun tur. to.1.62.G
Cœlum, infernus, terra & mare in vnum coarctantur. Ibidem.
Cœlis iustos designant. to.1.88.G
Quomodo cœlū & terra transibunt. to.1.99.B C
Cœli, spiritus cœlestes designant. to.1.162.I
Per cœlos etiam electi designantur. Ibidem.K
Cœlum quid significet. to.1.173.A
Quid sit rationē cœli in terra ponere. to.1.174.L
Quid sit ordinem cœli nosse. Ibidem.
Quid cœlorum concentus. to.1.176.H & seq.
Quid cœlorum ratio. Ibidem.
Cœli concentus in reproborum ignorantia extrinsecus dormit. Ibidem.K L
Cœli concentus in mentibus electorum non dormit. Ibidem.
Cœlum dicitur Ecclesia electorum. to.1.179.I
Cœlum, per viam angustam quærendū. to.2.47.B
Cœlum est anima iusti. to.2.80.B
Cœlorum virtutes quæ dicantur. to.2.97.M
Cœlum æthereū, & æreum differunt. to.2.119.B
Ornamenta cœlorum, sunt virtutes prædicantium. to.2.120.K
Regnum cœlorum, est Ecclesia iustorū. to.2.129. M.& 130.A
Cœlum nulli homini pateret, nisi filius hominis carnem sumpsisset. to.2.143.A B
Cœli, doctores Ecclesiæ dicti sunt. to.2.147.H
Cœli peribunt, & non peribunt. Ibidem.I

Cœlestis.

Cœlestibus aduersatus pœnis tartareis præparatur. to.2.311.B

Cœna.

Cœnam magnam fecit dominus. to.2.127.E
Cœna facta, nullum restat conuiuium. Ibidem
Alij vocantur ad cœnam, & contemnunt: alij vocantur, & veniunt: alij compelluntur intrare. to.2.128.A
Compelluntur aliqui intrare ad cœnam domini. Ibidem.C

Cogitatio, & Cogitare.

Quisquis in cogitatione à rectitudine exorbitat, in tenebris peccat. to.1.1.M
Repressio suggestionis cogitationis illicitæ. tomo.1.16.D
Cogitationum vitiosarum in virtutes conuersio. Ibidem.G
Omnes qui in hoc mundo videri aliquid volunt, densis cogitationibus comprimuntur to.1.21.L.
Diuersitas cogitationum vexantium animos. Ibidem.L.& seq.
Cogitationum tumultus, somniis æquiparantur. to.1.21.M
Cogitationes amputari funditus nequeunt. tomo.1.28.I K
Prauæ cogitare, peccare est. to.1.103.F
Quomodo ex prauæ cogitatione, homo non habet quod reprehendat. Ibidem.
Nimis difficile est ab illicita cogitatione cor tergere. to.1.142.D
Cogitationes variæ, tentationes alliciunt. tomo.1.156.G
Nemo suarū cogitationum sibi victoriā tribuat. to.1.168.F
Cogitatio interior libidinis exteriorem sensum mouet. to.2.319.K
Cogitatio immunda glutinum est illecebrosorum motuum. to.2.324.A
Cogitatio immunda præuenit sæpius ad sanctorum conflictum. to.2.304.B
Cogitationes turpes sunt paleæ. to.2.318.G
Cogitationes turpes vitare non potest qui honestas non habet. to.2.316.E
Cogitationes libidinum greges & armenta dicuntur. to.2.319.M
Cogitare immunda cum mundis non possumus. to.2.320.B
Cogitationes quomodo auferendæ. to.2.291.A B

Cognoscere.

Aliud est deum cognoscere per fidem, aliud per speciem. to.1.94.F

Cognitio.

Quomodo in cognitionem æternorum ducamur. to.1.7.K
Impedimenta cognitionis secretorum dei. tomo.1.137.G
Cognitio dei, facies dicitur. to.1.140.F
Cognitio diuini consilij absconditur reprobis. to.2.274.F

Cohabitare.

Cohabitare mulieribus, clerici & monachi prohibentur. to.2.158.M

Collis.

Collis altitudo est montis. to.2.298.F
Collis domini in lege Moysi reperitur. Ibidem.I

Collum.

Erecto collo contra deum currere. to.1.74.I
Per collum sponsæ prædicatores sanctæ ecclesiæ designantur. to.2.45.E

Columba.

Columba, simplicitatem designat. to.1.1.F
Quid per duos columbarum pullos. to.1.191.K
Oculi columbarum, quid designent. to.2.45.I
Columbæ, quare resident iuxta aquas. to.2.50.F
Columbas vendere, quid sit. to.2.99.L & 185.A B & M
Columbæ natura. to.2.100.E
Cathedra vendentium columbas, quando euertitur. to.2.108.E
Columbas vendere qui dicantur. Ibidem.
Columbæ domum spiritus sancti designant. to.2.131.L
Qui columbas vendere præsumpserunt, eorum cathedræ deo iudice corruerunt. to.2.187.A

Columna.

Columnæ cœli, sunt ipsi beati. to.1.101.E F
Columna ignis & nubis, quare Israëliticum populum præcedebat. to.2.112.F

Comedere.

Librum sacrum comedere. to.2.70.E
Comedere in vespere. to.2.313.B

Comminatio.

Comminatio dei, est terror adhuc sequentis supplicij. to.1.22.C D

Commissarius.

Commissarius apostolicus authoritatem sō mittentis habet. to.2.152.K
Commissarius non integre exequens committentis mandatum, culpabilis est. tomo.2.165.K
Commissarius debet diuinum iudicium & admonitionem committentis semper in agendis considerare. to.2.201.D

Communicare.

Communicare non licet his qui excommunicatis communicant. to.2.191.C

Communio.

Communione corporis & sanguinis Christi, quis propter culpam priuatur. to.2.168 B C
Communione priuantur contumaces & inobedientes, etiam si alia culpa desit. to.2.188 M
Communionem potest recipere mulier post partum sine peccato. to.2.253 H

Compassio.

Compassio vera in quo consistat. to.1.123 D
Compassionis efficacia. to.1.123 E F
Compassio proximi, in quo consistat. to.2.122 E
Fraterna compassio, multum valet. to.2.132 k

Compunctio.

Quatuor modis in compunctione afficimur. to.1.137 L
Compunctionis species. Ibidem L M
Compunctionis principalia sunt, timor, & amor. to.2.34 H I
Quot sint compunctionis genera. Ibidem.
Compunctionum diuersitas. to.2.97 C
De duobus generibus compunctionis. tomo.2.195 K
Compunctio prima electorum ex timore nascitur. to.2 314 E

Computrescere.

Cicatrices computrescere quid sit. tomo.1.58 E. to.2.137 M

Concilium.

Concilia debent cum maturitate celebrari. to.2.152 I
Concilia sine odio & inuidia, celebranda sunt. Ibidem.
Concilia debent celebrari ad vtilitatem prouinciarum & pauperum. Ibidem.
Quatuor conciliorum virtus. to.2.156 A
Quatuor concilia, sicut quatuor Euangelia sunt obseruanda. to.2.196 M
Contra quinque concilia prima errantes, excommunicantur. to.2.166 M
Quintum concilium approbatur à Gregorio. Ibidem.
Quatuor concilia, sunt inuiolabiliter obseruanda. to.2.166 M & 207 L & fo.sequen.A
De concilio congregando. to.2.169 M & sequen.
Concilij Chalcedonensis fides inuiolabiliter est seruanda. to.2.172 I & seq.208 K & sequentib.
De peruerso concilio Numidiæ. to 2.173.A
De quarto concilio. to.2.175 M & seq.
Quatuor concilia sunt tenenda sub pœna excommunicationis. to.2.176 A
Quatuor prima concilia. to.2.186 F
Qui contra quatuor concilia, & Leonis papæ tomum loquitur, anathema sit. Ibidem.
De obseruatione quatuor conciliorum. tomo.2.207 K L
Concilia sine auctoritate Romani pontificis congregata, nihil valent. to.2.211 D
Concilium bis faciendum est in qualibet diœcesi per singulos annos. to.2.215.A B
Quatuor conciliorum approbatio. to.2.247 K L
Concilium patrum, bis in anno fieri statutum est. to.251 A

Concipere.

Concipere dolorem, quid sit. to.1.75 H
Conceptio hominis, diuitur natiuitas. to.1.171 E

Concordia.

Bonum concordiæ, pro impatientiam deseritur. to.1.127 L M
Concordia facta inter Ecclesias, & monasteria. to.2.206 A B

Concubitus.

Concubicus & menstruæ, quando vitanda. tomo.2.253 B
Quanto tempore vir post vxoris partum abstinere debet à concubitu. Ibidem.C
An concubitus viri & vxoris sit peccatum. Ibidem F
An concubitus cum sua vxore, impediat communionem Eucharistiæ. Ibidem G
An concubitus cum vxore ex voluptate sola, sit peccatum. Ibidem H

Concupiscentia.

Concupiscentia sæpe intus dominatur. tomo.1 126 B
Studiosa concupiscentia tantum inquinat in sacro ordine constitutum, quantum adulterium seculare. Ibidem.H
Concupiscentia in mente locum sibi vendicans mentis oculos ad peccati blandimentum leuat. to.2.310 M & sequentib.
Concupiscentiæ effectus. Ibidem M
Concupiscentiarum remedium. to.2.311 A B
Concupiscentiæ quomodo sint eradicandæ. tomo.2.290 G H

Condemnari.

Condemnari nullus debet sine iudicio. tomo.2.223 A

Condere.

Sicut deus ex nihilo bona condidit, ita per incarnationem perdita bona reparauit. to.1.18 A

Confessio.

De vtilitate confessionis, & pœnitentiæ. tomo.1.45 K
Vera confessio quæ sit. to.1.48 D
Differētia confessionis iustæ & iniustæ. to.1.69 D
Confessionis effectus. to.1.131 B C
Plerique homines culpas confitentur sed humiles non sunt. Ibidem.D
Confessionis veræ indicia. to.1.131 D
Mala quæ fecimus, sponte confiteamur, & hæc aliis arguentibus non negemus. Ibidem.
Confessionem beatus Iob, vocalem obseruabat. Ibidem.D
Apud aures Dei vox valida, deuota confessio est. to.1.154 H I
Confessio est via ad portam paradisi. to.2.82.G H
Confessionis fructus. tomo.2.95 C & 136 M & 148 L
Per amarum poculum confessionis, peruenitur ad gaudium salutis. to.2.118 M
Confessio aperit vulnus peccati. to.2 133 A
Confiteri adhuc sum se quid est. to.2.136 G
Confessio est & peccati & laudis. to.2.148 M
Confessio vi extorta, non recipitur à deo. tomo.2.192 M
Confessio extorta, facit crimen non factum fateri. to.2.221 F
Confessionem peccati non honor aut gloria, sed vilitas & contemptus sequi debet. tomo.2.323 B
Confessionis veræ signum est in afflictione pœnitentia. Ibidem C

Confidere.

Confidere ordinate vel inordinate de Dei misericordia. to.2.274 A

Coniugium, Coniuges.

Bonum est coniugium: sed quæ circa ipsum succrescunt, mala sunt. to.1.153 B
Coniuges quomodo sunt admonendi. to.2.15 B
Coniuges suscipiendæ prolis causa meminerint se esse coniunctos. Ibidem D
Ex coniugis terrenæ sollicitudines prodeunt. Ibidem F
Coniugibus coniugalis honestas instanter est imperanda. to.2 319.F
In coniugibus omnis obscœnitatis turpitudo dānatur. Ibidem E
Coniugatorum virtus. to.2.83.A B
Coniugium bonum est. to.2.127 K
Coniugia religionis gratia non soluantur. tomo.2.229 D
Neuter coniugum continentiam profiteatur, sine alterius consensu. to.2.230 A
Coniugia causa religionis solui non debent. Ibidem E

Conscientia.

Quod de alterius conscientia non sit temerè iudicandum. to.1.1.M
Conscientia nostra, quibusdam virtutibus turbatur. to.1.10.G
Conscientia in tentatione turbata, subitò obruuntur in corde genitæ virtutes. Ibidem. K
Lenis conscientia concipit, leuior protinus lingua prodit. to.1.26 C
Humana conscientia semper in lubrico est. toma 1.69.G
Conscientia semper remanet accusatrix. Ibidem H
Conscientia hominis dum turbatur in homine, reparatur similitudo conditoris. to.2.124 I
Conscientia delictorum, est maxima omnium afflictionum. to.2.152 D
Conscientia debet attestari, quòd lingua loquitur. Ibidem I.
Liber est, quem conscientia non accusat. to.2.194 I & 229.E
Conscientia peccato obnoxia, etiam si non est accusata, non est libera. to.2.229 E

Consecratio.

Consecratio ab excommunicatis celebrata, nulla est. to.2.174 F G

Consecratus.

Consecratus per violentiam suspensus est ab officio. Ibidem.

Consensus.

Cōsensus in delectationem quomodo admittitur. to.1.20.M.

Considerare.

Considerat deus malos quos puniat, bos autē ante non vidit. to.1.98.E
Consideratio meliorum multum prodest ad humilitatem sanctorum. to.1.191.A

Consilium.

Qui sine consiliis viuunt, nullo interim cogitationum dolore fatigantur. totis.3 E
Consilia nostra viribus nostris non tribuamus. to.1.10.I
Vis diuini consilij vitari non potest. to.1.34 D
Consilium diaboli, totum est in perditionem generis humani. to.1.57 F
Consilium quid sit. to.1.66.I
Consilia dei occulta super nos timenda sunt. to.2.99 I
Consilia diuina in sacra scriptura per patres nostros expressa sunt. to.2.275 E
Consilium religionis ab irreligiosis petere, non est consilium accipere. to.2.312.E
Consilio accedendi ad deum nil sacerdotes sanctius dare possunt. to.2.314.I
Consilium in rebus arduis, nō debet esse præceps. to.2.161.M

Consiliarius.

Consiliarij mali debent caueri tomo.2.182 K & 203 H

Consolatio.

Consolatio in honorum amissione. to.1.7 E F
Magna consolatio tribulationis est auctoris nostri ad memoriam dona reuocare. to.1.12 L

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quis ordo in consolatione tenendus sit. tomo.1. 13 B
In afflictorum consolatione, abstinendum est ab increpatione. to.1.76 A B
Consolationis modus. Ibidem B C
Consolatio super morte amicorum. to.2.215.C & seq. & 234 F
Consolatio infirmorum. to.2.242 K

Conspectus.

Duobus modis in conspectum domini venimus. to.1.69 D

Constantes.

Constantium conditiones. to.1.116 C

Constantia.

Constantia in Iosue. to.1.158 B

Constantinopolis.

De Synodo Constantinopoli congreganda. tomo.2. 211 C D

Constantinus.

Constantinus imperator, de causis episcoporum noluit se intromittere. to.1.29 M
Constantinus rempublicam Romanam, ab idolorum cultu purgauit. to.2.233 B C

Constantius.

De Constantio mansionario Ecclesiæ sancti Stephani. to.2.20 M
Constantij sanctitas. to.2.21 A
Constantius, aquam loco olei, ardere fecit. tomo.2. 21 A
Constantij humilitas magna. Ibidem. B
Constantij forma, & statura. Ibidem.
Quidam rusticus venit ad videndum Constantium. Ibidem.
Constantius Bonifacij nepos, queritur de duodecim aureis sibi sublatis. to.2.22 B
De Constantio Aquinæ ciuitatis episcopo. tomo.2. 30 A
Constantij responsum, in eius obitu. Ibidem.
Constantius episcopus, prophetiæ spiritum habuit. Ibidem.
Constantij episcopi prophetia impleta. Ibidem.
De obedientia Constantio exhibenda. tomo.2. 249 G

Constuprati.

Constuprari vsque ad verticem, quid sit. tomo.1. 147 G

Consuetudo.

Consuetudo ex peccato tandem inducitur. tomo.1. 21 B C
Difficile post vsum malæ consuetudinis, quis reuocatur. to.1.21 D
Consuetudo praui operis est domus transgressoris. to.2.324 C
Consuetudo bona viri electi. to.2.143 I
Consuetudo, quæ nihil contra fidem catholicam vsurpat, immota maneat. to.2.160 M
Consuetudines antiquæ sunt obseruandæ. tomo.2. 160 A
Consuetudines antiquas secularium, sacerdotes arripere non debent. tomo.2. 176 G & 211 E
Quæ sunt consuetudinis, non sunt neganda. tomo. 2.212 D
Quod constat ratione prohibitum, tandem fit consuetudine licitum. to.2.216 K
De diuersis consuetudinibus diuersarum Ecclesiarum. to.2.252 F
Consuetudo Ecclesiastica in populo nouo, ex diuersarum Ecclesiarum consuetudinibus est ordinanda. Ibidem.
Non locus consuetudinem, sed consuetudo locum commendat. Ibidem.

Consulere.

Consulere quomodo oportet dominum. tomo.2. 292 L M

Contemnere.

Contemnunt Christum qui negant eum esse mundi redemptorem. to.2.268 D
Contemnenda etiam non sunt minima. to.2.272 I

Contemplatio.

Contemplatio interdum humanis miseriis occupatur. to.1.24 C
Contemplationi deditus, quasi dormire dicitur. to.2.28 C
In suauitate contemplationis intimæ mens nõ diu figitur. Ibidem. A
Mons est nostra contemplatio. to.1.29 C
Contemplationis sublimitas. Ibidem D
Contemplatio nunquam commotionis iungitur. to. 1.31 A
Homo conditus fuit ad contemplandum creatorẽ. to.1.45 H
Animus contemplantis videre valet, quod loqui non valet. to.1.87 E
Cõtemplationi intentus, potest minimis interdum negocijs implicari. to.1.115 H
Contemplationis fructus. to.1.138 A to.2.77 & 85 L & sequent.
Effectus contemplationis. to.1.159 H & 179 K
Contemplatione æternæ patriæ, cor nostrum de loco suo mouetur. Ibidem.
Vis contemplationis. to.1.190 F & seq.
Contemplatio diuinarum perfectionum. tomo. 2. 65 H I
Ne contemplatio inflet, tentatio aggrauat. tomo.2. 79 C
Perfectus actus contemplationis. tomo.2.85 A B
Cuilibet officio & statui contemplatio tribuitur. to.2.85 L M
Contemplatio non semper summis, sed interdum infimis datur. Ibidem.
Diuisio contemplationum. Ibidem E
Atrius ædificij contemplatio est. to.2.87 H
Contemplatiuæ vitæ fructus. Ibidem.
Contemplatio interdum tumultus tolerat. tomo.2. 136 K
In contemplatione, quæ sint meditanda. tomo.2. 209 G
Contemplationum eleuatio. tomo.2.282 K L & sequen.C
Contemplantes in terra paleas metunt, in cœlo panem. to.2.282 K L
Contemplationis effectus. to.2.286 F
Contemplatiuæ vitæ studiosi. to.2.297 I
Contemplatio vsque ad lucem in qua est deus. to. 2.297 M
Contemplatio internæ lucis clarissima dies est. to. 2.312 L
Contemplandi modus doctorum. to.2.310 D E
Contemplationum vitam nullus agit qui in aliqua bona operatione non fuit. to.2.316 L M

Contemptus.

De contemptu huius seculi. to.2.196 F G

Contendere.

Cum deo cõtendere, est non ei tribuere, sed sibi gloriam suæ virtutis arrogare. to.1.51 I

Contentio.

Contentiones diu de terrenis habere indignum est religiosi. to.2.206 A
Contentionibus finis non imponitur, si ea quæ indicata fuerint compleri differantur. tomo.2. 231 C
Contentiones per formam pacis concordiam componere, valde laudabile est. Ibidem.

Continentia.

Ars continentiæ, quomodo tenenda est. tomo.1. 180 F
Continentium excellentia. tomo.2.83 A & seq.
Continentium perfectio. to.2.306 G

Contritio.

Contritionis modus. to.1.19 M 20 A
Contritio impiorum quæ est. to.1.146 G
Contritio peccatorum. to.2.97 C D

Contumelia.

Qualis quisque apud se latet, illata contumelia probat. to.2.21 B

Conuersatio.

Conuersationis bonæ vir cœlestia amat, terrena despicit. to.2.291 F
Conuersatio bonorum. to.2.297 H I
Conuersatio electi prædicatoris non in omnibus subditis, sed in solis electis exploranda est. to.2.293 A
Conuersatio fidelium quomodo eligenda. tomo.2. 292 M & seq.
Conuersationis profectus quis. to.2.269 H
Quod res immensi præmij sit, inter malos laudabiliter conuersari. to.1.1 D E
Sunt quædam quæ in familiarium conuersatione corrigi nequeunt sine culpa corrigentis. tomo.1. 130 I
Conuersatio bona de præterito, præsumere facit melius in futurum. to.2.161 L

Conuersio.

Latronis, in cruce subita conuersio. to.1.108 A
Declaratio primæ vicis conuersionis. tomo.1.141. G H I K
Tres sunt modi conuersorum. Ibidem.
Vitam cuiusque conuersi inchoatio blanda permulcet, aspera medietas probat, & plena perfectio roborat. Ibidem.
Conuersionum initia bonis moribus malisque sunt permixta. to.1.188 C
Conuersorum gemitus deus clementer accipit. to.2. 280 F
Conuersio finalis peccatoris. to.2.271 D
Conuersio perfecta. to.2.283 G H
Conuersio vera peccatoris non in ore sed in corde accipitur. to.2.271 B C
Conuersionis vis est affectio charitatis. tomo.2. 271 C
Conuersio beati Pauli facta est proverbium peccatoris. to.2.300 L
Conuersio flagitiosorum facilis non est. tomo.2. 311 C
Conuersio peccatorum multa indiget compassione prædicatorum. to.2.311 I
Conuersio perfecta peccatorum. to.2.312 H I
Conuersio peccatoris nulla est sine bono opere & vnitate charitatis. to.2.312 I K
Conuersorum difficultas. to.2.312 F
Conuersio monasteriis alios conuertere debent. to.2.312 G H

Conuitia.

Conuitia quis facilè tolerat, cùm in secreto mentis ad mala perpetrata recurrit. to.1.178 H

Conuiuium.

Quòd conuiuia sine culpa celebrari vix possunt, & penè epulas comitatur voluptas. tomo.1.1 K & 7 A
Quædam sunt vitia quæ à conuiuiis separari vix vel nunquam possunt. to.1.1 K
Conuiuium domini vltimum fuit cum septem discipulis. to.2.115 A
Conuiuia sunt plena loquacitatis. tomo.2.133 K
De conuiuiis iustis & iniustis. to.2.164 M
Quæ in conuiuiis tractari debeant. tomo.2.165 B

Cophinus.

Cophinus stercoris est memoria peccatorum. to.2.121 G H

to.2.121.G H

Coquina.

De phantastico coquinæ incendio. to.2.23 E

Cor.

Si cor veraciter dolet, linguam contra nos vitia non habent, to.1.16 F
Corda malè sana sunt, cùm nullo dei amore fauciantur. to.1.35 A
Cor hominis, est sacculus dei. to.1.72 H
Nihil simplici corde fœlicius. to.1.74 D
Cor sine disciplina ex altari non valet. to.1.78 D
Plus est interdum ex corde compati, quàm dare. to.1.123 E
Magna est securitas cordis, nihil habere concupiscentiæ secularis. to.1.131 E
Afflicti cordis proprium. to.1.137 C
Aliena corda humanis oculis clausa sunt. tom.1. 146 E
Cæcitas cordis nox vocatur. to.1.147 C
Apud homines cor ex verbis apud deum verba pensantur ex corde. to.1.150 E
Nihil nobis vicinius est corde nostro, & tamen sæpe longius euagatur. to.1.154 K
Loctu humani cordis, est delectatio vitæ præsentis. to.1.159 G H
Quomodo cor nostrum nube vestitur. tomo.1. 168 C
De affligendo corde inter sacra mysteria, & de mentis custodia post compunctionem. tomo.2. 44 B
Cor domino præparare. to.2.284 G
Cor ecclesiæ sanctæ. to.2.256 M & sequen.
Cor & anima dei est sacra eius scriptura. tomo.2. 270 I
Cor nostrum in medio nostri est. to.2.284 G
Cor nostrum non habemus quottens grauiter delinquimus. to.2.263 K
Cor dei voluntatem eius designat. to.2.308 E
Cor aliud quomodo immutatur. to.2.300 B C
Corda secularium aspera sunt, si prius religiosorum exempla non vident. to.2.313 C
Cor summ sancti vix inuenire possunt. to.2.315 A
Cordis nostro, linguæ, & operis hostes inserere perueresa multuntur. to.2.309 A
Cordis ostium multi contra virtutem claudunt. to.2.101 E
Multi habent cor contritum, qui non habent humiliatum. to.2.142 E
Cor sacerdotis, est arca dei. to.2.202 K

Cornelius.

Cornelij conuersio. to.1.163 B
Cornelius antequam fidelis esset, pro bonis operibus meruit audiri. to.2.67 H
Cornelij eleemosynæ, ante baptismum acceptæ sunt to.2.89 D
Cornelius non operibus venit ad fidem, sed fide venit ad opera. Ibidem.
Cornelius fidem habuit, cuius orationes deo placuerunt. Ibidem.

Cornu.

Cornu signat elationem. to.1.182 E
Quid sit cornu in nave gestare. to.1.184 M
Vndecimum cornu bestiæ, quid designet. tomo.1. 192 E
Cornu mentis est intentio. to.2.263 L
Cornu Christi est eius imperium & regnum. to.2. 263 G H
Cornu oleo impleri quid. to.1.314 H I
Cornu multipliciter accipitur. to.2.326 M
Cornu oleo plenum. to.2.326 M & seq.
Cornu plenum quis habet. to.2.326 E F

Corona.

Corona victoriæ præmium est. to.1.82 I K
Corona non datur sine victoria. to.2.45 D

Corpus, & Corporalis.

Corpus nostrum tactus vsum habet, caput verò omnium sensuum. to.1.11 G
Vnum corpus sunt diabolus, & omnes iniqui. to. 1.78 C
Nihil in verum corporalium natura, cœlo & terra durabilius. to.2.98 B
Corpus si non reficitur, vox ipsa subtrahitur. to.2. 111 G
Corpus domini quomodo potuit ad discipulos ianuis clausis intrare. to.2.116 G

Corrigere & Correctio.

Pro qualitate personarum, temperanda est correctio doctorum. to.1.76 B
Preternus difficilè corrigitur. Ibidem D
Ars corrigendi proteruos. Ibidem E
De manu fugit ferientis, suam corrigens prauitatem. to.1.105 F
Correctionis modus in reprobos. to.1.121 E
Prima, secunda, & tertia correctionis considerationes. to.1.136 F
Considerationes habendæ in aliorum correctione. Ibidem.
Vitiosus homo corrigi non poterat, nisi per deum. to.1.139 I
Quanto moderamine sancti in correctione vtantur. to.1.143 F G
Modus correctionis sanctorum. to.1.149 L
Modus correctionis rectorum. to.1.153 F G
Correcturus alios seipsum prius intuers debet. to. 1.156 A & 165 C
Multi non corrigunt, ne gratiam subditorum amittant. to.1.169 K
Difficile est malè inchoata corrigere. tom.1. 193 K
Facilè culpa corrigitur, quæ erubescitur. tomo.1. 195 M
Effectus correctionis. to.1.211 D
Correctionis conditiones. to.2.5 K
Qui nulla adhuc bona agere cœperunt, quomodo sint corrigendi. to.2.17 H
Correctio inutilis deferenda. to.2.23 F
Correctionis modus. to.2.183 A B
Qui non corrigit resecanda, committit. tomo 2. 204 E
De maleficijs corrigendis. to.2.210 L M
Qui corrigere negligit, participem se delicti facit. to.2.233 L
De correctione malorum. to.2.234 A B
Correctio fraterna. to.2.250 M
Correctioni modus pensandus est. to.2.314 L
Correctio inferiorum à superioribus. to.2.302 E

Corrigia.

Corrigiam calciamenti soluere, quid signet. tom.2. 101 F G
Corrigia calciamenti, quid signet. Ibidem G

Corripere, & Correptio.

Quare iusti viri de correptione sua gaudent, & tamen conturbantur. to.1.24 K
Correptio diuina. to.1.34 K L
Differentia correptionis iustorum & iniustorum. to.1.60 L M
Correptionem perdit, qui fallaciter viuit. tomo.1. 99 E
Modus corripiendi iustorum. tom.1.141 I 143 E & 171 G H
In correptione non superet ira. to.1.156 A
Quid seruandum in correptione vitiorum. Ibidem.
Furens frustra per inuectionem corripitur. tom.1. 177 F
Negligentia correptionis licentiam maiora audendi induxit. to.1.173 A
Maior delinquentibus est adhibenda correptio, quando peccata plangenda augentur. tomo.2. 237 M
Sup. Correctio Castigatio.

Corruptio.

Grauis est sarcina corruptionis. to.1.71 E
De corruptione ad gladium transire, quid sit. to. 1.138 D

Corui.

Corui de torrentibus, qui dicantur. to.1. 106 H
Quid corui pullorumque eius nomine designetur. to.1.177. G & seq.
Natura coruorum in nutriendis pullis. Ibid. L M

Costa.

Costæ vniuscuiusque sunt sensus animi. tom.1.80 H I

Creare.

Deus non minus nos creat, quàm custodit. to.1.58. C D
Quomodo deus omnia simul creauerit. tomo.1. 193. C

Creatio.

Differentia creationis hominis, ab aliis creaturis. to.1.57 K
Creatio cœlestium & terrestrium simul facta est. to.1.192. C
Distinctio specierum in creatione. Ibidem C D

Creator.

Creator omnium cuncta per seipsum tenet tom.1. 21. H
Creator vt se visibilem faceret, humanitatem nostram assumpsit. to.1.29 A
Creator transire interdum dicitur. Ibidem. A B
Qui dicantur se contra suum creatorem erigere. to.1.74. I
Vestigia creatoris nostri sunt mira opera visibilis creaturæ. to.1.150. H
Creator eo immortalis est, quo creaturæ more mutabilis non est. to.1.192. G
Dignum fuit, vt qui fuerat creator, esset recreator. to.2.140 K

Creatura.

Duas creaturas ad se intelligendum, deus fecerat. to.1.18. A
Creatura, quomodo à seruitute corruptionis eripitur. to.1.23 B
Quomodo creatura non volens vanitati subditur Ibidem.
Rationalis creatura, ad imaginem dei facta est. to.1.29 A
Diuisio creaturarum. to.1.33 B
Omnis creatura seipsa ad nihilum tendit. tomo.1. 28. M
Omnes creaturæ suum fatentur creatorem. tom 1. 66 D D
Spiritualis creatura deum cõsiderare non sufficit. to.1.53. M
Noua creatura in quo consistat. to 2.70 C D
Gradus creaturarum. to.2.119 B

Creatum.

Intelligere creata perfectè non sufficimus. tomo.1. 28 A
Omnia quæ creata sunt, bona sunt. to.1.95 D
Cuncta creata ex nihilo facta sunt. to.1.95 D
Ex creatis agnoscimus quantũ à creatore sublimitate distamus. to.1.150.1 K
Omnia creata habuerunt principium. tom. 1.157 F.G
Quædam creata principium habuerunt, sed non quam finem habitura. Ibidem G
Omnia simul creata sunt in materia, nõ in specie. to.1.193. D E

Credere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Credendum est melioribus nobis de nobis, & non nobis. to.2.297 D

Creditor.

Creditores filios debitorum suorum tenere non possunt. to.2.177 A

Crescere.

Crescere quidam putantur qui minuũtur. tom.2. 174 C

Crimen.

Ad crimen trahitur quod recta prædicatione contra crimen prosequitur. to.1.60 K
Crimina digna vltione plectenda sunt, & falsò imposita digna vltione aboleri debent. tomo.2. 195 C

Criminator.

Criminatores falsi puniendi sunt. to.2.166 K L
Criminosorum difficilis reconciliatio. tom.2. 281 F

Crisorius.

De morte Crisorij & monachi cuiusdam Iconiæ. to.2.41 C
Crisorius vitiosus homo. Ibidem.
Crisorius instante horâ mortis, dæmones sibi imminentes vidit. Ibidem H
Crisorius dæmones ante mortem vidit, & inducias petiit non ad suam, sed nostram vtilitatem. Ibidem.
Crisorius cum clamaret inducias vel vsque mane, defunctus est. Ibidem.

Crux.

Crucem Iesu in angaria portare. to.1.49 E
Crux lignum dicitur. to.1.71 E
Crux per arborem malam designatur. to.2.53 F
Crux duobus modis tollitur. to.2.122 D 129 A
Crucem dominj portauit Simon in angaria. to.2. 122 E
Basilare crucem, & post dominum ire, quid sit. to.2.129 A
De cruce in qua erat particula catenæ beati Petri, & partes craticulæ beati Laurentij. tom.2. 168 A
Crux in qua de ligno domini erat, & de capillis sancti Ioannis Baptistæ. tom.2.217 H I 218 A

Cubicularius.

Cubicularij papæ non debent esse pueri, vel seculares. to.2.183 M

Cubitus.

Cubiti thalamos mensurantes, qui sint. to.2.81 C

Culpa.

Per culpam deo discordes sumus, & per flagella ad eum redimus. to.1.12 L
Diuersos diuersæ culpæ transfigunt. to.1.16 A
Culpa cùm defenditur, geminatur. to.1.20 C
Quis culpam suam insequi dicatur. Ibidem D
Culpa fauoribus nutrita, incessanter crescit. to.1. 21 D
Culpæ in vsum redactæ, vix resistitur. Ibidem.
Culpæ memoria in beatitudine erit. to.1.23 F G
Culpa oculos concupiscentiæ aperit. to.1.28 D
Duobus modis ad culpam quis pertrahitur. to.1. 34 I
Si quemquam semel culpa ad pœnam pertrahit, misericordia vlterius ad veniam non reducit. to.1.45 F
Nunquam sumus à culpa liberi, quandiu in corpore tenemur. to.1.47 K
Deus reatu culpæ originalis astrictos, sine operibus damnat. to.1.54 C
Non statim dimittitur reatus culpæ remissæ. to.1. 55 L
Culpa deleta, si delectet, rursum animam maculat. to.1.58 D E
Cùm culpa animum tentat, mens vitæ breuitatem aspiciat. to.1.59 D E
Citius culpa dimittitur, quæ malitiæ studio non perpetratur. to.1.61 A
Vitam animæ, quælibet culpa polluit. to.1.63 G
Irrisus propter culpam, nullum virtutis meritum acquirit. to.1.65 A
Qui sibi nunc in culpa parcit, ei postmodum in pœna non parcitur. to.1.69 D
Deus nobis relaxat culpas, quas intuendo & pœnitendo cognoscimus. to.1.72 H
Culpa prius in cogitatione est, postmodum in opere. to.1.80 M
Origo prauæ inchoationis causas culpæ etiam præsumendo multiplicat. to.1.86 G
Qui multa inuenit ad culpam, nouis inuentionibus cruciatur in pœna. to.1.87 F
Culpa peruersis sua pœna est. Ibidem.
Nulla est libertas in culpa. Ibidem.
Culpa superbiæ est, doceremeliorem. tom.1.93 E
Reatu culpæ depressus, ad deum faciem leuare veretur. Ibidem.K
Culpas plangimus, cùm pensare cœperimus. tom.1. 94 H
Culpas nostras negligendo, eorum iudicium ignoramus. Ibidem.
Culpas hominis non nisi per sacrificium deleri potuit. to.1.101 I
In sola ecclesia est purgatio culpæ. to.1.105 M 106 A
Auget reatum culpæ sequentis, præconium gloriæ præcedentis. Ibidem.L
Culpa præcedens est causa sequentis, & sequens pœna præcedentis. to.1.146 L M
Culpæ culpis seruiuntur. Ibidem M
Ad diem vltionis culpæ cumulantur. t.1.147 A
Pœna debetur culpæ, non præmium. to.1.150 C
Diabolus ex culpa culpam elicit, & ex virtute culpam. to.1.189 B
Omnes culpæ non pari accessu cor occupant. Ibidem F
Deus culpas non sine increpatione deserit, nec reatum sine conuersione derelinquit. tom.1.210 E
Omnis culpa tribus modis perpetratur. tomo.2. 16 D
Qui admissum plangit, nec tamen deserit, penè grauiori culpæ se subiicit. Ibidem F
Culpam flere, est suæ deuotionis deo humilitatem ostendere. Ibidem.
Plerunque culpa dum absconditur, effugatur. Ibidem K
In paruæ deterius aliquando, quàm in maiori culpa peccatur. to.2.17 D
Quomodo culpa temporalis, meretur pœnam æternam. to.2.42 E F
Reuertimur quotidie ad vitam, post culpas. to.2. 116 B
Vsitata culpa obligat mentem, vt nequeat surgere ad rectitudinem. to.2.121 K
Carnis culpa plerunque regnat in rerum opulentia. to.2.185 M
Sine culpa esse non potest in mundo, qui cum culpa venit in mundum. to.2.132 G
Culpa plebium, multum nocet vitæ pastorum. to. 2.194 B C
Perseuerantiæ culpæ, debetur iure vindicta. to.2. 200 I
Res quæ culpa caret, ad damnum vocari non debet. to.2.206 I
Quem maior sequitur culpa, maiori plectatur vindicta. to.2.209 A
Peccantis culpam habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare. to.2.216 C
Culparum remissio, aliquando plus valet, quàm punitio. to.2.220 C
Sunt culpæ, in quibus culpa est relaxare vindictam. to.2.246 L
Nullus sine culpa deponendus est. Ibidem M
Culpa ante iudicanda non est quàm certis signis demonstretur. to.2.315 D E
Culpa populi aliquando prælato ascribitur. to.2.314 M
Culpæ non omnes acriter ferendæ sunt. tomo.2. 314 L
Culpæ graues non æqua asperitate insequendæ sunt. to.2.314 L

Cupiditas.

Radix omnium malorum, est cupiditas. to.1.84. G & to.2.214 G
Cupiditatis vituperium. to.2.90 E
Quàm mala sit cupiditas, & præcipuè in ecclesia. to.2.231 F G

Cura.

Mens curis occupata, ad superna non attollitur. to.1.55 B
Quanto quis hic altius erigitur, tanto curis grauioribus oneratur. to.1.100 H
Curam habere secularium, reddit hominem seruum. to.1.131 E
Qui adhuc vitiis impugnari se sentiunt, aliorum curã suscipere omnino nõ præsumãt. to.1.135 M
Cura animarum qualibus debeat committi. to.2. 185 H I

Curialis.

De morte Curialis cuius sepultura incensa est. to. 2.40 B
Ossa Curialis in sepulchro arsa. Ibidem M

Cursor.

Cursoris officium quod est. to.1.55 C

Curuus.

Curuus terram semper intuetur. to.2.121 L

Custodia.

Custodia matutina, pro quo accipitur. tomo.1. 149 E
Custodiens rem sibi datã, hostis declinat insidias. to.2.225 M

Cutis.

Quid sit cutem ossibus adhærere. tomo.1.196 C

Cyathus.

Quid cyathi ad mensam tabernaculi præparati. to.1.117 B

Cyphus.

Cyphi hastilis, sunt mentes auditorum. to.2.61 G

Cypressus.

Cypressus quid designet. to.2.45 K

Cyprus.

Cyprus in qua vberiores vineæ, quàm alibi nascuntur. to.2.45 H
Per Cyprum, Ecclesia vniuersalis designatur. Ibidem.

Cyrillus.

Cyrillus in Chalcedonensi synodo catholicus est reputatus. to.2.208 M

Dæmones.

Dæmones in huius cœli terræque medio vagantur. to.2.10 C
Ludus dæmonum vbi est. tom.1.197 C
Dæmones in hoc mundo, nil proprium possident. to.2.122 B
Dæmonis insidias quomodo facilius vitare poterimus. to.2.282 B
Dæmonum manus euadere magnum imo maximum est. to.2.284 I K
Dæmonibus vt sese it in damnationis augmentum, quod ab electis vincuntur. to.2.290 I
Dæmones in multis sanctis viris seruiunt. tomo.2. 290 H I
Dæmones bene agentibus super inuident. to.2. 285 A
Dæmones in subditos ineunt bellum, cum pastores in se stare feruentius vident. to.2.285 F
Dæmones quomodo dicuntur sortes. tom.2.264 F
Dæmonia in cordibus reproborum tot requiescũt quot desideria immunda. to.2.284 G
Dæmones ab omni parte bellum in no expectant. to.2.297 A
Dæmones sublimia & vetera loquuntur. tomo.2. 264 C

Dalmatica.

De vsu Dalmaticarum. to.2.215 C D

Damascus.

Damascus sanguineus interpretatur. tomo.2.52 F

Damnari.

Aliud damnare, aliud affligere. to.1.143 K
An statim ex vtero egressus moriẽs, damnaretur. to.1.16 L

Damnatus.

Damnati, non solum foris sentiunt tormenta, sed etiam intus cruciantur. to.1.35 E
Damnati nunquam se ignium carere tormentis, adiuncto desperationis supplicio, agnoscunt. to. 1.45 C
Pœna damnatorum. to.1.59 H & sequent. copiosè.
Supplicia damnatorum ex iustitia iudicis ordinem habent, in damnatis confusionem. Ibidem.
Damnati in pœnis videbunt, quos dum viuerent inordinatè dilexerunt. to.1.60 B
Damnati per ignem cruciantur in corpore, & per dolorem ardent in mente. to.1.88 F
Sæpe diu tolerantur damnandi. to.1.91 B
An animæ damnatorum ante iudicium cruciabuntur. to.2.39 I
Quare tormenta damnatorum ostenduntur plæriſque in hac vita. to.2.40 I K
Dãnati an ad saluatos transire velint, an econtra. to.2.133 L M
Damnati quandoque in supplicij augmentum vident damnatos. Ibidem M
Damnatis ad pœnam seruatur cognitio, & memoria. Ibidem.
Damnati & corpore & anima semper essentialiter viuentes, & carne & spiritu sine fine mouentur. to.2.134 A
Nullus sine cognitione damnandus est. tomo.2. 168 B
Pœna iniustè quempiam damnantium. Ibidem C
Damnati in inferno vident beatos in cœlo. tom.2. 270 E

Damnum.

Damna maiora, ad maiorem dolorem concitant mentem. to.1.1 H
Damna minora timentes, cœlestis iræ damna incurrunt. to.1.39 I
Damna parua quãdoque magni lucri causa fiunt to.2.31 B
Damnum quis pati non debet, qui pro communi bono aliquid expendit. to.2.184 K
Nullus lucrum de damno alterius expectet. to.2. 206 M

Dan.

Quare Dan dicitur coluber & ceraſtes. tomo.1. 185 L
Dan ad Aquilonem in partitione castrorum castrametatus est. Ibidem.

Daniel.

Daniel continentes in ecclesia notat. tomo.1.2.D
Daniel princeps magistratuum regis Babylonis, sapientia vigebat. to.1.108 K
Daniel per sui corporis prostrationem meritorum incrementa signauit. to.1.132 G
Daniel interpretatus est somnium regis Babylonis. to.2.54 K

Datius.

De Datio Mediolanensis episcopo. tomo.2. 29 E F
Datius episcopus diabolum alloquitur. Ibidem.
Datius domum à diabolo inhabitatam sibi in hospitium elegit. Ibidem.
Datius domum à diabolo habitatam fecit habitabilem. Ibidem.

Dauid.

Quare Dauid maledixit montibus Gelboe. tom.1. 17 A B
Dauid pro seipso iram deo temperare non valuit. to.1.53 H
Dauid iustum pater suus despexerat. tom.1.65 F
Dauid adulterium cum homicidio. tom.1.72 K L
Dauid ecclesiæ afflictionem prospiciens psalmum pro torcularibus condidit. to.1.96 L
Dauid fideles designat. to.1.104 F
Correctio Dauid per Nathan. to.1.131 B
Dauid humilitatis hostiam deo sæpe offerebat. to.1.153 H
Misericordia in Dauide. to.1.158 B
Dauid in humilitate omnia dona virtutum perceperat. to.1.163 F
Dauid plus saltans admirandus est, quàm pugnans. Ibidem.
Dauid coram arca saltat. Ibidem.
Dauid, Esaias, & Paulus, diuersis temporibus idẽ senserunt. to.1.174 B
Dauid ostendit deum in trinitate vnum. Ibidem.
Dauid pro peccato Bersabeæ vexatus, conuitia æquanimiter pertulit. to.1.178 G
De lapsu suo Dauid surgente, nemo desperet. to.1. 199 K
Dauid suscepto regimine, in crudelem euasit. to.2. 2 H
Dauid citharæ suæ, spiritum malignum à Sauli fugabat. to.2.8 A
Dauid ante regnum rectior fuit, quàm in regno. to.2.15 A
Dauid contra Ionatha filium innocentem, dedit sententiam. to.2.20 K L
Dauid humilitas & præclara gesta. tom.2.101 H
Dauid per pœnitentiam, scelus suum correxit. to. 2.125 K
Dauid in Saulem pietas. to.2.139 L
Quare Dauid, & non Salomon, prohibitus sit templum domino ædificare. to.2.143 B
Dauid rex, quomodo manebat in solitudine. to.2. 149 G
Quare populus vindictam, pro Dauid peccante, suscepit. tom.2.194 B C
Dauid aquam de cisterna Bethleemitica bibere voluit. to.2.217 K 230 A
Dauid recusatis fame & gladio, pestem elegit. to.2. 222 K
Dauid contra Goliath pugnaturus arma deposuit. to.2.269 C D
Dauid quare in medio fratrum vngitur. tomo.2. 326 G H
Dauidis vnctio in regem. to.2.326 E
Dauid in multis Christum figurauit. to.2.327 A & sequent.
Dauid perseueratus in gratia vngitur. tomo.2. 326 I K
Dauid manu fortis interpretatur. tomo.2 326 K
Figuræ multæ Christi in Dauide. tomo.2.327 A & sequent.

Debilis.

Debiles si eri non possunt virgines, cõtinentes, aut martyres. to.2.306 H

Debita.

Debitis obligatus liber homo, secundum leges, teneri non debet. to.2.177 A

Decalogus.

Decalogi summa in milenario & centenario numero concluditur. to.2.319 A

Decem.

Decem milia virorum sunt quæ in sanctis angelis & electis hominibus in cœlis exultant to. 2.312 L

Decima.

Decimas rerum & dierum deo debemus offerre. to.2.107 C

Decipula.

Decipula inimicorum nostrorum. to.1.80 F

Decreta.

Decreta beati Gregorij papæ. to.2.251 K & seq. copiosè.
Decreta Gregorij papæ, circa matrimonium. to.2. 152 C

Dedicare.

Dedicationis ecclesiæ tẽpore eleemosynæ sunt pauperibus erogandæ. to.2.159 E F
Dedicanda non est ecclesia, vbi corpus sunt tumulatum. to.2.162 B
Dedicanda sunt locæ erroribus quondam dicata, in ecclesias. to. 2.167 G
Dedicatæ ecclesiæ in synagogis Iudæorum, non debent eis restitui. to.2.209 M
Dedicationis solennitas. to.2.234 G

Defendere.

Turpe est defendere, quod constat iustum non esse. to.1.224 D

Defluere.

Quisquis defluere formidat, id quod fluit fugiat. to.1.128.G

Defuncti.

Defunctorum voluntates, non sunt cassandæ. to.2. 173.E
Non sunt defiendi defuncti quos credendum est ad veram vitam mortendo peruenisse. to.2. 215 D E

Delectari.

Qui delectatur in mundo, in deo delectari non potest. to.1.103 M

Delectatio.

Delectatio in malum, grauiorem facit culpam cũ consensu quàm sine consensu. to.19 L M
Delectationes vitandæ sunt. to.1.25 A

Delegatus.

Quæstiones mediocres possunt delegati tractare. to.2.166 I

Delictum.

Nullum delictum sine vltione deseritur. to.1. 56 A
Differentia delictorum & scelerum. to.1.69 K
Quomodo signantur in sæculo delicta nostra. to. 1.72 G H
Delictum cognitum facere, plus est quàm ipsum manifestare. to.2.136 F

Delinquere.

Aliqui plus ore, quàm opere delinquunt. to.2. 16 K
Qui de se neglgenter mala opinari permittunt, multipliciter delinquunt. to.2.18 A
Impossibile est sanctos hic in opere, in locutione, aut cogitatione non delinquere. to.2.59 E

Deliciæ.

Super omnipotentem deliciis affluere. to.1.93 I
Corporis & cordis deliciæ plurimum inter se differunt. to.2.127 D

Universidad de Deusto
Biblioteca

Delitiæ seculi mors sunt potius quàm vita. to.2. 270 G H

Denarius.

Denarius numerus, quomodo perfectus est. to.2. 213 A B
Denarij numeri perfectio. to. 2.87 H
Eundem denarium cuncti vineæ operarij accipiunt. to.2.110 B

Dentes.

Per dentes quid intelligatur. to.1.68 M & seq.
Per dentes sancti prædicatores designantur. to.2. 48 A
Dentes damnatorum stridebunt, & eorum oculi flebunt. to.2.131. A

Deponi.

Deponatur qui locum alterius inuadere nõ timet. to.2.162 G L

Depositus

Depositus iniustè est restituendus. to.2.154 F
Depositi ab episcopatu, propter crimen, bona episcopatus auferre non debent. to.2.218 L

Deprecatio.

Quare deprecatio nostra à conspectu iudicis sæpe repellitur. to.1.54 A

Derogantes.

Au derogantium verba sint semper despicienda. to.2.68.D

Desertum.

Regio deserti, est cor infidelium. to. 1.9. A
Quid sit ventus veniens è regione deserti. Ibidẽ.
Regio deserti est immundorum spirituum multitudo derelicta. to.1.10 F
Desertum dominus in stagna aquarum posuit. to.2.111 H
Desertum infernum significat. to.2.309 D

Desiderare.

Multi sunt qui nesciunt quid desiderare debeãt. to.2.127 D

Desiderium.

Omne desiderium pœna est, cùm differtur. to.1. 54 L
Prana desideria, ad pessimam actionem trahunt. to.1.80 G
Remedium aduersus desideria carnalia. to.1. 98 B
Desideriis religiosis facilè est consentiendum. to. 2.159.D

Desperatio.

Desperatio quomodo animam interimit. to.1. 21 D E
Desperatio cum perpetratione nequitiæ sociatur. to.1.45 G
Cordà desperantium mulabus comparantur. Ibidem
Licet non exaudiamur de tribulatione non est tamen desperandum. to.1.152 D

Despicere.

Despiciens perfectè terrena vir est ex fortitudine. to.2.259.B C

Desponsatus.

De desponsata conuersa. to.2.195 E

Detractio.

Permittitur detractio, vt caueatur elatio. to.1. 129.M
De detractionibus non curandis. to.2.223.G 229 D
Detrahentes in terram exufflant, & puluerem in suos oculos mittunt. to.2.223 H

Deuotio.

Deuotio mentis quanta esse debeat. to.3.293.G
Deuoti quidam per desiderium sunt, remissi per vitiorum debilitatem. to.2.302 L

Deus

Quòd maledicere deo sit, de eius beneficio superbire. to.1.3 B
Quòd nescire dei, reprobare sit. Ibidem.
Deus peccatores ignorare perhibetur. Ibidem.
Deus non vocauit satan, sed requisiuit. Ibidem G
Quomodo differunt in deo vocare, & quærere. to.1.5 G
Aliter deus loquitur ad angelos, aliter autem angeli ad deum. Ibidem K L
Dicere dei, quid sit. to.1.6 B
Fruentium deo in hoc seculo, diuersitas. Ibidem D E
Quomodo deus tentatori in aliquibus deo licentiam, in aliis verò restinet & refrenat. Ibidem G
Quòd deus est extra omnia, & intra omnia, supra omnia, & infra omnia. Ibidem G
Deus est inferior & superior sine loco. tomo.1. 6 H I
Quare apud deum aliquid quadam die factum dicatur. to.1.7 I & seq.
Quod deus tempora sine tempore intuetur, & in luce tenebras videt, & diuersa ordinans non est diuersus. Ibidem. I K
Deus sine distentione, bona & mala comprehendit. Ibidem K
Dei ad satan per figuram dicere, quid sit. tomo.1. 8 C D
Deus vestitur, à quibus diligitur. to.1.9 C
Quomodo deus vestem, qua indutus erat, scidit. Ibidem.
Quod solius dei sit dare & auferre, & quòd redemptori nostro nullum ex consortio carnis adhæsit peccatum. to.1.9 G
Deum laudare quempiam, quid sit. Ibidem K
Quid sit quòd Deus in hoc seculo sic despicit, quos ante secula sublimiter elegit. to.1.12 D E
Quomodo Deus iustus sit, qui eum qui non debet puniri, condemnat. to.1.13 I
Quare Deus dixit ad satan, vnde venis? tomo.1. 5 F
Quare deus oppressos sanctos, à malis interdum differt eripere. to.1.15 G H
Quare Deus potius hominem redemit, quàm diabolum. to.1.18 A
Quæ requirat Deus, & quæ non. to.1.19 G
Quare Deus quorundam mala percutit, aliorum inulta permittit. to.1.26 H I
Deus iniquos patitur, vt iustorum vita purgetur. Ibidem I
Deus aliquando iniustos celeriter trucidat. Ibidẽ.
Flare Deus dicitur. Ibidem K
Deus multis modis se nobis dat intelligt. tomo.1. 27 L
Respondere Dei, est effectum precibus præbere. to.1.30 G
Deus ex omni hominum genere, ad suam cognitionem vocat. to.1.33 C
Quibus modis vulnerat Deus, quos ad salutem reducere parat. to.1.34 L M
Duobus modis Deus affligit hominem. Ibidem.
Deus aliquando nos contrit. tomo.1.38 I
Deus manum soluere dicitur, cùm suum exercet affectum. Ibidem K
Deus quem expectando vult corrigere, aspiciendo non vult punire. to.1.45 E
Deus est custos hominum. to.1.47 F
Deus sapiens & fortis quare dicitur tomo.1.51 K
Deus tot in his fluctibus gressus posuit, quot superbis persecutoribus miracula ostendit. tomo 1. 52 E
Deus nos repentè interrogat. to.1.53 E
Deus in sanctorum patientia & mortificatione delectatur. to.1.54 K
Ridere dei, est humanæ nolle afflictioni misereri. Ibidem L
Cur deus condidit, quem periturum præsciut. to. 1.55 H
Cur Deus non fecit hominem, qui perire nõ posset. Ibidem.
Deus nos sordibus mingere quomodo dicitur. to.1.56 D
Nemo potest arguere deum. Ibidem G
Deus in hac vita duobus modis hominem iudicat. to.1.57 D
Deus neminem iniustè afflixit. Ibidem E
Quomodo Deus hominem plasmat, plasmatum vitificat, vinificatum custodit. Ibidem M
Qui perfectè deo placere desiderat, sibi de se nihil relinquat. to.1.61 E
Deus per sui amoris vestigia indagandus est. to.1. 62 B
Deum in quibusdam donis suis, quasi ex vestigiis cognoscimus. Ibidem.
Deus angelicæ atque humanæ subtilitati inuestigabilis est. to.1.62 C
Deus est excelsior cælo. Ibidem D & sequentib.
Deus est terra longior. Ibidem & seq.
Deus quatuor dimensiones suas in nobis exercet. Ibidem G
Deus minora delicta non inulta deserit. Ibidem I
Aliud est quod Deus misericorditer tribuit, aliud quod iratus haberi permittit. tomo.1.66 A B
Quod Deus fieri prohibet, tuslum est vt fieri sinat. Ibidem B
Deus humanum cor ædificat, cùm replet. Ibidem I
Deus humanum cor destruit, cùm relinquit. Ibidem.
Quare Deus tardius delinquentes percutit. Ibidem.
Includere dei, est clausis non aperire. Ibidem K
Scire Dei, est vel cognoscere, vel approbare. tom.1. 67 D
Deus aliquando consiliarios adducit in stultum finem. Ibidem E
Disputare cum Deo, est conscientiæ nostræ facta subtiliter discutere. to.1.68 F
Deus mendacio non eget. Ibidem G
Faciem dei in abscondito accipere. Ibidem.
Dei facies, quid sit. to.1.69 H
Vocare dei quid sit. Ibidem I
Deus ab æterno futura præuidit & decreuit. to.1. 71 B
Furor dei quomodo transire, & perteansire dicitur. to.1.72 A
Quare Deo nunc non respondemus. Ibidem F
Solus deus est natura immortalis & immutabilis. to.1.73 L
Deus non attendit quantum quisque facit, sed quantum velit. to.1.74 E
Quare Deus finem nostrum nos latere voluit. Ibidem.
Quare Deus dolentium dissimulet exaudire vocem. to.1.82 G
Deus persecutor bonus dicitur. to.1.83 M
Deum dolores furoris diuidere quid sit. tomo.1. 90 B
Quare Deus permittat malos deteriora perpetrare. to.1.91 B
Deus non indiget iustitia nostra. to.1.92 C
Deus semper ita omnipotens est, vt non minus intendat omnibus quàm singulis. Ibidem L
Deus mutat sententiam, consilium verò immobile manet. Ibidem.K
Benignitas Dei est, peccatoribus spatium pœnitentiæ largiri. Ibidem L
Quomodo Deus dat ad se conuersis pro terra silicem,

licem, & pro silice torrentes aureos. tom.1.93 G
Deus sit nobis dulcis in miraculis, in sua tamen celsitudine manet occultus. to.1.94 F
Deus ita nos aspicit, vt à nobis aspici nequeat. Ibidem.L
Deus vbique est non in parte. Ibidem L M
Deus qualis in natura sua est, à cogitatione mortali videri non potest. Ibidem L
Solus deus principaliter & immobiliter est. Ibidẽ M & fo.seq.A
Quomodo deus solus sit. to.1.95 D
Quare cogitationem dei nemo auertit. to.1.95 F
Deus est quod haber. Ibidem.
Natura dei simplex est. Ibidem.
Deus non permittit inultum abire, quod iustè fieri permisit iniustum. to.1.96 A
Deus proprè nec obliuisci nec recordari dicitur. to.1.98 E
Quomodo deus obliuiscitur, & recordatur. Ibidem.F
Solus deus mortalium corda veraciter terret. to.1. 99 H
Deus bonos ad meritum prouehit, quum malos contra vitam eorum sæuire permittit. Ibidem.
Quomodo deus fugit nos. tom.1.101 C
Deus ab homine sumpsit naturam, non culpam. Ibidem K
Quare deus laudes suas narrat, nobis autem nostras narrare prohibet. to.1.103 I
Deus in principio vitæ quosdam ad virtutis culmen prouehit, cæteros deserit. tomo.1. 106 A
Deus interdum quos in exordio vitæ deseruerat, ad virtutis culmen reuocat. Ibidem A B
Deus finem electorum & reproborum intuetur & considerat. to.1.106 D
Videre dei, quid sit. to.1.107 G
Quomodo similes & dissimiles deo esse possimus. to.1.109 H
Solus deus veraciter est. Ibidem L M
Deus per quasdam imagines pro hac vita videri potest, per essentiam autem non potest. tomo.1. 110 H I
Nullus deum spiritaliter videt, & carnaliter viuit. Ibidem.
An deus in beatitudine, in sua claritate conspiciatur, an in sua natura. Ibidem K
Quomodo deus videbitur in patria. Ibidem.
Dei sapientia aliter viam habet, & aliter locum. to.1.111 F
Dei stare quid sit. Ibidem.
Solus dei est scire ad quos veniat, & in quibus requiescat. Ibidem G
Respicere dei quid sit. Ibidem.
Dies sunt palma multiplicare. to.1.115 M
Ridere dei quid sit. to.1.117 E F
Lucem vultus dei in terram cadere. Ibidem H I
Quomodo deus quosdam deterret, & quosdam refouet. Ibidem L
Deus quosdam electos interioribus donis & exterioribus honoribus subleuat. to.1.120 C
Quos deus in æternum diligit, aliquando ad tempus relinquit. to.1.121 K
Quomodo deus crudelis dicatur. tomo.1.122 H & sequentibus.
Quomodo indignum aliquid de deo dicatur. Ibidem.
Deo impropriè attribuuntur passiones. Ibidem.
Deus zelare dicitur. Ibidem I K
Deus irasci quomodo dicitur. Ibidem.
Deus misereri dicitur. Ibidem.
Deus quomodo pœnitere dicitur. Ibidem.
In deo nec præterita, nec futura reperiri possunt. Ibidem I K
Deus nullo modo mutabilis est. Ibidem.
Cognoscere dei quid sit. to.1.125 M
Quare deus tres amicos Iob reconciliari per septem sacrificia præcipit, Helin verò per vnum. to.1.133 C
Nescire dei reprobare est. to.1.134 E
Quid sit deum ad omnia verba non respondere. to.1.137 D
Deus in scriptura sacra quicquid potest singulis euenire comprehendit. Ibidem L
Deo nec præteritũ tempus competit, nec futurum. Ibidem.
Loqui dei, est verbum gemisse. Ibidem.
Vox dei quasi per somnium auditur. Ibidem G
Deus nobis per somnium loquens prius nos à corruptione & inde à gladio liberat. tomo.1. 138 D
Quare deus factus est homo. tomo.1.139 I
Inæstimabili pietate deus peccatores conuertit vel tolerat. to.1.143 I
In deo non est impietas, nec iniquitas. Ibidem.
Deus frustrà condemnare non potest. Ibidem K
Deus per se mundum regit quem per se condidit. Ibidem K
Deus nonnullos ad amorem suum & corpore, & spiritu trahit. Ibidem.
Deus non est acceptor personarum. tomo.1.144 K
Omnia sunt aperta in conspectu dei. to.1.145 D
Deus est immutabilis. Ibidem.
Quare deus solus dicitur habere immortalitatem. Ibidem E
Nihil deus ignorat, nihil obliuiscitur. Ibidem D & seq.copiosè.
Quò deus suos tenere diligit, eo sollicite ab externis actionibus abscondit. to.1.148 K
Scire dei, approbare est: nescire, reprobare. Ibidem. M & 164 L
Facere dei, aliquando est iracẽdo permittere quod fieri prohibuit. Ibidem.
Deo nec peccata nostra nocent, nec bene gesta concurrunt. to.1.150 G
Quare deus suos permittit temporaliter opprimi, & violentorum malitiam nequiter augeri. tom. 1.151 L
Deus suorum voces propter damnationem persequentium non exaudit. Ibidem M
Deus hominem quem benigne condidit nõ iniquè spernit. to.1.152 E
Deus diuersimode videt homines. to.2.154 A B
Procul Deum intueri. to.1.157 D
Deum cognoscimus, & eius opera ignoramus. Ibidem D E
Æternitas Dei cognosci non potest. Ibidem F
Deus non localiter vbique est, sed per prædicatores suos in mundi partes localiter ambulat. Ibidem D E
Deus magna & inscrutabilia facit. tom 1.160 F
Deus est ineffabilis. to.1.161 K
Deus magnus est, fortitudine, iudicio, & iustitia. to.1.163 C D
Tribus modis deus interrogat. to.1.165 A
Quomodo Deus ostia maris primò & secundò clausit. to.1.167 K
Deus vnigenitum contra lasciuos humani generis motus misit. Ibidem M
Quomodo deus perfectus dicitur. tomo.1.168 G
Deus hominem ad similitudinem suam, quasi potentiæ suæ signaculum fecit. tomo.1.170 B
Quid sit Deum mentem ingredi & penetrare. Ibidem H
Deus auctor est naturæ, non culpæ. tomo.1. 173 B
Deus non aperta maiestatis suæ specie, sed prædicatorum suorum voce locutus est. tomo.1.176 G
Contra superbientem diabolum, apparuit iuuer homines homo factus humilis Deus. tom.1.182 D.
Deus potentes diu passus ad præsepe alligauit. Ibidem H
Deus & per homines & sine hominibus loquitur. to.1.183 I
Nihil in Deo corporeum suspicandum. to.1.192 C
Quare Deus rerum similitudinibus nominetur. Ibidem.
Deus aliquando à corporibus similitudinem trahit. Ibidem.D
Deus aliquando à mentibus in se similitudinem trahit. Ibidem.
Deus aliquando insensatis rebus se comparat. Ibidem E
Deus præterita & præsentia æqualiter videt. Ibidem.
Deus aliquando ab auibus similitudinem in se trahit. Ibidem.
Aliqua sensibilia ostendunt in deo effectum operationis. Ibidem E
Item substantiam maiestatis. Ibidem.
Deum voce tonare quid sit. Ibidem E
Deum brachium habere, quid sit. Ibidem.
Deus angelo aliquid maius tribuit quàm homini. to.1.196 E
Quare deus fomenta terrori, & contra nobis miscet. to.1.198 H
Deus pius ac iustus est. tomo.1.199 H
Deus homini dedit ne peccet, & peccanti remedia ne desperet. Ibidem.
Quomodo deus dicitur illusisse diabolo. tomo.1. 200 H
Deus non plus quàm expediat diabolum sæuire permittit. to.1.201 C
Audire Dei, quid sit. to.1.209 L
Respondere Dei, quid sit. Ibidem.
Ante faciem Dei stare. to.2.15 I K
Post tergum Dei stare. Ibidem.
Deus quibus magna dona tribuit, etiam parua quædam reprehensibilia relinquit. tomo.2.31 B
An deus crudelitate pascatur. tom.2.42 F
Deus in superficie non iacet. to.2.44 K
Quare deus permisit populum suum duci in captiuitatem. to.2.55 I
Fortitudo Dei ex contemptu nascitur. tom.2.56 D
Esse Dei, est hunc æternum immutabilémque permanere. to.2.57 E
Aliquando Deus nuncupatiue, aliquando essentialiter dicitur. to.2.64 L
Per sonitum sublimis Dei quod designetur. Ibidem M
Quare Deus loquatur aliquando sub dubitatione. to.2.67 I K
Deo se amicum denegat, qui eius placet inimico. to.2.68 B
Deus suas virtutes tacere non debuit. Ibidem F
Quare deus vnam perfectionem dat vni electo, quam denegat alteri. to.2.71 I K
Deus vni regioni non dat quod alteri. Ibidem K
Deus alios ab iniquitatibus suis educit, alios in suis iniquitatibus reliquit. to.2.78 D
Deus promittentem secum ire, deserit: & recedentem ab eo secum ire iubet. Ibidem E
Domus Dei non solum angeli, sed & viri sancti dicuntur. to.2.79 E
Deus Israëlitico populo per legem minora dedit præcepta. to.2.83 E
Deus altiora præcepta suis apostolis dedit. Ibidem G
Quare Deus diem mortis nostræ incognitum nobis

Universidad de Deusto Biblioteca

esse voluit. tomo.2.84 L
Deus omnipotens, sibimetipsi semper similis, eadem virtute omnia agit. to.2.85 B
Deus sine mutatione mutabilia disponit. Ibidem.
Dei vestigia in creaturis. Ibidem.
Deus est superior & inferior, exterior & interior. Ibidem C
Deus est vbique totus. Ibidem.
Deus facta hominum cùm approbat, vel iudicat, non intrinsecus metitur. to.2.87 K
Minus est deo reparare quod erat, quàm fecisse quod non erat. to.2.91 H
Deus non quærit quòd pro eo moriamur. tomo.2. 103 K
Deum nescientes dei famulos falso venerantur. to.2.109 E
Deus vbique est per præsentiam maiestatis. to.2. 112 F
Deus est vbique. to.2.118 H
Deus aliquando aliud rebus, aliud verbis loquitur. to.2.121 E
Deus eligit quos mundus despicit. to.2.127 L
Deus vult placari precibus. to.2.129 I
Amicus dei, & non amicus, quandoque potest aliquis esse. to.2.130 K
Deus in cœlis non erubescet, qui deum in terris nō erubuit. to.2.132 I
Quare deus nomen Lazari dixit, nomen verò diuitis epulonis tacuit. to.2.133 G
Quomodo deus iudicatus vicit. to.2.140 G
Solus deus verè immortalis est. to.2.147 I
Respectum ad deum debemus habere. to.2.152 M
An deus possit nobis fieri debitor. tomo.2.154 B
Deus non permittit homines nobis nocere quantū volunt. to.2.163 D
Deus quæ impossibilia sunt ad possibilitatem valet flectere. to.2.171 E
Deus in omnibus agendis attendi debet. tomo.2. 178 H
Causa dei cum magno timore debet disponi. to.2. 193 M
Deus non solum in prosperis sed & aduersis bene dicendus. to.2.221 I
Deus sæpe humano more loquitur. tomo.2.223 B
Deo nihil præferre debemus. to.2.227 K
Deus qui minora concessit, maiora non prohibuit. to.2. 30 A
Dei mandata cum timore seruantes aliis eminent. to.2.232 F
Deus cur permisit eligere regem quem sciebat reprobandum. to.2.287 C & sequen.
Deus nec cor nec animam habet. to.2.268 H
Deus sic loquitur homini vt homo homini. tom.2. 268 H
Deus non per seipsum Samueli sed per spiritum loquutus est. to 2.272 F
Deus electorum corda duplici eruditione docet. Ibidem.
Dij designant sublimes & sapientes viros. tom.2. 281 G
Deus exercituum dicitur deus pater. to.2.255 L
Deus cum reprobos punit sanctos erudit. tomo.2. 287 E
Deus bona promissa reuocat & minarum effectus retrahit. to.2.274 B
Deus iustus est & pius. to.2.274 B
Deus cur mala fieri permittit. to.2.287 E F
Deus cognoscitur per speculum & per seipsum. to.2.297 M
Deo nihil est absens aut latens. to.2.208
Dij electi prædicatores intelliguntur. to.2.310 H

Deusdedit.

Deusdedit suam domum sabbato tantum ædificabat. to.2.41 C & sequen.

Dextera.

Dextera dei, & sinistra dei, quid sit. tomo.1.7 M
Per dexteram dei filius eius designatur. to.1.72 F
Ad dexteram ire quid. tomo.1 94 M to.2.282 F
Per dexteram vita æterna designatur. to.2.46 B 112 D
Dextera perpetuam vitam designat. to.2.147 D
Pro dextro aliquem habere. to.1.121 D
Pro dextro haberi, magnum ducitur. Ibidem.
Dexter oculus est intuitus æternæ claritatis. to.2. 302 K

Diabolus.

De diaboli manu non euaditur, nisi citius ad pœnitentiam recurratur. to.1 4 H
Diabolus tribus modis bona nostra insequitur. to. 1.4 E
Respondere diaboli ad deum, est maiestati eius nihil posse celare. to.1.5 M & seq.
Dicere diaboli quid sit. to.1.6 A
Quod diabolus non contra Iob, sed contra dominum iniit certamen. Ibidem C
Diabolus primò opera nostra, deinde verba, & tandem cogitationes accusat. Ibidem C
Cùm diabolus mala quæ accuset non inuenit, ad malum inflectere ipsa bona quærit. Ibidem.
Quòd diabolus nihil possit nisi permissus. tomo.1. 6 E
Non est formidandus diabolus, sed vis diuina timenda. Ibidem F
Diabolus vires feriendi sibi non tribuit. Ibidem E
Diabolus à facie domini exiit, quia potestatē tentationis accipiens ad malitiæ suæ vota peruenit. Ibidem. I
Diabolus non solū intuetur quid faciat, sed quādo faciat. to.1.6 K
Diabolus acrius insurgit quando disciplinæ custodes ventri seruire cognoscit. to.1.7 B
Quomodo diaboli iaculis obsistendum est. Ibidem G H
Quod diabolus humilitate nostra sternitur. Ibidem F
Quod diabolus patientia nostra superetur. Ibidē.
Diabolus tot nos iaculis percutit, quot tentationibus affligit. Ibidem G
Diabolus redemptorem humani generis cognouit venisse in mundum. to.1.8.D
Diabolus superbus Christum esse deum ex humilitate dubitauit. Ibidem D E
Diaboli captiuāiū nomine intelligūtur. Ibid.H
Diabolum requirere, est eius nobis insidias declarare. to.1.9.I
Diabolus sæpe nostris cogitationibus se interserit. Ibidem.
Quomodo diabolus terram circuit. Ibidem I K
Fraudes diaboli in tollēdis bonis cogitationibus. to.1.10 E
Diabolus ex rebus exterioribus colligit quod bonis viris ad mentis crimen infligit to.1.11.M
Quòd diabolus cùm nos tentat, antiquæ artis insidias repetit. to 1.12 F
Diabolus duobus modis humanum genus tentare consueuit. Ibidem G
Quia diabolus scit quomodo Adam decipi soleat, ad Euam recurrit. Ibidem
Diabolus occupauit animam coniugis Iob. Ibid.
Diabolus non solum per seipsum, sed & per eos qui nobiscum sunt, nos tentat. Ibidem. 13 k
Diabolus quò valentius vincitur, eo adhuc ad insidias ardentius instigatur. to.1.13 A
Nullus in hunc mundum venit qui non diaboli aduersa sustinuit. to.1.14 B
Diabolus cur à tentatione quandoque cesset. to. 1.15 I
Diabolus cogitationes nostras non capit. Ibidem
Calliditas diaboli in palliatione vitiorum. to. 1.16 D
Diaboli insidiæ, vt ad crudelitatis terminū perducat. Ibidem F
Remedium contra diaboli insidias. Ibidem F
Diabolus dies perditionis interpretatur. tomo.1. 17 K
Diabolus se diem exhibet, sed noctis tenebras infert. Ibidem L
Quomodo diabolus dies est, & quomodo nox est. Ibidem
Quare diabolus non potest pœnitere. to.1.18 C
Diabolus aliud patietur in fine quàm nunc patiatur. Ibidem
Diaboli versutia baptismi sacramēto superatur. Ibidem G
Diabolus non cessat primam quam intulit culpā augere. Ibidem H
Diabolus cum reprobis vna persona est. to.1.18. L 55 B 78 E
Diabolus primi hominis rectitudinem quatuor ictibus fregit. to.1.20.M
Diabolus leo & formica dicitur. tom.1.27 D
Diabolus contra consentientes fortis est, cōtra resistentes debilis. Ibidem
Diabolus aliis leo est, aliis formica Ibidem.
Diabolus per omne vitium cordi humano virus infundit. to.1.31 D
Diabolus armatus Iudaicum populum rapuit. Ibidem L
Diabolus quando armatus, & quando inermis dicitur. to.1.32 E
Diabolus multipliciter nos impugnat. to.1. 35 D
Diabolus dicitur bestia terræ. Ibidem G
Diaboli dum insidiantur affligunt. Ibidem H
Diabolus aliquando nos conterit. to.1.38.I
Diabolus solus egressus domum conscientiæ, cum septem aliis redit. Ibidem K
Quomodo diabolus carcere constrictus dicatur. to.1.46 A
Diabolus quos vitæ præsentis amore intercipit vigilantes, prospera dormientibus promittit. Ibidem G
Diabolus iustorū corda somniis afficere nititur. Ibidem H
Diabolus tribus tentationibus redemptorem temerare voluit. to.1.55 A
Diabolus est caput iniquorum. Ibidem & 81 C
Nō minus quàm carnales in nos sæuit diabolus. to.1.76 H
Diabolus occultas tētationes per singulos mouet. Ibidem.
Diabolus per membra sua crudelia exercet. Ibidem I
Dentes diaboli, sunt bonorum persecutores. Ibidem
Qui socij, & qui filij diaboli. to.1.78 E
Diabolus vitam nostrā peccatis, illaqueans mortem nostram sitit. to.1.80 D
Diabolus dicitur interitus, vel mors. Ibidem L
Diabolus bene esse non naturæ essentiā perdidit. to.1.81 A
Diaboli ex omni latere mentem obsident. tomo.1. 82 M
Diaboli neminem nisi iuste affligunt. to.1.83 A
Diaboli potestatem nocendi non habent, nisi eos voluntas dei permittat. Ibidem.
Diaboli dicuntur horribiles. to.1.88.D
Diaboli suggestiones dulces sunt his quos amor huius mundi voluit in profundum damnationis. to.1.91.G
Volu-

Voluptuosos huius seculi diabolus extollit honoribus. Ibidem.
Diabolus ingredietur hominem Antichristum. Ibidem 91 H
Diabolus plures traxit ab initio mundi, quàm in fine cum Antichristo trahet. Ibidem I
Diabolus nunc non omnes trahit carnales, tempore verò Antichristi omnes trahet. Ibidem I K
Quot vitia carnalibus diabolus inserit, tot potus suæ dulcedinis porrigit. Ibidem I
Diaboli nituntur obseruare in nobis eloquia dei. to.1.93 G H
Insidiæ diaboli bonorum vtilitati seruiunt, quos purgant dum tentant. to.1.95 G
Diabolus præter omnes superbus dicitur. to.1. 101 H
Diabolus dictus est coluber tortuosus. to.1.102 C
An diabolus ad interiora cordis peccatorum possit illabi. Ibidem.
Quare diabolus ore serpentis locutus est. Ibidem.
Quia diabolus dominium intus perdidit, bella molitur foris. Ibidem C D
Omnis voluntas diaboli iniusta est, & tamen omnis eius potestas iusta. Ibidem M
Quare cùm diabolus sit malus, dicatur spiritus domini. Ibidem M
Duobus verbis comprehenditur potestas iusta in diabolo, & voluntas iniusta. Ibidem.
Quomodo diabolus quemlibet peruersum tollere dicitur. to.1.105 A
Diabolus ventus vrens dicitur. Ibidem.
Diaboli perditionis & mortis nomine signantur. to.1.111 E
Diaboli famam de Christo audierunt, sed eandem non viderunt. Ibidem F
Per dentes diaboli aperta culpæ perpetratio demonstratur. to.1.115 k
Diaboli à tentationibus quiescere nesciunt. to.1. 122 D
Diabolus leuigat quæ deus minatur. to.1.140 G
Diabolus eos tentare negligit, quos quieto iure possidere se sentit. to.1.141 I
Diabolus in reproborum cordibus quasi in antro suo latet. to.1.161 B
Laribulum & antrum diaboli quid sit. Ibid. B C
Diabolus mentes bonorum & malorū vario modo ingreditur. Ibidem C D
Diabolus reproborum mentes ingreditur, & ibidem moratur. Ibidem & seq.
Diabolus deum sublimitate imitari voluit. to.1. 169 I
Diabolus lapsus. Ibidem M
Quare diabolus non sit redemptus. Ibidem
Diabolus quod per se nobis facere nequit, per alios ipse facit. to.1.171 H
Diabolus singulis hominibus vitiis conuenientibus insidiatur. to.1.172 B
Diabolus est exactor. to.1.180. A 181 B
Diabolus sub virtutum specie iniqua nobis opponit. to.1.188 I
Diaboli tentantis calliditas. to.1.188 L M
Diabolus contra dei militem diuersos dolos parat. Ibidem
Diabolus victus de tentatione libidinis, elationem suggerit de seruata castitate. tomo.1. 189 A
Diaboli machinationes singulæ in homines. to.1. 193 B C
Quare diabolus modo leo, modo Behemoth dicitur. to.1.194 C
Diabolus malorum mentes in virtute possidet. to.1.163 K
Diabolus recepta in corde tentatione ex iure dominatur. to.1.194 M
Diabolus in peccatoribus ardentius ante mortem satagit omne exaggerare peccatum. to.1.195 A
Diabolus expulsus acriores conatur infigere stimulos. Ibidem.
Diabolus ante mentis deceptæ oculos, culpas virtutes fingit. to.1.195 L
Diaboli natura & conditio. to.1.196 C D
Diabolus capax charitatis cōditus est. Ibidem E F
Casus diaboli debet hominem ab elatione terrere. Ibidem G
Diabolus humanum genus, vel per elationem, vel per luxuriam premit. to.1.197 K
Diaboli fraudes. to.1.198 K & seq.
Diabolus inter iustos mala seminat. Ibidem L
Diabolus est dei seruus sempiternus ex pacto. to.1. 200 D
Quomodo diabolus est sempiternus dei seruus. Ibidem D E
Quare diabolus multis vocetur nominibus. Ibidem F
Quare diabolus dicitur auis. Ibidem.
Quare diabolus dicitur draco. Ibidem F G
Quare diabolus dicitur irrationale animal quadrupes. Ibidem.
Diabolus Christum velut purum hominem mori credidit. Ibidem H
Diabolus à pugnantibus non visus vincitur. Ibidem G
Quomodo dominus suscitat diabolum. to.1. 201 I K
Diabolus non est suarum culparum veniam petiturus. to.1.202 A
Diabolus se transfert interdum in angelum lucis. Ibidem D
Diabolus aliter tentat iustos, aliter mundanos. Ibidem.
Diabolus extrema mundi atrocius tentabit. to.1. 204 H
Quare diabolus tanto crudelius sæuit, quanto magis mundus senescit. Ibidem.
Diabolus prius tentandum virtutibus spoliat, quā qui tentatur agnoscit. Ibidem L M
Diabolus est impœnitens. to.1.205 G
Diabolus tanto atrocius in electos sæuiet, quanto velocius se ab illis vinci conspiciet. to.1 206 D
Diabolus superni in se iudicij tormenta contemnit Ibidem.
Quomodo diabolus permittitur tot sapientes clarosque sibi subiicere. to.1.207 A B
Diabolus plures variis illusionibus decipit. Ibidē.
Diabolus naturæ suæ magnitudinem non amisit. Ibidem M
Diabolus ante lapsum deum timebat & amabat, post verò lapsum nullum timet. Ibidem.
Diabolus sua potestate omnia humana superat. to.1.208 A
Lapsus diaboli. Ibidem.
An diabolus appetierit similitudinem dei. Ibidē B
Diabolus bonis inuidos subornat. to 2.31 D
Diabolus cogitationi, locutioni, atque operi nostro semper insistit. to.2.32 H
Diabolus à mente pulsus, à bene viuentibus terretur. Ibidem G
Diabolus nullam in hominem potestatem habet nisi domino permittente. Ibidem.
Diaboli immissio ventus turbinis appellatur. to.2.56 H
Diabolus charitatem veram in nobis timet. to.2. 65 D
Diabolus virtutes in nobis, sine charitate non timet. Ibidem.
Locus diaboli, sunt corda peccatorum. to.2.71 E F
Diabolus est lupus mentes dilanians. to.2.105 I K
Diabolus est caput omnium iniquorū. to.2.106 L
Diabolus à secundo homine iisdem tentationibus victus est, quibus primum vicerat hominem. to.2.107 A
Diabolus dicitur fluuium absorbuisse. to.2.117 D
Diabolus erit terribilis in die exitus. to.2.132 G
Diabolo consentire periculosum est. to.2.137 L
Diabolus est humani generis inimicus. to.2.150 F
Diabolus sola interiora appetit. Ibidem.
Diaboli fraudes & insidiæ. to.2.151 K & to.2.182 K 186 B 208 H I
De diabolo corruptore animæ. to.2.171 L
Diabolus qui primum hominem deiecit, etiam nūc Christianos inficere non cessat. to.2.163 E 181 M & seq.
Diabolus viris bonis per superbiam insidiatur. to. 2.181 M & seq.
Diaboli insidias subtiliter cauere debemus. to.2. 186 A & seq.
An diabolus cor hominis ingrediatur. to.2. 197 H K
Quanto quis cautius diabolo resistit, tanto molitur subtiliori arte subuertere. to.2.198 B
Diabolus ociosæ menti caute insidiatur. t.2.208 I
Diabolus tanto ardentius sæuit, quanto ad cœlestē patriam feruentius anhelare cognoscit. Ibidem.
Insidiæ diaboli in præsenti. to.2.217 L
Quanto diabolus nouit se superatum, tanto acrius insidiatur. to.2.238 G

Diaconi.

Diaconi in ecclesia Romana cantare non debent. to.2.183 L M
Diaconos absque apostolica licentia compagis vti non præsumant. to.2.202 F

Diadema.

Per diadema quid designetur. to.2.47 L

Dicere.

Rectè scit dicere, qui scit ordinate tacere. to.1. 177 E

Dicta.

Dicta quæ grauitate carent, intenta expositione non indigent. to.1.150 B

Dies.

Dies dominicus à morte Christi tertius est, ordine vero conditionis octauus. to.1.1 L
Quare dies dominicus iubetur obseruari. to.1. 210 M
An sit licitum corpus, sicut & faciem, die dominico lauare. to 2.240 C
Dominicæ diei celebratio. Ibidem F
Dies vocatur intellectus. to.1.2 L
Per diem intelligentia designatur. to.1.15 C
Dies natiuitatis totum mortalitatis huius tempus designat. to.1.17 I
Quomodo dies vertitur in tenebras. Ibidem M
Quid per dies intelligatur. to.1.18 D
Quid per diem natiuitatis designetur. to.1.19 D
Quid sit diem vertere in tenebras. Ibidem 20 B
Diem amaritudine inuolui quid sit. to.1.19 L
Qui sunt dies anni benignitatis. to.1.20 B
Dies lætitiam delectationis designat. to.1.20 E
Diei maledicere quid sit. Ibidem.
Dies dimidiare quid sit. to.1.29 M
Quid sit dies & menses vacuos ducere. to.1.44 C
In nocte dies, & in die vespera desideratur. Ibidem D
Dies æternam patriam designat. to.1.52 B
Differentia dierum & annorū hominis ab annis & diebus æternitatis. to.1.57 H
Dies dei ipsa æternitas appellatur. to.1.96 A
Plenus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Plenus dierum quis dicitur. to.1.213 K
Vacuus dierum quis dicitur. Ibidem.
Dies dominicus vnde dicatur. to.2.82 H
Per dimidium dierum imperfectionem vitæ accipimus. to.2.147 B
Longitudo dierum quid significet. Ibidem D E
Sancti dicuntur dies. Ibidem M
Dies antiqui quid denotent. to.2.150 K
Diem in hac vita non habemus. to.2.151 E
Dies quid designat. Ibidem E
Manè diei quid sit. Ibidem.
Perfectus dies quis dicatur. to.2.217 D
Lauari die domnico non est peccatum. to.2. 240 E
Dies ascensus ad immolandum, & dies immolationis differunt. to.2.260 B
Dies ascensus Christi. to.2.255 H I
Dies ascensus qui sunt. to.2.259 I
Dies est vita iusti. to.2.294 A
Dies statuti sunt dies electæ mentis. to.2.259 H
Dies vitæ electi sunt virtutes. to.2.256 K
Dies tres perfectionis. to.2.300 G H
Dies mentis est splendor eruditionis. to.2.313 k
Dies primus lux prædicationis, crastinus est diuinæ gratiæ. to.2.303 G

Diffinitum.

Quod rationabiliter diffinitum est, in nullo debet violari. to.2.216 D

Digitus.

Digitus significat discretionem. to.1.89 D
Digitum ori superponere quid sit. Ibidem.
Digitus dei, spiritus eius vocatur. to.2.70 L
Digitus dei spiritus sanctus est. to.2.319 C

Dignitas.

Quòd multi secularibus dignitatibus prædicti, vas fictile quod gestant, quam citò sit conterendum non attendunt. to.1.12 C
Dignitas ad quam ambitioſè cum culpa peruenitur, sine culpa relinqui non potest. to.1.80 C
Occupatio secularium dignitatum, tanto facilioribus vitiis premitur, quanto maioribus curis grauatur. to.1.100 H I
Dignitatis honor contemni debet. to.2.301 G
Dignitates sunt fugiendæ his qui se impares agnoscunt. to.2.301 F G
Dignitatem plærique ambiunt, laborem pauci. to.2.298 E

Dilectio.

Quòd per diem dilectio peccati, per noctem cæcitas mentis posſit intelligi. to.1.17 L
In prosperitate dilectio vix cognoscitur. to.1. 39 E
Dilectio proximi ad duo deriuatur. to.1.61 E & seq.
Dilectio dei, ex toto corde, & ex tota anima, & ex totâ virtute fieri debet. Ibidem.
Inimici dilectio quantæ sit vtilitatis. to.1.130 E
Dilectio nostra non præuenit deum. to.1.201 k
Dilectio dei & proximi per mammas significatur. to.2.48 I
Dilectio est signum quo cognoscuntur veri catholici. to.2.53 G
Dilectionis effectus. Ibidem H
Dilectionem dei & proximi capimus in eloquiis diuinis. to.2.63 B
In dilectione proximi patientia & benignitas debet custodiri. to.2.93 B
Dilectum quando dicamur in lectulo quærere. t. 2.115 E
Mandatum omne est de sola dilectione. to.2.117 I
Dilectio inimici. Ibidem K L
Probatio dilectionis, exhibitio est operis. to.2. 120 B
Dilectio est ignis, & culpa rubigo. to.2.123 F
Dilectio proximi in duo præcepta subdiuiditur. to.2.130 L
Signorum maximum est dilectio. to.2.232 L
Pro dilectione proximorum à dei amore non est flectendum. to.2.328 M
Dilectionis tres sunt gradus. to.2.275 F
Dilectionis gradibus ad summa sustollimur. to.2. 275 G

Diligere.

Qui visibilia diligunt, inuisibilia non diligunt. to.1.106 G
Soli recti Christum diligunt. to.2.445 M
Pulchritudinem duplicem habet, qui deum & proximum diligit. to.2.45 I
Deus non diligitur cupiditate terrenæ substantiæ. to.2.53 K
Qui deum diligunt, ex mundi fine gaudere iubentur. to.2.98 A
Mundum diligere non est tutum. Ibidem G
Diligitur quandoque proximus per edium. to.2. 128 L
Diligere proximum, sicut nos, sacris præceptis compellimur. to.2 163 D
Diligendi sunt homines propter iustitiam, & iustitia propter homines non est postponenda. to.2. 224 D

Diluculum.

Quid sit diluculo consurgere. to.1.4 B
Quid per diluculum vel auroram designetur. to.1.168 I

Dimensio.

Diuinæ dimensiones quomodo intelligantur. to.1.62 C D

Dimittere.

Maior pars misericordiæ est dimittere, quàm dare. to.1.130 K

Dina.

Dinæ factum pœnitentibus debet esse figura. to.2. 16 C

Disciplina.

Disciplina & misericordia sese comitari debent. to.2.5 I K
Disciplinam ecclesiasticam transgredientes puniendi sunt. to.2.186 G
Quem diuina disciplina conterit, humanis flagellis non est conterendus. to.2.249 G H

Discipulus.

Discipuli Christi quare prohibiti sint prædicare gẽtibus & Samaritanis. to.2.99 H
Discipulorum Christi mirabilis dignitas. t.2.116 L

Discordia.

Quàm mala sint peccata discordiæ. to.2.13 F
Quàm grauis sit culpa discordiæ. to.2.44 C
Munus non accipitur nisi discordia antè ab animo repellatur. Ibidem.
Quantum malum sit discordia. to.2.65 E
Discordia inimica est deo. to.2.154 F
Discordia aditum dispendij potius habet quàm vtilitatis. to.2.161 B C
De malis hominibus discordiam seminantibus. to. 2.220 B C

Discretio.

Sola discretio perturbatis cogitationibus non succumbit. to.1.10 D
Vbi virtus discretionis perditur, intentio quæ virtutis initium habuit, criminis finem accipit. to. 1.13 A
Discretio sanctorum virorum in actione. to.1. 119 K
Discretiones virtutum. to.1.166 H & seq.
Discretio inter necessitatem & voluptatem. to.1. 180 E F
Discretionis spiritum qui habere dicantur. to.2. 45 A
Discretio in afflictione carnis seruanda. to.2. 282 F

Discutere.

Quisque debet causas suas apud dominum & causas domini contra se sollicita inquisitione discutere. to.1.145 I

Discumbere.

Discumbere nostrum, in regno quiescere est. to.2. 105 C

Dispensatio.

Quanta sit in rerum terrenarũ dispensatione difficultas. to.1.10 D
Iacula hostis in eos præcipuè qui dispensandis terrenis præsunt. Ibidem
Dispensatorum errores. to.2.12 D
Bene dispensare propria monstrat qui fideliter ad ministrat aliena. to.2.168 K
Dispensatio in negotiis ecclesiæ mortifera est, vbi inepti promouentur. to.2.325 K

Displicere.

Qui deo & hominibus displicere se credit tristari debet. to.1.89 C

Diuersitas

Diuersitas hominum processit ex vitio. to.1. 127 A
Diuersitas virtutum in vna conuersatione. to.2. 50 A
Delictorum diuersitas diuersitatem meretur pœnarum. to.2.252 H I

Diues.

Diues epulo non arguitur loquacitatis. to.1.1 L
Quare diues epulo in inferno existens filius Abrahæ vocatur. to.1.15 B
Diues epulo Lazarum in sinu Abrahæ videbat. to.1.21 K
Quare diues epulo timebat fratres suos damnãdos. to.1.60 A
Diues epulo in inferno petitionis suæ passus est repulsam. Ibidem
Diuitum abusus. to.1.65 C
Diuites in sacris literis qui dicantur. Ibidem D
Differentia sinium pauperum & diuitum. Ibid.
Latera diuitum sunt coniuncti illis. to.1.74 K
Quare diues epulo stillari sibi aquam ex Lazari digito in linguam postulabat. to.1.75 A
Iniqui diuites non bona habent, sed ab ipsis habentur. to.1.90 A
Praui diuites huius mundi. to.1.99 E
Diuitum imperfectio. to.1.104 L
Dines in inferno oculos suos aperuit quos hic clausos tenuit dum viueret. Ibidem
Dives epulo in inferno cognouit quod in mundo cognoscere neglexit. Ibidem
Dives epulo guttam aquæ petiit, qui panis micas negauit. Ibidem M
Diuites consideratione diuitiarum suarum mærorem lorum deuincunt. to.1.108 E
Superbus diues interdum exhortationis blandimento placandus est. to.2.8 M
Contra diuites qui electis pauperibus nutriunt hostrenes. to.2.12 K
Dives epulo non propter rapinam dicitur damnatus. to.2.13 B
Dives epulo quare timebat fratres suos venturos secum in locum pœnarum. to.2.40 D
Qui non habens habere non apperit, diues est. to.2.87 I
Diuites debent esse liberales. to.2.102 I
Dives epulo Iudaicum populum repræsentat. to.2.133 A
Dives epulo dicitur habuisse quinque fratres. Ibidem

Ibidem.
Diuitum nomina plus solent sciri, quàm pauperum. Ibidem G
Diuitis & Lazari comparatio. Ibidem H & seq.
Diues quomodo habuit bona in vita sua. Ibidem I
Lingua diuitis epulonis quare dicitur plus ardere cæteris membris. Ibidem K
Diuitem velle fieri, periculosum est. to.2.150 G

Diuitiæ.

Diuitiarum copia tanto à deo retrahit, quanto cogit diuersa cogitare. to.1.1 I
Diuitiæ mentis, sunt verba sacræ locutionis. to.1. 32 F
Facilè est diuitias habitas despicere, difficilè verò non habitas viles æstimare. to.1.66 A
Diuitiæ & honores cum humilitate haberi possunt. to.1.80 I
Diuitiæ dolore acquiruntur gratiis, sed graniori custodiuntur. to.1.87 L
Nec diuitiæ debent mentem extollere, nec inopia perturbare. to.1.90 K
Non diuitiis, sed deo soli confidendum est. to.1. 128 G
Diuitiarum temporalium contemptus. to.1.184 C & seq.
Differentia inter spirituales & fallaces diuitias. to.2.86 E F
Qui veras in se diuitias continent, rectè gazophylacia nominantur. Ibidem.
Diuitiæ dicuntur fallaces. to.2.106 D
Quæ sint veræ diuitiæ. Ibidem.
Sollicitudines & voluptates diuitiis iunguntur. Ibidem F
Diuitiarum contemptus. to.2.122 B
Diuitiæ veræ valde discrepant à falsis. to.2. 134 G
Diuitiarum gaudiũ est momentaneũ. to.2.152 D 199 F

Diuinitas.

Ortus diuinitatis ante & post non habet. to.1. 168 H
Diuinitas carnem animam mediante suscepit. to.1. 185 I
Diuinitas præteritum & futurum non habet. to.2. 109 F

Diuisus.

Diuisus à Romana ecclesia, qui vult saluari nemo esse debet. to.2.176 M

Docens.

Releuatio docentis, est immutatio proficientis. to.1. 211 I
Propter docentium meritum, & audientiũ iustificationem sermo doctrinæ tribuitur. to.2.75 F

Docere.

Minoris laboris est, aut docere cùm nihil toleras, aut tolerare, cùm nihil doces. to.1.14 I

Doctor.

Magni doctores sæpe ex nimia charitate modum correctionis excedunt. to.1.61 L M
Doctores noui testamenti allegorias ex veteri rimãtur. to.1.107 H
Doctorum ecclesiæ conditiones. to.1.118 L
Doctor à suis vocibus moribus discrepans, ferit ieiunus. to.1.126 E
Doctoris progenies aliquando eradicatur. Ibidem.
Sancti doctores ex quibusdam signis solent occulta rimari, quæ sanent. to.1.149 I
Sancti doctores solent minuta grauiter discutere. Ibidem L
Doctoris mentem dei zelus frigit & excruciat. to.1.150 B
Zelus doctorum, erga peccatores, quantus esse debeat. Ibidem.
Doctores sancti sæpe repetunt si qua obscurius dicunt. to.1.152 L
Doctrina, nõ laudem sed animarum lucrum quærere debet. to.1.163 E
Intelligentia doctorum tanto subtilior esse debet, quanto se ad inuisibilia exercet. to.1.176 A
Pro qualitate auditorum formari debet sermo doctorum. Ibidem B
Perfecti doctores priscorum patrum sunt filij, & subsequentium patres. to.1.177 D
Discretio doctorum erga discipulos. to.1. 177 M
Quare doctores per cornua, & non per cornes, designãtur. to.1.178 H
Propter auditorum reprobationem, bonis doctoribus sermo subtrahitur. to.1.182 B
Doctores super discipulos habent claritatis viscera. to.1.183 L
Doctores dicuntur vigilee. to.2.47 C
Propter malos, & auditores, & doctores sermo doctrinæ tollitur. to.2.75 G
Doctorum custodia, est venerabilis vita auditorũ. to.2.86 K
Doctor malus vocatur mirimus. to.2.104 D
Doctoris lingua in vanum laborat, nisi intus sit qui doceat. to.2.120 D
Doctorum virorum cautela nobis debet esse instructio. to.2.207 B
Doctoris perfecti officium. to.2.258 F
Doctor quando est in ciuitate. to.2.293 C
Doctor ecclesiæ raro sit in publico, frequenter in secreto. to.2.293 D
Doctores præcipites arguuntur. to.2.276 F
Doctor quomodo hominibus placet & deo. to.2. 267 H I
Doctoris cornu spiritualis eius conuersatio est. to.2. 324 I
Doctores electi per opera reprobrorum electos ad bene viuendum conuertunt. to.2.324 B
Doctores electi sciunt propriam fortitudinem, & populi infirmitatem. to.2.315 C
Doctoris oleum amor est cordis. to.2.324 H
Doctorum pacificus ingressus. to.2.325 D
Doctor quantis virtutum fulgoribus ornari debet. to.2.326 A
Doctoribus arrogantibus, & lubricis propria. to.2.320 H I & seq.
Doctorum sanctæ Ecclesiæ propria. tom 2 316 H I
Doctor prior debet bonum ostendere quod alios intendit docere. to.2.311 F
Doctor quomodo nocte iacere & surgere dicitur. to.2.320 G
Doctor non solum viuendo, sed etiam docendo dimicat. to.2.316 A
Doctorem in libro scribere quid. to.2.301 L
Doctores electi auditores suos non solum artem bellandi docent sed exercitium, to.2.304 L
Doctor exhortando non proficit, nisi auditor ad ea quæ loquitur intendat. to.2.304 L
Doctor peccantem terreat, & territum ad spem reducat. to. 2.205 G
Doctor pugnat dum prædicat. to.2.315 L
Doctoris electi profectus. to.2.306 G

Doctrina.

Per gradus virtutum ad doctrinam dei ascenditur. to.1.132 M
Doctrina sensum à Iudeis sublata est. to.1.67 G
Vera doctrina elationis vitium fugit. to.1. 136 D
Doctrinæ subtrahitur fiducia quando conscientia præpedit linguam. Ibidem E
Quis ordo sit rectus in doctrina. Ibidem F
Doctrina euangelica hominem abstrahit à vitiis in quibus computrescebat. to.1.151 E
Non omnia tempora sunt doctrinæ congrua. to.1. 177 I
In doctrina & silentio magna est diuersitas. to.2. 75 G
Doctrina est alimento corporali præferenda. to.2. 101 A
Doctrinæ electi prædicatoris dies est eruditi discipuli. to.2.300 C

Dolens & dolor.

Dolentem non potest consolari qui non concordat dolori. to.1.13 B
Mensura doloris suscipienda. Ibidem C
Dolores præteritos ad memoriam sine dolore reduci mus. to.1.23 F
Dolores seminare. to.1.26 H
Dolores metere. Ibidem.
Dolorem plangimus nostrum, cùm mala quæ fecimus dominus adiuuando demonstrat. to.1. 59 F
Infinitus est dolor omnium damnatorum. to.1. 87 H
Multi in hac vita dolores, ad amorem cœlestium impellunt. to.2.181 G

Dolium.

De dolio vacuo oleo implero. to.2.27 E

Dominari.

Modus dominandi subditis. to.1.127 B
Solus altissimus ita dominatur super omnia, vt alteri subesse non possit. to.1.199 I
Dominari & principari differunt. to.2. 125 A

Dominationes.

Dominationum cœlestium officium. to.2. 125 A

Dominicus.

Dominici diei celebritas. to.2.240 D E
Dominico die à labore terreno cessare & orationibus insistere debemus. Ibidem E
Dominico die corpus lauare non prohibetur. Ibidem.

Dominus.

Dominus legem daturus in igne fumoque descendit. to.1.136 G
Dominorum gregum felicitates. to.1.89 G
Cùm domini honoribus tument, subditi in iudiciis gaudent. Ibidem.
Quidam dominum tangendo non tangunt. to.1. 121 B
Domini contra deum de munere eius non superbiant. to.2.8 H
Dominus quomodo multis nominibus se nominat. to.2.44 F
Dominorum est misereri. to.2.146 K
Dominorum officium. to.2.134 L
Dominum nescire quis dicitur. to.2.275 I K L

Domus.

Per domos conscientiæ designantur. to.1.22 E
Domus multipliciter dicitur. to.1.45 G
Domus desertæ sunt cogitationes pravæ. to.1. 74 L
Quid sibi vult in locis amœnis domus instructio. to.2.41 C
Domus nostræ quid spiritaliter repræsentent. to. 2.113 G
Domus dei domus orationis est to.2.131 L
Domus quando dicatur eurti. to.2.124 I
Domus damnati infernus est. to.2.270 C
Domus dei quæ sit. to.2.297 L
Domus domini æternum patriam designat. to.2. 261 A

Universidad de Deusto
Biblioteca

Domus fidelis & infidelis. to.2.270 L M
Domus inutilis est reprobus. to.2.307.F
Domus reproborum domus est superborum & luxuriosorum & carcer. to.2.324 D
Domus panis olim Iudæa fuit. to.2.326 L
Domus superbi est nequitiæ suæ mensura. to.2.324 C D
Domus regis alia est, alta populi. t .2.302 B

Donatistæ.

De Donatistis comprimendis. to.2.175 L & fol.sequen.
De Donatistis. to.2.190 D & 192 K

Donatus.

De corpore beati Donati in Cassiopi castro. to.2.247.M

Donec.

Donec dictio explicatur. to.1.50 M

Donum.

Quæ dona nobis dantur & auferuntur. to.1.11 G
Quare Dominus ingratis sua dona non denegat. to.1.93 C
Qui spiritalibus donis ditati sunt, non debent terrenis negotiis implicari. to.1.115 F
Quare vnus dona habet quæ non alter. tom.1.141 A
Dona Dei omne opus præueniunt. to.2.20.F
Multi per septem donorum gradus profecti sunt, qui adhuc curis terrenis inhiant. to.2.89 G
*Donis crescentibus rationes crescunt donorum.*to.2.102 C
Dona spiritalia percipiuntur à paucis. tomo.2.111 H
Vbi dona Dei venalia habentur, ad Dei seruitium non vita quæritur. to.2.215 K
Donum Dei custodiunt qui verbi auctoritate sanctam defendunt Ecclesiam. to.2.306 H
Dona spiritalia per ministerum hominum in electis rectoribus cumulantur. to.2.326 H

Dormire.

In itinere dormire quid sit. to.1.28.D
Dormire est in pe. catis iacere. to.1.44 F
In puluere dormire, quid sit. to. 1.90 M
Dormire mori est. to.2.104 E
Dormire & dormitare differunt. Ibidem
Dormire prædicatorem in templo. to.2.275. C D

Dormiens.

Dormientes defuncti dicũtur, propter resurrectionis certitudinem. to.1.71 L
Corpore dormiente in morte anima euigilat in vera cognitione. to.1.104 K
Quomodo dormientes responsum à diffantibus capiant. to.2.26.I

Dormitio.

Dormitio quinta Samuelis. to. 2.276.E F

Dorsum.

Dorsum Deo peccando vertimus, & tamen nos sustinet to.2.125 L

Draco.

Dracones malitiam designant. to.1.40 C
Draconum nomine quid designetur. to.1.123 L
Draco monacho vago apparuit. to.2.27 B
Draco iuueni in morte apparuit. to.2.110 F

Drachma.

Drachmam mulierẽ perdere quid significet. to.2.124 H

Dubitatio.

Dubitatio electis oritur ex virtute humilitatis. to.2.292 E

Dubius

Dubius de dedicatione Ecclesiæ vel aliquo sacramento potest reiterare. to.2.250.K

Duci.

Duobus modis extra nos ducimur. to.2.24 E

Duplex.

Duplices præ nimia fallacia sese prudentes præ cæteris gloriantur. to.2.9 M

Dux.

Duces aduersæ partis sunt erroris auctores. to.1.188 E
Duces impij sunt qui verbo & exemplo ducatum præbent erroris. to.1.144 F G

Ebrietas.

Ebrietas cor mutare, & mentem alienare solet. to.2.257 B

Ecce.

Ecce dictio quomodo accipitur. to.1.156 M

Ecclesia.

Ecclesia sancta dicitur lilium inter spinas. to.1.1 E F
*Tres sunt in ecclesia distinctiones fidelũ.*to.1.2 D
Ecclesiæ vestimenta cuncti sunt Ecclesiæ fideles. to.1.15 B
Ecclesia aduersitatibus proficit. Ibidem.
Ecclesiæ rectores principes dicuntur. to.1.22 D
Quod sancta Ecclesia simplicitatis & rectitudinis vias à timore incipit, & in charitate cõsummat. to.1.3 E F
Ecclesia vacuos mensis habet. to.1.44 B
Ecclesia mutabilitatis flere damna non desinit. Ibidem E
Ecclesia aliquando carnis putredine, aliquando sordibus pulueris grauatur. Ibidem I
Duplex hominum genus in Ecclesia. Ibidem K
Ecclesia in fide fundata contra persecutorum procellas proficit. to.1.52 F G
Quicquid in Ecclesiæ initiis latuit, finis quotidie ostendit. Ibidem K
Ecclesia duplicem habet pulchritudinem. to.1.53 A
Ecclesia ex gentibus electa iuuencula dicitur respectu synagogæ. to.1.67 H
Quare Deus variis affligit Ecclesiam aduersitatibus. to.1.73 H
Quomodo sancta Ecclesia malis parcat. to.1.76 C D
Membra Ecclesiæ quomodo ad nihilum rediguntur. to.1.76 F
Dolore Ecclesia premitur quando peruersos in sua malitia crescere intuetur. Ibidem.
Quomodo Ecclesia non habet rugam. Ibidem G
Ecclesia nunc multos reprobos tenet. Ibidem G
Ecclesia falsiloquium pacis suæ tempore patitur. Ibidem.
Maxillam Ecclesiæ peruersi feriunt. Ibidem I
Quomodo sancta Ecclesia lanceis ab hoste suo circundatur. to.1.77 A
Ecclesia infirmis suis vulnere super vulnus conciditur. Ibidem C
Ecclesiæ viscera quæ sint. Ibidem.
Ecclesia peccata per pœnitentiam ad se pœnitentium reuocat. Ibidem D
Quare Ecclesia aduersa vitæ præsentis tolerat. Ibidem H
Ecclesia in tranquillitate, modo animarum lucra, modo terrena cogitat. to.1.78 K
Ecclesia quosque etiam falsos prædicatores intra sinum rectæ fidei colligere studet. to.1.79 L
Extra Ecclesiam nũ esse salutem credunt fideles, at contra hæretici. Ibidem.
Ecclesia in omnibus quæ sapit sensum suum humiliter deprimit. to.1.81 L
Ecclesia omnes ab hæreticis ad veritatem reuertentes recipit. to.1.92 F
Sancta Ecclesia delitiis affluit & ascendit. to.1.93 I
Vidua sancta Ecclesia debet intelligi. to.1.96 L
Omnes qui sanctam Ecclesiam persequuntur quæ si torcular calcant. Ibidem K
Ecclesia sine gratia præueniente non tot clareret donis. to.1.100 A
Columnæ Ecclesiæ sunt prædicatores. to.1.101 E
Duobus modis Ecclesia ab aduersariis tentari solet. to.1.102 K L
Ecclesia inquantum cognoscere expedit nihil veritatis abscondit. to.1.104 B
Extra Ecclesiam non est locus conflationis. to.1.105 L
Ecclesia comparatur auroræ. to.1.106 D
Sacræ Ecclesiæ fundamentum. Ibidem M
Ecclesia per synagogam transiit, sed nõ pertransiit. to.1.107 D
Ecclesia sancta per spiritum agnoscit quod synagoga antè non valuit. to.1.107 I
Ecclesiæ incrementum ex signis & prodigiis emicuit. to.1.110 A
Tempora nouissima Ecclesiæ. to.1.112 H & seq.
Ecclesia duobus modis ab aduersariis pungitur. Ibidem I
Ætates Ecclesiæ. to.1.113 A
Ecclesia in senio reminiscitur fœcunditatis suæ. Ibidem B
Pueri Ecclesiæ qui Dei mandatis inseruiunt. to.1.113 D
Nemo Ecclesiam imitatur, nisi quæ videt in ea caret. to.1.114 B C
Sancta Ecclesia opera pietatis exhibet. to.1.114 E
Quomodo Ecclesia est oculus cæco, & pes claudo. to.1.115 B
Sancta Ecclesia consistit vnitate fideliũ, sicut corpus vnitate membrorum. to.1.115 G
Ecclesia filios suos in nido nutrit. Ibidem M
Radix Ecclesiæ, incarnatio est redemptoris. to.1.116 D
Ecclesia quotidie corda mœrentium consolatur. to.1.117 L
Ecclesia in sua prædicatione spem miscet & metum. Ibidem.
Ecclesia non solos hæreticos sibi aduersarios putat, sed etiam carnales. to.1.119 G
Ecclesia afflictionis tempore prouerbium prauis efficitur. to.1.121 C
Ecclesia in passionibus crescit. Ibidem D
Pedes Ecclesiæ qui dicantur. Ibidem I
Sanctam Ecclesiam reprobi quasi tunicæ capitio constringunt. to.1.122 F
Sancta Ecclesia persecutionis suæ tẽpore fide stat, desertis clamat. Ibidem G
Reprobi Ecclesiam luto comparant. Ibidem.
Ecclesia multa mala vltima perfectione passura est. to.1.123 H
Ecclesia deflet quos exhortando trahere non valet. to.1.124 D E
Locus videntium Deum est Ecclesia. to.1.147 C
Deus Ecclesiam suam sine digna administratione non deserit. to.1.155 K
Intra Ecclesiæ mensuras sunt omnes electi, extra sunt omnes reprobi. to.1.165 G
Lineas Ecclesiæ & mensuras quid significet. Ibidem G
Ecclesia corpus est Christi capitis. to.1.166 D
Compositio Ecclesiæ. Ibidem.
Quando sancta Ecclesia dies erit. to.1.168 K
Ecclesia adhuc tentationum molestias sustinet. Ibidem.
Ecclesia tot vestibus induitur, quot fidelium vestitione decoratur. to.1.169 E

Non solum ex Iudæis, sed ex gentibus Ecclesia doctores accepit. to.1.177 G
Ecclesia primitiua à potentibus grauiter oppressa est. to.1.181 E F
Ecclesia intus tolerat fictos fratres. to.1.183 C
Ecclesia semper habet suos hostes. Ibidem.
Ecclesia ex bonis malisque congregatur. to.1.184 K
Ecclesia tribus constat ordinibus. to.1.295 C
Sola Ecclesia pro cunctis intercedit, per quam deus sacrificium libenter accipit. to.1.210 H
Extra Ecclesiam non est salus. Ibidem.
Extra Ecclesiam nullum opus bonum fructuose peragitur. Ibidem H
Vna est in fine mundi degentibus & Iudæis Ecclesia. to.1.211 E
Quid est Ecclesiam in fine duplicia recipere. Ibidem.
Duratio sanctæ Ecclesiæ. to.1.213 L
Dies suos Ecclesia non amittit. Ibidem M
*Quomodo Ecclesia plena diebus moritur.*Ibidem.
Nemo magis in Ecclesia nocet, quàm qui peruersè agens nomen vel ordinem sanctitatis habet. to.2.1 E
Nasus Ecclesiæ sanctorũ prouidam designat discretionem. to.2.17 B
Ordo sanctæ Ecclesiæ. to.2.45 K
*Per genas Ecclesiæ prædicatores intelligũtur.*to.2.48 C
Martyres. to.2.50 G
Ecclesia tribus virtutibus theologis debet esse munita. to.2.48 G
Quomodo Ecclesia coronatur de potentibus mũdi. Ibidem H
Ecclesia sancta quasi aurora consurgens in vltimo iudicio progreditur. to.2.51 I
Ecclesia sic nouum testamentum recipit, vt vetus non abiciat. to.2.53 A
Ecclesia in veteri lege Christum exoptabat. Ibidem B
Ecclesia de deserto ascendere dicitur. Ibidem E
Ecclesia sancta murus dici potest. Ibidem L
Ecclesia soror Christi vocatur. Ibidem.
Reui Ecclesiæ sunt sancti prædicatores. to.2.72 C
In sancta Ecclesia omnes vicissim se tolerare debent. to.2.77 G
Differentia lapidum Ecclesiæ. Ibidem.
Sancta Ecclesia ad Austrum vergit. Ibidem K
Deus de tota simul Ecclesia loquitur, ac si de vna anima loquatur. to.2.80 C D
Ferculum regis nostri Ecclesia est. to.2.81 D
Ab Abel sanguine passio incepit Ecclesiæ. Ibidem H
Lumen Ecclesiæ interius & exterius. Ibidem.
Propugnacula Ecclesiæ quæ sint. to.2.82 D
*Sancta Ecclesia est spiritale ædificium.*to.2.89 K
Sancta Ecclesia duas vitas habet, temporalem & æternam. to.2.96 I
Quæ spectant ad Ecclesiam. Ibidem.
Ecclesia habet atrium exterius, & sua interiora. Ibidem K
Ordines Ecclesiæ fidelium. Ibidem I & sequent.
Ecclesia multos habet qui meliores vitæ vias aggredi metuunt. to.2.102 F
Ecclesia sagenæ comparatur. to.2.103 K
Boni & mali in Ecclesia permiscentur. Ibidem L
Ecclesia ab Abel iusto incepit. to.2.109 k
Ecclesia posterior venit ad monumentum, vidit linteamina & cætera mysteria. to.2.113 K
Ecclesia nunc spiritaliter facit quod per Apostolos corporaliter fiebat. to.2.119 E
Ecclesia præsens vocatur regnum Dei. to.2.122 I
In Ecclesia nec boni sine malis, nec mali sine bonis esse possunt. to.2.130 F
Quanto sanctiores quique sunt in Ecclesia, tanto sunt pauciores. Ibidem H
Ex Iudæis & gentibus ædificata est Ecclesia. to.2.146 A D
Ecclesia filios deo sine dolore generat. to.2.146 F
Ecclesia dicitur terra. to.2.147 F
Destituto Ecclesiæ alicuius, est causæ sufficiens eã annectendi alteri. to.2.153 I
Sæculum Ecclesiæ non decet turpibus lucris inquinari. to.2.157 M
Qui Ecclesiæ stipendiis subsistit, ad lucra propria non anhelet. Ibidem D
*De stipendiis in dedicatione Ecclesiæ dandis.*to.2.159 E
Res ad ius Ecclesiæ pertinentes amitti non debẽt. to.2.159 M
Ecclesia ante Petri apostoli corpus patrimoniũ potestatem accepit. to.2.160 F
Ecclesia defuncto pastore, diu sacerdotio priuari non debet. to.2.161 K
Qui metu hostilitatis ad alium locum transierit, postea ad suam Ecclesiam redire oportet. to.2.163 H
Ecclesia constructa in locis inimicorum, non debet cauere episcopo. to.2.165 E
Iure proprietatis res Ecclesiæ monasteriorũ ædificiis tradere licet. to.2.167 F
Ecclesia debet redimere captiuos soluto precio. to.2.169 E & 174 D
Alienam Ecclesiam nõ licet inuadere. Ibidem G
*Ecclesia animo potest retinere res alienas.*Ibidem. G H
De reditibus Ecclesiarum. to.2.173 G H
De reditibus Ecclesiæ (etiã nouiter quæsitis) quarta pars clericis erogetur. to.2.200 D & 245 A
Ecclesia non potest bona aliena retinere. to.2.176 E F
*Nihil alienandum est de bonis Ecclesiæ.*Ibidem H
Res Ecclesiarum non possunt alienari. to.2.178 B & fo.seq.C
Quatuor portiones de reditibus Ecclesiæ fieri debent. to.2.183 I & 252 E
Ecclesiæ militantis ordines Ecclesiæ triumphanti conformari oportet. to.2.185 D
A nullo debet suscipi quem Romana depellit Ecclesia. to.2.189 A
De vnitate sanctæ Ecclesiæ. to.2.193 E
Ecclesia non potest vltra tres menses carere episcopo. to.2.198 I
Ecclesia subtilius instruitur, dum hæreticorũ quæstionibus impugnatur. to.2.199 E
Ecclesia gratis conferat quæ gratis accepit. to.2.201 H
Ecclesia habet in se vasa preciosa & abiecta, scilicet bonos & malos. to.2.203 D
*Ecclesiæ patrimonium commendatur.*to.2.205 E & seq.
Ecclesia pro malis intercedat, non eos temerario ausu defendens. Ibidem L
Ecclesia tenetur necessitatem patientibus præbere subsidium. to.2.207 A
Ecclesia vna est fundata supra petram confessionis & humilitatis. to.2.208 L
Quæ ab Ecclesia ordinata vel decisa fuerint, non debent in posterum refragatione turbari. to.2.210 B
Bona Ecclesiæ, vel in reparationem eius vel cleri subuentionem. to.2.211.H
*Laudes redeuntium ad Ecclesiæ vnitatem.*tomo 2.213 G
*Bona Ecclesiæ auferens grauiter puniatur.*tomo 2.218 K L
Ecclesiæ relicta retinere sacrilegium est. tomo 2.219 F
De redditibus Ecclesiæ hospitibus dandis. tomo 2.221 D
De Helenæ hominibus ab Ecclesia iniuste detentis. to.2.226 F.
Ecclesia sola succedit in bonis episcopi defuncti in episcopatu acquisitis. Ibidem H
Ecclesia habet pauperes defendere. to.2.234 K
De argento Ecclesiarum secum deferendo. tomo 2.239 A
De redditibus Ecclesiæ suscipiendis. Ibidem C
Ne ad confignandos infantes egressi, nimium aggrauent Ecclesias. to.2.242 E F
De Ecclesiis vacantibus to.2.246.E F
Iniustè ab Ecclesia deposita sub graui pœna reponantur. to.2.247.C
*De Ecclesia sanctæ Mariæ consecranda.*Ibidem G
*De redditibus Ecclesiæ sanctì Pauli concessis.*to.2.248 B & seq.
De construenda Ecclesia. Ibidem C
De Eboracensi Ecclesia. Ibidem I
Ecclesiæ bona non distrahenda. to.2.250 C D
De dedicatione Ecclesiarum. Ibidem k
De obuentionibus Ecclesiasticis diuidendis. to.2.252.E.
Cur sint tam diuersæ Ecclesiarum consuetudines cum vna sit fides. Ibidem E
Ecclesiam sine augmento sibi ablata recipere oportet. Ibidem G
*Ecclesia sancta pro fœcunditate dicitur mulier.*to.2.257.C
Ecclesia nullum alium præter Christum redemptorem habuit. to.2.255 A
*Ecclesia prius sterilis sed tandem fœcunda fuit.*to.2.255.G H
Ecclesia compatitur Iudæorum cæcitati. tomo 2.256 E H
Ecclesia creditur à Iudæis ebria to.2.257 A B
Ecclesiæ dilatatio. to.2.276 K L
Ecclesia doctorum cuncta synagoga magnã apud gentes reuerentiam inuenit. to.2.276 K.
Ecclesia vsque in mundi finem ducitur. tomo. 2.276.M
Ecclesia ante Christi aduentum cornu habuit. to.2.261 E
Ecclesiæ patientia. to.2.257 F
Ecclesiæ sublimatio est synagogæ depressio. tomo 2.262 M & seq.
Ecclesiæ sanctæ vir redemptor noster est. tomo 2.357.H
Ecclesia sancta diuersis electorum ministeriis vtitur. to.2.290 F
Ecclesia perfectos & imperfectos parit. tomo.2.266.k
Ecclesiam Christus crucis hæredem constituit. to.2.256.C
Ecclesiastica potestas erecta est in humanitate redemptoris. to.2.291.E
*Ecclesiæ rationes contra Iudæorum perfidiam.*to.2.261.G H
*Ecclesiæ auctoritas sine misericordiæ nulla est.*to.2.326 E
Ecclesiæ regimen nullus subire debet, qui non habet vbur magni operis. to.2.326.E
*Ecclesiæ sublimitas per cornu designatur.*tomo. 2.327.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ecclesiæ principes multa considerat ione sunt eligendi. to.2.301 E
Ecclesiæ diuersi gradus. to.2.296 G
Adonei ad ecclesiæ regimen quanto studio sunt quærendi. to.2.325 H & seq.

Ecclesiasticus.

Potestas ecclesiastica nec ex libidine amplecti debet, nec amplexa pro formidine deseri. to.1.144 H
De ecclesiasticis priuilegiis. to.2.165 F
Priuilegia ecclesiastica apostolicus debet seruare illæsa. Ibidem H
Publicis administrationibus implicitus ad ecclesiasticum officium venire non debet. to.2.171 H
Ecclesiasticus ordo, & monachica regula se impediunt to.2.173 H
Vasa sacra resque ecclesiarum distractæ restitui debent. to.2.174 A
Nemo ecclesiasticum ministerium, & religionis distinctionem simul tenere potest. to.2.177 C D
Ecclesiasticis famulantes obsequiis, ecclesiasticum debent adipisci subsidium. to.2.179 H
Ecclesiastici reditus in quatuor partes diuidantur to.2.183 I

Vide supra Ecclesia.

Res ecclesiasticæ possunt pro redemptione captiuorum impendi. to.2.205 B
Ecclesiasticæ res laicis non committantur. to.2.210 M
In rebus ecclesiasticis nulla debet induci confusio. to.2.216 K
De rebus ecclesiasticis in publico competentibus. to.2.221 C
De pecunia ecclesiastica concedenda. to.2.228 A
De transmutatione rerum ecclesiasticarum. to.2.246 I
Res ecclesiasticæ possunt præscribi. Ibidem.
Si quis ecclesiasticorum vnquam titulos ponere siue in rustico, siue in vrbano prædio sua sponte præsumpserit, anathema sit. to.2.251 L

Ecclesiastes.

Ecclesiastes liber quare sic nominatur. to.2.36 I
Ecclesiastes concionator dicitur. Ibidem.

Elatio.

Quomodo elatio nostra succidenda est. to.1.38 L
Elatio nunquam surgat ex munere. to.1.127 H
Elatio cordis ad vocem prorumpẽs quanta animaduersione puniatur. to.1.153 B
Si radix elationis abscinditur, consequenter rami praua assertionis arescunt. to.2.14 B

Elatus.

Elati propter abstinentiam minimorum, cadunt in maiora. to.2.19 E

Eleazarus.

Eleazarus dei adiutor dicitur. to.2.284 A B

Electus.

Per Iob, & Hus electi designantur. to.1.3 D
Status electorum pro hac vita. Ibidem E
Filij dei electi angeli vocantur. to.1.5 C
Quòd electi in tentatione proficiunt: & quod eis diabolus præparat in ruinam, hoc eis deus conuertit in gloriam. to.1.9 L
Quare deus permittit electum affligi. to.1.12 A
Deus electum suum custodiendo deserit, & deseruendo custodit. Ibidem.
Differentia electorum & reproborum. to.1.16 C
Electi fortiter omnia superant. to.1.23 A
Electi sunt in amaritudine. to.1.23 L M
Electorum timor à iudicio diuino. to.1.24 K
Deus eligit quos hic mundus despicit. to.1.30 B
Quomodo electus æterna supplicia euadat. to.1.34 K L
Electos suos non permittit deus tentari supra id quod possunt. Ibidem M
Electi non compatientur damnatis. to.1.35 E
Electorum à reprobis separatio. to.1.36 L
Electorum vita. to.1.43 I K
Electos pœna corruptionis aggrauat. Ibidem M
Electus menses vacuos quasi mercenarius ducit. to.1.44 A
Electi deo seruientes, vitæ præsentis subsidiis indigent. Ibidem.
Electus somno pressus peccati, ad iustitiæ vigilias exurgere conatur. to.1.44 F
Electorum lux tentatione non extinguitur. Ibi.G
Electi post somnum surrectionem: & post surrectionem vesperam expectant. Ibidem H
Electi ad æternitatis intentionem tendunt. to.1.45 A
Electos reproborum supplicium purgat. to.1.45 I
Electi peccata quæ confitentur distractæ animaduersionis flagellibus insequuntur. Ibidem K
Electi hic elationem non habent. to.1.51 D
Electi ante Christi aduentum ipsum nunciantes dicuntur cursores. to.1.55 C
Deus electorum suorum maculas temporali pœna affligit, quas in æternum non vult vindicare. to.1.56 A
Electi grauantur non intelligentes sensum sui reprehensoris. to.1.56 G
Deus electos aduersitatum loris sæpissimè ligat. to.1.63 A
Sicut contra electos reprobi sic contra catholicos hæretici effrenantur. Ibidem C
Electi post tentationes quasi sol repentè ex tenebris erumpunt. to.1.63 K
Electi à reprobis passim deprimuntur. to.1.65 E
Electus mundi honores metuit. Ibidem
Electi culpis suis nesciunt parcere. to.1.69 D
Electus non omnibus diebus suis superbit. to.1.74 B
Quanta aduersitatum tempore à falsis & fictis fratribus patientur electi. to.1.76 F
Electorum populus apud iniquum concluditur. Ibidem M
Quanto electi iudicio magis proximant, tanto ad discutiendas mentes magis tremiscunt. to.1.78 A
Electi ad cœlestia duobus modis innitantur. to.1.78 I
Electi nonnunquam ignorantia, vel infirmitate, peccant. to.1.82 H
Electi plus studeant agere quàm sit eis præceptum. to.1.87 G
Electi casum in peccatum præuident. to.1.90 F
Electos ad vitam flagella reuocant. Ibidem I
Electis & reprobis vita dispar est, carnis in morte corruptio dispar non est. Ibidem.
Dei adiutorio electi, vt resistere valeãt, fulciuntur. to.1.91 E
Differentia voluptatis electorum & reproborum. Ibidem H
Electi ædificationes suas in septimo tempore expectant. to.1.93 B
Electi nil præsentis gloriæ quærunt, vt possint in fine coronari. Ibidem.
Electis Enoch in septima generatione nascitur. Ibidem.
Electus nisi deum cognosceret, vtique non amaret. to.1.94 F
Electi deum fide cognoscentes, ipsum per fidem videre anhelant. Ibidem.
Prouidentia electorum circa finem. to.1.105 D
Electi tenuerunt Christum deum, quem videbant hominem. to.1.109 I
Electi sunt iustitia iustificata. Ibidem K
Omnes electi participatione, non comparatione, sunt sapientes. Ibidem.
Electi neminem, quantumuis sublimem, dei scientiæ conferunt. Ibidem.
Quare electi quibusdam tentationibus reprimuntur. to.1.111 M
Electorum perseuerantia & consummatio. to.1.116 C D
Electi non promittant sibi pro hac vita, securitatẽ. to.1.117 F
Tanto quisque electus apud reprobos despectior est quanto iustior esse potest. to.1.120 C
Deus electorum suorum aduersarios temporaliter permittit excrescere. to.1.121 E
Electorum anima nunc marcescit. to.1.122 B
Electi persecutionis tempore parationes sunt mori quàm tacere. to.1.122 F
Electi pro fide morientes, à reprobis insœlices arbitrantur. Ibidem.
Electi sciunt contra exterioris excellentiæ tentamenta pugnare. to.1.125 I
Negantur electis bona terrena. to.1.125 G
Electis cùm foris ætas corporis, intus crescit ætas mentis. to.1.127 E
Electi de multa abundantia minimè lætantur. to.1.128 I
Electi si in scientia sua inanis gloriæ surrepat, statim ad cor redeunt. to.1.129 B
Electi tanto actius timent, quanto æterna retributio vicinior est. to.1.142 D
Electorum discussio circa futurum iudicium. to.1.145 I
Electorum numerus certus ac definitus ostenditur dum aliis cadentibus, ad standum alij solidantur. to.1.146 H
Non est discutiendum cur dominus populum Israeliticum primo elegit, & postea reprobauit, & contra de gentili. to.1.148 B
Electi sunt dei frumenta, cœlestibus horreis recondenda. to.1.161 H
Deus electos suos in fine sollicitus purgat. to.1.170 B
Mors carnis electos luci suæ restituit, lucem suam reprobis tollit. Ibidem C
Electorum vitæ proficit etiam vita reproborum. to.1.171 F
Deus non sic colligit electos, quin iudicet reprobos. to.1.172 M
Nemo perscrutetur cur alius eligatur, & alius repellatur, vel econtra. to.1.173 C
Argumenta prauorum ad electorum salutem proficiunt. to.1.182 C
Electi iudicare debent se vel in cogitatione vel in opere deliquisse. to.1.191 I
Deus electos diabolo erudiendos subiicit. to.1.200 D
Deus rationabiliter agit cum diabolo, electos recipiens, & impios damnans. to.1.201 K
Deus electus suis pietatem sine iustitia nõ exhibet. Ibidem.
Electi facilè discernunt inter virtutes & vitia. Ibidem I K
Electi in desideria praua aliquando ruentes, à dominio retinentur. to.1.204 I
Egestas electorum alia est ab egestate reproborum. to.1.204 L *Et quæ ea sit.* Ibidem M
Si electi tanti iudicij terrorem expauescunt, quid facient qui iudicis aduentum oderunt? to.1.205 K
Electorum proprium est, quòd de se semper sentiunt infra quàm sunt. to.1.208 C D
Electi de nulla virtute superbiunt. Ibidem D E

Electus bene vtitur malo. Ibidem D
Differentia exaltationis electorum & reproborũ. Ibidem D E
Electis nihil vel parũ datur, sicut pueris quibus tota hæreditas reseruatur. to.2.15 A
Electorum & reproborum distinctio. Ibidem.
Electi in hoc mundo debent purgari. to.2.40 D
Omnes electi sunt membra nostri redemptoris. to.2.58 L
Omnis electus per quatuor animalia figuratur. Ibidem M
Electi in operibus suis pennas desuper extendunt. to.2.59 D & seq.
In electis & reprobis diuersi sunt impetus. to.2.59 M
Impetus electorum. Ibidem.
Electi sic ad bona tendunt, vt ad mala perpetranda non redeant. Ibidem.
Electi in faciem reprobi retrorsum cadunt. to.2.67 G
Electi quantumuis à deo donentur bonis, humiliãtur amplius. to.2.71 L M
Vnum signum electionis est, soliditas charitatis. to.2.86 C
Deus quandoque suos electos labi permittit. to.2.112 B
Electi qui membra Christi sunt, caput suum in passione sequuntur. to.2.126 G
Angeli congaudent cùm ad cœlum assumuntur electi. to.2.130 I K
Electi orantes vt ad deum perueniant, infirmitatis suæ excessus incessanter deplorant. to.2.136 H
Qualis debeat esse eligendus. to.2.168 E
Clerus & populus pontificis electioni intererunt. to.2.168 G
In electione non sit venalitas. to.2.179 E
Electus precio, indignus efficitur sacerdotio. Ibidem F
Electum præmiis & eligentes par pœna respicit. Ibidem E
Electi interdum operibus se immiscẽt reproborum & contra. to.2.203 E
Contra eos qui eliguntur imperiti ad sacerdotia. to.2.214 M
Non ex fauore, sed iudicio, debet fieri electio. to.2.222
Extraneus non præponatur intraneis in electione. Ibidem I
Electio differri potest si non inueniatur idoneus. to.2.235 L
Electi spirituales esse curant, sed non videri. to.2.296 H
Electorum est peccare & resipiscere. to.2.315 E
Electum carnali affectu non monstrat deus. to.2.325 B C
Electorum resistentia aduersus dæmonum insultus to.2.306 L M
Electi per virtutum gradus proficiscuntur. to.1.290 F
Electi nõ solum prædicatio, sed & conuersatio deo placet. to.2.297 E
Electum se à deo quomodo quis cognoscere possit. to.2.297 D
Electorum nemo nisi in Christo est. to.2.261 M
Electi à reprobis dominica virtute in fine diuidũtur. to.2.285 L
Electorum mores. to.2.284 K
Electorum multiplicatio diminutio est reproborũ. to.2.264 M
Electi à malis etiam prædicatoribus bona suscipiunt. to.2.270 F
Electorum saturitas. to.2.264 K

Eligere.

Eligere indignas personas. to.2.269 L

Eliphas

Eliphas dei contemptus interpretatur tomo. 1. 14. K.

Elizabet.

Elizabet prophetiæ spiritu ex præterito, præsenti & futuro tacta. to.2.55. B

Eloquium.

Diuina eloquia bibi & comedi dicuntur. to.1.31. M
Diuina eloquia, messes & diuitiæ vocantur. Ibidem
Sacrum eloquium à plerisque contemnitur. to.1.116. L
Eloquij diuini stilatio. to.1.117 A
Quanta librationepensandus est intellectus sacri eloquij. to.1.124 F
Multæ sunt sacri eloquij sententiæ quæ non solum secundum historiam exponi possunt. Ibidem F
Diuina eloquia carmen & væ continent. to.1.151 E F
Sacrum eloquium est cœlum. to.2.173 F
Quam mira est eloquiorum dei profunditas. to.2.56 L
Eloquiorum dei obscuritas magnæ est vtilitatis. to.2.61 A
Sacra eloquia visioni maris similia dicuntur. Ibidem K
Diuina eloquia cum legente crescunt. to.2.63 C
Sacri eloquij virtus. Ibidem
Sacri eloquij lector quidquid scire querit historicum, mysticum, aut morale, hæc illũ sequuntur. Ibidem. D
Liber sacri eloquij scriptus est intus per allegoriam & foris per historiam. to.2.69 C
Diuina eloquia aliquando ex tempore, aliquando ex loco causas designant. to.2.74 I
Eloquium omne sacrum tutelligere difficillimum est. to.2.3 K

Engaddi.

Engaddi interpretatur fons hædi. to.2.45. H
In Engaddi balsamum gignitur. Ibidem

Enoch.

Enoch translatus est cum domino. to.1.22. G
Enoch in electa prole septimus nascitur. to.1.51. C & 93 B
Enoch & Helias Antichristo occurrent. to.1.81. E
Enoch dedicatio interpretatur. to.1.93 C
Enoch & Helia prædicante multi Iudæorum conuertentur. to.2.75. A
Enoch & Aelias dicũtur duæ olivæ, & duo candelabra. Ibidem
Ascensus Enoch & Helia Christi ascensionem figurauit. to.2.119. G
Enoch in cœlum translatus, vxorem & filios habuit. Ibidem.

Ensis.

Per ensem rigor conuersationis designatur. to.2.47. H

Ephesus

Ephesina synodus. to.2.197 L

Ephod.

Ephod lineum gentilis populi electum ordinem designat. to.2.266 H
Ephod lineum candorem continentiæ designat. to.2.269 B C

Ephraim.

Ephraim fructificans interpretatur. to.2.255 B

Episcopus.

Episcopi officium. to.2.4 C
De episcopis Aphricanis pro fidei defensione lingua

Universidad de Deusto Biblioteca

lingua priuatis ab Arianis Vuandalorum. to.2.34 C D
Episcopi lingua priuati loquelam non amiserunt. Ibidem D
Vnus Episcoporum lingua priuatorum in luxuriã lapsus dono miraculi priuatur. Ibidem B
Episcoporum grandis est honor, sed grande pondus huius honoris. to.2.116 L
Episcopi per Siciliam constituti, semel in anno conueniant. to.2.152 K
Episcopus eligitur vt sit intercessor ad dominum pro populo. to.2.154 K
Episcopi conditiones. Ibidem. & sequen. copiosè. to.2.218 F
Episcopi violenter à suis locis expulsi ab aliis sunt suscipiendi. to.2.158 G 168 I
De episcopo eligendo. to.2.159 F G & 212 I
Electus indignus in episcopum non est approbandus. to.2.159 F G
Episcopus ad exemplum Christi debet habere curam orphanorum & viduarum. to.2.160 L
Episcoporum sedes propter hostiles incursus mutari solent. to.2.160 D
Episcopus conuiuiis occupatus corripiendus est. Ibidem.
Episcopus moribus inordinatus quomodo puniendus sit. Ibidem.
Assumendus in episcopum debet antea examinari. to.2.163 A
Purgatio etiam ab episcopis est exigenda. Ibidem E
Episcopus debet potius animarum lucris intendere, quàm temporalibus. Ibidem H
Episcop sua prædicatione debet in lucrãdis animabus laborare. to.2.164 A
Pro iniuria propria episcopo aliquem excommunicare non licet. Ibidem H I
Non deponatur episcopus, nisi in conuentu episcoporum. to.2.166 K
De ordinatione episcopi. to.2.167 A
Vnus episcopus duabus præficitur ecclesiis. Ibidem.
Ad electionem episcopi populus poterat olim conuocari. Ibidem D
Tota electio episcopi potest in tres personas remitti. Ibidem.
In electione episcopi non munerum datio, nec aliquorum patrocinia conualescant. Ibidem
Eligendus in episcopum debet esse deo gratus & hominibus. to.2.168 B
In electione episcopi communi vtilitati non suo lucro quisque prospiciat. Ibidem E
Episcopi, qui mulierem fustibus cædendam deputauit, pœna. to.2.168 M
Episcoporum concilia bis sunt in anno celebranda. to.2.173 D
Episcopus verborum correctione, non verberibus, timeri debet. to.2.170 G
Episcopi se facere verberibus timere non debent. Ibidem.
In episcopali ceruice nil splendidius fulget quàm humilitas. Ibidem K
Episcopi officium est in ecclesiæ vnitatem reducere qui à fidei veritate dissentiunt. to.2.171 G
Quomodo episcopus in sua ecclesia conuersari debeat. Ibidem H
Pro labore inuentarij defuncti episcopi nihil accipiatur. to.2.173 H
Episcopus non debet clerum relaxare ab his quæ non sunt officij clericatus. Ibidem.
Episcopus negligens scelera subditorum, grauius est quàm scelerati arguendus & puniendus. Ibidem.
Vbi episcopi desunt, baptizatos presbyteri in fronte chrismate tangunt. to.2.175 E
Episcopi modestia. to.2.178 E
Episcopi exhibeant in opere quod signãtur in nomine. Ibidem G
Qualitas eligendi in episcopum. Ibidem L
De peruersitate episcoporum. to.2.180 G & 216 G
Episcopi ecclesiæ dicuntur astra cœli. to.2.182 H
Episcopi sunt nubes. Ibidem.
Episcopus prohibetur missas in monasteriis celebrare. to.2.183 K
In ordinando episcopo, nec episcopus manum nec notarius calamum vendere debet. to.2.184 E
Episcopus non debet fieri nisi prius bonis moribus exercitatus. to.2.185 B
Omnes episcopi metropolitæ vtuntur pallio. Ibid. C
Episcopus non potest peregrè proficisci sine licentia archiepiscopi. Ibidem.
Periculum eligendi imperitum episcopum. to.2.185 G
Quæ monasteriis ab episcopo conferuntur, reuocari non debent. to.2.189 D
De rebus quas episcopus ante ordinationem habebat potest testari. Ibidem. & 209 G
Episcopus de monasteriis & religiosis vigilem debet habere curam. to.2.187 D E
In monasterio deputetur episcopus, qui in ecclesia sua residere contemnit. to.2.188. G
Episcopus non solum lectioni & orationi, sed & eleemosynis vacare debet. to.2.189 F
Ecclesia post episcopi depositionem nõ dicitur ante tres menses vacare. to.2.194. L
Nullus de altera ecclesia eligendus est in episcopum. to 2.195 B 202 B C
De conuentu episcoporum Siciliæ quinto quoque anno in vrbe Romana. to.2.195 D E
Quidam episcopus die dominico messem cuiusdam exarauit. to.2.199 A
Episcopus monasterium gratia visitandi aut exhortandi adire potest. to.2.201 G
Episcopi cum mulieribus non habitent. to.2. 207. B. 214. G 244 B
Propter infirmitatem episcopi alter est eligendus. to.2.208 C & seq.
Quicquid episcopus in episcopatu acquisierit, debet post mortem eius in Ecclesiæ manere dominio. Ibidem. G
Nullus est reputandus episcopus qui non sequitur synodum Chalcedonensem. Ibidem K
Episcoporũ causæ magna cum diligentia debent scrutari. to.2.210. B
Episcopus Byzantinus criminis accusatus delegato iudicandus committitur. Ibidem G
Omnes secundum rationem humilitatis episcopi sunt æquales, nisi culpa exigat. Ibidem G
Episcopis aut diaconis vti dalmaticis absq; apostolica authoritate non licet. to.2.215 E
Episcopus secularibus causis occupari non debet. to.2.219. K
Episcopus in causis pauperum exercendus est, vel saltem bonæ sit volontatis. to.2.22 B
Qui longam corporis sui continentiam non habet, in episcopum eligi non debet. Ibidem H
Secularium negotiorum imperiti non sunt in episcopos ordinandi. Ibidem I
De episcopo cautè eligendo. to. 2.223. I
Episcopus tenetur scandalum datum auferre. to. 2.226. B C
Quæ episcopus episcopatus tempore acquisiuit sola succedit ecclesia. to.2.226 H
Episcopo ægroto sufficiatur vices gerens. tom.2. 230. K
Nullus episcopus propter infirmitatem est deponendus. Ibidem
Episcopus pro molestia corporis suo non priuetur honore. Ibidem
Episcopus olim à clero & populo eligebatur. to.2. 234 I K
Episcopi electores in duos conuenire possunt. Ibidem.
In episcopum electus non sit reus criminum quæ morte puniuntur. to.2.235 L M
Promissio cuiusdam episcopi hæresim suam anathematizantis. to.2.237 G
Episcopi criminis accusati & conuicti depositio. to.2.238. A
Episcopus depositus non debet bona Ecclesiæ furari, immò quæ malè consumpsit debet restituere. Ibidem
Depositus ab episcopatu non abstinens, in monasterium ad vitam retrudatur. Ibidem
Episcopus de bonis ante episcopatum quæsitis testari potest Ibidem L
Episcopus de rebus quas ante episcopatũ habebat, testari aut alienare non potest. Ibidem
Episcopo infirmitate grauato nullus, nisi petierit, surrogetur. to.2.240 K
Episcopum solum crimen ab officio deponit. Ibidem L
Episcopus iuramento purgari potest. tom.1.241 A B
Episcopi eligendi discretio. to.2.242. B C
Episcopus qualiter debeat conuersari. Ibidem I
Corripiatur episcopus circa officium suum negligens. to.2.243 B
Episcopus non debet frequenter discurere. Ibidem.
Episcopus causas clericorum non nisi cum senioribus audiat. to.2.245. B
De lege multimoda episcoporum & aliorum. Ibidem.
Ordinatus in episcopum, & eius ordinatores in locum iniustè depositi, priuantur officio. Ibidem B & seq.
Pœna iniustè accusantium & testificãtium super episcopi iniusta depositione. to.2.245 B
Epistola Ioan. defensoris de cognitione de qua inter episcopos resedit. Ibidem G H
Pœna trahentium aliquem episcopum à sua ecclesia. Ibidem K
Episcopus non inuitus producendus est ad secularem iudicem. Ibidem M
Episcopus ab episcopis alterius concilij iudicari non debet. Ibidem
Pœna inicientium manus in episcopum. tom.2. 246. A
Episcopus criminis læsæ maiestatis accusatus. Ibidem A & seq.
Conditiones episcopi eligendi. to.2.247 H I
Episcopi Eboracen. & Londonen. ecclesiarum pares sunt dignitate. to 2.248 K
Episcopus in ferendis sententiis non sit præceps. to.2.250. B
De episcopis non detrahendis. Ibidem F G H
Episcopi necessarij sunt in episcopi consecratione. to.2.152. K
Episcopales sedes non debent à se longè distare. Ibidem L
Episcopus Arelaten. præfertur aliis episcopis Galliarum. Ibidem M
Episcopus vnius diœcesis vel prouinciæ nihil in altena diœcesi vel prouincia exerceat. Ibid.
Quilibet episcopus priuilegium suæ dignitatis seruare debet. Ibidem.
Episcoporum eligendorum formam dat do... to.2.

to.2.308
Episcopatus.
Episcopatum quærere aliquando fuit laudabile. to.2.3 C
Qui episcopatum ad gloriam honoris quærit, non ad ministerium quærit. Ibidem.
Si quis dignus episcopatu in aliqua ecclesia reperiatur, debet eligi & nullus alius. to.2.162 B I
Duos episcopatus in vnum redigere apostolica potest authoritas. to.2.164. A & I
Nemo ad episcopatum ordinetur, nisi sufficiente inuestigatione probatus. to.2.184 D E
Depositus ab episcopatu non potest reuocari. to.2. 198 I
Episcopatus nomen non est in honore, sed in onere. to.2.216 G
Eques.
Equitis nomine anima sancti viri designatur. to.1. 184 I
Equitum tyrannus. to.2.287 M
Equitius.
De Equitio abbate prouinciæ Valeriæ. to.2.20 C
Equitius per visionem eunuchizatus est. Ibidem.
Equitius eunuchizatus non solum viris sed & fœminis præerat. Ibidem.
Equitius Basilium magnum expulit, & virginem febricitantem sanauit. Ibidem.
Licentia prædicandi Equitiũ sine sacris ordinibus. Ibidem F
Monialis arrepta à diabolo, per Equitium liberatur. Ibidem.
Equitij vita & labores. Ibidem.
Equitius viles vestes ferebat. Ibidem G
Equitij equitandi modus. Ibidem G
Equitium adulatores apud sedem apostolicam accusant. Ibidem.
Equitij prædicatio & doctrina. Ibidem.
Equitius fœnum secabat. Ibidem.
Iulianus mittitur ad Equitium quærendum. Ibidem.
Equitius clauatis calciatus erat caligis. Ibidem I
Summus pontifex visione cognouit Equitium non esse sibi præsentandum. Ibidem K
Equitij sepulchri miraculum. Ibidem L
Equitius monachos ad sepulchrum suum fugientes tutatur. Ibidem M
Longobardos in monachos Equitij sæuientes diabolus inuasit. Ibidem.
Equus.
Equus corpus nostrum designat. to.1.184 I
Per equum quid designetur. to.1.185 K
Equi nomine lubrica vita prauorum designatur. Ibidem M
Item dignitas temporalis. Ibidem.
Item præsens seculum. Ibidem L M
Ascensor equi dicitur quisquis extollitur dignitatibus mundi. Ibidem M
Vngulas equi mordere. Ibidem.
Equi nomine sanctus quisque prædicator dicitur. Ibidem M
Equi nomine præparatio rectè intentionis signatur. to.1.185 M
In equi vngula laboris fortitudo cognoscitur. to.1. 186 K
Erigi.
Primùm cõtra nos, deinde contra malos erigamur. to.2.82 A
Ermigildus.
De Ermigildo rege Liuigildi Visigothorum regis filio, pro fide catholica ab eodem patre suo occiso. to.2.34 A
Ermigildi regis in morte miracula. Ibidem B
Error.
Errori venienti occurendum est. to.2.176 D
De his qui quasi per errorem educi videntur è corpore. to.2.40 L
Error negantium satisfactionem post confessionem. to.2.321 H
Eruca.
Per erucam luxuria designatur. to.1.204 B
Esaias.
Esaias domino quærenti quem mitteret ad prædicandum, vltro se obtulit. to.2.3 A & seq.
Esaias prophetis aliis eloquentior extitit. to.2. 309 F G
Esau.
Esau venatio quid figuret. to.1.25 C
Esau agricola. Ibidem.
Esau persecutio. to.1.31 D
Esau primogenita fratri pro esca vendidit. to.1. 66 L
Dominus reprobauit Esau quem pater approbare voluit. Ibidem.
Esau non inuenit pœnitentiæ locum, quamuis ipsum cum lachrymis quæsiuisset. Ibidem.
Esau primogenitorum gloriam per gulam amisit. to.1.180 D
Essentia.
Essentiam vita habet, mors verò non habet. to.1. 102 M
Esus.
Esus & potus ad lusum impellit. to.1.62 L M
Aethiopia.
Aethiopia præsentem mundum designat. to.1. 110 B
Eua.
Comparatio Euæ ad vxorem Iob. to.1.12 H I
Euæ à latere Adæ productio, figurat ecclesiam à latere Christi mortui productam. to.2.61 L
Euæ in paradiso tentatio. to.2.302 H
Euanescere.
Euanescere dicitur quod repentè ab intuentium oculis aufertur. to.1.62 K
Euangelista. Euangelium.
Quatuor euangelistæ comparantur quatuor animalibus. to.1.190 B & 56 L M & 58 L M
Quicquid vnus quatuor euangelistarum sentit, & quilibet alius eorum sentit. to.2 57 G H
Quantum sanctum euangelium testamentum vetus præcellit, tantum prædicatores huius prædicatoribus illius. to.2.61 H
Per euangelium lignum crucis ostenditur. Ibidem K
Euangelium qualiter prædicari potest omni creaturæ. to.2.119 B
Euangelistæ tres humanitatem Christi descripserunt. to.2.258 D
Euangelizare.
Euangelizare, est denunciare. to.1.139 H
Eucharistia.
Eucharistiam indignè sumentes saturari non possunt. to.2.264 I K
Euenire.
Plerunque multa eueniunt quæ præuidentur. to.1. 10 E
Eumorphius.
Eumorphius Stephanum secum vocauit moriturũ. to.2.40 H
Eunuchus.
Eunuchi qui dicantur. to.2.15 L
Eunuchi qui sunt. to.2.29 L
Europa.
Calamitas Europæ. to.2.180 I
Eusebius.
De libris Eusebij. to.2.202 G
Euthicius.
Euthicius moriens fidem resurrectionis confessus est. to.1.85 E
De Euthicio, & Florentio seruis dei. to.2.31 C
Euthicius monasterium rexit. Ibidem & seq.
Quatuor Euthicij discipuli vrsum Florentij occiderunt. Ibidem E
Euthicius post mortem multis claruit miraculis. Ibidem I
Euthicij tunica elata, pluuiam aut serenitatẽ adducebat. Ibidem
Exactor & Exactio.
Exactor dicitur diabolus. to.1.23 C
Exactoris vox tentatio est. Ibidem D
Differentia inter audientes & exaudientes vocẽ exactoris. Ibidem D
Exactiones graues in Corsica insula. to.2.180 M
Examinare.
Examinandi accusati discretio. to.2.221 F G
Excedere. Excessus.
Qui sensu & lingua deficiunt, manibus excedere dicuntur. to.2.224 C D
Minoris excessus est veritatem non cognoscere, quàm in eadem cognita non manere. to.2. 154 C
Excelsa.
Quid sit in excelsis habitare. to.1.190 H
Excommunicatio.
Sententia excommunicationis pastoris siue iusta siue iniusta, timenda est. to.2.117 A
Excommunicationis sententiam nullus propria iniuria vindicanda fulminare debet. to.2 164 H
Secunda vel tertia admonitione interposita, excõmunicationis sententia procedat. to.2. 165 E
Si quis illicitè quempiã excommunicat, semetipsum, non illum, condemnat. to.2.168 B
Excommunicatis nullus commisceatur. tomo.2. 175 A
Contra baptismum & pœnitentiam sentientes excommunicati sunt. to.2.230 D
Excõmunicetur qui pro ordinibus sacris aliquid dat vel accipit. to.2.237 L & seq.
De consiliariis excõmunicatis Iannuarij episcopi. to.2.245 G
Excusare.
Excusant se semper reprobi. to.2.320 M
Excusatio Saulis sicut & aliorum peccatorum super inobedientia sua. to.2.380 B
Exempla.
Antiquorum exempla ad insinuandam huius vitæ instabilitatem intuenda sunt. to.1.48 F G
Negligẽtes præcepta confunduntur per sanctorũ exempla. to.1.59 A
Aliena exempla ad bonum perficiendum nobis vtiliter persuadent. to.1.129. I
Qui præsunt, exempla mali operis subiectis non præbeant. to.1.133. G
Quantum exempla patrum conducant ad nostrã conuersationem. to.1.145. M & seq.
Quanta grauitas est malorum exemplum to.1. 150. M
Sine Priscorum exẽplis intellectus noster diuina pertingere nequit. to.1.157 M
Exemplis patrum iuuamur. Ibidem
Exempla antiquorum patrum sunt consideranda. to.1.166 F
Exempla priscorum sunt remedium contra vitia. to.1.178 I K
Grex per exempla melius quàm verba pastoris graditur. to.2.4 D
Nonnullos ad cœlestis amorẽ patriæ plus exẽpla quàm prædicamenta succendunt. to.2.19 D
Ad exemplũ non sunt ostendenda nisi quæ firma

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt. to.2.56 B
Exempla priscorum patrum imitari debemus. to.2.81 L
Exempla iustorum sunt in sacra scriptura. Ibidē. Di & seq.
Exempla priorum patrum nos debent ad patientiam mouere. to.2.87 G
Exemplum cuiusdam peruersi, qui tandem bonus effectus est. to.2.110 E & seq.
Exemplum cuiusdam matronæ venientis ad ecclesiam sanctorum martyrum. to.2.122 K
Exempla adiungit deus cùm eius verba audire nolumus. to.2.130 C
Exempla plus mouent quàm verba. to.2.131 C
Exemplum de tribus sororibus beati Gregorij. Ibidem C & seq.
Exemplum cuiusdam mundani qui fratrem religiosum habebat. Ibidem F
Exemplum cuiusdam sanctimonialis pietatis deditæ. to.2.134 D & seq.
Exemplum præcepti generalis. to.2.239 L

Exercitus.

Exercitui dux non nisi probatus præficitur. to.2.185 H
Exempla cæterorum nos ad virtutem inuitant. to.2.312 B C
Exempla castitatis peccatorum tenebras cordibus destruunt. to.2.319 A
Exempla prauorum qualiter vitanda sunt. to.2.307 G

Exhortatio.

Non vna eadémque cunctis exhortatio congruit. to.2.7 G
De exhortatione multis adhibenda. to.2.18 B
De exhortatione quæ vni adhibenda est contrariis passionibus laboranti. Ibidem C D
Exhortatio ad sacram scripturam. to.2.183 F G

Expectare.

Expectamus prospera formidamus aduersa. to.1.44 G

Expositores.

Sacri expositores apostolis succedunt. to.2.157 K
Sacri expositores in scientia non sunt apostolis præferendi. Ibidem.
Sacrorum expositorum prædicatio gurgitibus comparatur. Ibidem.

Exteriora.

Exteriora nos occupant, ne nosmetipsos consideremus. to.1.146 C D
Si vigilanter exteriora conspicimus, per ipsa ad interiora reuocamur. to.1.150 H

Extraneus.

Extranei non asperis sed blandis ad fidem verbis sunt prouocandi. to.2.241 M & seq.

Extrema.

Quidam in extremis suis ad deum redeunt. to.1.160 B

Ezechias.

Ezechias ostendendo diuitias suas hostibus suis, à propheta reprehensus est. to.1.50 D
Ezechias vna prece, centum octoginta quinque milia hostium, angelo feriente, prostratuit. Ibidem.
Quomodo Ezechiæ.15. anni additi sunt contra diuinam sententiam. to.1.71 B C & 93 A
Ezechias se iustificauit in cogitatione. to.1.73.1
Ezechias alienigenis thesauros ostendens, non putabat peccare. to.2.2 I

Ezechiel.

Ezechiel magistrorum speciem tenet. to.1.149 L M
Ezechiel electri speciem in medio ignis vidit. to.1.164 F
Quare Ezechieli in altari dei fieri fossa præcipitur. to.2.9 B
Ezechiel contemplaturus cœlestia, prius filius hominis vocatur. to.2.18 L
Ezechiel in captiuitatem cum ceteris Israelitis missus. to.2.18 L
Quare Ezechiel incepit per copulam. to.2.56 A
Ezechiel interpretatur fortitudo dei. to.2.56 C D
Quòd Ezechiel pennam dicebat, hoc Petrus gratiā appellat. to.2.64 D
Cur Ezechiel & Paulus in facie cadunt. t.2.67 G
Quare Ezechiel filius hominis appellatur. to.2.79 A
Quot annis prophetiæ Ezechieli reuelatæ sunt. to.2.77 A B
Ezechiel typum & figuram prædicantium tenet. to.2.76 B
Ezechiel durus peccatoribus prædicator. to.2.291 H I

Facies.

Facies manus dei, est percussio iusti iudicij. to.1.22 C
Interna facies hominis, mens est. to.1.63 E
Facies hominis immutatur, cum eius species morte atteritur. to.1.72 M
Faciem crassitudo operit. to.1.74 k
Ad deum faciem leuare quid sibi velit. to.1.93 K
Quomodo dicuntur quatuor facies vni quatuor animalium. to.2.57 G H
Per faciem notitia designatur. Ibidem.
Facies & pennas habere. to.2.58 F
Quis à facie dei proficiatur. to.2.341 F
Facies dei cognitio eius est. to.2.297 M
Facies notat conuersationem. to.2.326 A B
Faciei Christi decor. to.2.327 H I

Falx.

Falcis nomine diuinum iudicium dicitur. to.1.199 G

Fama.

Fama absentes facit præsentes. to.2.160 K
Fama bonorū sicut lumen lucernæ diffunditur. Ib.

Fames.

Fames mentis est, silentium diuinæ locutionis. to.1.35 B
Fames carnis est, subtractum sui fulcimen corporis. Ibidem.

Famelicus.

Famelicorum natura. to.2.67 H

Familia.

Quòd multa familia sit sub mētis dominio restringenda. to.1.3 I
Quid sit multam familiā possidere. Ibidem I K

Famulus.

Cur deus famulos suos sæpe molestet. to.1.201 C

Fanum.

Fanum Apollinis in Casino monte. to.2.25 D

Fatuitas.

Fatuitas stultorum. to.1.154 F

Fatum.

Fatum nihil est. to.2.103 B
Confutatio erroris de Fato. Ibidem B C

Fauces

Per fauces occulta tractatio designatur. to.1.43 A

Fauni.

Fauni Græcè, incubi dicuntur. to.1.40 C D

Faustus.

De possessionibus Fausti iniuste persuasis. to.2.228 H

Felicitas.

Felicitatis huius vitæ gaudia. to.1.89 E
Felicitas huius mundi nulla est si læta non est. Ibidem.
Multos sua felicitas strauit. to.1.189 C
Felicitatis beatæ mirabilis commendatio. to.2.99 C
Felicitatis beatæ martyrium. Ibidem.
Beata Felicitas est plus quàm martyr. Ibidem E
Felicitatis æternæ conditiones. to.2.151 F G
Non omne quod feliciter, bene incedit: nec omne quod bene, feliciter. to.1.175 M

Fenestra.

Fenestræ templi sunt sacerdotes & speculatores. to.2.74 E

Ferentina.

Paupertas grauis ecclesiæ Ferentinæ. to.2.21 I

Ferrum.

De terra ferrum tollitur cum terrenus ad virtutem eleuatur. to.1.106 C
Per ferrum virtus exprimitur. to.1.206 A
De reuinctione ferri eum manubrio. to.2.24 K

Festum.

Festa hominum ita celebrantur vt non perdantur festa angelorum. to.2.117 D
Festa paganorum qualiter sensim in Christianismū conuerti debent. to.2.234 G

Ficulnea.

Ficulnea, & mulier curua, humanā naturam repræsentant. to.2.121 E
Ficulnea Euangelij quomodo exponitur. to.2.223 A

Fides.

Fides Christi à Iudæis in gentes translata est. to.1.38 C
Fides nostra de resurrectione Christi, regulanda est per fidem apostolorum. to.1.85 B
Qui deum fide tenent, adhuc speciem ignorant. to.1.96 A
Fidem perdere qui dicantur. to.1.147 F
Fides tempore Gregorij ab Oriente in Occidentem extensa erat. to.1.158 F G
Plurimi fidem tenent, sed vitam fidei non tenent. Ibidem H & 198 D
Quicunque in Christi fide nati sunt, eius corpus texistunt. to.1.159 D
Quomodo fides iam accepta sit seruanda. to.1.165 M
Fidei lumen non eos illustrat qui malitiam suam fidei nomine palliant. to.1.169 F
Deus militibus suis ante omnia fidei fortitudinem præbet. to.1.188 F
Fides sine operibus non sufficit. to.1.198 F & to.2.119 C
Nisi quis fidei soliditatem tenuerit, diuinam præsentiam non cognoscit. to.1.210 H
I fidelis fidem habet. to.2.36 G
Fides qua à deo cognoscimur, per faciem designatur. to.2.46 1
Fides & operatio maxime debent à speculatore prædicari. to.2.73 F
Fidei defensionis exemplum est Petrus. to.2.82 C
Mortis appetitus pro fide, exemplum est Paulus. Ibidem.
Clypei fidei, qui sint. Ibidem D E
Fides eadem fuit præcedentium, quæ est præsentiū & futurorum. to.2.83 C D & 84 F G
Per marginem ante thalamos fides exprimitur. to.2.83 H
Non charitas fidem sed fides charitatem præcedit. Ibidem.
Cum Christus se nobis ostenderit, fides finietur. to.2.84 A
Per portam fides designatur. to.2.85 K
Per fidem pertingitur ad virtutes, & non econtra. to.2.89 D
Fides per vestibulum ædificij intelligi potest. Ibidem.

Ibidem.
Altitudo sanctorum est fides inuisibilium. to.1.94 A
Per fidem omnia nobis peccata in baptismate laxantur. to.2.96 A
Ad fidem plures veniunt, ad regnum pauci perducuntur. to.2.110 C
Fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. to.2.116 G
Vera fides est, quæ verbis quæ credit, moribus non contradicit. to.2.119 C
Fides ædificatur per allegoriam. to.2.133 A
Iustus ex fide viuit. to.2.141 M
Fide carens iustus esse non potest. Ibidem.
Merito fidei, bellorū paratur victoria. to.2.160 I
Fides percepta bonis operibus est exercenda. to.2.175 E
In nomen vniuersale consentire, est fidem perdere. to.2.183 E
Fides negotia non sine.12. episcopis tractari debēt. to.2.185 C
Fides regni Galliarū inter omnia regna coruscat. to.2.186 K
Fidei ad gremium redeuntes suscipiendi. to.2.187 K
Fidem fidelibus non habere, infidelitas est. to.2.188 A
Christus est fidei fundamentum. to.2.207 L & 230 E
Fidei nostræ sacramenta aliis sublata, aliis sunt reuelata. to.2.280 B
Fide velut fama deum cognoscimus. to.2.272 L
Fidem vtumquē que habere oportet. to.2.327 G

Fideles.

Fideles quare tolerant hæreticos. to.1.42 H I
Fidelis populus in signum hostis suo positus est. to.2.77 A
Omnes fideles sunt membra Christi. to.1.83 G
Fideles eò amplius gemunt, quò malos blandiri cō spiciunt. to.1.94 E
Qui fidelium mores instituunt, spiritale negotium gerunt. to.1.107 C
Ordo Ecclesiæ fidelium. to.1.117 K
Fidelis se pati denunciat, quādo quos diligit pati videt. to.1.122 B
Fideles expectant bona, & suscipiunt mala. to.1.123 G
Excelsus est fidelium populus, qui huius vita abiecta contemnit. to.1.134 L
Fidelis domus à domino fideli sacerdoti ædificatur. to.2.270 L M
Fideles subiecti non sunt liberi. to.2.302 A
Falsorum fidelium finis. to.1.169 G
Fidelis insensibilis ad verbum dei præbeat auditum verbo, & cumlabitur mysterio. to.1.172 K
Plerique fideles ad verba dei insensibiles sunt. Ibidem.
Omnes fideles greges vocantur. to.2.45 C
Fideles pacem tenentes, hostibus apparent terribiles. to.2.51 C
Fideles multi bene viuentes & in simplicitate, vna columba dici possunt. Ibidem H
Diuersitas fidelium in Ecclesia. to.2.94 B C
Virtutes & vita fidelium debent metiri in quadrum. to.2.96 M 97 A
Fideles verè sunt, qui quod verbis promittunt, operibus complent. to.2.119 C D
Omnes fideles apostolorum dicuntur filij. to.2.147 L M
Omnes fideles vnum sunt in Christo. to.2.18 H
Omnes fideles corpus cōstituūt Ecclesiæ. to.2.182 I

Fiducia.

Fiducia non est ponenda in his quæ temporaria & fluxibilia sunt. to.1.128 G H

Fieri.

Nemo alteri faciat, quod sibi non vult ab alio fieri. to.1.61 E

Filius & Filii.

Filius est imago patris. to.1.29 B
Filius stulti ambitiosus dicitur. to.1.32 C
Filius dei, dicitur manus eius. to.1.104 B
Filius per incarnationem dicitur angelus. to.1.164 I
De filio prodigo. to.2.24 D E
Quare filius dei dicitur minor patre. to.2.115 M
Sermo filij, est ipsius patris. to.2.120 C
Pater filio dedit iudicium. to.2.146 C
Initium dei filius est. to.2.147 E
Filius dei est domus Dauid. to.2.149 K
Filium mulier absque peccato parere potest. to.2.146 E
Filij Sion. to.1.27 C
Filij Babylonis. Ibidem.
Filij dei esse non possunt qui inimicos non diligūt. to.2.148 M
Filius dei dicitur fons patens. to.2.148 K
Filiorum est diligere, non timere. to.2.146 F
Filij prodigi vtilis & pulchra applicatio. to.2.151 M
Filij Belial qui sunt. to.2.269 A
Filij electorum sunt qui eorum virtutes imitātur. to.2.287 L
Filij Heli Israelitas designabant. to.2.266 B
Filij Heli dicuntur sacerdotes domini & filij Belial. to.2.255 M
Filij Heli duos ordines sacerdotum Iudæorum designabant. to.2.268 G
Filiorum Heli mors vna die domum Iudaicam simul interituram figurabat. to.2.268 G
Filios incorrectos permittere periculosum est. to.2.273 H
Filij Samuelis patri dissimiles. to.2.286 k L
Filij Samuelis non ambulauerunt in viis patris. to.2.289 H
Filij vitæ actiuæ & contemplatiuæ qui sunt. to.2.259 G & fol.seq.C
Filij culpæ originalis sunt concupiscentiæ, & peccata. to.2.323 K
Filij & filiæ Saulis. to.2.316 H I & seq.
Filiæ Saulis duas vitas designant. to.2.316 D M
Filios peccantes qualiter debent parentes corrigere to.2.314 K L
Filii Belial qui dicuntur. to.2.301 M 302 C D
Filius dextræ Christus est sedens ad dextram patris. to.2.308 I
Filii dei qui sunt. to.2.301 B

Finis.

Prauorum hominum finis. to.1.99 B
Sicut non est finis gaudio bonorum, ita nec est finis tormento malorum. to.2.42 D
Finem suum nemo cognoscit. to.2.131 H
De finibus possessionis cuiusdā iniuste persuasis. to.2.228 I

Firmamentum.

Vox de firmamento, & super firmamentum. to.2.65 G & seq.
Firmamentum quid designet. to.2.63 M 65 F
Firmamentum aliquando cœlestes designat potestates. to.2.65 F & seq.
Firmamentum aliquando signat Christum. to.2.66 A & seq.

Firminus.

De conuersione Firmini Histriæ episcopi ad catholicam Ecclesiam. to.2.238 E

Flagellari.

Ex nobis causa est cur flagellamur. to.1.32 H
Flagellari concupiscunt sancti. to.1.38 K
Quare deus quosdam flagellat, aliosque successibus fulcit. to.1.39 E F
Quisquis flagellatur, quasi in prouerbium ponitur vulgi. to.1.78 F
Cum flagellamur per ea quæ videmus, hunc timere mus sollicitè quem non videmus. to.1.95 E
Deus sanctos flagellat vt illis parcat. to.1.105 D & seq.
Iusti dum temporaliter flagellantur, probantur. to.1.125 G
Dum flagellamur, à tentationibus defendimur. to.1.201 C D
Deus flagellat omnē filiū quē recipit. to.2.206 F
Flagellatis à domino non est danda afflictio. to.2.161 L

Flagellum.

Duobus modis flagella pensenda sunt. to.1.12 B
Flagella dei dicuntur mala. Ibidem K L
Qui de flagello dei murmurant, iustitiam feritis accusant. to.1.29 F
Cum caro flagellis afficitur, mens ad altiora appetenda eleuatur. to.1.32.1
Flagellum linguæ quid sit. to.1.35 F
Quomodo anima à flagello linguæ abscīdatur. 2 bi-
Flagellum desiderat beatus Iob. to.1.38 L
Quidam flagellati vt æs sonum confessionis emittunt. to.1.39 C.
Quidam in flagellis vt lapides indurātur. ibidē
Vir sanctus flagella ad probationem interdum percipit. to.1.57 E
Dolor flagelli temperatur, cùm culpa agnoscitur. to.1.61 L M
Non solum flagella attulerunt sed dæmonis tentamenta. to.1.63 k
Diuina flagella prauis mentibus incorrigibilibus optari benignè debent. to.1.76. B C
Quomodo praui in flagellis constituti sint consolandi. Ibidem.
Aliud est flagellis percuti, aliud cingi. to.1.82. F
Qui percussione flagellis superatur, nō quasi filius, sed quasi hostis seritur. Ibidem L
Diuinis flagellis afflictum non corripere, sed consolari debemus. to.1.83 M
Flagella bonorum, vel vitia purgant, vel futura deuitant. to.1.95. I
Flagella præsentia reproborum sunt initia tormētorum. to.1.105 D & seq.
Flagellum diuitē culpam, cùm mutat pœnam. ibidem.
Flagelli diuini causa ignoratur. to.1.121 D
Qui in flagellis positus murmurat, iustitiam ferientis accusat. to.1.192 A
Flagella diuina nos à diaboli flagello liberant. to.1.201 E
Flagella Dauid à culpa ad veniam reuocauerūt. to.2.2 H
Incorrecti per flagella dulcius admonendi sunt. to.2.10. K
Deus nos donis non solum reficit, sed etiam flagellis erudit. to.2.60 C
Oculi flagellis aperiuntur. to.2.139 E
Velle deum à flagellis cessare, & nolle à peccatis quiescere, est primū genus dementiæ. to.2.222 L

Flamma.

Flamma ignis impiorum quæ sit. to.1.80. A
Flamma ignis iustorum quæ sit. Ibidem
Eadem momento habuit flamma virtutem, & nō habuit. to.2.32. F

Flatus.

Flatus vnde sit. to.1.26 K

Universidad de Deusto
Biblioteca

Flere dolorem suum non valet, qui culpæ suæ reatū consideret, & gemere negat. to.1.59 F

Fletus.

Ad fletum per gaudia peruenitur. to.2.98 M
Per fletum ad æterna gaudia ducimur. Ibidem.

Florentius.

Florentius Benedicti suorúmque æmulus. to.2.24 M
Florentius septem puellas nudas fratribus obiecit. to.2.25 A
Florentij supplicium & ruina. to.2.25 B
Florentio vrsus ad obsequium à deo missus est. to.2.31 D
Vrsus in omnibus Florentij mandatis obediebat. Ibidem.
Florentius vrsum fratrem vocabat. Ibidem E
Florentius vltionem mortis vrsi sui imprecatus, & quatuor Euticij monachi elephantino morbo perierunt. Ibidem E
Diaconus quidam ad Florentium veniens cellulam eius inuenit serpentibus plenam. Ibidem F
Aues oratione Florentij serpentes occisos extulerunt. Ibidem G
Florentius orando serpentes occidit. Ibidem.

Flores.

Per flores teneri quique fideles designantur. to.2.46 A
Flores diuersi olent diuersa. to.2.61 C & seq.
Flores æternorum fructuum sunt opera sanctorū. to.2.297 G H

Fluctus.

Fluctuum pericula. to.1.128 A

Flumen.

Fluminis torrēs, & fluminis riuuli in quo differūt to.1.87 E
Flumina dicuntur antiquorum patrum dicta. to.1.107 H

Foca.

De Foca imperatore coronato. to.2.239 M

Fœmina.

Fœminæ deo dicatæ non debent pro negociis tractandis exire monasterium. to.2.173 C D

Fœmur.

Per duo fœmora sponsæ, duo populi ecclesiæ designantur. to.2.5 D

Fœnum.

Fœnum bouis quid significet. to.1.37 L
Populus quomodo est fœnum. to.2.105 F
Fœnum facile aret. to.2.145 F

Fons.

Fons & puteus sacram scripturam designant. to.2.49 C
Fons occultus, est vnigenitus inuisibilis filius deus. to.2.92 H
Fons patens est filius dei incarnatus est. Ibidem.

Formatie.

Formatio hominis in vtero matris. to.2.91 H

Fornicari.

Hierusalem in suo nomine fornicari, quid sit. to.2.18 K

Fornicatio.

Fornicatio quantum sit peccatum. to.2.15 G
Fornicatio non ante vincitur quàm per abstinentiam corpus atteratur. to.2.316 F
Fornicationis spiritus non vnica vincitur virtute. to.2.316 D 318 D
Fornicationis certamen quanta difficultate superatur. to.2.318 D
Fornicatio quò fœdior cernitur, eo subtilius à reprobis occultatur. to.2.320 L
Fornicationis pugna valde fortis & violenta est. to.2.318 C & seq.
Fornicationis spiritus continentia depellitur. to.2.310 L

Fortis.

Qui verè fortes dicantur. to.1.22 L & to.2.193 F
Fortes infirmitatis verba aliquando suscipiunt. to.1.72 C

Fortitudo.

Quomodo fortitudo nostra turbatur. to.1.10 G
Fortitudo non nisi in aduersitate ostenditur. to.1.26 F
Fortitudo quid sit. to.2.97 A
Fortitudo in quo consistat. to.2.136 B

Fortunatus.

De Fortunato Tudertinæ vrbis episcopo. t.2.22 F
Fortunatus eiiciendis dæmonibus perpotens. Ibidem.
Fortunatus diabolum à quodam obsesso eiecit. Ibidem G
Diabolus à Fortunato eiectus in forma peregrini cōtra Fortunatum calmabat. Ibidem.
Fortunatus matronam à legione dæmonum liberat. Ibidem.
Fortunatus pro equo sanato argentum non accepit, sed equum suis pecuniis emit. Ibidem K
Fortunatus cæco visum restituit. Ibidem I
Fortunatus signo crucis equum furiosum mansuetum reddidit. Ibidem K
Fortunatus quicquid petiit à deo, impetrauit. Ibidem.
Fortunatus aqua benedicta coxam Gothi sanauit. Ibidem M
Fortunatus resuscitauit Marcellum mortuum. to.2.23 A
De Fortunato abbate iniustè deposito. t.2.246 M

Frater.

Quomodo quis potest fieri frater & mater domini. to.2.99 C
Dolendum est de casu fratris to.2.186 A B
Duo fratres possunt contrahere cum duabus sororibus. to.2.252 H
Frater redemptoris quis. to.2.301 B

Fraus.

Fraus tribus modis committitur. to.1.55 L

Frenum.

Frenum ore imponēdum apud reproborum auditorium. to.1.121 E

Frigidianus.

De Frigidiano Lumensis ciuitatis episcopo. to.2.30 B
Frigidianus episcopus fluuium oratione sua à proprio alueo diuertit. Ibidem.

Frigus.

Per frigus desiderium signari potest. to.1.96 G

Fructus.

Fructus doloris est retributio damnationis. to.1.26 H
Fructum facere, & fructum pœnitentiæ dignum facere, in quo differant. to.2.111 C
Perpetuus fructus qui dicatur. to.2.148 C
Fructus bonorum operum sunt vitæ actiuæ filij. to.2.259 G

Fruges.

Fruges domini quæ sint. to.2.72 I K

Frumentum.

Quid in frumento figuretur. to.1.133 F & 161 I
Frumentum perditur seruando, sed renouatur seminando. to.2.122 F

Fuga.

Fuga nostra non fiat in hyeme vel sabbato. to.2.104 L

Fugere.

Fugit veniente lupo, qui tacet cùm possit loqui. to.1.169 K

Fulgentius.

De Fulgentio Vtriculano episcopo. to.2.30 F
Fulgentius episcopus regi Totilæ xenia misit. Ibidem.
Totila fecit Fulgentium episcopum comprehendi. Ibidem G
Intra circulum Fulgentij non pluebat. Ibidem.

Fulgor.

Fulgor meridianus quis dicitur. to.1.63 L

Fulgurare.

Aliud est splendere, aliud fulgurare. to.1.88 C

Fulgur.

Quid fulgura ex nubibus exire. to.1.175 F

Fulmen.

Fulmina, iudicij sententiam designant. to.1.205 F

Funda.

Per fundam sancta ecclesia signatur. to.1.206 D

Fundamentum.

Fundamentum quid sit. to.1.155 C D
Fundamentum dominus dicitur. to.1.165 E
Fundamenta dicuntur prædicatores. Ibidem.
Fundamētum animæ humanæ est fides. Ibidem M
Vbi Christus est fundamentum, bonorum operum sequetur ædificium. to.2.230 F

Fundis.

Fundis monasterium ab Honorato fundatum. to.2.19 F

Funis.

Funis accipitur pro peccato. to.1.67 E & 199 B
Funis aliquando dimensionum sortes hæreditarias signat. Ibidem.

Funiculus.

Funiculus quid repræsentet. to.2.78 D E
Funiculus lineus prædicatio subtilis est. Ibidem B

Fur.

Fur hortum Fundensem diripiebat. to.2.20 A
Miraculosè fur deprehensus. Ibidem B
Fur domum perfodit patrefamiliàs nesciente. to.2.105 E
Fures rerum ecclesiasticarum qualiter puniri debeant. to.2.252 G

Furor

Quomodo furor attribuitur diuinitati. to.2.134 M
Furor humanus non nisi in corpus se extendit. Ibidem.
Furor an sit in deo. Ibidem.
Maior est furor, quàm ira. to.2.135 A

Futura.

Futura præuisa, minoris sunt timoris cum præsentia fuerint. to.2.17 B

Gabaa.

GAbaa, sublimis dicitur. to.2.302 B

Gabriel.

Gabriel archangelus quare fuit ad Mariam missus. to.2.124 L

Galaad.

Galaad interpretatur aceruus testimonii. to.2.14 A
Galaad Ecclesiam catholicam designat. Ibidem.

Galgal.

Galgal rota dicitur. to.2.286 E
Galgala interpretatur rota. to.2.299 K

Galilæa.

Galilæa transmigratio facta interpretatur. tom.2.112 G

Galla.

Galla Gothus in rusticum crudelis. to.2.27 H
Galla mortuo marito monasterio sancti Petri se ipsam tradidit. to.2.37 L
Galla vlcere cancri in mammilla percussa. Ibidem.
De transitu Gallæ ancillæ dei. Ibidem.

Gallia.

De

De multis rebus corrigendis in regno Galliæ. to.2.185 G
Regnum Galliæ cætera regna excellit. to.2.186 I K
Galliæ regnum cæteris religione præstat. to.2.215 M

Gallus.

Galli natura. to.1.176 D E to.2.18 G H
Galli nomine prædicatores designātur. to.1.175 L
Intelligentiam gallus accepit. to.1.176 A

Gaudere.

Nemo potest hic gaudere cum seculo, & sursum regnare cum Christo. to.2.104 A
Gaude, sed tanquam non Gaudeas. to.2.128 F

Gaudium.

Ad æterna gaudia redire non possumus, nisi per temporalia detrimenta. to.1.151 D
Gaudium priuatum vanum est. to.2.90 CD

Gaza.

Gaza ciuitas infernum designat. to.2.112 I

Gazophylacium.

Gazophylacia doctorum corda scientiis plena designant. to.2.86 E
Quomodo gazophylacia, cantores, sacerdotes, templum, altare, sacrificia sint contra portam, & tamen in ecclesia. to.2.95 H & seq.
Gazophylacium cantorum in ecclesia. Ibidem I & seq.

Gedeon.

Gedeon contra Madianitas. to.1.181 D E
Gedeon non solum opere, sed & nomine Christum figurauit. Ibidem F
Gedeon interpretatur circuniens in vtero, Ibidē G
Quid designent trecenti viri Gedeonem sequētes. Ibidem G
Ex militibus Gedeonis quidam curuauerunt genua, & quidam non. Ibidem.
Quid est quòd Gedeon cum lampadibus, & lagenis, & cum tubis iuit ad prælium. Ibidem.
Quare milites Gedeonis tubas in dextra, & lagenas in sinistra portabant. Ibidem I k

Gehenna.

Gehenna vna est omnibus damnatis, diuersa tamē qualitate illos succendit. to.1.59 K
Vtrum vnus gehennæ ignis sit, an diuersi. to.2.42 D
Si semper ardeant qui gehennæ incendiis deputantur. Ibidem.

Gelboe.

Gelboe interpretatur decursus. to.1.17 A
Gelboe montes superba Iudæorū corda dæsignant. Ibidem.

Gelu.

Per gelu & glaciem frigida Iudæorum corda signantur. to.1.172 M
Per gelu & glaciem satan potest intelligi. to.1.173 C
Per gelu & glaciem potest præsentis vitæ aduersitas designari. Ibidem K

Gemere & Gemendus.

Gemendus est qui non gemere curat. to.2.125 E

Generatio.

Par quatuor generationes, quatuor tēpora signantur. to.1.213 L

Genimina.

Genimina, sunt bonæ operationes animæ. to.1.126 K

Gentes.

Gentes sunt primitiuæ Ecclesiæ. to.1.17 B
Vocatio gentium ab antiquo in dei consilio abscondita est. to.1.58 C D
Vocatio gentium processit ex repulsione apostolorum. to.1.107 D E
Vocatio gentium. to.1.110 B & 121 G & 172 G & seq.176 M & 177 G & 187 L M & t.2.99 H
Facilis gentium obedientia ad dei verbum. to.2.70 G
Miseria & ingratitudo gentium. to.2.88 A
Gentium vocatio. to.2.262 H I sol.seq. A
Gentium conuersionem impii non potuerunt impedire. to.2.280 H

Gentilis.

Gentilis populus, minor est filius domini. to.1.8 F G
Per nubilum gentiles designantur. to.1.100 K
Gentiles quare sub arcturo frigere dicantur. to.1.161 F
Gentiles in fide Iudæis successerunt. to1.173 B C
Gentiles per Euangeliū legem didicerunt, & non econtra. to.2.61 I
Gentiles ad cognitionem domini per signa sunt perducti. to.2.102 M
Gētiles quare vocati sunt ligna syluæ. to.2.128 A

Gentilitas.

Gentilitas vitiis obnoxia fuit quantum suum conditorem ignorauit. to.1.1 D
Gentilitas cōuersa est ab infidelitatis suæ tenebris. to.1.110 A
Locus misericordiæ dei est ipsa gentilitas. to.1.161 M
Gentilitas quare dicitur desertum. to.1.172 F
Gentilitas erat inuia. Ibidem B
In gentilitate, nec patriarcha, nec propheta fuit. to.1.180 K
Per campum gentilitas designatur. to.2.74 K
Gentilitas ante synagogam fuit. to.2.91 M

Georgius.

De Ecclesia sancti Georgii restauranda. t.2.234 C

Germanus.

Germanus Capuanus in thermis animam Pascasii inuenit. to.2.41 M

Gerontius.

Gerontius monachus accepit ab angelis se aliosque de monasterio breui morituros. to.2.39 D E

Geth.

Geth, torcular interpretatur. to.2.286 B

Getulia.

Getulia piscatores non habet. to.2.103 C

Gibbus.

Gibbus quis dicatur. to.2.3 I

Gigas.

Gigantes quid designent. to.1.100 GH

Gladius.

Faciem gladii fugere, quid sit. to.1.85 H
Gladius est verbū dei. to.1.116 I & to.2.94 E F
Habere, & tenere, gladium quomodo differunt. to.1.116 I
Gladius multipliciter dicitur. to.1.205 L
Gladius dicitur sancta prædicatio. Ibidem.
Gladius tribulatio temporalis accipitur. Ibidem.
Gladius æternam damnationem signat. Ibidem.
Gladius, ira vel persuasio diaboli. Ibidem M

Glarea.

Glarea lapilli sunt fluminum. to.1.91 H
Per glareas Cocyti reprobi designantur. Ibidem.
Glarea minutissimos fluuiorum lapides significat. to.1.119 E
Glarea vitam præsentem designat. to.1.120 D

Gleba.

Glebæ dicuntur collectiones ordinum ecclesiæ. to.1.106 M
Quid per glebas intelligatur. to.1.176 M 182 K
Quid glebas compingere. Ibidem.

Gloria.

Gloria humana nihil est. to.1.32 B
Inanis gloriæ conditio. to.1.40 B
Gloria cœlestis patriæ. to.1.53 A
Superbia & inanis gloria, per omnia opera sua satanæ famulantur. to.1.84 E
Quærenda est gloria dei per vias eius. to.1.98 M
Iniquorum gloria quantumuis longa, post mortem breuissima indicatur. ibidem M
Breuitas gloriæ carnalis. ibidem M
Gloria dei in hac vita ex parte solum cognoscitur. to.1.101 B C
Gloria habita per gratiam, non potest æquari gloriæ vnigeniti habitæ per naturam. to.1.110 C
Præsentis vitæ gloria quasi in alto cernitur, sed nulla stabilitate solidatur. to.1.122 M
Rami inanis gloriæ. to.1.189 F
Gloria dei in reb° videri potest, in seipso pro hac vita non potest. to.2.66 M
Gloria domini de loco suo benedicitur. to.2.71 B
Gloria inanis fugienda est. to.2.99 L M
Gloriam temporalem multi conantur apprehendere, & nequeunt. to.2.128 B
Gloria Israel nō periit, sed trāsfertur. to.2.279 D
Gloriam deo dare. to.2.281 F
Sedes gloriæ quæ est. to.2.263 E
Vana gloria excitat ad maiora audenda. to.2.313 F G
Vana gloria ex operibus cauenda. to.2.311 E F

Gloriari.

Qui gloriatur in se, non exauditur. to.2.150 C

Glorificare.

Glorificat domin° qui cū glorificāt. to.2.270 A B

Golias

Golias hæreticos designat. to.1.104 F

Gothi.

Gothorum equi diuina vltione flumē transire nequeunt. to.2.19 I
Gothus, coxa fracta, pueros Fortunato reddidit. to.2.22 M
Gothorū ab Ariana hæresi cōuersio. to.2.217 H I

Gradiri.

Graditur vno itinere qui quod agit exterius intendit interius. to.2.282 F G

Gradus.

Quare quindecim gradibus ad templum ascendebatur. to.1.210 M
Gradus portæ ecclesiæ, sunt merita virtutum. to.2.80.G
Gradus ascensionum qui sint. to.2.85 A B
Gradus creaturarum inferiorum. Ibidem C
Gradus ascensus ad cœlum. to.2.89 A B
Octauus gradus quis est. to.2.91 A & seq.
Septem gradus ecclesiæ, sunt septem dona spiritussancti. Ibidem B
Per quindecim templi gradus quid designetur. to.2.148 D
Apud deum non gradus elegantior, sed vitæ melioris actio comprobatur. to.2.180 H
Gradum sublimiorem nō approbat deus, sed vitæ meritum. Ibidem M
Gradus maior aliquando propter ingratitudinem confertur. to.2.162 F H M
Graduum & ordinum distributio, ecclesiæ vnitatem conseruat. to.2.185 D
Gradus consanguinitatis & affinitatis in matrimonio prohibiti. to.2.252 H I

Grammatica.

Grammaticam artem episcopus docere non debet. to.2.231 D E

Granum.

Granum sinapis Christum significat. to.1.111 D

Gratia.

Quod gratia dei aliquando à studiosis se vtiliter subtrahat. to.1.10 G H

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gratiæ gratis datæ aliquando vtiliter subtrahuntur. to.1.11 D
Gratia sæpe putatur ira, & contra. to.1.53 C
Deus peccantem per gratiæ infusionem prævenit. to.1.58 M. & 92 A B 94 A B 141 F 201 K L to.2.44 K 58 F G
Gratia præueniens, est lumen dei. to.1.99 M
Gratiæ gratis datæ. to.1.102 B to.2.71 I 120 K
Ex gratia præueniente opera in corde generantur, vt ex libero arbitrio subsequatur actio. to.1.107 M
Gratia iusti animam vocat, tentatio interrogat. to.1.121 K
Gratiæ gratis datæ dantur diuersis diuersimodè. to.1.141 A
Gratiæ gratis datæ conuersis plerisque dantur. Ibidem K
Error circa gratias gratis datas in primitiua ecclesia. to.1.159 M
Dominus gratia aliquem replens, eius vitam in lamentum conuertit. to.1.160 C
Gratiæ gratis datæ quibus conferantur. to.1.166 B C
Ex dei gratia homo veterem hominem exuit. to.1.189 k L
Nullus primam gratiam meretur. to.1.201 K
Duodecim apostoli, gratiæ septiformis spiritu repleti, fidem trinitatis per quatuor mundi partes docuerunt. to.1.210 K
Diuisiones gratiarum sunt. to.2.71 I
Gratiæ gratis datæ, aliquando dantur reprobis. to.2.86 B
Gratiæ gratis datæ, differenter dantur electis & reprobis. Ibidem C E
Punitione graui dignus est qui sæpius dei gratiam contempsit. to.2.129 F
Gratiæ diuinæ abscribitur omne quod prosperum à nobis geritur. to.2.285 M
Gratia spiritus sancti pluribus datur ad bene viuẽdum, non autem ad bene docendum. to.2.325 I
Gratia spiritus sancti à synagoga tollitur, & sanctæ ecclesiæ datur. to.2.327 L M
Gratiam recipiens nescit an in ea perpetuò perseuerare debeat. to.2.326 I
Gratiam dei à se expellunt, qui carnalem sibi præesse eligunt. to.2.305 A
Gratiæ spiritus sancti effectus. to.2.300 C

Graue.

Graue multipliciter dicitur. to.1.111 K

Gregoria.

Gregoriæ sanctimonialis effecta. to.2.30 I

Gregorius.

Disputatio Gregorij & Futhicij coram imperatore. to.1.85 A & seq.
Victoria Gregorij in Eutbicium in vrbe Constantinopolitana. Ibidem.
Gregorius ægrè fert religionis quietem dimissam. to.2.19 C
Gregorius vidit animam Speciosi fratris egredientem. to.2.37 E
Prouidum Gregorij factum in morte monachi. to.2.43 H I
Gregorius fecit monachum suũ, cum tribus aureis suis reseruatis, in stirquilinio sepelivi. Ibidem.
Gregorij querimonia super negligentia sua in cura pastorali. to.2.72 M & seq.
Gregorius se maram vocari iubet. to.2.153 G
Gregorij humilitas. to.2.180 B & seq. copiosè.
Gregorius potius mori paratus, quàm patrum decreta violare. Ibidem F
Gregorij exclamatio in sui temporis miserias. Ibidem I
Gesta synodi habita à beato Gregorio in vrbe Romana, tempore Mauricij augusti. to.2.183 D
Gregorius Episcopum non misericordem arguit. to.2.89 E F
Gregorius excommunicat quendam, qui nocte contestationem posuit. Ibidem G
Gregorius potius mori paratus erat, quàm Petri iura violari permittere. to.2.199 A
Gregorius noluit se immiscere bello Longobardorum. Ibidem.
Gregorius in morte alicuius se immiscere noluit. Ibidem B
Gregorius ex humilitate vniuersalem se papam appellari prohibebat. to.2.202 L
Gregorius cõqueritur de doloribus suis. to.2.218 C
Gregorius futura coniectat. to.2.222 B
Gregorius podagræ morbo laborabat. Ibidem. 227 H
Gregorius scripta sua respectu Augustini furfuri comparat. to.2.222 E
Gregorij variæ infirmitates. to.2.227 H L & fol.seq.k L
Gregorius gratulatur regiæ & reginæ Anglorum super gentis suæ conuersione. to.2.232 M
Gregorius Græcarum literarum inscius erat. to.2.234 D
Gregorius aliqua quæ non extant composuit opera. to.2.236 K
Pastorale Gregorij in linguam Græcam transtulit Anastasius Antiochenus. Ibidem L
Commentaria Gregorij in beatum Iob, non sunt rudibus legenda. Ibidem.
Sermo beati Gregorij Papæ, tempore mortalitatis. to.2.240 A
Gregorius petit pro se orari. to.2.251 B

Gressus.

Quomodo deus gressus nostros dinumeret. to.1.72 G
Quid gressus nomine designetur. to.1.125 I
Dominus districtè numerat gressus vnuscuiusque Ibidem K
Quotiens gressus noster de via declinet. to.1.126 B
Gressus hominum, sunt singulæ ipsorum operationes. to.1.145 C

Grex.

Gregum nomine imperiti designantur. to.1.96 D
Grex sanctæ ecclesiæ, quis est. to.1.118 G
Grex per pastoris lapsum non debet manere destitutus. to.2.154 F
Quomodo grex dei gubernari debeat. to.2.155 C

Gula & Gulosus.

Gula quot mala fecerit. to.1.180 C D
Nõ cibus, sed appetitus, in vitio gulæ est. Ibidem D
Rami gulæ. to.1.186 G
Gula sæpe loquacitatem & luxuriam generat. to.2.12 B & seq.
Gulosi quomodo sint admonendi. Ibidem D
Gulæ detestatio. Ibidem F
Gula per abstinentiam frangitur. to.2.310 L
Gula innumera vitiorum agmina ad animæ conflictum producit. to.2.303 L M
Gulæ vitio reciso multa simul vitia subiungantur. to.2.303 M
Gulam pugnare est corpora abstinentium ad ventris repletionem prouocare. to.2.302 I
Gulæ sancti viri illudunt. to.2.303 I
Gulæ effectus. to.2.302 H I
Gulæ origo. to.2.302 H
Gulæ species tres. to.2.269 B

Guttur.

Gutturis appellatione prædicatio designatur. to.2.52 K

Habitus.

Habitus militaris nulli ante triennium est suscipiendus. to.2.200 H
Habitus exterior clarus cum mentis grauitate est accipiendus. to.2.215 G
Habitus monachi, est contemptus mundi. to.2.236 K

Hæreditas.

Qui hæreditatem aut successionem parentum venuit, hæreditaria non debet onera subire. to.2.190 A
Hæreditatis onera nõ fert, qui hæreditati aut vocati aut renunciat. Ibidem.

Hæresis.

Anthropomorphitarum hæresis. to.1.192 C
Hæresis Arrij confutatio. to.1.196 I
Hæresis simoniaca est prima omnium. to.2.144 K
Hæresis dicentium ecclesiam non esse generalem. to.2.147 D
De hæresi Donatistarum. to.2.164 E F & 175 L 176 C
Hæresis Nestoriana. to.2.180 I 231 F & seq.
Hæresis Macedoniana to.2.180 I
Inquisitio super hæresi quomodo fieri debeat. to.2.185 D & seq.
De Pelagiana hæresi. to.2.187 H
Hæresis de descensu Christi ad inferos. to.2.194 L M
Eudoxij hæresis. to.2.202 k
De simoniaca hæresi. to.2.214 G & seq. copiosè.215 I 238 F
De hæresi Agnoitarum. to.2.221 L 222 M
Hæresis Ariana. to.2.233 E
Hæresis Bonosiacorum. Ibidem F
Hæresis Cathaphrigarum. Ibidem.
Hæresis Montani. Ibidem.
Hæresis Nouati. to.2.274 H I
Hæresis Origenis. Ibidem.

Hæreticus.

Hæretici solam vetustatem quærunt. to.1.14 M
Hæretici plus ardentius appetunt sapere, ideo plusquàm necesse est student calere. Ibidem.
Hæretici nouæ vitæ conversationẽ negligunt. Ibid.
Hæreticorum conditiones. Ibidem M & seq.
Hæretici ad Ecclesiam quasi consolantes propinquant. to.1.15 A
Hæretici per decorem linguæ peruersa persuadere student. Ibidem.
Quare hæretici vocantur ecclesiæ amici. Ibidem.
Hæreticorum vitiorum ordo. Ibidem.
Hæretici docti nõ esse, sed videri appetũt. Ibidẽ B
Hæreticorum vestes sunt, qui eorum erroribus inuoluuntur. Ibidem.
Hæreticorum proprium quid sit. Ibidem.
Hæretici diuina verba plus discutiunt, quàm capiunt. Ibidem C
Hæretici in præceptis dei per terrenam intelligentiam vltra suarum mentiũ vires enitũtur. Ibidẽ.
Quò diutius hæretici progrediuntur, eò maiorem confusionem acquirunt. Ibidem C
Hæretici circa Christi incarnationem à fidelibus sæpe discordant. Ibidem D
Hæretici tam in his quæ sciunt, quàm in his quæ ignorant infirmanti Ecclesiæ condescendere simulant. Ibidem.
Hæreticorum aduersus ecclesiam fraudes. Ibidẽ D
Hæretici mutis amicis sunt, loquentibus aduersantur. Ibidem B
Hæreticorum aduersus fideles discordiæ. Ibidem.
Hæreticorum simulationes. Ibidem E F & 27 H & .44 G H
Hæreticorum proprium est, bona malis permiscere. to.1.25 L

Hæretici molliter loqui inchoant. to.1.26 B
Hæreticorum fraus in referendis iustorum bonis. Ibidem C D
Hæretici quasi de sanctitate securi sunt. to.1.27 C
Hæretici de sanctitatis præsumptione superbiunt. Ibidem D E
Hæretici magnos se in omnibus æstimant. Ibidem.
Hæretici & hypocritæ, noua & inaudita promittunt. Ibidem.
Hæretici latenter prædicant. Ibidem.
Hæretici communem scientiam habere nolunt. Ibidem F
Hæretici occulta, vel noxia semper exquirunt. Ibidem.
Hæretici alios sibi putant inferiores. Ibidem G
Hæretici dum altiora dicere conantur, ipsi sibi testes sunt. Ibidem F
Hæretici interdum vera & sublimia loquuntur. Ibidem G. & 73 I K & 104 G
Hæretici vocem domini se audisse simulant. to.1.27 H
Omnes hæretici Iudæorum perfidiã reprehendunt. to.1.31 K
Hæretici quicquid ab ecclesia rectè agitur, semper ad vitium inflectunt to.1.34 M
Ecclesia hæreticorum substantia non indiget. to.1.41 F
Hæretici iurgia quærunt. to.1.42 L M
Hæretici de temporali ecclesiæ animaduersione gaudent. to.1.48 D
Hæretici se lucem veritatis tenere existimant. Ibidem E
Hæreticorum verba ad catholicos. Ibidem.
Hæreticorum verbis difficile creditur. Ibidem F
Hæretici antiquos patres nobiscum laudant. Ibidem G
Hæretici Ecclesiæ vitam detestantur. ibidem.
Hæretici vmbram falsitatis ad probandum quod prauè intelligunt de deo, instanter requirunt. to.1.68 H
Fraudem deo hæretici exhibent. Ibidem I
Hæretici contra bonos falsa fingunt. to.1.73 E
Hæretici sanctæ Ecclesiæ in mysteriis incarnationis contradicunt. Ibidem F
Hæretici diuinis mysteriis contradicunt. Ibidem.
Hæretici præsentes despicinnt, & antiquos secum sensisse fatentur. Ibidem G
Omnes hæretici à sancta ecclesia sunt egressi. Ibidem. & 106 H & 118 G
Hæretici verba dominicæ defensionis assumunt, vt docti esse videantur. Ibidem.
Hæretici interdum vera dictis permiscere soleut. ibidem I K & 104 G H
Hæretici se doctis existimant doctiores. to.1.74 A & 92 G & L
Hæretici putant magistros suorum errorum solos Ecclesiam vexisse. ibidem A
Consolatio hæreticorum, siue prauorum, est mala persuasio. to.1.76 A
Hæretici Ecclesiam in quibusdam incognitis superbire putant. to.1.79 I
Hæretici propter labores & flagella fidelium in arrogantiam extolluntur. Ibidem M
Hæreticorum proprium est de suæ scientiæ arrogantia inflari. to.1.81 K
Hæretici tribulationes non nisi ex peccato esse suspicantur. to.1.82 C
Hæretici suos discipulos veritos putant, quandiu suam retinent doctrinam. to.1.92 F G
Hæretici sanctam Ecclesiam de imperitia irrident. Ibidem.
Hæretici eloquentiæ student, & contra catholicos super doctrina gloriantur. Ibidem.
Hæretici inuident prosperitati Ecclesiæ. Ibidem H
Hæretici quidam virtutibus studentes in vitia labuntur. to.1.92 H
Hæretici tribuunt fortitudini, & nõ veritati, quòd Ecclesia prosperet. Ibidem.
Hæretici fidelem populum perfidiæ culpis oppressum existimant. Ibidem I
Hæreticorum error coram dei omnipotentiam. Ibidem K
Hæretici fidelem populum à deo discessisse existimant. to.1.93 F
Typus hæreticorum. to.1.94 B
Hæretici quod capere non possunt, se perfectè scire gloriantur. to.1.96 C & seq.
Hæretici patrum instituta transgrediuntur. Ibi.D
Hæretici à gremio Ecclesiæ sunt alieni. Ibidem.
Hæretici non opus dei, sed suum peragunt. Ibidem F
Hæretici vt sanctiores videantur, solitariam vitam sibi deligunt. Ibidem.
Ad prædam vigilant hæretici. Ibidem.
Hæretici infirmis bona opera subtrahunt. Ib.G H
Hæretici deprædantes pupillos, vim faciunt. Ibidẽ I
Hæretici peruersis mundanis adhærere contendunt. Ibidem. & 97 D E
Hæretici & quilibet peruersi super iustorum deiectione gaudent. Ibidem G
Hæretici nec in fide Ecclesiæ, nec in via charitatis ambulant. Ibidem K
Hæreticos vita sua arguit. to.1.98 I
Violenti dicuntur hæretici. to.1.104 C
Quomodo hæreticis partem & hæreditatem à deo suscipiunt. to.1.104 D
Quomodo filij hæreticorum non satiantur pane. Ibidem.
Viduæ hæreticorum quæ sint. Ibidem D
Hæretici adductis authoritatibus sæpe vincuntur. Ibidem F
Hæretici per decem leprosos à deo mundatos figurantur. to.1.104 G
Hæreticus sequaces suos ab æterno igne liberos fore pollicetur. Ibidem H
Hæretici potentum seculi patrociniis sulciuntur. Ibidem.
Hæreticus tineæ comparatur. Ibidem.
Hæretici assertionum suarum principia de sanctis libris assumunt. to.1.105 I K
Hæretici proferunt sæpe quæ in sacris non continentur libris veteribus. Ibidem.
Gaudent hæretici nouitate verborum. Ibidem.
Hæreticus deum non diligit. Ibidem M
Quomodo differunt hæretici & schismatici. Ibidem.
Hæretici de iustitia sua gloriantur, nos iniquos esse aut fuisse criminantes. to.1.106 B
Hæretici conuersos de præteritis peccatis accusant. Ibidem.
Hæretici contra matrem suam bella parauerunt. to.1.110 A
Quidam hæreticus dixit, non inuideo Christo deo saluo: quoniam si volo, & ipse possum fieri. Ib.C
Persecutiones verborum ab hæreticis. to.1.112 I K
Persecutiones gladiorum ab hæreticis. Ibidem.
In culpa hæretici cõcordant, in sententia vero discordant. to.1.114 A
Fraus hæreticorum. Ibidem.
Hæresiarchæ pessimi. to.1.118 G
Sancta Ecclesia cuncta hæreticorum opera continuit. Ibidem.
Hæretici charitatem dei & proximi deserunt. Ibidem G H
Hæretici interdum signa atque miracula faciunt. Ibidem.
Hæretici quò de deo plus volunt sapere, eò plus amittunt. ibidem K
Hæretici sub nomine Christi militant contra nomen Christi. ibidem
Hæretici ea scire negligunt, ex quibus eruditi poterant. ibidem
Hæretici non ad medullam scripturæ perueniunt, sed solum corticem rodunt. ibidem M
Hæretici quasi certas sententias dare de incognitis præsumunt. ibidem
Quare hæretici dicuntur esse in solitudine. ibidem.
Hæreticorum intentio in anaritia est. to.1.119 B
Hæretici in verbis suis placitisque sola exteriora lucra sectantur. ibidem C
Hæretici culpis culpas addere non credunt. ib. F
Quid sit hæreticos herbas & arborum cortices mandere. ibid.B & 119 M & seq.
Hæreticorum sacrificia accepta deo esse non possunt, nisi pro eis vniuersalis Ecclesia offerat. to.1.134 D
Hæretici quos in Ecclesia venerari conspicimus, de tractationibus lacerare contendunt. to.1.135 E
Hæretica doctrina nitore eloquij resplendet. to.1.182 E
Hæretici potentum mundi defensionibus quasi armis se tegunt. to.1.187 C
Hæretici sonum bene loquendi habent, sed sensum bene viuendi non habent. to.1.194 K
Hæresiarchæ & principes malitiæ sunt ossa Antichristi. ibidem I K
Quidam hæretici existimant inferni tormenta esse solum minas ad arcendos homines à peccatis. to.1.207 G H
Hæretici ad ecclesiam sine eius precibus redire nõ possunt. to.1.210 G
Hæretici extra Ecclesiam positi incarnationis mysteria sicut sunt non agnoscunt. ibidem I
Hæreticorum renitentium superbia septem sacrificiis expiatur. ibidem
Hæretici per tauros & arietes designantur. ibidẽ
Per vulpes. to.2.46 K
Hæretici sunt monendi ne legem dei in sacrificium satanæ vertant. to.2.14 A B
Hæretici etiam cum periculo sunt in communione suscipiendi. to.2.55 H
De concilio contra hæreticos faciendo. to.1.160 G
Hæretici, si possunt contra catholicam ecclesiã venena sua effundunt. ibidem
Qui corpus & sanguinem Christi hæreticis vendederit, ab illis tractandis submoueatur. to.2.164 F
De compescendis hæreticis. to.2.177 E
Et quòd eorum prauitatem lex persequitur. to.2.175 L
De condemnatione hæretica. to.2.192 L
Hæreticorum bella noua. to.2.199 E
De Frontinanistis hæreticis. to.2.222 B C
Quid hæretici reuersi promittere debeant. to.2.233 E F
Forma abiurandi hæresim. to.2.257 G
Hæretici inter fideles non habitent. to.2.239 I K
Hæretici per humanam sapientiam diuinitatis & humanitatis Christi sacramenta euacuant. to.2.266 D
Hæreticorum punitio. to.2.283 I

Halleluia

Halleluia ex Hieronymi traditione, à Hierosolymorum Ecclesia tractum est. to.2.210 E

Hamus.

Hami linea est per antiquorum patrum propagine memorata. to.1.199 A
In hamo captus est diabolus. to.2.116 B & seq.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hasta.
Hasta & thoracis differentia. to.1.205 M
Per hastam prædicationis iaculum designatur. Ibidem.
Hastam vibrare quid signet. to.1.206 G
Hastile.
Hastile candelabri ipsa Ecclesia est. to.2.61 F
Hebes.
Hebetibus prædicandum est quicquid de superna sapientia cognoscitur. to.2.8 H
Hebetes melius aliorum exempla conuertunt. Ibidem I
Hebræi.
Vir vnde Hebræi appellati sunt, ex gentibus electus est. to.2.92 A
Helena.
Helena Constãtini mater imperatores conuertit ad fidem. to.2.232 M
Heli.
Heli cum filiis percussus est, quia eos noluit delinquentes castigare. to.2.5 I
Heli non solum vetus sacerdotium, sed & veterum doctrinam designabat. to.2.266 L
Heli non sufficienter humilis erat. to.2.273 M & seq.
Heli mortuus est cum esset.98.annorum. to.2.278 E F
Heli pro dissolutione sua percussus. to.2.315 H
Heli vita propria iustus, sed auctoritate pastorali remissus. to.2.315 H
Helias.
Helias audito sibilio auræ tenuis, vultum suum operuit. to.1.29 E
Helias in Achab idololatram. to.1.41 K & L M
Helias à domino visitatus mulieris infidias expauit. to.1.47 B
Et hoc post multa miracula. to.1.111 M
Helias & Enoch in fine prædicantes occidentur. to.1.52 C
Helias pro aliis deum placauit, pro se non potuit. to.1.53 H
Helias in fine reducet corda filiorũ ad patres suos. to.1.67 H
Quomodo Helias restituturus est omnia.to.1.123 C
Helias ad cœlum raptus mortem distulit, non euasit. Ibidem.
Helias erit præcursor diei iudicij. to.1.212 E
In Helia timoris erat infirmitas, licet fortitudinis custodia esset. to.2.79 C
Helias in cœlum assumptus est. to.2.119 F G
Helias nec vxorem nec filios habuisse reperitur. Ibidem.
Helisæus.
Helisæus in Ioram. to.1.41 K
In Naaman. Ibidem L M
Helisæus filium Sunamitis per seipsum suscitauit. to.1.56 K
Helisæus Christum figurauit in suscitatione filij Sunamitis. Ibidem.
Helisæus aquas Iordanis non virtute chlamydis Heliæ, sed dei nomine diuisit. to.2.19 L
Helisæus misit lignum in aquam, & natauit ferrum amissum. to.2.55 C
Helisæus ignorabat quoties Syria percuteretur à rege Israel. Ibidem D
Helisæi miraculum de vidua. to.2.57 L
Heliu.
Heliu iunior tribus amicis Iob adiungitur. to.1.134 B
Heliu vanæ gloriæ amatores signat. Ibidem M
Item arrogantes. Ibidem F
Nomen Heliu, loci & cognationis intentionẽ ipsius designant. Ibidem K
Heliu interpretatur, deus meus iste. Ibidem E
Herba.
Herba multipliciter dicitur. to.1.172 H
Herba scientia atque doctrina æternæ vitæ. Ibidẽ.
Herba bona operatio dicitur. Ibidem.
Herba sustentatio prædicantium. Ibidem.
Herba dicitur viror gloriæ temporalis. Ibidem.
Herba dicitur refectio diaboli. Ibidem.
Herculanus.
De Herculano Perusino episcopo. to.2.30 G H
Crudele Totilæ edictum in Herculanum episcopũ. Ibidem.
Herculani caput corpori post mortem restitutum. Ibidem.
Martyrium Herculani. Ibidem.
Hericius.
Hericius malitiosos designat. to.1.103 B
Hericij nomine impuræ mentis, séque callide defendentis duplicitas designatur. to.2.9 L
Hericij natura. Ibidem L M
Herodes.
Herodes cupiens à Christo miraculum videre, non vidit. to.1.65 I K
Herodis simulatio fraudulenta. to.2.103 B
Herodius.
Herodũ natura. to.1.183 C
Per Herodiũ quid designetur. Ibidẽ. C D & 185 F
Hieremias.
Quare Hieremeas maledixit homini nuncianti patris sui natiuitatem. to.1.17 B
Hieremias cùm à deo ad prædicandum mittitur, ne mitti debeat humiliter reluctatur. to.2.3 A
Quare Hieremias renuit mitti à deo ad prædicandum, & Esaias se obtulit. to.2.193 F G
Hiericho.
Hiericho, luna interpretatur. to.2.98 G
Hieroboam.
Hieroboam fecit altare idolis in Bethel. to.1.41 I
Manus Hieroboam in virum dei extensa aruit. to.1.41 K
Vir dei prophetes ad Hieroboam missus. Ibid. I M
Hierosolyma.
Hierosolyma euersa Iudæi per vniuersum orbem translati. to.1.51 M
Hierosolymæ vrbis obsessio, & destructio prædicitur. to.2.75 M
Hierosolymorum excidium. to.2.278 A B
Hierusalem.
Quid sit Hierusalẽ vsque ad fundamentum exinanisse. to.1.147 F G
Quid sit ciuitatem Hierusalem in latere describere. to.1.149 L M
Hierusalem visio pacis interpretatur. to.2.47 k 70 M 148 K
Per Hierusalem ecclesia designatur. to.2.51 A 142 G & seq.
A Hierusalem ad Babyloniam venire. to.2.70 M
Locus dei est Hierusalem. to.2.71 B
Hierusalem visitauit Christus per suam incarnationem. to.2.131 K
De cœlesti Hierusalem. to.2.203 E
Ciues Hierusalem operibus Babyloniæ interdum seruiunt, & contra. Ibidem.
Hiezabel.
Hiezabel Antichristi operibus adhæsit. to.1.169 H
Historia.
Quæ secundũ historiam accipi possunt, plerunque spiritaliter accipienda sunt. to.2.77 C
Histriani.
Histriani ad fidem reuersi. to.2.213 D
Hœdus.
Per hœdos immundæ cogitationes designantur. to.2.45 D
Holocaustum.
Holocaustum dare, est totam mẽtem igne compunctionis incendere. to.1.4 C
Holocaustum dicitur totum incensum. to.1.4 C & 191 K & to.2.76 I
Holocaustum nostrum & sacrificium, quomodo differant. to.2.76 I & 92 D
Holocaustum lachrymis lauandum est. to.2.92. B C E F G
Holocaustum domino fieri quid sit. Ibidem B & seq. copiosè.
Holocaustum in ostio portarum lauare quid sit. Ibidem D
Holocaustum sine fletu imperfectum est. to.1.304 G
Holocausta & victimæ non sunt quæ prater obedientiam fiunt. to.2.321 K L M
Homilia.
Homilia vnde dicatur. to.2.97 G
Homiliæ.40.Gregorij, quare recto ordine non sunt positæ. Ibidem I
Homiliarum liber diuisus est in duas partes. Ibidem H
Homo.
Homo est spiritus & caro. to.1.18 A
Homo tribus modis dicitur. to.1.19 E
Homo in quibusdã hostis suo etiã volens inseruit.to.1.21 G
Homines iumentis præsunt. Ibidem H
Tria sunt hominum genera. to.1.26 B
Si homo non peccasset, fuisset in carne spiritalis, qui est in mente carnalis. to.1.28 L
Homo nascitur ad laborem. to.1.32 L
Homo est omnis creatura. to.1.33 C & to.2.119 C
Homo ad contemplandum creatorem suum conditus est. to.1.37 F 44 E 55 G
Primus hominis lapsus. to.1.44 E & 169 M
Locus hominis est conditor eius. to.1.45 F
Carcere quomodo homo circundatur. Ibidem M
In breuitate huius vitæ magnificatur homo dono virtutum. to.1.46 L
Quomodo deus hominem magnificat. Ibidem M
Quomodo deus hominem sibi contrarium posuit. to.1.47 F
Quia homo de humo sumptus est, iudicia dei discutere dignus non est. to.1.52 F
Quod homo apprehendere non valet, non requirat. Ibidem.
Homo ne finiatur viuere appetit, sed quotidie ad finem tendit. to.1.55 G
Hominis expulsio à paradiso. Ibidem.
Homo factus est vt lutum. to.1.57 M
Quomodo homo interior sicut lutum exciſit. to.1.58 A
Homo reductus ad veniam, sub disciplina melius viuit. Ibidem K
Homo acceptis virtutibus, sæpe in audaciã suæ præsumptionis erigitur. Ibidem.
Homo lapsus in peccati foueam suis viribus surgere non valet. Ibidem L
Homo est cœlum, infernus, terra, & mare. to.1.62 D E
Plerunque homini non vacat quod & brutis animantibus. to.1.63 A
Homo quomodo dicitur includi à deo. to.1.66 K L
Homo ex culpa venit ad pœnam, ex pœna verò ad amorem. to.1.69 L
Quare homo stipula dicitur. Ibidem M
Pes hominis quomodo in uerso ponitur. to.1.70 C
Quare homo folio comparetur. to.1.69 M

Homo

Homo quasi putredo consumitur, dum carnis suæ corruptione conteritur. to.1.70 D
Homo nescitur in mundo sicut flos in campo. Ibidem H
Homo non solum exterius, sed interius patitur mutabilitatem. Ibidem I
Quare homo umbræ & non Soli instabilis comparatur. Ibidem.
Homo semper ad dexteriora tendit, nisi disciplina arceatur. Ibidem K
Homo per seipsum mundus esse nõ potest. Ibidẽ L
Homo lignum dicitur. to.1.71 E
Homo patriam volens perdidit, à peregrinatione verò sua inuitus expellitur. Ibidem I
Homo peccator moritur in culpa, nudatur à iustitia, & consumitur à pœna. Ibidem.
Homo ab humo appellatus est. to.1.73 K
Omnes homines per naturam sunt mutabiles, sed per gratiam fiunt immutabiles. Ibidem L
Quomodo homo quasi aquas iniquitatem bibat. Ibidem M
Homo est abominabilis & inutilis. Ibidem.
Homo tanto diabolum intolerabiliorẽ facit, quanto se ei magis subiicit. to.1.77 D
Homo putredini subiectus est propter peccatum. to.1.79 A
Homines suspicantur sibi fieri quod aliis faciunt. Ibidem K
Homo ex robore & infirmitate compositus est. to.1.80 H
Homines ex anima inuisibili & corpore visibili consistunt. to.1.89 L
Plus appetunt homines seruire hominibus quos vident, quàm deo quem non vident. Ibidem.
Homines quidam deo militant. to.1.99 L
Homo sponte sua factus est debitor mortis. tomo.1. 101 I
Aliud est homines esse sapientes in deo, & esse sapientiam dei. to.1.109 H
Quanto magis homines in sapientia diuina proficiunt, tanto magis se nihil esse cognoscunt. Ibidem L
In homine aliud est esse, aliud viuere. Ibidem.
Terrenorum hominum conditiones. to.1.116 A to.2.131 F
In hominibus charitatis humilitas, non autem debent virtutum signa venerari. to.1.118 I
Homo cæteris animalibus non hominibus natura prælatus est. to.1.127 A B
Plus libet homini intueri quod sibi in se placet, quàm quod sibi in se displicet. to.1.129 F
Homo non perfectè sufficit ad vtraque diuisus. to.1.137 G
Homo de seipso nil nisi peccatum fecit. to.1.138 C
Homo debet se suis meritis agnoscere infirmum. to.1.139 M
Homo redemptus ad hoc percipiendum rediit ad quod conditus fuerat. to.1.140 B C
Homo puluis est & cinis. to.1.143 M
Homo debet hominum ducatum suscipere, qui nescit homines bene viuendo præire. to.1.144 F
Homo non ex eo quod ipse est, sed ex his quæ circa ipsum sunt honorari debet. Ibidem I
Homo post primum peccatum cœpit per ætates tũa fire ad mortem. Ibidem M
Dum homo hominibus esse similis dedignatur, apostatæ angelo similis efficitur. to.1.153 D
Duæ sunt partes hominum, quæ simul combinatæ quatuor ordines constituunt. Ibidem K
Omnis homo inquantum rationalis, debet ex ratione cognoscere eum à quo cõditus est esse deum. to.1.157 D
Homo naturaliter cognoscit, quid bonum & quid malum. to.1.160 M
Homo potest dici deus, nõ coli vt deus. to.1.169 M
Homo peccando dei similitudinem perdidit. to.1.170 C
Homines quando esse incipiunt. Ibidem E
Homo de terra factus est, & in terra positus. to.1.173 M
Homo exterior & interior, quomodò sibi inuicem seruiant. to.1.180 G
Nullum irrationale cum homine creatum est. to.1.193 F
Nonnulli apud homines carnales reputantur, qui apud deum sunt spirituales. Ibidem G
Homo ex septem qualitatibus constat. to.1.213 B
Quomodo idem homines dei iudicia sciant & nesciant. to.2.26 C
Quomodo similitudo hominis sit in quatuor animalibus. to.2.57 C & seq.
Cur homo & leo à dextris ipsorum quatuor, vitulus verò à sinistris ipsorum quatuor perhibetur. to.2.59 A
Vetus homo in quo consistat. to.2.70 D
Hominum diuersitas in ecclesia. to.2.84 A
In quo consistat hominis perfectio. to.2.87 I K
Hominum mutabilitas. to.2.198 B C
Genus humanum quando receperit lumen quod amiserat. Ibidem G
Homines, ante Christum natum, discordiam cum angelis habuerunt. to.2.101 M
Homines varij variis inuoluuntur vitiis. tomo.2. 116 D E
Hominum dignitas magna est, quos amici dei vocantur. to.2.117 L
Homines quare honorare debemus. tomo.2.118 L
Homo sexto die factus est. to.2.121 I
Homo non valet apprehendere quod vltra ipsum est, si nescierit mactare quod est. to.2.122 D
Homines cum angelis in cœlum ascendere cupientes, angelos imitari debent. to.2.125 C
Distinctio conuersationes hominum, singulorum agminum cœlestium ordinibus congruunt. Ibidem C & seq.
Tot ascendent homines in cœlum, quot illic veman serunt angeli electi. Ibidem.
Prius corda hominum, & post elementa turbantur. to.2.126 F
Primus homo duos habuit filios, vnum electum, alterum reprobum. to.2.130 F
Homine nihil infirmius. to.2.137 I
Homo vetus quid facit. to.2.141 F
Homo fœno comparatur. to.2.144 B
Hominis dignitas super cætera animalia. tomo.2. 145 D
Homo mirabiliter conditus est, sed mirabilius redemptus. Ibidem H
Homo liber non habens vnde soluat, non teneri debet pro debito. to.2.177 A
Hominibus ignotis non est passim credendum. to.2.210 H
De malis hominibus non admittendis in societatem. to.2.226 A D
Homines cur non facile spiritalia credunt. tomo.2. 36 E
Homo nummus est argenteus. to.2.271 A
Homines & filij dei differunt. to.2.266 G
Homo foris deus intus & nõ homo operatur. to.2. 326 H
Honor.
Honores sæpe mutant mores. to.2.2 G
Honores & diuitias honoramus potius, quàm homines ipsos. to.2.118 I
Honores transeuntes cõtemnendi sunt. to.2.134 G
Honori huius mundi non est arridendum. tomo.2. 153 A G
Honor malis exhibitus, in eorum commutatur ruinam. Ibidem E
Honor prælationis facit perdere altæ contemplationis. Ibidem E
Honorem aliorum præripere quis non debet vt seipsum honoret. to.2.181 K
Honore crescente sollicitudo crescere debet. to.2. 185 A
Honore crescente dignitatis, maior vigilantia crescere debet. Ibidem.
Honor nulli prouenire debet cum iniuria alterius. to.2.202 L
Honorem exhibere maioribus, valde laudabile est. to.2.238 D
Honoribus ecclesiæ panci se subtrahunt, multi se ingerunt. to.2.301 G H
Honor dignitatis per seipsum magnum sit onus mentis. to.2.301 G
Honorati.
Qui honoratur in vita, in peruentione damnabitur. to.1.32 B
Honoratus.
De Honorato abbate monasterij Fundensis. to.2. 19 E F
Honoratus carnes non edebat. Ibidem E
Honorati abstinentia. Ibidem.
Piscis montanus Honorati. Ibidem.
Honoratus saxi molem cadentem, nomine Christi inuocato, fecit in montis latere stare. Ibidẽ F G
Hora.
Horæ ministerij statuendæ sunt. to.2.293 D E
Hortulanus, & Hortus.
Hortulani Fundensis ad furem liberalitas. tom.2. 20 B
De hortulano monacho monasterij Fundensis. Ibidem A
Hortus sancta ecclesia dicitur. to.2.48 M
Hortus nucum, corda sunt sanctorum. to.2.51 I.
Hospes.
Hospitem suscipiens, suscipit Christum. tomo.2. 114 E
De hospitibus & pauperibus. tomo.2.165 M & sequentibus.
Hospitalitas.
Hospitalitas cuius sit fructus. to.1.130 K L
Hospitalitatis commendatio. to.2.114 C
Hospitalitatem nesciens non fiat episcopus, tom.2. 247 H I
Hostia.
Partes hostiarum sacrificatarum quid significent. to.1.58 F G
Salutari hostia post mortem non indigebimus, si ante mortem dei ipsi hostia fuerimus. tomo.2. 44 C
Hostiam altaris magnæ esse efficaciæ, notabili ostenditur exemplo. to.2.129 E
Hostia altaris multum valet ad absolutionem nostram. ibidem.
Hostia mentis eius deuotio est. to.2.293 F
Hostia interdum munda, interdum munda & mundans. to.2.223 G
Hostia solennis ecclesiæ. to.2.258 E
Hostis.
Hostes sabbata videntes irrident. to.2.28 E
Facilè hosti resistitur si non ei, vel in multis lapsibus, vel in vno diutius consentiatur. to.2.77 D
Contra hostis nostri insidias, cautela est adhibenda. to.1.117 G
Hostes armati, sunt immundi spiritus. to.1.188 I
Armatis hostibus in occursum peregere. Ibidem.
Hostes humani generis qualiter disperdantur à deo. to.1.152 F

De

Universidad de Deusto
Biblioteca

De inuasione hostium. to.2.231 B
Hostes nostri in circuitu nostro sunt. to.2.297 A
Hostis antiquus in iuuenum nequitia valde resipitur. to.2.290 M
Hostis antiquus semper bene agentibus aduersatur. to.2.290 C

Humanitas.

Humanitatis vomme carnalium sectatores designantur. to.1.110 M
Humanitatis vocabulum non habet rationem elationis. to.1.127 C

Humanus.

Humanum genus in primo parente à sublimibus ad ima corruit. to.1.55 H
Humana natura non nisi dei gratia ereigitur. to.1.72 F
Cur deus humanam naturam in tantam cadere cæcitatem permisit. to.1.90 I
Omnis dignitas humanæ conditionis, ad obsequium Christi inclinatur. to.2.145 M
Omnis humana, iusta aut pulchra, iustitiæ dei aut pulchritudini comparata, nec iusta nec pulchra sunt, nec omnino sunt. to.1.209 I
De humanis laudibus vitandis. to.2.166 A

Humiliare.

Qui se sponte non humiliat, non hunc sequens gloria exaltat. to.1.50 A
Quot nunc pro dei amore se humiliant, tot in iudicio lampades coruscabunt. to.1.65 I
Humiliari pro defectu virtutis sæpius accipitur. to.2.307 D

Humilis.

In sublimi humiles ponuntur. to.1.33 D & seq.
Humilium conditio. to.1.130 A
Humiles ad locum superborum eriguntur. tomo.1. 146 G
Ille est verè humilis in bonis, qui non est defensor in malis. to.1.149 B
Deum non nisi humiles contemplari possunt. tom. 1.163 D
Quidam humiles corde refugiunt despectum exteriorem. ibidem G
Humiles cœlum petunt, dum se inferius deiciunt. to.1.192 M
Non est vere humilis, qui diuino natu vt debeat præesse intelligit, & tamen præesse contemnit. to.2.2 M
Humiles dum se deiiciunt, ad dei similitudinem ascendunt. to.2.11 I
Humiles sæpe ex timore peccant. ibidem.
Vallis humilem designat. to.2.110 L M
Humilibus deus misericordiæ suæ dona non denegat. to.2.169 L
Humilis est in oculis suis qui se perfectè respicit. to.2.321 D E
Humilis quis dicitur. to.2.325 L M

Humilitas.

Locus sanctorum, humilitas. to.1.14 k L
Humilitas lamenti, curatio est peccati. ibidem.
Vera humilitas per Iob in sterquilinio designatur. to.1.15 M
Humilitas generat amorem. to.1.41 L
Humilitas ante districti iudicis oculos, cæteris virtutibus præeminet. to.1.56 C
Humilitatis effectus est salus. to.1.93 M
Paupertatis nomine humilitas designatur. tomo 1.96 E
Potentibus viris, magna est virtus humilitatis. to. 1.127 A
Humilitas & pietas debent inter se esse cõnexæ ibidem. F G
Munus inops est qui vestem non habet, quàm qui humilitatem. ibidem. I
Perfectæ humilitatis indicium est peccatum accusare, & accusantibus non negare. to.1.131 G
Ex humilitate vera, secura nascitur auctoritas. ibidem E
Humilitas est magistra & mater omnium virtutum. to.1.136 E & seq.
Item custos. to.2.101 H
Lumen intelligentiæ humilitas aperit, superbia abscondit. to.1.147 L
Per humilitatis custodiam seruanda est munditia castitatis. to.1.151 G
Saul per humilitatem prælatus est, per superbiam reprobatus. to.1.153 D
Seruanda est in corde humilitas, & in opere disciplina. ibidem.G
In cordibus sublimium, regnat humilitas morum. Ibidem.H
Cùm humilitas per tentationem proficit, prospera est ipsa aduersitas quæ mentem ab elatione custodit. to.1.156 F
Humilitas est origo virtutis. to.1.163 F
Comparatio humilitatis Christi ad superbiam diaboli. to.1.209 B
Auctoritates humilitatis Christi, & superbiæ diaboli. to.1.209 B
Euidentissimum electorum signum, est humilitas. Ibidem F
Humilitas non debet deiicere prelatos. to.2.5 G
Humilitas dei inuenta est nostræ redemptionis argumentum. to.2.11 I
Quantum in exhibendis virtutibus humilitas valeat. to.2.19 L
In rebus dubijs humilitas seruari iubetur. tom.2. 75 M
Humilitas in proximos libera esse debet. ibidem.
Opera bona sine humilitate nihil sunt. tomo.2. 101 I
Qui sine humilitate virtutes congregat, quasi in ventum pulueren portat. to.2.137 K
Humilitas vera per quid cognoscitur. to.1.139 E
Humilitatis virtus quomodo est seruanda. tom.2. 155 K
Humilitas habenda est erga eos qui nos affligunt. to.2.163 F
De humilitate tenenda in prosperis, & aduersis. to.2.170 D E
Humilitas concordiam Ecclesiasticam custodit. to.2.183 G
Humilitatis & superbiæ collatio. ibidem.M
Humilitatis laudes. ibidem. L M
Humilitas valde commendatur in episcopis. ibidem.
Humilitas subditorum acquirit arcana quæ superiores per superbiam perdunt. to.2.271 M
Humilitas vera est quæ se ad culpæ emendationem offert. to.2.273 M
Humilitas magna acta laudabiliter celat. tom.2. 310 C

Hus.

Hus terra est gentilium. to.1.1 D
Hus interpretatur conciliator. to.1.2 A

Hyades.

Hyades pluuias prognosticant. to.1.52 K
Hyades stellæ, sequant Ecclesiæ doctores. ibidem.

Hyems.

Hyems est vita præsens. tomo.1.160 I & tomo.2. 46 F

Hypocrisis.

Hypocrisis contra veritatem præualere non permittatur. to.2.181 B

Hypocrita.

Quid hypocritæ, qui quasi stellæ in nocte videntur, erroris sui caligine obscurentur. tomo.1.18. K & seq.
Hypocritarum fraudes. to.1.26 M
Hypocrita omnes virtutes vitijs simulat. ibidem.
Hypocritarum laus prædæ dicitur. ibidem
Vita hypocritarum. to.1.48 & seq.
Hypocritæ ex munere diuino viriditatem bonæ operationis accipiunt. ibidem
Hypocrita sanctus esse non appetit sed vocari. Ibidem K
Hypocritarum opera, ante finem vitæ deficiunt. ibidem
Spes hypocritarum quæ sit. ibidem M
Hypocritæ vitibus neglectis assimilantur. tomo. 1. 49 B
Tandem hypocrita sapit. ibidem B & seq.
Hypocritarum fiducia aranearũ telis similis est. Ibidem C D
Hypocritarum abstinentia. ibidem D
Hypocrita nihil nisi opinionis suæ gloriam quærit. ibidem F
Hypocritæ domus, est delectatio fauoris. ibidem.
Hypocritæ multa in occulto mala faciunt, in publico bona. Ibidem G
Hypocritæ in hac vita recipiunt mercedem suam. ibidem H
Hypocritæ reprobatio in iudicio. to.1.49 H
Hypocrita dum viuit, sanctus ab omnibus reputatur, in iudicio iniquus. ibidem K
Hypocritæ sua opera perdidisse putant, si à nemine conspiciantur. to.1.50 A
Hypocritæ quotidie altiores videri cupiunt. ibidem C
Hypocrita cogitationes suas in exquirenda hominum admiratione multiplicat. ibidem.
Deus hypocritis largitur dona operis, sed sortem denegat hæreditatis. ibidem G H
Hypocritæ pro peccatis alienis cruciabuntur. ibidem I
Hypocritæ nomen suum dilatare studet. tomo.1. 51 A
Hypocritæ solæ præsentia curant. ibidem B
Hypocritæ dum hominum iudicia quærunt, diuino se iudicio non exhibent. to.1.69 D
Conditiones hypocritarum. ibidem E F & 184 E & seq. & to.2.59 C
Hypocritæ, in conspectu dei, aridi sunt & infœcundi. to.1.75 D
Hypocritæ congregatio inutilis est. ibidem D & sequentibus.
Cœpta bona non amitteret, si hypocrita non fuisset. to.1.75 G
Mens hypocritæ numquam vacat à malitiæ cogitatione. ibidem H
Mens hypocritæ semper præparat dolos. ibidem I
Hypocrita ab his qui exteriora & non interiora cernunt, gloria afficitur. to.1.86 B
Hypocritæ conuersatio. Ibidem
Hypocritæ gaudium, ad similitudinem pũcti est. ibidem C
Hypocritæ superbia, quomodo ad cœlum ascendere dicitur. ibidem
Hypocrita sterquilinio similis dicitur. ibidem D
Vita hypocritarum in fine ab omnibus plærũque recognoscitur reproba. ibidem C
Vita hypocritarum visio phantasmatis est. ibidem D
Hypocritarum finis. ibedem. D E & G H
Locus hypocritæ cor adulantium est. ibidem F
Adolescentia hypocritæ. ibidem G
Ossa hypocritæ cum eo in puluere dormire. ibidem G H
In ore hypocritæ malum dulce est. to.1.86 H
Hypocritæ malum sub lingua, non in lingua, habent. Ibidem H I
Hypocrita sacris literis interdum studet ad inanem gloriam. Ibidem. L
Hypocritæ sæpe in hæresim labitur. ibidem.
Hypocritæ studium inane. ibidem.
Hypocrita vult scire diuina, & non facere, rectè loqui & non viuere. ibidem L M
Hypocrita propter doctrinam grauius damnabitur. ibidem M
Hypocrita vt fur iudicabitur. to.1.87 A
Hypocrita lucra præsentia quærens, futura despicit. ibidem D
Hypocrita nec deum, nec proximum diligit. ibidem F
Hypocritarum & peccatorum damnatio, & tormenta. ibidem F
Hypocrita moriens nil de bonis suis secum tollet. ibidem I
Dominus super hypocritam bellum suum pluit. ibidem M
Hypocrita actiones bonas in superficie ostendit. to.1.88 E
Hypocritæ supremum iudicium. ibidem L
Hypocrita Græcè dicitur Latinè simulator. tomo. 1.103 C
Hypocritarum proprium. ibidem H
Quæ est spes hypocritarum. ibidem L
Deus tempore angustiæ hypocritæ clamorem non audit. ibidem.
Hypocrita in deo delectari non potest. tomo.1. 104 A
Hypocrita deum inuocat solum in angustia.
Hypocritarum fictiones. to.1.182 C
Qui verè hypocrita. to.1.148 D E
Quomodo dominus regnare faciat hypocritam. to.1.148 M 149 A
Hypocritæ etiam cum vincti ad infernum trahuntur, sua peccata comfiteri recusant. to.1.154 F
Hypocritæ foris ostendendo seruant, quæ intus viuendo impugnant. ibidem H
Hypocritæ tales cupiunt apud humana iudicia remanere, quales studuerunt se semper ostendere. ibidem I K
Hypocritarum deceptio. ibidem & seq.
Hypocritæ sanctitatis speciem, non charitatis habent. to.1.183 C D
Hypocritæ recta loqui non desinunt, licèt peruersa semper operentur. ibidem G
Quàm parum hypocrita discipulos suos foueat. ibidem I K
Hypocritæ charitatis viscera nesciunt. tomo.1. 184 A
Hypocritæ vtilitatem temporalium, vtilitati animarum præponunt. ibidem C D
Hypocrita suorum subditorum correctionem negligit. ibidem D
Hypocritæ animas hominum quæ dei sunt, perdere non timent. ibidem E
Hypocritarum & infirmorum differẽtia. ibidem. F & seq.
Hypocritas deus dedit in reprobum sensum. Ibidem H I
Hypocritam deridere deum quid sit. ibidem K
Hypocritam deridere equitem, quid sit. ibidem K
Deus sanctis suis hypocritarum mẽtes manifestat. to.1.201 E
Hypocritarũ facies rationalis, sed corpus bestiale est. to.1.203 B
Hypocritarum prædicantiũ fraudes. ibidem H I
Hypocritæ monendi sunt, ne quæ agunt recta, despiciant. to.2.17 L
Hypocritæ viuunt aliis, & sibi moriuntur. ibidem M
Hypocritæ pardis comparantur. to.2.48 H
Hypocritæ sunt reprobati. to.2.138 F
Hypocritæ qualiter decipiant homines. tomo.2. 181 C
Hypocritæ vnum intus, alterum foris simulant. to.2.323 E

Hyssopus.

Hyssopum offerre quid sit. to.1.36 C D
Hyssopus est herba, Christi humilitatem significans. to.2.140 K

Iacere.

Iacere in malam partem sæpissimè capitur. tomo 2.272 D
Iacere ad negligentiam pertinet. to.2.272 B

Iacob.

IAcob Iudaicum designat populum. tomo.1. 9 E
Iacob fratrem fugiens, ipsum domuit. tomo.1. 22 G
Iacob qui angelum tenuit, vno pede claudicauit. ibidem M
Iacob in tabernaculis. to.1.25 C
Iacob pro Rachel seruiuit, & Liam accepit. tomo 1.36 I
Quare Iacob prius Liam quàm Rachelem duxit. ibidem.
Iacob deum non nisi in angelo vidit. to.1.110 H
Iacob duodecim filios habuit, vnum innocentem, cæteros fratris venditores. to.1.123 M
Quid sit, quòd Iacob virgas populeas, & amigdalinas decorticauit. to.1.124 G H
Labor in Iacob. to.1.158 A
Iacob, filiis Ioseph benedixit. to.2.54 M
Allegoria benedictionis Iacob. to.2.61 A B
Iacob desiderans Rachelem, accipit in nocte Liã. to.2 79 K
Iacob luctã cum angelo. ibidem. L & seq.
Angelus neruum fœmoris Iacob marcescere fecit. ibidem M
Laboriosæ fortitudinis exemplum est Iacob. tomo 2.82 A
Iacob proficiscens ad quærendam coniugem cognouit dominum. to.2.272 K

Iacula.

Iacula domini sunt verba sanctorum. to.2.60 I
Iaculæ præuisa minus feriunt. to.2.126 D

Ianuarius.

Ianuarii episcopi consiliarij excommunicati. to.2. 245 G
De infirmitate Ianuarii episcopi tempore sacrificii. to.2.246 E

Ibix.

Ibices quæ dicuntur. to.1.178 D E
Quid per Ibices designetur. ibidem E & seq.

Idolum.

Idola auaritiæ designant. to.1.181 C
Idolum zeli quid sit. to.1.184 B
De cultoribus idolorum conuertendis. to.2.171 G 199 B
De his qui idola colebant & arbores. tomo.2. 201 H
Templa idolorum non necesse est, sed ipsa idola, destrui. to.2.234 G
Templa idolorum quomodo sint purganda. ibidem G H

Idololattria.

Idololatria circa Solem & Lunam. to.1.128 I
Quasi scelus idolatria est, nolle acquiescere monitis superiorum. to.1.211 L
Idololatræ qui sunt. to.2.322 B
Idololatræ non solum exteriora sacrificia, sed iniqua desyderia dæmonibus offerunt. to.2.279 H

Idolatra.

Contra idololatras Gallos. to.2.199 M

Iechonias.

Iechonias rex lapidis angularis typum tenuit. to. 1.165 L

Ieiunium.

Ieiunium sanctificare. to.2.107 C D
Ieiunium magis deo gratum. ibidem.
Dispensat Papa in ieiunio. to.2.227 M
Ieiunij præmium. to.2.272 I
Ieiunantes à vitiis sacramenta diuina rite percipiunt. to.2.264 I K
Ieiunare multi in futurum proponunt, nunquam in præsens. to.2.302 L M
Ieiunare quidam disponentes consueta gula vincuntur. to.2.302 L
Ieiunium quadragesimale. to.2.303 K
Ieiunia legis, prophetiæ & euangelij commendãtur. to.2.303 K

Iesus.

Iesus saluator, vel salutaris, dicitur. tomo.2.55 G 77 I 118 C
Iesus à spiritu sancto ductus est in desertum. to.2. 106 L

Ignis.

Ignis zelum indicat. to.1.1 F
Ignis inferni non habet lucem. to.1.59 H I
Ignis inferni non lucet ad consolationem sed ad desolationem. to.1.60 A
Ignis gehennæ ab ipsa mundi origine creatus est. to.1.88 E
Ignis gehennæ conditiones. ibidem.
Ignis gehennæ incorporeus, in se missos reprobos corporaliter exurit. ibidem.
Ignis diuinus, inter reprobos & electos diuidet. to.1.106 E F
An ignis corporeus tenere animam incorpoream possit. to.2.39 I K
Ignis inferni, corporeus & visibilis est. ibidẽ. K L
Corporeus ignis in spiritum peccatoris agit. ibidem.
Quare ignis & sulphur super Sodomitas pluit. to.2.41 E
Ignis aliquando spiritum sanctum designat. to.2.56 I
Ignis aliquando mentis malitiam designat. ibidẽ.
Ignis iudicij Christo in reproborum vindicta famulabitur. to.2.57 A
Ignis iudicij effectus. ibidem.
Ignis spiritum sanctum designat. to.2.60 D
Deus tuus ignis consumens est. ibidem.
Ignis ardorem sancti spiritus designat. tomo.1. 66 G
Ignis ardor in sanctis patribus ardebat. ibidem A

Ignorans & Ignorantia.

A luce veritatis in tantas ignorantiæ tenebras corruimus, vt nosipsos ignoremus. to.1.69 I K
Ignorantium deum in hac vita interitus. tomo.1. 81 F
Tolerabilius deo quempiam in ignorantia cum humilitate iacere, quàm cum elatione alta sapere. to.1.99 F
Deus per ignorantiam nostram nobis absconditur. to.1.101 C
Ignorantia iudicij nox dicitur. to.2.105 A
Ignorantiæ humanæ magnum est pelagus. tomo.2. 315 A
Ignorans in nocte est. to.2.196 D

Imago.

Terrenæ imagines, mentis compunctionem impediunt. to.2.65 H
De imaginum veneratione. to.2.209 F
De imaginibus in ecclesia non confringendis. to. 2.214 F

Universidad de Deusto
Biblioteca

2.214 F.226 B
Imagines sunt libri imperitorum. ibidem.
Imaginum vtilitas. ibidem.
Imagines non adorantur, sed quod per imagines repræsentatur. ibidem.
Imago & similitudo dei. to.2.271 A B

Imaginari.

Imaginari duas res simul non possumus. tomo.2. 320 B

Imber.

Imbres montium, sunt verba doctorum. t.1.96 H
Imber infirmitatis dei, est prædicatio incarnationis. to.1.160 L
Imber fortitudinis dei, est prædicatio diuinitatis. Ibidem.
Per imbrem sermo dei designatur. to.1.172 D
Vehemens imber, & vehementissimus. ibidem.

Imitari.

Seruata veritate historiæ imitari spiritaliter possumus quod carnaliter audiuimus. to.1.3 H
Deum imitari desiderat, qui fastigium potentiæ adeptus, aliis prodesse appetit non præesse. to.1. 153 I
Turpe est non imitari quod sumus. to.2.9 H
Imitari nolle bonum, & apud deum & apud homines pœna est. to.2.186 L

Imitatores.

Imitatores doctorum reproborum, in idem præcipitium corruunt. to.2.270 G H
Imitatores Heli sunt qui propter timorem suos subditos corrigere non audent. to.2.274 A

Immanis.

Immanes sunt qui se elatis cogitationibus extollunt. to.1.158 I
Immanes in multa vitia declinant. ibidem.
Immanes per Ruben & Gad, & dimidiam Manasse tribum figurantur. ibidem k L
Immanes aliquando superna gratia respicit. ibi.

Immobilis.

Nemo potest immobilis stare, qui mobilia diligit. to.1.49 A

Immolatio.

Immolatio sacrificij hostiarum. to.1.58 F G

Immolare.

Immolare deo victimas. to.2.269 K

Impatiens.

Impatientes quædam nescita produnt. to.1.131 H
Contra impatientes. to.2.87 F G
Homines vt plurimum sunt impatientes. to.2. 107 A
Dominus iratus sæpe cõcedit impatientibus quod petunt. to.2.150 E

Impatientia.

Impatientia quantum sit peccatum. to.2.9 C
Impatientia sæpe amica est potestati. tom.1.123.K

Imperator.

Imperator simiam iussit fieri leonem. to.2.153 F

Imperitia.

Imperitiæ vitium est, vectum nõ rectè sapere. to.1. 164 L

Impetigo.

Impetiginem habere in corpore. to.2.3 L

Impietas.

Humana impietas ei nocet, quem peruertendo inquinat. to.1.150 K
Impietas non differt à superbia. to.1.192 K
Impietas ad infidelitatem pertinet. to.2.73 E

Impius.

Impius à conditore consumitur. to.1.54 K
Impij nomine diabolus designatur. to.1.55 A
Impij tentationibus non reluctantur, sed quiescũt in eis. to.1.58 H
Oculi impiorum, sunt intentiones eorum. t.1.64 E
Impij tot habent in mundo effugia, quot sibi præparant delectamenta. ibidem.D
Impius cunctis diebus vitæ suæ superbit. tomo.1. 74 B
Impiorum superbia, tyrannis vocatur. ibidem.C
Deus corda impiorum in præsenti vita pœnis implicat. ibidem.D
Impius aliquando iudicia dei metuit. ibidem.E
Impius nil nisi tentat veritatem falsitate impugnare. Ibidem F G
Impius semper passionibus agitatur. ibidem.
Impius tribulatione & angustia vallatur. ibidẽ.
Lux impiorum, est prosperitas vitæ præsentis. to.1. 80 A
Consilium impiorum. Ibidem.C
Impium sitire, est bona huius mundi concupiscere. Ibidem E
Impius tales omnes suspicatur, qualis ipse esse contra omnes nititur. ibidem G
Impij in fine cognoscent quàm brevis sit laus vitæ præsentis. to.1.86 A
Impij non esse boni, sed dici quærunt. ibidem.
Impij, tanto magis in culpa proficiunt, quanto minus ex culpa feriuntur. to.1.89 F
Impij scire nolunt, quod facere contemnunt. ibidem I
Impij non verbis sed moribus, dicunt deo, recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus. Ibidem.H I
Impij carnalibus dediti, spiritualia contemnunt, & interdum deum non esse suspicantur. ibi.K
Impij deum non quærunt. ibidem.
Impij carnales, quare deum videre non possunt. ibidem.
Pœna præsens impios non immutans à suppliciis æternis non liberat. to.1.90 C
Inundatio impiis quomodo superuenit. to.1.90 B
Impiorum oculos culpa claudit, sed pœna aperit. ibidem F
Impij diabolici potus dulcedinem non percipiũt, nisi qui præsentibus voluptatibus dediti, ad perpetuum luctum trahunt. to.1.91 H I
Quomodo impij auferuntur ante tempus suum. to.1.92 M
Impij hic pro malis actibus, gaudio seruntur. tom.1. 93 D
In fine carnem suam impij resumunt, vt in ea ardeant cum qua peccauerunt. ibidem E
Differentia inter impium & iniquũ. t.1.103 F G
Inter impium & peccatum. to.1.147 D
Impij vocantur hæretici. to.1.104 C
Impius est qui à religionis pietate separatur. to.1. 147 D
In hoc mundo non omnia impiorum scelera punit deus. to.1.152 E
Impij qui dicantur. to.1.153 I
Impij maledictionis fulmine, in die iudicij ferientur. to.2.205 F

Inauris.

Per inaurem obedientia designatur. tomo.1.211 L

Incantatio.

De incantationibus & sortilegiis insequendis. to. 2.231 D

Incarnatio.

Incarnationis Christi commoda. to.1.37 F
Incarnationis Christi ordo. to.1.101 H
Incarnato domino discordantia corda concordata sunt. to.1.101 H
Mirabilia incarnationis dei. to.1.110 D
Modus incarnationis verbi. ibidem.
Via incarnatæ sapientiæ quæ sit. to.1.147 k
Tempus incarnationis ante prophetarum voces cognitum non sit. to.1.178 F
Incarnationis Christi mysterium. to.2.233 G

Incolumis.

Incolumes exerceant salutem corporis, ad salutem mentis. to.2.10 B

Inconstans.

Inconstantes quomodo sint admonendi. to.2.11 M & so.seq.B
Inconstantes seipsos negligunt. ibidem.

Inconstantia.

Inconstantia ex leuitate generatur. to.2.12 A

Increpare.

Qui semper increpare appetunt, multa plerunque increpando mentiuntur. to.1.127 A

Increpatio.

Increpationem domini reprobat, qui pro peccato percussus murmurat. to.1.34 L

India.

India hunc mundum designat. to.1.109 C
Qui dicantur cunctι colores Indiæ. ibidem.

Indigni.

Indignos nulla dispensatione ad ecclesiæ regimen doctor præferat. to.2.325 K L
Indignos promouere est illos deo proponere. tom.2. 269 L

Indocti.

Indocti contemplari superna præsumentes potius desinant quàm veritatem apprehendant. tomo. 282 H

Infamari.

Infamari facit diabolus quos non potest ad se conuertere. to.2.163 E

Inferi.

Apud inferos non est redemptio. to.1.45 F & 59 H

Infernus.

Terra tenebrosa, infernus est. to.1.59 G
Infernus, lacus dicitur. Ibidem.
Infernus dicitur terra miseriæ & tenebrarum. Ibidem H
Quomodo in inferno nullus est ordo. ib.K & L M
In inferno dolor dilaniat, & pauor angustat. Ibidem L
Nihil prodest peccatoribus inferni tormenta cognoscere, nisi studeant illa euadere. tomo.1. 60 D
Deus est profundior inferno. to.1.62 D & se.
Diuersa inferni loca. to.1.72 A
Graue tædium erat iustis in inferno. to.1.78 M
Quomodo in profundissimum infernum descendebant olim omnia, & sancti ad superiorem limbum descendebant. to.1.79 C
Infernus quid significet. to.1.100 I
Infernus nullo sensu à nobis penetratur. tomo.1. 170 D
Inferni descriptio. to.2.40 M 41 A
Quare inferni supplicia quibusdam demonstrantur. to.2.41 C
Vbi infernus esse credendus sit. to.2.42 B
Opiniones de loco inferni. ibidem.
Infernus sub terra esse creditur. ibidem C
Vnus est inferni ignis, non æquè cunctos crucians peccatores. ibidem D
An infernum minetur deus, vt à peccatis hominem compescat. ibidem E

Infidelis.

Infideles Christum contumeliis lacessere non cessant. to.1.34 G
Infidelis quisque etiam impius dicitur. to.1.55 B
Resurgent infideles, non ad iudicium, sed ad tormentum. to.1.153 K
Omnes infideles fidei prædicationem (excitatis sæculi potestatibus) impugnant. tomo.1.187 C
Sine obedientia quisque infidelis esse conuincitur. to.1.211 M

to.1.211 M
Infideles ad fidem inducendi sunt mansuetudine. to.2.157 A

Infirmitas.

Infirmitas considerata propria, mala nobis excusat aliena. to.1.30 M
Quisquis alios propter infirmitatem eorum percutit, infirmus esse non debet. to.1.83 M
Infirmitas custos virtutis est. to.1.112 B
Infirmitatis causa, loco suo quis priuari nõ debet. to.2.173 L
Prima virtus est cognitio suæ infirmitatis. tomo.1. 45 L
De infirmitate Rauennatis episcopi. to.2.227 M

Infirmus.

Infirmi fortium facta non reprehendant. t.1.25 G
Infirmi videntes peruersos florere, iustosque crucians sæpe ab opere desistunt. to.1.78 G
Quare infirmi inuident iniquorum bonis successibus. Ibidem.
Infirmi ex flagellis aliorum, culpas metuntur. to.1.91 B
Infirmi tanto quempiam iustum putant, quanto fœlicior est. to.1.93 L
Infirmis eloquia infirma debent prædicari. to.1. 101 A
Infirmorum animus de auditu veritatis trepidat. to.1.105 G
Multi infirmi, persecutione cogente, in fine decident. to.1.112 L
Infirmorum damna, ad fortiorum corda trãseunt. Ibidem.
Infirmi, valida tribulatione pulsati, pusillanimitate deficiunt. to.1.151 C
Infirmum populum timor à culpa coercuit. tom.1. 167 K
Qui occulta sua infirma considerat, sese in humilitate premit. to.1.184 G
Infirma & ignobilia mundi elegit deus, vt fortitudinem diaboli destrueret. to.1.200 I & seq.
Ruinæ fortium, augmenta præstant perditionibus infirmorum. to.1.206 I
Infirmi debent fugere societatem malorum. tom.2. 68 L
Nemo est insanabilior infirmo qui sibi sanus videtur. to.2.140 B
Infirmi clerici propter suas infirmitates suis stipẽdiis priuari non debent. to.2.161 L 173 L
Ille cæteris est infirmior, qui suam nequit considerare infirmitatem. to.2.193 D

Ingressus.

Ingressus pacificus qui cum pacis præsentia venit. to.2.327 D

Inimicus.

Lætificat nos quandoque inimicorum ruina. to.1. 130 F
An lætandum sit de malo inimici. Ibid. F & seq.
Homo omnem inimicum, quem tolerat, impium putat. Ibidem.
Non est inimicus maledictionibus impetendus. Ibidem.G
Frustra exteriores inimicos vincimus, si interioribus parcimus. to.1.180 B
Inimici sanctorum dicuntur maligni spiritus. to.2.313 A

Iniquitas.

Omnis iniquitas apud dei iudicia habet voces suas. to.1.25 D
Omnis iniquitas est vanitas, & non econtra. to.1. 62 K
Iniquitas plus quàm peccatum sonat. to.1.69 K
Iniquitas quomodo os docet. to.1.73 E F
Patere iniquitatem, quid sit. to.1.75 I
Qui diu in iniquitate tolerati sunt, subita morte rapiuntur, vt nec flere liceat ante mortem qui peccauerunt. to.1.89 H
Filius patris iniquitatem imitans, patris pœnas in vita præsenti persoluit. to.1.90 E
Quisquis parentis prauis sequitur iniquitatem, ex eius delicto etiam constringitur. Ibidem.
Iniquitatẽ esse in tabernaculo, quid sit. to.1.93 G
Iniquitas frigori comparatur. to.1.97 L
Quæ est iniquitas maxima. to.1.130 D
Quid iniquitatem sequi post miseriam. t.1.156 H
Quare deus iniquitatem non obseruat. t.2.148 I

Iniquus.

Spes iniquorum. to.1.18 I M
Iniqui stante deo pereunt. to.1.26 I
Iniqui nolunt suæ iniquitatis retributionem agnoscere. to.1.29 M
Iniquorum aduersus iustos inuidia. to.1.34 H I
Iniquorum potentium proprium. to.1.47 G
Iniqui membra sunt diaboli. to.1.76 H
Iniquus fugiens arma, irruit in arcum. to.1.88 B
Iniquus fulguri comparatur. Ibidem C
Quomodo iniquus dicitur quasi gladius in vagina. Ibidem.
Iniquis, obsequẽte diabolo, vitia vitiis succedunt. Ibidem D E
Iniquus iustis & iniustis nocet. Ibidem.G H
Iniqui maiorum malorum debitores, supplicijs tradidi vsque ad nouissimum quadrantem persoluent. Ibidem L
Iniqui partem à domino, quàm ipsum dominum habere maluerunt. Ibidem L M
Iniquorum consilium. to.1.90 B
Iniquorum lætitia transit ad pœnam. to.1.90 K
Iniqui appetunt, non obstantibus suppliciis futuris, hic secundum votum florere. to.1.91 B
Quomodo iniquorum via arguitur. Ibidem E
Iniquus permittitur prosperari, & iustus sub flagello retinetur. Ibidem L
Quomodo iniqui ante tempus subtrahuntur. to.1. 92 L
Iniqui nihil post hãc vitam requirunt. to.1.93 A
Iniqui soles inhiant terrenis. Ibidem L
Iniqui semper iustorum afflictionem expectant. to.1.97 G
Iniqui quotidie ad supplicium trahuntur, & nesciunt. Ibidem H
Iniqui mens plus quàm aquæ superficies instabilis est. Ibidem I
Iniquus in hac vita benedicitur, sed in futura maledicitur. Ibidem K
Iniquus, carnis non animæ curam gerit. t.1.98 G
Iniquus moriens quosdam venocat terrore tormenti, quos ad peccatum traxerat. to.1.105 F
Quomodo iniqui longè fugiunt ab ecclesia. tom.1. 121 C D
Iniquorum semitæ fluctibus comparantur. Ibid.I
Quomodo iniqui pedes ecclesiæ subuertunt. Ibidem.
Subitò & repente de hac vita tolluntur iniqui. to.1.144 K
Diuina seueritas eo acrius iniquum punit, quo diutius pertulit. to.1.145 A
Iniquus conteritur dupliciter. to.1.146 L
Omnes iniqui dicuntur rectè calumniatores. to.1. 150 M
Quare deus permittit iniquos perseuerare in malis. to.1.152 A B
Iniquus duplex est. to.1.154 H I
Iniqui sunt vmbræ diaboli. to.1.197 L
Iniqui audito dei verbo, sancto timore percussi, à diaboli se imitatione suspendunt. to.1.200 L
Iniqui sub specie boni, multa malè committunt. to.1.202 C
Iniqui scutis fulsilibus comparentur. to.1.202 K
Iniqui contra correptionem sancta diabolo opponunt. ibidem L
Iniqui peccata præterita vident sed instantia non vident. to.1.204 B
Iniqui superbiæ fastu omnes despiciunt. tomo.1. 208 B

Initium.

Sicut nemo suum cognouit initium, sic nec cognoscit exitum. to.1.171 D

Injuria.

Gloriosius est tacendo iniuriam fugere, quàm respondendo superare. to.2.109 H
Sibi iniuriam facit, qui fratrum suorum iuram perturbat. to.2.165 E
Non indignum est pro Christo iniurias pati. to.2. 229 H
Iniuriam faciens à quo honoratur digne ab honore repellitur. to.2.269 M

Iniustus.

Iniustus ex laude sua polluitur. to.1.130 B

Innocens.

Innocentes hic sæpe pereunt. to.1.26 G
Innocens, carne, sed non spiritu perire dicitur. Ibidem I
Innocens à creatore conseruatur. to.1.54 I K
Pœnæ innocentum, sunt desideria iustorum. ibidem L
Quomodo deus de innocentum pœnis videre dicitur. ibidem M
Quomodo innocentes contra hypocritas succenduntur. to.1.78 G
Innocentis afflicti pœna transit ad gloriam. to.1. 90.K

Innocentia.

Ab innocentia recedere. to.1.103 C
Innocentiæ exemplum, Abel est to.2.82 A
Innocentia Samuelis in regimine. to.2.304. H I K

Inobedientia.

Inobedientia quàm graue sit peccatum. to.2.39 A
Inobedientia quàm sit detestabilis. to.2. 319 I
Inobedientia quantum sit cauenda. to.2.320 E
Inobedientia quantum sit vitanda. to 2.307 L
Inobedientia ex superbiæ radice nascitur. to.2. 308 B
Inobedientes suorum imperiis prælatorum quare repugnant. t.2.322 B
Inobedientes deteriores sunt ariolis & idololatris. to.2.322 A B
Inobedientium conditiones. to.2.308 A B

Inops.

Inopes sunt consolandi. to.2.7 L M

Inquisitio.

Inquisitio in rebus dubiis diligenter inquirenda est. to.2.221.F
In inquisitione criminum nullius personæ gratia consideranda est. to.2.193 C

Inquisitor.

Pœna inquisitorum negligentium inuestigare hæreticos. to.2.177 E F
Inquirenda est semper veritas vt innocens absoluatur, & culpabilis puniatur. to.2.249 L

Insula.

De insulis Neapolitanis. to. 2.224 G

Intellectus.

Intellectus cum intenditur, eius in deum ardentior affectus aperitur. to.1.122 G
Intellectus donum exercitandum est, ne ocio torpeat. to.1.129 C
Humanus intellectus, multis cogitationibus est occupatus to.1.141 A

Intelligentia.

Cur

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cur negligenti intelligentiæ donum tribuatur. to. 1.52 G
Intelligentia nobis data est quasi pecunia mutuata. to.1.129 A B
Quidam de intelligentia, alij de operatione exultant. Ibidem K
Intelligere.
Qui vult intelligere qualis est, tales debet respicere qualis non est. to.1.140 I
Intentio.
Intentio in omnibus pensanda est. to.1.166 L
Intentio peruersa si fuerit, prauum est omne quod sequitur, licet rectum videatur. to.2.22.H I
Bona agens, non deo placens, sed hominibus, intentionem deorsum deprimit. to.2.59 C
Omne bonum quod agitur, per intentionem ad cœlestia tendere debet. Ibidem.
Intercedere, Intercessor.
Quisquis pro aliis intercedere nititur, sibiipsi potius ex ipsa charitate suffragetur. to.1.211 C
Homo præsumit esse apud deum pro populo intercessor, qui familiarem se eius gratiæ esse per vitæ merita nescit. to.2.3 G
Nemo quem crimen deprauat proprium, intercessor fieri appetat pro culpis aliorum. ibidem H
Cùm is qui displicet ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. ibidē H
Probandus est qui populi intercessor assumitur. to.2.214 L
Interitus.
Quomodo sit idem interitus hominum & iumentorum. to.2.36 I
De quæstione Salomonis qua dicitur, Vnus est interitus hominis & iumentorum. ibidem.
Interrogare.
Interrogare nostrum, ad deum, quid sit. tomo.1. 209 I
Intueri.
Intueri nō decet quid licet concupisci. to.1.125 B
Inuenire.
Inuenire peccata nostra, & inuenta pensare negligimus. to.2.315 A
Inuentarium.
Inuentarium de rebus ecclesiæ defuncto episcopo fieri debet. to.2.167 K
Inuentores.
Inuentores peruersorum dogmatum, torrentes dicuntur. to.1.119 D & seq.
Inuidia.
Quomodo inuidia cognoscatur. to.1.31 B
Inuidia est in meliores. ibidem C
Inuidia cuncta bene gesta consumit. to.1.31 D
Inuidiæ repressio. ibidem E
Causæ inuidiæ. Ibidem.
Inuidia de superbia nascitur. to.1.106 K
Rami inuidiæ. to.1.189 F
Inuidi.
Inuidorum natura. to.1.169 I
Dum inuidi se à liuore non custodiunt, in antiquam diaboli nequitiam demergunt. to.2.9 G
Inuidis nihil infœlicius, quos dum aliorum fœlicitas afficit, pœna ne quiores reddit. ibidem.
Inuisibilia.
Inuisibilia rebus visibilibus præstantiora sunt. to. 1.89 K
Ioannes.
Ioannes baptista in vtero matris prophetiæ spiritu fuit repletus. to.1.12 E
Ioannis baptistæ commendatio ex multis. ibidem.
Decollatio Ioannis baptistæ. to.1.78 G
Ioannes baptista pro veritate iustitiæ Christi occubuit. to.1.169 K
Quare Ioannes mel & locustas edere dicitur. tomo.1.186 D
Ioannes baptista magistrum nō habuit. to.2.19 G
Ioannes baptista natus est ex parentibus antiquis. to.2.49 G
Liberæ locutionis exemplum est Ioannes. tomo.2. 82 B C
Quomodo Ioannes erat plusquam propheta. to.2. 99 D 100 L
Quare Ioannes mittens ad Christum quærit, tu es qui venturus es &c. to.1.101 C
Ioannes baptista dubitauit an Christus ad inferna descensurus esset. ibidem.D
Ioannes baptista camelorum pilis vestitus erat. ibidem I
Quomodo Ioannes dixit se non esse Heliam, cum dominus dixerit ipsum esse Heliam. to.2.101 C
Ioannes baptista, in quibus est imitatus Heliam. Ibidem.D
Ioannes baptista, quare dictus est vox. Ibidem. D 110 L
Ioannis testimonium de Christo. to.2.101 E
Ioannes fuit Christi præcursor baptizando & prædicando. Ibidem.
Ioannes baptista quo tempore prædicationis officium acceperit. to.2.110 K
Ioannes non solum baptismum pœnitentiæ prædicauit, sed etiam contulit. Ibidem L
Ioannis baptistæ clamor. Ibidem M
De tunica sancti Ioannis. to.2.165 M
Ioannes est adolescens, qui sequens Christum à Iudæis captum relicta syndone aufugit. to.1.83 I
Quid charius Ioanne? to.1.157 M
Quare Ioannes euangelista, aquilæ comparatur. to.1.190 B
Ioannes iunior synagogam significat. to.2.113 A
Ioannes euangelista, per martyrium vitam non finiuit. to.2.126 L M
De sancto Ioanne papa. to.2.29 D
Ioannes papa cæcum illuminauit. Ibidem.
Equus qui Ioannem papam portauit, mulierem amplius ferre noluit. Ibidem.
Ioannes papa equum sedendo sibi soli dedicauit. Ibidem.
Quidam monachus, nomine Ioānes, suum exitum fratribus ante dies quatuordecim prædixit. to. 2.40 G
Ioannes monachus moriens, Vrsum monachum secum moriturum vocauit. Ibidem.
Antiphona Ioannis monachi. ibidem.
Ioannis monachi, imminēte morte, visio. to.2.42 K
Vniuersale nomen Ioannes Constantinopolitanus vsurpauit. tom.2.180 F & seq. copiosè
Ioannis Constantinopolitani mores & superbia. to.2.181 I & fo. seq. B C
De superbia Ioannis episcopi Constantinopolitani, & Cyriaci. to.2.211 B
Ioannes baptista durus prædicator. tomo.2.291 H
Iob.
Iob liberalitas erga deum & proximum. to.1.1 H
Iob constantia in substantiæ filiorúmque amissione. ibidem.
Iob multa possidebat. ibidem I
Iob euangelicam secutus est perfectionem, substantiam suam mente relinquendo. ibidem.
Iob filij licet diuites, concordes tamen erant. to.1.1 I
Iob septem diebus reuolutis, octauo die sacrificans mysterium resurrectionis colebat. to.1.1 L
Iob solicitudo circa filiorum suorum munditiam. Ibidem M
Filij Iob perfecti in opere erant & sermone. to.1. 1 M
Quid sit Iob terram Hus inhabitare. tomo.1.2 A & 3 E
Iob interpretatur dolens. to.1.2. A & 31. G & 98 D
Septem filij Iob Apostolos designabant. to.1.2. C
Filiæ Iob quid significent. Ibidem D
Iob coniugatos in ecclesia designat. Ibidem C D
Possessio Iob quid designet. Ibidem E
Quare prius animalia Iob quàm familia eius descripta est. Ibidem I K
Quid per conuiuium filiorum & filiarum Iob significetur. to.1.2 K
Iob Christum designat. to.1.3 C
Tres filiæ Iob, fidem, spem, & charitatem designant. to.1.3 F G
Septem filij Iob, septiformem spiritussancti gratiam designant. ibidem
Quid possessio ouium, asinorum, & camelorum ipsius Iob. ibidem G
Filios per domos conuiuiū facere, est virtutes singulas iuxta modum proprium mentem pascere. to.1.3 L
Dies vniuscuiusque filij, est illuminatio vniuscuiusque virtutis. ibidem
Quid sit tres sorores ad fratrum conuiuia vocari. to.1.4 A
Quid sit filios post conuiuium sanctificare. to.1. 4 A B
Quid sit filios deo maledicere. ibid. D E
Iob in sermonibus suis inter flagella non deliquit. to.1.6 C & 7 H & 12 L M
Deus nisi Iob in sua iustitia permansurum nosset, non illum diabolo proposuisset. to. 1.C & 210 E
Quomodo ex commessatione filiorum Iob, diabolus tentandi occasionem acceperit. to.1.6 K
Quare diabolus à minimis ad maxima progressu, Iob gradatim afflixit. to.1.7 A
Ordo afflictionis Iob à diabolo. ibidem & 17 E F
Filij Iob non ingurgitando ventri, conuiuia vacabant. to.1.7 B
Quàm immobilis in dei & proximi charitate inter flagella Iob extiterit. to.1.7 C
Quare diabolus filios Iob, in domo maioris oppressit. ibidem
Iob veræ philosophiæ regulam tenuit. to.1.7 D
Quare Iob scidit vestimenta, & tonso capite in terram corruit ibid.
Quare Iob inter gemitus adorauit. ibidem D
Iob percussus hymnum gloriæ domino reddidit. to.1.7 F
Iob superbum hostem humilitate percussit, crudelem patientia strauit. to.1.7 H
Iob acriora vulnera hosti inflixit quàm sustinuit. ibidem.
In quibus Iob Christum figurabat. to.1.8 C
Filij Iob & filiæ apostolorum ordinem, vel fidelium designant multitudinem. ibidem F
Quomodo per Iob cadentem in terram dominus designetur. to.1.9 E
Iob in terram corruens adorauit. to.1.11 G C
Sāctus Iob erat soli deo sibique cognitus. ibid. L
Iob permissiones non cedunt in exemplum. ibid.
Quare Iob frustra & non frustra percutitur. Ibidem L M
Quare Satan iubetur animam Iob seruare. to.1. 12 B
Quare Iob saniem testa radebat. ibidem C
Quare Iob in sterquilinio iacebat. ibidem D
Iob mulierem sibi subiectam & non præpositam attendit. ibidem F
Post omnia rerum damna & vulnera diaboli vxorem Iob in eum concitauit. to.1.12 G H

Ordo

Ordo tentationis contra Iob. Ibidē. H & 133 M
Iob cognouit quid deo, & quid proximo deberet. Ibidem M
Amici Iob, vt afflictum à dolore suspenderent, curauerunt necessario simul dolere. to.1.13 B
Amici Iob plus quàm necesse fuerat, in consolatione doluerunt. Ibidem C
Incertum est an amici Iob septem diebus cōtinuis cum eo manserint. Ibidem D E
Amicorum Iob quanta cum illo compassio fuerit. to.1.13 E
Amici Iob ex locutione peccauerunt, qui prius taciturnitate meruerunt. Ibidem.
Passiones beati Iob referuntur ad Christum. to.1. 13 F G & 31 H & 98 C & 133 M & seq.
Vxor Iob malorum elatione succumbentium figuram tenuit. to.1.14 G H & 133 M
Loca amicorum Iob congruunt hæreticorum actibus. to.1.14 M
Amici Iob hæreticorum speciem tenent. tomo.1. 14 L M & 31 H I & 133 H
Quid sit quòd amici Iob septem diebus cum eo in puluere sedere perhibentur. to.1.15 C
Cum Iob in terra sedere quid sit. Ibidem.E
Per ea quæ ab amicis Iob bene gesta sunt, malè ab hæreticis gerenda signantur. Ibidem H
Quare Iob maledicebat diei suæ, & nocti. tomo.1. 16 K & 19 D
Maledictio Iob non est ex malitia delinquentis. to.1.17 I
Amici Iob ipsum pro iniquitate percussum crediderunt. to.1.25 F & 90 K
Amici Iob contra eum insurgentes peccant. tom.1. 25 H
Amici Iob multa bona illi prædicant. Ibidem I K
Iob celsitudo in doctrina morum. to.1.26 C D
Iob temporalia regendo æterna prædicauit. Ibidem D
Quatuor gradus virtutum beati Iob. Ibidem E
Amicorum Iob dicta non omnia reprobantur. to.1.31 I
Iob amicis suis tria respondit. to.1.41 H
Opera bona beati Iob. to.1.55 K
Iob inimicos dilexit. Ibidem.
Diaboli intentio affligendo beatum Iob. tomo.1. 57 G
Iob per patientiam typum seruat ecclesiæ. tomo.1. 75 L & 98 D
Quare Iob se multis peccasse confitetur. tomo.1. 78 B
Quomodo Iob dicit omnia sua ad infernum descensura. to.1.79 D
Iob contra tormenta patientiam, contra verba sapientiam tenuit. Ibidem G
An Iob iusto dei iudicio fuerit afflictus. tomo.1. 82 D
An Iob in suis flagellis peccauit. Ibidem & seq. & 133 K
Cur deus beatum Iob se frustra afflixisse testetur. Ibidem E
Iob flagellis credidit peccata sua deleri, non merita augeri. ibidem & 150 F 191 A
Iob à Satan percussus, percussionem suam Satanæ non tribuit. to.1.83 L
Fides beati Iob de Christo incarnato. to.1.84 H
Amici Iob ipsum propter peccata flagellatum suspicati sunt. to.1.85 L M
Iob inter flagella deo displicuisse se credit. tomo.1. 89 C
Quare Iob flagellari permissus est. to.1.95 A & 192 A & seq.
Iob minus se existimauit quàm erat. ibidem.
Quid miseri peccatores timere debeant, si Iob frustra afflictus timeat. ibidem I
Iob prophetiæ spiritu sæpe futura narrat, & præsentia transcendit. to.1.98 D
Quare Iob se dicebat patrem pauperum, & non patronum. to.1.115 D E
Quantæ reuerentiæ fuit Iob apud auditores suos. to.1.117 A
Noua translatio beati Iob ex Hebræo & Arabico sumpta est. to.1.122 H
Sæpe Iob narrat gesta vt gerenda prænunciet. to.1.124 A
Humilitas Iob quanta fuerit. to.1.126 L
Auctoritas regiminis Iob quanta fuerit. Ibidem.
Beatus Iob pauperes multos in sua conuersatione habebat. to.1.127 D
Miserationem ab vtero beatus Iob munere conditoris accepit. Ibidem I
Iob ab eodē accepit esse, & pium esse. to.1.127 E
Beatus Iob non solum magnus fuit in excellentia virtutum, sed in confessione peccatorum. to.1. 131 D
Constantia Iob aduersus omnes diaboli machinas. Ibidem K & 133 K
Damna beato Iob illata. to.1.133 I
Quare beatus Iob tanto verbere afflictus est. Ibidem.
Quot vulnera diabolus Iob intulit, tot sancto viro victorias contulit. Ibidem K
Diabolus amicos Iob de singulis locis in eum commouit. Ibidem.
In tribus amicorum Iob nominibus, tres in hæreticis perditionum casus exprimuntur. to.1. 134 A
Quare tauros & arietes pro amicis Iob obtulerunt. Ibidem D
Iob pro gratia flagellatus est. to.1.136 L
Iob innocenter flagellatus est. to.1.149 G
Et quare. to.1.163 L
Dolorum Iob epilogus. Ibidem.K
Iustus Iob ante flagella fuit, sed iustior post illa permansit. Ibidem L
Collatio locorum Iob & Esaiæ. to.1.190 I K
An Iob in locutione peccauerit. to.1.191 H I
Iob iniustè se feriri credidit. to.1.192 A
Iob in nulla culpa deo discrepauit. Ibidem.
Iob quare sit à domino verbis correptus. Ibidem.
Quomodo cum beato Iob Behemoth fuerit creatus. to.1.193 E
Iob flagella à Behemoth illata. to.1.396 H I
Quare Iob se dicit insipienter locutum. tomo.1. 209 I K
Quantum Iob ex flagellatione profecerit. tomo.1. 210 A
Amicorum Iob verba dei sententia reprobantur. Ibidem C
Iob credidit se pro culpa, & non pro gratia flagellari. Ibidem D
An Iob post flagella peccauerit. Ibidem.E
Quare amici Iob offerre tauros, & arietes iubentur. Ibidem.I
Quare dominus liberos Iob non duplicauit sicut aliam substantiam. to.1.212 F & seq.
Quid per animalia beato Iob post flagella reddita. Ibidem H
Ratio numerorum animalium beato Iob redditorum. to.1.213 A B
Nomina filiarum Iob. Ibidem & seq. copiosè.
Iob virtutes & diuitiæ. to.2.90 E F
Iob per flagella notus est sibi & nobis. ibidem.
Iob patientia, & aduersitas. ibidem F G
De libris in expositionem beati Iob. to.2.184 E
De libris beati Iob transmittendis. to.2.222 D E
Ionathas.
Ionathas, donum columbæ interpretatur. tomo.2. 306 F
Ionas.
Ionas ad prædicandum Niniuitis, ire recusauit. to.1.34 B
Historiæ Ionæ expositio. ibidem.
Ionas clamauit ad dominum & exauditus fuit. to.2.148 F
Iordanis.
Iordanis quid signet. tom.1.198 F & to.2.117 D
Iordanis descensio eius interpretatur. to.1.198 G
Iosaphat.
Iosaphat à domino increpatur, quia Achab ferret auxilium. to.2.13 H
Ioseph.
Ioseph Ismaelitis à fratribus venditus. to.1.31 D
Ioseph somnia. to.1.33 I K
Historiæ Ioseph expositio. ibidem. to.2.94 L & sequen.
Ioseph Aegypto præfectus sapientia pollebat. to.1. 108 I K
Ioseph pro bono malum à fratribus recipit. tom.2. 94 L M
Ioseph fratrum facinus & dimisit & vindicauit. ibidem.
Ioseph venditio Christi venditionem designauit. to.119.G
Ioseph Mariam cognoscere non potuit postquam deum concepisse cognouit. to.1.50 M
Iosue.
Iosue mirabilia. to.2.261 B
Iouinianus.
Iouinianus virginitatis munditiam despexit. to.1. 114 A
Ira.
Ira sæpe iungitur inchoatæ iustitiæ nostræ. tom.1. 4 F
Potestas iræ dei quæ sit. to.1.24 L
Quantum peccatum sit ira. to.1.30 F
Ira homicidio æquiparatur. ibidem I K
Ira per silentium in mente clausa vehementius æstuat. ibidem K
Ira duobus modis reprimi potest. ibidem L M
Ira interdum ex virtute, interdum ex vitio oritur. ibidem M
Ira per vitium stultos trucidat. to.1.31 B C
Ira per zelum sapientes turbat. ibidem.
Quomodo sancti iræ dei quandoque resistant. to. 1.53 G H
Quomodo iræ dei nemo resistere potest. to.1.53 H & seq.
Nullius interuentu ira diuina restringitur, cùm implacabiliter excitatur. to.1.53 K
Ira dei quomodo nobis multiplicata dicitur. to.1. 59 B
Quomodo differunt ira, racha, & fatue. tomo.1. 125 I K
Iram dei mereri. to.1.154 G
Iram dei prouocare, quid sit. ibidem.
Ira plus in vindicta exigit, quàm iniuria accepit. to.1.167 L
Quid fulgura iræ. to.1.175 G & seq.
Rami iræ. to.1.180 F
Ira multiplex. to.2.11 F G
Præcones iræ sequentis, sunt terrores quos cernimus. to.2.98 E
Ad iram deus prouocatur, cùm mala in deum nō puniuntur. to.2.168 C
Iræ effectus. to.2.217 L & 224 C
Ira in vindicta malorum sequi rationem, & non præire debet. to.2.226 D
Ira contra vitia laudabilis est, licet molesta. to.2. 153 D

ira

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ira sanctorum metuēda si spiritus in eos insiliat. to.1.303 D
Ira quomodo vincitur. to.2.310 L

Iracundi.

Iracundorum quatuor species. to.1.30 L M
Iracundorum varietas. Ibidem.
Iracundi damnent perturbationem. to.2.17 F
Iracundi mansuetudinem æmulationi adiungant. Ibidem G
Iracundi ab impatientibus differunt. Ibidem H
Iracundi nulla consideratione se mitigāt. tomo.2.11 G

Iracundia.

Iracundiæ conditiones. to.2.126 K

Irasci.

Quidam citò irascuntur, & facilius sedantur. to.1.30 L
Quidam tardè irascuntur, & facilè sedantur. Ibidem.
Quidam tardè irascuntur, & difficilius sedantur. Ibidem.
Dominus in suos iratus quid faciat. to.2.143 G
Irati cum præsunt, sæpe iram suam iustitiæ zelo imputant. to.2.11 E

Irenæus.

Irenæi scripta. to.2.231 I

Iris.

Iris testis est indicij facti & faciendi. to.2.66 K
Iris arcus cœlestis. Ibidem.
Quare ignis & aqua in iride apparent. Ibid. K L

Irriguum.

Irriguum superius, & irriguum inferius. tomo.2.34 I K 195 L M

Irrisio.

Duplex irrisio. to.1.65 A

Isaac.

Isaac caligantibus oculis futura multa prænidit. to.1.22 G
Isaac risus interpretatur. to.1.60 F
Isaac nolendo benedixit Iacob, quem dominus voluit. to.1.66 L
Isaac aperire Esau filio non potuit, quem deus in suæ carcere malitiæ inclusit. Ibidem.
Isaac duos filios habuit, alterum electum, alterum reprobum. to.1.123 M
Patientia in Isaac. to.1.158 A
De Isaac fervo dei. to.1.30 I
Isaac tribus diebus totidēmque noctibus orauit. Ibidem K
Custos Ecclesiæ Isaac alapam dedit, vnde à dæmone statim est arreptus. Ibidem.
Isaac eiecit diabolum ab obsesso. Ibidem.
Isaac multa bona oblata respuit. Ibidem L
Isaac in deserto sibi fecit habitaculum. Ibidem.
Fures horti Isaac versi sunt in operarios. Ibidē L
Isaa. stranides peregrinorum agnouit. Ibidem L
Isaac in spiritu furtum vidit. Ibidem.
Isaac oblatus Christum figurabat. to.2.61 L
Isaac benedicens Iacob, sintura multa cognouit, & præsentem filium non cognouit. to.2.103 A

Isboseth.

Isboseth occisus. to.1.4 C D
Isboseth vir confusionis interpretatur. Ibidem.D

Israël.

Israël gentium designat populum. to.1.9 D
Reliquiæ filiorum Israel in fine saluæ fient. to.1.52 G 113 B & 158 M
Israel cōtra tribum Beniamin bis certamine prostratus est, & tertio conualuit. to.1.82 B

Israeliticus.

Plebs Israelitica in fine colligetur, quæ in principio vsque adeo induruit. to.1.52 C
Israeliticus populus olim prophetiæ dono infusus prophetiam perdidit. to.1.55 E
Israelitæ manna abhorrentes, cibaria Aegypti desiderabant. to.1.120 I
Beneficia Israeliticæ genti ante & post terræ promissionis ingressum collata. to.1.169 B C
Israeliticus equitatus non statim Pharaone submerso ingressus est terram promissionis. tom.2.45 E
Israeliticus populus primum sacrificium deo obtulit in Aegypto, secundum in eremo. to.2.92 E
Israelitico populo quare promittitur terra promissionis. to.2.122 I

Italia.

Italiæ persecutio signis quibusdam ostensa fuerat. to.2.97 L
Italiæ desolatio per Longobardos. Ibidem.

Iter.

Qui in itinere deprædari formidat, abscondat bona quæ portat. to.1.50 E
Cur nonnulli non perseueraturi angustum iter arripiant. to.1.207 D

Iubilatio.

Iubilatio quid sit. to.1.167 C

Iubileus.

Annus iubeleus quid signat. to.1.2 C. to.2.114 I
Iubilei requies quinquagenarij numeri mysterio continetur. to.1.69 M
Quare annus iubeleus obseruari præcipitur. to.1.210 M
Iubileus in requiē datus est. to.2.85 I K & 88 K

Iuda.

Tribus Iuda clara ac multiplex præ cæteris dicitur. to.1.161 M
Iuda confitens interpretatur. to.2.319 C

Iudas.

Iudas cum cæteris Christi mortis conscijs in manus impij dicuntur fuisse. to.1.55 A
Mirabile de fine Iudæ & latronis. to.1.146 F
Iudas de apostolatu lapsus est in tartarum. tomo 1.171 K
Iudas grauius nocuit domino, quàm si non fuisset de eius familia. to.2.126 G

Iudæa.

Columnæ terræ Iudææ. to.1.51 M
Qui ab Iudæa repulsi sunt, per totum orbem honorantur. to.1.52 D
Iudæa solebat legis panem frangere. to.1.106 k
Iudæa in prædicatores fidei exarsit, eōsque ferendo repulit. to.1.107 B
Iudæa solam literæ superficiem ignotis profundis seruauit. Ibidem.H
Iudæa super se regem regnare noluit. to.1.148 D
Postquam gentilstas crediderit, Iudæa ad fidem veniet. to.1.177 K
Iudæa posita est in medio gentium. to.1.181 L
Iudæa per aduentum Antichristi superbi, laqueo seductionis capietur. to.1.185 I
Iudæa errore capta, pro Christo Antichristum expectat. Ibidem M
Iudæa prius mysteriorum non inscia, & postea cæca per Isaac caligantem figuratur. to.1.211 H
Iudæa incarnato domino diaboli tentatione in perfidiam est versa. to.2.56 H
Iudææ cæcitatē secuta est crudelitas persecutionis. Ibidem K
Iudææ crudelitas lucem gentibus sparsit. Ibidē L
Iudææ duritia ad audiendum verbum. tomo.2.70 G
Iudæa in extremis ad fidem cōuertetur. to.2.54. L M & 113 D
Iudææ regnum in Christi aduentu in quatuor erit diuisum. to.1.110 I
Iudæam & gentilitatem venerat deus redimere. to.2.105 L
Iudæa nunc dicitur terra. to.2.277 I
Iudæa in cæcitatis suæ tenebris non semper deseretur. to.2.268 I
Iudææ cæcitas & obstinatio. tomo.2.276 D & sequen.
Iudææ destitutio. tomo.2.276 B D E
Iudææ reprobatio. to.2.256 D E
Iudææ repulsio. to.2.267 I K

Iudæi.

Iudæorum reprobatio. tomo.1.19 B 68 A 121 G 172 H I
Populus Iudæorum stultus fuit, dominum præsentem in carne spernendo. to.1.31 I K
Iudæi morte Christi fidelium sperabant tollere deuotionem, sed inde fides creuit. to.1.34 C
Iudæi gentibus subditi sunt, quia deo subditi noluerunt. to.1.51 M
Iudæi expulsi à Iudæa apostolis in ea manere nō potuerunt. to.1.52 A
Iudæi prius Christum venturum credentes, incarnatum non crediderunt. to.1.67 H
Quomodo cor principum Iudæorum sit immutatum. to.1.68 B
Iudæorum superbia incarnationis mysterium despicere maluit, quàm sequi. to.1.67 C
Iudæi Christum toties prophetatum venientem obliuioni dederunt. to.1.83 B
Quare Iudæi Christū non cognouerunt. Ibidem.C
Iudæi dominum suum despexerunt. Ibidem E F
Iudæus populus lapis caliginis dicitur. tomo.1.106 F
Iudæus populus vmbra mortis fuit. to.1.106 F
Iudæi innū quare dicuntur. Ibidem I
Iudæi in ore tenebant legem, sed legis persequebātur auctorem. Ibidem K
Iudæi peccauerunt ex studio & industria. tomo.1.147 H
Iudæi quare sub meridiano sole seruere dicantur. to.1.161 F
Iudæi post tot beneficia à deo collata illius mortem procurauerunt. to.1.169 B
Quare Iudæi sunt excæcati ne legem agnoscant. Ibidem C
Iudæi dicuntur onagri & dracones. to.1.172 I
Quomodo deus dicitur genuisse Iudæos. tomo.1.173 A
Deus locutus est Iudæis in ænigmatibus & in nubc. to.1.175 B
Iudæi sensus mysticos legis negligentes, debitum fidei suæ propter nebulam perdiderūt. Ibidem C
Cæcitas Iudæorum. Idibem D E
Iudæi in fine ad fidei cognitionem venient. to.1.211 G H & to.2.47 D
Iudæi ante passionem Christi ipsum cognouerunt. Ibidem H
Iudæi in fine venient ad conuiuium domini. tom.1.212 E
Concio dæmonum coram Iudæo. to.2.29 K
Dictum dæmonum de Iudæo cruce signato. tomo 2.29 L
Iudæus viso dæmonum concilio baptizatur. Ibidem M
Iudæorum inuidia. to.2.55 H
Iudæi redemptorem promissum videntes, negabant. to.2.56 I
Iudæi Christum promissum videntes turbati sunt. to.2.78 F
Iudæi videntes Christum mortalem, & humanæ patientem dubitauerunt de eo. Ibidem.
Iudæorum obduratio. to.2.109 E
Multi Iudæos operatione imitantur. Ibidem G H
Iudæi deteriores ex prædicatione facti sunt. Ibidem.

Iudæorum malitia in Christum to.2.104 I
Iudæi erant cineres. to.2.144 M
Iudæi debent tolerari suas festinitas celebrare. to.2.157 A
Similiter alias suas ceremonias. to.2.240 A B
De Iudæis non persequendis. to.2.157 A & 202 E
Iudæi sunt inuitandi ad fidem. to.2.157 A
Iudæi prædicatione ad fidem trahi debent. to.2.59 M
Iudæi non debent vi baptizari. ibidem.
Iudæis non licet Christiana habere mancipia. to.2.169 B & 174 H
Iudæis conducti, ad colendos agros, non auferantur. to.2.174 H
De Iudæis conuertendis. to.2.175 L
Iudæis, si ad fidem conuertantur, possessionis onus debet ex parte imminui. to.2.177 H I
De Iudæis & de mancipiis ab eis comparatis. to.2.189 H 206 H I 215 I & seq.
De conuersione Iudæorum in Agrigentino territorio. to.2.202 A
Mancipium à Iudæo emptum, si non infra quadraginta dies venundetur, poterit liberum abire. to.2.206 H I
De synagogis Iudæorū irrationabiliter occupatis. to.2.209 L M
Nihil debet Iudæis in suis synagogis molestiæ ibidem M fieri.
Quod semel consecratum est, non debet Iudæis restitui. ibidem.
Quare Christus Iudæorum scandala aliquando curauit, aliquando non curauit. to.2.229 I
De Iudæis non opprimendis. to.2.241 M & seq.
De synagoga Iudæorum. to.2.249 A
Iudæi si voluerint fieri Christiani, aliquantulum eis pensi relaxetur. to.2.249 L
Iudæorum obstinatio. to.2.261 G H & seq.
Iudæi saluatorem expectant, quem deum fore non credunt. to.2.261 G H I K
Iudæi expectant Antichristum. to.2.261 H M
Iudæi patrum miracula ad elationis ostensionem habent. to.2.261 M & seq.
Iudæi occisione Christi sua spe falsi sunt. tomo.2.262 G H
Iudæorum repulsio. to.2.265 M & seq.
Iudæi prophetarum scripta sciebant, promissum vero per ea non sciebant. to.2.266 B
Iudæorum perfidia ex senectute. to.2.266 M & sequen.
Iudæorum peccatum grande est. to.2.266 G
Iudæorum hæreses. to.2.267 A
Iudæi in omnibus scripturis redemptori nostro cōtradicunt. to.2.267 A
Iudæi sacram scripturam iuxta literam intelligētes varias hæreses statuunt. to.2.267 A B
Iudæi quare cæci remanent. to.2.267 G
Iudæi hactenus cæci sunt, vt promissa patribus suis signa in Christo audisse non credant. to.2.297 G
Iudæorum reprobatio. to.2.275 A B
Iudæi per infidelitatem malignis spiritibus subditi sunt. to.2.277 C
Iudæi hostibus non resistunt quia fidem in redemptorem non ponunt. to.2.277 D
Iudæi patres suos nō consequuntur. to.2.277 K L
Iudæorum versutiam fideles facile impugnant. to.2.277 L M
Iudæorum temeritas magna regem petendo. to.2.287 H & seq.
Iudæi qui regem petendo deum abiecerant, postea idola coluerunt. to.2.287 K
Iudæi propter infidelitatem, & spiritali & materiali plaga percussi sunt. to.2.278 A B
Iudæus sensus legis carnaliter retinens, fidelibus resistere disputando non potest. to.2.278 K
Iudæus obscum ad sacrificium venire nequeunt. to.2.327 E
Iudæi errorum suorum gladio à dæmonibus perimuntur. to.2.298 I

Iudaicus.

Iudaicus populus, maior est filius domini. tom.1.8 E F
Quòd primogenitus frater sit Iudaicus populus: & domus quatuor angulorum scribæ, pharisæi, sacerdotes & seniores populi. ibidem L M
Quòd plebs Iudaica & legis sacramenta à capite & corpore suo amissa sunt & scissa. to.1.9 B
Iudaicus populus in fine saluabitur. ibidem G 17 A to.2.61 A
Iudaicus populus legem portat, qua conuincente moriatur. to.1.15 H
Iudaicus populus seruus dei fuit. to.1.83 C
Iudaicus populus vidit Christum mortalem, sed quòd morte sua nos liberaret non intellexit. to.1.107 B
Dies epulo Iudaicum designat populum. tomo.1.148 A
Populus Iudaicus legem trinitatis ignorauit. to.2.83 F G
Populus Iudaicus solam decalogi legem seruabat. Ibidem.
Iudaicus populus Orieni dicitur. to.2.87 L

Iudaizare.

Iudaizat qui vult diem sabbati solennizare. to.2.240 D

Iudex.

Iudex animarum esse non debet, qui mentis speculationem non habet. to.2.285 A
Deus iudex & testis peccatorum est. to.1.54 E
Apud misericordem iudicem nunquam sine venia culpa relinquitur. to.1.61 M
Qui iudices cum summo iudice sint futuri. tom.1.65 H
Iudices dicuntur qui examinandis aliorum moribus præsunt. to.1.67 E
Quomodo iudex deduci dicitur in stuporem. ibidem.
Iudex supremus ante iudicium precibus placari potest, in iudicio non potest. to.1.85 H
Iudex nunc peccantes considerat & expectat. to.1.88 A
Iustus iudex transfert se in personam proximi. to.1.114 I
Iusti iudicis officium. ibidem I K
Quanta cura adhibenda est in cogitatione vēturi iudicis. to.1.126 M
Qui supererogationis opera sequuntur, erunt in iudicio iudices & non iudicabuntur. to.1.153 M
In examine vēti iudicis, mutat merita ordinum qualitas actionum. to.2.15 M
Christus cum iudex apparuerit, & speciosus iustis, & terribilis erit iniustis. to.2.64 B
Index internus potius considerat mentem quàm verba. to.2.118 E
Iudicem aditurus, patronum conquirere debet. to.2.122 L
Iudicem misericordem hic cum lachrymis adire debemus. to.2.126 B
Iudex exteriora & interiora iudicabit. tomo.2.129 D
Iudex districtus dum sustinet, debemus cogitare quid nobis sit futurum. to.2.132 E
Index non ex sublimioris gradus prærogatiua, sed ex operum meritis approbabit. to.2.160 M
Iudex præ oculis debet dei timorem habere. tom.2.168 C & 189 I
Iudex laicus sacerdotes opprimere nō debet. to.2.175 C
Iudex debet habere actionem districtam & linguam mitem. to.2.189 L
Iudex debet vtriqueparti litigantium se exhibere communem. to.2.207 G
Iudices secundum rationem & nō impetuosè, vel furiosè iudicare debent. to.2.209 G
Iudex citius ad precē flectitur, si à pranitate sua pettor corrigatur. to.1.240 B
Metu coram iudice deponens in depositionem episcopi, mitius puniatur. to.2.245 D
Pœna iudicum præsumentium aliquid in causis clericorum. Ibidem M
Iudicum discretio. to.2.246 L

Iudicare.

Iudicare subditos non potest qui spiritum huius mundi habet. to.2.285 A
Quòd deus iudicat, lumine illustrat. tomo 1.19 G
Mos iudicandi alienæ, naturæ humanæ. tomo 1.32 B
Christus quotidie facta mortalium iudicat. to.1.67 C
Quisquis in fine iudicari formidat, hic quantum potest seipsum iudicat. to.1.69 L
Qui se prius non iudicat, quid in aliis rectum iudicet, ignorat. to.1.82 A
Coram domino iudicari quis dicatur. tom.1.145 H
Quis ipsum coram deo non iudicat, eum dum affligitur non expectat. to.1.152 E
Nemo bene iudicat quod ignorat. tomo .1.157 B
Debemus nos iudicare antequā alios iudicemus. to.2.59 I
Qui aliter sua, & quæ sunt proximi iudicat pondus & pondus habet. Ibidem
In quo debemus iudicare facta aliorum. tom 2.87 K & seq.
Iudicum discretio. to.2.287 A

Iudicium.

Fugere iudicium dei, est se in pœnitentia abscondere. to.1.19 H
Occulta dei iudicia. to.1.23 H
Dies iudicij dicitur porta regni. to.1.32 C
In iudicium dominus veniens peccatorem videt vt feriat. to.1.45 D
In die iudicii reprobi erubescent. to.1.51 A
Quilibet in iudicio sui cæcus est. to.1.54 H
Iudicium dei nec peccator nec iustus effugit. Ibidem.I
Disputatio ad iudicium pertinet. to.1.68 E F
Nulla sine occulto dei iudicio hominibus fiunt. to.1.71 B
Occulta dei iudicia ab ecclesiæ prælatis non cognoscuntur. to.1.77 E
Terror supremi iudicij mala præterita cogitare facit. to.1.85 L M
Malos in iudicio boni & mali accusabunt. to.1.88 G
Iustum dei iudicium in discretione angelorum. to.1.90 H
Secreta dei iudicia nemo ad plenum intelligit. Ibidem.
Coram deo iudicium ponere. to.1.94 G
Qui subtile dei iudicium intuetur, amaritudine pœnitentiæ seipsum persequitur. Ibidem.G H
Quanto terrore Christus veniet ad iudicium. to.1.102 E & to.2.104 G
Iudicium dei aduersus negligentes præcepta sua. to.1.103.L M

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iudicij tubo tempestas dicitur. to.1.105 A
Non est ante sufficientem probationem præcipitã dum iudicium. to.1.115 I
Deus Sodomitas igne iudicij ante iudicium præuenit. ibidem.K
Quid est venienti ad iudicium librum offerre. to.1.132 M
Conuersus quisque attendere non cessat quàm districtus iudex æternus adueniat. to.1.142 C
Quis dicitur amare iudicium. to.1.144 C
Proponendum est contra se futurum iudicium. to.1.145 G
In iudicio mentis, nullum deest causæ mysterium, vbi cõsciẽtia accusat & ratio iudicat. ibidem H
Iudicium futurum multiplex. to.1.145 H
Quale debet esse examen conscientiæ in discussione iudicij futuri. Ibidem.I K
Pro hac vita in potestate nostra est, internũ mẽtis nostra contra nos subire iudicium. ibidem.K
Quomodo diuina iudicia intenduntur, super vnã animam, vnam vrbem, & vnam gentem. to.1.148 C
Diuina iudicia talia verba nostra audiunt, qualia ex intimis proferuntur. to.1.150 E
Quidam in iudicio non iudicantur, & pereunt. to.1.154 K
In iudicio hi verba iudicis audiunt, qui eius fidei verba tenuerunt. Ibidem L
Ex parte electorum quidam in iudicio iudicantur & regnant. ibidem.
Quidam in iudicio non iudicantur & regnant. ibidem M
Iudicia dei incomprehensibilia. to.1.157 B & 174 K
Et quomodo incomprehensibilia. to.2.226 B C
Iudiciorum dei similitudines. to.1.157 B C
Tanta debent iudicia dei humilitate venerari, quanta obscuritate nequeunt conspici. ibidem.
Instante iudicio non erit opus prædicatione. to.1.160 K
Diuini iudicij occulta mensura est. to.1.167 H
Iudicia dei quàm mirabilia sint. to.1.171 A
Diuina iudicia cùm nesciuntur, non sunt discutienda. to.1.191 F
Deus in iudicio mansuetus iniustos punies. to.1.192 G H
Christus in iudicio, tranquillus iustis, & iratus apparebit iniustis. ibidem.
Quare deus in iudicio mansuetus iustis apparet. ibidem H I
Quare deus in iudicio iratus peccatoribus appareat. ibidem.
In die iudicij pœnitentia impiorum irrita erit. to.1.200 C
Iudicium vltimum sine misericordia erit. tomo.1.201 F
Iudicij vltimi sententia. ibidem G
Iudicia dei abyssi dicuntur. to.1.207 H
Iudicia dei profunda cogitare, est alas deponere. to.2.65 K & seq.
Iudicij dies semper ante oculos ponendus est. to.2.98 D
Ad iudicium sine intermissione properamus. to.2.106 D
Iudicij extremi horror mirabilis erit omnibus, præsertim pastoribus. to.2.108 K
In iudicio pastores cum suis gregibus apparebunt. ibidem.
Longè magis timendum est iudiciũ diuinũ, quàm humanum. to.2.117 E & 230 D
Iudicia duo deus ex vna re exhibuit. to.2.117 E & 133 H I
Iudicia dei quanto sunt inuestigabilia, tanto debẽt humanis mẽtibus esse metuẽda. to.2.156 D
Admonitio de die iudicij. to.1.168 F G
Iudicium absolutum esse non debet in rebus dubris. to.2.169 H
Peruersitas iudicij in Sardinia. to.2.180 M
Qui bonis studiis comptus est, iudicio non fauore magnus est. to.2.222 D
Iudicij vniuersalis diem nemo scit nisi solus pater. to.2.223 D
Iudicii venturi sententiam fugere per pœnitentiã possumus. to.2.227 I K
Nullum seruetur iudicium, nisi rationabiliter habitum. to.2.245 C
Iudicij peruersio ex acceptione munerum quæ ex auaritia procedit. to.2.289 I
Iudicia diuinæ districtionis plærique metuunt qui praua agere non desistunt. to.2.305 C

Iugum.

Asperum iugum & duræ seruitutis pondus est subesse temporalibus. to.1.179 G
Iugum est verbum dei. to.2.149 E
Iugũ portare debemus ab adolescentia &c. ibidẽ.

Iulianus.

Iuliani Apostatæ lex. to.2.172 C

Iumentum.

Per iumenta sensu pigriores designantur. tomo.1.66 D
Iumenta terræ qui dicantur. tomo.1.151 E & sequen.
Iumenta in stercore putrescere. to.2.103 E & 121 H

Iuniperus.

Radix Iuniperi auaritiam designat. to.1.119 B

Iura.

Iura regis interdum in bonam partem dicuntur. to.2.289 L M
Iura regia potius vitanda sunt quàm imitanda. to.2.287 L
Iura hominum proponuntur contemnentibus iura dei. to.2.287 H

Iuramentum.

Iuramentum proferre, est nos voto diuinæ virtutis alligare. to.1.191 I
Cauti in iuramentis esse debemus. to.2.315 I
Iuramentis quanta cautela inesse debet. tomo.2.215 I
Iuramentum regis quale sit. to.2.313 E
Iurando cauti esse debemus, & discreti ne perueršã iuremus. to.2.315 H I
Iurare domino, repromittere est. to.2.305 L
Insistrandum dimittitur cum male iuratur. to.2.315 I

Iustinus.

De peruerso consilio Iustini. to.2.204 H

Iustitia.

Quomodo iustitia nostra peruertitur aliquando. to.1.10 G
Iustitia nostra examine diuinæ iustitiæ, iniustitia est. to.1.25 D
Idem si comparetur ad diuinam. to.1 29 F & 99 M
Quantacunque iustitia electi polleant, ad innocentiam sibi non sufficiunt. to.1.47 L
Ex iustitia non in nobis, sed in domino gloriandum est. to.1.53 M
Iustitia pro vestimento capitur. to.1.82 K
Gloria cuiusque sua iustitia est. ibidem.
Apud deum nulla est iustitia hominis, si eam extollit arrogantia mentis. to.1.93 M
Operimentum ad iustitiam pertinet, frigus ad culpam. to.1.96 G
Iustitia præponenda est pietati. to.1.115 A
Humana iustitia iniustitia est, si diuinitus distrikt iudicetur. to.1.127 L
Iustitia nostra, quomodo nostra. to.1.140 F
Iustitia nostra cum adiuuat, quem à prauis actionibus mutat. to.1.150 K
Quomodo iustitia conuertitur in iudicium. to.1.154 B
Debemus pro defensione iustitiæ nosipsos obicere. to.1.187 C
Bonorum causa iustitia est. to.1.155 E
Vnde agnoscitur quid est iustitia, inde eruditur vt videat quid est culpa. to.1.191 C
Iustitia quid sit. to.2.97 A
Iustitia vera compassionem habet. to.2.124 D
Iustitiam falsam habentes alios despiciunt. ibidem E
Iustitiam vendere quid est. to.2.152 D
Iustitiam quam quis mente gerit, operibus etiam monstrare debet. to.2.158 K
Summum in regibus bonum est, iustitiam colere. to.2.216 L
Iustitiam diuinam post peccatum non timere periculosum est. to.2.274 B C

Iustus.

Iusta sunt cuncta quæ patimur. to.1.7 G
Deus qui sibi iusti videntur deserens, qui se iniustos fatentur assumpsit. to.1.9 D
Quòd iusti frustra percutiuntur, & non frustra. to.1.11 L
Sicut iniusta dicere, ita iusta reticere peccatum est. to.1.12 M
Iusti in dolore tribulationis propriæ positi, non deserunt curam vtilitatis alienæ. to.1.14 G I
Iustorum proprium quid sit. ibidem I
Iustorum fortitudo in bello. ibidem I K
Nullus carnalium desideriorum tumultus iustos tenet. to.1.23 A
Bona iusti agunt, vt soli deo placeant. tomo.1.23 I
Iusti in prosperitate turbantur. ibidem.
Iusti in hac vita magis prospera quàm aduersa formidant. ibidem K
Iustorum meditationes. ibidem.
Iusti viri deflent & pauent. to.1.24 K
Deus permittit iustos affligi. to.1.25 E
Iusti in hoc seculo se custodiunt à leone, leæna, & catulis eorum. to.1.27 C
Iusti in sapientia moriuntur. to.1.30 E
Iusti progenies herbæ terræ comparatur. tomo.1.36 A
Iusti verba dolore plena sunt. to.1.37 G
Iusti amarum putant esse dulce. ibidem M & 38 G.
Iusti afflictionem requiem putant. tom.1.38 A B & ibidem H
Iustorum timor. ibidem G & 75 E
Mens iusti cruciatus appetit. to.1.38 H
Fortitudo iustorum quid sit. ibidem M
Iustus ad mundi pericula, pro mundo tolerando debilis est. to.1.39 B
Iusti huius vitæ gaudia plene despiciunt. to.1.41 I
Iustus peccata sua semper detestatur in cõfessione. to.1.45 I
Contemplatio iustorum. to.1.46 D E
Quæ sit desperatio iusti. ibidem K
Iustus de diuinæ misericordiæ largitate non desperat. ibidem.
Iniustis semper grauia sunt verba iustorum. to.1.48 A
Iustorum bona vsque ad terminum vitæ crescunt. to.1.48 K
Iusti nec præsentia bona curant, nec præsentia mala timent. to.1.51 B
Iustis exercitium virtutis est, sola exterius aduersa tolerare. to.1.54 E
In finem aliquando iniustè quis exequitur. ibidem G
Tædet iustum viuere. ibidem H
Quare iusti aliquando cadere permittuntur. to.1.58 I
Iusti ex reprehensione corriguntur. to.1.60 M
Iusti vita Lucifero comparatur. to.1.63 M
Iusti in hac vita aduersa tolerantes in fine lumine coruscabunt. to.1.64 A
Prudentia iustorum à sapientibus mundi fatuitas creditur. to.1.65 A B
Iusti simplicitas à reprobis despicitur. ibidem F
Iustus in vita præsenti despectus, in futura potestate magna fulgebit. ibidem H
Quomodo lampas iustorum pasim contemnitur. ibidem H & seq.
Lampas iustorum quæ nunc contemnitur, ad statutum tempus ventura præparatur. ibidem K
Differentia timoris iustorum & iniustorum. to.1.68 K
Iusti & si sæuiendo aliorum facta arguant, cum compassione reprehendunt. ibidem H
Iustorum proprium est non solum suam sed & proximorum ædificationem in dictis & factis quærere. to.1.69 B
Si iusti non labantur in opere, labuntur tamen in cogitatione. ibidem F
Iustorum merita dominus flagellis auget, non tergit delicta. ibidem G
Iustorum labor est vt seipsos inueniant. ibidem K
Verba & opera iustorum & iniustorum similia sunt, intentio tamen diuersa. to.1.73 H I
Iustus ne iustitiam deserat, non facit quod potest. to.1.76 B
Iustis æterna non deerunt, quando prauis terrena bona non denegantur. to.1.78 H
Cœlestis iustus appetit quæ sibi cum reprobis communia esse non possunt. ibidem.
Desiderium iustorum ante Christi aduentum. to.1.79 C
Iustus non est qui iustitiam in dolore deserit. to.1.82 C
Iustus iniusta patiens, non tam ad iram, quàm ad preces mouetur. to.1.83 K
Iusti huius mundi gloriam quasi stercus reputant. to.1.86 C
Iustorum conuersatio in cœlis est. to.1.88 F
Iusti partem à domino non accipiunt, sed ipsum dominum. ibidem K
Multi iusti diuites fuerunt qui bona in manu habebant. to.1.90 A
Iusti de errore peruentium lætari nõ possunt. to.1.93 C
Quando iusti de iniustorum interitu gaudebunt. Ibidem D
Iusti de iniustorum nequitia tabescunt. ibidem.
Quanto plus iusti hic laborant, tanto amplius deũ contemplari desiderant. tomo.1.94 D E
Animæ iustorum probantur quasi aurum quod per ignem transit. ibidem M
Iustorum mentes per intentionem domino semper assistunt. to.1.95 C
Iustorum sollicitudo est, actus suos quotidie iuxta viam veritatis examinare. ibidem.
Iusti semper ad cordis secretarium redeunt. ibidem.H
Corda iustorum sæpe cogitationes polluunt. ibidem L
Anima iustorum vulneratur, cùm fides turbatur infirmorum. to.1.97 A
Indignum est iustum ab iniustis iudicari. tomo.1.99 E
Iustus dei illustratione, non comparatione, iustus est. ibidem M
Iusti mœrore afflicti, consideratione cœlestium cõsolantur. to.1.108 D E
Iusti aurum esse possunt in hac vita, sed obrizum esse non possunt. ibidem M
Iustorum iudicia diadematis comparantur. to.1.114 I
Quare iustorum iudicium diadema dicatur. Ibidem I K
Iusti & iniusti comparatio, ex fine. to.1.125 G H
Iustorum vita palmæ comparatur. to.1.116 A
Vtilitati iustorum, militat potestas iniquorum. to.1.118 K
Iusti quos clementes tolerant, docere non cessant. to.1.123 G
Non inuident iusti felicitati reproborum. tomo.1.125 G
Vir iustus audita sua laude purgatur. tomo.1.130 B
Iusti malo culpæ se participes esse credunt, si in iniquitate eos crescere silendo permittunt. to.1.135 I
Iustorum vita conspicienda est. to.1.140 K
Quandiu indigeamus resici exemplis iustorum. ibidem L
Iustorum interitus cum lætitia est. to.1.142 F
Iusti aliquando in correctione mites, aliquando seueri sunt. to.1.143 F G
Iusti in hac vita à reprobis affligi permittuntur. to.1.150 L M
Iusti in tribulatione supernum solatium temporaliter percipiunt, quod non temporaliter implorant. to.1.151 M
Profectus dilationis desiderij iustorum. tomo.1.152 B
Iusti plærunque laudant bona quæ dicunt. ibidem M
Laus sua iustos cruciat, iniquos exaltat. tomo.1.154 L
In hac vita duo sunt genera iustorum. tomo.1.157 H
Mira dei misericordia in exaltatione iustorum in cœlum. to.1.159 D E
Quomodo iustus & iniustus differenter expectãt iudicium. to.1.186 I
Iusti securitas leoni comparatur. to.1.187 C
Esca iustorum est conuersio peruersorum. tomo.1.191 A
Differentia iustorum & iniustorum in iudicio. to.1.192 H
Iusti videntes miserias damnatorum, in laudibus dei crescunt. to.1.200 F
Iusti æquanimiter flagella tolerant diuina. to.1.201 E
Eripiuntur iusti dum diuiduntur iniusti. tomo.1.235 E
Iusti cum laborem suum sine fructu fore considerant, in alium locum ad laborem cum fructu migrant. to.2.124 F
Monachus Iustus nomine tres aureos secum retinuerat. to.2.43 G
Iustorum honesta occupatio. to.2.49 G
Iusti vt sibi adhærentes ad amorem accendunt, carbones sunt: vt verò remotos illustrant, lampades sunt. to.2.60 C
Iusti non humana, sed diuina iudicia aspiciunt. to.2.68 B C
Iusti aliquando bona opera sua aliis narrant. Ibidem E
Iusti vituperium sui non semper patiuntur. Ibidem E F
Iusti detrahentium verba redarguunt. Ibidem G
Solis iustis regni cœlestis præmia debentur 112 A
Mors iustorum bonis est in adiutorium. tomo 2.126 F
Iusti iniustorum tormenta videre possunt. to.2.134 A
Iustus esse non potest qui fidem non habet incarnationis. to.2.261 M
Iusti quare permittuntur cadere. to.2.320 E F

Iuuenes.

Iuuenes etiam rectè sapientes, non debent incautè ad prædicandum prosilire. to.1.66 H
Iuuenes optimi principum. to.2.290 M

Iuuenculæ.

Iuuenculæ ante sexagesimum annum virgines non consecrentur. to.1.173 I

Iuuentus.

Iuuentutem qui sine fructu præteriit, saltem in senectute resipiscat. to.2.219 A

Kyrie eleison.

Kyrie eleison vnde profectum sit. tomo.2.210 F

Laban.

Laban dealbatio interpretatur. tomo.1.181 B C
Laban mundum designare potest. Ibidem.
Laban exactoris typum tenuit. Ibidem
Quare Laban idola sua apud Iacob non inuenit. Ibidem C
Filiarum Laban & Saulis comparatio. tomo 2.317 A B

Labium.

Duobus modis labiis delinquimus. to.1.12 M
Dei labia iudicia eius. to.1.61 B
Quomodo deus labia sua aperit. Ibidem B C
Labium veracium mutari quomodo intelligitur. to.1.67 G
Per labia ecclesiæ prædicatores dicuntur. tom.2.48 B
Labia mensarum quid designent. tomo. 2.94 C & sequen.

Labor.

Subleuatio est laboris, visitatio collaborantis. to.1.24 D E
In laborem os mittere quid sit. to.1.45 I
In omnibus laboribus fructus semper pensandus est. to.1.187 E
Laborasui sustinens. to.2.113 C
Sine labore transire non possumus æstum huius seculi. to. .182 C D

Lachryma

Gratia lachrymarum à bonis expetenda. tomo. 2.34 I
Lachrymarum legationem mittamus ad regem. to.2.129 I

Lactare.

Lactare paruulos sanctæ ecclesiæ interest pastorũ. to.2.258 A

Lætitia.

Lætitia immoderata sæpe bono operi subiungitur. to.1.4 F
Lætitia satietatis, prænuncia est tribulationis. to.1.61
Inanis lætitia dulcis est, sed in fine amara. tomo 1.86 K
Non est secura lætitia multa cognoscere, sed cognita custodire. to.2.129 A
Lætitia arcana mentis aperit, aperiendo amittit. to.1.173 L

Læua.

Per lęuam sponsæ vita præsens designatur. to.2.46 B

Laguncula.

Universidad de Deusto Biblioteca

Lagunculæ quid designent. to.1.135 L
Laicus.
De iniustis ponderibus laicorum. to.2.157 L
Laicus cuiusuis meriti non venit eligendus. to.2. 163 B K
De violentiis laicorum reprimendis. to.2.166 B
Laicæ personæ non aspirent ad sacerdotium. to.2. 188 F
Laici non præsumant aspirare ad episcopatum. to.2.195 A 205 M 215 I & seq.
Laicis non temere tuitionem ecclesiasticam impendere. to.2.205 K
De laicis qui tonsurantur vt fiant episcopi vel abbates. to.2.214 M & so seq. K M
Laici ministerio cubiculi pontificalis nõ obsequantur. to.2.251 L
Lamenta.
Lamenta sine humilitate non prosunt. tomo.2. 56 C
Lamenta sequuntur gaudia. to.2.104 A
Lamia.
Lamiæ hæreticos significant. to.1.114 B
Lamia hypocritas designat. to.1.203 B
Lamina.
Per plumbi laminam Iudæa intelligitur. tomo.1. 84 B
Lampas.
Lampades diuinitus accensæ. to.2.33 M
Per lampades iusti manifesti figurantur. tomo.2. 60 C
Lapis.
Lapides regionum, electi sunt ecclesiarum. tomo.1. 35 H
Lapides homines designant. to.1.50 B
Lapidum nomine viri in ecclesia fortes designantur. to.1.96 I
Lapis dicitur calore solui, cum cor durum igne diuini amoris tangitur. to.1.106 C & sequentib.
Lapides aliquando in bono, aliquando in malo dicuntur. ibidem. L
Lapis angularis quis dicatur. to.1.165 K L
Lapidis angularis intellectus duplex. to.1.167 A
Per lapides qui designentur. to.1.173 B D
Nouem genera lapidum, qui sunt nouem ordines angelorum. to.1.195 H
Per lapides quadros quid intelligatur. tomo.2. 93 E F
Per lapides intelliguntur gentes. to.2.111 D
Lapides nouem pretiosi, nouem angelorum ordines notant. to.2.124 L
Lapis magnus Christus est. to.2.283 B
Lapis Christum significat. to.2.285 L
Lapidem reuoluere. to.2.314 C
Lapsus.
Lapsus in culpam. to.1.19 L M
Ordo lapsus in culpam. to.1.20 M
Clericus lapsu carnis damnatus, vlterius ad altaris mysterium admitti non debet. tomo.2. 275 C D & 178 I K
De lapsu presbyterorum, diaconorum, & subdiaconorum. to.2.178 I
Lapsi quomodo possunt reparari. to.2.209 A
Lapsus post dignam satisfactionem ad pristinum redit honorem. to.2.209 A & sequen.
Latitudo.
Latitudo ad charitatem proximi pertinet, altitudo ad intelligentiam contemplatoris. to.2.80 C D
Latro.
Latrones dei sunt diaboli. to.1.82 M
Latro in cruce clauatus manus & pedes. tomo.1. 108 B
Latro in cruce subita repletus gratia, habuit fidẽ, spem, & charitatem. ibidem.
Mors Christi alterum conuertit latronem, alterum cæcauit. to.1.160 E
Latro de patibulo transiuit ad regnum. tomo.1. 171 B
Latro prius ad paradisum quàm Petrus est perductus. to.2.110 A
Latro bonus magnam peccatoribus præstat fiduciam. to.2.112 A
Laus.
Qui laudes humanas apperit, testem suum quærit in terra. to.1.77 I
Si laudibus erigimur, vituperationibus humiliamur. to.2.209 E
Laus indeuota nulla est. to.2.261 A
Laudes moribus æquare, & laudes appetere in quo differunt. to.2.313 H I
Laudes quærere vt maiora operetur, fallitur. to.2. 313 I
Laudibus diuinis imputandum est quicquid magnum agere pensamus. to.2.311 H
Laudari interdum iusti appetunt, interdum refugiunt. to.2.313 H I
Lazarus.
Lazarus erat mortuus, sed non à mortuis sepultus. to.1.21 E
Lazarus pauper in fine requiem habuit, epulo vero cruciatum. to.1.65 C
Suscitatio Lazari quid figuret. to.1.131 B
Lazarus vulneratus significat gentilem populum. to.1.148 A
Suscitatio Lazari aliis fidem, aliis inuidiam suscitauit. to.1.160 E
Lazarus gentilem populum repræsentat. tomo.2. 133 A B
Lazarus adiutus interpretatur. ibidem C
Lectulus & Lectus.
Lectulus, cubile, & stratum, secretum cordis designat. to.1.46 C
Lectus siue grabbatum aut stratum. to.1.138 D & seq.
Per lectulum sponsæ ocij quietem intelligimus. to. 2.45 I
Lectulum facere Salomoni quid sit. to.2.47 G
Lectus conscientiam repræsentat. to.2.135 G
Lectum per singulas noctes lauare. ibidem. G
Leo.
Rugitus leonis, viri seueritas dicitur. tomo.1. 26 L
Dentes catulorum leonum, filij Iob edaces. Ibidem.
Leo virtute deum, sæuitia diabolum signat. to.1. 27 B
Catuli leonum reprobos signant. ibidem B & sequen.
Leo Christum figurat. tomo.1.175 L & to.2.88 F
Aliquando etiam diabolum. to.2.88 F
Leo custodiuit cadauer Iusti. to.2.39 A
Leæna.
Vox leænæ, coniugis est loquacitas. tomo.1.26 L
Leæna ecclesiam & Babylonem signat. tomo.1. 27 B
Modus capiendi leænam. to.1.58 I K
Ecclesia sacra leæna dicitur. to.1.107 E
Per leænam quid intelligatur. to.1.177 D
Catuli leænæ sunt Apostoli. Ibidem.
Leprosus.
Leprosi hæreticos exprimunt. to.1.25 M
Leprosi carne nil est abiectius. to.2.132 K
Letania.
De letaniis maiore. to.2.161 G
De letaniis faciendis. to.2.231 E
Vt plebs faciat septem letanias diuisim secũdum status in vno die. to.2.240 A
Letaniarum loca. Ibidem C
Leuare.
Nemo suis viribus se valet in alta leuare. tomo.1. 32 K
Corda cum manibus leuare. to.1.103 E
Leuiathan.
Leuiathan interpretatur additamentum hominũ. to.1.18 H
Item additamentum eorum. to.1.199 A
Qui dicuntur contra se suscitare Leuiathan. to.1. 20 E
Leuiathan potest per irrisionem vocari. tomo.1. 199 A
Quomodo Christus linguam Leuiathan ligauit. Ibidem D
Quomodo deus ancillis suis fortitudinem Leuiathan ligauit. to.1.200 I & sequen.
Per caput Leuiathan quid designetur. tomo.1. 201 B C
Per pellem eius quid. ibidem.
Quid sit intrare in medium oris Leuiathan. to.1. 202 C & seq.
Portæ vultus Leuiathan, sunt iniqui doctores. ibidem.
Leuiathan sternutatio quæ dicatur. to.1.203 E
Quomodo fumus de naribus Leuiathan, exire dicitur. Ibidem L
Quare Leuiathan dicitur regulus. ibidem M
Fumus egrediens à naribus Leuiathan, obscurat cordis oculos electorum. Ibidem M
Leuiathan luxuriæ facibus cor Salomonis excussit. to.1.204 E
Leuiathan faciem superbiæ menti Euæ supposuit. to.1.204 E
Leuiathan inuidiæ flamma Cain animam succendit. ibidem.
Leuiathan auaritiæ igne Achab animum concremauit. Ibidem.
Quid Leuiathan prunas halitus perflare. Ibidem E F
Quid Leuiathan ex ore emittere flammã. ibidẽ F
Quomodo egestas faciem Leuiathan præcedere dicitur. to.1.205 A
Carnes Leuiathan sunt omnes reprobi. ibidẽ C D
Quare Leuiathan malorum vnitatem in iustos cõgregare permittitur. ibidem E F
Leuiathan incudi comparatur. Ibidem G
Leuiathan à cœlo cadente angeli electi territi sunt & purgati. ibidem H
Quomodo Leuiathan apprehendi à gladio dicitur. Ibidem M
Leuiathan ex reprobis virtute prædicationis non mouetur. to.1.206 C D
Leuiathan verba prædicantium despicit. Ibidem.
Sapientiores in fine potestati Leuiathan subiiciuntur. ibidem I & sequentib.
Quomodo Leuiathan reproborum corda infatuet to.1.207 H
Quare per corporeum animal Leuiathan signatur. to.1.208 F
Leuiathan rex est superborum. tomo.1.209 D
Absque scientia Leuiathan cælat consilium. to.1. 209 I
Leuiathan designat diabolum. to.2.116 B
Leuiathan hamo capit pater omnipotens. ibidem.
Quid subtrahi ab ore Leuiathan. ibidem C
Leui.
Leui interpretatur assumptus. to.2.96 H
Leuita.
Leuitarum pili iusti sunt radi, non euelli. tomo.1. 28 I K
Leuitæ ab anno vigesimo quinto tabernaculo seruiebant, & à quinquagesimo custodes vasorum fiebant. to.1.135 M
to.1.135 M

Leuitæ peccatoribus noluerunt parcere. to.2.13 H
Leuitæ interpretantur assumpti. to.2.283 D
Lex.
Qui lege accepta nati sunt, plærique lucem non viderunt. to.1.22 H
Qui legem carnaliter accipit, insulsum cibum comedit. to.1.37 M
Lex carnaliter degustata mortem detulit. tomo.1. 38 A
Legis dei initium, dilectio est dei & proximi. to. 1.61 D
Lex dei charitas eius est. Ibidem.
Lex dei, multiplex est. ibidem G & seq.
Vmbra mortis erat legis duritia. to.1.67 K
Lex vetus sub percussionis vltione populũ tenuit. to.1.69 H
Lex ostendere peccata potuit, non auferre. tomo.1. 109 A
Non necesse est lege perimi qui lege nunquam potuit teneri. to.1.153 L
Legis veteris rigor. to.1.174 E F
Christus laborem legis mutauit in libertatem. ibidem H
Legis veteris obseruantia. to.2.93 B C
Dominus venit ante legem, in lege, & post legem. to.2.121 F
Lex non patitur Iudæos nouas erigere synagogas, sed veteres sine inquietudine permittit. to.2. 204 B
Adueniente lege Christi, præcepta quæ per figurã dicta sunt, iuxta figuram prohibentur seruari. to.2.240 D
Lex carnis tolli non potest quin membra moueat. to.2.303 M
Lex crudelis regni vltio est domini abiicientis populi. to.2.301 I
Legem regni Christus loquitur ad populum. to.2. 301 L
Legislator.
Nullus legislatorum priscorum Christo similis est. to.1.156 L
Legislatores qui fuerint. ibidem.
Lia.
Lia lippa, sed fœcunda, actiua vita est. to.1.36 I
Lia laboriosa dicitur. ibidem & 291 L
Lia & Rachel vtranque vitam figurant. tom.2. 76 K L
Lia lippa erat: sed fœcunda. ibidem L
Libanus.
Per Libanum baptisma interpretatur. to.2.48 F
Liber pro volumine.
Libri sacri sunt quasi quædam venæ argenti. to. 1.105 K
Libri non canonici ad ecclesiæ ædificationem sunt editi. to.1.114 H
Librum in humero portare. to.1.132 E
Liber vitæ, visio aduenientis iudicis. tomo.1. 140 K
Libri antiqui ad veritatis affirmationem multũ valent. to.2.187 I
Libri Romani veriores sunt quàm Græci. ibidem.
Liberare.
Quem deus liberare noluit, deserendo percussit. to.1.146 M
Liberari de manu dæmonum maximum est. to.2. 284 I K
Liber.
Beatius est liberum exire, quàm post vincula libertatem quærere. to.2.44 A
Quis dicatur liber. to.1.179 G H
Liber homo si fraudem committit, in persona non debet puniri, sed in facultate. to.2.224 B
Liberorum hominum Romani imperatores domini sunt, cæteri autem reges sunt domini seruorum. ibidem.
Libertinus.
De libertino præposito Fundensis monasterij. to.2. 19 H & seq.
Libertini patientia. ibidem.
Equus Libertino à Gothis ablatus est. ibidem.
Caballus Libertino restituitur. ibidem. I
Libertinus Francis inuisibilis. ibidem.
Libertinus quocunque ibat magistri sui Honorati ferebat caligulam. Ibidem. K
Libertinus caligula Honorati puerum mortuum resuscitauit. ibidem.
An Libertinus meritis suis, an caligula Honorati puerum suscitauerit. ibidem K L
Libertini mira patientia. ibidem L
Abbas Fundensis Libertinum iniuria affecit. ibidem.
Libertini modestum responsum. ibidem. M
Abbas Fundensis ad pedes Libertini humiliatus. ibidem.
Libertini causa. to.2.224 B
Libido.
Si per cordis munditiam libidinis flamma non extinguitur, frustra quælibet virtutes oriuntur. to.1.126 K
Causa libidinis ex culpa prorumpit elationis. to.1. 151 G H
Libido ad perfectionem tendentibus arma voluptatis parat. to.2.318 C
Libido mentem per multos modos obscenitatis illicit. to.2.322 A
Libido nihil est nisi ignis. to.2.318 G
Libido more ignis succenditur. to.2.323 M
Libidinis aculei innumeri. to.2.303 M
Libido super omnia vitia maiores menti ingerit tenebras. to.2.321 E
Libidinum incitamenta perimuntur cum gulam domamus. to.2.303 M
Libidinis victoria subita est, circumspectio cogitationis. to.2.320 B
Libidinis fortia bella sustinemus dum in carne sumus. to.2.318 C
Librari.
Non solum facta sed & cogitata librantur. to.1. 145 C
Licita.
Multa de se licita sunt quæ malè fieri possunt. to. 2.253 G
Lignum.
Lignum in panem mittere. to.1.71 E
Lignum in sacra scriptura multipliciter dicitur. ibidem.
Lilium.
Quid per lilia signetur. to.1.140 L
Per lilia mundæ animæ designantur. to.2.46 L
Lilia de candelabro prodeuntia, sunt merces prædicantium. to.2.61 G
Lingua.
Linguæ incontinentia discordiam parit. tomo.1. 26 C
Lingua cùm non restringitur semper ad deteriora descendit. to.1.29 C
Confusio linguarum in ædificatione turris Babel. to.2.120 F
Imperitus linguarum multas interdum patitur difficultates. to.2.223 D
Linum.
Linum sacerdotium designat. to.1.197 D
Lippus.
Lippus quis dicatur. to.2.3 K
Lis.
Mos veterum in decidendis litibus. tom.1.127 K
Litera.
Quòd multa verba secundum literam accipienda non sunt to.1.16 I
Cùm ratio literæ deficit, ad mysticum recurrendum est sensum to.1.133 A
Litera tegit spiritum, sicut palea frumentum. to.2. 44 E
Liuigildus.
Liuigildus filium suũ nec prece nec precio ad hæresim Arianam reducere potuit. to.2.34 A
Liuigildus Arianum ad filium cõuertendum misit. Ibidem
Liuigildus moriens filium suum Richardum Leandro episcopo catholico commendauit. Ibidem B
Liuigildus filium suum Ermigildum vita priuauit. Ibidem
Liuor.
Liuor vulneris quid sit. to.1.37 L
Locus.
Loca arida quæ sint. to.1.197 I
Loca humentia quæ sint. Ibidem
Locum appetens indebitè superiorem, in vltimo est constituendus. to.2.161 E
Loca quondam erroribus deputata possunt in diuinum cultum dedicari. to.2.167 G
Locum maiorem apud deum retinet, qui etiam est abiectioris vitæ. to.2.194 E F
Loca vel ordines, proximos deo nos non faciunt. to. 2.197 C
Loca dæmonum quæ sunt. to.2.315 K
Locus certaminis est cor verbum dei audientis. to. 2.312 F
Locus iustorum bona conuersatio est. to.2.311 E
Locus prædicatoris non iacendi, sed standi officiũ habet. to.2.272 A
Locus sanctæ ecclesiæ quis. to.2.276 I
Locusta.
Locustarum natura. to.1.186 C
Locustarum nomine Iudaicus populus designatur. Ibidem
Locustæ nomine lingua adulantis exprimitur. Ibidem D E
Locustæ nomine redemptoris nostri resurrectio designatur. Ibidem D
Locustarum nomine prædicatorum perfectio designatur. Ibidem E & seq.
Per locustam inanis gloria designatur. to.1. 204 B
Longobardus.
Longobardus quidam apes furari paratus, à dæmone coram Mena vexatus est. to.2.33 D
Lõgobardi ad spectaculum mortis Sanctuli læti adueniebant. to.2.35 F
Longobardorum tyrannis. Ibidem K
De conuersione Longobardorum. to.2.161 I
De persecutione Longobardorum. to.2.192 C
De pace facta cum Longobardis. tomo.2. 213 K
Loquacitas
Loquacitas inter epulas valde effrenis est. to.1. 1.C
Loqui & Loquutio
Aliter deus ad diabolum loquitur, aliter ad deum diabolus. to.1.51 M
Aliter deus ad sanctorum animas loquitur, aliter sanctorum animæ ad deum. Ibidem I & sequen.
Deus angelis loquitur cum eis volũtas eius intima videnda manifestatur. Ibidem K
Loqui dei ad diabolum, est vias eius increpare. Ibidem M
Loqui in auribus amicorum. to.2.291 F

Universidad de Deusto
Biblioteca

Loqui in auribus domini quid sit. to.2.288 L M & 291 F
Loqui divina appetentes spiritu sancto statim docentur. to.2.299 F
Loquitur deus ad diabolum quatuor modis. to.1.5 M
Loquitur diabolus ad deum quatuor modis. ibidē M & seq.
Stultè contra deum loqui quid sit. to.1.7 H I
Diversitas loquendi. to.1.13 D
Effrenatè loqui, cœpta effrenatius plærique exequuntur. ibidem.
Quanta humilitate debeat magistro loqui discipulus. to.1.25 H
Quadrifaria loquentium varietas. to.1.48 A
Loqui cum deo, est orare humiliter. to.1.68 F
Examinandum est quid sit loquendum. to.1.42 L
Alij loqui dissimulant, alij recta audire contemnunt. to.1.124 E
Coram deo loqui quid sit. to.1.131 K
Ex synceritate loqui quid sit. Ibidem.
Ex deo loqui quid sit. Ibidem.
In faucibus loqui quid sit. to.1.136 G
Quid sit dominum loqui de turbine. to.1.164 C
Dominus servis suis loqui dicitur, cum per distrectionem ne extollantur premit. ibidem.
Dominus servis suis loqui dicitur, cum eos per compunctionem interiorem prouehit. Ibidem.
Quibus modis deus hominibus loquatur. ibidem.
Loqui nostrum quid sit. to.1.191 H I
Loqui nostrum ad deum, quid sit. to.1.209 L
Loqui de deo, quietæ valde & liberæ mentis est. to.2.74 D
Loqui non debet quis vnum in lingua, & aliud in corde habere. to.2.178 D

Loquutio.

Differentia loquutionis angelicæ & humanæ. to.1.51
Duo sunt genera loquutionum importuna generi humano. to.1.42 C & seq.
Per linguam aperta loquutio designatur. tomo.1.43 A
Magnæ virtutis laus est simplicitas loquutionis. to.1.136 G
In omni loquutione attendendæ sunt circunstantiæ. to.1.144 C
Duobus modis locutio diuina distinguitur. tom.1.164 C
Locutio incauta in errorem pertrahit. to.2.155 C
Vtilis est docti viri locutio. to.2.202 G
Locutio dei externa & interna. to.2.272 F

Lora.

Lora ecclesiæ sunt præcepta disciplinæ. to.1.182 I

Loth.

Loth à Petro laudatur, quia inter malos bonus erat. to.1.1 E
Loth historia coniugium signat. to.2.15 E F
Loth in Sodomis sanctus extitit, in monte peccauit. to.2.84 K
Loth in peruersa ciuitate iustus fuit, in monte peccauit. to.1.193 H

Lucas.

Lucas & Marcus quod scripserunt euangelium, non visu sed auditu didicerunt. to.2.19 E
De Luca presbytero hæretico. to.2.204 C

Lucerna

Lucerna lumen in testa est. to.1.80 B
Lucerna impiorum quando extinguitur. to.1.90 B
Lucerna est sacræ scripturæ lumen. to.1.112 M
Quid lucernam ardere in nocte. to.1.129 D
Lucerna lux prædicationis dicitur. to.1.181 K
Lucernam sub modio ponere. ibidem.
Lucerna sacram scripturam significat. to.2.317 F

Lucifer.

Quid sit patrem producere Luciferum. to.1.174 I
Per occultum dei iudicium is qui electis est Lucifer, reprobis auditoribus sit vesper. Ibidem K
Lucifer in fine cum Michaele præliabitur. to.1.124 M

Lucillus.

De deponendo Lucillo episcopo to.2.210 C

Ludere.

Quid bestias in herbis ludere. to.1.197 C

Lumbi.

In lumbis luxuria est. to.1.77 B & 165 A
In lumbos ferire, est ad luxuriam pertrahere. Ibidem.
Lumbos mentis & carnis succingere. tomo.1.125 C D
Lumbos accingere quid sit. to.1.165 A
Lumbi animam repræsentare possunt. to.2.138 C

Lumen.

Lumen in viis iustorum splendere. to.1.93 M
Lumen creatum nobis nō lucet, nisi illuminetur à lumine non creato. to.2.63 M
Lumen magnum quid sit. to.2.149 E
Lumen est cognitio dei. Ibidem.

Luna.

Luna ecclesiam totam significat. tom.1.100 A to.2.77 D
Lunam incedentem clare videre, quid sit. tomo.1.128 I K
Lunæ proprium quid sit. to.1.129 H
Luna defectum carnis exprimit. to.2.98 G

Lupus.

Lupus quando dicitur super oues venire. tomo.2.105 I

Lutum.

Lutum pro iniquitate accipitur. to.1.169 D
Per lutum terrenarum rerum multiplicitas significatur. to.1.206 M & seq.
Per lutum designatur desiderium sordidæ voluptatis. ibidem.
Per lutum doctrina iniqua, sordidum sapiens. ibidem.

Lux & Lucere.

Nos vno eodémque contuitu lucem & tenebras intueri non possumus. to.1.7 L
Multi in tenebris vitæ præsentis lucent. tomo.1.20 I
In luce dei nec tumultus concupiscentiarum, nec labor peccati, sed mundtia est mentis & pacifica quies. to.1.22 I K
Lux beatorum, locus est eorum. Ibidem M
Lucis appellatione intelligitur prosperitas. tom.1.23 K
Lux miseris quomodo datur. ibidem.
Humanum genus in luce intima creatum, per peccatum suum lumen conditoris perdidit. tomo.1.69 L
Lux post tenebras speratur. to.1.78 L
Lux nostra æterna patria est. to.1.97 I
Lux visibilis si incaute diligatur, à luce inuisibili cor cæcatur. to.1.128 K
Differunt lux viuētium, & lux morientium. to.1.142 G
Lux æterna, quæ deus est, quanto immutabiliter fulget, tanto penetrabiliter videt. to.1.145 G
Lucem aduenire quid sit. to.1.158 M
Lux superbi est gloria vitæ præsentis. to.1.170 C
Lux sparsa quid sit. to.1.171 K & seq.
Lucis nomine iustitia designatur. Ibidem.
Lux à domino quæratur, non terrena dona. to.2.98 L
Lux gregis flamma est pastoris. to.2.203 A
Lux diei plena est quando deus sanctis viris eloquitur. to.2.294 A Ibidem.
Lux divina reprobos & fictos fugit. to.2.274 P
Lux operis non est quam non præcedat rectitudo intentionis. to.2.294 A
Lux in tenebras reprobis commutatur. tomo.2.307 F
Lux inaccessibilis & ineffabilis. to.2.297 L M

Luxuria & Luxuriosus.

Luxuria dicitur ignis dei. to.1.10 C
Luxuriæ conditio. to.1.39 M 40 A B
Luxuriosi cæcitas. to.1.98 B
Luxuria in corde frenanda est. to.1.125 B C
Malum luxuriæ aut cogitatione perpetratur, aut opere. ibidem C
Luxuria est ignis vsque ad perditionem deuorans. to.1.126 I
Luxuria omnia bona obruit. Ibidem K
Luxuriæ damna. Ibidem.
Luxuria ex superbia nascitur. to.1.151 G H
Luxuriosi mens corrumpitur, si rebus transitoriis delectatur. to.1.154 M
Alia est luxuria carnis, alia est luxuria cordis. to.1.165 A
Remedium contra stimulos luxuriæ. to.1.178 H
De ventris ingluuie luxuria nascitur. to.1.189 H
Vterque sexus virtute diaboli luxuriæ infirmitate substernitur. to.1.193 K
Seminarium luxuriæ mulieribus in vmbilico dicitur esse. Ibidem & to.2.104 M
Seminarium luxuriæ in lumbis inesse viris dicitur. Ibidem & to.2.104 M
Læti ex propinquo habent luxuriam. to.2.8 C
Luxuriam fugere non prodest, si auaritiæ sectarii. to.2.125 I
Luxuriæ proprietates per Amalech & eorum bona designantur. to.2.318 G & sequen.
Luxuriæ parcit qui vel cogitationem turpem aut linguam non cohibet. to.2.318 G
Luxuria omnis in carne perfectè domanda est. to.2.318 H
Luxuria quando dicitur percuti. to.2.318 A
Luxuriæ inquinamenta deo valde odibilia sunt. to.2.318 B
Luxuria plus quàm cætera vitia diffamat. tom.2.320 M
Luxuriosus iustitia deo proiicitur. tomo.2.318 B

Machabæi.

Machabæorum libri tempore Gregorij nondum erant canonici. to.1.114 H

Magdalena.

Maria Magdalena recipit amorem & perdidit culparum maculam. to.2.64 K
Magdalenæ conuersio. to.2.115 D
Magdalenam maxima amoris vis accendit. ibidem.
Magdalena putans Christum hortulanum non videbat. ibidem K
Magdalena citò credens, minus nobis præstitit quàm Thomas diu dubitans. to.2.119 A
Magdalenæ pœnitentia fuit perfecta. to.2.123 B
Magdalena habuit septem dæmonia. ibidem.
Magdalena fuit in ciuitate peccatrix. to.2.195 G H
Magdalena vitam cōtemplatiuam tenebat. ibidem.
Magdalena typum gessit ecclesiæ. tomo.2.203 E
Magdalenæ vocatio & electio. tomo.2.291 A

Magister.

Christus per magistros vitam iudicat plebium, sed per seipsum vitam examinat magistrorum. to.1.148 G
Magistri necessarij sunt infirmis. to.2.19 G

Magisterium.

Ne venire imperiti ad magisterium audeant. to.2.2 B C
Magna temeritas suscipientium magisterium pastorale. to.2.19 C
Quidam Magisterium spiritus habent. to.2.19 C

Magmas.

Magmas interpretatur humilitas. to.2.306 F G

Magnus.

Magnus est qui æterna concupiscit. tomo.1.31 F
Qui magna agit, scit magna esse quæ agit. tomo.1.156 D
Magnum est soli deo seruire. to.2.284 K

Maledicere & Maledictio.

Quare Iudæi susceperunt maledictionem. tomo.1.17 A
Maledictiones sacræ scripturæ quid significent. Ibidem B C
Maledictionem sacra scriptura prohibet. Ibidem G
Deus maledicit & maledicere homo prohibetur. Ibidem.
Effectus sequens ostendit quare quid maledictum fuerit. Ibidem H
Quid sit maledicere diei natiuitatis suæ. Ibidem I
Quid sit maledicere pulcritudini stulti. tomo.1.32 A B
An maledicere ex linguæ incuria, & non ex malitia, sit graue peccatum. to.2.31 F

Malitia.

An maledicere alicui sit graue peccatum. Ibidem
Malitia remanentium meretur, vt hi qui prodesse possunt festinè subtrahantur. to.2.31 F

Malleus.

Malleus aliquando cœlestem percussionem designat. to.1.206 E
Malleus aliquando diabolum signat. ibidem.

Malus, Malignus, Malum.

Mali circa temporalium tumultus semper vacant. to.1.25 C
Mali facta meliorum non reprehendant. ibidem G
Maligni vocantur hypocritæ. to.1.50 K
Dissimulatio malorum. to.1.61 A
Quicquid malus excogitat aduersus alios, de se putat excogitari. to.1.74 D
Mali deo permittente iustos persequuntur. tomo.1.83 M
Malorum domos bonis dominus implet. tomo.1.92 C
Mali incorrigibiles aliquando sunt tolerandi. to.1.121 E
Mali rupto muro super bonos irruunt. ibidem M & sequen.
Malos bona imperfecta non adiuuant. to.2.16 G
Cur mali æternaliter puniantur. to.2.42 F
Mali non sunt timendi. to.2.279 M & seq.
Tanto magis sunt tolerandi mali, quanto magis abundant. to.2.130 H
Malorum obtrectationes non sunt curandæ. to.2.194 I K
Mali non sunt familiaritè bonis coniungendi. to.2.231 G
Malus homo ab aliorum familiaritate est segregandus. to.2.234 D E
Mala à deo inflicta quæ sint. to.1.12 I K
Quos præsentia mala non corrigunt, ad futura perducunt. to.1.57 D
Firmi prius quam mala veniant, præuident. tomo.1.76 M
Plærique obtusi sensus ad malum sunt cæteris promptiores. to.1.84 D
Inuentores malorum grauius in inferno torquebuntur. to.1.87 H
Malum timetur quod nondum susceptum est. to.1.95 G
Prophetæ non optat mala. to.1.97 M
Festina consolatio bonorum, est consideratus finis malorum. to.1.125 G
Malum nostrum est à primi parentis delicto. tom.1.130 D
Malum bene & male dicitur. to.1.134 C
Malis exterioribus interiora puniuntur. tomo.1.151 G
Malum sine substantia est. to.1.155 C
Mala quæ agunt homines, pensare contemnunt. to.1.160 M
Difficilius malum corrigitur, quod perfectionis etiam prosperitate fulcitur. to.1.204 L
Mala nostra solum nostra sunt. to.2.67 D
Mala non agere non sufficit, nisi etiam bona fiant. to.2.105 A
Malorum societas fugienda est præcipuè à prælato. to.2.226 D
Mala quæ pro peccatis patimur, bona & iusta sunt. to.2.289 D
Mala sunt magna quæ per primæ culpæ meritum patimur. to.2.287 F
Maligni lugendi non sunt. to.2.324 F

Malum punicum.

Per mala punica fidei veritas designatur. tomo.2.4 K
Per malum punicum Ecclesia designatur. tomo.2.48 C
Mala punica quando dicuntur in Christi Ecclesia germinare. to.2.52 A
Mala punica quid designent. to.2.155 E

Mancipia.

A libertatem perducantur mancipia Christi mà Iudæis comparata. to.1.169 C
Pagana mancipia empta & circuncisa libertate donentur. to.2.189 K

Mandragora.

Mandragoræ virtutes perfectorum repræsentant. to.2.53 A

Manè.

A mane ad vesperam peccator succiditur. tomo.1.29 L 97 C D
Mane huius mundi prosperitas, vespere aduersitas est. to.1.29 L
Mane dominicæ incarnationis aduentus. tomo.1.97 C
Mane multipliciter dicitur. ibidem.
Mane aduentus iudicis dicitur. to.1.97 C

Manhu.

Manhu interpretatur quid est hoc. to.1.160 F

Manichæus.

Manichæorum error destruitur. to.1.57 I
Manichæus duo principia rerum posuit. Ibidem. I K

Manna.

Manna omnes saporis delectamentum habebat. to.1.33 D
Manna esca gratiæ dicitur. to.1.120 K
Manna de supernis accipere. to.1.160 F
Manna est verbum dei. to.1.184 L

Mansio.

Quomodo multæ mansiones sunt in domo dei. to.2.40 I K
Deus in quorundam corda venit, sed mansionem non facit. to.2.120 B

Mansuetus & Mansuetudo.

Multi mansuete patientes iniuriam, postea mansuetudinem in malitiam vertunt. tomo.2.9 E F
Mansueti iustitiæ æmulationem habere studeant. to.2.11 E
Mansueti sollicitudinem amplectantur. Ibidem
Mansueti cùm præsunt sæpe torporem desidiæ patiuntur. Ibidem
Mansueti homines, indignante deo, ad iracundiā prouocantur. to.2.222 C
Mansuetudo in Moyse. to.1.158 A B
Mansuetudinis ac patientiæ exemplum est Moyses. to.2.82 B
Mansuetudo cum fide quomodo imitanda. to.2.290 K

Manue.

Manue viso angelo contremiscit. to.1.128 G
Vxor Manue viso domino fit audax. Ibidem

Manus.

Idem est in manu dei, & in manu diaboli. to.2.12 B
Contra deum manum tendere. to.1.74 H I
Manus designant operationes. to.1.36 K L
Manus hostis fortitudo est satanæ. to.1.41 G
Per manus opera designantur. to.1.56 D & to.2.50 A
Manus plagæ quid sit. to.1.94 E
Manus stringere quid sit. to.1.105. F
Manus dei quomodo dura dicitur. to.1.122 M
Manum super os ponere. to.1.191 F
Manus sit munda quæ aliorum curat dilnere sordes. to.2.4 B
Per manus Christi opera eius nobis imitanda intelliguntur. to.2.50 H
Manus domini vnigenitus filius eius dicitur. to.2.56 D 72 G
Manus in visione, est virtus in contemplatione. to.2.77 D
Manus immunda tactu inquinat, non mundat. to.2.154 L
Manu vtraque vtitur, qui cœlestia & terrestria simul exercet. to.2.282 C
Manus domini est vnigenitus patris æterni. to.2.282 E
Manus domini est virtus diuinæ potestatis. to.2.279 I
Manus domini diuinæ est seueritas vltionis. to.2.305 D

Mappula.

De mappulis à monacho pro prædicatione acceptis. to.2.26 E

Marcellinus.

De Marcellino, Anchonitanæ ciuitatis episcopo. to.2.26 B
Marcellinus ignem æstuantem compescuit. Ibidem.

Marcianus

De mendacio Marciani episcopi nescienter dicto. to.2.221 I

Marcius.

De Marcio monacho de monte Marsico. tomo.2.31 I
Marci miraculum de aqua stillante in speciē suum ad vsum quotidianum. Ibidem
Diabolus in specie serpentis Marcium molestat. Ibidem. K
Marcius cum serpente triennio iacuit securus. Ibidem.
Marcius statuit nullam mulierem videre. Ibidem.

Marcus.

Marcus euangelista ad Alexandriam à Petro apostolo missus est to.2.192 D

Mare.

Mare vina in se corpora retinet, mortua reiicit. to.1.24 B
Mare carnalium corda diuersi cogitationibus fluctuantia signat. to.1.46 A
Deus est mari latior. to.1.62 D & seq.
Mare dicitur meus hominis. to.1.71 K

Universidad de Deusto
Biblioteca

Maris fluctus dicuntur mentis cogitationes ibidē
Mare præsens seculū designat. to.1.101 H 167 D
Mare secularium inquietudinem designat.tom.1. 168 G
Quid mare designet. to.1.167 I & 170 H
Solus dominus ostiis mare concludit. to.1.168 A
Quomodo dominus terminis suis mare circundat. Ibidem.D
Profunda maris, inferni claustra dicuntur. tom.1. 170 D
Lingua maris est scientia doctrinæ secularis.to.1. 199 D
Maris littus seculi finem significat. to.2.103 L
Margarita.
Margarita quandoque latet in sterquilinio. to.2. 134 F
Maria.
Maria verbā dei residendo audiens, vita contemplatiua est. to.1.36 K
Mariæ obumbratio. to.1.105 C
Maria virgo, & ancilla domini & mater fuit.to. 1.110 D
Et quare sic dicatur. to 1.133 E & seq.
Quomodo virtus altissimi Mariam obumbrauit. to.1.197 E
Maria Christum diademate coronauit. tomo.2. 47 L
Mariæ sponsus ad eius nuptias non peruenit.to.2. 117 B
Maria virgo, mons & domus dicitur. tomo.2. 255 D E
Maria virgo per Ramatha designatur. tomo.2. 255 D
Maria virgo mons Ephraim dicitur.t.2.255 D E
Marinianus.
De infirmitate & medicamine Mariniani episcopi Rauennæ. to.2.243 D
Marsi.
De transitu diaconi ecclesiæ Marsorum.t.2.38 M
Martha.
Martha multis occupata obsequiis, vita actiua est. to.1.36 K
Martha, & Maria vtranque vitam figurant.to. 2.58 A 79 I
Martyr.
Veri martyres nō nisi in ecclesia fiunt. t.1.106 A
Martyrum diuersæ pœnæ. to.1.194 A & seq.
Duo sunt martyrū genera. to.2.33 F 126 I
Martyres pacis tempore. to.2.32 G
Sancti martyres præsentem vitam non despexissent, nisi certiorem animarum vitam subsequi scirent. to.2.37 C
Martyrum multitudo per Galaad designatur.to. 2.48 A
Martyres & alij sancti fructus pomorum gerere dicuntur. to.2.49 B
Martyres charitate ardebant. to.2.53 I
Martyrem non facit pœna sed causa. to.2.164 K
Nomina martyrum, dies, loca & tempora passionum Romæ habentur. to.2.202 G
Martyrius.
De Martyrio monacho prouinciæ Valeriæ.tom.2. 23 B C
Martyrius panes in cineribus coopertos cruce digito signauit. ibidem.
Martyrij monachi mirabilis deuotio. to.2.132 I
Masphat.
Masphat contemplatio dicitur. to.2.284 L
Masphath speculatio interpretatur. to.2.301 C
Mattrimonium.
Matrimonium dicitur castum. to.2.140 I
Matrimonium est inseparabile. to.2.173 K
Matrimonium non dissoluendum, nisi ex cōsensu pro religionis ingressu. to.2.229 M
Matrona.
Matrona ob carnis vitium à diabolo correpta. to. 2.22 F G
Matthæus.
Matthæus de terra sublatus dicitur. to.1.105 C
Matthæi vocatio. to.1.181 M
Cur Matthæus ad officium suum non est reuersus sicut Petrus. to.2.114 G
Matthæi vocatio. to.2.291 A
Matthias.
Quare Matthias duodecimum apostolorum locum sortitus est. to.1.194 E
Mautitius.
De Mauritio imperatore cum filiis suis interfecto. to.2 239 M
Mauri fuit discipulus Benedicti. to.2.24 G
De ambulatione Mauri super aquam. Ibidem L
Maximianus.
De Maximiano Syracusanæ ciuitatis episcopo. to. 2.34 M
Maximus.
De Maximi insusirione. to.2.248 D
Medardus.
Priuilegium ecclesiæ sancti Medardi Suessionensis. to.2.251 C
Edelfio abbatis sancti Medardi Suessionensis solis monachis pertinet. ibidem.D
Subscriptiones bullæ priuilegiorum sancti Medardi Suessionensis. ibidem.H I
Mediator.
Nisi pro nobis interpellatio mediatoris intercederet, ab aure dei nostræ preces silerent. tomo.1. 132 A
Mediator dei & hominum. tomo.1.156 I & seq.
Salutaris est mediator dei & hominū.to.2.141 H
Medicina.
Medicina aliquando similia similibus, aliquando contraria contrariis curat. to.1.139 H
Medicus.
Periti medici officium. to.1.143 F
Medici boni officium. to.2.135 D
Meditatio.
De supernorum meditatione. to.2.209 G
Mel.
Mel ex aere desuper cadit. to.1.87 E
Mellitus.
Mellitus monachus prædixit diem mortis suæ. to. 2.39 E
Membrum.
Membra diaboli sunt, qui ei peruerse viuendo iunguntur. to.1.13 L
Membra Christi fuerunt, qui à principio mundi pie viuendo crudelia passi sunt. to.1.14 B
Cur in deo membra corporis nominantur.t.1.83 E
Membrorum corporis officia. to.1.115 G
Membra ecclesiæ debent esse officio distincta, sed charitate coniuncta. Ibidem.
Non sentimus in nobis augmentum vel mutationem membrorum. to.1.145 L
Dum vnum membrum inordinate reficitur, aliud ad contumelias excitatur. to.1.189 H
Omnia membra vnum sunt eo quo sibi vicissim congruunt. to.2.9 H
Non aliter efficimur membra Christi, quàm inhærendo deo. to.2.132 H
Membra omnia ad vitium inclinamus.t.2.138 C
Si quid patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra. to.2.248 I
Menas.
De Mena monacho solitario. to.2.33 D E
Menas vrsos seruila de apibus suis fugauit. ibidē.
Menas oblationem Carthenij in spiritu cognouit. ibidem.E
Mendacium.
Mendacium sermonibus, sicut ædificium lapidibus fabricatur. to.1.68 G
Omne mendacium iniquitas est, & econtra. to.1. 103 A
Aliquod est mendacium veniale. ibidem B
Mendacia veteris testamenti. Ibidem C
Mendacium dicere peius est, quàm carnes comedere. to.2.170 F
Mendacium quàm graue sit peccatū. ibidem F G
Mens.
Ratio ad mentem rediens reprimit cogitationes. to.1.3 K
Mens plerunque decipitur, vt aut qualitate mali, aut quantitate boni fallatur. to.1.4 B
Mentis aditus tota virtute muniendus est.ibid.D
Pia mens cum se aduersa ab hominibus perpeti conspicit, in diuinæ gratiæ consolatione requiescit. to.1.6 L
Quantumcunque mens ab hoste patiatur, rationis discretio semper ad animum redit. to.1.10 C
Recta mens qualiter curas dispensationis terrenorum accipit. ibidem.F
Caput cuiusque actionis præcipuum mens signat. to.1.11 A
Mens cum se in elationem erigit, quasi in tyrannidem erumpit. ibidem.B
Mens diutius discussis rebus inuoluta, peruenire ad indiscussa præpeditur. to.1.13 G
mens iusti, arca testamenti. to.1.25 G
Mens reproba coram iudice turbatur. to.1.26 L
Mens nunquam perfecte contemplatur, nisi prius à terrenorum desideriorum tumultu sopiatur to. 1.28 E F
Mens ad cœlestia secreta eleuata contremiscit. Ibidem E F
Humana mens per primum peccatum lumen inuisibilium perdidit. ibidem.L
Mens incorporea ex sua qualitate localis cognoscitur. ibidem.M
Machina mentis, est vis amoris. to.1.36 L
Mens intus consilio carēs foris anxia est. to.1.33 H
Mens quæ cessat ad ea quæ supra se sunt inhiare, sub se indefinenter ruit. ibidem.I
Prius mens ab appetitu terrenorū tergenda, quàm ad arcem contemplationis erigenda. to.1.36 H
Mens peccati consuetudine cæcata nescit quò vadat. to.1.40 E
Carnales mentes præsentia diligunt. tomo.1.44 K
Mens concupiscentiis exteioribus occupata, igne diuini amoris non calet. to.1.49 B
Quæ perturbationes mentem nostram ab oratione impediant. to.1.54 A
Accusat mens ipsa quod perpetrat. tomo.1.57 C
Mens fidelis aliquandoo dubietate mouetur.to.1. 62 I
Mens nostra tabernaculum nuncupatur.t.1.63 D
Quò mens duriora tolerat, eò æternitatis præmia certius sperat. to.1.64 B C
Mens à luce veritatis exclusa, nil in se nisi tenebras inuenit. to.1.69 L
Mens fortis, leuiter surripiente vitio absorbetur.to. 1.72 I
Vera lætitia mentis creator est. to.1.73 B
Mens prana semper est in laboribus.tom.1.74 D
Mentis intentio per faciem designatur. Ibidem K
Virtutibus ditatur cuius mentis inhabitat deus. ibidem L
Ecclesia prohibet infirmis mentibus alta perscrutari. to.1.92 G
Tanto altius ad deum pertingitur, quanto mens apud se verius humiliatur. to.1.101 G

Perunt-

Perturbatæ mentes secularium, à sapientia alienæ sunt. to.1.108 L
Mens pro capite sumitur. to.1.112 M & to.2.104 F
Terrenæ mentes arbustis similes. to.1.116 K
Ad tumorem mentis virtutes interdum elenant. to.1.126 K
Mens nescit vetereſcere per torporem, quæ studet per desiderium semper inchoare. to.1.128 L
Mens praui dilatata cogitationibus ventri pleno comparatur. to.1.137 L
Quomodo mens inueterata renouetur. to.1.145 L
Cauendum est ne mens, dum extollitur, cadat.to.1. 146 H
Concussa mens citius in portum spei se locat, si causas suas cum deo subtiliter pensat. to.1.152 D E
Locus tentis & vnaquæque intentio cogitationis. to.1.156 B
Causa & origo instabilitatis mentis. Ibidem B C
Quomodo sanctis mentibus populi subiguntur.to. 1.156 G
Mens nostra amore præsentis seculi prostrata dormitat. to.1.159 H
Deus duras mentes multipliciter terret. t.1.170 B
Nullus in aliena mente diuinorum incrementa seminum considerat, nisi ille qui creat. to.1. 178 L
Quomodo bona in mente concipiuntur, & proficiūt ad partum. ibidem.
Mens quæ apud se tota non est, seipsam cogitare nō potest. to.1.184 A
Mens quanto ab exterioribus abstracta compescitur, tanto aucta in intimis inflammatur. Ibidē.
Tanto tardius mens vitium deserit, quanto quod perpetrat non erubescit. to.1.195 M
Locamentium mutauit ordo meritorū.to.1.196 K
Nisi mentis leuitas caueatur, cogitationum inconstantia non vincitur. to.2.12 B
Locamentem non muniunt. to.2.68 K
Verecundæ mentes, & asperæ quomodo arguendæ sint. to.2.73 H & seq.
Quomodo deus permittit vt cæcata mens in alia peccata labatur. to.2.24 B C
Quanto mens circa terrena plus satagit, tanto in cœlestibus minus videt. to.2.76 M 121 A
Quies mentis in hac vita perfecta esse non potest. to.2.80 B
Domum mentis præparet, qui dominum dignè recipere volet. to.2.120 B
Inter verba laudantium, vel vituperantium, ad mentem semper recurrendum est. to.2.223 G
Duris mentibus simul omnia abscindere impossibile est. to.2.234 H
Bonarum mentium est agnoscere culpam vbi culpa non est. to.2.253 E
Mentis electæ inimici sunt spiritus maligni. to.2. 263
Mens quomodo concipere & parere dicatur.to.2. 263 I
Mens electa quare tentari permittitur.to.2.303 H
Mens humana per ignorantiam tenebrosa est, per veritatem lucida. to.2.296 D
Mentis geminum remedium contra duplum diabolı bellum. to.2.303 H
Mentis eleuatæ ad lucem ineffabilem conditiones. to.2.297 L M
Mentes nostras regis imperio subiugamus. to.2. 299 L
Mensa.
Duæ mensæ vestibuli portarum, sunt fides & vita. to.2.93 B
Per quatuor mensas exteriores quid designetur.to. 2.93 H
Per interiores quid. Ibidem E F & fo.seq.K
Mensis.
Qui sint menses anni benignitatis. to.1.120 B
Mensium nomine, dierum collectio signatur. to.1. 44 C
Quomodo numerus nostrorum mensium apud deū est. to.1.71 B
Mensis multipliciter dicitur. to.1.112 L
Quid per menses designetur. to.1.179 B
Mensura.
Iuxta mensuram vniuscuiusque peccati cæcitas generatur. to.1.69 A
Mensura mensurarum quid designet. to.2.93 K
De mensura rusticorum iniusta. to.2.243 M
Mercenarius.
Mercenarij dies qui sint. to.1.44 B & seq.
Mercenarius quanto distat à fine operis, tanto & à retributione mercedis. to.1.71 D
Mercenarius quis dicatur. to.2.6 D
Mercenarius quando fugere dicitur. to.2.105 K
Mercenarius in periculo otium stare non potest. Ibidem.
Merces.
Merces duplex debetur vni nostro operi. to.2. 107 L
Deus pro temporalibus actibus æternam mercedē parat. to.2.181 B
Meridies.
Per meridiem ardor vitiorum exprimitur. to.2. 45 B
Mereri.
Aliud homo per iustitiam meruit, aliud per gratiam accepit. to.1.107 M
Naturali ratione deus homini insinuat, quid agat, & quid mereatur. to.1.160 M
Nemo potest à deo meteri quod petit, qui hic noluit audire quod iussit. to.2.104 H
Meritum.
Superna gratia hominis meritum non vt veniat inuenit, sed postquam venerit facit. to.1. 108 A
Deus hominum vitam interrogat ex sola qualitate meritorum. to.1.144 K
Nemo meritis deum præuenit. to.1.201 K
Iuxta meritum plebis deus solet prouidere de pastore. to.1.168 F
Merita & misericordia in quo differant. to.2. 151 G
Præter ecclesiam non est locus vbi merita crescant. to.2.258 H
Merita personarum pensanda sunt in electorū examine. to.2.315 G
Merulus.
Meruli monachi instante morte visio. to.2.142 I
Messis.
Messis apertam designat operationem. to.1.81 B
Messis quid designet. to.1.161 I
Messis ecclesia quæ est. to.1.116 E
Metuere.
Plærique deum non metuunt, quem videre non possunt. to.1.92 K
Michael.
Michael archāgelus prælatus erat populo in Iudææ terra remanenti. to.1.99 H I
Michol.
Michol Dauid saltantem ridebat. to.1.163 G
Miles.
Militum dei exercitium. to.1.188 E
Quomodo miles dei custodiatur. to.1.189 B
Miles dei omnium virtutū moderationi prouidet. Ibidem E
Miles quidam Acherontæ & campos Elisios vidit. to.2.40 M
De iniusta lege imperatoris, ne miles conuertatur. to.2.172 C
De milite qui ancillam dei de monasterio rapuit. to.2.247 G
Milites suos deus non deserit, sed victores facit. to. 2.297 B
Milites apti & inepti ad prælium Christi. to.1. 317 L M
Militia.
Militia est in hostes exercitium. to.1.43 C
Militia diuersa in peccata. Ibidem D & seq.
Militiæ cœlestis ordo. to.2.285 H
Millenarius.
Millenarius numerus pro vniuersitate solet intelligi. to.1.51 I
Millenarius non temporis quantitatem, sed quæ ecclesia regnat vniuersitatem designat. t.1.108 F
Millenarius numerus quid significet. to.1.132 L
Millenario numero perfectum tempus ecclesiæ designatur. to.1.193 L
Millenarius quomodo perfectus est. to.1.213 B
Millenarius numerus omnes numeros comprehendit. to.2.48 D
Millenarius perfectus est numerus. to.2.54 C
Millenarius numerus summam perfectionis insinuat. to.2.306 D
Minæ.
Minæ maiorū humiliter ferendæ sunt.to.2.314 M
Ministrare.
Qui sint qui domino ministrant. to.2.96 I
Qui ministrat fideliter alienа, monstrat quàm bene dispenset propria. to.2.168 K
Ministrare domino in laborem prædicationis pergere est. to.2.174 K L
Minister.
Ministri altaris sedis apostolicæ cantare non debēt to.2.251 K
Nullus secularis ad dei ministerium assumatur, nisi prius fuerit sufficienter probatus. to.2.252 A
Ministri prius debent inspici quàm consecrari.to. 2.284 A
Ministerium.
Nemo innocens debet ab ordinis sui deitici ministerio iniustè. to.2.154 F
Qui vnicum non vite potest exequi ministerium, ad duo non censetur idoneus. to.2.173 H
Nullus debet ad ecclesiæ ministerium, nisi exercitus ordinari. to.2.199 L
De ministeriis ecclesiasticis recipiendis. to.2. 206 D E
Ministerium deo debitum. to.2.274 K L
Minor.
Quicquid à minoribus voluptuosè agitur, à maioribus cohibetur. to.1.7 B
Oppressiones minorum à maioribus in Sardinia. to.2.222 B
Mirabilia.
Mirabilia dei inscrutabilia sunt. to.1.32 L
Mirabilia dei in producēdis arboribus.to.1.33 A
Mirabilia dei in deserto. to.2.292 B C
Miracula.
Miracula dei naturalibus effectibus comparata. to.1.23 M
Miracula diuina considerāda sunt, & non discutienda. Ibidem.
Quare Christus miracula in die faciebat, & in nocte orationibus in monte vacabat. to.1.36 C
Qui inuisibilia despiciunt, visibilibus miraculis mouere aliquando possunt. to.1.152 A
Miracula sanctorum insensibilitatis nostræ tenebras illustrant. to.1.158 E & seq.
Primitiua ecclesia miraculorum adiutoriis indiguit. to.1.159 M & to.2 119 D

Quidam-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quidam dei miracula iacentes considerant. to.1.162 A
Miracula sanctorum fracta est violentia tyrannorum. to.1.167 D
Miracula aliquando ex potestate, aliquando ex postulatione fiunt. to.2.27 H
Miraculum ex potestate factum. Ibidem.
Qui deo familiarius seruiunt, aliquando mira ex potestate facere possunt. Ibidem I
An maximum sit omnium miraculorum, animam ad corpus reuocare. to.2.32 C D
Verum maius miraculum suscitatio Lazari, an conuersio Pauli. Ibidem.
Maius est miraculum prædicationis verbo atque orationis solatio peccatorem conuertere, quàm mortuum suscitare. Ibidem.
Per miracula sanctorum probat Grego. animam immortalem. to.2.37 D
Miracula sanctorum sanctitas comitatur. to.2.60 K
Miraculorum effectus. to.2.99 K
Miracula non omnes videntes conuertunt. to.1.312 A B
Miracula sacerdotalis dignitatis. to.2.289 F
Miraculum à deo est quod sine homine facit deus. to.2.312 B
Miracula facere quare permissum sit sanctis prædicatoribus. to.2.99 K
Miracula ex assiduitate velescunt. to.2.117 F
An signa miraculorum sint necessaria ecclesiæ. to.2.119 C
Miracula sanctitatem ostendunt, sed non faciunt. Ibidem F
Nemo de miraculorum gratia gaudeat. to.2.232 H I
Miraculum à deo, & quasi à deo differunt. to.2.312 B C

Misereri.

Misereri volens proximo, sibipsi prius debet misereri. to.1.115 A

Miseria

Quanta sit miseria mutabilitatis humanæ. to.1.47 F
Miseria ad dolorem pertinet. to.1.59 H
In æterna miseria nullum est impiis effugium. to.1.64 E
Miseria vitæ hominis. to.1.70 H
Miseria humana ex carne propria. to.1.119. I K
Miseria & labor animæ labentis in peccatum. to.1.142 E

Misericordia.

Misericordia dei, est summum solatium mœstorum. to.1.11 C
Post mortem misericordia nulla. to.1.45 C D
Sine dei misericordia, nemo posset dæmonum tentationibus resistere. to.1.57 G
Vita sine misericordia dei non valet. to.1.58 B
Largitas misericordiæ diuinæ, qua tantam homini post culpam confert gloriam. to.1.72 F
Dei misericordia illius obliuiscitur qui eius iustitiam fuerit oblitus. to.1.98 A
Ad misericordiam exhibendam duo requiruntur. to.1.115 B
Opera misericordiæ cum benignitate & hilaritate debent fieri. to.1.127 F
Opera misericordiæ in quo consistant. Ibidē. G H
Qui dat & non dimittit, nullam misericordiam facit. to.1.130 K
Opera misericordiæ. Ibidem & to.2.84 I K & 255 G H
Misericordia dei in peccatores. to.1.170 A to.2.15 I K 125 H
Aliud est pro peccatis misericordiam facere, aliud pro misericordia faciendæ peccare. to.2.13 C
Misericordes quodo sint admonendi. to.2.12 G
Misericordiæ dei vis in peccatores. to.2.55 K L
Per scientiam charitatis, misericordia discitur. to.2.71 K
Diuinam misericordiam non intelliget, qui suæ misericordiæ memor non est. to.2.87 M
In fonte misericordiæ multi loti sunt. to.2.92 k
Misericordia conditoris nostri est immensa. to.2.116 D
Ineffabilis. to.2.149 I
Misericordia superat omnem legem. to.2.124 A
Misericordiæ tempus nemo perdat. Ibidē & 134 C
Misericordia & miseratio, differunt. to.2.140 B
Misericordia quid sit. to.2.141 L
Et de ea plura. to.2.195 G
Misericordia dei est benignissima. to.2.143 G
Memoriale dei, est sua misericordia. to.2.145 H
Lex dei, misericordia est. to.2.148 M
Disciplina & misericordia separari non debent. to.2.155 L
Misericordiæ opera & hic iuuant, & in futuro præmiant facientem. to.2.168 C D
Misericordia dei quàm magna sit. to.2.227 G H
Misericordia dei quomodo facile meretur. to.2.281 G

Missa.

Missæ non debent prohiberi celebrari in monasterio. to.2.154 A
Missa quotidie in veneratione omnium sanctorum Romæ celebratur. to.2.202 G
Ratio de missæ ordinatione. to.2.210 E F

Missio.

Missio in diuinis, quid sit. to.2.116 H I

Mittere.

Qualiter intelligatur, mitto vos sicut misit me pater. Ibidem.

Modestia.

Modestiæ exemplum est Dauid. to.2.82 B C
Modestia hominis impellit alios ad eum diligendum. to.2.152 M

Mœchus.

Mœchus græce, dicitur adulter latine. to.1.126 H

Mœnia.

Mœnia & munitiones à Iudæis dominus abstulit, & gentibus tribuit. to.1.66 I K

Mœrens.

Deus sospitate mœrentes exigit. to.1.33 D E
Mœrere non quomodo libet, sed affectuosissime flere est. to.2.313 k

Mœror.

Mœrer confessionis vocem excutiat, necesse est. to.1.45 K
Tres sunt vices quibus quilibet homo anxietate mœroris afficitur, & post mœrorem ad lætitiam reuocatur. to.1.141 G

Mola.

Per molas diaboli, occultæ eius insidiæ intelliguntur. to.1.115 L
Quid sit molas diaboli fi angere. Ibidem L M
Per molam asinariam, quid significetur. to.2.2 F

Molestia.

Quare deus nos molestiis aliquando exercere permittit. to.1.173 K
Molestia corporis, magna est salus cordis. to.2.10 E

Monachus.

De monachis qui extra cellam comederant. to.2.25 G
De monacho qui de monasterio discedens dracodem inuenit. to.2.27 B
Monachus in terra sepultus manere non potuit, donec dominicum corpus super pectus poneretur. Ibidem
De monacho à dæmone liberato. Ibidem F
Monachus qui in terra possessiones quærit, monachus non est. to.2.30 L
De monacho ex monte Argentario, qui mortuum suscitauit. to.2.32 A
Quidam monachus ex altari puluere accepto post longam orationem, mortuum suscitauit. Ibidem C
Monachus quidam ab abbate suo petinit facultatem sibi fodiendi sepulchrum. Ibidem M & seq.
Monachi suspensi ad arborem canebant. tomo.2 38 k
De duobus monachis Valentiæ abbatis. Ibidem
Quidā monachus quia ieiunare fingebat, in morte à dracone deuoratus est. to.2.41 I
Monachi vagi sunt ad monasterium reducendi. to.2.157 D
Item profugi. to.2.179 I
Qui à clericatu in monachicam conuersionem venerit, non licet pro nutu resilire. to.2.157 E
Monachi non transeant de monasterio ad monasterium sine abbatis licentia. Ibidem
Monachi faciendi non sunt in monasteriis in insulis constitutis, ante decimum octauum annum. to.2.159 A
Monachi litigiis forensibus impediri non debent. to.2.160 C
De monacha quæ ad lapsum adulterij ducitur. to.2.173 D
Monachis non licet facere commatres. to.2.176 L
Monachi possunt trahi ex monasterio ad officium episcopi. to.2.189 C
Monachi in presbyteros paræciales ordinari possunt. Ibidem
Ne monachi cētra abbates ab episcopis defendātur. to.2.197 M
De libertate & priuilegiis monachorum. to.2.201 D E
De monachis Surentinis. to.2.220 E
De cohabitatione monachorum & mulierum. Ibidem G & seq.
Monachus tonsurari non dedet ante biennium suæ conuersionis. Ibidem K
Monachorum mores. to.2.225 L M
Quidam monachus profurto à dæmone vexatus. to.2.228 M
Quidam monacho fugienti, canis niger apparuit. to.2.229 A
Quidam monachus fugere volens, à dæmonio arreptus est. Ibidem
Peculiaritas non conuenit monacho. to.2.236 H I
Monachus solus ire non præsumat. Ibidem
Monachus peculiaritati studens, non debet fieri abbas. Ibidem K
Monachus qui solus ambulat, non rectè vivit. Ibidem.
Monachus qui regulam tenere nescit, alios non poterit eam facere tenere. Ibidem
Habitus monachi, designat contemptum mundi. Ibidem.
De monachis Capræ insulæ. to.2.245 G
De monachis fugitiuis restituendis. to.2.249 C

Monasterium.

De dispositione monasterij per visionem habitata. to.2.26 I
In monasterio recludantur monachi vxoribus suciati. to.2.157 E F
Res eorum qui ex clero labuntur, simul cum ipsis monasterio tradantur. to.2.158 C
Mulieres circa monasteria monachorum non maneant. Ibidem M
Pueri ante octodecim annos, in monasterio non susci-

piantur. to.2.159 A
Lex iniusta est, vt miles in monasterio non suscipiatur. to.2.171 H
Debitis grauatus, in monasterio recipi non debet. Ibidem I
Res à monasterio ablatæ reddantur cum fructibus & accessionibus. to.2.172 M & seq.
Mulieres monasteria frequentare non debent. to.2.276 L
Monasteria nec clericorum nec laicorum debent fieri habitacula. to.2.177 C
Monasteria non debent clericis secularibus dare. Ibidem D
Congregatio monasterij, non episcopus, aut alius extraneorum, abbatem instituat. to.2.183 K
De contentionibus monasteriorum terminandis. to.2.198 D
De consecrando monasterio. to.2.200 B
Res monasterij non sunt segregandæ. to.2.203 D
Ad habitum redire cogatur, & recludatur in monasterio, quæ religiosam vestem abiecit. to.2.200 E
Non sunt bona monasterij minuenda. to.2.201 E
Nec auferenda. to.2.222 G H
Post monasterij ingressum, nulli relinquitur licentia testandi. to.2.204 E
Ne milites in monasterio virginum hospitentur. to.2.214 D
Monasteriorum bona nulli debent concedi. to.2.218 M
De monasterio Romano consecrando. to.2.219 B
Monasteriorum esse debent quæcunque per abbatem acquisita. to.2.218 M
De institutione monasterij sancti Archangeli. to.2.219 K
De vnitate monasterij Gazarensi ad Neopolitanum. to.2.222 F G
De monasterio construendo. to.2.225 L M
Monasterium monachorum non rite sit iuxta monasterium religiosarum. to.2.226 M
Diffornatio monasterij. to.2.230 L
Peculiaritas à monasterij monachis prohibeatur. to.2.236 K
Coniunctio duorum monasteriorum. to.2.240 F
De monasterio sanctæ Mariæ Augustudunensi. to.2.241 H
Monasterium sancti Medardi Suessionensis est caput omnium monasteriorum Galliæ. to.2.251 E

Monialis.

Monialis per lactucæ morsum, arrepta est à diabolo. to.2.20 E
Monialis sepulta in ecclesia semiusta apparuit. to.2.43 B
Moniales ex præcepto dei, in necessariis sunt subleuandæ. to.2.154 I
Monialibus se carnaliter commiscentes clerici, officio priuentur: laici excommunicentur. to.2.173 D
Moniales velari ante annum ætatis suæ sexagesimum prohibentur. Ibidem I
Moniales in contagium ducentes, excommunicentur. to.2.252 C

Monos.

Monos, latinè dicitur vnus, vnde monachus. to.2.259 C

Mons.

Montium nomine, prædicantium altitudo designatur. to.1.51 L M
Montes dicuntur huius seculi potentes. to.1.107 E
Radices montium, dicuntur cogitationes superborum. Ibidem
Montes pascuæ quæ sint. to.1.180. H & so. seq. L
Montes pluraliter multipliciter dicitur. tomo.1. 196 M & seq.
Mons dei testamentum exprimit. Ibidem
Mons sanctum designat ecclesiam. Ibidem.
Mons dominum designat. Ibidem.
Mons singulariter multiphariæ dicitur. Ibidem.
Mons angelum apostatam designat. Ibidem.
Mons designat hæreticum. Ibidem
Montes prophetarum & apostolorum designant celsitudinem. Ibidem.
Per montes secularium potestatum tumor designatur. Ibidem
Herba montium est voluptas superborum. to.1.197 B
Mons vel collis, superbum designat. to.2.110 M

Monophysitæ.

Monophysitarum conuersio. to.2.239 G

Mores.

Diuersa morum genera. to.1.176 C D
Non omnes par morum qualitas astringit. to.1.176 B
Qualitas morum, permutat ordinem personarum. to.2.7 M

Mori.

Nemo alio in tempore mori potuit, nisi ipso quo moritur. to.1.93 A
Mori dominus pro inimicis venit. to.2.117 L

Mors.

Nos pœna duplæ mortis astringimur. to.1.54 L
Mors exterior animam à carne, interior verò animam à deo diuidit. to.1.59 H
Mors peccatum est, quod animam occidit. to.1.80 I
Præsens mors, est pœna peccati. to.1.47 K
Vmbra mortis, est obscuritas diuisionis. to.1.59 H
Fit miseris mors sine morte. Ibidem M
Redemptor noster suscepit mortem, ne mori timere remus. to.1.84 I
Post mortem, nulla est absolutionis facultas. to.1.98 A
Declaratio tertiæ vicis quæ est mors. to.1.142 C
Quid considerandum sit instante morte. ibidem E
Appropinquante morte cuiusibet anima non immeritò terretur. Ibidem E & seq.
Nemo post mortem, ad iudicium reduci potest. to.1.145 G
Corpus nostrum debet nos incitare ad mortis consideratione. to.1.204 H & seq.
De morte viri dei, qui missus Bethel fuerat. to.2.38 M
Morti cui pastor non contradicit, adiungitur. to.2.73 E
Morte non eripitur, quod pro æterna vita agitur. to.2.118 B
Fructus dei à morte incipit. Ibidem.
Mortis nostræ hora, quantum sit timenda. to.2.132 E G
Mortalitatem & passibilitatem, nemo euadere potest. to.2.137 H
Quid quidam, ne in morte timeant, reuelatione roborantur. to.2.421 I
Portæ mortis, sunt sensus nostri. to.2.144 E
Mors quid sit. to.2.150 H
Mors animarum tolerabilior est, quoniam mortalis conditio id exposcit. to.2.153 M
Mors duobus modis accidit to.2.187 L
Quanto quis morti proximior fit, tanto sollicitior atque timidior effici debet. to.2.203 H
Qui mortis vrgentur periculo, viaticum non negetur. to.2.210 D

Mortificare, & Mortificatio.

Mortificemus nos si viuere velimus. to.2.152 C
Mortificantes seipsos, quasi effodientes thesaurum quærunt. to.1.24 D
Mortificationis suiipsius effectus. Ibidem E F
Mortificatio carnis faciendæ. to.2.299 A

Mortuus.

Quid per tres mortuos à Christo suscitatos designetur. to.1.21 D E
Mortui sepeliunt mortuos. Ibidem D
Mortui non sentientes, pro nescientibus ponuntur. to.1.104 C
Quibus modis morientes aliqua prædicant. to.2 39 C
De mortuo suscitato. to.2.27 I K
Mortuus balneanti famulabatur. to.2.43 E
Mortuorum corpora olim lauabantur. to.2.131 D
Nobiles morientes multi conueniunt. Ibidem.
Mortui non prohibeantur sepeliri in monasterio. to.2.153 M

Motus.

Motus carnis nobis pacem cum deo faciunt. to.1.35 I K
Robusti sunt motus cordis, cùm nulla nisi quæ virtutis sunt, sentiunt. to.1.156 E
Motus diuinus. to.2.273 C
Motus quibus dæmones nostra corda pulsant sciri non possunt omnes. to.2.307 A
Motus carnis quomodo in fugam vertitur. to.2.304 A B
Motus carnis quomodo sint dispergendi. to.2.324 A B
Motus carnis quomodo frenandus sit. to.2.324 A

Moyses.

Moyses in Pharaonem. to.1.41 I K
Moyses quare terram promissionis ingredi non potuit. to.1.53 H & 232 I K
Quare Moyses cùm populo loqueretur, faciem suā velabat. to.1.107 I
Moyses deum in imagine vidit. to.1.110 H I
Moyses septuaginta viros pro se ad populum constituit. to.1.115 G
Moyses descendens de mōte, occidit viginti tria milia hominum. to.1.118 B
Moyses exemplum misericordiæ cum seueritate ergà subditos ostendit. Ibidem B C
Moyses in Ægypto vocem domini non audiebat, sed in deserto plenè audiuit. to.1.137 H
Quomodo Moyses renitente Pharaone Israelitas etiam inuitos de Ægypto extraxit. to.1.150 L
Moyses, & nubes & tentorium dei factus est. to.1.158 E
Moyses in deserto pascens gregem, domino humiliter obedit. to.1.212 B C
Moyses vtranque vitam exercebat. to.2.5 A
Moyses pro diuinis secularia aliis commisit. Ibidem M & seq.
Moyses Obab cognatum suum adulatione exhortatus est. to.2.11 L
Moyses caruit magistro. to.2.18 G
Moyses plusquam Abraham in scientia dei eruditus est. to.2.83 H
Moysi miracula. to.2.232 I
Deus culpam Moysi longo tempore seruauit puniē dam. Ibidem K
Moyses plenus spiritu erat. to.2.324 I
Moyses quomodo facie ad faciem deum alloquebatur. to.2.297 M & seq.
Moysi miracula. to.2.262 A B & seq.

Mulier.

Diabolus ex primo hominis lapsu nouit quòd decere mulier rectè nescret. to.1.12 G
Sensus prauæ voluntatis, non autem sexus, mulieribus

Universidad de Deusto
Biblioteca

ribus in vitio est. Ibidem M
Mulier pro sexu & infirmitate ponitur. to.1. 70 G
Mulier dicitur mens infirma & indiscreta. Ibidem H
Mulier primam viro ininstitiam intulit. to.1. 73 K
Quid significet mulier, quæ filium dormiendo suffocauit. to.1.126 E & seq.
Mulieres olim inter viros hæreditatem non sortiebantur. to.1.213 I
Mulier à diabolo correpta, maleficis offertur curanda. to.2.22 G
De insana muliere in specu sanata. to.2.28 G
Deuoti cum mulieribus habitare non debent. to.2. 29 I
Mulieres dominum viderunt, quæ cum aromatibus venerunt. to.2.112 D
Mulier viro propinauit mortem, mulier viro nunciauit vitam. to.2.116 A
Mulieris religiosæ optima indicia. to.2.134 D
Mulier absq; viri consensu monasterio deputata, ad eius consortium non prohibetur redire. to.2. 176 B
Mulieres monasteria virorum nõ intrent. Ibidẽ. L
Mulieres non fiant monachorum commatres. Ibidem.
Mulieris stultæ petitio. to.2.195 H
Mulieribus cohabitare episcopus non debet. to.2. 207 A B
De muliere religiosa violẽter viro coniuncta. to.2. 216 H
Mulier prægnans & puer natus, potest baptizari. to.2.253 B
Mulier quanto tempore post partum ab ingressu Ecclesiæ abstinere debet. Ibidem C
Mulier menstrua patiens, ab ecclesiæ ingressu non prohibetur. Ibidem D

Multiloquus.

Multiloquus iustitiæ rectitudinem tenere non potest. to.1.42 D
Multiloqui quomodo sint admonendi. to.2.10 M

Mundari, & Mundus.

Prius mundentur, per quos aliorum peccata mundantur. to.1.81 M
Mundus debet esse à vitiis, qui aliorum culpas arguit. to.2.42 B
Qui per se mundus est, mudare præualet immunda. to.1.70 L

Munditia.

Qui cordis munditiam non appetit, munditiæ auctorem à se repellit. to.1.125 E
Munditiæ exemplum est Enoch. to.2.82 A

Mundus.

Mundus quomodo cuipiam est crucifixus. to.1. 24 A
Mundo quomodo quis crucifixus est. Ibidem.
Mundi contemptus & amor. Ibidem A B & to. 2.99 I & seq. & .118 L 134 G 196 G 219 k
Quomodo perfectè moriendum est mundo. to.1. 24 D
Quidam mundi actiones fugiunt, sed nullis virtutibus exercentur. to.1.28 D
Hic Mundus ex sensibilibus & insensibilibus cõstat. to.1.32 L
Qui mundum deserunt, ad exteriora officia prouebi non debent. to.1.49 L
In Mundo nihil sit quod deus non fecerit. to.1. 52 H
Mundus tot floribus, quot hominibus plenus est. to.1.70 I
In Mundo raritas bonorum est, & multitudo malorum. to.1.91 G
Vilis deo est Mundus præsens. to.1.107 G
Origo Mundi. to.1.165 D
Quare datur huius Mundi prosperitas. to.2. 14 M
Quomodo vnus homo, totum simul Mundum videre queat. to.2.28 D
Mundus est despiciendus. to.2.35 L
Ager est hic Mundus. to.2.52 M
Quatuor Mundi partes. to.2.57 M
Infirmitas huius Mundi. to.2.75 I
Quanto Mundus ad extremitatem ducitur, tanto nobis æternæ scientiæ aditus largius aperitur. to. 2.83 I
Contemptus mundi, & eorum quæ in eo sunt. to. 2.99 F
Ex ruina mundi prope esse agnoscitur regnum dei. to.2.98 B
Mundi fructus ruina est. Ibidem.
Mundi mutabilitas. Ibidem C
Mundus non est amandus. to.2.99 I
Mundus quare describitur Christo nascituro. to.2. 101 L
Mundus varias habet ætates. to.2.109 L
Totus Mundus martyribus plenus est. to.2.118 A
Mundum totum lucrari, & se perdere, nihil prosicit. to.2.122 F
Princeps huius mundi habet aliquid in omnibus qui in peccatis concipiuntur. to.2.132 G
Signa aduenientis finis mundi. to.2.233 D

Mundani.

Omnes mundani eorum quæ agunt memoriã relinquere conantur. to.1.68 L
Mundani omnem præsentis vitæ copiam, inopiam deputant. to.1. 128 L

Munus.

Tres sunt acceptiones munerum. to.1.155 M
Quid sit munus ab ore & à manu recipere. to.1. 75 G
Exteriora munera ex interna cordis munditia condiuntur. to.1 130 L
Munera in conferendis ordinibus, vel nuptiis, non conferantur. to.2.175 A
Munera quæ dantur non respicit deus, sed à quo dantur. to.2.217 I
Spiritualia munera inferiorum ad superiores. to.2. 301 D
Munera superioribus debita. to.2.302 D E

Murena.

Murena piscis est. to.2.45 F

Murenula.

Murenulæ dicuntur inaures. Ibidem.
Per murenulas, sancta scriptura designatur. Ibidẽ.

Murmurantes.

Contra prælatos murmurantes, contra deum murmuramus. to.2.250 K
Murmuratores dicuntur intrare in iudicium cum deo. to.2.150 D

Murus.

Murus interdum munitio est disciplinæ. to.1. 121 M

Musa.

De transitu Musæ puellæ. to.2.38 F
Musa virgo beatam virginem in transitu vidit. Ibidem.

Musca

Musca huius mundi insolentes significat. to.1. 108 H

Mutabilitas.

Mutabilitatem huius vitæ, sanctus quisque perire desiderat. to.1.17 I

Mutus

Muti qui dicantur. to.1.91 D

Mytmicaleon.

Myrmicaleon animal. to.1.27 A D

Myrrha

Myrrham adhibere membris nostris debemus. to. 2.45 G
Myrrha quid designet. to.2.47 C

Myrtus.

Per myrtum qui designantur. to.2.111 I

Mysterium.

Diuinæ virtutis mysteria, quæ intellectu comprehendi non possunt fide, veneranda sunt. tom.2. 91 k
Mysteria nostræ redemptionis. to.2.46 D

Naama.

NAama interpretatur decor. tomo.1. 14 M

Naaman.

Naaman Syrus in Iordane sanatus. tomo.1. 41 K

Naas.

Naas interpretatur serpens. to.1.302 G

Nabuchodonosor.

Nabuchodonosor propter superbiam in irrationale animal conuersus est. tomo 1.25 A tomo.2. 2 I
Nabuchodonosor propter superbiam eiectus est à regno. to.1.208 I

Nardus.

Nardus frigus gustata expellit, & membrum calefacit to.2.45 F

Naris

Narium nomine fatuitas designatur. tomo 1. 186 G H
Quare redemptoris nostri spiritus in naribus esse dicitur. Ibidem H
Narium nomine diaboli insidiæ designantur. Ibidem
Narium nomine præsciẽtia designatur. Ibid. H I
Quomodo gloria narium dei terror est. Ibidem H
Narium nomine spei nostræ cogitationes exprimũtur. to.1.188 H
Per Nares insidiæ designantur. to.1.199 F

Nasa.

Nasæ Iudæi pœna. to.2.169 B

Nasus.

Paruum Nasum habens, non admittitur ad offerendum deo. to.2.3 H I
Nasus grandis & tortus quis dicitur. Ibidem I
Nasus prædicatores representat. to.2.52 F

Nathan.

Nathan in Dauid. to.1.41 I M
Nathan durè Dauid de adulterio increpauit. to.2. 73 F
Nathan propheta Dauid correxit. to.2.139 K

Natiuitas.

Ineffabilis vnigeniti natiuitas. to.1.137 E F
Superstitio astronomicarum natiuitatum. tomo 1. 199 D

Natura.

Natura diuina à mente inhiante sine aspectu cernitur, sine voce auditur, sine motu suscipitur. to. 1.28 M
Natura diuina vbique præsens est. Ibidem
Sola natura diuina immutabilis est. to.1. 29 H
Natura nostra facta est extra naturam. to.1.44 I
Quomodo ex natura corrupta & mala consuetudine curæ oriantur. to.1.79 A
Periculum circa necessitates naturales. to.1.119 K
Natura omnes homines æquales genuit. tomo.1. 127 A
Ea sumenda sunt, quæ naturæ necessitas vèquirit. to.1.180 E
Studium naturæ humanæ. Ibidem M
Natura omnes homines æquales genuit, sed alios aliis

aliis culpa postponit. to.2.5 C
Status naturæ lapsæ. to.2.135 B C
Infirmitates Naturæ. to.2.253 D
Quicquid in hac mortalitate patimur, ex infirmitate naturæ est. Ibidem.
Natura nostra in Adam facta infirma, facta est in Christo valida. to.2.254 L
Natura humana ad perferendas erumnas in hoc seculo est ligata. to.2.309 C

Nauis.

Per nauem Petri, Ecclesia designatur. to.1.100 M
Nauis aqua plena ad portum peruenit. to.2.35 A

Nazaræi.

Quare Nazaræi capillos nutriebant. to.1.11 B
Nazaræorum nomine continentium & abstinentium vita signatur. to.1.196 A

Neapolitanus.

Annona Neapolitana subtracta. to.2.220 F

Nebula.

Quid sit dominum in nebula loqui. to.1.175 D & seq.

Necessitas.

Omnis necessitas ferrum vocatur. to.1.88 A

Negligens.

Negligentes vix saluari possunt. to.2.281 G

Negligentia.

Negligentia sæpe de virtute facit peccatum. to.1. 13 E
Negligentia est causa excessuum, & incurrit in ea quæ cauenda sunt. to.2.207 A
Negligentia Ecclesiasticæ sollicitudinis animabus nocet. to.2.248 E

Negociatio.

In Negociationem ire quid sit. to.2.130 C

Neophytus.

Quis dicatur neophytus. to.2.185 B & 214 M
Neophytus non ordinetur. to.2.214 G
Neophyti in gradu prohibito iuncti, nec separandi sunt, nec sacra communione priuandi. to.2. 252 I

Nescire.

Qui interna nesciunt, de malis exterioribus desperant. to.1.76 C
Aliud est nescisse, aliud scire noluisse. to.1.89 I
Nescire ignorantia est, scire noluisse superbia est. to.1.147 K
Nescire dominum. to.2.275 I & seq.

Nestorius.

Nestorius hæreticus, in Chalcedonensi synodo est denunciatus. to.2.208 M

Niger.

Nigri post candorem sunt, qui amissa dei iustitia in peccata ignorata labuntur. to.1.196 B

Nix.

Aquæ niuis, sunt lamenta humilitatis. to.1.56 C
Nix quid designet. to.1.160 H I & 171 H

Nocere.

Nocere bonis elati desiderant, à quibus solatia sperant. to.1.46 A
Aliud est quòd inimicus noster bonis nocet, aliud est quòd sibi & cæteris. to.1.130 F

Noë.

Noe pastores in Ecclesia signat. to.1.2 D
Noe à diluuij vastatione superstes fuit. to.1. 22 G
Quid sit quòd filij Noe, auersi verenda patris operuerunt. to.1.148 H I
Noe tres filios habuit, duos humiles, & tertium superbum. to.1.123 M
Item duos electos, & vnum reprobum. to.2.130 F

Nonnosus.

De Nonnoso præposito monasterij in monte Soracte. to.2.21 D
Nonnosus abbatis mores æquanimiter tolerabat. Ibidem.
Nonnosus lampadem vitream sua oratione integrauit. Ibidem E
Nonnosus saxum ingens sua oratione amouit. Ibidem.
Nonnosus Heliseum in olei augmentatione imitatus. Ibidem F

Nonus.

Nonus frater ab Anastasio mortem deprecatus est. Ibidem G

Notarius.

Notariorum moues. to.2.178 D
De morte primogeniti notarij. to.2.236 B

Nouacula.

Nouacula malorum pastorum cupiditas est. to.2. 256 K

Nouatus.

Nouati error circa impœnitentiam. to.2.274 H

Nox

Nox ignorantiæ obscuritas est. to.1.2 L & 15 C & 44 C
Quomodo solitaria nox dicatur. to.1.18 E F
Noctis appellatione, intelligitur aduersitas. to.1. 23 K
Nox vitam præsentem designat. to.1.51 B
Nox quomodo in lucem vertitur. to.1.47 A
In media nocte transire. to.1.144 L
Dominus dicitur inducere noctem. to.1.147 C
Noctem protrahere quid sit. to.1.155 M
Per Noctem cæcitas nostræ infirmitatis & debilitatis exprimitur. to.2.17 A
Per Noctes quærere deum, qui dicantur. to.2. 47 A
Peccatores dicuntur nox. to.2.147 M

Nubes.

Nubes designant prædicatores. to.1.100 L
Nubes multipliciter dicuntur. to.1.157 K
Per Nubes aliquando mobilitas humanæ mentis signatur. Ibidem.
Per Nubes aliquando prophetæ designantur. Ibidem L M
Per Nubes etiam apostoli designantur. Ibidem L
Quid sit dominum extendere nubes. to.1.158 C
Nubes lumen suum spargere. to.1.161 K
Nubes cœlitus ascendit super aram. to.2.33 M

Nuces.

Nuces perfectos designant. to.2.51 L

Nudus.

Aliud est nudum esse, aliud nudum incedere. to.1. 99 K

Numisma.

Examinatio numismatis. to.1.203 I

Nummularius.

Pecuniam Nũmulariis dare, quid signat. tomo 2. 102 G

Nuncius.

Nuncij verba quandoque non despiciuntur. to.2. 127 G

Nundinæ.

Populus ad Nundinas & solennitates libenter pergit. to.2.106 A

Nuptiæ.

Carnales nuptiæ à letitia incipiunt, & in luctum terminantur. to.2.37 L
Spirituales Nuptiæ à luctu incipiunt, & in letitiã terminantur. Ibidem.
Dominus quando ad Nuptias abiit. to.2.105 B
Nuptias filio suo quando dicitur pater fecisse. to.2. 130 A
Nuptiarum domus dicitur sancta Ecclesia. Ibidem H
Vestis Nuptialis est charitas. Ibidem I K
Commodum Nuptiarum vnius solidi summam nõ excedat. to.2.157 L

Obdurate & obduratio.

OBdurare dicitur deus per iustitiam, quando non emollit per gratiam. to.1. 66 K
Obduratio in quo consistit. to.2 74 C

Obedientia.

Sola Obedientia virtutes cæteras menti inserit, insertasque custodit. to.1.211 L
Quanta sit virtus Obedientiæ. Ibidem.
Nullum malum debet per obedientiam fieri. to.1. 212 A
Aliquod bonum debet aliquando per Obedientiã intermitti. Ibidem.
Obedientia aliquando si de suo quid non habeat, minima est. Ibidem.
Obedientia aliquando si quid de suo habeat nulla est. Ibidem.
Obedientia debet in aduersis aliquid ex suo habere, in prosperis nihil. Ibidem B
Obedientia prosperi huius seculi ex sola sustione, aduersi autem etiam ex deuotione militat. Ibidem C
Obedientiæ exemplum Abraham est. to.2.82 A
De Obedientia maioribus exhibenda. to.2.177 K
Obedientiæ dilatio post citationem, ostendit hominem culpabilem. to.2.188 M
Obedientia sua nulli debet inferre iacturam. to.2. 227 E
Obedientiæ effectus. to.2.272 G H
Obedientia Iacob. to.2.272 K L
Obedientia vera. to.2.272 G
Obedientiæ bonitas vnde oritur. to.2.321 M
Obedientia præfertur victimis ac holocaustis. to. 2.321 K M
Obedientia vincimus dæmones, cæteris virtutibus impugnamus. to.2.299 M
Obedientia perfecta quæ sit. Ibidem K L

Obedire.

Qui obedire præceptis diuinis studeat, dies suos in bono complebunt. to.1.154 E
Nemo deo Obedit, nisi innocens: & econtra. to.1. 212 A
Obedire deo qui dicuntur. to.2.284 K

Oblatio, Oblata.

Oblatio deo recta est, cùm de iustitiæ radice procedit. to.1.115 B
Oblatio iram iudicis placare non potest, nisi ex mũditia placeat offerentis. to.1.130 k
Oblatio hostiarum, mortuis vtilis est. to.2.43 F
Per Oblationem hostiæ, Iustus monachus à pœnis est liberatus. Ibidem I
Captiuus oblationibus coniugis liberatus est. Ibidem K
Victima sacræ oblationis non modo viuis, sed & mortuis prodest. Ibidem M
Carnes oblationis super mensas portare. to.2. 95 B
Oblationes luminarium, in sepulturis mortuorum, accipi non prohibentur. to.2.209 I
Oblata rectè diuidere, quid sit. to.1.13 D
Oblatio domini est. to.2.299 M

Obscurus.

Cur rebus patentibus obscura permisceantur. to.1. 165 E

Obsequens.

Presbyter duas coronas mortuo sibi in balneis obsequenti obtulit. to.2.43 E F

Obsequium.

Obsequia vera deo reddere. to.1.56 M

Obstetrices.

Quare

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quare deus Obstetricibus domos ædificauit. to.1.103 A B

Obtrectatores.

Contra obtrectatores. to.2.68 E F & I K

Obumbratio.

Obumbratio aliquando mentis refrigerium à feruore carnalium cogitationum. to.1.197 D
Obumbratio, Christi incarnationem aliquando designat. Ibidem.

Occidens.

Ad Occidentem ire quid sit. to.1.94 L

Occidentales.

Quid sit magnum esse inter omnes Occidentales. to.1.13 L

Occisor.

Occisor Diaconi, statim à diabolo occiditur. to.2.38 M

Ocium, & Ociosus.

De Ocioso & inordinato verbo. to.1.42 C
Ociosum verbum quid sit. Ibidem D & to.2.11 B
De verbo Ocioso, nec sancti excusari possunt. to.1.191 F
Omne verbum Ociosum quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die iudicij. to.2.11 B
Viri sancti, ociosa verba non loquuntur. to.2.31 G
Ociosa non sunt loquenda. Ibidem.
Ab Ociosis ad noxia verba, à leuioribus ad graviora venimus. Ibidem.
Ociosa non sunt loquenda. to.2.264 E

Octaua, & Octauus.

Octaua quid designet. to.2.134 I K
Octaua dies æternam figurat beatitudinem. to.2.82 H
Octaui numeri perfectio. to.2.91 C D

Octonarius.

Octonarij numeri causa & ratio. to.2.82 H

Octogenarius.

Octogenarij numeri ratio. to.2.51 F

Oculus.

Oculus amoris, tenebras illustrat hebetudinis. to.1.32 F
Oculi dicuntur intentiones. to.1.78 E
Oculos declinare quid sit. to.1.93 M & seq.
Quid est habere oculos in circuitu & intus. to.1.113 B
Oculi pulsante delectatione sunt restringendi. to.1.126 C
Oculi per animam vident. to.2.37 B
Dū alia negligimus, oculū nō habemus. to.2.63 A
Oculi corporis ad corporalia, oculi verò cordis solum sunt ad spiritalia. to.2.79 B
Oculi sunt fenestræ animæ. to.2.100 E
Oculi prædicatorum sunt intuitus rationis. to.2.314 G
Oculus dexter & sinister. to.2.302 K
Sinister oculus est concupiscentia carnalis. Ibidem.

Odium.

Odium tenebrat conscientiam. to.1.31 E
Odientes nos debemus diligere, & quantum in nobis est pacem habere. to.2.223 H
Odium proximi, impedit orationis fructum. to.1.63 G H
Odia aliquando sunt pro veritate sustinenda. to.2.201 C

Odor.

Bonus odor ex virtute est sicut malus ex vitio. to.1.84 G

Offerre & Offerri.

Quòd omnibus diebus sacrificium deo pro nobis filius offerre non cessat. to.1.3 C
Quòd holocaustum per singulos offerre, sit singularium virtutum circunspecta & pura intentio. to.1.4 B
Coccum bis tinctum offerre quid sit. to.1.136 C D
Homo sine culpa debuit pro nobis offerri. to.1.101 I
Oportuit hominem rationalem pro hominibus offerri. Ibidem.
Sacrificium deo offerre quid sit. to.1.304 K
Pigmenta offerre. to.2.97 E
Thuris sacrificium offerre. Ibidem.
Myrrhæ sacrificium offerre. Ibidem.
Vide oblatio.

Officium.

Indignus est diuino officio, qui quod mereri debuit precio mercari non metuit. to.2.185 H
Nemo suo officio sine sufficienti causa priuandus est. to.2.235 H & seq.
Officia regis interdum in bonum sumuntur. to.2.290 A B
Officia regis iniusta. to.2.288 B C & seq.
Officium sacerdotū tria continet. to.2.267 K L
Officium sacerdotale cognoscere. to.2.266 B

Oleum.

Oleum multipliciter dicitur. to.1.113 I
Per Oleum nitor gloriæ designatur. to.2.104 D
Olei virtutes. to.2.196 I
Oleum, misericordiam, prædicationis gratiam, & peccatorum remissionem. Ibidem.

Oliua.

Oliua misericordes denotat. to.2.111 I K

Onager.

Onager gentilium designat populum. to.1.37 K
Herba Onagri quid significet. Ibidem I
Onager fideles designat. to.1.38 E
Onager, agrestis est asinus. to.1.96 F
Onagris comparantur hæretici. Ibidem.
Onager quid significat. to.1.179 G
Solutio vinculorum onagri. Ibidem H
Onager, Christum incarnatum figurat. to.1.180 I k

Onocentaurus.

Onocentaurus designat lubricos & elatos. to.1.40 C

Onùs.

Quomodo onus dei est leue, & est durum & graue. to.2.85 G
Onera seruituris importabilia prædicuntur his qui mitia dei consilia spernunt. to.2.287 H

Operans.

Laus humana, mentem operantis sæpe immutat. to.1.4 F
Non præueniemus deum operando. to.1.201 K

Operari.

Quisquis sibi tribuit quod operatur, gratiam auctorem sui negat. to.1.130 D
Si negligunt bona operari quæ possunt, sine actiua intrare non possunt. to.2.58 A
Sine contemplatiua cœlum intrare possunt, qui bona quæ possunt, operari non negligunt. Ibidem.

Operarius.

Sua bona perdit operarius, qui aliena mala renuit perpeti. to.1.128 A

Operatio.

Omnis operatio & virtus nostra per decem, & septem plene comprehenditur. to.2.114 L
Arbori infructuosæ comparatur, qui bonæ operationis fructum non exhibet. to.2.121 F

Operator.

Diuersitas dispensationis in operatoribus iustitiæ. to.1.141 A

Opus.

Quanta sollicitudine abstinendum sit à malo opere. to.1.4 D
Bonis operibus prava non sunt miscenda. to.2.284 H
Boni Operis sollicitudo contemplationi nocet. to.2.260 E
Quòd in vanum bono opere laboramus, si vsque in finem non perseueramus. to.1.4 L M
Discretio Operum in hac vita est. to.1.23 D
Opus sæpe damnationis causa est, quod putatur esse virtutis. to.1.24 G
Vt Opera digniora videantur, necesse est vt indigna reputentur. Ibidem M
Opus nostrum quomodo hominibus ostendendum est. to.1.50 G
Desidia & fraus in bonis Operibus formidanda sunt. to.1.55 L
Opera exteriora resecans, interiora discernat. to.1.63 D
Cuncta bona opera ex cogitatione prodeunt. Ibidem
In Omnibus operibus nostris, nos & non deū inuamus. to.1.92 C
Sicut vestimentum corpus, ita bona Opera protegunt animam. to.1.96 G
Quidam in quibusdam rebus peccata faciunt, in quibusdam recta Opera sequuntur. Ibidem
Opera interiora nostra, solius dei oculis patent. to.1.113 B
Non bona sunt opera, quæ prauis inquinantur. to.1.114 E
Bona opera occultentur studio, sed necessitate publicentur. Ibidem K
Aliud est Opus ex præcepto, aliud ex affectu facere. to.1.115 D
Virtus in manu, magnitudo est in operatione. to.1.118 F
Quanto quis in bonis operibus attollitur, tãto amplioré, ab ore laudantium flatu fatigatur. to.1.129 L
Super fidem Opera construuntur. to.1.147 F
Ecclesia nunc exigit Operum merita, non virtutū signa. to.1.160 A
Multi fidei quam credunt, Operibus contradicūt. to.1.169 G
Nemo de suis Operibus extollatur. to.1.171 I
Secretorum dei, inter hominum Opera diuersitas. to.1.174 L M
Hostis Christi est, qui per recta Opera sua Ecclesiæ placere cupit. to.2.6 E
Cum pro recto Opere laus trãsitoria quæritur, res æterna retributione digna pro vili precio venundatur. to.2.17 L
Quomodo opus nostrum ita faciendum est vt videatur, & tamen vt debeat videri præcipitur. Ibidem M & seq.
Bonum opus plærunque occultum est cùm publicè fit & publicum cum sit occultè. to.2.18 A
Quidam bona Opera facere studeant, vt gratiam alienæ operationis obnubilent. tomo. 2.22.I
Aliter retrò respicitur ex opere, aliter ex cogitatione. to.2.58 H
Merces ex bono Opere quæsita, ex malo perditur. to.2.59 I
Nec fides sine Operibus, nec opera sine fide prosunt. to.2.67 H
Fructus operum tricesimus sexagesimus, & centesimus. to.2.85 F G
Aliud est secundum Opera reddere, aliud propter opera reddere. to.2.151 G
Opera exteriora virtutis, nos eminentes in hac vita constituunt. to.2.160 I
Nulla Opera sunt bona, si à solliditate fidei dissentiant. to.2.176 A

Opus dei homo est, opus verò hominis vitium. to.2.181 M
Sine Operibus bonis, fideles non saluantur. to.2.194 M
Perseuerantia boni Operis commendatur, atque laudatur. to.2.200 M
Bonis Operibus auxilium præstans, mercedis est particeps. to.2.226 K
Bonis Operibus consilium ferre debemus. Ibidem.
Opus hominis indignum esse sine gratia ad promerendam gloriam. to.2.268 H I
Opera bona non facere & esse in Ecclesia Ephrathæus dicitur. to.2.259 F
Opera bona requiruntur ad fidem. to.2.280 K L
Opera sanctorum sunt flores æternorum fructuum. to.2.297 G H
Opus bonum qualiter dæmon tentat impedire. to.2.309 B C
Opus vel scientia in Ecclesia sine humilitate non probatur. to.2.325 F G
Opera bona electorum quæ sint. to.2.321 K
Opus bonum lumen est. to.2.317 F
Opera patrum filios prosunt. to.2.315 G

Opes.

Prius Opes cordis, quàm corporis describuntur. to.1.11 H

Orare, & Orans.

Quid sit verè orare. to.1.202 C
Quomodo beati Orant pro inimicis suis. to.2.207 K L
Quisquis Orat inimici detrimentum, contra deum pugnat. to.2.118 D
Quis dignus est exaudiri cum orat. to.2.143 F
Orans & non attendens, clamans tacet. to.2.132 B
Modus orandi. to.1.63 E F
Quomodo Orandum sit, ne inducamur in tentationem. to.1.78 D
Non est Orandū pro damnatis, sicut nec pro diabolo. to.1.207 K L
Orare sine intermissione. to.2.260 G H
Orans pro aliis quando exauditur. to.2.285 F

Oratio.

Cur Moysi & Samuelis Orationes, sanctorum patrum orationibus præferuntur. to.1.53 I
Ante orationem conspiciendum est, quid potest in oratione reprobari. to.1.63 F
Oratio multa illicita impedit. Ibidem.
Duo impediunt Orationis fructum. Ibidem H
Oratio grata deo quando dicitur. Ibidem.
Quæ in oratione postulanda sint, & quomodo. to.1.89 L M
Cùm deus in Oratione non quæritur, citius in oratione animus lassatur. Ibidem.
Importunæ cogitationes in Orationis sacrificio sese peingerunt. to.1.95 I K
Apud deum Oratione fulciatur operatio, & operatione oratio. to.1.103 E
Vilitas Orationis. Ibidem.
Attentio in Oratione quantum prodest. to.1.131 A B
Quomodo opponitur nubes ne transeat Oratio. to.1.167 E
Orationes vanæ. to.1.202 A
Quare in Orationibus nostris tardè exaudimur à domino. to.2.31 H
De quodam ab hostibus capto, cuius vincula orationis hora soluebantur. to.2.43 K
Orationem impedientia. to.2.65 H
Orationis vires. to.2.97 D E & 118 C D
Orationes inutiles. to.2.118 C D
Oratio deuota, protegit à deuoratione diabolica. to.2.131 G
Oratio vnicuique salutaris. to.2.142 M
Oratio debet esse perseuerans. to.2.148 H
Oratio & deprecatio differunt. Ibidem K
Oratio & obsecratio differunt. to.2.150 C
Stultum est ab oratione cessare si deus differat cùm rogatur exaudire. to.2.150 D
Oratio beati Gregorij pia, & satis artificiosa. to.2.152 H
Orationis præsidio temporum procellas superamus. to.2.154 G
Oratio mutua, orantes inuicem sustentat. to.2.156 A
Orationes nostræ à domino exaudiuntur, si nos proximum necessitatibus subuenimus. to.2.159 G
Orationes seruorum dei, congregant principibus exercitum. to.2.171 L
Orationes in charitate factæ, à deo exaudiuntur. to.2.188 D
Oratio dominica à toto populo in Græcorum missa dicebatur. to.2.210 F
Inanis sit oratio, vbi prava est actio. to.2.231 C
Oratio electi deuota nunquam est infructuosa. to.2.288 M
Oratio iusti quibus prodest. to.2.271 A
Orationes Ecclesiæ pro Iudæis. to.2.256 M
Oratio cum abstinentia & humilitate vincere potest fornicationem. to.2.316 E & 318 D

Oratorium.

De Oratorio consecrando. to.2.235 M

Ordinari.

Qui debeant Ordinari. to.2.169 M & seq.
Vxorati Ordinari cupientes, aut à suis vxoribus abstinebant, aut ministrare prohibebantur. to.2.176 B C
Pestiferum est quempiam non meritis, sed precio ordinari. to.2.185 H
Nullus per præmium ordinetur. to.2.186 B
Qui cum precio ordinatur, sit hæreticus. to.2.185 B & 186 H & so.seq.A
Apostolica permissione vnius Ecclesiæ clericus in altera valet ordinari. to.2.187 D
Quare sit constitutum ne curiales ordinentur. to.2.200 G H
Quisquis simoniace ordinatur, fructra sacerdos dicitur. to.2.214 H
Succedens intruso per ininstam depositionem, nunquam in ea ordinetur Ecclesia. to.2.245 D & seq.

Ordinatus, & Ordinandus.

De Ordinatis non reordinandis. to.2.174 A B C
Ordinatus in carnis vitium lapsus ad altaris ministerium non accedat. to.2.175 D
Ordinatus per simoniam non præsumat in ordine ministrare. to.2.286 G
Ordinandus non est quis in subdiaconum, qui non antea castitatem se seruaturum promiserit. to.2.158 D
Nullus hæreticus est ordinandus. to.2.160 I M
Ordinandorum conditiones. to.2.163 H
Nullus cuius vita reprehendi potest, est ordinandus. to.2.174 C
Visitans Ecclesiam habet potestatem ordinandi ea quæ in illa sunt, tanquam episcopus. to.2.168 H & seq.
Qualitates ordinandorum. to.2.170 A & seq. & tomo 2.175 D & 186 I & 188 F & folio seq.I.

Ordo.

Ordines ab ortu Ecclesiæ distincti. to.2.174 C
Nemo fauore, venalitate aut supplicatione ad sacros promoueatur ordines. to.2.169 M
Nihil accipiatur pro actibus Ordinum, nuptiarum, clericorum, aut velationis virginum. to.2.175 A
De sacris Ordinibus lapsi reparari non possunt. Ibidem D & 177 H & 178 I & seq.
Voluntas principis in Ordinatione pontificis deside ratur. to.2.178 F
Quisquis in Romana Ecclesia sacrum ordinem acceperit, ab ea vlterius egredi non poterit. to.2.179 M
De his qui accusationes deserunt, vt Ecclesiasticos ordines accipiant. to.2.184 K
Ordines maiores & minores debent esse in Ecclesia, instar angelorum in cœlo. to.2.185 C D
Districta interdictione prohibitum est aliquid pro pallio vel ordinantibus capere. to.2.185 M & seq.
De sacris ordinibus præmio non concedendis. to.2.199 K
Ordo Ecclesiæ bene custoditus lætitiam generat, expellendo tristitiam. to.2.201 A
Ordo Ecclesiæ confunditur, si illicita præsumantur. to.2.202 F
Nulli homines non rectæ fidei ad sacros ordines debent promoueri. to.2.207 L
Ordines per simoniacam hæresim non conferantur. to.2.214 G
Qui vltro Ordines ambit, vel importune se ingerit, est repellendus. Ibidem H
Ex pecunia ex Ordinibus acquisita, non potest fundari xenodochium aut monasterium. Ibidem K
Nullus pro Ordinibus date vel accipere præsumat. to.2.215 B
In Ordinatione constituti non debent mulieribus cohabitare. Ibidem A & so.seq.C
Excommunicatur qui pro Ordine aliquid dat vel accipit. to.2.216 C
Ad sacros Ordines vsurarij promoueri non debent. to.2.222 I
De persona quadam ad sacrum Ordinem promouenda. to.2.225 G
Nihil pro ordinationibus, datione, vsu pallij, traditione chartarum, consecratione episcopi, vel scriptura apostolica accipi debet. to.2.251 M & seq.
Ordinis sacerdotum initium. to.2.289 F
Ordinum Ecclesiæ in dei seruitio varietas. to.2.301 E F
Sanctæ Ecclesiæ Ordines. Ibidem E

Organum.

Quid per Organum, & fistulas eius. to.1.124 C

Origenistæ.

Confutatio erroris Origenistarum & obiectionum eorum. to.2.207 H & seq.
Error Origenistarum, de pœnarum inferni fine. Ibidem
Origenis error circa dæmonum liberationem. to.2.274 H

Oriens.

Ad Orientem ire, quid sit. to.1.94 L
Oriens, iustos significat. to.2.88 D
Quare porta Orientalis est inter Australem & Aquilonarem. to.2.96 C D

Orientales.

Orientales diuites erant. to.1.1 I
Fideles omnes in Christo, dicuntur Orientales. to.1.2 K
Quid sit magnum esse inter omnes Orientales. to.1.3 K L

Oriones.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Oriones stellæ excitant tempestates. to.1.52 I
Per oriones stellas martyres designantur. Ibidem.

Orphanus.

Orphanis paruulis dentur tutores. to.2.157 M
Officium pontificis,est orphanis subuenire. to.2.167 I

Osanna.

Osanna,salua nos interpretatur. to.2.84 A

Os.

Per os domini,fortitudo eius in passione designatur. to.1.83 H
Os dei,dicitur vnigenitus eius filius. to.1.159 K
Os sponsi,inspiratio Christi. to.2.44 G
Os aperire. to.2.69 M
Ori parcens quis dicitur. to.2.310 G H

Osculari.

Osculari pedes redemptoris,quid sit. to.2.123 H

Osculum.

Osculum oris sponsi,dulcis amor inspirationis. to.2.44 G
Osculum prophetæ quid. to.2.296 L

Ossa.

Ossa fortia facta designant. to.1.28 F & 31 E
Item fortes ipsos. to.1.122 D
Ossa & medullas in ossibus habere,quid significet to.1.90 L
Ossa,in scriptura sacra,virtutes sunt. to.1.138 G & to.2.135 B & so.seq.C
Ossa quid significent. to.1.139 C
Per ossa populi potentes designantur. to.2.88 B
Ossa sicut cremium arescunt. to.2.143 M

Ostium.

Ostia ventris sunt desideria concupiscentiæ carnalis. to.1.20 L
Quid sit egredi ostium. to.1.131 H
Per ostia prædicatores sancti designantur. to.1.167 G
Per ostia quid designetur. to.1.168 A & 170 E & seq.
Ostium cor vt ostium quid signet. to.2.85 A
Ostium in portarum frontibus aperire,est dicta Apostolorum discutere. to.2.92 A
Ostium portæ,est historicus intellectus legis. to.2.93 D
Ostia domus domini. to.2.276 G

Oua.

Per ouæ quid designetur. to.1.183 F
Quomodo dominus ouæ in puluere desiectæ calefacit. Ibidem G

Oues.

Oues innocentium fidelium designant. to.1.2 E
Quid septem milia ouium,& tria milia camelorũ designent. Ibidem E F
Oues Iudæos designabant. Ibidem F
Oues possidere quid sit. to.1.3 H
Per oues cogitationum munditia designatur. to.1.10 C
Ouium primogenita tondere,quid sit. to.1.49 L M
Per ouem innocentia designatur. to.1.211 K
Per oues quid designetur. to.1.212 L

Ouile.

Ouile sanctæ ecclesiæ,hædos cum agnis recipit. to.2.110 D

Oza.

Oza robustus domini interpretatur. to.2.25 G
Oza tangens arcam,mortuus est. Ibidem G H

Pacatus.

PAcatus est deus iis qui in deum peccauerũt. to.2.297 E

Padus.

Padus chartam à Sabino episcopo recipiens terras ecclesiæ,inundare non amplius præsumpsit. to.2.30 C

Paganus.

Festa paganorum quomodo sensim in Christianismum commutari debeant. to.2.234 G

Pallium.

Pallium auferre dicuntur prædicatores. to.2.50 D
De illicita vsurpatione pallij. to.2.170 K
Archiepiscopo non nisi ad missarum solennia vti pallio licet. to.2.170 K L & 185 I K
Nullus episcopus per plateas pallium,nisi ex priuilegio sedis apostolicæ ferre præsumat. to.2.170 L M
Vsus pallij non permittitur extra ecclesiam. to.2.178 D
De vsu pallij. to.2.178 A F & 211 K & 244 C & 248 I K
Honor pallij non detur nisi meritis exigentibus. to.2.199 K
Priuilegia cum vsu pallij semper debent concedi. to.2.215 H
De vsu pallij,& diuersis ornatibus. to.2.236 H I

Palma.

Palma tardè profi cit,sed diu in viriditate persistit. to.1.115 M
Palma in aliquo ab omni specie arborum differt. to.1.116 A
Sine labore certaminis,non est palma victoriæ. to.2.32 G
Per palmas præmium victoriæ signatur. to.2.86 B
Palmam à dextro,& à sinistro gestare. to.2.89 L
Palmarum pictura & cælatura in quo differunt. Ibidem.
Palmam in fronte gerere. to.2.90 A

Palmes.

Palmes in fructuosus tollitur,quando peccator eradicatur. to.2.206 F
Palmes fructuosus purgatur,quando peccator emendatur. Ibidem.

Palmus.

Palmus inchoatio contemplationis exprimitur. to.2.84 E

Palpebræ.

Palpebræ dei,sunt iudicia eius. to.1.165 B

Palumbus.

Negligentia Palumbi episcopi. to.2.242 M

Panis.

Panis est stipendium vitæ præsentis. to.1.74 E
Item subsidium. to.1.138 L
Panis sacræ scripturæ designat intelligentiam.to.1.86 L
Panis multiplex. to.1.138 I
Panis signat gratiam spiritus sancti. Ibidem.
Panis dominum signat. Ibidem.
Panis,hæreticorum prædicatio. Ibidem K
Panis diuinæ doctrinæ eruditio. Ibidem.
Panis sacræ scripturæ refectio. to.1.138 K
Panis iocunditas humanæ delectationis. Ibidem L
De septem panibus satiati qui sint. Ibidem.
Satiatos de panibus dominum sequi. Ibidem.
Miraculum multiplicationis panum à Christo.to.1.96 M
Qui dat panem peccatori,vt est homo,non peccatorem,sed iustum nutrit. to.2.12 K
De infecto per venenum pane per eorum longius proiecto. to.2.24 M
Vnus panis pluribus suffecit decem diebus. to.2.35 D
Panes ex ymos quis comedere dicatur. to.2.113 H
Panis primi hominis. to.2.144 C
Panis noster est verbum dei. Ibidem.
Panis terrenam delectationem interdum designat to.2.271 D F
Panis delectationem vitæ præsentis significat. to.2.298 B
Panis multiplex. Ibidem C D

Papa.

Papa quendam acolytum,episcopo requirente,ordinauit. to.2.199 C
Exhortatio papæ ad imperatorem. to.2.243 G H

Papyrus.

Per papyrum,secularis scientia designatur. to.1.76 K

Parabola.

Parabola quintupliciter dicitur. to.1.102 K

Paracletus.

Paracletus dicitur aduocatus. to.2.120 D

Paradisus.

In paradiso non obstabit corporis crassitudo, quominus pateant intima cordium. to.1.109 F
Quare deus omnes paradisi arbores ad esum concesserit,cùm ab vna prohibuerit. to.1.212 A
Multa nunc exhibenda sunt, quæ in paradiso necessaria non fuerunt. to.1.213 F
Paradisus quotidie pœnitentibus aperitur. to.2.5 C

Parcere.

Quomodo deus non parcit delinquenti. tomo.1.56 A

Parens.

Quod in primis parentibus primò actum est, hoc in nobis peccatum quotidie agitur. tomo.1.20 M
Primi parentes,si in statu suo perstitissent,sine mor te in cœlum transferri potuissent. to.1.21 G
Relinquendi sunt parentes propter deum. tom.1.40 L
Primi parentes similitudinem diuinitatis appetẽtes,immortalitatis munera perdiderunt. to.1.111 D
Primi parentes fuerunt de culpa requisiti, vt confiterentur. to.1.130 M
Primi parentes dum peccatũ suum defendere molliuntur,addunt vt culpæ eorum atrocior fieret. to.1.131 A
Primi parentes peccatum suum in deum retorquebant. Ibidem

Pares.

Pares paribus in tormentis similibus sociant. to.2.40 K

Paries.

Parietem ædificare & linire. to.1.103 D

Paræcia.

Nullus potest alterius paræciam occupare. to.2.247 B

Pars.

Quid sit partem à domino accipere. to.1.88 K

Partus.

Partus varius ecclesiæ & synagogæ. to.2.256 I K

Parua.

Parua non sunt negligenda. to.1.62 L

Paruulus.

Paruulus est,qui liuore occiditur. to.1.31 C F
Paruulus est qui terrenæ diligit. Ibidem E
Cur paruuli plærunque à dæmoniis arripiantur. to.1.90 E
Quis dicatur esse paruulus in oculis suis. tom.1.208 C
Quòd quibusdam paruulis regni cœlestis aditus à parentibus,claudatur. to.2.38 G
De paruulorum animabus sine baptismo mortuorum. to.2.208 H & 209 C & seq.

Pascasius.

De anima Pascasij diaconi. to.2.41 M
Pascasij laudes. Ibidem

Dæmoniacus tactu dalmaticæ Pascasij defuncti sanatus est. Ibidem.
Pascasius errorem suum confitetur. Ibidem.
Pascasius quomodo miraculum etiam mortuus fecit. to.2.42 B
Desidia Pascasij episcopi increpanda. to.2.42 B

Pascha.

De tempore Paschæ requirendo. to.2.204 G

Paschalis.

Paschalis solennitas, dicitur solennitas solennitatum. to.2.113 D

Pascua.

Pascua ouium Christi,quæ sint. to.2.105 M

Passer.

Passer hominem prudentem notat. to.2.144 F

Passio.

Passio Christi non sit in nobis otiosa. to.1.77 G
Passionibus propriis quidam non mouentur,sed alienis. to.2.319 L

Pastor.

Pastorum bonorum officium.to.1.114 D & to.2.12. A B & 72 M & seq.copiosè.& 178 G H
Pastores non propriam gloriam,sed auctoris quærere debent. to.1.133 E
Pastorum defectus. Ibidem F G
Superbia Pastorum in subditos. to.1.144 D E
Pastores superbi subditos ad impietatem trahunt. Ibidem E
Ex culpa Pastorum,sit deterior vita plebiũ: & ex plebium merito,mutatur vita pastorũ.to.1.148 G
Mali pastores non sunt imitandi,sed tamen venerandi. Ibidem I
Prologus in pastoralia beati Gregorij papæ. to.2.2 A
Deus quos pastores permittendo tolerat,per indiciũ reprobationis ignorat. Ibidem C
Qui pastores sint indigni. Ibidem.
Imperitia pastorum meritis sæpe congruit subiectorum. Ibidem D
Quisquis virtutibus pollens gregem dei pascere renuit,pastorem summum committur non amare. to.2.2 L
Boni Pastoris proprietates.to.2.3 D & seq.& 154 M & seq.
Quis pastor indignus ad pascendum. to.2.3 G & seq.
Pastores cum silentio mercenariorum vice deseruiunt. to.2.4 G
Pastores non solum contemplatiuæ vitæ,sed & actiuæ vacent. Ibidem L M
Tanto facilius pastor à sua tentatione eripitur,quãto misericordius ex aliena fatigatur.to.2.5 A B
Multi pastores se amplius sapere putant cunctis, quibus se vident amplius posse. Ibidem D
Languente pastore,gregem languere oportet. Ibidem L
Non solum pastoribus spiritalia,sed & corporalia conueniunt. to.2.6 B C
Pastoris prædicatio sine misericordia non prodest. Ibidem B
Pastorum incuria. Ibidem B C
Multi pastoralis mansuetudinis obliti, iure dominationis terrent. Ibidem E
Multi pastores subditis in nullo parcunt, qui sibi in omnibus parci volunt. Ibidem F G
Correptionis pastorum indiscretio.Ibidem F & so.seq.C
Pastores Benedictum inuenerunt, & vulgauerũt. to.2.23 M
Pastoris causa emergentes. to.2.72 M & seq.
Pastoris sollicitudo. Ibidem L M & seq.
Vigilantia. to.2.207 L M
Pastorum & subditorum connexa sunt peccata. to.2.73 C
Tot Pastores occidunt,quot ad mortem ire quotidie negligentes vident. Ibidem D
Quantus debeat esse ordo & consideratio locutionis in ore pastoris. Ibidem E
Pastores vigiles sublimia videre merentur. to.2.101 M
Pastor bonus,duo pro ouibus impendere debet.to.2.105 H
Pastorum gratuis error. to.2.107 L
Exhortatio ad pastores. Ibidem M
Pastores lupos fieri gregibus,periculosum est. to.2.108 G
Oratio Pastorum ad deum. Ibidem M
Onus curæ Pastoralis. to.2.153 C & 156 B D & 217 F
Et quantum sit. to.2.154 K
Pastoris opera. Ibidem L
Pastorum potestas. to.2.155 B
Si gregi Pastoris cura defuerit,facile laqueos insidiatoris incurrit. to.2.161 D
De cura pastorali.to.2.164 E F & so.seq.F 178 G & 187 D E & 192 G & seq. & 207 K & 230 E & so.seq.H & seq copiosè.
Boni Pastoris est ad concordiam redigere discordes. to.2.169 C
Nulla est excusatio Pastoris,si lupus eo sciente oues comedat. to.2.170 F
Cùm pastor deest,nullus contra lupos vigilat.to.2.189 A
Pastores non plus pecuniæ quàm animabus studeant. Ibidem D
Pastor simoniacus, nullam præbet ouibus medicinam. to.2.216 A
De exhortatione pastoreli. to.2.225 A
Peccata communia pastorum. Ibidem B
Pastorum exemplum in subditos. to.2.290 D
Pastoribus spiritalibus subiectio indissolubilis est. to.2.291 D
Pastores dei conceptores similes angelis lapsis erũt, quorum imaginem vestiunt. to.2.27 B
Pastor datur secundum exigentiam populi. to.2.294 E
Pastorum culpæ subtilius iudicantur.to.2.269 I
Pastores cupiditate intrusos dominus ignorat.to.2.270 A B
Pastores pro populo orantes secundum capacitatem populi exaudiuntur. to.2.289 A
Pastor bonus à domino magnis precibus quærendus est. to.2.294 B
Pastorum pericula. to.2.270 G H
Pastores negligentes sæpius sua spe fraudantur.t.2.271 K
Pastores sic debent alienam quærere salutem, vt non negligant suam. to.2.297 F
Pastoris negligentis manifesta visio non est. to.2.271 K
Pastorum imperfectio. Ibidem L M
Pastorum peccata non solum pœnas eorum aggrauant,sed & munera auferunt. to.2.269 I
Pastores tam conuertendis quàm conuersis debent vigilare. to.2.312 K
Pastor negligenter præest qui subditorum & fortitudinem & infirmitatem nescit. to.2.315 D
Pastores idoneos quærere oportet. to.2.325 I & seq.
Pastores remisti bella quæ docent suscipere non curant. to.2.310 A
Pastores cuncti Ecclesiæ vnum habent pastorem. to.2.299 C
Pastorum reproborum negligentia. Ibidem.
Pastorum omnium sanctæ Ecclesiæ profectus.to.2.300 F
Pastorum reproborum conditiones,& supplicium. to.2.304 H
Pastorum reproborum principale propositum est in rapina subditorum. Ibidem
Pastoris conditiones. to.2.296 B

Pastus.

Per pastum quid designetur. to.1.179 E F

Pater.

Quomodo intelligitur pater commotus aduersus Christum filium. to.1.13 D & I
Testis filij dei est pater. to.1.77 G H
Quomodo pater dicitur esse cõscius filij. Ibidem H
Pater, filius & spiritus sanctus non vocantur angeli. to.1.164 K
Pater verbum sine tempore genuit. to.1.137 E
Patris culpa non debet ingrauare filiũ.to.2.176 F
Pater non est sine filio laudandus. to.2.263 F

Patres

Antiqui patres dicuntur naues poma portantes. to.1.55 C
Patres antiqui instar aquilæ solem conspiciebant, & inde incarnandum indicabant. Ibidem D E
Patres antiqui à timore legis ad euangelij libertatem transire optabant. to.1.56 K
Patres prisci dicti sunt vasa auri excelsa.t.1.109 I
Antiqui patres si nuciferis arboribus similes fuerunt. to.1.133 L
More nubium extensa super nos vita patrum regimur. to.1.158 C
Antiqui patres nostri,non reges hominum sed pastores fuere pecorum. to.2.5 C
Antiqui patres à bonis in cælo cognoscentur. to.2.40 K
Patres antiqui operati sunt in fabrica Ecclesiæ sanctæ. to.2.78 C D
In sacra scriptura miracula patrum, & virtutes bonorum leguntur. to.2.82 D
Patres antiqui tripartiti sunt. to.2.83 A
Patres nouæ testamenti tripartiuntur. Ibidem B
Comparatio priscorum patrum ad Apostolos.to.2.87 G
Patres sancti Ecclesiæ statum custodiũt.t.2.115 F
Patres antiqui inter bonos filios,malos habuerunt. to.2.229.F G
Patres Christi ex generationis origine. to.2.255 F
Patres antiqui vt deo placerent, filiis etiam ad mortem non parcebant. to.2.314 K
Patres huius temporis peccantes filios aut obiurgare noluunt aut timent. Ibidem L
Patres huius tẽporis deum minus quàm filios diligunt. Ibidem
Patres deum diligentes filij eius sunt. t.2.300 I k

Patria.

Quomodo solam patriam cœlestem diligentes terrenis inhiant curis. to.1.108 K
Despe ad eternã patriam tendenda. to.2.242 H

Patrimonium.

Patrimonium papæ apud Gallias de pensionibus ecclesiarum. to.2.191 G et seq.
De patrimonio Ecclesiæ Rauennæ.to.2.225 H & sequen.

Pati.

Nulla nisi quæ domino placuerint pati possumus. to.1.7 G
Inuiti patiamur oportet,quæ ex arbitrio & sponte fecimus. to.1.20 L
Quicquid patimur,peccata nostra meruerunt. to.1.32 H
Minus patimur,quàm meremur. to.2.222 K

Patiens.

Vere patiens quis dicitur. to.1.69 C
Nullus perfectus est, qui inter proximorum mala patiens non est. to.1.123 M

Universidad de Deusto
Biblioteca

Patientes studeant diligere, quos sibi necesse est tolerare. to.2.9 D
Qui malum non retribuit, quia nequit, non est patiens. to.2.126 H I

Patientia.

Quomodo patientiam nostram modestè feramus. to.1.7 F G
Modus patientiæ. to.1.12 M
Patientia scitum opponendum est tribulationum bello. to.1.14 G
Patientia in quo consistat. to.1.26 G
Patientiæ modus in flagellis. to.1.63 K
Virtus patientiæ, non in prosperis, sed in aduersis agnoscitur. to.1.69 C
Patientia sanctorum. to.1.75 K
Patientia ecclesiæ exercetur, cùm tentatur gladius. to.1.102 L
Patientia quantæ sit vtilitatis. to.1.128 A
Patientia est custodia conditionis nostræ. to.1.9 C
Patientia vera est, quæ & ipsum amat quem portat. to.2.63 H & 85 H
Patientia Christi alios ad patientiam exhortari debet. to.2.109 D
Per patientiam possidemus animas nostras. to.2.126 H
Patientiæ diffinitio. Ibidem.
Patientiæ conditiones. Ibidem H I & 224 E
Patientiæ seruandæ exemplū singulare. to.2.126 M
Patientia est exercenda in operatione. to.2.127 A & seq.
Patientia fructus. to.2.202 C D & 221 G 224 E
Patientia in infirmitatibus. to 2.227 H
Patientia dei in peccatores. Ibidem H I

Patruus.

Patruus dicitur frater patris. to.2.301 B

Pauci.

Pauci ex Iudæis Christo prædicante crediderunt. to.1.170 G

Pauimentum.

Pauimentum designat fideles. to.2.86 F

Paulinus.

De sancto Paulino Nolanæ vrbis episcopo. to.2.28 M
Paulinus omnia bona sua captiuis largiebatur. Ibidem.
Paulinus se dedit in seruum loco alterius captiui. Ibidem H
Paulinus se dixit hortulanum. Ibidem I
Paulinus prædixit regem Vvandalorum statim moriturum. Ibidem.
Paulinus cum omnibus suis ciuibus Nolanis in patriam reuersus est. to.2.29 C
Paulini cubiculum in domo consistente, terræ motu tremuit. Ibidem.
De peruersitate Paulini Regensis episcopi. to.2.237 H I

Paulus.

Pauli aduersitates & erumnæ. to.1.14 H I
Pauli verba ad principem sacerdotum. Ibidem K L
Paulus ad tertium cœlum raptus, certamen carnis passus est. to.1.47 B
Paulus vsque ad tertium cœlum raptus. to.1.62 H & 103 H
Paulus apud diuites contemptus fuit. to.1.65 G
Pauli conuersio. to.1.67 A & 111 M & seq. & 171 H I & 185 A B & seq. & 202 M & to.2.17 H
Paulus de tribu Beniamin natus. to.1.104 G
Paulus non obstantibus multis virtutibus, varia passus est pericula. to.1.112 A
Labores Pauli. to.1.112 A & 158 D & 200 A
Quare Paulus quærebat honorari. to.1.114 M
Paulus honorem pro vtilitate suorum auditorum quærebat. Ibidem.
Paulus & Heliu conferuntur. to.1.136 K
Modus correctionis Pauli. to.1.143 E & seq.
Paulus peccauit ex ignorantia. to.1.147 H
Paulus gelu erat, sed in aquam rediit. to.1.161 H
Paulus patrem Publij sanauit & non Timotheū. to.1.160 A
Quomodo sathanas prohibuit Paulum ire ad Thessalonicenses. Ibidem K
Paulus in raptu interrogatus à deo, postea respondit. to.1.165 C D
Paulus Timotheum circuncidit. to.1.166 I
Quomodo Paulus in contemplatione cœlestium ad huc infirmus erat. to.1.168 C
Paulus ex persecutionis sæuitia, vocatus est ad Apostolatum. to.1.171 B C
Paulus per Apostolatus gratiam Stephanum præcedit. Ibidem I
Paulus rorem spargebat. to.1.172 M
Vocatio Pauli. to.1.177 H I
Quàm diligenter Paulus fouebat discipulos suos. to.1.183 K & seq.
Et consolabatur. Ibidem M
Paulus ante conuersionem cornu in nare gestabat. to.1.185 A & seq.
Paulus ante conuersionem ab adolescentia, lapidatium adiutor extitit. Ibidem B
Prædicatio Pauli post conuersionem. Ibidem C D
Quare Paulus volebat intrare theatrum apud Ephesum, & tamen Damasci per sportam dimissus est. to.1.187 D
Cur Paulus imperterritus petiit Hierosolymam, in quo sciebat se ligandum. Ibidem F
Quadraginta viri in Pauli mortem coniurauerãt. Ibidem I
Paulus lapidatus Lystris, & extra ciuitatem pulsus, non timuit eam regredi. to.1.187 M
Pauli feruor ad prædicandum. to.1.88 A
Paulus occidi poterat, superari non poterat. Ibidem
Paulus sortis perseuerat in laboribus, & exultat in aduersis. Ibidem.
Quomodo Paulus mori desiderat, & carne expoliari formidat. Ibidem B C
Labores & victoriæ Pauli. Ibidem L M
Quare Paulus Corinthium, in interiũ carnis, tradidit satanæ. to.1.198 L
Paulus Christum incarnatum contemnebat. to.1.203 A
Paulus contra prophetiam Agabi perrexit Hierusalem. to.1.211 C
Paulus quindecim scripsit epistolas. to.1.213 L
Paulus aliquando se esse prælatum nesciebat, aliquando se magistrum esse dicebat. to.2.5 E
Paulus ad infirmorum defectus condescendebat. to.2.4 L M
Quomodo Paulus correxit pusillanimes. to.2.8 L M
Quare Paulus aliter Titum, aliter Thimotheum admonet. to.2.11 F & 73 G
Paulus inter Phariseos & Sadducæos diuisionem posuit. to.2.13 M
Pauli fuga à Damasco. to.2.24 F
Paulus optat pro fratribus mori, quorum morte prius gaudebat. to.2.32 D
Paulus ex præterito euangelium cognoscebat, sed quid pro eodem passurus esset ignorabat. to.2.55 C
Plangit Paulus quod ante baptisma commiserat. to.2.59 F
Quare Paulus Galatas sine modestia increpat. to.2.73 K
Quare Paulus prius Corinthios laudat, & statim post increpat. Ibidem H I
Paulus iuste reprehendit Petrum. to.2.86 M
Paulus in epistolis suis scripsit Petrum reprehensibilem. Ibidem.
Paulus erat minor Petro. Ibidem.
Pauli mansuetudo. to.2.87 B & seq.
Paulus à Corinthiis stipendia prædicationis non accepit. Ibidem C
Paulus apud Corinthios anno integro & sex mensibus prædicauit. Ibidem D
Paulus implenit quod prædicauit. Ibidem.
Paulus Corinthios arguit impietatis. Ibidem E
Miracula Pauli. to.2.99 K L
Paulus animam suam amãdo oderat. to.2.128 L
Paulus vas electionis. to.2.141 L
Quidam Orientales corpora Petri & Pauli statim post martyrium in Orientem deferre parantes, sunt diuinitus prohibiti. to.2.175 I
Catenæ beati Pauli miracula fecerunt. Ibidem K
De Paulo Dyaclinæ ciuitatis episcopo deposito & relapso. to.2.237 M & seq.
Absentia Pauli episcopi. to.2.243 A
De vltione Pauli scholastici in maleficos. to.2.246 D
Pauli conuersio. to.2.278 G H
Paulus conuersus admirationi multis erat. to.2.300 L
Paulus cæteris apostolis per doctrinam excellit. to.2.309 G

Pauor.

Quid sit pauor. to.1.159 G

Pauper & paupertas.

Pauper est, qui apud seipsum elatus nõ est. to.1.134 I
Erepto paupere egenus ad spẽ reducitur. to.1.134 F
Paupertas est quædam macies. to.1.74 I
Verè pauperes qui sint. to.1.127 D
In sacra scriptura dici pauperes humiles solent. Ibidem & 153 I
Pauperes clamant aduersus pastores mutos. to.1.148 A
Paupertatis funibus vinciri quid sit. to.1.154 D
Pauperem de angustia sua eripi. Ibidem M
Paupertas in mentis inopia est, non in quantitate possessionis. to.2.87 I
Pauperes & debiles qui dicantur. to.2.127 K
Deus pauperes humiles scit, sed superbos nescit diuites. to.2.135 G
Pauperes procurare debemus nobis pro aduocatis. to.2.134 C
Pauper reprehensibilis moneri debet non despici. Ibidem D
Pauperibus non subuenientes, dicuntur manus cõtractas habere. to.1.150 M
Pauperũ cura pastoribus habenda est. to.2.157 C
De rebus pauperum cum mansuetudine disponendis. to.2.171 D
Pauperi datum non est donum, sed mutuum. to.2.220 F
Pauperum & captiuorum subuentio. to.2.222 B
Quis mensis pauperum præponendus. to.2.227 G
Pauperem domino facere. to.2.265 B
Pauperes sunt qui propter euangelium ea quæ in seculo sunt reliquerunt. to.2.265 D

Pax

Pax inchoata, & pax plena. to.1.35 K
Omnis pax à deo est. to.1.99 H
Quomodo est pax in sublimibus, si angeli inter se certent. Ibidem I
Qui seruare pacem non curat ferre fructum spiritus recusat. to.2.13 D
Pacis commendatio. Ibidem D E
Pax transitoria, est quodda vestigium pacis æternæ. Ibidem G
Pax præsens quomodo tenenda sit. Ibidem.
Peccati temporalem pacem sibi perturbari formident. to.2.13 H
Pax ex duarum partium consensu subsistit. Ibid. I
Pacis absentia, à bonis & à malis semper nocua. Ibidem L
Legationem ad dominum mittamus, & rogemus quæ pacis sunt. to.2.129 D
Pacem super pacem tribuit deus dilectis suis. to.2.152 A
Pacem mali habere cum bonis non possunt. to.2.181 L
Pax debet inter fideles esse. Ibidem.
Pacem mali fugiunt. Ibidem.
De conseruanda pace sanctæ ecclesiæ. to.2.193 D E
Pacem debet custodire, qui vult esse hæres regni cœlestis. to.2.204 C
De pace. Ibidem.
Pacem dedit Christus discipulis pro magno munere, vt essent in opere fidei consortes. Ibidem.
Pacis vtilitas. to.2.207 D
Pacem amantes, deum qui est auctor pacis, amant. Ibidem.
De pace in ecclesia habenda. to.2.230 I
De pace ordinanda. to.2.240 M & fo.seq.C D
Pacis radix est humilitas. to.2.244 G H
De pace & vnitate ecclesiæ. Ibidem.
Pax inter electos & reprobos. to.2.286 C
Pacem cum carne habere non possumus. to.2.302 I
Pacificus ingressus. to.2.325 D & 327 D

Paxillus.

Paxilli ærei ferculi Salomonis, sunt prædicatores. to.2.81 I

Peccare.

Si homo non peccasset, ad paradisum sine redemptione pertingeret. to.1.21 H
Homo peccat si optat hoc à deo fieri quod ipse facere vel non posset, vel facere non liceret. to.1.130 H
Commune humani generis vitium est latenter peccare, & commissum negare, & conuictum defendendo multiplicare. Ibidem M
Qui peccat, seruus est peccati. to.1.180 K
Aliud est infirmitate, aliud malitia peccare. to.1.184 F
Nullus tã perfectus, & tam deuotus, qui non interipsa (quãtumcunque pia) peccet vota. to.1.191 K
Tanto apud dominum obligatiores sumus, quanto apud homines inultè peccamus. to.2.5 G
Quantum peccent, qui cùm possint prædicare refugiunt to.2.14 E & seq.
Omnis qui peccat conditoris sui in se iracundiam iritat. to.2.68 M
Homo homini non peccat. to.2.140 I
Aliud est peccare ignoranter, aliud scienter. to.2.154 D
Peccare est à deo fugere. to.2.196 L
Peccare desinimus cum futura tormenta formidamus. to.2.265 A
Peccare in deum, & in hominem. to.2.269 F G
Peccare ex studio & voluntate, & peccare ex infirmitate differunt. to.2.322 F

Peccator, & Peccans.

Deus quasi vbi sint peccatores ignorat. to.1.5 G
Qui lactant peccatores. to.1.21 D
Peccantium tres modi facilè corriguntur, quarum difficilius. Ibidem.
Quanta maneant peccantes supplicia, si tanta districtio in hac vita iustos castigat. to.1.25 E
Cum deus peccatores non ferit, manum ligatam dicitur habere. to.1.38 K
Peccator deum nõ metuit & viuit, sed blasphemat & proficit. to.1.45 E
Peccator post veniam ad mentem suam redeat. Ibidem G

Peccator afflatu spiritussancti tactus, periculum suum agnoscit. to.1.58 M
Peccator sit quotidie tanto securior, quanto peior. Ibidem.
Peccator à deo visitatus, ab ipso grauius lachrymis affligitur. Ibidem.
Peccator vinculis peccatorum ita ligatur, vt pondus quod toleret ignoret. to.1.59 E
Peccatoris lumen in die est, obscuritas in vespere. to.1.64 A
Spes misera peccatorum. Ibidem G
Peccatores in malæ consuetudinis carcere inclusi, per seipsos exire non possunt. to.1.66 K
Peccator mortuus dicitur. to.1.71 L
Peccator se in peccatis esse agnoscit, sed pro quibus flagelletur ignorat. to.1.77 K
Omnis peccator prudens erit in pœna, qui stultus fuit in culpa. to.1.90 G
Peccatores non vias dei, sed suas suspiciunt. to.1.98 K
Quare deus peccatores diutius tolerat. Ibidem.
Viæ peccatorum quæ sint. Ibidem L
In peccatoris corde semper debet spes & timor contungi. to.1.99 F
Confunditur peccator mandata dei respiciendo quæ contempsit. to.1.103 D
Peccatores deum non putant præsentem esse, quem non vident. to.1.113 D
Exordium illuminationis peccatoris, est humilitas confessionis. to.1.131 B
Qui peccatorem se intelligit, iã ex parte iustus esse inchoauit. to.1.140 H
Falso dicentes se esse peccatores. to.1.141 D
Vere dicentes se esse peccatores. Ibidem E
Multi peccatores sub pace ecclesiæ absconduntur. to.1.147 E
Deus peccantes misericorditer expectat. to.1.152 F
Peccatores sibi in conscientia tosties sunt. to.1.161 A
Duobus modis à domino peccator respicitur. to.1.192 I
In quo quisque peccator conscius est, in eo cæteros peccatores defendit. to.1.197 L
Excusationes à peccato. to.1.203 A & seq.
Peccatores pertinaciter sibi inhærent inuicem. Ibidem C D
Contra propriam scientiam peccantes quàm grauiter puniuntur. to.2.16 K L
Peccatores ex ignorantia securi. to.2.71 D
Peccatorum conuersio. Ibidem D & seq.
Increpandus peccator est, & nunquam timendus. to.2.70 K
Peccatores sunt inexcusabiles. to.2.97 B
Conuersio peccatorum ad dominum per quid impeditur. to.2.98 H
Tormenta peccatorum. to.2.103 L
Peccatores cuiuslibet status per sacerdotes sunt admonendi. to.2.108 M
Peccatori (vt Lazaro) dicendum est, veni foras. to.2.117 A
Peccator terrena cogitans sursum respicere nequit. to.2.121 I
Peccatores dum cõspicimus, nosmetipsos desleamus. to.2.123 E
Peccatores deus videt & sustinet. Ibidem L
Quare maius gaudium de conuersis peccatoribus sit in cœlo quàm de stantibus. to.2.124 G
Peccatores qui se aliquando illicita egisse meminerint, optimi quandoque efficiuntur. Ibidem.
Finis peccatorum mors est. to.2.135 L
Peccatores discuntur terra. to.2.145 L
Peccatorum exempla ad se conuertendũ. to.2.149 I
Peccator ad se redeat, vt prodigus, si à deo recipi velit. to.2.150 I
Peccator cum in præsenti vita profecerit, vt vota dimittat. to.2.153 E
Peccatores terræ nomine designatur. to.2.265 F
Peccatoris pœna est non videre. to.2.272 C
Peccator conuertitur quando spiritussancti gratia illustratur. to.2.271 C
Peccatoribus inuolui est æterna pœna damnari. to.2.319 F
Peccatores cum malignis spiritibus sunt proposito & voluntate peccati. to.2.312 I
Peccator peccando ad nihilum tendit. to.2.311 G
Peccatorum miseria & cæcitas. Ibidem E
Peccatores varijs modis sunt saluandi. to.2.310 K

Peccatum.

In peccato originali moriens, culpæ supplicia non amittit. to.1.16 L
Nullum peccatum dominus inultum relaxat. to.1.19 L & 152 F G
Cum peccata impunita relinquimus, à nocte possidemur. to.1.20 A
Cum peccata per pœnitentiam plectimus, noctem possidemus. Ibidem.
Peccatum peccato adiicit, qui male gesta defendit. Ibidem C
Peccatum quatuor modis in corde, & quatuor cõsummatur in opere. Ibidem M
Quomodo contradicendum est dominio peccati. to.1.23 E F
Peccata deserentes ad iustitiam tendimus. to.1.24 G
Peccatum fit cogitatione, locutione, & operatione. Ibidem M
Duobus modis vitantur peccata. to.1.34 K
Peccata, etiam grauissima, per pœnitentiam relaxantur. to.1.37 F
Peccatũ ex peccato nascitur. to.1.39 L & 77 D
Abusus peccatorum. to.1.43 G
Pœna primi peccati. to.1.47 G & seq. & 55 G
Peccatum originale tormentis punitur. to.1.53 C
Homo ad veniam peruenit, cũ irremissibile sit diaboli peccatum. to.1.57 L
Quare peccatum diaboli est irremissibile. Ibidem.
Peccata per pœnitentiam deleta, importuna cogitatio reducit ad mentem. to.1.58 D & seq.
Omne peccatum aut sola cogitatione cõmittitur, aut cogitatione simul & opere perpetratur. to.1.63 D
Delectatio peccatorum, est abominatio iustorum. to.1.64 E
Dum peccato anima pascitur, panem iustitiæ edere non valet. to.1.69 A
Differentia peccati operis, & cogitationis. Ibidem K
Quomodo peccata nostra deus scribere dicitur. to.1.70 A
Nullus homo, præter Christum sine peccato est. to.1.71 I
Peccata occulta sunt corrigenda occulte, publica publice. to.1.76 E
Peccatum vnum euadere tentans sæpe in aliud incidit. to.1.77 B
Peccati flagella quæ sint. to.1.78 C
Per gloriam peccati, peccata multiplicantur. to.1.80 C
Peccatum incendio sulphuris cõparatur. to.1.81 A
Quomodo peccata patrum redundant in filios. to.1.90 D E
Peccatum originale à parentibus trahimus. Ibidem.
Deleto peccato originali, filij ex parentum nequitia non amplius tenentur. Ibidem E
Cur filij adulti ex patris peccato puniantur. Ibidem.
Peccata dicuntur debita. to.1.92 E

Universidad de Deusto
Biblioteca

Peccatum ad mortem quid est. to.1.98 A
Peccatum per pœnitentiam non deletum, vsque ad inferos ducit. Ibidem.
Nemo pro hac vita immunis est à peccato. to.1.99 M
Peccatum originale vnde nascatur. Ibidem.
Rerum celsitudines sine peccatis non ministrantur. to.1.100 I
Quædam peccata à iustis vitari possunt, & quædã non possunt. to.1.103 F
An quis pro eodem peccato bis flagelletur. to.1.105 E
Frustra quis cauet sibi ad vno peccato nisi etiam ab omnibus caueat. to.1.114 F G
Peccatum sæpe vel ignorantia, vel infirmitate perpetratur. to.1.115 B
Maiora peccata tardius credenda sunt cũ audiuntur, & citius punienda cum agnoscuntur. Ibi.I
Peccato pro hoc statu omnino cauere non possumus. to.1.125 F
Peccatum in mortali corpore nõ regnaue potest, sed non esse non potest. Ibidem.
In hac vita multi sunt sine crimine, nulli sine peccato. to.1.126 I
Distantia inter peccatum & crimen. Ibidem
Nonnulla peccata animam polluunt, quam crimina extinguunt. Ibidem.
Peccatum ex infirmitate non perdit spẽ. to.1.130 E
Homo vult peccatum suũ domino abscõdi. to.1.131 A
Difficilius est commissa peccata prodere, quàm nõ admissa vitare. Ibidem E
Qui pro peccato sine murmure flagellatur, iam iustus esse inchoat. to.1.137 B
Omnis peccator ab hac corruptione vitiorum, ad gladium transit pœnarum. to.1.138 D
In peccato quisquis positus mortalitatis suæ obliuiscitur. to.1.143 M
Peccatis præteritis exigentibus, peccatores excecantur. to.1.146 L
Peccatum non citò dilatum, aut peccatum est & causa peccati: aut peccatum est, & pœna peccati. to.1.146 L & to.2.73 M & seq.
Peccatum ex altero nascens peccatum est, & pœna peccati. to.2.73 M
Peccatum quod pœnitentia non diluit, ipso suo põdere mox ad aliud trahit. Ibidem.
Peccatis inuoluti lumen videre non possunt, quod quando poterant videre noluerunt. Ibidem I
Peccatum tribus modis committitur. to.1.147 H & 194 M & to.2.138 M & 253 M
Quid peccatum ex infirmitate. to.1.147 H
Quid peccatum ex ignorantia. Ibidem.
Peccatum ex infirmitate, grauius est quàm ex ignorantia. Ibidem.
Quid peccatum ex studio. Ibidem.
Vnum peccatum custoditur ex altero. to.1.151 F G
Occulta peccata publice puniuntur. Ibidem.
Peccator peior vltione damnatur cum ei nulla aduersitate resistitur. to.1.152 A
Quædam peccata deus in hac vita ferire inchoat, quæ æterna damnatione consummat. Ibid. F G
Quare quædam peccata à domino hic feriuntur, & quædam seruantur inulta. Ibidem G
Peccata, & quæ circa peccata versantur, sunt nobis noxia. to.1.153 B
Tanto quis à peccato facilius egreditur, quanto minori consuetudine coarctatur. to.1.155 A
Nullum peccatum habet fundamentum. Ibidem C
Nemo excusatur à peccatis contra legem naturæ. to.1.161 A
Qui in peccati mortem ceciderit, cadauer dicitur. to.1.190 M
Quid peccata tegere. to.1.191 F & to.2.135 M
Et quomodo tegenda. to.2.157 L M
Peccatum primorum patentum. to.1.193 K
Omne peccatum vindenarium est. to.1.194 E
Quædam peccata ita perplexa sunt, vt ea si fugere appetas peccatum aliud non euadas. to.1.195 L
Perplexitas in peccatis. Ibidem.
Peccata tanto augentur, quanto per potentium defensionem diu inulta remanent. to.1.195 B
Primi parentes post peccatum suum scuto Leuiathã se defendere nitebantur. to.1.202 L
Sæpe homo multis occultè peccatis inuoluitur, & in vna virtute magnus videtur. to.1.207 B
Quare quidam suis peccatis finem imponere negligunt. Ibidem H
Peccata cordis & si homines, non tamen deum latent. to.2.2 H I
Peccata carnis experti quomodo sint admonendi. to.2.15 H
Item ignorantes, &c. Ibidem K
Suggestione peccatum agnoscimus, delectatione vincimur, consensu ligamur. to.2.16 D
Peccata cordis deus eò citius abluit, quò exire ad opera non permittit. Ibidem.
Non prodest peccatum deserere, nisi fletibus mundetur. Ibidem H
Tardius peccatum soluitur quod per consilium solidatur. to.2.17 B
Peccata ex infirmitate, & peccata ex certa malitia in quo differunt. Ibidem B C
Peccata præcipitationis leuiora sunt peccatis ex studio factis. to.2.17 C
Prius sunt plangenda admissa peccata, quàm noua inferenda. Ibidem G
An peccatum dimissum redeat. to.2.44 B
Deus peccata insequitur, peccatores autem protegit. to.2.55 L
Omne peccatum graue est. to.2.56 D
Multa peccata quæ committimus, nobis grauia nũ quam videntur. to.2.59 H
Peccatum fugat omnia bona præterita. to.2.73 L
Peccatum quòd ex alio sequitur, peccatum est, & pœna peccati. to.2.74 A
Peccata quæ alia generant. to.2.76 F G
Quid contra cuiuslibet peccati tentationem sit obiiciendum. to.2.82 D E
Peccata quæ gehennæ ignibus feriri possunt, disciplinæ verbere sunt corrigenda. to.2.89 B
Differentia inter peccatum, & delictum. to.2.93 D
Peccata populi comedere. to.2.107 M
Nemo de proximo peccatis addicto desperet. to.2.110 E
Peccatum cum voce, & cum clamore. to.2.136 D
Peccatum omne spina dicitur. Ibidem E
Remissio peccatorum est à deo, super omnes diuitias expetenda. to.2.140 B
Carnalis delectatio pœna peccati est. Ibidem H
Peccata nisi hic puniantur, in altero seculo seuerissime punientur. Ibidem I
Remissio peccatorum, opus spiritus sancti est. to.2.141 G
Peccatorum remissio quàm vtilis sit. Ibidem L
Peccatum est mors. to.2.150 H
Peccata si non puniantur, dei iram prouocant. to.2.168 C
An liceat de peccatis suis velle fieri securum. to.2.195 H
Peccatũ nihil est aliud quã fuga à deo. to.2.196 L
Magna est contra peccatum virtus pœnitentiæ. to.2.230 C
Peccata non debent relinqui impunita, ne ex hoc cæteri audaciam sumant. to.2.238 C
Peccata manifesta non sunt occulta correctione purganda. to.2.250 M
Peccata in proximũ leuiora sunt peccatis in deum. to.2.267 D
Peccata quotidie sunt exhaurienda. to.2.264 K
Peccata populi sacerdotum precibus delentur. to.2.269 G
Peccatum grande est quod pœnitentiæ lachrymis non deletur. to.2.266 G
Peccata subditorum incorrepta pertnni pœna nos obligant. to.2.273 H
Peccatum originale vnde processit. to.2.323 I
Peccatum motionis carnis sit ex culpa originali. Ibidem.
Peccatum quod diligitur, confitendo non deletur. Ibidem B
Peccata subditorum in prælatorum comparatione despicienda sunt. to.2.320 M
Peccatum est tenebræ. to.2.317 F
Peccata aliorum multi quærunt, & sua nõ curãt. to.2.315 A
Nemo sine peccato, nisi solus deus. to.2.314 E
Peccata subditorum etiam prælatis & conuiuis nocent. to.2.314 I
Peccata qui nolunt vitare cum possunt, postea non possunt cum volunt. to.2.320 B
Peccatum in confessione prodendum est. to.2.315 F
Peccata in confessione non sunt minuẽda. Ibid. E
Peccati cognitio est præparatio diuini muneris. to.2.301 C
Peccata lætitia nisi exposita nõ curãtur. to.2.314 B
Vina peccata quæ dicuntur. to.2.321 B

Peculiaritas.

Peculiaritas à monachis est extirpãda. to.2.236 I

Pecunia.

Pecuniam in sudario ligare quid sit. to.2.3 F

Pedes.

Pedes sanctorum suorum deus seruat. to.2.265 F
Pedes sanctorum, vel mentes eorum, vel fidem & amorem redemptoris significant. to.2.263 D E
Pedes lauari butyro quid sit. to.2.113 E & sequentib.
Pedes ecclesiæ sunt prædicatores. Ibidem
Pedes ecclesiæ interdum sunt infimi ministri. Ibi. G
Lauare pedes quid significet. to.2.49 L
Pedes calciare quando dicimur. to.2.52 D
Per pedes gressus actuum designantur. to.2.57 H
Quomodo pedes quatuor animalium dicuntur recti. Ibidem.
Pedes speciosos habere debemus. to.1.45 K

Pelagius & Pelagianus.

Pelagianorum hæresis. to.1.193 A
Confutatio erroris Pelagij. to.2.67 D E
Pelagius papa Constantinopolitanum cassauit concilium. to.2.181 I & 182 E F
De damnatione Pelagij & Celestini. to.2.287 L M & seq.

Pellicanus.

Pellicani natura. to.2.144 E

Pellis.

Quomodo homo interior pelle & carnibus vestitur. to.1.58 B
Per pellẽ sanctæ mulieres Christo in passione adhærentes designantur. to.1.83 H
Per pelles & cilicia tabernaculi, mundani designantur. to.1.148 K

Penetrare.

Tanto quis superiora subtilius penetrat, quanto humilius pro amore dei nec inferiora contemnit. to.1.115 H

Penna.

Per pennam contemplatio signatur. to.2.57 G
Quomodo dicuntur quatuor pennæ vni quatuor animalium. Ibidem H

Quæ

Quæ sint quatuor pennæ sanctorum, quarum duæ superius iunguntur, duæ tegunt corpora eorum. to.2.59 D
Quare pennæ extentæ iunguntur, quæ verò corpora tegunt non sunt coniunctæ. Ibidem F G
Pennæ quomodo rectæ debent esse. to.2.276 D
Pennæ quomodo tenduntur, & corpora tegunt. Ibidem E
Pennæ columbæ deargentatæ, sunt charitas dei & proximi. to.2.199 F

Pentecoste.

Pentecostes solennitas est valde laudabilis. to.2.120 M

Percussio.

Omnis diuina percussio est purgatio vitæ præsentis, aut initium pœnæ subsequentis. to.1.105 E

Perdere.

Alij perdunt quod tenere videbantur, alij accipiunt quod alij perdunt. to.1.146 E
Perditur homo cum peccat. to.2.292 B

Perditio.

Perditionis indicium est, quando affectatis iniquitatibus subsequens fauet affectus. to.1.151 B

Peregrinus.

Diabolus in forma peregrini puerum extinxit. to.2.22 H
Quare deus permisit filium occidi eius qui peregrinum recepit. Ibidem.
Peregrini sunt ad hospitium trahendi. to.2.114 D

Perfectio.

Perfectio solet in septenario numero designari. to.2.325 I
Perfectionis tres sunt gradus in ecclesia. to.2.306 D E F
Perfectionis tres sunt gradus. to.2.300 G
Perfectio de patientia nascitur. to.1.26 G

Perfectus.

Perfectus quis dicitur. Ibidem.
Tanto quisque perfectus est, quãto perfectè dolores sentit alienos. to.1.112 L
Perfectæ magnitudinis laus est, aduersa perpeti. to.1.130 I
Omnes perfecti, perfectionis suæ rectitudinem ex quatuor euangelijs didicerunt. to.2.57 B

Periculum.

Periculum & malum ex indignorum electione. to.2.325 L
Periculũ multũ manẽtibus in seculo. to.2.307 D E

Perire.

Perire duobus modis dicitur. to.1.17 K

Persecutio.

Persecutionis vltimæ tribulatio. to.1.122 D
Persecutio vltima Antichristi. to.1.169 G & seq.
Persecutio vltima. to.1.202 G
Persecutio non proficit ad salutem, nisi rationabiliter sustineatur. to.2.164 K
De persecutione non timenda. to.2.196 I
Persecutiones patiuntur qui pie viuunt. Ibidem I K
Persecutio ecclesiam nõ potuit à prædicatione auertere. to.2.257 E F
Persecutiones pati non valentes, pie non viuunt. Ibidem.

Persecutores.

Persecutores nostri sunt, qui ad mala nos vel verbis vel exemplis illiciunt. to.1.14 F
Persecutores crudeles non studio purgationis, sed iniquitatis facibus feriunt. to.1.83 M
Persecutores ecclesiæ peruersi sunt & multi. to.1.122 D
Persecutores Christi quidam cõuersi, alij periere. to.2.267 E

Persona.

Personarum acceptio prohibetur. to.2.168 C
Acceptio personarum non est in ecclesiastica censura. to.2.315 H

Pertinacia, & pertinax.

Quidam pertinacia insensibilitatis induratus cor firmare dicitur. to.1.63 B
Pertinaces quomodo sint admonendi. to.2.11 M & seq.
Pertinaces plus de se quàm sint sentiunt. Ibidem.
Pertinaces seipsos vincere studeat. to.2.12 A
Pertinacia ex superbia oritur. Ibidem.

Perturbatio.

In interna perturbatione ad dominum recurrendũ est. to.1.11 C
Vltimæ perturbationis concussio. to.1.56 M

Peruersus.

Peruersi duobus modis bonorum vitam impetunt. to.1.26 D
Peruersi interdum loquuntur bona de iustis. Ibid.
Peruersorum proprium. to.1.75 K
Locus peruersorum quis est. to.1.105 G
Peruersi pro huius mundi gloria amant tribulationes. to.1.120 H I
Cum peruersis populis potestas tribuitur, ianua erroris aperitur. to.1.121 M
Peruersi inter reprobos locum sumunt honoris, vt contra Ecclesiam ex authoritate sæuiant. to.1.124 B

Pessulum.

Pessulum claudere, & aperire, quid significet. to.2.50 B

Pestis, & Pestilentia.

Pestis vniuersalis. to.2.218 C
De pestilentia Aphricana. to.2.222 I K
Pestis violentia. to.2.240 A

Petentes.

Cur deus differat voces petentium. to.1.122 G
Petentes superbe non accipiunt, eo quòd male petunt. to.1.127 D
Petentes iniusta audiri non debent, & iusta petentes exaudiri. to.2.186 D

Petra.

Petra dicitur Christus. to.1.113 I
Petræ etiam pluraliter sunt sublimes cœlestiũ virtutum potestates. to.1.190 E
Petræ pluraliter sunt membra Christi. Ibidem.
Petræ foramina, dicuntur Christi vulnera. to.2.46 H
Per foramina petræ possunt sacramenta designari. Ibidem I

Petrus.

Petrus carnalem mentem ante Christi mortem resurrectionẽmque retinebat. to.1.14 E
Petrus in Iudæos. to.1.41 K & seq.
Petrus reprehenditur, quia tabernacula in terra figere conatur. to.1.51 C
Petrus primus apostolorum quomodo Christum negauit. to.1.101 L
Petri fortitudo & constantia post acceptum spiritũ sanctum. Ibidem M & seq.
Petrus propter verbera & minas non timet annunciare Christum. Ibidem.
Petrus non aliud de sapientia dei quàm erat intellexit. to.1.109 I
Petri incrementa. to.1.132 G
Petrus peccauit ex infirmitate. to.1.147 H
Petrus Ananiam & Sapphiram pro culpa punire non dissimulat. to.1.153 E
A Cornelio humiliato immoderate Petrus venerari recusauit. Ibidem & 155 I K
Quid deuotius Petro? to.1.157 A
Petrus non timuit annunciare verbum dei propter superiorum minas. to.1.166 G
Quomodo Petrus ostium fuerit. to.1.167 G
Petrus officium pastoris iuste exercuit. to.2.5 F
Comparatio Petri & Pauli apostolorum. to.2.23 E
Eductio Petri e carcere Herodis. to.2.24 E
Sanctus Petrus Gallæ apparuit. to.2.37 M
Petrus monachus defunctus post quam inferni pœnas vidit, ab angelo eductus & monitus est de futuro. to.2.40 L
Petrus monachus defunctus, corpori restitutus est. Ibidem.
Petrus sanauit claudũ ex vtero matris. to.2.60 K
Petrus in hypocrisim culpa grauiorem incideat. to.2.86 M
Petrus in epistolis suis Paulum asserit admirandũ. Ibidem.
Petri mansuetudo. Ibidem.
Petri summa charitas. Ibidem.
Petri eminentia. to.2.87 A B
Petrus patitur reprehendi à minori. Ibidem.
An Petrus à Paulo reprehensus, fuerit ille Petrus apostolorum primus. Ibidem B
An secũda Petri epistola sit illius, vel alterius. Ib.
Petrus & Andreas Christum adhuc illis ignotum securi sunt. to.2.100 B
Petrus & Andreas multum pro Christo dimiserunt. Ibidem C
Petrus quare permissus est dominum negare. to.2.112 G
Petrus senior ecclesiam designat. to.2.113 A
Quare Petrus à piscatore conuersus, post conuersionem ad piscationem redit. to.2.114 G
Rete Petri plenum fuit 153, piscibus, & quare hoc. Ibidem K
Petrus spiritu sancto repletus gaudebat in verberibus, qui prius timebat in verbis. to.1.120 L
Petrus vltionis pœnas in Ananiam & Sapphiram exercuit. to.2.155 I K
Catenæ sancti Petri. to.2.156 F G
Clauus corporis sancti Petri miracula operabatur. Ibidem.
Miracula Petri & Pauli apostolorum. to.2.175 G
Signum terribile in auferente Papa argentum à sepulchro beati Petri Apostoli. Ibidem H
Diuisus ab ecclesiæ Petri clauibus, sibi timeat. to.2.176 M
Petro apostolorum principi ecclesiæ cura commissa est. to.2.180 H
Petrus apostolus est primum membrũ ecclesiæ vniuersalis. to.2.182 I
Patrimonium beati Petri in Gallia. to.2.187 C
De clauo sancti Petri miraculum. to.2.196 B
De clauo sancti Petri cum parte catenæ eius. to.2.196 F
Petrus à petra dicitur. to.2.198 F
Petri acolyti fugitiui pœna. to.2.200 C
Petri neophyti excessus in synagogam Iudæorum. to.2.203 M & seq.
Petrus post Christi negationẽ pœnituit. to.2.209 C
De muneribus sancto Petro transmissis. to.2.217 I
De denariis sancto Petro transmissis. to.2.219 A
Petri apostoli prærogatiuæ. to.2.229 K L
Petrus passus est contumelias. Ibidem L
Ecclesia sancti Petri specialiter honoranda est. to.2.244 F
Patrimonium beati Petri apud Gallias. to.2.248 M & seq.
Petrus in monte transfigurato domino per Samuelem figuratur. to.2.273 E
Petri fides tam in transfiguratione, quàm post resurrectionem. to.2.327 I K

Pharao.

Visio Pharaonis per somnium non fuit prophetia. to.1.68 E
Quomodo dominus obdurauit cor Pharaonis. to.1.184 H

Universidad de Deusto
Biblioteca

to.1.184 H

Pharetra.

Pharetra dei quid sit. to.1.121 D
Pharetra dei quid designat. to.1.187 H

Pharisæus.

Pharisæus se iustificavit in opere. to.1.73 I
Pharisæus oculum ad gratias referendas deo habebat, ad humilitatem non habebat. to.2.63 A
Pharisæi elato in conuersione Mariæ.t.2.123 DE

Phiala.

Quid phialæ ad mensam tabernaculi præparatæ. to.1.117 B
In mensa tabernaculi erant phialæ & cyathi. Ibidem.

Philistæi.

Quare dominus permisit Philistæos & Chananæos in terra promissionis remanere. to.2.31 B
Philistæi vel dæmones vel prædicatores designant. to.2.277 E F

Philistiim.

Philistiim cadentes poculo interpretantur. to.2.277 C
Philistiim aliquando malos spiritus designat. to.2.284 I

Philosophi.

An philosophi prisci naturalem legem sectantes, potuerint sine mediatore saluari. to.1.109 B

Philosophia.

In quo consistat vera dei philosophia. to.1.7 C

Phinees.

Phinees iratus iram dei placauit. to.2.13 H

Pictura.

Pictura gentibus pro lectione est. to.1.226 B C

Pietas.

Superna pietas prius egit aliquid in nobis sine nobis. to.1.94 A
Pietatis perfectio. to.2.89 B C
Opera pietatis & misericordiæ apud deum præmiatur. to.2.168 D

Pignus.

Pignus etiam peccati confessio dicitur. to.1.92 D
Pignoris appellatione aliquando dona spiritus sancti designantur. Ibidem.

Pilatus.

Pilatus membrum erat diabolis.t.1.13 L & 106 L

Piscari, & Piscatores.

Piscari bis dominus insistse legitur. to.2.114 H
Deus per piscatores subegit oratores, & non econtra. to.1.201 C

Pisces.

Pisces pinnulas habentes, saltare super aquas solet. to.2.25 B
Per pisces maris, curiosi huius seculi designantur. to.1.66 D
Pisci asso quare dominus fauum coniunxit. to.2.114 M

Placere.

Nemo deo placet per formidinem. to.1.69 I
Placere ita debet appetere quis hominibus, vt æternam gratiam non offendat. to.2.180 H
Placere tam deo quàm hominibus magnæ virtutis est. to.2.269 H

Placens.

Deo placens, & hominibus displicens, causas nullas habet pristitiæ. to.1.89 C

Placidus.

Placidus discipulus fuit Benedicti. to.2.24 G
Placidus puer in aquam lapsus à Mauro est liberatus. Ibidem L

Plaga.

Plaga in secretioribus ventris quid sit. to.1.137 I
Plagæ diuersæ peccatorum. to.2.331 D

Plantare.

Plantare & rigare, adiuuare est. to.1.100 E

Plantatio.

Prima plantatio ex deo est, secunda ex homine. to.1.71 G

Platea.

Plateæ à latitudine dicuntur. to.2.6 E & 108 H

Plebs.

Plebs reproba reprobum pastorem habere permittitur. to.2.294 E

Pleiades.

Pleiades quæ sint. to.1.173 M
Pleiades stellæ ἀπὸ τῦ πλήθους dictæ sunt. Ibidem.
Pleiades sanctos denunciant. to.1.134 A
Pleiades ab Oriente venientes noui testamẽti gratiam designant. to.1.174 F & seq.

Plumbum.

Per plumbum peccatũ auaritiæ signatur. t.1.84 D

Pluuia.

Pluuiæ prædicantium dicta designant. to.1.112 C
Pluuiæ nubium, sunt verba prædicationum. to.1.162 B
Quomodo deus dicitur pater pluuiæ to.1.172 L & 173 H
Pluuia quid significet. Ibidem L

Poculum.

Poculum in bonũ & malũ capitur. to.2.277 D E

Pœna.

Pœna primi peccati. to.1.44 I
Pœna præsens non semper certificat de gloria futura. to.1.57 D
Pœnæ infernales nec transitoriæ sunt, nec phantasticæ, sed solidæ & perpetuæ. to.1.59 G
Pœna debet respondere culpæ. Ibidem K
Eadem est pœna dæmonum, & hominum damnatorum. to.1.60 C
Pœna æterna premitur, qui gloria temporalis extollitur. to.1.80 C
Metu pœnarum iustitiam deseres, quas metuit pœnas non euadit. to.1.82 L
Pœna deiecti ab ordinibus præsumentis iterum ministrare. to.2.278 I M
Pœna præsens si animum afflicti conuerti sinis est culpæ præcedentis. to.2.227 H

Pœnitentia.

Quòd à nobis non requirat deus per pœnitentiam dimissa. to.1.19 G
Pœnitentia quantum valeat. Ibidem G H
Quòd à venturo iudice non obiicietur, quod per pœnitentiam insecuti sumus. to.1.20 A B
Pœnitentiæ modus. to.1.23 E
Dum animi gemitu pœnitentiæ afficitur, cõsolationis diuinæ refectione satiatur. to.1.24 I
Vis amaritudinis pœnitentiæ to.1.45 F
Pœnitentiæ præsentis amaritudo iram dei extinguit. to.1.57 C D
Pœnitentia peccatorum occultorum. to.1.58 E F
Pœnitentiæ initium. to.1.67 L
Virtus pœnitentiæ. to.1.77 B
Tardè pœnitentium interitus. to.1.145 B C
Duplex in pœnitentia gemitus debetur. t.1.191 K
Pœnitentiã in fauilla & cinere agere. to.1.210 A
Pœnitentia mundum facit, & conseruat. to.2.48 E
Pœnitentia paruulorum. to.2.64 G
Post pœnitentiam virtus virtutem excitat. to.2.71 F & seq.
Pœnitentiæ effectus. to.2.98 M
Pœnitentiæ tempus perdentes mirabilia verba audient à domino. to.2.104 H
Pœnitentiæ diffinitio. to.2.125 I & 230 D
Pœnitentiam verè non agit, qui ex peccatorum suorum recordatione tribulationem non sentit. to.2.142 D
Pœnitentia est vnum de perfectis donis descendentibus à patre luminum. to.2.151 D
Pœnitentiam in præsenti pro peccatis faciens, tribunal Christi securus aspicier. to.2.163 H
Post dignam pœnitentiam communionẽ recipient qui in religiosas mulieres excesserunt. tomo.2. 175 B
Pœnitentia sola est quæ enacuat quod culpa adtinuat. to.2.264 K
Pœnitẽtiæ bonũ quando intelligitur. t.2.281 A B
Pœnitentiæ effectus. to.2.264 K
Pœnitentiæ dolor est plagæ molestia ex dæmonum percussione. to.2.280 K
Pœnitentiæ lamẽta quotidie quærẽda. t.2.264 K
Pœnitentiæ patres tres. to.2.323 B C
Pœnitentiam fructuosam post mortem agere non valemus. to.2.314 D
Error dicentium post pœnitentiam triennio sacrã, licentiam esse peccandi. to.2.229 D M & seq.
Pœnitentia mitior per metum peccantibus impenenda est. to.2.243 C

Pœnitens.

Suspirat antequam comedat pœnitens. to.1.24 L
Pœnitentis cura. to.1.44 D
Pœnitentes de peccatis operum, quomodo sint admonendi. to.2.16 A
Pœnitens de misericordia dei quam postulat præsumat. to.2.16 B
Pœnitentes de spe fiduciam habeant. Ibidem
Pœnitẽtes de peccatis cogitationum quomodo sint admonendi. Ibidem C
Pœnitentes de peccatis præteritis nec tamen ea deferentes, quomodo sint admonendi. Ibidem E
Ex luctu pœnitentium oriuntur virtutes sanctorũ. to.2.71 F
Pœnitenti veniam, sed non peccanti crastinũ promittit deus. to.2.104 I
Pœnitentis spiritus quomodo anxiatus. to.2.150 I
Pœnitentis mens bene dirigitur si diuina iudicia metuat. to.2.305 G

Pœnitere.

Plerique pœnitere incipiunt, sed statim ad solita recurrunt. to.1.75 C D
Modus vere pœnitendi. to.1.141 E & seq. 145 G
Pœnitendi modus de singulis peccatis. to.2.16 B C
Pœnitendi modus & finctus. to.1.146 M
Pœnitere quomodo dicitur dominus. to.2.320 D
Pœnitendo saluantur non solum qui agere bona negligunt, sed qui abundanter iniquitatem faciunt. to.2.286 C

Pollurio.

Pollutio nocturna celebrationem & communionẽ impedit. to.2.153 I & seq.
Pollutiõ nocturna ex quibus causis procedat. Ibidem I K

Poma.

Quid per poma designetur. to.2.51 M

Pompeianus.

Pompeianus abbas. to.2.24 H
De Pompeiana religiosa. to.2.246 E & seq.

Pompeius.

De Pompeio episcopo innocenter condemnato. to.2.221 E & seq.

Ponderosus.

Ponderosus ad altare non accedat. to.2.3 M

Pontifex.

Pontifex necessitatem patientibus subuenire debet. to.2.175 F
Solus pontifex Romanus vniuersalis dici debet. to.2.180 I K
Pontifex districtus debet esse superbis. to.2.204 M
Feretrum quo Romani pontificis corpus ad sepeliendũ ducitur, nullo regimine vehitur. t.2.251 M

Pontifi

Pontificis summi sollicitudo. to.2.312 D E

Pontificalis.

De honore oneroso pontificalis dignitatis. to.2.217 F G

Populus.

Populus ecclesiæ pupillus dicitur. to.1.42 H I
Populus peregrinus, numerus est electorum. to.1.106 G

Porcus.

Porcus inuisibilis ex ecclesiæ Arrianorum exiit. to.2.33 L

Porta.

Porta Christum designat. to.1.31 K
Portæ mortis quæ sint. to.1.170 F K
Porta scientiam sacrã designare potest. to.2.80 G
Porta fidem catholicam designare potest. Ibidem.
Portæ nomine prædicator intelligi potest. Ibidem & 88 G H
Limen portæ fuerunt antiqui patres. to.2.80 L M & fol.seq. G
Frons portæ est meritum vitæ præsentis. to.2.82 I
Latitudo liminis portæ, lex est veteris testamenti. to.2.83 F
Longitudo liminis portæ, est gratia noui testamenti. Ibidem.
Quare latitudo portæ mensuretur decem cubitis. Ibidem F
Quare longitudo portæ mensuretur tredecim cubitis. Ibidem F G
Portæ quid designet. Ibidem G
Atrium portæ quis habere dicatur. to.2.85 H
Porta inferior ædificii, fides est. to.2.87 H
Porta ad Orientem pateat. to.2.89 K
Porta ad Aquilonem quibus patet. Ibidem.
Porta Australis est charitas. Ibidem L
Porta Aquilonis est spes. Ibidem.
Tres portæ interiores ecclesiæ quæ sint. t.2.90 L M
Portæ interiores ecclesiæ sunt prædicatores noui testamenti. Ibidem M
Portæ quare septem vel octo gradus habent. Ibidem M
Portæ ecclesiæ sunt prædicatores. Ibidem.
Portæ exteriores ecclesiæ sunt prædicatores veteris testamenti. Ibidem.
Porta Orientis dominus aliquando designatur. to.2.91 M
Ordo portarum adinuicem. Ibidem M & seq.
Duo latera portarum sunt dilectio dei & proximi. to.2.93 B
Porta exterior testamentum vetus. Ibidem.
Portæ inferi quæ sint. to.2.147 F

Portare.

Qui dicantur orbem portare. to.1.53 L

Possessio.

De possessione quadraginta annorum. to.2.153 K & seq.
Possessio quadraginta annorum, etiam contra ecclesiam Romanam, acquirit dominium. Ibidem.
De possessionibus iniuste detentis. to.2.161 D
Et invasis. to.2.207 G
De possessione ecclesiæ. to.2.211 M

Postulari.

Dominus vult æterna potius quàm terrena postulari. to.1.89 L
Vera postulatio non in oris est vocibus, sed in cogitationibus cordis. to.1.132 K

Potens.

Quomodo huius seculi potentes sint arguendi. to.2.8 A

Potentia.

Potentia temporalis quanti meriti sit apud deum. to.2.153 C
Potentiam deus tribuit, elationem verò potentiæ malitia nostra adinuenit. Ibidem I
Potentiam bene regit, qui & tenere illam nouerit & impugnare. to.2.5 F

Potestas.

In potestate constituti vtilia sæpe amittunt. to.1.24 M
In potestate constituti quibus periculis subiiciantur. Ibidem M & seq.
Quis potestatem bene exercere possit. to.1.153 E
Potestas tanto premi interius debet, quanto exterius eminet. to.1.153 G
Potestas culminis est tempestas mentis. to.2.3 E
Potestatum cœlestium officium. to.2.125 A
Potestas principibus data est, vt boni adiuuentur & commodius sublenentur. to.2.171 I
Potestas ecclesiæ. to.2.261 E F

Potus.

Potus amarus quomodo delectæ ad sanitatem. to.1.188 C

Prauus.

Praui nil nisi quod ipsi senserint rectum putant. to.1.60 L
Prauis calamitati suæ miseriam faciant. to.1.119 L

Præcepta.

Præcepta decalogi magnum est gaudium seruare. to.1.81 K
Qui dei præcepta contemnũt, yogant dominum, & non exaudiuntur. to.1.93 K
Qui diuina præcepta metuunt, dei tabernacula fiunt. to.1.113 C
Qui dei præceptis inseruiunt, aduentum illius spe certa præstolantur. to.1.186 H
Præcepta dei sunt in sacra scriptura. to.2.81 M
Præceptorum dei obseruator fuit Noe. Ibidem.
Præcepta dominica per decalogum sunt accepta. to.2.107 B
Præcepta dei comparantur speculis mulierum. to.2.108 B
Præcepta dominica, & multa sunt & vnum. to.2.117 I
Præcepta noua dedit redemptor nouus homo. to.2.122 A
Præcepta noui testamenti non sunt faciliora quàm veteris. to.2.133 F
Præcepta noui testamenti subtiliora sunt præceptis legis. to.2.134 B
Præcepta dei sunt maiora quàm præcepta principum. to.2.158 G
De præceptis domini custodiendis. to.2.232 E F
Præcepta quædam in scriptura dispensatione dei præcepta sunt, non amore dei. to.2.270 K
Præcepta quædam iuxta cor & animam dei, altera iuxta alterum tantum. to.2.270 K
Præcepta maiorum & timori esse debẽt & amori. to.2.313 G
Præcepta quæda dei sunt communia omnium, non specialia aliquorum. to.2.308 C

Præceptor.

Disciplinam præceptoris negligentes, in die afflictionis non inuenient eum adiutorem. to.2.32 D

Præco.

Præconis officium suscipit, quisquis ad sacerdotiũ accedit. to.2.4 H & 155 D

Præda.

Quid sit prædam de dentibus diaboli eripere. to.1.115 K L

Prædo.

Prædones qui dicantur. to.1.66 A & seq.

Prædestinatio.

Quicquid foris futurum est in opere, intus iam factum est in prædestinatione. to.1.165 F
Nemo suam prædestinationem, intelligere aut cognoscere potest. to.1.174 L M
De prædestinatione. to.2.21 H
An prædestinatio possit precibus iuuari. Ibidem.
Obtineri non possunt quæ prædestinata nõ sunt. Ib.
Deus prædestinauerat semen Abrahæ per Isaac multiplicare. Ibidem.
Prædestinatio quomodo precibus iuuetur. Ibidem I
Prædestinati & non prædestinati in quo differãt. to.2.315 K
Prædestinare deo, est facere. to.2.308 E

Prædicare.

Quid prædicare debeant sancti prædicatores. to.1.161 L
Multi verbis prædicant quæ moribus impugnant. to.2.2 D
Quomodo scientes prædicare, & non prædicantes sint admonendi. to.2.14 E
Imperfecti prædicare ne præsumant. Ibidem H
Infirmis mentibus non debent alta prædicari. to.2.18 G
Iuuenes non debent prædicare. to.2.56 A B
Idem prædicant lex, prophetæ, euangelium, & apostoli. to.2.61 L
Vt seruetur veritas prædicandi, seruatur necesse est altitudo viuendi. to.2.73 B
Prædicanda in fidelibus. to.2.199 B C
Prædicans Iesum, debet eius passiones imitari. to.2.327 C

Prædicatio.

Effectus gratiæ prædicationis. to.1.66 M 107 F & 160 M
Qui ratione laudis vel muneris prædicat, æterna mercede se priuat. to.2.107 L
Radix iusti sanctæ prædicatio dicitur. to.1.71 F
Verba prædicationis sicut pluuiam sustinere. to.1.117 B
Prædicatio sorte despicitur, quorum vita nescitur. to.1.114 L
Modus prædicandi iustorum. to.1.143 A
Deus rudes primò prædicatione non aperta eduxit. to.1.167 K
Effectus prædicationis apostolorum. to.1.177 I & seq.
Timor non terruit apostolos à prædicatione. to.1.172 C
Prædicatione cessante interna gratia ad corda audientium non pertransit. Ibidem D
Quòd nonnunquam prædicationis officium nonnulli laudabiliter appetunt, & ad hoc nonnulli coacti pertrahantur. to.2.3 A
Qui ad officium prædicationis excubant, à sacræ lectionis studio non recedant. to.2.7 F
Prædicatio debet auditorio conformari. to.2.18 G
De opere prædicationis & voce. Ibidem H
Prædicatio non facile accipitur eius qui moribus eius esse videtur. to.2.57 I
Verbum prædicationis, semen est in corde audientis. Ibidem L
Prædicationis euangelicæ fructus. to.2.64 I K
An prædicatio pro solis malis auditoribus, an pro vitio prædicantis subtrahatur. to.2.75 F G
Inanis gloria non est de prædicationis labore quærenda. to.2.94 G
Laudem de prædicatione quærere, est rem magnam vili precio venundare. Ibidem G H
Prædicatio à quibusdam subtrahitur. to.2.99 H
Difficile est inter terrenas curas prædicare. to.2.153 D
Ignari literarum debent prædicatione instrui. to.2.167 B
Prædicationis varius effectus. to.2.256 H I
Prædicationis finis. to.2.269 L
Prædicationis officium duplex. to.2.276 C
Prædicationem sanctorum sperneutes exemplo

Universidad de Deusto
Biblioteca

reprobrorum ad ima corruunt. to.2.307 F
Prædicatio & opus bonum virga & manus est. to.2.313 E

Prædicator.

Prædicatores synagogæ cœlũ rectè vocati sũt. t.1.81
Reges sunt sancti prædicatores ecclesiæ. to.1.21 K
Consules. Ibidem K L & 67 D
Cœli, & Sol. to.1.52 D & to.2.147 G
Maxilla Ecclesiæ. to.1.76 L
Torrentes. to.1.120 D
Nubes & operarij. to.1.161 K
Portæ Sion. to.1.202 E
Dentes Ecclesiæ. Ibidem F G
Angeli. to.1.105 I
Canes. to.2.46 K & 133 B
Boues. to.2.57 I
Spinæ. to.2.111 I
Perfectus prædicator quis dicatur. to.1.36 C
Prædicatores & vitæ actiuæ studeant, & contemplatiuæ. Ibidem. D
Prædicator peruersus talis durabit quousque viuet in corpore. to.1.98 I
Prædicator erroris, huius mundi diuitibus iungitur. Ibidem H
Fortitudo peruersi prædicatoris, est elata scientia locutionis. Ibidem H
Prædicator dicitur bos viduæ ecclesiæ. to.1.96 E
Item os dei. to.1.201 A
Et quare. Ibidem.
Medicus. to.2.70 I
Prædicatores non debent terrena, sed cœlestia moderatè prædicare. to.1.100 M
Prædicator audientis modũ consideret. to.1.101 B
Prædicator prius euellat nociua ab auditoribus & postea plantet utilia. to.1.104 A
Prædicator causarũ origines à sacris paginis sumat to.1.105 K
Lex est ipsis prædicatoribus posita. to.1.112 D
Boni prædicatores non de rerum munere gaudent, sed de conferentium fructu. to.1.113 F
Prædicatores boni non causa victus prædicant. Ibidem.
Cùm auditores prædicantiũ vitam suspiciunt, vim prædicationis necessariò admittunt. to.1.114 L
Boni prædicatores honorem propter elationem fugiunt, licet honorari propter imitationem velint. Ibidem M
Prædicator accommodet se auditorio. to.1.117 A
Prædicatores prudentes ad prædicationis fructum solerter insigilant. to.1.124 D
Quomodo auditores obtemperare debent prædicatoribus. to.1.126 E & seq.
Fidelis prædicator nemini insidet, sed optat vt veritatem ora omnium sonent. to.1.133 E
Prædicator Ecclesiæ sanctæ caueat ne vitio elationis se extollat. to.1.134 F
Prædicator non solum benedicere studeat sed vnctio bene quæ dicit ornet. Ibidem.
Prædicatoris boni officium. Ibidem.
Et quale. to.2.7 A
Prædicatores sancti intus de sapientia gaudent, foris verò alios ab errore compescunt. to.1.135 G H
Iusti prædicatores in vitia auditorum solent districta increpatione sæuire. to.1.143 D
Verba prædicatorum sunt quasi claui. Ibidem.
Prædicators non solum insinuant quomodo vitia mentem expugnent, sed etiam quomodo virtutes roborent. to.1.149 M
Prædicatorum fidei constantia. to.1.158 F G
Plerique ex duris persecutoribus magni prædicatores fiunt. to.1.161 H & 182 I K
Prædicatores sancti quosdam exhortari volunt, sed nequeunt. to.1.161 K
Prædicatorum erga subditos cura. Ibidem L
Prædicatores sancti aliquando prodesse cupiunt, sed non possunt. Ibidem M
Feruor auditorũ incitat prædicatores. t.1.162 F G
Prædicatores non sibi tribuant profectum auditorum, sed deo. Ibidem G H & to.1.175 F
Sparsis per mundum fidei prædicatoribus, æstus persecutionis incaluit. to.1.171 I
Prædicator verba auribus dare potest, corda vero aperire non potest. to.1.172 E
Ad Indæos missus quisque prædicator, ad gentes deflexit. to.1.172 F G
Quare prædicatores dicuntur succinctis lumbos. to.1.175 L
Prædicatorũ erga cunctos accõmodatio. to.1.176 C
Prædicatorum discretio, ibidẽ E & seq. & 179 D
Prædicator sibi perfectè vigilet, & dormientes ad vigilias vocet. to.1.176 F
Dum doctrinæ discretio à prædicatore caute custoditur, ei diuinitus largior copia prædicationis datur. to.1.178 A
Quid prædicator considerare debet. to.1.179 B
Prædicatores quod loquendo docent, viuendo concordent. Ibidem.
Prædicatores sancti in lachrymis seminãt. Ibidẽ C
Prædicatores à deo vitam habent & doctrinam. to.1.185 M
Prædicatoris operatio sine locutione alios excitante non prodest. Ibidem.
In prædicatore necesse est sermonẽ vocis cũ fortitudine esse actiuum. Ibidem.
In prædicatore nisi sermo & vita cõuenerint, virtus perfectionis non apparebit. Ibidem.
Prædicator ad perfectionis culmẽ erigitur, qui non solum actiua sed & contemplatiua vita solidatur. to.1.186 F
Forma bellica prædicatoribus est seruanda. to.1.187 G
Contra prædicatorẽ praui machinãtur. to.1.187 K
Prædicatores sancti propter persecutiones à prædicatione non desistunt. Ibidem.
Prædicatorum fortitudo. Ibidem M & seq.
Prædicatores cum vidẽt auditores diuinorũ incapaces, ad Christi incarnationẽ descẽdũt. t.1.191 K L
Quare sancti prædicatores nunc ancillæ dei, nunc eius amici dicuntur. to.1.200 L M
Prædicatorum negocium. Ibidem L & seq.
Differentia inter sanctos & iniquos prædicatores. to.1.202 D E
Cautelæ prædicatorum. to.2.4 I K
Inanis gloria sæpe inuadit prædicatores. to.2.14 D
Prædicatorum conditiones. to.2.18 H & 57 C & seq. 67 M & seq. 86 H I 94 E F
Prædicator plus actibꝰ quã vocibꝰ insonet. t.2.18 H
Prædicator post aliorum curationem ad se ipsum redeat. Ibidem I
Quisque prædicator infirmitatẽ ad memoriã reuocet, ne de acceptis virtutibus intumescat. Ib. L M
Prædicatores sunt tanquam columnæ. to.2.47 I
Prædicatores sancti gemellos dicuntur habere. to.2.48 B
Prædicatores ecclesiæ collo comparantur. Ibidem C
Prædicatores quomodo dicitur percutere & vulnerare Ecclesiam. to.2.50 D
Prædicatores per labia sponsi designati, debent esse mundi. Ibidem H
Prædicator armatus libenter auditur. to.2.54 E
Quomodo sanctis prædicatoribus planta pedis est quasi planta pedis vituli. to.2.57 I
Prædicatoris mores. Ibidem & 75 B
Voces prædicantium æri comparantur. Ibidem. K
Prædicatorũ verba scintillæ appellantur. Ibid.
Prædicatorum duplex vita. Ibidem I
Prædicatores Antichristi miracula faciẽt. t.2.67 I
Ad prædicandum conscientia sancti amoris plus ædificat, quàm exercitatio sermonis. to.2.70 E
Prædicatori necessaria. Ibidem E F & 73 E
Prædicator vt auditoribus placeat aliquid mẽte nõ componens, sua & non dei verba loquitur. to.2.70 F
Prædicatorem quomodo dicitur spiritus assumere. to.2.71 D
Quanto auditores in charitate proficiũt, tãto prædicatoribus gratia datur. to.2.72 C D
Prædicatoris vita semper in alto esse fixa debet. to.2.73 B C
Prædicator sanguinis tusti cadentis reus erit, si tacuerit. Ibidem L
Prædicatores virtutes vitiis opponũt. t.2.76 D E
Prædicatores pugnant contra dæmonum insidias, castra & munitiones. Ibidem F
Prædicatorum eminentia. to.2.83 A B
Prædicatores longè excedere suos auditores debẽt. to.2.86 L
In prædicatoris vita sunt opera quæ videãtur. to.2.88 K
Prædicator debet operari quod þdicat. t.2.94 E F
Sanctorum prædicatorum perfectio. to.2.100 F
Prædicator quando dicitur doctus. to.2.104 A
Prædicantium vox ex subditorum victu subtrahitur. to.2.107 G H
Prædicantium lingua pro sua nequitia sæpe restringit. Ibidem.
Prædicatoris in deum confidentia. Ibidem I
Prædicator quomodo optat alios pacem. Ibidem K
Prædicator potest petere sumptꝰ & alimẽta. Ibid.
Prædicator meritum accipit, etiam si auditores nõ conuertantur. to.2.172 A
Prædicatorum virtus manifestatur vbi est multus fructus animarum. to.2.194 D
Prædicatores quidam hominibus & non deo placent, aly deo & hominibus. to.2.267 H I
Prædicatorum nouus ordo Iudæorum sacerdotio succesit. to.2.275 B
Prædicatores aspiciunt magna electorum opera. to.2.294 F
Prædicator electus & suorum & suæ vacet utilitati. to.2.297 F
Prædicator electus omnium sanctorum ordinum exempla sequitur. to.2.286 E F
Prædicatoribus munditia sine humilitate non sufficit, nec humilitas sine conuersatione sancta. to.2.278 D
Prædicatores gratiam spiritus sancti abundanter excipientes, carnalem vitam extorto derelinquũt. to.2.277 E
Prædicatorum electio. to.2.281 L M
Prædicatores habent loca diuersa. to.2.293 B
Prædicatorum vita & sublimis, & humilis est. to.1.266 L
Prædicator quando inuenitur. to.2.293 H I
Prædicatores dij dicuntur. to.2.257 L M
Prædicator nõ solum noua sed & vetera scribat. to.2.258 L
Prædicatores sancti prædicatoribus mollia non loquuntur to.2.291 H I
Prædicatoris locus. to.2.276 B
Prædicator rudis per electorum exempla proficit. to.2.297 H
Prædicator carnalis dicitur lucerna cæca to.2.272 B
Prædicatorum officium. to.2.285 E F
Prædicatoris officium. to.2.286 F G
Prædicator in ordine predicationis perfectꝰ nõ est si cõtẽplationis reuelatione caruerit t.2.286 F
Prædicator circũspãtas cõsiderare habet t.2.276 F

Prædicatoris grãdis labor præcipitur. to.1.297 A
Prædicatoribus attendenda. to.2.274 D
Prædicatoris domus. to.2.276 D
Prædicator missus qualis esse debet. to.2.312 D
Prædicatorum ordo Iudæam prius conuertere studuit, & postea gentes. to.2.327 C
Prædicator rex dicitur. to.2.316 I K
Prædicatorum sanctæ ecclesiæ propriũ. to.2.314 B
Prædicator in vmbra redemptoris requiem habet. to.2.310 D E
Prædicatores sancti non solum opere sed etiã contemplatione sublimes sunt. to.2.310 D
Prædicatorum prouidentia contra spiritus malignos. to.2.309 K
Prædicatorum sanctorum exhortatio dies est. to.2.303 G
Prædicatorum hortamenta spernentes eorum vitæ deirahunt. to.2.311 A
Prædicatores clamare quid. to.2.305 F
Prædicatorum verbo per inobedientiam discedentes dominum derelinquunt. to.2.320 D
Prædicatores sancti considerent quid, quantum, quando, & quibus loquantur. to.2.311 D
Prædicatoris spiritualis profectus. to.2.300 G
Sancti prædicatores clarissimum diem auditoribus produnt. to.2.300. D E
Signa boni prædicatoris et auditoris. t.2.300, D E
Prædicatores falsi mel in lingua non sub lingua portant. to.2.48 L
Prædicatores falsi cõcubinis æquiparantur. to.2.51
Prædicatores falsi eadem quæ & veri prædicant. Ibidem I

Pseudoprædicator.

Pseudoprædicatores secularium violentia potestatum vtuntur. to.2.202 E F
Pseudoprædicatores dicuntur dentes Leuiathan. Ibidem. F
Pseudoprædicatores quicquid à piis patribus gestum memoratur, impugnant. to.1.203 K

Prælatio, & Prælatus & Præsul.

Qui de prælatione sua gloriã ab hominibus quærunt, apud deum sine gloria sunt. to.1.67 F
Signa spiritualis prælationis. to.2.300 D & se.
Signa spiritualis prælationis non habita nos terrere debent. to.2.300 F
Ecclesiæ prælati subditorum peccata quasi propria plangunt. to.1.77 E
Prælatus peruersus cæteris hominibus videri appetit. to.1.91 I
Qualis sit grauitatis prælatus ad subditos. to.1.117 C D
In prælatis debet esse consolans misericordia & pia seuiens disciplina. to.1.118 A
Prælati nisi spiritus sancti freno teneantur, in subditos sæpe seuiunt. to.1.123 K
Prælatus, cùm non est vitium subditorum quod corrigatur, nõ de excellentia potestatis, sed de æqualitate conditionis gaudent. to.1.127 B
Aduersus prælatos Ecclesiæ terra clamat. to.1.133 A B
Prælatus quid aliud quàm terram incolendam tenet. Ibidem.
Si prælatorum verbo, vel exemplo fideles subditi nõ fructificant, prælati rationem reddẽt. Ibidem.
Officium prælatorum. Ibidem C D. tom.2.154 L & seq.167 B
Prælatus mutuũ exigit quod debetur suo corpori, sed non impendit quod subiectorum debetur cordi. to.1.133 C
Multi prælati non tam propter dominũ quàm pro domino venerari volunt. to.1.144 D
Multi prælati præ tumore cunctos subditos despiciunt. Ibidem.
Prælati singularitate gaudent culminis, & non æqualitate conditionis. to.1.144 C
Boni prælati conditiones & proprietates. tomo.1.144 F G & to.2.154 L & sequen. copiosè. & 250 G & seq.
Potestas prælati, non honor, sed onus æstimatur. to.1.144 H
Prælati omnes subditos minus sapientes quàm ipsi sint arbitrantur. to.1.148 G
Non sunt semper arguendi prælati qui interdum temporalia curant. Ibidem. I & seq.
Prælati considerare debent se æqualiter esse cum cæteris conditos, non temporaliter cæteris prælatos. to.1.153 G
Tantum debet actionem populi actio transcendere præsulis, quantum distare solet à grege vita pastoris. to.2.4 A
Elatio prælatorum. to.2.5 D
Prælatorum potentia quanto maior exterius cerni tur, tanto interius apud eos deprimatur. Ib. G H
Prælati debẽt humiliter pati increpationem à subditis. to.2.6 G
Prælatus debet studere se diligi, & amorem suum pro seipso non quærere. ibidem.
Nonnulla peccata aperte cognita, sunt à prælato mature tollenda, aliqua dissimulanda, aliqua subtiliter & occulte perscrutanda, aliqua vehementer increpanda, aliqua leniter arguenda. Ibidem. I M
Prælati tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt. to.2.8 C
Prælatorum vigilantia. Ibidem. D E
Prælati circunspectionis studio oculos pernigiles habeant. ibidem E
Prælatus non sit crudelis in subditos. t.2.107 H
Prælatos deus punit per seipsum. to.2.108 F
Prælatorum negligentia. Ibidem. G
Prælatorum peruersa exempla subditos corrumpunt. to.2.121 G
Peccatum prælati grauius est peccato subditi. to.2.140 C
Prælatus vices suas potest vicario committere. to.2.152 K L
Prælationes multis anxietatibus sunt permixtæ. to.2.153 B C
Prælatus & si nihil sibi timeat, commissis tamen sibi timere debet. Ibidem C
Prælati suis precibus debent adiuuare subditos. to.2.154 G
Prælatus si silentio suo perire permittat aliquem, negligentiæ condemnatur. Ibidem. B
Prælatus sine cessatione debet prædicare vt possit coram iudice lucrum pastoris portare. Ibidẽ D
Prælatus qui habet alios mũdare, debet esse mundus. Ibidem L
Prælati qui gratiam humanam perdere timens rectè non loquitur, mercenarij vice deseruit. to.2.155 C
Prælatus afflictis quantum potest debet iustitia subuenire. to.2.157 B
Concordia debet vnire prælatos cum subditis. to.2.164 H
Prælati defectu non debet grex pastorali cura destitui. to.2.154 E
Prælato negligente crescunt vitia. to.2.157 G
Prælati cura plebis destituta laqueos inimici incurrunt. to.2.159 H & 161 D
Prælatus debet esse sollicitus de animabus sibi commissis. to.2.158 M
Prælatus debet sibi commissos ab omni hæresum zizania conseruare. to.2.160 L
Prælati debent corrigere subditos, quod si non faciunt peccant. to.2.165 D
Prælati tenentur suis exhortationibus subditos ad deum trahere. Ibidem.
Prælati diuino iudicio secundum plebium merita tribuuntur. to.2.168 F
Prælati crudeles similes sunt filiis Iacob qui Sichem interfecerunt. to.2.171 M
Prælatus non corripiens delinquentes, arripiendus est. to.2.173 K
Prælati debent corrigere clericos & religiosos delinquentes. to.2.174 I K
Deus perditorum animas de manu negligentium prælatorum requirit. to.2.175 I
Prælatus essici non debet, qui est causa damnationis subditorum. to.2.177 F
Concordia inter prælates ecclesiarum esse debet. to.2.182 A B
Prælatus plus misericors, quàm seuerus esse debet. to.2.184 K
Prælatus tunc bene proximos diligit, cum deum ex toto corde diligit. to.2.192 I
Prælati debent suos subditos diligere. Ibidem.
Prælati giganti pulchre comparantur. to.2 193 H
Omnes prælati exteriores sollicitudines habere debent. Ibidem I
Prælati mala vita subditis suis nocet. tomo.2.194 B C
Prælatus qui pascit oues, debet diligenter in oues intendere. to.2.207 L M
De honore prælationis. to.2.217 E
Prælatus per ignorantiam peccant, negligentiæ arguitur: per scientiam verò dignus est magna punitione. to.2.220 G H
Prælati sollicitudo erga subditos maiorem gratiam acquirit. to.2.223 F
Prælati sibi commissos debent prohibere à gula, superbia, & auaritia. to.2.225 M
Prælatorum vitam subditi nulla dissimulatione negligunt. to.2.258 D
Prælati hæretici subditos submergunt in fœtorem. to.2.267 C
Prælatis propria vita non sufficit, subditis verò sufficit. to.2.269 E
Prælatus reprobus non dormire sed iacere dicitur. to.2.272 D
Prælatorum reproborum exempla non debemus imitari. to.2.292 M
Prælatorum orationes super omnia subditos iuuant. to.2.285 F
Prælatorum discretio. to.2 291 E
Prælati videntes se abiectos adhuc velle honorari audent. to.2.323 D
Prælatus electus dicitur salus domini. to 2 324 K
Prælatus secundum cor dei eligendus. to.2.308 F
Prælatum carnalem constituens quàm grauiter peccat. to.2.305 D E
Prælati & subditi reprobam vitam ducentes dei vltionem pariter subeunt. to.2.305 B

Prælatio.

Prælationis officiũ electi viri refugiũt. t.2.301 G
Prælationis culmen pro aliis non pro nobis ascendimus. to.2.304 I
Prælationis culmen diuersi accipiunt. to.2.296 K
Prælationis honorem multi ambiunt, ministerij laborem pauci. to.2.298 E

Prælatura.

Labores in dirigendo prælaturam. tom.2.157 F G

Prælium.

Prælia spiritualia. to.2.177 B

Præmium.

Qui vera cœlestis patriæ præmia negligunt, in suis hic voluptatibus cadunt. to.1.67 F
Cœlestium præmiorum gustatio. to.2.72 D

Præpositus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quòd dissolutio præpositorum sit ruina minorum. to.1.7 B
Quod dum Præpositi gloriam propriam quærunt, subditorum corda subuertuntur. to.1.8 I
Præpositorum bonitas subiectorum salubris est regula. to.2.191 L
In præpositorum operibus sibi ratio totum vendicet. to.2.219 K
Præpositorum sollicitudo subiectorum est cautela. to.2.225 L

Præscire.
Deus quomodo præscire dicatur. to.1.122 H I

Præscriptio.
Præscriptio quadraginta annorum requiritur ad acquirendum dominium rei Ecclesiæ. tomo.2. 198 E

Præsentia.
Præsentia quærens amissionem metuit. to.1.64 C

Præsepe.
Præsepe quid designet. to.1.182 G

Præsumptio.
Vnde generetur præsumptio in corde. to.1.11 A
Præsumptio quàm graue sit peccatum. to.1.130 D
Præsumptio docentium, quæ non didicerunt. to.2. 2 B C
De Præsumptione consuratoris in Sicilia. tomo.2. 239 B

Præsse.
Qui infidelibus vel hæreticis præsunt, praua præcepta sua quasi ex ratione persuadent. tomo.1. 188 E
De his qui præsse concupiscunt, & ad vsum suæ libidinis instrumentum sermonis apostolici arripiunt. to.2.3 C
Quòd mens præsse volentium plærunque sibi ficta bonorum operum promissione blanditur. Ibidem D
Appetens præsse vires suas prius metiatur. Ibidem E & seq.
Nemo Præsse audeat, qui subesse non didicerit. to.2.19 G

Præuidete.
Quanto infirmi futura mala præuidere nesciunt, tanto eis grauiora sunt. to.1.76 M

Preces.
Humanæ preces non nisi per aduocatum audiri possent ad requiem æternam. to.1.132 A
Plus prosse suas valere preces efficit, qui has etiam aliis impendit. to.1.211 C
Cur deus in paruis & vilibus rebus Preces exaudiat. to.2.22 E
Præces nostræ tanto celerius ad diuinas feruntur aures, quanto eas vicissim efferimus. tomo.2. 188 D

Presbyter.
De Presbytero prouinciæ Valeriæ, qui fuerem ad sepulchrum suum tenuit. to.2.32 L
Presbyter vel diaconus secularis Ecclesiæ potest eligi in abbatem. to.2.173 H
De Presbyteris ordinandis. to.2.189 C
Presbyter post lapsum non potest in sacro ordine reparari. to.2.202 D
Presbyter apud episcopum tantum iudicari debet. to.2.245 K

Princeps, Principari, Principatus.
Principes qui suis semper cogitationibus principantur. to.1.67 L
Principes crudeles leonibus comparantur. tomo.2. 48 H
Principari & dominari differunt. tomo.2.125 A
Principatuum cœlestium officium. Ibidem.
Principes malis subditos sæpius corruere faciunt. to.2.288 E & seq.

Principium.
Quod inter Principium & finem clauditur breue est. to.1.86 A

Prisci.
Termini Priscorum non sunt transcendendi. to.2. 239 H

Priscillianistæ.
Priscillianistarum hæresis. to.2.103 B

Priuare, Priuatus.
Priuare aliquem dignitate, vel officio, pro aliorum arbitrio contra iustitiam est valde peruersum. to.2.246 M
Priuata vita multa pace & quiete potitur. tom.2. 153 D

Priuilegium.
Priuilegia ita vni Ecclesiæ concedantur, vt alteri iniuria non irrogetur. to.2.165 H
Priuilegium primicerii papæ. to.2.201 C D
Priuilegia monasteriis olim indulta non sunt abroganda. to.2.203 B & seq.
Priuilegium monasterij Arelatensis. to.2.216 D
Priuilegia & vetera & noua non sunt obliteranda. to.2.239 H & seq.
De Priuilegiis monasteriorum. to.2.240 M
Priuilegia xenodochij Augustudunensis. i.2.241. E & seq.
Pœna infringentium decretum priuilegij Augustudunensis. Ibidem H I
Priuilegia præ cæteris apostolis Petro data. tom.2. 244 G

Probare, Probatio.
Quomodo deus hominem probat. to.1.47 B
Minus tentat probatio, quàm remuneratio consolatur. to.2.211 D
Onus probationis reo non incumbit. tom.2.288 K

Probus.
De anima Probi Reatinæ vrbis episcopi. tomo.2. 37 I
Probus episcopus sanctos vidit. Ibidem K
Forma testamenti Probi abbatis. to.2.229 B
Probus renitens abbas est effectus. Ibidem C & sequentibus.

Procax.
Procaces nota iactanter proferunt, vt loquendo docti videantur. to.1.48 C
Rectè dictis Procaces semper ex aduerso respondent. to.1.60 K

Proficere, profectus.
Nemo quantum profecerit, nisi inter aduersa cognoscit. to.1.139 B & sequen.
Profectus hominum comparatur incrementis arbustorum. to.1.129 L
Proficere ad meliora quid. to.2.282 D
Proficere quomodo oporteat in conuersatione. to.2. 269 H

Promissio.
Quare duo solum Caleph & Iosue de reliquiis Aegypti ascenderunt in terram promissionis. to. 2.148 A
Promissio verbi est gaudium sine fine mansurum. to.2.277 A

Promoueri.
Nemo debet promoueri inuitus. to.2.154 F

Prophetæ.
Prophetæ non à semetipsis locuti sunt. to.2.275 D
Prophetæ in disponendis suis prophetiæ spiritum non semper habent. to.2.286 K

Prophetia.
Prophetia non solum de futuris, sed & de præteritis enunciat. to.1.22 F
Prophetica dona quædam sunt mœnia mentis. to.1.67 I
Prophetia non est, nisi intelligatur quod ostenditur, vel auditur. to.1.68 F
Prophetæ spiritus an semper mentes prophetarum irradiet. to.2.26 H
Prophetiæ tempora aliquando inuicem sibi concinunt. to.2.54 H I
Prophetiæ spiritus quot modis, & qualiter prophetæ animum tangat. Ibidem L & seq. copiosè.
Prophetia quare sic dicatur. Ibidem H
Et eius tria tempora. Ibidem.
Prophetiæ moris est subitò mutare materiam. to.2. 62 I K
Prophetia tripliciter fit to.2.149 M

Propheta, & Prophetica locutio.
Propheræ dicti sunt institores. to.1.107 C
Antemurale. to.1.121 M
Quid sit quòd filiis prophetarum ligna cædentibus ferrum de manubrio lapsum Helisæus restituit. to.1.129 A B
Quid sit prophetam per aquam mitti vsque ad talos, ad genua, ad renes. to.1.132 K L
Non omnes prophetæ sanctitatis meritum attingunt. to.1.156 L
Prophetæ non minus verbo quàm scripto & exemplo terram rigauerunt. to.1.157 H
Prophetæ quot modis tangantur. to.2.55 E F
Quidam prophetæ sæpe ex suo spiritu loquentes, à spiritu sancto correcti seipsos reprehendunt. Ibidem H
Propheræ spiritus aliquando prophetis abest. Ibidem G
Differentia inter veros & falsos prophetas. Ibidem I
Prophetiæ locutionis ordo. Ibidem M
Propheta aliquando de se, aliquando ex seipso loquitur. to.2.56 F
In prophetica locutione alter est qui præsidet, alter qui obsequitur. Ibidem G
Prophetæ falsi sua, & non dei verba loquuntur. to.2.70 F
In prophetis verbis res, & verba rebus exponuntur. to.2.72 I
Quare Propheta de medio Israel exiit in campum à quo regreditur domum. to.2. 54 L M 75 B & sequen.
Propheræ plusquam Moyses scientiam diuinam apprehenderunt. to.2.83 H
Mercedem propheræ, & mercedem de propheta recipere, differunt. to.2.111 G
Prophetæ persona qualis esse debeat. to.2.300 F
Prophetæ quandoque doctores vocantur. tomo.2. 155 D
Propheræ ministerium est occulta reuelare & futura prædicere. to.2.298 H
Prophetarum instrumenta varia. tom.2.98 M & sequen.

Propugnacula.
Quid inter propugnacula & clypeos distet. to.2. 82 D

Prosper, Prosperitas.
Qui nulla prospera appetit, nulla aduersa pertimescit. to.1.131 L
Constitutus in prosperis vix custodit se à superbia & luxuria. to.1.151 I
Prospera sunt metuenda. to.2.139 L
Per sola prospera soluimur, ad virtutem vero per aduersa solidamur. to.1.173 L
Temporalis prosperitas ad tribulationis tenebras perducit. to.1.19 D
Statutum est quantum prosperitas vel aduersitas cuiuis homini sit futura. to.1.71 B
Prosperitas atque aduersitas in hac vita alternat. to.1.78 L
Prosperitas mundi impedit ad bona opera reditum. to.1.80 C
Prosperitas temporalis habet finem suum mortem. to.2.213 C

Prospicere.
Prospicere est à longe intueri. to.2.146 H

Protegere.
Protegere alios non potest, qui bona conuersatione lucè que non fulget. to.2.310 I

Protectio.
Nihil sumus si à dei protectione deseramur. tom.1. 139 E

Prouerbium.
Prouerbium quid sit. to.2.300 L

Prouidentia.
Prouidentia dei in factis humanis. to.1.145 C

Prouocare.
Deum prouocare quid sit. to.1.66 C

Proximus.
Nemo suam cogitans vtilitatem proximorum neglegat. to.2.2 M
Tantum quisque portat proximum, quantùm amat. to.2.81 B
Proximus est amandus, si ad deum peruenire velimus. to.2.121 B
Proximis in arcta necessitate subueniendum est. to.2.158 H

Prudentia.
Quomodo prudentia in nobis frigescit. to.1.10 G
Prudentiæ huius mundi conditiones. tom.1.65 A
Prudentia plurima cui competit. to.1.100 F
Prudentia quid sit. to.2.97 A B
Prudentia summa in quo consistat. to.2.13 C M

Psalmodia, Psalmus, Psalterium.
Psalmodiæ vocis effectus. to.2.55 G
Psalmus quid sit. to.2.134 I
Psalmi gradualis quid designent. tom.2.148 E F
Psalterium quid sit. to.2.134 I

Pudicitia.
Pudicitiæ bonum non solum externum sed etiam internum esse oportet. to.2.285 E

Puer.
Quid sit puerum solum fugere, vt domino suo nunciaret. to.1.8 K M
Ludus puerorum diuitum. to.1.89 G H
Tres pueri Hebræi in camino ignis. tomo.1.60 B & 180 C
Diabolus murum euertendo puerum contriuit. to. 2.25 E
De puero confracto à pariete sanato. Ibidem.
De puero post sepulturam à terra proiecto. tom.2. 27 A
Puer à morbo elephantino per Benedictum sanatur. ibidem.C
Puer lapsus ex summo monte Marsico in vallem repertus est incolumis. to.2.31 L
Puer sanctos vidit. to.2.37 K
Puer quinque annorum à dæmonibus in gremio patris raptus. to.2.38 G H
Quidam puer armentarius post mortem rediit. to. 2.39 F
Puer reductus à cœlo, loquebatur omnes linguas. Ibidem F G
Mors pueri terribilis. ibidem.G
Tres pueri cibis regis Babylonici vti noluerunt. to.2.230 A
De puero quodam de transmarinis adducto. to.2. 235 C
Puer ordinatus in diaconum. to.2.244 I
Pueri Danid à panibus propositionis arcebantur nisi à mulieribus mundi essent. to.1.253 I
Tu Puer propheta altissimi vocaberis. to.2 298. M & sequen.

Pugnare.
Pugnat omnibus diebus qui multa alios docet. to. 2.317 I K

Pulchritudo.
Pulchritudo cutis est gloria temporalis. to.1.80 I

Pulsare.
Dominus quando dicatur pulsare. to.2.105 B

Puluis.
Quid Puluerem in cœlum super caput spargere. to.1.15 C
Per Puluerem peccatores designantur. t.1.176 M
Per puluerem quid designetur. to.1.183 H

Puniri.
Aliter punetur ciuis, aliter hostis. to.1.153 L

Pupillus.
Pupilli vocantur electi dei. to.1.96 D
Pupillus quis dicatur. ibidem.I & 114 E
Causam pupillorum vel viduæ pro pecunia defendere, est præmium terrenum & non æternum quærere. to.2.94 I

Purgatorium.
Ignis purgatorij grauior est quacunque pœna tèporali. to.2 137 G
Purgatorium quasdam iustorum animas detinet. to.2.39 A
Purgatorium auctoritatibus scripturæ probatur. to.2.41 K
Purgatorium post mortem ad vitam mittit qui bonam voluntatem habuerunt in confessione peccati. to.2.271 D

Pusillanimis.
Pusillanimes arbustis comparantur. tomo.1.116 C
Pusillanimes ad viam rectè agendi facilius reducuntur quàm proterui. to.2.8 L

Quadragenarius.
Quadragenarius numerus ad peccatores pertinet. to.2.279 A

Quadragesimus, Quadragesima.
Quadragesima quare est abstinentia. 40. dierum. to.1.107 B
Quadragesimæ tempus in sancta Ecclesia consecratum est. to.2.279 A
Quadragesimus subdiaconus. to.2.32 B

Quadraginta, Quadripertitum.
Quadraginta dierum abstinentia Iudæis baptizandis adducitur. to.2.202 A
Quadraginta rustici à Longobardis occisi. tom.2. 33 G
Omne quod dicitur, quadripertitæ potest qualitate distingui. to.1.134 C

Quadrigæ.
Quadrigæ regis sunt bona exempla electi prædicatorum. to.2.289 M & sequen.
Quadrigæ regum quæ dicuntur. tomo.2.287 M & sequen.

Quærere.
Quid est stantem quietem in præsenti semper quærere. to.1.22 I
Deum quærere hominem, quid sit. to.1.47 K
Quærendus est deus dum tempus habemus. tom.1. 60 D & 103 K
Quidam à deo exteriora quærunt dona. tomo.1. 89 K L
Quærere deum & summum bonum. Ibidem. L M
Quomodo & vbi quærendus est deus. to.1.105 M & sequen.
Quærentibus primo regnum dei, & iustitiã eius dominus venit, & in eorum corde sedet primus. to.1.117 K

Quasi.
Dictio, quasi aliquando pro similitudine, aliquando pro veritate ponitur. to.1.147 C

Quercus.
Quercus Thabor secretam signat conuersationem. to.2.297 H I

Quidam.
Quidam dicitur de eo quem aut exprimere nolumus, aut non possumus. to.1.28 L

Quies, Quiescere.
Quies in labore: & fatigatio in quiete. tomo.1. 98 A B
Quiescere est bene in potestate esse. to.1.25 B
Quiescere post dominum quid. to.2.284 E F

Quinarius.
Quinarij numeri ratio. to.2.84 I
Quinarij numeri perfectio. tomo.2.88 M & 104 D

Quinquagenarius, Quinque.
Quinquagenarius numerus quietis perfectionem designat. to.1.2 F G
Quinquagenarij numeri ratio. tomo.2.85 I & 88 K
Quinquagenarius requiem æternam signat. tomo. 2.85 I K & 8 K
Quinque sensus exteriores virtutem & discretionem à cerebro trahunt. to.1.66 F
Quinque sensuum vigore omne peccatum perficitur. to.2.311 L
Quinque latibula quinque sensibus corporis contraria. to.2.307 G H
Quinque gradus pessimæ vitæ per quinque nationes designati. to.2.316 B C

Rabboni.
Rabboni interpretatur magister. tomo.2. 115 K

Racha.
Racha in Hebræo vox indignantis est. tomo.1. 125 I

Rachel.
Rachel pulchra, sed sterilis, contemplatio est. to.1. 36 I & to.2.79 K
Rachel visum principium interpretatur. Ibidem.
Rachel quæ ouis dicitur, Ecclesiam figurauit. to.1. 181 C
Quare Rachel sedendo idola operuit. Ibidem.
Rachel interpretatur ouis. to.2.79 K

Radere.
Quid sit testa saniem radere. to.1.14 B C
Testa saniem radimus, cum culpam à voluntate & actione mundamus. to.1.15 K

Radix.
Radices latentes designant cogitationes. tomo.1. 50 B
Radix iusti natura humanitatis intelligi potest. to.1.71 G
Radix cogitationem designat. tomo.1.74 M & 81 B
Radicem iuxta aquas aperiri. to.1.116 E

Ramatha.
Ramatha, visio consummata dicitur. to.2.255 B & 259 D
Ramatha vocationem gentium designat. tomo.2. 257 H

Raphael.
Raphael ad curandum Thobiam missus est. to.2. 124 M
Raphael interpretatur medicina dei. Ibidem.

Rapere, Raptor.
Homo inuisibiliter rapitur, qui visibiliter rapiebat. to.1.145 A
Ss tanta pœna mulctatur qui non dedisse sua conuincitur, quanta feriendus est qui aliena rapuit? to.1.87 H
Plus intuendi sunt raptores animarum, quàm rerum temporalium. to.1.184 E
Qui raptorem proximum odit, seipsum peius ipso raptore persequitur. Ibidem H

Rapto-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Raptores repente æterna percussio corripiet. tom. 1. 145 B C

Ratio, Rationalis.

Sicut absente domina ancillæ vagantur, sic absente ratione cogitationes. to. 1. 3 K
Aliqui magis ratione quàm fide in deo tenentur. to. 1. 97 L
Homo rationalis per victimam irrationalium non potuit redimi. to. 1. 101 I
Rationale in pectore Aaron ferebat. tom. 1. 154 L
Reddere deo rationem debemus de eo quod aliis præsumus. to. 2. 304 I

Reatus.

Reatus primæ culpæ ab ingressu regni quemque prohibebat. to. 1. 21 K

Rebecca.

Rebecca gentilitatem designat. to. 1. 2 E

Rebellare.

Quanto magis rebellamus, tanto amplius hostis noster nos expugnare contendit. to. 1. 141 E

Reblatha.

Reblatha, multa hæc interpretatur. tomo. 1. 40 F

Recedi.

Duobus modis à domino receditur. tomo. 2. 67 G

Rectus, & Rectitudo.

Quantumcunque rectè agere credimus, sine recto ignoramus. to. 1. 24 F G
Rectitudo iustitiam designat. to. 1. 2 A
Male se rectum putat, qui regulam summæ rectitudinis ignorat. to. 1. 29 G
Veraciter recti. to. 1. 26 H
Hic rectus nondum est, qui à prauitatis desiderio liber non est. to. 1. 56 M

Rector.

Cura rectorum erga sibi subiectos. to. 1. 1 M
Tres rectorũ ordines in synagoga erant. to. 1. 9 A
Boni rectoris conditiones. tomo. 1. 118 B C & to. 2. 154 L
Quisquis superbus rector toties ad apostasiam labitur, quoties præesse hominibus delectatur. to. 1. 144 E
Contra superbos rectores. Ibidem.
Ecclesiæ rectores de animabus sibi commissis in iudicio reddent rationem. Ibidem H
Rectores aliorum fortiora tentationum certamina patiuntur. to. 1. 188 M
Quisque signum palam defert sub quo rectore militet. to. 2. 209 D E
Rector bonus qualis esse debeat. tomo. 2. 4 B & seq. copiose. to. 1. 154 L
Rectorum negligentium reprobatio. to. 2. 296 M
Rectoris discretio arguendo, increpando & corripiendo. to. 2. 326 E F
Rector quando dicitur descendere in oppidum. to. 2. 296 B C
Rector quãdo dicitur esse in excelso. to. 2. 296 B
Rectores Ecclesiæ magna sunt subtilitate ordinandi. to. 2. 304 E F
Vt sit rector internorum curam, in exteriorum occupatione non minuens, prouidentiam in internorum sollicitudine non relinquens. tomo. 2. 5 L
Ne placere rector suo studio hominibus appetat, sed tamen ad quid placere debeat intendat. tomo. 2. 6 E
Ex amore suo mens rectoris in mollitiem vertitur. Ibidem.
Boni rectores hominibus placere non appetant. ibidem G
Rector animarum vita & virtutes vigilanter discernat. Ibidem I
Quòd scire sollicite rector debeat, quòd plerunque vitia virtutes se esse mentiuntur. Ibidem.
Quòd esse rectori debet, & discretio correctionis & dissimulatio seruoris & mansuetudinis. Ibidem K
Quantum rector sacræ legis meditationibus esse debeat intentus. to. 2. 7 E
Rectoris compassio. to. 2. 155 F & seq.
Rector spiritualis gubernatori nauis comparatur. to. 2. 193 G
Rectorem sancti spiritus gratiam petere est necesse. Ibidem H

Reconciliati, & Reconciliatio.

Reconciliari appetentes patronos quærunt. tom. 2. 134 L
Reconciliatio fratris ad alterum. tomo. 2. 122 H

Redemptor, & Redemptio.

Redemptoris nostri conditio. to. 1. 139 I
De redemptione captiuorum à Iudæis desertorum. to. 2. 195 B
Redemptor creauit matrem, in qua crearetur. to. 2. 115 M
Redemptori nostro multa debemus. tomo. 2. 116 C
Redemptor noster quare excelsus & cælum dicitur. to. 2. 146 H
Redemptoris nostri mirabilia. tomo. 2. 261 H & sequen.
Redemptoris filij & frater. to. 2. 301 B

Redemptus.

De visione Redempti Ferentinæ ciuitatis episcopi. to. 2. 35 I
Redemptus episcopus Euthycium per visionem vidit & audiuit. Ibidem K

Redimere.

An deus potuerit redimere genus humanum in alia, ab homine, natura. to. 1. 101 I

Regentes, & Rex.

Quatuor sunt ordines regentium in Ecclesia. to. 2. 93 G
Quòd per reges & consules sanctos angelos intelligat. to. 1. 21 H
Reges vocantur qui membrorum suorum motus bene regere sciunt. to. 1. 67 E
Regum munera Christo oblata quid signent. to. 2. 103 D
Regis iniqui conditiones. to. 2. 144 K
Reges proprie qui dicuntur. to. 2. 146 M
Reges quales debent esse. to. 2. 187 I K
Reges in suo regimine iustitia & æquitate indigent. to. 2. 216 L
Differentia inter reges gentium, & imperatores Romanorum. to. 2. 224 B C
Regis adhortatio perpulchra. tomo. 2. 233 B & sequentibus.
Regibus prudentes viros adhærere valde laudabile & bonum est. to. 2. 248 M
Regis iura. to. 2. 287 G
Reges Ecclesiarum sunt sancti prædicatores. to. 2. 301 K
Regis boni conditiones. to. 2. 301 I
Regum mala & magnatum quandoque toleranda sunt. to. 2. 323 F
Rex quare vngendus est. to. 2. 296 I K

Regere, & Regi.

Nemo potest rectè terrenæ regere, nisi nouerit prius diuina tractare. to. 2. 180 F
Summus locus bene regitur, cum is qui præest, vitiis potius, quàm fratribus dominatur. tomo. 1. 153 F & to. 2. 5 G
Quare alter regitur ab altero. to. 2. 5 C

Regimen.

Diuersitas regiminis corporis nostri. to. 1. 23 B
In Regimine constituti gloriam suæ dignitatis dissimulent. to. 1. 124 M
Potestas Regiminis ministrari non potest sine studio curæ temporalis. to. 1. 148 I K
Quid discutere teneatur is cui Regimen offertur. Ibidem M
Ne locum Regiminis subeant, qui viuendo non perficiunt quæ meditando didicerunt. to. 2. 2 D
De pondere Regiminis eo quòd aduersa quæque despicienda sunt, & prospera formidanda. Ibidem F
Quòd plærunque occupatio regiminis soliditatem dissipat mentis. Ibidem H
De his qui in Regiminis culmine prodesse exemplo virtutum possunt, sed quietem propriam sectando refugiunt. Ibidem I
Quòd hi qui pondus Regiminis per humilitatem refugiunt, tunc verè humiles sunt cùm diuinis iudicijs non resistunt. Ibidem M
Qualis quisque ad regimen venire debet, & econtra. to. 2. 3 F & seq.
Is qui ad regimen ordinatè peruenerit qualem se in ipso debeat exhibere. to. 2. 4. A
Locus Regiminis desiderantibus est negandus, & fugientibus offerendus. to. 2. 193 E G
Quàm periculosum est locum subire Regiminis. to. 2. 193 H I
In regni Regimine, iustitia & potestas eget æquitate. to. 2. 216 M

Regio.

Regio nostra paradisus est. to. 2. 103 E

Regnare.

Error quorundam negantium deum vbique regnare Ibidem D

Regnum.

Regnum diaboli, & gloria huius mundi, & concupiscentia carnis in seruis dei conuicta sunt. to. 2. 27 B
Regnum cælorum Ecclesiam præsentem aliquando significat. to. 1. 112 C to. 2. 104 C
In regno dei simplex est adhuc stola sanctorum. to. 1. 211 D
Regnum cœleste æquè Iudæis ac gentibus, iustis & iniustis ad fidem conuersis aperitur. to. 2. 89 E
Regnum dei quare æstati comparatur. to. 2. 98 B
Regnum dei tantum valet quantum habes. to. 2. 100 C
Regnum Christi sancta Ecclesia est. to. 2. 263 H
Regnum quomodo debilitatur. to. 2. 315 L
Regni verbum quid. to. 2. 301 A
Regnum cælorum quare rebus terrenis simile esse dicitur. to. 2. 103 H
Regnum cælorum penetrabit qui hic rectè viuere studebit. Ibidem M
Cur Regnum cœlorum decem virginibus comparetur. to. 2. 104 C
Regnum cælorum an possit dari murmurantibus. to. 2. 110 B
Regnum cælorũ quibus denegabitur. Ibidem D
Regnum cælorum quomodo vim perpeti dicitur. to. 2. 111 M
Regnum cælorum est locus iustorum. Ibidem & sequentibus.
Regnum quomodo decenter regitur. to. 2. 218 A

Regulus.

Quomodo regulus minus in deum credidit. to. 2. 118 H
Regulus serpentum rex dicitur. to. 1. 87 C
Reguli natura & conditio. to. 1. 203 M

Relaxari.

De Relaxandis pœnis alienis, vt nostræ relaxentur. to. 2. 41 B

Religio.

Quantæ religione reges debent deo famulari. to. 1. 183 B
Ecclesiasticæ religionis inimici etiam bellis sunt coercendi. to. 2. 160 H
Qui prohibentur conuerti ad religionem. tomo. 2. 170 H & seq.
Si alter coniugum conuertatur ad religionem, in congruum est alterum in sæculo manere. tomo. 2. 191 D
Bona religionibus concessa sunt perpetuo postidenda. to. 2. 250 C D

Religiosus.

De quodam religioso, qui moriens vidit prophetas. to. 2. 40 F
Soli religiosi sunt xenodochiis præficiendi. tomo. 2. 174 M
Nullus religiosus excommunicatis iungatur. to. 2. 175 A
Religiosus res à se monasterio datas potest disponere ad diuersos vsus monasterij. tom. 2. 240 H

Relinquere.

Multum propter deum relinquit, qui sibi nihil retinet. to. 2. 100 C
Relinquere nosipsos quomodo possumus. tomo. 2. 122 B
Omnia relinquere possumus etiam retinendo. to. 2. 128 E

Reliquiæ.

Reliquiarum transferendarũ modus. t. 2. 175 G H
De reliquiis apostolorum Petri & Pauli suscipiendis. to. 2. 191 E
De reliquiis concedendis. to. 2. 204 M
De reliquiis sanctorum martyrum Ioannis & Pancratij. to. 2. 212 H
De reliquiis Adeodatæ mulieri concessis. tomo. 2. 225 B
De reliquiis sancti Leuitici. to. 2. 234 I
De reliquiis sancti Sanini. to. 2. 242 C
Reliquiæ sancti Sixti martyris translatæ sunt ad Anglos. to. 2. 253 A

Remedia.

Remedia aduersus diaboli impugnationes. tomo. 1. 35 D
Remedia contra aerias potestates. to. 2. 81 M & seq. copiose.
Remedium contra fornicationem, & turpes cogitationes. to. 2. 316 E 318 A B
Remedium contra innumeras dæmonum tentationes. to. 2. 307 C
Remedium contra desideria carnis. tomo. 2. 310 L
Remedium contra turpes libidinis cogitationes. to. 2. 320 B
Remedium contra omnes tentationes. to. 2. 316 A

Remissio.

Remissio authoritatis & potestatis diaboli. tom. 1. 102 C D
Remissio offensæ. to. 2. 220 C

Reparatus.

De morte Reparati. to. 2. 40 A
Reparatus loca pœnarum vidit. Ibidem B

Reprehendi.

Ad reprehendendos nosipsos semper accincti esse debemus. to. 1. 187 A
Vtilis est reprehensio, quando sequitur correctio. to. 2. 210 A
In quibus alios reprehendimus, elationem nostræ cogitationis inclinemus. to. 1. 184 H

Reprobare.

Christus Scribas, Pharisæos, ac pontifices reprobauit. to. 1. 169 B
Reprobare cur dicitur deus. to. 2. 287 F

Reprobus.

Status reprobarum pro hac vita. to. 1. 3 D
Locus reproborum superbia. to. 1. 14 K
Reproborum conditiones. tomo. 1. 18. M & seq. Moves. to. 1. 48 C D
Reprobi sunt in amaritudine. to. 1. 23 M
Reprobi vnde generentur. to. 1. 27 C
Fortitudinis reproborum declaratio. tomo. 1. 29 A
Et quid sit. to. 1. 38 M
Reprobi augmentum malitiæ suæ semper ingeminant. to. 1. 29 L M
Reproborum interitus. tomo. 1. 30 A B & seq. & 45 I & 154 K & seq.
Reprobi electos despiciunt. to. 1. 30 E
Reproborum mentes peruersis cogitationibus semper inuigilant. to. 1. 33 K L
Reproborum semita. to. 1. 39 L & seq.
Reprobi super bonorum casu hilarescunt. tomo. 1. 41 D
Reproborum iudicium finale. Ibidem D & seq.
Reprobi in iudicio videbunt quod perdiderunt. Ibidem E
Reprobi semper hic appetunt viuere. tom. 1. 44 M
Reproborum finis insperatus. ibidem.
Reproborum mentes quare præsentis vitæ cursum æstimare non sufficiunt. to. 1. 45 A
Reprobi sæpe peccata confitentur, sed deflere contemnunt. to. 1. 45 K
Æterna damnatio reprobum sequitur. tomo. 1. 58 H
Quomodo deus reprobos nouit, & non nouit. to. 1. 67 C D
Reprobis non timor requiem, sed pœna timorem parit. to. 1. 68 K
Deus reprobos ab inferno non retraxit. tom. 1. 72 B
Deus reprobos quasi sine flagello dimittit. tomo. 1. 73 H
Ora sua reprobi quomodo exprobrantes aperiunt. to. 1. 76 K
Reprobi plurima nequiter agunt, quia se diutius viuere putant. to. 1. 78 A
Reproborum corpus sub disciplina est, mens verò procul. Ibidem C & seq.
Omnes reprobi qui ex anima & carne peccauerunt, in igne gehennæ in anima & carne cruciabuntur. to. 1. 88 E F
Reproborum vita paleæ & paleæ comparatur. to. 1. 90 C
Reprobos à malis actibus nulla flagella reuocãt. ibidem I
Reprobus non curat, modo voluptates suas perficere non desistat. Ibidem H
Reprobi suminum bonum in genere & similia quærunt. Ibidem.
Deus per reproborum iniustitiam culpas percutit electorum. to. 1. 97 A
Reprobi per superbiam, & non per ignorantiam, peccant. Ibidem C
Reprobi quæ recta sequenda cognoscunt sequi despiciunt. ibidem.
Imitatores reproborum, dicuntur filij eorum. to. 1. 119 G
Reprobi peccatorum consuetudinem delitiosam putant. to. 1. 120 F
Reprobi subiecti flendis peccatis gaudent. Ibidẽ.
Multi reprobi veritatem cognoscendo permunt. to. 1. 121 B
Reprobi nihil esse existimant, quicquid de virtutibus electorum vident. to. 1. 122 E
Reprobi, qui in laboribus hominum nõ sunt, æterno anathemate condemnantur. to. 1. 125 G
Quare reprobis dantur quæ appetunt. Ibidem.
Reprobi meliorum vitam inspicere negligunt. to. 1. 141 D
Reprobi ad meliora proficere non possunt. Ibidẽ E
Quotidiani reproborum defectus. tomo. 1. 144 B
Reproborum proprium est semper prauа agere, & nunquam acta retractare. to. 1. 145 K
Nunquam reprobi culpam suam visi ita pœna cognoscunt. to. 1. 146 F
Reproborum conditiones. Ibidem E F
Reprobi increscente multitudine ecclesiæ etiam colliguntur. Ibidem I
Reproborum nequitia purgat vitam electorum. to. 1. 150 L
Reprobi bona electorum calumniãtur. Ibidem M
Reprobi in iudicio Christum non videbunt in diuinitatis forma. to. 1. 157 D
Omne visibile quod hic reprobos figit, electos ad alta impellit. to. 1. 176 K
Reprobi solis visibilibus seruiunt. ibidem. L
In reprobis est imago diaboli. to. 1. 197 L
Deus reprobis iustitiam sine misericordia non exercet. to. 1. 201 H
Quare reprobi quamis compacti sint. to. 1. 202 E
Conuiuium reproborũ est delectatio temporalium voluptatum. to. 1. 203 D
Egestas reproborum quæ sit. to. 2. 205 A
Quantæ virtutis in fine futura sit feritas reproborum. Ibidem C D
Reprobi contra bonos vehementer præualent. Ibi.
Deus mala actione reproborum vitur ad vtilitatem electorum. Ibidem I
Quare deus occulta aliquando mala tolerat reproborum. to. 1. 207 C
Bona reproborum applicabuntur electis. Ibid. C D
Sæpe reprobi viam sanctitatis aliis ostendunt. Ibidem.
Reprobi humilitatis formam tenere contemnunt. to. 1. 205 D E
Reprobus male vitur bono. to. 1. 208 E F
Reprobis datur quicquid petunt, sicut ægris desperatis. to. 2. 15 A
Reprobi ab ecclesia tanquam sarmenta in utilia amputantur. to. 2. 46 G
Reproborum virtutes non redolent. to. 2. 48 K
Impetus reproborum. to. 2. 59 M
Reprobi mala bonis ingerunt. to. 2. 67 M
Reprobi non cogitant vnde bona sibi proueniant. to. 2. 71 L
Reprobi ex mundi destructione lugent. t. 2. 98 A
Iniquis suis operibus reprobi se manifestant. to. 2. 109 C
De reproborum miraculis. to. 2. 232 K
Reprobi cum arguuntur, vel culpas tegunt, vel in alios transferunt. tomo. 2. 320 M 321 I
Reprobis optima quæcunque habent in corde videntur. to. 2. 319 M
Reprobi ante mundi constitutionem prænoti. to. 2. 315 K
Reprobi quando in hac vita ponuntur in opprobrium. to. 2. 302 K
Reprobi seculum exeuntes tenebras subeunt quas lucem esse crediderunt. to. 2. 307 E
Reproborum vita veritatem obscuritatis habet. to. 2. 307 E
Reproborum corda malum cito proponunt, à quo non cito resipiscunt. to. 2. 288 I
Reprobi corda sua non habent sed diabolus. to. 2. 293 K
Reprobi dæmonum impetui imitantur. t. 2. 285. C
Reprobi non omnino retributione priuantur. to. 2. 256 E
Reprobi in adimplendis suis prauitatibus à deo exaudiuntur. to. 2. 289 A
Reprobos prouehere est ipsum ordinem promotionis confundere. to. 2. 269 L
Reprobi superna loquuntur & audiunt, nec tamẽ resciuntur. to. 2. 292 I
Reprobi verba dei audiunt, & tamen nulla ope-

Universidad de Deusto Biblioteca

ra bona illis proponunt. to.2.284 K
Sacri eloquij virtus in reprobis deficit. tomo.2. 267 B
Requies.
Perfecta Requies est qua deus cernitur. to.1.111 B
Requies mensæ, est refectio satietatis internæ. tom. 1.155 E
Qui cælestem requiem considerat, facile inferiores labores tolerat. to.2.10 D
Res.
Quòd nõnunquam res gestæ in actione malæ sint, & in significatione virtutem prophetiæ contineant. to.1.15 F
Res insensibiles ducunt nos in cognitionem sensibilium & intelligibilium. to.1.21 H
Res semel dicta pro confirmatione replicatur. to. 1.167 I
Cum rebus desideria crescunt. to.1.196 M
Quomodo res corporea rem incorpoream affligat. to.2.39 L
Ex Rerum imaginibus pensantur merita causarum. to.2.41 D
Resistere.
Resistere deo quis dicatur. to.1.51 L
Resolutio.
Hora Resolutionis erit terribilis. to.2.132 E
Respondere.
Respondere deo, & alteri, quid sit. to.1.56 M
Respondere nostrum quid sit. to.1.69 K
Respondere alicui quomodo dicamur. tom.1.72 E
Respondere dei quid. to.2.314 I
Restituere.
De Restituendis iniustè ablatis. to.2.220 F
Resurrectio, & Resurgere.
Resurrectio corporum exemplis deprehendi potest, ratione non potest. to.1.33 A
Resurrectio mortuorum non erit nisi prius elemẽta ardore soluantur. to.1.71 K
Certitudinem de resurrectione, Iob indicat. tom.1. 72 D
Fides Resurrectionis Christi & nostræ. tomo.1. 84 H I
Redemptor noster ostendit resurrectionem, vt nos resurrecturos speremus. Ibidem I M
Dubitantes nostram resurrectionem. Ibidem L
Resurrectionem nostram in elementis suis mundus imitatur. ibidem L
Resurrectionis nostræ ex naturalibus demonstratio. Ibidem I & sequen.
Exemplo Iob credimus Resurrectionem Christi factam, qui cognouit faciendam. tomo.1.85 A
Euthycii error circa Resurrectionem. Ibidem B
Modus resurrectionis. Ibidem.
Resurrectionis integræ probatio. Ibidem E F. & to.2.91 F & seq.
Tempus resurrectionis. to.1.176 I
Error de Resurrectione nouissima. to.2.91 D
Confutatio erroris de resurrectione nouissima. Ibidem. F & seq.
Resurrectio credenda est, non inuestiganda. Ibidem I
Resurrectio Christi, est festiuitas hominum & angelorum. to.2.112 E
In Christi Resurrectione ablata sunt omnia argumenta perfidiæ. Ibidem H
Resurrectionis possibilitas multis ostenditur modis. to.2.117 F
Resurrectionis gloria, est virtus Christi. tomo.2. 147 A
Resurrectionem dubitare nephas est. Ibidem I
Multi cum Christo surrexerunt, ne de resurrectione nostra dubitaremus. to.1.84 I
An iidem resurgemus qui morimur. tom.1.85 A
Resurgens.
Christus resurgens corpus palpabile habuit. F Ibidem B.
Status resurgentium. to.1.176 H
Mirandum est quòd Christus resurrexit potius, quàm quòd mori potuit. to.2.262 H
Resurrectionis vltimæ claritas. to.2.264 B C
Rete.
Rete rumpi, est Ecclesiam hæresibus scindi. tom.2. 114 I K
Retractatio.
Retractatio errorum. to.2.192 M & seq.
Retributio.
Gloria retributionis semper sequitur laborem operis. to.1.33 D
Qui æternam retributionem expectat, necesse est vt ad omnem causam secuturæ mercedis seipsum extendat. to.1.115 E
Retributio vltima pastorum mutorum. to.1.133 F
Quare ex merito retributionem quærimur, & tamen deo gratias agimus. to.1.201 M
Reuelatio.
Reuelationes dei quomodo fiunt. tom.1.164 C & sequentibus.
Reuelatio diuinitatis lux est inaccessibilis. tom.2. 297 L
Rhinoceros.
Rhinocerotis natura. to.1.181 D E
Rhinoceros quid designet. Ibidem. E & 124 M & sequen.
Rhinoceros idem quod monoceros, siue vnicornis. to.1.184 M
Rhinocerotis fortitudo & natura. Ibidem. & 185 D E
Modus capiendi rhinocerotem. Ibidem M
Richardus.
Richardus rex fratrem suum Ermigildum secutus est. to.2.54 C & sequentib.
Richardus rex Vuisigothorum totam gentem suam ad fidem catholicam conuertit. Ibidem. D
Riggo.
Riggo Totilæ spatarius à Benedicto cognitus & simulatione reprehensus. to.2.25 K
Risus.
Risus corporis, & cordis differentia. tomo.1.50 L
Riuulus.
Riuuli fluminis, sunt dona spiritussancti. tomo.1. 87 D
Robur.
Robur hominis est anima rationalis. tom.1.88 H
Roma.
Vrbis Romæ desolatio & miseriæ. tomo.2.88 A & sequen.
Calamitates vrbis Romæ durante Gregorio. to.2. 180 D & seq.
Prouisio Romanæ ciuitatis. to.2.218 D
Mala quæ patiebatur Romana ciuitas. tomo.2. 249 K
De necessitatibus annonæ in vrbe Roma. Ibidẽ. L
Romanus.
Tyrannis olim Romanorum. to.2.88 G
Romani codices multo veriores sunt, quàm Græci. to.2.187 K
Romanus monachus.
Romanus monachus Benedicto necessaria ministrauit. to.2.23 L
Diabolus Romani tintinabulum fregit. Ibidem.
De mancipiis Romani spectabilis viri. tomo.2. 219 C
Romphæa.
Romphæa flammea ad paradisi aditum posita fuit Adæ discedente. to.1.72 A
Romula.
De transitu Romulæ ancillæ dei. to.2.38 B
Romula paralysi percussa. Ibidem C
Romulæ laudes. Ibidem C
Cælestes exequiæ Romulæ. Ibidem D
Ros.
Ros desuper veniens gratia dei est. to.1.116 E
Rota.
Rota sacram scripturam designat. to.1.61 A
Quomodo Rota dicitur habere quatuor facies. Ibidem K & 62 A
Rotæ signant ambo testamenta. to.2.62 A
Rota interior habere staturam, altitudinem & horribilem aspectum. to.2.62 E
Vox Rotarum est sermo testamentorum. to.2.71 M
Rotæ plaustri vel vtrunque testamentũ, vel electi cuiusque geminum desiderium. to.2.281 K
Rubigo.
Rubigo peccati purgari non potuit, nisi igne tormenti. to.1.13 I
Per Rubiginem ira intelligitur. to.2.91 D
Rubus.
Rubus ardens Iudaicum populum figurabat. to.2. 63 E
Ruga.
Rugæ Ecclesiæ sunt, qui fidem vocibus clamant, sed operibus negant. to.1.76 G
Per rugas duplicitas designatur. Ibidem.
Ruina.
Ordo Ruinæ in opus extrinsecum malum. to.1. 20 M & seq.
Rupes.
Rupes euulsæ per saltum miraculosum longius cecidit. to.2.31 M
Rusticus.
Rusticus ad dominum onere pensionis conuerti cogatur. to.2.175 C
De quadraginta Rusticis, qui pro eo quòd carnes comedere immolatitias noluerunt, à Lõgobardis occisi sunt. to.2.33 G
De Rusticis idolis seruientibus. to.2.124 K
De Rusticis in Sardinia idolorum sacrificiis seruientibus. to.2.180 M
Saba, Sabæi.
SAba rete interpretatur. to.1.40 H
Sabæi captiuantes interpretantur. tomo.1. 8 H
Sabaoth.
Sabaoth, interpretatur exercitus. to.2.130 D
Sabbatum.
In Sabbato ab exteriori opere cessandum est. to.1. 28 E
Populus deum sequens, accipit Sabbatum, hoc est requiem. to.1.108 H
Quare Sabbatum obseruari præcipitur. tomo.1. 210 H
Sabbatum requies interpretatur. to.2.137 F & 340 D
Nec die Sabbati feriandum, nec die dominico lauachrum est prohibendum. Ibidem C
Sicut Sabbatum spiritaliter acceptum est, ita spiritaliter est tenendum. Ibidem D
Sabellius.
Sabellius vnam in deitate credidit esse personam. to.1.114 A
Sabinus.
Sabinus episcopus prophetiæ spiritum habuit. to.2.29 G
Totila rex Gothorum prandere cũ Sabino voluit, ad prophetiam eius experiendam. Ibidem.
Sabinus episcopus cæcus est senio factus. Ibidem.
De Sabino Samsinæ vrbis episcopo. Ibidem.
Sabinum eius archidiaconus intoxicare voluit. Ibidem H

Sabinus venenum bibit quo is obiit qui dare fecit. Ibidem.
De Sabino episcopo Placentino. to.2.30 C
Sabini mandato Padus inundans intra suum alueum sese retraxit. ibidem.
Sacerdos.
Principes sacerdotum corpus diaboli erant. to.1. 13 L
Magna sacerdotis gloria est rectitudo subditorum. to.1.67 F
Sacerdotes membrorum domini prima pars sunt. to.1.82 K
Sacerdotes dicuntur domus dei inquilini. tomo.1. 83 B
Quare sacerdos tabernaculum ingrediens duodecim lapides in pectore portabat. to.1.165 E
Sacerdos irreprehensibilis graditur, cùm priscorũ patrum exempla indesinenter intuetur. t.2.4 B
Quid rationale iudicij in pectore sacerdotis. ibidem. B C
Quare sacerdoti pectusculum cum armo in esu tribuitur. Ibidem D
Quare sacerdos armum dextrum in sacrificium accipit. ibidem. D
Quanta sacerdos virtutum diuersitate clarescere debet. Ibidem. E
Quare sacerdos in vtroque humero velamine superhumeralis astringitur. ibidem.
Superhumerale sacerdotis ex auro, hyacintho, purpura, bis tincto cocco, & torta fieri bysso præcipitur. Ibidem E F
Dignitas sacerdotalis quanta sit. ibidem. F
Sacerdos prædicationis nescius, est præco mutus. ibidem. H
Quare sacerdos olim tabernaculum ingrediens tintinabulis ambiebatur. Ibidem. I
Sacerdos ante caulas gregis sepultus furem veruecis retinuit. to.2.32 L
Sacerdos inter celebrandum quid agere debeat. to.2.44 B
Sacerdotum ordo & officium. to.2.74 E 192 A 154 A
Sacerdotibus nil tam onerosum quàm vigorẽ mentis compatiendo flectere. to.2.94 E
Et quòd cum sacerdotes intrinsecus ministrant, vestibus laneis non vtantur, &c. Ibidem F G
Sacerdotes custodientes templum qui sint. tomo.2. 96 E
Sacerdotes ministrantes altari qui sint. Ibidem E
Sacerdos quilibet angelus dicitur. to.2.10 L
Mundus sacerdotibus plenus est. to.2.107 G
Sacerdos debet esse petra salis in populis. tomo.2. 108 A
Ira sacerdotis qualis esse debet. Ibidem D
Sacerdos sit seuerus & mansuetus. Ibidem.
Sacerdotes vitiosi plus præiudicant, quàm quicunque alij. Ibidem G
Sacerdotes ferme omnes actiones seculi administrant. Ibidem H
Mundus multas ex sacerdotibus malis calamitates patimur. Ibidem L
Sacerdotes sunt causa mortis subditorum. ibidẽ I 233 L
Sacerdotes officio suo, cæteros ad viam salutis adducunt, ipsi verò ad infernum festinant. Ibidem L
Sacerdotes mali, similes sunt aquæ baptismatis. Ibidem L
Sacerdotes etiam hodie dæmonia possunt eiicere. to.2.119 F
Sacerdotes etiam iusti subiectos non despiciant. to.2.123 D
Populus sæpe ruit ex culpa sacerdotum. to.2.131 L
Sacerdotis opera debent charitate decorari. tom.2. 155 B
Sacerdotes sonitum dare debent. Ibidem E
Locutionis sacerdotis cautela. Ibidem.
Sacerdotes prohibentur cum mulieribus habitare. to.2.159 C 244 B
Graue est pondus sacerdotij. to.2.165 G
Sacerdos debet prædicationi intendere. Ibidẽ G H
Sacerdotis magna merces est post iniurias in veritate permanere. Ibidem L
Sacerdos concubinarius est deponendus à sacerdotio. to.2.169 H I
Sacerdotalis indignatio virtute sit admixta dulcedinis. to.2.172 F
Contumelia sacerdotum est de diuinis cultibus admoneri. Ibidem L
Sacerdotes à laicis iudicibus opprimi non debent. to.2.175 C
Sacerdos depositus celebrans, priuatur communione perpetua, nisi in mortis articulo. to.2.177. H
Sacerdotem pati necessitatem, indignum est ecclesiæ. to.2.179 H
De sacerdotibus honorandis, exemplum. tomo.2. 180 B & seq.
Sacerdotes interdum dij, interdum angeli vocantur. Ibidem C
Sententia Constantini de sacerdotibus. Ibidem C
Sacerdotis arrogantia mordetur. Ibidem G & sequentibus.
Multi sacerdotes Constantinopolitani lapsi sunt in hæreses. Ibidem H
Sacerdos humilitatem in mente, & dignitatem sacerdotij in honore seruare debet. to.2.181 I
De his qui subito fiunt sacerdotes, vt fiant episcopi. to.2.185 B C
Principes in causis sacerdotalibus non se misceãt. to.2.188 K L
Deus à sacerdotis officio non quærit aurum, sed animas. to.2.189 D
Cor sacerdotis dicitur arca testamenti. to.2.202 L
Sacerdotum mores & vita. to.2.203 A
De sacerdotali officio post lapsum restituendo. to.2. 208 H
Sacerdotes ex laicis non sunt ordinandi. tomo.2. 215 I 216 C
In sacerdotibus fides est eligenda cum vita. tom.2. 216 A
Sacerdotes ab episcopis suis supra modum nõ grauentur. to.2.242 F
Dignitas sacerdotalis, vita, ac officium declaratur. to.2.154 K
Sacerdotis culpa à superiori persona non expiatur. to.2.269 G
Sacerdotes Dagon adhuc sunt qui per immunda desideria dæmonibus sacrificant. tomo.2.279 H
Sacerdotium Iudaicum sacram scripturam habet, sed virtutem eius non habet. to.2.275 A
Sacerdotes reprobi causa sunt ruinæ populi. to.2. 267 B C
Sacerdotibus veteris legis mortuis nouos dominus suscitauit. to.2.268 G H
Sacerdotes summi & minores Christus à Iudæis amouit. to.2.268 D E
Sacerdos fidelis iuxta cor & animam dei debet assumi. to.2.270 I K
Sacerdos fidelis quomodo cognoscitur. tomo.2. 270 L
Sacerdotes dei electi eius sunt. to.2.271 E
Sacerdos iudicat, cum non humanum arbitrium, sed diuinum sequitur. to.2.284 M
Sacerdotium.
Sacerdotij veteris domus Iudæa fuit. to.2.276 D
Sacerdotium Iudæorum in perfidia sua cæcitatem sepultum est. to.2.274 M & seq.
Sacerdotium à Iudæis ablatum. to.2.268 E
Sacerdotij veteris æmulus est ordo nouorum prædicatorum. to.2.268 E
Sacramentum.
Sacramenta foris percipimus, vt intus sancti spiritus gratia repleamur. to.2.326 H
Sacramenti virtus est gratia spiritussancti. tom.2. 300 C
Sacramenta suscipit vnctionis, qui in culmine ponitur. to.2.296 I
Sacrificium.
Quid sacrificia animalium in veteri lege designabant. to.1.167 M
Gratum deo sacrificium, est afflictio contra peccatum. to.2.102 F
Sacrificium deo magis acceptum. to.2.126 H
Sacrificium deo acceptabile, est ipsum puro corde laudare. to.2.142 C
Deus in cultu proprio reseruauit vsum sacrificiorum diabolo oblatorum. to.2.234 H
Sacrificium multiplex. to.2.258 F G
Sacrilegus.
Sacrilegum est sanctorum corpora tangere. tom.2. 175 G & seq.
Pœna sacrilegi. to.2.252 G
Sadoc.
Sadoc, Latine dicitur iustus. to.2.96 H
Sagena.
Per sagenas vel gurgustium piscium, ecclesia fidelium designatur. to.1.201 B
Sagitta.
Sagittæ verba designant prædicationis. to.1.37 H & 206 C
Sagittæ animaduersionis sententias signant. Ibidem I
Sagittæ domini spiritum hominis ebibunt. Ibidem I K
Sagittam dominus de pharetra iacit. tom.1.121 D
Sagittæ de cælo in vrbem Romanam cadentes visæ sunt. to.2.40 M
Sagittæ sunt verba dei. to.2.137 H
Sal.
Sal literæ, in lege quid sit. to.1.37 M
Saliua.
Saliua in os ex capite delabitur. to.1.47 C & seq.
Saliua sapor est intimæ contemplationis. Ibi. C D
Saliuam glutire quid sit. Ibidem D E
Saliua oris dei, est sapientia eius. to.2.70 L
Salix.
Salices quid designent. to.1.198 A
Salomon.
Salomon accepta diuinitus sapiẽtia, certamen turpium mulierum accepit. to.1.47 B
Salomon ex mulierum assiduitate in idololatriam versus est. to.1.72 L
Iudicium Salomonis inter duas mulieres. tomo.1. 126 E F
Salomon nihil prius aduersitatis habuit, quàm in idololatriam laberetur. to.2.15 B
Ratio librorum Salomonis. to.2.44 F
Salomon pacificus dicitur. Ibidem M
Per Salomonem Christus intelligitur. Ibidem. & 47 G
Saluandus.
Quis saluandus sit in extremo examine. tomo.1. 94 A
Saluari.
Nemo sua dextera saluari, sine dei adiutorio, potest. to.1.193 A
Saluus.
Quidam saluos suis se viribus exultant. tomo.1. 108 A

Universidad de Deusto
Biblioteca

Salus.
Salus corporis non æstimatur, donec sentiatur amissa. to.2.10 B
Saluũ vt reemperemus, amara potamus. t.2.99 D
De saluce plurimorum amicorum. to.2.196 I
Salutis viam quomodo à prædicatoribus discere possimus. to.2.293 M
Salutatio viri sancti. to.2.298 C
Salutare.
Salutare in itinere quis dicatur. to.2.107 K
Samaræi.
De Samaræis qui circumcidũt. to.2.189 I K
Samaræis non debent Christiana inserire mancipia. to.2.201 K
Samaritani.
Samaritani domino prædicanti crediderunt. to.1.8 L
Samaritanus, seminium relictus, fouetur vino & oleo. to.1.118 A
Samaritano vulnerato applicatur vinum & oleũ. to.2.5 K
Samaritanus custos interpretatur. to.2.109 C
Samson.
Samson, amissis oculis, ad molam deputatus est. to.1.40 E F
Samson Philistæos occidens Christum figurabat. to.1.170 G
Samson Christi resurrectionem figurauit. tomo.2. 112 I
De Samsonis gestis exponendis. to.2.238 M
Samuel.
Benignitas in Samuele. to.1.158 B
Samuel in unctione Dauidis Saulem timebat. to.2.55 E
Samuelis & Saulis comparatio. to.2.288 K
Samuel interpretatur nomẽ eius deus. to.2.257 L
Samuel gentilem populum fidelem repræsentat. to.2.265 M
Samuelis conuersatio. to.2.271 G & seq.
Samuel senex & propheta dicitur. tom.2.289 G
Samuel mala quæ non fecit exposuit, bona vero quæ fecit, tacuit. to.2.304 K
Samuel de prælatione sua non terrena, sed cœlestia quæsiuit. to.2.304 K
Sancti & Sanctus.
Viri sancti maledicentes non peccant. to.1.17 H
Veri sancti maledicentes, non vltione, sed iustitia hoc faciunt. Ibidem.
Quòd sancti nolentes aliquas peccati reliquias trahant. to.1.20 G
Sancti viri videre verum manè appetunt. ibid. K
Quantalibet virtute nunc sancti fulgeant, resurrectionis gloriam quam expectant non intelligunt. Ibidem K L
Sancti viri ad patriam festinantes, huius peregrinationis prosperitatem contemnunt. tom.1.23 K
Sancti viri clarescere in prosperitate refugiunt. Ibidem.
Sancti se mundo mortificare cupientes, præesse in regimine compelluntur. to.1.24 B
Viri sancti vnde locupletiores fiunt, se destructiores existimant. Ibidem B
Sancti quomodo peccatis occurrunt. ibidem M
Sancti viri in prosperitate disimulant. tomo.2. 25 C
Silent & quiescunt. Ibidem.D
Sancti qui in hoc mundo pereunt, ad æternam gloriam pereundo seruantur. to.1.26 G
Sancti viri spe exultant, pauore trepidant. tomo.1. 27 E
Sancti viri foris despecti sunt. to.1.33 F
Sanctis bonorum studiis malorum vita contradicit. to.1.38 F
Sancti viri nec ex elatione liberi, nec ex timore sunt submissi. to.1.42 A
Armatura sanctorum in hæreticos. to.1.42 I
Sancti viri ex conscientia bonæ vitæ, fidenter expectant præmium æternum. to.1.43 K
Qui sancti videntur, macula peccati non carent. to.1.45 E
Sancti ad cordis secreta semper redeunt. t.1.46 D
Sancti certissime sciunt quia in hac vita requiem habere minime possunt. Ibidem.H
Sanctorum suspendium est elongatio ad astra. Ibidem.
Sanctorum desperatio est terrenarum voluptatum abdicatio. Ibidem.I
Quò verius sancti summa cognoscunt, eò sublimius terrena despiciunt. Ibidem M
Sanctorum & hypocritarum differentia. tomo.1. 49 I K
Sancti etiam sine causa flagellantur, non vt puniantur, sed vt probentur. to.1.54 B C
Viri sancti incerti sunt vt confidant. to.1.56 B
Sancti, quantumcunque mũdi se reputãt immundos. Ibidem B C
Viri sancti tentationum miseria afficiuntur. to.1.58 H
Sancti viri cùm à deo relinquuntur, ruinæ suæ dispendia non sentiunt. Ibidem.M
Viri sancti, ab impiis deriſi, ad testem conscientiæ deum concurrunt. to.1.64 M
Quomodo sancti viri carnes suas lacerare dicãtur. to.1.68 M
Sancti patres ad legem amoris à lege timoris desiderabant venire. to.1.69 H
Sancti in laboribus huius mundi quasi mercenarij gemunt. to.1.71 D
Sanctorum mors in nobis per exemplum fructificat. Ibidem D E
Sancti propter excellentiam vitæ cœli vocantur. to.1.73 I
Sancti ante iudicium mundi ad perfectum esse nõ possunt. ibidem L
Sancti & si interdum pecceat, non tamen in superbia perseuerant. to.1.74 B
Sancti admirantur cur peruersi aduersus eos prævalere permittantur. to.1.78 F
Sancti dum à cœlestium consideratione ad terrenas curas descendunt, torquerẽ dicuntur. ibidem K L
Sancti ab Adam vsque ad Christum, ad infernum descenderunt. Ibidem L M
Sancti in inferno sine tormentis tenebantur. ibidem M
Sancti possunt esse sine regno peccati, non autem sine peccato. to.1.80 K L
Sancti viri irrideri non metuunt. to.1.89 B
Sanctos culpa fallaciæ torquet alienæ. tom.1.91 L
Sancti, pessimorum consortia execrantur. tomo.1. 103 F
Sancti operum suorum gloriam non appetunt, sed refugiunt quod esse meruerunt. Ibidem H
Quare sancti viri aliquando laudes suas manifestant. Ibidem I
Nulli sancti dici debent nisi se sapientiæ seruos esse agnoscant. to.1.109 A
Sanctorum virorum est bona sua occultare. tom.1. 114 K
Sancti viri interdum coram hominibus compelluntur bona facere, vel facta narrare. Ibid. K L
Quidam sancti venerari appetunt, vt reuerenter audiantur. Ibidem L
Sanctorum lux in terrenarum desideriis non est, quorum conuersatio est in cœlis. to.1.117 E
Sancti sic de spe certi sunt, vt tamen sint semper de tentatione timidi. Ibidem G
Probatio sanctitatis non est signa facere. to.1.118 I
Sanctos suos dominus veniendo adiuuat, derelinquendo probat, donis firmat, tribulationibus tentat. to.1.121 K
Sancti in extrema persecutione vitæ tormentis deficient. to.1.122. E F
Sancti mortem præsentem non ad consumptionem sibi esse intelligunt, qui de resurrectione confidunt. to.1.123 B
Verè sancti sunt qui inter malos conuersari innocentes possunt. Ibidem L M
Sancti viri quanto se subtilius in cogitatione constringunt, tanto à superno iudice sua districtius considerari conspiciunt. to.1.125 L
Sancti viri non præesse cæteris gaudent sed prodesse. to.1.127 A
Sancti viri cùm præsunt, non in se potestatem ordinis, sed æqualitatem conditionis attendunt. Ibidẽ
Sancti viri non suam gloriam sed subditorum iustitiam quærunt. Ibidem I
Sancti viri à subditis interdum timeri appetunt. to.2.127 B
Sancti non sibi sed deo tribuunt si quid boni habent. Ibidem E
Sancti viri cum inferioribus contendentes, malũ grauati quàm grauare. Ibidem K
Sancti viri aurum robur suum non deputant. to.1. 128 L
Sancti viri exultant cùm faciunt quæ cognouerãt. to.1.129 C
Sancti nec de bono opere vel fama, nec coram hominibus, nec in conscientia gloriantur. Ibid. D
Viri sancti nec de scientia, nec de operis magnitudine inflantur. Ibidem K
Sancti viri interdum de bona opinione sua gaudent. to.1.130 A
Sancti in commotionis tentatione seipsos ostendere refugiunt. to.1.131 I
Sancti sententiam suam abscondunt, quãdo aliorum vitam loquendo lucrari non possunt. Ibidem I K
Non solum quod sancti viri dicunt prophetia est, sed etiam quod agunt. to.1.232 H
Cautela sanctorum virorum. to.1.137 H
Sancti in hac vita diuinæ naturæ secreta quasi sub quadam imaginatione conspiciunt. Ibidem I
Sanctis viris dormire in lectulo. Ibidem K
Sanctorum exempla conspiciens, iniquum se esse deprehendit. to.1.140 I
Sancti viri vicissim alios sibi consideratione vitutum præferunt. to.1.141 B C
Sancti humiles in nulla voluptate carni obediunt. to.1.143 L
Exempla sanctorum ad renouationem nos multũ adiuuant. to.1.145 M & seq.
Sancti humanum iudicium non timent sed diuinum. to.1.149 D E
Quomodo sancti viri luxuriæ cogitationibus occurrunt. to.1.151 I
Sancti transitoria quæque despiciunt. Ibidem K
Quomodo sancti viri super iumenta terræ, & super volucres cœli virtute eruditionis excrescunt. Ibidem.
Sancti viri, reges in sacra scriptura vocantur. to.1. 154 B
Modus corrigendi sanctorum vivorum. to.1.156 I
Quomodo sancti coniuncti sunt intentione, & disiuncti tempore. to.1.174 A
Sancti viri intra se colletti occulta etiam aliena delicta deprehendunt. to.1.184 B
Sancti viri de suis & auditorum cordibus tentationes eiiciunt cogitationes. tomo.1.186 E & seq.
Sancti viri, nec insidiis, nec minis, nec disputationibus, nec pœnis terrentur. to.1.187 L
Vir sanctus quò maiore persecutione premitur, eò ad prædicandum acrius instigatur. Ibidem.L
Vir sanctus ad regnum non potest, nisi interposita morte transire. to.1.188 C
Qui viam sanctitatis appetunt, in errorem lapsi tardius emendantur. to.1.196 A
Sancti dum tentantur humiliantur, dum humiliantur iam diaboli esse desinunt. tom.1.200 B
Diabolus elatos in sanctitate non amitteret, nisi tentaret. Ibidem.
Quanto viri sancti contemplando diuiniora cognoscunt, tanto minus se esse reputant. tomo.1. 209 L
Bona quæ de sanctorum vita cognoscimus, si veritate carent, nulla sunt: si mysteria non habent, minima sunt. to.1.214 A
Sancti viri sunt templa dei. to.2.22 A
An sancti viri omnia quæ volunt possint, & cuncta impetrent quæ desiderant. to.2.27 L
Quare sancti extra loca suorum corporum maiora miracula faciant. to.2.284 G
Sancti viri vt ab illicitis longè absint, etiam illicita abscindunt. to.2.37 H
Cur sancti pro damnatis non orent. to.2.42 F G
De quodam sancto viro, qui ad mortem veniens expauit. Ibidem.H
Sancti viri inter illusiones & reuelationes somniorum discernunt. Ibidem M
Viri sancti spretis terrenis, ea ad quæ facti sunt contemplantur. to.2.48 I
Sancti qui perfectè mundum reliquerunt, iudices erunt. to.2.57 A
Quomodo sancti similes erunt Christo. Ibidem F
Sancti omnia opera sua in laudem creatoris referunt. to.2.60 L
Sancti amando discunt, quod docendo proferunt. Ibidem.
Sancti viri caueant ne vitia sub specie virtutis nutriantur. to.2.62 L
Nemo sanctorum ad cœlestem gloriam, nisi patientiam seruando, peruenit. to.2.63 H
Deus sanctorum mentes cœlesti implet desiderio, & ipse exaudit impletas. to.2.64 K
Quicquid in sanctorum virtutibus agitur, eius est gratiæ qui merita largitur. Ibidem L
Sancti viri fortia agentes, de se vitia sentiunt. to.2.101 I
Impossibile est vivos sanctos in cogitatione, vel locutione, non peccare. to.2.136 A
Sancti viri quantũcunque virtute polleant, habẽt tamen adhuc de culpa quod ferant. Ibidem H
Viri sancti dicuntur compediti & gementes. to.2.146 I
Sancti dicuntur opertorium dei. to.2.147 L
De gestis sanctorum per Italiam. to.2.170 D
An corpora sanctorum possint à terra extrahi. to.2.175 H I
Sancti viri duobus modis à licitis solent abstinere. to.2.220 A
Sancti viri in iudiciis suis faciles nõ sunt qui deo displicere metuunt. to.2.287 A
Sanctus quisque hoc accepit à Christo quo sanctus est. to.2.261 L
Sanctorum gesta sequentium solatia sunt. tomo.2. 286 K
Sanctificatio.
Sanctificationis gratiam extra filium homines inuenire non possunt. to.2.261 L
Sanctificationem quomodo à deo accipimus. tom. 2.264 B
Sanctificatio corporis pudicitia, mentis charitas & humilitas. to.2.325 L
Sanctificare quid sit. to.2.325 E
Sanctimoniales.
De Sanctimonialibus fœminis post mortem absoluit. to.2.26 L
De quadam sanctimoniali fœmina in ecclesia sancti Laurentij sepulta, quæ dimidia apparuit incensa. to.2.43 A B
De sanctimonialibus ad seculum reuersis. tomo.2. 179 A
De Sanctimoniali de monasterio egressa, & marito sociata. to.2.219 G
Sanctuarium.
Lapides sanctuarij qui sunt. to.2.6 B
Sanctulus.
De Sanctulo presbytero prouinciæ Nursiæ. tom.2. 35 A
Sanctulus à Longobardis olerum petens irrisus est, & iniuriis afflictus. Ibidem B
Sanctulus aquam benedicendo in oleum conuertit. Ibidem.
Sanctulus panem in clibano miraculose reperit. Ibidem C
Sanctulus Ecclesiam beati Laurentij à Longobardis incensam restaurare cœpit. Ibidem.
Sanctulus diaconum captiuum in custodiam recepit. Ibidem.
Sanctulus captiuum fugere præcepit. Ibidem E
Carnificis electi ad Sanctulum decollandum manus in aere cum gladio remansit. Ibidem E F
Sanctulus omnes secum reduxit captiuos. Ibidem.E
Sanctulus carnificem iuramento recepto, nunquã Christianum se occisurum sanauit. Ibidem.
Sanguis.
Sanguis dicitur peccatum. to.1.77 D & tomo.1. 217 G
Quid Sanguinem Christi lambere. to.1.190 L
Sanguinem subditorum dominus de manu speculatoris requirit. to.2.73 C
Sanguinis nomine quid designetur. Ibidem D
Non est mundus à sanguine subiectorum, qui dei consilium illis non annunciat. to.2.156 K
Sanies.
Sanies corporis, est lutum. to.1.12 C
Sanies peccata longa vetustate peiora designat. to. 1.14 B
Sanitas.
Nihil prodest sanitas in superficie corporis, si vulnus animæ intrinsecus latet. to.2.171 D
Saphyrus.
Saphyrus lapis preciosus aereum habet speciem. to. 2.109 D & 196 A
Saphyrus prædicatores noui testamenti potest designare. to.1.109 D
Saphyrus angelos designat. Ibidem.
Sapiendum.
Non plus sapiendum quàm oportet. tomo.1.96 C
Sapiens.
Deus sapientes deprehendit in astutia eorum. to.1. 33 L 34 B
Sapientes huius seculi in proprium sensum præcipites ruunt. to.1.80 C
Difficile est eum qui se sapientem existimat, mentẽ ad humilitatem reducere. to.1.97 M
Quomodo plærique antiquorum sapientes essent & curis temporalium insisterent. to.1.108 I
Differunt verba Sapientum mundi, & sapientiæ dei. to.2.109 C
In sapiente requiritur senectus cordis. tom.1.113 L
Finis locutionis sapientium est cõsque dicere donec aduersarius silentium imponat. tomo.1. 135 F G
Sapientes mundi Antichristo adhærebunt. to.1. 203 F
Sapientes huius seculi in se destruant, quod se sapientes arbitrantur. to.2.8 H
Sapiens illicita superat, qui etiam concessis nõ vitur. to.2.207 B
Sapientis viri proprium. to.2.224 E
Sapientes nõ in inferno sed in cœlo filii domũ parant. to.2.270 D
Sapientia.
Sapientia prior bonorum sequentium in electorum corde nascitur. to.1.9 M
Dominus Hebræorum Sapientiam reprobauit. to. 1.34 B
Sapientia huius mundi. to.1.65 A
Sapientia iustorum. Ibidem B
Vna & eadem sapientia diuersos diuersè afficit. to.1.66 G
Incarnata dei sapiẽtia lignum dicitur. to.1.71 E
Qui falsæ sapientiæ suæ fiducia decipiuntur, ad veram sapientiam venire non possunt. tomo.1. 781 K
Sapientia Ecclesiæ exercetur, cum tentatur verbis. to.1.102 L
Humana Sapiẽtia nec teneri loco, nec emi diuitiis potest. to.1.107 L
Quid precium Sapientiæ diuinæ nescit. Ibidem L M
Sapientia diuina non inuenitur in terra suaviter viuentium. Ibidem L & 108 E
Sapientia non est in corde iniquorum. to.1.108 E & sequentibus.
Sapientia non est in corde inquieto. Ibidem H I
Cur dei Sapientia in mundũ venerit. to.1.109 B
Verba Sapientiæ mundanæ, verborum oppositionibus sæpe mentiuntur. Ibidem.C
Sapientia dei non fucatur coloribus. Ibidem
Quare Sapientia sardonico vel saphyro non confertur. Ibidem D E
Sapientia non habet aliud esse, aliud sapere. Ibidem K
Differentia sapiẽtiæ dei & hominũ. Ibidem K L
Sapientia dei hoc quod habet, ipsa est. Ibidem L
Sapientia dei non nisi inuisibiliter inuenitur. to.1. 110 A
Sapientia abscondita est ab oculis omnium viuẽtium. Ibidem G
Sapientia humanam replent animam sanctam facit. Ibidem
Locus sapientiæ pater est, sicut locus patris sapientia est. to.1.111 G
Sapientia est bonorũ operum magistra. to.1.132 K
Contemplari dei sapientiam non possunt, qui sibi videntur sapientes. to.1.163 H
Quid requiratur ad dei sapientiam contemplandam. Ibidem I
Vera Sapientia hominis quæ sit. to.1.164 L M
Sapientia Sanctorum à deo est. to.1.175 L
Quid sit sapientiam in visceribus hominis poni. Ibidem M
Sapientia huius mundi infidelis est. to.1.190 I
Qui seipsum nondum despicit, humilem dei sapientiam non apprehendit. to.1.208 C
Omnis sapientia humana diuinæ comparata, insipientia est. to.1.209 H I
Sapientia dei ineffabilis, quæ sit. to.2.65 K L
Sapientes seculi quomodo fallantur. to.2.287 A
Saponaria.
De Saponariis ciuitatis Neapolitanæ. to.2.221 B
Sara.
Sara post ostium se abscondit. to.1.60 F
Sara promissiones dei audiens, videt. Ibidem

Universidad de Deusto Biblioteca

Sardonicus.
Sardonicus lapis preciosus terræ rubræ similitudinem tenet. to.1.109 CD
Sardonicus hominem designat. Ibidem D
Sardonicus patres veteris testamenti designare potest. Ibidem.
Satan.
Quòd Satan inter filios dei affuit absens præsenti, sicut cæcus non videns lumen à quo illustratur. to.1.5 B
Quomodo Satan inter filios dei astitisse dicatur. Ibidem E F
Satan venit coram domino, non vt videret, sed vt videretur. Ibidem. F
Quomodo Satan dicatur circuisse terram, & eam perambulasse. Ibidem. G
Quid sit quòd dominus Satan interrogasse, & Satan domino respondisse perhibetur. Ibidem H
Satan nil se facere putat, nisi animam sauciet. to.1.6 F
Satanæ voluntas semper iniusta, nunquam iniusta potestas. Ibidem. F
Quomodo egreditur Satan à facie domini. Ibidē. H & seq.
Quare Satan inter filios dei affuisse dicitur. to.1. 7 L
Quòd ab Adam vsque ad aduentum Christi, Satan nullum qui sibi plenè resistere, repererit. to.1. 8 B
Quare Satan in die requiritur de viis suis. Ibidē.
Quare Satan expetiuit à domino omnem Iob tāgi substantiam. Ibidem F
Satanæ manus, non potestas, sed tentatio eius intelligitur. Ibidem.
Quid sit Satan à facie domini exiisse. Ibidem.
Quòd Satan dicitur seruare, quæ non permittitur tangere. to.1.12 A
Satanæ manus, eius potestas intelligitur. to.1.13 L
Satan caput erat Pilati. Ibidem M
Satanas tenetur ligatus in abysso vsque ad finem mundi. to.1.18 I
Satan, leo dicitur, & tigris. to.1.27 D
Satanæ fraudis varietas. Ibidem D
Satan transfigurat se velut angelum lucis. tomo.1. 173 D
Satiari, & Sacietas.
Ars magna est satiari. to.2.90 E
Angustia ex satietate nascitur. to.1.87 L
Satisfacere.
Solus deus potuit satisfacere pro genere humano. to.1.139 L 140 A
Satisfacit deo qui male acta dimittens ad bona conuertitur. to.2.203 L
Satisfaciendum est prius deo, quàm hominum gratiam inueniamus. Ibidem M
Satisfactio.
Magna satisfactio percussionis, est voluntas iusta conditoris. to.1.192 B
Satisfactione non facta, culpa non est remittenda. to.2.203 L
Satisfactio quantum requiratur ad confessionem. to.2.323 B & seq.
Satisfactio requiritur post confessionem. tomo.2. 321 H
Saul.
Saul vnctus & mortuus Christū signat. t.2.17 A
Saul Dauid lancea persequitur. to.1.31 D
Saul volebat dare Dauid in manus Philistinorum. to.1.34 A
Historiæ Saul expositio. Ibidem.
Saul fuit de numero prophetarum. to.1.156 L
Quare Saul fuerit reprobatus. to.1.208 C
Saul prius dignus assumpto regimine intumuit, & factus est indignus. to.2.2 G
Saul per humilitatem prælatus est, per superbiam reprobatus. to.2.5 E
Saul non secundum gratiam sed secundum iudicium electus est. to.2.289 CD
Saulis electio & mores. to.2.291 K & seq.
Saul & corpore & virtute cæteris præstans eligitur in regem. to.2.288 K & so.seq. BCD
Saul propter humilitatem electus, propter superbiam reprobatur. to.2.321 DE
Saul sorte quæritur ad eligendum. tomo.2.301 E
Saulis inobedientia ex superbia. tomo.2.319 HI
Saul cor immutatum habere dicitur. t.2.300 BC
Saul multis gradibus est electus. tomo.2.304 E
Saulis reprobatio. to.2.308 A & seq.
Saulis immutatio subita. to.2.300 G
Saul quomodo vnius esset anni cum regnare cœpisset. to.2.306 C
Saul tempora quibus factus est superbus ad regnum deputata non sunt. to.2.306 C
Saulis primā inobedientia. tomo.2.307 M & se.
Saulus.
Saulus lapidantium Stephanum vestimenta seruabat. to.2.110 D
Saulum persecutorem suum dominus de cœlo allocutus est. to.2.126 A
Scabies.
Iugem habere scabiem. to.2.3 L
Scandalum.
Qui per verba sua aliis scandalum dederit, reus erit peccati eorum. to.1.101 A
In dominicæ incarnationis mysterio, aliis lux veritatis ostenditur, aliorum verò corda per scandalum tenebrantur. to.1.174 H
Non est ponendum scandalum prò negligentia debiti operis. to.2.18 B
Scandalum proximi aliquando cauendum in nostro bono opere, aliquando permittendum. to.2. 63 A
Si de veritate scandalum sumitur, vtilius permittitur nasci scandalum, quàm veritas relinquatur. Ibidem B
Scandalum proximorum vitare debemus in quantum sine peccato possumus. Ibidem.
Scandalum à Christianis pellatur. tomo.2.193 K
Scandala quædam vitanda sunt, alia vitanda non sunt. to.2.229 I
Scandalum quàm malum sit in ecclesia. tomo.2. 244 H
Scelus.
Graue peccatum est scelus permittere quod potest impediri. to.2.176 D
Scelus non nisi magnum peccatum dicitur. to.2. 322 BC
Schisma.
Schisma fuit in Ecclesia propter nomen vniuersale. to.2.183 A
Iuramenta redeuntis à schismate ad vnitatem. to.2.237 GH
Schismaticus.
De schismaticis ad ecclesiam redeuntibus. tomo.1, 213 E
Schismaticus proximum non diligit. to.1.105 M
De schismaticis. to.2.199 I 204 H 212 M & sequen.
Scholastica.
De miraculo Scholasticæ sororis Benedicti. tom.2. 27 L
Scholasticæ Benedicti soror, ad eum semel in anno visitandum veniebat. Ibidem.
Scholastica orando pluuiam, tempestatémque impetrauit. Ibidem M
Scientia.
In comparatione dei scientia nostra ignorantia est. to.1.92 B
Nulli æternitatis scientia tribuitur, in hac vita. to.1.101 E
Veræ scientiæ virtus. to.1.136 M
Ex scientia aditus elationis panditur. to.1.156 D
Tanto à dei scientia longè repellimur, quanto eius potentiam nos comprehendisse suspicamur. to.1. 157 F
Quæ sint perfectæ scientiæ. to.1.162 E & sequen.
Per incrementa temporum, creuit scientia spiritalium patrum. to.2.83 H
Scientiæ doni perfectio. to.2.89 BC
Fons scientiæ est deus. to.2.125 H
Scientia secularis nihil facit contra malignos spiritus. to.2.309 E
Scirpus.
Scirpus, & carectum, hypocritæ vitam signant. to. 1.48 H
Scirpus hypocritas, cæteræ herbæ sanctos designant. to.1.49 I
Scorpio.
Scorpiones sunt blandi, mali, & noxij. tom.2.68 I
Scriba.
Scribæ & legislatores consiliarij dei erant. tomo.1. 83 G
Scriptura.
Paucorum est fortia & occulta scripturæ cognoscere, multorum verò aperta sentire historiæ. to. 1.2 M
Scriptura sacra aliquādo nobis cibus est, aliquando potus. Ibidem.
Scriptura sacra est quasi quoddam mentis speculum. to.1.5 A
Sacræ scripturæ vires & materiæ. Ibidem.
Quomodo sancta scriptura ex qualitatibus aeris vel temporis, vel ex corporis situ, locorum fines exprimit, effectúsque causarum. to.1.5 BC
Quæ de die sacra scriptura cœpta memorat, satis fœlicem habuere exitum. to.1.5 C
Contrarium de nocte. Ibidem.
Modus sacræ scripturæ in enarrandis æternis. to. 1.7 IK
Sacra scriptura sicut pro toto partem, sic pro parte totum ponere solet. to.1.13 C to.2.115 I
Sacra scriptura interdum reprehendenda præcepit, & præcipienda reprehendit. to.1.16 H
Sensus literalis sacræ scripturæ, & facies eius. Ibidem.
Solam historiam scripturæ agnoscere, est ipsam faciem eius videre. ibidem.
Scriptura ex præmissis indicat sequentia. t.1.17 E
Scriptura sacra duobus modis maledictum memorat. ibidem G
Sacræ scripturæ studij vtilitas. to.1.24 E
In sacra scriptura per quamlibet rem, licitè diuersa figurantur. to.1.27 B
Quibus modis sacra scriptura somnum accipiat. to.1.18 A & seq.
Quare in sacra scriptura vtimur nominibus astrorum, impositis à poetis. to.1.52 G
Quare in sacra scriptura vtimur sermonibus sapientum seculi. Ibidem.
Sacra scriptura damnatio est his qui vel scire nolunt, vel sciendo contemnunt. to.1.87 A
Quare sacræ scripturæ longitudo est. 20. cubitorum, & latitudo. 10. Ibidem.
Multæ delitiæ in sacra scriptura reperiuntur. to.1. 93 I
Multi sensus ex sacra scriptura trahuntur. Ibidem. K
Expositio spiritalis sacræ scripturæ illuminat quod litera caliginosa obscurabat. to.1.107 H
Sacra

Sacræ scripturæ eminētia & vtilitates. t.1.116 M
Sacra scriptura transcendit nostram scientiam. Ibidem.
Sacra scriptura terret nos ne terrenis nimium inhiemus, sed æternis inhæreamus. to.1.146 D
Sacra scriptura à plurali ad singularem, & econtra, sæpe transire solet. to.1.151 C
Aliud est quod per sacrā scripturā omnibus præcipitur, aliud quod perfectioribus. tom.1.153 M
Sacra scriptura eodem verbo superbos premit, quo humiles leuat. to.1.199 K
Scriptura sacra aliquando præterito pro futuro, & contra, vtitur. to.1.205 H
Quare sacra scriptura membra humani corporis ad spiritalem cognitionem trahat. to.2.44 DE
Sacram scripturam diuersi diuerso modo audientes capiunt. to.2.61 AB
Sacra scriptura lignum crucis per legem nobis prænunciat. Ibidem K
Statura sacræ scripturæ. to.2.62 BC & sequen.
Altitudo sacræ scripturæ. Ibidem & seq.
Sacra scriptura habet staturam, altitudinem & horribilem aspectum. to.2.62 BC & sequen.
Aspectus horribilis sacræ scripturæ. Ibidē. & seq.
Per præcepta sacræ scripturæ reuiuiscimus, qui in culpa mortui iacebamus. to.2.63 K
Liber inuolutus, est sacræ scripturæ eloquium obscurum. to.2.69 B
Quare in libro sacræ scripturæ scribantur lamentationes, carmen, & væ. Ibidem F & sequen.
Liber sacræ scripturæ est speculum. Ibidem G
In libro sacræ scripturæ, cuncta quæ ædificant, omnia quæ erudiunt, scripta continentur. Ibidem.
Scriptura sacra quomodo cibus est. Ibidem L
Cibus & potus. ibidem.
Per ea quæ in sacra scriptura occultantur, nostra humilitas approbatur. to.2.84 K
Tota nostra munitio in sacra continetur scriptura. to.2.81 M & seq.
In intellectu sacræ scripturæ respui nō debet, quicquid sanæ fidei non resistit. to.2.172 A
Scriptura sacra est epistola dei ad creaturam suā. to.2.183 E
Sacram scripturam, non grammaticam, debet episcopus docere. to.2.231 DE
Sacræ scripturæ virtutem non habens, ad fidem non erigitur. to.2.275 A
Scriptura sacra quotidie Iudæis caliginem sui erroris insinuat. to.2.267 G
Scripturarum regulæ per fines Beniamin designantur. to.2.297 C
Scriptura vetus ad nouæ confirmationem adducatur. to.2.258 L
Scripturas veteres sine præceptore intelligere non possumus. to.2.258 L
Scripturæ sacræ male exponendo peruertuntur. to. 2.298 K
Testimoniis sacræ scripturæ vti debent rectores in nostra correctione. to.2.308 H
Scutum.
Scutum multipliciter dicitur. to.1.202 H
Scutum pro diuina defensione sumitur. Ibidem.
Scutum pro humana repugnatione dicitur. Ibidē.
Secretum.
Secreta dei nemo inquirendo valet inuenire. to.1. 61 BC
Seculum, & Secularis.
Seculum, beatæ vitæ designat æternitatem. tom.2. 148 AB
Pericula multa sunt in via præsentis seculi. tom.2. 151 K
In rebus secularibus suum cuique ius & ordo seruandus est. to.2.216 K
Secum.
Quid est aliquem secum esse. to.2.24 D
Secundinus.
De scriptis Secundini. to.2.247 K
Securis.
Redemptor noster dicitur securis. to.2.111 E
Securis non ad ramos, sed ad radicem, quare posita dicitur. Ibidem.
Securitas.
Differentia securitatis mentis bonæ, & prauæ. to. 1.24 D & seq.
Securitas, mater est negligentiæ. to.1.141 I to.2.195 H
Conuersio securitatem parit. Ibidem.
Sedechias.
Occidit rex Babylonis filios Sedechiæ in Reblatha in oculis eius, &c. to.1.40 F
Sedere, & Sessio.
Sedere quiescentis est. to.1.10 L
Sedere cum senatoribus terræ, quid sit. tomo.1. 32 C
Sedere in puluere. to.1.33 G
Sedere, est humilitatem pœnitentiæ appetere. to.1. 181 C
In cathedra pestilentiæ sedere. to.2.17 C
Sedere quid sit. to.2.149 G
Fructus sessionis Christi in corde nostro. tomo.1. 117 K
Sella.
De sellis plectilibus dirigendis. tomo.2.236 M
Semen.
Semen quid significet. to.1.136 H
Semen est verbum prædicationis. to.1.183 A
Quare deus voluit per se explanare parabolam de semine iacto in terram. to.2.106 D
In semine cuncta simul latent. to.2.117 G
Seminantes.
Seminantes iurgia, similes sunt diabolo. tomo.2. 13 IK
Seminatores.
Seminatores zizaniorum quomodo admonendi sint. to.2.13 IK
Semita.
Semita Christi humilitas, seculorum superbia. to. 1.92 L
Angustior est semita, quàm via. to.1.97 B
Ex semita iræ suæ dominus viā facit. to.1.147 A
Quæ sint magnæ viuendi semitæ. tomo.1.162 D
Senarius.
Senarius numerus quomodo perfectus est. tomo.1. 213 A & to.2.121 I
Per senarium numerum vitæ actiuæ perfectio significatur. to.2.58 C
Senarij numeri ratio. to.2.84 M & seq.
Senes.
Iusti senes peccata adolescentiæ formidant. tomo.1. 70 B
Sennaar.
Sennaar vallis est in qua ædificata est turris Babylon. to.1.84 G
Sennaar fœtor eorum interpretatur. ibidem.
Sēnaar interpretatur excussio dētium. to.2.143 H
Sensualitas.
Sensualitatis vigor quomodo euitandus. tomo.2. 323 LM
Sensualitas quantū hominem deprimat. t.2.319 I
Sensus.
Sensus communis interior, est exteriorum index. to.1.66 FG
Sensus diuersi sacræ scripturæ quomodo eliciūtur. to.1.124 GH
Sensus exteriores, sunt viæ mentis. tomo.1.125 A
Sensibus exterioribus corporis, cura summa adhibenda est. Ibidem A & seq.
Pluribus intentus minor est ad singula sensus. to. 2.2 H
Quinque sensus corporis exteriores. to.2.84 I
Sēsuū corporis propria & cōtraria. to.2.307 GH
Sententia.
Sententia in ore, consilium in cogitatione. to.1.93 C
Quid in proferenda sententia agendum sit. to.1. 114 K
Sententia in bonum semper accipitur, si sine reprobationis adiectione ponatur. to.1.134 B
Sententia à sensu vocata est. to.1.136 M
Sententiæ Christi sunt manentes. to.2.98 C
Sententia canonica non prolata, nullus damnari potest. to.2.166 L
Sententia certa in re dubia ferri non debet. to.2. 221 F
Sententia à non suo iudice lata, est nulla. to.2. 245 K
Sententiam ferentes non debent esse præcipites. to.2.249 H
Sentes.
Sentes designant peccatorū punctiones. to.1.119 F
Sepeliri.
Sepeliri in ecclesia quibus mortuis prosit. to.2.43 A
Sepulchrum.
Sepulchrum est contemplatio diuina. to.1.24 E & 36 E
Sepulchrum etiam vitā actiuā designat. to.1.36 E
Sepulchrum fœlicitatem supremam designare potest. Ibidem L
Per sepulchra reproborum corda signantur. to.1. 91 F
Sepultura.
De precio pro supultura non recipiendo. tomo.2. 199 GH
Nihil pro sepultura exigendum est. to.2.209 HI
Septem.
Septem diebus vniuersum tempus euoluitur. to.2. 82 G
Septem diaconorum electio. to.2.267 H
Septenatius.
Septenarij numeri compositio. to.1.2.C
Quòd septenarium numerum frequentissimè sacra scriptura prò perfectione ponit. Ibidem
A septenario numero in duodenarium surgitur. Ibidem.
Septenario numero summa vniuersitatis exprimitur. to.1.15 CD
Septenarius numerus vitæ præsentis decursum signat. to.2.33 BC
Per septenarium ecclesiarum numerum, vniuersalis ecclesia designatur. to.1.134 D
Septenarius numerus multipliciter dicitur. to.1. 210. I & seq.
Septenarij numeri ratio. Ibidem.
Septenarius numerus quomodo perfectus est. to.1. 213 AB
Septenarij numeri perfectio. to.4.85 I
Septenarius numerus quomodo perfectus sit. to.2. 299 L
Septimus.
Septimus dies quid designet. to.1.2 C
Sequi
Nemo deum sequitur sine illius adiutorio. to.1. 201 K
Sequentium rerum certitudo est præteritatum exhibitio. to.2.97 L
Sequi deum quid sit to.2.98 M
Quomodo sit sequendus deus. Ibidem.
Redemptorē sequimur passionibus amoris. to.2. 119 M

Universidad de Deusto
Biblioteca

Seraphin.
Seraphin incendium dicitur. to.2.66 I
Seraphim cœlestium officium. tomo.2.125 B & sequen.
Seraphin dicuntur ardentes. Ibidem B & G
Serere.
Serere, est verba vitæ prædicare. to.1.126 D
Sermo.
Sermonis multiplicitatem ori tribuens, cordis inopiam reprehendit. to.1.48 C
Pro auditoris gratia datur bonus sermo malis doctoribus. to.1.182 A B
Sermo propter bonos & malos auditores aliquando datur, aliquando subtrahitur. tomo 1.182 B
Eundem dei sermonem alij gaudendo, alij vero inuidendo audiunt. to.1.174 K
Sermo dulcedinem non habet, quem vita reprobat in conscientia remordet. to 1.282 L
Sermo conueniat auditorio. tomo.1.285 A & D
Sermo dei contemni non debet. to.2.132 C
Sermo dei quando est preciosus. tomo.2.274 L M
Sermo domini quomodo proicitur. tomo.2.322 D
Serpens.
Serpens non est de culpa requisitus. tomo.1.131 A
Quid est serpentem pectore & ventre repere. to.1.125 D
Callidus serpens quotidie agit quod in paradiso fecit. to.1.104 G
Prima serpentis suggestio mollis ac tenera est. to.1.194 L M
Quare serpens non interrogatur sicut primi parentes. to.1.202 L
Serpens hortum custodire iussus. tomo.2.20 A B
Seruire.
Seruit soli domino qui bonis operibus mala non interserit. to.2.284 H
Seruire domino in omni corde. tomo.2.205 H M
Seruus.
Seruus quando sit liber à domino. to.1.23 F
Quanta sit securitas seruorum dei. tomo.1.41 G
Seruus quousque æstum toleraverit, umbram desiderat. to.1.43 L
Serui dei pro insanis reputantur, qui tamen in fine gaudebunt. to.1.50 K
Serui dei cum pupillis & viduis temporalia subsidia, & mensam debet habere communem. to.1.127 E
Serui dominos non despiciant. to.2.8 G
Præmium seruorum fidelium. to.2.102 E
Inutilis seruus dominum durum vocat. Ibidem I
Seruorum dei humilitas in afflictionis tempore apparere debet. to.2.163 F
Serui ecclesiarum in eorum dominium transferri possunt qui ecclesiasticis vtilitatibus deseruiunt. to.2.167 F G
Graue peccatum est seuire in seruos dei. to.2.170 F
Serui Iudæorum baptizari volentes libertate donentur. to.2.173 D E
Serui ecclesiarum possunt manumitti. to.2.187 F
Si seruus infra tres menses ab emptione fieri Christianus voluerit, debet vendi Christiano: si post tres menses, debet manumitti. to.2.189 I
Seruientibus ecclesiis non debemus alimoniarum deesse suffragia. to.2.191 E
De seruis dei Bleranæ ciuitatis. to.2.139 E
Serui non sunt audiendi in accusatione domini sui episcopi. to.2.246 A
Serui regum qui sunt. to.2.291 B C
Seruitus.
Seruitus actiua, libertas contemplatiua vocatur. to.2.58 A
Seruitutis & libertatis vtriusque vitæ differentia. Ibidem. A B
Seruitutis occasione dimitti non debet, quæ pro liberæ est accepta. to.2.193 B
Seruolus.
Seruolus patientiam habuit maximam. tomo.2.106 G H
Seruoli mors gloriosa. Ibidem H
Seruulus.
Seruulus in exitu angelos cũtare audiuit. to.2.38 B
Seueritas.
Seueritas dei post mortem increpantis. to.1.103 K
Sententia iustæ seueritatis plerunque per clementiam temperatur. to.2.273 H
Seuerus.
De Seuero presbytero prouinciæ Valeriæ. to.2.27 C
Seuerus lachrymis suis mortuum resuscitauit. Ibidem D
Suscitatus à Seuero septem diebus pœnituit, & octauo lætus de corpore exiuit. Ibidem.
Violentia Seueri contra Firminum episcopũ. to.2.243 K
Sexagenarius.
Sexagenarij numeri ratio. tomo.2.47 H & 51 E & 85 E F
Sexaginta.
Per sexaginta sortes, omnes perfectos præcedentes intelligimus. to.2.47 G H
Sichimitæ.
De Sichimitis à filijs Iacob occisis. tomo.2.171 M
Sichimitæ Abrahæ pro Sarra mortua sepulturã gratis concesserunt. to.2.169 H
Sicut.
Dictio sicut, non semper pro similitudine, sed pro veritate interdum ponitur. to.1.103 F
Signaculum.
Signaculum pro fide accipitur. to.1.169 D
Silere.
Silere est mentem à terrenorum desideriorum voce restringere. to.1.25 A
Silentium.
Silentium imponendum est vbi prædicatio cõtemnitur. to.1.121 E
Silentium est quoddam verbi nutrimentum. to.2.72 L
Simeon.
Simeon cum multis Israëlitis desiderauit videre diem incarnationis. to.1.37 I
Simila.
Simila in sartagine quid sit. to.2.76 I
Simon.
Simon Magus à Petro maledictus est. to.1.17 H
Simon magus superbia Antichristi abundauit. to.1.169 H
Simon Magus donum spiritussancti pecunia emere voluit. to.2.99 L
Simon Magus fuit ab apostolis baptizatus. tom.2.144 K
Simonia.
Simonia damnatur per canones. to.2 108 E
Simonia fuit prima hæresis in ecclesia orta. tom.2.185 B & 214 I 215 K
Simoniæ execratio. to.2.185 B
Mala ex simonia prodeuntia. to.2.215 K
Simonia à beato Petro fuit punita. tomo.2.230 H
Simoniacus.
Simoniacus indignus est sacerdotio, & aliis culpis obnoxius. to.2.179 E
Simoniaca hæresis est contra sanctam ecclesiam exorta. to.2.185 A
Simoniacè ordinatus, ordine & beneficio priuatur. to.2.173 L
Simoniacus est qui sacros ordines emit & paratus est vendere. to.2.185 L M
De simoniaca hæresi. to.2.231 I & sequen. copiosè & 233 L 244 I
Simoniacæ hæresis extirpatio iubetur. to.2.237 I & sequen.
Simoniacus est qui vt eligatur præmia largitur. to.2.189 A
Simoniaci, sacerdotes esse non possunt. to.2.214 I
Simplex.
Quòd simplices perfectissimis adhærentes, eorum intellectu pascuntur. to.1.8 G H
Simplicitas.
Quòd simplicitas sine virtute pro rectitudine habenda non sit. to.1.1 F
Simplicitas nimia nocet. Ibidem.
Simplicitas mansuetudinem notat. to.1.2 A
Iusti simplicitas lampas esse dicitur. tomo.1.65 F
Simplicitas morum, exemplum est Isaac. to.2.82 A
Simplicitas prudentiæ sociatur. tomo.2.180 A B
Simulatio.
Simulationis fallitatem exequi nemo nisi subtilioris ingenij potest. to.1.154 G
Potentum simulatio. to.1.169 I
Simulator.
Simulatoris conditiones. to.1.154 G
Siniſtra.
Ad siniſtrã ire quid sit. to.1.94 M & to.2.282 F
Siniſtrum.
Pro siniſtro aliquem habere. to.1.121 F
Pro siniſtro haberi quod nihilum est dicitur. to.1.181 I
Sinus.
Sinus significat mentem. to.1.131 C
Sion.
Sion speculatio dicitur. to.1.196 M & to.2.142 F
Filiæ Sion sunt filiæ ecclesiæ. to.2.51 H
Sion ecclesiam significat. to.2.142 F
Sion notat Iudæos & gentiles. to.2.145 I
Sisunius.
Idololatria Sisunij presbyteri. to 2.219 C
Scelera Sisunij. Ibidem C D
Soboles.
Quibus soboles deficit, sua potentia pœna est. to.1.89 E
Societas.
Societas malorum incorrigibilium fugienda est. to.2.68 L
Pauca est societas in qua non sint praui homines inter bonos. to.2.229 F G
Sodoma.
Deus contra Sodomam, ignem & sulphur pluit. to 1.81 A
Quare deus videtur dubitasse de clamore Sodomorum, an ita esset. to.1.115 I
Sodomorum conflagratio. Ibidem.
De pœna Sodomorum. to.2.41 E
Sodomitæ.
Sodomitæ Loth domus ostium, inuenire nequiũt. to.1.34 H
Sol.
Solis appellatione dominus signatur. tomo.1.49 I
Solis nomine aliquando prædicatorum claritas designatur. to.1.52 A
Sol & luna humanis ministeriis deputata, cœli militiæ vocantur. to.1.128 I K
Solem fulgentem videre quid sit. Ibidem.
Quid solem fulgere in die. to.1.129 D
Sol in fulgore, trinum opus in manifestatione. Ibidem.
Solis proprium, quid sit. to.1.129 H
Per Solem dominus figuratur. to.1.206 H
Sol multipliciter dicitur. Ibidem.
Per Solem persecutio designatur. Ibidem.
Per Solem visionis manifestæ ostensio designatur. Ibidem I
Per solem sapientium intellectus exprimitur. Ibidem.

Ibidem.
Per Solem Christus significatur. to.2.45 A
Sol diuersa agit, secundum diuersitatem passorum. to.2.85 D
Sol aliquando significat Christum. to.2.88 F
Sol aliquando significat persecutionem. Ibidem.
Quomodo Sol eleuatus est, & luna stetit in ordine suo. to.2.119 L
Solem rectè inspicere nemo potest. to.2.121 A
Solis ad dei virtutem comparatio. Ibidem. & seq.
Solicitudo.
Terrenæ solicitudines, impediunt orationis affectum. to.1.63 G
Solicitudo terrenorum nos à contemplatione cœlesti repellit. to.2.300 F
Solidus.
De solidis per miraculum presbytero redditis. to.2.27 C
Solitudo.
Non prodest solitudo corporis, si desit solitudo cordis. to.1.179 I
Quid ædificare solitudines. to.1.21 B
Solium.
Solium dei sunt angelici spiritus. to.1.94 G
Ad solium dei venire quid est. Ibidem. G H
Solium dei, quid sit. to.1.101 D
Solus.
Solus est qui à deo derelinquitur. to.2.298 H
Solutio.
Solutionis & ligationis vires. to.2.116 M
Somnus.
Somnus tribus modis accipitur. to.1.28 C
Sõnus corpori, vigilia animæ tribuitur. to.1.104 K
Somnus Samuelis quintuplex. to.2.276 E F
Somnium.
In somnio exteriores sensus dormiunt, & interiora cernuntur. to.1.137 G
An obseruanda sint somnia, & quot sint genera somniorum. to.2.42 L
Somnia vel visiones, sunt imaginationes distincti iudicij. to.1.46 D
Somnia sex modis tangunt animum. Ibidem. E F
Somniorum sex genera. to.2.42 L M
De quodam cui per somnium longa vitæ spacia promissa sunt, & in breui tempore morte resecata. Ibidem. M
Quidam somnio deceptus. ibidem.
Sonus.
Sonus ex ore dei procedens, quis sit. tomo.1.159 K
Sophar.
Sophar speculam diſsipans interpretatur. tomo.1.14 M & 134 B
Sophin.
Sophin specula interpretatur. tomo.2.255 B & 259 D
Sors.
Sortes spirituales mittere. to.2.315 C
Sorte Ionas in mare missus, sorte Matthias in apostolum electus. to.2.325 C
Sors vniuscuiusque propria est conuersatio. Ibidem.
Sosomenus.
Historia Sosomeni non recipitur ab ecclesia. to.2.197 I
Species.
Species hominis est alter homo. to.1.35 L
Species ab exterioribus ad interiora deducta, non facilè dissoluitur. to.1.125 B
Speciosus.
De excessu animæ Speciosi monachi. tomo.2.37 E
Speculari.
Speculari nobis est de altitudine scripturarum æterna bona contemplari. to.2.284 L
Speculator.
Speculator dicitur, cui aliena cura committitur. to.2.72 L
Speculator excelsus per vitam esse debet. Ibidem.
Speculatoris vita alta debet esse, & semper circunspecta. to.2.73 B
Speculatoris officium. to.2.72 M & seq.
Per nasum speculatorum, discretio designatur. to.2.73 B
Sperare.
Frustra sperat, qui deum non timet. to.1.101 F
Spes abbas.
Spes abbas quadragintæ annis cæcus fuit. tomo.2.37 F
De egressu animæ Spei abbatis. Ibidem.
Spei anima visa in specie columbæ. Ibidem G
Spes abbas cæcus sanatus est. Ibidem.
Spes virtus.
Spes ad maiora audenda sese erigit. tomo.1.28 G
Spes in æternitatem animum erigit. tomo.1.34 I
Spes remunerationis alleuiat pondus laboris. to.1.43 M
Tota spes iustorum, in auctorem figitur. to.1.64 M
Velle in rebus labentibus spem solidare, est in aquis fluentibus fundamentũ ponere. to.1.128 G
Spes infirma quomodo firmetur. to.1.132 D
Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea quæ in vobis est spe. tomo.2.7 F
Spes huius seculi sicca est. to.2.79 D
Spei certitudinis exemplum est Iosue. tom.2.82 B
Spes cœlestium mentem solidat. to.2.85 I
Per locum tendentem ad faciem vestibuli, spes exprimitur. Ibidem. K
Terrena spem tollunt cœlestium. to.2.88 H
Spem in carne ponere non debemus. to.2.148 G
Spe indubitata misericordiam dei expectamus. to.2.198 A
Spes in homine ponenda non est. to.2.234 L
Spes effectus. to.2.305 G H
Sphærula.
Sphærula volubilis, est prædicatio. to.2.61 G
Spica.
Spicarũ grana, sunt verba prophetarum. to.1.31 L
Spina.
Spinam configi, vel confringi. to.2.136 E
Spiritus.
Spiritus sanctus in columba & igne suã hominibus præsentiã patefecit. to.1.1 F & to.2.11 F 120 G
Spiritus sanctus apostolis missus quicquid eis culpæ inesse potuit, emundauit. to.1.3 A
Quodlibet spiritus sancti donum, suum diem habet. ibidem L M
Dona spiritus sancti vsque adeo nectuntur, vt separari nequeant. Ibidem. M & fo. sequen. B C
Dona spiritus sancti mentem nostram contra tentamenta erudiunt. to.1.10 H
Quòd prophetis sanctis & adest & abest spiritus prophetiæ. to.1.11 D
Duplicia sunt dona spiritus sancti. ibidem F
Spiritus sanctus semper manet in his donis, sine quibus non potest acquiri vita æterna. Ibidem.
Quòd sunt quædam dona spiritus sancti, sine quibus nemo ad vitam peruenit. Ibidem.
Spiritus sanctus per totum se discipulis manifestauit. to.1.29 C
Quare spiritus sanctus, dicitur spiritus vehemens. Ibidem.
Sanctus spiritus non acceptat personas. to.1.33 C
Quanto in nobis spiritus dei virtus crescit, tanto spiritus noster deficit. to 1.132 F
Spiritus sub dei iure seruiens, habet commissum sibi carnis dominium. to.1.151 H
Effectus inspirationis spiritus sancti. tomo.1. 159 I & seq.
Spiritus sanctus terrore pellit timorem. Ibidem. K
Nemo perfectè spiritus sancti inuestigat effectum. to.1.160 D
Aduentus spiritus sancti. to.1.164 C D
Spiritus sancti gratia mentes irradians, diaboli tentationes modificat. to.1.172 B
Septiformis gratia spiritus sancti non solum triũ theologarum virtutum, sed quatuor cardinalium operationem præbet. to.1.210 K L
Quare spiritus sanctus in linguarum specie super apostolos insedit. to.2.4.1
Spiritus sancti donum lege non constringitur. to.2.19 G
Quomodo qui domino adhæret vnus spiritus cum eo est. to.2.26. A & seq.
Spiritus sanctus mentem quam replet obumbrat. to.2.45 M
Vmbra Christi protectio est spiritus sancti. Ibidẽ.
Cur spiritus sanctus currere dicatur. to.2.60 D
Cur spiritus sanctus mobilis & stabilis dicatur. Ibidem. E F
Spiritus sanctus inter perfectos discurrit. Ibidẽ F
Spiritus sanctus in quibuslibet virtutibus, electis suis aliquando adest, aliquando se subtrahit. Ibidem.
Spiritus sanctus in quibusdam virtutibus perfectorum corda non deserit. Ibidem.
Per sacra eloquia dono spiritus vinificamur. to.2.63. G
Spiritus vitæ animum tangit legentis diuersis modis & ordinibus. Ibidem G H
Spiritus vitæ animum legentis ad studium prædicationis tangit. Ibidem H
Spiritus vitæ tangit animum legentis ad seruandam patientiam. to.2.63 H
Spiritus vitæ tangit animum legentis ad seruandum zelum. Ibidem
Spiritus vitæ animum legentis tangit ad pœnitentiæ lamenta. Ibidem I
Quidam per spiritum prophetiæ eleuantur, qui ita men non assumuntur. to.2.72 D
Per septiformem sancti spiritus gratiam, aditus nobis regni cœlestis aperitur. to.2.89 A
Septem dona spiritus sancti. Ibidem & seq. & 114 K
Spiritus Christi in quibus non est. to.2.115 B
Spiritum sanctum quare semel dedit dominus in terra, & semel in cœlo. to.2.116 I
Quomodo spiritus sanctus pro nobis postulare dicatur. to.2.120 D
Spiritus sanctus vocatur consolator. Ibidem.
Quomodo spiritus sanctus suggerere dicatur. Ibidem E
Spiritus sanctus quare sub diuersis figuris apparuisse dicitur. Ibidem
Spiritus sanctus quos replet, simplices facit & ardentes. Ibidem H
Spiritus sanctus quare apparuit super redemptorem in columba & super discipulos in igne. Ibidem I
Spiritus sancti dona varia sunt. Ibidem k
Differentia doctorum ante aduentũ spiritus sancti, & post. Ibidem L
Spiritus sancti opera in multis. Ibidem M
Spiritum mouare quid est. to.2.141 F
Vbi spiritus sancti præsentia est, ibi desperato esse non potest. Ibidem H
De spiritu corporis Christi non vinit hæreticus schismaticus, excommunicatus. to.2.143 E
Spiritus dei super quos requiescit. to.2.151 B
Graue facinus est spiritum sanctum qui omnia redemit, venundare. to.2.199 L

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quòd hi quos inhabitat consilij spiritus in præsentibus dolent, & ad æterna suspirant. to.1.3 C
Occulta spiritiæ licentia malignis spiritibus datur. to.1.8 A
Spiritus hominis, est spiritus elationis. tom.1.37 I
Spiritus, & animæ substantiam, & spiritalem designat efficientiam. to.1.66 E
Nullos hostes magis patimur, quàm malignos spiritus. to.1.93 H
Numerus superiorum spirituum nõ est in humana cognitione. to.1.99 K
Quidam spiritus assistunt deo, alij ministrant ei. Ibidem.
Nobilior, naturæ est spiritus, quàm corpus. to.2.26 K
Quòd tres sunt vitales spiritus creati. tom.2.36 G
Spiritus triplex à deo creatus: angelus, homo, tumentum. Ibidem.
Carne quiescente, spiritus deficit: sed ea laborante, convalescit. to.2.139 C
Spirituum malorum facies est concupiscentia secularis. to.2.285 B
Spiritus sancti visitationis effectus. tomo.2.271 C
Spiritus sanctus super humiles donorum multitudine requiescit. to.2.264 I
Spiritus sancti directio in operatione sacramentorum. to.2.326 I
Spiritus immundi vastatores dicuntur. tomo.2.316 G H
Spiritus fornicationis omnia virtutum dona tollit. to.2.316 G
Spiritus sancti motus ad convertendos peccatores. to.2.312 B C
Spiritus sanctus per scriptores sacros loquebatur. to.2.302 F
Spiritus maligni perpetui sunt sanctorum hominum serui in hac vita. to.2.290 H I
Spiritu diuino pleni dei magnalia tacere non possunt. to.2.299 E
Spiritu sancto repleti cœlestia prædicant & amãt. Ibidem F
Spiritus sanctus move suo erigit pauperes, humiles, & simplices. to.2.300 K
Spirituum reproborum insidiæ. tomo.2.306 L M
Spiritus maligni nobis semper insidiantur. tom.2.273 I

Spiritalis.

Spiritalis natura non componitur ex corpore & anima. to.1.5 I
Spiritualibus alta seculi vitanda, quæ ad inferna perducunt. to.2.297 D

Spolia.

Spolia dividere. to.1.104 G

Sponsa.

Mater sponsæ sancta ecclesia. to.2.45 A
Sponsa dormiente pulsat sponsus, vt ei aperiatur. to.2.49 I

Sponsus.

Abscondit se sponsus cùm quæritur, vt ardentius quæratur. to.1.24 C
Nomen sponsi Christus est. to.2.44 I
Per sponsi cellaria, sacræ scripturæ arcana designantur. Ibidem L
Sponsus animarum castitate delectatur. t.2.46 L
Caput sponsi, deus est. to.2.49 K
Venter sponsæ, quare ad tactum sponsi tremere dicitur. Ibidem M
Sponsus interdum quæritur, & non invenitur. to.2.50 C
Sponsus perfectè diligi non potest, nisi etiam proximus diligatur. to.2.52 M
Per guttur sponsi, testamentum eius intelligitur. to.2.50 L
Oculos ad sponsum tendere quando dicamur. to.2.51 C

Stare.

Stare solius creatoris est. to.1.29 A
Stare est rectè agere. to.1.162 A
Quidam stant ad vtilitatem proximi, custodiam sui, & contemplationem dei. to.2.63 K
Stare coram domino præcipimur. to.2.301 D
Stare in conspectu domini. to.2.305 H
Stare vetat. Ibidem.
Stare dei est mentes quas tangit gratiæ dono vetitæ nere. to.2.273 B
Stare fortitudinis est. to.2.284 C
Stare ad laborem operis pertinet, & ad pugnæ necessitatem. to.2.272 B

Stater.

Quarta pars stateris à quatuor diuersis prædicatoribus distributa. to.2.292 I

Statera.

Stateræ nomine mediator dei & hominum designatur. to.1.125 M

Status.

Fixum statum hic habere non possumus. t.1.70 K
Status maior maiores patitur tentationis difficultates. to.2.310 B

Stella.

Quid stellarum nomine designetur. to.1.18 B
Stellæ animas bene viuentiũ designant. t.1.100 A
Per stellas pluuiæ apostoli designantur. to.1.157 I
Stellæ roris, sunt ipsi prædicatores. tomo.1.172 L
Stellas de cœlo in terrã cadere, quid sit. to.1.194 C
Stellæ sunt homines sancti. to.2.77 D
Quare stella Magos gentiles, & angelus Iudæos ad Christum adorandum excitauit. to.2.102 M

Stephanus.

Stephanus in Iudæos. to.1.41 L
Stephanus inter lapides pro persecutoribus orabat. to.1.124 E
Ecclesia beati martyris Stephani. tomo.2.210 M
De Stephano presbytero prouinciæ Valeriæ cui diabolus caligas è tibijs traxit. to.2.32 H
Diabolus discalciauit Stephanum. ibidem.
De translatione Stephani viri dei. to.2.38 H
Stephani laudes. Ibidem.
Stephani virtus eximia. Ibidem I
Stephanus quidã pœnas in ferni vidit. t.2.40 M
Certamẽ in ponte Acheruntis inter viros candidos & nigerrimos pro anima Stephani. tom.2.41 B
Stephani Zelus & feruor. to.2.87 F

Sterilis.

Quid sterilem pascere. to.1.98 G
Steriles sunt qui aut fide, aut bona conuersatione carent. to.2.285 F

Sternutatio.

Sternutationis effectus, & causa. tomo.1.203 E

Sterquilinium.

Quid sit in sterquilinio iacere. to.1.14 C D
In sterquilinio sedere quid sit. to.1.15 M

Stilus.

Per stilum ferreum fortis dei sententia designatur. to.1.84 C

Stola.

Prima stola & vestis innocentiæ. to.1.71 I

Struthio.

Struthionum nomine hypocrisis designatur. tom.1.40 C & 123 L
Struthionis natura. to.1.183 C D
Per struthiones quid designetur. Ibidem.
Per struthionem synagoga designatur. to.1.185 F

Studiosus.

Diuersitas studiosorum, & vitiosorum. to.1.161 E & sequen.

Stultus, Stultitia.

Stultos iustos non reprehendant. to.1.25 G H
Quomodo stultus firma radice attollitur. t.1.31 K & 32 A
Stultus iuxta scientiã suam non viuit. t.1.32 D E
Stultus intelligere bona negligit. Ibidem.
Stultus si tacuerit, an sapiens, an stultus fuerit, abscondet. to.1.68 G
Stulti tanto intentius de alienis iudicant, quanto sua profundius ignorant. Ibidem H
Stulti fiant apud se, qui volunt apud deum sapientes reputari. to.1.78 I K
Tanto quis stultior sit, quanto conatur sapiens videri. to.1.108 F
Quidam vocantur stulti nobiles, quidam stulti ignobiles. to.1.120 K
Et qui dicantur stulti nobiles, & ignobiles. Ibidem K L
Quomodo stultus seruit sapienti, illum premendo. to.1.121 L
Sicut nec auris escas, nec guttur verba agnoscit, sta nec stultus sapientiam sapientis intelligit. to.1.143 B
Stultitia huius seculi, nobilitas est apud deum. to.1.120 K L

Suanenses.

De fide Suanensium. to.2.249 F

Subdiaconus.

Subdiaconis vices suas Romana confert ecclesia. to.2.152 K
Subdiaconorum castitas. to.2.158 D
Nullus subdiaconus ordinetur, nisi qui se victurum castè promiserit. to.2.172 L
Quare subdiaconi spoliati procedunt. to.2.210 E

Subditus, & Subiectus.

Subditi promouendi non sunt præter prælatorum conscientiam. to.2.325 A B
Secundum mores subditorum dantur rectores. to.1.148 C F
Non est subditorum temere vitam iudicare regentium. Ibidem G & to.2.250 I
Subditorum vitia quæ à magistris vel dissimulantur iudicari, vel nequeunt, diuino iudicio reseruantur. to.1.148 G
Subditi Dauid peccantis vindictam pro eo susceperunt. Ibidem.
Subditi se posse melius agere putant, quàm prælatos, si eos præesse contingeret. Ibidem H
Subditi plerunque malorum prælatorum per exempla gradientes, in infidelitate errant. Ibidẽ. L M
Aliud debemus iniustis subditis, aliud iustis & non subditis. to.1.150 B
In correctione subditorum miscenda est lenitas cũ seueritate. to.2.5 K
Subditi prælatorum suorum vitam non temere iudicare debent. to.2.8 F
Quantam reuerentiam subditi habere debent prælatis, etiam discolis. Ibidem F G
Peccatum subditi culpa pastoris si tacueris reputatur. to.2.73 F
Subiectorum culpa, prælatorum deprimit vitam. to.2.174 K
Subiecti à superbis dominis oppressi clamant ad deum contra eos. to.1.147 M
Subiecti vt plurimum imitantur pastores. tomo.2.323 G H
Subiecti maligni. to.2.271 H I
Subiectus ad superiorem obedientiam debet. Ibi. I
Subiecti humiles sæpe quæ superioribus desunt accipiunt visiones. to.2.271 L M
Subiecti malorum principum quamuis boni, sæpe periclitantur. to.2.288 E F & seq.

Subesse.

Imitatur diabolum qui subesse superioribus fastidit.

dit. to.1.169 I

Substantio.

Quid substantionem habere vt aquã. to.1.143 C

Substantia.

Maior inter fratres substantia, solet esse maioris discordiæ causa. to.1.1 I

Sudes.

Per sudes quid designetur. to.1.198 K & M

Suggestio.

Quomodo suggestioni occurrendum est. tomo.1.20 M & sequen.

Suites.

Suites interpretatur loquens. to.1.14 K

Sulphur.

Sulphur peccatum carnis designat. to.1.81 A

Summus.

Nemo infima deserẽs, repẽte fit summus. t.1.132 E

Superior.

Superiora agmina cœlestium nunquam mittuntur. to.2.125 E
Per superiorum duritiem, subiecti sæpe deprimuntur. to.2.243 G

Superbia.

Principium hæresis, est superbia. to.1.14 L
Superbia odium generat. to.1.41 L
Magna superbia est in iudiciis diuinis rationem quærere. to.1.53 E
Per cerussem solet superbia designari. to.1.68 L
Pinguis cervix, est opulenta superbia. tomo.1.74 I
Primogenita mors, superbia dicitur. tomo.1.80 K
Superbiæ & inanis gloriæ proprium. tomo.1.84 F
Superbia & inanis gloria impietati coniuncta sunt. Ibidem.
Superbia cordis quasi quædam pinguedo est crassitudinis. to.1.9 L
Superbia quot modis animum pulsat. to.1.129 K & sequen.
Immensa superbia à seniore sibi reuerentiam exigere. to.1.142 H
Aliena semper à veritate est superbia. to.1.143 H
Ex abundantia rerum nascitur. to.1.90 L
Superbia vbi nasci intelligitur, statim eradicanda est. to.1.144 A
Quanto superbia se latius in mente dilatat, tanto vehementius lumen angustiat. Ibidem C
Remedium contra superbiam. Ibidem.
Difficilè quis in se inueteratam superbiam deprehendit. Ibidem.
Superbia lumen intelligentiæ abscondit. t.1.47 L
Nimia superbia est de melioris scientia dubitare. to.1.149 F
Omni custodia mens est à superbia seruanda. to.1.151 G
Superbia lumen intelligentiæ à synagoga abstulit. to.1.185 H
Radix cũcti mali superbia. t.1.189 F & 208 H
Superbia vitiorum regina est. Ibidem.
Prima superbiæ filia, est inanis gloria. Ibidem H
Superbia mox ad carnis corruptionem deiicit. to.1.193 H
Superbia potentum seculi. to.1.97 B
Multi per opera & dona virtutum, in superbiam cadunt. to.1.199 M
Superbia per collum exprimitur. to.1.204 I
Superbia omnia alia mala superat. tomo.1.208 G
Superbiæ conditiones. Ibidem G H
Superbia omnes virtutes corrumpit. tom.1.208 H
Superbiæ nil nisi sua placent. Ibidem B
Cætera à superbia vitia, virtutem sibi oppositam solum impugnant. Ibidem.
Superbia vel est de rebus secularibus, vel de rebus spiritualibus. ibidem I
Quomodo superbia aliter prælatos, aliter subditos tentat. Ibidem K
Superbiæ effectus. Ibidem. K & sequen.
Euidentissimum reproborum signum est superbia. to.1.209 D
Superbia sæpe excedit in verbis. to.2.62 K
Superbia nostra increpatur per hoc quod dominus Centurionis seruum personaliter visitauit. to.2.118 I
Superbia sine inuidia atque inani gloria esse nullatenus potest. to.2.76 F
Superbiæ detestatio. to.2.182 K & seq.
Superbia fumo oculos lædenti comparatur. Ibidem. L M
Superbiæ exprobratio. Ibidem. & to.2.193 K
Superbia in clericis detestanda est. tom.2.239 H I
Superbiæ & inobedientiæ mala. tomo.2.307 L
Superbia abiicit à deo. to.2.325 L

Superbire.

Superbit qui peccatum si liceat puniri non desert. to.1.21 B
Contra naturam superbire est. to.1.127 B
Contra conditorem superbire, est præcepta eius pecando transcendere. to.1.138 C
Superbiens propter scientiam diuinam, in eadem cæcatur. to.1.173 F
Nemo de doctrina superbiat, aut indoctiorem rideat. to.1.182 B
Nemo de statu suo cadente Dauid superbiat. to.1.199 K
Contra naturam superbire est ab æquali velle timeri. to.2.5 D
Superbire studiosius vitandum est electis quàm cætera mala. to.2.307 L

Superbus.

Superborum conditio. tomo.1.16 A & 39 L M
Superbi imitantur diabolum. to.1.16 A
Superbi portam salutis non inuenient. to.1.32 D
Superbi contra suos eriguntur correctores. tomo.1.60 L M
Vita superborum & finis. to.1.68 L
Superborum gloria luto & cineri in fine comparatur. Ibidem K
Superbi virtutibus non ditantur. to.1.74 L
Superborum status est sine radice. Ibidem M
Socij superborum, participes sunt pœnarum illorũ. Ibidem.
Superborum lingua maledica. Ibidem.
Quomodo intelligitur quòd superbus antequam dies eius impleantur, peribit. to.1.75 C
Longos animo dies superbus sibi proponit. Ibidem.
Superbi cùm se despici suspicantur, ad contumelias prosiliunt. to.1.79 K
Superbi tanto aliquem deo despectum putant, quã afflictum vident. to.1.82 B
Superbis graue onus est doctrina humilitatis. tom.1.89 C
Superborum diuersitas. Ibidem M
Si qui lætantur qui similes iniustis non sunt, hi superbi sunt. to.1.93 D
Superborum labor. to.1.100 H
Superbi sibi attribuunt, quicquid sciũt. t.1.104 B
Superbi cùm de se falsa dicuntur, exultant. tom.1.130 A
Superbi spiritu sancto se esse plenos asserunt. to.1.135 I
Superbi ea quæ rectè sentiunt, rectè proferre non possunt. to.1.136 D
Superbi vias dei intelligere nolunt. tomo.1.47 L
Superbi non tam consolari quàm increpare desiderant. Ibidem L
Superbi perdunt quod acceperunt, si de gratia intumescant. to.1.146 G
Superbi deum despiciunt, & relicta creatoris sui gloria propriam quærunt. Ibidem H
Superbi humilitatis dominicæ factã contemnunt. to.1.147 L
Superbis mentibus humilitas altæ est. to.1.149 C
Superbi iudicium diuinum non timent, sed humanum. Ibidem D
Superbi afflictorum tribulationibus non compatiuntur. Ibidem G
Elatio superborum, iustis viris solet esse occasio virtutum. to.1.152 H
Superbis cognitio denegatur veritatis. to.1.158 I
Superborum arrogantia. to.1.169 I
Superbi potenter, nascentem ecclesiam videbant. to.1.182 G
Superbi ex respectu domini confunduntur. to.1.192 K
Superbis sua in pœnam vertitur culpa. Ibidem L
Superbo rum vita, in iudicio non cognoscitur. Ibidem.
Superborum facies in foueam demergitur. to.1.192 M
Superbi quò magis se erigunt, eo magis ruendo inferius tendunt. Ibidem.
Quomodo superbi Behemoth herbas ferunt. to.1.197 B
Superbi nullum malum cogitando prætereunt. Ibidem D
Superbi cunctorum vitam meritúmque sibi postponunt. to.1.208 B
Quare superbus aliena opera spernit, & sua semper miratur. Ibidem H
Multæ authoritates contra superbos. to.1.209 A
Superbus esset qui regimen plebis sine timore susciperet, nec minus si authoris imperio obedire recusaret. to.2.5 B
Superbi dum se erigunt, apostatam angelum imitantur. to.2.11 K
Corripiendo superbos, interdum laudum fomenta miscentur. Ibidem.
Superbi fide sola saluari æstimãt sine pœnitentia. to.2.322 G
Superbi in sua sapientia gloriantes ad diuinorum mysteriorum cognitionem pertingere nõ possunt. to.2.277 G
Superbi videri parui aut peccatores vitant. to.2.322 E
Superbi compulsi cõfiteri peccatum accusando minuunt. Ibidem.
Superbi verba non corrigunt. Ibidem
Superbi domus, & ascensus. to.2.324 C D
Superbi notari peccatores erubescunt. t.2.321 H I
Superbi non sunt qui in voluntate dei non sunt. to.2.320 D
Superba mens diuina mãdata despicit. t.2.316 C
Superborum reprobatio. to.2.308 D & seq.
Superbi arguendi. to.2.308 B C

Suranus

De transitu Surani abbatis. to.2.38 L
Terra tremuit in cæde Surani abbatis. Ibidem.

Surgere.

Ante lucem surgere, quid significet. to.1.50 A
Surgere de sepulchro plus fuit, quàm de cœlo descendere. to.2.112 I

Sustinere.

Nemo sustinere debet iniuste dispendium, vnde nullum sensit commodum. to.2.190 B

Susurrium.

Susurrium occulti verbi quid sit. to.1.27 L

Sycomorus.

Sycomorus ficus fatua dicitur. to.1.163 I
Quid sit Christum per sycomorum transire. Ibidem K

Universidad de Deusto Biblioteca

Sylo.
Sylo, missio interpretatur, tomo.2.255 M & seq.
Sylo veteris legis signat traditionem. to.2.258 H
Syna.
Dominus in Syna monte, populum à mulieribus abstinere præcepit. to.2.253 H
Synagoga.
Vestimentum domini, Synagoga dicebatur. tom.1. 9 C
Quòd Synagoga adultera pallio literæ retento, dum lege carnaliter vti voluit contempta est, & legislatorem criminata, nudum abire permisit. Ibidem.F
Synagoga redemptoris mater iuxta carnem extitit. Ibidem.
Synagoga vxor domini dicitur. to.1.83 D
Synagoga quem videbat hominem Christum, deū credere expauit. ibidem.
Synagoga Ecclesiam persequens, inuidiæ se igne consumpsit. to.1.106 K
Quos synagoga genuit, à terra non suspendit. to.1. 185 G
Synagoga in persecutione fidelium diuini timoris impulsu duci arbitratur. Ibidem.
Synagoga non solum dei humanitatem, sed & diuinitatem irridet. Ibidem.I
Synagoga expectat tempus antichristi, ad persequendam Ecclesiam Christi. Ibidem.
Synagoga antichristum, mendacii hominem, deum credet. Ibidem I K
Mater ecclesiæ Synagoga fuit. to.2.47 D
Synagoga quomodo dicitur esse pulchra, & amica. to.2.51 A
Synagoga tandem Christi fidem suscipiet. tomo.2. 52 B & 52 E
Synagoga ad Aquilonem vergebat. tomo.2.77 I
Synagoga venit prior quàm Ecclesia ad monumētum, sed non intrauit. to.2.113 A B
Synagogæ doctores à scripturarum intelligentia repulsi sunt. to.2.256 H
Synagoga aduersus Ecclesiam. to.2.262 D
Synagoga persequebatur Ecclesiam. tom.2.256 D
Synagoga quomodo cecidit. to.2.278 K L
Synagoga prius fœcunda fuit, & tandem sterilis. to.2.255 G H
Synagoga quomodo senuit. to.2.266 M
Synagoga in primis patribus gloriatur. t.2.262 L
Synagoga quomodo infirmatur. tome.2.252 L M
Synagoga in sanctis patribus lucerna dei fuit. to. 2.275 A B
Synagogæ magisterium quare periit. t.2.278 L M
Synagoga pariens incuruata moritur. to.2.279 B
Synodus.
Quinta synodus nihil contra quatuor principales synodos continet. to.2.176 H
De synodo Ephesina. to.2.187 H
De Synodo facienda. tom.2.215 C & seq. & 231. H I.232 F & 250 E F 251 A
Tabernaculum.
TAbernaculum iusti, quomodo pacem habere dicitur. to.1.35 L
Tabernaculum construitur, vt ab æstu corpus & frigore defendatur. tomo.1.51 A B
Tabernaculum multipliciter dicitur. tomo.1.93 F
Tabernaculum mentem significat. tom.1.113 B
Tabernaculum figurabat Ecclesiam tom.1.148 K
Quare tabernaculū intus abysso, cocco atque hiacyntho, extrà verò pellibus & ciliciis tegebatur. ibidem.
Tabulæ tabernaculi quid significabant. to.1.165. I K
Tabernaculum cum singulis ornamentis suis, Ecclesiam sanctam designat. to.1.177 B C
Tabernaculum, & domus, quomodo differant. to. 1.180 M
Per Tabernaculum pastorum, conuenticula hæreticorum designantur. to.2.45 D
Tabernaculi compositio. to.2.88 L
Quid cortinæ tabernaculi designent. Ibidem L M
Sacerdos tabernaculum ingrediens tintinnabulis ambiebatur. to.2.135 E
Tacens.
Quomodo tacens consumitur. to.1.69 H
Tacere.
Quomodo idem simul tacet & clamat. to.2.136 D
Talaris.
Talaris tunica, actio est consummata. tomo.1.4 M
Talentum.
Talentum erogare quisque pro virili tenetur. tom. 2.100 M
Talenta quinque, duo, & vnum, quid significent. to.2.102 D
Talentum in terra abscondere. Ibidem.E
Talenta duo qui accipit, plus habuit, quàm is qui habuerat quinque. Ibidem.G
Talentum vnum, intellectum significat. Ibidem.I
Talentum quilibet à deo accepit. Ibidem.
Talentum à quolibet venturus iudex exiget. Ibidem I K
Tarsilla.
De transitu Tarsillæ sacræ virginis. tomo.2.38 E
Tarsilla in transitu Iesum vidit. Ibidem.
Taurus.
Tauri & altilia quid repræsentant. tomo.2.130 B
Temperantia.
Quomodo temperātia in nobis marcescit. to.1.10 G
Temperantia quid sit. to.2.97 A
Templum.
Templum Salomonis, ciuitatis supernæ figuram gestauit. to.2.143 L
Quid templum ostendere peccatoribus. t.1.141 A
Templum dei fidelis quisque est. to.2.80 B
Templum dei est conscientia. to.2.132 D
Templum dei non potest esse pollutum. to.2.141 E
Templum dei quid sit. to.2.97 A B
Templa idolorum non sunt destruenda, sed in Ecclesias dedicanda. to.2.234 G
Templum dei superna patria est. to.2.270 D
Templum domini spiritale quid. to.2.256 G
Tempus.
Modus est Temporis vt statum non habeat mansionis. to.1.161 K
Tempus redimere quid sit. to.1.29 M
Tempus in quo deus recordatus est nostri, fuit tempus aduentus eius. to.1.72 B
Tempus opportunum est post Christi aduentum. to.2.136 I
Tempora vanitati dedita vitæ nostræ non memorantur. to.2.306 C D
Temporalia.
Temporalibus occupati exteriora quomodo disponunt. to.1.25 B
Diligentes temporalia vix vera docent. to.1.67 G
Si Temporalia magna essent, deus aduersariis suis non tribueret. to.1.78 H
Quicquid temporale est subitum est. tom.1.89 H
Qui temporalia minus diligit, potius habetur ab illis quàm habeat illa. Ibidem M & sequen.
Temporalibus dediti vix spiritalia amplectuntur. to.2.98 I
Vana sunt omnia etiam temporalia, in comparatione æternorum. to.2.305 I
Tenaces.
Tenaces monendi sunt de iniuria deo illata. to.2. 13 B
Tenebræ.
Per Tenebras occulta iudicis designātur. t.1.19 G
Tenebris quomodo homo circundatur. to.1.24 H
Tenebræ pertinent ad cæcitatem. to.1.59 H
Profunda de Tenebris reuelare, est mystica de occultis prophetarū verbis agnoscere. tomo.1.67 K
Quomodo dominus profunda de tenebris reuelat. Ibidem M
Tenebrarum dies, est tempus vltionis. tom.1.74 E
Tenebræ dicuntur peccatores. to.1.101 E
Per Tenebras ignorantia designatur. t.1.145 D E
Tenebræ sunt vbi Christus non respicit. t.2.151 D
Tentari, & Tentare.
Cur deus nos tentari permittit ab hoste. tom.1.9 L
Intantum diabolo tentare permittitur, inquantum necesse est vt tentationibus erudita solidentur. Ibidem L M
Cùm culpa tentamur, ad lamenta accendimur. to. 1.10 M
Deus non permittit tentari fideles supra id quod possunt. to.1.57 G & 63 L M
Quicunque tentatur, iuste tentatur. tom.1.102 M
Homo interdum tentatur nolens. to.1.70 L
Aliud est tentari, aliud tentationi consentire. to.1. 25 F
Cur tentari permittitur. to.1.139 A
Differenter tentamur vitiis, & atterimur flagellis. Ibidem A B
Cur incipientes non sæpe tentantur. tomo.1.141 L
Tentare dei quid sit. to.1.165 B
Tentauit Christum diabolus. to.1.198 M
Tentatio.
Tentationis diabolicæ cautelæ. to.1.4 E F
Tentationis vires. to.1.5 A
Tempora tentationibus congrua. to.1.6 K
Tentationis vtilitates. to.1.10 H & sequen.
Cautelæ in vitandis tentationibus. Ibidem & sequentibus.
Quomodo in tentationibus crescendum sit. tomo.1. 11 C
Tentationum genera diaboli aduersus rebellantes. to.1.20 E
Tentationum diuersitas. to.1.39 L & seq. & 141. M & 202 C D
Tentatio est pugna contra malignos spiritus. to.1. 43 C
Tentatio est militia. Ibidem C D & H I
Tentatio iuuat ad salutem. to.1.44 F
De Tentatione incertum est, vtrum probet vel trucidet deus. to.1.53 D
Quomodo deus nos in tentatione roborat. to.1.58 B
Differētia Tētationū iusti & iniusti. Ibidem H I
Tentatio interdum iustos ad desperationem vsque inclinat. to.1.63 L
Quod tentationibus homo quæritur, tot flatibus uetur. to.1.69 M
Immunda tentatio ab ipso homine nascitur. to.1. 70 D
Duo sunt genera tentationum. tomo.1.72 I & seq.
Diaboli variæ tentationes. tom.1.82 M & 173 D
Tentatio exterior culpam non perficit. tomo.1.12 C
Tentationes vitiorum non desunt perfectis. Ibidē.
Tentationibus resistere non potest, qui verbi dei gladium postponit. to.1.116 K
Tentatio humana quæ sit. to.1.125 F
Tentatio dæmoniaca quæ sit. Ibidem F G
Sicut Tētatio per oculos trahitur, sic intus cōcepta compellit oculos sibi extra deseruire. to.1.126 B
Festinè resistendum est tentationi in corde nascenti: nam statim roboratur. Ibidem D
Viuere sine tentationibus nullatenus homo potest. to.1.138 F
Quantum tentatio faciat profectum. Ibidem G
Tentatio dat sui cognitionem. to.1.139 A

Post

Post duras tentationes menti nostræ lux veritatis erumpit. to.1.140 D
Tentatio sequitur conuersionem. to.1.141 H
Declaratio secundæ vicis tentationis. Ibidem.
Remedium aduersus tentationes in conuersis inchoantibus. Ibidem.M
Occulta tentationum radix euellēda est radicitus. to.1.142 A
Deus semper adiutor est in mitigandis tentationibus diuturnis. Ibidem.B
Tentationum stimuli insurgunt nonnunquam longiores, etsi non acriores. Ibidem.
Tentationis violentia cogitationes virtutum deturbat. to.1.156.E. & seq.
Quid faciat tentationibus pressus. Ibidem.F
In tentatione deprehensus tenebras mœroris incidit. to.1.156 F G
Tentationis violentia. to.1.168 E
Bonum virtutis irruente cordis tentatione, facilè destruitur. Ibidem.
Tentatio diaboli. to.1.172 A
Post illuminationem diuini muneris, tentationis certamen augetur. Ibidem.
Tentatio cuique sit iuxta mores suos. Ibid. A B
Remedia contra tentationes. Ibid. C. & 204 F
Exactoris clamor est violenta tentatio. to.1.180. A B. & 81 B
Miles dei fortis tentationem despicit. to.1.188 L
Tentationum repulsio. Ibidem.L M
Tentatio de luxuria. Ibidem.M
Qua tentatione vitia capitalia mentē exhortentur. to.1.189 H I
Initia tentationis maximè fugienda sunt. tomo.1. 165 A
Tentatio religiosorum. Ibidem.I
Tentatio diaboli reprobos ad varia inflammat vitia. to.1.204.E. & seq.
Carnis tentatio asperrimo medio superata. tomo.2. 24 A
De tentatione carnis superata. Ibidem.
Tentatio tripliciter agitur. to.2.106 L
Non solum anima à voluptatibus arcenda est, nisi à tentatione arceatur. to.2.135 C D
Contra tentationes, deus quærendus est adiutor. to. 2.208 K
Tentationum cauta prouisio. to.2.225.L M
Tentationes dæmonis radiis charitatis vincuntur. to.2.263 E
Tentationi nemo sine deo resistit. to.2.265 G H
Tentatio immundorum spirituum nox est. tomo.2. 273 K
Tentationes maiores quanto quis est in maiori statu patitur. to.2.310 B
Tentationes diabolicæ in vespere euanescunt. to.2. 313. B
Tentatus deuotione vincit dæmonem. to.2.307 C
Remedia contra tentationes. to.2.290 E F
Tentator.
Tentatoris caliditas. to.1.6.K. & seq.
Tentatus.
Tentatus non solum à quo vires accipiat discit, sed quanta eas vigilantia seruet. to.1.10 K L
Tentati morti appropinquant, nisi per deum liberentur. to.1.139 D
Tentorium.
Tentorium multipliciter dicitur. to.1.158 D
Tepidi.
Tepidi in monasteriis medendi sunt quasi ægri. to. 2.291 G
Terminus.
Termini terræ qui dicantur. to.1.160 B
Terminus cogitationis & verbi est consummatio boni operis. to.2.309 B
Termini Israelis sunt cœli. to.2.286 A
Ternarius.
Ternarius sanctæ trinitatis fidem insinuat. to.2. 295 K
Terra.
Quare terram matrem vocamus. to.1.7 F
Per terram homo peccator designatur. to.1.9 D & 66.M. & 71G. & 88 G
In terra consedere quid sit. to.1.15 D
Mediatoris incarnatio potest per terrā designari. to.1.15 D
Terra aere fœcundatur. to.1.21 H
Nihil est in terra sine causa. to.1.32 G
Terræ nomine caro exprimitur. to.1.55 A
Per terram, terrena sapientes dicimus. to.1.66 D
Quomodo terra dicitur subuerti. Ibidem.M. & seq.
Terra sanguinem Christi non abscondit. tomo.1. 77 F
Terræ nomine sancta ecclesia designatur. tomo.1. 100 K
Esse in terra, & apparere. to.1.121 A
Esse in terra, & non apparere. Ibidem.
Quid terram clamare, deflere sulcos & fructus proprios emendo comedere. to.1.133 A
Fructus terræ absque pecunia comedere. Ibidem.C
Terra dei tota Iudæa nominatur. to.1.161 M
Terræ bases, sunt ecclesiæ doctores. to.1.165 I
Per terram anima iusti designatur. Ibidem.M
Extrema terræ dominū tenere, & concutere, quid sit. to.1.16. C D
Quid per terram designetur. to.1.170 A
Terra est verbum dei. to.184 L
Altitudines terræ quæ sint. to.1.190 D
Inferiora terræ quæ sint. Ibidem.
Terra quando dicitur clamare contra suum possessorem. to.2.107 M
Terram occupare qui dicantur. to.2.121 F
Terra spinosa aliquando plus amatur, quàm illa quæ nunquam spinas habuit. to.2.124 G
Orbis terrarum quomodo pugnabit contra insensatos. tomo.2.126 E
Terrenus.
Terrenis addicti præmiis. to.1.26 H
Terrena non curans rarò inuidet. to.1.31 F
Terrena diligentes sunt sicut torrētes. to.1.39 G H
Cura multiplex terrenarum rerum, excæcat. tomo.1. 74 I
In terrenis actibus frigescit animus, nisi fuerit per intima dona solidatus. to.1.75 E
Terrena quæ seruando amittimus, largiendo seruamus. to.104 I
Terrena fumno comparantur. Ibidem.
Bona terrena seruando totaliter amittuntur. to.2. 100 A
Terrena efficiunt animas curuas. to.2.121 I
Qui terrenarum rerum amore vincitur, in deo non delectatur. to.2.137 E
Terrenorum contemptus est saluberrimus. to.2. 151 I
Pro terrenis æterna sperare, est in æternitatis vita partem habere. to.2.196 H
Contemptus rerum terrenarum. to.2.242 H I
Terror.
Quomodo terror conuertitur in potestatem. to.1. 159 L
Humani terrores fumo sunt similes. to.2.222 B
Testa.
Testa, Christi carnem ex nostra sumptam designat. to.1.14. B
Testamentum.
Plerique patres veteris testamenti dicuntur vidisse deum. to.1.110 G
Testamenti noui & veteris comparatio. to.1. 116 H I
In chorda arcus testamentum nouum, in cornu verò testamentum vetus designatur. to.1.116 H I
Antiqui patres noui testamenti librum legere desiderabant. to.1.131 E
Vtrumque testamentum in quatuor partibus est distinctum. to.2.61 I
Testamentum nouum per allegoriam latuit in veteri testamento. Ibidem.
Quod vnum testamentum promittit, alterum exhibet. Ibidem M
Testamentum vetus mutabile erat. to.2.62 A B
Testamētum nouum immutabile est, & æternum. Ibidem.B
Testamenta simul concordant. to.2.88 I
Porta interior testamentum nouum. to.2.93 B
Testamentum abbatissæ in præiudicium monasterii est nullum. to.2.204 F
Testamentum vtrūque per rotas plaustri signatur. to.2.281.K
Testamenti veteris & noui differētia. t.2.267 H
Testimonium.
Nemo coram deo pro se testimonium ferre potest. to.1.54 E F
Testimonium superni discipulatus, est donum fraternæ dilectionis. to.1.118 K
Testis.
Testes dei, qui sint. to.1.59 A
Testes suos contra nos deus instaurat. Ibidem B
Dei testes contra nos militant. Ibidem.C
De testibus producendis & examinandis. tom.2. 246 B C
Testium conditiones. Ibidem.C
Thalamus.
Qui sint thalami in ecclesia. to.2.80.M & 81 C
Thalamus ecclesiæ tantum habet longitudinis, quantum latitudinis. to.2.81 B
Thalami qui sint. to.2.82.M
Tharsis.
Tharsis exploratio gaudii dicitur. to.1.19 M
Thema.
Thema interpretatur Auster. t.1.14 M & 40 H
Theodoricus.
De morte Theodorici regis Ariani. to.2.39 M
Theodorus.
De Theodoro mansionario ecclesiæ beati Petri apostoli vrbis Romæ. to.2.33.B
Theodoro beatus Petrus apparuit. Ibidem.
Theodorus puer prauus. to.2.41 F
Theodorus puer vidit draconem sibi mortem minantem. Ibidem
Theodori pueri conuersio. Ibidem.G
De querimonia Theodori episcopi. to.2.243 G
Theophanius.
De morte Theophanii comitis. to.2.39 G
Theophanius comes futura prædixit. Ibidem.H
Theophanii comitis commendatio. to.2.128.C
Thesaurus.
Thesaurus in agro, spes est in pœnitentia. to.1. 4 H
Thesaurus noster, cognitio est. to.1.24 C
Thesaurus ἀπὸ τῆς θέσεως nominatur. tomo.1. 171 G
Thesaurum publicè in via portās, deprædari desiderat. to.2.103 H
Thesaurus est cœleste desiderium. Ibidem I
Thomas.
Thomæ incredulitas, vulnera infidelitatis sanauit. to.2.117 B
Thomas aliud vidit, aliud credidit. Ibidem C
Thorax.
Per thoracem, fortitudo patientiæ designatur. to.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

to.1.205 M

Thronus.

Per thronum filij singulare culmen iudiciariæ potestatis designatur. to.1.154 C
Per thronos duodecim, vniuersale iudicium designatur. Ibidem.
Throni ad ministerium missi nunquam leguntur. to.2.66 A
Per thronum virtutes angelicæ designantur. Ibidem.
Thronorum cœlestium officium. to.2.125.B.& H

Thus.

Thus quid designet. to.2.47 F
Thus orationem designat. to.2.48.E M.& 103 D

Tigris.

Tigris Iob appellatur. to.1.26 F
Tigris hypocritas designat. Ibidem.M.& seq.

Timere.

Deum timere quid sit. to.1.1 F
Quidam nisi territi, deum timere nequeunt. to.1.41 E F
Quantum timere debeat, qui scienter peccat. to.1.55 K
Multum timere debent hi, quos ad pœnitentiam deus expectat. to.1.98 K
Qui timere deum se cognoscit, se sapientiam dei habere intelligit. to.1.112 E
Diabolus nec deum, nec tormẽta timet. to.1.208 B
Timendum est iudicium diuinum ne timeatur. to.2.117 E

Timor.

Ex timore vnumquodque vitiũ premitur. to.1.3 F
Qui timore bona agit, à malo penitus nondum recessit. Ibidem.
Quis timor bonus. to.1.21 B
In via dei à timore inuenitur. to.1.26 F
Timor inquietas mentes in contemplatione refrenat. to.1.36 F
Timor noi à peccati morte suscitare non potuit. to.1.56 F
Timor est testis nequitiæ impiorum. to.1.74 F
Timores nocturni qui sint. to.1.117 G
Timor diuinus, est fidei fundamentum. to.1.165 M
Timor iustorum. to.1.188 H
Duplex est timor. to.1.207.M.& to.2.15 D
Timor mentẽ rectoris humilians, purgat. to.2.4 C
Timor seruilis. to.2.10 G H
Timor & pœnitentia sanctorum mala præterita abscondunt. to.2.59 DF
Timor pœnitentiæ iungitur. to.2.64 C
A timore ad sapientiam abscinditur. to.2.89 B
Timor sine pietate nullus est. Ibidem.
Bona temporalia timere, ne desint vanus est timor. to.2.122 F
Timor ad contemplandum requisitus. to.2.259. M. & seq.
Timor sine spe in desperationem præcipitat. to.2.305
Cum spe salutem operatur. Ibidem.
Timor quis elsgendus. to.2.305 C
Timor sæpius nos in vinculum perducit charitatis. to.2.303 D E

Tinctor.

De tinctoris corpore in ecclesia sepulto, post non inuento. to.2.43. D.& seq.
Tinctoris corpus in sepulchro combustum. Ibidem.

Tinctura.

Tincturæ mundissimæ sunt verè humiles. to.1.110 E

Tinea.

Tinea de qua veste oritur, eam oriendo corrumpit. to.1.29 I
Tinea dãnum facit, & sonitũ non facit. Ibidem.L
Tineæ sibi domũ corrũpendo ædificat. to.1.104 H

Tintinnabula.

Tintinnabula quid designent. to.2.155 EF

Titulus.

Titulorum psalmorum interpretrio. to.2.134 I

Tolli.

Subito tollitur, qui diu toleratur. to.2.145 B

Tonitruum.

Per tonitruum aliquando Christus incarnatus designatur. to.1.172 D
Per tonitruum prædicatio superni terroris designantur. Ibidem.
Tonitrua cœlorum sunt perfecta desideria electorum. to.2.265 H

Topazius.

Topazius lapis preciosus quid significet. t.1.110 B

Tormenta.

Tormenta plærosque cruciant, sed non emẽdant. to.1.37 HI
In huius vitæ tormentis timor dolorem habet, dolor timorem non habet. to.1.59 M
Quosdam à perditis moribus tormenta non compescunt. to.1.154 F
Tormenta à notis illata plus nocent, quàm ab ignotis. to.2.126 G

Torpentes.

Quod torpentes latuit, flentibus subtilius innotescit. to.1.45 L

Torques.

Potẽter dimicantib⁹ torques collo datur. to.1.186 B

Torrens

Torrens diuidens quid significet. to.1.106 F H
Dominus de torrente in via bibit. to.1.116 A
Torrens nostræ mortalitatis decursum signat. to.2.319 D

Totila.

De simulatione regis Totilæ deprebẽsa. to.2.25 I K
Fraus Totilæ regis Gothorum Ibidem.
De prophetia regi Totilæ, & Canusiue antistiti. Ibidem.L
Totila Vrsi mansuetudinẽ imitatus est. to.2.30 D
Totila rex Cerbonium vrsis laniandum obiecit. Ibidem
Totila Perusiũ septennio obsessum intrauit. Ibid.H

Trabes.

De trabibus in ecclesia beati Petri necessariis. to.2.237 C

Tranquillitas.

Quæ in tranquillitate persistere nequeunt, seipsa confundunt. to.1.51 K

Transfiguratio.

Transfiguratio Christi ipsum magnificauit. tomo.2.327 IK

Transire.

Differentia inter trãsire, et pertransire. to.1.145 A

Translatio.

Dissonantia vetusta translationis. to.1.122 H

Trecentenarius.

Trecentenarius numerus perfectam trinitatis cognitionem designat. to.2.181 F G
Trecentenarius numerus in Tau litera continetur, quam crucis speciem tenet. Ibidem.

Tribulatio.

Cur coniugibus inest carnis tribulatio. to.1.73 B
Tribulationes per flumina designantur. to.2.53 K
Vltima tribulatio multis tribulationibus præuenitur. to.2.126 D
Tribulatio nostra superni gaudiũ introitus est. to.2.307 HI

Tricenarius.

Tricenariũ numeri perfectio. to.2.86 H
Tricenarius quid designat. to.2.295 K
Tricenarius numerus ad fidem & operationem pertinet. to.2.303 F

Trinitas.

Esaias insinuauit trinitatem. to.1.174 B
Paulus trinitatem designauit. Ibidem.
Post resurrectionem beati distincte trinitatem agnoscent. to.1.176.I

Tristis.

Tristes ex propinquo habent iram. to.2.8.C

Tristitia.

Tristitia sæpe granitatẽ cordis sequitur. to.1.4 F
Rami tristitiæ, sine accediæ. to.1.189 F
Tristitia quomodo vincitur. to.2.310 L

Tuba.

Tubam clangere quid sit. to.1.187.L M
Quid sit equum tubæ clangorem non metuere. Ibidem M
Quid sonare clangorem tubæ. to.1.189 C

Tumor.

Obstaculum veritatis est tumor mẽtis. to.1.136 M

Tumultus.

Exteriores tumultus nunquam ad interiora iustorum perueniunt. to.1.108 L
Tumultus quid. to.2.278 B

Tunica.

Tunicam vendere, vt gladium ematur. to.2.49 L

Turtur.

Turturi & columbæ sacrificatis guttur fecabatur, sed nom penitus abscindebatur. to.1.34 C
Quid per duos turtures signetur. to.1.191.K
Per turturem ecclesia designatur. to.2.46 G
Turtur quid designet. to.2.63 F
Turturis pulchra conditio. to.2.45 E

Tyrannus.

Tyrannus quis dicatur. to.1.74 C
Tyrannorum interitus. to.1.145 A B
Tyrannum in corde sustinere quid sit. to.1.151 A
Tyrannorum superbia. to.1.182 L M
Tyrannorum versutia pia fraude deludenda. to.2.324 M

Vacare.

VAcare deo, quid sit. to.1.25 B

Vacca.

Vaccam mactare, est carnis lasciuiam extingere. to.1.36 C
Vacca humanitatẽ Christi significat. to.2.140 L

Vacuus.

Per vacuum Iudæa infidelitas intelligitur. to.1.100 K
Quæ vacua & laboriosa seorsum, vel simul. to.1.44 B

Væ.

Væ in scriptura potius de æterno luctu, quàm de presenti solet intelligi. to.2.69 F

Vah.

Vah verbum est exultationis. to.1.188 B

Valentinus.

De corpore Valentini ab ecclesia post mortem proiecto. to.2.43 C
Corpus Valentini à dæmonibus extra ecclesiam extractum. Ibidem.

Valentius.

Valentius abbas to.2.38 K

Valerianus.

De Valeriani patricii sepultura. to.2.43 B
Valeriani corpus inuentum est ab ecclesia depositum. Ibidem.

Vanitas.

Ex vanitate homo ad culpã labitur. to.2.62 L M
Vanitatis finis. Ibidem M
Vanitas & dolus, quomodo differãt. to.1.126 A

Vas.

Vasa iræ fecit deus vasa misericordiæ. to.2.351.G
Pœna vendentium sacra vasa & ministeria ecclesiastica

ecclesiastica Iudæis. to.2.160B
Sacra vasa pro redemptione captiuorum sunt venundanda. to.2.149 H I
De vasis sacris pro redemptione captiuorum distrahendis. to.2.198 C D

Vastari.

Vastari quis dicitur. to.2.316 G

Vbera.

Quid per duo vbera signetur. to.1.140 L
Vbera sponsi, dilectio dei & proximi. to.2.44 H
Per duo vbera, duo prædicatorum ordines signantur. to.2.48 E
Per Vbera, duo populi designantur. to.2.52 E

Vectis.

Per vectem, Christus incarnatus designatur. to.1.167 G

Vena.

Venæ susurrij diuini, quæ sint to.1.27.L.& seq.

Venantius.

De infirmitate Venantij. to.2.228 C D
Consolatio filiarum Venãtij super infirmitate patris earum. Ibidem.

Vendere.

Vili precio opus vendere, quis dicitur. to.1.49 A

Venenum.

Venenum mors est homini, vsta serpenti. to.1.12 K

Venia.

Ii quibusdam factis certi de venia reddimur. to.1.58 D

Venire.

Venire sapientiæ dei, quid sit. to.1.111 I
Quid dicantur ad dominum de longinquo venire. to.2.95 D
Venire deum. to.2.273 BC

Venter.

Ventris vel vteri vomine, mens solet intelligi. to.1.75 I
Venter potest dici exactor. to.1.180 A
Quanta custodia sit ventri adhibenda. Ibid.B C
Venter mentem plerunque designat. to.2.10 F
Dum venter inguuie extenditur, virtutes animæ per luxuriam destruuntur. to.2.12 C
Ventris viscera quid sint. to.2.70 A B

Verbum.

Quod verbum dei non pereat, etiam cùm non pecierint bi aduersus quos mala prædixit. tomo.1.8 H
Verbum absconditum, inuisibili dei filius. tomo.1.27 I
Verbum absconditum, aliquando spiritus sancti consolatio dicitur. Ibidem.K
Vtilitas verbi dei. to.1.36 A
In ventum verba proferre, quid sit. to.1.42 C
Verba dei ad nos, sunt sæpe iudicia illius. tomo.1.53 M
Deus verbum veritatis facientibus tribuit, & non facientibus tollit. to.1.67 G
Verbum diuinum electi & reprobri diuersimodè audiunt & gustant. to.1.66 GH
Verba ventosa quæ dicantur. to.1.76 A
Verbum dei sapientia est: stultitia huius sapientiæ, dicta est caro verbi. to.1.83 F
Qui dicentis verba despiciunt, doctrinã eius ad certaminis causam sumunt. to.1.85 M
Verba diuinæ in sinu cordis abscondere. tomo.1.95 C
Verba ante deum ponere, quid sit. to.1.99 F
Modus annunciandi verbum dei. to.1.100 L M
Verba dei quasi pigmenta sunt nostri aditorij. to.1.179. A
Quomodo deus miro modo nos disponit ad verbum dei suscipiendum. to.1.172 HI
Effectus dei verbi. Ibidem.K
Quomodo verbum dei respuitur. to.1.175 D
Quomodo huius mundi principes semen verbi diuini multiplicant. to.1.183 M
Verbi dei efficacia. to.1.200 L M
Verba dei sunt humiliter loquenda. to.2.14 C
Verbum quod fecit linguam, sine lingua loqui potest. to.2.34 D
Audimus verba dei si facimus. to.2.70 L
Radix verbi, virtus est operis. to.2.72 I K
Nihil in rerũ natura tam velociter, quàm verbum transit. to.2.98 B
Hi verba dei non audiunt, qui hæc exercere opere contemnunt. to.2.109 C
Verbi dei auditio probos ab improbis secernit. Ibidem.
Verborum domini auditores sum in multiplici differentia. Ibidem.
Memorando nouissima verbis dei possumus erudiri. to.2.132 E
Dum proprietas verborum attenditur, sensuũ virtus amittitur. to.2.156 F
Verba nutrientium sunt lac, vel venenum. tomo.2.195 M
De verbo dei instantius prædicando. to.2.244.K. & seq.
Verbum dei cum mala deliberatione cõuenire non potest. to.2.3.4 H
Verbi diuini cognitio superbis absconditur, humilibus reuelatur. to.2.394 F
Verbi doctrinum multiplex effectus. to.2.277 A
Verbum domini multotiens apud prophetas replicatur. to.2.262 D
Verbum domini est vnigenitus dei. to.2.261 L
Verbum domini apud prophetas est promissio redemptoris. to.2.276 M
Verbum fidei vsque ad finem mundi fidelibus exhibetur. to.2.292 I
Verba prædicatoris non audit qui ea implere neglegit. to.2.313 F
Verbum prædicatoris in terram cadere. tomo.2.274 D
Vetera seculi verba non sunt loquenda. tomo.2.264 D E

Verbosus.

Verbosus nequit iustificari. to.1.60 L

Verecundia.

Plærique per exteriorem verecundiam, interiorem culpam corrigunt. to.1.81 K
Plærique à malitia inuitati, ab humana verecundia reuocantur. Ibidem.
Verecundia laudabilis est in malo, reprehensibilis in bono. to.2.70 I

Veritas.

Ante veritatis examen securi non sumus, si in humano iudicio quod reprehendi debeat non habemus. to.1.153 A
Nihil est ad dicendum veritate facilius. to.2.9 K
Veritas ipsa absconsa sunt Iudæis. to.2.109 H
Dum veritas iustificat, hominem mendacium condemnat. to.2.140 F
Veritas quibus occultatur. to.2.271 K

Verum.

Non omnia vera dicenda sunt. tomo.1.150. Cto.2.9. I K

Vermis.

Vermes tam diuites quàm pauperes superbos operient. to.1.90 M
Natura vermium, est inceßanter moueri. tomo.1.68 B
Vermis qui designet. Ibidem.
Quilibet descendens à primo homine, vermis dicitur. to.1.100 C

Vespasianus.

Vespasianus & Titus Hierusalem euerterunt. to.2.131 I

Vespera.

Vesperæ nomine quid designetur. to.1.44.G
Vir sanctus vesperam expectat. Ibidem.
Quid sit dominum super filios terræ facere vesperum consurgere. to.1.174 I

Vestibulum.

Vestibulum interius æternæ vitæ latitudinem designat. to.2.82.G
Per Vestibulũ interius Ecclesiæ quid designetur. to.2.91.K
Per vestibulum exterius Ecclesiæ, quid designetur. Ibidem.

Vestigium.

Vestigia dei quæ sint. to.2.62.B
Vestigia pedum, quid designent. to.1.70.C
Vestigia dei quomodo sequimur. to.1.95. A B

Vestimentum.

Vestimenta scindere, quid significet. to.1.10.M
Vestimentum, terrenum corpus dicitur. to.1.56.E
Quomodo vestimenta dicuntur abominari. Ibidem.F
Vestimentum quid designet. to.1.122 E
Vestimenta Ecclesiæ quæ sint. to.1.162 F
Natura vestimentorum est calorem à corpore attrahere, & eam corpori reddere. Ibidem.G
Vestimenta sanctorum sunt corpora eorum. to.2.147 K
Vestimenta dei quomodo mutentur. Ibidem.L

Vestiti, & Vestis.

Mollibus vestiri, quid sit. to.2.100 K
Vestem ex lana linóque induere. to.1.50 K
An vestibus vti preciosis, peccatum sit. to.2.100. K 133.F
Albæ vestes, quid designent. to.2.119 I
Vestis pontificis ostensio est bonæ conuersationis. to.2.301.A

Vetustas.

Quomodo Vetustas nostra renouari debet. to.1.116 F

Vexatio.

Vexatio dat intellectum. to.2.137.C

Via.

Viro via sua quomodo abscondita est. to.1.24.G
Via dei, & via seculi, quomodo differunt. tomo.1.26 F
Quæ sint viæ domini. to.1.89 I
Quid est vias domini nolle. Ibidem.
Viam dei custodire, & ab ea non declinare. to.1.95 B
Per Viam vinearum ambulare. to.1.97 K
Viæ redemptoris nostri. to.1.98 M
Hæc via ad patriam peregrinatio dicitur. to.1.106 G
Quid Via & locus domini. to.1.111 G H
Viæ actiones designant. to.1.125.I
Dominus viat nostras subtili examinatione considerat. Ibidem I
Viæ ad creatorem sunt opera cõsiderata creatoris. to.1.150.H
Via perfectionis quæ est. to.2.87 I K
Via domini quomodo dirigitur ad cor. tomo.2.101.D
Viam redemptoris asperam sequi debemus. to.2.91.F
Viæ nostræ macerie sepiuntur to.2.128.C
Viæ, in sacris scripturis, pro actionibus accipiuntur. to.2.130 E
Viæ peccatorum. to.1.98.L
Via bona & recta quæ sit. to.2.305 M & seq.
Viæ dei difficiles. to.2.289.G H
Via ad æterna gaudia non per delectationes est. to.2

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vita salutis quæ sit. to.2.278 D
Viæ vitæ sunt afflictiones pœnitentiæ. to.2.271 F

Viator.

Viator dicitur, qui hic viam & non patriam attendit. to.1.91 C
Viatoris stulti conditio. to.2.106 A

Vicenarius.

Vicecenariũ numeri perfectio. to.2.284 D

Victima.

Victimæ sunt obsequia obedientium. to.2.299 M
Victimæ quæ sunt. to.2.321 L
Victimas deo offerre. to.2.300 A

Victor, Victoria.

Victores sunt contra dæmones qui per nullum sensum illis subdi nolunt. to.2.316 A
Victoria dei laudibus tribuitur. to.2.309 F
Victoria non minor est hostes tolerare quàm hostes vincere. to.2.304 DE
Victoria quomodo potiuntur electi in dæmones. to.2.307 H I
Victoria in dæmones extolli non debemus. to.2.307 B
Victoria aduersus spiritalia prælia. to.2.277 B
Excellentior nascitur ex desperatione victoria. to.2.213 B

Victorinus.

Victorini cuiusdam commendatio. to.2.125 M. & sequen.

Videre.

Non videbimus deum, sicut videt seipsum. to.1.111 A
Videre dei sapientiam est habere. Ibidem. E F
Videre dei quid sit to.1.112 E
Aliud est videre per iudicium, aliud per appetitum. to.1.128 I K
Cum videri nos non credimus, in sole clausos oculos tenemus. to.1.145 G
Quibus modis videndus est nobis deus pro hac vita. to.1.150 H
Ab inuisibilibus, per visibilia cadimus. Ibidem. I
Videre deum, quid sit. to.1.157 D
Quanto se quisque minus videt, tanto sibi minus displicet. to.1.210 H
Videre & sequi deum, quomodo intelligatur. to.2.98 L M
Videre dominum non potest, qui fidē Ecclesiæ doctoribus non adhibet. to.2.276 F
Videns quibus modis dicatur. to.2.292 K

Visibilia.

Visibilia per inuisibilia videntur. to.2.37 B

Visio & Visus.

Horror nocturnæ visionis, est pauor occultæ contemplationis. to.1.28 A
Visus hominis, est misericordia redemptoris. to.1.45 C
Differentia visionis beatorum & carnalium. to.1.72. M. & seq.
Visio nostra erit vtcunque visioni dei simlis, sed non æqualis. to.1.111 A
Visio dei nunc fide inchoatur. Ibidem. B
An visiones nocturnæ, debeant obseruari. tomo.2.42. K
Visio dei per essentiam. to.2.57 DE
Visio dei, & cognitio eius, pro hac vita impossibilis est. to.2.148 E

Vidua.

Vidua impignerans duos filios, Ecclesia est. to.2.57 L

Vigilare.

Mundanis vacantes, vigilare dicuntur. to.1.28 C
Sancti viri laboriosius dormiunt, quàm vigilare potuerunt. Ibidem. E
Vigilamus opere, locutione, & cogitatione, dum negligenter hoc seculo vtimur. tomo.2.272. M. & sequen.

Vigiliæ.

Vigiliæ tres sunt. to.2.105 C

Vilis.

Quidam viles videri appetunt, & propterea intromittunt. to.1.163 G

Villa.

Villa terrenam substantiam significat. tomo.2.127 H
In villa ire, quid sit. to.2.130 C

Vinctus.

Vincti sumus in hoc mundo. to.1.123 B C

Vinculum.

Quomodo vinculo vnius cuiusque soluantur. to.1.179 H
Quomodo anima vinculis ligetur. Ibidem
Quomodo vincula Christi sint soluta. tomo.1.180 K
Vinculũ perfectionis est charitas dei & proximi. to.2.308 K

Vinea.

Vineæ nomine, quid designetur. to.1.96 G
Via namque vinearum, est rectitudo ecclesiarum. to.1.97 K
Non est discutiendum cur dominus laborantes in vinea sua, inæquales labore & æquales in præmio fecit. to.1.148 B
In vinea domini laborantes non æquè sortiuntur denarium. to.1.23 D
Vineæ mentis concupiscentias rectè designant. to.2.290 G
Per vineam Iudæa designatur. to.2.45 B
Vineam nouam coluerunt apostoli. to.2.54 C
Deus nullo tempore destitit mittere operarios in vineam suam. to.2.309 L
Vineam domini qui dicantur rectè colere. tomo.2.110 A

Vinum.

Vinum necat, & vbera nutriunt. to.2.44 I
Per vinum cura temporalis exprimitur. Ibidem.
Vinum absconditum in serpentem versum. tomo.2.26 E
Vinum sponsæ, quid sit. to.2.52 K L

Violentum.

Violentorum non est adiutor deus. to.1.66 B
Filij violentorum sunt sequaces hæreticorum. to.1.104 C D
Violenti rapiunt cœlum. to.2.112 A

Violentia.

Violentia est cœlis inferenda. to.2.148 H
De violentia Luminosi. to.2.239 C

Vipera.

Viperæ natura. to.1.87 B
Per viperæ linguam, violentã diaboli tentatio dicitur. Ibidem.
Viperæ suo veneno tardius occidit. Ibidem. C
Quid per viperæ linguam. Ibidem. C D
Viperarum genimina, qui dicantur. to.2.111 C

Vir.

Vir Ecclesiæ, est humani generis redemptor. to.1.32 C
Vir quisque dicitur fortis & discretus. tomo.1.70 G
Vir in scriptura, multipliciter dicitur. to.1.157. B 164 M
Viros esse fœminis remissiores, valde turpe est. to.2.99 E
Vir vxori commixtus nõ nisi lotus aqua Ecclesiam intrare debet. to.2.253 F
Vir à virtute nominatur. to.2.252 F
Vir in virum quomodo peccare dicitur. tomo.2.269. F
Vir & mus vir in quo differunt. to.2.259 B C
Viri interdum capitalia crimina sunt. to.1.314 F
Viri electi desideriorum carnalium impetum sentiunt. to.2.302 I
Viri fortes & ad prælium apti sunt, qui sciunt pugnare & volunt. to.2.317 D
Viri perfecti audire suas laudes possunt, à rigore iustitiæ flecti nequeunt. to.2.320 L
Viri sancti præsentia despiciunt, æterna inquirũt. to.2.302 C
Viri sancti in auribus domini loquuntur. to.2.288 L
Viri sancti pro reprobis orãtes exaudiri nequeũt. to.2.289 A
Viros plures Ecclesia sed vnum præcipuum habuit. to.2.255 A

Virentia.

Virentia quæ dicantur. to.1.180 H & so.seq. M

Vires.

Nemo Vires suas in pace cognoscit. to.1.139 B

Virga.

Virga Aaron reliquis vndecim aridis manentibus florust. to.1.84 k
Virga Aaron corpus Christi statim ad viriditatem redient. Ibidem.
Virgam in manu tenere. to.2.313 E

Virgilius.

Virgilius Arelatensis episcopus, cæteris Galliarum episcopis prælatus est. to.2.185 D G

Virginitas.

Virginitas non est de præcepto. to.1.87 G
Virginitas præminet coniugio. to.2.15 L
Nemo pro Virginitate se cæteris præferat. Ibidem M
Virginitas autea non est, si foris & intus non est. to.2.319 B
Virginum chorus aduersus immundos spiritus. to.2.308 M
Virginum perfectio. to.2.306 F
Virgineo decori omnis pudicitia comparari non potest. to.2.319 B

Virgo.

Virgines quantam sui sollicitudinem habere debeant. to.2.15 K
Virgo sanctimonialis solo imperio diabolum eiecit. to.2.32 K
An virgo licite iusserit diabolum ingredi porcum. Ibidem.
Tam prudentes Virgines, quàm fatuæ, lampades habent. to.2.104 E
Quod per decem virgines designetur. Ibidem
Quid est quòd fatuæ virgines à prudentibus oleum petunt. Ibidem F
Qui Virginem violauerit, eam ducat in vxorem, vel excommunicatus ingrediatur religionem, acturus pœnitentiam. to.2.169 E G
Pœna stupratoris virginum. tom.2.172 M & so.sequen. D
Pœna rapientis virginem à monasterio. tomo.2.247 G H

Virtus.

Virtutes & vitia chordis harmonicis comparantur. to.1.1. L
Quomodo singulæ virtutes in suo die conuiuium faciunt. to.1.3. L
Virtutes interdum nos aliquantula elatione polluunt. to.1.4. A
Virtutum sensus melius preces quàm disceptationes inueniunt. Ibidem. B C
Nulla virtus est verè virtus, nisi aliis sit mixta virtutibus. Ibidem. K & 128 E
Omnes virtutes connectuntur in fide. to.1.9. M

Virtutes

Virtutes sine prudentia, verè virtutes non sunt. to.1.10. A
Quatuor virtutes cardinales, sunt quatuor anguli nostræ domus. Ibidem. G
Virtus habita deterius, quàm si deesset, interficit. to.1.39. B
Nostris virtutibus sine dei misericordia resurgere non valemus. to.1.47 F
Virtutes theologæ sunt mentis munitiones. tomo.1 67 I
Nemo tantum virtutis apprehendit, quantum desiderat. to.1.71 C
Tremor cœlestium virtutum non timoris sed admirationis. to.1.101 G
Virtutes cœlestes continuè deum videntes contremiscunt. Ibidem.
Vera virtus in amore est to.1.1181
Nulla virtus sine alia, vel nulla est omnino, vel minima. to.1.125. E
Tanto minor vna virtus est, quanto desunt cæteræ. to.1.128 E
Quisquis virtute pollere creditur, tunc verè pollet, cùm vitiis non subiacet. Ibidem
Virtutum connectio inter se. Ibidem. E F
Virtutes cardinales tanto sunt perfectæ, quãto sunt inter se coniunctæ. Ibidem. F
Gradus virtutum in quo consistant. to.1.132. F G
Per gradus virtutum ascenditur, vt ad cœlestia obtinenda veniatur. Ibidem. M
Virtutes sunt interdum causa superbiæ. to.1.130 F
Virtutibus crescentibus plærunque bella tentationis augentur. to.1.149. M. seq.
Virtus laudis transitoriæ inuixa, non est virtus. to.1.163 E
Non eadem res semper est virtus. to.1.166 H
Virtus cum indiscrete tenetur, amittitur. Ibidem I
Quomodo virtutes à deo datæ in vitia abeunt. to.1. 173 E
Homines plærunque ad virtutes quas appetunt, pertingere non valent. Ibidem. K
Iuxta mensuram virtutum, effectus subsequitur fructuum. to.1.179. B
Quomodo virtus ante dei oculos non est virtus. to.2.207. B
Nil infœlicius quàm cum ex virtute nascitur vitium. to.2.13 C
Quomodo singulis virtutum contraria sint prædicanda. to.2.18. B C
Sæpe magnitudo virtutis occasio perditionis fuit. Ibidem. I
Virtus diuina diuersimodè in diuersis operatur. to.2.37 A
Virtutes theologæ per cœtus & capreas designantur. to.2.46 B
Virtutes qui dicantur congregare. to.2.47 G
Virtutes diuersæ diuersis congruunt populis. to.2.54 A
Quatuor virtutes cardinales. to.2.96. M. & seq.
Sine cõcordiæ virtute, cæteræ virtutes non esse virtutes monstrantur. to.2.65 D
Virtutes cœlestium, saphiro designantur. to.2.66. A B
Virtutum & vitiorum oppositio. to.2.76 D E
Virtutes habent gradus ad perfectionem. to.2.80. G H
Virtutis aliud est exordium, aliud profectus, aliud perfectio. Ibidem
Tres sunt virtutes sine quibus adultus saluari non potest. to.2.82. M
Virtus veræ orationis est, celsitudo charitatis. to.2.118 E
Virtutum cœlestium officium. to.2.125 A
Virtutes seiunctæ, parum proficiunt. to.2.137 I
Virtus vna non sufficit ad extinguendum fornicationis spiritum. to.2.316. D. 318 D
Virtus hominis debilis est sine auxilio conditoris. to.2.263 D
Reuerti ad virtutem est amorem religiosæ vitæ resumere. to.2.312 I
Virtutes quatuor Iudeis inerant. to.2.255 F
Virtutes mentis ex quibus bona opera procedunt, matres sunt. to.2.323 L
Virtutes electorum tacendæ sunt. to.2.310 E
Virtutum addecimatio. to.2.209 K
Virtutes spiritales exemplo prauorum dissipantur. to.2.188. F G H.
Virtutibus quidam crescunt, qui elatione corruũt. to.2.274 C
Virtutes electorũ quasi in thesauro dei occulti sunt. to.2.325 K

Visio.

Visionis internæ claritatem nemo sine bonis operibus inueniet. to.2.282 I

Visitare.

Quomodo deus hominem visitat. to.1.47. A B
Deus hominem diluculo visitat. Ibidem.

Visitatores.

Visitatores ecclesiarum, possunt aliquid accipere pro labore. to.2.173. I. 178 B

Vita.

Vita amaricatis datur. to.1.24 A
Deus pro hac vita videri non potest. to 1.27 M
Plærique præsentis vitæ oblectamenta calcant. to.1. 30 A
Vita carnis infirmitas est. to.1.31 E
Grauis labor est, præsentis vitæ gloriã quærere. to.1. 32 I
Duæ vitæ, actiua & cõtemplatiua, sunt duo oculi. to. 1.36. E
Vtriusque vitæ commoda. Ibidem.
Vitæ præsentis ad futuram comparatio. to.1. 41 C
Quare vita hominis est tentatio. to.1.43 C
Quomodo vita hominis sit militia. to.1.72 D
Vita carnalium, & cogitationum puluere, & operum putredine inquinatur. to.1.44 E
Vita carnalis telæ comparatur. Ibidem L
Vita præsens, moram defectus non habet. Ibid. I
Finis vitæ inter electos & reprobos discriminato. to. 1.45 C D
Sapor diuinæ dulcedinis in hac vita gustatus non reficit. to.1.47 C
Vita præsens sanctis vilescit, quãto propinquius conditoris dulcedine sentiunt. to.1.57 C
Cura vitæ æternæ pro hoc statu habenda est. to.1. 60 E
Homo indefessus in actiua vita figitur, in cõtemplatiua lassatur. to.1.63 I
Differentia vitæ actiuæ, & contemplatiuæ. to.1. 63.1.167. A.to.2.57. M. & seq.60 G
Vita contemplatiua stabilitatem suam non perdit, si aliquando non deficiat. to.1.63 I
Præsentis vitæ miseriæ aquis præteeuntibus cõparantur. Ibidem. K
Mala vitæ tanto durius animus sentit, quãto pensare bonum quod sequitur negligit. Ibidem.
Qui habere bonam vitam recusat, iusto dei iudicio quæ agit prauа docere subiectos incipit. to.1. 67 G
Quare omnia quæ habentur in hac vita, sunt nobis incerta. Ibidem. K
Humanæ vitæ breuitas & calamitas. tomo.1.70. G H
Statutum est quantum homo in hac vita mortali viuat. to.1.71 B
Vita præsens comparatur mari, fluuio. Ibidem. K
Vita spiritus longè est à vita carnis. tomo.1. 73. A
Perfecta vita est mortis imitatio. to.1.78 B
Præsentis vitæ prosperitas, innocentiæ testis non est. to.1.89 H
Qui in hac vita auertit oculos à crimine, in futura non valet sententiam damnationis declinare. to.1.90 F
Ad vetustam vitam vitia pertinent, virtutes ad nouam. to 1.116 F
Nox est vita præsens. to.1.137 I
Præsentis vitæ mala sicut sunt conspicere nequit, qui bona æternæ patriæ per contemplationem intueri non potest. to.1.138 A
Quare in hac vita tot perturbationibus cõterimur. to.1.138 F
Vita præsens via est ad patriam. Ibidem
Nostra vita cõparatur viæ Israelis de Ægypto in terram promissionis per desertum. tomo.1. 141 H & sequen.
Præsentem vitam sine culpa transire non possumus. to.1 142 E
In hac vita nõ semper dominus reddit iuxta opus singulis. to.1.143 H
Vitæ spacium vnde crescere creditur, decrescit. to.1.144 M
Vita hominum remota pietate, laudabilis non est. to.1.171 D
Duæ vitæ sunt hominis. to.1.181 A
Vita nostra bonis malisque permixta est. tomo.1. 188 H
Quantumuis in hac vita quis profecerit, nondum tamen satiatur. to.1.190 G
Actiuæ vitæ virtutes. Ibidem. H
Tolerabilius est vitam rectam nõ arripere, quàm post arreptam post tergum redire. to.2.17 K
Vera vitæ existimatio, in virtute est operũ non in ostentione signorum. to.2.23 E
Quòd vita animæ in corpus deprehenditur per motum membrorum, sic post corpus in sanctis pensanda est ex virtute miraculorũ. to.2.37 A
In hac vita nox est, in æterna dies. tomo.2.46 L
Vita præsens per Leuã Christi, & futura per eius dextecam designatur. to.2.53. C
Vita actiua minor est meritò quàm contẽplatiua. to.2.57 M & seq.
Vitæ contemplatiuæ fructus. to.2.60 G H
Vita sanctorum qualis esse debeat. to.2.62. K L
Vita peccatorum indigna est. to.2.66 D
Cui vita præsens dulcis est hic nondum prædicator eleuatus aut assumptus est. to.2.72 D
Vita præsens & æterna non simul dulces videntur. Ibidem
Per manus scribentium mensuratur vita auditorum. to.2.79 G
Actiua vita quid sit. Ibidem. & seq.
Contemplatiua. Ibidem H
Vitæ actiuæ & contemplatiuæ per sacrũ eloquiũ à Christo eruditur. Ibidem.
Contemplatiua vita hic incipitur, vt in cœlo perficiatur. Ibidem. I
Actiua vita cum corpore deficit. Ibidem.
Actiua debet nos ad contemplatiuã vitam transmittere. Ibidem. L
Vitæ contemplatiuæ & actiuæ conditiones. Ibidem I & seq.
Præsens vita adhuc nobis est sexta feria. tomo.2. 82 H
Longe distat vita populorum, à vita doctorum. Ibidem L
Vita mortalis via est. to.2.98 A
Quomodo creditur vita inuisibilis quæ non sentitur. to.2.98 L
Paucæ sunt omnia bona huius vitæ respectu cœlestium

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtium. to.2.102.E
Vita humana neque à ſtellis, neque à fato, ſed à Deo gubernatur. to.2.303 E
Vita temporalis æternæ comparata mors eſt. to.2.128.I
Vitæ temporalis mutabilitas. to.2.148.C D
Vita actiua & contemplatiua per numerum dierum quindecim deſignantur. Ibidem.D
Duæ ſunt vitæ: vna mortalis, altera immortalis. to.2.112.G
Vitæ beatæ excellentia. to.2.152 G
Vita quàm breuis ſit aſpicere debemus. Ibidem.M
Vita contemplatiua per Rachelem figuratur. tom. 2.152.D
Vita contemplatiua per Magdalenam figuratur. Ibidem.
Vita actiua per Liam figuratur. Ibidem.
Vita actiua per Martham deſignatur. Ibidem.
In hac vita nulla eſt ſtabilitas to.2.170.D E
Nemo in hac vita poteſt ſanctus iudicari. tomo. 2. 194. A
Quem ætas non vita ſeniorem facit increpandus eſt. to.2.203.G
Vita præſens eſt peregrinatio. to.2.234.F
Vita debet ſicut lingua prædicare. to.2.311 F
Vitæ actiuæ propria. to.2.317.C. & ſeq.
Vitæ actiuæ & contemplatiuæ conuenientia & diſcrimen. to.2.316.M. & ſe.
Vitæ vtriuſque filij. to.2.259 G
Vita hæc æternæ comparata nox dicitur. tomo. 2. 314.F
Vitæ innocentiam pro nobis habemus. tomo. 2. 304.I
Vita electorum alta eſt meritis. to.2.310 I
Vitæ peccatoris nox eſt. to.2.320G
Vitæ peſſimæ gradus per quinque gentes deſignatur. to.2. 316. B C
Vita præſens dicitur media pars iugeri. tomo. 2. 311.L.
Vita ſanctorum quàm cautam & circumſpectam eſſe oportet. to.2.307 A

Vitium.

Vitia donis ſpirituſſancti oppoſita. to 1.10 H
Sub ſpecie virtutis vitia ad nos blanda facie veniunt, ſed quid veneni intus habeant tandem oſtendunt. to.1.16 D
Qui vitia ſubigere appetit, virtutum ſe armis accingit. Ibidem.
Vitia quædam ſub virtutis ſpecie ſe tegunt. Ibidem. D E
Vitia nos afflictos non agnoſcunt. Ibidem.E
Ramus erroris defendendi vitium, ab Adam bactenus perſeuerat. to.1.20.D
Piloſi nomine, cuiuſlibet vitij aſperitas deſignatur. to.1.40 D
Vitiorum actus refrenans, in bonis operibus moleſtatur. to.1.43 D
Ex vitijs vitia naſcuntur: & qui minima negligit, paulatim cadit. to.1.62 K
Vitium oſtēdit quicquid intus habet. to.1. 109 E
Qui omnia vitia ſuperant, ſi deuictoria ſuperbiūt, ab hoſte ſuperantur. to.1.114 H
Vitia ſæpe mentiuntur ſe eſſe virtutes. to.1.135 K
Aliud eſt vitia ſuadere viuendo, aliud iubere terendo. to.1.151 A
Quædam vitia etiam obtuſiores ſenſu perpetrant. to.1.154 G
Eiſdem alimentis vitia ſuperbiunt, quibus nutritæ virtutes viuunt. to.1.180 G
Vitia colore virtutum tincta, tanto nequiora ſunt, quanto eſſe vitia ignorantur. to.1.185 A
Vitia tentantia aliquando more ducum, aliquando more exercitus inſequuntur. to.1. 189. E F
Cætera vitia ſunt duces ſuperbiæ. Ibidem.F
Septem principalia vitia ſunt proles ſuperbiæ. Ibidem.
Ex ſeptem vitiis capitalibus quinque ſpiritalia ſunt, & duo carnalia. Ibidem G
Quomodo vnum vitium capitale ex altero generetur. Ibidem.
Quomodo omnia vitia mentem deceptam inuadunt. Ibidem.G H
Remedium militis Chriſtiani aduerſus vitia capitalia. Ibidem. H I
Non eſt ſine vitio, quod ignoſcitur & non præcipitur. to.1.195 F
Duo ſunt vitia quæ maximè humano generi dominantur. to.1.197 K
Melius eſt ardere flamma febrium, quam igne vitiorum. to.1.201 D
Cùm vitia vitijs ſuccedunt, ægrum mentis alia peſtis deuorat, quod alia reliquit. to.2. 204 C
Quàm periculoſum eſt per vitia corporis ſalutem expendere. to.2.10. B C
Cum vitium virtus creditur, ſine metu culpa cumulatur. to.2.11 E
Quædam vitia ex ſemetipſis gignunt alia. tomo. 2. 12. A
Vitia virtutibus oppoſita. to.2.18 C
Aliquando leuiora vitia reliquenda ſunt vt graviora ſubtrahantur. Ibidem E
Vitium vnum quidam edomant, alia non edomãt. to.2.71. B
Vitia permixta contra mentem veniunt. tomo. 2. 76. F
Contra vitia ſumatur virtus adiutorij. to.2.82 D
Sæpe vitia ſe virtute mentiuntur. to.2.155 L
Vitia honore remunerari indignum eſt. tomo. 2. 216. A
Vitia capitalia. to.2.302. G H
Vitia per confeſſionem deleta ſunt pœnitentiæ auſteritate delenda. to.2.331 H
Vitiis ſingulis propriæ curationes adhibendæ. to.2. 310. K

Vitrum.

De vitro fracto per virtutem crucis. to.2.24 C
Vitreum vas lapidibus illiſum, non fractum to.2. 27 E

Vitulus.

Vitulorum vngulæ diſcretionem ſignant. tomo. 2. 143. B

Viuere, Viuus.

Quomodo differant beatè viuere, & eſſentialiter viuere. to.1.17 K
Per ſpiritamentum viuimus, per ſapientiam ſapientes ſumus. to.1.100 F
Illi non viuunt qui peccando vitam inſtitiæ perdiderunt. Ibidem.G
Vtui ſentientes pro ſcientibus ponuntur. tomo. 1. 104 C
Qui hic ſuauiter viuunt, adhuc ſtulti ſunt. to.1. 108 F
Quanto incipit quiſque ſuperius viuere, tanto incipit inferius interire. to.1.143 M
Deum bene viuendo non iuuamus, nec malis actionibus grauamus. to.1.150 K
Viuere, & permanere, multum differunt. tomo. 2. 145. H
Nemo ſine crimine viuit. to.2.235 B
Ars viuendi ſubtiliſſima quæ eſt. to.1.153 I
Arcta bene viuendi cenſura, non eſt ampla via, ſed ſemita. to.1.192 D
Viuit in diebus, qui vitam virtutibus plenam ducit to.2.317 K
Viuimus ſolum tempore quo innocenter & humiliter viuimus. to.2.306 C D
Viuit dominus in cuius conſpectu ſto. to.2.305 H
Viuere deo per amorem non valemus, niſi ſeculum amare deſiſtamus to.2.264 M

Viuentes.

Viuentes perfecti timent iudicem, ne morientes timeant accuſatorem. to.2.35. G

Vlmus.

Vlmus quos deſignet. to.2.111 K

Vltio

Quare deus differat vltionem peccatorum. to.1. 146. M & ſeq.
In vlciſcendis vitiis ſæpe crudelitas agitur, & iuſtitia putatur. to.1.195 L

Vmbra.

Vmbra mortis obliuio dicitur. to.1.18 B
Vmbra mortis quid ſit. to.1.19 I
Vmbram deſiderare quid ſit. to.1.43 K
Vmbra mortis dicitur prava operatio. to.1.67. M
Per vmbram mortis obliuio deſignatur. tomo 1. 145 E
Per vmbram torpor frigidæ mentis recedente charitate exprimitur. to.1.197 E
Vmbra redemptoris ſacrum euangelium. tomo. 2. 310 E

Vngere, Vnctio.

Vngere multiplex eſt. to.2.327 A B
Vnctio diuerſa. to.2.296 K
Vnctionis fructus eſt cultus diuinæ hæreditatis. to.2.296 M

Vnguentum.

Odor vnguentorum opinionem ſignat. to.2.207 F
Per vnguenta, virtutes ortæ ex charitate intelliguntur. to.2.48 K

Vngula.

Quid per vngulam deſignetur. to.1.186 K
Quid vngula terram fodere. Ibidem. K L M

Vnitas.

Quiſquis extra vnitatem Eccleſiæ pœnas patitur, martyr fieri non poteſt. to.1.105 L
Vnitas bona, & vnitas mala, in quo differant. to. 2.205 D
Malorum vnitas ſemper noxia eſt. Ibidem.E
Vnitas ſpiritalis in quibus reperitur. to.2.259 G

Vniuerſale.

Vniuerſale nomen ſoli pontifici Romano pertinet. to.1.181. I. K 182 H

Vniuerſitas.

Vniuerſitatis nomine ſignatur homo. to.1.33 B C

Vniuerſus.

Vniuerſa deum aquis irrigare quid ſit. Ibidem C
Vniuerſorum nomine morum diſtimilitudines ſignantur. Ibidem
Prophanum vocabulum vniuerſalis, quid ſignificet. to.2.196.D & ſo. ſeq. A
Qui vniuerſalē ſe nominat, præco eſt antichriſti. to.2.197 E H
Papa Romanus in Chalcedonenſi ſynodo vniuerſalis eſt appellatus, ſed renuit. to.2.202 I
Nec etiam Romanus pontifex vniuerſalis eſt appellandus. Ibidem M. & ſeq.
De vocabulo Vniuerſale. to.2.211 B C

Vocare.

Vocare noſtrum eſt humili prece deum depoſcere. to.1.30.G
Deus nos vocat multipliciter. to.2.128 D
Multi vocant deum, ſed non inuocant. to.2.143 K
Multi ſunt vocati, pauci verò electi verbū valde tremendum. to.2.131 B
Vocare dei. to.2.276 F
Vocare dei eſt electam mentem ad augmentū maioris gratiæ excitare. to.2.273 B
Vocare dei per vim maioris gratiæ excitare eſt. to. 2.272 D

Vocatio.

Nemo præſumat de vocatione ſua. to.1.110 E
Vocationis triplex effectus. to.2.276 C
Vocatio gentium. to.2.257 H & ſeq. & 266 A
Vocatio Gentium eſt expulſio Iudæorum. tomo. 2. 262 M & ſeq. copioſè

Volatilia.

Per volatilia cœli ſublimes ſapientes intelligimus. to.1.66 D

Volucres.

Volucres aliquando in bono, aliquando in malo dicuntur. to.1.111. C D
Volucres cœli qui dicantur. to.1.151 F F

Volumen.

Volumen volans, eſt ſacra ſcriptura. to.1.86 M

Voluntas.

Plærique conſiliis diuinis reſiſtentes dei voluntatem peragunt. to.1.33 L
Voluntas dei in omnibus operibus noſtris inquirenda eſt. to.1.34 D
Nos ex voluntate propria implemus quod nobis diabolus male ſuggerit. to.1.77 C
Quomodo homines ſe conformant diuinæ voluntati. to.1.108 D
Voluntas requiritur ad omne quod in hac vita cõcupiſcitur. to.1.149 A
Quibus modis dominus voluntatem ſuam indicat. to.1.164 E
Nil difficilius quàm proprias voluntates frangere. to.1.196 B
Quos voluntas prava peruertit, plærumque aduerſitas corrigit. to.1.204 L
Bonæ voluntatis holocauſtum. to.2.100 E
Nunquam vacua eſt manus à munere, vbi arca cordis repleta eſt bona voluntate. to.1.312 E
Voluntas bona, quã deus appetit, in quo conſiſtat. Ibidem D
Non ſufficit bene velle, niſi ſequatur facere. to.2. 150 M
Non ſunt caſſandæ piæ voluntates viuorum ac defunctorum. to.2.173 E
Vltima voluntas defuncti interdum poteſt interpretari. to.2.227 A
Voluntatem & ſtatuta deceſſorum ſuorum cuſtodiant, qui ſuam ſeruari volunt to.2.187 G
Vltima voluntas defuncti nõ eſt omittenda. to.2. 228 M
Voluntas bona vxor prædicatoris. to.2.317 E
Voluntas bona infunditur à deo. to.2.317 F
Voluntas bona ſola trahit ad exercenda vitiorum opera. to.2.283 M
Voluntas dei quomodo perficienda. to.2.305 D
Voluntatem propriam ſequi elegentes à deo non probantur. to.2.321 M
Voluntatem propriam alienæ ſubiicere maioris eſt merити. to.2.322 A
Voluntatem ſuam ſubdere maioris arbitrio ſummæ excellentiæ eſt. tomo.2.272 I

Voluptas.

Cùm maiores voluptati inſeruiunt, minoribus laſciuiæ frena laxantur. to.1.7.B
Voluptatis perfectio fruſtra quæritur. to.2.21 L
Omnis deſcenſus eſt in voluptate. tomo.1.39 H
Qui nunc male in voluptatibus ſe dilatat, eum poſt in ſupplicijs pœna anguſtat. to.1.80 B
Dediti temporalium voluptati, ſapientiæ perfrui tranquilitate non poſſunt. to.1.108 G
Voluptatibus dediti cœleſtia non guſtant. to.1. 120 G
Quomodo in iumentorum voluptatem decidant homines. to.1.158 G
Voluptas ſub neceſſitate interdum ſe palliat. to.1. 180.E
Contra mundi voluptates. to.2.103 F
Voluptates priſtinæ ad memoriam redeunt. to.2. 103 F
Voluptas carnis nõ dolor, in culpa eſt. to.2.253 C

Voluptuoſus.

Voluptuoſorum vita nil niſi pũctus eſt. to.1.89 H
Voluptuoſi labores temporalium voluptatem putant. to.1.120 G
Voluptuoſi abſinthio inebriati ſunt. Ibidem
Voluptuoſorum intuitus. to.1.123 B

Votum.

Quanto citius malum votum impleri permittitur, tanto celerius punitur. to.1.87.I
Bona vota quotſens effectum percipiunt, multiplicantur. to.1.209 M
Votum eſt perſoluendum. to.2.156 L
Dignus eſt ſupplicio qui ſeipſum deo ſubtrahit à voto reſiliens. Ibidem.

Vouere.

Quid ſit vouere. to.1.191 I K
Vouere ſe cœleſtibus gaudiis quomodo mens dicitur. to.2.260 H

Vox.

Vox capitis, ſæpe ad vocem corporis, ſæpe vox corporis ad vocem capitis transfertur. to.1.117 E
Vox dei non in gaudio, ſed in terrore audiri dicitur. to.1.159 I K
Vocem domini & ſpiritus audiue. tomo.1.160 E
Per vocem prædicationem intelligimus. to 2.46 I
Vox plus excitat quàm lectio. to.2.112 D
Viua vox ſtrictius cor trahit quàm lectio. tomo.2. 194 G
Vocem domini quis audit. to.2.305 C

Vrbani.

Vrbani qui ſunt. to.2.325 H

Vrias.

Vrias lux mea dei dicitur. to.1.15 G
Vrias Iudaicum populum deſignat. Ibidem.
Vriæ hiſtoria quid deſignet. Ibidem.

Vrſinus.

Preſbyter Vrſinus ſuam preſbyteram longè à ſe manere curabat. to.2.17 H
De egreſſu animæ Vrſini preſbyteri. Ibidem.
Preſbyter Vrſinus, laborans in extremis, presbyteram ſuam diſcedere fecit. Ibidem.I
Presbyter Vrſinus marinis apoſtolos vidit. Ibidem.

Vrſus.

Vrſus ferocitatis oblitus, Cerbonij epiſcopi pedes lambebat. to.2.30 D
Vrſus paſtor ouium effectus eſt. to.2.31 D

Vtilitas.

Vtilitatem etiam paucorum procurare debemus. to. 2.112 M
Vtilitas afflictionis. to.1.35 H

Vuiſigothus.

Mortuus eſt vnus Vuiſigothus vt multi viuerent. to.2.34 C

Vulgus.

Vulgus pauper eſt populus indoctus. tom. 1. 99 I K

Vulnus.

Qui vno vulnere non proſternitur, idcirco bis terque percutitur, vt vſque ad intima feriatur. to.1. 6 M
Vulnera clauſa plus cruciant. to.1.42 G
Sine cauſa vulnera multiplicantur. to.1.54 C
Per vulnus peccatum exprimitur. to.2.137 M

Vulpes.

Vulpes quid deſignent. to.1.111 C D

Vxor.

Vxor male ſuadens, carnalis cogitatio. tomo 1.16 C
Quomodo vxor ſit diligenda, & odienda. tomo.2. 128 L M
De vxoribus clericorum. to.2.137 I
De vxore zelotipa. to.1 221 H
Ad vxorem ſuam redire cogatur, qui ſine eius conſenſu religionem intrauit. to.2.231 A B

Xenodochium.

Xenodochiorum rationes ſunt epiſcopis reddendæ. to.2.174 M
Xenodochiorum rectores vita & moribus polleant. Ibidem.
Xenodochium ſancti Theodori. to.2.219 M
De xenodochio conſtruendo. to.2.235 L
De xenodochio Auguſtinenſi. to.2.241 E
Bona xenodochiis oblata, nũquam ſunt auferenda. Ibidem.
De xenodochio neglecto. to.2.146 E F

Zachæus.

Zachæus puſillus ſycomorum aſcendit & dominum vidit. to.1.163 I

Zelus.

Zelus ſpiritalis. to.2.76 G H
Nullum deo tale eſt ſacrificium, quàm zelus animarum. Ibidem.H
Zeli rectitudinis exemplum eſt Phinees. to.2. 82 B

Zeno.

De eccleſia beati Zenonis martyris, in qua aquæ vltra portam inundantes non intrauerunt. to.2. 32 F

Finit Index Materiarum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TABVLA AVTHORITATVM SCRIpturæ, per ordinem librorum, à D. Gregorio sparsim explicatarũ.

Genesis.1.

IN principio creauit deus cœlum & terrã. to.1.162 I
Facta est lux, factúmque est vespere. to.1.44 G
Germinet terra herbam virentem. to.1.114 D & 172 H
Protulit terra herbam virentem. t.1.35 L
Faciamus hominẽ ad imaginem & similitudinem nostram. to.1.57 K
Et creauit deus hominem ad imaginem. to.1.29 B
Masculum & fœminam creauit eos. to.1.193 D

Gen.2.

Et requieuit die septimo. to.1.2 C
Istæ sunt generationes cœli & terræ. to.1.193 D
Insperauit in faciẽ eius spiraculum vitæ. to.1.109 L & 136 I
Et posuit illum in paradiso voluptatis. to.1.114 H
Ex omni ligno paradisi comedite, de ligno autem scientiæ boni & mali, &c. to.1.212 A
Qua hora comederitis, morte moriemini. to.2.187 H 197 K & 310 M
Immisit dominus soporem in Adam. to.1.179 L
Hoc nunc os ex ossibus meis. to.1.85 C

Gen.3.

Cur præcepit vobis deus vt non comederetis &c. to.1.114 G
In quacunque die comederitis aperientur oculi vestri. to.1.17 L & 20 M & 169 M & to.2.106 M
Vidit igitur mulier quòd bonum esset. to.1.20 M & 125 B
Tulit de fructu illius & comedit. to.1.28 D
Consuerunt folia ficus & fecerũt sibi perizomata. to.1.151 H & 193 K
Et cùm audisset vocem domini dei. to.1.164 G 197 E & to.2.145 E
Abscondit se Adam & vxor eius. to.1 131 A
Adam vbi es? to.1.5 G & to.1.292 B
Mulier quam dedisti mihi sociã. to.1.20 B & 131. A & to.2.136 F
Serpens decepit me & comedi. to.1.202 L
Pectore & ventre repes. to.1.125 D to.2.12 C
Terram comedes cunctis diebus. to.2.145 L
Ipsa tuum obseruabit caput, & tu calcaneũ eius. to.1.4 I
Maledicta terra in opere tuo. to.1.17 G
Terra es, & in terram ibis. to.1.9 D & 170 A

Gen.4

Abel quoque obtulit de primogenitis. to.2.174 A
Respexit dominus ad Abel & ad munera eius. to.1.130 L & to.2.9 I & 217 I
Iratúsque est Cain vehementer. Ibidem.
In foribus peccatum tuum aderit, sub te erit appetitus tuus. to.1.20 A
Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra. to.1.77 G
Cain ædificauit ciuitatem. to.1.32 A & fo. seq. A & 93 A
Et vocauit nomẽ eius ex nomine fratris sui Enoch. to.1.51 C

Gen.6.

Non permanebit spiritus meus in homine. to.1.85 C
Finis vniuersæ carnis venit coram me. to.2.35 K
Fac tibi arcam de lignis. to.2.230 E F
Bitumine linies extrinsecus to.2.193 I
Trecentorum cubitorum erit longitudo. to.2.83 M

Gen.7.

Aquæ leuauerunt arcam in sublime à terra. to.1.210 H

Gen.8.

Requieuitque arca die septimo. to.2.230 F

Gen.9.

Et terror vester ac tremor sit super cuncta animãtia terræ. to.1.127 A & to.2.5 C
Arcum meum ponam in nubibus. to.2.66 K
Faciésque eorum auersæ erant. to.1.148 H I
Maledictus puer Chanaam. to.1.152 G

Gen.11.

Cumque proficiscerentur de Oriente. to.1.142 H
Venite faciamus nobis ciuitatem & turrem eius. Ibidem & seq.
Venite descendamus & confundamus ibi linguã eorum to.1.5 K

Gen.12.

Maledicam maledicentibus tibi. to.1.17 G
Semini tuo dabo terram hanc. to.2.14 M

Gen.15.

Et reputatum est ei ad iustitiam. to.2.141 M
Descenderuntque volucres, & abigebat eas. to.1.95 K & to.2.138 C

Gen.17.

Infans octo dierum circumcidetur. to.2.91 D

Gen.18

Apparuerunt ei tres viri. to.1.60 F & 164 H to.2.109 A & 164 M
Clamor Sodomorum & Gomorræorum multiplicatus est. to.1.25. D & 115 I to.2.16 K 136 D 194 K
Loquar ad dominũ meum, cum sim puluis & cinis. to.1.15 M & 65 C & 199 M & 143 M

Gen.19.

Ei introduxerunt ad se Lorh. to.1.34 H
Lorh ardentem Sodomam fugit. to.2.15 E
Igitur dominus pluit super Sodomam & Gomorram. to.1.81 A & to.2.41 E

Gen.22.

Tulit ergo ligna holocausti. to.2.61 L
Nunc cognoui quòd timeas dominũ. to.1.125 M to.2.223. A B

Gen.23.

Sepeliuit Abraham vxorem in spelunca duplici. to.1.36 C
Ephron ad Abraham pro Sarræ sepultura nihil voluit accipere. to.2.209 I

Gen.24.

Dixitque ad seruum suum seniorem domus suæ. to.1.8. H
Rebeca ad Isaac veniens dorso cameli de ducitur. to.1.2. E & 212 H
In clinata iam die egressum in agro Isaac in camelo sedens. to.1.212 H

Gen.25.

Deprecatus Isaac pro vxore sua. to.1.21 I
Factus est Esau vir gnarus venandi. to.1.25 C
Iacob autem vir simplex habitans in tabernaculis. Ibidem.
Accepto pane & lentis edulio comedit. tomo.2. 180 D

Gen.26.

Inuidentes ei Palæstini omnes. to.1.93 H
Rursum fodit alios puteos. to.1.186 L

Gen.27.

Senuit autem Isaac & caligauerunt oculi eius. to.1.211 H
Cúmque venatu aliquid attuleris. to.2.61 A
Quos cum oblatos comedisset. to.2.164 M
Benedixit Isaac Iacob. to. 2.61 A 164 M
Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni. tomo.1. 61. C D
Det tibi dominus de rore cœli & de pinguedine terræ. to.2.61 D

Gen.28.

Tulit ergo de lapidibus & dormiuit in eodẽ loco. to.1.28 C
Angelos quoque ascendentes, & descendentes. Ibidem. to.2.155 G

Gen.29.

Et vespere Lyam filiam suam introduxit. to.1.79 k & seq.
Nonne pro Rachel seruiui tibi? to.1.36 I

Gen.30.

Tollens ergo Iacob populeas virgas virides. to.1.124 G

Gen.31.

Cur furatus es deos meos? to.1.181 B
Iuxta consuetudinem fœminarum nunc accidit. Ibidem C

Gen.32.

Et ecce vir luctabatur cum eo. to.2.79 L
Vidi dominum facie ad faciem. to.1.110 G to.1.140 F
Ipse verò claudicabat pede. to.1.22. M & to.2. 142 G

Gen.33.

Eleuãs autem Iacob oculos, vidit venientẽ Esau. to.1.51 D

Gen.34.

Egressa est autem Dyna vt videret mulieres. to.2.16 C
Tristémque blanditiis delinuit. Ibidem

Gen.37.

Fecitque tunicam polymitam. to.2.115 E
Putabam nos ligare manipulos. to.1.33 M to.2.42. L. 94 L
Ecce somniator venit ille, venite, occidamus eum. to.1.33. M

Gen.39

Quomodo ergo possum hoc malum facere? to.1.178. H
Qui relicto in manu eius pallio fugit. to.1.9. B

Gen.41.

Vidit Pharao somnium. to.1.68 E 213 B

Gen.42

Merito hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum. to.2.94 M

Gen.46

Omnes animæ domus Iacob, quæ egressæ fuerant. to.1.13 D to.2.115 I

Gen.47

Accipite semina & serite agros. to.1.36 A

Gen.49.

Catulus leonis Iuda, ad prædam fili mi ascendisti. to.2.144 G
Isachar asinus fortis accubans inter terminos. to.1.2. I
Fiat Dan coluber in via, & cerastes in semita vt cadat ascensor eius retro. to.1.185 L
Salutare tuum expectabo domine. to.1.185 M to.2.66. H
Beniamin lupus rapax, manè comedit prædam. to.1.104 G

Exodi Cap.1.

BEne ergo fecit deus obstetricibus. tomo.1. 103 B

Exod.2.

Qui fugiens de conspectu eius. to.1.137 H

Exod.3.

Videbat quòd rubus arderet, & non combureretur. to.2.63 E
Vadam & videbo visionem hanc. to.1.91 C
Vocauit eum de medio rubi, & ait. to.1.164 H I to.2.63 E
Qui est misit me ad vos. tomo.1.109 M & to.1. 147 L
Ego sum qui sum. to.2.261 M

Exod.4:

Obsecro domine non sum eloquens. to.1.212 B to. 2.65 M
Ego indurabo cor eius. to.1.66 K 148 M & 173 G 184 H to.2.74 C

Exod.5.

Videat dominus & iudicet, quoniam fœtere fecistis odoiem nostrum. to.2.76 C

Exod.6.

Et nomen meum Adonai non indicaui eis. tom.2. 85 K
Ego audiui gemitum filiorum Israël. tom.1.150 L

Exod.7.

Ego constituti te deum Pharaonis. to.2.64 L 80 L

Exod.8.

Et venit musca grauissima in domos Pharaonis. to.1.108 H

Exod.10.

Ventus vrens leuauit locustas, quæ ascenderunt. to.1.186 D

Exod.12.

Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua. to.2.266 C
Tollat vnusquisque agnum per familias. tomo.2. 92 E
Et sument de sanguine eius ac ponent. to.2.113 F & sequen.
Et comeditis festinantes. Ibidem. M
Si quid residuum fuerit, igne comburetis. tomo.1. 118 M
In vna domo comeditis. to.1.210 H

Exod.13.

Primogenitum asini mutabitis houe. tom.1.160 B
Igitur cùm emisisset Pharao populum. to.1.141 L
Dominus autem, &c. Et per noctem in columna ignis. to.1.9 D to.2.112 F

Exod.14.

Quid clamas ad me. to.2.132 B
Et erat nubes tenebrosa. to.1.9 D
Diuisáque est aqua. to.1.205 E
Et ingressi sunt filij Israel per medium ficci maris. to.2.230 B
Persequentésque Aegyptij ingressi sunt post eos. Ibidem.

Exod.15.

Quis similis tui in dijs domine, &c. tom.2.311 M

Exod.16.

Ecce ego pluam vobis panes de cœlo. tomo.1.120 I
Nec contra nos est murmur vestrum. tom.1.133 H
Discernúntque ad inuicem, Manhu. to.1.160 F
Et sabbatizabit populus die septimo. to.1.108 H

Exod.17.

Moyses virtute orationis contra Amalech pugnabat. to.2.318 D E
Manus autem Moysi erant graues. tomo.2.123 L

Exod.18.

Solus illud non poteris sustinere. to.2.5 M & seq.

Exod.19.

Moyses autem ascendit in montem ad deum. to.1. 29 C 137 H
Mons Sinai fumabat eo quòd descendisset dominus in igne. to.1.36 G
Omnis qui tetigerit montem, morte morietur. Ibidem. H
Bestia quæ tetigerit montem, lapidabitur. Ibidem H
Non poterit vulgus ascendere in montem. tomo.1. 5 B
Descendítque Moyses ad populum. to.2.74 I

Exod.20.

Ego sum dominus deus tuus, visitans iniquitatem patrum in filios. to.1.90 D
Altare de terrã facietis mihi. tom.1.15 D & to.2. 143 A

Exod.21.

Si emeris seruum Hebræum, sex annis &c. tom.2. 58 B & seq.
Et erit ei seruus in seculum. Ibidem. E
Si quis aperuerit cisternam, & foderit, & non operuerit &c. to.2.19 G

Exod.22.

Applicabitur ad deos. to.2.64 L
Si pignus à proximo tuo acceperis. to.1.92 D

Exod.24.

Moyses ascendit, & dominus in montem descendit. to.1.29 C

Exod.25.

Hæc sunt quæ accipere debetis. to.1.148 K
Facies quatuor circulos aureos. to.2.7 E
Nec vnquam extrahentur ab eis. Ibidem E F
Ponésque in arca testificationem quam dabo tibi. to.2.202 K L
Duos quoque Cherubin aureos & productiles. to. 2.115 H
Parabis & a catabula & phialas. tom.2.100 M
Facies & candelabrum ductile de auro. tomo.2. 61 E

Exod.26.

Tabernaculum verò ità fiet: decem cortinas &c. to.2.88 K 130 K
Cocco bis tincto opere plumario facies. to.2.108. C 130 K
Facies & tabulas stantes tabernaculi. to.1.163 I
Quibus quadraginta bases argenteas fundes. Ibidem. I K

Exod.27.

Facies & altare de lignis cedrin. to.2.97 C
Columnas habebit quatuor, cum basibus totidem. to.1.165 I

Exod.28.

Facient autem superhumerale de auro & hiacintho. to.2.82 I 155 B
Coccóque bis tincto. to.2.82 I 155 B C
Portabítque Aaron nomina eorum. tomo.2.4 B
Super vtrunque humerum. to.2.4 D 155 B
Vt stringatur rationale &c. vitta hiacinthina. to. 2.4 B to.2.155 C
Et gestabit iudicium filiorum Israel in pectore suo. to.2.4 B
Deorsum verò quasi mala punica facies. tomo.2. 155 E F
Mixtis in medio tintinnabulis. to.2.4 H 155 H
Vt audiatur sonitus, quando ingreditur & egreditur. to.2.4 H

Exod.29.

Sanctificabis pectusculum consecratũ & armum. to.2.155 D

Exod.30.

Facies quoque altare ad adolendum. tomo.2.97 C
Sume tibi aromata, & stacten, & onycham &c. to.1.4 A
Cúmque in tenuissimum puluerem vniuersa aromata contuderis. Ibidem K

Exod 32.

Et sedit populus mãducare & bibere, & surrexit ludere. to.1.1. K & 62 L to.2.12 C & 314 L
Vade, descende, peccauit populus tuus. to.1. 118 B
Ponat vir gladium super fœmur. to.2.14 G
Et occidat vnusquisque fratrem. Ibidem

Exod.33.

Cumque egrederetur Moyses ad tabernaculum. to.2.78 K
Loquebatur Moysi dominus facie ad faciem. to.2. 297 M & seq.
Stabat vnusquisque in ostio papilionis. to.1.29 E
Nube in tabernaculum descendente, Israelitæ è longinquo cernebant. Ibidem.
Ostende mihi faciem tuam. to.1.110 H
Facies mea præcedet te. to.1.204 L
Et ipsum noui ex nomine. to.2.115 K
Ecce inquit est locus apud me. to.1.147 D & to.1.210. H to.2.208. L
Non enim videbit me homo & viuet. to.1.110 I
Tu videbis posteriora mea. to.1.208 L

Exod.34

Nullúsque apud te innocens est. to.1.94. A
Qui reddis iniquitatem patrum in filios. to.1. 90 D
Posuit velamen super faciem suam. to.1.107 I to.2.18 G

Exod.35.

Cocumque bis tinctum. to.2.108 D
Quicquid ad cultum & ad vestes sanctas &c. to.1.177 A

Exod.37.

Et vasa &c. Phyalas & cyathos. to.1.117 B

Exod.38.

Fecit & labrum æneum cum basi sua. to.2.108 B
Columnæ autem in ingressu fuere. to.2.91 K

Leuitici Cap.1.

DEtractáque pelle hostiæ. to.1.4. L
De turturibus &c. & retorto ad collum. to.2.63 F

Leuitici.2.

Si rectè offeras, rectè autem non diuidas, peccasti. to.2.73. F

Leuitici.3.

Et offerent &c. vsque, Et caudam to.2.115 D

Leuitici.5.

Anima quæ iurauerit & protulerit &c. Offerat agnam de gregibus, siue capram, orabitque pro eo sacerdos. to.1.131 I
Retorquebit caput eius ad penulas. to.2.63 F

Leuitici.6.

Ignis autem in altari semper ardebit. to.1.145. M
Ignis est iste perpetuus qui nunquam deficiet. Ibidem.
Quæ in sartagine oleo conspersa frigetur. to.2. 76 H
Offerent autem eam calidam. Ibidem.

Leuitici.7.

Armus quoque dexter de pacificorum &c. to.2. 154 M
Pectusculum enim eleuationis &c. Ibidem.

Leuitici.11.

Quicquid autem penulas & squamas nõ habet. to.1.25 B 121 L
Omne animal &c. nec ruminat, immundum erit. to.2.52 L

Leuitici.15.

Vir qui patitur fluxum seminis, immundus erit. to.1.136 H to.2.4. K

Leuitici.18.

Turpitudinẽ patris tui nõ discooperies. to.2.252 I

Leuitici.19.

Non maledicet surdo, nec coram cæco pones offen-

G diculum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dictum. to.2.18 B
Quando ingressi &c. & plura in ea ligna pomifera. to.1.50 A
Diliges amicum tuum, & odio habebis inimicum. to.2.130 B
Non augurabimini, nec obseruabitis somnia. to.1.46 F to.2.42 I

Leuitici.21.

Homo de semine tuo per familias. to.2.3 H & sequentibus.
Si impetiginem in corpore, si hernioſus &c. Ibidem H I
Si gibbus. Ibidem. & 121 L

Leuitici.26.

Ambulabo inter vos. to.1.158 D

Numeri Cap.6.

TVnc radetur Nazaræus ad ostium. tomo.1. 11 B

Nume.7.

Cúmque ingredereturMoyses tabernaculum. to.1. 137 H

Nume.8.

Leuitæ radant omnes pilos carnis suæ. tom.1.28 I
Hæc est lex leuitarum, à xxv. annis & supra. to. 1.135 M to.2.24 B

Nume.10.

Fac tibi duas tubas argenteas ductiles. t.1.176 E
Si autem prolixior atque concisus clangor increpuerit. Ibidem.
Proficiscimur ad locum quem dominus daturus est nobis, veni nobiscum, & benefaciemus tibi. to.2.11 L M

Nume.11.

Quis dabit nobis ad vescendum carnes. tomo.1. 120 I
Congrega mihi de senioribus lxx. viros. tomo.1. 113 L

Nume.19.

Præcipe filiis Israel vt adducant ad te vaccam rufam ætatis integræ &c. to.1.36 C to.2.140 L
Lignum quoque cedrinum & hyssopum, coccumque. to.1.36 C
Vas quod non habuerit operculum, nec ligaturam desuper, immundum erit. to.1.135 G

Nume.20.

Ingressusque Moyses & Aaron &c. to.1.137 H

Nume 22.

Dixit auditor sermonum dei, qui nouit doctrinam altissimi &c. to.2.69 A
Cernens asina angelum stantem. to.2.10 E
Aperuitque dominus os asinæ. to.1.156 L

Nume.23.

Moriatur anima mea, morte iustorum. to.1.202 B

Nume.24.

Qui cadens apertos habebat oculos. tomo.1.147 E
Robustum quidem est habitaculum tuum. tomo.1. 190 C

Nume 26.

Nullusque remansit ex eis nisi Caleph. 2.148 A

Nume.32.

Precamur vt des nobis &c. to.1.158 L
Caulas ouium fabricabimus & stabula. Ibidem L

Nume.35.

Postquam autem ille obierit homicida. tomo.2. 61 K

Deuteronomi.1.

HAec sunt verba &c. in solitudine campestri. to.1.5 B
Nocte ostendens vobis iter per ignem. to. 2.112 F
Non videbit quisquam præter Caleph. to.2.148 A

Deut.4.

Dominus deus tuus ignis consumens est. to.2.60 D 66 I 120 F
Diliges dominum deum tuum ex toto corde. to.1. 39 E & 105 M 130 I

Deut.10.

Circuncidite præputium cordis vestri. tomo.1. 165 A

Deut.11.

Dabit pluuiam terræ vestræ. to.1.117 C

Deut.13.

Tétat vos dominus deus vester. to.1.165 B 112 D
Vt palam fiat si diligitis eum. to.1.112 D

Deut.14.

Quæ habent pennulas & squamas. tomo.1.25 B

Deut.15.

Non arabis in primogenito bouis. tomo.1.49 M to.2.56 B
Non tondebis primogenita ouium. tomo.1.149 M

Deut.16.

Non apparebis in conspectu domini vacuus. to.1. 40 G
Iustè quod iustum est prosequeris. to.1.54 G

Deut.19.

Si quis abierit cum amico simpliciter ad siluam, ad ligna cædenda &c. tomo.1.61 M tom.2.7 D
Et percutiat animam eius, non est reus mortis. to.1. 61 M

Deut.22.

Non arabis in boue simul & asino. to.1.2 G to.2. 305 C
Non indues vestem ex lana linóque contextam. to. 1.50 K

Deut.23.

Si fuerit inter vos homo qui nocturno pollutus sit somnio, egredietur extra castra &c. tom.1.58 E
Habebis locum extra castra, ad quem egrediaris ad exquisita naturæ, gerens paxillum in baltheo. to.1.186 M & sequens
Si intraueris segetem &c. falce autem non metes. to.2.252 M

Deut.24.

Non accipies loco pignoris superiorem, aut inferiorem molam. to.1.199 L

Deut.25.

Non obturabis os bouis triturantis. to.1.212 K
Vxorem fratris sine filiis defuncti superstes frater accipiat &c. to.2.2 I

Deut.32.

Attende cœlum & loquar, & audiat terra verba exore meo. to.1.8 I
Suxerunt mel de petra, & oleum de firmâ petra. to.2.116 K
Ignis exarsit ab ira mea, & ardebit vsque ad inferos deorsum. to.1.105 E
Deuorabit que terram cum germine suo. t.1.126 K
Ego retribuam in tempore, vt labatur pes eorum. to.1.147 A
Ego occidam & ego viuere faciam, percutiam & ego sanabo. to.1.34 M to.2.281 A
Gladius meus deuorabit carnes. to.1.104 D
Ex vinea Sodomorum vinea eorum & de suburbanis Gomorrhæ, Vua eorum vua fellis, &c. to. 2.290 G H

Deut.33.

In dextera eius ignea lex. to.2.63 E 120 H
Qui dixerit patri suo & matri suæ, nescio vos, &c. to.1.40 L
Ferrum & æs calciamentum eius. tomo.1 206 A

Iosuæ.5.

NOster es an aduersariorum. tom.1.202 D

Iosuæ.15.

NAxa filia Caleph sedens super asinum suspirauit: cui dixit pater suus: Quid habes, &c. to.2.34 I 195 I
Deditque ei Caleph irriguum superius, & irriguum infertus. to.2.34 I

Iosuæ.16.

Habitauitque Chananæus in medio Ephraim. to. 1.20 G

Iosuæ.20.

Tunc reuertetur homicida & ingredietur. tom.2. 61 L

Iudicum.3.

HAe sunt gentes quas dominus dereliquit, vt erudiret. to.1.20 H
Dimisitque eos vt in ipsis &c. to.2.31 B

Iudic.6.

Hieroboal cùm à paleis frumenta excuteret, angelum vidit. to.1.15 L
Ascenditque ignis de petra. Ibidem.

Iudic.7.

Qui manu & lingua lambunt aquas. t.1.181 D G
Tenuerunt sinistris manibus lampades &c. Ibidem. H & seq.

Iudic.13.

Morte moriemur quia vidimus dominum. tomo.1. 28 G
Si dominus nos vellet occidere de manibus. Ibidē.

Iudic.15.

Inuentámque maxillam asini &c. to.1.176 L

Iudic.16.

Abiit quoque in Gazam, & vidit ibi mulierem meretricē, ingressusq; est ad eam &c. to.2.112 I
Et clausum in carcere molere fecerunt. to.1.40 F
Multóque plures interfecit moriens. tom 1.170 G

Iudic.20.

Exire vltra debeāmus ad pugnam. to.1.82 B

Ruth.1.

NOlite me vocare Noemi, sed vocate me Mara. to.2.217 F

1.Reg.1.

VItusque illius non sunt amplius in diuersa mutati. tomo.1.202 B to.2.44 B 74 F

1.Reg.2.

Dominus iudicabit fines terræ. to.1.160 B 170 B
Audiuit omnia quæ faciebant filii sui. to.2.75 G

1.Reg.6.

Tollentes duas vaccas quæ lactabant vitulos, iunxerunt ad plaustrum, vitulósque earum clausérunt domi &c. to.1.40 M
Ibant autem in directum vaccæ per viam quæ ducit Bethsamis: uno itinere gradiebantur, &c. to. 2.128 M

1.Reg.15.

Nónne cùm parvulus esses in oculis tuis, caput te constituit in tribubus Israel. tomo.1.107 G & 153 D & 208 C to.2.5 E 101 H
Melior est obedientia quàm victimæ, & auscultare magis quā offerre adipem arietum. to.1.211 L

1.Reg.18.

Spiritus domini malus irruebat in Saul. to.1.6 F
Dauid oram chlamydis Saulis abscidit. to.2.8 F

1.Reg.30.

Inuenerunt virum Aegyptium in agro, & adduxerunt eum ad Dauid. tomo.1.30 B to.2.127 L & sequentibus.

2.Reg.2.

Locutus est Abner ad Azahel dicens, recede à me, noli me persequi &c. to.2.11 G H

2.Reg.3.

Ioab Amasæ mētum dextera tenuit, sed sinistram ad gladium latenter mittens, eius viscera effudit. to.1.86 I

2.Reg.4.

Venientes filii Remmon Berothitæ Rechab & Baana, ingressi sunt feruēte die domū Isbosethi &c. to.1.4

to.1.4 C D

2.Reg.6.

Extendit Oza manum ad arcam dei, & tenuit eā &c. to.1.25 G
Viuit dominus quia ludam ante dominum qui elegit me. to.1.163 G

2.Reg.7.

Non tu ædificabis mihi templum, quia vir sanguinum es. to.1.42 B
Inuenit seruus tuus cor suum. to.2.295 I

2.Reg.8.

Dauid valles salinarum percutit. to.1.14 M

2.Reg.11.

Dauid in solario deambulans Bersabee Vriæ concupiscit vxorem. to.1.15 F

2.Reg.12.

Tu fecisti in abscondito, ego verò faciam verbum istud in conspectu omnis Israel, & in conspectu solis. to.1.206 H

2.Reg.13.

Thamar Dauid regis filia humiliata est. tomo.2. 307 D

2.Reg.16.

Nunquid pro his verbis non occidetur Semei, qui maledixit Christo domini? to.1.14 F
Quid mihi & vobis filij Sarviæ, dimitte eum vt maledicat &c. to.1.178 G

3.Reg.2.

Quia in vasis templi inter coronas & plectas, boues & leones, & Cherubin exsculpta sunt. to.2. 94 K

3.Reg.6.

Domus autem cùm ædificaretur, lapidibus dedolatis atque perfectis ædificata est &c. t.1.206 F

3.Reg.7.

Mare æneum duodecim boues portabant. to.2.5 B
In templi ministerio in basibus templi sculptorio opere leones, & boues, & Cherubim expressa sunt. to.2.108 D

3.Reg.8.

Nebula impleuit domum domini, & non poterant sacerdotes ministrare propter nebulam. t.1.175 C

3.Reg.10.

Regina Saba audita sapientia Salomonis &c. to.2.151 B

3.Reg.19.

Ecce dominus transit, & spiritus grandis & fortis subuertens montes & conterens petras &c. to.1.29 D
Quod cùm audisset Helias, operuit vultum suum pallio. to.2.78 L

3.Reg.22.

Vidi dominum sedentem super solium suum, & exercitum cœli à dextris eius, & à sinistris &c. to.1.7 M

4.Reg.1.

Si homo dei sum, descendat ignis de cœlo. tomo.1. 17 H

4.Reg.2.

Pater mi, pater mi, currus Israel & auriga eius. to.2.94 G
Et ascendit Helias per turbinem. to.2.119 E

4.Reg.20.

Dispone domui tuæ quia morieris tu, & non viues. to.1.71 B

4.Reg.25.

Princeps cocorum destruxit muros Hierusalem. to. 2.12 C

1.Para.11.

LIbauit eam dominus. to.2.125 K
Absit à me, vt sanguinem iustorum hominum bibam. to.2.217 K
Num sanguinem istorum hominum qui profecti sunt, bibam? to.2.230 A

2.Para.4.

Et ipsum mare duodecim boues &c. tom.2.155 H

Tho.4.

PAnem tuum & vinum super sepulturam iusti constitue, & noli ex eo manducare & bibere cum peccatoribus. tomo.2.121 I

Iob.1.

ERat vir simplex & rectus. tomo.2.120 H

Iob.5.

Cuius messem famelicus comedit. to.2.94 E

Iob.7.

Tentatio est vita hominis super terram. tomo.2. 148 C

Iob.13.

Animam meam porto in manibus meis. tomo.2. 263 K

Iob.16.

Ecce in cœlo testis meus. to.2.223 G 229 D

Iob.18.

Abscondita est in terra pedica eius, & decipula illius super semitas. to.2.150 F
Habitant in tabernaculo eius socij eius qui nō est. to.2.261 M

Iob.19.

Pelli meæ consumptis carnibus adhæsit os meum &c. to.2.144 A

Iob.26.

Ecce gigantes gemunt sub aquis. to.2.193 G
Spiritus eius ornauit cœlos. t.2.120 K & 326 A

Iob.28.

Semitam ignorauit auis: to.2.119 K
Aquas appendit mensura. to.2.79 C

Iob.31.

Si aduersum me terra mea clamat &c. t.2.107 M

Iob.35.

Vbi est qui fecit me, qui dedit carmina in nocte. to.2.69 F

Iob.38.

Posui ori meo custodiam cum consisteret peccator aduersum me &c. to.2.292 D
Quid dedit gallo intelligentiam. to.2.18 G

Iob.39.

Numquid qui contendit cum deo, facilè conquiescit &c. to.2.150 D
Manum meam ponam super os meum. tom.2.59 E

Iob.40.

Absorbebit fluuiū & nō mirabitur. t.2.117 C D
Numquid capies Leuiathan hamo. tomo.2.116 A
Aut armilla perforabis maxillam eius. Ibidem C

Psal.1.

ET in cathedra pestilentiæ non sedit. tomo.2. 17 C
Et erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum. tomo.1.116 E to.2. 56 D & to.2.355 G

Psal.2.

Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos. to.1.381 & to.2.146 C

Psal.5.

Manè astabo tibi & videbo. to.1.137 K
Dirige in conspectu tuo viam meam. tom.1.210 E
Scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos. tomo.1. 202 H I

Psal.6.

Domine ne in ira tua arguas me, neque in furore tuo corripias me. to.2.82 H
Turbatus est præ ira oculus meus &c. t.2.224 E
Inuctera ui inter omnes inimicos meos. to.1.116 F

Psal.7.

Deus iudex iustus fortis & longanimis. tomo.2. 105 D
Arcum suum tetēdit, & paravit illum, & in ipso paravit vasa mortis &c. to.1.116 H

Psal.8.

Vt destruas inimicum & defensorem. to.1.68 I
Quoniam videbo cœlos opera digitorum tuorū, lunam & stellas quæ tu fundasti. to.2.77 C D. 147 G

Psal.9.

Adiutor in opportunitatibus in tribulatione. to.1. 152 D
Qui exaltas me de portis mortis, vt annunciem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion. to.1. 113 K to.2.144 E
Non in finem obliuio erit pauperis, patientia pauperum non perabit in finem. to.2.127 B
Sub lingua eius labor & dolor. to.1.86 I 202 H
Insidiatur in occulto, quasi leo in spelunca sua. to.1.194 B

Psal 10.

In domino confido, quomodo dicitis animæ meæ transmigra in montem sicut passer. to.1.197 A
Palpebræ eius interrogant filios hominum. to.2. 165 B to.2.84 K
Pluit super peccatores laqueos ignis, sulphur & spiritus procellarū pars calicis eorum. to.1.90 B

Psal.11.

Propter miseriā inopū & gemitum pauperū nunc exsurgam dicit dominus. to.2.141 H
Eloquia domini eloquia casta, argentū igne examinatum. to.1.22 E
In circuitu impij ambulant. to.1.5 H

Psal.14.

Eleuatio manuum mearum sacrificiū vespertinū. to.1.117 C

Psal.15

Funes ceciderunt mihi in præclaris, etenim hæreditas mea præclara est mihi. to.1.199 C
Notas mihi fecisti vias vitæ. tomo.2.149 D & 271 K

Psal.16.

Ego clamaui quoniam exaudisti me. to.1.209 M
Mirifica misericordias tuas domine, qui saluos facis sperantes in te. to.1.193 B to.2.87 M
Sub vmbra alarum tuarū protege me. to.1.192 E

Psal.17.

Caligo sub pedibus eius, & ascendit super Cherubin & volauit, volauit super pennas ventorum &c. to.1.101 C & to.2.258 C
Qui ambulat super pennas ventorum. to.1.111 K
Posuit tenebras latibulum suum. to.1.24 H
Tenebrosa aqua in nubibus aeris. to.1.100 L & 157 L to.2.60 M
Præfulgore eius nubes transierunt, grādo & carbones ignis. to.1.171 G
Fulgura multiplicabis & conturbabis eos. to.1. 175 F G
Et in deo meo transgrediar murum. to.1.151 B
Qui perfecit pedes meos quasi cerui. Ibidem.

Psal.18.

Cœli enarrant gloriam dei. to.2.150 L
In sole posuit tabernaculum suum. to.1.206 H to. 2.130 A

Psal.19.

Memor sit omnis sacrificij tui, & holocaustum tuum pingue fiat. to.2.93 E

Psal.20.

Pones eos vt clibanum ignis in tempore vultus tui &c. to.1.35 E & 88 F

Psal.21.

Deus meus clamabo per diem & nō exaudies, & nocte, & non ad insipientiam mihi. to.1.152 C
Exaruit velut testa virtus mea. tomo.1.14 B to.2. 113 G 124 H
In conspectu eius procidunt vniuersi qui descendunt

Universidad de Deusto Biblioteca

dunt in terram. to.2.91 E
Edent pauperes & saturabuntur. to.2.292 I
Psal.22.
Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt. to.1.118 B to.2.5 K
Impinguasti in oleo caput meum. to.1.112 M & 211 H & to.2.277 E
Psal.24.
Vniuersæ viæ domini misericordia & veritas. to.2.141 L
Psal.25.
Proba me domine & tenta me. to.1.6 G
Vre renes meos, & cor meum. to.2.113 K L
Psal.26.
Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo? to.1.82 H 115 C
Vnam petij à domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo domini omnibus diebus vitæ meæ. to.1.22 B
Nunc autem exaltauit caput meum, super inimicos meos. to.2.80 F
Circuibo & immolabo in tabernaculo dei hostiam iubilationis. to.2.86 B
Psal.29.
Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. to.2.18 L
Psal.30.
Statuisti in loco spacioso pedes meos. to.1.155 B C
Infirmata est in paupertate virtus mea. tomo.1.204 M
Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ domine. to.2.60 H
Abscondes eos in abscondito vultus tui, à conturbatione hominum. tomo.1.19 A & 24 E
Ego dixi in pauore meo, proiectus sum à vultu oculorum tuorum. tomo.1.108 D 138 A to.2.6 H
Viriliter agite & confortetur cor vestrum. tomo.1.91 H 154 M
Psal.31.
Conuersus sum in erumna mea dum configitur spina. to.2.280 L M
Dixi pronunciabo aduersum me iniustitias meas domino, & tu remisisti impietatem cordis mei. t.2.16 E
Psal.32.
Verbo domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. to.2.120 K 141 I
Congregans sicut in vtre aquas maris. tom.1.52 E & 112 I to.2.230 G
Psal.33.
Accedite ad eum & illuminamini. tom.1.110 M to.2.149 E
Gustate & videte quoniam suauis est dominus. to.2.127 E
Diuites eguerunt & esurierunt. to.1.86 F
Declina à malo & fac bonū. to.1.138 E t.2.87 K
Oculi domini super facientes mala vt perdat de terra memoriam eorum. to.2.141 C
Multæ tribulationes iustorum. to.2.139 I
Psal.34.
Fiant tanquam puluis ante faciem venti, &c. to.1.16 C
Fiant viæ eorum tenebræ & lubricum. tomo.1.115 C
Anima autem exultauit in domino & delectabitur. to.2.77 I
Omnia ossa mea dicent, domine quis similis tibi. to.1.28 G
Psal.35.
Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ. to.2.70 C
Psal.36.
Deficientes vt fumus deficient. to.2.153 E
Vidi impium superexaltatum & eleuatum sicut cedros Libani, &c. to.2.143 M
Mansueti autem hæreditabunt terram. tomo.2.152 A
Psal.37.
Computruerunt & deteriorauerūt cicatrices meæ, à facie insipientiæ meæ. tomo.1.58 E
Rugiebam à gemitu cordis mei. to.2.271 E
Cor meum dereliquit me. to.2.295 I
Iniquitatem meam annunciabo, & cogitabo pro peccato meo. to.1.45 K
Qui retribuunt mala pro bonis detrahebant mihi, quoniam sequebar bonitatem. to.2.68 B
Psal.38.
Posui ori meo custodiam, cùm consisteret peccator aduersum me: obmutui & humiliatus sum &c. to.1.135 K
Vniuersa vanitas omnis homo viuens. to.1.62 K
Quanquam in imagine dei ambulet homo, tamen vanè conturbatur. to.1.131 F
Psal. 39.
Eduxit me de lacu miseriæ, & de luto fecis: statuit supra petram pedes meos, &c. to.2.67 F
Multiplicati sunt super numerū. to.1.146.I. to.2.110 D
Psal. 41.
Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum dei in voce exultationis, &c. to. to.1.179.
Memor ero tui de terra Iordanis & Hermoniim. to.1.198 F
Abyssus abyssum inuocat, in voce cataractarum tuarum. to.1.161 A
In die mandauit dominus misercordiam suam, &c. to.1.139 C
Psal. 43.
Humiliasti nos in loco afflictionis, & operuit nos vmbra mortis. to.1.19.K.154.D.122.C.197 F
Psal. 44.
Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis. to.1.197 G
Accingere gladio tuo super fœmur tuum, potentissime. to.2.6 G
Intende prosperè procede & regna, propter veritatem & mansuetudinem & iustitiam. to.1.2 B
Vnxit te deus deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis. to.2.233 H
Myrrha & gutta & casia à vestimētis tuis à gradibus eburneis, &c. to.1.213.G to.2.147 L
Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato. to.2.319 A
Adorabunt eum filiæ Tyri in muneribus. tomo.1.212 E
Omnis gloria eius filiæ regum abintus. to.1.60 F 213 H to.2.319 A B
Pro patribus tuis nāti sunt tibi filii, constitues eos super omnem terram. to.1.155 K
Constitues eos principes super omnem terram, &c. to.2.263 B
Psal.45.
Transferentur montes in cor maris. tomo.1.51 M & 106 I
Venite & videte opera domini, quàm terribilis in consilus super filios hominum. to.2.99 I
Arcum conteret, & confringet arma. tom.1.202 I
Vacate & videte quoniam ego sum deus. tomo.1.25 B 204 A
Psal.47.
Deus in gradibus eius dignoscetur, dum suscipiet eam. to.2.80 G
In spiritu vehementi conteres naues Tharsis. to 1.19 M
Psal.48.
Inclinabo ad similitudinem aurem meam, aperiam in psalterio propositionem meam. to.2.73 C
Non dabit deo placationem suam, nec precium redemptionis animæ suæ. to.2.13 B
Psal.49.
Ignis in conspectu eius ardebit, & in circuitu eius tempestas valida. to.2.94 D
Aduocauit cœlos de sursum & terram, vt discerneret populum suum. to.1.88 H
Proiecisti sermones meos retrorsum. to.1.112 C D
Inuoca me in die tribulationis tuæ, & eripiam te, & magnificabis me. to.2.140 B
Existimasti inique quòd ero tui similis, arguam te & statuam contra faciem tuam. to.2.141 C
Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter est quo ostendam illi salutare dei. tomo.2.55 G
Psal.50.
Auerte oculos tuos à peccatis meis; &c. to.2.16 B
Cor mundum crea in me deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis &c. tomo.2.209 B
Redde mihi lætitiam salutaris tui & spiritu principali confirma me. to.2.92 I
Cor contritum & humiliatum deus non spernit. to.2.16 I
Psal.51.
Videbunt iusti & timebunt, & super eum ridebunt &c. to.1.35 F
Psal 53.
Voluntariè sacrificabo tibi. to.2.204 B
Psal.54.
Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine. to.1.22 C to.2.149 G
Descendant in infernum viuentes. tomo.1.104 C to.2.16 L
Diuisi sunt ab ira vultus eius, & appropinquauit cor illius. to.1.199 E
Viri sanguinum & dolosi, non dimidiabunt dies suos. to.1.29 L
Psal.55.
Ipsi calcaneum meum obseruabunt. tomo.1.4 H I
In me sunt deus vota tua, quæ reddam laudationes tibi. to.2.100 D
Psal.57.
Super eos cecidit ignis, & non viderunt solem. to.1.59 I
Lætabitur iustus cùm viderit vindictam impiorum, manus suas lauabit in sanguine peccatorum. to.2.105 F
Psal.58.
Adiutor meus tibi psallam, quia tu deus susceptor meus es, deus meus, misericordia mea. to.2.110 G
Psal.59.
Commouisti terram & conturbasti eam, sana contritiones eius quia commota est. to.2.71 E
Ostendisti populo tuo dura, potasti nos vino compunctionis, dedisti metuentibus te significationem. to.1.116 G
In Idumæam extendā calciamētū meū. t.2.101 G
Psal.62.
Sitiuit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea. to.2.91 E
Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. to.1.44 K
Psal.63.
Sagittæ paruulorum factæ sunt plagæ eorum. tom.1.206 C
Psal.64.
Riuos eius inebrians multiplica generationes eius: in stillicidiis eius lætabitur cùm exorietur. to.2.72 C
Benedices coronæ anni benignitatis tuæ. to.1.20 B
Et conualles abundabunt frumento. tom.2.110 M
Psal.65.
Holocausta medullata offeram tibi. tomo.2.92 F
Ad
Ad ipsum ore clamaui & exultaui sub lingua mea. to.2.261 B
Iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet dominus. to.1.128 K
Psal.66.
Vt cognoscamus in terra viam tuam. tom.2.96 D
Terra dedit fructum suum. to.2.255 E
Benedicat nos deus deus noster, benedicat nos deus & metuant eum omnes fines terræ. to.1.174 B
Psal.67.
Iter facite ei qui ascendit super occasum. t.1.111 H to.2.55 G 107 F
Pluuiam voluntariam segregabis deus hæreditati tuæ. to.1.172 L
Et speciei domus diuidere spolia. to.1.67 K
Pennæ columbæ deargentatæ, & posteriora dorsi eius in specie auri. to.2.81 E 199 F
Ascendēs in altum captiuam duxit captiuitatem &c. to.2.119 K
Lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso. tom.1.118 G 133 B
Aethiopia praueniet manus eius deo. to.1.110 B
Psal.68.
Quæ non rapui tunc exoluebam. to.1.13 I
Eripe me de luto vt non inhæream. tom.1.207 A
Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum, neque vrgeat super me puteus os suum. to.1.155 A
Propter inimicos meos eripe me. to.1.151 M
Sustinui qui simul mecum contristaretur, & non fuit, consolantem me quæsiui, & non inueni. to.1.211 K
Obscurentur oculi eorum ne videant. tomo.2.2 D
Psal.71.
Deus iudicium tuum regi da. to.2.146 C
Psal.72.
Deiecisti eos dum alleuarentur. tom.1.192 K to.2.14 M 153 E 217 F
Psal.73.
Signa nostra non vidimus, iam non est propheta. to.2.300 F
Tu dirupisti fontes & torrentes, tu siccasti fluuios Ethan. to.1.199 D E
Psal.74.
Dixi iniquis, nolite inique agere: & delinquentibus nolite exaltare cornu. to.2.16 I
Quia neque ab Oriente, neque ab Occidēte, neque à desertis montibus quoniam deus iudex est. to.1.199 G
Psal.75.
Ibi confregit cornua, arcum, scutum, gladium & bellum. to.1.202 I
Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis. to.1.157 M
Dormitauerunt qui ascenderunt equos. tomo.1.185 L
Psal.76.
In die tribulationis meæ dum exquisiui manibus meis. to.2.150 M
Negaui consolari animam meam. to.1.108 E
Memor fui dei ac delectatus sum. Ibidem.
Exercitatus sum & paulisper defecit spiritus meus. to.1.132 F
Etenim sagittæ tuæ pertransierunt. tomo.1.172 D
Psal.77.
Filii Effraim intendentes arcum & mittentes sagittas conuersi sunt in die belli. to.2.94 F
Statuit aquas quasi in vtre. to.1.46 A
Et memoratus est quia caro sunt. to.1.18 B
Immissiones per angelos malos, viam fecit semitæ iræ suæ. to.1.147 A
Conuersi sunt in arcum peruersum. to.1.163 D
Tradidit in captiuitatem virtutem eorū, & pulchritudinem eorum in manus inimici. to.1.50. E to.2.18 L
Psal.78.
Redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum. to.1.131 C
Psal.79.
Qui sedes super cherubin. to.2.125 G
Cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis in mensura. tomo.2.281 A
Psal.80.
Sumite psalmum & date tympanum. t.1.200 M
Exaudiui te in abscondito tempestatis, probaui te apud aquas contradictionis. to.1.151 B
Et erit tempus eorum in secula. to.1.17 K
Psal.81.
Vos sicut homines moriemini. to.1.19 E
Psal.82.
Deus meus pone illos vt rotam, & sicut stipulam ante faciem venti. to.1.97 K 153 E
Psal.83.
Concupiuit & defecit anima mea in atria domini. to.1.22 L 46 K
Etenim passer inuenit sibi domum, & turtur nidum vbi reponat pullos. to.1.115 M
Etenim benedictionem dabit legislator. tomo.2.317 H
Ascensus eius in corde eius disposuit, in conualle lachrymarum &c. tomo.1.180 H tomo.2.89 D 128 C 217 F
Ibunt de virtute in virtutem: videbitur deus deorum in Sion. to.2.80 H
Psal.85.
Lætetur cor meum vt timeat nomen tuum. t.1.117 G to.2.141 I
Liberasti animam meam ex inferno inferiori. to.2.47 C
Iustitia tua sicut montes dei, iudicia tua abyssus multa. to.2.273 G
Psal.86.
Diligit dominus portas Sion super omnia tabernacula Iacob. to.2.146 A
Psal.87.
In me pertransierunt iræ tuæ, & terrores tui conturbauerunt me. to.1.37 K
Psal.88.
Misericordias tuas domine in æternum cantabo. to.1.23 F
Beatus populus qui scit iubilationem. to.1.140 D
Auertisti adiutorium gladij eius, & non es auxiliatus ei in bello. to.2.94 F
Psal.89.
Mane sicut herba transeat, mane floreat & pertranseat. to.1.172 H
Quis nouit potestatem iræ tuæ. to.1.24 L
Psal.90.
Ipse liberabit me de laqueo venantium, & à verbo aspero. to.1.35 C
In scapulis suis obumbrabit tibi. to.1.192 C
Psal.91.
Adhuc multiplicabuntur in senecta vberi, & bene patientes erunt vt annuncient. tomo.1.212 F
Psal.92.
Dominus regnauit, decorem induit &c. t.2.322 K
Psal.93.
Donec iustitia conuertatur in iudicium. t.1.154 B
Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerūt animam meam. to.1.211 D
Qui fingis dolorem in præcepto. to.1.105 E
Psal.94.
Altitudines montium ipse conspicit. tomo.1.181 L
Psal.95.
Tunc exaltabunt omnia ligna siluarum à facie domini quia venit. to.2.128 A
Psal.96.
Dominus regnauit, exultet terra, lætentur insulæ multæ. to.2.324 L
Montes sicut cera fluxerunt à facie domini. to.1.181.L 197 A
Psal.97.
Viderunt omnes fines terræ salutare dei nostri. to.2.161 H
Psallite domino in cithara, in cithara & voce psalmi &c. to.2.161 H I
Psal.98.
Commoueatur à facie eius vniuersa terra &c. to.2.280 G
Psal.99.
Intrate portas eius in confessione, atria eius in hymnis confessionum. to.2.82 G
Psal.100.
Misericordias & iudicium cantabo tibi domine. to.2.95 L
Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat. to.1.96 F
Psal.101.
Cinerem sicut panem manducabam. to.2.89 A
Potum meum cum fletu temperabam. to.1.146 F
Psal.102.
Ipse enim scit figmentum nostrum. to.1.77 I
Memoria retinentibus mādata eius, vt faciāt ea. to.1.86 M
Psal.103.
Confessionem & decorem induisti, amictus lumine sicut vestimento. to.1.192 G
Extendens cœlum sicut pellem, qui tegis aquis superiora eius. to.2.69 C 84 H
Qui ponit nubem ascensum suum. to.2.66 L
Qui facit angelos suos spiritus & ministros suos ignem vrentem. to.1.66 F to.2.124 L
Ascendunt montes, & descendunt campi. to.1.197 A
Qui emittit fontes in conuallibus. to.2.110 M
Montes excelsi ceruis, petra refugium erinaciis. to.1.180 H to.2.69 D
Posuisti tenebras, & facta est nox in ipsa pertransibunt omnes bestiæ siluæ. to.1.161 H
Ortus est sol & congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur. Ibidem
Auferes spiritum eorum & deficient, & in puluerem suum reuertentur. to.1.143 M & seq. to.2.151 C
Emitte spiritum tuum & creabuntur, & renouabis faciem terræ. to.1.172 K
Psal.104.
Verbi quod mandauit in mille generationes. to.1.213 B
Psal.106.
Ascendunt vsque ad cœlos, & descendunt vsque ad abyssos. to.1.54 A
Effusa est contentio super principes eorum, &c. to.1.113 M
Psal.107.
Saluum me fac dextera tua. to.2.14 L
Psal.108.
Fiat oratio eius in peccatum. to.2.118 D
Excussus sum sicut locusta. to.1.186 E
Induantur sicut diploide confessione sua. to.1.57 D
Psal.109.
Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. to.1.50 M
De torrēte in via bibit, propterea exaltabit caput. to.1.84.I 198 B to.2.116 A

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal.110.
Magna opera domini, exquisita in omnes voluntates eius. to.1.34 D
Virtutem operum suorum annunciabit populo suo, vt det illis hæreditatem gentium. tomo.1.103 I
Psal.110. & Prouerb.9.
Initium sapientiæ timor domini. to.2.89 B
Psal.111.
In memoria æterna erit iustus. to.1.68 L
Dispersit dedit pauperibus, iustitia eius manet in æternum. to.2.13 A
Psal.114.
Custodiens paruulos dominus. to.2.118 K
Psal.115.
Ego dixi in excessu meo, omnis homo mendax. to.1.131 G
Psal.117.
Quoniam in seculum misericordia eius. to.1.45 D
Dominus mihi adiutor, & ego videro inimicos meos. to.1.170 F
Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli. to.2.194 A
Circumdederunt me sicut apes, & exarserunt sicut ignis in spinis. to.2.63 I
Hæc dies quam fecit dominus, &c. to.2.194 A
Constituite diem solennem in confrequentationibus, vsque ad cornu altaris. to.1.54 M
Psal.118.
Non me derelinquas vsquequaque. to.1.121 K
In quo corrigit adolescentior viam suam. tomo.2. 149 F
In labiis meis pronunciaui omnia iudicia oris tui. to.2.26 C
In mandatis tuis exercebor, & considerabo viat tuas. to.2.57 D
Reuela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. to.1.95 E
Cantabiles mihi erant iustificationes tuæ, in loco incolatus mei. Ibidem L
Funes peccatorum circumplexi sunt me. to.1.199 C
Defecit in salutare tuum anima mea. tomo.1.122 L
Latum mandatum tuum nimis. to.2.80 C
Super senes intellexi. to.1.67 H
Incuruatus sum & humiliatus sum vsquequaque to.2.121 K
Declinate à me maligni, & scrutabor mandata dei mei. to.1.93 H
Os meum aperui, & attraxi spiritum. t.2.69 A B
Faciem tuam illumina super seruum tuum, &c. to.2.151 D
Fiat manus tua, vt saluum me faciat. to.2.56 E
Vide quoniam mandata tua dilexi domine, in tua misericordia viuifica me. to.2.71 G
Lætabor ego super eloquia tua, sicut qui inuenit spolia multa. to.1.104 G
Psal.119.
Cum his qui oderunt pacem eram pacificus, cùm loquebar illis impugnabant me gratis. tomo.2. 13 H
Psal.120.
Dominus custodiat introitum tuũ & exitum tuũ. to.2.78 H
Psal.121.
Hierusalem quæ ædificatur vt ciuitas. to.2.77 F
Psal.124.
Qui confidunt in domino sicut mons Sion. tomo.1. 196 M
Psal.125.
Conuerte domine captiuitatem nostram sicut torrens in Austro. to.2.77 I & 276 F
Venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos. to.1.40 G
Psal.126.
Vanum est vobis ante lucem surgere, surgite postquam sederitis. to.1.50 A
Cùm dederit dilectis suis somnum. to.2.118 B
Psal.128.
Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores. to. 2.6 K
Fiant sicut fœnum ædificiorum, quod priusquam euellatur exaruit. to.1.48 M
Psal.130.
Neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus super me. to.1.166 E & sequen.
Psal.131.
Exurge domine in requiem tuam, tu & arca sanctificationis tuæ. to.2.91 E
Pauperes eius saturabo panibus. to.1.138 K
Psal.136.
In salicibus in medio eius suspendimus organa nostra. to.1.198 B
Exinanite exinanite vsque ad fundamentum in ea. to.1.147 F
Beatus qui tenebit, & illidet paruulos suos ad petram. to.2.143 A
Psal.138.
Mirabilis facta est scientia tua ex me, &c. tom.2. 85 E
Et nox illuminatio mea in deliciis meis. tomo.1. 93 K
Sicut tenebræ eius, ita & lumen eius. tomo.1.23 K
Mihi autem nimis honorati sunt amici tui deus. to.2.117 M
Dinumerabo eos, & super arenam multiplicabuntur. to.2.118 A
Nonne qui oderunt te domine oderam, & super inimicos tuos tabescebam. to.2.13 G 68 B
Psal.139.
Funes extenderunt in laqueum, &c. to.2.309 C
Labor labiorum suorum operiet eos. to.2.9 K
In miseris non subsistent. to.1.7 C & 76 C
Psal.140.
Pone domine custodiam oris meo, & ostium circumstantiæ labiis meis. to.1.42 G to.2.10 M
Psal.143.
Domine inclina cœlos tuos, & descende. tomo.1. 179 E
Qui liberasti Dauid seruum tuum de gladio maligno. to.1.205 L
Psal.144.
Memoriam suauitatis tuæ eructabunt. to.2.60 H
Psal.145.
In illa die peribunt omnes cogitationes eorum. to. 2.132 B
Psal 146.
Humiliat autem peccatores vsque ad terram. to.1. 146 H & 192 M
Producit in montibus fœnum, & herbam seruituti hominum. to.1.172 H
Qui dat iumentis escam ipsorum, & pupillis corvorum inuocantibus eum. to.1.177 G
Psal.147.
Qui posuit fines tuos pacem. to.2.286 C
Velociter currit sermo eius. to.1.172 D
Psal.150.
Laudate eum in tympano & choro. to.2.13 E 65. D 197 D
Prouerbiorum.1.
Fili mi, si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis. to.1.21 D
Frustra iactatur rete ante oculos pennatorum. to.1.94 B
Ego quoque in interitu vestro ridebo. to.1.54 M
Auersio paruulorum interficiet eos, & prosperitas stultorum perdet illos. tomo.2. 75 K 143 M
Prouer.2.
Si quæsieris illam quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis eam. to.1.24 E
Qui lætantur cùm malefecerint, & exultant in rebus pessimis. to.1.33 K
Prouer.3.
Honora dominum de tuis iustis laboribus. tomo.2. 214 K
Longitudo dierum in dextera eius, in sinistra verò eius diuitiæ & gloria. tomo.2.14 L 147 D
Dominus erit in latere tuo, & custodiet pedem tuũ ne capiaris. to.1.189 B
Cum simplicibus sermocinatio eius. tomo.2.9 M 143 K
Prouer.4.
Iustorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit vsque profectum diem. to.2.60 B 217 D
Palpebræ tuæ præcedunt gressus tuos. tomo.2. 11 E
Prouer.5.
Fili mi attende sapientiam meam, & prudentiæ meæ inclina aurem tuam, vt custodias cogitationes. to.2.10 L
Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli, &c. to.2.10 B
Bibe aquam de cisterna tua, & fluenta putei tui, &c. to.2.14 C D 75 C
Prouer.6.
Fili mi si sponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam, &c. to.2.8 D
Fac ergo quod dico fili mi, & temetipsum libera, quia incidisti in manus proximi tui, &c. to.2. 8 D
Homo apostata, vir inutilis, graditur ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, &c. to.2.13 K
Prouer.9.
Sapientia ædificauit sibi domum, excidit columnas septem. to.1.101 F
Immolauit victimas, miscuit vinum, & proposuit mensam, misit ancillas suas, &c. Ibidem.
Si quis est paruulus, veniat ad me. tomo.1.208 D
Noli arguere derisorem, ne oderit te. tomo.1.481
Aquæ furtiuæ dulciores sunt. to.1.138 L
Prouer.10.
Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter. to. 2.9 M
In multiloquio non deerit peccatum. to.2.11 B
Prouer.11.
Manus in manu non erit innocens malus. tomo.1. 145 C D
Anima quæ benedicit, impinguabitur: & qui inebriat, ipse quoque inebriabitur. tomo.2. 14 F G
Qui abscondit frumenta, maledicitus in populis. Ibidem E
Qui stultus est, seruiet sapienti. to.1.121 L
Prouer.12.
Cogitationes iustorum, iudicia. to.1.114 I
Verte impios, & non erunt. to.2.122 C
Prouer.14.
Vbi plurimæ segetes, ibi manifesta fortitudo bouum to.2.202 I
In ore stulti virga superbiæ. to.1.143 D
Cor quod nouit amaritudinem animæ suæ, in gaudio eius non miscebitur extraneus. tom.1. 33 E to.2.260 H I
Coronæ sapientium, diuitiæ eorum. tomo.1.28 M
In timore domini, fiducia fortitudinis. tomo.1. 26 F
Vita carnium, sanitas cordis: putredo ossium inuidia. to.1.31 E to.2.9 I
Prouer.15.

Cor stultorum dissimile erit. to.2.12 A
Vir animosus parit rixas, & vir iracundus effundit peccata. to.1.30 I
Iter pigrorum quasi sepes spinarum. tom.1.179 H
Prouer.16.
Abominatio dei est omnis arrogans. tomo.2.14 C
Est via quæ videtur homini recta, nouissima autẽ eius ducunt ad mortem. to.1.24 G
Anima laboratis laborat sibi, quia compulit eum os suum. to.2.86 I
Melior est vir patiens viro forti, & qui dominatur animo suo expugnatore vrbium. tomo.2.9 B 86 K 126 I
Prouer.17.
Qui dimittit aquam, caput est iurgiorum. tomo.1. 26 C & 42 D & to.2.11 A
Prouer.18.
Qui mollis & dissolutus in opere suo fuerit, frater est sua opera dissipantis. to.2.17 I
Prouer.19.
Doctrina dei per patientiam noscitur. tom.2.9 A 94 F 126 I
Pigredo immittit soporem. to.2.11 C
Anima dissoluta esuriet. Ibidem.
Abscondit piger manũ suam sub axilla sua, &c. to.1.130 C
Prouer.20.
Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æstate & non dabitur ei. tomo.2.11 D & 58 H
Pondus & pondus, mensura & mensura, vtrũque abominabile. to.2.59 H
Hæreditas ad quam festinatur in principio, in nouissimo benedictione carebit. to.2.12 M
Lucerna domini spiraculum hominis, quæ inuestigat omnia secreta ventris. to.1.75 I tom.2.10 F
Liuor vulneris abstergit mala, & plagæ in secretioribus ventris. to.1.137 L to.2.10 F
Prouer.21.
Vir qui errauerit à via doctrinæ, in cœtu gigantium commorabitur. to.1.100 H
Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis. to.1.22 D
Hostiæ impiorum abominabiles, quia offeruntur exscelere. to.2.13 C & 214 K
Vir obediens loquitur victorias. to.2.211 M
Equus præparatur in die belli, sed dominus salutem tribuit. to.1.186 A
Prouer.22.
Quis poterit habitare cum homine, cuius spiritus facilis est ad irascendum? to.1.30 I
Prouer.23.
Si sederis ad mensam potentis sapienter attende, &c. to.2.295 M
Noli esse in conuiuiis potatorum, neque comedas cum eis qui carnes ad vescendum conferunt. to. 1.84 A
Quia vacantes potibus & dantes symbolum consumentur, & vestietur pannis dormitatio. to.1. 84 A
Et erit quasi dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso clauo. tomo.2.17 A
Verberauerunt me sed nõ dolui: traxerunt me, & ego non sensi, &c. to.2.16 M
Prouer.24.
Septies in die cadit iustus & resurgit. to.2.320 E
Præpara foris opus tuũ, & diligenter exerce agrũ tuum, vt postea ædifices domum tuam. tomo.1. 63 D & 288 I
Per agrum hominis pigri transiui, & per vineam viri stulti, & ecce totum repleuerant vrticæ. to. 1.122 A
Prouer.25.
Gloria regum, scalare verbum: & gloria dei est inuestigare sermonem. to.2.60 M
Mel inuenisti, comede quod sufficit tibi, ne forte satiatus euomas illud. to.1.92 G & 118 L
Acetum in nitro, qui cantat carmina corde pessimo. to.2.69 E
Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum: sic qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. to.1.81 L
Sicut vrbs patent, & absque muro cum ambitu: ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum. to.2.11 A
Prouer.26. & 2. Pet.2.
Canis reuersus ad suum vomitum, & sus lota in voluptabro luti. to.2.16 E
Prouer.27.
Sicut probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum, ita probatur homo ore laudantis. to.1.130 E
Prouer.28.
Iustus quasi leo confidens absque terrore erit. to.1. 187 C
Qui auertit aurem suam, ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. to.1.30 G
Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, & dereliquerit ea, misericordiam consequetur. to.1.131 C
Beatus homo qui semper est pauidus: qui vero mẽtis est duræ, corruet in malum. tomo.2.132 A
Qui festinat ditari, non erit innocens. tom.2.12 L
Prouer.29.
Totum spiritum suum porrect stultus. tomo.2.9 C
Prouer.30.
Oculum qui subsannat patrẽ, & qui despicit partum matris suæ, effodiant illum corui de torrentibus. to.1.106 H
Regem locusta non habet, & egreditur vniuersa per turmas suas. to.1.186 D
Stellio manibus nititur, & moratur in ædibus regis. to.1.32 E
Tria sunt quæ bene gradiuntur, & quartum quod fœliciter intedit, &c. to.1.175 L
Qui fortiter premit vbera ad eliciendum lac, exprimit butyrum: & qui vehementer emungit, elicit sanguinem. to.1.124 H
Prouer.31.
Aperi os tuum muto, & causis omnium filiorum qui pertranseunt. to.1.91 D
Nobilis in portis vir eius, quando federit cum senatoribus terræ. to.1.120 L
Sindonem fecit & vendidit, & cingulum tradidit. to.1.200 M
Fortitudo & decor indumentum eius. t.2.142 K
Considerat semitas domus suæ, & panem otiosa non comedit. to.1.213 M
Date ei de fructu manuũ suarum, & laudent eã in portis opera eius. to.2.32 D
Ecclesiastes.1.
Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. to. 2.305 I
Generatio vadit, & generatio venit, terra autem in æternum stat. to.2.147 C
Ad locum de quo exeunt flumina reuertuntur, vt iterum fluant. to.1.175 I
Eo quòd in multa sapientia multa sit indignatio: & qui apponit scientiam, apponit dolorem. to.2. 72 E
Qui addit scientiam, addit & dolorem. tomo.1. 3 E 108 C
Ecclesiastes.2.
Oculi sapientis in capite eius. tomo.1.98 L 117 E to.2.57 D
Melius est comedere, & bibere: melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij. to.1. 16 H
Ecclesiastes.3.
Tempus mittendi lapides, & tempus colligendi. to.2.35 I
Tempus tacendi, & tempus loquendi. to.2.10. M 72 L
Vnus est interitus hominum & iumentorum, & æqua vtriusque conditio. to.2.36 K
Ecclesiastes.4.
Væ soli quoniam si ceciderit, non est qui erigat eum. to.2.298 H
Funiculus triplex difficile rumpitur. to.1.199 C
Ecclesiastes.5.
Auarus non implebitur pecunia, & qui amat diuitias non capiet fructum ex eis. to.2.12 L
Ecclesiastes.6.
Omnis labor hominis in ore eius, sed anima eius, &c. to.2.133 D
Ecclesiastes.7.
Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domũ conuiuij. to.1.16 H & to.2.36 I K
Melior est patiens arrogante. to.2.9 A
Ira in sinu stulti requiescit. tomo 1.30 H & tom. 2309 B
Cuncta tentaui in sapientia, & dixi sapiens efficiar & ipsa longiùs recessit à me. to.1.191 E
Ecclesiastes.9.
Omni tempore sint vestimenta tua candida. tomo 1. 56 E
Oleum de capite tuo non deficiat. to.1.56 E
Quodcunque potest manus tua facere instanter operare, quia nec opus &c. to.2.105 E
Ecclesiastes.10.
Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris. to.1.14 L
Vidi seruos in equis, & principes ambulantes quasi seruos super terram. to.1.185 K
Væ tibi terra cuius rex puer est, & cuius principes manè comedunt. to.1.97 C
Ecclesiastes.11.
Da partes septem, necnon & octo, quia ignoras quid mali futurum sit super terram. to.2.82 I & to.1.210 M & to.2.148 D
Si ceciderit lignum ad austrum, aut ad Aquilonem, in quocunque loco ceciderit ibi erit. to.1. 71 E
Qui ventum obseruat, non seminat, & qui considerat nubes, nunquam metet. tomo.1.157 K to. 2.581 11 D
Lætare iuuenis in adolescẽtia tua. t.1.16 H 140 C
Ecclesiastes.12.
Florebit amigdalum, impinguabitur locusta, dissipabitur capparis. to.1.186 D
Canticorum.1
Osculetur me osculo oris sui. to.1.83 D 159 K to.2.123 I
Meliora sunt vbera tua vino. to.1.179 E
Adolescentulæ dilexerunt te. to.1.113 A 140 C
Posuerunt me custodem in vineis. to.2.108 G
Indica mihi vbi pascas, vbi cubes in meridie. to.1. 181 M to.2.123 K
Nisi cognoueris te, o pulchra inter mulieres, egredere & abi post vestigia gregum. tomo 1.96 D 179 M
Collum tuum sicut monilia. to.2.146 I
Donec rex in recubitu suo est, nardus mea dedit odorem suum. to.1.113 E
Oculi tui columbarum. to.2.138 E
Quæ est ista quæ ascendit dealbata. to.1.110 F
Canticorum.2.
Sub vmbra illius quam desideraueram, sedi. to.1. 197 E & 310 E

Universidad de Deusto
Biblioteca

Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. to.2.8 A
Vulnerata charitate ego sum. to.2.10 M
Leua eius sub capite meo, & dextra illius amplexabitur me. to.2.14 L
Ecce iste venit saliens in montibus. to.2.119 L
Ea ipse stat post parietem nostrum tomo 1.109 G
Respiciens per fenestram, prospiciens per cancellos. to.2.78 F
Surge, propera amica mea, columba mea formosa mea, & veni: iam enim hyems transiit, &c.to.2. 83 L
Iam enim hyems transiit, imber abiit, & recessit. to.1.160 K
Tempus putationis aduenit. to.2.82 L

Canticorum.3.

In lectulo meo per noctes quæsiui quem diligit anima mea, quæsiui illum, & non inueni. tomo.1. 24 C 46 C 156 M to.2.89 H 115 E
Inuenerunt me vigiles qui custodiunt ciuitatem. to.1.109 K
Quæ est ista quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus. to.1.4 L
Ecce lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel. to.2.142 K
Omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi.to. 1.116 L
Vnius cuiusque ensis super femur suum, propter timores nocturnos. to.1.17 G to.2.17 A
Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani: columnas eius fecit argenteas &c. tomo.2. 81 D
Propter filias Hierusalem. Ibidem & sequen.

Canticorum.4.

Quàm pulchra es amica mea, quàm pulchra es, oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet. to.1.53 A
Dentes tui sicut greges detonsarum ascendentium de lauacro. to.1.202 F
Sicut vitta coccinea labia tua sponsa, & eloquium tuum dulce. to.1.10 M
Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, &c. to.2.81 L 82 D
Duo vbera tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli, quæ pascuntur in lilijs donec aspiret dies, &c. to.1.140 L
Mel & lac sub lingua tua. to.1.86 I
Surge Aquilo & veni auster, perfla hortũ meum & fluent aromata illius. tomo.1.52 M 162 F to.2.56 G
Hortus conclusus soror mea sponsa. tomo.2.316 G

Canticorum.5.

Ego dormio & cor meum vigilat. to.1.28 C 137 I
Dilectus meus misit manum suam per foramen, & venter meus intremuit ad tactum eius.to.2. 89 F
Anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est. to.1.22 L to.2.115 G
Dilectus meus candidus & rubicundus. tomo.2. 40 L
Caput eius aurum optimum. to.1.206 L

Canticorum 6.

Pulchra es amica mea suauis & decora sicut Hierusalem, terribilis vt castrorum acies ordinata. to.2.65 B C
Sicut cortex mali punici gena tua, absque occultis tuis. to.2.83 D E
Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens. tomo.1.18 M 106 D E 110 F

Canticorum.7.

Nasus tuus sicut turris quæ est in Libano.tomo.1. 189 D 17 B 72 B
Manè surgamus ad vineas, videamus si floruerit vinea, si flores fructus parturit. to.1.75 F

Canticorum.8.

Quæ est ista quæ ascendit de deserto deliciis affluens. to.1.93 I K
Pone me vt signaculum super cor tuum. tomo.1. 169 E
Fortis est vt mors dilectio. to.2.103 I
Vinea fuit pacifico, in ea quæ habet populos.tom.2. 145 A
Quæ habitas in hortis amica auscultat, fac me audire vocem tuam. to.2.79 D 114 G
Fuge dilecte mi, fuge. to.1.101 C

Sapientiæ.1.

SEntite de domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum. tomo.2.143 K

Sapientiæ.2.

Inuidia autem diaboli mors intrauit in orbem terrarum. to.2.9 H

Sapientiæ.3.

Deus tentauit illos, & inuenit eos dignos se.tom.1. 139 D
Fulgebunt iusti, & tanquam scintillæ in arundineto discurrent. to.1.197 H

Sapientiæ.5.

Errauimus à vita veritatis, & lumen iustitiæ non luxit nobis, & sol non est ortus nobis. tomo.1. 206 H
Et pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. to.1.32 H to.2.126 E

Sapientiæ.6.

In viis ostendit se illis hilariter, & omni prouidentia occurrit illis. to.1.150 H

Sapientiæ.7.

Mihi autem dedit deus dicere ex sententia. tom.1. 136 M

Sapientiæ.16.

Paratum panem de cœlo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem.tomo.1. 33 D

Sapientiæ.17.

Cum sit timida nequitia, dat testimonium cõdemnationi. to.1.161 A

Ecclesiastici.2.

FIli accedens ad seruitutem dei, sta in iustitia, & in timore, & præpara animam tuam ad tentationem. to.1.20 F
Væ peccatori terram ingredienti duabus viis, to.1. 3 F to.2.182 G
Væ his qui perdiderunt sustinentiam.tomo.1.41 B to.2.308 D

Ecclesiastici.4.

Est confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam. to.1.19 L to.2.70 I

Ecclesiastici.5.

Altissimus enim est patiens red litor.to.2.105 D

Ecclesiastici.6.

Inuice pedes tuos in compedes eius, & in torques illius collum tuum. to.2.146 I

Ecclesiastici.7.

Ne iteres verbum in oratione tua.tomo.1.63 F to. 2.16 F

Ecclesiastici.9.

Ignorat homo an odio vel amore dignus sit.tom.2. 315 A

Ecclesiastici.10.

Initium omnis peccati superbia. to.2.86 K

Ecclesiastici.11.

Fili ne in multis sint actus tui. to.2.2 H
In die bonorum ne immemor sis malorum, & in die malorum ne immemor sis bonorum. tomo.2. 90 H

Ecclesiastici.12.

Verba sapientium quasi stimuli, & sicut claui in altum defixi. to.1.143 D

Ecclesiastici.18.

Adde verbum super datum bonum, & vtraque cum homine iustificato. to.1.127 G

Ecclesiastici.19.

Qui modica spernit, paulatim decidit. to.1.62 M to.2.17 D

Ecclesiastici.20.

Homo sapiens tacebit vsque ad tempus. tomo.2. 149 G

Ecclesiastici.21.

Peccasti, non adicias iterum. to.1.20 C

Ecclesiastici.22.

De stercore boum lapidatus est pager. tomo.1.86 C

Ecclesiastici.28.

Ori tuo fac ostium & vectem, & in verbis tuis iugum & stateram. to 2.142 A

Ecclesiastici.29.

Transi hospes, & orna mensam. to.1.193 H

Ecclesiastici.34.

Qui immolat sacrificium de substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui. to.2.13 D & 214 K
Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit mortuum, quid prodest lauatio eius? tomo.2.16 F 142 F 230 C

Ecclesiastici.42.

Melior est iniquitas viri, quàm benefaciens mulier. to.1.70 G

Esaiæ.1.

COgnouit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui. tomo.1.2.H & 212 K
Lauamini, mundi estote. to.2.16 F
Quiescite agere peruersè, discite benefacere, quærite iudicium, &c. to.1.56 G

Esaiæ.2.

Et erit in nouissimis diebus præparatus mons domus domini in vertice montium.tomo.1.196 M to.2.77 E
Ingredere in petram, abscondere fossa humo à facie timoris domini, & a gloria maiestatis eius. to.1.186 M
Quiescete ab homine, cuius spiritus est in naribus eius. Ibidem H
Qui excelsus reputatus est ipse. Ibidem.

Esaiæ.3.

Peccatum suum sicut Sodoma prædicauerunt, nec absconderunt. to.2.16 K
Stat ad iudicandum dominus, stat ad iudicandos populos. to.2.68 D
Et erit pro suaui odore fœtor, pro zona funiculus. to.2.142 I

Esaiæ.4.

Qui cœlum metitur palmo, & terram pugillo concludit. to.2.85 D

Esaiæ.5.

Væ qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis, &c. to.2.12 L
Propterea captiuus ductus est populus meus, quia non habebat scientiam. to.1.8 I
Nobiles eius interierunt fame, & multitudo eius siti exaruit. to.1.2 M
Dilatauit infernus animam suam, & aperuit os suum absque vllo termino. to.1.155 D
Et deserta in vbertatem versa aduena comedent. to.2.58 K
Væ qui trahitis iniquitatẽ in funiculis vanitatis. to.1.199 C
Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & fortes ad miscendam ebrietatem. tomo.2.290 M

Esaiæ.6.

Anno

Anno quo mortuus est rex Osias, vidi dominum sedentem super solium excelsum, &c. tomo.2. 80 A
Sanctus, sanctus, sanctus dominus deus sabaoth. to.1.174.B.to.2.83 C
Væ mihi quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum. to.2.31 G
Et volauit ad me vnus de Seraphin, & in manu eius calculus quem forcipe tulerat, &c. tomo 2. 125 F

Esaiæ. 7.

Nisi credideritis non intelligetis. to.1.9 M
Propter hoc dabit dominus ipse vobis signum, Ecce virgo concipiet, &c. to.2.146 F
Cum sagittis & arcu egrediuntur illuc. tomo.1. 116 H I

Esaiæ. 9.

Iugum enim oneris eius, & virgã humeri eius, & sceptrum exactoris eius superasti, &c.1.1.181 D
Populus qui ambulabat in tenebris. to.1.145 E
Testimonium mixtum sanguine erit in combustionem. to.1.56 E
Verbum misit dominus in Iacob, & cecidit in Israel. to.1.9 E
Lateres ceciderunt, sed quadratis ædificabimus.to. 2.92.F. 14 I

Esaiæ.10.

Computrescet iugum à facie olei. to.2.116 L

Esaiæ. 11.

Requiescet super eum spiritus domini, spiritus sapientiæ & intellectus, &c. to.1.3.G. to.2. 89 A
Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hœdo accubabit. to.2.82 K
Vitulus & leo simul morabuntur. Ibid.
Et puer paruulus minabit eos. Ibid. L & seq.
Delectabitur infans ab vbere super foramina aspidis & in cauerna reguli, &c. to.1.102.C D
Et desolabit dominus linguam maris Aegyptij.to. 1.199 D

Esaiæ. 13.

Super montem caliginosum leuate signum. to.1. 197 K

Esaiæ. 14.

In cælum conscendam, super astra cœli exaltabo solium meum sedebo in monte testamenti, &c.to. 2.182 H
Ponam sedem meam ad Aquilonem, & ero similis altissimo. to.2.5 E
Sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. to.2.56 G

Esaiæ. 18.

Væ terræ, cymbalo alarum quæ est trans flumina Aethiopiæ quæ mittit in mare legatos, &c.to. 1.76 K

Esaiæ. 19.

Clamabunt ad dominum à facie tribulantis, & mittet eis saluatorem, & propugnatorem. to.2. 146 B

Esaiæ. 21.

Custos quid de nocte, custos quid de nocte, &c. to.1.34 E
Qui habitatis in terra Austri, cum panibus occurrite fugienti. to.1.138 K

Esaiæ. 23.

Erubescе Sidon, ait mare. to.2.15 M

Esaiæ. 26.

Ponetur in ea murus & antemurale. to.1.121 M to.2.79 D
Anima mea desiderauit te in nocte. tomo. 1. 137 K
Omnia opera nostra operatus est nobis. tomo.2. 60 L
Mortui non viuent, gigantes non resurgent. to.1. 100 G
Intra in cubicula tua, & claude ostia tua. to.1. 20 L
Dabo illis solatium verum, pacem super pacem.to. 2.152 A

Esaiæ. 27.

Super Leuiatan serpentem vectem. to.2.28 H

Esaiæ. 28.

Percusserũt fœdus cũ morte & inferno. t.2.230 F
Et tantummodo sola vexatio intellectum dat auditui. to.1.39.K. & 68.K. & to.2.137 C
Vt faciat opus suum, alienum est opus eius, &c.to. 2.84 C

Esaiæ. 30.

Et erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, & aures tuæ audient verbum post tergum monentis. to.2.15.I.125 L
Et frenum erroris quod erat in maxillis populorũ, canticum erit vobis, &c. to.2.87 M

Esaiæ. 31.

Viuit dominus, cuius ignis est in Sion, & caminus eius in Hierusalem. to.2.93 M

Esaiæ. 32.

Cultus iustitiæ silentium. to.2.11 B
Beati qui seminatis super omnes aquas, immittentes pedem bouis & asini. to.1.1126.DE.212 L

Esaiæ. 33.

Beatus qui excutit manus suas ab omni munere.t. 1. 55 M
Qui obturat aures suas ne audiat sanguinem, & claudit oculos suos ne videat malum, &c. to. 1. 138 I
Iste in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas eius, &c. to.1.190 H I
Locus fluuiorũ rius latissimi, & patentes. to.1. 107 I

Esaiæ. 34.

Erit cubile draconum, & pascua struthionum. to. 1. 40 C
Inebriatus est in cœlo gladius meus. to.1.196 H
Oriuntur in domibus eius spinæ & vrticæ, & pali nurus in munitionibus eius. to.1.197 K
Ibi cubauit lamia, & inuenit sibi requiem. to.1. 293 B
Ibi habuit foueam hæritius. to.1.203.B.to.2.9 L

Esaiæ. 35.

Orietur in ea virer calami & iunci. to.2.38 C
In cubilibus in quibus prius dracones habitabant, orietur virer calami & iunci. to.1.172 I

Esaiæ. 37.

Ponam circulum in naribus tuis. to.1.199 F
Et hoc quod saluatum fuerit de domo Iuda, & quod reliquum est mittet radicem deorsum, & faciet fructum sursum. to.1.50 B
Mittet radicem deorsum, & faciet fructũ sursum. tomo. 1. 74 M

Esaiæ. 40.

Et erunt praua in directa, & aspera, &c. to.2. 111 B
Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius sicut flos fœni. to.1.99 A
Verè fœnum est populus. to.2.105 F
Super montem excelsum ascende tu qui euangelizas Sion. to.2.4.D.72.M.154 M
Cœlum metitur palmo, & omnem terram pugillo concludit. to.1.6 H
Qui confidunt in domino, mutabunt fortitudinem suam: assument pennas vt aquilæ, &c.to.1.116. C.to.2.142. I K

Esaiæ. 41.

Ponam desertum in stagna aquarũ, & terram inuiam in riuos aquarum. to.2.111 H

Esaiæ.42.

Calamum quassatum non confringet, & linum fumigans non extinguet. to.1.197 H
Tacui semper filui, patiens fui, sicut parturiẽs loquar. to.1.54 E 65 K

Esaiæ.43.

Cùm transieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te. to.2.193 H
Glorificabunt me bestiæ agri, dracones & struthiones. to.1.183 D
Ego sum qui deleo iniquitates tuas, & memor nõ ero. to.2.141 D
Reduc me in memoriam, vt iudicemur simul.to.2. 127 I

Esaiæ.44.

Germinabũt inter herbas, sicut salices iuxta præterfluentes aquas. to.1.198 A

Esaiæ.45.

Ego dominus & non est alter formans lumen, & creans tenebras, faciens pacem & creans mala. to.1.12 K

Esaiæ.46.

Redite præuaricatores ad cor. to.1.154 K

Esaiæ.47.

Descende, sede in puluere virgo filia Babylonis, sede in terra, &c. to.1.33 G & 80 H
Denuda turpitudinem, & discoperi humerũ, renuela crura, &c. to.1.33 I

Esaiæ.48.

Non est pax impijs, dicit dominus. to.2.137 E

Esaiæ.49.

Etsi illa oblita fuerit, ego tamẽ nõ obliuiscar tui. to.1.192 D

Esaiæ.50.

Dominus dedit mihi linguam eruditam. to.2. 142 A

Esaiæ.51.

Posuisti profundum maris viam vt transirent liberati. to.1.170 D
Qui dixerunt animæ tuæ, incurua vt transeamus. to.2.121 K L

Esaiæ.52.

Mũdamini qui fertis vasa domini. t.2.4.B 94 B

Esaiæ.53.

Sicut agnus coram tondente se obmutescet. to.1. 14 B

Esaiæ.54.

Ad dexteram enim & ad leuam dilataberis, & semen tuum gentes hæreditabit. to.1.146 K
Ecce ego sternam per ordinẽ lapides tuos, & fundabo te in saphiris, & ponam iaspidem propugnacula tua. to.1.106 M to.2.86.F

Esaiæ.55.

Omnes sitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum properate. tomo.1.31 K
Quare appenditis argentum, & non in panibus. to.1.138 K
Quærite dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum propè est. to.1.103 L
Quomodo descendit imber & nix de cœlo, &c.to. 2.147 G
Pro saliunca ascendet abies, & pro vrtica crescet myrtus, to.1.105 B

Esaiæ.56.

Qui custodierint sabbata mea, & legerint quæ volui, & fœdus meum tenuerint, &c. to.2. 15 L
Speculatores eius cæci. to.1.147 E
Canes muti non valentes latrare. to.2.271 D

Esaiæ.57.

Iustus perit & nemo est qui recogitet. to.1.29 M

Esaiæ.58

Clama, ne cesses, sicut tuba exalta vocem tuam. to.2

Universidad de Deusto
Biblioteca

to.2 155 D
Quare ieiunauimus & non aspexisti. to.2.150D
Ecce ad lites & contentiones ieiunatis & percutitis pugno impiè. to.2.12E
Sustollam te super altitudines terræ. to.1.190 D

Esaiæ. 59.

Oua aspidum ruperunt, & telas araneæ texuerunt: qui comedet de ouis eorum, morietur, &c. to.1. 87 BC.

Esaiæ. 60.

Qui sunt hi qui vt nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas. to.1.109.E.125.A to.2. 87.G.100.E.& 304.C D & 310 D

Esaiæ. 61.

Qui dicunt animæ tuæ, Incuruare vt transeamus. to.2.307 D

Esaiæ. 63.

Torcular calcaui solus, & de gentibus non est vir mecum. to.2.77 M

Esaiæ. 64.

Cecidimus quasi folium vniuersi, & iniquitates nostræ quasi ventus abstulerunt nos. to.1.69 M

Esaiæ. 65.

Puer centum annorum morietur, & peccator centum annorum maledictus erit. to.1.98 K

Esaiæ. 66.

Cœlum mihi sedes est, terra autem scabellū pedum meorum. to.2.85.D.146.H 147 H
Super quē requiescet spiritus meus, nisi super humilem & quietum, & trementem sermones meos. to.1.30 I
Ecce dominus in igne veniet, & quasi turbo quadriga eius. to.1.164 C
Et erit mensis ex mense, & sabbatum ex sabbato. & veniet omnis caro, &c. to.2.62 D
Vermis eorum morietur, & ignis eorum non extinguetur. Ibidem.E

Hieremiæ. 1.

ECce enim constitui te hodie, super gentes & super regna vt euellas & destruas, &c.to. 2.17 G
Ollam succensam ego video, & faciem eius à facie Aquilonis. to 1.105.B.204.D.to.2.56K

Hiere. 2.

Sancti Israel domino, primitiæ frugum eius. to.2. 72 I
Et tenentes legem nescierunt me. to.2.2D
Filii quoque Mempheos, & Taphneos cōstuprauerunt te vsque ad verticem. to.1.147 G
Onager assuetus in solitudine, in desiderio animæ suæ attraxit ventum amoris sui. to.1.96F
Omnes qui quærūt eam non deficient, in menstruis eius inuenient eam. to.2. 92 I

Hier. 3.

Si dimiserit vir vxorem suam, & illa recedens duxerit virum alium, &c. to.2.15 I
Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. to.2.135 L
Nunquid vidisti quæ fecerit aduersatrix Israel, abiit sibimetipsa super omnem montem excelsum, &c. to.2.75 I

Hier. 4.

Ventrem meum, ventrem meum doleo. to.2. 70 A

Hier. 5.

Percussisti eos, & non doluerunt: attriuisti eos, & renuerunt accipere disciplinam. tomo. 1. 7.C 105 E
Posui arenam terminum mari, præceptum sempiternum quod non præteribit. to.1.52 F
Dabo vobis pluuiam temporaneam & serotinam. to.1.117 C

Hier. 6.

Laboraui sustinens. to.1.77 H

Hiere. 8.

Attende & auscultaui, nemo quod bonū est loquitur, &c. to.2.124 A
Dan auditus est fremitus curruum & equorum.t. 2.367 C
Immittam vobis serpentes regulos quibus non est incantatio. to.1.206 D

Hiere. 9.

Docuerunt linguam suam loqui mendaciū, vt inique egerent laborauerunt. to.2.9 K
Ascendit mors per fenestras nostras, ingressa est domos nostras. tomo.1.125.A.to.2.144 E

Hiere. 11.

Oliuam vberem, pulchram, fructificam, speciosam. to.2.94 H
Mittamus lignum in panem eius, & eradamus eum de terra viuentium. to.1.13.K.& 71 E

Hiere. 12.

Congrega eos quasi gregem ad victimam. tomo.1. 160 K

Hiere. 14.

Onagri steterunt in rupibus, traxerunt vētos quasi dracones, defecerunt oculi eorum quia non erat herba. to.1.123.L.172 H

Hiere. 15.

Si steterint Moyses & Samuel coram me, non est anima mea, &c. to 1.53 I
A facie manus tuæ solus sedebam, quoniam comminatione replesti me. to.1.22 C D
Si separaueris preciosum à vili, quasi os meū eris. to.1.107.G.201 A

Hiere. 17.

Maledictus homo qui spem suam ponit in homine. to.1. 19 E
Ne inferatis onera per portas vestras die sabbati.t. 2.140 D

Hiere. 20.

Non recordabor eius, neque loquar vltra in nomine illius. to.1.135 I
Maledictus vir qui dixit patri meo, natus est tibi masculus. to.1.17 A C

Hiere. 25.

Deserta facta est terra à facie iræ columbæ, à facie furoris domini. to.1.192 G H

Hiere. 31.

Postquam conuertisti me, egi pœnitentiam: & postquam ostendisti mihi, percussi fœmur meum. to.1. 145 L M
Statue tibi speculam, pone tibi amaritudines. to.1. 189 D
Aedificabitur ciuitas domino à turre Ananehel, vsque ad portam anguli, &c. to.1.146 I

Hiere. 38.

Extraxerunt Hieremiam funibus, & eduxerunt eum de lacu. to.1.146 B

Hiere. 41.

Venerunt octoginta viri de Sichem, & de Sylo, & de Samaria, rasi barba, & scissis vestibus, &c. to.1.4 G
Decem autem viri reperti sunt inter eos qui dixerunt ad Ismael, noli occidere nos, &c. Ibid.H

Hiere. 48.

Maledictus qui prohibet gladium suum à sanguine. to.2.14 F

Hiere. 50.

Quomodo confractus est & contritus malleus vniuersæ terræ. to.2.206 E

Hiere. 51.

Calix aureus Babylon. to.1.206 M
Curauimus Babylonem, & non est sanata. tomo.2. 10 I

Threnorum. 1.

PLorans plorauit in nocte, & lachrymæ eius in maxillis eius. to.1.76 L
Facti sunt hostes eius in capite. to.1.4.F
Viderunt eam hostes, & deriserunt sabbata eius. to.1.28 E
Omnis populus eius gemens & quærens panem, dederunt preciosa quæque pro cibo ad refocillandam animam. to.1.138 M
Vide domine & considera quia facta sum vilis. to.1.138 M
Foris interficit gladius, & domi mors similis est. to.1.16 C

Threno.2.

Factus est dominus velut inimicus, præcipitauit Israel, præcipitauit omnia mœnia eius. tomo 1. 67 I
Prophetæ tui viderunt tibi falsa & stulta, nec aperuerunt iniquitatem tuam, &c. to.2.4 H

Threno.3.

Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius. to.1.204 M
Circumædificauit aduersum me, vt non egrediar, aggrauauit compedem meum. to.2.75 E
Inebriauit me absinthio. to.2.39 B & 120 G H
Scrutemur vias nostras, & quæramus, & reuertamur ad dominū. Leuemus corda nostra, &c. to.1.103 E
Leuemus corda nostra cum manibus ad deum. to. 2.150 M & 240 A
Diuisiones aquarum deduxit oculus meus. to.2. 16 B 143 I
Opposuisti nubem ne transeat oratio. to.1. 167 E.
Oculus meus deprædatus est animam meam.to.1. 125 B
Lapsa est in lacum vita mea, & posuerunt lapidē super me. to.1.155 B
Reddes eis vicem domine iuxta opera manuum suarum. to.1.202 B
Dabis eis scutum cordis, laborem tuum. Ibidem. & to.2.113 C

Threno. 4.

Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus. tomo 1.107 A & 163 A 206 M & to.2.6 A 108 H
Sed & lamiæ nudauerūt mammā, lactauerūt catulos suos. to.1.114 B
Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. to.1.2.M
Candidiores Nazaræi eius niue, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, saphiro pulchriores, &c. to.1.196 A
Velociores sunt persecutores nostri aquilis cœli. to. 1.190 A

Baruch.1.

EX ore suo loquebatur quasi legens. to.1. 3.M

Ezechielis.1.

ET similitudo manus hominis subtus pennas eorum erat. to.1.36.L
Iunctæq; erant pennæ eorum vnius ad alterum. to.1.174 C
Non reuertebantur cum incederent. to.1.63 I
Cum fieret vox supra firmamentum quod erat supra caput eorum, stabant & submittebāt alas suas. to.1.209 K
In circuitu & intus plena erant occulis. to.2. 292 K

Ezechiel.3

Et audiui post me vocem commotionis magnæ, benedicta gloria domini de loco sancto suo, & vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram. to.1.141 B

Linguam tuam adhærescere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir obiurgans, &c.tom.2. 107 G

Ezechiel. 4.

Fili hominis sume tibi laterem, & pones eum coram te, & describes in eo ciuitatem Hierusalem. to.1.149.L.to.2.7.A.& seq.

Ezech. 5.

Tu fili hominis sume tibi gladium acutum radentem pilos & assumes eum, & duces super caput tuum & barbam. to.1.9 D

Ezech. 6.

Contriui cor eorum fornicans, & recedens à me.to. 1.146 G

Ezech. 8.

Emissa similitudo manus apprehendit me in cincino capitis mei, & eleuauit me spiritus, &c. to. 1.184.AB
Fili hominis fode parietem, & cum fodissem parietem apparuit ostium vnum, &c.to.1.149.I.186 L.& to.2.6 K
Et vniuersa idola domus Israel depicta erant in pariete. to.2.6 L

Ezech. 9.

Ecce sex viri veniebant de via portæ superioris quæ respicit ad Aquilonem, &c. to.1. 152 C

Ezech. 13

Non ascendistis ex aduerso, nec opposuistis murum pro domo Israel, vt staretis in prælio in die domini. to.2.4 G.& 105.I.155 C
Ipse ædificabat parietem, illi autem liniebant eum. to.1.103 D
Væ qui consuūt puluillos sub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia sub capite vniuersæ ætatis. to.1.103.C.& to.2.6.F
Mortificabant animas quæ non moriuntur. to. 2. 116 M

Ezechiel. 16.

In die ortus tui non est præcisus vmbilicus tuus.t. 1.193 K
Perfecta eras in decore meo, quem posueram super te dicit dominus, &c. to.2.18.K
Habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine meo. to.2.217 M

Ezech. 17.

Aquila grandis magnarum alarum, longo mēbrorum ductu plena plumis & varietate, &c. to.1. 190 A

Ezech.18.& Hier.31.

Omnis homo qui comederit vuā acerbam, obstupescent dentes eius. to.1.69 A

Ezech. 18.

Peccator in quacunque die conuersus ingemuerit, saluus erit, &c. to.2.209 B
Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. to.2.267E

Ezech 20.

Ego dedi eis præcepta non bona to.1.167 L

Ezech.22.

Versa est domus mihi Israel in scoriam, omnes isti mihi facti sunt æs, & stannum, &c. to.2.10 I

Ezech.23.

Fornicatæ sunt in Aegypto in adolescentia sua, ibi subacta sunt vbera earum, &c. to.2.15 H

Ezech 24.

Sanguis eius in medio eius est, super limpidissimā petram effudit illum, &c. to.1.88 H
Multo labore sudatum est, & non exiuit de ea nimia rubigo, &c. to.2.10 K
Oues meæ his quæ conculcata pedibus vestris fuerant, pascebantur, &c. to 1.133 H

Ezechiel. 28.

Tu signaculum similitudinis dei, plenus sapientia, & perfectus decore, in deliciis paradisi dei fuisti. to.1.196.E.& to.2.124 K
Omnis lapis preciosus operimētum tuum, Sardius & Topasius, & Iaspis, & Chrysolitus, &c.to.1. 196.E.& to.2.124 K
Tu Cherub extentus, & protegens in monte sancto dei in medio lapidum ignitorum, &c. tomo. 1. 196 G

Ezechiel. 31.

Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso dei.to.1. 196 DE

Ezechiel. 32.

Quo pulchrior es descēde, & dormi cum incircuncisis. to.1 139.M & to.2.18 K.217 M
Ibi Assur, & omnis multitudo eius, & in circuitu eius sepulchra illius. to.1.60 C
In circuitu illius sepulchra eius, omnes interfecti & qui ceciderunt gladio. to.1.91 G
Descenderunt in infernum cum armis suis tomo.1. 59 I

Ezech. 33.

Quia quacunque die iustus peccauerit, omnes iustitiæ eius in obliuione erunt coram me.tomo. 2. 125 H

Ezech. 34.

Quod fractum est non alligastis, & quod abiectum fuerat non reduxistis. to.2.5 I
Pone ollam, pone inquā & mitte in ea aquā, &c. to.2. 88 A
Cum ipsi limpidissimam aquam biberetis, reliquā pedibus vestris turbabatis, &c. to.2.2 E

Ezech. 36.

Tollam à vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum. to.1.63 B

Ezech. 40.

Et in manu viri calamus sex cubitorum, & palmo. to.1.179 K
Portæ ciuitatis in monte constitutæ vestibulū duobus cubitis mensuratur. to.2.130 K

Ezech. 43.

Ostende domus Israel templum, &c. to.1.140 M

Ezech. 44.

Sacerdotes caput suum non radant, neque comam nutriant, &c. to.2.6 D & 155.M 193 L

Ezech. 47.

Mensus est cubito mille, & transduxit me per aquam vsque ad talos, &c. to.1.132 K

Danielis. 4.

NOnne hæc est Babylō quam ego ædificaui. to.1 25 D

Daniel. 7.

Considerabam cornua, & ecce cornu aliud paruulum ortum de medio eorum, &c. to.1.194 K
Thronus eius flamma ignis, rotæ eius ignis accensus. to.2.60 E
Milia milium ministrabant ei, & decies milies centena milia assistebant ei. to.2.125 F

Daniel. 8.

Deiecit de fortitudine, & de stellis, & conculcauit ea, &c. to.1.194 C
Consurget rex impudens facie, & intelligens propositiones: & roborabitur fortitudo eius. Ibidem.
Et dolus in manu eius dirigetur. tomo.1.152.B.& 204. I L

Daniel. 10.

Ego Daniel elangui, & ægrotaui per dies. to.1.22. L.& to 2.33.C.65 M
Audiui vocem verborū eius, & audiens iacebam consternatus super faciem meam, &c. to.1. 132 G
Ego veni propter sermones tuos, princeps autem regni Persarum restitit mihi viginti & vno diebus, &c. to.1.99 H

Oseæ.2.

ECce ego sepiam viam tuam spinis, & sepiam eam maceria, & semitas suas non inueniet, &c. to.1.204.K & to.2.128 B
Vadam & reuertar ad virum meum priorē, quia bene mihi erat tunc magis quàm nunc. Ibidem C
Dedi eis frumentum, vinum, & oleum, & argentum multiplicaui eis & aurum quo fecerunt Baal. to.2.14.B

Oseæ.4.

Maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit.tomo.1.77. D & tomo 2.74 C 217 G
Peccata populi mei comedent. to.2.107 M
Et erit sicut populus, sic sacerdos. to.2.6.A & 108 H

Oseæ.5.

Dabo tibi regem in furore meo. to.1.148 E
Victimas in profundum deferebant. to.2.59 C
Et respondebit arrogantia Israel in faciem eius. to.1.151 G H

Oseæ.7.

Factus est Ephraim panis subcinericius, qui non reuersatur. to.1.67 B & 192 L
Comederunt alieni robur eius & ipse ignorauit. to.1.205 A

Oseæ.8.

Ipsi regnauerūt, & non ex me: principes extiterūt, & ego ignoraui. to.2.2.C
Culmus stans, non est ei germen, & nō faciet farinam. to.1.49 B

Oseæ.10.

Ephraim vitula docta diligere triturā. to.1. 120. H & to.2.70 H

Oseæ.13.

Dabo tibi regem in furore meo. to.1.148 E & to. 2 294 E
Ero mors tua o mors ero morsus tuus inferne.to.1. 72 B & to.2.113 E

Oseæ.14.

Omnem aufer iniquitatem, & accipe bonum, & reddemus vitulos labiorum nostrorum. to.2. 260 M & seq.

Iohelis.1.

REsiduum erucæ comedit locusta, residuum locustæ comedit bruchus, residuum bruchi comedit rubigo. to.1.204 B
Expergiscimini ebrii & flete. Ibidem C
Posuit vineam meam in desertum, decorticauit ficum meam, nudans expoliauit eum, &c.tom.1. 50 E
Sanctificate ieiunium. to.2.12 E 107 D
Computruerunt iumenta in stercore suo. to.1.140. I & to.2.105 E 121 H 142 I

Amos.1.

DIssecuerunt prægnantes Galaad ad dilatandum terminum. to.2.14 A

Amos.2.

Ecce ego stridebo super vos, sicut stridet plaustrum onustum fœno. to.1.192.E

Amos.4.

Et sacrificate de fermento laudem. to.2.113 H
Plui super ciuitatem vnam, & super alteram non plui, &c. to.2.71 B

Amos.5.

Et constituite in porta iudicium. to.1.127 K

Amos.7.

Vocauit dominus iudicium ad ignem, & deuorabit abyssum multā, & comedet partem domus domini. to.1.198 G

Universidad de Deusto
Biblioteca

Non sum propheta neque filius prophetæ, sed armentarius puer ego sum vellicans sycomoros.to. 1. 11 D

Amos.8.

Mittam famem in terram, non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbum domini. to.2. 69 L

Amos. 9.

Si celauerint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo serpenti & mordebit eos. tomo.2. 151 E

Ionæ. 1.

SVrrexit Ionas, vt fugeret in Tharsis à facie domini, &c. & facta est tempestas magna in mari. to.1.348

Micheæ. 1.

DIlata caluitiem tuam sicut aquila.tomo.2 88 C

Micheæ. 3.

Prophetæ tui qui seducunt populum meum &c.to. 2. 256 L

Micheæ. 4.

Et venies vsque ad Babylonem: ibi liberaberis.to. 2. 71 A

Naum. 1.

NOn consurget duplex tribulatio, vbi translatio Lxx.habet sic: Non vindicabit deus bis in idipsum, in tribulatione. to. 1. 105 E

Sicut spinæ inuicem se complectuntur, sic conuiuium eorum patiter potantium. to.1.223 D

Naum. 2.

Vbi est habitaculum leonũ, & pascua catulorum leonum. to.2. 88. C

Abacuch. 1.

ET cibus eius electus. to.1.193.G.& 198 F

Abacuch.2.

Super custodiam meam stabo. to.1.131 F

Iustus autem in fide sua viuet. to.2.48 F

Dilatauit quasi infernus animam suam. tomo.1. 155 D

Væ ei qui multiplicat non sua, vsquequo aggrauat contra se densum lutum. to.1.207. A.& to. 2.12 L

Abacuch. 3.

Deus à Libano veniet, & sanctus de monte umbroso & condenso. to.1.196 M

Pedes eius steterunt, & mota est terra. to.1.211 I

Dedit abyssus vocem suam, ab altitudine phantasiæ suæ. to.1. 54 H

Eleuatus est sol, & luna stetit in ordine suo.to.1. 100.A.& to.2.119 K

In lumine iaculi tui ibunt, in splendore fulguris armorum tuorum. to.1.175.G & to.2.60 I

Præcidisti in alienatione capita potentium, mouebuntur in ea gentes, &c. Nostra autem translatio habet, maledixisti sceptris bellatorum eius, &c. to.2.72 B

Viam fecisti in mari equis tuis, in luto aquarum multarum. to.1.207 A

Misisti in mare equos tuos, turbãtes aquas multas. to.1.186 A

Et introiuit tremor in ossa mea, & subtus me turbata est virtus mea. to.1. 131 FG

Super excelsa statue me, vt vincam in claritate ipsius. to.2.263 D

Sophoniæ.

DIsperierunt omnes inuoluti argento. to.1. 104 F

Ecce dies domini venit magnus & horribilis, dies illa dies iræ, dies tenebrarum & caliginis, &c. to.2.11 M

Pastores tui lupi vespere, non relinquẽtes in mane. to.2. 256 I

Aggæi. 1.

POnite corda vestra super vias vestras: seminastis multum, & intulistis parum, &c.to2. 70 B

Qui merces congregauit misit eas in sacculum pertusum. to.2.13.D.59 I

Zacha. 1.

ET dixit ad me angelus qui loquebatur in me, &c. to.1.164 I

Conuertimini ad me, & conuertar ad vos.to. 2. 151 C

Zacha. 2.

Ecce angelus qui loquebatur ad me, egrediebatur in occursum eius, &c. to.2.125 G

Zacha. 3.

Et ostendit mihi Iesum sacerdotem magnum stantem coram angelo domini, & satan sedebat à dextris eius, &c. to.1.121.F G

Super lapidem vnum septem oculi sunt. tomo.1. 174 G

Zacha. 5.

Quid tu vides Zacharia? Et dixi, Ego video volumen volans, &c. to.1.86 M

Leua oculos & vide, quid est hoc quod egreditur, & dixi, quidnam est, &c. to.1.84 C D

Zacha. 6.

Oriens est nomen eius. to.1.121 H

Zacha. 7.

Cùm ieiunaretis & plangeretis in quinto & in septimo mense per hos septuaginta annos, numquid ieiunium ieiunastis mihi? tomo. 2. 12 E. 107 D

Cum comederetis & bibitis, nunquid non vobis, & vobismetipsis bibistis? to.2.107 D

Zacha. 9.

Deuorabunt & subsistent lapidibus fundæ. to.2. 206 D

Zacha. 12.

Et erit qui offenderit ex eis in illa die, quasi David: & domus Dauid, quasi dei, &c. tomo.2. 92 H

Zacha. 13.

In illa die erit fons patens domus Dauid habitantibus in Hierusalem, &c.to.2.91.H.& 149.K L.195 H

Zachariæ. 14.

Pedes eius steterunt, & commota est terra.tomo.2. 71 E

Malach. 3.

ECce ego mitto angelũ meum ante faciem tuã, qui præparabit viam tuam ante te. to. 2. 100 L

1. Machabæorum 6.

ELeazar elephantem strauit sub quo cadente occubuit. to.1.114H

Matthæi. 1.

IOsias autem genuit Iechoniam, &c. tomo 1. 165 L

Et non cognouit eam donec peperit filium suum primogenitum. to.1. 50 M

Matth.3.

Facite ergo dignos fructus pœnitentiæ. tomo.2. 323 C

Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur. to.1.98 F

Vox clamantis in deserto, parate viam domini.to. 1.111 H

Locustas & mel siluestre edebat. to.1.186C

Potens est enim deus de lapidibus istis, &c. to.1. 106.L.173B

Vt vidit spiritum dei descendentem. to.2,120 H I

Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene cõplacui. to.2.66 B

Matth.4.

Tunc ductus est Iesus in desertum. to.1.13.M

Si filius dei es, dic vt lapides isti panes fiant. to.1. 8 E.141 I K

Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit, &c. to.2.294 K

Assumpsit eum in montem excelsum seorsum. to.1. 13 M

Et ecce angeli accesserunt, & ministrabant ei.to. 2.66 E

Matth.5.

Videns Iesus turbas ascendit in montẽ, & sedente docebat eos. to.2.74 I

Aperiens os suum dixit, &c. to.1.17 F

Beati pauperes spiritu. to.1.155 I

Beati qui lugent. to.2.139 L

Beati mundo corde. to.2.141 D

Beati pacifici, quoniam filij dei, &c. to.2.13 K & 204 C

Vos estis sal terræ. to.2.108 A I

Neque accendunt lucernam & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum. to.1.181 K 114.L

Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrum vestrũ, qui in cœlis est. to.1.114 L & to.2.17 M

Qui soluerit vnum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum. t.1.112 D

Qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio, qui dixerit fratri suo racha reus erit concilio, qui dixerit fratri suo fatue, reus erit gehennæ ignis. to.1. 125 I

Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te, &c. to.2.65 E & 194 K

Scriptum est, non adulterabis, ego autem dico vobis, omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, &c. to.1.125 C

Diligite inimicos vestros, & benefacite his qui oderũt vos, & orate pro persequentibus vos, &c. to.2.9.D 42 F

Matth.6.

Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus. to.1.50 G & to.2.17 M

Receperunt mercedem suam. to.1.18 M & 49 A & to.2.17 M

Nesciat sinistra quid faciat dextra tua. to.2. 12 H

Intra cubiculum tuum, & clauso ostio tuo, &c. to.1.132 B

Fiat voluntas tua. to.1.88.G & 162 I

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.to.1. 140 F

Et dimitte nobis debita nostra sicut & nos, &c. to.1.63 H

Et ne nos inducas in tentationem. to.1.78 D

Exterminant facies suas vt appareãt hominibus ieiunantes. to.1.49 E

Lucerna corporis tui est oculus tuus, si oculus tuus simplex fuerit, &c. to.1.166 K

Si fuerit oculus tuus simplex, totum corpus tuum lucidum erit. to.1.77 I 166 k & to.2.62 L

Nemo potest duobus dominis seruire. to.2.28 E F

Melior est anima quàm esca, & melius corpus quàm vestimentum. to.2.12 K

Quærite primum regnum dei & iustitiam eius, & hæc omnia adicientur vobis. to.1.89 M

Matth.6.

Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua.to.2. 310.I

Matth. 7. & Lucæ. 6.

Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo, &c. to.2.9 D

Matth. 7.

Hypocrita eiice primum trabem de oculo tuo, &c. to.2.9 D

Omnis enim qui petit, accipit. to.2.198 A

Quæ vultis vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis. to.1.35. M.61.E. & 114.I & to. 2.130 L

Intrate per angustam portam. to.2.85 G

Angusta porta & arcta via est, &c. to.1.162 D & to.2. 41 D

Ex fructibus eorum cognoscetis eos.to.1.91.A.183: F.& to.2.87 K

Nõne in nomine tuo prophetauimus. to.1. 118. & 200. C & to.2.86 C

Erat enim docẽs sicut potestatem habens, non sicut Scribæ & Pharisæi. to.1.136 E

Matt. 8.

Sequar te quocunque ieris. to.2.78 E

Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. to.1.111 C

Permitte mihi prius ire, & sepelire patrem meum. to.1.40. K

Si eiicis nos hinc, mitte nos in porcos. to.1.196.I & to.2. 32. M

Matth. 9.

Vade in domum tuam. to.1.22 E

Videns hominem sedentem in telonio. to.1.106 C

Et cum ejecta esset turba, intrauit, & tenuit manum eius, & surrexit puella. to.1.108 I

Videte ne quis sciat: abeuntes autem diffamauerunt eum per totam terram illam. to.1.114 K

Messis quidem multa, operarij autem pauci: rogate autem dominum messis, vt mittat operarios in messem suam. tomo.1.161.I.& to.2.145.A 279 I

Matt. 10.

Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. tomo.1.1. F. & to.2.9.K.& 120.H 180 B

Cum tradent vos, nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini. to.2.165 C

Non enim estis vos qui loquimini, sed spiritus, &c. to.2.138 I

Nihil opertum est quod non reueletur, &c. to.2. 186 B

Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine.to.1. 67.K.to.2. 60.M. & seq.

Quid putatis, quia pacem veni mittere in terram? non vtique, sed gladium. to.2.13 H

Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet. to.2.111 G M

Matth. 11.

Tu es qui venturus est, an alium expectamus? to. 2.54 M

Quid existis in desertum videre, arundinem vento agitatam. tomo.1.197.G.& to.2. 68. D & 229 E

Regnum cœlorum vim patitur. to.2.111 M

Confiteor tibi pater cœli & terræ: qui abscondisti hæc à sapientibus, &c. to.2.294 G

Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis & ego reficiam vos, &c.to.1.22.K.120.I.& to. 2.316 L

Tollite iugum meũ super vos, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde. tomo primo. 120 I

Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. to.2. 85 G

Matt. 12.

Omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem, in die iudicij. to.2. 101 A

Signum non dabitur, nisi signum Ionæ prophetæ.t. 2. 25 C

Matt. 13.

Venerunt volucres cœli, & comederunt eas.tomo.1. 151 K

Nata sine radicibus semina, orto sole aruerunt. to. 1. 206 H

Matth. 13. & Mar. 4.

Aliud cecidit in terram bonam, & dabat fructum ascendentem & excrescentem, &c. t. 2. 85 F

Matth. 13.

Qui seminatus est in spinis, hic est qui verbum dei audit. to.1.1 I

Colligite primum zizania, & ligate ea in fasciculos ad comburendum. to.1.59 K

Simile est granum sinapis, quod acceptum homo misit in hortum, & creuit, & factus est in arborem magnam, &c. to.1.111 D

Mittet filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala. to.2.122 I

Simile est regnum cœlorum sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti.tomo.2. 201 B

Simile factum est regnum cœlorum homini qui seminauit bonum semen in agro suo, &c.tom.2. 69 B

Tunc dicam messoribus, Colligite zizania & ligate ea in fasciculos ad comburendum. to. 2. 40 K

Matth. 14.

Misit & decollauit Ioannem in carcere. tom. 1. 12 E

Date illis manducare. to.1.2 K

Matth. 15.

Scis quia pharisæi audito verbo hoc scandalizati sunt. to.2.62 M

Sinite eos, cæci sunt, & duces cæcorum.to.2.321 E

Matth. 16.

Absit à te domine, non erit tibi hoc. to.1.14 F

Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, &c. to.2.180 H

Portæ inferi non præualebunt aduersus eam. to.1. 147 F

Qui vult venire post me, abneget semetipsum. to. 2. 70 C

Quid prodest homini si totum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum faciat. to.2.12 M

Matth. 17.

Helias veniet, & ille restituet omnia. to.1.211 F

Vt autem non scandalizemus eos. to.2.62 M

Matth. 18.

Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria, &c. to.1.36.E.& to.2.2 F

Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum & proice abs te. t.1. 36 E

Nonne relinquit nonaginta nouem in montibus, &c. to.2.124 F

Vbi fuerint congregati duo vel tres in nomine meo, ibi sum in medio eorum. tomo. 2.215 B & 251 A

Matth.19.

Non omnes capiunt verbum hoc. to.2.15 L

Sunt eunuchi qui castrauerunt se propter regnum. to.2.290 L

Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cœlorum.to.1. 212 H I

In regeneratione, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos, &c. to.1. 20 K 65 H

Omnis qui reliquit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, &c.to. 1.87.A & to.2.87 H

Matth.20.

Acceperunt & ipsi singulos denarios. to.1.213 B

Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? to.1.98 M & to.2.33 F & 117 M

Calicem quidem meum bibetis. to.2.126 L

Matth.20.& Mar.10

Si quis vult inter vos primus esse, erit omnium minimus. to.2.183 A

Matth. 21.

Christus sedit super asinam, tendens Hierusalem. to.1.2.G

Alij cædebãt ramos de arboribus, &c.t.2.84.F

Benedictus qui venit in nomine domini. to.2. 146 H

Cathedras vendentium columbas euertit. to.2. 185 I M.186 M 214 I 230 H

Matt.22.

Ligate ei manus & pedes, & mittite eum in tenebras exteriores. to.1.146 L

Magister scimus quia verax es, &c. to.2.144 I

Matth.22.& Leuit.19.

Diliges proximum tuum sicut teipsum.to.2.111 F 130.I K & 275 F

Matth.23.

Quæ dicunt facite, iuxta opera verò eorum nolite facere. to.1.32 E & 319 H

Decimatis mentam & anetum & ciminum, & relinquitis quæ grauiora sunt legis, &c. to.2. 17 F & 94 C

Liquantes culicem, camelum autẽ glutientes.to.1. 2 E & to.2.17 E

Matth.24.

Orate ne fiat fuga vestra hyeme vel sabbato.to.2. 104 L 156 K

Matth.24.& Marc.13.

Dabunt signa magna & prodigia, ita vt, in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. to.1. 81 D E & to.2.67 I

Matth.24.

Nisi breuitati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro. to.1.194 A

Amen dico vobis super omnia bona sua constituet eum. to.2.295 F

Veniet dominus serui illius in die qua non sperat, & hora qua ignorat &c. to.2.5 I

Matth.25.

Et fatuæ virgines in vasis suis oleum non sumpserunt, sapientes autem sumpserunt, &c. to.2. 229 D & 285.E

Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguntur. to.1.49 G

Nescio vos. to.2.326 B C

Quodvni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.to. 2.114 F 132 L

Esurijui & non dedistis mihi manducare, sitiui & non dedistis mihi potum. &c. to.2.12.K

Matth.27.

Inuenerunt hominem Cyrenæum, venientem obuiam sibi nomine Simonem, hunc angariauerunt, vt tolleret crucem Iesu. to.1.49 E 132 E

Si rex Israel est, descendat de cruce, & credimus ei. to.2.112 H

Matth.28.

Erat aspectus eius sicut fulgur, & vestimenta eius sicut nix. to.2.112.E

Marci.2.

TOlle grabbatum tuum, & vade in domum tuam. to.2.75.B C

Marci.3

Universidad de Deusto
Biblioteca

Marci. 3.

Et fecit vt essent duodecim cum illo. to.1.220K

Marci. 4.

Vltro enim terra fructificat, primum herbă, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica. to. 1.132 F

Sic est regnum dei quĕadmodum si iaciat homo semen in terram & dormiat, &c. to.2.80 I

Marc. 5.

Quis me tetigit? Cui cum discipuli respondissent: Turbæ te premunt, & affligunt, &c. to.1.14 E

Marc. 6.

Discubuerunt in partes, per centenos & quinquagenos. to.1.196 M

Marc. 7.

Adducunt ei surdŭ & mutum, & deprecabantur eum vt imponat illi manum, &c. to.2.70 L

Marc. 8.

Misereor super turbam, quia ecce iam triduo sustinent. to.2.95 C

Dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via. to. 1.2 K

Marc. 9.

Credo domine: adiuua incredulitatem meam. to.1. 162.I.132.K. & to.2.80 I

Surde & mute spiritus, ego tibi præcipio, exi ab ea, & amplius ne introeas in eum, &c. to.1.195 A

Clamans & multum discerpens eum exiit ab eo, et factus est sicut mortuus, &c. to.1.65.D & to. 2.76 C

Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos. to. 2.4.I.13.E. & 155.E.197 D

Mar. 10.

Iesu fili Dauid miserere mei. to.1.111 G

Marc. 11.

Adduxerunt asinam, &c. & eum desuper sedere fecerunt, &c. to.2.84 F

Non enim erat tempus ficorum. to.2.223 A

Marc. 13.

Surgent Pseudochristi & Pseudoprophetæ, & dabunt signa magna & prodigia, ita vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. tomo.1. 203 L

Quia diem & horam neque filius, neque angeli sciunt. to.2.223 A. & seq.

Marc. 14.

Accepto pane, gratias egit. to.1.9 H

Ioannes adhuc adolescens per pallium tenetur. to. 2.322 L

At ille negauit, &c. & cœpit flere. to.2.138 M

Marc. 16.

Emerunt aromata vt venientes vngerent Iesum. to. 2.107.BC & 326 M

Euntes in mundum vniuersum prædicate euangelium omni creaturæ. to.2.33.C. & 316 D

Lucæ. 1.

ERant autem iusti ambo ante deum. to.2. 210 E

Occultabat se mensibus quinque. tomo.2. 299 M.

Virtus altissimi obumbrabit tibi. to. 1.105 C & 197 E

Ecce ancilla domini, fiat mihi secundum verbum tuum. to.2.233 G

Ipse præcedet ante illum in spiritu & virtute Heliæ. to.2. 101 C

Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. to. 2.322 K

Illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis sedent. to.1.19 I

Ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. to.2. 123 F

Luc. 2

Cum factus esset annorum duodecim, remāsit puer Iesus in Hierusalem, &c. to.2.14 I

Luc. 3.

Iam enim securis ad radicem arboris posita est. to. 2.13 B

Venit in omnem regionē Iordanis prædicans baptismum pœnitentiæ, &c. to.2.307 K L

Luc. 4.

Scimus quod sis sanctus dei. to.1.13 K

Luc. 5.

Ascendit Iesus in nauiculam Petri, & rogauit vt à terra reduceret pusillum, &c. to.1.100 M

Luc. 6.

Væ vobis qui nunc ridetis quia flebitis. to.2. 285 C

Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos. to.2.130.M. & 305 M

Dimittite & dimittetur vobis, date & dabitur vobis. to.1.130.K. & to.2.118 F

Luc. 7.

Ecce defunctus efferebatur, filius vnicus ei, &c. to.2.144 E

Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. to.2.195 G

Luc. 8.

Qui habet aures audiendi, audiat. to.2.79 B

Turbæ te comprimunt & affligunt, & dicis quis me tetigit? to.1.121 A

Si eiicis nos, mitte nos in gregem porcorum. tomo 1.6 E

Reuertere primum in domum tuam, & narra quāta tibi fecerit deus. to.1.36.I. & 94 F

Luc. 9.

Si quis vult venire post me, abneget semetipsum. to.1.198 F

Nemo mittens manum ad aratrum, & aspiciens retrò aptus est regno dei. to.2.58 G

Luc. 10.

Nolite gaudere super hoc, sed potius gaudete & exultate, quia nomina vestra scripta sunt in cœlo. to.2.90.C. & 232 H

Infundens vinum & oleum. to.2.155 L

Maria sedebat secus pedes domini. to.2.316 M 317 C

Martha Martha sollicita es, & turbaris erga plurima: porrò vnum est necessarium, &c. to.1.36. K. & to.2.79 I

Luc. 12.

Omnis qui se exaltat humiliabitur. to.2.307 D

Exi cito in plateas, & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, &c. to.2.312 M

Quid faciam quia non habeo quo congregem fructus meos, &c. to.1.87 K

Hac nocte repetunt animam tuam à te. tomo.1. 144 L

Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes, &c. to.1.165 A

Quis putas est dispensator fidelis & prudens? to.2. 18 G

Ignem veni mittere in terram, quid volo nisi vt ardeat? to.2.56.I. & 120 F

Cùm vadis cum aduersario tuo ad principē in via. to.2.132 C

Luc. 13.

Arborem fici quidam habebat tansplantatam in vinea. to.2.13 B

Luc. 14. & 18.

Omnis qui se humiliat exaltabitur, & qui se exaltat humiliabitur. to.2.197 G

Luc. 14.

Si quis venit ad me & non odit patrem suum, & matrem, & vxorem & filios &c. to.1.40 L

Nisi quis renunciauerit omnibus quæ possidet non potest meus esse discipulus. to.2.122 B

Qui non baiulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus. to.2.129 A

Luc. 15.

Gaudium erit in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia. to.1.14 C

Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus? to.2.127 L

Citò proferte stolam primam. to.1.71 I

Indignatus est autem, & nolebat introire. to.2. 150 A

Luc. 16.

Audiebant autem hæc omnia Pharisæi, qui erant auari, & deridebant eum. to.1.80 E

Pater Abraham miserere mei, & mitte Lazarum vt intingat extremŭ digiti sui in aquam. to.1. K L 45 B & to.2.13 B

Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus. to.2.118 K

Recepisti bona in vita tua. to.2.15 A

Rogo te pater Abraham vt mittas in domum patris mei, &c. to.1.45 B

Luc. 17.

Occurrerunt Christo decem viri leprosi. to.1. 25 L M

Luc. 18.

Deus gratias ago tibi, non sum sicut cæteri hominum. to.2.63 A

Ieiuno bis in sabbato, decimas do omnium quæ possideo, &c. to.1.114 G

Deus propitius esto mihi peccatori. to.2.136 C

Luc. 19.

Zachæus præcurrens ascendit in arborem sycomorum, vt videret eum, quia inde erat transiturus. to.1.163 I

Negotiamini dum venio. to.2.108 K & 165 G

Omni habenti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, & quod videtur habere auferetur ab eo. to.2.52 H

Qui præibant & qui sequebantur clamabant dicentes, Osanna filio Dauid. to.2.84 F

Luc. 21.

In patientia vestra possidebitis animas vestras. to. 1.26.G. & to.2.9.C. & 229 F

Luc. 22.

Ego autem in medio vestrum sum sicut qui ministrat. to.2.272 A

Luc. 23.

Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. to.2.117 k

Hodie mecum eris in paradiso. to.2.112 A

Luc. 24.

Apparuit angelus qui ab ostio monumenti lapidem reuoluit. to.2.314 BC

Vos autem sedete in ciuitate, quo adusque induamini virtute ex alto. to.2.14 I

Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos, cùm adhuc essem vobiscum. to.2.114 H

Ioannis. 1.

IN principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbum. to.1.27.I

In propria venit & sui eum non receperunt. to.1.83 B

Quotquot autem crediderunt in eum, dedit eis potestatem filios dei fieri. to.2.62 B

Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. to.2.233.F

De plenitudine eius omnes accepimus. to.2.294 M

Non sum propheta. to.2.99 D

Super quem videris spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est qui baptizat. to.1. 11 E

Ecce

Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. to.2. est mundus totus. to.2.230 B

Ioan. 2.

Quid mihi & tibi mulier? nondŭ venit hora mea. to.2.223 B

Implete hydrias aqua. to.2.61 D

Cathedras vendentium columbas euertit, &c. to. 2.108 K

Ioan. 3.

Spiritus vbi vult spirat. to.1.160.E. to.2.326 I

Qui habet sponsam, sponsus est. to.2.110 M

Illum oportet crescere, me autem minui. tomo.2. 111 A

Ioan. 5.

Surge, tolle grabbatum, & vade in domum tuam. to.1.138.D. & to.2.75 B

Vade in domum tuam. to.2.22 E

Pater meus vsque modo operatur. to.2.300 K

Non possŭ ego à meipso facere quicquam, sed sicut audio iudicio. to.1.211.M. & to.2.12 A

Ille erat lucerna ardens & lucens. to.2.73 B

Ioan. 6.

Iesus ergo cùm cognouisset, quia venturi essent vt raperent eum & facerent eŭ regem, fugit iterum in montem ipse solus. to.2.2.F G

Quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus meis, & saturatis estis. to.1.138.L

Eum qui venit ad me non eiiciam foras: quia de cœlo escendi, non vt faciam voluntatem meam. &c. to.1.211 M

Ioan. 7.

Quæ credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. to.1.107.F. & to. 2.70 A

Ioan. 8.

Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat. to.1.2 B

Omnis qui peccat, seruus est peccati. to.1.23 E

Ego sum lux mundi. to.1.18 L

Si vos filius liberauerit verè liberi eritis. tomo.2. 320 B

Ioan. 9.

Me oportet operari opera eius qui me misit. to.2. 145 A

Da gloriam deo. to.2.266 F

Ioan. 10.

Qui intrat per ostium, pastor est ouium. to.2.77 L

Qui non intrat per ostiŭ in ouile ouium, sed ascēdit aliunde, ille fur est & latro. to.1.27.G. & to.2. 80.F.207.L. & 230 F

Per me si quis introierit, saluabitur, &c. tomo.2. 78 H

Oues meæ venient, & pascua inuenient. tomo.2. 248 M

Hyems autem erat. to.1.5.C. to.2.74 I

Ioan. 11.

Iesus infremuit spiritu, & turbauit seipsum. to. 1.14 A

Vbi posuistis eum. to.2.227 C

Lazare veni foras. to.1.131.B. & to.2.116 M

Quid facimus, quia hic homo multa signa facit. to. 1.106 L

Ioan. 12.

Nunc princeps huius mundi eiicietur foras. to.1. 102 C

Si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me. to. 2.113.E. & 195 A

Ioan. 13.

Cum diabolus iam misisset in cor vt traderet eum Iudas, &c. to.2.263 K

Sciens Iesus quia omnia dedit ei pater in manus. to.1.13 M

Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus. to.2.230 B

Ioan. 14.

In domo patris mei māsiones multæ sunt. to.1.23. D. & 213.I. & to.2.40.I. & 83 C

Ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis. to.1.27 K

Qui habet verba mea & facit ea, hic est qui me diligit, &c. to.2.282.I

Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. to.2. 13.G. & 152 A

Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. to.2.132 F

Ioan. 15.

Pater meus agricola est, & omnē palmitem in me non ferentem fructum, tollet, &c. to.2.206 F

Manete in me, & ego in vobis. to.2.149 B

Si de hoc mŭdo essetis, mundus quod suum erat diligeret. to.2.223 G

Ioan. 16.

Si ego non abiero, paracletus non veniet. tomo.1. 46 D

Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. to.2.118 B

Palam de patre meo annunciabo vobis. tomo.1. 179 F

Hæc locutus sum vobis, vt in me pacem habeatis: in mundo pressuram habebitis, &c. tomo.1. 151 E

Vsque modo non petistis quicquam. to.2.118 C

Venit hora cùm iam non in prouerbiis loquor vobis. to.1.176 I

Ioan. 18.

Quia frigus erat, & stăs ad prunas calefaciebat se. to.1.5 C

Ioan. 19.

Non haberes in me potestatem vllam, nisi tibi esset data desuper. to.1.13 L

Ioan. 20.

Tulerunt dominum meum, & nescio vbi posuerŭt eum. to.1.13 D

Noli me tangere, nondum enim ascendi ad patrē. to.1.154 C

Cum sero esset vna sabbatorum, & fores essent clausæ, &c. to.2.297 K

Ioan. 21.

Simon Ioannis amas me? pasce oues meas. to.2.193 F & 326 C

Cum senueris extendes manus tuas, & alius te cinget & ducet quo non vis. to.1.188 B

Acto. 1.

QVæ cœpit Iesus facere & docere. tomo.2. 79 F

Conuescens præcepit eis ab Hierosolymis ne discederent, &c. tomo.2. 119 A

Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis. to.1.56 E

Actor. 2.

Dum complerentur dies Pentecostes, &c. tomo.2. 297 KL

Nonne isti qui loquuntur Galilæi sunt? tomo.2. 300 H

Factus est repentè de cœlo sonus tanquam aduenientis spiritus vehementis, &c. to.1.29.C.164. D & 294 M

Cecidit spiritus domini super eos. to.1.9 E

Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum. to.2.16 I

Acto. 4.

Verbum dei cum fiducia prædicabant. tomo.2. 300 C

Erat eis cor vnum & anima vna. to.2.259 C

Actorum. 7.

Video cœlos apertos & Iesum stantē. to.2.256 C

Actorum. 8.

Pecunia tua tecum sit in perditionem. to.1.17.H

Actorum. 9.

Saulus spirans minarum & cædis in discipulos domini. to.2.300 L

Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris. to.1.203 A

In conuersione Pauli, squamæ ceciderunt ab oculis eius. to.1.202.M

Aenea, sanet te dominus Iesus Christus, surge & sterne tibi. to.1.138 E

Actorum. 14.

Per multas tribulationes oportet nos introire in regnum dei. to.2.307 H

Macta & manduca. to.1.107 D

Surge, & ipse ego homo sum. to.1.127 B

Actorum. 20.

Mundus sum à sanguine omnium. tomo 2.73 D & 156 K

Actorum. 23.

De spe & resurrectione mortuorum ego iudicor. to.1.105.E

Romanorum. 1

IVstus autem ex fide viuit. to.2.48 F

Cum cognouissent deum, non sicut deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, &c. to.2. 74.B

Romanorum. 2.

Ignoras quoniam benignitas dei ad pœnitentiam te adducit, &c. to.2.74 D

Inter se inuicem cogitationum accusantiŭ, aut etiā defendentium. to.1.19 F

Romanorum. 5.

Christus pro impiis mortuus est. to.1.22 K

Romanorum. 6.

Non regnet peccatum in vestro mortali corpore. to.1.80.L & 125 F

Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ. Sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ, &c. to.1.116 B

Quem ergo fructum tunc habuistis in illis in quibus nunc erubescitis? to.1.167 H

Romanorum. 7.

Itaque iam non operor illud, sed quod habitat in me peccatum. to.2.323 I k

Velle adiacet mihi, perficere autem bonum nō inuentio. to.2.173 I

Video aliam legem in membris meis, repugnantē legi mentis meæ, & captiuum ducentē me, &c. to.2.304 A

Romanorum. 8.

Qui in carne sunt, deo placere non possunt. tom.2. 235 C

Qui enim spiritu dei aguntur, hi filij dei sunt. to. 2.152 A

Si quis spiritum Christi non habet, hic nō est eius. to.2.115 B

Vnusquisque mercedem accipiet secundum laborem. to.2.295 F

Ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus to.1.9.E

Vanitati enim subiecta est creatura non volens. &c. to.1.23 B

Ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum dei. to.1.43 L & to.2.58 E

Diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. to.2.137 D & 307 B

Christus Iesus qui mortuus est pro nobis, imò qui & resurrexit, qui est in dextera dei, &c. to.2. 132 A

Roman. 9

Universidad de Deusto
Biblioteca

Romano. 9.
Quorum patres, ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia deus benedictus in sæcula. to.2.80 L
O homo, tu quis es qui respondeas deo? to.1.53 E
Roman. 10.
Finis legis Christus ad iustitiam credenti. tomo.2. 83 K
Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. to.2.323 C
Quàm speciosi pedes euangelizãtium pacem, &c. to.2.145 A
Romano. 11.
Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia: ipsi gloria in sæcula sæculorum, amen. to.1.174.B.& to.2.83 D
Roman. 12.
Vt exhibeatis corpora vestra hostiã viuentem, sanctam, deo placentem. to.2.97.B.& 107 C
Si fieri potest quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. tomo.2.13.I.182 L & 223 H
Romano. 13.
Vis non timere potestatem? bonum fac, & habebis laudem ex illa. to.2.18 F
Nox præcessit, dies autem appropinquauit. to.1. 168 K
Carnis curam ne feceritis in desideriis. to.1.180.F & to.2.240 E
Roman. 14.
Qui non manducat manducantem non iudicet. to. 2.165 B
Alius iudicat diem inter diem, alius iudicat omnem diem. to.1.2 L
Nemo nostrum sibi viuit, & nemo sibi moritur: sive enim viuimus domino, &c. to.2.96 K
Roma. 15.
Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. to.2.165 C
Roman. 16.
Salutate Priscam & Aquilam adiutores meos. to. 2.302 B
1. Corinth. 1.
GRatias ago deo meo semper pro vobis, in gratia dei quæ data est vobis in Christo Iesu, &c. tomo.1. 143. E & to. 2. 73 H
Quia in dei sapientia non cognouit mundus per sapientiam deum, placuit deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes. to.1.83.E & 168 H
Ego sum Pauli, ego Apollo, ego verò Cephæ. to.2. 182. G
Nos autem prædicamus Christum crucifixum. Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam. to.2.100 H
Qui factus est sapientia nobis à deo & iustitia. to. 1. 94 I
1. Corinth. 2.
Nil me iudicaui scire inter vos, nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum. to.2.69 D
1. Corinth. 3.
Non potui vobis loqui tanquã spiritualibus, &c. to.2.295 K
Lac vobis potum dedi non escam. to.2. 34 K
Cùm sit inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis? to. 1. 19 E
Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat deus. to.1.100 E
Vnusquisque mercedẽ accipiet secundum laborem. to.2. 295 F
Adiutores enim dei sumus. Ibidem.
Si quis superædificauerit super vos fundamẽtum, aurum, argẽtum, lapides preciosos, ligna, fœnum, stipulam, &c. to.2.41 K
Sic salui fient quasi per ignem. to.2.271 K
Sapiẽtia huius mundi, stultitia est apud deum. to. 1.47 C. & seq.
1. Corinth. 4.
Mihi autẽ pro minimo est, vt à vobis iudicer, &c. to.1.68 BC
Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. to.1.25.D.28.H.& to.2.315 A
Quid vultis in virga veniam ad vos, &c. to.2. 155 K
1. Corinth. 6.
An nescitis quia angelos iudicabimus. tomo. 2. 286 A
Contemptibiles qui sunt in ecclesia, illos constituite ad iudicandum. to.1.115 F
Secularia igitur iudicia si habueritis cõtemptibiles qui sunt in ecclesia illos constituite ad iudicandum. to.2.5 M
Et hæc quidam fuistis, sed ablati estis, sed sanctificati estis. to.2.16 I
Omnia mihi licent, sed sub nullius redigar potestatem. to.1.25 A
Qui adhæret domino, vnus spiritus est cum eo. to.2. 26. A 299. GH. & 287 C
1. Corinth. 7.
Propter fornicationes autem vnusquisque suam vxorem habeat. to.2.155 F
Vxori vir debitum reddat, & vxor viro. tomo. 2. 319 E
Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium. to.2.253 H
Tribulationem tamẽ carnis habebunt huiusmodi. to.1.73 B
Qui habent vxores, tanquã non habentes: & qui flent, tanquam non flentes, & qui gaudent, tanquam non gaudentes. to.2.15.C & 128 E
Qui gaudent tanquam non gaudentes sint. to.2. 123 A
Præterit enim figura huius mundi. to.2.15 C
Hoc ad vtilitatem vestram dico, non vt laqueum vobis iniiciam: sed ad id quod honestum est, &c. Ibidem. F
1. Corinth. 8.
Scientia inflat, charitas autem ædificat. tomo.1. 49 D
Vt sit sancta carne & spiritu. to.2.319 A
1. Corinth. 9.
Factus sum Iudæis tanquam Iudæus, vt Iudæos lucrarer: & his qui sub lege erant, quasi sub lege essem, &c. to.1.35. M & to. 2. 4. M & 155 G
Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, &c. to.2.122 D
1. Corinth. 10.
Petra autem erat Christus. to.2.143 A
Neque idololatræ efficiamini sicut quidam ex ipsis quemadmodũ scriptum est, Sedit populus manducare, &c. to.1.62 E
Tentatio vos non apprehendat, nisi humana. to.1. 125. F & to. 2.3 L
Fidelis deus qui non patietur vos tentari supra quam potestis. to.1.57.G.167 D
1. Corinth. 11.
Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat & de calice bibat. to.2.264 K
1. Corinth. 12.
Nam & corpus non est vnum membrum, sed multa. &c. to.1.166 D
Vos estis corpus Christi, & membra de membro. to. 1. 205 D
1. Corinth. 12. & Ephe. 4.
Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Euangelistas, &c. to.2.93 G
1. Corinth. 13.
Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam, &c. to.1.194 K
Si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. to.1.105.M
Charitas patiens est, benigna est, non æmulatur, nõ inflatur, non agit perperam. to.1.61.K 130.K & to.2.9.A 126 H & 149 A
1. Corinth. 14.
Prophetiæ fidelibus datæ sunt non infidelibus: signa autem infidelibus, non fidelibus. to.2. 102 M
1. Corinth. 15.
Ego enim sum minimus Apostolorum, qui nõ sum dignus vocari Apostolus, &c. to.2.71 K
Plus illis omnibus laboraui. to.2.67 D
Tu quod seminas non viuificatur, nisi prius moriatur, &c. to.1.85.D
Gratia autem dei sum id quod sum, &c. to.1.94. A & 116 F
2. Corinth. 1
Gloria nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ. to.1.50 F
Nunquid leuitate vsus sum, aut quæ cogito, secundum carnem cogito? &c. to.2.12 B
Non quia dominamur fidei vestræ sed adiutores sumus gaudij vestri. to.1.153 F & to.2.5 F
2. Corinth. 2.
Cui aliquid donastis, & ego &c. to.1.198 L & to. 2.62 L
Christi bonus odor sumus deo, in omni loco. to.2. 123 G & 203 F
Non enim sumus sicut plurimi adulterantes, &c. to.1.131 K
Sicut ex deo, coram deo, in Christo loquimur. to.2. 14 C
2. Corinth. 3.
Littera occidit, spiritus autẽ viuificat. to.2.295 A
Vsque in hodiernum diem cùm legitur Moyses, velamen est positum super cor eorum. to.1.55 B
2. Corinth. 4.
Non enim sumus sicut plurimi adulterantes verbum dei. to.1.97 E
2. Corinth. 5.
Si qua igitur in Christo noua creatura, vetera trãsierunt, ecce facta sunt omnia noua. to.2.70 D
2. Corinth. 7.
Nam cum venissemus Macedoniam, nullam requiem habuit caro nostra. to.1.187 B
Foris pugnæ, intus timores. to.1.14 G
2. Corinth. 8.
Scimus quia nihil est idolum. to.1.18 F
2. Corinth. 11.
Ipse enim Satanas transfigurat se in angelum lucis. to.1.17 M
In labore, in erumna, in vigiliis multis, in fame, & siti. to.1.14.H & to.2.96 F
In periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, &c. to.1. 14 H
Sollicitudo omnium ecclesiarum. to. 2. 312 C
Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? to.2.122 E
2. Corinth. 12.
Parco autem ne quis me existimet supra id quod videt in me, aut audit aliquid ex me. to.1. 103 H
2. Corinth. 13.
Vosmetipsos tentate si estis in fide, ipsi vos probate. to.1.188.D
Galatas. 2.
VIuo autem iam non ego, &c. to.2. 122.C
Galatas. 4.
Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis, &c. to.1.179.C
Illa autem quæ sursum est Hierusalem, libera est, mater nostra. to.2.142.K
Galatas. 5.
Per charitatem seruite inuicem. to.1.166.C
Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscẽtiis. to.1.49.E
Inuicem onera vestra portate, & sic adimplebitis legem Christi. to.2.9.B & 15.C
Galatas. 6.
Si quis præoccupatus fuerit in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, &c. to.2.6.M
Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. to.2.149.A
Opus suum probet vnusquisque, & sic in semetipso gloriam habebit, & non in altero. tomo.2. 229.D
Quæcunque seminauerit homo, hæc & metet. to.2.148.A
Qui seminat in carne, de carne metet corruptionem. to.2.290.G
Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. to.1. 24.A & 110.K
Ephesiorum 1.
PRaposuit in eo in dispensatione plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo, quæ in cœlis, & quæ in terra sunt, in ipso. to.1.190.F
Ephesiorum.3.
Vt positis comprehendere cum omnibus sanctis quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas, & profundum. to.2.62.G
Ephesiorum.4.
Solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. to.2.13.E
Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia auferatur à vobis, &c. to.2.9.D
Ephesiorum.5.
Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. to.1.29.M
Vt exhiberet sibi gloriosam ecclesiam, non habentem maculam aut rugam. to.1.9.C 76.G & 122.E
Philippenses.1.
MIhi viuere Christus est, & mori lucrũ. to.2.81.A
Desiderium habens dissolui, & cum Christo esse, multo melius. Ibidem.
Cupio dissolui, & esse cum Christo. to.1.25.C
Philippenses.2.
Superiores sibi inuicem arbitrantes. to.1.208.D
Qui cum in forma dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem deo, &c. to.1.8.C
Qui cum esset dives, pauper pro nobis factus est. to.2.143.C
Philippenses.3.
Vnum autẽ quæ retrò sunt oblitus, ad ea quæ ante sunt extentus. to.1.202.G & to.2.58.H
Philippenses.4.
Scio & humiliari, scio & abundare: vbique & in omnibus instructus sum, &c. to.2.90.A
Scio manducare & esurire. to.2.302.I
Non quæro datum, sed requiro fructum to.1. 113.F
1. Thessalonicenses.2.
NEc quærentes ab hominibus gloriam neque à vobis, neque ab aliis, cum possimus oneri esse vt Christi apostoli, &c. to.1.144.F
1. Thessal.3.
Nemo moueatur in tribulationibus istis: ipsi enim scitis quòd in hoc positi sumus. to.1.14.H
Ipsi enim scitis quòd in hoc positi sumus. tomo.1. 77.A
1. Thessal.4.
Nolumus autem ignorare vos fratres de dormientibus, vt non contristemini, &c. to.1.71.L.
1. Thessal.5.
Vos autem fratres nõ estis in tenebris, vt vos dies illa tanquam fur comprehendat. to.1.144.I
Sine intermissione orate. to.2.260.G
2. Thessal.1.
Ita vt & nosipsi in vobis gloriemur in ecclesiis dei, pro patientia vestra, & fide, &c. to.1.25.E
2. Thessal.2.
Dominus Iesus interficiet eum spiritu oris sui. to.1.81.D
2. Thessal.3.
Et nolite vt inimicum existimare illum, sed corripite vt fratrem. to.2.13.I
Colossenses.2.
EX quo totum corpus per nexus & coniunctiones subministratum & constructum crescit in augmentum dei. to.2.61.F
Quæ sunt rationem quidem habentia sapientiæ, in superstitione & humilitate. to.2.12.D
Colossenses.4.
Orantes simul & pro nobis, vt deus aperiat nobis ostium verbi, ad loquẽdum mysterium Christi. to.1.172.E
1. Timothei.2.
Via salua erit per filiorũ generationem. to.1.73.A
QUi episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. to.2.3.C
Oportet autem episcopum irreprehensibilem esse. Ibidem.
Apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in hoc mundo, assumptũ est in gloria. to.1.205.I
1. Timoth.4.
Præcipe hæc & doce cũ omni imperio. to.1.136.E
1. Timoth.5.
Viuens mortua est. to.2.294.K
Manus citò nemini imposueris, neque communicaueris peccatis alienis. to.1.30.D
Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino vtere, propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates. Ibidem.
1. Timoth.6.
Lucem habitat inaccessibilem. to.1.110.M
Radix omnium malorũ est cupiditas. to.1.119.B
2. Timoth.2.
Laboro vsque ad vincula, quasi malè operãs: sed verbum dei non est alligatum. to.1.187.L
2. Timoth.4.
Prædica verbũ, insta opportunè, importunè. to.2. 4.L
Ego enim iam delibor, & tempus meæ resolutionis instat: bonum certamen certaui, &c. to.2. 95.M
Non solum autem mihi, sed & his qui diligunt aduentum eius. Ibidem.
Ad Titum.1.
Vi confitentur se nosse deum, factis autem negant. to.1.18.L
Hebræorum.4.
VIuus est sermo dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, &c. to. 2.94.I
Hebræorum.10.
Non deserentes collectionẽ nostram, sicut est consuetudinis quibusdam. tomo.1.24.D
Tanto magis, quanto videritis appropinquantem diem. Ibidem.B
Hebræorum.11.
Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium. to.2.117.C
Hebræorum.12.
Pacem sequimini cum omnibus & sanctimoniã, sine qua nemo videbit, &c. to.2.230.I
Hebræorum.12.& Deute.4.
Deus noster ignis consumens est. tomo.2.66.I & 130.F
Iacobi.1.
COncupiscentia peccatum parit. to.2. 319.G
Apud quem nõ est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. tomo.1.73.L
Ira viri iustitiam dei non operatur. tomo.1.30.I
Iacobi.4.
Quicunque amicus huius sæculi esse voluerit, inimicus dei constituitur. to.2.137.E
Iacobi.5.
Orate pro inuicem, vt saluemini. to.2.188.D
Qui conuerti fecerit peccatorẽ ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte, &c. tomo.1. 114.E
1.Petri.1.
REgenerauit nos in spem viuam. to.1.36.D
Aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, &c. to.2.315.M
Propter quod succincti lumbos mentis vestræ, sobrij perfectè sperate in eam quæ offertur vobis gratiam. tomo.1.125.C
1.Petri.2.
Qui peccatum non fecit, ne dolus iuuentus est in ore eius. to.1.9.H
1.Petri.3.
Vnusquisque sicut accepit gratiam in alterutrum illam administrantes. to.1.166.C
1.Petri.4.
Si quis loquitur, quasi sermones dei: si quis ministrat, tanquam ex virtute quam administrat deus. to.2.64.E
Nemo vestrum patiatur quasi homicida, aut fur, aut maledicus. to.1.14.K
1.Petri.5.
Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. to.2.294.G
2.Petri.1.
Ministrate in fide vestra virtutẽ, in virtute scientiam, in scientia autem abstinentiam, &c. to.2. 12.C
2.Petri.2.
Et iustum Loth oppressum à nephandorum iniustitia, &c. to.1.124.A
Correptionem habuit suæ vesaniæ subiugalẽ mutum, &c. to.2.10.E
2.Petri.3.
Qui vult omnes homines saluos fieri & ad agnitionem veritatis venire. to.2.316.D.
Sicut & charissimus frater noster Paulus secundũ datam sibi sapientiam scripsit vobis. tomo.1. 71.K
1.Ioannis.1.
QUod in mundo est, concupiscentia est carnis, concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ. to.2.90.C
Si dixerimus quia peccatũ non habemus, ipsi nos

Universidad de Deusto
Biblioteca

seducimus, & veritas in nobis non est. tomo.2. 307.B

1.Ioannis.2.

Qui se dicit nosse deum, & mandata eius non custodit mendax est. to.2.96.M
Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo. to.1.103.M

1.Ioannis.3.

Similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. to.2.57.E
Omnis qui natus est ex deo nõ peccat. to.2.317.G
Qui non diligit, manet in morte. to.2.295.K
Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus apud deum: & quicquid petierimus ab eo, accipiemus. to.1.63.E F & 103.E

1.Ioannis 4.

Perfecta charitas foras mittit timorem. tomo.2. 197.B C.

1.Ioannis.5.

Mandata eius gratia non sunt. to.2.305.D
Est peccatum ad mortem, non pro illo dico vt quis roget. to.1.98.A & to.2.322.F

Apocalypsis.2.

DAbo illi calculum candidum, & in calculo nomen nouum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit. to.1.111.F

Apocalypsis.3.

Esto vigilans, & confirma cætera quæ moritura erant: non enim inuenio opera tua plena coram deo meo. to.2.17.I
Qui vicerit faciam illum columnam in templo dei mei. to.1.101.E
Vtinam frigidus esses, aut calidus, sed quia tepidus es, &c. to.2.17.K
Dicis quòd diues sum, & locupletatus, & nullius egeo: & nescis quia tu es miser, &c. to.2. 205.A
Suadeo tibi emere à me aurum ignitum. to.2.2.E
Collyrio inunge oculos tuos, vt videas. to.2.3.K

Apocalypsis.4.

Et in circuitu sedis sedilia vigintiquatuor, &c. to.2.295.K

Apocalypsis.5.

Nemo inuentus est dignus, neque in cœlo, neque in terra, neque subtus terram, aperire librum, &c. to.2.42.C

Apocalypsis.6.

Vidi subter altare animas interfectorum propter verbum dei, & propter testimonium quod habebant, &c. to.1.5.L to.2.141.A
Datæ sunt illis singulæ stolæ albæ, & dictum est eis, &c. to.2.111.F & seq.
Factus est sol vt saccus cilicinus. to.1.52.A

Apocalypsis.7.

Et palmæ in manibus eorum. to.2.86.B

Apocalypsis.8.

Factum est silentium in cœlo quasi dimidia hora to.1.179.I & to.2.80.B

Apocalypsis.9.

Potestas equorum in ore & in caudis eorum erat. to.1.202.G

Apocalypsis.11.

Atrium quod foris templum est, eiice foras & ne metiaris illud. to.1.165.G

Apocalypsis.12.

Mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius. to. 1.206.H
Et caudæ eius trahebat tertiam partem stellarum cœli, &c. to.1.194.C & 18.K
Proiectus est accusator fratrum nostrorum qui accusabat illos ante conspectum dei die ac nocte to.1.6.D
Væ terræ & mari, quia descendit diabolus ad vos habens iram magnam, sciens quòd modicum tempus habet. to.1.204.H

Apocalypsis.13.

Vidi aliam bestiam ascendentem de terra habentem duo cornua similia agni, & loquebatur vt draco. to.1.203.H
Ita vt ignem faciat descendere de cœlo in terram. Ibidem.M

Apocalypsis.14.

Et canticum cantant, quod nemo potest dicere, nisi illa centum quadraginta quatuor milia. to.2. 15.L

Apocalypsis.16.

Quartus angelus effudit phialam suam in solem, &c. to.1.206.I
Beatus qui vigilat & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, & videant turpitudinẽ eius. to.1.10.M 17.I & to.2.144.F

Apocalypsis.19.

Beati qui ad cœnam nuptiarum agni vocati sunt. to.2.115.A
Et exercitus qui sunt in cœlo, sequebantur eum in equis albis. to.1.184.I
Habebat in vestimẽto, & in femore suo scriptum rex regum, & dominus dominantium. tom.2. 77.M

Apocalypsis.20.

Vidi angelum descendentem de cœlo, habentem clauem abyssi, &c. tom 1.18.H I 108.F & 193.M
Cùm completi fuerint mille anni, soluetur Satanas to.1.18.I

Apocalypsis.21.

Et erat structura muri eius ex lapide Iaspide, ipsa verò ciuitas aurum mundum, similis viro mundo. to.1.109.F
Ipsa ciuitas aurum mundum, simile viro mundo. to.1.206.I

Apocalypsis.22.

Stella splendida & matutina. tom.1.174.I

Finit Index authoritatum Scripturæ, à D.Gregorio Papa sparsim in suis libris explicatarum.

TABVLA AD PROMptius inueniendum Euangelia 40.Homiliarũ diui Gregorij ordine alphabetico.

AMbulans Iesus iuxta mare Galilææ.tomo. 2.100.A
Anno duodecimo imperij Tiberij. tom.2. 100 H
Arborem sic habebat quidam plantatam. to.2.121 C
Assumpsit Iesus duodecim discipulos suos. to.2. 98 E
Cum appropinquaret Iesus Hierusalem videns ciuitatem fleuit super eam dicens. to.2.131 H
Cum audisset Ioannes in vinculis opera Christi. to.2.100 F
Cum audieritis prælia & seditiones. to.2.126 B
Cum esset serò die illa vna sabbatorum. tomo.2. 116 F
Cum natus esset Iesus in Bethlem Iudæ. tomo.2. 102 K
Cum turba plurima conueniret. to.2.106 B
Designauit dominus Iesus & alios septuaginta duos. to.2.107 E
Dicebat Iesus turbis Iudæorum, & principibus sacerdotum. to.2.109 A
Ductus est Iesus in desertum à spiritu. to.2.106 I
Duo ex discipulis Iesu ibãt ipsa die in castellum. to.2.113 M
Ego sum pastor bonus. to.2.105.G
Erat quidem regulus cuius filius infirmabatur Capharnaum. to.2.118 G
Erant appropinquantes ad Iesum publicani. to.2. 124 B
Erunt signa in sole & luna. to.2.197 I
Exiit edictum à Cæsare Augusto. to.2.101 I
Hoc est præceptum meum vt diligatis inuicem. to. 2.117 H
Homo quidam erat diues. to.2.132 L
Homo quidam fecit cœnam magnam. to.2.127 C
Homo quidam peregre proficiscens. to.2.102 A
Loquente Iesu ad turbas, ecce mater eius. tomo.2. 99 A
Loquebatur Iesus principibus sacerdotum. to.2. 129 K
Manifestauit se iterum Iesus discipulis suis. to.2. 114 E
Maria Magdalenæ & Maria Iacobi & Salomæ. to.2.112 B
Maria stabat ad monumentum foris plorans. to. 2.115 C
Misit dominus Iesus duodecim discipulos suos. to.2.99 G
Miserunt Iudæi ab Hierosolymis sacerdotes. to.2. 141 A
Recumbentibus vndecim discipulis. to.2.118 M
Rogabat Iesum quidam Pharisæus vt manducaret cum illo. to.2.122 M
Simile est regnum cœlorum decem virginibus. to. 2.104 A B
Simile est regnũ cœlorum homini patri familias. to.2.109 I
Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito. to.2.103.G
Sint lumbi vestri præcincti. to.2.104 L M
Si quis diligit me, sermonem meum seruabit. to.2. 119 M
Si quis venit ad me & non odit patrem suum. to.2.128 H
Si quis vult venire post me, abneget semetipsum. to.2.121 M
Vna sabbati Maria Magdalenæ. to.2.112 L

FINIS.

Index quaternionum primi tomi.

a. b. c. d. e. A. B. C. D. E. F. G. H.
a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. v. x. y. z. A. B. C. D.

Omnes sunt quaterniones præter H in primo ordine ternionem, & D ternionem postremam quarti ordinis.

Secundi tomi.

aa. bb. cc. dd. ee. ff. gg. hh. ii. kk. ll. mm. nn. oo. pp. qq. rr. ss. tt. vv. xx. yy. zz. AA. BB. CC. DD. EE. FF. GG. HH. II. KK. LL. MM. NN. OO. PP. QQ. RR. SS.

Omnes sunt quaterniones.

Universidad de Deusto
Biblioteca

MIRACVLVM DE INVENTIONE LIbrorum Moralium beati Gregorij.

BEatus Gregorius papa librum beati Iob, petente sancto Leandro Hispalensi episcopo, exposuit: sicut in prologo Moralium patenter videri potest: & ei expositum tradidit. Illéque expositum eum in Hispaniam ad sedē Hispalensem detulit. Hispalensis autem ciuitas vulgari nomine Sybilia vocatur, & est metropolis Hispaniæ. Decedente ergo beato Leandro, sanctus Isidorus, germanus eius, doctor præcipuus, loco eius factus est archiepiscopus. Post cuius decessum, libri Moralium, quos beatus Leander attulerat, ita per negligētiam perditi sunt, vt in tota Hispania non inuenirētur. Post aliquot ergo annos Cyndesindus rex Hispaniæ concilium triginta episcoporum in vrbe Toletana congregauit: vbi querimonia facta de amissione Moralium, vnanimi consilio episcoporum, præfatus rex Tagionem † Cæsaraugustanum episcopum Romam misit cum epistolis ad papam, pro quærendis eisdem libris. Erat enim Tagio episcopus diuinæ scripturæ amator feruentissimus. Venit ergo Romam: præsentatisque regalibus epistolis & muneribus: cùm de die in diem videret petitionem suam à papa differri, quasi præ multitudine aliorum librorum, illi quos quærebat, non possent in archiuo sedis apostolicæ reperiri: ad vltimum postulauit, vt saltem sibi licentia daretur, vna nocte integra in ecclesia beati Petri vigilandi & orandi. Qua accepta, cum enixius obsecraret deum, vt tam tamque sui itineris effectus prosperaretur: ecce circa mediam noctem in ipso orationis feruore persistens, vidit totam ecclesiam immenso lumine repleri. Deinde prospicit magnam reuerendorum virorum, niueis vestibus indutorum, multitudinem, ianuā ecclesiæ ingredientem: & decenti ordine binos & binos ad altare sancti Petri tendentem. Cúmque nimio terrore perterritus, de loco in quo stabat, se mouere non auderet, ecce vidit duos ex eis de cœtu illorum egressos ad se venientes. Ex quibus vnus dulciter salutans eum, percontatur quis esset, vnde & cur venisset: & cur ea hora ibi vigilaret. Episcopo verò ad singula respondente, totámque itineris sui & orationis causam referente, is qui aduenerat, digitum protendens: In scrinio inquit illo quod cernis, continentur libri quos quæris. Tunc verò episcopus fiducia assumpta: Obsecro, inquit, mi domine, vt mihi seruo tuo pandere digneris: quænā sit illa quam cerno, tam præclara virorum processio? Protinus ille respondens: Duo, inquit, illi, quos præcedentes, séque inuicem manu inserta vides complectentes, beati apostoli sunt, Petrus & Paulus. Reliqui verò quos post eos cernis stantes, ipsi sunt successores eorum, huius apostolicæ sedis pontifices. Et eodem ordine quos eos in episcopatu sunt secuti, etiam nunc eos sequūtur. Et sicut hanc ecclesiam in vita sua dilexerunt, ita & nunc post obitū diligunt: & frequenter eam inuisere veniunt. Tūc episcopus: Oro, inquit, mi domine, vt dicas mihi: quisnam tu ipse sis. Ille respondit: Ego sum Gregorius: pro cuius libris tanti itineris laborem sustinuisti. Ideóque nunc veni: vt tuæ satisfacerem petitioni. Tunc episcopus inquit, Obsecro domine mi (si hic est) mihi dicas quisnam istorum est beatus pater Augustinus, cuius libros non minus quàm tuos dilexi. Respondit: Beatum Augustinum virum excellentissimū (de quo quæris) altior à nobis continet locus. Hæc dixit: statímque cum socio qui secū venerat, ad cœtum aliorum rediit. Postea videntе episcopo, omnes simul ad altare beati Petri reuerenter submissis capitibus inclinantes, eodem quo venerant ordine, ianuam ecclesiæ repetierunt, & cum lumine quod prius viderat recesserunt. Mane autem facto præfatus episcopus domino papæ cuncta quæ viderat retulit. Sícque acceptos & descriptos libros Moralium in Hispaniam reportauit. Háncque visionem eis deinceps prænotari & præscribi instituit.

Hispalensis ciuitas.

† alias Tasonem.

REVERENDISSIMVS DOMINVS Dominicus episcopus Brixiensis, summipontificis Sixti vicarius, hanc præfationem Moralibus beati Gregorij papæ inseruit.

SAnctus Iob, exemplar patientiæ, librū ædidit, in quo dei prouidētiam magna ex parte nobis aperit: & quorundam hominum falsas de iudiciis dei opiniones refellit: qui plærunque pœnas & huius mundi molestias atque incommoda, & econtra corporis & externa bona, in causas referunt eis prorsus incognitas: cuīs tamen propheta dicat: Iudicia dei abyssus multa. Et iterum de eisdem: Existimabam vt cognoscerem: hoc labor est ante me, donec intrem in sanctuarium dei, & intelligā in nouissimis eorum. Scripsit autem metro, cuius mensura in translatione seruari non potuit. Multa nanque sunt versuum genera, quibus prisci vtebātur, nobis incognita: ceu illud Deuteronomij canticum: Audite cœli quæ loquar: metro currit. Et hoc similiter carmen, ab eo loco: Pereat dies in qua natus sum, vsque ad calcem fere operis hexametrum est. Ex quo liquet non poëtas modo gentilium, sed vates quoque nostros numerosis versibus vsos: & eorum fuisse inuētores. Siquidem Moyses, qui cecinit carmen illud, Cantemus domino, glorioſe enim honorificatus est, & quod suprà memoratum est, eos omnes præcessit, quos Græci vetustissimos putant: Homerum scilicet & Hesiodum, & ipsum Troianum bellum: & longè superior fuit Musæo, Orpheo, Mercurio, & Apolline, quemadmodum Eusebius Cæsarienſis clarè supputauit. Non magnum autem temporis decursum inter hos duos: scilicet Iob & Moysen autumant: qui rectè coniectari existimantur ab Esau Iob descendisse: & ipsummet historiam suam texuisse. Describit etiam hic propheta resurrectionem futuram omnibus aliis clarius, dicens: Scio quod redemptor meus viuit: & in nouissimo die de terra surrecturus sum: & rursum circundabor pelle mea & in carne mea videbo deum saluatorem meum: quem ego ipse, non alius, visurus sum. Diabolum eriam super omnes filios superbiæ regem, sub figuris Behemoth & Leuiathan .i. elephantis & piscis magni: siue serpentis marini, imitandis conditionibus, & multa alia: quæ legentibus eruditionem egregiam, & delectationem afferant. Hunc beatus Gregorius declarandum suscepit: commentariáque in eum ædidit, vt plurimum iuxta sensum tropologicum: in triginta & quinque libros distincta tanta eloquentia, tanta copia, tanta sententiarum grauitate, vt qui sacris literis delectantur, nihil fere habeant, in quo magis possint, quæ ad mores & beatè viuendum spectant, contemplari: & idcirco Moralia appellata sunt. Eorum si auctorem spectes, non solum magnæ doctrinæ, sed & auctoritatis tibi erunt: quippe qui inter præcipuos enumeratur ecclesiæ doctores. Si verò eiusdem auctoris sanctitatem & religionem contemplatus fueris, tunc pietatis speculum, frugalitatis exemplar, pœnitentiæ normam, beatè viuendi regulam, & omnis virtutis ornamenta reperies. Hæc commentaria, quia magni admodum erant voluminis: non facilè haberi etiam à cupientibus poterant. Placuit autem clementissimo deo his nostris temporibus nouam artem docere homines, vt per impressionem characterum facillima esset scriptio librorum: adeo vt à tribus hominibus, solum tres menses laborātibus, per impressionem formata sint horum Moralium trecenta volumina: ad quæ tota eorum vita haud quaquam sufficeret: si digitis & calamo, aut penna scribenda forent. Hæc ipsa arte cum multa opera hominum gereri vtilia, in primis sacra, dehinc philosophorum, poëtarum, oratorum, historicorum, grammaticorum, & iurisconsultorum formata sint: tum etiam nuper hæc Moralia Gregorij pontificis maximi & sanctissimi, ad quæ habenda & legenda literarum studiosos, quàm maximè possum exhortor: & si quid in me est auctoritatis, etiam admoneo: ne tanta dei beneficentia abutantur, tantam sacrarum scripturarum explanationem paruifaciant, tantam negligant disciplinā: quæ in hoc codice possunt paruo precio comparari.

Psalm. 35. *Psalm. 72.* *Deut. 32.* *Iob. 5.* *Exod. 15.* *Iob. 9.*

SANCTISSIMI

SANCTISSIMI CELEBERRIMIQVE ECCLEsiæ doctoris Gregorij papæ, ad Leandrum episcopum, in expositionem libri beati Iob, Epistola.

REuerēdissimo atque sanctissimo fratri suo Leandro coēpiscopo Gregorius seruus seruorum dei. Dudum te frater beatissime in Constantinopolitana vrbe cognoscens: cum me illic sedis apostolicæ responsa constringerent: & te illuc iniuncta pro causis fidei regis Vuisigothorum legatio perduxisset, omne in tuis auribus quod mihi de me displicebat, exposui: quoniam diu longéque conuersionis gratiam distuli: & postquam cœlesti sum desiderio afflatus, sæcularem habitum contemnere † melius putaui. Aperiebatur mihi iam tunc de æternitatis amore quod quærerem: sed inolita me consuetudo deuinxerat, ne exteriorem cultum mutarem. Cúmque adhuc me cogeret animus præsenti mundo quasi specietenus deseruire, cœperunt multa contra me ex eiusdem mundi curā succrescere, vt in eo iam non specie, sed (quod est grauius) mente retineret. Quæ tandem cuncta sollicitè fugiens, portum monasterij petij: & relictis quæ mundi sunt (vt frustra tunc credidi) ex huius mundi naufragio nudus euasi. Quia enim plærunque nauem incautè religatam, etiam de sinu tutissimo littoris vnda excutit, cum tempestas excrescit, repente me sub prætextu ecclesiastici ordinis, in causatum sæcularium pelago reperi: & quietem monasterij (quia habendo non fortiter tenui) quàm strictè tenenda fuerit, perdendo cognoui. Nam cùm mihi ad percipiendum sacri altaris ministerium, obedientiæ virtus opponitur: hoc sub ecclesiæ colore susceptum est: quod si inultè liceat, iterum fugiendo deflectatur. Post quæ nolenti mihi atque renitenti (cum graue esset altaris ministerium) etiam pondus est curæ pastoralis iniunctum. Quod tanto nunc durius tolero: quanto me ei imparem esse sentiens, in nulla fiduciæ consolatione respiro. Quia enim mundi iam tempora, malis crebrescentibus, termino appropinquante turbata sunt, ipsi nos qui internis mysteriis † deseruire credimur, curis exterioribus implicamur: sicut eo quoque tempore quo ad ministerium altaris accessi, hoc de me ignorante me actum est, vt sacri ordinis pondus acciperem: quatenus in terreno palatio licentius excubarem. Vbi me scilicet multi ex monasterio fratres mei germana vincti charitate secuti sunt. Quod diuina factum dispensatione conspicio, vt eorum semper exemplo, ad orationis placidum littus quasi anchoræ fune restringeret, cùm causarum sæcularium incessabili impulsu fluctuarem. Ad illorum quippe consortium velut ad tutissimi portus sinum, post terreni actus volumina fluctúsque fugiebam: & licet illud me ministerium ex monasterio abstractum, à priſtinæ quietis vitæ mucrone suæ occupationis extinxerat: inter eos tamen per studiosæ lectionis alloquium quotidianæ me aspiratio compunctionis animabat. Tunc eisdem fratribus etiam cogente te placuit, sicut ipse meministi, vt librum beati Iob exponere importuna me petitione compellerent: & prout veritas vires infunderet, eis mysteria tantæ profunditatis aperirem. Qui hoc quoque mihi in onere suæ petitionis addiderunt: vt non solum verba historiæ per allegoriarum sensus excuterem, sed allegoriarum sensus protinus in exercitium moralitatis inclinarem: adhuc aliud grauius adiungentes, vt intellecta quæque testimoniis cingerem: & prolata testimonia si implicita fortasse viderentur, interpositione superadditæ expositionis enodarem.

† sæculari habitu contegi me.

† alias, ministeriis.

Caput II.

MOx verò vt in obscuro hoc opere atque ante nos hactenus indiscusso, ad tanta me pertrahi ac talia cognoui, solo auditus pondere victus (fateor) lassatúsque succubui. Sed repente inter formidinem deuotionémque deprehensus, cùm in largitorem munerum oculos mentis attollerem, cunctatione postposita, ilicò certus attendi: quia impossibile esse non poterat, quod de fraternis mihi cordibus charitatis imperabat. Fore quippe idoneum me ad ista desperaui: sed ipsa mea desperatione robustior, ad illum spem protinus erexi, per quem aperta est lingua mutorum, qui linguas infantiū facit disertas: qui immensos brutósque asinæ ruditus, per sensatos humani colloquij distinxit modos. Quid igitur mirum, si intellectum stulto homini præbeat, qui veritatē suam (cùm voluerit) etiam per ora iumentorum narrat? Huius ergo robore considerationis † accinctus, ariditatem meam ad indagandum fontem tantæ profunditatis excitaui, & quantùs eorū quibus exponere compellebar, longè me vita trauscenderet, iniuriosum tamen esse non credidi, si fluenta vsibus hominum plumbi fistula ministraret. Vnde mox eisdem corā positis fratribus priora libri sub oculis dixi, & quia tempus paulò vacantius reperi, posteriora tractando dictaui. Cúmque mihi spatia largiora supperent multa augens, pauca subtrahens, atque ita vt inuenta sunt nonnulla derelinquens, ea quæ me loquēte excepta sub oculis fuerant, per libros emendando cōposui: quia & cùm postrema dictarem, quo stylo prima dixeram, sollicitè attendi. Egi ergo vt & ea quæ locutus sum studiosa emendatione transcurrens, quasi ad similitudinem dictatus erigerem: & ea quæ dictaueram, non longè à colloquentis sermone discrepantem: quatenus dum hoc tenditur, illud attrahitur, ædita modo dissimili res nō dissimilis formaretur: quamuis tertiam huius operis partem vt colloquendo protuli, penè ita dereliqui: quia cùm me fratres ad alia pertrahūt, hanc subtilius emendari noluerunt. Quibus nimirum multa iubēribus dum parēre modo per expositionis ministerium, modo per contemplationis ascensum, modo per moralitatis instrumentum volui, opus hoc per triginta & quinque volumina extensum in sex codicibus expleui. Vnde & in eo sæpe quasi postponere ordinem expositionis inuenior: & paulò diutius contemplationis latitudini ac moralitatis insudo. Sed tamen quisquis de deo loquitur, curet necesse est, vt quicquid audientium mores instruit, rimetur: & hunc rectum loquendi ordinem deputet, si cùm opportunitas ædificationis exigit, ab eo se quod loqui cœperat, vtiliter deriuet. Sacri enim tractator eloquij morem fluminis debet imitari. Fluuius quippe dum per alueum defluit, si valles concauas ex latere cōtingit, in eas protinus sui impetus cursum diuertit, cúmq; illas sufficienter impleuerit, repentè se in alueū refundit. Sic nimirum sic diuini verbi esse tractator debet: vt cùm de qualibet re disserit, si fortasse iuxta positam occasionē congruæ ædificationis inuenerit: quasi ad vicinam vallem linguæ vndas intorqueat, & cùm subiectæ instructionis campum sufficienter infuderit, ad sermonis propositi alueum recurrat.

Sap. 10. *Numer. 22.* *† consolatio nis.* *Similitudo pulchra.*

Caput III.

SCiendum verò est quòd quædam historica expositione transcurrimus: & per allegoriam quædam typica inuestigatione perscrutamur, quædā per sola allegoricæ moralitatis instrumenta discutimus, nonnulla autem per cuncta simul sollicitius exquirentes tripliciter indagamus. Nam primum quidē fundamenta historiæ ponimus: deinde per significationem typicam, in arcem fidei fabricam mentis erigimus: ad extremum quoque per moralitatis gratiam quasi superducto ædificium colore vestimus. Vel certè quid veritatis dicta, nisi reficiendæ mentis alimenta credenda sunt? Quę modis alternātibus multipliciter disserendo, ferculum ori offerimus, vt inuitati lectoris quasi conuiuæ nostri fastidium repellamus: qui dum sibi multa oblata considerat, quod elegantius decernit assumat. Ali quando verò exponere aperta historiæ verba negligimus: ne tardius ad obscura veniamus. Aliquando autem intelligi iuxta literam nequeūt: quia superficietenus accepta nequaquam instructionem legentibus, sed errorem gignunt. Ecce etenim dicitur: Sub quo curuantur, qui portant orbem. Et de tanto viro quis nesciat quòd nequaquā vanas poëtarum fabulas sequitur: vt mundi molem subuehi gigantео sudore suspicetur: qui rursum pressus percussionibus dicit, Elegit suspēdium anima mea, & mortem ossa mea. Et quis rectum sapiens, credat virum tāti præconij (quem videlicet cōstat ab æterno iudice præmia propatientiæ virtute recipere) decreuisse inter verbera suspendio vitam finire? Aliquando etiā, ne fortasse intelligi iuxta literam

Iob. 9. *Iob. 7.*

 debeant,

Universidad de Deusto Biblioteca

debeăt ipſa ſe verba literæ impugnant. Ait nāque, Pereat dies
in qua natus ſum, & nox in qua dictum eſt, cōceptus eſt homo,
& paulopoſt ſubiecit: Occupet eam caligo, & inuoluatur amari
tudine. Atque in eiuſdem noctis maledictione ſubiungit: Sit
nox illa ſolitaria. Qui nimirum natiuitatis dies ipſo impulſu
temporis euolutus, ſtare non poterat.

Caput IIII.

QVo igitur pacto hunc inuolui caligine optabat, qui elap
ſus iam non erat: & tamen ſi in natura rerum ſubſiſte-
ret, ſentire amaritudinem nequaquam poſſet? Conſtat
ergo quòd nullo modo de die inſenſibili dici-
tur: qui ſenſu percuti amaritudinis optatur. Et ſi conceptionis
nox reliquis noctibus coniuncta deceſſerat, quo pacto hāc fie-
ri ſolitariam exoptat? Quæ vt à lapſu temporis figi non potuit,
ita etiam nec à reliquarum noctium cōiunctione ſeparari. Qui
Iob.7. rurſum dicit: Vſquequo non parcis mihi, nec dimittis me vt
glutiam ſaliuam meam? & tamen paulò ſuperius dixerat: Quæ
Iob.6. prius tangere nolebat anima mea, nunc præ anguſtia cibi mei
ſunt. Quis autem neſciat ſaliuam facilius poſſe glutiri quàm
cibum? Qui itaque ſe ſumere cibum denunciat, incredibile eſt
valde quo ordine glutire poſſe ſaliuam negat. Atque iterum di
Iob.7. cit: Peccaui, quid faciam tibi ò cuſtos hominum? vel certè: Cō-
Iob.27. ſumere me vis peccatis adoleſcentiæ meæ? Et tamen alia re-
ſponſione ſubiungit: Nec enim reprehendit me cor meum in
omni vita mea. Quo ergo pacto à corde ſuo minimè in omni
vita ſua reprehenditur, qui peccaſſe ſe publica voce teſtatur?
Neque enim ſimul vnquam conueniunt culpa operis, & irre-
prehenſibilitas cordis. Sed nimirum verba literæ dum collata
ſibi conuenire nequeunt, aliud in ſe aliquid quod quæratur
oſtendunt, acſi quibuſdam vocibus dicant: Dum noſtra nos
conſpicitis ſuperficie deſtrui, hoc in nobis quærite: quod ordi-
natum ſibíque congruens apud nos valeat intus inueniri. Ali-
quando autem qui verba accipere hiſtoriæ iuxta literam negli
git, oblatum ſibi veritatis lumen abſcondit. Cúmque laborio-
ſè inuenire in eis aliud intrinſecus appetit, hoc quod foris ſine
difficultate aſſequi poterat, amittit. Sanctus nanque vir dicit: Si
Iob.31. negaui quod volebant pauperibus, & oculos viduæ expectare
feci: ſi comedi buccellam meam ſolus, & non comedit pupillus
ex ea: ſi deſpexi prætereuntem, eo quòd non habuerit indu-
mentum & abſque operimento pauperem, ſi non benedixe-
rint mihi latera eius, & de velleribus ouium mearū calefactus
eſt. Quæ videlicet ſi ad allegoriæ ſenſum violēter inflectimus,
cuncta eius miſericordiæ facta vacuamus. Diuinus etenim ſer-
mo ſicut myſteriis prudentes exercet: ſic plærunque ſuperficie
ſimplices refouet. Habet in publico vnde paruulos nutriat: ſer-
uat in ſecreto vnde mentes ſublimium in admiratione ſuſpen-
dat. Quaſi quidam quippe eſt fluuius (vt ita dixerim) planus &
altus: in quo & agnus ambulet, & elephas natet. Vt ergo vniuſ
cuiuſque loci opportunitas poſtulat, ita ſe per ſtudium expoſi-
tionis ordo immutat: quatenus tanto verius ſenſum diuinæ lo-
cutionis inueniat, quanto vt res quæque exegerit, ſe per cauſa-
rum ſpecies alternat. Quam videlicet expoſitionem recenſen-
dam tuæ beatitudini (non quia velut dignam debui, ſed quia te
petente memini promiſiſſe) tranſmiſi. In qua quicquid tua ſan-
ctitas tepidum incultúmque repererit: tanto mihi celerrimè in
dulgeat, quanto hoc me ægrum dicere non ignorat. Nam dum
moleſtia corpus atteritur, afflicta mente etiam dicendi ſtudia
langueſcunt. Multa quippe annorum iam curricula deuoluun-
tur, quòd crebris viſcerum doloribus crucior: horis momentíſ-
que omnibus fracta ſtomachi virtute laſſeſco: lentis quidem,
ſed tamen continuis febribus anhelo. Inter quæ dum ſollicitus
Heb.12. penſo, quia ſcriptum eſt: Omnis filius qui à deo recipitur flagel
latur: quo malis præſentibus durius deprimor, eò de æternis
certius præſumptione reſpiro. Et fortaſſe hoc diuinæ prouiden
tiæ conſilium fuit, vt percuſſum Iob percuſſus exponerem: &
flagellati mentem melius per flagella ſentirem.

Caput V.

SEd tamen rectè conſiderantibus liquet, quia aduerſitate nō
modica, laboris mei ſtudiis in hoc moleſtia corporalis ob-
ſiſtit: quòd carnis virtus cùm locutionis miniſterium exhi-
bere vix ſufficit, mens dignè non poteſt imitari quod ſentit.
Quid nanque eſt officium corporis, niſi organum cordis? Et
quamlibet peritus ſit cantandi artifex, explere artem non va-
let, niſi ad hanc ſibimet miniſteria exteriora concordent: quia
nimirum canticum quod docta manus imperat, quaſſata orga-
na propriè non reſultant: nec artem flatus exprimit, ſi ſciſſa ri-
mis fiſtula ſtridet. Quanto itaque grauius expoſitionis meæ
qualitas premitur: in qua dicendi gratiam ſic fractura organi
diſſipat, vt hanc peritiæ ars nulla componat? Quæſo autem vt
huius operis dicta percurrens, in his verborum folia non re-
quiras: quia per ſacra eloquia ab eorum tractatoribus infru-
ctuoſæ loquacitatis leuitas ſtudioſè compeſcitur, dum in tem-
plo dei nemus plantari prohibetur. Et cuncti proculdubio ſci-
mus, quia quotiens in foliis malè lætæ † ſegetis culmi proficiūt: † lactæ
minori plenitudine ſpicarum grana turgeſcunt. Vnde & ipſam
artem loquendi, quam magiſteria diſciplinæ exterioris inſi-
nuant, ſeruare deſpexi. Nam ſicut huius quoque epiſtolę tenor Grāmatica
enunciat, non metaciſmi colliſionem fugio: non barbariſmi in ſacris nō
confuſionem deuito, ſitus motúſque præpoſitionum caſúſque obſeruāda.
ſeruare contemno: quia indignum vehementer exiſtimo, vt
verba cœleſtis oraculi reſtringam ſub regulis Donati. Neque
enim hæc ab vllis interpretibus in ſcripturæ ſacræ auctoritate
ſeruata ſunt. Ex qua nimirum quia noſtra expoſitio oritur, di-
gnum profectò eſt: vt quaſi ædita ſoboles ſpeciem ſuæ matris
imitetur. Nouam verò tranſlationem diſſero, ſed vt compro-
bationis cauſa exigit: nunc nouam, nunc veterem per teſtimo-
nia aſſumo: vt quia ſedes apoſtolica (cui auctoritate deo præſi-
deo) vtraque vtitur: mei quoque labor ſtudij ex vtraque ful-
ciatur.

Finis Epiſtolæ.

PRAEFATIO DIVI GREGORII Papæ, in expoſitionem beati Iob.

De qua ſtirpe, vel quo tempore fuerit Iob.

Caput I.

INter multos ſæpe quæritur quis libri
beati Iob ſcriptor habeatur. Et alij qui
dem Moyſen, alij vnum quemlibet ex
Prophetis ſcriptorē huius operis fuiſſe
ſuſpicantur. Quia enim in libro Gene- Gene.36.
ſeos Iobab de ſtirpe Eſau deſcendiſſe,
& Bale † filio Beor in regnum ſucceſ- † aliàs Ba-
ſiſſe deſcribitur: hunc beatum Iob lon lach.
ge ante Moyſi tempora extitiſſe crediderūt, morem profectò
ſacri eloqui neſcientes: quia in ſuperioribus ſuis partibus ſolet
breuiter longe poſt ſecutura perſtringere, cum ſtudet ad alia
ſubtilius enuncianda properare. Vnde & illic Iobab priuſquam
reges in Iſraël exiſterent, fuiſſe memoratur. Nequaquam ergo
extitiſſe ante legem cognoſcitur, qui Iſraëliticorum iudicum
tempore fuiſſe ſignatur. Quod dum quidam minus cautè con-
ſiderant, Moyſen geſtorum illius quaſi longè antepoſiti ſcri-
ptorem putant: vt videlicet is qui potuit ad eruditionem no-
ſtram legis præcepta ædere, ipſe credatur etiam ex gentilis viri
hiſtoria, virtutis ad nos exempla mandaſſe. Nonnulli verò (vt
dictum eſt) ſcriptorem huius operis vnum quemlibet ex pro-
phetis arbitrantur: aſſerentes quòd nullus tam myſtica dei ver-
ba cognoſcere potuit, niſi cuius mentem prophetiæ ſpiritus
ad ſuperna ſubleuauit. Sed quis hęc ſcripſerit, valde ſuperua-
cuè quæritur: cum tamen auctor libri ſpiritusſanctus fideliter
credatur. Ipſe igitur hæc ſcripſit, qui hæc ſcribenda dictauit.
Ipſe ſcripſit, qui & illius operis inſpirator extitit: & per ſcri-
bentis vocem imitanda ad nos eius facta tranſmiſit. Si magni
cuiuſdam viri ſuſceptis epiſtolis legeremus verba: eáque quo
calamo fuiſſent ſcripta, quæreremus: ridiculum profectò eſſet,
ſi non epiſtolarum auctorem ſcire, ſenſúmque cognoſcere: ſed
quali calamo earum verba impreſſa fuerint, indagare ſtudere-
mus. Cùm ergo rem cognoſcimus, eiúſque rei ſpiritum ſanctū
auctorem tenemus, quia ſcriptorem quærimus: quid aliud agi-
mus, niſi legentes literas, de calamo perſcrutamur?

Caput II.

ARbitrari tamen verius poſſumus, quod idem bea-
tus Iob qui certamina ſpiritualis pugnæ ſuſtinuit: e-
tiam conſummatæ ſuæ victoriæ geſta narrauit. Nec
mouere debet quòd in eodem libro dicitur, dixit Iob: vel hæc

atque illa pertulit Iob. Moris enim ſcripturæ ſacræ eſt: vt ipſi
qui ſcribunt, ſic de ſe in illa quaſi de aliis loquantur. Hinc eſt
Nume.12. enim quod Moyſes ait: Erat Moyſes viri mitiſsimus ſuper o-
Ioan.19. mnes homines qui morabantur in terra. Hinc Ioannes dicit:
Lucæ 24. Hic eſt diſcipulus ille quem diligebat Ieſus. Hinc Lucas ait:
quòd ambularent duo ex diſcipulis in via: Cleophas, & alius.
Quem profectò alium dum tam ſtudioſè tacuit: vt (quidam
dicunt) quid niſi ſeipſum fuiſſe monſtrauit? Scriptores igitur
ſacri eloquij, qui impulſu ſancti ſpiritus agitantur: ſic de ſe in
illo teſtimonium quaſi de aliis proferunt. Spiritus ergo ſan-
ctus per Moyſen locutus eſt de Moyſe. Spiritus ſanctus per
Ioannem, locutus eſt de Ioanne. Paulus quoque, quia non ex
2.Corin.13. ſeipſo loqueretur, inſinuat dicens: An experimentum quæritis
eius, qui in me loquitur Chriſtus? Hinc eſt quòd angelus qui
Moyſi apparuiſſe deſcribitur: modo angelus, modo dominus
memoratur. Angelus videlicet, propter hoc quòd exterius lo-
quendo ſeruiebat: dominus autem dicitur, quia interius præſi-
dens, loquendi efficaciam miniſtrabat. Cùm ergo loquens ab
interiori regitur, & per obſequium angelus, & per inſpiratio-
Pſalm.77. nem dominus nominatur. Hinc Dauid ait: Attendite popule
meus legem meam, inclinate aurem veſtram in verba oris mei.
Non enim lex Dauid, aut populus Dauid erat: ſed perſonam
eius ex quo loquebatur aſſumens, ipſius auctoritate loquitur,
cuius inſpiratione replebatur. Hoc quotidie fieri in eccleſia
cernimus, ſi vigilanter intuemur. Nam ſtans in medio populi
Exod.3. lector clamat: Ego ſum deus Abraham, deus Iſaac, & deus Ia-
cob. Et quòd ipſe deus ſit, verè profectò non dicit: nec tamen
per hoc quod dicit, veritatis regulam deſerit: quia cui miniſte-
rium lectione exhibet, eius dominium voce prætendit. Itaque
ſcriptores ſacri eloquij, quia repleti ſpiritu ſancto ſuper ſe tra-
huntur, quaſi extra ſemetipſos fiunt: & ſic dei ſententias quaſi
de aliis proferunt. Vnde & beatus Iob ſancto ſpiritu afflatus,
potuit ſua geſta (quæ erant videlicet ſupernæ aſpirationis
dona) quaſi non ſua ſcribere: quia eo alterius erant quæ loque-
batur, quo homo loquebatur quæ dei ſunt: & eo alter quæ erāt
illius loquebatur, quo ſpiritus ſanctus loquebatur quæ homi-
nis ſunt.

Quòd ad confutandam impudentiam populi Chriſtiani Iob homo gentilis introducitur. Caput III.

SEd iam debemus iſta poſtponere, & ad conſideranda ſa-
cræ hiſtoriæ geſta properare. Omnis homo eo ipſo quo
homo eſt, ſuum intelligere debet auctorem: cuius volun-
tati tanto magis ſeruiat, quanto ſe de ſeipſo nihil eſſe penſat.
Ecce autem conditi deum conſiderare neglesimus, adhibita
ſunt præcepta. Præceptis quoque obtemperare noluimus, ad-
iunguntur exempla: ipſa quoque imitari exempla declinaui-
mus, quæ ædidiſſe nobis poſiti ſub lege conſpicimus. Quia
enim deus apertè quibuſdam ſub lege poſitis locutus eſt: quaſi
alienos nos ab eiſdem præceptis aſpicimus, quibus hæc ſpecia-
liter locutus non eſt. Vnde ad confutandam impudentiam no-
ſtram, gentilis homo ad exemplum deducitur: vt quia obedire
homo legi ſub lege poſitus deſpicit, eius ſaltem comparatio-
ne euigilet, qui ſine lege legaliter vixit. Erranti igitur homini
data eſt lex: errāti verò etiam ſub lege, adducitur teſtimonium
eorum qui extra legem ſunt: vt quia conditi, conditionis no-
ſtræ ordinem ſeruare noluimus, præceptis admoneremur: &
quia præceptis obedire contempſimus, exemplis confundere-
mur: nec (vt dictum eſt) eorum exemplis quos lex aſtringeret,
ſed quos lex à peccato nulla cohiberet. Circunſcripſit nos di-
uina prouidentia: circunuenit excuſationem noſtram: vndique
concluſus eſt aditus tergiuerſationis humanæ. Homo gentilis,
homo ſine lege, ad medium adducitur: vt eorum qui ſub lege
ſunt prauitas confundatur. Quod bene per prophetam, ac bre
Eſaiæ 23. uiter dicitur: Erubeſce Sydon, ait mare. In Sydone quippe figu
ratur ſtabilitas in lege poſitorum: in mari autem vita gētilium.
Erubeſce ergo Sydon, ait mare: quia ex vita gentilium redar-
guitur vita ſub lege poſitorum: atque ex actione ſecularium
confunditur vita religioſorum: dum illi etiam promitten-
do non ſeruant, quæ in præceptis audiunt: & iſti viuendo
ea cuſtodiunt, in quibus nequaquam mandatis legalibus
aſtringuntur.

Caput IIII.

QVa verò auctoritate liber iſte ſit præditus, ipſa ſacra-
rum paginarum ſoliditas atteſtatur: dum per prophe-
tam Ezechielem dicitur, quòd tres ſolummodo viri li-
berentur, Noë ſcilicet, Daniel, & Iob. Nec im- Ezech. 14.
meritò inter Hebræorum vitas, in auctoritatis reuerētiam vita
iuſti gentilis adducitur, quia redemptor noſter ſicut ad redem-
ptionem Iudæorum & Gentilium venit, ita vtrorunque voci-
bus prophetari voluit: vt per vtrunque populum diceretur,
qui pro vtroque populo quandoque pateretur. Vir itaque iſte
ſummis virtutibus fultus, ſibi notus erat & deo: qui ſi non fla-
gellaretur, à nobis nullatenus agnoſceretur. Virtus quippe
etiam per quietem ſe exercuit: ſed virtutis opinio commota
per flagella fragrauit: & qui quietus in ſeipſo quod erat conti-
nuit, commotus ad notitiam omnium odorem ſuæ fortitudi-
nis aſperſit. Sicut enim vnguenta, niſi commota, redolere lā-
tius neſciunt: & ſicut aromata fragrantiam ſuam non niſi cùm
incenduntur expandunt: ita ſancti viri omne quod virtutibus
redolent, in tribulationibus innoteſcunt. Vnde & rectè in
Euangelio dicitur: Si habueritis fidem tanquam granum ſina- Matth.17.
pis: dicetis huic monti, tranſi hinc, & tranſibit. Granum quip-
pe ſinapis niſi conteratur, nequaquam vis virtutis eius agnoſci
tur: nam non contritum lene eſt, ſi verò conteratur, inarde-
ſcit: & quod in ſe acerrimum latebat, oſtendit. Sic vnuſquiſque
vir ſanctus cùm non pulſatur, deſpicabilis ac lenis aſpicitur: ſi
qua verò illum tritura perſecutionis opprimat: mox omne
quod calidum ſapit, oſtendit: atque in feruorem virtutis verti-
tur, quicquid in illo antè deſpicabile infirmúmque videbatur,
quódque in ſe per tranquillitatis tempora libens operuerat,
exagitatus tribulationibus coactus innoteſcit. Vnde bene per
prophetam dicitur: In die mandauit dominus miſericordiam
ſuam, & in nocte declarauit. Miſericordia enim domini in die Pſalm. 41.
mandatur, quia in tranquillo tempore cognoſcēdo percipitur:
in nocte verò declaratur, quia donum quod in tranquillitate
ſumitur, in tribulationibus manifeſtatur.

Quantis virtutibus Iob claruerit. Caput V.

SEd ſubtilius perſcrutandum eſt, cur tot flagella pertulit,
qui tantam virtutum cuſtodiam ſine reprehenſione ſerua
uit. Humilitatem quippe habuit, quia & ipſe teſtatur: Si Iob.31.
contempſi iudicium ſubire cum ſeruo meo & ancilla mea, cum
diſceptarent aduerſum me. Hoſpitalitatem exhibuit, ſicut ait:
Foris non manſit peregrinus, oſtium meum viatori patuit. Di- Iob.29.
ſciplinę vigorem tenuit: vt ipſe indicat dicens: Principes ceſſa
bant loqui, & digitum ſuperponebant ori ſuo. Māſuetudinem
in vigore cuſtodiuit, ſicut ipſe fatetur dicēs: Cúmque ſederem Ibidem.
quaſi rex circunſtante exercitu, eram tamen mœrentium con-
ſolator. Eleemoſynarum largitatem amplexatus eſt: vt inſinuat
dicens: Si comedi buccellam meam ſolus, & pupillus non co- Iob.31.
medit ex ea. Cùm igitur omnium mandata virtutum perfice-
ret: vnum ei deerat, vt etiam flagellatus agere gratias ſciret.
Notum erat quia ſeruire deo inter dona nouerat: ſed dignum
fuit vt diſtrictio ſeueritatis inquireret, vtrum deuotus deo &
inter flagella permaneret. Pœna quippe interrogat, ſi quietus
quis veraciter amat. Quem hoſtis quidem vt deficeret petiuit,
ſed vt proficeret accepit. Fieri enim dominus benigne permi-
ſit, quod diabolus iniquè poſtulauit. Nam cùm idcirco illum
expetiſſet hoſtis vt conſumeret, tentando egit vt eius merita
augeret. Scriptum quippe eſt: In omnibus his nō peccauit Iob Iob.1.
labiis ſuis. Et quidem quædam verba reſpōſionum illius impe-
ritis lectoribus aſpera reſonant: quia ſanctorum dicta piè intel
ligere (ſicut dicuntur) ignorant: & quia animum dolentis &
iuſti in ſemetipſis aſſumere neſciunt. ideo doloris verba benè
interpretari non poſſunt. Mentem quippe patientis bene pen-
ſare nouit condeſcenſio paſſionis. Credunt ergo beatum Iob
in ſuis ſermonibus deliquiſſe, minus cautè intuētes: quia ſi bea-
ti Iob reſponſa redarguunt, falſam etiam de eo domini ſenten-
tiam fuiſſe teſtantur. Diabolo nanque à domino dicitur: Con- Ibidem.
ſideraſti ſeruum meum Iob quòd non ſit ei ſimilis ſuper terrā?
vir ſimplex & rectus ac timens deum, & recedens à malo? Cui
à diabolo mox reſpondetur: Nunquid gratis Iob colit deum?
Nonne tu vallaſti eum, cunctáque ſubſtantiam eius? Sed mitte
manum tuam & tange eum: ſi non in faciem benedixerit tibi.
Hoſtis itaque in beato Iob vires ſuas exercuit, ſed tamen cōtra

Universidad de Deusto
Biblioteca

deum certamen assumpsit. Inter deum nanque & biabolū beatus Iob in medio materia certaminis fuit.

Caput VI.

QVisquis ergo sanctum virum inter flagella positum in dictis suis peccasse asserit, quid aliud quàm deum qui pro illo proposuerat, excessisse reprehendit? Ipse quippe in se tentati causam suscipere voluit: qui eum & ante flagella prætulit, & præferens tentari per flagella permisit. Si ergo excessisse Iob dicitur, laudator illius succubuisse perhibetur: quamuis eum nullatenus deliquisse etiam dona testantur. Quis enim nesciat, quòd culpis non præmia, sed pœnæ debeātur? Qui ergo duplicia recipere quæ amiserat meruit, ex remuneratione edocuit: quia nequaquā vitium, sed virtus fuit omne quod dixit. Assertioni quoque huic adhuc adiungitur, quòd ipse pro amicis delinquentibus intercedit. In grauibus nanque peccatis quis positus, dum suis premitur, aliena non diluit. Mundus ergo ostenditur esse de se, qui emundationem potuit obtinere pro aliis. Si verò hoc quibusdam displicet, quòd bona sua ipse narrauit: sciendum est, quia inter tot rerum damna, inter tot corporis vulnera, inter tot pignorum funera: amicis ad consolationem venientibus, & ad increpationem prorumpentibus: de vita sua desperare cogebatur, & quem tot detrimenta afflixerant, contumeliosa insuper increpantium verba feriebant. Hi nanque qui ad consolandum venerāt, dum quasi iniustitiæ eius exprobrabant: desperare eum de semetipso funditus compellebant. Quòd ergo bona sua ad mentem reuocat, non se per iactantiam eleuat, sed quasi collapsum inter verba & vulnera ad spem animum reformat. *†al. telo.* Graui enim desperationis stimulo† mens percutitur, cùm *†cum pro bonis malorum retributionibus.* supernæ iræ tribulationibus† premitur, & foris linguarum opprobriis vrgetur. Beatus igitur Iob tot dolorum iaculatione confossus: dum labefactari per opprobria timuit, ad statum se fiduciæ ex anteacta vita confirmando reuocauit. Nequaquam ergo in iactantiæ vitium cecidit, quia contra internum desperationis impulsum, per exteriora præconiorum suorum verba pugnauit, vt dum bona quæ fecerat diceret: nequaquam de bono quod præscierat,† desperaret. *†al. quæsierat.*

Quòd cunctas tentationum machinas contra Iob Satan erexit. Caput VII.

SEd iam nunc ipsum ordinem tentationis eius exequamur. Inimicus sæuiens, & sancti viri validissimum pectus debellare contendens: cunctas contra eum tentationum machinas erexit: abstulit substantiam, interfecit filios, percussit corpus, instigauit vxorem, amicos ad consolationem adduxit, sed in asperitatem increpationis excitauit, alium quoque amicum durius increpantem in extrema & acriori inuectione seruauit, vt saltem crebrius feriendo cor attingeret, quod nouo vulnere semper iteraret. Quia enim in sæculo potentem vidit, damnis substantiæ eum moueri credidit: quem non concussum ex filiorum morte pulsauit. Videns autem quia ad augmentum diuinæ laudis etiam ex vulnere creuit orbitatis, petiuit feriendam salutem corporis. Intuens etiam quia per dolorem corporis peruenire nequiuerat ad passionem mentis: instigauit vxorem. Ciuitatem quippe quam expugnare appetiuit, nimis munitam vidit: & idcirco exterius tot plagas inferens, quasi foris exercitum admouit: animum verò vxoris in verbis malæ persuasionis accendens, quasi intus ciuium corda corrupit. Ex bellis enim exterioribus discimus, quid de interioribus sentiamus. Inimicus nanque sæuiens, & vrbem exercitibus circunfusis vallans: si eius munimina inuicta conspexerit, ad alia se pugnandi argumenta conuertit: vt intus etiam quorundam ciuium corda corrumpat: quatenus cùm extrinsecus impugnatores admouerit, internos quoque habeat adiutores, atque increscente† belli foris certamine, de quorum intus fide confiditur, eorum perfidia vrbs destituta capiatur. *†intus grassante.* Itaque exterius quasi ariete constituto, murum ciuitatis istius tot ictibus perculit, quot vicibus aduersa nunciauit. Intus autem quasi ciuium corda corrupit, dum fortia huius vrbis munimina persuasione destruere coniugis studuit. Foris itaque admouit impetum belli: intus venena consilij: vt tanto citius vrbem caperet, quanto eam interius exteriúsque turbaret.

Caput VIII.

QVia autem nonnunquam plus conturbant verba, quàm vulnera, amicorum se, vt dictum est, linguis armauit. Qui quidem quia seniores erant: de eorum verbis minus fortasse dolere poterat. Heliu iunior subrogatur, vt sanctum pectus tanto acriori vulnere percuteret, quāto contra illud ictus brachij validoris† excitaret. *†al. vilioris* Ecce ad feriendum inuictissimum robur inimicus sæuiens, quot tentationum iacula inuenit: ecce quot obsidionum machinamenta circumposuit, ecce quot percussionum tela transmisit: sed in his omnibus mansit mens imperterrita, stetit ciuitas inconcussa. Student hostes cùm contra faciem veniunt, alios ex occulto transmittere, qui eo licentius pugnantis latus feriāt, quo is qui pugnat, intentius venientes hostes contra faciem spectat.

Quanta fuerit patientia Iob, & de diuersis percussionum generibus.

Igitur Iob in huius certaminis bello deprehensus, suscepit damna quasi hostes contra faciem: sustinuit verba consolantium, quasi hostes ex latere: sed in his omnibus circūacto gratuitatis suæ clypeo, vbique munitus astitit, vndique venientibus gladiis vigilanter obuiauit: amissam substantiam tacitè despicit, carnem in filiis mortuam æquanimiter dolet, in se carnem percussam patienter tolerat, carnem in coniuge malè suadentem sapienter docet. Super hęc amici in asperā correptionem prosiliunt: & pro sedando dolore venientes, vim doloris adiungunt. Omnia ergo machinamenta tentationum sancto viro vertuntur in augmenta virtutum. Per vulnera quippe probatur eius patientia: per verba verò exercetur eius sapientia. Vbique fortiter occurrit, quia & flagella robore, & verba ratione superauit. Amici verò eius, qui ad consolationem quidem veniunt, sed vsque ad verba increpationis excedunt, ignorantia magis credendi sunt, quàm malitia deliquisse. Neque enim tantum virum amicos iniquos habuisse credendum est: sed dum discernere causas flagellorum nequeunt, in culpam dilabuntur.

Caput IX.

PErcussionum quippe diuersa sunt genera. Alia nanque est percussio qua peccator percutitur, vt sine retractatione puniatur, alia qua peccator percutitur, vt corrigatur: alia qua nonnunquam quisque percutitur, non vt præterita corrigat, sed ne ventura committat: alia qua plærunque percutitur, per quam nec præterita culpa corrigitur, nec futura prohibetur: sed dum inopinata salus percussionem sequitur, saluantis virtus cognita ardentius ametur: cúmque innoxius flagello atteritur, ei per patientiam meritorum summa cumuletur. Aliquando enim peccator percutitur, vt absque retractatione puniatur, sicut perituræ Iudææ dicitur: Plaga inimici percussi te, castigatione crudeli. *Hiere.30.* Et rursum: Quid clamas ad me, super contritione tua? Insanabilis est dolor tuus. *Ibidem.* Aliquando percutitur peccator vt corrigatur, sicut cuidam in Euangelio dicitur: Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat. *Ioan.5.* Verba enim saluantis indicant: quia peccata præcedentia habiti vim doloris exigebant. Aliquando quisque non pro præterita culpa diluēda, sed pro futura vitāda percutitur, quod apertè Paulus Apostolus de semetipso testatur, dicens: Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus satanæ, qui me colaphizet. *2.Cor.12.* Qui enim non ait, quia extulit: sed, ne extollat: apertè indicat, quòd percussione illa ne eueniat compescitur, non autem quæ euenit culpa purgatur. Nonnunquam verò quisque nec pro præterita, nec pro futura iniquitate percutitur: sed vt sola diuinæ virtutis potentia ex amputata percussione monstretur. Vnde cum domino in Euangelio de cæco nato diceretur: Quis peccauit, hic aut parentes eius, vt cæcus nasceretur? respondit dominus dicens: Neque hic peccauit, neque parentes eius: sed vt manifestentur opera dei. *Ioan.9.* In qua manifestatione quid agitur: nisi vt ex flagello & meritorum virtus augeatur, & cùm nulla præterita iniquitas tergitur, magna de patientia fortitudo generetur? Vnde beatus idem Iob præfertur prius voce iudicis: & post manui committitur tentatoris, quem post flagella deus dum remunerans

munerans

munerans familiarius alloquitur, apertè quantum de verbere creuerit, indicatur. Amici ergo beati Iob, dum percussionum genera distinguere nesciunt, percussum pro culpa crediderunt: & dum deum iustum in persecutione sua conantur asserere, beatum Iob compulsi sunt de iniustitia reprobare, nescientes videlicet ideo flagellatum, vt pro flagello eius, diuinæ gloriæ laus cresceret, non autem vt per flagella peccata quæ nunquam commiserat, emendaret. Vnde & ad veniam citius redeunt, quia ignorantia potius, quàm malitia peccauerunt. Quorum superbia diuina iustitia eò vehementer humiliat, quo nequaquam illos ad suam gratiam, nisi per eum quem despexerant reformat. Valde quippe elata mens retunditur, si ipsi super quem se exaltauit, supponatur.

Quòd sancti quasi stellæ noctem vitæ præsentis illuminant.

Caput X.

SEd libet inter hæc mira diuinæ dispensationis opera cernere, quomodo ad illuminandam noctem vitæ præsentis, astra quæque suis vicibus in cœli faciem veniant: quousque in finem noctis redemptor humani generis quasi verus Lucifer surgat. Nocturnum nanque spatium dum decedentium succedentiúmque stellarum cursibus illustratur, magno cœli decore peragitur. Vt ergo noctis nostræ tenebras suo tempore æditus, vicissímque permutatus stellarum radius tangeret, ad ostendendam innocentiam venit Abel. Ad docendam actionis munditiam venit Enoch. Ad insinuandam longanimitatem spei & operis venit Noë. Ad manifestandam obedientiam venit Abraham. Ad demonstrandam coniugalis vitæ castimoniam venit Isaac. Ad insinuandam laboris tolerantiam venit Iacob. Ad rependendam pro malo bonæ retributionis gratiam venit Ioseph. Ad ostendendam mansuetudinem venit Moyses. Ad informandam contra aduersa fiduciam, venit Iosue. Ad ostendendam inter flagella patientiam venit Iob. Ecce quàm fulgentes stellas in cœlo cernimus: vt inoffenso pede operis, iter nostræ noctis ambulemus. Nam cognitioni hominum diuina dispensatio quot iustos exhibuit, quasi tot astra super peccantium tenebras cœlum misit, quousque verus lucifer surgeret: qui ęternum nobis mane nuncians, stellis cæteris clarius ex diuinitate radiaret. Quem electi omnes dum bene viuendo præeunt, & rebus & vocibus prophetando promiserunt. Nullus etenim iustus fuit, qui non eius per figuram nuncius extiterit. Dignum quippe erat vt in semetipsis bonum omnes ostenderent, de quo & omnes boni essent, & quod prodesse omnibus scirent. Vnde & sine cessatione promitti debuit, quod & sine æstimatione dabatur percipi, & sine fine retineri: vt simul omnia sæcula discerent, quid in redemptione communi sæculorum finis exhiberet. Vnde & necesse fuit vt etiam beatus Iob, qui tanta incarnationis eius mysteria protulit, eum quem voce diceret, ex conuersatione signaret: & per ea quæ pertulit, quæ passurus esset ostenderet: tantóque verius passionis illius sacramenta prædiceret, quanto hæc non loquendo tantummodo, sed etiam patiendo prophetaret.

Caput XI.

SEd quia redemptor noster vnam se personam cum sancta Ecclesia, quam assumpsit, exhibuit (de ipso enim dicitur: *Ephes.1.* Qui est caput omnium nostrum, & de Ecclesia eius scriptum est: Corpus Christi, quod est Ecclesia.) *Colos.1.* *Ephes.5.* quisquis eum in semetipso significat, modo hunc ex capite, modo ex corpore designat: vt non solum vocem capitis, sed etiam corporis teneat. Vnde & Esaias propheta eiusdem domini verba exprimens ait: *Esaie 61.* Quasi sponso posuit mihi mitram: & quasi sponsam ornauit me ornamento. Quia igitur ipse in capite sponsus, ipse est in corpore sponsa: necesse est vt cum nōnunquam aliquid de capite dicitur, sensim ac subitò etiam ad vocem corporis deriuetur: & rursum cum de corpore aliquid dicitur, repentè ad vocem capitis ascendatur.

Caput XII.

BEatus ergo Iob venturi cum suo corpore typum redemptoris insinuat: vxor verò eius, quæ eum ad maledicendum prouocauit, vitam carnalium designat: qui intra sanctam Ecclesiam incorrectionis moribus positi, qui per fidem bonis iuxtà sunt, eò per vitam durius premunt: quia dum quasi fideles vitari non possunt, à fidelibus tanto deterius, quanto & interius tolerantur. Amici verò eius qui dum consulunt inuehuntur, hæreticorum figuram exprimunt: qui sub specie consulendi, agunt negocium seducendi. Vnde & ad beatum Iob quasi pro domino loquuntur, sed tamen à domino non approbantur: quia videlicet omnes hæretici dum deum defendere nituntur, offendunt. Vnde eis aptè & ab eodem sancto viro dicitur: Disputare cum deo cupio: prius vos ostendens fabricatores mendacij, & cultores peruersorum dogmatum. *Iob.13.* Constat ergo eos hæreticorum typum errando gerere: quos sanctus vir redarguit cultui peruersorum dogmatum deseruire.

Quòd ex ipso nomine Iob, vel amicorum eius vitæ meritum vel actio designatur.

Omnis verò hæreticus in eo, quòd deum defendere nititur, veritati illius aduersatur: psalmista attestante, qui ait, Vt destruas inimicum & defensorem. *Psal.8.* Inimicus quippe & defensor est qui deum quem prædicat, moribus impugnat. Nam quia beatus Iob venturi redemptoris speciem teneat: etiam nomine demonstrat. Iob quippe interpretatur dolens. Quo nimirum dolore, vel mediatoris passio, vel sanctæ Ecclesiæ labor exprimitur: quæ multiplici præsentis vitæ fatigatione cruciatur. Amici quoque eius ex vocabulo nominis, meritum suæ indicant actionis. Nam Eliphas Latina lingua domini contemptus dicitur. *Eliphas.* Et quid aliud hæretici faciunt, nisi quòd dum falsa de deo sentiunt eum superbiendo contemnunt? Baldath interpretatur, vetustas sola. *Baldath.* Bene autem omnes hæretici in his quæ de deo loquuntur: dum non intentione recta, sed appetitione temporalis gloriæ videri prædicatores appetunt, vetustas sola nominantur. Ad loquendum quippe non zelo noui hominis: sed vitæ veteris prauitate concitantur. *Sophar.* Sopar quoque Latino sermone dicitur dissipatio speculæ, vel speculatorem dissipans. Mentes nanque fidelium ad contemplanda superna se erigunt: sed dum hæreticorum verba peruertere recta contemplantes appetunt, speculam dissipare conantur.

Caput XIII.

IN tribus itaque amicorum Iob nominibus, tres hæreticarum mentium perditionis casus exprimuntur. Nisi enim deum contemnerent, nequaquam de eo peruersa sentirent: & nisi vetustatis praua verba elatè loquendo contraherent: in nouæ vitæ intelligentia non errarent: & nisi in se speculationem bonorum destruerent, nequaquam eos superna iustitia tam districto examine, pro verborum suorum culpa reprobaret. Contemnendo igitur deum, in vetustate se retinent: sed in vetustate retinendo, prauis suis sermonibus speculationi rectorum nocent.

Quòd hæreticorum sacrificia deo accepta esse non possunt, nisi catholicis manibus offerantur.

Quia verò nonnunquam hæretici diuinæ gratiæ largitate perfusi, ad vnitatem sanctæ Ecclesiæ redeunt: bene hoc ipsa amicorum reconciliatione signatur, pro quibus tamen beatus Iob exorare præcipitur: quia hæreticorum sacrificia accepta deo esse nequeunt, nisi pro eis vniuersalis Ecclesia manibus offerantur: vt eius meritis remedium salutis inueniant, quam verborum iaculis impugnando feriebant. Vnde & septem pro eis sacrificia memorantur oblata: quia dum septiformis gratiæ spiritum confitentes accipiunt, quasi septem oblationibus expiantur. Hinc est quod in Ioannis Apocalypsi per septem Ecclesiarum numerum vniuersalis Ecclesia designatur. *Apoc.1.* Hinc per Salomonem de sapientia dicitur: Sapientia ædificauit sibi domum: excidit columnas septem. *Prouerb.9.* Ipso ergo sacrificiorum numero reconciliati hæretici: quid prius fuerint exprimunt: qui perfectioni septiformis gratiæ non nisi redeundo iunguntur. Bene autem tauros pro se & arietes obtulisse describuntur. In tauro quippe ceruix superbiæ: in ariete autem ducatus gregum sequentium designatur. Quid est ergo pro eis tauros arietésque mactare: nisi eorum ducatum superbum interficere: vt de se humilia sentiant, & post

se

Universidad de Deusto
Biblioteca

se corda innocentium non seducunt? Cervice enim tumenti ab Ecclesiæ vnitate resilierant: & infirmos post se populos quasi sequentes greges trahebant. Veniant igitur ad beatum Iob, id est, reuertantur ad Ecclesiam: & septenario sacrificio tauros & arietes mactandos offerant: quia vt vniuersali Ecclesiæ coniungantur, humilitate interueniente interficiant quicquid prius tumidum de superbo ducatu sapiebant.

Quod hæretici arrogantes arguí debent, licet pro eis sacrificium ferventer non possit offerri.

Per Heliu autem qui rectis quidem sensibus loquitur, sed ad stulta elationis verba deriuatur: persona vniuscuiusque arrogantis exprimitur. Multi nanque intra sanctam Ecclesiam positi, recta quæ sapiunt, rectè proferre contemnunt. Vnde diuinæ increpationis verbis arguitur: nec tamen pro illo sacrificium offertur: quia fidelis quidem est, sed tamen arrogans: per veritatem credulitatis intus est, sed per tumoris sui obstaculum acceptabilis non est. Hunc ergo increpatio redarguit, sed sacrificium non reducit: quia in ea quidem fide est in qua esse debuit: sed superna hunc iustitia increpans pro superfluis repellit. Vnde & bene Heliu Latino sermone dicitur, deus meus iste, vel dominus deus. Arrogantes enim viri intra sanctam Ecclesiam positi, quamuis deum elatè viuendo refugiant, eum tamen veraciter credendo confitentur. Quid est enim deus meus iste, nomine dicere, nisi eum cui crediderit, aperta professione monstrare? Vel quid est dominum deum dicere: nisi hûc & deum per diuinitatem credere, & dominum ex incarnatione perhibere?

Quòd sicut Iob in præsenti duplicia, ita sanctæ Ecclesiæ post huius vitæ pressuras duæ stolæ in vnitate Iudæorum & gentium, & animæ & corporis incorruptione reddentur.

Caput XIIII.

BEne autem post damna rerum, post funera pignorum, post cruciatus vulnerum, post certamina pugnasque verborum, duplici remuneratione subleuatur: quia nimirum sancta Ecclesia, adhuc etiam in hac vita posita, pro laboribus quos sustinet, duplicia munera recipit: cum susceptis plenè gentibus, in fine mundi Iudæorum etiam ad se corda conuertit. Hinc enim scriptum est: Donec plenitudo gentium subintroiret: & sic omnis Israël saluus fieret. Duplicia & postmodum recipiet: quia finito labore præsentis temporis, non solum ad animarum gaudium, sed etiam ad beatitudinem corporum ascendit. Vnde bene per prophetam dicitur: In terra sua duplicia possidebunt. Sancti quippe in terra viuentium duplicia possident: quia nimirum beatitudine mentis simul & corporis gaudent. Vnde & Ioânes in Apocalypsi: quia ante resurrectionem corporum clamantes sanctorum animas vidit: accepisse eas stolas singulas aspexit, dicens: Et datæ sunt illis singulæ stolæ albæ: & dictum est illis: vt requiescerent tempus adhuc modicum, donec impleretur numerus conseruorum & fratrum eorum. Ante resurrectionem quippe stolas singulas accepisse dicti sunt: quia sola adhuc mentis beatitudine perfruuntur. Binas ergo accepturi sunt: quando cum animarum perfecto gaudio, etiam incorruptione corporum vestientur. Rectè autem afflictio quidem beati Iob dicitur: sed quantitas temporis in eius afflictione reticetur: quia sanctæ ecclesiæ in hac vita tribulatio cernitur: sed quanto hic tempore conterenda atque differenda sit, ignoratur. Vnde & ore veritatis dicitur: Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate. Per hoc ergo quòd beati Iob passio dicitur: docemur quod experimento nouimus. Per hoc verò quòd quantitas temporis in passione reticetur, docemur quid nescire debeamus. In longum præfationis verba protraximus: vt quasi totum breuiter perstringendo loqueremur. Sed quia ad loquendi initium diu loquendo peruenimus: debemus prius historiæ radicem figere, vt valeamus mentem postmodum de allegoriarum fructu satiare.

Roma. 11.

Esaiæ 61.

Apoc. 6.

Act. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INCIPIT TEXTUS libri primi Iob. Cap. I.

VIR erat in terra Hus, nomine Iob. Et erat vir ille simplex, & rectus, ac timens deum, & recedēs à malo. Natiq; sunt ei septē filij, & tres filiæ. Et fuit possessio eius septem milia ouium, & tria milia camelorum, Quingenta quoque iuga boum, & quingentæ asinæ, ac familia multa nimis. Erátque vir ille magnus inter omnes Orientales. Et ibant filij eius, & faciebant conuiuia per domos, vnusquisque in die suo. Et mittentes vocabant tres sorores suas, vt comederent & biberent cum eis. Cúmque in orbem transissent dies conuiuij, mittebat ad eos Iob, & sanctificabat illos: consurgénsque diluculo offerebat holocausta per singulos. Dicebat enim: Ne forte peccauerint filij mei, & benedixerint deo in cordibus suis. Sic faciebat Iob cunctis diebus. Quadam autem die cum venissent filij dei vt assisterent corā domino, affuit inter eos etiam Satan. Cui dixit dominus: Vnde venis? Qui respondens ait: Circuiui terram, & perambulaui eam. Dixitque dominus ad eum: Nunquid considerasti seruum meum Iob, quòd non sit ei similis in terra: homo simplex, & rectus, ac timens deum, & recedens à malo? Cui respondens Satan ait: Nunquid frustra timet deum? Nōne tu vallasti eum ac domum eius, vniuersámque substātiam eius per circuitum? Operibus manuum eius benedixisti, & possessio eius creuit in terra: sed extende paululū manum tuam, & tange cuncta quæ possidet, nisi in faciem benedixerit tibi. Dixit ergo dominus ad satan: Ecce vniuersa quæ habet, in manu tua sunt: tantum in eum ne extēdas manum tuam. Egressúsque est Satan à facie domini. Cùm autem quadam die filij & filiæ eius comederent & biberent vinum in domo fratris sui primogeniti, nuncius venit ad Iob qui diceret: Boues arabant, & asinæ pascebātur iuxta eos, & irruerūt Sabæi: tulerúntque omnia, & pueros percusserunt gladio, & euasi ego solus vt nunciarem tibi. Cúmque adhuc ille loqueretur, venit alter, & dixit: Ignis dei cecidit è cœlo, & tactas oues, puerósque consumpsit: & effugi ego solus vt nunciarem tibi. Sed & adhuc illo loquente, venit alius, & dixit: Chaldæi fecerunt tres turmas, & inuaserunt camelos, & tulerunt eos: necnon & pueros percusserunt gladio, & ego fugi solus vt nunciarem tibi. Adhuc loquebatur ille & ecce alius intrauit, & dixit: Filiis tuis & filiabus vescētibus & bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti, repentè ventus vehemēs irruit à regione deserti: & concussit quatuor angulos domus, quæ corruēs oppressit liberos tuos, & mortui sunt: & effugi ego solus vt nunciarem tibi. Tunc surrexit Iob, & scidit vestimēta sua, & tonso capite corruens in terram, adorauit & dixit: Nudus egressus sum de vtero matris meæ: & nudus reuertar illuc. Dominus dedit, dominus abstulit: sicut domino placuit, ita factum est: sit nomen domini benedictum. In omnibus his nō peccauit Iob labiis suis: neque stultum quid contra deum locutus est.

MORALIS EXPOSITIO sanctissimi patris Gregorij magni, Ecclesiæ doctoris celebertimi, in beatum Iob.

INCIPIT LIBER PRIMVS SVPER primo capite textus. Caput. I.

Quòd res immensi præconij sit, inter malos laudabiliter cōuersari.

VIR erat in terra Hus, nomine Iob.) Id circo sanctus vir vbi habitauerit dicitur: vt eius meritū virtutis exprimatur. Hus náq; quis nesciat ꝙ sit terra gentilium? Gentilitas autem eo obligata vitiis extitit, quo cognitionē sui cōditoris ignorauit. Dicatur itaq; vbi habitauerit, vt hoc eius laudibus ꝓficiat quòd bonus inter malos fuit. Neq; enim valde laudabile est bonum esse cum bonis: sed bonū esse cum malis. Sicut enim grauioris culpæ est inter *bonos bonum nō esse: ita immēsi est præconij bonū etiā inter malos extitisse. Hinc est quòd iisdē beatus Iob sibimet attestatur dicēs: Frater fui draconū, & socius struthionū. Hinc Petrus magnis Loth laudibus extulit: quia bonum inter reprobos inuenit, dicens: Et iustum Loth oppressum à nefandorum iniusta conuersatione eripuit. Aspectu enim & auditu iustus erat, habitans apud eos, qui de die in diem animam iusti iniquis operibus cruciabāt: Qui nimirum cruciari non posset, nisi praua propinquorum opera & audiret, & cerneret. Et tamen aspectu & auditu iustus dicitur: quia iniquorum vita, non delectando iusti aures atque oculos, sed feriendo tangebat. Hinc Paulus discipulis dicit: In medio nationis prauæ & peruersæ, inter quos lucetis sicut luminaria in mūdo. Hinc Pergami Ecclesiæ dicitur: Scio vbi habitas, vbi sedes est Satanæ: & tenes nomen meū, & non negasti fidem meam. Hinc sancta Ecclesia sponsi voce laudatur, cùm ei in amoris cāntico dicitur: Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Bene ergo beatus Iob, memorata terra gentili, inter iniquos vixisse describitur: vt iuxta spōsi præconium inter spinas lilium creuisse monstretur. Vbi rectè mox subditur: Simplex & rectus.)

Hus.

** aliàs intra.*

Iob. 30.

2. Petri. 2.

Philipp. 2.

Apo. 2.

Cantic. 2.

Quòd simplicitas sine virtute pro rectitudine habenda non sit.
Caput II.

NOnnulli nanque ita sunt simplices, vt rectū quid sit ignorent: sed eo veræ simplicitatis innocentiā deserunt, quo ad virtutē rectitudinis non assurgunt: quia dum cauti esse per rectitudinē nesciunt, nequaquā innocentes persistere per simplicitatem possunt. Hinc est quod Paulus discipulos admonet, dicens: Volo vos sapiētes esse in bono: simplices autem in malo. Hinc rursus dicit: Nolite pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote. Hinc per semetipsam veritas discipulis præcipit, dicens: Estote prudētes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Vtraq; enim necessariò in admonitione coniunxit: vt & simplicitatem columbæ astutia serpentis instrueret, & rursum serpentis astutiam columbæ simplicitas tēperaret. Hinc est quòd sanctus spiritus præsentiam suam hominibus, nō in columba solūmodo, sed etiam in igne patefecit. Per columbā quippe simplicitas: per ignē verò zelus indicatur. In colúba ergo, & in igne, sanctus spiritus ostēditur: quia quicunque illo pleni sunt, sic mansuetudini simplicitatis inseruiunt: vt contra culpas delinquentium etiam zelo rectitudinis accendantur. Sequitur:

Roma. 16. 1. Cor. 14.

Matt. 10.

Act. 2.

Quòd bona malis admixta, deo accepta esse non possint.

Timens deum: & recedens à malo.) Deum timere, est nulla quæ facienda sunt bona, præterire. Vnde per Salomonem dicitur: Qui deum timet, nihil negligit. Sed quia nonnulli sic bona quędam faciunt: vt tamen à quibusdam malis minimè suspendantur: bene postquam timens deum dicitur, recedēs quoque à malo perhibetur. Scriptum quippe est: Declina à malo & fac bonum. Neq; enim bona deo accepta sunt, quæ

Ecclesiastes. 7.

Psalm. 36.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ante eius oculos malorum admixtione maculãtur. Hinc nãque per Salomonẽ dicitur: Qui in vno offenderit, multa bona perdet. Hinc Iacobus attestatur dicẽs: Quicunque totam legem seruauerit, offendat autem in vno, factus est omnium reus. Hinc Paulus ait: Modicum fermentum totam massam corrumpit. Caput III.

Ecclesiastes.7.
Iacob.2.
1.Corin.5.

BEatus igitur Iob vt ostendatur quàm mũdus in bonis extitit: solerter indicatur quàm alien⁹ à malis fuit. Mos verò esse narrantium solet: vt cùm palæstræ certamen insinuant, prius luctantiũ mẽbra describãt, quàm latum validúmque sit pectus, quàm sanum, quàm pleni tumeãt lacerti: quàm subter positus vẽter, nec mole grauet, nec extenuatione debilitet, vt cũ prius aptos certamini artus ostẽderint, tũc demũ magnæ fortitudinis ictus narrẽt. Quia ergo athleta noster cõtra diabolũ fuerat certaturus, quasi ante arenæ spectaculũ sacræ scriptor historiæ, in athleta hoc spiritales virtutes enumerãs, mẽtis mẽbra describit, dicens: Erat illevir simplex & rectus, ac timens deum & recedẽs à malo.) vt dum mẽbrorum positio magna cognoscitur, ex hac ipsa iam fortitudinis positione subsequens etiam victoria prænoscatur. Sequitur:

Quòd constans Iob, in amissione substantiæ & filiorum extiterit.

Natique sunt ei septem filij & tres filiæ.) Sæpe ad auaritiã cor parentis illicit fœcunditas prolis. Eo enim ad ambitum congregandæ hæreditatis accenditur: quo multis hæredibus
H fœcundatur. Vt ergo beati Iob quàm sancta mẽs fuerit, ostẽdatur: & iustus dicitur, & multæ prolis pater fuisse perhibetur. Qui in libri huius exordio deuotus sacrificiis offerendis assẽritur: promptus autem largitatibus etiam pòst à semetipso memoratur. Pensemus ergo quanta fortitudine præditus extitit: quem ad hæreditatis tenaciam, nec tot hæredum affectus inclinauit. Sequitur: Caput IIII.

ET fuit possessio eius septem milia ouium: & tria milia camelorum. Quingenta quoque iuga boum, & quingẽtæ asinæ, ac familia multa nimis.) Scimus quia ad maiorem dolorem mẽtem commouent damna maiora. Vt igitur ostẽdatur quãtæ virtutis extitit: multum fuisse dicitur quod patienter amisit. Nũquam quippe sine dolore amittitur: nisi quod sine amore possidetur. Itaque dum substantia magna describitur, & ramẽ paulopòst patienter amissa perhibetur: quam sine dolore perdidit, cõstat: quia sine amore possedit. Notandum quoque est, quòd prius cordis diuitiæ, & pòst opes corporis describuntur. Solet etenim rerum abundantia, tanto magis à diuino timore mentem soluere, quanto magis hanc exigit diuersa cogitare. Nam dum per multa spargitur: stare in intimis fixa prohibetur. Quod per semetipsam veritas cùm parabolam seminantis exponeret, indicauit dicens: Qui seminatus est in spinis, hic est qui verbum dei audit: & sollicitudo istius seculi, & fallacia diuitiarũ, suffocant verbũ: & sine fructu efficitur. Ecce beatus Iob & multa possidere
I dicitur: & paulopòst diuinis sacrificiis instãter deseruire perhibetur. Consideremus ergo cuius sanctitatis iste vir fuerit: qui ad tam sedula dei obsequia sic occupatus vacauit. Necdũ præcepti virtus emicuerat: quæ omnia relinqui præciperet, sed tamen beatus Iob eiusdem iam præceptionis vim in corde seruabat: quia nimirum substantiam suam mẽte reliquerat: quam sine delectatione possidebat. Erátque vir ille magnus inter omnes Orientales.) Orientales viros esse prædiuites quis ignorat? Magnus verò inter Orientales extitit, acsi apertè diceretur: quia & diuiribus ditior fuit. Et ibant filij eius, & faciebant cõuiuia per domos, vnusquisque in die suo: & mittentes vocabant tres sorores suas, vt comederẽt & biberent cum eis.) Solet inter fratres maior substantia, discordiæ fieri grauioris causa. O inæstimabilem paternę institutionis laudem. Et pater diues dicitur: & filij concordes asseruntur. Et dum diuidenda inter eos substantia aderat: corda tamen omnium indiuisa charitas replebat. Cumque in orbem transissent dies conuiuij, mittebat ad eos Iob & sanctificabat illos, surgénsque diluculò offerebat holocausta per singulos.) Cùm dicitur, mittebat & sanctificabat illos, apertè demonstratur quid districtionis erga illos præsens ageret: quibus absens sollicitudine non deesset.

Matth.13. & Luc.8.

Quòd conuiuia sine culpa celebrari non possunt, & penè epulas comitatur voluptas. Caput V.

SEd hoc nobis solerter intuẽdum: quòd peractis diebus K cõuiuij purgatio per singulos adhibetur holocausti. Vir quippe sanctus nouerat, quia celebrari cõuiuia sine culpa vix possent, nouerat quia magna purgatione sacrificiorũ, diluẽdæ sunt epulæ cõuiuiorũ: & quicquid in semetipsis filij cõuiuãtes inquinauerãt: pater sacrificiũ immolando tergebat. Nõnulla quippe sunt vitia quę à cõuiuiis aut separari vix possunt: aut certe nequaquã possunt. Pene enim semper epulas comitatur voluptas. Nã cũ corp⁹ in refectionis delectatione resoluitur: cor ad inane gaudiũ relaxatur. Vnde scriptum *Exod.30.* est: Sedit popul⁹ mãducare & bibere, & surrexerũt ludere. Pene semper epulas loquacitas sequitur. Cũq; vẽter reficitur, lingua defrenatur. Vnde rectè dicitur apud inferos aquã appetere describitur, dicẽs: Pater Abrahã miserere mei: & mitte *Luc.16.* Lazarũ vt intingat extremũ digiti sui in aquã, & refrigeret linguã meã, quia crucior in hac flãma. Prius epulatus quotidie dicitur splendide: & pòst aquã petere in lingua memoratur. Quia enim, vt dixim⁹, inter epulas valde defluere loquacitas solet: ex pœna indicat culpã: cùm eum quę epulatũ quotidie splẽdide veritas dixerat, in lingua plus ardere perhibebat. Hi qui chordarũ harmoniã tẽperãt: tanta hãc arte dispẽsant, vt plerũq; cũ vna tãgitur, lõge alia ac multis interiacẽtibus posita chorda quatiatur: cũq; ista ſonitũ reddit, illa quę in eodem cãtu tẽperata est, alijs impercussis tremit. Sic ergo in scriptura sacra plerũq; de virtutibus, sic de vitijs agitur: vt dum lo- L quendo aliud insinuat, aliud tacendo innotescat. Caput VI.

NIhil enim cõtra diuitem de loquacitate memoratur: sed dum pœna in lingua dicitur: quæ in conuiuio inter alias grauior fuerit culpa monstratur. Cum vero septem, per singulos dies, fratres conuiuia facere describuntur: & peractis diebus conuiuij Iob septem sacrificia offerre perhibetur: aperte historia indicat, quod beatus Iob octauo die sacrificium offerens, mysterium resurrectionis colebat. Dies nãque qui nunc dominicus dicitur, à morte redẽptoris est tertius: sed in ordine cõditionis octauus: qui & primus in cõditione est. Sed quia reuolutus septimũ sequitur: octauus rectè numeratur. Qui ergo octauo die offerre septẽ sacrificia dicitur: plenus septiformis gratiæ spiritu pro spe resurrectionis domino deseruisse perhibetur. Vnde & Psal. pro octaua præscribitur: in quo gaudium de resurrectione nunciatur. *Psal.6.*

Caput VII.

SEd quia beati Iob filij tanta fuerant disciplina bonæ institutionis accincti: vt neque per facta in cõuiuiis, neq; per verba delinquerent: apertè mõstratur cũ subditur: Dicebat enim: Ne forte peccauerint filij mei & benedixerint deo in cordibus suis.) Perfectos quippe esse in opere & sermone docuerat ꝓ quib⁹ de sola pater cogitatiõe metuebat.

Quòd de alterius conscientia non sit temerè iudicandum.

Quia vero de alienis cordibus iudicare temerè non debe- M. mus: in sancti huius viri verbis agnoscimus: qui non ait, quia benedixerunt deum in cordibus suis: sed, ne forte benedixe- *1.Corin.4.* rint deo in cordibus suis. Vnde bene per Paulũ dicitur: Nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum: & manifestabit cõsilia cordium. Caput VIII.

QVisquis enim in cogitatione à rectitudine exorbitat: in tenebris peccat. Nos ergo tanto minus debemus aliena corda audacter reprehendere: quanto scimus quia visu nostro nõ possumus alienæ cogitationis tenebras illustrare. Sed in hac re solerter intuendum est, quanta pater seueritate potuit filiorum opera corrigere, qui tanta sollicitudine studuit corda mundare. Quid ad hæc rectores fidelium dicunt: qui discipulorum suorum & aperta opera nesciunt? Quid in sua excusatione cogitant: qui in commissis sibi nec vulnera actionum curant? Vt verò huius sancti viri operi setiam perseuerentia demonstretur: rectè subiungitur: Sic faciebat Iob cunctis diebus.) Scriptum quippe est: Qui *Matt.10.* perseuerauit vsque in finem, hic saluus erit. In sacrificio igitur sancta actio: in cunctis autem diebus sacrificij, cõstantia sanctæ actionis ostenditur. Hæc breuiter historiam sequendo transcurrimus: nunc ordo expositionis exigit: vt exordium reperentes allegoriarum iam secreta pandamus.

Caput IX.

Vir erat

A VIr erat in terra Hus, nomine Iob.) Hæc per historiam facta credimus, sed per allegoriã iam qualiter sint impleta, videamus. Iob nãque, vt diximus interpretatur dolẽs: Hus vero cõsiliator. Quẽ ergo aliũ beatus Iob suo nomine exprimit, nisi eum de quo propheta loquitur dicẽs: Do- *Esaiæ 53.* lores nostros ipse portauit. Qui Hus terrã inhabitat: quia in *1.Cor.1.* corde populi cõsiliatoris regnat, Paulus quippe ait Christum *Prouer.8.* dei virtutẽ, & dei sapientiã. Atque hæc ipsa sapiẽtia per Salomonẽ dicit: Ego sapiẽtia habito in cõsilio, & eruditis interfum cogitationibus. Hus ergo terrã inhabitat Iob: quia sapiẽtia, quæ pro nobis passionis dolorem sustinuit, corda vitæ consiliis dedita, sibimet habitationem fecit. Caput X.

ET erat vir ille simplex & rectus.) In rectitudine iustitiæ in simplicitate autem mansuetudo signatur. Plærunq; nos cùm rectitudinem iustitiæ exequimur, mãsuetudinem relinquimus: & cùm mãsuetudinẽ seruare cupimus, iustitiæ rectitudinem declinamus. Dominus autẽ in carne veniens, simplicitatẽ cum rectitudine tenuit, quia nec in mansuetudine districtionẽ iustitiæ, nec rursum in districtione iustitię virtutem mansuetudinis amisit. Vnde cùm quidam deducta adultera hunc tentare voluissent, vt in culpam, aut im- *Ioan.7.* mansuetudinis, aut iniustitiæ laberetur, ad vtraque respondit dicens: Qui sine peccato est vestrũ, primus in illam lapidem B mittat. Dat simplicitatẽ mãsuetudinis: Qui sine peccato est *Psal.44.* vestrum: Dat zelum iustitiæ: Primus in illam lapidem mittat. Vnde & ei propheta dicit: Intende prospere, procede, & regna: propter veritatem & mansuetudinem & iustitiam. Veritatem quippe exequens, mãsuetudinem cum iustitia conseruauit: vt nec zelum rectitudinis in mansuetudinis pondere amitteret, nec rursum pondus mansuetudinis zelo rectitudinis perturbaret. Sequitur: Caput XI.

ACtimens deum & recedens à malo.) Scriptum est de *Esaiæ 11.* illo: Et repleuit eum spiritus timoris domini. Incarnatus enim dominus in semetipso, omne quod nobis imperauit, ostẽdit: vt quod præcepto diceret, exẽplo suaderet. Iuxta humanitatis ergo naturã redẽptor noster deum timuit, quia vt superbũ hominẽ redimeret, mẽtẽ *pro illo humilẽ sumpsit. Cuiusbene per hoc quòd recedere à malo, Iob dicitur, & actio designatur. Ipse quippe recessit à malo, non quod faciendo cõtigit: sed quod inueniẽdo reprobauit: quia vetustam quam natus inuenit, humanæ conuersationis vitam deseruit: & nouam quam secum detulit, sequacium moribus impressit. *alibi motem.

Quod septenarium numerum frequentissimè sacra scriptura pro perfectione ponere consueuit.

Natique sunt ei septem filij, & tres filiæ.) Quid in septenario numero, nisi summa perfectionis accipitur? Vt enim humanæ rationis causas de septenario numero taceamus, quæ C asserũt quod idcirco perfectus sit, quia ex primo pari cõstat, & primo impari: ex primo qui diuidi potest, & primo qui diuidi nõ potest: certissime scimus quod septenariũ numerum scriptura sacra pro perfectione ponere consueuit. Vnde & *Gen.2.* septimo die dominũ requieuisse ab operibus asserit. Hinc est etiã quòd septimus dies in requiẽ hominibus, id est, in sabba tũ datus est. Hinc est quod iubileus annus, in quo plena requies exprimitur, septem hebdomadibus cõsummatur: qui monade addita nostræ adunationis summa impletur.

Caput XII.

NAti sunt ergo ei septem filij.) ad prædicandum. s. viriliter incedentes apostoli. Qui dũ perfectionis præceꝑta peragunt: quasi superioris sexus fortitudinem in conuersatione tenuerunt. Hinc est enim quod perfectione septiformis gratię spiritus implendi duodecim sunt electi. A septenario quippe numero, in duodenarium surgitur. Nã septenarius suis in se partibus multiplicatus, ad duodenariũ tẽdit. Siue enim quatuor per tria, siue per quatuor tria ducãtur septẽ in duodecim vertuntur. Vnde & sancti apostoli, quia sanctam trinitatẽ in quatuor mundi partibus prędicare mitteb ãtur, duodecim sunt electi: vt etiã numero perfectionẽ ostẽderẽt, quã vita & voce prædicarent. Natæ sunt & ei tres filiæ.) Quid in filiabus, nisi infirmiores fideliũ plebes accipimus, fidẽ sanctę trinitatis tenentes? Quę etsi in perfectione operis nequaquam forti virtute permanẽt, fidem tamen trinitatis cognitã constanter tenent. In septem ergo filiis ordo

D prędicãtium: in tribus vero filiabus multitudo auditorum signatur. Possunt etiam per tres filias, tres ordines fidelium designari. Post filios quippe filiæ nominãtur: quia post apostolorum cõspectam fortitudinem, tres distinctiones fidelium in Ecclesiæ conuersatione secutæ sunt, pastorum videlicet, & continentium atque coniugatorum. Caput XIII.

Tres fidelium distinctiones quæ figurantur per Noe, Danielem, & Iob.

VNde & Ezechiel prophera tres liberatos viros audisse se asserit, Noë scilicet, Danielẽ & Iob. Quid enim per Noë (qui arcã in vndis rexit) nisi prępositorum ordo designatur, qui dum ad formã vitę populis præsunt, sanctam Ecclesiã in tẽtationum fluctibus regũt? Quid per Danielem (cuius mira abstinentia describitur) nisi continẽtiũ vita figuratur, qui dum cũcta quę mundi sunt deserunt, despectę Babyloniæ alta mẽte dominãtur? Quid per Iob, nisi bonorum cõiugatorũ vita signatur, qui de rebus mundi quas possidẽt, dum pia opera faciunt: quasi per terræ viã ad cœlestẽ patriã tendunt? Quia igitur post sanctos Apostolos tres istæ fideliũ distinctiones secutæ sunt: rectè post filios, tres filiæ natę memorantur. Sequitur: Et fuit possessio eius septem milia ouium, & tria milia camelorum.) Quia fideles auditores ex varia cõuersatione collecti sunt, quod prius vniuersaliter memoratis filijs & filiabus dicitur: hoc distinctè postmodũ appellatione animaliũ subinfertur. Quid enim aliud in septem milibus ouium, nisi perfectã quorundã innocẽtiã exprimit, E quæ ad perceptionẽ gratiæ, *ex legis pascuis venit? Quid verò in tribus milibus camelorum, nisi ad plenitudinẽ fideiveniens, torta gentilium vitiositas designatur? Cap. XIIII. *aliàs perfectionis gratiam.*

IN scriptura autem sacra aliquãdo cameli nomine ipse dominus, aliquando autem populus gentilis exprimitur. Cameli enim nomine dominus designatur, sicut ab eodẽ domino Iudæis aduersantibus dicitur: Liquãtes culicem, camelum autem glutientes. Culex enim susurrando vulnerat, ca- *Matth.23.* melus autem sponte se ad suscipienda onera inclinat. Liquauerũt ergo Iudæi culicem, quia seditiosum dimitti latronem petierunt: Camelum verò glutierunt, quia eum qui ad suscipienda nostræ mortalitatis onera sponte descenderat, extinguere clamando conati sunt. Rursus cameli nomine gentilitas designatur. Vnde & Rebecca ad Isaac veniens, dorso ca- *Gene.24.* meli deducitur: quia ad Christũ ex gentilitate Ecclesia properans, in tortis vitiosíque vitæ veteris conuersationibus inuenitur. Quæ viso Isaac descendit: quia domino cognito, vitia sua gẽtilitas deseruit, & ab elatione celsitudinis, ima humilitatis petiuit. Quæ & verecundata pallio velatur: quia coram illo ex anteacta vita confunditur. Vnde & per Apostolum eisdem gentibus dicitur: Quem ergo fructum habuistis *Roma.6.* tũc in illis, in quibus nunc erubescitis? Quia igitur per oues, Hebræos à pascuis legis ad fidem venientes accipimus: nihil obstat vt per camelos, torros moribus, atque onustos idolorum cultibus, gentilium populos sentiamus. Quia enim ex F semetipsis sibi inuenerũt deos, quos colerent: quasi à semetipsis eis onus in dorso excreuerat quod portarẽt. Cap. XV.

POtest etiam per camelos (quia communia sunt animalia) Samaritanorum vita signari. Cameli nanque ruminant, sed nequaquam vngulam findunt. Samaritani quoque quasi ruminant, quia ex parte legis verba recipiunt, & quasi vngulam non findunt, quia eam pro parte contẽnunt. qui etiam graue onus in dorso mentis tolerant: quia in omne quod faciunt, sine spe æternitatis elaborant: fidem quippe resurrectionis nesciunt. Et quid esse grauius atque onustius potest, quàm afflictionem seculi prætereuntis perpeti, & nequaquam ad relevationem mentis, gaudia remunerationis sperare? Sed quia in carne dominus apparens, & Hebræorum populum perfectionis gratia impleuit, & Samaritanorum quosdam ad cognitionem fidei, mira opera ostendendo, perduxit: dicatur rectè de vmbra quæ veritatem exprimeret, quòd & septem milia ouium, & camelorum tria milia possideret. Sequitur: Quingenta quoq; iuga boum, & quingentæ asinæ.) Iam superius dictum est quòd in quinquagenario numero (qui septem hebdomadibus ac monade addita impletur) requies designatur: denario autem numero summa perfectionis exprimitur. Quia verò fidelibus perfectio quietis promittitur, quasi quinquagenario decies ducto ad quingentesimum peruenitur.

Caput XVI.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G IN ſcriptura autem ſacra boum nomine aliquãdo hebetudo fatuorum: aliquando bene operantiũ vita deſignatur. Quia enim bouis nomine, ſtultorum vecordia figuratur: rectè per Salomonem dicitur: Statimq; eam ſequitur, quaſi *Prouer. 7.* bos ductus ad victimam. Rurſum: quia boum nomine vita vniuſcuiuſque operantis exprimitur, legis pręcepta teſtãtur, *Deut. 25.* quæ per Moyſen præcepit, dicens: Non alligabis os boui tri- *Luc. 10.* turãti. Quod apertè rurſus dicitur: Dignus eſt operarius mercede ſua. Aſinorum quoque nomine aliquãdo ſtultorum pigritia, aliquando immoderata petulantium luxuria, aliquãdo gẽtilium ſimplicitas deſignatur. Stultorũ pigritia, aſinorum appellatione figuratur: ſicut per Moyſen dicitur: Non arabis *Deut. 22.* in boue ſimul & Aſino. Ac ſi diceret: Fatuum ſapientibus in prædicatione non ſocies: ne per eum qui implere rem nõ valet, illi qui præualet obſiſtas. Immoderata quoq; petulãtium luxuria, aſinorum appellatione exprimitur, vt propheta re- *Ezech. 23.* ſtatur, qui ait: Quorum carnes ſunt vt carnes aſinorum. Aſi- *Matt. 21.* norum rurſus nomine, ſimplicitas gentilis oſtenditur. Vnde Hieruſalem tendẽs dominus, aſellũ ſediſſe perhibetur. Quid eſt enim ſedendo aſinam Hieruſalẽ venire, niſi gentiliũ ſimplicia corda poſsidendo, ea ad viſionem pacis regẽdo & pręſidendo perducere? Quod vno & facili teſtimonio oſtenditur: quia & per boues Iudæi operarij, & per aſinum gentiles populi deſignãtur: cùm per prophetã dicitur: Cognouit bos *Eſaiæ 2.* poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe domini ſui. Quis enim H bos, niſi Iudaicus populus extitit: cuius ceruicẽ iugum legis attriuit? Et quis aſinus, niſi gẽtilitas fuit, quam quilibet ſeductor reperit quaſi brutum animal, & nulla ratione renitens, quo voluit errore ſubſtrauit? Bos ergo poſſeſſorem, & aſinus domini præſepe cognouit: quia & Hebraicus populus deum quem colebat, ſed ignorabat, reperit: & gentilitas legis pabulum quod nõ habebat, accepit. Quod igitur ſuperius nominatis ouibus & camelis dicitur: hoc inferius in bobus & aſinis replicatur. Habuit verò & ante redẽptoris aduẽtũ Iudæa boues: quia ad prædicãdum miſit operarios, quibus voce ve- *Mat. 23.* ritatis dicitur: Vę vobis hypocritæ, qui circumitis mare & aridam, vt faciatis vnũ proſelytum, & cùm fuerit factus, facitis eum filium gehẽnę duplo quàm vos. Quos graue iugum legis preſſerat, quia exteriora literę mandata tolerabãt. Qui- *Mat. 11.* bus veritatis voce dicitur: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meum ſuper vos, & diſcite à me: quia mitis ſum & humilis corde. Quod ergo in Euãgelio bene laborantibus requies promittitur, hoc eſt quod hic iuga boum quingenta memorantur. Quia qui redemptoris dominio colla ſubiiciunt, quò, niſi ad requiem tendunt?

Caput XVII.

VNde & aſinæ quingentę perhibentur: quia vocatę plebes gentilium, dum ad requiem peruenire deſiderant: I cuncta mandatorum onera libenter portãt. Vnde bene quòd hanc requiem populus gentilis appeteret, Iacob filios alloquens, prophetica hoc ſtuduit voce ſignare, dicens: *Gene. 49.* Iſachar aſinus fortis, accubans inter terminos, vidit requiem quòd eſſet bona, & terram quòd optima, & ſuppoſuit humerum ad portandum. Inter terminos nanque accubare, eſt prętolato mundi fine requieſcere: nihilque de his, quę nunc in medio verſantur, quęrere, ſed vltima deſiderare. Fortiſque aſinus requiem ac terram optimam videt: cùm ſimplex gẽtilitas idcirco ſe ad robur boni operis erigit, quia ad ęternę vitæ patriam tendit. Quę & ad portandum onus humerũ ſupponit, quia conſpecta ſuperna requie, pręceptis etiam grauibus in operatione ſe ſubiicit, & quicquid intolerabile puſillanimitas aſſerit, hoc ei leue ac facile ſpes remunerationis oſtendit. Quia ergo ad æternam requiem pro electorum parte Iudæa, gentilitaſq; colligitur, rectè quingenta iuga boum, & quingentę aſinę haberi perhibentur. Sequitur:

Caput XVIII.

AC familia multa nimis.) Quid eſt quòd prius animalium multitudo deſcribitur, & familia in extremo memoratur, niſi quòd ad cognitionẽ fidei prius ſtulta mundi collecta ſunt, vt poſtea aſtuta eius etiam vocaren- *1. Corin. 1.* tur? Paulo atteſtante, qui ait: Non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi potẽtes, non multi nobiles, ſed quæ ſtulta ſunt mundi, elegit deus, vt confundat ſapientes. Ipſa namque ſanctę eccleſiæ principia, literatum perhibentur ignara, vt videlicet cunctis prædicatoribus ſuis redemptor oſtenderet, quòd ad vitam credentes populos non ſermo, ſed cauſa ſuaderet. Sequitur: K

Caput XIX.

ERat vir ille magnus inter omnes orientales.) Quòd redemptor noſter oriens dicitur, propheta teſtante per- *Zachar. 6.* hibetur, qui ait: Et ecce vir oriens nomen eius. Omnes ergo qui in hoc oriente fide conſiſtunt, rectè oriẽtales vocãtur. Sed quia omnes homines tãtũmodo homines ſunt, ipſe autem oriẽs deus & homo, rectè dicitur: Erat magnus inter omnes orientales.) Ac ſi aperte diceretur: Omnesqui in fide deo naſcuntur, ſuperat, quia nõ vt cæteros adoptio, ſed natura illum diuinitatis exaltat, qui etſi humanitate cęteris apparuit ſimilis, diuinitate tamen manſit ſuper omnia ſingularis.

Quid per allegoricum ſenſum, per conuiuium filiorum, & vocationem filiarum intelligatur.

Et ibant filij eius & faciebant cõuiuia per domos.) Filij facturi conuiuia per domos ibant: cùm prædicatores Apoſtoli in diuerſis mundi regionibus, virtutum epulas audiẽtibus, quaſi edentibus miniſtrabant. Vnde & eiſdẽ filiis de eſurientibus plebibus dicitur: Date illis vos manducare. Et rurſum: *Matth. 14.* Dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via, id eſt, in prę- *Marci 8.* dicatione veſtra verbum cõſolationis accipiant, ne à veritatis pabulo ieiuni remanentes, in huius vitę labore ſuccũbant. L Hinc rurſum eiſdem filiis dicitur: Operamini nõ cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam ęternam. *Ioan. 6.*

Caput XX.

QVę conuiuia quomodo exhiberẽtur, adiungitur: cùm protinus ſubinfertur: Vnuſquiſq; in die ſuo.) Si ignorantię obſcuritas, ſine dubitatione, nox cordis eſt, intellectus non immerito dies vocatur. Vnde *Roma. 14.* & per Paulum dicitur: Alius iudicat diem inter diem: alius iudicat omnem diem. Ac ſi apertè dicat: Alius quædam non nullis intermiſsis intelligit: alius verò omnia intellectu poſſibilia, ita vt ſunt vidẽda, cognoſcit. Vnuſquiſque ergo filius in die ſuo conuiuium exhibet, quia ſanctus quiſque prędicator iuxta menſuram illuminatę intelligentię, mentes audientium epulis veritatis paſcit. In die ſuo Paulus fecerat conuiuium, cùm dicebat: Beatiores erunt, ſi ſic permãſerint, ſecun- *1. Cor. 7.* dum meum cõſilium. De die ſuo vnũquenque admonebat cogitare, cùm diceret: Vnuſquiſq; in ſuo ſenſu abundet. Se- *Roma. 14.* quitur: Et mittentes vocabant tres ſorores ſuas, vt comederent & biberẽt cum eis.) Sorores filij ad conuiuium vocãt, quia infirmis auditoribus ſancti Apoſtoli refectionis ſupernæ gaudia prędicant, eorúmque mentes, quia à veritatis pabulo ieiunas aſpiciunt, diuini eloquij epulis paſcunt. Bene autem dicitur: Vt comederent & biberent cum eis.

Caput XXI.

SCriptura enim ſacra aliquando nobis eſt cibus, aliquando potus. Cibus eſt in locis obſcurioribus, quia quaſi ex- M ponendo frangitur, & mandendo glutitur. Potus verò eſt in locis apertioribus, quia ita ſorbetur ſicut inuenitur. Cibum vidit propheta ſcripturam ſacram, qui exponẽdo frangeretur, cum diceret: Paruuli petierunt panẽ, & nõ erat qui *Thren. 4.* frangeret eis, id eſt infirmi quique ſcripturæ ſacrę valentiores ſententias petierũt exponendo comminui, ſed qui exponere debeat, non valet inueniri. Potum vidit ſcripturam ſacrã propheta, cùm diceret: Omnes ſitiẽtes venite ad aquas. *Eſaiæ 55.* Si potus aperta mandata non eſſent, per ſemetipſam veritas non clamaret: Si quis ſitit, veniat ad me & bibat. Quaſi cibũ *Ioan. 7.* & potum vidit propheta Iudęę defuiſſe, cùm diceret: Nobi- *Eſaiæ 55.* les eius interierũt fame, & multitudo eius ſiti exaruit. Paucorum quippe eſt, fortia & occulta cognoſcere, multorum verò, hiſtorię aperta ſentire. Idcirco Iudęę nobiles non ſiti, ſed fame interiiſſe aſſerit, quia hi qui pręeſſe videbantur, dũ totos ſe exteriori intelligentię dederãt, quod de intimis diſcutiendo manderent, non habebant. Quia vero ſublimioribus ab intellectu interno cadentibus, paruulorum intelligentia & in exterioribus exſiccatur, rectè illic adiungitur: Multitudo eius ſiti exaruit. Ac ſi aperte diceret: Dum vulgus ſtudiũ vitæ ſuæ deſerit, iam nec fluenta hiſtorię exquirit. Et tamen occulta ſacri eloquij mandata & aperta ſe intellexiſſe teſtantur, qui reprobanti ſe iudici conquerentes dicunt: Manducauimus & bibimus coram te. Quod apertè exponendo ſubiungunt

A iungunt: Et in plateis noſtris docuiſti. Quia ergo ſacra eloquia in locis obſcurioribus exponẽdo frangũtur, in locis vero apertioribus, ita vt inuenta fuerint, potãtur: dicatur rectè: Mittẽtes vocabãt tres ſorores ſuas, vt comederẽt & biberẽt cum eis.) Ac ſi apertè diceretur: Infirmos quoſque blãda ad ſe perſuaſione deducebant: quatenus corũ mẽtes, & magna per contemplationem differentes paſcerent, & parua per hiſtoriam tradentes nutrirent. Sequitur:

Caput XXII.

CVmque in orbem tranſiſſent dies cõuiuij, mittebat ad eos Iob, & ſanctificabat illos: conſurgẽnſque diluculo offerebat holocauſta per ſingulos.) In orbem dies conuiuij tranſeunt, cùm prędicationis miniſteria peragũtur. Peractiſque cõuiuiis, holocauſtũ Iob pro filiis obtulit: quia pro Apoſtolis de prædicatione redeuntibus, patrẽ Chriſtus redemptor exorauit. Bene autem mittendo ſanctificare dicitur, quia dum ſpiritum ſanctũ, qui à ſe procedit, diſcipulorũ cordibus tribuit: quicquid eis culpæ ineſſe potuit, emũdauit. Rectéque ad offerẽda holocauſta diluculo cõſurgere perhibetur: quia per hoc quòd pro nobis interceſsionis ſuæ petitionem obtulit, diſcuſſa erroris nocte, humanæ mentis tenebras illuſtrauit, ne quo peccati contagio, ex ipſa prædicationis gratia, mẽs in occulto polluatur, ne ſibi quæ agit, tribuat: ne ſibi tribuendo quæ agebat, amittat.

Quòd maledicere deo, ſit de eius beneficio ſuperbire. Cap. XXIII.

B VNde rectè ſubiũgitur: Dicebat enim: Ne forte peccauerint filij mei, & benedixerint deo in cordibus ſuis.) Deo quippe benedicere, id eſt maledicere, eſt de eius munere ſibi gloriam præbere. Vnde rectè ſanctis Apoſtolis poſt prædicationem dominus pedes lauit, vt videlicet apertè mõſtraret: quia plęrunq; & in bono opere peccati puluis cõtrahatur, & inde inquinẽtur veſtigia loquẽtiũ, vnde audiẽtiũ corda mundãtur. Nã ſæpe nõnulli dum exhortationis verba faciunt, quãquã tenuiter, ſeſe intrinſecus: quia per eos gratia **aliâs prædicationis.* purgationis* deriuatur, extollunt. Cũque verbo aliena opera diluunt, quaſi ex bono itinere puluerẽ malæ cogitationis ſumunt. Quid ergo fuit poſt prędicationẽ pedes diſcipulorum lauare, niſi poſt prædicationis gloriã, cogitationum puluerẽ tergere, grelúſq; cordis ab interna elatione mũdare? Nec obſtat ab omnimoda mediatoris ſciẽtia quod dicitur: Ne forte ** aliâs locutione ſua* peccauerint. Nã cũcta ſciens, ſed in ſemetipſo* ignorãtiã noſtrã ſuſcipiens, atq; dum ſuſcipit docens: nõnunquam quaſi ex noſtra dubitatione loquitur, ſicut dicit: Filius hominis veniẽs, putas inueniet fidẽ ſuper terram? Expletis ergo cõuiuiis ſacrificium pro filiis Iob offerens dicebat: Ne forte peccauerint filij mei, & benedixerint deo in cordibus ſuis. Quia redẽptor noſter poſtquã prædicatores ſuos à malis impugnãtib⁹ diluit: etiã inter bona quę egerãt, & à tẽtationibus defendit.

Quòd omnibus diebus ſacrificium deo pro nobis filius offerre non ceſſat. Caput XXIIII.

C SIc faciebat Iob cunctis diebus.) Cunctis diebus Iob ſacrificium offerre nõ ceſſat, quia ſine intermiſsione pro nobis holocauſtum redemptor immolat, qui ſine ceſſatione patri ſuã pro nobis incarnationẽ demõſtrat. Ipſa quippe eius incarnatio noſtræ emundationis oblatio eſt. Cúmq; ſe hominem oſtendit, delicta hominis interueniens diluit, & humanitatis ſuæ myſterio perẽne ſacrificium immolat, quia & hæc ſunt æterna quæ mundat.

Caput XXV.

IGitur quia in ipſo expoſitionis exordio ſic perſonam beati Iob nunciare dominum diximus: vt deſignari per illum caput & corpus, id eſt, Chriſtum & eccleſiam diceremus. Poſtquam caput noſtrum quomodo deſignatum credatur, oſtendimus: nunc corpus eius, quod nos ſumus, quomodo exprimatur, indicemus: vt quia audiuimus ex hiſtoria quod miremur: cognouimus ex capite quod credamus, conſideremus nunc ex corpore quid viuendo teneamus. In nobiſmet ipſis nanque debemus transformare quod legimus, vt cùm per auditum ſe animus excitat, ad operãdum quod audierat, vita concurrat.

Quòd hi quos inhabitat conſilij ſpiritus in præſentibus dolent, & ad æterna ſuſpirant. Caput XXVI.

VIr erat in terra Hus, nomine Iob.) Si Iob dolens, & Hus conſiliator dicitur, non immerito per vtraq; nomina electus quiſque figuratur: quia nimirum cõſiliatorem animũ inhabitat, qui dolens de præſentibus ad ęterna D feſtinat. Nã ſunt nõnulli qui vitã ſuã negligunt, & dũ trãſitoria appetunt: dũ æterna vel non intelligunt, vel intellecta cõtẽnunt, nec dolorẽ ſentiũt, nec habere cõſilium ſciunt. Cũq; ſuperna quæ amiſerũt, nõ cõſiderãt, eſſe ſe (heu miſeri) in bonis fœlices putãt. Nequaquã enim ad veritatis lucẽ, cui cõditi fuerãt, mẽtis oculos erigũt, nequaquã ad cõtẽplationẽ patrię æternæ deſiderij aciẽ tẽdũt: ſed ſemetipſos in his ad quę proiecti ſunt deſerẽtes, vice patriæ diligunt exiliũ quod patiuntur, & in cæcitate quã tolerãt, quaſi in claritate luminis exultant. At cõtrà electorum mẽtes dum trãſitoria cuncta nulla eſſe cõſpiciunt, ad quæ ſint cõditæ exquirũt: cũq; eorũ ſatiſfactioni nihil extra deum ſufficit, ipſa inquiſitionis exercitatione fatigata, illorũ cogitatio in cõditoris ſui ſpe & cõtemplatione requieſcit, ſupernis interſeri ciuib⁹ appetit: & vnuſquiſq; eorum adhuc in mũdo corpore poſitus, mẽte tamen extra mũdũ ſurgit: ærumnã exilij quã tolerat, deplorat: & ad ſublimẽ patriã inceſſantibus ſe amoris ſtimulis excitat. Cùm ergo dolẽs videt quàm ſit æternũ quod perdidit, inuenit ſalubre cõſiliũ, tẽporale hoc deſpicere quod percurrit: & quo magis creſcit cõſilij ſciẽtia vt peritura deſerat, eo augetur dolor, quòd necdum ad mãſura pertingat. Vnde bene per Salo- *Eccleſiaſtes 1.* monem dicitur: Qui addit ſciẽtiã, addit & dolorẽ. Qui enim ſcit iam ſumma quę adhuc nõ habet, magis de infimis in quibus retinetur, dolet. Rectè ergo in terra Hus, habitare Iob di- E citur, quia in ſcientiæ conſilio electi vniuſcuiuſque dolẽs animus tenetur. Intuẽdum quoque eſt, quòd nullus dolor mẽtis ſit in actione pręcipitationis. Qui enim ſine cõſiliis viuunt, qui ſeipſos rerum euentibus pręcipites deſerunt, nullo interim cogitationum dolore fatigãtur. Nã qui ſolerter in vitę conſilio figit mentẽ, caute ſeſe in omni actione circũſpiciendo conſiderat: & ne ex re, quæ agitur, repentinus finis aduerſúſque ſurripiat, hũc prius molliter poſito pede cogitationis palpat: penſat ne ab his quę agenda ſunt, prępediat formido: ne in his quę differẽda ſunt, præcipitatio impellat: ne praua per concupiſcentiam aperto bello ſuperẽt, ne recta per inanem gloriam inſidiando ſupplantent. Iob ergo in terra Hus habitat, dum mens electi quo magis per conſilium viuere nititur, eo anguſti itineris dolore fatigatur. Sequitur:

Quòd ſancta eccleſia ſimplicitatis & rectitudinis vias à timore incipit: & in charitate conſummat. Caput XXVII.

SImplex & rectus ac timens deum, & recedens à malo.) Quiſquis ęternam patriã appetit, ſimplex proculdubio & rectus viuit, ſimplex videlicet opere, rectus fide: ſimplex in bonis, quæ inferius peragit, rectus in ſummis, quę in intimis ſentit. Sunt nanq; nonnulli, qui in bonis quę faciunt, ſimplices non ſunt: dum nõ in his retributionẽ interius, ſed exterius fauorem quærunt. Vnde bene per quendã ſapiẽtem *Eccleſi. 2.* dicitur: Væ peccatori terram ingrediẽti duabus viis. Duabus viis peccator quippe terrã ingreditur: quãdo & dei eſt quod F opere exhibet, & mũdi, quod per cogitationem quærit. Bene autem dicitur: Timens deum, & recedens à malo.) Quia ſancta electorum Eccleſia ſimplicitatis ſuæ & rectitudinis vias timore inchoat, ſed charitate conſummat: cui tunc eſt funditus à malo recedere, cùm ex amore dei cœperit iam nolle peccare. Cùm vero adhuc timore bona agit, à malo penitus non receſsit: quia eo ipſo peccat, quo peccare vellet, ſi peccare inultè potuiſſet. Rectè ergo cùm timere deum Iob dicitur, recedere etiam à malo perhibetur: quia dum metum charitas ſequitur, ea quæ metu relinquitur, etiam per cogitationis propoſitum culpa calcatur.

Caput XXVIII.

ET quia ex timore vnumquodque vitium premitur, ex charitate autem virtutes oriuntur, rectè ſubiungitur:

Quòd fœcunditas ſpiritalis propter ſeptiformem ſpiritum in filiis ſeptem, & in tribus filiabus, fides, ſpes, & charitas intelligantur.

Nati ſunt ei ſeptem filij & tres filiæ.) Septem quippe filij nobis naſcuntur cùm per cõceptionem bonæ cogitationis, ſancti ſpiritus ſeptem in nobis virtutes oriuntur. Hanc nanque internã prolem Propheta dinumerat, cùm ſpiritus mentem fœcundat, dicens: Requieſcet ſuper eum ſpiritus domi- *Eſa. 11.* ni, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & replebit eum ſpiritus

Universidad de Deusto
Biblioteca

timoris domini. Cum ergo per aduentum spiritus sancti, sapientia, intellectus, consilium, fortitudo, scientia, pietas, ac timor domini in animo vnicuiq; nostrũ gignitur: quasi mansura posteritas in mẽte propagatur, quæ supernę nostræ nobilitatis genus eo ad vitam longius seruat, quo amori æterni tatis sociat. Sed habẽt in nobis septem filij, tres proculdubio sorores suas, quia quicquid vtile hi virtutum sensus faciũt, spei, fidei, charitatíque coniungunt. Neque enim ad denarij perfectionem septem filij perueniunt: nisi in fide, spe, & charitate fuerit omne quod agunt. Quia vero hanc præeuntium virtutum copiam multimoda bonorum operum cogitatio sequitor, rectè subiungitur:

Quòd possessio ouium & asinorum & camelorum sit subiugatio illorum, quos aliquando vel formido dissoluit, vel superbia inflat, vel luxuria inquinat.

Et fuit possessio eius septẽ milia ouium & tria milia camelorum.) Seruata quippe veritate historiæ imitari spiritaliter possumus quod carnaliter audiuimus. Ouium enim septẽ milia possidemus, cùm cogitationes innocuas perfecta cordis munditia, intra nosmetipsos inquisito veritatis pabulo pascimus. Erúntque nobis in possessionem etiam tria milia camelorum, si omne quod in nobis altũ ac tortuosum est, rationi fidei subditur: & sub cognitione trinitatis, spõte in appetitu humilitatis inclinatur. Camelos quippe possidemus, si quod altũ sapimus, humiliter deponamus. Camelosprocul dubio possidemus, cùm cogitationes nostras ad infirmitatis fraternæ compassionem flectimus, & vicissim onera nostra portantes, alienæ infirmitati cõpati condescẽdendo nouerimus. Possunt etiam per camelos (qui vngulam nequaquã findunt, sed tamẽ ruminant) terrenarum rerum bonæ dispensationes intelligi, quæ quia habẽt aliquid seculi, & aliquid dei, per commune eas necesse est animal designari. Neque enim terrena dispẽsatio (quanuis æternæ vtilitati seruiat) sine perturbatione mentis valet exhiberi. Caput XXIX.

QVia igitur per hanc & ad præsens mẽs confunditur, & in perpetuum merces paratur, quasi cõmune animal, & aliquid de lege habet, & aliquid non habet. Vngulã nanque nõ findit: quia nõ se penitus anima ab omni terreno opere diiungit: sed tamen ruminat: quia bene dispẽsando tẽporalia, per certitudinis fiduciã cœlestia sperat. Terrenę igitur dispẽsationes quasi camelorũ more, capite legi cõcordant, pede discrepant: quia & cœli sunt illa, quæ iustè viuentes appetũt: & huius mũdi sunt ea, in quibus opere versantur. Nos ergo cùm easdem terrenas cognitioni trinitatis dispensationes subdimus, quasi camelos intra indiuisibilem numerum fide possidemus. Sequitur:

Caput XXX.

QVingenta quoq; iuga boũ, & quingentæ asinæ.) Iuga boũ in vsum nostræ possessionis sunt, dũ concordes virtutes exarant duritiam mẽtis. Quingentas quoq; asinas possidemus, cùm lasciuientes motus resistingimus: & quicquid in nobis carnale exurgere appetit, spiritali cordis dominatu refrenamus. Vel certè asinas possidere, est cogitationes intra nos simplices regere. Quæ dũ in subtiliori intellectu currere non valẽt: quo quasi pigrius ambulant, eo fraterna onera mansuetius portant. Sunt nanque nonnulli qui dum alta non intelligũt, per exteriora conuersationis opera se humilius premũt. Bene ergo per asinas (pigrum quidem animal, sed tamen portãdis oneribus deditũ) simplices cogitationes accipimus, quia dum nostrã plerumque ignorãtiã cognoscimus, leuius onera aliena toleramus. Cúmque nos quasi singularis sapiẽtiæ altitudo nõ eleuat: ad perferendam alieni cordis inertiã, mens se nostra equanimiter inclinat. Rectè autem siue iuga boum, siue quingẽtæ asinæ referũtur: quia vel in hoc quod prudẽter sapimus, vel in hoc quod humiliter ignoramus, dum æternæ pacis requiem quærimus, quasi intra iubilei numerum tenemur. Sequitur:

Quòd multa familia, id est, multitudo cogitationum sit sub mentis dominio restringenda. Caput XXXI.

AC familia multa nimis.) Multam familiam nimis possidemus, cùm cogitationes innumeras sub mentis dominatione restringimus, ne ipsa sui multitudine animum superent, ne peruerso ordine discretionis nostræ principatum calcẽt. Et bene cogitationum turba multæ familiæ appellatione signatur. Nã scimus quod absente domina, ancillarũ linguæ perstrepunt, silentium deserunt, deputati operis officia negligũt, totúmque ordinem sibimet viuẽdi confundũt. At si repente domina veniat, mox perstrepentes linguæ reticent, officia vniuscuiusque operis repetũt: sicque ad opus propriũ, ac si non recesserint, reuertũtur. Si igitur à domo mentis ad momentum ratio discedat, quasi absente domina cogitationum se clamor, velut garrula ancillarũ turba multiplicat. Vt autem ratio ad mentem redierit, mox se confusio tumultuosa compescit, & quasi ancillæ se ad iniũctum opus tacitè reprimũt: dũ cogitationes protinus causis se propriis ad vtilitatem subdunt. Possidemus ergo multam familiam, cùm recto iure innumeris cogitationibus rationis discretione dominamur. Quod nimirum cùm solerter agimus, iungi per eãdem discretionem angelis conamur. Vnde rectè subiungitur: Erátque vir ille magnus inter omnes Orientales.) Tunc nanque magni inter omnes orientales efficimur, cùm eis spiritibus qui Orientali luci inhærent, pressa carnalis corruptionis nebula, discretionis nostræ radiis, inquantum possibilitas suppetit, sociamur. Vnde & per Paulum dicitur: Nostra conuersatio in cœlis est. Quisquis temporalia ac defectiua sequitur, occasum petit: quisquis verò superna desiderat, quia in Oriente habitet, demõstrat. Magnus ergo non inter occidentales, sed inter Orientales efficitur, qui non inter malorum actiones, ima & fugitiua quærentium, sed inter choros proficere supernorum ciuium conatur. Sequitur:

Philipp. 3.

Quomodo singulæ virtutes in suo die conuiuium faciunt.

Caput XXXII.

ET ibant filij eius, & faciebant conuiuium per domos, vnusquisque in die suo.) Filij per domos conuiuium faciunt, dum virtutes singulæ, iuxta modũ propriũ, mentem pascũt. Vnde bene dicitur: vnusquisque in die suo. Dies enim vniuscuiusque filij, est illuminatio vniuscuiusque virtutis. Vt enim hæc ipsa dona breuiter septiformis gratiæ replicem: alium diem habet sapientia, aliũ intellectus, alium consilium, alium fortitudo, alium scientia, alium pietas, alium timor. Neq; enim hoc est sapere quod intelligere: quia multi æterna quidem sapiunt, sed intelligere nequaquam possunt. Sapientia ergo in die suo conuiuium facit: quia mentem de æternorum spe, & certitudine reficit. Intellectus in die suo conuiuium parat: quia in eo quod audita penetrat, reficiendo cor, tenebras eius illustrat. Consilium in die suo conuiuium exhibet: quia dum præcipitem esse prohibet, ratione animum replet. Fortitudo in die suo conuiuium agit: quia dum aduersa non metuit, trepidanti menti cibos confidentiæ apponit. Scientia in die suo conuiuium parat: quia inuentre mentis ignorantiæ ieiuniũ superat. Pietas in die suo conuiuium exhibet: quia cordis viscera misericordiæ operibus replet. Timor in die suo conuiuium facit: quia dum premit mentem ne de præsentibus superbiat, de futuris illam spei cibo confortat. Sed illud in hoc filiorum conuiuio perscrutandum video, quod semetipsos inuicem pascunt. Valde enim singula virtus quælibet destituitur, si non vna alij virtus virtuti suffragetur. Minor quippe est sapientia, si intellectu careat, & valde inutilis intellectus est, si ex sapientia non substiterit: quia cùm altiora sine sapientiæ pondere penetrat, sua illum leuitas grauius ruiturum leuat. Vile est consilium, cui robur fortitudinis deest: quia quod tractando inuenit, carens viribus, vsque ad perfectionem operis non perducit. Et valde fortitudo destruitur, nisi per consilium fulciatur: quia quo plus se posse cõspicit, eo virtus sine rationis moderamine deterius in præceps ruit. Nulla est scientia vtilitatem pietatis non habet: quia dum bona cognita exequi negligit, sese ad iudicium arctius stringit. Et valde inutilis pietas, si scientiæ discretione caret: quia dum nulla hanc scientia illuminat, quomodo misereatur, ignorat. Timor quoque ipse nisi has etiã virtutes habuerit, ad nullũ opus proculdubio bonæ actionis surgit: quia dum ad cuncta trepidat, ipsa sua formidine à bonis omnibus torpẽs vacat. Quia ergo alternato ministerio virtus à virtute reficitur, rectè dicitur quòd apud se filij vicissim conuiuantur. Cúmq; vna aliã subleuando subleuat: quasi per dies suos numerosa soboles pascẽda cõuiuium parat.

parat. Sequitur:

Tres sorores ad fratrum conuiuia vocantur, quando gaudent virtutes virtutibus, & inuicem sibi subseruiunt ac ministrant.

Caput XXXIII.

ET mittentes vocabant tres sorores suas vt comederent & biberẽt cum eis.) Cũ virtutes nostræ in omne quod agunt, spem, fidẽ, & charitatem ciunt, quasi operátes filij, tres ad conuiuiũ sorores vocant: vt fides, spes, charitas in opus bonum gaudeãt, quod vnaquæque virtus administrat. Quę quasi ex cibo vires accipiunt, dum bonis operibus fidẽtiores fiunt: & dum post cibum, cõtemplationis rore infundi appetunt, quasi ex poculo ebriantur. Caput XXXIIII.

SEd quid est quod in hac vita sine quauis tenuissimi contagij inquinatione peragatur? Nonnunquam nanque ipsis bonis quę agimus, ad deterius propinquamus: quia dum lætitiam menti pariunt, quandam etiam securitatem gignunt: dúmque mẽs secura redditur, in torporẽ laxatur. Nõnunquam vero virtutes aliquantula elatione nos polluũt: & tanto deiectiores apud deum faciunt, quãto apud nosmetipsos tumidiores reddunt. Vnde bene subiungitur:

Quòd filios post conuiuium sanctificare, est retractatio operum & discussio cogitationum.

Cúmque in orbẽ trãsissent dies conuiuij, mittebat Iob & sanctificabat illos.) Peracto quippe orbe dierũ cõuiuij mittere ad filios & eos sanctificare est, post virtutũ sensum intentionẽ cordis dirigere: & omne quod agitur, districta retractionis discussione mundare: ne bona æstimentur quæ mala sunt: ne saltẽ veraciter bona putẽtur sufficiẽtia, cùm perfecta non sunt. Sic enim mens plærúnque decipitur, vt aut qualitate mali, aut boni quantitate fallatur. Caput XXXV.

SEd hos virtutũ sensus melius preces quã discussiones inueniunt, nã ea quę perscrutari in nobismetipsis plenius nitimur, sępe verius orando quã inuestigando penetramus. Cùm enim mens per quandam compunctionis machinam ad alta sustollitur: omne quod ei de seipsa occurrerit, sub seipsa diiudicando certius contemplatur. Vnde & rectè subiungitur:

Quòd holocaustum per singulos offerre sit singularium virtutum circunspecta & pura intentio.

Consurgẽsq; diluculo offerebat holocausta per singulos) Diluculo nãque consurgimus, cum compunctionis luce perfusi humanitatis nostræ noctẽ deserimus: & ad veri luminis radios oculos mentis aperimus. Atque holocaustum per singulos filios offerimus, cũ pro vnaquaq; virtute domino hostiam nostræ precis immolamus, ne sapiẽtia eleuet: ne intellectus, dũ subtiliter currit, aberret: ne consilium, dum se multiplicat, cõfundat: ne fortitudo, dum fiduciam præbet, præcipitet: ne scientia, dũ nouit & non diligit, inflet: ne pietas, dum se extra rectitudinem inclinat, intorqueat: ne timor, dũ plus iusto trepidat, in desperationis foueã mergat. Cùm ergo pro vnaquaq; virtute, vt pura esse debeat, preces domino fundimus: quid aliud quàm iuxta filiorum numerũ holocaustum per singulos exhibemos? Holocaustum nanque totum incẽsum dicitur. Holocaustum igitur dare, est totã mentem igne cõpunctionis incẽdere: vt in ara amoris cor ardeat: & quasi delicta propriæ sobolis, inquinamenta cogitationis exurat.

Caput XXXVI.

SEd hæc agere nesciunt, nisi hi qui priusquã cogitationes ad opus prodeãt, internos suos motus sollicitè circũspiciẽtes frenãt. Hęc cauere nesciũt, nisi hi qui virili custodia munire mentẽ nouerũt. Vnde rectè inopinata morte extinctus Isboseth dicitur, quem & scriptura sacra, nõ in domo ostiariũ, sed ostiariam habuisse testatur, dicens: Veniẽtes filij Rẽmõ Beaothitæ Rechab & Banaa, ingressi sunt feruẽte die domũ Isboseth, qui dormiebat super stratum suum meridie. Ingressi sunt autẽ domũ: & ostiaria domus purgãs triticũ obdormiuit: sumentes spicas tritici, latẽter ingressi sunt, & percusserũt eũ in inguine. Ostiaria triticũ purgat, cũ mẽtis custodia discernẽdo, virtutes à vitiis separat. Quę si obdormierit, in mortẽ proprij domini sui, insidiatores admittit: quia cum discretionis sollicitudo cessauerit: ad interficiendũ animum malignis spiritibus iter pãdit. Qui ingressi spicas tollũt: quia mox bonarũ cogitationũ germina auferunt: atq; in inguine ferunt: quia virtutem cordis delectatione carnis occidunt. In inguine quippe ferite, est vitam mentis, delectatione carnis perforare. Nequaquàm vero Isboseth iste hac morte succumberet: si non ad ingressum domus mulierem, id est mollem custodiam ad mentis aditum deputasset. Fortis nãq; virilisque sensus præponi cordis foribus debet: quem nec negligentiæ somnus opprimat, nec ignorantiæ error fallat. Vnde bene & Isboseth appellatus est, qui custode fœmina hostilibus gladiis nudatur. Isboseth quippe vir confusionis dicitur. Vir autem confusionis est, qui forti mentis custodia munitus non est: quia dum virtutes se agere existimat, subintrantia vitia nescientem necant. Tota itaque virtute muniendus est aditus mentis: ne quando eam insidiantes hostes penetrent foramine neglectæ cogitationis. Hinc Salomon ait: Omni custodia serua cor tuum: quoniã ex ipso vita procedit. Virtutes ergo quas agimus, digoum est vt summoperè ab intentionis origine pensemus: ne ex malo ortu prodeãt, etiam si recta sunt quæ ostentant.

Quanta sollicitudine abstinendum sit à malo opere, cum etiam districtè serui dei iudicentur de cogitatione.

Caput XXXVII.

VNde hic quoque rectè subiungitur: Dicebat enim: Ne forte peccauerint filij mei: & benedixerint deo in cordibus suis.) Filij in cordibus maledicunt, cùm recta nostra opera à non rectis cogitationibus prodeunt: cum bona in aperto exerunt, sed in occulto noxia moliuntur. Deo quippe maledicunt, cum mentes nostræ se de se æstimant habere, quod sunt. Deo maledicunt, cùm se & ab illo accepisse vires intelligunt: sed tamen de eius muneribus propriam laudem quærunt. Caput XXXVIII.

SCiendum vero est: quod bona nostra tribus modis antiquus hostis insequitur: vt videlicet hoc quod rectum coram hominibus agitur, in interni iudicis cõspectu vitietur. Aliquando nanque in bono opere intentionem pollui: vt omne quod in actione sequitur, eo purum mundúmque non exeat, quo hoc ab origine perturbat. Aliquando vero intentionem boni operis vitiare non prævaler, sed in ipsa actione se quasi in itinere opponit: vt cum per propositum mentis securior quisque egreditur, subiuncto latenter vitio, quasi ex insidiis perimatur. Aliquãdo vero nec intentionem vitiat, nec in itinere supplantat: sed opus bonum in fine actionis illaqueat: quantóque vel à domo cordis, vel ab itinere operis longius recessisse se simulat, tanto ad decipiendum bonæ actionis terminum astutius expectat: & quo incautum quenque quasi recedendo securum reddiderit, eo illum repentino nonnunquam vulnere durius, insanabiliúsque trãsfigit. Intentionẽ quippe in bono opere polluit: quia cum facilia ad decipiẽdũ corda hominũ cõspicit, eorũ desideriis aurã trãsitorij fauoris apponit: vt in his quæ recta faciũt, ad appetẽda ima, tortitudine intẽtionis inclinẽtur. Vnde rectè sub Iudęę specie de vnaquaq; anima miserę intẽtionis laqueo capta, per prophetã dicitur: Facti sunt hostes eius in capite. Ac si apertè diceretur: Cum bonũ opus nõ bona intentione sumitur: huic aduersantes spiritus ab ipso cogitationis exordio principãtur: tãtóq; eã plenius possidẽt, quãto & per initium dominantes tenẽr. Cùm vero intentionẽ vitiare nõ præualent, in via positos laqueos regũt: vt in eo quod bene agitur, cor exaltans se ex latere advitium deruertur: quatenus quod inchoans aliter proposuerat, in actione longe aliter quàm cœperat, percurrat. Sæpe enim bono operi dũ laus humana obuiat, mentẽ operãtis immutat: quę quãuis quęsita nõ fuerat, tamẽ oblata delectat. Cuius delectatione cũ mẽs bene operãtis resoluitur, ab omni intentionis intimę vigore dissipatur. Sępe se bene inchoatę nostrę iustitię ex latere ira subiũgit, & dũ zelo rectitudinis immoderatius mẽtẽ turbat, cũctã quietis intimæ salutem sauciat. Sępe grauitatem cordis quasi ex latere subiuncta tristitia sequitur, atque omne opusquod mens bona intentione inchoat, hæc velamine mœroris obumbrat. Quę & nonnunquam tanto tardius repellitur, quanto & prestæ menti quasi serior famulatur. Sępe se bono operi lætitia immoderata subiungit, cúmque plus mẽtem quàm decet hilarescere exigit, ab actione bona omne põdus grauitatis repellit. Quia enim etiam bene inchoãtibus subesse in

Universidad de Deusto
Biblioteca

G itinere laqueos psalmista conspexerat: rectè prophetico ple-
Psal.141. nus spiritu dicebat: In via hac qua ambulabam, absconderunt
laqueum mihi. Quod bene ac subtiliter Hieremias insinuat:
qui dum gesta foris referre studuit, quę intus apud nosmetip-
Hiere. 41. sos gererentur, indicauit dicens: Venerunt octoginta viri de
Sychē, & de Sylo, & de Samaria, rasi barba, & scissis vestib⁹,
squalentes: munera & thus habebant in manu, vt offerrēt in
domo domini. Egressus autem Ismaël filius Nathaniæ in oc-
cursum eorum de Maspha, incedens & plorās ibat. Cúmque
occurrisset eis, dixit ad eos: Venite ad Godoliam filiū Aichā.
Qui cùm venissent ad medium ciuitatis, interfecit eos. Bar-
bam quippe radunt, qui sibi de propriis viribus fiduciam sub
trahunt. Vestes scindunt, qui sibimetipsis in exterioris deco-
ris laceratione non parcunt. Oblaturi in domo domini thus
& munera veniunt, qui exhibere se in dei sacrificio orationē
cum operibus pollicētur. Sed tamen si se in ipsa sanctę deuo
tionis via cautè circunspicere nesciunt: Ismaël Nathaniæ fi-
lius in eorum occursum venit: quia nimirum quilibet mali-
gnus spiritus, prioris sui satanæ videlicet exemplo in super-
biæ errore generatus, se ad laqueū deceptionis opponit. De
quo & bene dicitur: Incedens & plorās ibat: quia vt deuotas
mentes interimere feriēdo præualeat, semetipsum quasi sub
velamine virtutis occultat: & dum concordare se vere lugen
tibus simulat, ad cordis intima securius admissus, hoc quod
H intus de virtute latet, occidit: qui plerunque se spōdet ad al-
**alias: animam.* tiora prouehere. vnde & dixisse perhibetur: Venite ad Godo
liam filium Aicham. Atque dum maiora promittit etiam mi
nima* subtrahit. Vnde & recte dictū est: Qui cùm venissent
ad medium ciuitatis, interfecit eos. Viros ergo ad offerenda
deo munera venientes, in medio ciuitatis interficit: quia diui
nis deditæ operibus mentes, nisi magna se circunspectione
custodiāt, hoste surripiēte, dum deuotionis hostiam portant,
in ipso itinere perdunt vitam. De cuius hostis manu nō cua-
ditur, nisi citius ad pœnitentiam recurratur. Vnde illic aptè
Hiere. 41. subiungitur: Decem autem viri reperti sunt inter eos, qui di-
xerunt ad Ismaël: Noli occidere nos, quia habemus in agro
thesauros frumenti, & hordei, & olei, & mellis, & nō occidit
eos. Thesaurus quippe in agro est spes in pœnitentia, quæ
quia nō cernitur, quasi in terra cordis suffossa cōtinetur. qui
ergo thesauros in agro habuere, seruati sunt: quia qui post in
cautelæ suæ vitiū, ad lamenta pœnitentiæ redeunt, nec capti
motiuntur. Cùm vero antiquus hostis neque in exordio in-
tentionis ferit, neq; in itinere actionis intercipit, duriores in
fine laqueos tendit. Quem tanto nequius obsidet, quāto so-
lum sibi remansisse ad decipiendum videt. Hos nanque fini
Psal. 55. suo laqueos oppositos propheta conspexerat: cùm dicebat:
Ipsi calcaneum meum obseruabunt. Quia enim in calcaneo
finis est corporis: quid per hunc nisi terminus signatur actio
I nis? Siue ergo maligni spiritus, siue praui quique homines, il-
lorum superbię sequaces, calcaneum obseruāt, cùm actionis
bonæ finem veritate desiderāt. Vnde & eidem serpenti dici-
Gene.3. tur: Ipsa tuum obseruabit caput, & tu calcaneum eius. Caput
quippe serpētis obseruare, est initia suggestionis eius aspice-
re, & manu sollicitæ considerationis à cordis aditu funditus
extirpare. Qui tamen cùm ab initio deprehēditur, percutere
calcaneum molitur: quia etsi suggestione prima intrētionem
non percutit, decipere in fine tendit. Si autē semel cor in in-
tentione corrumpitur, sequētis actionis medietas, & termi-
nus ab hoste callido securè possidetur: quoniā totam sibi ar
borem fructus ferre conspicit, quam veneni dente in radice
vitiauit. Quia ergo summa cura vigilandum est, ne vel bonis
operibus seruiens mens, reproba intentione polluatur: rectè
dicitur: Ne fortè peccauerint filij mei, & benedixerint deo
in cordibus suis.) Ac si apertè diceretur: Nullum est bonum
quod foris agitur, si non pro eo, intus ante dei oculos, inno-
centiæ victima in ara cordis immolatur.

Caput XXXIX.

TOta itaque virtute perspiciendus est fluuius operis, si
purus emanat ex fonte cogitationis. Omni cura ser-
uandus est à malitiæ puluere oculus cordis, ne hoc
quod in actione rectum hominibus ostentat, apud semetip-
sum per vitium prauę intentionis intorqueat. Curādum ita-
que est, ne bona nostra pauca sint: curandū ne indiscussa: ne
aut pauca agētes, inueniamur steriles: aut indiscussa relinquē K
tes, vecordes. Neque enim vnaquęque verè virtus est, si mix
ta aliis virtutibus non est. Vnde rectè ad Moysen dicitur:
Sume tibi aromata & stactem & onycham, galbanum quo- *Exod.30.*
que boni odoris, & thus lucidissimum, faciēsque thymiama
compositum opere vnguentarij, mixtū diligenter & purum.
Thymiama quippe ex aromatibus cōpositum facimus, cùm
in altari boni operis, virtutū multiplicitate redolem⁹. Quod
mixtum & purum fit, quia quanto virtus virtūti iungitur, tā-
to incensum boni operis sincerius exhibetur. Vbi & bene *Ibidem.*
subiungitur: Cúmque in tenuissimum puluerem vniuersa
aromata contuderis: pones ex eo coram testimonij taberna
culo. In tenuissimum puluerem aromata vniuersa conteri-
mus: cùm bona nostra quasi in pilo cordis, occulta discussio
ne tundimus: & si veraciter bona sint, subtiliter retractamus.
Aromata ergo in puluerem redigere, est virtutes recogitan-
do terere, & vsque ad subtilitatem occulti examinis reuoca-
re. Et notandum quòd de eodem puluere dicitur: Pones ex *Ibidem.*
eo coram testimonij tabernaculo: quia tunc nimirum bona
nostra veraciter in conspectu iudicis placent, cùm hæc mēs
subtilius recogitando conterit, & quasi de aromatibus pulue
rem reddit, ne grossum dumque sit bonum, quod agitur:
ne si hoc arcta retractationis manus non comminuat, odo-
rem de se subtilius non adspergat. Hinc est enim quòd spon L
sæ virtus sponsi voce laudatur, cùm dicitur: Quæ est ista quæ *Canti. 3.*
ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus
myrrhæ & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij? Sancta
quippe Ecclesia sicut fumi virgula ex aromatibus ascendit:
quia ex vitæ suæ virtutibus in interni quotidie incensi rectī-
tudinem proficit, nec sparsa per cogitationes defluit, sed sese
intra arcana cordis in rigoris virga constringit. Quæ ea quæ
agit, dum recogitare semper ac retractare non desinit: myr-
rham quidem & thus habet in opere, sed puluerem in co-
gitatione. Hinc est quod de oblatoribus hostiæ ad Moysen
iterum dicitur:

Caput XL.

DEtracta pelle hostiæ artus in frusta concidant. Pellem *Leuit.1.*
nanque hostiæ detrahimus, cùm à mentis nostrę ocu
lis superficiem virtutis amouemus. Cuius artus in
frusta concidimus, cùm distinguentes subtiliter eius intima,
membratimque cogitamus. Curandum ergo est, ne cùm ma
la vincimus, bonis lasciuientibus supplantemur, ne fortasse
fluxa prodeant, ne incircunspecta capiantur, ne per errorem
viam deserant, ne per lassitudinem fracta, anteacti laboris
meritum perdant. In cunctis enim vigilanter debet se mens
circunspicere: atque in ipsa circunspectionis suæ providen-
tia perseuerare. Vnde & rectè subiungitur:

Quòd in vanum bono opere laboramus, si vsque in finem non perseueramus. M

Sic faciebat Iob cunctis diebus vitę suę.) Incassum quippe
bonum agitur, si ante terminum vitæ deseratur: quia & frus-
tra velociter currit, qui prius quàm ad metas veniat, deficit.
Hinc est enim quod de reprobis dicitur: Væ his qui perdide *Eccleſia. 2.*
runt sustinētiam. Hinc electis suis veritas dicit: Vos estis qui *Lucæ 22.*
permansistis mecum in tentationibus meis. Hinc Ioseph qui *Gene. 7.*
inter fratres vsq; in finē iustus perseuerasse describitur: solus
talarē tunicam habuisse perhibetur. Nam quid est talaris tu-
nica, nisi actio consummata? Quasi enim protensa tunica ta-
lum corporis operit: cùm bona actio ante dei oculos vsque
ad vitę nos terminum tegit. Hinc est quòd per Moysen cau *Exod.29. & Leuit.9.*
dam hostiæ in altari offerre præcipimur, vt videlicet omne
bonum quod incipimus, etiam perseueranti fine complea-
mus. Bene igitur cœpta, cunctis diebus agenda sunt, vt cùm
malum pugnando repellitur, ipsa boni victoria constantiæ
manu teneatur. Hæc itaque sub intellectu triplici diximus,
vt fastidienti animæ varia alimenta proponentes, aliquid
quod eligendo sumat, offeramus. Hoc tamen magnopere po
timus, vt qui ad spiritalem intelligentiam mentem subleuat,
à veneratione historiæ non recedat.

Libri primi moralium sancti Gregorij finis.

Liber

A LIBER SECVN-
dus continuans moraliter
primum caput textus beati Iob. Caput I.

SCRIPTVRA sacra mentis ocu
lis quasi quoddam speculum oppo
nitur: vt interna nostra facies in ip-
sa videatur. Ibi etenim fœda, ibi pul
chra nostra cognouimus. Ibi senti-
mus quārum proficimus, ibi à pro-
fectu quàm longè distamus. Narrat
autem gesta sanctorum, & ad imi-
tationem corda prouocat infirmorum. Dúmque illorum vi
ctricia facta commemorat, contra vitiorum prælia debilia
nostra confirmat, fitque verbis illius, vt eo mens minus in-
ter certamina trepidet, quo ante se positos tot virorum for
tium triumphos videt. Nonnunquam vero non solum no-
bis eorum virtutes asserit, sed etiam casus innotescit, vt &
in victoria fortium quod imitando arripere, & rursum vi-
deamus in lapsibus quod debeamus timere. Ecce enim Iob
describitur tentatione auctus, sed Dauid tentatione prostra-
tus, vt & maiorum virtus spem nostram foueat, & maio-
B rum casus ad cautelam nos humilitatis accingat: quatenus
dum illa gaudentes subleuant, ista metuentes premant, &
audientis animus illinc spei fiducia, hinc humilitate timoris
eruditus, nec temeritate superbiat, quia formidine premi-
tur: nec pressus timore desperet, quia ad spei fiduciam virtu-
tis exemplo roboratur.

Quòd Satan inter filios dei affuit absens præsenti, sicut cæcus non videns lumen à quo illustratur. Et quomodo sancta scriptura ex qualitatibus aëris, vel temporis, vel ex corporis situ, vel positione, locorum fines exprimat, effectusque causarum. Caput II.

QVadam autem die cum venissent filij dei, vt assiste-
rent coram domino, affuit inter eos etiā Satan.) In-
tueri lit et quomodo sacra eloquia in exordiis nar-
rationum qualitates exprimant, terminósque
causarum. Aliquando nanque à positione loci, aliquando à
positione corporis, aliquando à qualitate aëris, aliquando à
qualitate tempotis signant, quid de ventura actione subiici-
ant. A positione quippe locorum diuina scriptura exprimit
Deute. 1. subsequentium merita, finésque causarum, sicut de Israël di
cit: quia verba dei in monte audire non potuit, sed præcepta
in campestribus accepit: subsequentem nimirum infirmita-
tem populi indicans, qui ascēdere ad summa non valuit, sed
C semetipsum in infimis neglectè viuendo laxauit. A positio-
Act. 7. ne corporis futura denunciat: sicut in actibus apostolorum
Stephanus Iesum, qui à dextris virtutis dei sedet, stantem se
vidisse manifestat. Stare quippe adiuuātis est. Et rectè stare
cernitur, qui in bello certaminis opitulatur. A qualitate aëris res subsequēs demonstratur, sicut Euāgelista, cum prædi-
Ioan.10. cante domino, nullos tūc ex Iudæis credituros diceret, præ-
Matth.24. misit dicēs: Hyems autem erat. Scriptum nanque est: Quo-
niam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorū. Id-
circo ergo hyemis curauit tempus exprimere, vt inesse audi
torum cordibus malitiæ frigus indicaret. Hinc est quòd de-
Ioan.18. negaturo Petro præmittitur: Quia frigus erat, & stās ad pru
nas calefaciebat se. Iam nanque intus à charitatis calore tor
puerat, & ad amorem præsentis vitę, quasi ad perfecutorum
prunas infirmitate æstuante, recalebat. A qualitate quoque
temporis finis exprimitur actionis, sicut nō rediturus ad ve
Ioan.18. niam, ad traditionis perfidiā nocte Iudas exisse perhibetur,
Lucæ 12. cum egrediente illo ab Euangelista dicitur: Erat autem nox.
Hinc enim & iniquo diuiti dicitur: Hac nocte repetent ani-
3.Regū.3. mam tuam abs te. Anima quippe quæ ad tenebras ducitur,
Gene.18. non in die repeti, sed in nocte memoratur. Hinc est quòd
Salomon qui sapiētiam non perseueraturus accepit, in som-
nis hanc & nocte accepisse describitur. Hinc est quòd ange-
li ad Abraham meridie veniūt, punituri autem Sodomam,
ad eam vespere venisse memorantur. Quia igitur beati Iob
tētatio ad victoriam deducitur, à die cœpta perhibetur, cum
Gene.19. dicitur: Quadam autem die cum venissent filij dei, vt assiste-
rent coram domino, affuit inter eos etiam Satā. Qui autem D
dei filij, nisi electi angeli vocantur? De quibus cum constet
quòd obtutibus maiestatis inseruiant: valde quærendum est
vnde veniant, vt coram domino assistant. De his quippe vo
ce veritatis dicitur: Angeli eorum in cœlis semper vident fa
ciem patris mei, qui in cœlis est. De his prophēta ait: Milia *Matth.18.*
milium ministrabant ei, & decies milies centena milia assi- *Dan.7.*
stebant ei. Si igitur semper videnr, & semper assistunt: vigi-
lanti cura quærendum est, vnde veniant, qui nunquam rece
dunt. Sed cum de illis per Paulum dicitur: Nonne omnes *Hebr.1.*
sunt administratorij spiritus in ministerium missi, propter
eos qui hæreditatem capiunt salutis? per hoc quod missos
cognoscimus, vnde veniant inuenimus.

Caput III.

SEd ecce quæstioni quæstionem iungimus, & quasi dum
ansam soluere nitimur, nodum ligamus. Quomodo e-
nim aut semper assistere, aut videre semper faciem pa-
tris possunt, si ad ministeriū exterius pro nostra salute mit-
tuntur? Quod tamen citius soluimus, si quantæ subtilitatis
sit angelica natura, pensamus. Neque enim sic à diuina vi-
sione foras exeunt, vt internæ contemplationis gaudiis pri-
uentur: quia si cōditoris aspectum exeuntes amitterent, nec
iacentes erigere, nec ignorantibus vera nunciare possent,
fontémque lucis quem egredientes ipsi perderent, cæcis nul-
latenus propinarent. In hoc itaque est nunc natura angelica E
à naturæ nostræ conditione distincta, quòd nos & loco cir-
cunscribimur, & cæcitatis ignorātia coartamur: Angelorum
vero spiritus loco quidem circunscripti sunt, sed tamen eo-
rum scientiæ longè super nos incomparabiliter dilatantur.
Interius quippe exteriúsque sciendo diffusi sunt, quia ipsum
fontem scientiæ cōtemplantur. Quid enim de his quę scien
da sunt, nesciunt, qui scientem omnia sciunt? Eorum itaque
scientia comparatione nostræ scientiæ valde dilatata est, sed
tamen comparatione diuinæ scientiæ angusta: sicut & ipsi il-
lorum spiritus comparatione quidem nostrorū corporum,
spiritus sunt, sed comparatione summi, & incircunscripti
spiritus, sunt corpus. Et mittūtur igitur & assistunt, quia per
hoc quòd circunscripti sunt, exeunt, & per hoc quòd intus
quoque præsentes sunt, nunquam recedunt. Et faciem ergo
patris semper videt, & tamen ad nos veniunt, quia & ad nos
spiritali præsentia foras exeunt: & tamen ibi se, vnde reces-
serant, per internam contemplationem seruant. Dicitur er-
go: Venerunt filij dei, vt assisterent coram domino, quia il-
luc spiritus cōuersione redeunt, vnde nulla mentis auersio-
ne discedūt. Affuit inter eos etiā Satan.) Valde quærendum
est quomodo inter electos angelos Satan adesse potuerit,
qui ab eorū sorte, exigente superbia, dudum damnatus exi-
uit. Sed rectè inter eos affuisse describitur, quia etsi beatitu-
dinem perdidit, naturam tamen eis similem non amisit: etsi F
meritis prægrauatur, cōditione naturę subtilis attollitur. In-
ter dei ergo filios cōrā domino affuisse dicitur: quia eo intui
tu quo omnipotēs deus cuncta spiritalia cōspicit: etiā Satan
in ordine naturæ subtilioris videt, attestante scriptura, quæ
misit dicēs: Hyems autem erat. Scriptum nanque est: Quo- *Prouer.15.*
niam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorū. Id-
circo ergo hyemis curauit tempus exprimere, vt inesse audi *Matth.5.*
torum cordibus malitiæ frigus indicaret. Hinc est quòd de-
negaturo Petro præmittitur: Quia frigus erat, & stās ad pru
nas calefaciebat se. Iam nanque intus à charitatis calore tor
puerat, & ad amorem præsentis vitę, quasi ad perfecutorum
prunas infirmitate æstuante, recalebat. A qualitate quoque
temporis finis exprimitur actionis, sicut nō rediturus ad ve
niam, ad traditionis perfidiā nocte Iudas exisse perhibetur,
cum egrediente illo ab Euangelista dicitur: Erat autem nox.
Hinc enim & iniquo diuiti dicitur: Hac nocte repetent ani-
mam tuam abs te. Anima quippe quæ ad tenebras ducitur,
non in die repeti, sed in nocte memoratur. Hinc est quòd
Salomon qui sapiētiam non perseueraturus accepit, in som-
nis hanc & nocte accepisse describitur. Hinc est quòd ange-
li ad Abraham meridie veniūt, punituri autem Sodomam,
ad eam vespere venisse memorantur. Quia igitur beati Iob
tētatio ad victoriam deducitur, à die cœpta perhibetur, cum
dicitur: Quadam autem die cum venissent filij dei, vt assiste-
rent coram domino, affuit inter eos etiam Satā. Qui autem
dei filij, nisi electi angeli vocantur? De quibus cum constet
quòd obtutibus maiestatis inseruiant: valde quærendum est
vnde veniant, vt coram domino assistant. De his quippe vo
ce veritatis dicitur: Angeli eorum in cœlis semper vident fa
ciem patris mei, qui in cœlis est. De his prophēta ait: Milia
milium ministrabant ei, & decies milies centena milia assi-
stebant ei. Si igitur semper videnr, & semper assistunt: vigi-
lanti cura quærendum est, vnde veniant, qui nunquam rece
dunt. Sed cum de illis per Paulum dicitur: Nonne omnes
sunt administratorij spiritus in ministerium missi, propter
eos qui hæreditatem capiunt salutis? per hoc quod missos
cognoscimus, vnde veniant inuenimus.

Caput III.

SEd ecce quæstioni quæstionem iungimus, & quasi dum
ansam soluere nitimur, nodum ligamus. Quomodo e-
nim aut semper assistere, aut videre semper faciem pa-
tris possunt, si ad ministeriū exterius pro nostra salute mit-
tuntur? Quod tamen citius soluimus, si quantæ subtilitatis
sit angelica natura, pensamus. Neque enim sic à diuina vi-
sione foras exeunt, vt internæ contemplationis gaudiis pri-
uentur: quia si cōditoris aspectum exeuntes amitterent, nec
iacentes erigere, nec ignorantibus vera nunciare possent,
fontémque lucis quem egredientes ipsi perderent, cæcis nul-
latenus propinarent. In hoc itaque est nunc natura angelica E
à naturæ nostræ conditione distincta, quòd nos & loco cir-
cunscribimur, & cæcitatis ignorātia coartamur: Angelorum
vero spiritus loco quidem circunscripti sunt, sed tamen eo-
rum scientiæ longè super nos incomparabiliter dilatantur.
Interius quippe exteriúsque sciendo diffusi sunt, quia ipsum
fontem scientiæ cōtemplantur. Quid enim de his quę scien
da sunt, nesciunt, qui scientem omnia sciunt? Eorum itaque
scientia comparatione nostræ scientiæ valde dilatata est, sed
tamen comparatione diuinæ scientiæ angusta: sicut & ipsi il-
lorum spiritus comparatione quidem nostrorū corporum,
spiritus sunt, sed comparatione summi, & incircunscripti
spiritus, sunt corpus. Et mittūtur igitur & assistunt, quia per
hoc quòd circunscripti sunt, exeunt, & per hoc quòd intus
quoque præsentes sunt, nunquam recedunt. Et faciem ergo
patris semper videt, & tamen ad nos veniunt, quia & ad nos
spiritali præsentia foras exeunt: & tamen ibi se, vnde reces-
serant, per internam contemplationem seruant. Dicitur er-
go: Venerunt filij dei, vt assisterent coram domino, quia il-
luc spiritus cōuersione redeunt, vnde nulla mentis auersio-
ne discedūt. Affuit inter eos etiā Satan.) Valde quærendum
est quomodo inter electos angelos Satan adesse potuerit,
qui ab eorū sorte, exigente superbia, dudum damnatus exi-
uit. Sed rectè inter eos affuisse describitur, quia etsi beatitu-
dinem perdidit, naturam tamen eis similem non amisit: etsi F
meritis prægrauatur, cōditione naturę subtilis attollitur. In-
ter dei ergo filios cōrā domino affuisse dicitur: quia eo intui
tu quo omnipotēs deus cuncta spiritalia cōspicit: etiā Satan
in ordine naturæ subtilioris videt, attestante scriptura, quæ
misit dicēs: Hyems autem erat. Scriptum nanque est: Quo- *Prouer.15.*
niam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorū. Id-
circo ergo hyemis curauit tempus exprimere, vt inesse audi *Matth.5.*
torum cordibus malitiæ frigus indicaret. Hinc est quòd de-
negaturo Petro præmittitur: Quia frigus erat, & stās ad pru
nas calefaciebat se. Iam nanque intus à charitatis calore tor
puerat, & ad amorem præsentis vitę, quasi ad perfecutorum
prunas infirmitate æstuante, recalebat. A qualitate quoque
temporis finis exprimitur actionis, sicut nō rediturus ad ve
niam, ad traditionis perfidiā nocte Iudas exisse perhibetur,
cum egrediente illo ab Euangelista dicitur: Erat autem nox.
Hinc enim & iniquo diuiti dicitur: Hac nocte repetent ani-
mam tuam abs te. Anima quippe quæ ad tenebras ducitur,
non in die repeti, sed in nocte memoratur. Hinc est quòd
Salomon qui sapiētiam non perseueraturus accepit, in som-
nis hanc & nocte accepisse describitur. Hinc est quòd ange-
li ad Abraham meridie veniūt, punituri autem Sodomam,
ad eam vespere venisse memorantur. Quia igitur beati Iob
tētatio ad victoriam deducitur, à die cœpta perhibetur, cum
dicitur: Quadam autem die cum venissent filij dei, vt assiste-

Quòd nescire Dei, reprobare sit. Caput IIII.

CVi dixit dominus: Vnde venis?) quid est quòd venien
tibus angelis electis nequaquā dicitur: Vnde venitis?
Satan vero vnde veniat percontatur? Nō enim requi-
timus nisi vtique quę nescimus: Nescire autē dei reprobare
est. vnde

Universidad de Deusto
Biblioteca

G est. Vnde quibusdam in fine dicturus est: Nescio vos vnde *Lucæ 13.* sitis. Discedite à me omnes operarij iniquitatis. Sicut & nescire mentiri, vir verax dicitur, qui labi per mendacium dedignatur: non quia si mentiri velit, nesciat: sed quòd falsa loqui veritatis amore contemnat. Quid est ergo ad Satan dicere, vnde venis, nisi vias illius quasi incognitas reprobare? Veritatis igitur lumē tenebras quas reprobat, ignorat: & Satanæ itinera, quia iudicans damnat, dignum est, vt quasi nesciens requirat. Hinc est quòd Adæ peccanti conditoris voce dicitur: *Gene. 3.* Adam vbi es? Neque enim diuina potētia nesciebat, post culpam seruus ad quæ latibula fugerat: sed quia lapsum vidit in culpa, iam sub peccato velut ab oculis veritatis absconditum, quia tenebras erroris eius non approbat, quasi vbi est peccator ignorat, eúmque & vocat, & requirit, dicēs: Adam vbi es? Per hoc quòd vocat, signū dat, quia ad pœnitentiam reuocat. Per hoc quòd requirit: apertè insinuat, quia peccatores iure damnandos ignorat. Satan ergo dominus non vocat, sed tamen requirit dicens: Vnde venis? quia nimirum deus apostatam spiritum ad pœnitentiā nequaquam reuocat: sed vias superbiæ eius nesciens damnat. Igitur dum Satan de itinere suo discutitur, electi angeli requirendi vnde veniant non sunt: quia eorum viæ tāto deo notæ sunt, quanto & ipso authore peraguntur, dúmque soli eius voluntati inseruiunt, eo esse incognitæ nequeūt: quo per approbationis oculum ex ipso semper ante ipsum fiunt. Sequitur: H Respondens Satan ait: Circuiui terram & perambulaui eam.) Solet per gyrum circuitus, laboris anxietas designari. Satan ergo laborans terram circuiuit: quia quietus in cœli culmine stare contempsit. Cúmque se non transuolasse, sed perambulasse insinuat: quanto peccati pondere in imis prematur, demonstrat. Perambulans ergo terrā circuit: quia ab illo spiritalis potentiæ volatu corruens: malitiæ suæ pressus grauedine, foras ad gyrum laboris venit. Hinc est enim quod & de eius membris per Psalmistam dicitur: *Psalm. 11.* In circuitu impij ambulant: quia dum interiora non appetunt, in exteriorum labore fatigantur. Sequitur: Nunquid considerasti seruum meum Iob, quòd non sit ei similis in terra: vir simplex & rectus, ac timens deum, & recedens à malo?) Hoc quòd diuina voce beatus Iob simplex & rectus, ac timens deum, & recedēs à malo dicitur: quia subtiliter membratímque suprà exposuimus, replicare quæ diximus deuitamus: ne dum discussa repetimus, tardius ad indiscussa veniamus.

Quid sit quod ad Satan dominus loqui dicitur, vel quòd Satan domino respondere perhibetur. Caput V.

Hoc ergo nobis est solerter intuendum, quid sit quòd vel ad Satan loqui dominus dicitur, vel quòd Satan domino respondere perhibetur. Discutienda quippe est, quænam sit ista locutio. Neque enim vel à domino (qui I summus atq; incircunscriptus est spiritus) vel à Satā (qui nulla est carnea natura vestitus) humano modo aëreus flatus folle ventris attrahitur, vt per organum gutturis, vocis expressione reddatur. Sed dum naturæ inuisibili natura incomprehensibilis loquitur, dignum est, vt mens nostra qualitatem corporeæ locutionis excedēs, ad sublimes atque incognitos modos locutionis intimę suspēdatur. Nos nanque vt ea quę sentimus intrinsecus, extrinsecus exprimamus: hęc per organum gutturis, per sonū vocis eiicimus. Alienis quippe oculis intra secretū mētis, quasi post parietem corporis stamus: sed cùm manifestare nosmetipsos cupimus, quasi per linguę ianuam egredimur: vt quales sumus intrinsecus, ostēdamus. Spiritalis autem natura non ita est, quæ ex mēte & corpore composita dupliciter nō est. Sed rursus sciēdum est, quia ipsa etiam natura incorporea cū loqui dicitur, eius locutio nequaquam vna atque eadem qualitate formatur. Aliter enim loquitur deus ad angelos, aliter angeli ad deū: aliter deus ad sanctorum animas, aliter sanctorū animæ ad deū: aliter deus ad diabolum, aliter diabolus ad deum. Nam quia spiritali naturæ ex corporea appositione nihil obstat: loquitur deus ad angelos sanctos eo ipso, quo eorū cordibus occulta sua inuisibilia ostendit, vt quicquid agere debeāt, in ipsa cōtemplatione veritatis legant, vt velut quædam præcepta vocis sint ipsa gaudia contemplationis. Quasi enim audientibus dicitur, quod vidētibus inspiratur. Vnde cùm eorum cordibus, deus cōtra humanā superbiā, animaduersionē vltionis infunderet, dixit: K *Gene. 11.* Venite descēdamus, & cōfundamus ibi linguam eorum. Dicitur eis qui aderāt, venite, quia nimirū hoc ipsum nunquam à diuina cōtemplatione decrescere, in diuina contemplatione semper adcrescere est: & nunquam corde recedere, quasi quodam stabili motu est semper venire. Quibus & dicit: Descendamus & confundamus ibi linguam eorum. Ascendunt angeli in eo quòd creatorē conspiciunt: Descendunt angeli, in eo quòd creaturā sese in illicitis erigentem, examine districtionis premunt. Dicere ergo dei est: Descendamus & cōfundamus ibi linguam eorum, in seipso eis hoc quòd rectè agatur ostēdere, & per vim internæ visionis, eorum mentibus exhibēda iudicia occultis motibus inspirare. Aliter loquūtur angeli ad deum, sicut & per Ioannis apocalypsim dicunt: *Apoc. 5.* Dignus est agnus qui occisus est, accipere virtutem, & diuinitatē, & sapientiam. Vox nanque angelorum est in laude conditoris ipsa admiratio intimæ cōtemplationis. Virtutis diuinæ miracula obstupuisse, dixisse est: quia excitatus cum reuerentia motus cordis, magnus est ad aures incircunscripti spiritus, clamor vocis. Quæ vox se quasi per distincta verba explicat, dū sese per innumeros modos admirationis format. Deus ergo angelis loquitur: cum eis voluntas eius intima videnda manifestatur. Angeli autem loquuntur domino: cùm per hoc quòd super semetipsos respiciunt, in motū admirationis surgunt. Aliter deus ad sanctorum animas, aliter sanctorum animæ loquuntur ad deum. L

Caput VI.

Vnde & in Ioannis Apocalypsi rursum dicitur: *Apoca. 6.* Vidi subter altare animas interfectorū propter verbū dei, & propter testimonium quod habebāt: & clamabant voce magna, dicentes: Vsquequo domine sanctus & verus, non iudicas & vindicas sanguinem nostrum, de his qui habitant in terra? Vbi ilico adiūgitur: Datæ sunt illis singulæ stolæ albæ, & dictū est illis vt requiescerent tempus adhuc modicum, donec impleatur numerus cōseruorum & fratrū eorum. Quid est enim animas vindictæ petitionem dicere, nisi diem extremū iudicij, & resurrectionē extinctorū corporū desiderare? *Clamor magnus, desiderium magnum.* Magnus quippe earū clamor, magnū est desiderium. Tāto enim quisque minus clamat, quāto minus desiderat: & tanto maiorem vocē in aures circunscripti spiritus exprimit, quanto se in eius desideriū plenius fundit. *Verba animarum desideria.* Animarum igitur verba ipsa sunt desideria. Nam si desiderium sermo non esset, Propheta nō diceret: Desideriū cordis eorum audiuit auris tua. *Psalm. 9.* Sed cùm aliter moueri soleat mēs quæ petit, aliter quę petitur, & sanctorū animę: ita in interni secreti sinu deo inhæreant, vt inhærendo requiescant: quomodo dicuntur petere, quas ab interna voluntate constat nullatenus discrepare? Quomodo dicuntur vindictam desiderare, M quas & voluntatem dei certū est, & ea quæ futura sunt, non ignorare? Sed in ipso positæ, ab ipso aliquid petere dicūtur, non quòd quicquā desiderēt quod ab eius volūtate, quē cernūt, discordat: sed quo deo mēte ardētius inhærēt, eo etiā de ipso accipiūt, vt ab ipso petāt, quod eū facere velle nouerūt. De ipso ergo bibūt, quod ab ipso sitiunt: & modo nobis adhuc incomprehēsibili, in hoc quod petēdo esuriūt, præsciendo satiātur. Discordarent ergo à volūtate conditoris, si quæ eum vident velle, non peterent: eíque minus inhærerent, si volentem dare, desiderio pigriori pulsarent. Quibus responsum diuinitus dicitur: Requiescite tempus adhuc modicum: donec compleatur numerus cōseruorū & fratrū vestrorum. Desiderantibus animabus, requiescite tempus adhuc modicum dicere, est inter ardorem desiderij ex ipsa præsciētia solatium cōsolationis adspirare: vt & animarum vox sit, hoc quod amantes desiderant: & respōdentis dei sermo sit, hoc quod eas retributionis certitudine inter desideria cōfirmat. Respondere ergo eis est, vt collectionem fratrum expectare debeant: eorum mentibus libenter expectandi moras infundere: vt cum carnis resurrectionem appetunt: etiam ex colligendorum fratrū augmento gratulentur. Caput VII.

Aliter loquitur deus ad diabolū aliter diabolus ad deum. Aliter Deus loquitur ad diabolum, aliter diabolus ad deum. Loqui enim dei est ad diabolum: vias eius ac negocia animaduersione occultæ districtionis increpare, sicut hic dicitur: Vnde venis? Diaboli autem ei respondere,

A spondere, est omnipotenti maiestati eius posse nihil celare. Vnde hic ait: Circuiui terram, & perambulaui eam. Quasi enim dicere eius est quid egerit, scire quòd actus suos oculis illius occultare non possit. Sciendū verò est, quia sicut hoc loco discimus, quatuor modis loquitur deus ad diabolū: tribus diabolus ad deū. *Loquitur deus ad diabolum quatuor modis.* Quatuor modis loquitur deus ad diabolum, quia & iniustas vias eius arguit, & electorū suorum contra illum iustitiam proponit, & tentandam eorum innocentiam ei concedendo permittit, & aliquando eum ne tentare audeat prohibet. Iniustas enim vias eius redarguit: sicut iam dictum est. Vnde venis?) Electorum suorum contra illum iustitiā proponit, cùm ait: Nunquid cōsiderasti seruum meum Iob: quòd non sit ei similis super terrā?) Tentādam eorum innocētiam concedēdo permittit, sicut ait: Ecce vniuersa quæ habet, in manu tua sunt.) Rursúmque eum à tentatione prohibet cùm dicit: Tātum in eum ne extendas manum tuam.) *Loquitur diabolus ad deū tribus modis.* Tribus autem modis loquitur diabolus ad deū: cùm vel vias suas insinuat, vel electorum innocētiam fictis criminibus accusat, vel tentandā eandem innocentiam postulat. Vias quippe suas insinuat qui ait: Circuiui terram, & perambulaui eam. Electorum innocentiam accusat, qui dicit: Nunquid frustra Iob timet deum? Nōne tu vallasti eum, ac domum eius, vniuersámque substantiam eius per circuitum? Tentandam eandem innocentiam postulat, cum dicit: B Extende manum tuam, & tange cuncta quę possidet: nisi in faciem benedixerit tibi. *Dicere dei.* Sed dicere dei est: Vnde venis? sicut & supra insinuauimus, vias suę iustitiæ itinera malitiæ eius increpare. Dicere dei est: Nunquid cōsiderasti seruum meum Iob, quòd non sit ei similis super terram? tales electos suos iustificando facere: quibus nimirum apostata angelus possit inuidere. Dicere dei est: Ecce vniuersa quæ habet, in manu tua sunt: ad probationem fidelium, contra eos occultavi incursum illum suæ malitiæ relaxare. Dicere dei est: Tātum in eum ne extendas manum tuam: ab immoderatæ tentationis impetu eum etiam permittendo restringere. *Dicere diaboli.* Diaboli autem dicere est: Circuiui terram, & perambulaui eam: sagacitatem suæ malitię inuisibilibus eius oculis occultare non posse. Dicere diaboli est: Nunquid frustra Iob timet deū: contra bonos intra cogitationum suarum latibula conqueri: eorúmque profectibus inuidere, atque inuidēdo reprobationis rimas exquirere. Dicere diaboli est: Extēde paululum manum tuam, & tange cuncta quæ possidet: ad afflictionem bonorum, malitiæ æstibus anhelare. Quo enim eorum tentationem inuidēs appetit, eo illorum quasi probationem deprecans petit. Quia igitur internarum locutionum modos succinctè diximus: ad intermissum paululum expositionis ordinem reuertamur. Nunquid considerasti seruum meum Iob, quòd non sit similis ei super terram, vir simplex & rectus: C ac timens deum, & recedens à malo?)

Quòd diabolus non contra Iob, sed contra dominum certamen iniit.

Caput VIII.

Præcedenti iam sermone tractatum est: quia diabolus non contra Iob, sed contra deum certamen proposuit, materia verò certaminis beatus Iob in mediū fuit. Et si in sermonibus suis dicimus Iob inter flagella deliquisse, quod sentire nefas est, deum dicimus in sua propositione victoriam perdidisse. Nam ecce & in hoc loco intuēdum est: quia nō prius diabolus beatū Iob à domino petiit, sed eum dominus in diaboli despectum laudauit. Et nisi in sua iustitia permansurum nosset, non vtique pro illo proponeret. Nec periturū in tētatione cōcederet, de quo ante tētationem, ex dei laudibus, in tētatoris mēte, inuidiæ fuerāt faces excitatę. Sed antiquus aduersarius cùm quę accuset mala, non inuenit: ipsa ad malū inflectere bona quærit. Cúmque de operibus vincitur, ad accusandū verba nostra perscrutatur. Cùm nec in verbis accusationem reperit, intentionem cordis fuscare contēdit, tāquam bona facta bono animo non fiat, & idcirco perpendi à iudice bona non debeant. Quia enim fructus arboris esse, & in ęstu virides conspicit: quasi vermē ponere ad radicem quærit. Nam dicit: Nunquid frustra Iob timet deum? Nōne tu vallasti eum ac domum eius, vniuersamque substantiam eius per circuitum? Operibus manuum eius benedixisti, & possessio illius creuit in terra. Ac si apertè dicat: Qui tot bona in terra recipit: quid mirū est si pro eis se innocenter gerit? D Innocens verè esset, si bonus inter aduersa persisteret. Cur autē magnus dicitur, quē merces sui vniuscuiusque operis, tanta rerum multiplicitate comitatur? Astutus quippe aduersarius cum sanctum virum inter prospera bene egisse considerat: reprobare apud iudicem per aduersa festinat. Vnde rectè in Apocalypsi voce angelica dicitur: *Apoca. 12.* Proiectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum dei nostri die ac nocte.

Caput IX.

Scriptura autem sacra sępe diem pro prosperis, noctem autem pro aduersis ponere cōsueuit. In die ergo & nocte accusare non desinit: quia modo nos in prosperis, modo in aduersis accusabiles ostendere cōtendit. In die accusat, cùm prosperis male nos vti insinuat. In nocte accusat, cùm in aduersis nos non habere patientiā demonstrat. Beatum ergo Iob, quia necdum flagella attigerant: quasi adhuc vnde in nocte accusare posset, omnino non habebat. Quia verò in prosperis magna sanctitate viguerat, pro eisdē prosperis bona illum egisse simulabat: versuta assertione mentiens, quòd non ad vsum domini substātiā possideret, sed ad vsum substantiæ dominū coleret. Sunt enim nōnulli, qui vt fruantur deo, dispēsatoriè vtuntur hoc seculo. Et sunt nonnulli qui vt fruantur hoc seculo, transitoriè vti volunt deo. E Cum ergo bona diuini muneris narrat, putat quòd fortis operarij facta leuiget: vt cuius vitam reprehendere de operibus non valet, eius mētem quasi ex cogitationibus addicat: mentiens quòd nō amore domini, sed temporalis prosperitatis appetitione seruierit, omne quod innocuè exterius vixit. Vires ergo beati Iob nesciēs, sed tamen vnumquemque aduersis probari verius sciens, tentādum hūc expetit: vt qui per diem prosperitatis inoffenso gressu incesserat: saltem in nocte aduersitatis impingeret, & ante laudatoris sui oculos offensione impatiētiæ prostratus iaceret. Vnde subiūgit:

Quòd diabolus nihil possit nisi permissus.

Sed extende paululum manum tuā, & tange cuncta quæ possidet: nisi in faciem benedixerit tibi.) Cùm sanctum virum Satan tentare appetit, & tamen domino, vt manū suam extendere debeat dicit: valde notādum est: quia feriendi vires, nec ipse sibi tribuit, qui contra authorem omnium singulariter superbit. *Diabolus vires feriēdi sibi non tribuit,* Scit nanque diabolus: quia quodlibet agere ex semetipso non sufficit, quia nec per semetipsum in eo quòd est spiritus existit. Hinc est quod in Euangelio expellenda de homine legio dicebat: *Lucæ 8.* Si eiicis nos, mitte nos in gregem porcorum. Qui enim per semetipsum ire in porcos non poterat: quid mirum si sine authoris manu, sancti viri domum contingere non valebat?

Caput X.

F Sciendum verò est: quia Satanæ volūtas semper iniqua est, sed nunquam potestas iniusta: quia à semetipso voluntatem habet, sed à domino potestatem. *Satanæ volūtas semper iniqua, nunquam iniusta potestas.* Quod enim ipse facere iniquè appetit, hoc deus fieri non nisi iustè permittit. Vnde bene in libris Regum dicitur: Spiritus domini malus irruebat in Saul. *1. Regū. 18.* Ecce vnus idémque spiritus, & domini appellatur & malus: domini videlicet per licētiam potestatis iustæ: malus autem per desiderium voluntatis iniustæ. *Non est formidandus diabolus, sed vis diuina timenda.* Formidari ergo non debet, qui nihil nisi permissus valet. Sola ergo vis illa tremenda est, quæ cùm hostem sæuire permiserit, ei ad vsum iusti iudicij, & iniusta illius voluntas seruit. Paululum vero manum postulat extendi: quia exteriora sunt, quæ expetit conteri. Neque enim Satan facere se aliquid multum putat, nisi cùm in anima sauciat; vt ab illa patria feriens reuocet, à qua ipse lōgè telo superbię suę prostratus iacet. Sed quid est quod ait: Nisi in faciem benedixerit tibi?) Nos nempe quod amamus, respicimus: quod verò auersari volumus, ab eo faciem declinamus. Quid itaque dei facies, nisi respectus eius gratiæ perhibetur intelligi? Ait ergo: Extende paululū manū tuam, & tange cuncta quę possidet: nisi in faciē benedixerit tibi.) Ac si apertè diceret: Ea quæ dedisti subtrahe: nam si accepta perdiderit, respectum gratiæ tuæ ablatis rebus temporalibus non requiret. Si enim ea quibus delectatur non habuerit, fauorem tuum etiam maledicendo cōtemnet. Cuius petitione callida nequaquam prouocat

Universidad de Deusto
Biblioteca

C prouocata veritas vincitur, sed ad deceptionem suam hosti conceditur: quod fideli famulo ad augmentū munetis suffragetur. Vnde mox subditur: Ecce vniuersa quæ habet, in manu tua sunt: tantum in eum ne extendas manum tuam.)

Quomodo deus tentatoris in quibuslam dat licentiam, in aliis vero retinet & refrenat. Caput XI.

COnsideranda est in verbis domini dispensatio sanctę pietatis, quomodo hostem nostrum permittit, & retinet, relaxat & refrenat. Alia ad tentandum dat, alia ad affligendum, sed ab aliis religat. Ecce vniuersa quæ habet in manu tua sunt: tantum ne in eum extendas manum tuam.) Substantiam prodit, sed tamen corpus protegit: quod quidem postmodum tentatori traditurus est, sed tamen non simul ad omnia relaxat hostem: ne vndique feriens frangat ciuem. Mala enim cùm multa electis eueniunt, mira conditoris gratia ex tempore dispensantur: vt quæ coaceruata perimerent, posimi diuisa tolerari. Hinc Paulus ait: Fidelis
1.Cor. 10. deus qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione etiam exitum, vt possitis sustinere.
Psalm. 25. Hinc Dauid ait: Proba me domine & tenta me. Ac si apertè dicat: Prius vires inspice, & tunc vt ferre valeam tētari permitte. Hoc tamen quod dicitur: Ecce vniuersa quæ habet, in manu tua sunt: tantum in eum ne extendas manum tuam: intelligi & aliter potest, quia fortem quidem pugnatorem
H suū dominus nouerat, sed tamen diuidere ei certamina contra hostem volebat: vt quanuis robusto bellatori victoria in cūctis suppetereat, prius tamen de vno certamine hostis ad dominum victus rediret: tūncque ei aliud iterum vincendo cōcederet, quatenus fidelis famulus eo mirabilius victor existeret, quo victus hostis se contra illum iterum ad noua bella repararet. Sequitur:

Quòd deus est intra omnia, & extra omnia, & supra omnia, & infra omnia. Caput XII.

EGressúsque est Satan à facie domini.) Quid est quòd Satan à facie domini egressus dicitur? Quò enim exitur ab eo qui vbique est? Hinc nanque ait: Cœlum & terram
Hiere. 23. ego impleo. Hinc est quòd sapientia illius dicit: Gyrum cœli
Ecclesiast. 24. circumij sola. Hinc de eius spiritu scriptum est: Spiritus do-
Sapien. 1. mini repleuit orbem terrarum. Hinc est quòd dominus dicit
Esaiæ 66. iterum: Cœlum mihi sedes est, terra autem scabellū pedum
Esaiæ 40. meorum. Hinc rursum de eo scriptū est: Cœlū metitur palmo, & omnem terrā pugillo cōcludit. Sedi quippe cui præsidet, interior & exterior manet. Cœlū palmo metiēs, & terram pugillo cōcludēs ostēditur: quòd ipse sit circumquaque cunctis rebus, quas creauit, exterior. Id nāque quod interius concluditur à cōcludente exterius cōtinetur. Per sedem ergo cui præsidet, intelligitur esse interius suprāque. Per pugillum quo cōtinet, exterius subtérq; signatur. Quia enim ipse manet intra omnia, ipse extra omnia, ipse supra omnia, ipse infra omnia, & superior est per potentiā, & inferior per sustentationē: exterior per magnitudinē, interior per subtilitatem: sursum regens, deorsum cōtinēs: extrà circundās: interius penetrās, nec alia ex parte superior, alia inferior, aut alia ex parte exterior, atque alia manet interior: sed vnus idémque totus vbique præsidēdo sustinēs, sustinēdo præsidēs, circundādo penetrās, penetrādo circundās. Vnde superius præsidens, inde inferius sustinēs, & vnde exterius ambiens, inde interius replēs, sine inquietudine superius regēs, sine labore inferius sustinēs, interius sine extenuatione penetrans, exterius sine extensione circundās. Est itaque inferior & superior sine loco: est amplior sine latitudine: est subtilior sine extenuatione. Quò igitur ab eo exitur, qui dū per molē corporis nusquàm est: per incircunscriptam substātiā nusquàm deest? Sed quādiu Satā pressus maiestatis potētia, appetitum suæ malitiæ exercere non valuit, quasi ante faciem domini
I stetit. Caput XIII.

AFacie autem domini exiit, quia relaxatus diuinitus ab internæ retētionis angustia, ad sui desiderij effectum venit. A facie domini exiit, quia diu vinculis disciplinæ religata quādoque voluntas noxia ad opus processit. Cū enim (sicut dictū est) id quod voluit, implere nō valuit, quasi ante faciē domini stetit, quia illū ab effectu malitiæ superna dispēsatio coarctauit. Sed à facie domini exiit, quia potestatē tentationis accipiēs, ad malitię suę vota peruenit. Sequitur: K

Quòd communitibus filius Iob ex ipsa tempestatione diabolus tentandi occasionem accepit, & quomodo de minoribus ad maiora paulatim progreditur.

Cùm autem quadam die filij, & filiæ eius comederent, & biberent vinum in domo fratris sui primogeniti, nuntius venit ad Iob, qui diceret: Boues arabāt, & asinę pascebātur iuxta eos, & irruerūt Sabæi, tulerúntque omnia, & pueros percusserunt gladio, & ego euasi solus, vt nūciarem tibi.) Notādum quæ tempora tētationibus cōgruant. Tunc quippe diabolus tentandi tempus elegit, quādo beati Iob filios in conuiuio inuenit. Neque enim solūmodo intuetur hostis quid faciat, sed etiam quādo faciat. Nam quāuis potestatem acceperit, aptum tamen ad subuersionem tempus exquisiuit, vt videlicet nobis deo dispensante proderetur, quia prænuncia tribulationis est lætitia latietaris. Intuendum vero est, quàm callidè ipsa damna quæ illata sunt nunciantur. Non enim dicitur, boues à Sabæis ablati sunt: sed qui ablati sunt, boues arabāt, vt videlicet memorato fructu operis, causa crescat dolotis. Vnde & apud Græcos, nō solum asinæ: sed asinæ fœtæ raptæ referūtur, vt dum minima animalia audientis animum minus ex sui qualitate percuterent, amplius ex fœcunditate vulnerarent. Et quia eo magis aduersa animum feriunt, quo cùm multa sunt, etiam subita nunciantur, aucta est mensura gemituum, etiam per particulas nunciorum. Nam sequitur: L
Cum adhuc ille loqueretur venit alius & dixit:)

Caput XIIII.

IGnis dei cecidit de cœlo, & tactas oues puerósque consumpsit, & effugi ego solus, vt nunciarem tibi.) Ne rebus perditis minorem audiēti dolorem moueat: eius animum ad exercendum etiam ipsis nunciorū verbis instigat. Intuendum quippe est quàm callidè dicitur: ignis dei, ac si apertè diceretur: Illius animaduersionem sustines, quem tot hostiis placare voluisti: Illius iram toleras, cui quotidie seruiens insudabas. Dum enim deū cui seruierat aduersa intulisse indicat, læso † commemorat, in quo excedat, quatenus anteacta †al.lesum obsequia ad mentē reduceret, & frustra se seruisse æstimans in authoris iniuriam superbiret. Pia etenim mens cùm se aduersa ab hominibus perpeti cōspicit, in diuinæ gratiæ cōsolatione requiescit: cúmque tentationum procellas increscere extrinsecus videnit, secessum spei dominicæ appetens, intra conscientiæ portum fugit. Vt vero versutus hostis vno eodémque tempore sancti viri robustissimum pectus, & humanis aduersitatibus, & diuina dispensatione † concuteret, †al.deser & prius Sabæos irruisse intulit, & mox ignem dei de cœlo cecidisse nunciauit, vt quasi omnem aditum consolationis excluderet, dum & ipsum aduersantem ostenderet, qui consolari animum intra aduersa potuisset, quatenus dum se tentatus vndique destitui atque vndique premi considerat, in contumeliam tanto audacius, quanto & desperatius erumpat. Sequitur: Et adhuc loquente illo, venit alius & dixit: M
Chaldæi fecerunt tres turmas, & inuaserunt camelos, & tulerunt eos, necnon & pueros percusserunt gladio, & effugi ego solus, vt nunciarem tibi.) Ecce iterum ne quid minus de humana aduersitate doluisset, Chaldæorum turmas irruisse denunciat, & ne illum minus desuper veniens aduersitas feriat, iteratam iram in aëre demonstrat. Nam sequitur: Loquebatur ille, & ecce alius intrauit & dixit: Filiis tuis & filiabus vescentibus, & bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti, repente ventus vehemens irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, quæ corruens oppressit liberos tuos, & mortui sunt, & effugi ego solus vt nunciarem tibi.)

Caput XV.

QVi vno vulnere non prosternitur, idcirco bis tērque percutitur, vt vsque ad intima quandoque feriatur. Nunciata itaque fuerat aduersitas de Sabæis, nunciata diuina animaduersio per ignē de cœlo, nūciatur ab hominibus iterū camelorū raptus, cædésq; puerorum, & diuinæ indignationis ira repetitur, dum vētus irruēs cōcussisse domus angulos, atq; extinxisse hberos indicatur. Quia enim notū est, quòd absque superno nutu moueri elementa non possint, latenter infertur, quòd ipse cōtra illum elementa

A elementa mouerit, qui moueri permisit, quanuis Satan à domino semel accepta potestate ad vsum suę nequitiæ etiā elementa concutere prævalet. Nec mouere debet si spiritus de summis proiectus turbare in vētos aērem potuit: cùm nimirum constet, quia & damnatis in metallum, advsum aqua & ignis seruit. Quæritum est igitur, vt nunciarētur mala: quæritum est, vt multa: quæsitū est, vt subita. Sed cùm prius aduersa nūciauit, tráquillo adhuc pectori quasi sanis membris vulnus inflixit: cùm verò percussum cor feriendo repetiit, vt ad impatiētiæ verba compelleret, super vulnera vulnus irrogauit. Intuendum verò est, quàm callidè curauit hostis antiquus, non tam iactura rerum sancti viti patiētiam rumpere, quàm ipso ordine nunciorum. Qui studens prius parua, & pòst nunciare maiora, in extremo filiorum mortem intulit: ne vilia patet tei familiaris damna duceret, si illa iā orbatus audiret, & minus percuteret rerū amissio prævognita morte filiorum: quia videlicet nulla esset hæreditas, si illos prius subtraheret, qui seruabātur hæredes. Sed à minimis incipiēs, in vltimum grauiora nunciauit, vt dum gradatim deteriora cognosceret, in eius corde doloris locum omne vulnus inueniret. Notandum quàm callidè tot malorum pondera, & diuisa, & subita nunciantur: vt & repentè, & particulatim crescens, in audientis corde dolor sese ipse non caperet, & tanto ardentius in blasphemiam accenderet, quanto subitis, ac
B multiplicibus nunciis in se angustius æstuaret.

Quòd dissoluto præpositorum sit ruina minorum. Caput XVI.

*al.neglecte. SEd neque hoc negligenter * prætereundum puto: quòd filij in maioris fratris domo cōuiuantur cùm pereunt. Dictum nanque est superius, quòd conuiuia peragi sine culpa nō * possunt. Vt ergo nostra, non illorum loquamur: sciēdum nobis est, quia omne quod à minoribus voluptuosè agitur, maiorum disciplina cohibetur. Cùm verò maiores ipsi voluptati deseruiunt, nimirum minoribus lasciuię frena laxantur. Quis enim sub disciplinę se constrictione retinear, quando & ipsi qui ius constrictionis accipiunt, sese voluptatibus relaxant? Dum ergo in maioris fratris domo cōuiuantur, pereunt: quia tunc contra nos hostis vehementius vires accipit, quando & ipsos qui prò custodia disciplinæ prælati sunt, ventri seruire cognoscit. Tanto enim licentius ad feriendum occupat subditos: quāto & hi qui intercedere pro culpis poterant, voluptati vacant. Absit autem ne tanti viri filios per conuiuiorum studia, ingurgitando ventri vacasse suspicemur: sed tamen veraciter nouimus, quia etsi per disciplinæ quisque custodiā necessitatis metas edendo non transit, accensa tamen mentis intentio inter conuiuia torpescit: & minus in quanto sit tentationum bello considerat, qui se per securitatem relaxat. In domo ergo primi fratris filios o-
C bruit: quia antiquus hostis in minorum morte subuersionis aditum per negligentiā maiorum quærit. Sed quia quantis nunciorum iaculis sit percussus, agnouimus: vir fortis nolster, qualis inter vulnera consistat audiamus. Sequitur:

Filij Iob nō ingurgitando ventri conuiuiis vacabant.

Quòd Iob in eo quòd filios luxit, & deum adorauit, manifestè ostēdit, quàm immobilis in dei & proximi charitate exsteterit.

Tunc surrexit Iob, & scidit vestimenta sua: & tonso capite corruens in terram adorauit.) Nonnulli magnæ constantiæ philosophiam putant, si disciplinæ asperitate correpti, ictus verberum dolorēsque non sentiāt. Nonnulli verò tam nimis percussionum flagella sentiunt: vt immoderato dolore commoti, etiā in excessu linguæ dilabantur. Sed quisquis veram philosophiā nititur tenere: necesse est, vt inter vtraque gradiatur. Non est enim pondus veræ virtutis, incensibilitas cordis, quia & valde insana per stuporem membra sunt: quæ & incisa sentire dolorem nequaquam possunt. Rursus virtutis custodiam deserit, qui dolorem verbetum vltra quàm necesse est sentit: quia dum nimia afflictione cor tangitur, vsque ad impatiētiæ contumelias excitatur: & qui per flagella corrigere malefacta debuerat, agit vt nequitia per flagellum crescat. Contra insensibilitatem quippe per-
Hiere. 5. cussorum per prophetam dicitur: Percussisti eos, nec doluerunt: attriuisti eos, & renuerunt accipere disciplinam. Con-
Psalm. 139 tra pusillanimitatem percussorum per Psalmistā dicitur: In miseriis non subsistent. In miseriis nanque subsisterent: si æquanimiter aduersa toleraret. At postquam mente inter D
flagella corruunt: quasi inter illatas miserias subsistendi constantiam perdunt.

Caput XVII.

BEatus itaque Iob, quia veræ philosophiæ regulam tenuit: contra vtraque mira se æquitatis arte seruauit: vt nec quasi dolorem non sentiens flagella sperneret: nec rursum vltra modum dolorem sentiens contra iudicium flagellantis insaniret. Cunctis enim rebus perditis, cunctis liberis amissis, surrexit: scidit vestimēta sua: & tonso capite corruens in terram adorauit. Quòd vestimenta scidit: quòd tonso capite in terram corruit: monstrat nimirum, quia flagelli dolorem sensit. Quòd verò additur: adorauit, apertè ostenditur, quia in dolore positus cōtra flagellantis iudicium non excesit. Nec omnino ergo nō motus est, ne deum ipsa insensibilitate cōtemneret: nec rursum omnino motus est, ne nimis dolendo peccaret. Sed quia duo sunt præcepta charitatis, deiuidelicet amor, & proximi: vt dilectionem proximi exolueret, impendit filiis luctum: ne dilectionem dei desereret, expleuit inter gemitus adorationem. Solent nonnulli in prosperis deum diligere, in aduersis autē positi flagellantem minus amare. Beatus autem Iob per hoc quòd motus exterius exhibuit, ostendit: quia flagella patris agnouit. Per hoc quòd adorando humilis mansit, ostendit: quia amorem patris nec in dolore deseruit. Ne igitur superbus esset non sentiens, in percussione corruit: ne autem se ferienti extra- E
neum faceret, ad hoc corruit vt adoraret. Mos autem veterum fuit: vt quisquis speciem sui corporis capillos nutriendo seruaret: eos tempore afflictionis abscinderet: & rursum qui tráquillitatis tempore capillos abscinderet: eos in ostensione afflictionis nutriret. Beatus igitur Iob tránquillitatis tempore capillos seruasse ostenditur: cùm ad doloris vsum caput totondisse memoratur: quatenus cùm in cunctis eum rebus manus superna percuteret, etiam sponte illum pœnitentię species diuersa fuscaret: sed iste exutus rebus, filiis orbatus, qui vestimēta scidit, qui caput totondit, qui in terram corruit, quid dicat audiamus.

Quod in amissione exteriorū magna consolatio sit, considerare quod hæc temporalia nec aliquando habuimus, nec semper habebimus.

Nudus egressus sum de vtero matris meæ: nudus reuertar illuc.) O quàm altę sedi interni consilij præsidet iste, qui scissis vestibus in terra prostratus iacet. Quia enim iudicātę domino cuncta amiserat, pro seruanda patientia illud tempus ad memoriam reduxit: quo necdum ista quæ perdidit habebat: vt dum intuetur quòd aliquando illa non habuit, dolorem temperet quòd amisit. Magna enim consolatio est in rerum amissione, illa tempora ad mentem reducere, quibus nos contigit res quas perdidimus non habuisse. Quia verò omnes nos terra genuit, hanc non immeritò matrem voca-
F mus. Vnde scriptum est: Graue iugum super filios Adam à
Eccle. 40. die exitus de ventre matris eorum, vsque in diem sepulturæ in matrem eorum omnium. Beatus igitur Iob, vt patienter lugeat, quod hic amisit, vigilanter attendit qualis huc venerit: ad augmentum autem seruandæ patientiæ, adhuc solertius inspicit hinc qualis recedat, & dicit: Nudus egressus sum de vtero matris meæ, nudus reuertar illuc.) Ac si dicat: Nudum me huc intrantem terra protulit, nudum me hinc exeuntem terra recipiet. Qui ergo accepta habui, sed relinquenda perdidi, quid proprium amisi?

Quòd diabolus humilitate nostra sternitur, & patientia superatur.

Caput XVIII.

QVia verò consolatio, non solum ex consideratione conditionis exhibenda est, sed etiam ex iustitia conditoris, rectè subiungit: Dominus dedit, dominus abstulit: sicut domino placuit, ita factum est.) Sāctus vir tentante aduersario cuncta perderat, sed tamen sciens quia contra se Satan tentādi vires, nisi permittente domino non habebat, non ait: Dominus dedit, diabolus abstulit: sed dominus dedit, dominus abstulit. Fortasse enim fuerat dolendum, si quod dominus dedit, hostis abstulisset: at postquam non abstulit nisi ipse qui dedit, sua recepit, non nostra abstulit. Si enim nos ab illo accipimus, quibus in hac vita vtimur, cur doleamus quod ipso iudicante exigimur, quo largiente fœnerāmur? Nec aliquando iniustus est creditor, qui
dūm præ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dum præfixo reddendi tempore non constringitur:quando
vult exigit quod fœneratur. Vbi & bene subiungitur:Sicut
domino placuit,ita factũ est. Cùm enim in hac vita ea quæ
nolumus patimur, necesse est, vt ad eum qui iniustum velle
nihil potest, studia nostræ voluntatis inclinemus. Magna
quippe est consolatio in eo quod displicet, quod illo ordi-
nante erga nos agitur,cui non nisi iustũ placet. Si igitur iu-
sta deo placere scimus: pati autem nulla, nisi quæ domino
placuerint possumus:iusta sunt cuncta quæ patimur:& val-
de iniustum est,si de iusta passione murmuramus. Sed quia
orator fortis quomodo assertionem partis suæ contra aduer
sarium allegauit,audiuimus:nũc quomodo in orationis suæ
termino iudicem benedicendo laudet, audiamus. Sequitur:
Sit nomen domini benedictum.) Ecce omne quod rectum
sensit,domini benedictione cõclusit:vt hinc aduersarius in-
spiciat,& ad pœnam suam victus erubescat: quia ipse domi-
no contumax etiam in beatitudine conditus extitit: cui ho-
mo hymnum gloriæ etiam percussus dicit.

Caput XIX.

H INtuẽdum verò est,quia hostis noster tot nos iaculis per-
cutit,quot tentationibus affligit. Quotidie nanque in acie
stamus,quotidie tentationum eius tela excipimus. Sed &
nos contra illum iacula mittimus, si confossi tribulationi-
bus,humilia respondemus. Beatus igitur Iob percussus dam-
no rerum,percussus morte filiorum: quia vim doloris ver-
tit in laudem conditoris, dicens: Dominus dedit,dominus
abstulit:sicut domino placuit,ita factum est:sit nomen do-
mini benedictum.) superbum hostem humilitate percussit,
crudelem patientia strauit. Nec credamus quòd bellator no
ster accepit,& nõ inflixit vulnera. Quot enim voces patien
tiæ in dei laudem percussus reddidit: quasi tot in aduersarij
pectore iacula intorsit, & acriora valde quàm sustinuit,in-
flixit. Afflictus enim terrena perdidit:sed afflictionem humi
liter sustinens,cœlestia multiplicauit. Sequitur:

Quòd Iob percussus,nec verbo,nec cogitatione in deum peccauit.

In omnibus his non peccauit Iob labijs suis:neque stultũ
aliquid contra deum locutus est.) Quia tentationum tribu-
lationibus deprehensi,etiam tacito cogitationũ motu possu
mus non lapsuendo peccare:beato Iob & oris testimonium
perhibetur & cordis. Prius enim dicitur:nõ peccauit Iob la-
biis suis,& tunc demũ subditur:neque stultum aliquid con-
tra deum locutus est. Qui enim stultum locutus non est, cul
pam à lingua compescuit:sed cum præmittitur:nõ peccauit:
constat quòd murmurationis vitium etiã à cogitatione re-
strixit. Nec ergo peccauit, nec stultum locutus est:quia nec
per conscientiã tacitus tumuit, nec linguã in contumaciam
relaxauit. Stultè autem contra deum loquitur,qui inter diui
næ animaduersionis flagella positus,iustificare semetipsum
I conatur. Si enim inno. ẽtem se asserere superbè audeat:quid
aliud quàm iustitiam ferientis accusat? Hucusque nos verba
historiæ transcurrisse sufficiat: iam nunc ad indaganda alle-
goriæ mysteria expositionis se sermo conuertat.

*Quòd deus tempora sine tempore intuetur: & in luce tenebras vi-
det: & diuersa ordinans non est diuersus.* Caput XX.

SEd in hoc quod scriptum est: Quadam die cùm venis-
sent filij dei, vt assisterent coram domino: affuit inter
cos etiam Satan.) discutiendum prius est: cur quadam
die factum aliquid coram domino dicitur: cum apud illum
nequaquam cursus temporis mutatione diei noctisque va-
rietur. Neque enim in ea luce,quę sine accessu ea quæ eligit
illustrat,& sine recessu ea quæ respuit deserit, defectus mu-
tabilitatis venit: quia in semetipsa manendo immutabilis,
mutabilia cuncta disponit: sicque in se trãseuntia condidit:
vt apud se transire nequaquam possint:nec tempus intus in
conspectu eius defluit:quod apud nos foris decurrit. Vnde
fit vt in æternitate eius fixa maneant ea, quæ non fixa exte-
rius seculorum volumina emanant. Cur ergo apud eum di-
citur quadam die, cui nimirum dies vna est æternitas sua?
Psal.83. Quam videlicet nec fine claudi,nec initio vidit aperiri Psal-
mista,cùm dicit: Melior est dies vna in atriis tuis super mi-
lia. Sed cùm scriptura sacra de temporaliter editis loquitur:
dignum est vt verbis temporalibus vtatur:quatenus conde-
scendendo leuet:& dum de ęternitate aliquid temporaliter
narrat,assuetos temporalibus,sensim ad ęterna traiiciat:sę- K
que bene nostris mentibus æternitas incognita,dum verbis
cognitis blãditur,infundat. Quid autem mirũ si in sacro elo
quio incõmutabilitatẽ suã deus præproperè humanæ menti
non aperit:quãdo & resurrectionis suæ solennitate celebra-
ta,quibusdam prouectionum accessibus innotuit, in corru-
ptionẽ corporis quod resumpsit? Luca quippe attestante di- *Luce 24.*
dicimus: quòd quibusdam se in monumento quærentibus
prius angelos misit:& rursum discipulis in via de se loquen
tibus ipse quidem,sed non cognoscẽdus,apparuit: qui post
exhortationis moras, cognoscendum se in panis fractione
monstrauit. Ad extremum verò repentè ingrediens,non so
lum se cognoscibilem,sed etiam palpabilem præbuit. Quia
enim infirma adhuc gestabãt corda discipuli: in cognitione
tanti mysterij ita fuerant diuina dispensatione nutriendi,vt
paulisper aliquid quærentes inuenirent:inuenientes cresce-
rent:& crescentes cognita robustius tenerent. Quia igitur
non repẽte,sed causarum verborúmque incrementis, quasi
quibusdam ad æternitatẽ passibus ducimur:intus apud eum
quadam die aliquid factum dicitur,qui ipsa quoque tempo-
ra sine tempore cõtuetur. An quia etiã Satan affuit die qua-
dam, dum hoc factum dicitur, indicare sacra scriptura stu-
duit:quia in luce deus tenebras vidit? Caput XXI.

NOs quippe vno eodẽmque contuitu lucem, & tene- L
bras contueri non possumus: quia cùm in tenebris
oculus figitur,lux fugatur:& cùm ad lucis se coruscã-
tionem verterit,tenebrarum vmbra discedit. Illa autem vis
quæ cuncta mutabilia immutabiliter videt: quasi in die ei
Satan affuit: quia apostatæ angeli tenebras sine obscuritate
comprehendit. Nos (vt dictum est) vno eodẽmque intuitu
contemplari non possumus, & quæ approbando eligimus,
& quæ reprobando damnamus: quia cùm ad hanc animus
vertitur,ab illa cogitatione separatur:cùm verò ad illã redu
citur,ab hac cui inhæsit,remouetur. Deus verò qui sine mu-
tabilitate simul cuncta respicit,sine distẽtione comprehen-
dit: videlicet & bona quæ adiuuat, & mala quæ iudicat, &
quæ adiuta remunerat, & quæ iudicans damnat, in his quæ
diuerso disponit ordine,diuersus non est. In die ergo ei Sa-
tan affuisse describitur:quia lumen æternitatis eius nulla mu
tabilitatis fuscatione tãgitur,& in hoc quòd ei tenebræ pre-
sentes sunt,affuisse inter filios dei dicitur:quia ea vi iustitiæ
immundus spiritus penetratur:qua videlicet mundoꝝ spiri
tuum corda complentur:cóque radio luminis iste transfigi-
tur:quo illi vt luceãt perfundũtur. Inter filios dei affuit:quia
& si ille deo ad electorum adiutorium:iste ad probationem
seruit. Inter filios dei affuit:quia & si ab illis in hac vita labo
rantibus auxilium pietatis impẽditur:iste occultæ eius iusti-
tiæ nescíendo seruiens, ministerium exequi reprobationis
conatur. Vnde bene in libris Regum per prophetã dicitur: M

*Quòd sancti angeli ad adiutorium electorum, Satan verò ad pro-
bationem,deo seruiat.*

Vidi dominum sedentem super solium suũ:& exercitum *3.Regũ 22.*
cœli à dextris eius & à sinistris:& dictũ est:In quo decipiam
Achab:vt ascẽdat & cadat in Ramoth Galaarh?Et dixit alius
ita,& alius aliter. Et egressus est vnus,& dixit:Ego decipiam
Achab,& dictum est:In quo decipies? Qui respõdit dicens:
Egrediar,& ero spiritus mẽdax in ore omniũ prophetarum
eius. Quid enim solium dei:nisi angelicas potestates accipi-
mus,quarũ mẽtibus altius præsidẽs inferius cũcta disponit?
Et quid exercitus cœli, nisi ministratiũ angelorũ multitudo
describitur? Quid est ergo quòd exercitus cœli à dextris &
sinistris eius stare phibetur? Deus enim qui ita est intra om-
nia,vt etiam sit extra oĩa:nec dextra,nec sinistra cõcluditur.
Sed dextra dei,angelorũ pars electa:sinistra autẽ dei pars an
gelorũ reproba designatur. Nõ enim ministrãt deo solum-
modo boni qui adiuuent:sed etiam mali qui probent. Non
solum qui à culpa redeuntes subleuẽt:sed etiã qui redire no-
lẽtes grauẽt. Nec quod cœli exercitus dicitur:angelorũ pars
reproba in eo intelligi posse prohibetur. Quas enim suspẽdi
in aẽre nouimus auescœli nominamus. Et de eisdẽ spiritibus
Paulus dicit:Cõtra spiritalia nequitiæ in cœlestibus. Quorũ *Ephes.6.*
caput enũcians ait: Secundũ principẽ potestatis aẽris huius. *Ephe.2.*
A dexteta ergo dei & sinistra angelorũ exercitus stat,quia &
voluntas

A voluntas electorum spirituum diuinæ pietati concordat: &
reproborum sensus suæ malitiæ seruiẽs,iudicio districtionis
eius obtemperat. Vnde & mox fallax spiritus in mediũ pro-
siliisse describitur:per quem Achab rex,exigẽtibus suis me-
ritis decipiatur. Neque enim fas est credere bonũ spiritum
fallaciæ deseruire voluisse, vt diceret:Egrediar,& ero spiri-
tus mendax in ore omnium prophetarum eius, sed quia A-
chab rex ex præcedentibus peccatis dignus erat, vt tali de-
buisset deceptione damnari:quatenus qui sæpe volens eccide-
rat in culpam: quandoque nolens caperetur ad pœnam.
Occulta iustitiæ licẽtia malignis spiritibus datur:vt quos vo
lentes in peccati laqueo strangulãt,in peccati pœnam etiam
nolentes trahant. Quòd ergo illic à dextris atque à sinistris
dei, exercitus cœli astitisse describitur: hoc hic inter filios
dei Satan affuisse perhibetur. Ecce à dextris dei steterunt an-
geli,qui nominãtur filij dei:ecce à sinistris angeli stant, quia
affuit inter eos etiam Satan. Caput XXII.

SEd quia allegoriæ mysteria indagare decreuimus, non
inconuenienter accipimus quòd in die dominus Satan
vidit:quia vias eius in sapientię suæ incarnatione corri-
puit:quasi eum non vidisse,fuerit,tãdiu prauitatem illius in
humani generis perditione toleraſſe. Vnde & ei diuina voce
mox dicitur: Vnde venis?) In die Satã requiritur de viis suis,
B quia in luce manifestatæ sapiẽtiæ, occulti hostis insidiæ de-
tegũtur. Quia ergo incarnato domino diabolus increpatur,
& à sua pestifera effrenatione corripitur,rectè subiungitur:
Cui dixit dominus: Vnde venis?) Tunc enim Satanæ,vias re
quirendo arguit, cùm per mediatoris aduẽtum persuasionis
eius nequitias reprimens,increpauit. Nec immeritò in hoc
die filij dei corã domino astitisse referũtur,quia videlicet ad
æternæ patriæ vocationẽ,electi omnes,luce sapiẽtiæ se illu-
strãte collecti sunt. Quosquãuis incarnata sapiẽtia aggregare
effectu operis venerat, diuinitati tamẽ illius tã per eius præ-
**al.præsci-tiam.* sentiã * intrinsecus assistebãt. Sed quia de viis suis antiquus
hostis,redemptore veniẽte,discutitur,quid dicat audiamus:

*Quòd ab Adam vsque ad aduentum Christi, Satan nullum qui
sibi plenè resisteret,reperierit.*

Circuiui terram, & perambulaui eam.) Ab Adam quip-
pe,ante aduentum domini, omnes post se gẽtium nationes
traxit. Circuiuit terram & perambulauit:quia per corda gen
tium iniquitatis suæ vestigia impressit. Cadens enim à sub-
limibus,humanas mẽtes iure possedit,quia in culpæ suæ vin-
culo volentes adstrinxit:tantóque latius in mundo vagatus
est, quãto à reatu illius quisquam liber per omnia inuentus
non est. Cui quasi ex potestate mũdum circuisse,est nullum
hominem qui sibi plenè resisteret inuenisse. Sed iam Satan
redeat,id est,ab effectu suæ malitiæ vis illũ diuina constrin-
gat,quia iam apparuit in carne,qui in peccati contagione,ex
C carnis nihil habebat infirmitate. Venit humilis,quem & su-
perbus hostis admiraretur: quatenus qui fortia diuinitatis
eius desperet, etiã humanitatis eius infirma pertimescat.
Vnde & mox significatione mirifica,cõtra eum ipsa huma-
nitatis infirmitas obstupescẽda proponitur:vt dicatur:Nun
quid considerasti seruum meũ Iob:quòd non sit ei similis in
terra? Quòd Iob interpretetur dolens, pauloante iam dixi-
Esa.53. mus. Dolens verò ipse veraciter per figurã dicitur: qui por-
tare dolores nostros Propheta attestante,perhibetur. Cui in
terra similis non est,quia omnis homo tantummodo homo
est,ipse autem deus & homo. In terra ei similis nõ est: quia
etsi adoptiuus quisque filius ad percipiendam diuinitatem
proficit, nequaquã tamen vt deus naturaliter esset, accipit.
Qui bene etiam seruus dictus est,quia formã serui susc ipere
dignatus est. Nec maiestati iniuriam intulit assũmpta humi-
Philip.2. litas carnis:quia & vt seruanda susciperet,nec tamen habita
permutaret,nec diuina humanitate minuit,nec humana di-
uinitate consumpsit:quia etsi per Paulum dicitur:Qui cùm
in forma dei esset,nõ rapinam arbitratus est esse se æqualem
deo:sed semetipsum exinaniuit formã serui accipiens: ei se-
metipsum exinaniuisse,est, ab inuisibilitatis suæ magnitudi-
ne se visibilẽ demõstrasse: vt serui forma tegeret hõc quod
incircũscriptè omnia ex diuinitate penetraret. Dei autem ad
Satan per figuram dicere, est, nunquid considerasti seruum
meum Iob? vnigenitum filiũ contra eum in forma serui ad-
mirabilem demonstrare. Eo enim ipso quo illum tantæ vir- D
tutis in carne innotuit:quasi superbiẽti aduersario quòd do
lens considerateret, indicauit. Sed quia bonum quod miraretur intulerat:restat,vt ad reprimendam eius superbiam,vir-
tutes illius adhuc enumerando subiungat. Sequitur:

Caput XXIII.

HOmo simplex & rectus,ac timens deum,& recedens
à malo.) Venit nãque inter homines mediator dei &
hominum,homo Christus Iesus: ad præbendũ exem
plum vitę hominibus simplex,ad non parcendum verò ma-
lignis spiritibus rectus,ad debellandam superbiã timẽs deũ,
ad detergẽdã verò in electis suis vitæ immunditiã,recedens
à malo. De ipso enim per Esaiam principaliter dicitur:Et re-
plebit eum spiritus timoris domini. Et ipse à malo singulari- *Esaiæ 11.*
ter recessit,quia facta imitari noluit, quæ in hominibus in-
uenit,quoniam attestante Petro:Peccatum nõ fecit, nec in- *1.Pet.2.*
uentus est dolus in ore eius. Sequitur:Respõdens Satan ait:
Nũquid frustra Iob timet deũ? Nõne tu vallasti eũ ac domũ
eius,vniuersamque substantiam eius per circuitũ? Operibus
manuum eius benedixisti, & possessio illius creuit in terra.)
Antiquus hostis redemptorẽ humani generis,debellatorem
suum in mundũ venisse cognouit:vnde & per obsessum ho
minem in Euangelio dicitur: Quid nobis & tibi fili dei? Ve- *Matth.8.*
nisti huc ante tempus torquere nos? Qui tamen prius cùm
hunc passibilem cerneret: & posse mortalia perpeti huma- E
nitatis videret:omne quod de eius diuinitate suspicatus est,
ei fastu superbię suę in dubiũ venit. Nihil quippe nisi super-
bum sapiẽs,dum esse hunc humilẽ cõspicit:deũ esse dubita-
uit. Vnde & ad tentationum se argumẽta conuertit,dicẽs: Si
filius dei es,dic vt lapides isti panes fiãt. Quia igitur passibi- *Matth.4.*
lem vidit,non deũ natũ,sed dei gratia custoditũ credidit. Vn
de & nũc inferre perhibetur: Nõne tu vallasti eũ ac domum
eius,vniuersamque substantiã eius per circuitum? Operibus
manuum eius benedixisti,& possessio illius creuit in terra.
Eum quippe ac domũ eius à deo vallatã dicit,quia tentando
eius conscięntiã penetrare non potuit. Substãtiam eius valla-
tam asserit,quia electos eius inuadere non præsumit. Operi-
bus manuũ eius benedixisse deũ, & possessionẽ eius excre-
scere in terra queritur: quia scilicet tabescens videt, & fides
eius in notitiã hominũ prędicãtibus apostolis multiplicatur.
Possessio quippe eius crescere dicitur,dũ laboratibus prędi-
catoribus,fideliũ quotidie numerus augetur. Hæc itaq; Satã
deo dixisse est,talia inuidẽdo sensisse. Hęc Satan deo dixisse,
est,de his tabescẽdo doluisse. Sequitur: Caput XXIIII.

SEd extende paululum manum tuam,& tange cũcta quę
possidet,nisi in faciem benedixerit tibi. Quę enim trã-
quillitatis tempore,dei gratia custoditum credidit,pec-
care posse per passionem putauit. Ac si apertè dicat:Interro
gatus afflictionibus homo,&peccator agnoscitur,qui in mi F
raculis deus putatur. Dixit ergo dominus ad Satã: Ecce vni-
uersa quæ habet,in manu tua sunt:tantum in eum ne extẽ-
das manum tuã.) Cùm sacram historiam sub figurali intelle-
ctu discutimus,Satanę manus non potestas,sed tentatio de-
bet intelligi. Vniuersa itaque quæ habet, in manum tentãtis
dantur,& in eum tẽtationis manus extẽdi prohibetur:quod
tamen fieri substãtia amissa conceditur:quia nimirum prius
Iudæa,quæ possessio eius fuerat,in infidelitate sublata est,&
pòst eius caro patibulo crucis affixa. Qui igitur prius Iudæã
aduersantẽ pertulit,& postea vsque ad crucem venit: quasi
prius habita amisit, & pòst in semetipso aduersantis nequi-
tiã pertulit. Egressusque est Satã à facie domini.) Sicut & su-
perius dictũ est, Satan à facie domini exiit,quia ad desiderij
sui vota peruenit. Quasi enim ante ipsum erat, dũ propter
ipsum quod male sitiebat, implere nõ poterat. Cùm autem
quadã die filij eius,& filię comederẽt,& biberẽt vinũ in do
mo fratris sui primogeniti.) Beati Iob filios ac filias, vel Apo
stolorũ ordinẽ,vel cũctorũ fideliũ multitudinẽ diximus de-
signasse. Incarnatus autẽ dominus prius ex Iudæa ad fidem
paucos elegit,& post sibi multitudinẽ populi gẽtilis aggre-
gauit. Quis autẽ maior domini filius, nisi Iudaicus populus
accipi debet, qui ei dudũ datæ legis fuerat doctrina genera-
tus:minor autem gẽtilis populus, qui in mundi extremitate
collectus est? Quia igitur cùm Satã vtilitati hominũ nescię
deseruiret,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G deseruiret,& corruptis persecutorũ cordibus,licentiam dominicæ pasionis expeteret:sancti Apostoli necdũ aggregãdam deo gentilitaté nouerãt,& soli Iudæ fidei arcana prædicabãt:cùm Satã exiisse à domino dicitur,filij & filiæ in domo fratris primogeniti conuiuari referuntur.Dictũ quippe
Matth.10. eis fuerat:In viam gentiũ ne abieritis.Post mortem nanque resurrectionémque domini in gentiũ prædicationem conuersi sunt. Vnde & in suis actibus dicunt: Vobis oportebat
Act.13. loqui primùm verbum dei,sed quia repulistis illud,& indignos vos iudicastis æternę vitæ:ecce cõuertimur ad gentes. Hi itaque filij sponsi,de quibus & eiusdem voce spõsi dicitur:Non ieiunabũt filij sponsi,quãdiu cum illis est sponsus.
Matth.9. In domo fratris primogeniti conuiuãtur,quia videlicet adhuc Apostoli sacræ scripturę delitiis,in solius Iudaici populi collectione,vescebantur.Nuncius venit ad Iob,qui diceret:

Quòd simplices perfectissimis adhærentes eorũ intellectu pascũtur.

Boues arabant, & asinæ pascebantur iuxta eos: & irruerunt Sabæi,tulerúntque omnia,& pueros percusserunt gladio,& euasi ego solus,vt nunciarem tibi.)

Caput XXV.

QVid aliud in figura per boues,quàm bene operantes: quid aliud per asinas,quàm quosdam simpliciter viuentes accipimus? Quę bene iuxta boues pasci referuntur:quia mentes simplicium etiã cùm alta capere non
H possunt,eo magis vicinæ sunt, quo & fraterna bona sua per charitatem credunt: cùmque inuidere alienis sensibus nesciunt,quasi in pastu se minimè diuidunt. Simul ergo se asinæ cum bobus reficiunt, quia prudẽtibus coniuncti tardiores,eorum intelligentia pascuntur. Sabæi autem captiuantes interpretantur.Et qui alij captiuantium nomine,nisi immundi spiritus designãtur,qui cunctos quos sibi subiiciunt, in infidelitatem captiuos ducunt? Qui & pueros gladio feriunt, quia eos tentationis suæ grauiter iaculis vulnerant, quos necdum iuuenilis constantia liberos,vel robustos seruat. Qui bene quidem bona incipiunt, sed in ipsa adhuc inchoationis suæ teneritudine,captiuantibus immundis spiritibus substernuntur. Quos gladio hostis percutit,quia æternitatis desperatione transfigit.

Quòd verbum dei non pereat, etiam cùm non perierint hi, aduersus quos mala prædixit.

Quid est autem hoc quòd nuncius venit,qui diceret:Ego euasi solus? Quis est iste nuncius,qui aliis pereuntibus solus euadit,nisi prophetícus sermo, qui dum fiunt mala omnia quæ prædixit, quasi sanus ad dominum solus redit? Dum enim vera dixisse de perditorum casu cognoscitur, quasi in-
Gene.24. ter mortuos vixisse mõstratur.Hinc est quòd ad Rebeccam in Isaac coniugio deducendam puer mittitur:quia videlicet ad despõsandam Ecclesiam domino, interposita prophetia famulatur.Sabæis igitur irructibus, solus puer qui nũciarer, euasit:quia malignis spiritibus infirmorum mentes in capti
I uitatem ducentibus sententia prophetica cõualuit,quę eandem captiuitatem prænunciãs dicit:Propterea captiuus ductus
Esaiæ 5. est populus meus,quia non habuit scientiam. Prophetia ergo quasi saluatur,dum captiuitas quam prædixit ostenditur.Sequitur : Cúmque adhuc ille loqueretur, venit alter & dixit:Ignis dei cecidit de cœlo,& tactas oues, puerósque consumpsit:& effugi ego solus,vt nunciarem tibi.)

Quòd dum præpositi gloriam propriam quærunt, subditorum corda subuertuntur. Caput XXVI.

OMnes qui prædicationis officiũ in synagoga tenuerunt,cœlum rectè vocati sunt,quia nimirum sapere cœlestia credebãtur.Vnde & Moyses cùm sacerdotes ac populũ ad verba suæ admonitionis excitaret,dixit: At
Deute.32. tende cœlũ & loquar,& audiat terra verba ex ore meo.Per cœlũ videlicet significans præpositorũ ordinem,per terram verò subditorũ plebem.Hoc igitur loco cœlum,sacerdotes, vel pharisæos,vel legis doctores non inconuenienter accipimus, qui ante oculos hominũ dum cœlestibus officiis inseruirent,quasi desuper lucere videbãtur.Sed quia ipsi summopere in redẽptoris nostri aduersitate cõmoti sunt, quasi ignis de cœlo cecidit: dũ ad decipiẽdũ imperitũ populũ,ab his etiam qui vera docere putabantur flamma inuidiæ exarsit.Testante quippe Euangelio nouimus,quòd doctrinæ veritatis inuidentes,opportunitatem dominicę traditionis exK quirebant:sed metuentes populum quę moliebantur innotescere non audebant.Hinc etiam in eo scriptum est, quòd *Luc.20.*
dissuadendis populis dicunt:Nũquid aliquis ex principibus *Ioan.7.*
credidit in eum,aut ex pharisæis? Sed turba hæc quæ nõ nouit legem,maledicti sunt.Quid autẽ in ouibus atque in pueris,nisi innocentes quoslibet,sed tamen adhuc infirmos accipimus? Qui dum aduersitatem Pharisæorum ac principum tolerare timuerunt, infidelitatis concrematione consumpti sunt.Dicatur ergo:Ignis dei cecidit de cœlo, & tactas oues puerósque consumpsit,id est,à præpositorũ cordibus flamma inuidiæ corruit,& quicquid boni in plebibus oriebatur, incendit:quia dum mali præpositi suum cõtra veritatem horem exigunt,ab omni rectitudine corda sequentium subuertunt.Vbi & bene adiungitur:Et effugi ego solus vt nunciarem tibi:quia dum impletur prædicta causa malitiæ,fallaciæ interitum euadit sermo propheticus,qui ait:Et nunc ignis aduersarios consumit. Ac si apertè dicat : Malos non solum ignis per vindictam pòst cruciat: sed nunc etiã per liuorem cremat:quia qui pòst puniendi sunt rettributionis supplicio, nunc semetipsos afficiũt inuidiæ tormento.Puer ergo solus fugiens remeat: & igne periisse oues puerósque denunciat: dum propheria Iudaicum populum deserens,vera se dixisse manifestat,quæ ait:Zelus apprehendit populũ ineruditũ. Ac si apertè dicat:Dum verba prophetarum discutere plebs no L
luit,sed credulitatem suã verbis inuidentium dedit,zeli igne periit:quia in alienæ inuidiæ se flamma concremauit.Sequitur:Sed & illo adhuc loquente,venit alius & dixit:Chaldæi fecerunt tres turmas,& inuaserunt camelos & tuleruot eos, necnon & pueros percusserunt gladio : & effugi ego solus, vt nunciarem tibi. Caput XXVII.

QVia Chaldæos feroces interpretari nouimus,qui alij Chaldæorum nomine designentur, nisi persecutionis auctores vsque ad apertos clamores malitiæ prorumpentes,cùm dicunt:Crucifige,crucifige? Qui de se- *Lucæ23.*
metipsis tres turmas faciunt, cùm se ad proponendas quæstiones domino Pharisæi, Herodiani & Sadducæi diuiserũt. Qui ore quidẽ sapiẽtiæ victi sunt: sed quia stultos quosdam post se eos traxisse credẽdum est,factis turmis Camelos tulerunt.Vnusquisque nanque eorũ ordo in praua quæ saputt insipientium corda corrupit,& dum persuadendo ad interitum perttraxit, quasi tortuosas mentes infirmantium ad captiuitatem duxit. Prædicante quippe in Samaria domino, multi ex Samaritanis fuerunt in possessionem eiusdem redemptoris nostri asciti. Sed nunquid ij,qui pro septem viris vnius mulieris mortuis, de resurrectionis desperatione dominum tentant,nequaquam conati sunt credentes Samaritanos à fide reducere,quos cõstat spem resurrectionis ignorare? Qui dum ex lege nonnulla recipiunt, nonnulla contemnunt, quasi Camelorum more velut animal mundum ruminant: sed vt immũdum nequaquam vngulam findunt: quanuis & eos Cameli ruminãtes,sed tamen vngulam non M
findentes indicant,qui in Iudęa iuxta literam historiã audierant,sed virtutẽ eius spiritaliter discernere nesciebant.Quos tribus turmis Chaldæi rapiunt,dum Pharisæi,Herodiani, & Sadducæi ab omni sensus rectitudine iniqua persuasione peruertũt. Simúlque pueros gladio feriunt,quia & si qui in populo vti iam ratione poterant: eis ipsi non virtute rationis,sed potestatis authoritate contraibant:dúmque se quasi præpositos imitari à subditis volunt: etsi intelligere aliquid sequentes possunt,ex authoritate tamen suscepti regiminis eos ad perniciem pertrahunt. A quibus bene solus puer qui nunciet fugit:quia Pharisæis,Herodianis atq; Sadducæis inqua patrantibus eos nimirum deserens prophetícus sermo conualescit, qui ait:Et tenẽtes legem nescierũt me. Sequitur: *Hiere.2.*

Quòd primogenitus frater sit Iudaicus populus: & domus quatuor angulorum Scribæ, & Pharisæi, & sacerdotes & seniores populi & ventus à regione deserti immũdorũ spirituũ in sanctos cursus.

Caput XXVIII.

ADhuc loquebatur ille, & ecce alius intrauit & dixit: Filiis tuis & filiabus vescentibus, & bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti: repentè ventus vehemens irruit à regione deserti: & conculsit quatuor angulos

A angulos domus.Quę corruẽs oppresit liberos tuos:& mortui sunt.)Pauloante iam diximus,quòd filios & filias prędicantes apostolos & plebes subditas sentiamus,qui in domo fratris primogeniti conuiuari referuntur:quia in habitatione adhuc Iudaici populi sacræ prædicationis delitiis vescebantur.Repentè autem vehemens ventus irruit à regione deserti.Regio deserti est cor infidelium,quod dum creator deserit,nullus inhabitator colit. Ventus autem vehemens, quid aliud q̃ tẽtatio fortis accipitur? Ventus ergo vehemens à regione deserti irruit:quia in pasione redemptoris nostri contra fideles eius,fortis tentatio à cordibus Iudæorum venit.Potest etiam deserti regio, derelicta immundorum spirituum multitudo non inconuenienter intelligi.A quaventus venit,& domum concutit:quia ab eis tentatio prodiit, & persecutorum corda commouit. Sed hæc domus in qua conuiuabantur filij,in quatuor angulis stabat.Tres enim regentium ordines in synagoga cognouimus,sacerdotum scilicet,scribarum atque seniorum populi.Quibus & si Pharisæos iungimus, quatuor in hac domo angulos inuenimus. A regione igitur deserti ventus venit:& quatuor angulos domus cõcutit:quia ab immundis spiritibus tentatio irruit, & mentes quatuor ordinum in malitiam persecutionis excitauit.Quæ domus corruens oppresit liberos : quia dum Iudæa in crudelitatem dominicæ persecutionis cecidit, A-
B postolorum fidem desperationis formidine obruit. Tenet enim tantummodo magistrum viderunt:etiam negantes per diuersa fugiebant.Et quamuis manus interna eorum spiritum in præscientia ad vitam tenuit:à vita tamen fidei eos interim carnalis timor extinxit. Qui ergo authorem suum, Iudæa sæuiente,reliquerunt,quasi concussis angulis domo euersa necati sunt.Quid autem illo tempore de grege fidelium factum credimus,quo fugisse ipsos etiam arietes scimus? Sed inter hæc vnus qui enunciet,euadit : quia conuaIuisse se sermo propheticus,qui hæc denunciauerat, ostendit dicens de persecutore populo: Dilectus meus in domo *Hiere.11.*
mea fecit scelera multa,dicens de bonis prædicatoribus,sed tamen in pasione fugientibus:Proximi mei à longe steterunt.Dicens de cunctis valde formidantibus:Percutiam pa- *Psalm.37. Zacha.13.*
storem,& dispergentur oues gregis. Sequitur:

Quòd plebs Iudaica & legis sacramenta à capite & corpore suo amissa sunt & scissa. Caput XXIX.

TVnc surrexit Iob, & scidit vestimenta sua.)Ruente domo extinctis filiis,Iob surrexit:quia Iudæa in infidelitate perdita, prædicatoribus in pauore mortis cadentibus, redemptor humani generis semetipsum à carnis suæ morte suscitauit:quia quanto iudicio persecutores suos deseruerit,demonstrauit.Surgere quippe eius est, qua districtione peccatores derelinquat ostendere:quasi enim iacere eius est,patienter mala tolerare.Surgit ergo cum contra reprobos iudicium iustitiæ exerit. Vnde & rectè vestiC
menta scidisse perhibetur. Quid enim vestimentum domini nisi synagoga extitit : quæ propheris prædicantibus ex- *Ephe.5.*
pectationi incarnationis illius adhæsit? Sicut enim his nunc vestitur à quibus diligitur,Paulo attestante qui ait:Vt exhiberet sibi gloriosam ecclesiam,non habentem maculam aut rugam. Quæ enim maculam aut rugam non habere dicitur:profecto vestis rationalis & per actionem munda, & per spem tensa monstratur.Ita cùm incarnandum eum Iudæa credidit adhærendo, nihilominus vestis fuit. Sed quia expectatus venit,veniens noua docuit, docens mira exercuit,mira faciens,praua tolerauit, vestem qua indutus fuerat,scidit:dum in Iudæa alios ab infidelitate sustulit, alios in incredulitate dereliquit. Quid est igitur vestis scissa, nisi Iudæa in contrariis sententiis diuisa? Si enim vestis eius *Ioan.7.*
scissa non esset,Euangelista non diceret, quod prædicante domino contentio oriebatur in populo vt alij dicerent,bonus est:alij autẽ,non,sed seducit turbas. Quasi scissa vestis illius fuit,quæ diuisa per sententias vnitatẽ concordiæ perdidit,cùm & post resurrectionem suam quibusdã credituris apparuit,& quibusdam non credituris se absondit.
Sequitur:Et tonso capite corruens in terrã adorauit.)Quid per decisos capillos:nisi sacramentorum subtilitas:quid per caput,nisi summa sacerdotij dignitas designatur? Vnde & ad Ezechielem prophetã dicitur: Tu fili hominis sume tibi D
gladium acutum,radentem pilos,& assumes eũ,& duces su- *Ezech 5.*
per caput tuum & barbam:vt videlicet prophetæ facto,iudicium redemptoris exprimatur,qui in carne apparens caput rasit:quia à Iudaico sacerdotio præceptorum suorum sacramenta abstulit.Barbam rasit:quia regnum Israeliticum deserens,decorem virtutis eius amputauit. Caput XXX.

QVid vero hoc loco per terram, nisi homo peccator exprimitur? Primo quippe peccanti homini dictum
Gene.3. est:Terra es,& in terram ibis.Terræ ergo nomine peccatrix gentilitas designatur. Nam cùm iustam Iudæa se crederet,constat quàm reproba de gentilitate sentiret, Paulo attestante qui ait: Nos natura Iudæi, & *Gala.2.*
non ex gentibus peccatores. Mediator igitur noster quasi detonso capite in terram corruit:quia Iudæam deserens,dũ sacramenta sua ab eius sacerdotio abstulit,ad notitiam gentium venit.Capillos enim à capite rasit:quia sacramenta legis ab illo suo primo sacerdotio sustulit,& in terrã corruit: quia saluandis se peccatoribus dedit:dúmque eos qui sibi iusti videbantur,deseruit:hos qui se iniustos & fatebantur & nouerant,assumpsit. Hinc ipse in Euangelio dicit: Ego *Ioan.9.*
in iudicium veni in hunc mundum,vt qui non vident,videant:& qui vident,cæci fiant.Hinc & columna nubis quæ in *Exod 13.*
eremo populum præibat,splendore ignis non in die, sed in nocte radiabat:quia videlicet redemptor noster suæ cõuersationis exemplo,ducatum sequentibus præstans, de iustitia sua confidentibus,nulla luce claruit: peccatorum vero suorum tenebras agnoscentibus,ignem sui amoris insulsit. Nec quod corruere Iob dicitur,indignum mens hoc signifi E
catione redemptoris arbitretur. Scriptum namque est:Ver- *Esaiæ 9.*
bũ misit dominus in Iacob,& cecidit in Israel.Iacob quippe supplantator,Israel vero videns deum dicitur. Et quid per Iacob nisi Iudaicus populus:quid per Israel nisi gentilis populus designatur? Quia quem Iacob per carnis mortem supplantare studuit,hunc nimirum per oculos fidei gentilitas deum vidit. Ad Iacob ergo missum verbum,in Israel cecidit:quia eum quem ad se venientem Iudaicus populus respuit,hunc repente confitens populus gẽtilis inuenit. De sancto quoque spiritu scriptum est:Cecidit spiritus domi- *Actor 2.*
ni super eos.Idcireo autẽ verbũ domini vel spiritus sanctus in sacra scriptura cadere dicitur, vr inopinatus eius aduentus exprimatur.Quod enim ruit vel cadit,ad ima repẽte venit.Mediatori ergo in terram quasi corruisse, est nullis signis præcurrentibus inopinatè ad gentes venisse.Bene autem dicitur quod corruens adorauit : quia dum ipse humilitatẽ carnis suscepit,in se credentibus vota humiliatis insudit.Fecit enim,quia fieri docuit:sicut & de eius spiritu dicitur.Ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabi- *Roma.8.*
libus.Neque enim petit qui æqualis est,sed postulare dicitur:quia nimirũ quos repleuerit,postulãtes facit:quãuis hoc & in semetipso redẽptor noster ostendit,qui patrem etiam, dum passioni propinquaret,exorauit. Quid enim mirum,si F
in forma serui exorando se patri subdidit,in qua etiam manus peccãtiũ vsque ad mortis extrema toleratuit? Sequitur:

Quod synagogæ adultera pallio literæ retento, dum lege carnaliter vti voluit, contempta est: & legislatorem criminata, nudum adire permisit. Caput XXXI.

NVdus egressus sum de vtero matris meæ : nudus re- *Gene.26.*
uertar illuc.)Redemptoris mater iuxta carnem synagoga extitit, ex qua ad nos per corpus visibilis processit.Sed hunc intra se tegmine literæ adopertum tenuit,dum ad spiritalem eius intelligentiam mentis oculos aperire neglexit.Hunc quia in carne humani corporis latẽtem videre deum noluit,quasi in diuinitate nudum conspicere contempsit.Sed nudus de vtero mattris exiit:quia à synagogæ carne prodiens conspicuus ad gentes venit.Quod bene Ioseph relicto pallio fugiẽte signatũ est.Dũ enim mulier adultera male illo vti voluisset, relicto pallio fugit fũras:quia dum synagoga dominum purum hominẽ credens, quasi adulterino cõplexu constringere voluit:ipse regmen literæ eius oculis reliquit, & ad cognoscendam diuinitatis suæ potentiã,cõspicuũ se gentibus præbuit. Vnde & Paulus dixit:Vsque hodie dum legitur Moyses,velamẽ est positum *1.Corin.3.*

Universidad de Deusto Biblioteca

G super cor eorũ:quia videlicet adultera mulier apud semetipsam pallium retinuit,& quem malè tenebat,nudum amisit.Quia ergo à synagoga veniens, fidei gentiũ conspicuus apparuit,ex vtero matris nudus exiit.Sed nunquid hanc o-
Osee. 11. mnino deseruit?Et vbi est quod per Prophetam dicitur : Si fuerit numerus filiorum Israel quasi arena maris, reliquiæ
Rom. 11. saluæ fient?Vbi est quod scriptũ est:Donec plenitudo gentiũ intraret,& sic omnis Israel saluus fieret?Erit ergo quãdo que cõspicuus:vt etiã synagogæ appareat.Erit in fine mũdi proculdubio,quando gentis suæ reliquiis semetipsum,sicut est dominus,innotescet.Vnde & bene hic dicitur:Nudus reuertar illuc.) Nudus quippe ad vterũ matris reuertitur,cum in mũdi huius termino,q in seculo factus homo despicitur, synagogæ suæ oculis deus ante secula declaratur.Sequitur:

Quòd solius dei sit dare & auferre,& quòd redemptori nostro nullum ex consortio carnis,peccatum adhæsit.

Dominus dedit,dominus abstulit: sicut domino placuit, ita factum est:sit nomen domini benedictum.)Redemptor noster per hoc quòd deus est cum patre dat omnia:per hoc vero quòd homo est,à patre accipit omnia. Dicatur igitur de Iudæa,cum venturum incarnationis eius mysterium crederet, dominus dedit. Dicatur de Iudæa, cùm expectatam incarnationis eius præsentiã cõtempsisset, dominus abstulit. Data quippe est cùm per quosdam futura credidit,sed
H exigente merito suæ cæcitatis ablata est, cùm credita per quosdam venerari cõtempsit.In se autem credẽtes edocet, vt in flagellis positi benedicere domino sciant,cũ subditur: Sicut domino placuit,ita factum est:sit nomen domini be-
Matt.14. nedictum.Vnde & testante Euangelio cùm appropinquare passioni dicitur,accepto pane gratias egisse perhibetur. Gratias itaque agit,qui flagella alienæ iniquitatis suscipit.Et qui nihil dignũ percussione exhibuit,humiliter in persecutione benedicit:vt hinc videlicet ostendat quid vnusquisque in flagello culpæ propriæ facere debeat,si ipse æquanimiter flagella culpæ portat alienæ:vt hinc ostendat quid in correctione faciat subditus,si in flagello positus patri gratias agit æqualis.Sequitur:In omnibus his non peccauit Iob, neque stultũ aliquid contra deum locutus est.) Quod nec peccasse,nec stultum aliquid contra deum locutus asseritur : hoc de illo Petrus(sicut iam prædiximus)apertè testatur,dicens: Qui peccatum non fecit,nec dolus inuentus est in ore eius.
Petri 2. Dolus quippe in ore quãto apud homines prudẽtius callet, tanto apud deum stultius desipit,Paulo attestante, qui ait: Sapientia huius mundi,stultitia est apud deum. Quia ergo
1.Cor.3. dolus in ore eius non fuit,stultum proculdubio nihil dixit. Hunc contra deum,sacerdotes & principes stultè locutum crediderunt,cum interrogatus passionis tempore, dei se filium testaretur.Vnde & conquirentes dicunt : Quid adhuc
Matt.26. egemus testibus?ecce ipsi audiuimus blasphemiam.Sed con
I tra deum nihil stultè dixit:quia vera loquens, hoc de se infidelibus etiam moriẽdo intulit,quod paulopost redemptis omnibus resurgendo monstrauit.

Caput XXXII.

HAec in significationem nostri capitis breuiter tractata transcurrimus,nunc ad ædificationem eius corporis, ea moraliter tractanda replicemus : vt quod actum foris narratur in opere, sciamus quomodo intus agatur in mente. Nam cum filij dei assistũt coram deo, inter eos quoque assistit & satan:quia plerunq; bonis nostris cogitationibus,quæ in corde nostro, aduentu spiritussancti operante,seminãtur:antiquus ille callidè se interserit, & subiũgit inimicus:vt bene cogitata perturbet,maléque perturbata dilaniet.Sed nequaquam nos in tentatione deserit,qui creauit.Nam hostem nostrum qui se contra nos in insidiis cõtegit,illustratione sui luminis nobis deprehensibilẽ reddit:propter quod ei mox dicitur:Vnde venis?Callidũ namque hostem requirere,est eius nobis insidias declarare : vt quo eum subintrare ad cor cernimus,forti contra illum circunspectione vigilemus.Qui respondens ait : Circuiui terram,& perambulaui eam.)Satanæ terram circuire, est carnalia corda perscrutari : & vnde occasionem accusationis inuenire posit,exquirere.Terrã circuit: quia humana corda circumuenit, vt bona tollat, vt mala mentibus inserat, vt inserta cumulet,vt cumulata perficiat, vt perfectos in ini- K
quitatibus ad pœnã socios acquirat.Et notandum quòd nõ transuolasse,sed perambulasse se asserit : quia nimirum nequaquam quem tentat,velociter deserit:sed vbi molle cor inuenerit,ibi pedem miseræ persuasionis figit, vt immorando actionis prauæ vestigia imprimat : & ex suæ iniquitatis similitudine,quos valet,reprobos reddat. Sed contra hunc beatus Iob laudatur,& dicitur: Nunquid considerasti seruum meum Iob,quòd non sit ei similis super terram:Vir simplex & rectus,ac timens deũ,& recedẽs à malo?)Quem diuina inspiratio contra hostem roborat:hunc quasi in satanæ auribus deus laudat.Laudare quippe eius est, & prius bona concedere, & pòst concessa custodire. Sed antiquus hostis eo contra bonos grauius sæuit,quo vallari eos diuinæ protectionis munere conspicit. Vnde & subiungens dicit:Nunquid frustra Iob timet deum? Nonne tu vallasti eũ ac domum eius, vniuersámque substantiam eius per circuitum?Operibus manuum eius benedixisti, & possessio illius creuit in terra.) Ac si apertè dicat : Cur laudas eum quem protegendo roboras?Despecto enim me,dignus tuis laudibus homo esset,si suis contra me viribus staret. Vnde mox & malitiosè de homine experit:quod tamen protector hominis benignè concedit.Nam subditur:

Quòd electi in tentatione proficiunt,& quod eis diabolus præparat in ruinam,hoc eis deus conuertit in gloriam. L

Sed extende paulũlum manum tuam,& tãge cuncta quæ possidet:nisi in faciem benedixerit tibi.) Plerumque enim dum fœcundè virtutum fructus reddimus, dum continua prosperitate pollemus,aliquantulum mens erigitur:vt à semetipsa sibi existere bona quæ habet,arbitretur. Quæ nimirum bona antiquus hostis malitiosè attrectare appetit:sed hæc tentari deus non nisi benignè permittit: vt dum mens tentatione pulsata,in bonis de quibus gaudebat, cõcutitur: imbecillitatis suæ debilitate cognita,in spe diuini adiutorij robustus solidetur. *Cur deus nos tentari permittat ab antiquo hoste.* Fitque mira dispensatione pietatis : vt vnde malignus hostis cor tentat,vt interimat: inde misericors conditor hoc erudiat,vt viuat. Vnde & bene subiungitur : Ecce vniuersa quæ habet, in manu tua sunt:tantum in eum ne extendas manum tuam.)Ac si apertè dicat : Electi vniuscuiusque bona sic tibi tentanda exterius tribuo, vt tamen ipse noueris:quia perseuerantem mihi illum in mentis radice conseruo.Vbi & bene subditur : Egressúsque est satan à facie domini:)quia per hoc quòd vsque ad defectum cordis præualere nequaquam permittitur, exclusus ab intimis,exterius vagatur. Qui etiam si virtutem mentis plerumque turbat:eo ipso foris est, quo resistente domino, vsque ad interitum,bonorum corda non vulnerat. Intantam quippe contra illa sæuire permittitur, inquantum necesse est vt tentationibus erudita solidentur : ne ea quæ a- M
gunt bona,suis viribus tribuant,ne in securitatis torpore se deserant:& à formidinis accinctione dissoluant:sed ad profectus sui custodiam tanto solertius inuigilent, quanto se contra aduersarium stare semper in acie tentationum vident.Cùm autem quadam die filij & filiæ eius comederent & biberent vinum in domo fratris sui primogeniti: nuncius venit ad Iob qui diceret: Boues arabant : & asinæ pascebantur iuxta eos,& irruerunt Sabæi,tulerúntque omnia, & pueros percusserunt gladio.)

Caput XXXIII.

IN electorum corde prior bonorum sequentium sapientia nascitur,atque hæc per donum spiritus quasi primogenita proles profertur. Quæ profectò sapientia, nostra fides est, propheta attestante,qui ait:Nisi credideritis, non *Esaiæ 6.*
intelligetis. Tunc enim verè ad intelligendum sapimus, cùm cunctis quæ conditor dicit, credulitatis nostræ fidem præbemus. In domo ergo fratris primogeniti conuiuantur filij, dum virtutes reliquæ epulantur in fide. Quæ si non prima in corde nostro gignitur : reliqua quæque esse bona non possunt, etiamsi bona videantur. In domo fratris primogeniti,filij conuiuantur, dum virtutes nostræ in habitaculo fidei, sacri eloquij cibo satiantur. Scriptum quippe est:Sine fide impossibile est placere deo. Tunc er- *Heb.11.*
go virtutes nostræ veras vitæ epulas sumunt,cùm nutriri fidei sacramentis incipiunt.In domo fratris primogeniti cõ-

A uiuantur filij,quia nisi virtutes reliquæ sapiẽtię epulis repletæ,ea quę appetunt,prudẽter agant, virtutes esse nequaquã possunt.Sed ecce dum bona quę agimus,sapientię epulis fideique pascuntur,hostis noster arantes boues & pascẽtes asinas subtrahit,& pueros gladio occidit. Quid arãtes boues, nisi grauiores nostras cogitationes accipimus? Quę dũ cor studiosa exercitatione conficiunt,vberes profectuũ fructus reddũt.Quid pascẽtes intelligimus asinas,nisi simplices motus cordis?Quos dũ studiosè à duplicitatis errore cõpescimus,quasi in campo liberę puritatis nutrimus.Sed plerũque hostis callidus cùm graues cogitationes in corde conspicit, subintroducta eas voluptatis delectatione corrumpit: & dũ motus cordis simplices videt,subtilia inuẽtionum acumina ostendit: vt dũ laus de subtilitate quęritur,puritatis simplicitas amittatur:& si vsque ad opus prauum pertrahere non valet,tentando tamen bonorùm cogitationibus subrepens nocet,vt cùm turbare bona mentis agnoscitur,ea quasi funditus abstulisse videatur.Possunt etiam per arãtes boues,cogitationes charitatis accipi:quibus prodesse aliis conamur, cùm fraterni cordis duritiam prędicando scindere cupimus. Potest etiam per asinas(quæ nimirum sese onerãtibus,nulla ferocitatis insania resistunt)patientię mansuetudo signari. Et sępe hostis antiquus cùm velle prodesse nos loquẽdo a-
B liis conspicit,in quodam torpore otij mentẽ mergit:vt aliis prodesse non libeat,etiam cùm à propriis vacat.Arantes ergo boues subtrahit,cùm cogitationes mẽtis,fraternę vtilitatis fructibus deditas,per submissum negligentię torporem frãgit.Et quamuis electorum corda intra arcana suę cogitationis inuigilent,& quid à tentatore sustineant, superantes pensent,eo tamen ipso malignus inimicus aliquid rapuisse se gaudet,quo cogitationibus bonorum vel ad momentum pręualet.

Caput XXXIIII.

SAepe autem cum pręparatam mentem ad tolerantiam videt,quid ab ea maximè diligatur,exquirit,& ibi scandali laqueos inserit:vt quo magis res quęque diligitur, eo per eam facilius patiẽtia turbetur.Et quidem electorum corda de se semper sollicitè redeũt,& semetipsa grauiter vel pro leui motu excessionis affligũt:& dũ mota discunt quomodo stare debuerint,aliquando melius cõcussa solidantur. Sed antiquus hostis,dum tolerantiæ cogitationes vel ad momẽtum turbat,quasi abstulisse se ab agro cordis asinas exultat.In his autẽ quę agere disponim⁹,rationali custodia quid quibusque rebus congruat,sollicitè pensamus.Sed plerunq; hostis dum subita ad nos perturbatione tẽtationis irruit,circunspectiones cordis inopinatè pręueniens, quasi ipsos custodes pueros gladio occidit.Sed tamẽ vnus fugit, qui alios perisse nunciet:quia in eo quod mens ab hoste patitur,rationis discretio semper ad animum redit:& quasi solã se euasi-
C se indicat,quæ apud semetipsã fortiter quicquid pertulerit, pensat.Aliis ergo pereuntibus vnus ad domum redit, dum turbata tentationis motibus discretio ad conscientiã recurrit,vt quod repentinis incursibus præoccupata mens se perdidisse pensat, hoc compunctionis studio afflicta recipiat. Cunque adhuc ille loqueretur,venit alter, & dixit:Ignis dei cecidit de cœlo, & tactas oues puerósque cõsumpsit,& effugi ego solus vt nunciarem tibi.Quid per oues nisi cogitationum innocentia,quod per pueros, nisi bonorum cordium munditia designatur ? Cœlum verò aërem dici paulo ante iam diximus,vnde & aues cœli nominamus.Et scimus quòd immũdi spiritus qui de cœlo ęthereo lapsi sunt,in huius cœli terręque medio vagantur,qui tanto magis corda hominũ ascendere ad cœlestia inuidẽt,quanto se à cœlestibus per elationis suæ immũditiã proiectos vident. Quia ergo ab aëris potestatibus,contra cogitationum nostrarum munditiã, flãma liuoris irruit,de cœlo ignis ad oues venit. Sæpe enim mundas mentis nostræ cogitationes ardore libidinis accendunt,& quasi igne oues concremant,dum castos motus animi,luxuriæ tentatione perturbãt.Qui ignis dei dicitur:quia etsi non faciente deo,tamen permittente generatur.Et quia impulsu subito ipsas nonnunquam circunspectiones mẽtis obruunt,quasi custodes pueros gladio occidunt.Sed tamen
† al. mortẽ gladij. vnus incolumis fugit,dum omne quod mẽs patitur,perseuerans discretio subtiliter respicit,soláq; mortis periculũ† euadit,quia etiam perturbatis cogitationibus discretio non suc- D
cumbit,vt damna sua animo renunciet:& quasi dominũ ad lamentũ vocet.Sed illo adhuc loquente venit alius,& dixit: Chaldæi fecerunt tres turmas,& inuaserũt camelos,& tulerunt eos,necnon & pueros percusserũt gladio,& effugi ego solus vt nunciarem tibi.) Per camelos qui mundum aliquid habent,dum ruminant:& immundum dum nequaquam vngulam findũt,suprà iam diximus, bonas rerum temporaliũ dispensationes intelligi,in quibus quo est cura distẽsior, eo nobis multiplicius insidiatur inimicus.

Quanta sit in rerum terrenarum dispensatione difficultas.

Caput XXXV.

OMnis enim qui dispensandis terrenis rebus pręsidet, occulti hostis iaculis latius patet. Nonnulla enim prouidens agere nititur,& sæpe dum cautus futura subtiliter pręuidet,incautus damna pręsentia nequaquã videt,sæpe dum pręsentibus inuigilat,ad instantia præuidenda dormitat:sæpe dum aliqua torpens agit,quę vigilanter agẽda sunt,negligit:sæpe dum plus iusto vigilãtem se in actione exhibet,ipsa actionis suæ inquietudine rebus subditis peius nocet. *Iacula hostis in eos qui dispensandis terrenis præsũt.* Aliquando autem linguę modum ponere nititur,sed onere dispensationis exigente silere prohibetur.Aliquando dum nimia se censura restringit,tacet etiam quæ loqui debuit.Aliquando ad inferenda necessaria dum se latius rela- E
xat,dicit etiam quæ loqui non debuit.Plerunque autem tãtis cogitationum voluminibus implicatur: vt ipsa ferre vix valeat,quæ intra se prouidus versat,& cùm nil opere faciat, sub magno cordis sui pondere vehemẽter insudat. Quia enim dura sunt quæ apud semetipsum intus patitur, quietus foris otiosúsque lassatur.Plerunque enim quasi ventura animus conspicit,totámque contra hæc intẽtionem proponit, magnúsque ardor cõtentionis se inserit,sopor fugit,nox in diem vertitur:& cùm quieta foris mẽbra lectulus teneat,intus magnis clamoribus in cordis foro litigatur.Et fit plerũq; vt nulla eueniãt quę pręuidentur:totáque cogitatio illa quę diu plena se intẽtione parauerat,repẽtè vacua quiescat. *Fit plerunque vt nulla eueniant quæ præuidentur.* Tãto autem longius mens à necessariis cessat,quanto inania latius cogitat.Quia igitur dispensationis curam maligni spiritus modo torpenti vel præcipiti actione feriũt:modo pigra vel immoderata locutione cõfundunt:penè autem semper nimis cogitationũ molibus premunt:tribus turmis Chaldæi camelos rapiũt.Quasi enim tres turmas cõtra camelos facere,est terrenarum dispensationum studia modò illicito opere,modo superflua locutione,modo inordinata cogitatione vastare,vt dũ se ad administranda exterius mens efficaciter extendere nititur,à sui consideratione separetur:& eo damna quę de semetipsa patitur,nesciat:quo erga aliena fortiori studio quàm decet,elaborat.Recta autem mens cùm curas F
dispensationis suscipit,quid sibi,quid proximis debeat,attẽdit:& nec per alienæ sollicitudinis immoderationem sua studia negligit,nec per suæ vtilitatis vigilãtiam,aliena postponit.Sed tamẽ plærunque dum ad vtraque solerter mens inuigilat,dum magnis erga se,& ea quæ sibi cõmissa sunt,circunspectionibus vacat,repentino turbata cuiuslibet causæ emergentis articulo,ita in præceps rapitur:vt ab ea subito cunctæ circunspectiones eius obruantur.Vnde & custodes camelorum,pueros Chaldæi gladio feriunt:& tamen vnus redit,quia inter hæc discretionis ratio mentis nostræ oculis occurrit,& sollicita sibimet anima,quid subito impulsu tentationis intrinsecus amittat,intelligit.Adhuc loquebatur ille,& ecce alius intrauit,& dixit:Filiis tuis & filiabus vescentibus & bibẽtibus vinum in domo fratris sui primogeniti, repentè vẽtus vehemens irruit à regione deserti,& concussit quatuor angulos domus,quæ corruens oppresit liberos tuos,& mortui sunt, & effugi ego solus vt nunciarem tibi.) Sicut suprà iam diximus regio deserti est immundorum spirituum multitudo derelicta:quæ dum conditoris sui beatitudinem deseruit,quasi manum cultoris amisit : à qua ventus vehemẽs venit,& domum subruit:quia ab immũdis spiritibus fortis tentatio surrepit,& à tranquillitatis suæ statu conscientiam euertit. Sequitur:

Quòd hi qui iustitia,prudentia,fortitudine, & temperantia,

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliisque bonis spiritualibus præditi sunt, gratia dei aliquando se utiliter subtrahat: vt qui de se præsumit, quàtum in se sit infirmus, agnoscat. Caput XXXVI.

IN quatuor verò angulis domus ista consistit: quia nimirũ solidum mentis nostræ ædificium, prudentia, temperãtia, fortitudo, iustitia sustinet. In quatuor ergo angulis domus ista subsistit: quia in his quatuor virtutibus tota boni operis structura cõsurgit. Vnde & quatuor paradisi flumina terram irrigant: quia dum his quatuor virtutibus cor infunditur, ab omni desideriorũ carnaliũ æstu temperatur. Sed nõnunquã dũ menti ignauia surrepit, prudentia frigescit: nam cũ fessa torpet, ventura non prouidet. Nonnunquam dum nonnulla menti delectatio surrepit, tẽperãtia nostra marcescit. Inquãtũ enim ad delectationem præsentiũ ducimur, intãtũ minus ab illicitis temperamur. Nõnunquã se timor cordi insinuat, & vires nostræ fortitudinis turbat: & eo minores cõtra aduersa existimus, quo quędam perdere immoderatius dilecta formidamus. Nonnũquam vero amor sui se menti ingerit, cãmque latenti motu à rectitudine iustitię diuertit: & quo se totam auctori reddere negligit, eo in se iustitiæ iuri cõtradicit. Ventus ergo vehemens quatuor angulos domus cõcurit, dũ fortis tentatio occultis motibus quatuor virtutes quatit: & quasi quassatis angulis domus obruitur, dũ pulsatis virtutibus cõscientia turbatur. Intra hos autẽ quatuor domus angulos filij conuiuãtur: quia intra arcana mentis, quæ principaliter his quatuor virtutibus ad summę rectitudinis culmẽ erigitur: virtutes cæteræ quasi quædã cordis soboles seminicem pascũt: Donũ quippe spiritus, quod in subiecta mente, ante alia prudentiã, temperantiã, fortitudinem, iustitiam format: eãdem mentem vt cõtra singula quæq; tentamẽta eruditat, in septem mox virtutibus temperat: vt cõtra stultitiam, sapientiam: cõtra haberudinem, intellectum: cõtra præcipitationem, cõsiliũ: contra timorem, fortitudinem: cõtra ignorãtiam, scientiam: cõtra duritiã, pietatem: contra superbiam, det timorem. Sed nonnunquã dũ mens nostra tanti muneris plenitudine atq; vberrate fulcitur: si continua in his securitate perfruitur, à quo sibi hæc sint, obliuiscitur: seq; à se habere putat, quod nũquam sibi abesse considerat. Vnde fit vt aliquãdo se hæc eadem gratia vtiliter subtrahat, & præsumẽti menti quantũ in se infirmetur, ostendat. Tunc enim verè cognoscimus bona nostra vnde sint: quando hæc quasi amittendo, sentimus, quia à nobis seruari non possunt. Ad hoc itaque intimandæ humilitatis magisterium, fit plerunque vt irruente tentationis articulo, tãta stultitia sapientiam nostrã seriat: vt turbata mens, qualiter malis imminẽtibus obuier, vel cõtra tentationẽ quomodo se præparet, ignoret. Sed hac ipsa stultitia cor prudenter eruditur: quia vnde ad momentũ despit, eo pòst verius quo & humilius sapit, & sapientia vnde quasi amittitur, inde certius possidetur. Aliquando dũ sublimia intelligendo in elatione se animus erigit, in rebus imis & vilibus grauí habetudine pigrescit: vt repẽte sibi etiã ima clausa videat, qui pernix summa penetrabat. Sed hæc ipsa hebetudo intellectum nobis dum subtrahit, seruat: quia dum ad momentum cor humiliat, verius ad sublimia intelligenda confirmat. Aliquando dum cuncta nos agere consilij grauitate gaudemus, pulsante causæ emergẽtis articulo, præcipitatione subita rapimur: & q nos semper disposuisse vixisse credidimus, repentè intima cõfusione vastamur: sed tamẽ eiusdem confusionis eruditione discimus, ne nostris viribus consilia nostra tribuamus, & tanto maturius ad grauitatem restringimur: quanto ad hãc quasi amissam redimus. Aliquando dum mens fortiter aduersa cõtemnit, subortis aduersitatis cuentibus hanc metus vehemens percutit: sed per hũc cõcussa discit cui tribuat, quòd in quibusdam fortiter steterit: & tanto pòst validius fortitudinẽ retinet, quanto hanc repentè irruente formidine sibi iã quasi elapsam vider. Aliquando dum magna nos scire gaudemus, repentinæ ignorantiæ cæcitate torpescimus: sed quo ignorantia mentis oculus ad momentum clauditur: eo pòst ad scientiam verius aperitur: vt nimirũ flagello suæ cæcitatis eruditus, scire ipsum à quo habeat, sciat. Aliquando dum religiose cuncta disponimus, dũ pietatis viscera plenè nos habere gratulamur, quadã mẽtis duritia irruẽte percutimur: sed quasi obdurati cognoscimus cui pietatis habitæ bona tribuamus: & pietas verius velut extincta recipitur, dum quasi amissa amplius amatur. Aliquando dum subiectũ se diuinæ formidini animus gaudet, repente superbia tentante rigescit: sed tamen valde mox timens, quia non timet, ad humilitatem se iterum festinus inflectit, & tanto hanc solidius recipit, quãto eius virtutis põdus quasi amittendo pensauit. Euersa igitur domo moriuntur filij: quia turbata in tentatione conscientia, ad vtilitatem propriæ cognitionis raptim & in momento temporis obruuntur genitæ in corde virtutes. Caput XXXVII.

QVi profecto filij intus per spiritum viuunt, dum exterius carne moriuntur: quia videlicet virtutes nostræ tentationis tempore etsi in momento turbatæ ab statu sui incolumitate deficiũt, per intentionis tamen perseuerãtiã integrè in mentis radice subsistũt. Cum quibus etiam tres sorores occũbunt: quia in corde nonnũquam per flagella turbatur charitas, per formidinem cõcutitur spes, per q̃stiones pulsatur fides. Sæpe enim quasi à cõditoris amore torpescimus, dũ vltra quàm nobis cõgruere credimus, flagello fatigamur. Sæpe dum plus quàm necesse est mẽs formidat, fiduciã sibimet spei debilitat. Sæpe dum immensis quæstionibus animus tẽditur, perturbata fides quasi defectura fatigatur. Sed tamen viuũt filiæ quæ domo cõcussa moriũtur: quia etsi intra conscientiam, spem, fidem, charitatẽmque penè occumbere perturbatio ipsa renũciat: has tamen ante dei oculos viuas perseuerãtia rectæ intẽtionis seruat. Vnde & puer qui hæc nunciet, solus euadit: quia mentis discretio etiã inter tentamenta incolumis permanet. Agitoq; puer vt Iob filios flendo recipiat: dum discretione nunciãre dolens animus vires quas quasi amittere cœperat, pœnitẽdo conseruat. Mira autem hoc nobiscũ dispensatione agitur, vt mens nostra culpę nõnunquã pulsatione feriatur. Nã esse se magnarũ virtũ homo crederet, si nullũ vnquam earũdem virium defectũ intra mentis arcana sentiret. Sed dũ tẽtatione irruente quatitur, & quasi vltra quàm sufficit, fatigatur: ei cõtra hostis sui insidias munimen humilitatis ostẽditur: & vnde se primescit enerviter cadere, inde accepit fortiter stare. tentatus autem nõ solũ vires à quo accipiat, discit: sed quãta eas vigilãtia seruet intelligit. Sæpe enim quẽ tẽtationis certamen superare nõ valuit, sua deterius securitas strauit. Nã dum lassum se quisq; in otio remittit, dissolutã mentẽ corruptori ꝓstituit: at si eũ ex dispẽsatione supernæ pietatis, tẽtatio nõ repentè vehementer irruens, sed tẽperato accessu eruditens pulsat: nimirũ ad insidias prouidẽdas euigilat, vt cõtra hostẽ se in certamine cautius accĩgat. Vnde & bene subiũgitur: Tũc surrexit Iob.) Sedere enim quietẽ cõtis est: assurgere decertantis. Auditis ergo aduersis surgere, est expertis tẽtationibus mentẽ ad certamina robustius parare. Quibus nimirũ tentationibus etiã discretio proficit: quia vt virtutes à vitiis subtilius distinguar, agnoscit. Vnde & bene subiungitur: Scidit vestimẽta sua.) Vestimẽta scindimus cùm discernendo opera nostra retractamus. Caput XXXVIII.

SI enim nos apud deũ opera nostra quasi vestimenta nõ tegerent, nequaquã voce angelica diceretur: Beatus qui vigilat & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, & videant turpitudinem eius. Turpitudo enim nostra tunc cernitur, cùm vita reprehensibilis ante instorũ oculos in iudicio, nequaquã subsequẽtis boni operis tegmine velatur. Sed quia cum culpa tentamur ad lamenta accẽdimur: atque ipsis lamentis excitari, ad perspiciendam lucem iustitiæ subtilius oculos mentis aperimus, quasi in dolore vestimenta scindimus: quia ex fletu discretione crescẽte cũcta quæ agimus, districtius irata manu iudicamus. Tunc omnis nostra elatio corruit, tunc cuncta ab animo cogitationum superfluitas cadit. Vnde & subditur: Et tonso capite corruens in terram adorauit.) Nam quid moraliter per capillos, nisi defluentes animi cogitationes accipimus? Vnde & aliàs Ecclesiæ dicitur: Sicut vitta coccinea labia tua spõsa, & eloquium tuum dulce. Vitta quippe crines capitis astringit. Labia ergo sponsæ sicut vitta sunt: quia exhortatione sanctæ Ecclesiæ, cunctæ in auditorum mentibus diffusæ cogitationes liguntur, ne remissæ defluant, ne sese per illicita spargant, ne sparsæ

Dona spiritussancti mentem nostram cõtra tentamenta erudiũt & temperant, &c.

Gratia spiritussancti aliquando vtiliter subtrahitur.

Sedere, est surgere.

Vestimenta scindere.

Apoc. 16.

Cant. 4.

sparsæ cordis oculos deprimant: sed quasi ad vnam se intentionẽ colligãt, dũ vitta eas sanctæ prędicationis ligat. Quam rectè & coccineam asserit, quia sanctorum prædicatio solo charitatis ardore flãmescit. Quid verò per caput nisi ea quæ principale vniuscuiusque actionis est, mẽs ipsa signatur? Vnde & aliàs dicitur: Et oleum de capite tuo nõ deficiat. Oleũ quippe in capite, est charitas in mente, & deficit oleũ à capite, cùm charitas discedit à mente. Caput ergo rõdere, est cogitationes superfluas à mente resecare. Et tonso capite in terram corruit, qui repressis præsumptionis suæ cogitationibus, quàm in semetipso infirmus sit, humiliter agnoscit.

Actis 9.

Num. 6.

Caput XXXIX.

DIfficile nanque est quempiam magna agere, & apud semetipsum de magnis actibus cogitationum fiduciã non habere. Eoipso enim quo contra vitia fortiter viuitur, cogitationũ pręsumptio in corde generatur: & cùm mens foris culpam suã valenter conterit, plerũque apud semetipsam latẽter intumescit: iámq; sese magni alicuius meriti æstimat, nec se peccare in cogitatione suæ æstimationis putat. Ante distrícti autẽ iudicis oculos tãto deterius delinquitur, quãdo culpa occultius, & penè incorrigibiliter perpetratur, & tanto ad vorandũ latius patet fouea, quanto de semetipsa elatius gloriatur vita. Vnde (vt sępe iã diximus) pia conditoris dispensatione agitur: vt de se cõfidens anima dispensatoria tentatione pulsetur: quatenus infirmata, quid sit, inueniat: & præsumptionis propriæ fastũ deponat. Mox enim vt tẽtatio mentẽ pulsauerit: omnis cogitationũ nostrarum præsumptio, tumultũsque cõquiescit. Mens enim cùm se in elationem erigit, quasi in tyrannidem erumpit. Habet autem tyrannidis suæ satellites fauẽtes sibimet cogitationes suas. Sed si super tyrannum hostis irruat: fauor mox satellitũ cessat. Intrante nanque hoste, satellites fugiũt, cũmque territi declinãt, quem in pace positi callida adulatione laudabãt. Subductis verò satellitibus, ante hostem solus remanet: quia recedẽtibus elatis cogitationibus, perturbatus animus se solũmodo in tẽtatione videt. Auditis ergo aduersis caput tõderat, cùm tentationibus vehementer irruẽtibus à præsumptionis suæ cogitationib⁹ mẽs nudatur. Quid est enim quòd Nazaræi capillos nutriunt: nisi quòd per vitam magnæ cõtinentiæ præsumptionum cogitationes crescunt? Sed quid est quòd deuotione cõpleta caput Nazaræus radere, capillósq; in igne sacrificij ponere iubetur: nisi quòd tũc ad perfectionis summã pertingimus, cùm sic exteriora vitia vincimus: vt etiã cogitationes superfluas à mente resecemus? Quas nimirum sacrificij igne concremare, est flãma eas diuini amoris incẽdere: vt totum cor in dei amore ardeat: & cogitationes superfluas concremans quasi Nazaræi capillos deuotionis perfectione consumat. Et notãdum quòd in terram corruens adorauit.

Caput XL.

ILle enim veram dẽo orationem exhibet, qui semetipsum quia pulvis sit humiliter videt, q̃ nihil sibi virtutis tribuit, qui bona quæ agit, esse de misericordia conditoris agnoscit. Vnde & cõpetenter dicit: Nudus egressus sum de vtero matris meæ: nudus reuertar illuc.) Ac si tentatus animus & infirmitatis suæ inopia deprehensus dicat: Nudum me in fide prima gratia genuit, nudum eadem gratia in assumptione saluabit. Est nanque magnum animi turbati solatium: vt pulsatus vitiis, cùm se quasi nudari virtutibus conspicit: ad solã misericordiæ spem recurrat: & eo se nudari nõ sinat, quo se à virtutibus humiliter nudum putat: qui etsi fortasse aliqua virtute in tentatione deregitur, infirmitatem tamẽ propriã agnoscẽs, ipsa melius humilitate vestitur, & valde robustius quàm steterat, iacet: cùm sibi sine diuino adiutorio cessat tribuere quod habet. Vnde & manum mox largitoris & iudicis humiliter agnoscit, dicẽs: Dominus dedit, dominus abstulit.) Ecce tentationibus eruditus creuit, qui & in virtute habita largitatem dãtis, & in perturbatione fortitudinis, potestatem tollentis agnoscit. Quæ tamen fortitudo nõ tollitur, sed perturbata fatigatur: quatenus cõcussa mens, dũ se hanc iam iamq; quasi amittere trepidat, semper facta humilis nũquam perdat. Sicut domino placuit, ita factum est: sit nomẽ domini benedictũ.) In hoc quòd interna perturbatione concutimur, dignum est vt ad conditoris iudicium recurramus, vt inde cor costrũ adiutori nostro maiores laudes exhibeat, vnde pulsatum verius imbecillitatem suę infirmitatis pẽsat. Bene autem dicitur: In omnibus his non peccauit Iob labiis suis, nec stultũ aliquid cõtra deum locutus est.) quia solerti cura custodire dolens animus debet, ne cùm se intus tẽtatio stimulat, in verba foras illicitæ locutionis erũpat, ne de probatione murmuret: & ignis qui hunc velut aurũ cõcremat, per excessum sermonis illiciti in paleæ fauillam vertat.

Quòd prophetis sanctis & adest & ab est spiritus prophetiæ. Caput XLI.

NIhil verò obstat si hoc quod de virtutibus diximus: de his quæ in ostensione virtutis dentur, donis sanctispiritus sentiamus. Alij nãque prophetiæ: alij genera linguarum: alij virtutes curationũ dantur. Sed quia dona hæc ipsa non semper in mẽte eodem modo sunt, liquidò ostenditur: quòd ne se mens in præsumptione eleuet: aliquãdo vtiliter subtrahuntur. Nam si prophetiæ spiritus, ꝓphetis semper adesset: nimirum Heliseus propheta non diceret: dimitte eam, anima enim eius in amaritudine est, & dominus cęlauit à me verbũ. Si prophetiæ spiritus prophetis semper adesset: inquisitus Amos propheta nõ diceret: Non sum propheta, vbi & subdidit: Neque filius prophetæ: sed armentarius puer ego sum, vellicans sycomoros. Quomodo autem propheta non fuit qui de futuris tot vera prædixit? Aut quomodo propheta fuit, si de se in præsenti vera denegauit? Sed quia eadẽ hora qua requisitus est, prophetiæ sibi spiritum deesse sensit, de semetipso testimonium veraciter intulit, dicens: Non sum propheta. Qui tamen secutus adiũxit: Et nũc audi verbum domini: Hæc dicit dominus: Vxor tua in ciuitate fornicabitur, & filij tui & filiæ tuæ in gladio cadent, & humus tua funiculo metietur: & tu in terra polluta morieris. Quibus prophetiæ verbis apertè ostẽditur: quia dũ de se illa loqueretur, impletus est: & mox habere prophetandi spiritũ meruit: quia se prophetam nõ esse humiliter agnouit. Et si prophetiæ spiritus prophetis semper adesset: Dauid regi de templi se constructione consuleti, nequaquam Nathã propheta cõcederet: quod pòst paululum negaret. Vnde bene & in Euangelio scriptum est: Super quem videris spiritũ descendentem, & manẽtem super eum: hic est qui baptizat. In cunctis nanque fidelibus spiritus venit, sed in solo mediatore semper singulariter permanet: quia eius humanitatem nũquam deseruit, ex cuius diuinitate procedit. In illo igitur manet, qui solus & omnia & semper potest. Nam fideles qui hunc accipiunt, cùm signorum dona semper habere, vt volunt, non possunt: hunc se accepisse quasi in transitus ostensione testantur. Sed cùm rursum de eodem spiritu veritatis ore discipulis dicitur: Apud vos manebit, & in vobis erit, quid est quòd diuina voce mediatoris signum hoc, eadem sancti spiritus mansio declaratur, cùm dicitur: Super quem videris spiritum descendentem & manentem super eum? Si igitur iuxta magistri vocem & in discipulis maner: quomodo iam singulare signum erit quod in mediatore permanet? Quod tamen citius cognoscimus, si dona eiusdem spiritus discernamus.

Quòd sunt quædam dona spiritussancti sine quibus nemo ad vitam peruenit, & alia in præsenti vita ad subsidium temporalium necessitatum vtilia. Caput XLII.

ALia nãque sunt dona illius sine quibus ad vitã nequaquam pertingitur, alia quibus vitæ sanctitas pro aliorum vtilitate declaratur. Mansuetudo nanque, humilitas, patientia, fides, spes, charitas, dona eius sunt: sed ea sine quibus ad vitã homines peruenire nequaquã possunt. Prophetiæ autẽ, virtus curationũ, genera linguarũ, interpretatio sermonũ, dona eius sunt: sed quæ virtutis eius præsentiã pro correctione intuentium ostendunt. In his igitur donis sine quibus ad vitam peruenire nõ potest, spiritussanctus, siue in predicatoribus suis, siue in electis omnib⁹ semper manet: in illis autem quibus per ostensionem illius nõ nostra vita seruatur, sed aliorum quæritur: nequaquam semper in prædicatoribus permanet, quia semper quidem eorum cordi ad bene viuendum præsidet, nec tamen per eos virtutum signa

Duplicia sunt dona spiritus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G bus subtrahit,vt eo humilius virtutes eius habeãtur,quo habitæ teneri non possunt.Mediator autem dei & hominũ homo Christus Iesus,in cunctis eum & semper & cõtinuè habet præsentem: quia ex illo idem spiritus per substantiam profertur.Rectè ergo cùm in sãctis prædicatoribus maneat, in mediatore singulariter manere perhibetur : quia in istis per gratiam manet ad aliquid , in illo autem per substantiã manet ad cuncta.Sicut enim corpus nostrum sensum tantũmodo tactus agnoscit,caput autem corporis,vsum simul omnium quinque sensuum possidet:vt videat,audiat, gustet, odoretur,& tangat:ita membra superni capitis in quibusdã virtutibus emicant:ipsum vero caput in cunctis virtutibus flagrat.Dissimiliter ergo spiritus in illo manet cui se ad votum substantialiter exhibet,& à quo per natutam nunquam recedit.Dona verò eius quibus ad vitam tenditur,sine periculo amitti non possunt:dona autem quibus vitæ sanctitas demonstratur,plerunque,vt dictum est, sine dispendio subtrahũtur. Illa ergo pro nostra eruditione tenenda sunt, hæc pro alienis profectibus exquirenda.In illis nos terreat formido , ne pereant:in istis verò ad tempus aliquando sublatis consoletur humlitas : quia ad elationem mentem fortasse subleuant.Cùm igitur concessa nobis virtutum signa subtrahuntur,dicamus rectè:Dominus dedit,dominus abstulit,
H sicut domino placuit,ita factum est:sit nomen domini benedictum.Tunc enim verè ostendimus, quia accepta rectè tenuimus:cùm profectò æquanimiter ad momentum sublata toleramus.

Libri secundi Moralium sancti Gregorij finis.

SANCTI GREgorij Liber tertius in expositionem moralem capitis secundi textus beati Iob.

BEATVS Iob ad mortem petitus in tentatione,ad vitam creuit ex verbere:& antiquus hostis vnde se bona eius æstimauit extinguere:inde doluit multiplicasse.Sed quia in primo certamine se succubuisse considerat , ad alia se tentationum bella restaurat,& de sancto viro mala adhuc impudenter sperat:quia bona malus credere non potest,vel experta. Ea autem quæ in prima eius percussione præmissa sunt,iterum subnectuntur cum dicitur: Caput I.

I EFactum est autem cùm quadam die venissent filij dei & starent coram domino : venisset quoq; Satan inter eos:& staret in conspectu eius, vt diceret dominus ad Satan:Vnde venis?Qui respõdens ait:Circuiui terram,& perambulaui eam.Et dixit dominus ad Satan: Nũquid considerasti seruum meum Iob,quòd nõ sit ei similis in terra:vir simplex & rectus ac timens deum,& recedẽs à malo,& adhuc retinens innocentiam? Tu autem commouisti me aduersus eum,vt affligerem eum frustra.Cui respondens Satan ait : Pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo dabit pro anima sua:alioquin mitte manum tuam , & tãge os eius & carnem,& tunc videbis quod in faciem benedicat tibi.Dixit ergo dominus ad Satã:Ecce in manu tua est:veruntamẽ animam illius serua. Egressus igitur Satan à facie domini,percussit Iob vlcere pessimo à planta pedis vsque ad verticem eius, qui testa saniẽ radebat,sedẽs in sterquilinio. Dixit autem illi vxor sua:Adhuc tu permanes in simplicitate tua:benedic deo,& morere:qui ait ad illam:Quasi vna de stultis mulieribus locuta es.Si bona suscepimus de manu K domini,mala quare non sustineamus? In omnibus his non peccauit Iob labiis suis.Igitur audiẽtes tres amici Iob omne malum quod accidisset ei,venerũt singuli de loco suo,Eliphas Themanites,& Baldath Suites,& Sophar Naamathites.Condixerant enim vt pariter venientes visitarẽt eum & cõsolarentur. Cumque eleuassent procul oculos suos , nõ cognouerunt eũ.Et exclamantes plorauerunt,scissisq; vestibus sparserunt puluerẽ super caput suum in cœlũ. Et sederunt cum eo in terra septem diebus & septẽ noctibus,& nemo loquebatur ei verbum. Videbãt enim dolorem esse vehementem.

Hæc quia latius suprà disseruimus, melius silẽdo prætermus:nedum sæpius discussa repetimus,tardius ad indiscussa veniamus.Quamuis hoc quod voce domini ad satan dicitur:vnde venis?nequaquam æstimo quòd ita ei vt prius dicatur.Cum enim ab eo certamine in quo relaxatus fuerat,victus redit:& vnde venit,requiritur,qui vnde veniat , scitur, quid aliud quam infirmitas superbiæ eius increpatur?ac si ei apertè diuina vox dicat:Ecce ab vno & in infirma carne posito homine vinceris,qui te contra me auctorem omnium erigere conaris.Vnde mox dominus cùm beati Iob bona sicut prius diceret,hæc cum victoria & triumphis enumerans L adiungit:Et adhuc retinens innocentiam suam.) Ac si apertè dicat:Tu quidem exercuisti malitiam:sed ille innocentiã non amisit:& vnde te æstimasti profectum eius imminuere:inde compulsus es eius profectui deseruire, quia mentis innocentiam quam glorioſè tenuit in tranquillitate,gloriosius seruauit in verbere. Sequitur:

Quòd iusti & frustra percutiuntur & non frustra:nõ frustra, quia augetur vitæ meritum:frustra,quia in eis non punitur peccatum.

Tu autem commouisti me aduersus eum,vt affligerẽ eum frustra.)Cùm sit deus iustus & verax,valde quærendum est, quomodo beatũ Iob frustra afflixisse se indicat. Quia enim iustus est,frustra affligere nõ potuit.Sed rursum quia verax est,aliter nõ potuit dixisse quàm fecit.Vt ergo iusto & veraci vtraque conueniant:quatenus & vera dicat,& iniusta nõ faciat,cognoscamus beatũ Iob& iuxta aliquid frustra,& rursum iuxta aliquid nõ frustra percussum.Quia enim iustus & verax hæc de semetipso asserit:ostẽdamus & verũ extitisse quod dixit,& rectũ fuisse quod fecit.Necesse quippe erat vt sanctus vir deo soli sibíque cognitus,quãta virtute polleret, ad imitandum cunctis innotesceret.Aperta nanque aliis virtutis exẽpla nõ daret,si ipse sine tẽtatiõe permaneret. Actũ est ergo vt vires eius cunctis imitãdas ipla vis percussionis ostenderet,& flagella proderẽt quod in tranquillitate latuisset.Sed eisdem flagellis creuit virtus patiẽtiæ:atque ex dolore verberis,aucta est gloria remunerationis. Vt ergo in dicto domini veritas,rectitudo autẽ teneatur in facto: beatus Iob & nõ frustra percutitur:quia augetur meritum, & tamẽ frustra percutitur,quia nullum punitur admissum.Frustra enim percussus est,cui culpa nulla reciditur,& nõ frustra percussus est,cui virtutis meritũ cumulatur.Sed quid est quod dicitur,commouisti me aduersus eum? Caput II.

NVnquid Satanæ verbis veritas accenditur,vt in subditorum suorũ cruciatus instigetur? Quis hęc de deo senserit, quæ recto etiam homini indigna perpẽdit? Sed quia nos ferire nisi cõmoti nescimus:ipsa diuina percussio cõmotio vocatur: & ad nostra verba diuina voce descẽditur:vt eius factũ ab homine vtcũq; capiatur.Illa enim vis quæ absque necessitate omnia creauit,& sine defectu omnibus præsidet,& sine labore cũcta sustẽtat:& sine occupatione regit,etiã sine cõmotione corrigit:sicque humanas mẽtes ad ea quę voluerit, flagellis format:vt in diuersitatis vmbram à suę incõmutabilitatis luce non trãseat.Sequitur:Respõdens Satan ait:Pellẽ pro pelle,& cũcta quę habet homo, dabit pro anima sua:alioquin mitte manũ tuam,& tange os eius & carnẽ,& tunc videbis q̃ in facié benedicat tibi.) Antiquꝰ hostis ex rebus anterioribus colligit quod beato viro ad mẽtis crimẽ insligit.Pellẽ enim pro pelle dari asserit:quia sæpe dũ venire ictũ cõtra facié cernimus,manum palpebris opponi-

A opponimus,vt ab ictu oculos defendamus:& corpus vulneri obiicimus,ne in corpore teneriori vulneremur.Satã ergo hæc consuetè fieri sciens,dicit: Pellem pro pelle ,cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua. Ac si apertè dicat : Idcirco Iob tot extra se flagella æquanimiter patitur : quia pauet ne ipse feriatur.Cura ergo carnis est quod damno , affectuum carnalium motus non est,quia dũ sibimetipsi metuit , minus suorum percussiones sentit.Vnde & mox eius carnem feriẽdam postulat,dicens:Mitte manum tuam,& tange os eius & carnem,& tũc videbis quod in faciem benedicat tibi.)Superius dixerat:Tange cuncta que possidet,& tunc videbis quòd in faciem benedicat tibi.Nunc quasi prioris propositionis oblitus factus,de aliis alia postulat.Quod tamen rectè diuina dispensatione permittitur:quatenus altercator impudens vel sæpe victus obmutescat. Sequitur:

Quòd Satan dicitur seruare quæ non permittitur tangere.

Dixit ergo dominus ad Satan:Ecce in manu tua est , verũtamen animam illius serua.)Ecce iterum permissionem veteris comitatur custodia protectionis,& electum suum diuina dispensatio custodiendo deserit,deserendo custodit:alia illius prodit,alia protegit.Si enim totum Iob desereret in manu tãti aduersarij, homo quid esset?In ipsa ergo iustitia permissionis permiscetur quædã libra pietatis: quatenus in vno eodémque certamine & seruus humilis ex oppressione proficiat,& hostis superbiens ex permissione succumbat.Manui itaque aduersarij sanctus vir traditur,sed tamẽ in intimis adiutoris sui manu retinetur.De illis quippe ouibus fuit,de quibus in Euangelio ipsa veritas dicit: Non rapiet eas quisquam de manu mea:& tamen expetenti hosti dicitur: Ecce in manu tua est.Idem ergo in manu dei,idem in manu est diaboli. Nam dicens:In manu tua est,cum protinus adiungit , veruntamen animam illius serua:patẽter piusadiutor innotuit:quia tenuit quem concessit,& dando non dedit, quem aduersarij sui iaculis eiiciens abscondit. Caput III.

QVid est autẽ hoc quod ad Satã dicitur: Animam illius seruа? Quo enim pacto ille custodit,qui custodita semper irrumpere appetit? Sed seruare Satan dicitur , irrumpere non audere : sicut econtrario patrem in oratione postulamus dicentes:Ne nos inducas in tentationem. Neque enim in tentationem dominus inducit:qui semper à tentatione subditos misericorditer protegit:sed tamẽ in tentationem quasi eius inducere est à tentationis nos illecebra nõ munire. Et tũc nos in tentationis laqueũ non inducit, cùm tẽtari nos vltra quã possumus, nõ permittit. Sicut ergo dominus inducere nos in tentationẽ dicitur,si nos ab aduersario induci patiatur:ita aduersarius seruare animã dicitur,cùm hanc tentando superare prohibetur.Egressus igitur Satan à facie domini.)

C Quomodo Satan à facie domini exeat,ea quæ iã supetius dicta sunt,manifestant. Sequitur:Percussit Iob vlcere pessimo, à planta pedis vsq; ad verticẽ eius.)Duobus semper modis flagella pẽsanda sunt:vt scilicet perpẽdantur aut qualia sint,aut quanta.Nã sæpe multa ex qualitate,sæpe grauia ex quantitate leuigantur:si videlicet cùm multa sunt,nõ sint grauia, cùm verò grauia , non sint multa. Vt igitur ostendatur quomodo per asperitatẽ flagelli aduersarius cõtra sanctum virum nõ solũ per nequitiã qualitatis,sed etiã per pondus quantitatis exarsit:ad demõstrandam qualitatem dicitur:percussit eũ vlcere pessimo:ad insinuandam verò quantitatem subiungitur : à planta pedis vsque ad verticem:vt nimirũ nihil in mẽte vacet à gloria,in cuius nil corpore vacat à pœna. Sequitur:

Quòd multi secularibus dignitatibus prædita vas fictile quod gestant,quàm cito sit conterendum non attendunt.

Qui testa saniem radebat,sedens in sterquilinio.)Vnde testa nisi ex luto cõficitur?quid verò est sanies corporis nisi lutum?Saniem ergo radere testa perhibetur,ac si apertè diceretur:Luto tergebat lutum.Pensabat quippe vir sanctus vnde sumptum fuerat quod gestabat,& fragmento vasis fictilis cõfractũ vas fictile radebat.Quo facto patenter ostenditur corpus suum quomodo sibi sanum subdidit,quod & percussum sic despiciens curauit:quam ille mollitiem sanẽ suæ carni cõcessit,qui non vestem,non digitos,sed testam etiam vulneribus admouit. Testa ergo radebat saniem vt semetipsum & in fragmento cõsiderans,etiam de exterſione vulneris sumeret curam mentis. Caput IIII. D

QVia verò sæpe per ea quæ circa corpus sunt, animus inflatur:& per hoc quod erga nos agitur, fragilitas nostri corporis ab oculis cordis amouetur (sicut nonnulli seculares cùm temporalibus dignitatibus fulciuntur,dum locis altioribus præsident,dum multorum obsequia sibi supperere ad votum vident:fragilitatem suam intueri negligunt,& vas fictile quod gestant,quàm sit velociter cõterendum,obliuiscentes omnino non attendunt) beatus Iob vt considerationem suæ fragilitatis etiam ex circunstantibus traheret,& ante oculos suos vim suæ despectionis augeret, non qualibet in terra,quæ penè vbique immunda† reperitur, †al.mũda. sed in sterquilinio sedisse perhibetur.In sterquilinio ponebat corpus,vt ex terra assumpta quæ esset carnis substantia, bene proficiens perpenderet animus.In sterquilinio ponebat corpus,vt etiam ex loci fœtore caperet, quòd festinè corpus ad fœtorem rediret.

Quid sit quòd deus in hoc seculo sic despicit quos ante secula sublimiter elegit.

Sed ecce cùm beatus Iob tot rerum damna sustinet,tot funeribus pignorũ percussus dolet,tot vulnera tolerat,dum decurrentem saniẽ testa radit:dum per putredinem desluens in sterquilinio residet, intueri libet quid est quòd omnipotens deus quos sibi tã charos in æternum cõspicit:tam vehemẽter quasi despiciẽs affligit.Ecce autẽ dum beati Iob vulnera cruciatúsque cõsidero:repentè mentis oculos ad Ioannem reduco,& nõ sine grauissima admiratione perpẽdo,quòd ille prophetiæ spiritu intra matris vterum implerus:tatq; vt ita dixerim,priusquam nasceretur renatus:ille amicus sponsi,ille quo inter natos mulierum maior nemo surrexit:sic ille propheta, vt plus etiam quàm propheta , ab iniquis in carcerẽ mittitur, & pro puellæ saltatu capite truncatur,& vir tantæ seueritatis pro risu turpium moritur. Nunquidnã credimus aliquid fuisse,quod in eius vita illa sic despecta mors tergeret?Sed quãdo ille vel in cibo peccauit,qui locustas solummodo & mel siluestre edit?Quid deo vel de qualitate sui tegminis deliquit, qui camelorũ pilis corpus operuit? Quid de cõuersatione sua offendere potuit,qui de eremo non recessit?Quid illum loquacitatis reatus polluit,qui disiunctus longè ab hominibus fuit? Quando illum vel silẽtij culpa attigit, qui ad se veniẽtes tam vehementer increpauit,dicẽs: Genimina viperarum,quis demõstrauit vobis fugere à vẽtura ira?Quid est ergo quòd Iob dei testimonio præfertur:& tamen plagis vsque ad sterquilinium sternitur?Quid est quòd Ioannes dei voce laudatur , & tamẽ p temulẽti verbis in saltatricis præmiũ moritur? Quid est quòd deus omnipotens sic vehementer in hoc seculo despicit,quos sic sublimiter ante secula elegit,nisi hoc quod pietati fidelium patet:quoniam idcirco sic eos premit in infimis, quia videt quomodo remuneret in summis,& foras vsque ad despecta deiicit:quia intus vsque ad incomprehensibilia perducit?Hinc ergo vnusquisque colligat , quid illic sint passuri, quos reprobat,si hic sic cruciat,quos amat. Aut quomodo ferientur,qui in iudicio arguendi sunt:si sic eorum vita premitur,qui ipso iudice teste laudantur? Sequitur:

Quòd diabolus cum nos tentat, antiquæ artis insidias repetit,& quia scit quomodo Adam decipi soleat , ad Euam recurrit , & quod iustus sit in sterquilinio,qui iniustus fuerat in paradiso.

Dixit autem illi vxor sua: Adhuc permanes in simplicitate tua?Benedic deo & morere.) Antiquus hostis humanũ genus duobus modis tentare cõsueuit,vt videlicet corda stantiũ aut tribulationibus frãgat,aut persuasionibus molliat.In vtrisque ergo cõtra beatũ Iob se vehemẽter exercuit.Nam prius patrifamiliãs intulit damna rerũ, orbauit patrem morte filiorum: percussit incolumem putredine vulnerũ. Sed quia putrescẽtem foris,sanum adhuc intetius stare cõspexit,& quem exterius nudum reddidit,hunc interius ditiorem fieri per exhibitã laudem conditotis inuidit,callidè cogitans pensat, quòd contra se athleta dei vnde premitur,inde subleuatur , victúsque ad subtilia tentandi argumenta conuerritur. Caput V.

NAm antiquæ artis insidias repetit,& quia scit quomodo Adã decipi soleat,ad Euã recurrit.Beatũ enim Iob inter tot rerũ damna,inter tot percussionũ vulnera,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quasi in quadam virtutum arce stare inuictum vidit. In alto quippe mentem fixerat:& ideirco hãc hostiles insidiæ irrumpere nõ valebant. Quæritur ergo ab aduersario,in hãc arcem munitissimam quibus gradibus ascendatur. Vicina est autem viro mulier,atq; subiecta. Cor igitur mulieris tenuit, & quasi scalam qua ad cor viri ascendere potuisset, inuenit. Occupauit animam cõiugis,scalã mariti. Sed nihil hac arte prævaluit, quia sanctus vir subiectam sibi mulierem, & non præpositã attendit:& recta loquens docuit,quam serpẽs vt peruersa loqueretur,instigauit. Dignum quippe erat vt fluxam mentem virilis censura restringeret,cùm profecto & de ipso primo lapsu humani generis nocet,quòddocere mulier recta nesciret.

1.Tim. 2. Vnde bene & per Paulum dicitur:Docere autẽ mulieri non permitto. Quia nimirum aliquando cùm docuit, à sapientiæ æternitate seperauit. Antiquus itaque hostis ab Adam insterquilinio victoriam perdidit,qui Adam in paradiso superauit atque adiutricem suam mulierem dum ad verba malæ persuasionis accendit,ad doctrinam sanctæ eruditionis misit: & quæ excitata fuerat vt perderet, erudita est ne periret. Sic à nostris viris fortibus hostis percutitur: vt sua ei etiã tela rapiãtur. Vnde enim se exaggerare æstimat dolorem vulneris,inde ei cõtra semetipsum suggerit arma virtutis. Ex verbis autem malẽ persuadentis cõiugis vigilanter debemus aspicere,quòd antiquus aduersarius non solum per semetipsum,sed per eos etiam qui nobis adhærent, statum satagit nostræ mentis inclinare. Cùm enim cor nostrum sua persuasione non subruit, ad hoc nimirum per linguas adhærentium repit. Hinc enim scriptum est:A filiis tuis caue, & à domesticis tuis attende.

Diabolus nõ solũ per seipsum,sed & eos qui nobis adhærent nõs tentat.

Eccli.32.

Hiere.9.

H Hinc per prophetam dicitur:vnusquisque se à proximo suo custodiat,& in omni fratre suo non habeat fiduciam. Hinc rursum scriptum est:Inimici hominis domestici eius. Callidus nanque aduersarius cùm à bonorum cordibus repelli se conspicit,eos qui ab illis valde diliguntur,exquirit,& per eorum verba blandiens loquitur,qui plus cæteris amantur: vt dũ vis amoris cor perforat, facilẽ persuasionis eius gladius ad intima rectitudinis munimina irrumpat. Post damna igitur rerum,post funera pignorum, post vulnera scissuráque membrorum,antiquus hostis linguam mouit vxoris. Et notandũ quo tempore viri mentem studuit virulento sermone corrumpere. Verba enim post vulnera intulit, vt nimirum cùm vis doloris ingraueſceret,facilẽ persuasionis suggestio peruersa prævaleret. Caput VI.

Ordo tẽtationis cõtra Iob.

SEd si ipsum subtiliter tentationis eius ordinem perpendimus,qua calliditate fœuiat, inuenimus. Mouit nanque prius damna substantiæ,quæ & extra naturam profecto essent,& extra corpus. Subtraxit filios,quod iam extra naturam quidẽ non esset:sed tamen adhuc aliquatenus extra proprium corpus:ad extremum percussit & corpus. Sed quia vulneribus carnis ad mentis vulnus peruenire non valuit, etiam coniunctæ mulieris linguam quæsiuit. Quia enim aperto certamine superari se doluit, de ore coniugis iaculum quasi de insidiis intorsit, quæ profecto diceret: Adhuc permanes in simplicitate tua?benedic deo,& morere.) Ecce tẽtando omnia abstulit,ecce tentando mulierem reliquit, & sancto viro callidè cuncta diripuit:sed valde callidius adiutricem suam mulierem reseruauit,quæ dicat:adhuc permanes in simplicitate tua?)Verba sua Eua repetit. Nam quid est dicere:Simplicitatem desere,nisi obedientiam,pomum vetitum comedendo,contemne?Et quid est dicere:Benedic deo,& morere:nisi transcendendo præcepum vltra quàm es conditus,viue? Sed Adam noster fortis in sterquilinio iacuit,qui in paradiso quõdam debilis stetit:nam ilico ad malè suadentis verba respondit dicens:

I *Quid sit quod Esaiæ 45.scriptum est:Ego dominus formans lucem,& creans tenebras,faciens pacem,& creans mala.*

Quasi vna de stultis mulieribus locuta es. Si bona accepimus de manu domini, mala quare non sustineamus? Ecce vbique hostis frangitur,vbique superatur, per cuncta tentationum argumenta succubuit: quia & illuc suum familiare solatium etiam de muliere amisit. Inter hæc igitur sanctum virum intueri libet,foris rebus vacuum,intrinsecus deo plenũ. Cùm Paulus apostolus in semetipso diuitias sapientiæ internæ cõspiceret,seque ipsum exterius esse corruptibile corpus videret,ait:Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus. Ecce in beato Iob vas fictile scissuras vulnerum exterius sensit: sed hic thesaurus interius integer mansit. Foris enim per vulnera crepuit,sed indeficienter interius nascens thesaurus sapientiæ verba sanctæ eruditionis emanauit,dicens:Si bona accepimus de manu domini,mala quare non sustineamus?Bona scilicet dona dei vel tẽporalia vel æterna,mala autẽ & flagella præsentia appellãs,de quibus per prophetam dominus dicit: Ego dominus,& non est alter formans lucẽ, & creans tenebras,faciẽs pacẽ,& creans mala. Neque enim mala,que nulla sua natura subsistãt,à domino creantur:sed creare se mala dominus indicat,cùm res benè cõditas nobis malè agẽtibus, in flagellũ formatvt eapsa & per dolorẽ quo feriũt,delinquẽtibus mala sint,& per naturam qua existunt, bona. Vnde & venenũ mors quidẽ est homini,sed tamẽ vita serpẽti. Amore enim præsentiũ ab auctoris nostri dilectione recessimus, & peruersa mẽs dũ dilectioni creaturæ se subdidit,à creatoris sospitate disiũxit. Ex his ergo ab auctore feriẽda erat, quæ etrãs autori præposuerat:vt vnde homo culpã nõ timuit superbus admittere,inde pœnã corrigẽdus inueniret:& tanto citius resipisceret ad illa quæ perdidit,quanto doloris plena esse conspiceret quæ quæsiuit. Vnde & bene dicitur:Formans lucẽ,& creans tenebras:quia cùm per flagella exterius doloris tenebræ creantur,intus per eruditionem lux mẽtis accenditur. Faciens pacẽ,& creans mala:quia tunc nobis pax cum deo redditur,cùm hæc quæ bene sunt condita,sed malè concupita,in ea quæ nobis mala sunt,flagella vertuntur. Per culpam quippe discordes deo existimus,dignum ergo est vt ad pacem illius per flagella redeamus:vt cum vnaquæque res bene condita nobis in dolorem vertitur,correcti mens ad auctoris pacẽ humiliter reformetur. Hæc itaq; flagella beatus Iob mala nominat:quia salutis & tranquillitatis bonum qua perturbatione feriant,pẽsat. Sed illud valde in eius verbis intuendum est, contra persuasionem coniugis quanta considerationis arte se colligat dicens:Si bona accepimus de manu domini, mala quare non sustineamus?) Caput VII.

Esaiæ 45.

MAgna quippe consolatio tribulationis est,si cùm aduersa patimur,auctoris nostri ad memoriã dona reuocemus. Nec frãgit quod ex dolore obuiat,si mẽti citius hoc quod ex munere subleuat, occurrat. Hinc nanque scriptũ est:In die bonorum ne immemor sis malorũ,& in die malorum ne immemor sis bonorũ. Quisquis enim dona percipit:sed donorum tempore nequaquam etiam flagello pertimescit,in elationẽ per lętitiam corruit. Quisquis autẽ flagellis atteritur,sed flagellorum tempore,nequaquã se ex donis quę cum contigit accepisse,consolatur:à statu mentis omnimoda desperatione destruitur. Sic ergo vtraq; iungenda sunt:vt vnum semper ex altero fulciatur:quatenus & flagelli pœnam memoria tẽperet doni,& doni lætitiam mordeat suscipio ac formido flagelli. Sanctus ergo vir vt oppressam mẽtem inter vulnera mulceat,in flagellorum doloribus blandimẽta donorum pẽsat,dicens:Si bona suscepimus de manu domini, mala quare non sustineamus?) vbi & benè præmittit dicens:Locuta es quasi vna ex stultis mulieribus.) Quia enim sensus prauæ voluntatis mulieribus,nõ autem sexus in vitio est:nequaquã ait:locuta es quasi vna ex mulieribus,sed quasi ex ineptis mulieribus,vt videlicet ostẽdatur:quia quod prauũ sapit,accidentis stultitiæ,non autem conditæ sit naturæ. Sequitur:

Ecclĩ.xli.

K

1.Cor.4.

L

M

Quòd sicut mirũ dicere,ita iniusta retinere peccatum est.

In omnibus his non peccauit Iob labiis suis.)Duobus modis labiis delinquimus, cùm aut iniusta dicimus,aut iusta reticemus. Nã si aliquando & tacere culpa non esset, propheta non diceret:Væ mihi quia tacui. Beatus igitur Iob in cunctis quæ egit,labiis suis minimè peccauit:quia nec contra ferientem superba dixit,nec contra suadentem,recta retinuit. Nec loquens ergo,nec tacens deliquit:quia & flagellanti patri gratias reddidit, & malè suadenti coniugi doctrinæ sapientiam ministrauit. Quia enim sciuit quid deberet deo,quid proximo: scilicet patiẽtiã cõditori,sapientiã coniugi: idcirco & hãc redarguẽdo docuit,& illũ gratias agendo laudauit. Quis autem nostrum si vnum quodlibet vulnus tantæ huius percussionis acciperet,nõ mox ab intimis pstratus iaceret? Ecce stratus foris vulneribus carnis,erectus intrinsec9 munimine permanet mentis:

Esaiæ 61

A mentis:& sub semetipso omne iaculum transuolare conspicit,quod in se exterius districta manu sæuiens hostis figit. Vigilanter deprehendit iacula,modo vulneribus contra se à facie,modo verbis quasi ex latere intorta. Et bellator noster cir cũuallantium certaminum feruore deprehensus,vbique patiẽtiæ suæ clypeum opponit:vndique venientibus spiculis obuiat,& per cuncta virtutum latera circunspectã contra irruentia vulnera mentem robotat. Caput VIII.

SEd antiquus hostis quo valentius vincitur, eo adhuc ad insidias ardentius instigatur. Nam quia vxor increpata tacuit,protinus alios qui increpandi ad contumelias surgerent,excitauit. Sicut enim damna rerum studuit crebrius nunciando percutere, ita nunc robustum pectus satagit verborum contumeliis sæpius feriendo penetrare. Sequitur:Igitur audiẽtes tres amici Iob omne malum quod accidisset ei, venerunt singulij de loco suo: Eliphas Themanites, Baldath Suites,& Sophar Naamathites. Condixerant enim,vt pariter venientes visitarent eum,& consolarentur.)

Quòd vbi virtus discretionis perditur,intentio quæ initium virtutis habuit,finem accipit criminis.

Quia ex condicto ad afflicti consolationem veniunt, & inter se & erga percussum quantæ charitatis fuerint,demonstratur. Quanuis & per hoc quod scriptura eos tanti viri amicos fuisse testatur:quia boni studij & rectæ fuerint intentionis, B ostẽditur. Sed tamen hęc ipsa illorũ intẽtio eis ad verba prorumpentibus,ante districti iudicis oculos suborta indiscretione fuscatur. Sequitur:Cúmque eleuassent procul oculos suos, non cognouerunt eum,& exclamantes plorauerũt,scissísque vestibus sparserunt puluerem super caput suum in cœlum.)

Quis or do in consolatione tenendus sit.

Quia percussi speciem plaga mutauerat, amici plorantes exclamant,vestes scindunt,capita puluere aspergunt: vt cùm mutatum ad quem venerant,cernerent,ipsam etiam consolatorum speciẽ spontaneus dolor immutaret. Ordo quippe cõsolationis est,vt cùm volumus afflictum quempiam à mœrore suspendere,studeamus prius mœrendo eius luctui concordare. Dolentem nanque non potest consolari, qui non concordat doloriquia eo ipso quo à mœrentis afflictione discrepat,minus ab illo recipitur,à quo mentis qualitate separatur. Sed emolliri prius debet animus,vt afflicto cõgruat, congruens inhæreat,inhærens trahat. Neque enim ferrum ferro conungitur,si non vtrunque exustione ignis liquetur: & durum molli nõ adhæret,nisi prius eius duritia temperata mollescat, vt quasi hoc ipsum fiat quod curatur,vt teneat. Sic nec iacentes erigimus,nisi à rigore nostri status inclinemur: quia dum rectitudo stantis à iacentis situ discrepat,eum cui condescendere negligit,nequaquam leuat. Amici igitur beati Iob vt afflictum à dolore suspenderent, curauerunt necessariò simul dolere. Et cùm vulneratum illius corpus viderent,studuerunt C ipsi vestes scindere:& cùm immutatum conspicerent, studuerunt puluere capita fœdare:quatenus afflictus vir tanto facilius eorum verba reciperet,quanto in eis suum aliquid de afflictione cognouisset.

Caput IX.

SEd inter hæc sciendum est, quia is qui afflictum consolari desiderat,mensuram necesse est doloris quem suscipit,ponatne non solum dolentem non mulceat, sed intemperatè dolens,afflicti animum ad pondus desperationis premat. Sic enim dolor noster mœrentium dolori iungendus est,vt per temperamentum subleueret,non autem per augmentum grauet. Vnde fortasse colligendum est,ꝙ amici beati Iob plusquam necesse fuerat,in consolatione doluerunt,qui dum percussionem cernunt,sed percusi mentem nesciunt: ita in immensum luctum versi sunt,ac si percussus vir tantæ fortitudinis,in plaga corporis etiam à corde cecidisset. Sequitur:Sederũntque cum eo in terra septem diebus & septẽ noctibus, & nemo loquebatur ei verbum:videbant enim dolorem eius esse vehementem.)Vtrum continuis septem diebus & septẽ noctibus cùm afflicto Iob sederint,an certe diebus septem,& noctibus totidem instantia ei crebræ visitationis adhæserint, ignoramus. Sæpe enim rem quamlibet tot diebus agere dicimur,quanuis non eisdem diebus ad eam continuè vacemus. Sæpe verò scriptura sacra sic totum pro parte, sicut pro toto partem ponere consuevit. Pro toto enim partẽ loquitur:sicut D Iacob familiam describẽs dicit:Intrauit Iacob in Aegyptum *Gene. 46.* cum animabus septuaginta. Quæ nimirum cùm animas memorat,constat quia intrantium & corpora comprehẽdit. Rursum totum pro parte insinuat:sicut ad monumentum Maria *Ioan.20.* queritur,dicens:Tulerunt dominũ de monumento,& nescimus vbi posuerunt eum. Solum quippe corpus domini quæritura venerat,& quasi totum simul dominum sublatũ deplorat. An ergo & in hoc loco totum pro parte dicatur, incertũ est. Sed tamen hoc quod diu tacuerunt,& quandoque loquẽdo reprobari sunt,neglectè prætereundum non est. Sunt nãque nonnulli qui & loqui præcipitanter incipiunt,& effrenatè cœpta affrenatius exequuntur. Et sunt nonnulli qui tarde quidem loqui inchoant:sed semel inchoãtes,habere modum elocutionis ignorant. Amici igitur beati Iob dolorem videntes diu tacuerunt:sed tardè inchoantes,indiscretè locuti sunt, quia parcere dolenti noluerunt. Tenuerunt linguam ne properè inciperet,sed incipientem semel nequaquam moderati sunt,ne se ex consolatione vsque ad contumelias effrenaret. Et bona quidem intentione ad consolandum venerant:sed hoc quod pia mens deo mundum obtulit,locutio precipitata vitiauit. Scriptum quippe est:Si rectè offeras,nõ rectè autem diuidas,peccasti. Rectè nãque offertur,cùm recta intentione quid agitur. Sed rectè non diuiditur,si non hoc quod piè agitur,etiam subtiliter discernatur. Oblata enim rectè diuidere, E est quælibet bona nostra studia sollicitè discernendo pensare. Quod nimirum qui agere dissimulat,etiam rectè offerens peccat. Caput X.

SAEpe ergo & quod bono studio gerimus,dum discernere cautè negligimus,quo iudicetur fine,nescimus: & nõnũquam hoc ht reatus criminis,quod putatur causa virtutis. Quisquis autem amicorum beati Iob facta considerat, quàm pia ad eum intentione venerint,nõ ignorat. Pensemus enim cuius charitatis fuerit,ad afflictum concorditer conuenisse:quanta virtus longanimitatis extiterit,septem diebus & septem noctibus cum afflicto tacuisse:quæ humilitas in terra tot diebus ac noctibus sedisse,quæ compassio,puluere capita conspersisse. Sed tamen inchoantes loqui, vndese æstimauerunt præmium mercedis acquirere:inde eos contigit reatũ reprehensionis inuenire:quia incautis sæpe ad peccati finẽ vertitur etiam quod pro solo studio mercedis inchoatur. Ecce præcipiti locutione perdiderunt bonum, quod tanto labore mercati sunt. Et nisi diuina gratia offerre eos sacrificium pro suo reatu præcepisset,inde à domino iustè puniti poterant, vnde se placere domino mirabiliter æstimabant: inde iudici displicent,vnde sibi quasi pro defensione iudicis per effrenationem placent. Idcirco verò hæc dicimus, vt ad memoriam legentium renocemus,quatenus sollicitè quisque consideret ea quæ malo voto perpetrantur:quanta dominus animaduersione puniat,si inchoata bono studio,sed negligẽtia indiscretionis admixta,tanta inuectione castigat. Quis non mercedis F causam peregisse se crederet,si aut in defensione dei quicquã contra proximum diceret:aut certè septẽ diebus ac noctibus pro proximi dolore tacuisset? Et tamen amici beati Iob hæc agentes ad culpam laborando venerunt: quia consolationis quidem bonum quod agebant,nouerant:sed cum quãta agendũ esset discretionis libra,nesciebant. Vnde necesse est,vt nõ solum intueamur quod agimus,sed etiam cum quanta discretione agamus. Primum quidem ne mala quoquo modo,postmodum verò ne bona incautè faciamus. Ad quæ nimirũ bona sollicitè peragenda,propheta nos admonet,dicens: Male- *Hiere. 48.* dictus homo qui facit opus dei negligenter. Ad hoc verò ista proficiũt:vt ante terribilis iudicis subtile atque incomprehẽsibile examen,non solum mala quę commisimus,sed ipsa etiã si qua in nobis sunt bene gesta,timeamus: quia sæpe in iusto iudicio culpa esse deprehenditur, quod virtus ante iudicium putatur. Et vndè expectatur pia merces operis, inde supplicium iustæ sequitur vltionis.

Quòd hæc quæ supradicta sunt in persona Iob,allegoricè referuntur ad Christum. Caput XI.

HAec iuxta historiam breuiter tractata percurrimus: nunc ad allegoriarum mysterium verba vertamus. Sed quia in exordio huius operis dum de vnitate capi tis

Universidad de Deusto
Biblioteca

C pitis & corporis tractaremus, sollicita intétione præmisimus quanta in eis sit compago charitatis: quia nimirum & dominus multa adhuc per corpus, quod nos sumus, patitur: & iam eius corpus, id est ecclesia, de suo capite, videlicet domino, in cœlo gloriatur: ita nũc passiones exprimi eiusdem capitis debent, vt ostẽdatur quàm multa etiam in corpore suo sustinet. Si enim caput nostrũ tormenta nostra non tangerent: nequaquam pro afflictis membris persecutori suo etiã de celo clamaret: Saule, Saule, quid me persequeris? Si cruciatus nostri, eius pœnæ nõ essent, conuersus afflictúlque Paulus minimè diceret: Suppleo ea quæ desunt passionum Christi, in carne mea. Et tamen resurrectione iam sui capitis exaltatus dicit: Qui nos cõresuscitauit, & cõsedere fecit in cœlestibus. Nempe hunc in terra persecutionum tormenta constrixerant: sed pœnarum suarum ponderibus pressus: ecce iam per gloriam capitis in cœlo residebat. Quia ergo in omnibus vnitum caput, & corpus nouimus, sic à persecutione capitis incipimus: vt subsequenter tamẽ ad corporis flagella veniamus. Sed hoc quòd quadam die Satan coram domino astitisse dicitur: quòd vnde veniat, percontatur: quòd beatus Iob magnis conditoris præconiis præfertur: quia iam sæpe discussimus, replicare deuitamus. Si enim diu mens rebus discussis inuoluitur, peruenire ad indiscussa præpeditur. Ibi ergo allegoriæ nunc initum ponimus, vbi post verba sæpe repetita, adiunctum noui aliquid scimus. Itaque ait: Commouisti me aduersus eum, vt affligerem eum frustra.) Si beatus Iob redẽptoris nostri in passione positi speciem tenet, quomodo à domino ad Satan dicitur: Commouisti me aduersus eum? Mediator quippe dei & hominum, homo Christus Iesus, vt culpas nostræ transgressionis extingueret, venit mortalitatis nostrę flagella tolerare. Sed quia vnius cum patre eiusdẽmque naturæ est, quomodo per Satan motum se aduersus eum pater asserit? cùm constet quòd patris filiúque concordiam nulla potestatis inæqualitas, nulla voluntatis diuersitas interrumpat? Sed tamen idem qui patri est æqualis per diuinitatem: venit propter nos ad flagella per carnem. Quæ nimirum flagella non susciperet, nisi formam damnati hominis redimendo sumpsisset. Et nisi primus homo delinqueret, secũdus ad passionum probra minimè veniret. Cùm ergo primus homo per Satã à domino motus est, tunc est dominus in homine secundo commotus. Satan itaq; ad huius afflictionem dominum tunc commouit, quando in paradiso primum hominem à iustitiæ culmine, inobedientiæ culpa, prostrauit. Nisi enim Adam primum per voluntarium vitium in animæ mortem traxisset: Adam secundus sine vitio in carnis mortem voluntariam non veniret. Bene ergo ei etiã de redemptore nostro dicitur: Commouisti me aduersus eũ, vt affligerem illum frustra. Ac si apertius dicatur: Dum iste non sua, sed illius causa moritur: tũc me in huius afflictionem commouisti, cùm illum à me callida persuasione traxisti. De quo & bene additur, frustra. Frustra quippe afflictus est, qui & culpæ vltione pressus est, & culpæ contagio inquinatus nõ est. Frustra afflictus est, qui in carne natus, propria admissa non habuit, & tamen pœnam carnalium sine culpa suscepit. Hinc est enim quod per prophetam loquitur, dicẽs: Quæ nõ rapui, tunc exoluebam. Alius nanque ad paradisum conditus, diuinæ potentiæ similitudinem superbè rapere voluit: sed tamen culpas huius superbiæ sine culpa mediator exoluit. Hinc est quod patri quidã sapiens dicit: Cùm sis iustus, iustè omnia disponis: eum quoque qui non debet puniri, condemnas. Sed pensandum est quomodo iustus sit, & omnia iustè disponat, si eum qui non debet puniri, condẽnat. Mediator etenim noster puniri pro semetipso non debuit: quia nullum culpæ cõtagium perpetrauit. Sed si ipse indebitam mortem nõ susciperet, nunquam nos à debita morte liberaret. Pater ergo cùm iustus sit, iustum puniens, omnia iustè disponit: quia per hoc cũcta iustificat, q̃ eum qui sine peccato est, pro peccatoribus dãnat: vt eo electa omnia ad culmẽ iustitiæ surgerent, quo is qui est super omnia, damna iniustitiæ nostræ sustineret. Quod ergo illic damnatus cùm non debeat, dicitur: hoc hic afflictus frustra, memoratur. Qui tamen iuxta semetipsum frustra afflictus est, iuxta vero nostra acta nõ frustra. Rubigo quippe peccati purgari non potuit, nisi igne tormenti. Venit itaque sine vitio, qui se subiiceret sponte tormento: vt debita nostræ iniquitati supplicia, eo reos suos iustè amitterent, quo hunc à semetipsis liberum iniustè tenuissent. Frustra ergo & non frustra afflictus est: quia in se quidem admissa non habuit, sed proprio cruore reatus nostri maculam tersit. Caput XII.

REspondens Satan ait: Pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua: Alioquin mitte manum tuam, & tange os eius, & carnem, & tunc videbis quòd in faciem benedicat tibi.) Malignus spiritus cùm redemptorem nostrum miraculis coruscare conspicit, clamat: Scimus quòd sis sanctus dei. Qui hæc dicens, cognoscendo dei filium pertimescit: sed tamen vim supernæ pietatis ignorans, dum passibilem considerat, hominem purum putat. Multos autem sub sanctitatis specie in pastorali posito loco didicerat, qui alieni valde à visceribus charitatis, pro minimo aliena damna pensabant. Hunc ergo quasi ex aliis colligens: quia subtractis multis superari nõ vidit: vsque ad eius carnem per tactum passionis exarsit. Velut si diceret: Pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua: Alioquin mitte manum tuam, & tange os eius & carnem, & tũc videbis q̃ in facié benedicat tibi. Ac si apertè dicat: Moueri ex his quæ extra se sunt, negligit: sed tunc veraciter qui sit, agnoscitur, si in seipso quod doleat, experiatur. Hæc per se Satan cùm fieri appetit, non verbis & desideriis dixit. Hæc per membra sua, & verbis, & desideriis intulit. Ipse quippe loquitur, cùm iuxta prophetæ vocé, eius sequaces dicunt: Mittamus lignum in panem eius, & eradamus eum de terra viuentium. Lignum quippe in panem mittere, est cõfigẽdo eius corpori stipitem crucis adhibere: & vitam illius de terra viuentium eradere se posse existimant, quem dum mortalem conspiciũt, finiri morte suspicantur. Dixit autem dominus ad Satan: Ecce in manu tua est, veruntamẽ animam illius serua.) Conditorem omniũ Satanæ manui traditum quis vel desipiens credat? sed tamen edoctus veritate, quis nesciat quod eiusdem Satanæ membra sunt omnes qui ei peruersè viuendo iunguntur? Membrum quippe eius Pilatus extitit, qui vsque ad mortis extrema, venientem in redemptionem nostram dominum non cognouit. Corpus autem eius principes sacerdotum extiterũt, qui redẽptorem mundi à mũdo repellere, vsque ad crucem persequẽdo, conati sunt. Cùm ergo se pro nostra redemptione dominus membrorum Satanæ manibus tradidit: quid aliud quam eiusdem Satanæ manum in se sæuire permisit, vt vnde ipse exterius occumberet, inde nos exterius interiúsque liberaret? Si igitur Satanæ manus, eius potestas accipitur, eius manum iuxta carnem pertulit, cuius potestatẽ corporis vsque ad sputa, colaphos, flagella, crucem, lanceámque tolerauit. Vnde & Pilato, eius videlicet corporis membro, ad passionem veniens dicit: Non haberes in me potestatẽ vllam, nisi tibi data esset desuper. Sed tamẽ hanc potestatem quam contra se ei extrinsecus dederat, suis seruire luctis intrinsecus compellebat. Pilatus enim vel Satan (qui eiusdem Pilati caput extiterat) sibi potestate illius super quẽ potestatem acceperat, tenebatur: quia & superior ipse disposuerat hoc quod inferius accedens à persecutore tolerabat: vt cùm ex mala mẽte insidelium surgeret, vtilitati tamen electorum omnium, ipsa quoq; crudelitas deseruiret. Piè igitur disponebat int⁹, quod semetipsum pati nequiret permittebat foris. Hinc est enim quod de illo in cœna dicitur: Sciẽs Iesus quia omnia dedit ei pater in manus: & quia à deo exiuit, & ad deum vadit: surgit à cœna, & ponit vestimẽta sua. Ecce in manus persequẽtium iturus, sciebat q̃ in manu sua ipsos etiã persecutores acceperat. Qui enim omnia accepisse se nouerat, cõstat quia & ipsos à quibus tenebatur, tenebat: vt ipse in se ad vsum pietatis intorqueret, quicquid eorũ cõtra se malitia permissa sęuiret. Dicatur ergo ei: Ecce in manu tua est, quia ad feriendam carnem sæuiens licentiam⁹ accepit, sed potestati illius nescíens deseruiuit. Caput XIII.

ANimam verò illius seruare præcipitur, non quòd hanc tentare prohibeatur, sed quòd hanc superare non posse, conuincitur. Neque enim sicut nos, qui puri homines sumus, irruente sæpe tentatione concutimur: ita redẽptoris nostri anima tentationis est necessitate turbata. Hostis nanque noster, etsi in excelsum montem, eum quem permissus assumpsit, duxit: si daturum se regna mundi perhibuit, si quasi in panes vertendos lapides ostendit: mentem tamen mediatoris

A mediatoris dei & hominum tentatione quassare nõ valuit. Sic enim dignatus est hæc exterius cuncta suscipere: vt tamẽ mens eius interius diuinitati suæ inhærẽs inconcussa permanerer. Qui etsi quãdo turbatus spiritu infremuisse dicitur: ipse tamen diuinitus disponebat, quãtum ipse humanitus turbaretur: qui immutabiliter omnib⁹ presidẽs, & semetipsum mutabilem in satisfactione infirmitatis ostẽdit. Quietus ergo in semetipso manens, disposuit quicquid pro ostẽdenda humanitate quam susceperat, etiam turbulentus fecit. Quia verò cum rectè diligimus, nihil in rebus conditis anima nostra charius amamus, & sicut animam nostram eos diligere dicimus, quibus amoris nostri exprimere pondus conamur: potest per eius animam electorum vita signari. Et cùm Satã ad feriendam redemptoris carnem permittitur, ab anima se paratur: quia cùm corpus eius ad passionem accipit, electos eius à iure suæ potestatis amittit. Cúmque illius cato per crucem moritur, horum mens contra tentamenta solidatur. Dicatur ergo: Ecce in manu tua est, veruntamen animam illius serua.) Ac si apertè audiat: Licentiam contra corpus eius accipe, & ab electis illius quos apud se ante secula præsciens possidet, ius prauæ dominationis perde.

Caput XIIII.

B EGressus igitur Satan à facie domini, percussit Iob vlcere pessimo, à planta pedis vsque a verticem.) Nullus in hac vita electorum venit, qui non huius hostis aduersa sustinuit. Membra autem nostri redemptoris extiterunt, etiã qui ab ipso mũdi exordio dum piè viuũt, crudelia passi sunt. An non huius membrũ Abel se esse perhibuit, qui eius mortem, de quo scriptum est: Sicut agnus corã tondente se obmutescet, & non aperiet os suum, non solũ placens in sacrificio: sed etiam moriens tacendo signauit? Ab ipso itaque mũdi exordio redẽptoris nostri corpus expugnare Satã conatus est. A planta ergo pedis vsque ad verticé vulnus intulit, quia prius ab hominibus inchoans, vsque ad ipsum caput Ecclesiæ sæuiendo peruenit. Bene autem dicitur: testa saniẽ radebat. Quid enim aliud in manu domini testa est, nisi caro ex nostræ substantiæ luto sumpta? Etenim testa igne solidatur. Caro autẽ domini eo ex passione sua robustior extitit, quo per infirmitatem moriẽs, à morte sine infirmitate surrexit. Vnde rectè etiã per Prophetam dicitur: Exaruit velut testa virtus mea. Sicut testa enim eius virtus exaruit, quia susceptæ carnis infirmitatẽ passionis suę igne roborauit. Quid vero per saniẽ nisi peccatum debet intelligi? Per carnẽ quippe & sanguinẽ solẽt carnis peccata designari. Vnde per Psalmistã dicitur: Libera me de sanguinibus. Sanies itaque putredo sanguinis est. Quid vero accipimus saniem, nisi carnis peccata ex longa vetustate peiora? Vulnus itaque in saniem vertitur, cùm neglecta culpavsu deterius grauatur. Mediator itaque dei & hominum, homo Christus Iesus, corpus suum manibus persequentium tradẽs, saniem testa rasit: quia peccatum carne deleuit. Venit enim, sicut scriptũ est, in similitudinem carnis peccati: vt de peccato dãnaret peccatũ. Dúmque hosti obiicit innocentiam carnis suæ, exterfit contagia carnis nostræ: & ex qua nos captiuos inimic⁹ tenuit, per illã nos liberos expiauit, quia quam nos instrumentum fecimus culpæ, hæc nobis per mediatorem versa est in arma iustitiæ. Testa ergo sanies raditur, cùm carne culpa superatur. Bene autem subditur: Sedens in sterquilinio.) Non in foro, in quo lex perstrepit: non in ædificio, quod se culmine in alta sustollit: sed in sterquilinio residet: quia videlicet redẽptor humani generis ad carnẽ veniens, attestante Paulo, infirma mundi elegit, vt confunderet fortia. An non quasi ruẽtibus ædificiis in sterquilinio residet, qui relictis Iudæis superbiẽtibus: in ea quam dudum abieceras, gentilitate requisit? Extra habitaculũ reperitur in vulnere, qui in eo q̃ Iudææ aduersantẽ pertulit, passionis dolorem agente propria despectus sensit: Ioanne attestante, qui ait: In propria venit, & sui eum nõ receperunt. Sed quomodo sedẽs in sterquilinio cõquiescat: hęc eadem de semetipsa veritas dicat. Ait enim: Gaudiũ erit in cœlo super vno peccatore pœnitentiã agẽte, quàm super nonagintanouem iustis, qui non indigent pœnitentia. Ecce dolens in sterquilinio sedet, qui post perpetratas culpas libẽter corda pœnitentium possidet. An non quasi quoddã sterquilinium sunt corda pœnitentium, qui dum mala sua fiẽdo D considerãt, quasi ante se stercora, sese abiiciẽdo coarceruãt? Percussus ergo Iob montem non petiit, sed in sterquilinio sedit: quia ad passionem redemptor veniens, alta superborũ corda deseruit, & in afflictorum cordium humilitate requieuit. Quod tamẽ de se & prius quàm incarnaretur, indicauit: cum per propheram dixit: Ad quem respiciam, nisi ad humilem & quietum, & trementẽ sermones meos? Quis vero cõsideret, is qui tot pia hominibus intulit, quot ab hominibus peruersa toleravit? Quis consideret quanta nunc vsque tolerat, etiam cùm de cœlo super cordã fideliũ regnat? Ipse quippe quotidie patitur omne quod à reprobis eius electi lacerãtur. Et quanuis caput huius corporis, quod videlicet nos sumus iam sese super omnia liberũ erexerit, reproborũ tamen vulnera adhuc per suum, quod deorsum retinet, corpus sentit. Sed quid ista de infidelibus dicim⁹, cùm in ipsa quoq; Ecclesia multos carnalium, prauis moribus contra redẽptoris vitam pugnare videamus? Sunt nanque nonnulli qui hunc, quia gladiis non possunt, peruersis actibus insequũtur: quia dum sibi in Ecclesia vident deesse quod ambiunt, hostes bonorum fiunt, & non solũ prauæ semetipsos actioni inserũt: sed etiam iustorum rectitudinem inflectere ad peruersa moliuntur. Aeterna quippe intueri negligunt, & appetitui temporalium mentis pusillanimitate succumbunt, tantóque ab æternis altius corruunt, quãto bona tẽporalia esse quasi sola suspicantur. His iustorum simplicitas displicet, & cùm occa- E sionem perturbationis inueniunt, suam eos arripere duplicitatem suadent. Vnde hoc quoque congruit aptè quod subditur: Dixit autem illi vxor sua: Adhuc permanes in simplicitate tua? Benedic deo, & morere.) Cuius enim speciẽ malesuada mulier teruit, nisi quorumlibet carnalium in Ecclesiæ sinu positorũ, qui quo verbis professę fidei intus sunt, eo bonos incorrectis suis moribus peius premunt? Nã minus fortasse nocuissent, si non eos sancta Ecclesia introrsus admittens, vsque ad fidei cubile reciperet, quos dũ per professam fidẽ recipit, sibi proculdubio pene inceitabiles facit. Hinc est quòd premente turba, vna redemptorem nostrũ mulier tetigit: vnde & idem redemptor noster protinus dicit: Quis me tetigit? Cui cùm discipuli responderent: Turbæ te premunt & affligunt, & tu dicis: quis me tetigit? ilicò adiunxit: Tetigit me aliquis. Nam & ego noui virtutem de me exisse.

Caput XV.

MVlti ergo dominum comprimũt, & vna tangit, quia carnales quique in ecclesia eum premunt à quo lõgè sunt, & soli tangunt qui huic veraciter humiles iungũtur. Turba igitur premit: quia multitudo carnalium quo intus admittitur, eo grauius toleratur. Premit, & nõ tãgit: quia & importuna est per præsentiã, & absens per vitã. Nonnunquam enim prauis nos sermonibus, nõnunquã verò solis peruersis moribus insequũtur. Suadẽt nanq; aliquã do quæ tenent, aliquando verò etsi non suadeãt, prębere tamen iniquitatis exempla nõ cessant. Qui igitur ad mala nos vel verbis, vel exẽplis illiciunt, profectò persecutores nostri sunt, à quibus tẽtationum certamina sumimus, quæ saltẽ in corde vincamus. Sciendũ verò est: quia carnales in Ecclesia aliquando metu, aliquãdo verò audacia suadere peruersa cõtẽdunt: cũque ipsi vel pusillanimitate, vel elatione deficiũt: hæc iustorũ cordibus infundere, quasi ex dilectione moliũtur. Carnalẽ videlicet mentem Petrus ante redẽptoris mortem, resurrectionémq; retinebat. Saruiæ filius carnali mẽte duci suo Dauid adiunctus inhærerat: sed tamẽ vnus formidine, alter elatiõe peccabat. Ille quippe mortẽ magistri audiẽs dixit: Absit à te domine, nõ erit tibi hoc. Hic verò iurias ducis non ferens ait: Nunquid pro his verbis nõ occidetur Semei, qui maledixit Christo domini? Sed illi mox dicitur: redi post me Satana: & hic cum germano audiit protinus: Quid mihi & vobis filij Saruię, cur efficiamini mihi hodie in Satã? Malè itaq; suadẽtes angeli, apostatę appellatione cẽsentur: qui verbis blãdis ad illicita quasi diligentes trahũt. Valde verò deteriores sunt, qui huic culpæ nõ formidine, sed elatione succumbunt: quorum specialiter beati Iob vxor figurã tenuit, quæ marito suadere superba tentauit, dicẽs: Adhuc permanes in simplicitate tua? Benedic deo, & morere. Simplitatem in

Ioan. 11.
Esaiæ 53.
Psalm. 21.
Psalm. 50.
Rom. 8.
1. Cor. 1.
Ioan. 1.
Luc. 15.
Esaiæ 66.
Marci. 5.
Matt. 16.
2. Reg. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

C temin mariro regarguit, quòd transitoria cũcta despiciens, puro corde sola æterna concupiscit. Ac si apertè dicat: Quid simpliciter æterna appetis, & sub malis præsentibus æquanimiter ingemiscis? Excedens æterna despice, & mala præsentia, vel moriens euade.

Caput XVI.

SEd electi quique cùm praua intus à carnalibus tolerant, quantam in se formam rectitudinis ostendãt, discamus ex verbis vulnerati & incolumis, sedentis & erecti qui ait: Locuta es quasi vna ex stultis mulieribus: Si bona accepimus de manu domini, mala quare non sustineamus?) Sancti viri tribulationum bello deprehensi, cùm vno eodemque tempore alios ferientes, alios suadentes ferunt, illis opponunt scutum patientiæ: istis iacula intorquent doctrinæ: atque ad vtrunque pugnandi modum mira virtutis arte se erigunt: quatenus & peruersa intus sapienter doceant, & foris fortiter aduersa contemnant: hos docentes corrigant, illos tolerantes premant. Insurgentes nanque hostes patiendo despiciunt, infirmantes verò ciues compatiendo ad salutem reducunt: illis resistunt, ne & alios subtrahant, istis medentur, ne vitam rectitudinis funditus perdant.

Quòd ad exemplum apostoli Pauli, iusti positi in dolore tribulationis propriæ, non deserunt curam vtilitatis alienæ.

Videamus castrorum dei militem, contra vtraque prælian-
2.Cor.7. tem. Air enim: Foris pugnæ, intus timores. Enumerat bella
H quæ extrinsecus tolerat, dicens: In periculis fluminum, peri-
2.Cor.11. culis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, pe-
riculis in ciuitate, periculis in solitudine, periculis in mari, pe-
Ibidem. riculis in falsis fratribus. In hoc autẽ bello quæ cõtra aduersarium spicula intorqueat, adiungit: In labore & ærumna, in vigiliis multis, in fame & siti, in ieiuniis multis, in frigore & nuditate. Sed inter tot certamina deprehensus dicat, quanto vigiliarum munimine etiam castra custodiat. Nam protinus adiungit: Præter illa quæ extrinsecus sunt, instãtia mea quotidiana, sollicitudo omniũ Ecclesiarum. Ecce in se bella fortiter suscepit, & tuẽdis se proximis misericorditer impẽdit: Narrat mala quæ patitur, subiũgit bona quæ impartitur. Pẽsemus ergo cuius laboris sit, vno eodémq; tẽpore foris aduersa tolerare, intús infirma ptegere. Foris pugnas patitur: quia verberib' scinditur, catenis ligatur, intus metũ tolerat: quia passionem suam nõ sibi, sed discipulis obesse formidat.
1.Thess.3. Vnde & eisdem scribit, dicens: Nemo moueatur in tribulationibus istis. Ipsi enim scitis quòd in hoc positi sumus. Aliorum quippe casus in propria passione metuebat, ne dũ discipuli ipsum afflictũ pro fide verberibus agnoscerent, fideles se esse profiteri recusarent. O immẽsa charitatis viscera, despicit quod ipse patitur, & curat ne quid prauæ persuasionis discipuli in corde patiantur. Ipse in se cõtemnit vulnera corporis, & in aliis vulnera medetur cordis. Habẽt quippe hoc iusti propriũ, vt in dolore positi tribulationis suæ, curã non
I deserant vtilitatis alienæ: & cùm de se aduersa patientes dolent, aliis necessaria docẽtes præuidẽt: & quasi percussi quidam magni medici ægrotãt. Ipsi tolerant scissuras vulneris, & aliis proferunt medicamẽta sanitatis. Valde autem minoris laboriseſt, aut docere cùm nihil toleras: aut tolerare, cùm nihil doces. Vnde sancti viri ad vtraque se solerter extẽdũt, & cũ tribulationibus fortasse feriũtur, sic exteriora bella suscipiunt, vt sollicitè cogitent, ne proximorum interiora lacerentur. Sic sancti viri fortiter in acie cõsistunt, & illinc iaculis aduersantia pectora feriũt: hinc scuto postpositos debiles tuentur. atque ita vtrobique velocitate circũspectionis inuigilant: quatenus & ante se audaces cõfodiãt: & post se trepidos à vulnere defendant. Quia igitur sancti viri sic sciũt foris aduersa tolerare: vt intus etiã nouerint peruersa corrigere, dicat rectè: Locuta es quasi vna ex stultis mulierib'.
Psal.30. Quia enim electis dicitur: Viriliter agite, & cõfortetur cor vestrũ, mentes carnalium quæ fluxa deo intentione deseruiunt, nõ immerito mulieres vocãtur. Si bona accepim' de manu domini, mala quare nõ sustineam'? Ac si dicat: Si ad bona æterna tendimus, quid mirum si tẽporalia mala sufferamus? Hæc
Roma.8. autem bona sollicitè Paulus inspexerat, quãdo illata æquanimiter mala tolerabat, dicẽs: nõ sunt cõdignæ passiones huius temporis ad superuenturam gloriam, quæ reuelabitur in nobis. In omnibus his non peccauit Iob labiis suis.) Sancti K viri cùm persecutionem intus forísque patiuntur, non solũ in dei iniuriis minimè excedunt: sed neque contra ipsos aduersarios contumeliosa verba iaculantur. Quòd dux bonorum rectè Petrus admonet, dicens: Nemo vestrum patiatur 1. Petri 4. quasi homicida, aut fur, aut maledicus. Maledicus enim patitur, qui passionis suæ tempore, in sui saltem iniuriam persecutoris effrenatur. Sed quia redemptoris corpus, sancta nimirum Ecclesia, ita pondus dolorum portat: vt humiltatis modum per verba non transeat: rectè de hoc dolente dicitur: In omnibus his non peccauit Iob labiis suis: neque stultum aliquid contra deum locutus est.

Caput XVII.

IGitur audientes tres amici Iob omne malum quod accidisset ei, venerunt singuli de loco suo: Eliphas Themanites, & Balda Suites, & Sophar Naamathites.) In præfatione huius operis diximus, quia amici beati Iob, etsi bona intẽtione ad eum conuenerint, hæreticorum tamen idcirco speciem tenent: quia ad culpam indiscretè loquendo dilabuntur. Vnde & illis ab eodem beato Iob dicitur: Disputare cũ deo cupio, prius vos ostendens fabricatores mendacij, & peruersiorum cultores dogmatum.

Quòd locus sanctorum sit humilitas, econtra sicut reproborum locus superbia.

Sancta itaque Ecclesia omni hoc tẽpore peregrinationis suæ in afflictione constituta, dum vulnera sustinet, dum mẽ L brorum suorum lapsus dolet: insuper alios sub Christi nomine tolerat hostes Christi. Ad augmentũ nãque doloris eius, etiam hæretici in contentionem conueniunt, cámque quasi quibusdam iaculis, irrationabilibus verbis transfigunt. Bene autem dicitur: Venerunt de loco suo.) Hæreticorum quippe locus ipsa superbia est: quia nisi prius in corde intumescerẽt, ad prauæ assertionis certamina non conuenirent. Ita nãque malorum locus est superbia, sicut est ecõtra humilitas locus bonorum. De quo loco per Salomonẽ dicitur: Si spiritus po- Eccles.x. 10. testatem habentis ascenderit super te: locũ tuum ne dimiseris. Ac si apertè dicat: Si tẽtatoris spiritum cõtra te in aliquo prævalere consideras: humilitatem pœnitentiæ non derelin-
Ibidem. quas. Qui quia locum nostrum humilitatem pœnitentiæ dixerit: verbis sequentibus ostendit, dicens: Quia curatio cessare faciet peccata maxima. Quid enim est aliud humilitas lamẽti, nisi medicina peccati? Hæretici igitur de loco suo veniũt: quia cõtra sanctã Ecclesiã ex superbia mouẽtur: quorũ peruersa quoque actio ex ipsa suorũ nominum interpretatione colligitur. Dicuntur enim, Eliphas, Baldad, Sophar: & sicut superius diximus, Eliphas interpretatus est, dei contemptus. Nisi enim deum cõtemnerent, nequaquam de eo peruersa sentirẽt. Baldad autem interpretatur vetustas sola. Dũ enim verè vinci refugiunt, & peruerso studio esse victores quærunt, nouæ vitæ conuersationem negligunt: & ex sola M vetustate est quod intendunt. Sophar verò speculũ dissipãs interpretatur. Hi etenim qui in sancta Ecclesia siti sunt, redemptoris sui mysteria fide vera humiliter contemplantur. Sed dum hæretici cum falsis allegationibus veniunt, speculã dissipant: quia eorum mentes quos ad se trahunt, ab intentione rectæ contemplationis inclinant.

Quòd tres amici Iob hæreticorum typum habeant, & ex ipsorum nominibus eorum actio, & intentio exprimatur.

Caput XVIII.

BEne autẽ loca de quibus veniunt, congrua hæreticorũ actibus describũtur. Dicitur enim: Themanites, Suites, Naamathites. Thema nãq; interpretatur Auster: Sui, loquẽs: Naama, decor. Austrũ autvẽtũ calidũ esse quis nesciat? Hæretici igitur quia ardentius apperunt sapere: quasi plusquam necesse est, studentcalere. Desidia quippe torpori frigoris: & rursum inquietudo immoderatæ curiositatis, immoderato concordat calori. Quia ergo amplius quàm debent, calorem sapientiæ percipere appetunt, ab Austro venire referuntur. Ab hoc calore immoderatæ sapientiæ, mentes fidelium Paulus temperare curauerat, cum dicebat: Non plus sa- Roma.12. pere quàm oportet sapere: sed sapere ad sobrietatem. Hinc 2.Regũ 8. est quòd Dauid valles salinarum percutit: quia videlicet redemptor noster suæ districtionis examine in his qui de illo praua

A praua sentiunt, stultitiã immoderati saporis extinguit. Sui autem dicitur loquens. Calorem quippe nõ vt benè viuãt, sed vt clarè loquantur, habere desiderant. A thema igitur & Sui id est, à calore, & loquacitate venite referũtur: quia per hoc quòd scripturarum lectioni se studiosos exhibent, solius verbis loquacitatis, non autem visceribus charitatis calent. Nama verò interpretatur decor: quia enim docti non esse, sed videri appetunt, ex eruditionis verbis speciem bene viuendi sumunt. Et per calorem loquacitatis in se imaginẽ ostendũt decoris. vt eo per decorẽ linguæ peruersa facilè persuadeãt, quo fœditatem vitæ sensus calliditate occultãt. Sed ne que ipsa locorũ nomina, inordinata sunt narratione distincta. Prius enim Thema, postmodũ Sui, ac deinde Naama ponitur: quia prius illos inordinatus calor accẽdit in corde: deinde nitor loquacitatis erigit, & tũc demũ decoros hominibus hypocrisis ostẽdit. Cõdixerant enim vt pariter veniẽtes visitarent eũ, & consolarentur. Condicunt enim sibi hæretici quando praua quædam contra Ecclesiam cõcotditer sentiunt, & in quibus à veritate discrepant, sibi in falsitate concordant. Omnes autem qui nos de æternitate eruditunt, quid aliud faciũt, nisi in peregrinationis nostræ nos afflictione cõsolantur? Hæretici autem quia sanctam Ecclesiam sua docere desiderant, ad eam quasi cõsolantes appropinquant. Nec mirum quòd qui aduersantium formam exprimunt, no
B minẽtur amici, cùm ipsi quoque traditori dicitur: Amice ad
Matt.26. quid venisti? Et dicit qui in inferni igne exurtitur, Abraham filius vocatur: quia etsi per nos mali corrigi negligũt: dignũ tamen est vt à nobis non ex sua nequitia, sed ex nostra benignitate amici nominentur. Cúmq; eleuassent procul oculos suos, non cognouerunt eum.) Hæretici quique cùm sanctæ Ecclesiæ facta considerant, oculos leuant: quia ipsi videlicet in imo positi sunt, & cùm eius opera respiciunt, in alto sunt sita quæ cernũt, sed tamen hanc in dolore positam, non cognoscunt. Ipsa quippe appetit hic mala recipere, vt possit ad æternæ remunerationis præmium purgata peruenire. Plærunque prospera metuit, & disciplina eruditionis hilarescit. Hæretici igitur quia pro magno præsentia appetunt, eam in vulneribus positam non cognoscunt. Hoc nanque quod in illa cernunt, in suorum cordium cognitione non relegunt. Cùm ergo hęc & aduersitatibus proficit, ipsi suo stupori inhærent: quia per experimentum ignorant quæ vident.

Caput XIX.

SCissisque vestibus sparserunt puluerem super caput suum in cœlum.) Sicut vestimenta Ecclesiæ cunctos fideles accipimus: vnde & per Prophetam dicitur: Omni-
Ysaiæ 49. bus his velut ornamento vestieris: ita hæreticorum vestes, sunt omnes qui eis concorditer inhærentes, illorum errortibus inuoluũtur. Habent vero hæretici hoc proprium, quòd in eo gradu in quo de ecclesia exeunt, diu stare nõ possunt: C sed ad deteriora quotidie ruunt, & sentiendo peiora, in multis se partibus scindunt: atque à semetipsis plærunque longius confusionis suæ altercatione diuidũtur. Quia ergo hoc quos suæ perfidiæ adiungunt, adhuc in multa diuisione dilaniant: dicatur rectè, quòd amici qui veniunt, vestes rumpant. Ruptis autem vestibus corpus ostenditur: quia sæpe scissis sequacibus, malitia eorum cogitationis aperitur, vt discordia dolos patefaciat, quos grauis prius concordiæ culpa claudebat. Puluerem vero in cœlum super capita spargunt. Quid vero per puluerem, nisi terrena intelligentia: quid per caput, nisi hoc quod principale nostrum est, mens videlicet, designatur? Quid per cœlum, nisi præceptum supernæ locutionis exprimitur? Puluerem ergo super caput in cœlũ spargere, est seculari intellectu mentem corrumpere, & de verbis cœlestibus terrena sentire. Diuina autem verba plus discutiunt plerunque quàm capiunt. Super capita igitur puluerem spargunt: quia in præceptis dei per terrenam intelligentiam vltra suarum mentium vires eniuntur.

Quid sit quòd amici Iob septem diebus cum eo sedere in terra perhibentur.

Sederuntque cum eo in terra septem diebus & septẽ nõctibus.) In die quæ videmus, agnoscimus: in nocte autẽ aut cæcitate nil cernimus, aut dubietate caligamus. Per diem itaque intelligentia, per nocte ignorantia designatur. Septena-
D rio verò numero summa vniuersitatis exprimitur. Vnde & non amplius, quàm septem diebus omne hoc tempus trãsitorium consummatur. Quid est ergo quòd amici Iob consedere ei septẽ diebus, & septẽ noctibus referuntur, nisi quòd hæretici, vel in his in quibus verum lumen intelligũt: vel in his in quibus ignorantiæ tenebras patiuntur, quasi infirmãti sanctæ Ecclesiæ se condescendere simulant, eique sub blãdimentorum specie dolos deceptionis parant? Et quanuis vel in his quæ intelligunt, vel in his quæ intelligere nõ possunt, elationis typho turgidi, magnos se apud semetipsos æstimãt: nonnunquam tamen se Ecclesiæ sanctæ specietenus inclinant, & dum verba molliunt, vitus infundunt. In terra ergo consedere, est aliquid de imagine humilitatis ostendere: vt dum humilia exhibent, persuadeant superba quæ docent.

Caput XX.

POtest verò per terram ipsa etiã mediatoris incarnatio designari. Vnde & ad Israël dicitur: Altare de terra fa-
Exod.20. cietis mihi. Altare enim de terra domino facere, est in incarnatione mediatoris sperare. Tũc quippe à deo munus nostrũ accipitur, quãdo in hoc altari nostra humilitas, id est, super dominicæ incarnationis fidem, posuerit quicquid operatur. In altari ergo de terra oblãtũ munus ponimus, si actus nostros dominicę incarnationis fide solidamus. Sed sunt nõ nulli hæretici qui factam mediatoris incarnationem nõ denegant: sed aut de diuinitate aliter quàm est, æstimant, aut in E
ipsa à nobis incarnationis qualitate discordant. Qui ergo veram nobiscum incarnationem redemptoris perhibẽt, quasi cum Iob in terra pariter sedent. Septem verò diebus & septem noctibus in terra cõsedere destribitur: quia vel in hoc q̃ aliquid de plenitudine veritatis intelligũt, vel in hoc quòd suæ stultitiæ tenebris excæcantur, incarnationis mysterium negare non possunt. Cum beato ergo Iob in terra sedere, est veram redemptoris carnem cum sancta Ecclesiã credere. Aliquando verò hæretici contra nos etiam suppliciis sæuiunt, aliquando nos solis verbis insequũtur: aliquando quietos lacessunt, aliquando si nos tacentes videant, quiescunt: & mutis amici sunt, loquentibus aduersantur. Vnde quia beatus Iob necdum ad illos aliquid differens dixerat, rectè subiungitur: Et nemo loquebatur ei verbũ.) Tacentes enim aduersarios habemus, si veræ fidei filios prædicando generare negligimus. Si autẽ recta loqui incipimus, graues mox contumelias ex eorum responsione sentimus: protinus in aduersitatem prosiliunt, & contra nos in vocem doloris erumpunt: quia videlicet metuunt, ne corda quæ in infimis pondus stultitiæ aggrauat, ad altum vox rectè loquentis trahat. Quia ergo (vt diximus) mutos nos aduersarij diligunt, loquentes odiunt: rectè apud tacentem Iob dicitur: Nemo loquebatur ei verbum. Nonnunquam tamen cùm per torporem inertiæ, fidelium corda considerant, errotis semina F
spargere loquendo non cessant. Cùm verò mentes bonorũ vident alta sapere, & ad patriam reditum quærere, de cruciata huius exilij strenuè dolere, circunspectione sollicita linguam frenãt: quia vident quòd contra corda dolentium incassum loquentes citius obmutescunt. Vnde & rectè cùm diceretur: Nemo loquebatur ei verbum, mox causa silentij subinfertur, cùm dicitur: Videbant enim dolorem eius esse vehementem. Cùm enim amoris dei dolor vehemens corda nostra transfigit, passim praua loqui aduersarius metuit: quia videt quòd intentam mentem lacessens, non solum ad peruersitatem trahere non valet, sed per excitatam fortitan sapientiam, & quos tenuerat, perdit.

Quòd nonnunquam res gestæ in actione malæ sint, in significatione verò virtutem prophetiæ contineant: sicut in Dauid & vxore Vriæ accipitur. Caput XXI.

SEd fortasse aliquos mouet nos hæc ita dixisse, q̃ quæ bene ab amicis gesta sunt, malè ab hæreticis gerẽda significent. Sed sic plerũq; res quælibet per historiã virtus est, per significationem culpa, sicut aliquando res gesta, in facto causa dãnationis est, in scripto autẽ ꝓphetia virtutis. Quod verum citius ostendimus, si vnũ sacræ scripturæ testimoniũ ad vtraq; probanda proferamus. Quis nanq; audiens, nõ solum fidelium, sed ipsorum quoq; infidelium nõ omnimodo
2.Regũ 11. detestetur, q̃ Dauid in solatio deambulãs, Bersabee Vriæ cõ-

cupiscit

Universidad de Deusto
Biblioteca

G cupiscit vxorem? Quem tamen à prælio reuertentem, ire ad
domũ admonet, pedes lauare. Qui protinus respõdit dicẽs:
Psal.58. Arca domini sub pellib⁹ est, & ego in domo mea requiescã?
Quẽ Dauid ad mensam propriã suscepit, eique epistolas per
quas mori debeat, tradit. Cuius autẽ Dauid in solario deam-
bulãs typum tenet, nisi eius de quo scriptũ est: In sole posuit
tabernaculum suum? Et quid est Bersabee ad se perducere,
nisi legẽ literæ, carnali populo coniunctam, spiritali sibi in-
tellectu sociare? Bersabee enim puteus septim⁹ dicitur: quia
nimirũ per cognitionẽ legis, infusione spiritalis gratiæ, per-
fecta nobis sapientia ministratur. Quẽ vero Vrias, nisi Iudai
cum populũ designat? Cuius nomen interpretatum dicitur,
lux mea dei. Iudaicus enim popul⁹ quia de accepta legis scié
tia extollitur, quasi de dei luce gloriatur. Sed huic Vriæ Da-
uid vxorem abstulit, sibique coniunxit: quia videlicet manu
fortis, quod Dauid dicitur, in carne redemptor apparens,
dum de se spiritualiter loqui legẽ innotuit: per hoc quod ju-
xta literã tenebatur, hanc à Iudaico populo extraneam de-
monstrauit, sibique coniunxit: quia se per illam prædicari de
clarauit. Vriam tamẽ ad domum ire Dauid admonet, pedes
lauare: quia incarnatus dominus veniẽs Iudaico populo præ
cepit, vt ad cõscientiã redeat, sordes operum fletibus tergat,
spiritualiter legis mandata intelligat, & post tantam duritiã
præceptorum, fontem baptismatis inueniẽs: ad aquam post
laborem recurrat. Sed Vrias qui arcã domini, esse sub pelli-
H bus meminit: respondit quòd domum suam intrare nõ possit. Ac si Iudaicus populus dicat: Ego mandata dei in sacrifi-
ciis carnalibus video, & redire ad conscientiam per spiritalẽ
intelligentiam non requiro. Quasi enim arcam esse sub pelli
bus dicit, qui præcepta dei non nisi ad exhibendum ministe
rium sacrificij carnalis intelligit. Hunc tamẽ etiam redire ad
domum nolentẽ, Dauid ad mensam vocat: quia quanuis Iu-
daicus populus ad conscientiam reuerti contemnat, ei tamẽ
Ioan.5. redẽptor veniens mandata spiritalia prædicat dicẽs: Si crede
retis Moysi, crederetis forsitã & mihi. de me enim ille scri-
psit. Legẽ itaque Iudaicus populus tenet, quæ eius diuinita-
tem loquitur: cui idẽ populus credere dedignatur. Vnde &
Vrias ad Ioab cũ epistolis ex quibus occidi debeat, mittitur:
quia idẽ ipse Iudaicus populus legem portat, qua conuincẽ
te moriatur. Dum enim mãdata legis retinens implere reni-
tur: ipse nimirum defert iudiciũ vnde damnetur. Quid er-
go per factum istud, Dauid scelestius? quid Vria mundius di-
ci potest? Sed cursus per mysteriũ quid Dauid sanctius, quid
Vria infidelius inuenitur: quãdo & ille per vitæ culpam, pro
phetiæ signat innocentiam, & iste per vitæ innocentiam, in
prophetia exprimit culpam? Non ergo incõgruè per ea quæ
bene ab amicis Iob gesta sunt, malè ab hæreticis gerẽda sig-
nantur: dum virtus sacri eloquij sic trãsacta narrat, vt ventu-
I ra exprimat: sic in facto rẽ approbat, vt ei in mysterio cõtra
dicat: sic gesta damnat, vt hæc mystice gerenda persuadeat.

Caput XXII.

IGitur quia allegoriæ mysteria membratim enodãtes ex-
pleuimus: nunc moralitatis intelligentiam raptim tãgen-
tes exequamur. Ad obscuriora quippe disserẽda mens, pe-
rat: & si apertis diu inuoluitur, clausa, vt dignũ est, pultare
Diabolus cur quãdo que à tentatione cessẽt. præpeditur. Sæpe antiquus hostis postquã menti nostræ tẽ-
tationũ certamen inflixerit: ab ipso suo certamine ad tem-
pus recedit, nõ vt illatæ malitiæ finem præbeat, sed vt corda
quæ per quietẽ secura reddiderit, repẽtè rediens facilius in-
opinatus irrũpat. Hinc est quòd ad tentandũ beatum virum
iterum redit: eiúsque cruciatus expetit, quem tamẽ ei supe-
na pietas retinendo concedit, dicẽs: Ecce in manu tua est, tã
tum animam illius serua.) Sic quippe ille non deserit, vt cu-
stodiat: sic custodit, vt tamen permisso tentationis articulo,
statum nobis nostræ infirmitatis ostendat. Qui mox à facie
domini exiit: atque à plãta pedis vsque ad verticem acceptũ
feriendo vulnerauit: quia nimium cùm licentiam percipit, à
minimis incipiens, atque vsque ad maiora perueniens, quasi
omne corpus mẽtis illatis tentationibus lacerãdo trãsfigit.
Sed tamen ad animã feriendo non peruenit: quia cũctis co-
gitationibus interior, inter ipsa vulnera delectationũ quæ su
scipit, arcani propositi intentio resistit: vt quãuis delectatio
mentem mordeat: deliberationẽ tamen sanctæ rectitudinis,
vsque ad cõsensus mollitiem nõ inflectat. Debemũs tamen K
per asperitatem pœnitentiæ, ipsa delectationum vulnera ter
gere, & censura districtionis rigidæ, si quid fluxum emanat
in cogitatione mundare. Vnde bene mox subditur:

Quod moraliter testa saniem radimus, cùm culpam à voluntate, & actione mundamus. Et quid mysterij sacrificium Hieroboal contineat.

Qui testa saniem radebat.) Quid enim per testam nisi vi-
gor districtionis: quid per saniem, nisi fluxus illicitæ cogita-
tionis accipitur? Percussi ergo testa saniẽ radimus, cùm post
pollutionẽ cogitationis illicitæ, nosmetipsos asperè diiudi-
cando mũdamus. Potest etiã testa fragilitas mortalitatis in-
telligi. Testa ergo saniem mundare, est mortalitatis cursum,
fragilitatémq; pensare, & putredinem miseræ delectationis
abstergere. Nam dũ quisque considerat, quàm citius caro ad
puluerem redeat: festinè superat hoc quod se de carne intus
turpiter impugnat. Cùm ergo ex tẽtatione praua mẽti cogi-
tatio influit: quasi ex vulnere sanies decurrit. Sed citè sanies
tergitur, si in cõsideratione nostra fragilitas quasi in manu
testa teneatur. Neque enim paruipendenda sunt, quę quãuis
vsq; ad effectũ nõ pertrahũt, tamen illicitè in mente versan-
tur. Hinc est quòd quasi à vulneribus redemptor saniẽ rade
re venerar, cùm dicebat: Audistis quia dictũ est antiquis: Nõ *Matt. 5.*
mœchaberis. Ego autem dico vobis, quòd siquis viderit mu-
lierem ad cõcupiscendũ eam, iam mœchatus est eam in cor- L
de suo. Sanies itaque tergitur, cùm culpa non solũ ab opere,
sed etiam à cogitatione resecatur. Hinc est quòd Hieroboal *Iudic.6.*
cùm à paleis frumenta excuteret, angelũ vidit, ad cuius im-
perium protinus hædum coxit, quem super petrã posuit: &
ius carnium desuper effudit, quæ angelus virga tetigit, eaq;
ignis exiens de petra consumpsit. Quid est enim frumentũ
virga cædere, nisi rectitudine iudicij à vitiorũ paleis virtutũ
grana separare? Sed hæc agentibus angelus apparet: quia ta-
to magis dominus interiora denunciat, quãto se studiosius
homines ab exterioribus purgant. Qui occídi hædum præ-
cipit, id est, omnem appetitum carnis nostræ immolari, car-
nésque super petrã poni, & ius carnium desuper fundi. Quẽ
aliũ signat petra, nisi eum de quo per Paulum dicitur: Petra *1.Cor.10.*
autem erat Christus? carnes ergo super petrã ponimus, cùm
corpus nostrũ in Christi imitatione cruciamus. Ius etiã car-
nium desuper fundit, qui in conuersatione Christi ipsas etiã
à se carnales delectationes exinanit. Quasi enim ius ex carne
liquidum in petram funditur, quando mens à cogitationum
carnaliũ fluxu vacuatur. Quæ tamen mox angelus virga tã-
git: quia intentionem nostram nequaquam potestas diuini
adiutorij deserit. De petra autem ignis exit, & ius carnésque
consumit: quia afflatus à redemptore spiritus, tanta cor no-
strum flamma compunctionis cõcremat, vt omne quod in
eo illicitum est & operis & cogitationis exurat. Quod ergo M
illic est in petram ius fundere, hoc est hîc saniem testa mun-
dare. Perfecta enim mens solerter inuigilet: vt non solum
peruersa agere renuat, sed omne etiam quod in se per cogi-
tationes turpiter liquatur, tergat.

Caput XXIII.

SEd sæpe de ipsa victoria bellum oritur, vt cùm immun-
da cogitatio vincitur, victoris animus elatione pulsetur.
Sic ergo mentem necesse est per munditiam erigi, vt ta
men sollicitè debeat in humilitate substerni.

Quòd in eo quòd Iob in sterquilinio sedere dicitur, describitur veræ humilitatis consideratio.

Vnde & cùm de sancto viro diceretur, testa saniẽ radebat,
protinus apertè subiungitur: Sedens in sterquilinio.) In ster
quilinio quippe sedere, est de se vilia quæpiã & abiecta sen-
tire. In sterquilinio nobis qppe sedere, est ad ea quæ illicitè
gessim⁹, mẽtis oculos pœnitẽdo reducere, vt cùm ante nos
peccatorũ stercora cernim⁹, omne quod in animo de elatio
ne surgit, inclinemus. In sterquilinio sedet, qui infirmitatem
suam sollicitus respicit, & sese de bonis quæ per gratiam per
ceperit, non extollit. An non in sterquilinio apud se Abra-
ham sederat, qui dicebat: Loquar ad dominum meum, cùm
sim puluis & cinis: Apertè enim cernimus in quo se a-
pud se loco posuerat, qui puluerem se ac cinerem, etiam *Gene.18.*
quum deo loqueretur, æstimabat. Si igitur ita se despi-
cit, qui

A cit qui vsque ad honorem diuinæ collocũtionis ascendit,
sollicita intentione pensandum est qua pœna illi feriendi
sunt qui & ad summa non proficiunt, & tamen de minimis
extolluntur. Nam sunt nõnulli qui cum parua agunt, de se-
metipsis magna sentiunt: in altum mentẽ subleuant, & præ-
ire se cæteros virtutum meritis putant. Hi nimirum apud se
introrsus humilitatis sterquilinium deserunt, & elationis
fastigia ascendunt: illum videlicet imitantes, qui se primus
apud se extulit, sed eleuando prostrauit: illum imitantes, qui
accepta conditionis dignitate contentus non fuit, dicens:
Esaiæ 14. In cœlum conscendam, super astra cœli exaltabo solium
meum. Vnde & ei malè coniuncta Babylonia, id est confu-
sa multitudo peccantium dicit: Sedeo regina, & vidua non
Esaiæ 47. sum. Quisquis ergo introrsus intumescit, in altum se apud
semetipsũ ponit. Sed eo se grauiùs in infimis deprimit, quo
de se infima veraciter sentire contemnit. Sunt vero non-
nulli qui nihil quidem virtutis studeant agere, sed tamen
cùm alios peccare conspiciunt, iustos se in eorum compa-
ratione suspicantur. Neque enim corda omnium, vna vel
similis culpa transfigit. Hunc namque superba illaqueat, il-
lum forsitan ira supplantat: hunc autem auaritia cruciat, il-
lum vero luxuria inflammat. Et plerunque contingit vt is
quem superbia deprimit, alium respiciat qualiter ira succen-
dat: & quia se non citius ira instigat, meliorem se iracundo
B iam reputat, atque apud semetipsum quasi de iustitia extol-
litur: quia pensare vitium negligit quo grauius tenetur. Ple-
rũque contingit vt is quem auaritia fauciat, alium in luxu-
riæ voragine mersum cernat: & quia se à pollutione carnali
alienum respicit quibus ipse sordibus spiritalis vitij intrin-
secus polluitur, non attendit: dúmque in alio pensat malum
quod ipse non habet, in se negligit considerare quod habet:
sicque fit vt dum ad aliena diiudicanda mens ducitur, pro-
prij iudicij lumine priuetur, & eo durius contra aliena su-
perbiat, quo sua negligentius ignorat. Caput XXIIII.

ATcontrà hi, qui ad alta virtutum surgere veraciter
appetunt, cùm alienas culpas audiunt, mox ad cor
proprias reducunt: & tanto rectius illas diiudicant,
quanto verius istas deplorant. Quia igitur electus quisque
in infirmitatis suæ consideratione se comprimit, dicatur re-
ctè quòd vir sanctus in sterquilinio dolens sedet. Qui enim
verè se humiliat, continuæ considerationis oculo, quibus
circumseptus sit delictorum sordibus, proficiens pensat.
Sciendum verò est quia plerumque in prosperis importuna
tentatione mens tangitur. Sed tamen aliquando & aduersa
exterius patimur, & intus tentationis impulsu fatigamur: vt
& carnem flagella crucient, & tamen ad mentem carnalis
suggestio inundet. Vnde & bene post tot beati Iob vulne-
ra, adhuc subiuncta sunt etiam malè suadentis vxoris ver-
C ba, quæ ait: Adhuc permanes in simplicitate tua? Benedic
Vxor male suadẽs, carnalis cogitatio. deo, & morere.) Vxor quippe malè suadens, est carnalis co-
gitatio mentem lacessens. Sæpe enim (vt dictum est) & fo-
ris flagellis atterimur, & intus carnali suggestione fatiga-
Threno.1. mur. Hinc est enim quod Hieremias deplorat dicens: Foris
interficit gladius, & domi mors similis est. Foris enim gla-
dius interficit, cùm nos exterius feriens vindicta cõsigit. Sed
domi mors similis est: quia & flagella quidem sustinet, & ta-
men intus conscientia à tẽtationis sordibus munda nõ est.
Psalm. 34. Hinc Dauid ait: Fiant tanquam puluis ante faciem venti, &
angelus domini affligens eos. Qui enim in corde suo aura
tentationis rapitur, quasi ante venti faciem puluis eleuatur.
Et cùm inter hęc diuina districtio percutit: quid aliud quàm
angelus domini affligit? Sed hæc aliter aguntur à reprobis,
aliter ab electis. Illorum nãque corda ita tentantur, vt con-
sentiant: istorum vero tentationes quidem suscipiunt, sed
repugnant. Illorum mens delectabiliter capitur: etsi ad tem
pus, quod malè suggeritur, displicet: sed postmodum per
deliberationem libet. Isti vero sic tentationum iacula excí-
piunt, vt semper resistendo fatigentur: etsi quando vsque
ad delectationem tentata mens rapitur, ipsam tamen citius
subreptionem suæ delectationis erubescunt, & forti censu-
ra redarguũt: quicquid intra se exurgere carnale deprehen-
dunt. Vnde & bene mox subiungitur:

Quòd sub virtutis specie blanda ad nos facie vitia veniunt: sed quid veneni intus habeant, in fine ostendunt. D

Locuta es quasi vna ex stultis mulieribus: Si bona suscé-
pimus de manu domini, mala quare non sustineamus?) Di-
gnum quippe est vt sancta mens, spiritali correptione com-
primat, quicquid apud se carnale insolenter immurmurat,
ne caro aut loquens aspera, ad impatientiam pertrahat, aut
loquens blanda, ad libidinis fluxa dissoluat. Censura igitur
virilis, illicitæ cogitationis suggestionem redarguens, dis-
solutam turpitudinis mollitiem deprimat, dicens: Locuta es
quasi vna ex stultis mulieribus.) Et rursum considerario
monetur, cogitationis asperæ impatientiam refræner,
dicens: Si bona suscepimus de manu domini, mala quare
non sustineamus? Quisquis autem subigere vitia appetit, *Qui vitia subigere appetit, virtutum se armis ac cingit.*
& ad æterna internæ retributionis culmina veræ intentio-
nis gressibus tendit: quo magis vallari se vitiorum bello vn
dique conspicit, eo se virtutum armis robustius accingit,
& tanto minus iacula metuit, quanto contra hæc venientia
fortiter pectus munit. Sed plerumque dum contra hoc ten- *Vitia quæ dã sub virtutis specie tegunt.*
tationum bellum fulciri magnis virtutibus nitimur: quæ-
dam se nobis vitia sub specie virtutum tegũt, & quasi blan-
da ad nos facie veniunt: sed cuius aduersitatis sint, discussa
sentiuntur. Vnde & amici beati Iob quasi pro consolario-
ne conueniunt: sed in contumelias erumpunt: quia insidian
tia vitia virtutum faciem sumunt, sed hostili inuectione nos
feriunt. Nam sæpe immoderata ira, iustitia: & sæpe disso-
luta remissio, misericordia vult videri. Sæpe incautus timor, E
humilitas: sæpe effrænata superbia appetit libertas appare-
re. Ad consolandum ergo amici veniunt, sed ad increpatio-
nis verba dilabuntur, quia nimirum vitia virtutum specie
palliata, blanda quidem superficie inchoant: sed aspera nos
contrarietate perturbant. Bene autem dicitur:

Condixerant enim sibi, vt pariter venientes visitarent
eum.) Vitia quippe sub virtutum prætextu condicunt, quia
sunt quædam vitia quæ aduersum nos inter se quadam con
uenientia coniunguntur, sicut superbia & ira, remissio & ti-
mor. Vicina namque est ira superbiæ, & remissio timori.
Condicendo ergo veniunt, quæ contra nos sibi ex quadam
pranitatis cognatione sociantur. Caput XXV.

SEd si ærumnam nostræ captiuitatis agnoscimus, si ex
more æternæ patriæ in intimis dolemus, vitia quę ma
gè lætis surrepunt, bene tristibus prævalere non pos-
sunt. Vnde & bene subditur: Cumque eleuassent procul
oculos suos, non agnouerunt eum.) Afflictos enim nos vi-
tia minimè cognoscunt: quia triste cor mox vt pulsauerint,
reprobata resiliunt, & quæ nos lætos quasi nouerant, quia
penetrabant, mœrentes cognoscere nequeunt, quia ipso
nostro rigore franguntur. Sed antiquus hostis, quo in eis *Calliditas hostis antigine altius abscondit.* Vnde & subditur: Et exclamantes *qui.*
fortiter deprehendi se conspicit, eo illa sub virtutum ima-
plorauerunt, scissisque vestibus sparserunt puluerem super F
caput suum in cœlum, & sederunt cum eo in terra septem
diebus & septem noctibus.) Signatur enim pietas per plo-
ratum, discretio per scissionem vestium, affectus operum
per puluerem capitum, humilitas per sessionem. Aliquan-
do enim quasi pium quid hostis insidians simulat, vt ad cru-
delitatis terminum deducat, sicut est, cum plecti per disci-
plinam culpam prohiber, quatenus quæ hic nõ reprimitur,
igne gehennæ feriatur. Aliquando discretionis imaginem
oculis obiicit, vt ad indiscretionis laqueos perducat, sicut
est, cum impulsu eius pro infirmitate nobis plus alimento-
rum quasi discretè concedimus, sed indiscretè contra nos
bella carnis excitamus. Aliquando affectum simulat bono-
rum operum, sed per hunc, inquietudinem itrogat laborũ,
sicut est, cùm quis quiescere non valet, & quasi de otio iu-
dicari timet. Aliquando imaginem humilitatis ostendit, vt
affectum vtilitatis subtrahat, sicut est, cùm quosdam, plus-
quam sunt, infirmos atque inutiles sibimetipsis asserit, vt
dum se nimis indignos considerant, res in quibus prodesse
proximis poterant, ministrare perimescunt. Sed hæc *vitia* *Remedia.*
quæ sub virtutũ specie antiquus hostis occultat, valde sub-
tiliter manus compũctionis examinat. Qui enim veracitet
intus doler, quæ agẽda foris, quæve non agenda sint, forti-
ter præuidet. Si enim nos virtus compunctionis in intimis

afficit

Universidad de Deusto
Biblioteca

afficit, omnis strepitus prauæ suggestionis obmutescit. Vnde & subditur: Et nemo loquebatur ei verbum, videbant enim dolorem eius esse vehementem.) Si enim cor veraciter dolet, linguam contra nos vitia nō habent. Nam cùm plenè vita rectitudinis quæritur, superuacua suggestio prauitatis obturatur. Sæpe autem si forti nos studio contra vitiorum incentiua stringimus: ipsa etiam vitia ad vsum virtutis immutamus. Nonnullos nāque ira possidet, sed hanc dum rationi subiiciunt, in sancti zeli ministerium vertunt. Nonnullos superbia erigit, sed dū diuinæ formidini animū inclinant, hanc ad defensionem iustitiæ in vocem liberæ authoritatis immutant. Nonnullos fortitudo carnis illecebat: sed dum exercendis piis operibus corpus subdunt, vnde iniquitatis stimulos passi sunt, inde pietatis lucra mercantur. Vnde & bene idem beatus Iob post multa certamina hostias pro amicis immolat. Quos enim per contentionem diu hostes pertulit, quandoque per sacrificium ciues reddit: quia dum vitiosas quasque cogitationes subigendo in virtutes vertimus: tentationum aduersa studia per intentionis hostiam, quasi ad amica corda permutamus. Hæc nos in tribus voluminibus tripliciter disseruisse sufficiat. In ipso nanque operis huius exordio velut in molem nascituræ arboris linguæ radicem fiximus: vt expositionis ramos postmodum, prout singula expetunt loca, ducamus.

Libri tertij Moralium sancti Gregorij finis.

Liber quartus moRALIS EXPOSITIONIS

beati Gregorij, deducens secundum caput finaliter, & tertium inchoatiuè.

Caput primum.

QVi textum considerat, & sensum sacræ locutionis ignorat, non tàm se eruditione instruit, quàm ambiguitate confundit, quia nonnunquam sibi literæ verba contradicunt: sed dum à semetipsis per contrarietatem differunt, lectorem ad intelligentiam veritatis mittunt. Quid enim est quòd Salomon ait: Melius est comedere & bibere: & non longè pòst subiicit: Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij? Cur luctum conuiuio prætulit, qui prius esum potumque laudauit? Si enim per electionem bonum est comedere & bibere, proculdubio melius esse debet ad domum gaudij, quàm ad domum lamenti properare. Hinc est quod iterum dicit: Lætare iuuenis in adolescentia tua. Et paulo post adiunxit: Adolescentia & voluptas vana sunt. Quid est hoc quòd vel prius reprehendenda præcipit, vel pòst præcepta reprehendit, nisi quòd ipsis literæ verbis innuit: vt qui difficultatem exterius patitur, veritatis intelligentiam considereat quam sequatur. Quæ nimirum veritatis intelligentia cum per cordis humilitatem quæritur, assiduitate legendi penetratur. Sicut enim ignotorum hominum facies cernimus, & corda nescimus, sed si familiari eis locutione coniungimur, vsu colloquij eorum etiam cogitationes indagamus: ita cùm in sacro eloquio sola historia aspicitur, nihil aliud quàm facies videtur: sed si huic assiduo vsu coniungimur, eius nimirum mentem quasi ex collocutionis familiaritate penetramus. Dum enim alia ex aliis colligimus, facile in verbis agnoscimus, aliud esse quod intimant, aliud quod sonant. Tanto autē quisq; notitię illius extraneus redditur, quanto in sola eius superficie ligatur.

Eccle. 17.

Eccles. 12.

Sequitur:

Quòd hæc verba secundum literam accipienda non sunt. Caput II.

ECce enim quòd beatus Iob diei suo maledixisse describitur, dicens: Pereat dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est: conceptus est homo) si superficietenus historia attenditur: quid his verbis reprehensibilius inuenitur? Quis autem nescìat diem in quo natus est, nequaquam tunc stare potuisse? Modus quippe est temporis, vt statum non habeat mansionis. Quia enim per ventura tendit ad esse, semper ex præteritis festinat non esse. Cur ergo vitātus ei maledicere rei, que nequaquàm subsistere nō ignoraret? Sed fortasse aliquis dicat, quòd ex eo pondus virtutis eius aspicitur: quia tribulatione commotus, illi rei maledictum irrogat, quæ constat, quod minime subsistat. Sed hoc citius perspecta ratio destruit: quia si subsistebat res cui maledixerat, pernicioſum maledictum intulit: si autē non subsistebat, otioſum. Quisquis vero eius spiritu plenus est, qui ait: Omne verbum otioſum quod locuti fuerint homines, rationē reddēt de eo in die iudicij: ita otioſa admittere, sicut etiam pernitioſa formidat. Cui adhuc sententiæ adiungitur:

Mat. 12.

Dies ille vertatur in tenebras, non requirat eum deus desuper, & non sit in recordatione, & non illustretur lumine, obscurent eum tenebræ & vmbra mortis, occupet eū caligo, & inuoluatur amaritudine. Noctē illam tenebroſus turbo poſsideat, non cōputetur in diebus anni, nec numeretur in mensibus: sit nox illa solitaria, nec laude digna, expectet lucē, & nō videat, nec ortū surgentis auroræ.) Dies qui elapſus cursu temporis scitur, cur verti in tenebras dicitur? Et cùm constaret quia non subsisteret, cur optatur vt eum vmbra mortis obscuret? vel quem diem caligo occupet, quem implicatio amaritudinis non inuoluit? Aut quam noctē tenebroſus turbo poſsideat, quā nullus status tenet? Aut quo modo optatur fieri solitaria, quæ transeundo iam fuerat nulla? Aut lucem quomodo expecter, qnæ & sensu caret, & in proprio statu non permanet? Quibus adhuc verbis subiicit:

Quòd quantum apud nos valet aqua baptiſmatis, tantum apud veteres valuit vel pro paruulis ſola fides, vel pro maioribus ſacrificium, vel pro Hebræis circunciſionis myſterium.

Quare non in vulua mortuus ſum, egreſſus ex vtero non ſtatim perij? Quare exceptus genibus? Cur lactatus vberibus? Nunc enim dormiens ſilerē, & ſommo meo requieſcerē.) Nunquid ſi egreſſus ex vtero ſtatim periiſſet, retributionis meritum ex hac ipſa perditione ſuſciperet? Nunquid æterna requie abortiui perfruuntur? Quiſquis enim regenerationis vnda non ſoluitur, reatus primi vinculis ligatus tenetur. Quod vero apud nos valet aqua baptiſmatis, hoc egit apud veteres vel pro paruulis ſola fides, vel pro maioribus virtus ſacrificij, vel pro his, qui ex Abrahę ſtirpe prodierant, myſterium circunciſionis. Nam quia vnuſquiſque cum primi parentis culpa concipitur, propheta teſtatur, dicens: Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea. Et quia is quem ſalutis vnda non diluit, originalis culpæ ſupplicia nō amittit, apertè per ſemetipſam veritas perhibet, dicens: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non habebit vitam æternā. Quid eſt ergo quòd in vulua ſe mortuum fuiſſe deſiderat, & potuiſſe ſe quieſcere eiuſdem mortis beneficiis ſperat, dum cō ſtat quòd nequaquam eum requies vitæ ſuſciperet, ſi à reatu illum originalis culpæ nequaquam diuinæ cognitionis ſacramenta liberaſſent? Qui adhuc cum quibus quieſcere potuiſſet, adiungit dicens: Cum regibus & conſulibus terræ, qui ædificant ſibi ſolitudines.) Quis ignoret, quod reges terræ ac conſules eo à ſolitudine longè ſunt, quo innumeris obſequentium cuneis conſtipantur? vel quàm difficile hi ad requiem tendunt, qui tam duris rationum multiplicių nexibus aſtringuntur? ſcriptura teſte, quæ ait: Iudicium duriſſimum his qui præſunt, fiet. Vnde & in Euangelio veritas dicit: Cui multū datum eſt, multum quæretur ab eo. Qui adhuc quos in eadem requie ſocios habuiſſet, inſinuat, dicens: Aut cum principibus, qui poſſident aurum, & replent domos ſuas argēto.) Rarum valde eſt vt qui aurum poſſident, ad requiē tendant, dum per ſemetipſam veritas dicat: Difficile qui pecunias habent, intrabunt in regnum cœlorū. Nā qui hic multiplicandis diuitiis inhiant, quæ alterius vitæ gaudia ſperant? Quod tamen vt redemptor noſter valde rarū, & ex ſolo diuino miraculo euenire poſſe monſtraret: apud homines, inquit, hoc impoſsibile eſt, apud deum autem poſſibilia omnia ſunt. Quia igitur verba hæc ſuperficie à ratione diſcordant, ipſa iam litera indicat, quòd in eis ſanctus vir iuxta literam nihil dicat.

Sapien. 6.

Luc. 12.

Matt. 19.

Caput

Caput III.

SEd ſi prius in ſacro eloquio alia maledicta diſcutimus, hoc quod beati Iob ore prolatum eſt, ſubtilius indagamus. Quid eſt enim quòd Dauid qui retribuentibus ſibi mala non reddidit, cùm Saul & Ionatha bello occumberent, Gelboë montibus maledixit, dicens: Montes Gelboë, nec ros nec pluuia veniat ſuper vos, neque ſint agri primitiarum: quia ibi abiectus eſt clypeus fortium, clypeus Saul, quaſi non eſſet vnctus oleo?

1. Reg. 1.

Quid ſit quod Hieremias dixit: Maledictus vir qui dixit patri meo, natus eſt tibi maſculus.

Quid eſt quod Hieremias cùm prædicationem ſuam certaret audientiū difficultate præpediri, maledixit dicens: Maledictus vir qui annunciauit patri meo dicens: Natus eſt tibi puer maſculus? Quid ergo montes Gelboë Saul moriente deliquerunt, quatenus in eos nec ros, nec pluuia caderet, & ab omni eos viriditatis germine ſentētiæ ſermo ſiccaret? Sed quia Gelboë interpretatur decurſus, per Saul autem vnctum & mortuum, mors noſtri mediatoris exprimitur: non immerito per Gelboë montes, ſuperba Iudæorum corda ſignantur, quæ dum in huius mundi deſideriis defluunt, in Chriſti, id eſt, vncti ſe morte miſcuerunt. Et quia in eis vnctus rex corporaliter moritur, ipſi ab omni gratiæ rore ſiccantur. De quibus & bene dicitur: vt agri primitiarum eſſe nō poſsint. Superbæ quippe Hebræorum mentes primitiuos fructus non ferunt: quia in redemptoris aduētu ex parte maxima in perfidia remanentes, primordia fidei ſequi noluerunt. Sancta nanque Eccleſia in primitiis ſuis multitudine gentium fœcundata, vix in mundi fine Iudæos quos inuenit, ſuſcipit: & extrema colligens, eos quaſi reliquias frugum ponit. De quibus nimirum reliquiis Eſaias dicit: Si fuerit numerus filiorum Iſrael quaſi arena maris, reliquiæ ſaluæ fient. Poſſunt tamen idcirco Gelboë montes ore prophetæ maledici, vt dum fructus exaręſcente terra non oritur, poſſeſſores terræ ſterilitatis damno feriantur, quatenus ipſi maledictionis ſententiam accipient, qui apud ſe mortem regis ſuſcipere, iniquitate ſua exigente, meruiſſent.

Eſaiæ 10.

Caput IIII.

SEd quid eſt quòd à propheta maledictionis ſententiam vir ille ſuſcepit, qui natiuitatem illius patri nunciauit? hoc nimirum tanto intrinſecus maiori myſterio plenum eſt, quanto extrinſecus humana ratione vacuum. Nam ſi quid exterius rationabile fortaſſe ſonuiſſet, nequaquā nos ad ſtudium interioris intellectus accenderet. Eo ergo nobis plenius aliquid intus innuit, quo foris rationabile nihil oſtendit. Si enim ex matris ſuæ vtero hoc in mundo propheta affligendus prodiit, natiuitatis eius nuncius quid deliquit? Sed quid perſona prophetæ fluctuantis, niſi per pœnæ meritum veniens humani generis mutabilitas deſignatur? Et quid per patrē illius, niſi iſte de quo naſcimur mundus exprimitur? Et quis eſt ille vir qui natiuitatem noſtram patri annunciat, niſi antiquus hoſtis? Qui cùm nos in cogitationibus fluctuare cōſiderat, malorum mentes qui ex auctoritate huius mundi præeminent, ad perſuaſionem noſtræ deceptionis inſtigat. Cúmque nos agere infirma conſpexit, ea quaſi fortia fauoribus extollit, & quòd ſit natus maſculus loquitur: cùm corruptores veritatis, per mēdacium nos exūtiſſe gratulatur. Patri ergo maſculum natum denunciat, quando huic mundo eum quem perſuaſerit factum innocentiæ corruptorem demonſtrat. Nam cùm cuilibet peccanti atq; ſuperbienti dicitur: Feciſti ſicut vir: quid aliud quàm natus maſculus in mundo perhibetur? Iure igitur vir qui maſculum natum nunciat, maledicitur: quia ipſo eius nuncio reprobum gaudium noſtri corruptoris indicatur. His ergo ſcripturæ ſacrę maledictionibus diſcimus, quid apud beatū Iob in voce maledictionis inquiramus, ne quem deus poſt vulnera & verbera remunerat, lector verba eius redarguere non intelligens præſumat. Quia igitur vtcunque hæc quæ in præfatione fuerant exquirenda diſtinximus, verba iam hiſtoriæ diſſerentes exequamur.

Tertium Caput beati Iob.

POſt hæc aperuit Iob os ſuum, & maledixit diei ſuo, & locutus eſt: Pereat dies in qua natus ſum, & nox in qua dictum eſt, conceptus eſt homo. Dies illa vertatur in tenebras. Non requirat eum deus deſuper, & non illuſtret lumine. Obſcurent eum tenebræ & vmbra mortis. Occupet eum caligo, & inuoluatur amaritudine. Noctem illā tenebroſus turbo poſsideat. Non computetur in diebus anni, nec numeretur in menſibus. Sit nox illa ſolitaria, nec laude digna. Maledicant ei qui maledicunt diei, qui parati ſunt ſuſcitare Leuiathan. Obtenebrētur ſtellæ caligine eius. Expectet lucē, & non videat, nec ortum ſurgentis auroræ, quia non concluſit oſtia ventris qui portauit me, nec abſtulit mala ab oculis meis. Quare non in vulua mortuus ſum, egreſſus ex vtero non ſtatim perij? Quare exceptus genibus? cur lactatus vberibus? Nūc enim dormiens ſilerē, & ſommo meo requieſcerē cum regibus & cōſulibus terræ, quiædificāt ſibi ſolitudines, aut cū principibus, qui poſſidēt aurū, & replent domos ſuas argēto, aut ſicut ab ortiuū abſcōditū nō ſubſiſterem, vel qui cōcepti non viderunt lucem. Ibi impij ceſſauerūt à tumultu, & ibi requieuerunt feſsi robore, & quōdam vincti pariter ſine moleſtia. Nō audierunt vocem exactoris. Paruus & magnus ibi ſunt, & ſeruus & liber à domino ſuo. Quare miſero data eſt lux, & vita his qui in amaritudine animæ ſunt? Qui expectāt mortem, & nō venit, quaſi effodientes theſaurū, gaudēntque vehementer cum inuenerint ſepulchrum. Viro cuius abſcōdita eſt via, & circundedit eum deus tenebris. Antequam cōedo, ſuſpiro, & quaſi inūdantes aquæ, ſic rugitus meus quia timor quem timebam euenit mihi, & quod verebar, accidit. Nónne diſsimulaui? nónne ſilui? nónne quieui? Et venit ſuper me indignatio.

Matt. 5.

Poſt hæc aperuit Iob os ſuum, & maledixit diei ſuo dicens: Pereat dies in qua natus ſum.) Non eſt neglectē diſſerendum quod dicitur, aperuit os ſuum. Scriptura enim ſacra ex his quæ tenuiter præmittit, reuerenter expectanda indicat quæ ſubiungit. Sicut enim clauſa vaſcula, quid intus habeant ignoramus, aperto vero ore vaſculorum, quid intrinſecus contineatur agnoſcimus: ita ſanctorum corda quæ clauſo ore occulta ſunt, aperto ore deteguntur: & cùm cogitationes detegunt, os aperire referuntur, vt intenta mente quaſi aperris vaſculis quid intus contineant, feſtinemus cognoſcere, ac noſmetipſos eorū intimo odore recreare. Vnde & ſublimia præcepta domino in monte dicturno, præmittitur: Aperiens os ſuum dixit, quanuis illic & hoc accipi debeat, quia tunc os ſuum in præceptis aperuit, in quibus dudum aperuerat ora prophetarum. Valde autem ſolerter intuendum eſt quod dicitur, poſt hæc, vt nimirum rei virtus quæ agitur, veraciter ex tempore ſentiatur. Prius enim vaſtitas rerum, extinctio pignorum, dolor vulnerum, perſuaſio coniugis, aduentus amicorum deſcribitur, qui ſcidiſſe veſtes, exclamantéſque fleuiſſe, puluere capita conſperſiſſe, & diu conſidentes in terra tacuiſſe memorantur, ac deinde ſubiungitur: Poſt hæc aperuit Iob os ſuū, & maledixit diei ſuo, vt ipſo videlicet narrationis ordine perpendatur, nequaquam maledictum per impatientiam protuliſſe, qui ad maledictionis vocem amicis adhuc tacentibus erupit. Caput V.

SI enim ira motus malediceret, audito damno ſubſtantiæ, cognita morte filiorum, eum proculdubio ad maledictionem dolor excitaret. Sed tunc quid dixerit audiuimus. Ait nanque: Dominus dedit, dominus abſtulit. Rurſum: Si ira motus malediceret, ſaltem percuſſus in corpore, vel malè ſuaſus à coniuge, maledictum inferre potuiſſet. Sed quid tunc reſpōdit agnouimus. Ait nanq; : Locuta es quaſi vna ex ſtultis mulieribus. Si bona ſuſcepimus de manu domini, mala

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quare non sustineamus? Post hæc verò describitur, quia amici veniunt, flent, consident, tacent, móxque subiũgitur hoc, quòd diei suo maledixisse perhibetur. Nimis itaque incõgruum est, vt suspicemur eum nullo instigante, nullo pulsante, ex impa- Ibidem. tientia ad vocem maledictionis erumpere, quem nimirum nouimus inter damna rerum, mortémque filiorum, inter vulnera corporis, inter verba malè suadentis vxoris, magna creatori præconia humili mente reddidisse. Patefecit ergo qua mente hæc quietus dixerit, qui tot dei laudes etiam percussus enarrauit. Neque enim postmodũ percussus superbire potuit, quem & in percusione dolor humilem ostendit. Sed cùm certò nouimus quòd maledictum sacra scriptura prohibet, cur rectè aliquando fieri dicimus, quod vetari eodem sacro eloquio non ignoramus?

Quibus modis scriptura proferat maledictum.

Sciendum verò est quòd scriptura sacra duobus modis maledictum memorat, aliud videlicet quod approbat, aliud quod damnat. Aliter enim maledictum profertur iudicio iustitiæ, aliter liuore vindictæ. Maledictum quippe iustitiæ iudicio, ipsi Gene.12. primo homini peccanti prolatum est, cum audiuit: Maledicta terra in opere tuo. Maledictum iudicio iustitiæ profertur, cum Gene.3. ad Abraham dicitur: Maledicam maledicentibus tibi. Rursum quia maledictũ non iudicio iustitiæ, sed liuore vindictæ pro- H mitur, voce Pauli apostoli prædicantis admonemur, qui ait: Be- Roma.12. nedicite, & nolite maledicere. Et rursum: Neque maledici regnum dei possidebunt. Deus ergo maledicere dicitur, & tamen maledicere homo prohibetur, quia quod homo agit malitia vindictæ, deus non facit nisi examine & virtute iustitiæ.

Caput VI.

Cum ergo sancti viri maledictionis sententiam proferunt, non ad hanc ex voto vltionis, sed ex iustitia examinis erumpunt. Intus enim subtile dei iudicium aspiciunt, & mala foris exurgentia, quia maledicto debeant ferire, cognoscunt: & eo in maledicto non peccant, quo ab interno iudicio non discordant. Hinc est quòd Petrus in offerentem sibi pecunias Simonem, sententiam maledictionis intorsit, dicens: Pecunia tua tecum sit in perditionem. Qui enim Acto.8. non ait, est, sed sit, non indicatiuo sed optatiuo modo se signauit hęc dixisse. Hinc Helias duobus quinquagenariis ad se venientibus dixit: Si homo dei sum, descendat ignis de cœlo, & 4.Regũ 1. consumat vos. Quorum vtrorumque sententia quanta seueritatis ratione cõualuit, terminus causæ monstrauit. Nam & Simon æterna perditione interiit, & duos quinquagenarios desuper veniens flamma consumpsit. Virtus ergo subsequens testificatur, qua mente maledictionis sententia promitur. Cùm enim & maledicentis innocentia permanet, & tamen eum qui maledicitur vsque ad interitum maledictio absorbet, ex I vtriusque partis fine colligitur, quia ab vno & intimo iudice in reum sententia sumpta iaculatur. Igitur si subtiliter beati Iob verba pensamus, non est eius maledictio ex malitia delinquentis, sed ex rectitudine iudicis: non est ira commoti, sed doctrina tranquilli. Qui enim tam recta maledicens intulit, non perturbationis vitio succubuit, sed doctrinæ magisterium impendit. Vidit quippe amicos cum clamore flere, vidit vestes scindere, vidit puluere capita conspergere, vidit consideratione suæ percusionis obmutescere, & vir sanctus inspexit, quia hi qui prospera temporalia requirebant, ex cõparatione mentis propriæ, eum temporali fractum aduersitate crediderant. Perspexit quòd transitoria afflictione percussum desperatè non flerent, nisi ipsi desperatã mentẽ ab spe incolumitatis internæ subtraherent: & dum erumpit foras in vocem doloris, vulneratis intus ostendit virtutem medicaminis, dicens:

Quòd mutabilitatem huius transitoriæ vitæ in qua nati sumus, sanctus quisque perire desiderat.

Pereat dies in qua natus sum.) Quid enim debet per diem natiuitatis, nisi omne hoc tempus nostræ mortalitatis intelligi? quod quandiu nos in hac nostræ mutabilitatis corruptione retinet, æternitatis nobis incommutabilitas non apparet. Qui igitur diem iam æternitatis videt, ægrè diem suæ mortalitatis sustinet. Et notandum quia non ait, pereat dies in qua conditus sum, sed pereat dies, in qua natus sum. In die quippe iustitiæ homo est conditus, sed iam in tempore culpæ natus. Adam enim conditus, sed Cain primus est natus. Quid est ergo diei natiuitatis maledicere, nisi apertè dicere, dies mutabilitatis pereat, & lumen æternitatis erumpat? K

Caput VII.

Sed quia perire duobus modis dicere solemus: aliter enim perire dicimus, quando aliquid optamus vt non sit, & aliter perire dicimus, quando optamus vt malè sit: hoc quod de hoc die subditur: Obscuret eum caligo, & inuoluatur amaritudine: liquido ostendit quia dies iste non ita, vt non sit, sed ita perire optatur, vt male sit. Inuolui enim amaritudine non potest, quod omnino perditum penitus [non] est. Hoc autem tempus nostræ mutabilitatis non quandoque ita periturum, id est, transiturum est, vt malè sit, sed vt penitus non sit, angelo in sacro eloquio attestante, qui ait: Per viuentem in secula, Apoc.10. quia tempus iam non erit. Nam etsi propheta dicit: Erit tem- Psal.77. pus eorum in eternum: quia per momenta tempus deficit, nomine temporis eorum defectum vocauit, ostendens, quòd sine fine omnimodo defectu deficiunt hi, qui à visionis intimæ consolatione separantur. Quia ergo nostræ mortalitatis hoc tempus non ita vt malè sit, sed ita perit, vt non sit, quærendum est quid sit quod non ita vt non sit, sed ita perire optatur, vt malè sit. Humana enim anima seu angelicus spiritus, ita immortalis est, vt mori possit, ita mortalis, vt mori nõ possit. Nã beatè viuere, siue per vitium, siue per supplicium perdit. Essentialiter autem viuere, neque per vitium, neque per supplicium L amittit. A qualitate enim viuendi deficit, sed omnimodo subsistendi interitum nec moriens sentit. Vt ergo breuiter dixerim, & immortaliter mortalis est, & mortaliter immortalis.

Quòd antiquus hostis, dies interpretatur, qui promittens, eritis dii, quasi transfigurans se in angelum lucis, humano generi peccatum tentando persuasit.

Dum igitur dies vt pereat optatur, & paulopost inuoluendus amaritudine dicitur, quem credamus quòd vir sanctus diei nomine exprimere voluit, nisi apostatam spiritum, qui in viuendi essentia etiam moriendo subsistit? quem perditio vitæ non subtrahit, quia in æterno dolore positum, seruando mors immortalis extinguit. Qui iam à beatitudinis gloria deiectus, adhuc optatur vt videlicet retrusus dignis suppliciis, etiam tẽtandi licentiam amittat.

Quod per diem electio peccati, per noctem vero cæcitas mentis possit intelligi.

Caput VIII.

Antiquus hostis diem se exhibet, sed noctis tenebras infert.

Is nimirum diem se exhibet, quia per prospera incipit, sed in noctis tenebras semper desinit, quia ad aduersa perducit. Diem nanque se ostendebat cùm diceret: In quacunque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut dij. Gene.3. Sed noctem intulit, cùm ad mortalitatis tenebras perduxit. Dies itaque est illata promissio meliorum, sed nox est exhibita ipsa experientia calamitatum. M Antiquus hostis dies est, per naturam bene conditus, sed nox est per meritum ad tenebras delapsus. Dies est, cùm pollicendo bona, humanis aspectibus lucis se angelum simulat, Paulo attestante qui ait: 2.Cor.6. Ipse enim satanas transfigurat se in angelum lucis. Sed nox est cùm mentes consentientium erroris tenebris obscurat. Vir ergo sanctus in dolore proprio causam totius humani generis deflens, & nihil speciale omnimodo in speciali vulnere cogitans, reducat ad animum originem culpæ, & consideratione iustitiæ, dolorem temperet pœnæ. Videat humanum genus, vnde & quò cecidit, & dicat: Pereat dies, in qua natus sum, & nox, in qua dictum est, conceptus est homo. Ac si apertè dicat: Pereat spes ab apostata angelo illata, qui diem se simulans ex promissione diuinitatis emicuit, sed noctem se exhibens, lucem nobis nostræ immortalitatis obscurauit. Pereat antiquus hostis, qui lucem promissionis ostendit, sed peccati tenebras contulit. Qui quasi diem se blandiendo innotuit, sed vsque ad tenebrosam noctem ex impressa cordis cæcitate perduxit. Sequitur: Dies illa vertatur in tenebras.) Quasi lucet dies ista mentibus hominum, cùm prauitatis eius persuasio prospera creditur, & qualis sit intrinsecus, non videtur. Sed cùm iniquitas illius sicut est agnoscitur, dies falsæ promissionis quasi quibusdam ante iudicis nostri oculos tenebris obscuratur, quia videlicet, qualis est ex merito, talis perspicitur in blandimento. In tenebras ergo dies ver-

A dies vertitur, quando aduersa intelligimus, etiam quæ prospera suadendo pollicentur. In tenebras dies vertitur, quando antiquus hostis qualis est sæuiens, talis à nobis perspicitur etiam sub blandimentis latens, ne fictis prosperitatibus quasi ex diei lumine illudat, & veris miseriis ad peccati tenebras pertrahat. Sequitur: Non requirat eum deus desuper, & non illustret lumine.) Omnipotens deus sicut ex nihilo bona facere potuit, ita cùm voluit per incarnationis suæ mysterium, etiam perdita bona reparauit.

Caput IX.

Duas vero ad intelligendum se, creaturas fecerat, angelicam videlicet & humanam: vtrãque verò superbia perculit, atque ab statu ingenitæ rectitudinis fregit. Sed vna tegmen carnis habuit, alia verò nihil infirmum de carne gestauit. Angelus nanque solummodo spiritus, homo verò & spiritus est & caro. Misertus ergo creator vt redimeret, illam ad se debuit reducere, quam in perpetratione culpæ, ex infirmitate aliquid constat habuisse, & eo amplius debuit apostatam angelum repellere, quo cùm à persistendi fortitudine corruit, nihil infirmum ex carne gestauit. Vnde & rectè Psalmista cùm misertum redemptorem hominibus diceret, ipsam quoque causam misericordiæ expresit, dicens:

Quòd ideo misertus est homini, quia cùm caro esset, ex infirmitate peccauit.

B Psal.77. Et memoratus est, quia caro sunt. Ac si diceret: Quo eorum infirma vidit, eo districtè culpas punire noluit. Est adhuc aliud, quo & perditus homo reparari debuit, & superbiens spiritus reparari non posit. Quia nimirum angelus sua malitia cecidit, hominem verò aliena prostrauit. Quia ergo humanum genus ad lucem pœnitentiæ, redemptoris aduentu reducitur, apostata vero angelus ad restaurationis lucem nulla spe veniæ, nulla conuersionis emendatione, reuocatur: dicatur rectè: Non requirat eum deus desuper, & non illustret lumine.) Ac si apertè diceretur: Quia ipse tenebras intulit, toleret sine fine quod fecit, nec vnquam lumẽ pristini status recipiat: quia hoc etiam non suasus amisit. Sequitur: Obscurent eum tenebræ & vmbra mortis.) Per vmbram mortis, obliuio debet intelligi, quia sicut mors interimit vitam, ita obliuio extinguit memoriam. Quia ergo apostata angelus æternæ obliuioni traditur, vmbra mortis obscuratur. Dicatur igitur: Obscurent eũ tenebræ & vmbra mortis, id est, sic eum erroris sui cæcitas obruat, vt nequaquam vlterius ad lucem pœnitentiæ per diuini respectus memoriam resurgat. Sequitur: Occupet eum caligo, & inuoluatur amaritudine.)

Caput X.

Antiquus hostis nequitiæ suæ vinculis astrictus, aliud est quod nunc patitur, aliud quod in fine patietur. Quia enim à lucis intimæ ordine cecidit, nunc semetipsum C intrinsecus erroris caligine confundit. Sed post hoc amaritudine inuoluitur, quia ex merito spontaneæ caliginis, æterno gehennæ tormẽto cruciatur. Dicatur ergo: Is qui serenitatem lucis intimæ perdidit, quid est quod ante extremũ supplicium tolerat? Occupet eum caligo. Subiungatur etiam quæ illum pœna subsequens etiam sine termino deuastat: Inuoluatur amaritudine. Omne quippe quod inuolutum est, finem suum quasi nusquam indicat, quia sicut non ostendit quo incipit, ita non detegit quo desistit. Inuolui ergo amaritudine antiquus hostis dicitur, quia superbiæ eius supplicia non solum omnimoda, sed etiam infinita præparantur. Quæ videlicet eius pœna tunc initium accipit, cum districtus ad extremum iudicium iudex venit. Vnde & bene subditur:

Quid per annum, diem, mensémque intelligatur, & quid item sit annum domini placabilem prædicari.

Noctem illam tenebrosus turbo possideat.) Scriptum quip- Psal.49. pe est: Deus manifestè veniet, deus noster, & nõ silebit. Ignis in conspectu eius ardebit, & in circuitu eius tempestas valida. Tenebrosus ergo turbo hanc noctem possidet, quia apostatam spiritum à conspectu districti iudicis ad æterna supplicia, pauenda illa tempestas rapit. Turbine ergo nox ista possidetur, quia superba eius cæcitas distracta animaduersione percutitur. Sequitur: Non computetur in diebus anni, nec numeretur in mensibus.) Annum prædicationem supernæ gratiæ non incõuenienter accipimus, quia sicut in anno congestis D diebus tempus perficitur, ita in superna gratia virtutum multiplex vita completur. Potest per annum etiam multitudo intelligi redemptorum, quia sicut ex dierum multitudine annus ducitur, ita ex collectione bonorum omnium, illa electorum innumerabilis vniuersitas expletur. Hunc nanque annum perfectæ multitudinis Esaias prædicat, dicens: spiritus domini super Esaiæ.61. me, eo quòd vnxerit me. Ad annunciandum mansuetis misit me, vt mederer contritis corde, & prædicarem captiuis indulgentiam, & clausis apertionem, vt prædicarem annum placabilẽ domini. Annus enim placabilis domini prædicatur, cùm futura plebs fidelium, veritatis lumine illustranda prædicitur. Quid verò per dies, nisi singulæ quæque electorum mentes, quid per menses nisi multiplicatæ eorum Ecclesiæ, quæ vnam catholicam faciunt, designatur? Illa ergo nox non computetur in diebus anni, nec numeretur in mensibus, quia antiquus hostis superbiæ suæ tenebris pressus, aduẽtum quidem redemptoris conspicit, sed nequaquam ad veniam cum electis redit. Hinc enim scriptum est: Nusquam enim angelos apprehẽdit, Hebr.2. sed semen Abrahæ apprehendit.

Quòd Christus non angelus sed homo factus est. Hoc enim fieri debuit quod redemit.

Idcirco nanque redemptor noster, non angelus, sed homo factus est, quia hoc procul dubio fieri debuit quod redemit, vt & perditum angelum nõ apprehẽdẽdo desereret, & hominem in semetipso apprehendendo repararet. E

Caput XI.

Possunt etiam dies hi qui in interna luce permanent angelici spiritus, menses autem, eorum ordines & dignitates intelligi. Singuli enim quique spiritus quia lucent, dies sunt. Sed quia certis quibusdam dignitatibus distinguuntur, vt alij throni, alij dominationes, alij principatus, alij potestates sint, pro hac ipsa distributione agminum, menses vocantur, sed quia antiquus hostis nequaquam ad meritum lucis, nequaquam ad ordinem supernorum agminum reducitur, nec in diebus anni, nec in mensibus numeratur. Sic quippe illum perpetratæ cæcitas superbię grauat, vt vltra ad illa claritatis intimæ superna agmina non redeat. Nequaquam iam stantibus lucis dignitatibus admiscetur, quia tenebrarum suarum merito semper ad ima deprimitur. Qui quia ab illa patriæ cœlestis frequentia exors in perpetuum permanet, rectè adhuc subiungitur: Sit nox illa solitaria, nec laude digna.) Nox illa solitaria efficitur, quia distinctione perpetua à frequentia patriæ supernæ separatur. Quod tamen intelligi & aliter potest, vt videlicet hominem quem sibi socium ad perditionem fecerat, amittat, & solus cum suo corpore hostis pereat, dum multos quos destruxerat, redemptoris gratia reformat. Solitaria ergo nox efficitur, cùm sublatis eis qui electi sunt, solus hostis antiquus æternis gehennę ignibus mancipatur. Bene autem dicitur: Nec F laude digna.) Cùm enim humanum genus erroris tenebris pressum, deos lapides crederet, per hoc quòd idolis seruiebat, quid aliud quàm seductoris sui facta laudabat? Vnde per apostolum Paulum bene dicitur: 1.Cor.8. Scimus quia nihil est idolum, sed quæ immolant gentes, demoniis immolant. Qui ergo idolorum venerationi substrati sunt, quid aliud quàm noctis tenebras laudauerunt? Sed ecce iam cernimus quia nox illa non esse laude digna cognoscitur, cùm iam à redempto humano genere, idolorum veneratio reprobatur: & nox solitaria relinquitur, quia cum damnato apostata spiritu ad tormenta non itur. Sequitur: Maledicant ei qui maledicunt diei, qui parati sunt suscitare Leuiathan.) In translatione veteri ita non dicitur, sed maledicat eam qui maledixit diem, qui capturus est grandem cetum. Quibus verbis apertè ostenditur, quòd à sancto viro in fine mundi ventura antichristi perditio præuidetur. Malignus nanque spiritus qui per meritum nox est, diem se in mundi fine simulat, cum se quasi deum hominibus ostentat, cum claritatem sibi diuinitatis fallaciter tribuit, & supra omne se quod deus vel dicitur vel colitur, extollit. Noctem igitur maledicit, qui maledicit diem, quia ille nunc eius malitiã destruit, qui illustratione aduentus sui tunc etiam potentiam eius fortitudinis extinguet. Vnde & bene subiungitur: Qui capturus est grandem cetum.) Huius enim ceti fortitudo in aquis

Universidad de Deusto Biblioteca

G capitur, quia antiqui hostis versutia baptismi sacramento superatur. Sed quod translatione veteri de auctore omnium dicitur, hoc translatione hac, quæ ad nos ex Hebræo est Arabicóque sermone deriuata, de electis eius angelis memoratur. De his nanque dicitur:

Quòd sancti angeli diabolo quòd diuinitatem homini promiserit exprobrent, quorum potestati substratus, & ad probandum electos excitatur, & religatur ne extinguat infirmos.

Maledicant ei qui maledicunt diei.) Diem se quippe iste superbiens spiritus ostẽtare etiam angelicis potestatibus voluit, cùm se super cæteros quasi in potentia diuinitatis extollẽs tot post se ad interitum legiones traxit. Sed hi nimirum qui in auctore suo humili corde perstiterunt, cùm errori eius noctem inesse conspicerent, diem claritatis illius de semetipsis humilia sentiendo calcauerunt: qui nunc nobis doli eius tenebras indicant, & quàm sit illius despicienda ficta claritas, demonstrant. Dicatur ergo de tenebrosa nocte, quæ humanæ infirmitatis oculos clausit: Maledicant ei qui maledicunt diei, id est, illi electi spiritus erroris eius tenebras damnãdas denunciẽt, qui magnitudinem claritatis illius iam ab exordio fictam vident. Bene autem subditur: Qui parati sunt suscitare Leuiathan.) Leuiathan quippe interpretatus dicitur additamẽtum eorum. Quorum scilicet nisi hominum? Rectè autem additamentũ eorum H dicitur, quia postquàm primam culpam mala suggestione intulit, hanc quotidie augere grauioribus persuasionibus nõ desistit. Vel certè per exprobrationem Leuiathan vocatus est, id est, additamentum hominum dictus. Eos nanque in paradiso immortales reperit, sed diuinitatem immortalibus promittendo, quasi eis aliquid vltrà quàm erant se addere spopõdit. Sed dum blandè non habita se daturum perhibuit, callidè & habita subtraxit. Vnde & eundem Leuiathan ita propheta describit dicens: *Esaia 27.* Super Leuiathan serpentem vectem, super Leuiathan serpentem tortuosum. Leuiathan quippe iste in eo quòd se addere homini spopondit, tortuosis ad eum finibus irrepsit, quia dum falsò impossibilia promisit, verè & possibilia sustulit.

Caput XII.

QVærendum verò nobis est, cur qui serpentem dixerat, tortuosúmque ilicò subiungens, interposuit vectem, nisi fortè quòd in serpẽtis tortitudine fluxa mollities, in vecte autem est duritiæ rigiditas. Vt ergo hunc & durum signaret & mollem, & vectem nominat & serpentem. Durus quippe est per malitiam, mollis per blandimenta. Vectis ergo dicitur, quia vsque ad necem percutit, serpens autem, quia se per insidias molliter infundit. Sed hunc Leuiathan electi angelorum spiritus, nunc in puteo abyssi clausum premunt. *Apo.20.* I Vnde scriptum est: Vidi angelum descendentem de cœlo, habẽtem clauem abyssi, & catenam magnam in manu sua, & apprehendit draconem serpentem antiquum, qui est diabolus & satanas, & ligauit eum per annos mille, & misit eum in abyssum. Quem tamen in mundi fine ad apertiora certamina reuocant, & totum contra nos in suis viribus relaxant. *Ibidem.* Vnde illic rursum scriptum est: Cùm completi fuerint mille anni, soluetur satanas. Ille enim apostata angelus qui ita conditus fuerat vt angelorum cæteris legionibus emineret, ita superbiendo succubuit, vt nunc stantium angelorum ditioni substratus sit, quatenus vel nunc ad vtilitatem nostram eis ministrantibus religatus lateat, vel tunc ad probationem nostram eis relaxantibus totis se suis contra nos viribus solutus exerceat. Quia igitur hi electi spiritus superbum apostatam comprimunt, qui humiles hunc sequi noluerunt, ipsisque administrantibus disponitur, vt ad intentionem aperti certaminis destruendus funditus quandoque reuocetur, dicatur rectè: Qui parati sunt suscitare Leuiathan. Quia tamen hostis callidus ad aperta bella needum suscitatus est, quomodo quorundam mentes nox ista nunc latenter obscuret, insinuat. Sequitur:

Quòd hypocritæ qui quasi stellæ in nocte videntur, erroris sui caligine sæpe ita obscurentur, vt etiam foris in actione confundantur.

Caput XIII.

OBtenebrentur stellæ caligine eius.) In scriptura sacra K stellarum nomine aliquando sanctorum iustitia, quæ in huius vitæ tenebris lucet, aliquando vero hypocritarum fictio demonstratur, qui bona quæ faciunt ad percipiendas laudes hominibus ostendunt. Si enim rectè viuentes, stellæ non essent, nequaquam Paulus discipulis diceret: *Philip.2.* In medio nationis prauæ & peruersæ, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo. Rursum si inter eos qui recta agere videntur, quidam de actione sua retributionem fauoris humani non quærerent, nequaquam stellas Ioannes ruere à cœlestibus videret: dicẽs: Misit draco caudam, & traxit tertiam partem stellarum. *Apoc.12.* Draconis enim cauda stellarum pars trahitur: quia extrema persuasione antichristi quidam qui videntur lucere, rapientur. Stellas nanque in terrã trahere, est eos qui vidẽtur studio vitæ cœlestis inhærere, ex amore terreno iniquitate aperti erroris inuoluere. Sunt nanque nõnulli qui ante humanos oculos velut magnis operibus lucent, sed quia hæc ipsa opera à mundo corde non prodeunt, capti in occultis cogitationibus, noctis huius tenebris obscurantur. Qui sæpe quæ mũdo corde non faciunt, etiam opera amittunt. Quia ergo nox præualere permittitur, quando & inter bona opera cordis intentio minimè mundatur, dicatur rectè: Obscurẽtur stellæ caligine eius, id est, eos qui ante humanos oculos quasi bonis operibus splendẽt, malitia antiqui hostis obscurare præualeat, & hoc quod ante humana iudicia sumpserant, lumen laudis deponant. Caligine L quippe noctis obscurantur, cùm eorum vita operto errore cõfunditur, vt nimirum tales etiam foris in actione appareant, quales apud semetipsos intus diuino parere iudicio non formidant. Sequitur: Expectet lucem & nõ videat, nec ortum surgentis auroræ.

Caput XIIII.

IN euangelio veritas dicit: Ego sum lux mundi. *Ioan.8.* Sicut autem idem redemptor noster vna persona est cum congregatione bonorum, ipse nanque caput est corporis, & nos huius capitis corpus: ita antiquus hostis vna persona est cum cuncta collectione reproborum, *Diabolus cũ reprobis vna persona est.* quia ipse eis ad iniquitatem quasi caput præeminet, illi autem dum ad persuasa † deseruiunt, velut subiunctum capiti corpus inhærẽt. *† al. peruersa.* Quod ergo de hac nocte, id est, antiquo hoste dicitur, dignum est vt ad corpus eius, id est, ad iniquos quosque deriuetur. Quia igitur redemptor noster humani generis lux est, quid est quod de hac nocte dicitur: Expectet lucem & non videat: nisi quòd sunt nõnulli qui fidem quam operibus destruunt, tenere se sermonibus ostendunt? De quibus per Paulum dicitur: Qui confitentur se nosse deum, factis autem negant. *ad Tit.1.* Hi nimirum aut praua sunt quæ faciunt, aut recta opera non recto corde sectantur. Non enim de suis operibus retributiones perpetuas, sed transitorios fauores quærũt, & tamen quia quasi sanctos laudari se audiunt, esse se veraciter sanctos arbitrantur, & quãto se ex multorum M æstimatione irreprehensibiles putant, tanto diem districti iudicij securius expectant. De quibus bene per prophetam dicitur: Væ desiderantibus diem domini. *Amos.5.* Quibus beatus Iob debitam sententiam profert, prædicentis studio, non optantis voto dicens: Expectet lucem, & non videat.) Nox quippe ille videlicet tenebrosus hostis, in membris suis lucem expectat, & nõ videbit: quia vel hi qui fidem sine operibus retinent, cùm pro eadem fide in extremo iudicio saluari se posse confidunt, spes eorum frustrabitur, qui hanc malè viuendo demoliti sunt, quam confitendo tenuerunt, vel hi qui pro humana laude in bona actione se exhibent, incassum à veniente iudice retributionem bonorum operum sperant, quia dum hæc in ostẽtationem faciunt laudis, iam præmium ab humano ore receperunt, veritate attestante, quæ ait: Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. *Matt.6.* Vbi & bene subiungitur: Nec ortum surgentis auroræ.

Caput XV.

AVrora quippe Ecclesia dicitur, quæ à peccatorum suorum tenebris ad lucem iustitiæ permutatur. Vnde & hanc sponsus in Canticorum cantico miratur, dicens: Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens? *Can.6.* quasi aurora quippe electorum surgit Ecclesia, quæ prauitatis pristinæ tenebras deserit, & sese in noui luminis fulgorem conuertit. In illa igitur luce quæ in districti iudicis aduentu monstratur, corpus damnati hostis ortum surgentis auroræ non

A roræ non videt, quia cùm districtus iudex ad retributionem venerit, iniquus quisque suorum caligine meritorum pressus, quanta claritate sancta Ecclesia in intimum lumen cordis surgat, ignorat. Tunc nanque electorum mens in altum rapitur, vt diuinitatis radiis illustretur, & quo eius respectu perfunditur, eo vltra se gratia coruscante subleuatur. Tunc sancta Ecclesia plena aurora fit, cùm mortalitatis atque ignorantiæ suæ tenebras funditus amittit. In iudicio ergo adhuc aurora est, sed in regno dies, quia etsi iam cum restauratione corporum videre lumen in iudicio inchoat, eius tamen visum plenius in regno consummat. Ortus itaque auroræ, est exordium clarescentis Ecclesiæ, quem videre nequeũt reprobi, quia à cõspectu districti iudicis malorum suorum põdere pressi ad tenebras pertrahũtur. Vnde rectè per prophetam dicitur: Tollatur impius, ne videat gloriam dei. Hinc est quod de hac aurora per Psalmistam dicitur: *Psal.30.* Abscõdes eos in abscondito vultus tui, à conturbatione hominum. Electus enim quisque in iudicio per internum visum in vultu diuinitatis absconditur, dum reproborum foris cæcitas districta animaduersione iustitiæ repulsa turbatur. Quod etiam nõ incõueniẽter ad prçsens accipimus, si simulatorum corda subtilius indagamus. Arrogantes nãque & hypocritæ bonorum facta exterius aspiciunt, eosque in factis suis laudari ab hominibus agnoscũt, eorúmque celebre no B men mirantur, & quòd pro bene gestis laudes suscipiãt vidẽt, sed quanto studio easdem laudes fugiant, non vident. Aperta eorum opera cõsiderant, sed quòd sola spe intima hæc operẽtur, ignorant. Qui enim vera luce iustitiæ clari sunt, prius à tenebris internæ intentionis immutantur, vt obscuritatem intus terrenç appetitionis plenè deserãt, & corda sua ad supernæ lucis desideria perfectè conuertãt, ne cùm aliis apparent lucidi, sibimetipsis sint obscuri. Arrogãtes ergo quia bonorum facta cõsiderant, corda nõ pensant, imitãtur vnde laudari foris valeant, nõ vnde intus ad iustitiæ lumen surgant: & quasi ortum surgentis aurorç videre nesciunt, quia intentionem religiosæ mentis considerare comtemnunt.

Caput XVI.

POtest etiam sanctus vir gratia prophetici spiritus plenus, Iudçæ perfidiam redemptore veniẽte cõspicere, eiusque cæcitatis damna per verba hçc quasi ex optantis qualitate prophetare, vt dicat: Expectet lucem, & nõ videat, nec ortum surgentis auroræ. Iudæa quippe lucem expectauit, & non vidit: quia humani generis redemptorem vẽturum quidẽ prophetãdo sustinuit, sed veniẽtem minimè cognouit, & quos ad spem aperuit mentis oculos, ad præsentiam lucis clausit. Quæ & surgentis auroræ ortum non vidit, quia infirma illa sanctæ Ecclesiæ primodia venerari contempsit: dúmque hãc labefa C ctari suorũ † moribus credidit, ad quæ fortia perueniret, ignorauit. *† al. sanctorum.* Sed quia de infidelib⁹ loquẽs, iniqui capitis mẽbra innotuit, ad ipsum rursum iniquorum caput verba cõuertit, dicens: Quia nõ conclusit ostia ventris, qui portauit me, nec abstulit mala ab oculis meis.) Quod vnicuique hominum vẽter est matris, hoc vniuerso humano generi extitit habitatio illa summa paradisi. Ex ipsa nãque proles humani generis velut ex ventre prodiit, & quasi ad incrementa corporis, sic ad augmenta propaginis foras emanauit. Ibi conceptio nostra coaluit, vbi origo hominum homo primus habitauit. Sed huius ventris ostia serpens aperuit, quia persuasione callida in corde hominis mãdatum cœleste dissoluit. Huius ventris ostia serpẽs aperuit, quia munita supernis monitis claustra mentis irruit. Sanctus igitur vir in pœna quam tolerat, ad culpam mentis oculos reducat. Doleat hoc quod tenebrosa nox, id est, antiqui hostis obscura suggestio humanis mẽtibus intulit: doleat hoc quod suggestioni callidæ humana mens in sua deceptione consensit, & dicat: Quia non conclusit ostia ventris, qui portauit me, nec abstulit mala ab oculis meis. Nec moueat quòd non conclusisse quæritur, quem aperuisse paradisi ianuam detestatur. Non conclusit enim dicit, aperuit: & mala non abstulit, irrogauit. Quasi enim auferret, si quiesceret: & quasi clauderet, si ab irruptione cessaret. Pensat nanque de quo loquitur, & perpendit quòd prauo spiritui quasi lucra nobis dedisse fuerat, si damna non intulisset. Sic nos de latronibus loquimur, quia captiuis suis donant vitam, si nõ abstulerint. D Libet hæc ab inchoatione repetere, atque ex eo quod in vsu præsentis vitæ recognoscimus, moraliter retractare.

Caput XVII.

BEatus Iob considerans, postquam à mentis statu succubuit genus humanum, quãta in rebus prosperis fiducia subleuetur, vel quanta ex aduersis perturbatione frangatur, ad illum quem habere in paradiso potuit incommutabilitatis statum, mente recurrit, & mortalitatis lapsum per prospera & aduersa variante, quàm despicabilem cerneret, maledicẽdo declarauit, dicens:

Quid sit quò l Iob diem in qua natus est, perire optat, & noctem in qua est conceptus: & cur homo in die dicatur nasci, in nocte verò concipi.

Pereat dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est: conceptus est homo.) Quasi dies quædam est, cùm mundi huius prosperitas arridet. Sed dies iste in noctem desinit, quia sæpe tẽporalis prosperitas ad tribulationis tenebras perducit. Hunc prosperitatis diem propheta despexerat, cùm dicebat: Diem hominis non concupiui, tu scis. *Hiere.17.* Hanc tribulationis noctem postremo incarnationis suç tempore passurum se dominus nunciabat, cùm per Psalmistam quasi ex præterito diceret: Vsque ad noctem increpuerunt me renes mei. *Psal.15.* E Potest autem per diem, peccati delectatio, per noctem vero cæcitas mentis intelligi, per quam se homo patitur in culpæ perpetratione prosterni. Optat igitur perire diem, vt omne quod blandiri culpa cernitur, vigore iustitiæ interueniente destruatur. Optat etiam perire noctem, vt quod cæcata mens etiam per cõsensum perpetrat, animaduersione pœnitentiæ extinguat. Sed quçrẽdum nobis est, cur in die homo natus dicitur, in nocte conceptus? Scriptura sacra tribus modis hominem appellat, scilicet aliquando per naturam, aliquando per culpam, aliquãdo per infirmitatem. *Homo tribus modis dicitur.* Homo quippe per naturam dicitur, sicut scriptum est: Faciamus hominem ad imaginẽ & similitudinẽ nostram. *Gene.1.* Homo per culpam, sicut scriptum est: Ego dixi dij estis, & filij exselsi omnes, vos autẽ sicut homines moriemini. *Psal.81.* Ac si aperte dicat: Sicut delinquẽtes obibitis. Vnde & apostolus Paulus ait: Cùm sit inter vos zelus & contentio, nónne carnales estis, & secundum hominem ambulatis? *1.Cor.3.* Ac si apertè dicat: Qui discordes mẽtes ducitis, nónne adhuc ex reprehensibili humanitate peccatis? Homo per infirmitatem dicitur, sicut scriptum est: Maledictus homo qui spem suam ponit in homine. *Hier.17.* Ac si apertè diceret, in infirmitate. Homo ergo in die nascitur, sed in nocte cõcipitur, quia nequaquam ad delectationem peccati rapitur, nisi prius per voluntarias mentis tenebras infirmetur. Antea enim cæcus in mente fit, & postmodum se reprobæ delectationi substernit. Dicatur ergo: Pereat dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est, cõceptus est homo, id est, pereat F delectatio quæ in culpam hominem rapuit, pereat incauta mẽtis infirmitas, quç eum vsque ad tenebras praui consensus excçcauit. Homo enim dum blandimẽta delectationis cantè nõ perspicit, etiam in noctem nequissimæ perpetrationis ruit. Solerter ergo vigilandum est, vt cùm blandiri culpa inchoat, ad quantum interitum mens trahatur, agnoscat. Vnde & aptè subditur: Dies illa vertatur in tenebras.) Dies quippe in tenebras vertitur, cùm culpa in ipso delectationis exordio ad quẽ perditionis finem rapiat, videtur. In tenebras ergo diem vertimus, cùm nosmetipsos districtè punientes, ipsa delectationis prauæ blandimẽta per districta pœnitẽtiç lamẽta cruciamus, & cùm flendo insequimur, quicquid in corde taciti ex delectatione peccamus. Quia enim fidelis quisque cogitationes in iudicio exquiri subtiliter non ignorat, Paulo attestante, qui ait: Inter se inuicem cogitationum accusantium aut etiam defendẽtium introrsus discutiens, *Roma.2.* ante iudicium vehemẽter examinat, vt districtus iudex eo iam tranquillius veniat, quò reatum suum quem discutere appetit, iam pro culpa punitum cernit. Vnde & rectè subiungitur:

Quòd à nobis non requirat deus quæ per pœnitentiam constat se dimissa.

Caput XVIII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G NOn requirat eum deus desuper.)Requirit deus quæ iudicando discutit,non requirit quæ ignoscendo in suo iam iudicio impunita derelinquit. Hic itaque dies, id est,hæc peccati delectatio à domino nõ requiritur, si animaduersione spontanea punitur, Paulo attestante qui ait : Si nosmetipsos diiudicaremus, non vtique à domino iudicaremur. Deo ergo diem nostrum requirere, est contra mentem nõstram subtiliter in iudicio, omne quod de culpa gratulamur admissum indagare.In qua scilicet requisitione, illum tunc seueriùs perscrutat,quem sibi nunc mollius pepercisse deprehendit.Bene autem sequitur:Et non illustret lumine.) In iudicio nanque dominus apparens,omne quod tunc redarguit, lumine illustrat.Quasi enim sub quadam obscuritate tegitur quicquid tunc in memoriam iudicis non reuocatur. Scriptũ quippe est:Omnia autem quæ arguuntur,à lumine manifestantur. Quasi quædam tenebræ peccata pœnitentium absconduntur de quibus per prophetam dicitur:Beati quorum remissæ sunt iniquitates,& quorum tecta sunt peccata. Quia ergo omne quod tegitur,velut in tenebris occultatur, in die extremi iudicij non illustratur lumine,quod nõ discutitur vltione.Actus nanque nostros,quos tunc iustè punire noluerit, ipsa sibi aliquo modo sciens diuina misericordia abscondit.In lumine vero ostenditur,quicquid tunc in conspectu omnium demonstratur.Hic ergo dies vertatur in tenebras, vt videlicet omne H quod delinquimus,nos per pœnitentiam feriamus. Hũc diem dominus non requirat,& lumine non illustret, vt scilicet nobis culpam nostram ferientibus, ipse hanc extremi iudicij animaduersiõne non increpet.Ipse autem iudex venturus est,qui cuncta penetret,cuncta perstringat.Qui quia vbique est,& locus quo fugiatur,non est.

Quæ requirit deus.

1.Cor.11.

Ephes.5.

Psal.31.

Caput XIX.

SEd quia correctionis nostræ fletibus placatur, solus ab illo locum fuge inuenir,qui post perpetratam culpam nunc se in pœnitentia absondit. Vnde ct aptè adhuc de hoc delectationis die subiungitur:

Quòd carnalis delectationis diem tenebræ fletuum & pœnitentiæ lamenta,& recordatio mortis obscurent.

Obscurẽt eum tenebræ & vmbra mortis.) Diem profectò tenebræ obscurant,quando delectationem mẽtis inflicta pœnitentiæ lamenta transuerberant. Possunt etiam per tenebras occulta iudicia designari.In luce nanque quod videmus agnoscimus,in tenebris vero aut omnino nihil cernimus,aut incerto visu caligamus.Occulta nanque iudicia quasi quædam ante nostros oculos tenebræ sunt,quia perscrutari nequaquam possunt.Vnde & de deo scriptum est: Posuit tenebras latibulum suum.Et quia absolui nõ meremur agnoscimus,sed præueniẽte nos diuina gratia per eius iudicia occulta liberamur. Diem I igitur tenebræ obscurant, cum flendum nostræ delectationis gaudium,ab illo iustę animaduersionis radio,inscrutabilia eius iudicia misericorditer occultant.Vnde & aptè subiungitur:Et vmbra mortis.)

Psal.17.

Caput XX.

IN scriptura enim sacra vmbra mortis aliquãdo obliuio mẽtis accipitur,aliquando imitatio diaboli,aliquando mors carnis.Vmbra enim mortis,obliuio mẽtis accipitur ,quia,vt& superius diximus,sicut mors hoc quod interficit,agit vt nõ sit in vita,& obliuio hoc quod intercipit, agit vt non sit in memoria.Vnde & rectè quia Ioannes Hebræorum populo eum cuius obliti fuerant deum prædicare veniebat,per Zachariam dicitur:Illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis sedent.In vmbra enim mortis sedere , est à diuini amoris notitia in obliuione latescere. Vmbra mortis imitatio antiqui hostis accipitur.Ipse enim quia mortem intulit , mors vocatur, Ioanne attestante,qui ait:Et nomen illi mors.Per vmbram igitur mortis , eius imitatio designatur , quia sicut vmbra iuxta qualitatem corporis ducitur,ita actiones iniquorum de specie imitationis eius exprimuntur.Vnde & rectè Esaias cùm gentiles populos ab antiqui hostis cerneret imitatione defecisse, eósque ad veri solis ortum resurgere,quæ certò futura considerat,quasi ex prætetitis narrat,dicens:Sedentibus in tenebris & vmbra mortis, lux orta est eis.Vmbra enim mortis mors carnis accipitur,quia sicut vera mors est,qua anima separatur à deo,ita vmbra mortis est qua caro separatur ab anima.Vnde rectè voce martyrum per prophetam dicitur: Humiliasti nos K in loco afflictionis,& operuit nos vmbra mortis. Quos enim constat non spiritu,sed sola carne mori , nequaquam se vera morte,sed vmbra mortis dicunt operiri. Quid est ergo quod beatus Iob,ad obscurandum diem prauæ delectationis,postulat vmbra mortis,nisi quòd ad delenda peccata ante dei oculos,dei & homiuum mediatorem requirit, qui solam pro nobis mortem carnis susciperet,& veram mortẽ delinquentium per vmbram suæ mortis deleret? Ad nos quippe venit,qui in morte spiritus carnisque tenebamur:vnam ad nos suam mortem detulit:& duas nostras quas reperit soluit. Si enim ipse vtranque susciperet,nos à nulla liberaret.Sed vnam misericorditer accepit,& iustè vtranque donauit. Simplam suam duplæ nostræ contulit,& duplam nostram moriens subegit.Vnde & nõ immerito vno die in sepulchro & duabus noctibus iacuit, quia videlicet lucem suæ simplæ mortis,tenebris duplę nostrę mortis adiunxit.Qui ergo solam pro nobis mortem carnis suscepit,vmbram mortis pertulit , & à dei oculis culpam quam fecimus absondit.Dicatur igitur rectè:Obscurent eum tenebræ & vmbra mortis.Acsi apertè diceretur: Ille veniat, qui vt à morte carnis & spiritus debitores eripiat,mortem carnis nõ debens soluat:

Psal.43.

Caput XXI. L

Nullũ peccatũ dominus inultũ relaxat.

SEd quia nullum peccatum dominus inultum relaxat , aut enim nos hoc flendo insequimur , aut ipse iudicando reseruat,restat vt ad emendationem suam semper mens solerter inuigilet.In quo ergo sibi quisque misericorditer subueniri desiderat,hoc necesse est vt cõfitens tergat.Vnde & aptè subiungitur:Occupet eum caligo.) Quia enim caligine oculus confunditur,ipsa per pœnitentiam mentis nostræ confusio,caligo nominatur. Nam sicut caligo nebulosa congerie obscurat diem , ita confusio perturbatis cogitationibus obnubilat mentem.De qua per quendam dicitur:Est confusio adducens gloriam. Cùm enim ad mentem malè gesta pœnitendo reducimus,grauimox mœrore cõfundimur,perstrepit in animo turba cogitationum,mœror conterit,anxietas deuastat,in ærumnam mens vertitur,& quasi quodam nubilo caliginis obscuratur.Hæc nanque caligo confusionis eorum mentem salubriter oppresserat,quibus apostolus dicebat : Quę enim fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Hunc ergo peccati diem caligo occupet,id est, blandimentum nequitiæ, afflictio pœnitentiæ digno mœrore perturbet. Vnde & aptè subiungitur : Inuoluatur amaritudine.) Dies enim amaritudine inuoluitur, cùm ad cognitionem mente redeunte , peccati blandimenta cruciatus pœnitentiæ sequitur. Diem amaritudine inuoluimus,cùm prauæ delectationis gaudiũ quæ supplicia sequantur aspicimus,& asperis hoc flebus circũdamus. Quia enim hoc quod inuoluitur,ex latere omnis partis operi M tur,inuolui dies amaritudine optatur , quatenus quæ mala incorrectis imminent,ex omni parte quisque conspiciat, & voluptatis suæ lasciuiam tristitię lamentis tergat.Sed si dię,quam peccati delectionem diximus,tot impeti precibus audiuimus, vt videlicet circũdantes fletus expiẽt,quicquid delectatus per negligentiam animus deliquit,quanta animaduersione pœnitentiæ huius diei nox ferienda est, videlicet ipse iam consensus ad culpam? Sicut enim minoris culpæ est , cùm carnaliter mens in delectationem rapitur,sed tamen delectioni suæ per spiritum reluctatur,ita grauioris & plenæ nequitiæ est,ad peccati illecebram non solum delectatione pertrahi,sed etiam cõ sensu famulari.Tanto igitur arctiori manu pœnitentiæ , mens à pollutione tergenda est,quanto se per consensum conspicit sordidius inquinatam. Vnde & aptè subiungitur: Noctem illam tenebrosus turbo possideat.) Quasi enim quidam turbo tẽpestatis,est cõcitatus spiritus mœroris.Nam dum peccatum quisque quod fecit , intelligit:dum prauitatis suæ nequitiam subtiliter pensat,mœrore mentem obnubilat, & quasi concussa serenæ lætitiæ aëre,omnem in se tranquillitatem cordis pœnitentiæ turbine deuastat. Nisi enim recognoscentem se animum iste turbo contereret,nequaquam propheta dixisset: In *Psal.47.* spiritu vehementi conteres naues Tharsis.Tharsis quippe exploratio gaudij dicitur.

Ecclẽs.4.

Caput XXII.

Sed cum

A SEd cum vehemens pœnitentiæ spiritus mentem occupat, omnem in ea explorationem reprehensibilis gaudij perturbat , vt nihil ei iam nisi flere libeat, nihil nisi quod se terrere possit attendat. Ponit nanque ante oculos illinc districtionem iustitiæ , hinc meritum culpæ,conspicit quo supplicio digna sit,si parcentis pietas desit,quæ per lamenta præsentia ab æterna eruere pœna consueuit. Spiritus ergo vehemens Tharsis naues conterit, cùm vis compunctionis valida, mentes nostras huic mundo,quasi mari deditas, salubri terrore confundit.Dicit ergo:Noctem illam tenebrosus turbo possideat,id est,perpetrationem culpæ,non blandimenta securæ quietis foueant,sed piè sæuiens amaritudo pœnitentiæ irrumpat.Sciẽdum verò est quia cũ peccata impunita relinquimus, à nocte possidemur:cùm verò hæc animaduersione pœnitentiæ plectimus,nimirum nos noctem quam fecimus possidemus.Sed tunc peccatum cordis sub iuris nostri possessionem reducitur,si cùm incipit,reprimatur.Vnde& diuina voce Cain praua cogitanti dicitur:In foribus peccatum tuum aderit, sed sub te erit appetitus eius,& tu dominaberis illius. In foribus quippe peccatũ adest, cùm in cogitationibus pulsat. Cuius appetitus subter est,eique homo dominatur , si cordis nequitia inspecta citius prematur,& priusquam ad duritiam crescat,reluctanti menti subigatur. Vt ergo delictũ suum citius animus sentiat,& culpæ tyrannidem sub iure suo pœnitendo restringat,dicatur rectè:Noctem illam tenebrosus turbo possideat.) Ac si apertè dicatur:Ne captiua mens culpæ seruiat, culpam à pœnitentia liberam non relinquat.Et quia quod flendo insequimur,nequaquam nobis à venturo iudice hoc obiici certè speramus,bene subditur:

Gene.4.

B

Quòd à venturo iudice nequaquam nobis vltra obiiciatur, quod hic in nobis flendo insecuti sumus.

Non computetur in diebus anni, nec numeretur in mensibus.)Illuminationis nostræ annus tunc perficitur, quando apparente æterno iudice,sanctæ Ecclesiæ peregrinationis suæ vita completur.Tunc laboris sui remunerationem recipit, cùm expleto hoc belli tempore ad patriam redit. Vnde bene per prophetam dicitur:Benedices coronæ anni benignitatis tuæ: Quasi enim corona anni benedicitur:cùm finito laboris tempore virtutum remuneratio confertur. Dies vero huius anni sunt singulæ quęque virtutes , menses autem multiplicia facta virtutum.Sed ecce cùm per fiduciam mens erigitur,vt spe ret,quòd veniente iudice de virtutibus remuneretur , occurrunt eius memoriæ etiam mala quæ gesit,& valde formidat ne districtus iudex qui venit,vt virtutes remunerat , etiam ea quæ illicitè gesta sunt examinans subtiliter pensęt,ne cùm annum complet,etiam noctem numeret.Dicat itaque de hac nocte:Non computetur in diebus anni,nec numeretur in mensibus. Ac si districtum iudicem exoret,dicens: Cùm expleto sanctæ Ecclesiæ tempore,extremo te examini manifestas, sic dona quę contulisti remunera,vt mala quæ commisimus non requiras. Si enim nox illa in diebus anni cõputatur, omne quod C egimus,ex prauitatis nostræ æstimatione confunditur. Et dies virtutum iam non lucent,si hos in conspectu tuo annumerata nostrę noctis tenebrosa confusio obscuret.

Psal.64. Annus benignitatis. Dies. Mensis.

Caput XXIII.

SEd si de nocte nostra moueri tunc inquisitionem nolumus,magnopere nunc curandum est , vt nos in eius discussione vigilemus : ne quęlibet nobis culpa impunita remaneat, ne mens peruersa quæ fecit,defendere audeat , & defendendo nequitiæ nequitiam adiungat.Vnde & bene subditur:

Quòd non reliquit peccatum solum,sed congeminat , qui quod malè agit,defendit:& quòd à radice Adam ramus iste erroris, hucusque in genere humano pullulat.

Culpa cum defenditur, geminatur.

Eccls.21.

Sit nox illa solitaria,nec laude digna.) Sunt nonnulli qui non solum nequaquam deflent quod faciunt, sed etiam laudare & defendere non desinunt. Et nimirum dum defenditur, culpa geminatur. Contra quod rectè per quendam dicitur: Peccasti,non adiicias iterum. Peccatum quippe peccato adiicit,qui malè gesta etiam defendit: & noctem illam solitariam non relinquit,qui culpæ suæ tenebris etiam patrocinia defensionis adiungit. Hinc est quòd primus homo de erroris sui nocte requisitus,eandem noctem esse solitariam noluit , quia D dum requisitione ad pœnitentiam vocaretur , ei adminicula excusationis adiunxit,dicens:Mulier quam dedisti mihi sociã, *Gene.3.* dedit mihi de ligno,& comedi: scilicet excessus sui vitium in auctorem latenter intorquens , ac si diceret: Tu occasionem delinquendi præbuisti,qui mulierem dedisti.Hinc est quòd huius errotis ramus in humano genere ex illa nunc vsque radice protrahitur,vt quod malè agitur,adhuc etiã defendatur. Dicatur ergo:Sit nox illa solitaria,nec laude digna.Ac si apertè exoret dicens:Culpa quam fecimus,sola remaneat,ne dum laudatur & defenditur,in conspectu nos nostri iudicis multiplicius astringat.Peccare quidem non debuimus,sed vtinam alia non iungentes,vel ea quæ fecimus,sola deseramus. Sed inter hæc sciendum est,quia ille culpam suam veraciter insequitur , qui iam ad amorem præsentis seculi nullo appetitu prosperitatis instigatur,qui huius mundi blandimenta quàm sint fraudulenta considerat , fauoréque eius quasi quasdam persecutiones pensat.Vnde & bene subditur:

Quid sit quod dicitur: Maledicant ei,qui maledicunt diei , & quòd illi transactas culpas verè puniunt, qui seductoris insidias in ipsa suggestione deprehendunt.

Maledicant ei qui maledicunt diei.)Ac si apertè dicat:Illi huius noctis tenebras verè pœnitendo feriant, qui iam lucem prosperitatis seculi despicientes calcãt.Si enim diem lętitiam delectationis accipimus,rectè de hac nocte dicitur: Maledicãt E ei qui maledicunt diei,quia nimirum illi veraciter mala transacta per animaduersionem pœnitentiæ corrigunt , qui iam ad bona fallentia,nulla delectatione rapiuntur.Nam quos adhuc noxia alia delectant,falsum est quod cernitur,quia perpetrata alia deplorãt.Si autem,vt suprà dictum est,noctem,suggestionem callidam antiqui hostis accipimus , illi maledicere nocti intelligendi sunt,qui diei maledicunt, quia scilicet illi transactas culpas verè puniũt,qui maligni seductoris insidias in ipsa suggestione blanda deprehendunt.Bene autem subditur:Qui parati sunt suscitare Leuiathan.)

Quòd diabolum contra se suscitant,qui ea quæ mundi sunt,mẽte contemnunt,& ea quæ dei sunt,plena intentione desiderant.

Caput XXIIII.

OMnes enim qui ea quæ mundi sunt, mente calcant , & ea quæ dei sunt,plena intentione desiderãt, Leuiathan contra se suscitant,quia eius malitiam instigatione suæ conuersationis inflammant , nam qui eius voluntati subiecti sunt,quasi quieto ab illo iure possidentur,& superbus eorum rex quasi quadã securitate perfruitur, dũ eorum cordibus inconcussa potestate dominatur.Sed cùm vniusquisque spiritus ad conditoris sui desiderium recalescit,cùm torporem negligentiæ deserit,& frigus insensibilitatis pristinæ igne sancti a- F moris accendit,cùm libertatis ingenitæ meminit, & teneri ab hoste seruus erubescit:quia idem hostis se considerat despici, quia vias dei videt apprehendi,dolet contra se captum reniti, & mox zelo accenditur,mox ad certamen mouetur , mox ad tentationes innumeras contra rebellantem mentem se excitat, atque in omni arte lacerationis instigat,vt tentationum iacula intorquendo confodiat cor,quod dudum quieto iure possidebat.Quasi dormiebat quippe,dum sopitus in prauo corde quiescret:sed excitatur in prouocatione certaminis , cùm sui amiserit peruersæ dominationis.Huic ergo nocti maledicunt, qui parati sunt suscitare Leuiathan,id est,hi se contra peccati fortiter in iudicio districtionis erigant,qui in suis tentationibus excitare antiquum aduersarium non formidant.Scriptum *Eccli.2.* nanque est : Fili accedens ad seruitutem dei,sta in iustitia & timore,& præpara animam tuam ad tentationem. Quisquis enim accingi in diuino seruitio properat, quid aliud quàm se contra antiqui aduersarij certamen parat,vt liber in certamine ictus suscipiat, qui quietus sub tyranno in captiuitate seruiebat?Sed in eo ipso quòd mens cõtra hostem accingitur, quod alia vitia subigit, aliis reluctatur , aliquando de culpa aliquid, quod tamen non valde noceat,remanere permittitur. Et sæpe mens quę aduersa multa & fortia superat,vnum in se & fortas se minimum,quanuis magna intentione inuigilet,non expu-

Universidad de Deusto Biblioteca

G gnat. Quod diuina nimirum diſpenſatione agitur, ne ex omni parte virtutibus ſplendens, in elationem ſubleuetur, vt dum in ſe paruum quid reprehenſibile videt, & tamen hoc ſubigere nō valet, nequaquam ſibi, ſed auctori victoriam tribuat in his, quæ ſubigere fortiter valet. Vnde & bene ſubiungitur:

Quod ſancti nolentes aliquas peccati reliquias trahant, & quòd ad erudiendum Iſraelem tributarius in medio Ephraim relinquatur Chananæus.

Obtenebrentur ſtellæ caligine eius.) Stellæ quippe huius noctis caligine obtenebrantur, quando & hi qui magnis iam virtutibus ſplendent, adhuc de obſcuritate culpæ aliquid renitentes ſuſtinent, vt etiam magna vitæ claritate luceāt, & tamen adhuc noctis reliquias nolentes trahāt. Quod ad hoc, ſicut dictum eſt, agitur, vt mens proficiens ad virtutem iuſtitiæ, ſua melius infirmitate roboretur, & inde verius in bonis luceat, vnde eam etiam nolentem, parua reprehenſibilia humiliter obſcurant. Vnde & bene cùm Iſraëlitico populo percepta repromiſsionis terra partiretur, Ephraim tribui Chananæus gentilis populus non occiſus, ſed factus tributarius dicitur, ſicut ſcriptum eſt: Habitauit Chananęus in medio Ephraim tributarius. Quid enim Chananæus, gentilis videlicet populus, niſi vitium ſignificat? Et ſæpe magnis virtutibus terram promiſsionis ingredimur, quia ſpe intima de ęternitate roboramur.

Iosue.16.

Caput XXV.

H Sed dum inter acta ſublimia, vitia quædam parua retinemus, quaſi Chananæum viuere in terra noſtra concedimus. Qui tamen nobis tributarius efficitur, quia hoc ipſum vitium quod ſubigere nō poſſumus, ad vſum noſtræ vtilitatis humiliter retorquemus, vt eo de ſe mens & in ſummis vilia ſentiat, quo ſuis viribus etiam parua quæ appetit, non expugnat. Vnde & bene rurſum ſcriptum eſt: Hæ ſunt gentes quas dominus dereliquit, vt erudiret in eis Iſraëlem. Ad hoc nanque quædam minima vitia noſtra retinentur, vt ſeſe noſtra intētio ſollicitam in certamine ſemper exerceat, & eo de victoria nō ſuperbiat, quo viuere in ſe hoſtes conſpicit, à quibus adhuc vinci formidat. Iſraël ergo reſeruatis gentibus eruditur, quando in quibuſdam minimis vitiis elatio virtutis noſtræ comprimitur, & in paruis ſibi reſiſtētibus diſcit quòd ex ſe maiora non ſubigit. Hoc tamen quod dicitur: Obtenebrentur ſtellæ caligine eius, intelligi & aliter poteſt. Nox quippe illa, cōſenſus videlicet ad culpā, quæ ad nos primi parentis eſt exceſſu propagata, mentis noſtræ oculum tanta obſcuritate perculit, vt omnis homo in huius vitæ exilio, cæcitatis ſuæ tenebris preſſus, quantalibet vi ad æternitatis lumen intenderit, penetrare non poſsit. Poſt pœnam nanque damnati peccatores naſcimur, atque ad hanc vitam cum mortis noſtræ merito venimus, & cum ad ſupernæ lucis radium aciem mentis erigimus, ipſa infirmitatis noſtræ obſcuritate caligamus. Et quidē multi in hac infirmitate carnis tanta virtute roborati ſunt,

Iudi.3.

I vt reſplendere mundo quaſi ſtellę potuiſſent. Multi in tenebris vitæ præſentis, dum ſuperiora de ſe exempla exhibent, aſtrorum more nobis deſuper lucent, ſed quantalibet coruſcatione operis fulgeant, quantolibet ſe igne compunctionis accendant: nimirum conſtat, quia dum corruptibili adhuc carne grauati ſunt, æternum lumen ſicut eſt, videre nequaquā poſſunt. dicat ergo: Obtenebrentur ſtellę caligine eius, id eſt, etiam illi in contemplatione ſua, antiquę noctis adhuc tenebras ſentiant, de quibus nimirum conſtat quòd humano generi in huius vitę caligine, virtutum ſuarum iam radios exerunt: quia etſi mente iam ad ſumma exiliunt, adhuc tamen in imis primæ culpę pondere grauantur. Vnde fit vt & foris exempla lucis velut aſtra præbeant, ſed tamen intus vſque ad fixę viſionis certitudinem, preſsi noctis caligine non aſcendant. Sępe autem ita mens accenditur, vt quanuis in carne ſit poſita, in deum tamē omni ſubiugata carnali cogitatione, rapiatur: nec tamen deū ſicut eſt, cōſpicit, quia hāc nimirū, ſicut dictum eſt, in carne corruptibili pondus primæ damnationis premit. Sępe etiam ita vt eſt, ſe abſorberi deſiderat, vt æternā vitam, ſi poſsit fieri, ſine interuentu corporeę mortis attingat. Vnde Apoſtolus Paulus cùm ardenter internam lucem quæreret, ſed tamen vtcunque exterioris mortis damna formidaret, ait: Quandiu ſumus in hoc habitaculo, ingemiſcimus grauati, eo quod nolumus expoliari, ſed ſuperueſtiri, vt abſorbeatur quod mortale eſt, à vita. K

2.Cor.5.

Caput XXVI.

Sancti igitur viri videre verum mane appetunt, &, ſi concedatur, etiam cum corpore illud attingere lucis intimæ ſecretum volunt. Sed quantolibet ardore intentionis exiliant, adhuc antiqua nox aggrauat, & corruptibilis huius carnis oculos, quos hoſtis callidus ad concupiſcentiam aperuit, iuſtus iudex à contuitu interni ſui fulgoris premit. Vnde & bene ſubditur:

Quòd quantalibet virtute ſancti nunc fulgeant, reſurrectionis tamen gloriam nondum intelligunt, quam expectant.

Expectet lucem, & non videat, nec ortum ſurgentis aurorę.) Quantalibet nanque intentione adhuc peregrina mens ſatagat, videre lucem æternam ſicut eſt, non valet: quia hanc ei damnationis ſuæ cæcitas abſcondit. Ortus vero auroræ, eſt illa noua natiuitas reſurrectionis, qua ſancta Eccleſia etiam carne ſuſcitata oritur ad contemplandum lumen ęternitatis. Si enim ipſa carnis noſtrę reſurrectio quaſi quędam natiuitas non eſſet, de ea veritas non dixiſſet: In regeneratione cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuę. Eſſe ergo hanc ortam vidit, quam regenerationem vocauit. Sed quantalibet virtute electi nunc fulgeant, quę erit illa nouę natiuitatis gloria, penetrare nequeunt, qua tunc cum carne ad contemplandum ęternitatis lumen aſcendunt. Vnde & apoſtolus Paulus ait: quod oculus nō vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, L quę preparauit deus diligētibus ſe. Dicat ergo: Expectet lucē & nō videat, nec ortum ſurgentis aurorę, quia ſpōtaneo vitio tenebrata noſtra infirmitas, niſi prius per mortem pœnę ſuę debitum ſoluat, claritatem lucis internę non penetrat. Sequitur:

Matt.19.

1.Cor.2.

Quòd iuſtitia exigit, vt ea inuiti patiamur, quæ ex arbitrio & ſponte volentes fecimus.

Quia non concluſit oſtia ventris, qui portauit me, nec abſtulit mala ab oculis meis.) Sicut & ſuperius dictum eſt, non concluſit, dicit, aperuit: & non abſtulit, irrogauit. Hęc itaque nox, videlicet culpa, oſtia ventris aperuit: quia concepto ad peccatum homini deſideria concupiſcentię carnalis reſerauit. Oſtia quippe ventris, ſunt deſideria concupiſcentię carnalis, de quibus per prophetam dicitur: Intra in cubicula tua, & claude oſtia tua. Cubicula quippe ingredimur, cum ſecreta mentis noſtrę intramus. Oſtia autem claudimus, cum deſideria illicita coërcemus. Hęc itaque concupiſcentię carnalis oſtia, dum cōſenſus noſter aperuit, ad innumera nos mala corruptionis pertraxit. Vnde etiam nunc ſub mortalitatis pondere gemimus: quanuis ad hanc arbitrio noſtro venerimus, quia & iudicij ſic iuſtitia exigit, vt quod ſponte fecimus, inuiti toleremus. Sequitur:

Esaiæ 26.

Quòd peccatum quatuor modis in corde, & quatuor conſummatur in opere. M

Quare nō in vulua mortuus ſum? Egreſſus ex vtero nō ſtatim perij? Cur exceptus genibus? Cur lactatus vberibus?) Abſit nos credere, quòd beatus Iob tanta ſpiritus ſcientia præditus, tanta interni iudicis atteſtatione laudatus, abortiuum ſe optet interiiſſe. Sed quia, ſicut etiam per remunerationem cognoſcitur, intus habet teſtem ſuæ fortitudinis, intus penſanda ſunt eius pondera locutionis.

Caput XXVII.

Quatuor quippe modis peccatum perpetratur in corde, quatuor conſummatur in opere. In corde nanque ſuggeſtione, delectatione, cōſenſu, & defenſionis audacia perpetratur. Fit enim ſuggeſtio per aduerſarium, delectatio per carnem, conſenſus per ſpiritum, defenſionis audacia per elationem. Culpa enim quæ terrere mentem debuit, extollit, & deiiciendo eleuat, ſed grauius eleuando ſupplantat. Vnde & illam primi hominis rectitudinem antiquus hoſtis his quatuor ictibus fregit. Nam ſerpens ſuaſit, Eua delectata eſt, Adam conſenſit, qui etiam requiſitus, confiteri culpam per audaciam noluit. Hoc verò in humano genere quotidie agitur, quod actum in primo parente noſtri generis non ignoratur. Serpens ſuadet: quia occultus hoſtis mala cordibus hominū latenter ſuggerit. Eua delectata eſt: quia carnalis ſenſus, ad verba ſerpentis mox ſe delectationi ſubſternit. Conſenſum verò Adam mulieri prępoſitus prębuit:

DG

A prębuit: quia dum caro in delectationem rapitur, etiam à ſua rectitudine ſpiritus infirmatus inclinatur. Et requiſitus Adam confiteri culpam noluit: quia videlicet ſpiritus quo peccando à veritate diſiungitur, eo in ruinæ ſuæ audacia nequius obduratur. Eiſdem etiam quatuor modis, peccatum conſummatur in opere. Prius nanque latens culpa agitur: poſtmodum vero etiam ante oculos hominum ſine confuſione reatus aperitur: dehinc & in conſuetudinem ducitur: ad extremum vero, vel falſæ ſpei ſeductionibus, vel obſtinatione miſeræ deſperationis enutritur. Hos itaque peccati modos, qui vel in corde latenter fiunt, vel patenter opere perpetrantur, beatus Iob conſiderat, & humanum genus in quot peccatorum gradibus lapſum ſit, deplorat dicens: Quare non in vulua mortuus ſum? egreſſus ex vtero nō ſtatim perij? Cur exceptus genibus? Cur lactatus vberibus? Prima enim vulua conceptionis, fuit lingua malæ ſuggeſtionis. Sed peccator in vulua moreretur, ſi moriturum ſe homo in ipſa ſuggeſtione cognoſceret. Qui tamen ex vtero egreſſus eſt, quia poſtquàm in peccato cum ſuggerens lingua concepit, foras mox etiam delectatio rapuit. Poſt egreſsionem vero exceptus eſt genibus, quia cùm ad delectationem carnis prodiit, nimirum culpam per conſenſionem ſpiritus, ſubiectis cunctis ſenſibus, quaſi ſuppoſitis genibus cōſummauit. Sed genibus exceptus, etiam vberibus eſt lactatus. In conſenſu enim culpæ addictis ſpiritus ſenſibus, multa caſſæ B fiduciæ argumenta ſubſecuta ſunt, quæ natam in peccato animam, virulento lacte nutrierunt, & ne aſpera mortis ſupplicia metueret, hanc blādis excuſationibus fouerunt.

Caput XXVIII.

Gene.3.

Vnde & primus homo poſt culpam audacior extitit, dicens: Mulier quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi. Qui quidē per timorem ſemetipſum abſconſurus fugerat, ſed tamen requiſitus: innotuit quantum etiam timens timebat. Cùm enim ex peccato præſens pœna metuitur, & amiſſa dei facies non amatur: timor ex tumore eſt, non ex humilitate. Superbit quippe, qui peccatum, ſi liceat non puniri, non deſerit. Sed his, ſicut dictum eſt, quatuor modis culpa, vt in corde agitur, etiam opere perpetratur. Ait enim: Quare non in vulua mortuus ſum? Vulua quippe peccantis, eſt hominis culpa latens, quæ occultè peccatorem concipit, & reatum ſuum adhuc in tenebris abſcondit. Egreſſus ex vtero non ſtatim perij? A vulua de vtero exitur, cùm peccator quæ in occulto commiſerit, hæc etiam in aperto committere nō erubeſcit. Quaſi enim ab occultationis ſuę vulua proceſſerāt, de quibus propheta dicebat: Et peccatum ſuum ſicut Sodoma prædicauerunt, nec abſconderunt. Quare exceptus genibus?) Quia nimirum peccator, cùm iam de iniquitate ſua non confunditur, in iniquitate eadem etiam adminiculis peſſimæ conſuetudinis roboratur. Quaſi genibus peccator foue-
C tur vt creſcat, dum culpa conſuetudinibus firmatur, vt vigeat. Cur lactatus vberibus?) Quia dū prodire culpa in vſum cœperit, nimirum ſe vel falſa ſpe diuinæ miſericordiæ, vel aperta miſeria deſperationis paſcit, vt eo nequaquam ad correptionē redeat, quo vel factorem ſuum, pium ſibi inordinatè ſimulat, vel hoc quod fecit, inordinatè formidat. Beatus igitur vir humani generis lapſus aſpicit, & quibus præcipitiis merſum ſit in foueam iniquitatis intendit, dicens: Quare non in vulua mortuus ſum? id eſt, in ipſa occulta perpetratione peccati, cur à carnis vita mortificare me nolui? Egreſſus ex vtero non ſtatim perij? id eſt, poſtquàm ad apertam iniquitatem exij, cur me tunc ſaltem perditum non cognoui? Periſſet quippe in ſuo iudicio, ſi ſe perditum cognouiſſet. Quare exceptus genibus? id eſt, etiam poſt apertam culpam, cur me adhuc in illa etiam cōſuetudo ſuſcepit, vt valentiorem ad nequitias redderet, & prauis me vſibus ſuſtinens foueret? Cur lactatus vberibus? id eſt, poſtquàm in culpę conſuetudinem veni, cur me ad atrociorē nequitiam, vel falſæ ſpei fiducia, vel lacte miſeræ deſperationis enutriui? Cum enim culpa in vſum venerit, ei iam animus etiam ſi appetat, debilius reſiſtit: quia quot vicibus prauæ frequentationis aſtringitur, quaſi tot vinculis ad mentem ligatur.

Esaiæ 3.

Caput XXIX.

Vnde fit vt eneruis animus, cùm ſolui non valet, ad quædam ſe ſolatia falſæ conſolationis inclinet: quatenus venturum iudicem tantæ ſibi miſericordię ſpondeat: vt eos etiam quos arguendos inuenerit, penitus non occidat. D Cui rei hoc deterius accidit, quòd ei multorum ſimilium lingua conſentit: cùm multi etiam malè geſta laudibus exaggerant. Vnde fit vt inceſſanter creſcat culpa, fauoribus nutrita. Curari autem vulnus negligitur, quod dignum præmio laudis videtur. Vnde bene per Salomonem dicitur: Fili mi, ſi te lactauerint peccatores, ne acquieſcas eis. Peccatores etenim lactant, cùm vel perpetranda mala blandimentis inferunt, vel perpetrata fauoribus extollunt. An non lactatur, de quo per Pſalmiſtā dicitur: Quoniam laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ: & cum iniqua egerit iniquus, benedicitur? Sciēdum quoque eſt quòd tres illi modi peccantium iuxta deſcēſus ſui ordinem facilius corriguntur, quartus verò iſte difficilius emēdatur. Vnde & redemptor noſter puellam in domo, iuuenem extra portam, in ſepulchro autem Lazarum ſuſcitauit. Adhuc quippe quaſi mortuus iacet in domo, qui latet in peccato. Iam quaſi extra portam educitur, cuius iniquitas vſque ad inuerecundiam publicæ perpetrationis aperitur. Sepulturæ verò aggere premitur, qui in perpetratione nequitiæ etiam vſu conſuetudinis preſſus grauatur. Sed hos ad vitam miſeratus reuocat: quia plærunque diuina gratia, non ſolum in occultis, ſed etiam in apertis iniquitatibus mortuos, & mole prauæ conſuetudinis preſſos, reſpectus ſui lumine illuſtrat. Quartum verò mortuum redemptor noſter nūciante diſcipulo agnoſcit, nec tamen ſuſcitat, quia valde difficile eſt, vt is quem poſt vſum E malæ conſuetudinis etiam ad vltimum adulantium linguę excipiūt, à mentis ſuæ morte reuocetur. De quo & bene dicitur: Sine mortuos ſepelire mortuos. Mortui enim mortuos ſepeliunt, cum peccatores peccatorem fauoribus premūt. Quid eſt enim aliud peccare quàm occūbere, & ſepelire, quàm abſcōdere? Sed qui peccantem laudibus proſequūtur, extinctum ſub verborum ſuorum aggere abſcondunt. Erat autem & Lazarus mortuus, ſed tamen nō à mortuis ſepultus. Fideles quippe mulieres illum obruerant, quæ & eius mortem viuificatori nunciabant. Vnde & protinus ad lucem rediit, quia cum in peccato animus moritur, citius ad vitam reducitur, ſi ſuper hunc ſollicitę cogitationes viuunt. Aliquando autem, ſicut & ſuperius dictum eſt, falſa ſpes mentem non intercipit, ſed hanc deterior deſperatio configit: quę dum omnem ſpem veniæ funditus interimit, erroris lacte animam vberius nutrit.

Prouer.1.

Peccatores lactant.

Psalm.9.

Peccātium tres modi facilius corriguntur, quartus difficilius emēdatur.

Christ⁹ tres mortuos ſuſcitauit. Quartū nō ſuſcitauit.

Lucæ 9.

Mortui ſepeliūt mortuos.

Caput XXX.

Conſideret igitur ſanctus vir poſt primam culpā quanta deterius homo mala cōmiſit, poſtquàm paradiſum perdidit, vſque ad quantā huius exilij prærupta deſcēdit, & dicat: Quare nō in vulua mortuus ſum?) id eſt, cùm ſerpentis ſuggeſtio peccatorem me conciperet: tūc vtinam quæ me mors ſequeretur, agnouiſſem, ne vſq; ad delectationē ſuggeſtio raperet, & morti arctius ligaret. Egreſſus ex vtero non F ſtatim perij? Ac ſi dicat: Vtinam ad exteriorem delectationem exiens, ꝙ interiore lumine priuabar, agnouiſſem: & ſaltem in ipſa delectatione occumberem, ne per cōſenſum mors acrius puniret. Cur exceptus genibus?) Ac ſi dicat: Vtinam minimè me cōſenſus ſubiectis prauitati ſenſibus excepiſſet, ne ipſa me conſenſio ad audaciā deterius raperet. Cur lactatus vberibus?) Ac ſi dicat: Vtinam blandiri ſaltem mihi poſt mala perpetrata noluiſſem, ne tanto me culpæ nequius aſtringerem, quāto me in illa mollius fouerem. His itaque reprehēſionum ſuarū vocibus in parente primo ſe peccaſſe redarguit. Sed ſi ad ærumnam huius exilij nequaquam homo peccando deſcenderet, dicat quia perfrui quiete potuiſſet. Sequitur: Nunc enim dormiens ſilerem, & ſomno meo requieſcerem.) Ad hoc quippe in paradiſo homo poſitus fuerat: vt ſi ſe ad conditoris ſui obedientiam vinculis charitatis aſtringeret, ad cœleſtem angelorum patriam quandoque ſine carnis morte trāſiret. Sic nanque eſt immortalis conditus [vt tamē ſi peccaret, & mori poſſet: & ſic mortalis eſt conditus:] vt ſi non peccaret, etiam nō mori poſſet: atque ex merito liberi arbitrij beatitudinem illius regionis attingeret, in qua vel peccare, vel mori non poſſet. Vbi igitur poſt redēptionis tempus carnis morte interpoſita, electi trāſeunt, illuc proculdubio parētes primi ſi in conditionis ſuæ ſtatu perſtitiſſent, etiam ſine morte corporū trāſferri potuiſſent. Dormiens igitur ſileret, & ſomno ſuo homo requieſceret: dū ad ęternę requiem patriæ ductus, quaſi ſeceſſum quedā à clamore hoc

Universidad de Deusto Biblioteca

G more hoc humanæ infirmitatis inueniret.Poſt peccatum nanque quaſi clamans vigilat, qui contentionem carnis propriæ repugnans portat. Hoc quietis ſilentium iam homo conditus habuit:cùm contra hoſtem ſuum liberum voluntatis arbitriũ accepit.Cui quia ſua ſponte ſuccubuit,mox de ſe quod contra ſe perſtreperet,inuenit, mox in certamine infirmitatis tumultus reperit:& quanuis in pacis ſilentio ab auctore fuerat cõditus,hoſti tamen ſponte ſubſtratus, clamores de pugna tolerauit.Ipſa enim carnis ſuggeſtio, quaſi quidam clamor eſt contra quietem mentis, quam ante tranſgreſsionem homo non ſentit:quia nimirum quod de infirmitate poſſet tolerare,non habuit.Poſtquàm vero ſe ſponte hoſti ſubdidit, aſtrictus culpæ ſuæ vinculis,in quibuſdam ei etiam nolẽs ſeruit,& clamores in mente patitur,cum caro ſpiritui reluctatur. An non clamores intrinſecus audiebat,qui prauæ contra ſe legis verba tolerabat,dicens:Video aliam legem in membris meis repugnan
Roma.7. tem legi mentis meę,& captiuũ me ducentem in legem peccati,quæ eſt in membris meis? Contempletur ergo vir ſanctus in quanta cordis pace quieſceret, ſi ſerpentis verba ſuſcipere homo noluiſſet,& dicat:Nunc enim dormiens ſilerẽ,& ſomno meo requieſcerem,id eſt,intra mentis ſecretum ad conditoris contemplationem ſecederem:niſi me extra me tentationum tumultibus cõſenſus primæ culpæ prodidiſſet. Huius autem quietis gaudiis cum quibus etiam ſociis perfrueretur, adiungit dicens:

H *Quòd per reges & conſules, ſanctos velit angelos intelligi, cum quibus homo conueniſſet ab initio,niſi ipſe onus peccati voluntariè ſumpſiſſet.*

Caput XXXI.

CVm regibus & cõſulibus terræ.) Rebus inſenſibilibus diſcimus, quid de ſenſibilibus atque intelligibilibus ſentiamus. Terra nanque aëre fœcundatur, aër autem ex cœli qualitate diſponitur. Sic iumẽtis homines, hominibus angeli,archangeli verò angelis præſunt. Nam quod iumentis homines præſint,& vſu cernimus, & verbis Pſalmiſtæ doce-
Pſal.8. mur,qui ait:Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius,oues & boues vniuerſas,inſuper & pecora campi. Quia vero hominibus an-
Danie.10. geli pręſint,per prophetam teſtatur angelus dicens: Princeps regni Perſarum reſtitit mihi. Quòd vero angeli à ſuperiorum angelorum poteſtatibus diſpẽſentur,Zacharias propheta per-
Zacha.2. hibet,qui ait: Ecce angelus qui loquebatur in me,egrediebatur:& angelus alius egrediebatur in occurſum eius,& dixit ad eum:Curre & loquere ad puerum iſtum,dicens: Abſque muro habitabitur Hieruſalem.Si enim in ipſis officiis ſanctorum ſpirituum nequaquam poteſtates ſummæ minimas diſponerent:nullo modo hoc quod homini diceret angelus ab angelo cognouiſſet. Quia igitur cunctorum conditor omnia per ſemetipſum tenet,& tamen ad diſtinguendum pulchræ vniuerſitatis ordinem,alia aliis diſpenſantibus regit, non immerito reges,angelorum ſpiritus accipimus, qui quo auctori om-
I nium familiarius ſeruiunt,eo ſubiecta potius regunt. Cum regibus ergo dormiret:quia nimirum iam cũ angelis homo quieſceret,ſi perſuaſoris linguam ſequi noluiſſet.Qui bene etiam conſules vocantur:quia ſpiritali reipublicæ conſulunt,dũ nos ſibi ad regnum ſocios iungunt.Bene conſules vocantur: quia dum ipſis nunciantibus voluntatem conditoris agnoſcimus, in eis procul dubio conſultum ab hac anguſtia noſtræ tribulationis inuenimus.

Caput XXXII.

SEd quia beatus Iob ſancto æternitatis ſpiritu impletur, & fuiſſe vel futurum eſſe æternitas non habet, cui nimirum neque præterita tranſeunt,neque quæ futura ſunt veniũt: quia cuncta per præſens videt,poteſt futuros prædicatores Eccleſiæ in pręſentia ſpiritus contemplari,qui poſtquam de corporibus tranſeunt,nequaquam per moratum ſpatia,ſicut antiqui patres,à cœleſtis patriæ perceptione differũtur.Mox quippe vt à carnis colligatione exeunt, in cœleſti ſede quieſcunt, Paulo atteſtante,qui ait: Scimus quoniam ſi terreſtris domus
2.Cor.5. noſtra huius habitationis diſſoluatur: quod ædificationem ex deo habemus, domum non manufactam, æternam in cœlis. Prius autem quàm redemptor noſter morte ſua, humani generis pœnam ſolueret,eos etiam qui cœleſtis patriæ vias ſectati ſunt,poſt egreſſum carnis,inferni clauſtra tenuerunt:non vt pœna quaſi peccatores plecteret, ſed vt eos in locis remotioribus quieſcentes,quia necdum interceſsio mediatoris aducnerat,ab ingreſſu regni,reatus primæ culpæ prohiberet. Vnde K
iuxta eiuſdem redẽptoris noſtri teſtimonium, diues qui apud *Luc.16.*
inferos torquetur,in ſinu Abrahæ requieſcere Lazarum contemplatur.Qui profectò ſi adhuc in imis non eſſent, hos ille in tormentis poſitus non videret. Vnde & idẽ redemptor noſter pro noſtrę culpę debito occumbens,inferna penetrat, vt ſuos qui ei inhæſerant, ad cœleſtia reducat. Sed quo nunc homo redemptus aſcendit, illuc profectò ſi peccare noluiſſet, etiam ſine redemptione pertingeret. Conſideret ergo vir ſanctus,quia ſi non peccaſſet,illuc etiam non redemptus aſcenderet:ad quod prędicatores ſanctos,poſt redemptionem neceſſe eſt cum magno labore peruenire. Et cum quibus iam nunc quieſceret,inſinuet dicens: Cum regibus & conſulibus terræ.

Caput XXXIII.

REges quippe ſunt ſancti prædicatores Eccleſiæ,qui & cõmiſſos ſibi rectè diſponere, & ſua bene regere corpora ſciunt, quia dum deſideriorum motus in ſe temperant, ſuper ſubiectas cogitationes lege virtutis regnant. Qui bene etiam terræ conſules vocantur.Reges enim ſunt,quia ſibimet ipſis præſident:terræ autem conſules,quia extinctis peccatoribus,vitæ præbent conſultum.Reges ſunt,quia ſemetipſos regere ſciunt: terræ autem ſunt conſules, quia terrenas mentes per exhortationis ſuæ conſilium,ad cœleſtia pertrahunt. An terræ conſul non erat qui dicebat:De virginibus autem præce *1.Cor.7.*
ptum domini non habeo,conſilium autem do?Et iterum:Bea- L
tior erit,ſi ſic permanſerit, ſecundum conſilium meum. Bene autem ſubditur:

Quòd ſerui tranquillas animas habeant,filij vero mundi huius denſis cogitationum tumultibus in corde vexentur.

Qui ędificant ſibi ſolitudines.) Omnes enim qui vel illicita appetunt,vel in hoc mundo videri aliquid volunt, denſis cogitationũ tumultibus in corde comprimuntur.Dũque deſideriorum turbas intra ſe excitant,proſtratam mentem pede miſerę frequentationis calcant.Alius nanque iuri ſe luxuriæ ſubdit,atque ante mentis oculos ſchemata turpium perpetrationum fingit:& cum effectus nõ tribuitur operis, hoc crebrius agitur intentione cogitationis.Voluptatis perfectio quæritur, & concuſſus eneruiter animus,hincinde & ſollicitus & cæcatus,occaſionẽ nequiſimæ expletionis rimatur. Mens itaque hęc quaſi quendam populum patitur, quę inſolenti cogitationũ tumultu vaſtatur. Alius iræ ſe dominio ſtrauit, & quid in corde,niſi iurgia etiã quæ deſunt, peragit? Hic ſępe preſentes nõ videt,abſentibus contradicit:intra ſemetipſum cõtumelias ꝓfert & recipit,receptis autẽ durius reſpõdet:& cùm qui obuiet nullus aſsit,magnis clamoribus rixas in corde componit. Turbam itaque hic intus ſuſtinet,quem pondus vehemens inflammatæ cogitationis premit. Alius iuri ſe auaritiæ tradit, & faſtidiens propria,aliena concupiſcit. Hic plerunque cõcupita adipiſci non valens, diem quidem in ocium, noctem verò in M
cogitationem verſat:torpet ab vtili opere:quia fatigatur illicita cogitatione,conſilia multiplicat:& ſinum mentis cogitationũ inuẽtionibus latius expãdit:peruenire ad cõcupita ſatagit, atque ad obtinẽda hęc quoſdam ſecretiſsimos cauſarum meatus quærit.Qui mox vt in cauſa aliquid ſubtile inueniſſe ſe æſtimat,iam ſe obtinuiſſe quod concupierat,exultat: iam quid etiam adeptę rei adiungat,excogitat,atque vt in meliori ſtatu debeat excoli pertractat.Quam quia iã quaſi poſsidet, & quaſi ad meliorem ſpeciem adducit:mox inſidias inuidẽtium cõſiderat,& quid contra ſe iurgij moueatur, penſat: & exquirit quid reſpõdeat:& cùm rem nullam teneat,iam in defenſione rei quam appetit,vacuus litigator elaborat. Quanuis enim nihil de concupita re ceperit:habet tamẽ in corde iam fructum cõcupiſcentię,laborem rixæ. Graui itaque populo premitur, qui inſtigantis auaritię tumultu vaſtatur. Alius ſe tyrãnidi ſuperbię ſubiicit,& cor miſerum,dum contra homines erigit,vitio ſubſternit. Honorum ſublimium infulas appetit, exaltari ſucceſsibus exquirit,totúmque quod eſſe deſiderat, ſibi apud ſemetipſum in cogitationibus depingit: iam quaſi tribunali præſidet,iam ſibi parere obſequia ſubiectorum videt,iam cæteris eminet,iam aliis mala irrogat,aliis quæ irrogauerint, recompenſat.Iam apud ſemetipſum ſtipatus cuneis ad publicũ procedit:iam quibus obſequiis fulciatur,conſpicit: qui tamen hæc cogitans ſolus repetit: iam alia conculcat, alia ſubleuat: iam de

Omnes qui illicita appetunt, vel in hoc mũdo aliquid videri volunt, denſis cogitationũ tumultibus in corde cõprimuntur.

A iam de conculcatis ſatisfacit odiis,iam de ſubleuatis recipit fauores.Qui igitur tot phantaſmata cordi imprimit: quid aliud
Somniũ vigilãs videt. iſte quam ſomnium vigilans videt?Qui ergo tot rerum cauſas quas fingit,tolerat:nimirũ intrinſecus natas ex deſideriis turbas portat.Alius iã illicita refugit,ſed tamẽ bonis mundi carere pertimeſcit:conceſſa tenere appetit, videri inter homines minor erubeſcit,& curat ſummoperè ne inops ſit in domo,ne deſpectus in publico.Exquirit quid ſibi ſufficiat:quid neceſsitas ſubiectorũ petat,atque vt ſufficienter iura patronatus ſubditis expleat:patronos quærit,quibus ipſe famuletur, ſed dum his familiariter iungitur, eorum proculdubio cauſis implicatur:quibus ſæpe conſentit in illicitis, & mala quæ propter ſemetipſum non appetit,committit propter alia quæ non derelinquit. Nam ſæpe dum honorem ſuum in hoc mundo imminui trepidat,ea apud maiores perſonas approbat,quæ per proprium iudicium damnat.Is dum ſollicitè cogitat quid patronis debeat,quid ſubiectis,quid ſibi augeat,quid affectibus proſit, quaſi tanta frequentia turbarum premitur, quanta curarum importunitate laceratur.

Caput XXXIIII.

AT contrà ſancti viri, qui nihil huius mundi appetunt: nullis proculdubio in corde tumultibus premuntur: omnes quippe inordinatos deſideriorum motus à cubili cordis,manu ſanctæ conſiderationis eiiciunt:& quia tran-
B ſitoria cuncta deſpiciunt,ex his naſcentes cogitationum inſolentias non patiuntur: ſolam nanque æternam patriam appetunt: & quia nulla huius mundi diligunt, magna mentis tran-
Quid ædificare ſolitudines. quilitate perfruuntur. Vnde & rectè dicitur: Qui ædificant ſibi ſolitudines.) Solitudines quippe ædificare,eſt à ſecreto cordis,terrenorum deſideriorum tumultus expellere:& vna intẽtione æternæ patriæ, in amorem intimæ quietis anhelare. An non cunctos à ſe cogitationum tumultus expulerat, qui dice-
Pſal.26. bat: Vnam petij à domino, hanc requiram, vt inhabitẽ in domo domini omnibus diebus vitæ meæ? A frequentia quippe terrenorum deſideriorum fugerat,& ad magnam videlicet ſolitudinem ſemetipſum contulerat, vbi eo tutius nihil extraneum conſpiceret, quo incompetens nihil amaret. A tumultu rerum corporalium magnũ quendam ſeceſſum petierat quietam mentem, in qua tanto purius deum cerneret, quanto hũc
Solitudines cõſtruentes etiã cõſules vocantur. cum ſe ſolo ſolum inueniret. Bene autem hi qui ſibi ſolitudines conſtruunt,etiam conſules vocantur: quia ſic in ſe ſolitudinem mentis ædificant: vt tamen, in quo præualent, aliis per charitatem conſulere minimè deſiſtant. Hũc ergo quem modo prætulimus conſulem,paulo ſubtilius perpendamus, quo-
Pſalm.7. modo ad præbenda vitæ ſublimioris exempla, ſubiectis populorum cuneis,virtutum calculos ſpargat.Ecce ad inſinuandam retributionẽ boni pro malo,de ſemetipſo fatetur,dicens:Si reddidi retribuentibus mihi mala:decidam meritò ab inimicis
C meis inanis:Ad dilectionem conditoris excitandam inſinuat
Pſal.72. dicens: Mihi autem adhærere deo, bonum eſt. Ad formam
Pſal.120. ſanctæ humilitatis imprimendam:ſecreta cordis ſui indicat dicens:Domine non eſt exaltatum cor meum:neque elati ſunt
Pſal.138. oculi mei. Ad imitandam zeli rectitudinem exemplo ſuo nos excitat,dicens: Nonne qui oderunt te domine oderam?& ſuper inimicos tuos tabeſcebam?Perfecto odio oderam illos:& inimici facti ſunt mihi. Ad æternæ nobis patriæ deſiderium
Pſal.119. ſuccendendum,vitæ præſentis longitudinem deplorat,dicens: Heu mihi quia incolatus meus prolongatus eſt. Largitate nimirum conſulatus emicuit,qui exemplo conuerſationis propriæ,tot nobis virtutum calculos ſparſit

Caput. XXXV

Pſal.54. SEd iſte aliis conſulens quomodo ſibi etiam ſolitudinem ædificet,narrat. Ait enim:Ecce elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine. Fugiens ſe elongat:quia à turba deſideriorum temporalium in altam dei contemplationem ſe ſubleuat. Manet vero in ſolitudine:quia perſeuerat in remota mẽtis intẽtione. De qua bene ſolitudine, domino Hieremias ait:
Hiere.15. A facie manus tuæ ſolus ſedebam: quoniam cõminatione repleſti me. Facies quippe manus dei, eſt illa percuſsio iuſti iudicij,qua ſuperbientem hominem à paradiſo repulit:& in hac cæcitate præſentis exilij incluſit. Comminatio verò eius, eſt terror adhuc ſupplicij ſequentis.Poſt faciem igitur manus adhuc nos minæ terrificant:quia per experimentum iudicij iam nos & pœna præſentis exilij perculit:& ſi peccare non deſiſti- D
mus,æternis adhuc ſuppliciis addicit.Conſideret ergo vir ſanctus,proiectus huc,vnde homo ceciderit,atque hunc poſt iſta peccantem,quo adhuc iuſtitia iudicantis rapit: & cunctas à ſe deſideriorum temporalium turbas eiiciat:ſeque in magna mẽtis, ſolitudine abſcondat dicens: A facie manus tuæ ſolus ſedebam: quoniam comminatione repleſti me. Ac ſi apertè dicat: Dum conſidero quid iam per iudicij experimentum patior:à tumultu deſideriorum temporalium trepidus mẽtis ſeceſſum peto, quia & adhuc illa acrius quæ minaris, æterna ſupplicia formido. Bene ergo de regibus atque conſulibus dicitur: Qui ædificant ſibi ſolitudines.) Quia hi qui & ſe bene regere,& cõſulere aliis ſciũt:quoniam pręſentari interim illi intimæ quieti non poſſunt: hanc apud ſemetipſos per ſtudium tranquillæ mentis imitantur.Sequitur:Cũ principibus qui poſsident aurum,& replent domos ſuas argento.) Quos alios principes,niſi ſanctæ Eccleſiæ rectores vocat,quos indeſinẽter in loco prędicatorũ præcedentium diuina diſpenſatio ſubrogat?De qui-
bus eidem Eccleſiæ Pſalmiſta ait:Pro patribus tuis nati ſunt ti *Pſalm.44.*
bi filij:conſtitues eos principes ſuper omnem terram.Quid vero aurum,niſi ſapientiam appellat?de qua per Salomonem di-
citur:Theſaurus deſiderabilis requieſcit in ore ſapientis. Au- *Prouer.21.*
rum nempe ſapientiam vidit,quam theſaurum vocauit. Quæ & rectè auri appellatione ſignatur: quia ſicut auro tẽporalia, ita ſapientia bona æterna mercantur. Si aurum ſapientia non E
eſſet,nequaquam Laodiciæ Eccleſię ab angelo diceretur: Sua- *Apoc.2.*
deo tibi emere à me aurum ignitum. Aurum quippe emimus, cùm accepturi ſapientiam, prius obedientiam præbemus. Ad quem videlicet contractum bene nos quidem ſapiẽs excitat, dicens:Concupiſti ſapientiam,ſerua mandata:& dominus prębebit illam tibi.Quid autem per domos,niſi conſcientiæ deſi-
gnantur?Vnde ſanato cuidam dicitur:Vade in domum tuam. *Matt.9.*
Ac ſi apertè audiat: Poſt exterius miraculum ad conſcientiam reuertere:& qualem te intrinſecus deo debeas exhibere, perpende. Quid etiam per argentum, niſi diuina eloquia figurã-
tur,de quibus per Pſalmiſtam dicitur:Eloquia domini eloquia *Pſal.130.*
caſta:argentum igne examinatum.Eloquiũ domini argentum igne examinatum dicitur:quia ſermo dei ſi in corde figitur,tribulationibus probatur.

Caput XXXVI.

VIr igitur ſanctus ſpiritu æternitatis plenus, quæque futura ſunt colligat:& quos longè poſt futura ſecula gignerent:laxato mentis ſinu comprehendat, & magna admiratione conſideret: cum quibus electis ſine labore in æternitate quieſceret: ſi per appetitum ſuperbiæ nemo peccaſſet,& dicat: Nunc enim dormiens ſilerem:& ſomno meo requieſcerem cum regibus,& conſulibus terræ: qui ædificant ſibi ſolitudines, aut cum principibus qui poſsident aurum, & F
replent domos ſuas argento.) Quia enim ſi parentem primum nulla peccati putredo corrũperet: nequaquam ex ſe filios gehennæ generaret:ſed hi qui nunc per redemptionem ſaluandi ſunt,ſoli ab illo electi naſcerentur,eoſdem electos aſpiciat,atque cum eis quomodo quieſcere potuiſſet, intendat. Videat ſanctos apoſtolos ſic ſuſceptam Eccleſiam regere: vt ei prædicationis verbo non deſinant cõſultum præbere: eóſque reges & conſules appellet.Videat poſt hos in eorum loco rectores exurgere:qui & ſapienter viuendo aurum poſsideant: & aliis recta prædicando,argento ſacrę locutionis eniteſcant: eóſque principes repletis conſcientiarũ domibus auro & argento diuites memoret.Sed quia aliquando prophetico ſpiritui nequaquam ſufficit,vt ventura præuideat:niſi cordi prophetantis etiam præterita,& antiqua reprę ſentet, ſanctus vir infra ſupráque oculos aperit:& non ſolum ventura conſpicit, ſed etiam tranſacta ad memoriam reducit.Nam protinus adiungit:

Quòd primi ſeculi patres abortiuos dicat: quia præter paucos, quos Moyſes ſcripſit: maxima pars nobis humani generis occultatur.

Aut ſicut abortiuum abſcõditum non ſubſiſterem: vel qui concepti nõ viderunt lucem.) Abortiuum, quia ante plenum tempus oritur,extinctum protinus occultatur. Quos ergo ſanctus vir alios abortiuos vocat,cum quibus ſe quieſcere potuiſſe cõſiderat:niſi electos quoſque,qui ab ipſo mundi primordio ante redemptionis tempus exorti ſunt,& tamen huic mũdo ſemeipſos mortificare curauerunt? Qui conſcriptę legis tabulas non

Universidad de Deusto Biblioteca

G bulas non habẽtes,quaſi in vtero mortui ſunt: quia auctorem ſuum naturali lege timuerunt:& cùm venturum mediatorem crederent,ſtuduerũt ſummo opere mortificãdis voluptatibus, etiam quæ ſcripto non acceperant præcepta ſeruare. Tempus itaque illud quod iuxta mundi initium mortuos huic ſeculo patres noſtros protulit, quaſi abortiui vterus fuit. Ibi nanque Abel,qui occidenti ſe fratri reſtitiſſe non legitur. *Gene.4.* Ibi Enoch, qui talem ſe exhibuit, vt ambulaturus cum domino transferretur. *Gene.5.* Ibi Noë, qui per hoc quòd diuino examini placuit:immundo mundo ſuperſtes fuit. *Gene.9.* Ibi Abraham, qui dum peregrinus eſt in ſeculo,fact⁹ eſt amicus deo. *Gene.17.* Ibi Iſaac,qui caligãtibus carnis oculis,per ætatem quidem præſentia non vidit: ſed per virtutem prophetici ſpiritus,in futuris etiam ſeculis magna videndi luce radiauit. *Gene.27.* Ibi Iacob,qui iram fratris humiliter fugit: clementer edomuit: *Gene.28.* qui prole quidem fœcũdus extitit,ſed tamen ſpiritus vbertate fœcundior,eandem prolem ſub prophetiæ ſuæ vinculis aſtrinxit.Bene autem abortiuum hoc abſconditum dicitur:quia à mũdi primordiis dum quoſdam paucos Moyſe ſcribente cognoſcimus,pars nobis maxima humani generis occultatur. Neque enim tot iuſtos ſolummodo vſque ad acceptam legem extitiſſe credendum eſt:quot Moyſes breuiſsima deſcriptione perſtrinxit. Quia ergo à mundi primordio ædita multitudo bonorum, ex magna parte notitiæ noſtræ ſubtrahitur:abſonditum hoc abortiuum vocatur. Quod & non ſubſtitiſſe dicitur:quia enumeratis paucis, eorum frequentia nullo apud nos memoriæ ſcripto retinetur. H Rectè verò additur:Vel qui concepti non viderunt lucem.

Caput XXXVII.

HI nanque qui poſt acceptam legem in hoc mũdo nati ſunt,auctori ſuo eiuſdem legis ſunt admonitione concepti:ſed tamen concepti minimè lucem viderũt: quia ad aduentum incarnationis dominicæ, quanuis hãc fideliter crederent,peruenire nequiuerũt. Incarnatus quippe dominus dicit:Ego ſum lux mundi: *Ioan.8.* Atque ipſa lux ait : Multi prophetæ & iuſti deſiderauerunt videre quæ videtis, & non viderunt. *Matt.13.* Concepti igitur non viderunt lucẽ:quia ad ſpem venturi mediatoris,apertis prophetarum vocibus excitati,nequaquam potuerunt cernere eius incarnationem. In his itaque conceptus interior formam fidei edidit:ſed hanc vſque ad apertam viſionem diuinæ præſentiæ non perduxit:quia prius hos à mundo mors interueniens rapuit, quàm manifeſta veritas mundum illuſtrauit.

Caput XXXVIII.

VIr igitur ſanctus ſpiritu æternitatis plenus:manu cordis cuncta labẽtia ad memoriã aſtrinxit:& quia anguſta eſt omnis creatura creatori,per eũdẽ ſpiritũ qui nihil ex ſe, vel iuxta ſe aliud,niſi ſemper eſſe habet,omne quod erit,quod præteriit,conſpicit:ac infra ſupráque mentis oculum tẽdit, & venientia vel tranſacta conſiderans, ad æternum eſſe medullitus inardeſcit,dicens: Nunc enim dormiens ſilerem.) I Nunc quippe præſentis eſt temporis. Et quid eſt ſtantem ſemper in præſenti quietem quęrere, niſi ad illud cui nihil venit, nihil præterit,gaudium æternitatis anhelare? Quod nimirum veritas ſemper eſſe ſuum,vt nobis vtcũque infunderet:Moyſe mediante inſinuat,dicens: Ego ſum qui ſum. *Exo.3.* Et dices filiis Iſraël: Qui eſt,miſit me ad vos.Sed ecce quia labentia conſpicit:quia ſemper præſens gaudium quærit:quia venturę lucis memorat: quia electorum eius ordines enumerans penſat:ipſam iam nobis apertius quietem huius lucis inſinuet, & quid apud illam quotidie de prauorum conuerſatione agitur, verbis manifeſtioribus demonſtret.

Quòd in luce quæ deus eſt,nec eſt tumultus concupiſcẽtiarũ,nec labor peccati,ſed munditia mentis,& pacifica quies.

Caput XXXIX.

IBi impij ceſſauerunt à tumultu:& ibi requieuerunt feſsi robore.) Paulo ante iam diximus,quia corda peccãtium per hoc quod ſtrepitus deſideriorum poſsidet: grauis cogitationum inſtigantium tumultus premit. Sed in hac luce quam concepti mimine viderunt,à tumultu ſuo impij ceſſare perhibentur:quia nimirum mediatoris aduentum, quem patres in lege poſiti diu præſtolati ſunt:ad vitæ ſuæ requiem populi gẽtiles inuenerunt,Paulo atteſtante, qui ait: *Roma.11.* Quod quęrebat Iſraël,hoc non eſt conſecutus,electio autem conſecuta eſt. In hac itaque luce impij à tumultu ceſſant:dum peruerſorũ mentes veritate cognita laborioſa mundi deſideria fugiunt,& tranquillitati intimi amoris acquieſcunt. K An non ad ceſſationem vocat lux ipſa,quæ ait: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis,& ego reficiam vos : tollite iugum meum ſuper vos,& diſcite à me quia mitis ſum,& humilis corde, & inuenietis requiem animabus veſtris:iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue? *Matt.11.* Quid enim graue mentis noſtræ ceruicibus imponit:qui vitari omne deſideriũ quod perturbat præcipit?Quid graue ſubiectis iubet,qui declinare laborioſa mundi huius itinera admonet? Atteſtante autẽ Paulo apoſtolo:Chriſtus pro impiis mortuus eſt. *Roma.5.* Sed idcirco dignata eſt pro impiis lux ipſa occumbere: ne impij in tenebrarum ſuarum tumultu remanerent. Contempletur ergo vir ſanctus quòd lux per incarnationis ſuæ myſteriũ ex graui labore impios eripit: dum ab eorum cordibus deſideria prauitatis tergit : contempletur quod conuerſi quique quietem quem percipere in ęternitate deſiderant:hic iam per tranquillitatẽ mentis deguſtant, & dicat:Ibi impii ceſſauerunt à tumultu, & ibi requieuerunt feſsi robore.)Omnes enim qui in hoc mundo fortes ſunt robore:quaſi fortes ſunt,non robore defeſsi.Qui vero in auctoris ſui amore roborantur,quo magis in concupita dei fortitudine conualeſcunt,eò à propria virtute deficiunt.Et quo robuſtius ęterna appetunt,eo à temporalibus ſalubri defectione laſſantur.Hinc Pſalmiſta amoris ſui robore feſſus dicebat:Defecit in ſalutare tuum anima mea. *Pſal.118.* L In ſalutare enim dei proficiendo defecerat,quia æternitatis lucem deſiderans,à carnis iam fiducia fractus anhelabat.Hinc rurſum dicit:Concupiuit,& defecit anima mea in atria domini. *Pſal.83.* Qui nimirum cùm diceret:cõcupiuit,rectè ſubdidit:Et defecit.Quia valde minor eſt diuinitatis cõcupiſcentia:quam nõ mox etiam proprius ſequitur defectus.Qui enim ad appetenda æternitatis atria accenditur:dignum profecto eſt,vt ab hoc temporalitatis amore laſſetur: vt tanto frigeſcat ab ſtudio ſeculi, quanto ſurgit ardentior in amorem dei.Quem ſcilicet ſi perfectè arripit,mundum etiam plene derelinquit:& eo funditus temporalibus moritur, quo ad ſupernam vitã altius afflatu æternitatis animatur. An non robore ſuo feſſam ſe inuenerat,quæ dicebat: Anima mea liquefacta eſt,vt dilectus locutus eſt? *Cant.5.* Quia nimirum mens dum occultę locutionis aſpiratione tangitur,à ſtatu ſuę fortitudinis infirmata,ipſo quo abſorbetur deſiderio liquatur:inde ſe apud ſemetipſam feſſam inuenit:vnde vltra ſe eſſe conſpicit fortitudinem quam conſcendit. Hinc Propheta cum viſionem dei ſe conſpexiſſe diceret,adiungit: Elangui & ægrotaui per dies plurimos: *Dan.8.* quia cùm ad virtutem dei mens aſtringitur, à fortitudine propria caro laſſatur.

Caput XL.

HInc Iacob qui angelum tenuit, vno mox pede claudicauit: *Gene.32.* quia qui vero amore ſublimia reſpicit,iam in hoc mũdo duplicibus incedere deſideriis neſcit. Vno enim pede innititur, qui ſolo dei amore roboratur: M & neceſſe eſt vt alius marceſcat:quia mentis virtute creſcente,oportet proculdubio vt carnis fortitudo torpeſcat. Beatus igitur Iob alta fidelium corda reſpiciat,atque perpendat quem ſinum intimę quietis inueniunt:dum à viribus propriis in deum proficiendo laſſantur:& dicat:Ibi requieuerunt feſsi robore.Ac ſi apertè inſinuet dicens:Illic requies lucis remunerat,quos hic interius recreans profectus fatigat. Nec mouere debet quod lucem nominans nequaquàm ſubdit:in hac,ſed ibi.Quam enim continere electos conſpicit, quaſi locum noſtrum hanc eſſe deprehendit.Vnde Pſalmiſta cùm incommutabilitatem æternitatis aſpiceret,dicens: Tu autem idem ipſe es,& anni tui nõ deficient: *Pſal.101.* hunc electorum locum eſſe denunciat,ſubdens : Filij ſeruorum tuorum habitabunt ibi. Deus enim qui ſine ſitu omnia continet,nobis ad ſe venientibus locus non localis manet.Ad quem locum dum pertingimus,etiam ipſa in hac vita mentis noſtræ tranquillitas,quãta fuerit perturbatio videmus: quia etſi iam iuſti in prauorum comparatione quieti ſunt : in ęſtimatione tamen quietis intimæ omnimodo quieti non ſunt.Vnde & bene ſubditur: Et quondam vincti pariter ſine moleſtia.) Iuſtos enim quanuis nullus deſideriorum carnalium tumultus poſsideat:duris tamen vinculis eos in hac vita poſitos, ſuæ moleſtia corruptionis ligat. Scriptum quippe eſt:Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam : & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantẽ. *Sapien.9.* Eo itaque ipſo quo

A ipſo quo adhuc mortales ſunt,corruptionis ſuæ pondere grauantur,& aſtricti moleſtia vincti ſunt:quia in illa adhuc libertate vitæ incorruptibilis non exurgunt. Aliud nãque de mente,aliud de corpore tolerant:& cõtra ſemetipſos quotidie interno certamine deſudant. An nõ duro moleſtiæ vinculo ligantur,quorum nimirum mens ſine labore in ignorantia ſoluitur,& non niſi cum ſtudio laboris eruditur? Quæ coacta erigitur,libens iacet,ab infimis vix leuatur : & tamẽ eleuata protinus labitur:ſemetipſam laborioſe vincendo,ſuperna conſpicit,ſed reuerberata:lumen quod ſe irradiauerat refugit.An nõ duro moleſtiæ vinculo ligantur:quos cum accẽſus ſpiritus ad ſinum pacis intimæ pleno deſiderio pertrahat, feruente certamine caro perturbat? Quæ etſi iam ante faciem velut ex aduerſo acie erecta nõ obuiat,adhuc tamen à mẽtis dorſo, quaſi captiua ſubmurmurat,& quáuis timẽdo, ſed tamẽ turpi ſtrepitu,in corde ſpeciem pulchræ quietis fœdat.Electi igitur etſi valẽter omnia ſuperant,cùm ſecuritatem pacis internæ deſiderãt,grauis eis eſt moleſtia,adhuc habere quod vincãt. Quibus exceptis,etiam ea vincula ſuſtinent:quæ grauis exterius neceſſitas aſtringit:eſurire quippe, ſitire, laſſeſcere, vincula corruptionis ſunt:quæ ſcilicet ſolui nequeunt,niſi cùm in illam immortalitatis gloriam noſtra mortalitas permutatur.

Caput XLI.

B REplemus etenim refectionibus corpus, ne extenuatum deficiat:extenuamus abſtinentia,ne nos repletũ premat. Vegetamus hoc motibus,ne ſitu immobilitatis intereat: ſed citius hoc collocãdo ſiſtimus, ne ipſa ſua vegetatione ſuccumbat. Adiumẽtis hoc veſtium tegimus,ne frigus interimat: & quæſita adiumenta proiicimus,ne calor exurat. Tot igitur diuerſitatibus occurrentes, quid agimus : niſi corruptibilitati ſeruimus:vt ſaltẽ multiplicitas impenſi obſequij corpus ſuſtineat:quod anxietas infirmæ mutabilitatis grauat ? Vnde bene per Paulum dicitur: *Roma.8.* Vanitati enim ſubiecta eſt creatura nõ volens,ſed propter eũ qui ſubiecit eã in ſpe:quia & ipſa creatura liberabitur a ſeruitute corruptionis,in libertatem gloriæ filiorum dei. Vanitati quippe creatura nõ volẽs ſubditur:quia homo qui ingenitæ conſtãtiæ ſtatum volens deſeruit:preſſus iuſtè mortalitatis pondere,nolens mutabilitatis, ſuæ corruptioni ſeruit.Sed creatura hæc tunc à ſeruitute corruptionis eripitur,cùm ad filiorum dei gloriam incorrupta reſurgẽdo ſubleuatur.Hic itaque electi moleſtia vincti ſunt:quia adhuc corruptionis ſuæ pœna deprimũtur.Sed cùm corruptibili carne exuimur,quaſi ab his quibus nunc aſtringimur, moleſtiæ vinculis relaxamur.Præſentari nãque iam deo cupimus:ſed adhuc mortalis corporis obligatione præpedimur. Iure ergo vincti dicimur:quia adhuc inceſſum noſtri deſiderij ad deum liberũ nõ habemus. C Vnde bene Paulus æterna deſiderãs,ſed tamẽ adhuc corruptionis ſuæ ſarcinam portans,vinctus clamat: *Philip.1.* Cupio diſſolui,& eſſe cum Chriſto. Diſſolui enim nõ quæreret, niſi ſe procul dubio vinctum videret.Hæc autem vincula quia certiſsimè rumpenda in reſurrectione cõſpexerat:iam quaſi rupta gaudebat propheta,cum diceret: *Pſal.115.* Dirupiſti vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis. Cõtempletur itaque ſanctus vir,quòd cõuerſos peccatores lux interna recipiat,& dicat:Ibi impij ceſſauerũt à tumultu.Cõtempletur quòd ſancti viri deſiderij exercitatione fatigati,altius in illo intimo ſinu requieſcant,& dicat: Et ibi requieuerũt feſsi robore. Cõtempletur quòd cũctis ſimul corruptionis ſuæ vinculis abſoluti, ad illa libertatis gaudia incorrupta perueniãt,& dicat: Et quõdam vincti pariter ſine moleſtia.) Bene autem dicitur:quõdam vincti: quia dum illa ſemper præſens lætitia cernitur:omne quod erit & defluit,quaſi præteritum iam videtur. Dum enim rerum finis attenditur:omne quod præterit,quaſi iam fuiſſe penſatur. Sed omnes hi quos illuc quies interna ſuſcipiet : hic in terra quid egerint narret.Sequitur:

Quòd diabolus exactor intelligatur, & quod in paruis & magnis,ſeruis & liberis ſecundum diſtinctionem meritorum, accipienda ſit in retributione ſanctorum,diſtinctio dignitatum.

Exactor quid ſit. Non exaudierunt vocem exactoris.) Quis alius debet nomine exactoris intelligi, niſi importunus ille perſuaſor, qui humano generi ſemel deceptionis nummũ cõtulit, & adhuc quotidie expetere mortis debitum nõ deſiſtit: D qui in paradiſo homini peccãti pecuniam commodauit:ſed iniquitate creſcẽte,hãc quotidie cum vſuris exigit? De quo exactore in Euãgelio veritas dicit: Et iudex tradet te exactori. *Luc.12.* Huius igitur exactoris vox,eſt tentatio miſeræ ſuggeſtionis. Audimus autem vocem axactoris,cum eius tentatione pulſamur, ſed nõ exaudimus,ſi pulſanti reſiſtimus. Audit enim qui tentationem ſentit:exaudit verò,qui tentationi cõſentit.Dicatur itaque de iuſtis:Nõ exaudierũt vocem exactoris:quoniam ſuggeſtionem eius etſi audiunt,quia tentantur:non exaudiunt,quia cõſentire contemnunt.

Caput XLII.

SEd quia quod valde mens amat, etiam in ſermone ſæpius replicat: beatus Iob qui internæ pacis frequentiam diligens conſpicit: deſcriptioni eius iterum inſeruit, dicens: Paruus & magnus ibi ſunt : & ſeruus liber à domino ſuo.) Quia in hac vita vobis eſt diſcretio operum: erit in illa procul dubio diſcretio dignitatum:vt quo hic alius alium merito ſuperat,illic alius alium retributione tranſcẽdat. Vnde in Euangelio veritas dicit:In domo patris mei manſiones multæ ſunt. *Ioan.14.* Sed in eiſdem multis mãſionibus erit aliquo modo ipſa retributionum diuerſitas cõcors:quia tanta vis amoris in illa pace nos ſociat:vt quod in ſe quiſque nõ acceperit, hoc ſe accepiſſe in alio exultet.Vnde & nõ æquè laborãtes in vinea,æquè cũcti denarium ſortiuntur. E Et quidem apud patrem manſiones multæ ſunt:& tamen eũdem denarium diſpares laboratores accipiunt: quia vna cunctis erit beatitudo lætitiæ : quanuis non vna ſit omnibus ſublimitas vitæ. Paruum & magnum in hac luce cõſpexerat,qui ex voce capitis dicebat:Imperfectum meũ viderũt oculi tui,& in libro tuo omnes ſcribẽtur. *Pſal.138.* Paruũ & magnum cõſpexerat,cum dicebat:Benedixit omnes timentes ſe dominus,puſillos cum maioribus. *Pſal.130.* Bene autem ſubditur: Et ſeruus liber à domino ſuo.Scriptum quippe eſt: Omnis qui peccat,ſeruus eſt peccati: *Ioan.8.* quia nimirum quiſquis ſe prauo deſiderio ſubiicit,iniquitatis dominio dudum libera mẽtis colla ſupponit.Sed huic dominio cõtradicimus,cum iniquitati quæ nos ceperat reluctamur:cum conſuetudini violẽter reſiſtimus: & deſideria peruerſa calcãtes contra hãc ius nobis libertatis ingenitæ vẽdicamus:cùm culpã pœnitẽdo percutimus,& maculas ſordium fletibus lauamus. Plerumque autem iam mens quidem quod ſe peruerſè egiſſe meminit,deplorat:iam prauè acta nõ ſolum deſerit,ſed amariſsimis etiam lamẽtis punit : & tamen dum eorum quæ egit reminiſcitur, grauiter iudicij pauore terretur.Iam ſe perfectè cõuertit, ſed adhuc ſe perfectè in ſecuritatem nõ erigit:quia dum quanta ſit diſtrictio extremi examinis penſat,inter ſpem formidinẽmque ſollicita trepidat:quia iudex iuſtus veniẽs,quid de perpetratis reputet, quid relaxet,ignorat. Nam quàm praua commiſerit meminit : ſed an commiſſa dignè fleuerit,neſcit:ac ne culpæ immanitas modum pœnitẽtiæ tranſeat,metuit. F Et plęrunque culpam iam veritas relaxat:ſed mens afflicta adhuc de venia,dum valde ſibi eſt ſollicita,formidat.Seruus ergo hic iam fugit dominum,ſed liber nõ eſt:quia peccatum ſuum homo iam corrigẽdo & pœnitẽdo deſerit:ſed tamen adhuc diſtrictum iudicem de eius retributione pertimeſcit.Ibi ergo ſeruus à domino liber erit:vbi iam de peccati venia dubietas non erit.Ibi iam ſecurã mentem culpæ ſuæ memoria non addicit, vbi non ſub reatu animus trepidat:ſed de eius indulgentia liber exultat. Sed ſi nulla ibi homo peccati ſui memoria tangitur, ereptum ſe vnde gratulatur? Aut quomodo largitori gratias refert de venia quã accepit:ſi interueniente obliuione tranſactæ nequitiæ, pœnæ ſe eſſe debitorem neſcit? Neque enim neglectè prætereũdum eſt quod Pſalmiſta ait: Miſericordias tuas domine in æternum cantabo. *Pſalm.88.* Quomodo enim dei miſericordias in æternum cantat,qui ſe fuiſſe miſerum ignorat? Et ſi miſeriæ tranſactæ non meminit:vnde largitori miſericordiæ laudes reddit? Sed rurſum quærendum eſt,quomodo electorum mens perfecta eſſe in beatitudine poterit,ſi hãc inter gaudia memoria ſui reatus tangit? Aut quomodo perfectæ lucis clareſcit gloria,quam reducta ad animum obumbrat culpa? Sed ſciendum eſt, quia ſicut ſæpe nunc triſtium læti reminiſcimur, ita tunc, tranſactæ nequitiæ ſine læſione noſtræ beatitudinis recordamur.Plerũque enim incolumitatis tempore ad memoriam dolores prę-

teritos

Universidad de Deusto
Biblioteca

G teritos sine dolore reducimus:& quo egros nos recolimus,eo nos incolumes plus amamus. Erit ergo & in illa beatitudine culpæ memoria,nō quæ mentem polluat,sed quæ nos arctius lætitiæ astringat:vt dum doloris sui animus sine dolore reminiscitur,& debitorem se medico verius intelligat:& eo magis acceptam salutem diligat,quo molestiæ meminit quam euasit.In illa itaque lætitia sic tunc sine tædio mala nostra conspicimus:sicut nunc in luce positi,sine vlla cordis caligine animo tenebras videmus:quia etsi obscurum est quod mente cernimus:de iudicio est hoc luminis,non de passione cæcitatis. Et in æternum ergo laudes misericordiæ largitori nostro referimus,& nequaquam miseria conscientiæ grauamur: quia dum mala nostra sine aliquo mentis malo respicimus:& nunquàm erit quod corda laudantium de transactis iniquitatibus polluat:& semper erit quod hæc ad laudem liberatoris accendat. Quia ergo internæ lucis requies sic in se magnos subleuat : vt tamen paruulos non derelinquat,dicatur rectè: Paruus & magnus ibi sunt.) Quia autem sic ibi conuersi peccatoris animus culpæ suæ memoria tangitur:vt tamen nulla eiusdem memoriæ confusione deprimatur,congruè subiungitur:Et seruus liber à domino suo.

Libri quarti Moralium sancti Gregorii finis.

H

LIBER QVINtus moralium beati Gregorij in Iob:continuans Tertium caput vsque in finem:& Quartum inchoans.

Quid sit quòd in hac vita nonnunquam bonis malè sit,& malis bene.

Caput I.

De occultis dei iudiciis

VM valde occulta sint iudicia diuina, cur in hac vita nonnunquam bonis sit malè, & malis bene:tunc occultiora sunt cum & bonis hic bene est,& malis malè.Nam cū bonis hic malè est,& malis bene:hoc fortassè deprehēditur: quia & boni si qua deliquerunt, hic recipiunt,vt ab æterna plenius dānatione liberētur:& mali bona quæ pro hac vita faciūt, hic inuenitū: vt ad sola in posterū tormenta pertrahantur.Vnde & ardenti *Lucæ 16.* in inferno diuiti dicitur:Memento fili , quia recepisti bona in vita tua,& Lazarus similiter mala.At cùm bonis hic bene est, & malis malè:incertum valde est , vtrum boni idcirco bona I accipiant:vt prouocati ad aliquid melius crescant, an iusto , latentique iudicio hic suorum operum remunerationem percipiant,vt à præmiis vitæ sequentis inanescant:& vtrum malos idcirco aduersa feriant, vt ab æternis suppliciis corrigēdo defendant,an hic eorum pœna incipiat:vt quandoque complenda eos ad vltima gehennæ tormenta perducat. Quia ergo inter diuina iudicia graui incertitudinis suæ caligine humana mens premitur:sancti viri cùm sibi suppetere prospera huius mundi conspiciunt, pauida suspicione turbantur. Timent enim ne hic laborum suorum fructus recipiant:timēt ne quod diuina iustitia latens in eis vulnus aspiciat:& exterioribus eos muneribus cumulans, ab intimis repellat.Cùm verò taciti cogitant quòd nec bona agunt,nisi vt soli domino placeant,nec in ipsa affluentia suæ prosperitatis exultant. Minus quidem de prosperis occulta contra se iudicia metuunt:sed tamen eadem prospera,quia se ab intima intentione præpediunt,ægre ferunt:& molestè præsentis vitæ blandimenta tolerant, quia per hæc se vtcunque tardari in interno desiderio non ignorant.Plus enim in hoc mundo honor quàm despectio occupat:& magis prosperitatis sublimitas, quàm necessitatis aduersitas grauat.Per hanc namque nonnunquam cùm homo exterius premitur:ad concupiscenda quæ intus sunt, liberius relaxatur. Per illam verò animus dum multis parere cogitur ,à desiderii sui cursu retinetur. Vnde fit , vt sancti viri magis in hoc mundo prospera, quàm aduersa formident. Sciunt nan- K
que quia mens dum blanda occupatione premitur : aliquando libens ad exteriora deriuatur. Sciunt quia sæpe sic hanc clandestina cogitatio decipit:vt quomodo permutetur, ignoret.Pensant autem quæ sint interna bona quæ cupiunt, & cognoscunt quàm nihil sit omne quod blandum ac temporaliter arridet:cunctaque huius mundi prospera mens eorum eo ægrè tolerat:quo supernæ felicitatis est amore fauciata:tantóque magis in presentis dulcedinis aspernatione erigitur:quanto hanc conspicit, quia furtiuè sibi internæ glorię despectu blanditur.Vnde & beatus Iob cùm supernam requiem contemplatus diceret: Paruus & magnus ibi sunt,& seruus liber à domino suo, ilico adiungit:

Quòd sancti viri ad patriam redire desiderantes peregrinationis huius claritatem,& gloriam temporalis honoris contemnunt.

Quare data est misero lux?) In scriptura sacra nōnunquam lucis appellatione prosperitas : noctis autem nomine , huius mundi aduersitas designatur.Vnde & bene per Psalmistam di- *Psal. 138.*
citur : Sicut tenebræ eius,ita & lumen eius. Quia enim sancti viri ita prosperitatē seculi despicientes calcāt:sicut aduersitatē eius calcantes tolerant,per magnam mentis celsitudinē mūdi sibi,& aduersa,& prospera substernentes dicunt: Sicut tenebræ eius,& lumen eius. Ac si apertè dicant: Sicut intentionis nostræ fortitudinem,eius tristia non premunt , ita hanc nec blanda corrumpunt . Sed quia hæc, vt diximus , bonorum L
mentem etiam cùm non subleuant,perturbant:sancti viri,qui se in huius exilii ærumna miseros cognoscūt,clarescere in eius prosperitate refugiunt. Vnde bene nunc dicitur: Quare data est misero lux?Lux enim miseris datur , quādo hi qui sublimia contemplantes , esse se in hac peregrinatione miseros agnoscunt:claritatem transitoriæ prosperitatis accipiunt. Et cùm valde defleant,quia tardè ad patriam redeunt:tolerare insuper honoris onera compelluntur. Amor eos æternorum conterit:& gloria de temporalibus arrider. Qui dum cogitant quæ sint quę in infimis tenent:& quæ sint quę de sublimibus non vident,quę sint quę se in terra fulciunt:quę autem de cœlestibus perdiderunt,prosperitatis suę mœrore mordentur:quia etsi vident nequaquam ab ea se funditus opprimi, pensant tamen sollicitè cogitationem suam in amore domini,& in eius dispensatione partiri.Vnde bene cùm dicit:Quare data est misero lux?protinus adiungit:Et vita his qui in amaritudine animæ sunt.

Quòd sicut in hoc seculo sancti nil appetunt:ita etiam amaritudinem eius non ferentes,hoc optant vt nulla eius obligatione tenentur.

Caput II.

IN amaritudine quippe animę sunt omnes electi,qui vel pu
nire flendo non desinunt quæ deliquerunt:vel graui se mœ M
rore afficiunt : quia longè huc à facie conditoris proiecti, *Prouer.14.*
adhuc in æternæ patriæ gaudiis non sunt. De quorum corde bene per Salomonem dicitur:Cor quod nouit amaritudinem animæ suæ,in gaudio illius non miscebitur extraneus. In amaritudine nanque sunt & corda reproborum : quia ipsis etiam prauis suis desideriis affliguntur:sed eandem amaritudinem nesciunt, quia pensare quod tolerant , sponte sua excæcati non possunt. At contra cor bonorum amaritudinem suam nouit:quia ęrumnam exilii in qua proiectum laceratur, intelligit:& quàm sint tranquilla quę perdidit : quàm confusa in quibus cecidit , sentit. Sed hoc amaricatum cor,ad gaudium suum quandoque reducitur:atque in eius gaudio extraneus non miscetur : quia is qui nunc ab hoc mœrore cordis foras se per desideria seculi eicit: secluſus tunc ab illa intima eius solennitate remanebit. Hi itaque qui in amaritudine animæ sunt,mori mundo funditus concupiscunt : vt sicut in seculo ipsi nihil appetunt, ita iam à seculo nulla obligatione teneantur. Et plærunque contingit, vt iam homo mundum mente non teneat:sed tamen mundus hominem occupationibus astringat: & ipse quidem mundo iam mortuus est:sed ipsi mundus adhuc mortuus nō est. Quasi enim viuus adhuc mundus eum conspicit,dum alio intentum,in suis actibus rapere contendit.Vnde bene Paulus cùm & ipse seculum perfectè despiceret:& talem se factum videret,quòd iam hoc seculum concupiscere omnino non posset:ruptis huius vitæ vinculis

A vinculis liber dicit:Mihi mundus crucifixus est,& ego mūdo. *Gala.6.*
Mundus quippe ei crucifixus fuerat:quia hunc cordi suo iam mortuum nō amabat.Sed & seipsum mūdo crucifixerat:quia talem se ei exhibere studuit, vt ab eo quasi mortuus concupisci non posset.Si enim vno in loco sint mortuus & viuens:etsi mortuus viuum non videt, viuus tamen mortuum videt:si verò vtrique mortui sint, alter alterum nequaquam videt. Ita qui iam mundum non amat,sed tamen ab illo,vel non volens amatur,etsi ipse velut mortuus mundū non videt,hūc tamen mundus adhuc non mortuus videt.Si verò nec ipse in amore mundum retinet,nec rursum à mundi amore retinetur , vicissim sibi vtrique extincti sunt:quia dum alter alterum non appetit,quasi mortuum mortuus non attendit. Quia igitur nec Paulus mundi gloriam quęrebat,nec à mundi gloria ipse quęrebatur:& se mundo,& mundum sibi crucifixum esse gloriatur.Quod quia multi appetunt,sed tamē vsque ad culmen extinctionis omnimodo non assurgunt,rectè gementes dicunt: Quare data est misero lux,& vita his qui in amaritudine animæ sunt?Vita quippe amaricatis datur:cùm huius mundi gloria tristibus gementibúsq; tribuitur.In qua nimirum vita pœna se validissimi timoris afficiunt:quia etsi ipsi mundum non tenent,adhuc tamen tales esse se metuunt,qui à mūdo teneantur:quia nisi ei quantuluncunque viuerent,hos ad vsum suum proculdubiò non amaret.Mare enim viua corpora in semet-
B ipso retinet:nam mortua extra se protinus expellit. Sequitur:

Quòd occulto dei iudicio nonnulli sancti,qui in hoc mundo mortificare se appetūt,præesse in regimine,vel occupari iniunctis honoribus cōpelluntur:& vnde locupletiores fiāt se destructiores existimant.

Qui expectant mortem,& non venit.) Desiderant quippe mortificare se funditus:atque ab omni vita gloriæ temporalis extinguere:sed occultis sæpe dei iudiciis,vel præesse in regimine:vel occupari iniunctis honoribus compelluntur , atque inter hæc mortificationem plenissimam indesinenter expectant.Sed expectata mors non venit:quia eorum vsus temporali glorię etiam nolens viuit.Quam tamen pro diuino amore tolerant:& intus quidem seruant desiderium pietatis,foris autem explent ministerium ordinis:quatenus nec à perfectione per intentionem recedant:nec dispositioni conditoris per superbiā contradicant.Mira enim diuinitatis pietate agitur: cùm is qui perfecto corde ad contemplationem tendit , humanis ministeriis occupatur : vt & multis infirmioribus eius mens perfecta proficiat:& quo semetipsum imperfectum respicit, inde ad humilitatis culmen perfectior assurgat.

Caput III.

NOnnunquam etenim viri sancti vnde desideriorum suorum detrimenta tolerant , inde maiora lucra conuersis aliis reportant:quia dum eis vacare , vt appetūt, non licet:rapere secum alios quibus admiscentur libet.Fit er- C
go mira dispositione pietatis , vt vnde se destructiores æstimant,inde locupletiores ad cœlestis patriæ constructionem surgant.Nonnunquam verò idcirco ad cōcepta desideria minimè perueniunt:vt ipsa interueniente tarditate, ad eadē desideria laxato mentis sinu dilatentur:& quæ extenuari fortassè impleta poterant, magna dispositione agitur , vt repulsa crescant.Sic quippe mortificari appetunt,vt iā perfectè, si liceat, conditoris sui faciem contemplentur. Sed eorum desiderium differtur,vt proficiat:& tarditatis suæ sinu nutritur,vt crescat. *Cantic.3.*
Vnde bene sponsa in sponsi sui desiderio anhelans clamat: In lectulo meo per noctē quæsiui quem diligit anima mea:quęsiui illum,& non inueni.Abscondit se sponsus cùm quæritur, vt non inuentus ardentius quæratur:& differtur quærēs sponsa,ne inueniat : vt tarditate sua capacior reddita , multiplicius quandoque inueniat,quod quærebat. Vnde beatus Iob cùm diceret:Expectant mortem, & non venit:vt hoc ipsum quærentium desiderium subtilius expleret,ilicò adiungit:

Quòd thesaurus noster cognitio sit:& quasi sepulchrum contemplatio diuinitatis qua mens mundo crucifixa quiescit.

Quasi effodientes thesaurum.) Omnes namque qui fodiendo thesaurum quærunt:cum fodere altius cœperint , ad laborem instantius inardescunt : quia quo se thesauro absconditō iam iāque appropinquare æstimant:eo in effodiendo enixius laborant.Qui igitur plenè mortificationem suam appetunt: quasi effodientes thesaurum quærunt : quia quanto fiunt viciniores ad finem,tanto se exhibent ardentiores in opere.La- D
borando ergo non deficiunt : sed magis ad vsum laboris crescunt : quia quo iam præmia propinquiora considerant:eo in opere delectabilius exudant. Vnde bene Paulus quibusdam absconditum æternæ patriæ thesaurum quærētibus,dicit:non *Hebr.10.*
deferentes collectionem nostram,sicut est consuetudinis quibusdam,sed consolantes,& tanto magis,quanto videritis appropinquantem diem.Laborantem quippe consolari , est pariter in labore persistere: quia subleuatio est laboris , visitatio collaborantis:sicut cum in itinere comes iungitur,via quidem non abstrahitur,sed tamē de societate comitatis leuiatur labor itineris.Dum itaque Paulus consolantes se in laboribus quæ- *Ibidem.*
reret,adiunxit dicens : Tanto magis,quanto videritis appropinquantem diem. Ac si diceret:Eo labor crescat,quo ipsa iam præmia laboris appropinquant, velut si apertè dicat: Thesaurum quæritis,sed eo fodere ardentius debetis , quo iam iuxta quæsitum aurum fodiendo proficitis. Quanuis hoc quod dicitur:Expectant mortem,& non venit,quasi effodientes thesaurō,intelligi & aliter potest.Quia enim perfectè mori mundo non possumus, nisi intra mentis nostræ inuisibilia à visibilibus abscondamur:rectè hi qui mortificationem suam appetunt,thesaurum effodientibus comparantur.Mundo enim per inuisibilem sapientiam morimur:de qua per Salomonem di- *Prouer.2.*
citur:Si quæsieris illam quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis eam. Sapientia quippe in rerum superficie non iacet, E
quia in inuisibilibus latet. Et tunc mortificationem nostram contingentes,sapientiam apprehendimus : si relictis visibilibus,in inuisibilibus abscondamur:si hic hanc cor effodientes quærimus,vt omne quod terrenum mens cogitat , à semetipsa,manu sanctæ discretionis eiiciat:& thesaurum virtutis qui se latebat,agnoscat.Facilè enim in se thesaurum quæsitum inuenit:si eam quæ se male presserat, molem à se terrenæ cogitationis repellit. Quia autem quæsitam mortem sicut thesaurum dicit,rectè subiungit: Gaudéntque vehementer cùm inuenerint sepulchrum.) Sicut enim sepulchrum locus est , quo absconditur corpus,ita diuina contemplatio quoddam sepulchrum est mentis, quo absconditur anima. Quasi enim huic adhuc mundo viuimus,cùm mente in eum foris vagamur:sed mortui in sepulchro abscondimur,cum mortificari exterius, in secreto internæ contemplationis cælamur.Sancti igitur viri ab importunitate desideriorum temporalium , à tumultu inutilium curarum , à clamore perstrepentium perturbationum,semetipsos sacri verbi gladio mortificare non desinunt: atque intus ante dei faciem in sinu mentis absconduntur. Vnde bene per Psalmistam dicitur : Abscondes eos in abscondito *Psalm.30.*
vultus tui,à conturbatione hominum. Quod quanuis perfectè postmodum fiat:etiam nunc ex magna parte agitur , cùm à temporalium desideriorum tumultibus, delectatione in in- F
teriora rapiūtur:vt mens eorum dum in amorem dei tota tenditur,nulla inutili perturbatione laceretur.Hinc est quòd Paulus per contemplationem mortuos,& quasi in sepulchro ab- *Col.3.*
sconditos discipulos viderat,quibus dicebat : Mortui enim estis,& vita vestra abscondita est cum Christo in deo.Qui ergo mortem quærit,gaudet dum sepulchrum inuenit:quia qui mortificare se appetit , valde ad inuentam requiem contemplationis hilarescit:vt extinctus mundo lateat,& à cunctis exteriorum rerum perturbationibus intra sinum se intimi amoris abscondat. Si verò ad hoc quòd thesaurus effodi dicitur: etiam sepulchri inuentio subinfertur:hoc necesse est vt intentio nostra conspiciat,quòd antiqui suos mortuos cum diuitiis obruebant. Qui igitur thesaurum quærit, gaudet cùm sepulchrum inuenerit:quia sapientiam perquirentes,cùm sacræ scripturæ paginas voluimus,cùm exempla præcedentium patrum perscrutamur:quasi ex sepulchro gaudium sumimus , & mentis diuitias apud mortuos inuenimus, quia qui huic mundo perfectè extincti sunt,in occulto cum diuitiis requiescunt. Sepulchro ergo diues efficitur,qui per exempla iustorum in contemplationis virtute subleuatur.Sed cum requirens dicat: Quare data est misero lux?cur hoc ipsum requirere præsumat, insinuat dicens:

Quòd hoc ipsum quod rectè nos agere credimus,vtrum in districti iudicis examine rectum sit,ignoramus.

Viro cuius abscondita est via,& circumdedit eum deus tenebris.)

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nebris.) Viro enim via sua abscondita est:quia etsi iam in qua sit vitæ qualitate considerat:adhuc tamen ad quem finem tendat,ignorat.Etsi iam superna appetit,etsi plenis hæc desideriis quærit,adhuc tamen si in eisdem desideriis permaneat, nescit. Peccata quippe deserentes ad iustitiam tendimus:& vnde venimus,nouimus:sed quo perueniamus, ignoramus. Quid heste rna die fuimus,scimus:sed quid cõtingat crastina nos esse, nescimus.Viro ergo via sua abscondita est:quia sic pedem ponit operis:vt tamen præuidere nequeat exitum consummationis eius. Caput IIII.

EST & alia vitæ nostræ absconsio:quia nonnunquã ea ipsa quæ rectè nos agere credimus, an in districti iudicis examine recta sint,ignoramus. Sæpe enim sicut & longe superius diximus, opus nostrum causa damnationis est,quod profectus putatur esse virtutis.Sæpe vnde placari iudex creditur,inde ad iracẽdum placidis instigatur : Salomone attestan te,qui ait:Est via quæ videtur homini recta:nouissima autem eius ducunt ad mortem. Vnde sancti viri cùm mala superant, sua etiam bene gesta formidant:ne cum bona agere appetunt, de actionis imagine fallantur: ne pestifera tabes putredinis, sub boni specie lateat coloris. Sciunt enim quia corruptionis adhuc pondere grauati, diiudicare bona subtiliter nesciunt:& cùm ante oculos extremi examinis regulam deducũt: hæcipsa in se nonnunquam & quæ approbant metuunt : & tota quidem mente interna desiderant : sed tamen de incertitudine operum trepidi,quo gradiuntur, ignorant. Vnde bene postquam dictum est:Quare data est misero lux?adiungitur : Viro cuius abscondita est via.Ac si dicatur:Cur huius vitæ successus appetit,qui sub qua sit æstimatione iudicis iter sui operis nescit?Bene autem subditur: Et circundedit eum deus tenebris. Tenebris nanque homo circundatur:quia quanuis cœlesti desiderio ferueat:quid de semetipso sit dispositum intrinsecus, ignorat.Et valde metuit, ne quid sibi in iudicio obuiet : quod se de se nunc in desiderio boni feruoris latet.Tenebris homo circundatur:quia ignorantiæ suæ caligine premitur. An tenebris circundatus non est, qui plærunque præteritorum non meminit,futura non inuenit,præsentia vix cognoscit ? Tenebris circundatum se quidam sapiens viderat, cùm dicebat: Quæ in prospectu sunt,vix inuenimus cum labore : & quæ in cœlis sunt,quis inuestigabit? Sic se tenebris propheta circundatum vidit,cùm dispositionis intimæ penetrare interna non potuit,dicens:Posuit tenebras latibulum suum. Auctor enim noster quia nobis in hoc exilium deiectis, lucem suæ visionis abstulit: sese nostris oculis quasi in tenebrarum latibulo abscondit.Quas nimirum cæcitatis nostræ tenebras cum studiose conspicimus:mentem ad lamenta prouocamus. Flet enim cæcitatem quam foris patitur: si humiliter meminit, quòd in interioribus lumine priuetur. Cúmque tenebras quibus circundatur,respicit:splendoris intimi ardenti se desiderio affligit:omníque intentionis adnisu semetipsam concutit : & supernam lucem quam condita deseruit,repulsa quærit. Vnde sit plærunque vt in ipsis piis fletibus illa interni gaudij claritas erumpat: & mens quæ in torpore prius cæca iacuerat, ad inspectionem fulgoris intimi suspiriis vegetata conualescat.Vnde bene sequitur:

Sapien.9.

Psal.17.

Quòd fletu suo anima pascitur:& dum gemitu pœnitentiæ afficitur,consolationis diuinæ refectione satiatur.

Psal.12.

Antequam comedam,suspiro.) Comedere nanque est animæ,supernæ lucis contẽplationibus pasci. Suspirat ergo antequam comedat,qui prius gemitibus tribulationis afficitur: & postmodum contemplationis refectione satiatur. Nisi enim suspiret,nõ comedit:quia qui se in hoc exilio per desideriorũ cœlestium lamenta non humiliat:æternæ patriæ gaudia non degustat. A veritatis enim pabulo ieiuni sunt: qui in hac peregrinationis inopia lætatur. Suspirat autem qui comedit,quia quos veritatis amor afficit , etiã refectio contemplationis pascit.Suspirãs propheta comedebat,cùm diceret: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes. Luctu enim suo anima pascitur,cùm ad superna gaudia flendo subleuatur:& intus quidem doloris sui gemitum tolerat:sed eo refectionis pabulum percipit, quo vis amoris per lachrymas emanat. Vnde & eandem vim lachrymarum adhuc beatus Iob prosequitur,subdens:Et quasi mundantes aquæ,sic rugitus meus.) Aquæ cùm inundant, cũ impetu veniunt:& crescentibus multipliciter voluminibus intumescunt.Electi verò dum mentis suæ oculis diuina iudicia opponunt : dum de occulta super se sententia trepidant: dum se ad deum peruenire posse confidunt,sed tamen ne non perueniant metuunt:dum prætetitorum suorum recolunt quę deflent:dum quæ sibi adhuc futura sunt,quia nesciunt , pertimescunt:quasi quædam in eis aquarum more volumina colliguntur:quæ in mœroris rugitus quasi in subiecta littora defluunt.Vir igitur sanctus vidit,quãta sint in lamentis pœnitentiæ volumina cogitationum: & ipsas mœroris vndas inundantes aquas vocauit,dicens:Et quasi inundantes aquæ,sic rugitus meus. Caput V.

Psal.89.

NOnnunquam verò iusti , sicut & paulò superius diximus,in ipsis bonis operibus positi trepidant:ac ne in eisdem occulto aliquo errore displiceant, continuis lamentis vacant. Quos cum diuina subito flagella corripiunt:auctoris sui gratiam se offendisse suspicantur : quia vel infirmitatibus præpediti,vel amaritudinibus pressi,ad impendenda proximis pia opera non assurgunt.Et cor in lamentum vertitur:quia corpus à deuotionis suæ ministerio retardatur. Cunque se mercedem non augere considerant, etiam transacta opera displicuisse formidant . Vnde etiam beatus Iob cum rugitum suum quasi inundantes aquas diceret , ilico adiunxit: Quia timor quem timebam , euenit mihi : & quod verebar accidit.)Iusti igitur viri deflent & pauent : & magnis se lamentis cruciant,quia deseri formidant:& quanuis de correptione sua gaudeant: eorum tamen trepidam mentem correptio ipsa perturbat : ne malum quod tolerant, non pia percussio disciplinæ sit, sed animaduersio iusta vindictæ. Quod bene Psalmista considerans ait:Quis nouit potestatem iræ tuæ?Potestas quippe diuinæ iræ nostra non potest mente cõprehendi:quia eius dispensatio,obscuris super nos dispositionib⁹,sæpe vnde æstimatur deserere,inde nos recipit:& vnde nos recipere creditur,inde derelinquit: vt plærunque hoc fiat gratia,quod ira dicitur: & hoc aliquando ira sit,quod gratia putatur.Nonnullos enim flagella corrigunt: nonnullos ad impatientiæ vesaniam perducunt : & alios prospera quia demulcent,ab insania mitigant:alios quia eleuant,funditus ab omni spe conuersionis eradicant.Cunctos autem vitia ad ima pertrahunt:sed tamen quadam eo ab his facilius redeunt, quo se in eis corruisse altius erubescunt: & semper virtutes ad superna subleuant: sed nonnunquam quidam dum tumorem de virtutibus concipiunt:per ipsum tramitem ascensionis cadũt. Quia ergo potestas diuinæ iræ minimè cognoscitur : in cunctis necesse est, vt sine cessatione timeatur.Sequitur:

Quòd hi qui in regimine constituti sunt, districtè cogitare debent vt gloriam suæ dignitatis dissimulent : & quod non omnia eis liceant:ergo ad loquendum aut iudicandum præcipites , intra semetipsos quantum possunt à cupiditatis tumultibus ad contemplationis quietem confugiant .

Nónne dissimulaui?nónne siluí?nónne quieui ? & venit super me indignatio.)Quanuis quolibet in loco positi, cogitando,loquendo,agendo,peccemus:tunc tamen per tria hæc animus effrenatius rapitur, cum mundi huius prosperitate subleuatur.Nam cùm præire se potestate cæteros conspicit : alta de se clarè cogitans sentit. Et cum auctoritati vocis à nullo resistitur,lingua licentius per abrupta defrenatur.Cúnque facere quod libet licet:iustè sibi omne æstimat licere quod libet.Sed sancti viri cùm mundi huius potestate fulciuntur , tanto sub maiorem mentis disciplinam se redigunt,quanto sibi per impatientiam potestatis,suaderi illicita quasi litentius sciũt. Cor nanque à considerãda sua gloria reptimunt:linguam ab immoderata locutione restringunt:opus ab inquietudinis vagatione custodiunt.

Caput VI.

SÆpe enim qui in potestate sunt, ea quæ rectè faciunt, quia elatè cogitant,amittunt : dúmque se ad cuncta vtiles æstimant, etiam impensæ vtilitatis sibi meritum damnant.Vt enim cuiuslibet facta digniora sint : necesse est vt ei apud se semper indigna videantur:ne eadem bona actio agẽtis cor subleuet : & subleuando plus auctorem de elatione deiiciat,quàm ipsos forte quibus impenditur iuuat. Hinc est enim quod rex Babyloniæ, dum elata mente apud se tacitus

A volueret,dicens:Nónne hæc est Babylon, quam ego ædificaui?in irrationale animal protin⁹ versus est.Quod enim factus fuerat,perdidit:quia humiliter noluit dissimulare quod fecit. Et quia elatione cogitationis se super homines extulit : ipsum quem communem cum hominibus habuit sensum hominis, amisit. Sæpe verò qui in potestate sunt , ad subiectorum passim contumelias erumpunt:& hoc quod vigilantes regimini seruiunt,per linguæ procacitatem perdunt:minori scilicet formidine iudicis verba pẽsantes:quia qui sine causa fratri , fatue, dixerit,gehennæ se ignibus addicit. Sæpe hi qui in potestate sunt:dum sese à licitis retinere nescíunt,ad illicita opera & inquieta dilabuntur.Solus enim in illicitis non cadit , qui se aliquando & à licitis cautè restringit.Qua videlicet constrictione religatum bene se Paulus insinuat dicens : Omnia mihi licent,sed non omnia expediunt. Atque vt ex ipsa religatione ostenderet in quanta se mentis libertate dilataret, ilico adiunxit:Omnia mihi licẽt,sed ego sub nullius redigar potestatem. Cùm enim mens concepta desideria sequitur , seruire rebus conuincitur,quarum amore superatur. Sed Paulus cui cuncta licẽt,sub nullius potestatem se redigit:quia semetipsum etiam à licitis restringendo , ea quæ delectata premerent , despecta transcendit.Beatus igitur Iob,vt nos eruditat qualis in potestate fuit,innotescit,dicens:Nónne dissimulaui ?) Potestas nanque cùm habetur,& cogitanda est ad vtilitatem,& dissimulan

B da propter tumorem:quatenus is qui ea vtitur: & vt prodesse debeat,posse se sciat:& vt extolli nõ debeat,posse se nescíat. Qualis verò in ore fuerit,adiunxit dicens:Nónne siluí?) Qualis erga illicita opera,adhuc subiicit:Nónne quieui? Potest autem silere & quiescere,adhuc subtilius perscrutati. Silere nanque,est mentem à terrenorum desideriorum voce restringere. Vis enim magni clamoris est tumultus cordis. Quiescunt quoque qui bene in potestate sunt: cùm terrenarum actionũ strepitus pro diuino amore intermittendo postponunt:ne dũ ima indesinenter occupant,cor funditus à summis cadat.Sciũt enim quia nequaquam mens ad superna attollitur: si curarum tumultibus continuè in infimis occupatur. Quid enim de deo occupata obtineat,quæ de illo apprehendere aliquid etiam vacans laborat? Bene autem per Psalmistam dicitur:Vacate & videte , quoniam ego sum deus. Quia qui vacare deo negligit, suo sibi iudicio lumen eius visionis abscondit. Hinc etiam per Moysen dicitur,vt pisces qui pennulas non habent,non edantur.Pisces nanque qui habẽt pennulas,saltus dare super aquas solent.Soli ergo in electorum corpore quasi pisces transeunt, qui in eo quod imis deseruiunt,aliquando ad superna conscẽdere mentis saltibus sciunt: ne semper in profundis curarum lateant:& nulla eos amoris summi quasi liberi aẽris aura contingat.Qui ergo rebus temporalibus occupantur, tunc bene exteriora disponunt,cùm sollicitè ad interiora refugiũt : cùm nequaquam foris perturbationum strepitus diligunt:sed apud

C semetipsos intus in tranquillitatis sinu requiescunt.

Danie.4.

Matt.5.

1.Cor.6.

Psal.45.

Leui.11.

Gene.25.

Caput VII.

PRauæ etenim mentes temporalium rerum tumultus intra semetipsas versare non cessant, etiam cùm vacant. In cogitatione enim seruant depicta quæ amant: & quanuis nihil exterius faciant,apud semetipsas tamen sub pondere inquietæ quietis elaborant.Quibus si earundem rerum administratio præbeatur,semetipsas funditus deserunt : & fugitiua hæc temporalia per intentionis cursum, continuis cogitationum passibus sequuntur. Piæ autem mentes hæc , & cùm desunt,non quærunt:& grauiter etiam cùm assunt , ferunt , quia per exteriorum curam à se exire pertimescunt. Quod bene illa duorum fratrum vita signatur, de quibus scriptum est : Factus est Esau vir gnarus venandi,& homo agricola. Iacob autem vir simplex habitat in tabernaculis. Vel sicut in alia trãslatione dicitur , habitat domi. Quid enim per venationem Esau,nisi eorum vita figuratur , qui in exterioribus voluptatibus fusi carnem sequuntur? Qui etiam agricola esse scribitur:quia amatores huius seculi,tanto magis exteriora colunt, quãto interiora sua inculta derelinquunt.Iacob verò vir simplex in tabernaculis vel in domo habitare perhibetur: quia nimirum omnes qui in curis exterioribus spargi refugiunt, simplices in cogitatione,atque in conscientiæ suæ habitatione consistunt.In tabernaculis enim aut in domo habitare , est D se intra mentis secreta restringere:& nequaquam exterius per desideria dissipare,ne dum ad multa foris inhiant,à semetipsis alienati cogitationibus recedant.Dicat igitur probatus vir, & exercitatus in prosperis : Nónne siluí? Nónne siluí? Nónne quieui?Vt enim suprà diximus,sancti viri cùm eis transitoria prosperitas arridet,fauorem mũdi quasi nescientes, dissimulant : & forti gressu interius hoc,vnde exteriora subleuantur,calcant. Silent autẽ quia nullis prauę actionis clamoribus perstrepunt.Omnis nanque iniquitas apud secreta dei iudicia, habet voces suas.Vnde scriptum est: Clamor Sodomorum & Gomorræorum multiplicatus est.Quiescunt vero, cùm non solum nullo cupiditatum temporalium turbulento appetitu rapiuntur,verumetiam curis præsentis vitæ necessariis immoderatius occupari refugiunt. Sed hæc agentes , paterna adhuc flagella sentiunt : vt tanto perfectiores ad hæreditatem veniant, quanto eos spirituliter piè feriens disciplina , quotidie etiam de minimis purgat.Iusta itaque indesinenter faciunt, & assiduè dura patiũtur: quia sæpe ipsa iustitia nostra,ad examen diuinæ iustitiæ deducta,iniustitia est:& sordet in districtione iudicis, quod in æstimatione fulget operantis. Vnde Paulus cùm diceret:Nihil mihi conscius sum:protinus adiunxit: Sed non in hoc iustificatus sum. Qui causam mox , cur non sit iustificatus,insinuans,ait:Qui autem iudicat me,dominus est.Ac si dicat:Idcirco in eo quòd nihil mihi conscius sum , iustificatum me abnego:quia ab eo qui me iudicat,examinari me subtilius scio. E

Gene.18.

1.Cor.4.

Caput VIII.

DIssimulanda ergo sunt quæ exterius fauent : reprimenda quæ interius perstrepunt:declinanda quæ quasi necessaria inuoluunt: & tamen in his omnibus adhuc districti examinis flagella metuẽda:quia & ipsa nostra perfectio culpa non caret,nisi hanc seuerus iudex in subtili lance examinis misericorditer penset. Bene autem subditur:

Quanta maneant peccantes supplicia,si tam valida districtio in hac vita iustos castigat.

Et venit super me indignatio.)Magna quippe arte doctrinæ dicturus verba,prætulit†recte facta , vt hinc vnusquisque consideret,quæ peccantes postmodum supplicia maneant , si etiam iustos tam valida hic flagella castigant. Hinc est enim quod Petrus ait:Tempus est vt iudiciũ incipiat de domo dei. Et si iustus vix saluabitur , impius & peccator vbi parebunt? Hinc Paulus cùm multa in Thessalonicensium laudem dixisset,protinus adiunxit:Ita vt & nosipsi in vobis gloriemur in Ecclesiis dei:pro patientia vestra & fide,in omnibus persequutionibus vestris & tribulationibus , quas sustinetis , in exemplum iusti iudicij dei. Ac si diceret: Dum tot dura toleratis, qui tam recta agitis:quid aliud quàm iusti dei iudicij exempla datis?quia ex vestra pœna colligendum est,quomodo feriat, quibus irascitur,si sic vos affligi patitur,in quibus lætatur : aut quomodo illos percussurus est, quibus iustum iudicium exhibet:si etiam vos sic cruciat,quos piè redarguens fouet? F

†al.verbera,innotuit

1.Pet.4.

2.Thes.1.

Quòd verba vel facta sanctorum malis sæpe displicent , quia eorum intentionem non intelligunt : & quid sit quòd Oza leuitæ arcam erigens sententiam mortis accepit.

Caput IX .

PRima igitur Iob locutione terminata, vicísim se amici qui consolaturi piè venerant , eius increpationi subiiciunt, dúmque ad contentionis verba prosiliunt , eam pro qua venerant,causam pietatis amittunt. Qui quidem non praua hoc intentione faciunt, sed quanuis affectum percussionis exhibeant:percussum tamen non nisi pro iniquitate credidерunt:dúmque intentionem bonam nequaquam locutio cauta subsequitur,ipsa pietatis propositio in transgressionis vitium vertitur.Pensandum nanque fuerat,cui & quando loquerentur.Iustus quippe erat ad quem venerant , & diuinis verberibus cinctus. Ex anteacta ergo eius vita,debuerunt ea, quæ intelligere non valebant,illius verba perpendere,& ex flagellis præsentibus non illum redarguere , sed de sua vita formidare: séque flagellato iusto , non quasi ratiocinando erigere, sed flendo sociare:vt nequaquam se eorum scientia per verba

Universidad de Deusto Biblioteca

G oſtenderet,ſed loqui rectè linguam cōſolantium magiſtri dolor erudiret.Qui etſi quia forſitā diuerſa ſentirent,dignū profectò erat,vt hæc humiliter dicerent,ne percuſſo vulnera per immoderata verba cumularent.Sæpe enim quia intelligi non valent,deterioribus diſplicent,vel facta, vel dicta meliorum: ſed eo ab eis non temerè reprehendenda ſunt,quo apprehendi veraciter nequaquam poſſunt.Sæpe aliquid à maioribus diſpenſatoriè agitur vel præcipitur,quod a minoribus error putatur.Sæpe multa à fortibus dicuntur,quæ infirmi idcirco diiu- 2.Regū.6. dicant,quia ignorant.Quod bene bobus calcitrantibus inclinata illa teſtamenti arca ſignauit:quam quia caſuram credens, leuites erigere voluit,mox ſententiam mortis accepit.

Caput X.

QVid eſt nanque mens iuſti, niſi arca teſtamenti? Quæ geſtata à bobus calcitrantibus inclinatur:quia nonnunquam etiam qui bene præeſt, dum ſubiectorum populorum confuſione concutitur,ad diſpenſationis condeſcenſionem ex ſola dilectione permouetur. Sed in hoc quod diſpenſatoriè agitur,inclinatio ipſa fortitudinis,caſus putatur imperitis.Vnde & nonnulli ſubditi contra hanc,manum reprehenſionis mittunt,ſed à vita protinus ipſa ſua temeritate deficiunt.Leuites ergo quaſi adiuuans, manum extendit, ſed delinquens vitam perdidit: quia dum infirmi quique fortium facta corripiunt,ipſa viuentium ſorte reprobantur.Aliquando H etiam ſancti viri quędam minima cōdeſcendentes dicunt,aliquando verò ſumma cōtēplātes proferunt:dúmque vim vel cōdeſcenſionis vel altitudinis neſciunt,audacter hæc ſtulti reprehēdunt.Et quid eſt iuſtum de ſua cōdeſcēſione velle corrigere,niſi inclinatam arcam ſuperba reprehēſionis manu releuare? Quid eſt iuſtum de incognita locutione reprehēdere, niſi motū eius fortitudinis,erroris lapſum putare? Sed perdit vitam, qui arcam dei tumidè ſubleuat: quia nequaquam quis ſanctorum corrigere recta præſumeret,niſi de ſe prius meliora ſenſiſſet.Vnde rectè & leuites idē Oza dicitur, quod videlicet robuſtus domini interpretatur: quia præſumptores quique,niſi audaci mēte robuſtos ſe in domino crederēt, nequaquam meliorum facta vel dicta velut infirma iudicarent. Amici igitur Iob,dum cōtra eum quaſi in dei defenſionem proſiliunt,diuini præcepti regulam ſuperbientes excedunt. Cùm vero quædam facta meliorum deterioribus diſplicent,nequaquam hoc quod mentem mouet,reticendum eſt,ſed cùm magna humilitate proferendum:quatenus intentio piè ſentiētis, eo veræ ſeruet formam rectitudinis, quo per iter graditur humilitatis.Et liberè ergo dicenda ſunt quæ ſentimus, & valde humiliter promēda quæ dicimus:ne & quæ rectè intendimus, hæc elatè proferendo non recta faciamus.Paulus auditoribus ſuis multa humiliter dixerat:ſed de ipſa exhortatione humili placare eos adhuc humilius ſatagebat,dicens:Rogo autem vos Heb.13. fratres vt ſufferatis verbum ſolatii, etenim perpaucis ſcripſi I vobis. Epheſiis quoque Mileti valedicens afflictis ac gementibus,humilitatem ſuam ad memoriam reuocat,dicens: Vigi- Act.20. late,memoria retinentes,quoniam per triennium nocte ac die non ceſſaui cum lachrymis,monens vnumquenque veſtrum. Eiſdem rurſum per epiſtolam dicit: Obſecro vos fratres, ego Ephe.4. vinctus in domino,vt dignè ambuletis vocatione,qua vocati eſtis.Hinc ergo colligat,ſi quando aliquid rectè ſentit, quanta humilitate debeat magiſtro loqui diſcipulus: ſi ipſe magiſter gentiū in his quæ cum auctoritate prædicat, tam ſubmiſſe diſcipulos rogat.Hinc vnuſquiſque colligat,eis à quibus bene viuēdi exempla percepit:hoc quod bene intelligit,quā humiliter dicat:ſi Paulus illis humili ſe voce ſubdit, quos ad vitam ipſe ſuſcitauit. Eliphas autem qui primus amicorum loquitur quanuis ad conſolandum pietate venerat:humilitatem tamen locutionis deſerens,regulam conſolationis ignorat.Qui dum loquendi cuſtodiam negligit, vſque ad afflicti contumelias excedit,dicens: Tigris periit, eo quòd non haberet prædam. Rugitus leonis & vox leænæ, & dentes catulorum leonum diſipati ſunt.) Beatum videlicet Iob nomine Tigridis, quaſi vitio varietatis notans: per leonis rugitum eiuſdem viri terrorem:per leænæ vocem,loquacitatem coniugis: per diſſipatos verò dentes catulorum leonum,deſtructam filiorum edacitatem & audaciam ſignās.Vnde & bene amicorum ſenſum qui in tumida ſe correptione extulit, ſententia diuina reprehendit,dicens:Non eſtis locuti coram me rectum,ſicut ſeruus meus Iob. K

Caput XI.

SEd quærendum video cur Paulus illorum ſentētiis tāta auctoritate vtitur, ſi hæ eorum ſentētiæ dominica reprehēſione caſſantur? Eliphas quippe verba ſunt, quæ Corinthiis intulit dicens,ſicut ſcriptum eſt: Comprehendam ſapiē- 1.Cor.3. tes in aſtutia eorum.Quomodo ergo quaſi praua reſpuemus, quæ Paulus ex auctoritate aſtruit? aut quomodo atteſtatione Pauli recta putabimus,quæ per ſemetipſum dominus non recta definiuit? Sed vtraque hæc citius,quàm nō ſint diuerſa cognoſcimus,ſi eiuſdem dominicæ ſententiæ verba ſubtilius pēſamus:quia nimirum cùm diceret: Non eſtis locuti coram me rectum,ilico adiūxit:Sicut ſeruus meus Iob.Liquet ergo,quia quædam in eorum dictis recta ſunt, ſed melioris comparatione ſuperantur.Nam inter alia quæ irrationibiliter dicunt,multas ad beatum Iob fortes ſententias proferunt, ſed comparatę dictis fortioribus vim fortitudinis amittunt. Mira ſunt autem multa quæ dicunt,niſi in ſancti viri aduerſitatem dicerentur. In ſemetipſis igitur magna ſunt,ſed quia iuſtum virum transfigere appetunt,eiuſdem magnitudinis pondus perdunt: quia & quamlibet forte fruſtra iaculum mittitur,vt dura ſaxa feriātur.Eo nanque obtuſum longius reſilit, quo intortum fortius venit.Igitur amicorū Iob dicta,licet in quibuſdam valde ſint fortia,cùm tamen ſancti viri fortem vitam feriunt, cunctum ſui acuminis mucronem retundūt. Quia ergo & in ſemetipſis L magna ſunt,ſed contra beatum Iob nullo modo aſſumi debuerunt:& Paulus hæc ex virtute penſans, in auctoritate proferat:& iudex quia incautè prolata ſunt,ex perſonæ qualitate reprehendat.Sed quia eoſdem amicos beati Iob, hæreticorum tenere ſpeciem ſuperius diximus:nunc eorum verba quomodo hæreticis congruant,indagemus.Nam quędam valde rectè ſentiunt,ſed tamen inter hæc ad peruerſa dilabuntur. Habent quippe hoc hæretici proprium, vt malis bona permiſceant, quatenus facilè ſenſui audientis illudant.Si enim ſemper praua dicerent,citius in ſua prauitate cogniti, quod vellent, minimè perſuaderent.Rurſum,ſi ſemper recta ſentirent, profectò hæretici non fuiſſent.Sed dum fallendi arte ad vtraque deſeruiūt,& ex malis bona inficiūt,& ex bonis mala vt recipiantur abſcondunt:ſicut qui veneni poculum porrigit,ora poculi dulcedine mellis tangit:dúmque hoc quod dulce eſt,primo attactu delibatur:etiam illud quod eſt mortiferum, indubitanter abſorbetur.Itaque hæretici permiſcent recta peruerſis,vt oſtēdendo bona,auditores ad ſe trahant:& exhibendo mala,latenti eos peſte corrumpant.Aliquando tamen prædicatione ſanctæ Eccleſiæ atque exhortatione correcti,ab hac ſenſus ſui diuerſitate ſaluantur.Vnde & amici Iob reconciliationis ſuæ ſacrificium eiuſdem ſancti viri manibus offerunt, atque ad ſu- M perni iudicis gratiam,vel adducti † reuocantur. † al. adducti. Quos bene in Euangelio illa decem leproſorum mundatio deſignat. Luc.17. In lepra quippe & pars cutis in fulgorem ducitur,& pars in colore ſano retinetur.Leproſi itaque hæreticos exprimunt, qui dum rectis praua permiſcent, colorem ſanum maculis aſpergunt. Vnde & bene vt ſaluētur,clamant:Ieſu præceptor.Quia enim in eius verbis ſe erraſſe ſignificant, hunc ſaluandi præceptorem humiliter vocant:cúmque ad cognitionem præceptoris redeunt,mox ad formam ſalutis recurrunt.Sed quia in amicorum dictis præfationem expoſitionis paulò longius duximus,ipſa iam eorum verba ſubtiliter penſemus.Sequitur:

Sequitur caput quartum textus,ſed XII.expoſitionis moralis libri quinti.

De tribus generibus locutionum.

RESpondens autem Eliphas Themanites dixit: Si cœperimus loqui tibi, forſitan moleſtè accipies. Sed conceptum ſermonem tenere quis poterit? Ecce docuiſti multos, & manus laſſas roboraſti. Vacillantes confirmauerunt ſermones tui, & genu tremētia confortaſti. Nunc autem venit ſuper te plaga, & defeciſti: tetigit

A tetigit te,& conturbatus es. Vbi eſt timor tuus, fortitudo tua,patientia tua & perfectio viarum tuarum? Recordare obſecro te,quis vnquam innocens periit, aut quando recti deleti ſunt? Quin potius vidi eos qui operantur iniquitatem,& ſeminant dolores, & metunt eos, flante deo periſſe,& ſpiritu iræ eius eſſe conſumptos.Rugitus leonis,& vox leænæ, & dentes catulorum leonum contriti ſunt. Tigris periit: eo quod non haberet prædam,& catuli leonis diſſipati ſunt.Porrò ad me dictum eſt verbum abſconditum, & quaſi furtiuè ſuſcepit auris mea venas ſuſurrij eius. In horrore viſionis nocturnæ,quando ſolet ſopor occupare homines,pauor tenuit me & tremor, & omnia oſſa mea perterrita ſunt.Et cum ſpiritus me præſente trāſiret, inhorruerunt pili carnis meæ. Stetit quidā cuius non agnoſcebam vultum, imago coram oculis meis,& vocē quaſi auræ lenis audiui: Nūquid homo,dei comparatione iuſtificabitur,aut factore ſuo purior erit vir?Ecce qui ſeruiunt ei,nō ſunt ſtabiles,& in angelis ſuis reperit prauitatē.Quanto magis hi qui habitant domos luteas, qui terrenum ha- B bent fundamentū,cōſumēturvelut à tinea?De mane vſque ad veſperam ſuccidentur:& quia nullus intelligit,inæternum peribunt. Qui autem reliqui fuerint, auferentur ex eis:morientur,& non in ſapientia.

Reſpondens autem Eliphas Themanites,dixit: Si cœperimus loqui tibi,forſitan moleſtè accipies.) Iam ſuperius dicta ſunt,quæ his vocabulorum interpretationibus exprimantur. Quia ergo feſtinè ad indiſcuſſa tendimus,prolata replicare deuitamus.Hoc itaque eſt ſolerter intuendum,quòd hi qui hæreticorum ſpeciem tenent,loqui molliter inchoant,dicentes:Si cœperimus loqui tibi, forſitan moleſtè accipies. Exaſperare quippe hæretici auditores ſuos in exordio locutionis ſuæ metuunt,ne vigilanter audiantur,eorúmque valde triſtitiam declinant,vt negligentiam capiant.Et planè ſemper blanda ſunt quæ proponunt,ſed aſpera quæ proſequendo ſubinferunt.Vnde & nunc amici Iob à reuerentia manſuetæ locutionis incipiunt,ſed vſque ad iacula aſperrimæ inuectionis erumpunt: quia & radices ſpinarum molles ſunt, ſed tamen ex ipſa ſua mollitie proferunt,vnde pungunt. Sequitur: Sed conceptum ſermonem quis tenere poterit?) Tria ſunt hominum genera, *Tria hominū genera.* quæ gradatim ductis à ſe qualitatibus diſſident. Sunt nanque alij qui & ad loquendum praua concipiūt, & à locutione ſua nulla ſilentij grauitate refrenantur.Et ſunt alij qui cùm praua concipiunt,magno ſe ſilentij vigore reſtringunt.E ſunt non- C nulli qui virtutum vſu roborati, vſque ad eam celſitudinem prouehuntur,vt ad loquendum ne in corde quidem peruerſa concipiant,quæ ſilentio compeſcant.Eliphas itaque ex quo ſit ordine,oſtenditur, qui conceptum ſermonem tenere ſe non poſſe teſtatur. Qua in re & illud innotuit, quòd ſe loquendo offenſurum nouit.Neque enim retinere verba quæ non poteſt,vellet,niſi per hæc ſe vulnera inferre prenoſceret. Boni enim viri freno conſilij retinent præcipitationem verbi,& cautè conſiderant,ne relaxantes linguæ laſciuiam,auditorum cōſcientiam incauta locutione tranſfigant.Vnde bene per Salo- Prouer.17. monem dicitur:Qui dimittit aquam, caput eſt iurgiorum. Aqua quippe dimittitur, cùm linguæ fluxus effrenatur. Sed dimiſſor aquæ,caput iurgiorum efficitur:quia per linguæ incontinentiam,diſcordiæ origo propinatur. Igitur ſicut praui, in ſenſu leues ſunt,ita in locutione præcipites,& reticere pertractando negligunt,quæ loquantur: ſed quod leuis conſcientia concipit,leuior protinus lingua prodit. *Quod leuis conſcientia concipit, leuior protinus lingua prodit.* Vnde nunc Eliphas ex ſuo experimento colligit,quod deſperatè de omnibus ſentit, dicens:Sed conceptum ſermonem tenere quis poterit?Sequitur:

Quòd hæretici vel peruerſi dum bona iuſtorum referunt,ea quæ probant,quantum poſſunt peruertunt.

Ecce docuiſti plurimos, & manus laſſas roboraſti, vacillantes confirmauerunt ſermones tui,& genua tremētia con D fortaſti.) Si ipſius hiſtoriæ textus aſpicitur, magna eſt lectoris vtilitas,quòd ab amicis iurgantibus, in beatum Iob pro laceratione vitiorum,virtutum præconia proferuntur. Nunquam quippe eſt tam robuſtum vitæ teſtimonium, quàm cùm ille laudanda loquitur,qui ingerere crimen conatur.Penſemus autem cuius celſitudinis iſte vir fuerit,qui indoctos docens, laſſos roborans,vacillantéſque confirmans, inter curas domus, inter multiplicium rerum cuſtodiam, inter affectus pignorum,inter ſtudia tot laborum,erudiendis ſe cæteris impendit. Et illa quidem occupatus exercuit,ſed tamen liber magiſterio doctrinæ militauit. Temporalia regendo diſpoſuit, æterna prædicando nunciauit,vitæ rectitudinem, & agendo videntibus oſtendit,& loquendo audientibus ingeſsit.

Caput XIII.

SEd ſiue hæretici,ſeu peruerſi quilibet, cùm bona iuſtorum referunt, hæc in argumentum criminis inflectunt. Inde nanque Eliphas contra beatum Iob occaſionem ob iurgationis colligit, vnde laudanda narrauit. Nam ſequitur: *Peruerſi dupliciter bonorū vitam impetunt.* Nunc autem venit ſuper te plaga,& defeciſti:tetigit te,& conturbatus es.)Peruerſi quique duobus modis bonorum vitam impetunt:quia aut praua eos dicere aſſerunt,aut recta non ſeruare, quæ dicunt. Vnde & beatus Iob inferius ab amicis ſuis de locutione reprehenditur: nunc autem recta dixiſſe, ſed hæc non obſeruaſſe laceratur. Ab iniquis ergo modo bono- E rum locutio,modo actio reprobatur:quatenus aut reprehenſa lingua taceat,aut eiuſdem linguæ ſuæ adiudicata teſtimonio in crimine vita ſuccumbat. Et notandum quòd prius laudes linguæ inferunt,& poſtmodum de vitæ infirmitate conqueruntur.Iniqui etenim,ne publicè praui videantur, loquuntur aliquando bona de iuſtis, quæ eſſe iam cognita & aliis nouerunt.Sed ſicut prædiximus,hæc ipſa protinus ad cumulum reatus pertrahunt:& credendum ſibi in contrariis,ex eo quòd & proſpera loquebantur,oſtendunt:tantóque mala quaſi verius inſinuant,quanto & bona quaſi deuotè laudabant. Ad vſum ergo intorquent criminis,voces fauoris: dum iuſtorum vitam inde pòſt grauius vulnerant,hanc vnde pauloante ſpecietenus defendebant.Sæpe autem eorum bona quæ prius habita deſpiciunt:hæc poſtmodum quaſi perdita mirantur.Vnde & Eliphas ſancti viri virtutes,quia amiſſas aſſerit,enumerando ſubiungit,dicens:

De quatuor gradibus virtutum,quibus ſancti Iob vita diſtinguitur.

Vbi eſt timor tuus,fortitudo tua, & patientia tua, & perfectio viarum tuarum?) Quæ nimirum cuncta ei ſententiæ ſubrogat,quam præmiſit, dicens: Nunc autem venit ſuper te plaga,& defeciſti:tetigit te,& conturbatus es.Omnia ergo ſimul interiſſe aſſerit,in eo quòd beatum Iob turbatum flagello reprehendit.Sed intuendum valde eſt,quia quanuis inconuenienter eum increpet, congruenter tamen ordines virtutum narrat. F Quatuor quippe gradibus vitam beati Iob virtutes enumerando diſtinxit,dum & timori fortitudinem,& fortitudini patientiam,& patientiæ perfectionem iunxit. In via etenim dei à timore incipitur, vt ad fortitudinem veniatur. Nam ſicut in via ſeculi audacia fortitudinem,ita in via dei audacia debilitatē parit:& ſicut in via ſeculi timor debilitatem, ita in via dei timor fortitudinem gignit:Salomone atteſtante, Prouer.14 qui ait:In timore domini,fiducia fortitudinis.Timori quippe domini ineſſe,fiducia fortitudinis dicitur:quia nimirum mens noſtra tāto valētius terrores rerū temporaliū deſpicit,quanto ſe auctori earundem veracius per formidinem ſubdit.Quę in timore domini conſtituta,non inuenit extrà quod metuat: quia dum recto metu conditori omnium iungitur, poteſtate quadam ſupra omnia ſubleuatur.Fortitudo autem,non niſi in aduerſitate oſtenditur,vnde & mox poſt fortitudinem patiētia ſubrogatur.Tanto enim quiſque ſe ad fortitudinem profeciſſe verius demonſtrat,quanto aliena mala robuſtius tolerat.Nā minꝰ in ſe cōualuit,quē aliena iniquitas ſternit. Qui in eo quod ferre contrarietatem non valet, puſillanimitatis ſuæ gladio confoſſus iacet.Quia verò perfectio de patientia, naſcitur:ſtatim poſt patientiam,viarum perfectio ſubinfertur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Ille enim verè perfectus est, qui erga imperfectionem proximi, impatiens non est. Nam qui alienam imperfectionem ferre non valens, patientiam deserit: ipse sibi testis est, quòd perfectè necdum proficit. Hinc in Euangelio veritas dicit: In patientia vestra possidebitis anima vestras. Quid est enim animas possidere, nisi perfectè in omnibus viuere, cũctis mentis motibus ex virtutis arce dominari? Qui igitur patientiam tenet, animam possidet: quia inde contra aduersa omnia fortis efficitur, vnde sibi & seipsum vincendo dominatur. Et quo se laudabiliter frangit, infractum se fortiter exerit: quia cùm in suis se voluptatibus superat, sese ad cõtraria inuictum parat. Sed quia Eliphas inuehendo corripuit, nunc aliqua velut exhortando subiungit, dicens:

Luc. 21.

Quòd sancti qui in hoc mundo pereunt, ad æternam gloriam pereundo seruantur.

Recordare obsecro, quis vnquam innocens periit, aut quando recti deleti sunt? Siue hæretici, quorum amicos beati Iob tenere speciem diximus, siue peruersi quilibet, quàm inordinatè redarguunt, tam reprehẽsibiliter exhortantur. Ait nanque: Quis vnquam innocens periit, aut quando recti deleti sunt? Sæpe quippe hic & innocentes pereũt, & recti funditus delentur, sed tamen ad æternam gloriam pereundo seruantur. Si enim nullus innocens periret, propheta non diceret: Iustus perit, & nemo est qui recogitet. Si rectos deus prouidendo nõ raperet, nequaquam de iusto sapientia dixisset: Raptus est, ne malitia mutaret intellectum illius. Si iustos animaduersio nulla percuteret, Petrus minimè prænũciaret, dicens: Tempus est vt incipiat iudicium de domo dei. Illi vero veraciter recti sunt, qui amore supernæ patriæ, ad cũcta præsentis vitæ aduersa præparantur. Nam qui pro æternis bonis, mala hic perpeti metuunt, videlicet recti non sunt. Sed Eliphas vel rectos deleri, vel innocentes hic perire non æstimat: quia sæpe hi qui non spe cœlestis gloriæ, sed pro terrena deo retributione deseruiunt: ipsi sibimet fingũt quod quærunt, & docere præsumentes, cùm terrenam securitatem prædicant, cunctis suis laboribus ostendũt quid amant. Sequitur: Quin potius vidi eos qui operantur iniquitatem, & seminant dolores, & metũt eos, flante deo perisse, & spiritu iræ eius esse consumptos.

Sæpe hic innocentes pereunt. Esa. 57. Sapien. 4. 1. Pet. 4. Veraciter recti.

Quare deus in hoc mundo quorundam mala districtè percutit, aliorum inulta permittit.

Dolores seminare, est fraudulenta dicere: dolores autem metere, est dicendo prævalere. Vel certè dolores seminant, qui peruersa agunt: dolores metũt, cùm de eadem peruersitate puniũtur. Fructus quippe doloris est retributio damnationis. Sed cùm protinus subinfertur, quia qui dolores seminant & metunt, flante deo pereunt, & iræ eius spiritu consumuntur: hoc loco doloris messio, non iam pœna, sed adhuc perfectio iniquitatis ostenditur: quia ex diuinæ iræ spiritu, eiusdem messionis pœna subrogatur. Seminant ergo hic dolores & metunt, quia iniqua sunt quæ faciũt, & ipsa iniquitate prosperantur: sicut de iniquo per Psalmistam dicitur: Polluũtur viæ eius in omni tempore: auferũtur iudicia tua à facie eius, omnium inimicorum suorum dominabitur. De quo paulo post subditur: Sub lingua eius labor & dolor. Dolores itaque seminat, cùm peruersa agit: dolores metit, cùm ex eisdem peruersitatibus temporaliter excrescit. Quomodo ergo flante deo pereũt, qui plærũque diu hîc subsistere, & iustis felicius permittuntur? Hinc nanque de illis iterũ per Psalmistam dicitur: In laboribus hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabũtur. Hinc Hieremias ait: Quare via impiorum prosperatur? Quia enim, sicut scriptum est: Dominus patiens redditor est: sæpe diu tolerat, quos in perpetuũ damnat: nonnũquam vero concitè percutit, quia pusillanimitati innocentium consolando concurrit. Aliquando ergo omnipotens deus diu præualere iniquos patitur, vt iustorum mundius vita purgetur. Aliquando vero iniustos celeriter trucidat, eorũmque interitu innocentium corda confirmat. Si enim nunc omnes malè agentes percuteret, extremum iudicium quibus exhiberet? Si autem nullum omnino percuteret, quis deum res humanas curare crederet? Nonnunquam ergo iniquos ferit, vt ostendat, quia inulta mala non deserat. Nonnũquam vero iniquos diu tolerat, vt considerantibus insinuet, ad quod eos iudicium reseruet. Hæc itaque sententia dilationis iniquorum, si non cum fine præsentis seculi de cũctis generaliter dicitur, ex magna parte procul dubio veritatis virtute vacuatur. Sed tũc vera erit, cùm iam iniquitatis dilatio non erit. Quæ hoc fortasse modo intelligi rectius potest, quoniam nec innocens perit, nec rectus deletur: quia etsi carne hic atteritur, in conspectu æterni iudicis vera salute reparatur. Et qui seminant dolores & metũt, flante deo pereũt, quia quanto hic altius peruersa agendo proficiũt, tãto durius subsequenti damnatione feriũtur. Sed cùm eidem sententiæ præmittitur: Recordare, videlicet patet, quia transacta res ad mentem reducitur, non autem futura nũciatur. Tũc ergo Eliphas verius diceret, si hæc de iniquis generaliter fieri extrema animaduersione credidisset. Sed hoc quod flare deus dicitur, vrget vt subtilius discernatur. Nos quippe cùm flam', aërẽ ab exteriorib' introrsus trahim', & introrsus tractũ hũc exterius reddimus. Flare ergo deus in vindictę retributiõe dicitur, quia ab exterioribus causis introrsus iudicij consiliũ cõcipit, & ab interno consilio extorsus sententiã emittit. Quasi flante deo ab exterioribus aliquid introrsum trahitur, quando foris mala nostra conspicit, & intus iudicium disponit. Et rursum, quasi flante deo ab interioribus spiritus extrorsus emittitur, quando ab interno conceptu consilij, exterius iudicium damnationis infertur. Bene itaque dicitur, quòd qui dolores seminant, flante deo pereũt: quia vnde foris peruersa faciũt, inde ab intimis rectè feriũtur. Vel certè cùm flare deus dicitur, quia & statim iræ eius spiritus subinfertur, appellatione flatus illius potest ipsa eius animaduersio designari. Nos quippe cùm irascitur, flatu furoris inflammamur. Vt ergo vindictam cogitãs, dominus demonstraretur, flare iracundo dicitur: non quòd ipse in natura sua mutabilitatis vicissitudinem recipiat, sed quòd post longam patientiam quandoque vindictam peccatoris exequitur, is qui in semetipso tranquillus est, pereũtibus turbulentus videtur. Mẽs quippe reproba, quia aduersum suis actibus iudicem conspicit, quasi commotus ei ostenditur, quia in conspectu illius suo reatu proptio ipsa turbatur. Sed postquam quasi clementer admonuit, apertæ increpationis verba subiungit, dicens: Rugitus leonis, & vox leænæ, & dentes catulorum leonum contriti sunt.) Quid enim rugitum leonis appellat, nisi, vt pauloante præmisimus, feueritatem viri? Quid vocem leænæ, nisi loquacitatem coniugis? Quid dentes catulorum leonum, nisi edacitatem prolis? Quia enim filij conuiuantes extincti sunt, dentium expresione signantur. Quæ cũcta dum contrita Eliphas rigidus exultat, quasi iure damnata denunciat. Cuius adhuc duritiam increpationis fingeminat, cùm subiungit:

Dolores seminare. Dolores metere.

Psal. 9.

Quæstio de iniquis, quomodo flante deo pereant. Psal. 22. Hiere. 13. Responsio.

Cur deus iniquos tolerat.

Quòd tigridis nomine hypocritarum varietas & rapacitas exprimitur, quibus quasi præda est instorum sibi laus vendicata.

Tigris perit, eo quòd non haberet prædam, & catuli leonũ dissipati sunt.) Quem enim nomine Tigridis, nisi beatum Iob nota varietatis signat, vel adspersum maculis simulationis?

Caput XVI.

Omnis nanque simulator in eo quòd videri rectus appetit, mundum se per omnia non ostendit: quia dum virtutes quasdam per hypocrisim assumit, & occultè semetipsum vitiis subiicit, quædam latentia vita repentè in faciem erumpunt, & superductæ simulationis, quasi visionis corium, ex admixtione sua varium ostendunt: vt plærũque sit mirum cur homo qui tantis virtutibus pollere cernitur, etiã tam reprobis actibus inquietur. Sed nimirum omnis hypocrita Tigris est: quia dum mundus color de simulatione ducitur, vitiorum nigredine interrumpente variatur. Sæpe enim dum de castitatis mũditia extollitur, sorde auaritiæ fœdatur. Sæpe dũ de virtute largitatis speciosus ostẽditur, luxuriæ maculis inquinatur. Sæpe dũ castitatis atque largitatis decore vestitur, velut ex zelo iustitiæ, crudelitatis atrocitate fuscatur. Sæpe largitate, castitate, pietate ex pulchra visione induitur, sed interfusa obscuritate superbiæ notatur. Sicque fit, vt intermixtis vitiis

A vitiis, dum mundam in se speciem hypocrita non ostendit, quasi vnum colorem Tigris habere nequaquam possit. Quæ videlicet Tigris rapit prędã, quia humani sibi fauoris vsurpat gloriã. Quia enim rapta laude extollitur, quasi præda satiatur. Bene autem hypocritarũ laus pręda dicitur. Præda quippe est, cùm aliena violenter auferuntur. Omnis autem hypocrita, quia vitam iustitiæ simulans, iustorum sibi laudem arripit, alienum profectò est, quod tollit. Eliphas itaque, qui beatum Iob incolumitatis suæ tempore laudanda egisse cognouit, percussione subsequente, illum hęc tenuisse per hypocrisim credidit, dicens: Tigris periit, eo quòd non haberet prædam. Ac si apertè dicat: Varietas tuæ simulationis extincta est, quia & adulatio laudis ablata est: etiam tua hypocrisis prædam non habet, quia percussa diuinitus, humanis fauoribus caret. Translatione autem septuaginta interpretum nequaquam Tigris dicitur, sed Myrmicaleon periit, eo quòd non haberet prædam. Myrmicaleõ quippe paruum valde est animal, formicis aduersum, quod se sub puluere abscondit, & formicas frumenta gestantes interficit, interfectásque consumit. Myrmicaleon autem Latinè dicitur, vel formicarum leo, vel certè expressius, formica pariter & leo. Rectè autem formica & leo nominatur: quia siue volatilibus seu quibuslibet aliis minutis animalibus formica est, ipsis autem formicis leo. Has enim quasi leo deuorat, sed ab illis quasi formica deuoratur. Cùm igitur Eliphas dicit:

B Myrmicaleon periit, quid in beato Iob sub Myrmicaleontis nomine, nisi pauorem & audaciam reprehendit? Ac si apertè dicat: Non iniustè percussus es: quia contra erectos timidus, contra subditos audax fuisti. Ac si apertius dicat: Contra astutos formido te presit, contra simplices temeritas' inflauit. Sed iam Myrmicaleon prædam non habet, quia tumida tua elatio dum verberibus premitur, ab aliena læsione prohibetur. Sed quia amicos beati Iob, tenere hæreticorum speciem diximus: vrget necessariò, vt hæc eadem Eliphas verba quomodo etiam typicè sentienda sint, intimemus.

Quòd regnum diaboli, & gloria huius mundi, & concupiscentia carnis in seruis dei contritæ sunt.

Rugitus leonis & vox leænæ, & dentes catulorum leonum cõtriti sunt.) Quia natura vniuscuiusque rei ex diuersitate cõponitur, in sacro eloquio per rem quamlibet licitè diuersa figurantur. Habet quippe leo virtutem, habet & sæuitiam. Virtute ergo dominum, sæuitia diabolum signat. Hinc enim de domino dicitur: Vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid. Hinc de diabolo scriptum est: Aduersarius vester, sicut leo rugiens, circuit quærens quem deuoret. Leænæ autem nomine aliquando sancta Ecclesia, aliquando Babylonia designatur. Pro eo enim quod contra aduersa audax est, leæna Ecclesia dicitur: sicut eiusdem beati Iob vocibus approbatur, qui derelictam ab Ecclesia Iudæam indicans, ait: Non calcauerunt eam filij insititorum, nec pertransibit per eam leæna. Aliquando vero leænæ

C nomine huius mũdi ciuitas, id est, Babylonia exprimitur, quæ cõtra vitam innocentium immanitate crudelitatis effrenatur, quæ antiquo hosti, quasi sęuissimo leoni sociata, peruersę persuasionis eius semina cõcipit, & reprobos ex se filios ad simi litudinem illius quasi crudeles catulos gignit. Catuli autẽ leonum sunt quilibet reprobi, ad iniquam vitam, malignorũ spirituum errore generati, qui & simul omnes vniuersam mundi ciuitatem quam prædiximus, Babyloniam faciunt, & tamen iidem singuli Babyloniæ filij, quasi non leæna, sed leænæ catuli vocantur. Sicut enim Sion tota simul Ecclesia dicitur, filij autem Sion sanctorum quippe singuli memorantur: ita & filij Babyloniæ singuli quique reproborum, & eadem Babylonia simul omnes reprobi vocantur.

Apoc. 5. 1. Petri. 5.

Iob. 28.

Reprobi vnde generentur.

Filij Sion. Filij Babyloniæ.

Caput XVII.

Sed sancti viri quandiu in hac vita sunt, semetipsos sollicita circunspectione custodiunt: ne leo circumiens insidiando surrepat, id est, antiquus hostis sub aliqua imagine virtutis occidat: ne leænæ vox auribus obstrepat, id est, ne Babylonis gloria sensum ab amore patriæ cœlestis auertat: ne catulorum leonum dentes mordeãt, id est, ne reproborum persuasio in corde conualescat. At contra hæretici iam quasi de sanctitate securi sunt, quia vitæ suæ meritis cuncta se superasse suspicantur. Vnde & nunc dicitur: Rugitus leonis, & vox leænæ, & dentes catulorum leonum contriti sunt. Ac si diceretur: Nos ideò nonnullis flagellis atterimur, quia & virtutem antiqui hostis, & cupiditatẽ terrenæ gloriæ, & suasionẽ reproborum hominũ vitæ meritis superando calcamus. Vnde adhuc subditur: Tigris periit, eo quod non haberet prædam, & catuli leonum dissipati sunt.) Hunc vocabulo Tigridis reperit, quem leonis appellatione signauit. Satan quippe & propter sæuitiam leo dicitur, & propter multiformis astutiæ varietatem non incongruè Tigris vocatur, modo enim se sicut est perditus, humanis sensibus obiicit, modo quasi angelum lucis ostendit. Modo stultorum mentibus blãdiendo persuadet, modo ad culpam terrendo pertrahit, modo suadere vitia apertè nititur, modo suis in suggestionibus sub virtutis specie palliatur. Hæc itaque belua quæ tanta varietate respergitur, iure Tigris vocatur, quæ apud septuaginta interpretes, vt præfati sumus, Myrmicaleon dicitur. Quòd videlicet animal absconsum puluere, formicas, vt diximus, frumenta gestantes interficit: quia nimirum apostata angelus in terram de cœlo proiectus, iustorum mẽtes quæ bonorum sibi operum refectionẽ præparant, in ipso actionis itinere obsidet: cúmq; eas per insidias superat, quasi formicas frumenta gestãtes improuisus necat. Rectè autem Myrmicaleon, id est, leo & formica dicitur: formicis enim, vt diximus, leo est, volatilibus formica: quia nimirum antiquus hostis, sicut contra cõsentientes fortis est, ita contra resistẽtes debilis. Si enim eius suggestionibus assensus præbetur, quasi leo tolerari nequaquam potest: si autem resistitur, quasi formica atteritur. Aliis ergo leo est, aliis formica: quia crudelitatem illius carnales mentes vix tolerant, spiritales vero infirmitatem illius pede virtutis calcant. Hæretici igitur, quia de sanctitatis præsumptione superbiunt, quasi exultantes dicunt: Myrmicaleon, vel certè Tigris, periit, eo quod non haberet prædam. Ac si apertè dicant: Vetustus aduersarius in nobis prædam non habet, quia quantum ad nostra studia iam victus iacet. Idcirco autem Myrmicaleontis appellatione, vel Tigridis repetitur, qui iam contrito leonis rugitu fuerat designatus: quia quicquid per gaudium dicitur, sæpe replicatur. Voces quippe ingeminat animus cùm exultat. Vnde & veraci lætitia Psalmista crebro repetit hoc, quod se exauditum esse recognouit, dicens: Exaudiuit dominus vocem fletus mei: exauditum dominus deprecationem meam, dominus orationem meam suscepit.

Satan leo. Satan Tigris.

Diabolus dicitur leo. Diabolus dicitur formica.

Psalm. 6.

Caput XVIII.

Sed sancti viri cùm de quibusdam se vitiis ereptos hilarescunt, magno se metu etiam in ipsa exultatione cõcutiũt, quia etsi iam de cuiuslibet procella tempestatis erepti sunt, esse tamẽ se adhuc in incerti maris dubiis fluctibus sciũt: & sic spe exultant, vt pauore trepident: sic pauore trepidant, vt spei fiducia exultent. Vnde per eundem Psalmistam dicitur: Seruite domino in timore, & exultare ei cũ tremore. At contrà hi qui de specie sanctitatis intumescunt, cùm vnum quodlibet vitium superant, mox mentem in superbiam erigunt, & quasi de vitæ suæ perfectione gloriantur: & pro eo quòd fortasse semel à periculo tempestatis erepti sunt, iam quia in mari nauigent, obliuiscuntur: magnos se in omnibus æstimant: & vicisse se antiquum hostem funditus putant: infra se cunctos respiciunt, quia se per sapientiam transcendere omnes arbitrãtur. Vnde & subditur:

Psalm. 2.

Quòd hæretici & hypocritæ noua & inaudita promittunt, vt in admirationem sui simplices conuertant: neque ea quæ loquuntur, ad ædificationem sed ad ostentationem scientiæ suæ proferunt.

Porro ad me dictum est verbum absconditum.) Verbum absconditum hæretici audire se simulant, vt auditorum mentibus quandam prædicationis suæ reuerentiam obducant. Vnde & latenter prædicant, quatenus eorum prædicatio tanto sancta, quanto & occulta videatur. Communem autem scientiam habere refugiunt, ne cæteris æquales æstimentur. Occulta vel noua semper exquirunt: quæ dum alij nesciunt, apud imperitorum mentes ipsi de scientiæ singularitate gloriantur. Quam occultam, vt diximus, insinuant: quia scilicet vt admirationem ostendere valeant, hanc se latenter percepisse confirmant. Vnde apud Salomonem hæreticorum speciem mulier tenens, dicit: Aquæ furtiuæ dulciores sunt, & panis absconditus suauior. Vnde hic quoque subditur: Et quasi furtiuè susurratus est auris mea venas susurrij eius.) Furtiuè susurratus est auris mea venas susurrij eius.

Prouer. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Grij venas percipiunt: quia ſocialis ſcientiæ gratiam deſerentes, ad hanc nequaquam per oſtium ingrediuntur, domino atteſtante, qui ait: Qui non intrat per hoſtium in ouile ouium, ſed aſcendit aliundè, ille fur eſt & latro. Venas itaque diuini ſuſurrij, furtiuè ſuſcipit, qui ad percipiendam virtutis eius notitiam deſerto publicæ prædicationis oſtio, prauæ intelligētiæ rimas quærit. Quia verò fur & latro qui intrat aliunde, tenebras diligit, & claritatem luminis perhorreſcit, rectè ſubiungitur: In horrore viſionis nocturnæ, quando ſolet ſopor occupare homines. *Ioan.10.*

Caput XIX.

SAepe hæretici dum altiora dicere conantur, ipſi ſibi teſtes ſunt, quia quæ proferunt, vera non ſunt. In nocturna quippe viſione dubiè cernitur. Rimas ergo ſuſurrij in pauore nocturnæ viſionis ſe percepiſſe aſſerūt: qui vt ea quæ docent, alta aliis oſtendant, vix ea ſe capere poſſe denūciant. Sed hinc colligendum eſt quomodo audientibus certa eſſe poterunt, quæ ipſi dubiè viderunt. Miro ergo ordine cùm alta loquentes profluunt, in patefactione ſtultitiæ, ipſis ſuæ altitudinis vocibus ligantur. Quantum vero de ſingularitate ſapiētiæ eleuantur, oſtenditur cùm protinus ſubditur: Quando ſolet ſopor occupare homines.) Ac ſi apertè ab hęreticis diceretur: Cùm homines inferius dormiunt, nos ad percipienda ſuperna vigilamus, quia ea nobis nota ſunt, ad quæ videlicet cognoſcenda cęterorum hominum corda torpentia non aſſurgunt.

H Ac ſi apertius dicant: In quibus intelligentia noſtra ſe erigit, reliquorum hominum ſenſus dormit. Nonnunquā verò cùm hoc deſpici ab auditore quod dicūt conſpiciunt, ſemetipſos ſimulant timere quod dicunt. Vnde & ſubditur: Pauor tenuit me & tremor, & omnia oſſa mea perterrita ſunt.) Quia enim de doctrinæ ſuæ altitudine miri videri appetunt, quaſi pertimeſcunt quę fingunt: & cùm minoris laboris ſit audire quàm dicere, ad ea proferēda audaces ſunt, quæ ſcilicet aſtruunt, quia ipſi vix audire potuerunt. Vnde adhuc ſubditur: Et cùm ſpiritus me præſente tranſiret, inhorruerunt pili carnis meæ: ſtetit quidam cuius non agnoſcebam vultum.) Vt incomprehenſibilia ſe cognouiſſe indicent, non ſteriſſe, ſed tranſiſſe coram ſe ſpiritum narrant, & vultum ſe vidiſſe incognitum ſimulāt: vt eſſe ſe ei cognitos qui ab humana mente cognoſci non valet, oſtendāt. Vbi adhuc ſubditur: Imago coram oculis meis & vocē quaſi auræ lenis audiui.) Sæpe hæretici deū ſibi imaginabiliter fingunt, quem intueri ſpiritaliter nequeunt: eiuſque vocem quaſi auræ lenis, audire ſe perhibent: quia ad ſecreta illius cognoſcenda, quaſi eſſe ſe cæteris familiores gaudent. Non enim ea docēt quæ deus publicè loquitur, ſed quæ eorū auri quaſi latenter adſpirātur. Hæc igitur diximus, vt quid ſub hæreticorū ſpecie in Eliphas ſermonibus ſentiēdū ſit, intimemus. Sed quia amici beati Iob tanti viri amici non eſſent, niſi manifeſtè aliquid ex veritate didiciſſent, qui quanuis in ſentētiis correptionis errant, in veritatis tamen cognitione nō tituBát: hæc eadē paulo ſuperius verba replicemus, vt ſubtilius diſcernamus quomodo ea quæ de perceptione veritatis dicuntur, à rectè ſentientibus proferri veraciter poſſint.

Caput XX.

NOnnunquā verò hæretici vera quędam & ſublimia loquuntur, non quòd hæc diuinitus ipſi percipiant, ſed quòd ex ſanctæ Eccleſiæ cōtērione didicerunt, neque hæc ad profectū cōſcientiæ, ſed ad ſcientiæ oſtētationem trahunt. Vnde ſit plærunq;, vt alta ſciendo dicant, ſed viuēdo quæ dicūt, neſciant. Siue igitur ex hæreticorū ſpecie, videlicet non vitā ſcientiæ, ſed verba tenētium, ſeu ex perſona certè amicorū beati Iob, qui de cognitione veritatis potuerūt procul dubio percipiēdo experiri, quod ſtuduerūt docendo eloquī, hæc eadē quæ tranſcurrimus, ſubtilius dicta diſſeramus: vt dum ſol licitè Eliphas ſermo diſcutitur, quantæ ſcientiæ fuerit demonſtretur, quanuis in eadē ſcientia humilitatem non tenuit, qui commune bonum ſibi ſpecialiter arrogauit. Ait nanque:

Quòd verbum abſconditum muſibilis, dei filius ſit, cuius ſubtilitatem mens ſpiritu ſancto afflata raptim & occultè agnoſcit.

Porrò ad me dictū eſt verbum abſcōditū.) Verbum quippe abſcōditū, inuiſibilis filius vocatur, de quo Ioannes ait: In principio erat verbū. Quod ipſe quoque abſconditū inſinuat, dū ſubiūgit: Et verbum erat apud deum, & deus erat verbum. Sed hoc verbū abſconditū electorum mentibus dicitur, cùm *Ioan.1.*

potęſtas vnigeniti filij credentibus manifeſtatur. Poteſt etiam K per verbum abſconditum, allocutio intimæ aſpirationis intelligi: de qua Ioannes dicit: Vnctio eius docet vos de omnibus. Quæ nimirum aſpiratio humanā mentem tangendo ſubleuat, & temporales cogitationes deprimens, æternis hanc deſideriis inflammat: vt nihil ei iam, niſi quæ ſuperna ſunt libeat: & cuncta quæ inferius de humana perſtrepunt corruptione, cōtemnat. Abſonditum ergo verbū audire, eſt locutionem ſancti ſpiritus corde concipere. Quæ profecto ſciri non poteſt, niſi à quo haberi poteſt. Vnde & veritatis voce de hac abſcōdita locutione dicitur: Ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, vt maneat vobiſcum in ęternum: ſpiritum veritatis, quem mundus non poteſt accipere. Sicut enim idem paracletus poſt mediatoris aſcenſum, alius humani generis cō ſolator, in ſemetipſo inuiſibilis eſt: ita omnem quem repleuerit, ad deſideranda inuiſibilia accendit. Et quoniam mundana corda ſola viſibilia diligunt, hunc mundus non accipit, quia ad diligenda inuiſibilia non aſſurgit. Seculares enim mentes quā to ſe foris per deſideria dilatant, tanto ad receptionem illius ſinum cordis anguſtant. Et quoniam valde in humano genere pauci ſunt, qui à deſidetiorum carnaliū ſorde purgati, ad percęptionem ſancti ſpiritus ipſa hac purgatione dilatātur, verbum hoc abſconditum dicitur: quia illud à quibuſdam procul dubio in corde percipitur, quod à maxima hominum parte neſciL tur. Vel certè hæc ipſa afflatio ſancti ſpiritus verbum abſconditum eſt, quia ſentiri poteſt, ſed ſtrepitu locutionis exprimi non poteſt. Cùm igitur diuina aſpiratio ſine ſtrepitu mentem ſubleuat, verbum abſconditum auditur, quia ſermo ſancti ſpiritus in aure cordis ſilenter ſonat. Vnde & ſubditur:

Quòd multis modis ad aurem noſtræ intelligentiæ deus venit: & quòd quandā nobis de diuinitatis natura per contemplationem aliquid inſinuat, nequaquam nobis loquitur, ſed quaſi ſuſurrat.

Et quaſi furtiuè ſuſcepit auris mea venas ſuſurrij eius.) Venas ſuperni ſuſurrij, auris cordis furtiuè ſuſcepit: quia ſubtilitatem locutionis intimę, afflata mens, & raptim & occultè cognoſcit. Niſi enim ſe ab exterioribus deſideriis abſcondat, interna non penetrat. Occultatur autē vt audiat, & audit vt occulteretur: quia & ſubtracta à viſibilibus, inuiſibilia conſpicit: & repleta inuiſibilibus, viſibilia perfectè cōtemnit. Notandū verò quòd nō ait: Quaſi furtiuè ſuſcepit auris mea ſuſurriū eius, ſed venas ſuſurrij eius. Suſurrium quippe occulti verbi, eſt hęc ipſa locutio aſpirationis internæ. Venæ autem ſuſurrij dicuntur cauſarum origines, quibus hæc ipſa aſpiratio ad mentē ducitur. Quaſi enim venas ſuſurrij ſui aperit, cùm nobis deus latenter inſinuat, quibus modis ad noſtræ intelligentiæ aurem venit. Aliquando enim nos amore, aliquando terrore cōpungit: aliquando præſentia quàm nulla ſint oſtendit, & ad æterna diligenda deſiderium erigit: aliquādo prius æterna indicat, vt poſt temporalia vilęſcant. Aliquando noſtra nobis mala aM perit, & ad hoc nos vſque, vt alienis etiam malis cōdoleamus, extendit. Aliquando mala aliena noſtris obtutibus obiicit, & compūctos mirabiliter à noſtra prauitate nos corrigit. Venas itaque diuini ſuſurrij furtiuè audire, eſt occultos diuinæ aſpirationis modos tenuiter & latenter cognoſcere. Quanuis adhuc vel ſuſurrium, vel venas ſuſurrij intelligere aliter valeamus. Qui enim ſuſurrat, occultè loquitur: & vocem nō exprimit, ſed imitatur. Nos ergo quouſque carnis corruptione premimur, nullo modo claritatem diuinæ potentiæ, ſicut in ſe incommutabilis manet, videmus: quia acies infirmitatis noſtræ non ſuſtinet hoc quod de eius æternitatis radio ſuper nos intolerabiliter fulget. Cùm ergo ſe nobis omnipotens deus per rimas cōtemplationis indicat, nequaquam nobis loquitur, ſed ſuſurrat: quia etſi ſe plenè non intimat, quiddam tamen de ſe humanæ menti manifeſtat. Tunc autem nequaquam iam ſuſurrat, ſed loquitur, cū eius nobis ſpecies certa reuelatur. Hinc eſt enim quod in Euangelio veritas dicit: Palàm de patre meo annunciabo vobis. Hinc Ioannes ait: Videbimus eum ſicuti eſt. Hinc Paulus dicit: Tunc cognoſcam ſicut & cognitus ſum. Nūc autem diuinum ſuſurrium tot ad nos venas habet, quot creatis operibus ipſa diuinitas præſidet. Dū enim quę ſunt cūcta creata cernimus, in creatoris admiratione ſubleuamur. Nā ſicut aqua leniter fluens, rimata per venas quæritur, vt augeatur, tantóque ſe latius fundit, quanto venas apertiores inueneritc

A nerit: ita nos dum ſtudioſè diuinitatis notitiam ex creaturæ eius cōſideratione colligimus, quaſi ſuſurrij ad nos venas illius aperimus: quia per hoc quod factum cernimus, virtutē creatoris admiramur: & per ea quæ ſunt in publico, illud ad nos emanat quod latet in occulto. Quaſi enim per quendam ad nos ſonitum erumpit, dum conſideranda nobis ſua opera oſtendit: in quo ſemetipſum vtcunque indicat, dum quàm ſit incomprehenſibilis, manifeſtat. Quia igitur conſiderate eum dignè non poſſumus, non eius vocem, ſed vix ſuſurrium audimus: plenè enim perpēdere, neque ipſa quæ ſunt creata, ſufficimus. Rectè autem dicitur: Quaſi furtiuè ſuſcepit auris mea venas ſuſurrij eius. Proiecti quippe à paradiſi gaudiis & cęcitatis pœna multati, vix ſuſurrij venas apprehendimus, quia ipſa quoque mira eius opera raptim tenuitérque penſamus.

Caput XXI.

SCiendum vero eſt, quia quanto virtutem illius mens ſubleuata conſiderat, tanto eius rectitudinem repreſſa formidat. Vnde & rectè ſubiungitur:

Quòd anima in nocte huius vitæ contemplans deum, ad magnitudinis illius inhorreſcat aſpectum.

In horrore viſionis nocturnæ.) Horror nocturnæ viſionis eſt pauor occultæ contēplationis. Humana etenim mens quo altius eleuata quæ ſint æterna cōſiderat, eo de factis temporali bus grauius tremefacta formidat: quia tanto ſe reā verius cerB nit, quanto ſe ab illo lumine diſcrepaſſe quod ſuper ſe intermicat conſpicit: ſicq;, fit, vt illuminata plus metuat, quia magis aſpicit à veritatis regula per quanta diſcordat: eamque graui formidine ſuus ipſe profectus quatit, quæ prius quaſi ſecura nihil videbat. Quanuis quātalibet virtute profecerit, non iam manifeſtum aliquid de æternitate cōprehendit, ſed adhuc ſub cuiuſdam caliginis imaginationis conſpicit. Vnde & hæc eadē viſio nocturna dicitur. In nocte quippe, ſicut & ſuperius diximus, dubiè. in die autem conſtanter videmus. Quia igitur ad contemplandum internī ſolis radium, nubes ſeſe noſtræ corruptionis interſerit, nec ad infirmos noſtræ mentis oculos, illud ſicut eſt incommutabile lumen, erumpit: adhuc deum quaſi in nocturna viſione cernimus, cùm procul dubio ſub incerta contemplatione caligamus. Sed quanuis extremum de illo aliquid mens conceperit, in conſideratione tamen eius magnitudinis inhorreſcit, & magis metuit: quia ipſis contemplationis eius veſtigiis ſe imparem ſentit, atque ad ſe relapſa, eū arctius diligit: cuius miram dulcedinem ferre non valens, vix hanc ſub incerta viſione guſtauit. Sed quia ad huius ſubleuationis culmen minimè pertingitur, niſi prius deſideriorum carnalium importunè perſtrepens, turba reprimatur, rectè ſubiungitur:

Quibus modis ſacra ſcriptura ſomnum accipiat. Et quid ſit quòd Iacob lapide ad caput poſito dormiens, ſcalam cœlo inhærentem, & dominum ſcalæ innixum, & angelos aſcendentes & deſcendentes vidit.

C Quando ſolet ſopor occupare homines.) Quiſquis ea quæ mundi ſunt, agere appetit, quaſi vigilat: quiſquis verò internā quietem quærens, huius mundi ſtrepitum fugit, velut obdormiſcit. Sed prius ſciendum eſt, quia in ſcriptura ſacra figuratè poſitus, tribus modis ſomnus accipitur. Aliquando enim ſomno mors carnis, aliquando torpor negligentiæ, aliquando verò exprimitur, calcatis terrenis deſideriis, quies vitæ. Somni nanque vel dormitionis nomine, carnis mors intimatur, ſicut *1.Theſſ.4.* Paulus ait: Nolo vos ignorare fratres de dormientibus. Et pau lo pòſt: Ita, & deus eos qui dormierunt per Ieſum, adducet cum eo. Somno rurſum torpor negligentiæ deſignatur, ſicut *Roma.13. 1.Cor.15.* ab eodē Paulo dicitur: Hora eſt iā nos de ſomno ſurgere. Et rurſum: Euigilate iuſti, & nolite peccare. Somno quoque, calcatis carnis deſideriis, vitæ quies figuratur: ſicut ſponſæ voce *Cantic.5.* in canticis canticorum dicitur: Ego dormio, & cor meum vigilat: quia videlicet ſancta mens quo ſe à ſtrepitu temporalis concupiſcentiæ comprimit, eo verius interna cognoſcit, & tā to alacrius ad intima vigilat, quanto ſe ab exteriori inquietudine occultat. Quod bene per Iacob in itinere dormientem *Genet.28.* figuratur, qui ad caput lapidem poſuit, & obdormiuit: à terra ſcalam cælo inhærentem, innixum ſcalæ deum, aſcendentes quoque & deſcendentes angelos vidit. In itinere quippe dormire, eſt in hoc præſentis vitæ tranſitu, à rerum temporalium amore quieſcere. In itinere dormire, eſt in dierum labentium curſu ab appetitu viſibilium mentis oculos claudere, quos primis hominibus ſeductor aperuit, qui dixit: Scit enim deus, *Genet.3.* quòd in quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri. Vnde & paulopoſt ſubditur: Tulit de fructu illius, & comedit: deditque viro ſuo, qui comedit, & aperti ſunt oculi amborum. Culpa quippe oculos concupiſcentiæ aperuit, quos innocentia clauſos tenebat. Angelos verò aſcendentes & deſcendentes cernere, eſt ciues ſupernæ patriæ contemplari: vel quanto amore auctori ſuo ſemetipſos tranſcendendo inhærent, vel quanta compaſsione charitatis noſtris infirmitatibus condeſcendant. Et notādum eſt valde, quòd ille dormiēs angelos conſpicit, qui in lapide caput ponit: quia nimirū ipſe ab exterioribus operibus ceſſans, interna penetrat, qui intenta mente, quæ principale eſt hominis, imitationem ſui redemptoris obſeruat. Caput quippe in lapide ponere, eſt mente Chriſto inhærere. Qui enim à præſentis vitæ actione remoti ſunt, ſed ad ſuperna nullo amore rapiuntur, dormire poſſunt: ſed videre angelos nequaquam poſſunt, quia caput in lapide tenere contemnunt.

Caput XXII.

SVnt nanque nonnulli qui mundi quidem actiones ſuſtinent, ſed nullis virtutibus exercentur. Hi nimirum torpore, non ſtudio dormiunt, & idcirco interna nō conſpiciunt: quia caput non in lapide, ſed in terra poſuerunt. Quibus E plærunque contingit, vt quanto ſecurius ab externis actionibus ceſſant, tanto latius immundę in ſe cogitationis ſtrepitum per otium congerant. Vnde ſub ludęæ ſpecie per prophetam *Tren.1.* torpens ocio anima deſletur, cùm dicitur: Viderunt eam hoſtes, & deriſerunt ſabbata eius. Præcepto etenim legis, ab exteriori opere in ſabbato ceſſatur. Hoſtes ergo ſabbata videntes irridēt, cùm maligni ſpiritus ipſa vacationis ocia ad cogitationes illicitas pertrahūt: vt vnaquæque reproba anima quo remota ab externis actionibus ſeruire deo creditur, eo magis eorum tyrannidi illicita cogitando famuletur. Sancti autem viri qui à mundi operibus nō torpere, ſed virtute ſopiuntur laborioſius dormiunt, quàm vigilare potuerunt, quia in eo, quòd actiones huius ſeculi deſerentes ſuperant, robuſto conflictu quotidie contra ſemeripſos pugnant, ne mens per negligentiam torpeat: ne ſubiecta ocio ad deſideria immunda frigeſcat, ne ipſis bonis deſideriis plus iuſto inferueat: ne ſub diſcretionis ſpecie ſibimet parcēdo, à perfectione langueſcat. Agit hæc & ab huius mundi inquieta concupiſcentia ſe penitus ſubtrahit, ac terrenarum actionū ſtrepitum deſerit, & per quietis ſtudium virtutibus intenta, vigilans dormit. Neque enim ad contemplanda interna perducitur, niſi ab his quæ exterius implicāt, ſtudioſe ſubtrahatur. Hinc eſt enim quod per *Matt.6.* ſemetipſam veritas dicit: Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Hinc Paulus ait: Nemo militans deo, implicat ſe negociis *2.Timo.2.* F ſecularibus, vt placeat cui ſe probauit. Hinc per prophetā dominus admonens dicit: Vacate & videte quoniam ego ſum deus. Quia igitur nequaquam notitia interna concipitur, niſi *Pſal.45.* ab externa implicatione ceſſetur: rectè nunc verbi abſconditi & diuini ſuſurrij tempus exprimitur, cùm dicitur: In horrore viſionis nocturnæ, quando ſolet ſopor occupare homines: quia nimirum mens noſtra nullo modo ad vim intimæ contemplationis rapitur, niſi ſtudioſe prius à terrenorum deſideriorum tumultu ſopiatur. Sed humanus animus quadam ſuæ contemplationis machina ſubleuatus, quo ſuper ſe altiora conſpicit, eo in ſemetipſo terribilius contremiſcit. Vnde & aptè ſubditur:

Quòd cùm mens ad cœleſtia ſecreta ſe ſubleuat, totum humanæ virtutis robur contremiſcit: & quid ſit quod Mane angelo viſo timet, & vxor eius non timet.

Pauor tenuit me & tremor, & omnia oſſa mea perterrita ſunt.) Quid per oſſa, niſi fortia acta ſignantur? De quibus & *Pſal.33.* per prophetā dicitur: Dominus cuſtodit omnia oſſa eorum. Et ſæpe ea quæ agunt homines, eſſe alicuius momenti æſtimant: quia diſtrictionis intimæ quàm ſit ſubtile iudiciū, ignorant. Sed cùm per contemplationem rapti, ſuperna conſpiciūt, ab ipſa aliquo modo præſumptionis ſuæ ſecuritate liqueſcunt: & tanto magis in diuino conſpectu trepidant, quanto ſcunt: & tanto magis in diuino conſpectu trepidant, quanto ſcunt: & tanto magis in diuino conſpectu trepidant, penſant. nec bona ſua digna eius examine, quem conſpiciunt, penſant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Hinc est enim quòd his qui fortia operando profecerat,per
Psalm. 34. spiritum subleuatus clamabat:Omnia ossa mea dicẽt: domine
quis similis tibi? Ac si diceret:Carnes meæ verba non habent,
quia infirma mea apud te funditus silent. Ossa autem mea tuæ
magnitudinis laudem dicunt,quia ipsa quoque quę esse in me
fortia credidi,tua consideratione contremiscũt.Hinc est enim
Iudicũ. 13. quòd Manue viso angelo pertimescens dicit: Morte moriemur, quia vidimus dominum. Quem vxor protinus consolatur,dicẽs:Si dominus nos vellet occidere, de manibus nostris holocaustum & libamenta non suscepisset.Quid est hoc quòd ad visionẽ angeli vir fit timidus,& mulier audax:nisi quòd nobis quoties cœlestia demonstrantur,spiritus quidem pauore se concutit,sed tamen spes præsumit? Inde nanque spes ad maiora audenda sese erigit, vnde turbatur spiritus: quia ea quæ superna sunt,prior videt.

Caput XXIII.

QVia igitur cùm altiora secretorum cœlestium subleuata mens conspicit, cuncta humanarum virium soliditas contremiscit,rectè nunc dicitur: Pauor tenuit me & tremor,& omnia ossa mea perterrita sunt.) Ac si apertè diceretur: Subtilitatis intimæ arcana percipiens: vnde me apud me fortem credidi, ante conspectum iudicis inde titubaui. Districtionem quippe diuinæ iustitiæ contemplantes,etiam de ipsis operibus iure pertimescimus, quæ nos H fortia egisse putabamus.Ducta nanque ad internam regulam nostra rectitudo,si districtum iudicium inuenit, multis tortitudinum suarum sinibus in intimam rectitudinem impingit. Vnde bene Paulus cùm & virtutum ossa habere se cerneret: & tamen sub districto examine hæc eadem eius ossa trepidarent,ait: *1.Cor.4.* Mihi pro minimo est,vt à vobis iudicer,aut ab humano die. Sed neque meipsum iudico : nihil enim mihi conscius sum.Sed quia auditis venis diuini susurrij,hæc eadem eius ossa contremuerunt,ilico adiũxit: Sed non id hoc iustificatus sum: qui autem iudicat me,dominus est. Ac si diceret : Recta egisse me recolo : attamen de meritis non præsumo, quia ad eius examen vita nostra ducitur:sub quo nostræ fortitudinis & ossa turbantur. Sed cùm mens in contemplatione suspenditur,cùm carnis angustiam superans, per speculationis vim de libertate aliquid intimæ securitatis rimatur, stare diu super semetipsam non potest,quia etsi hanc spiritus ad summa vehit: caro tamen ipso adhuc corruptionis suæ põdere deorsum premit.Vnde & subditur:Et cùm spiritus me præsente transiret, inhorruerunt pili carnis meæ.) Nobis præsentibus spiritus trã sit,quando inuisibilia cognoscimus:& tamen hæc non solidè, sed raptim videmus. Neque enim in suauitate contemplatio nis intimæ diu mens figitur:quia ad semetipsam immensitate luminis reuerberata reuocatur. Cúmq; internam dulcedinem degustat,amore æstuat:ire super semetipsam nititur,sed ad infirmitatis I suæ tenebras fracta relabitur,& magna virtute proficiens,videt quia videre non possit hoc quod ardenter diligit,nec tam ardenter diligeret, nisi aliquatenus videret. Non ergo stat,sed trãsit spiritus,quia supernam lucem nostra nobis *Sapien. 9.* contemplatio & inhiantibus aperit,& mox infirmantibus abscõdit. Et quia in hac vita quantalibet virtute quis profecerit, adhuc tamẽ corruptionis suę stimulum sentit.Corpus quippe quod corrumpitur,aggrauat animam , & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem:rectè subitur:

Quid sit quòd leuitarum pili iusti sunt radi,non euelli.

Inhorruerunt pili carnis meæ.) Pili etenim carnis sunt quælibet superflua humanæ corruptionis. Pili carnis sunt vitæ veteris cogitationes,quas sic à mente abscondimus,vt de amissio ne earum nullo dolore fatigemur. Bene autem per Moysen dicitur: *Leuit. 8.* Leuitæ radant omnes pilos carnis suæ.Leuita quippe assumptus vocatur.Oportet ergo leuitas omnes pilos carnis radere:quia is qui in obsequiis diuinis assumitur, debet ante dei oculos à cunctis carnis cogitationibus mundus apparere, ne illicitas cogitationes mens proferat, & pulchrã animæ speciem quasi pilis fructificantibus deformem reddat. Sed quantaliber,vt diximus, quempiam virtus sanctæ conuersationis euexerit,adhuc tamen ei de vetustate vitæ nascitur quod toleretur.Vnde & ipsi leuitarum pili radi præcepti sunt, nõ euelli. Rasis etenim pilis in carne radices remanent, & crescunt vt iterum radantur: quia magno quidem studio superfluæ cogitationes amputandæ sunt, sed tamẽ amputari funditus nequaquam possunt.Semper enim caro super flua generat,quæ semper spiritus ferro sollicitudinis recidat. Sed tamen hęc in nobis tunc subtilius cõspicimus, cùm speculationis alta penetramus. Vnde rectè nunc dicitur: Cùm spiritus me præsente trãsiret,inhorruerunt pili carnis meæ. K

Caput XXIIII.

HVmana etenim mens in contemplationis arce subleuata: tanto semetipsam durius de superfluis cruciat, quanto nimis subtile conspicit esse quod amat.Et cùm pulchrum intuetur hoc quod super se appetit,districtè iudicat quicquid in se infirmum prius tranquillè tolerabat.Transeunte ergo spiritu , pili pertimescunt : qui ante compunctionis vim,cogitationes superfluæ fugiunt:vt nihil fluxum,nihil iam remissum libeat , quia afflictam mentem etiam contra semetipsam visitationis intimæ seueritas inflammat. Cúmque hoc quod in corde illicitum nascitur, continua districtione resecatur : fit plærunque vt vegetata mens , paulo altius radio suæ speculationis inhæreat , & penè figat spiritum qui transibat. Nec tamen hæc ipsa contemplationis mora diuinitatis plenè vim aperit , quia eius immensitas humanas vires auctas subleuatásque transcendit. Vnde & bene subditur:

Quòd si homo non peccasset , in carne futurus esset spiritalis , qui peccando factus est mente carnalis , atque visibilibus immersus, ad inuisibilia non assurgit. L

Steterit quidam cuius non agnoscebam vultum.) Quidã nãque non dicimus,nisi de eo vtique,quem exprimere aut nolumus,aut non valemus.Sed qua mente hoc loco dicitur quidã, videlicet exponitur cùm protinus subinfertur:Cuius nõ agnoscebã vultũ. Humana quippe anima, primorũ hominũ vitio à paradisi gaudiis expulsa , lucem inuisibiliũ perdidit , & totam se in amorem visibilium fudit: tãtòque ab interna speculatione cæcata est,quanto foras deformiter sparsa: vnde fit vt nulla nouerit, nisi ea quæ corporeis oculis,vt ita dixerim,palpando cognoscit.Homo enim qui si præceptũ seruare voluisset,etiam carne spiritalis fu turus erat : peccando factus est etiam mente carnalis , vt sola cogitet quæ ad animum per imagines corporum trahit. Corpus quippe est cœli,terræ, aquarũ, animalium, cunctarúmque rerum visibilium, quas indesinenter intuetur: in quibus dum totam se delectata mens proiicit,ab internæ intelligentiæ subtilitate grossescit:& quia iam erigere ad summa se nõ valet, in his infirma libẽter iacet. Cùm verò miris conatibus ab his exurgere nititur, magnũ valde est , si ad cognitionẽ suam,repressa corporali specie, anima perducatur, vt semetipsam sine corporea imagine cogitet, & cogitando se , viam sibi vsque ad considerandam æternitatis subs tantiam paret.

Caput XXV.

HOc autem modo quasi quandam scalam sibi exhibet semetipsam , per quam ab exterioribus ascendendo in M se transeat,& à se in auctorem tendat. Cùm enim corporeas imagines deserit,in semetipsam mens veniens,nõ modicum ascendit.Sed quanuis incorporea sit anima,quia tamen corpori inhæret, ex ipsa sui qualitate localis cognoscitur, quæ carnali loco detinetur. Quæ dum obliuiscitur scita, cognoscit incognita : meminit obliuioni mandata, hilarescit post tristia, addicitur post lætaipsa sui diuersitate indicat, quantum à substantia æternæ incommutabilitatis natura distat : quæ semper vt est,idem est : vbique præsens,vbique inuisibilis, vbique tota, vbique incomprehẽsibilis:per inhiantem mẽtem sine aspectu cernitur, sine voce auditur, sine motu suscipitur,sine corpore tangitur,sine loco retinetur.Hanc nimirum substantiam cùm animus cogitat, assuetus rebus corporalibus , diuersarum imaginũ phantasmata sustinet. Quæ dum ab intentionis suæ oculis abigit manu discretionis,postponens ei omnia,iam hãc aliquatenus conspicit. Quam si necdum quid sit apprehendit, agnouit certè quid non sit. Quia ergo ad insueta mens rapitur,cùm diuinitatis essentiam rimatur,rectè nunc dicitur : Stetit quidam cuius non agnoscebam vultum.) Bene autem dictum est , stetit. Omnis quippe creatura , quia ex nihilo facta est, & per semetipsam ad nihilum tendit,non stare habet, sed defluere. Rationalis vero creatura eoipso quo ad imaginem creatoris condita est , ne ad nihilum transeat figitur : irrationalis autem nequaquam figitur , sed donec visionis suæ ministe-

A ministerio vniuersitatis speciem impleat,transeundo tardatur. Nam etsi cœlum ac terra post in æternum permanent , in semetipsis tamen nunc ad nihilum properant , sed pro eorum vsu quibus seruiunt, in melius mutanda perseuerant. Stare ergo, solius creatoris est,per quem cuncta non trãseuntem trãseunt,& in quo aliqua ne transeant retinentur.Vnde & redemptor noster, quia diuinitatis eius status capi ab humana mente non potuit, hunc se nobis ad nos veniens creatus, natus,mortuus,sepultus,resurgens,atque ad cœlestia rediens, quasi transeundo monstrauit. Quod bene per Euangelium illuminato *Matt.16.* cæco innotuit,cui transiens auditum præbuit,sed stans oculos reparauit.Per humanitatis quippe dispensationem transire haber : per diuinitatis verò potentiam , qua vbique præsens est, stare. Voces igitur cæcitatis nostræ dominus audire transiens dicitur,quia humanæ miseriæ factus homo miseretur. Stans autem lucem reparat,quia infirmitatis nostræ tenebras ex virtute diuinitatis illustrat. Bene ergo postquam dictũ est : Cùm spiritus me præsente transiret, subditur : Stetit quidam cuius non agnoscebam vultum.) Ac si apertè diceretur: Eum quem per transitum sensi,non transire deprehendi. Ipse est ergo qui transit,ipse qui stat. Transit enim quia teneri cognitus nõ valet. Stat autem,quia inquantum cognoscitur, incommutabilis apparet. Quia igitur raptim is qui semper idem est , cernitur: B simul deus,& transiens, & stans videtur. Vel certè stare eius, est nulla mutatione variari,sicut ad Moysen dicitur : Ego sum *Exo.3. Luc.1.* qui sum. Et sicut hunc Iacobus insinuat , dicens : Apud quem non est transmutatio,nec vicissitudinis obumbratio.Quia vero quisquis iam aliquid de contemplatione æternitatis apprehendit,hanc per coæternam eius speciem conspicit,rectè subiungitur: Imago coram oculis meis. Imago quippe patris, filius est : sicut de condito homine Moyses insinuat , dicens: *Genes.1.* Creauit deus hominem , ad imaginem dei fecit illum. Et sicut per expressionem sapientiæ de dei filio quidam sapiens dicit: *Sapien. 7. Heb. 1.* Candor est enim lucis æternæ. Et sicut Paulus ait:Qui cùm sit splendor gloriæ,ac figura substantiæ eius. Cum ergo æternitas eius cernitur , prout infirmitatis nostræ possibilitas admittit, imago eius, mentis nostræ oculis antefertur:quia cùm verè in patrem tendimus, hunc quantum accipimus, per suam imaginem , id est , per filium videmus : & per eam speciem quæ de ipso sine initio nata est , eum aliquo modo cernere qui nec *Ioan. 4.* cœpit , nec definet conamur. Vnde & hæc eadem veritas in Euangelio dicit:Nemo venit ad patrem,nisi per me. Bene autem subditur:

Quòd per auram lenem spiritussanctus accipiatur, cuius præsentiam ex subtilitate suæ Helias agnouit:vnde in libro Regum, non in spiritu grandi & forti,neque in commotione,neque in igne,sed in sibilo auræ tenuis transitum domini intellexit.

Et vocem quasi auræ lenis audiui.) Quid enim per vocem auræ lenis,nisi cognitio spiritussancti designatur? Qui de patre C procedens , & de eo quod est filij accipiens , nostræ tenuiter notitiæ infirmitatis infunditur. Qui tamen super apostolos *Act.2.* veniens , per exteriorem sonum tanquam per vehementem spiritum demonstratur,cùm dicitur:Factus est repentè de cœlo sonus tanquam aduenientis spiritus vehementis. Sanctus enim spiritus cùm se notitiæ humanæ infirmitatis insinuat, & sonitu vehementis spiritus,& voce auræ lenis exprimitur:quia videlicet veniens,& vehemens est & lenis. Lenis,quia notitiã suam , quatenus cognosci vtcumque valeat , nostris sensibus temperat. Vehemens, quia quantumlibet hanc temperet, aduentu tamen suo infirmitatis nostræ cæcitatem illuminando perturbat. Illustratione enim sua nos leniter tangit , sed inopiam nostram immaniter concutit. Vox ergo dei quasi auræ lenis auditur, quia in hac adhuc vita positis contemplatoribus suis,nequaquam se diuinitas sicut est,insinuat,sed lippientibus mentis nostræ oculis claritatem suam tenuiter demonstrat. *Exod. 24.* Quod bene ipsa legis acceptione signatur , cùm dicitur : quia Moyses ascendit,& dominus in montem descendit.

Caput XXVI.

MOns quippe est ipsa nostra contemplatio , in quam nos ascendimus: vt ad ea quæ vltra infirmitatem nostram sunt videnda subleuemur . Sed in hanc dominus descendit,quia nobis multum proficientibus, parum de se aliquid sensibus nostris aperit,si tamen dici in illo, vel parum, D vel aliquid potest,qui vnus semper,& idem permanens, intelligi patiliter non potest , & tamen à suis fidelibus participari dicitur, cum in eius substantia pars nullatenus admittatur.Sed quia hunc exprimere perfecto sermone non possumus,humanitatis nostræ modulo,quasi infantiæ imbecillitate prædediti, eum aliquatenus balbutiendo resonamus.Quia vero & in magna contemplatione subleuati, subtile quid de æternitatis cognitione pertingimus , sacræ historiæ verbis ostenditur , cùm de cognitione dei propheta nobilis Helias edocetur. Cui cùm transiturum ante eum se dominus promitteret , dicens : Ecce *3. Reg.19.* dominus transit, & spiritus grandis & fortis subuertens montes,& conterens petras ante dominum,ilico adiunxit:Non in spiritu dominus. Et post spiritum commotio,non in commotione dominus.Et post commotionem ignis, non in igne dominus.Et post ignem sibilus auræ tenuis, & ibi dominus. Spiritus quippe ante dominum euertit montes & petras conterit:quia pauor qui ex aduentu eius irruit,& altitudinem cordis nostri deiicit , & duritiam liquefacit. Sed spiritui commotionis,& igni non inesse dominus dicitur:esse vero in sibilo auræ tenuis non negatur , quia nimirum mens cùm in contemplationis sublimitate suspenditur : quicquid perfectè conspicere prævalet , deus non est. Cùm vero subtile aliquid conspicit, hoc est quod de incomprehensibili substantia æternitatis audit.Quasi enim sibilum tenuis auræ percipimus,cùm saporem E incircunscriptæ veritatis contemplatione subita subtiliter degustamus. Tunc ergo verum est quod de deo cognoscimus: cùm plenè nos aliquid de illo cognoscere nõ posse sentimus. Vnde bene illic subditur : Quod cùm audisset Helias, operuit vultum suum pallio, & ingressus stetit in ostio speluncæ. Post auræ tenuis sibilum , vultum suum propheta pallio operuit, quia in ipsa subtilissima cõtemplatione veritatis,quanta ignorantia homo contegatur, agnoscit. Vultui nanque pallium superducere est,ne altiora mens quærere audeat,hanc ex consideratione propriæ infirmitatis velare , vt nequaquam intelligentiæ oculos vltra se præcipitanter aperiat , sed ad hoc quòd apprehendere non valet , reuerenter claudat. Qui hæc agens, in speluncæ ostio stetisse describitur. Quid nanque spelunca nostra est,nisi hæc corruptionis habitatio, in qua adhuc ex vetustate retinemur ? Sed cùm aliquid percipere de cognitione diuinitatis incipimus , quasi iam in speluncæ nostræ ostio stamus.Quia enim progredi perfectè nõ possumus,ad cognitionem tamen veritatis inhiantes , iam aliquid de libertatis aurã captamus. In egressu ergo speluncæ stare , est represso nostræ corruptionis obstaculo , ad cognitionẽ veritatis incipere exire.Vnde & nube in tabernaculum descendente, Israelitæ è lõ- *Exod.33.* ginquo cernentes,in papilionum suorum ostiis stetisse memorantur:quia hi qui aduentum diuinitatis vtcunque conspiciũt, quasi iam ex habitaculo carnis procedunt. Quia igitur humã- F na mens quantalibet se virtute tetenderit,vix de intimis extrema cognoscit , rectè nunc dicitur : Et vocem quasi auræ lenis audiui. Sed quoniam cùm de se saltem parum nobis diuina cognitio exhibet , infirmitatis nostræ ignorantiam perfectè docet , qui vocem auræ lenis audiuit,dicat quæ ex ipsa hac auditione didicerit. Sequitur:

Quòd qui de flagello dei murmurãt, iustitiam ferientis accusant.

Nunquid homo dei comparatione iustificabitur,aut factore suo purior erit vir?) Humana iustitia diuinæ iustitiæ comparata,iniustitia est : quia & lucerna in tenebris fulgere cernitur,sed in solis radio posita tenebratur. Quid ergo Eliphas raptus in contemplatione cognouit , nisi quòd iustificari homo dei comparatione nõ possit? Recta nanque credimus quæ exterius operamur,sed cùm minimè interna cognoscimus, quasi in solis radio positi caligamus.Cùm verò illa vtcunque percipimus, ista non vtcunque iudicamus , quia tanto quisque subtilius de tenebris iudicat , quanto ei verius claritas lucis constat. Qui enim lucem videt,scit quid de tenebris æstimet. Nã qui candorem lucis ignorat, etiam obscura pro lucidis approbat. Bene autem subditur : Aut factore suo purior erit vir?) Quisquis de persecutione murmurat, quid aliud quàm iustitiã ferientis accusat?Puriorem ergo se vir factore suo existimat,si contra flagellum querelam parat , eúmque sibi proculdubio

Universidad de Deusto
Biblioteca

G posſponit,cuius iudicium de ſua afflictione redarguit.Vt ergo homo reprehendere non audeat iudicem culpæ,hunc humiliter cogitet auctorem naturæquia qui mirè hominem ex nihilo fecit,factum impiè non affligit.Quod tunc Eliphas didicit,cùm vocem quaſi auræ lenis audiuit.In conſideratione nãque diuinæ magnitudinis diſcitur,quàm humiliter in ſua animaduerſione timeatur. Et qui ſuperna deguſtat, inferiora æquanimiter tolerat,quia plenè intus conſpicit,quanti æſtimet quod foris agit.Malè enim ſe rectum putat,qui regulam ſummæ rectitudinis ignorat.Et ſæpe lignum rectum creditur,ſi ad regulam non ducatur:ſed cùm regulæ iungitur, per quantam tortitudinem tumeſcit inuenitur:quia nimirum rectitudo accedens increpat,quod oculus deceptus approbat. Eliphas itaque quia ſuperna conſpexit,diſtrictum iudicium de inferioribus exerit:& quãuis beatum Iob non rectè redarguit,in comparatione tamẽ creatoris omnium,omnem creaturæ modum rectè deſcribit,dicens:

Quòd deus angelicam naturam condidit mirabilem, vt ex libero arbitrio qui manere nollent ruerent, & maioris meriti fierent qui mutabilitatis ſuæ conditionem voluntatis ſtatione fixiſſent.

Ecce qui ſeruiunt ei,non ſunt ſtabiles, & in angelis ſuis reperit prauitatem,quanto magis hi,qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, conſumentur, velut à
H tinea?

Caput XXVII.

NAtura angelica etſi contemplationi auctoris inhærendo,in ſtatu ſuo immutabiliter permanet,eoipſo tamen quo creatura eſt,in ſemetipſa viciſſitudinem mutabilitatis habet. Mutari aurem, ex alio in aliud ire eſt , & in ſemetipſo ſtabilem non eſſe. Vnaquæque enim res quaſi tot paſsibus ad aliud tendit,quot mutabilitatis ſuæ motibus ſubiacet. Sola autem natura incomprehenſibilis à ſtatu ſuo neſcit moueri,quæ ab eo quod ſemper idem eſt, neſcit immutari. Nam ſi angelorum ſubſtantia à mutabilitatis motu fuiſſet aliena,bene ab auctore condita,nequaquam in reprobis ſpiritibus à beatitudinis ſuæ arce cecidiſſet.Mirè autem omnipotens deus naturam ſummorum ſpirituum bonam,ſed mutabilem condidit: vt & qui permanere nollent,ruerent,& qui in conditione per ſiſterent,tanto in ea iam dignius,quanto ex arbitrio ſtarent:& eo maioris apud deum meriti fierent , quo mutabilitatis ſuæ motum,voluntatis ſtatione fixiſſent. Quia ergo ipſa quoque natura angelica eſt in ſemetipſa mutabilis, quam videlicet mutabilitatem vicit per hoc,quòd ei qui ſemper idem eſt , vinculis amoris alligatur,rectè nunc dicitur: Ecce qui ſeruiunt ei,nõ ſunt ſtabiles.) Atque eiuſdem protinus documentum mutabilitatis adiungitur,cùm de apoſtatis ſpiritibus ſubinfertur:Et in angelis ſuis reperit prauitatem.Ex quorum comparatione bene caſus infirmitatis humanæ conſiderationem colligit , cùm
I ilico ſubnectit: Quanto magis hi qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum,conſumentur velut à tinea?)Luteas quippe domos habitamus,quia in corporibus terrenis ſubſiſtimus. Quæ bene Paulus conſiderans ait:Habemus
2.Cor.4. 2.Cor.5. theſaurum iſtum in vaſis fictilibus.Et rurſum : Scimus quia ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſoluatur, quòd ædificationem ex deo habemus , domum non manufactam. Terrenum quoque fundamentum, eſt ſubſtãtia carnis. Quod
Pſal.138. in ſe ſollicitè Pſalmiſta conſpexerat,cùm dicebat: Non eſt occultatum os meum à te,quod feciſti in occulto , & ſubſtantia mea in inferioribus terræ. Tinea autem de veſte naſcitur , & eandem veſtem de qua oritur,oriendo corrumpit.Quaſi quædam vero veſtis animæ caro eſt,ſed hæc nimirum veſtis habet tineam ſuam:quia ab ipſa carnalis tentatio oritur,ex qua laceretur.Quaſi enim quadam ſua tinea veſtis noſtra conſumitur, cùm caro corruptibilis tentationem gignit, & per hanc ad interitum peruenit.Velut à tinea homo conſumitur, cùm de ſe oritur,vnde conteratur.Ac ſi apertè dicat:Si illi ſpiritus eſſe ex ſe incommutabiles nequeunt,qui nulla carnis infirmitate deprimuntur,qua temeritate ſe homines in bono permanere cõ ſtanter exiſtimant,quos in eo quòd intellectus ad ſumma euehit,carnalis infirmitas aggrauans præpedit : vt per corruptionis vitium in ſemetipſis habeant,vnde ab intima nouitate vetexaſcant?

Caput XXVIII. K

POſſunt quoque per angelos , ſancti doctores intelligi, ſicut per Prophetam dicitur : Labia ſacerdotis cuſtodiũt *Malac.2.* ſcientiam,& legem requirunt ex ore eius : quia angelus domini exercituum eſt.Qui quantalibet virtute fulgeant,eſſe omnino ſine culpa nequeunt,cùm iter præſentis illecebroſum vitæ gradiũtur,quia eorum nimirum greſſus tangitur, aut luto illiciti operis,aut puluere cogitationis.Domos autem luteas habitant,qui de illecebroſa hac vita carnis exultant. Hanc domum luteam Paulus contemſerat habitare, cùm dicebat: Noſtra autem converſatio in cœlis eſt. Dicat ergo : Ecce qui *Philipp.3.* ſeruiunt ei,non ſunt ſtabiles:& in angelis ſuis reperit prauitatem,quanto magis hi qui habitãt domos luteas, qui terrenum habent fundamentum,conſumentur velut à tinea?) Ac ſi apertè dicat:Si præſentis vitæ viam illi ſine contagione tranſire nequeunt,qui æterna cogitantes ſe contra temporalia accingũt, quæ detrimenta illi ſuſtinent,qui eſſe ſe in carnalis habitationis voluptatibus gaudent? Qui enim ſeruiunt ei,non ſunt ſtabiles,quia cùm mens ad alta nititur,carnis ſuæ cogitatione diſ ſipatur:ita vt ſæpe animus dum intimis inhiat, dum ſola cœleſtia expectat,ſubita carnali delectatione perculſus, à ſemetipſo ſciſſus iaceat: & qui ſe infirmitatis ſuæ moleſtias ſuperaſſe gaudebat,repentino vulnere proſtratus gemat. Prauitas ergo & in angelis reperitur,dum ipſos quoque qui veritatem nun- L
ciant,nonnunquam ſurreptio vitæ fallacis grauat. Si ergo hi etiam mundi huius iniquitate feriuntur,quos contra eum ſancta intentio erigit,quibus ictibus illi penetrantur , quos ante eius iacula,ipſa infirmitatis ſuæ delectatio ſternit ? Qui bene velut à tinea conſumi deſcribuntur.Tinea quippe damnum ſacit,& ſonitum non facit:ita iniquorum mentes , quia damna ſua conſiderare negligunt, integritatem quaſi neſcientes perdunt. Amittunt nanque à corde innocentiam, ab ore veritatem,à carne continentiam,& per acceſſum temporis ab ætate vitam.†Sed hæc ſe indeſinenter amittere nequaquam conſpi- †al.æternã ciunt , dum toto deſiderio curis temporalibus occupantur. vitam. Quaſi ergo à tinea conſumuntur,quia ſine ſonitu,culpæ morſum tolerant,dum quanta detrimenta vitæ & innocentiæ patiantur,ignorant. Vnde & bene ſubditur : De mane vſque ad veſperam ſuccidentur.) A mane vſque ad veſperam peccator ſucciditur,dum à vitæ ſuæ exordio vſque ad terminum iniquitatis perpetratione vulneratur.Omni nanque tempore reprobi per augmentum malitiæ contra ſe ictus ingeminant,quibus ſucciſi in profundum ruant. De quibus bene per Pſalmiſtam *Pſal.54.* dicitur:Viri ſanguinum,& doloſi non dimidiabunt dies ſuos. Dies quippe dimidiare,eſt tempus vitæ malæ in voluptatibus ductum,ad pœnitentiæ lamenta diuidere , atque hoc ad bonum vſum partiendo reparare. Sed iniqui dies ſuos nequa- M
quam dimidiãt , quia peruerſam mentem nec in extremo tempore immutant. Quo contra bene Paulus admonet dicens: *Ephe.5.* Redimentes tempus,quoniam dies mali ſunt.Tempus quippe redimimus,quando anteactam vitam quam laſciuiẽdo perdidimus,ſtendo reparamus. Sequitur:Et quia nullus intelligit,in æternum peribunt.) Nullus videlicet eorum qui à mane vſque ad veſperam ſuccidentur.Nullus intelligit, vel eorum qui pereunt,vel eorum qui perditos mores pereuntium imitantur. Vnde alias ſcriptum eſt: Iuſtus perit , & nemo eſt qui re- *Eſaiæ 57.* cogitet in corde ſuo,& viri miſericordiæ colliguntur,quia nõ eſt qui intelligat.Iniqui ergo dum ſola temporalia appetunt, & quæ bona electis in æternum maneant,ſcire contemnunt: dum iuſtorum afflictionem conſpiciunt, ſed quæ ſit afflictionis retributio non agnoſcunt , actionis ſuæ pedem in profundum porrigunt : quia à luce intelligentiæ ſponte ſua oculos claudunt. Multis enim mali voluptatibus decepti , dum quæ vident,temporaliter diligunt,à ſemetipſis alienati non vident, vbi in æternum ruunt.Poteſt etiam mane proſperitas,veſpere huius mundi aduerſitas deſignari.De mane ergo vſque ad veſperam reprobi ſucciduntur, quia & per proſpera laſciuientes depereunt,& per aduerſa impatientes ad inſaniam exurgunt. Quos de mane vſque ad veſperam nequaquam culpa ſucciderit,ſivel proſpera fomentum crederẽt,vel aduerſa ſectionem ſui vulneris æſtimarent.

Caput XXIX.

Sed

A SEd quia nequaquam ſic humani generis multitudo deſeritur,vt cuncta ad interitum tendere permittatur,ſunt nõnulli qui præſentis vitę oblectamenta deſpiciunt:etiam cũ aſſunt,tranſitoria eſſe conſiderant,atque hæc ex amore æterni tatis calcant.Cúmque in hoc primo gradu iudicij greſſus ſuos ponunt,vegetiores ad altiora peruenium̃t:vt cuncta temporalia non ſolum quia citius ſunt admittenda, deſpiciant , ſed his inhærere non appetãt,etiam ſi æterna eſſe potuiſſent:& à pulchrè conditis amorem ſubtrahunt , quia in ipſum auctorem pulchritudinis cordis paſsibus tendunt. Et ſunt nonnulli qui bona vitæ præſentis diligunt, ſed tamen hæc nullatenus aſſequuntur:qui rebus temporalibus toris deſideriis inhiant,mundi gloriam quærunt,ſed adipiſci nequaquam poſſunt.Hos , vt ita dixerim,cor ad mundum petrahit, mundus ad cor repellit. Nam ſæpe contingit,vt ipſis ſuis aduerſitatibus fracti ad mentem redeant,& in ſemetipſis reuerſi conſiderẽt, quàm ſint inania quæ quærebãt,ſeſéque pro tam ſtulto deſiderio protinus ad lamentum vertant , & tanto valentius æterna deſiderent, quanto ſe ſtultius laboraſſe pro temporalibus dolent. Vnde bene deſcriptis reprobis ſubditur:

Quòd eos quos mundus hic deſpicit,deus eligit, & quid ſit quòd puer Amalechita dux Dauid in perfectione hoſtium efficitur.

B Qui autem reliqui fuerint,auferentur ex eis.) Quos alios reliquos,niſi huius mundi deſpectos accipimus? Quos dum præſens ſeculũ ad nullius gloriæ vſum eligit,quaſi minimos indignósque derelinquit.Sed mundi reliquos auferre dominus di
1.Cor.1. citur,quia deſpectos huius ſeculi eligere dignatur, Paulo atteſtante qui ait:Non multi ſapientes ſecundum carnem,nõ multi potentes,non multi nobiles,ſed quę ſtulta ſunt mundi elegit deus,vt confundat ſapientes:& infirma mundi elegit deus
2.Reg.30. vt confundat fortia. Quod bene in libris Regum , Aegyptio puero in via laſſeſcente ſignatur,quem Amalechita ægrotum in itinere deſerit. Dauid vero inuenit,cibo reficit,ducé ſui itineris facit: Amalechitam perſequitur , epulantem reperit , & funditus extinguit. Quid eſt enim quòd Aegyptius Amalechitæ puer,in itinere laſſatur,niſi quòd amator præſentis ſeculi peccati ſui nigredine opertus, ſæpe ab eodem ſeculo infirmus deſpectúſque relinquitur,vt cum eo currere nequaquam valeat,ſed fractus aduerſitate torpeſcat? Sed hunc Dauid inuenit:quia redemptor noſter veraciter manu fortis, nonnunquã quos deſpectos à mundi gloria repetit,in ſuum amorem conuertit.Cibo paſcit,quia verbi ſcientia reficit. Ducem itineris eligit,quia ſuum etiam prædicatorem facit. Et qui Amalechitam ſequi non voluit,dux Dauid efficitur, quia is quem indignum mũdus deſeruit,non ſolum conuerſus in ſuam mentem dominum recipit,ſed prędicando hunc etiam vſque ad aliena
C corda perducit. Quo videlicet duce Dauid conuiuantẽ Amalechitam inuenit & extinguit, quia ipſis prædicantibus Chriſtus mundi lætitiam deſtruit,quos mundus habere comites deſpexit.Quia igitur plærunque quos mundus relinquit , dominus eligit,rectè nunc dicitur:Qui reliqui fuerint,auferẽtur ex eis.Sequitur:Morientur,& non in ſapientia.) Quid eſt quòd ſuperius reproborum interitum protulit,dicẽs:quia nullus intelligit,in æternum peribunt : & de electis dei ilico adiunxit: qui reliqui fuerint,auferẽtur ex eis:& hoc protinus quod eiſdem electis non conueniat,dicens ſubdidit:Morientur , & nõ in ſapientia. Si enim à reprobis diuinitus auferuntur,quo pacto mori non in ſapientia dicuntur? Sed nimirum ſacræ ſcripturę cõſuetudo eſt,vt cùm aliquid narrat,interpoſita alterius cauſæ ſententia,ad ſuperiora protinus redeat. Nam poſtquam dixit:Et quia nullus eſt qui intelligat, in æternum peribunt:electorum mox ſortem ſubintulit,dicens:Qui autem reliqui fuerint,auferẽtur ex eis.Et rurſum ſententiæ ſuæ oculũ, in eum quem prædixerat interitum reproborum mittens,ſubito adiũxit:Morientur,& non in ſapientia.Ac ſi diceret:Hi quos dixi, quia non intelligentes in æternum peribunt , proculdubio nõ in ſapientia morientur.Sed hunc eſſe nonnunquam moré ſacri eloquij melius oſtendimus,ſi ex eo aliquam huius rei ſimilitudinem proferamus.Paulus nanque Apoſtolus cùm dilectũ diſcipulum de inſtituendis Eccleſiæ officiis admoneret , ne quos forte ad ſacros ordines inordinatè proueheret,dixit:Manus cito nemini impoſueris,neque communicaueris peccatis D
alienis,teipſum caſtum cuſtodi.Qui ad infirmitatem eius cor- *1 Tim.4.*
poris protinus verba conuertens ait:Noli adhuc aquam bibe- *1.Timo.5.*
re,ſed modico vino vtere,propter ſtomachum tuum , & frequentes tuas infirmitates.Statimque ſubiungit,dicens : Quorundam hominum peccata manifeſta ſunt præcedentia ad iudicium,quorundam autem & ſubſequuntur. Quid ergo ad illud pertinet,quòd ab infirmo aquã bibi prohibuit , hoc quod de peccatis abſconditis quorundam hominum manifeſtiſque ſubiunxit?niſi quòd interpoſita de eius infirmitate ſententia, ad hoc in extremo rediit,quod ſuperius dixit:Manus citò nemini impoſueris,neque communicaueris peccatis alienis . Vt enim hæc eadem peccata quanta ſollicitudine perquirenda eſſent oſtenderet:interpoſita contra infirmitatis moleſtiam diſcretionis admonitione,protinus intulit, quòd in aliis pateſcerẽt,in aliis laterent, dicens : Quorundam hominum peccata manifeſta ſunt præcedentia ad iudicium: quorũdam autem & ſubſequuntur.Sicut ergo per hanc ſententiam nõ eiſdem verbis Paulus congruit,quibus eam loquens de Timothei infirmitate ſubiunxit:ſed ad illud rediit quod ſuperius intermittendo narrauit,ita hoc loco Eliphas cùm de electis diceret:qui reliqui fuerint,auferentur ex eis,ilico adiungens:Morientur,& E
non in ſapientia:ad illud protinus recurrit quod ſuperius de reprobis protulit,dicens:& quia nullus intelligit, in æternum peribunt.

Caput XXX.

IDcirco autem reprobi electos deſpiciunt , quòd ad vitam inuiſibilem per viſibilem mortem tendunt. De quibus bene nunc dicitur:Morientur, & non in ſapientia. Ac ſi apertè diceretur:Mortem quidem & ſapientiam pariter fugiunt, ſed ſapientiam penitus deſerunt , mortis autem laqueos non euadunt. Et quia quandoque morituri viuere moriendo potuerant,dum mortem,quæ proculdubio ventura eſt,metuunt, & vitam ſimul & ſapientiam perdunt. At contrà iuſti in ſapientia moriũtur, quia mortem quam deuitare funditus nequeunt,cum pro veritate imminet,differre contemnunt , eamque dum æquanimiter ferunt,pœnam propaginis vertũt in inſtrumentum virtutis:vt inde debeat vita recipi , vnde per primæ culpæ meritum cogitur finiri.Sed quia Eliphas hæc contra iniquos veraciter protulit,beatũ Iob reprehenſibilem æſtimans, de faſtu ſe ſapientiæ inflauit.Vnde & poſt prædicamenta tantæ rectitudinis,irriſionis verba ſubiungit,dicens:

Caput quintum textus libri beati Iob.

VOca ergo ſi eſt qui tibi reſpondeat , & ad aliquem ſanctorum conuertere. Virum ſtultum interficit iracundia, & paruulum occidit inuidia.Ego vidi ſtultum F
firma radice,& maledixi pulchritudini eius ſtatim.Longè ſient filij eius à ſalute, & conterentur in porta : & non erit qui eripiat. Cuius meſſem famelicus comedet , & ipſum rapiet armatus , & bibent ſitientes diuitias eius . Nihil in terra ſine cauſa fit : & de humo non egredietur dolor . Homo naſcitur ad laborem , & auis ad volatum. Quamobrem ego deprecabor dominum,& ad deum ponam eloquium meum.Qui facit magna & inſcrutabilia,& mirabilia abſq; numero. Qui dat pluuiam ſuper faciem terræ , & irrigat aquis vniuerſa Qui ponit humiles in ſublime , & mœrẽtes erigit ſoſpitate.Qui diſſipat cogitationes malignorũ, ne poſſint implere manus eorũ quod cœperant.Qui apprehendit ſapientes in aſtutia eorum,& cõſiliũ prauorum diſſipat.Per diem incurrent tenebras,& quaſi in nocte,ſic palpabũt in meridie. Porrò ſaluum faciet egenum à gladio oris eorum,& de manu violẽti pauperem.Et erit egeno ſpes,iniquitas autẽ contrahet os ſuũ.Beatus homo qui corripitur à domino. Increpationẽ ergo domini ne reprobes,quia ipſe vulnerat & medetur;

Universidad de Deusto
Biblioteca

G medetur:percutit,& manus eius sanabunt.In sex tribulationi|bus liberabit te,& in septima nō tanget te malū.In fame eruet te de morte,& in bello de manu gladij.A flagello linguæ absc̄deris,& nō timebis calamitatē cùm venerit.In vastitate & fame ridebis, & bestias terræ nō formidabis.Sed cum lapidibus regionū pactum tuū,& bestiæ terræ pacificæ erūt tibi. Et scies quòd pacē habeat tabernaculum tuum,& visitans speciem tuā non peccabis.Et scies quoniā multiplex erit semē tuū,& progenies tua quasi herba terræ.Ingredieris in abundantia sepulchrum,sicut infertur aceruus tritici in tempore suo.Ecce hoc, vt inuestigauimus,ita est,quod audita mente pertracta.

Voca ergo si est qui tibi respondeat.) Omnipotens enim deus sæpe eius precem in perturbatione deserit,qui præcepta
Prouer.28. illius in tranquillitate contemnit. Vnde scriptum est : Qui auertit aurem suam ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.Vocare autem nostrum,est humili deum prece deposcere: respondere vero dei,est effectum precibus præbere.Ait ergo: Voca si est qui tibi respondeat. Ac si apertè dicat : Quantumlibet afflictus clames,deum tibi respondētem non habes,quia vox in tribulatione eum non inuenit, quem mens in tranquil-
H litate contempsit.Vbi adhuc deridendo subiungit : Et ad aliquem sanctorum conuertere.) Ac si despiciens dicat : Sanctos quoq; inuenire in afflictione adiutores nō vales,quos habere socios in hilaritate noluisti.Qui post irrisionem protinus sententiam subdit,dicens;

Quātum peccatum sit ira,quod etiam homicidio comparatur: & quomodo compesci debeat.

Virum stultum interficit iracundia , & paruulū occidit inuidia.) Quæ nimirum sententia vera esset , si illata contra tanti viri patientiam non fuisset.Sed nos pensemus quod dicitur: quanuis ab auditoris sui virtute elidatur,vt ostendamus quàm rectum est quod promitur,si non in beatum Iob iniustè prome-
Sapien.12. retur,cùm scriptum sit:Tu autem domine cum tranquillitate iudicas. Sciendum nobis magnopere est, quia quotiens turbulentos motus animi sub mansuetudinis virtute restringimus,ad similitudinem redire conditoris conamur. Nā cùm tranquillitatem mentis ira diuerberat,dilaniatam quodammodo scissamque perturbat,vt sibimetipsi non congruat, ac vim intimæ similitudinis amittat.

Caput XXXI.

Quanta ergo sit iracundiæ culpa pensemus, per quam dum mansuetudo amittitur , supernæ imaginis similitudo vitiatur. Per iram sapientia perditur : vt quid,
Eccli.7. quóve ordine agendum sit,omnino nesciatur,
I sicut scriptum est:Ira in sinu stulti requiescit,quia nimirum intelligentiæ lucem subtrahit,cùm mentem permouendo confundit.Per iram vita amittitur, etsi sapientia teneri videatur, sicut scriptum est:Ira perdit etiam prudentes,quia scilicet confusus animus nequaquam explet,etiam si quid intelligere prudenter valet. Per iram iustitia relinquitur , sicut scriptum est:
Iaco.1. Ira viri iustitiam dei non operatur: quia dum perturbata mēs, iudicium suæ rationis exasperat , omne quod furor suggerit, rectum putat.Per iram gratia vitæ socialis amittitur,sicut scri-
Prouer.22. ptum est:Noli esse assiduus cum homine iracundo , ne discas semitas eius,& sumas scandalum animæ tuæ.Et idem:Quis poterit habitare cum homine,cuius spiritus facilis est ad iracendum? Quia qui se ex humana ratione nō temperat,necesse est vt bestialiter solus viuat. Per iram concordia rumpitur , sicut
Prouer.16. scriptum est:Vir animosus parit rixas, & vir iracundus effundit peccata.Iracūdus quippe peccata effundit,quia etiam malos quos incautè ad discordiam prouocat,peiores facit.Per irā
Ephe.4. lux veritatis amittitur,sicut scriptum est:Sol non occidat super iracundiam vestram:quia cùm menti iracundia confusionis tenebras incutit,huic deus radium suæ cognitionis absc̄ndit.Per iram sancti spiritus splendor excluditur,quo contra,iu-
Esaiæ66. xta vetustam translationem scriptum est:Super quem requiescet spiritus meus,nisi super humilem & quietū & tremētem sermones meos? Cùm enim humilem diceret,quietum protinus adiūxit.Si ergo ira quietem mentis subtrahit, suam sancto spiritui habitationē claudit, cuius recessione animus vacuus, K
ad apertam mox insaniam ducitur,& vsque ad superficiem ab intimo cogitationum fundamēto dissipatur.Nam iræ suę stimulis accensum cor palpitat , corpus tremit, lingua se præpedit,facies ignescit,exasperantur oculi,& nequaquam recogno scuntur noti.Lingua quidē clamorem format,sed sensus quid loquatur ignorat.In quo itaque iste ab abreptitiis longè est, qui actionis suæ conscius non est?vnde fit plerunque,vt vsque ad manus ira prosiliat,& quo ratio longius recedit , audacior exurgat,seque ipsum animus retinere nō valet,quia factus est potestatis alienæ,& eo furor membra foris in ictibus exercet, quo intus ipsam membrorum dominam mentem captiuam tenet. Aliquando autem manus non exerit:sed in maledictionis iaculum linguam vertit.Fratris nanque interitum precibus exposcit,& hoc deum perpetrare expetit,quod ipse peruersus homo facere,vel metuit,vel erubescit.Fitque vt voto,& voce homicidium peragat,etiam cum à læsione proximi manibus cessat. Aliquando ira perturbato animo quasi ex iudicio silentium indicit,& quo se foras per linguam non exprimit,intus deterius ignescit, vt iratus quisque collocutionem suam proximo subtrahat,& nil dicendo quàm sit auersus dicat.Et nonnunquam hæc silentij scueritas per disciplinæ dispensationem geritur:si tamen sollicitè in intimis discretionis forma teneatur.Nonnunquam verò dum accensus animus à consueta locutione restringitur,per accessum temporis penitus à proximi L
dilectione separatur,& actiores stimuli ad mentem veniunt, causæque quæ grauius exasperant oriuntur,atque in irati oculo festuca in trabem vertitur, dum ira in odium permutatur. Plærunque ira per silentium clausa intra mentem vehementius æstuat,& clamosas tacita voces format,verba sibi quibus exasperetur obiicit: & quasi in causæ examine posita durius exasperata respondet,quod Salomon breuiter insinuat, dicēs:
Prouer.11. Præstolatio impiorum furor.Sicque fit vt perturbatus animus maiorem strepitum sui silentij sentiat,eúmque grauius clausa iræ flamma consumat.Vnde bene ante nos quidam sapiens dixit:Cogitationes iracundi vipereæ sunt generationis,mentem comedunt matrem suam.

Caput XXXII.

Sciendum verò est quòd nonnullos ira citius accendit,facilius deserit.Nonullos verò tardè quidem commouet, sed diutius tenet.Alij nanque accēsis calamis similes dum vocibus perstrepunt, quasi quosdam accensionis suæ sonitus reddunt,citius quidem flammam faciunt:sed protinus in fauil la frigescunt.Alij autem lignis grauioribus durioribūsque non dispares,accēsionem tardè suscipiunt,sed tamen accensi semel difficius extinguuntur:& quia se tardius in asperitatem concitant,furoris sui diutius ignem seruant.Alij autem,quod est ne
quius,& citius iracundiæ flāmas accipiunt,& tardius deponūt. M
Nonnulli verò has & tardè suscipiunt, & citius amittunt. In quibus nimirum quatuor modis liquidò lector agnoscit, quia & ad tranquillitatis bonum vltimus plusquàm primus appropinquat,& in malo secundum tertius superat. Sed quid prodest quòd iracundia quomodo mētem teneat dicimus, si non etiam qualiter compesci debeat exprimamus ? Duobus enim modis fracta possidere animum ira desuescit. Primus quippe est vt mens sollicita antequàm agere quodlibet incipiat , omnes sibi quas pati potest contumelias proponat : quatenus redemptoris sui probra cogitans, ad aduersa se præparet. Quæ nimirum venientia tanto fortius excipit,quanto se cautius ex præscientia armauit.Qui enim improuidus ab aduersitate deprehenditur,quasi ab hoste dormiēs inuenitur,eúmque citius inimicus necat,quia non repugnantem perforat. Nam qui mala imminētia per sollicitudinē prenotat, hostiles incursus quasi in insidiis vigilans expectat: & inde ad victoriam valenter accingitur,vnde nescienti deprehēdi putabatur.Solerter ergo animus ante actionis suæ primordia,cūcta debeat aduersa meditari: vt semper hæc cogitans , semper contra hæc thorace patientiæ munitus , & quicquid acciderit, prouidus superet: & quicquid non accesserit , lucrum putet. Secundus autem seruandæ mansuetudinis modus est , vt cùm alienos excessus aspicimus , nostra quibus in aliis excessimus delicta cogitemus.Considerata quippe infirmitas propria , mala nobis excusat

A cusat aliena.Patienter nanque illatam iniuriam tolerat,qui piè meminit quòd fortasse adhuc habeat,in quo debeat ipse tolerari.Et quasi aqua ignis extinguitur,cum surgente furore animi,sua cuique ad mentem culpa reuocatur,quia erubescit sibi peccata non parcere,qui vel deo vel proximo sæpe se recolit parcenda peccasse.

Caput XXXIII.

Sed inter hæc solerter sciendum est,quòd alia est ira quam impatientia excitat,alia quam zelus iustitiæ format.Illa ex vitio,hæc ex virtute generatur. Si enim nulla ira ex virtute surgeret,diuinæ aduersionis impetum Phinees per gladium non placasset.Hanc iram quia Heli non habuit, motum contra se implacabiliter superiæ vltionis excitauit.Nam quo con
tra subditorum vitia tepuit,eo contra illum districtio æterni
Psal.4. rectoris exarsit.De hac ira per Psalmistam dicitur : Irascimini, & nolite peccare.Quod nimirum non rectè intelligunt , qui irasci nos nobis tantummodo,nō etiam proximis delinquentibus volunt.Si enim sic proximos vt nos amare præcipimur, restat vt sic eorum erratibus, sicut nostris vitiis irascamur. De
Eccles.7. hac per Salomonem dicitur:Melior est ira risu,quia per tristi-
Psal.6. tiam vultus, corrigitur animus delinquentis. De hac iterum
B Psalmista ait:Turbatus est præ ira oculus meus.Ira quippe per vitium oculum mentis excæcat, ira autem per zelum turbat: quia quum saltem recti æmulatione concutitur , ea quæ nisi tranquillo corde percipi non potest,contemplatio dissipatur. Ipse nanque zelus rectitudinis,quia inquietudine mentem agitat,eius mox aciem obscurat,vt altiora in commotione non videat,quæ bene prius tranquilla cernebat. Sed inde subtilius ad alta reducitur,vnde ad tēpus ne videat reuerberatur. Nam ipsa recti æmulatio æterna post paululum in tranquillitate largius aperit,quæ hic interim per commotionem claudit:& vnde mens turbatur ne videat,inde proficit,vt ad videndum vetius claresc̄at,sicut infirmanti oculo cum collyrium immittitur,lux penitus negatur,sed inde eam post paululum veraciter recipit:vnde hāc ad tempus salubriter amittit. Nūquam verò commotioni contemplatio iūgitur, nec præualet mens pertur bata conspicere,ad quod vix tranquilla valet inhiare:quia nec Solis radius cernitur,cum commotæ nubes cœli faciem obducunt,nec turbatus fons inspicientis imaginem reddit , quam tranquillus propriè ostendit,quia quo eius vnda palpitat,eo in se speciem similitudinis obscurat.Sed cùm per zelum animus mouetur, curandum summopere est , ne hæc eadem quæ instrumento virtutis assumitur,menti ira dominetur , nec quasi domina præeat:sed velut ancilla ad obsequium parata , à rationis tergo nūquam recedat.Tūc enim robustius contra vitia erigitur, cum subdita rationi famulatur. Nam quantumlibet
C ira ex zelo rectitudinis surgat,si immoderata mentem vicerit, rationi protinus seruire contemnit , & tanto se impudentius dilatat,quanto impatientiæ vitium virtutem putat. Vnde necesse est vt hoc ante omnia , quia zelo rectitudinis mouetur,attendat,ne ira extra mentis dominium transeat,sed in vltione peccanti tempus modúmque considerans,surgentem animi perturbationem subtilius retractando restringat,animositatem reprimat,& motus feruidos sub æquitate disponat, vt eo fiat iustior vltra alienus,quo prius extitit victor suus, quatenus sic culpas delinquentium corrigat, vt antè ipse qui corrigit, per patientiam crescat,vt feruorem suum transscendendo diiudicet,ne intemperanter excitatus ipso zelo rectitudinis, longè à rectitudine aberret. Quia verò sicut diximus , etiam laudanda boni æmulatio mentis oculum turbat , rectè nunc dicitur:Virum stultum interficit iracundia.) Ac si apertè diceretur:Ira per zelum sapientes turbat,ira vero per vitium stultos trucidat,quia illa sub ratione restringitur,hæc vero irratio nabiliter deuictæ menti dominatur.Bene autem subditur

Quomodo inuidia cognoscatur.

Et paruulum occidit inuidia.) Inuidere enim non possumus,nisi eis quos nobis in aliquo meliores putamus. Paruulus ergo est qui liuore occiditur, quia ipse sibi testimonium perhibet , quòd eo minor sit cuius inuidia torquetur. Hinc est quòd hostis callidus primo homini inuidendo surripuit , quia amissa beatitudine , minorem se immortalitate illius agnouit.Hinc est quòd Cain ad perpetrandum fratricidiū corruit: *Gene. 4.*
quia despecto suo sacrificio,prælatū sibi infremuit,cuius deus D
hostiam accepit,& quem meliorem se esse exhorruit,ne vtcū-
que esset,amputauit.Hinc Esau ad persecutionem fratris exar- *Gene.25.*
sit,quia primogenitorum benedictione perdita, quam tamen
pro esu lenticulæ ipse vendiderat,minorem se eo quem nascē-
do præibat,ingemuit.Hinc Ioseph fratres sui Hismaëlitis tran *Gene.37.*
seuntibus,vendiderūt:quia cognito reuelationis mysterio , ne
se fieret melior,eius profectib⁹ obuiare conati sunt.Hinc Saul *1.Reg.18.*
Dauid subditū lanceam intorquendo persequitur , quia quem
magnis quotidie augeri virtutū successibus sensit, vltra se excrescere expauit.Paruulus itaq; est qui inuidia occiditur : quia nisi ipse inferior existeret,de bono alterius non doleret.

Caput XXXIIII.

Sed inter hæc sciendū est quia quanuis per omne vitium quod perpetratur,humano cordi antiqui hostis virus infunditur,in hac tamen nequitia , tota sua viscera serpens concutit,& imprimendæ malitiæ pestem mouit.De quo nimi
rum scriptum est:Inuidia diaboli mors intrauit in orbem ter- *Sapien.2.*
ratum.Nam cum deuictū cor liuoris putredo corruperit , ipsa quoque exteriora indicant,quàm grauiter animū vesania instigat.Color quippe pallore afficitur,oculi deprimūtur,mens ac E
cenditur,& membra frigescūt,sit in cogitatione rabies,in dentibus stridor:cúmque in latebris cordis crescens absconditur odium,dolore cæco tenebrat conscientiam vulnus inclusum. Nil lætum de propriis libet , quia tabescentem mentem sua pœna sauciat,quam felicitas torquet aliena:quantóque extranei operis in altum fabrica ducitur,tanto fundamentum mentis liuidæ profundius sufföditur:vt quo alij ad meliora properant,eo ipso deterius ruant,quia ruina videlicet etiam illud destruitur,quod in aliis actibus perfecto opere surrexisse putabatur.Nam inuidia cū mentem tabefecerit,cūcta quæ inuenerit
bene gesta consumit.Vnde bene per Salomonem dicitur:Vita *Prouer.14.*
carnium sanitas cordis,putredo ossiū inuidia. Quid enim per vitam carnis,nisi infirma quædam ac tenera,& quid per ossa, nisi fortia acta signantur? Et plerunque contingit vt quidam cùm vera cordis innocentia,in nonnullis suis actibus infirmi videantur, quidam verò iam quædam ante humanos oculos robusta exerceant,sed tamen erga aliorum bona,intus inuidię pestilentia latenter tabescant.Bene ergo dicitur:Vita carnium sanitas cordis: quia si mentis innocentia custoditur , etiam si qua foris infirma sunt,quandoque roborantur.Et rectè subditur:Putredo ossium inuidia:quia per liuoris vitium , ante dei oculos pereunt,etiam fortia acta virtutum. Ossa quippe per inuidiam putrescere,est quædam etiam robusta deperire. Sed cur hæc de inuidia dicimus,si non etiam qualitēr eruatur intimemus? Difficile nanque est vt hoc alteri non inuideat,quod
adipisci alter exoptat:quia quicquid temporaliter percipitur, F
tanto fit minus singulis,quanto diuiditur in multis:& ideirco desiderantis mentem liuor excruciat, quia hoc quod appetit, aut funditus alter accipiens adimit,aut à quantitate restringit. Qui ergo liuoris peste plenè carere desiderat,illam hæreditatem diligat , quam cohæredum numerus non angustat , quæ & omnibus vna est,& singulis tota:quæ tanto largior esse ostenditur,quanto ad hanc percipientium multitudō dilatatur. Imminutio ergo liuoris est affectus surgens internæ dulcedinis,& plena mors eius,est perfectus amor æternitatis. Nam cùm mens ab eius rei appetitu retrahitur , quæ accipientium numero partitur,tanto magis proximum diligit , quanto minus ex profectu illius sua damna pertimescit.Quæ si perfectè in amore cœlestis patriæ rapitur,plenè etiam in proximi dilectione sine omni inuidia solidatur,quia cum nulla terrena desiderat,nihil est quod eius erga proximum charitati contradicat.Quæ nimirum charitas quid est aliud quàm mentis oculus,qui si terreni amoris puluere tāgitur,ab internæ lucis mox intuitu læsus reuerberatur.Quia autem paruulus est qui terrena diligit,magnus qui æterna concupiscit, potest etiam sic nō inconuenienter intelligi.Paruulum occidit inuidia , quoniam huius pestis languore non moritur,nisi qui adhuc in desideriis infirmatur.

Libri Quinti Moralium sancti Gregorij finis.

Liber

Universidad de Deusto
Biblioteca

LIBER SEXTVS beati Gregorij continuans moraliter Quintum Caput Iob.

Quid per nomen Iob & vulnera eius, quæ à planta pedis vsque ad verticem pertulit: quid item per vxorem maledictionem suadere conantem, quidque per amicos consolatores accipiatur, breuiter recapitulatur. Caput I.

SEruata historiæ veritate, beati Iob dicta amicorúmque illius, mystica propositui interpretatione discutere, quia cunctis vera scientibus liquet quòd redemptorem mundi totis suis allegationibus curat sancta scriptura promittere, eúmque per electos omnes, vt per eius scilicet membra, studuit designare. Vnde & idem Beatus Iob Latino eloquio dolens dicitur: vt per eius & nomen & vulnera, redemptoris nostri passio designetur, de qua propheta ait: Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Cui tétator ablatis omnibus, & seruos & liberos occidit, quia non solum Iudaicum populum ex timore seruientẽ, sed ipsos quoque Apostolos in suo amore regeneratos, passionis eius tempore telo perfidiæ perculit. Vulneribus beati Iob corpus atteritur, quia redemptor noster configi clauis in crucis patibulo non dedignatur. A planta autem pedis, vsque ad verticem vulnera suscepit, quia sanctam Ecclesiam, quæ corpus eius est, non solum per extrema & vltima, sed vsque ad summa membra persecutione sæuiens tentator afflixit. Vnde etiam Paulus dixit: Complebo ea quę desunt passionum Christi in carne mea. Cui suadere vxor ad maledicẽdum nittitur, quia carnales quique intra sanctam ecclesiam adiutores callidi tentatoris existunt. Quæ enim eum ad maledicendum prouocat, vitam carnalium designat: qui, vt suprà diximus, iam intra sanctam Ecclesiam incorrectis moribus positi, quo per fidem bonis iuxtà sunt, eo per vitam durius premunt. Quia enim quasi fideles vitari nequeunt, à fidelibus tanto deterius, quanto & interius tolerãtur. Amici verò illius qui quasi ad consolandum veniunt, sed ad verba asperæ inuectionis excedunt, hæreticorum speciem tenent, qui cum contra bonos deum defendere nituntur, offendunt. Hæc itaque superius latius dicta, nunc breuiter studui ex mystica designatione succingere, vt lector meus ex ipsa hac replicatione meminerit me in hoc opere spiritali intellectui deseruire, & tamen cùm vtilitatis ipsius vsus postulat, subtiliter quoque studeo historiæ verba discutere: cùm vero necesse est, simul vtrumque complector, vt spiritales fructus allegoria generet, quos tamẽ ex radice historiæ veritas producit. Amicos vero beati Iob, quos hæreticorum speciem tenere diximus, in dictis suis nequaquam per omnia reprobamus, quia dum per supernam sententiam contra eos dicitur: Non estis locuti coram me rectũ, & protinus subditur: Sicut seruus meus Iob, profectò liquet, quia non omnino despicitur, quod ex meliotis comparatione reprobatur. In reprehensione quippe eius incautè dilabuntur, sed tamen quia tanti viri amici sunt, ex familiaritate illius mystica multa didicerunt. Vnde & sicut superius diximus, eorum verbis etiam Paulus vtitur, & hæc in assertionis suæ adiutorium assumens, prolata ex veritate restatur, quæ tamen veritas rectè reprehendit: quia quamlibet fortis sententia contra sanctum virum proferri non debuit. Possunt ergo mysticè Eliphas verba pensari, quibus ad beatum Iob loquitur, dicens:

Quòd stultus fuerit Iudæorum populus, qui præsentem dominum in carne spreuit, & filij eius sint qui perfidiam eius imitantur.

Caput II.

EGo vidi stultum firma radice, & maledixi pulchritudini eius statim.) Stultus quippe Iudæorum populus extitit, quia ipsam in carne præsentiam æternę sapientiæ spreuit. Qui quasi firma radice conualuit, quia electorum vitam temporaliter extinguendo superauit. Sed hunc Eliphas maledicendo despicit: quia nimirum omnes hæretici, quorum tenere speciem amicos beati Iob diximus, cùm de nomine Christi gloriantur, Iudæorum perfidiam ex auctoritate reprehendunt. De quo stulta protinus subditur: Longè fient filij eius à salute.) Filij huius stulti sunt omnes qui perfidiæ illius prædicatione generantur. Qui scilicet à salutæ longè sunt, quia etsi temporalem vitam sine afflictione percipiunt, æterna grauius vltione ferientur, sicut de eisdem filiis illius, dominus dicit: Væ vobis scribæ & Pharisæi hypocritæ, qui circuitis mare & aridam, vt faciatis vnum proselytum, & cùm fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos. Sequitur: Et conterentur in porta, & non erit qui eripiat.) Quis alius portæ nomine, nisi mediator dei & hominum debet intelligi, qui ait: Ego sum ostium, per me si quis introierit, saluabitur? Filij igitur huius stulti extra portam proficiunt, & in porta conteruntur: quia prauæ Iudęorum soboles ante mediatoris aduentum, in legis obseruatione floruerunt: sed in ipsa redemptoris nostri præsentia, à diuinitatis obsequio, perfidiæ suæ meritis repulsi ceciderunt. Quos nimirum non est qui eripiat: quia scilicet dũ ipsum redemptorem extinguere persequẽdo conati sunt, oblatæ sibi remediũ ereptionis abscíderunt, de quo bene subditur:

Cuius messem famelicus comedet, & ipsum rapiet armatus.) Huius enim stulti messis fuerat sacri seges eloquij. Quædam nanque spicarum grana, sunt verba prophetarũ, quæ stultus habuit, sed non comedit: quia Iudaicus populus legem quidem verbotenus tenuit, sed per fatuitatis fastidium ab eius intellectu ieiunauit. Huius ergo stulti messem famelicus comedit, quia nimirum gentilis populus verba legis intelligendo edit, ad quæ plebs Iudaica sine intellectu laborauit. Hos famelicos fidei, dominus præuidit, cùm per Euangelistam dixit: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. De his famelicis Anna prophetante dicitur: Repleti prius propanibus se locauerunt, & famelici saturati sunt. Sed quia messem perdidit, rectè subiungitur, qualiter etiam ipse stultus perit, cum dicitur: Et ipsum rapiet armatus.) Antiquus hostis Iudaicum populum armatus rapuit, quia in eo vitam fidei fraudulenter suggestionis iaculis extinxit: vt vnde se inhęrere deo crederet, inde eius ordinationi repugnaret. Quod profecto discipulos suos veritas præmonet, dicens: Venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare deo. Sequitur:

Quid sit quòd aliquis velox ingenio, quæ intelligit contemnit, & alius tardus & hebes vix tandem multo labore assequitur, quod cùm intellexerit, operatur.

Caput III.

ET bibent sitientes diuitias eius.) Huius stulti diuitias sitientes bibunt, quia fluentis sacræ locutionis, quæ Iudaicus populus in superbiæ ostentatione possederat, conuertæ gentilium mentes irrigantur. Vnde & eisdem per Prophetam dicitur: Omnes sitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum, properate. Quia enim argenti vocabulo eloquia diuina signantur, Psalmista testatur, dicens: Eloquia domini eloquia casta, argentum igne examinatum. Qui ergo argentum non habent, ad aquas vocantur, quia nimirum gentilitas, quæ scripturæ sacræ præcepta non acceperat, sacri eloquij inundatione satiatur, quam tanto nunc auidius potat, quanto hanc diu sicca sitiebat. Eadem ergo diuina eloquia & messes & diuitiæ vocantur: messes, quia ieiunam mentem reficiunt, diuitiæ vero, quia magna nos morum venustate componunt. Eadem & comedi dicuntur & bibi, quia nimirum dum quędam in eis obscura sunt, quæ non nisi interpretata intelligimus, hæc quasi mandendo glutimus, dum quędam vero ad intelligendum facilia ita sumimus, vt inuenimus ea quasi nõ mansa bibimus: quia non fracta sorbemus. Hæc sub intellectu mystico breui locutione transcurrimus, ne quid forsitan prętermisse videamur. Sed quia beati Iob amici esse non possent, nisi in quibusdam quoque magna morum honestate fulgerent, restat vt in eorũ verbis virtutem sensuũ moraliter inquiramus, quatenus dum locutionis eorum pondus discutitur, cuius doctrinæ fuerint, ostendatur.

Quid

Quid sit maledicere pulchritudini stulti.

Ego vidi stultum firma radice, & maledixi pulchritudini eius statim.) Quasi firma radice stultus in terra figitur, qui totis desideriis in terreno amore solidatur. Vnde & primus Cain ciuitatem in terra construxisse dicitur: vt apertè mõstraretur, quia ipse in terra fundamentum posuit, qui à soliditate cœlestis patriæ alienus fuit. Quasi firma radice stultus attollitur: quando hic temporali prosperitate fulcitur, vt omne quod appetit assequatur, aduersa nulla sustineat, contra infirmos sine repugnatione prævaleat, bene agentibus ex auctoritate contradicat, ad maiora commoda ex peiori semper actione perueniat, vt vnde viam vitæ deserit, inde ad tempus fœlicior viuat. Sed cum malos florere infirmi conspiciunt, trepidant: & apud semetipsos peccantiũ prosperitate turbati, intus in gressibus mentis nutant. Quorum profecto speciem sumpsit Psalmista, cum diceret: Mei autem penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei, quia zelaui in peccatoribus, pacem peccatorum videns. Cum vero eorum gloriam fortes aspiciunt, protinus quæ post gloriam pœna sequatur, attendunt: & alta intus cogitatione despiciunt, hoc quod foris superbi fastu vacuæ inflationis intumescunt. Bene ergo dicitur: Ego vidi stultum firma radice, & maledixi pulchritudini eius statim. Pulchritudini quippe stulti maledicere, est eius gloriam ex considerata damnatione iudicare, quia eo atrocius in tormẽtis obruitur, quo altius in peccatis eleuatur, quia cùm transit quod extollitur, permanet quod punitur. Qui honoratur in via, in peruentione damnabitur. Et quasi per amœna prata in carcerem peruenit, qui per præsentis vitæ prospera ad interitũ tendit. Notandum vero quòd cum stulti pulchritudini maledixisse se diceret, protinus addidit, statim. Mos nanque humanæ & infirmæ mentis est, vt cum earum rerum quas respicit, qualitate varietur, sæpe eius iudicium cum ipsa præsentis rei specie ducatur, & iuxta hoc quod aspicit, intentio illius sensusque formetur. Nam plærunque nonnulli dum quorundã gloriam cernunt, eiusdem gloriæ aspectibus delectantur, ac magnum aliquid æstimant, séque vt talia mereantur, exoptant. Cùm vero glorioſos quoſque, aut deiectos subito, aut fortasse etiam morientes aspiciunt, quia humana gloria omnimodo nihil sit, cum gemitu fatentur: ita vt protinus dicant: Ecce quam nihil est homo. Qui hoc nimirum rectius dicerent, si cum in gloria hominem cernerent, tunc eius interitum cogitantes, transeũtem potentiam nihil esse sensissent. Tunc quippe est humana elatio pensanda, quàm nihil sit, cum sese super cæteros successibus extollit. Tunc considerãdum est quo cursu fœlicitas trasuolet, cùm ante humanos oculos quasi permanẽs pollet. Nam gloriam morituri nihil esse, in ipsa iam morte pensare infirmi quilibet possunt. Tunc enim ei etiam illi derogant, qui hanc & vsque ad mortem sequentes amant. Bene itaque dicitur: Ego vidi stultum firma radice, & maledixi pulchritudini eius statim. Ac si apertè diceret: Contra stulti pulchritudinem, moram in maledictione non habui: quia cùm hanc cernerem, simul etiam pœnam sequentem vidi. Non enim statim maledicerem, si qua me gloriæ illius delectatio tenuisset, sed sine tarditate maledixi: quia supplicia mansura conspiciens, eius potentiam sine dubitatione reprobaui. Sed quia iniqui quique quo plus in hoc mundo proficiunt, plures secum ad interitum trahunt, rectè subditur: Lõge fiant filij eius à salute.) Filij quippe huius stulti sunt, qui in ambitione huius seculi, ex eius imitatione nascuntur, qui profecto tanto à salute longius fiunt, quanto in perpetratione nequitiæ nulla infirmitate feriuntur. De quibus bene additur: Et conterentur in porta, & non erit qui eripiat.) Nam sicut vrbis aditus porta dicitur: ita est dies iudicij porta regni: quia per eum ab electis omnibus ad cœlestis patriæ gloriam intratur.

Dies iudicij porta regni.

Caput IIII.

VNde & hunc diem cùm ad retributionem sanctæ Ecclesiæ Salomon appropinquare conspiceret, dixit: Nobilis in portis vir eius, quando sederit cum senatoribus terræ. Vir quippe est ecclesiæ humani generis redemptor, qui in portis se nobilem ostendit, qui despectus prius in contumeliis extitit, sed in ingressu regni sublimis apparebit. Qui cum terræ senatoribus residet: quia iudicij sententiam cũ sanctis eiusdem Ecclesiæ prædicatoribus decernet, & sicut ipse in Euangelio dicit: Vos qui secuti estis me, in regeneratione, cùm sederit filius hominis in sede maiestatis suę, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël: Quod Esaias quoque longè antè prænuncians ait: Dominus ad iudicium veniet cum senioribus populi sui. De his portis Salomõ iterum dicit: Date ei de fructu manuum suarum, & laudent eã in portis opera eius. Tunc quippe sancta Ecclesia de fructu manuum suarũ accipit, cùm eam ad percipienda cœlestia, laboris sui retributio attollit. Tunc eã suã opera in portis laudant, quando eius membris in ipso regni aditu dicitur: Esuriui, & dedistis mihi mãducare: sitiui, & dedistis mihi potum: hospes eram, & collegistis me: nudus, & cooperuistis me. Filij igitur huius stulti ante portam elati sunt: sed in porta conterentur, quia amatores huius seculi in præsenti vita superbiunt: sed in ipso regni aditu æterna animadueršione feriuntur. Bene autem subditur: Et non erit qui eripiat. Illos quippe veritas ab æterna aduersitate eripit, quos in temporalibus prosperis per disciplinam premit. Qui ergo nunc renuit premi, tunc non valet eripi: quia iniqui eũ quẽ per disciplinã negligũt habere patrem, afflictionis suæ tempore per aduitorium non inuenient ereptorem. Sequitur: Cuius messem famelicus comedet.) Habet enim stultus messem, quando iniquus quisque donum rectæ intelligentię accipit: scripturæ sacrę sententiis docetur, bona loquitur: sed tamen nullo modo hoc quod dicit operatur: verba dei proferr, nec tamen diligit: laudando exaggerat, viuẽdo calcat. Quia ergo stultus iste rectè & intelligit & dicit, sed tamen hæc operãdo non amat, messem habendo ieiunat. Quã nimirum famelicus comedit, quia is qui ad deũ sanctis desideriis anhelat: discit quod audit, agit quod didicerit: & dum doctoris praui recta prędicatione reficitur, quid aliud quàm stulti fruge saturatur? An non famelicos suos veritas, vt stulti messem comederent admonebat, cùm per desideria sancta flagrãtibus, de Pharisæis præcepit, dicens: Quæ dicunt facite, iuxta opera vero eorum, nolite facere. Ac si apertè diceret: Verbi messem loquendo excolunt, sed hanc malè viuendo minime contingunt. Vestram ergo famem messis ista reficiat: quia vobis hanc per fatuitatis suę fastidium seruant. Bene autem subditur: Et ipsum rapiet armatus.) Antiquus nanque hostis quasi inermis vincitur, cùm mala aperta suggerens humanæ menti, bona omnia simul destruere conatur. Sed armatus venit, quãdo bona alia intacta deserẽs, latenter alia corrumpit. Nam sæpe quosdam in intellectu non tentat, eisque in sacri eloquij meditatione non obuiat: sed tamen eorum vitam in operatione supplantat, qui dum de scientiæ virtute laudantur, nequaquam suorum operum damna respiciunt: cùmque in fauoris delectationem animus ducitur, vitæ suæ vulnera nõ medetur. Hunc ergo armatus hostis rapuit, quem fraude tectus in alia deferens, ex alia parte superauit. Sequitur: Et bibent sitientes diuitias eius.) Sæpe stultus habet interni liquoris fontẽ, sed nõ bibit: quia ingenium quidem intelligentiæ accipit: sed tamen veritatis sententias cognoscere legendo contemnit, scit quia intelligere studendo præualeat, sed ab omni doctrinæ studio fastidiosus cessat. Diuitiæ quoque mentis, sunt verba sacræ locutionis. Sed has diuitias stultus oculis aspicit, & in ornamenti sui vsum minimè assumit, quia verba legis audiés, magna quidem esse considerat: sed ad comprehendẽda hæc nullo studio amoris elaborat. At contrà alius sitim habet, ingenium non habet: amor ergo hunc ad meditandum pertrahit, sensus habetudo contradicit, & sæpe hoc in diuinæ legis eruditione quãdoque studendo intelligit, quod per negligentiam ingenio suo nescit. Huius ergo stulti diuitias sitientes bibunt, dum præcepta dei quæ ingenioſi fastidientes nesciunt, hebetes amantes assequuntur. In his nimirum tenebras hebetudinis illustrat oculus amoris: nam hoc tardioribus sitis aperit, quod velocioribus fastidium claudit. Qui & idcirco ad intelligentię alta perueniunt, quia agere quæ intellexerunt, vel minima nulla contemnunt: & dum sensum manibus adiuuant, sese vltra altitudinem ingenioſorum leuant. Vnde bene per Salomonem dicitur: Stellio manibus nititur, & moratur in ædibus regis. Plærunque enim aues quas ad volatum penna subleuat, in vepribus residents: & stellio, qui ad volatum pennas non habet, nisi ingens manibus, regis ædificium tenet: quia nimirum sæpe ingenioſi

Universidad de Deusto
Biblioteca

G genitosi quique dum negligentia torpent, in prauis actionibus remanent, & simplices quos ingenij penna nō adiuuat, ad obtinenda æterni regni mœnia virtus operationis leuat. Stellio ergo dum manibus nititur, in regis ædibus moratur: quia illò simplex per intentionem recti operis peruenit, quò ingeniosus minimè ascendit. Sed his auditis, quæstio nostro cordi suboritur: cur vel negligenti intelligentiæ donum tribuatur, vel studiosus quisque sensus sui tarditate præpediatur? Ad quam citius respondetur, dum protinus subditur: Nihil in terra sine causa fit. Idcirco enim sæpe & desidiosis ingenium accipit, vt ingeniosus de negligentia iustius puniatur: quia quod sine labore assequi potuit, scire contemnit. Et idcirco nonnunquam studiosus tarditate intelligentiæ premitur, vt eo maiora præmia retributionis inueniat, quo magis in studio inuentionis elaborat. Nihil ergo in terra est sine causa, quando & studioso tarditas ad præmium proficit, & desidioso velocitas ad supplicium crescit.

Caput V.

AD intelligenda autem quæ recta sunt, aliquando laboris studio, aliquando vero dolore percussionis erudimur, Vnde cùm dictum sit: Nihil in terra sine causa fit, aptè protinus additur:

Quòd non ex elementis huius mundi, sed ex nobis est causa per quam meritò flagellamur.

Et de humo non egredietur dolor.) Dolor nanque quasi de
H humo egreditur, cùm homo ad dei imaginem cōditus, de rebus insensibilibus flagellatur. Sed quia per occulta merita mētium, aperta prodeunt flagella pœnarum, de humo dolor non egreditur, quoniam sensus nostri malitia exigit, vt à rebus insensibilibus feriatur. Ecce enim cernimus quòd ad correptionem nostram, expectatus imber arente terra suspenditur, & caligino sus aër inardescente sole siccatur, mare procellis tumescentibus sęuit, & alios ad transmeādum susceptos intercipit, aliis desiderarum iter erecta in cumulum vnda interdicit, terra non solum germina fœcunditatis imminuit, sed etiam semina accepta consumit. In quibus nimirum cunctis, patenter aspicitur hoc quod quidam sapiens de domino testatur, dicens: Et pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. Orbis quippe terrarum cum domino contra insensatos pugnat, quādo in pœna delinquentium, & elementorum aduersitas militat. Sed tamen de humo dolor non egreditur: quia res quælibet insensibilis ad afflictionem nostram, stimulo nostræ actionis excitatur. De humo dolor nō egreditur: quia nequaquam pœna de ea nascitur creatura, quæ percutit: sed de ea proculdubio quæ peccando vim percussionis extorsit. Sed curandum magnopere est, vt cùm in rebus exterioribus pondere doloris afficimur, spe ad superna tendamus, quatenus eo mens ad alta perueniat, quo nos exterior pœna castigat. Vnde & aptè subiungitur:

I *Sapien.5.*

Quòd amatores huius mundi, & in hoc sęculo, & in futuro, laboribus deputati sunt: serui vero dei hinc mente auolantes, sub se habent omnia quæ contemnunt.

Homo ad laborem nascitur, & auis ad volatum.) Ad laborem quippe nascitur homo, quia nimirum is qui accepta est prædituς ratione, considerat quòd valde sibi sit imposśibile, vt hæc peregrinationis suæ tempora sine gemitu euadat. Vnde bene Paulus cùm tribulationes suas discipulis enumeraret, adiunxit: Ipsi enim scitis, quòd in hoc positi sumus. Sed in eo quòd caro flagellis afficitur, mens ad appetenda altiora subleuatur: Paulo rursus attestante, qui ait: Et licet is qui foris est noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est, renouatur de die in diem. Homo ergo ad laborem nascitur, & auis ad volatum: quia inde mens ad summa euolat, vnde caro in infimis durius laborat. Potest quoque appellatione hominis, carnaliū vita signari. Vnde & Paulus ait: Cum enim sit inter vos zelus & contentio, nónne carnales estis? Quibus paulopost subiecit dicens: Nónne homines estis? In hac itaque vita homo ad laborem nascitur: quia carnalis quisque cum transeūtia appetit, desideriorum suorum se pōdere affligit. Grauis quippe labor est, hanc ipsam præsentis vitæ gloriam quærere, quęsitā quandoque percipere, & perceptam cum omni circūspectione custodire. Grauis labor est, hoc cum magna fatigatione apprehendere, quod is qui apprehendit, nouerit diu stare non posse. K Sancti autem viri, quia transeuntia non amant, non solum nulla temporalium desideriorum pondera tolerant, sed & si qua aduersa consurgunt, in ipsis suis pressuris, & languoribus nō laborant. Quid enim flagellis durius? & tamen de flagellatis Apostolis scriptum est: Ibant apostoli gaudentes à cōspectu concilij: quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu cōtumeliam pati. Quid ergo eorum mentibus labor est, quibus & pœna verberum labor nō est? Homo ergo ad laborem nascitur: quia ille huius mundi veraciter mala sentit, qui eius bona inhianter appetit. Nam cuius mens ad alta suspenditur, sub ipsa est, quicquid exterius contra ipsam mouetur. *Actuū.5.*

Caput VI.

BEne itaque subditur: Et auis ad volatum.) Quia tanto animus à laboris afflictione se subtrahit, quanto per spem ad summa sustollit. An non quasi auis, Paulus ad volatum natus fuerat, qui tot aduersa sustinens dicebat? Nostra autem conuersatio in cœlis est. Et rursum: Scimus quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quòd ædificationem habemus ex deo, domum non manufactam, æternam in cœlis. Velut auis ergo ima transcenderat, quem adhuc corpore in terra demorantem, iam in sublimibus spei penna subleuabat. Sed quia nullus suis viribus valet sese in alta sustollere: vt cùm à visibilibus affligitur, in inuisibilia subleuetur, rectè mox subditur: Quamobrem ergo deprecabor dominum, & ad deum ponam eloquium meum.) Ac si apertè diceret: Illum rogo, per quem hæc tribui scio. Si enim hoc per se habere se crederet, deprecari dominum non indigeret. Sequitur: Qui facit magna & inscrutabilia & mirabilia absque numero.) Quis omnipotentis dei mirabilia perscrutari sufficiat, quòd cuncta ex nihilo creauit, quòd ipsa mundi fabrica mira potentiæ virtute disposita sit, & super aëra cœlum suspenditur, & super abyssum terra libratur, quòd ex rebus inuisibilibus ac visibilibus omnis hæc vniuersitas existit, quòd hominem fecerit, vt ita dixerim, in breui colligens mūdum alterum, sed rationalem: quòd hunc ex anima & carne constituens, inuestigabili virtutis dispositione permiscuit spiritum & lutum? Ex his itaque aliud nouimus, aliud & sumus: sed tamē mirari negligimus, quia ea quæ incōprehēsibili indagatione mira sunt, humanis oculis vsu viluerunt. Vnde fit vt si mortuus homo suscitetur, in admirationem omnes exiliant, & quotidie homo qui nō erat, nascitur, & nemo miratur: cùm proculdubio omnibus constet, quia plus sit creari quod non erat, quàm reparari quod erat. Quia arida Aaron virga floruit, cūcti mirati sunt, & quotidie ex arente terra arbor producitur, virtūsque pulueris in lignum vertitur, & nemo miratur. Quia quinque panibus quinque millia hominum satutati sunt, creuisse escas subdentibus cuncti mirati sunt: quotidie sparsa grana seminum, plenitudine multiplicantur spicarum, & nemo miratur. Aquā M semel in vinum permutatam videntes cuncti mirati sunt: quotidie humor terræ in radicem vitis attractus, per botrum in vinū vertitur, & nemo miratur. Mira itaque sunt omnia quæ mirari homines negligūt: qui ad cōsiderandū, vt prædiximus, vsu torpescuut. Bene autem cùm diceret: Qui facit magna,) adiunxit statim: Et inscrutabilia.) Minus enim fuerat magna facere, si tamen ea quæ facta sunt, perscrutari potuissent. Rectè autem subditur: *Auis ad volatum. Philipp.3. 2.Cor.5.*

Quòd diuina miracula considerari quidem debent per studium, nec tamen discuti per intellectum.

Et mirabilia absque numero.) quia minoris esset magnitudinis, si qui inscrutabilia condidit, pauca fecisset. Sed inter hæc sciendum est, quia diuina miracula, & semper debent considerari per studium, & nunquam discuti per intellectum. Sæpe nanque humanus sensus, dum quarundam rerum rationem quærens non inuenit, in dubitationis se voraginem mergit. Vnde fit vt nonnulli homines mortuorum corpora in pulueremredacta considerent, dúmque resurrectionis vim colligere ex ratione non possunt, hęc ad statum pristinum redire posse desperant. Mira igitur quæ ex fide credenda sunt, perscrutanda per rationem non sunt, quia si hæc nostris oculis ratio expanderet, mira nō essent. Sed cum in his fortasse animus titubat, *Miracula diuina consideranda sunt. Miracula diuina non discutienda sunt.*

A titubat, necesse est vt ea quæ per vsum nouit, nec tamen per rationem colligit ad memoriam reducat, quatenus rei similis argumento fidem roboret, quam labefactari sua sagacitate deprehendit. Considerato quippe humanæ carnis puluere, quorūdam mens concussa desperat, quando puluis ad carnem redeat, & rediuiuum corpus per membrorum lineamenta cōponat: quando illa terræ ariditas per viuentia membra virideścat, ac sese per eorum species formásque distinguat. Hoc nimirum per rationem comprehendi non potest: sed tamen credi per exemplum facile potest. Quis enim ab vno grano seminis, immensam surgere arborem crederet, nisi certum hoc per experimentum teneret? In tanta nanque vnius grani paruitate, & nulla sui dissimilitudine, † vbi latet ligni duritia, & ligno tenerior medulla, asperitas corticis, viriditas radicis, sapor fructuum, suauitas odorum, diuersitas colorū, mollicies foliorum: & tamen quia hoc per experimentum nouimus, ex vno grano seminis prodire omnia non dubitamus. Quid ergo est difficile, vt puluis in membra redeat, dum conditoris potentiam quotidie cernimus, qui & ex grano ligna mirabiliter, & adhuc mirabilius fructus ex lignis creat? Dicat ergo: Qui facit magna & inscrutabilia, & mirabilia absque numero: quia diuinorum operum magnitudo, nec ex qualitate valet discuti, nec ex quantitate numerari. Vnde & adhuc subditur: Qui dat pluuiam super faciem terræ, & irrigat aquis vniuersa. B Qui ponit humiles in sublimi, & mœrentes erigit sospitate.) Quia amicos beati Iob eruditos eius societate credimus, necesse est vt hæc Eliphath verba mystícè dissseramus. Omnipotens enim deus terræ pluuiam tribuit, cum arentia corda gentilium, superna gratia prædicationis infundit. *Resurrectio corporū per rationem comprehēdi nō potest, sed per exēplū. † al. penè nullam videt similitudinem.*

Caput VII.

ET aquis vniuersa irrigat, quia sterilitatem perditi hominis repletione spiritus ad fructificationem format, sicut per semetipsam veritas dicit: Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum. Vniuersitatis autem nomine homo signatur, quia in ipso & vera species, & magna cō munio vniuersitatis ostenditur. Omne nanque quod est, aut est & non viuit, aut est & viuit, sed nequaquam sentit: aut est, & viuit, & sentit: sed non intelligit, nec discernit: aut est, viuit, & sentit, & intelligit & discernit. Sunt nanque lapides, nec tamen viuunt. Sunt arbusta, viuunt quidem, nec tamē sentiunt. Herbarum quoque atque arborum vita viriditas vocatur, sicut per Paulum de seminibus dicitur: Insipiens tu, quod seminas non viuificatur, nisi prius moriatur. Sunt bruta animalia, viuunt & sentiunt, nec tamen intelligunt, aut discernunt. Sunt angeli, viuunt & sentiunt, & intelligendo discernunt. Homo itaque quia habet commune esse cum lapidibus, viuere cum arboribus, sentire cum animalibus, discernere cum angelis, rectè nomine vniuersitatis exprimitur, in quo iuxta aliquid ipsa vniuersiras tenetur. Vnde & discipulis veritas dicit: Euntes in mū dum vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ. Omnem videlicet creaturam solum intelligi hominem voluit, cui commune aliquid cum omnibus creauit: quāuis hoc loco vniuersa intelligi & aliter possunt. Sācti enim spiritus gratia cum sibi diuites subiicit, pauperes nō repellit: cùm fortes humiliat, venire ad se debiles non recusat: cum nobiles colligit, simul & ignobiles apprehendit: cùm sapientes suscipit, imperitorum stultitiam non cōtemnit. Vniuersa ergo deus aquis irrigat, qui dono sancti spiritus, ex omni genere hominum ad suā cognitionem vocat. *Diuisio creaturarum. Ioan.4. 1.Cor.15. Mar.16. Homo est omnis creatura.*

C *Quod iuxta morum diuersitatem, vim sui sermonis format deus in singulis.*

Possunt autem vniuersorum nomine, ipsæ morum dissimilitudines designari. Alius nanque elatione erigitur, alius pondere timoris inclinatur, alius libidine æstuat, alius auaritia anhelat, alius remissione se deiicit, alius ira feruescit. Sed per doctrinam sacri eloquij, dum superbo humilitas tribuitur, timido confidentia præbetur, luxuriosus per castitatis studium ab immunditia tergitur, auarus per continentiam ab ambitionis æstu temperatur, remissus zeli rectitudine erigitur, iracundus à præcipitationis suæ excitatione refrenatur: vniuersa deus aquis irrigat, quia vim sui sermonis in singulis iuxta morum diuersitatem format, vt hoc in eius eloquio quisque inueniat, per quod virtutis necessariæ germen ferat. Vnde per quēdam D sapientem de mannæ dulcedine dicitur: Paratū panē de cœlo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habētem, atque omnis saporis suauitatem. Māna quippe omne delectamentum atque omnis saporis suauitatem in se habuit, quod videlicet in ore spiritalium iuxta voluntatem edentium saporem dedit, quia diuinus sermo & omnibus congruens, & à semetipso non discrepans, qualitati audientium condescendit, quem dum electus quisque vtiliter, iuxta modum suum intelligit, quasi acceptum manna in voluntarium saporem vertit. Et quia laborem boni operis gloria sequitur retributionis, post aquarum irrigationem rectè subiungitur: *Sapien.16.*

Quòd hi qui pro amore dei modo se contemnunt, sublimes cum deo iudices venient.

Caput VIII.

QVi ponit humiles in sublimi, & mœrentes erigit sospitate.) In sublimi humiles ponuntur: quia hi qui nunc pro dei amore despecti sunt, tunc cum deo iudices veniunt, sicut hoc quod paulo ante diximus eisdē humilibus veritas pollicetur, dicens: Vos qui secuti estis me, in regeneratiōe, cùm sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super duodecim sedes, iudicantes duodecim tribus Israēl. Tunc mœrentes dominus sospitate erigit, quia hi qui eius desideriis accensi, prospera fugiunt, aduersa patiuntur, cruciatus persequentium tolerant, séque ipsos per lamenta E castigant, tanto sublimiorem tunc sospitatem recipiunt, quanto nunc cunctis mundi gaudiis deuotè moriuntur. Hinc etenim per Salomonem dicitur: Cor quod nouit amaritudinem animæ suæ, in gaudio eius non miscebitur extraneus. Humana etenim mens animæ suæ amaritudinem scit, cùm æternæ patriæ desideriis accensa, peregrinationis suæ pœnam flendo cognoscit, sed in eius gaudio extraneus non miscebitur, quia qui nunc à mœrore compunctionis alienus est, tunc particeps ad lætitiam consolationis non est. Hinc est quod in Euangelio veritas dicit: Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit, vos autē contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Et rursum: Vos igitur nūc quidem tristitiam habetis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo auferet à vobis. Sospitate ergo dominus mœrētes erigere dicitur, quia pro se afflictos temporaliter, vera salute consolatur. Quod tamen de electis dei etiam in hac vita nil obstat intelligi. In sublimi quippe humiles ponuntur, quia cùm se ex humilitate substernunt altæ mentis iudicio cuncta temporalia trāseunt: cùmque se indignos in omnibus æstimant, rectæ cogitationis examine huius mundi gloriam transcendentes calcant. Videamus humilem Paulum cùm discipulis dicit: Non enim nosmetipsos prędicamus, sed Iesum Christum dominum nostrum, nos autem seruos vestros per Christum. Videamus hunc humilem in sublimi iam positum dicentem: An nescitis quia angelos iudicabimus? & rursum: Conresuscitauit & consedere nos fecit in F cœlestibus. Fortasse hunc exterius tunc catena religabat, mente tamē in sublimibus positus fuerat, quia iam per spei suæ certitudinem in cœlestibus sedebat. Sancti itaque viri foris despecti sunt, & velut indigni omnia tolerant, sed dignos se supernis sedibus confidentes, æternitatis gloriam cum certitudine expectant: cúmque laborant foris aduersitate persecutionis, ad munitam recurrunt intrinsecus atcem mentis, & inde cūcta sub se ire despicūt, inter quæ transire corporaliter etiam semetipsos cernunt, minas non metuūt, quia & tormenta patiendo contemnunt. Hinc enim per Salomonem dicitur: Iustus quasi leo confidens absque terrore erit. Hinc ab eo scriptum est iterum: Non contristabit iustum, quicquid ei acciderit. Quia enim recti quique in alto intentionis suæ vertice siti sunt, dum mortem moriendo non sentiunt, miro modo eos reproborum iacula & feriunt, & non contingunt. In sublimi ergo humiles sunt positi, quia vnde se in omnibus despiciunt, inde contra omnia securiores fiunt. *Ioan.16. Ibidem. 1.Cor.1. Ephe.2. 1.Cor.6. Prouer.28. Prouer.12.*

Quid sit quod scriptum est in Esaia: descende, sede in puluere virgo filia Babylonis.

FACULTAD DE TEOLOGIA
Univ. de Deusto
BILBAO

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *Esaiæ 47.* QVo contra rectè sub Babylonis specie per prophetam menti reprobæ dicitur:Descende, sede in puluere virgo filia Babylonis, sede in terra, non est solium filiæ Chaldæorum.Hoc enim loco humana mens virgo non incorrupta(vt arbitror)dicitur,sed infœcunda.Et quia Babylon confusio interpretatur,rectè infœcunda mens Babylonis filia vocatur, quæ in eo quod nequaquam bona opera germinat,dum nullo ordine rectę vitæ componitur,quasi cōfusione matre generatur.Sinautem virgo nō infœcunda dicitur,sed incorrupta,postquam statum salutis perdidit,ad confusionis suæ cumulum appellatur quod fuit.Cui aptè per increpationem dicitur diuina voce:descende,in alto quippe humanus animus stat,quādo supernis retributionibus inhiat,sed ab hoc statu descendit,cùm turpiter victus,sese defluentibus mūdi desideriis subiicit.Cui bene mox additur : sede in puluere. Descendens enim in puluere resident, quia cœlestia deserens, terrenis cogitationibus aspersus,in infimis vilescit. Vbi adhuc ingeminando subiungitur: Sede in terra. Ac si apertè exprobrans dicat : Quia cœlesti conuersatione noluisti te erigere, sub temetipso prostratus in terrenis actibus humiliare. Vnde & necessario protinus additur: Non est solium filiæ Chaldæorum.Chaldæi nanque feroces interpretātur.Valde autem feroces sunt,qui voluntates proprias sequentes,nec suis parce re mortibus†sciunt.Ferocia sunt terrena desideria, quæ non solū contra præcepta conditoris, sed sæpe etiam contra percussionum verbera, duram atque insensibilem mentem reddunt.Sed filia ferocium solium non habet,quia mens quæ ad amorem mundi ex prauis desideriis nascitur,atque eisdem desideriis obduratur,in eo quòd se terrenis concupiscentiis subiicit,sedē iudicij amittit,nullique apud se solio præsidet , quia examine discretionis caret,& quasi à iudicij sui sessione repellitur,quia per exteriores concupiscētias vagatur. Liquet enim quòd mens quæ intus consilij sedem perdiderit , foras se per desideria innumerabiliter spargit.Et quia agere intellecta dissimulat,cæcatur etiam rectè,vt nesciat quod agat , & sæpe iusto iudicio in sua voluntate relinquitur,& sub ea quæ anxiè appetit,laboriosa mundi ministeria relaxatur.

†al.moribus.

H

Caput X.

VNde aptè illic subditur:Quia vltrà non vocaberis mollis & tenera,rolle molam,& mole farinam. Constat nimirum quòd teneræ suæ filiæ parentes parcunt,nec duris atque seruilibus hanc operibus affligunt. Omnipotens ergo deus quasi teneram filiam vocat, quando dilectam vniuscuiusque animam,à laboriosis huius mundi seruitiis reuocat, ne dum exterioribus actionibus afficitur, ab internis desideriis obduretur.Sed Chaldęorum filia mollis & tenera nō vocatur,quia mens prauis desideriis dedita,in eo quod anxiè appetit,huius seculi labore relinquitur, vt foris mundo velut ancilla seruiat,quæ intus deum vt filia nequaquam amat. Vnde & molam tollere,ac farinam molere iubetur. Mola in gyrum ducitur,& farina profertur.Vnaquæque autem mundi huius actio mola est,quæ dum multas curas congerit,humanas mentes quasi per gyrum vertit , atque ex se quasi farinam proiicit, quia seducto corde,semper minutissimas cogitationes gignit.

I

Caput XI.

Esa.47. NOnnunquam verò qui quietus alicuius esse meriti creditur, positus in qualibet actione denudatur, vnde illic protinus subinfertur: Denuda turpitudiné tuam, discooperi humerum,reuela crura, transi flumina. In administratione quippe operis turpitudo denudatnr, dum vilis mēs abiectáque in actionis ostentatione cognoscitur , quæ quieta prius magna putabatur.Humerum mens discooperit,quando opus suum quod ignorabatur,ostendit.Crura reuelat,quia quibus desideriorum passibus,lucris mundi inhiet,manifestat.Flumina etiam transit,quia actiones huius seculi quæ quotidie ad terminum defluunt,indesinenter appetit, dúmque alias relinquit,alias assequitur,quasi de flumine semper ad flumen tendit.Hæc paucis per excessum diximus, vt mens à solio sanctæ intentionis excussa,quo iaceat mōstraremus, quia si ad ea quæ super ipsam sunt,inhiare cessauerit, sub semetipsam etiam indesinenter ruit. In alto autem figitur, si amorem temporalium deserens,ad spem incommutabilis æternitatis ligatur. Bene ergo dicitur: Qui ponit humiles in sublimi.) Atque aptè subiungitur:Et mœrentes erigit sospitate.)Sæpe in hoc mundo etiam læti quilibet erecti sunt,dum de ipsa gloria suæ prosperitatis intumescunt.Sed mœrentes dominus sospitate erigit:quia afflictos suos ad gloriam veræ lætitiæ soliditate sustollit.Sospitate quippe,non insania erecti sunt,qui in bonis actibus positi,spe in deum firma gratulātur.Nonnulli enim (sicut diximus)& iniquitates perpetrant, & gaudere non cessant, de quibus per Salomonem dicitur:Qui lætantur cùm malefecerint,& exultant in rebus pessimis.Et rursum:sunt impij qui ita sunt securi,ac si iustorum facta habeant.Hi nimirum non sospitate eriguntur,sed insania, quia superbiunt cùm affligi debuerunt:& inde miseri in exultatione defluunt , vnde à bonis flentur , phreneticorum videlicet sensibus similes , qui insaniam qua præualent,virtutem putant, qui ex morbo esse nesciunt hoc quod amplius sanis possiunt:& quasi creuisse se viribus æstimant,dum ad vitæ terminum per augmenta languoris appropinquant,qui quia rationis sensum non habent,flentur,& rident:& tanto se in magna exultatione dilatant,quanto & insensibiles malum quod patiuntur, ignorant. Sospitate ergo dominus mœrentes erigit,quia electorum mens non de præsentis vitæ insania, sed de certitudine æternæ salutis hilarescit.Vnde aptè mox de hac ipsa prauorum destructione subiungitur: Qui dissipat cogitationes malignorum , ne possint implere manus eorum quod cœperant.Reproborum mentes peruersis cogitationibus semper inuigilant,sed plærunque eis superna dispositio obuiat, & quanuis prauitatem consilij nec fracti aduersitatibus corrigant,tamen ne cōtra bonos præualeant,eorum vires refrenat.Quod contra miro iudicio agitur, vt effectu quidem praui operis careant,& tamen iustæ sententiæ iudicis reos conscientia addicat.Quòd ergo mala cogitāt, quid ipsi faciant ostendunt,quòd vero mala implere nequeūt, hi contra quos cogitauerant,defenduntur.Vnde & adhuc bene subditur:

K

L

Quòd humana consilia in eo quòd dei consilio nituntur resistere, obsequuntur:vt de fratribus Ioseph legitur,& de Saul,& de Iona, & de Iudæis Christi nomen extinguere volentibus.

Qui comprehendit sapientes in astutia eorum,& consilia prauorum dissipat.Sæpe enim nonnulli humana sapientia inflati,dum desideriis suis diuina iudicia contraire conspiciunt, astutis eis reluctari machinationibus conantur:& quo ad votum suum vim supernæ dispositionis intorqueant,callidis cogitationibus insistūt, subtiliora consilia exquirūt:sed inde voluntatem dei peragunt,vnde hanc immutare contendunt , atque omnipotentis dei consilio dum resistere nituntur , obsequuntur,quia sæpe & hoc eius dispositioni aptè militat, quod ei per humanum studium friuolè resultat.Sapientes ergo dominus in ipsa eorum astutia comprehendit , quando eius consiliis humana facta etiam tunc congruè seruiunt,cùm resistūt. Quod melius ostendimus, si pauca ad medium gestarum rerum exempla proferamus.

M

Caput XII.

IOseph somnium viderat quòd suo manipulo, fratrum eius se manipuli prosternebant : somnium viderat quòd sol & luna se cum reliquis stellis adorabant. Quæ quia purè fratribus retulit,eorum corda protinus futuræ dominationis inuidia,pauórque percusit. Cúmque hunc ad se venire conspicerent,malitia sæuientes dixerunt:Ecce somniator venit ille, venite,occidamus eum,& videamus quid illi proderint somnia sua.Cúmque se eius dominio subiici metuunt , somniatorem in puteum deponunt , cúmque Hismaëlitis transeuntibus vendunt : qui in Aegyptum ductus,seruituti subditus , luxuriæ accusatione damnatus, castitatis merito adiutus', prophetiæ iudicio ereptus , omni Aegypto prælatus est : per supernam vero sapientiam prouidus frumenta congesit, & futuro periculo necessitatis obuiauit.Cúmque in orbem fames irruit, de alimentorum præparatione sollicitus Iacob , filios suos in Aegyptum misit,qui frumentorum dispensationi præpositum Ioseph nescientes inueniunt , atque vt mererentur alimenta percipere,eorum dispensatorem compulsi sunt pronis in terram ceruicibus adorare .Pensemus ergo gestę rei ordinem,pensemus quomodo sapiētes in ipsa sua astutia vis diuina cōprehendat.Ideo ab eis vēditus fuerat Ioseph , ne adoraretur,

Gene.37.

A taretur,sed ideo est adoratus,quia venditus.Astutè nanque aliquid agere ausi sunt,vt dei consilium mutaretur , sed diuino iudicio,quod declinare conati sunt,renitendo seruierūt. Inde quippe coacti sunt dei voluntarem peragere,vnde hanc moliti sunt astutè commutare.Sic sic diuinum cōsiliū dum deuitatur,impletur:sic humana sapientia dum reluctatur,comprehēditur. Timuerunt fratres ne Ioseph super eos excresceret , sed hoc quod diuinitus dispositum fuerat,cauendo factum est vt eueniret. Humana ergo sapientia in seipsa comprehensa est, quæ voluntati dei vnde per intentionem resistit,inde eius implerioni militauit.

Caput XIII.

Exemplum de Saul. SIc Saul dū Dauid subiectū quotidiano succrescere virtutum successu conspiceret,suam ei in cōiugium filiam spopondit,atque in eius dotem,centum dari ab eo Philistinorum præputia petiit,vt cùm pronocatus miles vltra se excrescere quæreret,ininicorum gladiis traditus vitam finiret , sicut scriptum est:Non habet rex necesse sponsalia,nisi tantum centum præputia Philistinorum , vt fiat vltio de inimicis regis. Potrò Saul cogitabat tradere Dauid in manus Philistinorum, sed Dauid dispositionis intimæ fauore roboratus, centū se dare perhibuit,& ducenta præputia reportauit. Cuius nimirum operis Saul argumento superatus , superna prouidentia in sapientiæ suæ est consilio deprehensus: quia vnde succrescentis militis vitam se extinguere credidit , virtutis eius gloriam inde cumulauit.Sed quia nonunquam astutè se aliquid sapere etiam electi moliuntur,libet ad medium alium sapientem deducere,& quomodo in internis consiliis astutia mortaliū cōprehendatur,demonstrare.Prudenter quippe Ionas sapere voluit,cùm ad prædicandam Niniuitarum pœnitentiam missus, quia electis gentibus Iudæam deferere timuit , prædicationis officium implere recusauit. Nauim petiit,fugere Tharsis elegit,sed protinus tempestas exoritur, sors mittitur,vt videlicet cognoscatur cuius culpa mare turbetur.Ionas in culpa deprehenditur,in profundum mergitur,ceto sorbente repentè deuoratur,atque illic gestante belua peruenit,quo ire sponte cōtempsit.Ecce fugitiuum dei tempestas inuenit,sors ligat,mare suscipit,belua includit, & quia auctori suo obedire renititur, ad locum quo missus fuerat,suo reus carcere portatur. Iubente deo ministrare homo prophetiam noluit , adspirante deo belua prophetam vomuit. Comprehendit ergo dominus sapientes in astutia eorum,quando & hoc in vsum suæ voluntatis redigit,per quod sibi voluntas humana cōtradicit.Perscrutemur adhuc Hebræorum sapientiam,vt videamus quid prouidēdo prohibuit,aut quid prohibēdo prouocauit. Certè cùm ad redemptoris nostri miracula credentium turba confluueret, cùm sacerdotes populi,inuidiæ facibus accensi,mundum post eum ille cernerent,vt proclamarent dicentes: Videtis quia nihil proficimus , ecce mundus totus post eum abiit : vt ab illo vim tantæ concursionis abscinderēt,finire eius potentiā mortē conati sunt,dicētes:Expedit vt vnus homo moriatur,& nō tota gens pereat.Sed redemptoris mors ad coniunctionē sui corporis,id est,Ecclesiæ valuit,non ad separationem. Vnde & per legem tutturi vel columbæ(in figura nostri sacrificij) fecari guttur præcipitur,& non penitus abscindi, vt & post mortē corpori caput inhæreat,quia videlicet mediator dei & hominum,id est,caput omnium nostrum , & veræ mundationis hostia,vnde pro nobis mortem pertulit,inde nobis verius inhæsit. Post sectionē ergo,caput tutturis suo corpori inhæret, quia Christū ab Ecclesia nec mors interueniens diuidit.Persecutores igitur peregerūt hoc quod pernicioſè moliti sunt,intulerūt mortem,vt ab eo abscinderent fidelium deuotionem: sed inde fides creuit,vnde hanc se extinguere infidelium crudelitas credidit.Cúmque se æstimant eius miracula persequendo abscindere,hæc nimirum compulsi sunt nesciendo dilatare.Comprehendit ergo dominus sapientes in astutia eorum, quando & hoc ad pietatis suæ obsequium redigit,quod contra illum humana crudelitas exarsit. Iustus nanque & miserecors mortalium acta disponens , alia concedit propitius,alia permittit iratus,atque ea quę permittit,sic tolerat,vt hęc in sui consilij vsum vertat.

B

Exemplum de Iona. Iona.1.

Caput XIIII.

VNde miro modo fit vt & quod sine voluntate dei agitur,voluntati dei contrarium non sit:quia dum in bonum vsum mala facta vertuntur,eius consilio militant etiam quæ eius consilio repugnant.Hinc enim per Psalmistam dicitur:Magna opera domini, exquisita in omnes voluntates eius.Sic quippe eius opera magna sunt , vt per omne quod ab hominibus agitur,eius voluntas exquiratur. Nam sæpe inde perficitur,vnde repelli putabatur.Hinc rursum dicitur:Omnia quæcunque voluit dominus fecit in cœlo & in terra.Hinc Salomon ait:Non est sapientia,non est prudentia,non est consilium contra dominum.Restat ergo vt in cunctis quæ agimus, vim supernæ voluntatis inquiramus,cui videlicet cognitæ,debet nostra actio deuotè famulari, & quasi ducem sui itineris prosequi,ne ei etiam nolens seruiat, si hanc superbiens declinat. Vitari enim vis superni consilij nequaquam potest , sed magna sibi virtute hanc temperat , qui se sub eius nutibus refrenat,eiusque se pondera leuigat,qui hanc subiecto cordis humero volens portat. Sed quia persecutorum superius memoriam fecimus,qualiter etiam ea quæ subiecta sunt , eorum cæcitati congruant,ostendamus. Sequitur:

D

Psal.110.

Quòd exemplo Loth,contra vitam iusti,accusationis aditum non inueniunt peccatores.

Per diem incurrent tenebras,& quasi in nocte,sic palpabūt in meridie.)Per diem tenebras incurrunt,quia in ipsa veritatis præsentia perfidiæ errore cæcati sunt. Clarè quippe per diem cernitur,per noctē vero nostra acies obscuratur.Persecutores igitur redemptoris nostri,dum diuinæ virtutis miracula cernerent,& tamen de eius diuinitate dubitarent, in die tenebras passi sunt,quia visum in luce perdiderunt. Hinc est quòd eos ipsa lux admonet dicens:Ambulate dum lucē habetis, ne vos tenebræ comprehendāt.Hinc est quod de Iudæa dicitur: Occidit ei sol,cùm adhuc esset dies.Hinc est quòd vocem pœnitentium in se propheta iterū sumit,dicēs:Impegimus meridie quasi in tenebris,in caligineſis quasi mortui. Hinc iterū dicit: Custos quid de nocte,custos quid de nocte? Dixit custos:Venit mane & nox.De nocte etenim custos venit,quia humani generis protector ,& manifestus in carne apperuit , & tamen hūc pressa perfidiæ suæ tenebris Iudęa minime cognouit.Vbi bene ex voce custodis additur: Venit mane & nox , quia per eius præsentiam & noua lux mundo inclaruit,& tamē in corde infidelium vetusta cæcitas remansit.

E

Ioan.12.

Hier.15.

Esa.59.

Esa.21.

Caput XV.

BEne autem dicitur:Quasi in nocte , sic palpabūt in meridie.)Hoc quippe palpando exquirimus,quod oculis non videmus. Iudæi autem aperta eius miracula viderant , & adhuc eum quasi palpantes quærebant , cùm dicerent: Quousque animā nostram tollis? Si tu es Christus, die nobis palam.Ecce miraculorum lux ante oculos aderat,& tamen in cordis sui tenebras offendentes,adhuc requirendo palpabant. Quorum nimirum cæcitas ad crudelitatem , crudelitas etiam vsque ad aperta opera persecutionis exarsit. Sed redēptor humani generis,persecutorum suorum manibus diu teneri non potuit.Vnde & protinus subditur:Porrò saluum faciet egenū de gladio oris eorum, & de manu violenti pauperem.) Ipse quippe iste pauper est , de quo per Paulū dicitur:Propter nos egenus factus est,cū dives esset. Et quia Iudęi accusando dominum tradiderunt,quem traditū gentiles crucifixerunt , potest per oris gladium,accusantium Iudæorū lingua signari , de quibus per Psalmistam dicitur : Filij hominum,dentes eorum arma & sagittæ,& lingua eorū gladius acutus. Qui Euangelio etiam teste clamauerunt:Crucifige,crucifige eum.Per violēti vero manum,ipsa crucifigēs gentilitas exprimi potest,quæ in redemptoris morte,Hebræorum voces opere impleuit. Deus itaque hunc pauperem & de violenti manu & de oris gladio saluum fecit, quia videlicet redemptor noster & vires gentilium,& linguas Hebręorum moriendo ex humanitate pertulit,sed ex diuinitatis suæ potētia resurgendo superauit,quia videlicet resurrectione quid aliud agitur,nisi vt ad spē vitæ subsequentis,infirmitas nostra roboretur? Vnde & bene mox subditur:Et erit egeno spes.) Erepto quippe paupere egenus ad spem reducitur , quia humilis fidelium populus redemptore moriente,pauore concutitur, sed resurgente solidatur. Ipsos nanque primos huius populi pauperes, electos videlicet prædicatores,visa eius mors perculit,sed resurrectio ostensa repadirauit.Saluato ergo paupere, spem egenus recipit , quia resurgente in carne domino fidelis quisque ad æternæ vitæ fidu-

F

Psalm.56.

Lucæ.23.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ciam conualescit. Sed ecce iam in manifesta ostensione veritas venit, iam carnis mortem pertulit, eámque resurgendo destruxit, iam resurrectionem gloria ascensionis honorauit: & tamen Hebræorum lingua adhuc eum contumeliis lacessere nō desinit, quos nimirum æquanimiter tolerat, vt alios tolerando cōuertat, atque alios minimè cōuersos quandoque districtius feriat. Tunc enim lingua infidelium ab effrenatione vanæ suæ loquacitatis obmutescet, cùm venire eum iustum iudicem viderit, quem tunc iniustè iudicauit. Vnde & bene subditur: Iniquitas autem cōtrahet os suum.) Os enim suum nunc adhuc iniquitas dilatat, quia humani generis redemptorē, lingua infidelium cōtumeliis lacessere nequáquam cessat. Sed tunc os cō trahit, cùm hoc quod non vult per studium, per supplicium claudit: quod tamen bene accipi etiam de cōuersis persecutoribus potest. Saluato enim paupere, dum egenus ad spem redit, cōtracto ore iniquitas obmutescit, quia resurrectionis eius clarescente miraculo, dum copiosa multitudo infideliū credidit, à redemptoris sui iniuriis cōtumeliisque cessauit. Os enim suum quod deum deridendo aperuit, iam formidando contraxit.

Caput XVI.

Libet hæc moraliter, postposita Iudæorum significatione transcurrere, atque à prauis generaliter quomodo agantur indagare. Iniquorum quippe hominum mentes cum
H quædam à proximis bene gesta conspiciunt, in extenso liuoris sui eculeo torquentur: & grauem malitiæ suæ pœnam sustinent, cùm bona in aliis tabescentes vident. Rectè itaque dicitur: Per diem incurrent tenebras.) Quia mens eorum cùm de aliena melioratione affligitur, de radio lucis obscuratur, quia sæpe in proximis dum bona aperta cōsiderant, si qua mala lateant inuestigant, & sollicitis inquisitionibus laborant, si quid forte quod accusare possint inueniant. Sana quidem membra cōspiciunt, sed clausis cordis oculis vulnus palpantes quærunt. Vnde & bene subditur: Et quasi in nocte, sic palpabunt in meridie.) Dies boni operis in proximo exterius lucet, sed quasi in nocte palpant, quia liuoris sui intus tenebras tolerant. Peruenire ad aliqua quæ reprehendant satagunt, detractionis aditum quærunt, sed quia hunc inuenire nō valent, cæci exterius circumeunt. Quod bene exprimitur, cùm Loth protegentibus
Gene.19. angelis, in domo eius Sodomitæ ostium nō inuenerunt, sicut scriptum est: Vimque faciebant Loth vehementissimè, & iam proximum erat vt frangerent fores, & miserunt manum viri, & introduxerunt ad se Loth, clausēruntque ostium, & eos qui erant foris, percusserunt cæcitate, à minimo vsque ad maximum, ita vt ostium inuenire nō possent. Quid est quòd malis aduersantibus intra domum Loth reducitur & munitur, nisi quòd iustus quisque dum prauorum insidias sustinet, ad mentem reuertitur, & imperterritus manet? Sodomitæ autē viri in
I domo Loth ostium inuenire nequeunt, quia corruptores mentium, contra vitam iusti nullum accusationis aditum deprehēdunt. Percusi enim cæcitate quasi domum circumeunt, quia inuidentes facta dictáque perscrutantur. Sed quia eis de vita iusti foris vndique ac laudabilis actio obuiat, errantes nihil aliud quàm parietem palpāt. Bene ergo dicitur: Quasi in nocte, sic palpabunt in meridie: quia dum bonum quod vident accusare nequeunt, cæcati malitia, malum quod nō vident, ad accusationem quærunt. Vnde rectè subiungitur: Porrò saluum faciet egenum de gladio oris eorum, & de manu violenti pauperem.) Pauper quippe est, quisquis apud semetipsum elatus nō
Matt.5. est. Vnde & per Euangelium veritas dicit: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Duobus autem modis ad culpam vnusquisque perrahitur, aut enim delectatione perducitur, aut terrore superatur. Gladius náque oris est iniquitas persuasionis: manus autem violenti, est aduersitas protestatis. Sed quia veraciter humilis, qui hoc loco pauper vocatur, quo nulla huius mūdi prospera appetit, eo audenter etiam aduersa cōtemnit, rectè dicitur: Saluum faciet egenum de gladio oris eorum, & de manu violenti pauperem. Ac si apertè diceretur: Sic in se deus mentes humilium solidat, vt eas ad perpetrandam nequitiam nec blandimenta suasionū perrahant, nec dolores suppliciorum frangant. Spes quippe in æternitatem animum erigit, & idcirco nulla mala exterius quæ tolerat sentit. Vnde & subditur: Et erit egeno spes.) Ad cuius spei videlicet fructum cùm pauper peruenerit, omnis elatus obmu K
tescit. Vnde & adhuc subditur: Iniquitas autem contrahet os suum.) Nunc enim malus bonis derogat, & recta quæ agere negligit, hæc in aliis obtrectando lacerare nō cessat. Sed tunc iniquitas os suum contrahit, cùm iustis quanta suppetat gloria retributionis agnoscit. Tunc enim ei loqui contra bonos non vacat, quia malorum suorum digna retributione, linguam tormenta ligant. Vnde bene Anna prophetāte dicitur: Pedes san- 1. Regū. 2.
ctorum suorum seruabit, & impij in tenebris cōticescent. Sed vt electus quisque æterna supplicia euadat, & ad perennē gloriam pauper ascendat, debet hic assiduis flagellis atteri, quatenus in iudicio valeat purgatus inueniri. Ipso nanque infirmitatis nostræ pōdere deorsum quotidie ducimur, nisi mira manu artificis per subueniētia flagella releuemur. Vnde & subditur:

Caput XVII.

BEatus homo qui corripitur à domino.) Prima virtus est, ne perpetrari debeant, sed vitari peccata: secunda autem saltem perpetrata corrigere. Sed plærunque culpas non solum imminentes minimè vitamus, verumetiam nec commissas agnoscimus. Et peccatoris mens tāto altius tenebrescit, quanto nec damnum sue cæcitatis intelligit. Vnde fit plærunque diuini muneris largitate, vt culpam pœna subsequatur, & flagella oculos delinquentis aperiant, quos inter vitia securitas cæcabat. Torpens quippe animus percussione tangitur, vt excitetur: quatenus qui statum suæ rectitudinis securus perdidit, afflictus consideret quo iacet. Hinc itaque ipsa asperitas correptionis, origo sit luminis. Vnde & per Paulum dicitur: Omne
Ephe. 5. quod arguitur, a lumine manifestatur: argumentum enim salutis, est vis doloris. Hinc est enim quod Salomō ait: Curatio cessare faciet peccata maxima. Hinc iterum dicit: Quem enim do-
Hebr. 12. minus diligit, castigat: flagellát autem omnem filium quem recipit. Hinc voce angelica dominus ad Ioannē loquitur, dicens:
Eccles. 10. Ego quos amo, redarguo & castigo. Hinc Paulus ait: Omnis
Apocal. 3. Hebr. 12. autem disciplina in præsenti quidem non videtur esse gaudij, sed mœroris, postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddit iustitiæ. Quanuis ergo cōuenire simul nequeat dolor & beatitudo, rectè tamen nunc dicitur: Beatus homo qui corripitur à domino, quia per hoc quòd peccator dolore correptionis premitur, quandoque ad beatitudinem, quæ sine interuentu doloris est, eruditur. Sequitur:

Quibus modis vulnerat deus, quos ad salutem reducere curat.

Increpationé ergo domini ne reprobes.) Quisquis pro culpa percutitur, sed in querela suæ percussionis eleuatur, increpationem domini reprobat: quia hanc iniustè se perpeti accusat. Qui autem nō pro purgatione criminis, sed & pro fortitudinis probatione feriuntur, cùm causas suæ percussionis inquirunt, nequaquam increpationem domini reprobare dicendi sunt: quia in semetipsis castigando satagunt inuenire quod nesciunt. Vnde & beatus Iob ad libertatis verba, inter percusio- M
nis verbera, erumpens, tanto de se rectius iudicia ferientis interrogat, quāto in semetipso verius causas persecutionis ignorat. Eliphas itaque quia hūc percussum nō probationis examine, sed purgationis æstimauit, dum liberè inter flagella loqueretur, reprobasse dei increpationem credidit. Quem etiam aptè hæreticorum tenere speciem diximus, qui omne quod à sancta Ecclesia rectè agitur, apud iudicium suum semper ad vitium tortitudinis inflectunt. Quia verò bona intentione ad lo quendū ducitur, sed non curat discernere cui loquatur, adhuc supernæ dispensationis moderamina prædicando subiūgit, dicens:

Caput XVIII.

QVia ipse vulnerat, & medetur, percutit & manus eius sanabunt.) Duobus modis omnipotens deus vulnerat, quos reducere ad salutem curat. Aliquando enim carnem percutit, & mētis duritiam suo pauore tabefacit: Vulnerādo ergo ad salutem reuocat, cùm electos suos affligit exterius, vt interius viuant. Vnde per Moysen quoque
Deute.32. loquitur dicens: Ego occidam, & ego viuere faciam: percutiam, & ego sanabo. Occidit enim vt viuificet, percutit vt sanet: quia idcirco foris verbera admouet, vt intus vulnera delectorum curet. Aliquando autem etiam si flagella exterius cessare videantur, intus vulnera infligit, quia mentis nostræ duritiam

A duritiam suo desiderio percutit, sed percutiēdo sanat: quia terroris sui iaculo transfixos, a l sensum nos rectitudinis reuocat. Corda enim nostra malè sana sunt, cùm nullo dei amore sauciantur, cùm peregrinationis suæ ærumnam non sentiūt, cùm erga infirmitatē proximi, nec quamlibet minimo affectu languescunt. Sed vulnerantur vt sanentur, quia amoris sui spiculis mētes deus insensibiles percutit, móxque eas sensibiles per ardorem charitatis reddit. Vnde & sponsa in canticis canticorum dicit: Vulnerata charitate ego sum. Malè enim sana anima, atque in huius exilij statu cæca securitate prostrata, nec videbat deum, nec videre requirebat: percussa autem charitatis eius spiculis, vulneratur in intimis affectu pietatis, ardet desiderio contēplationis, & miro modo viuificatur ex vulnere, quæ prius mortua iacebat in salute, æstuat, anhelat, & iam videre desiderat quem fugiebat. Percussione ergo ad salutem reducitur, quæ ad securitatem quietis intimæ, amoris sui perturbatione reuocatur. Sed cùm saucia me ns anhelare in deum cœperit, cùm cuncta mundi huius blandimenta despiciens, ad supernā se patriam per desiderium tēdit, ad tentationem ei protinus vertitur, quicquid amicum prius in seculo blandúmque putabatur. Nam qui peccantem amare consueuerant, rectè viuentem crudeliter impugnant. Et erectus in deum animus, carnis suæ bella tolerat, in qua prius vitiis seruiēs, delectabiliter iace
B bat: voluptates priscæ ad memoriam redeunt, & contradicentem mentem graui certamine affligunt. Sed quia dum transitorio labore atterimur, à perpetuo dolore liberamur, aptè subiungitur:

Quòd in præsenti vita electos suos non permittit deus tentari supra id quod possint, donec huius vitæ septimana cōpleta, nulla eos deinceps tentatio tangat.

In sex tribulationibus liberabit te, & in septima non tanget te malum.) Quid enim senario numero quē septimus sequitur, nisi præsentis vitæ operatio decurrísque signatur? Sexto quippe die omnia perficiens, hominem condidit, & septimo die deus requieuit, qui scilicet septimus vesperam non habet, quia subsequentem requiē nullus iam terminus claudit. Perfectis ergo omnibus, requies sequitur, quia post bona vitæ præsentis opera, retributio æternæ quietis inuenitur. In sex itaque nos tribulationibus dominus liberat, ne nos in septima malū tangat: quia per paternæ pietatis eruditionem præsentis vitæ labore nos atterit, sed in aduētu iudicij à verbere abscondit, vt tanto tunc ad salutem certiores exhibeat, quanto nunc nos flagella durius secant. Qui aptè mox mala vitæ præsentis, & Fames carnis.
adiutoria supernæ protectionis enumerans subdit: In fame e- Fames mētis.
ruet te de morte, & in bello de manu gladij.) Sicut fames car- Amos.8.
nis, est subtractum subsidium corporis, ita & fames mētis, est
C silētium diuinæ locutionis. Vnde rectè per prophetam dicitur: E mittam famē in terram, non famem panis, neque sitim aquæ, sed famē audiēdi verbum domini. Et quia humanam mē
Psal.159. tē cùm diuina allocutio deserit, contra eam carnis tētatio inua lescit, aptè subiūgitur: Et in bello de manu gladij. Bellum quip pe patimur, cùm carnis nostræ tētationibus impugnamur: de quo nimirum bello per Psalmistam dicitur: Obumbrasti super caput meum in die belli. Quia igitur reprobi dum fame verbi dei deficiunt, etiam belli gladio transfiguntur, electos suos dominus & in fame à morte eripit, & in bello à gladio abscondit: quia eorum mētes dum verbi sui pabulo reficit, contra tētationes corporis fortes reddit. Sed sunt nonnulli qui etsi ex diuino eloquio ab interna se fame reficiunt, si iam contra tētationes corporis, continētiæ virtute fulciuntur, adhuc tamen percuti humanis detractionibus metuunt, & sæpe dum lingua rum iacula formidant, peccati se laqueo strangulant. Vnde & aptè subditur:

Caput XIX.

Flagellum linguæ.
AFagello linguæ absconderis.) Flagellum linguæ est exprobatio illatæ contumeliæ. Flagello linguæ bonos feriunt, qui eorum opera irridēdo persequuntur. Sæpe enim lingua à bono opere dum vituperat reuocat, & quasi flagellum se exerit, quia dorsum timidæ mētis cædit. Hoc flagellum linguæ, electorum mētibus insidiari propheta conspexerat, cùm supernum adiutorium pollicēs dicebat: Ipse liberabit
Psal.90. me de laqueo venantium, & à verbo aspero. Venantes enim nihil aliud quàm cuarnē quærunt. Sed à venantiū laqueo, atque ab aspero verbo eripimur, quando & insidias carnalium, & ir- D
risionum probra despiciēdo superamus. Aspera quippe eorum verba sunt, quæ bonis nostris itineribus aduersantur. Sed aspe ritatē veri euadere, est irrisiones detrahētium dissimulando calcare. Sancta ergo anima à flagello linguæ absconditur: quia dum in hoc mundo honorē laudis non quærit, nec contumelias detractionis sentit. Sed sunt nonnulli qui iam derogantiū verba despiciunt, iam irrisiones pro nihilo attēdunt, adhuc tamē pœnas corporis cruciatúsque pertimescunt. Antiquus nan que aduersarius vt à recta intētione nos retrahat, multiformi- *Diabolus*
ter impugnat, & tētationē nostram modo verbi fame, modo *multipliciter nos im-*
carnis certamine, modo flagello sermonis, modo calamitate *pugnat.*
persecutionis aggreditur. Sed quia perfectus quisque cùm in semetipso vitia vicerit, statim mētem etiam cōtra vulnera passionis accingit, aptè subiungitur: Et non timebis calamitatem cùm venerit.) Sancti enim viri quia contra multiformē aduersarium se pugnare considerant, semetipsos in certamine multipliciter parant. Habēt enim contra famē, diuini verbi pabu- *Remedia.*
lum: contra belli gladium, continētiæ scutum: cōtra flagellum linguæ, protectionem patiētiæ: contra exterioris calamitatis damnū, interni amoris adiutorium. Vnde miro modo agitur, vt quo eos hostis callidus numerosius tentat, eo circunspecti dei milites virtutibus ditiores fiant. Et quia electi quique dum præsentis vitæ certamina fortiter tolerant, in terrore sibi ven- E
turi iudicij securitatem parant, rectè subiungitur:

Quòd damnatis nulla humanitate compatientur electi, & sic solidi erunt, vt vltra nec timore nec dolore vllo assici possint.

Caput XX.

IN vastitate & fame ridebis.) Tunc quippe reprobi vastitatē famémque passuri sunt, cùm damnati in extremo iudicio ab æterni panis visione separatur. Scriptum nanque est: Tollatur impius, ne videat gloriam dei. Et per semetipsum dominus dicit: Ego sum panis viuus, qui de cœlo descēdi. Simul ergo eos vastitas famésque cruciat, qui non solum foris tormenta sentiunt, sed intus etiam inediæ peste moriuntur. Vastat igitur gehēna, quia concremat: fames interficit, quia suam illis faciem redemptor absconditur. Bene nanque retributionem interius exteriúsque recipiunt: quia & cogitando miseri, & operando deliquerunt. Vnde bene per Psalmistam dicitur: Pones eos *Psal.20.*
vt clibanum ignis in tempore vultus tui, dominus in ira sua cō turbabit eos, & deuorabit eos ignis. Quod enim ab igne deuoratur, ab exteriori parte accēditur. Clibanus verò interius inflammatur. In tēpore ergo vultus domini, iniusti omnes, vt clibanus ponūtur, & ab igne deuorantur, quia apparente indice, cùm à visione illius eorū multitudo repellitur, & intus per desiderium ardet conscientia, & foris carnem cruciat gehēna. F
Potest etiam flagellū linguæ sententia vltimæ animaduersionis *Flagellū lin-*
intelligi, qua districtus iudex reprobis dicet: Discedite à me *guæ.*
maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Iustus ergo à flagello linguæ, atque à calamitate veniē- *Matth. 25.*
te absconditur, quia in tanta districtione sententiæ, blanda tunc iudicis voce refouetur cùm dicitur: Esuriui & dedistis mihi māducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me: nudus, & operuistis me: infirmus, & visitastis me: in carcere eram, & venistis ad me. Quibus præmittitur: Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. In vastitate ergo & fame iustus ridebit, quia cùm iniquos omnes extrema vltio percutit, ipse de gloria dignæ retributionis hilarescit. Nec damnatis iam tunc ex humanitate cōpatitur, quia diuinæ iustitiæ per speciem inhærens, inconcusso districtionis intimæ vigore solidatur. Erectas nanque in claritate supernæ rectitudinis electorum mentes nulla misericordia afficit, quia has à miseriis altitudo beati- *Psal.51.*
tudinis alienas reddit. Vnde bene per Psalmistam dicitur: Videbunt iusti & timebunt, & super eum ridebunt & dicent: Ecce homo qui non posuit deum adiutorem suum. Iniquos enim iusti nunc vident, & metuunt, tunc visuri sunt & ridebunt. Quia enim modo ad eorum labi imitationem possunt, hic habent formidinem. Quia vero damnatis tunc prodesse nequeunt, illic non habent compassionem. Aeterno itaque

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Supplicio deditis,non esse miserẽdum,in ipsa, qua beati sunt, iustitia iudicantis legunt,qui, quod suspicari fas non est, qualitatem sibi perceptæ felicitatis imminuunt,si in regno positi volunt,quod implere nequaquam possunt.Sed quisquis ad vitæ præcepta se dirigit,priusquam præmia æterna percipiat, hic iam initia securitatis in perpetuum securitatis degustat, vt antiquum hostem non metuat,& interueniente mortis articulo, violentos eius impetus nullatenus perhorrescat.

Caput XXI.

IVstis nanque initium retributionis, est ipsa plerunque in obitu securitas métis.Vnde & rectè subiungitur: Et bestiam terræ non formidabis.) Callidus quippe aduersarius bestia terræ dicitur,quia ad rapiẽdas mortis tẽpore peccatorum animas,violẽtia crudelitatis efferatur. Quos enim viuentes blandiẽs decipit,moriẽtes fœuiens rapit.Quo contra de electorum Ecclesia per prophetam dominus pollicetur,dicẽs: Mala bestia non transibit per eam.Illi igitur terræ bestiam morientes timent,qui conditoris sui potentiam viuentes non timẽt.Sancti igitur viri,quia diuinæ se formidini medullitus subdunt,omne in aduentu aduersarij pondus timoris obiiciunt.Hinc est enim quòd Psalmista dominum exorat,dicens:Nequando rapiat vt leo animam. Hinc rursus ait: Exaudi deus orationem meam cùm deprecor,à timore inimici eripe animam meam. Viuentes quippe perfecti timent iudicem, ne moriẽtes metuant accusatorẽ.Bene ergo dicitur:Et bestiam terræ non formidabis.Ac si apertè diceretur:Quia à blandiẽte modo hoste non vinceris, hunc fœuientem postmodum non timebis. Sed cùm bene viuitur, valde cauendum est, ne mens despectis cæteris, de gloria singularitatis eleuetur, Vnde aptè ad memoriam bonum sociale reducitur, cùm protinus subinfertur. Sed cum lapidibus regionum pactum tuum.)Quasi distinctæ in mundo regiones sunt Ecclesiæ gentium,quæ in vna fide positæ,morum linguarúmque diuersitate diuiduntur. Quid ergo per regionum lapides,nisi Ecclesiarũ electos accipimus? Quibus primi instructorisvoce dicitur:Vos autem tanquã lapides viui superædificamini.De quibus sanctæ Ecclesiæ dominus per prophetam pollicetur,dicens:Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos. Qui igitur rectè viuit, pacto se cum lapidibus regionum iungit , quia in eo quòd mundi desideria superat, vitam suam proculdubio ad sanctorum præcedentium imitationem ligat. Sed cùm à mundi dilectione † disiungitur,malorum spirituum impugnationes crescunt, quæ tamẽ quo magis in mœrore quenquã atterunt, eo conditori humilius subdunt.Vnde & subiungitur:Et bestiæ terræ pacificæ erunt tibi.) Notandum prius est,quòd nõ ait pacatę,sed pacificæ,videlicet non quia pacem habent,sed quia pacem faciunt.Hostes quippe callidi dum insidiantur affligunt,sed afflicta mens tanto magis ad æternam patriam reditum diligit, quanto in hoc ærumnoso exilio laboriosius viuit:& verius se gratiæ sui adiutoris humiliat , cùm contra se insidias hostium actiores pensat.Terræ ergo bestiæ electis pacificæ fiunt , quia maligni spiritus cùm bonorum corda aduersantes deprimunt, hæc nolentes ad amorem domini impellunt. Inde ergo cum deo robustior pax oritur,vnde nobis ab aduersariis durior pugna generatur.

Diabolus bestia terræ dicitur.

Esaiæ 35.

Psal.7.

Psal. 63.

H

1.Pet.2.

Esaiæ.54.

† aliàs actione.

Vtilitas afflictionis.

I

Caput XXII.

POssunt etiam per terræ bestias, motus carnis intelligi, qui dum mentem nostram irrationabilia suadendo lacessunt,contra nos bestialiter insurgunt.Sed cùm cor diuina sub lege deprimitur,etiam carnis incẽtiua detumescunt, vt etsi tentando submurmurant, nequaquam tamen vsque ad effectum operum, quasi ad aperti morsus rabiem exurgant. Quis enim adhuc in hac corruptibili carne subsistens,has terræ bestias plenè edomat,cùm ille ad tertium cœlum raptus egregius prædicator dicat: Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ,& captiuum me ducentem in lege peccati,quæ est in membris meis? Sed aliud est has bestias in campo operis sæuientis aspicere, aliud intra cordis caueam frementes tenere.Redactæ nanque intra claustra continentiæ,etsi adhuc tentando rugiunt , vsque ad morsum tamen,vt diximus,actionis illicitæ non excedunt. Pacificæ itaque sunt terræ bestiæ,quia motus carnis etsi per desideria palpitant,aperta nos tamẽ contradictione operis non impugnãt. Quanuis per ipsum quòd pacificæ dicuntur, etiam id quod de malignis spiritibus diximus , non inconuenienter accipitur. Morus etenim carnis pacem nobis cum deo faciunt,cùm tentando cõtradicunt.Nam iusti mens in eo quòd ad superna dirigitur,ex corruptibili carne graui bello fatigatur. Quæ si quãdo à desideriis cœlestibus,huius mundi qualibet minima delectatione tardatur,ipso bello suæ tentationis impellitur , vt illud toto corde diligat,quod contradictio nulla perturbat.Vnde fit vt quietem intimam ad memoriã reuocet, & carnis suæ illecebras fugiens,ad illam pleno amore suspiret.Considerate enim ex tẽtatione vnusquisque compellitur,vnde vel ex quo cecidit,qui postquam dei pacem deseruit, rixam sibi contra se exurgere ex semetipso sentit,& tũc verius videt de secura dei dilectione quid perdidit:quia ad se dilapsus,suam in se contumeliam inuenit.Pacem ergo nobis terræ bestiæ faciunt , quia motus carnis,dum nos tentando lacessunt,ad amorem quietis intimæ impellunt.

K

Caput XXIII.

BEne autem subditur: Et scias quòd pacem habeat tabernaculum tuum.)In scriptura sacra aliter pax plena dicitur,atque aliter inchoata.Inchoatam quippe pacem veritas discipulis dederat,cùm dicebat:Pacem relinquo vobis,pacem meam do vobis: Et plenam Simeon desiderauerat,cùm exoraret dicens:Nunc dimittis seruum tuum domine secundum verbum tuum in pace.Pax enim nostra ex desiderio cõditoris inchoatur,ex manifesta autẽ visione perficitur. Plena quippe tunc erit,cùm mens nostra nec ignorantia cæcatur,nec carnis suæ impugnatione cõcutitur.Sed quia eius exordia tangimus,cùm vel mentem deo, vel carnem menti subiugamus, tabernaculum iusti habere pacem dicitur : quia videlicet eius corpus quòd mente inhabitatur,à peruersis desideriorũ motibus prius inquietatum, nunc sub iustitiæ dispositione refrenatur.Sed quid prodest per continentiam carnem restringere,si mens per se compassionem nesciat in proximi amore dilatare? Nulla nanque est castitas carnis,quam non commẽdat suauitas mentis.Vnde post pacẽ tabernaculi aptè subiungitur.

Et visitans speciem tuam,nõ peccabis.)Species quippe hominis est alter homo.Rectè enim,species nostra dicitur proximus noster,quia in illo cernimus quid ipsi sumus. Corporali enim visitatione,ad proximũ gressuum accessu venimus, spiritali verò,non gressu,sed affectu ducimur. Speciem ergo suã visitat,quisquis ad deum quem sibi similem per naturam conspicit,passibus amoris tendit:vt in altero sua considerans , ex seipso colligat qualiter infirmitati alterius condescendat. Speciem suam visitat,qui vt in se alterum reficiat,se in altero pẽsat. Hinc nanque per Moysen veritas cùm gesta describeret, gerenda signabat dicens : Protulit terra herbam virentem, & afferentẽ semen iuxta genus suum,lignúmque faciẽs fructum, & habẽs vnumquodque semen secundum speciem suam. Lignum quippe secundum speciem suam semen producit,cùm mens nostra ex sui consideratione se in alterum colligit,& recti operis germen parit.Hinc quidem sapiens dicit : Quod tibi non vis fieri,alteri ne feceris. Hinc in Euangelio dominus dicit:Quæ vultis vt faciant vobis homines;& vos eadem facite illis.Ac si apertè diceret: Speciẽ vestram in altero visitate, atque ex vobismetipsis agnoscite,quid vos oporteat aliis exhibere.Hinc Paulus ait: Factus sum Iudæis tanquam Iudæus, vt Iudæos lucrarer:& his qui sub lege erant,quasi sub lege essem,cùm ipse non esse sub lege,vt eos qui sub lege erant , lucrifacerẽ:& his qui sine lege sunt, quasi sine lege essem , cùm sine lege dei non essem,sed sub lege essem Christi. Et paulopòst : Omnibus omnia factus sum,vt omnes saluos facerem. Neque enim egregius prædicator , vt quasi Iudæus fierer , ad perfidiam erupit:neque vt quasi sub lege esset,ad carnale sacrificium rediit:neque vt omnibus omnia fieret , simplicitatem mentis in erroris varietatem commutauit:sed condescendendo appropinquat infidelibus,non cadẽdo:vt videlicet singulos in se suscipiens,& se in singulos transfigurans, compatiẽdo colligerer,si ita ipse vt illi esset , quid impendi sibi ab aliis rectè voluisset : & tanto verius vnicuique erranti concurreret,quanto salutis eius modum ex proprtia consideratione didicisset.Bene ergo dicitur : Et visitans speciem tuam non peccabis:quia tunc peccatum plenè vincitur,cùm ex sua similitudine vnusquisq; perpẽdit,quomodo in proximi dilectione dilatetur.

L

M

Gene.1.

Matt.7.

1.Cor.9.

A latetur.Cùm verò à vitiis caro restringitur,cùm mens virtutibus exercetur,restat vt loquendo,quisque doceat vitam alios, quam moribus seruat.

Caput XXIIII.

ILle nanque vberes fructus prædicationis colligit,qui semina bonæ operationis præmittit. Vnde post pacem tabernaculi & speciei nostræ visitationem , rectè subiungitur. Et scies quoniam multiplex erit semẽ tuum,& progenies tua sicut herba terræ.)Post pacem quippe tabernaculi , post speciei nostræ visitationem,semen iusti multiplex surgit : quia nimirum post mẽbrorum macetationem ,ac morum magnitudinẽ,tanto ei fœcundius prædicationis verbum tribuitur,quanto hoc in eius pectore perfecti operis exaratione præuenitur. Ille nanque bene loquendi facundiam accipit, qui sinum cordis ad perfectè viuendi studia extendit . Nec conscientia loquẽtem præpedit,cùm vita linguam antecedit. Hinc est quòd Aegyptij seruitio publico Ioseph dispensante subiecti , cùm iuri regis semetipsos tradentes humiliant,frumenta etiam ad semẽ reportant. Frugem quippe ad esum etiam liberi accipimus,cùm & sacro eloquio pascimur,& tamẽ ad quædam quæ in hoc mundo appetimus , in nostris voluptatibus vacamus. Sed serui facti,& ad semen frumenta percipimus , quia dum plenè deo subdimur,etiam verbo prædicationis replemur.Et quoniam magna proles fidelium sequitur cùm sancta prædicatio prærogatur,post multiplicitatem seminis rectè subiungitur:Et progenies tua sicut herba terræ.) Iusti progenies herbæ terræ cõparatur:quia qui de eius imitatione nascitur, dum arentem vitæ præsentis gloriam deserit,spe interna viridescit. Vel certè iusti progenies sicut herba oritur, quia dum viuendo monstrat quod prædicando asserit,multitudo sequentium innumerabilis exurgit.Sed quisquis iam terrena desideria despicit,se per actiuæ vitæ opera extendit:nequaquam ei sufficit magna exterius agere,nisi etiam per contemplationem valeat interna penetrare.Vnde & aptè protinus subinfertur:

Quid est quòd Abraham coniugem mortuam in sepulchro duplici sepelit: & quid sit quòd per Moysen cùm hyssopo lignóque cedrino vacca mactari præciptur.

Ingredieris in abundãtia sepulchrum,sicut infertur aceruus tritici in tempore suo.) Quid enim sepulchri nomine nisi contemplatiua vita signatur: quæ nos quasi ab hoc mundo mortuos sepelit,dum a terrenis desideriis susceptos in intimis absconditi? Ab exteriori quippe vita,mortui,etiam sepulti per cõtemplationem fuerant,quibus Paulus dicebat : Mortui enim estis,& vita vestra abscondita est cum Christo in deo.

B

Gene.47.

Col.3.

Caput XXV.

ACtiua quoque vita sepulchrum est , quia à prauis nos operibus mortuos tegit,sed contemplatiua perfectius sepelit , quia à cunctis mundi actionibus funditus diuidit.Quisquis ergo iam in se contumelias carnis edomuit,superest vt mentem per studia sanctæ operationis exerceat , & quisquis iam mentem per sancta opera dilatat,superest,vt hãc vsque ad secreta intimæ contemplationis studia extendat.Neque enim perfectus prædicator est, qui vel propter contemplationis studium operanda negligit,vel propter operationis instantiam contemplanda postponit. Hinc est enim quòd Abraham cõiugem mortuam in sepulchro duplici sepelit , quia nimirum perfectus quisque prædicator extinctam à præsentis vitæ desideriis animam suam,sub bonæ operationis tegmine & contemplationis abscondit , vt à carnali concupiscentia,sub actiua contemplatiuáque vita quasi insensibilis lateat, quæ prius mundi desideria sentiens,mortaliter viuebat. Hinc est quòd humani generis redemptor per diem miracula in vribus exhibet,& ad orationis studium in monte pernoctat: vt perfectis videlicet prædicatoribus innuat, quatenus nec actiuam vitam amore speculationis funditus deserant , nec contemplationis gaudia penitus operationis nimietate contemnant:sed quieti contemplantes sorbeant, quod occupati erga proximos loquentes refundant. Speculando quippe in dei amorem surgitur , sed prædicando ad proximi vtilitatem reditur.Vnde apud Moysem dum in sacrificio vacca mactatur,offerri cùm hyssopo lignóque cedrino bis tinctus coccus præcipitur. Vaccam quippe mactamus, cùm carnem à lasciuia suæ voluptatis extinguimus,quam cum hyssopo lignóque cedrino ac cocco offerimus:quiã cum maceratione carnis , sacrificium si dei,spei & charitatis adolemus. Hyssopus quippe interna nostra mundare consueuit.Et per Petrum dicitur. Fide mundans corda eorum.Lignum cedrinum nulla putredine deficit:quia spem cœlestium terminus non consumit. Vnde & per Petrum dicitur:Regenerauit nos in spem viuam,per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis , in hæreditatem incorruptibilem & incontaminatam & immarcescibilem. Coccus vero rubro colore flammescit:quia quem implet charitas , incendit.Vnde & in euangelio veritas dicit: Ignem veni mittere in terram.Sed bis tinctus coccus offerri præcipitur:vt videlicet ante interni iudicis oculos,charitas nostra,dei & proximi dilectione coloretur:quatenus cõuersa mẽs nec sic pro amore dei quietem diligat, vt curam proximi vtilitatémque postponat:nec sic pro amore proximi occupationi inseruiat,vt quietem funditus deserens,ignem in se superni amoris extinguat. Quisquis ergo semetipsum deo iam sacrificium obtulit, si perfecta desiderat,curet necesse est,vt non solum ad operationis se latitudinem,verumetiam ad culmina contemplationis extendat.

C

D

Act.15.

1.Petr.1.

Luc.12.

Caput XXVI.

SEd inter hæc magnopere sciendum est , quia valde inter se diuersæ sunt consperſiones animorum. Nonnulli nanque hominum ita otiosæ mentis sunt , vt si eos labor occupationis excipiat,in ipsa operis inchoatione succumbant:& nonnulli ita inquieti sunt,vt si vacationem laboris habuerint, grauius laborent,quia tanto deteriores cordis tumultus tolerant,quanto eis licentius ad cogitationes vacat.Vnde necesse est,vt nec quieta mẽs ad exercitationem se immoderati operis dilatet,nec inquieta ad studium contemplationis angustet. Sæpe enim qui contemplari deum quieti poterant , occupationibus presi ceciderunt : & sæpe qui occupati bene humanis vsibus viuerent,gladio suæ quietis extincti sunt: Hinc nique est quòd nonnulli inquieti spiritus , dum plus exquirunt contemplando quàm capiunt,vsque ad peruersa dogmata erumpunt: & dum veritatis discipuli esse humiliter negligunt, magistri errorum fiunt. Hinc per semetipsam veritas dicit: Si oculus tuus dexter scandalizat te,erue eũ & proiice abs te. Bonum est tibi cum vno oculo in vitam intrare , quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.Duæ quippe vitæ, actiua videlicet & contemplatiua,cùm conseruantur in mẽte, quasi duo oculi habentur in facie.Dexter nanque oculus vita contẽplatiua est,siniſter actiua.Sed sunt nonnulli vt diximus, qui discretè intueri summa & spiritalia nequaquã possunt, & tamen alta contemplationis assumunt,atque idcirco in perfidiæ foueam , intellectus praui errore delabuntur. Hos itaque contẽplatiua vita vltra vires assumpta, cogit à veritate cadere, quos in statu suæ rectitudinis humiliter poterat sola actiua custodire.Quibus rectè hoc quod præfati sumus,veritas dicit:Si oculus tuus dexter scandalizat te,erue eum & proiice abs te. Bonũ tibi est cũ vno oculo in vitam intrare, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. Ac si apertè diceret: Cùm ad contemplatiuam vitam idonea discretione nõ sufficis,solam securius actiuã tene.Cúmque in hoc quod pro magno eligis,deficis,eo contentus esto,quod pro minimo attendis:vt si per contẽplatiuam vitam à veritatis agnitione compelleris cadere,regnum cœlorum per solam actiuã valeas salvarẽ luscus intrare.Hinc rursum dicit : Qui scãdalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credunt , expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.Quid per mare,nisi seculum , quid per molam asinariam, nisi actio terrena signatur? Quæ dum colla mentis per stulta desideria cõstringit,hanc in laboris circuitum mittit.Sunt itaque nõnulli qui dum terrenas actiones deserũt,& ad cõtẽplationis studia,humilitate postposita,vltra intelligẽtiæ vires surgunt,non solum se in errorem deiiciunt , sed infirmos quosque à gremio vnitatis diuidunt. Qui ergo vnum de minimis scãdalizat,melius illi fuerat alligata collo mola asinaria in mare proiici:quia nimirum peruersæ menti expedibilius esse potuisset,vt occupata mundo terrena negotia ageret , quàm per contemplationis studia ad multorum perniciem vacaret.Rur sum nisi quibusdam mentibus contẽplatiua vita potius quàm actiua congrueret,nequaquam per Psalmistam dominus dicere t:Vacate & videte quia ego sum deus.

E

Matth. 18.

Psal.45.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Caput XXVII.

G SEd inter hæc sciendum est quia sæpe & pigras mentes amor ad opus excitat,& inquietas in contemplatione timor refrenat. Anchora enim cordis est pondus timoris, & plærunque fluctu cogitationum quatitur,sed per disciplinæ suæ vincula retinetur,neque hoc tempestas suæ inquietudinis ad naufragium pertrahit,quia in diuini amoris littore perfecta charitas astringit. Vnde necesse est vt quisquis ad contemplationis studia properat,semetipsum prius subtiliter interroget quantū amat. Machina quipe mentis est vis amoris, quæ hanc dum à mundo extrahit,in alta sustollit. Prius ergo discutiat si summa inquirēs diligit,si diligens timet,si nouit incognita aut amando comprehendere,aut non comprehensa timendo venerari. In contemplatione etenim mentem si amor non excitat,tēporis sui torpor obscurat: si timor non aggrauat,sensus hanc per inania ad nebulam erroris leuat: & cùm clausa ei secretorum ianua tardius aperitur, ab ea longius ipsa sua præsumptione repellitur: quia irrumpere appetit hoc quod non inueniens quærit: cúmque superba mēs errorem pro veritate
Exo.19. percipit,quo quasi intus gressum porrigit, foras tendit. Hinc est enim quòd legem daturus dominus, in igne fumóque descendit,quia & humiles per charitatem suæ ostensionis illumi nat,& superborum oculos per caliginē erroris obscurat. Prius igitur mens ab appetitu gloriæ tēporalis, atque ab omni carnalis concupiscentiæ delectatione tergenda est,& tunc ad ar-
H cem contemplationis erigenda. Vnde & cùm lex accipitur,populus à monte prohibetur,vt videlicet qui infirmis adhuc mē tibus terrena desiderant,considerare sublimia non præsumāt. Vnde & rectè dicitur: Si bestia tetigerit montem, lapidabitur. Bestia enim montem tangit,cùm mens irrationabilibus desideriis subdita,ad contemplationis alta se erigit: sed lapidibus percutitur,quia summa non sustinens, ipsis superni ponderis ictibus necatur. Qui igitur culmen perfectionis apprehendere nituntur,cùm contemplationis arcem tenere desiderant,prius se in campo operis per exercitium probent, vt sollicitè sciant si nulla iam mala proximis irrogant: si irrogata à proximis, æquanimiter portant: si obiectis temporalibus bonis nequaquā mens lætitia soluitur,si subtractis non nimio mœrore sauciatur: ac deinde perpendant si cùm ad semetipsos introrsus redeunt,in eo quod spiritalia rimantur,nequaquam secum rerū temporalium vmbras trahunt, vel fortasse tractas, manu discretionis abigunt: si incircumscriptum lumen videre cupientes,cunctas circumscriptionis suę imagines deprimūt,& in eo quod super se contingere appetunt,vincunt quod sunt. Vnde rectè nunc dicitur:

Caput XXVIII.

I Ngredieris in abundantia sepulchrum.) Vir quippe perfectus in abundantia sepulchrum ingreditur,quia prius actiuæ vitæ opera congregat,& postmodum carnis sensum,per cōtemplationem mortuum huic mundo,funditus occultat. Vnde & aptè subditur: Sicut infertur aceruus in tempore suo.) Actionis nanque tempus primum est,contemplationis extremum. Vnde necesse est, vt perfectus quisque prius virtutibus mentem exerceat,atque hanc postmodum in horreum quietis condat. Hinc est enim quòd is quem legio dæmonum domino iubente dereliquit,ad saluatoris sui pedes residet, verba doctrinæ percipit,& de regione sua simul discedere cùm salutis auctore concupiscit: sed tamen & ipsa quæ salutem contulit veritas dicit: Reuertere primùm in domum tuam, & narra quanta tibi fecerit deus. Cùm enim quamlibet parum de diuina cognitione percipimus,redire ad humana iam nolumus, & proximorum necessitatibus onerari recusamus, quietem contemplationis quærimus,nihilque aliud,nisi hoc quod sine labore reficit animum,amamus. Sed sanatos nos veritas ad domum mittit,narrare quæ nobiscum acta sunt precipit: vt videlicet mens prius desudet in opere,& postmodum refici debeat per contemplationem.

Luc.8.

Quid sit quòd Iacob pro Rachel seruiuit & Liam accepit.

Hinc est quod Iacob pro Rachel seruiuit,& Liam accepit,
Gene.29. eique dicitur: Non est consuetudinis in terra nostra, vt minores ante tradamus ad nuptias quam maiores Rachel nanque visum principium: Lia autem laboriosa dicitur. Et quid per Rachelem nisi contemplatiua: quid per Liam, nisi actiua vita signatur? In contemplatione quippe principium, quod deus est,quęritur: in operatione autem sub graui necessitatū fasce- K laboratur. Vnde & Rachel pulchra, sed sterilis, Lia autem lippa est,sed fœcunda: quia nimirum mens cùm contemplando otia appetit,plus videt,sed minus deo filios generat: cùm vero ad laborē prædicationis se dirigit,minus videt,sed amplius parit. Post Liæ ergo amplexus ad Rachelem Iacob peruenit: quia perfectus quisque antè actiuæ vitæ ad fœcunditatem iungitur, & pòst contēplatiuæ ad requiem copulatur. Quia enim contemplatiua vita minor quidem tempore, sed merito maior est,quàm actiua,sacri Euangelij verbis ostenditur, in quo duæ mulieres diuersa egisse referuntur. Maria quippe redemptoris nostri verba audiens,ad pedes illius residebat, Martha autē corporalibus ministeriis insistebat. Cúmque contra Marię otium Martha murmuraretur,audiuit: Martha Martha sollicita es,& turbaris erga plurima. Porrò vnum est necessarium. Ma- *Luc.10.*
ria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Quid enim per Mariam quæ verba domini residens audiebat, nisi cōtemplatiua vite exprimitur? Quid per Martham exterioribus obsequiis occupatā, nisi actiua vita signatur? Sed Marthæ cura non reprehenditur, Mariæ vero etiam laudatur: quia magna sunt actiuæ vitę merita, sed contemplatiuę potiora. Vnde nec auferri vnquā Marię pars dicitur: quia actiuæ vitæ opera cùm corpore transeunt, contemplatiuæ autem gaudia melius ex fine conualescunt. Quod bene ac breuiter Ezechiel propheta exprimit,cùm volantia animalia contemplatus ait: Et si L
militudo manus hominis subtus pennas eorum erat. Quid e- *Ezech.1.*
nim per pennas animalium, nisi contemplationes possumus sentire sanctorum, quibus ad summa transuolant, & terrena deserentes,sese in cœlestibus librant? Quid per manus, nisi operationes accipimus? Quia cùm in proximi amore se dilatāt, bona quæ præualent,etiam corporaliter administrant. Sed manus eorum sub pennis sunt,quia actionis suæ opera virtute cō templationis vincunt.

Caput XXIX.

POtest etiam per sepulchrum non solum in hac vita nostra contemplatio, sed quies æternæ & intimæ retributionis intelligi, in qua tanto verius quiescitur, quanto in nobis corruptionis vita perfectius necatur. In abundantia ergo sepulchrum ingreditur, qui post congesta vitæ præsentis opera, mutabilitati suæ plene mortuus, in secreto veri luminis occultatur. Vnde & per Psalmistam dicitur: Abscondes *Psal.30.*
eos in abscondito vultus tui, à conturbatione hominum. Quod bene etiam comparatio adiuncta commendat, cùm dicitur: Sicut infertur aceruus in tempore suo. Frumentum quippe in segete Sole tangitur,quia in hac vita, humana anima respectu superni luminis illustratur, pluuias percipit, quia veritatis eloquio pingueſcit: ventis concutitur, quia tentationibus exercetur: & secum crescentes paleas portat. quia nequiorem contra se quotidie vitam peccantium tolerat: atque ad
M aream deductum triturationis pondere premitur, vt à palearum connexione soluatur: quia mens nostra cœlesti disciplinæ supposita, dum correctionis flagella percipit a societate carnalium mundior recedit, & relictis paleis ad horreum ducitur: quia foris remanentibus reprobis, electa anima ad supernæ mansionis gaudia æterna subleuatur. Bene ergo dicitur: Ingredieris in abundantia sepulchrum, sicut infertur aceruus in tempore suo,quia dum post afflictionem iusti præmia patriæ cœlestis inueniunt, quasi post pressuras ad horreum grana deferuntur,& in alieno quidem tempore percussiones sentiunt,sed in suo à percusione requiescunt. Electis quippe alienum tempus est vita præsens,vnde & quibusdam adhuc infidelibus veritas dicit: Tempus meum nondum ad- *Ioan.7.*
uenit,tempus autem vestrum semper est paratum. Et rursum: *Luc.22.*
Hæc est hora vestra,& potestas tenebrarum. Sepulchrum ergo in tempore suo sicut frumenti aceruus ingreditur, quia ille æternam requiem percipit, qui prius hic vt ab exurendis paleis liber sit, disciplinæ pressuras sentit. Eliphas verò quia & in locutionis suæ serie tabernaculum, lapides, bestias, semen,herbas,sepulchrúmque nominauit, quòd non hæc iuxta litēram dixerit,ipse innuit, qui post cuncta illicò subiungit: Ecce hoc vt inuestigauimus ita est. Liquet profectò quod in his verbis nihil ab eo iuxta superficiem dicitur, quia nimirum ante faciē nō iacet, quod inuestigatur. Quid ergo hęc inuestigasse se indicat,nisi quia quod in verbis exterioribus interiora quæsierit,

A demonstrat. Sed post cuncta ad stultitiam lactantiæ peruenit, quia protinus subdit: Quod auditum mente pertracta,) Quātalibet doctrina mens polleat,grauis eius imperitia est, velle docere melioręVnde & ea quæ ab amicis rectè prolata sunt. ab interno arbitrio non recta iudicantur. In eo nanque vim suæ rectitudinis amittunt, quo auditori non congruunt, quia & medicamina vires perdunt,cùm sanis membris apponūtur. In omne ergo quod dicitur,necesse est,vt causa,tēpus & persona pensetur,si verba sententiæ veritas roboret,si hanc tempus congruum postulet,si & veritatem sententiæ, & congruē tiam temporis,personæ qualitas non impugnet. Ille enim laudabiliter spicula emittit,qui prius hostem quem feriat conspicit. Malè nanque arcus validi cornua subigit, qui sagittam fortiter dirigens,ciuem ferit.

Libri sexti Moralium sancti Gregorij finis.

LIBER SEPTIMUS moralium sancti Gregorij papæ in beatum Iob super caput sextum,

Caput I.

B VORVNDAM mentes plus flagella quàm conuitia cruciant, quorundam verò plus conuitia quàm flagella castigant. Nam sæpe contra nos quibuslibet pœnis durius tormenta verborum sæuiunt, cúmque nos ad defensionem erigunt, in impatientiam sternunt. Vnde beato Iob ne deesse tentatio vlla potuisset,non solum hunc flagella desuper feriunt,sed grauiora plagis amicorum colloquia affligunt: vt sancti viri anima hincinde pulsata,ad motum iracundiæ, & elationis erūperet: & quicquid mundè dixerat,per contumaciam superbæ locutionis inquinaret. Sed tactus plagis gratias retulit, lacessitus verbis recta respondit, & percussus innotescit quàm pro minimo salutem carnis habuerit. Loquens quoque indicat, quàm sapiens tacebat. Sed quædam eius verbis admixta sunt, quæ apud humana iudicia patientiæ limitem transire videantur,quæ nos verè intelligimus,si superni sententiam iudicis in eorum examinatione pensamus. Ipse quippe beatum Iob & prius contra aduersarium prætulit dicens: Vidisti seruū meum Iob,quòd non sit similis ei super terram: vir simplex & rectus, ac timens deum,recedens à malo? Ipse post probationem a-
C micos eius redarguit, dicens: Non estis locuti coram me rectum,sicum seruus meus Iob: restat ergo,vt cùm mēs in beati Iob sermonibus fluctuat, eorum pondus ex eiusdem historiæ initio ac fine perpendat. Ab æterno enim iudice, nec casurus laudari potuit, nec lapsus præferri. Si igitur in ambiguitatis tempestate deprehensi, prima huius historiæ, & postrema conspicimus,nauis cordis,considerationis suæ finibus,quasi à prora & puppi restringitur, ne in erroris saxum perducatur. Nullis ergo ignorantiæ nostræ procellis obruimur, si tranquillum supernæ sententiæ littus tenemus. Ecce enim dicit, quod quæstione non modica lectoris animum moneat. Sed quis hoc non rectum dicere audeat, quod in dei auribus rectum sonat?

Caput sextum textus libri Iob.

REspondens autē Iob dixit: Vtinā appenderētur peccata mea, quibus irā merui, & calamitas quam patior in statera, quasi arena maris hæc grauior appareret. Vnde & verba mea dolore sunt plena, quarū indignatio ebibit spiritū meū,& terrores domini militāt cōtra me. Nunquid rugiet onager cū habuerit herbam, aut mugiet bos cùm ante præsepe ple D
num steterit? Aut poterit comedi insulsum, quod nō est sale conditū? Aut potest aliquis gustare, quod gustatum affert mortem? Animæ enim esurienti etiam amara dulcia esse videntur. Quæ prius nolebat tāgere anima mea, nunc præ angustia cibi mei sunt. Quis det vt veniat petitio mea,& quod expecto tribuat mihi deus,& qui cœpit, ipse me conterat? Soluat manū suam,& succidat me, & hæc mihi sit consolatio, vt affligens me dolore non parcat,nec contradicam sermonibus sancti. Quæ est enim fortitudo mea vt sustineā,aut quis finis meus,vt patiēter agam? Nec fortitudo lapidū, fortitudo mea,nec caro mea ænea est. Ecce non est auxiliū mihi in me,& necessarij quoque mei recesserunt à me. Qui tollit ab amico suo misericordiam, timorem domini derelinquit. Fratres mei prætercrierūt me,sicut torrens qui raptim transit in cō uallibus. Qui timēt pruinam,irruet super eos nix. Tē pore quo fuerint dissipati,peribunt: & vt incaluerint, soluentur de loco suo. Iuuo lutæ sunt semitæ gressuum eorum, ambulabunt in vacuum, & peribunt. Considerate semitas Theman,itinera Saba, & expe- E
ctate pauliſper. Confusi sunt,quia sperauī. Venerunt quoque vsque ad me,& pudore cooperti sunt. Nunc venistis,& modo videtes plagam meam timetis. Nūquid dixi,afferte mihi,& de substantia vestra donate mihi,vel liberate me de manu hostis,& de manu robustorum eruite me? Docete me,& ego tacebo, & si quid forte ignorauī, instruite me. Quare detraxistis sermonibus veritatis, cùm è vobis nullus sit qui possit arguere me? Ad increpandum tantum eloquia cō cinnatis,& in ventum verba profertis. Super pupillum irruitis,& subuertere nitimini amicum vestrum. Verumtamē quod cœpistis,explete. Præbete aurem, & videte an mentiar. Respondete obsecro absque contentione,& loquentes id quod iustum est iudicate. Et non inuenietis in lingua mea iniquitatem, nec in faucibus meis stultitia personabit.

Quòd stateræ nomine, Christus accipiatur, qui in se calamitatem nostram, & peccata appendit.

Vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas quam patior, in statera, quasi arena maris hæc grauior appareret.) Quis alius stateræ nomine, nisi dei & homi- F
num mediator exprimitur? qui ad pensandum vitę nostræ meritum venit, ac secum iustitiam simul, & misericordiam detulit, sed misericordiæ lance præponderans, culpas nostras parcendo leuigauit. In manu etenim patris quasi statera miti libraminis factus, hinc in se calamitatem nostram, & illinc peccata suspendit. Sed grauis ponderis calamitatem moriendo innotuit, & apud misericordiam suam deus leue esse peccatum relaxando monstrauit. (Ergo per veram pœnitentiam, quanuis multa & grauissima sint peccata per misericordiam dei facilè relaxantur: & apud misericordiam suam leue esse peccatum, quod relaxatur, monstrauit,) qui hoc primùm gratiæ contulit, quia pœnam nostram nobis cognoscibilem fecit. Homo nanque ad contemplandum actorem conditus, sed exigentibus meritis ab internis gaudiis deiectus: in ærumnam corruptionis ruens, cæcitatem exilij sustinēs, culpæ suæ supplicia & tolerabat & nesciebat, ita vt exilium patriam crederet, & sic sub corruptionis pondere, quasi in salutis libertate gauderet. Sed is quē intus homo relinquerat, assumpta carne foris apparuit deus, cūj; se exterius præbuit expulsum foras hominē ad interiora reuocauit, vt iam damna sua videat, iam pœnam suæ cęcitatis ingemiscat. Calamitas ergo hominis in statera grauis apparuit, quia malum quod pertulit, non nisi in præsentia redemptoris agnouit. Lucē quippe nescīens, dānationis suę tenebras voluptuosè tolerabat, sed postq; vidit quid diligeret, intellexit etiā quod doleret, & graue sensit quod pertulit, quia dulce innotuit quod amisit. Vir igitur sāctos colloquēris amici

sententiis

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sententiis à clauſtris ſilentij excuſſus,& prophetici ſpiritus affluentia repletus,dicat ſua,dicat humani generis voce:Vtinam appenderentur peccata mea quibus iram meruí, & calamitas quam patior,in ſtatera quaſi arena maris,hæc grauior appareret,ac ſi aperte diceret:Damnationis noſtræ malum leue creditur,quia nec dum cognita redemptoris æquitate penſatur.Sed vtinam veniat,& ærumnam tanti exilij miſericordiæ ſuæ lance ſuſpẽdat,& quid poſt exilium requiramus,edoceat.Si enim innoteſcit quod amiſimus, graue eſſe inſinuat quod toleramus.

Caput II.

BEne autem hæc eadem peregrinationis noſtræ calamitas maris arenæ comparatur. Arena enim maris, vndarum æſtu exterius impellitur, quia & delinquens homo quoniam tentationum fluctus mobiliter pertulit, extra ſe ab intimis exiuit.Magni autem arena maris eſt ponderis,ſed calamitas hominis arena maris grauior dicitur,quia dura fuiſſe pœna oſtenditur,dum per miſericordem iudicem,culpa quę leuigatur,agnoſcitur.Et quia quiſquis gratiam redemptoris agnoſcit,quiſquis reditum ad patriam diligit,eruditus ſub pondere peregrinationis gemit,poſt ſtateræ deſiderium rectè ſubiungitur:Vnde & verba mea dolore ſunt plena.) Qui peregrinationem pro patria diligit,dolere etiã inter dolores neſcit. Iuſti autem verba dolore plena ſunt, quia quouſque præſentia
H tolerat, ad alia loquendo ſuſpirat: omne quod peccans pertulit,conſpicit,atque ad ſtatum beatitudinis redeat, ſollicitè iudicia quibus affligitur,penſat,Vnde ſubditur:

Quia ſagittæ domini in me ſunt.) Sagittarum quippe nomine aliquando prædicationis verba, aliquando animaduerſionis ſententiæ deſignantur. Prædicationis nanque eloquia ſagittis exprimuntur,quia in eo quòd vitia feriunt, malè viuentium corda transfigunt.De his ſagittis venienti redemptori di
Pſal.44. citur:Sagittæ tuæ acutæ potentiſſime,populi ſub te cadent in
Eſaiæ.66. corde.De quo Eſaias dicit: Mittam ex eis qui ſaluati fuerint, ad gentes in mare,in Africam,in Libyam,tenentes ſagittam,in Italiam & Græciam.Rurſum ſagittis animaduerſionis percuſ
4 Regũ.13. ſio deſignatur,ſicut Ioas regi per Heliſæum dicitur:Iace ſagittam.Quo iaciente ait:Percuties Syriam,donec conſumas eam. Vir igitur ſanctus, quia peregrinationis ſuæ ærumnam reſpicit,quia ſub percuſſionibus dominicæ animaduerſionis ingemiſcit,dicat:

Quòd ſerui dei in hoc mũdo lugeant, & percuſſiones diuinæ mẽtem ne intumeſcant,compungant,& ex his quæ tolerat,futura formidet.

Vnde & verba mea dolore ſunt plena,quia ſagittæ domini in me ſunt.) Ac ſi apertè diceret:Ego in exilij damnatione nõ gaudeo,ſed ſub iudicio poſitus doleo , quia vim percuſionis agnoſco.Plærique autem ſunt quos tormenta cruciant,ſed nõ emendant.Quos contra aptè ſubiungitur : Quarum indignatio ebibit ſpiritum meum.) Quid enim ſpiritus hominis, niſi
I ſpiritus elationis?

Caput III.

SAgittæ autem domini ſpiritum hominis ebibunt,cùm ſuperna animaduerſionis ſententiæ afflictam mentem ab elatione compeſcunt. Sagittæ domini ſpiritum hominis ebibunt,quia intentum exterioribus,introrſus trahunt.Epotatus nanque Dauid ſpiritus fuerat, cùm dicebat : In deficiendo
Pſal.141. in me ſpiritum meum,tu cognouiſti ſemitas meas.Et rurſum:
Pſal.76. Negaui conſolari animam meam , memor fui dei,& delectatus ſum,exercitatus ſum,& defecit pauliſper ſpiritus meus. Sagittarum ergo indignatio iuſti ſpiritum ebibit , quia ſupernæ ſententiæ electos quos in peccatis inueniunt, dum vulnerant immutant,vt duritiam ſuam transfixa mens deſerat , atque ex ſalutifero vulnere ſanguis confeſsionis currat. Pẽſant nanque vnde,vel quo lapſi ſunt,penſant à quanta beatitudine, ad quæ corruptionis ſuæ tormenta ceciderunt,& non ſolum gemunt in his quæ ſuſtinent,ſed inſuper metuunt hoc quod diſtrictus iudex delinquentibus de gehennæ ignibus minatur. Vnde rectè ſubiungitur:Et terrores domini militant contra me.)Iuſtorum mens non ſolum perpendit quod tolerat,ſed etiam pauet quod reſtat,videt qualia in hac vita patitur,metuit ne poſt hãc grauiora patiatur.Luget quia in huius cærtitatis exilio à paradiſi gaudiis cecidit,timet ne cùm exilium relinquitur,mors æterna ſubſequatur.Iam argo ſententiam tolerat in pœna, ſed minas adhuc venturi iudicis formidat ex culpa. Hinc Pſalmiſta K
Pſalm.87. ait:In me pertranſierunt iræ tuæ, & terrores tui conturbauerunt me. Interni quippe iudicis poſtquam iræ pertranſeunt, etiam terrores conturbant,quia iam aliud de damnatione patimur,& adhuc aliud de æterna vltione formidamus. Vir igitur ſanctus perpendens mala quæ tolerat,dicat:Sagittæ domini in me ſunt,quarum indignatio ebibit ſpiritum meum. Sed grauiora in perpetuum metuens,adiungat:Et terrores militãt contra me.Ac ſi apertè diceret:Percuſſus quidem de præſentibus doleo,ſed hoc in dolore fit grauius: quia & in pœna poſitus,adhuc ſupplicia æterna pertimeſco. Sed quia iam ſtateræ interuentum deſiderat, iam mala in quibus humanum genus cecidit,penſat:quanuis in gentili natione poſitus , munere tamen prophetici ſpiritus plenus , quo ardore redemptoris aduentum,vel gentilitas, vel Iudæa ſitiat,verbis ſequentibus demonſtrat,dicens:

Quòd onagri & bouis nomine gentilis & Iudaicus populus accipiatur,quorum clamor expectatio intelligitur.

Nunquid rugiet onager cùm habuerit herbam,aut mugiet bos cùm ante præſepe plenum ſteterit?) Quid nanque per onagrum,id eſt,agreſtem aſinum,niſi gentilis populus deſignatur?qui,ſicut natura extra ſtabula diſciplinæ edidit,ita vagus in voluptatum ſuarum campo permanſit.Quid per bouem,ni ſi plebs Iudaica ſignificatur? quæ iugo ſupernæ damnationis ſuppoſita,ad ſpem proſelytos colligens,per corda quæ valuit, L
vomerem legis traxit.Sed beati Iob vita atteſtante cognoſcimus,vt expectaſſe redemptoris aduentum,multos etiam gentiles credamus.Et naſcente domino, Simeone in ſpiritu in tẽplum veniente,didicimus quanto deſiderio ex plebe Iſraëlitica ſancti viri incarnationis eius myſterium videre cupierunt. Vnde & per eundem redemptorem diſcipulis dicitur : Dico vobis,quod multi iuſti & prophetæ deſiderauerũt videre quæ *Lucæ.10.* videtis,& non viderunt.

Caput IIII.

HErba ergo onagri,& fœnum bouis,eſt hæc ipſa mediatoris incarnatio,per quam ſimul gentilitas , & Iudæa ſatiatur.Quia enim per Prophetam dicitur:Omnis ca- *Eſaiæ.48.*
ro fœnum,vniuerſitatis conditor ex noſtra ſubſtantia carnem ſumens,fœnum fieri voluit,ne noſtra in perpetuum caro fœnum remaneret.Tunc ergo herbam onager inuenit,cùm gentilis populus gratiam diuinæ incarnationis accepit. Tunc bos vacuum præſepe non habuit,cùm plebi Iudaicæ eius carnem expectanti lex exhibuit quem diu expectatum prophetauit. Vnde & natus dominus in præſepe ponitur,vt videlicet ſigna retur,quia ſancta animalia quæ ieiuna diu apud legem inuenta ſunt,incarnationis eius fœno ſatiarentur.Præſepe enim natus impleuit , qui cibum ſemetipſum mentibus mortalium præbuit,dicens : Qui comedit carnem meam,& bibit ſanguinem *Ioan.9*
in me manet,& ego in eo.Sed quia diu & electorũ gentilium vota dilata ſunt,& ex Hebraico populo ſancti quique longo M
tempore redemptionem ſuam expectando gemuerunt, bene beatus Iob prophetiæ myſteria enarans, ex vtraque natione cauſas afflictionis inſinuat,dicẽs: Nunquid rugiet onager cùm habuerit herbam, aut mugiet bos cùm ante præſepe plenum ſteterit? Ac ſi apertè dicat: Idcirco gentilitas gemit , quia eam necdum redemptoris ſui gratia reficit: atque ideo Iudæa mugitus dilatat,quia legem tenens, ſed legis auctorem nõ vidẽs, ſtans ante præſepe ieiunat. Quæ nimirum lex, quia ante mediatoris aduentum nequaquam ſpiritaliter,ſed carnaliter tenebatur,rectè ſubiungitur:

Quòd inſulſum cibum comedit,qui legem carnaliter accipit,

Aut poterit comedi inſulſum, quod non eſt ſale conditũ?) in lege ſal literæ eſt,intelligẽtiæ virtus occultæ.Quiſquis ergo obſequiis carnalibus intentus , hanc intelligere ſpiritaliter noluit,quid aliud quàm inſulſum cibum comedit ? Sed hoc in cibo ſal cognita veritas miſit, cùm latere in lege ſaporem occultæ intelligentiæ docuit,dicens: Si crederetis Moyſi, crede- *Ioan.5.*
retis vtique & mihi,de me enim ille ſcripſit.Et rurſum: Habe- *Mar.9.*
te ſal in vobis,& pacem habere inter vos. Sed quia ante mediatoris aduentum,Iudæa legem carnaliter tenuit , præceptis quæſierit

A eius dura iubentibus gentilitas ſubdi recuſauit.Inſulſum ergo cibum comedere noluit , quæ priuſquam ſpiritus condimentum perciperet,ſeruare vim literæ expauit.Quis nanque gẽtilium hoc quod illic præcipitur ferret, filiorum carnẽ pro obſequio religionis incidere, verborum culpas morte reſecare? Vnde & bene ſubditur adhuc: Aut guſtare aliquis poteſt,quod guſtatum affert mortem ?) Lex nanque carnaliter deguſtata mortem detulit,quia commiſſa delinquentiũ dura animaduerſione diſtrinxit.Mortẽ detulit,quia & per præceptum culpam innotuit,& hanc per gratiam non deleuit, Paulo atteſtante, *Heb.7.* qui ait:Nihil ad perfectũ perduxit lex.Et rurſum: Lex quidem *Roma.7.* ſancta,& mandatum ſanctum & iuſtum & bonum. Et paulopoſt:Peccatum vt appareat peccatum,per bonum mihi operatum eſt mortem.Ad Chriſtum vero conuerſa gentilitas,quia hũc ſignari per verba legis intelligit, anguſtata deſideriis ſuis, eum quem vehementer diligit,inter præcepta carnalia ſpiritaliter requirit:

Quòd iuſti quicquid ſibi in hac vita amarum eſt,dulce reputant & quod affligit,requiem putant.

Caput V.

VNde & ex voce mox Eccleſiæ per prophetiæ ſpiritum ſubditur:Quæ prius tangere nolebat anima mea,nunc præ anguſtia cibi mei ſunt.) Valde nanque in errorem labitur,qui beati Iob verba ad ſolam prolata hiſtoriam ſuſpica
B tur.Vir enim ſanctus , & tot conditoris ſui præconiis fultus, quid magnum,vel potius quid verũ diceret,ſi inſulſum cibum comedi non poſſe dixiſſet?Aut quis eius eſui mortifera alimẽta obtulerat,vt ſubiungat:Aut poteſt aliquis guſtare,quod guſtatum affert mortem?Quæ ſi de amicorum eius colloquiis dicta ſentimus, ab intellectu hoc ſentẽtia ſubiuncta compeſcimur , quiait :Quæ prius tangere nolebat anima mea , nunc præ anguſtia cibi mei ſunt.Abſit enim ne vir ſanctus in ſtatus ſui incolumitate conſtitutus,amicorum ſuorum aliquando dicta deſpexerit:qui,ſicut ipſo atteſtante poſt diſcimus,& ſeruis humilis fuit.Verba ergo eius à myſteriis non vacant:quæ,ſicut ex fine hiſtoriæ diſcimus,& internus arbiter laudat. Quæ nequaquam etiam cum tanta veneratione vſque ad mundi extrema decurrerent,ſi intellectu myſtico grauia non fuiſſent.Beatus igitur Iob,quia membrum ſanctæ eſt Eccleſiæ, eius etiam loquitur ex voce dicens : Quæ prius tangere nolebat anima mea,nunc præ anguſtia cibi mei ſunt:quia nimirum amoris ſui æſtibus anxia cibum ſcripturæ veteris conuerſa gentilitas eſurit,quem dudum ſuperba deſpexit.Quæ tamen & Iudææ vocibus congruunt,ſi paulo conſideratius diſſerantur.Ipſa quippe ex eruditione legis, ex vnius dei cognitione ſal habuit , & tanquam animalia bruta deſpexit.Sed quia ſocietatẽ gẽtilium ad ſemetipſam recipere , præceptis legis erudita contẽpſerat:
C quid aliud quàm inſulſum cibum ſumere faſtidiebat ? Diuina *Exod. 23.* quippe ſentẽtia propoſita morte vetuerat, ne plebs Iſraëlitica fœdus cum alienigenis iũgeret:& vitam ſanctæ religionis inquinaret.Vnde & ſubditur: Aut guſtare aliquis poteſt , quod guſtatum affert mortẽ?Sed quia ad redẽptoris fidẽ hæc eadem Iudæa ex electorum parte conuerſa eſt,lucem quam cognouerat,prædicare per ſanctos Apoſtolos ſuæ prolis infidelibus ſatagebat.Eius autem prædicationis obſequium Hebræorum ſuperbia repulit.Vnde mox ad collectionem gẽtium exhortationis ſuæ verba declinauit,ſicut & per eoſdem Apoſtolos dicitur:Vobis oportebat primum loqui verbum dei:ſed quoniam *Actæ.13.* repuliſtis illud,& indignos vos iudicaſtis æternæ vitæ,ecce cõuertimur ad gentes.Vnde hoc quoque loco aptè ſubiungitur: Quæ prius tangere nolebat anima mea,nunc præ anguſtia cibi mei ſunt.Iudæa quippe vitam gẽtilium dedignata, eam dudum quaſi tangere noluit,cuius ſocietatẽ recipere ſpreuit: ſed ad redemptoris gratiam veniẽs, ab Iſraëliticis infidelibus repulſa,dum per ſanctos Apoſtolos ad collectionem ſe gentiliũ dilatat,quaſi hoc in cibum eſuriens accepit , quod indignum prius faſtidioſa deſpexit,prædicationis enim ſuæ anguſtias pertulit,quæ apud Hebræos deſpicit quod loquebatur , vidit.Sed præ anguſtia cibos quos dudum contempſerat,comedit: quia repulſa Iudæorum duritia gentiles ſuſcipere populos quos deſpexerat,concupiuit. Quia igitur hæc figuraliter diximus , reſtat nunc vt moraliter inquiramus. Vir ſanctus redẽptoris ad-

D uentum ſub ſtateræ appellatione deſiderans,dum per ſe eloquium aperit, nos ad viuendi ſtudium erudit:dum ſua narrat, quædam noſtra indicat: dum de ſe quæ recognoſcamus inſinuat,nos ad ſpem trepidos infirmoſque confirmat. Iam quippe per fidem mediatoris viuimus:& tamen adhuc pro expurgatione vitiorum,dura animaduerſionis intimæ flagella ſuſtinemus.Vnde & poſt ſtateræ deſiderium ſubdit : Quia ſagittæ domini in me ſunt,quarum indignatio ebibit ſpiritũ meum.) Sed ecce vt ſuperius dictum eſt,& diuinæ correptionis percuſſione configimur , & tamen adhuc illud eſt grauius , quòd de terrore vẽturi iudicis ex æterna animaduerſione formidamus: Vnde protinus ſubinfertur:

Et terrores domini militant contra me.)Debet tamẽ à metu & dolore animus excuti,& ad ſola æternæ patriæ deſideria extendi. Tunc enim nobilitatem noſtræ regenerationis oſtendimus,ſi eum vt patrem diligimus,quem nunc ſeruili mẽte,vt *Roma.8.* dominum formidamus.Vnde per Paulum dicitur: Non accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timore , ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum,in quo clamamus , abba pater. Pondus itaque formidinis mẽs electi poſtponat, in virtute ſe amoris exerceat,renouationis ſuæ dignitatem deſideret,ad conditoris ſui ſpeciem anhelet : quem quouſque cõſpicere non valet,æternitatem eius neceſſe eſt,id eſt , intimum cibum ſuum eſuriens expectet.Vnde & aptè ſubditur: E

Caput VI.

NVnquid rugiet onager, cùm habuerit herbam,aut mugiet bos,cum ante præſepe plenum ſteterit?) Qui alij onagri appellatione ſignati ſunt,niſi hi, qui in cãpo fidei conſtituti,nullius officij loris ligantur? Vel quos bouis ſignificatio exprimit,niſi hos,quos intra ſanctam Eccleſiam ad prædicationis officium,ſuſcepti ordinis iugum premit? Herba verò onagri,& pabulum bouis,eſt interna refectio populi fidelis. Alij nanque more bouis intra Eccleſiam ſuſcepti officij loris tenentur : Alij more onagri,ſacri ordinis ſtabula neſciunt,& in campo propriæ voluntatis degunt.Sed cùm quis ex vita ſeculari internæ viſionis deſiderio æſtuat , cùm refectionis intimæ pabulum concupiſcit, cùm ieiunium ſe in peregrinationis huius cæcitate conſiderans,quibus valet fletibus reficit:quaſi herbam non inueniens onager rugit.Aliùs quoque neceſsitatem ſuſcepti ordinis tolerat, in labore prædicationis exudat , & per æternam iam contemplationem refici appetit , ſed quia redemptoris ſui ſpeciem necdum conſpicit,quaſi bos ad præſepe vacuum ligatus gemit.Quia enim longè ab interna ſapientia poſiti,æternæ hæreditatis non cernimus viriditatem,velut bruta animalia à deſiderata herba ieiunamus . De qua nimirum herba redemptoris voce dici- F
tur : Per me ſi quis introierit , ſaluabitur , & ingredietur *Ioan.10.*
& paſcua inueniet. Sed plærunque quod eſſe amantibus grauius ſolet , ſanctis bonorum ſtudiis malorum vita contradicit,& cùm mens ad cœleſte deſiderium rapitur, bene cœpta intẽtio interrumpẽtibus ſtultorum verbis ac moribus reuerberatur,ita vt quæ iam per cõtẽplationis adnixum ad ſummã euolauerat,ad expugnandam prauorũ ſtultitiam ſeſe in infimis contra certamina accingat. Vnde & ſubditur : Aut poterit comedi inſulſum,quod non eſt ſale conditum?) Verba quippe morẽſque carnalium , quaſi cibum ſe noſtris mentibus ingerunt,vt in delectationis vẽtre rapiantur. Sed electus quiſq; inſulſum cibũ non comedit,quia prauorum dicta factáque diiudicans,ab ore cordis repellit.Paulus ad eſum mẽtium inferri inſulſa prohibuit,cùm diſcipulis dixit: Sermo veſter *Coloſſ.4.*
ſemper in gratia ſale ſit cõditus.Et Pſalmiſtæ quoq; verba reproborũ in cordis ore inſulſa ſapuerũt,cùm dicebat:Narraue- *Pſal.118.*
runt mihi iniqui fabulationes, ſed non ita vt lex tua domine. Sæpe autẽ carnalium verba dum ſe importunè noſtris auribus ingerũt,in corde bellum tẽtationis gignunt:& quanuis hæc & ratio reſpuat,& lingua reprehẽdat , cũ labore tamẽ intus vincitur, quod foris cum auctoritate diiudicatur. Vnde neceſſe eſt,vt nec ad aures veniat,quod mẽs à cogitationis aditu vigilans repellat.Sancti igitur viri cùm æternitatis deſideriis anhelant,in tantam altitudinem vitæ ſe ſubleuant , vt audire iam quæ mundi ſunt,graue ſibi ac deprimẽs pondus credãt. Valde

nanque

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nanque insolens atque intolerabile æstimant, quicquid illud non sonat quod intus amant.

Caput VII.

Sed sæpe mēs iam per desiderium ad sublimia rapitur, iam funditus ad stulta terrenorum hominum locutione separatur, nec tamen adhuc pro amore veritatis, ad perferendos præsentis vitæ cruciatus accingitur, iam superna appetit, iam in infimis stulta contemnit, sed necdum se ad perferendæ aduersitatis tolerantiam dirigit. Vnde & subditur: Aut potest aliquis gustare, quod gustatum affert mortem?) Durum quippe est appetere quod cruciat, sequi quod vitam fugat. Sed plerumque mens iusti ad tantum se virtutis culmen extendit, vt & apud se in internæ rationis arce præsideat, & quorundam foris stultitiam tolerando conuertat. Quos enim ad fortia trahere nitimur, eorū necesse est, vt infirma toleremus: quia nec iacentem erigit, nisi qui status sui rectitudinem per compassionem flectit. Cùm verò alienæ infirmitati compatimur, valentius à nostra roboramur, vt amore futurorum mens ad præsentia aduersa se præparet, & cruciatus corporis quos timebat expectet. Auctus nanque desideriis cœlestibus angustatur, cúmque æternæ patriæ quanta sit dulcedo considerat, pro ea præsentis vitæ amaritudines ardenter amat. Vnde post insulsi cibi fastidium, post imposibilem mortis gustum, rectè subiungitur:

H *Quòd electi cum in aliquo se offendisse nouerint, & nulla eis pro malè gestis irrogātur aduersa, timent ne in æternum gratia deserat, quos in præsenti vita nulla mali sui retributio castigat.*

Quæ prius tangere nolebat anima mea, nunc præ angustia cibi mei sunt.) Mens enim iusti proficiens, quæ prius dum sola propria curaret, ferre aliena fastidiebat, & quæ minus alienis compatiens, conualescere contra aduersa non poterat: cùm ad toleranda proximi infirma se attrahit, ad aduersa superanda conualescit, ita vt pro amore veritatis, præsentis vitæ cruciatus tanto pòst fortius appetat, quanto prius infirma fugiebat. *Cruciatus appetit mēs iusti.* Inclinatione nanque sua erigitur, attractione tenditur, compassione roboratur: cúmque in amorem proximi se dilatat, quasi ex meditatione colligit, quanta fortitudine in auctorem surgat. Charitas nanque quia nos ad vim compassionis humiliat, altius in culmine contemplationis leuat: & multiplicata iam maioribus desideriis æstuat, iam peruenire ad vitam spiritus, etiam per cruciatus corporis anhelat. Quod ergo prius tangere nolebat, hoc pòst præ angustia comedit, qui desideria sua vix capiens, & ipsas quas dudum timuerat, iam pro amore cœlestis patriæ pœnas amat. *Quomodo mēti amarū sit dulce, & afflictio requies.* Si enim mens in deum forti intentione dirigitur, quicquid sibi in hac vita amarum fit, dulce æstimat: omne quod affligit, requiem putat: transire & per mortem appetit, vt obtinere plenius vitam possit, funditus extingui in infimis desiderat, quo verius ad summa conscendat. I Sed hæc de cuiuslibet animo, hæc de beati Iob mente mentior, nisi ipse subiungat: Quis det vt veniat petitio mea, & quod expecto tribuat mihi deus, & qui cœpit, ipse me conterat, soluat manum suam, & succidat me, & hæc mihi sit consolatio, vt affligens me dolore, non parcat?) Sed hæc fortasse per contumaciam expetit, fortasse in eo quòd se perfectè extingui desiderat, iniustitiam ferientis accusat. Absit hoc. Nam qua mente id expetat, verbis sequentibus demonstrat, dicens:

Nec contradicam sermonibus sancti.) Nequaquam ergo de iniustitia percutiens murmurat, qui percussorem suum, & inter verbera sanctum vocat. Sciendum vero, quia aliquando nos aduersarius, aliquando autem conterit deus. *Cōterit nos aduersarius.* Ex contritione autem aduersarij, à virtute deficimus, per contritionem vero domini fracti, à vitiis in virtute roboramur. *Cōterit nos deus.* Hanc contritionem propheta prospexerat, cùm dicebat: Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli conteres eos: *Psal.2.* in virga nos ferrea dominus regit & conterit, quia dispensationis suæ forti rectitudine cùm nos interius reficit, exterius affligit. Nam quo virtutem carnis humiliat, intentionem spiritus exaltat. Vnde hæc eadem contritio figuli vasi comparatur, sicut & per Paulum dicitur: Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus. *2.Cor.4.* Qui simul contritionem & regimen exprimens ait: Licet is qui foris est, noster homo corrumpitur, tamen is qui intus est, renouatur de die in diem.

Caput VIII.

K Sanctus igitur vir, qui appropinquare deo etiam per flagella desiderat, per spiritum humilitatis dicat: Qui cœpit, ipse me conterat.) *Flagellum desiderat beatus Iob* Plerumque enim vitiorum contritionem in nobis agere dominus inchoat, sed cùm mens ex ipso exordio profectus extollitur, cúmque se iam quasi de virtutibus erigit, sæuienti contra se aduersario aditum pādit, qui cordis intima penetrans, omne quod in ea de studio bonæ inchoationis inuenerit, confringit: tantóque se vehementius in eius confractione exhibet, quāto & grauius, quia vel ad modicum fuerat proiectus, dolet. Vnde & teste Euangelio, voce veritatis, *Matt.12.* ad neglectam domum conscientiæ spiritus immundus qui solus exiit, cum spiritibus septem redit. Ne ergo post diuinæ correptionis exordia antiquus hostis surripiat, atque ad virtutum confractionem trahat, sanctus vir congruè exorat, dicēs: Qui cœpit, ipse me conterat. Ac si apertè dicat. Hoc quod in me exorsus est, perficere feriendo non desinat, ne desertum me aduersario ad cōtritionem tradat. Vnde & aptè subdimur: Soluat manum suam, & succidat me.) Sæpe nanque fiducia longæ prosperitatis inflati, in quodam statu elationis erigitur. Cúmque nos extolli conditor conspicit, sed amorē suum ergo nos per verbera non exercet, qui ad ferienda nostra vitia manum ligatam tenet. An non affectus sui manum ligauerat, cum peccanti populo dicebat: Iam non irascar tibi: & Zelus meus recessit à te? Soluere ergo manum suam dicitur: cùm exercet affectū. Rectè autē subiungitur: Et succidat me. L Cùm enim securos nos ac de virtutum affluentia elatos, repentinus vel flagelli dolor, vel infirmitatis tentatio percutit, protinus ab status sui vertice, mentis nostræ elatio succisa cadit, vt de semetipsa nihil audeat, sed infirmitatis suæ ictu prostrata, manum leuantis quærat. Hinc est quòd sancti viri cùm de occulta erga se dispositione suspecti sunt, plus prospera ipsa pertimescunt, *Flagellari concupiscūt sancti.* tentari appetunt, flagellari concupiscunt, quatenus incautam mētem metus, & dolor erudiat: ne in hac peregrinationis via, hoste ex insidiis erumpēte, sua eam deterius securitas sternat. Hinc Psalmista ait: Proba me domine, & tenta me. *Psalm.25.* Hinc iterū dicit: Ego ad flagella paratus sum. *Psalm.37.* Quia enim viri sancti mētis suæ corruptionis vulnus sine putredine non esse considerāt, libenter se sub manu medici ad sectiones parant: vt aperto vulnere virus peccati exeat, quod sana cute intus occidebat. Vnde & adhuc subditur: Et hæc mihi sit consolatio, vt affligens me dolore, non parcat.) Electi quique cùm perpetrasse se illicita nouerunt, sed perscrutantes inueniunt, quia nulla pro illis aduersa perpessi sunt, in immensæ formidinis terrore tabescunt, pauore æstuant, sinistris agitati suspitionibus laborant: ne in æternum se gratia deserat, quos in præsenti vita mali sui retributio nulla castigat: timēt, ne vltio quæ suspenditur, grauior in fine seruetur: feriri paterna correptione desiderant, & dolorē vulneris medicamina salutis putant. Rectè ergo nunc dicitur: Hæc mihi sit consolatio, vt affligēs me dolore, non parcat. M Ac si apertè diceretur: Quia ideo hic quibusdam parcit, vt eos in perpetuum feriat: ideo me hic feriat non parcendo, vt in perpetuum parcat. Ex afflictione enim cōsolor, quia corruptionis humanæ putredinem sciens, ad spem salutis ex vulnere certus reddor. Quod quia non tumenti, sed humili mēte edidit, subiungendo, vt prædiximus, patefacit, dicēs: Nec cōtradicam sermonibus sancti.) Plærumque ad nos verba dei non sunt dictorum sonitus, sed effectus operationum. In eo enim nobis loquitur, quod erga nos tacitus operatur. Beatus igitur Iob sermonibus dei contradiceret, si de eius percussionibus murmuraret. Sed quid de percussore suo sentiat, indicat, qui, sicut iam diximus, quem feriētem tolerat, sanctum vocat. Sequitur:

Quid sit fortitudo iustorum, & quid reproborum.

Caput IX.

Quæ est enim fortitudo mea, vt sustineam, aut quis finis meus, vt patienter agam? Sciendū quòd alia iustorum, atque alia est fortitudo reproborum. *Fortitudo iustorum.* Iustorum quippe fortitudo, est carnem vincere, propriis voluntatibus contraire, delectationem vitæ præsentis extinguere, huius mundi aspera pro æternis præmiis amare, prosperitatis blādimenta contemnere, aduersitatis metum in corde superare. *Fortitudo reproborū.* Reproborum verò fortitudo, est transitoria sine præceptis eius

A ria sine cessatione diligere, contra flagella conditoris insensibiliter perdurare, ab amore rerum temporalium, nec aduersitate quiescere, ad inanem gloriam etiam cum vitæ detrimento peruenire, malitiæ augmenta exquirere, bonorum vitam non solùm verbis ac moribus, sed etiā gladiis impugnare, in semetipsis spem ponere, iniquitatem quotidie, sine vllo desiderij defectu, perpetrare. Hinc est quod per Psalmistam dicitur ad electos: *Psal.30.* Viriliter agite, & cōfortetur cor vestrum, omnes qui speratis in domino. Hinc per prophetam reprobis dicitur: *Esaiæ.5.* Væ qui potentes estis ad potandum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem. Hinc per Salomonem dicitur, quòd sancti quique sine vlla debilitate desiderij internam requiem *Canti.3.* contemplantur. En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt, ex fortisimis Israël. *Psal.58.* Hinc Psalmista contra reprobos in passione positi voce redemptoris insinuat, dicens: Ecce occupauerunt animam meam, & irruerunt in me fortes. Quam bene vtranque fortitudinem Esaias complexus est, dicēs: *Esaiæ.40.* Qui confidunt in domino, mutabunt fortitudinem. Qui enim nequaquam sument, sed mutabunt dixit: profectò patenter innotuit, aliam esse quę proponitur, & aliam quę inchoatur. *Declaratio fortitudinis reproborū.* An non etiam reprobi fortes sunt, qui ad præsentis vitæ concupiscentiam tot laboribus currunt, periculis se audenter obiiciūt, pro lucris contumelias libenter ferunt, ab appetitus sui libidine nulla victi contrarietate resiliunt, percussionibus durescūt, B & mala mundi tolerant pro mundo, eiúsque, vt ita dixerim, gaudia quærentes perdunt, nec tamen hæc perdendo fatigantur? Vnde & bene ex humani generis voce per Hieremiam dicitur: *Thren.3.* Inebriauit me absinthio. Ebrius quippe quod patitur nescit. Absinthio ergo ebrius est, qui præ amore præsentis seculi, à sensu rationis alienus, dum quicquid pro mundo sustinet, leue deputat: laboris amaritudinem quam tolerat, ignorat: quia nimirum delectabiliter ad cuncta ducitur, in quibus pœnaliter fatigatur. *Iustus ad mundi pericula pro mundo debilis est.* At contra vir iustus ad mundi pericula pro mundo toleranda esse debilis studet, finem suum conspicit, vita præsens quàm sit transitoria attendit, & pro ea exterius labores perpeti renuit, cuius intrinsecus delectatione vicit. Beatus igitur Iob præsentis vitæ aduersitatibus pressus, dicat ex sua, dicat ex omnium voce iustorum: Quæ est enim fortitudo mea, vt sustineam? aut quis finis meus, vt patienter agam? Ac si apertè insinuet, dicēs: Mala mūdi pro mūdo tolerare nequeo, quia iam in eius desiderio fortis non sum. Dum enim præsentis vitæ finem conspicio, cur pondus cruciatus eius patior, cuius appetitum calco? Et quia iniusti quique, vt diximus, tanto fortius labores illius perferunt, quanto auidius eius delectatione pascuntur, rectè mox eādem reproborum fortitudinem subdit, dicens:

C *Quòd nonnulli reprobi ex percussione sicut lapides indurantur, alij vero in percussione consoni resonant sine correptione.*

Caput X.

Aere & lapidibus insensibilium hominū corda signantur. Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea ænea est.) Quid hoc loco ære ac lapidibus, nisi insensibilium hominum corda signantur? Qui sæpe & supernos ictus accipiunt, & tamen nulla disciplinæ percussione mollescunt. Quo contrà electis per prophetam pollicente domino dicitur: *Ezech.11.* Tollam à vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum. *1.Cor.13.* Paulus quoque ait: Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens. Scimus autem quoniā percussi lapides clarum sonum reddere nequeunt, æs vero cùm percutitur, canorus valde sonitus ex eius percussione formatur. Quod quia vt lapides vita caret, sensum in sonitu non habet. Necnō sunt nonnulli qui lapidibus similes, ita ad pietatis præcepta duruerunt, vt cum eos percussio supernæ animaduersionis examinat, nequaquam sonitum humilis confessionis reddant. Quidam vero à metallo æris in nullo discrepantes, cùm flagella supernæ percussionis accipiunt, piæ confessionis sonitum emittunt. Sed quia humilitatis voces ex corde non proferunt, ad statum salutis reducti, nesciunt quod promiserunt. Illi ergo more lapidum percussi, nec voces habent, isti autem in nullo æris imitationem fugiunt, qui in percussione positi, bona quæ non sentiunt loquuntur. Illi venerationem ferientis, & verba denegant, isti pollicentes quo non implent, sine vita clamāt. Vir igitur sanctus reproborum D duritiam inter verbera fugiens dicat: Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea ænea est. Ac si apertè fateatur dicens: *Gene.3.* Reproborum similitudinem sub disciplinæ verbere fugio, quia nec more lapidū ita obdurui, vt sub percussionis stimulo à ministerio confessionis obmutescā: nec rursum quasi æs vocem confessionis resono, & sensum vocis ignoro. Sed quia ad percussionem reprobi debiliter fortes sunt, electi autem valenter infirmi: beatus Iob dum fortem se per insaniam non esse asserit, fortem se per statum salutis innotescit.

Caput XI.

Vnde ergo hanc eādem fortitudinem perceperit patenter insinuet, ne si sibi vires quas habet, arroget, potenter ad mortem currat. Plærunque enim virtus habita deterius, quàm si deesset, interficit, quia dū ad sui confidentiam mentem erigit, hanc elationis gladio transfigit. Cúmque eam quasi roborando viuificat, eleuando necat, ad interitum videlicet pertrahit, quam per spem propriam ab internæ fortitudinis fiducia euellit. Sed quia beatus Iob, & virtute pollet, & in semetipso fiduciam non habet, atque vt ita dixerim, vires infirmus habet, aptè subiungit, dicens: Ecce non est auxilium mihi in me.) Patet iam ad cuius spem percussi animus recurrat, cùm in se sibi auxilium esse denegat. Sed quia infirmū se in semetipso insinuat, ad maioris adhuc fortitudinis meritum, quomodo etiam à proximis destituatur, adiungit: Necessarij quoque E mei recesserunt à me.) Sed ecce despectus exterius, intus solio iudicij præsidet. Nam cum derelictum se asserit, protinus ad sententiam erumpit, dicens:

De ordine charitatis, & quòd in prosperitate dilectio vix agnoscatur.

Qui tollit ab amico suo misericordiam, timorem domini derelinquit.) Quis hoc loco amici nomine, nisi quilibet proximus designatur? Qui eò fidelius nobis iungitur, quo percepto nunc à nobis boni operis exemplo, ad obtinendam pòst æternam patriam veraciter auxiliatur. Quia autem duo sunt præcepta charitatis, dei videlicet amor, & proximi: per amorem dei amor proximi gignitur, & per amorē proximi amor dei nutritur. Nam qui amare deum negligit, profectò diligere proximum nescit, & tunc plenius in dilectione dei proficimus, si in eiusdem dilectionis gremio prius proximi charitate ligamur†. *†al. lactamur.* Quia enim amor dei amorem proximi generat, dicturus per legem dominus: Diliges proximum tuum sicut teipsum, præmisit dicens: *Deute.6.* Diliges dominum deum tuum, vt scilicet in terra pectoris nostri, prius amoris sui radicem figeret, quatenus per ramos postmodum dilectio fraterna germinaret. Et rursum quia amor dei ex proximi amore coalescit, testatur Ioannes, qui increpat dicens: *1.Ioan.4.* Qui non diligit fratrem suum quem videt, deum quem non videt, quomodò potest diligere? F Quæ tamen diuina dilectio per timorem nascitur, sed in affectum crescendo permutatur. Sæpe vero omnipotens deus vt quantum quisque à charitate eius ac proximi longè sit, vel in ea quantum profecerit innotescat, miro ordine cuncta dispensans, alios flagellis deprimit, alios successibus fulcit. Et cum quosdam temporaliter deserit, in quorundam cordibus quæ mala latent, ostendit. Nam plærūque ipsi nos miseros insequūtur, qui fœlices sine comparatione coluerunt. Cùm enim quis positus in prosperitate diligitur, incertū valde est vtrum prosperitas an persona diligatur. Amissio autem fœlicitatis interrogat vim dilectionis. *Eccli.12.* Vnde bene quidam sapiens dicit: Non agnoscitur in bonis amicus, & non absconditur in malis inimicus. Nec prosperitas quippe amicū indicat, nec aduersitas inimicum cælat: quia & ille sæpe prosperitatis nostræ reuerentia tegitur, & iste ex confidentia aduersitatis aperitur. Vir igitur iustus in flagellis positus, dicat: Qui tolit ab amico suo misericordiam, timorem domini derelinquit: *Cur deus quosdam flagellat.* quia nimirū qui ex aduersitate proximum despicit, apertè conuincitur quòd hunc in prosperis non amauit. Et cùm omnipotens deus ideo flagello quosdam cruciet, vt & percussos erudiat, & non percussis occasionē boni operis præbeat, quisquis percussum despicit, occasionē à se virtutis repellit: & tantò se nequius contra auctorem erigit, quāto hunc nec pium in salute propria, nec iustum in alieno vulnere agnoscit. Intuēdū verò quòd beatus Iob sic sua loquitur, vt totius quoq; electi populi per eū vita signetur.

Quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Quia enim eiusdem populi membrum est,cùm vera quæ ipsa patitur narrat,ea etiam quæ sustinet ille denunciat,dicens:Fratres mei præterierunt me sicut torrēs,qui raptim transit in cōuallibus.)Reproborum mens quia sola præsentia diligit, plærunque nunc tanto aliena existit à verbere, quāto pōst extranea remanet ab hæreditate,& superba iustos despicit,quos paterna misericorditer seueritas affligit. Sæpe vero reprobi eandem fidē qua viuimus retinent,eiusdem fidei sacramenta percipiunt,eiusdem religionis vnitate continentur,sed tamen cōpassionis viscera nesciunt,charitati vim qua in deū flagramus & proximum non agnoscunt.Rectè ergo & fratres,& prætereuntes vocantur,quia ex vno matris gremio nobiscum per fidem prodeunt,sed in vno charitatis studio erga deum,& proximum non figuntur. Vnde etiam aptè torrenti qui raptim transit in conuallibus,comparantur.Torrens namque ex montanis in ima defluit,& collectus hyemalibus pluuiis,æstiuis solibus arescit.Qui enim terrena diligunt, & spem supernæ patriæ deserunt,quasi ex montibus valles petunt, quos tamen hyems præsentis vitæ multiplicat,sed æstas venturi iudicij exsiccat,quia cùm sol supernæ districtionis incanduerit,reproborum lætitiam in ariditatē vertit.Bene autem dicitur : Raptim transit in conuallibus. Torrentem quippe ad cōualles raptim transire,est prauorum mentes ad ima desideria, sine vllo obstaculo ac difficultate descendere.

H Caput XII.

OMnis enim ascensus in labore est, descensus in voluptate,quia per adnisum gressus ad superiora tenditur, per remissionem verò ad inferiora declinatur. Ad mōtis enim verticem saxum subuehere magni laboris est, cúmque à summis ad ima dimittere labor non est. Sine mora videlicet protuit,qui magnis conatibus ad summa peruenit.Lōgo studio seges seritur,sole atque imbre diutino nutritur, sed tamen vna & subita scintilla consumitur. Et paulisper ædificia ad alta proficiunt,sed repentinis casibus terram petunt.Robusta arbor in aëra per tarda incrementa se erigit, sed quicquid diu ad alta protulit,semel & simul cadit. Quia igitur ascensus in labore est,descensus in voluptate,rectè nūc dicitur: Fratres mei præterierunt me sicut torrens qui raptim transit in conuallibus.)Quod tamen sentiri & aliter potest.Si enim conualles ima pœnarum loca intelligimus, iniusti quique sicut torrēs raptim ad conualles transeunt,quia in hac vita quam totis desideriis appetūt,diu stare nequaquam possunt.Nam quot dies ætatis accipiunt,quasi tot quotidie gressibus ad finem tendūt. Augeri sibi optant tempora, sed quia concessa subsistere nequeunt,quot augmenta viuendi percipiunt,diu viuendi spacia totidem perdunt. Momenta ergo temporum quo sequuntur fugiunt,quo accipiunt amittunt. Raptim itaque ad conualles transeunt,qui in longum quidem voluptatum desideria pertrahunt,sed ad inferni claustra repentè perducuntur. Quia enim hoc etiam tempus quod qualiber longæuitate extensum est:si fine clauditur, longum non est:ex fine miseri collegerūt breue fuisse,quod amittendo tenuerunt.Vnde bene & per Salomonem dicitur: Si multis annis vixerit homo,& in his omnibus lætatus fuerit,meminisse debet tenebrosi temporis, & dierum multorum,qui cùm venerint,vanitatis arguentur præterita. Stulta etenim mens cùm malū repentè inuenerit, quod nequaquam præterit, æternitatem eius tolerando intelligit, quia quod præterire potuit,vanum fuit.Sciendūverò est quod prærique agere recta desiderant: sed sunt nonnulla quæ infirmis eorum mentibus ex præsenti vita contradicunt, cúmque aduersa in infirmis perpeti metuunt,in superni iudicij rectitudine offendunt.Vnde rectè subiungitur:

Quod bi qui temporalium damnorum metu veritatem vel instituam vel cæteras virtutes prætermittunt,cœlestis iræ vindictam incurrunt.

Qui timent pruinam,itruet super eos nix.) Pruina quippe inferius gelatur,nix autem de superioribus ruit.Et sæpe nonnulli dum temporalia aduersa pertimescunt, districtioni se æternæ animaduersionis obiiciunt.De quibus bene per Psalmistam dicitur:Illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor. Iste nanque veritatem iam liberè defendere appetit,sed tamē in ipso suo appetitu trepidus indignationem potestatis humanæ pertimescit:cúmque in terra hominem contra veritatem pauet,eiusdem veritatis iram cœlitus sustinet.Ille paccatorum suorum conscius,ea quæ possidet, indigētibus iam largiri desiderat,sed tamē ne datis rebus egeat,ipse formidat. Cúmque carnis subsidia reseruando trepidus præparat,ab alimentis misericordiæ animam necat. Et cum pati in terra inopiam metuit,æternam sibi abundātiam supernæ refectionis abscindit. Rectè ergo dicitur:Qui timēt pruinam,irruet super eos nix.) Quia qui conculcanda in infirmis metuunt,à summis metuenda patiuntur:& cùm transire nolunt quod calcare poterāt,iudicium de supernis accipiunt,quod tolerare nequaquam possunt.Sed hæc agentes,mundi gloriam temporaliter obtinent. Quid autem tempore vocationis suæ facturi sunt,cùm cuncta simul pauidi deserunt,quæ hic cum graui timore seruauerunt? Vnde & apertè subditur: Tempore quo fuerint dissipati, peribunt.)Quos enim præsentis vitæ sollicitudo ordinat, amissio dissipat,& tunc etiam exterius pereunt, qui intus dudum æterna negligendo perierunt.De quibus rectè additur:

Caput XIII.

ET vt incaluerint, soluentur de loco suo.)Iniquus enim quisque cùm incaluerit,de loco suo soluetur , quia iudicio intimæ districtionis appropinquans,cùm iam per cognitionem penè feruere cœperit,ab ea qui dudum inhæserat carnis suę delectatione separatur.Hinc est enim quod per Prophetam de reprobis dicitur:Et tantummodo sola vexatio intellectum dabit auditui,quia videlicet æterna non intelligunt, nisi cùm pro rēporalibus iam sine emēdatione puniūtur,tūc æstuat,& infructuosæ pœnitentiæ se ignibus inflammat,duci ad supplicium timet, præsentem vitam ex desiderio retinet : sed de loco suo soluitur,quia oblectamenta carnis deserens, eius duritia per supplicium liquatur. Sed quia iniqui omnes quid abstractionis suæ tempore patiantur audiuimus, adhuc aliqua quibus in libertatis suæ spacio implicantur, audiamus. Sequitur:

Esaiæ 28.

Quòd peccatum ex peccato nascatur,mira & subtilis distinctio: & quid sit quod per Esaiam dicitur: Erit cubile draconum & pascua struthionum.

Caput XIIII.

INuolutæ sunt semitæ gressuum eorum.)Omne quod inuoluitur,in semetipsum replicatur.Et sunt nonnulli qui seducētibus vitiis obuiare quasi tota intentione deliberant, sed irruente tentationis articulo, in deliberationis proposito non perdurant. Alius nanque prauo vsu superbiæ inflatus,cùm magna esse præmia humilitatis considerat,aduersum semetipsum se erigit,& quasi tumorem turgidi fastus deponit,exhibere se quibuslibet contumeliis humilem promittit,sed cùm repentè hunc vnius iniuria verbi pulsauerit ,ad consuetam protinus elationem redit, sicque ad tumorem ducitur, vt nequaquam quia humilitatis bonum concupierat recordetur. Alius auaritia æstuans,augendis facultatibus anhelat,is cū præterire omnia velociter conspicit,vagantem per concupiscentias mentē figit,decernit iam nihil appetere,& adepta tantummodo sub magni moderaminis freno possidere,sed cum repentè fuerint oculis oblata quæ placeant,in ambitione protinus mens anhelat,semetipsam non capit , adipiscendi hæc occasionem quærit,& oblita continentiæ quam secum pepigreat,cogitationū se stimulis per desideria acquisitionis inquietat. Alius luxuriæ tabe polluitur,& longa iā consuetudine captus tenetur, quanta autem castitatis sit munditia, conspicit,& a carne vinci turpe deprehendit. Restringere ergo voluptatum fluxa deliberat,& resultare consuetudini,quasi totis se viribus parat. Sed vel obiecta oculis specie,vel ad memoriam reducta , cùm subiecta tentatione concutitur, protinus à pristina præparatione dissipatur.Et qui contra hanc clypeum deliberationis erexerat,delectationis iaculo confossus iacet,sicque eum luxuria enernem superat,ac si nulla contra eam tentationis arma præparasset.Alius verò iracundiæ flammis accenditur:eiúsque stimulis ad inferendas proximis contumelias effrenatur. Cùm verò nulla furoris animam occasio pulsat,quanta sit mansuetudinis virtus,quanta patientiæ altitudo considerat, seque etiam contra contumelias patienter parat,sed cùm parua quælibet commotionis occasio nascitur,repente ad voces & contumelias medullitus inflammatur, ita vt non solum ad memoriam patientia promissa non redeat , sed & semetipsam mens,& ea quę loquitur conuitia non agnoscat.Cúmq; furori plenè

A plenè satisfecerit,quasi post exercitium in tranquillitatem redit:& tunc se ad silentij clausura recolligit, cùm linguæ nō patientia,sed procacitatis suæ satisfactio frenum ponit. Vix igitur vel serò post conuitia illata se cohibet, quia & à cursu sæpe spumentes equos non præsidentis dextera , sed campi terminus coercet.Bene ergo de reprobis dicitur : Inuolutæ sunt semitæ gressuum eorum,quia recta quidem deliberando appetunt,sed ad consueta semper mala replicantur, & quasi extra se tensi,ad semetipsos per circuitum redeūt, qui bona quidem cupiunt,sed à malis nequaquam recedūt:Esse quippe humiles,sed tamen sine despectu:esse contenti propriis, sed sine necessitate:esse casti,sed sine maceratione corporis:esse patiētes,sed sine contumeliis volunt:cúmque adipisci virtutes quærunt:sed labores virtutum fugiunt,quid aliud quàm exhibere belli certamina in campo nesciunt , & triumphare in vrbibus de bello concupiscunt?

Caput XV.

QVanuis hoc quòd eorum semitæ inuolutæ memorantur,adhuc intelligi,& aliter possit.Sæpe nanque nonnulli contra quædam se vitia vehementer accingunt, sed quædam subigere negligunt:cúmque se cōtra ista non erigunt,& illa contra se reparant quæ subegerunt. Alius nanque iam carnem à luxuria edomuit,sed tamen adhuc mentem ab auaritia non refrenauit, cúmque se in mundo pro
B exercenda auaritia retinet,cúmque à terrenis actibus non recedit,erumpente occasionis articulo, étiam in luxuriam labitur, quam iam subegisse videbatur. Alius auaritiæ æstum vicit,sed nequaquam vim luxuriæ subdidit:cúmque explendæ luxuriæ precium præparat, iugo quoque auaritiæ quam dudum edomuit,cordis cernicem subdit. Alius rebellantem iam impatientiam strauit,sed inanem gloriam necdum vicit : & cùm se per hanc mundi honoribus inserit, confixus causarum stimulis,ad impatientiam captus redit:cúmque inanis gloria ad defensionem sui animum erigit,& illam victus tolerat quam superauit. Alius iam inanem gloriam subdidit,sed tamen impatientiam necdum strauit:& cùm multa resistentibus per impatientiam minatur, erubescens non implere quod loquitur , sub inanis gloriæ iugum reuocatur,& hoc victus per aliud tolerat, quod planè se vicisse gaudebat.Sic ergo ope vicaria fugitiuū suū vitia retinent,& quasi iam amissum sub dominij sui iure recipiunt,atque ad vindictam sibi vicisim tradunt. Peruersis itaque inuolutæ sunt gressuum semitæ, quia etsi deuicta vna nequitia pedem leuant,regnante tamen altera, hunc in ea etiam quam deuicerant,implicant. Aliquando verò inuolutis gressuum semitis,& nulla culpa deuincitur, & alia per aliam perpetratur.Nam sæpe furto,negationis fallacia iungitur,& sæpe culpa fallaciæ,periurij reatu cumulatur. Sæpe quodlibet vitiū impudenti præsumptione committitur , & sæpe (quod omni
C culpa fit grauius) etiam de commisso vitio superbitur. Nam quanuis de virtute nasci elatio soleat , nonnunquam tamen stulta mens de perpetrata se nequitia exaltat. Sed cùm culpa culpæ adiungitur,quid aliud quàm inuolutis semitis arque innodatis vinculis prauorum gressus ligantur ? Vnde bene contra peruersam mentem sub Iudææ specie per Esaiam dicitur:
Esaiæ.34. Erit cubile draconum,& pascua struthionum,& occurrent dæmonia onocentauris,& pilosus clamabit alter ad alterū.Quid nanque per dracones,nisi malitia,quid vero struthionum nomine nisi hypocrisis designatur? Struthio quippe volandi speciem habet,sed vsum volandi non habet , quia & hypocrisis cunctis intuentibus imaginem de se sanctitatis insinuat, sed tenere vitam sanctitatis ignorat.In peruersa igitur mente draco cubat,& struthio pascitur, quia & latens malitia callidè tegitur,& intuentium oculis simulatio bonitatis antefertur. Quid vero onocentaurorum nomine , nisi & lubrici figurantur & elati?Græco quippe eloquio onos asinus dicitur,& appellatio
Ezech.24. ne asini luxuria designatur,Propheta attestante,qui ait: Vt carnes asinorum,carnes eorum.Tauri autem vocabulo,ceruix superbiæ demonstratur , sicut voce dominica de Iudæis superbientibus per Psalmistam:Tauri pingues obsederunt me.Onocentauri ergo sunt, qui subiecti luxuriæ vitiis , inde ceruicem erigunt,vnde humiliari debuerant.Qui carnis suæ voluptatibus seruientes,expulsa longè verecundia,non solum se amittere rectitudinem non dolent,sed adhuc etiam de opere cōfusionis gaudent. Onocentauris autem dæmonia occurrunt, D
quia maligni spiritus valde eis ad votum deseruiunt , quos de his gaudere conspiciunt,quæ flere debuerunt. Vbi aptè subiūgitur:Et pilosus clamabit alter ad alterum.Qui nanque alij pilosi appellatione figurantur,nisi hi quos Græci Faunos,† Larini vero incubos vocant?quorum nimirum forma ab humana effigie incipit,sed bestiali extremitate terminatur. Pilosi ergo nomine,cuiusliber peccati asperitas designatur,quod etsi quādo quasi ab obtentu rationis incipit,semper tamen ad irrationabiles motus tendit, & quasi homo in bestiam desinit, dum culpa per rationis imaginem inchoans , vsque ad irrationabilem effectum trahit.Nam sæpe edendi delectatio seruit gulæ, & seruire se simulat indigentiæ naturæ: cúmque ventrem ingluuie extendit,membra in luxuriam erigit.Pilosus autem alter ad alterum clamat,cùm perpetrata nequitia , ad aliam perpetrandam malitiam prouocat,& quasi quadam cogitationis voce,commissa iam culpa,culpā adhuc quæ committatur inuitat.Sæpe nanque (vt diximus)gula dicit:Si abundanti alimēto corpus non reficit,in nullo vtili labore subsistis. Cúmque mentem per desideria carnis accenderit, mox quoque luxuria verba proprię suggestionis facit,dicens:Si misceri deus hominesque corporaliter nollet,membra ipsa coëundi apta vsibus non fecisset.Cúmque hęc quasi ex ratione suggerit, mentem ad libidinum effrenationem trahit. Quæ sæpe deprehensa,patrocinium mox fallaciæ,& negationis inquirit , reámque se esse E
non æstimat,si mentiendo vitam defendat. Pilosus ergo alter ad alterum clamat,quando sub aliqua ratiocinandi specie,peruersam mentem culpa subsequens ex occasione culpæ præcedentis illaqueat.Cúmque hanc peccata dura atque aspera deprimunt,quasi cōuocati in ea concorditer pilosi dominantur: sicque fit,vt semper se gressuum semitæ deterius inuoluant, dum mentem reprobam culpa per culpam ligat.

Quòd peccati consuetudine mens cæcata nescit quo vadat, & libenter illecebris se subdat,quod exemplo Sampsonis & Sedechiæ probatur.

Caput XVI.

SEd inter hæc sciendum est,quòd aliquando prius oculus intellectus obtunditur,& postmodum captus animus per exteriora desideria vagatur:vt cæca mēs quo ducitur nesciat,& carnis suæ illecebris sese libenter subdat. Aliquando verò prius desideria carnis ebulliunt,& post longum vsum illiciti operis,oculum cordis claudunt. Nam sæpe mens recta cernit,nec tamen audenter contra peruersa se erigit:& renitens vincitur,dum hocipsum quod agit diiudicans, carnis suæ delectatione superatur.Quia enim plærunque prius oculus cō templationis amittitur,& post per carnis desideria huius mūdi laboribus animus subiugatur,testatur Sampson ab Allophylis captus,qui postquam oculos perdidit,ad molam deputatus est:quia nimirum maligni spiritus,postquam tentationum stimulis intus aciem contemplationis effodiunt, foras in circuitum laborum mittunt. Rursum , quia sæpe & recta operatio exterius perditur,& tamen adhuc rationis lumen in corde retinetur,propheta Hieremias insinuat qui dum Sedechiæ captiuitatem narrat,ordinem captiuitatis internæ denūciat,dicens:
Hiere.39. Occidit rex Babylonis filios Sedechiæ in Reblatha in oculis eius,& omnes nobiles Iuda occidit rex Babylonis,oculos quoque Sedechiæ eruit.Rex Babylonis est antiquus hostis, possessor intimæ confusionis, qui prius filios ante intuentis oculos trucidat,quia sæpe sic bona opera interficit, vt hæc se amittere ipse qui captus est,dolens cernat.Nam bona plærunque gignit animus,& tamen carnis suæ delectationibus victus,bona quæ genuit, amans perdit,& quæ patitur damna considerat, nec tamen virtutis brachium contra regem Babylonis leuat. Sed dum videns nequitiæ perpetratione percutitur , ad hoc quandoque peccati vsu perducitur,vt ipso quoque rationis lumine priuetur.Vnde Babylonis rex,extinctis prius filiis,Sedechiæ oculos eruit,quia malignus spiritus subductis prius bonis operibus,pòst & intelligentiæ lumen tollit.Quod rectè Sedechias in Reblata patitur.Reblata quippe multa hæc interpretatur.Ei enim quandoque & lumen rationis clauditur, qui prauo vsu ex iniquitatis suæ multitudine grauatur.

Caput XVII.

Quoquo

Universidad de Deusto
Biblioteca

G QVoquo autem modo culpa prodeat, vel quibuslibet occasionibus erumpat, reproborum tamen semitæ semper inuolutæ sunt, vt prauis concupiscentiis dediti, aut bona nulla appetant, aut appetentes infirmo desiderio, ad hæc nequaquã mẽtis liberos gressus tendãt. Recta enim aut non incipiunt, aut in ipso fracti itinere, ad hęc minimè pertingunt. Vnde fit plærunque, vt ad morem suum lassati redeant, seseque ab intentione animi in carnis voluptatibus sternant, sola quæ transeunt cogitent, nulla quæ secum permaneant, curent. Vnde & aptè subditur: Ambulabunt in vacuum & peribunt.) In vacuum quippe ambulant, qui nihil secum de fructu sui laboris portant. Alius nanque adipiscendis honoribus exudat, alius multiplicandis facultatibus æstuat, alius promerendis laudibus anhelat. Sed quia cuncta hęc quisque moriens deserit, labores in vacuum perdidit, quia secum ante iudicem nihil tulit. Quo contra bene per legem dicitur:

Deut.16. Non apparebis in conspectu domini vacuus. Qui enim promerendæ vitæ mercedem bene agendo non prouidet, in conspectu domini vacuus apparet. Hinc de iustis per Psalmistam dicitur:

Psal.125. Venientes autẽ venient in exultatione portãtes manipulos suos. Ad examen quippe iudicij portantes manipulos veniunt, qui in semetipsis recta opera quibus vitam mereantur ostendunt. Hinc de vnoquoque electo Psalmista iterum dicit:

Psal.25. Qui non accepit in vano animam suam. In vano nanque animam suam accipit, qui sola præsentia cogitans quæ sequantur

H in perpetuo †non attendit. In vano animam suam accipit, qui

†al. proximo. eius vitam negligens, ei curam carnis anteponit. Sed animam suam iusti in vano non accipiunt, quia intentione continua ad eius vtilitatem referunt quicquid corporaliter operantur, quatenus & transeunte opere, operis causa non transeat, quæ vitæ præmia post vitam parat. Sed hæc curare reprobi negligunt: quia profecto ambulantes in vacuum, vitam sequentes fugiunt, inuenientes perdunt. Melius vero à prauorum imitatione compescimur, si eorum damna ex fine pensamus. Vnde bene etiam cum exhortatione subiungitur:

Quòd tepidè conuersantium illaqueata intentio, in seculi huius turbine attendenda sit, & ex alterius damno correpti, firmiter in deum proficere debeamus, & quid sit quòd vitulis domi reclusis vaccæ trahentes plaustrum, cui arca est imposita, ibant in directũ per viam quæ ducit in Bethsamis.

Cõsiderate semitas Theman, itinera Saba: & expectate paulisper.) Theman quippe Auster, Saba autem rete interpretatur. Quid hic per Austrum, qui afflata temporibus membra dissoluit, nisi fluxa viuendi remissio: quid per rete, nisi actionis obligatio demonstratur? Qui enim dissoluta mente ea quæ terrena sunt appetunt nec gressu libero ad deum pergunt, ipsi se suis inordinatis conatibus ligant: cúmque se fluxis conuersationis suæ actibus implicant, quasi remansuros in retis vinculis pedes ponũt. Vt enim paulo superius quosdam ad deuictas iam culpas retrahi per aperta quædam, & non deuicta vitia diximus: ita nonnulli ad ea quæ reliquerant, redeunt per quædam quæ vel honestatis nomine, vel laudis honore palliantur. Nam sunt plærique qui iam aliena non appetunt, atque ab huius mundi iurgiis inchoatæ quietis amore diuiduntur, erudiri sacris eloquiis sitiunt, vacare supernis contemplationibus concupiscunt, nec tamen perfecta animi libertate curam rerum familiarium deserũt, cui sæpe dum licitè seruiunt, etiam illicitis huius mundi iurgiis implicantur: cúmque terrenas res studiosè tueri desiderant, cordis requiem deserunt, quam quærebant, & cum substantia fugiens continua prouisione protegitur: conceptus in animo diuinæ scientiæ sermo dissipatur: quia iuxta veritatis sententiam, obortum semen spinæ opprimunt, cùm verbum dei à memoria importunæ terrenarum rerum sollicitudines expellunt. Dissolutis itaque gressibus in rete ambulant, qui dum mundum perfectè non deserunt, semetipsos gradiendo obligant ne gradiantur. Et sunt plærique qui non solum aliena non appetunt, verumetiam cuncta quæ possederant, in mundo derelinquunt, semetipsos despiciunt, nullã præsentis vitæ gloriam requirunt, ab huius mundi se actibus separant, & penè quicquid prosperitatis arriserit, calcant. Sed tamen adhuc vinculo carnalis cognationis obligati, dũ amori propinquitatis indiscretè deseruiunt, ad ea sæpe per affectũ cognationum redeunt, quę iam & cum proprio despectu subegerunt. Cũque plusquam necesse est, carnis propinquos diligũt, retracti exterius à cordis parente diuiduntur. Nam sæpe quosdam videmus (quantum ad proprium studium spectat) iã præsentis vitæ desideria non habere, mũdum & opere & professione reliquisse: sed tamen pro inordinatis affectibus propinquorum prætoria irrumpere, terrenarum rerum iurgiis vacare, libertatem intimæ quietis relinquere, & mundi studia in se iãdudum destructa reparare. Quo itaque isti nisi in rete ambulant, quos à præsenti seculo inchoata iam vitæ perfectio solue rat, sed inordinatus amor terrenæ cognationis ligat? Qui enim districto studio, & non dissolutis gressibus æternæ sponsionis præmium sequuntur, sicut semetipsos pro diuino amore despiciunt, sic cuncta quibus se sentiunt præpediri, postponunt: & cùm pro deo necesse est, vt quibus valent cunctis inseruiant, pro deo priuata obsequia etiam propinquis negant. Hinc est enim quòd quidã cùm diceret: Permitte mihi prius *Matt.8.* ire & sepelire patrem meum, protinus ex ore veritatis audiuit: Sine vt mortui sepeliãt mortuos suos, tu autem vade, & annũcia regnum dei. Qua in re notandum est, quia electus discipulus dum à parẽtis sepultura compescitur, hoc deuotum quẽque exhibere patri mortuo ex affectu carnali propter dominum non licet, quod propter dominum & exteris debet. Hinc rursum veritas dicit:

Caput XVIII.

L SI quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores: adhuc autem & *Luce.14.* animam suam, non potest meus esse discipulus. Quo in loco videlicet dum propinquorum odio, animæ quoque nostræ odium subinfertur, patenter ostenditur, quia sic propinquos, sicut nosmetipsos odio habere præcipimur, vt hos ad æterna rapientes, eorúmque carnalem gratiam cùm prepedit postponentes, discamus temperata eos discretionis arte & conueniẽter diligere, & salubriter odio habere, quatenus sic sciat per amorem odium surgere, vt valeamus eos verius per odium amare. Hinc rursum per Moysen dicitur: Qui dixerit patri suo *Deut.33.* & matri suę, nesciovos, & fratribus suis, ignoro illos, & nescierũt filios suos: hi custodierũt eloquium tuũ, & pactum tuum, & seruauerunt iudicia tua. Ille enim scire dominum familiarius appetit, qui prę amore pietatis nescire desiderat, quos carnaliter sciuit. Graui etenim damno scientia diuina minuitur, si cum carnis notitia partitur. Extra cognatos ergo quisque ac proximos debet fieri, si vult parenti omnium verius iungi: quatenus eosdem quos propter deum viriliter negligit, tanto solidius diligat, quanto in eis affectum solubilem copulæ carnalis ignorat. Debemus quidem & temporaliter his quibus vicinius iungimur, plus cæteris prodesse, quia & flamma admotis rebus incendium portigit, sed hocipsum prius vbi nascitur, incendit. Debemus copulam terrenæ cognationis agnoscere, M sed tamen hanc cùm cursum mentis prępedit, ignorare: quatenus fidelis animus diuino studio accensus, nec ea quæ sibi sunt in infimis coniuncta, despiciat, & hęc apud semetipsum rectè ordinans, summorũ amore transcendat. Solerti ergo cura prouidendum est, ne carnis gratia surrepat, atque à recto itinere cordis gressum deflectat, nec vim superni amoris impediat, & surgentem mentem superimposito põdere deorsum premat. Si etenim quisque propinquorum debet necessitatibus compati, vt tamen per compassionem non sinat vim suæ intentionis impediri: vt affectus quidem mentis viscera repleat, sed tamen à spiritali proposito non auertat. Neque enim sancti viri ad impẽdenda necessaria propinquos carnis non diligunt, sed amore spiritalium ipsam in se dilectionem vincunt: quatenus sic eam discretionis moderamine tẽperent, vt per hanc in parte saltem ac minimo à recto itinere non declinent. Quos bene nobis per significationem vaccæ innuunt, quæ sub arca domini ad montana tendentes, affectu simul, & rigido sensu graduntur, sicut scriptum est: Tollentes duas vaccas quæ lactabant vitulos, iunxerunt ad plaustrum, vitulósque earum clauserunt domi, & posuerunt arcam dei super plaustrum. Et paulopòst: Ibant in directum vaccæ per viam quæ ducit Bethsamis, & itinere vno gradiebantur, pergentes & mugientes, & non declinantes neque ad dextram, neque ad sinistram. Ecce enim reclusis domi vitulis, vaccæ quæ sub arca domini plaustro religantur, gemunt & pergunt, dant ab intimis mugitus, *1.Reg.6.*

A gitus, & tamen ab itinere non demutãt gressus. Amorem quidem per compassionem sentiunt, sed colla posterius non deflectunt. Sic sic necesse est vt incedere debeant, qui sacræ legis iugo supposĩti, iam per internam sciẽtiam dei arcam portant: quatenus per hoc quòd propinquorum necessitatibus condolent, à cœpto rectitudinis itinere nõ declinent. Bethsamis quippe domus Solis dicitur. Arca ergo domini superposita Bethsamis pergere, est cum superna scientia ad æternæ lucis habitaculum propinquare. Sed tunc verè Bethsamis tendimus, cum viã rectitudinis gradientes, ad vicina erroris latera nec pro affectu pignorum declinamus. Quorum nimirum gratia mentem nostram tenere debet, sed reflectere non debet: ne hæc eadem mens aut si affectu non tangitur, dura sit, aut plus tacta, si inflectitur, remissa.

Caput XIX.

INtueri libet beatum Iob, in quo diuini timoris iugo colla cordis attriuerat, sub quanto discretionis moderamine diuinæ scientiæ arcam portat. Amissis nãque vitulis mugit, quia audita morte filiorum, in terram tonso capite corruit, sed recto tamen itinere mugiens graditur, quia os eius in gemitu ad dei laudes aperitur, cum protinus dicit: Dominus dedit, dominus abstulit, sicut domino placuit, ita factum est: sit nomen domini benedictum. Sed indiscretæ mentes hanc viuendi regulam nesciunt, & quo vias dei dissolutè appetunt, eo ad mun-
B di itinera stultè replicantur. Rectè igitur sanctus vir post Theman semitas, Saba itinera memorat, quia quos Auster reprobi teporis soluerit, hos nimirum rete implicationis tenet. Bene autem prauorum facta describens, considerate hæc admonet, quia peruersa agendo diligimus, sed hæc visa in aliis diiudicamus, & quæ in nobis minus diiudicanda credimus, quàm sint turpia, in aliorum actibus cognoscimus, ficque fit, vt ad semetipsam mens redeat, & agere quod reprehẽdit erubescat. Quasi enim à speculo fœda facies displicet, cùm mens à vita simili in seipsa quòd auersetur videt. Ait ergo: Cõsiderate semitas Theman, itinera Saba, & expectate paulisper.) Ac si apertè diceret: Damna alieni reporis attendite, & tunc spem de æternis firmius sumitis, si recto cordis oculo quod in aliis displiceat, videtis.

Caput XX.

BEne autem dicitur: Expectate paulisper. Sæpe etenim dũ præsentis vitæ breuitas quasi diu perseueratura diligitur, ab æterna spe animus frangitur, & delectatus præsentibus, desperationis suę caligine reuerberatur. Cúmque longum putat quod ad viuendi sibi spacium restat, repentè vitam deserens, æterna mala inuenit, quæ vitare iam nequeat. Hinc est e-
Eccle.2. nim quod per quendam sapientem dicitur. Væ his qui perdiderunt sustinentiam. Sustinentiam videlicet perdunt, qui dum diu se immorari visibilibus æstimant, spem inuisibilium dere-
C linquunt. Cúmque mens in præsentibus figitur, vita terminatur, & repentè ad supplicia improuisa peruenitur, quæ decepti
Matth.25. suis præsumptionibus, aut nunquam se contingere, aut tardè
1.Thes.5. credideruut. Hinc veritas dicit: Vigilate itaq;, quia nescitis diem neque horam. Hinc rursum scriptum est: Dies domini sicut fur in nocte, ita veniet. Quia enim ad rapiendam animam propinquans minimè conspicitur, furi in nocte comparatur. Tanto igitur debet quasi semper veniens metui, quanto à nobis non valent ventura præsciri. Vnde & sancti viri quia breuitatem vitæ indesinenter aspiciunt, quasi quotidie morientes viuunt: & tanto se solidius mansuris præparant, quanto & nulla esse transitoria semper ex fine pensant. Hinc quippe Psalmista
Psal.36. loci cursu fugere vitam peccatoris aspiciẽs, ait: Pusillum adhuc,
Psal.102. & non erit peccator. Hinc iterum dicit: Homo sicut fœnum
Esa.40. dies eius. Hinc Esaias ait: Omnis caro fœnum, & omnis gloria
Iacob.4. eius sicut flos agri. Hinc mentes præsumentium Iacobus corripit, dicens: Quę est vita nostra? Vapor est ad modicum parens. Rectè ergo dicitur: Expectate paulisper: quia & immensum est quod sine termino sequitur, & parum est quicquid finitur. Lógum quippe nobis videri non debet, quod cursu sui temporis rendit vt non sit: quod dum per momenta ducitur, ipsa hoc momenta sua quæ differunt, impellunt: atque vnde teneri cernitur, inde agitur ne teneatur. Bene autem beatus Iob postquã breuitatem præsentis vitæ despiciens intulit, contra iniquos protinus in voce omnium electorum surgit, dicens: Confusi D sunt, quia speraui.) Cùm bonis mala reprobi ingerunt, si hos à spe intima labefactari conspiciunt: effectu deceptionis hilarescunt. Lucrum nanque maximum, erroris sui propagationem deputãt: quia habere se ad perditionem socios exultant. Cùm verò bonorum spes interius figitur: & nequaquam malis exterioribus ad ima reclinatur: prauorum mentem confusio occupat: quia dum peruenire ad afflictorum intima nequeunt: incassum se existere crudeles erubescunt. Sanctus igitur vir dicat ex voce sua: dicat ex vniuersalis Ecclesiæ afflictæ, gementísque constantia, quæ inter aduersa reproborum, supernę retributionis gaudium sine vllo mentis defectu desiderat, atque ad vitam moriendo perdurat: Confusi sunt, quia speraui. Ac si apertè dicat: Quia duris persecutionibus reprobi vim mei rigoris non emolliunt: erubescentes procul dubio laborem suæ crudelitatis perdunt. Vnde & mox venturæ retributionis bona, quasi iam præsentia conspicit: & qui reatus in iudicio reprobos maneat, attendit subdens: Venerunt quoque vsque ad me, & pudore cooperti sunt.) Vsque ad sanctam quippe Ecclesiã in die iudicij reprobi veniunt: quia vsque ad eius tunc cõspiciendam gloriam perduncuntur: vt ad maiora tunc reatus sui supplicia, repulsi videant quod perdiderunt. Tunc verò iniquos pudor co operit: cùm eos in conspectu iudicis testis conscientia addicit. Tunc iudex exterius cernitur, sed accusator interius toleratur. Tunc omnis ante oculos culpa reducitur: & mẽs super gehen- E næ incendia, suo grauius igne cruciatur. De quibus rectè per prophetam dicitur: Domine exaltetur manus tua, vt non videant, videant & confundantur. Intellectum quippe reproborum nunc merita obscurant: sed tunc cognitio reatus illuminat, vt & modo sequenda non videant: & tunc ea postquam amiserint, cernant. Nunc quippe æterna intelligere negligunt, vel appetere intellecta contemnunt: sed tunc ea intelligentes procul dubio desiderantésque conspiciunt, cùm desiderata assequi nequaquam possunt.

Caput XXI.

QVæ etiam beati Iob verba amicis eius specialiter congruunt: qui duris obiurgationibus sancti viri animum labefactare conabantur. Ait enim confusi sunt, quia speraui. Ac si apertè diceret: Dum me stultis increpationibus ad desperationem flectere nequeunt: ipsi temeritatis suæ insania confunduntur. Venerunt quoque vsque ad me, & pudore cooperti sunt. Ac si dicat: Videntes corporis vulnera: sed mentis constantiam nescientes: dum me de iniustitia increpare ausi sunt, vsque ad me nec dum venerunt: sed dura me inuectione pulsantes, dum stare animum inter aduersa deprehendunt: quasi ad me venientes erubescunt. Eo enim ad me veniunt, quo me in intimis agnoscunt, ibique eos pudor cooperit: vbi me stãtem fortiter exterior iactura non tangit. Sunt verò nonnulli qui timere deum nesciunt, nisi cùm vel F in se experta, vel in aliis cognita aduersitate terrentur: quos prospera per audaciam eleuant, contraria per infirmitatem turbant. Ex quorum scilicet numero amicos suos esse beatus Iob redarguit, cùm protinus subdit dicens: Nunc venistis, & modo videntes plagam meam, timetis.) Ac si apertè dicat: Ego tunc deum timui, cum fultus prosperis, flagellorum detrimenta non sensi. Vos autem quia ex amore deum non metuitis, ex sola eum verberis percussione formidatis. Sequitur: Nunquid dixi, afferte mihi: & de substantia vestra donate mihi, vel liberate me de manu hostis, & de manu robustorum eruite me?) Si ad personam sanctæ Ecclesiæ hæc verba referuntur: quia amicos beati Iob hæreticorum tenere speciem diximus: rectè se asserit eorum substantia non indigere. Hæreticorum quippe substantia, carnalis sapientia non inconuenienter accipitur: qua dum peruersè fulciuntur, quasi in verbis se diuites ostendunt: quam eo sancta Ecclesia non quærit, quo hanc spiritali intellectu transcendit. Sæpe verò hæretici cum peruersa de fide asserunt, nonnulla contra antiquum hostem subtilia de carnis tentationibus loquuntur. Nam nonnunquam eo in se quasi sana membra operationis ostendunt: quo in fide vulnerati serpentis morsu in capite tenentur. Sed sancta Ecclesia audire ab his vt subtilia de tentationibus non vult: quia dum vera quædam de conuersatione asserunt, ad falsa perfidiæ perducunt. Vnde re-

f ctè

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gcè nunc subditur:Nunquid dixi,afferte mihi: & de substantia
vestra donate mihi,vel liberate me de manu hostis, & de ma-
nu robustorum eruite me?Manum quippe hostis, Satanæ for-
titudinem vocat: & manum robustorū vires malignorum spi-
rituum appellat. Quos idcirco robustos memorat: quia dum
absque carnis infirmitate sunt conditi:prauis eorum animis
imbecillitas adiuncta non obuiat.Hoc vero quod subditur:Do-
cete me,& ego tacebo:& si quid forte ignoraui,instruite me.)
Sub cuius distinctionis libramine pendeat,incertum videtur:
vtrum ad hoc subiunctū sit quod intulerat:Nunquid dixi?) an
certè disiuncta à superioribus sententia promatur, quasi per in-
crepationem dicatur:Docete me,& ego tacebo:& si quid for-
tè ignoraui,instruite me.Quod tamē vtrique distinctioni con
uenit:quia ab intellectus sani tramite per neutram recedit.Sed
quia hæc in transcursu per allegoriam diximus,restat vt mora-
liter historiæ verba perscrutemur.

Quanta sit securitas seruorum dei, & in reprehendendis vitiis sine personarum acceptione authoritas: & quòd sanctus quisque prudentiam & vires & opes carnalium contemnat.

Caput XXII.

BEatus Iob damna rerum pertulerat: malignorum spirituū
perculsionibus traditus,dolores vulnerum sentiebat: sed
sapientem dei stultitiam diligens, stultam mundi sapien-
H tiam mentis despectu calcauerat. Igitur contra mundi diuites
pauper:contra potestates & potentes oppressus,contra sapien
tes stultus dicitur: Tria respondit,quia nec pauper eorum sub-
stantiam,nec oppressus adiutorium contra robustos, nec stultus
doctrinam sapientiæ carnalis quærit. Sanctus etenim vir quia
mente super semetipsum rapitur: & pauper inopia non angu-
stratur:& oppressus nihil patitur: & volutarie stultus carnalem
sapientiam non miratur. Hinc est enim quòd oppressus Paulus
2.Cor. 4. pauper dicit: Aporiamur,sed non destituimur: persecutionem
patimur,sed non derelinquimur:deiicimur, sed non perimus.
1.Cor. 1. Hinc est quod sapientiam sanctæ stultitiæ insinuans, ait: Quæ
1.Cor. 3. stulta sunt mundi,elegit deus:vt cōfundat sapientes.Et,Si quis
videtur inter vos sapiens esse in hoc seculo:stultus fiat,vt sit sa
piens.Hinc est quòd gloriam oppressionis, & diuitias deside-
2.Cor.6. ratæ paupertatis aperiens dicit:Quasi morientes, & ecce viui-
mus:vt castigati,& non mortificati:quasi tristes,semper autem
gaudentes: sicut egentes,multos autem locupletantes:tāquam
nihil habentes,& omnia possidentes. Libet inter hæc oculos
mentis attollere: & electos dei exterius oppressos quantæ in-
trinsecus arci præsideant,videre:cuncta quippe quæ foris emi-
nent, occultis eorum obtutibus per despectum iacent. Nam
super se interius rapti,in alto animum figunt:& quæque in hac
I vita patiuntur,quasi longè infra labentia atque à se aliena con-
spiciunt, atque, vt ita dixerim,dum mente extra carnem fieri
decertant,penè ipsa quæ tolerant, ignorant. In horum profe-
cto oculis quicquid temporaliter eminet, altum non est:nam
velut in magni vertice montis siti,præsentis vitæ gaudia plenè
despiciunt:séque ipsos per spiritalem celsitudinē transcenden-
tes,subiecta sibimet intus vident,quęcunque per carnalem glo
riam foris tument.Vnde & nullis contra veritatē potestatibus
parcunt:sed quos attolli per elationem conspiciunt, per spiri-
tus authoritatem premunt. Hinc est enim quòd ad desertum
Exod. 10. Moysēs veniens,Ægypti regem ex authoritate aggreditur, di-
cens:Hęc dicit dominus deus Hebræorum:Vsquequo non vis
Exo. 8. subiici mihi?Dimitte populum meum, vt sacrificet mihi. Cui
dum plagis pressus Pharao diceret:Ite,sacrificate deo vestro in
terra ista,aucta protinus authoritate respondit:Non potest ita
fieri. Abominationes Ægyptiorū immolabimus domino deo
nostro?Hinc est quòd peccantem regem, Nathan aggreditur:
cui prius similitudinem perpetratæ prætiationis obiiciens:
eúmque reum per proprij iudicij vocem tenens, protinus ad-
2.Reg.12. iunxit dicens:Tu es ille vir qui fecisti hanc rem.Hinc est quòd
vir dei ad destruendam idololatriam,Samariam missus,Hiero-
boam regem super altare thura iacientem, non regem veritus,
non formidine mortis pressus,contra altare intrepidus autho-
3.Reg.13. ritatē liberæ vocis exercuit,dicens: Altare altare,hæc dicit do-
minus deus: Ecce filius nascetur domui Dauid,Iosias nomine:
& immolabit super te sacerdotes excelsorum. Hinc est quòd
Achab superbus idolorū seruitio subactus:cùm increpare He-
liam præsumeret,dicens:Tu ne es ille vir qui conturbas Israël? K
Helias protinus superbi regis stultritiam, obiurgationis libera 3.Reg.18.
authoritate perculsit,dicens: Non ego turbaui Israel: sed tu & Ibidem.
domus patris tui,& qui dereliquistis mandata domini,& secu-
ti estis Baalim. Hinc est quòd Heliseus veram magistri celsitu-
dinem sequens, Ioram filium Achab ad se cum Iosaphat rege
venientem ex reatu perfidiæ confudit,dicens:Quid mihi & ti 4.Reg.3.
bi est? vade ad prophetas patris tui & matris tuæ. Viuit domi-
nus exercituum,in cuius cōspectu sto:quòd si non vultum Io-
saphat regis Iudæ erubescerem:nec attēdissem quidem te, nec
respexissem. Hinc est quòd idem vir, Naaman ad se cum equis 4.Reg.5.
& curribus venientem,ante ostium domus fixit:& talētorum
copia ac vestium fulto non occurrit: non ianuam domus ape-
ruit:sed vt lauari septies in Iordane debuisset, per nūcium iussit. Vnde & idem Naaman iratus recedebat, dicens: Putabam
quòd egrederetur ad me,& stās inuocaret nomen dei sui. Hinc
est quòd Petrus,cùm eum sacerdotes ac principes etiam per fla
gella sæuientes,in nomine Iesu loqui prohiberent: cum magna
protinus authoritate respondit,dicens:Si iustum est in conspe Actо.4.
ctu dei vos potius audire quàm deum,iudicate. Non enim pos-
sumus quæ vidimus & audiuimus, non loqui. Hinc est quòd
Paulus cum resistentem contra veritatem sacerdotum princi-
pem cerneret:eúmque minister illius alapa percussisset,non ma
ledictum perturbatus intulit:sed repletus spiritu sancto, libera L
voce prophetauit, dicens: Percutiet te deus paries dealbate. Act.23.
Et tu sedens iudicas me secundum legem: & contra legem iu-
bes me percuti? Hinc est quod Stephanus contra vim perse-
quentium authoritatem vocis exercere, nec morituras expa-
uit,dicens: Dura ceruice & incircuncisi corde & auribus: vos Actо.7.
semper spiritui sancto restitistis,sicut patres vestri,& vos.

Caput XXIII.

SEd quia sancti viri ad verba tantæ altitudinis zelo verita-
tis,non autem vitio elationis exiliunt, ipsi parenter indi-
cant,qui factis dictisq; aliis & quanta humilitate polleant
& erga eos quos redarguunt,quanta charitate ferueant, mani-
festant. Superbia quippe odium generat: humilitas amorem.
Verba itaque quæ amor exasperat,profectò ex fonte humilita-
tis emanant. Quomodo ergo Stephanus proferre increpatio-
nem per elationem potuit: qui pro eisdem quos increpauerat,
ad deteriora crescentibus,séque lapidantibus,flexis genibus o-
rauit,dicens:Domine,ne statuas illis hoc peccatum? Quomo- Act.7.
do Paulus contra gentis suæ sacerdotem ac principem asperi-
tatis verba superbiens intulit: qui humilitate se etiam discipu-
lorum seruitio subternit,dicens:Non enim nosmetipsos prę- 2.Cor.4.
dicamus:sed dominum nostrum Iesum Christum: nos autem
seruos vestros per Christum? Quomodo Petrus per elationem M
principibus restitit: quorum errori compatiens, reatum velut Act.3.
excusat,dicens:Scio quia per ignorantiam feciſtis:sicut & prin
cipes vestri?Deus autem qui prænūciauit per os omnium pro-
phetarum pati Christum suum,impleuit sic. Quos ad vitam mi Ibidem.
sericorditer trahit dicens:Pœnitemini igitur & conuertimini,
vt deleantur peccata vestra. Quomodo Heliseus videre Naa-
man ex elatione noluit: qui non solum se conspici, sed teneri
etiam à muliere permisit?de qua scriptum est:Cùm venisset ad 4.Reg.4.
virum dei in montem,apprehendit pedes eius:& accessit Gie-
zi vt amoueret eam: & ait vir dei: Dimitte eam:anima enim
eius in amaritudine est. Quomodo Helias superbo regi increpationis verba per tumorem intulit qui ante eius currum humi
liter cucurrit?sicut scriptum est: Accinctisque lumbis currebat
ante Achab. Quomodo vir dei Hieroboam præsentiam ex e- 3.Reg.18.
latione despexit: qui arentem dexterā eius saluti pristinæ pro-
tinus ex pietate reparauit?sicut scriptum est: Cúmque audisset 3.Reg.13.
rex sermonem hominis dei quem inclamauerat contra altare
in Bethel:extendit manum suam de altari,dicens: Apprehen-
dite eum,& exaruit manus eius.Et paulopòst:Orauit vir dei fa
ciem domini:& reuersa est manus regis ad eum:& facta est si-
cut prius fuerat. Quia enim superbia gignere virtutes nescit:
quanta ex humilitate prodiit vox increpationis, ostenditur:
quam signa comitantur. Quomodo Nathan contra Dauid re-
gem per verba increpationis tumuit: qui cum increpanda cul-
pa deesset, in terram se in conspectu eius pronus strauit? sicut
scriptum est: Nunciauerunt regi dicentes: Adest Nathan pro- 2.Reg.12.
pheta.

A pheta. Cúmque introisset ante cōspectum regis,adorauit eum
Exo.38. pronus in terra. Quomodo Moyses regi Ægyptio libere resi-
stens, eum despicere potuit: qui deo familiariter colloquens,
sequentem se Iethro,cognatum suum humilis adorauit? Cuius
etiam consilio tantam obedientiam præbuit:vt post secreta dei
colloquia,magnum lucrum inde duceret: quod foris ab ore ho
minis audiret.

Caput XXIIII.

EX aliis ergo sanctorum factis discimus quid de aliis pen-
sare debeamus. Sancti etenim viri nec ex elatione sunt li
beri, nec ex timore submissi:sed cum rectitudo eos ad li-
bertatem vocis erigit,consideratio infirmitatis propriæ in hu-
militate custodit. Culpas quippe delinquentium etsi ex alto in-
crepantes feriunt, semetipsos tamen apud se subtilius judican-
tes,quasi in abiectis ponunt: & quo praua in aliis insequuntur,
eo ad reprimendos se atrociores redeunt, rursúsque quo sibi
met meliora agentibus nequaquam parcunt: eo vigilantius a-
liena facta reprehendunt. Quid enim de humana potentia mi-
rari exterius poterunt,qui semetipsos quoque despiciūt, etiam
cum intimè penè iam arcem sublimitatis apprehendunt? Idcir-
co ergo bene foris diiudicāt altitudinem terrenæ celsitudinis:
quia intus oculum non grauat pondus tumoris. Vnde & bea-
tus Iob cùm in amicis dura loquentibus terrenam prudētiam,
vires,substantiámque despiceret,dicens: Nunquid dixi,afferte
B mihi,& de substātia vestra donate mihi,vel liberate me de ma
nu hostis,& de manu robustorū eruite me? Docete me & ego
tacebo: & si quid forte ignoraui,instruite me.) Quid de seipso
sentiat,paulo inferius manifestat,dicens:Super pupillum irrui-
tis.) Luce itaque clarius patet quantæ se infirmitatis cōspiciat,
quem pupillum vocat. Sequitur:

Quòd mundus debet esse à vitiis,qui aliorum culpas arguit.

Quare detraxistis sermonibus veritatis, cum è vobis nullus
sit qui possit me arguere?) Mundus ipse esse à vitiis debet, qui
curat aliena corrigere:vt terrena non cogitet, vt desideriis in-
fimis non succumbat:quatenus tanto perspicacius aliis fugien-
da videat,quanto hæc ipse per scientiam & vitam verius decli-
nat:quia nequaquam purè maculam in membro considerat o-
culus,quem puluis grauat:& superiectas sordes tergere non va
let manus,quæ lutum tenet. Quod iuxta antiquæ translationis
2.Reg.7. seriem,bene ad Dauid erga exteriora bella laborantem,per si-
gnificationem diuina vox innuit cum dicit:Non tu ædificabis
mihi templum,quia vir sanguinum es. Dei autem templum æ-
dificat,qui corrigendis atque instituendis proximorum menti-
bus vacat. Templum quippe dei nos sumus,qui ad veram vitam
1.Cor.3. ex eius inhabitatione construimur: Paulo attestante, qui ait:
Templum dei sanctum est,quod estis vos. Sed vir sanguinum
templum deo ædificare prohibetur,quia qui adhuc actibus car
nalibus incumbit, necesse est vt instruere spiritaliter mentes
C proximorum erubescat. Bene ergo dicitur: Quare detraxistis
sermonibus veritatis, cùm è vobis nullus sit qui me possit ar-
guere? Ac si apertè diceretur:Qua temeritate audita reprehen-
ditis:qui percussionis meæ causas ignorantes,adhuc reprehen-
sibilia profertis? Sequitur:

De otioso & inordinato verbo.

Ad increpandum tantum eloquia concinnatis,& in ventum
verba profertis.) Duo sunt genera locutionum importuna
valde & noxia generi humano. Vnum quod curat etiam per-
uersa laudare: Aliud quod studet semper etiam recta corripere.
Illud deorsum cum fluuio ducitur:hoc verò contra fluenta ve
ritatis obserare & alueum conatur. Illud metus premit,hoc ela
tio erigit. Illud gratiam ex fauoribus captat,hoc iram vt ex cer
tamine ostēdatur exagitat. Illud in promptu subiacet,hoc sem-
per è diuerso tumet. Ex huius ergo qualitate beatus Iob ami
cos suos fuisse redarguit, cùm dicit: Ad increpandum tantum
eloquia concinnatis. Sed vnde vsque ad iniustæ increpationis
audaciam peruenitur, protinus innotuit cum subiunxit: Et in
ventum verba profertis. In ventum enim verba proferre, est
otiosa dicere. Nam sæpe dum ab otiosis verbis nequaquam lin
gua compescitur:ad temeritatem quōque stultæ increpationis
effrenatur. Quibusdā enim ruinæ suæ gradibus,desidiosa mens
in foueæ lapsus impellitur. Nam dum otiosa verba cauere ne-
gligimus, ad noxia peruenimus:vt prius loqui aliena libeat, & D
postmodum detractionibus eorum vitam,de quibus loquitur,
lingua mordeat:quandoque autem vsque ad apertas contume-
lias erumpat. Hinc irarum seminantur stimuli, orinntur rixæ,
accenduntur faces odiorum,pax tota extinguitur cordium. Vn
de bene per Salomonem dicitur:Qui dimittit aquam,caput est Prouer.17.
iurgiorum. Aquam quippe dimittere,est linguam in fluxum e-
loquij relaxare. Quo contra & in bonam partem asserit dicēs:
Aqua profunda,verba ex ore viri. Qui ergo dimittit aquam,ca
put est iurgiorum:quia qui linguam non refrenat,concordiam
dissipat. Vnde ediuerso scriptum est:Qui imponit stulto silen- Prouer.27.
tium,iras mitigat.

Caput XXV.

QVia autem multiloquio quisque seruiens,rectitudinem
iustitiæ tenere non possit:testatur propheta qui ait:Vir
linguosus non dirigetur super terram. Hinc Salomon Psal.139.
iterum dicit: In multiloquio peccatum non de- Prouer.10.
erit. Hinc Esaias ait:Cultus iustitię silentium: videlicet indicās, Esa.32.
quia mentis iustitia desolatur,quando ab immoderata locutio-
ne non parcitur. Hinc Iacobus dicit:Si quis putat se religiosum Iaco.1.
esse,non refrenans linguam suam,sed seducens cor suum:huius
vana est religio. Hinc rursum ait:Sit omnis homo velox ad au Ibidem.
diendum:tardus autem ad loquendum. Hinc iterum à diungit: Iaco.3.
Lingua inquietum malum,plena veneno mortifero. Hinc per
semetipsam nos veritas admonet dicens:Omne verbum ocio- Matth.12.
sum quod locuti fuerint homines: reddent de eo rationem in
die iudicij. Otiosum quippe verbum est,quod aut ratione iu- E
stæ necessitatis,aut intentione piæ vtilitatis caret. Si ergo ratio
de otioso sermone exigitur:pensandum valde est quæ pœna il
lud multiloquium sequatur: in quo etiam per superbiæ verba
peccatur. Sciendum quoque est, quòd ab omni rectitudinis sta
tu depereunt,qui per noxia verba dilabuntur. Humana etenim
mens,aquæ more, & circuncluſa ad superiora colligitur, quia
illud repetit vnde descendit:& relaxata deperit,quia se per in-
fima inutiliter spargit. Quot enim superuacuis verbis à silen-
tij sui censura dissipatur: quasi tot riuis extra se ducitur. Vnde
& redire interius ad sui cognitionē non sufficit:quia per mul-
tiloquium exterius sparsa,vim intimæ considerationis amittit.
Totā igitur sese insidiantis hostis vulneribus detegit:quia nul-
la se munitione custodiæ circuncludit. Vnde scriptum est: Si- Prouer.25.
cut vrbs patens & absque murorum ambitu:ita vir qui non po
test in loquendo cohibere spiritum suum. Quia enim murum
silentij non habet,patet inimici iaculis ciuitas mentis: & cùm
se per verba extra semetipsam eiicit, apertam se aduersario o-
stendit, quam tanto ille sine labore superat,quanto & hæc ea-
dem quæ vincitur, contra semetipsam per multiloquium pu-
gnat. Sed inter hæc sciendum est,quia cum pauore nimio à lo-
cutione restringimur:interdum plusquā necesse est,intra clau-
stra silentij coarctamur: & dum linguæ vitia incautè fugimus,
occulte deterioribus implicamur. Nam sæpe dum ab eloquio
immoderatè compescimur, graue multiloquium in corde col- F
ramus:vt eo plus cogitationes in mente ferueant,quo illas vio
lenta custodia indiscreti silentij angustat: & plærunque tanto
latius defluunt,quanto se esse securius æstimant,quia foris à re-
prehensoribus non videntur. Vnde mens nonnunquam in su-
perbiam attollitur,eósque quos loquētes audit,quasi infirmos
conspicit. Cúmque os corporis claudit,quātum se vitiis super-
biendo aperiat,non agnoscit. Linguam etenim premit,cogita-
tionem erigit,& cum se per negligentiam minimè considerat:
tanto apud se cunctos liberius,quanto & secretius accusat.

Caput XXVI.

PLærunque autē nimis taciti cùm nonnulla iniusta patiun-
tur:eo in actiorem dolorem prodeunt, quo ea quæ sustī-
nent,non loquuntur. Nam si illatas molestias lingua tran
quillè diceret,à conscientia dolor emanaret:vulnera enim clau-
sa plus cruciant,quia cum putredo quæ intrinsecus feruet,eiici
tur,ad salutem dolor aperitur. Plærúque nimis taciti dum quo-
rundam mala respiciunt,& tamen in silentio linguam premūt,
quasi conspectis vulneribus vsum medicaminis subtrahunt: &
eo mortis authores fiunt, quo virus quod poterant eiicere lo-
quendo,noluerunt: vnde & immoderatum silentium si culpa
non esset,propheta non diceret:Væ mihi quia tacui. Quid er- Esa.6.
go inter hæc nisi studiosè lingua sub magni moderaminis li-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bratione frenanda est:non insolubiliter obliganda, ne aüt laxata in vitium defluat,aut restricta etiam ab vtilitate torpescat?

Eccle.20. Hinc nanque per quendam sapientem dicitur: Sapiens tacebit vsque ad tempus, vt nimirum cùm opportunum considerat: postposita censura silentij,loquendo quæ congruunt, in vsum se vtilitatis impendat. Hinc Salomon ait: Tempus tacendi, & tempus loquendi. Discretè quippe vicissitudinum pensanda sunt tempora: ne aut cum restringi lingua debet, per verba se inutiliter soluat: aut cùm loqui vtiliter potest, semetipsam pigrè restringat. Quod bene Psalmista considerans breui postulatione complexus est, dicens: Pone domine custodiam ori meo:& ostium circunstantiæ labiis meis. Ostium nanque aperitur & clauditur. Qui ergo ori suo nequaquam poni obstaculum,sed ostium petiit: aperte docuit quòd & per disciplinam retineri lingua debeat,& ex necessitate laxari: quatenus os discretum & congruo tempore vox aperiat, & rursum congruo taciturnitas claudat. Quod quia vel amici beati Iob,vel omnes hæretici,quorum hi speciem tenent,seruare nesciunt,in vetum verba proferre perhibentur: quia nimirum dicta quæ discretionis pondus non solidat,aura leuitatis portat.

Libri septimi Moralium sancti Gregorij finis.

H

LIBER OCTAuus Moralis expositionis

Gregorij magni in beatum Iob: sextum continuans finaliter caput,& septimum incipiens.

Quòd verè humiles in perferendis malis patientiam,in repetendis bonis exercent benignitatem.

Caput I.

PRÆCEDENTI iam libello tractauimus quòd beatus Iob vim nobis humilitatis suæ innotescit,dicens: Super pupillum irruitis:& subuertere nitimini amicum vestrum.) Quantæ nanquè infirmitatis se perpēdat,insinuat,quem pupillum vocat. Quia vero ab amore recedere charitas etiam læsa nescit, & subuerti velle se queritur:& tamen amicum se esse testatur. Cuius verba,vt sæpe iam diximus,sic eidem specialiter congruūt: vt tamen per hæc prophetico spiritu etiam sentētia fidelis populi,ex voce Ecclesiæ vniuersalis, exprimatur: qui hæreticorū contrarietatem tolerans,& infirmum se per humilitatem conspicit:& tamen à seruandæ dilectionis magnitudine non recedit. Sāctę quippe Ecclesiæ populus,quia mortui patris est filius, pupillus non incongruè dicitur: Cuius resurgentis vitam iam quidem per fidem sequitur, sed necdum per speciem contemplatur. Super pupillum vero hæretici irruunt:cùm humilitatem fidelis populi importunis falsisque allegationibus affligunt. Et tamen amicus est quem nituntur euertere: quia fidelis dei populus ipsos quoque quos persequentes tolerat,amando nō desinit ad veritatem vocare. Sed inter hæc sciendum est,quia sancti viri nec sustinere falsa per infirmitatem metuunt, nec læsi vnquam à veritate conticescunt. Vnde & subditur: Veruntamen quod cœpistis,explete. Præbete aurem:& videte an mentiar.) Qui enim aduersa perpeti non timet,dicat: Veruntamen quod cœpistis,explete. Qui verò ipsis suis persecutoribus veritatis prædicamenta non subtrahit,adiungat: Præbete aurem,& videte an mētiar. Ac si apertè dicat: Nec ante illatas molestias trepido:nec ingratis auditoribus correptionis aditorium abscondo:quia & malis pressus exerceor,& ipsis meis persecutoribus benignè impēsus cresco. Mens quippe sanctorum in hoc tentationum prælio & munita patientiæ clypeo, & gladiis amotis accincta:ad perferenda mala sumit fortitudinem: & ad rependēda bona exercet benignitatem: quatenus & odiorum tela poteter excipiat,& amoris iacula valenter reddat. Nequaquam quippe ad bella armatus pergit: qui aut clypeum sumēs, gladiis non vtitur:aut vtens gladiis,clypeo non munitur. Vnde & miles dei, aduersitatis bello deprehensus,& scutum patientiæ debet anteferre,ne pereat:& ad prædicandum promptus amoris inferre iacula,vt vincat. Cuius armaturæ summam Paulus breuiter insinuat,dicens: Charitas patiens est, benigna est: *1.Cor.13.* Cùm verò vnum ex vtroque defuerit,charitas non est,si videlicet malos aut absque benignitate tolerans non amat:aut rursum sese sine patientia exhibens, negligit tolerare quos amat. Vt ergo à nobis charitas vera teneatur:necesse est quatenus & benignitati patientia,& rursum patientriæ benignitas suffragetur:vt magnum quoddā in corde nostro ædificium construēs: & benignitatis arcem patientia solidet & patientiæ fundata ędificia benignitas exornet. Beatus igitur Iob promptus ad patientiam dicat: Veruntamen quod cœpistis,explete: benignitate præditus adiungat: Præbete aurem, & videte an mentiar. Quia verò sancta Ecclesia ex magisterio humilitatis instituta, recta quæ errantibus dicit: non quasi ex authoritate præcipit, sed ex ratione persuader,bene nunc dicitur: Videte an mētiar. Ac si apertè dicat: Ea quæ assero, nequaquam mihi ex authoritate credite:sed an vera sint,ex ratione pensate. Quæ & si quādo dicit quod ratione comprehendi non valet: ne de occultis humana ratio quæri debeat,rationabiliter suadet.

Armatura sanctorum.

Quòd scientia tumida in inquisitionibus suis non veritatem inquirat sed gloriam. Ad eóque contendunt superbi vt vincant:non vt discant.

Caput II.

SEd sæpe hæretici dum occasionem ratiocinationis accipiunt: ad iurgia contentionis effrenantur. Vnde & aptè mox subditur: Respondete quæso absque contentione.) Neque enim hæretici inquisitionibus suis veritatem conantur assequi,sed victores videri. Cúmque se foris ostendi sapientes appetunt: intus per stultitiam elationis suæ vinculis ligantur. Vnde fit vt contētionum certamina exquirant:& de deo, qui pax nostra est,loqui pacificè nesciant: atque ex pacis negocio rixæ inuētores fiant. Quibus bene per Paulum dicitur: Si quis autem videtur esse contentiosus:nos talem consuetudinē non habemus,neque Ecclesia dei. Rectè autem subditur: Et loquentes id quod iustum est,iudicate.) Is nanque qui loquitur, dum de verbis suis auditoris sententiam expectat:quasi eius iudicio supponitur, à quo auditur. Qui igitur in dictis suis reprobari metuit, ipse prius debet examinare quod dicit:quatenus inter cor & linguam æquus quidam discretúsque arbiter sedeat: subtiliter pensans si recta verba cor offerat: quæ vtiliter suscipiēs, ad auditorum iudicium lingua perducat. Beatus igitur Iob sua contra amicos agens:sed contra hæreticos postra denuncians, præcipitationem loquentium reprehendat: atque ad eorum mentem verba recolat, dicens: Loquentes id quod iustum est iudicate. Ac si apertè diceret: Si in eo quòd ad nos per egressū locutionis exitis, reprehendi non vultis, intus iustitiæ libram tenete:vt tāto foris quod dicitur,ex veritatis pondere placeat: quanto hoc interius trutina discretionis pensat. Et quia hi erga aliena dicta recta iudicia exerunt, qui iudicare prius propria sciunt,postquàm dixit: Loquentes id quod iustum est iudicate, aptè mox subdit: Et non inuenietis in lingua mea iniquitatem: nec in faucibus meis stultitia personabit.) Ac si apertè diceret: Si subtilius vestra perpenditis,verius aliena pensatis:& cùm rectum cœperit esse quod dicitis,iustum cognoscetis quod auditis. Nequaquam quippe mea vobis lingua stultitiam resonat,si à vestra conscientia non procedat. Sic sancta Ecclesia studet prius assertiones hostiū falsas ostendere:& tunc prædicamenta veritatis aperire:quia cùm recta se tenere æstimāt,recta quæ audiunt,contumaciter impugnant. Antè ergo necesse est vt errorem suum hæretici sentiant, ne auditæ veritati contradicāt: quia & si camporum sentes arator vomeris scisione nō eruit: terra accepta semina in segetes non producit. Et cum putredinem medicus vulneris apertione non eiicit:nequaquam in loco putredinis sana caro coalescit. Prius ergo peruersa destruēs, dicat: Loquentes id quod iustum est iudicate,pòst autem recta adiungens iusnuet. Et non inuenietis in lingua mea iniquitatem:

A tem:nec in faucibus meis stultitia personabit. Solent autem hę retici alia apertè dicere,alia occultè sentire.

Caput III.

PEr linguam quippe aperta locutio, per fauces vero occulta tractatio designatur. Sanctæ ergo Ecclesiæ nec in lingua iniquitas:nec stultitia in faucibus resonat:quia ea quę per publicam locutionem prædicat, etiam per intimam fidem seruat:nec in aperto aliud docet,atque in occultis aliud retinet: sed & quod sentit,loquendo docet:& quod loquitur,viuendo custodit.ac de sapientiæ supernæ conuiuio quicquid per linguā prædicationis emanat: hoc per fauces tacitæ expectationis degustat. Sed beatus Iob,vnum scilicet membrum vniuersalis Ecclesiæ,sua insinuans, atque electorum omnium corda manifestans, omne quod sentit aperiat: vt mentis eius rectitudinem attestatio locutionis innotescat. Sequitur:

Quòd vita hominis vitijs oppressa,ad cœleste desiderium tendere non valet: & aliquando donis spiritalibus prædita,ex occasione virtutum deterius peccat.

Caput Septimum textus: & quartum libri octaui Moralium.

B MIlitia est vita hominis super terram:& sicut dies mercenarij dies eius. Sicut ceruus desiderat vmbram: & sicut mercenarius prætolatur finē operis sui: sic & ego habui mēses vacuos,& noctes laboriosas enumerauī mihi. Si dormiero,dicam: quando consurgam?& rursum expectabo vesperā,& replebor doloribus vsque ad tenebras. Induta est caro mea putredine & sordibus puluēris. Cutis mea aruit, & contracta est. Dies mei velocius transierunt,quàm à texente tela succiditur:& cōsumpti sunt absque vlla spe. Memento quia ventus est vita mea: & non reuertetur oculus meus vt videat bona:nec aspiciet me visus hominis. Oculi tui in me, & non subsistam. Sicut consumitur nubes & pertransit: sic qui descendit ad inferos, non ascendet,nec reuertetur vltra in domum suā:neque cognoscet eum amplius locus eius. Quapropter & ego non parcam ori meo,loquar in tribulatione spiritus mei, confabulabor cum amaritudine animę meæ. Nunquid mare ego sum aut cœtus:quia circundedisti me carcere? Si dixero,consolabitur me lectulus meus:& releuabor loquens mecum in stratu meo:terrebis me per somnia, & per visiones horrore concuties. Quamobrem elegit suspendium anima mea,& mortem ossa mea. Desperaui. Nequaquam vltra iam viuam. Parce mihi domine: nihil enim sunt dies mei. Quid est homo quia magnificas eum:aut quid apponis erga eum cor tuū? Visitas eum diluculo: & subito probas illum. Vsquequo non parcis mihi:nec dimittis me vt glutiam saliuam meam? Peccaui. Quid faciam tibi ô custos hominum? Quare me posuisti contrariū tibi,& factus sum mihimetipsi grauis? Cur non tollis peccatū meum, & quare non aufers iniquitatem meā? Ecce nunc in puluere dormiam: & si mane me quæsieris,non subsistā.

Tentatio Militia.

Militia est vita hominis super terram.) Hoc in loco translatione veteri nequaquam militia vita hominis nuncupatur, sed tentatio. Sed si vtriusque verbi sensus aspicitur: diuersum quidem est quod exterius resonat:sed vnum eundémque concorditer intellectum format. Quid enim nisi pugna contra malignos spiritus,nomine tentationis exprimitur? Et quid appellatione militiæ, nisi cōtra hostes exercitium designatur? Tētatio itaque ipsa militia est:quia dum contra malignorum spirituum insidias vigilat:in bellorū procinctu proculdubio exudat. Notandum vero quòd hæc eadem vita hominis,non tentationem habere dicitur: sed ipsa tentatio esse perhibetur. Spōte quippe à statu conditionis lapsa: & corruptionis suæ putredini subdita,dum sibi ex semetipsa molestias gignit: hoc est iā facta quod tolerat. Quia enim statum mentis inclinata deseruit, quid in se nisi motum varietatis inuenit? Vnde nunc & si ad summa appetenda se erigit:mutabilitatis lubricæ impulsu protinus ad semetipsam cadit. Vult in contemplatione stare, sed non valet. Cogitationis gressum figere nititur, sed infirmitatis suæ lapsibus enerūatur. Quæ nimirum mutabilitatis suæ onera quia volens expetiit,nolens portat. Quietus homo possidere carnem potuit:si bene ab authore conditus,possideri voluisset. Cúmq; se erigere contra conditorem studuit, in semetipso protinus carnis contumelias inuenit. Sed quia cum culpa simul ab origine etiam pœna propagatur,inserto infirmitatis vitio nascimur: & quasi nobiscum hostem deducimus, quem cum labore superamus. Ipsa ergo hominis vita tentatio est, cui ex semetipsa nascitur vnde perimatur. Quæ etsi semper ex virtute succidit, quod ex infirmitate generat: semper tamen ex infirmitate generat,quod ex virtute succidat. Sic itaque humana vita tentatio est:vt etsi iam ab iniquitatis perpetratione cōpescitur: in ipsis tamen bonis operibus modo malorum memoria:modo seductionis calligine: modo intētionis suæ interruptione fuscetur. Alius nanque à luxuria carnem iam refrenat, sed tamen adhuc luxuriæ phantasmata toleratiquia quæ volens fecit,horum inuitus meminit: & pœnam sustinet, quod voluptatem putauit. Quia verò ad deuictam culpam retrahi metuit:ventrem mirę abstinētiæ vigore restringit,vultúsque ex abstinentia pallescit: cúmque in facie pallor aspicitur, reuerenda ab hominibus vita laudatur:móxque inanis gloria ad abstinētis animum cum verbis fauoris venit, quam concussa mens dum subiicere non valet,eum per quem venerat,tergere à facie pallorem quærit:sicque fit vt infirmitatis nexibus ligata, aut pallorem abstinentiæ fugiens, iterum per alimenta subdi luxuriæ metuat:aut impulsum luxuriæ per abstinentiam superans, pallorem suum inani glorię militare pertimescat. Alius lapsum superbiæ superans:to to iam desiderio statum humilitatis apprehendit: cúmque superbientes quosdam vsque ad oppressionem innocentium erumpere conspicit:zeli excitatione succensus, postponere aliquatenus cogitur quod decreuit, vim rectitudinis exerit, prauisque non mansuetudine, sed authoritate contradicit. Vnde plærunque fit, vt aut humilitatis studio,zelum rectitudinis deserat:aut rursum zelo rectitudinis turbet humilitatis studium, quod tenebat. Cúmque seruari simul & zeli authoritas & propositionis humilitas non possit: sibimetipsi homo ex perturbatione incognitus redditur:ita vt vehementer ambigat,ne apud seductum animum aut superbia se authoritatem zeli insinuet: aut torpor pauidus humilitatem fingat. Alius quanta sit fallaciæ culpa considerans,munire se arce veritatis decernit:vt ex ore eius iam falsus sermo non prodeat, sesēque funditus à mendacij transgressione disiungat. Sed fit plærunque, vt cùm verum dicitur, vita proximi grauetur, cúmque ingerere alteri læsionem metuit: ad hoc quod dudum presserat fallaciæ vitiū, quasi ex studio pietatis redit: sicque fit vt etsi malitia mentem non teneat:in ea tamen veritatis radium vmbra mendacij obscuret. Vnde & sæpe quia percontatus quisque conticescere nō valet:aut falsum dicens suam mentem trucidat:aut vera loquēs proximi vitam grauat. Alius amore conditoris excitatus,à terrenis cogitationibus mentem curat assidua oratione suspendere:atque hanc in secreta quietis intimę securitate collocare:sed in ipso suæ orationis ascensu,dum eleuari ab infimis nititur,infimorum phantasmate reuerberatur: atque ad intuendam lucē mentis oculus tenditur,sed ex corporeo vsu,surgentibus terrenarum rerum imaginibus obscuratur. Vnde fit plærūque vt intendentis animus ipsa sua infirmitate fatigatus,aut orationem desereris,desidia torpeat:aut si diu in oratione permanserit,ante oculos eius obortam imaginum caligo densescat.

Si quis ab iniquitatis perpetratione cōpescitur: in bonis tamē operibus mo lestatur.

Caput V.

BEne ergo dicitur: Tētatio est vita hominis super terram: quando ibi quoque reatum descensionis inuenit: vbi se profectum comprehendere ascensionis putauit: & inde mens confunditur,vnde surgere à confusione nitebatur: vt per

Universidad de Deusto
Biblioteca

G hoc ad ſemetipſam diuerberata redeat, per quod ſemetipſam iam collecta & coadunata tranſibat. Ite ab eruditione diuinæ legis alienus,ignorantia ſua deprimitur,ne quid obtinendæ ſalutis operetur. Ille diuinæ legis ſcientia præditus,dum ſibi præ cæteris gaudet intellectum ſuppetere:quia priuato gaudio exultat,percepti intellectus in ſe munera diſſipat:& inde in dei iudicio cæteris deterior exhibetur, vnde clarior cæteris ad tempus oſtenditur.Hunc quia virtutum dona non ſubleuât, etiam viam ſimplicem rectitudinis declinat: & velut extraneum ſe à cœleſti munere deputans,eo quaſi ſecurius praua agit, quo ſuperni doni ſublimia munera non percepit.Illum prophetię ſpiritus replet, ad præſcientiam ſubleuat : eíque ventura quæque quaſi iam præſentia oſtendit.Sed dum ſæpe & in multis ſuper ſemetipſum tollitur,vt futuraveraciter contempletur:mens in ſui confidentiam deducta,eum qui haberi ſemper non poteſt, ſemper ſibi adeſſe prophetiæ ſpiritum æſtimat:cúmque omne quod ſenſerit,prophetiam putat:quia ſibi hanc & cùm non habet tribuit,& inquantum habere potuit,amittit . Sícque fit vt inde poſt aliorum merita triſtis redeat:vnde æſtimationem omnium lętus præibat.Tentatio eſt ergo vita hominis ſuper terram : quæ aut aliena à virtutibus ad cœleſte præmium ſurgere non valet : aut ditata donis ſpiritalibus aliquando deterius ex occaſione virtutum ruit.

Caput VI.

H QVia autem paulo ſuperius hoc eſſe tentationem quod militiam diximus:ſciẽdum ſummopere eſt, quòd quidam nobis appellatione militiæ amplius quàm nomine tentationis innuitur.Hoc nanque noſtro intellectui expreſsione militiæ augetur,quod nimirum per militiam ad finem quotidie tenditur,cúmque per ordinem militię locus creſcit,tota ſimul hominum militia deficit . Militia ergo eſt vita hominis ſuper terram : quia ſicut & ſuperius diximus, vnuſquiſque dum quotidie ad vitæ terminum per temporum augmẽtum tendit,augendo vitam viuere deſinit . Dies quippe expectantur vt veniant:ſed cùm ad augmentum vitę veniunt: iam ab augmento vitæ ſubtrahuntur : quia & itinerantis greſſus dum in anteriora proficit , quod reſtat iter decreſcit . Vita ergo noſtra militia eſt:quæ quod ad augmẽtum ducitur, eo vt non ſit finitur.Bene igitur dicitur : Militia eſt vita hominis ſuper terram:) quia dum per ſpatia temporum creſcere appetit, ad eorum ſpatium quod perdendo colligit,creſcendo pertranſit . Vnde & aptè quoque ipſe militiæ curſus exprimitur , cum protinus ſubinfertur: Et ſicut dies mercenarij dies eius.) Dies ſuos mercenarius euolui citius exoptat : vt ad laboris ſui præmium ſine tarditate perueniat. Dies itaque hominis vera & æterna ſapientis,rectè mercenárij diebus comparãtur,quia præ-

I ſentem vitam,viam non patriam,militiam non palmam deputat: & eo ſe abeſſe longius à præmio conſpicit, quo tardius ad finem venit.Conſiderandum quoque eſt quòd mercenarius in alienis laboribus exudat:ſed tamen ſibi præmium propriũ prę-

Ioan.18. parat.Voce autem redemptoris noſtri dicitur:Regnum meum non eſt de hoc mundo.Omnes ergo qui ſpe cœleſtium prædi-ti,exercitio vitæ præſentis atterimur:in alieno laboramus. Nã ſæpe & reprobis ſeruire cogimur:mũdo,quæ mundi ſunt reddere coarctamur: & alieno quidem labore fatigamur,ſed tamẽ præmia noſtra percipimus:& per hoc peruenimus ad propria, quòd purè miniſtramus aliena.Quo contra quibuſdam veritas

Lucæ16. dicit:Si in alieno fideles non fuiſtis:quod veſtrum eſt,quis credet vobis?

Caput VII.

SCiendum quoque eſt quòd mercenarius ſollicitè curat inſpicere:ne vnquam dies vacuus labatur ab opere:& expectatus finis temporis, ne inanis veniat ad remunerationẽ. In laboris nanque ſtudio conſpicit:quid percipere in tempore remunerationis poſsit. Nam cùm opus creſcit:prærnij fiducia proficit: cùm vero opus torpuerit,ſpes à remuneratione laſſeſcit . Vnde & electus quiſque vitam ſuã quaſi mercenarij dies penſans,tanto fidentius ſpe tendit ad præmium, quanto nunc robuſtius perdurat ab laboris incrementum . Qui ſi decurſus præſentis temporis penſat,dies cum operibus numerat,ne à labore vacua tranſeant vitæ momenta,formidat. Aduerſis gaudet,paſsione reficitur,mœrore refouetur:quia ſubſequentis vitæ præmiis tanto ſe remunerati largius conſpicit , quanto pro amore illius quotidianis ſe mortibus verius impendit. Hinc K nanque eſt quòd ciues ſupernæ patriæ,conditori eius, Pſalmiſtæ vocibus dicunt : Propter te mortificamur tota die . Hinc Pſal. 43. Paulus ait:Quotidie morior propter gloriam veſtram fratres. 1.Cor.15. Hinc iterum dicit:Ob quam cauſam hæc patior , ſed non con- 2.Timo.1. fundor:ſcio enim cui credidi,& certus ſum : quia potẽs eſt depoſitum meum ſeruare in illum diem . Sancti igitur viri quot labores nunc veritati commendantes exhibent, tot iam remunerationis ſuæ pignora,intra ſpei cubiculum clauſa tenent.Sed grauis nunc ſentitur æſtus in opere: vt quãdoque refrigerium percipiatur ex quiete.Vnde & aptè mox ſubditur:

Quod ſancti viri ex confidentia bonæ vitæ ſidenter expectant præmium retributionis æternæ.

Sicut ſeruus deſiderat vmbram , & ſicut mercenarius præſtolatur finem operis ſui : ſic & ego habui menſes vacuos , & noctes laborioſas enumeraui mihi.) Vmbram quippe ſeruo deſiderare,eſt poſt tentationis æſtum , ſudorémque operis,æterni refrigerij requiem quærere.Hanc nãque vmbram ſeruus ille deſiderauerat,qui dicebat:Sitiuit anima mea ad deum fon- Pſal.41. tem viuum, quando veniam & apparebo ante faciam dei ? Et rurſum : Heu me , quia incolatus meus prolongatus eſt . Qui Pſal.119. quaſi à labore agri æſtum fugiens : atque ad obtinendam requiem refrigerij,tegmen quærens,iterum dicit:Ingrediar in lo- Pſal.41. L cum tabernaculi admirabilis,vſque ad domum dei. Hanc vm- bram comprehendere Paulus anhelabat : deſiderium habens Phil.1. diſſolui,& cum Chriſto eſſe. Ad hãc vmbram ex deſiderij iam Matth.20. perfectione peruenerant qui dicebant : Nos qui portauimus pondus diei & æſtus. Bene autem qui deſiderare vmbram dicitur,ſeruus vocatur:quia electus quiſque quouſque infirmitatis conditione conſtringitur, ſub dominantis corruptionis iugo quaſi ſub æſtus anxietate retinetur. Qui nimirũ cùm à corruptione exutus fuerit:tunc ſibimetipſi liber & tranquillus innoteſcit.Vnde & rectè etiam per Paulum dicitur: Ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum dei. Electos enim nunc pœna corruptionis aggrauat: Rom.8. ſed tunc incorruptionis gloria exaltat:& quantum ad præſentis neceſsitatis pondera , nunc in dei filiis de libertate nihil oſtenditur:tantum verò ad ſubſequentis libertatis gloriam , tũc in dei famulis de ſeruitute nihil apparebit . Creatura ergo ſeruitute correptionis exuta,& dignitate libertatis accepta,in filiorum dei gloriam vertitur:quia vnita deo per ſpiritum,quaſi hoc ipſum quod creatura eſt , tranſiſſe ac ſubegiſſe declaratur. Sed quia adhuc vmbram deſiderat , ſeruus eſt:quia quouſque æſtum tentationum tolerat,iugum miſeræ conditionis portat, Vbi aptè ſubditur:

Quòd ſpes remunerationis alleuiet pondus laboris.

Et ſicut mercenarius præſtolatur finem operis ſui.) Merce- M narius etenim cùm facienda opera conſpicit,mentem protinus ex longinquitate & pondere laboris addicit : cùm vero laſſeſcentem animum ad conſideràdum operis præmium reuocat, vigorem mox animi ad exercitium laboris reformat: & quod graue perpẽdit ex opere,leue exiſtimat ex remuneratione . Sic electi quique dum mundi huius aduerſa patiuntur: cùm inhoneſtates,contumelias, rerum damna , cruciatus corporis tolerant,eſſe grauia quibus exercentur penſant:ſed cum mentis oculum ad æternæ patriæ conſiderationem tendunt,ex comparatione præmij,quàm ſit leue quod patiũtur,inueniunt.Quod enim valde eſſe importabile ex dolore oſtenditur , conſideratione prouida ex remuneratione leuigatur.Hinc eſt quòd Paulus ſemper ſeipſo robuſtior contra aduerſa erigitur:quia nimirum finem ſui operis ſicut mercenarius præſtolatur.Graue nãque quod ſuſtinet æſtimat:ſed leue hoc per præmij conſiderationem penſat. Ipſe quippe quàm ſit graue quod patitur indi- 1.Cor.11. cat , qui in carceribus abundantius,in plagis ſupra modum , in mortibus frequenter ſe fuiſſe teſtatur : qui à Iudæis quinquies quadragenas vna minus accepit: qui ter virgis cæſus , ſemel lapidatus eſt:ter naufragium paſſus,nocte & die in profundo maris fuit: qui pericula fluminum,latronum, ex genere,ex gentibus,in ciuitate,in ſolitudine,in mari,in falſis fratribus pertulit: qui in labore & ærumna & ieiuniis multis,in fame & ſiti,in frigore & nuditate laborauit.qui foris pugnas , intus timores ſuſtinuit:qui vltra vires grauatum ſe aſſerit dicẽs: Supra modum 2.Cor.5. grauati

A grauati ſumus ſupra virtutem : ita vt tæderet nos etiam viuere. Sed quomodo remunerationis linteo ſudores tanti laboris ter-
Rom.8. gat,ipſe denunciat dicẽs: Non ſunt condignæ paſsiones huius temporis ad futuram gloriam,quæ reuelabitur in nobis.Finem itaque operis quaſi mercenarius præſtolatur,qui dum profectũ remunerationis conſiderat,vile æſtimat quod penè deficiẽs laborat . Aptè autem ſubditur:Sic & ego habui menſes vacuos: & noctes laborioſas enumeraui mihi.)Electi quippe conditoti rerum ſeruiunt,& ſæpe rerum inopia coanguſtãtur:per amorem deo inhærẽt,& tamen vitæ præſentis ſubſidiis egent. Qui igitur per actiones ſuas præſentia non quærunt,à mundi compendiis menſes vacuos ducunt: Noctes quoque laborioſas tolerant:quia aduerſitatum tenebras non ſolum vſque ad inopiã: ſed ſæpe ad corporis vſque cruciatum portant.Deſpectum nãque egeſtatémque perpeti,laborioſum bonis mẽtibus non eſt: ſed cum vſque ad afflictionem carnis aduerſitas vertitur,labor procul dubio ex dolore ſentitur.

Caput VIII.

POteſt etiam non inconuenienter intelligi , quòd ſanctus quiſque menſes vacuos ſicut mercenarius ducit:quia labo rem iam ſuſtinet , ſed præmium necdum tenet : hoc tolerat,illud expectat.Noctes vero laborioſas enumerat: quia aduerſitates ſibi præſentis temporis ſeſe in virtutibus exercendo coaceruat.Nam ſi proficere in mente non appetit : minus fortaſſe aſpera,quæ mundi ſunt,ſentit. Quæ tamen ſententia ſi ad vocem ſanctæ Eccleſiæ ducitur,intellectus eius paulo ſubtilius

B indagatur.Ipſa quippe vacuos mẽſes habet:quę in infirmis ſuis membris terrenas actiones abſque vitæ præmio deſluentes ſuſtinet. Ipſa noctes laborioſas enumerat:quæ in membris fortibus multiplices tribulationes portat. In hac etenim vita quæ-
In hac vita ſunt quædã laborioſa: quædam vacua,quædam vacua & laborioſa. dam laborioſa ſunt,quædam vacua,quædam vero vacua ſimul & laborioſa. Amore quippe conditoris,præſentis vitæ tribulationibus exerceri,laboriоſum quidem eſt,ſed vacuum non eſt. Amore autem ſeculi voluptatibus ſolui:vacuũ quidem eſt, ſed non laboriоſum. Amore verò eiuſdem ſeculi aduerſa aliqua pati:& vacuum ſimul eſt & laborioſum:quia ex aduerſitate mens afficitur:& remunerationis præmio non repletur.In his itaque ſancta Eccleſia qui in ea iã poſiti,adhucvoluptatibus defluunt: & proinde fructu boni operis non ditantur,menſes vacuos dicit:quia vitæ tempora ſine retributionis munere expendit . In his vero qui æternis deſideriis dediti,mundi huius aduerſa patiuntur:laborioſas noctes enumerat:quia tribulationum tenebras quaſi in caligine vitæ preſentis portat.In his autem qui & tranſeuntem mundum diligunt:& tamen eius contrarietate fatigantur:ſimul mẽſes vacuos & noctes laborioſas tolerat: quia eorum vitam & retributio ſubſequens nulla remunerat:& preſens tribulatio anguſtat. Rectè autem nequaquam dies , ſed in eis menſes vacuos habere ſe perhibet.Menſium quippe nomi-

C ne , dierum collectio & ſumma ſignatur . Per diem ergo vnaquæque actio exprimi potuit:per menſes autem , actionum finis innuitur.Et ſæpe cum in hoc mundo aliquid agimus:intenta ſpei alacritate ſuſpenſi,hoc ipſum quod agimus,vacuum non putamus : ſed poſtquam ad actionum terminum peruenimus, non obtinentes quod appetimus, laboraſſe nos inuacuum dolemus.Non ſolum igitur dies, ſed & menſes vacuos ducimus, cum nos in terrenis actibus ſine fructu laboraſſe,non exactionum principio,ſed fine penſamus. Cùm enim labores noſtros aduerſitas ſequitur, quaſi vitæ noſtræ vacui menſes arguuntur: quia ex completione actionum agnoſcitur quàm fruſtra in actionibus ſudabatur . Sed quia in ſacro eloquio nonnunquam
1.Theſſ.5. nos pro ignorantia ponitur:Paulo atteſtante,qui venturam vitam ſcientibus diſcipulis dicit:Omnes vos filij lucis eſtis,& filij diei , nõ ſumus noctis neque tenebratum, quibus præmiſit: Vos autem fratres non eſtis in tenebris,vt vos dies illa tanquã fur comprehendat:poteſt hoc in loco ex eorum perſona , vox ſanctæ Eccleſiæ accipi:qui poſt ignorantiæ ſuæ caliginem,ad amorem rectitudinis redeunt:& veritatis radiis illuſtrati , fletibus diluunt quod errauerunt . Illuminatus etenim quiſque reſpicit:quàm turpe fuerit quod pro præſentis vitæ amore laborauit.

Caput IX.

IN eis ergo ſancta Eccleſia in quibus ad vitam reuertitur, laborem ſuum æſtuanti ſeruo , & deſideranti finem mercenario comparat,dicens : Sicut ſeruus deſiderat vmbram , & ſicut mercenarius præſtolatur finem operis ſui: ſic & ego habui D menſes vacuos,& noctes laborioſas enumeraui mihi.)In comparatione etenim duo ſunt quę premiſi:in expreſsione etiam fatigationis duo protinus ſubdidit. Ad æſtuantem quippe menſes vacuos reddidit : quia quo magis æternum refrigeriũ quæritur:eo magis conſpicitur quàm vacuè pro vita iſta laboratur. Ad præſtolantem vero laborioſas noctes ſubintulit: quia quo magis ex termino operis præmium quod aſſequamur inſpicimus : eo magis ingemiſcimus diu nos neſciſſe quod quæreremus.Vnde & ipſa pœnitentis cura vigilanter exprimitur:vt laborioſas noctes enumeraſſe diceretur : quia quanto verius ad deum reuertimur,tanto ſubtilius labores quos per ignorãtiam in hoc mundo pertulimus,dolendo penſamus . Nam quo vniquiq; plus dulce ſit quod de æternis deſiderat: eo magis ei graue oſtenditur:quod pro præſentium amore tolerat.Si vero ad ſolam hiſtoriam ſequẽtia verba penſantur:per hæc procul dubio animus dolentis exprimitur : qualiter per diuerſos motus deſiderij mœſtitia impellente variatur.Nam ſubditur : Si dormiero,dicam,quando conſurgam?Et rurſum expectabo veſperã.) In nocte quippe dies quæritur : in die veſpera deſideratur:quia nimirũ dolor non permittit placere quæ aſſunt. Cúmque mentem per experimentum præſentium afficit : ſemper hanc,quaſi conſolãte deſiderio,ad alia per expectationem tendit.Sed quia & afflicta mens per appetitum ducitur:& tamen dolor eius etiam ſeductus deſideriis non finitur: rectè ſubiungitur : Replebor doloribus vſque ad tenebras.) Cauſa autem eiuſdem doloris exprimitur,cum protinus ſubinfertur: E

Quòd vita carnalium, & cogitationum pulvere & operum putredine maculatur.

Induta eſt caro mea putredine , & ſordibus puluueris . Cutis mea aruit,& contracta eſt.) Sed hæc ſubtilius congructiúſque diſſerimus:ſi ad premiſſę expoſitionis ordinem redeamus.Somno nanque torpor ocij,ſurrectione autem exercitatio actionis exprimitur.Veſperæ quoque nomine,quia ſomno cõgruit: rurſus ocij deſiderium figuratur. Sãcta vero Eccleſia quouſque vitam corruptionis ducit : flere mutabilitatis ſuæ damna non deſinit. Ad hoc nanque homo conditus fuerat:vt ſtante mente,in arcem ſe contemplationis erigeret : & nulla hunc corruptio à conditoris ſui amore declinaret . Sed in eo quòd ab ingenita ſtandi ſoliditate voluntatis pedem ad culpam mouit : à dilectione conditoris in ſemetipſo protinus cecidit. Amorem vero dei,veram ſcilicet ſtationis arcem deſerens: nec in ſe conſiſtere potuit : quia lubricæ mutabilitatis impulſu , infra ſe per corruptionem protiens:etiam à ſemetipſo diſceſsit.Qui nunc quia conditionis ſuæ ſoliditate non figitur, alternantis ſemper deſiderij motu variatur : vt & quietus actionem deſideret , & occupatus ad ocium anhelet . Quia enim fixa mens ſtare cum potuit noluit:ſtare iam non valet,etiam cum vult. Conditoris quippe ſui cõtemplationem deſerens:ſalutis ſuæ fortitudinem F perdidit:& quolibet poſita, ſemper ægra alium locum quærit. Varietatem ergo humanæ mentis exprimens dicat:Si dormiero,dicam,quando conſurgam ? Et rurſum expectabo veſperã. Ac ſi apertè diceret:Nihil perceptum mẽti ſufficit: quia ipſum qui verè ſufficere potuit , amiſit.In ſomno nanque ſurrectionem deſidero,in ſurrectione veſperam expecto: quia & quietus exercitium actionis appeto , & exercitatus ocium quietis quæro. Quod tamen intelligi & aliter poteſt.

Caput X.

DOrmire nanque , eſt in peccatis iacere . Si enim ſomni appellatione culpa deſignata nõ eſſet:nequaquam Paulus diſcipulis diceret:Euigilate iuſti , & nolite peccare. Vnde & auditorem ſuum admonet dicens: Surge qui dormis, & exurge à mortuis:& illuminabit te Chriſtus.Et rurſum:Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere.Vnde & Salomon peccãtem increpat dicens · Vſquequo piger dormis ? Electus igitur quiſque cum peccati ſomno premitur, ad iuſtitiæ vigilias exurgere conatur:ſed ſæpe cum ſurrexerit, ipſa ſe extolli virtutum magnitudine ſentit.Vnde & tentari ſe præſentis vitæ aduerſitatibus poſt virtutes deſiderat : ne peius ex virtutum confidentia cadat. Si enim ſeruari ſe melius per tentationem non cognoſceret,nequaquam Pſalmiſta diceret:Proba me domine,& tenta me.Bene ergo nũc dicitur:Si dormiero,dicam:quando conſurgam?Et rurſum expectabo veſperã,quia, & in peccati ſom-

Dormire eſt in peccatis iacere.
1.Cor.15. Epheſ.5. Rom.13. Prouer.24. Pſal.25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G no,lumen iustitiæ quæritur:& cùm virtutum prospera mẽtem eleuat,adiutrix aduersitas desideratur:vt profecto animus cum virtutum suarum gaudio plus quàm debet attollitur, per contrarietatẽ præsentis vitæ edito mœrore solidetur. Vnde & nequaquam, Formidabo vesperam,dicitur,sed expectabo.Expectamus etenim prospera:formidamus aduersa. Vir igitur sanctus vesperam expectat, quia cum exerceri hunc tribulatione necesse est,ipsa ei fit aduersitas prospera.Potest vesperæ nomine,etiam peccati tentatio designari:quę sæpe tanto acrius mentem lacessit,quanto & eandem mentem spiritus ad superna altius euehit. Nequaquam enim sic in vita per exercitationem iustitiæ,peccatum deseritur:vt in eadem iustitia inconcussẽ maneatur:quia etsi iam à cordis habitaculo culpam rectitudo eliminat:ipsa tamen culpa quæ repellitur,cogitationis nostræ foribus astans,vt sibi aperiatur,pulsat. Quod Moyses quoque spiritaliter innuit, cum facta corporaliter temporum momenta narrauit,dicens:Facta est lux,atque paulopòst subiiciens:Factũ est vespere. Creator quippe omnium,humanæ culpę præscius, tunc expressit in tempore,quod nunc versatur in mente. Lux quippe ad vesperum ducitur:quia nimirum lucem rectitudinis vmbra sequitur tentationis. Sed quia electorum lux tentatione non extinguitur:nequaquá nox, sed vespera facta perhibetur: quia nimirum sæpe tentatio in corde electorum lumen iustitię abscondit,sed non interimit: & quasi ad pallorem trepidationis perstrahit,sed funditus non extinguit. Electi ergo post somnum surrectionem appetunt: post surrectionem vesperá præstolantur:quia & de peccato ad iustitiæ lumen euigilant: & in ipso iustitiæ lumine positi,semper se contra illecebras tentationum parant,quas nimirum non timent,sed expectant:quia vtilitati suæ rectitudinis, etiam tentamenta proficere non ignorant. Quantalibet autem contra corruptionem suam virtute contenderint: habere integram salutem nequeunt, quousque dies præsentis vitæ finiatur. Vnde & subditur: Et replebor doloribus vsque ad tenebras.) Modo nanque aduersa irruunt:modo ipsa quoque prospera callida hilaritate blandiuntur. Modo surgentia vitia bellum carnis excitant: modo deuicta animum ad elationem vocant. Bonorum igitur vita vsque ad tenebras doloribus repletur: quia quousque tempus corruptionis agitur,interna externaque afflictione concutitur:& salutis securitatem non inuenit, nisi cum diem funditus tentationis relinquit. Vnde bene & hæc eadem dolorum causa protinus subinfertur,cùm dicitur:

Gene.1.

Caput XI.

INduta est caro mea putredine, & sordibus pulueris.) Vt enim paulo superius diximus:soliditatem ingenitam voluntariè homo deseruit, & sese in corruptionis voraginẽ mersit,
I vnde nunc vel per immunda opera labitur, vel per cogitationes illicitas fœdatur. Vt enim ita dixerim: culpæ suæ pœnaliter subdita, ipsa iá natura nostra facta est extra naturam:& remissa vsque ad peruersa opera ducitur: restricta autem peruersorum operum importuna cogitatione fuscatur. Per expletionem ergo actionis illicitæ,carnem putredo afficit: per leuitatem vero cogitationis improbæ,quasi ante oculos puluis surgit. Consentiendo vitiis putredine atterimur: vitiorum verò imagines in corde tolerando,sordibus pulueris fœdamur. Ait ergo:Induta est caro mea putredine,& sordibus pulueris.) Ac si apertè diceret:Carnalem vitam quam patior,aut tabes lubricæ operationis polluit, aut ex vitiorum memoria caligo miseræ cogitationis premit. Quod tamen si ex voce Ecclesię vniuersalis accipimus,aliquando hanc proculdubio carnis putredine, aliquando autem grauari sordibus pulueris inuenimus. Multi quippe in ea sunt,qui dum amori carnis inseruiunt,fœtore luxuriæ computrescunt. Et sunt nonnulli qui à voluptate quidem carnis abstinent:sed tamen tota mente in terrenis actibus iacent. Dicat ergo sancta Ecclesia vnius membri sui vocibus: dicat quid de vtroque genere hominum tolerat: Induta est caro mea putredine,& sordibus pulueris:ac si apertè insinuet dicẽs: Sunt plærique qui mihi per fidem membra sunt,sed tamẽ sana vel munda per actionem non sunt: quia aut victi desideriis turpibus ad corruptionis putredinem defluunt: aut terrenis actibus dediti, puluere terrenæ cupiditatis conspergunturt. In illis enim quos lubricos tolero,carnem videlicet putrescentem gemo : in istis autem quos terrena quærentes patior,quid aliud quàm fœdata pulueremembra porto ? Vnde & aptè simul de vtrisque subiungitur : Cutis mea aruit. & contracta est.) In sanctæ quippe Ecclesię corpore hi,qui solis exterioribus curis inseruiunt,con gruè cutis vocantur. Quę nimirum cutis arescendo attrahitur, quia mentes carnalium dum præsentia diligunt, & quasi iuxtà posita concupiscunt , ad futura tendi per longanimitatem nolunt. Qui dum internæ spei pinguedinem negligunt , vt attrahantur arefiunt : quia si eorum corda desperatio non siccaret: nequaquam æstus hæc pusillanimitatis attraheret. Hanc nàque attractionem Psalm:ista formidauerat , cum siccitatem mentis metuens dicebat : Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Adeps quippe pinguedinis animam replet:cum hanc contra præsentium desideriorum æstum supernæ spei infusio refouet. Cutis ergo arescens attrahitur,cum cor rebus exterioribus deditum,atque ex desperatione siccatum, in authoris sui amorem non tenditur,sed in semetipso,vt ita dixerim,rugosa cogitatione replicatur. Pensandum verò est quod carnales mentes idcirco præsentia diligũt,quia vita carnis quàm fugitiua sit,minimè perpendunt . Nam si velocitatem transitus eius aspicerent,hanc etiam prosperãtem minimè amarent. Sancta autem Ecclesia in electis suis quotidie quantus sit rebus exterioribus cursus consideret:& idcirco in intimis pedem sollicitæ intentionis figit. Vnde & aptè subditur:

K

Psal. 62.

Quòd vita carnalis non incongruè telæ comparatur,quæ cùm consummata fuerit,complicata succiditur.

L

Dies mei velocius transierunt, quàm à texente tela succiditur.) Congrua valde similitudine tempus carnis,telæ comparatur : quia sicut tela filis , sic vita mortalis diebus singulis proficit: sed quo ad augmentum proficit , eo ad incisionem tendit: quia sicut & superius diximus,cùm tempora percepta præterĕunt , ventura breuiantur : & de vniuerso vitæ spatio eo fiunt pauciora quæ veniunt , quo multa sunt quæ transierunt . Tela quippe infra suprăque ligata, duobus lignis innectitur vt texatur:sed quo inferius texta inuoluitur , eo superius texenda deplicatur:& vnde se ad augmentum multiplicat , inde fit minus quod restat. Sic nimirũ vitæ nostræ tempora & transacta quasi inferius inuoluimus, & ventura à superiori deplicamus : quia quo plus fiunt præterita,minus esse incipiunt futura . Sed quia nec tela ad expressionem nostri temporis sufficit,nã eius quoque festinationem,vitæ nostræ velocitas transit,rectè nunc dicitur:Dies mei velocius transierunt,quàm à texente tela succiditur.Tela quippe tarditatem profectus habet:vita autem præsens moram defectus non habet. In illa quoque cùm laborantis manus figitur,aduentus terminus elõgatur,in ista verò quia tempus semper desinens indesinenter consumimus : ad finem nostri itineris etiam quiescendo peruenimus:&per cursum nostri transitus,etiam dormientes imus. Electi igitur quia præsentis vitæ momenta decurrere sub festinatione conspiciunt: nequaquam in hoc tantæ mobilitatis itinere,cordis intentionem figunt.

M

Caput XII.

VNde & aptè protinus subditur:Et cõsumpti sunt absque vlla spe.) Reproborũ mens erga dies vitæ præsentis tanto amore constringitur:vt sic semper hic appetant viure:quatenus,si valeant,viuendi cursum desiderant nunquam finire. Cogitare quippe ventura despiciunt,spem totam in rebus transeuntibus ponunt:habere nulla nisi quæ prætereunt, concupiscunt. Cúmque nimis transeuntia cogitant,& mansura nullatenus sperant:sic cęcitate insensibili cordis oculus clauditur: vt æternæ luci nullatenus intendatur. Vnde fit vt sæpe iam cor pus molestia quatiat : & vicina mors virtutem vitalis spiritus incĭdat , nec tamen curare quæ mundi sunt desinant . Iamque eos vltor ad iudicium perstrahit:& tamen ipsi ordinatione sollicita rebus transeuntibus occupati,nihil aliud cogitant,nisi in hoc mundo adhuc qualiter viuant. Relinquendo omnia, quasi possidendo disponunt:quia spes viuendi non frangitur, etiam cùm vita terminatur. Iam ad iudicium trahuntur per sententiã: & tamen adhuc habendis rebus inhærent per curam. Dura etenim mente, abesse mors longè creditur , etiam cum sentitur. Sicq; à carne anima soluitur, vt erga præsentia immoderato amore se retinẽs,cum ad æternũ supplicium ducitur, hoc ipsum quoque nesciat quò ducatur:& deserens quæ amare cũ termino

A no noluit,repente sine termino inuenit, quæ nunquam præuidit. At contra electorum mens ad æternitatis intentionem tenditur,etiam cum præsens eam fœliciter vita comitatur. Magna carnis salute vtitur:nec tamen eius fiducia animus retardatur. Nullus adhuc mortis articulus erumpit : & quasi præsentem hanc quotidie conspicit. Quia enim vita indesinenter labitur, spes ei viuendi funditus amputatur. Bene ergo de diebus præteruntibus dicitur consumpti sunt absque vlla spe. Ac si apertè diceretur:Mentis fiduciam in præsenti vita non posui : quia omne quod præterit , calcando despreui : Vnde & mox aptè subditur:

Quòd ad exhibenda recta opera,exuta carne anima non recurrat: & quod deus post mortem non liberat,quos ante mortem gratia ad veniam non reformat.

Memento quia ventus est vita mea.) Hi etenim vitam carnis quasi permanentem diligunt: qui quanta sit vitæ sequentis æternitas non attendunt,cúmque soliditatem perennitatis nõ considerant,exilium patriam, tenebras lumen , cursum stationem putant:quia qui maiora nesciunt,iudicare de minimis nequaquam possunt. Ordo quippe iudicij exigit: vt quod examinare nitimur,transcendamus. Si enim præesse rebus omnibus animus non valet : nequaquam de his certa à quibus vincitur videt. Idcirco itaque mens reproba præsentis vitæ cursum æsti
B mare non sufficit: quia admirationi illius ex amore succumbit. Sancti autem viri qui ad æterna cor eleuant : quàm breue sit quod fine clauditur, pensant : & eo eorum sensibus vilescit quod præterit : quo intellectu radiante interlucet quod acceptum nunquam recedit. Cúmque infinitatem perennitatis aspiciũt, nequaquam iam pro magno desiderant,quicquid finis angustat. Sed subleuata mens extra temporum terminos ducitur,etiam cum carne in tempore tenetur:& tanto altius finienda despicit,quanto verius infinita cognoscit. Sed hæc ipsa humanæ breuitatis consideratio : auctori nostro magnæ virtutis oblatio est. Vnde & rectè nunc cum deprecatione immolatio eiusdem virtutis offertur,cum ŏicitur: Memento quia ventus est vita mea.) Ac si apertè diceretur . Transeuntem velociter benignus respice : quia tanto à te videri misericordius debeo, quanto ipse à consideratione breuitatis meæ oculos non auerto. Sed quia dum tempus vitæ præsentis absciditur: ad operationem promerendæ veniæ vlterius non reditur,rectè subiungitur:Ne reuertetur oculus meus vt videat bona.) Ad videnda bona extincti oculus non reuertitur : quia ad exhibenda recta opera exuta carne anima non recurrit . Hinc est quod diues quem inferni flamma cruciabat , quia semetipsum reparare operando non posse agnouerat:nequaquam iam sibi,sed relictis
Lucæ 16. fratribus prodesse satagebat:dicens:Rogo te pater Abraham, vt mittas eum in domum patris mei,habeo enim quinque fratres:vt testetur illis,ne & ipsi veniant in locum hunc tormentorum. Solet nanque mœstum animum spes,vel falsa refouere. Sed vt pœnam suam reprobi grauius sentiant , spem de venia amittunt. Vnde flammis vltricibus traditus : non sibi,vt diximus,sed opitulari fratribus concupiuit,quia nunquam se igniũ
C carere tormentis , adiuncto desperationis supplicio , agnouit.
Eccles. 9. Hinc Salomon ait : Quodcunque potest manus tua facere,instanter operare:quia nec opus , nec ratio , nec scientia , nec sapientia erunt apud inferos,quo tu properas. Nequaquam ergo ad videnda bona oculus reuertetur : quia retributionem suam mens inueniens , ad operationis vsum nullatenus reuocatur. Quia igitur fugit omne quod cernitur,& mansura sunt quę sequuntur,bene beatus Iob vno versu vtraque complexatus est, dicens:Memento quia ventus est vita mea,nec reuertetur oculus meus vt videat bona.) Cursum quippe præsentium contemplatus ait : Memento quia ventus est vita mea. Aeternitatem vero sequentium considerans adiunxit:Nec reuertetur oculus meus vt videat bona. Vbi aptè quoq; vniuersi humani generis à redemptionis munere distituti vocẽ protinus sumit, dicens:

Caput XIII.

NEc aspiciet me visus hominis.) Visus quippe hominis, est misericordia redẽptoris, quæ insensibilitatis nostræ duritiam cùm respicit emollit. Vnde teste quoque Euãgelio dicitur:Respexit dominus Petrum,& recordatus est Petrus verbi quod dixerat Iesus , & egressus foras, fleuit amarè. Luc. 22.

Exutam vero carne animam nequaquam iam visus hominis aspicit,quia post mortem non liberat,quam ante mortem gratia ad veniam non reformat : Hinc etenim Paulus dicit : Ecce nunc tempus acceptabile,ecce nũc dies salutis. Hinc Psalmista ait : Quoniam in seculum misericordia eius. Quia nimirum quem nequaquam modo misericordia etipit,sola post præsens seculum iustitia addicit. Hinc Salomon ait : Quia lignum in quocunque loco ceciderit , siue ad Austrum , siue ad Aquilonem,ibi erit:quia cùm humani casus tempore,siue sanctus,siue malignus spiritus egredientem animam clausura carnis,acceperit:in æternum secum sine vlla permutatione retinebit , vt nec exaltata ad supplicium proruat , nec mersa æternis supplicĭis, vltra ad remedium ereptionis ascendat . Vir igitur sanctus humani generis damna considerans , quòd à præsenti seculo sine redemptoris cogitatione subtrahitur, atque in æternis ignibus irreparabiliter sepelitur , & eius vocem in se suscipiens , dicat: Nec aspiciet me visus hominis,quia nimirum redemptoris gratia quem nunc intuetur vt corrigat:tunc respicit vt ab interitu abscondat. In iudicium quippe dominus veniens , peccatorem videt vt feriat,sed non videt vt ad largiendam salutis gratiam recognoscat : culpas examinat , & vitam pereuntium ignorat. Vnde & sanctus vir cùm se post presentem vitam respectu hominis videri non posse fateretur,aptè mox subdidit:

D

1.Cor. 6.

Psal.117.

Ecclesiastes 11.

Quòd secundum dei districtam iustitiam etiam qui sancti videntur,macula peccati non carent.

Oculi tui in me,& non subsistam.) Ac si apertè diceret : Districtus ad iudicium veniens,& ad saluandum non vides, & ad feriendum vides,quia quem in præsenti vita dispensationis tuę feriendum vides,quia quem in præsentivita dispensationis tuæ miseratione nõ respicis,respiciendo postmodum per iustitiam extinguis. Nunc enim peccator quisque deum non metuit & viuit , blasphemat & proficit , quia scilicet misericors creator quem expectando vult corrigere,aspiciendo non vult punire, sicut scriptum est:Dissimulans peccata hominum,propter pœnitentiam. Sed tunc peccator cùm respicitur,nõ subsistit , quia cum districtus iudex merita subtiliter inquirit,reus ad tormenta non sufficit. Quanuis hoc etiam voci iustorũ congruit, quorum mens semper sollicita venturo examini intendit. Omne enim quod agunt,metuunt,dum cautè considerant ante quantum iudicem stabunt. Intuentur potentiam illius magnitudinis,& pensant quanto reatu constricti sunt propriæ infirmitatis. Enumerant mala proprij operis,& contra hæc exaggerant bona gratiæ conditoris. Considerant praua quàm districtè iudicet,bona opera quàm subtiliter penset , & perituros se absq; ambiguitate præsciunt , si remota pietate iudicentur,quia hoc ipsum quoque quod iustè videmur viuere , culpa est , si vitam nostram cùm iudicat,hanc apud se diuina misericordia non excusat. Hinc enim in hoc eodem libro scriptum est : Astra non sunt munda in conspectu eius. Quia apud eum districtè iudicati,ipsi quoque maculas inquinationis habent , qui per munditiam sanctitatis lucent. Bene ergo dicitur : Oculi tui in me,& non subsistam. Ac si apertè iusti voce diceretur: Si subtili examinatione discutior , ad perferendum iudicium non assurgo, quia ad pœnam vita non sufficit,si hanc immanitas iustæ retributionis premit. Bene autem eiusdem humani generis & culpa breuiter & pœna furrogatur,cùm protinus subditur:

E

F

Quòd quem semel culpa ad interitum perstrahit , misericordia ad veniam non reducit.

Caput XIIII.

SIcut consumitur nubes & perstransit , sic qui descendit ad inferos , non ascendet.) Nubes quippe ad altiora suspenditur , sed densata vento impellitur vt currat , calore autem Solis dissipatur,vt euanescat. Sic nimirum corda sunt hominum quæ per acceptæ rationis ingenium ad alta emigrant, impulsa autem maligni spiritus flatu,prauis desideriorum suorum motibus huc illucque perstrahuntur , sed districto respectu superni iudicis , quasi solis calore liquefiunt , & semel locis pœnalibus tradita , ad operationis vsum vltrà non redeunt. Vir igitur sanctus elationis cursum , defectumque humanĭ generis exprimens dicat : Sicut consumitur nubes & perstranlit, sic qui descendit ad inferos,non ascendet. Ac si apertè loqueretur dicens : In altum currendo deficit , qui superbiendo ad interitum tendit:quem si semel culpa ad pœnam perstrahit misericordia

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sericordia vlteriùs ad veniam non reducit. Vnde & adhuc subditur: Nec reuertetur vltra in domum suam.) Sicut domus est corporis habitaculum corporale, ita vnicuique menti hoc domus fit, quod ex desiderio inhabitare consuescit. Ad domum igitur suam non reuertitur, quia semel quisque æternis supplicijs traditus, ad hoc iam vbi amore inhæserat, nullatenus reuocatur. Potest etiam inferni nomine, peccatoris desperatio designari, de qua per Psalmistam dicitur: In inferno autem quis confitebitur tibi? Vnde rursum scriptum est: Impius cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit. Quisquis autem impietati succumbit, vitam profectò iustitiæ moriendo derelinquit. Qui verò etiam post peccatum mole desperationis oppressus corruit: quid aliud quàm post mortem in inferni supplicio sepelitur? Bene ergo dicitur: Sicut consumitur nubes & pertransit, sic qui descendit ad inferos, non ascēdet. Quia plærunque cum perpetratione nequitiæ etiam desperatio sociatur, & via iam reuersionis abscinditur. Rectè autem corda desperantium nubibus comparantur, quia & caligine erroris obscura sunt, & peccatorum multiplicitate condensa, sed consumpta pertranseunt, quia claritate extremi iudicij irradiata dissipantur. Solet etiam domus, inhabitatio cordis intelligi. Vnde sanato cuidam dicitur: Vade in domum tuā, quia nimirum dignum est, vt peccator post veniam ad mētem suam redeat, ne iterum quo iustè feriatur admittat. Sed qui ad infernum descenderit, ad domum suam vlterius non ascendit: quia eum quem desperatio obtrit, à cordis sui habitaculò foras mittit. Et redire introrsus non vaH let, quia fusus exterius, ad dexteriora quotidie impulsus cadit. Ad contemplandum quippe creatorem homo conditus fuerat, vt eius semper speciem quæreret, atque in soliditate illius amoris habitaret, sed extra se per inobedientiam missus, mentis suæ locum perdidit, quia tenebrosis itineribus sparsus, ab inhabitatione veri luminis elongauit. Vnde & aptè adhuc subditur.

Psalm.6. Prouer.18. *Marc.5.* *Psalm.101.* *Psalm.94. Prouer.18.*

Caput XV.

NEque cognoscet eum amplius locus eius.) Locus quippe hominis, sed non localis, ipse scilicet conditor extitit, qui hunc vt in semetipso consisteret, creauit. Quem nimirum locum tunc homo deseruit, cùm seductoris verba audiens, à conditoris amore discessit. Sed cùm omnipotens deus redimendo se homini etiam corporaliter ostendit, ipse, vt ita dixerim, fugitiui sui vestigia subsequens, ad retinendum quem amiserit hominem locus venit. Si enim appellari locus nequaquam conditor posset, deum laudans Psalmista non diceret: In ilij seruorum tuorum habitabunt ibi. Ibi enim non dicimus, nisi cum locum specialiter designamus. Sed sunt plærique qui etiam post perceptum redemptoris auxilium ad desperationis tenebras deuoluuntur, & tanto nequius pereunt, quanto & oblata remedia misericordiæ contemnunt. Rectè ergo de damnato homine dicitur: Neque cognoscet eum amplius locus eius, quia à conditore suo tanto tunc districtius in iudicio non cognoscitur, quanto nūc ad reparationis gratiam nec per dona reuocatur. Vnde & notandum summopere est, quod non ait: Neque cognoscet amplius locum suum, sed ait:
I Neque cognoscet eum amplius locus eius. Dum enim cognitio non homini, sed loco tribuitur, patenter ipse conditor loci nomine designatur, qui districtus ad examen vltimum veniens, in iniquitate durantibus dicit: Nescio vos vnde sitis. Sed *Lucæ 13.* electi quique quo districtè reprobos repelli considerant, eo semetipsos quotidie à perpetratæ nequitiæ sordibus sollicitius purgant. Cùmque perituros alios frigescere à vitæ amore conspiciunt, studiosè se ad pœnitentiæ lamēta succendunt. Vnde & aptè subditur: Quapropter & ego non parcam ori meo.) Ori etenim suo non parcit, qui cōfiteri malum quod fecit, non erubescit. In laborem quippe os mittere, est ad hoc confessionem perpetratæ iniquitatis occupare. Sed iustus ori suo non parcit, quia iram iudicis districti præueniens verbis contra se *Psalm.94.* propriæ confessionis sæuit. Hinc Psalmista ait: Præueniamus *Prouer.18.* faciem eius in confessione. Hinc per Salomonem dicitur: Qui abscondit scelera sua, non dirigetur, qui autem confessus fuerit, & dereliquerit ea, misericordiam consequetur. Hinc rursum scriptū est: Iustus in principio accusator est sui. Sed nequaquam ad confessionem os panditur, nisi cùm consideratione districti iudicij, per pauorem spiritus angustatur. Vnde & aptè mox subditur:

De vtilitate confessionis & pœnitentiæ. K

Loquar in tribulatione spiritus mei.) Tribulatio quippe spiritus linguam commouet, vt reatum praui operis vox confessionis impugnet. Sciēdum quoque est, quia sæpe & reprobi peccata confitentur, sed deflere contemnunt. Electi autem cul- *Sæpe reprobi peccata cōfitentur, sed deflere cōtemnunt.* pas suas quas vocibus confessionis aperiunt, districtæ animaduersionis fletibus insequūtur. Vnde beatus Iob bene postquam se ori suo non parcere spopondit, tribulationem mox spiritus subdidit, ac si apertè fateretur, dicens: sic reatum lingua loquitur, vt nequaquā expers à mœroris stimulo per alia spiritus vagetur, sed culpas loquens, vulnus aperio. Culpas verò ad correptionem cogitans, salutem vulneris ex medicamine mœroris quæro. Qui enim mala quidem quæ perpetrauit insinuat, sed flere quæ insinuauerit recusat, quasi subducta veste vulnus detegit, sed torpenti mente medicamentum vulneri non apponit. Confessionis igitur vocem solus necesse est vt mœror excutiat, ne vulnus proditum, sed neglectum, quo licentius iam per humanam notitiam tangitur, deterius putrescat. Quo con- *Psalm.37.* tra Psalmista plagam cordis, non solum detexerat, sed detectæ etiam medicamētum mœroris adhibebat, dicens: Iniquitatem meam ego pronunciabo, & cogitabo pro peccato meo. Pronunciando enim occultum vulnus detegit, cogitando autem quid aliud quàm medicamentum vulneri apponit?

Caput XVI.

SEd afflictæ menti & sua sollicitè damna cogitanti, rixa pro semetipsa oritur contra semetipsam. Nam, cùm se ad la- L menta pœnitentiæ instigat, occulta se increpatione dilaniat. Vnde & aptè mox subditur: Confabulabor cum amaritudine animæ meæ.) Pauore nanque diuini iudicij afflicti, dum quædam malè gesta plangimus, ipsa vt nostræ amaritudinis ad discutiendos nos vigilantius excitati, alia in nobis etiam quæ amplius defleamus, inuenimus. Nam sæpe quod torpentes latuit, flentibus subtilius innotescit, & afflicta mens certius inuenit malum quod fecerat & nescīebat, eique rixa sua veriùs aperit, quantum à veritatis pace deuiauit, quia reatum suum cuius secura non meminit, hunc in se commota deprehendit. Succrescens quippe amaritudo pœnitentiæ, verecundanti cordi importunè ingerit illicita quæ commisit, dictum contra hæc iudicem ostendit, suppliciorum minas incutit, pauore animam ferit, pudore confundit, motus illicitos increpat, quietem noxiæ securitatis turbat, quæ ei conditor bona contulit, quæ ipse bonis illius mala respondit, enumerat, quòd mirè ab eo conditus, quòd gratuito nutritus, quòd rationis substantia in conditione dilatus est, quòd conditoris gratia vocatus, quòd sequi ipse & vocatus noluit, quod vocantis misericordia, nec surdum hunc renitentémque despexit, quòd illuminatus donis, quòd sua sponte prauis actibus etiam post dona cæcatus est, quòd à cæcitatis suę erroribus paternę sollicitudinis flagellis expiatus, quòd à flagellorum doloribus ad salutis gaudia misericordiæ M medicamento reductus est, quòd quibusdam culpis etsi non grauibus subditus, peccare tamen & inter flagella non desinit, quod peccatorem suum superna gratia, nec contempta derelinquit. Cum igitur afflictam mentem modo per replicationem donorum dei, modo per improperia actionis suæ tanta seueritate increpat, habet in corde iustorū amaritudo animæ linguā suam, quæ tanto eis subtilius loquitur, quanto & interius auditur. Vnde & nequaquam dicitur: Fabulabor in amaritudine animæ meæ, sed confabulabor cum amaritudine animæ meæ: quia vis doloris quæ peccata singula reputans, torpentem animum ad lamenta excitat, quasi ad eum verba confabulationis format in quibus semetipsum correctus inueniat, & ad sui iam custodiā sollicitior exurgat. Dicat itaq, vir iustus ex voce sua, & sanctæ Ecclesiæ typum tenens, dicat ex nostra: Confabulabor cū amaritudine animæ meæ. Ac si apertius insinuet, dicēs: Intus cōtra me cum cordis mei dolore colloquor, & foris me à verbere iudicis abscondo. Sed mens pœnitentiæ doloribus pressa in semetipsa cōstringitur, atq; à cunctis delectationibus carnis forti cogitatione separatur, ad sūma proficere appetit, & tñ adhuc de corruptione corporis contradictionē sentit. Vnde & aptè mox subditur: Nūquid mare sum ego aut cetus, quia circūdedisti me carcere?) Carcere homo circūdatur, quia plærūq; & virtutū profectibus ad alta exurgere nititur, & tñ carnis suæ corruptione

A corruptione præpeditur. Qua bene exui Psalmista deprecatur *Psal.141.* dicens: Educ de carcere animam meam, ad confitendum nomini tuo. Quid vero appellatione maris corda carnalium tumidis cogitationibus fluctuosa: quid autem ceti nomine, nisi antiquus hostis exprimitur? Qui dum mentes secularium possidendo penetrat, quasi in eorum lubrica cogitatione natat. Sed certus carcere constringitur, quia malignus spiritus in inferioribus deiectus ne ad cœlestia euolare præualeat, pœnæ suæ pondere *2. Petri. 2.* coarctatur: Petro attestante, qui ait: Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit in iudicio cruciandos reseruari. Cetus carcere constringitur, quia tentare bonos quantum desiderat prohibetur. Carcere quoque mare circundatur, quia carnalium mentium tumida insanáque desideria ad peragenda mala quæ appetunt, impossibilitatis suæ angustia grauantur. Sæpe enim dominari melioribus concupiscunt, sed tamen eis diuino iudicio cuncta mirabiliter disponente substrati sunt. Nocere bonis elati desiderant, & tamen subiecti ab eis solatia sperant. Pro explendis voluptatibus carnis, longæuitatem vitæ præsentis cupiunt, sed *Psalm.77.* tamen ab ea sub celeritate rapiuntur. De quibus bene per Psalmistam dicitur: Statuit aquas quasi in vtre. Aquæ quippe in vtre sunt, cùm lubrica eorum desideria, quia operis effectum nō inueniunt, sub carnali corde deprimuntur. Cetus ergo ac mare circundatione premitur carceris, quia vel malignus spiritus, vel
B sequaces illius, in quorum se mentibus colligit, atque in eis vndas tumentium cogitationem voluit, vt implere mala quæ appetunt nequeant, superna eos districtio angustat.

Quid iusti desiderio pacis æternæ faciant, si carceris huius egredi angustias concupiscunt.

Caput XVII.

SAncti autem viri quo mundiori corde cœlestium arcana considerant, auctis ad hæc quotidie ardoribus anhelant. Sibi iam plenè satiari desiderant, vnde adhuc parum ali- *Sapien.9.* quid ore contemplationis degustant. Perfectè cupiunt carnis stimulum subdere, nihil in cogitatione illicitum de eius iam corruptione tolerare, sed quia scriptum est: Corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem: intentione iam quidem vltra semet ipsos eminent, sed tamen adhuc infirmitatis suæ incertis motibus subditi, corruptionis suæ se carcere clausos dolēt. Ait ergo: Nunquid mare sum ego, aut cœtus, quia circundedisti me carcere?) Ac si apertè diceret: Mare vel cetus: iniqui videlicet, eorúmque auctor malignus spiritus, quia effrenari ad solam perpetrandæ iniquitatis licentiam appetunt, rectè pœnæ suæ carcere constringuntur. Ego autem quia iam æternitatis tuę libertatem desidero, cur adhuc meæ carcere corruptionis premor? C Quod tamen nec à iustis superbè requiritur, quia amore veritatis accensi, infirmitatis suæ angustias transgredi perfecte concupiscunt. Nec ab auctore iustorum iniustè disponitur, quia electorum suorum vota differens cruciat, crucians purgat, vt ad percipiendum quod desiderant, quandoque melius ex dilatione conualescant. Electi autem quousque ab intima quiete differuntur, ad cor suum redeunt, ibique à carnis suæ tumultibus absconsi, quasi amœnissimum secretum petunt. Sed in eo sæpe tentationis aculeos sentiunt, carnis incentiua patiuntur, & ibi grauissimos labores inueniunt, vbi magnam requiem à labore quæsierant. Vnde sanctus vir post insinuatum corruptionis suę carcerem, ad quietam cordis patriam redire festinās, quia eandem rixam, & in intimis inuenit, quam ab exterioribus fugit, protinus subdit dicens:

Quòd cùm ad silentium mentis nostræ reuertimur, intra nos in cogitationibus colloquimur, & quàm subtilia sint iudicia diuina metuentes, quasi in lecti requie somnij visione turbamur.

Si dixero, consolabitur me lectulus meus, & releuabor loquens mecum in stratu meo, terrebis me per somnia, & per visiones horrore concuties.) In sacro nanque eloquio lectulus, cubile vel stratum, secretum solet cordis intelligi. Hinc est enim quod sub vniuscuiusque animæ specie sponsa occultis stimulis sancti amoris excitata, in Canticis canticorum dicit: In *Cantic.3.* lectulo meo per noctes quæsiui quem diligit anima mea. In lectulo quippe, & per noctem dilectus quæritur: quia nimirum inuisibilis conditoris species, repressa omni corporeæ visionis D imagine, in cubili cordis inuenitur. Vnde & eisdem suis dilectoribus veritas dicit: Regnum dei intra vos est. Et rursum: Si *Lucæ 17. Ioan.16.* ego non abiero, paracletus non veniet: Ac si apertè diceret: Si ab intentionis vestræ oculis corpus non subtraho, ad intellectum vos inuisibilem, per consolatorem spiritum non perduco. Hinc de iustis per Psalmistam dicitur: Exultabunt sancti in *Psal.149.* gloria, lætabuntur in cubilibus suis: quia scilicet cùm mala ab exterioribus fugiunt, securi intra mentium secreta gloriantur. Sed tunc lætitia cordium perfecta erit, cùm carnis ab exterioribus pugna non fuerit. Nam quousque caro illicit, quia quasi nostræ domus paries quatitur, etiam cubile turbatur. Vnde & rectè per eundem Psalmistam dicitur: Vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius: quia dum nos tentatio carnis concutit, tremefacta nostra infirmitas etiam mentis cubile cōfundit. Quid verò hoc loco somnia, vel visiones accipimus, nisi imaginationes vltimi districtique examinis? quod iam vtcunque per timorem cernimus, sed tamen vt est veraciter non videmus. Sancti itaque viri, ve diximus, ad cordis secreta semper redeunt, cùm ab hoc mundo, vel vltra votum prospera, vel vltra vires aduersa patiuntur, atque externis laboribus fessi, quasi stratum vel lectulum cubilia mentis petunt. Sed dum quibusdam imaginationibus cogitationum, quàm sint subtilia diuina iudicia conspiciunt, quasi in ipsa stratus sui requie, somnij visione turbantur. Contemplantur enim quàm districtus E iudex veniat, qui dum vt immensæ magnitudinis cordium secreta illuminat, omnes ante oculos culpas reducit. Pensant quanta illi sit verecundia, in conspectu tunc totius humani generis, angelorum omnium archangelorúmque confundi. Perpendunt, qui post confusionem cruciatus maneat, cùm & reatus animum immortaliter morientem, & indefinenter deficientem carnem gehenna consumat. Cùm itaque tam pauida imaginatione mens quatitur. Quid aliud quàm in stratu triste somnium videtur? Dicat ergo, Si dixero, consolabitur me lectulus meus, & releuabor loquens mecum in stratu meo, terrebis me per somnia, & per visiones horrore concuties. Ac si apertè fateatur, dicens: Si exteriora fugiens, introrsus redeo, & vtcunque requiescere in cordis cubiculo concupisco, ibi mihi dum districtionis tuæ contemplationem obiicis, vehementer me per ipsas meæ prouidentiæ imaginationes terres. Bene autem dicitur: Et releuabor loquens mecum in stratu meo, quia nimirum cùm ad mentis nostræ silentium fessi reuertimur, quasi in stratu colloquentes, occulta intra nos cogitationum verba versamus. Sed hæc ipsa nostra collocutio in pauorem vertitur, quia ex illa vehementius intellectus nobis, qui terrorem districti iudicis innotescat, in mente aperitur.

Caput XVIII.

NE quis vero hæc studeat iuxta literam perscrutari, exquirendum magnopere est, quot modis tangant animum imagines somniorum. Aliquando nanque somnia ventris plenitudine, vel inanitate, aliquandò verò illusione, aliquando cogitatione simul & illusione, aliquando reuelatione, aliquando autem cogitatione simul & reuelatione generantur. Sed duo quæ prima diximus, omnes experimento cognoscimus, subiuncta autem quatuor, in sacræ scripturæ paginis inuenimus. Somnia etenim nisi plærūque ab occulto hoste per illusionem fierent, nequaquam hoc vir sapiens indicaret, dicens: Multos errare fecerunt somnia, & illusiones vanæ. *Eccli. 34. Leuit.19.* Vel certè. Non augurabimini, nec obseruabitis somnia. Quibus profectò verbis, cuius sint detestationis ostenditur, quæ auguriis coniunguntur. Rursum nisi aliquando ex cogitatione simul & illusione procederent: Salomon minimè dixisset: *Ecclesiastes 5. Gene.37. Matthæi.2.* Multas curas sequuntur somnia. Et nisi aliquando somnia ex mysterio reuelationis ortientur, Ioseph præferēdum se fratribus per somnium non videret: neè Mariæ sponsum vt ablato puero in Ægyptū fugeret, per somnium angelus admoneret. Rursum nisi aliquando somnia cogitatione simul & reuelatione procederent, nequaquam Daniel propheta, Nabuchodonosor visionem differens, à radice cogitationis inchoasset, dicens: *Danie.2.* Tu rex cogitare cœpisti in stratu tuo quid esset futurum post hæc, & qui reuelat mysteria, ostendit tibi quæ ventura sunt. Et paulopost subiungit, dicens: Videbas, & ecce quasi statua vna F *Somnia sex modis tangunt animum.* grādis, statua illa magna, & statura sublimis stabat cōtra te &c.

Daniel

Universidad de Deusto Biblioteca

G Daniel itaque dum somnum, & implendum reuerenter insinuat, & ex qua ortum sit cogitatione manifestat, patĕter ostenditur: quia hoc plærunque ex cogitatione simul & reuelatione generatur. Sed nimirum cùm somnia tot rerum qualitatibus alternent, tanto eis credi difficilius debet, quanto & ex quo impulsu veniant, facilius non elucet. Sæpe nanque malignus spiritus his quos amore vitæ præsentis vigilantes intercipit, prospera etiam dormientibus promittit, & quos formidare aduersa considerat, eis hæc durius somnij imaginibus intentat, quatenus indiscretam mentem diuersa qualitate afficiat, eámque aut spe subleuans, aut deprimens, timore confundat. Sæpe autem etiam sanctorum corda afficere somniis nititur, vt ab intentione cogitationis solidæ, ad tempus saltem momĕtúmque deriuentur, quanuis ipsi protinus animum ab illusionis imaginatione discutiant. Sed hostis insidians quo eos vigilantes minimè superat, eo dormientes grauius impugnat. Quem tamen hæc malignè agere superna dispensatio benignè permittit, ne in electorum cordibus ipse saltem à passionis præmio somnus vacet. Bene ergo rectori omnium dicitur: Si dixero, consolabitur me lectulus meus, & releuabor loquens mecum in stratu meo, terrebis me per somnia, & per visiones horrore concuties, quia nimirum deus mirabiliter cuncta dispensat, & ipse facit quod malignus spiritus iniuste facere appetit, qui hoc fieri non nisi iustè permittit. Sed quia iustorum vita, & per vi-
H gilias tentatione quatitur, & per somnium illusione fatigatur, foris corruptionis suæ molestias tolerat, intus apud semetipsam grauiter illicitas cogitationes portat. Sed quid est quod faciat, vt pedem cordis à tot scandalorum laqueis euellat? Ecce beatus vir, quanta vndique pressus sit perturbatione cognouimus, sed quod consilium contra hanc inueniat, audiamus. Sequitur:

Quòd suspendium sanctorum sit extolli ad cœlestia, & mors ossium, terrenæ fortitudinis mortificatio.

Quamobrem elegit suspendium anima mea, & mortem ossa mea.) Quid per animam, nisi mentis intentio, quid per ossa nisi carnis fortitudo designatur? Omne autem quod suspenditur, proculdubio ab imis eleuatur. Anima ergo suspendium eligit, vt ossa moriantur: quia dum mentis intentio ad alta se subleuat, omnem in se fortitudinem vitæ exterioris necat. Sancti enim viri certissimè sciunt, quia habere in hac vita requiem nequaquam possunt, & idcirco suspendium eligunt, quia nimirum desideria terrena deserentes, ad alta animum tollunt. Suspensi autem mortem suis ossibus inferunt, quia amore supernæ patriæ, in virtutum studiis accincti, hoc quod fortes prius in mundo fuerant, vinculo humilitatis insequuntur. Intueri libet quomodo animam suam Paulus suspenderat, qui
Galat. 2. dicebat: Viuo autem iam non ego, viuit vero in me Christus.
Philip. 1. Et rursum: Desiderium habeo dissolui, & esse cum Christo.
I Et, Mihi viuere, Christus est, & mori lucrum. Qui gesta terrenæ fortitudinis ad memoriam reuocans, quasi quædam in se
Philip. 3. ossa numerabat dicens: Hebræus ex Hebræis, secundum legem Pharisæus, secundum æmulationem persequens ecclesiam dei. Sed suspendio animæ quia hæc in se ossa interfecit, protinus
Ibidem. asserit, qui subiungit: Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum propter Christum, detrimenta, Quæ adhuc ossa in semetipso insinuat vehementius extincta, cùm subdit: Propter quem, omnium detrimentum feci, & arbitror vt stercora. Mortuis vero ossibus quàm exanimis pendeat, ostendit, qui ilicò subiungit, dicens: Vt Christum lucrifaciam, & inueniar in illo non habens meam iustitiam quæ ex lege est, sed eam quæ ex fide est Iesu Christi. Sed quia collatis eius testimoniis Paulum ad alta suspensum, mundo mortuum testati sumus, nunc beatum Iob si plenus eodem spiritu, exterioris vitæ concupiscentiam fugiat, ostendamus. Sequitur:

Quòd desperatio sanctorum sit terrenarum abdicatio voluptatum.

Caput XIX.

Desperaui, nequaquam vltrà iam viuam.) Sunt nonnulli iustorum qui sic cœlestia appetunt, vt tamen à terrenorum spe minimè frangantur. Largita diuinitus patrimonia ad necessitatis subsidium possident, honores sibi temporaliter impensos retinent, aliena non ambiunt, suis licitè vtuntur. Qui tamen ab eisdem rebus quas habent, alieni sunt, quia ad hæc ipsa quæ possident, ex desiderio non tenentur. Et sunt K
nonnulli iustorum, qui ad comprehendendum culmen perfectionis accincti, dum altiora interius appetunt, exterius cuncta derelinquunt: qui rebus se habitis nudant, gloria honoris expoliant: qui internorum desiderio per assiduitatem se amici mœroris afficiunt, habere de exterioribus consolationem nolunt, qui internis gaudiis dum mente appropiant, vitam in se funditus corporeæ delectationis necant. Talibus nanque per Paulum dicitur: Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est Coloss. 3.
cum Christo in deo. Horum vocem Psalmista expresserat, cùm dicebat: Concupiscit & deficit anima mea in atria domini, Psalm. 83.
Concupiscunt enim, sed non deficiunt, qui iam quidem cœlestia appetunt, sed adhuc tamen à terrenorum delectationibus minimè lassantur. Concupiscit vero & in atrio dei deficit, qui cùm æterna desiderat, in amore temporalium non perdurat. Hinc Psalmista iterum dicit: Defecit in salutari tuo anima mea. Psalm. 118.
Hinc per semetipsam veritas admonet, dicens: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum. Et rursum: Nisi quis re- Lucæ 14.
nunciauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Horum igitur numero sanctus vir, diuisa à terrenis desideriis mente, se inserit, qui ait: Desperaui nequaquam vltrà iam viuam. Iusti quippe desperare est, præsentis vitæ bona æternitatis electione deserere, mansura quærere, & in rebus temporalibus fiduciam non habere. Qui hæc agens, nequaquam se vltrà viuere asserit, quia videlicet viuificatrice morte L
quotidie à vita se passionis occîdit. Absit enim ne vir sanctus de diuinæ misericordiæ largitate desperet, ne gressum cordis à profectu intimi itineris subtrahat, ne amorem conditoris deserens, quasi à duce destitutus in via remaneat, & confossus gladio latrocinantis desperationis ruat. Sed ne eius dicta ad nostri intellectus arbitrium videamur violenter inflectere, debemus ex posterioribus præmissa pensare. Quo enim sensu hæc dixerit, ipse protinus indicat, qui subiungit:

Quòd in breuitate huius vitæ magnificatur homo dono virtutum.

Parce mihi domine, nihil enim sunt dies mei.) Neque enim duo sibi hæc verba conueniunt, desperaui, & parce: nam qui desperat, nequaquam iam sibi parci postulat: & qui adhuc sibi parci desiderat, profectò minimè desperat. Aliunde ergo est quòd desperat, aliunde vero quod parci sibi sanctus vir postulat: quia nimirum dum bona vitæ transeuntis per desperationem deserit, ad obtinenda quæ permanent, in spe robustior exurgit. Desperando itaque melius ad spem veniæ ducitur, quia eo certius ventura appetit, quo præsentia verius, & ex desperatione derelinquit. Et notandum quod vim nobis suis cordis insinuans, vnam quidem de se sententiam protulit, sed hâc tertiò insinuando replicauit. Quod enim superius dixerat: Elegit suspendium anima mea, hoc replicans addidit: Desperaui: M
atque æterna concupiscendo, & temporalia postponendo, hoc postremo intulit: Parce mihi: & quod superius dixit, mortem ossa mea, hoc nimirum subdidit, nequaquam vltrà iam viuam. Hoc quoque vltimò protulit: Nihil enim sunt dies mei.

Caput XX.

Bene autem dies suos nihil esse considerat, quia, vt paulo superius sæpe iam diximus, sancti viri quo verius summa cognoscunt, eo sublimius terrena despiciunt, & idcirco præsentis vitæ dies nihil esse conspiciunt: quia illuminatæ mentis oculos in considerationem æternitatis figunt. De qua dum ad se redeunt, quid se esse nisi puluerem agnoscunt, & infirmitatis suæ conscij, districtè iudicare metuunt? Cúmque vim tanti vigoris aspiciunt, trepidant examinari quod sunt. Vnde & adhuc aptè subiungitur: Quid est homo quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum?) Hominem deus magnificat, quia largitate rationis ditat, infusione gratiæ visitat, honore collatæ virtutis exaltat. Cúmque per semetipsum nihil sit, esse tamen eum cognitionis suæ participem, benignitatis munere concedit. Sed erga eundem magnificatum hominem cor suum dominus apponit: quia post dona iudicium exerit, merita subtiliter pensat, vitæ pondera vehementer examinat, & tanto ab eo pòst districtius pœnas exigit, quanto hunc impenso munere largius præuenit. Vir igitur sanctus immensitatem supernæ maiestatis aspiciat, atq; ad infirmi-

A infirmitatem propriam considerationis oculum reducat. Videat, quia caro capere non valet hoc quod de semetipsa veritas per spiritumsanctum docet. Videat, quia etiam subleuatus hominis spiritus iudicium tolerare non sufficit, quod deus sub examine districtæ retributionis intendat, & dicat: Quid est homo quia magnificas eum, aut quid apponis erga eū cor tuum? Ac si apertè clamet, dicens: Magnificatur homo spiritali munere, sed tamen caro est: & vias eius post munera districtè consideras, sed tamen si remota pietate iudicetur, pondus quod de tua subtilitate imminet, ferre nec subleuatus ad iustitiam spiritus valet: quia etsi hunc vltra se tua dona dilatant, ad inquisitionem tamen tui districti examinis sua cum infirmitas angustat. Vnde & adhuc aptè subiungitur:

Quòd deus visitat hominem cum in virtutibus prouehit, & probat eum aliquando, cùm recedendo concuti tentatione permittit.

Visitas eum diluculo, & subito probas illum.) Quis nostrum nesciat quia diluculum dicitur, cùm iam nocturna tempora in claritatem lucis mutantur? Nos itaque noctis tenebris premimur, cùm perpetratione iniquitatis obscuramur. Sed nox in lucem vertitur, cùm erroris nostri obscuritas, veritatis cognitione irradiatur. Nox in lucem vertitur, cùm corda nostra iustitiæ fulgor illuminat, quæ cæcitas culpæ deprimebat. Hoc diluculum discipulorum mentibus oriri Paulus aspexerat, cum dice-
Roma. 13. bat: Nox præcessit, dies autem appropinquauit. Diluculo ergo
B nos dominus visitat, quia erroris nostri tenebras, luce suæ cognitionis illustrat, contemplationis munere subleuat, in arcem virtutis exaltat. Sed notandum, quod deus postquam diluculo visitat, subito hominem probat, quia & accedendo corda nostra ad virtutes prouehit, & recedendo concuti tentatione permittit. Si enim post virtutum munera, nulla tentatione concutitur, has se habere animus ex semetipso gloriatur. Vt ergo & firmitatis dona habeat, & infirmitatem suam humiliter agnoscat, per accessum gratię ad alta sustollitur, & per recessum quid ex semetipso sit, probatur. Quod bene nobis ex historia sacræ lectionis innuitur, qua Salomon & diuinitus accepisse sapientiam, & tamen post acceptam eandem sapientiam, meretricum statim pulsatus quæstione memoratur. Mox enim vt tantæ reuelationis gratiam accepit, certamen turpium mulierum pertulit: quia nimirum sæpe cùm mentem nostram concessis virtutibus respectus intimæ largitatis illuminat, hanc protinus etiam lubricæ cogitationes turbant, vt quæ subleuata immen-
3. Reg. 19. so munere exultat, etiam tentatione pulsata, quid sit, inueniat. Sic & Helias visitatus diluculo, sermone cœlos aperuit, & ta-
2. Cor. 12. men probatus subito, infirmus per deserta fugiens, vnam mulierem expauit. Sic Paulus ad tertium cœlum raptus ducitur, paradisi penetrans secreta considerat: & tamen ad semetipsum rediens, contra carnis bellum laborat, legem aliam in membris sustinet, cuius in se rebellione fatigari spiritus legem do-
C let. Diluculo ergo deus hominem visitat, sed subito post visitationem probat, quia & collato munere subleuat, & abstracto, ad paululum, ipsum sibi hominem demonstrat. Quod eousque proculdubio patimur, quod detersa funditus labe peccati, ad promissæ incorruptionis substantiam reformemur. Vnde & adhuc aptè subditur:

Quòd in hac vita saporem dulcedinis diuinæ gustamus, sed satiari nisi in regno beatitudinis illa omnino non possumus.

Caput XXI.

Vsquequo non parcis mihi, nec dimittis me vt glutiam saliuam meam?) Saliua in os ex capite delabitur, ab ore vero ad ventrem deducitur cum glutitur. Quid itaque est caput nostrum, nisi diuinitas? per quam existendi principium sumimus, vt creatura simus: Paulo attestante, qui ait?
1. Cor. 11. Caput viri Christus, caput autem Christi deus. Quid autem venter noster est nisi mens? quæ dum cibum suum, supernum videlicet intellectum suscipit, refecta proculdubio omnium membra actionum regit. Nisi enim sacra eloquia aliquando
Prouer. 20. mentem nomine ventris exprimerent. Salomon vtique non dixisset: Lucerna domini spiraculum hominis, quæ inuestigat omnia secreta ventris. Quia nimirum dum nos gratia superni respectus illuminat, cuncta etiam mentis nostræ nobis absconsa manifestat. Quid ergo saliuæ nomine, nisi sapor intimæ cōtemplationis accipitur? quæ ad os à capite defluit, quia de claritate conditoris adhuc in hac vita nos positos, vix gutta* re- D
*al. gustus. uelationis tangit? Vnde & redemptor noster veniens saliuam
Marci. 8. luto miscuit, & cæci nati oculos reparauit, quia superna gratia carnalem cogitationem nostram per admixtionem suæ contemplationis irradiat, & ab originali cæcitate hominem ad intellectum reformat. Nam quia à paradisi gaudiis expulsum, in hoc iam exilio natura edidit, quasi à natiuitate homo sine oculis processit. Sed sicut sanctus vir insinuat, hæc saliua ad os quidem labitur, vt verò ad ventrem vsque perueniat, non glutitur, quia diuinitatis contemplatio sensum tangit, sed plenè mentem non reficit, quoniam perfectè animus conspicere nō valet, quod adhuc quia caligo corruptionis præpedit, raptim videt. Ecce enim electorum mens iam terrena desideria subiicit, iam cuncta quæ considerat præterire, transcendit, iam ab exteriorum delectatione suspenditur, & quæ sint bona inuisibilia rimatur, atq; hæc agens, plærunque in dulcedinem supernæ contemplationis rapitur: iamque de intimis aliquid quasi per caliginem conspicit, & ardenti desiderio interesse spiritalibus angelorum ministeriis conatur, gustu incircunscripti luminis pascitur, & vltra se euecta, ad semetipsam relabi dedignatur: Sed quia adhuc corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, inhærere diu luci non valet, quam raptim videt. Ipsa quippe carnis infirmitas transcendentem se animam retrahit, atque ad cogitanda ima ac necessaria suspirantem reducit. Saliua ergo capite defluens os tangit, sed ad ventrem minimè per- E
uenit, quia liquore supernæ contemplationis iam quidem intellectus noster infunditur, sed nequaquam mens plenè satiatur. In ore etenim gustus est, in ventre satietas. Saliuam vtique glutire non possumus, quia supernæ claritatis bono satiari non permittimur, quod adhuc ex tenuitate gustamus: Sed quia hoc ipsum quod vtcunque ipsam super nos cognoscimus, ex pietate parcentis est, quòd vero hoc percipere perfectè non possumus, adhuc ex pœna vetustæ damnationis, rectè nunc dicitur: Vsquequo non parcis mihi, nec dimittis me vt glutiam saliuam meam? Ac si apertè diceretur: Tunc homini plenè parcis, cùm hunc ad perfectionem tuæ contemplationis admiseris, vt claritatem tuam raptus interius videat, & eum carnis suæ corruptio exterius non repellat. Tunc permittis vt saliuam glutiam, cùm me sapore tuæ claritatis vsque ad abundantiam satietatis infuderis, vt nequaquam iam per indigentiam gustu oris esuriam, sed in te solidatus, irrigato mentis ventre subsistam. Sed qui promereri vult bonum quod expetit, debet malum confiteri quod fecit. Sequitur:

Quod nisi misericordia dei subueniat, qui per nos cecidimus, nostris resurgere virtutibus non valemus.

Peccaui: quid faciam tibi ô custos hominum?) Ecce fatetur malum quod fecit, sed bonum quod deo in recōpensationem debeat offerre non inuenit, quia ad abluendam culpam quæli- F
bet humanæ actionis virtus infirma est, nisi hanc misericordia parcentis foueat, & non iustitia rectè iudicantis premat. Vnde rectè per Psalmistam dicitur: Melior est misericordia tua super Psalm. 62.
vitam, quia quamlibet videatur innocens, apud districtum tamen iudicem nostra nos vita non liberat, si ei reatus sui debitum misericordiæ benignitas non relaxat. Vel certè cum dicitur: Quid faciam tibi? patenter ostenditur, quia hæc ipsa bona quæ agere præcipimur, nō præceptori, sed nobis prosunt. Vnde rursum per Psalmistam dicitur: Quoniam bonorum meorum Psalm. 15.
non indiges. Humilitas autem nostrę destitutionis exprimitur, cùm deus hominum custos vocatur, quia si eius nos custodia minimè protegit, ante occulti hostis insidias, nostræ sollicitudinis oculus vigilans dormit, Psalmista rursus attestente, qui ait: Nisi dominus custodierit ciuitatem, in vanum vigilant qui Psal. 126.
custodiunt eam. Per nos nanque cecidimus, sed nostris resurgere viribus non valemus. Culpa nos voluntatis proprię semel strauit, sed pœna culpæ deterius quotidie deprimit. Ad amissam rectitudinem resurgere studiorum conatibus nitimur, sed meritorum pondere grauamur. Vnde & aptè subditur:

Quanta sit miseria mutabilitatis humanæ.

Caput XXII.

Qvare posuisti me contrarium tibi, & factus sum mihimetipsi grauis?) Tunc sibi contrarium deus hominem posuit, cùm homo deum peccando dereliquit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G liquit. Serpentis quippe persuasionibus captus, hostis eius extitit, cuius præcepta contempsit. Iustus verò conditor hunc sibi contrarium posuit, quia inimicum ex elatione deputauit. Sed hæc ipsa contrarietas culpæ, facta est homini pondus pœnæ, vt corruptioni suæ malè liber seruiat, qui bene seruus de incorruptionis libertate gaudebat. Salubrem quippe humilitatis arcem deserens, ad infirmitatis iugum superbiendo peruenit, & ceruicem cordis erigendo suppossuit: quia qui subesse diuinis iussionibus noluit, sub suis se necessitatibus strauit. Quod melius ostendimus, si ea quæ deiectus sustinet, & prius carnis, & pòst pondera mentis exprimamus. Vt enim taceamus hoc quòd dolores tolerat, quòd febribus anhelat, sua quadam ægritudine constringitur. Ipsa hæc nostri corporis, quæ salus vocatur, ægritudo est. Nam ocio tabescit, opere deficit: inedia deficiens, cibo reficitur vt subsistat: refectione lassescens, abstinentia releuatur vt vigeat, aqua perfunditur, ne arescat: linteis tergitur, ne ipsa nimis perfusione liquefiat: labore vegetatur, ne quiete torpeat: quiete refouetur, ne laboris exercitatione succumbat: fatigatur vigiliis, somno reparatur: oppressa somno, vigiliis excutitur, ne sua peius quiete lassetur: vestibus tegitur, ne frigoris aduersitate penetretur: quæsito calore deficiés, aurarum flatu refouetur. Cúmque inde molestias inuenit, vnde vitare molestias quæsiuit, malè sauciata, vt ita dixerim, de ipso suo medicamine languescit. Remotis ergo febribus, cessantibúsque doloribus ipsa nostra salus ægritudo est, cui curandi necessitas nunquam deest. Quot enim solatia ad viuendi vsum quærimus, quasi tot nostræ ægritudini medicamentis obuiamus. Sed ipsum quoque medicamen in vulnus vertitur, quia exquisito remedio paulo diutius inhærentes, ex eo grauius deficimus, quod prouidè ad refectionem paramus. Sic nimirum debuit præsumptio corripi, sic superbia sterni. Quia enim elatum semel sumpsimus spiritum, ecce defluens quotidie portamus lutum: Ipsa quoque mens nostra à secreti interioris securo gaudio excluſa, modo spe decipitur, modo pauore vexatur, modo dolore deiicitur, modo falsa hilaritate releuatur: transitoria pertinaciter diligit, eorúmque amissione incessanter atteritur, quia & incessanter cursu rapiente permutatur. Rebus autem mutabilibus subdita, & à semetipsa variatur. Nam quærens quod non habet, anxia percipit: Cúmque hoc habere cœperit, tædet hanc percepisse quod quæsiuit. Amat sæpe quod desperat, despicit quod amauerat. Cum labore quæ æterna sunt discit, sed horum repentè obliuiscitur, si laborare desierit. Diu quærit, vt parum quid de summis inueniat, sed ad consueta citius relabens, nec parum in his quę inuenerit perseuerat. Erudiri appetens, vix suam ignorantiam superat, sed erudita, grauius cõtra scientiæ gloriam pugnat. Vix carnis suæ sibi tyrannidem subiicit, sed tamen adhuc intus culpæ suæ imaginem tolerat, cuius iam foris opera vincendo restinxit. In
I auctoris sui inquisitione se erigit, sed reuerberatam hanc, corporearum rerum amica caligo confundit. Semetipsam qualiter incorporea corpus regat, intueri vult, & non valet. Requirit mirè, quòd sibi respondere non sufficit, & sub eo ingenia deficit, quod prudenter requirit. Amplam se simul & angustam considerans, qualem se veraciter æstimet ignorat, quia si ampla non esset, nequaquam tam inuestiganda requireret: Et rursum si angusta non esset, hoc ipsum saltem quod ipsa requirit, inueniret. Bene ergo dicitur: Posuisti me contrarium tibi, & factus sum mihimetipsi grauis.) Quia dum repulsus homo, & à carne molestias, & à mente quæstiones tolerat, graue nimirum pondus semetipsum portat. Vndique languoribus premitur, vndique infirmitatibus vrgetur, vt qui relicto deo, se sibi ad requiem sufficere credidit, nihil in se nisi tumultum perturbationis inueniret, inuentúmque se fugere quæreret: sed auctore contempto, quo se fugeret, non haberet. Cuius infirmitatis pondera bene quidam sapiens contemplatus, ait: Graue iugum
Eccli. 40. super filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum, vsque ad diem sepulturæ in matrem omnium. Beatus autem Iob ista considerans, & quare ita ordinata sint ingemiscens, non iustitiam redarguit, sed misericordiam inquirit, vt percontando ipse humiliter pulset, quod parcendo diuina pietas immutat. Ac si apertè dicat: Cur quasi contrarium tibi hominem despicis, qui certus scio, quia perire ipsum quem despicere credetis, non vis? Vnde bene adhuc & humilitatem confessionis exprimit,
& vocem liberæ inquisitionis adiungit, dicens: K

Caput XXIIII.

CVr non tollis peccatum meum, & quare non auferis iniquitatem meam?) Quibus profecto verbis quid aliud quam desiderium præstolati mediatoris innuitur? de quo Ioannes ait: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccatum mundi. Vel certè ab humano genere tunc peccatum plenè tollitur, cùm per incorruptionis gloriam nostra corruptio permutatur. Esse nanque à culpa liberi nequaquam possumus, quousque in corpore mortis tenemur. Redemptoris ergo gratiam, vel resurrectionis soliditatẽ desiderat, qui iniquitatem suam auferri funditus sperat. Vnde mox & pœnam præuaricationis culpæ, quam ex origine meruit, & iudicium quod ex propria actione pertimescit, adiungens subdit: *Ioan. 1.*

Quòd præsens mors sint pœna peccati, ex in iudicio si à peccatore secundum districtionem operum ratio exigatur, non subsistit, nec habet quid respondeat iudici.

Ecce nunc in puluere dormiam, & si mane me quæsieris, non subsistam.) Peccanti primo homini dictum est: Puluis es, & in puluerem reuerteris. Mane autem dicitur illa tunc manifestatio mentium, quæ in aduentu iudicis apertis cogitationibus quasi pòst noctis tenebras demonstratur. De quo nimirum mane per Psalmistam dicitur: Mane astabo tibi & videbo. Quę rere autem dei, est hominem subtili interrogatione discutere, & districtè discutiendo iudicare. Beatus igitur Iob humanæ L deiectionis damna considerans videat, quia & præsenti iam pœna premitur, & adhuc de futuris grauius vrgetur, Et dicat: Ecce nunc in puluere dormiam, & si mane me quæsieris, non subsistam. Ac si apertius deplorat, dicens: In præsenti quidem mortem iam carnis patior, & tamen adhuc de futuro iudicio grauiorem morte, districtionis tuæ sententiam pertimesco. Interitum pro culpa sustineo, sed adhuc ad iudicium veniens, culpas restitui, & pòst interitum formido. Exteriorem ergo mortem considerans, dicat: Ecce nunc in puluere dormiam: interiorem metuens adiungat: Et si mane me quæsieris, non subsistam. Quantalibet enim iustitia polleant, nequaquam sibi ad innocentiam, vel electi sufficiunt, si in iudicio districtè requirantur. Sed hoc nunc ad solatium suæ ereptionis inueniunt, quod nequaquam se posse sufficere humiliter sciunt. Sub humilitatis ergo regmine à gladio se tantæ animaduersionis abscondunt, & quo terrorem venturi iudicis præstolantes continuo timore trepidant, eo indesinenter agitur, vt paratiores fiant. Sequitur: *Gen. 3.*

Caput octauum textus beati Iob, & xxiiij. caput libri octaui expositionis moralis beati Gregorij.

RESpõdens autem Baldath Suites, dixit: Vsquequo loqueris talia, & spiritus multiplex sermõisoris tui? M Nunquid deus supplantat iudicium, aut omnipotens subuertit quod iustum est? Etiam si filij tui peccauerunt ei, & dimisit eos in manu iniquitatis suæ, tu tamen si diluculo consurrexeris ad deum, & omnipotẽtem fueris deprecatus, si mũdus & rectus incesseris, statim euigilabit ad te, & pacatũ reddet habitaculum iustitiæ tuæ: intantũ vt si priora tua fuerint parua, & nouissima tua multiplicentur nimis. Interroga enim generationem pristinam, & diligẽter inuestiga patrum memoriã. Hesterni quippe sumus, & ignoramus, quoniã sicut vmbra dies nostri sunt super terram. Ipsi docebunt te, loquẽtur tibi, & de corde suo proferent eloquia. Nunquid virere potest scirpus absque humore, aut crescere carectũ sine aqua? Cùm adhuc sit in flore, nec carpatur manu, ante omnes herbas aresc̃it. Sic viæ omnium qui obliuiscũtur deũ, & spes hypocritæ peribit. Nõ ei placebit vecordia sua, & sicut tela aranearũ fiducia eius. Innitatur super domum suam, & non stabit, fulciet eam, & nõ cõsurget. Humectus videtur antequã veniat sol, & in ortu suo germen

A germen eius egredietur. Super aceruum petrarum radices eius densabuntur, & inter lapides commorabitur. Si absorbuerit eum de loco suo, negabit eum, & dicet: Non noui te. Hæc est enim lætitia viæ eius, vt rursum de terra alij germinentur. Deus non proiiciet simplicem, nec porriget manum malignis, donec impleatur risu os tuum, & labia tua iubilo. Qui oderunt te, induentur confusione, & tabernaculum impiorum non subsistet.

Respondens autem Baldath Suites ait: Vsquequo loqueris talia & spiritus multiplex sermonis oris tui?) Iniustis semper grauia sunt verba iustorum, & quæ ad ædificationem prolata audiunt, hæc quasi superimpositum pondus ferunt. Quod de se apertè Baldath Suites indicat, dicens: Vsquequo loqueris talia? Qui enim vsquequo dicit: quia ædificationis verba iam portare non possit, ostendit. Sed cùm corrigi iniqui despiciunt, bene prolata criminantur. Vnde & protinus subiungit: Et spiritus multiplex sermonis oris tui. Cùm multiplicitas in sermone reprehenditur, esse proculdubio intelligentiæ grauitas in sensu denegatur. Vis quippe summa loquentium, quadrifaria qualitate distinguitur. Nam sunt nonnulli quos sentiendi simul ac dicendi amplitudo dilatat, & sunt nonnulli quos sentiendi
B simul & dicendi inopia angustat. Sunt nonnulli qui efficaciam dicendi habent, sed acumen sentiendi non habent. Et sunt nonnulli qui acumine sentiendi subnixi sunt, sed ex inopia locutionis obmutescunt. Hoc nanque in hominibus cernimus, quod in rebus sæpe insensibilibus videmus. Nam plærunque & abundans aqua ab intimis ducitur, & largis in superficiem meatibus deriuatur. Plærunque angusta in intimis latet, & progrediendi rimas difficulter inueniens, foras angustior exundat.* Plærunque minima in absconditis oritur: cúmque patenter qua exeat inuenit, ex largo foramine tenuis procedit, magnique se meatus dilatant, sed non est quod fundant. Plærunque vero ampla in absconditis surgit, sed angustis pressa meatibus tenuissima profluit. Sic itaque in aliis os patens emanat, quod largus ingenij fons ministrat. In aliis intellectum nec sensus porrigit, nec lingua fundit. In aliis os quidem ad loquendum patet, sed ad reddendum parata à sensu lingua nihil accipit. In aliis vero largus sentiendi fons à corde exuberat, sed hunc quasi meatus tenuis impar lingua coangustat. In quibus nimirum quatuor dicendi qualitatibus, solo crimini tertia subiacet, quæ hoc sibi per locutionem arripit, ad quod per ingenium non assurgit. Nam prima laudanda est, quæ vtroque valenter pollet. Secunda miseranda, quæ vtroque humiliter caret. Quarta adiuuanda, quæ explere quod sentit non valet. Tertia vero despicienda atque reprimenda, quæ dum sermone se erigit, sensui iacet: quæ membris inflatione tumentibus
C similis, ad aures audientium vasta, sed vacua procedit. Quod nunc Baldath beato Iob crimen intorquet, dicens: Spiritus multiplex sermonis oris tui. Qui enim multiplicitatem sermonis oris tribuit, profecto cordis inopiam reprehendit. Ac si apertè dicat: Abundantia spiritus in sermone oris attolleris: sed sensus indigentia coangustaris.

De quadrifaria loquẽtium varietate.

** al. exhalat.*

Caput XXV.

PRaui autem cùm recta reprehendunt, ne ipsi quæ iusta sunt nescire videantur, nota omnibus bona quæ audiendo didicerunt, quasi incognita proferunt. Vnde & Baldath protinus adiungit: Nunquid deus supplantat iudicium, aut omnipotens subuertit quod iustum est?) Hæc beatus Iob nec loquens negauerat, nec reticens ignorabat. Sed procaces quique, vt diximus, etiam nota iactanter proferunt, vt loquendo docti videantur. Conteñunt moderate conticescere, ne credantur ex imperitia tacuisse. Sciendum vero est, quia tunc diuinæ iustitiæ rectitudinem laudant, cum se ad gaudium incolumitas subleuat, & alios flagella castigant, cùm se conspiciunt rerũ prosperitate perfrui, alios aduersitate fatigari. Nam dum peruerse agunt, sed tamen se rectos arbitrantur, hoc quod ibi prospera suppetunt, deberi suis meritis credunt, cóque colligunt quod deus iniustè non iudicat, quòd quasi iustos se aduersitas nulla contristat. Sed si eorum viram quanlibet breuiter vis supernæ correptionis attigerit, pulsati protinus consilium diuini examinis increpant, quod pauloante incolumes admirando præferebant, iustúmque esse iudicium quod suis moribus aduersatur, negant, & dum de diuina æquitate disputant, ad resultationis verba prosiliunt, & correpti quia deliquerint, grauius delinquunt. Vnde bene etiam per Psalmistam contra peccatoris confessionem dicitur: Confitebitur tibi cùm beneficeris ei. Despecta quippe vox confessionis est, quam format iucunditas prosperitatis. Sola autem confessio habet magni meritum ponderis, quam à veritatis rectitudine nequaquam separat vis doloris, quam vsque ad iudicium vocis exacuit aduersitas testis cordis. Non ergo mirum quòd Baldath diuinam iustitiam laudat, qui nihil aduersi ab eadem iustitia tolerat. Sed quia amicos beati Iob, hæreticorum tenere speciem diximus, libet vt paucis quomodo Baldath verba hæreticorum surreptionibus congruant, demonstremus. Hi quippe dum sanctam Ecclesiam temporali corripi animaduersione conspiciunt, audacius in iactantiam peruersæ prædicationis intumescunt, & superni examinis rectitudinem prætendentes, prosperati se ex meritis asserunt, illáuero affligi dignis retributionibus attestantur, & verbis blandientibus surreptionis aditum protinus inter dolores quærunt, atque aliorum vitam exprobrantes, aliorum mortibus feriunt, ac si illi iam iustè defuncti sint, qui de deo credere digna noluerunt. Vnde Baldath Suites postquam diuinam iustitiam protulit, ilico subiungit: Etiam si filij tui peccauerunt ei, & dimisit eos in manu iniquitatis suæ, tu tamen si diluculo consurrexeris ad deum, & omnipotentem fueris deprecatus: si mundus & rectus incesseris, statim euigilabit ad te, & pacatum reddet habitaculum iustitiæ tuæ.) Ac si afflictis catholicis errorum prædicatores dicant: Vitæ vestræ prouidere, & quàm peruersa teneatis, ex eorum qui inter vos defuncti sunt damnatione cognoscite, quia conditori omnium nisi perfidia vestra despliceret, nequaquam à vobis tam numerosos populos, interitu sæuiente, subtraheret. Ait enim: Etiam si filij tui peccauerunt ei, & dimisit eos in manu iniquitatis suæ. Quasi apertè diceret: In iniquitatis suæ manu dimissi sunt, qui vitam nostræ rectitudinis imitari noluerunt. Tu tamen si diluculo consurrexeris ad deum, & omnipotentem fueris deprecatus. *Psalm. 48.*

Caput XXVI.

QVia enim se hæretici tenere lucem veritatis æstimant, sanctam ecclesiam quasi in erroris nocte positam, ad diluculum veritatis vocant, quatenus & per cognitionem dei, quasi per diluculum surgat, & per precem pœnitentiæ præterita diluat. Si mundus & rectus incesseris.) Mundus videlicet in cogitatione, rectus in opere. Statim euigilabit ad te.) Ac si apertè dicat: Quia is qui nunc tribulationibus tuis virtutem suæ protectionis non exerit, quasi ab adiutorio errantis dormit. Et pacatum reddet habitaculum iustitiæ tuæ.) id est, præsentis vitæ contrarietates amouet, & tranquillitatis protinus securitatem præber. Quia enim per- F uersi quique temporale gaudium singulare æstimant, diuinæ remunerationis bonum quod ipsi anxiè ambiunt, hoc aliis pro magno pollicentur. Vnde plærunque fit, vt aut amissa recuperari spondeant, aut ad maiora adhuc præsentis vitæ præmia, adiutorum suorum animos extendant. Quod patenter Baldath exprimit, cùm protinus adiungit: Intantum vt si priora tua fuerint parua, & nouissima tua multiplicentur nimis.) Si vero habitaculum iustitiæ, consilium mentis vocat, afflictis catholicis errorum magistri pacatum iustitiæ habitaculum promittunt, quia si eos ad sua pertrahunt, profecto à contentione conticescunt. Nanque hi qui pertrahi ad peruersa potuerunt, tanto iam tranquillius temporali pace quieti sunt, quanto longius ab æterna separantur. Opes quoque intelligentiæ se sequentibus crescere spondent. Vnde & subditur: Intantum vt si priora tua fuerint parua, & nouissima tua multiplicentur nimis.) Sed quia eorum verbis non facile creditur, quoniam sæpe vita contemptibilis demonstratur, antiquorum patrum sententias proferunt, earumque rectitudinem in argumentum sui erroris inflectunt. Vnde & subditur.

Quòd antiquorum patrum exempla, ad infirmandam transitoriæ huius vitæ instabilitatem, intuenda sunt.

Interroga enim generationem pristinam, & diligenter inuestiga patrum memoriam.) Generationem pristinam, ac patrum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G trum memoriam nequaquã videri, sed inuestigari admonent, quia hoc in ea nolunt conspici, quod liquidò cunctis patet. Nonnunquam verò more bonorum, quædam moraliter docent, & qualiter ex præteritis præsentia colligantur, insinuant: atque ex his quæ iam à nostris oculis, pertranseundo subtracta sunt, quàm nulla sint quæ videntur, demonstrant. Vnde & adhuc subditur: Hesterni quippe sumus, & ignoramus, quoniam sicut vmbra dies nostri sunt super terram.) Generatio itaque pristina interroganda proponitur, vt transire tempus vitæ præsentis sicut vmbra monstretur, quia videlicet si ea quæ erant, & iam transacta sunt, ad memoriam reducimus, patenter cognoscimus quàm celeriter hoc quoque fugiat quod tenemus. Sæpe verò hæretici eosdem nobiscum patres quos veneramur laudant, sed intellectu deprauato, ipsis nos eorum laudibus im pugnant. Vnde & adhuc subditur: Ipsi docebunt te, loquentur tibi, & de corde suo proferent eloquia.) Notandum quod superius dixerat: Spiritus multiplex sermonis oris tui, nunc verò reductis ad memoriam patribus dicit: De corde suo proferent eloquia. Ac si vitam sanctæ Ecclesiæ hæretici detestantes dicant: Multiplicitatem spiritus in ore habes, in corde non habes. Sed illi contra te audiendi sunt, qui verba ex corde proferentes, recta viuendo docuerunt. Sæpe autem praui dum suæ vitium tortitudinis ignorant, audenter aliorum rectitudinem lacerant. Cúmque contra bonos sibi auctoritatem increpationis arripiunt, aut ea bona proferunt, quæ non videndo, sed audiendo didicerunt, aut ea aliis mala mentientes ingerunt, quæ ipsi committunt. Sed cùm ea bona proferunt, quæ seruare contemnunt, sciendum est quia plærunque veritas sic per ora aduersariorum sonat, vt eorum linguam mouens, viam feriat, quatenus culmen rectitudinis loquentes & ignorantes, ipsi sibi & verbis iudices, & factis accusatores fiant. Vnde Baldath mira quidem contra hypocritas subdit, sed mucrone verbi se impetit, quia simulator iustitiæ, nisi ex aliquantulo ipse esset, docere iustum nequaquam tanta temeritate præsumeret. Et quidem fortia sunt valde quæ dicit, sed hæc stultis, non autem sapienti: prauis, non recto dicere debuit: quia & vecordem se asserit, qui hortis sitientibus, in flumine aquam fundit. Sed interim postponentes cui dicitur, pensemus subtiliter quid dicatur, vt nos prolata instruant, quanuis meritum sui auctoris impugnent. Sequitur:

Quòd sanctorum bona quæ vera sunt permanent, hypocritarum vero bona, quia falsa sunt, non perseuerant: & quod superbi correctionis impatientes sunt.

Nunquid viuere potest scirpus absque humore, aut crescere carectum sine aqua?) Cui Baldath scirpum, vel carectum cõparet, ipse protinus aperit, cùm subiungit: Cùm adhuc sit in flore nec carpatur manu, ante omnes herbas arescit: sic viæ omnium qui obliuiscuntur deum, & spes hypocritæ peribit.)

I Scirpi ergo vel carecti nomine, hypocritæ vitam signat, quæ speciem quidem viriditatis habet, sed ad humanos vsus fructũ vtili tatis non habet, quæ sterilitate operis arida permanens, solo sanctitatis colore viridescit.

Caput XXVII.

Sed neque sine humore scirpus, neque sine aqua carectum proficit, quia hypocritarum vita ad bona opera infusionem quidem superni muneris percipit, sed in cunctis quæ agit, exteriores laudes appetens, à fructu perceptæ infusionis inanescit. Sæpe nanque mira signorum opera faciunt, ab obsessis corporibus spiritus pellunt, & per prophetiæ donũ, ventura quæque sciendo prœueniunt, sed tamen à largitore tot munerum, cogitationis intentione diuisi sunt: quia per eius dona, non eius gloriam, sed proprios fauores quærunt: cúmque per accepta dona in sua laude se eleuant, ipsis muneribus contra largitorem pugnant. Inde quippe contra dantem superbiunt, vnde ei amplius humiles esse debuerunt. Sed eo postmodum eos districtior sententia percutit, quo nunc superna bonitas, & ingratos largius infundit. Fitque eis amplitudo muneris, incrementum damnationis, quia irrigati fructum non ferunt, sed sub viriditatis colore vacui in altum crescunt. Quos bene per
Matth.7. Euangelium veritatis exprimit, dicens: Multi dicent mihi in illo die, Domine, domine, nõnne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tũc confitebor illis, quia nunquam noui vos, discedite à me qui operamini iniquitatem. Scirpus K igitur vel carectum absque humore, vel aqua non viuit, quia nimirum hypocritæ non nisi ex superno munere viriditatem bonæ operationis accipiunt. Sed quia hanc in vsum propriæ laudis arripiunt, in aqua quidem virides, sed tamen inanes crescunt. Bene autem subditur: Cùm adhuc sit in flore, nec carpatur manu, ante omnes herbas arescit.) Scirpus in flore, est hypocrita in laude. Acutis vero angulis surgens carectum manu non carpitur, quia exasperatis per arrogantiam sensibus, de prauitate sua hypocrita corripi dedignatur. In flore suo manum carpentis incidit, quia in laude hypocrita positus, ne hunc quisquam corripere audeat, asperitate sua protinus vitam corripientis secat. Sanctus nanque esse non appetit, sed vocari: & cùm fortasse corripitur, quasi in opinionis gloria detruncatur. Deprehensum se in prauitate irascitur, loqui sibi redarguentem prohibet, quia velut in occulto vulnere tactus dolet. Qualis imperitis innotuit, talis vult ab omnibus æstimari, & paratior est mori quàm corripi. Redargutione deterior redditur, quia quasi diræ percussionis æstimat iaculum, puritatis verbũ. Vnde exasperatus protinus in contumelias surgit, & quæ mala exaggeret contra vitam correptoris, inquirit. Demonstrare longè incomparabiliter reum reprehensorem suum desiderat, vt innocentem se non suis actibus, sed alienis criminibus ostendat, ita vt sæpe homo redargutionis aliquid se dixisse pœ- L
H niteat, & quasi à carpentis manu, sic à corripientis animo quidam, vt ita dixerim, sanguis mœroris currat. Vnde bene per *Prouer.9.* Salomonem dicitur. Noli arguere derisorem, ne oderit te. Neque enim iusto timendum est, ne derisor cùm corripitur, contumelias inferat, sed ne tractus ad odium, peior fiat. Inter hæc sciendum est, quod iustorum bona, quia ex corde incipiunt, vsque ad præsentis vitæ terminum crescunt. Hypocritarum vero opera, quia nequaquam sunt in occulto radicata, sæpe ante deficiunt, quàm presens vita finiatur. Nam plærũque studio sacræ eruditionis insistunt, & quia hanc non præparandis meritis, sed promerendis fauoribus inquirunt, statim vt iudicium humanæ laudis arripiunt, & per hoc gratiam transitorij profectus assequuntur, tota mẽte seculatibus curis inseruiunt, atque à sacra funditus eruditione vacuantur, & agendo post indicant, quantum temporalia diligant, qui sola prius æterna prædicabant. Plærunque autem assumptæ speciem maturitatis ostendunt, quiete silentij, longanimitate patientiæ, continentiæ virtute decorantur: Sed cum per hæc quæsiti culmen honoris attigerint, cùmque sibi iam reuerentia à cunctis impenditur, protinus se in lasciuiam voluptatis fundunt, & bona se non ex corde tenuisse ipsi sibi testes sunt, qui hæc cito dimiserunt. Nonnunquam vero aliqui quæ possident tribuunt, atque indigentibus cuncta largiuntur, sed tamen ante vitæ terminum, auaritiæ prurigine accensi, aliena appetunt, qui sua largiri videbantur, & pertinaci pòst crudelitate ambiunt, quod ficta prius M
pietate reliquerunt. Vnde & rectè nunc dicitur:

Caput XXVIII.

Cvm adhuc sit in flore, nec carpatur manu, ante omnes herbas arescit.) Iuxta carnem quippe & iusti herba sunt, propheta attestante, qui ait: Omnis caro fœnum. Sed *Esa. 40.* ante omnes herbas arescere scirpus dicitur, quia iustis in bono suo permanentibus, à viriditate assumptæ rectitudinis hypocritarum vita siccatur. Arescunt herbæ etiam reliquæ, quia iustorum opera cum carnis vita deficiunt. Sed herbarum ariditatem scirpus prœuenit, quia, priusquam de carne hypocrita transeat, ea quæ in se ostenderat, virtutum facta derelinquit. De quibus etiam bene per Psalmistam dicitur: Fiant sicut fœnum ædificiorum, quod priusquã euellatur, exaruit. Fœnũ quip- *Psal.128.* pe ædificij in alto nascitur, sed nequaquam pingui radice solidatur, quia & hypocrita summa quidẽ agere cernitur, sed non in eis ex cordis puritate roboratur. Quod nimirum fœnum & non euulsum citius arescit, quia videlicet hypocrita, & in præsenti adhuc vita subsistit, & iam sanctitatis opera quasi viriditatis speciem amittit. Quia enim sine intentione rectæ cogitationis bona studuit agere, hæc amittens, indicat se sine radice floruisse. Sed Baldath, sicut prædiximus, cui scirpum vel carectum comparet ilico aperit, cum subiungit: Sic viæ omnium qui obliuiscũtur deũ, & spes hypocritæ peribit.) Quid enim in cũctis suis operibus hypocrita sperat, nisi honoris reuerentiam

gloria m

A gloriam laudis, à melioribus metui, sanctus ab omnibus vocari? Sed permanere spes hypocritæ non valet, quia æternitatem non quærens, fugit quod tenet. Nequaquam quippe mentis eius intentio in illa gloria figitur, quæ sine fine possidetur: sed
Matt.6. cùm transitoriis fauoribus inhiat, perdit, percipiendo quod laborat, veritate attestante, quæ ait: Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam. Sed hæc spes recipiendæ mercedis diu teneri non potest, quia pro ostensis operibus honor tribuitur, sed vita ad terminum vrgetur: laudes resonant, sed ad finem cum laudibus tempora festinant: & quia nequaquam animus in æternitatis amore radicatur, cum ipsis profecto rebus quas diligit labitur. Nemo nanque valet mobilia diligere,
Nemo potest immobilis stare, qui mobilia diligit. & ipse immobilis stare. Qui enim transeuntia amplectitur, eo ipso ad cursum ducitur, quo decurrentibus implicatur. Dicat ergo: Et spes hypocritæ peribit, quia humana laus quam magnis laboribus appetit, impulsa temporum momentis decurrit. Bene autem subditur:

Quòd vili precio opus magnum vendit, qui ideo in laboribus continentiæ seruit, vt laus ei ab hominibus impendatur, & cùm tempus retributionis aduenerit, hæc quæ modo placet infamia, in tormentis positis displicebit.

Non ei placebit vecordia sua.) Magna quippe vecordia est, laboriosa agere, & auræ laudis inhiare, forti opere præceptis cœlestibus inseruire, sed terrenæ retributionis præmium quærere. Vt enim ita dixerim, qui pro virtute quam agit, humanos
B fauores desiderat, rem magni meriti vili precio uænalem portat. Vnde cœli regnum mereri potuit, inde nummum ttãsitorij sermonis quærit. Vili ergo precio opus vendit, quia magna impendit, sed minima recipit.

Caput XXIX.

Qvibus itaque hypocritæ similes, nisi fœcundis & neglectis vitibus existunt? quæ per vbertatem fructum proferũt, sed nequaquam per studium à terra subleuãtur. Quod pingues palmites germinant, errantes bestiæ conculcant, & quo hoc vberius aspiciũt, proiectum in infimis, auidius consumunt: quia nimirum hypocritarum opera dum clara monstrantur, quasi pingua prodeũt, sed dum humanas laudes appetunt, quasi in terra deseruntur. Quæ huius mundi bestiæ, maligni scilicet spiritus comedunt, quia hæc ad vsum perditionis inflectunt, tantóque ardentius rapiunt, quanto & magna clarius innotescunt. Vnde bene per prophe
Osee.8. tam dicitur: Culmus stans non est in eo germen & non faciet farinam, quòd etsi fecerit, alieni comedent eam. Culmus quippe germen non habet, cùm vita meritis virtutum caret. Farinam culmus non facit, cùm is qui in præsenti seculo proficit, nil subtilitatis intelligit, nullum boni operis fructum reddit. Sed sæpe & cùm fecerit farinam, hanc alieni comedunt, quia & cùm bona opera hypocritæ ostendunt, de his malignorum
C spirituum vota satiantur. Qui enim per hæc placere deo non appetunt, nequaquam agri dominũ, sed alienos pascunt. Fœcũdo itaque hypocrita & neglecto palmitti similis, seruare fructum non valet, quia botrus boni operis in terra iacet. Sed tamẽ hac ipsa vecordia sua pascitur, quia pro bono opere à cunctis honoratur, cæteris præeminet, subiectas hominum mẽtes tenet, maioribus locis attollitur, fauoribus nutritur. Hæc vero ei sua vecordia placet interim, sed nõ placebit, quia cùm retributionis tẽpus aduenerit, in pœna displicet quòd vecors fuit. Tũc se stultè egisse intelligit, cùm pro delectatione laudis, sententiam diuinæ correptionis acceperit. Tunc se vecordem fuisse considerat, cùm se pro temporali quam percepit gloria, perpetua tormenta castigant. Tunc veram scientiam supplicia aperiunt: quia per hæc profecto colligitur, nihil fuisse omnia quæ transire potuerunt. Vnde & rectè subditur:

Quòd ad flatum mortis quasi ad venti vehementis impetum, hypocritarum textura rumpatur, & bi qui crucem in angaria portant, Christo non commoriantur.

Et sicut tela aranearum fiducia eius. Bene hypocritarum fiducia, aranearum telis similis dicitur, quia omne quod ob tinendam gloriam exudant, ventus vitę mortalis dissipat. Nam quoniam æterna non quærunt, bona temporalia cum tẽ pore amittunt. Pensandum quoque est quòd fila aranææ per ordinem ducunt, quia sua hypocritæ quasi sub discretione opera disponunt. Aranearum tela studiosè texitur, sed subito D
vẽti flatu dissipatur: quia quicquid hypocrita cum labore peragit, aura humani fauoris tollit, & dum in appetitu laudis opus deficit, quasi in ventum labor euanescit. Sæpe nanq; & vsque ad presentis vitę terminum, hypocritarum facta perdurant, sed quia per hæc auctoris laudem nõ quærunt, bona ante dei oculos nunquam fuerunt. Plærunque enim, vt prædiximus, sacræ legis eruditione fulciuntur, doctrinę verba proferunt: omne quod sentiunt, testimoniis accingunt: nec tamen per hęc vitam audientium, sed proprios fauores quęrũt, quia nec proferre alia nouerunt, nisi quæ auditorum corda ad repẽdendas laudes excitent, non autem ad lachrymas accendant.

Caput XXX.

Mens quippe concupiscentiis extetioribus occupata, igne diuini amoris nõ talet, & idcirco ad supernum desiderium inflammare auditores suos nequeunt verba, quæ frigido corde proferuntur. Neque enim res quæ in seipsa non arserit, aliud accendit. Vnde fit plærunque vt hypocritarum dicta, & audientes non erudiant, & eosdem ipsos qui ea proferũt, elatos laudibus deteriores reddãt. Attestante enim Paulo, sciẽtia inflat, charitas verò ędificat. Quę enim cha *1.Cor.8.* ritas ædificando non erigit, scientia inflando peruertit. Plærunque se hypocritæ mira abstinentia affligunt, omne robur corporis atterunt, & quasi carnis vitam funditus in carne viuentes extinguunt, sicque per abstinentiam morti appropiant, vt E
penè quotidie morientes viuant. Sed ad hæc humanos oculos quærunt, admirationis gloriam expetunt, veritate attestante, quę ait: Exterminant facies suas, vt appareant hominibus ieiu- *Mat.6.* nantes. Nam ora pallescunt, corpus debilitate quatitur, pectus interrumpentibus suspiriis vrgetur. Sed inter hæc, ab ore proximorum sermo admirationis quæritur, nihilque tanto labore aliud, nisi æstimatio humana cogitatur. Quos nimirum bene Simon ille significat, qui dominicæ passionis tempore in angaria crucem portabat, de quo scriptum est: Inuenerunt homi
Matth.27. nem Cyrenæum, venientem obuiam sibi, nomine Simonem hunc angariauerunt vt tolleret crucem Iesu. Quod enim per angariam agimus, non hoc ex studio amoris operamur. Crucẽ ergo Iesu in angaria portare, est afflictionẽ abstinentię pro alia quàm necesse est intentione tolerare. An non Iesu crucem portat in angaria, qui quasi ad præceptum domini, carnem domat, sed tamen spiritalem patriam non amat? Vnde & Simon idem crucem portat, sed nequaquam moritur: quia omnis hypocrita corpus quidem per abstinentiam afficit, sed tamen per amorem gloriæ, mundo viuit.

Caput XXXI.

Qvo contra per Paulum bene de electis dicitur: Qui au- *Gala.5.* tem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis. Cum vitiis quippe & concupiscentiis carnem crucifigimus, si sic gulam restringimus, vt iam de mundi gloria nihil quæramus. Nam qui corpus macerat, sed honoribus anhelat, crucem carni intulit, sed F
mundo per concupiscentiam peius viuit, quia & sæpe per sanctitatis imaginem, locum reginiis indignus assequitur: quem nisi aliquid in se virtutis ostenderet, nullo percipere labore mereretur. Sed tãsit quod delectabiliter obtinet, & pœnaliter, quod sequitur, manet. Sanctitatis nunc fiducia in ore hominum ponitur: sed cùm iternus iudex secreta cordis examinat, testes vitę exterius non quærit. Bene ergo dicitur: Sicut tela aranearum fiducia eius, quia apparente cordis teste, præterit omne quod exterius de humano fauore confidit. Vnde & adhuc aptè subiungitur:

Quòd instabilis sit domus quæ Christum non habet in fundamento, & quid sit quòd fatuæ virgines oleum mendicent.

Innitetur super domum suam, & non stabit.) Sicut domus exterioris conuersationis, est ædificium quod inhabitat corpus: ita domus nostræ cogitationis, est res quælibet quam per dilectionem inhabitat animus. Omne quippe quod diligimus, quasi in hoc quiescẽtes habitamus. Vnde Paulus quia in supernis cor fixerat, in terra quidem positus, sed tamẽ à terra extraneus, dicebat: Nostra conuersatio in cœlis est. Mens ita- *Philip.3.* que hypocritę nihil aliud in omne quod agit, nisi opinionis suę gloriam cogitat, nec curat quo pòst per meritum ducitur, sed quid interim dicatur. Domus ergo eius, est dele-

g ctatio

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctatio fauoris,quàm quasi quietus inhabitat : quia per cuncta
G sua opera ad hanc se intra animum reclinat. Sed stare domus
hæc non valet,quia laus cum vita præterit, & humanus fauor
in iudicio non subsistit. Vnde & fatuæ virgines quæ oleum in
vasis non sumpserant,quia in alienis scilicet vocibus gloriam,
& non in suis conscientiis habebant, turbatæ per sponsi præ-
sentiam dicūt:Date nobis de oleo vestro, quia lampades no-
Mat.25. strę extinguuntur.Oleum quippe a proximis petere, est glo-
riam boni operis,à testimonio alieni oris implorare. Mens et-
enim vacua,cùm cunctis suis laboribus nihil se intus tenuisse
inuenerit,testimonium foris quærit. Ac si apertè fatuæ virgi-
nes dicant:Cùm nos repelli sine retributione conspicitis,dicite in nostro opere quid vidistis.

Caput XXXII.

SEd frustra tunc hypocrita super hanc domum laudis initur,quia nihil ei in iudicio attestatio humana suffragatur,quia eandem laudem quam pòst in testimonium exigit,prius in munere recepit. Vel certè super domum suam hypocrita innititur,cùm vanis fauoribus deceptus, quasi de fiducia sanctitatis eleuatur. Multa quippe hypocritę in occulto ma la faciunt,quædam verò bona in publico. Cúmque ex bonis parentibus laudes recipiunt,ab occultis malis consideationis oculos auertunt, taléque se æstimant, quales foris audiūt, non quales intus nouerunt. Vnde fit plærunque vt ad supernum quoque iudicium cum fiducia veniant,quia tales se apud
H internum arbitrum credunt,quales ab hominibus foris habebantur. Sed stare domus hypocritæ non valet, quia in terrore districti examinis, omnis anteactæ fiducia sanctitatis cadit. Cúmque sibi oris alieni testimonia deesse cognouerit, ad sua se opera enumeranda conuertit. Vnde & adhuc subditur: Fulciet eam,& non consurget.) Hoc nanque quod per se stare nō valet,fulcitur vt stet:quia cùm vitam suam hypocrita labefactari in iudicio conspicit,hanc fulciendo statuere operum enumeratione contendit. An non laudis suæ habitaculum hinc inde fulciunt,qui acta sua,vt præfati sumus,in iudicio enumerantes dicunt: Domine domine,nonne in nomne tuo prophe tauimus,& in nomine tuo demonia eiicimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Sed domus laudis tot allegationibus fulta,minimè consurgit,quia protinus iudex dicit: Nunquam noui vos, discedite à me qui operamini iniquitatem. Et sciēdum est,quia hoc quod surgit,ab infimis ad superiora se erigit. Domus ergo hypocritæ surgere nō valet,quia per omne quod iuxa pręcepta cœlestia agere potuit, à terra nunquam animum leuauit. Iure igitur tunc nequaquam ad prēmium retributionis erigitur,quia per hoc quod nunc exhibet,in appetitu temporalis gloriæ iacet.

Quod illucescente sole iustitiæ,ficti erunt,& aridi hypocritæ,qui virides videntur & humecti.

I Caput XXXIII.

SEd quia vita hypocritæ scirpi appellatione signata, qualiter in iudicio reprobetur audiuimus : priusquam distrīctus iudex appareat,qualis ab hominibus habeatur audiamus. Sequitur: Humectus videtur scirpus antequam veniat sol.) Sæpe in sacro eloquio dominus, Solis appellatione figuratur,sicut per prophetam dicitur : Vobis autem qui timeris nomen domini,orietur sol iustitiæ: & sicut repulsi in iudicio impij dicere in sapientię libro describuntur : Errauimus à via *Mala.4.* veritatis,& lumen iustitiæ non luxit nobis , & sol non est ortus nobis. Ante solem igitur scirpus humidus cernitur, quia *Sapien.5.* priusquam diuina districtio in iudicio cadat, omnis hypoctita infusum se sanctitatis gratia ostentat : quasi virens aspicitur, quia iustus æstimatur:honoris locum obtinet,de gloria sancti tatis pollet,à cunctis veneratio defertur, opinio laudis extenditur: Scirpus itaque iste in nocte humidus est, sole autem veniente siccatur:quia nimirum hypocrita in tenebris vitæ præsentis,sanctus ab omnibus creditur, sed cùm districtus iudex venerit,quàm sit iniquus apparebit. Dicat ergo: Humectus videtur,antequam veniat sol,quia virentem se nunc humanis oculis exhibet, sed in calore tunc diuini iudicij arescet. Sequitur: E in ortu suo,germen eius egreditur.) Herba quælibet nascendo prius à terra producitur:aura & æstibus tangitur, sole ac pluuiis nutritur,& tunc demum ad proferendum sui semi-

nis germē apetitur. Scirpus verò cum flore suo nascitur, móx- K
que dum à terra surgit,sui secum seminis germen producit. Be ne ergo per herbas reliquas sanctus quilibet, per scirpum vero hypocrita designatur,quia iusti viri priusquam in opere sanctę conuersationis oriuntur:huius vitæ hyemem tolerant,eósque grauium persecutionum æstus fatigant. Sed cùm recta faciunt,nequaquàm hîc suæ rectitudinis remunerationem quærunt. Cùm vero à præsentis mundi laboribus exeunt, ad æternā patriā venienres, expectata retributione perfruuntur. At cō trà hypocrita, quia mox vt in bono opere nascitur, præsentis mundi recipere gloriam conatur,quasi scirpi more cum germi ne oritur. Qui pro eo quòd bene viuere incipit,quærit statim, vt à cunctis honoretur. Germen itaque in ortu,est remuneratio inchoatione. Sæpe nanque nonnulli apertè prauitatis vias deserunt,sanctitatis habitum sumunt, mòxque vt prima limina bene viuendi contigerint, obliti qui fuerint , affligi iam per pœnitentiam de consummatis nequitiis nolunt, laudari autem de inchoata iustitia appetunt,præsse cæteris etiam melioribus concupiscunt. Quos plerunque dum iuxta votum præ sens prosperitas sequitur,multo quàm prius fuerant,de sanctitatis habitu peiores fiunt. Nam rebus multiplicibus occupati, atque ipsa occupatione confisi,non solum perpetrata minimè deplorant,sed adhuc quæ deplorentur exaggerant.

Quid sit non operari in primogenito bouis, & lignorum auferre præputia. L

Caput XXXIIII.

QVi enim mundum deserunt,ad exteriora officia proquehi non debent,nisi per humilitatem diutius in eiusdem mundi contemptu solidentur. Citius nanque bona depereunt:quæ hominibus ante tempus innotescunt,quia & arbusta plantata , priusquam fixa radice coalescant , si manus concutiens tangit , arefacit. At si in altum tadix figitur , & terræ humoribus conspersa solidatur , hæc & manus impellit, sed non lædit : hæc & ventorum flatus insiectendo concutiūt,sed non euertunt. Ne ergo eruatur vita cœpti operis,diutinè ac robustè in alto humilitatis figenda est radix cordis: vt cùm ab humano ore,detractionis aura vel fauoris flauerit, etsi in quamlibet partem vtcunque incuruat , animum funditus non euellat , sed ad statum suum protinus post inflectionem redeat , si apud se fortis in radice perdurat. Quid in rebus excrescentibus pariete surgente robustius? Qui tamē si dum construitur,impellatur,statim sine labore destruitur : si autem per spatium temporis ab humore suo exiccari permittitur, sæpe & arietum ictibus minimè quassatur. Sic sic videlicet bona nostra & intempestiuè manifestata depereunt , & diutius occultata solidantur : quia humanæ occupationis manus cùm incipientem conuersationis nostrę vitam contigerit, quasi recentem parietem impellit,eámque facilè destruit, quia adhuc humorem infirmitatis propriæ non amisit. Cùm vero M
in longa quietis suæ adiectione se animus comprimit , quasi more exiccati parietis, contra ictus obdurescit,& confractum protinus resilit , omne quod solidum impactum fuerit. Hinc est quod vitam inchoantium Moyses humanis occupationibus exerceri prohibuit,dicens:Non operaberis in primogenito bouis,& non tondebis primogenita ouium. In primogenito quippe bouis,operari est bonæ cōuersationis primordia in exercitio publicæ actionis ostendere. Ouium quippe primogenita tōdere,est ab occultationis suæ tegmine,humanis oculis inchoantia bona opera nostra denudare. In primogenito ergo bouis operari prohibemur, atque à primogenitis ouium detondendis compescimur, quia etsi quid robustū incipimus, exereere hoc in aperto citius nō debemus. Et cùm vita nostra simplex quid atque innocuum inchoat , dignum est,vt secreti sui velamina non relinquat , ne nudum hoc humanis oculis quasi subducto vellere ostendat. *Deut.15.*

Caput XXXV.

AD sola ergo diuina sacrificia boū primogenita otiúmque proficiant , vt quicquid forte , simplex , innocuúmque incipimus , hoc ad honorem intimi iudicis, in ara cordis immolemus. Quod ab illo proculdubio tanto libentius accipitur , quanto & ab hominibns occultatum, nulla laudis appetitione maculatur. Sæpe autem nouæ conuersationis primordia adhuc ex carnali vita sunt commixta , &

A xta,& idcirco innotescere citius nō debent,ne cùm laudantur bona quæ placent,deceptus laude sua animus deprehēdere in eis nequeat mala quæ latent. V nde rectè rursum per Moysen
Leui.19. dicitur:Quando ingressi fueritis terram,quā ego daturu sum vobis,& plantaueritis in ea ligna pomifera,auferetis præputia eorum. Poma quæ germinant,immunda erunt vobis,nec edetis ex eis. Ligna quippe pomifera,sunt opera virtutibus fœcūda. Præputia itaque lignorum auferimus, cùm de ipsa inchoationis infirmitate suspecti,primordia nostrorum operum non approbamus. Poma autem quæ germināt,immunda ducimus, nostrisque esibus non aptamus:quia cùm primordia boni laudantur operis,dignum est vt hoc animum non pascat operan tis,ne dum accepta laus suauiter carpitur, fructus operis intēpestiuè comedatur. Qui ergo inchoatæ virtutis , ab humano ore laudē receperit,quasi plantati ligni ante tempus pomum
Psal. 126. comedit. Hinc per Psalmistam veritas dicit : Vanum est vobis ante lucem surgere,surgite postquam sederitis. Ante lucē quippe surgere,est prius quàm claritas æternæ retributionis appareat,in præsentis vitæ nocte gaudere. Sedendū ergo prius est, vt pòst rectè surgamus: quia quisquis nūc sese sponte non humiliat, nequaquam hunc sequens gloria exaltat. Quod ergo illic ante lucem surgere,hoc hîc hypocritæ in ortu est germen proferre:quia humanas laudes desiderans,vbi ad opus bonum nascitur,ibi mox expetit, vt gloriam retributionis assequatur. An non in ortu suo hi germen proferant,de quibus veritas dicebat: Amant primos discubitus in conuiuiis, & primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro,& vocari ab ho-
Mat.22. minibus Rabbi? Pro eo ergo quòd bene agere incipiunt,quia
B honorem consequi ab hominibus conantur : quasi scirpi more ab ortu suo cum germine exurgunt. Hi nimirum cum recta operari appetunt , prius mente sollicita eiusdem operis sui testes quærunt , & tacita cogitatione pertractant, si sunt qui gerenda videant,si dignè hæc eloqui,qui viderint,posint. Si verò eorum facta nullum fortasse hominum contingat aspicere, hæc se proculdubio æstimant perdidisse, & interni arbitri oculos quasi absentes deputant : quia ab eo vicem sui operis recipere in posterum recusant. Et quoniam cùm rectum quod hypocrita egerit,videri à multis quærit , bene adhuc de hoc scirpo subiungitur: Super aceruum petrarum radices eius densabuntur , & inter lapides commorabitur.) Quid enim radicū nomine , nisi latentes cogitationes accipimus, quæ in occulto
Esaiæ 37. prodeunt,sed in ostensione operum per apertum surgunt, sicut & de verbi semine per prophetam dicitur : Et hoc quod saluatum fuerit de domo Iuda,& quod reliquum est, mittet radicem deorsum , & faciet fructum sursum? Radicem quippe deorsum mittere , est cogitationem bonam in abditis multiplicare. Fructum vero sursum facere , est per efficaciam operis,recta quæ cogitauit ostendere. Lapidum vero nomine, in
Esa.54. facta scriptura homines designantur:sicut sanctæ Ecclesiæ per
C Esaiam dicitur: Ponam iaspidem propugnacula tua , & portas tuas in lapides sculptos. Qui eosdem lapides quid dixisset, aperuit cùm subiungit : V niuersos filios tuos doctos à domi-
1.Pet.2. no. Et sicut admonente Petro apostolo dicitur: Et vos tanquam lapides viui superædificamini domus spiritales. Hoc itaque loco quia lapides dicti sunt , sed tamen viui minimè dicuntur , nuda appellatione lapidum , permixti possunt reprobi & electi figurari.

Quòd in suam destructionem laborant,qui unucus regis Babylonis bona quæ agunt,quasi diuitias congregatas ostendunt.

Caput XXXVI.

SCirpus itaque iste qui inter lapides commoratur : super aceruum petrarum radices densat , quia omnis hypocrita cogitationes suas in exquirenda hominum admiratione multiplicat. Per omne enim quod hypocritæ faciunt,quia occultis cogitationibus laudes hominum requirunt , quasi radices scirpi in aceruum petrarum mittunt. Operaturi quippe laudes suas cogitant,laudati autem has secum taciti in cogitationibus versant. Gaudent se præcipuos in humana æstimatione clarusisse. Cúmque inflati fauoribus apud semetipsos intumescunt,sæpe mirantur taciti etiam ipsi quod sunt. Videri quotidie semetipsis altiores cupiunt, ac miris inuentionibus in ope re excrescunt,quia sicut virtus humilitatis omne vitium ener-

uat,sic arrogantia roborat: Cogit nanque mentem iuuenescere, & contra vires valere: quia & quod negat vigor valetudinis,amor imperat laudis. Vnde & factis suis,vt diximus, arbitros inquirunt. Si vero eorum operi testes deesse contingat, narrāt ipsi quæ gesserint. Cúmque efferri fauoribus cœperint, sæpe eisdem suis operibus quæ egisse se referunt , mentiendo aliquid adiungunt. Cùm verò & vera dicunt,hæc dicendo alie na faciunt,quia quæsitis remunerati fauoribus,ab eorum intima retributione vacuantur. In eo enim quòd bona sua patefaciunt,ostendunt malignis spiritibus,quasi insidiantibus hostibus,quæ prædentur. Quorū profecto vitam illa cunctis notissima Ezechiæ culpa figurauit, qui postquàm vna prece, & sub vnius noctis spatio,centum octoginta quinque milia hostium angelo feriente prostrauit:postquàm occasui proximū, ad altiora cœli spatia solem reduxit: postquam vitam propinquante iam termino coarctatam, in tempora longiora protelauit:susceptis Babylonici regis nunciis,bona omnia quæ possidebat ostendit : sed prophetæ voce protinus audiuit : Ecce 4.*Reg.20.*
dies venient,& auferentur omnia quæ in domo tua sunt , in Babylonem:non relinquetur quicquam,dicit dominus. Sic sic nimirum hypocritæ postquam magnis virtutibus excrescunt, quia cauere malignorum spirituum insidias negligunt , & cęlari in eisdem virtutibus nolunt,bona sua ostēdendo, hostium faciunt:& prodentes subitò amittunt, quicquid diutius studentes operantur.

Caput XXXVII.

HInc per Psalmistam dicitur : Tradidit in captiuitatem virtutes eorum , & pulchritudines eorum , in manus *Psalm.77.* inimici. Virtus quippe & pulchritudo arrogantium, inimici manibus traditur: quia omne bonum quod per concupiscentiam laudis ostenditus,occulti aduersarij iuri mancipatur. Hostes nanque ad rapinam prouocat , qui suas eorum notitiæ diuitias denudat. Quousque enim ab æternæ patriæ securitate disiungimur,per latronum insidiantium iter ambulamus: Qui ergo in itinere depredari formidat, abscondat necesse est bona que portat. O miseri qui affectantes laudes hominum,in semetipsis dissipant fructus laborum,cumque se ostendere alienis oculis appetunt, damnant quod agunt. Quos nimirum maligni spiritus cùm ad iactantiam prouocant , eorum,sicut diximus,opera captiuantes denudant. Vndè sub cuiusdam gentis specie,antiquorum hostium malitiam signans, *Iohe.1.* per prophetam veritas dicit: Posuit vineam meam in desertum,decorticauit ficum meam,nudans expoliauit eam,albi facti sunt rami eius. Insidiantibus quippe spiritibus,dei vinea in desertum ponitur,cùm plena fructibus anima,humanæ laudis cupiditate dissipatur. Ficum dei gens ista decorticat , quia seductam mentem in fauoris appetitum rapiens , quo hanc ad ostentationem pertrahit,tegmen ei humilitatis tollit, eamque nudās expoliat,quia quousque in bonis suis absconditur, quasi propij tegminis cortice vestitur. Cùm vero mens hoc quod egerit, videri ab aliis concupiscit , quasi expoliata ficus eum qui se texerat corticem amisit. Vbi aptè subditur: Albi fa- M
cti sunt rami eius,quia ostensa humanis oculis eius opera candescunt,de sanctitate nomen sumitur,cùm recta actio diuulgatur. Sed quoniam subdicto cortice rami fici huius arescunt, solerter intuendum est: quia facta arrogantium , humanis oculis ostensa,vnde placere appetunt, inde siccantur. Mens itaque quæ per iactantiam proditur,decorticata rectè ficus vocatur,quia & candida est per hoc quòd cernitur: & siccitati proxima per hoc quòd tegmine corticis nudatur. Intus ergo sunt seruanda quæ agimus,si ab interno arbitro vicem recipere nostri operis expectamus. Hinc est enim quod per Euangelium veritas dicit: Nesciat sinistra tua,quid faciat dextera tua: vt fit *Matth.6.*
eleemosyna tua in abscondito, & pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. Hinc est quod de electorum Ecclesia per Psalmistam dicitur : Omnis gloria eius filiæ regum ab intus. *Psal.44.*
Hinc Paulus ait: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Filia quippe regum Ecclesia, quæ in bono est ope- *2.Cor.1.*
re spiritalium principum prędicatione generata,gloriam intus habet: quia hoc ꝙ agit,in ostētationis iactantia nō habet. Gloriam suam Paulus testimonium conscientię memorat, quia fauores oris alieni non appetens, vitę suę gaudia extra semetipsum ponere ignorat. Occultanda sunt ergo quæ agimus, ne

hæc

Universidad de Deusto Biblioteca

hæc in huius vitæ itinere incautè portantes, latrocinantium
G ſpirituum incurſione perdamus. Et tamen veritas dicit:

Caput XXXVIII.

Mat. 5. Videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrũ qui in cœlis eſt. Sed aliud eſt profectò, cum in oſtenſione operis, gloria quæritur largitoris, aliud cùm laus priuata concupiſcitur de dono largientis. Vnde & rurſus in Euangelio hæc eadem veritas dicit: Attendite, ne iuſtitiam veſtram *Ibidem.* faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis. Opus ergo noſtrum cùm hominibus oſtenditur, in cordis prius examinatione penſandum eſt, per eiuſdem oſtenſionis ſtudium quid quæratur. Si enim dantis gloriam quærimus, etiam publica noſtra opera in cõſpectu illius occulta ſeruamus. Si vero per hæc noſtram laudem concupiſcimus, foras ab eius cõſpectu iam fuſa ſunt: etiã ſi à multis ignorentur. Sed valde perfectorum eſt, ſic oſtenſo opere, auctoris gloriã quærere, vt de illata laude priuata neſciant exultatione gaudere. Tunc ſolũ nãque innoxiè hominibus laudabile opus oſtenditur, cùm per deſpectũ mentis veraciter laus impenſa calcatur. Quam quia infirmi quique perfectè contemnendo non ſuperant, reſtat neceſſe eſt, vt bonum hoc quod operantur, abſcõdant. Sepe enim ab ipſo oſtẽſionis exordio, propriam laudem quærunt, ſæpe verò in oſtenſione operis, auctoris patefacere gloriam cupiunt, ſed excepti fauoribus, in laudis propriæ cupiditatem rapiuntur: cúmque ſemetipſos diiudicare interius negligunt, ſparſi exterius igno-
H rant quod agũt, corúmque opus ſuę elationi militat, atque hoc ſe impendere obſequio largitoris putant. Scirpus ergo inter lapides cõmoratur, quia ibi hypocrita ſtat, vbi mentis ſuæ intentionem ſolidat. Nam cùm atteſtationem percipere multorum ambit, quaſi in lapidum collectione ſubſiſtit. Sed iſte hypocrita qui ſcirpi appellatione ſignatur, cùm corpus abſtinentia domat, cùm largiendo quæ poſsidet, ſtudio pietatis exudat, cùm notitia ſacræ legis eruditur, cùm verbo prædicationis vtitur: quis hunc tanta plenum largitate cõſpiciens, à gratia æſtimet largitoris alienum? Et tamen ſuperna diſpenſatio largitur huic dona operis, & ſortem denegat hæreditatis, operandi munera cumulat, & tamen vitã operantis ignorat: quia cùm perceptum munus ad laudem propriam trahitur, in conſpectu lucis intimæ vmbra elationis obſcuratur. Vnde & bene ſubditur: Si abſorbuerit eũ de loco ſuo, negabit eum, & dicet: Non noui te.) De loco ſuo hypocrita abſorbetur, cùm à præſentis vitæ fauoribus morte interueniente ſeparatur. Sed hũc abſorptum internus arbiter negat, ſéque eum neſcire denũciat, quia ſimulatoris vitam iuſtè reprobando veritas ignorat, nec recognoſcit eius bona quæ egit, quia hæc ex recta intentione non protulit. Vnde & fatuis virginibus in iudicium veniens dicit: Amen dico vobis, neſcio vos. In quibus dũ mentis corruptio-
Matth. 25. nem conſiderat, carnis etiam incorruptionem dãnat. Sed vtinam hypocritis ſua perditio ſola ſufficeret, & nequaquã per-
I uerſa eorum ſtudia ardenter alios ad vitã duplicitatis inſtigarét. Hoc nãque vniuſcuiuſq; proprium eſſe ſolet, vt qualis ipſe fuerit, tales ſibi coniungi & alios velit, diuerſitatem vitæ refugiat, atque hoc imitandum imprimat quod amat. Vnde & apud hypocritarum ſenſum ſimplicitas omnis in crimine eſt. Apertas quippe mentes diiudicant, & puritatem cordis, hebetudinem appellant, omnéſque quos ſibi adhærere cupiunt, à ſimplicitatis itinere diuertunt, & quaſi expulſa inſipientia eos erudiſſe ſe æſtimant, in quibus puritatem mentis, id eſt, arcem ſapientiæ debellant.

Caput XXXIX.

Qvia verò non ſolum ex ſua peruerſitate hypocrita, ſed adiuncta etiam ſequacium perditione reprobatur, poſtquàm non cognoſci à iudice dicitur: rectè protinus ſubinfertur. Hæc eſt enim lætitia viæ eius: vt rurſum de terra alij germinentur. Ac ſi apertè diceretur: Veniente iudice nequaquã cognoſcitur, ſed multipliciter ſupplicia recipit: quia eo latius in ſua iniquitate lætatus eſt, quo & in aliis mala propagauit. Cui enim hic non ſufficit iniquitas propria, torqueatur illic neceſſe eſt, etiam ex merito reatus alieni. Nunc itaque ſimulatores gaudeant, & humana iudicia ſe obtinuiſſe glorientur. Deſpiciatur iuſtorum ſimplicitas: atque à calliditate duplicium fatuitas vocetur. Cui deſpectus ſimplicium tranſit, citius duplicium gloria percurrit. Vnde & aptè

ſubiungitur: K

Quod ſerui dei quorum vita nunc æſtimatur inſania, in nouiſsimo ridebunt quando introibunt in gaudium domini ſui.

Deus non proiiciet ſimplicem, nec porriget manum malignis. Quia nimirum diſtrictus in iudicio apparens, & deſpectum ſimplicium glorificãdo erigit, & malignorum gloriã reprobando confringit. Maligni enim vocantur hypocritæ, qui bona non bene faciunt, & recta quæ agere vidẽtur, ſub ſtudio laudis operantur. Manum vero cui porrigimus, hunc videlicet ab imis eleuamus. Malignis ergo deus manum non porrigit: quia quęrentes terrenam gloriam in imo derelinquit, & quãlibet recta videantur eſſe quæ agunt, hos ad gaudia ſuperna non prouehit. Vel certè ideo maligni appellantur hypocritæ, quia benignitatem erga proximos oſtendunt, & dolos ſuæ iniquitatis operiunt. Per omne nanque quod vel faciunt, vel loquuntur, ſimplicitatem exterius exhibent, ſed ſubtilitate interius duplicitatis callent, puritatẽ ſuperficie ſimulãt, ſed ſemper malitiam ſub ſpecie puritatis occultant. Quos cõtra bene per Moyſen dicitur: Non indues veſtem ex lana, linóque con- *Deut. 22.* textam. Per lanam quippe ſimplicitas, per linum vero ſubtilitas deſignatur: Et nimirum veſtis quę ex lana linóque conficitur, linum interius cælat, lanam in ſuperficie demonſtrat. Veſtem ergo ex lana linóque contextã induit, qui in locutione vel actionẽ qua vtitur, intus ſubtilitatẽ malitiæ operit, & ſimplicitatem foris innocentiæ oſtendit. Quia enim ſub puritatis L imagine deprehendi calliditas non valet, quaſi ſub lanæ groſſitudine linum latet. Bene autem poſt reproborum ſupplicia, iuſtorum remuneratio demonſtratur, cùm protinus ſubditur:

Donec impleatur os tuũ riſu, & labia tua iubilo.) Os quippe iuſtorum tunc riſu replebitur, cùm eorũ corda finitis peregrinationum fletibus, æternę lætitię exultatione ſatiabũtur. De hoc riſu diſcipulis veritas dicit: Mundus gaudebit, vos au- *Ioan. 16.* tẽ contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Et rurſum: Videbo vos, & gaudebit cor veſtrum, & gaudium ve- *Ibidem.* ſtrum nemo tollet a vobis. De hoc riſu ſanctæ Eccleſiæ Salomon ait: Ridebit in die nouiſsimo. De hoc iterum dicit: Timẽ *Prouer. 31.* ti dominum, bene erit in extremis. Non autem tunc riſus erit *Eccli. 1.* corporis, ſed riſus cordis. Riſus enim nunc corporis de laſciuia diſſolutionis: nam riſus cordis tunc de lætitia naſcetur ſecuritatis. Cùm ergo electi homines implentur gaudio manifeſtæ contemplationis, quaſi ad hilaritatem riſus exiliunt in ore mẽtis. Iubilum verò dicimus, cùm tantam lætitiam corde concipimus, quantam ſermonis efficacia non explemus, & tamen mentis exultatio hoc quod ſermone non explicat, ore ſonat. Bene autẽ os riſu impleri dicitur, & labia iubilo: quia in illa æterna patria, cùm iuſtorum mens in exultationem rapitur, lingua in cantum laudis eleuatur. Qui quoniam tantum vident, quantum dicere non valent, in riſu iubilant: quia non explendo reſonant quod amant.

Caput XL.

M
Donec autem dicitur, nõ quòd omnipotẽs deus euſque malignos non ſubleuet, quouſque electos ſuos in iubilationis gaudia aſſumat: ac ſi põſt à pœna eripiat, quos ante in culpa deferens damnat: ſed quod hoc nequaquam vel ante iudicium faciat, cum dubium hominibus videri poſsit an fiat. Nam poſt electorum ſuorum iubilum: quia malignis manum non porrigat, ex ipſa iam diſtrictione vltimi examinis conſtat. Sic nanque & per Pſalmiſtam dicitur: Dixit dominus domino meo, ſede à dextris meis: donec ponã *Pſal. 109.* inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum. Non quòd a dextris domini nequaquam dominus ſedeat, poſtquã inimicos illius feriens, eius poteſtati ſubſternit: ſed quòd in æterna cunctis beatitudine præſidet, & priuſquam rebellium ſuorum corda conculcet. In qua nimirum conſtat, quia ſubiectis hoſtibus ſine fine & poſterius regnat: ſicut per Euangelium de Mariæ *Matth. 1.* ſponſo dicitur: Et non cognouit eam donec peperit filium ſuum primogenitum: non quod hanc poſt natiuitatem dei cognouerit: ſed quòd nequaquã illam contingit, etiam cùm conditoris ſui matrem eſſe neſciuit. Nam quia eam contingere nequaquam valuit, poſtquam redemptionis noſtræ ex eius vtero celebrari myſterium agnouit, de illo profectò tempore neceſſe erat vt Euangeliſta teſtimonium ferret, de quo propter Ioſephi gnorantiam dubitari potuiſſet. Sic itaque nunc dicitur: Deus

A Deus nõ proiiciet ſimplicem, nec porriget manum malignis, donec impleatur riſu os tuum, & labiã tua iubilo. Ac ſi apertè diceretur: Vitam ſimplicium nec ante iudicium deſerit, & malignorum mentes percutere deſerendo, nec priuſquam appareat prætermittit: nam quia ſine fine reprobos cruciet, & electi eius in perpetuum poſtquàm apparuerit, regnent, profectò dubium non eſt. Sequitur:

Quòd in die iudicij reprobi erubeſcent, cùm in illa mundi ruina quàm vanè laborauerint, tunc demum intelligent.

Qui oderunt te, induẽtur cõfuſione.) Iuſtorũ hoſtes in extremo examine cõfuſio induit, quia cùm trãſacta mala redundare ſibi ante oculos mentis aſpexerint, ſuus eos vndiq; reatus deprimens veſtit. Ad pœnam hi quippe tunc factorũ ſuorum memoriam tolerant, qui nunc quaſi à ſenſu rationis extranei gaudentes peccant. Ibi vident quantũ debuerint fugere quod amauerunt, ibi conſpiciunt quàm lugubre fuerit quod nunc in culpa gratulantur. Tunc animum reatus obnubilat, & recordationis ſuæ iaculis ipſa ſe cõſcientia impugnat. Quis igitur dignè penſet, iniquorum confuſio quanta tunc erit, quando & foris æternus iudex cernitur, & intus ante oculos culpa verſatur? Qui ad hæc idcirco perueniunt, quia ſola hic tranſeuntia dilexerunt. Vnde & aptè mox ſubditur: Et tabernaculum impiorum nõ ſuſiſtet.) Tabernaculum quippe conſtruitur, vt ab æſtu corpus & frigore defendatur. Quid itaq; hoc loco tabernaculi nomine, niſi ædificatio terrenæ fœlicitatis exprimitur,
B per quam ſuper ſe reprobi caſura multiplicant, vt ſe à præſentis vitæ neceſsitatibus quaſi ab æſtu & imbribus defendant? Honoribus nanque excreſcere ambiunt, ne deſpecti videãtur: Terrena aggregando exaggerant, ne inopiæ frigore tabeſcãt. Contẽnunt curare quod ſequitur: & tota intentione ſatagunt, ne quid in preſentibus deſit. Studẽt nomen dilatare, ne lateãt, & ſi cuncta ad deſiderium ſuppetant, munitos ſe in omnibus & fœlices putant. Vbi ergo mentis habitationem conſtruunt, ibi proculdubio tabernacula fixerunt. Aduerſa impatiẽter perferunt, remiſſe in proſperis lætantur. Sola quæ aſſunt cogitant, nec ad effectum cœleſtis patriæ vlla recordatione reſpirant. Gaudent ſibi ſuppetere bona quæ cupiunt, atque vbi carne requieſcunt, ibi & mentem extinguẽdo ſepeliunt: quia ſecularis curæ telo trucidati, terrenarum rerum aggerem, quem foris exquirendo multiplicant, hunc ſemper interius per cogitationem portant.

Caput XLI.

Iuſti nec præſẽtia bona magni pẽdunt, nec præſentia mala pertimeſcunt.

At contrà iuſti nec oblata bona hic pro magno ſuſcipiunt, nec illata mala valde pertimeſcunt: ſed cùm bonis præſentibus vtuntur, ventura mala metuunt: & cùm de malis præſentibus gemunt, bonorum ſequentiũ amore cõſolantur, ſicque tẽporali refouentur ſubſidio, ſicut viator in ſtabulo vtitur lecto, pauſat, & recedere feſtinat, quieſcit corpore, ſed aliud tendit mente. Nonnunquam vero & aduerſa
C perpeti appetunt, in tranſitoriis proſperari refugiunt, ne delectatione itineris, à patriæ peruentione ſequeſtrentur, ne greſſum cordis in via peregrinationis figant, & quãdoque ad conſpectum cœleſtis patriæ ſine renumeratione† perueniãt. Gau- *†al. mora.* dent deſpici, nec dolent ſe neceſsitatibus affligi. Qui ergo cõtra præſentia ſe aduerſa non muniunt, quaſi cõtra æſtus & pluuias habere tabernaculum nolunt. Vnde & Petrus iure reprehenditur, quia necdum mentis perfectione roboratus, veritatis claritate cognita, in terra figere tabernaculũ conatur. Iuſti itaque hic ſe conſtruere negligunt, vbi peregrinos ſe & hoſpites nouerunt. Quia enim in propriis gaudere deſiderant, eſſe in alieno fœlices recuſant. Iniuſti autem quanto longius ab æternæ patriæ hæreditate diuiſi ſunt, tanto in terra altius fundamenta cogitationis figunt. Hinc eſt quod ab ipſo humanæ conditionis exordio, in electa prole Enoch ſeptimus naſcitur: Hinc eſt quod Cain primum filium ſum Enoch vocat atque ex eius nomine ciuitatem, quam condidit, appellat. Enoch quippe dedicatio dicitur. Iniqui ergo ſe in primordiis dedicãt, quia in hac vita, quæ ante eſt, cordis radicem plantãt: vt hìc ad votum floreant, & à ſequenti patria funditus areſct. Exã iuſtis vero Enoch ſeptimus oritur, quia eorum vita feſta dedicatio- *Heb. 12.* ne in fine ſeruatur. Hinc eſt quod atteſtante Paulo, Abrahãm in caſulis habitat, quia habentem fundamẽta ciuitatem quam *Gene. 33.* ſupernus artifex conſtruxit, expectat. Hinc eſt quòd Iacob greges ouium ſequẽs humiliter graditur, atque huic Eſau obuiam D veniẽs, tumultu multiplicis comitatus eleuatur; quia nimirum & electi hic elationem non habent, & in bonis carnis reprobi læti tument. Hinc ad Iſraël dominus dicit: Si elegeris vnum *Deut. 17.* de populo terrę, & conſtitueris principem ſuper te, non faciet ſibi equos & equites. Et tamen primus rex ab eodem populo electus, repente vt culmen poteſtatis attigit, tria milia ſibimet equites elegit, in elationem protinus prodiit, ad ędificationem percepti culminis erupit, quia foris reſtringere ſub æqualitate non poterat, quod intus animus ſuper cęteros tumebat. Quaſi munitum ſibi diues ille tabernaculum conſtruxerat, qui dice- *Luc. 12.* bat: Anima, habes multa bona repoſita in annos multos: requieſce, comede, & bibe, & epulare. Sed quia eius tabernaculum in veritatis fundamento non ſubſiſtit, ilico audiuit: Stulte, hac nocte repetunt animam tuam abs te: quæ autem paraſti, cuius erunt? Bene ergo dicitur: Tabernaculum impiorum nõ ſubſiſtet, quia vitæ fugientis amatores, dum ſtudioſè ſe in præſentibus conſtruunt, repentè ad æternam pœnam rapiuntur.

Finis libri octaui Moralium ſancti Gregorij.

LIBER NONVS
Moralium beati Gregorij
papæ, in Caput nonum ſancti Iob: Textus expoſitionis verò. E
Caput I.

Peruerſæ mentes ſi ſemel ad ſtudium contrarietatis eruperint, ſiue prauum, ſiue rectum quid à contradicentibus audiant, aduerſis hoc reſponſionibus impugnant: quia cum perſona per contrarietatem diſplicet, nec recta quæ protulerit placent. At contrà bonorũ corda, quibus in odium non venit perſona, ſed culpa, ſic peruerſa diiudicant, vt quæ recta dicuntur, aſſumant. Diſcernendis quippe contradicentium ſenſibus æquiſsimi arbitri reſident, & ſic malè prolata reſpuunt, vt tamẽ approbent quæ ex veritate cognoſcunt. Solet nanque inter ſpinarum multitudinem, etiam de frugis ſemine ſpica ſuccreſcere. Cauta ergo manu operantis agendum eſt, vt dum ſpina tollitur, ſpica nutriatur: quatenus qui ſtudet eradicare quod pungit, nouerit ſeruare quod reficit. Vnde & beatus Iob, quia Baldath Suites rectè per iniquiſitionem dixerat: Nunquid dominus ſupplantat iudicium, aut omnipotens ſubuertit quod iuſtũ eſt? quia vera in hypocritas robuſtaque protulerat, bene hæc & contra prauos generaliter prolata conſpiciens, ſtudium propriæ defenſionis calcat, atque audita protinus approbat, dicens: M

Textus libri Iob, Caput nonum.

Et reſpondens Iob, ait: Verè ſcio quod ita ſit, & quòd non iuſtificetur homo cõpoſitus deo. Si voluerit contendere cum eo, nõ poterit reſpõdere ei vnum pro mille. Sapiens corde eſt, & fortis robore. Quis reſtitit ei, & pacem habuit? Qui tranſtulit montes & neſcierũt hi quos ſubuertit in furore ſuo. Qui commouet terram de loco ſuo, & columnæ eius concutiuntur. Qui præcipit Soli & nõ oritur, & ſtellas claudit quaſi ſub ſignaculo. Qui extendit cœlos ſolus, & graditur ſuper fluctus maris. Qui facit arcturum & oriona & hyadas, & interiora Auſtri. Qui facit magna & incomprehẽſibilia & mirabilia, quorum non eſt numerus. Si venerit ad me, non videbo eum: ſi abierit, non intelligam. Si repentè interroget, quis reſpondebit ei? Vel quis dicere poteſt: cur ita facis? Deus cuius iræ nemo reſiſtere

Universidad de Deusto Biblioteca

G potest, & sub quo curuantur qui portant orbē. Quātus ergo sum ego vt respōdeam ei, & loquar verbis meis cū eo? Qui etiā si habuero quippiam iustū, non respōdebo: sed meum iudicē deprecabor. Et cùm inuocantē me exaudierit, nō credo quod audierit vocem meā. In turbine enim cōteret me, & multiplicabit vulnera mea, etiam sine causa. Non concedit requiescere spiritū meū, & implet me amaritudinibus. Si fortitudo quæritur, robustissimus est. Si æquitas iudicij, nemo audet pro me testimoniū dicere. Si iustificare me voluero, os meum cōdemnabit me. Si innocentem ostendero, prauum me comprobabit. Etiā si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea, & tædebit me vitæ meæ. Vnū est quod locutus sum, & innocentem & impium ipse cōsumit. Si flagellat, occidat semel: & nō de pœnis innocentiū rideat. Terra data est in manus impij, vultū iudiciū eius operit. Quod si nō ille est: quis est ergo? Dies mei velociores fuerūt cursore, fugerunt, & non viderunt bonum. Pertransierunt quasi naues poma portantes, sicut aquila volans ad escam. Cum dixero: Nequaquam ita loquar,
H commuto faciem meā, & dolore torqueor. Verebar omnia opera mea, sciens quòd non parceres delinquenti. Si autem & sic impius sum, quare frustra laboraui? Si lotus fuero quasi aquis niuis, & fulserint velut mundissimæ manus meæ, tamen sordibus intinges me: & abominabuntur me vestimenta mea. Neque enim viro qui similis mei est respondebo, nec qui mecum in iudicio ex æquo possit audiri. Nō est qui vtrūque valeat arguere, & ponere manum suam in ambobus. Auferat à me virgam suam, & pauor eius nō meterreat. Loquar, & non timebo eum. Nec enim possum metuens respondere.

Verè scio quod ita sit, & quòd nō iustificabitur homo compositus deo.) Homo quippe deo nō cōpositus, iustitiam percipit, cōpositus amittit: quia quisquis se auctori bonorum cōparat, bono se quod acceperat priuat. Qui enim accepta bona sibi arrogat: suis contra deum donis pugnat. Vnde ergo despectus erigitur, dignū est vt erectus inde destruatur. Sanctus autem vir, quia omne virtutis nostræ meritum esse vitiū conspicit: si ab interno arbitrio districte iudicetur, rectè subiungit:

Quòd qui de vitæ perfectione se erigit, nec initium se habere ostendit.

Si voluerit contēdere cum eo, nō poterit respondere ei vnū
I prō mille.) In scriptura sācta millenarius numerus pro vniuer-
Psal. 140. sitate solet intelligi. Hinc etenim Psalmista ait: Verbi quod mādauit in mille generationes: cum profectò constet quod ab ipso mundi exordio vsque ad redemptoris aduentum, per Euangelistā non amplius quàm septuaginta septem propagines numerentur. Quid ergo in millenario numero, nisi ad proferendam nouam sobolem, perfecta vniuersitas præscitæ gene-
Apoc. 20. rationis exprimitur? Hinc & per Ioannem dicitur: Et regnabuntur cum eo mille annis, quia videlicet regnum sanctæ Ecclesiæ, vniuersitatis perfectione solidatur. Quia vero monas decies multiplicata in denarium ducitur: denarius per semetipsum ductus in centenariū dilatatur, qui rursus per denarium ductus in millenarium tenditur, cùm ab vno incipimus, vt ad millenarium veniamus, quid hoc loco vnius appellatione, nisi bene viuendi initium, quid millenarij numeri amplitudine, nisi eiusdem bonæ vitæ perfectio designatur? Cum deo autem contendere, est non ei tribuere, sed sibi gloriam suæ virtutis arrogare. Sed sanctus vir conspiciat, quia & qui summa iam dona percepit, si de acceptis extollitur, cuncta quæ acceperat amittit, & dicat: Si voluerit contendere cum eo, non poterit respondere ei vnum pro mille. Qui enim cum auctore contendit, vnum pro mille respondere non sufficit: quia qui de perfectione se erigit, habere se bene viuendi, nec initiū ostendit. Vnum nanque pro mille respondere non possumus: quia cùm de bonæ vitæ perfectione extollimur, hanc nos nec inchoasse monstramus. Sed tunc de nostra infirmitate verius cō- K
cutimur, si quàm sit immensa potentia iudicis, considerando pensamus. Vnde & subditur:

Caput II.

SApiens corde est & fortis robore.) Quid mirum si conditorem sapientium, sapientem dicimus, quem ipsam esse sapientiam scimus? Et quid mirum quòd fortem esse memorat, quem ipsam esse fortitudinem nullus ignorat? Sed sanctus vir duobus verbis in laudē auctoris prolatis, aliquid nobis intimat, vnde nos ad cognitionē nostrā trepidos reducat. Sapiens quippe deus dicitur: quia occulta nostra subtiliter agnoscit: & esse fortis adiungitur, quia valenter cognita percutit. Nec falli ergo à nobis, quia sapiēs: nec vitari quia fortis est, valet. Nunc vt sapiens omnia inuisibilia aspicit: tunc vt fortis sine vllo obstaculo quos reprobat, punit. Qui hoc quoq; hic forti sapiētia ordinat, vt humana mens cùm cōtra auctorem se eleuat, ipsa se sua elatione cōfundat. Vnde & subditur: Quis restitit ei, & pacem habuit?) Qui enim cūcta mirabiliter creat, ipse vt creata sibimet conueniāt ordinat. In quo ergo conditori resistitur, pacis cōuentio dissipatur: quia ordinata esse nequeunt, quæ superni moderaminis dispositionē perdunt. Quæ enim subiecta deo, in tranquillitate persistere nequeūt, ipsa se sibimet dimissa, confundunt: quia in se pacē nō inueniunt, cui venienti desuper in auctore contradicunt. Sic summus ille angelicus spiritus, qui subiectus deo in culmine stare potuisset, semetipsum repulsus patitur: quia per naturæ suæ inquietudi- L
nem foris vagatur. Sic primus humani generis parēs, quia auctoris præcepto restitit, carnis protinus contumeliam sensit: & quia subesse conditori per obedientiam noluit, sub semetipso prostratus, & pacem corporis protinus amisit. Bene ergo dicitur: Quis restitit ei & pacem habuit? quia peruersa mens vnde se contra auctorem erigit, inde se in semetipsa confundit. Resistere autem deo dicimur, cùm repugnare eius dispositionibus conamur. Neque enim nostra infirmitas incommutabili eius sententiæ obuiat, sed tamen quod explere non valet, tentat. Nam sæpe humana infirmitas occultè vim dispositionis agnoscit, & tamen hanc si mutare valeat appetit. Cōtraire satagit, sed ipso se gladio contradictionis frangit. Ordini interno renititur, sed suis victa conatibus, ligatur. Habere ergo pacem resistens non potest: quia dum superbiam confusio sequitur, quod stultè per culpam geritur, hoc in agentis pœnam mirabiliter ordinatur. Sed vir sanctus virtute prophetici spiritus plenus, cum confusionem generaliter humanæ superbiæ conspicit, ad speciale malum protinus plebis Israëliticæ oculos mētis tendit, & quæ pœna elatos omnes maneat, ex vnius gentis interitu ostendit. Nam repente subiungit, dicens:

Qui transtulit montes, & nescierunt hi, quos subuertit in furore suo.) In scriptura sacra sæpe montium nomine, prædicantium altitudo designatur. De quibus per Psalmistam dicitur:
Suscipiant montes pacem populo tuo. Electi quippe prædica- Psal. 71.
tores, æternæ patriæ non immeritò montes vocantur: quia per M
vitæ suæ celsitudinem ima terrenorum deserunt, & cœlo propinqui fiunt. Sed montes veritas transtulit, cùm prædicatores sanctos à Iudææ obduratione subtraxit. Vnde rectè etiam per Psal. 45.
Psalmistam dicitur: Transferentur montes in cor maris. In cor enim maris montis translati sunt, cùm prædicantes Apostoli à Iudææ perfidia repulsi, ad intellectum gentilium venerunt. Vn- Actor. 13.
de ipsi quoque in suis actibus dicunt: Vobis oportebat primū loqui verbum dei, sed quia repulistis illud, & indignos vos iudicastis ęternę vitæ, ecce conuertimur ad gentes. Sed hanc eandem translationem montium hi ipsi nescierunt, qui in domini furore subuersi sunt, quia cùm de suis finibus Hebræi Apostolos pellerent, lucrum se fecisse arbitrati sunt, quòd prędicationis lumen amiserunt. Exigentibus quippe meritis, iusta animaduersione pèrcussi, tanto intelligentiæ errore cæcati sunt, vt quòd lucem perderent, hoc esse gaudium putarent. Sed repulsis Apostolis, à Romano protinus principe Tito Iudæa destruitur, atque in cunctis gentibus sparsa, dissipatur. Vnde & translatis montibus rectè subiungitur:

Caput III.

QVi commouet terram de loco suo, & columnæ eius concutiūtur.) De loco quippe suo, & terra cōmota est: cū plebs Israëlitica de Iudææ finibus euulsa, nimirum colla gentibus subdidit, quia subdi auctori recusauit.

A cusauit. Quæ scilicet terra columnas habuit, quia in sacerdotes & principes, legis doctores atque pharisæos, ruitura eius fabricæ structura surrexit. In ipsis nanque literæ ædificium tenuit, & tranquillitatis suæ tempore, sacrificium carnalium quasi superimpositæ fabricæ onera portauit. Sed translatis montibus, columnæ concussæ sunt: quia subductis à Iudæa Apostolis, nec ipsi viuere in illa permissi sunt, qui ab illa vitæ prædicatores expulerunt. Dignum quippe erat, vt terrenam patriam subacti perderent, cuius amore nequaquam veriti sunt cœlestis patriæ milites impugnare. Sed expulsis sanctis doctoribus, Iudæa funditus corruit, & iusto iudicantis examine, in erroris sui tenebris mentis oculos clausit. Vnde & adhuc subditur:

Quòd propter malitiam subditorum subtrahatur lux prædicationis, & claudat deus ora sanctorum doctorum.

Qui præcipit Soli, & non oritur: & stellas claudit quasi sub signaculo.) Aliquando nanque in sacro eloquio Solis nomine, prædicatorum claritas designatur: sicut per Ioannem dici-
Apoc. 6. tur: Factus est sol vt saccus cilicinus. In extremo quippe tempore Sol quasi cilicinus saccus ostenditur: quia fulgens vita prædicantium, ante reproborum oculos, aspera & despecta monstratur. Qui stellarum quoque claritate figurantur, quia dum recta peccatoribus prædicant, tenebras nostræ noctis il-
Hier. 3. lustrant. Vnde & subtractis prædicatoribus, per Prophetam
B dicitur: Prohibitæ sunt stellæ pluuiarum. Quia vero sol per diem fulget, stellæ obscuritatem noctis irradiant, & plærunque in sacro eloquio diei appellatione æterna patria, noctis autem nomine, præsens vita signatur, prædicatores sancti, vt sol nostris oculis sunt, cum contemplationem nobis veræ lucis aperiunt: & velut stellæ in tenebris lucent, cùm per actiuam vitam pro futuris necessitatibus nostris terrena disponunt. Quasi in die vt Sol coruscant, cùm ad contemplandam internæ claritatis patriam, mentis nostræ aciem subleuant, & quasi stellæ in nocte resplendent: quia & cùm terrena agunt, offensurum iamiamque nostri operis pedem, exemplo suæ rectitudinis dirigunt. Sed quia expulsis prædicatoribus, non fuit qui plebi Iudaicæ in perfidiæ suæ nocte remanenti, vel claritatem contemplationis ostenderet, vel actiuæ vitæ lumen aperiret: veritas quippe, quæ hanc repulsa deseruit, subtracto prædicationis lumine, merito suæ prauitatis excæcauit, rectè dicitur: Qui præcipit Soli, & non oritur: & stellas claudit quasi sub signaculo. Oriri quippe ei Solem noluit, à qua prædicantium animum diuertit. Et quasi sub signaculo stellas clausit, qui dum prædicatores suos per silentium intra semetipsos retinuit, cæcis iniquorum mentibus cœleste lumen abscondit.

Caput IIII.

C PEnsandum verò est, quia idcirco aliquid sub signaculo claudimus, vt hoc cùm tempus congruit, ad medium proferamus. Et sacro eloquio attestante didicimus: quod Iu-
Esaiæ. 10. dæa quæ nunc deseritur, ad sinum fidei in fine colligatur. Hinc
Roma. 11. namque per Esaiam dicitur: Si fuerit numerus filiorum Israël quasi arena maris, reliquiæ saluæ fient. Hinc Paulus ait: Donec plenitudo gentium intraret, & sic omnis Israël saluus fieret. Qui igitur prædicatores suos nunc Iudææ oculis subtrahit, sed postmodum ostendit, quasi sub signaculo stellas clausit: vt absconsis prius, & pòst coruscantibus astrorum spiritalium radiis noctem perfidiæ suæ, & nunc repulsa non videat, & tunc illuminata deprehendat. Hinc est quòd duo illi prædicatores eximij dilata morte subtracti sunt, vt ad prædicationis vsum
Apoc. 11. in fine reuocentur. De quibus per Ioannem dicitur: Hi sunt duæ oliuæ & duo candelabra in conspectu domini terræ astan-
Matth. 17. tes. Quorum vnum in Euangelio per semetipsam veritas pollicetur, dicens: Helias venturus est, & restituet omnia. Quasi ergo sub signaculo stellæ clausæ sunt, quæ & nunc occultantur ne appareant, & pòst vt prodesse valeant, apparebunt. Sed tamen plebs Israëlitica, quæ vbertim in fine colligitur, in ipsis sanctæ Ecclesiæ exordiis crudeliter obduratur. Nam prædicatores veritatis tenuit, verba adiutorij spreuit. Quod tamen mira auctoris dispensatione agitur, vt nimirum prędicantium gloria quæ recepta in vno populo latere poterat, in cunctis gentibus repulsa dilatetur. Vnde & aptè mox subditur:

Quòd cœli extensi sunt, quando dilatatum est Euangelium, & diffusa prædicatio in orbem terrarum. D

Qui extendit cœlos solus.) Quid nanque cœlorum nomine, nisi hæc eadem cœlestis prædicantium vita designatur? De quibus per Psalmistam dicitur: Cœli enarrant gloriam dei. Ipsi Psal. 18.
igitur cœli, ipsi sol esse memorantur. Cœli scilicet, quia intercedendo protegunt. Sol autem, quia prædicando vim luminis ostendunt. Commota igitur terrā cœli extensi sunt, quia cùm Iudæa ad vim persecutionis infremuit, Apostolorum vitam dominus in cunctarum gentium cognitionem dilatauit. Et dū illa per iudicium in mundum captiua dispergitur, isti vbique per gratiam in honore tenduntur. Angusti quippe cœli fuerant, cùm vna plebs tot egregios prædicatores tenebat. Quis enim gentilium Petrum nosset, si in solius Israëlitici populi prædicatione remansisset? Quis Pauli virtutes agnosceret, nisi hunc Iudæa ad nostram notitiam persequendo transmisisset? Ecce iam qui plagis & contumeliis ab Israëlitica plebe repulsi sunt, per mundi fines honorantur. Solus ergo dominus cœlos tetendit, qui secreti mira dispensatione consilij, prædicatores suos vnde permisit in vna gente opprimi, fecit in mundi cardines inde dilatari. Sed neque ipsa hæc præsenti dedita mundo gentilitas, cùm culpas eius, Apostolorum lingua corripuit, verba vitæ libenter accepit. nam protinus in elatione contradictionis intumuit, atque ad crudelitatem se persecutionis excitauit. Sed quæ prædicationis verbis cōtraire nititur, signorum E
citius admiratione temperatur. Vnde & aptè quoque in auctoris laudem subiungitur:

Quòd pauperes Christi, huius mundi potestates in miraculorum virtute calcauerunt.

Caput V.

ET graditur super fluctus maris.) Quid enim maris nomine, nisi in bonorum nece sæuiens mundi huius amaritudo signatur? De quo & per Psalmistam dicitur: Congre- Psal. 32.
gans quasi in vtrem aquas maris. Aquas etenim maris quasi in vtrem dominus congregat, cùm miro moderamine cuncta disponens, in suis clausas cordibus carnalium minas frenat. Super fluctus ergo maris dominus graditur, quia cùm se procellę persecutionis erigunt, miraculorum eius obstupefactione franguntur. Qui enim tumores humanæ vesaniæ mitigat, quasi erectas in cumulo vndas calcat. Nam cùm morem suum gentilitas destrui nouæ conuersationis prædicatione conspiceret, cùm mundi huius diuites, elationi suæ contraire viderent facta pauperum: cùm sapientes seculi, aduersari sibi imperitorum verba pensarent: in persecutionis protinus tempestatem tumuerunt. Sed qui verborum aduersitate commoti, ad persecutionis procellas insiliunt, signorum, vt diximus, admiratio F
ne temperantur. Tot ergo in his fluctibus dominus gressus posuit, quot superbis persecutoribus miracula ostendit. Vnde bene rursum per Psalmistam dicitur: Mirabiles elationes maris, Psal. 92.
mirabilis in excelsis dominus: quia contra electorum vitam ad persecutionis vndas mundus se mirabiliter extulit, sed has supernorum conditor, sub eleuata virtute prædicantium mirabilius strauit: ministros etenim suos plus ostendit posse per miracula, quàm potestates terrenæ quæ tumuerant per irā. Quod bene etiam per Hieremiam dominus exteriora narrans, interiora denuncians, dicit: Posuit arenam terminum mari, pręce- Hier. 5.
ptum sempiternum, quod non præteribit, & commouebuntur, & non poterunt, & intumescent fluctus eius, & non transibunt illum. Arenam quippe dominus mari terminum posuit: quia ad frangendam mundi gloriam, abiectos & pauperes elegit. Cuius nimirum maris fluctus intumescunt: cùm potestates seculi, ad commotionem persecutionis exiliunt. Sed transire arenam nequeunt, quia despectorum miraculis & humilitate franguntur. Sed dum mare sęuit, dum per insaniæ suæ fluctus erigitur, quia tamen virtutis intimæ ostensione calcatur, sancta Ecclesia proficit, atque ad statum sui ordinis per temporum incrementa consurgit. Vnde & aptè mox subditur:

Quòd fundata in fide Christi Ecclesia, in hyeme infidelitatis contra persecutorum procellas, primò martyres, deinde doctores effulserunt:

Universidad de Deusto Biblioteca

G *ferunt: quibus post laborum pressuras in interioribus Austri, id est, secreto cœlestis patriæ sinu, præparata est ab æterno cum angelis sanctis hæreditas.*

Caput VI.

QVi facit arcturũ & orionas & hyadas, & interiora Austri.) Nequaquam sermo veritatis vanas, Hesiodi, Arati & Callimachi fabulas sequitur, vt arcturum nominans, extremam stellarum septem caudam vrsæ suspicetur, & quasi orion gladium teneat, amator insanus. Hæc quippe astrorum nomina, à cultoribus sapientiæ carnalis inuenta sunt, sed scriptura sacra idcircò eisdem vocabulis vtitur: vt res quas insinuare appetit, notitia vsitatæ appellationis exprimatur. Nam si astra quę vellet per ignota nobis nomina diceret: homo pro quo hæc eadem scriptura facta est, nesciret proculdubio quid audiret. Sic igitur in sacro eloquio sapiẽtes dei sermonem trahunt à sapientibus seculi, sicut, in eo pro vtilitate hominis vocem in se humanæ passionis ipse conditor hominum sumit deus, vt videlicet dicat: Pœnitet me fecisse hominem super terram: cum profectò constet quia is qui cuncta prius quàm veniant conspicit, nequaquàm postquam aliquid fecerit, pœnitendo resipiscat. Quid ergo mirum si spiritales viri vtuntur verbis carnalium, quando ipse ineffabilis & creator omnium spiritus, vt ad intellectum suum carnem pertrahat, in seipso carnis sermonẽ format? In scriptura igitur sacra dum
H nota astrorum nomina audimus, de quibus astris sermo mouetur, agnoscimus. Cùm vero quæ enarrentur astra perpendimus, restat vt ex eorum motibus ad spiritalis intelligentiæ arcana surgamus. Neque enim iuxta literam mirum aliquid dicitur, quod deus arcturum, orionas, & hyadas fecit: de quo nimirum constat quia omnino in mundo nihil sit, quod ipse nõ fecerit. Sed sanctus vir hæc fecisse deum dicit: per quæ signari propriè ea quæ spiritaliter geruntur, intelligit. Quid nãque arcturi nomine, qui in cœli axe constitutus, septem stellarum radiis fulget, nisi Ecclesia vniuersalis exprimitur, quæ in Ioannis Apocalypsi per septem Ecclesias, septémque candelabra figuratur? Quæ dum dona in se septiformis gratiæ spiritus continet, claritatem summæ virtutis irradians, quasi ab axe veritatis lucet.

Caput VII.

PEnsandum quoque est quod arcturus semper versatur, & nunquam mergitur: quia & sancta Ecclesia persecutiones iniquorum sine cessatione tolerat, sed tamen vsque ad mundi terminum sine defectu perdurat. Sæpe nanque eam reprobi, quia vsque ad internetionem persecuti sunt, quasi hanc se funditus extinxisse crediderunt: sed eo multiplicius ad statum sui profectus rediit, quo inter manus persequentium moriendo laborauit. Arcturus ergo dum versatur erigitur: quia tunc sancta Ecclesia valentius in veritate reficitur, cùm ardentius pro veritate fatigatur. Vnde aptè quoque post arcturum
I protinus orionas subdit. Oriones quippe in ipso pondere temporis hyemalis oriuntur: suo quoque ortu tẽpestates excitant, & maria terrásque perturbant. Quid igitur post arcturum per orionas, nisi martyres designantur? Qui dum sanctam Ecclesiã ad statum prædicationis erigunt, pondus persequentium, molestiásque passuri, ad cœli faciem quasi in hyeme venerunt. His etenim natis, mare terráque turbata est: quia dum gentilitas mores suos destrui, apparente illorum fortitudine doluit, in eorum necem non solum iracundos ac turbidos, sed etiam placidos erexit. Ex orionibus itaque hyems inhorruit: quia clarescente sanctorum constantia, frigida mens infidelium, ad tempestatem se persecutionis excitauit. Orionas ergo cœlum ædidit, cùm sancta Ecclesia martyres misit. Qui dum loqui recta rudibus ausi sunt, omne pondus ex frigoris aduersitate pertulerunt. Bene autem protinus hyadas subdit, quæ virescente† verno ad cœli faciem prodeunt, & cùm iam sol caloris sui vires exerit, ostenduntur. Illius quippe signi initiis inhærẽt, quod sapientes seculi. Taurum vocant, ex quo augeri sol incipit, atque ad extendenda diei spatia feruentior exurgit. Qui itaque post orionas hyadum nomine, nisi doctores sanctæ Ecclesiæ designãtur? Qui subductis martyribus, eo iam tempore ad mũdi notitiam venerunt, quo fides clarius elucet, & repressa infidelitatis hyeme, altius per corda fidelium sol veritatis calet. Qui remota tempestate persecutionis, expletis longis noctibus infidelitatis, tunc sanctæ Ecclesiæ orti sunt, cùm ei iam

† al. inuenescente.

per credulitatis vernum lucidior annus aperitur. K

Caput VIII.

NEc immerito doctores sancti hyadum nuncupatione signantur. Græco quippe eloquio hyetos pluuia vocatur, & hyades nomen à pluuiis acceperunt, quia ortæ procul dubio imbres ferunt. Bene ergo hyadum appellatione expressi sunt, qui ad statum vniuersalis Ecclesiæ, quasi in cœli faciem deducti, super arentem terram humani pectoris, sanctę prædicationis imbres fuderunt. Si enim prædicationis sermo pluuia non esset, Moyses minimè dixisset: Expectetur sicut pluuia eloquium meum, *Deut.37.* & nequaquam per Esaiam veritas diceret: Mandabo nubibus meis ne pluant super eam imbrem, atque hoc quod paulò ante protulimus: Quamobrem prohibitę sunt stellæ pluuiarum. Dum ergo hyades cum pluuiis veniunt, ad cœli spatia altiora sol ducitur: quia apparente doctorum scientia, dum mens nostra imbre prædicationis infunditur, fidei calor augetur. Et perfusa terra ad fructum proficit, cùm lumen ætheris ignescit, quia vberius frugem boni operis reddimus, dum per sacræ eruditionis flammam, in corde clarius ardemus. Dumque per eos diebus singulis magis magísque sciẽtia cœlestis ostenditur, quasi interni nobis luminis vernum tempus aperitur: vt nouus Sol nostris mentibus rutilet, & eorum verbis nobis cognitus, seipso quotidie clarior micet. Vrgente etenim mundi fine, superna scientia proficit, & largius cum tempore excrescit. Hinc nanque per Danielem dicitur: *Daniel.12.* L Pertransibunt plurimi: & multiplex erit scientia. Hinc Ioanni in priori parte reuelationis angelus dicit: Signa quæ locuta sunt septem tonitrua. *Apoc.10.* Cui tamen in eiusdem reuelationis termino præcepit, dicens: Ne signaueris verba prophetiæ libri huius. Pars quippe reuelationis anterior signari præcipitur, terminus prohibetur: quia quicquid in sanctæ Ecclesiæ initiis latuit, finis quotidie ostendit. Nonnulli vero à Græca litera: quæ y dicitur: hyadas nuncupatas arbitrantur. Quod si ita est, significationi quam diximus, contrarium non est. Doctores enim his stellis non inconuenienter expressi sunt, quæ à literis nomen trahunt. Sed quanuis hyades ab eiusdem literæ visione non discrepent, certum tamen est, quia hyetos imber dicitur, eo quod exortæ pluuias apportant. Vir igitur sanctus redemptionis nostræ ordinem contemplatus admiretur, atque admirans exclamet, dicens: Qui extendit cœlos solus: & graditur super fluctus maris, qui facit arcturum & orionas & hyadas.) Extensis etenim cœlis, dominus formauit arcturum, quia in honorẽ deductis Apostolis, in cœlesti conuersatione fundauit Ecclesiam. Formato quoque Arcturo, fecit orionas, quia roborata fide vniuersalis Ecclesiæ, contra procellas mundi edidit martyres. Aeditis quoque orionibus protulit hyadas, quia conualescentibus contra aduersa martyribus, ad infundendam ariditatem humanorum cordium, doctrinam contulit magistrorũ. Isti itaque sunt astrorum spiritalium ordines, qui dum summis virtutibus eminent, semper ex supernis lucent. Sed post ista M quid restat, nisi vt sancta Ecclesia laboris sui fructum recipiẽs, ad videnda supernæ patriæ interna perueniat? Vnde & aptè, quia dixit: Qui facit Arcturum & orionas & hyadas, protinus addidit, & interiora Austri.

Caput IX.

QVid nanque in hoc loco Austri nomine, nisi feruor sancti spiritus designatur? Quo dum repletus quisque fuerit, ad amorem patriæ spiritalis ignescit. Vnde & sponsi voce in Canticorum canticis dicitur: *Canti.4.* Surge Aquilo & veni Auster, perfla hortum meum, & fluent aromata illius. Austro quippe veniente, Aquilo surgens recedit, cum aduentu sancti spiritus expulsus antiquus hostis, qui in torpore mentem constrinxerat, deserit. Atque hortum sponsi Auster perflat, vt aromata defluant, quia nimirum dum sanctam Ecclesiam donorum suorum virtutibus spiritus veritatis impleuerit, ab ea longè latéque odores boni operis spargit. Interiora ergo Austri, sunt occulti illi angelorum ordines, & secretissimi patriæ cœlestis sinus, quos implet calor spiritus sancti. Illuc quippe sanctorum animæ, & nunc corporibus exutæ, & postea corporibus restitutę perueniunt, & quasi in Austri abditis ¶ occultantur. Ibi per diem quasi in meridiano tempore, ardentius solis ignis accenditur,

¶ al. in abditis astra.

A ditur, quia conditoris claritas mortalitatis nostræ iam pressa caligine, manifestius videtur, & velut sphæræ radius ad spatia altiora se eleuat: quia de semetipsa nos veritas subtilius illustrat. Ibi lumen intimę contemplationis sine interueniente cernitur vmbra mutabilitatis, ibi calor summi luminis sine vlla obscuritate corporis†, ibi inuisibiles angelorum chori quasi astra in abditis emicant, quæ eo nunc ab hominibus videri nequeunt, quo flamma veri luminis altius perfunduntur. Valde itaque mirum est quòd missis Apostolis dominus cœlos tetendit, quòd temperatis persecutionum tumoribus maris fluctus gradiens repressit, quòd solidata Ecclesia arcturum statuit, quòd roboratis contra aduersa martyribus orionas misit, ꝙ repletis in trãquillitate doctoribus hyadas prębuit: sed post hęc valde est admirabile quòd sinum nobis cœlestis patriæ quasi interiora Austri præparauit. Pulchrum est hoc omne, quod quasi in cœli facie de diuina dispensatione cernitur, sed longè illud & incomparabiliter pulchrius, ad quod inuisibiliter peruenitur. Vnde benè iterum sponsus in sponsæ suę laudibus dicit: *Cant.4.* Quàm pulchra es amica mea: quàm pulchra es, oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet. Pulchrum narrat, & pulchram replicat: quia alia est ei pulchritudo morũ in qua nunc cernitur, atque alia pulchritudo præmiorum, in qua tunc per conditoris sui speciem subleuabitur. Cuius mem
B bra, videlicet omnes electi, quia ad cuncta simpliciter incedunt, eius oculi columbarum vocantur, qui magna luce irradiant, quia & signorum miraculis coruscant. Sed quantum est omne hoc miraculum quod videri nunc potest? Illud de internis miraculum est mirabilius, quod nunc videri non potest. De quo illic aptè subditur: Absque eo quod intrinsecus latet. Magna quippe est gloria aperti operis, sed longè incomparabilis occultæ remunerationis. Quod ergo per beatum Iob astrorum nomine, hoc Salomonis vocibus oculorum appellatione signatur: & quod per Salomonem dicitur: Absque eo quod intrinsecus latet, hoc nobis beatus Iob intimat, cum Austri interiora commendat. Sed ecce vir sanctus exteriora nominans, interiora considerans, aperta narrans, occulta penetrãs, omne quod interius exteriúsq; agitur, dicere conatur: sed opera summæ magnitudinis quando explicet lingua carnis? Vnde & aptè mox hæc eadem opera melius definiendo† comprehendit dicens:

† al. corporum.
† al. deficiendo.

Caput X.

QVi facit magna & inscrutabilia & mirabilia, quorum non est numerus. Diuinæ fortitudinis facta tunc verius explemus * cùm hæc nos explere †non posse cognoscimus: tunc facundius loquimur, cum ab his obstupescendo reticemus. Ad narranda quippe dei opera habet defectus noster, quàm sufficienter exerat linguam suam; vt quæ comprehendere idoneè non valet, hæc idoneè mutus laudet. Vnde bene per Psalmistam dicitur: *Psal.150.* Laudate eum in potentibus eius, laudate eum secundum multitudinem ma-
C gnitudinis eius, laudat, qui se succumbere in eius laudis expletione considerat. Dicat ergo: qui facit magna & inscrutabilia & mirabilia, quorũ non est numerus: videlicet magna virtute, inscrutabilia ratione, innumerabilia multiplicitate. Diuina ergo opera quæ explere dicendo non potuit, facundius deficiendo definiuit. Sed in consideratione rerum cur longe extra nos ducimur, qui hoc ipsum quoque quod erga nos agitur, ignoramus? Vnde & aptè subiungitur:

** al. explicamus.*
† al. explicare.

Quòd exigentibus peccatis ita cæcum est genus humanum, vt sæpe quod donum est gratiæ, iram putet: & quod ira est, gratiam æstimet.

Si venerit ad me, non videbo eum: & si abierit, non intelligam eum.) Seclusum quippe ab internis gaudiis genus humanum, exigente culpa mentis oculos perdidit: & quo meritorum suorum passibus graditur, nescit. Sæpe enim gratiæ est donum, quod iram deputat: & sæpe diuinæ districtionis ira est, quod gratiam deputat. Nam plerunque gratiam æstimat dona virtutum, & tamen de eisdem donis elatus corruit. Plærunque velut iram metuit aduersa tentationum: & tamen eisdem tentationibus pressus, ad virtutum custodiam cautior exurgit. Quis enim deo se propinquare non æstimet, cùm supernis excrescere se muneribus agnoscit, cùm vel prophetiæ donum, D vel doctrinæ magisterium percipit, vel ad exercendam curationum gratiam conualescit? Et tamen sæpe mens dum de virtutis suæ securitate resoluitur, insidiante aduersario inopinatæ culpæ telo perforatur. Et inde à deo in æternum longè fit, vnde ei ad tempus sine cautelæ custodia propinquauit.

Sæpe gratia putatur ira.
Sæpe ira putatur gratia.

Caput XI.

ET quis se derelictum à diuina iam gratia non deputet, cùm post experimentum munditiæ, lacessiri se carnis tentationibus videt, inhonesta ad animum congeri, & ante cogitationis oculos, nonnulla improba, & immunda versari? Et tamen cùm fatigant ista nec superant, nequaquam per pollutionem trucidant, sed per humilitatem seruant: vt infirmum se animus in tentatione deprehendens, totum se ad diuinitatis adiutorium conferat, & sui fiduciam funditus amittat. Sicque fit, vt inde altius deo inhæreat, vnde se à deo profundius cecidisse suspirabat. Accessus igitur recessúsque dei, à mente nostra minimè cognoscitur, quousque rerum alternantium finis ignoratur: quia & de tentatione incertum est, vtrum probet, an trucidet: & de donis nequaquam deprehẽditur, vtrum hic desertos remunerent: an in via nutriant, vt ad patriam perducant. Homo ergo ab internis gaudiis semel expulsus, clausas contra se ianuas secreti spiritalis aspiciat, atque ad semetipsum foras proiectus in carne gemat, & cæcitatis suæ damna E considerans, dicat: Si venerit ad me, non videbo eũ: & si abierit, non intelligam. Ac si apertè deploret, dicens: Postquam semel spõte oculos perdidi, quoniam quæsitę noctis cæcitatem patior, nec ortum iam, nec occasum Solis agnosco. Et tamen homo qui infirmitatis pœna premitur, & cæcitatis suæ caligine grauatur, ad supernę lucis iudicium properat, vt suorum actuum rationem reddat. Vnde & mox subditur:

De tentatione incertũ est, vtrum probet, vel trucidet.

Quòd magna superbia sit, in iudiciis diuinis rationem quærere.

Si repentè interroget, quis respondebit ei?) Repentè deus interrogat, cùm nos ad districtionem sui examinis inopinatos vocat. Sed interrogationi illius homo respondere non sufficit: quia si remota tunc pietate discutitur, in illo examine etiã iustorum vita succumbit. Vel certè interrogat, cùm duris nos percusionibus pulsat: vt cum mẽs nostra magna de se in tranquillitate ęstimat: semetipsam veraciter qualis sit, in perturbatione deprehendat. Et plęrunque quoniam percutitur gemit, sed respondere non sufficit, quia & ipsa ei percusionis suæ aduersitas displicet: sed tamen semetipsum homo considerans tacet, & diuina iudicia discutere metuit, qui esse se puluerem agnoscit. Vnde & per Paulum dicitur: *Roma.9.* O homo, tu quis es, qui respondeas deo? Respondere deo non posse conuincitur, qui homo nominatur: quia per hoc quòd de humo sumptus est, iudicia superna discutere dignus non est. Vnde hic quoque aptè F subiungitur: Vel quis ei dicere potest, cur ita facis?) Auctoris facta semper indiscussa veneranda sunt, quia iniusta nequaquã esse possunt. Rationem quippe de occulto eius iudicio† quærere, nihil est aliud quàm contra eius cõsilium superbire. Cùm ergo factorum causa non deprehenditur, restat vt sub factis illius cum humilitate taceatur: quia nequaquam sufficit sensus carnis, vt secreta penetret maiestatis. Qui ergo in factis dei rationem non videt, infirmitatem suam considerans, cur non videat, rationem videt. Vnde & per Paulum quoque subsequenter adiungitur: *Roma.9.* Nunquid dicet figmentum ei qui se finxit, quare me fecisti sic? Quo enim se cernit figmentum diuini operis, eo semetipsum redarguit, ne contra manum resultet operantis: quia qui benignè quòd non erat, fecit: quod est, iniustè nõ deserit. Ad semetipsam ergo in percusione mens redeat, & quod apprehendere non valet, non requirat: ne si diuinæ iræ causa discutitur, amplius discussa prouocetur: & quam placare humilitas poterat, inextinguibiliter superbia accendat. Vnde aptè quoque de hac eadem ira protinus subditur:

Repentè deus interrogat.
† al. cõsilio.

Quomodo verum sit, quòd nullus iræ dei resistat, cùm patens sit, quod Moyses & multi alij restiterint.

Deus cuius resistere iræ nemo potest, & sub quo curuantur qui portant orbem.) Mirum valde est, quòd iræ dei nullum posse resistere dicitur, cum multos indignationi supernę animaduersionis obuiasse, eloquia diuina testentur. An non irę dei Moyses restitit, qui pro cadente populo erectus, ipsum supernæ

Universidad de Deusto Biblioteca

G perne percussionis impetum, mortis suæ oblatione restrinxit, dicēs: Dimitte illis hanc noxam: alioqui dele me de libro tuo quem scripsisti? An non iræ dei Aaron restitit, cùm inter viuētes ac mortuos thuribulum sumpsit, atque animaduersionis ignem, incensi fumo temperauit? An non Phinees iræ dei restitit, qui luxuriantes cum alienigenis, in ipso coitu trucidans, zelum suum diuinæ indignationi obtulit, & furorem gladio placauit? An non iræ dei Dauid restitit, qui angelo ferienti se offerēs, placationis gratiam, & ante tempus propositum exegit? An non Helias iræ dei restitit, qui longo iam tempore terra arente, subductas de cœlo pluuias verbo reuocauit? Quomodo ergo diuinæ irę nullum posse resistere dicitur, cum multos sæpe restitisse exemplis existentibus demonstratur? Sed si subtiliter & hęc beati Iob eloquia, & illorum facta pensamus: & verum cognoscimus, quia diuinæ iræ non resistitur: & verum, quia multi sæpe restiterunt.

Exo. 32. Nume. 16. Nume. 25.

Caput XII.

Quomodo sancti iræ dei quādoque resistāt.

Omnes etenim sancti qui iræ dei obuiant, ab ipso accipiunt, vt contra impetum percussionis eius opponantur: atque, vt ita dixerim, cum ipso se erigunt contra ipsum, eósque diuina vis sibi opponit secum: quia in eo quod aduersum sæuientis iram foris obtinent, intus eos gratia irascētis fouet: & famulantes interius leuat, quos quasi aduersantes exterius tolerat. Portat ergo contradictionem deprecantium quam aspirat, & velut nolēti opponitur, quod ab ipso vt fiat, imperatur. Moysi enim dicit: Dimitte me vt irascatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciámque te in gentem ma-H gnam. Quid est seruo dicere, dimitte me, nisi deprecādi ausum præbere? Ac si apertè ei diceretur: Pensa, quantum apud me valeas, & cognosce, quia obtinere poteris quicquid pro populo exoras. Quod quia hac mente agitur, statim venia subiuncta testatur. Cùm verò superna indignatio sese, vt ita dixerim, medullitus mouet: hanc oppositio humana non retinet: nec se vtiliter cuiuslibet deprecatio obiicit, cùm semel deus aliquid ab intimis irascendo disponit. Hinc est enim quòd Moy ses qui reatum totius plebis apud deum suis precibus tersit, dūque se obicem obtulit, diuinę iracundiæ vim placauit: ad petram Oreb veniens, & pro aquæ exhibitione diffidēs, repromissionis terram ingredi, domino irascente non potuit. Et sæpe hac de re affligitur, sæpe desiderio se excitante turbatur, & dispositæ vltionis iracundiam repellere, à semetipso non valuit, qui hác volente domino & à populo amouit. Hinc Dauid, quia prostrata plebe postmodum angeli gladiū prece compescuit: prius plorans & eiulans, nudis pedibus filium fugit: & quousque perpetrati facinoris vltionem ad plenum reciperet, irá dei pro semetipso temperare nequaquam valuit. Hinc Helias, vt sicut homo parū aliquid quasi de diuina animaduersione sentiret: qui verbo cœlos aperuit, ante indignationem mulieris territus per desertū fugit: & pro semetipso infirmatur in formidine, qui furorem dei placat aliis per interuentionē. Iræ dei igitur & resisti valet, quando ipse qui irascitur, opitulatur: & resisti omnino non valet, quando se & ad vlciscendum excitat: & ipse precem quæ ei funditur, non aspirat. Hinc ad Hieremiam I dicitur: Tu ergo noli orare pro populo hoc, & ne assumas pro eis laudem & orationem, quia nō exaudiam te, in tempore clamoris eorū ad me. Et rursum: Si steterint Moyses & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum. Qua in re quæri vtiliter potest, cur relictis tot antiquioribus patribus, ad effundendam precem Moyses & Samuel tantummodo præstantius elegantiusque nominantur? Quod tamē facilè agnoscimus, si eius, qua diligere & inimicos præcipitur, charitatis merita pensamus.

Quomodo quandoque iræ dei nemo potest resistere.

2. Reg. 24. 3. Reg. 17. Hiere. 7. Hiere. 15.

Quæstio de Moyse et Samuele Responsio.

Caput XIII.

Conditoris nanque auribus maximè illa oratio cōmendatur, quæ pro inimicis quoque intercedere nititur. Vnde & per semetipsam veritas dicit: Orate pro persequētibus & calumniantibus vos. Et rursum: Cùm stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis aduersus alterum. Cùm verò patrum priorum facta sacro eloquio describente reuoluimus, Moysen & Samuelē exorasse pro aduersantibus inuenimus. Vnus quippe eorum sæuientis populi persecutiones fugit, & tamen pro vita sui persecutoris interuenit. Alter ex principatu populi deiectus, ipsis suis aduersariis dicit: Absit à me hoc peccatū in domino, quo minus cessem orare pro vobis. Quid est ergo in difficultate deprecandi, Moysen & Samuelem deducere, nisi apertius indicare: quia eius irę, neque illi si astarēt: obsisterent: K qui idcirco pro amicis interuenire citius possent: quia apud hunc intercedere & pro inimicis solerent? Hinc ad eandem Iudæam dicitur: Plaga inimici percussi te, castigatione crudeli. Et rursum; Quid clamas ad me super contritione tua? Insanabilis est dolor tuus. Vir igitur sanctus aspiciat: quia nullius interuentu diuina ira restringitur, cùm implacabiliter excitatur, & dicat: Deus cuius resistere irę nemo potest. Quod bene & ad specialem intellectum ducimus, si eiusdem plebis Israëliticæ damna pensamus, quam redemptor per dispensationis suæ mysterium ostensus, superbientem deseruit: atque ad cognitionis suæ gratiam gentes vocauit. Vnde & aptè mox subditur:

Luc. 6. Hiere. 30.

Nullius interuētu ira diuina restringitur, cùm implacabiliter excitatur.

Quòd pondere diuino omnes curuantur, & nec ipsi perfecti viri qui mundum regunt, nec ipsi angeli diuinitatis eius immensitatē comprehendant.

Sub quo curuantur qui portant orbem.) Ipsi etenim orbem portant, qui curam præsentis seculi tolerant. Tantorum quippe pondera vnusquisque sustinere compellitur, quātis in hoc mundo principatur. Vnde & terræ princeps non incongruè Græco eloquio βασιλεὺς dicitur. Λαὸς enim populus interpretatur. βασιλεὺς igitur βάσις λαοῦ vocatur, quod Latina videlicet lingua basis populi dicitur: quia videlicet ipse super se populū sustinet, qui motus illius, potestatis pondere fixus regit. Quò enim subiectorum suorum onera tolerat, eo quasi superposi- L tam columnam basis portat. Beatus igitur Iob virtute prophetici spiritus plenus, aspiciat quòd Iudæa deseritur: atque ad diuinitatis cultum gentium principes inclinantur, & dicat: Deus cuius resistere iræ nemo potest: sub quo curuantur, qui portāt orbem. Ac si apertè fateatur dicens: Et subiectos quondam districtè deseris, & erectas potestates gentium misericorditer flectis.

Caput XIIII.

Quanuis per hoc quod dicitur: Sub quo curuantur qui portant orbem, possint & angelicæ virtutes intelligi. Ipsi enim orbem portant, qui regendi mundi curas administrant, Paulo attestante, qui ait: Nónne omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis? Ait ergo,

Heb. 1.

Deus cuius resistere iræ nemo potest: sub quo curuantur qui portant orbem.) Ac si humilitatem omnis creaturæ cōspiciat, & tremefactus dicat: Quis infirmorum hominum tuis nutibus obuiet, cuius se fortitudini, & virtutes angelicæ inclinant? Vel certè quoniam cùm curuamur, superiora non cernimus: erecti essent illi subtilissimi spiritus, si plenè potentiam eius maiestatis attingerent. Sed qui orbem portant, sub deo curui sunt: quia diuinitatis eius celsitudinem quanuis subleuati videant, nec virtutes tamen angelicæ comprehendunt. Quam vir iustus prę infirmitate non penetrans: sed hanc vtcunque ex subiectis summorum spirituum ministeriis pensans, ad considerationem se propriam sollicita humilitate recolligit, sibíque co- M ram se præ potestate supernæ magnitudinis vilescit, dicens:

Quantus ergo ego sum vt respōdeā ei, & loquar verbis meis cum eo?) Ac si apertè dicat: Si creatura illa hunc considerare non sufficit, quæ carne non premitur: qua mente de eius ego iudiciis disputo, qui pondere corruptionis angustor? Sicut autem sepe ad nos verba dei sunt iudicia illius, quæ nostrorum actuum sententiam loquuntur: ita verba nostra ad deum, sunt opera quæ exhibemus. Sed cùm deo loqui verbis suis homo non valet, qui apud subtile eius iudicium, nullam de suis actibus fiduciam tenet. Vnde & aptè subditur:

Quod ex iustitia non in nobis, sed in domino gloriandum est.

Qui etiam si habuero quippiam iustum, non respondebo, sed meum iudicem deprecabor.) Vt enim sæpe diximus; Omnis humana iustitia, iniustitia esse conuincitur, si districtè iudicetur. Prece ergo post iustitiam indiget, vt quæ succumbere discussa poterat, ex sola iudicis pietate conualescat. Quæ cùm plenè à perfectioribus habetur, haberi de illa quippiam dicitur: quia mens humana & comprehensa vix peragit, & valde extrema sunt quæ comprehendit. Dicat ergo: Qui etiam si habuero quippiam iustum, nōn respondebo, sed meum iudicem deprecabor. Velut, si apertius fateatur, dicens: Et si ad opus virtutis excreuero, ad vitam non ex meritis, sed ex venia conualesco.

A ualesco. Preci itaque innitendum est, cùm recta agimus: vt omne quod iustè viuimus, ex humilitate condiamus.

Caput XV.

Sed plerunque ipsa nostra deprecatio tam multis cogitationibus † quatitur, vt penè à conspectu iudicis repulsa videatur: & sæpe hác creator misericors respicit: sed quia illibatam se vt vult exercere non valet, super se iudicium reprobationis pauet. Vnde & subditur: Et cùm inuocantem me exaudierit, non credo quòd audierit vocem meam.) Plærunque etenim mens diuini amoris igne accenditur, atque ad intuenda cœlestia, & arcana subleuatur. Ad summa iam rapitur, & perfecto desiderio compuncta, ab infimis alienatur: sed repentina tentatione percussa, quæ intētione forti erecta in deū fuerat, obortis cogitationibus transfixa curuatur: ita vt semetipsam discernere nequeat, atque inter vitia virtutésque deprehensa: ex qua parte sit valentior non agnoscat. Nam sæpe ad hoc vsque perducitur, vt miretur quomodo tam summa comprehendat, quam cogitatio illicita polluit. Et rursum: Quomodo illicitas cogitationes recipiat, quam super se validè feruor spiritus rapit. Quos alternantes cogitationum motus in animo bene Psalmista intuens, ait: Ascendunt vsque ad cœlos, & descendunt vsque ad abyssos. Vsque ad cœlos quippe ascendimus, cùm summa penetrámus: sed ad abyssos vsque descendi- B mus, cùm repentè à contemplationis culmine per turpia tentamenta deiicimur. Motus itaque animi dum inter vota & vitia alternant, nimirum sibi certitudinem exauditionis obnubilant. Rectè ergo dicitur: Et cùm inuocantem me exaudierit, non credo quod audierit vocem meam: quia mens ex ipsa sua mutabilitate fit trepida: & per hoc quod nolens patitur, repulsam se abiectámque suspicatur. Libet intueri vir sanctus quanta se subtilitate diiudicat, ne quid in illo diuina iudicia reprehendant. Infirmitatem nanque suam intuens, ait:

† al. tentationibus. Psal. 106.

Quod sancti etiam sine causa flagellantur, non vt puniantur, sed vt probentur.

Quantus ego sum qui respōdeam ei, & loquar verbis meis cum eo?) De iustitiæ suæ meritis non confidens, sed ad solam se spem postulationis conferens, subdit: Qui etiam si habuero quippiam iustum, non respondebo, sed meum iudicem deprecabor. Sed de ipsa quoque postulatione pauidus adiungit: Et cùm inuocantem me exaudierit, non credo quòd audierit vocem meam.) Cur tanta circunspectione trepidat, cur tanta sollicitudine formidat, nisi quia terrorem iudicis in extrema districtione considerat, & vim discussionis illius non ferens: omne quod gerit, esse sibi insufficiens pensat? Vnde & protinus subdit: In turbine enim conteret me.)

Caput XVI.

C Peccator quisque in turbine atteritur, qui erectus in tranquillitate videbatur: quia quem diu superna longanimitas tolerat, extrema iudicij seueritas necat: quæ rectè turbo dicitur, quia in elementorum commotione reuelatur, Psalmista attestante, qui ait: Deus manifestè veniet, deus noster, & non silebit. Ignis in conspectu eius ardebit, & in circuitu eius tempestas valida. Vnde & Propheta quoque alius dicit: Dominus in tempestate & turbine viæ eius. In quo nimirum turbine idcirco iustus nequaquam conteritur, quia semper hic sollicitè metuit, ne conteratur. Perpendit nanque adhuc in præsentis vitæ itinere constitutus, humanis actibus exactor operum quàm districtus appareat: qui quosdam tunc reatu culpæ originalis astrictos, etiam sine operibus damnat. Vnde rectè vir sanctus ex humani generis voce, protinus adiungit: Et multiplicabit vulnera mea, etiā sine causa.) Nonnuli etenim prius à præsenti luce subtrahuntur, quàm ad proferenda bona malave merita actiuæ vitæ, perueniant. Quos quia à culpa originis sacramenta salutis nō liberant: & hic ex proprio nihil egerunt, & illuc ad tormenta perueniunt. Quibus vnum vulnus est, corruptibiliter nasci: aliud, carnaliter emori. Sed quia post mortem quoque æterna mors sequitur, occulto eis iustóque iudicio, etiam sine causa vulnera multiplicātur. Perpetua quippe tormenta percipiunt, qui nihil ex propria voluntate peccauerunt. Hinc nanque scriptum est: Non est mundus in conspectu eius, nec vnius diei infans super terram. Hinc per semet ipsam veritas dicit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum dei. Hinc Paulus ait:

Psal. 49. Naum. 1.

Sine causa vulnera multiplicātur.

Ioan. 3. Ephe. 2.

D Eramus natura filij iræ, sicut & cæteri. Qui itaque nullū proprium adiungens, ex solo originis reatu perimitur: quid iste in illo extremo examine, quantū ad humani sensus æstimationē, nisi sine causa uulneratur? Sed tamen sub diuina districtione iustum est, vt propago mortalis, velut infructuosa arbor, & in ramis seruet amaritudinem quam traxit ex radice. Ait ergo: In turbine enim conteret me, & multiplicabit vulnera mea, etiā sine causa.) Ac si apertè humani generis damna cōsiderans dicat: Districtus iudex qua eos animaduersione trucidat, quos culpa propriæ actionis damnat, si & illos in æternum percutit, quos reatus arbitrij non addicit? Quæ nimirum dicta, nec à beato Iob discrepare specialiter cognoscimus, si hæc quàm verè prolata sunt, indagamus. Semetipsum nanque subtiliter pensans, atq; in omni actione diiudicās: supernæ districtionis vim quanta sollicitudine pertimescat, insinuat dicens: In turbine enim conteret me. Ac si apertè dicat: Idcirco hunc semper, & in tranquillitate timeo: quia per flagella qualis in turbine veniat, non ignoro. Quæ flagella scilicet & metuens præuidit, & præuidens pertulit. Vnde subiūgit: Et multiplicabit vulnera mea etiā sine causa. Vt enim sæpe iā diximus, nequaquam beatus Iob percussus est: vt in eo percussio vitiū tergeret, sed vt meritū augeret. Vulneratū se itaq; sine causa asserēs, hoc de se foris loquitur, quod de illo veritas in occulto testatur, dicēs: Commouisti me aduersus eum, vt affligerem eum frustra. Vir ergo sanctus superbè non dicit, quod veraciter dicit: nec per E hæc verba à rectitudine discrepat, per quæ à iudice non discordat, qui eorundē protinus vulnerum continuationē exprimit, cùm subiungit: Non concedit quiescere spiritum meum, & implet me amaritudinibus.)

Caput XVII.

Saepe iustis exercitium virtutis est, sola exterius aduersa tolerare. Sed vt eorum vires certamen plenæ probationis erudiat, hos nonnunquam & foris tormenta lacerant, & intus tentamenta castigant. Vnde vir sanctus impletum se amaritudinibus asserit: quia cùm flagella exterius tolerat, illud est grauius quod de tentatione aduersarij in intimis portat. Sed inter hæc mitigat vim doloris, considerata æquitas & potētia ferientis. Vnde subiungit: Si fortitudo quæritur, robustissimus est: si æquitas iudicij, nemo pro me audet testimoniū dicere.) Ille quippe vitę causas examinat, qui has per alienum testimoniū non explorat: quia qui districtus quandoque ostenditur illator pœnæ, ipse diu tacitus extitit testis culpæ. Hinc enim per prophetam dicitur: Ego sum iudex & testis. Hinc rursum ait: *Hiere. 29.* Tacui, semper silui, patiens fui, sicut parturiens loquar. Partu- *Esaiæ. 24.* riens nanque cum dolore eiicit, quod diu in abditis cum pōdere portauit. Post longum ergo silentium, sicut parturiens, dominus loquitur: quia quod apud se nunc tacitus tolerat, in vltione quādoque iudicij quasi cum dolore manifestat. Sed requirendum nobis est, iste vir iustus, si pro eo testimonium di- F cere quisquam prę sumeret, nunquid hunc à reatu liberaret? Et si huic alius testimonium non impendit, nunquid ad proferendum pro se testimonium saltem ipse conualescit? Sequitur:

Si iustificare me voluero, os meum cōdemnabit me: si innocentem ostendero, prauum me comprobabit.) Ac si apertè dicat: Quid de aliis loquar, qui ipse de me testimonium ferre nō valeo? Sed quia innocentiæ tuæ testificari non sufficis, nūquid hocipsum, quia innocentiam habeas, scis? Subdit:

Quanta sit homini in sui cogitatione difficultas, & quod recta quæ agimus, sciendo nescire debeamus.

Etiam si simplex fuero, hocipsum ignorabit anima mea.) Plerunque si scimus bona quæ agimus, ad elationem ducimur: si nescimus, minimè seruamus. Quis enim aut de virtutis suæ conscientia non quantulumcunque superbiat? Aut quis rursum bonum in se custodiat, quod ignorat? Sed contra vtraque quid superest, nisi vt recta quæ agimus, sciendo nesciamus: vt hęc & recta ęstimemus, & minima: quatenus & ad custodiam sensificet animum scientia rectitudinis, & in tumorem nō eleuet æstimatio minorationis?

Caput XVIII.

Sed sunt nonnulla quæ sciri à nobis facilè nequeunt, etiam cùm geruntur. Nam sępe recto studio contra delinquentium culpas accendimur: & cùm vltra æquitatis metas per iram rapimur, hoc zelum iustæ districtionis æstimamus. Sæpe officium prædicationis assumimus, vt per hoc fraternæ

vtilitati

Universidad de Deusto
Biblioteca

G vtilitati seruiamus:sed nisi placeamus cui loquimur,nequaquã libenter accipitur quod prædicamus. Cúmque placere mens vtiliter studet,ad amorem laudis propriæ turpiter desluit, & quæ à captiuitate vitiorum alios curabat eruere,ipsa suis fauoribus incipit captiua seruire. Quasi latrunculus quippe est appetitus laudis humanæ,qui recto itinere gradientibus ex latere iungitur,vt ex occultis educto gladio gradientium vita trucidetur. Cumque propositæ vtilitatis intentio ad studia priuata deducitur:horrendo modo vnum idémque opus culpa peragit,quod virtus inchoauit. Sæpe & ab ipsis exordiis aliud cogitatio expetit,aliud actio ostendit.

Caput XIX.

SAepe se fidelé sibi,nec ipsa cogitatio exhibet, quia aliud ante oculos mentis uersat, & longè ad aliud ex intentione festinat. Nã plerunque nonnulli terrena præmia appetunt,& iustitiam defendunt:séque innocentes estimant,& esse defensores rectitudinis exultant. Quibus si spes nũmi subtrahitur,à defensione protinus iustitiæ cessatur: & tamen defensores iustitiæ se cogitant,sibique se rectos asserunt, qui nequaquam rectitudinem, sed nummos quærunt. Contra quos bene per Moysen dicitur: Iustè quod iustum est, exequeris. Iniustè quippe quod iustum est exequitur, qui ad defensionem iustitiæ, non virtutis æmulatione,sed amore præmij temporalis excitatur. Iniustè quod iustum est exequitur, qui ipsam quam H prætendit iustitiam vænũdare minimè veretur. Iustè ergo iustum exequi,est in assertione iustitiæ eandem ipsam iustitiam quærere. Sæpe recta agimus,& nequaquam præmia,nequaquã laudes ab hominibus expectamus:sed tamen mens in sui fiduciam erecta,his à quibus nihil expetit,placere cõtemnit, eorũ iudicia despicit, séque malè liberam per abrupta elationis rapit, & inde sub vitio peius obruitur,vnde quasi deuictis vitiis nullis se appetitionibus subiacere gloriatur. Sæpe dũ nosmetipsos plus iusto discutimus,de ipso discretionis studio indiscretius erramus,& mentis nostræ acies quo plus cernere nititur, obscuratur: quia & qui importunè Solis radios aspicit,tenebrescit:& inde nihil videre compellitur, vnde videre amplius conatur. Quia igitur ab inquisitione nostra torpentes nos omnino nescimus,aut si subtili nos discussione requirimus,plerunque inter vitia virtutésque caligamus: rectè nunc dicitur:

Etiã si simplex fuero,hoc ipsum ignorabit anima mea.) Ac si apertè diceretur:Conditoris contra me iudicia qua temeritate redarguo, qui ipsum me ex infirmitatis caligine ignoro? *Abac.3.* Vnde bene per Prophetam dicitur: Dedit abyssus vocem suã ab altitudine phantasiæ suæ. Abyssus quippe phantasiæ altitudinem portat,cùm humanus animus,immensa cogitatione caliginosus,semetipsum etiam discutiendo non penetrat. Sed ab hac altitudine vocem dare,est: quia dum se deprehendere nõ potest,cogitur in admirationem consurgere: vt eo perscrutari non audeat,quod super ipsum est: quo incomprehensibilitaté I suam ipse cogitans,nõ valet inuenire quod est. Sed iustorum corda,quia ad perfectũ se examinare nequeunt,ægre hoc exilium cæcitatis ferunt. Vnde & bene subditur:Et tædebit me vitæ meæ.) Tædet iustum viuere,quia & operando vitam non desinit quærere:& tamen eiusdem vitæ suæ meritum non valet inuenire. Libram quippe examinis à sinu intimæ æquitatis trahit,& inde in se erga effectum inuentionis deficit,vnde super se raptus ad vim inquisitionis exeresci t. Sed est consolatio nostræ caliginis,reducta ad animum iusta, & incomprehensibilis potentia conditoris:quæ & iniquos sine vltione non deserit,& rectorum iustitiam incomprehensibilitatis immensitate transcendit. Vnde & aptè subiungitur:

Quòd iudicium diuinum,nec peccator, nec iustus effugiat, & quòd quantalibet iustus simplicitate fuerit,ipsa diuinæ magnitudinis simplicitate superetur.

Vnum est quod locutus sum,& innocentem & impium ipse consumit.)Innocens à creatore consumitur: quia quantalibet eius simplicitas fuerit,diuinæ magnitudinis simplicitate superatur†. Quanuis enim simplicitatem studiosè seruemus,ex cõsideratione tamen intimæ puritatis ostenditur,quòd hæc ipsa quam agimus,simplicitas non sit. Impius quoque à conditore consumitur,quia deo cuncta mirabiliter ordinante, ipsis suis versutiis eius impietas ligatur. Nam inde se suppliciis & nescions implicat,vnde se aliquid facere scienter exultat. Quia igitur omnipotens deus,& bonorum innocẽtium simplicitatémque superat,& malorum astutiam penetrãs damnat,rectè nũc dicitur: Vnum est quod locutus sum,& innocentem, & impiũ ipse consumit. Ac si apertè diceretur: Hoc apud me verbũ cogitationis protuli:quia nec innocens,si districtè discutior, apparebo:nec impius si apud me latere voluero,à superni examinis acumine absc ̃odor:quoniam districtus iudex cuncta comprehendens,occulta malitiæ mirabiliter penetrat,'& suis hanc inuentionibus bene ordinans damnat. Vel certè & innocentẽ & impium ipse consumere dicitur:quia quanuis in meritis vitæ diuisi sint,primę tamen culpæ merito æquè ad carnis interitum perrahuntur. Vnde & per Salomonem dicitur: Moritur doctus similiter vt indoctus. Et rursum: Cuncta subiacent vanitati,& omnia pergunt ad vnum locum. De terra facta sunt,& in terram pariter reuertuntur. Sequitur: *Eccles. 2.*

Quòd cùm sancti à pressuris liberari desiderant, deus in eorum patientia & mortificatione delectatur.

Si flagellat,occidat semel, & non de pœnis innocẽtum rideat.) Quis hæc non per superbiam prolata crederet,nisi sentẽtiã iudicis audiret qui ait: Non estis locuti corã me rectum, sicut seruus meus Iob? Restat ergo vt nullus auctoris verba reprehendere audeat, quę constat quia iudex laudat. Sed tanto in intimis suis cautius subtiliúsque rimãda sunt, quanto durius foris sonant.

Caput XX. L

VIr etenim sanctus humani generis damna considerans, vnde & quo venerint pensans, q̃ homo pollicente ad uersario,boni malíque scientiã appetens scire,perdidit etiam semetipsum,ita vt veraciter dicat: Etiã si simplex fuero, hoc ignorabit anima mea: quòd post expulsionis pœnam flagella quoq; corruptionis sustinet,& adhuc ad carnis, vel certè ad mentis interitũ etiam post tormentum tendit, vt rectè dicat: Et innocentem & impium ipse consumit: mediatoris contra hęc gratiam requirit,dicẽs: Si flagellat, occidat semel. Nos enim quia & à deo mẽte recessimus,& carne ad puluerem redimus,pœna duplę mortis adstringimur. Sed venit ad nos qui pro nobis sola carne moreretur,qui simplam suam duplæ nostræ iungeret,& nos ab utraque morte liberaret. De qua per Paulum dicitur: Quòd autem mortuus est pro peccato, mortuus est semel. Dãna ergo vir sanctus nostræ corruptionis aspiciat,& vnã quę duas nostras destruat,,mortẽ mediatoris quęrat,atque hanc desiderans dicat: Si flagellat,occidat semel. Sed ecce quasi humilitati renititur,quod protinus subinfertur: Et non de pœnis innocentum rideat. Quod tamen valde humillimum sine difficultate cognoscimus,si humili hoc mente pẽsamus. Cunctis etenim liquet,quòd omne desideriſi pœna est, *Rom.6.* cùm differtur: Salomone quoque attestante qui ait: Spes quæ *Prouer.13.* differtur,affligit animam. Ridere autem dei, est humanę nolle *Ridere dei* afflictioni misereri. Vnde per Salomonẽ rursum dominus reprobis in culpa durãtibus dicit: Ego quoq; in interitu vestro *Prouer.1.* ridebo,id est,afflictioni vestræ nulla pietate compatiar. Ante redemptoris igitur aduentum, pœnam suam electi omne habuerũt: quia æstuante desiderio, incarnationis eius mysterium M videre cupierunt: ipso attestante, qui ait: Multi dico vobis, iusti & prophetę voluerunt videre quę vos videtis,& nõ viderunt. Pœnę itaq; innocentũ,sunt desideria iustorũ. Quousque ergo electorum suorũ vota dominus non compatiens distulit,quid aliud quàm innocentum pœnas risit. Itaq; vir sanctus vẽturi redẽptoris dona cõsiderãs,& votorũ suorũ dilationem *†al.grauiter.* patienter†tolerans dicat: Si flagellat,occidat semel,& non de pœnis innocentũ rideat. Ac si apertè exoret,dicens: Quia vita nostra quotidie flagello vindictę pro culpa atteritur: ille iam veniat,qui pro nobis semel sine culpa moriatur: vt de innocẽtũ pœnis deus vltra nõ rideat,si ipse carne passibilis appareat, in cuius se desideriis mens nostra castigat.

Caput XXI.

VEl certè si risum dei, eius lętitiam appellat: de innocentum pœnis ridere dominus dicitur: quia quo à nobis ardẽtius quęritur,eo de nobis suauius lętatur. Quasi quoddam quippe ei ex pœna gaudium facimus, cùm per sancta desideria pro eius nos amore castigamus. Hinc Psalmista ait: Constituste diem solennem in confrequentationibus, *Psal.117.* vsque ad cornu altaris. Solennem nanque domino diem in confrequentationibus constituit, quisquis se assiduè in eius desiderio

A desiderio affligit. Qui nimirum solennitatis dies vsque ad altaris cornu tendi præcipitur: quia tãdiu necesse est vt quisque se afficiat, quousque ad superni sacrificij altitudinem,id est,ad æterna gaudia pertingat. Iustus igitur vir,quia impleri desiderium suum appetit,non differri, humiliter dicit: Non de pœnis innocentum rideat. Ac si diceret: Vota nostra libenter accipiens vltrà non differat,sed ostendendo exhibeat eum, qui nos in sua expectatione castigat. Quia verò eũ specialiter beatus Iob occidi semel petiuit,qui carnis solius mortem in mundi pro nobis fine toleraui t: protinus aperit, qui ipsum quoque ordinem eius passionis adiũgit, dicens: Terra data est in manus impij,vultum iudicum eius operit.) Quid nanq; terræ nomine,nisi caro exprimitur? Quis appellatione impij, nisi diabolus designatur? Huius impij manus fuerũt hi qui in redemptoris nostri morte grassati sunt. Terra itaque data est in manus impij,quia antiquus hostis redemptoris mentem corrumpere per se tentando non valuit: sed eius carnem per suos satellites ad triduum permissus extinxit, & dispensationem supernæ pietatis nescíens,ex hac ipsa permissione seruiuit. Tribus enim redemptorem nostrum tentationibus pulsans, cor B tetendit. Huius terræ iudices,sacerdotes & principes, Pilatus atque illusores milites fuerunt. Iste itaque impius vultum iudicum eius operuit,quia corda persequentium ne auctorem suũ cognoscerẽt,malitiæ nubilo velauit. Vnde & per Paulum dicitur: Vsque in hodiernum diem cùm legitur Moyses, velamen *2.Cor.3.* *2.Corin.2.* est positum super cor eorum. Qui rursus ait: Si enim cognouissent,nunquam dominum gloriæ crucifixissent. Vultus ergo iudicum opertus extitit,quia mens persequentium eum quem carne tenere potuit,deum nec per miracula agnouit. Quia verò antiquus hostis cum iniquis omnibus vna persona est: sic plærunque scriptura sacra de iniquorum capite, id est, diabolo loquitur: vt repentè ad eius corpus, id est,ad sequaces illius deriuetur.

Caput XXII.

POtest ergo nomine impij, infidelis ac persecutor populus designari,cui & hoc cõgruit omnino quod subditur: Quòd si non ille est: quis ergo est?) Ac si apertè diceretur: Quis vnquam impius esse putandus est, si ille populus qui ipsam pietatem persequutus est,impius non est? Sed considerata vir sanctus Iudaicæ plebis perfidia,ad semetipsum mentis oculos reuocat: dolet quòd videre nequeat quem amat: mœrore afficitur,quia ex præsenti mundo antè subtrahitur, quàm salus mundi reueletur. Vnde & subditur:

Quòd antiqui patres fuerint,quasi portatores pomorum prænunciantes Christum,& odorem Euangelii futuris gentibus porrigẽtes.

C Dies mei velociores fuerunt cursore, fugerunt,& non viderunt bonum.) Cursoris quippe officium est secutura nunciare. Omnes igitur electi,qui ante aduentum redemptoris orti sunt, quia hunc aut audiendo tantummodo, aut etiam loquendo nunciarunt,quidam quasi in mundo cursores fuerũt. Sed quia ante præstolatum redemptoris tẽpus se subtrahi prævident, transire se cursore velocius dolent: diesque suos esse breues ingemiscunt,quia vsque ad videndam redemptoris lucem minimè tenduntur. Vnde aptè dicitur: Fugerunt, & non viderunt bonum. Omnia quæ creata sunt, bona sunt: Moyse *Gene.1.* attestante,qui ait: Vidit deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. Sed hoc solum bonum principaliter bonum est, per *Luc.18.* quod hæc omnia bona sunt, quæ bona non principaliter existunt. De quo bono veritas per Euangelium dicit: Nemo bonus,nisi solus deus. Quia igitur antiquorum patrum prius dies finiti sunt, quàm mundo deus in carne monstraretur, rectè nunc de eisdem diebus dicitur: Fugerunt,& non viderunt bonum. Ac si apertè diceretur: Ante expectatum tempus elapsi sunt,qui ad redẽptoris præsentiam peruenire nequiuerũt. Vnde & adhuc subditur: Pertransierunt quasi naues poma portantes.) Hi qui poma deferentes maria transmeant: ipsi quidem fructuum odore perfruuntur, sed eorundem fructuum aliis cibos ferunt. Quid igitur antiqui patres, nisi naues poma portantes extiterunt? Qui diuinæ incarnationis mysterium prophetantes,ipsi quidem spei odore potiti sunt,sed nobis fructum de eiusdem spei perfectione detulerunt. Quod enim illi D expectando odorati sunt, hoc nos cernendo & percipiendo satiamur. Vnde & redemptor eiisdem discipulis dicit: Alij laborauerunt,& vos in labores eorum introistis. Quorum videlicet dies comparantur nauibus: quia decurrunt. Et rectè poma portantibus: quia electos omnes quos ante redemptoris præsentiam gestauerunt: per prophetię valuerunt spiritum expectatione refouere,non autem manifesta exhibitione reficere. Vel certè,quia naues cùm poma portant,hæc paleis admiscẽt, vt ad terras illęsa perducant: rectè patrum precedentium dies describuntur nauibus poma portantibus similes,quia antiquorum dicta,in eo quòd mysteria spiritalis vitæ denunciant, per interfusam hæc historię stipulam seruant, & opertum nobis fructum spiritus deferunt,cùm carnalia loquuntur. Sæpe nanque dum quædam narrant propria,ad diuinitatis eleuantur arcana. Qui crebro etiam cùm altitudinem diuinitatis aspiciunt, ad incarnationis eius mysterium repentè fundantur. Vnde adhuc aptè subiungitur: *Ioan.4.*

Caput XXIII.

SIcut aquila volans ad escam.) Moris quippe est aquilæ, vt irreuerberata acie radios solis aspiciat: sed cùm refectionis indigentia vrgetur,eandem oculorum aciem quam radiis solis infixerat,ad respectum cadaueris inclinat: & quanuis ad alta euolet,pro sumendis tamen carnibus terram petit. Sic videlicet sic antiqui patres fuerunt,qui inquantum humanitatis E infirmitas admittebat,creatoris lucem erecta mente contemplati sunt: sed incarnandum hunc in mundi fine præscientes, quasi à solis radiis ad terram oculos deflexerunt. Et quasi de summis ad ima veniunt, dum hunc deum supra omnia, & hominem infra, omnia agnoscunt. Quem pro humano genere dum passurum moriturúmque conspiciunt, qua scilicet morte semetipsos refici,atque reformari ad vitam nouerunt, quasi more aquilę post contemplatos Solis radios, in cadauere esca quærunt. Libet spectare aquilam solis radios intuentem, quæ ait: Deus fortis,pater futuri seculi,princeps pacis. Sed ab *Esaiæ.9.* alto volatu celsitudinis ad terras veniat,escam cadaueris inferius inquirat. Paulòpost etenim subdidit,dicens: Disciplina pa- *Esaiæ.53.* cis nostræ super eum,& liuore eius sanati sumus. Et rursum: Et homo est,& quis cognoscet eum? Subleuata ergo in diuinitate mens iusti,cùm dispensationis gratiam ex eius carne considerat, quasi à summis repentè, vt aquila ad escam volat. Sed ecce ille Israëliticus populus immenso dudum prophetiæ spiritu infusus,eiusdem prophetię dona perdidit atque in ea fide quam præuidendo nunciauerat,non permansit, & à se redemptoris præsentiam negando repulit,quam cunctis se sequentibus prænunciando declarauit. Vnde & aptè protinus per compassionem ad eorum quoque duritiam sermo conuertitur, atque ab eis quomodo prophetiæ gratia subtrahatur, indicatur. F Nam subditur: Cùm dixero,nequaquam ita loquar,commutaciem meam,& dolore torqueor.) Plebs quippe Iudaica loqui,vt prius noluit,quæ eum quem prædixerat, negauit. Sed commutata facie,torquetur dolore, quia dum interni sui hominis aspectum, quo agnosci à conditore poterat, fœditate perfidiæ pollut,à præsentibus malis incipiens, sub æterna vltione se damnauit. Quasi enim commutata facie ab authore non cognoscitur,quæ perdita bonæ conscientiæ fide reprobatur. Sed nimirũ restat,vt suppliciorum dolor torqueat,quã suus non cognoscens conditor ignorat. Quia igitur hæc sub redemptoris nostri significatione transcurrimus, nunc moraliter discutiendo replicemus. Dies mei velociores fuerunt cursore: fugerunt,& nõ viderunt bonum.) Sicut sæpe iam diximus,sic primus homo conditus fuit, vt per augmenta temporum tendi posset eius vita tantummodo, non euoluit: sed quia sponte ad culpam decidit: quo attigit vetitum, pertulit decursum,quem nũc homo præsentis vitæ desidetio oppressus, indesinenter & tolerat,& optat. Ne enim finiatur,viuere appetit: sed per augmenta vitæ quotidie ad finẽ tendit. Nec deprehendi valet,increméta temporum quàm nulla sint,nisi cùm repentè trãsacta finiuntur,quæ venientia longa videbantur.

Caput XXIIII.

VIr igitur sanctus statum suę conditionis aspiciat, & ex humani generis voce damna decursus, ingemiscat, dicens: Dies mei velociores fuerunt cursore fugerunt, &non

Universidad de Deusto
Biblioteca

& non viderunt bonũ.) Ac si apertè dicat: Ad hoc homo conditus fuit, vt bonum quod deus est, videre potuisset: sed quia stare ad lucem noluit, fugiendo oculos amisit: quia quo per culpam cœpit ad ima decurrere, eo secum cæcitatem pertulit, ne intimum lumen videret. De quibus adhuc diebus aptè subiungitur: Pertransierunt quasi naues poma portantes.) Naues cùm poma portant, fructus terræ, videlicet per fluctus ferunt. Terra verò hominis paradisus extitit, quæ hunc inconcussum tenere potuit, si per innocentiam stare voluisset. Sed quia ad mutabilitatis vndas per culpam cecidit, ad præsentis vitæ maria post terram venit. Poma etiam terræ huius fuerunt mandati sermo, concessa possibilitas operis, naturæ indita intelligentia conditoris. Sed hæc poma quæ edere in terra renuimus, per maria iam portamus: quia concessa bona tot munerũ inconcussi custodire in paradiso noluimus, & seruare nunc in tentationibus conamur. Tendentes ad terminum, aura vitæ præsentis impellimur, mutabilitatis nostræ fluctu fatigamur. Sed quia per crucis mysterium ad ingenita naturæ bona restringimur, quasi per lignum poma portamus. Quod tamen intelligi & aliter potest. Naues etenim cùm poma portãt, suauitatem odoris habent, sed grauitatem ponderis non habent. Et humanum genus à paradisi gaudiis expulsum, vim contemplationis perdidit, robur conditæ fortitudinis amisit: cúmque ad superna repetenda se erigit, fragrat quidem odore memoriæ, sed dignè non exerit pondus vitæ. Pomorum ergo odoribus repletur, & tamen huc illucque leuiter mẽtis nostræ nauis impellitur: quia & paradisi celsitudinem cum odoris recordatione meminimus, & importunos tentationum fluctus ex car ne toleramus. Vnde & aptè subiungitur:

Caput XXV.

SIcut aquila volans ad escam.) Aquila etenim alto valde volatu suspenditur, & annisu præpeti ad æthera libratur, sed per appetitum ventris terras expetit, seseque à sublimibus repentè deorsum fundit. Sic sic humanum genus in parente primo, ad ima de sublimibus corruit. Quod nimirum conditionis suæ dignitas in rationis celsitudine quasi in aëris libertate suspenderat: sed quia contra præceptum, cibum vetitum contigit, per ventris concupiscentiam ad terras venit: & quasi post volatum carnibus pascitur, quia illa libera contemplationis inspiracula perdidit, & deorsum corporeis voluptatibus lætatur. Sicut ergo aquila volans ad escam: dies nostri velociter transeunt: quia quo ima petimus, eo subsistere in vita prohibemur. Sed cùm hæc ante mentis oculis cõtinua cogitatione reuoluimus, duris taciti quæstionibus vrgemur: cur omnipotens deus condidit quem periturum esse præscirit? cur is qui summè potens & summè bonus est, nequaquam voluit hominem talem facere, qui perire non posset? Cùm verò hęc tacita mens interrogat, pauet ne ipso interrogationis ausu in superbiam erumpat, seque humiliter comprimit, & cogitationes suas restringit. Sed eo grauius affligitur, quo inter mala quæ sustinet, etiam de conditionis suæ abscondito intellectu cruciatur. Vnde hic quoque apte subiungitur: Cum dixero, nequaquam ita loquar, commuto faciem meam, & dolore torqueor.) Nequaquã quippe nos ita debere loqui dicimus, cùm nostræ infirmitatis modum ex inquisitione transeuntes, nosmetipsos pauore reprehendimus, & supernæ reuerentiæ consideratione refrenamus. In qua refrenatione scilicet mentis nostræ facies commutatur: quia quæ prius non capiens audenter summa requirebat, infirmitatem suam postmodum agnoscens, venerari inchoat quod ignorat. Sed in ipsa commutatione dolor est, quia valde affligitur, quoniam primæ culpæ merito ad intelligenda ea quæ de ipsa sunt, cęcatur. Quæ patitur, iusta esse considerat. Pauet ne in dolore per licentiam locutionis excedat. Ori silentium incidit, sed tacitus dolor eoipso quo restringitur, augetur. Dicat ergo: Cum dixero, nequaquàm ita loquar, commuto faciem meam, & dolore torqueor. Quia tũc grauius plærunque affligimur, cùm quasi per consolationis stu dium, afflictionis nostræ nobis conamur mala leuigare. Sed quisquis iam subtiliter parentis primi damnatione propagata, humani generis damna considerat, superest vt bis adiungere propria metuat. Vnde vir sanctus postquam communia intulit, repentè specialia subiungit dicens:

Quantum timere debeat quì scienter peccat, cùm Iob tantis virtutum testimoniis approbatus, sua opera verebatur, & quòd fraus tribus modis committatur.

Verebar omnia opera mea, sciens quia non parceres delinquenti.) Quæ beatus Iob opera exercuit, sacræ huius historiæ textus ostendit. Holocaustis quippe multiplicibus auctorem placare studuit, quia iuxta filiorum numerum, vt scriptum est, consurgens diluculo, offerebat holocausta per singulos: eósque non solum ab inmũdis actibus, sed à praua quoque cogitatione mũdabat. De quo scriptura teste perhibetur. Dicebat enim: Ne forte peccauerint filij mei, & benedixerint deo in cordibus suis. Affectum ergo compassionis exercuit: quia ipse de se amicorum quæstionibus exactus, dicit: Hebam quõdam super eo qui afflictus erat. Ministerium pietatis impendit, qui ait: Oculus fui cæco, & pes claudo. Castitatis munditiã in corde custodiuit, qui obtestando se aperit, dicens: Si deceptum est cor meum super muliere: Humilitatis culmen medullitus tenuit, qui dicit: Si contempsi iudicium subire cum seruo meo, & ancilla mea, cùm discęptarent aduersum me. Beneficia largitatis impẽdit, qui ait: Si comedi buccellã meam solus, & non comedit pupillus ex ea. Et rursum: Si non benedixerint mihi latera eius, & de velleribus ouium mearum calefactus est. Gratiam hospitalitatis exhibuit, qui dicit: Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit. Et inter hæc ad virtutum cumulum per excellentiorẽ viam charitatis, & inimicos dilexit, qui ait: Si grauiusu sum ad ruinã eius, qui me oderat. Et rursum: Non enim dedi ad peccandum guttur meum, vt experem maledicens animam eius. Quid ergo vir sanctus sua opera verebatur, qui illa semper exhibuit, ex quibus placari deus, erga iniquitates solet? Quid ergo est quòd mira opera faciẽs, hæc ipsa etiam veretur pauens, cùm dicit: Verebar omnia opera mea: nisi quòd in sancti viri actibus verbisque colligimus, vt si placere deo veraciter cupimus, postquam peruersa subigimus, ipsa in nobis etiam bene gesta timeamus?

Caput XXVI.

Duo in bonis operib⁹ formidãda sunt, scilicet desidia, & fraus.

DVo quippe sunt quæ in bonis operibus necesse est, vt studiosè formidentur, desidia videlicet, & fraus: Vnde & per prophetam apud vetustam translationem dicitur: Maledictus omnis qui facit opus dei fraudulenter & desidiosè. Sed sciendũ magnopere est, quia desidia per torporem nascitur, fraus per priuatam dilectionem. Illam nanque minor dei amor exaggerat, hanc autem malè mẽtem possidens, proprius amor creat. Fraudem quippe in dei opere perpetrat, quisquis semetipsum inordinatè diligens, per hoc quod rectè egerit, ad remunerationis transitoria bona festinat. Sciendũ quoque est, quòd tribus modis fraus ipsa cõmittitur, quia per hãc proculdubio, aut tacita cordis humani gratia, aut fauoris aura, aut res quælibet exterior desideratur. Quo contra rectè de iusto per prophetam dicitur: Beatus qui excutit manus suas ab omni munere. Quia enim non solum fraus in acceptione pecuniæ est, munus proculdubio vnum non est. Tres verò sunt acceptiones munerũ, ad quas ex fraude festinatur. Munus nãque à corde est, captata gratia à cogitatione. Munus ab ore, est glotia per fauorem. Mumus ex manu, est præmium per dationem. Sed iustus quisque ab omni munere manus excutit: quia in eo quod rectè agit, nec ab humano corde inanem gloriam, nec ab ore laudem, nec à manu recipere donationem quærit. Solus ergo in dei opere fraudem non facit: qui cùm ad studia bona actionis inuigilat, nec ad corporalis rei præmia, nec ad laudis verba, nec ad humani iudicij gratiã anhelat. Ipsa igitur bona nostra, quia insidiantis culpę euadere gladium nequeũt, nisi sollicito quotidie timore muniantur, per sanctum virum nunc rectè dicitur: Verebar omnia opera mea. Ac si humili cõfessione diceretur: Quę apertè egerim, video: sed quid in his latenter pertulerim, ignoro.

Esaiæ.33.

Dubitatio

Caput XXVII.

SAepe enim bona nostra latrocinanti fraude pereunt, quia rectis se nostris actibus concupiscentiæ terrenæ subiungunt. Sæpe desideria interueniente deficiunt, quia a feruore quo cœpta sunt, frigescente amore tabescunt. Quia ergo culpæ surreptio, vel in ipso virtutis actu vix vincitur: quid ad securitatem supereſt, nisi vt studiosè semper, & in virtute timeatur? Sed post hæc valde scrupulosum cordi se obiicit, quod

quod subiungit: Sciens quòd nõ parceres deliquenti.) Si enim delinquenti non parcitur, quis ab æterna morte eripitur, cùm à delicto muudus nemo reperitur? An pœnitenti parcit, & delinquenti non parcit? Quia cùm delicta plangimus, nequaquã iam delinquentes sumus. Sed quid est quòd Petrus cùm negat respicitur, & redemptoris negati respectu, ad lachrymas vocatur? Quid quòd Paulus cùm redemptoris nomen in terra conaretur extinguere, eius verba de cœlo meruit audire? Sed tamen culpa in vtroque punita est: quia & de Petro, teste Euangelio scriptum est: Recordatus est Petrus verbi Iesu quod dixerat: & egressus foras, fleuit amarè. Et de Paulo hæc eadem quæ hunc vocauit, veritas dicit: Ego ostendam ei, quanta eum oporteat pro nomine meo pati. Delinquenti ergo dominus nequaquam parcit, quia delictum sine vltione non deserit. Aut enim ipse hoc homo in se pœnitens punit, aut hoc deus cum homine vindicans percutit. Nequaquam igitur peccato parcitur, quia nullatenus sine vindicta laxatur. Sic Dauid audire post confessionem meruit: Dominus transtulit peccatum tuũ Et tamen multis pòst cruciatibus afflictus, ac fugiens, reatum culpæ quam perpetrauerat, exoluit. Sic nos salutis vnda à culpa primi parentis absoluimur, sed tamen reatum eiusdem culpæ diluentes, absoluti quoque adhuc carnaliter obimus. Bene ergo dicitur: Sciens quòd non parceres delinquenti, quia delicta nostra siue per nos, siue per semetipsum resecat, etiam cùm relaxat. Ab electis enim suis iniquitatum maculas studet temporali afflictione tergere, quas in eis in perpetuum non vult vindicare. Sed sæpe mens dum plus iusto trepidat, dum pauore quatitur, dum sinistris suspitionibus vrgetur, tæder hanc viuere, quæ se ad vitam, vel per labores ambigit peruenire. Vnde & subsequenter adiungitur:

Luc.22.

Actor.15.

Delinquẽti nequaquã parcitur.

2.Regũ.12.

Quòd sancti viri ita incerti sunt, vt confidant: ita confidunt, vt tamen ex securitate non torpeant.

Si autem & sic impius sum, quare frustra laborauí?) Si enim remota pietate discutimur, opus nostrum pœna dignum est, quod remunerari præmiis præstolamur. Vir igitur sanctus sub occulto iudicio trepidãs dicit: Si autem & sic impius sum, quare frustra laborauí? Non quòd hunc laborasse pœniteat, sed q incertus esse de præmiis, & inter labores dolet. Sciendum verò est, quòd viri sancti ita incerti sunt, vt confidant, atque ita confidunt, vt tamen ex securitate non torpeãt. Quia ergo plærunque mens, & impẽsa rectis actibus trepidat: restat vt postquam bonum opus agitur, lachrymæ expiationis exquirantur, quatenus ad æterna præmia meritum recti operis subuchat humilitas postulationis.

Solutio.

Quòd quanto debet munditia sanctis fulgeant, tamen ex hoc corpore quod corrumpitur in quo sunt, abominabiles se iudicant, & concupiscentiarum sordibus sine quibus non sunt, immundos se reputant.

Caput XXVIII.

SEd tamen sciendum est, quia mundos nos ad perfectum reddere, vel vita, vel lachrymæ non valent, quousque nos mortalitas nostræ corruptionis tenet. Vnde & aptè subiungitur: Si lotus fuero quasi aquis niuis, & fulserint velut mundissimæ manus meæ, tamen sordibus intinges me, & abominabuntur me vestimenta mea.) Aquæ enim niuis, sunt lamenta humilitatis. Quæ profectò humilitas, quia ante districti iudicis oculos cæteris virtutibus præeminet, quasi per magni meriti colorem candet. Sunt nanque nonnulli qui lamenta habẽt, sed humilitatem non habent, quia afflicti plangunt: sed tamen in ipsis fletibus, vel contra proximorum vitam superbiunt, vel contra ordinationem conditoris eriguntur. Hi nimirum aquas habent (sed niuis aquas non habent) & mũdi esse nequeunt, quia humilitatis fletibus minimè lauantur. A quis autem niuis à culpa se lauerat, qui confidenter dicebat: Cor contritum & humiliatum deus non spernit. Qui enim lamentis affliguntur, sed murmurando rebelles sunt: mentem quidem conterũt, sed humiliari contemnunt. Quanuis aquæ niuis intelligi & aliter possint. Aqua enim fontis & fluminis ex terra oritur, aqua verò niuis ex aëre prorui. Et sunt plærique qui per orationum lamenta se cruciant: sed tamen totis lamentorum laboribus ad sola terrena desideria exudant: compunguntur in precibus, sed fœlicitatis transitoriæ gaudia requirunt. Hos itaque niuis aqua

Psal. 50.

Esaiæ.9.

Psal. 50.

Apoc.3.

Actorũ.1.

Roma.7.

Ibidem.

nõ abluit, quia eorum fletus ab imis venit. Quasi enim ex terræ aqua perfusi sunt, qui pro terrenis bonis in precibus compunguntur. Qui verò idcirco plorant, quoniam præmia æterna desiderant, aqua niuis hos diluit, quia cœlestis compunctio infundit. Nam cùm perennem patriam per lamenta appetunt, eiúsque accensi desideriis plangunt, à summis accipiunt vnde mundentur. Per manus autem quid aliud quàm opera designantur? Vnde quibusdam per Prophetam dicitur: Manus vestræ sanguine plenæ sunt, id est, opere crudelitatis. Notandum verò, quòd vir sanctus non ait: Fulserint mundissimæ manus meæ, sed velut mundissimæ manus meæ: quia quousque pœna corruptionis adstringimur, quamlibet rectis operibus insudemus, veram munditiam nequaquam apprehendimus, sed imitamur. Vnde & aptè subiungitur: Tamen sordibus intinges me.) Deus nos sordibus intingere dicitur, intinctos sordibus demonstrare: quia quanto ad illum verius per bona opera surgimus, tanto subtilius vitæ nostræ sordes agnoscimus quibus ab eius munditia discordamus. Ait ergo: Si lotus fuero, quasi aquis niuis, & fulserint velut mundissimæ manus meæ, tamen sordibus intinges me, Ac si apertè dicat: Quanuis lamentis supernæ compunctionis infundar, quanuis per studia rectæ operationis exercear: in tua tamen munditia video, quia mundus non sum. Intentam quippe deo animam, ipsa adhuc corruptibilis caro diuerberat, eiúsque amoris pulchritudinem obscœnis & illicitis cogitationum motibus fœdat. Vnde & subditur.

Caput XXIX.

ET abominabuntur me vestimenta mea.) Quid enim vestimenti nomine, nisi hoc terrenum corpus exprimitur, quo induta anima tegitur, ne in subtilitatis suæ substantia nuda videatur? Hinc etenim Salomon ait: Omni tempore sint vestimenta tua candida, id est, membra corporis à sordidis actibus munda. Hinc Esaias ait: Vestimentum mixtum sanguine, erit in combustionem. Sanguine quippe vestimentum miscere, est desideriis carnalibus corpus inquinare. Quibus nimirum se pollui, Psalmista formidauerat, cùm dicebat: Libera me de sanguinibus deus, deus salutis meæ. Hinc voce angeli ad Ioannem dicitur: Habes pauca nomina in Sardis, quæ non inquinauerunt vestimenta sua. More autem sacri eloquij, vestimenta nostra nos abominari referuntur, quia abominabiles reddunt: sicut per Petrum quoque de Iuda dicitur: Hic possidebit agrum de mercede iniquitatis. Neque enim emptum precio sanguinis, agrum figuli Iudas possidere potuit, qui relatis triginta argẽteis, traditionis crimen criminosiori in se protinus morte mulctauit: sed possẽdit dictũ est, possidere fecit. Ita hoc loco: Abominabuntur me vestimẽta mea, dicitur: abominabilem facient, quia nimirum dum contra mentem membra superbiunt, dum sancti desiderij studia, tentationum suarũ tumultibus interrumpunt, in ipso suo certamine posita anima agnoscit, quantum adhuc à diuinitate despicitur, quæ corruptionem suam plenè apperens transire, sed non valens fœdo puluere cogitationis inquinatur. Hanc vestimentorum abominationem senserat, qui dicebat: Video aliam legẽ in membris meis, repugnantem legi mentis meæ: & captiuum me ducentẽ in lege peccati, quæ est in membris meis. Hæc etiam vestimẽta in quibus perfectè placere non poterat: quandoque melius resumẽda, deponere festinè cupiebat, dicens: Infœlix ergo homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Dicat ergo vir iustus: Si lotus fuero qnasi aquis niuis, & fulserint velut mundissimę manus meæ, tamen sordibus intinges me, & abominabuntur me vestimenta mea: quia quantumlibet ad summa, ex compunctione contemplationis ascenderit, quantumlibet in opere se per exercitium laboris accinxerit: indignum tamen adhuc aliquid de corpore mortis sentit, & abominabilem se esse considerat in multis, quæ de pondere corruptionis portat.

Quòd graue tormentum sit in cordibus electorum, quòd sensum sui reprehensoris non intelligunt.

Caput XXX.

CVi hoc quoque fit grauius, quòd sæpe neque hoc intelligit, vnde delinquit. Flagella suscipit, sed districto iudici quid in se maius quidve minus displiceat, non agnoscit. Vnde & subditur: Neque enim viro qui similis mei est respondebo: neque qui mecum in iudicio ex æquo possit audiri.) Dum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ri.) Dum cum quolibet in iudicio ex æquo contendimus: & quid contra nos dicatur, agnoscimus: & in his quæ dicimus, audimur: & quo obiecta patenter apprehendimus, eo audenter ad proposita respondemus. Quia ergo inuisibilis iudex quæ facimus videt, quasi audit quæ dicimus: sed quia id quod ei displiceat, nequaquam plenè cognoscimus, quasi quid ipse dicit ignoramus. Vir igitur sanctus vestimentorum suorum abominationem considerans, eo amplius timet, quo audiri in iudicio ex æquo non valet: quia quousque corruptionis suæ pondere premitur, hoc in sua grauius pœna tolerat, quòd & sensum sui reprehensoris ignorat. Ac si apertè dicat: In hoc ex æquo non audior, quia & patent cuncta quæ facio, & tamen ipse nescio per quanta reprehendor. Sequitur: Non est qui vtrunque valeat arguere, & ponere manum suam in ambobus.) Durum sonat, vt quæratur qui deum arguat, sed durum non erit si recurrat ad memoriam, quod ipse per alium prophetam dicit: per
Esaiæ. 1. Esaiam quippe admonet, dicens: Quiescite agere peruerse, discite benefacere, quærite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam: & venite & arguite me, dicit dominus. Ei nanque quem arguimus, rationis auctoritate contrahimus. Et quid est quòd dominus agere sancta nos admonẽs adiungit: Venite & arguite me: nisi quòd apertè insinuat, quàtam bonis actibus fiducia præstat? Ac si patẽter dicat: Recta agite, & animaduersionis meæ motibus nõ iam per deprecationis gemitũ, sed per fiduciã auctoritatis obuiate. Hinc etiã Ioan-
1. Ioan. 3. H nes dicit: Si cor nostrũ nõ reprehẽderit nos, fiduciã habemus ad deũ. Hinc est q̃ Moyses, quia placet seruiẽs, auditur tacens, cùm silenti dicitur: Quid clamas ad me? Hinc est quòd irascentem retinet, cùm audit: Dimitte me, vt irascatur furor meus
Exod. 14. *Exod. 32.* contra populum istum. Hinc est quòd arguentem dominus non habuisse se queritur, cùm per Prophetam dicit: Quæsiui
Ezech. 22. virum qui interponeret sepem, & staret oppositus contra me, ne diuisiparem eam, & non inueni. Hinc est quòd grauiter Esa-
Esaiæ. 64. ias deplorat, dicẽs: Omnes nos cecidimus quasi folium, & iniquitates nostræ quasi ventus abstulerunt nos: non est qui inuocet nomen tuum, qui consurgat & teneat te. Sed possunt
†*al. innocentiæ.* recti quilibet per acceptæ pœnitentiæ † meritum aliquando præsentis motibus animaduersionis obuiare: non autem valent virtute propria ab humano genere supplicia secuturæ mortis expellere. Vir igitur sanctus humanum genus consideret quo defluxit, æternæ mortis dãna conspiciat, cui nimirũ constat, quia nequaquam iustitia humana contradicat: videat quàm peruersè homo deliquerit, videat quàm districtè conditor contra hominem irascatur, & mediatorem dei & hominis, deum & hominem requirat.

Quòd Christus ad nos deo patri placandos nouus homo venerit, contradictor ad culpam, amicus ad pœnam.

Caput XXXI.

I QVem quia longè pòst venturum considerat, deplorãs dicat: Non est qui vtrunque valeat arguere, & ponere manum suam in ambobus.) Redemptor quippe humani generis, mediator dei & hominis per carnem factus, quia iustus in hominibus solus apparuit: & tamen ad pœnam culpæ, etiam sine culpa peruenit, & hominem redarguit ne delinqueret, & deo obstirit ne feriret: exempla innocentiæ præbuit, pœnam malitiæ susc̃epit. Patiendo ergo vtrunque arguit, qui & culpam hominis per iustitiam aspirando corripuit, & iram iudicis moriendo temperauit: atque in vtrisque manum posuit: quia & exempla hominibus quæ imitarentur præbuit, & deo in se opera, quibus erga homines placaretur, ostendit. Nullus quippe ante hunc extitit, qui sic pro alienis reatibus intercederet, vt proprios non haberet. Aeternæ igitur morti tanto quis in aliis obuiare non poterat, quanto hũc reatus de propriis adstringebat. Venit itaque nouus homo ad homines, contradictor ad culpam, amicus ad pœnam: mira monstrauit, crudelia pertulit. Manum ergo suam in ambobus posuit, quia vnde reum recta docuit, inde iratum iudicẽ placauit. Qui hoc quoque ipsis suis miraculis mirabilius præbuit, quia corda delinquentium mansuetudine potius quàm terrore correxit. Vnde & subditur:

Quòd à timore legis in libertatem Euangelij antiqui sancti transire optabant. Et quid sit quod Helisæus non per Giezi, sed per semetipsum Sunamitis filium suscitauit. K

Auferat à me virgam suam, & pauor eius non me terreat.) Per legem quippe virgam deus tenuerat, cùm dicebat: Si quis hęc vel illa fecerit, morte moriatur. Sed incarnatus virgam abstulit, quia vias vitę per mansuetudinem ostendit. Vnde ei per Psalmistam dicitur: Intende prospere procede & regna: propter veritatem & mansuetudinem & iustitam. *Psal. 44.*

Caput XXXII.

TImeri quippe quasi deus noluit, sed quasi pater vt amaretur inspirauit. Quod liquidò Paulus dicit: Nõ enim accepistis spiritũ seruitutis iterũ in timore, sed accepistis spiritũ adoptionis filiorũ, in quo clamamus, abba pater. Vnde hic quoque aptè subiungitur: Loquar, & non timebo eum: neque enim possum metuens respondere.) Vir etenim sanctus, quia humani generis redemptorem venire mitem conspicit · non metum ad dominum, sed affectum ad patrem sumit, & timorem despicit, quia per adoptionis gratiam ad amorem surgit. Hinc Ioannes ait: Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem. Hinc Zacharias dicit: Vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi. A peccati igitur morte timor nos suscitare non valuit, sed ad statum vitæ aspirata mansuetudinis gratia erexit. Quod bene in Helisęo Sunamitis filium suscitante signatur: qui cum baculo Puerum mittens, extincto filio vitam minimè reddidit: per semetipsum verò veniens, sęque super mortuum sternẽs, atque ad eius membra se colligens, huc illucque deambulans, & in ore mortui septies aspirans: hunc ad rediuiuam lucem, protinus per ministerium compassionis animauit. Auctor quippe humani generis deus, quasi mortuum puerum doluit: cùm extinctos nos iniquitatis aculeo miseratus aspexit. Et quia per Moysen terrorem legis protulit, quasi per puerum virgam misit. Sed puer cum baculo mortuum suscitare non valuit, quia Paulo attestante: Nihil ad perfectum duxit lex. Ipse autẽ per semetipsum veniens, & super cadauer se humiliter sternens, ad exæquanda sibi mortui membra se colligit: quia cùm in forma dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem deo, sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens: in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Huc illucque ambulat, quia & Iudęam iuxtà & longè positas gẽtes vocat. Super mortuum septies oscitat, quia per apertionem diuini muneris, gratiæ septiformis spiritum in peccati morte iacentibus aspirat. Móxq; viuens erigitur: quia is quem terroris virga suscitare non potuit, per amoris spiritum puer ad vitam rediit. Dicat itaque beatus Iob ex sua, dicat ex voce humani generis: Auferat à me virgam suam, & pauor eius non me terreat: & non timebo eum. Respondere quippe cuilibet dicimur, cùm factis illius digna opera repensamus. Deo ergo respondere, est donis eius præcedentibus, nostra obsequia reddere. Vnde & psalmi quidam in quibus sancta operatio imitanda proponitur, ad respondendum scripti prænotantur. Rectum itaque deus hominem condidit, eúmque ad peruersa defluentem, cum longanimitate tolerauit: Quotidie culpas aspicit, & tamen viuendi spacia non citius abscindit: dona largitur benignitate sua, & erga malos vtitur patientia sua. Respondere homo tot beneficiis debet, sed tamen respondere metuens, non valet: quia humani generis conditorem qui adhuc seruiliter formidat, proculdubio nõ amat. Nã tũc solũ deo vera obsequia reddimus, cùm eũ propter amoris fiduciam non timemus, cùm nos ad bona opera affectus, non metus dirigit, cùm malum nostræ menti iam non placet, etiam si licet. Nam qui à peruersitatis opere ex timore restringitur, peruersa libenter ageret, si liceret. Nequaquam ergo veraciter rectus est, qui adhuc à prauitatis desiderio liber non est. Bene itaque dicitur. Neque enim possum metuens respondere: quia vera obsequia deo non reddimus, si ex timore mandatis illius, & non potius ex amore seruimus. Sed cum menti nostræ eius dulcedinis amor accenditur, omne desiderium præsentis vitæ leuigatur, in tædium delectatio vertitur, atque hanc cum mœrore mens tolerat, cui victa prius reprobo amore seruiebat: Vnde & aptè subditur: *Heb. 7.* M

Textus

A Textus beati Iob Caput decimum, sed libri Noni moralis expositionis.

Caput XXXIII.

TAedet animam meam vitæ meæ, dimittã aduersum me eloquium meum. Loquar in amaritudine animæ meæ, dicam deo: noli mẽ demnare. Indica mihi, cur me ita iudices? Nunquid bonum tibi videtur si calumnieris me, & opprimas me, opus manuum tuarum, & consiliũ impiorum adiuues? Nũquid oculi carnei tibi sunt, aut sicut videt homo, & tu videbis? Nunquid sicut dies hominis dies tui, & anni tui sicut humana sunt tempora: vt quæras iniquitatem meam, & peccatum meum scruteris: & scias quia nihil impium fecerim: cùm sit nemo, qui de manu tua possit eruere? Manus tuæ fecerunt me, & plasmauerunt me totum in circuitu, & sic tepentè præcipitas me? Memento quæso quòd sicut lutũ fecerisme, & in puluerem reduces me. Nónne sicut lac
B mulsisti me, & sicut caseum me coagulasti? Pelle & carnibus vestisti me, ossibus & neruis compegisti me. Vitam & misericordiam tribuisti mihi, & visitatio tua custodiuit spiritum meum. Licèt hæc cæles in corde tuo, tamen scio quia vniuersorum memineris. Si peccaui, & ad horã pepercisti mihi, cur ab iniquitate mea mundum me esse non pateris? Et si impius fuero, væ mihi est: & si iustus non leuabo caput, saturatus afflictione & miseria. Et propter superbiã, quasi leænam capies me, reuersúsque mirabiliter me crucias. Instauras testes tuos cõtra me, & multiplicas iram tuam aduersum me, & pœnæ militant in me. Quare de vulua eduxisti me? qui vtinam consumptus essem, ne oculus me videret. Fuissem quasi non essem, de vtero translatus ad tumulum. Nunquid non paucitas dierum meorum finietur breui? Dimitte ergo me vt plangam paululum dolorem meum antequã vadam & non reuertar ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine, terram miseriæ & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

Quòd sanctis præsens vita vilescit, cùm conditoris dulcedinem senserint: & quanto plus ei propinquant, tanto se amplius accusant.

C Tædet animam meam vitæ meæ.) Sed cùm præsens vita vilesceret, cùm conditoris amor dulcescere cœperit: sese contra se animus accendit, vt accusare se de culpis debeat, in quibus se antè supernorum nescius defendebat. Vnde adhuc rectè subiungit: Dimittam aduersum me eloquium meum.) Quasi pro se eloquio suo vtitur, qui prauæ quæ gesit, defendere excusationibus conatur. Sed aduersum se eloquium dimittit, qui accusare in se hoc iiticipit quod errauit. Sæpe vero & cum delinquimus, ea quoque quæ agimus diiudicamus. Accusat mens ipsa quod perpetrat, sed quia hoc ex desiderio minimè deserit, erubescit confiteri quod fecit. Cùm verò toto iam iudicio carnis delectationem premit, audaci voce in accusationis suæ confessione se erigit. Vnde rectè nũc dicitur: Dimittam aduersum me eloquium meum: quia fortis mens relaxare contra se verba detestationis inchoat, quæ apud semetipsam prius infirmè verecundata retinebat. Sed sunt nonnulli qui apertis vocibus culpas fatentur, sed tamen in confessione gemere nesciunt, & lugenda gaudentes dicunt. Vnde & adhuc aptè subiungitur:

Quòd iram dei amaritudo præsentis pœnitentiæ extinguat.

Loquar in amaritudine animæ meæ.) Qui culpas suas detestando loquitur, testat vt has in amaritudine animæ loquatur: vt hæc ipsa amaritudo puniat, quicquid lingua per mentis iudicium accusat. Sciendum verò est, quia ex pœna pœnitentiæ quam sibi mens irrogat, aliquatenus securitatem percipit, atque ad interrogationem superni iudicis fidentior exurgit, vt semetipsum subtilius inueniat, & erga se quæque quomodo disponatur, agnoscat. Vnde & protinus additur. Dicam deo, noli me condemnare. Indica mihi, cur me ita iudices?) Qui peccatorem se in amaritudine animæ asserit, quid deo aliud quàm ne condemnetur dicit? quia amaritudo præsentis pœnitentiæ, extinguit supplicia sequentis iræ. Duobus autem modis in hac vita hominem deus iudicat: quia aut per mala præsentia irrogare iam tormenta sequentia incipit, aut tormenta sequentia flagellis præsentibus extinguit. Nisi enim delictis exigentibus iustus iudex & nunc & postmodum quosdam percuteret, Iudas apostolus minimè dixisset: Secundò, eos qui non crediderunt, perdidit. Et de iniquis Psalmista non diceret: Induantur sicut diploide confusione sua. Diploidem quippe duplum vestimentum dicimus. Confusione ergo sicut diploide induti sunt, qui iuxta reatus sui meritum, & temporali & perpetua animaduersione feriuntur. Solos quippe pœna à supplicio liberat, quos immutat. Nam quos præsentia mala non corrigunt, ad sequentia perducunt. Si autem nequaquam quosdam pœna præsens à supplicio æterno defendebat, Paulus minimè dixisset: Cùm iudicamur à domino, corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur. Hinc voce angelica ad Ioannem dicitur: Ego quos amo, redarguo & castigo. Hinc etiam scriptum est: Quem diligit dominus, castigat: flagellat autem omnem filium quem recipit. D *Deus in hac vita suos castigat duobus modis.* *Diplois.* *1. Corin. 11.* *Apoc. 3.* E *Heb. 12.*

Caput XXXIIII.

SAepe ergo mens iusti vt magis secura sit, altius trepidat & cùm flagellis cingitur, superni iudicij incertitudine turbatur. Pauet ne initium sequentis damnationis sit omne quod patitur: & per cogitationem interrogat iudicem, qui de vitæ suæ meritis ambigit in percussione. Sed vitæ virtus cùm ad oculos mentis reducitur, quasi consolatio à iudice respondetur: quia nequaquam ad perdendum percutit, quem in actionis innocentia feriendo custodit. Bene itaque nunc dicatur: Indica mihi, cur me ita iudices.) Ac si apertè diceretur: Quia flagellando me iudicas, ostende quòd ad iudicium per flagella secutum reddas. Quod tamen intelligi & aliter potest. Nam plærunque vir iustus flagella ad probationem percipit, & vitam suam subtilissima inquisitione discutiens, quanuis se peccatorem & sentiat & fateatur: pro qua tamen specialiter culpa percutitur, minime cognoscit: atque eo magis in percussione trepidat, quo causas suæ percussionis ignorat. Petit vt semetipsum sibi iudex indicet, quatenus quod ille animaduertendo percutit, hoc in se flendo & ipse castiget. Scit nanque quòd æquissimus iudex iniustè quenquam nostrum nullo modo affligit, & magno metu concutitur: quia & dolet in verbere, & deprehendere in se perfectè non valet, quod deploret. Vnde adhuc subditur: F

Quòd consilium diaboli totum sit in perditione generis humani.

Nunquid bonum tibi videtur si calumnieris & opprimas pauperem, opus manuum tuarum, & consilium impiorum adiuues?) Hoc nimirum sic per interrogationem dicitur: vt negetur. Ac si apertè diceretur: Tu qui summe bonus es, nouit quia bonum non æstimas, vt pauperem per calumniam premas. Et scio ergo quia non est iniustum quod patior, & eo magis doleo, quo causas iustitiæ ignoro. Notandum verò quòd non ait vt opprimas innocentem, sed pauperem. Qui enim districtione iudicis nequaquam innocentiam, sed paupertatem suam obiicit, non iam de vita audaciam arripit: sed quàm se infirmum conspiciat, ostendit. Vbi & congruè subiungit: Opus manuum tuarum. Ac si apertè dicat: Impiè opprimere non potes, quem te fecisse gratuitò recordaris. Bene autem subditur: Et consilium impiorum adiuues? Quos nanque hoc loco impios, nisi malignos spiritus vocat? Qui cùm redire ipsi ad vitam nequent, crudeliter socios ad mortem quærunt. Quorum nimirum consilium fuit, vt beatum Iob diuina correptio tangeret: vt qui in tranquillitate iustus extiterat, salrem per flagella peccaret. Sed impiorum consilium dominus non adiuuit: quia eorum tentationibus carnem iusti prodidit, animam negauit. Hoc indesinenter contra bonos consilium maligni

Universidad de Deusto
Biblioteca

G spiritus ineunt: vt hi quos seruire deo innoctuè in tranquillitate
consp̃iciunt, vexati aduersitatibus, ad voraginem culpæ rapian
tur. Sed eorum consilij acumen destruitur, quia pius conditor
eum viribus flagella moderatur, ne virtutem pœna transeat, &
1. Corin. 10. per astutiam fortium, humana infirmitas excedat. Vnde & bene
per Paulum dicitur: Fidelis autem deus, qui nõ patietur vos
tentari supra quàm potestis, sed faciet cum tentatione etiam
prouentum, vt possitis sustinere. Nisi enim misericors deus
cum viribus tentamenta modificet, nullus profecto est qui ma
lignorum spirituum insidias non corruens portet: quia si man
suram iudex tentationibus non præbet, eoipso protinus stan
tem deiicit, quo vltra vires onera imponit. Sic autem beatus
Iob negando requisiuit ista quæ protulit: sicut & requirendo
negat ea quæ illico subiungit, dicens:

Quòd ante omne tempus, qui semper est, in præsentia sibi cuncta consp̃iciat.

Numquid oculi carnei tibi sunt, aut sicut videt homo, & tu
videbis? Nunquid sicut dies hominis, dies tui? & anni tui sicut
humana sunt tempora: vt quæras iniquitatem meam, & pecca
tum meum scruteris: & scias quia nihil impium fecerim? Ocu
li carnei facta temporum non nisi in tempore agnoscunt: quia
& ipsi ad videndum cum tempore prodeunt, cùm tempore
clauduntur, & humanus visus quodlibet opus sequitur, non
præcurrit: quia vix existentia aspicit, & ventura nullo modo
H agnoscit.

Caput XXXV.

Dies quoque & anni hominis à diebus & annis discre
pant æternitatis: quia vitam nostram quæ tempore in
cipitur, tempore finitur, dum intra sinus sui latitudinem
format, æternitas deuorat. Cuius nimirum immensitas quia vl
tra citraque super nos tenditur, sine inchoatione & termino e
ius æternum esse dilatatur: eique nec transacta prætereunt, nec
adhuc vẽtura, quasi quæ non appareant, desunt: quia is qui sem
per esse habet, cuncta sibi præsentia consp̃icit, cúmque aspi
ciendo pòst & antè non tenditur, nulla intuitus mutatione va
riatur. Dicat ergo: Nunquid oculi carnei tibi sunt, aut sicut vi
det homo, & tu videbis? Nunquid sicut dies hominis, dies
tui, & anni tui sicut humana sunt tempora: vt quæras iniqui
tatem meam, & peccatum meum scruteris: & scias quia nihil
impium fecerim? Ac si humiliter requirens diceret: Cur me in
tempore per flagella examinas, quem apud te perfectè & ante
tempora sciisti? Cur culpas meas verberibus interrogas, quem
per æternitatis tuæ potentiam nec priusquam conderes, igno
ras? Cuius nimirum potentiæ mox pondus exprimit, cùm sub
iungit: Cùm sit nemo qui de manu tua possit eruere.) Ac si
apertè dicat: Quid tibi restat nisi parcere, cuius virtuti nullus
valet obuiare? Quo enim nemo est qui animaduersionẽ tuam
ex merito suæ virtutis retineat, eo à se facilius tua pietas exigit,
vt parcat. Quia autem nos in delictis concepti, in iniquitatibus
æditi, aut noxiè praua perpetramus, aut incaute etiam recta a
I gendo delinquimus: districtus iudex vnde nobis fiat placabi
lis, non habemus. Sed cùm nostrum opus eius obtutibus di
gnum exhibere non possumus: restat vt ad placationem illius
suum ei opus offeramus. Vnde & subditur:

Manichæorum error destruitur, & dignitas conditionis humanæ commendatur.

Manus tuæ fecerunt me, & plasmauerunt me totum in cir
cuitu, & sic repentè præcipitas me?) Ac si ei humiliter dicat:
Quia sub iusto examine dignum non est tua placatione quod
feci, pensa misericorditer ne pereat quod fecisti. Quibus etiam
verbis peruersum Manichæi dogma destruitur, qui duo esse
principia mentiens, à deo spiritum, à satana verò carnem con
ditam asserere conatur. Sanctus etenim vir prophetici spiritus
gratia plenus, longè pòst ventura considerat, & errorum geni
mina præuidens calcat, dicens: Manus tuæ plasmauerunt me,
& fecerunt me totum in circuitu. Qui enim & plasmatum se
& factum totum in circuitu à deo asserit, tenebrarum genti,
nec in spiritu suo aliquid nec in carne derelinquit. Nam plasma
tum se propter internam hominis imaginem retulit: factum
vero totum in circuitu, in eo quòd ex carnis constat indumen
to, memorauit.

Caput XXXVI.

NOtandum verò est: quia per hoc quòd se plasmatum K
dei manibus asserit, misericordiæ iudicis, dignitatem suę
conditionis opponit. Quanuis enim per cœternum
patri verbum cuncta creata sint: in ipsa tamen relatione crea
tionis ostenditur: quantum cunctis animalibus, quantum rebus
vel cœlestibus, sed tamen insensibilibus homo præferatur. Cun
cta quippe dixit & facta sunt. Cùm verò facere hominem de
cernit, hoc quod reuerentur pensandum est præmittit, dicens:
Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. *Genes. 1.*
Neque enim de eo sicut de rebus cæteris scriptum est: Fiat, &
factum est: neque vt aquæ volatilia, sic terra hominem protu
lit: sed priusquam faceret, faciamus dicitur: vt videlicet quia ra
tionalis natura condebatur, quasi cum consilio facta videretur.
Quasi per studium de terra plasmatur, & inspiratione condito
ris in virtute spiritus vitalis erigitur, vt scilicet non per iussio
nis vocem, sed per dignitatem operationis existeret, qui ad
conditoris imaginem fiebat. Quod igitur per conditionem ho
mo elegantius in terra creaturis cæteris accepit, hoc in flagello
positus pietati sui opificis opponit, dicens: Manus tuæ plasma
uerunt me, & fecerunt me totum in circuitu, & sic repentè præ
cipitas me? Ac si apertè dicat: Cur tanta vilitate despicis, quem
cum tanta dignitate condidisti? Et quem ratione rebus cæteris
præfers, cur ex dolore supponis? Sed tamen hæc eadem nostra
dignitas fulget per imaginem, & longè distat à beatitudinis
perfectione per carnem, quia dum spiritus miscetur pulueri, L
quodammodo connectitur infirmitati. Quam scilicet infirmi
tatem beatus Iob pietati iudicis obiicit, cùm subiungit:

Quòd homo ad veniam perueniat, cùm irremissibile sit peccatum diaboli.

Memento quæso quòd sicut lutum feceris me.) Angelorum
spiritus idcirco irremisibiliter peccauerunt: quia tanto robu
stius stare poterant, quanto eos carnis commixtio non tene
bat. Homo verò idcirco post culpam veniam meruit: quia per
carnale corpus aliquid quo semetipso minor esset, accepit. Vn
de & apud respectum iudicis argumentum pietatis est hæc ea
dem infirmitas carnis, sicut per Psalmistam dicitur: Ipse autem *Psalm. 77.*
est misericors, & propitius fiet peccatis eorum, & non dispер
det eos. Et multiplicauit vt auerteret iram suam ab eis, & non
accendit omnem irã suam, & rememoratus est quia caro sunt.
Vt lutum ergo homo factus est, quia de limo est ad conditio
nem sumptus. Lutum quippe fit, cùm se aqua terræ conspergit.
Sicut lutum itaque homo est conditus: quia quasi aqua infun
dit puluerem, cùm anima rigat carnem. Quod sanctus vir benè
pietati iudicis obiicit, cùm postulans dicit: Memento quæso
quòd sicut lutum feceris me. Ac si apertè dicat: Infirmitatem
carnis considera, & reatum iniquitatis laxa. Vbi aptè quoque
mors eiusdem carnis adiungitur, cùm protinus subinfertur: Et
in puluerem deduces me.) Ac si patenter postulet, dicens: Me
mento quæso quòd per carnem à terra venio, & per eius inter M
itum ad terram tendo. Materiam itaque originis, & pœnam fi
nis aspice, & culpæ citius transeuntis parce.

Quomodo deus hominem plasmat, plasmatum vitificat, vitificatum custodit.

Caput XXXVII.

SEd quia qualitatem protulit hominis conditi, nunc sub
iungit ordinem propagati, dicens: Nõne sicut lac mul
sisti me, & sicut caseum me coagulasti? Pelle & carnibus
vestisti me, ossibus & neruis compegisti me.) Psalmatus quip
pe homo sicut lutum factus est, propagatus autem & sicut lac
mulgetur semine, & sicut caseus coagulatur in carne. Carnibus
& pelle induitur: ossibus neruisque solidatur. Per lutum ergo
primæ conditionis qualitas, per lac verò, sequentis ordo con
ceptionis exprimitur, quia per coagulationis incrementa duci
tur, vt paulisper in ossa roboretur. Sed angusta dei laus est de
scriptio creati corporis, nisi etiam subsequẽter exprimatur mi
ra aspiratio viuificationis. Vnde & subditur: Vitam & miseri
cordiam tribuisti mihi.) Sed incassum nobis bona conditor
tribuit, si non omne quod tribuit, ipse custodit. Sequitur: Et vi
sitatio tua custodiuit spiritum meum.) Hæc autem quæ de ex
teriori homine diximus, etiam interiori quemadmodum pos
sint congruere, libet, vt breuiter replicando monstremus: Me
mento quæso quod sicut lutum feceris me.) Sicut lutum quip
pe homo

A pe homo noster interior existit: quia sancti spiritus gratia ter
renæ menti infunditur, vt ad intellectum sui conditoris erigа
tur. Humana nanque cogitatio quæ peccati sui sterilitate aruit,
per vim sancti spiritus quasi irrigata terra viridescit. Sed sæpe
dum perceptis superni doni virtutibus sine interruptione vti
mur: ad priuatam fiduciam vsu continuæ prosperitatis eleua
mur: Vnde fit plærunque vt idem qui subleuauerat, parumpẽr
spiritus deserat: quatenus ipsum sibi hominem ostẽdat. Quod
sanctus vir protinus exprimit, cùm subiungit: Et in puluerem
deduces me.) Quia cùm per subtractionem spiritus, mens ali
quantulum in tentatione deseritur, quasi ab humore pristino
terra siccatur: vt infirmitatem suam derelictus sentiat, & sine
infusione supernæ gratiæ, quantum homo aruit, agnoscat. Qui
aptè quoque reduci ad puluerem dicitur: quia dimissus sibi cu
iuslibet tentationis aura raptatur. Sed dum relicti concutimur,
ea quæ afflari cognouimus, subtilius iam dona cogitamus. Vn
de subiungit: Nonne sicut lac mulsisti me, & sicut caseum me
coagulasti? Mens etenim nostra cùm per sancti spiritus gratiam
al. coagu- lationis. ab vsu vetustæ conuersationis abstrahitur, sicut lac mulgetur:
quia in quadam nouæ inchoationis* tenuitudine & subtilita
te formatur. Sicut caseus coagulatur: quia in constipatione pin
guescentis cogitationis astringitur, vt nequaquam iam per de
sideria diffluat, sed in vno amore se colligens, ad solidam refor
mationem surgat.

B

Caput XXXVIII.

PLærunque verò contra hæc eadem rudimenta spiritalia:
ex vsu veteri caro submurmurat, & mens bella tolerat ex
homine quem foris portat. Vnde subiungit: Pellibus &
carne vestisti me.) Pelle quippe & carnibus interior homo
vestitur, quia in eo quòd ad superna erigitur, carnalium mo
tuum obsidione vallatur. Sed tendentem ad iustitiam nequa
quam in tentatione conditor deserit, quia per infusionem gra
tiæ etiam peccantem præuenit: sed subleuatam mentem & ad
bella exterius laxat, & interius roborat. Vnde adhuc aptè sub
iungitur: Ossibus & neruis compegisti me.) Carnibus & pelle
vestimur, sed ossibus neruisque cõpingimur: quia etsi tentatio
ne foris irruente concutimur, intus tamen nos conditoris ma
nus roborat, ne frangamur. Carnis itaque motibus nos humi
liat ad dona, sed per ossa virtutum roborat contra tentamenta.
Ait ergo: Carne & pelle vestisti me, ossibus & neruis compe
gisti me. Ac si apertè dicat: Foris me ad probationem deseris:
sed tamen intus ne peream, virtutibus astringendo custodis,
Qui idcirco nobis benè viuendi rectitudinem tribuit, quia be
nignè præterita quæ deliquimus, parcit. Vnde & adhuc aptè
subiungitur: Vitam & misericordiam tribuisti mihi.) Vita
quippe tribuitur, cùm malignis mentibus benignitas aspiratur.
C Sed vita sine misericordia accipi nequaquam valet: quia ad
obtinenda dominus iustitiæ bona non adiuuat, si prius miseri
corditer anteactas nequitias non relaxat. Vel certè vitam nobis
& misericordiam tribuit: quia ea qua nos misericordia ad bene
viuendum præuenit, etiam subsequente custodit. Nisi enim mi
sericordiam subroget, seruari non valet vita quam præbet. Ipso
quippe quotidie vsu humanæ vitæ veterascimus: & exterioris
hominis impulsu, cogitatione lubrica ab interioribus eximus.
Et nisi nos superna visitatio vel ad amorem compungendo vi
uificet, vel ad timorem flagellando restauret, repentino lapsu
mens funditus tota destruitur, quæ longo virtutis studio inno
uata videbatur. Vnde subditur: Et visitatio tua custodiuit spiri
tum meum.) Humanum quippe spiritum visitatio superna cu
stodit, cùm hunc virtutibus ditatum, vel flagello percutere, vel
compungere amore non desinit. Nam si dona præstat, sed hũc
continuè restaurando non subleuat, citius bonum perditur,
quod non à largiente custoditur. Sed ecce vir sanctus dum se
humiliter agnoscit, conferenda generaliter diuinæ misericor
diæ secreta apprehendit: cúmque infirmitatem suam veraciter
fatetur, repentè ad cognoscendam vocationem gentium sublimiter rapitur. Nam protinus subditur:

Quòd vocatio gentium, ab antiquo in dei consilio abscondita sit.

Licèt hæc cæles in corde tuo, tamen scio quia vniuersorum
memineris.) Ac si apertè dicat: Cur de me trepido, qui & vni
uersas gentes quia colligas, scio? Quod tamen in corde cælas: D
quia hoc adhuc aperto sermone nõ indicas. Sed qui vniuer
sorum reminiscetis, me proculdubio de venia certum facis.

Caput XXXIX.

SCiendum verò est, quia in quibusdam factis & certi* de *al. incerti.*
venia reddimur, & post perpetratas culpas ad absolutionis
nostræ fiduciam correctione & pœnitentia subsequente
roboramur, perpetratæ tamen nostræ nequitiæ adhuc memo
ria tangimur, & cogitatione illicita auersi nolentẽsque pulsa
mur. Vnde & aptè subiungitur:

Quòd peccata præterita etiam cùm per pœnitentiam ablata fuerint, importuna cogitatio recurrens nobis perducat ad mentem. Et quid sit quòd per Moysen homo nocturno pollutus somno, extra castra egredi iubetur, & non reuerti permittitur, nisi lotus aquæ post solis occasum.

Si peccaui, & ad horam pepercisti mihi, cur ab iniquitate
mea mundum me esse non pateris?) Ad horam dominus pec
catori parcit, cùm reatum culpæ concessis protinus fletibus
diluit. Sed ab iniquitate nostra mundos nos esse non patitur:
quia volentes quidem culpam fecimus, sed nonnunquam no
lentes eius memoriam cum delectatione toleramus. Sæpe nan
que hoc quod à conspectu iam iudicis fletu interueniente de
letum est, ad animum redit, & deuicta culpa ad delectationem E
rursus inserpere nititur, atque in antiquo certamine rediuiua
pulsatione reparatur: ita vt quod prius egit in corpore, hoc im
portuna cogitatione postmodum verset in mente. Quod cau- *Psalm 37.*
tè ille consp̃icere athleta spiritalis nouerat, qui dicebat: Com
putruerunt & deteriorauerunt cicatrices meæ, à facie insipien
tiæ meæ.

Caput XL.

QVid nanque cicatrices, nisi sanationes sunt vulnerum?
Laxatus ergo nequitias ad delectationem memoriæ
redire consp̃exerat, qui cicatrices deflebat. Cicatrices
quippe computrescere, est sanata iam peccato
rum vulnera, rursus in tentationem serpere, atque ex eorũ sug
gestionibus post superductam cutem pœnitentiæ, fœtorem
culpæ iterum, doloremque sentire. Quia videlicet in re & ni
hil foris opere agitur, & sola intus cogitatione peccatur: distri
ctóque se reatu mens obligat, nisi hoc sollicitis lamentis ter- *Deute. 23.*
gat. Vnde bene per Moysen dicitur: Si fuerit inter vos homo
qui nocturno pollutus sit somnio, egredietur extra castra, &
non reuertetur priusquam ad vespertum lauetur aqua, & post
Solis occasum regredietur in castra. Nocturnum quippe est
somnium tentatio occulta: per quam tenebrosa cogitatione
turpe aliquid corde concipitur: quod tamen corporis opere nõ
expletur. Sed somnio nocturno pollutus, egredi extra castra
præcipitur: quia videlicet dignum est, vt qui immunda cogita
tione polluitur, indignum se cunctorum fidelium societatibus F
arbitretur, culpæ suæ meritum ante oculos ponat, & ex bono
rum se æstimatione despiciat. Pollutum ergo extra castra ex
ire, est turpi impugnatione laborantem, sese ex continentium
comparatione despicere. Qui ad vesperum lauatur aqua, cùm
defectum suum consp̃iciens ad pœnitentiæ lamenta conuerti
tur, vt fletibus abluat omne quod in animo occulta inquinatio
accusat. Sed post occasum Solis ad castra redeat: quia defer
uescente tentationis ardore, necesse est, vt iterum fiduciam er
ga societatem bonorum sumat. Post aquæ quippe lauationem,
occumbente Sole ad castra reuertitur, qui post lamenta pœni
tentiæ, frigescente flamma cogitationis illicitæ, ad fidelium
merita præsumenda reparatur: vt iam se à cæteris longè esse
non æstimet, qui mundum se per obitum intimi ardoris gau
det. Sed inter hæc sciendum est, quòd idcirco nonnunquam
impulsu illicitæ cogitationis affligimur: quia in quibusdam ter
renæ conuersationis actibus (quanuis licitis) libenter occupa
mur. Cúmque vel in minimis terrena actio per desiderium
tangitur: crescente contra nos antiqui hostis fortitudine, mens
nostra non minima importunitate tentationis inquinatur. Vn
de & sacerdos legis, membra hostiæ per frusta concisa, caput
atque ea quæ erga iecur sunt, iubetur ignibus cremare: pedes
vero atque intestina hostiæ, prius aqua diluere. Nos quippe ip
sos sacrificium deo offerimus, cùm vitam nostram cultui diui
no dedicamus. Qui membra hostiæ per frusta concisa super

Universidad de Deusto
Biblioteca

C ignem ponimus, cùm vitæ nostræ opera virtutibus distinguentes immolamus. Caput atque ea quæ iuxta iecur continentur, incendimus, cùm in sensu nostro quo omne corpus regitur, atque in occultis desideriis flamma diuini amoris ardemus. Et tamen præcipitur, vt pedes atque intestina hostiæ lauentur. Pedibus enim terra tangitur, intestinis verò stercora gestantur: quia plærunque iam ex desiderio in æternitatem succendimur: iam toto deuotionis sensu ad appetitum nostræ mortificationis inhiamus, sed quia adhuc terrenum præ infirmitate aliquid agimus, nonnulla etiam quæ iam subegimus, illicita in corde toleramus. Cùmque cogitationes nostras immunda tentatio inquinat: quid aliud quàm intestina nostræ hostiæ, stercus portant? Sed vt comburi debeant, lauentur: quia nimirum necesse est vt immundas cogitationes timoris fletus diluat, quas in acceptione sacrificij supernus amor incēdat. Et quicquid mens vel de inexperto certamine vel de conuersationis pristinæ memoria patitur, lauetur: vt tanto suauius in conspectu sui spectatoris ardeat, quanto cùm ei assistere cœperit, nil terrenum secum vel lubricum in ara suæ orationis imponit. Vir igitur sanctus humanæ mentis damna conspiciat, quòd plærunque se cogitatione illicita inquinat: & postquam reatum operis iudex relaxat, & sua plorans, nostra quæ ploremus aperiat dicens: Si peccaui, & ad horam pepercisti mihi, cur ab iniquitate mea mundum me esse non pateris?) Ac si apertè dicat: Si culpam venia abstulit,
H cur hanc & à memoria non detersit?

Caput XLI.

SAepe autem ita mens in culpæ recordatione concutitur: vt ad perpetrationem illius longè grauius quàm prius, quando capta fuerat, vrgeatur: & deprehensa trepidat, séque ipsam variis motibus impulsa perturbat: metuit quidem ne vincatur tentationibus, sed resistens, hoc ipsum quod longo labore certaminis affligitur, perhorrescit. Vnde & aptè subiungitur.

Quòd viri sancti in præsenti vita tentationum miseria afficiuntur, impij verò non reluctantur, sed quiescunt in eis.

Et si impius fuero, væ mihi est: & si iustus, non leuabo caput, saturatus afflictione & miseria.) Impius namque væ habet, iustus miseriam: quia & æterna damnatio reprobum sequitur, & electus quisque doloribus transitoriæ aduersitatis expiatur. Impius caput leuat, sed elatus euadere væ quod sequitur, non valet. Iustus labore sui certaminis afflictus, caput leuare non finitur: sed pressus à perpetua afflictione liberatur. Ille se in voluptatibus erigit: sed suppliciis sequentibus mergit. Iste se in dolore deprimit, sed tamen a pondere æternæ animaduersionis abscondit. Consideret ergo vir sanctus quòd aut renitens homo vitiis, præsentis labore afficitur: aut succumbens, perpetuæ afflictioni mancipatur, & dicat. Et si impius fuero, væ mihi est: & si iustus, non leuabo caput: saturatus afflictione & miseria. Ac si apertè deploret, dicens: Aut substratus carnis desideriis, supplicio æterno subiicior, aut repugnans illicitis motibus,
I pœna præsenti crucior: quia à labore certaminis liber nō sum. Sed superna dispensatio idcirco nos tota sibi intentione seruientes, carnis nostræ permittit impugnationibus concuti, ne mens nostra in superbiam audeat præsumptione suæ securitatis eleuari, vt dum pulsata trepidat, in solo auctoris adiutorio spei pedem robustius figat. Vnde & adhuc aptè subiungitur:

Quòd aliquando iusti, ne de sua iustitia intumescant cadere permittuntur.

Et propter superbiam, quasi leænam capies me.) Leæna cùm escam catulis exquirit, inhianter in foueam captionis ruit. Sicut enim ex quibusdam regionibus fertur, fit in eius itinere fouea, in quam pecus deponitur, vt illuc se eius appetitu proiicere leæna prouocetur: quæ angusta simul & alta præparatur, vt in eam ruere ambiendo valeat, sed hanc saliendo nullo modo euadat. Alia quoque fouea quæ priori cohæreat, effoditur: quæ tamen ei in qua pecus est, extremæ partis apertione coniungitur: in qua nimirum cauea ponitur, vt leæna corruēs: quia desuper terroribus vrgetur, cùm quasi in secretiori parte foueę occultare se appetit, caueam volens intrer: cuius iam saeuitia nequaquam pertimescitur: quia clausa in cauea leuatur. Quæ enim sua sponte in foueam corruit, ad superiores partes circunspecta vectibus redit. Sic sic nimirum humana mens capta K est, quæ in libertate arbitrij condita, dum nutrire desideria carnis appetiuit: quasi leæna catulis escam quæsiuit atque in deceptionis suæ foueam cecidit, quæ suadente antiquo hoste, ad cibum prohibitum manum intendit, sed in fouea protinus caueam inuenit: quia sponte ad mortem veniens, corruptionis suæ mox carcerem pertulit. Sed cum multa agere conatur, & non valet: eiusdem corruptionis suæ obstaculis quasi cauea vectibus ligatur, atque ad auras liberas gratia interueniente reducitur. Iam quidem eam in quam ceciderat damnationis foueam euasit: quia securitas mortis supplicium, manu redemptoris adiuta, ad veniam redeundo superauit. Sed tamen coarctata caueam tolerat: quia supernæ quoque disciplinæ nexibus cingitur, ne per carnis desideria vagetur. Quæ ergo sponte sua in foueam cecidit, ad auras liberas clausa redit: quia & per libertatem arbitrij in culpam corruit, & tamen hanc à suis motibus, conditoris gratia coactam nolentémque constringit. Post foueam itaque caueam patitur, quæ erepta ex æterno supplicio, à prauæ voluntatis motibus, sub cœlestis artificis dispensatione religatur. Rectè igitur dicit: Et propter superbiam, quasi leænam capies me: quia & liber homo per cibum sibi mortem intulit, & reductus ad veniam, sub disciplina melius clausus viuit: Quasi leæna ergo propter superbiam captus est: quia inde nunc eum disciplina suæ corruptionis deprimit, vnde transgressionem præcepti non timens, audacter in foueam saltum L dedit.

Caput XLII.

SEd si parumque obtutus mentis à culpa primi parentis auertimus, nos adhuc quotidie vt leænam capi per vitium elationis inuenimus. Sæpe nanque homo acceptis virtutibus in audaciam suæ præsumptionis erigitur: sed mira dispensatione pietatis, ante eius oculos res quælibet in quam cōfruat, ordinatur. Dumque per culpam aliquid appetit, quid aliud quam prædam in fouea concupiscit? Sua sponte inhians cadit, sed suis surgere viribus non valet. Qui cùm se nihil ex se esse considerat, discit proculdubio cuius adiutorium requirat. Quem tamen superna miseratio captum quasi à fouea euehit: quia hunc infirmitate cognita ad veniam reducit. Leænæ itaque more, propter superbiam ad superiores partes in caueam remeat, qui cum de virtute extollitur, lapsus ad desideria in humilitate religatur. Quia enim prius propria præsumptione perierat, mira pietate agitur, vt infirmitatis suæ iam notitia clausus viuat. Quod quia sanctus vir crebrò accidere hominibus conspicit, nostri in se periculi vocem sumit: vt cùm eius fletus agnoscimus, quę in nobis sunt flenda, discamus. Sed cùm mentem nostram elatio erigit, summi à nobis protinus compunctio amoris recedit: cùm verò superna nos gratia visitat, M statim per lachrymas ad sua desideria instigat. Vnde & aptè subiungitur:

Quòd sancti viri cùm à deo relinquuntur, ruinæ suæ dispendia non sentiunt: cùm verò visitans reuertitur ad eos deus, mirabili cruciatu compunctionis semetipsos, quales fuerant, discutiunt.

Reuersúsque mirabiliter me crucias.) Cùm ab auctore relinquimur, nec ipsa vllatenus destitutionis nostræ damna sentimus. Quo enim longè nos conditor deserit, eo mens nostra insensibilius obdurescit, nulla quæ dei sunt, diligit: nequaquam superna concupiscit: & quia amoris intimi calorem non habet, frigida deorsum iacet, ac miserando modo sit quotidie tanto securior, quanto peior: cùmque vnde sit lapsa, non meminit, & supplicia secutura non metuit, quantum lugenda sit, nescit. At si afflatu sancti spiritus tangitur, ad considerationem protinus suæ perditionis euigilat: in cœlestium inquisitione se excutit: amoris summi æstibus inardescit: quæ se circumprimunt, damna considerat: & plorat proficiens, quæ prius læta torpebat. Bene ergo conditori dicitur: Reuersúsque mirabiliter me crucias: quia omnipotens deus vnde mentem nostram visitans, ad amorem suum erigit, inde hanc per lachrymas grauius affligit. Ac si apertè dicat: Relinquendo me nequaquam afficis: quia insensibilem reddis: sed cùm reuerteris, crucias: quia dum te insinuas, mihi me, quàm sim lugendus, demonstras. Vnde nequaquam se pœnaliter, sed mirabiliter asserit cruciari: quia dum

per

A. per fletum mens ad summa rapitur, compunctionis suæ pœnam gaudens miratur: & libet affici, quia afflictione sua se conspicit ad alta subleuari.

Caput XLIII.

SAepè autem cùm nos à sancti desiderij exercitatione torpescere superna pietas cernit, exempla se sequentium nostris obtutibus obiicit, vt mens per otium remissa, quo in aliis vigilantiam profectus considerat, eo in se pigritudinem torporis erubescat. Vnde & rectè subiungitur:

Quòd electi contra nos testes dei sunt, vt qui negligimus præcepta, ex aduerso confundamur per sanctorum exempla.

Testes dei. Instauras testes tuos contra me, & multiplicas iram tuam, & penè militant in me.) Testes enim dei sunt, qui per exercitium sancti operis testantur quæ electos secutura sint præmia veritatis. Vnde hos quoque quos pro veritate passos agnoscimus, Græco eloquio martyres, id est, testes vocamus. Et per Ioannem voce angelica dominus dicit: In diebus meis Antipas
Apoc.2. testis meus fidelis, qui occisus est apud vos. Sed testes suos contra nos dominus instaurat, cùm electorum vitam pranitati nostræ contrariam, ad arguendos nos instruendósque multiplicat. Contra nos ergo testes illius instaurantur: quia cuncta quæ agunt, studijs nostræ prauitatis aduersa sunt. Vnde & sermo veritatis aduersarius vocatur, cùm mediatoris voce per Euan-
B gelium dicitur: Esto consentiens aduersario tuo cito dum es
Matth.5. cum illo in via. Atque de hoc eodem redemptore reprobi persequentes dicunt: Cōtrarius est operibus nostris. Et paulopost: Dissimilis est aliis vita illius. Testes itaque suos contra nos dominus instaurat: quia bona quæ facere ipsi negligimus, hæc ad correptionem nostram, fieri ab aliis demonstrat: vt qui præceptis non accendimur, saltem exemplis excitemur: atque in appetitu rectitudinis nil sibi mens nostra difficile æstimet, quod perfectè peragi ab aliis vider. Et fit plærunque vt cùm alienæ vitæ bona conspicimus, nostra sollicitius damna timeamus: & eo patescat quanto pòst pōdere animaduersionis impetimur, quo nunc à bonorum moribus longè discrepamus. Vnde & testium instauratione memorata, protinus aptè subiungitur: Et multiplicas iram tuam.) Eo nobis multiplicari ira dei dicitur, quo esse multiplex indicatur: quia ex ipsa nunc bonorum vita & labore cognoscimus, si emendari dum tempus est, nolumus, quanta post animaduersione feriamur. Electos quippe dei cernimus & pia agere, & crudelia multa tolerare. Hinc ergo colligitur, districtus iudex quanta illic feriat districtione quos re-
1 Petri.4. probat, si hic sic cruciat quos amat, Petro attestante, qui ait: Tempus est vt iudicium incipiat de domo dei: si autē primum à nobis, quis finis eorum, qui non credunt dei Euangelio? Omnipotens igitur deus cùm contra nos testes instaurat, iram multiplicat: quia quo bonorum vitam nostris oculis obiicit, eo pra-
C uitatis perpetratæ duritiam qua districtione in iudicio percutiat, ostendit. Nam cùm solis se sequentibus dona exaggerat, torpentes iam quia reliquerit, demonstrat. Cùm bona ergo in aliis cernimus, valde necesse est vt & exultationem nostræ formidini, & formidinem nostræ exultationi misceamus: quatenus & de alienis profectibus charitas gaudeat, & de suis infirmitatibus conscientia constricta contremiscat. Sed cùm frater no profectu reficimur, cùm districtionem super nos interni iudicis ex ipso nostro torpore pensamus, quid restat nisi vt ad discutiendum se animus redeat, & quicquid in se reprobum, quicquid prauum deprehendit, affligat? Vnde & aptè subiungitur: Et pene militant in me.) Consideratis quippe dei testibus, penè in nobis militant: quia dum miranda illorum facta conspicimus, vitam nostram, quæ ex eorum nobis comparatione displicet, studiosa afflictione cruciamus, vt quicquid in nobis polluerunt opera, diluant lamenta: & si quid adhuc culpa delectationis inquinat, pœna mœroris tergat. Beatus igitur Iob: quia vitam patrum præcedentium conspicit, quid in se gemere debeat, subtilius agnoscit. Sed magni doloris magesterio, dum sua plangit, ad lamenta nos instruit: vt quo virtutes in aliis cernimus, eo apud districtum iudicem nostra sollicitè delicta timeamus. Sequitur: Quare de vulua eduxisti me? Qui vtinam consumptum essem: ne oculus me videret.) Quod nimirum prima oratione iam protulit, dicens: Quare non in vulua mor- D tuus sum? Qui hoc quoque quod hic adiicit subdens: Fuissem quasi nō essem, de vtero translatus ad tumulum: illic verbis aliis non aliter adiungit, dicens: Sicut abortiuum abscōditum non subsisterem, vel qui concepti nō viderunt lucem.) Quia vero hæc superius latè digessimus, pro vitando lectoris fastidio, ex posita replicare declinamus. Sequitur:

Quòd cùm peccatum animum pulsat, si breuitas delectationis aspiciatur, non multum inuat.

Caput XLIIII.

NVnquid non paucitas dierum meorum finietur breui?) Cautum se ac sollicitum viuere ostēdit, qui breuitatem præsentis vitæ considerans, non eius vsum, sed terminum conspicit: vt ex fine colligat, nihil esse quod transiens delectat. Hinc nanque per Salomonem dicitur: Si annis multis Eccles.11. vixerit homo, & in his omnibus lætatus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis & dierum multorum: qui cùm venerint, vanitatis arguentur præterita. Hinc rursum scriptum est: Eccle.7. In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Igitur cùm culpa animum tentat, mens necesse est vt breuitatem suæ delectationis aspiciat, ne adviuacem mortem iniquitas rapiat, cùm constet quod ad terminum citius mortalis vita præcurrat. Sed sæpe oculus contemplationis nostræ confunditur, dum dolor noster flagellis crebrescentibus aggrauatur. Libet præsentis vitæ exilium gemere, sed præ ipsa afflictione mens non valer damna suæ cæcitatis æstimare: E vnde protinus subdit:

Quòd si peccatum cui ex consuetudine obligati sumus, flendo dolere non possumus, nisi pietatis superna respectu compungamur.

Dimitte ergo me vt plangam paululum dolorem meum.) Sicut enim moderata afflictio lachrymas exprimit, ita immoderata subducit: qua mœror ipse quasi sine mœrore fit: qui afflicti mentem deuorans, sensum doloris tollit. Vir igitur sanctus feriri plusquam sufficit, pertimescit, dicens: Dimitte ergo me vt plangam paululum dolorem meum. Ac si apertè dicat: Flagella tuæ percussionis rempore: vt moderatis doloribus, æstimare mala quæ patior, flendo conualescam. Quod tamen intelligi & aliter potest. Sæpe nanque peccator iniquitatis suæ vinculis ita constringitur, vt pondus quidem peccatorum tolerer: sed tamen quia tolerat, ignoret. Sæpe autem si cognoscat, quanto reatu premitur, erumpere in lachrymis conatur, & non potest: vt hunc in se mente libera, & conuersatione integra persequatur. Flere ergo dolorem suum non valet, qui & iniquitatis suæ reatum considerat: & tamen præ terrenæ occupationis pondere, hunc & gemere nequaquam vacat. Flere dolorem suum non valet, qui prauæ quidem consuetudini contraire nititur: sed tamen adhuc succrescentibus desideriis carnis grauatur. F Huius doloris præsentia prophetæ mentem cruciauerat, cùm dicebat: Dolor meus contra me est semper, quoniam iniquitatem meam ego pronunciabo, & cogitabo pro peccato Psalm.37. meo. Sed solutis iniquitatis vinculis, dimissum se nouerat qui Psalm.115. exultabat, dicens: Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis. Tunc igitur ad plangendum dolorem nos dominus dimittit, cùm & mala nobis quę fecimus, demonstrat: atque ad hæc eadem flenda quæ cognoscimus, adiuuat. Culpas oculis obiicit, & pia manu gratiæ, vincula cordis soluit: vt ad vacationem pœnitentię mens nostra se erigat, & carnis soluta compedibus, in auctorem suum libera gressum amoris tendat.

Caput XLV.

PLærunque etenim vitam nostram ipsi reprehendimus, sed tamen libenter agimus hoc quod in nobis rectè reprobamus. Ad iustitiam spiritus nos erigit, ad consuetudinem caro restringit. Amori suo mens renititur, sed protinus delectata captiuatur. Bene itaque dicitur: Dimitte ergo me, vt plangam paululum dolorem meum.) Quia nisi à reatu culpæ quo nos ligauimus, misericorditer dimittamur, perfectè flere non possumus hoc quod in nobis ipsis contra nosmetipsos dolemus. Sed tunc veraciter reatus nostri dolor plangitur, cum tenebrosa illa inferni retributio intento timore præuidetur. Vnde aptè subiungitur:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quòd pœnæ infernales nec transitoriæ sint, nec phantasticæ, sed solidæ & perpetuæ.

Antequam vadam & non reuertar ad terram tenebrosam & opertam mortis caligine.) Quid enim terræ tenebrosæ nomine, nisi tetra tartari clausura signantur? Quæ æternæ mortis caligo operit, quia damnatos quosque in perpetuum à vitæ luce disiungit. Nec immerito infernus terra dicitur: quia quicunque ab eo capti fuerint, stabiliter tenentur. Scriptum quippe est: Generatio præterit, & generatio aduenit, terra verò in æternum stat. Rectè igitur inferni clausura, tenebrosa terra nominantur: quia quos puniendos accipiunt, nequaquam pœna transitoria, vel phantastica imaginatione cruciant: sed vltione solida perpetuæ damnationi seruant. Quæ aliquando tamen laci appellatione signantur: propheta attestante, qui ait: Portauerunt ignominiam suam cum his qui descendunt in lacum. Infernus ergo & terra nominatur, quia susceptos stabiliter tenet: & lacus dicitur, quia hos quos semel cœperit, semper fluctuantes & trepidos tormentis circunfluentibus absorbet. Sanctus autem vir siue sua siue humani generis voce dimitti se postulat, antequam vadat, non quia ad terram tenebrosam qui culpam deflet iturus est: sed quia ad hanc procul dubio qui plangere negligit, vadit: sicut debitori suo creditor dicit: Solue debitum, priusquam pro debito constringaris, qui tamen non constringitur, si quod debet soluere, non moriatur. Vbi & recte subditur: Non reuertar. Quia nequaquam vltra misericordia parcentis liberat: quos semel in locis pœnalibus iustitia iudicis damnat.

Eccles. 1.

Ezech. 16.

H

Caput XLVI.

QVæ adhuc subtilius loca describuntur, cùm dicitur: Terram miseriæ & tenebrarum.) Miseria ad dolorem pertinet, tenebræ ad cæcitatem. Ea ergo quæ à conspectu districti iudicis expulsos tenet, miseriæ & tenebrarum terra perhibetur: quia foris dolor cruciat, quos diuisos à veto lumine, intus cæcitas obscurat. Quanuis miseriæ & tenebrarum terra intelligi & aliter potest. Nam hæc quoque terra in qua nascimur, est quidem miseriæ, sed tenebrarum non est: quia multa hic corruptionis nostræ mala patimur, sed tamen adhuc in ea per conuersionis gratiam ad lucem redimus: veritate suadente, quæ ait: Ambulate dum lucem habetis, nevos tenebræ comprehendant. Illa verò simul miseriæ & tenebrarum terra est, quia quisquis ad toleranda eius mala descenderit, nequaquam vlterius ad lucem redit. In cuius adhuc descriptione subiungitur: Vbi vmbra mortis, & nullus ordo.) Sicut mors exterior ab anima diuidit carnem: ita mors interior à deo separat animam. Vmbra ergo mortis est obscuritas diuisionis, quia damnatus quisque cum æterno igne succenditur, ab interno lumine tenebratur. Natura verò ignis est, vt ex seipso & lucem exhibeat & concremationem. Sed transactorum vltrix illa flamma vitiorum, concremationem habet, & lumen non habet. Hinc est enim quod reprobis veritas dicit: Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Quorum rursum omnium corpus in vnius persona significans, dicit: Ligate ei manus & pedes, & mittite eum in tenebras exteriores. Si itaque ignis qui reprobos cruciat, lumen habere potuisset, is qui repellitur, nequaquam mitti in tenebras diceretur. Hinc etiam Psalmista ait: Super eos cecidit ignis, & non viderunt solem. Ignis enim super impios cadit, sed sol igne cadente non cernitur: quia illos quos gehennæ flamma deuorata à visione veri luminis cæcat: vt foris eos dolor combustionis cruciet, & intus pœna cæcitatis obscuret: quatenus qui auctori suo corde & corpore deliquerunt, simul corde & corpore puniantur, & vtrobique pœnas sentiant: qui dum hic viuerent, prauis suis delectationibus ex vtroque seruiebant. Vnde bene per prophetam dicitur. Descenderunt in infernum cum armis suis. Arma quippe peccantium sunt membra corporis, quibus peruersa desideria quæ concipiunt exequuntur. Vnde rectè per Paulum dicitur: Neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato. Cum armis ergo ad infernum descendere, est cum ipsis quoque membris quibus desideria voluptatis expleuerunt, æterni iudicij tormenta tolerare: vt tunc eos vndique dolor absorbeat, qui nunc suis delectationibus subditi, vndique contra iustitiam iustè indicantis pugnant.

I

Matth. 25.

Matth. 22.

Psalm. 57.

Exec. 32.

Roma. 6.

Quomodo supplicia damnatorum ex iustitia iudicis ordinem habeant, in eis autem qui ea patiuntur confusionem.

K

Caput XLVII.

MIrum verò est valde quod dicitur: Vbi nullus ordo. Neque enim omnipotens deus qui mala bene punit, inordinata esse vllo modo vel tormenta permittit: quia ipsa quoque supplicia quæ ex lance iustitiæ prodeunt, interri sine ordine nequaquam possunt. Quomodo namque in suppliciis ordo non erit, dum damnatum quenque iuxta modum criminis, retributio sequitur vltionis? Hinc quippe scriptū est: Potentes potenter tormenta patientur, & fortioribus fortior instat cruciatio. Hinc in Babylonis damnatione dicitur: Quantum exaltauit se, & in deliciis fuit: tantum date illi tormentum & luctum. Si igitur iuxta modum culpæ, pœna distinguitur: cōstat nimirum quòd in suppliciis ordo seruatur. Et nisi tormentorum summam, meritorum acta dirimerent, nequaquam iudex veniens dicturum se messoribus esse perhiberet: Colligite primùm zizania, & ligate ea in fasciculos ad combutendum. Si enim nullus in suppliciis ordo seruabitur, cur comburenda zizania in fasciculos ligantur? Sed nimirum fasciculos ad comburendum ligare, est hos qui æterno igni tradendi sunt, pares paribus sociare: vt quos similis culpa inquinat, par etiam pœna constringat: & qui nequaquam dispari iniquitate polluti sunt, nequaquam dispari tormento crucientur: quatenus simul damnatio cōterat, quos simul elatio subleuat, quoscq; non dissimiliter dilatauit ambitio, non dissimilis angustet afflictio, & par cruciet flamma supplicij, quos in igne luxuriæ par succendit flamma peccati. Sicut enim in domo patrismāsiones multæ sunt pro diuersitate virtutis, sic damnatos diuerso supplicio gehennę ignibus subiicit disparilitas criminis. Quæ videlicet gehenna quanuis cunctis vna sit, non tamen cunctos vna eademque qualitate succendit. Nam sicut vno sole omnes tangimur, nec tamen sub eo vno ordine omnes æstuamus: quia iuxta qualitatem corporis sentitur etiam pondus caloris: sic damnatis & vna est gehenna quæ afficit, & tamen non vna omnes qualitate comburit: quia quod hic agit dispar valetudo corporum, hoc illic exhibet dispar causa meritorum. Quomodo ergo nullus inesse ordo suppliciis dicitur, in quibus profectò quisque iuxta modum culpæ cruciatur?

Matth. 25.

Apoc. 18.

L

Caput XLVIII.

SEd sanctus vir postquam vmbram mortis intulit, quanta sit confusio in damnatorum mente subiungit: quia ipsa quoque supplicia quæ ordinata per iustitiam veniunt, ordinata proculdubio in corde morientium non sunt. Vt enim paulò superius diximus, dum damnatus quisque foris flamma succenditur, intus cæcitatis igne deuoratur, atque in dolore positus, exterius interiúsque confunditur, vt sua deterius confusione crucietur. Repulsis ergo ordo in supplicio non erit: quia in eorum morte atrocius ipsa confusio mentis sæuit. Quam tamen mira potentia iudicātis æquitas ordinat, vt pœna animam quasi inordinata confundat. Vel certè abesse ordo suppliciis dicitur: quia quibuslibet rebus in pœnam surgentibus, propria qualitas non seruatur. Vnde & protinus subinfertur: Et sempiternus horror inhabitat.) In huius vitæ tormentis timor dolorem habet, dolor timorem non habet: quia nequaquam mentem metus cruciat, cùm pati iam cœperit, quod metuebat. Infernum verò & vmbra mortis obscurat, & sempiternus horror inhabitat: quia eius ignibus traditi, & in suppliciis dolorem sentiunt, & in doloris angustia pulsante se semper pauore feriuntur: vt & quod timent tolerent, & rursum quod tolerant, sine cessatione pertimescant. De his etenim scriptum est: Vermis eorum non morietur, & ignis eorum nō extinguetur. Hic flamma quæ succendit, illuminat: illic, vt superius verbis Psalmistæ docuimus, ignis qui cruciat, obscurat. Hic metus amittitur, cùm tolerari iam cœperit quod timebatur: illic & dolor dilaniat, & pauor angustat. Horrendo igitur modo, erit tunc reprobis dolor cum formidine, flamma cum obscuritate. Sic sic videlicet à damnatis sentiri pondus summæ æquitatis debet: vt qui à voluntate conditoris nequaquam sunt veriti discrepare dum viuerent, in eorum quandoque interitu ipsa à suis qualitatibus etiam tormenta discordent: quatenus quo se impugnant, cruciatus augeant, & cùm variè prodeūt, multipliciter sentiantur. Quæ

Esa. 66.

A tur. Quæ tamen supplicia in se demersos & vltra vires cruciāt, & in eis vitæ subsidium extinguentes seruant: vt sic vitam terminus puniat, quatenus semper fine termino cruciatus viuat, qui & ad finem per tormenta properat, & sine fine deficiens durat. Fit ergo miseris mors sine morte: finis sine fine: defectus sine defectu: quia & mors viuit, & finis semper incipit, & deficere defectus nescit. Quia igitur & mors perimit, & non extinguit: dolor cruciat, sed nullatenus pauorem fugat: flamma comburit, sed nequaquam tenebras discutit: quantum per notitiam præsentis vitæ colligitur, supplicia ordinem non habent, quæ non suam per omnia qualitatem tenent, quanuis illic ignis & ad consolationem non lucet, & tamen vt magis torqueat, ad aliquid lucet.

Caput XLIX.

NAm sequaces quoque suos secum in tormento reprobi flamma illustrante visuri sunt, quorum amore deliquerunt: quatenus qui eorum vitam carnaliter contra præcepta conditoris amauerunt, ipsorum quoque eos interitus in augmentum suæ damnationis affligat. Quod profectò Euangelio attestante colligimus, in quo veritate nunciante, dives ille quem contingit ad æterna incendii tormenta descendere, quinque fratrum describitur meminisse, qui Abraham petiit, vt ad eorum eruditionem mitteret, ne illuc eos quandoque venientes par pœna cruciaret. Qui igitur ad doloris sui cumulum propinquorum absentium meminit: cōstat procul dubio quia eos, ad augmentum supplicij, paulopost potuit etiam præsentes B videre. Quid autem mirum si secum quoque reprobos aspiciat cremari, qui ad doloris sui cumulum, eum quem despexerat, in sinu Abrahæ Lazarum vidit? Si ergo ei vt pœna creseret, & vir electus apparuit: cur non credendum si quòd videre in supplicio eos etiam quos contra deum dilexerat, possit? Qua ex re colligitur, quòd eos quos inordinatè nunc reprobi diligunt: miro iudicij ordine, secum tunc in tormentis videbunt: vt pœnam propriæ punitionis exaggeret illa auctori præposita carnalis cognatio, pari ante oculos vltione damnata. Ignis itaque qui in obscuritate cruciat, credendum est: quia lumen ad tormentum seruat. Quod si approbare testimoniis in sua expressione non possumus: superest vt è diuerso doceamus. Tres quippe Hebrææ gentis pueri, per Chaldæi regis imperium succensis camini ignibus, ligatis manibus, pedibúsque proiecti sunt, quos tamen cùm idem rex in camini incendio miseratus exploraret, illæsis vestibus deambulantes vidit. Vbi apertè colligitur, quia mira dispositione conditoris, ignis qualitas in diuersa virtute temperata, & vestimenta non attigit, & vincula incendit, sanctisque viris & ad inferendum tormentum flamma friguit, & ad solutionis ministerium exarsit. Sicut ergo electis ignis arde- C re nouit ad solatium, & tamen ardere ad supplicium nescit: ita è diuerso gehennæ flamma reprobis & nequaquam lucet ad consolationis gratiam, & tamen lucet ad pœnam, vt damnatorum oculis ignis suppliciī & nulla claritate candeat, & ad doloris cumulum, delecti qualiter crucientur, ostendat. Quid autem mirum si gehennæ ignem credimus habere supplicium simul obscuritatis & luminis, quando experimento nouimus, quia & tædarum flamma lucet obscura? Tunc edax flamma comburit, quos nunc carnalis delectatio polluit: tunc infinitè patens inferni barathrum deuorat, quos nunc inanis elatio exaltat, atque qui quolibet ex vitio hic voluntarem callidi persuasoris expleuerunt: tunc cum duce suo reprobi ad tormenta perueniunt.

Luc. 16.

Danie. 3.

Caput L.

ET quanuis angelorum atque hominum longè sit natura dissimilis, vna tamen pœna implicat, quos vnus in crimine reatus ligat. Quod bene ac breuiter insinuat propheta qui ait: Ibi Assur & omnis multitudo eius, & in circuitu eius sepulchra illius. Quis nanque Assur superbi regis nomine, nisi ille per elationem cadens antiquus hostis exprimitur, qui pro eo quòd multos ad culpam pertrahit, cum cuncta sua multitudine ad inferni clausura descendit. Sepulchra autem mortuos tegunt. Et quis alius mortem acrius pertulit, quàm is qui condi torem suum despiciens, vitam reliquit? Quem videlicet mortuum cùm humana corda suscipiunt, eius proculdubio sepulchra fiunt. Sed in circuitu illius sepulchra eius sunt, quia in quorum se mentibus nunc per desideria sepelit, hos sibi postmo- D dum per tormenta coniungit. Et quoniam nunc in semetipsis reprobi malignos spiritus illicita perpetrando suscipiunt, tunc sepulchra cum mortuis ardebunt. Ecce quæ maneat damnatos pœna cognouimus: & instruente nos sacro eloquio quantus in damnatione ignis, quanta in igne obscuritas, quantúsque in obscuritate pauor sit, nullatenus ambigimus.

Ezech. 32.

Satan scilicet.

Quòd nihil prodest quæ maneant peccatores tormenta cognoscere, nisi ad hoc demus operam, vt possimus euadere.

Sed quid prodest ista prænosse, si non contingat euadere? Tota ergo intentione curandum est, vt cùm vacationis tempus accipimus, bene viuendi studio, malorum vltricia tormenta fugiamus: Hinc quippe per Salomonem dicitur: Quodcunque potest manus tua facere, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erit apud inferos, quo tu properas. Hinc Esaias ait: Quærite dominum dum inueniri potest, inuocate eum, dum prope est. Hinc Paulus dicit: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Hinc rursum ait: Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes.

Eccles 9.

Esa. 55.

2. Cor. 6.

Galat. 6.

Caput LI.

SEd plærunque se ad vitam rectitudinis animus accendit, torporem discutit, tantóque in cœlestibus desiderio rapitur: vt penè nil ex eo inferius remansisse videatur. Et tamen cùm ad carnis curam reducitur, sine qua præsentis vitæ via nullo modo expletur, ita hunc inferius depressum tenet, ac si adhuc de summis nulla contigesset. Auditis verbis cœlestis oraculi, in amorem patriæ cœlestis erigitur: sed resurgente præ E sentis vitæ studio, sub terrenæ curæ aggere sepelitur: atque in terra cordis nequaquam supernæ spei semen proficit, quia cogitationis infimæ spina densescit. Quam videlicet spinam per semetipsam veritas manu sanctæ exhortationis eradicat, dicēs: Nolite solliciti esse in crastinum. Contra hanc quoque per Paulum dicitur: Carnis curam ne feceritis in concupiscentiis. Sed in his nimirum ducis ac militis verbis agnoscimus: quia tunc ab ea mortifero vulnere animus pungitur, cùm in ea mensura æquitatis non tenetur. Neque enim adhuc mortali in carne viuentibus, funditus cura carnis abscinditur: sed vt discretè animo seruiat, temperatur. Nam quia sollicitos nos esse veritas in crastinum prohibet, habere vtcunque curam in præsentibus non negat, quam tendi ad tempus quod sequitur, vetat. Et nimirum Paulus cùm carnis curam fieri in concupiscentia non finit, proculdubio in necessitate concedit. Discretione ergo magni moderaminis carnis cura frenanda est, vt seruiat, & minimè principetur, ne quasi domina animum vincat: sed subacta mentis dominio, quasi ancilla famuletur: vt iussa assit, atque ad nutum cordis repulsa dissiliat: vt vix à tergo sanctæ cogitationis appareat, & nunquam contra faciem recta cogitantis obsistat. Quòd bene nobis historia sacræ lectionis innuitur, cùm F Abraham tribus angelis occurrisse memoratur. Ipse quippe ve nientibus extra ostium occurrit, Sara verò post ostium stetit: quia videlicet vt vir ac dominus domus spiritalis, noster scilicet intellectus, debet in cognitione trinitatis, claustra carnis excedere, & quasi habitationis infimæ ianuam exire: cura autem carnis vt fœmina foris non appareat, & videri iactanter erubescat: vt quasi post tergum viri sit sub discretione spiritus, solis necessari is intēta, nequaquam sciat procaciter detegi, sed verecundè moderari. Cui tamen sæpe cùm dicitur vt de se minimè præsumat, sed totam se in diuinæ spei fiduciam transferat, despicit, & cessante studio adesse sibi vitæ subsidia posse diffidit. Vnde & hæc eadem Sara promissiones dei audiens ridet, sed ridens corripitur, correpta autem protinus fœcundatur, & quæ in iuuentute vigens fœcundari non potuit, annis fracta senilibus, vtero marcescente cōcepit: quia cùm cura carnis sui confidentiam habere desierit, contra spem ex diuina promissione accipit, quod habituram se ex humana ratione dubitauit. Vnde & benè Isaac, id est risus dicitur, qui generatur: quia cùm supernę spei fiduciam concipit, quid mens nostra aliud quàm gaudium parit? Curandum itaque est ne aut necessitatis metas cura carnis transeat, aut in eo quod moderatè exequitur, de se præsumat. Sæpe verò animus fallitur, vt quòd voluptuosè appetit, necessarium suspicetur: quatenus omne quod

Gene. 18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G libet,vitæ debitam vtilitatem putet.Et sæpe quia effectus prouidentiam sequitur,in sui fiduciam mens leuatur.Cumque sibi adesse quòd deesse cæteris viderit,cogitatione tacita de magnitudine suæ prouisionis hilarescit,tantoque iam à vera prouisio ne longe fit, quanto ipsam quoque elationem quam patitur, nescit.Vnde solerti semper custodiæ intētione pensandum est vel quid opere agimus, vel quid corde versamus,ne aut mentem præpediens,foris se terrena cura multiplicet,aut saltem de eius moderamine intus se cogitatio exaltet, vt cum diuina iudicia temporali circunspectione metuimus, sempiterni supplicia horroris euadamus.

Libri noni Moralium sancti Gregorij finis.

LIBER DECIMUS mortalium sancti Gregorij in vndecimum caput textus beati Iob, expositionis verò primum caput.

H QVOTIES in arenæ spectaculum fortis athleta descenderit, hi qui impares viribus existunt, vicissim se ei expugnatione subiiciunt : & vno victo contra hunc protinus alter erigitur: atque hoc subacto,alius surrogatur:vt luctantis vires quandoque molliores inueniant, quas ipsa sua crebrescens victoria fatigat:quarenus cùm nouus quisque congreditur,is qui vinci virium qualitate non valet, personarum saltem mutatione superetur. Sic sic in hoc hominum angelorúmque spectaculo beatus Iob fortis athleta prodiit,quantúmque contra mutationes aduersantium valeat,cōtinuatione indefessi roboris ostendit.Cui primus se Eliphas,secundus autem Baldath obiicit, atque ad extremum se Sophar in eius expugnatione supponit, qui ad inferendos ictus totis se conatibus erigunt : sed tamen ad feriendam altitudinem robusti pectoris non pertingunt.Ipsa quippe eorum verba patenter insinuant, quòd ictus in auras iactant:quia cùm sanctum virū non rectè redarguunt,expressa inuacuum verba percussionis perdunt. Quod liquidò ostenditur,cùm Sophar Naamathitis responsio à contumeliis inchoatur,qui ait:

Textus beati Iob caput vndecimum: sed libri decimi moralis expositionis caput II.

I RESpondens autem Sophar Naamathites,dixit:Nunquid qui multa loquitur,nō audiet,aut vir verbosus iustificabitur? Tibi soli tacebunt homines,& cum cæteros irriseris,à nullo cōfutaberis? Dixisti enim : Purus est sermo meus : & mundus sum in conspectu tuo. Atque vtinam deus loqueretur tecum:& aperiret labia sua tibi, vt ostenderet tibi secreta sapientiæ, & quòd multiplex esset lex eius:& intelligeres quòd multo minora exigaris ab eo quàm meretur iniquitas tua. Forsitan vestigia dei comprehendes,& vsque ad perfectum omnipotentem reperies.Excelsior cœlo est,& quid facies? Profundior inferno,& vnde cognosces? Longior terra mensura eius,& latior mari.Si subuerterit omnia,vel in vnum coarctauerit:quis contradicet ei,vel quis dicere ei potest,cur ita facis? Ipse enim nouit hominum vanitatem,& videns iniquitatem nónne considerat? Vir vanus in superbiam erigitur,&tanquam pullum onagri se liberum natum putat. Tu autem firmasti cor tuum,& expandisti ad eum manus tuas. Si iniquitatem quæ est in manu tua,abstuleris à te: & non manserit K in tabernaculo tuo iniustitia : tunc leuare poteris faciem tuam absque macula,& eris stabilis,& non timebis.Miseriæ quoque obliuisceris,& quasi aquarū quæ præterierunt,non recordaberis : & quasi meridianus fulgor consurget tibi ad vesperam. Et cùm te cōsumptum putaueris,orieris vt lucifer,& habebis fiduciam, proposita tibi spe, & defossus securus dormies. Requiesces,& non erit qui te exterreat. Et deprecabuntur faciem tuam plurimi. Oculi autem impiorum deficient,& effugium peribit ab eis : & spes illorum, abominatio animæ.

Quòd rectè dictis semper procaces ex aduerso respondeant.

Nunquid qui multa loquitur,nónne & ipse audiet? aut vir verbosus iustificabitur?) Mos esse procacium solet,vt rectè dictis semper è diuerso respondeant,ne si ad prolata consentiāt, inferiores esse videantur. Quibus iustorum verba quamlibet pauca sonuerint,multa sunt,quia quo eorum vitia resecant,auditum grauāt:Vnde & ad crimen trahitur hoc quod recta prædicatione contrà crimina profertur. Ipsum quippe qui ex veritate fortes sententias dixerat : Sophar redarguens, verbosum vocat: quia cùm ab ore iustorum sapientia culpas increpat, stul L torum auribus superfluitas loquacitatis sonat.Praui nanque nil rectum nisi quod ipsi senserint, putant : & iustorum verba eo otiosa æstimant,quo suis hæc sensibus inueniunt diuersa. Nec fallacem quidem Sophar sententiam protulit,quòd vir verbosus iustificari nequaquam possit : quia dum quisque per verba diffluit,perdita grauitate silenti ij,mētis custodiam amittit.Hinc quippe scriptum est:Cultus iustitiæ, silentium. Hinc Salomon *Esa.32.* ait:Sicut vrbs patens & absque murorū ambitu,ita vir qui non *Prouer.25.* potest in loquēdo cohibere spiritum suum. Hinc rursum dicit: *Prouer.10.* In multiloquio peccatum non deerit. Hinc Psalmista testatur *Psalm.139.* dicens : Vir linguosus non dirigetur super terram. Sed virtus veræ scientiæ perditur,quæ sub discretionis custodia non profertur.Certum itaq; est quòd verbosus iustificari vir nequeat: Sed bonum bene non dicitur:quia non intenditur cui dicatur. Vera quippe contra malos sententia,si bonorum rectitudinem impetit,vim suam perdit,& eo retusa resilit,quo illud est forte quod ferit.

Quòd iusti ex reprehensione corrigantur,superbi verò ad defensionis suæ insaniam erigantur.

Caput III.

QVia autem praui audire bona patienter nequeunt : & cùm vitæ emendationem negligunt,ad verba se responsionis accingunt,apertè Sophar insinuat, qui subiungit: M Tibi soli tacebunt homines, & cùm cæteros irriseris,à nullo cōfutaberis?) Imperita mens,vt diximus, veritatis sententias grauiter tolerat, & silentium pœnam putat : atque omne quod rectè dicitur,dedecus suæ irrisionis arbitratur:quia cùm vera vox,prauorum se auribus admonet, memoriam culpa mordet,& in redargutione vitiorum,quo intus cognitione mens tangitur,foris ad studium contradictionis excitatur.Ferre vocem nō valet:quia tacta in vulnere sui reatus dolet,& per hoc quod generaliter contra peruersos dicitur,se impeti speciaLiter suspicatur. Quod enim intus egisse se meminit,audire foris erubescit.Vnde mox se ad defensionem præparat,vt reatus sui verecundiam per verba prauæ refutationis tegat. Sicut enim recte de quibusdam quæ ab eis non rectè gesta sunt, correptionis vocem,ministerium charitatis æstimant : sic peruersi contumeliam derisionis putant.Illi se protinus ad obedientiam sternunt, isti ad insaniam suæ defensionis eriguntur. Illi correptionis adiutorium, vitæ suæ patrocinium deputant, per quod dum præsentis vitij culpa corripitur, venturi iudicis ira temperatur.Isti cùm se impeti redargutione conspiciunt, gladium percussionis credunt:quia dum per correptionis vocem culpa detigitur,præsentis gloriæ opinio fœdatur. Hinc quippe in laudem iusti per Salomonem dicit veritas: Doce iustum *Prouer.9.* & festinabit accipere. Hinc prauorum contumaciam despicit dicens : Qui erudit derisorem , ipse sibi facit iniuriam. *Ibidem* Nam fit plærunque vt cùm correpta in se mala defendere nequeunt, ex verecundia peiores fiant, ac sic in sua defensione

A sione superbiant,vt quædam vitia cōtra vitam corripientis exquirant,& eo se criminosos non æstimēt,si crimina & aliis imponant. Qui cùm vera inuenire nequeunt,fingunt:vt ipsi quoque habeant,quod non impari iustitia increpare videātur. Vnde & Sophar quia quasi irrideri se per increpationem doluit, protinus mentiendo subiungit: Dixisti enim , purus est sermo meus & mundus sum in conspectu tuo.) Qui beati Iob dictorum meminit,quàm falso hoc voci illius impingatur,agnoscit. Quomodo enim mundum se dicere potuit,qui ait: Si iustificare me voluero,os meum condemnabit me? Sed habet hoc prauorum malitia : vt cùm vera in se flere mala renuit,fingat aliena.Nam quasi solatio facinoris vtitur,si falsis vocibus, & vita corripientis inquinetur. Caput IIII.

SCiendum verò est quòd plærunque peruersi verbotenus bona optant,vt mala esse quæ in præsentibus habentur,ostendant:& quasi fauentes prospera expetunt , vt benigni videantur.Vnde & Sophar protinus subiicit,dicens: Atque vtinam deus loqueretur tecū,& aperiret labia sua tibi.) Ipse quippe sibi homo loquitur , cùm per hoc quod sentit , nequaquam diuinitatis spiritu à carnalis prudētiæ intellectu separatur,cùm caro sensum exerit,& mentem quasi ad intelligentiam prouocans,foras mittit.Vnde & adhuc Petro terrena sapienti veritas *Matth.16.* dicit:Non enim sapis quæ dei sunt,sed quæ hominum. Cui ta- *& Mar.8.* men tecta confitenti dicitur: Caro & sanguis non reuelauit ti- *Matth.16.* bi,sed pater meus qui in cœlis est.Quid autem dei labia,nisi ut B dicia eius accipimus? Clausis náque labiis vox premitur,& sensus tacentis ignoratur:apertis autem,sermo dum promitur,animus loquentis innuitur.Labia itaque sua deus aperit, cùm voluntatem suam hominibus per aperta iudicia ostendit . Quasi enim referato ore loquitur,cùm remota obscuritate dispositionis intimę,renuit occultare quod vult.Nam velut clausis labiis sensum nobis suum non indicat , cùm per occulta iudicia cur quid faciat,cælat.Sophar itaque beatum Iob , vt de carnali intellectu redarguat,séque ipsum quantæ sit benignitatis ostendat:ea bona optat,quę & cùm habentur,ignorat,dicens:Atque vtinam deus loqueretur tecum,& aperiret labia sua tibi.) Ac si patenter dicat: Imperitiæ tuæ potius quàm pœnæ compatior: quia sola carnis prudentia præditum,à veritatis te spiritu vacuū agnosco.Si enim dei iudicia occulta cognosceres , tā procaces contra illum sententias non sonares.Et quia omnipotens deus cùm ad consideranda nos sua iudicia subleuat,ignorantiæ nostræ protinus cæcitatem fugat:quæ apertis eius labiis,ad nos eruditio prodeat:protinus adiungendo manifestat,dicens:

Quòd secreta sapientiæ dei , nullus inquirendo valet inuenire, & quòd charitas dei cum misericordia eadem sit : quia ad innumera opera mentem multiformiter accendit.

C Vt ostenderet tibi secreta sapientiæ, & quòd multiplex sit lex eius.) Publica sapientiæ supernæ sunt opera, cùm omnipotens deus regit quos creat, perficit bona quæ inchoat , & aspirando adiuuat, quos visitationis suæ lumine illustrat . Cunctis etenim liquet,quia quos gratis condidit,benignè disponit . Et cùm spiritalia dona largitur:ipse perficit quod ipse ex munere suæ benignitatis inchoauit.Secreta verò sapiētię supernæ sunt opera,cùm deus quos creauit,deserit:cùm bona quę prœueniēdo cœperat,nequaquam prosequendo consummat, cùm claritate nos suæ illustrationis illuminat: & tamen permissis carnis tentationibus tenebris cæcitatis pulsat,cùm dona quæ cōtulit, minimè custodit,cùm & mentis nostræ ad se desideria excitat, & tamen occulto iudicio, difficultate nos nostræ imbecillitatis angustat. Caput V.

QVæ nimirum secreta eius sapientiæ paūci valent inquirere,sed nullus inuenire: quia quod super nos de nobis ab immortali sapientia non iniustè disponitur, iustum profecto est vt à nobis adhuc mortalibus ignoretur.Sed hæc ipsa sapientiæ illius secreta conspicere, vtcúque iam incomprehensibilitatis eius est potentiam videre:quia etsi in ipsa consiliorum eius inquisitione deficimus,deficiendo tamen verius discimus quem timeamus.Ad hæc se Paulus sapien *Rom.11.* tiæ illius secreta tetēderat,cùm dicebat: O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius,& inuestigabiles viæ eius! Quis enim cognouit sensum domini,aut quis consiliarius eius fuit? Qui superius etiam ex ip D sa inquisitione lassescens,sed tamen ad cognitionem infirmitatis propriæ lassescendo proficiens,præmittit dicens : O homo tu qui es,qui respondeas deo? Nunquid dicet figmētum ei qui se finxit,quare me feecisti sic ? Qui igitur ad occulta dei pertingere non valens,ad infirmitatis suæ cognitionem rediit,atque ad eruditionem se propriam deficiēdo reuocauit,vt ita dicam, secreta sapientiæ non inueniens inuenit : quia cùm ad superna consilia requirenda lassescēret,didicit vt humilius timēret : & quem sua infirmitas à cognitione intima repulit , hūc ei verius humilitas iunxit.Sophar itaque & per sciētiæ studium peritus, & per audaciam tumidæ locutionis ignarus: quia ipse grauitatem non habet,meliori optat,quod habet,dicens: Atque vtinā deus loqueretur tecum,& aperiret labia sua tibi:vt ostenderet tibi secreta sapientiæ.) Qui eam quoque qua se super amicum pollere æstimāt , optando sapientiam ostentat : cùm protinus subdit : Et quòd multiplex sit lex eius.) Quid hoc loco dei lex accipi,nisi charitas debet? per quam semper in mente leguntur præcepta vitæ qualiter in actione teneantur.De hac etenim le ge veritatis voce dicitur: Hoc est præceptum meum,vt diliga- *Ioan.15.* tis inuicem.De hac Paulus ait:Plenitudo legis est dilectio.De *Roma.13.* hac iterum dicit: Alter alterius onera portate,& sic adimplebi- *Galat.6.* tis legem Christi.Lex etenim Christi quid congruentius intelligi quàm charitas potest? Quam tūc verè perficimus,cùm fraterna onera ex amore toleramas. Sed hæc eadē lex multiplex dicitur:quia studiosa sollicitudine charitas ad cuncta virtutum E facta dilatatur.Quæ à duobus quidem præceptis incipit:sed se ad innumera extendit . Huius nanque legis initium , dilectio dei est & proximi.

Caput VI.

SEd dei dilectio per tria distinguitur:quia ex toto corde,& ex tota anima , & ex tota virtute diligi conditor iubetur. Qua in re notandum est quòd diuinus sermo cùm deum diligi præcipit,non solum narrat ex quo,sed etiam informat ex quanto, cùm subiungit,ex toto : vt videlicet qui perfectè deo placere desiderat,sibi de se nihil relinquat.Proximi autem dilectio ad duo præcepta deriuatur , cùm & per quendam iustum dicitur:Quod ab alio tibi odis fieri,vide ne tu alteri facias . Et *Thob.4.* per semetipsam veritas dicit : Quæ vultis vt faciant vobis ho- *Matth.7.* mines,& vos facite illis. Quibus duobus scilicet vtriusque testamenti mādatis,per vnum malitia compescitur,per aliud benignitas prærogatur:vt malū quod pati non vult quisque non faciens,cesset à nocendi opere,& rursum bonum quod sibi fieri appetit, impendens , erga vtilitatem se proximi exerceat ex benignitate.Sed hęc nimirum duo dum sollicita intentione cogitantur,cor ad innumera virtutum ministeria tenditur,ne vel F ad inferenda quæ non debet,desideriis inquieta mens feruеat, vel erga exhibenda quæ debet, otio resoluta torpescat . Nam cum cauet alteri facere quod nequaquam vult ab altero ipsa tolerare,sollicitā se intentione circunspicit,ne superbia eleuet:& vsque ad despectum proximi,animum deiiciens exaltet,ne ambitio cogitationem dilaniet:cúmque hanc ad appetenda aliena dilatat,angustet:ne cor luxuria polluat, & subiectum desideriis per illicita cōtrumpat: ne ira exasperet,& vsque ad proferendam contumeliam inflammet:ne inuidia mordeat , & alienis fœlicitatibus æmula , sua se face consumat: ne immoderatè linguam loquacitas pertrahat,eamque vsque ad lasciuiam obtrectationis extendat:ne odium malitia excitet,& os vsque ad iaculum maledictionis irritet.Rursum cùm cogitat,vt ea alteri faciat,quæ ipsa sibi fieri ab altero expectat,pēsat nimirum vt malis bona,& bonis meliora respondeat : vt erga procaces mansuetudinem longanimitatis exhibeat:vt malitiæ peste languentibus , gratiam benignitatis impendat : vt discordes pace vniat,& concordes ad concupiscentiā vetæ pacis accingat : vt indigentibus necessaria tribuat:vt errātibus viam rectitudinis ostēdat:vt afflictos verbo & cōpassione mulceat:vt accēsos in huius mūdi desideriis increpatione restringat:vt mīnas potētū ratiocinatione mitiget:vt oppressorū angustias quāta prævalet ope leuet,vt foris resistētibus opponat patiētiā:vt intus superbiētibus exhibeat cū patiētia disciplinā:vt erga errata subditorū sic māsuetudo zelū tēperet,quatenus à iustitię studio nō enerūet;

Universidad de Deusto Biblioteca

G uet:sic ad vltionem zelus ferueat,ne tamē pietatis limitem fer
uendo transcendat: vt ingratos beneficiis ad amorem prouo-
cet : vt gratos quosque ministeriis in amore seruet : vt proxi-
morum mala cùm corrigere non valet,taceat:vtque cùm cor-
rigi loquendo possunt,silentium consensum esse pertimescat:
vt sic ea quæ tacet,toleret,ne tamē in animo virus doloris oc-
cultet:vt sic maleuolis munus benignitatis exhibeat , ne tamē
per gratiam à iure rectitudinis excedat,vt cūcta proximis quæ
præualet impendat,sed hæc impendendo non tumeat:vt sic in
bonis quæ exhibet,tumoris præcipitiū paueat, ne tamē à boni
exercitio torpescat:vt sic quæ possidet,tribuat:quatenus quan
ta sit largitas remunerantis, attendat,ne cùm terrena largitur,
suam plusquam necesse est inopiam pertimescat,& in oblatio-
ne muneris,hilaritatis lumen tristitia obscuret.

Caput VII.

Virtus charitatis. BEne ergo lex dei multiplex dicitur : quia nimirū cùm vna
eadémque sit charitas,si mentem plenè cœperit, hanc ad
innumera opera multiformiter accendit.Cuius diuersita-
tem breuiter exprimimus , si in electis singulis bona illius re-
Gene.4. stringendo numeremus.Hæc nanque primùm per Abel & ele
cta deo munera obtulit,& fratris gladium non reluctando to-
Gene.5. lerauit.Hęc Enoch & inter homines spiritaliter viuere docuit,
& ad sublimē vitā ab hominibus etiā corporaliter abstraxit.
Gene.7. Hæc Noë despectis omnibus, solum Deo placabilem ostēdit,
H atque in arcæ fabricam studio longi laboris exercuit, & mun-
Genesis.9. do superstitem pio opere exercendo seruauit.Hæc per Sem &
Iaphet humiliter verenda patris erubuit , & superiecto dorsis
Gene.22. pallio quę non videbat,abscondit.Hæc Abrahæ dextram quia
ad mortem filij obediendo extulit,hunc prolis innumeræ,gen
Gene.27. tium patrem fecit . Hæc Isaac mentem quam semper ad mun-
ditiam tenuit,caligantibus ætate oculis,ad videnda longè pòst
Gene.37. ventura dilatauit.Hæc Iacob compulit, & amissum bonum fi-
lium medullitus gemere, & prauorum filiorū præsentiam sub
Gene 42. æquanimitate tolerare.Hæc Ioseph docuit à fratribus venūda-
tum,libertate animi infracta seruitium perpeti,& eisdem pòst
Exod.32. fratribus mente non elata principari.Hæc Moysen delinquen-
te populo , & vsque ad petitionem mortis in precibus strauit:
& vsque ad interfectionem populi per zeli studium erexit: vt
& pro pereunte plebe sese morti obiiceret , & contra peccan-
Nume.25. tem protinus vice domini irascentis sæuiret .Hæc Phinees bra-
chium in vltionem peccantiū erexit:vt arrepto gladio coëun-
Iosue.9. tes transfigeret,& iram domini iratus placaret. Hæc Iosue ex-
ploratorem docuit:vt & prius contra falsiloquos ciues verita-
tem verbo defenderet,& hanc postmodum gladio contra ho-
stes allegaret.Hæc Samuel & in principatu humilem præbuit,
1.Reg.3. & integrum in deiectione seruauit : qui cùm persequentem se
plebem diligeret,ipse sibi testimonium extitit,quia culmen ex
1.Reg.24. quo deiectus est,non amauit.Hæc Dauid ante iniquum regem
I & humilitate commouit ad fugam,& pietate repleuit adveniā:
qui persecutorem suum,& timendo fugit vt dominum , & ta-
men cùm potestatem feriendi reperit,non agnouit inimicum.
2.Reg.12. Hæc Nathan & contra peccantem regem in authoritatem li-
beræ increpationis sustulit,& cùm regis culpa deesset , in peti-
Esa.20. tione humiliter strauit . Hæc per Esaiam nuditatem carnis in
prædicatione non erubuit , & subducto carnali velamine , su-
4.Reg.2. perna mysteria penetrauit. Hæc Heliam:quia feruoris zelo vi-
uere spiritaliter docuit , ad vitam quoque & corporaliter ab-
Ibidem. straxit:Hęc Helisæum:quia magistrum simpliciter diligere in-
Hiere.42. stituit,magistri spiritu dupliciter impleuit . Per hāc Hieremias
ne in Ægyptum populus descenderet,restitit:sed tamen & in-
obedientes diligens,quò descendi prohibuit , & ipse descēdit.
Ezech.8. Hæc Ezechielem: quia prius à terrenis desideriis sustulit, pòst
Danie.14. per cincinnum capitis in aëre librauit.Hæc in Danielem : quia
à regiis dapibus gulam compescuit,ei & esurientium ora leonū
Danie.3. clausit.Hæc tribus pueris: quia in tranquillitate positis incēdia
vitiorum subdidit,tribulationis tempore,& flammas in forna-
Act.15. ce temperauit . Hæc in Petro & minis terrentium principum
fortiter restitit,& in circuncisione submouenda,minorum ver
ba humiliter audiuit . Hæc in Paulo & manus persequentium
humiliter pertulit , & tamen in circuncisionis negotio longè
se imparis prioris sensum audenter increpauit.Multiplex ergo
ista lex dei est,quæ singulis rerum articulis non permutata con
gruit,& causis se variantibus non variata coniungit. K

Caput VIII.

CVuius nimirum legis multiplicitatem bene Paulus enu- *1.Cor.13.*
merat dicens:Charitas patiens est , benigna est : non æ-
mulatur,non inflatur,non agit perperam,non est ambi-
tiosa,non quærit quæ sua sunt,non irritatur,non cogitat malū,
non gaudet super iniquitate,congaudet autem veritati. Patiēs *Quomodo*
quippe est charitas:quia illata mala æquanimiter tolerat. Beni- *charitas est*
gna verò est:quia pro malis bona largiter ministrat. Non æmu *patiens &*
latur:quia per hoc quòd in præsenti mundo nil appetit,inuide- *benigna.*
re terrenis successibus nescit . Non inflatur: quia cùm præmiū
internæ retributionis anxia desiderat,de bonis se exterioribus
nō exaltat.Nō agit perperam: quia quo se in solum dei ac pro-
ximi amorem dilatat : quicquid à rectitudine discrepat , igno-
rat.Non est ambitiosa : quia quo ardenter intus ad sua satagit,
foris nullatenus aliena concupiscit . Non quærit quæ sua sunt:
quia cuncta quæ hîc transitoriè possidet, velut aliena negligit:
cùm nihil sibi esse proprium,nisi quod secū permaneat, agno-
scit.Non irritatur:quia & iniuriis lacessita,ad nullos se vltionis
suę motus excitat:cùm pro magnis laboribus maiora pòst prę-
mia expectat . Non cogitat malum : quia in amore munditiæ
mentem solidans,dum omne odium radicitus eruit,versare in
animo quod inquinet,nescit.Nō gaudet super iniquitate : quia
quo sola dilectione erga omnes inhiat , nec de perditione ad-
uersantium exultat.Congaudet autem veritati:quia vt se cæte- L
ros diligens , per hoc quod rectum in aliis conspicit , quasi de
augmento proprij profectus hilarescit.Multiplex ergo ista lex
dei est,quæ contra vniuscuiusque culpæ iaculū,quod perimen-
dam mentem imperit,instructionis suæ munimine semper oc-
currit:vt quia antiquus hostis varia circunfusione nos obsidet,
ipsa hunc de nobis multipliciter expugnet.Quam nimirum le-
gem si sollicita consideratione pensamus,authori nostro quan-
tum quotidie delinquamus,agnoscimus . Si autem culpas per-
pendimus,profectò æquanimiter flagella toleramus,nec ex do
lore charitas ad impatientiam proruit:cùm suo se iudicio con-
scientia addicit.Vnde Sophar quid diceret,sciens:sed cui dice-
ret,nesciens:post quam præmisit dicēs:vt ostenderet tibi secre-
ta sapientiæ:& quòd multiplex sit lex eius, protinus adiungit:

Quòd sæpe magnis doctoribus contingit , vt nimia charitate feruētes,modum correctionis excedant: & quid sit quòd per Moysen dicitur:Qui casu ferro de manubrio lapso nolens hominem occiderit , ad vnam leuiticarum vrbium confugiat.

Et intelligeres quòd multo minora exigaris à deo , quàm
meretur iniquitas tua.) Dolor quippe,vt diximus,flagelli tem-
peratur,cùm culpa cognoscitur : quia tanto quisque patientius
ferramentum medici tolerat : quanto putridum conspicit esse
quod secat . Qui igitur multiplicitatem legis intelligit , cuncta
quæ patitur , quàm sint minora perpendit : quia per hoc quòd M
culpæ pondus agnoscitur,afflictionis pœna leuigatur.

Caput IX.

SEd inter hęc sciendum est,quia sine magna iniquitate non
fuerit quòd Sophar virum iustum vsque ad obiectionem
iniquitatis increpauit.Vnde & eorum audaciam veritas iu
stè redarguit,sed benignè ad gratiam reducit:quia apud miseri
cordem iudicem nequaquam sine venia culpa relinquitur,cùm
per feruorem zeli ex eius amore peccatur.Sæpe nāque magnis
hoc doctoribus mirandísque contingit : vt quo alta charitate
feruent,eo modum correptionis exaggerent,& lingua aliquid
quod non debet,dicat: quia mentem dilectio quantum debet,
inflammat. Sed verbum prolatæ contumeliæ tāto citius parci-
tur,quāto & ex qua radice prodeat,pēsatur.Vnde & per Moy-
sen dominus præcepit dicens:Si quis abierit cū amico suo sim- *Deut.19.*
pliciter in siluam ad ligna cædenda , & lignum securis fugerit
manu, fertúmque lapsum de manubrio amicum eius percusse-
rit,& occiderit,hic ad vnam supradictarum vrbium fugiet , &
viuet:ne forte proximus eius cuius effusus est sanguis , doloris
stimulo persequatur,& apprehēdat eum, & percutiat animam
eius.Ad siluam quippe cum amico imus , quotiens cum quoli-
bet proximo ad intuenda delicta nostra conuertimur : & sim-
pliciter

A pliciter ligna succidimus , cùm delinquentium vitia pia inten-
tione resecamus . Sed securis manu fugit , cùm sese increpatio
plusquam necesse est in asperitatem pertrahit.Ferrum de manu-
brio prosilit,cùm de correptione sermo durior excedit:& ami-
cum percutiens occidit,quia auditorem suum prolata cōtume-
lia à spiritu dilectionis interficit.Correpti nanque mens repen
tè ad odium proruit,si hanc immoderata increpatione plusquā
debuit,addicit.Sed is qui incautè ligna percutit, & proximum
extinguit,ad tres necesse est vrbes fugiat, vt in vna earum de-
fensus viuat:quia si ad pœnitentiæ lamēta conuersus,in vnitate
sacramēti sub spe,fide & charitate absconditur,reus perpetrati
homicidij non tenetur,cúmque extincti proximus, & cùm in-
uenerit non occidit:quia cùm districtus iudex venerit, qui sese
nobis per naturæ nostrę consortium iunxit,ab eo proculdubio
vindictam de culpæ reatu non expetit,quē sub eius venia spes,
fides & charitas abscondit. Citius ergo culpa dimittitur , quæ
nequaquam malitiæ studio perpetratur . Vnde & Sophar ini-
quum vocat,quem superna sententia laudauerat , nec tamen à
venia reprobatus excluditur,quia ad verba contumeliæ diuini
amoris zelo permouetur . Qui pro eo quòd beati Iob merita
non agnoscit,ex imperita adhuc irrisione subiungit,dicens:

Quòd in quibusdam donis suis,quasi ex vestigiis bonitatis conspicimus deum.

Forsitan vestigia dei comprehendes,& vsque ad perfectum
B omnipotentem reperies.)Quid dei vestigia,nisi benignitatem
illius visitationis vocat?Quibus nimirum progredi ad superna
prouocamur,cùm eius spiritus afflatu tangimur : & extra car-
nis angustias subleuati, per amorem agnoscimus contemplan-
dam authoris nostri speciem,quam sequamur.Nam cùm men-
tem nostram spiritalis patriæ amor inflammat, quasi sequenti-
bus iter insinuat , & subiecto cordi velut quoddam vestigium
dei gradientis imprimitur:vt ab eo rectis cogitationum gressi-
bus via vitæ teneatur . Quem enim nec dum cernimus , restat
necesse est,vt per vestigia sui amoris indagemus: quatenus vs-
que ad contemplationis speciem quandoque mens veniat,quā
nunc quasi à tergo subsequens , per sancta desideria explorat.
Hæc Psalmista authoris nostri vestigia bene sequi nouerat,cùm
Psal.62. dicebat : Adhæsit anima mea post te . Quem reperire quoque
Psal.41. vsque ad visionem suæ celsitudinis satagebat,cùm dicebat:Siti-
uit anima mea ad deum fontem viuum,quando veniam & ap-
parebo ante faciem dei?Tunc quippe cognitione manifesta o-
mnipotens deus reperitur , cum mortalitatis nostræ funditus
corruptione calcata,ab assumptis nobis in diuinitatis suæ clari-
tate cōspicitur.Nunc autem à carnali cogitatione animum in-
fusione spiritus gratia subleuat,& in contemptum rerum trans
euntium exaltat , totúmque mens quod appetebat in infimis,
C despicit:atque ad superna desideria ignescit , & contemplatio-
nis suæ vi extra carnem tollitur,quæ corruptionis suę pondere
adhuc in carne retinetur. Incircunscripti luminis iubar intueri
conatur,& non valet, quod infirmitate pressus animus , & ne-
quaquam penetrat,& tamen repulsus amat . Iam nanque de se
conditor per quod ametur , ostendit, sed visionis suæ speciem
amantibus subtrahit.Sola ergo eius vestigia conspicientes gra-
dimur, qui hunc per donorum suorum signa sequimur , quem
necdum videmus.

Quòd deus in naturæ suæ altitudine,humanæ simul atque angelicæ subtilitati sit inuestigabilis.

Caput X.

Ioan.3. QVę nimirum vestigia comprehendi nequeunt:quia vn-
de,vbi,quibúsve modis veniant eius spiritus dona, ne-
sciuntur:veritate attestante,quæ ait : Spiritus vbi vult,
spirat:& vocem eius audis , & nescis vnde ve-
niat,aut quò vadat.In retributionis autem culmine reperiri o-
mnipotens per contemplationis speciem potest,sed tamen ad
perfectum non potest : quia etsi hunc in claritate sua quando-
que conspicimus,non tamen eius essentiam plenè contuemur.
Angelica etenim, vel humana mens cùm ad incircunscriptum
lumen inhiat,eoipso se quo est creatura,coangustat,& super se
quidem per prouectum tendit,sed tamen eius fulgorem com-
prehendere,nec dilatata sufficit:qui & transcendendo & por-
tando omnia,& implendo concludit.Vnde & adhuc subditur:
Excelsior cœlo est,& quid facies?Profundior inferno,& vnde
cognosces?Longior terra mensura eius,& latior mari.) Quòd D
deus cœlo excelsior,inferno profundior,terra lōgior,marique
latior esse describitur:tanto spiritaliter debet intelligi , quanto
de eo quicquam nefas est iuxta corporea lineamenta sentire:
Sed cœlo est excelsior,quia incircunscriptione sui spiritus cun
cta transcendit.Inferno profundior,quia trāscendendo subue-
hit.Terra longior,quia creaturæ modum perennitate suæ æter
nitatis excedit.Mari latior,quia rerum temporalium fluctus sic
regens possidet,vt hos sub omnimoda potentiæ suę præsentia
coangustādo circundet. Quanuis possint & cœli appellatione
angeli,& inferni vocabulo dæmonia signari, per terram verò
iusti homines, per mare autem peccatores intelligi . Excelsior
itaque est cœlo:quia ipsi quoque electi spiritus,visionem tantę
celsitudinis perfectè non penetrant . Profundior inferno est,
quia malignorum spirituum astutias longè subtilius quàm ipsi
putauerant,iudicans damnat.Terra longior,quia longanimita-
tem nostram patientia diuinæ longanimitatis exuperat , quæ
nos & peccātes tolerat,& conuersos ad præmia remuneratio-
nis expectat.Mari latior,quia vbique facta peccantium,retribu
tionis suę præsentia occupat,vt & cùm non pręsens per speciē
cernitur,præsens per iudicium sentiatur.Cuncta tamen ad solū *Homo est*
referri hominem possunt,vt ipse sit cœlum:cùm iam per desi- *cœlū,infer-*
derium summis inhæret.Ipse infernus:cum tentationum suarū *nus , terra*
caligine perturbatus in infimis iacet.Ipse terra:quia in bono o- *& mare.*
pere fixæ spei vbertate fructificat. Ipse mare:quia in quibusdā E
trepidus quatitur,& aura suæ mutabilitatis agitatur . Sed cœlo
est excelsior deus : quia potentiæ eius magnitudine vincimur,
etiam cùm super nosmetipsos eleuamur. Inferno profundior:
quia nimirū plus indicat,quàm ipse se humanus animus in ten-
tationibus inuestigat. Terra longior:quia fructus vitæ quos in
fine retribuit,nequaquam nunc , vel spes nostra comprehēdit.
Mari latior quia humana mens fluctuans,multa de his quę ven
tura sunt,coniicit:sed cùm iam cernere quæ æstimauerat,cœpe
rit:angustam se fuisse in sua æstimatione cognoscit.

Caput XI.

EXcelsior igitur cœlo fit,cùm ipsa in eum nostra contem-
platio deficit.Vnde& Psalmista cor in altum posuerat:sed
necdum se eum contigisse sentiebat,dicens: Mirabilis fa- *Psal.138.*
cta est scientia tua ex me,cōfortata est,nec potero ad eam.In-
ferno profundiorem nouerat, qui semetipsum discutiens , sed
eius subtiliora iudicia pertimescens , dicebat : Nihil mihi con- *1.Cor.4.*
scius sum,sed nō in hoc iustificatus sum,qui autem iudicat me,
dominus est.Longiorem terra viderat.cùm minora ei esse hu-
manæ mentis vota pensabat,dicens: Qui potens est omnia fa- *Ephe.3.*
cere superabundanter quàm petimus,aut intelligimus.Latiorē
mari conspexerat,qui timendo pensabat:quia nequaquā mēs F
humana immensitatem districtionis eius agnosceret,quātum-
libet inquirendo fluctuaret,dicens:Quis nouit potestatem irę *Psal.89.*
tuæ,& præ timore tuo iram tuam dinumerare? Cuius benè po
tentiam egregius nobis doctor insinuat , cùm breuiter narrat:
Vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis,quæ sit lati- *Ephe.3.*
tudo,longitudo,sublimitas,& profundum.Habet quippe deus
latitudinem:quia dilectionē suā vsque ad collectionem † per- *† al. corre-*
sequentium tendit.Habet longitudinem:quia ad vitæ patriam *ctionem.*
nos longanimiter tolerando perducit.Habet sublimitatē:quia
ipsorum quoque intelligentiam , qui recepti in supernam fue-
rint congregationem,transcendit.Habet profundū:quia dam-
natis inferius districtionis suæ iudicium incomprehensibiliter
exerit . Quæ scilicet quatuor nobis in hac vita positis singulis
exercet:quia & latitudinem amādo,& longitudinē tolerando,
& celsitudinem,non solum nostram intelligentiam, sed etiam
vota superando, & profunditatem suam exhibet , occultos &
illicitos cogitationum motus districtè iudicando. Sed eius cel-
situdo & profunditas quàm sit inuestigabilis, nullus agnoscit:
nisi qui vel contemplatione ad summa prouehi , vel occultis
motibus resistens, tētationum cœperit importunitate turbari.
Vnde & beato Iob dicitur:Excelsior cœlo est,quid facies?Pro-
fundior inferno,& vnde cognosces? Ac si apertè despecto di-
ceretur:Profunditatem eius atque excellentiam quando tu co
gnoscere sufficis, qui vel virtute ad summa euehi , vel temet-
ipsum reprehendere in tentationibus nescis?Sequitur:

Quòd

Universidad de Deusto Biblioteca

G *Quòd cœlum, & infernus, & mare, & terra coarctantur in vnum,*
cùm vna eadémque mens, & deum per contemplationem intuetur: & ex carnis mole ad tentationum tenebras redit, & quasi à tertio cœlo elapsa, lege membrorum & stimulo carnis fluctuans agitatur.

Si subuerterit omnia,vel in vnum coarctauerit,quis contra-
dicet ei? vel quis dicere ei potest,cur ita facis?)Subuertit domi
nus cœlũ,cùm terribili & occulta dispensatione,humanæ con-
templationis celsitudinem destruit. Subuertit infernum, cùm
cuiuslibet mentem in suis tẽtationibus pauidam, cadere etiam
ad deteriora permittit.Subuertit terram,cùm fructificationem
boni operis aduersis irruẽtibus intercidit.Subuertit mare cùm
fluctuationem nostræ titubationis emergente subito pauore
confundit. Dubietate quippe sua cor anxium, hoc ipsum quia
titubat,valde formidat,& quasi mare subuertitur, cùm ipsa in
deũ nostra trepidatio,cõsiderato eius iudicij terrore, turbatur.

Caput XII.

QVia igitur,quomodo cœlum vel infernus,terra vel ma-
re subuertitur,breuiter diximus:nunc aliquantulum la-
boriosius restat, vt hæc qualiter in vnum coarctari va-
leant,demonstremus.Sæpe nanque contingit,vt
ad summa iam mentem spiritus eleuet,sed tamen hanc impor-
tunis caro tẽtationibus impugnet.Cúmque ad contemplanda
cœlestia animus ducitur, obiectis actionis illicitæ imaginibus
H reuerberatur.Nam carnis repentè hunc stimulus sauciat,quem
extra carnem cõtemplatio sancta rapiebat.Cœlum ergo simul
infernúsque coarctatur,cùm vnã eandémque mentem & sub-
leuatio contemplationis illuminat, & importunitas tẽtationis
obscurat: vt & videat intendendo quod appetat, & succum-
bendo in cogitatione,toleret quod erubescat.De cœlo quippe
lux oritur, infernus autem tenebris possidetur. In vnum ergo
cœlum infernúsque redigitur,cùm mẽs quæ iam lucem patriæ
supernæ cõsiderat,etiam de carnis bello tenebras occultæ ten-
tationis portat.Certè iam Paulus tertij cœli culmen ascẽderat,
iam paradisi secreta cognouerat, & tamen adhuc carnis bella
Roma.7. tolerans gemebat,dicẽs:Video aliam legem in membris meis,
repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in
lege peccati,quæ est in membris meis.Quid ergo in huius tan-
ti prædicatoris pectore,nisi cœlũ,deus, infernúmque coarcta-
uerat,qui & visionis intimæ iam lumen acceperat,& tamẽ ad-
huc tenebras de carne tolerabat: Super se viderat quod lætus
appeteret,in se cernebat quod metuens doleret. Iam cœlestis
patriæ lux irradiauerat, sed adhuc tentationis obscuritas ani-
mum confundebat.Cum cœlo ergo infernum pertulit:quia &
illuminatum securitas erexit,& tẽtatum gemitus strauit.Et sæ-
pe contingit vt fides in mente iam vigeat, sed tamen ex parte
aliquantula in dubietate contabescat:quatenus & certa se à vi-
sibilibus eleuet,& ex quibusdam se incerta perturbet.Nã plæ-
I runque ad æterna appetenda se erigit,& subortis cogitationũ
stimulis agitata,sibimetipsi contradicit.

Caput XIII.

IN vnum ergo terra maréque coarctatur,cùm vnã eandém-
que mentem,& certitudo solidæ fidei roborat, & tamen ex
aliquantula mutabilitate perfidiæ,aura dubietatis versat. An
non in suo pectore coarctari terram maréque cognouerat,qui
& per fidem sperans,& per infidelitatẽ fluctuans,dicebat:Cre-
Mar.9. do domine,adiuua incredulitatem meã?Quid itaque est,quòd
& se credere asserit,& adiuuari in se incredulitatem quęrit,nisi
quòd coarctari in suis cogitationibus terram cum mari depre-
henderat:qui & exorare certus iam per fidem cœperat, & ad-
huc incertus vndas perfidiæ ex incredulitate tolerabat? Quod
tamen occulta fieri dispensatione permittitur: vt cùm mens
iam surgere ad rectitudinẽ cœperit,prauitatis suæ reliquiis im-
pugnetur:quatenus hæc ipsa impugnatio,aut resistentem exer
ceat,aut delectationibus seductam frangat.Rectè itaque nunc
dicitur:Si subuerterit omnia,vel in vnũ coarctauerit:quis con-
tradicet ei?vel quis dicere ei potest,cur ita facis?quia nimirum
diuinum iudicium,nec aduersitate valet imminui, nec inquisi-
tione cognosci:cùm vel virtutes quas tribuerat,subtrahit: vel
has omnino non adimens,vitiorũ concuti impugnatione per-
mittit.Sæpe nanque in elationem cor attollitur,cùm lætis suc-
cessibus in virtute roboratur:sed dum latentes motus audaciæ
in cogitatione conditor conspicit,se sibi hominem ostenden- K
do derelinquit: vt eius mens derelicta quid sit, inueniat: quæ
malè in se secura gaudebat. Vnde cùm subuerti omnia, vel in
vnum coarctari dicerentur,protinus additur:

Quòd ex vitiis vitia nascuntur, & qui minima negligit, paulatim cadit.

Ipse enim nouit hominum vanitatem,& vidẽs iniquitatem
nónne considerat?) Ac si præmissa patefaciendo subiungeret,
dicens: Quia tolerando succrescere vitia conspicit, iudicando
dona confundit. Rectus verò in discretione † ordo seruatur, † al.descriptione.
cùm prius nosci vanitas,& pòst considerari iniquitas perhibe-
tur.Omnis quippe iniquitas vanitas,non tamen omnis vanitas
esse iniquitas solet.Vana nanque agimus, quotiens transitoria
cogitamus.Vnde & euanescere dicitur,quod repẽtè ab intuen Euanescere
tium oculis aufertur.Hinc Psalmista ait: Vniuersa vanitas om- Psal.38.
nis homo viuens,quoniam per hoc quòd viuẽdo ad interitum
tendit,rectè quidem vanitas dicitur:sed nequaquàm rectè etiã
iniquitas appellatur: quia etsi de pœna est culpæ quod deficit:
non tamẽ hoc ipsum culpa est,quòd à vita percurrit.Vana sunt
itaque quæ transeunt.Vnde & per Salomonem dicitur:Omnia Eccle.1.
vanitas. Aptè autem post vanitatem protinus iniquitas subin-
fertur:quia dum per quædam transitoria ducimur,in quibusdã
noxiè ligamur:cúmque mens incommutabilitatis statum non
tenet,à semetipsa defluens,ad vitia prorumpit.Vanitas ergo ad
iniquitatem labitur, quæ assueta rebus mutabilibus dum ex a- L
liis ad alia semper impellitur,suborientibus culpis inquinatur.

Caput XIIII.

POtest tamen & vanitas culpa intelligi, & iniquitatis no-
mine, reatus grauior demonstrari.Si enim aliquando va-
nitas culpa non esset,Psalmista non diceret: Quanquam Psal.38.
in imagine dei ambulet homo,tamen vanè conturbatur.The-
saurizat, & ignorat cui congreget ea: quia quamuis Trinitatis
imaginem in natura seruemus, vanis tamen delectationis mo-
tibus perturbati, in conuersatione nostra delinquimus,vt mo-
dis nos semper alternantibus cupido concutiat,metus frangat,
lætitia mulceat,dolor affligat. Ex vanitate ergo,vt & superius
dictum est, ad iniquitatem ducimur: cùm prius perleuia deli-
cta defleuimus,vt vsu cuncta leuigante,nequaquam pòst com-
mittere etiam grauiora timeamus.Nam dum moderari lingua
ociosa verba negligit,more inolitę remissionis capta,audax ad
noxia prorumpit:dum gulæ incumbitur, ad leuitatis protinus
insaniam proditur:cúmque mens subigere delectationem car-
nis renuit,plærunque & ad perfidiæ voraginem ruit.Vnde be-
ne Paulus plebis Israëliticæ damna conspiciens,vt imminentia
ab auditoribus mala compesceret, curauit ex ordine transacta
narrare,dicens:Neque idololatræ efficiamini, sicut quidam ex 1.Cor.10.
ipsis,quemadmodum scriptum est:Sedit populus mãducare & Exod.32.
bibere,& surrexerunt ludere. Esus quippe potúsque ad lusum
impulit,lusus ad idololatriam traxit:quia si vanitatis culpa ne- M
quaquam cautè compescitur, ab iniquitate protinus mens in-
cauta deuoratur,Salomone attestãte,qui ait:Qui modica sper- Eccle.19.
nit,paulatim decidit. Si enim curare parua negligimus insensi- Parua non sunt negligenda.
biliter seducti,audenter etiam maiora perpetramus.Et notan-
dum quòd non videri,sed cõsiderari iniquitas dicitur: Studio-
sius quippe conspicimus,quæ consideramus. Deus itaque ho-
minum vanitatem nouit,iniquitatem considerat:quia nec mi-
nora delicta inulta deserit,& ad maiora ferienda sese intentius
accingit.Quia igitur à leuioribus malis incipitur,& ad grauio-
ra peruenitur:vanitas mentem obnubilat,iniquitas cęcat.Quę
nimirum mens amisso mox lumine, tanto se altius per tumo-
rem erigit,quanto & iniquitatis capta laqueis,à veritate lõgius
recedit.Vnde & aptè quoque quò vanitas cum iniquitate per-
trahat,exprimit:cùm repentè subiungit:

Caput XV.

VIr vanus in superbiam erigitur.) Vanitatis quippe finis Vanitatis finis.
est, vt cùm peccato mentem sauciat, hanc ex culpa au-
dacem reddat: quatenus sui reatus oblita, quæ amisisse
se innocentiam non dolet, iusto excæcata iudicio, simul &
humilitatem perdat. Et fit plærunque vt prauis desideriis
seruiens, à iugo se diuini timoris excutiat, & quasi in malo-
rum perpetratione iam libera, omne quod voluptas sug-
gerit,

A gerit,implere contendat.Vnde cùm vir vanus se erigere in su-
perbiam dicitur,ilico subinfertur:

Quòd diuina miseratio,quasi domesticum animal loris aduersitatum electos plærunque ligat,ne per desideriorum syluam effrenum libertate discurrat.

Et quasi pullum onagri se liberum natum putat.)Per pullum
quippe onagri,omne agrestium genus exprimitur, quod natu-
ræ dimissum motibus, loris dominantium non tenetur. Agri
nanque animalia libertatem habent, & ire quò appetunt, &
quiescere cùm lassantur.Et quãuis insensatis animalibus homo
longè sit melior,hoc tamen plęrunque homini non licet,quod
brutis animalibus licet.Quę enim ad aliud minimè seruantur,
eorum motus proculdubio nequaquam sub disciplina restrin-
gitur.Homo autem quia ad sequentem vitam ducitur,necesse
profectò est, vt in cunctis suis motibus, sub dispositione disci-
plinæ religetur,& quasi domesticum animal loris vinctum ser-
uiat,atque æternis dispositionibus restrictum viuat. Qui ergo
implere cuncta quæ desiderat,per effrenatam libertatem quæ-
rit,quid aliud quàm pullo onagri esse similis concupiscit: vt di-
sciplinæ hunc lora non teneant,sed audenter vagus per siluam
desideriorum currat? Sæpe autem diuina miseratio quos pro-
dire in effrenationem illicitæ libertatis conspicit, obiectione
prosperæ aduersitatis frangit:quatènus elisi discant, quàm re-
B proba erectione tumuerãt:vt iam flagelli experimentis edomi
ti:quasi iumenta domestica præceptorũ loris mentis colla sub-
iiciant,& vitæ præsentis itinere ad nutum præsidentis pergant.
Psal.72. Quibus bene loris ligatum se nouerat,qui dicebat:Vt iumentũ
factus sum apud te, & ego semper tecum. Vnde & sæuus ille
persecutor ab agro perfidæ voluptatis ad domum fidei redu-
Act.9. ctus, rectoris sui calcaribus punctus audiebat: Durum est tibi
contra stimulum calcitrare. Restat ergo vt si esse iam similes
pullo onagri nolumus, in cunctis quæ appetimus,nutum prius
intimæ dispensationis exquiramus: vt mens nostra in omne
quod nititur,superni regiminis loro teneatur,& inde magis vo
ta sua ad vitam impleat, vnde vitæ suæ studia,& cõtra propriã
voluntatem calcat.Multa Sophar fortia protulit,sed quod me-
liori se hæc loquitur,nescit. Vnde adhuc increpãdo subiungit:
Tu autem firmasti cor tuum.& expãdisti ad eum manus tuas.)
Firmari cor non hoc loco per virtutem dicitur,sed per insensi-
bilitatem.Omnis nanque animus qui districtionis intimę con-
siderationi se subiicit,ex eius protinus timore mollescit,eúmq;
sagitta diuinæ formidinis penetrat:quia infirma viscera per hu
militatem gestat. Quisquis autẽ pertinacia insensibilitatis ob-
durescit,quasi cor firmat, ne hoc iacula timoris superni cõnfo-
diant:Vnde quibusdam per Prophetam dominus misericordi-
Ezech.36. ter dicit:Tollam à vobis cor lapideum,& dabo vobis cor car-
C neum. Cor quippe lapideum tollit,cùm à nobis superbiæ duri-
tiam subtrahit:& cor carneum tribuit, cùm eandem protinus
nostram duritiam ad sensibilitatem vertit. Per manus vero,vt
iam crebrò docuimus opera designãtur.Cum culpa igitur ma-
nus ad deum expandere,est contra largitoris gratiam de virtu-
te operum superbire.Qui enim in conspectu æterni iudicis lo-
quens sibi dona quæ facit,tribuit: ad deum manus superbiens
tendit.Sic profectò contrà electos reprobi,sic contra catholi-
cos hæretici semper effrenantur: vt cum obiurgare facta ne-
queunt,bonos reprehendere de factorum elatione moliãtur:
quatenus eos quos redarguere ex infirmitate actionis non va-
lent,ex crimine tumoris accusent.Vnde & ea bona quæ exte-
rius fiunt,nequaquam bona esse iam censent,quæ quasi per stu
dium turgidæ cogitationis exhibentur: qui semper humilitate
tumentes increpãt,& quod dictis suis semetipsos feriunt, igno
rant. Sed quia iustum virum Sophar hactenus reprehendendo
corripuit,nunc velut docendo subiungit:

Quòd in oratione faciem absque timore leuamus,cum tales nos post orationem exhibemus, quales per orationis tempus iudici apparere optamus. Et quòd contemplatiua vitæ stabilitatem perdidisse dicenda non est, etiam si aliquando deficiat,cùm semper id quod amittit,inquirat.

Caput XVI.

SI iniquitatem quæ est in manu tua, abstuleris à te: & non
manserit in tabernaculo tuo iniustitia,tunc leuare poteris
faciem tuam absque macula, & eris stabilis,& non time-
bis.)Omne peccatum aut sola cogitatione committitur aut co D
gitatione simul & opere perpetratur. Iniquitas ergo in manu
est,culpa in opere.Iniustitia verò in tabernaculo, iniquitas in
mente.Mens quippe nostra tabernaculum non incongruè vo-
catur,in qua apud nosmetipsos abscondimur, cùm foris in o-
pere non videmur.Sophar itaque quia iusti viri amicus est,no
uit quid dicat: sed quia iustum increpat, hæreticorum tenens
speciem,proferre rectè etiam quæ nouit,ignorat. Sed nos cal-
cantes hoc quod ab eo tumidè dicitur, pensemus eius verba
quàm vera sint si rectè dicerentur.Prius enim à manu iniquita
tem subtrahi, & pòst à tabernaculo admonet in iustitiam ab-
scindi:quia quisquis iam praua à se opera exterius resecat, ne-
cesse profectò est, vt ad semetipsum rediens, solerter sese in
mentis intẽtione discernat,ne culpa quam iam in actione non
habet,adhuc in cogitatione perduret.Vnde bene etiam per Sa
lomonem dicitur:Præpara foris opus tuum,& diligẽter exer- Prouer.24
ce agrum tuum:vt postea ædifices domum tuam. Quid nãque
est præparato opere, agrum diligenter exterius exercere, nisi
euulsis iniquitatis sentibus,actionem nostram ad fugem retri-
butionis excolere? Et quid est post agri exercitium,ad ædificiũ
domus redire,nisi quòd plærũque ex bonis operibus discimus:
quantam vitæ munditiam in cogitatione construamus? Penè
cuncta nanque bona opera ex cogitatione prodeunt.Sed sunt
nonnulla cogitationis acumina quæ ex operatione nascuntur. E
Nam sicut ab animo opus sumitur, ita rursus ab opere animus
eruditur.Mens quippe diuini amoris exordia capiens, imperat
bona quæ fiant. Sed postquam fieri imperata cœperint, ipsis
suis exercitata actionibus discit,cùm imperare bona inchoaue
rat,quantum minus videbat.Foris ergo ager excolitur; vt do-
mus postmodum construatur: quia plærunque ab exteriori o-
pere videmus†,quantam subtilitatem rectitudinis in corde te- † al.sumimus.
neamus. Quem benè Sophar seruare ordinem studuit: cùm
prius auferri iniquitatem à manibus,& pòst à tabernaculo iniu
stitiam dixit:quia nequaquam plenè animus in cogitatione eri
gitur,quando adhuc ab eo extrinsecus in opere erratur.

Caput XVII.

QVæ si perfectè duo hæc tergimus; ad deum statim sine
macula faciem leuamus. Interna quippe facies homi-
nis,mens est:in qua nimirum recognoscimur,vt ab au
thore nostrò diligamur. Quam scilicet faciem
leuare,est in deo animum per studium orationis attolere. Sed
eleuatam faciem macula inquinat,si intendẽtem mentem rea-
tus sui conscientia accusat:quia ab spei fiducia protinus frangi-
tur,si intenta precibus, necdum deuictæ culpæ memoria mor-
detur.Diffidit nanque accipere se posse quod appetit,quę pro-
fectò reminiscitur nolle se adhuc facere, quod diuinitus audi- 1.Ioan.3.
F uit.Hinc per Ioannem dicitur: Si cor nostrum non reprehen-
derit nos,fiduciam habemus apud deum, & quicquid petieri-
mus,ab eo accipiemus. Hinc Salomon ait: Qui auertit aurem Prouer.28
suam ne audiat legem,oratio eius erit execrabilis. Cor quippe
nos in petitione reprehendit, cùm resistere se præceptis eius
quem postulat,meminit: & oratio fit execrabilis,cùm a censu-
ra auertitur legis: quia dignum profectò est,vt ab eius benefi-
ciis sit quisque extraneus, cuius nimirum iussionibus non vult
esse subiectus. Qua in re hoc est salubre remedium, vt cùm se
mens ex memoria culpæ reprehẽdit:hoc prius in oratione de-
fleat quod errauit:quatenus cùm erroris macula fletibus tergi-
tur,in petitione sua cordis facies ab authore munda videatur.
Sed cutandũ nimis est,ne ad hoc rursus proruat,quod se mun-
dasse fletibus exultat,ne dum deplorata iterum culpa commit-
titur; in conspectu iusti iudicis ipsa etiam lamenta leuigentur.
Solerter quippe debemus meminisse quod dicitur: Ne iteres Eccle.7.
verbum in oratione tua. Quo videlicet dicto vir sapiens ne-
quaquam nos prohibet sæpe veniam petere,sed culpas iterare.
Ac si apertè dicat:Cùm malè gesta defleueris,nequaquam rur
sus facias quod in precibus iterum plangas. Vt ergo ad precem
facies sine macula leuetur, ante orationis semper tempora de-
bet sollicitè conspici, quicquid potest in oratione reprobari,
talémque se mens cùm ab oratione cessat, exhibere festinet:
qualis apparere iudici in ipso orationis tempore exoptat.Sæpe
nanque immũda quædam,vel illicita in animo versamus, quo-
tiens à precibus vacamus. Sed cùm se mens ad studium ora-
tionis

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tionis erexerit,earum rerum imagines reuerberata patitur,quibus libenter prius otiosa premebatur:& quasi iam faciem anima ad deum leuare non sufficit: quia in se nimirum inquinata mẽte,maculas pollutæ cogitatiõis erubescit.Sæpe curis mundi libenter occupamur. Cumque post hæc studio orationis intendimus,nequaquam se mens ad cœlestia erigit: quia pondus hanc terrenæ sollicitudinis in profundum mersit, & in prece facies munda non ostenditur, quia cogitationis infimæ luto macu latur.

Caput XVIII.

NOnnunquam verò cor à cunctis excutimus,& ab illicitis motibus etiam cùm à prece vacat,prohibemus: sed tamen quia nos culpas rarius committimus, aliena pigrius delicta relaxamus: & quo peccare noster animus sollicitius metuit, eo districtius hoc quod in se ab alio delinquitur, abhorrescit. Vnde fit vt eo inueniatur quisque tardior ad veniã, quo proficiẽdo factus est cautus ad culpam: & qui ipse excedere in alterũ metuit,hoc quod in se exceditur, puniri durius exquirit. Sed quid hac doloris macula reperiri deterius potest,quę in conspectu iudicis charitatem non inquinat,sed necat? Vitam quippe animæ quæliber culpa polluit,seruatus vero cõtra proximum dolor occidit. Menti nanque vt gladius figitur,& mucrone illius ipsa viscerum occulta perforantur. Qui scilicet à transfixo corde si prius non educitur, nihil in precibus diuinæ opis obtinetur:quia & vulneratis membris imponi salutis me-
H dicamina nequeunt,nisi ferrũ à vulnere antè subtrahatur.Hinc est enim quòd per semetipsam veritas dicit: Nisi remiseritis ho-
Matth.6. minibus peccata eorum,nec pater vester qui in cœlis est,remit-
Ibidem. tet vobis peccata vestra.Hinc admonet dicẽs: Cùm stabitis ad
Luc 6. orandũ,dimittite si quid habetis aduersum alterum. Hinc rursum ait:Date,& dabitur vobis:dimittite, & dimittetur vobis.
Matth. 6. Hinc contra institutionem postulationis, conditionem posuit pietatis, dicens: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: vt profectò bonum quod à deo compuncti petimus: hoc primùm cùm proximo conuersi faciamus. Tunc igitur verè sine macula faciem leuamus, cùm nec nos prohibita mala committimus, nec ea quæ in nos [à proximis] commissa sunt, ex proprio zelo retinemus. Graui nanque mens nostra orationis suæ tempore confusione deprimitur:si hanc aut sua adhuc operatio inquinat,aut alienæ malitiæ seruatus dolor accusat. Quæ duo quisque dum terserit,ad ea quæ subnexa sunt,protinus liber exurgit. Et eris stabilis, & non timebis.) Quia nimirum tanto minus iudicem trepidat, quãto in bonis actibus solidius stat. Timorem quippe superat: qui stabilitatem seruat: quia dũ sollicitus studet peragere quod mansuetè conditor imperat:securus etiam cogitat, quod tertibiliter intentat. Sciendum præterea est quòd nonnulla bona sunt ad quæ indefessi persistimus: & rursum nonnulla sunt à quibus continuè deficientes labimur, atque ad hæc magnis co-
I natibus per interualla temporum reformamur.

Caput XIX.

IN actiua etenim vita sine defectu mens figitur:à contemplatiua autem infirmitatis suæ põdere victa lassatur.Illa quippe tanto firmius durat, quãto ad vicina se erga vtilitatem proximi dilatat. Hæc tanto celerius labitur,quanto & carnis claustra transgrediens,super semetipsam ire conatur.Illa per plana se dirigit, & idcirco pedem operis robustius figit. Hæc autem quo super se alta appetit,ad se eo citius fessa descendit. Quod bene ac breuiter Ezechiel insinuat,cùm eorũ quæ viderat motus animalium narrat,dicens: Non reuertebantur cùm incede-
Exech.1. rent. Ac paulopòst subiicit adiungens: Et animalia ibant & reuertebantur.Sancta quippe animalia aliquando vadunt,& minimè redeunt:aliquando vadunt,& protinus reuertuntur:quia electorum mentes cùm per collatam sibi actiuæ vitæ gratiam, erroris vias deserunt, redire ad mala mundi nesciunt,quæ reliquerunt,cùm verò per contemplationis aciem,ab hac se eadẽ actiua vita suspendunt,eunt & redeunt:quia per hoc quòd diu persistere minimè in cõtemplatione sufficiunt, sese iterum ad
† al.subiecta. operationem fundunt:vt in his quæ sibi iuxta† sunt,se exercẽdo refoueant,& super se rursum surgere contemplando cõualescant. Sed dum hæc eadem contemplatio more debito per temporum interualla repetitur,indeficiẽter proculdubio,& in eius soliditate persistitur: quia etsi infirmitatis suæ pondere superata mens deficit: hanc tamen iterum continuis conatibus K reparata comprehendit. Nec stabilitatem suam in ea perdidisse dicenda est,à qua & si semper deficit, hanc & cùm perdiderit,semper inquirit: Sequitur:

Quòd post tentationes huius seculi in quibus consumpti videntur electi,quasi sol repente à tenebris erumpant.

Miseriæ quoque obliuisceris, & quasi aquarum quæ præterierunt,non recordaberis.) Mala vitæ præsentis tanto durius animus sentit,quanto pensare bonum quod sequitur,negligit: & quia non vult præmia considerare,quæ restant, grauia æstimat esse quæ tolerat. Vnde & contra flagelli ictum, cogitatio cæca conqueritur,& quasi infinita calamitas creditur,quæ diebus cursu labentibus quotidie finitur. At si semel quisque ad æterna se erigat,atque in his quę incommutabiliter permanent, oculum cordis figat,propè nihil esse hoc cõspicit, quicquid ad finem currit.Præsentis vitæ aduersa tolerat:sed quasi nihil esse omne quod labitur,pensat. Quo enim se internis gaudiis robustius inserit, eo minus exterius dolores sentit. Vnde Sophar nequaquam veritus ausu temerario docere meliorem, exhortatur ad iustitiam,& demonstrat quàm nulla iusti oculis videatur pœna. Ac si apertè dicat: Si degustas gaudium quod intus permanet,leue fit protinus omne quod foris dolet. Bene autẽ præsentis vitæ miserias aquis prætereũtibus comparat,quia calamitas transiens, electi mentem nequaquam vi concussionis obruit:sed tãtum tactu mœroris infundit.Nam madet quidem L per cruorẽ vulneris,sed à suæ cernitudine non frangitur salutis.

Caput XX.

SÆpe autem non solum flagella atterunt,sed in vniuscuiusque iusti animo malignorum quoque spirituum tẽtamenta grassantur,vt exterius ex percussione doleat, & intus aliquatenus ex tentatione frigescat. Sed nequaquam gratia deserit:quæ quo nos durius ex dispẽsatione percutit, eo amplius ex pietate custodit. Nam cùm tenebrescere per tentationem cœperit,sese iterum lux interna succẽdit.Vnde & subditur: Et quasi meridianus fulgor consurget tibi ad vesperum.) Fulgor quippe meridianus in vespere, est virtutis renouatio in tentatione: vt repentino charitatis feruore mens vigeat, quæ iam iamque lumen sibi gratię occubuisse formidabat.Quod adhuc Sophar subtilius aperit,cùm subiungit: Et cùm te cõsumptum putaueris,orieris vt lucifer.) Sæpe nanque tot tentamenta nos obsidẽt,vt ipsa nos eorum numerositas penè ad lapsum desperationis inclinet.Vnde plærunque cum mens in tædium vertitur,vix ipsa virtutis suę damna considerat,& tota dolens quasi iam,& à sensu doloris aliena frangitur, & enumerare non valet,quanto cogitationũ tumultu vastatur.Ruituram se per momenta conspicit,eique ne arma repugnationis arripiat:grauius mœror ipse contradicit.Circunductos quolibet oculos obscuritas obsidet,& cùm visum tenebræ semper impediant,mœsta mẽs nihil aliud quàm tenebras videt. Sed apud misericordem M iudicem sæpe hæc ipsa quæ ad nisum quoque orationis aggrauat,pro nobis subtilius tristitia exorat.Nam tunc mœroris nostri caliginem cõditor conspicit,& subtracti luminis radios refundit,ita vt erecta protinus per dona mens vigeat,quam pauloante decertantia vitia superbiæ calce deprimebant.Mox tot poris pondus discutit, atque ad contemplationis lumen post turbationis suæ tenebras erumpit. Mox in gaudium profectus attollitur: quæ inter tentamenta peius cadere ex desperatione cogebatur.Sine cogitationis certamine præsentia despicit,sine dubitationis obstaculo de vẽtura retributione confidit. Iustus ergo cùm se cõsumptum putauerit,vt lucifer oritur: quia mox vt tenebrescere tentationum caligine cœperit,ad lucem gratię reformatur,& in seipso mõstrat diem iustitiæ,qui casurus pauloante timuit noctem culpæ.

Caput XXI.

RECtè autem lucifero,iusti vita comparatur. Solem quippe præcurrens lucifer nunciat. Et quid nobis sanctorum innocentia, nisi sequentis iudicis claritatem clamat? In eorum nanque admiratione conspicimus, quid de maiestate veri luminis æstimemus. Nec dum redemptoris nostri potentiam videmus,sed tamen virtutem illius in electorum suorum moribus admiramur. Quia igitur bonorum vita in considetione sua oculis nostris vim veritatis obiicit, clarus ad nos lucifer ante solem venit. Sciendum verò est: quòd hæc quæ

A ex tentationum spiritualium aduersitate discussimus,iuxta exteriora quoque mala nil obstat intelligi.Sãcti etenim viri quia summa medullitus diligunt,in infimis dura patiuntur:sed in fine gaudij lumen inueniũt,quod habere in hoc spacio præ currentis vita contemnunt.Vnde nũc per Sophar dicitur:Et quasi meridianus fulgor consurget tibi ad vesperum.)Peccatoris enim lumen in die,est obscuritas in vespere:quia in præsentis vi
Eccle.1. tæ fœlicitate attollitur,sed aduersitatis tenebris in fine deuora-
Psal.126. tur. Iusto autem meridianus fulgor ad vesperum surgit, quia quãta sibi claritas maneat,cùm iam occumbere cœperit,agnoscit.Hinc nanque scriptum est:Timenti deum,bene erit in extremis.Hinc per Psalmistam dicitur:Cùm dederit dilectis suis somnum,hæc est hæreditas domini. Qui in huius quoque vitæ adhuc certamine positus,cùm se consumptum putauerit,vt lucifer oritur:quia foris cadens, intus innouatur: & quo magis
2.Cor. 4. exterius aduersa tolerat, eo vberius virtutum lumine interius coruscat: Paulo attestante,qui ait:Sed licet is qui foris est noster homo corrumpitur, tamẽ is qui intus est,renouatur de die in diem.Id enim quod in præsenti est momentaneum, & leue tribulationis nostræ,supra modum in sublimitate, æternũ gloriæ pondus operatur in nobis. Et notandum est quòd nequaquam cùm consumptus fueris: sed cùm te consumptum putaueris dicit:quia & quòd videmus,in dubietate est,& quod spe-
B ramus,in certitudine. Vnde & idem Paulus non se consumptũ
2.Cor.6. nouerat,sed putabat, qui & in aduersa tribulationum corruẽs, vt lucifer resplendebat,dicens:Quasi morientes, & ecce viuimus:quasi tristes,semper autem gaudentes: sicut egentes,multos autem locupletantes.

Caput XXII.

SCiendum quoque est quòd bonorum mens quo duriora pro veritate tolerat, eo æternitatis præmia certius sperat. Vnde & aptè subditur:Et habebis fiduciam,proposita tibi spe.)Tanto nanque spes in deum solidior surgit,quanto pro illo quisque grauiora pertulerit: quia nequaquam retributionis
Psal.125. gaudium de æternitate colligitur,quod non hîc prius pia tribulatione seminatur.Hinc etenim per Psalmistam dicitur:Euntes
2.Tim.2. ibant & flebant,mittentes semina sua:venientes autẽ venient
Actu. 14. in exultatione, portantes manipulos suos*. Hinc Paulus ait:Si commorimur, & conuiuemus: si sustinemus, & conregnabimus. Hinc discipulos admonet dicens: Per multas tribulatio-
Apoca. 7. nes oportet nos intrare in regnum dei. Hinc sanctorum gloriam Ioannis angelus indicans ait:Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna,& lauerunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine agni.Quia igitur nũc per tribulationem feritur, vt
** al.tentat.* C pòst gaudij fructus metatur, tanto maior fiducia mentem roborat,quanto hanc fortior pro veritate afflictio angustat*.Vn de aptè protinus adiungitur: Et defossus securus dormies.) Sicut enim malis præsens securitas labor est,ita bonis presens labor perpetuam securitatem parit. Vnde & defossum se securũ
2.Timo.4. dormire iam nouerat,qui dicebat:Ego enim iã delibor,& tempus meæ resolutionis instat:bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui,de reliquo reposita mihi est corona iustitiæ,quam reddet mihi dominus in die illa iustus iudex. Quia enim contra mala transeuntia sine defectu certauerat:de mansuris nimirum gaudiis sine dubietate præsumebat. Quanuis defossus,& aliter intelligi potest. Sæpe nanque rebus transitoriis occupati,pensare negligimus per quanta peccamus:sed si reducto consideationis oculo, à sinu cordis terrenæ cogitationis aper excutitur,quicquid in mente latebat,inuenitur.Vnde sancti viri animorum suorum latebras perscrutari non desinunt, seséque subtiliter indagãtes,terrenarum rerum curas abiiciunt:& effossis plene cogitationibus, cũm nullo se reatu criminis morderi deprehendũt, velut in stratu cordis apud se securi requiescunt.Latere quoque ab huius mundi actibus appe-
Præsentia quærent amissionem metuit. runt, semper sua considerant: & cum loro regiminis minimè constringũtur,iudicare quæ aliena sunt,recusant. Defossi ergo securi dormiunt:quia dum sua intima vigilanter penetrant,à labioribus se huius mundi oneribus sub quietis otio occultant. Vnde & adhuc subditur:Requiescs, & non erit qui te exterreat.) Quisquis enim præsentem gloriam quærit, profecto despectum metuit.Qui semper ad lucra inhiat, semper videlicet dãna formidat.Cuius enim perceptione reficitur, eius rei proculdubio,& amissione sauciatur:& quo obligatus mutabilibus D ac perituris inhæret, eo longè in infimis ab arce securitatis iacet.At contra quisquis in solo æternitatis desiderio figitur,nec prosperitate attollitur,nec aduersitate quassatur:dum nil habet in mũdo quod appetat, nihil est quòd de mundo pertimescat. Hinc etenim Salomon ait: Non contristabit iustum quicquid ei acciderit. Hinc iterũ dicit:Iustus quasi leo confidens absque terrore erit.Bene itaque nunc dicitur:Requiescs, & non erit qui te exterreat. Quia tanto quisque à se plenius pauorem qui ex mundo est, abiicit:quanto in semetipso verius concupiscentiam mundi vincit. An non absque terrore qui ex mundo est, Paulus in corde requieuerat,qui dicebat:Certus sum enim quia neque mors,neque vita,neque angeli, neque principatus, neque instantia,neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia, poterit nos separare à charitate dei,quæ est in Christo Iesu domino nostro?Cuius vi delicet fortitudo charitatis,vera sanctę Ecclesię voce laudatur, cùm per Cantica canticorum dicitur: Valida est vt mors dile-
Cant. 8. ctio.Virtuti etenim mortis, dilectio comparatur: quia nimirũ mentem quam semel cœperit à delectatione mundi, funditus occidit:& tanto hanc valentius in authoritatem erigit,quanto & insensibilem contra terrores reddit.

Æterna desiderans præsentibus non turbatur.
Prouer.12.
Prouer.16.

Caput XXIII.

SEd inter hæc sciendum est, quòd praui cùm recta prædicant,valde difficile est,vt ad hoc quod taciti ambiunt,non erumpant. Vnde & Sophar protinus adiungit:Et deprecabuntur faciem tuam plurimi.) Neque enim iusti viri idcirco se per innocentiæ itinera arcta custodiunt, vt ab aliis exorentur. Sed siue hæretici,seu peruersi quilibet, per hoc quòd inter homines quasi innocenter viuunt,videri intercessores pro hominibus volunt,& cùm sancta loquentes insinuant quod ipsi appetunt,hoc aliis pro magno pollicentur:dúmque cœlestia prædicant, in suis repentè sponsionibus ostendunt,quod amant. Sed ne diu terrena pollicendo pateſcant quod sunt,ad verba re E ctitudinis citius recurrunt.Vnde mox subditur.

Quòd in æterna miseria,nullum sit impiis effugium.
Et quòd abominatio sit sanctorum delectatio peccatorum.

Oculi autem impiorũ deficient,& effugium peribit ab eis.) Quòd oculorum nomine vera intentio exprimatur,per Euangelium veritas attestatur,dicens: Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuũ lucidum erit: quia videlicet si operationem nostram intentio munda præuenerit,quamlibet aliter homini bus videatur,interni tamen iudicis oculis mundum subsequentis actionis corpus ostenditur.Oculi ergo impiorum,intentiones sunt in eis carnalium desideriorum. Qui idcirco deficiunt, quia æterna negligunt,& sola semper transitoria præstolantur. F Adipisci quippe terrenam gloriam cogitant,multiplicari rebus temporalibus exoptant, ad mortem quotidie cursu rerum labentium tendunt: sed cogitare mortalia mortaliter nescíunt. Carnis vita per momenta deficit,& tamen carnale desiderium crescit.Res habita instanti fine corripitur, & habenti anxietas non finitur.Sed cùm mors impios subtrahit, eorum profectò desideria cum vita terminantur.Quorum scilicet oculi tunc superna vltione deficiunt:quia suo hîc iudicio à terrena deficere delectatione noluerunt.Hos illorum oculos à iucunditate pri-
Psal. 145. stina claudi Psalmista conspexerat,cùm dicebat:In illa die peribunt omnes cogitationes eorum:quia æterna mala nunquam cogitata reperiunt,& subitò amittunt bona tẽporalia,quæ diù tractando tenuerunt. A quibus & omne effugium perit: quia eorum malitia ab animaduersione districti iudicis quo se valeat occultare,non inuenit. Nam nũc iniqui cùm tristia aliqua, vel aduersa patiuntur,effugij latebras inueniunt: quia ad voluptatem protinus desideriorum carnalium recurrunt. Ne enim paupertas cruciet, diuitiis animum demulcent. Ne despectus proximorũ deprimat,sese dignitatibus exaltãt. Si fastidio corpus atteritur,antepositis epularũ diuersitatibus nutritur.Si quo animus mœstitiæ impulsu deiicitur,mox per interposita locorũ blãdimẽta releuatur.Tot ergo hîc habẽt effugia,quòt sibi præparant delectamẽta.Sed quandoq; ab eis effugiũ perit:quia eorum mẽs amissis omnibus,se solũmodo & iudicẽ cõspicit. Tũc voluptas subtrahitur,sed voluptatis culpa seruatur,& repẽtè mi

feri

Universidad de Deusto
Biblioteca

G seri pereundo discunt, quia peritura tenuerũt. Qui tamen quousque corporaliter viuunt, quærere nocitura non desinunt. Vnde adhuc subditur: Et spes illorum abominatio animæ.) Quid hic peccator totis cogitationibus sperat, nisi vt potestate cæteros transeat: cunctos rerum multiplicitate transcendat: aduersantes dominando subiiciat: obsequentibus mirandus innotescat: itæ ad votum satisfaciat: benignum se cùm laudatur, ostendat: quicquid gula appetit, offerat: ad hoc quod voluptas imperat, operis expletione concurrat? Bene ergo spes illorum abominatio animę dicitur: quia ea quæ carnales ambiunt, spiritales quique iudicio rectitudinis auersantur. Nam quod peccatores voluptatem æstimant: hoc iusti proculdubio pœnam putant.

Caput XXIIII.

ABominatio est igitur animæ, spes prauorum: quia nimirum spiritus deficit, vbi caro requiescit. Vt enim caro mollibus, sic anima duris nutritur: illã blanda refouent, hanc aspera exercent: illa delectationibus pascitur, hæc amaritudinibus vegetatur. Et sicut carnem dura sauciant, sic spiritum mollia necant: sicut illam laboriosa interimunt, ita hunc delectabilia extinguunt. Spes itaque carnalium, abominatio animę dicitur: quia inde in perpetuum spiritus interrit, vnde ad tempus caro suauiter viuit. Sed hæc Sophar rectè diceret, nisi beatus Iob cuncta largius etiam viuẽdo prædicasset. At postquam sanctiorem monere de vita nititur, doctiorémque se erudire sapientiæ magisterio conatur, ipse dictorum suorum pondus leuigat, qui in discretione interposita, omne quod loquitur, de-
H struit: quia liquorem scientiæ pleno vasculo superfundit. Sic nanque ab indiscretis opes sciẽtiæ, sicut à stultis sæpe opes corporalis substantiæ possidẽtur. Nonnulli enim qui rerum terrenarum multiplicitate subnixi sunt, aliquando multa & habentibus tribuunt: vt ipsi cunctis hæc largius habere videantur: Ita peruersi cùm vera sapiunt, recta quędam etiam rectioribus loquuntur: non vt alios audientes doceant, sed vt ipsi quanta doctrina polleant, innotescant. Præire se quippe sapiẽtia cunctos æstimant, & idcirco nihil se cuilibet dicere, vltra mensuras suæ magnitudinis putant. Sic praui quilibet, sic omnes hæretici superba voce meliores docere non metuunt: quia omnes se inferiores arbitrantur. Sed sancta Ecclesia, elatos quosque ab æstimationis suæ culmine reuocat, & discretionis manu ad æqualitatis compagem reformat. Vnde beatus Iob qui eiusdem sanctæ ecclesiæ membrum est, videns quòd amicorum mens per verba prolatæ eruditionis intumuit, illico respondit dicens:

Caput duodecimum textus beati Iob, quod continuat Cap. xxv. expositionis Moralis sancti Gregorij.

I REspondẽs autem Iob dixit: Ergo vos estis soli homines, & vobiscũ oritur sapiẽtia? Et mihi est cor sicut vobis, nec inferior vestri sum. Quis enim hæc quæ nostis, ignorat? Qui deridetur ab amico suo sicut ego: inuocabit deum, & exaudiet eum. Deridetur enim iusti simplicitas, lampas cõtempta apud cogitationes diuitum, parata ad tempus statutum. Abundant tabernacula prædonum, & audacter prouocãt deum, cùm ipse dederit omnia in manus eorum. Nimirum interroga iumenta, & docebunt te, & volatilia cœli, & indicabunt tibi. Loquere terræ, & respondebit tibi, & narrabunt pisces maris. Quis ignorat quòd omnia hæc manus domini fecerit? In cuius manu anima omnis viuentis, & spiritus vniuersæ carnis hominis. Nonne auris, verba diiudicat, & fauces comedentis, saporem? In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia. Apud ipsum est sapientia & fortitudo, & ipse habet consilium & intelligentiam. Si destruxerit, nemo est qui ædificet: si incluserit hominem, nullus est qui aperiat. Si continuerit aquas, omnia siccabũtur: & si emiserit eas, subK uertent terram. Apud ipsum est fortitudo & sapientia. Ipse nouit & decipientem, & eum qui decipitur: Adducit cõsiliarios in stultum finem, & iudices in stuporem. Baltheum regum dissoluit, & præcingit funem renes eorum. Ducit sacerdotes inglorios, & optimates supplantat. Commutans labium veracium, & doctrinam senum auferens. Effundit despectionem super principes, & eos qui oppressi fuerãt, releuat. Qui reuelat profunda de tenebris: & producit in lucem vmbram mortis. Qui multiplicat gẽtes, & perdit eas: & subuersas in integrum restituit. Qui immutat cor principum populi terræ: & decipit eos, vt fruſtra incedant per inuium. Palpabunt quasi in tenebris: & non in luce, & errare eos faciet quasi ebrios.

Caput XXV.

ERgo vos estis soli homines, & vobiscum oritur sapiẽtia? Quisquis se præire omnes ratione æstimat, quid iste aliud quàm solum se esse hominem exultat? Et sæpe contingit, vt cùm per tumorem mens in altum ducitur, in despectu omnium, sui admiratione subleuetur. In cogitatione etenim propri fauores oriuntur: sibique de singularitate sapientiæ blandiuntur. Ipsa fatuitas pensat ea quæ audierit, ac verba quę profert: & miratur sua, ridet aliena. Qui ergo solum se sapere æstimat, quid aliud quàm hanc eandem secum oriri sapientiam pu L tat? Nam quam adesse aliis abnuit, soli sibi hanc tribuens, profecto intra tempora suæ breuitatis claudit. Pensandũ verò est, vir sanctus quanta discretione vtitur: vt amicorum superbientium arrogantia comprimatur, cùm protinus adiungit. Et mihi est cor sicut & vobis, nec inferior vestri sum.) Quis enim nesciat, quantum beati Iob vita atque scientia, amicorũ eius scientiam excedat? Sed vt eorum superbiã corrigat, esse se inferiorem negat: & ne suæ humilitatis limitẽ trãseat, esse se superiorem tacet: nec præferendo se, sed conferendo, indicat, quod dẽ se hi qui sibi longe sunt impares, discant: vt dum sponte inflectitur sapientia quæ eminet, nequaquam se contra vires erigat scientia quæ iacet. Quos bene mox ad æqualitatis sensum reuocat: quia tumere valde quasi de singularitate magnitudinis pensat, cùm subsequẽter adiungit: Quis enim hæc quæ nostis, ignorat?) Ac si apertè dicat: Cùm cunctis sint nota quæ dicitis, de dictorum sciẽtia singulariter cur tumetis? Quia igitur elationem arrogantium ad æqualitatis communionem reuocans, correptione perfecta redarguit, ad doctrinæ nunc sententias erumpit: vt amici eius humiliati, prius discerent veritatis pondera quàm reuerenter audirent. Sequitur:

Quòd viri virtutũ cùm deridentur ab impiis, ad testem conscientiæ deum concurrant, in quo gloriantur. Caput XXVI. M

QVi deridetur ab amico suo, sicut ego, inuocabit deum, & exaudiet eum.) Sæpe enim infirma mens cùm de bonis actibus aura humani fauoris excipitur, ad gaudia exteriora deriuatur: vt postponat quod intus appetit, & in hoc libenter resoluta iaceat, quod foris audit: ita vt beatam nõ tam fieri quàm dici se gaudeat. Cúmque laudis suæ vocibus inhiat, quod esse cœperat, relinquit. Inde ergo à deo disiungitur, vnde in deo laudãda videbatur: Nonnunquam vero recto operi animus constanter innititur, & tamen humanis irrisionibus vrgetur: miranda agit, & opprobria recipit, & qui exire foras per laudes potuit, repulsus contumeliis, ad semetipsum redit: & eo seipsum intus robustius in deo solidat, quo foris non inuenit in quo requiescat. Tota enim spes in authorem figitur, & inter irrisionum contũia solus interior testis implo-
ratur: atque afflicti animus sit deo tanto proximus, quanto & à gratia humani fauoris alienus, in precem protinus funditur: & pressus exterius, ad penetranda quæ intus sunt, mundius liquatur. Bene itaque nũc dicitur: Qui deridetur ab amico suo, sicut ego, inuocabit deum, & exaudiet eum: quia bonorum menti dum praui exprobrant, ostendunt quem suorũ actuum testem quærant. Quæ dum compuncta sese in precibus accingit, inde intra se supernæ exauditioni iungitur, vnde extra se ab humana laude separatur.

Caput

A Caput XXVII.

NOtandum verò quàm prouidè interponitur, sicut ego: quia sunt nonnulli quos & humanæ irrisiones deprimunt, & tamen diuinis auribus exaudibiles non sunt. Nam cùm derisio contra culpam nascitur, profecto nullũ virtutis meritum in derisione generatur. Baal etenim sacerdotes
3.Reg.18. clamosis hunc vocibus implorantes, derisi ab Helia fuerãt, cùm dicebat: Clamate voce maiori, deus enim vester est, & forsitan loquitur, aut in diuersorio est. Sed hæc eius irrisio ad virtutis vsum non fuit: quia per culpæ meritum fuit. Prouidè ergo nũc dicitur: Qui deridetur ab amico suo sicut ego, inuocabit deum, & exaudiet eum: Quia illum facit humana derisio deo proximum, quem ab humanis prauitatibus, vitæ innocentia seruat alienum. Sequitur:

De sapientia sanctorum, & erudentia filiorum huius seculi.

Sapientia huius mundi. Deridetur enim iusti simplicitas.) Huius mundi sapientia est cor machinationibus tegere, sensum verbis velare, quæ falsa sunt, vera ostendere, quæ vera sunt, falsa demonstrare. Hæc nimirum prudentia vsu à iuuenibus scitur, hæc à pueris precio discitur: hanc qui sciunt, cæteros despiciẽdo superbiunt: hanc qui nesciunt, subiecti & timidi in aliis mirantur: quia ab eis hęc eadem duplicitas, iniquitatis nomine palliata deligitur, dum mentis peruersitas, vrbanitas vocatur. Hæc sibi obsequentibus præcipit honorum culmina quærere, adepta temporalis gloriæ vanitate gaudere: irrogata ab aliis mala multiplicius reddere: cùm
B vires suppetunt, nullis resistentibus cedere, cùm virtutis possibilitas deest, quicquid explere per malitiam non valent, hoc in
Sapientia iustorum. pacifica bonitate simulare. At contrà sapientia iustorum, est nil per ostensionem fingere, sensum verbis aperire: vera vt sunt diligere, falsa deuitare, bona gratis exhibere, mala libentius tolerare quàm facere: nullam iniuriæ vltionem quærere, pro veritate contumeliam lucrum putare. Sed hæc iustorum simplicitas deridetur: quia ab huius mundi sapientibus puritatis virtus, fatuitas creditur. Omne enim quod innocenter agitur, ab eis procul dubio stultum putatur, & quicquid in opere veritas approbat, carnali sapientiæ fatuum sonat. Quid nanque stultius videtur mundo, quàm mẽtem verbis ostendere, nil callida machinatione simulare, nullas iniurias contumelias reddere, pro maledicentibus orare, paupertatem quærere, possessa relinquere, rapienti non resistere: percutienti maxillam alterum præbere? Vnde bene huius mundi dilectoribus ille egregius dei sa-
Exod. 8. piens dicit: Abominationes Ægyptiorum immolabimus domino deo nostro? Oues quippe Ægyptij edere dedignantur: sed quòd abominantur Ægyptij, hoc Israëlitæ deo offerunt: quia simplicitatem conscientiæ quam iniusti quique velut infirmam abiectámque despiciunt, hanc iusti in virtutis sacrificiũ vertunt, & excolentes recti puritatem ac mansuetudinem deo immolant, quam abominantes reprobi fatuitatem putãt. Quæ nimirum iusti simplicitas breuiter, sed sufficienter exprimitur,
C cùm protinus subinfertur: Lampas contempta apud cogitationes diuitum.)

Quòd iustorum simplicitas, apud se intus quasi lampas fulgeat, & superborum fastus eorum humilitatem contemnat.

Caput XXVIII.

QVid hoc loco significatur nomine diuitum, nisi elatio superborum: qui vẽturi iudicis respectum non habent, dum superbis apud se cogitationibus tumẽt? Nam sunt nonnulli quos census per tumorem non elevat, sed misericordiæ opera exaltant. Et sunt nonnulli qui dum terrenis se opibus abundare conspiciunt, veras dei diuitias non requirunt, atque æternam patriam non amãt: quia hoc sibi sufficere quòd rebus temporalibus fulciuntur, putant. Non est ergo census in crimine, sed affectus. Cuncta enim quæ deus condidit, bona sunt: sed qui bonis malè vtitur, profecto agit, vt quasi per edacitatis ingluuiem, eo quo viuere debuit, pane moriatur. Pauper ad requiem Lazarus venerat, superbum verò diuitem tormenta cruciabant. Sed tamen diues Abraham fuerat, qui in sinu Lazarum tenebat: qui tamen authori suo colloquẽs dicit: Loquar ad dominum deum meum, cùm sim puluis & cinis? Quid itaque iste diuitias suas æstimare nouerat, qui semetipsum pulueremcinerémque pensabat? Aut quando hunc res possessæ extollerent, qui de se quoque, earum videlicet possessore, tam abiecta sentiret? Atque iterum sunt nonnulli quibus D & res terrenæ non suppetunt, & tamen apud se per fastum tumoris eriguntur. Hos & census ad ostensionem potentiæ minimè subuehit, & tamen morum proteruia inter reprobos diuites addicit. Quoscunque ergo sequentis vitæ amor non humiliat, hoc in loco sacer sermo diuites appellat: quia in iudicij quoque vltione non discrepant, vtrum rebus, an solis moribus intumescant. Qui cùm vitam simplicium in hoc mundo humilem abiectámque despiciunt, elatis protinus despectibus irridentur. Nequaquam quippe his hoc exterius adesse considerant, ad quod ipsi totis conatibus anhelant. Quasi stultos ergo despiciunt, qui scilicet ea non habent, quæ ipsi vtique vel habendo vel sollummodo amando mirantur: & quasi mortuos deputant, quos nequaquam secum viuere carnaliter pensant. Qui enim ab huius mundi appetitu moritur, à terrenis mentibus profecto omni modo extinctus æstimatur. Quod bene nostri miraculum redemptoris signat, cùm ab immundo spiritu ho-
minem liberat, de quo nimirum scriptum est: Clamans & mul- *Mar.9.*
tum discerpens eum, exiit ab eo, & factus est sicut mortuus, ita vt multi dicerent, quia mortuus est. Iesus autem tenẽs manum eius, eleuauit eum, & surrexit. Velut mortuus quippe ostenditur, quia à maligni spiritus potestate liberatur, quia quisquis iã terrena desideria subegit, vitam in se carnalis conuersationis extinguit, & mũdo mortuus apparet, quia possessore prauo qui per immũda desideria se agitabat, caret. Quem multi mortuum dicunt, quia qui spiritaliter viuere nesciunt, eum qui carnalia bona non sequitur, extinctum funditus arbitrantur. E

Caput XXIX.

SEd quia ipsi quoque derisores simplicium, Christianitatis nomine censentur, reuerentia religionis pressi, exhibere malum publicæ irrisionis erubescunt. Vnde fit vt apud se tumidi tacentésque derideant, quos abiectos valde atque infimos per simplicitatem putant. Bene ergo dicitur: Lampas contempta apud cogitationes diuitum.) Quia superbi quique dum pensare bona sequentia, vt superius diximus, nesciunt †: penè *†al. non ap-* nihil esse æstimant, quem non vident habere quod amant. Sæ- *petunt.*
pe nanque contingit vt electus quisque qui ad æternam fœlicitatem ducitur, continua hic aduersitate deprimatur, non hunc rerum abundãtia fulciat, non dignitatum gloria honorabilem ostendat, nulla ei obsequentium frequentia suppetat, nulla hũc humanis oculis vestium pompa componat: à cunctis vero despicabilis cernitur, & huius mundi gloria indignus æstimatur: sed tamen ante occulti iudicis oculos virtutibus emicat, vitæ meritis coruscat, honorari metuit, despici non refugit, corpus continentia afficit, sola in animo dilectione pingueſcit, mentem semper ad patientiam præparat, & erectus pro iustitia, de perceptis contumeliis exultat, afflictis ex corde compatitur, de bonorum prosperitatibus quasi de propriis lætatur, sacri verbi pabula in mente sollicitus ruminat, & inquisitus quodlibet elo F qui dupliciter ignorat. Bene itaque iusti simplicitas: & lampas esse dicitur, & contempta. Lampas, quia interius lucet, & contempta, quia exterius non lucet. Intus ardet flamma charitatis, foris nulla gloria resplendet decoris. Lucet ergo & despicitur, qui flagrans virtutibus, abiectus æstimatur. Mentes quippe carnaliũ pensare bona non valent, nisi quæ carnaliter vident. Hinc est quòd Dauid sanctum, pater ipse despexerat, quem prophetæ Samuẽlis oculis præsentare recusabat. Qui ad vnctionis gratiam dum septem filios deduxisset, à propheta requisitus an nu-
merum sobolis expleſſet, cum magna despectione respondit: Est adhuc puer paruulus qui pascit oues. Quo deducto & ele- *1.Reg.16.*
cto protinus audiuit: Homo videt in facie, deus autem intuetur cor. Lampas ergo Dauid per innocentiam fuerat, sed tamẽ valde contẽpta, quia exteriora cernentibus non lucebat. Sciendum verò est quòd iustus quisque aut temporalem gloriã non habet, aut hanc subsemetipso frangit si habet, vt honori suo liber emineat, ne ei victus delectatione succumbat. Hinc enim est quòd ille prædicator egregius ante humanos oculos Apo-
stolatus sui gloriam humiliauerat, qui dicebat: Non vsi sumus *1.Thes.2.*
hac potestate, cùm possimus oneri esse, vt Christi Apostoli, sed facti sumus paruuli in medio vestrũ. Eius verò auditoribus nimirum tumor diuitum adhuc in corde remanserat, cùm dice-

i bant:

Universidad de Deusto
Biblioteca

G bant: Epistolæ graues sunt & fortes, præsentia autem corporis
2. Cor. 10. infirma, & sermo contemptibilis. Quem enim talia dicere pos
se cognouerant, secum communiter viuere non posse iudica-
bant. Cúmque cum & humilem videndo cernerent, & altum
sermone pésarent, sua eos elatio compulit, vt quem per scripta
timuerãt, per præsentiæ verba despicerent. Quid igitur Paulus
nisi cõtempta lampas apud cogitationes diuitum fuit, quia vn-
de magisterium humilitatis exhibuit, inde à rudibus discipulis
superbię contumelias recepit? Horrendo etenim modo lãguor
superbientium vnde detumescere debuit, excreuit, dum mens
elata carnalium hoc quasi dedignabile repulit, quod magister
imitabile ostendit. An contempta lampas non erat, qui tot vir-
tutibus emicans, tanta à persecutoribus aduersa tolerabat? Le-
gatione in catena fungitur, cuiúsque vincula in omni prætorio
manifestãtur, virgis cæditur, multísque ex genere, ex gentibus,
periculis vrgetur, lapidibus Lystris tunditur, pedibus extra vr-
bem trahitur, quia extinctus æstimatur. Sed vsquequo lampas
ista contennitur, vsquequo despicabilis habetur? Nũquid non
fulgorem suum nullatenus exerit, & nunquam quãta claritate
candeat ostendit? Ostendit planè. Nam cùm lampas cõtempta
apud cogitationes diuitum diceretur, protinus additur: Parata
ad tempus statutum.) Statutum quippe contemptæ lampadis
tempus, est extremi iudicij prædestinatus dies, quo iustus quis-
que qui nunc despicitur, quãta potestate fulgeat, demõstratur.

H Caput XXX.

TVnc enim cum deo iudices veniunt, qui nunc pro deo in-
iustè iudicantur. Tunc eorum lux tanto latius emicat,
quanto eos nunc manus persequentium durius angustat.
Tunc reproborum oculis patescet quòd cœlesti potestate sub-
nixi sunt, qui terrena omnia sponte reliquerunt. Vnde electis
Matth. 19. veritas dicit: Vos qui secuti estis me in regeneratione, cum se-
derit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos su-
per duodecim sedes, iudicantes duodecim tribus Israel. Neque
enim plusquam duodecim iudices illa interni consessus curia
non habebit, sed nimirum duodenario numero quantitas vni-
uersitatis exprimitur, quia quisquis stimulo diuini amoris exci-
tatus, hic possessa reliquerit, illic procul dubio culmen iudicia-
riæ potestatis obtinebit, vt simul tũc iudex cum iudice veniat,
qui nunc consideratione iudicij, sese spontanea paupertate ca-
stigat. Hinc est enim quod de sanctæ Ecclesiæ sponso per Sa-
Prouer. 31. lomonem dicitur: Nobilis in portis vir eius, quando sederit cũ
Esa. 3. senatoribus terræ. Hinc Esaias ait: Dominus ad iudiciũ veniet
Ioan. 15. cum senioribus populi sui. Hinc eosdem seniores veritas non
iam famulos, sed amicos denunciat, dicens: Non iam dicã vos
Psal. 138. seruos, sed amicos meos. Quos nimirum Psalmista intuens ait:
Mihi autem nimis honorati sunt amici tui deus. Quorum dum
celsitudinem cordis aspiceret, mundi gloriam qua calce calca-
rent, protinus addidit: Nimis confortatus est principatus eorũ.

I Ac ne paucos esse crederemus, quos proficere vsque ad sum-
mam tantæ perfectionis agnoscimus, illico adiunxit: Dinume-
rabo eos, & super arenam multiplicabuntur. Quot itaque nũc
pro amore veritatis sese libẽter humiliant, tot tunc in iudicio
lampades coruscant. Dicatur igitur rectè: Lampas contempta
apud cogitationes diuitum, parata ad tempus statutum. Quia
vniuscuiusque iusti anima velut adiecta contemnitur, cùm de-
gens inferius gloriam nõ habet, sed admirabilis cernitur, dum
desuper fulget. Libet inter hæc ad redemptoris vias, mentis o-
culos tollere, sensimque à membris ad caput peruenire. Ipse e-
nim nobis lampas veraciter extitit, qui pro redemptione no-
stra in cruce moriens, cenebrosis nostris mentibus lucem per li
gnum fudit. Hac nos lampade Ioannes illuminari conspexerat,
Ioan. 1. cùm dicebat: Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem,
&c. Quam tamen apud cogitationes diuitum contemptam vi-
Ibidem. dit, cùm paulopòst subdit: In propria venit, & sui eum non re-
Lucæ 24. ceperunt. Huius lampadis flammas Herodes explorare voluit,
cùm eius miracula videre concupiuit, sicut scriptum est: Erat e-
nim ex multo tempore cupiens videre eum, eo quòd audisset
multa de illo, & sperabat signũ aliquod videre ab eo fieri. Sed
lampas hæc ante eius oculos nullo radio lucis emicuit, quia ei
qui se non piè, sed curiosè quæsierat, nihil de se mirabile osten-
dit. Inquisitus quippe redemptor tacuit, expectatus miracula
exhibere contempsit, seséque apud se in occultis retinens, eos
quos exteriora quærere comperit, ingratos foris reliquit: ma- K
gis eligens aperte à superbientibus despici, quàm à non credẽ-
tibus vacua voce laudari. Vnde & protinus lampas ista cõtem-
pta est, sicut illic subditur: Spreuit autem illum Herodes cum
exercitu suo, & illusit indutum veste alba.

Caput XXXI.

SEd contempta lampas quæ in terra irrisiones tolerat, de
cœlo lucidius per iudicium coruscat. Vnde hic aptè sub-
iungitur: Parata ad tempus statutũ.) Dè quo videlicet tem-
pore per Psalmistam dicitur: Cùm accepero tempus, ego iusti- Psal. 74.
tias iudicabo. Hinc in Euangelio per semetipsam veritas denũ-
ciat, dicens: Tempus meum nondum aduenit. Hinc Petrus ait: Ioan. 7.
Quem oportet cœlum suscipere, vsque ad tempora restitutio- Actor. 3.
nis. Lampas ergo quæ nunc contemnitur, ad statutum tempus
uentura præparatur, quia ipse peccata in die vltimo iudicat, qui
nunc peccantium derisiones portat. Et tanto tunc durius distri
ctionem exerit, quanto nunc vocandis peccatoribus suam le-
uius patientiam sternit. Qui enim diu conuertendos expectat,
non conuersos sine retractatione cruciat. Quod per propheta Esa. 42.
scilicet breuiter insinuat, dicens: Tacui, semper silui, patiens fui,
sicut parturiens loquar. Vt enim iam prædiximus, parturiens
cum dolore eiicit hoc quod in intimis tempore lõgo gestauit.
Qui ergo semper siluit, sicut parturiens loquitur: quia venturus
iudex, qui sine vltione diu facta hominum pertulit, quãdoque
cum feruore examinis quasi cum dolore mentis, quantæ ani- L
maduersionis sententiam intus seruauerit, ostendit. Nemo igi-
tur hanc lampadem cùm latet, despiciat, ne cõtemptores suos
cùm de cœlo fulserit, exurat. Cui enim nunc non ardet ad ve-
niam, tunc procul dubio ardebit ad pœnam. Quia ergo per su-
pernam gratiam vocationis tempus accipimus, dum adhuc li-
centia superest, eius iram, qui vbique est, mores in melius com
mutando, fugiamus. Solum quippe animaduersio illa non inue
nit, quem correctio abscondit. Hæc nos largiente domino in
duobus iam corporibus transcurrisse sufficiat. Quia enim sacri
libri sequentia mysteriorum virtutibus extensa, complecti bre
uiter exponendo non possumus, ea necesse est vt aliis volumi-
nibus reseruemus, quatenus lector tanto feruentior ad legendi
studiũ redeat, quãto ex lectionis quoque intercisione respirat.

Finit liber decimus Moralium sancti Gregorij, & totius
operis pars secunda: nam quinque primi libri partem
primam explent.

LIBER VNDE-
cimus totius operis, tertiam

inchoans partem Moralis expositionis sancti
Gregorij papæ, quo continuatur textus
capitis duodecimi beati Iob. M

QVANVIS in prolixo opere esse cul
pabilis stili mutabilitas non debet, ne
quis tamen me ex locutionis meæ im-
mutatione reprehendat, in Epistola li-
bris præmissa causam reddidi cur tertiã
huius operis partem ad aliarum vsque
similitudinẽ minimè emendando per-
duxi. Quibus scilicet exclusis, hoc quo-
que additur, quod ab eo versu quo dicitur: Abundant tabernac-
cula prædonum, eiusdem partis expositio incipit, & vsque ad
hoc quod scriptum est: Dulcedo eorum vermis, dissẽdo per-
tingit. Quæ nimirum tam multa sunt vt in vno corpore com-
prehendi non possent, nisi sub magna breuitate dicerẽtur: Qui
ergo ab aliis actibus vacat, legat cętera multipliciter dicta. Qui
verò ad studiosè legendum non vacat, huius partis ei breuitas
placeat, in qua non tam quæ sentimus dicimus, quàm ea quæ
sunt dicẽda signamus. Igitur quoniam in ea multa, sicut me lo-
quente excepta sunt, ita dereliqui: immutationem styli lector
meus æquanimiter accipe, quia & sæpe eosdem cibos edenti-
bus, diuersitas placet coctionis. Sed quoties partes singulas ad
legendum sumis, reducere semper ad memoriam eam quam
proposui

A proposui causæ originem stude, quia & per beatũ Iob, qui do-
lens dicitur, passiones domini eiúsque corporis, id est, sanctæ
Ecclesię designantur, & amici eius hęreticorũ tenent speciem:
qui, vt sæpe iam diximus, deum dum defendere nituntur, offen
dunt. Qui dum tictè consulunt, sanctorum mentem fortiter af-
fligunt: nec tamen per cuncta quę loquuntur, à veritatis cogni-
tione desipiunt, sed plærunque & stultis prudentiã, & fictis ve-
ra permiscent, vt dum ex veritate aliquid prærogant, facilè ad
falsitatem trahant. Vnde amici quoque beati Iob modo despi-
cabilia, modo autem mira sunt quæ loquuntur, quæ tamen san
ctus vir aliquando reprobando conuincit, aliquando vero ap-
probando suscipit, at que ad vsum rectitudinis pertrahit etiam
quæ ab eis recta, sed non rectè proferũtur. Itaque inopiam suã
despicientes despicit, atque in sterquilinio corpore positus, in
quanto virtutum culmine apud se sedeat, ostendit: cùm nil es-
se præsentis vitæ diuitias memorat, quas abundare & reprobis
narrat, dicens:

Quòd aliud est quod omnipotens deus misericorditer tribuit, aliud quod iratus habens permittit. Caput I.

ABundant tabernacula prædonum, & audaciter prouocãt
deum, cùm ipse dederit omnia in manibus eorum.) Fa-
cile est hominem tunc diuitias despicere cùm habet, dif
ficile vero est eas cùm non habet, viles æstimare. Vnde patẽter
ostenditur quatenus contemptus terrenarũ rerum in beati Iob
cogitatione fuerit, qui tunc dicit nulla esse quæ abundãt repro-
bis, quando omnia amisit. Ait ergo: Abundãt tabernacula præ-
B donum, & audaciter prouocant deum, quia plærunque mali eo
magis contra deum superbiunt, quo ab eius largitate & contra
meritum ditantur: & qui prouocari bonis ad meliora debuerãt
donis peiores fiunt. Sed intelligendũ nobis est, quomodo præ-
dones appellentur, dum protinus additur: Cùm ipse dederit o-
mnia in manibus eorum.) Si enim prædones sunt, violẽter ab-
stulerunt. Et dubium non est, quia violentorum non sit adiutor
deus. Quomodo igitur ipse dat, quod hi qui prędones sunt, ne-
quiter tollunt? Sed sciendum est, quia aliud est quod omnipo-
tens deus misericorditer tribuit, aliud quod iratus haberi finit.
Nam quod prædones peruersè faciunt, hoc dispensator æquis-
simus fieri non nisi iustè permittit, vt & is qui rapere sinitur,
cæcacus mẽte culpam augeat, & is qui rapinam patitur, iam in
eiusdem rapinæ damno pro alia quam antè perpetrauit culpa
†al. vertice feriatur. Ecce enim quidam in montis fauce † constitutus insi-
diatur itinerantibus, sed is qui irer agit, iniqua fortasse quædam
aliquando perpetrauit, eique omnipotẽs deus malum suum in
præsenti vita retribuens, atque hunc insidiatoris manibus tra-
dens, vel spoliari rebus, vel etiam interire permittit. Quod er-
go prędo iniustè appetiit, hoc æquissimus iudex iustè fieri per-
misit, vt & ille reciperet quod iniustè fecerat, & iste grauius
quandoque feriatur, per cuius nequissimam voluntatem, culpã
omnipotens deus in alterum iustè vindicauit. Ille purgatur qui
C opprimitur, in isto reatus augetur qui opprimit: vt vel de pro-
fundo nequitiæ quandoque ad pœnitentiã redeat, vel non re-
tiertens, tanto grauius æterna damnatione feriatur, quanto diu
est in sua iniquitate toleratus. Cum illo ergo misericorditer a-
gitur vt peccatum finiat, cum isto districtè vt multiplicet, nisi
ad pœnitentiam recurrat. In illo mala purgantur, dum vim fu-
stiner, in isto cumulantur, dum facit. Omnipotens itaque deus
quod fieri prohibet, iustum est vt fieri sinat, vt vnde nunc expe
ctat, & non conuersos diu tolerat, quandoque inde plus feriat.
Bene ergo dicitur: Abundant tabernacula prędonum, & auda-
cter prouocant deum, cùm ipse dedetit omnia in manibus eo-
rum, quia quod iniqui tollunt, eis hoc ipse dat, qui illis ad rapi-
nam posset resistere, si misereri voluisset. Quod tamen intelli-
gi de rebus quoque spiritalibus potest.

Caput II.

NAm plærunque nonnulli doctrinæ dona percipiũt, sed
ex eisdem donis intumescunt, & magni præ cæteris vi
deri volunt. Atque omnipotẽtem deum prouocare, est
de eius donis inter proximos superbire. Qui etiam prædones
non immerito vocantur, quia dum loquuntur quæ non faciũt,
in vsum locutionis suæ verba iustorum tollunt. Sed quia hæc
ipsa verba superna eis gratia tribuit, quorum tamen vitam in
prauis moribus relinquit, per semetipsos quidẽ prædones sunt,
sed tamen bona quæ habent, diuinitus acceperunt. Sequitur: D
Nimirum interroga iumenta, & docebunt te, volatilia cœli, &
indicabunt tibi. Loquere terræ, & respondebit tibi, & narra-
bunt pisces maris.) Quid per iumenta nisi sensu pigriores, quid
per cœli volatilia, nisi summa atque sublimia sapientes intelli-
gere debemus? De iumentis quippe, id est, sensu pigrioribus
scriptum est: Animalia tua habitabunt in ea. Et quia sublimia sa Psal. 67.
pientes, in verbis nostri redemptoris euolant, scriptum est: Ita
vt volucres cœli veniant, & habitent in ramis eius. Quid vero
per terrãm, nisi terrena sapientes? Vnde & primo homini cœ-
lestia deserẽti dictum est: Terra es, & in terram ibis. Quid per Genesis. 3.
pisces maris, nisi curiosos huius seculi debemus accipere? de Psal. 8.
quibus Psalmista ait: Pisces maris, qui perambulant semitas ma
ris. Qui in magnis rerum inquisitionibus quasi in abditis flu-
ctibus latent. Quid autem cuncta hæc inquisita doceant, adiun
git dicens: Quis ignorat quòd omnia hæc manus domini fece-
rit?) Ac si apertè dicat: Siue sensu tardiores, seu sublimia sapien
tes, siue terrenis actibus deditos, seu huius mũdi occupatos in-
quisitionibus requiras, cuncta hæc creatorem omnium deum
fatentur, & de potestate eius concorditer sentiunt, quamuis sub
ea non cõcorditer viuant. Quod enim iustus quisque etiam vi-
uendo loquitur, hoc iniustus plærunque de deo vel sola voce
compellitur fateri, fitque vt mali, authori omnium, cui † opeti- † al. cuius.
bus resistunt, attestatione famulentur: quia quem impugnare
moribus ausi sunt, creatorem omnium negare non possunt.
Quod tamen intelligi etiam iuxta solam speciem literę vtiliter
potest, quia omnis respecta creatura quasi dat vocem attesta- E
tionis propriæ, ipsam quam habet speciem suam. Iumenta vel
volatilia, terram vel pisces requirimus, dum consideramus quæ
nobis concorditer respondent, quòd cuncta dominus fecerit,
quia dum nostris oculis suas species ingerunt, se à semetipsis
non esse testantur. Eoipso enim quòd creata sunt, per ostẽsam
speciem creatori suo quasi vocem confessionis reddunt: qui
quia omnia condidit, qualiter etiam debeant administrari di-
spposuit. Vnde subditur:

Quòd spiritus aliquando pro substantia animæ, aliquando pro efficientia spiritali ponatur. Caput III.

IN cuius manu anima omnis viuẽtis, & spiritus vniuersæ car-
nis hominis.) Per manũ quippe potestas exprimitur. Anima
igitur omnis viuentis & spiritus vniuersę carnis hominis, in
in eius potestate est à quo est, vt ipse prouideat qualiter sit, qui
præstitit esse quod non fuit. Potest verò per animam omnis vi
uentis iumentorum vita signari. Omnipotens autem deus iu-
mentorum animam vsque ad corporeos sensus viuificat, homi
num vero spiritum vsque ad spiritalem intellectum tendit. In
eius ergo manu est anima omnis viuentis, & spiritus vniuersæ
carnis hominis, dum & in illo præstat animæ vt viuificet car-
nem: & in isto ad hoc viuificat animam, vt ad intelligendã per-
ueniat æternitatem. Sciendũ verò est, quia in sacro eloquio spi F
ritus hominis duobus modis poni consueuit. Aliquando nan-
que spiritus pro anima, aliquando pro effectu spiritali ponitur.
Pro anima nanque spiritus dicitur, sicut de nostro capite scri-
ptum est: Inclinato capite tradidit spiritum. Si enim aliud spi- Ioan. 19.
ritum quàm animam Euangelista diceret exeunte vtique spiri-
tu, anima remansisset. Pro effectu quoque spiritali spiritus dici-
tur, sicut scriptum est: Qui facit angelos suos spiritus, & mini- Psal. 103.
stros suos ignem vrẽtem. Angeli quippe, id est, nuncij, in sacro
eloquio nonnunquã prædicatores vocantur, sicut per prophe-
tam dicitur: Labia sacerdotis custodiunt sciẽtiam, & legem re-
quirunt ex ore eius, quia angelus domini exercituum est. Om- Mala. 3.
nipotens ergo deus angelos suos spiritus facit, quia prædicato-
res suos spirituales efficit. Hoc autem loco anima omnis viuen-
tis ipsa corporis vita signatur, spiritu vniuersæ carnis hominis,
effectus intelligentiæ spiritalis exprimitur. Sequitur:

Quòd electi, cibi diuini sentiunt saporem, reprobi verò sonum eius audiunt, sed corde frigido qualiter sapiat, nescunt.

Nónne auris verba diiudicat, & fauces comedentis, saporẽ?)
Penè nullum latet quòd quinque sensus corporis nostri, videli
cet visus, auditus, gustus, odoratus, & tactus, in omne quod sen
tiunt atque discernunt, virtutẽ discretionis & sensus à cerebro
trahunt. Et cum vnus sit iudex sensus cerebri qui intrinsecus
præsidet, per meatus tamẽ proprios sensus quinque discernit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G deo mira operante, vt neque oculus audiat, neque auris videat, neque os olfaciat, neque naris guſtet, neque manus odoretur. Et cùm per vnum ſenſum cerebri omnia diſponantur, quilibet tamen horum ſenſus aliud facere non poteſt, præter id quod ex diſpoſitione conditoris accepit. Ex iſtis ergo corporalibus exterioribus, interiora & ſpiritalia colligenda ſunt, vt per id quod in nobis publicum eſt, tranſire debeamus ad ſecretum, quod in nobis eſt, & noſmetipſos latet.

Caput IIII.

INtuendum quippe eſt, quia cùm vna ſit ſapientia, alium minus, alium magis inhabitat, alij hoc, alij illud præſtat, & quaſi cerebri more, nobiſmetipſis velut quibuſdam ſenſibus vtitur, vt quanuis ipſa ſibimet nunquam ſit diſſimilis, per nos tamen diuerſa & diſſimilia ſemper operetur, quatenus iſte ſapiẽtiæ, ille ſcientiæ donum percipiat, iſte genera linguarũ, ille gratiam curationũ habeat. Sed in his verbis beati Iob, quibus ait: Auris verba diiudicat, & fauces comedentis, ſaporem: etiam de electis ac reprobis aliquid videtur innuere, quia verba ſapiẽtiæ quæ reprobi audiunt, electi non ſolum audiunt, ſed etiam guſtant, vt eis in corde ſapiat, quod reproborum non mentibus, ſed ſolummodo auribus ſonat. Aliud nãque eſt nominatum cibum audire ſolummodo, aliud vero etiam guſtare. Electi itaq; cibum ſapientiæ ſic audiunt, vt deguſtent, quia hoc quod audiunt, eis per amorem medullitus ſapit. Reproborũ verò ſcientia vſque ad cognitionem ſonitus tenditur, vt quidem virtutes H audiant, ſed tamen corde frigido qualiter ſapiant, ignorẽt. Quibus videlicet verbis beatus Iob amicorum ſuorum imperitiã, & eorum qui de doctrina ſapientiæ inflantur, arrogantiam reprobat, quia aliud eſt de deo aliquid ſcire, aliud vero hoc quod cognoſcitur, fauce intelligentiæ guſtare. Rectè ergo dicitur: Nonne auris verba diiudicat, & fauces comedentis, ſaporem? Ac ſi apertè arrogantibus diceretur: Doctrinæ verba quæ vobis vſque ad aurem veniunt, mihi etiam per ſaporem intimum intelligentiæ fauces tangunt. Quia verò infirma ætas etiã cùm recte ſapit, ad prædicandum non debet incautè proſilire, ſubdi tur: In antiquis eſt ſapientia, & in multo tempore prudentia.) Illa enim dicta in ſapientiæ radice ſolidata ſunt, quæ per viuẽdi vſum, etiam actuũ experimento conualeſcunt. Sed quia mul tis & longior vita tribuitur, & ſapientiæ gratia non confertur, rectè adhuc in cuius iudicio ipſa dona pendeãt, demonſtratur, dum ſubditur: Apud ipſum eſt ſapiẽtia & fortitudo, ipſe habet conſilium & intelligentiam.) Hæc non incongruè de vnigenito ſummi patris accipimus, vt ipſum eſſe dei ſapientiam & fortitudinem ſentiamus. Nam Paulus quoque noſtro intellectui atteſtatur, dicens: Chriſtum dei virtutem & dei ſapientiam, qui apud ipſum ſemper eſt, quia in principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbum. Habet autem deus conſilium & intelligentiam: conſilium videlicet, quia diſponit I ſua: intelligentiam, quia cognoſcit noſtra.

1. Cor. 1. Ioan. 1.

Caput V.

POteſt quoque conſilij nomine, ipſa occulti iudicij mora ſignari, vt quòd aliquando tardius delinquentes percutit, non quia iniquorum culpa non conſpicitur, ſed vt damnationis eorum ſententia, quæ pro agenda pœnitentia differtur, quaſi tarda ex conſilio prodire videatur. Quod ergo foris quãdoque aperta ſententia indicat, hoc apud omnipotentem dominum ante ſecula in conſilio latebat. Sequitur:

Quòd illos includat deus quibus non aperit, & illos deſtruat quos relinquit.

Si deſtruxerit, nemo eſt qui ædificet, ſi incluſerit hominem, nullus eſt qui aperiat.) Omnipotens deus humanum cor deſtruit, cùm relinquit: ædificat, dum replet. Neque enim humanam mentem debellando deſtruit, ſed recedendo: quia ad perditionem ſuam ſufficit ſibi dimiſſa. Vnde plerunque fit vt cùm audientis cor exigentibus culpis omnipotentis dei gratia non repletur, incaſſum exterius à prædicatore moneatur, quia mutũ eſt os omne quod loquitur, ſi ille interius in corde nõ clamet, qui aſpirat verba quæ audiuntur. Hinc propheta ait: Niſi domi Pſal. 126. nus ædificauerit domum, in vanum laborant qui ædificãt eam. Eccle. 7. Hinc Salomon dicit: Conſidera opera dei, quòd nemo poſsit corrigere quem ille deſpexerit. Nec mirum ſi à corde reprobo prædicator minimè auditur, dum nonnunquam ipſe quoque dominus in his quæ loquitur, reſiſtentium moribus impugnatur. Hinc eſt enim quòd Cain & diuina voce admoneri potuit, Genes. 4. & mutari non potuit, quia exigente culpa malitiæ, iam intus deus cor reliquerat, cui foris ad teſtimonium verba faciebat. Bene autem ſubditur: Si incluſerit hominem, nullus eſt qui aperiat.) quia omnis homo per id quod malè agit, quid ſibi aliud quàm cõſcientiæ ſuæ carcerem facit? vt hunc animi reatus premat, etiam ſi nemo exterius accuſet. Qui cùm iudicante deo in malitiæ ſuæ cæcitate relinquitur, quaſi intra ſemetipſum claudi tur, ne euadendi locum inueniat, quem inuenire minimè meretur. Nam ſæpe nonnulli à prauis actibus exire cupiunt, ſed quia eorundem actuum pondere premuntur, in malę conſuetudinis carcere incluſi, à ſemetipſis exire nõ poſſunt. Et quidam culpas proprias punire cupientes, hoc quod rectè ſe agere æſtimant, in grauiores culpas vertunt: fitque modo miſerabili, vt quod exitum putãt, hoc incluſionem inueniãt. Sic videlicet reprobus Iudas cùm mortem ſibi contra peccatũ intulit, ad æternæ mortis ſupplicia peruenit, & peius de peccato pœnituit quàm peccauit. Dicatur ergo: Si incluſerit hominem, nullus eſt qui aperiat, quia ſicut nemo obſiſtit largitiuocantis, ita nullus obuiat iuſtitiæ relinquentis. Includere itaque dei, eſt clauſis non aperire. Vnde & ad Moyſen dicitur de Pharaone: Ego obdurabo Exod. 4. cor eius. Obdurare quippe per iuſtitiam dicitur deus, quando cor reprobum per gratiam non emollit. Recludit itaque homi nem quem in ſuorum operum tenebris relinquit. L

Caput VI.

QVaſi enim aperire hanc incluſionem cum Iſaac primogenito filio voluit, cùm hunc fratri præponere benedicendo conatus eſt. Sed filium quem pater voluit, dominus reprobauit, & quem dominus voluit, pater etiã nolendo benedixit, vt qui primogenita fratri pro eſca vendiderat, primogenitorum benedictionem non acciperet, quam ex cupidine gulæ reliquiſſet: qui terrena ambiens fugitiua ſequẽs, hęreditare cupiens benedictionem, reprobatus eſt. Non enim inuenit pœnitentię locum, quanquam cum lachrymis inquiſiſſet eam, quia videlicet fructum non habent lamenta, quæ ſtudent cum gemitu deſiderare peritura. Aperire itaque Iſaac nec filio potuit, quem deus omnipotens iuſto iudicio in ſuæ carcere malitiæ incluſit. Sequitur:

Quòd ſi cordi noſtro ſpiritus ſancti irrigatio deſuerit, omnis terræ plantatio areſcit.

Si continuerit aquas, omnia ſiccabuntur. Si miſerit eas, ſubuertent terram.) Si aqua ſcientia prædicationis accipitur, ſicut Prouer. 18. ſcriptũ eſt: Aqua profunda, verba ex ore viri, & torrens redundans fons ſapientiæ, cùm aqua cõtinetur, cuncta ſiccantur: quia ſi ſcientia prædicatorum ſubtrahitur, eorum qui virideſcere in ſpe æterna poterãt, corda protinus areſiunt, vt in deſperata ſiccitate remaneant, dũ fugitiua diligentes, neſciunt ſperare manſura. Sin verò aquę nomine ſancti ſpiritus gratia deſignatur, ſi- M cut veritatis voce in Euangelio dicitur: Qui credit in me, ſicut Ioan. 7. dicit ſcriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ, vbi ſtatim Euangeliſta ſubiunxit, hoc autem dixit de ſpiritu quem accepturi erant credentes in eum, cõgruus in his ſermonibus intellectus patet, quibus ait: Si continuerit aquas, omnia ſiccabũtur: quia ſi ſancti ſpiritus gratia ab audiẽtis mente ſubtrahitur, areſcit protinus intellectus qui iam per ſpem virideſcere in audiente videbatur. Quòd autem non aquã, ſed aquas memorat, pluralitatis appellatione, ad ſeptiformem donorum ſpiritaliũ gratiam recurrit: quia quaſi tot aquis vnuſquiſque infunditur, quot donis repletur. De quibus aptè ſubiungitur: Si emiſerit eas, ſubuertent terram.) Quid enim terra, niſi peccator accipitur, cui per ſententiã dictum eſt: Terra es, & in terram ibis? Ma- Genes. 3. net itaque terra immobilis, cùm præceptis dominicis peccator obedire contemnit, cùm ceruicem ſuperbię erigit, atque à veritatis lumine oculos mẽtis claudit. Sed quia ſcriptum eſt: Pedes eius ſteterunt, & mota eſt terra, quia cùm veritas in corde figitur, mẽtis immobilitas agitatur, ſi ſancti ſpiritus gratia ſuperno munere iuxta vocem prædicantis infunditur, ſtatim terra ſubuertitur: quia peccatricis mẽtis duritia ab immobilitatis ſuę obſtinatione permutatur, vt tantum ſe poſtmodum præceptis dominicis flendo ſubiiciat, quantum ſuperbiendo prius contra dominum ceruicem cordis erigebat. Videas nãque quòd terra cordis

A cordis humani, aqua diuini muneris infuſa, pòſt libenter iniurias tolerat, quas prius vehemẽter irrogabat: pòſt etiam ſua tribuat, quæ prius & aliena rapiebat: pòſt carnem abſtinendo cruciet, quæ prius ſatietate carnis per mortifera turpitudinum oblectamẽta defluebat: pòſt etiam perſecutores diligat, quæ prius diligere etiam ſe amantes nolebat.

Caput VII.

CVm igitur mens humana diuino munere infuſa, contra hoc quod conſueuerat, agere cœperit, terra ſubuerſa eſt, quia deorſum miſſa eſt quæ prius eminebat, & ſurſum leuata eſt facies quæ prius in profunda premebatur. Libet in huius rei exemplum vnum è multis ad medium, Paulum vocare, qui cùm acceptis cõtra Chriſtum epiſtolis Damaſcum pergeret, ſancti ſpiritus gratia in itinere infuſus, ab illa ſua protinus crudelitate mutatus eſt, & poſtmodum plagas pro Chriſto accepit, quas veniebat inferre Chriſtianis: & qui prius carnaliter viuens, in mortem conabatur ſanctos domini tradere, gaudet poſtmodum pro vita ſanctorum ſuæ carnis ſacrificium im 1. Tim. 1. molare. Illæ crudelitatis eius frigidæ cogitationes, verſæ ſunt in ardorẽ pietatis. Et qui prius fuit blaſphemus & perſecutor, humilis pòſt factus eſt piúſque prædicator. Qui lucrum maximum putauit, ſe in diſcipulis Chriſtum occidere, iam vitam ſuã Chriſtum æſtimat, & mori lucrum. Emiſſa ergo aqua terra ſubuerſa eſt, quia Pauli mens mox vt ſancti ſpiritus gratiam acce- B pit, ſtatũ ſuæ immobilitatis atque crudelitatis immutauit. Quo contrà per prophetam dominus, contra Ephraim queritur dicens: Ephraim factus eſt ſubcinericius panis, qui non reuerſa- Oſee. 7. tur. Panis nanque ſubcinericius ſuper ſe cinerem portans, partẽ mundiorem deorſum premit, partẽmque ſuperiorem tãto ſordidiorem habet, quãto in ea cinerem tolerat. Mens itaque quę terrena cogitat, quid ſuper ſe aliud quàm cineris molem portat? Sed ſi reuerſari voluerit, mundam faciem quam deorſum preſſerat, ſuperius reducit, cùm cinerem quem portabat, excuſſerit. Si igitur terrenarum cogitationum cinerem à mente excutimus, quaſi panem ſubcinericium reuerſamus: vt illa noſtra intentio iam poſtponi debeat, quam prius cogitationis infimæ cinis premebat, & mũda facies ad ſuperiora veniat, vt recta noſtra intentio mole iam terreni deſiderij non prematur. Quod nequaquam agere poſſumus, niſi ſancti ſpiritus gratia perfundamur: quia videlicet omnipotens deus ſi aquas emiſerit, ſubuertent terrã. Sequitur: Apud ipſum eſt fortitudo & ſapientia.

Caput VIII.

PAulò ſuperius dictum fuerat: Apud ipſum eſt ſapientia & fortitudo, nunc autem dicitur: Apud ipſum eſt fortitudo & ſapientia.) Quia enim omnipotens deus cũ pietatis ſuę myſterio homo factus eſt, prius mãſuetudinis doctrinam protulit, & poſtmodum in iudicio, quantæ ſit fortitudinis oſtẽdit, C rectè ſuperius ſapientia ante fortitudinem memoratur, cùm de patris vnigenito dicitur: Apud ipſum eſt ſapiẽtia & fortitudo. Quia vero ad iudicandũ veniens, in terrore ſuæ virtutis apparebit, & repulſis reprobis, electis ſuis in regno perpetuo, qualiter ſit ſapientia patris, indicabit, rectè in ſubſequenti ſententia apud ipſum eſſe prius fortitudo, & pòſt ſapiẽtia dicitur. In verbis itaque prioribus quibus ait: Apud ipſum eſt ſapiẽtia & fortitudo, apertè indicat quia hoc quod manſuetus edocuit, qualiter credendum fuerit, in iudicij virture terribilis oſtendet. In verbis vero ſubſequentibus quibus ait: Apud ipſum eſt fortitudo & ſapientia, luce clarius demonſtrat, quòd prius in iudicio per virtutem reprobos deſtruet, & poſtmodum electorũ mentibus æterni perfecto lumine infulgebit. Sed quia ante extremi diem iudicij, iudicare quotidie occultis diſpoſitionibus facta mortalium non deſiſtit, ad hoc quod nunc agitur, reditur, cùm ſubditur:

Quòd ſapientia huius mundi ſtultitia eſt apud deum.

Ipſe nouit & decipientem, & eũ qui decipitur. Adducit conſiliarios in ſtultum finem, & iudices in ſtuporem.) Cum omnis Matth. 7. qui proximum ſuum decipere conatur, iniquus ſit, & iniquisve ritas dicat: Nunquam noui vos, diſcedite à me omnes qui operamini iniquitatem: qualiter hoc in loco dicitur, quia dominus decipientem nouit? Sed quia ſcire dei, aliquando cognoſcere dicitur, aliquando approbare, & ſcit iniquum, quia cognoſcendo iudicat. Neque enim iniquum quempiã iudicaſſet, ſi nequaquã cognoſceret: & tamen iniquum neſcit, quia eius facta non ap- D probat. Et nouit ergo, quia deprehẽdit: & non nouit, quia hũc in ſuæ ſapientiæ ſpecie non recognoſcit, ſicut de veraci quolibet viro dicitur, quia falſitatem neſciat: non quia cùm vel ab aliis falſum dicitur, hoc reprehẽdere ignorat, ſed eandem ipſam fallaciam & ſcit in examine, & neſcit in amore, vt videlicet ipſe hanc non agat, quam actam ab aliis damnat. Et ſit plærunque vt nonnulli inſidiis vacantes, alienæ vitæ peruerſitatis ſuæ laqueos tendant: & cùm quis neſciens, eiſdem laqueis capi conſpicitur, vtrum hæc diuinitus videantur, fortaſſe dubitatur, mirantúrque homines ſi hæc deus videat, cur fieri permittat: ſed ipſe nouit decipientem, & eum qui decipitur. Nouit enim deci pientem: quia plærunque anteriora eius mala conſpicit, & hũc iuſto iudicio cadere etiam in alia peccata permittit. Nouit decipientem, quia in manu ſuorum operum dimiſſum hunc, vt ad peiora prorũat deſerit, ſicut ſcriptũ eſt: Qui nocet, noceat ad- Apoc. 22. huc, & qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc. Nouit quoque & eum qui decipitur, quia ſæpe committunt homines mala quæ ſciunt, & idcirco permittuntur decipi, vt cadat in mala etiam quæ neſciunt. Quod tamen deceptis aliquando ad purgationẽ, aliquando verò ad vltionis initium fieri ſolet. Adducit autem conſiliarios in ſtultum finem, cùm etiam bonum quodlibet nõ bona intentione faciũt, ſed ad temporalis muneris retributionem tendunt. Si enim ipſe ſummi patris vnigenitus, quia per hoc quòd factus eſt homo, æterna nunciauit, magni conſilij an E gelus eſt vocatus: rectè cõſiliarios prædicatores accipimus, qui ſuis auditoribus conſilium vitæ præbent. Sed cùm prædicator quiſque ideo æterna prædicat, vt temporalia lucra cõſequatur, profectò in ſtultum finem deducitur, quia illuc per laborem tendit, vnde per mentis rectitudinem fugere debuit.

Caput IX.

BEne autem ſubditur: Et iudices in ſtuporẽ.) Omnes enim qui examinandis aliorum moribus præſunt, rectè iudices vocantur. Sed cùm is qui præeſt, ſubiectorum vitam nequaquã ſollicitè diſcutit, nec quem qualiter corrigat agnoſcit, in ſtuporem iudex deductus eſt: quia qui iudicare malè acta debuit, nequaquam ea quæ iudicanda ſunt, deprehẽdit. Sequitur:

Quòd qui de caſtimonia ſuperbiunt, nonnunquam deo diſpenſante, in immunditiam carnis cadere permittantur.

Balteum regum diſſoluit, & præcingit ſune renes eorum.) Qui membrorum ſuorum motus bene regere ſciunt, non immerito reges vocantur. Sed cùm de ipſa continentia elatione mens tangitur, plærunque omniporens deus eius ſuperbiam deſerens, hanc in immunditiam operis cadere permittit. Regũ itaque balteũ diſſoluit, quãdo in his qui bene regere ſua membra videbantur, propter elationis culpam, caſtitatis in eis cingulum deſtruit. Quid vero in ſune accipitur niſi peccatum? ſicut F per Salomonem dicitur: Iniquitates ſuæ capiunt impium, & fu Prouer. 5. nibus peccatorum ſuorum cõſtringitur. Et quia in renibus carnis delectatio principatur, diſtrictus conſcientiarum iudex, qui regum balteum diſſoluit, ſune præcingit renes eorũ, quatenus diſſoluto caſtitatis cingulo, ſcilicet eorum membris delectatio peccati dominetur: vt quos in occulto ſuperbia inquinat, quàm ſint deteſtabiles, etiam in publico oſtendat. Sequitur:

Quòd apud deum ſine gloria ſint qui de prælatione ſua ab hominibus gloriam quærunt.

Ducit ſacerdotes inglorios, & optimates ſupplãt. Magna ſacerdotis gloria eſt rectitudo ſubditorum. Vnde bene egregius prædicator diſcipulis dicit: Quæ enim eſt noſtra ſpes aut 1. Theſſ. 2. gaudium, aut corona gloriæ? nonne vos ante dominum? Sed cùm ſacerdotes vitam diſcipulorum negligunt, & nullum de eorum profectibus ante dominum fructum ferunt, quid aliud quàm inglorij ducuntur? quia ante diſtrictum iudicem nimirũ gloriam tunc non inueniunt, quam modo in ſubditorum ſuorum moribus prædicationis ſtudio non exquirũt. Bene autem dicitur: Et optimates ſupplantat.) Quia cùm mentem regentiũ iuſto iudicio deſerit, hæc internum retributionis præmium nõ requirit, & in eo ſupplantatur quo fallitur, vt pro æterna gloria de principatu temporali gratuletur. Supplantantur igitur optimates, quia dum vera cœleſtis patriæ præmia negligunt, in ſuis hic voluptatibus cadunt. Sequitur:

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Commurans labium veracium, & doctrinam senum auferens.) Cùm sacerdos non agit bona quæ loquitur, ei etiam sermo subtrahitur, ne loqui audeat quod non operatur, sicut per prophetam dicitur: Peccatori autem dixit deus: Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Vnde etiam deprecatur dicens: Et ne auferas de ore meo verbum veritatis vsquequaque, P*sal.* 49. perpendit nanque quòd omnipotens deus, veritatis verbum facientibus tribuit, & non facientibus tollit. Qui ergo hoc de ore suo non auferri petiit, quid aliud quàm gratiam bonæ operationis quæsiuit? ac si apertè diceret: A bono opere errare me non sinas, ne dum amitto ordinem bene viuendi, rectitudinem perdam loquendi.

Caput X.

ET plærunque doctor qui docere audet quod negligit agere, cùm desierit bona loqui quæ operari contempsit, docere subiectos incipit prauaque quę agit: vt iusto omnipotentis dei iudicio, in bono iam nec linguam habeat, qui habere bonã vitam recusat, quatenus cùm mens eius terrenarum rerum amore incenditur, de terrenis rebus semper loquatur. Vnde in *Matth.* 12. Euangelio veritas dicit. Ex abundantia cordis os loquitur. Bonus homo de bono thesauro profert bona, & malus homo de *1. Ioan.* 4. malo thesauro profert mala. Hinc etiam Ioannes ait: Ipsi de mundo sunt, ideo de mũdo loquũtur. Bene ergo dicitur: Commutans labium veracium, & doctrinam senum auferens: quia H hi qui prius cœlestia prædicando veraces erant, dum temporalia diligẽtes, ad terrena corruunt, labium veracium commutatur, & senum doctrina tollitur: quia diligẽtes temporalia, priorum suorum præcepta minimè sequuntur, vt locum regiminis quasi ad fructũ voluptatis teneant, non ad vsum laboris. Quod tamẽ apertius de Iudæis valet intelligi, qui ante incarnationem domini veraces fuerunt, quia hunc venturum esse crediderunt atque nunciauerunt: sed postquam in carne apparuit, hunc esse negauerunt. Labium itaque veracium mutatum est: quia quem venturum dixerant, negauerunt presentem. Et doctrina senum ablata est, quia nequaquam ea credẽdo secuti sunt, quæ patres *Mala.* 4. suos prædixisse meminerunt. Vnde etiam Helia veniente promittitur quòd reducat corda filiorum ad patres eorum, vt doctrina senum quæ nunc à Iudæorum corde ablata est, tunc miserante domino redeat, quãdo hoc intelligere de domino cœperint filij, quod prædicauerunt patres. Sin vero senes eosdem quoque Iudæos accipimus, qui suadente perfidia, veritatis verbo contraire conati sunt, doctrina senum ablata est, postquam hanc Ecclesia ex gentibus videlicet iuuencula accepit quæ per *Psal.* 118. Psalmistam dicit: Super seniores intellexi. Quam quia operando tenuit, qualiter super seniores intellexerit ostendit, dũ protinus subdit, dicẽs: Quia mandata tua exquisiui. Quia enim studuit operando implere quod didicit, accepit intelligere quod doceret. Vnde adhuc aptè subditur: Effundit despectionem super principes, & eos qui oppressi fuerant, releuat.) Cùm enim I Iudæorũ populus in legis mandato permaneret, & cuncta gentilitas nulla dei præcepta cognosceret, & illi per fidem principari videbantur, & isti in profundo pressi iacuerunt per infidelitatem. Sed cùm incarnationis dominicæ mysteriũ Iudæa negauit, gentilitas credidit, & principes in despectionem ceciderunt, & hi qui oppressi in culpa perfidiæ fuerant, in veræ fidei *Thren.* 2. libertatem leuati sunt. Hunc vero Israëlitarum casum longè antè Hieremias intuens ait: Factus est dominus velut inimicus, præcipitauit Israël, præcipitauit omnia mœnia eius, dissipauit munitiones eius.

Caput XI.

MOenia autem in vrbibus pro ornamento sunt, munitiones vero in defensioné. Et alia sunt dona quæ nos muniunt, alia quæ ornant. Prophetica quippe doctrina, genera linguarum, curationũ virtus, quasi quædam mœnia mentis sunt. Quę etsi quisque non habeat, stare munitus per fidem & iustitiam potest, quanuis ornatus virrutum altitudine minimè esse videatur. Spes vero fides & charitas, non nostra mœnia sed munitiones sunt, quæ si habere negligimus, hostilibus insidiis patemus. De Iudæa ergo quia prophetiam atq; doctrinam, vel miraculorum signa abstulit, mœnia præcipitauit. Quia vero spem, fidem, atque charitatem propter eius duritiã auferri permisit, munitiones eius dissipare studuit. Rectus vero ordo seruatus est, vt prius mœnia, & pòst munitiones dissipatę dicerentur: quia cùm peccatrix anima relinquitur, prius ab eo K virtutum dona quæ ad manifestationem spiritus data sunt, & postmodum spei, fidei, atque charitaris fundamenta destruuntur. Quæ cũcta dominus à perfidis ablata, gentilitati tribuit, atque ex his quæ infidelibus abstulit, mẽtes fidelium ornauit: vnde scriptũ est: Et speciei domus diuidere spolia. Cùm enim vir- *Psal.* 67. tutum spolia à Iudæis abstulit, domui cordis gentiliũ quam per fidem inhabitare dignatus est, speciem donorum dedit. Quod videlicet gestum est, cùm verba dei, Iudæorum populus ad solam literam, quæ occidit, acciperet, & conuersa gentilitas per spiritum, qui viuificat, penetraret. Vnde mox subditur:

Quòd mira dei dispensatione agitur vt omnia in hac vita habeantur incerta, ne quis de accepta gratia intumescat, vel de peccatorum immanitate desperet.

Qui reuelat profunda de tenebris, & producit in lucem vmbram mortis.) Cùm enim quæque mystica de occultis prophetarum verbis à credentibus agnoscuntur, quid aliud quàm profunda de tenebris reuelantur? Vnde ipsa quoque veritas discipulis in parabolis loquens ait: Quod dico vobis in tenebris, di- *Matth.* 10. cite in lumine. Cùm enim mysticos allegoriarũ nodos per explanationem soluimus, in lumine dicimus quod in tenebris audiuimus. Vmbra autem mortis erat legis duritia, quæ vnumquenque peccãtem morte corporis puniri sanciebat. Sed postquam redemptor noster asperitatẽ legalis sanctionis per mansuetudinem temperauit, nec iam pro culpa mortem carnis in- L ferri constituit, sed mors spiritus quantum timenda esset indicauit, in lucem procul dubio vmbram mortis produxit.

Caput XII.

ISta enim mors in qua caro separatur ab anima, vmbra illius mortis est, in qua anima separatur à deo. In lucem ergo vmbra mortis producitur, cùm intellecta morte spiritus, mors carnis minimè timetur. Quod tamen & aliter intelligi potest. Principes etenim non immerito vocantur, qui magno consilij iudicio suis cogitationibus semper principãtur, omnésque stultos motus potestate sapientiæ comprimunt. Sed sæpe contingit vt in occulto animus de ipsa sua sapientia in elationis fastũ subleuetur, & sub eis vitiis corruat, de quibus se victorem fuisse gaudebat. Rectè ergo dicitur: Effundit despectionem super principes.) Sed quia nonnunquam hi qui in vitiis iacere videntur, ad pœnitẽtiæ lamenta currunt, séque contra culpas quibus subiacebant erigunt, aptè subiungitur: Et eos qui oppressi fuerant, releuat. Nonnulli enim superno illustrati munere, aspiciũt in quanta peccatorum suorum turpitudine iacent: factorũ maculas lachrymis lauant, & sub se postmodum carnis suę motus deprimũt, à quibus antè premebantur. Quod nimirum magna omnipotentis dei dispensatione agitur, vt videlicet in hac vita omnia habeãtur incerta & nullus ex habita castitate superbiat: quia effundit despectionem super principes. Nullus ex vitiorũ suorum depressione desperet: quia eos qui oppressi fuerant, re- M leuat. Et quoniam cum hæc aguntur, ex occultis dei cõsiliis super vnumquemque sententia aperta producitur, rectè subiungitur: Et reuelat profunda de tenebris,) Profunda enim de tenebris dominus reuelat, quando apertam sententiam ex occultis suis consiliis indicat, vt de vnoquoque quæ sentiat, ostẽdat. Quia enim videt nunc creator omnia, & ipse in consiliis non *Psal.* 17. videtur, rectè de illo per Psalmistam dicitur: Posuit tenebras latibulum suum. Sed quasi de istis tenebris ad lumen exit, quãdo quid de vniuscuiusque actibus sentiat, ostendit. Et quia cùm is qui peccatorum suorum pondere premebatur, ad rectitudinis statum ducitur, prius ipsam mortem conspicit, in qua & deficere consueuerat, & hanc considerare nesciebat, rectè additur: Et producit in lucem vmbram mortis.) Vmbra enim mortis est prauа operatio quæ de imitatione antiqui hostis, quasi de corporis lineamentis exprimitur. De quo etiam sub cuiusdã *Apoc.* 6. significatione dicitur: Et nomen illi mors. Et plærunque eius maligna cogitatio mentes hominum latet, atque per hoc quòd nescitur, amplius prævalet. Vmbra ergo mortis in lucem producitur, dum sanctorum mentibus maligna operatio antiqui hostis, vt destrui possit, aperitur. Sequitur:

Quòd beatus Iob prophetiæ spiritu intellexit vocationem gentium, & reprobationem Iudæorum.

Caput XIII.

Qui

A QVi multiplicat gentes, & perdit eas, & subuersas in integrum restituit.) Intelligi fortasse valet, quoniam gentes dominus multiplicat & perdit, quia nascuntur quotidie morituri. Et subuersas in integrũ restituit, quia resurgent qui fuerint mortui. Quod tamen melius accipimus, si hoc qualiter in eãrum mẽte agitur, sentiamus. Multiplicat enim gentes & perdit, quia eas & per fœcunditatem sobolis extendit, & tamen in propria infidelitate derelinquit. Sed subuersas in integrum restituit, quia quas in infidelitatis casu reliquerat, quandoque ad fidei statum reducit. Quibus videlicet in mentis integritatem restitutis, antiquus ille populus qui fidelis deo esse videbatur, reprobatus, corde repulsus est, vt sua perfidia deceptus, cõtra ipsum pòst insurgeret quem antè prædicauit. Sequitur: Qui immutat cor principum populi terræ, & decipit eos, vt frustra incedant per inuium. Palpabunt quasi in tenebris, & non in luce, & errare eos faciet quasi ebrios.) Cor enim principum terræ immutatum est, cùm in Iudæa summi sacerdotes & seniores populi, illi conabantur suo consilio obsistere, quem prius vẽturum esse prædicabant. Cúmque eius nomen persequendo molirentur extinguere, decepti sua malitia, incedere per inuium frustra conabãtur, quia crudelitati eorum patere via non poterat, contra authorem omnium. Miracula cernebant, virtute terrebantur: sed credere renuentes, adhuc signa quærebant, cùm dicerent: Quod ergo tu facis signum, vt *Ioan.* 6. B videamus & credamus tibi quod operaris? Bene itaque dicitur: Palpabũt quasi in tenebris, & non in luce. Qui enim inter tot aperta miracula trepidat, quasi in tenebris palpat, quia quod tangit, non videt. Omnis vero qui errat, nunc huc, nũc illuc ducitur. Et quia aliquando ostendebantur credere cùm dicerent: Nisi esset hic à deo, non poterat facere quicquam: aliquando vero hunc à deo esse negabãt, cùm despiciẽtes dicerent: Nón- *Mar.* 6. ne hic est fabri filius? nónne mater eius dicitur Maria, & fratres eius Iacobus & Ioseph & Simõ & Iudas, & sorores eius nónne omnes apud nos sunt? rectè ergo subiungitur: Et errare eos faciet quasi ebrios.)

Caput XIIII.

VIdebant quippe eum & suscitare mortuos, & tamen esse mortalem. Quis non crederet deum, quem conspiciebant suscitare mortuum? Sed rursum cùm hunc mortalem conspicerent, despiciebant credere hunc esse immortalem deum. Per hoc ergo quòd omnipotens deus talem se eorũ oculis exhibuit, qui posset & diuina ostendere, & humana pati, errare eos quasi ebrios fecit: vt eorum superbia quę incarnationis eius mysterium despicere maluit quàm sequi, & contra humanitatem eius se extolleret, & intus lucẽrem deitatis eius potentiam miraretur. Quæ cuncta quia beati Iob oculis, præsentia per prophetiæ spiritum facta sunt, rectè subiungitur: Ecce omnia.) In illo enim ea quæ secutura erant, videbat assisten- C tia, cui nec futura veniunt, nec præterita discedunt, sed cuncta simul ante eius oculos assistunt. Et quia ea ipsa quæ vẽtura erãt, alia esse vidit in operibus, alia in dictis, rectè subiungitur:

Textus beati Iob caput decimumtertium, quod continuat expositio Moralis libri vndecimi sancti Gregorij.

ECce omnia hæc vidit oculus meus, & audiuit auris mea, & intellexi singula. Secundum scientiam vestrã & ego noui, nec inferior vestri sum. Sed tamem ad omnipotentem loquar, & disputare cum deo cupio, prius vos ostendens fabricatores mendacij, & cultores peruersorum dogmatum. Atque vtinam taceretis, vt putaremini esse sapiẽtes. Audite ergo correctiones meas, & iudicium labiorum meorum attẽdite. Nunquid deus indiget vestro mẽdacio, vt pro illo loquamini dolos? Nunquid faciem eius accipitis, & pro deo iudicare nitimini? Aut placebit ei quem cælare nihil potest, aut decipietur, vt homo, vestris fraudulentiis? Ipse vos arguet, quoniam in absc̃dito faciem eius accipitis. Sta- D tim vt se commouerit, turbabit vos & terror eius irruet super vos: Memoria vestra comparabitur cineri, & redigentur in lutum ceruices vestræ. Tacete paulisper, vt loquar quodcunque mihi mens suggesserit. Quare lacero carnes meas dentibus meis, & animam meam porto in manibus meis? Etiam si occiderit me, in ipso sperabo. Veruntamen vias meas in conspectu eius arguam, & ipse erit saluator meus. Non enim veniet in conspectu eius omnis hypocrita. Audite sermonem meũ, & ænigmata percipite auribus vestris. Si fuero iudicatus, scio quòd iustus inueniar. Quis est qui iudicetur mecum? Veniat. Quare tacens consumor? Duo tantum ne facias mihi, & tunc à facie tua non absc̃ndar. Manum tuam longè fac à me, & formido tua non me terreat. Voca me, & ege respondebo tibi: aut certè loquar, & tu responde mihi. Quãtas habeo iniquitates & peccata, scelera mea & delicta ostende mihi. Cur faciem tuam absc̃ondis, & arbitraris me inimicum tuum? Contra folium quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, & stipulam siccam persequeris. Scribis enim contra me amaritudines, & E consumere me vis peccatis adolescentiæ meæ. Posuisti in neruo pedem meum, & obseruasti omnes semitas meas, & vestigia pedum meorum cõsiderasti. Qui quasi putredo consumendus sum, & quasi vestimentum quod comeditur à tinea.

Et vidit oculus meus, & audiuit auris mea.) Sed visilitatem dicta non habent, si intellectu carent. Vnde apertè subditur: Et intellexi singula.) Cùm enim aliquid ostenditur vel auditur, si intellectus non tribuitur, prophetia minimè est. Vidit nanque Pharao per somnium quæ erãt Ægypto ventura, sed quia ne- *Gene.* 41. quiuit intelligere quod vidit, propheta nõ fuit. Sic aspexit Bal- *Danie.* 5. thasar rex articulum manus scribentis in pariete, sed propheta non fuit, quia intellectum rei quam viderat, non accepit. Vt igitur beatus Iob prophetiæ spiritum se habere testetur, non solũ vidisse se & audisse, sed etiã intellexisse omnia asserit. De quo intellectu, quia non extollitur, subiuncta eius verba testantur, cùm ait: Secundum scientiam vestram & ego noui, nec inferior vestri sum.) Quibus videlicet dictis innotuit, quantæ humilitatis fuit, qui se eis inferiorem negat, quorum lõgè vitam sanctè viuendo transcenderat. Nam & secundum eorum scientiam se nosse confirmat: qui sciendo cœlestia, eorum terrenas cogitationes per prophetiæ quoque spiritum transibat. Sequitur: F

Quòd loqui cum deo, sit orare humiliter: disputare autem, ex conscientiæ confidentia, pro meritis postulare audaciter.

Sed tamen ad omnipotentem loquar, & disputare cum deo cupio.) Cum omnipotente loquimur, dum eius misericordiam deprecamur. Cum eo vero disputamus, dum nos illius iustitiæ coniungentes, facta nostra subtili indagatione discutimus. Vel certè cum deo disputare, est eum qui hic eius præceptis paruit, cum illo postmodum ad iudicandos populos iudicem venire, sicut cuncta relinquentibus prædicatoribus dicitur: Vos qui se- *Matth.* 19. cuti estis me in regeneratione, cùm sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super duodecim thronos, iudicantes duodecim tribus Israël. Vnde & per Esaiam dominus *Esa.* 1. dicit: Eripite iniuriam accipientem, iudicate pupillo, & iustificate viduam, & venite disputemus. Rectum quippe est, vt cum deo de populis in iudicio disputẽt, qui ad verba dei, præsens seculum perfectè derelinquunt. Loqui ergo ad orationem, disputare ad iudicium pertinet. Vir igitur sanctus modo ad omnipotentem loquitur, vt cum omnipotente postmodum disputet: quia ille cum deo postmodũ iudex veniet, qui hic ei modo in prece familiaris extiterit. Sed sancta Ecclesia, cuius sæpe iã beatum Iob speciem tenere prædiximus, non solũ tunc de iniquis iudicat, cùm vltimi iudicij dies aduenerit: sed nunc etiã de cunctis prauè agentibus vel stultè sentientibus iudicare non cessat. Vnde subditur:

Universidad de Deusto
Biblioteca

G PRius vos ostendens fabricatores mendacij, & cultores peruersorum dogmatum.) Quibus videlicet verbis apertè ostenditur, quòd amici eius quasi ex hæreticorum specie sancti viri iudiciis aduersantur. Liquet enim quia catholicorum figuram non teneant, qui cultores peruersorum dogmatũ vocantur. Qua in re hoc quoque oportet intendi, quòd mendacij fabricatores dicuntur. Sicut enim ædificium lapidibus, ita mẽdacium sermonibus fabricatur. Vbi enim non dolosa locutio, sed sensus veritatis est, quasi munita moles non ex fabrica, sed ex natura consurgit. Sequitur: Atque vtinam taceretis, vt putaremini esse sapientes.) Sicut clausa ianua, in domo quæ intus membra lateant ignoratur, sic plerunque stultus si tacuerit, vtrum sapiens sit an stultus, absconditur: si tamen nulla alia opera prodeant, quæ sensum etiam tacentis loquantur. Sanctus igitur vir amicos suos aspiciens velle apparere quod non erãt, eos ad tacendum admonuit, ne possent apparere quod erant.

Prouer. 17. Vnde & per Salomonem dicitur: Stultus si tacuerit, sapiens putabitur. Sed quia stultus cùm loquitur, per hoc quòd sua infert, sapientium verba pensare non sufficit, rectè adhuc postquam silentium indixit, adiungit: Audite ergo correptiones meas, & iudicium labiorum meorum attendite.) Bene autem prius correptionem, & postmodum iudicium intulit: quia nisi per correptionem prius tumor stulti deprimatur, nequaquam per intelligentiam iudicij iusti cognoscitur. Sequitur: Nunquid deus indiget vestro mendacio, vt pro illo loquamini dolos?) Deus

H mendacio non eget: quia veritas fulciri non quærit auxilio falsitatis. Hæretici autem quia ea quę prauè de deo intelligunt, ex veritate tueri non possunt: quasi ad probandum radium luminis, vmbram falsitatis requirunt. Et pro eo dolos loquuntur, dũ infirmas mentes in intellectu illius stulta seductione decipiũt. Sequitur: Nunquid faciem eius accipitis, & pro deo iudicare nitimini?) Stulti cùm prudentium facta conspiciunt, hæc eis omnia reprehensibilia esse videntur, sueque imperitiæ atque infirmitatis obliti, tanto intentius de alienis iudicant, quanto sua profundius ignorant.

Caput XVI.

AT contrà iusti cùm prauorum facta redarguunt, semper suæ infirmitatis conscij, eos etsi exterius sæviendo, tamẽ interius compatiendo reprehẽdunt: quia illius solius est peccata hominum sine compassione discutere, qui ex naturæ suæ omnipotẽtia ignorat peccare. Quia igitur amici beati Iob, ita eius facta reprehenderant, ac si in se ipsi reprehensibile nihil haberent, rectè nunc dicitur: Nunquid faciem eius accipitis, & pro deo iudicare nitimini? Faciem quippe eius accipere, est authoritatem illius in iudicio sumere: & quasi pro deo iudicare nititur, qui cùm infirma quæque in altero reprehendit, apud se introrsus per compassionem non infirmatur. Sequitur: Aut placebit ei quem cælare nihil potest, aut decipietur, vt homo, vestris fraudulentiis?) Fraudem deo hæretici exhibẽt, quia ea astruunt quæ nequaquam ipsi pro quo loquuntur placent,

I eúmque dum quasi defendere nituntur, offendunt, dum in aduersitate eius corruunt, cui videntur ex prædicatione famulari. Vnde & per Psalmistã dicitur: Vt destruas inimicum & defensorem. Omnis quippe hæreticus omniporenti deo inimicus & defensor est, quia vnde hunc quasi defendere nititur, inde veritati illius aduersatur. Quia autem latere deum nihil potest, hoc in eis indicat, quod intus sentiunt, non quod famulari foris videntur. Quia igitur eorum fraudulentiis deus vt homo non fallitur, rectè subiungitur: Ipse vos arguet, quoniam in abscondito faciem eius accipitis. Statim vt se commouerit, turbabit vos & terror eius irruet super vos.) Hoc quod in abscondito accipi asserit faciem dei, duobus modis valet intelligi. Sunt nanque nonnulli qui & veritatem in corde sentiunt, & tamen quæ falsa sunt, de deo foris loquuntur. Ne enim vinci videantur, & cognoscunt veritatem interius, & tamen hanc exterius impugnant. Vnde & nunc bene dicitur: Ipse vos arguet, quoniam in abscõdito faciem eius accipitis. Ac si apertè diceretur: Tanto magis de falsitate apud eum estis reprehensibiles, quanto & apud vosmetipsos quod verum est videtis. Et sunt nonnulli qui quando ad mentem redeunt, dei iustitiam & rectitudinem contemplãtur, & orando ac flendo contremiscunt: sed postquam contemplationis hora transierit, sic audaces ad iniquitates redeunt, ac si post dorsum eius positi, à iustitiæ eius lumine minimè videãtur. Hi itaque apud se in absconditO quasi K corporaliter videntem accipiunt faciem dei, quia ei & cùm præsentes fiunt, blandiuntur fletibus, & cùm quasi à conspectu illius recedunt, moribus detrahunt. Qui tanto amplius de malis suis feriendi sunt, quanto & in occulto cogitationis, recta dei iudicia cognoscunt. Vnde & subditur:

Psal. 8.

Caput XVII.

STatim vt se commouerit, turbabit vos, & terror eius irruet super vos.) Cùm sit naturæ incommutabilis omnipotens deus, in ira iudicij perturbabilis non est. Sed humano verbo motus dei, dicitur ipsa rectitudinis eius districtio, qua humana prauitas feritur. Iusti autem viri antè deum metuunt, quàm eius contra eos ira moueatur: & ne commotum sentiãt, tranquillum timent. At contrà peruersi tunc iam feriri pertimescunt, cùm feriũtur: eosque tunc terror eius à somno sui torporis excitat, cùm vindicta perturbat. Vnde & per prophetã dicitur: Et tãtum sola vexatio intellectum dabit auditui. Cùm enim de præceptis dei contemptis atque despectis verberari per vindictam cœperint, tunc intelligunt quod audierunt. Et Psalmista ait: Cùm occideret eos, tunc inquirebant eum. Bene itaque dicitur: Statim vt se commouerit, turbabit vos, & terror eius irruet super vos: quia reprobis cordibus non timor requiem, sed pœna timorem parit. Sequitur:

Esa. 28.

Psal. 77.

Quòd superborum gloria in fine luto & cinери comparetur.

Memoria vestra comparabitur cineri. Omnes qui cogitatio- L ne terrena huic seculo conformantur, per omne quod agunt, huic mundo relinquere sui memoriam conãtur. Alij bellorum titulis, alij altis ædificiorum mœnibus, alij disertis doctrinarum secularium libris instanter elaborant, sibique memoriæ nomẽ ædificãt. Sed cùm ipsa ad finem celerius vita percurrat, quid in ea fixum stabit, quãdo & ipsa celeriter mobilis pertranfit? Aura etenim cinerem rapit, sicut scriptum est: Non sic impij non sic, sed tanquam puluis quem proiicit ventus à facie terræ. Rectè ergo stultorum memoria cineri comparatur: quia illic ponitur, vbi ab aura rapiatur. Quantumlibet etenim quisque pro facienda gloria sui nõminis elaboret, memoriam suam quasi cinerem ponit, quia hanc citius ventus mortalitatis rapit. Quo contrà de iusto scriptum est: In memoria æternã erit iustus. Eo ipso enim quo facta sua solius dei oculis imprimit, nomen suæ memoriæ in æternitate figit. Sequitur: Et redigentur in lutum ceruices vestræ.) Sicut per oculum visus, sic per cervicem solet superbia designari. Cervix itaq; in lutum redigitur, cùm superbus quisque humiliatur in morte, & elata caro tabescit in putredine. Intueamur enim qualia in sepulchris iaceant diuitum cadauera, quę illa in extincta carne sit imago mortis, quæ tabes corruptionis, & certè ipsi erant qui extollebantur honoribus, habitis rebus tumebant, despiciebant cæteros, & quasi solos se esse gaudebant: & dum non perpenderent quo tendebant, nesciebant quid erant. Sed in lutum cervix redacta est: quia despecti iacent in putredine, qui tumebant in vanitate. In lutum cervix redigitur, quia quantum carnis potentia valeat, tabes corruptionis probat. Sequitur: Tacete paulisper, vt loquar quodcũque mihi mens suggesserit.) Sensu carnis locutos indicat, quos idcirco ad silentium restringit, vt ea quæ illi mens suggesserit dicat. Ac si apertè dicat: Non ego carnaliter, sed spiritaliter loquor, quia per sensum spiritus audio, quæ per ministerium corporis profero. Vnde mox ad alta conscẽdit, sęque in mysteriis eleuat, & increpationem quã protulerat, ad mystica verba permutat, dicens: Quare lacero carnes meas dentibus meis, & animam meam porto in manibus meis?)

Psal. 1.

Psal. 111.

Quòd sancti viri carnes suas dentibus lacerant, cùm internis sensibus carnalia opera sua discutiunt.

Caput XVIII.

IN scriptura sacra dentes aliquando sancti prædicatores, aliquando vero interni accipi sensus solent. De sanctis enim prædicatoribus sponsæ dictum est: Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro. Vnde & vni eorum ostensis in figura gentibus dicitur: Macta & manduca, id est, vetustatem earum contere, & in corpus Ecclesiæ videlicet in tua membra conuerte. Rursum quia dentes, interiores sensus accipi solent: Hieremias propheta testatur dicens: Fregit ad numerum dentes meos. Per dentes etenim cibus frangitur, vt glutiatur. Vnde non immerito in dentibus internos sensus acci-

Cantic. 4.

Actor. 10.

Thren. 3.

A accipimus: qui singula quæ cogitant, quasi mandunt & comminuunt, atque ad ventrem memoriæ transmit-tunt. Quos Prophera ad numerum fractos dicit: quia iuxta mensuram vniuscuiusque peccati, intelligentiæ cæcitas generatur in sensibus, & secundum quod quisque egit exterius, in eo obstupescit, quod de internis atque inuisibilibus intelligere potuit. Vnde rectè etiam scriptum est: Omnis homo qui comederit vuam acerbam, obstupescent dentes eius. Quid nanque vua acerba, nisi peccatum est? Vua quippe acerba, est fructus ante tempus. Quisquis enim præsentis vitę delectationibus satiari desiderat, quasi fructus ante tempus comedere festinat. Qui igitur vuam acerbam comedit, dentes eius obstupescunt: quia qui præsentis mundi delectatione pascitur, interni eius sensus ligantur: vt iam spiritalia mandere, id est, intelligere nequeant: quia vnde in exterioribus delectati sunt, inde in intimis obstupescunt. Et dum peccatò anima pascitur, panem iustitiæ edere non valet: quoniam ligati dentes ex peccati consuetudine, iustum quod intus sapit, edere nequaquam possunt. Hoc igitur loco quia dentes, vt prædiximus, internos sensus accipimus, cõsiderare magnopere quid agere iusti soleant, debemus. Qui plærunque si qua in se quamlibet leuiter carnalia esse deprehendunt, hæc in internis sensibus retractantes, vehementer in semetipsis insequuntur, afflictione se conterunt, magnisque cruciatibus, vel minima in se praua diiudicant, atque hæc per pœnitentiam damnant. Quod idcirco agunt, vt in conspectu

B ætterni iudicis, & ipsi inueniri, in quantum est possibile, irreprehensibiles debeant: & hi qui eos sic se iudicare conspiciunt, emendare semetipsos à culpis grauioribus inardescant. Quod videlicet beatus Iob, coram amicis suis temporalem gloriam tenentibus, & transeuntia bona laudantibus, fecerat: sed tamen eorum sensum ad cognoscendam vtilitatem flagelli sui perducere non valebat: vt scilicet pensare possent: quòd non solum prospera omnipotens deus tribueret, sed nonnunquam etiam aduersa propitius irrogaret. Vnde bene nunc dicit: Quare lacero carnes meas dentibus meis? Ac si apertè dicat: Cur internis sensibus carnalia siqua fuerint in me facta discutio, si meis spectatoribus prodesse non possum? Vbi & aptè subditur: Et animam meam porto in manibus meis?)

Quòd sancti viri animam suam in manibus portant, cùm bonorum operum exempla proximis ostendunt.

Animam in manibus portare.

Caput XIX.

ANimam in manibus portare, est intentionem cordis in operatione ostendere. Habent nanque hoc iusti proprium, vt in omne quod dicunt, atque omne quod agunt, non solum profectum suum, sed etiam proximorum ædificationem quærant. Et aliquando in quibusdam semetipsos diiudicant, vt pigros auditores ad considerandos semetipsos reuocent. Aliquando bona opera ostendunt, vt spectatores eorum erubescant non imitari quod vident. Nam scriptum est: Videant vestra bona opera, & glorificent patrem vestrum qui est in cœlis. Qui igitur intentionem suam per opera insinuat, animam suam in manibus portat. Sed cùm iustus quisque nec se diiudicando, nec bona opera ostendendo, vtilitati proximorum proficit, per hoc quod egerit, ad verba doloris redit. Vnde rectè nunc dicitur: Quare lacero carnes meas dentibus meis, & animam meam porto in manibus meis?) Id est, cur me vel districtè coram hominibus diiudico, vel quid appetam in opere ostendo: si vtilitati proximorum, nec mala diiudicando, nec bona ostendendo proficio? Sed tamen iusti etiam cùm hæc dicunt, nunquàm à præbendo proximis bono exemplo deficiũt. Vnde adhuc coram amicis suis beatus Iob virtutem patientiæ exhibens & ostendens, ait:

Exech. 18. & Hier. 31.

Matth. 5. C

Quod virtus patientiæ non in prosperis, sed in aduersis agnoscatur.

Etiam si occiderit me, in ipso sperabo.) Nunquam est patientiæ virtus in prosperis. Ille autem verè est patiens, qui & aduersis atteritur, & tamen ab spei suæ rectitudine non curuatur. De reprobi nanque sensu scriptum est: Confitebitur tibi, cum benefeceris ei. In hoc itaque mens iusta ab iniusta discernitur: quod omnipotentis dei laudem, & inter aduersa confitetur, quod non cum rebus frangitur, non cum casu gloriæ exterioris cadit, sed in hoc magis qualis cum rebus fuerit demonstrat: quæ & sine rebus robustior stat. Sequitur: Veruntamen

Verè patiẽs.

Psalm. 48.

M

vias meas in cõspectu eius arguam: & ipse erit saluator meus.) D Cum Paulus apostolus dicat: Si nosmetipsos diiudicaremus, non vtique iudicaremur: eo tunc dominus saluator inuenitur, quo nunc pro timore dei, peccatum nostrum à nobismetipsis redarguitur. Vnde electi quique culpis suis nunquam sinunt parcere, vt possint culparum iudicem placatum inuenire. Et ve rè eum postmodum inuenire saluatorem credunt, quem districtè modo iudicem metuunt. Nam qui sibi nunc in culpa parcit, ei postmodum in pœna non parcitur. Dicit ergo: Veruntamen vias meas in conspectu eius arguam. Quæ verò vtilitas de hac argutione sequatur, adiungat: Et ipse erit saluator meus. Sequitur: Non enim veniet in conspectu eius omnis hypocrita.) Cum constet quòd iudex veniens: agnos ad dexteram, hædos vero ad sinistram ponat: qua nunc ratione dicitur: in conspectu eius hypocritam non esse venturum: qui scilicet si inter hædos erit, ad sinistram iudicis apparebit?

1. Corin. 11.

Electi culpis suis nunquam sinũt parcere: vt possint iudicem culparum placatum inuenire.

Quòd hypocritæ dum hominum iudicia quærunt, diuino se iudicio non exhibent: nec ante deum venit, cuius vitam deus moresque contemnunt: & quòd duobus modis sancti in conspectu dei veniant.

Caput XX.

SEd sciendum est quod duobus modis in conspectu domini venimus. Vno quidem quo hic peccata nostra subtiliter perpendentes, in eius nos conspectu punimus: & sten do diiudicamus. Nam quotiens conditoris nostri potentiam ad sensum reducimus, totiens in conspectu illius stamus. Vnde rectè per virum dei Heliam dicitur: Viuit dominus deus Israël, in cuius conspectu sto. Alio quoque modo in conspectu domini venimus, cum in extremo iudicio ante tribunal eius assistimus. Hypocrita igitur per examen vltimum, ante conspectum iudicis venit: sed quia modo culpas suas considerare ac deflere dissimulat: in conspectu dominivenire recusat. Sicut ènim iusti viri cum districtionem venturi iudicis contemplantur: peccata sua ad memoriam reducunt: deflent quæ commiserunt, & districtè se iudicant ne iudicentur: ita hypocritæ quo exterius hominibus placent, eo se interius aspicere negligunt: totosque se in verbis proximorum fundunt: & sanctos se esse æstimant, quia sic se haberi ab hominibus pensant. Cumque mentem per per verba suæ laudis sparserint, nunquam hanc ad cognitionem reducunt culpæ: nunquàm considerant vbi internum iudicem offendant, nihil de eius districtione metuunt: quia sic se placuisse ei, sicut hominibus credunt: Qui si terrorem eius ad mentem reducerent, hoc ipsum quod in mala intentione positi placent hominibus, plus timerent. Bene itaque dicitur. Non enim veniet in conspectu eius omnis hypocrita: quia districtionem dei ante oculos non ponit, dum placere humanis oculis concupiscit. Qui si mentem suam discutiens, semetipsum in conspectu dei poneret, profectò iam hypocrita non esset. Sequitur: Audite sermonem meum: & ænigmata percipite auribus vestris.) Per hoc quòd ænigmata nominat, figuratas se habere locutiones demonstrat. Vnde aptè quoque voce fidelis E populi subditur:

Duobus modis in cõspectu domini venimus.

3. Reg. 17.

Quòd sancti etsi hoc agant, quòd exterius non labuntur in opere, nequaquam tamen hoc agunt, vt non labantur in cogitatione.

Si fuero iudicatus, scio quia iustus inueniar.) Quod ab eiusdem etiam beati Iob persona non discrepat: quando hoc ipse foris de seipso loquitur: quod de illo veritas hosti eius interius dixerat: Vidisti seruum meum Iob, quòd non sit ei similis super terram? Et quidem idem vir valde est inferius quod de se memorat, quàm quod de illo dominus dixerat. Aliud est enim iustum esse, aliud est ei similem non esse. Humilitet igitur de semetipso sensit: qui dum iustus sine comparatione extitit: non se præ cæteris, sed iustum tantummodo inueniri posse memorauit.

Iob. 1.

Caput XXI.

HOc tamen in eius verbis videtur habere quæstionis, quod qui superius dixit: Vias meas in conspectu eius arguam: & inferius dicit: Consumiere me vis peccatis adolescentiæ meæ: & peccata sua subtiliter agnoscens, adhuc longè inferius adiungit: Signasti quasi in sacculo delicta mea, nunc ait: Si fuero iudicatus, scio quia iustus inueniar. Neque enim

Quæstiõ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G enim simul conuenire queunt peccata, & iustitia. Sed sanctus vir sibi iniquitatem tribuens, & omnipotenti domino purgationem suam: & peccatorem se cognoscit ex se, & iustum se factum non ignorat ex munere. Qui in recto quoque opere positus ex abundanti gratia meruit flagella sustinere. Iamque se in iudicio iustum inueniri gaudet, qui se ante iudicium percussum videt. Vnde & cùm longè pòst dicat: Signasti, quasi in sacculo delicta mea, statim subdit: Sed curasti iniquitatem meam. Qui ergo iustum inueniri se in iudicio memorat: nequaquam se iustè flagellatum negat: quanuis flagello eius dominus non peccata studuit tergere, sed merita augere. Sequitur: Quis est qui iudicetur mecum? veniat.) Sancti viri ita se in operibus suis deo auctore costodiunt, vt omnino vnde accusentur, exterius non inueniatur: interius verò in cogitationibus suis tanta se cautela circunspiciunt, vt si fieri valeat, semper irreprehensibiles interni iudicis oculis assistant. Sed quantum agere possunt, ne exterius labantur in opere, tantum interius agere nequaquam possunt, vt nunquam labantur in cogitatione. Humana enim conscientia eoipso quo ab intimis recedit, semper in lubrico est. Vnde fit vt etiam sancti viri frequenter labantur incorde. Beatus ergo Iob tam voce sua, quàm voce electorum loquens dicat: Quis est qui iudicetur mecum? veniat. Quia enim in exterioribue actibus vnde reprehendatur non habet: liberè accusatorem querit. Quia verò etiam iustorum corda semetipsa nonnunquam de stulta cogitatione reprehendunt: propter hoc fortasse subditur: Quare tacens consumor?) Tacens enim consumitur: qui de stulta se cogitatione reprehendens, apud semetipsum dente conscientiæ mordetur. Ac si apertè dicat: Si vixi vt accusatorem exterius nullum timerem: vtinam sic vixissem, vt intra memetipsum accusatricem conscientiam non haberem. Tacens enim consumitur, qui intus in se inuenit vnde vratur. Sequitur: Duo tantum ne facias mihi: & tunc à facie tua non absondar.) Hoc loco quid dei faciem, nisi animaduersionem debemus accipere? In qua dum peccata respicit, punit. A qua videlicet nullus etiam iustus absconditur: si duo quæ postulat, non amoueantur, de quibus subdit:

Response.

Vtinam sic vixissem vt intra memetipsum accusatricẽ conscientiã non haberẽ.

Quòd sancti patres ad eam legem venire desiderabant, in qua non timore seruirent, sed amore.

Caput XXII.

MAnum tuam longè fac à me, & formido tua non me terreat.) In quibus videlicet duobus quid aliud per prophetiæ vocem, quàm tempus gratiæ & redemptionis inquirit? Lex nanque sub percusione vltionis populum tenuit: quisquis sub illa peccaret, protinus morte puniretur. Nec plebs Israelitica ex amore, domino, sed ex timore seruiebat. Nunquàm verò impleri iustitia per timorem potest, quia iuxta Ioannis vocem, perfecta charitas foras mitttit timorem. Et Paulus quoque ad optionis filios consolatur, dicens: Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore: sed accepistis spiritũ adoptionis filiorum, in quo clamamus, abba pater. Et voce igitur generis humani, legalis percusionis duritiam transire concupiscens, atque à formidine peruenire ad dilectionem appetens, quę duo à se omnipotens deus longè faciat exorat, dicens Manum tuam longè fac à me: & formido tua non me terreat, id est, percusionis duritiam remoue à me, formidinis pondus tolle: sed itridiante gratia dilectionis, spiritum securitatis infunde: quia si longè à percusione & formidine non fuero: scio quia à districtione tui examinis non absondar: quoniam in conspectu tuo iustus esse non valet, qui tibi non per dilectionem, sed per formidinem seruit. Vnde & ipsam conditoris sui præsentiam, quasi familiariter ac corporaliter quærit: vt per hanc & audiat quod ignorat, & in his audiatur quę nouit. Nam protinus adiungit: Voca me, & respondebo tibi: aut certè loquar, & tu responde mihi. Qui dum humanis oculis per assumptam carnem apparuit: sua hominibus peccata aperuit, quæ & perpetrabant & nescìebant. Vnde subditur:

1. Ioan. 4. Roma. 8.

Quòd à luce veritatis in tantas ignorantiæ tenebras corruerimus, vt nosipsos ignoremus.

Quantas habeo iniquitates & peccata, scelera mea & delicta ostende mihi.) Quanuis vocare ac respondere intelligi, & aliter posit. Vocare enim dei, est nos amando & eligendo respicere. Respondere autem nostrum, est amori illius bonis operibus parere. Vbi aptè additur. Aut certè loquar, & tu responde mihi. Loquimur nanque, cum eius faciem per desiderium postulamus. Respondet verò deus loquentibus, cum nobis se amantibus apparet. Sed quia quisquis æternitatis desiderio anhelat: semetipsum subtiliter reprehendens, facta sua discutit: & ne quid in illo sit, in quo auctoris sui faciem offendat quærit, rectè subiungit: Quantas habeo iniquitates & peccata: scelera mea & delicta ostende mihi. Iste in hac vita iustorum labor est: vt semetipsos inueniant: & inuenientes, flendo atque corrigendo ad meliora perducant. Et quãuis inter iniquitatem atque peccatum nihil distare perhibeat Ioannes apostolus qui ait: Iniquitas peccatum est: ipso tamen vsu loquendi plus iniquitas quàm peccatum sonat: & omnis se homo libere peccatorem fatetur: iniquum verò dicere nonnunquam erubescit.

Qui æternitatis desiderio anhelat, seipsum subtiliter reprehendens facta sua discutit, &c.

1. Ioan. 3.

Caput XXIII.

INter scelera verò & delicta hoc distat, quòd scelus etiam pondus peccati transit: delictum verò pondus peccati non transit: quia & cùm offerri sacrificium per legem iubetur: nimirum præcipitur sicut pro peccato, ita etiam pro delicto. Et nonnunquam scelus in opere est, delictum vero plærunque in sola cogitatione. Vnde & per Psalmistam dicitur: Delicta quis intelligit? Quia videlicet peccata operis tãto citius cognoscuntur, quanto exterius videntur: peccata vero cogitationis eo ad intelligendum difficilia sunt, quo inuisibiliter perpetrantur. Quisquis igitur æternitatis desiderio anxius, apparere venturo iudici desiderat mũdus: tanto se subtilius nunc examinat, quanto nimirum cogitat, vt tunc terrori illius liber assistat, & ostendi sibi exorat vbi displicet: vt hoc in se per pœnitentiam puniat: séque hîc diiudicans iniudicabilis fiat. Sed inter hæc intueri necesse est: quanta peregrinationis nostræ pœna nos perculit, qui in eam cæcitatem venimus: vt nosipsos ignoremus. Perpetramus mala: nec tamen hæc celerius deprehendimus, vel perpetrata. Excluſa quippe mens à luce veritatis: nil in se nisi tenebras inuenit: & plærunque in peccati foueam pedem porrigit, & nescit. Quod nimirũ de sola exilij sui cæcitate patitur: quia ab illuminatione domini repulsa, & semetipsam videre perdidit, quæ auctoris sui faciem nõ amauit. Vnde & subditur: Cur faciem tuam absondis, & arbitraris me inimicum tuum?) Humanum genus contemplationem lucis intimæ habuit in paradiso: sed sibimetipsi placens, quo à se recesit, lumen conditoris perdidit, eiusque faciem declinando, ad ligna paradisi fugit: quia post culpam videre metuebat, quem amare consueuerat. Sed ecce post culpam venit in pœnam: ex pœna autem ad amorem redit: quia quis fuerit culpæ fructus inuenit: atque illã faciem quam timuit in culpa, excitatus requirit ex pœna: vt iam caliginem cæcitatis suæ fugiat, atq; hoc ipsum quòd auctorem suum non videt, grauiter perhorrescat. Quo videlicet desiderio compunctus sanctus vir clamat: Cur faciem tuam absondis, & arbitraris me inimicum tuum? quia si vt amicum aspiceres, tuæ me visionis lumine non priuares. Qui mobilitatem quoque cordis humani subsequens adiungit:

Distantia inter scelera & delicta.

Psalm. 18.

Quòd rectè homo folio comparetur, qui tentationibus suis, quasi ventorum flatibus agitatur.

Contra folium quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam: & stipulam siccam persequeris?) Quid est enim homo nisi folium, qui videlicet in paradiso ad arbore cecidit? Quid est nisi folium, qui tentationis vento rapitur, & desideriorum flatibus leuatur?

Homo, folium.

Caput XXIIII.

MEns quippè humana quot tentationes patitur, quasi tot flatibus mouetur. Hanc enim plærunque ira perturbat: cum recedit ira, succedit inepta lætitia. Luxuriæ stimulis vrgetur: æstu auaritiæ longè latéque ab ambienda quæ terrena sunt tenditur. Aliquando hanc superbia eleuat: aliquando verò inordinatus timor in infimis deponit. Quia ergo tot tentationum flatibus leuatur & ducitur: rectè folio homo comparatur. Vnde bene quoque per Esaiam dicitur: Cecidimus quasi folium vniuersi: & iniquitates nostræ quasi ventus abstulerunt nos. Quasi ventus quippe nos iniquitas abstulit: quia nullo fixos virtutis pondere in vanam elationem leuauit. Bene autem post folium, etiam stipula appellatur homo. Qui enim arbor fuit in conditione, folium à semetipso

Quæ tentationes mentem patiatur: vt quasi flatibus mouetur. Esa. 64.

A ipso factus est in tentatione: sed pòst stipula apparuit in deiectione. Quia enim de alto cecidit, folium: quia verò per carnem terræ proximus fuit, etiam cum stare videbatur, stipula esse memoratur. Sed quia viriditatem intimi amoris perdidit: iam stipula sicca est. Consideret itaque vir sanctus, & homo quantæ vilitatis sit, & deus quantæ districtionis, & dicat: Contra folium quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam: & stipulam siccam persequeris? Ac si apertè deplorer dicens: Cur tanta rectitudine impetis eum, quem sic infirmum esse in tentatione cognoscis? Sequitur:

Quòd peccata nostra deus scribere dicitur, cùm ea vel diutius punit, vel retinet punienda.

Scribis enim contra me amaritudines.) Quia omne quod loquimur, transit: quod vero scribimus, manet: deus non loqui sed scribere amaritudines dicitur: cum diu super nos eius flagella perdurant. Semel quippe peccanti homini dictũ est. Terra es: & in terrã ibis. Et sæpe apparentes angeli hominibus præcepta dederunt. Moyses legislator per districtionem pecca ta coercuit. Ipse vnigenitus summi patris ad nos redimendos venit: moriendo mortem absorbuit: vitam perpetuam denunciauit nobis, quam ostendit in se. Sed tamen illa quæ in paradiso data est de morte carnis nostræ sententia: ab ipso initio generis humani, vsque ad finem seculi nõ mutatur. Quis est enim homo qui viuit: & non videbit mortem? Quod bene rursum Psalmista intuens ait: Tu terribilis es: & quis resistet tibi: extũc ira tua. Qui videlicet peccanti in paradiso homini iratus semel de mortalitate carnis nostræ sententiam fixit: quæ nunc & vsque ad vltimum mutari nullo modo valebit. Dicat ergo: Scribis contra me amaritudines. Vbi adhuc subditur: Et consumere me vis peccatis adolescentiæ meæ.

Psalm. 57.

B

Quòd grauia sint in conspectu dei peccata iuuenum & senum: si & iusti sic metuunt qui in adolescentiæ teneritudine deliquerunt.

Caput XXV.

ECce vir iustus quia in iuuentute sua se peccasse non inuenit, adolescentiæ facta pertimescit. Sed sciendum est: quia sicut in corpore, ita sunt etiam incrementa ætatis in mente. Prima quippe hominis ętas infantia est: cum etsi innocenter viuit, nescit tamen fari innocentiam quam habet. Ac deinde pueritia sequitur: in qua iam valet dicere quòd vult: cui succedit adolescentia, quæ videlicet prima est ætas in operatione: quam iuuętus sequitur, scilicet apta fortitudini: ac postmodum senectus, etiam per tempus iam cõgrua maturitati. Quia igitur primam ætatem aptam bonis actibus adolescentiam diximus: & iusti viri cùm in magna mentis maturitate proficiunt, nonnunquam ad memoriam actionum suarum initium reducunt: séque tantum de suis primordiis reprehendunt, quantum ex grauitate mẽtis altius profecerunt: quia eo indiscretos se fuisse inueniunt, quo discretionis artem postmodum plenius consequuntur: rectè nunc per sancti viri vocem, adolescentiæ peccata formidãtur. Quod si ad ipsum literam est tenendum: hinc considerandum est quantum sint grauia peccata iuuenum & senum: si & illud sic iusti metuunt, quod in infirma ætate deliquerunt. Sequitur:

C

Quòd pes hominis in nervo ponitur, cùm prava eius intentio, districto iudicio punienda ligatur.

Posuisti in nervo pedem meum: & obseruasti omnes semitas meas: & vestigia pedum meorum considerasti.) In nervo deus pedem hominis posuit: quia prauitatem illius, forti districtionis suæ sententia ligauit. Cuius omnes semitas obseruat: quia subtiliter singula eius quæque diiudicat. Semita etenim angustior solet esse quàm via. Quia autem vias actiones: non immerito semitas ipsas actionũ cogitationes accipimus. Deus itaque omnes semitas obseruat: quia in singulis quibusque nostris actibus, etiam cogitationes pensat. Et vestigia pedum considerat: quia intentiones nostrorum operum quàm rectè ponantur, examinat: ne & hoc quod bonum agitur: non recto de siderio agatur. Possunt quoque per pedum vestigia, quædam malè acta signari. Nam pes in corpore, est vestigium in via. Et plærunque dum quædam prava agimus: intuentibus hoc fratribus, exemplum malum præbemus: & quasi inflexo extra viam pede sequẽtibus vestigia distorta relinquimus: dum per nostra opera ad scandalum aliena corda prouocamus. Valde autem laboriosum est custodire ne mala homo facere audeat: ne in bonis actibus per intentionem titubet: & inter recta opera sinistra eum cogitatio illudat. Quæ tamen cuncta omnipotens deus subtiliter examinat: atque in iudicio singula repensat. Sed quando homo qui carnis suæ infirmitate constringitur: contra cuncta valeat subtiliter assurgere: atque inconcussa cogitatione rectitudinem tenere? Vnde aptè subditur: Qui quasi putredo consumendus sum. & quasi vestimentum quod comeditur à tinea.) Sicut enim vestimentum à de se exorta tinea comeditur: ita homo in semetipso habet putredinem, de qua consumatur: atque hoc est, quod est, vnde consumatur vt non sit. Quod intelligi & aliter potest: si ex voce tentati hominis dicatur: qui quasi putredo consumendus sum, & quasi vestimentum quod comeditur à tinea. Homo enim quasi putredo consumitur. dum carnis suæ corruptione conteritur. Cui quia immunda tentatio non aliunde, sed à semetipso nascitur: more tineæ carnem tentatio, quasi vestem de qua exiit consumit. In semetipso, quippe habet homo vnde tentetur. Quasi ergo tinea vestem consumit, quæ ex veste eadem processit. Sciendum quoque quòd tinea sine sonitu perforat vestimentum: & plærunque cogitatio ita transfigit mentem: vt mens ipsa non sentiat, nisi postquam fuerit eius aculeo transfixa. Bene ergo dicitur quòd homo tanquam vestimentum à tinea consumitur: quia nonnunquam tentationum nostrarum vulnera non cognoscimus, nisi postquam ab eis confosi in mente fuerimus. Quam videlicet infirmitatem nostram bene adhuc sanctus vir considerans, adiungit: D E

Caput decimumquartum textus beati Iob, sed caput vicesimumsextum expositionis moralis sancti Gregorij.

HOmo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miseriis. Qui quasi flosegreditur, & conteritur, & fugit velut vmbra, & nunquam in eodem statu permanet. Et dignum ducis super huiusce modi aperire oculos tuos & adducere eum tecum in iudicium? Quis potest facere mundum de immũdo cõceptum semine? Nonne tu qui solus es? Breues dies hominis sunt, numerus mensius eius apud te est. Constituisti terminos eius, qui præteriri non poterunt. Recede ergo paululum ab eo, vt quiescat: donec optata veniat, sicut mercenarij dies eius. Lignum habet spem. Si præcisum fuerit, rursum virescit: & rami eius pullulant. Si senuerit, in terra radix eius, & in puluere emortuus fuerit trun cus illius: ad odorem aquæ germinabit: & faciet comam: quasi cum primum plantatum est. Homo verò cùm mortuus fuerit, & nudatus atque cõsumptus, vbi quæso est? Quomodo si recedant aquæ de mari, & fluuius vacuefactus aresçat: sic homo cùm dormierit, non resurget. Donec atteratur cœlum, non euigilabit, nec consurget de somno suo. Quis mihi hoc tribuat, vt in inferno protegas me, & abscondas me donec pertrãseat furor tuus, & constituas mihi tempus in quo recorderis mei? Putásne mortuus homo rursum viuat? Cunctis diebus quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea. Vocabis me, & ego respondebo tibi. Operi manuum tuarum porriges dexteram. Tu quidẽ gressus meos dinumerasti, sed parce peccatis meis. Signasti quasi in sacculo delicta mea, sed curasti iniquitatem meam. Mons cadens defluit, & saxum transfertur de loco suo. Lapides excauãt aquæ, & alluuione paulatim terra consumitur: & homines ergo similiter perdes. Roborasti eum paululum, vt in perpetuũ trãsiret. Immutabis faciẽ eius, & emittes eum. Siue nobiles fuerint filij eius, siue ignobiles, nõ intelliget. Attamen caro eius dum viuet, dolebit: & anima illius super semet-

F

Universidad de Deusto
Biblioteca

G semetipso lugebit.

Humanæ vitæ breuitatem, & calamitatem describit.

Caput XXVI.

HOmo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miseriis.) In sacro eloquio mulier aut prosexu ponitur, aut pro infirmitate. Pro sexu quippe, sicut scriptum est: Misit deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege. Pro infirmitate verò, sicut per quendam sapientem dicitur: Melior est iniquitas viri, quàm benefaciens mulier. Vir enim, fortis quilibet & discretus vocatur: mulier verò, mens infirma vel indiscreta accipitur. Et sæpe contingit, vt etiam discretus quisque subitò labatur in culpam: atq; indiscretus alius, & infirmus bonam exhibeat operationem. Sed is qui indiscretus atque infirmus est: nonnunquam de eo quod bene egerit, amplius eleuatur, atque grauius in culpam cadit: discretus verò quisque ex eo quod malè se egisse intelligit, ad districtionis regulam arctius se reducit: & inde altius ad iustitiam proficit: vnde ad tempus à iustitia cecidisse videbatur. Qua in re rectè dicitur: Melior est iniquitas viri, quàm benefaciens mulier: quia nonnunquam etiam culpa fortium, occasio virtutis fit, & virtus infirmorum, occasio peccati. Hoc igitur loco muli eris nomine, quid nisi infirmitas designatur, cum dicitur: Homo natus de muliere? Ac si apertius dicatur: Quid in se habebit fortitudinis, qui natus est ex infirmitate? Breui viuens tempore, repletur
H multis miseriis.) Ecce viri sancti vocibus, pœna hominis breuiter est expressa: quia & angustatur ad vitam, & dilatatur ad miseriam. Si enim subtiliter consideretur, omne quod hic agitur, pœna & miseria est. Ipsi enim corruptioni carnis seruire ad necessaria atque concessa, miseria est: vt contra frigus vestimenta: contra famem alimenta: contra æstũ frigora requirantur. Quòd multa cautela custoditur salus corporis, quòd etiam custodia amittitur, amissa cum graui labore reparatur: & tamen reparata in dubio semper est: quid hoc aliud quam mortalis vitæ miseria est? Quòd amamus amicos, suspecti ne offendi valeant: formidamus inimicos, atque securi de eis non sumus vtique, quos formidamus: quod plærunque inimicis sic confidenter quasi amicis loquimur: & nonnunquam pura verba proximorum, & multum nos fortasse diligentium, quasi verba suscipimus inimicorum: & qui falli nunquam, vel fallere volumus, ex cautela nostra grauius erramus: quid itaque hoc nisi humanæ vitæ miseria est? Quòd amissa cœlesti patria repulsus homo delectatur exilio, grauatur curis: & tamen cogitare dissimulat quàm graue sit, quia multa cogitantur: quod priuatus est interno lumine, & tamen in hac vita diu vult perpeti cæcitatem suam: quid hoc aliud quàm de pœna nostra nata miseria est? Sed quàuis diu hîc stare desideret: ipso tamen cursu mortalis vitæ impellitur, vt egrediatur. Vnde vir sanctus rectè subiungit:
I Qui quasi flos egreditur, & conteritur: & fugit velut vmbra: & nunquam in eodem statu permanet.)

Gala. 4.

Eccle. 42.

Ibidem.

Omne quid hic agitur: miseria est.

Caput XXVII.

QVasi flos etenim egreditur, quia nitet in carne: sed conteritur, quia redigitur in putredinem. Quid enim sunt nati homines in mundo: nisi quidam flores in campo? Tendamus oculos cordis in hanc latitudinem mundi præsentis, & ecce quasi tot floribus, quot hominibus plenus est. Vita itaque in carne, flos in fœno est. Vnde bene per Psalmistam dicitur: Homo, sicut fœnum dies eius: & sicut flos agri, ita florebit. Esaias quoque ait: Omnis caro fœnum: & omnis gloria eius sicut flos agri. Homo etenim more floris procedit ex occulto: & subito apparet in publico: qui statim ex publico per mortem retrahitur ad occultum. Carnis nos viriditas ostendit: sed ariditas pulueris ab aspectibus retrahit. Quasi flos apparuimus qui non eramus: quasi flos are scimus, qui temporaliter apparebamus. Et quia per momenta homo quotidie compellitur ad mortem: rectè adiungit. Et fugit velut vmbra: & nunquam in eodem statu permanet.) Sed cum sol quoque indesinenter cursum suum peragat: nunquámque se in stabilitate figat: cur cursus vitæ hominis vmbræ potius quàm soli comparatur: nisi quia amisso amore conditoris, calorem cordis perdidit, & in solo iniquitatis suæ frigore remansit? Quia iuxta veritatis vocem: Abundabit iniquitas: & refrigescet charitas multorum. Qui igitur in amore dei, cordis calorem non habet: nec tamen vitam quam diligit tenet: scilicet velut vmbra fugit. Vnde rectè quoque de illo scriptum est: quia secutus est vmbram. Bene autem dicitur: Et nunquam in eodem statu permanet: quia dum infantia ad pueritiam, puericia ad adolescentiam, adolescentia ad iuuentutem, iuuentus ad senectutem, senectus transit ad mortem: in cursu vitæ præsentis ipsis suis augmentis ad detrimenta impellitur: & inde semper deficit, vnde se proficere in spatium vitæ credit. Fixum etenim statum hîc habere non possumus, vbi transituri venimus: atque hoc ipsum nostrum viuere, quotidie à vita transire est. Quem videlicet lapsum primus homo ante culpam habere nõ potuit: quia tempora eo stante transiebant. Sed postquam deliquit: in quodam se quasi lubrico temporalitatis posuit: & quia cibum comedit vetitum, status sui protinus inuenit defectum. Quam tamen mutabilitatem non solum exterius, sed interius quoque homo patitur, dum ad meliora opera exurgere conatur. Mens etenim mutabilitatis suæ põdere ad aliud semper impellitur quàm est, & nisi in statu suo arcta custodiæ disciplina teneatur: semper in deteriora dilabitur. Quæ enim semper stantem deseruit, statum quem habere potuit, amisit. Vnde nunc cùm ad meliora nititur, quasi contra ictum fluminis conatur. Cum verò ab intentione ascendendi resoluitur, sine labore ad ima reducitur.

Fixum statum hic habere nõ possumus.

Mutabilitatẽ homo nõ solum exterius, sed interius quæque portat.

Nisi mens arcta custodiæ disciplina teneatur semper in deteriora dilabitur.

Caput XXVIII.

QVia enim in ascensu labor est, in descensu ocium: intrate rosper angustam portam dominus admonet, dicens: Contendite intrare per angustam portam. Dicturus quippe angustæ portæ introitum, præmisit, contendite: quia nisi mentis contentio feruerit, vnda mundi non vincitur, per quam animo semper ad ima reuocatur. Quia igitur homo velut flos nascitur & conteritur: quia sicut vmbra fugit, atque in statu suo nunquàm permanet: quid in hac consideratione subiungat, audiamus. Sequitur: Et dignum ducis super huiuscemodi aperire oculos tuos, & adducere eum tecum in iudicium?) Considerauit quippe superius & omnipotentis dei potentiam, & infirmitatem suam: deduxit ante oculos se & deum: pensauit quis cum quo ad iudicium veniat. Vidit hinc hominem, inde conditorem, id est, puluerem, & deum: & rectè ait: Et dignum ducis super huiuscemodi aperire oculos tuos? Omnipotenti deo oculos aperire, est iudicia exercere, quem feriat videre. Nam quasi clausis oculis non vult aspicere, quem non vult ferire. Vnde mox de ipso quoque iudicio adiungit: Adducere eum tecum in iudicium? Sed quia cõtemplatum est ad iudicium venientem deum: rursum considerat infirmitatem suam. Videt quia mundus per semetipsum esse non posit: qui vt esse possit, de immunditia processit, atque subiungit: Quis potest facere mundum de immundo cõceptum semine? Nonne tu qui solus es?) Is qui per se solus est mundus: mundare præ
M ualet immunda. Homo enim in corruptibili carne viuens, habet tentationum immunditias impressas in semetipso: quia nimirum eas traxit ab origine. Ipsa quippe propter delectationẽ carnis eius conceptio, immundicia est. Vnde & Psalmista ait: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: & in delectis peperit me mater mea. Hinc est ergo quod plærunque tentatur & nolens. Hinc est quòd immunda quædam in mente patitur, quanuis ex iudicio reluctetur: quia conceptus de immunditia, dum ad munditiam tendit, hoc conatur vincere quod est. Quisquis autem occultę tentationis motus, atque immunditiam cogitationes euicerit, nequaquam sibi suam munditiam tribuat: quia de immundo conceptum semine, nullus facere mundum potest, nisi is qui mundus per semetipsum solus est. Qui ergo iam ad locum munditiæ mente peruenit: conceptionis suæ vitã respiciat per quem venit: atque inde colligat, quia ex sua virtute non habet munditiam viuendi: cui de immunditia factum est initium subsistendi. Potest verò hoc in loco intelligi: quia beatus Iob incarnationem redemptoris intuitus, solum vidit in in mundo hominẽ de immundo semine non esse conceptum: qui sic in mundum venit ex virgine, vt nihil haberet de immunda conceptione. Neque enim ex viro & fœmina, sed ex sancto spiritu & Maria virgine processit. Solus ergo in carne sua verè mundus extitit, qui delectatione carnis tangi non potuit: quia nec per carnalem huc delectationem venit.

Luc. 13.

Psalm. 50.

A LIBRI DVODECIMI sancti Gregorij, Caput primum, quod continuat decimumquartum caput textus beati Iob.

MOS IVSTORVM est tanto sollicitius præsentem vitam quàm sit fugitiua cogitare, quanto studiosius nouerint cœlestis patriæ bona æterna perpendere. Ex his enim quæ manentia intus aspiciunt: foris fugam rerum labentium subtilius attendunt. Vnde beatus Iob cum de lapsu humani temporis sententiam protulisset dicens: Homo natus de muliere, breui viuens tempore: & rursum, & fugit velut vmbra, & nunquam in eodem statu permanet, adhuc de breuitate vitæ eius adiungit: Breues dies hominis sunt, numerus mẽsium eius apud te est.) Hoc etenim apud nos velut non esse considerat, quod tanta velocitate transcurrit. Quia vero apud omnipotentem deum etiam labentia stant: apud eum esse numerum nostrorum mensium
B perhibet. Vel certè in diebus breuitas temporis: in mensibus vero quasi multiplicata dierum spatia designantur. Nobis ergo breues dies sunt. Sed quia vita nostra post tenditur, apud deum numerus nostrorum mensium esse memoratur. Vnde per Salomonem dicitur. Lõgitudo dierum in dextera eius. Sequitur:

Prouerb. 3.

Quid sit quòd Ezechiæ quindecim anni sunt additi ad vitam: cum ei per Esaiam dictum sit, morieris tu, & non vives.

Constituisti terminos eius qui præteriri non poterunt.) Nulla quæ in hoc mundo hominibus fiunt, absque omnipotentis dei occulto consilio veniunt. Nam cuncta deus secutura præsciens, ante secula decreuit, qualiter per secula disponantur. Statutum quippe iam homini est: vel quantum hunc mundi prosperitas sequatur: vel quantom aduersitas feriat: ne electos eius, aut immoderata prosperitas eleuet, aut nimia aduersitas
4. Reg. 20. grauet. Statutum quoque est quantum in ipsa vita mortali tem poraliter viuat. Nam etsi annos quindecim Ezechiæ regi ad vitam addidit omnipotens deus: cum eum mori permisit, tunc eum præsciuit esse moriturum. Qua in re quæstio oritur, quomodo ei per prophetam dicatur: Dispone domui tuæ, quia morieris tu, & non viues: cui cum mortis sententia dicta est protinus ad eius lachrymas est, vita addita. Sed per prophetam dominus dixit: quo tempore mori ipse merebatur, per largitatem vero misericordiæ, illo eum tempore ad mortem distulit, quod
C ante secula ipse præsciuit. Nec propheta igitur fallax, quia tempus mortis innotuit, quo vir ille mori merebatur: nec dominica statuta conuulsa sunt, quia vt ex largitate dei anni vitæ crescerent, hoc quoque ante secula præfixum fuit: atque spatium vitæ quod inopinatè foris est additum, sine augmento in præscientia fuit intus statutum. Bene ergo dicitur:

Caput II.

CONstituisti terminos eius: qui præteriri non poterunt.) Quod tamen intelligi etiam iuxta spiritum valet: quia nonnunquam in virtutibus proficere conamur: & quædam dona percipimus: à quibusdam verò repulsi in imis iacemus. Nemo enim est, qui tantum virtutis apprehendat, quantum desideret: quia omnipotens deus interiora discernens, ipsis spiritalibus profectibus modum ponit: vt ex hoc homo quod apprehendere conatur, & non valet, in illis se non eleuet quæ valet. Vnde ille quoque egregius prædicator, qui raptus ad tertium cœlum fuerat, paradisi arcana penetrauerat, esse post reuelationem tranquillus atque intentatus non valebat. Sed quia omnipotens deus terminos constituit homini: qui præteriri non poterant: & eleuauit hunc ad cognoscenda sublimia, & reduxit iterum ad infirma toleranda, vt modi sui mensuram aspiciens, dum securitatem comprehendere conaretur, & non posset: ne per elationem extra se iret, per humilitatem cogeretur intra suos semper terminos redire. Sequitur:

Quòd sancti quasi mercenarij in laboribus huius mundi gemunt, & ad retributionis suæ denarium suspirant. D

Recede paululum ab eo, vt quiescat donec optata veniat sicut mercenarij dies eius.) Hoc loco recede dicitur, vim flagelli amoue. Quis enim valet deo recedente requiescere, cum solus ipse sit requies: & à quo quisque quanto longè fuerit, sit tanto & inquietus? Itaque sic recede ab eo dicitur, vt intelligas, feriendo. Aptè autem subiungitur: Donec optata veniat sicut mercenarij dies eius. Mercenarius quanto longè est à fine operis, tanto & à retributione mercedis. Ita vir quisque sanctus in hac vita positus, dum longè se esse ab exitu vitæ præsentis conspicit, longè se esse ab æternis gaudiis gemit. Quid est ergo dicere: Recede paululum ab eo vt quiescat: nisi iam flagella vitæ præsentis subtrahe, & bona æternæ quietis ostende? Vnde etiam de ipsa quiete additur: Donec optata veniat sicut mercenarij dies eius. Tunc nanque homini optata, sicut mercenarij dies eius venit, quando æternam requiem pro recompensatione sui laboris acceperit. Quantum vero ad præsentis vitæ speciem spectat, adhuc beatus Iob humanum genus multis miseriis repletum, quàm sit despectum insinuat: quantúmque ipsa insensibilia ipsum præire videantur narrat, cùm dicit:

Quòd sanctorum mors in nobis per exemplum fructificat.

Caput III. E

LIgnum habet spem. Si præcisum fuerit, rursum virescit: & rami eius pullulant. Si senuerit radix eius in terra, & in puluere mortuus fuerit truncus illius, ad odorem aquæ germinabit: & faciet comam, quasi cum primum plãtarum est. Homo verò cum mortuus fuerit, & nudatus atque consumptus, vbi quæso est?) Sed quia hoc iuxta literam patet: debemus sensum ad interiora reducere: & qualiter hęc iuxta spiritum intelligi debeant, perscrutari. In scriptura etenim sacra, ligni nomine aliquando crux, aliquando vir iustus, aut etiam iniustus, aliquando vero incarnata dei sapientia figuratur. Crux etenim ligno signatur, cùm dicitur: Mittamus lignum in panem eius. *Hiere. 11.* Lignum quippe in panem mittere est, dominico corpori crucem adhibere. Rursum ligni nomine vir iustus; aut etiam iniustus exprimitur: sicut per Propheram dominus dicit: Ego dominus humiliaui lignum sublime: & exaltaui lignum humile. *Ezec. 17.* Quia iuxta eiusdem veritatis vocem: Omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Salomon quoque ait: *Luce 14.* Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem: in quocun que loco ceciderit, ibi erit. In die etenim mortis suæ iustus ad *Eccles. 11.* Austrum cadit: peccator ad Aquilonem: quia & iustus per feruorem spiritus ad gaudia ducitur: & peccator cum apostata angelo, qui dixit: Sedebo in monte testamenti, in lateribus Aqui- *Esaiæ 14.* lonis: in frigido suo corde reprobatur. Rursum per lignum incarnata dei sapientia figuratur, sicut de ea scriptum est: Lignum *Prouerb. 3.* vitæ est his qui apprehenderint eam: & sicut ipsa ait: Si in viri- F di ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? Hoc itaque loco cùm *Luce. 23.* lignum præfertur homini, quid homo nisi carnalis quisque accipitur? Et quid ligni nomine: nisi iusti vniusculusque vita designatur? Lignum etenim habet spem: si præcisum fuerit, rursum virescit: quia cùm in morte passionis pro veritate iustus afficitur, in æternæ vitę viriditate recuperatur. Et qui hic virebat per fidem, illic virescit per speciem. Et rami eius pullulant: quia plærunque ex passione iusti, fideles quique ad amorem cœlestis patriæ multiplicãtur, & viriditatem vitæ spiritalis accipiunt: dum hîc pro deo fortiter egisse gratulantur. Sequitur: Si senuerit in terra radix eius, & in puluere mortuus fuerit truncus illius, ad odorem aquæ germinabit, & faciet comam cùm primum plantatum est.) Quid radix iusti, nisi sancta prædicatio: quia ad ipsa oritur, & in ipsa subsistit, & quid terræ vel puluris nomine, nisi peccator accipitur? cui voce conditoris dicitur: Terra es, & in *Gene. 3.* terram ibis. Vel certè sicut habet nostra translatio: Puluis es, & in puluerem reuerteris. Iusti igitur radix in terra senescit, & in puluere truncus emoritur: quia apud corda prauorum, eius prædicatio despecta, cunctisque viribus effœta creditur. Et in puluere truncus emoritur: quia inter manus persequẽtium corpus illius examinatur. Iuxta Sapientiæ etenim vocem: Visi sunt o- *Sapien. 3.* culis insipientium mori, & æstimata est afflixio exitus illorum:

Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

C Sed iste cuius radix in terra senuit:& in puluere truncus mortuus est, ad odorem aquæ germinat: quia per afflatum sancti spiritus,in electorum cordibus exemplo sui operis germen virtutis facit. Aquæ etenim appellatione,nonnunquàm sancti spiritus irrigatio designari solet,sicut scriptum est: Si quis sitit,veniat ad me,& bibat. Qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum. Et faciet comam quasi cùm primum plantatum est.) Succiso trunco comam facere,ex extincto corporaliter iusto, ipso suæ passionis exemplo multorum corda suscitare, & ex fide recta viriditatem veritatis ostendere. Bene autem dicitur: Quasi cum primum plantatum est. Omne quod hîc à iustis agitur,secunda plantatio est: quia prima videlicet plantatio non in opere iustorum,sed in præscientia conditoris est. Et quia cuncta quæ agunt electi,sicut prius interius cõspiciuntur atque disponuntur:ita postmodum ex terius per ficiuntur*,bene dicitur:Faciet comam quasi cumprimum plantatum est, id est, viriditatem suam ostendit in effectu operis, quam prius habuit in præscientia conditoris.

*al.proficiunt.

Ioan.4.
Ioan.7.

Caput IIII.

POtest etiam radix iusti, ipsa natura humanitatis intelligi, ex qua subsistit. Quæ videlicet radix senescit in terra,cùm natura carnis deficit in puluerem redacta. Cuius in puluere truncus emoritur,quia extinctum corpus, à sua specie dissipatur. Sed ad odorem aquæ germinat:quia per aduentum sancti spiritus resurgit. Et faciet comam quasi cum primum plantatum est, quia ad illam speciem redit ad quam percipiendam creatus fuerat,si in paradiso positus, peccare noluisset. Quod fortasse etiam de domino ipso;scilicet bonorum omnium capite,valet intelligi: iuxta hoc vtique quod prædiximus, quia de semetipso ait: Si in viridi ligno hæc faciunt,in atido quid fiet? Se enim lignum viride, & nos lignum aridum dixit: quia ipse in se vim*diuinitatis habuit,nosvero qui puri homines sumus, lignum aridum appellamur. Habet ergo lignum spem,si præcisum fuerit, quia rursum virescit: quoniam & si occidi per passionem potuit, per resurrectionis gloriam rursus ad vitæ viriditatem venit. Huius rami pullulant, quia resurrectione illius multiplicati, longè lateque fideles creuerunt. Huius radix in terra quasi senuit,quia eius prædicatio Iudæorum perfidiæ despecta fuit. Et in puluere truncus emortuus est: quia in corde persequentium,quod perfidiæ suæ vento leuabatur,contempti bilis & despectus est habitus:quia carne potuit occidi. Sed ad odorem aquæ germinauit,quia per virtutem dei,extincta caro illius ad vitam rediit,iuxta quod scriptum est:quem deus suscitauit à mortuis. Quia enim deus trinitas est,extinctam carnem vnigeniti filij sancta trinitas,id est,pater & idem filius,& spiritus sanctus resuscitauit. Et fecit comam quasi cumprimum plantatum est:quia illa Apostolorum debilitas quæ in morte illius expauit,& negauit, & negando aruit: per resurrectionis eius gloriam rursus ad fidem viruit. In cuius ligni comparatione quid omnis homo nisi pulluis est? Vnde & subditur.

*al.lumen.

Act.2.

I

Caput V.

HOmo verò cùm mortuus fuerit, & nudatus atque consumptus:vbi quæso est?) Nullus homo sine peccato est, nisi ille qui in hunc mundum non venit ex peccato. Et quia omnes in culpa ligamur,ipsa amissione iustitiæ morimur: concessa prius in paradiso veste innocentiæ nudamur: interitu etiam carnis subsequente consumimur. Homo itaque peccator moritur in culpa,nudatur à iustitia,consumitur in pœna. Hanc nuditatem peccatoris filij tegere dignatus est pater, qui eo redeunte dixit:Cito proferte stolam primã. Prima quippe stola, est vestis innocentiæ,quam homo bene conditus accepit,male à serpente persuasus perdidit. Contra hanc rursum nuditatem dicitur:Beatus qui vigilat,& custodit vestimẽta sua, ne nudus ambuler. Vestimenta quippe custodimus, cùm præcepta innocentiæ seruamus in mente: vt cum nos iudici culpa nudat,ad amissam redeuntes innocentiam pœnitentia operiat. Bene autem dititur: Vbi quæso est? quia peccator homo illic stare noluit,vbi conditus fuit:hîc verò,vbi cecidit,diu esse prohibetur. Patriam volens perdidit: à peregrinatione verò sua quam diligit,inuitus expellitur. Vbi ergo est qui in eius amore non est,vbi verum esse est? Sequitur: Quomodo si recedant aquæ de mari,& fluuius vacuefactus arescat,sic homo cùm dormierit,non resurget.) Mare mens hominis,& quasi fluctus maris sunt cogitationes mẽtis:quæ aliquando per iram tumescũt, per gratiam tranquillæ fiunt,per odium cum amaritudine defluunt. Séd cùm homo moritur,aquæ maris recedunt,quia iuxta Psalmistæ vocem: In illa die peribũt omnes cogitationes eorum. Et rursum de moriente scriptum est: Amor quoque & odium simul peribunt. Arescit ergo fluuius vacuefactus: quia subducta anima,vacuum remanet corpus. Quasi enim alueus fluminis vacuus, est corpus exanime. Qua in re vigilanter intuendum est:quia vita præsens,videlicet quousque anima moratur in corpore,mari comparatur & fluuio. Aqua enim maris amara est,fluminis dulcis. Et quia hîc viuentes modo quibusdam amaritudinibus afficimur: modo autem dulcedine tranquilli ac mites inuenimur,præsentis vitæ decursus comparatione exprimitur maris & fluminis.

Psal.145.
Eccles.9.

Vita presens comparatur maris & fluuio.

K

Quòd nisi prius elementa ardore soluantur,resurrectio mortuorum non sit. Caput VI.

SEd in his durum valde videtur esse quod subditur:Sic homo cùm dormierit,non resurget.) Cur itaque laboramus, si in resurrectionis retributionem non tendimus? Quomodo autem dicitur:non resurget,cùm scriptum sit: Omnes quidem resurgemus:sed non omnes immutabimur? Et rursum:Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Et per semetipsam veritas dicit: Omnes qui in monumentis sunt,audient vocem eius,& procedent qui bona fecerunt,in resurrectionem vitæ. Sed subiuncta sententia indicat,quæ discretio in præmissa lateat. Nam subditur: Donec atteratur cœlum, non euigilabit: nec consurget de somno suo.) Liquet enim quia non resurget, scilicet donec atteratur cœlum:quia nisi mũdi huius finis aduenerit,humanum genus à somno mortis ad vitam non euigilabit. Non ergo quia omnino non resurgat:sed quia ante contritionem cœli,humanum genus minimè resurgat,insinuat. Notandum quoque est, cur postquam superius hominem mortuum dixit,inferius non mortuum, sed dormientem nominat, eúmque de somno suo minimè resurgere,donec cœlum atteratur narrat,nisi quòd patenter datur intelligi: quia in comparatione ligni reuirentis, hominem mortuum peccatorem nominat,à vita scilicet iustitiæ extinctum. Vbi autem de morte carnis loquitur, non hanc mortem,sed somnum maluit vocare,spem proculdubio resurrectionis insinuans:quia sicut citius homo à somno euigilat:ita concitè ad conditoris nutum à morte corporis resurget. Vehementer enim ab infirmis mentibus nomen mortis pertimescitur: somni autem vocabulum non timetur. Vnde & Paulus discipulos admonet,dicens:Nolumus autem ignorare vos fratres de dormentibus:vt non contristemini sicut & cæteri qui spem non habent. Si enim credimus quòd Iesus mortuus est & resurrexit: ita & deus eos qui dormierunt per Iesum adducet cum eo. Quid est quòd prædicator egregius mortem domini, mortem vocat:mortem seruorum domini: non mortem, sed somnum nominat:nisi quia infirma corda audientium respiciens,medicamentum prædicationis suæ mira arte componit: & illum quem iam resurrexisse nouerant,eis mortuum insinuare non dubitat:eosverò qui necdum resurrexerant,vt spem resurrectionis insinuer:nõ mortuos,sed dormientes vocat? Non enim verebatur dicere mortuum quem auditores iam resurrexisse cognouerant:& verebatur dicere mortuos,quos resurgere vix credebant. Beatus igitur Iob quia carne mortuos ad vitam rursus euigilare non dubitat,eos dormientes potius quàm mortuos appellat. Sequitur:

Quæst.

1.Corinth.15.

Ioan.5.

L Responsio.

Quòd ante aduentum Christi nemo tam probatæ vitæ fuit, quin ad infernum descenderet. & quod ibi loca sint in quibus sancti dei quiescebant:& item alia inferiora in quibus mali puniebantur.

Caput VII.

QVis mihi tribuat vt in inferno protegas me?) Quia ante aduentum mediatoris dei & hominis: omnis homo quanuis mundæ probatæque vitæ fuerit,ad inferni claustra descendit, dubium non est: quoniam homo qui per se cecidit, per se ad paradisi requiem redire non potuit,nisi veniret ille, qui suæ incarnationis mysterio eiusdem nobis paradisi iter aperiret. Vnde & post culpam primi

1.Thess.4.

Gent.3.

A primi hominis,ad paradisi aditum romphæa flammea posita esse memoratur:quæ & versatilis dicitur,pro eo quod quando que veniret tempus,vt etiam remoueri potuisset. Nec tamen ita iustorum animas ad infernum dicimus descendisse,vt in locis pœnalibus tenerentur. Sed esse superiora inferni loca, esse alia inferiora credẽda sunt:vt & in superioribus iusti requiescerent:& in inferioribus iniusti cruciarentur. Vnde & Psalmista propter præuenientem se dei gratiam dicit: Eripuisti animam meam ex inferno inferiori. Beatus igitur Iob ante mediatoris aduentum ad infernum se descendere sciens, conditoris sui illic protectionem postulat:vt à locis pœnalibus alienus existat vbi dum ad requiem ducitur, à suppliciis abscondatur. Vnde subiungit:

Psalm.85.

Quòd furor districtionis diuinæ tunc pertransit, cùm electorum animas in infernum descendens redemptor noster secum eduxit.

Et abscondas me donec pertranseat furor tuus.) Furor etenim omnipotentis dei in hoc quotidie vim suæ districtionis peragit:quod viuẽtes indignè,dignis suppliciis demergit. Qui furor nunc quidem transit:sed in fine pertransit: quia modo agitur,sed in mundi termino consummatur. Qui tamen iste furor,quantum ad electorum animas, in redemptoris nostri aduentu pertrãsijt quia eas ab infetni clausttris ad paradisi gaudia mediator dei & hominum,dum ipse illuc piè descenderet, reB duxit. Inter hæc verò sciendum est,quòd furoris nomen diuinitati non congruit: quia naturam dei simplicem perturbatio nulla confundit. Vnde ei dicitur: Tu autem dominator virtutis cum tranquillitate iudicas: & cum magna reuerentia disponis nos. Sed quia iustorum animæ,per mediatoris aduentum erant quandoque ab inferni locis, quanuis non pœnalibus, liberandæ:hoc quoque iustus vir præuider,& petendo subiungit:

Quòd tempus in quo recordatus est nostri deus, primus eius aduentus sit,in quo nos instificauit:& secundus,in quos nos glorificabit.

Caput VIII.

Galat.4.

ET constituas mihi tempus in quo recorderis mei?) At vbi venit plenitudo temporis,misit deus filium suum, factum ex muliere,factum sub lege:vt eos qui sub lege erant,redimeret. Hanc itaque redemptionem vir domini præscius, in qua erant multi etiam ex gentilitate liberandi,sicut ipse ait: Licèt hæc cæles in corde tuo, tamen scio quia vniuersorum mesmineris:apud omnipotentem deum tempus sibi constitui suæ recordationis petit. Hinc est enim quod in Euangelio dominus dicit:Et ego si exaltatus fuero à terra,omnia traham ad me ipsum:omnia videlicet electa. Non enim ab inferno rediens dominus,electos simul & reprobos traxit: sed illa exinde omC nia sustulit,quæ sibi inhæsisse præciuit. Vnde etiam per Osee prophetam dicit:Ero mors tua ô mors: ero morsus tuus inferne. Quod enim occidimus,agimus vt penitus non sit. Ex eo enim quod mordemus, partem abstrahimus, partemque relinquimus. Quia ergo in electis suis funditus dominus occidit mortem: mors mortis extitit. Quia verò ex inferno partem abstulit,partemque reliquit,non occidit funditus,sed momordit infernum. Dicit ergo:Ero mors tua ô mors,id est,in electis meis te funditus perimo. Ero morsus tuus inferne: quia sublatis eis te ex parte transfigo. Sciens igitur beatus Iob hunc aduentum ad inferos redemptoris nostri: petat quod futurum præuidit,& dicat:Et constituas mihi tempus in quo recorderis mei. Sequitur: Putásne homo rursum viuat?) Solent iusti viri in eo quod ipsi certum ac solidum sentiunt, quasi ex dubietate aliquid proferre:vt infirmorum in se verba transferant. Sed rursum per fortem sententiam infirmanti dubietati omnimodo contradicunt: quatenus per hoc quòd dubiè proferre cernuntur,infirmis aliquatenus cõdescendant:& per hoc quòd certam sententiam proferunt,infirmorum mẽtes dubias ad soliditatem trahant. Quod nimirum dum faciunt, exemplũ nostri capitis sequuntur. Passioni quippe dominus propinquãs infirmantium in se vocem sumpsit,dicens:Pater mi si possibile est,transeat à me calix iste,eorúmque timorem, vt abstraheret,suscepit:& rursus per obedientiam vim fortitudinis ostendens,ait: Veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu: vt cùm hoc imminet quod fieri nolumus, sic per infirmitatem petamus,vt non fiat:quatenus per fortitudinem patati simus:vt vo D luntas cõditoris nostri etiam contra voluntatem nostram fiat. Hoc igitur exemplo nonnunquam à fortibus infirmitatis verba suscipienda sunt:vt per eorum post prædicamenta fortia,infirmorum corda gratius roborentur. Vnde beatus Iob cùm quasi dubitantis verba protulit, dicens: Putásne mortuus homo rursùm viuat? ilico sententiam suæ certitudinis adiunxit, qua ait:

Ioan.12.

Osee.13.

Matth.26.

Certitudinem suam de resurrectione sanctus Iob indicat, qui immutationem suam tanto desiderio expectat.

Caput IX.

CVnctis diebus quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea.) Qui itaque immutationem suam tanto desiderio expectat,quàm sit de resurrectione certus,insinuat:& cursum vitæ præsentis quantum despiciat,innotescit:quia hunc militiam appellat. Per militiam quippe semper ad finem tenditur: & quotidie conclusionis terminus expectatur. Cursum itaque vitæ huius despicit:& statum soliditatis requirit:qui per hoc quòd mutabiliter militat, ad immutationem suam peruenire festinat. Iusto quippe in hac vita ipsa sarcina suæ corruptionis onerosa est:quod vigiliæ defatigãt,somnus quæritur,vt vigiliarum labor atque anxietas temperetur. Sed nonnunquàm etiam somnus occidit,fames corpus atterit, atque vt eius necessitas repellatur,cibi requiruntur:sed sæpe & cibi grauant,qui ad repellendum debilitatis grauamen quæsiti E fuerant. Grauis itaque est sarcina corruptionis:quæ nisi ita grauis esset,Paulus nequaquam diceret: Vanitati creatura subiecta est,non volens:sed propter eum qui subiecit eam in spe: quia & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum dei. Scimus enim quòd omnis creatura ingemiscit,& parturit vsque adhuc. Sanctus ergo vir incorruptionis statum desiderans dicat: Cunctis diebus quibus nunc milito,expecto donec veniat immutatio mea. In qua immutatione quid agatur,adiungit:

Roma.8.

Quòd tunc vocanti deo respondeat,quando in incorruptione similis ei erit:nunc autem corruptibilis incorruptibili non apertè respondet.

Vocabis me, & ego respondebo tibi.) Respondere cuilibet dicimur,cum eius factis cõgrua ad vicem opera reddimus. In illa igitur commutatione vocat dominus, & respondet homo:quia ante incorrupti claritatem,incorruptus homo ostenditur post corruptionem. Nunc etenim quousque subditi corruptioni sumus, auctori nostro minimè respondemus: quia dum corruptio ab incorruptione longè est,similitudo apta nostræ responsioni non est. De illa verò immutatione scriptum est: Cùm apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus 1.Ioan.3. eum sicuti est. Tunc ergo vocanti deo veraciter respondemus,quando ad summæ incorruptionis iussum incorruptibiles surgimus.

Caput X.

ET quia hoc percipere creatura ex semetipsa non valet,sed F solius omnipotentis dei dono agitur, vt ad tantam incorruptionis gloriam permuteturrectè subiungitur:

Quòd humana natura nisi dei gratia erigatur, per se non conualescit.

Operi manuum tuarum porriges dexteram.) Ac si apertè dicat:dicirco creatura corruptibilis persistere ad incorruptionem poterit,quia tuæ potestatis manu erigitur:& tui respectus gratia vt persistat, tenetur. Humana nanque creatura, eoipso quod creatura est,in semetipsa habet sub se desluere: sed à conditore suo homo accepit,vt & super se contemplatione rapiatur, & in semetipso in corruptione teneatur. Creatura ergo ne sub se defluat, sed in incorruptione persistat,ad incorruptibilitatis statum auctoris sui dextra leuatur. Potest quoque dexteræ nomine, filius designari: quia omnia per ipsum facta sunt. Operi igitur manuum suarum porrexit omnipotens deus dexteram suam: quia vt abiectum atque in infimis iacens ad summa erigeret genus humanum,incarnatum ad hoc vnigenitum misit. Ex cuius nobis incarnatione datum est, vt qui ex voluntate propria in corruptionem cecidimus: vocáti nos deo quandoque ad incorruptionis gloriam, respondere valeamus. Qua in re largitatem diuinæ misericordiæ pensare quis valeat, quod ad tãta perduceit gloriam, hominem post culpam? Pensat deus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G fat deus mala quæ facimus, & tamen per benignitatis suæ gratiam ea misericorditer relaxat. Vnde & subditur:

Quòd omnia nostra opera quasi in sacculo sigillata sunt, quandiu non pœnitemus, donec excutiantur in iudicio: & quòd ea quæ hic pœnituimus, nequaquam deus in vltimo examine iudicat.

Tu quidem gressus meos dinumerasti, sed parcis peccatis meis.) Gressus deus dinumerat, cùm singula quæque nostra opera propter retributionem signat. Quid enim in gressibus, nisi vnaquæque nostra actio designatur? Omnipotēs itaque deus & gressus dinumerat, & peccatis parcit: quia & subtiliter acta nostra considerat, & tamen hæc pœnitentibus misericorditer relaxat. Qui & duritiam in peccantibus conspicit, sed tamen hanc præueniente gratia ad pœnitentiam emollit. Culpas ergo dinumerat, cum nosipsos ad singula quæ fecimus, deflenda conuertit: quas misericorditer relaxat: quia ea dum nos punimus, ipse nequaquam in extremo examine iudicat: Paulo attestante,
1.Corin.11. qui ait: Si nosmetipsos diiudicaremus, nō vtique iudicaremur. Vnde adhuc subditur:

Caput XI.

Signasti quasi in sacculo delicta mea, sed curasti iniquitatem meam.) Signātur quasi in sacculo delicta nostra, quia hoc quod nos exterius agimus, nisi pœnitentia interueniente diluamus, in secreto iudiciorum dei sub quadam occultatione seruatur: vt quandoque etiam de sigillo secreti exeat ad
Deut.32. publicum iudicij. Vnde etiam per Moysen dicitur: Nónne hæc congregata sunt apud me, & signata in thesauris meis? In die
H vltionis reddam illis. Cùm verò pro malis quæ fecimus, disciplinæ flagello atterimur, & hæc per pœnitentiam deflemus: iniquitatem nostram signat & curat: quia nec inulta hìc deserit, nec in iudicio punienda reseruat. Signat igitur delicta: quia ea hic subtiliter attēdit, vt feriat: curat verò, quia hęc flagellum funditus relaxat. Vnde iniquitatem quoque illius persecutoris sui quem in terra prostrauerat, signando curauit, cùm de illo ad
Act.9. Ananiam dixit: Vas electionis mihi est iste, vt portet nomen meum coram gentibus & regibus, & filiis Israël. Ego enim ostendam illi, quanta eum oporteat pro nomine meo pati. Cui enim adhuc pro transactis excessibus venturas passiones minatur: profecto hoc quod deliquerat, in corde signatum tenebat. Sed proculdubio delicta eius signando curauerat, quem vas electionis vocabat. Vel certè peccata nostra signantur in sacculo, cùm mala quæ fecimus, sollicito semper corde pensamus. Quid nanque est cor hominis, nisi sacculus dei? Vbi dum studiosè conspicimus per quanta deliquimus: peccata nostra quasi in dei sacculo signata portamus. An non peccatum suum Dauid signatū tenebat in sacculo, qui dicebat: Iniquitatem meam
Psalm.50. ego agnosco, & delictum meum coram me est semper? Et quia culpas quas nos intuendo, & pœnitendo cognoscimus, pius nobis conditor relaxat, rectè post signata in sacculo delicta, subiungitur: Sed curasti iniquitatem meā. Ac si apertè dicat: Quæ
I modo signas vt pœnitendo videam, agis proculdubio ne in retributione videantur. Sequitur:

Quòd quibusdam subitis, & repentinis tentationibus, excellentes viri, qui quasi montes sunt, aliquando ruant: & alij nonnulli lentis, & mollibus blandimentis, quasi aquis fluxu continuo excauantibus forte propositum mentis vsque in luxuriam permittente deo dissoluuntur.

Mons cadens defluit, & saxum transfertur de loco suo. Lapides excauant aquæ, & alluuione paulatim terra consumitur: & homines ergo similiter perdes.) Hoc crebro agitur, vt cadentibus rupibus, saxum ad loco alia transferatur: vt aquæ lapides excauent, & paulatim terra alluuionibus consumatur. Sed magna nobis intentione discutiendum est quod infertur: Et homines ergo similiter perdes. Quid est enim hoc quòd cadenti monti, & saxo translato, quòd excauato lapidi, & per alluuionem terrę consumptæ, perditio humana comparatur, nisi hoc quod patenter datur intelligi: quia duo sunt genera tentationum? Vnum quod in mente etiam iusti hominis per repentinum euentum agitur: quatenus sic subitò tentetur, vt hunc inopinato prouentu concutiat & prosternat, casúmque suum non nisi postquàm ciderit, videat. Aliud verò quod paulutim venit in mentem: & resistentem animum lenibus suggestionibus inficit: & omnes in eo vires iustitiæ non nimietate sua, sed assiduitate consumit. Quia ergo alia est tentatio quæ iustos plærunque subita K
inuasione prosternit, dicatur: Mons cadens defluit, & saxum transfertur de loco suo, id est, mens sancta cuius locus iustitia fuerat, impulsu subito transfertur ad culpam. Rursum quia alia est tentatio quæ se cordi hominis leuiter infundit: omnémque duritiam fortitudinis corrumpit atque consumit, dicatur: Lapides excauant aquæ: quia videlicet duritiam mentis absorbent assidua & mollia blandimenta libidinis, & lentum atque subtile vitium corrumpit durum & forte propositū mentis. Vnde subditur:

Caput XII.

Et alluuione paulatim terra consumitur.) Sicut enim influente aqua paulatim terra consumitur: sic leniter surripiente vitio, mens etiam fortis absorbetur. Vnde bene subiungitur. Et homines ergo similiter perdes.) id est, quia cùm tentationem iusto iudicio eius menti, qui stare in alto cernitur, repente dominari permittis: cadere ac defluere montem facis: & cùm voluntas ad vitium commutatur, quasi ad locum alium transfertur saxum. Cùm verò tentationem lentam atque subtilem, sed tamen assiduam: eorum, qui fortes esse creduntur, præualere mentis finis: quasi lapides excauāt aquæ: & alluuione paulatim terra consumitur: quia nimirum suggestione leni sub acta mentis duritia mollitur. Videamus, Dauid ille quantum mons altus fuerit, qui tanta dei mysteria prophetico spiritu valuit contemplari: sed aspiciamus quàm subito casu defluxit: qui dum in solario deambulans, alienam coniugem concupiuit & 3.Reg.11.
abstulit: eiusque virum cum damno sui exercitus interemit: repentino casu mons cecidit, cùm mens illa mysteriis cœlestibus L
assueta, inopinata tentatione deuicta est: tanque immanissimæ turpitudini subacta. Saxum itaque de loco suo translatum est, cùm prophetæ animus à prophetiæ mysteriis exclusus, ad cogitandas turpitudines venit. Videamus etiam qualiter lapides excauant aquę, & alluuione paulatim terra consumitur. Salomon 3.Reg.11.
quippe immoderato vsu atque assiduitate mulierum ad hoc perductus est: vt templum idolis fabricaret: & qui prius deo templum construxerat, assiduitate libidinis, etiam perfidiæ substratus, idolis construere templa nō timuit. Sicque factum est, vt ab assidua carnis petulantia, vsque ad mentis perfidiam perueniret. Quid itaque aliud quàm aquæ excauarunt lapidem: & alluuione paulatim terra consumpta est? Quia surripiente paulisper infusione peccati, terra cordis illius ad consumptionem defluxit. Considerat ergo beatus Iob vtrasque tentationes: vel subitam, & immensam, vel lentam atque longiorem: consideret casus hominum, & ex his quæ exterius accidunt, rapiat interius contemplationem, dicens: Mōs cadens defluit, & saxum transfertur de loco suo. Lapides excauant aquæ: & alluuione paulatim terra consumitur: & homines ergo similiter perdes, id est, Sicut hęc insensibilia modo subito corruunt, modo paulisper infusa aquarum mollitie consumuntur: ita etiam eum M
quem rationabilem cōdidisti: vel subita tentatione deiicis, vel longa ac lenta consumi permittis. Atque mox eandem rationabilem creaturam verbis sequentibus explicat, dicens: Roborasti eum paululum, vt in perpetuum transiret.) Paululum roboratus est homo, quia hic viuendi vires ad modicum accepit, vt in perpetuum transeat, vbi eius vitam terminus non cōcludat. Sed in hac breuitate vbi roboratus est, colligat vnde in perpetuitate inueniat, velvt semper gaudeat, vel vt susceptas supplicia non euadat. Qui pro eo quòd paululum roboratus est, vt in perpetuum transeat, apertè mox subditur:

Quòd sanctorum animæ quæ intus claritatem dei vident, quod extra est, non ignorant: carnalium verò animæ, vtrum filij, vel cætera quæ maxime amauerunt bene, vel malè se habeant, nesciunt.

Immutabis faciem eius, & emittes eum.) Facies hominis immuratur, cū eius species morte atteritur. Emittimur verò, quia ab his quæ volens tenuit, transire ad æterna cogitur nolens, dumque ad illa perducitur, hæc quæ diu cogitata tenuit, qualiter sese habitura sint relicta, nescit. Vnde & additur:

Caput XIII.

Siue nobiles fuerint filij eius siue ignobiles, non intelliget.) Sicut enim hi qui adhuc viuentes sunt: mortuorum animæ quo loco habeantur ignorant: ita mortui vitam in carne viuentium post eos qualiter disponatur nesciunt: quia & vita

A vita spiritus, longè est à vita carnis: & sicut corporea atque incorporea diuersa sunt genere, ita etiam distincta cognitione, Quod tamen de animabus sanctis sentiēdum nō est: quia quę intus omnipotentis dei claritatē vidēt, nullo modo credēdum est: quia foris sit aliquid quod ignorēt. Sed carnales quiq; quia amorem præcipuum filiis impendunt, hoc eos beatus Iob nescire postmodum asserit, quod hic vehementer amauerunt: vt siue nobiles siue ignobiles sint filij, nesciāt, quorū eos semper cura fatigabat. Quod tamen si intelligi spiritaliter debet: non incongruè filiorū nomine, opera designantur: sicut de muliere
1.Tim.2. Paulus dicit: Quia salua erit per filiorum generationē. Neque enim mulier quæ continentiæ studens, nequaquàm filios generet, salua non erit: sed per generationem filiorū saluari dicitur: quia per effectum bonorum operum perpetuæ saluti sociatur. Nobiles ergo sunt filij, recta opera: ignobiles autē facta peruersa. Et sæpe homo agere quælibet bona intentione nititur: sed tamen pro multis quæ surripiunt, eius acta apud omnipotentem deum qualiter habeantur, incertum est. Siue itaque nobiles fuerint filij eius siue ignobiles, nō intelliget: quia subtili examine discussa, vtrum approbentur eius opera an reprobentur, ignorat. Et hic ergo homo in dolore laboris est positus: & illuc ducitur in timore suspitionis. Vnde adhuc de ipso præsentis vitæ labore subiungitur: Attamen caro eius dum viuit, dolebit: & anima eius super semetipso lugebit.) De coniu-
1.Corin.7. gibus Paulus dicit: Tribulationem tamen carnis habebunt hu-
B iusmodi. Sed tribulationem carnis hic pati possunt, etiam iam qui spiritaliter viuūt. Cur ergo inesse coniugibus carnis tribulatio quasi specialiter dicitur, quæ etiam à vita spiritalium longè non est, nisi quòd hi frequenter maiores tribulationes ex carne suscipiunt, qui carnis voluptatibus delectantur? Bene autem dicitur: Et anima eius super semetipso lugebit: quia quisquis gaudere in se appetit, eoipso iam in luctu est, quo à vera lætitia recessit. Vera quippe lætitia mētis, creator est. Dignum itaque est, vt in se semper homo mœrores inueniat, qui derelicto creatore, in se gaudium quærebat. Sequitur:

Textus caput.xv.beati Iob.expositionis moralis verò libri duodecimi, Caput XIIII.

Respōdēs autē Eliphas Themanites dixit: Nūquid sapiēs respōdebit quasi in ventū loquēs, & implebit ardore stomachū suū? Arguis verbis eū qui nō est æqualis tibi: & loqueris quod tibi nō expedit. Quātū in te est, euacuasti timorem: & tulisti preces corā deo. Docuit enim iniquitas tua os tuū: & imitaris linguā blasphemātiū. Con-
C dēnabit te os tuū: & nō ego: & labia tua respōdebunt tibi. Nūquid primus homo tu natus es, & ante omnes colles formatus? Nūquid cōsilium dei audisti, & inferior te erit eius sapiētia? Quid nosti quod ignoremus: quid intelligis quod nesciamus? Et senes & antiqui sunt in nobis: multo uetustiores quā patres tui. Nunquid grāde est vt cōsoletur te deus? Sed verba tua praua hoc prohibēt. Quid te eleuat cor tuū, & quasi magna cogitās, attonitos habes oculos? Quid tumet cōtra deū spiritus tuus, vt proferas de ore tuo huiusmodi sermones? Quid est homo vt immaculatus sit: & vt iustus appareat natus de muliere? Ecce inter sanctos eius nemo immutabilis: & cœli nō sunt mūdi in cōspectu eius: quāto magis abominabilis & inutilis homo, qui bibit quasi aquā iniquitatē? Ostendā tibi, audi me: quid vidi narrabo tibi. Sapiētes cōfitētur, & nō abscōdunt patres suos. Quibus solis data est terra: & nō trāsiuit alienus per eos. Cūctis diebus suis impius superbit, & numerus annorū incertus est tyrānidis eius. Sonitus terroris semper in auribus illius: & cū pax sit, ille semper insidias suspicatur. Nō credit quod reuerti possit de tenebris ad lucē: circunspectās vndique gladiū. Cū se mouerit ad quærendū panē, nouit quod paratus sit in manu eius tenebrarū dies. Terrebit eū tri- D
bulatio, & angustia vallabit eū, sicut regē qui præparatur ad præliū: Tetendit enim aduersus deū manum suam, & cōtra omnipotentē roboratus est. Cucurrit aduersus eum erecto collo, & pingui ceruice armatus est. Operuit faciē eius crassitudo, & de lateribus eius aruina dependet. Habitabit in ciuitatibus desolatis & in domibus desertis, quæ in tumulos sunt redactæ. Non ditabitur, nec perseuerabit substantia eius, nec mittet in terrā radicē suam. Nō recedet de tenebris. Ramos eius arefaciet flamma: & auferetur spiritus oris eius ab eo. Non credat frustra errore deceptus, quod aliquo precio redimēdus sit. Antequā dies eius impleantur, peribit, & manus eius arescent. Lædetur quasi vinea in primo flore botrus eius, & quasi oliua proiiciens florem suum. Congregatio enim hypocritæ sterilis, & ignis deuorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt. Concepit dolorem, & peperit iniquitatem, & vterus eius præparat dolos.

Respondens autem Eliphas Themanites dixit: Nunquid sapiens respondebit quasi in ventum loquens: & implebit ardore stomachum suum?) Crebro iam diximus beatum Iob typum sanctæ vniuersalis Ecclesiæ, amicos vero il- E
lius hæreticorum speciem tenere: qui quasi ex defensione domini, occasionem stultæ locutionis inueniunt: & contumeliosa contra bonos verba iaculantur. Quibus cuncta quæ à fidelibus sentiuntur, quasi in ventum prolata displicent. Vnde nunc dicitur: Nunquid sapiens respondebit quasi in vētum loquēs? Nec bonorum verba dicta rationis, sed stimulos furoris existimant. Vnde & subditur: Et implebit ardore stomachū suum. Quia ea etiā quæ se sciūt cōtumeliosè dicere, studēt semper vt dictū est, ex domini defensione palliare. Vnde Eliphas subdit:

Quòd cùm peruersi vera mala contra bonos non inueniunt, falsa fingunt vt aliis derogando, ipsi iusti videantur.

Arguis verbis eum qui nō est æqualis tibi, & loqueris quod tibi nō expedit.) Nullū vero existimant timorem domini habere, nisi eū quem potuerint ad suæ cōfessionis stultitiā trahere. Vnde adiungit: Quantum in te est, euacuasti timorē, & tulisti preces corā deo.) Tulisti dicitur, abstulisti: ac si apertè dicat: De tua iustitia præsumens, creatoris tui gratiam despicis deprecari. Cū enim vera mala hæretici cōtra bonos non inueniunt, fingunt quæ redarguāt, vt iusti esse videantur, & sit plęrunque vt ad aperta contumeliarum verba perueniant. Vnde adhuc subditur: Docuit enim iniquitas tua os tuū, & imitaris linguā blasphemantium.) Iniquitas os docet, quando ex mala vita cōcipitur, quod peius dicatur: Quia autē beatus Iob tanto F
in ore liber fuerat, quāto iustus in opere, ab amicis suis hæreticorū typum tenentibus, & de iniqua vita, & de audaci ore reprehēditur, vt dicatur: Docuit enim iniquitas tua os tuū. Ac si apertè ei diceretur: Quod peruersè loqueris, ex peruersiore didicisti vita. Sæpe vero hæretici dum quasi venerantur deum, eius mysteriis contradicunt: & humilitatem putant, si veritatem denegant. Sunt nanque nonnulli qui deo se iniuriam irrogare existimant, si eum veram carnem assumpsisse fateantur, aut si hunc veraciter pro nobis carne mori potuisse crediderint. Cūque deo quasi plus honoris conātur tribuere, cogūtur laudes veras bonitatis illius negare. Quid enim ei est in charitatis suæ laude potētius, quā vt illa sibi pro nobis digna ad susceptionē assumptione faceret, quæ ei vidētur indigna? Sancta autem Ecclesia verā carnē, verām mortem illius cōfitetur, sed hęc dicēs, ab hæreticis irrogare deo cōtumeliā creditur. Vnde nunc dicitur: Et imitaris linguā blasphemātium. Cui si quid in hoc mundo aduersitatis euenerit, hoc ei contingere ex ipsa hac iniuria suæ confessionis dicunt. Vnde adhuc subditur:

¶ Condemnabit te os tuū, & non ego, & labia tua respondebunt tibi.) Quia enim ex errore confessionis existimant mala aduersitatis erumpere, labia sua ei asserunt respondere, vt culpa eloquij sit causa flagelli.

Caput XV.

Aliquando verò eam comprimere quasi ratiocinantes volunt. Vnde Eliphas beatum Iob reprehendere quasi ex ratione conatur dicens: Nunquid primus homo tu natus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G natus es,& ante colles formatus? Nunquid consilium dei audisti,& inferior te erit eius sapientia? Ac si verbis apertioribus dicat: Qui de æterno loqueris, pensa quia tẽporalis es. Qui de eius sapientia disputas, pensa quia eius consilium ignoras. Sed quia ad hoc hæretici verba dominicæ defensionis assumunt, vt docti esse videantur, & dum diuinam gloriam defendere videntur, suam scientiam hominibus innotescunt, ipsa hoc Eliphas subiuncta verba testantur, qui loqui quidem de sapientia dei cæpit, sed statim ad suam elationem cecidit, dicens: Quid nosti quod ignoremus, quid intelligis quod nescimus?) Quæ videlicet dicta parenter ostendũt, ex qua mẽtis elatione prodeat, quicquid quasi ad dominicam defensionem sonat. Sequitur: Et senes antiqui sunt in nobis, multo vetustiores quàm patres tui.) Quia omnes hæretici à sancta vniuersali Ecclesia sunt egressi, testatur Ioannes qui ait: Ex nobis prodierunt, sed non
1.Ioan. 2. erant ex nobis. Sed vt ea quæ asserunt, commendare stultis mentibus hominum, quasi de antiquitate possint, antiquos patres se habere testãtur: atque ipsos doctores Ecclesiæ suæ professionis magistros dicunt: Cúmque præsentes prædicatores despiciunt, de antiquorum patrum magisterio falsa præsumptione gloriantur: vt ea quæ ipsi dicunt, etiam antiquos patres tenuisse fateantur, quãtenus hoc, quod rectitudine astruere nõ
Hebr.12. valent, quasi ex illorũ auctoritate confirment. Quia verò scriptum est: Quẽ diligit dominus castigat flagellat autẽ omnem
H filium quem recipit, sæpe sancta Ecclesia multis in hac vita aduersitatibus laborat, & reproborum vita tanto sine flagello dimittitur, quãto ad nulla præmia seruatur. Sed afflictiones sanctæ Ecclesiæ videntes hæretici, eam despiciunt, & tot illam flagellis atteri, ex prauæ professionis merito suspicantur. Vnde adhuc subditur: Nunquid grande est, vt cõsoletur te deus? Sed verba tua praua hoc prohibent.) Ac si ei patenter dicat: Si professionem fidei corrigeres, iamdudum consolationem à flagellis habere potuisses. Sequitur: Quid te eleuat cor tuum, & qua si magna cogitans, attonitos habes oculos?) Sæpe iustorum mens, ita ad altiora contemplanda suspenditur, vt exterius eorum facies obstupuisse videatur. Sed quia hanc contemplationis vim in occulto agere hæretici ignorant, hoc à iustis & recta sapientibus sieti magis per hypocrisim quàm per veritatẽ putant: quia hoc quod ipsi habere nequeunt, inesse veraciter aliis non suspicantur. Sequitur.

Quòd sæpe iustorum & iniustorum similia sint verba & opera, intentio tamen diuersa. Notã in sequentibus hæresim Manichæorum.

Caput XVI.

Quid tumet contra deum spiritus tuus, vt proferas de ore tuo huiuscemodi sermones?) Plærunque iusti aliquibus necessitatibus afflicti, sua opera coguntur fateri, quod beatus Iob fecerat, quem post iustitiam
I flagella deprimebant: sed cùm eorum dicta iniusti audiunt, hęc per elationem potius quàm per veritatem existimant prolata. Ex suis enim cordibus verba iustorum pensant, & dici humiliter posse verba bona non existimant. Sicut enim grauis culpa est, sibi hoc hominem arrogare quod non est: sic plærunque culpa nulla est, si humiliter bonũ dicat quod est. Vnde sæpe contingit vt iusti & iniusti habeãt verba similia, sed tamen
Luca.18. sæpe eor sõgè dissimile: & ex quibus dictis dominus ab iniustis offenditur, in eisdem quoque à iustis placatur. Nam Pharisæus ingressus templum, dicebat: Ieiuno bis in sabbato, decimas do omnium quę possideo: sed iustificatus magis publicanus, quàm ille exiit. Ezechias quoque rex cùm molestia corporis afflictus, ad extremitatem peruenisset vitæ, in oratione cõpunctus dixit: Obsecro domine, memento quæso quomodo
Esaiæ.38. ambulauerim coram te in veritate & in corde perfecto. Nec tamen dominus hanc confessionem perfectionis eius despexit, aut renuit, quem mox in suis precibus exaudiuit. Ecce Pharisæus se iustificauit in opere, & Ezechias iustum asseruit etiã in cogitatione, atque vnde ille offendit, inde iste dominum placauit. Cur itaque hoc? nisi quia omnipotens deus singulorum verba à cogitationibus pensat, & in eius auribus superba non sunt quæ humili corde proferuntur. Vnde beatus Iob cùm sua opera protulit, contra deum nullo modo tumuit, quia ea quæ veraciter fecerat, humiliter dixit: Sed solent hæretici errorum suorum dictis, vera aliqua permiscere: & amici beati Iob quanuis in reprehensione eius omnimodo fallantur, pos- K
sunt tamen & quædam vera dicere, quæ ex illius assiduitate didicerunt. Quorum dicta si omnia refutãda essent, Eliphas sententiam Paulus Apostolus minime protulisset, dicens: Appre- 1.Cor.3.
hendit sapientes in astutia eorum. Quia igitur & ea quæ recta dicunt, contra beatum Iob rectè non dicunt: nos in eorum dictis & calcemus vitium indiscretionis, & discutiamus vires rectitudinis. Sequitur:

Quid est homo, vt immaculatus sit?) Eo enim ipso quo dicitur homo, terrenus exprimitur & infirmus, homo enim ab humo appellatus est. Et quomodo esse valet sine macula, qui sponte sua ad infirmitatem concidit factus de terra? Vbi additur: & vt iustus appareat natus de muliere.) Primã quippe viro iniustitiam mulier propinauit in paradiso. Quomodo ergo iustus apparebit qui de illa natus est, quæ iniustitiæ propinatrix extitit? Sequitur:

Quòd sancti qui propter excellentiam vitæ, cæli dicuntur, ex semetipsis ante districtum dei iudicium, ad perfectum mundi esse non possunt.

Caput XVII.

Ecce inter sanctos eius nemo immutabilis, & cæli non sunt mundi in conspectu eius.) Hoc cælorum nomine repetiit, quod sanctorũ prius appellatione signauit. Nam Psal.18.
de eisdem sanctis scriptum est: Cæli enarrãt gloriam dei. Qui L
per naturam omnes in semetipsis propriam mutabilitatem habent, sed dũ immutabili veritati studiosè semper inhærere desiderant, inhærendo agunt, ut immutabiles fiant. Cúmque ad hanc toto affectu se tenent, quandoque accipiunt, vt super semetipsos ducti vincant hoc, quòd in semetipsis mutabiles exiterunt. Quid enim mutabilitas, nisi mors quædam est? Quæ dum rem quamliber in aliud immutat, quasi occidit quod fuerat, vt incipiat esse, quod non erat. Et de auctore omnium scri- 1.Tim.6i
ptum est: Qui solus habet immortalitatem: quia videlicet in
semetipso solus immutabilis est. De quo per Iacobum dicitur: Iacob.1.
Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Ipsa enim mutabilitas vmbra est, quæ quasi obscuraret lucem, si hanc per aliquas vicissitudines permutaret. Sed quia in deo mutabilitas non venit, nulla eius lumen vmbra vicissitudinis intercidit. Bene autem dicitur: Cæli non sunt mundi in cõspectu eius, quia per semetipsos ante districtum dei iudicium Iob.25.
nec ipsi esse mundi ad perfectum possunt, qui munditiæ prædicatores fiunt, Ioanne attestante, qui ait: Si dixerimus quia pec- 1.Ioan.1.
catum nõ habemus, ipsi nos seducimus. Si igitur inter sanctos illius nemo immutabilis est, & cæli in conspectu illius non sunt mundi, quis apud te de iustitiæ opere præsumat? Vnde & subditur:

Quod quasi aquas homo iniquitatem bibit, cùm sine timoris obstaculo peccatum deglutit.

Quãto magis abominabilis & inutilis homo, qui bibit quasi M
aquas iniquitatem? Qui immaculatum prius hominem & iustum per se posse esse negauerat, hunc abominabilem & inutilem appellat: abominabilem scilicet propter immunditiã maculæ: inutilem verò propter iniustitiam imperfectæ vitæ. Qui tamen abominabilis & inutilis intelligi & aliter potest. Aliquando enim homo peruersus quædam rectè agere videtur, sed per ea quæ iniqua sunt, etiã ea quæ eius recta sunt, destruitur. Et quia multum deo displicẽt mala, neque illa placent quæ videntur bona. Qui ergo in malis suis deo abominabilis est, in bonis est inutilis, quia dum se per praua opera deo execrabilem exhibet, nec illud de eo quod rectum videtur placet. Bene autem dicitur: Qui bibit quasi aquas iniquitatem. Hoc namque quod comeditur, cum mora glutitur, quia mãditur vt glutiatur. Quod autem bibitur, tanto ad glutiendum moram non habet, quanto nullam & ad mandendum necessitatem habet. Culpa ergo quia à stulto† homine sine vlla retractione perpe- †al.ab iniusto.
tratur, quasi aqua iniquitas bibitur. Quia enim illicita sine timore facit, quasi potum iniustitiæ sine obstaculo glutit. Sequitur:

Caput XVIII.

Ostendam tibi, & audi me: quod vidi, narrabo tibi.) Habent hoc omnes arrogãtes propriũ, vt cùm rectum quid vel parum senserint, in vsum hoc elationis inflectant,

A ctant, atque vnde per intellectum sibimetipsis altiores fiant, inde per tumorem in foueam elationis cadãt, seque doctis doctiores existiment, reuerentiam sibi à melioribus exigant, & docere sanctiores quasi ex auctoritate contendãt. Vnde nunc dicitur: Ostendã tibi, & audi me. Et quia cũ minore auctoritate docet is, qui audita, quàm is qui ea, quæ viderit loquitur, vt fortiorem sibimet auctoritatẽ Eliphas arroget, dicit: Quod vidi, narrabo tibi. Quia verò nonnunquam hæretici de dãnatis suis patribus confunduntur, & tamen eorum sententias quasi cum auctoritate ad medium proferunt, ex quorum stultitia iure reprobantur: rectè ipsa hæreticorum audacia subinfertur, cùm dicitur: Sapientes confitentur, & non abscõdunt patres suos.) In quorum & laudem prosiliunt, & eos velut solos Ecclesiæ præfuisse gloriantur. Vnde adhuc subditur: Quibus solis data est terra, & non transiuit alienus per eos.) Solis suis patribus datam terram existimant, quia solos errorum suorum magi-
Psalm.53. stros rexisse veraciter Ecclesiam putant. Quis vero alienus, nisi apostata angelus vocatur? Vnde & per Psalmistam de cun-
Esa.51. ctis simul malignis spiritibus dicitur: Quoniam alieni insurrexerunt in me, & fortes quæsierunt animam meam. Hæretici igitur quia doctorum suorum corda apostatæ angelo existimant non fuisse subiecta, transisse per eos alienum denegant. Cui videlicet alieno per vnumquemquam transire, est iniquas in corde eius cogitationes immittere. Vnde & per prophetæ vocem de malignis spiritibus contra stantem animam dicitur:
B Et direxunt animæ meæ, incuruare vt transeamus. Sed Eliphas Themanites quia quædam narraturus audiri vult, quanuis multa quæ dicenda sunt sciat, sed quia beato Iob dicenda non erant, nesciat: audiamus sententias quas cõtra beatum Iob protulit. Nec enim debemus cui, sed solum pensare quid dixit: Sequitur:

Quòd sancti etsi ad horam insolescant, nequaquam tamen in superbia perseverant.

Cunctis diebus suis impius superbit.) Solent etiam electi in quibusdam suis cogitationibus atque actibus superbire. Sed qui electi sunt, cunctis diebus suis superbire non possunt: quia priusquam vitam finiant, ad humilitatis metum ab electione corda commutant. Impius verò diebus suis omnibus superbit, quia sic sic vitam terminat, vt ab elatione minime recedat. Circunspicit quod temporaliter floret, & pẽsare negligit quòd in æternum ducitur: In hac vita carnis fiduciam ponit, eáque diu permanere existimat, quæ ad præsens tenet. Solidatur in elatione animus, in despectu adducitur omnis propinquus: quàm repentina mors surrepat, nunquam considerat: quàm sit eius incerta fœlicitas nunquam pensat. Qui si incertitudinem fugacis vitæ conspiceret, incerta pro certo nequaquam teneret. Vnde & bene subditur:
C *Quod deus non attendat quantum quisque faciat, sed quantum velit. Et quod ideo finem nostrum latere nos voluit, vt semper ad mortem parati simus.*

Et numerus annorũ incertus est tyrannidis eius.) Superbire enim minimè debuisset, etiã si annorum suorum numerũ certum habere potuisset, ut sciens quantũ viueret, præsciret quando se ab elatione remoueret. At postquã præsens vita semper incerta est, tanto semper mors surtipiens timeri debet, quanto nunquam præuideri valet. Bene autem superbiam impij, tyrannidem vocat. Propriè enim tyrannus dicitur, qui in communi republica non iure principatur.

Caput XIX.

Sed sciẽdum est, quia omnis superbus iuxta modum proptium, tyrannidem exercet. Nam quod nonnunquam alius in republica, hoc est per acceptam dignitatis potentiam, alius in prouincia, alius in ciuitate, alius in domo propria, alius per latentem nequitiam hoc exercet apud se in cogitatione sua. Nec intuetur dominus quantum quisque mali valeat facere, sed quantum velit. Et cùm deest potestas foris, apud se tyrannus est, cui iniquitas dominatur intus, quia etsi exteritis non affligit proximos, intrinsecus tamen habere potestatem appetit vt affligat. Et quia omnipotens deus corda pensat, iam in eius oculis impius egit quod cogitauit. Ad hoc autem conditor noster latere nos voluit finem nostrum, vt dum incerti sumus quando moriamur, semper ad mortem parati inueniamur. Vnde rectè postquam dictum est: Cunctis diebus suis impius superbit, adiungit: Et numerus annorum incertus D
est tyrannidis eius, ac si apertè diceret: Cur quasi de certo extollitur, cuius vita sub pœna incertitudinis tenetur? Sed omnipotens deus prauè agentibus non solum ventura supplicia reseruat, sed eorum corda hic etiam vbi delinquunt, pœnis implicat, vt eoipso quo peccãt, semetipsos feriant, vt semper trepidi semperque suspecti mala ab aliis pati metuant, quę se aliis fecisse meminerunt. Vnde adhuc de hoc impio subditur:

Quod repolo non tantum ad futura supplicia reseruantur, sed iam hic eorum corda conscientiæ igne torquentur.

Sonitus terroris semper in auribus illius, & cùm pax sit, ille insidias suspicatur.) Nil autem simplici corde fœlicius, quia quo innocentiam erga alios exhibet, nihil est quod pati ab aliis formidet. Habet enim quasi arcem quandam fortitudinis simplicitatem suam. Nec suspectus est pati, quod se fecisse non
Prouer.14. meminit. Vnde bene per Salomonem dicitur: In timore do-
Ibidem. mini, fiducia fortitudinis. Qui rursum ait: Secura mens, quasi iuge conuiuium. Quasi enim continuatio refectionis est, ipsa tranquillitas securitatis. At contrà mens praua semper est in laboribus, quia aut molitur mala quæ inferat, aut metuit ne hæc sibi ab aliis inferantur. Et quicquid contra proximos excogitat, hoc contra se excogitari à proximis formidat. Fit vndique suspecta, vndique trepida. Omnis qui ad memoriam venit, exquirere contraria creditur. Cui ergo tranquillitas securitatis deest, huic proculdubio terroris sonitus semper in auri-
bus est. Et sæpe contingit vt illi quilibet proximus suus simpli- E
citer loquatur, nil aduersum cogitet. Sed cum pax sit, ille insidias suspicatur, quia qui semper doloſe agit, simpliciter erga se
Prouer.18. agi non æstimat. Et quia scriptum est: Impius cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit: inuolutus iniquitatis suę tenebris, iam de luce desperat. Vnde sequitur: Nõ credit quòd reuerti possit de tenebris ad lucem, circunspectans vndique gladium.) Quia dum feriri se vndique insidiis credit, salute desperata, semper ad nequitiam excrescit.

Caput XX.

Aliquando vero iste peruersus etiam superna iudicia attendit, & super se hæc euenire metuit. Sed cum stipendium vitæ præsentis quærit, hæc eadem iudicia quę me tuere cœperat, auaritiæ deuictus insania cõtemnit. Et quidem mori se posse in peccato existimat, sed tamen à peccato non cessat. Vnde & subditur: Cùm se mouerit ad quærendum panem, nouit quòd paratus sit in manu eius tenebratum dies.) Panis etenim stipẽdium vitæ præsentis, tenebrarum vero dies, rẽpus vltionis accipitur. In actu itaque suo aliquandiu iste peruersus iram supernæ iudicis perpendit præsentem, sed à malo nõ auertitur, vt etiam ipsa quoque ab eius interitu valeat auer-
ti. Accusante se autem conscientia feriri metuit, sed tamẽ sem- F
per auget quo feriatur. Contemnit reditum suum, desperat veniam, superbit in culpa, sed tamen testem suæ nequitiæ intus habet timorem. Et quanuis praua videatur foris audacter agere, de his tamen apud semetipsum cogitur trepidare. Vnde scriptum est: Cùm enim sit timida nequitia, dat testimonium
Sapien.7. condemnationi, quia cùm illicita quisquis perpetrat, pauet quod facit. & apertus damnationis testis est ipse timor iniquitatis: quia & timetur quod agitur, & tamen malum non vincitur quod timetur. De quo & adhuc subditur: Terrebit eum tribulatio, & angustia vallabit eum, sicut regem qui præparatur ad prælium.) In omne quod iniquus agit, tribulatione & angustia vallatur, quia cor eius anxietate & suspitione confunditur. Alius occultè appetit vi aliena diripere, qui laborat in cogitationibus ne deprehendi valeat. Alius relicta veritate mentiri deliberat, vt audientium animum fallat. Sed quantus labor est sollicitè custodire, ne ipsa eius fallacia deprehendi queat? Ponit quippe ante oculos quid sibi à veritatem scientibus responderi possit, & cum magno cogitatu pertractat, quomodo per argumenta falsitatis, documenta veritatis exuperet. Hinc inde se circuntegit, & contra hoc vbi deprehendi potuerit, veritati similem responsionem quærit: qui si velit verum dicere, vtique sine labore potuisset. Plana quippe veri-
tatis via, & graue est iter mendacij. Vnde & per prophetam, Hiere.9.
dicitur. Docuerunt enim linguam suam loqui mendacium: vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

G iniquè agerent, laborauerunt. Bene ergo dicitur: Terrebit eum tribulatio, & auguſtia vallabit eum, quia apud ſemetipſum in labore timoris deficit, qui ſecuritatis ſociam viam veritatis relinquit. Qui bene regi præparato ad prælium comparatur, quia in eoipſo malo quod agit, & terretur & feſtinat, & ex cõſcientia trepidat, & ex deſiderio anhelat, metuit & ſuperbit, paueſcit ſuſpicionibus, & mentem per audaciam erigit.

Caput XXI.

SCiendũ quoque eſt, quia rex qui præparatur ad prælium, ſic de hoſte ſuſpectus eſt, vt eundẽ quoque quem ducit exercitum metuat, ne labefactetur, ne deſtitutione militum, iaculis pateat inimicorum. Iniquus ergo auguſtia vallatur, ſicut rex qui præparatur ad prælium: quia videlicet falſa agens, falſa loquens, formidat, ne ſuos amittat milites, id eſt argumẽta falſitatis, & veritatis iaculis pateat, ſi ei fortaſſe defuerit quod ex fallacia opponat. Sed quantus animus trepidet, quantus conſcientia accuſet, cupiditate tamen ſua iniquus vincitur, & ſuppreſſo pauore, audaciam de iniquitatibus ſumit. Et ſæpe etiam vltione menti propoſita, ſe contra deum erigit, quælibet ab eo aduerſa perpeti deliberat, dummodo hic, dum valet, omne quod placet agat. Vnde & ſubditur:

Quòd his contra deum manum tendunt, qui mala agentes deum contemnunt: & pingui contra eum cervice armantur, qui ex opulentia rerum ſeculariũ inflati, quaſi ex pinguedine vitæ præſentis contra creatorem ſe erigunt.

H Tetendit enim aduerſus deum manum ſuã, & cõtra omnipotentem roberatus eſt. Cucurrit aduerſus eum erecto collo, & pingui cervice armatus eſt.) Hæc de ipſo iniquorum capite, ſcilicet antichriſto, apertius ſentiuntur, qui cõtra deum manum erigens, roborari dicitur, quia prauo tẽpore permittitur exaltari, vt cum ad modicum gloriari ſinitur, eo in perpetuum atrocius puniatur. Sed quia eius membra ſunt omnes iniqui, hoc quod in fine mundi ille tunc ſingulariter acturus eſt vnus, videamus modo qualiter à malis agatur ſingulis. Sũt nanque nõnulli, qui & ſi qua aliquãdo agere cõtra omnipotentis dei iudiciũ nituntur, ipſa impoſsibilitate explendæ ſuæ uoluntatis fracti, ad ſemetipſos reſpiciũt, atque ad eum quẽ contemnere voluerãt, conuertuntur: & qui diſcedere lõge poterãt, ſi quod vel lent implere valuiſſent, per hoc aliquãdo ſaluantur, quia quod nequiter voluerunt, implere nequiuerunt. Vnde ad ſe reducti, cuius ſint conditionis aſpiciunt & plangũt ſe cõtraria veritati voluiſſe. Et ſunt nonnulli qui hoc quod peruerſe cõtra deum appetunt, iuſto dei iuditio, implere nequius permittuntur. Et cùm eos malitia accendit, potentia roborat, tanto iam ſemetipſos in errore cognoſcere nequeunt, quanto in rebus affluentibus extra ſe ſemper per potentiam trahuntur. De quorũ nũc intentione dicitur: Tetẽdit enim aduerſus deum manum ſuã, & contra omnipotẽtem roboratus eſt.) Contra deum quippe manum tendere, eſt in operatione praua, deſpectis dei iudiciis, perſeuerare. Et quia tunc magis iraſcitur deus, quando permittit impleri quod ſaltem concipi in cogitatione non debuit, cõtra omnipotentẽ inquius iſte roboratur: quia proſperari in mala ſua actione permittitur, quatenus & peruerſa faciat, & tamen fœliciter viuat. De quo adhuc ſubditur: Cucurrit aduerſus eũ erecto collo.) Erecto collo cõtra deũ currere, eſt ea quæ creatori diſplicent, cum audacia perpetrare. De quo rectè dicitur: Cucurrit, id eſt in malo opere obſtaculum de aduerſitate non habuit. De quo adhuc additur:

Caput XXII.

ET pingui ceruice armatus eſt.) Pinguis ceruix eſt opulenta ſuperbia, affluentibus rebus quaſi multis carnibus fulta. Potens igitur iniquus pingui ceruice contra deum armatur, quia rebus temporalibus tumens, contra præcepta veritatis, quaſi de magnitudine carnis erigitur. Quid enim paupertas, niſi quædam macies, & quid rerum abundantia, niſi pinguedo eſt vitæ præſentis? Pingui ergo ceruice ſe contra deum erigit, qui temporalem abundantiam in ſuperbiam aſſumit. Habent enim hoc potentes & iniqui proprium, vt fallacibus diuitiis occupati veras dei opes negligãt, & quãto minus quod verum eſt inquirunt, tanto amplius falſis diuitiis extollantur. Cura etenim multiplex terrenarum rerum quia occupat, excæcat. Vnde adhuc aptè ſubiũgitur: Operuit facient eius craſſitudo.) Viſus quippe in facie eſt, in qua & prima corporis honorabilior pars eſt. Non ergo immerito mentis intentio per K faciem deſignatur, quam quolibet vertimus, illuc videmus. Faciem ergo craſsitudo operit, quia deſiderata terrenarũ rerum abundantia oculos mentis premit, & hoc quod in eis eſſe honorabile debuit, ante dei oculos fœdat, quia curis multiplicibus aggrauat. Quibus tamen nec ſolum ſufficit vt ipſi ſuperbiant, niſi & hi qui eis coniuncti ſunt, de eorum pinguedine etiam ipſi glorientur. Nam ſunt nonnulli qui patronis maioribus adiuti ſuperbiunt, & de eorum potentia contra inopes extollũtur. Vnde & adhuc ſubditur: Et de lateribus eius aruina depẽdet.) Quia aruina pinguedo carnis eſt, & latera dicere diuitũ ſolemus hos quos eis coniunctos cernimus, aruina de eius lateribus dependet: quia quiſquis potenti & iniquo adhæret, ipſe quoque de eius potentia velut ex pinguedine rerum tumet, vt patroni peruerſi iniquitatem ſequens, deum non timeat, quos valet & quantum valet pauperes affligat: de gloria temporali cor eleuet. Cum ergo talis eſt qui iniquo potenti adhæret, de eius profectò latere aruina dependet. De quibus adhuc ſubditur:

Caput XXIII.

HAbitabit in ciuitatibus deſolatis, & in domibus deſertis, quæ in tumulos ſunt redactæ.) Quia enim à conuerſatione conuiuentium ciuitas appellatur, ciuitates deſolatæ ſunt ipſi obſequentium cunei peruerſorum, quorum clamoribus peruerſus iſte laudatur, cũ ad prauа opera per ne- *Pſal.9.* quitiam rapitur. Vnde ſcriptum eſt: Laudatur peccator in deſi- L derio animæ ſuæ, & qui iniqua agit, benedicitur. Domus verò deſertæ, ſunt cogitationes prauæ, quas iniquus iſte inhabitat, quia per omne quod agit, iniquorum hominum placere cogitationibus appetit. Quæ ciuitates deſolatæ, & domus deſertæ rectè nominantur, quia niſi omnipotens deus, taliũ conuerſationes cogitationéſque precedentibus eorum culpis relinqueret, ad grauiora perpetranda minimè peruenirent. Bene autẽ dicitur: Quæ in tumulos ſunt redactæ. Ruẽtia nanque domorum atque ciuitatũ ædificia tumulos faciunt, quoniã dũ praui quiq; cõfuſis actionibus ſibimetipſis ad peruerſa opera iungũtur, oſtendũt procul dubio quia de ædificio vitæ ceciderũt. Sequitur: Nõ habitabitur, nec perſeuerabit ſubſtãtia eius, nec mittet in terram radicem ſuam.) Quòd hic, nõ habitabitur, dictum eſt: in quibuſdã codicibus reperi, nõ habitabit: ſed ſenſus nõ diſcrepat, quãuis à ſe fermo diſcorder. Ille enim virtutibus ditatur, cuius mentẽ inhabitat omnipotẽs deus. Sed quia ſuper bi cogitatio ab auctoris ſui gratia non inhabitatur, profectò per hoc virtutibus nõ ditatur. Propter hoc ergo quòd interius eſt vacuus, ditatur, non inhabitatur: propter hoc verò quòd tranſitorium foris tumet, rectè ſubiungitur: Nec perſeuerabit ſubſtantia eius. Ac ſi apertè dicatur: Hoc quod habere videtur exterius, tranſit: & illud quod tranſire nõ poterat, interius nõ habet. Vnde & aptè ſubiungitur: Nec mittet in terrã radicem ſuã.) Quòd ſi de hac terra dictũ accipimus, liquet procul dubio quia arbor quæ in terra radicẽ nõ habet, vel renuiſſimis com- M mota flatibus cadit. Et ſuperbus quiſq; dum cõtra omnipotẽtem dominum roboratur, dum currit erecto collo, & pingui ceruice contra auctorẽ erigitur, ſtare quaſi arbor videtur. Sed ſtatus eius ſine radice eſt: quia velut ad lenẽ flatum, ſic ad motum occultę ſententiæ vita eius eruitur. Sin verò hoc loco terram, æternæ vitæ retributionem accipimus, de qua propheta ait: Portio mea in terra viuentium: iniquus iſte in terrã radicẽ ſuam non mittit, quia nunquam ad æternæ vitæ deſiderium, cordis ſui cogitationem plantat. *Pſal.141.*

Caput XXIIII.

QVod enim radix arbori, hoc vnicuique hominum cogitatio ſua eſt: quia in hoc quod exterius videtur, per *Eſaiæ 37.* illud tenetur quod exterius non videtur. Vnde & per prophetam dicitur: Mittet radicem deorſum & faciet fructum ſurſum. Cum enim cogitationem noſtram ad compatiendũ indigenti proximo tendimus, quaſi radicem deorſum mittimus, vt retributionis fructũ ſuperius faciamus.

Sequitur: Non receſſet de tenebris.) Si ſuperbus iſte à culpa ad iuſtitiã redire voluiſſet, de tenebris receſſerat. Sed quia lucem iuſtitiæ non quærit, de tenebris non recedit. Cuius etiam exemplo hi qui ei adhærẽt, in terrenis profectibus anhelant, auaritiæ facibus accenduntur, deſideriorum carnalium ignibus vruntur. Vnde & ſubditur: Ramos eius arefacit flamma.) Si enim ſibi quoſdam æternam patriam quærentes adiungeret,

A iungeret, ramos in ſe virides haberet. Sed quia ipſi quoque qui ei coniuncti ſunt, terrenis deſideriis æſtuant, dum deſideriorũ flamma, clientium eius animos accendit, ſcilicet ramos eius arefacit, vt fructum boni operis nõ ferant, quia ad appetẽda infima per nequitiam anhelant. Bene autem ſubditur: Et auferetur ſpiritu oris ſui.) Superbus etenim quiſque quo in hac vita plus valet, eo ſibi linguæ frena audacius relaxat, vt loquatur peruerſa quælibet, nullúmque de verbis ſuis metuat, iſtos contumeliis feriat, illos maledictionibus iaculetur. Nonnunquam verò in blaſphemiam contra conditorem rapitur, ſicut de ta- *Pſal.72.* libus per Pſalmiſtam dicitur: Poſuerunt in cœlum os ſuum, & *Luc.16.* lingua eorum tranſiuit ſuper terram. Vnde & diues in igne poſitus, ſtillari ſibi aquam ex digito Lazari in linguam poſtulat. Qua ex re intelligitur, quia vbi amplius peccauerat, ibi atrocius ardebat. Rectè ergo nunc dicitur: Et auferetur ſpiritu oris ſui: quia eo percuſsionis ſententiam accepit, quo oris ſui ſpiritum ſub diuina formidine non reſtrinxit. Sequitur:

Quòd eleemoſynas extrapimis pauperum, vel ex aliis malis operibus contractas non ſuſcipiat deus. Et qui in his diutes ſunt, nullo precio redimantur.

Non credit fruſtra errore deceptus, quòd aliquo precio redimendus ſit.) Quotiẽs poſt culpã eleemoſynas facimus, quaſi pro prauis actibus precium damus. Vnde & per prophetam de *Pſalm.48.* eo qui hæc non agit, dicitur: Non dabit deo propitiationem B ſuam, nec precium redemptionis animæ ſuæ. Nonnunquã verò diuites elati, inferiores oppremunt, & aliena rapiunt: & tamen quaſi quędam aliis largiũntur: & cùm multos deprimant, aliquando quibuſdã opem defenſionis ferunt, & pro iniquitatibus quas nunquam deſerunt, dare precium videntur. Sed tũc eleemoſynę precium nos à culpis liberat, cùm perpetrata plãgimus, & abdicamus. Nam qui & ſemper peccare vult, & quaſi ſemper eleemoſynam largiri, fruſtra precium tribuit, quia non redimit animam quam à vitiis non compeſcit. Vnde nunc dicitur: Non credat fruſtra errore deceptus quòd aliquo precio redimendus ſit. Quia eleemoſyna ſuperbi diuitis eum redimere non valet, quam perpetrata ſimul rapina pauperis ante dei oculos aſcendere non permittit.

Caput XXV.

QVod fortaſſe intelligi aliter poteſt, quia, ſæpe ſuperbi diuites cùm eleemoſynam tribuunt, non hanc pro æternæ vitæ deſiderio, ſed pro extendenda vita temporali largiuntur, mortẽ ſe poſſe differre donationibus credunt. Sed nõ credat fruſtra errore deceptus, quòd aliquo precio redimendus ſit, quia obtinere ex impenſo munere non valet, vt finem debitum euadat, cuius etiã nequitia intercidit vitam. Vnde & ſubditur: Antequam dies eius implean tur, peribit: & manus eius areſcent.) Præfixi dies ſingulis ab in- C terna dei preſciẽtia, nec augeri poſſunt, nec minui: niſi contingat vt ita præſciatur, vt aut cũ optimis operibus lõgiores ſint, aut cum peſsimis breuiores, ſicut Ezechias augmentũ dierum meruit impẽſione lachrymarũ: & ſicut de peruerſis ſcriptũ eſt: Indiſciplinatis obuiat mors. Sed ſæpe iniquus quãuis in occulta dei preſciẽtia lõgà vitæ eius tẽpora nõ ſint prędeſtinata, ipſe tamẽ quia carnaliter viuere appetit, lõgos animo dies ꝓponit. Et quia ad illud tẽpus peruenire nõ valet quod expectat, quaſi antequã dies illius impleãtur, perit. Quod tamen intelligere & aliter poſſumus. Plærũq; enim quoſdã cernimus & peruerſẽ agere, & vſq; ad ſenectutẽ vltimã peruenire. Quomodo enim dicitur: Antequã dies eius impleãtur, peribit: cùm in quibuſdã ſæpe videamus, quia ætate lõga iam mẽbra deficiunt, & tamen prauitatẽ ſuã eorum deſideria exequi non deſiſtunt? Sunt nanque nõnulli qui poſt vitã perditam, ad ſemetipſos redeunt, & accuſante ſe conſcientia, peruerſa itinera relinquunt, cõmutãt opera, antiquæ ſuæ prauitati contradicunt, terrenas actiones fugiunt, deſideria ſuperna ſectantur, ſed priuſquam in eiſdem ſanctis deſideriis ſolidentur, per torporem mentis ad ea quæ diiudicare cœperant, redeunt: atque ad mala quæ fugere diſpoſuerant, recurrunt. Quia enim ſæpe contingit vt pro vtilitate multorum, etiam ſancti viri exterioribus actibus ſeruiant, & populorum gubernationibus occupẽtur, hoc infirmi aſpicientes, & per vetuſtam adhuc ſuperbiam quærentes imitari, exterioribus ſe actionibus inſerunt: ſed quanto ad eas nõ eruditi ſpiritalibus veniunt, tanto eas carnaliter exequuntur. Niſi enim prius cor longo ſtudio & diutina conuerſatione in deſi- D deriis cœleſtibus conualeſcat, cum ad exteriora agenda refunditur, ab omni ſtatu boni operis eradicatur. Vnde rectè quoq; de hoc iniquo dicitur: Antequam dies eius impleãtur, peribit.) Quia & ſi quid boni fortaſſe cœpit agere, priuſquam in eo per longitudinem temporis cõualeſcat, ad exteriora relabitur, & peruerſè deſerit, quę rectè inchoaſſe videbatur. Vnde & aptè ſubditur: Et manus eius areſcent.) Quia dum exterioribus actibus intempeſtiuè inuoluitur, ab omni nimirum bona operatione ſiccatur. Vnde adhuc bene ſubditur:

Quòd hypocritæ ideo arida & infœcunda ſint in conſpectu dei, quia coram hominibus opera ſua congregant.

Lædetur quaſi vinea in primo flore botrus eius, & quaſi oliua proiiciens florem ſuum. Congregatio enim hypocritæ ſterilis.) Notandum quòd ſic de hoc iniquo generaliter loquitur vt tamen diuinus ſermo ad ſpecialem eius nequitiam deriuetur. Qui enim dicens: Lædetur quaſi vinea in primo flore botrus eius, & quaſi oliua proiiciens florem ſuum: protinus ſubdit: Congregatio enim hypocritæ ſterilis: patenter indicat, quia in hoc iniquo reprobationis ſententiam contra eius hypocriſin ferat. Caput XXVI.

SEd nunc penſandum nobis eſt, qualiter hypocrita ſicut vinea in primo flore, vel ſicut oliua florem proiiciens lædatur. Si ſtorentẽ vineam per inequalitatẽ aëris immoderatũ frigus attigerit, protinus ab omni humore viriditatis arefacit. Et ſunt nonnulli qui poſt peruerſa itinera, ſanctas vias ſectari E appetunt, ſed priuſquam in eis, vt diximus, deſideria bona roborentur, quædã illos præſentis ſeculi proſperitas accipit, quæ eos rebus exterioribus implicat, & eorum mentem dum à calore intimi amoris retrahit, quaſi ex frigore extinguit, & quicquid in eis de virtutum flore apparere videbatur, interficit. In terrenis quippe actibus valde frigeſcit animus, ſi necdũ fuerit per intima dona ſolidatus. Vnde neceſſe eſt vt loca maiora vel exteriora opera quę humanis ſunt neceſsitatibus ꝓfutura, illi exercenda ſuſcipiant, qui hæc diiudicare atque ſub ſemetipſis premere ex virtute intima nouerunt. Nam cum infirmus quiſq; vel ad locũ regiminis, vel ad exteriora agenda trahitur, quo quaſi extra ſe ducitur, eradicatur: quia & arbor quæ radices in altum prius non mittit, citius ventorũ impetu ſternitur. Si ſe ad altum vertice extollit, eo citius ad ima corruit, quo altius in aëre ſine radicibus excreuit. Nonnunquam verò florentem vineam non frigus, ſed æſtus arefacit. Cumque immoderato calore tãgitur, diſcuſſo flore botrus tabeſcit. Et plærunque contingit, vt hi qui ad bona opera recta intẽtione nõ veniunt, cùm placere ſe hominibus vident, ad exercenda hæc eadẽ opera vehemẽtius accendãtur, humanis placitura oculis agere anxiè ſtudeãt, & quaſi in ſancto ſtudio ferueſcant. Quid itaque iſtos, niſi in flore æſtus cõtigit, quos humanæ laudis appetitio à fructu alienos fecit? Vnde & bene ſubditur: Et quaſi F oliua proiiciens florẽ ſuũ. Oliua quippe cum in flore eſt, ſi immoderata nebula tãgitur, à plenitudine fructuum vacuatur. Et quoties inchoãtes quique bona opera, laudari ab aſpiciẽtibus cœperint, atq; in ſuis laudibus delectari, ſit caligo intelligentiæ in cogitatione, vt iã diſcernere nequeant, qua intentione quid faciãt, & fructũ pendant operis, velut ex nebula fauoris. Vnde bene per Salomonem dicitur: Mane ſurgamus ad vineas, vi- *Cant.7.* deamus ſi floruit vinea, ſi flores fructus parturiũt. Florẽt quippe vineæ, cùm mentes fidelium bona opera proponunt. Sed fructus non pariunt, ſi ab eo quod propoſuerint, aliquibus victi erroribus infirmantur.

Caput XXVII.

NOn ergo intuendum eſt ſi vineæ floreant, ſed ſi flores ad partum fructuum cõualeſcant, quia mirum non eſt ſi quis bona inchoet, ſed valde mirabile eſt, ſi intentione recta in bono opere perduret. Vnde fit plærunque vt ſi in bono opere recta intẽtio non tenetur, etiam ipſum hoc opus quod bonũ creditur, amittatur. Nam quoſdam ſæpe videmus terrena quæ poſſederant reliquiſſe, & nil iam tranſitoriũ quærere, nullis pro hac vita iurgiis immiſceri. Cùm itaq; hoc in ſe fidelis anima oſtendit, quaſi oliua florem protulit. Sed cùm quidam ex talibus rurſus cœperint mundi gloriam quàm contempſerant quærere, & terrenis rebus quas ſpreuiſſe videbantur, inſatiabiliter inhiare, vacare iurgiis, proximorum

Universidad de Deusto Biblioteca

G læsiones exquirere,nimirum proiecit oliua florẽ quem proposuit:quia rudimẽta boni studij ad perfecta opera nõ perduxit. Sed sciendum est,quia hęc semper eis eueniũt,qui deum puro ac simplici studio non sequuntur. Vnde rectè subditur: Congregatio enim hypocritæ sterilis. Cœpta enim bona non amitteret,si hypocrita non fuisset. Congregant verò & hypocritæ bona opera,sed eorũ sterilis est ipsa congregatio,quia per hoc quod agunt,fructum recipere in æterna retributione non appetunt. Fœcundi ac virides in suis operibus,humanis oculis videntur:sed in conspectu occulti iudicis,infœcundi & aridi apparent. Sæpe vero æstu auaritię accensi,eo maiora de se opera humanis oculis ostendunt, quo ampliora sibi ab hominibus offerri munera appetunt. Vnde adhuc subditur:

Quid sit munus ab ore & à manupercipere.

Et ignis deuorabit tabernacula eorum,qui munera libẽter accipiunt.) Sicut enim corpus in tabernaculo,sic mens habitat in cogitatione. Sed ignis tabernacula deuorat, cùm æstus auaritiæ,cogitationes deuastat. Et fit plęrunque vt hypocrita aurũ vel quæque bona corporalia ab hominibus accipere contemnat,sed quia hæc non accipit, maiores ab eis recipere laudes quærat,& fortasse munus se accepisse non æstimat, quia bona corporalia recipere recusat. Vnde sciendum est, quia aliquando munus à manu,aliquando vero ab ore porrigitur. Nam qui nummum tribuit,munus ex manu dedit. Qui autem verbum laudis impendit,munus ab ore protulit. Hypocrita itaque etsi
H exteriora dona quæ terrenæ forsitan necessitati congruunt,accipere recusat,plus est quod sibi retribui appetit,cum vltra meritum laudari desiderans,munus ab ore quærit. Et quia in ipso laudis appetitu, nimio cor ardore succẽditur,dicatur rectè:Et ignis deuorabit tabernacula eorum,,qui munera libẽter accipiunt.

Caput XXVIII.

SIn verò eorum tabernacula, corpora debemus accipere, in quibus illorum animæ habitant, ignis eorum tabernacula deuorat, quia qui hic in mente ardent igne auaritiæ, illic etiam in carne concremantur ignibus gehennæ. Et quia mens hypocritę nunquam vacat à malitiæ cogitatione. nam siue terrena quæque seu laudem appetat, hæc aliis inuidet quæ sibi tribui anhelat:& tanto cœteros ostẽdere peruersos molitur,quãto videri sanctior omnibus appetit,vt eo quòd alij despicabiles fiunt,ipse reuerentior semper appareat. Vnde fit vt de opinione proximi ante humana iudicia,linguæ suę laqueos prætendat,vt eorum quibus placere appetit, solus æstimationem capiat. Vnde & sequitur: Concepit dolorem, & peperit iniquitatem,& vterus eius præparat dolos.)Dolorem quippe concipit,cùm peruersa cogitat. Iniquitatem parit,cùm explere cœperit quod cogitauit. Inuidendo dolorem concipit,derogãdo iniquitatem parit. Grauis quippe est iniquitas, quando is qui peruersus est, ostendere alios peruersos molitur, vt inde
I ipse quasi sanctus appareat,quòd alios sanctos nõ esse docuerit. Sciendum verò quod in sacro eloquio,ventris vel vteri nomine mens solet intelligi. Hinc est enim quod per Salomonẽ dicitur: Lucerna domini spiraculum hominis, quæ inuestigat
Prouer.20 omnia secreta ventris. Lux enim gratiæ quæ desuper venit,spiraculum homini præstat ad vitam. Quæ videlicet lux omnia secreta ventris inuestigare dicitur, quia occulta mentis penetrat,vt ea quæ de seipsa latebant animam,ante eius oculos flẽ-
Hiere.4. da reducat. Hinc Hieremias ait: Ventrem meũ vẽtrem meum doleo. Qui vt ventrem suum quid dixisset ostenderet, adiunxit:Sensus cordis mei turbati sunt. Vteri itaque nomine, rectè mens accipitur,quia sicut proles in vtero concipitur, sic cogitatio in mente generatur:& sicut in ventre cibi,ita continentur in mente cogitationes. Vterus itaque hypocritæ præparat dolos,quia tanto semper maiorem malitiam cõtra proximos in mente concipit,quanto solus præ omnibus videri innocentior quærit. Hæc idcirco Eplihas protulit, quia beatum Iob tãto percussum verbere propter hypocrisin putauit. Sed eius verba etsi multis congruunt,ab ipso solo aliena sunt, pro quo solo dicebãtur:quia sanctus vir nihil in suis actibus duplicitatis habuit,quem testis veritas de cordis simplicitate laudauit.

Libri duodecimi Moralium sancti Gregorij finis.

LIBER DECImustertius Moralium sancti Gregorij, exponẽs moraliter duo capita textus beati Iob scilicet decimumsextum & decimumseptimum. Caput I. K

ESSE hoc peruersorum proprium solet,quòd sua mala per conuitium bonis ingerant,priusquã de eis ipsi veraciter accusentur: & dũ metuũt increpari de his quæ faciunt, aduersantes suis prauitatibus iustos hæc facere testantur. Sancti autẽ viri patienter audiũt etiam quæ se nũquam fecisse meminerunt, *De patientia sanctorum.* quãuis ea mala quæ sibi ingeri conspiciunt, ab ipsis suis criminatoribus nouerint perpetrata, & cũ eos prædicando corrigere non possunt,patiendo tolerant, quatenus si fructum conuersionis eorum consequi non valent,ex ipsis tamen præmium longanimitatis acquirant. Vnde & sancta Ecclesia *Psal.128.* Dauid prophetæ vocibus dicit:Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores: quia videlicet dum hæreticos vel quoslibet reprobos quos corrigere non valet,tolerat, facta peccãtiũ supra dorsum portat. L Beatus itaque Iob videns Eliphas amicum suum multa contra se de hypocrisi conquerẽtem, qui ex cõsolationis verbo ad amaritudinem increpationis eruperat, & simulatus consolator apparebat,per patientiam suã typum seruat Ecclesiæ,quæ nouit talia audiendo tolerare,& cum eius sermo admittitur,ratiocinando destruere,& dicit:

Caput decimumsextum textus beati Iob.

REspoddẽs autẽ Iob dixit: Audiui frequẽter talia. Cõsolatores onerosi omnes vos estis. Nũquid habebunt finẽ verba vẽtosa,aut aliquid tibi molestũ est si loquaris? Poterã & ego similia vestri loqui. Atque vtinam esset anima vestra pro anima mea,Cõsolarer & ego vos sermonibus,& mouerẽ caput meum super vos. Roborarẽ vos ore meo,& mouerẽ labia mea, quasi parcens vobis. Sed quid agam?Si locutus fuero:nõ quiescet dolor meus: & si tacuero,nõ recedet à me. Nunc autem oppresit me dolor meus, & in nihilum redacti sunt omnes artus mei. Rugæ meæ testimonium dicunt contra me,& suscitatur falsiloquus aduersus faciẽ meã,cõtra dicẽs mihi. Collegit furorẽ suũ in me,& cõminãs mihi,infremuit contra me dẽtibus suis. M Hostis meus terribilibus oculis me intuitus est. Aperuerũt super me ora sua,& exprobrãtes percusserũt maxillã meã,satiati sunt pœnis meis,Cõclusit me deus apud iniquũ,& manibus impiorũ me tradidit. Ego ille quõdã opulẽtus,repẽtè cõtritus sum. Tenuit ceruicẽ meã,cõfregit me,& posuit me sibi quasi in signum. Circũdedit me lanceis suis,cõuulnerauit lũbos meos. Nõ pepercit,& effudit in terrã viscera mea. Concidit me vulnere super vulnus,irruit in me quasi gigas. Saccum cõsui super cutẽ meã,& operui cinere carnẽ meã. Facies mea intumuit à fletu,& palpebræ meæ caligauerunt. Hæc passus sum absque iniquitate manus meæ, cũ haberẽ mũdas ad deũ preces. Terra ne operias sanguinẽ meũ neque inueniat in te locũ latendi clamor meus. Ecce enim in cœlo testis meus,& cõscius meus in excelsis. Verbosi amici mei. Ad deũ stillat oculꝰ meus. Atque vtinam sic iudicaretur vir cũ deo, quomodo iudicatur filius hominis cum collega suo. Ecce enim breues anni trãseunt:& semitã per quã nõ reuertar,ambulo.

Audiui frequenter talia.)Electi quippe frequenter aliena mala quasi sua audiunt, & ab his eis crimen impingitur,à quibus

A quibus crimina impincta perpetrãtur. Hac autem responsione beatus Iob illud Ecclesiæ tempus significat, quo oppressa ab aduersariis,temporali eorum potentia quasi deiecta creditur. Vnde sequitur:Consolatores onerosi omnes vos estis.) Siue enim hæretici seu praui quilibet,cùm laborare bonos in aduersitate conspiciunt,in eo quòd illos consolari appetunt, mala eis persuadere conantur. Vnde non immerito bonorum mentibus onerosa fit eorum consolatio,quia inter verba dulcedinis,uirus propinare cupiunt erroris,& dum dictis lenibus dolores quasi leuigant,peccati onus imponere festinant. Sed electi viri etiam cùm temporali gloria priuantur internivigorem iudicij non amittunt. Nam sciunt & foris aduersa perpeti, & tamen interius infracti,recta sine pauore defendere. Vnde subiungitur:Nunquid habebunt finem verba ventosa?) Ventosa enim verba sunt,quæ inflationi temporali potius quàm rectitudini seruiunt. Sæpe autem mali etiam bona dicunt, sed quia bene non dicunt,ventosa verba proferunt. Nam dicta eorum & si quando sana sunt per sententiam, inflata tamen sunt per elationem.

Caput II.

IN hoc verò quod dictum est:Consolatores onerosi omnes vos estis:quid aliud beati Iob magisterio docemur, nisi vt quisque perpendere sollicitè sciat,ne luctus tempore, verba increpationis inferat? Si enim sunt quædam quæ increpari iure debeant,in afflictione postponenda sunt,ne consolator incre-
B pando dolorem augeat, quem lenire proposuerat. Sequitur: Aut aliquid tibi molestum est si loquaris?) Mali viri cùm aliis sibi similibus conuitiosa verba proferunt,eo citius obmutescunt,quo de se talia mox audiunt, qualia suis auditoribus dicunt. Cùm autem bonos viros per conuitiosa verba iaculantur,nil eis molestiæ ex conuitio nascitur,quia contra tacentes loquuntur,nec compelluntur audire quod sunt,quia iusti conuitia non reddunt,etiam dum coguntur audire quod nõ sunt. Bene ergo dicitur:Aut aliquid tibi molestum est si loquaris? Ac si ei apertè diceretur. Eo plus loqueris, quo à me molestũ aliquid de tua actione non audis. Vnde & subditur:

Quòd pro qualitate personarum temperanda sit correctio doctorũ.

Poterã & ego similia vestri loqui.) Narrat iustus quid facere potuit,sed ne iustitiam deserat,quod facere potuit,declinat.

Sequitur:Atque vtinam esset anima vestra pro anima mea, consolarer & ego vos sermonibus, & mouerem caput meũ super vos. Roborarem vos ore meo,& mouerẽ labia mea,quasi parcens vobis.) Aliquando necesse est vt prauis mẽtibus quæ humana prædicatione corrigi nequeunt,diuina flagella optari benignè debeant. Quod cùm magno fit amoris studio, videlicet non errantis pœna,sed correptio quæritur, & oratio potius quam maledictio esse mõstratur. In his autem verbis hoc
C beatus Iob mõstratur intendere,vt amici qui dolori illius per charitatem compati nesciebant,ab experimento discerent, alienæ afflictioni qualiter misereri debuissent, atque edomiti doloribus à sua passione traherent,consolationem aliis qualiter inferrẽt,& tunc salubrius intrinsecus viuerent,cùm aliquid extrinsecus de infirmitate sentirent. Notandum quòd non ait: vtinam esset anima mea pro anima vestra,sed vtinam esset anima vestra pro anima mea,quia profectò sibi malediceret, si se illis fieri similem optaret. Illis verò meliora voluit, quos sibi fieri similes quæsiuit. Consolamur verò prauos in flagello constitutos,cùm de exteriore percussione interiorẽ in eis conualescere salutem inducamus.

Caput III.

CAput etiam mouemus,cũ mentem, quæ principale nostrũ est,ad cõpassionẽ inflectimus. Eósq; inter flagella roboramus,cũ doloris eorum vim verbis mitibus lenimus. Sunt nãq; nõnulli qui dũ interna nesciunt, de malis exterioribus desperabiliter affligũtur,de quibus per Psalmistam di-
Psal.139. citur:In miseriis non subsistẽt. Ille etenim bene nouit in exterioribus miseriis subsistere,qui scit semper de spe interna gaudere. Quòd vero non ait parcens,sed quasi parcens vobis,nequaquam hoc negligenter prætereundum puto, quia sancta Ecclesia disciplinæ vigorẽ cũ permixtione mansuetudinis seruans, aliquando malis & quasi parcens non parcit, aliquando vero,& quasi non parcens parcit. Quod melius ostendimus, si ipsa quæ plærunque accidunt,proferamus. Ponamus itaque ante oculos mentis,duos prauos intra sanctam Ecclesiam esse constitutos,quorum sit vnus potens & proteruus, alter mitis D
& subditus. Si qua miti & subdito culpa surripuerit,hanc protinus increpando prædicator insequitur & corripit, cúmque corripiendo à culpa liberat, atque ad viam rectitudinis reformat. Quid itaque huic nisi non parcens pepercit? quia dũ correptionis verbum non distulit, citius hunc à culpa liberauit. Liberè enim arguens non pepercit, sed in eo quòd correxit, pepercit. At contrà potens & proteruus, cùm aliquid perpetrasse cognoscitur,tempus quæritur, vt de malo quod fecit increpetur. Nisi enim prædicator sustineat quando proferre cõgruè correptionem posit,auget in eo malum quod insequitur. Sępe enim cõtingit,vt talis sit:qui nulla increpationis verba suscipiat. Quid itaque in huius culpa prædicatori agendum est,nisi vt in sermone admonitionis quem pro communi salute omnium auditorum facit,tales culpas ad medium deducat, quales eum perpetrasse considerat, qui & præsto est,& de se solo adhuc argui non potest, ne deterior fiat? Et cum generaliter contra culpam inuectio intenditur,correptionis verbũ libenter ad mentem ducitur,quia potẽs prauus ignorat, quòd sibi hoc specialiter dicatur. Quid itaque isti prædicator suus nisi parcens minimè pepercit? cui & specialiter correptionis verba non intulit,& tamen vulnus illius sub communi admonitione percussit. Vnde fit plærũque, vt eo vehementius perpetratam culpam lugeat, quo reatum suum,& cùm se percussum sentiat,nesciri putat.

Caput IIII. E

MAgna itaque prædicationis arte agendum est, vt qui ex aperta corrreptione deteriores fiunt,quodam temperamento correptionis ad salutem redeant. Vnde *Ars corrigendi proternos.* etiam Paulus dicit: Quæ putamus ignobiliora membra esse *1.Cor.12.* corporis,his honorem abundantiorem circundamus,& inhonesta nostra abundantiorem honestatem habent,honesta autem nostra nullius egent. Sicut enim inhonesta mẽbra in corpore,ita quidam sunt intra sanctam Ecclesiam potẽtes & proterui. Qui dum aperta inuectione feriri nequeunt,quasi honore tegminis velantur. Sed hæc de occultis potentium delictis loquimur. Nam quando & aliis cognoscentibus peccant, aliis etiam cognoscentibus increpandi sunt ne si prædicator tacet, culpam approbasse videatur,atque hęc crescens in exemplum veniat,quam pastoris lingua non secat. Sancta ergo Ecclesia, cùm per prædicatores suos quædam facta malorum sub dispẽsatione inuectionis increpat,labia quasi parcens mouet,sed tamen parcendo non parcit,quia ab inuectione culpæ generaliter non tacet,quam specialiter tacet. Sequitur:Sed quid agam? Si locutus fuero,non quiescet dolor meus, & si tacuero, non recedet à me.) Hoc personæ beati Iob qualiter congruat nullus ignorat. Sed si ad sanctæ Ecclesiæ typum trahatur, hæc & cùm loquitur, dolor minimè quiescit,quando locutione sua peruersos minine corrigi conspicit. Et cum tacet,dolor mini- F
me recedit, quia etsi aduersa conticuerit, hocipsum amplius quod tacet gemit,quia se tacente, peruersorum culpas excrescere conspicit. Sequitur:

Quanta aduersitatum tempore à falsis & fictis fratribus patiantur electi.

Nunc autem oppresit me dolor meus:& in nihlum redacti sunt omnes artus mei.) Dolore suo sancta Ecclesia premitur, quãdo in malitia sua crescere peruersos intuetur. Et quia dum praui crescũt,etiã infirmi qui in ea sunt,ad sequẽda studia prauitatis irritãtur,rectè additur: Et ad nihilũ redacti sunt omnes artus mei. Sicut enim per ossa fortes, sic per artus,infirmi quique designari solent. Membra ergo Ecclesiæ ad nihilum rediguntur, quando ex imitatione prauorũ in hoc mũdo crescentium,infirmi quique deterius infirmantur. Vidẽtes etenim fœlicitatẽ malorũ,sæpe ab ipso fidei statu delabuntur,bona tẽporalia appetunt,& veluti in nihilum rediguntur, quia dũ manẽtem dei essentiam deserunt,diligentes transitoria,quasi ad nõ esse tendunt. Bene autẽ dicitur: Nũc autẽ oppresit me dolor meus:quia videlicet tẽpus doloris Ecclesiæ modo est,& tẽpus gaudij postmodũ sequetur. Sępeverò cõtingit vt sancta Ecclesia non solũ infideles atque extra positos aduersarios toleret, sed eorum quoque insidias atque aduersitatẽ vix ferat,quos intus habet. Vnde beati viri voce aptè mox subditur: Et rugæ meæ testimonium dicunt contra me.)

Caput V.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVid per rugas, nisi duplicitas designatur? Rugæ itaque sunt sanctæ Ecclesiæ, omnes qui in ea duplicitet viuũt, qui fidem vocibus clamant, operibus denegant. Hi nimirum pacis tempore, quia huius mundi potestatibus eandem fidem honori esse conspiciunt, fideles se esse mentiuntur. Sed cùm sanctã Ecclesiã subdita aduersitatis procella turbauerit, illico ostendunt quid in perfida mente moliũtur. Has autẽ rugas in electis suis sãcta Ecclesia nõ habet, quia videlicet nesciunt aliud de se foris ostendere, & intus aliud habere. Vnde rectè egregius prædicator dicit: Vt exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, nõ habentem maculam aut rugam. Maculam quippe & rugam non habet quæ & turpitudine operis, & duplicitate sermonis caret. Sed quia nunc intra sinum fidei multos etiam reprobos tenet, cùm tempus persecutionis exarserit, ipsos hostes patitur, quos prædicationis verbis alere antè videbatur. Dicat ergo: Rugæ meæ testimonium dicunt contra me, id est, ipsi me insequendo increpant, qui nunc in meo corpore positi, duplicitatis suæ in se malitiam non emendant. Vnde bene adhuc subditur: Et suscitatur falsiloquus aduersus faciem meam, contradicens mihi.) Etiam pacis suę tempore sancta Ecclesia falsiloquium patitur, dum sunt in ea multi qui de æternitatis promissione diffidunt, & tamen se fideles esse mentiuntur. Qui dum prædicationi eius apertè contradicere non præsumunt, falsiloquium non contra faciem, sed quasi post dorsum patitur. Sed cùm malitiæ tempus eruperit, is qui nunc metuens derogat, ad contradicendum ante faciem venit, quia verbis veræ fidei, apertis vocibus obsistit. Sciendum verò est, quia cùm hæc à carnalibus patimur, non tam ipsi sunt qui in nostra morte sęuiũt, quàm malignus spiritus, qui eorum mentibus principatur, sicut per Paulum dicitur: Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum. Vnde cùm hic quoq; de falsiloquo loqueretur, aptè mox ad describendum eius falsiloqui principem, verba conuertit, dicens: Collegit furorem suum in me: & comminans mihi, infremuit contra me dentibus suis, hostis meus terribilibus oculis me intuitus est. Quid aliud omnes iniqui quàm membra sunt diaboli? Ipse itaque per eos agit, quicquid in eorum cordibus ut agere debeant immittit.

Ephe. 5.

Nõ tam in nos sęuiũt peruersi, quàm spiritus malignus. Ephe. 6.

Quòd sicut pauperes spiritu & simplices ad prædicandum Christus elegit, ita astutos & duplices antichristus ad falsitatis prædicationem assumet.

Caput VI.

HAbet autem etiam nunc diabolus contra sanctam Ecclesiam furorem, sed sparsus eius furor est, quia occultas tentationes per singulos mouet. Cùm verò contra eam in aperta persecutione proruperit, furorẽ suum in eam colligit, quia in afflictione illius tota se intẽtione cõstringit. Membra autem eius hoc pacis tempore idcirco contra electos collectum furorem non habent: quia malitiã suam minus se sentiunt posse implere quàm volunt. Cùm verò sibi supperetere licentiam prauitatis aspexerint, tanto hanc audacius feriũt, quãto & cõtra illa ex vnanimitate glomerãtur. Rectè itaque nunc dicitur: Collegit furorẽ suum in me. Cuius adhuc furor vt latius exponatur, dicitur: Et comminans mihi, infremuit contra me dẽtibus suis. De quo & subditur: Hostis meus terribilibus oculis me intuitus est.) Ille quippe antiquus hostis Ecclesiæ cõtra hanc dentibus fremit eámque terribilibus oculis intuetur, quia per alios crudelia exercet, & per alios quæ exerceat prouidet. Dentes nanque huius hostis, sunt bonorum persecutores atque carnifices, qui eius membra laniant, dũ electos illius suis persecutionibus affligunt. Oculi verò huius hostis, sunt hi qui cõtra eam prouident mala quę faciant, fuísque cõsiliis persecutorum eius crudelitates inflammant. Antiquus ergo eius aduersarius fremit contra eam dentibus suis, dum per crudeles reprobos in ea insequitur vitam bonorum. Intuetur hanc terribilibus oculis, quia prauorũ consiliis non cessat mala exquirere, in quibus hanc semper deterius affligat. Nam sicut incarnata veritas in prædicatione sua pauperes idiotas & simplices elegit: sic econtrario damnatus ille homo quam in fine mundi apostata angelus assumit, ad prædicandam falsitatẽ suam, astutos ac duplices, atque huius mundi scientiam habentes electus est. Vnde & per Esaiam dicitur:

Antichristus scilicet.

VÆ terræ cymbalo alarum quæ est trãs flumina Aethiopiæ, quæ mittit in mari legatos & in vasis papyri super aquas. Terra quippe cui væ dicitur, ille principaliter homo damnatus est qui alarum cymbalum vocatur: quia hi qui per superbiam in altitudinem cogitationis euolant, eundem peruersum hominem prædicando sonant. Quæ scilicet terra rectè trans flumina Aethiopiæ esse perhibetur. Aethiopia etenim nigrum populum mittit, & omnem hominem mundus iste quia peccatorem profert, quasi nigrum Aethiopia populũ parit. Sed terra cui væ dicitur, trãs flumina Aethiopiæ esse perhibetur, quia damnatus ille homo tanta immensitate iniquus est, vt omnium peccantium peccata transcendat. Qui mittit in mare legatos, quia prædicatores suos in seculum spargit. De quibus rectè subditur qualiter mittantur, dum dicitur: In vasis papyri super aquas. Ex papyro quippe charta est. Quid itaque per papyrum, nisi secularis scientia designatur? Vasa ergo papyri sunt corda doctorum secularium. In vasis igitur papyri super aquas legatos mittere, est prædicationem suam in sapientum carnalium sensibus ponere, & desfluentes ad culpam populos vocare. Qui ergo illic per vasa papyri, ipsi hic quia carnaliter vident, per oculos designantur. De quibus & adhuc subditur: Aperuerunt super me ora sua exprobrantes.) Ora sua reprobi exprobrantes aperiunt, cùm & erroris sui mala prædicare non metuunt, & prædicamenta rectę fidei irridunt. De quibus sciendum est quia illos præcipuè in sancta Ecclesia persequuntur, quos multis conspiciunt esse profuturos, qui vitam carnalium verbo correptionis conterunt, eósque in Ecclesiæ corpore spiritaliter vertunt. Vnde & subditur:

Esaiæ 18.

Quòd Christi maxillam percutit, qui veritatis persequitur prædicatores, & doctrinæ Euangelicæ contradicit. & de variis pressuris Ecclesiæ.

Percusserunt maxillam meam, satiati sunt pœnis meis.) Maxilla quippe Ecclesiæ, sancti prædicatores sunt, sicut sub Iudææ specie per Hieremiam dicitur: Plorans plorauit in nocte, & lachrymæ eius in maxillis eius, quia in aduersitate Ecclesiæ illi amplius plangunt, qui vitam carnalium confringere prædicando nouerunt. Per ipsos quippe sancta Ecclesia iniquos à vitiis conterit, & quasi glutiens in sua membra conuertit. Vnde ipsi quoque primo prædicatori velut maxillæ Ecclesiæ dicitur: Occide & manduca.

Thren.

Caput VIII.

HInc est etiam quòd Sanson maxillam asini tenuit, & hostes peremit, quia redemptor noster simplicitatem atque patientiam prædicantium, suæ manu virtutis tenens, à vitiis suis carnales interfecit. Ex maxilla in terram proiecta postmodum aquas fudit, quia data morti prædicatorum corpora, magna populis monstrauere miracula. Maxillam ergo Ecclesiæ peruerti feriunt, cum bonos prædicatores insequũtur. Et quia tunc reprobi grande se aliquid fecisse æstimant, cũ vitam prædicatorum necant, post percussionem maxillæ aptè subiungitur: Satiati sunt pœnis meis.) Illa quippe eos pœna satiat, quæ mentem Ecclesiæ præcipuè castigat, Sequitur: Conclusit me deus apud iniquum, & manibus impiorum me tradidit.) Electorum populus apud iniquum concluditur, cum eius caro antiqui hostis persecutionibus temporaliter datur: Qui non spiritui sed manibus impiorum traditur, quia quo hunc in mente capere nequeunt, eo contra carnem illius crudelius inardescunt. Sed sanctus Ecclesiæ populus cùm aduersa perpeti grauiter cœperit, & infirmos suos conspexerit ad deteriora delabi, pacis suæ tempora ad mentem reuocat, quando fideles suos prædicationis suæ opulentia pascebat. Vnde aptè subiungitur: Ego ille quondam opulentus, repentè contritus sum.) In eo quòd se repentè contritum asseruit, infirmorum mentem improuidam designauit. Qui dum mala quæ ventura sunt præuidere nesciunt, tanto eis grauiora fiunt, quãto ab eis inopinata tolerantur. Firmis autem mentibus repentè aduersa non veniunt, quia priusquam veniant, præuidentur. Quod tamen nunc quoque sancta Ecclesia in quibusdam retro labentibus patitur, qui post doctrinæ opulentiam, subitis aliquando vitiis conteruntur, vt sic in quibusdã malis corruãt, ac si verbi pabulum nunquam habuissent. Sequitur: Tenuit ceruicem meam, confregit me, & posuit sibi quasi in signum.) Sicut in malis ceruix superbiam, sic in bonis libertatis erectionem

Iudith.

1. Petr. 1.

actionem signat. Vnde nõnunquam ipsa quoque superbia prorectionis auctoritate ponitur, sicut per prophetam dominus sanctæ Ecclesiæ pollicens dicit: Ponam te in superbiam seculorum. Et quia persecutionis tempore infirmi quidam vera quæ sentiunt, prædicare liberè non præsumunt, rectè de hoc hoste dicitur: Tenuit ceruicem meam, confregit me.)

Esa. 60.

Caput IX.

FOrtasse autem hi ceruicis appellatione signati sunt, qui pacis eius tempore plusquam decet eriguntur, & sub occasione deferendæ rectitudinis, vitio deseruiunt elationis. Qui persecutionis tempore idcirco aduersa plus sentiunt, quia de prosperis extolluntur. De quibus bene dicitur:

Tenuit ceruicem meam, confregit me.) Id est, elationẽ quam in infirmis habui, districtione suæ percussionis inclinauit.

Et posuit sibi quasi in signũ.) Constat nimirum quia idcirco signum ponitur, vt sagittarum emissione feriatur. Fidelis itaque populus in signũ hosti suo est positus, quia eũ semper suis ictibus impetit, eúmq; suis persecutionibus affligit. Qui enim in hac vita assidua mala toleraret, velut in signũ positus, ictus excipit ferientis. Vnde & prædicator egregius cùm persecutionũ mala toleraret, atque sub persecutione aduersariorũ gemeret, teneram discipulorum mentem de suis afflictionibus consolans ait: Ipsi enim scitis quòd in hoc positi sumus. Ac si eis apertè dicatur: Quid in hoc tempore vulnera nostra miramini, qui si æterna gaudia quærimus, huc ad hoc venimus vt feriamur? Sequitur: Circundedit me lanceis suis, conuulnerauit lumbos meos, non pepercit, & effudit in terram viscera mea.) Hæc iuxta literam beato Iob congruere posse videbantur, per hoc quod dicitur: Circundedit me lanceis suis, conuulnerauit lumbos meos, non pepercit, nisi subdetetur quod de eo minimè scriptum legitur, effudit in terram viscera mea. Ex qua re necesse est, vt dum hæc iuxta literam inuenire non possumus, ea quæ in verbis eius secundum historiam sonant, iuxta spiritum inquiramus. Sancta Ecclesia lanceis ab hoste suo circundatur, quando in membris suis ab impugnatore callido tentationum iaculis impetitur. Bene autem circundari lanceis dicimur, quia antiquus hostis tentationis suæ vulnere ab omni parte nos imperit. Sæpe enim dum gula restringitur, vt libido subigatur, inanis gloriæ aculeus mentem pulsat. Si autem corpus abstinentiæ afflictione non atteritur, contra mentem libidinis flamma se excitat. Sæpe dum seruare parsimoniam nitimur, ad tenaciam labimur. Et sæpe dum possessa effusè tribuimus, ad auaritiam ducimur, quia rursum colligere quærimus quod tribuamus. Dum ergo antiqui hostis iacula vbique nos impetunt, rectè nunc dicitur: Circundedit me lanceis suis. Et quia omne peccatum hostis quidem callidus suadet, si nos eius suasionibus consentiendo perpetramus, aptè subiungitur: Cõuulnerauit lumbos meos.) In lumbis quippe luxuria est. Vnde & is qui cupiebat voluptatẽ libidinis à corde extinguere, prædicauit dicens: Succincti lumbos mentis vestræ. Cùm ergo antiquus hostis fidelem populũ ad luxuriam pertrahit, hunc proculdubio in lumbis ferit. Vbi notandum quoque est quòd nõ ait: vulnerauit, sed conuulnerauit lumbos meos. Sicut enim loqui aliquando vnius est, colloqui verò duorum, vel fortasse multorum, sic antiquus hostis quia nos ad culpam sine nostra voluntate non rapit, nequaquam lumbos nostros vulnerare, sed conuulnerare, dicitur: quia hoc quod nobis ille malè suggerit, nos sequentes ex voluntate propria implemus, & quasi cũ ipso nos pariter vulneramus, quia ad perpetrandum malum ex libero simul arbitrio dicimur. Sequitur: Non pepercit.) Ac si dicat, non destitit.

1. Thess. 3.

Caput X.

ET effudit in terram viscera mea.) Quid aliud sanctę Ecclesiæ viscera debemus accipere, nisi eorum mentes qui eius quædam in se mysteria continent, qui ad intima sacramenta deseruiunt? Sed antiquus aduersarius cùm fideles quosdam qui interioribus sacramentis deseruire videbantur, ad secularia negotia pertrahit, eius proculdubio viscerã in terram funditi: quia illos in rebus infimis conculcat, qui prius in occultis ac spiritalibus actibus latebant. Sequitur: Concidit me vulnere super vulnus.) In infirmis suis sancta Ecclesia vulnere super vulnus conciditur, quando peccatum peccato additur, vt culpa vehementius exaggeretur. Quem enim auaritia pertrahit ad rapinam, rapina ducit ad fallaciam, vt perpetrata culpa ex falsitate etiam defendatur: quid iste nisi super vulnus concisus est vulnere? Vnde bene quoq; per prophetã dicitur: Maledictum & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit. Solet enim sanguinis nomine signari peccatum. Vnde is qui à peccatis liberari desiderat, per pœnitentiam clamat: Libera me de sanguinibus. Sanguis ergo sanguinem tangit, cùm culpa culpam cumulauerit. Et quia cùm vulnus vulneri additur, vires contra nos antiqui hostis vehementius excrescunt, rectè subiungitur: Irruit in me quasi gigas.) Facilè quippe inimico resistitur, si non ei, vel in multis lapsibus, vel in vno diutius consentiatur. Sin verò eius suasionibus anima subesse consueuerit, quanto se ei crebrius subiicit, tanto eum sibi intolerabiorem facit, vt ei reluctari non valeat: quia nimirũ malignus aduersarius contra hanc ex praua consuetudine deuictam, quasi more gigantis pugnat. Sed tamen plærunque sancta Ecclesia etiã post perpetratas culpas, mẽtes fidelium ad pœnitentiam reuocat, & peccata operis virtute spontaneæ afflictionis mundat. Vnde bene subditur: Saccum consui super cutem meam, & operui cinere carnem meam.) Quid in sacco & cinere nisi pœnitentia, quid in cute & carne, nisi peccatum carnis debet intelligi? Cùm ergo quidam post lapsum carnis ad pœnitentiam redeunt, quasi saccus super cutem consuitur, & cinere caro operitur: quia culpa carnis per pœnitentiam tegitur, ne in districti iudicis examine ad vltionem videatur. Infirma autem mẽbra sua sancta Ecclesia cùm à peccatis retrahit, atque ad pœnitentię remedium ducit, hæc proculdubio fletibus adiuuat, vt ad recipiendam auctoris sui gratiam conualescant, & per fortes plangit quod non fecit, quod in membris suis debilibus quasi ipsa fecit. Vnde bene adhuc subditur:

Psalm. 50.

Quòd prælati sanctæ Ecclesiæ subditorum peccata quasi propria plangunt, & dum viderint aliquos pœnitentes, aliquos in malis perseuerantes, iudicia diuina mirantur.

Caput XI.

FAcies mea intumuit fletu.) Facies quippe sanctæ Ecclesiæ sunt hi qui in locis regiminum positi, apparent primi: vt ex eorum specie sit honor fidelis populi, etiam si quid in corpore latet deforme. Qui nimirum prælati plebibus plangunt culpas infirmantium, séque sic de alienis lapsibus, ac si de propriis affligunt. Et sæpe dum quosdam vident ad veniã post culpas redire, quosdam in iniquitate persistere, occulta omnipotentis dei iudicia mirantur, sed penetrare nequeunt. Obstupescunt enim quæ non intelligunt. Vnde & aptè subditur: Et palpebræ meæ caligauerunt.) Palpebræ enim rectè appellati sunt, qui ad præuidenda pedum itinera vigilant. Sed quia occulta dei iudicia, nec præpositi vigilantes intelligunt, palpebræ sanctæ Ecclesiæ caligant. Sed vt sæpe iam me dixisse memini, beatus Iob sanctæ Ecclesiæ typum tenens, modo voce corporis, modo autem voce capitis vtitur, & dum membris eius loquitur, repentè ad verba capitis leuatur, Vnde hic quoque subiungitur:

Quòd sanguis Christi melius loquitur quàm Abel: quia sanguis Abel vltionem, sanguis verò Iesu veniam impetrat.

Hæc passus sum absque iniquitate manus meæ, cùm haberem mundas ad deum preces.) Absque iniquitate enim manus suæ pertulit, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, & tamẽ dolorem crucis pro nostra redemptione tolerauit. Qui solus præ omnibus mundas ad deum preces habuit: quia & in ipso dolore passionis pro persecutoribus orauit, dicens: Pater dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt. Quid enim dici, quid cogitari in prece mundius potest, quàm cùm & illis misericordia intercessionis tribuitur, à quibus toleratur dolor? Vnde factum est, vt redemptoris nostri sanguinem, quem persecutores sæuientes fuderant, postmodum credentes biberent, eúmque esse dei filium prædicatent. De quo videlicet sanguine aptè subiungitur: Terra, ne operias sanguinem meum, nec inueniat in te latẽti locum clamor meus.) Peccanti homini dictum est: Terra es, & in terram ibis. Quæ scilicet terra redemptoris nostri sanguinem non abscondit: quia vnusquisque peccator redemptionis suæ precium sumẽs, confitetur ac laudat, & quibus valet proximis innotescit. Terra etiam

Gene. 3.

Universidad de Deusto Biblioteca

G ra etiam ſanguinem eius non operuit: quia ſancta Eccleſia redemptionis ſuæ myſterium in cunctis iam mũdi partibus prędicauit.

Caput XII.

Sanguis Chriſti clamor eius eſt *Heb.12.* NOtandum quod ſubditur: Neque inueniat in te latendi locum clamor meus.) Ipſe enim ſanguis redemptionis qui ſumitur, clamor noſtri redemptoris eſt. Vnde etiam Paulus dicit: Et ſanguinis aſperſionem melius loquentẽ quàm Abel. De ſanguine Abel dictum fuerat: Vox ſanguinis *Gene.4.* fratris tui clamat ad me de terra. Sed ſanguis Ieſu melius loquitur quàm Abel: quia ſanguis Abel mortem fratricidæ fratris petiit, ſanguis autem domini viam perſecutoribus impetrauit. Vt ergo in nobis ſacramentum dominicæ paſsionis non ſit ocioſum, debemus imitari quod ſumimus, & prædicare cęteris quod veneramur. Locum enim latendi clamor eius in nobis inuenit, ſi hoc quod mens credidit, lingua tacet. Sed ne in nobis clamor eius lateat, reſtat vt vnuſquiſque iuxta modulum ſuum, viuificationis ſuę myſterium proximis innoteſcat. Libet mentis oculos ad dominicæ paſsionis horam reducere, cùm Iudæi perſequentes ſæuirent, diſcipuli timentes fugerent. Qui enim in carne mori videbatur, nequaquam deus eſſe credebatur. Vnde hic aptè ſubditur:

Quòd teſtis filij ſit pater & conſcius: quia in omni trinitatis opere vnum conſilium eſt, & vna voluntas.

H Ecce enim in cœlo teſtis meus, & cõſcius meus in excelſis.) Cùm enim filius labefactaretur in terra, erat ei teſtis in cœlo. Teſtis quippe filij pater eſt, de quo ipſe in Euangelio dicit: Et *Ioan.5.* qui miſit me pater, ipſe teſtimonium perhibet de me. Qui rectè etiam conſcius dicitur: quia vna voluntate, vno conſilio pater cum filio ſemper operatur. Cuius etiam teſtis eſt, quia nemo nouit filium niſi pater. Tunc ergo in cœlo teſtem, & conſcium in excelſis habuit: quando hi qui eum morientem in carne cernebant, diuinitatis eius potentiam conſiderare neſciebant. Et cùm ignorarent homines, in morte tamen mediatoris dei & hominum nouerat, qui cum ipſo operabatur pater. Quod fortaſſe etiam ad vocem eius corporis referri valet.

Caput XIII.

SAncta nanque Eccleſia idcirco aduerſa vitæ præſentis tolerat, vt hanc ſuperna gratia ad præmia æterna perducat. Carnis ſuæ mortem deſpicit: quia ad reſurrectionis gloriã intendit. Et tranſitoria ſunt quæ patitur, perpetua quæ præſtolatur. De quibus nimirum bonis perpetuis dubietatem non habet, quia fidele iam teſtimonium redemptoris ſui gloriam tenet. Carnis quippe eius reſurrectionem mente conſpicit, atque ad ſpem fortiter conualeſcit: quia quod in ſuo videt iam factum capite, ſperat in eius quoque corpore, quod videlicet *Pſal.88.* ipſa eſt, abſque dubietate ſecuturum. Quam ſcilicet Eccleſiam I Pſalmiſta conſpiciens in perpetua perfectione manſuram, ſub appellatione lunæ deſcribit, dicens: Luna perfecta in æternũ. Quẹm quia ad reſurrectionis ſpem dominica reſurrectio roborat, rectè ſubiunxit: Et teſtis in cœlo fidelis: quia vt de ſua reſurrectione non trepidet, iam eum in cœlo qui reſurrexit à mortuis, teſtem habet. Fidelis itaque populus cùm aduerſa patitur, cùm duris tribulationibus fatigatur, ad ſpem ſequentis gloriæ mentem erigat, & de redemptoris ſui reſurrectione cõfidens dicat: Ecce enim in cœlo teſtis meus, & conſcius meus in excelſis. Qui rectè conſcius dicitur, quia naturam noſtram, non ſolum creando nouit, ſed etiam aſſumendo. Scire enim eius, eſt noſtra ſuſcepiſſe. Vnde etiam per Pſalmiſtam dicitur: *Pſal. 102.* Ipſe enim ſcit figmentum noſtrum. Quid enim mirum ſi figmentum noſtrum dicatur ſpecialiter ſcire, dum conſtet nihil eſſe quod neſciat? Sed figmentum noſtrum ſcire eius, eſt hoc in ſeipſo ex pietate ſuſcepiſſe. Quæ tamen vox cum beato Iob cõgruere nobis etiam ſingulis poteſt. Omnis enim qui ex eo quod agit, humanas laudes appetit, teſtem in terra quærit. Qui autem de actibus ſuis omnipotenti deo placere feſtinat, teſtẽ ſe in cœlo habere conſiderat. Et ſæpe contingit, vt ipſa quoque in nobis bona opera ab incautis hominibus reprehendantur. Sed qui teſtem in cœlo habet, reprehenſiones hominum metuere non debet. Vnde adhuc ſubditur:

Verboſi amici mei, ad deum ſtillat oculus meus.)

Caput XIIII.

K QVid enim per oculum, niſi cordis intentio deſignatur? ſicut ſcriptum eſt: Si fuerit oculus tuus ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit. *Matt.6.* Quia cum bona intentione quid agitur, eius intentionis actio apud deum minimè fuſcatur. Cùm ergo verboſi amici ſunt, id eſt, cum & ipſi derogant, qui in fide ſociantur, ad deum neceſſe eſt vt oculus ſtillet, quatenus noſtra intentio tota in amoris intimi compunctione defluat, & tanto ſubtilius ſe ad interiora erigat, quanto per exteriora opprobria repulſa, intus redire cogitur, ne foras euaneſcat. Sequitur: Atque vtinam ſic iudicaretur vir cum deo, quomodo iudicatur filius hominis cum collega ſuo.) Peccatores quidem nos eſſe ſemper agnoſcimus, ſed tamen ſæpe in flagello poſiti, pro quo magis peccato flagellemus, ignoramus: & noſipſos ſubtili inquiſitione diſcutimus, vt ſi quo modo poſsimus, cauſam percuſsionis noſtræ inueſtigare valeamus. Quæ dum plærunque nos latet, fit nobis oneri cæcitas noſtra, & de eo quod patimur, plus dolemus. Quiſquis verò cum collega ſuo ad iudicium accedit, & quod ſentit dicit, & quicquid contradicitur, agnoſcit: & quò voluerit, pulſat: & nouit vnde pulſatur. Qui enim diuina animaduerſione percutitur, dum nouit quidem quia vapulat, ſed cur vapulet ignorat, quaſi dicit ipſe quod ſentit, ſed quid contra ſe dicitur, neſcit: quia ipſe quidem ingemiſcit in verbere, ſed deus apertè non declarat pro qua eum feriat vltione. Ibique nunc dicitur:

L Atque vtinam ſic iudicaretur vir cum deo, quomodo iudicatur filius hominis cum collega ſuo.) Ac ſi apertè diceretur: Sicut in omni quod dico audior, ſic omne quod de me dicitur, audirem: Quod tamen in hac vita fieri nullatenus poteſt: quia magna eſt interpoſitio oculis cordis noſtri ad contemplandam ſubtilitatem dei, ipſa videlicet infirmitas noſtra. Sed tunc ad purum intuebimur eum à quo nunc ſubtiliter intuemur, cùm hac infirmitate depoſita, ad contemplationis internæ gratiam venerimus, de qua Paulus dicit: Tunc cognoſcam ſicut & cognitus ſum. *1.Co.1.* Vnde beatus Iob videns eandem cognitionem pleniſsimè hic perfici nullatenus poſſe, de cæcitate quidem vitæ præſentis gemit, ſed tamen ſe de eius breuitate conſolatur, dicens: Ecce enim breues anni tranſeunt, & ſemitam per quam non reuertar, ambulo.) Omne quod tranſit, breue eſt: etiam ſi tardius terminari videatur. In mortis autem ſemita per quam non reuertimur, ambulamus: non quò ad vitam carnis minimè reſurgendo reducimur, ſed quòd ab labores huius vitæ mortalis, vel ad conquirenda laboribus præmia iterum non venimus.

Caput decimumſeptimum textus beati Iob: ſed Moralis expoſitionis ſancti Gregorij.

Caput XV.

SPiritus meus attenuabitur, dies mei breuiabuntur: & ſolum mihi ſupereſt ſepulchrum. M Nõ peccaui, & in amaritudinibus moratur oculus meus. Libera me, & pone me iuxta te: & cuiuſuis manus pugnet cõtra me. Cor eorũ longè feciſti à diſciplina, propterea non exaltabũtur. Prædam pollicetur ſociis: & oculi filiorum eius deficient. Poſuit me quaſi in prouerbium vulgi, & exemplum ſum coram eis. Caligauit ad indignationem oculus meus, & membra mea quaſi in nihilum redacta ſunt. Stupebant iuſti ſuper hoc: & innocẽs contra hypocritam ſuſcitabitur. Et tenebit iuſtus viam ſuã, & mundis manibus addet fortitudinem. Igitur omnes uos cõuertimini & venite, & nõ inueniam in vobis vllum ſapientem. Dies mei tranſierunt, cogitationes meæ diſsipatæ ſunt, torquentes cor meum. Noctem verterunt in diem, & rurſum poſt tenebras ſpero lucem. Si ſuſtinuero, infernus domus mea eſt: & in tenebris ſtraui lectulum meum. Putredini dixi, pater meus es, mater mea, & ſoror mea vermibus. Vbi eſt ergo nunc præſtolatio mea: & patientiã meã quis conſide-

A conſiderat? In profundiſsimum infernum deſcendẽt omnia mea. Putáſne ſaltem ibi erit requies mihi?

Quòd timore iudicij, quanto finem ſuum magis propinquare cognoſcunt electi, eo ſemetipſos terribilius diſcutiunt.

Caput XV.

SPiritus meus attenuabitur.) Attenuatur ſpiritus timore iudicij, quia electorum mentes quo amplius extremo iudicio propinquare ſe ſentiunt, eo ad diſcutiendas ſemetipſas terribilius cõtremiſcunt: & ſi quas in ſe carnales vnquam cogitationes inueniunt, pœnitentiæ ardore conſumunt: nec cogitationes ſuas dilatari carnali voluptate permittunt, quia eo ſemetipſas diiudicãtes ſubtilius feriunt, quo diſtrictum iudicẽ præſtolãtur vicinũ. Vnde fit vt propinquum ſibi ſemper exitum ſuſpicentur. Nam reproborum mentes idcirco multa nequiter agũt, quia hic ſe viuere diutius arbitrãtur. Iuſtorum ergo attenuatur ſpiritus, ſed craſſeſcit iniquorum. Quo enim per elationem tument, eo attenuationem ſpiritus non habent. Iuſti verò dum breuitatem ſuæ vitæ conſiderant, elationis & immunditiæ culpas declinant, Vnde & ſubditur: Dies mei breuiabuntur, & ſolum mihi ſupereſt ſepulchrum.) Qui enim cõſiderat qualis erit in morte, ſemper fit timidus in operatione; atque vnde in oculis ſuis iam quaſi non viuit, inde veraciter in oculis ſui conditoris viuit. Nil quo tranſeat appetit, cunctis B præſentis vitæ deſideriis contradicit, & penè mortuum ſe conſiderat, quia moriturum minimè ignorat. *Perfecta vita eſt mortis imitatio* Perfecta enim vita eſt mortis imitatio, quam dum iuſti ſollicitè peragunt, culparum loqueos euadunt. Vnde ſcriptum eſt: *Eccli.7.* In omnibus operibus tuis memorare nouiſsima tua, & in æternum non peccabis. Vnde & beatus Iob, quia dies ſuos conſiderat breuiari, & ſolum ſibi ſupereſſe ſepulchrum penſat, aptè ſubiungit: Non peccaui, & in amaritudinibus moratur oculus meus. Ac ſi apertè dicat: Culpam non feci, & flagella ſuſcepi. *Dubitatio.* Sed hac in re animum mouet, quia in multis ſe huius hiſtoriæ locis peccaſſe confitetur, qua ratione peccaſſe ſe nunc abneget? *Solutio.* Sed ad hæc ratio celeriter occurrit, quia nec tantum peccauit, vt flagella mereretur, nec tamen eſſe ſine peccato potuit. Nam quia non pro corrigenda culpa, ſed pro gratia augenda percuſſus eſt, iudex ipſe teſtatur, qui laudat & ferit. Et rurſum quia ſine peccato non fuerit, nec ipſe negat, qui à iudice laudatur, atque ideo laudatur quia non negat. Sed credo quòd melius hæc verba diſcutimus, ſi dicta ex voce capitis ſentiamus.

Caput XVI.

REdemptor etenim noſter ad ereptionem noſtram veniẽs, & nõ peccauit, & amaritudinẽ pertulit, quia pœnam culpæ noſtræ ſine culpa ſua ſuſcepit, de cuius voce ſubditur: Libera me, & pone me iuxta te, & cuiuſuis manus pugnet C contra me.) Ipſe etenim non peccauit in cogitatione, vel opere, ipſe in amaritudine moratus eſt per paſsionem, ipſe liberatus eſt per reſurrectionem, ipſe iuxta patrem poſitus eſt per aſcenſionem, quia profectus in cœlum ſedet ad dexteram dei. Et quia poſt aſcenſionis eius gloriam Iudæa in diſcipulorum eius perſecutione commota eſt, rectè nunc dicitur:

Et cuiuſuis manus pugnet contra me.) Tunc quippe in mẽbris illius furor perſequentium ſæuiit, cùm contra fidelium vitam flamma crudelitatis exarſit. Sed quo irent iniqui, aut quid agerent, dum is quem perſequebantur in terra, iam ſedebat in cœlo? De quibus adhuc ſubditur:

Quòd reproborum corpus ſub diſciplina ſit, mens verò procul.

Cor eorum longè feciſti à diſciplina.) Si enim diſciplinæ cuſtodiam noſſent, & nequaquam redemptoris noſtri præcepta contemnerent, ipſa eos carnis ſuæ mortalitas ad amorem vitę immortalis excitaſſet. Hoc ipſum nanque, in hac vita corruptioni nos eſſe ſubiectos, iam de flagello diſciplinæ eſt. Aeſtu enim & frigore, fame ſitique turbari, morbis affici, quãdoque etiam extingui, quid ſunt hæc aliud quàm flagella peccati? Sed ſunt nonnulli qui & flagella tolerant, & tamen mentem ad flagellantis metum minimè reformant, Vnde rectè nunc dicitur:

Cor eorum longè feciſti à diſciplina.) Quia etſi corpus ſub diſciplina eſt, cor ſub diſciplina nõ eſt: dum & flagellatur quiſque, & tamen ad humilitatem mentis non reducitur. Neque ita hoc dicitur, ac ſi omnipotens & miſericors deus longè cor

D hominis à diſciplina faciat, ſed quòd ſponte delapſum, ibi remanere vbi cecidit iudicando permittat: ſicut ei in oratione quoque dicimus: Et ne nos inducas in tentationem, id eſt, in- *Matt.6.* duci minimè permittas. Sequitur: Propterea non exaltabun- *Lucæ.10.* tur.) Cor enim ſi ſub diſciplina eſſet, ſuperiora appeteret: adipiſcendis bonis tranſeuntibus non inhiaret. *Quomodo oremus: & ne nos inducas in tẽtationem.* Quorum igitur cor ſub diſciplina non eſt, rectè de illis dicitur: Propterea non exaltabuntur: quia dum in infimis voluptatibus dimiſsi, terrena bona ſemper deſiderant, cor ad ſuperna gaudia nunquam leuant. Exaltarentur quippe, ſi mentem ad ſpem patriæ cœleſtis erigerent. Sed qui per diſciplinam cuſtodire vitam minimè ſtudent, ſed ex deſiderio in imis iacent: &, quod eſt grauius, iacendo ſe erigunt, quia de rebus tranſitoriis extolluntur. Extolli autem poſſunt, ſed exaltari nequeunt, & inde profundius in imo ſunt, vnde ſe apud ſe altiores fiunt. Cor itaque quod ſine diſciplina eſt, exaltari non valet, quia humana mens ſicut malè eleuata in infimis premitur, ſic bene preſſa in ſublimibus leuatur. Sequitur: Prædam pollicetur ſociis, & oculi filiorũ eius deficiẽt.) Poſtquam de multitudine iniquorum, id eſt, de antiqui hoſtis corpore, beatus Iob ſententiam protulit, mox ad ipſum eorum principem, id eſt, caput omnium perditorẽ, ſententiam vertit, atque à plurali numero ad ſingularem redit.

Quòd ſocij diaboli ſint apoſtatæ angeli, qui cum eo corruerunt: filij vero, qui per delectionem ab eo gignuntur. E

Caput XVII.

ITa quippe vnum corpus ſunt diabolus, & omnes iniqui, vt *Vnum corpus ſunt diabolus & omnes iniqui.* plęrunque nomine capitis cenſeatur corpus, & nomine corporis appelletur caput. Nam capitis nomine cenſetur corpus, cùm de peruerſo homine dicitur: Ex vobis vnus diabolus eſt. *Ioan.6.* Et rurſum nomine corporis appellatur caput, cùm de ipſo apoſtata angelo dicitur: Inimicus homo hoc fecit. *Matt.3.* Iſte igitur princeps omnium peruerſorum alios ſocios habet, atque alios filios. *Diabolus habet ſocios & filios.* Qui nanque ſunt eius ſocij, niſi apoſtatę angeli, qui cum eo de cœleſtis patriæ ſede ceciderunt? Vel quos alios filios habet, niſi peruerſos homines, qui de eius praua perſuaſione in malitiæ operatione generantur? Vnde etiam veritatis voce infidelibus dicitur: Vos ex patre diabolo eſtis. Peruerſus itaque iſte auctor erroris prædam ſociis pollicetur, quia malignis ſpiritibus prauorum promittit animas in eorum fine rapiendas. Et oculi filiorum eius deficient.) Quia dum intentiones hominum ad ſola terrena ſperanda excitat, hoc illos amare facit, quod diu tenere non poſſunt. Neque enim valet amoris praui intẽtio permanere, quando & hoc quod amat, ipſúmque qui amat, conſtat ſub celeritate deficere. Poſſunt quoque & per ſocios fortaſſe intelligi crudeliſsimi quique & omni malitia iam repleti, per filios verò hi qui adhuc deceptoriis promiſsionibus illuſi, augendæ prauitati nutriũtur: vt illos iam velut ex merito malitię diabolus quaſi ſocios habeat, qui iam non habent in perditione quo creſcãt: iſtos autem quaſi filios, F quos promiſsionibus lactat, vt ad peiora proficiant. Sed oculi filiorum eius deficient, quia prauorum intentiones cadunt, cùm omne quod hic appetunt, deſerunt: & illic quod doleant, ſine fine patiuntur. Sequitur: Poſuit me quaſi in prouerbium vulgi, & exemplum ſum coram eis.) Hæc beatus Iob dicat *Omnis qui flagellatur quaſi in prouerbiũ ponitur vulgi.* ex ſe, dicat ex vocibus omnium electorum. Omnis quippe qui flagello percutitur, quaſi in prouerbium ponitur vulgi, quia ſtultus quiſque dum cuiquam maledicere appetit, ex illius ſimilitudine maledictionem ſumit, quem percuſſum temporaliter videt, eámque pœnam ſuo optat aduerſario, quam eueniſſe conſpicit iuſto. Sicque fit vt non rectè ſapientibus, in exemplum deducatur rectus, dum & pœna iuſti eſſe damnatio creditur, & quæ illi maneat gloria, nulla ſpe fidei præuidetur. Sequitur:

Quod iuſti cùm vident ſanctorum innocentiam à peccatoribus opprimi, iudicia dei mirantur, ad quorum ſecreta non penetrant.

Caput XVIII.

CAligauit ad indignationem oculus meus, & membra mea quaſi in nihilum redacta ſunt.) Ad indignationem oculus caligat, quando ipſi quoque qui in dominico corpore, id eſt, in Eccleſia lumen veritatis habent, dum ſe diutius à prauis deſpici ac dedignari conſpiciunt, de occulti iudicij admiratione turbantur, & ſecretum dei penetrare nequeunt;

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nequeunt,cur prævalere peruersi contra bonorum innocentiam permittuntur. Quis etenim non obstupescat, cùm Herodias apud temulentum regem saltatu filiæ obtinet, vt caput amici sponsi,prophetæ & plusquam prophetæ,ante ora conuiuantium in disco deferatur? Sed cùm iusti ad indignationem caligant,infirmi plærunque vsque ad infidelitatem corrũt. Vnde subditur:Et membra mea quasi in nihilum sunt redacta.) Membrorum quippe nomine,teneritudo exprimitur infirmorum,qui dum peruersos prospiciunt florere, iustósque cruciari,ad hoc nonnũquã peruenium,vt se bonavel inchoasse pœniteant,atque ita ad agenda mala citius recedunt, ac si eorum vitæ nocuerit bonum quod inchoauerunt. Hoc autem quod ait:Caligauit ad indignationem oculos meus,verbis planioribus aperit adiungens:

De collatione Ioannis baptistæ.

Quòd contra hypocritas sancti suscitantur, cùm eorum gloriam honorẽque contemnũt, & ad sola bona cœlestia mentem erigũt, quæ sibi cum malis communia esse non possunt.

Stupebunt iusti super hoc,& innocens contra hypocritam suscitabitur.) Hoc loco innocens necdum perfectus iustus accipitur,qui bona adhuc inchoans, etsi nocere aliis non nouit, H perfecta tamẽ ipse agere nequaquam valet. Et quia corda paruulorum:dum peruersos florere in præsenti vita conspiciunt, inuidiæ facibus succenduntur: tanto enim quisque plus inuider aliis bona præsentia, quanto ea ipse minus contempserit. Nam quod haberi ab omnibus non valet simul totum, huic desit quod alter habuerit. Succenditur verò contra hypocritam innocens,dum gloriæ simulatoris inuidet etiam qui nulli nocere solet. Sin verò hoc in loco innocens quilibet in bono perfectus accipitur, contra hypocritam innocens suscitatur, quando hunc & florere conspicit,& tamen cum suo eum flore contemnit,& prædicando quæ recta sunt,tanto eum despiciendum cæteris esse denunciat,quanto eum conspicit illa anxiè quærere,quæ cum eo diu non valeant permanere. In quo adhuc sensu subiungitur: Caput XIX.

ET tenebit iustus viam suam, & mundis manibus addet fortitudinem.) Considerato quippe hypocrita,iustus viã suam tenet,quia dum illum ex peruersa voluntate obtinere ea quæ mundi sunt intuetur, ipse ad amorem cœlestium robustius stringitur:sciens quia desideriis præmia æterna non deerunt,dum & prauis & duplicibus cordibus bona temporalia non negantur. Qua ex re mundis quoque manibus addit fortitudinem,quia conspiciens peruersos obtinere terrenam gloriam, bona sua opera prouehit ad perfectionem & tanto altius temporalia despicit, quanto hæc abundare etiam malis cernit. Quàm enim sint despicienda considerat,quæ deus omnipotens etiam peruersis præstat. Si enim principaliter magna I essent,nequaquam hæc conditor aduersariis suis tribueret. Vnde & indignum sibi esse perpendit,vt illa bona appetat, quæ abundare conspicit & malis,sed ad percienda cœlestia mẽtem suam dirigit,quæ sibi cum reprobis communia esse non possunt. Igitur postquam exteriores profectus malorum, bonorum verò interiores intulit, exhortationis verba protulit dicens:Igitur vos omnes conuertimini,& venite.) Quæ videlicet exhortationis verba propriè ad electos format,quos ad æternitatem vocat. Qui duobus modis inuitantur, scilicet, vt conuertantur,& veniant:conuertantur nimirum fide,veniant opere. Vel certè conuertantur deserendo mala,& veniant bona faciendo,sicut scriptum est: Declina à malo, & fac bonum. *Psal.36.* Mirandum verò quod subditur:

Et non inueniam in vobis vllum sapiẽtem.) Quid est quòd eos ad sapientiam vocat,& tamen optat ne illos sapientes inueniat,nisi quòd ad veram sapientiam venire non possunt,qui falsæ suæ sapientiæ fiducia decipiuntur? de quibus scriptum *Esaiæ.5.* est: Væ qui sapientes estis in oculis vestris,& coram vobismet *Roma.12.* ipsis prudentes. Et quibus rursum dicitur: Nolite prudentes esse apud vosmetipsos. Vnde idem prædicator egregius hos quos carnaliter sapientes inuenerat,vt sapientiam veram per- *1.Cor.3.* ciperent,prius fieri stultos quærebat, dicens: Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc seculo: stultus fiat, vt sit sapiens. *Matt. 11.et Lucæ.10.* Et per semetipsam veritas dicit: Confiteor tibi pater domine cœli & terræ,quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus,& reuelasti ea paruulis. Quia ergo hi qui apud semetipK sos sapientes sunt,ad verã sapientiam peruenire non possunt, rectè beatus Iob conuersionem auditorum desiderans, exoptat ne in eis vllum sapientem inueniat. Ac si eis apertè dicat: Stulti esse apud vosmetipsos discite, vt in deo vere sapientes esse valeatis. Sequitur:

Quòd cogitationes sanctorum,siue in lucris animarum,siue in dispensatione rerum temporalium torqueãt corda eorum,quia alternantibus prosperitatibus,& in nocte timent ne ruant, & in die suspecti sunt ne præsumant.

Caput XX.

DIes mei transierunt, cogitationes meæ dissipatæ sunt, torquentes cor meum.) Sancta electorum Ecclesia per diurna & nocturna tempora conspicit vitæ suæ spatia transire,quia noctem in aduersitatibus, diem verò in prosperitatibus habere consueuit. Quasi enim lux ei oritur ex tranquillitate pacis,& nox ex dolore persecutionis. Sed cùm post quietis ocia ad excrescentis contra se persecutionis laborem redit,dies suos transire testatur. In quibus tamen diebus solet tanto grauioribus curis premi, quanto à se de ipsa tranquillitate pacis subtiliores à iudice rationes cogitat exquiri. In tranquillitate enim pacis modo animarum lucra cogitat, modo terrenarum rerum dispensationes curat. Quæ videlicet terrenoru n actuum dispensationes tanto bonis mentibus grauio- L res sunt,quanto earum intuitu,ab intuendis cœlestibus,vel ad modicum auelluntur. Vnde bene beatus Iob siue sua,siue voce vniuersalis Ecclesiæ,postquam dies suos transisse testatur, illico subiunxit:Cogitationes meæ dissipatæ sunt, torquentes cor meum.) Quia dum bonis mentibus temporalis fœlicitas transit,etiam cura eis terrenæ dispensationis subtrahitur, quæ eas in cogitationibus torquere videbatur. Dum enim erectæ semper esse ad percipienda cœlestia appetunt, eoipso quo aliquando ex dispensatione terrena ad ima cogitanda descendũt, torqueri se sentiunt. Vnde fit vt ipsa quoque aduersitas persecutionis vertatur in magnam exultationem lætitiæ propter adeptam quietem cordis. Vnde & aptè subditur:

Noctem verterunt in diem.) Dissipatæ etenim cogitationes noctem in diem vertunt,quia nõnunquam iustis amplius placet ex aduersitate mala prepeti,quàm ex prosperitate terrenæ dispensationis cura fatigari. Sed quia nouerunt cautius,& aduersa transire,& prospera rursus illucescere,aptè subiungitur:

Et rursum,post tenebras spero lucem.) Lux enim post tenebras speratur,quia vel post noctem vitæ præsentis æternũ lumen percipitur, vel ita hic aduersitas atque prosperitas alternant, vt sibi succedere vicissim non desinãt. Vnde fit vt in luce nox in suspitione sit,& in nocte lux in præsumptione,sicut scriptum est:In die bonorum ne immemor sis malorum,& in *Eccli.11.* die malorum ne immemor sis bonorum. Sed ecce quia auctoris nostri gratia redempti sumus,hoc iam cœlestis muneris habemus,vt cũ à carnis nostræ inhabitatione subtrahimur,mox M ad cœlestia prœmia ducamur,quia dum conditor ac redẽptor noster clausтra inferni penetrãs,electorum exinde animas reduxit,nos illò ire non patitur,vnde iam alios descendendo liberauit. Hi verò qui ante eius aduentum in hunc mundum venerunt,quantamlibet iustitiæ virtutem haberent, ex corporibus educti in sinu cœlestis patrię statim recipi nullo modo poterant:quia necdum ille venerat qui inferni clausтra sua descensione solueret, & iustorum animas in perpetua iam sede collocaret. Vnde beatus Iob & afflictionem sentiẽs,& adhuc differri retributionem iustorum sciens,aptè suniungit:

Quòd sancti licèt ad infernum post mortem ab Adam vsque ad Christum descenderint,ibi tamen quasi in lectulo quiescebant.solas tenebras pro pœna habentes, & hoc eis summum tormentum erat,quòd expectatum saluatorem nondum videbant.

Caput XXI.

SI sustinuero, infernus domus mea est, & in tenebris strauit lectulum meum.) Priores etiam sancti & sustinere aduersa poterant, & tamen è corporibus educti, adhuc ab inferni locis liberati non poterant, quia necdum venerat, qui illuc sine culpa descenderet, vt eos qui ibi tenebantur ex culpa,liberaret. Tunc vero homo suum lectulum in tenebris strauit,

A strauit,quando lucem iustitiæ persuasori callido consentiendo deseruit. Et quia in ipsis quoque inferni locis iustorum animę sine tormento tenebantur,vt & pro originali culpa adhuc illuc descenderent, & tamen ex propriis actibus supplicium non haberent,quasi in tenebris lectulum strauisse,est inferno sibi requiem præparasse. Graue etenim tædium electis fuit, post solutionem carnis, adhuc speciem non videre creatoris. Quod tædium non immerito beatus Iob tenebras vocat. Sed quia hoc ex pœna infirmitatis venit, rectè eandem mox infirmitatem subdit,dicens:

Quòd natura corrupta & prava consuetudo vermes concupiscentiarum in nobis generant, & ex putredine huius carnis huiusmodi soboles oriatur.

Putredini dixi,pater meus es,mater mea,& soror mea vermibus.) Quid est hoc quòd dixt putredini,pater meus es, nisi quòd omnis homo ab origine iam vitiata descendit? Vnde & additur:Mater mea & soror mea vermibus, quia videlicet & ab ipsa putredine, & cum ipsa in hunc mundum venimus. Quantum enim ad materiam corruptibilis carnis, mater nostra ac soror vermes sunt, quia & de putredine procesimus, & cum putredine venimus quam portamus. Quod si intelligi spiritaliter potest,& mater natura:& consuetudo non immerito soror vocatur,quia ab illa cum ista sumus. Quæ videlicet B mater & soror vermes sunt,quia ex natura corruptibili,& cõsuetudine peruersa cogimur,vt quasi quibusdam vermibus,sic inquietis cogitationibus in mente fatigemur. Carnis enim natura vitiata,& consuetudo peruersa, quia innumeras curas in corde infirmitatis nostræ generant, bene mater & soror vermes vocantur. Mordent enim animum curæ, dum inquietant. Non enim cessant iusti viri,vel sollicitè cogitare & pertracta re quid agant,vel prouidè inspicere quò post præsentem vitã ducendi sunt. Quia ergo tunc electi ante aduentum domini, & in labore vitæ præsentis se esse cernebant, & tamen post præsentem vitam necdum cœlestia bona percipere,multis cogitationibus vrebantur. Expectabant enim gratiam redempto ris sui,nec tamen ad eam porerant in carne viuendo peruenire. Vnde & aptè subditur: Vbi est ergo nũc præstolatio mea?)

Quòd Christus sit expectatio iustorum.

Quæ esse potuit præstolatio iustorum,nisi iustus & iustificans deus? qui ad pœnas humani generis sponte descenderet,& captiuos mortis,iustitiæ suæ virtute liberaret? Huius enim præsentiam minimè cessabant intenta cogitatione præstolari,quã quandoque esse venturam nouerant, sed venire citius quærebant. Vnde non ait: Vbi est ergo præstolatio mea? sed ait: Vbi est ergo nunc præstolatio mea?

Caput XXII.

DVm enim addit nunc, ostendit quia quod quandoque venturum erat,venire citius desiderabat. Sequitur:

Et patientiam meam quis considerat?) Expressit desiderium quo festinat in carne positus redimi, & ab inferis ad C superna reuocari. Et quidem paucorum hominum ista fuit pependere, vt scirent de præsentis vitæ laboribus, uel de subsequenti post mortem dilatione cogitare. Quod vtrunque iusti ante aduentum redemptoris nostri se perpeti dolebant. Vnde & rectè dicitur: Et patientiam meam quis considerat? Equidem non deest qui patientiam consideret: sed cùm citius non exaudit,quasi minus considerare deus dicitur. Ipsa enim humani generis,quæ venit in mundi fine,redemptio:ab his qui à mundi initiò præcesserunt,tarda credebatur: quia longo temporis spario à cœlestium remuneratione disiuncti sunt, veri- *Luc.10.* tate attestante,quæ ait: Multi prophetæ & reges voluerunt videre quæ vos videtis,& non viderunt. Iraque quod nunc dicitur: Patientiam meam quis considerat? ardentis desiderij vota panduntur. Neque enim,vt prædiximus, iustorum patientiam non considerat deus: sed quasi non considerare dicitur; ad votum desiderij minus citius apparere,& in prolixiora tempora dispensationis suæ gratiam differre. Dicat ergo: Patientiam meam quis considerat? quia quod disponenti breue est, longum est amanti. Vnde adhuc dilationis suæ damna considerans,hoc quod iam prædixerat,repetit:& descẽsurus ad ima, vocem doloris ingeminat,dicens: In profundissimum infernum descendent omnia mea.) Cùm constet quòd apud inferos iusti non in locis pœnalibus, sed in superiori quietis sinu generentur,magna nobis oboritur quæstio,quid nam sit quod beatus Iob asserit,dicens: In profundissimum infernũ descen- D dent omnia mea. Qui & si ante aduentũ mediatoris dei & hominum in infernũ descensurus erat,liquet tamen quia in profundissimum infernum descensurus non erat. An ipsa superiora loca inferi,profundissimum infernum vocat? Quia videlicet quantum ad sublimitatem cœli, iam huius aëris spatiũ non immerito dici infernus potest. Vnde cũ apostatæ angeli à cœlestibus sedibus in hoc caliginoso aëre sint demersi, Petrus a- *2.Petri.2.* postolus dicit: Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos, in tartarum tradidit in iudicio cruciandos reseruari. Si itaque quantum ad celsitudinem cœli, aër iste caliginosus infernus est,quantum ad eiusdem aëris altitudinem,terra quæ inferius iacet,& infernus intelligi,& profundus potest: quantum verò ad eiusdem terræ altitudinem, & illa loca inferi,quę superiora sunt aliis receptaculis inferni, hoc loco non incongruè inferni profundissimi appellatione signantur: quia quòd aër ad cœlum,terra ad aërem,hoc ille est superior infernorum sinus ad terram. Caput XXIII.

SEd mirum valde est quod adiungit: Descendent omnia mea.) Cùm enim sola anima descensura esset ad inferni locа,quid est quod sanctus vir illuc perhibet omnia sua descẽdere,nisi quòd ibi se esse totum vidit,vbi pondus suæ remunerationis intelligit? Quia hoc quod ex se insensibile in terra deserit,quousque ad incorruptionem resurrectionis redeat, se esse non sentit. Omnia itaque sua in infernum profundissimũ E descensura perhibet, quo solam suam animam descensuram videt,quia ibi totus est,vbi sentire posset quod reciperet. Vel certè in infernum omnia eius descendunt: quia laborum omnium retributio, adhuc in sola inferni quiete recipi præstolabatur. Et quasi illuc descẽdit omne quod egit: quia ibi quietem retributionis suæ ex omnibus inuenit. Vnde etiam ipsa quies præstolata subiungitur,cùm illicò subinfertur: Putásne (saltem ibi erit requies mihi?) In quibus nimirum verbis & innotescit quod desiderat,& tamen esse se adhuc de suscipienda requie dubiũ,designat: ne cuius sancta opera tot flagella secuta sunt, occulto iudicio superni iudicis,post flagella temporalia etiam mansura tormenta sequerentur. Qua in re cum magno nobis timore pensandum est,quis nostrum iam de requie æterna securus sit,si de ea adhuc,& ille trepidat,cuius virtutis præconia, & ipse iudex qui percutit,clamat. Si enim iustus vix saluabitur, impius & peccator vbi parebũt? Beatus enim Iob, ad requiem se post flagella peruenturum nouerat: sed vt nostra timore corda concuteret, ipse visus est de æternæ quietis retributione dubitare,cùm dicit,Putásne? vt nos videlicet perpendamus quanta debemus formidine venturum iudicium semper expauescere,quando & ille qui à iudice laudatus est,adhuc de retributione iudicij,in suis vocibus securus non est.

Libri decimitertij Moralium sancti Gregorij finis. F

LIBER DECIMUSQUARTUS MORALIS EXpositionis. Caput primum.

SVPERIORI huius operis parte tractauimus, quòd omnipotens deus vt mentes corrigeret sub lege positorum, beati Iob vitam ad testimonium adduxit: qui legem non nouit, & tamen tenuit: qui præcepta vitæ quæ scripto non acceperat, custodiuit. Huius prius actio deo attestante laudatur: & probari postmodũ diabolo insidiãte permittitur: vt per tentamẽta tribulationis ostẽderet,quantũ prius in tranquillitate profecisset. Huius vitã inimicus generis humani more suo improbus,& laudari deo attestãte cognouit,& tamẽ ad tentãdũ expetiit. Quem cùm tot dãnis rerum, tot orbitatibus percussum sternere nequiuisset, vxorem ei in stimulum malæ suasionis excitauit: vt saltẽ per familiaria verba corrumperet, quem

Universidad de Deusto
Biblioteca

quem per tot ſternere nunciorum tormenta minimè valeret. Sed quum adiutorio fœminæ, quòd contra Adam prius in paradiſo obtinuit, contra hunc ſecũdum in ſterquilinio poſitum, roborari non potuit, ad alia ſe tentandi argumenta conuertit: vt amicos eius quaſi conſolantes adduceret: & tamen eorum mentes in aſperitatem increpationis excitaret, quatenus eum, cuius patientiam flagella non vicerant, inter flagella ſaltem aſpera verba ſuperarent. Sed inimicus callide inſidians, fraudem quam contra ſanctum virum parauerat, pertulit: quia ſancto viro quot occaſiones petitionis intulit, tot cauſas victoriæ miniſtrauit. Contra tormenta quippe patientiam, contra verba ſapientiam tenuit: quia & dolores verberum æquanimiter ſuſtinuit, & ſtultitiam malè ſuadentium ſapiẽter frenauit. Sed quia in ipſis paſsionibus, doctiſque locutionibus ſanctæ Eccleſiæ typum tenet, amicis eius, vt ſæpe iam diximus, quædam recta, & quædã ſtulta loquentibus, non immeritò hæretici figurantur: qui pro eo quòd ſancto viro amici ſunt, multa de reprobis recta dicunt: ſed pro eo quod ſpeciem hereticorum tenẽt, plærunque in oris ſui exceſſu dilabũtur, & verborum ſuorum iaculis, ſancti viri pectus feriunt, ſed contra mentem inexpugnabilem ipſa ſua percuſsione fatigantur. Nam igitur ſubtili debemus diſcretione diſtinguere, & quid ſit in eorum verbis quod verè de reprobis ſentiunt, & quid quod contra beatum Iob fatuum ſonant.

Caput ſecundum libri decimiquarti, exponens: caput decimumoctauum textus beati Iob.

RESpõdẽs autẽ Baldath Suites, dixit: Vſque ad quem finem verba iactabis? Intellige prius: & ſic loquamur. Quare reputati ſumus vt iumenta, & ſorduimus coram te? Quid perdis animam tuam in furore tuo? Nunquid propter te derelinquetur terra, & transferentur rupes de loco ſuo? Nónne lux impij extinguetur, nec ſplendebit flãma ignis eius? Lux obtenebreſcet in tabernaculo illius, & lucerna quæ ſuper eum eſt extinguetur. Arctabuntur greſſus virtutis eius, & præcipitabit eum conſilium ſuũ. Immiſit enim in rete pedes ſuos, & in maculis eius ambulat. Tenebitur planta illius laqueo, & exardeſcet contra eũ ſitis. Abſcondita eſt in terra pedica eius, & decipula illius ſuper ſemitam. Vndique terrebunt eũ formidines, & inuoluẽt pedes eius. Attenuetur fame robur eius. & inedia inuadat coſtas illius. Deuoret pulchritudidem cutis eius, & conſumat brachia illius primogenita mors. Auellatur de tabernaculo ſuo fiducia eius, & calcet ſuper eum quaſi rex interitus. Habitent in tabernaculo illius ſocij eius qui non eſt, aſpergatur in tabernaculo eius ſulphur. Deorſum radices eius ſiccẽtur: ſurſum autẽ atteratur meſſis eius. Memoria illius pereat de terra, & non celebretur nomen eius in plateis. Expellet eum de luce in tenebras, & de vrbe trãsferet eum. Non erit ſemẽ eius, neque progenies in populo ſuo, nec vllæ reliquiæ in regionibus eius. In die eius ſtupebunt nouiſsimi, & primos inuadet horror. Hæc ſunt ergo tabernacula iniqui, & iſte locus eius, qui ignorat deum.

RESpondens autem Baldath Suites, dixit: Vſque ad quem finem verba iactabis? Intellige prius, & ſic loquamur.) Omnes hæretici ſanctam Eccleſiam in quibuſdam incognitis ſuperbire putant, quædam verò nec intelligere ſuſpicantur. Vnde Baldath Suites beatum Iob quaſi in ſuperbiam aſtruit erupiſſe, quem fatetur verba iactare: Sed ſignat ipſe quanta elatione tumuerat, qui beatum Iob loqui quæ non intelligeret putabat. Et quia omnes hæretici in æſtimatione ſua à ſancta ſe Eccleſia deſpici conqueruntur, aptè ſubiungitur:

Quòd ſuperbi cùm ſe deſpici ſuſpicantur, ad contumelias proſiliunt.

Quare reputati ſumus vt iumenta, & ſorduimus coram te?) Humanæ mentis eſt proprium, hoc ſibi fieri ſuſpicari, quod facit. Arbitrantur enim ſe deſpici, qui bonorum mores deſpicere conſueuerunt. Et quia in his quæ comprehendi valent ratione, contra hæreticos oſtendit Eccleſia rationabile non eſſe quod aſtruunt, æſtimari ſe ab eius iudicio velut iumenta ſuſpicantur. Ex qua deſpectus ſui ſuſpitione protinus ad dedignationem proſiliunt, atque ad eiuſdem Eccleſiæ contumelias excitantur. Vnde ſubditur: Quid perdis animam tuam in furore tuo?) Hæretici vel zelum rectitudinis, vel ſpiritalem gratiam ſanctæ prædicationis, non virtutis pondus, ſed inſaniam furoris æſtimant. Quò furore videlicet perire fidelium animas arbitrantur, quia inde interire Eccleſiæ vitam credunt, vnde eam contra ſe inferuere conſpiciunt. Sequitur: Nunquid propter te derelinquetur terra?) Se enimvbique deum colere, ſe totum mundum exiſtimant occupaſſe. Quid eſt ergo dicere: Nũquid propter te derelinquetur terra, niſi hoc quod ſæpe fidelibus dicũt, quia ſi hoc eſt verum quod vos dicitis, omnis à deo terra derelicta eſt, quam iam præ multitudine nos tenemus. Sancta autem vniuerſalis Eccleſia prædicat, ſaluari veraciter niſi intra ſe non poſſe, aſſerens, quòd omnes qui extra ipſam ſunt, minimè ſaluabũtur. At contrà hæretici qui etiam extra ipſam ſaluari ſe poſſe confidunt, in quolibet loco ſibi diminum adiutorium adeſſe profitentur. Vnde dicunt: Nunquid propter te derelinquetur terra, id eſt, vt quiſquis extra te fuerit, minimè ſaluetur? Vnde etiam ſubditur: Et transferentur rupes de loco ſuo.) Hæretici rupes vocant eos quos ſublimibus in humano genere excedere ſenſibus æſtimant, quos profectò ſe habere gloriantur. Cùm verò ſancta eccleſia peruerſos quouſque prædicatores intra ſinũ rectæ fidei colligere ſtudet, quid aliud quàm de locis propriis rupes mouet, vt intra eam recta ſentiẽtes humiliter iaceant, qui in peruerſis ſuis ſenſibus prius rigidi ſtabant? Sed hoc fieri hæretici omnino contradicunt, & propter eius vocem, rupes de loco proprio transferri tenituntur, quia videlicet nolunt: vt ad eam venientes vera humiliter ſentiant hi, qui apud eos elatis ſenſibus falſa ſapiebant.

Quòd & bona malis, & mala bonis in hac vita indifferenter eueniunt, in vita vero æterna ſola vera bona bonis, & vera mala malis ſeruantur.

Caput III.

PLærunque verò hæretici cùm quoſdam in ſancta Eccleſia, vel inopia, vel flagellis laborantes aſpiciunt, ſemetipſos mox in arrogantiam iuſtitiæ extollunt, & quicquid aduerſum fidelibus eueniſſe conſpiciunt, hoc factum pro eorum iniquitatibus putant, neſcientes nimirum, quia actionum meritum præſentis vitæ qualitas nullatenus probat. Nam plærunque & bona malis, & mala bonis eueniunt, pro eo quòd & vera bona bonis, & vera mala malis in æterna retributione ſeruantur. Baldath itaque typum hæreticorum de proſperitate vitæ præſentis ſeſe extollentium tenens, aduerſus beati Iob flagella quaſi ex eorum voce contra iuſtorum opprobria inflatur, & diſertè quidem cõtra impios diſputat, ſed quàm peruerſè contra iuſtum talia dicat, ignorat, nam ſubiecit, dicens:

Nónne lux impij extinguetur, nec ſplendebit flamma ignis eius?) Hæc ſi in præſentis vitæ definitione denunciar, fallitur: quia plærũque & impiis ineſſe lumen proſperitatis cernitur, & pios tenebræ ignobilitatis ac paupertatis abſcondunt. Sin verò ad hoc eius ſermo dirigitur, vt oſtendat quid impij in ſuo fine patiãtur, veraciter dicitur: Nónne lux impij extinguetur, nec ſplendebit flamma ignis eius? Quod ſi dici de impio rectè potuit, contra ſanctum tamen virum in flagello conſtitutum, dici non debuit. Sed nos vires brachiorum illius in ſuis ſententiis perpendentes, penſemus, quàm validè iacula intorquet, & deſinamus aſpicere intorquendo quem impetit, nimirum ſciẽtes, quia fruſtratis ictibus lapidem ferit. Dicat ergo:

Quòd vnuſquiſque reproborum flammam propriam habeat in corde illius concupiſcentiæ, à qua abſtrahitur & illicitur.

Nónne

Nónne lux impij extinguetur?) Quia habent & impij lucem ſuam, proſperitatem ſcilicet vitæ præſentis. Sed lux impij extinguetur, quia fugitiuæ vitæ proſperitas cum ipſa citius vita terminatur, vbi aptè ſubditur: Nec ſplendebit flamma ignis eius). Omnis nãque impius habet flãmam ignis proprij, quem in corde ſuo ex feruore deſideriorum temporalium accendit, dum modo iſtis, modo illis cupiditatibus æſtuat, & cogitationes ſuas per multiplicia blandimenta ſeculi amplius inflammat. Ignis autem ſi flammam non habet, nequaquam ſuſo lumine ſplendet. Flamma itaque ignis, eius eſt decor, vel poteſtas exterior, quę de interno eius ardore procedit, quia quod anxiè in hoc mundo adipiſci deſiderat, plærunque ad cumulũ perditionis ſuæ obtinet: & ſiue in poteſtate culminis, ſiue in diuitiis multiplicatur, quaſi per exteriorem gloriam lucet. Sed non ſplẽdebit flamma ignis eius, cùm in die exitus, omnis exterior decor ſubtrahitur, & ſolo ſuo intrinſecus ardore cõcremabitur. Flamma ergo ab igne ſubtrahitur, cùm gloria exterior ab interno eius ardore ſeparatur. Habent etiam & iuſti flammam ignis ſui; ſed nimirum quæ reſplendeat, quia videlicet eorum deſideria in bonis operibus lucent. Iniquorum verò flamma minimè ſplendet, quia per hoc quòd mala appetunt, ad tenebras pertrahuntur. Vnde & ſequitur: Lux obtenebreſcet in tabernaculo illius.) Si plærunque triſtitiam tenebras accipimus, non immerito lucem accipere gaudium debemus. Lux ergo in tabernaculo illius tenebreſcit, quia in eius conſcitia quam malè inhabitat gaudium quod de temporalibus rebus fuerat, deficit. Vnde & aptè ſubiungitur:

Caput IIII.

ET lucerna quæ ſuper eum eſt, extinguetur.) Vt enim de vſu multorum loquar, lucerna lumen in teſta eſt: lumen vero in teſta, eſt gaudium in carne. Lucerna ergo quæ ſuper eum eſt extinguitur: quia cùm malorum ſuorum retributio impium ſequitur, in eius mente gaudium carnale diſſipatur. Bene autem de lucerna hac non dicitur, quæ apud eum eſt; ſed quæ ſuper eum eſt: quia iniquorum mentem terrena gaudia poſſident, ſicque eam in voluptatibus abſorbent, vt ſuper ipſam ſint, non apud ipſam. Iuſti autem etiã cùm proſperitatẽ vitæ præſentis habent, eam ſub ſemetipſis premere nouerunt, vt hoc quod apud ſe in bonis hilareſcunt, grauitatis conſilio tranſeant, & virtutis regimine excedant. Lucerna ergo impij quæ ſuper eum eſt, extinguitur, quia citius eius gaudium deficit, quod eum totum in hac vita poſſedit. Et qui nunc malè ſe in voluptatibus dilatat, eum pòſt in ſuppliciis pœna coangustat. Vnde adhuc ſubditur: Arctabuntur greſſus virtutis eius.) Nunc enim quaſi rotiens virtutis ſuæ greſſus exerit, quotiens poteſtatis ſuæ violentias exercet. Sed greſſus virtutis eius arctabuntur, quia vires malitiæ illius, quas nunc in voluptate ſua exhibet, poſtmodum pœna conſtringit. Sequitur:

Quòd ſapientes huius ſeculi in proprium ſeoſum præcipites ruunt.

Et præcipitabit eum conſilium ſuum.) Habet nunc conſilium omnis iniquus præſentia appetere, æterna deſerere, iniuſta agere, iuſta deridere: ſed cùm iudex iuſtorum iniuſtorúmque venerit, ſuo vnuſquiſque impius conſilio præcipitatur: quia per hoc quod hic appetere prauis cogitationibus elegit, in æterni ſupplicij tenebras mergitur. Quem enim hic gloria temporalis extollit, illic ſine termino pœna premit. Qui hic in voluptate lætatus eſt, illic perpetua vltione cruciatur. Et ſit plærunque vt ipſa huius mundi proſperitas, quæ ab impiis inhianter appetitur, eorum greſſus ita obliget, vt etiam cùm ad bona opera voluerint redire, vix poſsint: quia recta agere non valẽt: cùm huius mũdi amatoribus diſplicere timent. Vnde agitur, vt per gloriam, quam impius ex peccato aſſequitur, eius adhuc peccata amplius multiplicentur: [quod bene Baldath exprimit, cùm ſuiungit:]

Quòd dignitas ad quam ambitioſe cùm culpa peruenitur, ſine culpa relinqui non poſsit.

Immiſit enim in rete pedem ſuum, & in maculis eius ambulat.) Qui pedes in rete mittit, non cùm voluerit eiicit. Sic qui in peccatis ſe deiicit, non mox vt voluerit, ſurgit, & qui in maculis retis ambulat, greſſus ſuos ambulando implicat, & cùm expedire ad ambulandum nititur, ne ambulet obligatur. Sæpe nanque contingit, vt quis huius mundi delectatione perſuaſus, in eo ad honoris gloriam pertingat, vt ad deſideriorum ſuorum effectum perueniat, & peruenìſſe ſe ad hoc quod expetiit, lætetur. Sed quia bona mundi nõ habita, in amore ſunt, & plærunque habita vileſcunt, percipiendo diſcit, quàm ſit vile quod expetiit. Vnde reuocatus ad mentem exquirit, qualiter ſine culpa fugiat, quòd ſe cum culpa conſpicit adeptum: ſed ipſa eum dignitas quæ impſicauit tenet, & ſine culpis aliis fugere non valet hoc, vbi non ſine culpis peruenit. Immiſit ergo in rete pedes ſuos, & in maculis eius ambulat, quia cùm expedire nititur, tunc veraciter conſpicit quàm duris nexibus tenetur. Neque enim verè obligationem noſtram cognoſcimus niſi cùm euadere nitentes, quaſi leuare pedes conamur. Vnde & hanc eandem obligationem aptè ſubiungit:

Caput V.

TEnebitur planta illius laqueo.) Quia videlicet ſtringitur finis in peccato. Et quia hoſtis generis humani, cùm vniuſcuiuſque vitam in culpa obligat, ad eius mortem anxius anhelat, rectè ſubiungitur: Et exardeſcet contra eum ſitis.) Antiquus quippe noſter inimicus, cùm in peccato vitam illaqueat, ſitit: vt mortem peccatoris bibat. Quod tamen & aliter intelligi poteſt. Nam peruerſa mens cùm in peccatum ſe veniſſe conſpicit, quadam cogitationis ſuperficie euadere peccati laqueos quærit, ſed vel terrores, vel opprobria hominum timens, eligit in æternum mori, quàm ad tempus aliquid aduerſitatis perpeti. Vnde totum ſe vitiis inſerit, quibus iam ſe ſemel obligatum ſentit. Cuius ergo vſque ad finem vita in culpa conſtringitur, eius plãta laqueo tenetur. Sed quia ſe quo malis obligatum penſat, eo de ſuo reditu deſperat, ipſa iam deſperatione acrius ad huius mundi concupiſcentias æſtuat, fit deſideriorum feruor in mente, & peccatis præcedentibus irretitus animus, ad maiora etiam delicta ſuecenditur. Vnde & ſubditur. Et exardeſcet contra eum ſitis.) In eius quippe animo contra eum ſitis exardeſcit, quia quo agere peruerſa conſueuit, eo ab ebibenda mala vehementer accenditur. Impio quippe ſitire, eſt huius mundi bona concupiſcere. Vnde & redemptor noſter ante Phariſæi domum hydropicum curat: & cùm contra auaritiam diſputaret, ſcriptum eſt: Audiebant autem omnia hęc Phariſæi, qui erant auari, & deridebant illum. *Luc. 16.* Quid eſt ergo quòd ante Phariſæi domum hydropicus curatur: niſi quòd per alterius ægritudinem corporis, in altero exprimitur ægritudo cordis? Hydropicus quippe quo amplius biberit, amplius ſitit: & omnis auarus ex potu ſitim multiplicat, quia cùm ea quæ appetit adeptus fuerit, ad appetenda alia amplius (& amplius) anhelat. Qui enim adipiſcendo plus appetit, huic ſitis ex potu creſcit. Sequitur: †*al. peccato*

Quòd honor temporalis, & amor lucri, & cætera huiuſmodi, quaſi eſca ſunt in laqueo, quibus cùm appropinquauerit improuide errans, captus tenetur. Et quòd ſit quædam aſſiſtens vitiorum & morum ſecundum quam deceptione ſua, diabolus optimè conſiderat.

Caput VI.

ABſcondita eſt in terra pedica eius, & decipula illius ſuper ſemitam.) In terra pedica abſconditur, cùm culpa ſub terrenis commodis occultatur. Inimicus quippe inſidians oſtendit humanæ menti in terreno lucro quid appetat, & occultat peccati laqueum, vt eius animam ſtringat: quatenus videat quid eſt quod concupiſcere valeat, & tamen nequaquam videat, in quo culpæ laqueo pedem ponat. Decipula verò à decipiendo vocata eſt. Et tunc ab antiquo hoſte ſuper ſemitam decipula ponitur, quando in actione huius mũdi quam mens appetit, peccati laqueus paratur, quæ videlicet non facile deciperet, ſi videri potuiſſet. Sic quippe decipula ponitur, vt dum eſca oſtenditur, nequaquam ipſa à tranſeunte videatur. Quaſi eſca quippe in laqueo eſt, lucrum cum culpa, & huius mundi proſperitas cum iniquitate. Dum itaque à concupiſcente lucrum appetitur, quaſi pedem mentis apprehendit decipula, quæ non videtur. Sæpe ergo proponuntur animo cum culpa, honores, diuitiæ, ſalus & vita temporalis, quæ mens infirma dum quaſi eſcam videt, & decipulã non videt, per eſcam quam videns appetit, in culpa conſtringitur,

quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quæ non videtur. Existunt etenim qualitates morum, quæ certis vitiis sunt vicinæ. Nam mores asperi, aut crudelitati, aut superbiæ solent esse coniuncti: mores autem blandi, & quam decet paulo amplius lętiores, nonnunquam luxuriæ & dissolutioni. Intuetur ergo inimicus generis humani vniuscuiusque mores, cui vitio sint propinqui, & illa opponit ante faciem, ad quæ cognoscit facilius inclinari mentem: vt blandis ac lætis moribus sæpe luxuriam, nonnunquam vanam gloriam: asperis vero mentibus iram, superbiam vel crudelitatem proponat. Ibi ergo decipulam ponit, vbi esse semitam mentis conspicit: quia illic periculum deceptionis inserit, vbi viam esse inuenerit propinquæ cogitationis. Et quia peruersus homo omne quod facit, etiam pati metuit: atque hoc sibi ab omnibus fieri æstimat, quod ipse omnibus quibus valet, parat, rectè sequitur: Vndique terrebunt eum formidines.) Tales enim contra se omnes esse suspicatur, qualis ipse esse cōtra omnes nititur. Quæ nimirum formidines quid in eius actione faciant, subinfertur, cùm dicitur: Et inuoluent pedes eius.) Caput VII.

Astutia inimici.

PEdes quippe si inuoluti fuerint, gressus liberos habere non possunt, & nullum carpere iter valent: quia sua eos inuolumenta retinent. Praua itaque desideria ad pessimam actionem trahunt, sed pessima actio restringit in formidine. Quæ videlicet formido inuoluit pedes, ne in rectam exire valeant actionem. Et sæpe contingit, vt idcirco quisque bonus esse metuat, ne hoc à prauis ipse patiatur, quod se bonis fecisse reminiscitur: dúmque hoc pati quod fecit metuit, vndiq; territus, vndique suspectus, quasi pedes inuolutos habet: qui timore irretitus, n il liberè agere prędalet, quia in bono opere quasi inde gressum perdidit, vnde ad mala quæ concupierat excesit. Sequitur: Attenuetur fame robur eius, & inedia inuadat costas illius.) Scripturæ sacræ more, optare videtur quod futurum præuidet, scilicet non maledicentis animo, sed prędicentis: Omnis itaque homo, quia ex anima & carne consistit, quasi ex robore & infirmitate cōpositus est. Ex ea enim parte qua spiritus rationalis est conditus, non incongruè dicitur robustus: ex ea verò qua carnalis, infirmus est. Robur ergo est hominis anima rationalis, quæ impugnantibus vitiis resistere per rationem valet. Vnde & superius per beatum Iob dictum est: Roborasti eum paululū, vt in perpetuum pertransiret. Ex rationali quippe anima habet homo, vt in perpetuum viuat. Huius ergo iniqui robur fame attenuatur, quia eius anima nulla interni cibi refectione pascitur. De qua scilicet fame deus per

Amos. 8. Prophetam loquitur: Emittam famem in terram, non famen panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbum domini. Bene autem subditur: Et inedia inuadat costas illius. Costę enim viscera constringunt, vt latentia intrinsecus earum soliditate muniantur. Costę ergo vniuscuiusque sunt sensus animi, qui latentes cogitationes muniunt. Inedia igitur inuadit costas, quando omni spiritali refectione subtracta, sensus mētis deficiunt,

I & cogitationes suas regere, vel tueri non possunt. Inedia inuadit iniqui costas: quia fames interna sensus mentis extenuat, ut cogitationes suas nullatenus regat. Nam dum sensus mentis obtusi fuerint, cogitationes ad exteriora prodeunt, & quasi costis infirmantibus, ea quæ in occulto sana latere potuerant, foras viscera funduntur. Vnde fit vt cogitationibus exterius sparsis, exteriotis gloriæ specie deceptus appetat animus, nihil, diligátque nisi quod pulchrum foris viderit. Contra quem adhuc aptè subiungitur:

Quòd primogenita mors, sit superbia. Et quod multi diuites possent habere sine culpa opes & gloriam, si hæc cum humilitate haberent.

Caput VIII.

DEuoret pulchritudinem cutis eius, & consumat brachia illius primogenita mors.) Pulchritudo cutis, est gloria temporalis, quæ dum foris concupiscitur, quasi species in cute retinetur. Brachiorum verò nomine non incongruè opera designantur, quia corporale opus brachiis agitur. Quid autem mors nisi peccatum est, quod ab interiore vita animam

Apoc. 20. occidit? Vnde scriptum est: Beatus & sanctus, qui habet partem in resurrectione prima, quia ille pòst in carne fœliciter resurget, qui in hac vita positus, à mentis suæ morte resurrexerit. Si igitur peccatum mors, non incongruè primogenita mors, superbia valet intelligi, quia scriptum est: Initium omnis peccati, superbia. Pulchritudinem igitur cutis eius, & brachia illius primogenita mors deuorat: quia iniqui gloriam vel operationem, superbia supplantat. Potuit enim etiam in hac vita sine culpa gloriosus existere, si superbus minimè fuisset: potuit auctoris sui iudicio, quibusdam suis operibus commendari, nisi hæc ipsa opera ante eius oculos elatio supplātaret. Sæpe enim quosdam diuites videmus, qui opes & gloriam habere sine culpa potuissent, si hæc habere cum humilitate voluissent. Sed extolluntur rebus, inflantur honoribus, dedignantur cæteros, omnémque vitæ suæ fiduciam in ipsa abundantia rerum ponunt. Vnde & quidam diues dicebat: Anima habes multa bona reposita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare, Quas cogitationes dum supernus iudex aspicit, de ipsa hac eum sua fiducia euellit. Vnde hic quoque aptè subditur:

Quod possint esse corda sanctorum sine regno peccati licet sine peccato non possint.

Euellatur de tabernaculo suo fiducia eius, & calcet super eum quasi rex interitus.) Hoc loco interitus nomine, ipse hostis generis humani, qui interitum intulit, designatur: qui per suum quendam satellitem exprimitur, de quo ad Ioannem dicitur: Nomen illi mors. Iste itaque interitus, in die exitus quasi rex super impium calcat: quia quem prius blandis persuasionibus decepit, ad extremum violentis nexibus ad supplicium rapit: tantóque eum durius deprimit, quāto in prauis actibus vehementius adstringit. Qui hic quoque reprobi mentem dum possidet, calcat: quia quotiens eā delectationibus presit, quasi totiens super eam pedes suæ tyrannicæ dominationis posuit.

Caput IX.

SI verò interitus nomine non apertè diabolus, sed peccatum debet intelligi, ex quo contingit reprobos ad interitum trahi: talis nimirum interitus quasi rex calcat mentem, cùm eam non resistentem possidet. Non enim potest in hac vita homini posito, tentatio deesse peccati: sed aliud est peccato tentanti resistere, aliud dominanti seruire. Iniquus autem quisque, quia resistere peccati suasionibus nescit, subiugari autem eius dominio non pertimescit, rectè de eo dicitur: Calcet super eum quasi rex interitus. Huius quippe interitus egnum a discipulorum cordibus repellebat Apostolus, cum

Roma. 8. dicebat: Non regnet peccatū in vestro mortali corpore. Non enim ait, non sit, sed nō regnet: quia non esse nō potest, nó autem regnare in cordibus bonorū potest. Quia ergo cùm quælibet culpa cor iniqui pulsauerit, resistens illud non inuenit, sed suo dominio substernit, dicatur rectè: Euellatur de tabernaculo suo fiducia eius, & calcet super eum quasi rex interitus. De tabernaculo suo ergo fiducia eius euellitur, quando peruersus quisque, qui multa sibi ad votum in hac vita parauerat, re- M pentina morte dissipatur. Et calcat super eum quasi rex interitus, quia vel hic vitiis premitur, vel mortis suæ tempore per hoc quòd ad supplicia rapitur, potestati dæmoniacæ subiugatur. Quod idcirco ita in reproborum mentibus agitur: quia & cùm occasio perpetrandi peccati deest, desideriorum cogitationes eorum cordibus nullatenus desunt. Et cùm semper diabolum sequantur in opere, valde tamen se illi obligant in cogitatione. Prius ergo culpa in cogitatione est, postmodum vero in opere. Vnde filiæ Babylon dicitur: Descende, sede in

Esaiæ 47. puluere virgo filia Babylon, sede in terra. Cùm enim semper puluis terra sit, non tamen terra semper est puluis. Quid ergo per puluerem, nisi cogitationes debemus accipere? Quę dum importunè, ac silenter in mente euolant, eius oculos excæcāt. Et quid per terram, nisi terrena actio designatur? Et quia reproborum mens prius ad praua cogitanda deiicitur, & postmodum ad faciendа: rectè filię Babylon, quę ab internę rectitudinis iudicio descendit, per ferientem sententiam dicitur, vt prius in puluere, & pòst in terra sedeat: quia nisi se in cogitatione prosterneret, in malo opere non inhęsisset. Sequitur: Habitent in tabernaculo illius socij eius qui non est.) id est, in mente eius, apostatæ angeli per cogitationes nequissimas conuersantur, eius videlicet socij, qui idcirco iam non est, quia à summa essentia recesit: & per hoc quotidie exerescente

A scente defectu quasi ad non esse tendit, quo semel abeo qui verè est, cecidit: qui rectè quoque non esse dicitur, quia bene esse perdidit, quamuis naturæ essentiam non amisit.

Quòd peccatum congruè incendio sulphuris comparetur, quod fœtet & ardet.

Caput X.

ADhuc tamen eadem iniqui cogitationes subtilius exprimens subiungit, dicens: Aspergatur in habitaculo eius sulphur.) Sulphur quid aliud quàm fomentum ignis est? Quod tamen sic ignem nutrit, vt fœtorem grauissimum exhalet. Quid itaque in sulphure nisi peccatum carnis accipimus? Quod dum peruersis cogitationibus quasi quibusdam fœtoribus mentem replet, æterna ei incendia præparat, & dum fœtoris sui nebulam in mente reproba dilatat, contra eam flammis subsequentibus quasi nutrimenta subministrat. Nam quia

Gene. 19. per sulphur fœtor carnis accipitur, ipsa sacri eloquii historia testatur, quæ contra Sodomam ignem & sulphur pluisse domi num narrat. Qui cùm carnis eius sceleta punire decreuisset, in ipsa qualitate vltionis notauit maculam criminis. Sulphur quippe fœtorem habet, ignis ardorem. Qui itaque ad peruersa desideria ex carnis fœtore arserant, dignum fuit vt simul igne & sulphure perirent: quatenus ex iusta pœna discerent, ex iniusto desidetio quid fecissent. Hoc ergo in tabernaculo iniqui sulphur aspergitur, quotiens peruersa carnis delectatio in eius mente dominatur. Quem quia indesinenter prauæ cogitationes possident, eúmque ferre bonis operis fructum vetant, rectè subiungitur: Deorsum radices eius siccentur, sursum autem

B atteratur messis eius.) Quid nanque radicum nomine, quæ in occulto sitæ sunt, & germen in apertum ferunt, nisi cogitationes accipimus, quæ dum non videntur in corde, visibilia opera producunt? Vnde & messis nomine, eadem aperta operatio signatur, quæ videlicet ex latenti radice producitur. Et quia omnis iniquus prius in cogitationibus tentationum aresçit, & post ea à bonis actibus deficit, rectè per Baldath dicitur: Deorsum radices eius siccētur, sursum autem atteratur messis eius. Quia dum prauus quisque cogitationes suas in infimis rebus ponit, & sempiternæ viriditatis gaudia appetere negligit, quid aliud quàm radices suas deorsum siccari permittit? Cuius sursum messis atteritur: quia omnis eius operatio à superno iudicio quasi nihilum deputatur, etiam si ante humanos oculos bona videatur. In imo itaque radices sunt, & superius messis: quia hic prius bonas cogitationes mittimus, vt quandoque bonorum operum fructum percipere in æterna retributione mereamur. Sed iniquus quisque cùm bonas cogitationes deserit, & ad ea quæ sunt exterius semetipsum fundit, deorsum siccantur radices eius. Sursum verò messis eius atteritur: quia qui hic sterilis persistit, post hanc vitam ad nulla præmia vocatur. Sequitur:

De Antichristi damnatione, & de persecutione quam facturus est, & de morte Enoch & Heliæ.

Caput XI.

C MEmoria illius pereat de terra, & non celebretur nomen eius in plateis.) Intuendum est nobis, quia sic Baldath Suites de vnoquoque iniquo loquitur, vt latenter ad caput omnium iniquorum eius verba vertantur. Caput quippe iniquorum diabolus est. Ipse quippe in vltimis temporibus illud vas perditionis ingressus, quod Antichristus vocabitur, qui nomen suum longè latéque diffundere conatur. Quod nunc vnusquisque imitatur, cùm de memoria terreni nominis, gloriam laudis suæ extendere nititur, atque opinione transitoria lætatur. Sic ergo hæc verba intelligātur de vnoquoque iniquo, vt referri quoque debeant ad ipsum specialiter caput iniquorum. Dicat itaque: Memoria illius pereat de terra, & celebretur nomen eius in plateis. Plateæ quippe appellatione Græca, à latitudine sunt vocatæ. Memoriam verò suam in terra statuere Antichristus conatur, cùm in terrena gloria appetit, si esset possibile, in perpetuum permanere. Nomen suum in plateis celebrari gaudet, cùm longè latéque operationem suæ iniquitatis extendit. Sed quia diu hæc eius iniquitas non finitur extolli, dicatur: Memoria illius pereat de terra, & non celebretur nomen eius in plateis, id est, citius laudem terrenæ potestatis amittat, & omne gaudium sui nominis perdat, quod D longè latéque in breui temporis prosperitate diffuderat. Sequitur: Expellet eum de luce in tenebras.) De luce ad tenebras ducitur, cùm de honore vitæ præsentis ad supplicia æterna damnatur. Vnde & apertius subditur: Et de orbe transferet eum.) De orbe quippe transfertur, cùm superno apparente iudice, de hoc mundo tollitur, in quo peruertè gloriatur. Qui pro eo quòd cum omnibus sequacibus suis, fine mundi interueniente, damnabitur: rectè subiungitur: Non erit semen eius ne- *1. Thes. 2.*
que progenies in populo suo, nec vllæ reliquiæ in regionibus eius.) Scriptum quippe est, quia dominus Iesus interficiet eum spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui. Dum ergo eius iniquitas cum mundi statu terminatur, progenies eius in populo suo non relinquetur: quia & ipse & eius populus cum eo ad supplicium pariter vrgetur: & omnes iniqui qui de eius peruersa persuasione in prauis actionibus nati sunt, illustratione aduentus domini, æterno interitu cum eodem suo capite ferientur. Ac nulla eius progenies in mūdo remanet: quia districtus iudex iniquitates illius cum ipso mundi fine concludit. Quòd verò hęc apertè de Antichristo intelligi debeant, de monstratur cùm subditur:

Caput XII.

IN diebus eius stupebunt nouissimi, & primos inuadet horror.) Tanta enim tunc contra nos iniquitate effrenabitur, vt etiam electorum corda non paruo pauore feriantur. Vnde scriptum est: Ita vt in errorem inducuntur, si fieri potest etiam *Matt. 24.*
electi. Quod videlicet dicitur, non quia electi casuri sunt, sed magnis terroribus trepidaturi. Tunc verò contra eum certamen iustitiæ & nouissimi electi habere narrātur & primi: quia E
scilicet & hi qui in fine mundi electi reperiuntur, in morte cat nis prosternendi sunt: & illi etiam qui à prioribus mundi partibus processerunt. Enoch scilicet & Helias ad medium reuocabuntur, & crudelitatis eius fœuitiam in sua adhuc mortali ear ne passuri sunt. Huius vires in tantam potestatem laxatas, nouissimi obstupescunt, & primi metuunt: quia licet iuxta hoc quòd spiritu superbię subleuatur, omnem temporalem eius potestatem desperant: iuxta hoc tamen, quòd ipsi adhuc in carne mortali sunt, in qua cruciari temporaliter possunt, ipsa quæ fortiter tolerant, supplicia perhorrescunt: ita vt in eis vno eodemque tempore & constantia ex virtute sit, & pauor ex carne: quia etsi electi sunt, vt tormentis vinci nequeant: per hoc tamen quòd homines sunt, & ipsa metuunt tormenta, quæ vincunt. Dicatur ergo: In diebus eius stupebunt nouissimi, & primos inuadet horror: quia videlicet tanta tunc signa monstraturus, & crudelia ac dura facturus est, vt ad stuporem perducat, quos in fine mundi inuenerit, & priores patres qui in eius expugnationem seruati sunt, carnalis mortis dolore transfigat. Igitur quia de iniquis omnibus, vel de ipso iniquorum capite multa narrauit, generali mox diffinitione subiungit: Hæc sunt ergo tabernacula iniqui, & iste locus eius, qui ignorat deum.) Superius enim dixerat: Expellet eum de luce ad tenebras, & de orbe transferet eum. Cuius cùm mala subiungeret, adiunxit: F
Hæc sunt tabernacula iniqui, & iste locus eius, qui ignorat deum: videlicet indicans, quia is qui nunc deum ignorando extolliturtunc ad propria tabernacula peruenit, quando eum sua iniquitas in supplicia demergit: & locum suum quandoque inuenit tenebras, qui dum hic de falsa gauderet luce iustitiæ, locum tenebar alienum. Peruersi enim in omne quod per simulationem faciunt, nomen gloriæ iustorum, quasi locum occupare alienum nituntur. Sed ad locum suum tunc peruenium, cùm iniquitatis suæ merito, perpetuo igne cruciantur. Hinc nanque per omne quod agunt, percipiendæ laudis desiderio seruiunt: & per imaginem bonorum operum, sinum mētis ad auaritiam extendunt. Eat igitur nunc iniquus, & multis apparatibus tumidus, sua hic habitacula construat, nomen gloriæ extendat, plura * multiplicet, séque abundantibus opibus delectet: cùm *al. rura.*
verò ad supplicia æterna peruenirer, perfectè cognoscet, quia hęc sunt tabernacula iniqui, & iste locus eius, qui ignorat deū. Rectè verò hæc Baldath dixerat: sed cui diceret ignorabat. Vehementer autem iustum cor affligitur, quando contra illud sententiæ ex iniusta æstimatione proferuntur. Vnde beatus Iob protinus respondit, dicens:

Universidad de Deusto Biblioteca

G Caput XIX. textus, sed moralis expositionis, Caput. XIII.

Respondens autē Iob, dixit: Vsquequo affligitis animam meam, & atteritis me sermonibus? En decies confunditis me & non erubescitis opprimentes me. Nempe & si ignoraui, mecum erit ignorantia mea. At vos contra me erigimini, & arguitis me opprobriis meis. Saltem nunc intelligite, quia deus non æquo iudicio affixerit me, & flagellis suis me cinxerit. Ecce clamabo vim patiens, & nemo audiet. Vociferabor, & non est qui iudicet. Semitam meam circunsepsit, & transire non possum, & in calle meo tenebras posuit. Spoliauit me gloria mea & abstulit coronam de capite meo. Destruxit me vndique, & pereo, & quasi euulsæ arbori abstulit spem meam. Iratus est contra me furor eius, & sic me habuit quasi hostem suum. Simul venerunt latrones eius, & fecerunt sibi viam per me, & obsederunt in gyro tabernaculum meum. Fratres meos longè fecit à me, &
H noti mei quasi alieni recesserunt à me. Dereliquerunt me propinqui mei, & qui me nouerāt, obliti sunt mei. Inquilini domus meæ, & ancillæ meæ sicut alienum habuerūt me, & quasi peregrinus fui in oculis eorum. Seruum meum vocaui, & non respondit, ore proprio deprecabar illum. Halitum meū exhorruit vxor mea, & orabam filios vteri mei. Stulti quoque despiciebant me: & cùm ab eis recessissem, detrahebant mihi. Abominati sunt quondam cōsilarij mei, & quem maximè diligebam, auersatus est me. Pelli meæ, consumptis carnibus adhæsit os meum, & derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos: miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus domini tetigit me. Quare persequimini me sicut deus, & carnibus meis saturamini? Quis mihi tribuat, vt scribantur sermones mei? Quis mihi det vt exarentur in libro stylo ferreo, & plumbi lamina, vel celte sculpantur in silice? Scio enim quòd redemptor meus viuit, & in nonissimo die de terra surrecturus sum, & rursum circundabor pelle mea, & in carne mea videbo deum.
I Quem visurus sum egoipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo. Quare ergo nunc dicitis, persequamur eum, & radicem verbi inueniamus contra eum? Fugite ergo à facie gladij, quoniam vltor iniquitatum gladius est, & scitote esse iudicium.

Vsquequo affligatis animam meam, & atteritis me sermonibus?) Sancti viri eloquia, vt sæpe iam diximus, aliquando ex persona propria, aliquando verò ex voce capitis, aliquādo autem ex typo sunt vniuersalis Ecclesiæ sentienda. Valde verò affligitur anima iustorum, quando illi contra bonos districtas sententias intorquent, qui bene viuere ignorāt: & ex voce sibi iustitiam vendicant, quam moribus impugnāt. Vnde amicis beati Iob, vt sæpe iam diximus, hæreticorum typum tenentibus, rectè ab eodem respondetur: Vsquequo affligitis animam meam, & atteritis me sermonibus? Atteruntur enim boni sermonibus iniquorum, quando contra eos illi in verbis tument: qui aut in peruersa fide, aut in prauis moribus iacent. Sequitur: En decies confunditis me.) Numeratis vicibus locutionum amicorum Iob, adhuc nisi quinquies locutos eos cognoscimus: sed propter hoc quòd ab eis quinquies increpationes audierat, quorum increpationibus quinquies ipse respōdit, decies se perhibet esse confusum: quia & in eo grauiter laborauit, quòd frustra increpatus est: & in eo confusionem pertulit, quòd verba doctrinæ non audientibus dixit. Itaque cùm audiens taceret, & cùm loquens non audiretur, ipse laborem K pertulit: qui & tacendo patienter, & eis loquendo inutiliter, cordis dolorem sensit. Vnde & superius dicit: Quid agam? Si locutus fuero, non quiescit dolor meus: & si tacuero, non recedit à me. Sin verò ad typum sanctæ Ecclesiæ hæc verba referimus, liquet quod magnum eius est gaudium, seruare decalogi præcepta. Sed hāc peruersi decies cōfundunt, quia per omne quod peccant prauis suis moribus, decalogi præcepta relinquunt, & toties bonis confusionem faciunt, quoties in suis actibus diuinis vocibus obsistunt. Sequitur: Et non erubescitis opprimentes me.) Sunt nonnulli quos ad perpetrandam nequitiam oborta subita malitia inuitat, sed tamen humana verecundia reuocat: Et plærunque per hoc quòd exterius erubescunt, ad interiora sua redeunt, & contra se internum iudicium sumunt: quia si propter hominem mala facere metuunt, quanto magis propter deum qui cuncta inspicit, nec appetere mala debuerunt? In quibus fit, vt mala maiora corrigant per bona minima, scilicet per exteriorem verecundiam, interiorem culpam. Et sunt quidam qui postquam deum in mente contempserint, multo magis humana iudicia spernunt: atque omne malum quod appetunt, audacter peragere non erubescunt. Quos ad perpetrandum malum occulta iniquitas inuitat, & nulla aperta verecundia retardat, sicut & de quodam iniquo iudice dicitur: Deum non timebat, & hominem non verebatur. *Lucæ 18.* Hinc est
L etiam quod de quibusdam impudenti fronte peccantibus dictum est: Et peccatum suum quasi Sodoma prædicauerunt. *Esa. 3.* Plærunque ergo tales sunt aduersarij sanctę Ecclesiæ, qui à perpetrandis malis, nec timore domini, nec hominum pudore refrenātur. Quibus bene per beatum Iob dicitur: Et non erubescitis opprimentes me: quia etsi prauum fuit mala voluisse, peius est malè appetita non erubescere. Sequitur: Nempe & si ignoraui, mecum erit ignorantia mea.) Habent hoc hæretici proprium, vt de inani scientiæ suæ arrogantia inflentur: & rectè credentium simplicitatem sæpe derideant, & nullius esse meriti vitam humilium ducant.

Caput XIIII.

At contrà sancta Ecclesia in omne quod veraciter sapit, sensum suum humiliter deprimit, ne scientia infletur, ne in requisitione occultorum tumeat: & perscrutari aliqua quæ vltra vires sunt illius, præsumat. Vtilius etenim studet nescire, quæ perscrutari non valet, quàm audacter definire quæ nescit. Scriptum quippe est: Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum: sic qui scrutator est maiestatis opprimetur à gloria. *Prouer. 25.* Dulcedo etenim mellis si plusquam necesse est, sumitur: vnde delectatur os, inde vita comedentis necatur. Dulcis quoque est requisitio maiestatis: sed qui plus hanc scrutari appetit, quàm humanitatis cognitio permittit, ipsa hunc eius gloria opprimit: quia velut immoderatè mel sumptum, perscrutantis sensum dum non capitur, rumpit. Nobiscum vero
M esse dicitur, quod pro nobis est. Et rursum, non nobiscum esse dicitur, quod contra nos est. Quia ergo sciētia sua hæretici cor inflat, fideles autem cognitio ignorantiæ suæ humiliat, dicat beatus Iob voce sua: dicat etiam confessione vniuersalis Ecclesiæ: Nempe & si ignoraui, mecum erit ignorantia mea. Ac si apertè hæreticis dicatur: Omnis vestra scientia vobiscum non est: quia cōtra vos est, dum stulta elatione vos erigit. Mea vero ignorantia mecum est, quia pro me est: quoniam dum perscrutari de deo aliquid superbè nō audeo, in veritate me humiliter seruo. Et quia hæc ipsa hæretici quæ scire quærunt, ad vsum solius elationis arripiunt: vt contra fideles & humiles docti videātur: rectè subiungitur: At vos contra me erigimini.) Sed hæc fortasse melius verba perpēdimus, si ipsis specialiter amici beati Iob quemadmodum congruant, demonstremus. Ipsi etenim percussum iustum videntes, ad sua intima redire debuerunt: & nequaquam beatum Iob verbis increpationis premere, sed se deflere: quia si sic percussus fuerat, qui ita seruiebat, qua vltione feriri merebantur, qui non ita seruierant? Quibus bene dicitur: At vos contra me erigimini. Ac si eis apertius dicatur: Qui erigi contra vosmetipsos, ex mea percusione debuistis.

Quòd prius mundandi sunt hi, per quos aliorum peccata mundantur: Et quid sit, quòd omnis Israel cùm ad vlciscendum scelus Beniamin, iubente domino ascendisset, semel & iterum cæsus est, & sic demum tertiò victor extitit.

Caput XV.

Ordo

A Ordo quippe erectionis in bono iste est, vt primum contra nos, postmodum contra malos erigamur. Nam qui contra bonos erigitur, per superbiam inflatur. Contra nosmetipsos enim erigimur, quādo mala propria recognoscentes, districta nosmetipsos pœnitentiæ vltione ferimus, quando nequaquam nobis in peccatis parcimus, & nullis erga nos cogitationum blandimētis inclinamur. Qui si districtè prius nostra in nobis mala insequimur, iustum quoque est, vt etiam contra aliena mala vtiliter erigamur: & ea quæ in nobis punimus, etiā in aliis redarguendo superemus. Sed hanc erectionem mali nesciunt, quia se relinquunt, & bonos impetunt. Sibi se intra conscientiam suam mollitie blandæ adulationis inclinant, & contra bonorum vitam districtione asperitatis erigūtur. Vnde amicis beati Iob in eius flagello tumētibus, rectè nunc dicitur: At vos contra me erigimini, id est, vosmetipsos redarguendos relinquitis, & me districtis sententiis increpatis. Qui enim semetipsum prius non iudicat, quid in alio rectum iudicet, ignorat. Etsi nouit fortasse per auditum quod rectè iudicare debeat: rectè tamen iudicare aliena merita non valet, cui conscientia innocentiæ propriæ nullam iudicij regulam præbet. Hinc est enim quòd insidiantibus quibusdam, & puniendam adulteram deducentibus dicitur: Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat. *Ioan. 8.* Ad aliena quippe punienda peccata ibāt, & sua reliquerant. Reuocantur itaque intus ad conscientiam, vt prius propria corrigant, & tunc aliena reprehendant. Hinc est quòd cùm tribus Beniamin in carnis scelere fuisset obruta: collectus omnis Israël vlcisci iniquitatem voluit, sed tamen semel & iterum in belli certamine ipse prostratus est. Cōsulto autem
B domino si ad vlciscendum ire debuissent, iussum est. Qui iuxta diuinæ vocis imperium perrexit, & semel, & secundò perdidit, & tunc demum peccatricem tribum valde feriens penè funditus extinxit. Quid est quòd in vltionem sceleris inflammatur, & tamen prius ipse prosternitur, nisi quòd prius ipsi purgandi sunt, per quos aliorum culpæ feriuntur: vt ipsi iam mundi per vltionem veniant, qui aliorum vitia corrigere festinant? Vnde necesse est, vt cùm cōtra nos vltio diuini examinis cessat, nostra seipsam conscientia reprehendat: atque ad lamēta pœnitentiæ ipsa se contra semetipsam erigat, nec contra bonos elata & sibi humilis, sed contra se rigida sit, bonis verò omnibus submissa. Superbis ergo corripientibus, rectè nunc dicitur:

Caput XVI.

At vos contra me erigimini, & arguitis me opprobriis meis.) Omnes elati graue esse opprobrium deputant mala temporalia: & tanto vnumquemque esse à deo despectum credunt, quanto hunc afflictum percusionis flagello conspiciunt. Nil etenim in moribus, nil in actibus quærunt: sed quoslibet in hac vita percussos viderint, esse iam diuino iudicio damnatos arbitrantur. Vnde bene nunc beati Iob voce dicitur: Et arguitis me opprobriis meis: quia hi qui eum iustum ante flagella nouerant, iniustum esse ex ipsa iam sua percusione iudicabant. Vnde & sæpe hæretici, quia affligi quosdam intra sanctam Ecclesiam vident (scriptum quippe de deo est: Flagellat omnem filium quem recipit) *Heb. 12.*
C tribulationes fidelium, non nisi ex peccato esse suspicantur, seque ideo iustos credunt: quia in prauitatis suæ sensu dimissi, sine flagello duruerūt. Sequitu:

Quòd ideo non iusto dei iudicio se dicat afflictum, quia apud se afflictionis causam non inueniebat: non attendens flagello merita augeri, non peccata puniri.

Saltem nunc intelligite, quia deus non æquo iudicio afflixerit me.) O quàm durū sonat vox iusti verberibus afflicti: quam tamen non elatio, sed dolor expressit! Sed iustus non est, qui iustitiam in dolore deserit. *Iustus non est qui iustitiā in dolore deserit.* Beatus autem Iob, quia mite cor habuit, nec in dura voce peccauit. Nam si hunc peccasse in hac voce dicimus, implesse diabolum astruimus quod proposuit, dicens: Tange os eius & carnem, si non in faciem benedixerit tibi. *Grauisque stio.* Grauis itaque quæstio oritur: Si etenim non peccauit in eo quod dicit: Saltem nunc intelligite, quia deus non æquo iudicio afflixerit me: deum, quod dici nefas est, iniustè egisse aliquid consentimus. *Solutio.* Si verò peccauit, diabolus de illo quod promisit exhibuit. Astruendum est igitur, quia & deus rectè circa beatum Iob egerit: & tamen beatus Iob ex eo quòd dicit se non iusto dei iudicio afflictū, mentitus non sit: & antiquus hostis in eo quod de beati viri promiserat culpa, mētitus sit. Non D nunquam nanque ideo praua creduntur verba bonorum, quia interiori sua intelligentia minimè pensantur. *Cur nonnūquam praua credantur verba bonorum.* Beatus enim Iob vitam suam attenderat: & ea quæ patiebatur, flagella pensābat, & videbat æquum non esse, vt ad talem vitam talia flagella reciperet. Et cùm dicit non æquo se iudicio afflictum, hoc libera voce locutus est, quod in secreto suo dominus de illo aduersario eius dixerat: Commouisti me aduersus eum, vt affligerem eum frustra. Quod enim dicit deus, quia frustra beatum Iob afflixerit, hoc rursum beatus Iob asserit, quia non æquo iudicio à domino sit afflictus. In quo itaque peccauit, qui à sententia auctoris sui in nullo discrepauit?

Caput XVII.

Sed fortasse aliquis dicat, id nos de nobis bonum dicere, quod de nobis in occulto iudex dixerit, sine peccato esse non posse. *Obiectio.* Nam quem iustus iudex laudat, esse hunc iure laudabilem non dubitatur. At verò si se ipse laudauerit, iam eius iustitia laude digna esse non creditur. Quod videlicet rectè dicitur: si quod iudex iustus per æquam sententiam perhibet: hoc de se is de quo agitur, præsumat pòst dicere per elatam mentem. *Solutio.* Nam si ipse quoque in humili cogitatione permanens, exigente causa vel dolore, bona de se veracia dixerit, intantum à iustitia non recessit, inquantum à veritate nullo modo discrepauit. *Quomodo liceat alicui bona de se ipso dicere.* Vnde Paulus quoq; apostolus multa de se fortia pro discipulorum suorum ædificatione narrauit: sed hæc narrando minimè deliquit: quia à veritatis tramite, & attestatione certa & corde humili non recessit. Iustam itaq; beatus Iob vitam suam sentiens, dicat non se esse iusto iudicio afflictum. Nec peccat in hac voce, in qua non discrepat ab auctore, quia is quem deus
E frustra percussit, ipse quoque semetipsum asserit, non iusto iudicio afflictū. Sed rursus alia quæstio oritur, quam iam in huius operis memini exordio solutam, cùm omnipotens deus frustra nil faciat, cur beatū Iob frustra se afflixisse testetur? *Alia quæstio.* Iustus enim conditor noster tot verberibus in beatum Iob, non vitia illius curauit extinguere, sed merita augere. Aequum ergo fuit quod fecit per augmentum boni meriti: non tamen videbatur ęquū, quòd causas credebatur punire peccati. Beatus autem Iob peccata sua illis flagellis deleri credidit, non merita augeri: & idcirco non æquum iudicium vocat, quia vitam suam cum flagellis examinat. Ergo si vita & flagella pensantur, non æquum fuit quod beatus Iob, sicut dixi, per iram districtionis sibi fieri credidit. Si vero misericordia iudicis attenditur, quia per pœnam iusti viri vitæ eius merita cumulantur, æquum vel potius misericors iudicium fuit. Igitur & vera Iob dixit, dum vitam cum flagello pensauit, & deus non iniusto iudicio Iob afflixit, quia merita ex flagello cumulauit: & diabolus quod promiserat, nō impleuit: quia beatus Iob inter verba quæ durum sonant, a vera sententia & mente humili non recessit. Sed hæc afflicti verba minus fortasse intelligimus, nisi sententiam iudicis cognoscimus. Qui cùm inter vtrasque partes sententiam daret, dicit amicis Iob: Non estis locuti coram me rectū, sicut seruus meus Iob. Quis ergo stulta mente beatum Iob in locutione sua peccasse fateatur, dum ipsa voce iudicis rectè locutus asseritur? F
Quam quidem vocem si ad personam sanctæ Ecclesiæ referamus, infirmis eius membris non incongruè aptamus, quæ persecutionis eius tempore dum & merita illius & flagella considerant, quia iniustos florere conspiciunt, & iustos interire: hoc iustum esse nullatenus suspicantur. Bene autem beati viri voce subditur:

Caput XVIII.

Et flagellis suis me cinxerit.) Aliud quippe est flagellis percuti, aliud cingi. Flagellis nanque percutimur, cùm consolationem & in doloribus ex rebus aliis habemus. Nam cùm tanta nos afflictio deprimit, vt ex nullius rei consolatione respirare animus possit: non iam flagellis solummodo ferimur, sed etiam cingimur: quia tribulationum verbere ex omni parte circundamur. Cinctus enim flagellis Paulus fuerat, cùm dicebat. Foris pugnæ, intus timores. *2. Corin. 7.* Cinctus flagellis fuerat, cùm dicebat: In periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in ciuitate, periculis in solitudine, &c. *2. Corin. 11.* quæ ita enumerat, vt nusquam se habuisse requiem ostendat. Sancta verò Ecclesia cùm tribulationum suarum flagellis cingitur, in ea infirmi qui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gque in pusillanimitatis casu rediguntur:ita vt se eo iam desperatos * existimant,quo exaudiri se tardius vident.Rectè adhuc etiam ex eorum typo sancti viri voce subiungitur:Ecce clamabo vim patiens,& nemo audiet:vociferabor,& non est qui iudicet.) Omnipotens deus quid nobis profututum esse valeat sciens,dissimulat exaudire dolentium vocem,vt augeat vtilitatem,vt purgetur vita per pœnam, & quietis tranquillitas quæ hic inueniri non valet,alibi quæratur. Sed hanc dispensationis gratiam nonnulli etiam fidelium ignorant. Ex quorum etiam persona nunc dicitur:Ecce clamabo vim patiens, & nemo exaudiet:vociferabor,& non est qui iudicet.Non est enim qui iudicet dicitur,quando iudicare dissimulat ipse qui est, quia causam nostram contra aduersarium , præter eum qui iudicet non est.Nec tamen hoc sine iudicio est, quòd iudicium differtur: quia cùm hæc beatus Iob diceret,& sancti viri merita,& aduersarij pœna crescebat.Hoc ipsum ergo iudicium differre iudicis est. Sed aliud est quod iustè intrinsecus disponit deus, aliud quod foris flagellis attritus expetit animus. Vnde adhuc de ipsa verberum depressione subiungit:

** al. desperatos.*

Quòd electi nonnunquam ignorantia vel infirmitate peccant,sed ad amissam iustitiam per pœnitentiam redeunt.

Semitam meam circunsepsit, & transire non possum , & in calle meo tenebras posuit.) Circunseptam vepribus * semitam suam uidit,cùm transire ad securitatem cupiens,euadere flagella non potuit.Et quia se percuti aspexit,nec tamen percussione dignam vitam in semetipso reperit,quasi in calle cordis, ignorantiæ suæ tenebras inuenit:qui cur ita flagellaretur penetrare non potuit.Quod ad infirma quoq; mẽbra sanctæ Ecclesię nõ incõgruè refertur , quãdo per hoc quod prauè se egisse meminerũt,à bono quoq, opere retardãtur,&ex infirmitate propria timidi,bona contra hæc fortia aggredi non præsumunt.Timẽt enim magna bona incipere , qui se in suis actibus infirmos esse meminerunt. Et cùm plærunque etiam bonum quod eligant nesciunt,quasi in calle suo positas tenebras perhorrescũt.Nam sæpe ita de suo opere fit animus incertus : vt ignoret omnino quid virtus,quid culpa sit. In calle ergo suo tenebras inuenit, qui in his quæ agere appetit,quid eligere debeat,nescit.

**al.verberibus.*

Caput XIX.

QVia igitur sæpe infirmitate, nonnunquam verò ignorantia peccatur,ex infirmitatibus membris dicitur : Semitam meam circunsepsit,& transire non possum. Ex eis verò qui ad ipsum opus bonum quod eligãt caligant,subditur:Et in calle meo tenebras posuit. Ex pœna etenim culpæ est , videre bonum quod agere debeat , & tamen implere nõ posse:& rursum,ex grauiori pœna culpæ est,quod agere debeat,nec videre. Vnde & contra hæc vtraque Psalmistæ voce dicitur:Dominus illuminatio mea,& salus mea,quem timebo? Contra ignorantiæ enim tenebras illuminatio, contra infirmitatem verò salus est dominus, quando & ostendit quid debeat ad agendum appeti,& vires præbet , vt quod ostenderit,posit impleri. Sequitur:

Psalm.26.

Quòd corona à capite abstrahitur,cùm à præpositis bona spiritualia negliguntur.

Spoliauit me gloria mea,& abstulit coronã de capite meo.) Quòd cuncta hæc beati viri in afflictione positi personæ conueniant,dubium non est.Sed quia historiæ verba patent,iuxta literam expositione non indigent. Oportet ergo vt per sensus debeant mysticos inuestigari.Ait nanque: Spoliauit me gloria mea.Gloria quippe vniuscuiusque iustitia est. Sicut vero vestimentum tegit à frigore,ita iustitia munit à morte. Vnde non immerito iustitia vestimẽto comparatur,cùm per prophetam dicitur:Sacerdotes tui induantur iustitia.Quiavero afflictionis suæ tempore hoc iustitiæ vestimentum,quod apud deum protegit,sancta Ecclesia in membris suis infirmantibus amittit,dicatur rectè:Spoliauit me gloria mea, id est , iustitia ab infirmis ablata est,quæ ab eis auferri nõ posset,si medullitus inhæsisset. Sed idcirco tolli potuit , quia more vestimenti exterius adhæsit.Qua in re quærendum,est quomodo sanctæ Ecclesię membra dici valeant,qui potuerunt iustitiam perdere,quam tenere videbantur? Sed sciendum est,quòd plerunque à membris eius infirmantibus iustitia ad tempus amittitur: sed cùm per cognitionem culpæ postmodum ad pœnitentiam redeunt , sese ad eandem iustitiam quàm perdiderant,fortius quàm credebatur adstringunt.Vbi adhuc subditur: Et abstulit coronam de capite meo:Sicut caput corporis prima pars est,ita principale interioris hominis mens est. Corona verò victoriæ præmium est, quod desuper ponitur:vt qui certauerat , remuneretur . Quia ergo multi aduersitatis pressi,minimè in certamine perdurant, in eis sancta Ecclesia quasi coronam de capite amittit. Corona quippe in capite,est superna remuneratio in mente.Et sunt plęrique qui dum aduersitatibus affliguntur , superna præmia cogitare negligunt , & ad perfectionem victoriæ peruenire non possunt.In hisitaque corona de capite aufertur,quia supernum & spiritale præmium de mentis cogitatione tollitur,vt exteriora iam tranquilla appetant:& æterna præmia quæ cogitare contueuerant,non requirant.Vel certè caput fidelium non immerito sacerdotes accipimus,qui pars membrorum domini prima sunt.Vnde & per prophetam,caput & cauda exterminari dicitur:Vbi videlicet & capitis nomine sacerdotes,& caudæ appellatione prophetę reprobi designantur. Corona ergo de capite aufertur,cùm supernæ remunerationis præmia etiam ipsi deserunt , qui in hoc Ecclesiæ corpore præesse videbantur.Et plærunque ducibus cadentibus,latius succumbit exercitus qui sequebatur.Vnde mox post damna maiorum, de multimoda labefactione Ecclesiæ subsecutus adiunxit:

Ecclę 10.

Sacerdotes pars membrorum domini prima.

Caput XX.

DEstruxit me vndique , & pereo : & quasi auulsæ arbori abstulit spem meam.) Quasi vndique enim Ecclesia destruitur,atque in infirmis membris deperit,quando ipsa quæ videbantur fortia,corruunt:quando corona de capite abstrahitur,id est,quando, æterna præmia etiam à præpositis negliguntur:Bene autem de infirmis cadentibus subditur:Et quasi auulsæ arbori abstulit spem meam. Arbor quippe vento impellitur,vt cadat.Et quem minæ terrent,vt ad iniustitiam corruat: quid aliud quàm arbor flatum venti pertulit, & flatum suæ rectitudinis amisit? Quasi enim ex vento spem perdidit, qui praeuorum minis ac persuasionibus deuictus , æterna quæ sperabat præmia reliquit. Et quia plærunque contingit , vt pœnas quis metuens iustitiam deserat:fit iudicante deo, vt etiam iustitiam deserens,pœnas quas timuit,non euadat : & qui mentis interitum minimè timuit , etiam carnis mala toleret , quæ timebat. Vnde adhuc subditur:

Quòd qui percussione flagelli superatur,non quasi filius,sed quasi hostis feritur.

Iratus est contra me furor eius, & sic me habuit quasi hostem suum.)Prædicatore quippe egregio attestante didicimus: quia fidelis est deus qui non patietur nos tentari supra id quod possumus ferre:sed faciet cum tentatione prouentum vt possimus sustinere. Per prophetam quoque dominus dicit : Plaga inimici percussi te,castigatione crudeli. Qui ergo ita percutitur,vt vires illius à percussione superentur,non hunc dominus iam quasi filium per disciplinam,sed quasi hostem per iram ferit.Cùm ergo virtutem nostræ patientiæ flagella transeunt,valde metuendum est ne peccatis nostris exigentibus , non iam quasi filij à patre sed quasi hostes à domino feriamur. Et quia fit plærunque , vt etiam maligni spiritus afflictorum cordibus multa suadeãt:atque inter flagella quæ exterius feriunt,cogitationes noxias in mentibus fundant , post furorem domini rectè subiungitur:

1.Corinth.10.

Hiere.30.

Quòd diaboli,latrones dei dicuntur:ideo latrones,quia semper nocendi voluntatem habent: ideo dei , quia etiam in hoc quod malè volunt diuinæ seruiunt voluntati , quæ per eorum ministerium iustè homines vel punit vel damnat.

Simul venerunt latrones eius , & fecerunt sibi viam per me.)Latrones nanque eius,maligni sunt spiritus,qui exquirendis hominum mortibus occupantur.Qui viam sibi in afflictorum cordibus faciunt,quando inter aduersa quæ exterius tolerantur,cogitationes quoque prauas immitere non desistunt. De quibus adhuc dicitur:Et obsederunt in gyro tabernaculum meum.)In gyro enim tabernaculum obsident,quando ex omni latere suis tentationibus mentem cingunt. Quam modo lugere de temporalibus,modo desperare de eternis,modo in impatientiam ruere , atque in deum blasphemiæ verba iaculati, pessima

Latrones dei spiritus maligni.

Maligni spiritus ex omni latere mentem obsident.

A pessima suggestione persuadent. Quæ tamen verba, vt iam prædiximus,beato Iob etiam iuxta historiam congruunt:qui dum mala quæ pertulit,ante oculos congessit : non quasi corrigendum filium , sed quasi hostem percussum se esse iudicauit . Per quem sibi etiam latrones eius viam fecerunt,quia maligni contra eum spiritus licentiam percussionis acceperunt. Cuius in gyro tabernaculum obsederunt:quia sublatis rebus & filiis , etiam corpus eius omne vulneribus attriuerunt.

Caput XXI.

SEd mirum valde est,cùm latrones diceret:cur addidit:eius? vt videlicet eosdem latrones dei esse monstraret. Qua in re,si voluntas ac potestas malignorum spirituum discernatur,cur latrones dei dicantur,aperitur.Maligni quippe spiritus, ad nocendum nos incessabiliter anhelant,sed cùm prauam voluntatem ex semetipsis habeant, potestatem tamen nocendi non habent , nisi eos voluntas summa permittat. Et cùm ipsi quidem iniustè nos lædere appetunt,quemlibet tamen lædere, non nisi iustè à domino permittuntur.Quia ergo in eis voluntas iniusta est,& potestas iusta:& latrones dicuntur, & dei , vt ex ipsis sit quod inferre mala iniustè desiderant,&ex deo quòd desiderata iustè consummant. Sed quia,vt sæpe iam diximus, sanctus vir positus in dolore pœnarum,modo suis , modo Ecclesiæ,modo redemptoris nostri vocibus vtitur:& plærunque sic sua narrat, vt tamen per typum ea quæ sunt sanctæ Ecclesiæ ac redemptoris nostri proferat:postpolita paulisper cura historię in his quæ subiungit , qualiter redemptoris nostri vocibus congruat,demonstremus. Sequitur:

B

Allegoricè ad Christum & synagogam referuntur sequentia.

Fratres meos longè fecit à me,& noti mei quasi alieni recesserunt à me.Dereliquerunt me propinqui mei:& qui me nouerant,obliti sunt mei.)Hoc melius ostendimus,si Ioannis ad me dium testimonium proferimus,qui ait:In propria venit , & sui eum non receperunt.Ab eo quippe fratres longè facti sunt,& noti recesserunt:quem tenentes legem,prophetare Hebræi noluerant,& præsentem minimè recognoscebant. Vnde rectè dicitur: Dereliquerunt me propinqui mei : & qui me nouerant, obliti sunt mei.Iudæi etenim propinqui per carnem , noti per legis institutionẽ,quasi obliti sunt quem prophetauerant,dum eum & incarnandum verbis legis canerent,& incarnatum verbis perfidiæ negarent.Sequitur:Inquilini domus meæ & ancillæ,sicut alienum habuerunt me.) Inquilini domus dei fuerunt sacerdotes,quorum origo in dei seruitio deputata iam per officium in conditione tenebatur. Ancillæ autem non immerito intelliguntur leuitarum animæ ad secreta tabernaculi,quasi ad interiora cubiculi familiarius seruientes.Dicat ergo de sacerdotibus sedula cura seruientibus,dicat de Leuitis ad interiora domus dei obsequentibus:Inquilini domus meæ & ancillæ, sicut alienum habuerunt me:quia incarnatum dominum quem dudum per legis verba prædixerãt, cognoscere ac venerari noluerunt. Qui adhuc apertius,quòd ab eorum peruersa voluntate non sit cognitus,manifestat,cùm subdit:Et quasi peregrinus fui in oculis eorum.) Redemptor etenim noster dum à synagoga cognitus nõ est,in domo sua quasi peregrinus extitit.Quod apertè propheta testatur, dicens : Quare sicut colonus futurus es in terra,& quasi viator declinans ad manendum? Quia enim vt dominus auditus non est:non possessor agri,sed colonus est creditus.Qui quasi viator ad manendum tantummodo declinauit:quia paucos ex Iudæa abstulit , & ad vocationem gentium pergens,iter cœptum peregit.Peregrinus ergo in eorum oculis fuit:quia dum sola quæ videre poterant,cogitabant:non valuerunt intelligere in domino,quod videre non poterant.Dum enim despiciunt carnem visibilem,non perueniunt ad inuisibilem maiestatem.Dicatur igitur rectè:Et quasi peregrinus fui in oculis eorum. De quo adhuc populo aptè subiungitur:Seruum meum vocaui,& non respondit.) Quid enim Iudaicus populus nisi seruus fuit,qui non amore filij obsequebatur domino,sed timore seruili? Quo contra nobis per Paulum dicitur: Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed spiritum adoptionis filiorum,in quo clamamus,abba pater. Hunc igitur seruum vocauit dominus , quia collatis muneribus quasi emisis eum vocibus ad se ducere studuit.Sed non respondit , quia digna opera donis eius reddere cõtempsit.Vocat nos enim deus, cùm muneribus præuenit: respondemus verò vocationi eius, cùm dignè iuxta percepta munera deseruimus. Quia ergo tot muneribus Indaicum populum præuenit,dicat:Seruum meum vocaui.Sed quia etiam post tot eum munera contempsit , subiungat:Et non respondit. Sequitur:

Ioan.1.

Sacerdotes inquilini domus dei.

Roma.8.

D

Quòd multipharie olim deus locutus est patribus in prophetis,nouissimè ore proprio locutus est.

Caput XXII.

ORe proprio deprecabar illum.) Ac si apertius diceret: Ego ille qui ante incarnationem meam tot ei præcepta facienda per prophetarum ora mandaueram : incarnatus ad eum veniens,ore eum proprio deprecabar. Vnde & Matthæus,cùm præcepta ab eo dari in monte describeret, ait: Aperiens os suum dixit. Ac si patenter dicat : Tunc os suum aperuit, qui prius aperuerat ora prophetarum. Hinc est etiam quod de illo ab sponsa præsentiam eius desiderante dicitur: Osculetur me osculo oris sui.Sancta quippe Ecclesia quot præcepta ex eius prædicatione cognouit, quasi tot oris eius oscula accepit.Bene autem dicitur,deprecabar:quia in carne monstratus dum mandata vitæ humiliter dixit,quasi superbientem seruum vt viueret,rogauit. Vbi & aptè subditur:

Matth.5.

Canti. 1.

Quomodo Christus seruum rogauerit.

Quòd halitus Christi odor sit carnis eius.

Halitum meum exhorruit vxor mea.)Quid vxor domini nisi synagoga accipitur,in legis fœdere , carnali ei intelligentia subiecta? Halitus verò ex carne est. Sed infidelis populus carnem domini carnaliter intellexit , quia purum hunc hominem credidit.Halitum ergo eius vxor exhorruit:quia synagoga eum quem videbat hominem,deum credere expauit . Cumque ab eius ore verba corporaliter audiret:in eo intelligere diuinitatis arcana recusauit,& creatorem nõ esse credidit, quem creatum vidit.Carnis ergo halitum carnalis vxor exhorruit, quæ carnalibus sensibus dedita,incarnationis eius mysterium non agnouit. Sequitur:

E

Quomodo deus cùm spiritus sit,membra corporalia habere dicatur.

Et orabam filios vteri mei.) In deo qui corporis forma nõ circunscribitur:membra corporis,id est,manus,oculus,vterus ita nominantur,vt ex membrorum vocabulis,effectus eius potentiæ designetur. Oculos quippe habere dicitur:quia cuncta videt.Manus habere describitur , quia cuncta operatur. In vtero autem proles concipitur,quę in hac vita profertur. Quid ergo vterum dei,nisi eius consilium debemus accipere , in quo ante secula per prædestinatio nem concepti sumus,ita vt creati per secula producamur?Deus ergo qui manet ante secula,vteri sui filios orauit,quia eos quos potenter per diuinitatem condidit incarnatus veniens humiliter rogauit.Sed quia in ipsa carne quæ apparuit , ab eorum æstimatione despectus est, subiungitur:Stulti quoque despiciebant me.) Sapientibus à veritatis fide cadentibus,rectè de stultis quoque additur:quia dum dominum Pharisæi ac Legisperiti despicerent,eorum incredulitatem etiam populi turba secuta est:quæ in eo quòd hominem vidit, redemptoris mundi prædicamenta despexit.Nam sæpe stultorum nomine hi qui sunt in plebe pauperes, designantur. Vnde & per Hieremiam dicitur:Dixi,forsitan pauperes sunt & stulti, ignorantes vim domini,& iudicium dei sui.Relictis autẽ mundi sapientibus atque diuitibus,redemptor nostre quærere pauperes,& stultos venerat.Vnde nunc quasi in augmentum doloris dicitur:Stulti quoque despiciebant me. Ac si apertè diceretur:Ipsa etiam me despexerunt, pro quibus sanandis stultitiam prædicationis assumpsi. Scriptum quippe est : Quia in dei sapientia non cognouit mundus per sapientiam deum , placuit deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes. Verbum quippe dei,sapientia est:sed stultitia huius sapientiæ dicta est caro verbi:vt quia carnales quique per carnis suę prudentiã pertingere non valebant ad sapientiam dei:per stultitiam prædicationis,id est,per incarnationem verbi sanarẽtur . Ait ergo: Stulti quoq; despiciebant me.Ac si apertè diceretur:Et ab ipsis despectus sum,pro quibus stultus æstimari veritus non sum.Et quia Iudæorum plebs cùm miracula nostri redemptoris cerneret,hunc ex signis honorabat,dicens:Hic est Christus:cùm verò humanitatis eius infirma conspiceret , eum creatorem credere dedignabatur,dicẽs : Non, sed seducit turbas:rectè subiungitur:

Cur in deo mẽbra corporis nominantur.

Quomodo deus incarnatus filios humiliter rogauerit.

F

Hiere.5.

1.Petr.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ET cùm ab eis recessissem, detrahebant mihi.) Quasi accedebant quippe ad corda populorum dominus, cùm eis miracula demonstraret: & quasi recedebat, cùm nulla signa ostenderet. Sed recedenti domino detrahebant, cùm à miraculis quiescenti præbere fidem nolebant. Sed quid mirum eum perpeti ista à plebibus, cum ipsi quoque qui legis doctores esse videbantur, qui eum verbis propheticis incarnandum esse perhibebant, & incarnatum viderunt, & ab eo tamen perfidiæ interruptione diuisi sunt? De quibus subditur: Abominati sunt me quondam consiliarij mei: & quem maximè diligebam, auersatus est me. Cunctis liquet, quia deus consiliariis nõ egẽt, qui ipsis quoque consiliariis hominum sapientiæ consilium præbet. De quo etiam scriptum est: Quis cognouit sensum domini, aut quis eius consiliarius fuit? Sed quemadmodum cùm panis vel vestimentum egenti tribuitur: hoc se dominus accepisse testatur: ita cùm nescienti cuilibet rectum cõsilium datur, hoc ipse accepit, cuius ille membrum est qui eruditur. Omnes etenim fideles membra nostri redemptoris sumus: & sicut ipse in nobis per misericordiam largitatis pascitur, ita ipse in nobis per doctrinæ consilium iuuatur. Scribæ itaque & legisdoctores qui erudire populos ad vitam consueuerant, quid aliud quàm futuri redemptoris consiliarij fuerunt? Qui tamen dum incarnatum dominum conspicerent, consiliis suis multos ab eius fide diuiserunt, quanuis prius ad credendum incarnationis eius

H mysterium per prophetarum verba multos docuisse viderentur. Et quia ille apud deum magis in amore est, qui ad eius amorem plurimos trahit: adhuc de eodem legisdoctorum atque Pharisæorum ordine subditur: Et quem maximè diligebam, auersatus est me. Ipse enim ordo suadente perfidia, à fide veritatis auersus est, qui prius in labore prædicationis seruiens, maximè diligebatur: quem non solum ad non credendum, sed vsque ad persequendum quoque dominum populorum turba secuta est, & vsque ad passionem illius fœuitiæ facibus accensa. In qua videlicet passione discipulorum corda turbata sunt. Vnde & nunc subditur:

Quòd allegoricè passionis tempore, adhærente Christo sexu firmiori fugerunt apostoli: & dubitantibus de resurrectione discipulis, tantum in eis supererant labia sermonis.

Pelli meæ consumptis carnibus adhæsit os meum.) In osse fortitudo, in carnibus vero infirmitas corporalis designatur. Quia igitur Christus & Ecclesia vna persona est: quid per os, nisi ipse dominus designatur? Quid per carnem, nisi discipuli, qui passionis eius tempore infirma sapuerunt? Per pellem verò quæ exterior carne manet in corpore, quid nisi illæ sanctæ fœmina figurantur, quæ ad præparanda subsidia corporis, exterioribus domino ministeriis seruiebant? Nam cùm eius discipuli quanuis necdum firmi veritatis fidem populis prædicarent, ossi suo inhærebãt carnes. Et cùm sanctæ mulieres ea quæ ne-

I cessaria erant, exteriora præpararent, quasi pellis exterius manebat in corpore. Sed cùm ad crucis horam ventum est, eius discipulos grauis ex persecutione Iudæorum timor inuasit: fugerunt singuli, mulieres adhæserunt. Quasi ergo cõsumpta carne, os domini pelli suæ adhæsit: quia fortitudo eius, passionis tempore fugiẽtibus discipulis, iuxta se mulieres inuenit. Stetit equidem aliquandiu Petrus, sed tamen pòst territus negauit. Sterit etiam Ioannes, cui ipso crucis tempore dictum est: Ecce mater tua. Sed perseuerare minimè potuit: quia de ipso quoque scriptũ est, quòd adolescẽs quidã sequebatur illũ amictus syndone super nudo, & tenuerũt eum: at ille reiecta syndone, nudus profugit ab eis. Qui etsi pòst, vt verba redemptoris sui audiret, ad horam crucis redit, prius tamen territus fugit. Mulieres autem non solum non timuisse neque fugisse, sed etiã vsque ad sepulchrum stetisse memorantur. Dicat ergo: Pelli meæ consumptis carnibus adhæsit os meum. Hoc est, hi qui meę fortitudini pro pinquius inhærere debuerant, passionis meæ tempore timore cõsumpti sunt: & eas quas ad exteriora ministeria posui, in passione mea sine formidine inhærere mihi fideliter inueni. Vbi & apertè subintelligitur, quòd hæc verba per mysterium dicantur, dum sequitur: Caput XXIIII.

ET derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos.) Quid enim circa dentes aliud quam labia habemus, etiam si nulla flagella patiamur? Sed quid per labia, nisi locutio, quid per dentes, nisi sancti apostoli designantur? Qui in hoc K Ecclesiæ corpore idcirco sunt positi, vt vitam carnalium correptione mordeant, eámque à suæ pertinaciæ duritia confringãt. Vnde & eidem primo apostolorum, quasi denti in eius corpore posito dicitur: Macta, & manduca. Sed quia passionis eius *Act. 10.* tempore, isti dentes præ timore mortis amiserunt motum correptionis, amiserunt fiduciam roboris, amiserunt efficaciã omnimodæ operationis: ita vt duo ex illis ambulantes, post eius mortem ac resurrectionem in via loquerentur & dicerẽt: Nos *Luca. 24.* sperabamus quia ipse esset redempturus Israël: rectè nunc dicitur: Et derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos. Confabulabantur adhuc de illo, sed iam in illo minimè credebant. Tantummodo ergo labia circa dentes eius remanserant: quia virtutem bonæ operationis amiserant, & sola de illo confabulationis verba retinebant. Perdiderant motum correptionis, & habebant motum locutionis. Labia itaque tantummodo circa dentes relicta sunt, quia adhuc quidem confabulari nouerant: sed prædicare iam eum, aut mordere infidelium vitia formidabant. Peractis itaque his quæ in voce capitis dixit, ad propria beatus Iob verba reuertitur, dicens: Miseremini mei, miseremini mei saltem vos amici mei, quia manus domini tetigit me.) Hoc habere solet proprium mens piorum, quòd cùm iniusta ab aduersariis patitur, non tam ad iram, quàm ad preces mouetur: vt si moderari eorũ prauitas placidè valeat, plus deprecari eligant quàm irasci. Vnde rectè nũc dicitur: Miseremini mei, miseremini mei, saltẽvos amici mei, quia manus domini L tetigit me. Ecce eos à quibus se per contumelias affligi considerat, amicos vocat: quia bonis mentibus etiam ipsa fiunt prospera, quæ videntur aduersa. Nam peruersi quique bonorum dulcedine aut conuertuntur vt redeant: & eoipso amici sunt, quo boni fiunt, aut in malitia perseuerant: & in hoc quoque etiam nolentes amici sunt, quia si qua bonorum delicta sunt, ea suis persecutionibus etiam nescientes purgant. Notãdum quoque, quòd eis quæ secretò apud deum gesta sunt, beati viri in publico verba concordant. A Satan quippe percussus fuerat: nec tamen percussionem suam satanæ tribuit, sed tactum se manu domini appellat, sicut ipse quoque Satan dixerat: Mitte manum tuam, & tange os eius & carnem, si non in faciem benedixerit tibi. Sciebat quippe vir sanctus, quia & per hoc ipsum quod peruersa voluntate contra se Satan egerat, potestatem non à semetipso, sed à domino habebat. Sequitur:

Quòd superbi rectores ita infirmos affligant, quasi ipsi de infirmitate nihil habeant: & quòd diuina manu afflictis non tam increpatio, quàm consolatio debeatur.

Caput XXV.

QVare persequimini me sicut deus, & carnibus meis saturamini?) Non abhorret à locutione pietatis, quòd à deo se perhiber persequi. Est nãque persecutor bonus, M sicut de semetipso ore prophetico dominus dicit: Detrahentem occultè aduersus proximum suum, hunc persequebar. Cùm verò sanctus quisque flagellari permittitur, scit *Psal. 100.* quòd persecutionem contra commissa vitia ex interna dispensatione patiatur. Crudeles autem persecutorum mentes cùm potestatem feriendi appetunt, contra bonorum vitam non studio purgationis, sed liuoris facibus accẽduntur. Et quidem hoc faciunt, quod deus omnipotens fieri permittit. Sed dum vna causa cum deo, etiam per eos agitur: non tamen voluntas vna in eadem causa seruatur: quia cùm omnipotens deus amando purgationem exhibet, ipiustorum prauitas fœuiendo malitiam exercet. Quod ergo dicitur: Quare persequemini me sicut deus: ad exteriorem hoc percussionem retulit, non ad intimam intentionem: quia etsi hoc agunt exterius, quod deus agi dispo suit: nõ tamen hoc quod deus, in sua actione appetunt, vt boni ex afflictione purgẽtur. Quòd intelligi & aliter potest. Tanto enim omnipotens deus iustius aliena vitia percutit, quanto in semetipso nihil habet vitiorum. Homines verò cùm per disciplinam alios feriunt, sic alienam infirmitatem debent percutere, vt etiam ad suam nouerint oculos reuocare: vt ex semetipsis considerent, quantũ aliis ferendo parcant, cùm se quoque ipsos dignos percussionibus non ignorant. Itaque nũc dicitur: Quare persequimini me sicut deus? Ac si apertè diceretur: Ita me ex infirmitatibus meis affligitis, ac si ipsi more dei de infirmitate nihil

A nihil habeatis. Vnde considerandum est, quòd si qui fortasse sint qui asperitate correptionis indigeant: tunc eis dura correptio à nobis admouenda est, cùm dei manus cessat à verbere. Cùm verò superna flagella insunt, non à nobis iam correptio, sed consolatio debetur: ne dum in dolore increpationem iungimus, percussionem percussioni sociemus. Bene autem subditur: Et carnibus meis saturamini?) Quorum mẽs proximorum pœnas esurit, saturari proculdubio alienis carnibus quærit. Sciendum quoque est, quia hi etiam qui alienæ vitæ detractione pascuntur, alienis proculdubio carnibus saturantur. Vnde per *Prouer. 27.* Salomonem dicitur: Noli esse in conuiuiis potatorum, neque comedas cum eis qui carnes ad vescendum conferunt. Carnes quippe ad vescendum conferre, est in collocutione derogationis vicissim proximorum vitia dicere. De quorum illic pœna mox subditur: Quia vacantes potibus, & dantes symbolum consumentur, & vestietur pannis dormitatio. Potibus vacant, qui de opprobrio alienæ vitæ se deebriant.) Symbolum verò dare, est, sicut vniusquisque solet pro parte sua cibos ad vescendum, ita in confabulatione detractionis verba conferre. Sed va cantes potibus, & dantes symbolum consumentur: quia sicut scriptum est: Omnis detractor eradicabitur. Vestietur autem pannis dormitatio: quia despectum & inopem à cunctis bonis operibus mors sua inuenit, quem hic ad alienæ vitæ exquirenda crimina, detractionis suæ languor occupauit.

Caput XXVI.

B SEd tot dura quæ beatus Iob sustinet, dignum non est, vt per silentium transeant, eaque à notitia hominum ignorantiæ obscuritas tegat. Tanti quippe ædificari ad seruandam patientiam valent, quanti implente se superna gratia eius patientiæ facta cognouerint. Vnde & idem beatus Iob in exemplum vult pertrahi flagella quæ sentit, qui statim subiungit dicens:

Quòd per plumbi laminam, Iudæorum corda accipiantur, in quibus lex scripta diuinitus cito deleri potuit. Per silicem verò gentiles, in quibus lex magno labore sculpta perseuerat.

Quis mihi tribuat, vt scribantur sermones mei? Quis mihi det vt exarẽtur in libro stylo ferrea, & plumbi lamina, vel celte sculpantur in silice?) Cuncta quæ beatus Iob pertulit, quia forti patrum sententia edoctus grauis ille Iudæorum populus agnouit: stylo ferreo & plumbi lamina scripta sunt. Quia vero hæc etiam dura gentilium corda cognouerunt, quid ea in silice sculpta videmus? Et notandum, quia in plumbo quod scribitur, ipsa metalli mollitie citius deletur: in silice verò tardius quidem valent literæ imprimi, sed difficilius deleri. Non ergo immerito per plumbi lanimã Iudæa exprimitur: quæ præcepta dei & sine labore percepit, & cum celeritate perdidit. Rectè per silicem gentilitas figuratur, quæ verba sacri eloquij vix custodienda suscipere potuit, sed tamẽ fortiter susceptа seruauit. Per stylum verò ferreum, quid aliud quàm fortis dei sententia designatur? C Vnde per prophetam dicitur: Peccatum Iudæ scriptum est, sty- *Hiere. 17.* lo ferreo in vngue adamantino. In vngue finis est corporis. Ita vero lapis durus est adamas, vt ferro non valeat secari. Per stylum verò ferreum fortis sententia: per vnguem verò adamantinum finis signatur æternus. Peccatum itaque Iudæ stylo ferreo in vngue adamantino scriptum dicitur: quia culpa Iudæorum per fortem dei sententiam in fine seruatur infinito. Rectè quoque per plumbi laminam eos accipimus quos auaritiæ pondus grauat, quibus per increpantem prophetam dicitur: Filij *Psalm. 4.* hominum vsquequo graui corde? Per plumbum nanque cuius natura grauis est ponderis, peccatum auaritiæ specialiter designatur: quod mentem quam infecerit, ita grauem reddit, vt ad petenda sublimia attolli nequaquam possit.

Quid sit quod in Zacharia scriptum est de talento plumbi & massa plumbea missa in os amphoræ, super quam sedebat impietas, & de duabus mulieribus alas habentibus.

Zacha. 5. Hinc enim in Zacharia scriptum est: Leua oculos tuos, & vide, Quid est hoc quod egreditur? & dixi: Quid nam est? Et ait: Hæc est amphora egrediens, & dixit: Hæc est oculus eorum in vniuersa terra.

Caput XXVII.

ET ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier vna D sedens in medio amphoræ, & dixit: Hæc est impietas. Et proiecit eam in medio amphoræ, & misit massam plumbeam in os eius. Qui de hac visione amphoræ & mulieris & plumbi, vt latius quid cognouisset, ostenderet: adhuc secutus adiunxit: Et leuaui oculos meos, & vidi: & ecce duæ mulieres egredientes, & spiritus in alis earum, & habebant alas quasi alas milui, & leuaueruntamphoram inter terram & cœlum. Et dixi ad angelum qui loquebatur in me: Quò ittæ deferunt amphoram? Et dixit ad me: Vt ædificetur ei domus in terra Sennaar. Quòd prophetæ testimonium inutiliter pro documento plumbi protulimus, si non etiam repetentes exponamus. Ait enim: Leua oculos, & vide. Quid est hoc quod egreditur? Et dixi: Quid nam est? Et ait: Hæc est amphora egrediens. Volens deus propheræ ostendere humanum genus, ex qua ab eo maximè culpa dilabatur: per imaginẽ amphoræ quasi patens os auaritiæ designauit. Auaritia quippe velut amphora est, quæ os cordis in ambitu apertũ tenet. Et dixit: Hæc est oculus eorum in vniuersa terra. Multos obtusi sensus homines cernimus, & tamen eos in malis actibus astutos videmus: propheta quoque atte- *Hiere. 4.* stante, qui ait: Sapientes sunt vt faciant mala, bene autem facere nesciunt. Hi itaque sensu torpent, sed in his quæ appetunt, auaritiæ stimulis excitantur: & qui ad bona videnda cæci sunt, excitantibus præmiis ad peragenda mala vigilantes fiunt. Vnde rectè de hac eadem auaritia dicitur: Hæc est oculus eorum in vniuersa terra. Ecce talentum plumbi portabatur. Quid est talentum plumbi, nisi ex eadem auaritia pondus peccati? Et ecce E mulier vna sedens in medio amphoræ. Quam mulierẽ ne fortasis quæ esset dubitare possimus, ilico angelus innotuit. Nam illic mox sequitur: Et dixit: Hæc est impietas. Et proiecit eam in medio amphoræ: Impietas in medio amphoræ proiicitur: quia nimirum in auaritia semper impietas tenetur. Et misit massam plumbi in os eius. Massa plumbi in os mulieris mittitur: quia scilicet impietas auaritiæ, peccati sui pondere grauatur. Si enim ad ea quæ deorsum sunt, non ambiret, erga deum ac proximos impia nequaquam existeret.

Caput XXVIII.

ET leuaui oculos meos, & vidi: & ecce duæ mulieres egredientes, & spiritus in alis earũ.) Quid aliud in his duabus mulieribus accepimus, nisi duo principalia vitia, superbiã videlicet & gloriam inanem? quæ impietati absque vlla dubitatione coniuncta sunt. Quæ & in alis suis spiritum habere narrantur, quia in actionibus suis satanæ voluntati deseruiunt. Ipsum quippe propheta spiritum appellat: de quo Salomon ait: Si spiritus potestatem habentis ascẽderit super te, locum tuum ne dimiseris. Et de quo in Euangelio dominus dicit: Cùm im- *Matth. 12.* mundus spiritus exierit ab homine: ambulat per loca arida & inaquosa. Spiritus in alis earum est: quia superbia & inanis gloria per omne quod agunt, satanæ voluntati famulantur. Et habebant alas, quasi alas milui. Miluus semper naturæ studet insidiari pullorum. Iste ergo mulieres alas habent, quasi alas milui: quia actiones earum diabolo sunt procul dubio similes, qui in- F sidiatur semper vitæ paruulorum. Et leuaueruntamphoram inter cœlum & terram. Superbia & vana gloria habent hoc proprium: vt eum quem infecerint, in cogitatione sua super cæteros homines extollãt: & modo per ambitum rerum, modo per desiderium dignitatum, quem semel captum tenuerint, quasi in honoris altitudinem eleuent. Qui autem inter cœlum & terram est, & ima deserit, & superiora minimè attingit. Leuãt ergo istæ mulieres amphoram inter cœlum & terram, quia superbia & inanis gloria mentem per auaritiam honoris captam ita eleuant: vt quoslibet proximos despicientes, quasi ima deserant, & alta gloriantes petant. Sed tales quique dum superbiũt, & eos mente transeunt cùm quibus sunt, & superioribus ciuibus minimè iunguntur: Amphora ergo leuata inter terram & cœlum dicitur: quia auari quique per superbiam atque inanem gloriam & proximos iuxta se despiciũt: & superiora quæ vltra ipsos sunt, nullatenus apprehendũt. Inter terram itaque & cœlum feruntur: quia nec æqualitatem fraternitatis in infimis per charitatem tenent, nec tamen summa pertingere sese extollendo præualent. Et dixi ad angelum qui loquebatur in me: Quo istæ deferunt amphoram? Et dixit ad me: Vt ædificetur ei do-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gmus in terra Sennaar. Eidem amphoræ ædificatur domus in terra Sennaar. Sennaar quippe fœtor eorum dicitur. Et sicut
2.Corin.2. bonus odor ex virtute est: Paulo attestante qui ait: Odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco, quia Christi bonus odor sumus deo: ita econtrario fœtor ex vitio. Radix enim est omnium malorum cupiditas. Et quia quodlibet malũ per auaritiam gignitur, dignum est vt domus auaritiæ in fœtore construatur. Sciendum quoque est, quòd Sennaar latissima vallis est, in qua turris à superbientibus ædificari cœperat, quæ lingua rum facta diuersitate destructa est. Quæ scilicet turris Babylon dicta est: pro ipsa videlicet confusione mentium atque linguarum. Nec immerito ibi auaritiæ amphora ponitur, vbi Babylõ, id est confusio ædificatur: quia dum per auaritiam & impietatem certum est omnia mala exurgere: rectè hæc ipsa auaritia atque impietas in confusione perhibentur habitare. Hæc paucis per excessum diximus, vt peccati pondus exprimi per plumbi laminam mõstraremus. Quæ tamen beati Iob verba sanctæ quoque Ecclesiæ congruunt, quæ duo sacri eloquij testamenta custodiens, quasi secundò sermones suos scribi expetit, dicens: Quis mihi tribuat, vt scribantur sermones mei? quis mihi det vt exarentur in libro? Quæ quia forti sententia modo per pondus auaritiæ grauibus, modo autem duris cordibus loquitur, stylo ferreo in plumbi lamina, vel celte in silice scribit. Sed iure beatum Iob redemptoris nostri eiusque Ecclesiæ vti voci
H bus dicimus, si quid de eodem redemptore nostro quod apertè loquitur, inuenimus.

Caput XXIX.

QVo etenim pacto credendum est: quia ex eo aliquid per figuram insinuat, si eum nobis apertis vocibus non demonstrat? Sed iam quod de eo sentit aperiat, omnésque nobis ambagas cogitationum tollat. Sequitur: Scio enim quòd redemptor meus viuit.) Qui enim non ait conditor, sed redemptor: apertè eum denunciat, qui postquam omnia creauit: vt nos de captiuitate redimeret, inter nos incarnatus apparuit, suáque passione nos à perpetua morte liberauit. Et notandum quanta fide se in virtute eius diuinitatis adstringat, de quo per Paulũ dicitur: Quia etsi crucifixus
2.Corin.13. est ex infirmitate, sed viuit ex virtute dei. Ait nanq;: Scio enim quòd redemptor meus viuit. Ac si apertis vocibus dicat: Infidelis quisque illum flagellatum, derisum, palmis cæsum, corona spinea coronatum, sputis illitum, crucifixũ, mortuum nouerit: ego illum post mortem viuere certa fide credo, libera voce profiteor: quia redemptor meus viuit, qui inter impiorum manus occubuit. Sed quid beate Iob per resurrectionem illius etiam de tuæ carnis resurrectione confidis, aperta quæso voce profitere. Sequitur:

Quòd multi puri homines quales nos sumus, cùm Christo surrexerunt, ne de resurrectione nostra vlla dubitatio haberetur, & quòd
I *resurrectionem nostram etiam in elementis suis mundus imitatur.*

Et in nouissimo die de terra surrecturus sum.) Quia videlicet resurrectionem quam in se ostendit, in nobis etiam quandoque facturus est. Resurrectionem quippe quam in se ostendit, nobis promisit: quia sui capitis gloriam sequũtur membra. Redemptor ergo noster susceptit mortem, ne mori timeremus. Ostendit resurrectionem, vt nos resurgere posse confidamus. Vnde & eandem mortem non plusquam triduanã esse voluit, ne si in illo resurrectio differretur, in nobis omnimodo desperaretur. Quod bene de illo per prophetam dicitur: De torrente in via bibit, propterea exaltabit caput. Quasi enim de quo-
Psal.109. dam flumine nostræ passionis non in mansione bibere, sed in via, dignatus est: quia mortem transitoriè, id est ad triduum contigit atque in ea morte quam cõtigit, nequaquam sicut nos vsque ad finem seculi remãsit. Dum ergo die tertio resurrexit: quid in eius corpore, id est, Ecclesia sequatur ostendit.

Quòd virga Leui quæ floruit reliquis aridis permanentibus, Christus sit: qui primitiæ dormientium surrexit: reliquorum resurrectione in finem mundi dilata.

Exemplo quippe monstrauit, quod promisit in præmio: vt sicut ipsum resurrexisse fideles agnoscerent, ita in seipsis in fine mundi resurrectionis præmia sperarent. Ecce nos per mortem carnis vsque ad finem mundi remanemus in puluere: ille autẽ die tertia ab ariditate mortis viruit, vt diuinitatis suæ nobis potentiam ipsa innouatione suæ carnis ostẽderet. Quòd K
bene per Moysen virgis duodecim in tabernaculo positis demonstratur. Nam cum Aaron sacerdotium, qui de tribu Leui Numer. 17.
fuerat, despiceretur, nec digna tribus quæ offerret, holocausta crederetur, duodecim virgæ, iuxta duodecim tribus in taberna culo poni præceptæ sunt: & ecce virga Leui viruit, & quicquid virtutis in munere Aaron haberet, ostendit. Quo videlicet, signo quid innuitur, nisi quod omnes qui vsque ad finem mundi iacemus in morte, quasi virgæ reliquæ in ariditate remanemus? Sed cunctis virgis in ariditate remanentibus, virga Leui ad florẽ rediit: quia corpus domini, veri scilicet sacerdotis nostri, in mortis ariditate positum, in florẽ resurrectionis erupit. Quo flore Aaron rectè sacerdos esse cognoscitur: quia hac resurrectionis gloria redemptor noster qui de tribu Iuda ac Leui ortus est, intercessor pro nobis esse monstratur. Ecce ergo iam virga Aaron post ariditatem floret: sed virgæ duodecim tribuũ in ariditate remanent: quia iam quidem corpus domini post mortem viuit, sed nostra adhuc corpora vsque ad finem mundi à resurrectionis gloria differuntur. Vnde caute hãc eandem dilationem intulit, dicens: Et in nouissimo die de terra surrecturus sum.)

Caput XXX.

HAbemus ergo spem resurrectionis nostræ considerata gloria capitis nostri. Sed ne quis vel cogitatione tacita forsitan dicat, quòd idcirco ille resurrexit à morte: quia vnus idémque deus & homo mortem quam ex humanitate L
pertulit, ex diuinitate superauit: nos verò qui puri homines sumus, à mortis surgere damnatione non possumus: rectè in resurrectionis eius tempore, etiam multorum sanctorum corpora resurrexerunt: vt & in se nobis exemplum ostenderet, & de aliorum qui nobis per puram humanitatem similes fuerunt, nos resurrectione roboraret: quatenus cũ se homo desperaret percipere quod in se ostẽderat deus homo: hoc in se fieri posse præsumeret, quod in ipsis factum cognosceret, quos puros fuisse homines nõ dubitaret. Sunt vero nõnulli qui cõsiderantes quod spiritus à carne soluitur: quòd caro in putredinẽ vertitur, ꝙ putredo in puluerem redigitur, ꝙ puluis ita in elementa soluitur, vt nequaquam ab humanis oculis videatur, resurrectionẽ fieri posse desperent: & dum arida ossa inspiciunt, hæc vestiri carnibus, rursumque ad vitam viridescere posse diffidant. Qui si resurrectionis fidem ex obedientia non tenent, certè hanc tenere ex ratione debuerant. Quid enim quotidie, nisi resurrectionem nostram in elementis suis mundus imitatur? Per quotidiana quippe momenta lux ipsa temporalis quasi moritur, dũ superuenientibus noctis tenebris, ea quæ aspiciebatur, subtrahitur: & quasi quotidie resurgit, dũ lux ablata oculis suppressa iterum nocte reparatur. Per momenta quoque temporum cernimus arbusta viriditatem foliorum amittere, à fructuum prolatione cessare: & ecce subitò quasi ex arescẽti ligno velut quaM
dam resurrectione veniente videmus folia erumpere, fructum grandescere, & totam arborem rediuiuo decore vestiri. Indesinenter cernimus parua arborum semina terræ humoribus cõmendari: ex quibus non longè pòst aspicimus magna arbusta surgere, folia, pomáque proferre. Consideremus ergo paruum cuiuslibet arboris semẽ quod in terram iacitur, vt arbor ex illo producatur: & comprehendamus, si possumus, vbi in illa tanta breuitate seminis, tã immẽsa arbor latuit, quæ ex illo processit: vbi lignũ, vbi cortex, vbi viriditas foliorũ, vbi vbertas fructuũ. Nunquid nam in semine tale aliquid videbatur cùm in terram iaceretur? Et tamẽ occulto rerum omnium opifice cuncta mirabiliter ordinante, & in mollitie seminis latuit asperitas corticis, & in tenuitudine illius absc̃sa est fortitudo roboris, & in siccitate eius vbertas fructificationis. Quid ergo mirum, si tenuissimum puluerem, vel à nostris oculis in elemẽtis redactũ, cùm vult, in hominem reformat, qui ex tenuissimis seminibus immensa arbusta redintegrat? Quia ergo rationales sumus conditi, spẽ resurrectionis nostræ ex ipsa debemus rerum specie & cõtẽplatione colligere. Sed quia in nobis sensus torpuit rationis, accessit in exẽplum gratia redẽptoris. Venit nanque conditor noster, susceptit mortem, ostendit resurrectionem: vt qui resurrectionis spem ex ratione tenere noluimus, hanc ex eius adiutorio & exemplo teneremus. Dicat igitur beatus Iob: Scio quòd

A quòd redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum. Et quisquis resurrectionis in se virtutem fieri posse desperat, verba in gentilitate positi viri fidelis erubescat, & pensèt quanto pœnæ sit pondere fœtendus, si adhuc non credit suam, qui iam resurrectionem domini cognouit factam: si & ille suam credidit, qui adhuc domini Iesu sperabat esse faciendam.

Caput XXXI.

SEd ecce resurrectionem audio, effectum tamen eiusdem resurrectionis exquiro. Credo namque, quia resurrecturus sim, sed volo vt audiam qualis. Sciendum quippe mihi est, vtrum in quodam alio subtili fortasse, vel aëreo, an in eo quo moriar corpore resurgam? Sed si in aëreo corpore surrexero, iam ego non ero qui resurgo. Nam quomodo est vera resurrectio, si vera esse non poterit caro? Aperta ergo ratio suggerit: quia si vera caro non fuerit, proculdubio resurrectio vera non erit. Nec enim rectè resurrectio dici potest, vbi non resurgit quod cecidit. Sed has nobis beate Iob dubietatis nebulas tolle: quia per acceptam sancti spiritus grãtiam, de spe nobis loqui nostræ resurrectionis cœpisti: apertè indica, si caro nostra veraciter resurgat. Sequitur:

Qualiter Euticius de resurrectione senserit, & quomodo per Gregorium præsente Tiberio Augusto conuictus sit & correctus.

Et rursum circundabor pelle mea.) Dum apertè pellis dicitur: omnis dubitatio veræ resurrectionis aufertur: quia sicut
B Euticius Constantinopolitanæ vrbis episcopus scripsit: corpus nostrum in illa resurrectionis gloria erit impalpabile, vẽtis aëréque subtilius. In illa enim resurrectionis gloria erit corpus nostrum subtile quidem per effectum spiritalis potentiæ, sed palpabile per veritatem naturę. Vnde etiam redemptor noster dubitantibus de sua resurrectione discipulis, ostendit manus &
Luca 24. latus, palpanda ossa carnémque præbuit, dicens: Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Qui cùm eidem Euticio in Constantinopolitana vrbe positus, hoc Euãgelicæ veritatis testimonium protulissem, ait: Idcirco dominus hoc fecit, vt dubitationem resurrectionis suę de discipulorum cordibus amoueret. Cui inquam: Mira est res valde quam astruis, vt inde nobis dubietas surgat, vnde discipulorum corda à dubietate sanata sunt. Quid enim deterius dici potest, quàm vt hoc nobis de eius vera carne dubium fiat, per quod discipuli eius ad fidem ab omni sunt dubietate separati? Si enim non hoc habuisse astruitur quod ostendit, vnde fides discipulis eius confirmata est, inde nostra destruitur. Qui adiũgebat etiam, dicens: Corpus palpabile habuit quod ostẽdit: sed post confirmata corda palpantiũ, omne illud in domino quod
Roma.6. palpari potuit, in subtilitatem est aliquam redactum. Ad hæc ip
C se respondi, dicens: Scriptum est: Christus resurgens à mortuis, iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur. Si quid ergo in eius corpore post resurrectionem potuit immutari: contra veridicam Pauli sententiam, post resurrectionem dominus
1.Cor.15. rediit in mortem. Quod quis dicere, vel stultus præsumat, nisi qui veram carnis eius resurrectionem denegat? Tunc mihi obiecit, dicẽs: Cùm scriptum sit: caro & sanguis regnum dei possidere non possunt, qua ratione credendum est resurgere veraciter carnem? Cui inquam: In sacro eloquio aliter caro dicitur iuxta naturam, atque aliter iuxta culpam, vel corruptionẽ.
Gene.2. Ioan.1. Gene.6. Caro quippe iuxta naturam, sicut scriptum est: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: &, Verbum caro factũ est, & habitauit in nobis. Caro verò iuxta culpã, sicut scriptum est:
Psal.77. Galat.4. Nõ permanebit in hominibus istis spiritus meus, eo quòd sunt caro. Et sicut Psalmista ait: Memoratus est, quia caro sunt: spiritus vadens, & non rediens. Vnde & discipulis Paulus dicebat: Vos autem in carne non estis, sed in spiritu. Neq; enim in carne non erant, quibus epistolas trãsmittebat, sed quia passiones carnalium desideriorum vicerant, iam liberi per virtutem spiritus in carne nõ erãt. Quod ergo Paulus apostolus dicit: Quia caro & sanguis regnum dei possidere nõ possunt, carnem vult secundum culpam intelligi, non carnem secundum naturam. Vnde & mox, quia carnem secundum culpam diceret: ostendit subdens: Neque corruptio incorruptelam possidebit. In illa ergo cœlestis regni gloria caro secundum naturam erit, sed secũdum passionum desideria non erit, quia deuicto mortis aculeo, in æterna incorruptione regnabit. D

Caput XXXII.

QVibus dictis idem Euticius consentire se protinus respondit, sed tamen adhuc corpus palpabile resurgere posse denegẽbat. Qui etiam in libello quem de resurrectione scripserat: Pauli quoque Apostoli testi-
1.Cor.15. monium indiderat, dicentis: Tu quod seminas, non viuificatur, nisi prius moriatur: & quod seminas, nõ corpus quod futurum est seminas, sed nudum granum. Hoc nimirum ostendere festinans, quia caro vel impalpabilis, vel ipsa non erit: dum sanctus Apostolus de resurrectionis agens gloria, non corpus quòd futurum est seminari dixerit. Sed ad hæc citius respõdetur: Nam Paulus apostolus dicens: Non corpus quod futurum est seminas, sed nudum granum, hoc insinuat quod videmus: quia granum cum culmo, & foliis nascitur, quod sine culmo & foliis seminatur. Ille itaque in augmento gloriæ resurrectionis non dixit grano seminis deesse quod erat, sed adesse quod non erat, iste autem dum verum corpus resurgere denegat, nequaquam dicit adesse quod deerat, sed deesse quod erat. Tunc itaque de hac re in longa contentione perducti, grauissima à nobis cœpimus simulatione resilire, cùm piæ memoriæ Tiberius Constantinus imperator secretò me & illum suscipiens: quid inter nos discordiæ versaretur agnouit, & vtriusque partis allegationem pensans, eundem librum quem de resurrectione scripserat: suis quoque allegationibus destruens, deliberauit vt flammis cremari debuisset. A quo vt egressi sumus, me ægritudo valida, eũ- E
dem vero Euticium ęgritudo, & mors protinus est secuta. Quo mortuo: quia penè nullus erat qui eius dicta sequeretur, dissimulaui cœpta persequi, ne in fauillas viderer verba iaculari. Dũ tamen adhuc viueret, & ego validissimis febribus ægrotarem, quicunque noti mei ad eum salutationis gratia pergebant, vt eorum relatione cognoui, ante eorũ oculos pellem manus suæ tenebat dicẽs: Confiteor quia omnes in hac carne resurgemus. Quod, sicut ipsi fatebantur, omnino prius negare consueuerat. Sed nos ista postponentes, in beati Iob sermonibus subtiliter exquiramus, si vera erit resurrectio: verúmque corpus in resurrectione.

Caput XXXIII.

ECce enim iam de spe resurrectionis dubitare non possumus, dũ ait: Et in nouissimo die de terra surrecturus sum. Dubietatem quoque de reparatione vera corporis abstulit, qui ait: Et rursum circundabor pelle mea. Qui adhuc ad auferendas ambages nostræ cogitationis subdit: Et in carne mea videbo deum.) Ecce resurrectionem, ecce pellem, ecce carnem apertis fatetur vocibus. Quid ergo remanet vnde possit mens nostra dubitare? si itaque iste vir sanctus ante effectum resurrectionis dominicæ, reducendam carnem in integro statu credi- F
dit, qui erit reatus nostræ dubitationis, si vera carnis resurrectio, nec post exemplũ creditur redemptoris? Si enim post resurrectionem corpus palpabile non erit, profectò alius surgit quàm moritur, quod dictu nefas est credere, quia ego morior, & alius resurgat: Vnde quæso te beate Iob subiunge quæ sentis, & huius nobis quæstionis scrupulum tolle. Sequitur:

Quòd post resurrectionem caro nostra, & eadem futura sit per naturam, & diuersa per gloriam.

Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius.) Si enim, sicut quidam errorum sequaces arbitrantur, post resurrectionem corpus palpabile non erit, sed inuisibilis corporis subtilitas caro vocabitur: quanuis substantia carnis non sit, profectò alius est qui moritur, & alius qui resurgit. Sed beatus Iob hanc eis sententiam veridica voce destruit, qui ait: Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Nos autem beati Iob fidem sequentes, & redemptoris nostri post resurrectionem corpus palpabile veraciter credentes, fatemur carnem nostram post resurrectionem futuram, & eandem & diuersam: eandem per naturam, diuersam per gloriam: eandem per veritatem, diuersámque per potentiam. Erit itaque spiritalis, quia & incorruptibilis. Erit pal- tal. subtilis
pabilis, quia non amittet essentiam veracis naturæ. Sed sanctus vir eandem resurrectionis fiduciam qua spe teneat, quantus vir eandem resurrectionis fiduciam qua spe teneat, quantus vir eandem resurrectionis fiduciam qua spe teneat, quant

Universidad de Deusto
Biblioteca

G spes mea in sinu meo. Nil nos habere certius credimus, quàm hoc quod in sinu tenemus. In sinu ergo suo spem repositam tenuit, quia vera certitudine de spe resurrectionis præsumpsit. Sed quia ventutum diem resurrectionis innotuit, iam nunc seu voce sua, seu typo sanctæ & vniuersalis Ecclesiæ prauorum facta redarguit, & iudicium quod in resurrectionis die sequitur, prædicit. Nam protinus subdit: Quare ergo nunc dicitis, persequamur eum, & radicem verbi inueniamus contra eum? fugite ergo à facie gladij, quoniam vltor iniquitatum gladius est, & scitote esse iudicium.) Priori quippe sententia iniquorum facta reprehendit, sequenti autem ex diuino iudicio pœnas innotuit. Ait enim: Quare ergo nunc dicitis, persequamur eum, & radicem verbi inueniamus contra eum? Peruersi quilibet quia malo studio bene prolata audiût, & in lingua iusti accusationis aditum inuenire appetunt, quid aliud quàm contra eum verbi radicem quærunt, ex qua videlicet loquendi originem sumant, & ramos prauæ loquacitatis in accusatione dilatêt? Sed vir sanctus cùm à prauis talia sustinet, non contra eos, sed magis pro ipsis dolet, & malè cogitata redarguit, ac mala eis quæ fugiant ostendit, dicens: Fugite ergo à facie gladij, quia vltor iniquitatum gladius est: & scitote esse iudicium.)

Caput XXXIIII.

H Omnis qui peruersa agit: eoipso quo hoc despicit, esse dei iudicium nescit. Si enim hoc timendum sciret, quæ in illo sunt punienda, non ageret. Nam sunt plærique qui extremum esse iudicium verbotenus sciunt, sed peruersè agendo testantur quia nesciunt. Qui enim hoc non formidat vt debet, necdum cognouit cum quanto turbine terroris adueniat. Si enim pensare pondus tremendi examinis nosset, iræ diem vtique timendo præcaueret. Faciem quoque gladij fugere, est animaduersionis districtæ sententiam prius quàm appareat placare. Vitari nâque terror iudicis non nisi ante iudicium potest. Modo nõ cernitur, sed precibus placatur. Cùm verò in illo tremẽdo examine sederit, & videri potest, & placati iam non potest: quia facta prauorum quæ diu sustinuit tacitus, simul omnia reddet iratus. Vnde necesse est nunc timere iudicem, cum necdum iudicium exercet, cùm diu mala sustinet, cùm adhuc mala tolerat quæ videt: ne cùm semel manum in retributione vltionis excusserit: tanto in iudicio districtius feriat, quanto ante iudicium diutius expectat.

Libri decimiquarti Moralium sancti Gregorij finis.

LIBER DECIMUSQUINTUS Moraliũ beati Gregorij Papæ, exponens consequenter duo capita textus sancti Iob: incipiendo à capite vicesimo.

I Respondens autem Sophar Naamathites, dixit: Idcirco cogitationes meæ variè succedunt sibi, & mens in diuersa rapitur. Doctrinã qua me arguis, audiam: & spiritus intelligẽtiæ meæ respondebit mihi. Hoc scio à principio ex quo positus est homo super terram, quòd laus impiorũ brevis sit: & gaudium hypocritæ ad instar puncti. Si ascenderit vsque ad cœlum superbia eius, & caput eius nubes tetigerit, quasi sterquilinium in fine perdetur: & qui eum viderant, dicent: Vbi est? Velut somnium auolans non inuenietur: transiet sicut visio nocturna. Oculus qui eum viderat, non videbit, neque vltrà intuebitur eum locus suus. Filij eius atterẽtur egestate: & manus illius reddent ei dolorem suũ. Ossa eius implebuntur vitiis adolescentiæ eius, & cum eo in puluere dormient. Cum enim dulce fuerit in ore eius malum, absconder illud sub lingua sua. Parcet illi, & non derelinquet illud, & cælabit in gutture suo. Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus. Diuitias quas deuorauit, euomet: & de ventre illius extrahet eas deus. Caput aspidum suget: & occidet eum lingua viperæ. Non videat riuulos fluminis torrentis mellis & butyri. Luet quæ fecit omnia, nec tamẽ consumetur. Iuxta multitudinem adinuẽtionum suarum sic & sustinebit, quoniam confringens nudauit pauperis domum, rapuit & non ædificauit eam: nec est satiatus venter eius. Et cum habuerit quæ cõcupierat, possidere non poterit. Non remãsit de cibo eius, & propterea nihil permanebit de bonis eius. Cùm satiatus fuerit, arctabitur, æstuabit, & omnis dolor irruet super eum. Vtinam impleatur vẽter eius, vt emittat in eum iram furoris sui, & pluat super illum bellum suum. Fugiet arma ferrea, & irruet in arcum æreum. Gladius deductus & egrediens de vagina sua, & fulgurans in amaritudine sua. Vadent & venient super eum horribiles, omnes tenebræ absc ̃ditæ sunt in occultis eius. L Deuorabit eum ignis qui non succenditur, affligetur relictus in tabernaculo suo. Reuelabunt cœli iniquitatem eius, & terra consurget aduersus eum. Apertum erit germen domus illius, detrahetur in die furoris dei. Hæc est pars hominis impij à deo, & hæreditas verborum eius à domino.

Via amici beati Iob nequaquam perK uersi esse potuerunt, Sophar Naamathis verba testantur, qui de ore eius terrorem venturi iudicij audiens, protinus adiungit: Idcirco cogitationes meæ variè succedunt sibi, & mens in diuersa rapitur.) Ac si ei apertis vocibus dicat: Quia extremi iudicij terrorem considero, idcirco cogitationum tumultibus in timore confundor. Tanto se quippe animus amplius in cogitatione dilatat, quãto illud esse terribile quod imminet pensat. Et in diuersa mens rapitur, quando modo mala quæ egit, modo bona quæ agere neglexit, modo reprehensibilia in quibus est, modo recta quæ sibi adhuc deesse conspicit, sollicito pauore perpendit. Sed amici beati Iob cum assiduitate vitæ illius edocti bene viuere noM uerint, pensare tamen subtiliter dei iudicia nescientes, mala hîc iustorũ quempiam posse recipere non credebant. Vnde & eundem sanctum vitum iniquum esse suspicari sunt, quem flagellatũ viderunt, atque ex hac suspitione agebatur, vt in eius quoque increpationem dilaberentur: ad quam tamen increpationem quasi sub quadam reuerentia descendunt. Vnde Sophar subiicit, dicens: Doctrinam qua me arguis, audiam: & spiritus intelligentiæ meæ respondebit mihi.) Ac si apertè dicat: Tua quidem verba audio, sed an rectè prolata sint, spiritu meæ intelligentiæ discerno. Nam qui dicentis verba despiciunt, doctrinam eius non ad adiutorium, sed ad occasionem certaminis sumunt: vt audita potius iudicent quàm sequantur. His itaque sub quodam moderamine præmissis, in apertam iam beati viri exprobrationem prosilit, cùm subiungit:

Quòd quicquid inter initium & finem clauditur, breue sit: & quòd in articulo mortis hypocritarum gloria euanescat.

Hoc scio à principio ex quo positus est homo super terram, quòd laus impiorum breuis sit, & gaudium hypocritæ ad instar puncti.) Liquet nunc quia suæ intelligentiæ spiritu inflatus, eas quas contra impios sententias profert, in beati Iob redargutionibus inflectit. Quem enim prius iusta agere, & postmodum pœnas tolerare conspexit, omne in illo hypocrisim æstimat fuisse quod vidit, quia videlicet à iusto Deo iustum

A iustum famulum affligi posse nõ credidit. Sed nos easdem eius sententias quas non rectè rectas prorulit, sollicita intentione pensantes exequamur: & contemnentes, quod falsum contra beatum Iob loquitur, intueamur quàm vera dicat, si hæc contra impios loqueretur. Ait itaque: Hoc scio à principio ex quo positus est homo super terram, quod laus impiorũ breuis sit.)

Caput II.

Dicturus breuitatem vitę præsentis, cordis oculum ad exordium reduxit originis: vt ex antea ctis colligat, quàm nulla sunt, quæ videtur aliqua esse dum sunt. Si enim ab ipso humani generis exortu vsque ad hoc tempus in quo sumus, mentis oculos ducimus, omne quod finiri potuit, quàm breue fuerit, videmus. Ponamus enim quemlibet hominem à primo die mundi conditum, vsque ad hodiernum diem vitam ducere, hodie tamen eandem vitam quam quasi longam ducere videbatur, finire: ecce finis adest, præterita iã nulla sunt, quia cuncta transierunt. Futurum in hoc mundo nihil est, quia nullum ad vitam, vel breuissimum restat momẽtum. Vbi est ergo longum tempus quod inter initium finémque deprehensum, ita consumitur, ac si nec breue vnquã fuisset? Impij itaque quia præsentem vitam diligunt, in ea proculdubio elati percipere laudem quærunt. Linguæ fauoribus extolluntur, nec esse boni, sed dici appetunt. Quam videlicet laudem longam esse existiB mant, dum assequuntur: sed breuem intelligunt fuisse, dum amittunt. In fine quippe eis ostenditur, quàm nihil fuerit quod amauerunt. Vnde rectè cõtra eosdem impios dicitur: Hoc scio à principio ex quo positus est homo super terrã, quòd laus impiorum breuis sit. Vbi aptè subiungitur: Et gaudium hypocritę ad instar puncti.) Sæpe hypocrita dum sanctum se simulat, & iniquum exhibere minimè formidat, ab omnibus honoratur, eique sanctitatis gloria defertur ab his qui exteriora cernunt, sed interiora perspicere nequeunt. Vnde fit vt gaudeat in prima sessione, hilarescat in primo recubitu, infletur in prima salutatione, eleuetur in reuerenti voce obsequentium, & superba cogitatione tumeat in famulatu subditorũ, sicut voce quoMatth. 23. que veritatis de talibus dicitur: Omnia verò opera sua faciunt, vt videantur ab hominibus. Dilatant enim phylacteria sua, & magnificant fimbrias suas. Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus rabbi. Sed hoc eorum gaudium æternitati comparatum, quid erit quando irruente mortis articulo, ita consumitur, ac si omnino non fuerit? Cuius nimirum gaudij letitia pertransiit, & pœna permanet, & cum res amittitur, causa durat. Bene autem dicitur: Gaudiũ hypocritæ ad instar puncti. In puncto enim stylus mox, vt ponitur, leuatur, nec C mora vllà agitur, vt per exprimendam lineam trahatur. Gaudiũ itaque hypocritæ ad similitudinem puncti est, quia apparet ad momentum, sed dispãret imperpetuum, & sicut stylus in puncto, dum ponitur, leuatur, sic hypocrita præsentis vitæ gaudia dum tangit, amittit. De quo subditur.

Quòd huius seculi gloriam electi reputant sicut stercus, & quòd non ex æstimatione humana, sed ex diuino iudicio quisque sit sanctus.

Si ascẽderit vsque ad cœlum superbia eius, & caput eius nubes tetigerit, quasi sterquiliniũ in fine perdetur.) Superbia hypocritæ vsque ad cœlum ascendere dicitur: quando eius elatio cœlestem agere vitam videtur. Cuius etiam caput quasi nubes tangit, quando principalis pars, videlicet intellectus illius, sanctorum præcedentiũ coæquari meritis creditur. Sed quasi sterquilinium in fine perdetur, quia in morte sua cùm ad tormenta ducitur, stercoribus vitiorum plenus, à malignis spiritibus conculcatur.

Caput III.

Gaudia etenim vitæ præsentis quæ iniusti æstimant magna bona, iusti stercora deputãt. Vnde scriptum est: De Eccle. 22. stercore boum lapidatus est piger. Is ergo qui deum sequi noluerit, ab amore æternæ vitæ pigrescit. Et quotiens rerũ temporalium damno percutitur, ex his nimirum affligitur, quę iusti viri velut stercora contemnunt. Qui ergo ex terrenarum rerum percussione atteritur, quid aliud quàm de boum sterco-

re lapidatur? Et rectè hypocrita sterquilinio similis dicitur: quia D dum temporalem gloriam habere appetit, modo per cogitationem apud semetipsum tumet, modo eandem gloriam aliis inuidet: eamque alios veraciter habentes irridet. Quot ergo viiis plenus est, quasi tot stercoribus in conspectu æterni iudicis illius pectus foret. Dicatur igitur: Si ascẽderit vsque ad cœlum superbia eius, & caput eius nubes tetigerit: quasi sterquilinium in fine perdetur.) Qui etsi cœlestem vitam se agere simulat, etsi intellectum suum esse similem veris prædicatoribus ostentat, quasi sterquilinium tamen in fine perdetur, quia mens illius pro vitiorum suorũ fœtore damnabitur. Sequitur: Et qui eum viderant, dicent: Vbi est?) Plærunque hypocritarum vita etiam ab omnibus reproba in fine cognoscitur: vt signis iam apertioribus, qui fuerint ostendantur. Qui ergo hunc elatum viderunt, de extincto dicent: Vbi est? Quia neque hîc vbi elatus fuerat apparet, neque in æternitatis requie, de qua esse putabatur. De cuius breuitate vitæ adhuc aptè subiungitur:

Quòd sanctitas hypocritarum, somniantium similitudinem habeat, in quibus est ostensio phantasmatis, non certitudo virtutis.

Velut omnium auolans non inuenietur, transiet sicut visio nocturna.) Quid est vita hypocritæ, nisi quædam visio phantasmatis, quæ hoc ostendit in imagine, quod non habet ex veritate? Vnde rectè quoque somnio comparatur, quia ab eo omnis laus & gloria quasi dum tenetur, amittitur. Sæpe namque in E nocturna visione, nonnulli pauperes, factos se diuites admirãtur, deferri sibi honores aspiciunt, diuitiarum moles, obsequentium multitudinem, pulchritudinem vestium, abundantiam ciborum sibimet adesse considerant, gaudent se euasisse penuriam, quam cum gemitu tolerabant: sed repentè cùm euigilant, inueniunt quàm falsum fuerit quod gaudebant, eósque euigilasse pœniter: quia vigilantes inopia vera tenet. Sic hypocritarum mentes dum aliud est quod agunt, atque aliud quod hominibus ostendunt, laudes de ipsa sanctitatis ostentatione recipiunt: in æstimatione hominum multis melioribus præferuntur, & cùm intus apud se tacita cogitatione superbiant, foris se humiles demonstrãt. Cúmque ab hominibus immoderatè laudantur, tales esse se quoque apud deũ existimant, quales se gaudent hominibus innotuisse. Vnde fit vt etiam æternæ vitæ perceptures se præmia præsumant, & qui hîc de humanis fauoribus exultant, illic se habituros requiem omnino non dubirẽt. Sed inter hæc occulta vocationis hora surrepit: & cùm carnis oculos claudunt, mentis aperiunt, móxque vt supplicia æterna receperint, ibi vident, qua virtutum æstimatione diuites in somnis fuerunt. Bene ergo de hoc hypocrita dicitur: Transiet velut visio nocturna.) Quia hoc quod se ad momentum diuitem humanis æstimationibus videt: de ostentione est phantasmatis non de soliditate virtutis. Nam cùm mẽs eius in morte carnis euigilat, cognoscit proculdubio, quia fauores circa se hominũ F dormiens videbat. Sequitur:

Quòd locus hypocritæ sit cor adulantium, & quòd viri adolescentiæ eius, cum eo in puluerem dormiant, cùm vsque ad mortem in iniquitate perseuerant.

Oculus qui eum viderat, non videbit: neque vltrà eum intuebitur locus suus.) Quis est locus hypocritæ, nisi cor adulantiũ? Ibi quippe requiescit, vbi fauores inuenerit. Oculus ergo qui eum viderat, non videbit: quia subtractus morte, stultis amatoribus suis absconditur, qui eum consueuerant admirando conspicere. Nec vltrà eum locus suus intuebitur, quia linguæ adulantium hunc ad iudicium fauoribus non sequuntur. Sed tamẽ quousque viuit, ea quæ ipse agit, etiã sequaces suos docere non desinit, & per erroris sui prauitatem, alios quoque ad eam quã exhibet, generat simulationem. De quibus hîc aptè subditur:

Filij eius atterentur egestate.) Scriptum est: In maleuolam ani- *Sapien. 1.*
mam, non introibit sapientia. Et per Psalmistam dicitur: Diui- *Psalm. 33.*
tes eguerunt & esurierunt. Si enim de exteriori fame egestas eorum, & esuries diceretur: profecto diuites non essent, qui pane corporis indigerent. Sed quia dum exterius multiplicantur, interius inanes fiunt, & diuites pariter & egentes esse memorantur: quia videlicet pane sapientiæ satiari minimè merentur. Filij itaque huius hypocritæ atteruntur egestate, quia hi qui in hypocrisi ex eius imitatione nascuntur, dum veritatis soliditatem non tenent, in cordis egestate deficiunt.

Caput

Universidad de Deusto
Biblioteca

Caput IIII.

ET manus illius reddent ei dolorem suum. Quid per manus nisi opera designatur? Manus itaque illius ei dolorem reddent: quia damnationem iusta ex iniqua recipiet operatione. Bene autem non dabunt, sed reddent dicitur: quia peruersæ eius actiones, æternum ei supplicium quasi quoddam debitum soluēt. Sed prius quàm ad æterna supplicia perueniat, qualem se hîc exhibeat, plenius adiungat. Sequitur: Ossa eius implebuntur vitiis adolescētiæ eius, & cum eo in puluere dormient.) Origo prauæ inchoationis, causas culpæ etiam præsumēdo multiplicat. Dum enim mala agere quisque cœperit: vsu iam deterius in hoc quod inchoauerat excrescit. Quid itaque adolescentia huius hypocritæ, nisi inchoatio prauitatis est? In adolescentia quippe iam libido feruescere inchoat. Et tunc adolescentiam hypocrita habet: cum appetere, & amplecti libidinem gloriæ cœperit. Quam in eo dum adulantium blanda fomenta multiplicant, robustiorem reddunt, & quasi in ossa conuertunt. Hoc enim quod malè cœpit, peius quotidiè per consuetudinem roborat. Dicatur itaque: ossa eius implebuntur vitiis adolescentiæ eius: quia duræ in eo prauitatum consuetudines à vitio sumptæ, sunt pessimæ inchoationis. Vnde scriptum est in prouerbiis: Adolescens iuxta viam suam, etiam cùm senuerit, non recedet ab ea. Quæ nimirum ossa cum eo in puluere dormient, quia eousque in illo iniquæ consuetudines perdurant: quo hunc ad mortis puluerem pertrahant. Cum eo enim in puluere ossa, vel vitia dormire, est vsque ad puluerem eum non deserere, id est, vsque ad mortē ab iniquitate minimè cessare. Tenent igitur illum prauæ consuetudines quæ semel cœperunt, atque quotidie duriores existunt. Et cum illo in puluere dormiunt, quia non nisi cum eius vita finiuntur. Sed hæc intelligi & aliter possunt.

Caput V.

HAbet nanque hypocrita nonnūquam forte ac validum aliquid in operatione, sed dum multa bona se simulat habere quæ non habet, perdit etiam ea quæ habet. Vnde bene nunc dicitur: Ossa eius implebuntur vitiis adolescentiæ eius.) Quia cum leuis ac mobilis multa pueriliter facit, etiā in his quæ fortia egerit, in vitio mollescit. Quæ videlicet eius ossa cum eo in puluere dormient, quia scilicet sicut puluis, est omnis simulatio illa quam agit: ita & in illo si quid habet validum, omni soliditate vacuatur: vt per virtutis arrogātiam hoc quoque perdat, quod in eo potuit esse virtutis. Ossa ergo cum eo in puluere dormire, est cum prauis eius actibus etiam si qua sunt bene acta, deperire. Sequitur: Cum enim dulce fuerit in ore eius malum, absconditillud sub lingua sua.) In ore hypocritæ malum dulce est, quia ei est iniquitas suauis in mente. Os quippe cordis, cogitatio est: de qua scriptum est: Labia dolosa in corde, & corde locuta sunt mala. Sed hoc malum quod in ore hypocritæ dulce est, sub lingua eius absconditur, quia asperitas malitiæ quæ latet in mente, sub tegmine blandæ locutionis operitur. Malum nanque in lingua, & non sub lingua esset, si loquens hypocrita malitiam suę prauitatis aperiret. Sed sicut plærique iustorum, cùm quosdam agere peruersè conspiciunt, qui duris sunt increpationibus feriendi, in lingua asperitatem sumunt, sed sub lingua mentis suæ benignitatem contegunt. Vnde & sanctæ Ecclesiæ spōsi voce dicitur: Mel & lac sub lingua tua. Qui enim mentis suæ dulcedinem aperire infirmis nolunt, sed loquentes quadam eos asperitate feriunt, & tamen inter verba aspera quasi latenter quiddam dulcedinis intermittunt, hi videlicet non in lingua, sed sub lingua habent dulcedinem: quia inter dura quæ proferunt, emittunt quædam blanda & dulcia, quibus contristati mens possit ex benignitate refoueri. Ita peruersi quique, quia malum nō in lingua, sed sub lingua habent, sermonibus dulcia prætendunt, & cogitationibus peruersa moliuntur. Hinc est enim quòd Ioab Amasæ mentū dextera tenuit, sed sinistram ad gladium latenter mittens, eius viscera effudit. Dextera quippe mentum tenere, est quasi ex benignitate blanditi. Sed sinistram ad gladium mittit, qui latenter ex malitia percutit. Hinc de ipso quoque eorum capite scriptum est: Sub lingua eius labor & dolor. Qui enim non apertè mala quæ cogitat ostendit, laborem ac dolorem eorum, quorū mortem appetit, nō in lingua exerit, sed sub lingua prēmit. Bene autem de hoc hypocrita subditur:

Quòd peccatores abscondentes peccata sua, parcant sibi: & quòd scientia legis de qua gloriantur, non viuificet eos: sed animā tanquam venenum inficiat.

Parcet illi, & nō derelinquet illud, & cælabit in gutture suo.) Malo enim quod diligit parcit: quia nō hoc in semetipsum pœnitendo persequitur. Vnde & additur: Non derelinquet illud. Si enim vellet relinquere, nequaquam parceret: quia persequeretur. Sed hoc cælat in gutture, quia sic seruat in cogitatione, vt nunquam proferat in voce. Sequitur: Panis eius in vtero illius, vertetur in fel aspidum intrinsecus.) Quod panis in vtero, hoc est satietas temporalis delectationis in mēte. Satietur ergo nūc hypocrita illata laude, delectetur honoribus, panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus: quia satietas transitoriæ delectationis, in retributionis fine ad amaritudinē vertetur, & fel aspidum, id est, malignorum spirituū, persuasio fuisse cognoscitur: quod hic laus gloriæ esse credebatur. Tūc enim iniqui vident quòd antiqui serpentis veneno infecti sunt, dum flammis vltricibus traditi, cum eodem suo persuasore cruciantur. Panis itaque iste aliud in ore sapit, sed aliud in vtero: quia transitoriæ delectationis lætitia dulcis est, cùm hic quasi mandendo agitur: sed amarescit in vtero: quia peracta lætitia deglutitur ad pœnam.

Caput VI.

VEl certè quia panis, scriptutæ sacræ intelligentia non inconuenienter accipitur, quæ mentem reficit, eique boni operis vires præbet, & plærunque hypocrita etiam sacri eloquij erudiri mysteriis studet: nō tamen vt ex eisdem viuat, sed vt cæteris hominibus quàm sit doctus appareat, panis eius in vtero illius in fel aspidum intrinsecus vertetur, quia dum de sacræ legis scientia gloriatur, vitæ potum conuertit sibi in veneni poculum, & inde reprobus moritur, vnde ad vitam erudiri videbatur. Neque hoc autem incōuenienter accipitur, quòd nonnunquam hypocrita dum doctrinæ verbo ad ostensionem studet, diuino iudicio cæcatus, hoc ipsum verbum prauè intelligit, quod malè quærit. Cùm in errorem hæreseos labitur, contingit ei, vt sicut de felle aspidum, sic infœlix de pane moriatur: & in doctrina sua mortem inuenit: quia in verbis vitæ, vitam minimè quæsiuit. Sæpe verò euenit, vt diuinę admonitionis eloquia, etiāsi rectè hypocrita intelligat: quia in opere nequaquam seruat, hæc etiam prius quàm præsentis vitæ cursum finiat, amittat: vt perdat scire, quod sciendo noluit agere. Vnde & subditur:

Quòd hypocritæ in reprobum sensum iustè tradantur: & quia contemnunt finem, quæ dicunt, ad vltimum nec dicunt, nec faciunt.

Diuitias quas deuorauit, euomet: & de ventre illius extrahet eas deus.) Vult hypocrita scire diuina eloquia, nec tamen facere. Vult doctè loqui, nec viuere. Pro eo ergo quòd nō agit quæ nouit, etiam hoc quod nouit amittit: vt quia scientiæ suæ puram operationem non sociat, contempta puritate boni operis, & scientiam perdit. Diuitias igitur sacræ legis quas legendo deuorauit, obliuiscendo euomit, easque de ventre illius deus extrahit: quia quod obseruare noluit, iusto iudicio de eius memoria euellit: ne præcepta dei saltem in lingua teneat, quę non seruauit in vita. Vnde per Propheram dicitur: Peccatori autem dixit deus, quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamētum meum per os tuum? Quæ etiam verba doctrinæ si quādo contingat, vt hypocrita vsque ad finem videatur in ore retinere, inde magis damnabitur, vnde bono dei munere etiam malus minimè priuatur. Scriptum quippe est: Memoria retinentibus mandata eius, vt faciant ea. Qui ergo mandata illius memoria retinet, sed nequaquam facit, hic in doctrinæ verbis sententias quibus damnetur, tenet.

Quid sit quòd Zacharias volumen volans vidit, cuius longitudo viginti cubitorum, & latitudo decem cubitorum erat.

Hinc quippe in Zacharia scriptum est: Quid tu vides Zacharia? Et dixi: Ego video volumen volans, longitudo eius viginti cubitorum, & latitudo eius decem cubitorum. Et dixit ad me: Hæc est maledictio quæ egredietur super faciem vniuersæ terræ: quia omnis fur, sicut ibi scriptum est, iudicabitur. Quid

Quid nanque est volumen volans, nisi scriptura sacra? Quæ dū de cœlestibus loquitur, ad superiora mentis nostræ leuat intentionem, quia dum illam super nos esse aspicimus, ima attendere, id est, concupiscere deuitamus.

Caput VII.

QVæ latitudinem decem cubitorum, longitudinem vero viginti habere perhibetur: quia latitudo operationis nostræ simpla est, & longanimitas spei in duplum tēditur, quoniam pro bono nostro opere, & hic nobis mentis requies, & illic gaudia æterna præparantur, veritate attestante, quæ ait: Si quis reliquerit domum, aut agros, &c. Centuplum in hoc seculo recipiet, & in futuro vitam æternam possidebit. Cētenarius quippe numerus decemplicato denario fit perfectus. Hic itaque centuplum recipit, qui etsi nihil habuerit, ipsa tamen perfectione mentis iam in hoc seculo habere nihil quærit. Quia ergo per hanc duplum nobis pro simplo redditur, rectè hoc volumen per viginti cubitos in longum tenditur, quod per decem dilatatur. Sed quia hæc ipsa sacra eloquia ad æternam damnationem sunt eis, qui illa vel scire nolunt: vel certè sciēdo contemnunt, rectè de hoc volumine dicitur: Hæc est maledictio quæ egredietur super faciem vniuersæ terræ. Et cur maledictio dicatur adiungit: quia omnis fur, sicut ibi scriptū est, iudicabitur. Hypocrita igitur, quia secundū verba legis quæ nouit, viuere contemnit, & de doctrina fauores quærit, fur iudicabitur: quia per hoc quòd iusta loquitur, laudem sibi vitæ iustorum rapit. De quo adhuc bene subditur:

Quòd qui suę gestionem diaboli, quasi leniter ab initio suadentis libenter accipit, postmodum captus veneno tentationis violentæ necatur.

Caput aspidum suget, & occīdet eum lingua viperæ. Aspis paruus est serpens, vipera vero prolixioris est corporis: & aspides oua gignunt, atque ex ouis eorum filij procreantur: viperæ autem cum conceperint, filij earum in ventre sæuiunt, qui ruptis lateribus matrum ex earum vētribus procedunt. Vnde & vipera, eo quòd vi pariat, nominatur. Vipera itaque sic nascitur vt violenter exeat, & cum matris suæ extinctione producatur. Quid ergo per aspides paruos, nisi latentes suggestiones immundorum spirituum figurantur, qui cordibus hominum paruā prius persuasione surrepunt. Quid vero per linguam viperæ, nisi violenta diaboli tentatio designatur? Prius enim leniter surrepit: postmodum vero etiam violēter trahit. Caput itaque aspidum fugit: quia initium suggestionis occultæ paruum prius in corde nascitur, sed occidit eum lingua viperæ: quia postmodum capta mens veneno violentæ tentationis necatur. Primū subtilibus consiliis ad cor hominis immundi spiritus loquuntur, qui dum leniter persuadent, quasi venenum aspidum funduntur. Vnde scriptum est: Oua aspidum ruperunt, & telas araneæ texuerunt. Qui comederit de ouis eorū, morietur: & quod confotum est, erumpet in regulum.

Caput VIII.

OVa quippe aspidum prauis hominibus rumpere, est malignorum spirituum consilia, quæ in eorum cordibus latent, peruersis operibus aperire. Telas quoque aranearum texere, est pro huius mundi concupiscentia, temporalia quæliber operari. Quæ dum nulla stabilitate solidata sunt, ea proculdubio ventus vitæ mortalis rapit. Bene autem additur: Qui comederit de ouis eorum, morietur, quia qui immundorum spirituum consilia recipit, vitam in se animæ occidit. Et quod confotum est, erumpet in regulum: quia consilium maligni spiritus quod corde tegitur, ad plenam iniquitatem nutritur. Regulus nanque serpentum rex dicitur. Quis vero reprobum caput est, nisi antichristus? Quod ergo confotum fuerit, erumpet in regulum, quia is qui in se enutrienda aspidis consilia recipit, membrum iniqui capitis factus, in corpus antichristi accrescit. De hoc itaque hypocrita dicitur: Caput aspidum suget, & occīdet eum lingua viperæ, quia cùm iniquam suggestionem antiqui hostis libenter susciput, violentis se postmodum eius tentationibus deuictus tradit. Vnde & in paradiso quoque, stanti homini verba blandæ persuasionis intulit: sed quem semel rapuit ad consensum, iam nunc etiam renitentem trahit, & corruptionis suæ delectationibus deuictum, penè violenter interficit. Sed fortasse hæc ipsa intelligere etiam per contrariam interpretationem valemus. Nam quia veneno suo aspis concitē, vipera autem tardius occīdit, per aspidem violenta & subita, per viperam vero lenis & diuturna tentatio designatur. Vnde & illi mors in suctione capitis, viperæ autē in lingua esse perhibetur: quia repentina tentatio sæpe inopinatū mentem mox vt fugit interficit, longa verò tentatio, quia prauā diutius persuadendo suggerit, velut ex lingua vipera, occīdit. Et quia omnis hypocrita immundorum suggestione spirituum, quasi serpentum veneno, penetratus, quæ sunt superna sancti spiritus dona, nequaquam considerat, dum intentionem cordis in exterioribus fauoribus diuulgat, rectè subiungitur:

Quòd per mel dulcedo diuinitatis, per butyrum dulcedo misericordiæ, quā Christus deus & homo nobis ostendit, non incongruè accipiatur.

Non videat riuulos fluminis torrentis mellis & butyri.) In Euangelio dominus dicit: Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Vbi Euangelista subiungit, dicens: Hoc autem dixit de spiritu quem accepturi erant, credentes in eum. Riuuli ergo sunt fluminis, dona spiritus sancti. Riuulus est fluminis charitas, riuulus est fluminis fides, riuulus est fluminis spes. Sed quoniā omnis hypocrita, nec deum, nec proximum diligit, cùm transitoriam mundi gloriam quærit, riuulos fluminis non videt, quia irrigatione non infunditur charitatis. Hypocrita dum præsentia lucra quærit, munera futura despicit, & fidem non habens, riuulum fluminis mente non videt, quia est fides, rerum argumentum non apparentium. Et dum retinet hypocrita quæ videtur, spem negligit eorum quæ non videtur. Riuulum ergo fluminis per desiderium non videt: quia solis visibilibus intendit. Et scriptum est: Quod enim videt quis, quid sperat? Riuulos ergo fluminis vidisset, si à præsentis mundi gloria oculos claudere, eōsque ad cœlestis patriæ amorem aperiret. Et notādum quòd non riuos, sed riuulos dicit. Accipi enim riuuli fluminis possunt ea dona spiritualia, quæ in amantis mentem ita de cœlestibus subtiliter currūt, vt per os carnis expleri non possint. Sæpe nanque amantis animus tanto contemplationis munere repletur, vt videre valeat, quod loqui non valet. Fluminis autem torrens, est ipsa inundatio spiritus sancti, quæ in contemplantis animum exuberanti infusione colligitur, cùm mens plusquam intelligere sufficit, repletur.

Caput IX.

ET sciendum quia cùm nos spiritus sancti gratia infundit, melle nos pariter & butyro repler. Mel enim desuper cadit, butyrum verò ex animalium lacte colligitur. Mel itaque ex aēre, butyrum verò ex carne est. Summi autem patris vnigenitus, cùm sit deus super omnia, homo est factus inter omnia. Qui cùm nos dulcedine diuinitatis suæ, & mysterio incarnationis repleuit, melle nos pariter & butyro satiauit. Quia ergo spiritus Christi mentem quam repleuerit, & diuinitatis eius dulcedine, & incarnationis fide lætificat: isti riuuli torrentis fluminis mellis simul & butyri esse memorantur, quia & de cognitione dei alta mentem suauitate reficiunt, & de incarnationis gratia charismatis hanc mysterio perungunt. Sed iste hypocrita quia in exterioribus fauoribus fusus, hæc interna dona non percipit, ad quæ post supplicia tendat, adiungit, cùm subditur:

Quòd peccatores in morte ideo non consumuntur, vt semper supersit in eis quod consumatur.

Luet quæ fecit omnia, nec tamen consumetur.) Persoluit enim in tormento ea quæ hîc illicita seruauit desiderio, & flammis vltricibus traditus, semper moritur, quia semper in morte seruatur. Non enim in morte consumitur: quia si consumetur vita morientis, cum vita etiam pœna finiretur. Sed vt sine fine crucietur, viuere sine fine in pœna cōpellitur, vt cuius vita hîc mortua fuit in culpa, illic eius mors viuat in pœna. Dicat ergo: Luet quæ fecit omnia, nec tamen consumetur: quia cruciatur, & non extinguitur: moritur, & viuit: deficit, & subsistit: finitur semper, & sine fine est. Hæc solo auditu valde sunt terribilia, quanto magis passione? Sed quia multitudo iniquitatis eius exigit, vt carere suppliciis nunquam possit, aptè subiungitur:

Iuxta

Universidad de Deusto Biblioteca

G Iuxta multitudinem adinuentionum suarum, sic & sustinebit.) Qui enim multa inuenit ad culpam, nouis inuentionibus cruciatur in pœna. Nam quod hîc suspicari non potuit, hoc illic vltioni traditus sentit. Sicut enim exercitati in bonis operibus electi nonnunquam plus student agere, quàm eis dignatus est dominus iubere: carnis enim virginitas nequaquam iussa est, sed tantummodo laudata: nam si illa iuberetur, nimirum coniugium iam culpa crederetur: & tamen multi virtute virginitatis pollent, vt videlicet plus impendant obsequio, quàm acceperunt præcepto: sic plærunque peruersi quique in prauis actibus exercentur: vt plus inueniãt in peruersa operatione quod faciant, quàm ex vsu reproborum iniquitatis accipere exempla potuerunt. Vnde & amplioris retributionis tormento feriuntur, quia & ipsi ex semetipsis amplius actiones prauas, de quibus feriri debeant, inuenerunt. Bene itaque dicitur:

Quòd licèt omnium damnatorum immania sint tormenta, grauius tamen puniuntur adinuentores malorum, qui studio malignitatis ea flagitia ex se excogitauerunt, quorum exempla in aliis reprobis inuenerunt.

Caput X.

IVxta multitudinem adinuentionum suarum, sic & sustinebit.) Non enim inueniret iniquitatem nouam, nisi & quæreret: & non quæreret, nisi ex studio perpetrare festinaret. Pen-
H satur ergo in tormento eius nimietas malæ cogitationis: & dolorem recipit dignæ retributionis. Et quamuis damnatorum omnium sit dolor infinitus, grauiora tamen tormenta recipiunt, qui multa in iniquitatibus, ex suis quoque desideriis inuenerunt. Sed quia Sophar huius hypocritæ intulit pœnam, protinus adiungit culpam, nec vnam quamlibet narrat, sed eam de qua omnes oriuntur. *1.Tim.6.* Scriptum quippe est: Radix omnium malorum est cupiditas. Cui ergo cupiditas damnari dicitur, subiectus proculdubio malis omnibus demonstratur. Nam subiungit: Quoniam confringens nudauit pauperis domum, rapuit & non ædificauit eam: nec est satiatus venter eius.) Domum pauperis confringit & nudat, qui eum quem per potentiam conterit, spoliare quoque per auaritiam non erubescit. Rapit eam, & non ædificat. Ac si apertè diceretur: Qui hãc ædificare debuit, insuper rapit. *Matth.25.* Venturus nanque in iudicio dominus dicturus est reprobis: Esuriui, & non dedistis mihi mãducare: sitiui, & non dedistis mihi potum: hospes eram, & nõ collegistis me: nudus, & non operuistis me, & cætera. Ex qua culpa subiungitur: Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Si igitur tanta pœna mulctatur, qui non dedisse sua conuincitur, qua pœna feriẽdus est, qui redarguitur
I aliena abstulisse? Rapuit ergo & non ædificauit eam, quia non solum de suo nil tribuit, sed etiam quod erat alienum, tulit. Bene autem subditur: Nec est satiatus venter eius.) Venter quippe iniqui auaritia est, quia in ipso colligitur, quicquid peruerso desiderio glutitur. *Auaritia desideratis rebus non extinguitur, sed augetur.* Liquet verò quia auaritia desideratis rebus non extinguitur, sed augetur. Nam more ignis cùm ligna quæ consumat acceperit, accrescit: & vnde videtur ad momentum flamma comprimi, inde paulopòst cernitur dilatari. Et sæpe omnipotens deus cùm auaræ menti vehementer irascitur: prius ei permittit ad votum cuncta suppetere, & postea per vltionẽ subtrahit, vt pro eis debeat supplicia æterna tolerare. Vnde & subditur: Et cum habuerit quæ concupierat, possidere non poterit. Maioris quippe iracũdiæ est, cùm hoc tribuitur quod malè desideratur, atque inde repentina vltio sequitur: quia hoc quoque obtinuit, quod deo irascente concupiuit. *Psal.77. Nume.11.* Vnde & per Psalmistam dicitur: cùm escam carnis malè populus desiderasse perhibetur: Adhuc esca eorum erat in ore ipsorũ, & ira dei ascendit super eos, & occidit plurimos eorum. Solent nanque tardius apparere diuina iudicia, cùm præpediuntur, ne impleri debeant mala vota. *Quanto citius malum votum impleri permittitur, tãto celerius punitur.* Nam quanto citius malum votum impleri permittitur: plærunque tanto celerius punitur. Vnde ergo hypocrita festinè multiplicatur vt potens sit, inde agitur cum celeritate ne sit: quia & arbusta quæ tardius crescũt, annosa perdurant: & quæ in temporis breuitate proficiunt, celerius arescunt: & quasi cùm festinant esse, tendunt ad non esse. Sequitur: Nec remansit de cibo eius.)

Caput XI. K

CIbus eius, est omne hoc quod peruerso desiderio concupiuit. Sed percusso hypocrita, de cibo suo nil remanet, quia cùm ipse ad æterna supplicia ducitur à cunctis bonis quæ hic possederat, alienatur. Vnde adhuc subditur: Propterea nihil permanebit de bonis eius.) Si enim de bonis suis ei aliquid permaneret, secum quæ habuerat, tolleret. Sed quia omnia ambiens, timere iudicem noluit, ex hac vita subtractus, ad iudicem nudus vadit. Cui tamen iniquo ad retributionem minus est, quòd in subsequenti pœna cruciatur, si in hac saltem vita liber esse permittitur. Sed nulla est libertas in culpa, quia scriptum est: Vbi spiritus domini, ibi libertas. *2.Cor.3.* Et plærũque peruersæ menti, ipsa sua culpa fit pœna. Vnde & rectè subiũgitur:

Quòd auaritia ex copia non extinguitur, sed augetur: & quòd ea quæ auaris deus ad tempus habere permittit, postmodum subtrahit, vt iam hæc vltio incipiat à viuis, quæ perficietur in mortuis.

Cùm satiatus fuerit, arctabitur. Prius quippe anhelat per auaritiam concupita congregare. Et cùm quasi in quodam ventre auaritiæ multa congesserit, satiatus arctatur: quia dum anxiatur qualiter acquisita custodiat, ipsa eũ sua satietas angustat. *Lucæ 12.* Diuitis enim cuiusdam vberes fructus ager attulerat, sed quia vbi eos tãtos reponeret non habebat, dixit: Quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos? Et dixit: Hæc faciã. Destruam horrea mea, & maiora ædificabo. Qui ergo ex abundantia coangustatus dicebat: Quid faciã, quasi multo cibo pressus æstuabat. L Pensemus quot votis appetiit, vt vberes fructus ager illius afferret. Ecce autem vota cõpleta sunt, quia fructus vberes ager attulerat. Sed quia ad recondendum loca non sufficiunt, multiplicatus diues quid faciat ignorat. O angustia ex satietate nata: De vbertate agri, angustatur animus auari. Dicẽs nanque quid faciam, profectò indicat, quia votorum suorum affectibus pressus, sub quodam rerum fasce laborabat. Bene ergo dicitur: Cùm satiatus fuerit, arctabitur: quia mens auari quæ prius ex abundantia requiem quæsierat, pòst ad custodiam grauius laborabat. Vnde hic quoque adhuc subditur: Æstuabit, & omnis dolor irruet in eum.) Prius nanque dolorem habuit in ipsa suæ concupiscentiæ fatigatione, qualiter cõcupita raperet, quomodo alia blandimentis, alia terroribus auferret: at postquam acquisitis rebus peruenit ad desiderium, alius hũc dolor fatigat, vt cum sollicito timore custodiat, quod cum graui labore meminit acquisitum. Hinc inde insidiatores metuit, atque se hoc perpeti quod ipse fecit aliis, pertimescit. Formidat potentiorem alterum, ne hunc sustineat violentum: pauperem verò cùm conspicit, suspicatur furẽ. Ipsa quoque quæ congesta sunt, curat magnopere ne ex naturæ propriæ defectu per negligentiam consumantur. In his itaque omnibus, quia timor ipse pœna est, tanta infœlix patitur, quanta pati timet. Post hoc quoque M ad gehennam ducitur, & æternis cruciatibus mancipatur. *Omnis dolor super auarum irruit.* Omnis ergo dolor super eum irruit, quem & hîc prius pœna concupiscentiæ, postmodum verò cura custodiæ, & illic quandoque pœna vltionis cremat.

Caput XII.

MIra autem est securitas cordis, aliena non quærere: sed vniuscuiusque diei victu contentum manere. Ex qua videlicet securitate etiam perennis requies nascitur, quia à bona & tranquilla cogitatione ad gaudia æterna transitur. Quo contrà reprobi, & hîc fatigantur in desideriis, & illic in tormentis, eisque de labore cogitationis, labor doloris nascitur, dum ab æstu auaritiæ trahuntur ad ignẽ gehẽnæ. Et quia, vt supra iã diximus, sæpe peruersus quisque quanto citius peruenit ad desideriũ, tãto facilius rapitur ad tormentum, optãdo subiungitur: Vtinam impleatur venter eius, vt emittat in eum iram furoris sui, & pluat super illum bellum suum.) Super hũc hypocritam bellum suum dominus pluit, cùm iudiciorum suorum gladiis eius opera percutit. *Bellum deo pluere.* Bellum nanque deo pluere, est iniqui vitam districtis sententiis desuper ad interitum vrgere. Bellum deo pluere, est superbientia cõtra se corda percutere, & mentem aridam quasi quibusdã guttis pluuiæ densescentibus, iudiciorũ suorũ iaculis ferire: vt cùm iam ad iudicium rapitur, modo meminerit, quia malè concupiuit, & concupita peius congregare

A congregare studuit, modo doleat quòd congregata deserit, quandoque autem & vltionis ignem sentiat, quem ne bene viueret, præuidere contempsit. Sequitur:

Quòd qui præsentes necessitates, quæ sunt quasi arma ferrea metuentes, multa per auaritiam rapiunt, arcum æneum diuinæ vltionis incurrunt.

Fugiet arma ferrea, & irruet in arcum æreum.) Sciendũ quòd auaritia aliquando per elationem surrepit, aliquando vero per timorem. Sunt nanque nonnulli qui dum potiores videri appetunt, ad alienarum rerum ambitum succenduntur. Et sunt nonnulli qui dum sibi subsidiorum necessaria deesse timent, mentem ad auaritiam relaxant, & aliena ambiunt, cùm sua sibi sufficere non posse suspicantur. Omnis verò necessitas non incongruè ferrum vocatur, quia vitam inopis mœroris vulnere cruciat, sicut de eius quoque necessitatibus scriptum est, qui à fratribus venditus afflictam vitam ducebat: Ferrum pertransiuit animam eius. *Psal.104.* Quid ergo sunt arma ferrea, nisi necessitates vitæ præsentis, quæ duræ premunt, & vitam inopis insequuntur? Ferrum quippe ærugo consumit, æs autem consumere difficilius solet. Ferro ergo necessitas præsens quę transitoria est: ære autem sententia æterna figuratur. Et quia iudicium supernum ab iniqui mente non attenditur, instè arcui comparatur, quoniam velut ex insidiis percutit, dum illud is qui percutitur, non attendit. Fugiet ergo arma ferrea, & irruet in arcum æreũ, B quia dum præsentes necessitates metuens, multa per auaritiam rapit, extremi iudicij districtis se percussionibus anteponit. *Iniquus fugiens arma irruit in arcum.* Et cùm fugit arma ferrea, ab arcus ærei sagittis inuenitur: quia mala temporalia stultè præcauens, sentẽtia æterna percutitur. Qui enim hîc inopiæ duritiam cum culpa fugit: illic perpetuitatem iustæ vltionis inuenit.

Caput XIII.

SEd priusquam ad iudicium rapiatur, adhuc quæ iniquus iste hic operetur, insinuat. Sequitur:

Quòd qui diabolo tentanti consentit, de vagina cogitationis educitur per suggestorem, & vltro egreditur per liberam voluntatem.

Eductus & egrediens de vagina sua, & fulgurans in amaritudine sua.) Iniquus iste insidiatur deprædationibus proximorũ, sed dum praua in cogitatione machinatur, quasi adhuc gladius in vagina est: dum vero malum quod cogitauit, iniquè perficit, de vagina sua egreditur: quia de occultatione cogitationis suæ per iniquitatem malæ operationis aperitur. Ostenditur in opere, qualis latuit in cogitatione: Et notandum quòd ait: Eductus & egrediens de vagina sua, eductus scilicet per seductorem, egrediens vero per propriam voluntatem. Nam is qui ducitur, ducentem proculdubio sequitur: qui autem egreditur, secundum suam pergere volũtatem videtur. Qui ergo ad mala quęque
C opera, & ab antiquo hoste trahitur, & tamen suo libero arbitrio in eorum desideriis obligatur, de vagina sua eductus, & egrediens dicitur, quoniam hoc quòd ex praua cogitatione exit ad pessimam operationem, & illius est spiritus qui suggessit, & eius nequitiæ qui ex propria voluntate consensit. Cuius adhuc potentiæ terror ostenditur, cum protinus subinfertur: Et fulgurans in amaritudine sua.) Fulgur quippe cum repentè desuper venit, cum terrore ante oculos clarescit, claritatem ostendit, & anteposita percutit. Sic sic videlicet iniquus cum gloriam vitæ præsentis assumpserit, vnde in hoc mundo per potentiam clarus ostenditur, inde agitur, vt in vltimo feriatur. Quasi fulgurare iniqui est, in huius vitæ honore clarescere. Sed quia splendor gloriæ illius æternis gehennæ suppliciis mancipatur, rectè nunc dicitur: Fulgurans in amaritudine sua. Qui enim modo quasi ex terrore, & claritate feriẽs gaudet, inde pòst supplicia imperpetuum sustinet. *Lucæ 16.* Et quidem de quodam diuite scriptum est: quia epulabatur quotidie splendidè. *Aliud est splendere, aliud fulgurare.* Sed aliud est splendere, atque aliud fulgurare. Nonnunquam quippe splendor sine percussione est, fulguris verò nomine splendor exprimitur cum percussione. Qui itaque in potestate positus aliis nocet, non incongruè fulgurans, dicitur: quia vnde ipse contra bonos quasi ex luce gloriæ extollitur, inde bonorum vita cruciatur. Sequitur:

Quòd horribiles diaboli dicuntur, qui vadunt & veniunt dum vitia vitiis occurrentia, adinuicem sibi in corde captiuo succedunt.

Vadent & venient super eum horribiles.) Qui hoc loco horribiles, nisi maligni spiritus appellantur, bonis videlicet mentibus pauendi atque fugiendi? D *Horribiles maligni spiritus.* Et quia iidem maligni spiritus certis quibusque vitiis singuli obsequi sunt credendi: cum peruersus iste alia quidem vitia ad momentum deserere videtur, sed alia agere incipit, super hunc profectò horribiles vadunt & veniunt: quia peruersi mentem, etsi alia mala deserunt, alia occupant. Sæpe nanque videas iniquum in terrena potestate constitutum, graui furore commoueri, quicquid ira suggesserit exequi: & cum furor abscesserit, mox eius mentem luxuria deuastat: cùm luxuria ad tempus intermittitur, elatio protinus quasi de continentia in eius cogitatione subrogatur, atque vt à cæteris timeatur, appetit videri terribilis. Sed cùm res exigit, vt loqui quid humiliter† debeat, quasi postposito terrore superbiæ, remissa locutione blanditur, & cùm superbus videri desierit, duplex effici non pertimescit. *† al. dupliciter.* In cuius ergo mentem vitia vitiis succedunt, rectè de eo dicitur: Vadent & veniẽt super eum horribiles, quia quot vitiis decedentibus, & succedentibus premitur, tot malignis spiritibus eius animus quasi euntibus ac redeuntibus deuastatur. Sed hæc quæ agit, extrinsecus per partes prodeunt: nam menti eius simul omnia mala colligãtur. Vnde & subditur: Omnes tenebræ absconditæ sunt in occultis eius.) Quamuis enim hypocrita actiones bonas in superficie ostendat, quædam tamen in eo malorum operum tenebræ apparẽt, sed tamen minus prodit in opere, quàm in eius latet cogitatio- E ne. Nam qui cuncta simul in effectu non explet, cuncta quę noceãnt, in mente tacitus tenet. Omnes ergo tenebræ in occultis eius absconditæ dicũtur, quia etsi in se mala omnia non ostendit, omnia tamen inferre proximis appetit.

Quòd ab ipsa mundi origine ignis gehennæ creatus est, in quo qui in carne, & anima peccauerunt, in vtroque ardebunt.

Caput XIIII.

SEd mens ista sic reproba qua vltione sit ferienda, subiungit. Sequitur: Deuorabit eum ignis qui non succendetur.) Miro valde modo paucis verbis expressus est ignis gehennæ. Ignis nanque corporeus, vt esse ignis valeat, corporeis indiget fomentis. Qui cùm necesse est vt seruetur, per congesta ligna proculdubio nutritur: nec valet nisi succensus esse, & nisi refotus subsistere. At contrà gehennæ ignis cùm sit incorporeus, & in se missos reprobos corporaliter exurat, nec studio humano succenditur, nec lignis nutritur: sed creatus semel durat inextinguibilis, & succensione non indiget, & ardore non caret. Bene ergo de hoc iniquo dicitur: Deuorabit eum ignis qui non succendetur, quia omnipotentis iustitia futurorũ præscia, ab ipso mundi origine gehennæ ignem creauit, qui in pœ- F na reproborum esse semel inciperet: sed ardorem suum etiam sine lignis nunquam finiret. Sciẽdum verò est quòd omnes reprobi, quia ex anima simul & carne peccauerunt, illic in anima pariter, & carne cruciantur. *Psal.20.* Vnde per Psalmistam dicitur: Pones eos vt clibanum ignis, in tempore vultus tui: dominus in ira sua conturbabit eos, & deuorabit eos ignis. Clibanus nanque intrinsecus ardet, is verò qui ab igne deuoratur, ab exteriori incipit parte concremari. Vt ergo sacra eloquia, ardere & exterius, & interius reprobos, demonstrarent, eos & ab igne deuorari, & sicut clibanum poni testãtur, vt per ignem crucientur in corpore, & per dolorem ardeãt in mente. Vnde hîc quoque cùm de hoc impio diceretur: Deuorabit eum ignis qui non succendetur, protinus de eius spiritu additur:

Quòd amatores huius vitæ, & hîc de corpore nolentes educuntur, & in inferno in corpore tenentur inuiti.

Affligetur relictus in tabernaculo suo.) Iniqui enim tabernaculum caro est, quia ipsam lætus inhabitat, & si fit possibile, optat vt eam nunquam relinquat. Iusti verò quia gaudium suum in spe cœlestium ponunt, eorũmque cõuersatio in cœlis est, cùm adhuc in carne sunt, quasi in carne iam non sunt: quia nulla carnis delectatione pascuntur. Vnde & quibusdam dicitur: Vos autem non estis in carne, sed in spiritu. Neque enim in carne non erant, qui per magistri epistolas exhortationis eloquia suscipiebant: sed quasi iã non in carne esse, est de amore carnalium

Universidad de Deusto
Biblioteca

G carnalium nihil habere. At contra iniquus iste, quia omne gaudium suum in carnali vita posuit, in tabernaculo carnis habitauit. Quã videlicet carnem cùm in resurrectione receperit, cum ea gehennæ igni traditus ardebit. Tunc ab ea educi appetit: tũc eius tormenta euadere, si valeat, quærit: tunc incipit velle vitare quod amauit. Sed quia eandem carnem deo præposuit, iudicante deo agitur, vt ex ea amplius in igne crucietur. Hic itaque eam relinquere non vult, & tamen ab ea abstrahitur: illic eam relinquere appetit, & tamen in ea propter supplicia seruatur. Ad augmentum itaque tormenti, & hic de corpore nolens educitur, & illic in corpore tenetur inuitus. Quia ergo eius spiritus carnem quam sibi malè amando præposuit, euadere in tormento volet & non valet: rectè nunc dicitur: Affligetur relictus in tabernaculo suo.) De cuius accusatione mox dicitur:

Quòd hypocritarum mala quæ modo vi lentur abscondita, & angelis, & hominibus in fine patebunt.

Caput XV.

RUelabunt cœli iniquitatem eius, & terra consurget aduersus eum.) Quid per cœlos, nisi iustos: & quid per terram, nisi peccatores accipimus? Vnde & in dominica oratione petimus: Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra, vt videlicet voluntas nostri conditoris sicut in omnibus iustis perficitur, ita & in omnibus quoque peccatoribus impleatur. De iustis quoque scriptum est: Cœli enarrant gloriam dei. Et peccanti homini sententia infertur, qua dicitur: Terra es, & in terram ibis. Huius itaque impij ad illud terribile iudicium deducti, reuelant cœli iniquitatem, & terra consurgit aduersus eum, vt qui hîc nec bonis vnquam, nec malis pepercit, in illo eũ tremendo examine, & iustorum vita, & peccatorum pariter accuset. Et grauius quidem est, si quid iustis potius quàm peccatoribus noceat. Vnde & per Prophetam dicitur: Sanguis eius in medio eius est, super lympidissimam petram effudit illum, non effudit illum super terram, vt posset operiri puluere. Per terram videlicet, & puluerem peccatores, per petram verò lympidissimam iustum signans, qui grauibus peccatorum contagiis non exasperatur. Sanguis ergo super lympidissimam petram effunditur, quando malitia cruentæ mentis in afflictione iustæ animæ grassatur. Cùm ergo sit grauius iustos, quàm iniustè iniustos affligere, multo tamen est grauius, & iustis pariter, & iniustis nocere. Quia ergo hic iniquus, & iustis pariter nocuit & iniustis, in accusatione condemnationis reuelabunt cœli iniquitatem eius, & terra consurget aduersus eum, quia & illis obstitit, qui cœlestia, & eos presit, qui ima sapuerunt. Possunt verò per terram, non solum peccatores & reprobi, sed & hi qui terrenis actibus occupati, eleemosynarum & lachrymarum ope ad æternam vitam perueniunt, designari: de quibus per Psalmistam dicitur, cùm venire dominus ad iudicium nũciaretur: Aduocauit cœlos sursum & terram, vt discerneret populum suum. Cœlos quippe sursum aduocat, cùm hi qui sua omnia relinquentes, conuersationem cœlestis vitæ tenuerunt, ad consedendum in iudicio vocantur, atque cum eo iudices veniunt. Terra etiam sursum vocatur, cùm hi qui terrenis actibus obligati fuerãt: in eis tamen plus cœlestia quàm terrena lucra quærierunt, quibus dicitur: Hospes eram, & collegistis me: nudus, & operuistis me. Hypocritæ itaque huius, cœli iniquitatem reuelant, atque aduersus eum terra consurgit: dum & hi qui cum deo iudices veniunt, & hi qui per iudicium liberahtur, prauitatis illius testes existunt. Nihil ergo de his quæ egit, in tempore damnationis eius absconditur, & si quidem acta illius modo hominibus per duplicitatem multa cælantur: sed in damnationis die quicquid in eo intrinsecus latebat, ostenditur. Vnde aptè subiungitur:

Caput XVI.

APertum erit germen domus illius, detrahetur in die furoris dei.) Tunc germen domus illius aperitur, cùm omne malum quod in conscientia illius nascebatur, ostenditur. Modo quippe germen domus hypocritæ manet occultum, quia etsi bona in imagine apparet eius operatio, sed latet intentio. Aliud est nanque quod agit, aliud quod intendit. Sed cùm adueniente iudice, vniuscuiusque conscientia ad testimonium fuerit deducta. Vnde scriptum est: Cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus: in hoc hypocritæ germen domus aperitur: quia in eius mente cogitatio peruersa detegitur. Et in die furoris dei detrahitur: quia ostẽsa ira iudicis, flammis vltricibus traditus, ab eius conspectu separatur. Qui enim summa cogitare dum viueret noluit, peccatorum suorum pondere depressus, à facie iudicis in ima suppliciorum cadet. Nunc autem & peccantem considerat iudex & tolerat, atque ad conuersionem singulos, quia dies patientiæ, & necdum est dies furoris, expectat. Sed in hoc die patiẽtiæ quasi immobilis manet hypocrita, dum & multa mala perpetrat, & hunc flagella nulla castigant. Sed in furoris die detrahetur, quia vindictæ tempore raptus ad supplicia, ab æterni iudicis vultu separatur. Sequitur:

Quòd sanctis partem sitam non à domino, sed ipsum dominum accipiunt, peccatores verò quia extra deum partem quærunt, partem suam ignem inuenunt.

Hæc est pars hominis impij à deo & hæreditas verborũ eius à domino.) Si enim bene agere in hac posita vita voluisset, partem apud dominum cœlestis regni cõsortium haberet. Sed quia prauis subdi desideriis elegit, partem suã à domino in tormentis inuenit, quia eiusdem domini participare gratiam non quæsiuit. Bene autem dicitur: Et hæreditas verborum eius à domino. Qui enim pro magnis malis in supplicium mergitur, fortasse credebatur quòd pro verbis quæ malè dixerat, minimè iudicaretur. Sed cùm districta dei omnipotentis iustitia suppliciũ à reprobis pro peruersis actibus exigit, eis mala vsque ad verborum retributionem reddit, vt qui de magnis malis debitores sunt, suppliciis traditi, etiam nouissimum quadrantem soluant. Illis enim minima parcũtur, qui maiora in se districtè mala desleuerunt. Nam quos magna premũt, etiam mala minima in gehenna patiuntur affligunt. Sancti autem viri non partem à domino accipere, sed partem suã ipsum dominum habere desiderant. Vnde Propheta deprecatur, dicens: Portio mea dominus. Iniquus verò quia portionem suam habere ipsum dominũ non quæsiuit, partem suam extra dominum ignem inuenit, vt ab eius facie exclusus, quia gaudere in ipso non appetit, sub ipso crucietur. Hæc Sophar ita intulit, vt per ea quæ contra hypocritam dixerat, beati Iob vitã feriret, existimans, quòd is qui à domino percussus esset, cuncta bona quæ egerat, mente simplici non egisset. Quem enim percussum vidit, deo displicuisse credidit. Sed amici beati Iob etiam in hac re hæreticorum speciem tenent, qui in sancta Ecclesia dum quosdam bene agentes, aspiciunt sub flagellis gemere, eos existimant bona merita in bonis actibus non habere: & malos credũt, quòd affligi verbere diuino conspiciunt, videlicet nescientes, quia multæ tribulationes iustorũ, & flagellat omnem filium quem recipit. Sed beatus Iob more sanctæ & vniuersalis Ecclesiæ, quæ à peruersis verborum iacula æquanimiter tolerat, & cùm superborum dicta audit, humilitatis suæ tramitem non relinquit, cum magna cordis humilitate subiunxit, dicens:

Caput xx i. textus, sed expositionis Moralis

Caput XVII.

REspondens autem Iob, dixit: Audite quæso sermones meos: & agite pœnitentiam. Sustinete me, vt ego loquar, & pòst mea, si videbitur, verba ridete. Nunquid contra hominem disputatio mea est: vt merito non debeam contristari? Attendite me & obstupescite, & superponite digitũ ori vestro. Et ego quãdo recordatus fuero, pertimesco: & cõcutit carnem meã tremor. Quare ergo impij viuunt, subleuati sunt, cõfortatique diuitiis? Semen eorum permanet coram eis: propinquorum turba & nepotum in cõspectu eorum. Domus eorum securæ sunt, & pacatę: & nõ est virga dei super illos. Bos eorum cõcepit, & non abortiuit: vacca peperit, & non est priuata fœtu suo. Egrediũtur quasi greges paruuli eorum, & infantes eorum exultant lusibus. Tenent

tympanum

A tympanum & citharam, & gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Qui dixerunt deo: Recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus. Quis est omnipotens vt seruiamus ei? Et quid nobis prodest, si orauerimus illum? Verũtamen quia non sunt in manu eorum bona sua, consilium impiorum longè sit à me. Quoties lucerna impiorũ extinguetur, & superueniet eis inundatio: & dolores diuidet furoris sui. Erunt sicut paleæ ante faciem venti, & sicut fauilla quam turbo dispergit. Deus seruabit filiis illius dolorẽ patris, & cùm reddiderit, tunc sciet. Videbunt oculi eius interfectionem suam, & de furore omnipotentis bibet. Quid enim ad deum pertinet de domo sua post se? Et si numerus mensium eius dimidietur: nũquid deum docebit quispiam scientiam, qui excelsos iudicat? Iste mori tur robustus & sanus, diues & fœlix: viscera eius plena sunt adipe, & medullis ossa illius irrigantur. Alius vero moritur in amaritudine animæ suæ, absque vllis opibus: & tamen simul in puluere dormient, & vermes operient eos. Certe noui cogitationes vestras, & sententias contra me iniquas. Dicitis enim: Vbi est domus principis, & vbi tabernacula impiorum? Interrogate quemlibet de viatoribus, & hæc eadem illum intelligere cognoscetis. Quia in diem perditionis seruatur malus, & ad diem furoris ducetur. Quis arguet coram eo viam eius, & quæ fecit: quis reddet illi? Ipse ad sepulchra ducetur, & in congerie mortuorum vigilabit. Dulcis fuit glareis cocyti, & post se omnem hominem trahit: & ante se innumerabiles. Quomodo igitur consolamini me frustra, cùm responsio vestra repugnare ostensa sit veritati?

AVdite quæso sermones meos: & agite pœnitentiam.) Qui enim cùm diceret: audite, addidit, quæso, cum quãta humilitate loquatur insinuat: dũ contra se superbientes rogat, vt eorum sensum ad salutis doctrinam reducat. Sanctũ autem viri dum intra vniuersalem Ecclesiam nõ solum docere recta, sed etiam peruersa tolerare parati sunt, irrideri non metuunt. Vnde & subditur:

Quod boni in locutionibus suis aut sibi aut suis auditoribus prodesse intendunt.

Sustinete me, vt & ego loquar: & pòst mea, si videbitur, verba ridete.) Boni etenim cùm loquũtur, duo sunt quæ in suis locutionibus attendunt, vt videlicet aut sibi & auditoribus suis: aut sibimet solis prosint, si auditoribus prodesse non possunt. Cùm enim bene audiuntur bona quæ dicunt, sibi simul & auditoribus prosunt. Cùm vero ab auditoribus deridentur, sibi proculdubio profuerunt, quos à culpa silentij liberos fecerunt. Beatus itaque Iob vt sibi & suis auditoribus prosit, dicat: Audite quæso sermones meos, & agite pœnitẽtiam. Vt autem ipse quod debet, exoluat, etiam si auditoribus prodesse non valeat, adiungit: Sustinete me, vt & ego loquar: & pòst mea, si videbitur, verba ridete. Et notandum, quia dum subiungeret: agite pœnitentiam, præmisit audite: cum verò subderet: pòst mea, si videbitur, verba ridete: præmisit, sustinete me. Audire quippe volentis est, sustinere nolentis. Amici ergo eius si doceri appetunt, audiant: si autem irridere parati sunt, sustineant quæ dicũtur: quia videlicet superbis mentibus pondus graue est oneris, doctrina humilitatis. Sequitur:

Quòd Iob quia inter flagella deo displicuisse se credidit, ideo tristabatur. Et quod qui deo placet, licèt hominibus displiceat, non est vnde contristetur.

Nunquid cõtra hominem disputatio mea est, vt meritò non debeam contristari? Omnis qui deo placens, hominibus displicet: causas tristitiæ nullas habet. Qui autem aut hominibus placens, deo displicet, aut simul deo & hominibus displicere sc credit: si hunc tristitia non afficit, à virtute sapiẽtiæ alienus existit. Beatus autem Iob displicuisse deo inter flagella se credidit: & idcirco animum ad tristitiam reuocauit: quia despiciendus non erat, cui se displicuisse formidabat. Si autem de vitæ suæ meritis contra hominem disputaret, nequaquam cõtristari debuisset: sed quia per flagella præsentia anceps factus de anteacta vita fuerat: in flagello tristitiam iure requirebat. Vnde etiã subdit: Attendite me & obstupescite.) Id est, considerate quæ egi, & admiramini in hac percussione quæ patior. Qui adhuc rectè infert dicens: Et superponite digitum ori vestro.) Ac si apertè dicat: Scientes bona quæ egi, & considerantes mala quæ patior: vosmetipsos etiam à verborum culpa compescite: atque in meis percussionibus vestra damna formidate. Vel certè quia digitis quæque discernimus, non incõgruè per digitum discretio designatur. Vnde & per Psalmistam dicitur: Benedictus dominus deus meus, qui docet manus meas ad prælium: & digitos meos ad bellum. Per manus videlicet operationem, per digitos verò discretionem signans. *Psal. 143.*

Caput XVIII.

DIgitus ergo ori superponitur, cùm per discretionem lingua refrenatur: ne per hoc quod loquitur, in stultitiæ culpam delabatur. Ait ergo: Superponite digitum ori vestro, id est, locutioni vestræ discretionis virtutem adiungite: vt per hæc quæ recta contra hypocritam dicitis, quibus sint dicenda, videatis. Sequitur: Et ego quando recordatus fuero, pertimesco: & concutit carnem meam tremor.) Quia beatus Iob actuum suorũ oblitus non fuerat, extrema locutio eius ostendit. Qua ex re hoc quod ab eo nunc amicis dicitur: Et ego quãdo recordatus fuero, pertimesco: & cõcutit carnem meam tremor: constat nimirum quòd per irrisionem dicatur. Ac si apertè diceretur: Si me aliquid hypocritæ habuisse meminero, in pœnitentiæ mox fletu contremisco. Carnem verò suam, si recordatus fuerit, tremore perhibet concuti, id est, infirmitatem operis vltionis pauore fatigari. Sed quia multa Sophar de subita damnatione impij, in quibus beati Iob potentiam momordit, asseruit: sanctus vir contra eius dicta subiungit, dicens:

Fœlicitatis huius vitæ enumerat gaudia.

Quare ergo impij viuunt, subleuati sunt, confortatique diuitiis? Nisi enim eos patientia diuina toleraret, nequaquam diu vitam in peccatis ducerent. Subleuantur nanque diuitiis, cùm esse potentes incipiunt: confortantur verò, cùm diu in hac vita subsistere permittuntur. Quos enim substãtia eleuat, in suæ fastu potentiæ dierum longitudo confortat. Vel certè subleuati & confortati referuntur: quia subleuantur honoribus, confortantur rebus. Sed sunt plærique, qui & honoribus subleuati, & diuitiis confortati, ea quæ in hac concupiscunt vita accipiunt: successione autem sobolis priuantur. Istis nimirum ipsa sua potentia pœna est, cùm & magnam se habere hæreditatem considerant: & hæredes non habent quibus relinquant. Quid itaque prodest si adsint omnia: & desint filij qui successores fiant? Sequitur: Semen eorum permanet coram eis.) In augmentum magnæ fœlicitatis, cum magno patrimonio dãtur & hæredes: ac ne qua necessitas saltem temporalis ab oculis subtrahat eos, in quibus animus exultat, de hoc eorum semine dicitur: Permanet coram eis. Quid autem si filij dati sunt, sed ipsi sterilitate feriuntur? Sic in eis genus extinguitur, sicut parentum sterilitate extingui timebatur. Sequitur: Propinquorũ turba & nepotum in conspectu eorum.) Ecce adest vita, adsunt honores & diuitię, adsunt filij, adsunt nepotes. Quid si qua mẽtem intestina cogitatio exurat: & securitatis gaudia domestica rixa transuerberet: Quæ est mundi huius fœlicitas, si læta non est? Sequitur: Domus eorum securæ sunt & pacatæ, & non est virga dei super illos.) Securæ & pacatæ sunt: quia peccantes viuunt, lugenda agunt, & gaudia non relinquunt. Virga eos supernæ disciplinæ non percutit: & tanto amplius in culpa proficiunt, quanto minus ex culpa feriuntur. Sed quia intus quę prosperantur audiuimus, in agris quoque quæ prosperitas arrideat, videamus. Sequitur: Bos eorum concepit, & non abortiuit: vacca peperit, & non est priuata fœtu suo.) Vulgaris locutionis vsus est, vt bouem masculum, & vaccam fœminam vocent: sed literaturę locutio bouem communis generis appellat. Vnde nunc dicitur: Bos eorum concepit, & non abortiuit: vacca peperit, & non est priuata fœtu suo. Dominis gregum prima fœlicitas est, si

grex

Universidad de Deusto
Biblioteca

G grex sterilitatem non habẽs concipit: secunda, si conceptus ad partum venit: tertia autem si hoc quod partum est, per nutrimenta ad prouectum ducatur. Vt ergo tota simul adesse impiis demonstraret, eorum greges beatus Iob asserit concepisse, & non abortisse: peperisse, & fœtu proprio non esse priuatos. Minor autem est fœlicitas, si cum greges crescunt, custodes quoque gregum non proficiunt. Vnde & ad fœcunditatem gregũ, mox fœcunditas familiæ subrogatur. Nam dicitur: Egrediũtur quasi greges paruuli eorum: & infantes eorum exultant lusibus.) Vt sicut maiora ad habendum concessa sunt: ita multi germinent ad custodiendum. Sed quia dixit: Exultant lusibus, ipsum quoque infantium lusum in domo iniquorum ne vilem valde esse crederemus, subiungẽs ait: Tenent tympanum & citharam: & gaudent ad sonitum organi.) Ac si patenter dicat: Cum domini honoribus & rebus tument, subiecti in ludicris actibus gaudent. Sed ô beate vir, quid tam multa nobis de iniquorum voluptatibus narras? Iam diu est quòd in eorũ discriptione loqueris, post multa breuiter distingue quæ sentis. Sequitur:

Quicquid temporale est, subitum est: & ad instar puncti momentaneum.

Caput XIX.

DVcunt in bonis dies suos: & in puncto ad inferna descẽdunt.) Ecce beate vir eorum gaudia diu narraueras: quomodo nunc asseris quòd in puncto ad inferna descen-
H dant, nisi quòd omnis longitudo temporis vitę præsentis punctus esse cognoscitur, cum fine terminatur? Cùm enim ad extremũ quisque perducitur, de præterito iam nil tenet, quia tempora cuncta delapsa sunt: in futuro nil habet, quia vnius horæ momenta non restant. Vita ergo quæ sic angustari potuit, punctus fuit. Vt enim prædiximus, in puncto stylum ponimus & leuamus. Quasi ergo in puncto vitam tetigit, qui hãc accepit & amisit. Potest in puncto hoc quoque intelligi: quòd sepe hi qui diu in iniquitate tolerati sunt, subita morte rapiũtur: vt nec flere ante mortem liceat quæ peccauerunt. Sed quia nõnunquam etiam vita iustorum subito fine terminatur: melius illud accipimus, si hoc de eorum temporali vita sentiamus: quia quicquid trapsire potuit, subitum fuit. Amicis autem beati Iob, qui idcirco hunc iniustum esse crediderunt: quia flagellatum viderunt, rectè eiusdem sancti viri vòce de iniquorũ flore & perditione ostensum est: quia presentis vitæ prosperitas innocentiæ testis non est: quia multi ad perennem vitam per flagella redeũt: & plærique ad infinita supplicia perducendi sine flagello moriuntur. De quibus adhuc subditur:

Quòd ideo perueršsi deo dicunt, Recede à nobis: quia eius doctrinam & regulam charitatis contemnunt.

Qui dixerũt deo, recede à nobis.) Hæc verbis dicere vel stulti minimè præsumunt: sed tamen peruersi omnes deo, recede,
I non verbis sed moribus, dicunt: Qui enim illa agunt quæ deus omnipotens prohibet: quid aliud faciunt quàm suum animum contra omnipotentem claudunt? Sicut enim eius præcepta cogitare, eum ad se introducere est: ita eius mandatis obsistere eũ à cordis inhabitatione repellere est. Dicunt ergo: Recede à nobis, qui ei ad se aditum præbere recusant, eúmq; prauis actibus impugnant: etiã si verbis laudare videantur. Dicunt etiã: Scientiam viarum tuarum nolumus: eoipso quo eius scientiam apprehendere contemnunt. Sunt nãque nonnulli qui ex eo quod
Lucæ 12. veritas dicit: Seruus qui non cognouit volũtatem domini sui, & facit digna plagis, vapulabit paucis: & seruus sciens voluntatem domini sui, & non faciens iuxta eam, vapulabit multis: nolunt scire quod faciant, & quasi minus se vapulaturos existimant, si nesciant quod operari debeurunt. Sed aliud est nescisse, aliud scire noluisse. Nescit nanque qui apprehendere vult & non valet. Qui autem vt nesciat, aurem à voce veritatis auertit, iste non nesciens, sed contemptor addicitur.

Caput XX.

Via domini. VIa autem dei pax, via dei humilitas, via dei patientia est. Sed quia hæc omnia iniqui despiciunt, dicunt: Sciẽtiam viarum tuarum nolumus. Dum enim in præsenti vita superbiunt: dum honoribus inflantur: dum etiam si non habent, appetunt: vias dei in sua cogitatione contemnunt. Quia enim via dei in hac vita humilitas fuit: ipse hic deus dominus redemptor noster ad probra, ad contumelias, ad passionem venit: & K
aduersa huius mundi æquanimiter pertulit, prospera fortiter vitauit, vt prospera doceret æternæ vitæ appeti, & aduersa præsentis vitæ non formidari. Sed quia iniqui gloriã vitæ præsentis appetunt, ignominiam fugiunt: dicere memorantur: Scientiam viarum tuarum nolumus. Scire quippe nolunt, quod facere contemnũt. Quorum adhuc verba subduntur, cum dicitur:

Quòd si inuisibilia visibilibus in ordine creaturarum præferant: quanto ergo magis inuisibilis omnium visibilium & inuisibilium conditor, omnia superat.

Quis est omnipotens vt seruiamus ei?) Mens enim hominis malè exterius fusa: sic in rebus corporeis sparsa est, vt neque ad semetipsam intus redeat, neq; eum qui est inuisibilis, cogitare sufficiat. Vnde carnales viri iussa spiritalia contemnẽtes: deum quia corporaliter non vident, quandoque ad hoc perueniunt, vt etiam non esse suspicentur. Vnde scriptum est: Dixit insipiẽs *Psal. 13.*
in corde suo, non est deus. Vnde nũc quoque dicitur: Quis est omnipotens vt seruiamus ei? Plærunque enim plus appetunt homines seruire hominibus, quos corporaliter vident, quàm seruire deo quem non vident. Per omne enim quod faciunt, ad finem oculorum tendunt: & quia in deum oculos corporis tẽdere non possunt, ei obsequia præbere vel despiciunt, vel si cœperint, fatigantur. Esse enim, sicut dictum est, non credunt, quẽ corporaliter non intuentur. Qui si authorem omnium deum humiliter quæreret, id quod non videtur esse: ea re quæ videtur, melius in semetipsis inuenirent. Ipsi quippe ex anima inuisibili & corpore visibili subsistunt: & si hoc ab eis quod non videtur abstrahitur, illico corruit quod videtur. Et patent quidem carnis oculi: sed videre quicquam vel sentire nõ possunt. Sensus enim visionis periit: quia habitator recesit, & domus carnis remanet vacua: quia abscesit ille inuisibilis spiritus, qui per eius respiccre fenestras solebat. Quia ergo rebus visibilibus inuisibilia præstantiora sunt, carnales quique ex semetipsis pensare debeurunt: atque per hanc, vt ita dixerim, scalam considerationis tendere in deum: quia eo est, quo inuisibilis permanet: & eo summus permanet, quo comprehendi nequaquam potest. Sunt verò nonnulli qui deum & esse, & incomprehensibilem esse non ambigunt: qui tamen ab eo non ipsum, sed dona exteriora quærunt. Quæ cùm ei seruientibus deesse conspiciunt, ipsi seruire contemnunt. De quorum adhuc verbis adiũgitur:

Quæ in oratione postulanda sint, & quomodo.

Et quid nobis prodest si orauerimus illum?) Cùm deus in oratione non quæritur, citius in oratione animus lassatur: quia cùm illa quisque postulat, quæ fortasse iuxta occultum iudiciũ deus tribuere recusat: ipse quoque venit in fastidium, qui non vult dare quod amatur. Sed se magis dominus quàm ea quæ condidit vult amari, æterna potius quàm terrena postulari, sicut scriptum est: Quærite primum regnum dei & iustitiã eius, *Matth. 6.* M
& hæc omnia adiicientur vobis. Qui enim non ait dabuntur, sed adiicientur: profectò indicat aliud esse quod principaliter datur, aliud quod superadditur. Quia enim nobis in intentione æternitas, in vsu verò temporalitas esse debet, & illud datur: & hoc nimirum ex abundanti superadditur. Et tamen sæpe homines dum bona temporalia postulant, æterna verò præmia non requirunt, petunt quod adiicitur, & illud non desiderant vbi adiiciatur. Nec lucrum suæ esse petitionis deputant, si hic sint temporaliter pauperes, & illic beatitudine diuites in æternum viuant: sed solis, vt dictum est, visibilibus intenti, labore postulationis renuunt inuisibilia mercari. Qui si superna quærerent, iam cum fructu laborem exhiberent: quia cùm mens in precibus ad authoris sui speciem aubelat, diuinis desideriis inflammata, supernis cõiungitur: ab inferioribus separatur: amore superioris amare iam sursum ille est, dúmque magno desiderio ad cœlestia inhiat, miro modo hoc ipsum quod accipere quærit, degustat. Sequitur:

Quòd sancti habeant in manu bona temporalia, quia ita vtres postulat, hilari animo tribuunt: reprobi verò non tam ea habent, quàm ab eis capti mente tenentur.

Caput XXI.

Veruntamen

A
Bona temporalia in manu sunt habenda.

VEruntamen quia non sunt in manu eorum bona sua: cõsilium eorum longè sit à me.) Bona in manu habet, qui despiciendo temporalia sub domino mentis premit. Nã quisquis ea nimiè diligit, se magis illis quàm sibi ipsa supponit. Multi etenim iustorum in hoc mundo diuites fuerũt, rebus & honoribus fulti: habere multa videbãtur: quorũ mentem quia eorum quæ aderant delectatio nimia non possidebat, bona illorum in manu erant: quia potestati animi subiecta tenebãtur. At contra iniqui ita se totis desideriis in exteriorum rerum appetitionibus fundunt: vt non magis ipsa habita teneant: sed ab his quæ habent, captiua mente teneantur. Quia igitur nõ sunt in manu eorum bona sua: rectè subiungitur: Cõsilium eorum longè sit à me. Quid nanque est iniquorum consilium, nisi terrenam gloriam quærere, æternam negligere, salutem temporalem cum damno interiori appetere, & dolores transitorios ad æternos gemitus commutare? Vir igitur sanctus has iniquorum cogitationes intuens aspernetur: & dicat: Consilium eorũ longè sit à me. Quia nimirum esse bonum incomparabiliter videt: ad breue tempus eligit hic sub flagello gemere, quàm æternæ vltionis supplicia tolerare. Sed neque in hac vita hi qui in ea prosperari appetunt, continuè prosperantur. Nam plærunque eorum gaudia, suborti gemitus interrumpunt. Vnde subditur:

Quòd lucerna carnalium extinguitur, quoties diuitiis vel honoribus vel gloria priuantur.

B Quoties lucerna eorum extinguetur.) Sæpe impius lucernã suam, filiorum vitam æstimat: sed cum filius qui nimiè amatur, subtrahitur: lucerna impij quæ videbatur, extincta est. Sæpe impius præsentis honoris gloriam lucernam putat: sed dũ sublata dignitate deiicitur, lucerna extincta est, quæ ei iuxta desiderium lucebat. Sæpe impius opes terrenæ substantię adesse sibi, quasi magnam luminis lucernam putat: sed cum irruente
Vel gradiebatur. damno diuitias quas plus se amabat, perdiderit: quid ille aliud quàm lucernã in cuius lumine gaudebat amisit? Qui ergo gaudere de æternis non appetit, neque hic vbi solidari vult, potest continuè lætari. Nam quoties lucerna impiorum extinguetur: & superueniet eis inũdatio: & dolores diuidet furoris sui. Inũdatio impiis superuenit, cùm dolorum fluctus ex aliqua aduersitate patiuntur. Omnipotens enim deus cum se despici: & in terrena videt cõcupiscentia lætari: hoc quoque doloribus percutit, quod sibi videt in cogitatione impij præferri: Bene autẽ
Psalmo. dicitur: Et dolores diuidet furoris.) Qui enim æternos dolores impio per retributionem seruat: & aliquãdo eius mentem etiam temporali dolore trãsuerberat, quia hic quoque & illic percutit, furoris sui super impium dolores diuidit. Neq; enim pœna præsens quæ iniusti animum à prauis desideriis non immurat, ab æternis suppliciis liberat. Vnde & per Psalmistam dicitur: Pluit super peccatores laqueos: ignis, sulphur & spiritus procellarũ, pars calicis eorum. Dicendo etenim laqueos, ignis, sulphur & spiritus procellarum, multos nimirum dolores in-
C tulit. Sed quia ab eis doloribus peccator qui non corrigitur, ad æterna supplicia vocatur, eosdem dolores non iam totum calicem, sed partem calicis dixit: quia videlicet eorum passio hic quidem per dolores incipitur: sed in vltione perpetua cõsummatur. De quorum adhuc fine subiungitur:

Quod reproborum vita fauillæ & paleæ comparetur.

Caput XXII.

ERunt sicut paleæ ante faciem venti: & sicut fauilla quam turbo dispergit.) Iniquus cùm in potestate conspicitur: cùm valde in oppressionibus & violentiis effrenatur, ab infirmorũ cogitationibus grauis nimium, & quasi in hoc mundo radicatus æstimatur. Sed cum districti iudicis sententia venerit, omnes iniqui quasi paleæ ante ventum erunt: quia, vt ita dicam, iræ flatu subito leuantur atque asportantur ad ignem: quos hic in suis quondam præiudiciis quasi duri ponderis superiacentem molem indigentium, lachrymæ mouere non poterant. Et ad rapientis iudicij manus leues sunt: qui per iniustitiam proximis graues fuerunt: Et sicut fauilla quam turbo dispergit.) Ante omnipotentis dei oculos iniqui vita fauilla est: quia etsi apparet ad momentum viridis, ab eius tamen iudicio iam consumpta cernitur: quia consumptioni est æternæ deputata. Hanc fauillam turbo dispergit: quia deus manifestus venit: deus noster, & non silebit. Ignis in cõspectu eius ardebit: D
& in circuitu eius tempestas valida. Huius enim tẽpestatis turbine ab æterni conspectu iudicis iniqui rapiuntur: & qui hic mentem desiderio peruerso solidauerant, ibi paleæ & fauillæ videbuntur: quia eos ad æterna supplicia turbo rapiens asportat. Sequitur:

Quòd i peccata patrum redundant in filios vsque ad tertiam & quartam progeniem.

Deus seruabit filiis illius dolorem patris: & cùm reddiderit: tunc sciet.) Scriptum nouimus: Qui reddis peccata patrum in *Exo. 20.* filios ac nepotes in tertiam & quartam generationem. Et rur- *Ezech. 18.* sum scriptum est: Quid est quòd inter vos parabolam vertitis *Hier. 31.* in prouerbium istud in terra Israël, dicentes: Patres comederũt vuam acerbam: & dentes filiorum obstupescunt? Viuo ego dicit dominus deus: si erit vobis vltra parabola hęc in prouerbiũ in Israël. Ecce omnes animæ meæ sunt: vt anima patris, ita & *Dubitatio.* anima filij mea est. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. In vtraque igitur hac sententia dum dissimilis sensus innenitur, auditoris animus vt discretionis viam subtiliter requirat instruit. Peccatum quippe originale à parentibus trahimus: nisi per *Solutio pri-* gratiam baptismatis soluamur, etiam parentum peccata portamus: quia vnum adhuc videlicet cum illis sumus. Reddit ergo *ma.* peccata parentum in filios, dum pro culpa parentis, ex originali peccato anima polluitur prolis. Et rursum non reddit parentum peccata in filios: quia cùm ab originali culpa per baptismũ liberamur: iam non parentum culpas, sed quas ipsi committi- E
mus, habemus. Quod tamen intelligi etiam aliter potest: quia *Solutio se-* quisquis praui parentis iniquitatem imitatur, etiam ex eius de- *cunda.* licto constringitur. Quisquis autem parentis iniquitatem non imitatur, nequaquã delicto illius grauatur. Vnde fit vt iniquus filius iniqui patris non solum sua quæ addidit, sed etiam patris peccata persoluat: cum vitiis patris, quibus iratum dominum non ignorat, etiam suam adhuc malitiam adiungere non formidat. Et iustum est vt qui sub districto iudice vias parẽtis iniqui non timet imitari: cogatur in vita præsenti etiam culpas parentis iniqui persoluere. Vnde & illic dictum est: Anima patris mea est, & anima filij mea est. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur: quia in carne nonnunquam filij etiam ex patris peccato perimuntur. Deleto autem originali peccato, ex parentum iniquitia in anima non tenentur. Quid enim est quòd paruuli fi- *Cur paruu-* lij plærunque à dæmonibus arripiuntur, nisi quod caro filij ex *li plærũque* patris pœna mulctatur? In semetipso enim percutitur pater ini- *à dæmonis* quus: & percussionis vim sentire contemnit. Plærunque percu- *arripiãtur.* titur in filiis, vt acrius vratur: & dolor patris carni filiorum reddatur, quatenus per filiorum pœnas mens patris iniqua puniatur. Cum verò non paruuli sed iam prouectiores filij ex parẽ- *Cur prouec-* tum culpa feriuntur, quid aliud apertè datur intelligi, nisi quòd *tiores filij* illorum etiam pœnas luunt, quorum facta secuti sunt? Vnde & *ex parentũ* rectè dicitur: Vsque ad tertiam & quartam progeniem. Quia *culpa feriã-* enim vsque ad tertiam & quartam progeniem, eam quam imi- *tur.* tantur filij parentum vitam possunt videre: vsque ad eos vltio F
extenditur, qui viderunt quod malè sequerentur.

Caput XXIII.

ET quia impiorum oculos culpa claudit, sed in extremum pœna aperit, rectè subiungitur. Et cum reddiderit, tunc sciet. Nescit enim impius mala quę fecit, nisi cum pro eisdem malis puniri iam cœperit. Vnde & per prophetã dicitur: Et tantummodo sola vexatio intellectum dabit auditui. Tunc nanque intelligit quod audiuit, cum se iam pro contemptu vexari doluerit. Hinc per Balaam de semetipso dicitur: Dixit ho- *Impiorum oculos culpa claudit sed tandem pœna aperit.* *Num. 28.* mo cuius obturatus est oculus: dixit auditor sermonũ dei, qui visionem omnipotentis intuitus est, qui cadet: & sic aperiẽtur oculi eius. Cõsilium quippe contra Israëlitas præbuit: sed pòst in pœna vidit quid prius ex culpa commiserit. Electi autẽ quia nec peccare debeant prævident: eis videlicet oculi ante casum patent. Iniquus verò post casum oculos aperit: quoniam post culpam iam in pœna sua conspicit: quia malum debuit vitare quod fecit. De cuius inutili iam tunc sententia subinfertur: Videbunt oculi eius interfectionem suam: & de furore omnipotentis bibet.) Qui si in hac vita positus, culpam suam videre voluisset, de omnipotentis postmodum furore non biberet. Sed qui hic auertit oculos à respectu criminis, illic declinare non

Universidad de Deusto Biblioteca

G valet sententiam damnationis. Sæpe verò hi qui supplicia æterna non metuunt, praua agere pro temporali saltem percussione pertimescunt. Sed sunt nonnulli qui ita in iniquitate duruerunt: vt nec in ipsis metuant feriri quæ amant, dummodo quæ peruersè cogitauerint expleant. Vnde hoc in loco de iniqui huius obduratione subiungitur: Quid enim ad eũ pertinet de domo sua post se: aut si numerus mensium eius dimidietur?) *Lucæ 16.* Neque enim sic debemus accipere: vt iniquus iste postea quàm damnatus æternis suppliciis fuerit, de domo sua, id est, cognatis quos reliquerit, minimè cogitabit: cùm per semetipsam veritas dicat: quia diues qui in inferno sepultus fuerat, de quinq; fratribus quos reliquerat, etiam in supplicio positus curam gerebat. *Omnis peccator prudens erit in pœna, qui stultus fuit in culpa.* Omnis nanque peccator prudens erit in pœna, qui stultus fuit in culpa: quia ibi iam dolore constrictus, ad rationem oculos aperit, quos hic voluptati deditus clausit: & pœna torquente exigitur vt sapiat, qui hic excęcante se superbia desipiebat. Cui tamen sua sapientia iam tunc minimè proderit: quia hoc vbi operari iuxta sapientiã debuit, tempus amisit. Pro summo hic nanque bono concupiscit germen generis habere: domum familiã & opibus replere: & diu in hac carnis corruptione viuere. Sed si fortasse aliquid ad eius desideriũ veniat: quod tamen obtinere non possit, nisi cum offensione cõditoris: eius animus ad paululum perturbatus cogitat, quia si hoc egerit hic vnde offensam sui conditoris incurrat: in domo, in filiis, in vita percutitur. Sed superbia sua protinus instigatus obdurescit:
H & quamlibet in domo, quamlibet in vita percussionem sentiat: nequaquam curat, dummodo quæ cogitauerit expleat: & quousque viuit, voluptates suas perficere non desistit. Ecce enim domus eius pro culpa percutitur: sed quid ad eum pertinet de domo sua post se? Ecce pro vltione praui operis ea quę esse potuit vitæ longitudo breuiatur: sed quid ad eum pertinet, si numerus dierum eius dimidietur? Et in hoc ergo se peccator contra deum erigit, vbi deus omnipotens eius erectionem frãgit: & nec illata percussio mentem humiliat, quam in deliberatione contra dominum obstinatio obdurat. Et notandum quàm grauis culpæ reatus sit, & pœnam pro culpa menti proponere: & tamen nec torméti metu sub iugo conditoris ceruicem cordis inclinare.

Quòd secreta dei iudicia nemo ad plenum intelligat.

Caput XXIIII.

Sed ecce cum hęc audimus, cordi nostro quæstio oritur: cur omnipotens & misericors deus in tantam cæcitatem cadere rationem mentis humanæ permiserit? Ne verò quisquã vltra quàm debet occulta dei iudicia discutere præsumat, rectè subiungitur: Nunquid deum quispiam docebit scientiam, qui excelsos iudicat?) Cum de his quæ de nobis aguntur ambigimus, debemus alia quę nobis sunt certa conspicere: & eam quę de nostra nobis incertitudine surrexerat, cogitationis querelã
I placare. Ecce enim quòd electos ad vitam flagella reuocant: & à malis actibus reprobos nec flagella compescunt: omnipotentis dei iudicia super nos valde occulta sunt, & iniusta non sunt. Sed si tendamus oculum mentis ad superiora: in illis aspicimus quia de nobis quid iustè conqueri non habemus. Omnipotens enim deus angelorum merita discernens, alios in æterna luce sine lapsu permanere cõstituit: alios spõte lapsos à statu suę celsitudinis, in æternę damnationis vltione prostrauit. Nobiscum igitur iniustè nil agit; qui & subtiliorem nobis naturam iustè iudicauit. Dicat ergo: Nunquid deum quispiam docebit scientiam, qui excelsos iudicat? Qui enim super nos mira facit, constat proculdubio quia de nobis sciẽter omnia disponit. His itaque præmissis adiungitur, vbi humanus animus in requisitione fatigatur. Nam subditur: Iste moritur robustus & sanus, diues & fœlix, viscera eius plena sunt adipe: & medullis ossa illius irrigantur: alius verò moritur in amaritudine animæ suæ absque vllis opibus.) Ista cum ita sint, quis omnipotẽtis dei secreta discutiat, cur hæc ita esse permittat? Sed electis & reprobris vita quidem dispar est: carnis autem in morte corruptio dispar non est. Vnde subiungitur: Et tamen simul in puluere dormient: & vermes operient eos.) Quid ergo nimirum si prosperitate vel aduersitate præsentis seculi dissimiliter ad momentum currũt qui per corruptionem carnis ad terram †similiter redeunt? *†al. ad æterna.*

Caput XXV.

K Illa est ergo solummodo vita cogitanda: in qua cum resurrectione carnis ad finem dissimilem pertingitur retributionis. Quę est enim iniquis salus aut robur, qui adeps & diuitię: dũ totum hic cũ celeritate relinquitur: & illic retributio quę nunquam relinqui possit, inuenitur? Sicut autem huius iniqui lætitia transit ad pœnam, ita afflicti innocentis pœna transit ad lætitiam. Nec diuitiæ ergo debent mentem extollere, nec inopia perturbare. Vnde beatus Iob inter damna rerum nulla admittit ad animum damna cogitationum: sed ad eos qui se in percussione despiciunt, redarguendo subiungit dicens:

Quòd hæretici de sanctis sentiũt iniqua, qui nequaquam eos flagellari à deo nisi propter peccata existimãt, & quòd vermis terrenæ sollicitudinis non rodat iustum, qui deuorat impium.

Certè noui cogitationes vestras, & sententias contra me iniquas. Dicitis enim: Vbi est domus principis: & vbi tabernacula impiorum?) Impium enim crediderant, quẽ ablatis rebus temporaliter destructum videbant. Sed sanctus vir tanto eos alta consideratione diiudicat, quanto inter damna quæ pertulerat, infracta rectitudine stabat. Quid enim ei foris rerum damna nocuerãt, qui illum non amiserat quem interius amabat? Hoc vero quod dicitur: Simul in puluere dormient, & vermes operient eos: si quis forsitan accipere per allegoriam velit, explere breuiter possumus: si de iniquo hoc diuite ea quæ sunt iam dicta replicemus. Dicitur nanque: Viscera eius plena sunt adipe. Sicut enim ex abundanti cibo adeps, ita ex abundantia rerum
L superbia nascitur: quæ impinguat mentem diuitiis, dum eleuatur animus superbiẽtis. Superbia quippe cordis quasi quædam pinguedo est crassitudinis. Vnde quia plærique ex abundantia peccata perpetrant, per Prophetam dicitur: Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum. *Psal. 72.* Sequitur: Et medullis ossa illius irrigantur. Amatores huius seculi quasi ossa habent, quãdo in hoc mũdo fortitudinem dignitatum possident. Sed si in exteriori dignitate desint terrenæ & domesticæ diuitiæ, quantum ad iudicium suum ossa quidem habẽt, sed medullas in ossibus non habent. Quia ergo sic iste amator huius seculi exteriori potestate fulcitur: vt etiam interiori terrenæ domus abundantia saginetur, dicitur: Et medullis ossa illius irrigantur. Vel certè ossa sunt huius diuitis prauæ & duræ consuetudines: medullæ verò in ossibus, sunt ipsa desideria malè viuendi: quę neque ex prauitatis satisfactione satiãtur. Quæ medullæ quasi ossa irrigant, cùm praua desideria peruersas consuetudines suas in voluptatum delectatione conseruant.

Quòd peccatores hoc scient in pœnis, quod excæcati in superbia dum viuerent scire nolebant: sed quia tempus operandi tunc non erit, nihil eis hæc scientia proderit.

Caput XXVI.

M Et sunt nonnulli qui in hoc mundo diuitias non habent, sed habere concupiscunt, elati esse appetunt: quanuis in hoc mundo quod cupiunt, obtinere non possint & cùm nullis rebus vel honoribus fulti sunt: per mala tamen desideria in conspectu interni iudicis reos conscientia addicit. Talis etenim quisque plærũque ideo affligitur: quia ditescere ac superbire non præualet. De quo & subditur: Alius verò moritur in amaritudine animæ suæ absque vllis opibus.) Ecce vnde diues superbo corde & inaniter gaudet, inde pauper alius superbo corde inanius affligitur. Bene autem de vtrisque subiũgitur: Et tamen simul in puluere dormient: & vermes operient eos.) In puluere enim dormire, est in terrenis desideriis oculos mentis claudere. Vnde vnicuique peccanti & in culpa sua dormiẽti dicitur: Surge qui dormis, & exurge à mortuis: & illuminabit te Christus. *Ephe. 5.* Vermes verò, qui de carne nascuntur, eos simul operiunt: quia siue diuitis siue pauperis superbientis animum curæ carnales premũt. In rebus etenim terrenis pauper & diues reprobus, quanuis non pari prosperitate fulciãtur, pari tamen anxietate turbantur: quia quod ille iam cum metu habet, iste cum anxietate appetit: & quia habere nõ valet, dolet. Dicatur ergo: Simul in puluere dormient, & vermes operient eos: quia etsi non simul rebus temporalibus subleuãtur: simul tamen in cura rerum temporalium mentis torpore sopiuntur. Simúlque eos vermes operiunt: quia vel istum vt cócupita habeat, vel illum ne

A ne habita amittat, carnales cogitationes premũt. Beatus autem Iob qui nec habitis rebus elatus fuerat: nec amissas cum anxietate requirebat: quia nullis exterioris damni cogitationibus mordebatur, eum vermes cordis non operuerãt. Et quia in terrena cura mentem suam non deiecerat, nequaquam in puluere dormiebat. Sequitur: Certè noui cogitationes vestras & sentẽtias contra me iniquas.) *1. Cor. 2.* Cùm scriptum sit: Quis scit hominum quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis qui in ipso est? qua ratione nunc dicitur: Certè noui cogitationes vestras? Sed tunc spiritus hominis ignoratur ab altero, cum verbis vel operibus non demõstratur. *Matth. 7.* Nam cùm scriptum sit: Ex fructibus eorum cognoscetis eos: per hoc quod foris agitur, quicquid intus latet, aperitur. *Prouer. 27.* Vnde rectè quoq; per Salomonem dicitur: Quomodo in aquis resplendent vultus prospiciẽtium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus. Proinde beatus Iob cum amicorum colloquentium cogitationes nosse se diceret, adiunxit: Et sententias contra me iniquas: vt ex patenti re ostenderet, quia hoc quod in eis latebat, inuenisset. Vndè ipsas quoque eorum iniquas sententias adiungit, dicens:

Quòd impij in hoc seculo sibi tabernacula figant, & domus & principatus constituant: sancti verò, viatores dicuntur, & pertranseunt, nec in hoc mundo radices sui amoris figere dignantur.

Dicitis enim: Vbi est domus principis, & vbi tabernacula impiorum? Infirmi quique qui in hoc mundo florere appetũt:
B & sicut magna mala, sic flagella pertimescunt, in eis quos flagellatos aspiciunt, culpas ex pœna metiuntur. Quos enim percussos cernunt, deo displicuisse suspicantur. Vnde amici beati Iob quem percussum viderunt, impium fuisse crediderunt: videlicet æstimantes quia si impius non fuisset, eius tabernacula permanerent. Sed ista non cogitat, nisi qui adhuc infirmitatis tædio laborat: qui in præsentis seculi delectatione gressum cogitationis figit: qui transire ad æternam patriã perfectis desideriis nescit. Vnde bene subiungitur: Interrogate quemlibet de viatoribus, & hæc eadem illum intelligere cognoscetis: quia in diem perditionis seruatur malus, & ad diem furoris ducitur.

Caput XXVII.

Sæpe diu tolerãtur dãnandi.

Sæpe etenim diuina patientia tolerat, quos iam ad supplicia præscita condemnat, permittit florere, quos adhuc cernit deteriora perpetrare. Quia enim videt ad quam damnationis foueam tendant: hoc eis pro nihilo esse existimat, quòd hic peruersi relinquenda multiplicant. Sed quisquis præsentis vitæ gloriam diligit, magnam esse fœlicitatem deputat hìc secundum votum florere: quanuis cogatur postmodum supplicia æterna tolerare. Solus ergo ille conspicit nil esse quòd iniquus floret: qui iam gressum cordis ab amore præsentis seculi amouit. Vnde rectè cum de subsequenti damnatione impij diceretur, præmittitur: Interrogate quemlibet de viatoribus: &
C *Viator.* hæc eadem illum intelligere cognoscetis. Viator quippe dicitur, qui præsentem vitam, viam sibi esse, & non patriam attendit: qui in dilectione pretereuntis seculi cor figere despicit: qui non remanere in transeuntibus, sed ad æterna peruenire concupiscit. Qui enim in hac vita viator esse non appetit, huius vitæ prospera minimè contemnit: & ea quæ ipse desiderat, cum abundare aliis viderit, miratur. Vnde Dauid propheta quoniã à dilectione præsentis seculi iam corde transierat, iniqui gloriam describens dicebat: *Psal. 36.* Vidi impium superexaltatum & eleuatum sicut cedros Libani. Sed quia cor huic mundo non subdidit, hunc iure despexit, dicens: Transiui, & ecce non erat. Esset quippe aliquid in eius æstimatione impius, si ipse ab hoc seculo per intentionem minimè transisset. Sed is qui non transeunti magnum aliquid esset, transeunti animo quàm nihil esset apparuit: quia dum æterna retributio cogitatur, præsens gloria quàm sit nulla cognoscitur. *Exod. 3.* Hinc Moyses cum supernæ contemplationis gloriam quæreret, dixit: Transiens videbo visionem. Nisi enim gressum cordis à seculi amore remouisset, nequaquam intelligere superna potuisset. *Thren. 1.* Hinc Hieremias propheta luctum cordis sui considerari deposcens, ait: O vos omnes qui transitis per viam, attendite & videte, si est dolor sicut dolor meus. Qui enim præsentem vitam non quasi viam trãseunt, sed quasi patriam attendunt, luctũ cordis electorum considerare nesciunt.

D Illos ergo vt dolorem suum considerent exquirit: quos in hoc mundo contigit animum non fixisse. *Prouer. 31.* Hinc per Salomonem dicitur: Aperi os tuum muto: & causis omniũ filiorum qui pertranseunt. Muti enim dicuntur qui prædicatorum verbis contradicendo minimè resistunt. Qui etiam pertranseuntes sunt: quia intentionem mentis in amore vitæ præsentis figere dedignantur. Igitur quia malus ad diem perditionis seruatur, & ad diem furoris ducitur: hoc nõ nisi qui est viator, intelligit: quoniam qui cor in pręsentibus fixit, quæ iniquo seruantur supplicia non deprehendit. De quo adhuc subditur:

Quòd antichristum in fine seculi deus interficiet spiritu oris sui & destruet illustratione aduentus sui.

Quis arguet coram eo viam eius: & quæ fecit, quis reddet illi?) Sæpe malus indignationem conditoris sui quam in æternum passurus est: & in hac quoque vita positus experitur, dum prosperitatem quam amat amittit: & aduersitatem quam formidat inuenit. Et quãuis increpari de suis prauitatibus à iustorum lingua etiam in prosperis valeat: scimus tamen quòd cùm facta sua peruersum quemque deiiciunt, iustorum increpatio conualescit. Qua autem ratione nunc dicitur: Quis arguet corã eo viam eius, dum etiam iustis tacentibus hoc quoque notum sit: quia toties hic iniqui via arguitur, quoties eius prosperitas interueniente aduersitate turbatur?

Caput XXVIII.

E Sed beatus Iob dum de omnium malorum corpore loqueretur, subitò ad omnium iniquorum caput verba conuertit. Vidit enim quòd in fine mundi Satan hominem ingrediens, quem sacra scriptura antichristum appellat: tanta elatione extollitur: tanta virtute principatur: tantis signis & prodigiis in sanctitatis ostensione eleuatur: vt argui ab homine eius facta non valeant: quia cum potestate terroris adiungit etiam signa ostensæ sanctitatis, & ait: Quis arguet corã eo viam eius? Quis videlicet hominum illum increpare audeat: cuius visum ferre pertimescit? Sed tamen eius viam non solum Helias & Enoch, qui in eius exprobrationem ad medium deducũtur: sed etiam omnes electi arguunt dum contemnunt, dũ virtute mentis eius malitiæ resistunt. Sed quia hoc ex diuina gratia & non suis viribus faciunt, rectè nunc dicitur: Quis arguet coram eo viam eius? Quis etenim nisi deus, cuius adiutorio electi vt resistere valeant fulciũtur? Aliquando enim in scriptura sacra cùm interrogando quis ponitur, omnipotens designatur. Vnde scriptum est: Quis suscitabit eũ? *Gene. 49.* De quo per Paulum dicitur: Quẽ deus suscitauit à mortuis. *Galat. 1.* In eo ergo quòd sancti viri eius iniquitati contradicunt, non ipsi sunt qui viam eius arguunt: sed ille est ex cuius gratia confortantur. Et quia præsentia eius quam in homine vẽturus, multo atrocior in persecutione erit, quàm nunc cùm minimè cernitur: quia specialiter adhuc illo vase suo proprio non gestatur: bene dictum est: Coram eo. Multi enim
F nunc vias antichristi diiudicantes corripiunt: sed hoc quasi in eius absentia faciunt: dum illum arguunt, quem adhuc specialiter non intuentur. Cùm vero in illo damnando homine venerit, quisquis eius præsentiæ resistit: coram eo viam eius arguit: cuius vires & conspicit & contemnit. Vel certè viam eius arguere, est prosperitatem cursus eius æterno supplicio interueniente turbare. Quod quia solus dominus propria virtute facturus est: de quo scriptũ est: Quem dominus Iesus interficiet spiritu oris sui: & destruet illustratione aduentus sui, *1. Thess. 2.* rectè dicitur: Quis arguet coram eo viam eius? Vnde & sequitur: Et quæ fecit, quis reddet illi?) Quis nimirum nisi dominus? Qui solus illi perdito homini quæ fecit reddet, dum potestatem eius tam validam per aduentum suum æterna damnatione contriuerit. Sed elatus iste princeps malorum: in hac vita quandiu est positus, quid agat audiamus. Sequitur:

Quòd congeries mortuorum sit multitudo peccantium: in quorum mentibus, quasi in sepulchris suis, Satan vigilat.

Caput XXIX.

Ipse ad sepulchra ducetur & in congerie mortuorum vigilabit.) Quia sepulchra mortuos tegunt: quid aliud per sepulchra, quàm reproborum corda signantur: in quibus extinctæ à vita beatitudinis animæ velut in sepulchris latent? Ini-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quis ergo iste ad sepulchra ducetur: quia in prauorum cordibus recipietur: quoniam soli eum illi suscipiunt, in quibus mortuæ à deo animæ reperiũtur. De quo rectè etiam dum eius supplicia describuntur, per prophetam dicitur: In circuitu illius sepulchra eius, omnes interfecti, & qui ciderũt gladio. Illi quippe in inferno iuxta ipsum sunt, in quibus idem malignus spiritus mortuus iacet. Qui iniquitatis eius gladio percussi ceciderunt. Vnde scriptum est: Qui liberasti Dauid seruum tuum de gladio maligno. Rectè autem dicitur. Et in congerie mortuorum vigilabit: quia nunc in congregatione peccantium astutię suæ insidias exerit. Pro eo autem quia in mundo raritas bonorum est, & multitudo malorum: rectè mortuorum congeries nominatur: vt ipsa iniquorum multitudo signetur. Lata enim via est, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui ingrediuntur per eam. Satanæ itaque in congerie mortuorum vigilare, est in reproborum cordibus malitiæ suæ astutias exercere. De quo adhuc subditur:

Quòd diaboli sug gestiones dulces sunt his: quos amor huius mundi voluit in profundum damnationis.

Dulcis fuit glareis cocyti.) Græca lingua cocytus luctus dicitur: qui tamen luctus fœminarum vel quorumlibet infirmãtium soler intelligi. Sapientes verò huius seculi à luce veritatis excluſi, quasi vmbras quasdam de veritatis inquisitione tenere conati sunt. Vnde cocyton fluuium currere apud inferos putauerunt: videlicet designantes, quòd hi qui digna doloribus opera faciunt, in infernum ad luctum decurrunt. Sed nos despiciamus vmbram carnalis sapientiæ, qui iam de veritate lucem tenemus: & cognoscamus voce beati viri cocyton luctum infirmantium dici. Scriptum quippe est: Viriliter agite, & confortetur cor vestrum. Qui enim in deo confortari renuunt, ad luctũ per animi infirmitatem tendunt. Glareas verò lapillos fluminũ appellare cõsueuimus: quos aqua defluens trahit. Qui ergo per glareas cocyti, nisi reprobi designantur, qui suis voluptatibus dediti, quasi semper à flumine ad ima detrahuntur? Qui enim contra voluptates huius seculi stare fortiter nolunt, glareæ cocyti fiunt: quia suis quotidie lapsibus ad luctum tendunt: vt in æternum pòst lugeant, qui modo se in suis voluptatibus delectabiliter relaxant. Et quia antiquus hostis suum vas illum reprobum hominem ingressus, dum dona peruersis tribuit, dum eos in hoc mundo honoribus extollit, dum eorum oculis prodigia ostendit, dum fluxæ mentes hunc in suis prodigiis admirantur & sequuntur, bene de eo dicitur: Dulcis fuit glareis cocyti. Cùm enim hunc electi despiciunt, cum mentis calce contemnunt, illi eum sequẽtes diligunt, qui velut aqua voluptatis ad perpetuum luctum trahuntur: qui per terrenam concupiscentiam more glareæ quotidianis lapsibus ad ima dilabũtur. Aliis nanque gustum suæ dulcedinis per superbiam: aliis per auaritiam: aliis per inuidiam: aliis per fallaciam: aliis per luxuriã porrigit: & ad quanta vitiorum genera pertrahit, quasi tot suæ dulcedinis potus propinat. Nam cum aliquid superbũ in mentem persuadet, sit dulce quod dicit: quia videri prælatus cæteris hominibus peruersus appetit. Dum menti auaritiam infundere molitur, sit dulce quod occultè loquitur: quia per abundantiam necessitas vitatur. Dum aliquid de inuidia suggerit, sit dulce quod dicit: quia peruersa mens dum alium decrescere viderit, exultat se eo minorem minimè videri. Cùm aliquid de fallacia persuadet, sit dulce quod suggerit: quia eoipso quo fallit cæteros, prudens videtur sibi. Cùm luxuriam deceptæ menti loquitur, sit dulce quod suadet: quia in voluptate animũ resoluit. Quot ergo vitia carnalium cordibus inserit, quasi tot potus suæ eis dulcedinis porrigit. Quem tamen, vt prædixi, eius dulcedinem non percipiunt, nisi qui præsentibus voluptatibus dediti, ad perpetuũ luctum trahuntur. Bene ergo dicitur: Dulcis fuit glareis cocyti: quia amarus electis, & suauis est reprobis. Illos enim solummodo suis delectationibus pascit, quos quotidianis lapsibus ad gemitum impellit. Sequitur:

Quòd diabolus ab initio mundi multo plures ante se traxit, quàm finis mundi habeat, cùm antichristus venerit.

Caput XXX.

Et pòst se omnem hominem trahit, & ante se innumerabiles.) Hoc loco homo, humana sapiens dicitur. Sed cùm plus sint omnes quàm innumerabiles, quærendum est nobis, cur ante se innumerabiles, & pòst se omnes trahere dicatur, nisi quòd antiquus hostis reprobum tũc hominem ingressus, cunctos quos carnales inuenerit, sub suæ iugum ditionis rapit? Qui & nunc priusquam appareat, innumerabiles quidem, non tamen omnes carnales trahit: quia quotidie à carnali opere ad vitam multi reuocantur: atque ad statum iustitiæ alij per breuem, alij verò per longam pœnitentiam redeunt. Et nunc innumerabiles rapit, cùm falsitatis suæ stupenda hominibus signa non exhibet. Cùm verò coram carnalium oculis miranda eis prodigia fecerit: pòst se tũc non innumerabiles, sed omnes trahit: quia qui bonis præsentibus delectantur, potestati illius se absque retractatione subiiciũt. Sed sicut præfati sumus: quia plus est omnem hominem quàm innumerabiles trahere: cui prius dicitur quia omnem hominem trahit, & pòst in augmẽto innumerabiles subiiciuntur? Ratio nanque expetit, vt prius quod minus est, & pòst in augmento quod plus est, diceretur. Sed sciẽdũ quia hoc loco plus fuit innumerabiles dixisse quàm omnes. Pòst se enim omnem hominem trahit: quia in tribus annis & dimidio omnes quos in studiis vitæ carnalis inuenerit, iugo suæ dominationis astringit. Ante se verò innumerabiles traxit: quia per quinque milia & adhuc amplius annorum curricula, quanuis carnales omnes trahere minimè potuit: multo tamen plures sunt in tam lõgo tempore hi, quos ante se innumerabiles rapit, quàm omnes quos in tam breui tempore rapiendos inuenerit. Bene ergo dicitur: Pòst se omnem hominem trahit, & ante se innumerabiles: quia & tunc minus tollit, cùm omnes tulerit: & nunc amplius diripit, cùm corda omniũ inuadit. Hæc beatus Iob, quia cõtra iniquorum principem mirè disseruit, qui in hac vita extolli permittitur, sed in aduentu domini destruetur: de se patenter ostendit, quia flagella dominica non ex offensione susceperit: quoniam si iniquus quisque in hac vita permittitur prosperari, necesse est vt electus dei debeat sub flagelli freno retineri. Ex qua re amicos arguit, dicẽs: Quomodo igitur consolamini me frustra, cùm responsio vestra repugnare ostensa sit veritati?) Amici beati Iob eum consolari non poterant, in quo suis sermonibus veritati contraibant. Cúmque hunc hypocritam vel impium dicerent, per hoc quòd ipsi mentientes perpetrabant culpam: augebant proculdubio pœnam iusti vulneribus afflicti. Nam sanctorum mentes quia veritatem diligunt, etiam culpa fallaciæ torquet alienæ. Quanto enim graue mendacij esse crimen aspiciunt, tanto hoc non solum in se, sed etiam in aliis oderunt.

Libri. xv. Moralium sancti Gregorij finis.

CAPVT VIGESIMVM SECVNDVM TEXTVS LIBRI

beati Iob: principium verò libri decimisexti Moralis expositionis beati Gregorij in eundem librum.

Respondens autem Eliphas Themanites dixit: Nunquid deo comparari potest homo, etiam cùm perfectæ fuerit scientiæ? Quid prodest deo si iustus fueris, aut quid ei confers si immaculata fuerit vita tua? Nunquid timens arguet te: & veniet tecum in iudicium, & non propter malitiam tuam plurimã, & infinitas iniquitates tuas? Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa: & nudos spoliasti vestibus. Aquam lasso non dedisti: & esurienti subtraxisti panem. In fortitudine brachij tui possidebas terram: & potentissimus obtinebas eam. Viduas dimisisti vacuas: & lacertos pupillorum comminuisti. Propterea circundatus es laqueis: & conturbat te formido subita. Et putabas tenebras te non visurum

A surum & impetu aquarum inundantium non oppressum iri. An cogitas quòd deus excelsior cœlo sit, & super stellarum verticem sublimetur? Et dicis: Quid enim nouit deus? Et quasi per caliginem iudicat. Nubes latibulum eius, nec nostra considerat: & circa cardines cœli perambulat. Nunquid semitam seculorum custodiri cupis, quam calcauerunt viri iniqui: qui sublati sunt ante tempus suum: & fluuius subuertit fundamentum eorum? Qui dicebant deo: Recede à nobis: & quasi nihil possit facere omnipotẽs, æstimabãt eum: cùm ille implesset domos eorum bonis. Quorũ sententia procul sit à me. Videbunt iusti, & lætabuntur: & innocens subsannabit eos. Nónne succisa est erectio eorum, & reliquias eorum deuorabit ignis? Acquiesce igitur ei: & habeto pacem, & per hæc habebis fructus optimos. Suscipe ex ore illius legem, & pone sermones eius in corde tuo. Si reuersus fueris ad omnipotentem, ædificaberis: & longè facies iniquitatem à tabernaculo tuo. Dabit pro terra silicem: & pro silice torrentes aureos. Eritque omnipotens contra hostes tuos, & argentum coaceruabitur tibi. Tunc super omnipotentem deliciis affluES: & eleuabis ad deũ B faciem tuam. Rogabis eum, & exaudiet te: & vota tua reddes. Decernes rem, & veniet tibi, & in viis tuis splẽdebit lumen. Qui enim humiliatus fuerit: erit in gloria: & qui inclinauerit oculos suos, ipse saluabitur. Saluabitur innocens: saluabitur autem munditia manuum suarum.

Caput I.

OVI contra veritatis verba in allegatione deficiunt: sæpe etiam nota replicãt, ne tacendo victi videantur. Vnde Eliphas beati Iob sermonibus pressus, ea dicit quę nullus ignorat. Ait enim: Nũquid deo comparari potest homo, etiã cum perfectę fuerit scientiæ?) In comparatione enim dei sciẽtia nostra ignorantia est. Ex dei nanque participatione sapimus: non comparatione. Quid ergo mirum cum illud quasi per doctrinam dicitur: quod sciri potuit etiam si taceretur? Qui adhuc dei potentiam quasi defendendo subiungit?

Quòd iustitia nostra non indigeat deus.

Quid prodest deo si iustus fueris: aut quid ei confers, si immaculata fuerit vita tua?) In omni quippe quod bene agimus, C nosmetipsos, non autem deum iuuamus. Vnde & per Psalmistam dicitur: Dixi domino, deus meus es tu: quoniam bonorũ meorum non eges. Ipse enim verè nobis dominus: quia & vtique deus est: qui bono non indiget seruientis: sed bonitatem confert quam recipit: vt oblata bonitas non ipsi, sed prius accipientibus, & pòst reddentibus prosit. Nam etsi in iudicio dominus veniens dicit: Quandiu fecistis vni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis: mira hoc pietate loquitur ex suorũ compassione membrorum. Et ipse nos per hoc quòd caput nostrũ est, adiuuat: qui per nostra bona opera in suis membris adiuuatur. Adhuc adiungit Eliphas quod nullus ignorat, dicẽs: Nũquid timẽs arguet te: & veniet tecum ad iudicium?) Quis hoc vel desipiens sentiat, quòd dominus ex timore nos arguat: & ex metu iudicium contra nos suum proponat? Sed qui verba sua metiri nescIunt, proculdubio ad ociosa dicta dilabuntur. In quibus si se minimè reprehendunt: statim ad noxia & contumelioſa verba prosiliunt. Vnde Eliphas qui ociosa intulit, ad contumelioſa protinus verba prorupit, dicens: Et non propter malitiam tuam plurimam, & infinitas iniquitates tuas.) Ecce à torpenti corde ad verba venit ociosa: ab ociosis autem verbis per crimen fallaciæ ad contumelias exarsit. Isti quippe sunt casus culpæ crescentis, vt lingua cùm non restringitur, nequaquã vbi ceciderit iaceat: sed semper ad deteriora descendat. Ea ve-

Psal. 15.

Matth. 25.

ro quæ subiuncta sunt, quia valde iuxta historiam patẽt, exponenda ad literam non sunt. Sed quia amicos beati Iob hæreticorum speciem tenere diximus, ipsum verò significationem sanctæ Ecclesiæ gerere, iam nunc Eliphas verba quomodo hæreticorum falsitati congruant, demonstremus. Nam sequitur: Abstulisti enim pignus fratrũ tuorum sine causa: & nudos spoliasti vestibus. Aquam lasso non dedisti: & esurienti subtraxisti panem. In fortitudine brachij tui possidebas terram: & potentissimus obtinebas eam.)

Quid sit quòd per Moysen iubetur, vt ante solis occasum debitori fratri pignus restituatur.

Caput II.

IN scriptura sacra pignoris appellatione aliquando dona spiritus sancti, aliquando verò signatur confessio peccati. Pignus nanque accipitur donum spiritus sancti: sicut per Paulum dicitur: Qui dedit nobis pignus spiritus. Ad hoc enim pignus accipimus, vt de promissione quę nobis fit, certitudinem teneamus. Donum ergo sancti spiritus pignus dicitur: quia per hoc nostra anima ad interioris spei certitudinem roboratur. Rursum pignoris nomine, peccati confessio solet intelligi: sicut in lege scriptum est: Cum debet tibi quippiam frater tuus, & abstuleris pignus ab eo, ante solis occasum pignus restitue. Frater etenim noster debitor nobis efficitur: cũ quilibet proximus in nos aliquid deliquisse monstratur. Peccata quippe debita vocamus. Vnde peccatori seruo dicitur: Omne debitum dimisi tibi. Et in dominica oratione quotidie precamur: Dimitte nobis debita nostra: sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. A debitore autem nostro pignus accipimus, quãdo ab eo qui in nos peccasse cognoscitur, peccati eius iam confessionem tenemus: per quam relaxare peccatum quod in nos perperratũ est postulamus. Qui enim peccatum quod commisit fatetur, & veniam petit, iam quasi pro debito pignus dedit. Quod nimirum pignus ante solis occasum reddere iubemur: quia priusquam in nobis per dolorem cordis sol iustitiæ occidat, debemus ei confessionem veniæ reddere, à quo confessionem accipimus culpæ: vt qui se deliquisse in nos meminit, à nobis mox relaxatũ sentiat, quod deliquit. Quia ergo sancta Ecclesia quoslibet ab hæreticis ad veritatem fidei reuertentes recipit, prius vt confiteri erroris sui culpam debeant persuadet: quasi sub hę reticorũ specie per Eliphas dicitur: Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa, id est, ab his qui à nobis ad te veniũt, inutiliter cõfessionem erroris exegisti. Si verò, vt prædiximus, pignus sancti spiritus dona sentiamus, hæretici sanctam Ecclesiam fratrum suorum pignus dicunt abstulisse: quia eos qui ad illam veniunt, dona spiritalia suspicantur amittere. Vnde & sequitur:

D

Quòd hæretici in catholica Ecclesia panem sanæ doctrinæ, & vestimenta disciplinæ negant esse, apud se esse affirmant, ideóque catholicis insultant.

Et nudos spoliasti vestibus.) Eos quos hæretici peruersis prædicationibus trahũt, præcepta doctrinæ suæ quasi quædam vestimenta habere existimant: & tandiu illos vestitos putãt, quãdiu hæc quæ ipsi prædicauerunt, ab illis seruari considerant: ex quibus cùm quidam ad sanctam Ecclesiam redeunt, eos protinus doctrinæ vestimenta perdidisse suspicantur.

Caput III.

SEd cùm nudus expoliari nequeat, quærendum nobis est: quomodo prius nudi, & pòst spoliati memorantur? Sed sciendũ est quia omnis qui cordis puritate perfruitur, eoipso quo duplicitatis in se tegumentum non habet, nudus est. Et sunt nõnulli apud hæreticos, qui cordis quidem puritatem habent, sed tamen doctrinæ eorũ dogmata peruersa suscipiũt. Hi nimirũ & ex sua puritate nudi sunt: & quasi ex eorũ prædicatione vestiuntur. Et quia tales quique facile ad sanctam Ecclesiam redeunt, eo quòd duplicitatis malitia non vtuntur, eos hæretici nudos fatentur, quos ab ea dicũt vestibus expoliatos: quia simplices quosque pigros atque hebetes putant, quos pro ua sua dogmata perdidisse considerant. Sequitur: Aquam lasso non dedisti: & esurienti subtraxisti panem.) Hæretici quoque quo veritatis soliditatem non tenent, eo nonnunquam studẽt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G vt loquaciorés appareant:& contra catholicorum fidem quasi de doctrinæ scientia gloriantur. Cunctos quos aspiciunt, prauis ad se trahere sermonibus quærunt:& vnde sibi alios ad interitum sociant, inde se agere aliquid viuaciter putant. Eos vero lassos dicimus, qui sub huius seculi onere laborioso fatigantur. Vnde & per semetipsam veritas dicit: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Hæretici igitur, quia sua dogmata prædicare non cessant, sanctam Ecclesiã quasi de imperitia irridentes, dicentes: A quam lasso non dedistis & esurienti panem subtraxisti. Se enim aquam lasso dare existimant, cùm quibusdam sub terreno fasce laborantibus sui poculum erroris præbent. Et panem se esurientibus non subtraxisse suspicantur: quia etiam de inuisibilibus atque incomprehensibilibus requisiti, cum superba audacia respondent. Et tũc se doctos præ omnibus credunt, cùm loqui de incognitis infœlicius præsumunt. Sancta verò Ecclesia dum quempiam videt esurire, quod ei non prosit accipere: aut si iam sunt sibi cognita, modestè supprimit: aut si adhuc videntur incognita, humiliter fatetur: eósq; ad ordinatæ humilitatis sensum reuocat, cùm per
Rom. 12. suum illis prædicatorem dicit: Non plus sapere quàm oportet
Rom. 11. sapere, sed sapere ad sobrietatem. Et rursum: Noli altũ sapere
Eccle. 3. sed time. Atq; iterum: Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne
Prouer. 25. scrutatus fueris. Et rursum: Mel inueneris: comede quod sufficit tibi, ne forte satiatus euomas illud. Mel quippe inuenire, est sancti intellectus dulcedinẽ degustare. Quod tunc sufficienter co-
H meditur, quando nostra intelligentia iuxta mensurã sensus sub moderamine tenetur. Nam satiatus mel euomit, qui plus appetens penetrare quàm capit, & illud perdit vnde potuit nutriri. Quia ergo sancta Ecclesia ab infirmis mentibus prohibet alta perscrutari, beato Iob dicitur: Esurienti subtraxisti panem.

Caput IIII.

ET quia eius quoque magnitudini hæretici inuident, quòd in fide vera populos vniuersaliter tenet, cùm terrenę prosperitatis tempus inueniunt, contra eam in superbis vocibus excedunt:& exprobrantes aperiunt, quãtum prius eius potentiæ latenter inuidebant. Nam sequitur: In fortitudine brachij tui possidebas terram: & potentissimus obtinebas eam.) Ac si patenter dicant: Quòd in prædicatione tua terrã vniuersaliter occupasti, potentia fortitudinis, non ratio veritatis fuit. Quia enim Christianos principes prædicationem eius tenere conspiciunt, hoc quod ei à populis creditur, non virtutem rectitudinis, sed causam secularis potẽtiæ esse suspicantur. Sequitur: Viduas dimisisti vacuas:& lacertos pupillorum comminuisti.) Plebes quæ hæreticis prædicantibus sunt subiectæ, ex carnali intelligentia errorum eorum semina peruersa concipiunt, eisque in sua damnatione sociãtur. Sed cùm sancta Ecclesia ipsos errorum prædicatores vel ratione victos ad se suscipit: vel studio peruersitatis obduratos sub disciplinæ suæ vincula re-
I stringit: destituti hæretici cùm remanere apud se plebes sine prædicatoribus videt: quid aliud à sancta Ecclesia quàm viduas vacuas relictas dolent? Et quia subtractis hæreticorum magistris, eorum discipulos in suo opere infirmari suspicantur, quasi lacertos pupillorum comminutos ab Ecclesia esse conquerun-
tur. Vel certè quia sancta Ecclesia dum quosdam ab hæreticis venientes suscipit: I quet nimirum quòd pristino eorum errori contradicit. Nam sunt nonnulli qui ita virginitati carnis student, vt nuptias damnent:& sunt nonnulli qui ita abstinẽtiam laudant, vt sumentes alimenta necessaria detestentur. De quibus per Paulum dicitur: Prohibentium nubere: iubentium abstinere à cibis quos deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus. Quia ergo eos à carnali intentione suæ
1. Tim. 4. superstitionis reuocat: hæretici cum hos aspiciunt aliter viuere quàm docuerunt: lacertos eorum ab operatione quam prius tenuerant, comminutos esse ab Ecclesia detestãtur. Vnde & in hoc tempore disciplinæ, si quid ei aduersitatis euenerit, hoc euenisse ex digna peccatorum retributione suspicantur. Nã subditur: Propterea circundatus es laqueis: & conturbat te formido subita.) Illum formido subita cõturbat, qui considerare negligit quid ex districtione iudicis venientis immineat. Quia ergo fidelem populum hæretici culpis perfidiæ oppressum credunt, circundatum laqueis accusant. Et quia existimãt quòd futura non præuideat, in percussione sua hunc subita formidine conturbatum putant. Qui adhuc insultantes adiungunt: Et pu- K
tabas te tenebras non visurum: & impetu aquarum inundantium non oppressum iri.) Ac si apertè dicat: Securitatem pacis in spe tibi proposueras: & idcirco de præsumptione tua quasi de luce gaudebas: nec te vnquam opprimi tribulationibus existimasti. Sed ecce dum superueniẽtibus malis affligeris: an sint recta quæ tenes, ipsæ quæ te opprimũt tribulationum tenebræ ostendunt. Quas videlicet tribulationes Eliphas aquis inundãtibus comparat: quia dum aliæ super alias irruunt, quasi aquis tumẽtibus vndæ vndas sequuntur: Sequitur: An cogitas quòd deus excelsior cœlo sit:& super stellarum vertices sublimetur? & dicis: Quid enim nouit deus? & quasi per caliginem iudicat. Nubes latibulum eius: nec nostra considerat:& circa cardines cœli perambulat.)

Caput V.

SVnt plærique ita hebetes, vt formidare nesciant, nisi quod corporaliter vident. Vnde fit, vt deum non metuãt, quem videre non possunt. Hæretici autem quia se esse sapientes arbitrantur: verba contra catholicos irrisionis proferũt: atque ab eis illum non timeri suspicantur, quem videre corporaliter nequeunt: vt quasi per torporem sensus authorem suum existi ment, quia cœlo excelsior est:& super stellarum vertices sublimatur, ex lõginquo videre non posse: & quia inter nos & cælestem sedem partes aëreæ intersunt: quasi in nube latens per L
caliginem iudicet:& superioribus intentus, minus ima perpen-
dat:& dum cœli cardines ambiẽdo constringit, inferiora non videat. Sed quis de deo ista vel desipiens suspicetur? Qui nimirum dum sit semper omnipotens: sic intendit omnibus, vt assit singulis: sic adest singulis, vt simul omnibus nũquam desit. Nã etsi quosdam peccãtes deserit: eisdem tamen ipsis adest per iudicium, quibus deesse cernitur per adiumẽtum. Sic itaque exteriora circundat, vt interiora impleat: sic interiora implet, vt exteriora circũdet: sic summa regit, vt ima non deserat: sic imis præsens est, vt à superioribus nõ recedat: sic latet in sua specie, vt tamen cognoscatur in operatione: sic cognoscitur in suo opere, vt tamen comprehendi non valeat à cognoscentis æstimatione: sic adest, vt videri nequeat: sic videri non valet, vt tamen eius præsentiam ipsa sua iudicia testentur: sic se nobis intelligendum præbet, vt tamen ipsum nobis radium sui intellectus obnubilet: & rursum sic caligine nos ignorantiæ reprimit, vt tamen menti nostræ radiis suæ claritatis intermicet: quatenus & subleuata quippiam videat, & reuerberata cõtremiscat: & quia eum sicuti est videre non potest, aliquatenus videndo cognoscat. Sed hæc hæretici sanctam Ecclesiam scire non æstimant: quia stulto iudicio solos se esse sapientes putant. Ex quorum adhuc typo subiungitur: Nunquid semitam seculorum custodire cupis, quam calcauerunt viri iniqui?) Sicut semita redẽptoris nostri humilitas, ita semita seculorum superbia est. Secu- M
lorum itaque semitam viri iniqui calcant: quia per huius vitæ desideria in elatione perambulant. De quibus adhuc iniquis subditur: Qui sublati sunt ante tempus suum, & fluuius subuertit fundamentum eorum.)

Deus mutat sententiam, consilium verò immobile manet.

Caput VI.

CVm tempus vitæ à diuina nobis præscientia sit proculdubio præfixum: quærendum valde est, qua ratione nunc dicit: quòd iniqui ex præsenti seculo ante tempus proprium subtrahantur? Omnipotens enim deus & si plærunque mutat sententiã, consilium nunquam. Eo ergo tempore ex hac vita quisque subtrahitur, quo ex diuina potentia ante tempora præscitur. Sed sciendum quia creans & ordinans nos omnipotens deus iuxta singulorũ merita, disponit, & terminum: vt vel malus ille breuiter viuat, ne multis bene agentibus noceat: vel bonus iste diutius in hac vita subsistat: vt multis boni operis adiutor existat: vel rursum malus longius differatur in vita, vt praua adhuc opera augeat: ex quorum tentatione purgati iusti verius viuãt: vel bonus citius subtrahatur, ne si hîc diu vixerit, eius innocẽtiam malitia corrumpat. Sciendũ tamen quia benignitas dei est, peccatoribus spatium pœnitẽtiæ largiri. Sed quia accepta tempora non ad fructũ pœnitẽtiæ, sed ad vsum iniquitatis vertunt, quòd à diuina misericordia mereri poterãt, amittunt. *Quomodo iniqui ante tempus subtrahuntur.*

A runt. Quanuis omnipotens deus illud tempus vniuscuiusque ad mortem præsciat, quo eius vita terminatur: nec alio in tempore quisquam mori potuit nisi ipso quo moritur. Nam si Eze-
4. Regum. 20. chiæ anni additi ad vitam quindecim memorãtur: tempus quidem vitæ creuit ab illo termino, quo mori ipse merebatur. Nã diuina dispositio eius tempus tunc præciuit: quo hũc postmodum ex præsenti vita subtraxit. Cùm ergo ita fit, quid est quod dicitur: quia iniqui sublati sunt ante tempus suum, nisi quòd omnes qui præsentem vitam diligunt, longiora sibi eiusdem vitæ spatia promittunt? Sed cùm eos mors superueniẽs à præsenti vita subtrahit, eorum vitæ spatia quæ sibi longiora quasi in cogitatione tendere consueuerant, intercidit. De quibus rectè dicitur: Et fluuius subuertit fundamentum eorum.)

Quòd reprobi in hac vita ciuitates ædificant, & delectationum suarum solennia dedicant, sancti verò dedicationem sabbatis sui expectant.

Iniqui enim dum corde transire ad æterna negligunt, & cuncta præsentia fugitiua esse non intuentur: mentem in amo-
Gen. 4. re præsentis vitæ figunt: & quasi longæ habitationis in ea sibi fundamentum construunt: quia in terrenis rebus per desideriũ solidantur. Sic primus in terra Cain ciuitatem construxisse describitur: qui videlicet peregrinus apertè monstratur: quia ipse in terra fundamentum posuit, qui à soliditate æternæ patriæ alienus fuit. Peregrinus quippe à summis fundamentum in infi-
B mis posuit, qui stationem cordis in terrena delectatione collocauit. Vnde & in eius stirpe Enoch, qui dedicatio interpretatur, primus nascitur: in electorum verò progenie Enoch septimus fuisse memoratur: quia videlicet reprobi in hac vita quæ antè est, semetipsos ædificando dedicant: electi verò ædificationis suæ dedicationem in fine temporis, id est, in septimo tempore expectant. Videas nunc plurimos temporalia sola cogitare, honores quærere, ambiendis rebus inhiare, nil post hanc vitam requirere. Quid itaq; isti nisi in prima se generatione dedicant? Videas electos nil præsentis gloriæ quærere: libenter inopiam sustinere: mala mundi æquanimiter perpeti, vt posint in fine coronari. Electis ergo Enoch in septima generatione nascitur: quia sui dedicationem gaudij in extremæ retributionis gloria requirunt. Et quia quotidiano temporis lapsu ipsa præsentis vitæ mortalitas decurrit: atque reproborum dedicationem eosdem reprobos subtrahendo destruit: rectè de iniquis dicitur: Et fluuius subuertit fundamentum eorum, id est, ipse cursus mutabilitatis statum in eis subruit peruersæ cõstructionis. Sequitur: Qui dicebant deo: Recede à nobis.) Hæc etiam beatum Iob dixisse quis ambigat? Sed quæ in eius dictis exposuimus, propter legentis fastidium replicare deuitamus. Sequitur: Et quasi
C nihil posit facere omnipotens, æstimabant eum.) In his quoque sermo, & non sententia immutatur. Nam quod per beatum Iob dictum est: Quis est omnipotens vt seruiamus ei? hoc per Eliphas dicitur: Et quasi nihil posit facere omnipotens, æstimabant eum. Sequitur:

Caput VII.

CVm ille implesset domos eorum bonis.) Malorum domos dominus bonis implet: quia etiam ingratis sua dona non denegat: vt aut benignitatem conditoris erubescant, & ad bonitatem redeant: aut redire omnimodo contemnentes, inde illic grauius puniantur, vnde hîc & bonis dei largioribus mala reddiderunt: vt duriora eos tunc supplicia puniant, quorum hic malitiam, nec dona vicerunt. Sequitur: Quorum sententia procul sit à me.) Hoc etiam per beatum Iob dictum est. Ait nanque: Quorum consilium longè sit à me, quanuis aliud sententia, atque aliud consilium posit intelligi. Sententia quippe in ore est, consilium in cogitatione. Dum ergo Eliphas longè se à malorum sententia, beatus verò Iob à consilio optauit: constat nimirum quia iste malorum verbis, ille verò etiam cogitationi desiderat esse dissimilis. Sequitur:

Quòd iusti in hac vita in peccatis reproborum tabescunt, adhuc de suo fine incerti, postmodum verò iam non habentes quod metuant, in interitu eorum gaudebunt, vnãque erit eis cum iudice & distributio & voluntas.

Videbunt iusti, & lætabuntur, & innocens subsannabit eos.) Iusti cùm hic iniustos errare conspiciunt, de errore peruentium lætari non possunt. Si enim gaudent erroribus, iusti D
non sunt. Rursum si per insultationem lætantur, eo quòd tales non sunt, quales alios esse conspiciunt, omnino superbi sunt. Vnde & Pharisæus iustificationem perdidit: quia publicani meritis gaudendo se prætulit, dicens: Gratias ago tibi, quia nõ sum sicut cæteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic *Lucæ 18.*
publicanus. Rursum si dicimus quòd perfecto gaudio exultare iusti possunt de more prauorum, quale est in hoc mundo gaudium de vltione peccantium, in quo adhuc incerta est vita iustorum? Discernamus igitur tempora tremoris & exultationis. Vident etenim nunc iniustos iusti, & de eorum nequitia tabescunt. Cùmque eos perire conspiciunt, de sua quoque vita suspecti fiunt. Quando ergo videbunt iusti iniquorum interitum & lætabuntur, nisi cùm districto iudici perfecta iam securitate exultationis inhæserint, cùm in illo extremo examine illorum damnationem conspiciunt, & de se iam quod metuant non habebunt? Nunc itaque reprobos aspiciunt & gemunt, tunc aspiciunt & subsannant: quia eos exultando conspiciunt, quos modo nec sine gemitu iniqua perpetrantes, nec sine metu vident pro iniquitate morientes. Vnde per hoc quod subditur: quia de damnatione eorum vltima dicatur, ostenditur, nam protinus subinfertur:

Quòd gloria peccatorum succidetur in fine, & ipsas carnis reliquias, quas in sepulchro deseruerat, anima rursum accipiet, vt patiter flamma gehennæ corpus & animam affligat. E

Nónne succisa est erectio eorum, & reliquias eorum deuorauit ignis?) Hic nanque iniqui erecti sunt: quia hic prauis actionibus extolluntur, quia & peruersè agunt, & tamen pro peruersis actibus minimè feriuntur. Peccant & florent, peccata augent, & terrena bona multiplicant. Sed eorum erectio tũc succiditur, cùm vel à præsenti vita ad interitum, vel à conspectu æterni iudicis ad æternum gehennę incendium pertrahuntur. Qui etsi hîc mortuam suam carnem relinquunt, ipsam quoque in resurrectione recipiunt, vt cum carne ardeant, in qua peccauerunt. Sicut enim eorum culpa in mente fuit & corpore, ita eorum pœna in anima erit pariter & carne. Quia ergo nec hoc eis erit à tormento liberum, quod hîc mortuum relinquunt, rectè nunc dicitur: Reliquias eorum deuorabit ignis. Sequitur:

Caput VIII.

ACquiesce igitur ei, & habeto pacem, & per hæc habebis fructus optimos. Suscipe ex ore illius legem, & pone sermones eius in corde tuo.) Culpa superbiæ est docere meliorem. Quàm sæpe hæretici perpetrant, qui de his quæ praue sentiunt, quasi docere catholicos præsumunt. Tunc enim eos putant deo acquiescere, si illos contigerit eorum peruersitatibus consentire. Et acquiescentibus pacem promittunt: quia contra eos qui sibi consentiunt, iam iurgari desistunt. Fructus autem optimos sibi consentientibus pollicentur: quia F
eos solos bona opera agere existimant, quos ad sua dogmata se trahere exultant. Quibus & hoc congruit quod adiungit: Suscipe ex ore illius legem. Quia ea quæ ipsi sentiunt, ex ore dei procedere suspicantur. Et pone sermones eius in corde tuo: Ac si apertè astruat, dicens: Quos nunc vsque in ore, & non in corde tenuisti. Quia enim eorum peruersa dogmata respuit, non eum verba dei in sensu, sed in ostensione habuisse criminantur. Vnde quasi sub quadam specie dulcedinis infundunt virus pestiferæ persuasionis, vt verba dei Ecclesiam in corde suo ponere admoneant. Quæ si vnquam à corde illius recessissent, ab illis talia nullatenus audiret. Sequitur: Si reuersus fueris ad omnipotentem, ædificaberis, & longè facies iniquitatem à tabernaculo tuo.) Fidelem populum hæretici à deo discessisse existimant: quia eum suis prædicationibus resistentem vident. Quem cùm malis præsentibus afflictum conspiciunt, quasi per admonitionem ad conditoris gratiam trahere conantur, dicentes: Si reuersus fueris ad omnipotentem, ædificaberis. Ac si apertè dicant: Quia nostris dogmatibus resistendo à domino recessisti, idcirco à iustitiæ ædificatio ne destructus es. Tabernaculum verò aliquando accipimus habitaculum corporis, aliquando verò habitaculum cordis. Nam sicut anima habitamus in corpore, ita per cogitationes habi-
tamus

Universidad de Deusto Biblioteca

G tamus in mente.Iniquitas ergo in tabernaculo mentis,est peruersa intentio in studio cogitationis.Iniquitas autem in tabernaculo corporis,per expletionē operis actio carnalis. Eliphas itaque quia amicus beati viri extitit, quædam vera sentiens,& tamen in his in quibus à rectitudine deuiat, hæreticorum speciem tenens, beatum Iob ex virtutibus flagellatum nesciens, errasse credidit,quem percussum vidit,eique si reuersus ad omnipotentem fuerit,pollicetur dicens:Longè facies iniquitatem à tabernaculo tuo,ac si patenter dicat: Quisquis ad deum post errata reuertitur, in cogitatione simul & in opere mundatur. Sequitur:

Quòd infirmi sanante deo ita conualescant,vt postmodum doctrinæ claritate effulgeant.

Caput IX.

DAbit pro terra silicem, & pro silice torrentes aureos.) Quid per terram,nisi infirmitas actionis, quid per duritiam silicis,nisi fortitudo signatur? Quid per torrentes aureos,nisi doctrinam intimę claritatis accipimus?Omnipotēs autem deus ad se conuersis pro terra dat silicem:quia pro infirma actione fortitudinem tribuit robusti operis. Dat etiam pro silice torrentes aureos:quia pro robusto opere doctrinam multiplicat claræ prędicationis,vt peccator quisque conuersus, & ex infirmo fortis existere valeat,& in sua fortitudine vsque ad proferenda verba intimæ claritatis exurgat, quatenus in eo & infirmitas actionis in qua velut terra soluitur,bene viuendi
H fortitudine solidetur,& rursus cùm sensus ex vita trahitur, ex ipsa fortitudine torrentes aurei defluant: quia in ore bene viuentium doctrinæ claritas inundat. Sequitur: Eritque omnipotens contra hostes tuos, & argentum coaceruabitur tibi.) Quos magis alios hostes patimur quàm malignos spiritus? Qui in nostris nos cogitationibus obsident, vt ciuitatem valeant nostræ mētis irrumpere,eamque sub sui iugo dominij captam tenere. Argenti autem nomine,sacra eloquia designari testatur
Psalm.11. Psalmista,qui ait:Eloquia domini eloquia casta,argentum igne examinatum.Et sæpe cùm eloquiis sacris intendimus,malignorum spirituum insidias grauius toleramus: quia menti nostræ terrenarum cogitationum puluerem aspergunt, vt intentionis
Psalm.118. nostræ oculos à luce intimæ visionis obscurent.Quod nimirū Psalmista pertulerat,cùm dicebat: Declinate à me maligni, & scrutabor mandata dei mei.Videlicet patenter insinuans: quia mandata dei perscrutari nō poterat,cùm malignorū spirituum insidias in mente tolerabat.Quod etiam in Isaac opere sub Allophylorum prauitate cognoscimus designari,qui puteos quos
Gene.26. Isaac foderat,terræ congerie replebāt.Hos enim nos nimirum puteos fodimus,cùm in scripturæ sacræ abditis sensibus alta penetramus.Quos tamen occultè replent Allophyli,quando nobis ad alta tendentibus immundi spiritus terrenas cogitationes
I ingerunt,& quasi inuentam diuinæ sciētiæ aquam tollunt.Sed quia nemo hos hostes sua virtute superat, per Eliphas dicitur: Eritque omnipotens contra hostes tuos, & argentum coaceruabitur tibi.Ac si apertè diceretur: Dum malignos spiritus dominus sua à te virtute repulerit, diuini intus eloquij talentum lucidum excrescit. Sequitur:

Quòd delitiis affluunt multiplices intellectus,qui in scripturis sanctis discernere sciunt.

Caput X.

TVnc super omnipotentem delitiis afflues.) Super omnipotentem delitiis affluere, est in amore illius scripturæ sacræ epulis satiari.In cuius nimirum verbis tot delitias inuenimus,quot ad profectum nostrum intelligentię diuersitates accipimus, vt modo nuda nos pascat historia, modo sub textu literæ velata medullitus nos reficiat moralis allegoria, modo ad altiora suspendat contemplatio,in præsentis vitæ tenebris iam de lumine æternitatis intermicans.Et sciendū quod quisquis deliciis affluit,in quadam sui remissione soluitur,atq; à laboris studio quasi ex lassitudine relaxatur: quia nimirum anima,cùm internis deliciis abundare cœperit,terrenis iam operibus incubare minimè consentit,sed amore conditoris capta, & sua captiuitate iam libera,ad contemplandam eius speciem deficiendo suspirat,& quasi lassescendo conualescit:quia dum sordida onera portare iam non valet,ad illum per quietem properat quem intus amat.Hinc etiam in admiratione sponsæ scriptum est:Quę est ista quæ ascendit de deserto deliciis affluens? K Canti.8.
Quia nimirum sancta Ecclesia,nisi verborum dei deliciis afflueret,de deserto vitæ præsentis ascendere ad superiora non posset.Deliciis ergo affluit,& ascendit,quia dum mysticis intelligentiis pascitur,ad superna quotidie cōtemplanda subleuatur. Hinc etiam Psalmista ait: Et nox illuminatio mea in deliciis Psalm.138.
meis:quia dum per intellectum mysticum studiosa mens reficitur,iam in ea vitæ præsentis obscuritas fulgore diei subsequentis illuminatur,vt etiam in huius corruptionis caligine in intellectum illius vis futuri luminis erumpat, & verborum deliciis pasta prægustando discat,quid de pabulo veritatis esuriat. Sequitur:Et leuabis ad deum faciem tuam.) Ad deum faciem leuare,est cor ad sublimia inuestiganda attollere. Nam sicut per corporis faciem homini,ita per interiorem imaginem deo noti atque conspicabiles sumus. Cùm verò reatu culpæ deprimimur,ad deum leuare cordis nostri faciem veremur.Dum enim nulla bonorum operum confidentia fulcitur, intueri summa mens trepidat,quia ipsa se conscientia accusat. Cùm verò iam pœnitentiæ lamentis culpa diluitur,& sic perpetrata plangantur,vt plangenda minimè perpetrentur, magna menti fiducia nascitur,& ad conspicienda supernæ retributionis gaudia cordis nostri facies leuatur.Sed hæc Eliphas rectè diceret, si infirmum moneret.Cùm verò iustum virum propter flagella despicit,quid aliud quàm verba scientiæ nesciens fundit?Quæ nimirum dicta si ad hæreticorum typum ducimus, ipsi falsis promissionibus ad deum nos faciem leuare pollicentur.Ac si fideli populo patenter dicant: Quandiu prædicationem nostram L
non sequeris,cor in infimis premis.Quia verò Eliphas beatum Iob ad deum reuerti admonuit, à quo videlicet idem vir beatus nunquam recessit, adhuc pollicendo subiungit: Rogabis eum,& exaudiet te.)Rogant quippe dominū,sed exaudiri minimè merentur, qui iubentis domini præcepta contemnunt. Vnde scriptum est:Qui declinat aurem suam ne audiat legem, Prouerb.28.
oratio eius erit execrabilis.Quandiu ergo Eliphas beatum Iob non exaudiri credidit,hunc nimirum in suo opere errasse iudicauit.Vnde & adhuc subdit.

Caput XI.

ET vota tua reddes.)Qui vota vouit,sed hæc præ infirmitate soluere non valet,ei ex peccati pœna agitur, vt volenti bonum posse subtrahatur.Cùm verò in conspectu intimi iudicis ea quæ obstitit culpa detergitur, fit protinus vt votum possibilitas sequatur.Sequitur: Decernes rem, & veniet tibi.) Hoc esse proprium infirmantium iudicium solet,vt tāto quempiam existiment iustum,quanto hunc adipisci conspiciunt omne quod appetit:cùm videlicet nouerimus nonnunquam bona terrena iustis subtrahi, quæ largo munere tribuuntur iniustis, quia & desperatis ægris medici quicquid poposcerint, dari præcipiunt,& eis quos reduci posse ad salutem præuident,quæ appetunt dari contradicunt.Sed si dicta hæc Eliphas de donis spiritalibus intulit, sciendum quòd res decernitur & venit, cùm M
virtus quæ ex desiderio appetitur, largiente deo etiam effectu prosperatur.Vnde & adhuc subditur:

Cur volenti bonū posse subtrahatur.

Cur bona iustis subtracta tribuantur iniustis.

Quòd apud deum nulla est iustitia hominis, si eam extollis arrogantia mentis.

Et in viis tuis splendebit lumen.)In viis quippe iustorum lumen, splendere, est per mira opera virtutum signa suæ claritatis aspergere, vt quocunque per intentionem pergunt, ab intuentium cordibus peccati noctem excutiant, & exemplo sui operis in eis iustitiæ lumen fundant. Sed quantalibet sit iustitia operis, apud internum iudicem nulla est, si hanc eleuat tumor mentis. Vnde & subditur: Qui enim humiliatus fuerit,erit in gloria,& qui inclinauerit oculos suos, ipse saluabitur.) Quæ nimirum sententia à veritatis ore non discrepat, Lucæ 14.
dicentis:Omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat,exaltabitur. Vnde & per Salomonem dicitur: Antequam Prouer.18.
conteratur,exaltatur cor hominis, & antequam glorietur,humiliatur. Rectè autem dicitur qui inclinauerit oculos suos, ipse saluabitur:quia quantum per membrorum ministeriū deprehendi potest, prima superbiæ ostensio esse in oculis solet. Psalm.17.
Hinc enim scriptum est: Et oculos superborum humiliabis. Iob.41.
Hinc de ipso superbiente capite dicitur: omne sublime videt.Hinc de illa quæ ei per infidelitatem adhæsit,scriptum est: Generatio

A Generatio cuius excelsi sunt oculi, & palpebræ eius in altum
Prouer.30. surrectæ.Oculos ergo inclinare,est nullum respiciendo despicere,sed se minorem atque imparem cunctis quos aspicit,æstimare.Saluabitur itaque qui oculos inclinat:quia qui falsum superbiæ verticem deserit,veritatis altitudinem ascendit. Sequitur:Saluabitur innocens: saluabitur autem munditia manuum suarum.)Quæ scilicet sententia si de cœlestis regni retributione promittitur,veritate fulcitur:quia cùm de deo scriptum sit:
Roma 2. Qui reddit vnicuique secundum opera eius, illum in extremo examine iustitia æterni iudicis saluat, quem hic eius pietas ab immundis operibus liberat.Sin verò ad hoc saluari quisque hîc munditia manuum suarum creditur, vt suis viribus innocens fiat,proculdubio erratur:quia si superna gratia nocentem non præuenit,nunquam profectò inueniet quem remuneret innocentem. Vnde veridici Moysis voce dicitur: Nullusque apud
Exodi.34. te per se innocens est.Superna ergo pietas prius agit in nobis aliquid sine nobis, vt subsequente quoque nostro libero arbitrio,bonum quod iam appetimus,agat nobiscum,quod tamen per impensam gratiam in extremo iudicio ita remunerat in
1.Corin.15. nobis,ac si solis processisset ex nobis.

Quē iustitia saluet in extremo examine.

Nota errorē.

Superna pietas prius agit in nobis aliquid sine nobis.

Caput XII.

QVia enim diuina nos bonitas,vt innocentes faciat,præuenit,Paulus ait:Gratia autem dei sum id quod sum.Et quia eandem gratiam nostrum liberum arbitrium sequitur,adiungit: Et gratia eius in me vacua non
B fuit,sed abundantius illis omnibus laboraui. Qui dum se de se
Ibidem. nihil esse conspiceret,ait:Non autem ego.Et tamen quia se esse aliquid cum gratia inuenit,adiunxit:Sed gratia dei mecum.Nō enim diceret mecum,si cum præueniente gratia subsequens liberum arbitrium non haberet. Vt ergo se sine gratia nil esse ostenderet,ait:Non ego.Vt verò se cum gratia operatum esse per liberum arbitrium demonstraret, adiunxit: sed gratia dei mecum.Munditia itaque manuum suarum innocēs saluabitur: quia qui hîc præuenitur dono,vt innocēs fiat,cùm ad iudicium ducitur,ex merito remuneratur.Quæ cuncta Eliphas,sicut prædictum est, etsi rectè protulit, cui tamen proferret ignorauit:
Typus hæreticorum. quia docere meliorem non debuit,sed audire.Quę tamen omnia per typum hæreticorum promissionibus congruunt, qui cùm fideles quosque in præsenti vita afflictos inueniūt, eos ex culpa perfidiæ percussos arbitrantur, eisque si sua dogmata sequantur,salutem innocentiæ per bonorum operum mūditiam promittunt.Sed mens fidelium tanto eos altius despicit, quanto illos innocentiam non videt habere quam pollicentur. Vnde bene per Salomonem dicitur Frustra iactatur rete ante oculos
Prouerb.1. pennatorum. Pennati quippe sunt bonorum spiritus, qui dum ad altiora per spem veritatis euolant, apposita prauorum hominum deceptionis retiacula declinant. Sequitur:

C Textus capitis vicesimitertij beati Iob,quod continuatur libri decimisexti Moralium beati Gregorij capite duodecimo.

REspondens autem Iob ait: Nunc quoque in amaritudine est sermo meus, & manus plagæ meæ aggrauata est super gemitū meū. Quis mihi tribuat vt cognoscā, & inueniam illum, & veniam vsque ad solium eius? Ponam corā eo iudicium,& os meum replebo increpationibus,vt sciam verba quæ mihi respondeat,& intelligam quid loquatur mihi.Nolo multa fortitudine cōtendat mecum,nec magnitudinis suæ mole me premat. Proponat æquitatem contra me,perueniet ad victoriam iudicium meum.Si ad Orientem iero,nō apparet. Si ad Occidētem,non intelligam eum.Si ad sinistram,quid agam?Non apprehendam eum.Si me vertam ad dexteram non videbo illum.Ipse verò scit viam meam,& probabit me quasi aurum quod per ignem transit. Vestigia eius secutus est pes meus,viam eius custodiui & non declinaui ex ea.A mādatis labiorum eius non recessi,& in sinu meo abscondi verba oris eius.Ipse e- D
nim solus est,& nemo auertere potest cogitationem eius, & anima eius quodcunque voluit hoc fecit. Cùm expleuerit in me voluntatem suam,& alia multa similia præsto sunt ei. Et idcirco à facie eius turbatus sum,& considerans eum,timore sollicitor. Deus molliuit cor meum,& omnipotens conturbauit me. Non enim perij propter imminentes tenebras,nec faciem meam operuit caligo.

Quòd iusti quanto plus in hoc mundo laborant, tanto amplius contemplari deum desiderant.

Respondens autem Iob dixit: Nunc quoque in amaritudine est sermo meus,& manus plagæ meæ aggrauata est super gemitum meum.)More suo beatus Iob planioribus verbis inchoat,sed dicta sua alta mysterij prosecutione consummat.Mederi quippe dolor afflicti ex amicorum cōsolatione debuerat, sed quia consolatio ad blandimenta fallaciæ erupit, afflicti dolor inhorruit.Quia enim Eliphas spondere conuerso meliora non timuit, quasi ex noxio medicamine vulnus creuit. Vnde rectè dicitur:Nunc quoque in amaritudine est sermo meus,& manus plagæ meæ aggrauata est super gemitum meum: quia videlicet inordinatæ consolationis intentio,percusionē quam minuere debuit,multiplicauit. In quibus nimirum verbis per typum sanctæ Ecclesiæ etiam fidelium dolor exprimitur, qui eo amplius gemunt,quo malos blandiri conspiciunt, qui iuxta E
Pauli vocem:Per dulces sermones & benedictiones seducunt Roma.16.
corda innocentium.

Caput XIII.

QVæ etiam verba ad considerandam subtilius mentem fidelium rectè referuntur. Qui esse sine amaritudine nesciunt,etiam si in hoc mundo prosperari videantur. Quibus cùm aduersitas euenit, eum quem inuenit,ingeminat dolorem.Vnde rectè dicitur: Nunc quoque) vt apertè monstretur:quia electorum mens sine amaritudine, & in prosperitate non fuerit.Bene autem dicitur:Et manus plagæ meæ aggrauata est super gemitum meum. Manus quippe plagæ est fortitudo percusionis. Primam nanque percusionē suam electi considerant:quia à cōditoris sui visione diuisi sunt: quia nequaquam illuminationis intimæ claritate perfruuntur, sed in præsentis vitæ exilio quasi in cæcitatis loco religati gemunt. Semper ergo habēt in hac manu plagæ gemitum suum. Sed cùm adhuc etiam aduersa in hac vita accidunt,manus plagæ eorum etiam super gemitum grauatur.Erat enim plagæ gemitus etiam cùm præsentis vitæ aduersa deessent.Sed amaritudo primæ percusionis,ex tentatione crescit aduersitatis. Dicit ergo.Et manus plagæ meæ aggrauata est super gemitū meum: quia iustum quemque in hac vita aduersitas non lætum percu lit,sed in eo dolorem vulneris multiplicauit. Fit tamen miro omnipotentis dei moderamine, vt cum in hoc mundo mens F
iusti aduersitatibus plus laborat, auctoris sui contemplandam faciem amplius sitiat.Vnde hic aptè subiungitur:

Quòd electi dum deum cognoscunt per fidem, desiderant videre per speciem,& cum fidei oculis eum præsentem angelis quasi in solio suo intuentur, inueniunt apud ipsum causas rationabiles, & iustas quæ extrinsecus videntur iniustæ.

Quis mihi tribuat,vt cognoscam & inueniam illum, & veniam vsque ad solium eius?)Electus quisque nisi deum cognouisset,vtique non amaret. Sed aliud est cognoscere per fidem, atque aliud per speciem,aliud inuenire per credulitatem, aliud per contemplationem.Ex qua re agitur, vt electi omnes eum quem fide cognouerunt,videre quoque per speciem anhelent. Cuius amore flagrantes æstuant: quia eius dulcedinis suauitatem iam in ipsa suæ fidei certitudine degustant Quod bene ille in Gerasenorum regione sanatus à dæmonibus designat,qui vult abire cum Iesu: sed ei à magistro salutis dicitur: Redi in Luca 8.
domum tuam,& narra quanta tibi fecerit deus. Amanti enim adhuc dilatio imponitur,vt ex dilati amoris desiderio, meritū retributionis augeatur. Fit ergo nobis omnipotens deus dulcis in miraculis, & tamen in sua celsitudine manet occultus, vt & quiddam monstrando de se, occulta nos inspiratione in suo amore succendat,& tamen in abscondendo maiestatis suæ gloriam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G gloriam,amoris sui vim per æstum desiderij augeat.Nisi enim sanctus vir videre hunc in sua maiestate quæreret, non vtique subinferret:Et veniam vsque ad solium eius.

Caput XIIII.

Vid nanque est solium dei, nisi illi angelici spiritus qui scriptura teste,throni vocati sunt? Qui ergo vsque ad solium dei venire vult,quid aliud quàm interesse angelicis spiritibus concupiscit? vt nulla iam defectiua temporum momenta sustineat:sed ad permanentē gloriam in cōtemplatione ęternitatis exurgat. Quæ tamen verba etiam in hac vita positis iustis conueniunt. Nam cùm contra votum suum atque desiderium quodlibet agi conspiciunt, ad occulta dei iudicia recurrunt,vt in eis videant quia inordinatè intus nō disponitur,quod inordinatū foris currere videtur. Cùm enim præsidentem angelicis spititibus creatorem omnium,fidei oculis contemplātur,ad eius nimirum solium veniunt. Et quia conspiciunt quoniam is qui mirè angelos regit, iniustè homines non disponit,profectò inueniunt causales rationes quàm iustæ sint,dum ipsæ causæ extrinsecus videantur iniustæ: dúmque id humiliter faciunt,semetipsos sæpe in sua voluntate reprehendunt,sua in se nonnunquam vota diiudicant,dum meliora esse ea quæ disponit conditor,pensant. Vnde bene adhuc subditur:

Quòd qui subtile dei iudicium intuetur,amaritudine pœnitentiæ semetipsum persequitur.

Ponam coram eo iudicium,& os meum replebo increpationibus.)Coram deo iudicium ponere est, intra secretū mentis per fidei contemplationem ad tremendum examen maiestatis illius,oculos nostræ considerationis aperire, quid peccator homo mereatur attendere,& occultus nūc & tacitus iudex quàm terribilis pòst appareat considerate.Ex qua re agitur, vt ad cognitionē sui anima subtilius reuocetur, & quo occultum iudicem suum magis terribilem videt,eo de suis actibus formidolosius angustetur. Anxiè trepidat,culpas suas lamentis insequitur,pœnirendo increpat, qualem fuisse se meminit. Vnde nunc quoque postquàm dictum est: Ponā coram eo iudicium, rectè subiungitur:Os meum replebo increpationibus. Qui enim sibi in conspectu dei iudicium ponit, os suum increpationibus replet: quia dum subtile examen tremendi contra se iudicis contemplatur,amarè se pœnitentiæ inuectione persequitur. Sæpe autem dum culpas nostras pensare negligimus, quæ earum reprehensio in iudicio sequatur, ignoramus, dum vero eas pœnitendo persequimur,quid nobis de eis iudex in suo examine dicere possit,inuenimus. Vnde adhuc aptè subiungitur: Vt sciam verba quæ mihi respondeat,& intelligam quid loquatur mihi.) Tunc enim culpas plangimus, cùm pensare cœperimus. Sed tūc subtilius pensamus, cum sollicitius plangimus,atque ex lamentis in corde nostro plenius nascitur,quid peccantibus diuina districtio minatur,quæ erunt illa reproborum improperia,qui terror,quæ implacabilis maiestatis animaduersio. Tanta enim tunc dominus reprobis iratus dicit,quanta eos pati ex æquitate permiserit. Quæ nimirum verba animaduersionis illius,iusti dummodo sollicitè metuunt,euadunt. Sed quis in illo examine inueniri iustus valeat,si secundum suæ fortitudinis maiestatem, vitam,hominum discutiat deus? Aptè ergo subiungitur:

Quòd nihil nobis fortitudo diuina prodesset,nisi nobis per assumptam humanitatem congrueret.

Caput XV.

NOlo multa fortitudine contendat mecum, nec magnitudinis suæ mole me premat.)Mens etenim quamlibet iusti,si ab omnipotente domino districtè iudicatur,mole magnitudinis premitur.In quibus nimirum verbis hoc quoque intelligendum est,quod sanctus vir dum dei fortitudinem deuitat,quid eius aliud quàm infirmitatem desiderat? Et scriptum est: Quod infirmum est dei,fortius est hominibus. Vnde & protinus adiungit:Proponet æquitatem contra me, & perueniet ad victoriam iudicium meum. Quis enim alius nisi mediator dei & hominum,homo Christus Iesus æquitatis nomine designatur? de quo scriptum est: Qui factus est sapientia nobis à deo & iustitia. Quę scilicet iustitia dum in hunc mundum contra vias peccatorum venit antiquum hostem vincimus, à quo capti tenebamur.Dicat ergo:Nolo multa fortitudine contendat mecum, ne magnitudinis suæ mole me premat: propo K nat æquitatem contra me,& perueniet ad victoriam iudicium meum, id est, ad redarguendas vias meas incarnatum filium mittat,& tunc insidiantem aduersarium per absolutionis meæ iudicium victor excludam. Si enim in diuinitatis fortitudine, sic vnigenitus filius inuisibilis maneret,vt nil de nostra infirmitate susciperet,infirmus homo ad eum inuenire accessum gratiæ quando potuisset? Considerat,m quippe pondus eius magnitudinis opprimeret potius quàm iuuaret. Sed fortis super omnia,apparuit infirmus inter omnia,vt dum nobis ex assumpta infirmitate congrueret,ad permanentem nos suam fortitudinem eleuaret. In altitudine enim sua diuinitas à nobis vt pote paruulis apprehendi non potuerat,sed strauit se hominibus per humilitatem*,& quasi in iacentē ascendimus: surrexit, & leuati sumus. Vnde hoc quoque mox subditur, per quod diuinitas inuisibilis atque incomprehensibilis demonstretur.Nam sequitur: *al.humanitatem.

Quòd deus implens omnia,si in parte quæritur,non invenitur.

Si ad orientem iero non apparet,si ad occidentem, non intelligam eum, si ad sinistram,quid agam? Non apprehendam eum.Si me vertam ad dexteram, non videbo illum.) Creator quippe omnium in parte non est:quia vbique est. Et tunc minus inuenitur,quādo is qui totus vbique est,in parte quæritur. Incircunscriptus nanque spiritus omnia intra semetipsum haber,quæ tamen & implendo circundat,& circundando implet, & sustinendo transcendit,& transcendendo sustinet. Bene autem postquam dictum est:Si ad orientem iero , non apparet,si ad occidētem,non intelligam eum,si ad sinistram , quid agam? Non apprehendam eum,si me vertam ad dexteram,non videbo illum,ilico adiunxit:Ipse verò scio viam meam.)Ac si apertè dicat:Videre non valeo videntem me,& eum qui me subtiliter intuetur,intueri non possum , vt videlicet ostendat , quia tanto cautius formidandus est , quanto conspicabilis non est. Qui enim ita nos aspicit,vt à nobis aspici nequeat,eo magis timendus est , quo cuncta videns minimè videtur. Cùm enim contra nos latere quempiam in insidiis credimus,eo illum amplius metuimus,quo minimè videmus. Cúmque eius insidias nequaquam deprehendimus vbi sunt,& ibi eas metuimus vbi non sunt.Creator autem noster qui vbique totus est,& cernēs cuncta non cernitur , tanto magis metuendus est,quanto inuisibilis permanens,de nostris actibus quando & quid decernat, ignoratur. Quæ tamen verba intelligi & aliter possunt. Ad orientem quippe imus,cùm mentem in consideratione maiestatis eius attollimus.Sed non apparet:quia qualis in natura sua est , à cogitatione mortali videri non prævalet. Si ad occidentem,non intelligam eum.)

Caput XVI.

AD occidentem imus , cùm subleuatum in deo cordis oculum,sed ipsa immensitate luminis reuerberatum,ad nosmetipsos reducimus,& lassati discimus valde super nos esse quod quærebamus,nostrámque mortalitatem considerantes,indignos nos adhuc esse deprehendimus,qui immortalem videre valeamus.Si ad sinistram,quid agam? Non apprehēdam eum.) Ad sinistram ire,est peccatorū delectationibus cōsentire.Et nimirum constat,quia deum apprehendere non valet,qui adhuc in delectatione peccati per sinistram iacet.Si me vertam ad dexteram,non videbo illum.) In dexteram procul dubio vertitur , qui de virtutibus eleuatur. Sed deum videre non valet,qui priuata lætitia de bonis actibus gaudet : quia in eo cordis oculum tumor elationis premit. Vnde bene aliàs dicitur : Non declines ad dexteram, aut ad sinistram. In quibus cunctis plærunque se anima discutit, nec tamen plene deprehendere semetipsam valet. Vnde hic aptè subditur: Ipse verò scit viam meam.) Ac si patenter dicat : Ego me & districtè discutio,& perfectè scire non possum,& tamen ille quem videre nōvaleo,videt subtiliter cuncta quę ago. Sequitur:Et probabit me quasi aurū quod per ignē trāsit. Aurū in fornace ad naturæ suæ claritate proficit,dū sordes amittit.) Quasi aurū ergo quod per ignem transit , probantur animæ iustorum , quibus exustione tribulationis , & subtrahuntur vitia , & merita augentur. Nec elationis fuit,quòd sanctus vir in tribulatione se positum auro comparauit:quia qui dei voce iustus ante flagella dictus est,

A est,non idci rco tentari permissus est, vt in eo vitia purgarētur, sed vt merita crescerent. Aurum vero igne purgatur. Minus ergo de se æstimauit ipse quàm erat,dum tribulationi traditus, purgari se credidit,qui purgandum in se aliquid non habebat. Sciendum verò est , quia quanuis de se humilia sentiat animus iustorum,ea tamen quæ agunt,quàm sint recta cōspiciunt , sed de eorum rectitudine non præsumunt. Vnde adhuc subditur: Vestigia eius secutus est pes meus.Viam eius custodiui,& non declinaui ex ea. A mandatis labiorum eius nō recessi,& in sinu meo abscondi verba oris eius.) Sed in his omnibus an se esse aliquid existimet,videamus.Sequitur:

Quòd solus deus principaliter & immobiliter est,de quo per Moysen dictum est, Qui est,misit me ad vos.

Ipse enim solus est.) Qua sententia subiuncta ostendit:quia in tot bonis quæ egerat , nil esse se credidit.Sed hæc ipsa superius verba repetentes,vt possumus perstringamus. Vestigia eius est secutus pes meus.)Quasi quidem nanque gressus dei sunt quas cernimus operationes eius,quibus bonus quisque malúsque regitur,quibus iusti iniustique suis ordinibus disponuntur, quibus & subiectus quisque ad meliora quotidie ducitur,& ad uersus ad deteriora corruens toleratur. De quibus nimirum gressibus Propheta dicebat.Visi sunt gressus tui deus.Nos itaque cùm virtutem loganimitatis,atque pictatis eius intuemur, & intuentes imitari contendimus : quid aliud quàm gressuum eius vestigia sequimur?quia extrema quædam eius operationis imitamur.Hæc enim patris sui vestigia veritas admonebat imitari,cùm diceret:Orate pro persequentibus & calumniantibus B vos,vt sitis filij patris vestri qui in cœlis est,qui solem suum oriri facit super malos & bonos. *Matth.5.*

Caput XVII.

POtest tamen beatus Iob qui certa fide iam dixerat. Scio quod redemptor meus viuit,& in nouissimo die de terra surrecturus sum, sic in futura operatione incarnandæ sapientiæ intendere , sicut nos eiusdem sapientiæ iam præterita opera per fidem videmus,quod mediator dei &hominum benignus ad tribuendum,humilis ad sustinendum,patiens ad exemplum præbendum fuerit. Cuius nimirum vitam dum beatus Iob superno spiritu repletus,sollicita intentione conspicetet futuram mansuetudinis illius humilitatem præuidens,quasi ad exemplum sibi propositum recurrit,vt quicquid in hac vita ageret,ad imitationis illius vestigia ligaret,quatenus qui occulte dispositionis eius sublimia videre non poterat,quasi in terra consp iciens ad imitationem eius vestigia teneret. De quibus eius vestigiis per Petrum dicitur:Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum , vt sequamini vestigia eius : De quo adhuc subditur:Viam eius custodiui , & non declinaui ex ea.) Custodit etenim & non declinat,qui hoc vbi intendit operatur.Custodire quippe per intentionem , est non declinare per operationem.Hæc nāque est sollicitudo iustorum,vt actus suos quotidie iuxta vias veritatis examinent,& eas sibi in regulam proponentes,à rectitudinis earum tramite non declinent. C Super semetipsos quippe quotidie ire contendunt, & quod in virtutum verticem prouehuntur , cauta reprehensione diiudicant quicquid de eis ex semetipsis remanet infra semetipsos, & totos se illò festinant trahere,vbi se inueniunt ex parte peruenisse. Sequitur: A mandatis labiorum eius non recessi.) Sicut bene obsequentes famuli dominorum suorum vultibus semper intenti sunt,vt ea quæ præceperint, festinè audiant , & implere contendant:sic iustorum mentes per intentionem suam omnipotenti domino assistunt,atque in scriptura eius quasi os eius intuentur,vt quia per eam deus loquitur omne quod vult, tanto à voluntate eius non discrepent,quanto eandem voluntatem illius in eius eloquio agnoscunt. Vnde fit vt eius verba non per eorum aures superuacuè transeant,sed hæc in suis cordibus figant. Vnde hic subditur:Et in sinu meo abscondi verba oris eius.)In sinu etenim cordis verba oris eius abscondimus, quando mandata illius non transitoriè,sed implenda opere audimus.Hinc est quod de ipsa matrevirgine scriptum est:Maria autem conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. Quæ nimirum verba,& cùm ad operationem prodeūt,in sinu cordis absconsa latent,si per hoc quod foris agitur,intus agentis animus non eleuatur. Nam cùm conceptus sermo ad opus ducitur, si per hoc humana laus quæritur, sermo dei in sinu D mentis procul dubio non occultatur. Sed nosse velim beate vir, cur te tanta intentione examines, cur tanta sollicitudine astringas? Sequitur:

Caput XVIII.

IPse enim solus est , & nemo auertere potest cogitationem eius.)Nunquid nanque non sunt angeli & homines,cœlum & terra,aēr & maria , cuncta volatilia , quadrupedia , atque repentia;Et certè scriptum est: Creauit,vt essent omnia. Cùm ergo in rerum natura tam multa sint, cur beati viri voce nunc dicitur:Ipse enim solus est? Sed aliud est esse , aliud principaliter esse,aliud mutabiliter,atque aliud immutabiliter esse. Sunt enim hæc omnia,sed principaliter non sunt:quia in semetipsis minimè subsistunt , & nisi gubernantis manu teneantur , esse nequaquam possunt . Cuncta nanque in illo subsistunt à quo creata sunt,nec ea quæ viuunt,sibimetipsis vitam tribuunt,neque ea quæ mouentur & non viuunt , suis nutibus ad motum ducuntur,sed ille cuncta mouet,qui quædam viuificat,quædam verò non viuificata in extremam essentiam mirè ordinans seruat.Cuncta quippe ex nihilo facta sunt,eorúmque essentia rursum ad nihilum tenderet,nisi eam auctor omnium regiminis manu retineret.Omnia itaque quæ creata sunt, per se nec subsistere prævalent,nec moueri,sed intantūm subsistunt,inquantum vt esse debeant,acceperunt.Intantum mouentur,inquantum occulto instinctu disponuntur . Ecce enim peccator flagellādus est de rebus humanis. Arescit in eius laboribus terra, concutitur in eius naufragiis mare , ignescit in eius sudoribus E aër,obtenebrescit contra eum inundationibus cœlum,inardescunt in eius oppressionibus homines,mouentur in eius aduersitate & angelicæ virtutes. Nunquid nam hæc quæ inanimata, vel quæ viuentia diximus , suis instinctionibus, & non magis diuinis impulsionibus agitantur? Quicquid est itaque quod exterius sæuit,per hoc ille intuēdus est qui hoc interius disponit. In omni igitur causa solus ipse intuendus est , qui principaliter est.Qui etiā ad Moysen dicit: Ego sum qui sum. Sic dices filiis Israēl.Qui est,misit me ad vos.Cùm itaque flagellamur per ea quæ videmus,illum debemus sollicitè metuere, quem non videmus. Vir itaque sanctus despiciat quicquid exterius terret, quicquid per essentiam suam,nisi regeretur, ad nihilum tenderet,& mentis oculos suppressis omnibus intueatur vnum , in cuius essentiæ comparatione esse nostrum non esse est , & dicat: Ipse enim solus est. De cuius mox immutabilitate aptè subiungitur: *Genes.* 1. *Exodi.* 3.

Quòd sententiam dei licèt quidam deprecando auerterint,hoc ipsum erat apud eius clementiam,vt sic fieri posset.

Et nemo auertere potest cogitationem eius.) Sicut enim immutabilis natura est,ita immutabilis cogitatione.Cogitationē quippe eius nullus auertit:quia nemo resistere occultis eius iudiciis prævalet.Nam etsi fuerunt quidam qui deprecationibus suis eius cogitationem auertisse videantur,ita fuit eius interna cogitatio,vt sententiam illius auertere deprecando potuissent, F & ab eo acciperent quod agerent apud ipsum. Dicat ergo:Et nemo auertere poterit cogitationem eius:quia semel fixa iudicia mutari nequaquam possunt. Vnde scriptum est:Præceptum posuit,& non præteribit.Et rursum.Cœlum & terra transibūt, verba autem mea non transibunt.Et rursum: Non enim cogitationes meæ sicut cogitationes vestræ , neque viæ meæ sicut viæ vestræ.Cùm ergo exterius mutari videtur sententia,interius consilium non mutatur:quia de vnaquaque re immutabiliter intus constituitur,quicquid foris mutabiliter agitur. Sequitur: *Psalm.148* *Lucæ 21.* *Esa.55.*

Quòd etiam quæ contra voluntatem dei fieri videntur , voluntati eius non obsistunt.Et quod eo ordine voluntas peruersa diabolsin hoc vtilitati sanctorum seruiat vt purget eos.

Caput XIX.

ET animia eius quodcunque voluit hoc fecit.) Cum sic cunctis corporibus exterior , cunctis mentibus interior deus , ea ipsa vis eius qua omnia penetrat , cunctáque disponit,anima illius appellatur. Cuius videlicet voluntati , nec illa obsistunt quæ contra voluntatem illius fieri videntur:quia ad hoc nonnunquam permittit fieri etiam quod non præcepit, vt per hoc illud certius impleatur quod iuber. Apostatę quippe angeli

I *1.Corin.1.* *Ibidem.* *1.Petri 2.* *Lucæ. 2.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

G angeli peruersa voluntas est,sed tamen à deo mirabiliter ordinatur,vt ipsæ quoque eius insidiæ vtilitati bonorum seruiant, quos purgant dum tentant. Sic itaque eius anima quodcunque voluit hoc fecit,vt inde quoque voluntatem suam impleat,vn de voluntati illius repugnari videbatur. Terreatur ergo vir iustus,& tãtæ maiestatis pondus considerans, infirmum se esse deprehendat. Sed inter verba hæc percunctari libet ac dicere: O beate Iob inter tot flagella positus,cur adhuc aduersa formidas? Iam tribulationibus cingeris, iam innumeris afflictionibus angustaris. Malum timeri debet,quod necdum susceptum est,tu in tanto positus dolore quid metuis? Sed ecce vir iustus nostris inquisitionibus satisfaciens adiungit. Cùm expleuerit in me voluntatem suam, & alia multa similia præsto sunt ei.) Ac si apertè dicat: Iam perpendo quæ patior,sed adhuc formido quæ pati possum. Explet enim in me voluntatem suam: quia multis me persecutionibus affligit. Sed multa similia præsto sunt ei,quia si ferire cogitat, adhuc inuenit vbi plaga crescat. Hinc itaque pensandum est quàm pauidus ante flagellum fuit, qui etiam percussus adhuc metuit ne feriatur. Incomprehensibilem quippe vim ei inesse considerans & potestatis & examinis,esse vir iustus noluit nec de flagello securus. Vnde adhuc metuens adiungit: Et idcirco à facie eius turbatus sum, & considerans eum timore sollicitor.) Bene à facie domini turbatur, qui terrorem maiestatis illius cordis sui obtutibus proponit,& eius rectitudinis pauore concutitur,dum se reddendis rationi H bus conspicit idoneum non esse, si districtè iudicetur. Rectè autem dicitur: Et considerans eum,timore sollicitor: quia diuinæ animaduersionis vim cùm minimè quisque considerat,minimè formidat,& tãto magis in hac vita quasi securus est,quanto à consideratione internæ districtionis alienus. Semper etenim iusti viri ad cordis secretarium redeunt, vim occultæ districtionis intuentur,maiestatis intimæ iudicio asistunt, vt eo magis quandoque securi sint,quo hic quandiu viuerent, securi esse noluerunt. Nam malorum mentes cùm renuunt considerare quod timeant,ad hoc quandoque gaudentes perueniunt, quod timentes nullo modo euadant. Sed ecce de beato Iob nouimus,quod crebris dei sacrificiis deditus,quod hospitalitatibus, quod indigentiis pauperum impensus, quod suis etiam subditis humilis,quod sibi aduersantibus benignus fuit, & tamen tot flagella suscepit,nec iam securus extitit inter flagella, sed adhuc metuit, adhuc diuinæ districtionis vim considerans contremiscit. Quid nunc itaque miseri, quid peccatores dicemus,si sic timet qui sic egit? Sed tanti timoris pondus an à semetipso habeat,innotescat. Sequitur:

Caput XX.

D Eus molliuit cor meum, & omnipotens conturbauit me.) Ex diuino munere cor iusti molliri dicitur: quia I
Prouer.28. superni iudicij timore penetratur. Molle est enim quod penetrari potest,durum quod penetrari non potest. Vnde per Salomonem dicitur: Beatus homo qui semper est pauidus,qui vero mentis est duræ, corruet in malum. Virtutem ergo suæ formidinis non sibi,sed auctori tribuit, qui ait: Deus molliuit cor meum,& omnipotens conturbauit me. Non autem secura,sed perturbata sunt corda bonorum: quia dum futuri examinis pondus considerant,quietem hic habere non appetunt,securitatem suam districtionis intimę considerationę perturbãt. Qui tamen inter ipsa timoris supplicia sæpe animum reuocant ad dona, & vt semetipsos consolatione refoueant, inter hoc quod metuunt, reducunt oculum ad dona quæ acceperunt,vt spes subleuet,quem timor premit. Vnde & sequitur:

Quòd in corda iustorum in ipso orationis sacrificio sæpe carnales se cogitationes ingerunt,& ea polluunt.

Non enim perij propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo.) Ille enim in flagello positus, à salute corporis propter imminentes tenebras perit,qui idcirco protransactis percutitur,vt à futuris suppliciis abscondatur. Flagella quippe bonorum,aut vitia perpetrata purgant, aut ea quæ poterant perpetrari futura deuitant. Beatus autem Iob,quia in flagello positus,nec à peccatis præcedentibus purgabatur, nec ab imminentibus tegebatur, sed eius tantummodo in flagello virtus augebatur, fiducialiter dicit: Non enim perij propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo. Qui enim semper diuinæ formidinis pondus aspexit,eius cordis faciem caligo peccati non operuit. Et eis quem supplicia nulla sequebantur,salutem corporis propter imminentes tenebras non amisit. Et notandum quod ipse priora denuncians, nequaquam ait: faciem meam non tetigit,sed non operuit caligo. Sæpe enim etiam corda iustorum subortæ cogitationes polluunt, terrenarum rerum delectationibus tangunt,sed dum citius manu sanctæ discretionis abigũtur, festinè agitur ne cordis faciem caligo operiat,quæ hanc iam ex illicita delectatione tangebat. Nã sæpe in ipso orationis sacrificio importunè se cogitationes ingerũt,quæ hoc rapere,vel maculare valeãt,quod in nobis deo flentes immolamus. Vnde Abraham cùm ad occa- *Gene.15.*
sum solis sacrificium offerret,insistentes aues pertulit,quas studiosè,ne oblatum sacrificium raperent,abegit. Sic nos cùm in ara cordis holocaustum deo offerimus,ab immundis hoc volucribus custodiamus, ne maligni spiritus & peruersæ cogitationes rapiant, quòd mens nostra offerre se domino vtiliter sperat. Sequitur:

Textus capitis vicesimiquarti beati Iob,sed moralis expositionis libri decimisexti Caput X X I.

A B omnipotente non sunt abscondita tempora,qui autem nouerũt eum,ignorant dies illius. Alij terminos transtulerunt,diripuerunt greges,& pauerunt eos. Asinum pupillorum abegerunt, & abstulerũt pro pignore bouem viduæ. Subuerterunt pauperum viam,& oppresserunt pariter mãsuetos terræ. Alij quasi onagri in deserto egrediuntur ad opus suum,vigilant ad prædam præparant panem liberis. Agrum non suum demetunt,& vineam eius quam vi oppresserant, vindemiant. Nudos dimittunt homines,indumenta tollentes, quibus non est operi mentum in frigore, quos imbres montium rigant,& non habentes velamen amplexantur lapides. Vim fecerunt deprædantes pupillos,& vulgũ pauperem spoliauerunt. Nudis & incedentibus absque vestitu,& esurientibus tulerunt spicas. Inter aceruos eorum meridiati sunt,qui calcatis torcularibus sitiunt. De ciuitatibus fecerunt viros gemere,& anima vulneratorum clamauit, & deus inultum abire non patitur. Ipsi fuerunt rebelles lumini. Nescierunt vias eius, nec reuersi sunt per semitas illius. Mane primo consurgit homicida, interficit egenum & pauperem, per noctem verò erit quasi fur. Oculus adulteri obseruat caliginem,dicens: non me videbit oculus, & operiet vultum suum. Perfodiũt in tenebris domos,sicut M
in die condixerant sibi,& ignorauerunt lucẽ. Si subitò apparuerit aurora,arbitrantur vmbram mortis, & sic in tenebris quasi in luce ambulant. Leuis est super faciem aquæ. Maledicta sit pars eius in terra,nec ambulet per viam vinearum. Ad nimium calorem transeat ab aquis niuium, & vsque ad inferos peccatum illius. Obliuiscatur eius misericordia. Dulcedo illius vermes. Non sit in recordatione, sed conteratur sicut lignum infructuosum. Pauit enim sterilem,& quæ non parit,& viduæ bene non fecit. Detraxit fortes in fortitudine sua: & cum steterit,non credet vitæ suæ. Dedit ei deus locum pœnitentiæ, & ille abutitur eo in superbia, oculi autem eius sunt in viis illius. Eleuati sunt ad modicum,& non subsistent,& humiliabuntur sicut omnia & auferentur,& sicut summitates spicarũ conterentur. Quod si non est ita, quis me potest arguere esse mẽtitum,& ponere ante deum verba mea?

Quòd omnipotentem deum fideles quique, & sciunt per fidem, & nesciunt per speciem. Magnóque moderamine attendendum

A *attendendum est,in naturæ humanæ circumscriptione,non plus sapere quàm oportet sapere.*

A B omnipotente non sunt abscondita tempora: qui autem nouerunt eum, ignorant dies illius. Quid dies dei,
Psalm.83. nisi ipsa eius æternitas appellatur? quæ nonnunquam vnius diei pronunciatione exprimitur,sicut scriptum est: Melior est dies vna in atriis tuis super milia. Nonnunquam verò pro sua longitudine,dierum multorum appellatione signatur,
Psalm.101. de quibus scriptum est: In seculum seculi anni tui. Nos itaque intra tempora voluimur,per hoc quòd creatura sumus: deus autem qui creator est omnium, æternitate sua tempora nostra comprehendit. Ait ergo: Ab omnipotente non sunt abscondita tempora: qui autem nouerunt eum,ignorant diesillius. Quia ipse quidem nostra comprehensibiliter conspicit, nos autem ea quæ eius sunt,comprehendere nullatenus valemus. Sed natura dei cùm simplex sit,mirandum valde cur dicit: qui nouerunt eum,ignorant dies illius. Neque enim aliud ipse,atque aliud dies eius sunt. Deus nanque hoc est quod habet. Aeternita tem quippe habet,sed ipse est æternitas. Lucem habet, sed lux sua ipse est. Claritatem habet,sed ipse est claritas sua. Non est ergo in eo aliud esse,& aliud habere. Quid est itaque dicere,qui nouerunt eum,ignorant dies illius,nisi quia & qui cognoscunt eum,adhuc nesciunt? Nam & qui iam eum fide tenent, adhuc per speciem ignorant. Et cùm ipse sibi sit æternitas,quem veraciter credimus,qualiter tamẽ sit ipsa eius æternitas,ignoramus. In hoc nanque quod de diuinæ naturæ potentia audimus, ea nonnunquam cogitare consueuimus, quæ per experientiam B scimus. Omne enim quod cœpit & desinit, initio & fine concluditur. Quòd si mora aliquantula differtur,vt finiatur,lõgum dicitur: In qua videlicet longinquitate cum quisque mẽtis oculos reducit retro per memoriam, tendit antè per expectationem,quasi per spatium temporis dilatat in mente. Cúmque audit æternitatem dei,humano more intendẽti animo longa vitę spatia proponit,in quibus metiatur semper,& quid abiit retro quod retineatur in memoria: & quid antè restat quod expecte tur ex intentione. Sed quotiens in æternitate ista cogitamus,æternitatem necdũ cognouimus. Ibi quippe est quod nec initio incipitur,nec fine terminatur, vbi neque expectatur quod veniet,neq; percurrit quod debeat recordari,sed est vnum quod semper esse est. Quod etsi nos & angeli cum initio esse videre incipimus,esse tamen hoc fine initio videmus, vbi sic semper sine fine esse est,vt nunquam se animus tendat ad sequentia,ac si multiplicentur quæ sunt,& longa fiant. Nam & si per prophetiæ spiritum dictum est: Domine qui regnas in æternum,& in seculum & adhuc,more sacri eloquij,humano modo spiritus hominibus est locutus,vt ibi adhuc diceret, vbi expectatio nõ inesset. Adhuc enim æternitas non habet,quæ semper esse habet,in quã nulla pars suæ longitudinis præterit,vt pars alia succedat,sed totum simul esse est,& nil deest quod cernat, in qua omne quod est,animus videt, & tardum non esse, & longum C esse. Sed hæc de æternitatis diebus loquentes, conamur magis videre aliquid quàm videmus. Dicatur igitur rectè: Qui autem nouerunt eum,ignorant dies illius: quia etsi iam deum per fidẽ nouimus qualiter tamen sit eius æternitas sine præterito ante secula,sine futuro post secula,sine mora longa,sine præstolatione perpetua,non videmus. Beatus itaque Iob sanctæ Ecclesiæ typum tenens, quia sub magno se scientiæ freno moderatur, ne plus sapiat quam oportet sapere,& dies dei non posse comprehendi testificans,ad hæreticorum mox superbiã respectum mentis reducit,qui alta sapere appetunt,& quod capere vtcunque non possunt,perfectè se scire gloriantur. Nam sequitur:

Quòd hæretici patrum instituta transgrediuntur,& actiuos viros à ministerio sanctorum auertunt.

Alij terminos transtulerunt,diripuerunt greges,& pauerunt eos.) Quos aliorum nomine,nisi hæreticos designat, quia sanctæ Ecclesiæ gremio extranei existunt? Ipsi enim terminos transferunt: quia constitutiones patrum præuaricãdo transcendunt. De quibus nimirum constitutionibus scriptum est: Ne
Prouer.22. transgrediaris terminos antiquos quos posuerunt patres tui. Qui greges diripiunt & pascunt: quia imperitos quosque peruersis ad se persuasionibus trahunt,& doctrinis pestiferis ad interficiendum nutriunt.

Caput XXII. D

N Aim quòd gregum nomine imperiti populi designentur,sponsi verba testantur, qui sponsam suam alloquitur,dicẽs: Nisi cognoueris te ô pulchra inter mulieres, *Cauti.1.*
egredere & abi post vestigia gregũ,id est,nisi honorem tuum, quo ad similitudinem dei es condita,bene viuendo cognoueris,à conspectu meæ cõtemplationis egredere,& imperitorum vitam imitare populorum. Sequitur: Asinum pupillorum abegerunt,& abstulerunt pro pignore bouem viduæ.) Quos hoc loco pupillos accipimus, nisi electos dei,in mentis teneritudine positos? qui magna fidei gratia nutriuntur, & patris sui iam pro se mortui faciem necdum vident. Et sunt plærique in Ecclesia qui quosdam conspiciunt cœlestia appetere, terrena omnia despectui habere, quanuis ipsi in huius mundi laboribus insudent, eis tamen quos ad cœlestia anhelare cõspiciunt, de rebus quas in hoc mundo possident, huius vitæ adiutorium ferunt. Et quanuis ipsi agere spiritalia nequeant, ad summa tamen tendentibus libenter subsidia ministrant. Portare enim asinus onera hominum solet. Quasi ergo quidam asinus electorum est, qui terrenis actibus deseruiens, deportat onera vsibus hominum. Et sæpe cùm hæretici quemlibet talem à sanctæ Ecclesiæ gremio auertunt,quasi pupillorum asinum abigunt: quia cùm hunc ad perfidiam suam pertrahunt,à ministerio bonorum repellunt. Quæ autem vidua,nisi sancta Ecclesia debet intelligi, quæ occisi viri sui interim visione priuata est? Bos autem huius est viduæ,vnusquisque prædicator. Et sæpe contingit,vt hæretici peruersis suis dogmatibus ipsos etiam qui prædicatores videbantur,trahant. Bouem ergo viduæ auferunt, cùm de sancta Ecclesia etiam prædicantem tollunt. Vbi rectè est adiunctum: Pro pignore. Pignus nanq; cùm tollitur,aliud quidem est quod tenetur,sed tamen adhuc aliud quæritur. Et plærunque hæretici ideo eos conantur auferre qui prædicant,vt eorum etiam sequaces trahant. Pro pignore ergo bos viduæ rollitur, quando idcirco ipse qui prædicabat rapitur, vt alij sequantur. Ex cuius ruina plærũque agitur,vt hi quoque de sanctæ Ecclesiæ gremio exeant,qui in ea bonis moribus prædicti, mites atque humiles esse videbantur. Vnde & subditur: Subuerterunt pauperum viam,& oppresserunt pariter mansuetos terræ. Paupertatis nãque nomine,sæpe humilitas designari solet. Et nonnunquam hi qui mãsueti atque humiles videntur,si seruare discretionem nesciunt,exemplis aliorum cadunt. Sunt vero nonnulli hæretici qui populis admisceri fugiunt, sed secessum vitæ secretioris petunt, qui plærunque eos quos inueniunt, eo amplius peste suæ persuasionis inficiunt,quo quasi ex vitæ meritis reuerentiores videntur. De quibus subditur:

Quòd hæretici,vt sanctiores æstimentur,solitariam sibi vitam eligunt,& sanctorum verba suo sensu exponentes, adiutoribus suis panem præbent erroris.

Caput XXIII.

A Lij quasi onagri in deserto egrediuntur ad opus suum.) F
Onager enim agrestis est asinus. Et rectè hoc in loco onagris comparantur hæretici: quia in suis voluntatibus dimissi,à vinculis sunt fidei,& rationis alieni. Vnde scriptum est: Onager assuetus in solitudine, in desiderio animæ suæ attraxit ventum amoris sui. Onager quippe in solitudine assuetus est, quia dum terram cordis sui disciplinæ virtute non excolit,ibi habitat vbi fructus non est. Qui in desiderio animę suæ ventum amoris sui attrahit: quia ea quæ ex desiderio scientiæ in mente concipit: inflare prævalent, non ædificare. Contra quos dicitur: Scientia inflat, charitas verò ædificat. Vnde hic quoque congruè infertur: Egrediuntur ad opus suum. Non enim dei, sed suum opus peragunt, dum non recta dogmata, sed propria desideria sequuntur. Scriptum quippe est: Ambulans in via immaculata, hic ministrabat. Qui ergo non in via immaculata ambulat,sibi magis quàm domino ministrat. Sequitur: Vigilantes ad prædam præparant panem liberis.) Ad prædam vigilant hæretici, qui verba iustorum ad sensum proprium semper rapere conantur, vt per hæc peruersis filiis panem erroris parent. De quo videlicet pane apud Salomonem verbis mulieris prauitatis hæreticæ typum gerentis, dicitur: Aquæ furtiuæ dulcioris sunt,& panis absconditus suauiór. Sequitur: Agrum non

Hiere. 2.

1.Corin.8.

Psalm.100

Ad prædã vigilant hæretici.

Prouerb.9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G non suum demetunt,&vineam eius quem vi oppresserant,vindemiant.Potest agri nomine, scripturæ sacræ latitudo signari, quam hæretici non suam demetunt: quia ex ea sententias longè à suis sensibus diuersas tollunt. Quæ vineæ quoque appellatione exprimitur,quia per veritatis sententias botros virtutum profert. Cuius vineæ dominum,id est,scripturæ sacræ conditorem,quasi vi opprimunt : quia eius sensum in verbis sacri eloquij inflectere violenter conatur,qui dicit: Seruire me fecisti in peccatis tuis : præbuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis. Et eandem vineam vindemiant, qui ex ea sententiarum botros, pro suæ intelligentiæ intentione coaceruant. Potest agri,vel vineæ nomine, vniuersa ecclesia designari,quam peruersi prædicatores demetũt,& auctorem eius in membris suis opprimendo vindemiant:quia creatoris nostri gratiã persequentes,dum quosdam de illa qui recti videbantur rapiunt:quid aliud quàm spicas,vel botros animarum tollũt?De quibus adhuc subditur: Nudos dimittunt homines,indumenta tollentes , quibus non est operimentum in frigore.)Sicut vestimenta corpus,sic bona opera protegunt animam. Vnde cuidam dicitur:Beatus qui vigilat,& custodit vestimenta sua,ne nudus ambulet. Hæretici itaque cùm in quorundam mentibus bona opera destruunt,nimirum velamina indumentorum tollunt. Bene autem dicitur: Quibus non est operimentum in frigore.Operimentum quippe ad iustitiam pertinet,frigus ad culpam. Et sunt nonnulli qui in quibusdam rebus peccata faciunt, in quibusdam verò recta H opera sequuntur.Qui ergo ex aliis actibus delinquit, atque ex aliis iustitiam peragit,quid iste nisi in frigore vestitur? Et alget & tegitur:quia ex alio opere ferueſcit ad iustitiam , & ex alio frigeſcit ad culpam.Sed cùm hæretici bona opera talibus subtrahunt,agunt ne in frigore habeant quo vestiantur. Rectè ergo dicitur:Nudos dimittunt homines,indumẽta tollentes,quibus non est operimentum in frigore: vt videlicet solum culpæ frigus interimat,quos calor alterius operis ex parte aliqua tegebat.

Esa.43.

Apoc. 16.

Ibidem.

Caput XXIIII.

POteſt verò per frigus desiderium,per vestimentum operatio signari.Et sunt plærique, qui adhuc aduersis desideriis æstuant,sed contra se spiritaliter decertantes,rectis sibi operibus repugnant:& bonis actibus tegũt hoc,quod sinistrum sibi resultare per tentationem sentiunt. Hi itaque vnde mala desiderant,inde algent:vnde autem bona operãtur,inde vestiti sunt. Cùm verò hæretici peruersis allegationibus rectę fidei eis opera subtrahunt,quid agunt, nisi vt hi qui adhuc desideriorum carnalium frigora sentiunt,sine bonorum actuum vestimento moriantur? Sequitur:Quos imbres montium rigant,& non habentes velamen,amplexantur lapides.) Imbres montium sunt verba doctorum. De quibus montibus voce sanctæ Ecclesiæ dicitur: Leuaui oculos meos ad mõtes.Hos itaque imbres montium rigant,quia sanctorum patrum fluenta satiant. Velamen autem,vt iam prædiximus,boni operis tegmen accipimus,quo quisque tegitur,vt ante omnipotẽtis dei oculos,prauitatis eius fœditas operiatur.Vnde scriptũ est:Beati,quorum remissæ sunt iniquitates,& quorum tecta sunt peccata. Quos autẽ lapidum nomine,nisi fortes in sancta Ecclesia viros accipimus ? quibus per primum pastorem dicitur:Et vos tanquam lapides viui superædificamini.Hi itaque qui de nullo suo opere confidunt,& ad sanctorum mattyrum protectionem currunt,atque ad sacra eorum corpora fletibus insistunt , promereri se veniam eis intercedentibus deprecantur.Quid ergo isti in hac humilitate faciunt,nisi quia bonæ actionis velamen non habent,lapides amplexantur? Sequitur:

Psal.120.

I

Psalm.31.

Descriptio persecutionis,quam in membris suis sancta Ecclesia ab hæreticis patitur.

Vim fecerunt deprædantes pupillos, & vulgum pauperem spoliauerunt.)Cum prosperitatem vitæ præsentis hęretici non habent , infirmis mentis verbis blandioribus peruersa persuadent. Si qua verò illis prosperitas temporis præsentis arriserit, etiam violenter trahere quos prævalent, non desistunt. Pupillorum itaque nomine designantur hi qui adhuc sunt teneri intra sanctam Ecclesiam constituti,quorum vitam misericors pater moriendo seruauit:qui ad bonam iam intẽtionem deducti sunt,sed adhuc in bonis actibus nulla virtute roborantur. Hæretici igitur deprædantes pupillos vim faciunt: quia contra infirmas fidelium mentes,verborum & operum violẽtia grassantur. Vulgus autem pauper,est populus indoctus,qui si veræ sapientiæ diultias haberet , vestimentum suæ fidei nequaquam amitteret. Quasi quidem quippe intra sanctam Ecclesiam senatores sunt,viri doctiores:qui cum scientiam in corde multiplicant,veris apud se diuitiis abundant. Sed hęretici vulgum pauperem spoliant:quia dum doctos non prævalẽt,indoctosquosque à velamine fidei,prædicatione pestifera denudãt. Sequitur:

K

Caput XXV.

NVdis & incedentibus absque vestitu,&esurientibus tulerunt spicas.) Quod ait nudis,hoc replicat absque vestitu:sed aliud est nudum esse,aliud nudum incedere. Omnis enim qui nec bona nec mala operatur , nudus est & otiosus:qui autem mala agit,nudus incedit: quia sine velamine boni operis per iter prauitatis pergit. Sunt verò nonnulli qui malũ suæ nequitiæ cognoscentes,satiari pane iustitiæ festinãt , percipere sacri eloquij dicta desiderant. Qui quoties patrũ sentẽtias pro ædificãdis mentibus in cogitatione versant,quasi de bona segete spicas portant. Hæretici igitur nudis & incedentibus absque vestitu,& esurientibus spicas tollunt:quia siue quidem otiosi sint,& in nullis se bonis exerceant,seu pariter impudicitiæ absque velamine boni operis pergant,etiam si quando iam ad pœnitentiam redire cupiũt,& pabulum verbi concupiscũt, eis esurientibus spicastollunt:quia in eorum mente pernicios persuasionibus patrum sententiam destruunt. Nec immerito spicas signare patrum sententias dicimus,quia sæpe dum per figurata eloquia proferuntur,ab eis tegmen literæ quasi aristarũ paleas subtrahimus,vt medulla spiritus reficiamur. Sequitur:In ter acernos eorum meridiati sunt , qui calcatis torcularibus sitiunt.)Omnes qui sanctã Ecclesiam persequuntur , quid aliud quam torcular calcant? Quod diuina agi dispositione permitti tur,vt animarum botri in spiritale vinum defluant , quæ carne corruptibili exutæ,ad regna cœlestia velut in apothecã currãt. Nam iniusti dum iustos deprimunt , quasi botros sub pedibus mittunt. Compressi autem botri ad superni cõiuij satietatem exuberant,qui prius quasi in huius aëris libertate pendebant. Vnde Dauid propheta sanctæ Ecclesiæ afflictionem cõspiciẽs, psalmum pro torcularibus scribit. Sed omnes qui vitam fidelium persequuntur,calcant & sitiunt:quia agendo crudelia ferocires fiunt,& impietatis suæ meritis cæcati,eo ambiunt grauiora facere,quo iam grauia fecerunt. Hęretici autem cum per se potestatem persecutionis nõ habent , huius seculi potentes commouent,eorúmque mentes ad persequendum trahunt,& quibus valent persuasionibus accẽdunt. Quos cum crudelia agere contra catholicorum vitam conspiciunt,quasi in ipso solis feruore requiescunt. Bene ergo nunc dicitur. Inter aceruos eorum meridiati sunt , qui calcatis torcularibus sitiunt , quia eorum se multitudini adiungunt,quos iam vident grauia agere,& adhuc sitire grauiora. Quorum feruor dum eorum desideria satiat, in eorum actibus,quasi in meridie quiescunt. Sequitur:De ciuitatibus fecerunt viros gemere.) Quia ciuitates à conuinentibus populis appellantur,nõ immerito ciuitatum nomine veræ sunt fidei Ecclesiæ designatę,quæ in singulis mundi partibus positę, vnam catholicam faciunt , in qua fideles omnes de deo recta sentientes concorditer viuunt:

L

M

Caput XXVI.

HAnc itaque in euangelio dominus conuiuantium populorum etiam per locorum distinctionem concordiam designauit : cùm satiaturus de quinque panibus populum , quinquagenos per turmas,vel centenos discumbere præcepit,vt videlicet turba fidelium escam suam, & locis disiuncta, & moribus coniuncta perciperet. Iubilæi quippe requies quinquagenarij numeri mysterio continetur , & quinquagenarius bis ducitur , vt ad centenarium perducatur. Quia ergo prius à malo quiescitur opere, vt pòst anima plenius quiescat in cogitatione, alij quinquageni , alij autem centeni discumbant , quoniam sunt nonnulli qui iam à prauis actibus habent requiem operis, & sunt nonnulli qui à peruersis cogitationibus habent iam requiem mentis . Hæretici igitur quia peruersis sæpe huius mundi potentibus adhærentes,bonorum socialem vitam,atque concordiam persequuntur , rectè nunc dicitur : De ciuitatibus fecerunt viros gemere. Quos rectè beatus Iob memorat viros, quia illos magis hæretici extinguere

Matth.14. Marci.6. Luca. 9. Ioan.6.

Esaiæ.21.

Psal.100.

Psal.5. Eccle.10.

A guere ambiunt,qui perfectis gressibus per viam dei non fluxè & eneruiter,sed viriliter currũt. Qui cùm vulnus perfidiæ ingeri in paruulorum fidelium mente conspiciunt,semper ad clamorem & gemitus redeunt. Vnde & rectè dicitur : Et anima vulneratorum clamabit , & deus inultum abire non patitur. Vulneratur quippe anima iustorum, cùm fides turbatur infirmorum,quibus iam hocipsum clamare, est de alieno lapsu tabescere. Sed deus inultum abire non patitur:quia etsi iusto ordine iniustum aliquid fieri iustè permittit,inultum tamen abire non sinit iniustum quòd fieri iustè permisit: quia & per reproborum iniustitiam quasdam quas inesse considerat culpas percutit electorum,& tamen æterna iustitia ferire non negligit iniustitiam ferientium. Sequitur.

Quòd hæretici qui bona quæ intelligunt,male interpretando peruertunt, & facere contemnunt , postmodum ita damnat in reprobum sensum, vt faciant ea quæ non conueniunt,nec hoc ipsum intelligunt,quòd male agunt.

Ipsi fuerunt rebelles lumini.) Plærunque peruersi & cognoscunt recta quæ sequi debeant, & tamen sequi despiciunt quæ cognoscunt. Lumini ergo rebelles sunt: quia sua desideria sequendo,bonum despiciunt quod nouerũt. Qui ergo non per ignorantiam,sed per superbiam delinquunt, elationis suæ scutum iaculis veritatis obiiciunt,ne salubriter in corde feriantur. Ex quà videlicet eorum superbia agitur,vt quia nolunt facere B quæ cognoscunt, nec cognoscant iam bona quæ faciant , sed sua eos cæcitas à veritatis lumine funditus excludat. Vnde & aptè subditur:Nescierunt vias eius,nec reuersi sunt per semitas illius.) Qui enim prius sciendo rebelles sunt , postmodum

Roma.1. cæcantur vt nesciãt,sicut de quibusdam dicitur:Quia cùm cognouissent deum,non sicut deum glorificauerunt , aut gratias egerunt. De quibus paulopòst additur : Tradidit illos deus in reprobum sensum,vt faciant ea quæ non conueniunt. Quia enim glorificare noluerunt quem cognouerunt , reprobo sensui traditi,ad hoc relicti sunt,vt nescirẽt iam pensare mala quæ faciebant. Bene autem dicitur:

Caput XXVII.

NEscierunt vias eius,nec reuersi sunt per semitas illius.) Angustior quippe est semita quàm via. Qui autem bona manifestiora agere contemnunt , nequaquam ad subtiliora intelligenda perueniunt. Expectauit autem omnipotens deus,vt per eius semitas pergerent,sed vtinam per eas vel reuerti voluissent,vt vitæ itinera quæ noluerunt per innocentiam,saltem per pœnitentiam tenerent . Qua in re quanta sint misericordiæ viscera dei omnipotentis ostenditur qui eos quos à se discedentes aspicit,vt reuertantur quærit. Vnde post

Hier.3. enumeratas culpas delinquẽtium,synagogam per vocem prophetam reuocat,dicens:Ergo saltem amodo voca me , paret C meus,dux virginitatis meæ tu es. Sequitur:

Quòd qui in fratre no odio sunt,homicidæ dicantur.

Mane primo consurgit homicida,interficit egenum & pauperem,per noctem vero erit quasi fur.) Cùm homicida in nece proximorum per nocturnum maximè silẽtium soleat grassari , cur hoc in loco mane primo consurgere ad interficiendum egenum & pauperem dicitur,in nocte verò quasi fur esse perhibetur ? Sed ipsis verbis literæ dum sibi non congruunt, ad indaganda spiritus secreta reuocamur. In scriptura sacra mane aliquando aduentus dominicæ incarnationis , aliquando aduentus iam terribilis & districti iudicis,aliquando verò præsentis vitæ prosperitas poni consuenit. Mane etenim aduentus dominicæ incarnationis extitit,sicut propheta dicit: Venit mane & nox : quia & nouæ lucis primordia in redemptoris præsentia fulserunt,& tamen à persecutorum cordibus perfidiæ suæ tenebræ non sunt deterſæ. Rursum per mane aduentus iudicis designatur. Vnde per Psalmistam dicitur: In matutinis interficiebam omnes peccatores terræ,sicut & electorum quoque personam exprimens,ait: Mane astabo tibi & videbo. Rursum per mane præsentis vitæ prosperitas designatur,sicut per Salomonem dicitur : Væ tibi terra,cuius rex est puer , & cuius principes mane comedunt. Quia enim mane primum diei tempus est , & vesperæ extremum , nequaquam reficiendi sumus de huius vitæ prosperitate quæ prævenit , sed de his quæ in fine diei,id est,in mundi tetmino sequuntur. Ma D ne ergo comedunt,qui de huius mundi prosperitatibus extolluntur,& dum præsentia vehementer curant,futura non cogitant. Omnis enim qui odit fratrem suum, homicida est. Mane 1.Ioan. 3. itaque primò consurgit homicida,quia in præsentis vitæ gloria peruersus quisque erigitur,& illorum vitam deprimit , qui dum sequentem gloriam sitiunt,quasi satiati in vespere exquirunt. Prauus etenim quisque in hoc mundo dignitatem transitoræ potestatis arripiens,tanto se acrius ad peragenda mala dilatat,quanto per charitatis viscera nullum amat. Quotiens enim cogitationibus contra bonos fœuit,totiens innocentium vitam interimit. Qui si disponẽte deo subitò gloriam acceptæ potestatis amiserit,locum mutat,sed mentem non mutat: quia ad hoc protinus dilabitur,quod subinfertur:

Caput XXVIII.

PEr noctem verò erit quasi fur.) In nocte quippe tribulationis atque deiectionis suæ , etsi exercere crudelitatis manum non valet:eis tamen quos prævalere conspicit, consilia peruersitatis præbet. Huc illucque discurrit , & quæque potest in bonorum læsionem suggerit. Qui rectè quasi fur dicitur,quia in ipsis suis peruersis consiliis metuit ne deprehendatur. Qui ergo contra egenum & pauperem mane homicida est,per noctem quasi fur absconditur,quia peruersus quis E que qui in prosperitate vitæ præsentis humilium vitam deprimendo interimit, in aduersitate atque deiectione positus, per iniqua consilia latenter lædit,atque id quod per se explere hon valet, adhærendo huius mundi potentibus exercet. Sequitur:Oculus adulteri obseruat caliginem,dicens:non me videbit oculus.)Hoc etiam iuxta literã nil obstat intelligi, quia qui adulteriũ perpetrare desiderat,tenebras exquirit. Sed quia contra hæreticos sententia promitur,dignum est vt hoc quod 1.Co.4. dicitur:mysticè sentiatur. Nam Paulus ait: Non enim sumus sicut plurimi adulterantes verbum dei. Adulter quippe in carnali coitu non prolem,sed voluptatem quærit. Et peruersus quisque ac vanæ gloriæ seruiens,rectè adulterari verbum dei dicitur,quia per sacrum eloquium nõ deo filios gignere, sed suam scientiam desiderat ostentare. Quem enim libido gloriæ ad locundum trahit, voluptati magis quàm generationi operam impendit. Vbi & aptè subditur:Non me videbit oculus , quia adulterium quod in mente agitur,valde est difficile vt ab humano visu penetretur. Quod peruersa mens tanto securius perpetrat , quanto se ab hominibus videri non metuit quos erubescat: Sciendum quoque est, quia sicut is qui adulterium facit,carnem alienæ coniungis sibi illicitæ coniũgit:ita omnes hærerici cùm fidelem animam in suo errore rapiunt,quasi cõingem alienam tollunt , quia videlicet mens deo spiritaliter inhærens,& ei quasi in quodam amoris thalamo coniuncta, cùm peruersis persuasionibus ad prauitatem dogmatis perducitur,quasi aliena coniunx à corruptore maculatur. Be- F ne autem subditur : Et operiet vultum suum.) Idcirco faciem suam adulter operit,ne cognoscatur. Omnis autem qui sentiendo vel agendo nequiter viuit, vultum suum operit , quia ad hoc peruersitate dogmatis vel operis tendit:vt ab omnipotente deo in iudicio recognosci non possit. Vnde quibusdam Matt.7. in fine dicturus est: Nunquam noui vos , discedite à me , qui operamini iniquitatem . Quid autem vultus cordis humani est,nisi similitudo dei? Quem videlicet vultum peruersus operit,vt cognosci nequeat , cùm vitam suam vel malis actibus, vel perfidiæ errore confundit. Sed talis quisque cùm prosperitate vitæ præsentis iustos fulciri conspicit , eis peruersa suadere minimè præsumit, si qua vero illos procella aduersitatis inuenerit:ad verba protinus pestiferæ persuasionis erumpit. Vnde & subditur : Perfodiunt in tenebris domos , sicut in die condixerant sibi , & ignorauerunt lucem .) Qui nanque hoc loco domorum nomine,nisi conscientiæ designantur,in quibus habitamus:cùm tractando quid agimus? Vnde cuidem Luca.8. sanato dicitur:Vade in domum tuam ad tuos , & annuncia illis quanta tibi dominus fecerit, id est , à peccati iam vitio securus ad conscientiam reuertere , & in vocem prædicationis excitare . Iusti itaque cùm in præsenti seculo die prosperitatis clarescunt , eis errorum magistri peruersa suadere metuunt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tuunt. Sed consilia exquirunt, deiectionem prosperitatis eorũ
summopere præstolantur, vt in aduersitatis tenebris eorum
mentes suadendo perfodiant, quibus prosperè viuentibus per
uersa loqui minimè audebant. Quos mox in aduersitate vt vi-
derint, exurgunt, & non nisi ex peccati merito talia illos pepe
ti asserunt, quia solam præsentis vitæ gloriam diligentes, fla-
gellum damnationem credunt. In tenebris ergo domos per-
fodiũt, quia bonorum mentes ex ipsa eorum corrumpere ad-
uersitate moliuntur. Bene autem dicitur: Sicut in die condixe-
rant sibi, quia cùm iustos conspicerent prosperitatis luce cla-
ruisse, quoniam loqui non poterant, ad maligna solummodo
contra eos consilia vacabant.

Caput XXIX.

SIue autem hæretici siue peruersi quilibet, cùm iustos in
deiectione conspiciunt, gaudent: cùm vero eos ad regen-
dæ potestatis viderint culmen erumpere, perturbantur,
metuunt, afflictionibus tabescunt. Vnde & subditur: Si subitò
apparuerit aurora, arbitrãtur vmbram mortis.) Iniqui semper
afflictionem fidelium expectant, eósque in tribulatione vide-
re desiderant. Et in tenebris domos perfodiunt dum cor inno
centium, sed tamen infirmorum, deiectionis tempore pessima
collocutione corrumpunt. Sed plærunque contingit vt dum
bonos quosque in deiectione conspiciunt, subitò occulta dis-
pensatione diuina iustus quispiam qui videbatur oppressus, a-
liqua seculi potestate fulciatur, eique prosperitas vitæ præsen-
H tis arrideat, quem prius aduersitatis tenebræ premebant. Quã
nimirum prosperitatem illius cùm peruersi cõspiciunt, sicut di
ctum est, perturbantur. Mox enim ad corda sua redeunt, ante
mentis oculos reuocant quicquid se peruerse egisse memine-
runt, vindicari in se omne vitium formidant, & vnde lucet ille
qui potestatẽ suscipit, inde peruersus quisq; qui corrigi metuit
in tristitia tenebrescit. Bene ergo dicitur: Si subitò apparuerit
aurora, arbitrantur vmbram mortis. Aurora quippe mens iu-
sti est, quæ peccati sui tenebras deserens, ad lucem iam erum-
Cant.6. pit eternitatis, sicut de sancta quoque Ecclesia dicitur: Quæ est
ista quæ progreditur quasi aurora consurgens? Quo igitur iu-
stus quisque iustiti æ luce itradians, in præsenti vita honotibus
sublimatur, eo ante peruersorum oculos tenebrę mortis fiunt:
quia qui peruersa se egisse meminerunt, corrigi pertimescunt.
Semper nanque desiderant in suis prauitatibus relaxari, incor-
recti viuere, & de culpa gaudium habere. Quorũ ipsa lethalis
lætitia conuenienter exprimitur, cùm protinus subinfertur: Et
sic in tenebris quasi in luce ambulant.) Peruersa etenim mẽte
gaudent in facinoribus, per culpam suam quotidie ad suppliciũ
trahuntur, & secuti sunt. Vnde & per Salomonem dicitur: Sũt
Eccles.8. impij qui ita securi sunt, quasi iustorum facta habeant. De qui-
bus rursum scriptum est: Qui lætantur cùm malè fecerint, &
Prouerb.2. exultant in rebus pessimis. Sic itaque in tenebris quasi in luce
ambulant, quia ita gaudent in nocte peccati, ac si eos lux iusti-
I tiæ circunfundat, vel certè quia tenebræ vitam præsentem nõ
inconuenienter exprimunt, in qua alienæ conscientiæ non vi-
dentur. Lux verò nostra patria æterna est: in qua dum vultus
aspicimus, corda in nobis nostra vicissim videmus. Iniqui au-
tem quia vitam præsentem iam diligunt, atque hæc exilij tem-
pora complectuntur, ac si iam in patria regẽt, rectè dicitur: Sic
in tenebris quasi in luce ambulant: quia sic in præsenti cæci-
tate læti sunt, ac si iam æternæ patriæ luce perfruantur. Sequi-
tur:

Caput XXX.

LEuis est super faciem aquæ.) A plurali numero ad singu-
larem redit: quia plerunque vnus mala inchoat, & imitan
do multi subsequuntur. Sed eius principaliter culpa est,
qui peruersis sequentibus exempla prębuit iniquitatis. Vnde
ad illum redit crebrò sententia, qui auctor extitit in culpa. A-
quæ autem superficies hùc illúcque aura impellitur, & nulla
stabilitate solidata passim mouetur. Iniqui igitur mens pluſ-
quàm aquæ superficies leuis est: quia quælibet hanc aura ten-
tationis attigerit, sine tarditate aliqua retractionis trahit. Si
enim cor fluxum cuiuslibet peruersi cogitamus, quid aliud
quàm in vento positam aquæ superficiem cernimus? Nunc
nanque illum aura superbiæ impellit, nunc aura luxuriæ, nunc
aura inuidiæ, nunc aura fallaciæ pertrahit. Super faciem ergo
aquæ leuis est is, quem quilibet erroris ventus cum venerit
impellit. Vnde bene quoque per Psalmistam dicitur: Deus K
meus pone illos vt rotam & sicut stipulam ante faciem venti. Psal. 82.
Vt rota quippe ponuntur iniqui, quia in circuitu laboris missi,
dum ea quæ ante sunt negligunt, & ea quæ deserenda sunt se-
quuntur, ex posterioribus eleuantur, & in anterioribus cadũt.
Qui rectè quoque stipulæ ante faciem venti comparantur:
quia irruente aura tentationis, dum nulla subnixi sunt ratione
grauitatis, eleuantur vt corruant, & sæpe eo se alicuius meriti
existere æstimant, quo eos in alta flatus erroris portat. Sequi-
tur:

Quòd hæretici quia nec in fide Ecclesiæ, nec in via charitatis ambulant, etsi ab hominibus ad tempus videntur benedicti, ipsi tamen maledictione æterna damnantur.

Maledicta sit pars eius in terra, nec ambulet per viam vinea-
rum.) Quisquis in vita præsenti recta agit & aduersa sustinet,
laborare quidem in aduersitate cernitur: sed ad benedictionẽ
hæreditatis perpetuæ consummatur. Quisquis verò peruersa
agit, & tamen prospera recipit, séque à malis acribus nec dono
rum largitate compescit, prosperari quidem conspicitur, sed
reatu perpetuæ maledictionis ligatur. Vnde rectè nunc dici-
tur: Maledicta sit pars eius in terra. Quia etsi ad tempus bene-
dicitur, in reatu tamen maledictionis tenetur. De quo & aptè
subditur: Nec ambulet per viam vinearum. Via nanque vinea- L
rum, est rectitudo Ecclesiarum. Qua ĩn re siue hæreticum, siue
carnalem quempiam nil obstat intelligi, quia via vinearum, id
est, rectitudo Ecclesiarum amittitur, dum vel fides recta, vel re
ctitudo iustitiæ non tenetur. Ille nanque per viam vinearum
ambulat, qui sanctæ vniuersalis Ecclesiæ prædicationem pen-
sans, neque à fidei, neque à bonorum actuum rectitudine de-
clinat. In via quippe vinearum ambulare, est sanctæ Ecclesiæ
patres velut dependentes botros aspicere, quorũ verbis dum
intendit in labore itineris, amore debriatur æternitatis. Se-
quitur:

*Quòd quidam sicut in peccato immoderati fuerunt, & vltra me-
dum frigidi, ita cùm calescere incipiunt, nunq̃ sunt, nec in aliquo
habent mensuram.*

Ad nimium calorem transeat ab aquis niuium.) Idcirco ini-
quitas frigori comparatur: quia peccantis mentem torpore
constringit. Vnde scriptum est: Sicut frigidam facit cisterna a- Hieron.6.
quam suam, sic frigidam fecit malitiam suam. Quo contrà cha
ritas calor est: quia videlicet mentem accendit quam replet.
De quo calore scriptum est: Abundabit iniquitas, refrigescet Matt.24.
charitas multorum. Et sunt nonnulli qui dum iniquitatum sua
rum frigora declinant, ad veram fidem vel ad sanctitatis habi-
tum veniunt. Sed quia pluſquam necesse est de suis sensibus
præsumunt, sæpe in fide quam accipiunt, ea quæ non capiunt,
perscrutari volunt, vt ratione magis in deo quàm fide tenean-
tur. Quia verò humana mens perscrutari non valet diuina se- M
creta: omne quod ratione perscrutari non possunt, credere cõ
temnunt, & per inquisitionem nimiam in errorem labuntur.
Hi itaque cùm necdum crederent: vel adhuc ad iniquitatis o-
pera vacarent, aquæ niuium fuerunt. Sed cum carnalia facta
deserentes, in fide ad quam perducti sunt, plus appetunt per- Prophetæ non optat mala.
scrutari quàm capiunt: amplius profectò calent, quàm calere
debuerunt. Bene ergo de hoc peruerso quolibet prophetantis
duntaxat sententia, non optantis dicitur: Ad nimium calorem
trãseat ab aquis niuium. Ac si apertè diceretur: Qui humilitet
sub disciplinæ vinculo non restringitur, ab infidelitate sua, vel
peruersi operis frigore, per immoderatam sapientiam in erro- Rom.12.
rem labitur. Vnde bene quoque egregius prædicator discipu-
lorum suorum, cordibus hunc exquisitæ sapientiæ nimium ca-
lorem deuitans, ait: Non plus sapere quàm oportet sapere, sed
sapere ad sobrietatem. Ne fortasse nimius calor interimeret,
quos prius aquæ niuium, id est, infidelitas, vel torpentium a-
ctionum frigora morituros tenebant. Et quia valde difficile
est, vt is qui se sapientem æstimat, mentem ad humilitatem re-
ducat, & recta prædicantibus credat, sensúmque suæ peruersi-
tatis abiiciat, rectè subiungitur:

*Quòd peccatum vsque ad inferos ducitur, quod ante mortem per
pœnitentiam non emendatur.*

Et vsque

A Et vsque ad inferos peccatum illius.) Peccatum quippe vs-
Peccatũ vs que ad inferos ducitur, quod ante finẽ vitæ præsentis per cor-
que ad in- rectionem ac pœnitentiam non emendatur. De quo videlicet
feros duci- peccato per Ioannem dicitur:
tur.
1. Ioan. 5.

Caput XXXI.

Peccatũ ad mortem. Omnipotẽtis dei misericordia illius obliuiscitur, qui eius in iustitia fuerit oblitus.

ESt peccatum ad mortem nõ pro illo dico ut roget quis,
Peccatum nanque ad mortem, & peccatũ vsque ad mor-
tem: quia scilicet peccatum quod hic nõ corrigitur, eius
venia frustra postulatur. De quo adhuc subditur: Obliuiscatur
eius misericordia.) Omnipotentis dei misericordia obliuisci
eius dicitur: qui omnipotentis dei iustitiæ fuerit oblitus: quia
quisquis eum nunc iustum non timet, postea inuenire non va
let misericordem. Quæ nimirum sententia non solum ei intẽ-
ditur, qui veræ fidei prædicamenta deserit: sed etiam qui in fi-
de recta positus carnaliter viuit, quia vltio æternæ animaduer
sionis non euaditur, vtrum in fide, an in opere peccetur. Nam
etsi damnationis dispar est qualitas, culpæ tamen quæ nequa-
quam per pœnitentiam tergitur: nulla absolutionis suppetit fa
cultas. Sequitur:

*Quòd carnalis dulcedo delectationis in conscientia nutrit vermẽ
doloris, & tota carnalis voluptas ad putredinem fœtoris festinat.*

B Dulcedo illius vermis.) Qui in hocappetit mundo prospe-
Quies in la rari, cæteros excedere, rebus & honoribus tumere, huic nimi-
bore, & fa rum cura secularis in delectatione est, & quies in labore. Val-
tigatio in de erenim fatigatur, si desit cura seculi quia fatigetur. Quia au-
quiete. tem naturæ est vermium, momentis singulis incessantur mo-
Naturæ est ueri, non immerito signatur nomine vermium, inquietudo co
vermiũ in gitationum. Peruersæ itaq; mentis dulcedo vermis est, quia in-
cessãter mo de delectabiliter pascitur: vnde per inquietudinem incessanter
ueri. agitatur. Potest quoque apertius vermis nomine caro designa
ri. Vnde & superius dicitur: Homo putredo, & filius hominis
vermis. Luxuriosi igitur cuiuslibet atque carnis voluptatibus
dediti, quanta sit cæcitas demonstratur, cùm dicitur: Dulcedo
illius vermis. Quid nanque caro, nisi putredo ac vermis est? Et
quisquis carnalibus desideriis anhelat, quid aliud quàm vermẽ
amat? Quæ enim sit carnis substantia, teſtatur sepulchra. Quis
parentum, quis amicorum fidelium, quamlibet dilecti sui tan-
gere carnem scaturientem vermibus potest? Caro itaque cùm
concupiscitur, pensetur quis sit exanimis, & intelligitur quid
amatur. Nil quippe sic ad edomandum desideriorum carnaliũ
appetitum valet, quàm vt vnusquisque hoc quod viuum dili-
git, quale sit mortuum penset. Considerata etenim corruptio-
ne carnali, citius cognoscitur, quia cùm illicitè caro concupisci
C tur, tabes desideratur. Bene ergo de luxuriosi mente dicitur:
Dulcedo illius vermis: quia is qui in desiderio carnalis corru-
ptionis æstuat, ad fœtorem putredinis anhelat. Hęc, sicut in hu
ius partis tertiæ initio promissum me memini, sub breuitate
transcurri, vt ea quæ in hoc opere sequuntur, quia magna ob-
scuritate implicata sunt, opitulante deo latius disserantur.

Libri decimisexti Moralium sancti Gregorij:
tertiæ partis operis totius finis.

LIBER MORALIUM beati Gregorij papæ decimusseptimus, continuans rextum capitis vicesimiquarti sancti Iob. Caput I.

OVotiens in sancti viri historia per nouum volumen enodare mysterium typicæ expositionis aggredimur, oportet vt ex eiusdem viri, vel nomine, vel passione significationem mysticam principaliter proferamus: quatenus habitaculorũ more, dum superscriptionẽ tituli in ipsa postis fronte præfigimus, quia cuius est domus agnoscitur, securius intretur. Crebrò autem dixisse me memini, quoniã beatus Iob passiones tedem-
ptoris nostri, eiúsque corporis, id est, sanctæ Ecclesiæ, & passio D
ne sua signauit & nomine. Iob quippe interpretatur dolens.
Et quis alius in hoc dolente figuratur, nisi is de quo scriptum
est: Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse Esaiæ.53.
portauit? De quo rursum dicitur: Liuore eius sanati sumus. A- Ibidem.
mici verò eius, hæreticorum speciem tenent, qui, vt sæpe iam
diximus, deum dum defendere nituntur, offendunt. Sanctus
ergo vir per vulnera & verba sic loquatur sua, vt etiam nostra
significet, & plærunque per prophetiæ spiritum ventura nar-
ret, præsentia transcendat: nonnunquam verò sic de præsenti-
bus disseret: vt de futuris reticeſcat. Cognita itaque discretio-
nis huius custodia, cum immutatione vocis illius nostra quo-
que intelligentia alternet: vt tãto verius eius sensibus cõgruat,
quanto se & cum eius vocibus immutat. Verbis itaque prece-
dentibus sanctus vir per disertas prudentiæ arte sententias
iniqui cuiuslibet culpas protulit, & quam sit damnanda eius a-
ctio expressit. De cuius pœna mox subiicit, dicens:

*Quòd malorum vitam in eo videt deus, quòd iudicat: in eo quòd
non miseretur, ignorat.*

Non sit in recordatione, sed conteratur quasi lignum in-
fructuosum.) In recordationem enim conditoris non reduci-
tur, quisquis vsque ad finem vitæ vitiis subiugatur. Nam si
hunc superni respectus memoria tangeret, procul dubio ab E
iniquitate reuocaret. Eius quippe merita exigunt, vt funditus
ab auctoris recordatione deleatur. Sciendum verò est, quòd
recordari deus nequaquam propriè dicitur: Qui enim obli-
uisci non potest, quo pacto recordari potest? Sed quia eos nos,
quorum recordamur, amplectimur: ab his autem quorum obli
scimur, elõgamur: humano vsu & recordari deus dicitur, cum
dona tribuit: & obliuisci, cùm in culpa derelinquit. Sed quia
cuncta pensat, cuncta sine intermissionis alternatione consi-
derat, & recordatur bonorum, quorum tamen nunquam o-
bliuiscitur: & nullatenus recordatur malorum, quos tamẽ per
iudicium semper intuetur. Quasi enim redit ad bonorum me-
moriam, quam tamen nunquam deseruit, & quasi nequaquam
malos respicit, quorum tamen facta considerat, sed super hæc
damnationis iudicium in vltimis seruat. Hinc enim scriptum
est: Oculi domini contemplantur bonos & malos. Hinc per Psalm.15.
Psalmistam dicitur: Vultus domini super facientes mala: vt Psalm.33.
perdat de terra memoriam eorum. Considerat igitur quos pu
niat, sed eosdem ipsos antè non vidit, quos nescit. Nam qui-
busdam in fine dicturus est: Nescio vos vnde sitis: discedite à Matt.7.
me omnes operarij iniquitatis. Miro igitur modo prauorum
vitam, & intuetur & obliuiscitur, quia quos per districtionem
sententiæ iudicat, quantum est ad memoriam misericordiæ
ignorat. Qui quoniam in eius recordationem non veniunt,
quasi infructuosum lignum ex eius iudicio conteruntur. Ter- P
ra quippe eos temporali sumptu aluit, prædicationis desuper
pluuia infudit. Sed quia eorum vita nequaquam fructum bo-
ni operis protulit, iratus hanc agricola abscidit: vt iuxta veri-
tatis sententiam locum non occupet, quem tenere alius ad fru
ctum valet. De hoc infructuoso ligno per Ioannem dicitur: Matt.3.
Iam securis ad radicem arboris posita est. Omnis ergo arbor Ibidem.
quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mitte-
tur. Hoc autem loco vt æterna reprobi supplicia designentur,
nequaquam lignum dicitur abscindi, sed conteri: quia videli-
cet reprobos mors quidem carnis abscindit, sed pœna subse-
quens conterit. Quasi enim hic inciditur, cùm à præsenti vita
separatur. Sed in gehenna conteritur, cùm perpetua damnatio
ne cruciatur. Vir autem sanctus, quia districtam peruersi pœ-
nam protulit, protinus ad culpam recurrit: vt ex iniustitiæ im-
mensitate edoceat, quòd tanta eius damnatio non sit iniusta.
Sequitur.

*Quòd reprobi infructuosam carnem in huius mundi
deliciis enutriũt, & animam Christo marito viduam
contemnunt.*

Pauit enim sterilem & quæ non parit, & viduæ bene non
fecit.) Quæ hoc loco sterilis, nisi caro nominatur? Quæ dum
sola præsentia appetit, bonas gignere cogitationes nescit.

Universidad de Deusto Biblioteca

G Quæ autem vidua, nisi anima nuncupatur? Quam quia sibi cõditor coniungere voluit, ad thalamum vteri virginalis venit, Psal.18. Psalmista attestante, qui ait: Et ipse tanquam sponsus, procedẽs de thalamo suo. Quæ rectè vidua dicitur: quia eius vir pro ea mortem pertulit, & nunc in cœli penetralibus ab eius oculis occultus, quasi in parte alterius regionis viuit.

Caput II.

INiquus ergo sterilem pascit, & viduæ benefacere negligit; quia carnis desideriis seruiens, curam animæ vitámque contemnit. Tota nanque intentione omníque studio cogitat, quomodo sine vllis necessitatibus caro moritura subsistat, & curare animæ vitam despicit, quæ vel in morte vel in beatitudine procul dubio in perpetuum viuit. Rectè autem cùm diceretur. Pauit sterilem: protinus adiungitur: Et quæ non parit. Quasdam nanque ex sacra historia fœminas nouimus steriles extitisse, & tamen in tempore extremo peperisse. Caro autem non solum sterilis, sed etiam quæ non parit dicitur: quia suo sensu bonas cogitationes gignere, nec in vltimis valet. A vigore enim iam proprio deficit, & tamen adhuc transitoria concupiscere non desistit: iámque à pristino robore lassata, penè ab ipso quem diligit mundo repellitur, & tamen adhuc annisu improbo obtinere temporalia conatur. Agere iam peruersa non sufficit, sed tamen cogitare vel quæ non agit nequaquam desistit. Rectè ergo non solum sterilis, sed etiam non pariens H dicitur: quia suo sensu, vt diximus, ab bonæ cogitationis prolem, nec cùm infirmata fuerit, fœtatur. Quod tamen intelligi etiam de hæreticis prædicantibus potest. Vnusquisque enim prædicator erroris, dum plebem extra vnitatem Ecclesiæ positam docet, profectò sterilem & eam quæ parere non valet pascit, quia & ei vsum sui laboris impendit, quæ spiritales fructus nequaquam reddit. Bene autem viduæ non facit, quia videlicet sanctæ vniuersali Ecclesiæ cuius vir aduersa mortis pertulit, viuere ac deseruire contẽnit. Viduæ enim benefacere, est in eius, quæ mortui viri sui amore conteritur, consolatione laborare. Vnde & Psalmistæ voce hæc eadẽ vidua, scilicet sancta Psal.68. Ecclesia queritur, dicens: Consolantem me quæsiui, & non inueni. Tunc solum quippe cõsolantem inuenit, cùm ex ea morte quam vir eius pertulit, multos intra semetipsam surgere ad vitam cernit. Sæpe autem prædicator erroris, huius mundi diuitibus iungitur, qui pro eo quòd terrenis occupationibus incubant, dictorum deprehendere astutias ignorant, & cùm potentes esse exterius ambiunt: peruersæ prædicationis laqueo sine labore capiuntur. Vnde & subditur: Detraxit fortes in fortitudine sua.) In fortitudine quippe suæ prauitatis fortes quosque detrahit, cùm per sui erroris astutiam mundi huius poten- 1.Cor.1. tes rapit. Quos contra per Paulum dicitur: Infirma mundi elegit deus, vt confunderet fortia. Fortitudo autem peruersi prædicatoris, est elata scientia locutionis, qua inflatus, cæteros despicit, atque in contemptu omnium, quasi singulariter apud se I peritus, intumescit. Qui magna de se sentiens, sed vera de domino ignorans, longè à fidei cognitione disiungitur, & tamen videri fidei prædicator conatur. Vnde adhuc subditur:

Caput III.

ET cùm steterit, non credet vitæ suæ.) Stat in hoc mundo peruersus quisque prædicator, quousque terreno viuit in corpore. Sed vitæ suæ credere renuit, quia de deo vera cognoscere contemnit. Vitæ enim suæ crederet, si de conditoris sui substantia recta sentiret. Hæc itaque superius de quolibet iniquo prolata dicebamus, sed repente ad erroris prædicatorem intellectum vertimus, quomodo peccator diu toleratur. Vnde sciendum est, quia sic ad speciem ducimur: vt nequaquam tamen à genere funditus euellamur. Nam peruersus quisque etiam si rectam fidem in sinu vniuersalis Ecclesiæ tenere videatur, stat, & vitæ suæ non credit: quia recta quidem sunt quæ per fidem de conditore intelligit, sed tamen fidei opera tenere contemnit, & incredulitatis redarguitur, qui ab eo quod se ostendit credere viuendo reprobatur. Hinc enim per 1.Ioan.2. Ioannem dicitur: Qui dicit se nosse deum, & mandata eius Ad tit.1. non custodit, mendax est. Hinc Paulus ait: Confitentur se nos- Iaco.2. se deum, factis autem negant. Hinc Iacobus dicit: Fides sine operibus mortua est. Sed inter hæc conditor mira dispensatione consilij & culpas respicit, & viuendi tempora impendit: vt longiora temporalis vitæ spacia, aut conuersõ fiant in adiutorium muneris, aut non conuerso ad augmentum damnationis. K Vnde adhuc subditur:

Quòd multum timere debent hi quos ad pœnitentiam deus expectat, & quòd contemptus clementiæ prouocat iram.

Dedit ei deus locum pœnitentiæ, & ille abutitur eo in superbia.) Quisquis delinquit & viuit, idcirco hunc diuina dispẽsatio in æquitate tolerat, vt ab iniquitate compescat. Sed qui diutius toleratur, nec tamen ab iniquitate compescitur, munus quidem supernæ patientiæ percipit, sed reatus sui vinculis ex ipso se munere arctius astringit. Nam quia accepta pœnitentiæ tempora diuertit ad culpam: districtus in vltimis iudex impensa argumenta misericordiæ conuertit ad pœnam. Hinc nãque per Paulum dicitur: An ignoras quia patientia dei ad pœ- Roma.2. nitentiam te adducit? Tu autem secundum duritiam tuam & cor impœnitens, thesaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iusti iudicij dei. Hinc Esaias ait: Puer centum annorum mo- Esa.65. rietur, & peccator centum annorum maledictus erit. Ac si apertè nos deterreat, dicens: Vita quidem pueri in longum trahitur, vt à factis puerilibus corrigatur, sed si à peccati perpetratione, nec temporis longinquitate compescitur, hæc ipsa vitæ longinquitas quam per misericordiam accepit, ei ad cumulum maledictionis crescit. Vnde necesse est, vt cùm nos diutius expectari conspicimus, ipsa prærogatę pietatis tẽpora, quasi damnationis argumenta timeamus, ne ex clemẽtia iudicis crescat supplicium peccatoris, & vnde quisque eripi à morte poterat, L inde grauius ad mortem tendat. Quod idcirco plærunque agitur, quia nequaquam à præsentibus mentis oculus separatur. Considerare nanque peccator redemptoris vias negligit, & idcircò in suis itineribus sine cessatione veterascit. Vnde & subditur:

Quòd peccatores non vias dei, sed suas suspiciunt.

Caput IIII.

OCuli enim eius sunt in viis illius.) Vias enim suas peccator intuetur: quia sola cogitare, sola cernere nititur, quæ sibi ad commodum temporale suffragentur. Hinc etenim Paulus dicit: Omnes quæ sua sunt quærunt, non quæ Phil.2. & 1.Cor.13. Iesu Christi. Via nanque elati, superbia: via raptoris, auaritia: via est lubrici, concupiscentia carnalis. In viis ergo suis iniquus quisque oculos deprimit: quia solis vitiis vt per hæc animo satisfaciat, intendit. Vnde per Salomonem dicitur: Ocu- Prouer.17. li stultorum in finibus terrę: quia hoc solum tota cordis intentione conspiciunt, per quod ad finem terreni desiderij perducantur. Nequaquam verò suæ considerationis obtutum in terra peccator figeret: si ad sancta sui redemptoris itinera mentis oculos leuaret. Vnde per Salomonem rursum dicitur: Oculi Eccl.2. sapientis in capite eius: quia videlicet sapiens quisque illum tota intentione considerat, cuius se membrum esse per fidem pensat. Has nanque humanæ conuersationis vias videre con- M Psalm.118. tempserat, qui dicebat: In mandatis tuis exercebor, & considerabo vias tuas. Ac si apertè spondeat, dicens: Quæ mea sunt, Via redẽptoris. iam videre refugio: quia per imitationis tuæ viam, pergere cõuersionis gressibus inardesco. Qui enim præsenti iam mundo contradicit, amoris excitatione continua, redemptoris sui vias cordis oculis obiicit, vt mens prospera fugiat, ad aduersa præparetur, nihil quod demulcet appetat, nihil quod deterrere creditur, pertimescat, mœrorem gaudium deputet, præsentis vitæ gaudia, damna mœroris putet, abiectionis detrimenta non timeat, sed per hæc manentis gloriæ locum quærat. Has etenim vias sequentium monstrabat oculis veritas, cùm dicebat: Si qui mihi ministrat, me sequatur. Ad has vias tumentia Ioan.12. discipulorum corda reuocabat, cùm locum iam gloriæ quærerent, sed eiusdem gloriæ iter ignorarent, dicens: Potestis bi- Matt.20. bere calicem quem ego bibiturus sum? Confessionis quippe illius celsitudinem à dextris sinistrísque quæsierant, sed quanta ad hanc esset itineris angustia non videbant. Vnde & eorum mox oculis imitandus passionis calix obiicitur, vt videlicet ad sublimitatis gaudia tenderent, prius viam humilitatis inuenirent. Quia igitur considerare peccator vias dei negligit, sed solis in quibus carnaliter delectetur intendit, rectè nunc dicitur: Oculi enim eius sunt in viis illius. Sequitur: Eleuati sunt ad modicum, & non subsistent.) Iniquorum

A rum gloria cùm plærunque in annorum multitudinem tenditur, ab infirmorum mentibus esse longa & quasi stabilis æstimatur. Sed cum repentinus hanc finis intercipit, breuem procul dubio fuisse redarguit, quoniam determinans innotescit: quia quod præterire potuit, modicum fuit. Eleuantur ergo ad modicum, & minimè subsistunt, quia eoipso quo videri alti appetunt, à vera dei essentia longè per elationem fiunt. Subsistere etenim nequeũt, quia ab æternæ essentiæ soliditate diuiduntur, atque hanc primam ruinam tolerant, quia per priuatam gloriam in semetipsis cadunt. Hinc enim per Psalmistam dici- Psalm.72. tur: Deiecisti eos cum alleuarentur, quia eo intrinsecus corruunt, quò malè extrinsecus surgunt.

Caput V.

Psalm.36. HAnc breuitatem gloriæ temporalis aspiciens iterum dicit: Vidi impium superexaltatum & eleuatum super cedros libani: transiui, & ecce non erat. Hinc iterum Ibidem. ait: Pusillum adhuc, & non erit peccator. Hinc Iacobus dicit: Iacobi.4. Quæ est enim vita vestra? Vapor est ad modicum parẽs. Hinc propheta breuitatem gloriæ carnalis pensans, denunciat, di- Esaiæ.40. cens: Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius sicut flos fœni. Iniquorum quippe potentia fœni floribus comparatur, quia nimirum carnalis gloria dum nitet, cadit: dum apud se extollitur, repentino intercepta fine terminatur. Sic nanque aurarum flatu in altum stipula rapitur, sed casu concito ad ima reuoca- B tur. Sic ad nubila fumus attollitur, sed repentè in nihilum tumescendo dissipatur. Sic ab infimis nebula densescendo se erigit: sed exortus hanc Solis radius, ac si non fuerit abstergit. Sic in herbarum superficie nocturni roris humor aspergitur: sed diurni luminis subito calore siccatur. Sic spumosæ aquarum bullæ inchoantibus pluuiis excitatæ, ab intimis certatim prodeunt, sed eo celerius diruptæ depereunt, quo inflatæ citius extenduntur. Cúmque excrescunt vt appareant, crescendo peragunt ne subsistant. De iniquis igitur temporalis glorię elatione tumentibus, sed tamen nulla in hac soliditate durantibus, dicatur rectè: Eleuati sunt ad modicum, & non subsistent. De quibus adhuc subditur: Et humiliabuntur sicut omnia, & auferẽtur.) Sic prouectus esse cõtẽplationis debet: vt ex paucis ad multa, ex multis ad omnia cõsideranda rapiatur, quatenus gradatim educta proficiat, & transitoria omnia comprehendendo diiudicans, ipsa penè incomprehensibiliter excrescat. Vnde sanctus vir cùm prauorum gloriam defectúmque discuteret, ad cuncta protinus mentis oculum tetendit, dicens: Humiliabuntur sicut omnia, & auferentur. Omnia profectò terrena. Ac si apertè dicat: Stare vllo modo nequeunt, quia ipsa quoque fugiunt quibus innituntur, dúmque temporalia diligunt, Eccle.1. cum his ex temporis volubilitate percurrunt. Sed quæri potest Quæstio. cùm per Salomonem dicitur: Generatio præterit, & generatio aduenit: terra verò in æternum stat: cur beatus Iob omnia Responsio. humiliari asserat & auferri? Quod tamen facile discutimus, si C terra & cœlum vel qualiter transeat vel qualiter maneat distinguamus. Vtraque nanque hæc per eam quam nunc habent imaginem transeunt, sed tamen per essentiam sine fine subsi- Col.7. stunt. Hinc nanque per Paulum dicitur: Præterit enim figura Matt.24. huius mundi. Hinc per semetipsam veritas dicit: Cœlũ & ter- Apoca.21. ra transibunt, verba autem mea non transibũt. Hinc ad Ioannem angelica voce perhibetur: Erit cœlum nouum, & terra noua. Quæ quidem non alia condenda sunt, sed hæc ipsa reno- Psal.101. uantur. Cœlum igitur & terra, & transit & erit, quia & ab ea quam nunc habet specie per ignem tergitur, & tamen in sua semper natura seruatur. Vnde per Psalmistam dicitur: Mutabis ea, & mutabuntur. Quam quidem vltimam commutationem suam ipsis nobis nobis nunc vicissitudinibus nunciant, quibus nostris vsibus indesinenter alternant. Nam terra à sua specie hyemali ariditate deficit, vernali humore viridescit. Cœlum quotidiè caligine noctis obducitur, & diurna claritate renouatur. Hinc ergo fidelis quisque colligat & interire hæc, & tamen per innouationem refici, quæ constat nunc assiduè velut ex defectu reparati.

Quòd in die iudicij, impiis quasi aristis proiectis in ignem, iustitiæ sanctorum quantus sit candor patebit.

Caput VI.

INter hæc igitur vir sanctus cùm prauorum cursum conspi- D cit, quanta quandoque animaduersione deficiant innotescit, dum protinus subdit: Et sicut summitates spicarum contererẽtur.) Spicarum quippe summitates, aristæ sunt. Aristæ autem coniunctæ in spica prodeunt, sed crescendo paulisper, à se hirsutæ & rigidæ† disiunguntur. Sic nimirum sic ad huius mun- †al. turgidæ. di gloriam praui diuites surgunt. Naturæ enim sibi communione coniuncti sunt, sed contra se vicissim crescendo diuidũtur. Alius quippe alium despicit, & alter in alterũ inuidiæ facibus ignescit. Qui ergo ex tumore mentis à charitatis vnitate se separant, quasi aristarum more contra se rigidi stant. Quid ergo prauos huius mundi diuites dixerim, nisi aristas quasdam generis humani? Qui dum contra se superbiunt, sed bonorũ vitam vnanimiter affligunt: aduersum se quidem diuisi sunt, sed tamen concorditer grana deorsum premunt. Nunc igitur aristæ ad alta prosiliunt, grana latent, quia & reproborum potentia eminet, & electorum gloria non apparet. Illi se honorum fascibus ostendunt, isti in humilitate se deprimunt. Sed trituræ tempus adueniet, quod & aristarum rigiditatem frangat, & solida grana non conterat. Tunc quippe superbia iniquorũ comminuitur: tunc electorum vita quanta integritate fulgeat, declaratur: quia cùm iniusti deficiunt, ex hac ipsa aristarum cõtritione agitur: vt grana appareant quæ latebant. Cúmque aristæ franguntur, granorum candor ostenditur, quia iniquis in supplicia æterna cadentibus, sanctorum iustitia quanta verita- E te candeat, demonstratur. Vnde rectè quoque per Ioannem dicitur: Cuius ventilabrum in manu sua est, & permundabit Matt.3. aream suam, & triticum quidem recõdet in horrea sua, paleas Luca.3. autem comburet igni inextinguibili. Beatus igitur Iob prauorum elatio quanta animaduersione frangatur, aspiciat: eósque aristis pereuntibus comparans, dicat: Sicut spicarum summitates contererentur, quia nimirum rigiditas superborum, trituræ vltimæ fortitudine frangitur, quæ nunc electorum vitam despiciens eleuatur. Sequitur:

Quòd sit indignum & iniustum, vt sancti si in aliquo offendãt, à malè viuentibus increpentur.

Quod si non ita est, quis me arguere poterit esse mentitum, & ponere ante deũ verba mea?) Si ita non est vt loquitur, profectò de falsitate hunc omnes arguere possunt. Cur ergo dicitur: Et si non ita est, quis me arguere poterit esse mentitum, dum scilicet nouerimus quòd fallacem cuilibet reprehendere licet? Sed si loquẽtis sensum subtili interrogatione discutimus, quàm sint recta quæ protulit, citius inuenimus. Iustus nanque etsi quid vnquam delinquendo loquitur, dignum nõ est vt ab iniustis & prauè viuentibus iudicetur. Vnde sanctus vir amicorum superbiam deprimẽs, non solum si ita est, verumetiam si ita non est vt protulit, nequaquam se reprehendi posse confidit, quia nimirum illi rectè redarguere falsa possunt, qui falsa agere nesciunt. Nam correptionis ausum contra fallaciã perdunt, qui adhuc falliciter viuunt. Ait ergo: Quod si ita non est, quis me poterit arguere esse mentitum? Ac si apertè dicat: Ita F sunt cuncta vt protuli, quæ tamen si ita non essent, à vobis redargui nequaquam possem, quia dum adhuc propriæ succumbitis, alienam reprehendere fallaciam non valetis. Vbi & aptè subditur: Et ponere ante deum verba mea.) Quisquis enim dicta fallacia veraciter reprehendit, audita cogitãs, aut hęc ex regula veritatis pensans, verba ante deum ponit: quia apud se in conspectu veritatis examinat, quid foris contra fallaciam decernat. Ante deum quippe verba ponere, est considerato intimo iudice, exteriora dicta pensare. Vir autem sanctus ab amicis superbientibus verba sua ante deum poni posse non æstimat. Ac si apertè dicat: Idcirco quæ loquor: ponere ante iudicem non valetis, quia eius vobis faciem peccãtes absconditis. Quod tamen & ex typo sanctæ Ecclesiæ nil obstat intelligi, quæ cum de infirmis suis ab hæreticorum irrisione reprehenditur, ipsam irrisionis eorum astutiam dedignatur: quia tolerabilius deo est, vt in infirmitate quis atque ignorantia cum humilitate iaceat, quàm cum elatione alta cõprehendat. Sed quia sanctus vir multa contra eos protulit, qui fugitiua potestate superbiunt, & ventosis honoribus intumescunt, Baldath Suites ex eius correptione proficiens, apud quem vera sit potentia agnoscit, dicens:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Textus capitis.xxv.libri Iob.

REspondēs autem Baldath Suites dixit. Potestas & terror apud eū est qui facit concordiam in sublimibus suis. Nūquid est numerus militū illius? Et super quem non surget lumen illius? Nunquid iustificari potest homo comparatus deo: aut apparere mundus natus de muliere? Ecce luna etiam non splendet: & stellæ non sunt mundæ in conspectu eius, quanto magis homo putredo: & filius hominis vermis?

Quòd angeli præpositi gentibus inter se non dissident, dum pro meritis singulorum, quisque sus ministerij opus simpler, in quibus voluntati diuinæ obsequitur.

Caput VII.

POtestas & terror apud deum est, qui facit concordiam in sublimibus suis.) Ac si apertè dicat: Solus corda mortalium veraciter terret, qui ex diuinitatis suæ potentia veraciter hæc possidet. Humana enim potentia quem terrorem incutit, quæ iure eiusdē potentiæ quando carcat nescit? Rectè autem dicitur: Qui facit concordiam in sublimibus suis, quia multa sibimet inferius dissident, sed ad concordē supernorum plenitudinem currunt, & ex internæ pacis causa agitur, vt sæpe ea quæ sunt exterius, sine pace disponantur. Nam bonos omnipotens deus ad meritū prouehit, cùm contra eorum vitam malos sæuire permittit. Atq; in cōcordia cōponuntur summa, dū cōfundūtur in infima, quia inde in cœlestibus electos suos angelorum chorus sociat, vnde in terrenis & infimis reproborum mentes suis nutibus aduersantes portat. Sed inter hæc libet inquirere si pax in sublimibus summa retinetur, quid est quod per angelum Danieli dicitur: Ego veni propter sermones tuos, princeps autem regni Persarum restitit mihi viginti & vno diebus, & ecce Michaël vnus de principibus primis, venit in adiutorium mihi. Et paulopòst: Nunc reuertar vt prælier aduersum principem Persarum. Cùm enim egrederer, apparuit princeps Græcorum aduenies. Quos itaque alios principes gentiū, nisi angelos appellat, qui sibi resistere exeunti potuissent? Quæ ergo esse pax in sublimibus potest, si inter ipsos quoque angelicos spiritus præliandi certamen agitur, qui semper conspectui veritatis assistunt? Sed quia certa angelorum ministeria dispensandis singulis quibusque gentibus sunt prælata, cùm subiectorum mores aduersum se vicissim præpositorum spirituum opem merentur, ipsi qui præsunt spiritus, contra se venire referuntur. Is nanque angelus qui Danieli loquebatur, captiuis Israëlitici populi in Perside constitutis prælatus agnoscitur. Michaël autem eorum qui ex eadem plebe in Iudæ terra remanserant, præpositus inuenitur. Vnde & ab hoc eodem angelo paulopost Danieli dicitur: Nemo est auditor meus in omnibus his, nisi Michaël princeps vester. De quo & hoc quod præmisimus, dicit: Et ecce Michaël vnus de principibus primis venit in adiutorium mihi. Qui dum nequaquam simul esse, sed venire in adiutorium dicitur: apertè ei populo prælatus agnoscitur, qui captiuus in alia parte tenebatur. Quid est ergo angelum dicere, Ego veni propter sermones tuos: princeps autem regni Persarum restitit mihi: nisi sua subditis opera nunciare? Ac si apertè dicat: Precum quidem tuarum merita exigunt, vt Israëliticus populus à iugo suæ captiuitatis exuatur, sed est adhuc quod in eodem populo, Persarū dominio purgari debeat: vnde ereptionem illius, Persarum princeps mihi iure contradicat, quāuis preces tuas eorum quoque lachrymæ qui in Iudæa relicti sunt, adiuuent. Vnde hoc quoque quòd diximus subiungit: Michaël princeps vester, venit in adiutorium mihi. Cúmque vt aduersus principem Persarum prælietur, egreditur: Græcorum sibi princeps aduenies apparet. Qua ex re innuitur quòd aduersum Græcos quoque aliquid Iudæa commiserat, quorum profectò causa ereptioni illius resistebat. Prophetæ igitur preces angelus exaudit, sed Persarum princeps resistit: quia etsi iam vita iusti deprecantis ereptionem populi exigit, eiusdem tamen populi adhuc vita contradicit, vt quia necdum hi qui in captiuitatem fuerant ducti, plenè purgati sunt: iure eis adhuc Persæ dominentur. Michaël adiuuat, sed Græcorum princeps ad prælium venit: quia mereri quidem veniam tam longa oppressorum captiuitas potuerat, sed ereptionis eorum beneficio hoc quoque quod in Græcos deliquerant, obuiabat. Rectè ergo dicitur, quod contra se angeli veniunt, quia subiectarum sibi gentium vicissim merita contradicunt. Nam sublimes spiritus eisdem gentibus principantes nequaquam pro iniusta agentibus decertant, sed eorū facta iustè iudicantes examinānt. Cúmque vniuscuiusque gentis vel culpa vel iustitia ad supernæ curiæ consilium ducitur, eiusdem gentis præpositus vel obtinuisse in certamine, vel nō obtinuisse perhibetur. Quorum tamen omnium vna victoria est sui super se opificis voluntas summa, quam dum semper aspiciunt, quod obtinere non valent, nunquam volūt. Bene ergo dicitur: Qui facit concordiam in sublimibus suis. Sequitur:

Quòd sancti angeli contra diabolū potestatiuè decertant: & quæ eunque contra eum appetunt, possunt.

Nunquid est numerus militum eius?) In cognitione humanæ rationis supernorum spirituum numerus nō est: quia quāta sit illa frequentia inuisibilis exercitus nescit: de quo per Danielem dicitur: Milia milium ministrabant ei: & decies milies centena milia assistebant ei. Supernorum ciuium numerus infinitus & definitus exprimitur: vt qui deo est numerabilis, esse hominibus innumerabilis demonstretur: quauis aliud est assistere, aliud ministrare. Assistunt enim illæ procul dubio potestates, quæ ad quædam hominibus nuncianda non exeunt. Ministrant verò hi, qui ad exempla officia nunciorum veniūt, sed tamen ipsi quoque contemplatione ab intimis non recedunt. Et quia plures sunt qui ministrant, quam hi qui principaliter assistunt, assistentium numerus quasi definitus, ministrantium verò infinitus ostenditur.

Caput VIII.

ANgelicos verò spiritus rectè dei milites dicimus, quia decertare eos contra potestates aëreas nō ignoramus. Quæ tamen certamina non labore, sed imperio peragunt: quia quicquid agendo contra immundos spiritus appetunt, ex adiutorio cuncta regentis possunt. De hac nanque militia, nascente rege nostro scriptum est: Subitò facta est cum angelo multitudo militiæ cœlestis. Cui nō militiæ electorum quoque hominū numerus iungitur, qui per sublime mētis desiderium, à terrenæ conuersationis seruitute liberantur. De quibus per Paulum dicitur: Nemo militans deo, implicat se negociis secularibus. Qui licet nunc pauci appareant, in inuisibili tamen patria innumerabiles regnant, quia etsi ex comparatione prauorum pauci sunt, in congregationis suæ frequentia metiri nequaquam possunt. Quia verò eorundem militum virtus non propriis viribus, sed supernæ gratiæ infusione roboratur, rectè subiungitur. Et super quem non surget lumen illius. Lumen quippe dei, est gratia præueniēs. Quæ si in nostro corde nequaquam gratuita consurgeret, profectò mens nostra in peccatorum suorum tenebris obscura remaneret. Vnde & subditur:

Quòd quandiu sumus in corpore huius mortis, à peccato immunes esse non possumus.

Nunquid iustificari potest homo comparatus deo, aut apparere mundus natus de muliere?) Versus iste superius à beato Iob dicitur: & nunc in eius exprobratione replicatur. Omnis nanque vir iustus, dei illustratione iustus est, non comparatione. Humana quippe iustitia auctori comparata, iniustitia est: quia etsi in ipsa sui conditione homo persisteret, creatori non posset æquari creatura. Cui tamen ad grauiora defectus pondera, accesit & culpa, quam serpens insidians iutulit, & mulier infirmata persuasit. Vnde nunc quia homo per mulierem culpæ subditam nascitur, reatus primi infirmitas in prole propagatur. Et quia in radice putruit humani generis ramus, in conditionis suæ viriditate minimè subsistit. Vnde rectè nunc dicitur: Nunquid iustificari potest homo comparatus deo, aut apparere mundus natus de muliere? Ac si apertè diceretur: Ne contra auctorem suum homo superbiat, consideret vnde huc venit, & intelligat quid sit. Sed ecce non nulli per donum spiritus adiuti, contra infirmitatem suæ carnis eriguntur, virtutibus emicant, signorum quoque miraculis coruscant, nullus tamen est qui sine culpa vitā transeat, quousque carnē corruptionis portat. Vnde adhuc subditur: Ecce etiam luna non splendet, & stellæ non sunt mundæ in conspectu eius.) Quid per lunam, nisi cuncta simul Ecclesia: quid per stellas, nisi singulorum bene viuentium animæ designantur: qui inter prauorum hominum conuersationes, dum magnis virtutibus eminent, quasi in tenebris noctis lucent? Vnde per Paulum quoque discipulis dicitur: Inter quos lucetis sicut luminaria in mundo. Quia enim sancta Ecclesia lunæ appellatione exprimitur, propheta testatur, dicens: Eleuatus est sol, & luna stetit in ordine suo. Eleuato enim sole, in suo ordine luna statuitur: quia ascendente ad cœlos domino, sancta protinus Ecclesia in prædicationis auctoritate roboratur. Et quia stellarum nomine electi signantur, rursum Paulus insinuat, dicens:

Caput IX.

STella enim à stella differt in claritate. Luna ergo non splēdet, & stellæ non sunt mundæ in conspectu eius: quia nec sancta Ecclesia virtute propria tot miraculis emicat, nisi hanc præuenientis gratiæ dona perfundant, nec singulorum bene viuentium mentes à peccatorum maculis mundæ sunt, si remota pietate iudicentur, quia apud districti iudicis oculos, sua vnunquenque corruptibilitas inquinat, nisi hunc quotidie gratia parcentis tergat. Electorum quippe animus prodire ad libertatem iustitiæ nititur, sed adhuc compede infirmitatis tenetur, & culpas quidem subigere perfectè desiderat, sed quousque corruptione carnis astringitur, eius vinculis etiam cum non vult ligatur. Hinc itaque colligat, quanto peccatorum pōdere pressi sint, qui contra hæc decertare negligunt, si plenè culpam nec illi superant, qui contra hanc viriliter pugnant. Vnde & postquam dictum est: Ecce enim luna non splendet, & stellæ non sunt mundæ in conspectu eius, protinus additur: Quanto magis homo putredo, & filius hominis vermis?) Ac si apertè diceretur: : Si ipsi quoque esse sine contagio non valent, qui inter præsentis vitæ tenebras virtutibus lucent, quanto reatu iniquitatis obstricti sunt, qui adhuc carnaliter viuunt? Si à peccato esse liberi nequeunt, qui iam in cœlestibus desiderijs conuersantur, quæ peccatorum pondera tolerant, qui carnis suæ voluptatibus dediti, adhuc putredinis iugum portant? Hinc Petres ait: Si iustus vix saluabitur, impius & peccator vbi parebunt? Hinc per Esaiam dicitur: Super humum populi mei spinæ & vepres ascendent, quanto magis super omnem domum gaudij ciuitatis exultantis? Humum quippe populi sui dominus electorum omnium mentem vocat, super quam spinas ac vepres ascendere perhibet, quia nec ipsam quoque esse absque punctionibus vitiorum videt. Domus verò gaudij ciuitatis exultantis, est mens prauorum, quæ dum ventura suppliciа conspicere negligit, in carnis voluptate se defensat, inaniter hilarescit. Ait ergo: Super humum populi mei spinæ & vepres ascendent, quanto magis super omnem domum gaudij ciuitatis exultantis? Ac si apertè dicat: Si & illorum mentem vitia deprimunt, qui se pro cœlestis patriæ desiderio affligunt, quibus culpis substrati sunt, qui sine vlla formidine sese in carnis voluptate derelinquunt? Notandum verò in sermone suo quantum Baldath ordinem conditionis nostræ tenuit & natiuitatis, qui hominem non vermem, sed putredinem: filium verò hominis vermem vocat. Primus nanque humani generis parens, homo non filius hominis, ex quo quisquis prodiit, non solum homo, sed filius quoque hominis fuit. Sicut ergo ex homine filius, ita ex putredine nascitur vermis. Vnde rectè homo putredo, filius verò hominis vermis vocatur. Primus quippe homo putredo, non vermis, quia etsi per mortem putruit, nō tamen ex putredine per natiuitatem venit. Qui autem hominis est filius, vermis dicitur: quia iam ex mortalium corporum corruptione propagatur. Igitur quia amicorum verba finita sunt: beatus Iob altiori acumini prosecutionis innititur, eiúsque dicta tam sunt valida quam extrema: quia & sic vsus est se iurisperitorum solet: vt argumentum quo aduersarijs suis eminere se præuident, ad prosecutionis conclusionem seruent.

Textus libri beati Iob caput. xxvj.

REspondens autē Iob dixit. Cuius adiutor es? nunquid imbecillis, & sustentas brachium eius qui non est fortis? Cui dedisti consilium? Forsitan illi qui non habet sapientiam tuam, ostendisti plurimam. Quem docere voluisti? Nónne eum qui fecit spiramentum? Ecce gigantes gemunt sub aquis, & qui habitant cum eis. Nudus est infernus coram illo? & nullum est operimentum perditioni. Qui extendit aquilonem super vacuum: & appendit terram super nihilū. Qui ligat aquas in nubibus suis: vt non erumpant pariter deorsum. Qui tenet vultū solij sui: & expandit super illud nebulam suam. Terminum circundedit aquis: vsque dum finiantur lux & tenebræ. Columnæ cœli contremiscunt & pauent ad nutum eius. In fortitudine illius repente maria congregata sunt: & prudentia eius percussit superbū. Spiritus eius ornauit cœlos, & obstetricante manu eius eductus est coluber tortuosus. Ecce hæcce parte dicta sunt viarum eius. Et cum vix paruā stillam sermonis eius audierimus: quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?

REspondens autem Iob dixit: Cuius adiutor es? Nunquid imbecillis, & sustentas brachium eius qui non est fortis?) Adiuuare imbecillem charitatis est, adiuuare potentem velle, elationis. Quia igitur amici eius hæreticorum speciem tenentes, quasi adiuuantes deum, sapientiam suam ostendere conabantur, iustè Baldath reprehenditur, vt dicatur: Cuius adiutor es? Nunquid imbecillis, & sustentas brachium eius qui non est fortis? Ac si apertè dicat: Dum eum iuuare niteris, sub cuius magnitudine succumbis, omne quod impendis solatium, de ostentatione est, non de pietate. Sed inter hæc sciendum est, quod plærunque etiam deum, qui videlicet imbecillis non est, humiliter agentes adiuuamus. Vnde & per Paulum dicitur: Adiutores enim dei sumus. Nam cum ei quem ipse per internam gratiam infundit, nos exhortationis voce concurrimus, hoc quod ille per spiritum sanctum agit intrinsecus, nos exterius ministerio vocis adiuuamus, & tunc solum nostra exhortatio ad perfectionem ducitur, cùm in corde deus fuerit qui adiuuetur. Vnde & aliàs dicit: Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat deus. Plantare quippe & rigare, adiuuare est. Quod vtrunque vacuum erit ministerium, si in corde deus non dat incrementum. Sed qui de sensu suo alta sapiunt, esse humiliter dei adiutores nolunt, quia dum se deo vtiles esse æstimant, à fructu se vtilitatis alienant. Vnde & veritatis voce discipulis dicitur: Cùm feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis dicite: serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus. Sequitur: Cui dedisti consiliū, forsitan illi qui non habet sapientiam?) Dare stulto consilium, charitatis est: dare sapienti, ostentationis: date verò ipsi sapientiæ, peruersitatis. Et quia hi quos tenere hæreticorum speciem diximus, per locutionem suam ostentationi potius quàm vtilitati seruiebant, rectè adhuc contra Baldath subditur: Et prudentiam tuam ostendisti plurimam. Omnis cui prudentia recta est, plurima non est: quia iuxta Pauli vocem, non plus appetit sapere quàm oportet sapere. Cui verò est plurima, non est recta: quia dum vltra modum tenditur, in quolibet latere culpæ declinatur. Prudentiam verò suam plurimam ostendunt, qui videri præ aliis prudentiores appetunt. Vnde fit plærunque vt cùm moderatè sapere nesciunt, etiam fatua loquātur. Pro qua re ipse adhuc excessus prudentiæ subiungitur, vt dicatur: Quem docere voluisti? nónne eum qui fecit spiramentum? Per spiramentum viuimus, per prudentiam sapientes sumus. Prius autem nostrum est viuere, postmodum sapere: quia vt sapientes esse valeamus, prius agitur vt simus. Qui ergo vitam dedit, ipse procul dubio & prudentiam contulit.

Universidad de Deusto Biblioteca

G Baldath autem quia beatum Iob flagellatum prò culpa credidit,occultum dei iudicium, quod humiliter venerari debuit, superba nisus est temeritate penetrare.Ipsi ergo se per prudentiam prætulit,cuius iudicium non intelligendo iudicauit. Ipsi se per prudentiam prætulit,à quo viuendi spiraculum accepit: ac si plus ipso esset sapiens, à quo habebat vt esset. Sed quia beatus Iob sanctæ Ecclesiæ typum tenens, pauca in superborum correptione protulit, quos tenere hæreticorum speciem non ignorauit,sicut superius dixit: Disputare cum deo cupio, prius vos ostendens fabricatores mendacij,& cultores peruersorum dogmatum: repentè se ad doctrinam erigit, & contra elatorum imperitiam,scientiæ suæ latitudinem per sententias expendit,dicens: Ecce gigantes gemunt sub aquis.)

Quòd potentes huius seculi quasi gigantes ex propria superbia confunduntur, & ideo magis suppositi sunt, vnde tumidè appetunt multis præesse.

Caput XI.

DIgnum quippe erat,vt per increpationem prius tumorem sapientiæ terrenæ retunderet, & per doctrinam postmodum ad plena mysteriis verba transiret.Gigantes enim vel apostatas angelos, vel superbos quosque homines,nil obstat intelligi. Hinc enim per prophetá dicitur:mortui non viuant, gigantes non resurgant. Esa.26. Quos nanque mortuos,nisi peccatores nominat?Et quos gigantes,nisi eos qui de H peccato etiam superbiunt,appellat? Illi autem non viuũt,quia peccando vitam iustitiæ perdiderunt.Isti etiam resurgere post mortem nequeunt, quia post culpam suam inflati per superbiam:ad pœnitentiæ remedia non recurrunt.Hinc rursum scriptum est: Prouer.21. Vir qui errauerit à via doctrinæ, in cœtu gigantum commorabitur:quia quisquis iter rectitudinis deserit,quorum se numero nisi superborum spirituum iungit?Bene autem contra elatos dicitur· Ecce gigantes gemunt sub aquis, Ac si apertè diceretur:Cur de scientia homo superbiat,cùm ignorantiæ abyssus & ipsos superbissimos angelorum spiritus premat? Si autem gigantum nomine, potentes huius seculi designantur, Apoc.17. in aquis possunt populi figurari,Ioanne atteståte,qui ait:Aquæ enim sunt populi.Bene autem contra superbientem dicitur: Ecce gigantes gemunt sub aquis,quia elati omnes dum in hac vita assequi honorum celsitudinem cupiunt, sub ponderibus populorum gemunt. Nam quanto quis hic altius erigitur, tanto curis grauioribus oneratur, eisque ipsis populis mente & cogitatione supponitur,quibus supponitur dignitate. Et bene his verbis ac breuiter indicatur, quia omnis superbia eo ipso in imo iacet,quo in alta se erigit,vt inde magis cunctis supposita sit,vnde cunctis expetit superesse. Homo quippe in sublimibus eleuatus,tantos super se sustinet,quantos suppositos regit. I Hi autem qui talibus sociantur, ipsi etiam laboris eorum participatione deprimuntur. Nam cum eis laborem etiam tolerant ponderis,dum pariter gloriam affectant honoris.Vnde cùm diceret : Ecce gigantes gemunt sub aquis, protinus adiunxit:Et qui habitant cum eis. Ac si dicat:Pariter gemunt,qui eorum gloriæ ex delectatione sociantur. Ipsa autem occupatio secularium dignitatum tanto facilioribus vitiis premitur, quanto maioribus curis grauatur. Humanus nanque animus videre & deuitare peccata vtinam valeat vel quietus. Qui ergo vidit desideratas rerum celsitudines absque peccatis ministrari non posse:& quia diuinæ iræ non absconditur quicquid illicitum perpetratur:aptè secutus adiunxit : Nudus est infernus coram illo,& nullum est operimẽtum perditioni.) Quod Paulus apostolus quoque ait: Heb.4. Omnia enim nuda &aperta sunt oculis eius.Inferni verò & perditionis nomine, diabolum omnésque damnationis eius socios designauit. Quis vero ille sit,coram quo infernus est nudus,sequitur dicens:

Quòd iustè deus diaboli potestatem super corda vacua extendat: & item ex gratia,cui vult,miseretur.

Qui extendit Aquilonem super vacuum.) Aquilonis nomine,in sacro eloquio appellari diabolus solet,qui vt torporis frigore gentium corda constringeret, dixit:Sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. Esaiæ.14. Qui super vacuum extenditur: quia illa corda possidet, quæ diuini amoris gratia non replentur. Sed tamen omnipotenti deo suppetit, etiam vasa diaboli cunctis virtutibus vacua suæ gratiæ munere implere, K in eisque diuini amoris † soliditatem ponere,quos nulla cõnspici rectitudinis actione roborari. Vnde aptè subiungitur: † ali. timoris. Et appendit terram super nihili.) Quid enim terræ nomine, nisi sancta Ecclesia designatur, quæ dum verba prædicationis suscipit,fructum boni operis reddit?De qua per Moysen dicitur: Deut.32. Audiat terra verba ex ore meo,expectetur sicut pluuia eloquium meum.Et quid per nihilum, nisi gentiles populi designãtur?De quibus per prophetam dicitur: Esa.40. Omnes gentes velut nihilum & inane reputatæ sunt.In eo ergo nihilo terra suspenditur,quod prius vacuum ab Aquilone tenebatur:quia illa corda gentilium repleta sunt charitate dei,quæ pressa prius fuerant torpore diaboli.

Caput XII.

POtest verò & per hoc vacuum Iudææ infidelitas, & per terram,sicut diximus, sanctæ Ecclesiæ fructificatio designari.Vir ergo sanctus Iudææ pereuntis casum aspiciat, & gentilitatis merita ad veniam redeuntis cernat,ac dicat: Qui extendit Aquilonem super vacuum, & appendit terram super nihili.Nam quia Iudæorũ corda fide vacua,diabolo sunt subdita,extendit Aquilonem super vacuum. Quia verò nullis existentibus meritis,sicut dictum est: Psalm.55. pro nihilo saluos facies eos,super gentes dominus fundauit Ecclesiam suam, quæ per prophetam nihilum sunt vocatæ,aptè secutus adiũgit: L Appendit terram super nihili. Hoc verò quo ordine factum sit, mirifica subdens ratione contexit. Ait enim:

Quòd secundum capacitatem audiẽtium contemperare se debeat lingua doctorum. Et quid sit quod in lege scriptum est, quod qui foderit cisternam & non operuerit eam, si ceciderit in eam bos vel asinus, dominus cisternæ reddet precium iumentorum.

Qui ligat aquas in nubibus suis, vt non erumpant pariter deorsum.) Quid hoc loco aquam,nisi scientiá:quid nubes nisi prædicatores appellat? Ná quia in sacro eloquio aliquando aqua scientia dicitur: Salomone attestante didicimus, qui ait: Prouer.17. Aqua profunda verba ex ore viri, & torrens redundans fons sapientiæ. Aqua signari sciẽtiam Dauid propheta testatur, dicens: Psalm.17. Tenebrosa aqua in nubibus aëris, id est occulta scientia in prophetis,qui ante aduentum domini dum occultis sacramentis grauidi,mysteria immensa gestarent, intuentium oculis,eorum intelligentia caligabat.Nubium vero nomine quid hoc in loco aliud quàm prędicatores sancti, id est,apostoli designantur, qui per mundi partes circunquaque transmissi, & verbis nouerant pluere,& miraculis coruscare ? Quos Esaias propheta longè antè intuens,dixit: Esaiæ.60. Qui sunt isti qui vt nubes volant?Quia igitur vir iste prophetico plenus spiritu,in hac locutione sua ad laudem dei initia nascentis Eccesiæ desiderat exordiri,studet eius ordinem ab Apostolorum prædicatione M narrare,qui curauerunt summopere rudibus populis plana & capabilia,non summa atque ardua prędicare. Nam si sciẽtiam sanctam,quæ hic aquæ nomine designatur,vt hauriebant corde,ita ore funderent,immẽsitate eius auditores suos opprimerent potius quàm rigarent.Vnde religata intrinsecus scientia, vt non pariter deorsum erumperet ,auditores suos distillatione verborum nutriens,nubes illa loquebatur,dicens: 1.Corin.3. Non potui loqui vobis quasi spiritalibus,sed quasi carnalibus, tãquam paruulis in Christo lac vobis potum dedi,non escam. Quis enim ferre potuisset,si raptus ad tertium cœlum,raptus in paradisum,etiam arcana verba audiens, quæ loqui homini non liceret,tam immensos supernæ scientiæ sinus aperiret? Aut cuius non virtutem auditoris opprimeret, si ea quæ intrinsecus haurire poterat,inquãtum carnis lingua sufficeret,extrinsecus inundans aquæ huius immensitas emanasset? Vt verò auditores rudes non inundatione scientiæ,sed moderata prędicationis distillatione foueantur,ligat deus aquas in nubibus,vt non erumpant pariter deorsum,quia doctorum prædicationẽ temperat,vt auditorum infirmitas,doctorum rore nutrita cõualescat.Quod bene in Euangelio mystica desciptione narratur, dũ dicitur: Lucæ.5. Ascendit Iesus in nauiculã Petri,& rogauit vt à terra reduceret pusillum,& ita sedens prędicabat turbis. Per nauẽ Petri,quid aliud quàm comissa Petro Ecclesia designatur? De qua vt dominus turbis confluentibus prædicet, eam à terra paululum reduci iubet.Quam nec in altum duci, & tamẽ à terra

A terra præcipit remoueri,profectò significás prædicatores suos rudibus debere populis, nec alta nimis de cœlestibus,nec tamen terrena prædicare.Aqua itaque ligatur in nubibus: quia prædicatorum scientia infirmorum mentibus loquens, quantum sentire valet,docere prohibetur.

Caput XIII.

NAm plærunque si auditorum cor verbi immensitate corrumpitur, lingua docentium indiscretionis pœna mulctatur. Vnde scriptum est: Exo.21. Si quis aperuerit cisternam & foderit,& non operuerit eam,cecideritque bos,vel asinus in eam,dominus cisternæ reddet precium iumentorum. Quid est enim aperire cisternam,nisi intellectu valido scripturæ sacræ arcana penatrare?Quid autem per bouem & asinum, mundum scilicet,& immundum animal,nisi fidelis quisque & infidelis accipitur?Qui ergo cisternam fodit,cooperiat: ne illuc bos vel asinus ruat,id est,qui in sacro eloquio iam alta intelligit,sublimes sensus coram non capientibus per silentium tegat,ne per scandalum mentis,aut fidelem paruulum, aut infidelẽ qui credere potuisset, interimat.Ex morte enim iumentorum debet precium : quia illud scilicet admisisse cõuincitur, vnde ad agendã pœnitentiam reus tenetur. Quisquis nanque ad alta scientiæ fluenta perueniens,cùm hæc apud bruta audientium corda non contexerit,pœnæ reus addicitur,si per verba eius in scandalum, siue munda, seu mens immunda capia- B tur. Operienda est itaque cisterna:quia coram paruulis mentibus tegenda est alta scientia,ne vnde cor docentium ad summa attollitur,inde infirmitas auditorum ad ima dilabatur. Dicatur igitur rectè.Qui ligat aquas in nubibus, vt non erumpãt pariter deorsum.Pariter nanque aquæ erumperent, si coram infirmis auditoribus,quanta est scientia ex ore loquentis emanaret:si simul se omnis plenitudo prædicationis effunderet,& nil sibi cum proficientibus reseruaret. Dignum quippe est vt qui prædicat,audientis modum consideret:quatenus ipsa prædicatio cum auditoris sui incrementis crescat. Sic quippe agere vnusquisque prædicator debet,sicut cum illo diuinitus agitur:vt nequaquam cuncta quæ sentit,infirmis insinuet:quia & quousque ipse carne mortalitatis infirmus est, ea quæ superna sunt cuncta non sentit. Prædicare ergo rudibus non debet 1.Cor.13. quantum cognoscit,quia & ipse de supernis mysteriis cognoscere non valet quanta sunt.Hinc est enim quòd Paulus apostolus,postquam mysteriis cœlestibus interfuit,dicit:Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Vnde & continuè hic sequitur:

Quòd in hac vita gloria dei ex parte cognoscitur,sed sicut est nondum videtur.

Qui tenet vultum solij sui,& expandit super illud nebulam suam.) In vultu solet cognitio demõstrari.Solij ergo eius vultus tenetur:quia à nobis in hac vita regni eius gloria,nõ quanta intrinsecus habetur agnoscitur. Super quod rectè expandi- C di nebula dicitur:quia sicut est illa cœlestis regni gloria, non videtur. Sapien.9. Nam corpus quod corrumpitur,aggrauat animam,& deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. A videndo ergo eo nebula aspergimur:quia ipsa nostræ ignorantiæ obscuritate caligamus. Psal.17. Vnde rectè per Psalmistam dicitur: Caligo sub pedibus eius,& ascendit super Cherubin, & volauit,volauit super pennas ventorum,& posuit tenebras latibulum suum.Caligo nanque est ei sub pedibus,quia non in ea claritate ab inferioribus cernitur,qua in superioribus dominatur. Ascendit enim super Cherubin & volauit. Cherubin quippe plenitudo scientiæ dicitur:Proinde super plenitudinem scientiæ ascendisse perhibetur,& volasse:quia maiestatis eius celsitudinem scientia nulla comprehendit.Volauit igitur,quia longè in altum ab intellectu nostro se rapuit. Volauit super pennas ventorum,quia scientiam transcendit animarum.Qui posuit tenebras latibulum suum:quia dum caligine nostræ infirmitatis obscuramur:per ignorantiam nostram nobis absconditur,ne à nobis modo in ęterna, & intima claritate videatur. Canti.8. Vnde ei & in Canticis canticorum à sponsa dicitur:Fuge dilecte mi,fuge.

Caput XIIII.

FVgit nos,dicimus, quotiens menti nostræ id quod reminisci volumus,non occurrit.Fugit nos,dicimus, quotiens id quod reminisci volumus,memoria non tenemus.Sancta ergo Ecclesia postquam mortem ac resurrectionem domini,ascensionémque describit, clamat ei prophetico plena spiritu:Fuge dilecte mi,fuge.Ac si diceret: Tu qui ex carne comprehensibilis factus es,ex diuinitate tua, intelligentiam nostri sensus excede,& in teipso nobis incomprehensibilis permane. D Tenet ergo vultum solij sui, qui maiestatis suæ potentiam mortalibus abscondit.Sed si eius solium angelicas virtutes accipimus,ipsis quippe velut sedi regiæ præsidet, sui nobis solij vultum tenet:quia quandiu in hac mortali carne subsistimus, quæ,quantáque sunt illa angelorum ministeria, non videmus. Et expandit super illud nebulam suam, quia proculdubio & cor nostrum ad quęrendum subleuat : & tamen occulta moderatione agitur,vt ipsa requisitionis suæ immensitate reprimatur.Vnde scriptum est: Abac.3. Dedit abyssus vocem suam, ab altitudine phantasiæ suæ.Exclamare enim mens humana in admiratione compellitur,dum altitudine considerationis in requisitionibus suis eoipso quo latius extẽditur, angustatur. Vel certè,quia solium dei ipsi nos sumus, vultum solij sui non immerito tenere dicitur,dum nostra scientia progredi ad altiora prohibetur.Super quod solium suum nebulam deus aspergere dicitur:quia inuisibilis manẽs,occulta super nos iudicia exerit,vt & fiat in promptis quod videre possimus:& tamen origo facti lateat in abditis,vt cur fiat,nescire debeamus.Vnde & aptè subditur:

Quòd nulli æternitatis scientia tribuatur,quandiu vita hæc trãsitoria agitur. E

Terminum circundedit aquis,vsque dum finiantur lux & tenebræ.) Quia plærunque in sacro eloquio, vt suprà diximus, aquarum nomine populi designãtur, aquas dominus termino circundat: quia humani generis ita scientiam moderatur, vt quousque vicissitudines alternantium temporum transeant, perfectè ad cognitionem claritatis intimæ non pertingat.Sin verò lucis nomine iustos accipimus,tenebrarũ verò appellatione peccatores:vnde & Paulus dicit: Ephe.5. Eratis aliquando tenebrę, nunc autem lux in domino, hoc ipsum quod diximus, sentiri nil obstat : quia perfecta æternitatis scientia nulli tribuitur, quousque cursus iustorum,iniustorúmq; finiatur.Sed quia mirum non est carnales populos superna nescire, sanctus vir in eiusdem diuinæ potentiæ admiratione se erigit:& quòd ipsam quoque angelorum,perfectorúmque hominum scientiã transeat,intuetur dicens:

Quòd electi, & ipsi angeli maiestatem diuinam quam assiduè vident,contremiscunt,non timore,sed admiratione.

Columnæ cœli contremiscunt, & pauent ad nutum eius.) Quid aliud colũnas cœli,quàm vel sanctos angelos, vel summos Ecclesiæ prædicatores appellat?Super quos in cœlestibus crescens vniuersalis spiritalis fabricæ structura surrexit: sicut aliàs sancta scriptura testatur,dicens: Apoc.3. Qui vicerit,faciam illum columnam in templo dei mei. F Nam quisquis in dei opere recta intentione firmatur,columna in structura fabricæ spiritalis erigitur:vt in hoc templo quod est Ecclesia,positus, & vtilitati sit & decori.Eos verò Iob columnas cœli, quos apostolus columnas vocat Ecclesiæ,dicens: Gala.2. Petrus, & Iacobus,& Ioannes qui videbantur columnæ esse, dextras dederunt mihi. Possumus etiam columnas cœli,& ipsas Ecclesias non inconuenienter accipere,quæ multæ vnam catholicam faciunt, toto terrarum orbe diffusam.Vnde & septẽ Ecclesiis scribit Ioannes apostolus,vt vnam catholicam septiformis gratiæ plenam spiritu designaret.Et de domino nouimus dixisse Salomonem: Prouerb.9. Sapientia ædificauit sibi domum, excidit columnas septem. Qui se vt id de septem Ecclesiis dixisse innotesceret, secutus etiam sacramenta ipsa,diligenter inseruit,dicens : Ibidem. Immolauit victimas,miscuit vinum,& proposuit mensam, misit ancillas suas,vt vocarent ad arcem & mœnia ciuitatis: Si quis est paruulus,veniat ad me.Immolauit enim dominus victimas, seipsum offerendo pro nobis. Miscuit vinum, præceptorum suorum poculum ex narratione historica, & intelligentia spiritali contemperans.Vnde aliàs dictum est: Psal.74. Calix in manu domini,vini meri,plenus est mixto.Et posuit mensam,id est,scripturam sacram:quę fessos ad se,atque à seculi oneribus venientes,pane verbi nos reficit,& contra aduersarios sua refectione nos roborat.Vnde & aliàs ab Ecclesia dicitur: Psalm.22. Posuisti in conspectu

Universidad de Deusto
Biblioteca

G conſpectu meo menſam,aduerſus eos,qui tribulant me. Miſit ancillas ſuas:apoſtolorum videlicet animas, in ipſo ſuo initio infirmas,vt vocarent ad arcem, & mœnia ciuitatis: quia dum æternam vitam denunciant, ad alta nos mœnia ſupernæ ciuitatis leuant:quæ profectò mœnia, niſi humiles nō aſcendunt. Vnde illic ab eadem ſapientia ſubditur: Si quis eſt paruulus, veniat ad me. Ac ſi apertè dicat:Quiſquis ſe apud ſe magnum æſtimat,aditum ſibi mei acceſſus anguſtat: quia tanto ad me altius pertingitur,quanto vniuſcuiuſque mens apud ſe verius humiliatur.

Caput XV.

SEd quantalibet quiſque virtute proficiat, quantalibet ſcientia excreſcat,penetrare non ſufficit, quo nos conditor moderamine iudiciorum regit. Dicat ergo: Colūnæ cœli contremiſcūt,& pauent ad nutum eius. Quia in plærisque nec ipſi pertingere ad voluntatis eius celſi tudinem præualent, qui eiuſdem voluntatis præmia denunciantes vident. Quod ſicut ſuperius diximus,de ſanctis quoque angelis nil obſtat intelligi:quia ipſæ quoque virtutes cœleſtiū,quę hūc ſine ceſſatione conſpiciunt, in ipſa ſua contemplatione contremiſcunt. Sed idem tremor ne eiſdem pœnalis ſit,non timoris eſt, ſed admirationis. Quia verò quantus pauor ſit admirationis eius intulit,nunc ordinem noſtræ ſalutis narrat. Sequitur:

Tremor cæleſtiū virtutū,nō timoris eſt, ſed admirationis.

H *Quòd incarnato domino ſeculorum corda concorditer crediderunt: & ſuperbus diabolus ſapientia non virtute ſuperatus eſt, quoniam dum eum in quem nihil habebat,iniuſtè appetiit,quem iure tenebat,amiſit.*

Mare præſens ſeculū. In fortitudine illius repentè maria congregata ſunt, & prudētia eius percuſsit ſuperbū.) Quid aliud maris nomine,quàm præſens ſeculum deſignatur, in quo corda hominum terrena quærentium,dinerſis cogitationum fluctibus intumeſcūt:qui elatione ſuperbiæ concitati, dum alterna intentione ſe impe-

Incarnato domino diſcordantia corda concordauerūt Prudentia Chriſtus percuſsit ſuperbum.

tunt,quaſi aduerſante ſe vnda collidunt? Sed iam in fortitudine illius maria congregata ſunt,quia incarnato domino,diſcordantia ſecularium corda concorditer credunt. Iam Petrus in mari ambulat:quia nimirum Chriſti prædicatoribus, illa quōdam tumida humili auditu corda ſubſtrata ſunt:vt rectè etiam in Euangelio huius mundi manſuetudinem figurauerit, quòd procelloſa maris aqua domini pedibus preſſo tumore calcata eſt. Sed quonam modo id actum ſit,aperitur,dum dicitur: Et prudentia eius percuſsit ſuperbum. Quis hic ſuperbus alius appellatur,niſi ille qui dixit: Aſcendam ſuper altitudinem nubiū, ſimilis ero altiſsimo? Et de quo voce dei dicitur: Qui factus eſt vt nullum timeret,& ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ.

Iob.41.

Pſalm.88 De quo etiam huic ſententiæ Dauid propheta concordat, dicens: Tu humiliaſti,ſicut vulneratum,ſuperbum. Sed quanuis ſimplici naturæ diuinitatis non ſit aliud eſſe, & aliud ſapere: nec aliud ſapere,& aliud fortem eſſe:quippe quia ipſa fortitudo quæ ſapientia,& ipſa ſapientia quæ diuinitatis eſſentia eſt:

I vigilanter tamen intuendum puto, quòd vir iſte prophetico plenus ſpiritu,ſuperbum diabolum,prudentia dei potius maluit dicere, quàm fortitudine eſſe percuſſum. Non enim ait fortitudo,ſed prudentia eius percuſsit ſuperbum. Nam quanuis,ſicut dictum eſt,propter naturam ſimplicē dei fortitudo ſapientia ſit:dominus tamen diabolum, quantum ad faciem ſpectat,non virtute,ſed ratione ſuperauit. Ipſe nanque diabolus in illa nos parentis primi radice ſupplantans,ſub captiuitate ſua,quaſi iuſtè tenuit hominem, qui libero arbitrio conditus,ei iniuſta ſuadenti conſenſit. Ad vitam nāque conditus in libertate propriæ voluntatis,ſpōte ſua factus eſt debitor mortis. Delenda ergo erat talis culpa,ſed niſi per ſacrificium deleri non poterat. Quærendum erat ſacrificium. Sed quale ſacrificium poterat pro abſoluendis hominibus inueniri? Neque etenim iuſtum fuit, vt pro rationali homine brutorum animalium victimæ cęderentur. Vnde ait apoſtolus: Neceſſe eſt ergo exemplaria cœleſtiū his mundari,ipſa autē cœleſtia melioribus hoſtiis quàm iſtis. Ergo ſi bruta animalia propter rationale animal,id eſt, pro homine dignæ victimæ non fuerunt: requirendus erat homo qui pro hominibus offerri debuiſſet, vt pro rationali peccāte rationalis hoſtia mactaretur. Sed quid, quòd homo ſine peccato inueniri non poterat, & oblata pro nobis hoſtia quando nos à peccato mundare potuiſſet, ſi ipſa

Heb.9.

hoſtia,peccati contagione non careret? Inquinata quippe in- K quinatos mundare non potuiſſet. Ergo vt rationalis eſſet hoſtia,homo fuerat offerendus. Vt verò à peccatis mundare hominem,homo,& ſine peccato. Sed quis eſſet ſine peccato homo, ſi ex peccati commixtione deſcenderet? Proinde venit propter nos in vterum viginis filius dei, ibi pro nobis factus eſt homo. Sumpta eſt ab illo natura, non culpa. Fecit pro nobis ſacrificium,corpus ſuum exhibuit pro peccatoribus, victimam ſine peccato,quæ & humanitate mori,& iuſtitia munda re potuiſſet.

Caput XVI.

HVnc ergo cùm poſt baptiſma vidit antiquus hoſtis, mox tentationibus impetiit,& per diuerſos aditus ad interiora eius molitus irrepere, victus eſt, atque ipſa inexpugnabilis mētis eius integritate proſtratus. Sed quia ad interiora non valuit,ad eius ſe exteriora conuertit: vt quia mentis virtute victus eſt,eum quem decipere tentatione non valuit,carnis ſaltem videretur morte ſuperare:atque,vt ante nos dictū eſt,permiſſus eſt in illud quod ex nobis mortalibus meruit acceperat. Sed vbi potuit aliquid facere,ibi ex omni parte deuictus eſt:& vnde accepit exterius poteſtatem dominicæ carnis occidendæ,inde interior poteſtas eius qua nos tenebat, occiſa eſt. Ipſe nanque interius victus eſt,dum quaſi vicit exterius:& qui nos iure debitores mortis tenuit, iure in nobis ius mortis amiſit:quia per ſatellites ſuos eius carnem perimēdam appetiit,in quo nil ex culpæ debito inuenit. Dominus ergo no L ſter pro nobis mortem ſoluit indebitam,vt nobis mors debita non noceret. Bene itaque dictum eſt: Prudentia eius percuſ ſit ſuperbum: quia antiquus hoſtis per exceſſum præſumptionis ſuæ eum etiam perdidit, quem iniquæ perſuaſionis lege poſſedit:& dum audacter eum in quo nihil ſibi competebat, appetit:iure illum quem quaſi iuſtè tenebat,amiſit. Prudentia itaque non virtute percuſſus eſt,qui dum ad tētandum deum ſoluitur,ab homine poſsidendo religatur: vt inde eum qui ſub ipſo erat,perderet: vnde cum illo qui ſuper ipſum eſt, congredi præſumpſiſſet. Occiſo autem carne domino, quæ prædicatores eius virtutum gloria ſit ſecuta,narratur,cùm ſubditur:

Quòd apoſtoli accepto ſpiritu ſancto,ornati ſunt miraculis, & cōſtanter obedire deo magis quàm hominibus parati fuerint.

Pſalm. 28. Spiritus eius ornauit cœlos.) Quos cœlos, niſi eos de quibus ſcriptum eſt: Cœli enarrant gloriam dei? Quos tunc ornauit ſpiritus, cùm repleuit. Quod Luca referente didicimus qui ait: Factus eſt repentè de cœlo ſonus, tanquam aduenientis ſpiritus vehementis,& repleuit totum domum vbi erant ſedentes. Et apparuerunt illis diſpertitę linguę tanquam ignis, ſeditque ſuper ſingulos eorum. Et repleti ſunt omnes ſpiritu ſancto,& cœperunt loqui variis linguis, prout ſpiritus ſanctus dabat eloqui illis. Ex eo ergo acceperunt ornamenta virtutis, quos immenſa antè poſſederat fœditas timoris. Scimus enim quòd ille apoſtolorum,id eſt,cœlorum primus, ante acceptam huius ſpiritus gratiam, quotiens dum mori timuit, vitam negauit. Qui non pœnis,non afflictionibus,non terribili poteſtate cuiuſquam,ſed vnius mancipij ſola eſt interrogatione proſtratus. Et quidem mancipium, ne ſexus firmior terribile demonſtraret,ancilla eſt inquirente tētatus. Rurſūsque vt talis ſexus infirmitas, etiam officij ſui deiectione vileſceret, non ab ancilla tantummodo, ſed ab oſtiaria eſt ancilla requiſitus. Ecce quàm vilis eſt ad tentandum perſona requiſita, vt apertè proderetur,quanta eum timoris infirmitas poſsideret,qui nec ante vocem oſtiariæ ancillæ ſubſiſteret.

Actor.2.

De negatione Petri.

M

Caput XVII.

SEd iam hic pauloante timidus, qualis poſt aduentum ſpiritus extiterit,videamus. Certè Luca teſtante didicimus, contra ſacerdotes ac principes quanta dominum auctoritate prædicauit. Nam cùm facto miraculo quæſtio fuiſſet exorta, & ſacerdotum principes, ſeniores ac ſcribæ in apoſtolorum perſecutionem concurrerent, eos in medio ſtantes: in qua virtute miraculum fecerint, percunctari curauerunt. Quibus repletus ſpiritu ſancto Petrus dixit: Principes populi & ſeniores, ſi nos hodie diiudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iſte ſaluus eſt factus: notum ſit omnibus vobis,& omni plebi Iſraël: quia in nomine Ieſu Chriſti Nazaræi,

De eius fortitudine & conſtantia.

Actor. 4.

A ſti Nazaræi,quem vos crucifixiſtis,quē deus ſuſcitauit à mortuis,in hoc iſte aſtat coram vobis ſaluus. Cúmque ergà hæc perſequentium furor excreſceret,eòſque ſacerdotes ac principes Ieſum prędicare prohiberent,contra iram principum qua auctoritate Petrus excreuerit,indicatur, cùm illic protinus ſubditur: Petrus verò & apoſtoli dixerunt: Obedire oportet deo magis quàm hominibus. Sed cùm auctoritatem prędicātium, reſiſtentium præcepta non premerent,ad flagella peruenitur. Nam ſubditur: Tunc principes ſacerdotum cæſis denunciauērunt,ne loquerentur,in nomine Ieſu, & dimiſerunt eos. Sed quia apoſtolorum virtutem premere, nec flagella valuerunt: potenter oſtenditur,cùm protinus ſubinfertur: Et illi quidem ibant gaudentes à conſpectu concilij,quoniā digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Mox etiam poſt flagellorum gaudia quid agerent,indicatur. Omni autem die in templo,& circa domos non ceſſabant docentes & euangelizantes Chriſtum Ieſum. Ecce ille pauloante timidus, iam linguis loquitur,coruſcat miraculis,infidelitatem ſacerdotum ac prin-

B cipum libera voce increpat,ad prędicādum Ieſum exemplum auctoritatis cæteris præſtat: ne in nomine eius loqui debeat, verberibus prohibetur,nec tamen compeſcitur. Contemnit flagella cædentium,qui pauloante requirentium verba timuerat:& qui ancillæ vires requiſitus expauit,vires principum cæſus premit. Sancti enim ſpiritus iam virtute ſolidatus,huius mūdi altitudines libertatis calce deprimebat: vt in imo eſſe decerneret,quicquid contra creatoris gratiam altum tumeret,

Caput XVIII.

HAec ſunt ornamenta cœlorum,hæc ſunt dona ſpiritus, quæ diuerſis manifeſtari virtutibus ſolent, quas occultæ diſpenſationis munere diuiſas, Paulus enumerat dicens: Alij quidem per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ,alij au- *1.Cor.12.* rem ſermo ſcientiæ ſecundum eundem ſpiritum, alteri fides in eodem ſpiritu,alij gratia ſanitatum in vno ſpiritu:alij operatio virtutum,alij prophetia, alij diſcretio ſpirituum,alij genera linguarum,alij interpretatio ſermonum. Quæ mox generali definitione concludens,ait: Hæc autē omnia operatur vnus *Pſal.32.* atque idem ſpiritus,diuidens ſingulis prout vult. De his etiam *Ibidem.* cœlis in Pſalmo dictum eſt: Verbo domini cœli firmati ſunt. De his quoque ornamētis ſpiritus ſubditur: Et ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. Bene itaque dicitur: Spiritus eius ornauit cœlos: quia prædicatores ſancti niſi promiſſa paracleti dona perciperent,nullo fortitudinis decore clariuiſſent. Sed quia ſanctis apoſtolis virtutum gratia decoratis, vitæ prædicatio contra infidelium corda conualuit: & antiquus hoſtis, obſeſſas infidelium mētes prædicatorum vocibus expulſus reliquit, poſt ornamenta cœlorum aptè ſubiungitur:

Quòd mediante manu diuina antiquus hoſtis à peccatorum cordibus,quaſi de cauernis ſuis eiectus eſt.

C Et obſtetricāte manu eius eductus eſt coluber tortuoſus.) Quis enim colubri appellatur nomine,niſi antiquus hoſtis,& lubricus,& tortuoſus,qui decipiendo homini colubri ore lo- *Eſaiæ.27.* cutus eſt? De quo per prophetam dicitur: Leuiathan ſerpentem,vectem tortuoſum. Qui idcirco loqui ſerpentis ore permiſſus eſt,vt ex ipſo vaſe eius homo cognoſceret, qualis eſſet qui intus habitaret. Serpens quippe non ſolum tortuoſus eſt, ſed etiam lubricus. Qui ergo in rectitudine veritatis non ſtetit,tortuoſum animal intrauit. Quia igitur ſuggeſtioni eius, ſi primò non reſiſtitur: repente totus ad interiora cordis dū non ſentitur,illabitur,verba ad hominem per animal lubricum fecit. Cauernæ verò huius colubri,corda fuerāt iniquorū. Quæ quia ad prauitatem propriam traxit,quaſi in eorum habitatione requieuit. Sed obſtetricante manu domini, tortuoſus coluber de propriis cauernis expulſus eſt: quia dum nobis diuina gratia medetur,is qui nos tenuerat antiquus à nobis hoſtis eiicitur,ſicut incarnata veritas dicit: Nunc princeps huius mun- *Iean.12.* di eiicietur foras. Vnde iam nunc ſanctos omnes non tenendo poſsidet,ſed tentando perſequitur. Nā quia non in eis intrinſecus regnat, contra eos pugnat extrinſecus: & quia intus dominium perdidit,bella molitur foris. Ille enim eum de carnalibus hominum cordibus expulit: qui propter homines ad incarnationem venit: dūmq; corda infidelium tenuit,quaſi manum ad latibula ſerpentis miſit. Vnde rectè per prophetā di- *Eſaiæ.11.*

citur: Delectabitur infans ab vbere ſuper foramine aſpidis: & D in cauerna reguli qui ablactatus fuerat, manum ſuam mittet. Non nocebunt, & non occident in vniuerſo monte ſancto meo. Quem nanque infantem ab vbere, vel eum qui ablactatus fuerit,niſi deum appellat? Quid verò foramine aſpidis & cauernis reguli,niſi corda ſignauit iniquorum? Quia antiquus hoſtis dum totum ſe in eorum conſenſum contulit, quaſi in foramine proprio coluber tortuoſus,ſinus aſtutiæ colligendo glomerauit. Quem & aſpidis nomine appellat occultē ſæuiētem,& reguli apertè ferientem. Manum ergo ſuam dominus in foramine reguli atque aſpidis miſit,quando iniquotum corda diuina poteſtate tenuit: & comprehenſum exinde aſpidem vel regulum,id eſt,captiuum diabolum traxit: vt in monte ſancto eius,quæ eſt Eccleſia, electis fidelibus non noceret. Hinc nanque in canticis canticorum ſponſo venienti dicitur: Coro *Canti.4.* naberis de capite Amana,de vertice Sanir & Hermon,de cubilibus leonū. Quid aliud leonū nomine,quàm dęmonia deſignantur,qui ira contra nos atrociſsimæ crudelitatis inſæuiunt? Et quia peccatores ad fidem vocati ſunt, quorum quondam corda,leonum cubilia fuerunt,dum viciſſe mortem dominus eorum confeſsione creditur,quaſi de leonum cubilibus coronatur. Remuneratio quippe victoriæ corona eſt. Totiens ergo ei coronam fideles offerunt,quotiēs hunc viciſſe mortē ex reſurrectione cōfitentur. Leo ergo de cubilibus ſuis pellitur: E quia obſtetricante manu domini,tortuoſus coluber in cauernis quas tenuerat,habitare prohibetur. Nam victus à fidelium cordibus exiit,qui ſuper hæc antea ſceptro perfidiæ regnauit. Ecce in paucis breuibuſque ſententiis ſanctus vir aduentus dominici ordinem retulit,pondera expreſsit: quid ex eius incarnatione fieri potuit,admirando narrauit.

Quòd terribilis erit deus in iudicio, qui etiam cùm iudicandus venit,vna voce ſuos perſecutores ſtrauit: & quanta ſit eius ira,cuius intolerabilis eſt etiam manſuetudo.

Caput XIX.

SEd qui mirā fecit in humilitate veniens, conſiderari non poteſt,cum quanto terrore venturus eſt,in maieſtatis ſuæ fortitudine apparens. Ordo primi aduentus illius penſari, & conſpici intantum potuit, inquantum ad redimendos carnales veniens, diuinitatis ſuæ magnitudinem carnalibus oculis temperauit. Quisverò eius celſitudinis terrorem ferat,cùm ſecundi aduentus potentia per ignem iudicium exercēs,in poteſtatis ſuæ maieſtate canduerit? Vnde vir ſanctus aduentum illius narrat primum,ſed laſſatur ad ſecundum,dicēs: Ecce hæc ex parte dicta ſunt viarum eius. Et cùm vix paruam ſtillam ſermonum eius audierimus,quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri? Qui hoc loco viarum nomine,niſi actiones domini appellat? Vnde & per prophetam dominus dicit: Non *Eſaiæ 55.* enim ſunt viæ meæ ſicut viæ veſtræ. Aduentum ergo domini *De aduentu Chriſti.* narrans,vias dei ex parte retulerat: quia alia eius actio fuit qua F nos condidit,alia qua redemit. Ea itaque quæ de domini actione narrauit,extremi iudicij comparatione leuigans, ait: Ecce hæc ex parte dicta ſunt viarum eius. Quod & paruam ſtillam ſermonum eius appellat: quia quicquid altum, quicquid terribile in hac vita poſiti,de eius conſideratione cognoſcimus; ex immenſitate cœleſtium ſecretorū,velut tenuis ad nos gutta ſuperni liquoris emanat: Et quis poterit tonitrum magnitudinis eius intueri?) Ac ſi apertè dicat: Si humiliatis eius, ad- *De horrēdo aduentu ad iudicium.* miranda vix ferimus: horrendum atque terribilem maieſtatis eius aduentum,qua virtute tolerabimus? Hunc tonitrum ad- *Pſal.49.* uentus illus etiam Pſalmiſta inſinuat, dicens: Deus manifeſtē veniet,deus noſter, & non ſilebit. Ignis in conſpectu eius ardebit,& in circuitu eius tempeſtas valida. Hunc Sophonias *Sophon.1.* propheta denunciat,dicens: Iuxta eſt dies domini magnus; iuxta & velōx nimis. Vox diei domini amara,tribulabitur ibi fortis. Dies illa dies iræ,dies tribulationis & anguſtię,dies calamitatis & miſerię,dies tenebrarū & caliginis, dies nebulę & turbinis,dies tubæ & clangoris. Terrorem ergo diſtricti examinis,quem Sphonias tubam, beatus verò Iob tonitrum appellat,Ioēl quoque conſiderans,ait: Conturbentur omnes ha- *Ioel.2.* bitatores terræ: quia venit dies domini,quia propè eſt dies tenebrarū & caliginis,dies nubis & turbinis. Magnus enim dies domini & terribilis valde, & quis ſuſtinebit eū? Sed quàm incomprehenſibilis ſit,atque inconſiderabilis illa magnitudo, qua in

Universidad de Deusto
Biblioteca

G qua in secunda ostensione ventutus est:bene vtcunq; perpendimus,si primi aduentus pondera sollicita consideratione pēsamus.Certè vt nos à morte redimeret, mori dominus venit, & defectum nostræ carnis in suo corpore pœnásq; tolerauit. Qui priusquā ad crucis patibulum peruenireṭ:teneri,conspui, illudi, & alapis cædi se pertulit. Ecce ad quanta propter nos venire probra consensit:& tamen priusquam se teneri permit teret,persecutores suos requisiuit,dicens:Quem quæritis? Cui ilico resp̃onderunt:Iesum Nazarænum.Quibus cùm repentè diceret:Ego sum,vocem solummodo mitissimæ respōsionis edidit,& armatos persecutores suos protinus in terrā strauit: Quid ergo facturus est cùm iudicaturus venerit,qui vna voce hostes suos perculit,etiam cùm iudicandus venit?Quod est illud iudicium quod immortalis exerit,qui in vna voce nō potuit ferri morituros? Quis eius iram toleret, cuius & ipsa non potuit mansuetudo tolerari? Consideret ergo vir sanctus, & dicat: Cùm vix paruam stillam sermonum eius audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?

Ioan.18.

Quis eius irā toleret, cuius mansuetudo nō potuit tolerari?

Libri decimiseptimi Moralium sancti Gregorij finis.

LIBER MORALIUM beati Gregorij decimusoctauus.

H PAlærunque in sacro eloquio sic nonnulla mystica describuntur, vt tamē iuxta narrationem historicam prolata videā tur.Sed sæpe dicta talia in eadem histo tica narratione permixta sunt,per quæ superficies historiæ cūcta casletur, quæ dum nil historicum resonat,aliud in eis inquirere lectorem cogunt. His enim dictis quæ aperta credimus,cùm interiecta aliqua obscurius in uenimus,quasi quibusdam stimulis pungimur: vt ad aliqua altius intelligenda vigilemus,& obscurius prolata sentiamus,ea etiam quæ apertè dicta putauimus . Cùm ergo beatus Iob de sermone domini,& de magnitudine tonitrui loqueretur , eisdem verbis protinus subinfertur:

Libri xviii. Moralium in Vicesimumseptimum caput textus beati Iob,Caput primum.

I ADdidit quoque Iob assumēs parabolam suam,& dixit:Viuit deus qui abstulit iudiciū meum,& omnipotens,qui ad amaritudinem adduxit animam meam: quia donec supereſt halitus in me , & spiritus dei in naribus meis,non loquentur labia mea iniquitatem,nec lingua mea meditabitur mendacium. Absit à me vt iustos vos esse iudicem. Donec deficiam, non recedam ab innocentia mea. Iustificationē meā quam cœpi,tenere non deseram.Neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea,Sicut impius inimicus meus, & aduersarius meus quasi iniquus. Quæ est enim spes hypocritæ,si auarè rapiat , & non liberet deus animam eius?Nunquid deus audiet clamorem eius, cùm venerit super eum angustia? Aut poterit in omnipotente delectari, & inuocare deum omni tempore?Docebo vos per manum dei,quæ omnipotens habeat,nec abscondā. Ecce vos omnes nostis:& quid sine causa vana loquimini? Hæc est pars hominis impij apud deum, & hæreditas violentorū, quam ab omnipotente susc̃ipient.Si multiplicati fuerint filij eius,in gladio erunt,& nepotes eius non saturabūtur pane.Qui reliqui fuerint ex eo , sepeliētur in interitu,& viduæ illius nō plorabunt.Si comportauerit quasi terram argētum , & sicut lutum præparauerit vestimēta,præparabit quidem,sed iustus vestietur illis,& argentū innocēs diuidet. Aedificauit sicut tinea domum suam,& sicut custos fecit vmbraculū. Dives cùm dormierit,nihil secū auferet:aperiet oculos suos,& nihil inueniet. Apprehēdet eū quasi aqua inopia,nocte opprimet eum tempestas.Tollet eū vētus vrens,& auferet, & velut turbo rapiet eum de loco suo. Emittet super eum,& non parcet. De manu eius fugiens,fugiet:stringet super eum manus suas,& sibilabit super illum intuens locum eius.

K

ADdidit quoque Iob assumens parabolam suam, & ait.) Quo profecto versu ostenditur huius sanctissimi viri dicta quàm mysticè sint prolata: dum parabola , id est, similitudo assumpta narratur ab eo,qui nihil inferius per comparationem,vel similitudinem loquitur. Absit enim ne hoc loco parabolam illud musicæ organum sentiamus. Neque enim fas est credere,quòd in afflictione pœnarum musicis vteretur, cùm per scripturam suam veritas dicat:Musica in luctu,impor tuna narratio est.Nominata ergo parabola , ex textu ipso loquente iam discimus,ne iuxta textum tantummodo eius verba pensemus. Ad eam itaque similitudinem cuncta trahenda sunt,qua figuratè Ecclesia designatur.Et in ipso quidem locutionis exordio dicta apertè prolata sunt,sed subiunctis obscurioribus implicantur.Nam plana, vt solet,locutione inchoat, sed verba sua per mysticos sensus grauida narratione consummat:itaque ait:

Ecclī.22.

L

Quòd sanctis contra verba detrahentia , vtuntur sapientia: contra persecutorum gladios,patientia.

Viuit deus qui abstulit iudicium meum,& omnipotens qui ad amaritudinem adduxit animam meam.) Quibus nimirum verbis beatus Iob & sua narrat , & sanctæ Ecclesiæ tēpora afflictæ significat,in quibus aperta infidelium peruicacia premitur,& persecutionis amaritudine perturbatur. Duobus nāque modis Ecclesia tentari ab aduersariis solet: vt videlicet persecutionem,aut verbis patiatur,aut gladiis. Sancta verò Ecclesia summopere habere sapientiam & patientiam studet. Sed exercetur eius sapiētia cùm tentatur verbis,& exercetur eius patientia cùm tentatur gladiis.Nunc verò de ea persecutione loquitur,in qua nō gladiis,sed falsis assertionibus lacesitur.Multos enim nouimus,qui cùm in hac vita aliqua aduersa patiuntur,deum esse non credunt.Nōnulli verò deum esse æstimant, sed res humanas minimè curare.De illis quippe per Dauid dicitur:Dixit insipiens in corde suo,non est deus.Isti verò apud se dicunt:Quomodo scit deus,& si est scientia in excelso?Et rursus:Et dixerunt,non videbit dominus , nec intelliget deus Iacob.Vir ergo iste sanctæ Ecclesiæ typum gestans,in ipsa afflictionis suæ amaritudine constitutus,contra vtrosque respōdit.Nam quia essentiam vita habet,mors non habet, vt deum esse fateretur,ait:Viuit deus.Vt verò eum res humanas curare perhiberet,subdidit:Qui abstulit iudicium meum,& ad amaritudinem adduxit animam meam.Ista etenim quæ patitur,nō casu se perpeti,sed deo omnia disponente testatur:nec tētatori suo amaritudinis suæ potestatem tribuit,sed auctori.Scit nāque,quia diabolus licèt afflictionem iustorum semper appetat:tamen sab auctore nostro potestatem non accipit,ad tentationis articulum nullatenus conualescit.Vnde & omnis voluntas diaboli iniusta est,& tamen permittente deo omnis potestas iusta.Ex se enim tentare quoslibet iniustè appetit , sed eos qui tentandi sunt,prout tentandi sunt,nō nisi tentari deus iustè permittit.

Psalm. 13.
Psalm.72.

M

Caput II.

VNde etiam in in libris Regum,de diabolo scriptūm est: quia spiritus domini malus irruebat in Saul . Vbi iustè quæritur:si domini,cur malus:& si malus, cur domini dicatur? Sed duobus verbis comprehensa est potestas iusta in diabolo,& voluntas iniusta.Nam & ipse dicitur spiritus malus per nequissimam voluntatem:& idem spiritus domini per acceptam iustissimam potestatem. Bene ergo dicitur: Viuit deus,qui abstulit iudicium meum , & omnipotens qui ad amaritudinem adduxit animam meam : quia etsi hostis sæuit,qui ferire appetit , creator tamen est qui eum ad aliquid prætualere

1.Reg.18.

A prætualere permittit. Sed quia sanctus vir ad aliquid inuocata dei vita se constrinxit:audiamus quid sese constringendo subiungit:Sequitur:

Quod illud genus mēdacij in quo quis vitā præstando mentitur, facillimè relaxari credendū sit: & de mēdacio obstetricū Aegipti.

Quia donec supereſt halitus in me , & spiritus dei in naribus meis:non loquentur labia mea iniquitatē, nec lingua mea meditabitur mendacium.) Quod prius iniquitatem: hoc postmodum repetens,mendacium dicit. Nam & omne mendaciū iniquitas est,& omnis iniquitas mēdaciū: quia profectò ab æquitate discrepat:quicquid à veritate discordat. Sed inter hoc quod ait,loqui:& postmodū subdit,meditari:magna distantia est.Nōnunquā enim peius est mēdaciū meditari , quàm loqui. Nā loqui plerūque prę̄cipitationis est,meditari verò studiosæ prauitatis.Et quis ignoret in quanta distantia culpa distinguitur:vtrum prę̄cipitatione aliquis,an studio mentiatur? Sed vir sanctus,vt perfectè adhęreat veritati , nec studio se perhibet, nec prę̄cipitatione mētiri.Sūmopere enim cauendū est omne mendaciū,quanuis nonnunquā sit aliquod mēdacij genus culpæ leuioris,si quisquam vitā præstando mētitur.Sed quia scriptum est:Os quod mētitur,occidit animam:&,Perdes omnes qui loquuntur mendaciū:hoc quoque mēdacij genus perfecti viri summopere fugiūt,vt nec vita cuiuslibet per eorū fallacia defendatur,ne suæ animæ noceant,dū præstare vitā carni nitūtur alienæ,quamquàm hoc ipsum peccati genus facillimè credimus relaxari.Nā si quælibet culpa sequenti solet pia operatione purgari,quanto magis hæc facilè abstergitur, quam mater boni operis pietas ipsa comitatur? Nōnulli verò de obstetricū fallacia conātur asserere hoc mendacij genus nō esse peccatū:maximè quòd illis mentientibus scriptum est,quia ædificauit illis dominus domos.In qua magis recōpensatione cognoscitur,quid mēdacij culpa mereatur. Nā benignitatis earū merces,quæ eis in æterna potuit vita retribui:pro admissa culpa mendacij,in terrenam est recompensationem declinata:vt in vita sua quā mentiendo tueri voluerunt,ea quæ fecerūt,bona reciperent:& vlterius quod expectarent,mercedis suę prēmium non haberent.Nam si subtiliter perpēdatur , amore vitæ prę̄sentis mētitæ sunt,non intentione mercedis.Parcendo quippe conatæ sunt infantium vitam tegere , mentiendo suā. Et licèt in testamento veteri nonnulla posint talia reperiri, penè nunquam tamen hoc, vel tale genus mendacij à perfectis admissum,studiosus ibi lector inueniet : quanuis mendacium quandam tenere veritatis imaginem videatur,& sub veteri forsitan testamento minoris culpæ esse potuit,in quo per taurorum hircorūmque victimas,sacrificium non fuit ipsa veritas,sed vmbra veritatis.Nam in testamento nouo præceptis altioribus manifestata per carnem veritate proficimus:iustūm que est,vt facta quædam quæ in illo populo vmbræ veritatis

Prius est ergo mendacium mēdacium meditari quā loqui.

Sapien.1. Psalm.5.

B

Facillimè hoc peccati genus relaxatur.

De mendacio obstetricum. Exod.1.

C deseruierant,deseramus.

Caput III.

SI quis verò per testamentum vetus vult suum tueri mendacium,quia minus illic quibusdam fortasse nocuerit , dicat,necesse esse rerum alienarum raptum: dicat,retributionem iniuriæ,quæ infirmis illic concessa sunt , sibi nocere non posse.Quæ omnia cunctis liquet, quanta animaduersione veritas insequitur,quæ nobis iā significationis suæ vmbra postposita,in vera carne declaratur.Sed quia sanctus vir,nec loqui se,nec meditari mendacium spondet: hæc ipsa in quibus veritati congruit,exequendo subiungit: Absit à me , vt iustos vos esse iudicem. Donec deficiam , non recedam ab innocentia mea.) Ab innocentia quippe recederet , si bona de malis æstimaret:Salomone attestante,qui ait: Qui iustificat impium , & qui condemnat iustum,vterque abominabilis est ante deum. Sunt nanque nonnulli qui dum malè facta hominum laudibus efferunt,augent quæ increparè debuerunt. Hinc enim per Prophetam dicitur: Væ qui consuunt puluillos sub omni cubito manus,& faciūt ceruicalia sub capite vniuersæ ætatis.Ad hoc quippe puluillus ponitur,vt mollius quiescatur. Quisquis ergo malè agentibus adulatur,puluillum sub capite , vel cubito lacentis ponit:vt qui corripi ex culpa debuerat,in ea fultus laudibus molliter quiescat.Hinc rursum scriptum est:Ipse ędificabat parietem,illi autem liniebāt eū. Parietis quippe nomine,peccati duritia designatur.Aedificare ergo parietē,est contra se quempiam obstacula peccati construere . Sed parietem liniunt,qui peccata perpetrantibus adulantur: vt quod illi peruerse agentes ędificant,ipsi adulantes quasi nitidum reddant. Sed sanctus vir,sicut mala de bonis non æstimat , ita indicare bona de malis recusat,dicens: Absit à me vt iustos vos iudicē: donec deficiam,non recedam ab innocentia mea. Vbi aptè subiungit:Iustificationem meam quam cœpi,tenere non deseram.) Cœptam nanque iustificationem desereret,si in peccā tium laudem declinaret. Sed quia tunc verius à peccatis alienis abstinimus,cùm prius nos à propriis custodimus: cur de eis peccare pertimescat,rationis causam insinuat, cùm subiungit:

Ibidem.

D

Quòd sanctos cor suum non reprehendit , quos peccati consensus non accusat.

Neque enim reprehēdit me cor meum in omni vita mea.) Ac si apertè dicat:Pro vobis non debeo ad culpam pertrahi, qui peccare in propriis formidaui. Sciendum verò est, quòd quisquis à præceptis dominicis discordat opere , quotiens ea audit:à corde suo reprehenditur , atque confunditur : quia id quod non fecerit,memoratur.Nam in quo se errasse considerat,ipsa se latenter conscientia accusat. Vnde Dauid Prophe- *Psal. 118.* ta deprecatur,dicens: Tunc non confundar,dum respicio omnia mandata tua. Grauiter nanque vnusquisque confunditur, E quando mandata dei,vel legendo, vel audiendo respicit , quæ *1.Ioan.3.* viuendo contempsit. Hinc enim Ioannis voce dicitur : Si cor nostrum non repraehenderit nos,fiduciam habemus ad deum: & quicquid petierimus ab eo,accipiemus. Ac si diceret : Si id quod præcipit,facimus:id quod petimus,obtinebimus. Valde nanque apud deum vtraque hæc sibi necessariò congruunt: vt & oratione operatio, & operatione fulciatur oratio. Hinc enim Hieremias ait:Scrutemur vias nostras, & quæramus, & *Thre.3.* reuertamur ad dominum.Leuemus corda nostra cum manibus ad deum in cœlos. Vias etenim nostras scrutari , est cogitationum interna discutere. Corda verò cum manibus leuat, qui orationem suam operibus roborat.Nam quisquis orat,sed operari dissimulat:cor leuat,& manus non leuat.Quisquis verò operatur,& non orat:manus leuat, & cor non leuat. Iuxta ergo Ioannis vocem , tunc cor fiduciam in oratione accipit, cùm sibi vitæ prauitas nulla contradicit. De qua rectè fiducia à sancto viro nunc dicitur. Neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea.Ac si apertè dicat:Nequaquam se fecisse reminiscitur,vnde in suis precibus confundatur.

Caput IIII.

SEd quæri potest quo pacto à corde suo reprehendi se denegat,qui se peccasse superius accusat,dicēs: Peccaui: quid faciam tibi ô custos hominum?Vel certè:Si iustificare me voluero,os meum condemnabit me.Sed sciendum est , quòd F sunt peccata quæ à iustis vitari possunt,& sunt nonnulla quæ etiam à iustis vitari non possunt.Cuius enim cor in hac corruptibili carne consistens,in sinistra cogitatione non labitur,vel si vsque ad consensus foueam non mergatur ? Et tamen hæc ipsa praua cogitare,peccare est.Sed dum cogitationi resistitur, à confusione sua animus liberatur.Mens ergo iustorum, etsi libera est à peruerso opere,aliquando tamen corruit in peruersa cogitatione.Et in peccatum ergo labitur, quia saltem in cogitatione declinatur:& tamen vnde semetipsam postmodum flendo reprehendat,non habet:quia antè se reparat,quàm per consensum cadat.Rectè ergo is qui peccatorem se confessus est,nequaquam se à suo corde reprehendi confitetur : quia & si qua illicita fortasse cogitādo defuit vnquam rectitudini,forti tamen mentis certamine restitit cogitationi. Sequitur:

Sūt peccata quæ à iustis vitari possunt, & nō possunt. Nā prauā cogitare,pēcare est.

Quòd sancti pestiferorum consortia execrantur.

Sicut impius inimicus meus,& aduersarius meus quasi iniquus.)In sacro eloquio,sicut & quasi aliquando non pro similitudine ponitur,sed pro veritate.Vnde est illud:Vidimus gloriam eius,gloriam quasi vnigeniti à patre. Vnde & hic quoque,sicut & quasi pro affirmatione potius quàm pro similitudine dictum videtur.Inter impium verò & iniquum hoc distare nonnunquam solet:quia omnis impius iniquus , non tamen omnis iniquus est impius.Impius nanque pro infideli potitur;

Ioan.1.

Distantia inter impiū & iniquū. Impius.

Universidad de Deusto Biblioteca

G nitur,id est,à pietate religionis alienus. Iniquus vero dicitur, *Iniquus.* qui prauitate operis ab equitate discordat,vel si fortasse Christianæ fidei nomen portat.Beati igitur Iob voce typica,sancta Ecclesia,quia alios rectæ fidei contradicentes tolerat, impium se habere fatetur inimicum.Quia verò alios sub pretextu fidei intus positos in prauis operibus patitur, iniquum suum aduersarium detestatur. Si autem sicut & quasi oportet magis, vt pro similitudine positum sentiamus: sancta Ecclesia eos quos viuentes carnaliter intra se tolerat,de similitudine impiorum notat. Intus quippe ei inimicus est, qui fidelem se dum affirmat vocibus,moribus negat.Et quia eum velut infidelem æstimat,qui illam specietenus intus positus vitio prauæ actionis impugnat,rectè dicit:Sicut impius inimicus meus, & aduersarius meus quasi iniquus.Ac si apertè dicat:A me etiam fide discrepat,qui mihi opere non concordat.Sequitur:

Quòd sancti non per hypocrisin fauorem hominum rapiant,licèt aliquando ad eruditionem proximorum bona sua ostendant.

Quę enim spes est hypocritę,si auarè rapiat, & non liberet deus animam eius?)Hypocrita qui Latina lingua dicitur simulator,iustus esse nō appetit,sed videri.Et idcirco auarus raptor est:quia dū iniquè agēs desiderat de sanctitate venerari, laudē vitæ rapit alienę.Studium verò esse hypocritarum solet: vt & quod sunt,supprimāt:& hoc quod nō sunt,esse se hominibus innotescant:quatenus mensuram suam per æstimationem trāscant,& præire se cęteros actionis nomine ostendant. Refu-
H giunt videri quod sunt,& ante oculos hominum superducta quadā innocentiæ honestate se vestiunt. vnde rectè per Euangelium voce nostri redemptoris increpantur ,cùm eis dicitur:
Mat.23.& Luca.11. Vę vobis hypocritæ.quia similes facti estis sepulchris dealbatis:quæ foris quidem apparent hominibus speciosa,intus verò sunt plena ossibus mortuorum, & omni spurcitia.Ita & vos foris quidem apparetis hominibus iusti, intus verò pleni estis auaritia & iniquitate.

Caput V.

QVo contra omnes veraciter sancti,non solum gloriam supra modum suum omnino non appetunt:sed etiam hoc ipsum videri refugiunt,quod esse meruerunt. Vnde ille prædicator egregius veritatis, contra pseudoapostolos loquens, dum virtutes eximias operationis suæ pro discipulorum eruditione narraret, dum tot se pericula tolerasse coaceruata persecutione describeret : & post hæc vsque ad tertium cœlum,rursúmque in paradisum raptum se esse memoraret,vbi tanta cognoscere potuisset,quanta loqui omnino non posset:erat de se adhuc fortasse admirabiliora locuturus:sed ab humana laude alta se consideratione tēperans,
1.Cor.12. subdit:Parco autem,ne quis me existimet supra id quod videt in me,aut audit aliquid ex me.Habebat ergo adhuc dicendum de se aliquid,qui parcit dicere:sed egit vtrunque doctor egre-
I gius, & loquendo quæ egerat,discipulos instrueret, & tacendo sese intra humilitatis limitem custodiret. Nimis nanque esset ingratus,si de se discipulis tota reticeret: & fortasse nimis incautus,si de se tota,vel discipulis proderet, sed mirabiliter, vt dictum est,egit vtrunque:vt loquendo erudiret vitam audientium,& tacendo custodiret suā.Sciendum verò est, quòd sancti viri quotiens de se aliquid sequentibus innotescunt,morem creatoris sui imitantur. Nam deus qui nos prohibet, ne proprio ore laudemur,per scripturam sacram laudes suas loquitur:non quia ipse eis indiget,qui proficere laudibus nescit: sed dum suam nobis magnitudinem narrat, nostram ad se imperitiam subleuat: & bona sua loquendo nos edocet, quem omnino homo non cognosceret, si de se tacere voluisset. Idcirco ergo laudes suas indicat,vt valeamus eum audientes cognoscere,cognoscentes amare,amantes sequi,sequentes adipisci,adipiscentes verò eius visione perfrui. Vnde Psalmista ait:
Psal. 110. Virtutem operum suorum annunciabit populo suo : vt det illis hæreditatem gentium. Ac si apertè dicat:Idcirco fortitudinem suæ operationis insinuat,vt eum qui audierit, donis ditescat.Mortem ergo sui creatoris imitantes sancti viri,nonnunquam quædam de se,vt audientes instruant, non vt ipsi proficiant,manifestant:& tamen in his alta se cōsideratione custodiunt,ne dum alios à terrena intentione erigunt,ipsi in terrenæ laudis appetitione mergantur. Quorum plærunque dicta
K imitantur hypocritæ,sed dictorum sensum penitus ignorant: quia quod iusti agunt ad vtilitatem proximi, hoc ipsi faciunt ad extensionem nominis sui.Sāctus autem vir hypocritas intuens,nequaquam gloriam futuram appetere:sed cupere præsentem tenere ait: Quæ enim spes est hypocritæ?quia dū præsentia diligit,futura minimè sperat.Scriptū nanque est: Quod *Roma.8.* enim videt quis,quid sperat?Idcirco ergo ab hypocrita ad æterna præmia per spem minimè tenditur:quia quod aliò quærendum fuerat,hic se tenere gloriatur. Cuius quia culpa prolata est,etiam pœna subiungitur,cùm protinus subinfertur:Nūquid clamorem eius audiet deus,cùm venerit super illum angustia?)Clamorem eius angustiæ tempore deus nō audit,quia *Clamās nō auditur.* tranquillitatis tempore in præceptis suis ipse clamantem do- *Prouer.28.* minum non audiuit.Scriptum quippe est : Qui auertit aurem suam ne audiat legem,oratio eius erit execrabilis.Sanctus itaque vir intuens, quia omnes qui nunc operari recta contemnunt,extremo se tēpore ad petitionis verba conuertunt,dicit:Nunquid clamorē eius audiet deus? Quibus profectò verbis,vocibus nostri redemptoris obsequitur,qui ait:Nouissimè *Matt.25.* veniunt & fatuę virgines dicentes:Domine domine,aperi nobis.Et respondetur eis:Amen dico vobis,nescio vos:quia tanto magna tunc exercetur seueritas, quanto nunc maior misericordia prorogatur:& districtè tunc iudicium non correctis exerit,qui pietatem nunc delinquentibus patienter impendit. Hinc etenim propheta ait : Quærite dominum dum inueniri *Esaiæ 55.*
L potest:inuocate eum dum propè est.Modo enim nō videtur, & propè est:tunc videbitur,& propè non erit. Necdum in iudicio apparuit:& si quęritur,inuenitur.Nam miro modo cùm in iudicio apparuerit,& videri potest,& non potest inueniri.

Caput VI.

HInc Salomon sapientiam refert, & suauiter blandientem,& terribiliter iudicantem,dicens : Sapientia foris *Prouerb.1.* prædicat,in plateis dat vocem suam.Cuius vocem quoque insinuat,subdens : Vsquequo paruuli diligitis infantiam, & stulti ea quæ sibi sunt noxia,cupient, & imprudentes odibunt scientiam?Conuertimini ad correctionē meam:en proferam vobis spiritum meum, & ostendam verba mea.En vidimus qualibus verbis expressa est dulcedo vocantis. Videamus nunc quibus insinuatur modis seueritas increpantis, vt in *Ibidem.* fine quandoque se exerceat districtio punientis.Quia vocaui, inquit,& renuistis:extendi manū meam, & non fuit qui aspiceret:despexistis omne consilium meū,& increpationes meas neglexistis.Dicat iam qualiter feriat,quos ad se nullatenus reuertentes tanta longanimitate sustentat.Ego quoque in inte- *Ibidem.* ritu vestro ridebo,& subsannabo cùm vobis quod timebatis aduenerit,cùm irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit, quando venerit super vos tribulatio & M angustia.Tunc inuocabunt me,& non exaudiam : mane consurgent,& non inuenient me.Ore itaque sapientissimi Salomonis cuncta de superno iudicio diligēter expressa sunt: quia & prius dulciter vocat,& postmodum terribiliter increpat,& ad extremum irretractabiliter dānat.Bene ergo dicitur: Nunquid clamorem eius audiet deus,quando venerit super illum angustia?Quia nimirum omnis hypocrita tunc remedium in clamore non inuenit, qui nunc tempus congruum clamoris perdit.De cuius adhuc prauitate subiungitur:

Quòd qui in hoc mundo delectatur, in deo delectationem habere non possit.

Aut poterit in omnipotente delectari?) Qui enim terrenarū rerū amore vincitur,in deo nullatenus delectatur. Esse quidem sine delectatione anima nūquam potest. Nā aut infimis *Anima nō potest esse sine delectatione.* delectatur, aut summis : & quanto altiori studio exercetur ad summa,tanto maiori fastidio torpescit ad infima : quantóque acriore cura inardescit ad infima, tanto tepore damnabili frigescit à summis.Vtraque enim simul & æqualiter amari non possunt.Vnde Ioannes apostolus sciens inter spinas amorum secularium,supernæ charitatis messem germinare non posse, priusquam æterni amoris semina proferat,de audientium cordibus sancta verbi manu,amorum secularium spinas eradicat, dicens:Nolite diligere mundum,neque ea quæ in mūdo sunt. *1.Ioan.2.* Móxque subiūgit:Quia si quis diligit mundum,nō est charitas patris in eo.Ac si apertè dicat:Vtrique se amores in vno corde non

A de non capiunt,nec in eo seges supernæ charitatis pullulat,in quo illam spinæ infimæ delectationis necant. Atque illas ex hac infima delectatione nascentes enumerat punctiones, di- *1.Ioan.2.* cens:Quia omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est,& concupiscentia oculorum,& superbia vitę, quæ non est ex patre,sed ex mundo est:& mundus transit, & cōcupiscētia eius. Delectari ergo in deo hypocrita non valet:quia in eius mente desideria superna non prodeunt, quam profectò spinæ terreni amoris premunt. De quo aptè subditur : Et inuocare deum in omni tempore?) Tunc quippe hypocrita deum inuocat,cum hunc terrenarum rerum tribulatio angustat. Nam cùm in hoc seculo effectum quæsitæ fœlicitatis inuenerit,auctorem qui hanc ipsam fœlicitatem tribuit,nō requirit. Quia verò,vt prædiximus, esse ars docentium debet, vt in auditorū suorū mentibus prius studeant peruersa destruere,& postmo- *Hiere.1.* dum recta prædicare,ne bonum sanctæ prædicationis semen plena malis corda non capiāt:vnde ad Hieremiam dicitur:Ecce cōstitui te hodie super gētes & regna,vt euellas,& destruas, & disperdas,& dissipes,& ædifices,& plantes.Prius itaque iubetur vt destruat,& postmodum ædificet: prius vt euellat, & postmodum plantet: quia nequaquam rectæ veritatis fundamentum ponitur,nisi prius erroris fabrica destruatur . Beatus Iob postquam causas vniuersalis Ecclesiæ, amicorum suorum dictis quasi contra hæreticorum verba respondit, eorúmque
B elationem multimoda respōsione destruxit,iam docere se perhibet:vt videlicet apertè videatur in his quæ subdidit, recta plantare:in his verò quę præmisit,euulsisse peruersa.Sequitur:

Quòd superbi sibi attribuunt quod sapiunt,sancti verò totum deo asscribunt.

Docebo vos per manum dei quæ omnipotens habeat,nec abscondam.) Sic beatus Iob loquitur verbis suis, vt aliquid signet ex nostris. Nam sancta Ecclesia docens, inquantum cognoscere expedit,nihil veritatis abscondit.Quia enim manus dei vocatur filius,omnia quippe per ipsum facta sunt, per manum dei docere se perhibet eos quos in propria sapientia remanere fatuos videt. Ac si apertè dicat:Ego ex me aliquid nescio:sed quicquid de veritate sentio,hoc ex eiusdem veritatis largitate comprehendo.Vos idcirco recta nō sapitis: quia hāc eādem vestram sapientiam non dei manui, sed vobismetipsis datis.Nam hostes sanctę Ecclesię, si quid veri aliquando sentiunt,id propriis viribus tribuunt,& tanto magis se priuant superna sapientia,quanto illam quasi ex suo ingenio habere priuatā volunt. Quibus aliquando datur ad iudicium suum: vt rectè quidem aliqua sciant, sed ex ipsa hac scientia obligatiores ad pœnam fiunt.Vnde aptè subditur:

Caput VII.

ECce vos omnes nostis:& quid sine causa vana loquimini?)Scriptum est: Seruus qui cognouit voluntatem do- *Luca.12.* mini sui,& non paruit: & non fecit secundum voluntatē
C eius,plagis vapulabit multis.Qui autem non cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis . Rursúmque scriptum est: *Iacobi.4.* est:Scienti igitur bonum facere,& non facienti,peccatum est illi.Ad maioris ergo culpæ cumulum hostes suos sancta Eccle- *Psal.54.* sia perhibet,& scire quod sequi debeant, & sequi nolle quod sciant.De quibus alias dictum est:Descendant in infernum viuentes.Viui sunt qui sentiunt,quæ erga illos fiūt.Mortui enim nec sciunt omnino,nec sentiunt. Mortui itaque qui non sentiunt,pro nescientibus:viuentes verò qui sentiunt,pro scientibus poni solent. Viuentes ergo in infernum descendere, est scientes sentientésque peccare. Sequitur:

Quòd hæretici & successores eorum iudicium dei euadere non possunt,quibus in errore suo sepultis,gaudent hi quos illi corrumpunt,cùm ad viam veritatis reducuntur.

Hæc est pars hominis impij apud deum , & hæreditas violentorum quam ab omnipotēte suscipient.) Quàm profectò partem hęreditatémque protinus insinuat, cùm subiungit: Si multiplicati fuerint filij eius,in gladio erunt ; & nepotes eius *Impij vocātur hæretici.* non saturabuntur pane.) Non absurdè impij vocantur hæretici,qui per errorem praui dogmatis, à cognitione sunt veritatis alieni,quos sequenti verbo etiam violentos appellat: quip- *Violenti.* pe qui scripturæ sacræ sententias recta dogmata continentes, ad intellectum prauum conantur violenter inflectere. Violēti ergo sunt,& si non rebus hominum, certè sensibus præceptorum.Filij autem violentorum sunt sequaces hæreticorum,qui D dum eorum errori consentiunt,quasi ex eorum prædicatione *Filij violentorum.* generantur.Sed multiplicati in gladio erunt:quia quamuis modo immensa multitudine in perdita libertate succrescunt,venturi tamen iudicis sententia feriuntur.Vnde per Moysen dominus dicit:Gladius meus manducabit carnes. Dei enim gla- *Deut.32.* dius carnes comedit:quia in extremo iudicio eius sentētia eos qui carnaliter sapiunt,occidit. Qua in re quærendum est, cur dicatur quod hanc partem atque hæreditatem suam praui ab omnipotente percipiūt?Sed rectè cōsiderantibus liquet:quia etsi à seipsis habuerunt iniustè agere,supernæ tamen æquitati suppetit,iniustè acta,iustè iudicare: vt diuina sententia ordinet in pœnam, quos inordinata sua actio traxit ad culpā. De quibus aptè subiungitur:Et nepotes eius non saturabuntur pane.) Nepotes quippe hæreticorum sunt qui de errantium filiorum prædicatione nascuntur. Quos nequaquam panis satiat : quia dum in sacri verbi pabulo plus quærunt sentire quàm capiunt, semper à veritatis cognitione ieiunant: & prædicamenta doctrinæ quæ student ad questionem quærere,habere nōn valēt ad refectionem. Quia verò nonnullos ex eisdem hæreticis, sancta Ecclesia colligit, nonnullos in malitia sua pertinaces relinquit,protinus additur:Qui reliqui fuerint ex eo,sepelientur in interitu:)Ex eo videlicet hæreticorum populo derelicti sepeliuntur in interitu: quia dum ad lucem veritatis non redeunt, E profectò in pœna perpetua intelligentia terrena deprimūtur. Et quia nonnunquam dum auctor errantium plebium rapitur ad pœnam,seductę plebes reformantur ad veritatis scientiam: & tunc ad veram cognitionem redeunt subditi,cùm ad æterna supplicia perueniunt,qui malè fuerant prælati :subiungitur: Et viduæ illius non plorabunt.) Quas viduas eius accipimus, nisi subiectas plebes morte illius fœliciter destitutas? Quia sæpe,vt dictū est,dū prædicator erroris ad æterna supplicia rapitur,subiectæ plebes illius ad cognitionis veræ gratiā reuertuntur.His enim plebibus peruersus prędicator quasi maritus pręfuit,quia malè eis coniunctus inhæserat corruptor mentis. Nequaquam ergo viduæ,vel destitutæ plorant: quia morte praui doctoris viam veritatis inueniunt,ex cuius interitu affligi posse videbantur.Vel certè non plorant viduæ:quia in suo errore remanentes,dum sanctum fuisse æstimant prædicatorem suū, spe falsa ne lugeant consolantur. Sequitur:

Quòd catholici hæreticos eisdem auctoritatibus quas proferunt, superant,& quasi Goliam proprio gladio detruncant.

Caput VIII.

SI comportauerit sicut terrā argentum,& sicut lutum præparauerit vestimenta:præparabit quidem,sed iustus vestietur illis,& argentum innocens diuidet.) Argentum intelli- *Psalm.11.* gi sacri eloquij claritas solet,sicut aliàs dicitur:Eloquia domi- F ni eloquia casta,argentum igne examinatum. Et quia nonnulli eloquium dei non interius per exhibitionem, sed exterius per ostensionem habere concupiscūt:idcirco per Prophetam dicitur:Disperierunt omnes inuoluti argento. Hi nimirū, qui *Sopho.1.* eloquio dei non interiori refectione se replēt,sed exteriori ostensione se vestiūt. Vnde & horum argentū,id est,hęreticorū eloquium terrę comparatur:quia de scriptura sacra vt aliquid sciant,ex appetitu terrenæ laudis elaborant. Qui etiam sicut lutū præparant vestimenta : quia fluxè & inquinabiliter ea quibus se tueri volunt,scripturæ sacræ contexunt testimonia.Præparabit quidē,sed iustus vestietur illis : quia vir recta fide plenus,quæ sanctis solet ad iustitiam deputari,eaipsa scripturæ sacrę quę hęreticus affert,testimonia colligit,& erroris eius pertinaciam inde conuincit.Contra nos nanque dum sacræ legis testimonia apportant, secum nobis afferunt vnde vincantur. Vnde & Dauid typum domini,Golias verò hæreticorum superbiā signans:hoc rebus locuti sunt, quod nos verbis aperimus.Golias quippe cum gladio, Dauid verò cum pera pastorali venit ad prælium. Sed eundē Goliam Dauid superans, suo gladio occidit. Quod nos quoque agimus, qui promissa Dauid mēbra ex eius fieri dignatione meruimus. Nā cùm superbientes hæreticos,& sacræ scripturæ sententias deferentes, eisdem verbis atque sentētiis quas proferunt,vincimus,quasi elatum Goliam suo gladio detruncamus. Iustus ergo vestitur eis vestimentis

Universidad de Deusto
Biblioteca

G stimentis quæ præparat iniustus:quia vir sanctus eisdem sententiis ad veritatem vtitur,quibus se peruersus quisque doctũ ostendere contra veritatem conatur : Et argentum innocens diuidet.) Argentum innocentem diuidere,est eloquia domini minutè discretéque exponere,& vnicuique quid dignè congruat coaptare. Nam eloquium domini quod hic argentum, vel vestimenta,hoc alibi spolia nominatur. Quod etiam Psal-
Psal.118. mista testatur per comparationem,dicens: Lętabor ego super eloquia tua,sicut qui inuenit spolia multa. Quæ spolia idcirco vocata sunt:quia ad fidẽ domini gentilitate trãseunte,Iudæi sactis eloquiis quibus induti fuerant,exuuntur.

Caput IX.

Gene.49. De hac quoque argenti,vel spoliorum diuisione aliàs dicitur:Beniamin lupus rapax, mane comedet prædam, vespere diuidet spolia. Quibus profectò dictis Paulus apostolus designatur,de Beniamin stirpe progenitus, qui mane prædam comedit:quia in primordiis suis fideles quos potuit rapiens,crudelitati propriæ satisfecit. Vespere spolia diuisit:quia fidelis postmodum factus, sacra eloquia exponendo distribuit. Quanuis hoc argentum quod diuidit innocens, intelligi & aliter potest. Hæretici nanque,vt facile valeant peruersa suadere,dictis suis quædam recta permiscent, vt animos audientium ex rectis sensibus trahant, ex peruersis ferìat. Qui in prœceptis dei,quia sana insanáque locutione variantur:bene
Luc.17. in Euangelio decẽ leprosorũ sunt specie designati,quorum co
H lori sano dum vitiosus candor aspergitur,immoderato cádore sœdantur. Vnde admonemur non plus sapere quàm oportet
Roma.12. sapere,sed sapere ad sobrietatem. Qui etiam quia nec deum diligunt,de quo malè sentiunt:nec proximum,à quo diuidũtur, decalogi prœceptis aduersi sunt, atque ideo ad deprecandum dominum decem veniunt. Pro eo autem quòd sanis insana misceuerunt,coloris diuersitate variantur. Sed quia in eius præceptis offenderent, id illud vnde offenderant vocant, dicentes:
Luca.17. Iesu præceptor:vnde & mox curati meruerunt. Ergo quia vir catholicus quæ ab eis rectè, vel quæ praue sentiuntur, intelligit:argentum innocens diuidit,id est,quæ ab eis salubriter,vel quæ pestifere fuerint dicta discernit. Sequitur:

A edificauit sicut tinea domũ suam,& sicut custos fecit vmbraculum.) Tinea sibi domum corrũpendo ædificat. Nec meliori potuit comparatione hæreticus demonstrari, qui locum suæ perfidiæ non nisi in mentibus quas corruperit,facit:qui etiam sequaces suos ab æterno igne liberos esse pollicetur. Spõdet quippe eis refrigerium quietis æternæ,sed verba eius soliditatem non habent,quia plenitudine veritatis carent. Vnde subiũgitur:Et sicut custos fecit vmbraculum.) Vmbraculum nanque custodis nullo fundamẽto solidatur,sed tempore mox transeũte destruitur. Et promissa ab hæreticis requies,cũ tempore destruitur,quæ post hanc vitam nullatenus inuenitur. Et
1 quia sæpe hæretici in contemptu vniuersalis ecclesiæ,potentũ seculi patrociniis sulciũtur,eisque diuites protectione atq; administratione quanta prævalent opitulari non cessant : ipse etiam quilibet diues contra conditorem suum rebus temporalibus intumescens,sancti viri nunc sententia tangitur,atq; ab speciali hęreticorum interitu,ad generalem elatorum omniũ definitionem sermo deriuatur,cùm subditur:Dives cum dormierit,nihil secum auferet:aperiet oculos suos, & nihil inueniet.) Cui nimirum sententiæ Psalmista concinens dicit:Tur-
Psal.75. bati sunt omnes insipientes corde:dormierũt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis. Vt enim in sua manu diuites post mortem quicquam inueniant, eis ante mortem dicitur,diuitias suas in quorum manibus ponant: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis : vt cùm
Luc.16. defeceritis,recipiant vos in æterna tabernacula.

Quòd præsentes diuitiæ somno comparantur, quæ subitò marcescunt: & quòd superbi in nouissimo ad inopiam redacti, impellente diabolo quasi vento vrente à fornace vitiorum impellun tur in incendia tormentorum.

Diues cùm dormierit,nihil secũ auferet.) Res suas cùm moreretur, secum tolleret,si ad petentis vocem cùm viueret, sibi tulisset. Nam terrena omnia quæ seruãdo amittimus,largiẽdo seruamus:patrimoniúmque nostrum retentum perditur,manet erogatum. Diu enim cùm rebus nostris durare non possumus:quia aut nos illas moriendo deserimus,aut illæ nos viuentes quasi deserunt pereundo. Agendum ergo nobis est:vt res K
absolutè perituras,in nõ pereuntẽ cogamus trãsire mercedem.

Caput X.

SEd mirandum valde est quod dicitur:Cùm dormierit, aperiet oculos suos,& nihil inueniet.(Vt dormiam[9] quippe,oculos claudimus,& euigilantes aperimus. Sed hac in re,quia homo ex anima cõstat & corpore,cùm vnius rei somnus dicitur,alterius vigiliæ demonstrantur : quia cùm corpus obdormiscit in morte , tunc anima euigilat in vera cognitione. Et dormit ergo dives,& oculos aperit:quia cùm carne mortitur,eius anima videre cogitur, quod prouidere contempsit. Tunc profectò in uera cognitione euigilat,tunc nihil esse conspicit quod tenebat. Tunc se vacuam inuenit,quæ plenam rebus præ cætetis se hominibus esse lætabatur. Dormit , & nihil secum aufert:nihil nimirum de rebus quas tenuit . Nam culpa rerum simul ducitur,quãuis hîc omnia pro quibus culpa perpetrata est,relinquantur. Eat ergo nunc . & acceptis rebus tumeat,seseque super cæteros extollat,glorietur se habere quod proximus non habet. Veniet quandoque tempus vt euigiler: & tunc cognoscat quàm vacuũ fuerit, quod in somno tenuerat. Sæpe nanque contingit dormienti inopi,vt se per somniũ diuitem videat,atque ex eisdem rebus animum extollat, lætetur se habere quod nõ habuit,iámq; dedignari quærat à quibus dedignatum esse se doluit. Sed repentè euigilans,euigilasse se doleat,qui interim diuitiarum imaginem vel dormiens L
tenebat. Gemit enim protinus sub paupertatis pondere,& inopiæ suæ angustiis premitur: & eo peius,quo ad tempus breuissimum,vel vacuè diues fuit. Sic sic nimirum huius mundi sunt diuites,qui rebus acceptis tument. Bene operari de sua abundantia nesciunt,quasi dormientes sunt diuites:sed pauperatem suam euigilantes inueniunt , quia nihil secum ad illud iudicium quod permanet,ferunt:& quanto nunc ad breue rẽpus sublimius elati sunt,tanto cotrta se imperpetuum grauius ingemiscũt. Dicat ergo:Aperiet oculos suos, & nihil inueniet
quia illic aperit ad supplicia,quos hic ad misericordiam claSapien.5. sos tenebat. Aperit oculos suos,& pietatis fructum non inuenit,quos hic clausos tenuit cùm viueret. Tardè quoque illi oculos aperiunt,qui teste Sapientia, damnationis suæ tempore dicturi referuntur:Quid nobis profuit superbia,diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Transierunt omnia illa tanquam vmbra,& tanquam nuncius percurrens. Vigilia & fugitiua fuisse quæ tenuerant,iam amissa cognoscunt: quæ quandiu aderant,stultis eorum cordibus magna & mansura videbantur.
Luc.16. Serò diues aperuit oculos,quãdo Lazarum requiescentem vidit,quem iacentem ante ianuam videre contemsit. Intellexit ibi quod hic facere noluit:in damnatione sua cognoscere cõpulsus est quid fuit quod perdidit,quando indigentem proximum nõ agnouit. De quo adhuc subditur: Apprehendet eum M
Ibidem. quasi aqua inopia,nocte opprimet eum tempestas.) Videamus nunc inopiam ardentis diuitis,cui[9] tanta abundantia fuit epulantis. Ait enim:Pater Abraham miserere mei: & mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aquam , & refrigeret linguam meam,quia crucior in hac flamma. Quibus verbis no bis non hoc innotescitur, quia illic in tanto ardore vna tunc ad sufficientiam refrigerij aquæ stilla requiratur : sed quòd is qui de abundantia peccauerit,illic æstuanti nimis cremetur inopia. Videmus enim in verbis diuitis ex subtilissimo dei iudicio,quàm digna tali culpæ pœna respondetit. Agente nanque inopia,illic vsque ad minima petẽda cõpulsus est,qui hîc agen te tenacia,vsque ad minima neganda peruenit. Quid terribui subtilius,quid districtius potest? Guttam aquæ petiit,qui micas panis negauit. Apprehendit eum quasi aqua inopia. Non immeritò aquæ tunc illa inopia comparatur:quia in inferno cruciat qui susceptos in profundis absorbens,solet lacus nomine
Thren.3. designari. Vnde per Prophetam quoque humani generis voce
Psal.29. dicitur:Lapsa est in lacum vita mea. Ereptorum verò exultatione cantatur: Domine deus meus clamaui ad te, & saluasti me. Domine abstraxisti ab inferis animam meam , saluasti me à descendentibus in lacum. Nocte opprimet eum tempestas.)

Caput XI.

QVid hoc loco noctem , nisi absconditum tempus repentini exitus appellat ? Tempestatis verò nomine, iudicij turbinem designat. Quod etiam Psalmista testatur,

A statur,dicens:Deus manifestè veniet , deus noster,& non silebit:ignis in conspectu eius ardebit,& in circuitu eius tempestas
Psalm.49. valida. De qua tempestate etiam sapientia per Salomonem di-
Proverb.1. cit:Ego quoque in interitu vestro ridebo , & subsannabo cùm vobis quod timebatis aduenerit : cùm irruerit repentina calamitas,& interitus quasi tempestas ingruerit. Et quia ipsa vẽturi exitus ignorantia noxvocatur,nocte opprimit eum tempestas, id est,turbo eum diuini iudicij dum ignorat apprehendit. Hinc
Matth.24. est nanque quod per semetipsam veritas dicit:Si sciret paterfamiliàs qua hora fur veniret,vigilaret vtique,& non sineret per fodi domum suam. Et vos estote parati:quia qua hora,non pu-
Ibidem. tatis,filius hominis veniet . Hinc etiam contra malum seruum dicitur:Si autem dixerit malus seruus ille in corde suo,moram facit dominus meus venire , & cœperit percutere conseruos suos:manducet autẽ & bibat cum ebriis:veniet dominus serui illius in die qua non sperat , & hora qua ignorat. Hinc Paulus
1.The.5. discipulis dicit. Vos autem fratres non estis in tenebris, vt vos dies illa tanquam fur comprehendat. Omnes enim vos filij lucis estis , & filij diei , non sumus noctis neque tenebrarum.
Luca.12. Hinc superbienti diuiti dei voce dicitur:Stulte, hac nocte animam tuam repetũt à te:quæ autẽ præparasti,cuius erũt? Nocte animam reddere perhibetur:qui mortem non prouidens,in te
B nebris cordis abstrahitur. Ait ergo:Nocte opprimet eum tempestas. Quia enim non vult agere bona quæ videt,deprehendi tur interitus sui tempestate quam nõ videt. De quo adhuc subditur:Tollet eum ventus vrens,& auferet.) Quis hoc loco ventus vrẽs,nisi malignus spiritus vocatur,qui desideriorum flammas in corde excitat , vt ad æternitatem suppliciorum trahat? Peruersum ergo quemlibet ventus vrens tollere dicitur : quia insidiator malignus spiritus,qui viuentem quemque accendit ad vitia,morientem trahit ad tormenta. Nam quia ventus vrẽs
Hie.1. immundus spiritus solet intelligi , qui malæ suggestionis flatu ad terrena desideria iniquorum corda succẽdit. Hieremias pro pheta testatur,dicens: Ollam succensam ego video , & faciem eius à facie Aquilonis. Olla nãque succensa est cor humanum,
Esa.14. secularium curarum ardoribus,desideriorúmque anxietatibus feruens. Quæ à facie Aquilonis succenditur,id est, diaboli suggestionibus inflammatur. Ipse enim vocari nomine Aquilonis solet,qui dixit:Sedebo in monte testamenti,in lateribus Aquilonis,ascendam super altitudinem nubium. Ab huius igitur ventis venti,vniuscuiusque electi mens adustione temperatur: quando in ea vitiorum feruor extinguitur,& desideriorum car
Cant.2. nalium flamma frigescit. Vnde & sancta Ecclesia in sponsi sui laudibus lęta clamat:Sub vmbra illius quem desideraueră sedi.
Esa.55. De huius ardoris temperie ei per Esaiam promittente domino dicitur:Pro saliunca ascẽdet abies,&pro vrtica crescet myrtus. Pro saliunca nãque in ea ascendit abies,dum in sanctorum cor-
C de pro abiectione terrenæ cogitationis,altitudo supernæ contemplationis exoritur. Vrtica verò igneæ omnino naturæ est. Myrtus autem temperatiuæ fertur esse virtutis. Pro vrtica igitur crescit myrtus,cùm iustorum mentes à prurigine & ardore vitiorum,ad cogitationum temperiem tranquillitatémque per ueniunt,dum iam terrena non appetunt , dum flammas carnis desideriis cœlestibus extinguunt.

Caput XII.

Lucæ 1. Mariæ obumbratio. PRopter hoc quoque mentis refrigerium cœlitus datum Mariæ dicitur:Virtus altissimi obumbrabit tibi. Quanuis hac in re per obumbrationis vocabulum , incarnandi dei vtraque potuit natura signari. Vmbra enim à lumine formatur & corpore. Dominus autem per diuinitatẽ lumen est: qui mediante anima,in eius vtero fieri dignatus est per humanitatem corpus. Quia ergo lumen incorporeum in eius erat vtero corporandum , ei quæ incorporeum concepit ad corpus dicitur: Virtus altissimi obumbrabit tibi,id est,corpus in te humanitatis accipiet incorporeum lumen diuinitatis. Sed iam de iniquo quolibet quod cœpimus , exequamur. Tollit ergo eum ventus vrens:quia videlicet malignus spiritus eum quem nunc succenderit igne peruersæ concupiscentię,rapit postmodum ad flammas gehẽnæ. Sequitur:Et velut turbo rapiet eum de loco suo.) Locus peruersorum est temporalis vitæ delectatio,& carnis voluptas. Quasi turbine igitur vnusquisque de loco suo rapitur, cùm à cunctis suis delectationibus extremo territus die separatur. De quo extremo die aptè mox subditur: D

Quòd deus cùm sanctos flagellat,parcat eis : reproborum verò flagella præsentia,sunt initia tormentorum.

Emittet super eum,& non parcet.) Peccatorem deus quotiens feriẽdo corrigit,ad hoc flagellum emittit,vt parcat. Cùm verò eius vitam in peccato permanentem feriendo concludit, flagellum emittit,sed nequaquam parcit. Qui enim flagellum emisit vt parceret,ad hoc emittit quandoque vt non parcat. In hac nanque vita dominus tanto magis studet,vt parcat:quanto magis expectando flagellat:sicut ipse voce angeli ad Ioannem *Apoc.3.* ait:Ego quos amo,arguo &castigo. Et sicut aliàs dicitur:Quem *Hebr.12.* diligit dominus,castigat : flagellat autem omnem filium quem recipit. Econtra autem de flagello damnationis scriptum est:In *Psalm.19.* operibus manuum suarum comprehẽsus est peccator. De quo per Hieremiam dominus dicit:dum incorrigibiliter delinquentes populos videt , quos non iam sub disciplina , filios , sed sub districta percussione hostes intuetur:Plaga inimici percussi te, *Hiere.30.* castigatione crudeli. Et quod hic dicitur : Non parcet, ibi quoque verbis aliis declaratur:Quid clamas super contritione tua? insanabilis est dolor tuus. Vnde hoc semper electi prouident, vt antè ad iustitiam redeant,quàm sese ira iudicis inextinguibiliter accendat,ne vltimo flagello deprehensi simul eis finiatur vita cum culpa. Flagellum nanque tunc diluet culpam,cùm mutauerit vitam. Nam cuius mores non mutat,non expiat actiones. Omnis ergo diuina percussio , aut purgatio in nobis vitæ E
Omnis diuina percussio aut est purgatio in nobis vitæ præsentis autinitium pœnæ subsequentis. præsentis est,aut initium pœnæ sequẽtis. Propter eos enim qui ex flagello proficiunt,dictum est : Qui fingis dolorem in præcepto. Quia dum flagellatur iniquus,& corrigitur : audire præceptum noluit,audit dolorem. Dolor ergo in prœcepto fingitur ei,qui à malis operibus quasi præcepti vice , dolore cohibetur. De his verò quos damnant flagella & non liberant , dicitur: Percussisti eos,nec doluerunt:attriuisti eos , & renuerunt accipere disciplinam. His flagella ab hac vita inchoant,& in ęterna percussione perdurant. Vnde per Moysen dominus dicit:Ignis exarsit ab ira mea,& ardebit vsque ad inferos deorsum. Quantum ad præsentem etenim percussionem spectat,rectè dicitur: Ignis exarsit ab ira mea. Quantum verò ad æternam damnationem,aptè mox subditur:Et ardebit vsque ad inferos deorsum. Licet à quibusdam dici soleat illud quod scriptum est:Non iu-
Naum.1. dicat deus bis in idipsum. Qui tamen hoc quod per prophetam
Hiere.7. de iniquis dicitur,non attendunt: Et duplici contritione con-
Iudæ.1. tere eos. Et quod aliàs scriptum est:Iesus populus de terra Aegypti saluans:secundo eos qui non crediderunt,perdidit. Quibus tamen si consensum præbemus, quamlibet culpam bis feriri non posse : hoc ex peccato percussis atque in peccato suo morientibus debet æstimari:quia eorum percussio hic cœpta, illic perficitur:vt incorrectis vnum flagellum sit quod temporaliter incipit:sed in æternis suppliciis consummatur:quatenus eis qui omnino corrigi renuunt, iam præsentium flagellorum percussio,sequentium sit initium tormentorum. Emittet ergo F
super eum,& non parcet. Sequitur:

Caput XIII.

DE manu eius fugiens fugiet.) Ille etenim de manu fugit ferientis,qui suæ prauitatem corrigit actionis. Vel certè quia in sacro eloquio manus operatio solet intelligi , de manu percussi fugit , qui dum praui interitum conspicit : vias prauitatis relinquit. Vnde adhuc subditur: Stringet super eum manus suas.) Manus quippe stringere,est vitæ suæ opera in rectitudine confirmare. Vnde etiam Paulus ait : Remissas manus
Heb.12. & dissoluta genua erigite. Dum itaque alienum interitum conspiciunt,reuocantur ad cor , vt recogitent suum , & vnde alius ad tormenta ducitur,à tormento alius inde liberatur. Stringit ergo super eum manus suas:quia cõspicit in aliena pœna quid timeat,& dum delinquentem sic percussum conspicit,dissoluta sua opera,iustitiæ vigore cõstringit. Sicque fit vt qui iniquus viuens, multos ad culpam traxerat delectatione peccati, quosdam moriens à culpa reuocet terrore tormenti. Quod etiam
Psalm.57. prouenire bonis Psalmista testatur,dicẽs. Lætabitur iustus cùm viderit vindictam impiorum , manus suas lauabit in sanguine peccatorum. In peccatorum morientium sanguine iusti lauantur manus : quia dum eorum pœna conspicitur , conspicientis vita mundatur. Sequitur: Et fibilabit super illum,intuẽs locum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G eius,) Quid in sibilo,nisi intentio admirationis exprimitur? Si vero in sibilo alia fortasse significatio quæritur moriente peccatore,hi qui interitu eius aspiciunt,os in sibilo stringunt:dum ad ea quę contempserant,verba spiritalia conuertuntur:vt iam credere & prædicare incipiant,quæ prius dum iniquum florere cernerent,non credebãt.Nam fit plærunque vt infirmorum animus eo magis de auditu veritatis trepidet,quo florere contemptores veritatis videt. Sed dum iusta vltio iniustos subtrahit,alios à prauitate compescit. Vnde per Salomonem dicitur: *Prouer.21.* Mulctato pestilẽte,sapientior erit paruulus.Vir igitur sanctus postquam potẽtum pœnas,qui extolluntur in seculo,sufficienter expleuit:rursus ad hæreticorum superbiam,qui extolluntur in eloquio,verba conuertit.

Textus beati Iob caput vigesimumoctauum,libri verò.XVIII.moralis expositionis caput XIIII.

HAbet argentum venarum suarum principia, & auro locus est in quo cõflatur. Ferrum de terra tollitur, & lapis solutus calore,in æs vertitur.Tempus posuit tenebris, & vniuersorum finẽ ipse cõsiderat.La
H pidẽ quoque caliginis & vmbram morris diuidit torrẽs à populo peregrinãte, eos quos oblitus est pes egẽtis hominis,& inuios.Terra de qua oriebatur panis , in loco suo igni subuersa est. Locus sapphiri lapides eius,& glebæ illius aurum.Semitam ignorauit auis , nec intuitus est oculos vulturis. Non calcauerunt eam filij institorum, nec pertransiuit per eam leæna.Ad silicem extendit manum suam,subuertit à radicibus montes.In petris riuos excidit,&omne preciosum vidit oculus eius.Profunda quoque fluuiorum scrutatus est , & abscondita produxit in lucem. Sapientia vero vbi inuenitur,& quis est locus intelligentiæ? Nescit homo precium eius, nec inuenitur in terra suauiter viuentium.Abyssus dicit:Nõ est in me: & mare loquitur:Non est mecum.Non dabitur aurũ obrysum pro ea,nec appendetur argẽtum in commutatione eius.Non conferetur tinctusIndiæ coloribus, nec lapidi sardonyco preciosissimo , vel sapphiro.Nõ adæquabitur ei aurum vel vitrum,nec commutabuntur pro ea vasa auri excelsa & eminentia, nec commorabuntur in comparatione eius. Trahitur autem sapientia de occultis : non adæquabitur ei topazium
I de Aethiopia, nec tinctura mundissimæ componentur.Vnde ergo sapientia venit,& quis est locus intelligentiæ?Abscondita est ab oculis omnium viuentium, volucres quoque cœli latet.Perditio & mors dixerũt: Auribus nostris audiuimus famam eius. Deus intelligit viam eius , & ipse nouit locum illius. Ipse enim fines mundi intuetur , & omnia quæ sub cœlo sunt respicit.Qui fecit ventis pondus,& aquas appendit mẽsura.Quando ponebat pluuiis legem,& viam procellis sonantibus:tunc vidit illam,& narrauit,& præparauit,& inuestigauit,& dixit homini:Ecce timor domini ipsa est sapientia,& recedere à malo ,intelligentia.

Quòd hæretici,de sanctis libris assertionum suarum principia assumunt,sed miscent mendacia.Et quòd frustra extra vnitatem Ecclesiæ quasi pro Ecclesiæ pœnas patiantur:cùm martyrium non faciat pœna,sed causa : nec clarescere potest aliquis fulgore virtutis, qui non arserit in officina charitatis.

Caput XIIII.

HAbet argentum venarum suarum principia, & auro locus est in quo conflatur.) In argento eloquium,in auro vitæ vel sapientiæ claritas designari solet.Et quia hæretici sic de eloquij sui nitore superbiunt:vt nulla sacrorum libro rum auctoritate solidentur,qui libri ad loquẽdum nobis quasi K *Libri sacri*
quædam argenti venæ sunt:quia de ipsis locutionis nostræ origi- *sunt quasi*
nem trahimus,eos ad sacræ auctoritatis paginas vocat : vt si *venæ argenti.*
verè loqui desiderant,inde sumere debeant,quid loquantur.Et
ait: Habet argentum venarum suarum principia. Ac si apertè *Omne quod*
dicat:Qui ad veræ prædicationis verba se præparat, necesse est *loquitur*
vt causarum origines à sacris paginis sumat:vt omne quod lo- *predicator,*
quitur,ad diuinæ auctoritatis fundamentum reuocet , atque in *ad diuinæ*
eo ædificium locutionis suæ firmet.Vt enim prædiximus,sæpe *auctoritatis*
hæretici dum sua studentpetuersa astruere , ea proferunt quæ *fundamentum*
profecto in sacrorum librorum paginis non tenentur.Vnde& *reuocet.*
discipulum suum prædicator egregius admonet,dicens: O Ti- *1.Tim. 6.*
mothee,depositum custodi,deuitans prophanas vocum nouitates:quia dum laudari hæretici tanquam de excellenti ingenio
cupiunt:quasi noua quædam proferunt,quæ in antiquorum patrum liberis veteribus non tenentur , sicque fit vt dum videri
sapientes desiderant,miseris suis auditoris stultitiæ semina spargant.Bene autem subditur:Et auro locus est in quo conflatur.)
Ac si apertè dicat:Vera fidelium sapientia,cui vniuersalis Ecclesia locus est,tribulationem vobis persequentibus patitur,sed à
cunctis peccatorum sordibus perfectionis vestræ igne purgatur.Vnde scriptum est : In igne probatur aurum & argentum, *Prouer.17.*
homines vero receptibiles in camino humiliationis. Quo in
loco potest hoc quoque conuenienter intelligi:vt de sua hæretici increpari stulta passione videantur. Nam sæpe pro Iesu
Christi , domini ac redemptoris nostri nomine multa patiuntur,seseque eiusdem passionibus eius fieri martyres sperant. L
Quibus sancti viri voce nunc dicitur : Auro locus est in quo
conflatur. Nam iuxta hoc quod iam & ante nos dictum est,
quisquis extra vnitatem Ecclesiæ patitur , pœnas pati potest:
martyr fieri non potest : quia auro locus est in quo conflatur.
Quid itaque ad hæc hæretici dicitis? Conflari per afflictionem
carnis,vel etiam per martyrium vultis,sed locum in quo debeatis conflari,nescitis. Audite quid sancti prædicatoris voce dicitur: Auro locus est in quo conflatur. Hunc ergo conflationis
locum quærite,hanc fornacem qua aurum aptè purgari valeat,
inuenite.Vna est Ecclesia in qua qui conflari voluerit,ab omni
etiam poterit peccatorum sorde purgari.Si quid pro deo amaritudinis,si quid tribulationis extra hanc positi sustinetis,incendi potestis tantummodo,non purgari. Dicat Hieremias , dicat *Hiere.6.*
quomodo conflationis vestræ ignis omni virtute sit vacuus:
Frustra conflauit conflator.Malitiæ enim eorum non sunt consumptæ.Ecce ignis exterius conflans,& duræ passionis admouet pœnam,& tamen erroris non excoquit culpam,& tormenta crudelium dat pœnarum,& bonorum non facit incrementa
meritorum. Huius etiam conflationis ignis qui extra catholicam toleratur Ecclesiam,quàm nullius omnino virtutis sit,Pau- *1.Corinth.13.*
lus apostolus insinuat,dicens:Si tradidero corpus meum ita vt M
ardeam,charitatem autem non habeam,nihil mihi prodest.

Caput XV.

ALij quippe praua de deo sentiunt , alij recta de auctore tenent : sed vnitatem cum fratribus non tenent. Illi
errore fidei , isti verò schismatis perpetratione diuisi
sunt.Vnde & in ipsa prima parte decalogi vtrarunque partium
culpæ reprimuntur,cùm diuinavoce dicitur:Diliges dominum
deum tuum ex toto corde tuo,& ex tota anima tua,& ex tota
virtute tua. Atque mox subditur : Diliges proximum tuum si- *Deute.6.*
cut teipsum.Qui enim de deo peruersa sentit,liquet profectò,
quia deum non diligit.Qui verò de deo recta sentiẽs,à sanctæ
Ecclesiæ vnitate diuisus est,constat:quia proximum non amat,
quem habere socium recusat.Quisquis ergo ab hac vnitate matris Ecclesiæ siue per hæresim de deo peruersa sentiendo , seu
errore schismatis proximum non diligendo diuiditur, charita- *1.Corin.13.*
tis huius gratia priuatur:de qua hoc quod præmisimus , Paulus
dicit:Si tradidero corpus meum ita vt ardeam , charitatem autem non habeam , nihil mihi prodest. Ac si aperta voce diceret:Extra locum suum,conflationis mihi ignis adhibitus , tormento me cruciat,mundatione non purgat.Hunc omnes sanctæ pacis amatores,summo studio locum quærunt,hunc quærentes inueniunt:hunc inuenientes tenent, scientes, peccatorum remissio vel vbi vel quando,vel qualibus detur.Vbi quippe,nisi in Ecclesiæ matris sinu? Quando , nisi ante venturi exitus

A tus diem ? Quia ecce nunc tempus acceptabile,ecce nunc dies
2.Corin.6. salutis : &, Quærite dominum dum inueniri potest , inuocate
Esa.55. eum dum propè est. Qualibus,nisi conuersus , qui ad paruulorum imitationem,magistra humilitate formantur? Quibus dici
Matth.19. tur.Sinite paruulos venire ad me, talium enim est regnum cœ-
Matth.18. lorum:&,Nisi cõuersi fueritis,& efficiamini sicut paruuli,non intrabitis in regnum cœlorum. Quia ergo non nisi in catholica Ecclesia veri martyres siunt,dicitur rectè: Auro locus est in quo conflatur:quia non clarescet anima in fulgore æternæ pulchritudinis:nisi, vt ita dicam,prius hic arserit in officina charitatis.

Quòd reprobi dum seruos dei præditos virtutibus vident: quia de præsentibus non possunt,de præteritis eos accusant.

Pensandum præterea est quòd occulto consilio omnipotens deus quosdam ab ipsis exordiis suis innocentes custodiens , vsque ad virtutum prouehit culmen:vt ætate crescente simul in eis proficiat & annorum numerositas,& celsitudo meritorum.Alios verò in exordiis suis deserens,sæturientibus vitiis,ire per abrupta permittit. Plærunque tamen etiam eos respicit,& ad sequendum se,sancti amoris igne succendit: atque inolitas in eorum cordibus prurigines vitiorum vertit in feruorem virtutum , & eo magis ignescunt ad desiderium requirendæ pietatis dei , quo magis erubescunt memoriam iniquitatis
B suæ:sicut sæpe contigit , vt in pugnæ certamine miles ante duces sui oculos constitutus,hostili virtuti turpiter cedat,& enerviter præbens terga feriatur,qui tamen hoc ipsum quod turpiter cessit erubescens,ante ducis sui oculos, maiores ex ipsa verecundia vires sumit: tantàque pòst fortia exercet , quantis & præsentem gloriam virtutis peragat,& præteritæ ignominiam debilitatis tegat. Sic ergo nonnunquam quidem in dei seruitio ex anteacta acrius debilitate roborantur,eòsque ad custodienda mandata & futurorum trahit desiderium,& impellit memoria præteritorum:vt hinc ad ventura amor prouocet , illinc de præteritis verecundia instiget.

Caput XVI.

QVos tamen aduersarij Ecclesiæ dum summis præditos virtutibus viderint , eisque in præsenti vita vnde derogent:quia inuenire nequaquam possunt , accusare illos de præteritis moliuntur, sicut Moysen nostrum Manichæus impetit , in quo sequentium virtutum gratiam, transacti homicidij conatur culpa fœdare. In quo non attendit postmodum quàm patiens ad sustinendum, sed priusquam præceps ad feriendum fuerit. Talibus ergo aduersariis beatus Iob subtilissima consideratione obuians,postquam dixit: Habet argentum vænarum suarum principia,& auro locus est , in quo conflatur,aptè subditur:

Quòd contemni non debeat,qui se à terrenis occasionibus separauit.

Ferrum de terra tollitur.) Solent hæretici de iustitiæ suæ
C contra nos elatione gloriari , atque opera sua ostentationis inflatione iactare:nósque iniquos,vt diximus , aut esse aut fuisse criminantur.Per humillimam ergo confessionem & veracem defensionem contra eos vir sanctus loquitur, dicens : Ferrum de terra tollitur. Ac si apertè dicat : Fortes viri qui acutissimis linguarum gladiis in hac acie defendendæ fidei ferrum fiunt, *Gene.3.* aliquando terra in infimis actionibus fuerunt.Peccanti quippe homini dictum est:Terra es,& in terram ibis.Sed de terra ferrum tollitur,cùm fortis propugnator Ecclesiæ à terrena,quam prius tenuit , actione separatur. Non ergo in eo debet despici *Matth.9.* quicquid fuit,qui iam cœpit esse,quod non fuit. An non Matthæus in terra inuentus est,qui terrenis negotiis implicatus, telonij vsibus seruiebat ? Sed de terra sublatus in fortitudinem ferri conualuit : cuius videlicet lingua quasi acutissimo gladio, Euangelij administratione dominus infidelium corda transfixit,& cui infirmus prius despectúsque fuerat per terrena negotia,fortis postmodum factus est ad cœlestia prædicamenta.Vnde adhuc subiungitur:

Quod corda dura cùm diuini amoris igne tacta fuerint liquefiunt, & quæ credere noluerant,prædicare incipiunt.

Et lapis solutus calore,in æs vertitur.) Tunc lapis calore soluitur,cùm cor durum , atque à diuini amoris igne frigidum eodem diuini amoris igne tangitur,&in feruore spiritus liquatur : vt ad sequentem vitam desideriorum æstu ardeat , quam D
prius audiens,insensibilis manebat. Ex quo ardore scilicet &
emollitur ad amorem,& roboratur ad operationem : vt sicut
prius durus fuerat in amore seculi , ita se postmodum fortem
exerat in amore dei,& quod antè audire renuebat, iam & credere & prædicare incipiat.

Caput XVII.

LApis ergo solutus calore, in æs vertitur:quia dura mens
superni amoris igne liquefacta , ad veram fortitudinem
commutatur:vt peccator qui prius insensibilis extiterat,
postmodum & per auctoritatem fortis,& per prædicationem *Esa. 40.*
sonorus fiat.Quod bene per Esaiam dicitur : Qui confidunt in
domino,mutabũt fortitudinem. Fortitudinem mutamus, cùm
conuersi , tanta virtute præsens seculum fugimus, quanta hoc
ante quærebamus. Quia autem malè ab aduersariis catholicorum moribus anteacta vita reputatur,rectè subditur : Tempus
posuit tenebris, & vniuersorum finem ipse considerat.) Ipse
posuit tempus tenebris,iniquis videlicet modum , quo iniqui *Ephe.5.*
esse desistant.Vnde eis per Apostolum dicitur : Eratis aliquando tenebræ , nunc autem lux in domino. Sicut aliis quoque
discipulis idem doctor egregius dicit : Nox præcessit , dies au- *Roma.13.*
tem appropinquauit. Abiiciamus ergo opera tenebrarum , &
induamus nos arma lucis:sicut in die honestè ambulemus.Vnde & in Canticis cantitorum Ecclesia veniente dicitur : Quæ *Canti.6.*
est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens ? Aptè enim
Ecclesia auroræ comparata describitur , quæ per cognitionem E
fidei,à peccatorum suorum tenebris in clara luce iustitiæ commutatur.Vnde ergo posuit tenebris,& vniuersorum finem *Vniuersũ*
ipse considerat.Vniuersorum nomine, & electos voluit & re- *finem deus*
probos comprehendi. Nam bona faciens & ordinans deus: *considerat.*
mala verò non faciens,sed ab iniquis facta ne inordinatè eueniant,ipse disponens,considerat vniuersorum finem, & patien
ter tolerat omnia,atque intuetur electorum terminum , quòd
ex malo mutentur ad bonum. Intuetur etiam reproborum finem,quòd de malo opere dignum se trahantur ad supplicium.
Vidit finem persequentis Sauli,quò prostratus diceret: Domine,quid me vis facere? Vidit finem quasi obsequentis discipuli, *Actor.9.*
quòd pro commisso scelere guttur laqueo stringeret,sęque &
peccantem puniret,& deterius puniendo deciperet . Vidit Niniuitas delinquentes , sed considerauit finem delinquentium
pœnitentia correctorum.Vidit quoque Sodomam delinquentem,sed considerauit finem ardoris luxuriæ , ignem gehennæ.
Vidit gentilitatis finẽ,quòd possessa iniquitatum tenebris,quãdoque fidei luce clarescceret. Vidit etiam Iudææ terminum,
quòd ab ea luce fidei quam tenebat,obduratæ perfidię se tenebris cæcaret.Vnde adhuc congrue subditur:

Quòd inter sanctos & reprobos ignis diuinus in iudicio diuidet.

Lapidem quoque caliginis & vmbram mortis diuidit torrens à populo peregrinante.) Quid durus ille perfidia Iudæo- F
rum populus,qui auctorem vitæ per fidem videre noluit,quem
per prophetiam prædixit,nisi lapis caliginis fuit:quia & crudelitate durus extitit,& infidelitate nebulosus ? Qui alio quoque
vocabulo vmbra mortis dicitur. Vmbra quippe talis exprimitur,qualia eius rei de qua trahitur,fuerint lineamenta. Quis autem mortis nomine,nisi diabolus vocatur ? De quo per quandam ministri sui significationem dicitur : Et nomen illi mors.
Cuius ille populusvmbra extitit:quia iniquitatem illius sequẽs, *Apoc.6.*
eius in se imaginem expressit. Quid verò torrẽtis nomine,nisi
ille à conspectu tremendi iudicis per vltimum examen egrediens,atque electos & reprobos diuidens ignis vocatur? Vnde
& per prophetam dicitur : Fluuius igneus rapidúsque egredie- *Danie.7.*
batur à facie eius.

Quòd Iudæa quæ apud se panem legis habuerat , & quæ regibus claruerat & prophetis,quasi sapphiris & glebis aureis:quia mortem & resurrectionem Christi credere noluit,igne inuidiæ succensa,funditus periit.

Caput XVIII.

QVisautem in hoc mundo peregrinatur populus nisi qui
ad sortem electorum currens,habere se patriam nouit
in cœlestibus,& tanto magis se illic sperat inuenire propria,quanto hic cuncta quæ prætereunt , esse à se

Universidad de Deusto
Biblioteca

G deputat aliena? Peregrinus itaque est populus, omnium numerus electorum, qui hanc vitam quoddam sibi exilium deputat
Populus peregrinus numerus electorum. tes, ad supernam patriam tota cordis intentione suspirant, de
Hebr.11. quibus Paulus dicit: Confitentes quia peregrini & hospites
2. Corin. 5. sunt super terram. Qui enim hæc dicunt, significant se patriam inquirere: Hanc peregrinationem idem quoque Apostolus tolerat, cùm diceret: Dum sumus in corpore, peregrinamur à domino. Per fidem enim ambulamus, & non per speciem. Huius peregrinationis ærumnam satagebat euadere, cùm dicebat:
Philip. 1. Desiderium habeo dissolui, & cum Christo esse. Et rursum: Mihi viuere Christus est, & mori lucrum. Huius peregrinationis pondus graue sentiebat Psalmista, cùm diceret: Heu me,
Psalm. 119. quia incolatus meus prolongatus est: habitaui cum habitantibus Cedar, multum incola fuit anima mea. Ab hac eripi quantocyus anhelabat, cùm supernis desideriis flagrans diceret: Sitiuit anima mea ad deum viuum, quando veniam & apparebo
Psalm. 41. ante faciem dei? Sed hoc desiderium nesciunt, qui cor in terrenis voluptatibus defigunt. Dum enim sola quæ sunt visibilia diligunt, profectò inuisibilia vel si credunt esse, non diligunt: quia dum nimis se exterius sequuntur, etiam mente carnales fiunt. Simul enim in hac vita vterque populus currit, sed non simul ad perpetua peruenit: quia lapidem caliginis & vmbram mortis diuidit torrens à populo peregrinante. Ac si apertè dicat: Eos quos modo vel infidelitas excæcat, vel crudelitas obdurat: flammarum fluuius à conspectu æterni iudicis exiens, ab
H electorum tunc populo separat: vt tunc à bonis ignis districti examinis diuidat, quos nunc in suis concupiscentiis tenebræ vitiorum excæcant. Potest fortasse in torrentis nomine, ipsa irrigatio sanctæ prædicationis intelligi: iuxta id quod per Salomonem dicitur: Oculum qui subsannat patrem, & qui despicit par-
Prouer. 30. tum matris suæ, effodiant illum corui de torrentibus. Peruersi quippe dum diuina iudicia reprehendunt, subsannant patrem. Et quilibet hæretici dum prædicationem sanctæ Ecclesiæ, fœcunditatémque illius deridendo contemnunt, quid aliud quàm partum matris despiciunt? Quam non immerito eorum quoque matrem dicimus, quia de ipsa exeunt, qui contra ipsam loquuntur: Ioanne attestante, qui ait: A nobis exierunt, sed non
1. Ioan. 2. erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, mansissent vtique nobiscum. Corui verò de torrentibus veniunt cùm prædicatores viri ad defensionem sanctæ Ecclesiæ, à sacrorum librorum fluentis procedunt. Qui etiam rectè corui vocati sunt: quia nequaquam de iustitiæ luce superbiunt, sed per humilitatis gratiam, peccatorum in se nigredinem confitentur. Vnde etiam
Canti. 1. ab electorum Ecclesia dicitur: Nigra sum, sed formosa. Et Io-
1. Ioan. 1. annes ait: Si dixerimus, quia peccatũ non habemus, nosipsos seducimus. Qui videlicet corui subsannantis oculum effodiunt: quia prauorum ac pertinacium hominum intentionem vincũt. Ex hoc itaque testimonio si hic quoque torrens prædicatio de-
I bet intelligi, lapidem caliginis & vmbram mortis diuidit torrens a populo peregrinante: quia sanctorum prædicatio obduratas mentes reproborum deserit, & ad pia humilium se corda conuertit. Vnde adhuc subditur: Eos quos oblitus est pes egentis hominis, & inuios.)

Caput XIX.

2. Corin. 8. QVis hoc loco alius accipitur egens homo, nisi ille de quo per Paulum dicitur: Qui propter nos egenus factus est, cùm diues esset? Cuius videlicet egentis hominis pedes sancti prædicatores fuerunt, per quorum præsentiam gentilitatem circuiens, mundum perambulauit vniuersum. De quibus per prophetam dicitur. Et in ambulabo in eis. An pes eius non erat, qui tentus in compedibus dicebat:
Ephes. 6. Pro quo legatione fungor in catena? Sed eorum qui vmbra mortis & lapis caliginis extiterunt, pes hominis egentis oblitus est: quia in ipso initio nascentis Ecclesiæ, dum sancti apostoli cœlorum regnum Iudææ prædicare voluissent: videres quòd eis nihil omnino proficerent, ad prædicandum gentibus defluxerunt, sicut ipsi in suis actibus dicunt: Vobis oportebat pri-
Actor. 13. mùm loqui verbum dei, sed quoniã repellitis illud & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. De quibus & per Psalmistam dicitur: Transferentur montes in cor
Psalm. 45. maris: quia repulsi sunt à Iudæa apostoli, in hoc gẽtilitatis salũ translati sunt. Qui sunt ergo qui immensa duritia pro obscuritate cordis, quasi quidam lapis caliginis, & vmbra mortis à K peregrinante sanctorum populo diuiduntur, nisi hi quos pes egentis hominis est oblitus, id est, quos prædicatores domini, videlicet per humilitatem pauperis, pro superbiæ suæ tumore reliquerunt, eorúmque omnino oblitl sunt, dum prædicationis suæ semina ad solam fructificationem gentium transtulerunt? Quos rectè quoque & inuios vocat: quia dum in infidelitate sua obdurati sunt, verbis vitæ ad cor viam præbere noluerunt. Sed Iudæa hæc quæ sic obduruit, vel qualis dudum fuerit, vel quid pòst pertulerit, audiamus. Sequitur: Terra de qua oriebatur panis, in loco suo igne subuersa est.) Panem Iudæa dare consueuerat, quæ legis verba proferebat. Quam videlicet legem, quia intelligere iam reprobi atque explanare non poterant, propheta Hieremias in lamentis deplorat, dicens:
Thren. 4. Paruuli petierunt panem, & qui frangeret eis non erat. Sed hęc terra in loco suo igne subuersa est: quia fidelium signa conspiciens, inuidiæ se face concremauit. Quia enim semper inuidia de superbia nasci solet, in loco suo igne periit, quæ idcirco arsit inuidia: quia superbiam non reliquit. Terra ergo quæ prius panem habuit, pòst igne subuersa est, quoniam synagoga quæ mandata dei per legem protulit, nascentem Ecclesiam perse-
Ioan. 11. quens, inuidiæ se igne consumpsit. An non æmulationis suæ facibus ardebat, cùm redemptoris nostri signa conspiciens, per quosdam suos diceret: Quid facimus, quia hic homo multa fi-
L gna facit: vel certè, Videtis, quia nihil proficimus: ecce totus mundus post eum vadit! Videbant vnde conuerti debuerant, atque exinde peruersiores fiebant. Quærebãt extinguere, quem cernebant mortuos viuificare. In ore tenebant legem, sed legis persequebantur auctorem. Terra ergo de qua oriebatur panis, in loco suo igne subuersa est: quia Iudæa in semetipsa & prius habuit legem quæ reficeret, & pòst inuidiam quæ cõcremaret. De cuius adhuc descriptione subiungitur: Locus sapphiri lapides eius, & glebæ illius aurum.) Auget reatum culpæ sequentis, præconium gloriæ præcedentis. Nam vniuscuiusque casus tanto maioris est criminis, quanto priusquam caderet, maioris potuit esse virtutis. Dicatur ergo de Iudæa, dicatur quid fuerit, & præcedentium magnitudo virtutum crescat ad cumulum sequentium delictorum. Locus sapphiri lapides eius, & glebæ illius aurum. Quid enim hoc loco per lapides, nisi sanctorum ac fortium mentes accipimus?

Caput XX.

IN scriptura etenim sacra aliquando lapides in malo, aliquando verò in bono accipi solent. Nam cùm lapis pro insensibilitate ponitur, dura per lapides corda signantur. Vnde & per
Matth. 3. Ioannem dicitur: Potens est deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. Qui videlicet nomine lapidum corda gentilium
Ezech. 11. designat, dura tunc atque insensibilia per infidelitatem. Et per prophetam dominus pollicetur, dicens: Auferam cor lapideum
M de carne vestra, & dabo vobis cor carneum. Rursum per lapi-
1. Petr. 2. des, mentes fortium designari solent. Vnde & per petrum sanctis dicitur: Et vos tanquam lapides viui superædificamini domus spiritales. Et per prophetam dominus venienti Ecclesiæ
Esa. 54. pollicetur, dicens: Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in sapphiris, & ponam iaspidem propugnacula tua, & portas tuas in lapides sculptos, & omnes terminos tuos in lapides desiderabiles, vniuersos filios tuos doctos à domino. Strauit nanque in illa per ordinem lapides: quia in ea sanctas animas meritorum diuersitate distinxit. Fundauit eam in sapphiris, qui scilicet lapides, coloris aërei in se similitudinem tenent: quia robur Ecclesiæ in animabus cœlestia appetentibus solidatur. Et quoniam iaspis viridis est coloris, iaspidem propugnacula eius posuit, quia illi contra aduersarios pro sanctæ Ecclesiæ defensione obiecti sunt, qui internis desideriis virentes, nulla reporis reproba ariditate marcescũt. Portas verò eius posuit in lapides sculptos. Hi quippe portæ sunt Ecclesiæ, per quorum vitam atque doctrinam intrat in eam multitudo credentium. Qui pro eo etiam quòd magnis operibus pollent, & id quod loquentes asserunt, viuentes ostendunt, non puri, sed sculpti lapides esse memorantur. In quorum enim vita recta operatio cernitur, quasi in eisdem ipsis exprimitur, quod egerunt. Vbi omnem quoque sanctorum numerum generali collectione concludens, subdidit: Omnes terminos tuos in lapides desiderabiles.

A rabiles. Et tanquàm si audientes ista peteremus, vt hos lapides quos diceret, indicaret, adiunxit dicens: Vniuersos filios tuos doctos à domino. Quia igitur de Iudæa nunquam sanctæ animæ quæ cœlestem vitam ducerent, defuerunt, dicitur: Locus sapphiri lapides eius. Et quia magna vitæ ac sapientiæ claritate per fidem fulsit, adiungitur: Et glebæ illius aurum. Quid per glebas, nisi collectiones singulorum ordinum ac multitudines designantur? Glebæ autem ex humore & puluere constringũtur. Omnes ergo qui rore gratiæ infusi, ex mortis debito se puluerem esse veraci cognitione confessi sunt, dum vitæ virtute claresceret, quasi aureæ in illa glebæ iacuerunt. Glebas hæc terra habuit in prophetis, glebas in doctoribus, glebas in patribus antiquis, qui magna se infusione gratiæ in professionis, & operis vnanimitate tenuerunt. Dicat ergo: Et glebæ illius aurum: quia in ea multitudo spiritalium tanto maiori virtute claruit, quanto se in deum ac proximum maiori vnanimitate constrinxit.
Thren. 4. Sed hoc aurum perfidię est postmodum tenebris obscuratum. Cuius profectò nigredinem Hieremias propheta intuens deplorat, dicens: Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus? Aurum nanque obscuratum est: quia in eis antiquus ille fidei atque innocentiæ splendor, irruente perfidia, malitiæ se nocte fuscauit. Quia igitur quid fuit, audiuimus: lo-
B cus scilicet sapphiri lapides eius, & glebę illius aurum, nunc iam dilectus ille deo populus, cur tanta hæc bona perdiderit, audiamus. Sequitur:

Caput XXI.

SEmitam ignorauit auis, nec intuitus est oculus vulturis.) Quis hoc loco auis nomine, nisi ille signatur, qui corpus carneum quod assumpsit, ascendendo ad æthera librauit? Qui aptè quoque etiam vulturis appellatione exprimitur. Vultur quippe dum volat, si iacens cadauer conspicit, ad eum se cadaueris deponit, & plærunque sic in morte capitur, dum ad mortuum animal de summis venit. Rectè ergo mediator dei & hominum, redemptor noster vulturis appellatione signatur, qui manens in altitudine diuinitatis suæ, quasi quodam volatu sublimi cadauer mortalitatis nostræ conspexit in infimis, & sese de cœlestibus ad ima submisit. Fieri quippe propter nos homo dignatus est, & dum mortuum animal petiit, mortem apud nos, qui apud se erat immortalis, inuenit. Sed huius vulturis oculus fuit ipsa intẽtio nostræ resurrectionis: quia ipse ad triduum mortuus, ab æterna nos morte liberauit. Ille ergo perfidus Iudææ populus mortalem vidit, sed quomodo morte sua nostram mortem destrueret, minimè attendit. Conspexit quidem vulturem, sed oculos vulturis non aspexit. Quia dum humilitatis eius vias quibus nos ad alta subleuauit, considerare noluit, semitam auis ignorauit. Neque enim pensare studuit, quod eius nos humilitas leuaret ad cœlestia: & mortis eius intentio reformaret ad vitam. Semitam igitur ignorauit auis, nec intuitus est
C oculos vulturis: quia etsi vidit eum quem in morte tenuit, videre noluit quanta vitæ nostræ gloria de eius morte sequeretur. Vnde & ad crudelitatem quoque persecutionis exarsit, verba vitæ recipere renuit: prædicatores regni cœlorum prohibẽdo, sæuiendo, feriẽdo repulit. Qui scilicet repulsi Iudæam ad quam missi fuerant deferentes, in gentilitatis collectionem dispersi sunt. Vnde adhuc subditur:

Quid apostolis & successoribus eorum quasi Ecclesiasticis negotiatoribus à Iudæa repulsis, ad gentes, quasi silices duros, manus prædicationis conuersa est.

Non calcauerunt eam filij institorum, nec pertransiuit per eam leæna.) In cunctis latinis codicibus institores positos reperimus, in Græcis verò negotiatores inuenimus. Ex qua re colligi valet, quòd hoc in loco pro negotiatoribus institores, scriptores ignorando posuerunt. Institores enim negotiatores dicimus, pro eo quòd exercendo operi insistunt. Sed vterque sermo licèt in voce dissonet, in intellectu non discrepat: quia omnes qui fidelium mores instituunt, spiritale negotium gerunt: vt cùm prædicationem suis auditoribus præbent, ab eis fidem & opera recta percipiant, sicut de sancta Ecclesia scriptum est: Sindonem fecit & vendidit: de qua & paulopost illic
Prouer. 31. dicitur. Vidit quòd bona est negotiatio eius. Qui hoc loco institores, nisi prophetæ sancti vocati sunt, qui synagogæ mores ad fidem instituere curauerunt prophetando? Quorum rimi-
D rum filij, sancti apostoli nuncupãtur, qui vt deum hominem crederent iam eandem fidem ex eorum sunt prædicatione generati. De quibus Ecclesiæ per Psalmistam dicitur: Pro patribus
Psal. 44. tuis nati sunt tibi filij, constitues eos principes super omnem terrã. Sed quia repulsi apostoli à synagogæ finibus sunt egressi. rectè nunc dicitur: Non calcauerant eam filij institorum. Calcarent quippe eam institorum filij, si prædicatores sancti eiusdem synagogæ vitia calce virtutis premerent. Si autem institores eosdem sanctę Ecclesię prædicatores accipimus: institorum filios, pastores & doctores, qui apostolorum vitam secuti sunt, nil obstat intelligi. Qui synagogam minime calcauerunt: quia dum eorum patres, id est, apostoli ab illa repulsi sunt, ipsi quoque ab eius vocatione cessauerunt.

Caput XXII.

PErquam videlicet synagogam leæna non pertransiit: quia sancta Ecclesia collectioni gentium dedita, nequaquam sese ad illum Iudææ populum diutius occupauit. Rectè autem Ecclesia leęna nuncupatur: quia malè viuentes in vitiis, ore sanctæ prædicationis interficit. Vnde & ipsi primo pastori
Actor. 10. quasi huius leænæ ori dicitur: Macta & mãduca. Quod mactatur quippe, à vita occiditur: id verò quod comeditur in comedẽtis corpore cõmutatur: Macta ergo & mãduca dicitur, id est, à peccato eos in quo viuũt interfice: & à seipsis illos in tua mẽbra cõuerte. Et quia hæc Ecclesia corpus est domini: ipse etiam
E dominus Iacob voce leo vocatur ex se, leęna vocatur ex corpore, dum ei sub Iudæ specie dicitur: Ad prædam fili mi ascẽdisti,
Gene. 49. requiescens accubuisti vt leo & quasi leæna. Quis suscitabit eum? Hæc igitur leæna nequaquam dicitur: quia per Iudæam transiit, sed non pertransiit. Apostolis nanque prædicantibus prius ex illa tria milia, postmodum quinque milia crediderunt. Ecclesia itaque per synagogam trãsiit, sed non pertransiit: quia ex illa ad fidem paucos rapuit, sed tamen illum infidelium populum à perfidia funditus non extinxit. Sed quod sæpe iam diximus, repulsa ab infidelitate Iudæorum, deflexit ad vocationẽ gentium. Vnde adhuc de eadem leæna dicitur: Ad silicem extendit manum suam, subuertit à radicibus mõtes. Manum quippe ad silicem extendit: quia ad duritiam gentium suę brachium prædicationis misit. Vnde & idem beatus Iob passionis suæ historiam præsciens gentibus innotescendam, dicit: Scribantur
F hæc stylo ferreo in plumbi lamina, vel celte sculpãtur in silice.
Esa. 37. Quid verò hoc in loco montes nisi huius seculi potentes accipimus, qui pro terrena substantia in altum tument? De quibus
Psal. 143. Psalmista ait: Tange montes, & fumigabunt. Sed montes à radicibus sunt euersi: quia prædicante sancta Ecclesia, summæ huius seculi potestates in adoratum omnipotentis dei ab intima cogitatione ceciderunt. Radices enim montium cogitationes sunt intimæ superborum. Et à radicibus mõtes cadunt: quia ad colendum deum, potestates seculi ab imis cogitationibus prosternuntur. Rectè etenim per radicem cogitatio occulta signatur: quia per hoc quod intus non cernitur, erumpit, quod videatur foris. Vnde & in bonam partem per prophetam dicitur: Emittet id quod saluatũ fuerit de domo Iuda, & quod reliquum est, mittet radicem deorsum, & faciet fructum sursum. Ac si apertè diceretur: In imis cogitatio nascitur, vt in summis retributio reddatur. Dicat ergo: Ad silicem extendit manum suam, subuertit à radicibus montes: quia dum duritiam gentium sancta prædicatio petiit, superborum altitudinem funditus strauit. Quia verò eos quos à cogitationibus terrenis euacuat, donis cœlestibus replet, & quos infimis curis exhaurit, supernis rigat fluentis, mox subditur: In petris riuos excidit.) id est, in duris gentilium cordibus fluuios prædicationis aperuit, sicut per prophetam quoque de irriganda dicitur ariditate gentilium: Posuit
Psal. 106. desertum in stagna aquarum, & terram sine aqua in exitus aquarum. Atque in Euangelio promittit dominus dicens: Qui cre-
Ioan. 7. dit in me, sicut dicit scriptura, flumina aquæ viuæ de vẽtre eius fluent. Quod promissum tunc audiuimus, etiam nunc completum videmus. Ecce enim in sanctis prædicatoribus, & non ex Iudæa progenitis, per cunctã Ecclesiam in toto orbe diffusam, fluenta cœlestium mandatorum vbertim manant ore gentilium. Quia enim in petris riuos aperuit, ex duris quoque cordibus fluuius sanctæ prædicationis emanauit. Sequitur: Et omne pretiosum vidit oculus eius.) Sciendum magnopere est: quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tanto vnaquæque anima fit precioſior ante oculos dei, quanto
1. Reg. 15. præ amore veritatis deſpectior fuerit ante oculos ſuos. Hinc
ad Saul dicitur: Nonne cùm paruulus eſſes in oculis tuis, caput
te conſtitui in tribubus Iſrael? Ac ſi apertè diceret: Magnus mi
hi fuiſti: quia deſpectus tibi, ſed nũc quia magnus tibi es, factus
Eſa. 5. es deſpectus mihi. Vnde & per prophetam dicitur: Væ qui ſa-
pientes eſtis in oculis veſtris, & coram vobiſmetipſis prudentes. Tanto ergo fit quiſque vilior deo, quanto precioſior ſibi:
tanto precioſior deo, quanto propter eum vilior ſibi: quia hu-
Pſal. 137. milia reſpicit, & alta à longè cognoſcit.

Caput XXIII.

OMne itaque precioſum vidit oculus eius. In ſcriptura ſa-
cra videre dei, aliquando pro eligere ponitur, ſicut in
Ioan. 1. Euãgelio ſcriptum eſt: Cum eſſes ſub ficu, vidi te, id eſt,
1. Corin. 1. poſitum te ſub vmbra legis eligi: Vidit ergo precioſum: quia
humilia eligit. Infirma enim mundi elegit deus, vt cõfunderet
fortia. Vidit precioſum, cum humanam animã de ſe abiectam
ſapientiæ gratię ſuæ illuſtratione reſpexit. De qua videlicet ani
Hiere. 15. ma per prophetam dicitur: Si ſeparaueris precioſum à vili, quaſi os meum eris. Vilis quippe deo eſt mundus preſens, præcioſa
verò ei eſt anima humana. Qui ergo precioſum à vili ſeparat,
quaſi os domini vocatur: quia per eum deus verba ſua exerit,
qui ab amore præſentis ſeculi, loquendo quæ poteſt, humanam
animam euellit. Et quia teſtamenti noui doctores ad hocvſque
perducti ſunt, vt occultas quoque allegoriarum caligines in ve
H teri teſtamento rimentur, recte ſubditur:

Quòd populus Chriſtianus, in fluuiis legis & prophetarum reuelante Chriſto, ſcrutatus ſit profundos intellectus, & produxerit in lucem quæ Moyſes velata facie abſconderat.

Profunda quoque fluuiorum ſcrutatus eſt, & abſcondita
produxit in lucem.) Quid nanque hic aliud flumina, niſi anti-
quorum patrum dicta nuncupãtur? Quis enim pẽſare ſufficiat,
quam vehemẽs fluuius dum legem conderet, ex pectore Moy-
ſi erupit? Quàm vehemens fluuius ex Dauid corde defluxit?
quanta à Salomonis ore atque omnium prophetarum flumi-
num fluenta manarunt? Sed horum fluminum Iudæa ſpeciem
tenuit, dum literæ ſuperficiem ſeruans, eorum profunda neſci-
uit. Nos verò qui veniente domino in eis interna ſpiritalia quæ
rimus, eorum profunda rimamur. Quod ipſe dominus facere
dicitur: quia id nos agere ipſo donante præualemus. Per nos er-
go, qui non literam quæ occidit, ſed ſpiritum qui viuificat, ſe-
quimur: profunda fluuiorum dominus ſcrutatur, & abſcondita
Matth. 10. in lucem producit: quia dicta legis quæ caliginoſa nimis hiſto-
ria obſcurat, nunc expoſitio ſpiritalis illuminat. Vnde & loquẽs
in parabolis per Euangelium veritas diſcipulis præcepit, dicẽs:
Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure
auditis, prædicate ſuper recta. Apertè nanque dicta exponentiũ
fecerũt nobis eſſe iam cõſpicuas ſententias antiquorũ patrum.
I Vnde Eſaias propheta plana ſanctæ Eccleſiæ expoſitionis ver-
Eſa. 33. ba conſpiciens, & non allegoriarum tenebris obſcura, exclama
uit dicens: Locus fluuiorum riui latiſsimi & patentes. Teſtamẽ-
ti enim veteris dicta quaſi anguſti & clauſi riui fuerant, qui im-
menſas ſcientiæ ſuæ ſententias collectione obſcuriſsima con-
ſtringebant. At contrà doctrina ſanctæ Eccleſiæ riui & lati &
patentes ſunt: quia eius dicta & inuenientibus multa ſunt, &
quærentibus plana. Ait ergo. Profunda fluuiorum ſcrutatus eſt,
& abſcondita produxit in lucem. Quia dum ſuis expoſitoribus
intelligentiæ ſpiritum infudit, antiquas prophetantium obſcu-
ritates aperuit. Et hoc iam ſancta Eccleſia per ſpiritũ agnoſcit,
quod ſynagoga prius per literam intelligere omnino non va-
luit. Vnde & Moyſes cùm populo loqueretur, faciem velabat:
Exod. 34. vt videlicet deſignaret quòd ille Iudæorum populus legis ver-
ba cognoſceret, ſed eiuſdem claritatem legis omnimodo non
videret. Vnde rectè per Paulum dicitur: Vſque in hodiernum
enim diem cùm legitur Moyſes, velamẽ eſt poſitum ſuper cor
2. Corin. 3. eorum. Sed quia dicta dei nullatenus ſine eius ſapientia pene-
trantur: niſi enim qui ſpiritum eius acceperit, eius nullo modo
verba cognoſcit, ſanctus vir de inueſtiganda eadem dei ſapien-
tia verba ſubiungit, dicens:

Quòd nihil deo dignè recompenſari poteſt, cuius gratia eſt, quòd inuentus à nobis, & quòd paſſus eſt pro nobis.

Caput XXIIII. K

SApientia vero vbi inuenitur, & quis eſt locus intelligen-
tiæ? Neſcit homo precium eius, nec inuenitur in terra
ſuauiter viuentium. Abyſſus dicit, non eſt in me, & ma-
re loquitur, non eſt mecum. Non dabitur aurum obryſum pro
ea, nec appendetur argentum in commutatione eius.) Notan-
dum prius eſt, quòd duo ſibi propoſuit, & duo ſubdidit reſpon-
dendo. Ad id nanque quod ſuperius dixit: ſapientia verò vbi
inuenitur, & quis eſt locus intelligentiæ? iſto verſu reſpondit:
Abyſſus dicit, non eſt in me, & mare loquitur non eſt mecum.
Ad id verò quod dixerat: Neſcit homo precium eius, nec in-
uenitur in terra ſuauiter viuentium, inferiorem verſum reddi-
dit, dicens: Non dabitur aurum obryſum pro ea, nec appende-
tur argentum in commutatione eius. Ad vtraque ergo reſpon-
dit, ſed augendo quod obiecerat, non ſoluendo. Cùm ſapientię
nanque locum quæreret, ac deinde inferius reſpõderet, abyſſus
dicit, non eſt in me: non vbi eſſet, ſed vbi non eſſet, indicauit.
Rurſus cùm ab homine eius precium diceret ignorari, atque ad
hoc inferius redderet, nõ dabitur aurum obryſum pro ea, non
quid eſſet eius precium, ſed quid non eſſet, oſtendit. Cunctis
autem liquet, quòd neque hæc humana ſapientia vel teneri lo-
co, vel emi diuitiis poteſt. Sed vir ſanctus myſticis ſenſibus ple
nus, ad alia nos intelligenda tranſmittit, vt non creatam, ſed
creantem ſapientiam requiramus. Nam niſi in verbis iſtis alle-
goriarum ſecreta rimemur, ea vtique quæ ſequuntur, omnino L
ſunt digna deſpectu, ſi ex ſola hiſtorica narratione penſentur.
Paulopoſt nanque dicit: Nõ adæquabitur ei aurum vel vitrum.
Et cùm, ſicut nouimus, vitrum longè atque diſſimiliter auro ſit
vilius, cur poſt auri nomen, metalli vtique precioſi, pro immen
ſa laude vitrum quoque dixit ſapientiæ non æquari? Ipſa ergo
literæ difficultate compellimur, vt ad ſententias horum verbo-
rum myſticas vigilemus. Vir itaque ſanctus quam ſapientiam
contemplatur, niſi eam de qua paulus apoſtolus dicit, Chriſtum 1. Corin. 1.
dei virtutem, & dei ſapientiam? De qua per Salomonem ſcri-
ptum eſt: Sapientia ædificauit ſibi domum: & de qua Pſalmiſta Prouer. 9.
ait: Omnia in ſapientia feciſti. Huius nimirum ſapientiæ homo Pſalm. 103
precium neſcit: quia nihil dignum æſtimationi illius inuenit.
Non autem hoc ſapientiæ precium, & eſſe dicitur & neſciri:
ſed idcirco neſciri, qui deeſt, eo ſcilicet loquendi genere, quo
in anguſtiis quiſque deprehenſus, cùm remedium ſubuentionis
non inuenit, fateri ſolet: quia quid faciat, neſcit. Huius ergo ſa-
pientiæ precium neſcire, eſt digni operis meritum, quo illam
percipiat, non inuenire. Ad hoc nanque precium damus, vt eius
vice rem quam appetimus, poſsidere debeamus. Quid autem Roma. 11.
nos dedimus, vt hanc ſapientiam, quæ Chriſtus eſt, percipere
mereamur? Gratia quippe redempti ſumus. Illa nanque ſola o-
pera malè viuendo dedimus, quibus ſi iuſta retributio ſeruare-
tur, non Chriſtus, ſed ſupplicia redderentur. Sed aliud homo M
per iuſtitiam meruit, aliud per gratiam accepit. Teſtatur Pau-
lus, priuſquam mens illius ſemen gratuitæ veritatis acciperet,
1. Tim. 1. quibus ſentibus premebatur erroris: Qui prius, inquit, fui bla-
ſphemus & perſecutor & contumelioſus, ſed miſericordiam
Roma. 5. conſecutus ſum: quia ignorans feci in incredulitate. Teſtatur
pro qualibus Chriſtus mori dignatus eſt: Cùm adhuc, inquit,
peccatores eſſemus, ſecundum tempus Chriſtus pro impiis
mortuus eſt. Qui ergo veniente ſapientia impij inuenti ſumus,
quid boni operis dedimus, quo accipere eandem ſapientiam
mereremur? Huius itaque ſapientię homo precium neſcit: quia
quiſquis à brutis animalibus rationis intellectu diſcretus eſt,
quoniam quòd ſuis meritis non ſit ſaluatus, intelligit: nihil ſa
dediſſe boni operis vt ad fidem veniret, agnoſcit. Quaſi enim
ad percipiendum ſapientiam precium dare, eſt cognoſcendum Roma. 11.
deum actionis ſuæ mercede præuenire. Non eſſe huius ſapien- Epht. 2.
tiæ precium cognouerat, qui dicebat: Quis prior dedit illi, &
retribuetur ei? Hinc iterum ſcriptum eſt: Gratia ſalui facti eſtis
per fidem, & hoc non ex vobis, ſed dei donum eſt, non ex ope- 1. Corin. 15.
ribus, vt ne quis glorietur. Hinc de ſemetipſo iterum loquitur,
dicens: Gratia dei ſum id quod ſum. Et huius nimirum aſpira-
tione gratiæ, quia virtutum opera protinus in corde generan-
tur, vt ex libero quoque arbitrio ſubſequatur actio, cui poſt
hanc vitam retributio æterna reſpondeat, illico adiecit. Et gra-

A tia eius in me vacua non fuit.

Caput XXV.

SEd ſunt nonnulli qui ſaluos ſe ſuis viribus exultant, ſuiſque
præcedentibus meritis redemptos ſe eſſe gloriantur. Quo-
rum profectò aſſertio inuenitur ſibimetipſis contraria:
quia dum & innocentes ſe aſſerunt, & redemptos, hocipſum
in ſe redemptionis nomen euacuant. Omnis nanque qui redi-
mitur, ex aliqua proculdubio captiuitate liberatur. Vnde ergo
quilibet iſte redemptus eſt, ſi prius non fuit ſub culpa captiuus?
Liquet itaque quia multum deſipit quiſquis hæc ſapit. Homi-
nis quippe meritum ſuperna gratia non vt veniat, inueniet: ſed
poſtquam venerit, facit: atque & ad indignam mentem veniẽs
deus dignam ſibi exhibet veniendo, & facit in ea meritum
quod remuneret, qui hoc ſolum inuenerat, quod puniret.

Quòd latro in cruce ſubita repletus gratia, habuit fidem, ſpem, & charitatem.

Libet inter hæc mentis oculos ad illum latronem reduce-
re, qui de fauce aſcendit crucem, de cruce paradiſum. Intuea-
mur qualis ad patibulum venerit, & à patibulo qualis abſceſſit.
Venit reus fraterno ſanguine, venit cruentus, ſed interna gratia
Luc. 23. eſt mutatus in cruce: & ille qui mortem fratri intulit, morien-
Latro in cruce claua- tis domini vitam prædicauit, dicens: Memento mei domine,
tur. dum veneris in regnum tuum. In cruce claui manus eius pe-
Rom. 10. dẽſque ligauerant, nihilque in eo à pœnis liberum niſi cor &
B lingua remanſerant. Inſpirante deo totum illi obtulit, quod in
1. Corin. 13. ſe liberum inuenit, vt iuxta hoc quod ſcriptum eſt: Corde cre-
deret ad iuſtitiam, ore confiteretur ad ſalutem. In corde autem
fidelium tres ſummopere manere virtutes teſtatur Apoſtolus,
dicens: Nunc autem manent fides, ſpes, charitas. Quas cunctas
ſubita repletus gratia, & accepit latro, & ſeruauit in cruce. Fi-
dem nanque habuit, qui regnaturum dominum credidit, quem
ſecum pariter morientem vidit. Spem habuit, qui regni eius
aditum poſtulauit dicens: Memento mei domine, dum veneris
in regnum tuum. Charitatem quoque in morte ſua viuaciter
tenuit, qui fratrem & collatronem pro ſimili ſcelere morien-
tem, & de iniquitate ſua arguit, & ei vitam quam non cogno-
uerat, prædicauit, dicens: Neque tu times deum, qui in eadem es
damnatione, & nos quidem iuſtè: nam digna factis recipimus,
hic vero nihil mali geſsit. Ille qui talis ad crucem venit ex cul-
pa, ecce qualis à cruce recedit ex gratia. Cõfitebatur dominum
quem videbat ſecum humana infirmitate morientem, quando
negabant apoſtoli eum, quem miracula viderant diuina virtu-
te facientem.

Caput XXVI.

SEd hi qui ſaluari hominem propriis viribus aſtruunt, ean-
Pſal. 110. dem confeſsionem hominis ab ipſius eſſe hominis virtu-
te ſuſpicantur. Quod ſi ita eſſet, in dei laude Pſalmiſta
non diceret: Confeſsio & magnificentia opus eius. Ab eo ita-
C que accipimus recta confiteri, à quo nobis & magna dantur o-
perari. Quia ergo nil boni operis dedimus, quo hanc ſapien-
tiam percipere mereremur: dicatur rectè: Neſcit homo preciũ
eius: quoniam quiſquis iam ratione vtitur: tanto altius ſub hu-
ius ſapientiæ intellectu ſe deſpicit, quanto eiuſdem ſapientiæ
verius interna cognoſcit, vt indignum ſe ad hanc peruenisſe
videat, per quam gratuitò agitur, vt dignus fiat. De qua bene
mox ſubditur:

*Quòd qui huius mundi ſuauitatibus ſe exponunt, & inter blan-
dimenta voluptatum verſantur, ab intellectu ſapientiæ & cogni-
tione diuina penitus alieni ſunt.*

Nec inuenitur in terra ſuauiter viuentium. Quid hoc in
Pſal. 142. loco terræ ſignatur nomine, niſi anima humana? De qua Pſal-
miſta dicit: Anima mea ſicut terra ſine aqua tibi. Hæc autem
ſapientia inueniri in terra ſuauiter viuentium non valet: quia
quiſquis adhuc huius vitæ voluptatibus paſcitur, ab æternæ ſa-
pientiæ intellectu ſeparatur. Nam ſi verè ſaperet, expulſus ab
Eccli. 1. internis gaudiis, de ea in quam cecidit, exilij ſui cæcitate luge-
ret. Hinc nanque per Salomonem dicitur: Qui apponit ſcien-
tiam, apponit & dolorem: quia quanto plus homo cœperit ſci-
re quid perdidit, tanto plus lugere incipit corruptionis ſuæ ſen-
tentiam quàm inuenit. Conſiderat nanque vnde, quo lapſus
eſt: quòd à paradiſi gaudiis ad ærumnas vitæ præſentis, ab ange

lorum ſocietatibus venit ad curas neceſsitatum: penſat in quot D
iam periculis iacet, qui prius ſine periculo ſtare contemſit. lu-
get exilium: quod damnatus patitur, & ſuſpirat ad cœleſtis glo-
riæ ſtatũ, quo perfrui ſecurus poſſet, ſi peccare noluiſſet. Quod
Pſalm. 30. bene Pſalmiſta conſiderans ait: Ego dixi in pauore meo, pro-
iectus ſum à vultu oculorum tuorum. Contemplatus quippe
interna gaudia viſionis dei & ſocialem frequentiam angelo-
rum perſiſtentium, reduxit oculos ad ima, vidit quo iaceret qui
ad hoc conditus fuerat, vt in cœleſtibus ſtare potuiſſet, penſa-
uit vbi eſſet, & quo deeſſet, ingemuit: proiectumque ſe à vultu
oculorum dei doluit, quia in comparatione lucis intimæ, gra-
uiores ſenſerat exilij ſui tenebras quas tolerabat.

Caput XXVII.

HInc eſt quòd animum ſuum ex præſenti vita nullius
Pſalm. 76. gratiæ conſolationem admittit, dicens: Negaui conſo-
lari animam meam. Nam plærunque huiuſcęli diuites
ſolent mentis tædio affecti, bona temporaliter accepta conſpi-
cere, & triſtitiam delinire. Cùm enim mœrore quodam ſe tan-
gi ſentiunt, equos aſpiciunt, auri argentique ſui vaſcula contem
plantur, prædia circumeunt. Cúmque per hæc temporalia ocu-
los libenter trahunt, obortum animæ mœrorem vincunt. Vn-
Luc. 6. de eis & in euangelio veritas dicit: Væ vobis diuitibus, qui hic
habetis conſolationem veſtram. Sed ſanctus vir qui hoc luget,
quia ab æternis gaudiis ecidit, cõſolationem de temporalibus
non admittit dicens: Negaui conſolari animam meam. Ac ſi a-
pertè dicat: Qui de temporalium amiſſione non lugeo, de tem
poralium abundantia conſolari nequaquam poſſum. Cui tan- E
quam ſi nos audientes iſta diceremus: Quid igitur quæris, qui
Pſalm. 76. conſolari in his quæ mundi ſunt, renuis? ilico adiecit: Memor
fui dei, & delectatus ſum. Ac ſi apertè dicat: Terrenarum rerum
me nec abundantia refouet, auctoris autem mei quem adhuc
videre non valeo, vel ſola memoria delectat. Hæc eſt igitur a-
maritudo ſapiẽtium: quia dum ſpe in alta erecti ſunt, nullis hic
Eccleſ. 7. gaudiis animum ſternunt. Hinc enim ſcriptum eſt: Cor ſapien-
Luc. 4. tium, vbi triſtitia eſt, & cor ſtultorũ, vbi lætitia. Hinc Iacobus
dicit: Miſeri eſtote, & lugete, & plorate, & riſus veſter in luctũ
Matth. 5. conuertatur, & gaudium in mœrorem. Hinc per ſemetipſam
veritas atteſtatur, dicens: Beati qui lugent nunc: quoniam ipſi
conſolabuntur. Inueniri ergo ſapientia in eorum terra non po
teſt, qui ſuauiter viuunt: quia tanto verius ſtulti ſunt, quãto ma
2. Petri. 2. iora perdentes, in minimis lætantur. Hinc petrus eandem prã-
uorum ſtultitiam reprehendit, dicens: Voluptatem exiſtiman-
Eccleſ. 2. tes diei delitias coinquinationis & maculæ. Hinc Salomon ait:
Riſum deputaui errorẽ, & gaudio dixi, quid fruſtra deciperis?
Dicat itaque vir ſanctus de ſapientia: Nec inuenitur in terra
ſuauiter viuentium: quia nimirum qui in hoc mundo ſuauiter
viuunt, ita adhuc ſtulti ſunt, vt hocipſum quoque neſciant, vn-
de ceciderunt. Sequitur:

*Quòd filij huius ſeculi dum carnaliter ſapientes eſſe appetunt, deũ
in ſe eſſe nequaquam oſtendunt: quia duplicium & ſictorum cor-
da quaſi abyſſus ſunt, & amaras & inquietas animas ſpiritus ſan
ctus minimè inhabitat.* F

Abyſſus dicit, non eſt in me.) Qui hoc loco abyſſum niſi
corda hominum vocat? quæ & per lapſum fluida, & per dupli-
citatis ſunt caliginem tenebroſa. Quæ nimirum abyſſus non
eſſe in ſe hanc ſapientiam profitetur: quia iniqua mẽs dum eſſe
ſapiens carnaliter appetit, ſtultum ſe ad ſpiritalia oſtẽdit. Nam
1. Corin. 13. quia teſte Paulo, ſapientia huius mũdi ſtultitia eſt apud deum:
Tanto quis ſtultior ſit, quanto co- tanto quiſque amplius intus ſtultus ſit, quanto conatur exte-
natur ſapien- rius ſapiens videri. De hac abyſſo per ſoannem dicitur: Vidi an
tes videri. gelum deſcendentem de cœlo, habentem clauem abyſsi, & ca-
Apoca. 20. tenam magnam in manu ſua, & apprehendit draconem ſerpen
tem antiquum, qui eſt diabolus & Satanas, & ligauit eum per
annos mille, & miſit in abyſſum, & clauſit, & ſignauit ſuper il-
lum, vt non ſeducat amplius gentes, donec conſummentur
mille anni. Millenario etenim numero non quantitatem tem-
poris, ſed vniuerſitatẽ qua regnat Eccleſia, deſignauit. Antiquus
autem ſerpens ligatus catena in abyſſum mittitur: quia reſiga-
tus à bonorum cordibus, apud reproborum mentes recluſus
eis atrociusdominatur. Qui paulopoſt quoque de puteo abyſsi
educi deſcribitur: quia de iniquorum cordibus nunc occulte

Universidad de Deusto
Biblioteca

G saeuientibus, tunc accepta contra Ecclesiam potestate, in vim aperte persecutionis erumpet. Hæc itaque abyssus in que nunc diabolus seruatur occultus, non esse in se sapientiam dicit: quia alienam se à vera sapientia iniquis operibus ostendit. Dum enim malitiam quisque tegit in corde, ore autem blandimenta exhibet dum cogitationes suas duplicitate obnubilat, dum puritatis verba quasi fatuitatem deuitat, dum vias simplicis innocentiæ declinat, quasi habere abyssus dei sapientiam recusat. Et quia huic mundo mentes deditæ, præsentis vitæ curis & sollicitudinibus perturbātur: & idcirco eiusdem sapientiæ trāquillitate perfrui nequaquam possunt, rectè subiungitur: Et mare loquitur, non est mecum.) Quid enim maris nomine, nisi secularium mentium amara inquietudo signatur? Quæ dum se vicissim inimicitiis impetunt, quasi aduersantes se vndæ collidunt. Rectè etenim mare vita secularium dicitur: quia dum procellosis actionum motibus concitatur, ab internæ sapientiæ quiete atque stabilitate disiungitur. Quo contra bene per prophetam dicitur: Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem & quietum & trementem sermones meos? *Esa. 66.* A terrenis autem mentibus tanto longius spiritus fugit, quanto apud has quietem non inuenit. Hinc est enim quod de quibusdam per Psalmistam dicitur: Contritio & infœlicitas in viis eorum, & viam pacis non cognouerunt. *Psalm. 13.* A qua nimirum contritione perturbationis nos dominus reuocat dicens: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego vos reficiam: tollite iugū meum super vos, & discite à me quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. *Matth. 11.* H Quid enim in hac vita laboriosius, quàm terrenis desideriis æstuare? aut quid hic quietius, quàm huius seculi nihil appetere?

Caput XXVIII.

Hinc est quòd Israëliticus populus custodiam sabbati accepit in munere: hinc econtra est Aegyptus muscarum multitudine percussa. *Exod. 16. Exod. 8.* Populus nanque qui deum sequitur, accipit sabbatum, id est, requiem mentis: vt nullo in hac vita desideriorum carnalium appetitu fatigetur. Aegyptus verò quæ huius mūdi speciem tenet, muscis percutitur. Musca enim nimis insolēs & inquietum animal est. In qua quid aliud, quàm insolentes curæ desideriorū carnalium designantur? Vnde aliâs dicitur: Muscæ morientes perdunt suauitatem vnguenti: quia cogitationes superfluæ quæ assiduè in animo carnalia cogitante & nascuntur & deficiunt, eam suauitatem qua vnusquisque intrinsecus per spiritum vnctus est, perdunt: quoniam integritate eius perfrui non permittunt. Aegyptus ergo muscis percutitur: quia eorum corda qui terrenam vitam diligunt, dum desideriorum suorum inquietudinibus feriuntur, turbis cogitationum carnalium ad ima depressa sunt: vt ad quietis intimæ desiderium non leuentur. Vnde cùm mira ope pietatis ad cor veritas venit, prius ab eo cogitationum carnalium æstus eiicit, & I post in eo virtutum dona disponit. Quod bene nobis sacra Euangelij historia innuit, in qua dum ad resuscitandam filiam principis inuitatus dominus duceretur, protinus additur: Et cùm eiecta esset turba, intrauit, & tenuit manum eius, & surrexit puella. *Matth. 9.* Foras ergo turba eiicitur, vt puella suscitetur: quia si non prius à secretioribus cordis, expellitur importuna secularium multitudo curarum, anima quæ intrinsecus iacet mortua, non resurgit. Nam dum se per innumeras terrenorum desideriorum cogitationes spargit, ad considerationem sui sese nullatenus colligit. In his itaque inquietudinum fluctibus habitare sapientiam non posse cognoscens, ait: Et mare loquitur, non est mecum. Nullus quippe eam plenè recipit, nisi qui ab omni se abstrahere actionum carnalium fluctuatione contendit. Vnde & aliàs dicitur: Sapientiam scribe in tempore otij, & qui minoratur actu, ipse percipiet eam. *Eccle. 38.* Et rursum: Vacate & videte, quoniam ego sum deus. *Psalm. 45.*

Caput XXIX.

Quæstio. Sed quid est quòd plærosque antiquorum patrum nouimus hanc sapientiam & intrinsecus viuaciter tenuisse, & curas mundi extrinsecus solenniter ministrasse? An perceptione huius sapientiæ Ioseph priuatum dicimus, qui famis tempore totius Aegypti curas suscipiens, non solum Aegyptiis alimenta præbuit, sed vitam quoque exterorum aduenientium ministerij sui arte seruauit? An ab hac sapientia Daniel alienus extitit, qui à Chaldæorum rege in Babylonia princeps magistratuum effectus: tanto maioribus curis occupatus est, quanto & K sublimiori dignitate omnibus prælatus? Cùm igitur constet plærunque etiam bonos non terreno studio terrenis curis implicari, patenter agnoscimus, quia sic nonnunquàm ciues Hierusalem angarias soluunt Babyloniæ, sicut sæpe ciues Babyloniæ impendunt angarias Hierusalem. *Responsio. Ciues Hierusalē sæpe soluunt angarias Babyloniæ & vice versa.* Nam sunt nonnulli qui verbum vitæ pro sola sapientiæ ostentatione prædicant, eleemosynarum opem pro appetitu vanæ gloriæ subministrant. Et quidem Hierusalem videntur esse quæ agunt, sed tamen Babyloniæ ciues sunt. Sic itaque aliquando contingit, vt qui solam cœlestem patriam diligunt, terrenæ patriæ curis subiacere videantur. *Quomodo qui solā cœlestē patriā diligūt terrenæ patriæ curis subiacere videantur.* Quorum tamen ministerium à prauorum operibus plerunque in actu, nonnunquam vero ante supernum iudicem in sola cogitatione discernitur. Pleni quippe superna sapientia discernunt qualiter debeant & ad aliud vacare intrinsecus, & ad aliud extrinsecus occupari, vt si forte occulta dei ordinatione aliquid eis non appetentibus de huius seculi curis imponitur: cedant deo quem diligunt, & præ amore eius intrinsecus solam illius desiderent visionem, præ timore vero eius impositam sibi extrinsecus humiliter expleant actionem, vt & vacare deo appetant ex gratia dilectionis, & rursum curas superimpositas ex conditione expleant seruitutis. Cúmque occupationes extrinsecus perstrepunt, intrinsecus in amore pacatissima quies tenetur, atque occupationem tumultus exterius perL sterpentis, dispensat interius præsidens iudex ratio, & tranquillo moderamine ea que circa se minus sunt tranquilla, disponit. Sicut enim vigor mentis frenandis præest motibus carnis, sic sæpe superimpositos tumultus occupationis bene regit amor quietis: quia exteriores curæ si peruerso amore non appetuntur, non confuso sed ordinato animo ministrari queunt. Sancti etenim viri nequaquam eas appetunt, sed occulto ordine sibi superimpositos gemunt, & quanuis illas per meliorem intentionem fugiant, tamen per subditam mentem portant. Quas quidem summopere, si liceat, vitare festinant: sed timentes occultas dispensationes dei, tenent, quod fugiunt, & exercent quod vitant. *Quomodo conformet se homo diuinæ voluntati.* Intrant enim ad cor suum, & ibi consulunt quid velit occulta voluntas dei, seséque subditos debere esse summis ordinationibus cognoscentes, humiliant ceruicem cordis iugo diuinæ dispensationis. Quisquis verò talis est, quilibet tumultus versentur extrinsecus, nunquam ad eius interiora perueniunt. Itaque agitur vt aliud intrinsecus voto, aliud extrinsecus teneatur officio, & hac sapientia non iam turbulenta atque confusa, sed tranquilla corda repleantur. Bene ergo de ea dicitur: quia abyssus dicit, non est in me, & mare loquitur, non est mecum. Ac si apertè diceretur: Perturbatæ mentes secularium eoipso clamant, quoniam à vera sapientia longe diuisæ sunt, quo quietæ non sunt. Quia verò hæc dei sapientia manēs cum patre ante secula, incarnanda erat in fine seculorum, vt ad redi- M mendum genus humanum, non sanctos angelos, non iustos homines mitteret, sed in manifestatione visionis per semetipsam veniret, rectè subiungitur:

Cur ad redimendum hominem non misit deus angelum, sed ipse venit.

Non dabitur aurum obrysum pro ea.) Quid nanque per aurum obrysum, nisi sancti angeli designantur? Qui rectè & aurum vocantur, & obrysum: aurum, quia fulgent claritate iustitiæ: obrysum, quia nullum habuerunt vnquam contagium culpæ. *Quid per aurum obryzum.* Homines verò iusti quandiu in hac carne corruptibili mortaliter viuunt, aurum quidem esse possunt, obrysum omnino non possunt: *Homines iusti hic esse aurū possunt, & obryzum non possunt.* quia corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. *Sapien. 9.* Nam quanuis in hac vita ex magnæ iustitiæ claritate resplendeant, nequaquàm tamen ad purum peccatorum sordibus carent: *Prouerb.* Ioanne apostolo attestante, qui dicit: Si dixerimus quia peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, & veritas in nobis non est: *1. Ioan. 1.* & affirmante Iacobo qui astruit, dicens: In multis enim offendimus omnes. *Iaco. 3.* Propheta etiam deprecante, qui ait: Ne intres in iudicium cum seruo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. *Psalm. 142.* Aurum ergo obrysum illi nuncupantur, qui in ea qua conditi sunt innocentia perdurantes, & fulgent claritate iustitiæ, & nullis vel minimis

A minimis maculantur sordibus culpæ.

Caput XXX.

Sed quia pro hac sapiētia nullus angelorum redemptor humani generis mittendus fuit, ne quis spem in his, quos in adiutorio hominum sæpe apparuisse didicimus, angelis poneret, dictum est: Non dabitur aurum obrysum pro ea. Ac si apertè diceretur: Per semetipsam sapiētia manifestabitur, vt humanum genus à culpa redimatur. Nullus vice eius angelus mittitur: quia per creatorem necesse est vt creatura liberetur. Vnde & in Euangelio dominus dicit: Si vos filius liberauerit, verè liberi eritis. *Ioan. 8.* Sed vir sanctus spiritu eiusdem sapientiæ repletus, quosdam in Iudæa præuidit non esse defuturos, qui spem in legislatore ponerent, & suę salutis authorem Moysen putarent: sicut & cuidam sanato maledicentes dicunt: Tu discipulus sis eius, nos enim Moysi discipuli sumus. *Ioan. 9.* Vnde adhuc congruè subinfertur: Nec appendetur argentum in commutatione eius.) Quia enim argento sæpe eloquia diuina signantur, possunt argēti vocabulo etiam eiusdem eloquij scriptores intelligi, quorum vita inter turbas hominum resplenduit luce virtutū. Sed quia lex peccata indicare potuit, non auferre: non quisquam veterum patrum, non legislator Moyses humani generis redemptor extitit. Argentum ergo in commutatione huius sapientiæ non appenditur: quia quilibet sancti esse potuerunt, in comparatione vnigeniti filij nullius meriti fuisse pensantur: qui nisi huius sapientiæ seruos se cognoscerent, sancti B nullatenus fuissent. Ad hoc quippe illi missi sunt, vt in cordibus hominum viam huic sapientiæ prædicando præpararent, neque vt pro ea, sed per eam subiectos populos regerēt. *Cur dei sapientia in mundum venerit.* Quia enim certum erat quòd per accessum temporum, deficiētis seculi languores excrescerent, actum est vt æterna dei sapientia in fine seculorum per semetipsam veniret ad grādem hunc, & nimiæ infirmitatis ægrotum, id est, per totum mundum iacens languidum genus humanum: vt transmissis prius prædicatoribus, quasi quibusdam visitatoribus, tanto postmodum maior fieret potentia medici, quanto magis morbus creuisset ægroti. Quia verò nullus vice eius ad saluandos nos mittitur, dicatur rectè: Nec appendetur argentum in commutatione eius, quoniam vita iustorum prædicantium quantalibet sanctitatis luce polleat, aduentum nobis supernæ sapientiæ per suam præsentiam non commutat. Sed fuere multi gentilium, qui mundi huius sapientum disciplinis dediti, ea quæ sunt inter homines honesta seruarent, & saluādos seruata honestate se crederent, nec iam mediatorem dei & hominum quærerent, cùm quasi sufficientem sibi philosophorum doctrinam tenerent. In quorum despectu mox subditur:

Quòd sapientia huius seculi quæ tincta est coloribus Rhetorum, Christo comparata nihil sit, & nulla philosophiæ honestas ad salutem sine Christo proficiat.

C Non cōferetur tinctis Indiæ coloribus.) Quid enim per Indiam quæ nigrum populum mittit, nisi hic mundus accipitur? in quo vita hominum per culpam obscura generatur. Tincti autem colores Indiæ, sunt huius mundi sapientes, qui quanuis per infidelitatem, & plærunque per actionem fœdi sunt, ante humanos tamen oculos superinductæ honestatis colore fucantur. *Differunt verba sapientiū mundi, & sapientia dei.* Sed coæterna dei sapiētia tinctis Indię coloribus non confertur: quia quisquis hāc veraciter intelligit, ab his hominibus quos mundus sapientes coluit, quàm longè distet, agnoscit. Ipsaque eius mandatorum verba ab huius mundi sapientibus differunt: qui dum intendunt eloquentiæ, eorum dicta quasi pulchra apparent specie, & fucatione tincturæ, & cum virtute rerum careant, aliud se esse quàm sunt, verborum compositionibus quasi superductis coloribus mentiuntur. At contrà doctrina sapientiæ & prædicatione pulchra est, & pura veritate conspicua, nec aliud se per fallaciam prætendit exterius, & aliud reseruat interius, neque in dictis suis pulchra videri appetit nitore sermonis, sed integritate veritatis. In mandatis igitur suis dei sapientia non confertur tinctis Indiæ coloribus: quia dum fucata eloquentiæ ornamenta non habet, quasi vestis sine tinctura placet. Quam fucationem tincturæ bene Paulus despexerat, cùm dicebat: Quæ & loquimur non in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in doctrina spiritus. *1. Cor. 2.* Malebat quippe hanc sapientiam sola puritate veritatis ostendere, non autem eloquij tinctione fucare. Sequitur: Nec lapidi sardonyco preciosissimo D vel sapphirō.) Sardonycum, vel sapphirū lapides preciosos esse quis nesciat? Et dum multi alij preciosi sint lapides, qui longè istos æstimatione magnitudinis antecellant, cur sapphirus vel sardonycus potissimū preciosus nominatus est, cùm vterq; lapis iste aliorū lapidū comparatione vilissimus sit? nisi vt eos lapides qui preciosi describūtur, dum preciosos non esse cognoscimus, in eorū intelligētia aliud exquiramus. Sardonycus quippe terræ rubræ similitudinē tenet. Sapphirus verò aëreā habet speciem. Possunt ergo in sardonico per terrā rubram homines, in sapphiro autem per aëream visionem angeli designari. Nam cùm rubræ terræ speciem lapis sardonicus habeat, non immeritò hominem designat: quia & Adā qui primus est conditus, Latino sermone terra rubra nominatur. *Adam.* Quid est ergo quod dicitur: quia hæc sapientia lapidi sardonyco, vel sapphiro non confertur, nisi quòd is qui est dei virtus, & dei sapiētia, mediator scilicet dei & hominum, homo Christus Iesus, tāta magnitudine excellat omnia, vt ei nec in terra primi homines, nec in cœlo angeli comparentur? Vnde & per Psalmistā dicitur: Quis in nubibus æquabitur domino, aut quis similis erit deo inter filios dei? *Psal. 88.*

Caput XXXI.

Possunt autem per sardonicum lapidem patres testamenti veteris, per sapphirum verò prædicatores exprimi testamenti noui. Illi quippe quanuis magnam iustitiæ vitā tenerent, carnali tamen propagini seruiebāt. Quia igitur constat quòd quædam terrena agerent, non immerito per sardonycū E lapidem qui, vt prædiximus, terræ rubræ tenent speciem, designantur. Per sapphirum verò qui ætherei est coloris, testamēti noui congruè prædicatores accipimus, qui carnalis propaginis desideria postponētes, cœlestia sola sectati sunt. Vnde & Propheta cōspiciens cuncta carnis desideria, sanctos apostolos spiritali ardore transcēdere, admiratus ait: Qui sunt hi qui vt nubes volāt? *Esaia 60.* Ac si apertè dicat: Nos per terram gradimur, qui adhuc coniugiis implicamur, & propagandæ soboli opera carnis impēdimus: isti vero in terra non ambulāt, sed vt nubes volāt, qui dum cœlestia appetunt, de terrenis desideriis nihil tāgunt. Ait ergo: quia dei sapientia sardonyco, vel sapphiro lapidi non confertur, ac si patēter insinuet, dicens: Ei qui homo inter homines cernitur, nec in antiquis quisquā, nec in nouis patribus æquatur: quia ex deitate habet quod in humanitate quēquam similem non habet. Vnde adhuc subditur: Non adęquabitur ei aurum vel vitrū.) Quis hoc sanum sapiēs iuxta literam sentire dignetur? Vitrū quippe, vt superius diximus, auro longè est vilius, & postquam dictum est, quòd aurum huic sapientiæ non adæquatur, adhuc quasi crescēdo subiungitur: quòd ei quoque nec vitrum possit æquari. Sed ipsa nos litera ab historico intellectu deficiens, ad indagandum allegoriæ mysteriū mittit. Auri nanque metallū nouimus potiori metallis omnibus claritate fulgere. Vitri quoq; natura est, vt extrinsecus visu pura, intrin- F secus perspicuitate perluceat, in alio metallo quicquid intrinsecus continetur, absconditur: in vitro verò quilibet liquor qualis cōtinetur interius, talis exterius demōstratur: atque, vt ita dixerim, omnis liquor in vitreo vasculo clausus patet. Quid ergo aliud in auro vel vitro accipimus, nisi illam supernam patriam, illam beatorum ciuium societatem, quorū corda sibi inuicem, & claritate fulgent, & puritate translucent? Quam Ioannes in Apocalypsi conspexerat, cùm dicebat: Et erat structura muri eius ex lapide iaspide: ipsa verò ciuitas aurum mundum, similis vitro mundo. *Apoc. 21.* Quia enim sancti omnes summa in ea beatitudinis claritate fulgebunt, instructa auro dicitur. Et quoniā ipsam eorum claritas vicissim sibi in alternis cordibus patet, & cùm vniuscuiusque vultus attenditur, simul & conscientia penetratur: hocipsum aurum vitro mundo simile esse memoratur. Ibi quippe vniuscuiusque mētem ab alterius oculis, membrorum corpulentia non abscōdet, sed patebit animus: patebit corporalibus oculis ipsa etiam corporis harmonia, sicque vnusquisque tunc erit cōspicabilis alteri, sicut nunc esse non potest conspicabilis sibi.

Caput XXXII.

Nunc autem corda nostra quandiu in hac vita sumus, quia ab altero in alterum videri non possunt, non intra vitrea, sed intra lutea vascula concluduntur, cui scilicet luto per passionem mētis inhærere Propheta formidabat, cùm

Universidad de Deusto
Biblioteca

G cùm diceret: Eripe me de luto,vt non inhæream.Quod nimi-
Psalm. 68. rum habitaculum corporum Paulus domum terrestrem nomi-
2.Cor.5. nat, dicens.: Scimus quoniam si terrestris domus nostra huius
habitationis dissoluatur,quòd ędificationem ex deo habemus,
domum non manufactam,æternam in cœlis.In hac itaque ter-
restri domo quousque viuimus,ipsum,vt ita dicam,corruptio-
nis nostræ parietem mentis oculis nullatenus penetramus, &
vicissim in aliis videre occulta non possumus.Vnde sancta Ec-
clesia sponsi sui speciem videre in diuinitate desiderans,nec ta
men valens: quia æternitatis illius formam quam intueri con-
cupiuerat,ab eius oculis assumpta humanitas abscondebat: in
Canti.2. Canticis canticorum mœrens dicit: En ipse stat post parietem
nostrum. Ac si apertè dicat:Ego hunc in diuinitatis suę iam spe
cie videre desidero,sed adhuc à visione illius per assumptæ car
nis parietem excludor.Quousque itaq; in hac corruptibili car-
ne viuimus, cogitationes nostras in alterutrum non videmus.
1.Cor.2. Vnde rursum per eũdem Paulum dicitur: Quis scit hominum
1.Cor.4. quæ sunt hominis,nisi spiritus hominis qui in ipso est? Et rur-
sum:Nolite iudicare ante tempus,donec veniat dominus, qui
& illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consi-
lia cordium. Illa itaque ciuitas quæ sua vicissim singulis corda
manifestat, ex auro dicitur similis vitro mundo,vt designetur
auro clara,vitro perspicua.Sed quanuis in ea sancti omnes tan-
ta claritate fulgeant,tanta perspicuitate transluceant,ei tamen
H sapiẽtiæ de cuius imagine habent omne quod sunt,æquari non
possunt.Bene ergo dicitur: Non adæquabitur ei aurum vel vi-
trum. Ad hoc enim sancti omnes ad illa gaudia æterna perue-
1.Ioan.3. niunt:vt esse deo similes posint,sicut scriptum est:Cùm appa-
Psal.34. rueri,similes ei erimus,quoniam videbimus eum sicuti est. Et
tamen scriptum est:Domine deus virtutum quis similis tibi?Et
iterum: Aut quis erit similis deo inter filios dei? Vnde ergo si-
miles,& vnde non similes,nisi quia huic sapientiæ,& similes e-
runt ad imaginem, & tamen non erũt similes ad æqualitatem?
Aspiciendo quippe æternitatem dei,fit eis vt æterni sint,& dũ
visionis eius donum percipiunt, ex perceptione beatitudinis
imitantur,quod vident.Et similes ergo sunt,quia beati fiunt:&
tamen creatori similes non sunt,quia creatura sunt. Et habent
itaque quandam dei similitudinem:quia non habent finem,&
tamen incircunscripti æqualitatem non habent, qui habẽt cir-
cunscriptionem.Dicatur igitur rectè: Non adæquabitur ei au-
rum vel vitrum,quia quantalibet sancti claritate, & perspicui-
tate fulgeant:aliud est homines esse sapientes in deo, atque a-
liud esse hominem sapientiam dei.Quam profectò sapientiam
ille veraciter agnouit,qui mediatori dei & hominum aliquem
comparare sanctorum minimè præsumpsit. Vnde & subditur:

Caput XXXIII.

I NEc commutabuntur pro ea vasa auri excelsa & eminen
tia.) Excelsum quippe vas auri Helias extitit, & excel-
sum vas auri Hieremias, excelsa atque eminentia auri
vasa priores patres fuere.Sed hęc dei sapientia,vt à carnali nos
conuersatione redimeret,apparuit in carne, & qui illam vera-
citer non agnouit,mediatorem dei & hominum,hominem Ie
sum Christum vnum esse ex prophetis putauit,quem electorũ
oculi fide tenuerunt deum, cùm viderent hominem.Vnde ab
Matth.16. eo sanctis discipulis dicitur: Quem dicunt homines esse filium
hominis?Cui cùm protinus respõderent:Alij Ioannem Bapti-
stam,alij Heliam,alij verò Hieremiam:autvnum ex prophetis,
de suo mox sensu requiruntur. Vos autem quem me esse dici-
tis? Cui protinus Petrus totius Ecclesiæ voce respondens ait:
1.Cor.1. Tu es Christus filius dei viui. Quia igitur iuxta Pauli vocem
Christum nouimus dei virtutem,& dei sapientiam.Petrus pro
hac sapientia vasa auri excelsa,& eminẽtia commutare noluit:
quia de illa nõ aliud quàm erat,intellexit. Magnum quippe,vt
dictum est,vas auri Ioannes:magnum vas auri Helias,vel Hie-
remias fuit.Sed quisquis eundem deum quemlibet eorum esse
crediderit,vas auri excelsum,& eminens pro sapientia commu
tauit.Ecclesia vero pro hac sapientia vasa auri excelsa, & emi-
nẽtia non commutat:quia Christum filium dei non vnum esse
prophetarum,sed vnum prophetarum dominũ credit. Ipsam
quippe ad se venisse sapientiam videns, noluit se in illis aureis
vasis figere,sed in eam studuit fide certisima pertransire. Vn-
de in Canticis canticorum dicit:Inuenerunt me vigiles qui cu-
stodiunt ciuitatem.Num quem diligit anima mea,vidistis?Pau K
Canti.3. lulum cùm pertransissem eos,inueni quem diligit anima mea.
Quos enim vigiles qui custodiũt ciuitatem,nisi priores patres,
vel prophetas accipimus: qui studuerũt ad custodiam nostram
sanctæ prædicationis voce vigilare? Sed cum redemptorem
suum Ecclesia quæreret, in ipsis antiquis prædicatoribus spem
figere noluit,cùm dixit:Paululum cùm pertransissem eos,inue-
ni quem diligit anima mea.Illum quippe inuenire non posset,
si istos pertransire noluisset. In istis se custodibus infideles fi-
xerant, qui Christum dei filium vnum quemlibet esse illorum
credebant.Voce igitur ac fide Petri inuentos vigiles sancta Ec-
clesia transiit, quæ prophetarum dominum vnum quemlibet
ex prophetis credere contempsit.Dicatur ergo: Nec commu-
tabuntur pro ea vasa auri excelsa & eminentia:quia electi qui-
que sanctorum vitam,& venerantur ex sublimitate, & tamen
non suscipiunt ad errorem. Quos enim puros homines esse
sciunt, deo homini omnino non conferunt. Vnde adhuc sub-
ditur: Nec commemorabũtur in comparatione eius.) Omnes
enim supernæ patriæ electi sancti quidem & iusti sunt:sed par-
ticipatione sapientiæ,non comparatione. Quid enim sunt ho-
mines deo comparati? Lumen autem sapientia:lumen & serui
sapientiæ vocari solent. Sed illa lumen illuminans, isti lumen
illuminatum, sicut scriptum est:Erat lux vera quæ illuminat o- *Ioan.1.*
mnem hominem venientem in hunc mundũ. Istis autem tan- *Matth.5.*
tummodo dicitur:Vos estis lux mundi.Iustitia quidem sapien- L
tia,iustitia & serui sapientiæ nuncupantur:sed ista iustitia iusti-
ficans,isti autem iustitia iustificata. De deo quippe qui sapiẽtia
est,dicitur.Vt sit ipse iustus & iustificans, isti vero dicunt: Vt *Rom.3.*
nos efficeremur iustitia dei in ipso. Aliter ergo venerãdum est *2.Cor.5.*
lumen illuminans, aliter lumen illuminatum, aliter iustitia iu-
stificans,aliter iustitia iustificata.

Caput XXXIIII.

SApiẽtia verò est,& sapit:nec habet aliud esse,aliud sapere,
serui autem sapientiæ esse quidem sapientes possunt, nec
tamen hoc habẽt esse quod sapere:nam esse possunt,& sa-
pientes non esse.Habet vitam sapiẽtia,sed non aliud habet, &
aliud est: quippe cui hoc est esse quod viuere. Serui autem sa-
pientiæ cùm habent vitam,aliud sunt,& aliud habent: quippe
quibus non est hoc ipsum esse quod viuere:nam possunt iuxta
aliquid esse,nec viuere. Aliud quippe illis est esse,aliud viuere:
quia in ipso parente primo essentiam habuere per initium, vi-
tam per accessum,quoniam prius de terra factus est homo, &
postmodum,sicut scriptum est: Inspirauit in faciem eius spira- *Gene.2.*
culum vitæ,& factus est homo in animam viuentem. Sapiẽtia
verò habet essentiam,habet vitã:sed hoc quod habet, ipsa est.
Proinde incommutabiliter viuit:quia non ex accidenti,sed es-
sentialiter viuit. Sola ergo cum patre & sancto spiritu veraci-
ter est, cuius essentiæ comparatum esse nostrum non esse est. M
Huic si coniungimur,sumus,viuimus,sapimus: huic si compa-
ramur,nec sapimus,nec viuimus omnino,nec sumus. Hinc est
quòd sancti omnes quãdo in dei visione proficiunt,quãto ma-
gis diuinitatis interna conspiciunt,tanto magis se nihil esse co-
gnoscũt.Nusquam quippe legitur quòd Abraham cinerem &
puluerem se esse professus est,nisi cùm habere Dei meruit col-
locutionem. Ait enim:Loquar ad dominũ meum, cùm sim pul *Gene.18.*
uis & cinis?Esse enim se aliquem fortasse crederet, si veracem
essentiã quæ super ipsum est,minimè sensisset. At vero vbi ad
immutabilem contemplandum super se raptus est, impletus
tantæ contemplationis potentia, dum videret illum,nil se esse
nisi puluerem vidit. Hinc est etiam quòd Propheta repletus
eadem sapientia,exclamat:Memento domine quòd puluis su-
mus. Qui rursus eiusdem incommutabilitatem essentiæ con-
templatus,ait:Omnes sicut vestimentum veterascent, & sicut *Psal.101.*
opertorium mutabis eos, & mutabuntur: tu autem idem ipse *Exod.3.*
es,& anni tui non deficient.Hinc ad Moysen dicitur:Ego sum
qui sum:& dices filiis Israël: Qui est, misit me ad vos. Solus
quippe veraciter est, qui solus incommutabiliter permanet.
Nam omne quod modo sic,& modo aliter est, iuxta non esse
est:Permanere enim in statu suo non potest. Atque aliquo mo
do ad non esse itur, dum ab eo quod fuerat, semper ad aliud,
per momenta temporum ducitur: Vt ergo in participatione
illius essentiæ aliquid simus, cognoscamus nosmetipsos: quia
propè

A propè nihil sumus.Bene itaque dicitur:Nec commemorabun-
tur in comparatione eius: quia vasa auri excelsa & eminentia,
quæ ex participatione sapientiæ nobis veneranda sunt,in com
paratione sapientiæ etiam memoranda non sunt. Quia verò
hæc sapientia humanis cordibus latenter infunditur, sicut de
Ioan.3. sancto spiritu quoque dictum est:Spiritus vbi vult spirat:& vo
cẽ eius audis, & nescis vnde veniat,aut quò vadat,idcirco sub-
iungitur:Trahitur enim sapientia de occultis.) De occultis sa-
piẽtia trahitur:quia cùm sit inuisibilis,non nisi inuisibiliter in-
uenitur. Quæ rectè quoque trahi dicitur:quia sicut flatum tra-
himus,vt corpus viuat:sic ab intimis sapientiæ spiritus ducitur,
Psal.118. vt ad vitam anima subsistat. Vnde Psalmista ait:Os meum ape-
rui,& attraxi spiritum. Quæ nimirum sapientia,humana carne
cum anima rationali suscepta, dum ab intimis apparuisset in
promptu,mundus hic quia authorem suum inuisibilem videre
non potuit,quem visibilem conspexit hominem,eum quoque
& inuisibilem agnouit deum. Conuersa est ab infidelitatis suæ
tenebris,superba prius sua auersione gentilitas, ostensis signis
atque prodigiis creuit fides, propagata autem fide, in venera-
tione omnium sanctæ Ecclesiæ culmen emicuit.Cui cùm dees-
sent aperti aduersarij, tentari cœpit à suis.Nam multæ quoque
in ea hęreses exortæ,contra eam duri certaminis bella paraue-
runt.Exercenda quippe est hoc tempore per laborem,quæ se-
quenti tendit ad remunerationem. Qua ex re factum est,vt in
ea nonnulli prodirent, qui mediatorem dei & hominum, ho-
B minem Christum Iesum, purum hominem creatum dicerent,
sed gratia deificatum,tantúmque ei sanctitatis tribuerent,quã-
tum de sanctis ceteris,eius videlicet famulis,agnouissent.Quos
beatus Iob prophetię spiritu afflatus,sententię suæ definitione
redarguit,dicens:

Caput XXXV.

NOn adæquabitur ei topazium de Æthiopia.) Quid per
Æthiopiam nisi præsentem mundum accipimus? quæ
coloris nigredine designat peccatorum populum, fœ-
ditatemque meritorum.Aliquãdo verò Æthiopię nomine spe
cialiter gentilitas designari solet,infidelitatis prius nigra pecca-
tis.Quã veniente domino Abacuc Propheta vidit timore per-
territam,& ait:Tabernacula Æthiopum expauescent,taberna-
cula terræ Madian.Dauid quoque Propheta videns quòd ad Iu
Rom.11. dæam redimendam veniret dominus:sed antè gẽtilitas crede-
ret,& postmodum Iudęa sequeretur,sicut scriptum est:Donec
Psal.67. plenitudo gẽtium introiret,& sic omnis Israël saluus fieret,di-
cit: Æthiopia præueniet manus eius deo, id est, priusquàm Iu-
dæa credat,saluandam se offert omnipotenti domino peccatis
nigra gentilitas. Topaziũ verò preciosus lapis est,& quia Græ-
ca lingua pan omne dicitur,pro eo quòd omni colore resplen-
det,topazium quasi topandiũ vocatur.Dum verò in deum con
C uersa gentilitas credidit,ex ea multi ita sunt dono spiritus locu
pletati,vt quasi multis coloribus, sic multis virtutibus luceant.
Sed ne acceptis quisquam virtutibus extollatur, à sancto viro
nunc dicitur:Non adæquabitur ei topazium de Æthiopia. Ac
si apertè dicat: Nullus sanctorũ quibuslibet virtutibus plenus,
Luce 1. ex ista tamen nigredine mundi collectus, æquari ei potest de
quo scriptum est:Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur fi-
lius dei.Nos quippe etsi sancti efficimur,non tamen sancti na-
Psal.50. scimur:quia ipsa naturæ corruptibilis conditione constringi-
Christus so- mur,vt cum Propheta dicamus:Ecce enim in iniquitatibus cõ-
lus veraci- ceptus sum,& in peccatis peperit me mater mea.Ille autem so
ter sanctus lus veraciter sanctus natus est,qui vt ipsam conditionem natu-
natus est. ræ corruptibilis vinceret,ex commixtione carnalis copulæ cõ-
Quidã hæ- ceptus non est.Huic se sapientiæ quasi quoddam topazium de
resiarches Æthiopia æquari voluit,cùm quidam hæresiarches dixit: Non
dixit: Non inuideo Christo deo facto,quoniam si volo,& ipse possum fie
inuideo ri.Qui Iesum Christum dominum nostrum,non per mysteriũ
Christo deo conceptionis,sed per profectum gratię deum putauit,peruersa
facto, quo- allegatione astruens eum purum hominem natum:sed vt deus
niã si volo esset, per meritum profecisse, atque ob hoc æstimans & se &
& ipse pos- quoslibet alios posse ei coæquari, qui filij dei per gratiam fiũt,
sum fieri. non intelligens,non attendens:quia non adæquabitur ei topa-
zium de Æthiopia. Aliud est enim natos homines gratiam ad-
optionis accipere: aliud vnum singulariter per diuinitatis po-
tentiam deum ex ipso conceptu prodiisse. Nec æquari potest D
gloria vnigeniti habita per naturam,aliis,accepta per gratiam.

Caput XXXVI.

MEdiator quippe dei atque hominum, homo Christus *In hæreti-*
Iesus,non sicut iste hæreticus desipit,alter in humani- *cum.*
tate, alter in deitate est. Non purus homo conceptus
atque editus, pòst per meritum,vt deus esset,accepit: sed nun-
ciante angelo,& adueniente spiritu,mox verbũ in vtero, mox
intra vterum verbum caro,& manẽte incommutabili essentia, *Modus in-*
quæ ei est cum patre,& cum sancto spiritu coæterna,assumpsit *carnationis*
intra virginea viscera: vnde & impasibilis pati, & immortalis *verbi.*
mori,& æternus ante secula,temporalis posset esse in fine secu
lorum:vt per ineffabile sacramentum,conceptu sancto,& par-
tu inuiolabili,secundũ veritatem vtriusque naturæ, eadem vir-
go & ancilla domini esset & mater. Sic quippe ei ab Elizabeth
dicitur:Vnde hoc mihi,vt veniat mater domini mei ad me?Et *Maria vir-*
ipsa virgo concipiens dixit:Ecce ancilla domini,fiat mihi secũ- *go & ancil-*
dum verbum tuum.Et quanuis ipse aliud ex patre,aliud ex vir- *la domini*
gine,non tamen alius ex patre,alius ex virgine: sed ipse est æ- *& mater*
ternus ex patre,ipse temporalis ex matre,ipse qui fecit,ipse qui *fuit.*
factus est:ipse speciosus forma præ filiis hominum per diuini- *Luc.1.*
tatem,& ipse de quo dictum est:Vidimus eum, & non erat a- *Esaia 53.*
spectus,& non est species ei,neq; decor,per humanitatem. Ip-
se ante secula de patre sine matre,ipse in fine seculorum de ma
tre sine patre. Ipse conditoris templum, ipse conditor templi, E
ipse author operis,ipse opus authoris:manẽs vnus ex vtraque,
& in vtraque natura,nec naturarum copulatione confusus,nec
naturarum distinctione geminatus.Sed quia non hæc tractan-
da suscepimus,ad exponendi ordinem redeamus. Notandum
nobis est quòd sanctus vir,vt longè distare ab hac sapientia an
gelos demonstraret, dicit: Non dabitur aurum obryzum pro
ea.Qui vt antiquos etiam patres sacri eloquij tractatores infe-
riores ostenderet,adiunxit:Nec appendetur argentum in com
mutatione eius. Vt philosophorum quoque sapientiam huic
monstraret longè subesse,intulit.Non conferetur tinctis Indię
coloribus:atque subiũxit:Nec lapidi sardonyco preciosissimo,
vel sapphiro. Vt in illa quoque superna ciuitate nullum perue-
nire ad æqualitatem vnigeniti demonstraret,addidit: Non ad-
æquabitur ei aurum vel vitrum. Vt prophetas quoque ei sub-
esse ostenderet,adiunxit:Nec commutabuntur pro ea vasa au-
ri excelsa & eminentia, nec commemorabuntur in compara-
tione eius.Trahitur enim sapiẽtia de oculis. Ad extremum ve-
rò vt ipsos quoque in Ecclesia hæreticos increparet,qui à gen-
tilitatis errore venientes,fidem quam percipiunt,per superbiã
scindunt,addidit:Non adæquabitur ei topazium de Æthiopia.
Ac si patenter insinuet,dicens: Hi qui ex peccati nigredine ad
conuersionem veniunt,æquari deo[homini]omnino non pos
sunt,quanuis multis colorum virtutibus resplendere videãtur. F
Quorum vt superbia refutetur,aptè subiungitur:Nec tincturę
mundisimæ componentur. Tincturæ enim mundisimæ vo-
cantur hi qui veraciter sunt humiles, & veraciter sancti: qui
sciunt quidem, quia ex semetipsis virtutum speciem non ha-
bent:sed hanc ex dono gratiæ desuper venientis tenent. Tin-
cti enim non essent,si sanctitatem naturaliter habuissent. Sed
mundisimæ tincturæ sunt:quia humiliter custodiunt superue-
nientem in se virtutum gratiam quam acceperunt. Hinc est e-
nim quòd sponsi voce de sancta Ecclesia dicitur: Quæ est ista *Cant.6. &*
quę ascendit dealbata? Quia enim sancta Ecclesia cœlestem vi- *Canti.1.*
tam naturaliter non habet,sed superueniente spiritu pulchritu
dine donorum componitur,nõ alba,sed dealbata memoratur.
Et notandum quòd superius cùm dixisset, non conferetur tin-
ctis Indiæ coloribus,eosdem colores nõ intulit mundos. Hoc
verò in loco vt tincturam veracium virtutum ab illa philoso-
phorum fucatione distingueret,tincturas dicens,addidit mun-
disimas. Tincturæ enim mundisimæ rectè nominãtur hi qui
prius per praua opera fœdi fuerant,superueniente tamen spiri-
tu,nitore gratiæ vestiuntur: vt longè aliud appareat esse quàm
erant. Vnde etiam baptisma,id est,tinctio dicitur ipsa nostra in
aquam descensio. Tingimur quippe, & qui prius indecori era-
mus deformitate vitiorum,a ccepta fide reddimur pulchri gra-
tia,& ornamento virtutum. Sequitur:

Quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quòd quandiu mortaliter viuitur, per quasdam imagines, non in propria natura potest videri deus.

Vnde ergo sapiẽtia venit, & quis est locus intelligentiæ? Abscondita est ab oculis omnium viuentium.) Pensandum magnopere est quòd à sancto viro requiritur, vnde sapientia veniat. Ab eo etenim venit à quo orta est. Sed quia ab inuisibili & coæterno patre nascitur, eius via occulta est. Vnde & per Prophetam dicitur: Generationem illius quis enarrabit? Locus verò intelligentiæ eius est mens humana, quam hæc dei sapientia dum repleuerit, sanctam facit. Quia ergo & inuisibilis est de quo prodiit, & incertum nobis est in cuius mente intellecta requiescat, rectè nunc dicitur: Vnde ergo sapientia venit, & quis est locus intelligentiæ?

Esaiæ 53.

Quomodo sapientia abscondita sit ab oculis omnium viuentium.

Caput XXXVII.

SEd hoc valde mirũ est quod protinus subinfertur. Abscondita est ad oculis omnium viuentium.) Sapientia quippe quæ deus est, si omnium viuentium oculis occulta esset, hanc proculdubio sanctorum nemo vidisset. Sed ecce huic sententiæ Ioannem audio concordantem, qui ait: Deum nemo vidit vnquã. Rursumque cùm testamenti veteris patres intueor, multos horum, teste ipsa sacræ lectionis historia, deum vidisse cognosco. Vidit quippe Iacob dominum, qui ait: Vidi dominũ facie ad faciem, & salua facta est anima mea. Vidit Moyses deũ, de quo scriptum est: Loquebatur dominus ad Moysen facie ad faciem sicut loqui solet homo ad amicũ suum. Vidit idem Iob dominum, qui dicit: Auditu auris audiui te, nunc autem oculus meus videt te. Vidit Esaias dominum qui ait: Anno quo mortuus est rex Ozias vidi dominum sedẽtem super solium excelsum & eleuatum. Vidit Michæas dominum, qui ait: Vidi dominum sedentem super solium suum, & omnem exercitum cœli astantẽ ei à dextris, & à sinistris. Quid est ergo quòd tot testamẽti veteris patres deum se vidisse testati sunt, & tamen de hac sapientia quæ deus est, dicitur: Absconditа est ab oculis omnium viuentium: & Ioannes ait: Deum nemo vidit vnquam nisi hoc quod patenter datur intelligi: quia quandiu hic mortaliter viuitur, videri per quasdã imagines deus potest, sed per ipsam naturæ suæ speciem non potest: vt anima gratia spiritus afflata, per figuras quasdam deũ videat, sed ad ipsam vim eius essentiæ non pertingat. Hinc est enim quòd Iacob qui deum se vidisse testatur, hunc non nisi in angelo vidit. Hinc est quòd Moyses qui cum deo facie ad faciem loquebatur, sicut loqui solet homo cum amico suo: ei inter ipsa verba suæ locutionis dicit: Si inueni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi temetipsum manifestè, vt videam te. Certè enim si deus non erat cum quo loquebatur, ostende mihi deum diceret, & non ostẽde temetipsum. Si autem deus erat cum quo facie ad faciem loquebatur, cur petebat deum videre quem videbat? Sed ex hac eius petitione colligitur: quia eum sitiebat per incircunscriptę naturæ suæ claritatem cernere, quem iam cœperat per quasdã imagines videre: vt sic superna essentia mentis eius oculis adesset: quatenus ei ad æternitatis visionem nulla imago creata temporaliter interesset. Et videruntergo patres testamenti veteris dominum, & tamen iuxta Ioannis vocem: deum nemo vidit vnquam, & iuxta beati Iob sententiam: sapientia quę deus est, absconditа est ab oculis omnium viuentium: quia in hac mortali carne consistentibus, & videri potuit per quasdam circunscriptas imagines: & videri non potuit per incircunscriptum lumen æternitatis.

Exod. 33.

Ibidem.

Caput XXXVIII.

SIn vero à quibusdam potest in hac adhuc corruptibili carne viuentibus, sed tamen inæstimabili virtute crescẽtibus, quodam contemplationis acumine æterna dei claritas videri, hoc quoque à beati Iob sententia non abhorret, qui ait: Absconditа est ab oculis omnium viuentium, quoniã quisquis sapientiam, quæ deus est, videt: huic vitæ funditus moritur, ne iam eius amore teneatur. Nullus quippe eã vidit, qui adhuc carnaliter viuit: quia nemo potest deum simul amplecti & seculum. Qui enim deum videt, eo ipso moritur: quo vel intentione cordis, vel effectu operis ab huius vitę delectationibus tota mẽte separatur. Vnde adhuc ad eundem quoque Moysen dicitur: Non enim videbit me homo, & viuet. Ac si apertè diceretur: Nullus vnquam deum spiritaliter videt, & mũdo carnaliter viuit. Vnde Paulus quoque apostolus qui adhuc dei inuisibilia, sicut ipse testatur, ex parte cognouerat: iam huic mundo totum se mortuũ esse perhibebat, dicens: Mihi mundus crucifixus est: & ego mundo. Sicut enim iam longè superius diximus, nõ sufficit, vt diceret mundo crucifixus sum, nisi etiam præmitteret, mihi mundus crucifixus est, vt non solum se mundo mortuũ, sed etiam mundum sibi mortuum esse testaretur: quatenus nec ipse mundum, nec ipsum iam mundus appeteret. Si enim duo fortasse in vno loco sint, quorum vnus viuus, alter verò sit mortuus, etsi mortuus viuentem non videt, viuus tamen mortuum videt. Prædicator autem dei vt ostenderet, quia per abiectionẽ qua se humiliando deiecerat, talis iam factus esset: vt nec ipse mundum, nec mundus ipsum concupisceret, non solum ait se mundo crucifixum: vt ipse mundi gloriam quam appeteret, tãquam mortuus non videret: sed etiam mundũ sibi asseruit crucifixum, in quo tanta se humilitate deiecerat, vt ipse & mũdus tanquã ad eum mortuus, Paulum humilem atque despectum iã videre nequaquam posset. Sciendum verò est quòd fuere nõnulli qui deũ dicerent etiam in illa regione beatitudinis, in claritate quidem sua conspici, sed in natura minimè videri. Quos nimirum minor inquisitionis subtilitas fefellit. Neque enim illi simplici, & incommutabili essentiæ aliud est claritas, & aliud natura, sed ipsa ei natura sua claritas, ipsa claritas natura est. Quia enim suis dilectoribus hæc dei sapientia se quãdoque ostenderet, ipse pollicetur dicens: Qui diligit me, diligetur à patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo meipsum illi. Ac si patenter dicat: Qui in vestra me cernitis, restat vt in mea me natura videatis. Hinc rursus ait: Beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt. Hinc Paulus dicit: Nunc videmus per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum.

Galat. 6.

Matth. 5.

1. Cor. 13.

Caput XXXIX.

SEd quia de deo per primum Ecclesiæ prædicatorem dicitur: In quẽ desiderant angeli prospicere: sunt nonnulli qui nequaquam deum videre, vel angelos suspicantur: & tamẽ dictum per veritatis sententiam scimus. Angeli eorum in cœlis semper vident faciem patris mei qui in cœlis est. Nunquid ergo aliud veritas, aliud prędicator insonat veritatis? Sed si sententia vtraque confertur: quia sibi nequaquam discordet, agnoscitur. Deum quippe angeli & vident, & videre desiderant, & sitiunt intueri, & intuentur. Si enim sic videre desiderant, vt effectu sui desiderij minimè perfruantur, desiderium sine fructu anxietatem habet, & anxietas pœnam. Beati verò angeli ab omni pœna anxietatis longè sunt: quia nunquam simul pœna, & beatitudo conueniunt. Rursum cùm eos dicimus dei visione satiari: quia & Psalmista air: Satiabor dum manifestabitur gloria tua: considerandum nobis est quoniam satietatem solet fastidium subsequi. Vt ergo rectè sibi vtraque conueniant, dicat veritas: quia semper videt, dicat prædicator egregius, quia semper videre desiderat. Ne enim sit in desiderio anxietas, desiderantes satiantur, ne autem sit in satietate fastidium, satiati desiderant. Et desiderant igitur sine labore, quia desiderium satietas comitatur: & satiantur sine fastidio, quia ipsa satietas ex desiderio semper accenditur. Sic quoque & nos erimus quando ad ipsum fontem vitę venerimus. Erit nobis delectabiliter impressa sitis simul atq; satietas. Sed longè abest ab ista siti necessitas, longè à satietate fastidium: quia & sitientes satiabimur, & satiati sitiemus. Videbimus igitur deum, ipsumque erit præmiũ laboris nostri, vt post mortalitatis huius tenebras, accessa eius luce gaudeamus. Sed cùm eius lucẽ dicimus accessam, obsistit animo quod Paulus dicit: Qui lucem habitat inaccessibilem, quem vidit nullus hominum: sed nec videre potest. Et rursum audio quod Psalmista ait: Accedite ad eum, & illuminamini. Quomodo ergo accedẽdo illuminamur, si ipsam lucẽ qua illuminari possumus, non videmus? Si verò accedendo ad eum ipsam qua illuminamur, lucẽ videmus, quomodo inaccessibilis est se perhibetur? Qua in re pẽsandũ est quòd inaccessibilẽ dixit, sed omni homini, sed humana sapiẽti. Scriptura quippe sacra omnes carnaliũ sectatores, humanitatis nomine notare solet. Vnde idẽ Apostolus quibusdã discordantibus dicit: Cùm enim sit inter vos zelus & cõtẽtio, nõnne carnales estis, & secũdũ hominẽ ambulatis? Quibus paulopòst subiicit: Nõne homines estis? Et vnde aliãs testimoniũ protulit, quòd oculus nõ vidit, nec auris

1. Tim. 6.

Psal. 33. Humanitatis nomine in scriptura nonnunquam omnes carnalium sectatores.

Matth. 13.

Matth. 8.

1. Cor. 3.

1. Cor. 2.

auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ prepatauit deus diligentibus se. Et cum hoc hominibus dixisset, absconditum, mox subdidit: Nobis autem reuelauit deus per spiritum suum, ipsum se ab hominis vocatione discernens, qui raptus supra hominem diuina iam saperet. Ita etiam hoc loco cùm lucem dei inaccessibilem perhiberet, vt ostenderet quibus, subdidit: Quẽ vidit nullus hominum, sed nec videre potest. More suo homines vocans omnes humana sapientes: quia qui diuina sapiunt, videlicet supra homines sunt. Videbimus igitur deũ, si per cœlestem conuersationem supra homines esse mereamur. Nec tamen ita videbimus sicut videt ipse seipsum. Longè quippe dispariliter videt creator se, quàm videt creatura creatorem. Nã quantum ad immensitatem dei, quidam nobis modus figitur contemplationis: quia eoipso pondere circunscribimur, quo creatura sumus.

Non videbimus deũ sicut videt ipse seipsum.

Caput XL.

SEd profectò non ita conspicimus deum, sicut ipse conspicit se, sicut non ita requiescimus in deo, quemadmodum ipse requiescit in se. Nam visio nostra, vel requies erit vtcunque similis visioni, vel requiei illius: sed æqualis nõ erit. Ne enim iaceamus in nobis, vt ita dicam contemplationis penna nos subleuat, atque à nobis ad illum erigimur intuendũ, raptque intentione cordis, & dulcedine contemplationis, aliquo modo à nobis imus in ipsum, & iam hocipsum ire nostrũ minus est requiescere, & tamen sic ire perfectè requiescere est. Et perfecta ergo requies est, qua deus cernitur, & tamen adæquãda non est requiei illius: quia non à se in alium transit, vt quiescat. Est itaque requies, vt ita dicã, similis atque dissimilis: quia quod illius requies est, hoc nostra imitatur. Nam vt beati atque æterni simus in æternũ, imitamur æternam. Et magna nobis est æternitas imitatio æternitatis. Nec exortes sumus eius quẽ imitari possumus: quia & videntes participamur, & participantes imitamur. Quæ nimirum visio nunc fide inchoatur, sed tunc in specie perficitur, quando coæternam deo sapiẽtiam quam modo per ora prædicantium quasi per decurrentia flumina sumimus, in ipso suo fonte biberimus.

Libri decimioctaui Moralium sancti Gregorij finis.

LIBRI DECIMINONI Moralium sancti Gregorij magni, continuantis caput vicesimumoctauum textus beati Iob,

Caput I.

QVID mitũ si æterna dei sapientia conspici non valet, quãdo ipsa quoque inuisibilia quæ per eam condita sunt, humanis oculis cõprehendi non possunt? In rebus ergo creatis discimus creatorem omnium quanta humilitate veneremur: vt in hac vita vsurpare sibi de omnipotentis dei specie mens humana nil audeat, quod solum electis suis præmium in subsequenti remuneratione seruat. Vnde benè postquam dictum est: Absconditа est ab oculis omnium viuentium, ilicò subinfertur. Volucres quoq; cœli latet. In scriptura enim sacra volucres aliquãdo in malo, aliquando in bono dantur intelligi. Per volucres quippe nonnunquam potestates aëriæ designantur, bonorũ studiis aduersę. Vnde veritatis voce dicitur: Quoniam semen quod secus viam cecidit, venerunt volucres, & comederunt illud: quia nimirum maligni spiritus humanas mẽtes obsidentes, dum cogitationes noxias ingerunt, verbum vitæ à memoria euellunt. Hinc rursum cuidam diuiti superba sapienti dicitur: Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. Vulpes valde fraudulenta sunt animalia, quæ in fossis, vel specubus se absconduntcúmque apparuerint, nunquam rectis itineribus, sed tortuosis anfractibus currunt. Volucres verò, vt nouimus, alto volatu se in aëra subleuant. Nomine ergo vulpium, dolosa atque fraudulẽta: nomine autem volucrum, hæc eadem superba dæmonia designãtur. Ac si dicat: Fraudulenta & elata dæmonia in corde vestro, id est, in cogitatione superbiæ inueniunt habitationem suam: filius autem hominis vbi caput suum reclinet non habet, id est humilitas mea requiem in superba menteve stra non inuenit. Quasi enim quodam volatu volucris illa prima se extulit, quæ per elatam cogitationem dixit: In cœlum cõscendam, super astra cœli exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis, ascẽdam super altitudinem nubium, & ero similis altissimo. Ecce quàm alta superbè volando petiit. Quem etiam volatum, & primis hominibus persuasit. Ipsi quippe volando quasi super se ire conati sunt, quando eis dictum est, vt gustarent, & essent sicut dij. Cúmque similitudinem diuinitatis appetunt, immortalitatis munera perdiderunt. Qui in terram moriẽdo non essent, si super terram humiliter stare voluissent. At contra in bono volucres poni solẽt, sicut in Euangelio dominus cùm similitudinem regni cœlestis ex grano sinapis denũciaret, dixit: Cui simile est regnum dei, & cui simile æstimabo illud? Simile est grano sinapis quod acceptum homo misit in hortum suum, & creuit, & factum est in arborem magnam, & volucres cœli requieuerũt in ramis eius. Ipse quippe est granum sinapis, qui in horti sepultura plantatus, arbor magna surrexit. Granum nanque fuit, cùm moreretur, arbor cùm resurgeret. Granum per humilitatem carnis, arbor per potentiam maiestatis. Granum, quia vidimus eum, & nó erat aspectus: Arbor autem, quia speciosus forma præ filiis hominum.

Esaiæ 14.

Matth. 13.

Caput II.

HVius arboris rami sancti prædicatores sunt. Et videamus quàm latè tendantur. Quid enim de eis dicitur: In omnem terram exiuit sonus eorũ, & in fines orbis terræ verba eorum. In istis ramis volucres requiescũt: quia sanctæ animæ quæ quibusdam virtutum pennis à terrena cogitatione se subleuant, in eorum dictis atque consolationibus ab huius vitæ fatigatione respirant. Hoc igitur in locó postquam de sapiẽtia dictum est: Absconditа est ab oculis omnium viuẽtium, rectè subiungitur: Volucres quoque cœli latet: quia in hac corruptibili carne constituti, naturæ eius potentiam ipsi quoque videndo non penetrãt, qui iam per meritum sanctæ contemplationis volant. Vbi aptè subiungitur:

Psal. 18.

Quòd maligni spiritus famam tantùm de deo per scripturas sanctas, & miracula audiunt, sed de eius sapientia nihil intelligunt.

Perditio & mors dixerũt, auribus nostris audiuimus famam eius.) Qui perditionis & mortis nomine, nisi maligni spiritus designantur? Qui inuentores mortis & perditionis extiterunt, sicut de ipso eorum principe sub ministrii eius specie per Ioannem dicitur: Et nomẽ illi mors. Cui subiecti omnes superbi spiritus, de hac sapientia, quæ deus est, dicunt: Auribus nostris audiuimus famam eius: quia nimirum visionem illius plena beatitudine habere nequiuerunt. Videre quippe perfectè coæternã deo sapientiam, hoc est quod habere. Vnde ad Ioãnem de munere vincentis dicitur: Dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen nouum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit. In hac enim vita scire aliquid, vel videre possumus, etiam quod non accipimus, habere. Nomẽ verò nouum in calculo scriptũ, id est, in æterno præmio notitiam dei humanis mẽtibus inusitatam scire nemo potest, nisi qui hanc etiam acceperit habere. Quia itaque, vt diximus videre deũ, hoc est quod habere: ideo iniqui spiritus hanc sapientiam non vident: quia repulsi per superbiam nequaquam eam habere potuerunt. Ad lucem quippe eius clauserunt oculos cordis, superfusis eius radiis repugnãtes, sicut intelligi etiam de eisdem malignis spiritibus potest, quod scriptum est: Ipsi rebelles fuerunt lumini. Famam ergo sapientiæ malignis spiritibus audisse; sed eandem sapientiam non vidisse, est & eius potentiam ex virtute illius cognouisse, & tamen sub ea humiliter stare noluisse. Vnde & veritatis voce de ipso malignorum spirituum capite dicitur: Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit. Sequitur:

Apoca. 6.

Apoca. 2.

Ioan. 8.

Quòd solius dei est scire seipsum, & quos prædestinauerit, & ad quos veniat & in quibus quiescat.

Deus intelligit viam eius, & ipse nouit locum illius.) Hæc coæterna

Universidad de Deusto
Biblioteca

G coæterna deo sapientia aliter viam habet, atque aliter locum. Locum verò, si quis intelligit non localem. Nam teneri corporaliter non potest deus: sed, vt dictum est, locus intelligitur nō localis. Locus sapientiæ pater est, locus patris sapientia, sicut ipsa sapientia attestante dicitur: Ego in patre, & pater in me. *Ioan. 14.*

Caput III.

Aliter ergo ipsa sapiētia habet viam, atque aliter locum. Viam per humanitatis trāsitum, locum verò per statum diuinitatis. Inde enim non transit, vnde æterna est, sed inde transit, vnde propter nos apparuit temporalis. Sic nāque in Euangelio scriptum est: quia egrediens ab Hierico dominus transibat. Duo autem cæci sedentes iuxta viam, clamauerūt dicētes: Domine miserere nostri fili Dauid. Ad quorum vocem, sicut illic scriptum est, steterit Iesus, & lumen reddidit. Quid est autem transeundo audire, stando lumen restituere, nisi quod per humanitatem suam nobis misertus est, qui per diuinitatis suæ potentiam, à nobis mentis nostræ tenebras excludit? Qui enim propter nos natus & passus est, qui resurrexit, ascendit in cœlum, quasi transit Iesus: quia hæc nimirum actio temporalis est. Sed stās eos tetigit, & illuminauit: quia non sicut illa dispēsatio temporalis, ita verbi æternitas transit, quæ in se manēs innouat omnia. Stare enim dei, est incōmutabili cogitatione mutabilia cuncta disponere. Qui ergo clamorem petentium transiens audiuit, stans lumen reddidit, quia etsi propter nos temporalia pertulit, inde tamen nobis lucem tribuit, vnde habere mutabilitatis transitum nescit. Quia igitur quando per carnem H appareret hominibus incertū fuit, rectè nunc dicitur: Deus intelligit viam eius, & ipse nouit locum illius. Ac si apertè diceretur: Humanæ cogitationi occulta sunt, vel quando per carnē ad homines sapientia veniat, vel quomodo apud patrem inuisibilis, etiam cùm foris apparuerit, persistat. Quanuis hoc intelligi & aliter potest. Nam via eius non inconuenienter accipitur hoc ipsum quod venit ad cor, seseque nobis intrinsecus infundit. Locus verò eius sit cor, ad quod veniens permanet. De hac quippe via illius dicitur: Vox clamantis in deserto, parate viam domino, id est, in corde vestro venienti sapientię aditum reserate, sicut aliàs dicitur: Iter facite ei, qui ascendit super occasum. Super occasum fuit ascendere, ipsam mortem quam pertulerat, resurgēdo superasse. Ait ergo: Ei qui ascendit super occasum, iter facite, id est, resurgenti domino in vestris cordibus per fidem viā præbete. Hinc Ioanni per spiritum dicitur: Præibis ante faciem domini parare vias eius. Quisquis etenim prædicando à sordibus vitiorū corda audientium mundat, venienti sapientiæ viam præparat. Habet ergo viam ista sapientia, habet & locum. Viam qua venit, locum quo manet, sicut ipsa ait: Si quis diligit me, sermonem meum seruabit: & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & māsionem apud eum faciemus. Via est igitur qua venit, locus quo manet. Sed quando venit quæ vbique est? Venire est sapientiæ, per illuminationem mentis nostræ, indicare præsentiam maiestatis suæ. Et quia hominibus incertū est, vel in cuius corde veniat, vel in quo postquam venerit, permanēdo requiescat, rectè nunc dicitur: Deus intelligit viam eius, & ipse nouit locum illius: quia solius diuinæ visionis est cernere, vel quibus modis intellectus sapientiæ ad cor hominis veniat, vel cuius mens intellectum vitæ quem perceperit, mortiferis cogitationibus non amittat. Et quia hæc eadem sapientia per humanitatis gratiam manifestata, in cūctis mūdi partibus, electorū fuerat corda repletura, rectè subditur: *Matth. 3.* *Psalm. 67.* *Luc. 1.* *Ioan. 14.* I

Caput IIII.

Ipse enim fines mūdi intuetur, & omnia quæ sub cœlo sunt, respicit.) Respicere quippe dei, est ea quæ amissa ac perdita fuerant, ad suam gratiam reformare. Vnde scriptum est: Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo. Respiciendo nāque leuitatis nostræ mala coërcuit, & magna merita maturitatis dedit. Vnde adhuc subditur: *Respicere dei.* *Prouer. 20*

Quòd animas vagas & mobiles, diuina gratia virtute constantiæ & stabilitate iustitiæ stabilit, & aliquando ne extollantur, reprimit tentationibus, quos subleuat virtutibus.

Qui fecit ventis pondus.) Velocitate enim ac subtilitate † ventorum in scriptura sacra solent animæ designari, sicut per Psalmistam de deo dicitur: Qui ambulat super pennas ventorum, id est, qui transgreditur virtutes animarū. Fecit ergo ventis pondus: quia dum superna sapientia replet animas, eas maturitate indita graues reddit: non illa grauitate qua dicitur: Filij hominum vsquequo graui corde? Aliud nanque est grauem esse per consilium, aliud per peccatum: aliud est grauem esse per constantiam, aliud per culpam. Ista enim grauitas pōdus habet oneris, illa virtutis. Pondus ergo accipiunt animæ vt ab intentione dei non iam leui motu diísiliant, sed in eum fixa cōstantiæ grauitate cōsistant. Adhuc ille populus leuiter mouebatur, de quo per prophetam dicitur: Abiit vagus in viam cordis sui: viam eius vidi, & dimisi eum. Graue autem consilium cordis omnem inconstantiam vagationis expellit. Et quoniam sunt animæ quæ leui motu nunc ista, nunc illa desiderent, omnipotens deus quia ipsas leues fluctuationes mentium non leuiter pensat, vagationem cordis relinquendo diiudicat. Sed cùm per gratiam respicit vagam mentem, in consilij stabilitatem figit. Rectè ergo nunc dicitur: Qui fecit ventis pondus: quia cùm leues motus animi misericorditer dignatur aspicere, hunc protinus ad constantiæ maturitatem format. Vel certè ventis pondus facere, est concessam hîc electis de virtutibus gloriam permixta infirmitate temperare. Vnde & subditur: Et aquas appēdit mensura.) Aquæ in scriptura sacra aliquando spiritum sanctum, aliquando scientiam sacram, aliquando scientiam prauā, aliquando tribulationē, aliquando defluentes populos, aliquando mentes bonorum fidei prædicamenta sequentium, designare solent. Per aquam quippe sancti spiritus infusio designatur, sicut in Euangelio dicitur: Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Vbi Euangelista secutus adiunxit: Hoc autem dixit de spiritu quem accepturi erāt credentes in eum. Rursum per aquam sacra scientia designatur, sicut dicitur: Aqua sapientiæ salutaris potabit eos. Per aquam quoque praua scientia appellari solet, sicut apud Salomonem mulier quæ typum hæreseos tenet, callidis suasionibus blanditur, dicens: Aquæ furtiuæ dulciores sunt. Aquarum etiam nomine nonnunquam solent tribulationes intelligi, sicut per Psalmistam dicitur: Saluum me fac deus, quoniam intrauerūt aquæ vsque ad animam meam. Per aquam populi designantur, sicut per Ioannem dicitur: Aquæ verò sunt populi. Per aquam quoque non solum fluxus decurrentium populorum, sed etiam bonorum mentes fidei prædicamenta sequentium, designantur: sicut Propheta ait: Beati qui seminatis super omnes aquas. Et per Psalmistam dicitur: Vox domini super aquas. Hoc ergo in loco, quid aquarum nomine, nisi electorum corda signantur, quæ per intellectum sapientiæ, auditumque iam supernæ vocis acceperunt? De quibus rectè dicitur: K *Psal. 17.* *Psal. 4.* *Esaiæ 57.* *Aqua in scriptura sacra diuersa designant.* L *Ioan. 7.* *Eccle. 15.* *Prouer. 9.* *Psal. 68.* *Apoc. 17.* *Esaiæ 32.* *Psalm. 28.*

Caput V.

ET aquas appendit mensura.) Quia sancti ipsi qui sancto subleuante spiritu ad summa rapiuntur, quandiu in hac vita sunt, ne aliqua elatione superbiant, quibusdam tētationibus reprimuntur: vt nequaquam tantum proficere valeant, quantum volunt: sed ne extollantur superbia, fit in eis ipsarum quædam mensura virtutum. Hinc est enim quòd Helias dū tot virtutibus in alta profecisset, quadam mensura suspensus est, dū Iesabel postmodum quanuis reginam, tamen mulierculam fugit. Perpēdo quippe hunc miræ virtutis virum, ignem de cœlo trahere, & secundo quinquagenarios cū suis omnibus petitione subdita concremare, verbo cœlos à pluuiis claudere, verbo cœlos ad pluuias aperire, suscitantem mortuos, vētura quoque præuidentem, & ecce rursus animo occurrit, quo pauore antea vnam mulierculam fugerit. Considero virū timore perculsum, de manu dei mortem petere, nec accipere: de manu mulieris mortem fugiendo vitare. Quærebat enim mortem dum fugeret, dicens: Sufficit mihi, tolle animam meam: neque enim melior sum quàm patres mei. Vnde ergo sic potens, vt tot illas virtutes faciat? Vnde sic infirmus, vt ita fœminam pertimescat: nisi quia aquę appenduntur mensura: vt ipsi sancti dei homines, & multum valeant per potētiam dei, & rursum quadam mensura moderati sint per infirmitatē suā? In illis virtutibus Helias, quid de deo acceperat, in istis infirmitatib⁹ quid de se esse poterat, agnoscebat. Illa potētia virt⁹ fuit, ista infirmitas custos virtutis. In illis M *Cur ipsi sancti qui ad summa rapiuntur, tentationibus reprimuntur.* *3. Reg. 19.* *Exemplum de Helia.* *Ibidem.*

A illis virtutibus ostēdebat, quid acceperat: in istis infirmitatibus hoc quod acceperat, custodiebat. In miraculis mōstrabatur Helias, in infirmitatibus seruabatur. Sic Paulum video fluminum & latronum, ciuitatis & solitudinis, maris ac terræ pericula sustinentem, frenantem ieiuniis ac vigiliis corpus, sustinētem frigoris, & nuditatis ærumnam, ad Ecclesiarum custodiam, vigilāter se ac pastoraliter exercētem, ad tertium cœlum raptum, rursumque eum in paradisum raptum, & audisse arcana verba quę non licet homini loqui: & tamen Satanæ angelo ad tentādum conceditur, orat vt ex eximi debeat, & non exauditur. Cuius cùm ipsa initia conuersionis aspicio, perpēdo quòd ei superna pietas cœlos aperit, seseque illi Iesus de sublimibus ostendit. Qui lumen corporis ad tempus perdidit, lumen cordis in perpetuum accepit. Ad Ananiam mittitur, vas electionis vocatur: & tamen de ciuitate eadem quam postvisionem Iesu ingressus fuerat, fugiens recedit, sicut ipse testatur, dicens: Damasci præpositus gentis Arethæ regis custodiebat ciuitatem Damascenorum, vt me comprehenderet, & per fenestram in sporta dimissus sum per murum, & sic effugi manus eius. Cui licenter dicam: O Paule in cœlo iam Iesum cōspicis, & in terra adhuc hominem fugis? In paradisum duceris, secreta dei verba agnoscis, & adhuc à Satanæ angelo tentaris? Vnde sic fortis vt ad cœlestia rapiaris? Vnde sic infirmus, vt in terra hominem fugias, & adhuc à Satanę angelo aduersa toleres: nisi quia ipse qui te subleuat, rursum subtilissima te mensura moderatur: vt & in miraB culis tuis nobis prędices virtutem dei, & rursum in timore tuo reminisci nos facias infirmitatis nostrę? Quæ tamen infirmitas ne in desperationem nos pertrahat, cùm pulsat, dum de infirmitate tua dominum rogares, quia auditus non es, nobis quoque locutus es, quid audisti: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. *Exemplum de Paulo.*

Caput VI.

APerta ergo voce dei ostenditur: quia custos est virtutis, infirmitas. Tunc quippe benè interius custodimur, cum per dispensationem dei tolerabiliter tētamur exterius, aliquando vitiis, aliquando pressuris. Nam eis quoque quos vitros nouimus fuisse virtutum, tentationes atque certamina non defuere vitiorum. Hinc est enim quòd ad consolationem nostram idem prædicator egregius de se quædam talia prodere dignatur, dicens: Video aliā legem in membris meis, repugnātem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis. Ad ima quippe pertrahit caro, ne extollat spiritus: & ad alta sustollit spiritus, ne prosternat caro. Spiritus leuat, ne iaceamus in infimis: caro aggrauat, ne extollamur ex summis. Si non subleuante spiritu nos caro tentaret, perfectione proculdubio tentationis suæ in ima deiiceret. Rursum verò si non tētante carne ad summa nos spiritus subleuaret, in superbiæ casu ipsa nos peius subleuatione prosterneret. Sed fit certo moderamine, vt dum vnusquisque sanctorū iam quidem interius ad summa rapitur, sed adhuc tētatur exterius, C ne desperationis lapsum, nec elationis incurrat: quoniam nec tentatio exterior culpam perficit: quia interior intētio sursum trahit: nec rursum intentio interior in superbiam eleuat: quia tentatio exterior humiliat dum grauat. Sicque magno ordine cognoscimus in interiori profectu quid accipimus, in exteriori defectu quid sumus. Et miro modo agitur, vt nec de virtute quisquam extolli debeat, nec de tētatione desperare: quia dum spiritus trahit, & caro retrahit: subtilissimo iudicij interni moderamine, infra summa, & supra infima in quodam medio anima libratur. Bene ergo dicitur: Et aquas appendit mensura. Sequitur: Quando ponebat pluuis legem, & viam procellis sonātibus, tunc vidit illam & enarrauit, & præparauit, & inuestigauit.) Solent per pluuias prædicantium dicta signari. Vnde per Moysen dicitur: Expectetur sicut pluuia eloquium meum. Quorum videlicet verba cùm blandè persuadent, pluuiæ sunt: cùm verò terribilia de vēturo iudicio intonant, sonantes procellæ. Et notandum quòd pluuiis lex ponitur: vt via procellis sonantibus aperiatur. Lex quippe est ipsis prædicatoribus posita, vt viuendo impleant quod loquendo suadere festinant. Nam loquendi authoritas perditur, quando vox opere non adiuuatur. Hinc enim per Psalmistā dicitur: Peccatori autem dixit deus: Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamētum meum per os tuum? Tu verò odisti disciplinā, & proiecisti sermones D meos post te. Sermones etenim dei post se prędicator proiicit, cùm hoc quod dicit, facere contemnit. Quando autem dictis eius alter obediat, dum ipse respuit opere, quod prędicat voce, & dissimulat audire quod narrat? De ista prędicationis lege scriptum est. Qui soluerit vnum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cœlorū. Qui autem fecerit, & docuerit sic, magnus vocabitur in regno cœlorum. Regnum cœlorum, videlicet Ecclesiam præsentem appellat, de qua scriptū est: Et colligent de regno eius omnia scāE dala. In superno etenim regno, scandala quæ ex eo colligi debeant, non habentur. Qui ergo soluit opere, & sic docet voce, in isto regno cœlorum erit minimus, in illo nec minimus. Viā autem procellis sonantibus posuit, cum prædicatoribus suis, ad corda hominum terrore venturi iudicij perculsa, aditum fecit. Prius itaque lex ponitur, vt postmodum via pandatur: quia illa vox cor audientis penetrat, quę hoc quod sonuerit, opere conseruat. *Cultus virtutis infirmat.* *Rom. 7.* *Deute. 32.* *Psal. 49.* *Matth. 5.*

Caput VII.

TVnc autem cùm legem pluuiis, & viam procellis sonantibus poneret, hanc sapientiam deus vidit, enarrauit, præparauit & inuestigauit. Vsitata sacri eloquij locutione videre dei dicitur, videre nos facere, sicut iusto viro dominus dicit: Nunc cognoui quòd timeas deum. Et Israëlitæ præmonentur: Tentat vos dominus deus vester, vt sciat si diligitis eum, id est, vt scire vos faciat. Tunc ergo cùm legem pluuiis poneret: hoc est mandatum custodiæ prædicatoribus daret, hanc incarnatam sapientiam videri, & enarrari à prædicatoribus, præparari & inuestigari ab auditoribus fecit. Sibi quippe illam prępara rat, quisquis illam bene viuendo in diem iudicij propitiam parat. Et notandum quòd de ea quatuor dicta sunt. Ait enim: Vidit, enarrauit, præparauit, inuestigauit. Vidit nanque, quia species est: enarrauit, quia verbum: præparauit, quia remedium: inuestigauit, quia occultum. Sed hoc quod æterna dei sapientia species patris, & verbum dicitur, quando ab humana mēte penetratur? Quis nanque intelligat, vel verbum sine tempore, vel speciem sine circunscriptione? Dicendum ergo erat aliquid, quod de illa homo cognosceret in se. Vnde aptè subditur: *Iob. 28.* *Gene. 22.* *Deute. 13.* E

Quòd in eo sapientiam domini se habere potest homo cognoscere, si timeat deum, & quem in sua natura non intelligit, in se quodammodo cognoscit.

Et dixit homini: Ecce timor domini ipsa est sapientia, & recedere à malo intelligentia. Ac si aperte diceretur: Ad temetipsum homo reuertere, cordis tui secreta perscrutare. Si deum te timere deprehendis, profectò constat quia hac sapientia plenus es. Quam si adhuc cognoscere non potes quid sit in se, iam cognoscis interim quid sit in te. Quæ enim apud se ab angelis metuitur, apud te timor domini vocatur: quia hanc habere te certum est, si timere te deum incertum non est. Hinc etiam per Psalmistam dicitur: Initium sapientiæ timor domini: quia tunc penētrare cor inchoat, cùm hoc extremi iudicij pauore perturbat. Ad paruitatem igitur nostram diuinus sermo se attrahit: sicut cùm pater cum paruulo filio loquitur, vt ab eo posit intelligi, sponte balbutit. Quia enim naturam sapientiæ penetrare non possumus quid sit in se, ex condescensione dei audiuimus quid sit in nobis, cùm dicitur: Ecce timor domini, ipsa est sapiētia. Sed quia ille veraciter vim diuini timoris intelligit, qui se à cūctis prauis operibus custodit, rectè dicitur: Et recedere à malo intelligentia. Ea igitur quæ sequuntur: quia prophetiæ spiritu plena sunt: ipsa sacræ historiæ verba testantur, cùm dicitur: *Psal. 110.* F

Caput vicesimumnonum textus beati Iob, libri vero decimiquinti, Caput octauum.

ADdidit quoque Iob assumens parabolam suam, & dixit: Quis mihi tribuat, vt sim iuxta menses pristinos, secundū dies quibus deus custodiebat me? Quando splendebat lucerna eius super caput meum, & ad lumen eius ambulabam in tenebris. Sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, quando secretò

Universidad de Deusto
Biblioteca

G secretò deus erat in tabernaculo meo. Quando erat omnipotens mecum, & in circuitu meo pueri mei. Quando lauabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi riuos olei. Quando procedebam ad portã ciuitatis, & in platea parabant cathedram mihi. Videbant me iuuenes, & abscondebantur, & senes assurgentes stabant. Principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo. Vocem suam cohibebant dulces, & lingua eorum gutturi suo adhærebat. Auris audiens beatificabat me, & oculus videns testimonium reddebat mihi, eo quòd liberassem pauperem vocife rantem, & pupillum cui non esset adiutor. Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduæ consolatus sum. Iustitia indutus sum, & vestiui me sicut vestimẽto, & diademate iudicio meo. Oculus fui cæco, & pes claudo. Pater eram pauperum, & causam quam nesciebam, diligentissimè inuestigabam. Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædã. Dicebámque, in nidulo meo moriar: & sicut palma multiplicabo dies. Radix mea aperta est secus aquas, & ros morabitur in messione mea. Gloria mea sem-
H per innouabitur, & arcus meus in manu mea instaurabitur. Qui me audiebant, expectabant sententiam, & intenti tacebant ad consilium meum. Verbis meis addere nihil audebant, & super illos stillabat eloquiũ meum. Expectabant me sicut pluuiam, & os suum aperiebant quasi ad imbrem serotinum. Si quando ridebam ad eos, non credebant: & lux vultus mei non cadebat in terram. Si voluissem ire ad eos, sedebam primus. Cúmque sederem quasi rex circunstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator.

Addidit quoque Iob assumens parabolam suam.) Quia enim parabola similitudo nominatur, apertè constat quòd per exteriorum verborum formam, mysteria loquitur, qui ad loquendum, parabolam assumpsisse memoratur. Cùm etenim sua narrat, quæcunque sunt sanctæ Ecclesiæ ventura denũciat, & per hoc quod ipse patitur, indicat quid illa patiatur. Nonnunquam verò sic suæ historiæ verba permiscet, vt nil allegoricum insonet, nonnũquam verò sic suos dolores loquitur, ac si ex voce dolentis Ecclesię loquatur. In hac verò vltima sui parte sermonis, vltimũ tempus designat Ecclesiæ: quãdo aduersarios suos, id est, carnales quosque, vel hæreticos atq; gentiles, quos nunc studet sapientiæ authoritate comprimere, effrenata iactantia elatos cogitur irrisa tolerare. Vnde in hoc quoque sermone dicitur: Nunc autem deridet me iuniores
I tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei. Et ipsa ordinis ratio exposcit, vt per verba beati Iob vltima, extremi sanctæ Ecclesiæ designentur dies, quando persecutione crescente, apertas hæreticorum voces tolerare compellitur, cùm motus cordis sui quos nunc intra cogitationum sinus contegunt, tunc in voce manifestati erroris aperiũt.
Apoc. 20. Nunc enim, sicut per Ioannem dicitur, draco in abyssо clausus tenetur: quia diabolica malitia in eorum subdolis cordibus occultatur. Sed sicut illic scriptum est, educetur draco de puteo abyssi: quia quod modo præ timore tegitur, tunc contra Ecclesiam publicè de iniquorum cordibus omne serpẽtium virus aperitur. Nunc enim abscondit se sub blandiente lingua sæuiẽs conscientia, & malitia calliditatis, quasi quadam se tegit abyssо simulationis: Nunc dominus, sicut Psalmistæ voce dicitur, con-
Psal. 32. gregat sicut in vtre aquas maris. Vter quippe, carnalis est cogitatio. Aquæ ergo maris in vtre congregatæ sunt, cùm amaritudo peruersæ mentis non erumpit exterius in vocem prauæ libertatis. Veniet profectò tempus quando contra hanc peruersi atque carnales aperta voce prædicent, quod nunc occulta cogitatione moliũtur. Veniet tempus, quando catholicam Ecclesiam, non solũ iniustis vocibus, sed etiam crudelibus plagis premant. Ab aduersariis nanque suis duobus modis Ecclesia perse-
cutionem patitur, scilicet aut verbis, aut gladiis. Sed cùm verbis K
persecutionem sustinet, exercetur eius sapientia: cum verò gladiis, exercetur eius patientia. Sed verborum persecutiones ab hæreticis nunc etiam quotidie toleramus: cùm ipsi hæretici linguis nobis subdolis, & falsa humilitate blandiuntur. Persecutiones vero gladiorũ iuxta finem mundi secuturæ sunt: vt grana cœlestibus horreis recondenda, tanto verius à peccatorum paleis exuantur, quanto acrius affliguntur. Tunc electi omnes qui in illa fuerint tribulatione comprehensi, reminiscuntur horum temporum, in quibus nunc Ecclesia fidei pacem tenet, & superba hæreticorum colla comprimit, non potentatu culminis, sed iugo rationis. Reminiscũtur nostri, qui quieta fidei tempora ducimus, qui etsi in bellis coarctamur gentiũ, non tamen in dictis expugnamur patrum. Beatus ergo Iob sanctæ Ecclesiæ typum sustinet, quæ tunc in illis angustiis inuenitur. & tamen nostræ, vt dixi, quietis reminiscitur: sua transacta narrat, & aliis ventura denunciat, dicens:

Tantas tribulationes Ecclesiæ in fine mundi venturas, per spiritum prophetiæ sanctus Iob præuidit, vt comparatione earũ, huius temporis pressuræ desiderari non immerito videantur.

Quis mihi tribuat, vt sim iuxta mẽses pristinos?) Multa enim talia sancta Ecclesia doloribus pressa dictura est. Tãtis quippe illam futurum est tribulationibus angustari, vt hęc tempora cũ magno suspirio desideret, quæ nos cum magno dolore toleramus. Dicat ergo, dicat per vocem beati Iob. Quis mihi tribuat L
vt sim iuxta menses pristinos? Quia enim statutus dierum numerus, menses vocantur: quid aliud nomine signat mensiũ, nisi collectiones animarum? Dies quippe dum colliguntur in mensibus, subtrahuntur: quia & in hoc tempore sancta Ecclesia dũ veritatis luce splendentes animas colligit, in intimis abscõdit. Aliquando etiã mensis pro perfectione ponitur, sicut Prophe-
Esa. 66. ta ait: Erit mẽsis ex mense: perfectio videlicet eis in requie, quibus nunc perfectio fuerit in operatione.

Caput IX.

Reminiscatur ergo perfectionis pristinæ, reducat ad memoriam quanta prædicatione sua collectis animabus reportabat lucra, & angustata tribulationibus dicat: Quis mihi tribuat vt sim iuxta menses pristinos? In quibus profectò mensibus qualis fuerit, enumerando subiungit, dicens: Secundum dies quibus deus custodiebat me quando splendebat lucerna eius super caput meum, & ad lumen eius ambulabam in tenebris.) Tunc quippe videt ex se, persecutione cogente, infirmorum multos cadere, quos nunc vt mater intra pacis sinum paruulos fouet, & intra trãquillas fidei cunas continet, quia admixti fortibus, ipsa fidei trãquillitate nutriuntur. Tunc verò tales multi casuri sunt, & per viscera charitatis, quicquid in dãno paruulorum sustinet, se perpeti animus perfectorum dolet. In-
2. Cor. 11. firmorum etenim damna, ad corda fortium per compassiõné transeunt. Vnde per Paulum dicitur: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror? Tãto enim M
quisque perfectus est, quanto perfectè sentit dolores alienos. Vnde sancta Ecclesia infirmis tunc cadentibus angustata, cùm horum reminiscitur temporum, iure dictura est: Secundũ dies quibus deus custodiebat me: quia se tunc in illis æstimat cadere, quæ se nunc in istis respicit custoditi. Bene autem dicitur: Quando splendebat lucerna eius super caput meum, & ad lumen eius ambulabam in tenebris. Lucernæ enim nomine, lumen signatur sacræ scripturæ, de qua ipse Ecclesiæ pastor dicit:
2. Petr. 1. Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui bene facitis attendẽtes, quasi lucernæ lucẽti in caliginoso loco, donec dies
Psal. 118. illucescat, & lucifer oriatur in cordibus vestris. Et Psalmista ait: Lucerna pedibus meis verbum tuũ domine. Quia autem prin-
Psal. 32. cipale nostrũ mens est, appellatione capitis mens vocatur. Vnde per Psalmistam dicitur: Impinguasti in oleo caput meũ. Ac si apertè dicat: Charitatis pinguedine repleti mentem meam. Nunc ergo lucerna super caput Ecclesiæ splẽdet: quia sacra eloquia tenebras nostræ mẽtis irradiant: vt in hoc caliginoso vitæ præsentis loco, dum verborũ Dei lucem percipimus, quæ sunt agẽda, videamus. Nunc ad lumen in tenebris ambulat, quoniã sanctavniuersalis ecclesia etsi alienę occulta cogitationis nõ penetrat, quia quasi facié nõ cognoscit in nocte, tamẽ ponit gressus boni operis directa lumine supernæ locutionis. Sequitur:

Reminiscatur

A *Reminiscitur Ecclesia fœcunditatis suæ, quam in primo tempore habuit, quanuis circa mundi finem maxima prædicationis virtute roboretur.*

Sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, quando secretò deus erat in tabernaculo meo.) Sicut vniuscuiusque hominis, sic sanctæ Ecclesiæ ætas describitur. Paruula quippe tunc erat, cùm à
Cant. 8. natiuitate recens verbum vitæ prædicare non poterat. Hinc enim de illa dicitur: Soror nostra paruula est, & vbera non habet: quia nimirum sancta Ecclesia priusquam proficeret per incremẽta virtutis, infirmis quibusque auditoribus præbere non potuit vbera prædicationis. Adulta vero Ecclesia dicitur: quando dei verbo copulata, sancto repleta spiritu, per prędicationis
Cant. 1. ministerium in filiorum conceptione fœcundatur, quos exhortando parturit, conuertendo parit. De hac eius ætate domino dicitur: Adolescentulæ dilexerũt te. Vniuersæ quippe Ecclesiæ, quæ vnam catholicam faciunt, adolescẽtulę vocantur: non iam vetustæ per culpam, sed nouellæ per gratiam: non senio steriles, sed ætate mentis ad spiritalem congruæ fœcunditatẽ. Tunc ergo cùm in diebus illis Ecclesia quasi quodam senio debilitata, per prædicationem filios parere non valet: reminiscitur fœcunditatis antiquę, dicens: Sicut fui in diebus adolescẽtiæ meę. Quanuis post eosdem dies quibus deprimitur, iam tamen circa ipsum finem temporum, grandi prędicationis virtute roboretur. Nam susceptis ad plenum gẽtibus, omnem Israëliticum
Rom. 11. populum, qui tunc inuentus fuerit, in fidei signum trahit. Scriptum quippe est: Donec plenitudo gentium introiret, & sic omB nis Israël saluus fieret. Sed ante illa tempora erũt dies, in quibus ab aduersariis paululum videbitur oppressa, cùm & horum dierum reminiscitur, dicens: Sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, quando secretò deus erat in tabernaculo meo.

Caput X.

Quid hoc loco tabernaculum, nisi habitationem mentis accipimus? Quia per omne quod cogitando agimus, in consilio nostri cordis habitamus. Quisquis autem man data dei tacitus cogitat, secretò illi deus in ta-
Psal. 18. bernaculo est. Habitationem etenim cordis sui ante dei esse oculos videbat, qui dicebat: Et meditatio cordis mei in cõspectu tuo semper. Exteriora nanque opera patent oculis hominum,
Hebr. 4. longè verò incomparabiliter interiores ac subtilissimæ cogitationes nostræ patẽt oculis dei: Omnia enim, sicut scriptum est, nuda & aperta sunt oculis eius. Et sæpe in exteriori opere ante oculos hominũ inordinati apparere metuimus, & in interiori cogitatione illius respectum non metuimus, quem videntem omnia non videmus. Multo enim magis intrinsecus deo, quàm extrinsecus hominibus conspicabiles sumus. Vnde & sancti o-
2. Cor. 11. mnes foris se intũsque circunspiciunt, & vel reprehendendos se exterius, vel iniquos se interius videri inuisibiliter timent.
Ezech. 10. Hinc est quòd animalia quę per prophetam videntur, in circuC tu & intus plena oculis esse memorantur. Quisquis enim exteriora sua honestè disponit, sed interiora negligit: in circuitu oculos habet, sed intus non habet. Sãcti verò omnes quia & exteriora sua circunspiciunt, vt bona de se exempla fratribus prębeant, & interiora sua vigilanter attendunt: quia sese irreprobabiles interni iudicis obtutibus parant, & in circuitu oculos
Psal. 44. & intus habere perhibentur: magisque se quo deo placeant, in sua interna componũt, sicut per Psalmistam quoque de sancta Ecclesia dicitur: Omnis gloria eius filiæ regis ab intus. Sed quia exteriora sua etiam irreprehensibilia custodit, iure de ea subdidit: In fimbriis aureis circumamicta varietatibus: vt & pulchra sibi intus sit, & aliis foris, & se prouehens per internam gloriã, & alios etudiens per exteriora operum exempla. Beatus igitur Iob dicat ex se, dicat ex persona vniuersalis Ecclesiæ: Quando secretò deus erat in tabernaculo meo. Vt enim demõstret quãtum intus profecerit, secretò deum fuisse in suo tabernaculo perhibet. Vt etiam ostendat rectitudinis opera quantum extrinsecus custodiuit, adiungit: Quando erat omnipotens me-
Ioan. 14. cum & in circuitu meo pueri mei. Omnes enim qui diuina prę cepta metuunt, dei tabernacula fiunt. Vnde, vt supra iam diximus, per semetipsam veritas dicit de eo qui illius mandata custodit: Ego & pater meus veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Quo contrà peruersi quique dum interna non appe- D
tunt, in suis se cogitationibus foras fundunt. Vnde eis per prophetã dicitur: Redite præuaricatores ad cor. Et rursum: Væ qui
Esaiæ 46. cogitatis inutile. In actionibus quippe suis verentur homines, quos corporaliter vident, & deũ sibi præsentem non æstimant esse, quem non vident. Quo contrà in laude iusti dicitur, dum Ægypti regem contemneret, & dei mandatis obediret: quia inuisibilem tanquam videns sustinuit. Peruersum quippe terrę principem quasi non vidit, quẽ ab oculis sui cordis abiecit. Regem vero inuisibilem tanquam videns sustinuit: quia ab eius timoris intuitu, mentis oculos non deflexit. Sancta itaque Ecclesia in magnis tunc tribulationibus deprehensa, cùm multos à deo cõspicit praua cogitatione discedere, videt profectò mẽtis eorum habitaculum discedente deo vacuũ remanere, & iure deplorans, dicit: Quando secretò deus erat in tabernaculo meo.

Caput XI.

Vibus verbis non immerito etiam simulatio religionis plangitur: quia nõnulli etiam nunc Christiani esse non appetunt, sed videri. His videlicet deus in publico est, non in secreto. Sed sancta Ecclesia deum in secreto habere desiderat: quia illos verè fideles respicit, quos ad fidei vitam corde pleno permanere cognoscit. Quæ iuxta exteriorem quoque vigoris sui rectitudinem dicit: Quando erat omnipotens mecum, & in circuitu meo pueri mei.) Pueri scili-
E cet vocantur, qui cœlestibus mandatis inseruiunt. Vnde per
Esa. 8. Prophetã dominus dicit: Ecce ego & pueri mei quos mihi de-
Ioan. 21. dit deus. Et rursus in Euangelio. Pueri, nunquid pulmentarium habetis? Nunc ergo in circuitu eius sunt pueri: quia in cunctis ferè gentibus reperiuntur, qui cœlestia mandata custodiunt, & spiritalis disciplinę regulis obsequuntur. Qui profectò tunc ad obsequium pueri deerunt, quãdo praui qui reperti fuerint, spiritalia eius mandata contemnunt. Sequitur:

Quòd tunc Ecclesia pedes prædicatorum butyro lauabat, cùm beatorum operum pinguedine & obedientiæ adipe collectum de gloria prædicationis pulueren eis detergebat.

Quando lauabam pedes meos butyro.) Quia Christum & Ecclesiam vnam esse personam crebrò iam diximus, illum videlicet huius corporis caput, hanc autem illius capitis corpus, aliter hæc verba iuxta vocem capitis accipi, atque aliter iuxta vocem corporis debent. Quos ergo pedes domini, nisi sanctos prædicatores accipimus? De quibus dicit: Et ambulabo in eis. Butyro ergo pedes lauãtur: quia prædicatores sancti bonorum operum pinguedine replentur. Etenim vt suprà iam diximus, vix ipsa predicatio sine aliquo transitur admisso. Nam quilibet prædicans, aut ad quantulancunque indignationem trahitur, si contemnitur: aut ad quantulancunque gloriam, si ab audientibus veneratur. Vnde & apostolis pedes loti sunt, vt à quamlibet paruo contagio in ipsa prædicatione cõtracto, quasi à quodam itinere collecto puluere mundarentur. Et beatus Iacobus dicit: Nolite plures magistri fieri fratres mei. Et paulopòst. In F
Iaco. 3. multis enim offendimus omnes. Pedes ergo lauantur butyro: quia pinguedine boni operis infunditur atque mundatur collectus puluis de gloria prædicationis. Vel certè butyro pedes lauantur dum sanctis prædicatoribus debita ab audientibus stipendia conferuntur, & quos fatigat iniunctus prædicationis labor, exhibita à discipulis pinguedo boni operis fouet, non quòd ideo prædicent vt alantur, sed ideo alantur vt prædicent, id est, vt prædicare subsistant, non vt intentionem sumendi victus transeat actio prædicationis, sed ad vtilitatem prædicationis deseruiant ministeria sustentationis. Vnde à bonis prędicatoribus non causa victus prædicatur impenditur, sed causa prędicationis accipitur victus. Et quoties prędicantibus necessaria ab audientibus conferuntur, non solent de rerum munere, sed conferentiũ gaudere mercede. Vnde per Paulum dicitur: Non
Phil. 4. quæro datum, sed requiro fructum. Datum quippe est res ipsa quæ impenditur, fructus verò dati est, & benigna mente futurę mercedis studio aliquid impendatur. Ergo datum in re accipimus, fructum in corde. Et quia discipulorum suorum apostolus mercede potius quàm munere pascebatur, nequaquam datum, sed fructum se quærere fatetur. Vnde & subdidit protinus

P dicens:

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dicens: Habeo autem omnia, & abundo. Butyrò ergo lauantur pedes, cùm prædicatores sancti, vt diximus ipsa prædicatione fatigati, auditorum suorũ bonis operibus fouentur. Fessos nanque pedes butyro vnxerat ille qui audiebat: Viscera sanctorum requieuerunt per te frater. Hoc butyro vnctus fuerat pes qui in catena tenebatur, dicens: Det misericordiam dominus Onesiphori domui: quia sæpe me refrigeravit, & catenam meã non erubuit: Si ergo ex voce capitis hæc verba pensamus, rectè pedes, sicut dictum est, prædicatores accipimus.

Ibidem.

Ad Philemonem.

2. Tim. 1.

Caput XII.

SI autem sentire ista ex voce solius corporis debemus, nimirum pedes Ecclesiæ sunt inferiorum operum ministri, qui dum ad vsus necessarios ea quę sint exterius exercent. per extremum ministerium velut pedes terræ inhærent. Sed debent hi qui præsunt, qui doctrinæ studio inulgilãt, solerti cura occupatorum corda requirere, eisque eam quam ipsi vacando percipiunt, crebræ admonitionis voce, infusionem pinguedinis ministrare. Nã quia in vno corpore inuicem pro se membra sollicita sunt: sicut illorum ministeriis nostra extrema sulciuntur, ita necesse est vt nostris studiis illorum interiora repleantur. Quando igitur sancti doctores quibusdam ad extrema ministeria deditis, vnctionẽ dominicæ incarnationis prædicant, butyro eloquij pedes laudãt. Solent etiam pedes ipsa itineris asperitate lacerari. Vnde & omnino difficile est in terreH nis actionibus huius vitæ iter agere, & nulla ex labore itineris vulnera sustinere. Cùm ergo vigilãtes prępositi, auditores suos curis exterioribus intentos ad cor reuocant, vt quæ inter ipsa licita opera admiserint mala, cognoscant, & quæ cognouerint, defleant, pedes butyro lauant: quia eorum vulneribus, pœnitẽtiæ vnguenta subministrant. Reminiscatur igitur tunc Ecclesia vehementer afflicta, quomodo pacis suæ tempore per exhortationis verbum membra in se etiam extrema mundabat, & dicat: Quando lauabam pedes meos butyro. Quod de beato Iob admirabiliter libet intueri, qui inter tot curas rerum, inter tot affectus pignorum, inter tot studia sacrificiorum, subiectis suis quamlibet extremis, bona sequentis vitæ prædicabat, vt eos de cœlestibus imbueret, qui sibi ad terrena opera deseruirẽt. Quid ad hæc nos episcopi dicimus, qui commissis nobis verbum vitæ impendere non curamus, quando coniugatum virum prohibere non valuit à butyro prædicationis, vel secularis habitus, vel magnæ occupatio facultatis? Sed seruata veritate historiæ, ad sanctæ Ecclesiæ iam verba redeamus, quæ per beatum Iob, id est, per os membri sui loquitur, quãta sint quæ tempore extremo patietur, cùm transactorum: suorum reminiscitur, vt per eam videlicet verbi pinguedine operantiũ vita lauaretur. Quæ ipsam quoque prædicatorum suorum vigilantiam plenius exequens, subdit:

I *Quòd petra riuos olei fundebat, cùm corda discipulorum spiritus sancti vnctione Christus impleuit.*

Et petra fluudebat mihi riuos olei.) Quia petræ nomine Chri*1. Cor. 10.* stus accipitur, prædicator egregius fatetur, dicens: Petra autem erat Christus. Quæ videlicet petra nunc ad vsum sanctæ Ecclesiæ olei riuos fundit: quia in ea loquens dominus prędicamenta vnctionis intimæ emanat. De hac petra olei riuus exiit, Liber Matthæi, liber Marci, liber Lucæ, & liber Ioannis. In diuersis huius mundi partibus quot prædicamenta ædidit, tot petra hæc per ora apostolorum omnium olei riuos fudit. Toties adhuc de petra hac olei riuus funditur, quoties à sancto spiritu vngendis mentibus auditorum, ea quæ in libris veteribus de Christo dicta sunt, explanantur. Et riui vocantur olei: quia decurrunt & vngunt. In quibus quisquis tingitur, quisquis vngitur, interius impinguatur.

Caput XIII.

Psalm. 62. DE qua nimirum pinguedine Psalmista ait: Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Potest nomine olei, ipsa sancti spiritus vnctio designari, de qua per prophe*Esaiæ 10.* tam dicitur: Computrescit iugum à facie olei. Iugum quippe à facie olei computrescit: quia dum sancti spiritus gratia vngimur, à captiuitatis nostræ seruitute liberamur, dúmq; maligni spiritus dominatio superba repellitur, iugum conteritur, quo libertatis nostræ colla premebantur. De hoc rursus oleo scriptum est: Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei. Filius quippe olei, fidelis populus dicitur, qui ad fidem dei interna sanK cti spiritus vnctione generatur. Multis ergo tunc sancta Ecclesia tribulationibus depressa, dona spiritus & mira quæ nunc habet prædicamenta ad memoriã reuocet, & suum silentium deploret, dicens: Petra fundebat mihi riuos olei. Quibus verbis congruè subiicit: Quando procedebam ad portam ciuitatis, & in platea parabant mihi cathedrã. Videbant me iuuenes & abscondebantur, & senes assurgentes stabant. Principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo. Vocem suam cohibebant duces, & lingua eorum gutturi suo adhærebat.) Mos vetus fuit, vt seniores in porta consisterent, & causas introeũntium iudicarẽt, quatenus tanto esset pacificus vrbis populus, quanto ad hanc discordes ingredi non liceret. Sed nos sacram historiam venerantes, hæc egisse beatum Iob pro cultu iustitię certum tenemus, atque ad indaganda allegoriæ mysteria ducimur. Quid ergo per ciuitatis portã, nisi bona quæque actio de*Porta bonæ actio.* signatur, per quam anima ad conuentum regni cœlestis ingre*Psal. 9.* ditur? Vnde & propheta ait: Qui exaltas me de portis mortis, vt annunciem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion. Portæ quippe mortis, sunt actiones prauæ, quæ ad interitum trahunt. Quia autem Sió speculatio dicitur, portas Sion, actiones bonas accipimus, per quas supernam patriam ingredimur, vt regis nostri gloriam contemplemur. Quid verò per cathedram, nisi magisterij authoritas designatur? Græca autem lingua platea pro latitudine dicitur. Nunc ergo sancta Ecclesia ad ciuitaL tis portam procedit: quia vt aditum cœlestis regni percipiat, in sanctis se actionibus exerit. Cui in platea paratur cathedra, quia in magnæ authoritatis latitudine sui magisterij exhibet libertatem. Quæ enim recta quæ sentit, publica voce prædicat, quasi in platea super cathedram sedet, cùm nullum de sua prædicatione metuit, nullius pressa terroribus, se sub silentio abscondit. An non in publico ad docẽdum præsidet, quam simul & sentiendi veritas, & docẽdi potestas fulcit? Sed cùm ad portam procederet, & in platea super cathedram sederet, quid à Ieuibus, quidve à grauibus ageretur, adiungit dicens: Videbãt me iuuenes, & abscondebantur, & senes assurgentes stabant. Si historiæ intendimus, quæ dixit credimus: si allegoriæ, quæ prædixit videmus. Iuuenes nanque dici solent qui nulla consilij gravitate fulciũtur. Senes verò non eos scriptura sacra vocare consueuit, qui sola quantitate temporum, sed morum grandæuitate maturi sunt. Vnde per quendam sapiẽtem dicitur: Senectus *Sapien. 4.* enim venerabilis est, non diuturna, neque numero annorum computata. Cani autem sunt sensus hominis, & ætas senectu*Numer. 11.* tis vita immaculata. Vnde rectè quoque dominus ad Moysen dicit: Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israël, quos tu nosti quòd senes populi sunt. In quibus quid aliud quàm senectus cordis requiritur, cùm tales iubentur eligi, qui M senes esse sciuntur? Si enim senectus in eis corporis quæreretur, à tantis sciri poterant, à quantis videri. Dum verò dicitur: Quos tu nosti quòd senes populi sunt, profectò liquet: quia senectus mentis, non corporis eligenda nunciatur.

Caput XIIII.

SAnctam ergo Ecclesiam vident nunc iuuenes & abscondũtur, senes verò ei assurgentes assistunt: quia vigorem eius atque rectitudinem immaturi formidant, grandæui glorificant. Leues quippe sunt qui fugiunt, graues verò atque perfecti hanc vitæ suę meritis assurgendo venerantur. Discipli nam quippe illius perfecti diligunt, imperfecti reprehendunt. Vident ergo hanc iuuenes & abscondũtur: quia deprehẽdi in suis occultis actibus metuunt. Senes verò assurgentes stãt: quia perfecti quique ex humilitate indicant, quantum in bona operatione profecerunt. Sed quia hęc de suis loquitur, narret quoque qualiter ab exteris timeatur. Principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo. Vocem suam cohibebant duces, & lingua eorum gutturi suo adhærebat.) Qui hoc loco alij duces intelligi vel principes possunt, nisi hęreticæ prauitatis au*Psal. 106.* thores? De quibus per Psalmistam dicitur: Effusa est contentio super principes eorũ, & seduxerunt eos in inuio, & non in via. Ipsi etenim dum dispẽsationem dei peruersè interpretari non metuũt, profectò plebes subditas non in eam viã quę Christus est,

A est, sed in inuium trahunt. Super quos rectè quoque effusa contentio dicitur: quia suis sibi vicissim allegationibus contradicunt. Arrius quippe tres personas in diuinitate suscipiẽs, tres etiam deos credidit. Quem contra Sabellius vnum deum suscipiens, vnam credidit esse personam. Inter quos sancta Ecclesia rectum prædicationis suæ tramitem indeclinabiliter tenens, & vnum deum prædicans, tres personas contra Sabellium asserit, & tres personas asserens, vnum deum contra Arium confitetur. Quia autem in sacro eloquio Manichæus virginitatem laudari comperit, coniugia damnauit. At contrà Iouinianus quia concedi coniugia cognouit, virginitatis munditiam despexit. Vnde fit vt semper hæreticis peruersa intelligentia cõfusis, vicissim sibi eorum nequitia & in culpa concordet, & in sententia discrepet. At contra sancta Ecclesia per medias vtrarumque partium lites, ordinata pace graditur, & sic scit superiora bona suscipere, vt nouerit etiã inferiora venerari, quatenus nec summa æquet infimis, nec turſum ima despiciat, cùm summa veneratur. Nũc ergo hæreticarum plebium principes, authoritatem sanctæ Ecclesiæ perpendentes cessant loqui, & quasi ori suo digitum superponunt, dum falsis querelis non ratione vocis se reB primi, sed virtutis manu significant. Vocem suam duces cohibent: quia nimirum hi qui post se errantes populos trahere conantur, ne loqui peruersa nunc audeant, & authoritatis frenan tur põdere, & virtute rationis. Quorum lingua suo gutturi adhæret: quia etsi peruersa loqui libera voce non audeant, intus tamen apud se cõtegunt cuncta, quæ contra veram fidem proponere falsa moliuntur. Horum ergo temporum, sequenti tribulatione deprehensa, reminiscens Ecclesia deplorat, dicens: Quando procedebam ad portam ciuitatis, & in platea parabãt cathedram mihi. Videbant me iuuenes, & absondebantur, & senes assurgentes stabant. Principes cessãbat loqui, & digitum superponebant ori suo. Vocem suam duces cohibebant, & lingua eorum gutturi suo adhærebat. Ac si apertè dicat: Cùm prędicare mihi voce publica licuit, omnis qui meæ veritati non fuit subiectus, expauit. Illo nanque tempore cùm sancta Ecclesia aduersitate premitur, prauis quibusq; prædicatoribus licentia locutionis datur.

Thren. 4.

Caput XV.

QVod lõgè antè Hieremias intuens ait: Sed & lamiæ nudauerunt mãmam, lactauerunt catulos suos. Quid nanque lamias, nisi hæreticos appellat, humanam quidem faciem, sed beluina per impietatem corda gestantes? Qui tunc mammam nudant, cùm errorem suum liberè prædicant. Tunc catulos lactant: quia malè sequaces paruulorũ animas dum peruersa insinuant, ad impietatem nutriendo confirmant. Sequitur:

C *Quòd rectoribus Ecclesiæ summopere attendendum est, quòd in disciplinæ vigore manſueti sint.*

Auris audiens beatificabat me, & oculus videns testimoniũ reddebat mihi.) Dum beatificari se ab audientibus, sibique testimonium reddi à videntibus fatetur, beatus Iob qualis in sermone, qualis in opere fuerit, ostenditur. Neque enim aut in opere iam perfectus est, cui adhuc linguæ prauitas contradicit: aut in sermone laudabilis, qui hoc quod loquitur, opere non ostendit. Vt igitur beatus Iob amicorum suorum increpationibus exactus, vtraque se habuisse perhibeat, sese & audientibus & vidẽtibus veneratioui fuisse manifestat. Quod si ad vocem sanctæ Ecclesiæ referamus, ille eius verba beatificat, qui ea quę audierit, opere consummat. Ille enim testimonium reddit, qui exemplis vitæ illius bene viuendo respondet. Sanctam etenim Ecclesiam ille veraciter vider, cuius testatur vita quia vider. Ad hoc nanque bonorum intra eam rectitudo cernitur, vt quique hanc viderint, à suis prauitatibus corrigãtur. Nec dum ergo intra sanctam Ecclesiam videt bonos, qui non est emendatus à malis. Sed vnde ei testimonium reddatur, ostenditur cùm subiungit: Eo quòd liberassem pauperem vociferantem, & pupillũ cui non erat adiutor. Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduę consolatus sum.) Magnę misericordiæ ista sunt opera, liberare vociferantem pauperem, pupillo adiutorium ministrare, periturum eripere, cor viduæ cõsolari. Superius enim dictum est quid exhibuit per doctrinam. Ait nanque: Auris audiens beatificabat me. Nunc autem narrat quæ per misericorD diam impendit, dicens: Eo quòd liberassem pauperem vociferantem & pupillum cui non erat adiutor. Vox quippe cum opere sibi necessariò cõcordat. Hæc beatus Iob & exhibuit subditis, & tamen per sanctam Ecclesiam exhibẽda signauit. Quę vtrunque nunc incessabiliter exercet, vt videlicet filios suos & loquẽdo pascat, & defendendo protegat, quatenus & per verba bonos satiet, & per pattocinia tueatur à malis. Bene autem scriptum est: Getminet terra herbam virentem & facientem *Gene. 1.* semen, & lignum fructiferum faciẽs fructum iuxta genus suũ. Quod sic est veraciter factum, vt significaret faciendum. Per terram quippe figuratur Ecclesia, quæ & verbi nos pabulo reficit, & patrocinij vmbraculo custodit, quæ & loquẽdo pascit, & opitulando protegit, ut non solum herbam refectionis proferat, sed & cum fructu operis, arborem protectionis.

Caput XVI.

PErpendendum quoque video his qui plebium gubernationibus præsunt, quod superius dicens: Videbant me iuuenes, & absondebantur: nunc astruit: Cor viduæ consolatus sum. Quanta disciplina regiminis, vt ante eũ iuuenes absondantur, quãta manſuetudo pietatis, vt per eum viduarum corda consolantur. Sunt nanque nonnulli ita districti, vt omnẽ etiam manſuetudinem benignitatis amittant, & sunt nonnulli ita manſueti, vt perdant districti iura regiminis. Vnde cunctis rectoribus vtraque summopere sunt tenẽda, vt nec in disciplinæ vigore benignitatem manſuetudinis, nec turſum in manE suetudine districtionem deserant disciplinæ, quatenus nec à compassione pietatis obdurescant, cùm contumaces corrigũr, nec disciplinæ vigorem molliãt, cùm infirmorum animos consolantur. Regat ergo disciplinę vigor manſuetudinem, & manſuetudo ornet vigorem, & sic alterum commẽdetur ex altero, vt nec vigor sit rigidus, nec manſuetudo dissoluta. Hæc autem quæ supra diximus pietatis opera, sancta Ecclesia & corporaliter exhibet, & spiritaliter exhibere non cessat. Nam pauperem vociferantem liberat, cùm peccatori veniam deprecanti, eas quas commiserat culpas relaxat. De talibus quippe pauperibus *Matthæ.* dicitur: beati pauperes spiritu: quoniam ipsorũ est regnum cœlorum. Et talium pauperum clamor est, Psalmistæ voce dicen*Psal. 78.* tium: Citò nos anticipet misericordia tua: quia pauperes facti sumus nimis. Pupillum vero cui non est adiutor liberat, dum vnusquisque mortuo antiquo patre diabolo, ad sanctæ Ecclesiæ sinum currens, in ea exhortationis adiutorium inuenit, qui iam, desideria mundi persequentis fugit. Potest pupilli nomine, fidelis quisque etiam propter mortem boni patris intelligi, cuius ad tempus visione destitutus est, quanuis solatio destitutus non est. Benedictio etiã perituri super eam venit, cùm peccatoris interitum præuenit, & cum sanctis exhortationibus, à culpæ fouea reducit. Vnde scriptum est: Qui conuerti fecerit *Iaco. 5.* peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte, F & operit multitudinem peccatorum. Si enim magnę mercedis est à morte eripere carnem quandoque morituram, quanti est meriti à morte animam liberare, in cœlesti patria sine fine victuram? Cor autem viduæ cõsolatur, dum fideli cuique animæ qui æternas domini retributiones narrat, quasi viri sui bona ad memoriam reuocat. Cui quia spiritaliter anima iuncta est, eo mortuo vidua dicitur, sed sanctæ Ecclesiæ vocibus ex eius resurrectione refouetur. Magnam ergo cõsolationem cor viduæ susciꝑit, quando fidelis anima in verbis Ecclesiæ de aduentu illius aliquid, cui spiritaliter est coniuncta, cognoscit. Sequitur: Iustitia indutus sum, & vestiui me sicut vestimento. Vestimẽto vtique cùm vestimur, ex omni parte circundamur. Ille ergo iustitia sicut vestimento vestitur, qui se vndique bono opere protegit, & nullam partem actionis suæ peccato nudam reliquit. Nam qui in aliis actionibus iustus est, in aliis iniustus: quasi hoc latus cooperuit, illud nudauit, nec iã bona sunt opera quæ *Eccle. 9.* subortis aliis prauis operibus inquinantur. Hinc enim per Salo *Iaco. 2.* monẽ dicitur: Qui in vno offenderit, multa bona perdet. Hinc Iacobus dicit: Quicunque totam legem seruauerit, offendat autem in vno, factus est omnium reus. Quam videlicet sententiã suam ipse diligenter exposuit, cùm subiunxit: Qui enim dixit, non mœchaberis, dixit: & non occides. Quod si non mœchaberis, occidas autem, factus es transgressor legis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Caput XVII.

G Prouer. 4. COrdis ergo oculis circunquaque porrectis, vndique nobis adhibenda custodia est. Vnde rectè quoque per Salomonem dicitur: Omni custodia serua cor tuum, quia ex ipso vita procedit. Dicturus enim custodia, præmisit omni, vt videlicet vnusquisque hincinde se diligenter inspiciat, & quan diu in hac vita est, contra spiritales inimicos in acie se positum sciat, ne mercedem quam per has actiones colligit, per alias amittat, ne hinc hosti fores obstruat, & aliunde aditum pandat. Si qua etenim ciuitas contra insidiantes inimicos magno vallet-
Lucæ 18. tur aggere, fortibus cingatur muris, ex omni parte insomni munia-tur custodia, vnum verò in ea foramen tãtummodo immunitum per negligentiam relinquatur, inde procul dubio hostis ingreditur, qui vndique exclusus videbatur. Pharisæus nanque ille qui in templum oraturus ascendit, ciuitatem mentis suæ quãta munitione vallauerit, audiamus: Ieiuno, inquit, bis in sabbato, decimas do omnium quæ possideo. Qui præmisit: Gratias ago tibi, magna certè munimina adhibuit. Sed videamus vbi insidianti hosti immunitum foramen reliquit: quia non sum sicut publicanus iste. Ecce ciuitatem cordis sui insidiantibus hostibus per elationem aperuit, quam frustra per ieiunium & eleemosynas clausit. Incassum munita sunt cætera, cùm locus vnus de quo hosti patet aditus, munitus non est. Gratias re-
H ctè egit, sed peruersè se super publicanum extulit. Ciuitatem cordis sui extollendo prodidit, quam abstinendo & largiendo seruauit. Victa est per abstinentiam gula, destructa ventris ingluuies, superata est largitate tenacia, auaritia depressa. Quibus hoc laboribus actum credimus? Sed ô quot labores vno vitio percussi ceciderunt, quanta bona vnius culpæ gladio sunt peremptа! Vnde magnopere oportet & bona semper agere, & ab ipsis nos bonis operibus cautè in cogitatione custodire, ne si mentem eleuant, bona non sint, quæ non authori militant, sed
Libri non canonici ad ædificationem Ecclesiæ aditi sunt. clationi. De qua re non inordinatè agimus, si ex libris, licèt nõ canonicis, sed tamen ad ædificationem Ecclesię æditis, testimonium proferamus.

Quòd qui vitia superant, cùm de victoria sua superbiunt, ipso hoste super se ruente intereunt.

1. Mac. 6. Eleazar nanque in prælio elephantem feriens strauit, sed sub ipso quem extinxit occubuit. Quos ergo iste significat quę sua victoria oppressit, nisi eos qui vitia superant, sed sub ipsa quæ subiiciunt, superbiendo succumbunt? Quasi enim sub hoste quem prosternit moritur, qui de culpa quam superat eleuatur. Pensandum ergo magnopere est: quia bona prodesse nequeũt, si mala quæ subrepunt non cauentur. Perit omne quod agitur, si non sollicitè in humilitate custoditur. Vnde bene quoque de
Gene. 2. ipso primo parente dicitur: Posuit eũ dominus in paradiso voluptatis, vt operaretur & custodiret. Operatur quippe qui agit
I bonum quod præcipitur, sed quod operatus fuerit non custodit, cui hoc subrepit quod prohibetur. Beatus igitur Iob quia ex omni parte bono se opere texerat, dicat: Iustitia indutus sum, & vestiui me sicut vestimento. Vbi protinus subdidit:

Caput XVIII.

ET diademate iudicio meo.) Iustorum iudicia rectè diademati comparantur: quia per magni operis gloriam, ad retributionis ducũt coronam. Quæ nimirum iudicia secum quotidie introrsus agunt: quid deo, quid proximo debeant, solerter aspiciunt, atque ad agenda bona se vehementer accen-
Prouer. 12. dunt, & de perpetratis malis districtè redarguunt. Vnde bene quoque per Salomonem dicitur: Cogitationes iustorum iudicia. Iusti quippe ab omni strepitu seculari ad corda sua redeũt, ibique ascendunt tribunal mentis, atque ante oculos se & proximum statuunt, deducunt ad medium regulam testamẽti, qua
Matth. 7. dicitur: Quæ vultis vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis. Transferunt in se personam proximi, & sollicitè attendũt, quid sibi si ita essent, fieri vel non fieri iustè voluissent, sicque districto iure atque iudicio causam suã & proximi iuxta tabulas diuinę legis in foro cordis examinant. Bene ergo dicitur: Cogitationes iustorum iudicia: quia ipse eorum intimus motus cordis quasi quædã libra est iudiciariæ potestatis. Quibus peractis: quia retributionem inferius non requirunt, rectè eorum iudicia diademati comparantur. Diadema quippe in su- K periori parte corporis ponitur. Iustorum ergo iudicium diadema dicitur: quia per hoc non in terrenis & infimis, sed sursum remunerari concupiscunt. Sequitur:

Quòd in proferenda sententia nihil perperam agendum sit, ne qualibet temere dicta indiscussa & imperita reddamus.

Oculus fui cæco, & pes claudo. Pater eram pauperũ, & causam quam nesciebam, diligentissimè inuestigabam.) Inter hæc lectoris animus forsitan quærat, cur beatus Iob suas tam subtiliter virtutes enumeret. Sanctorum quippe virorum est, bona quæ fecerint occultare, ne contingat eos lapsum elationis in-
Matth. 6. currere. Vnde per semetipsam veritas dicit: Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis, Hinc est etiam quòd duos cæcos iuxta viam sedentes illumi-
Matth. 9. nans præcepit dicẽs: Videte ne quis sciat. De quibus illico scriptum est: Abeuntes diffamauerunt eum per totam terram illã. Sed quærendum nobis est, quid sit hoc quod ipse omnipotens, cui hoc est velle quod posse, & taceri virtutes suas voluit, & tamẽ ab his qui illuminati sunt, quasi inuitus indicatur: nisi quòd seruis suis se sequentibus exemplum dedit, vt ipsi quidem virtutes suas occultare desiderent, & tamen, vt alij eorum exemplo proficiant, prodantur inuiti, & facta quidem sua occultãdo seipsos custodiant, sed dum prodũtur inuiti, bona ad proximos suos exempla transmittant. Occultentur ergo studio, necessitate publicentur, & eorũ occultatio sit custodia propria, eorũm- L
Matth. 5. que publicatio sit vtilitas aliena. Rursum quia scriptũ est: Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo sunt. Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cœlis est. Aliquando sancti viri & coram hominibus compellũtur bona facere, aut eadem hominibus sua facta narrare, sed ad eum finem omnia referentes, vt non ipsi eisdem operibus, sed pater eorum qui in cœlis est, debeat glorificari. Dum enim sancta prædicant, ipsa prædicatio eorum fortasse despicitur, quorum vita nescitur. Compellunt ergo vitam suam dicere, vt auditorum suorum valeant vitam mutare. Et facta sua referunt, vt veneration sint: venera-
Ezech. 1. ri appetunt, vt reuerenter audiãtur. Scriptum quippe est: Cùm eleuarentur animalia de terra, eleuabantur pariter & rotę: quia videlicet cùm auditorum mentes prædicantium vitam suspiciunt, necessariò vtique etiam vim prædicationis admirantur.

Caput XIX.

HInc est ergo quòd prædicatores boni & honorem propter elationem fugiũt, & honorari tamen propter imitationem velint. Sic nimirum Paulus Apostolus discipulis loquens & honorem fugit, & tamen quantum esset honorandus ostendit. Nam cùm Thessalonicensibus diceret: Neque M
1. Thess. 2. enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis, neque in occasione auaritiæ, deus testis est, secutus adiunxit: Neque quærentes ab hominibus gloriam, neque à vobis, neque ab aliis, cùm possimus honori † vobis esse vt Christi apostoli, sed † al. onori.
2. Cor. 4. facti sumus paruuli in medio vestrum. Rursus Corinthiis, honorem fugiens, dicit: Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Iesum Christum dominum nostrum, nos autem seruos vestros per Iesum Christum. Quos tamen videns falsorum Apostolorum persuasionibus à veræ fidei tramite deuiare, eis se summopere quantũ esset venerandus ostendit, dicens: In quo quis audet, in insipiẽtia dico, audeo & ego. Hebræi sunt, & ego. Israelitæ sunt, & ego. Semen Abrahæ sunt, & ego. Ministri Christi sunt, & ego. Vt minus sapiẽs dico, plus ego. Quibus etiam subiungit: quòd ei quoque tertij cœli secreta patuerint, quòd raptus etiam paradisi arcana penetrauit. Ecce honorem fugiens, seruum se discipulorum prædicat. Ecce honorem pro vtilitate audientium quærens, falsis Apostolis vitæ suę merita superponit. Egit quippe doctor egregius, vt dum ipse qualis esset, agnoscitur, & vita & lingua malè prædicantium eius comparatione vilescaret: illos videlicet commẽdaret, si se absconderet, cùmque se non ostenderet, errori locum dedisset. Miro igitur modo & humilitatis exhibet gratiam, & vtilitatis quærit incrementum, vt & seruum se discipulorum prędicet, & aduersariis potiorem demonstret. Ostendit discipulis quid humilitatis ac-

A ceperit, ostendit aduersariis quid sublimitatis. Innotescit discipulis qualis apud se maneat in cogitatione. Innotescit aduersariis qualis foris appareat in operatione. Sãcti ergo viri cùm coguntur bona narrare quę faciunt, non elationi seruiunt, sed vtilitati. Vnde beatus Iob amicis suis se iniustè increpantibus, atque idcirco nescientibus bona sua loquendo aperit, vt nimirum discerent, non contra eius vitam increpantes erigi, sed hanc tacentes imitari, quamuis, vt supra iam diximus, hunc ad memoriam facta sua reducere, inuicta ab increpantibus desperatio compellebat. Nam inter tot dolores vulneris & verba desperationis, cùm bona quæ fecit narrat, quasi collapsum verbis & verberibus ad spem animum reformat. Dicat ergo bona quæ fecit, vt non cogatur inter tot mala de se desperare quæ audit. Oculus fui cæco, & pes claudo. Cùm sancti operis exempla pẽsamus, intuendum nobis prius est quàm rectus narrandi ordo seruetur, vt antè iustitiæ, & pòst misericordiæ opera describantur. Ille quippe bene agit quę pia sunt qui scit prius seruare quę iusta: vt collatus in proximis riuus misericordię, de iustitiæ fonte ducatur.

Caput XX.

NAm multi proximis quasi opera misericordiæ impendunt, sed iniustitiæ facta non deserunt. Qui si veraciter
B proximis misericordiam facere studeant, sibiipsis prius debeuerant iustè viuendo misereri. Vnde scriptum est: Miserere animæ tuæ placens deo. Qui ergo misereri vult proximo, à se trahat necesse est originem miserendi. Scriptum nanque est: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Quomodo ergo alteri miserendo pius est, qui adhuc iniustè viuendo fit impius sibimetipsi? Vnde per quendam sapientem dicitur: Qui sibi nequã est, cui bonus erit? Ad exhibendam quippe misericordiam vt indigentibus plenè exterius valeat impendi, duo sibi necessaria congruunt, id est, homo qui præbeat, & res quæ præbeatur. Sed longè incomparabiliter melior est homo quàm res. Qui itaque indigenti proximo exteriorem substantiam præbet, sed vitam suam à nequitia non custodit, rem suam deo tribuit, & se peccato. Hoc quod minus est, obtulit authori, & hoc quod magis est, seruauit iniquitati. Bene itaque per beatum Iob prius dicitur: Iustitia indutus sum & vestiui me sicut vestimento, & sicut diademate iudicio meo. Ac deinde subiungitur: Oculus fui cæco, & pes claudo. Quia tunc est apud deum oblatio vetæ rectitudinis, cùm de radice iustitiæ procedunt rami pietatis. Sed quia in ipso misericordiæ opere plus solet apud internum iudicem animus pensari quàm factum, notandum quòd cæci oculum fuisse se asserit, pedem claudi. Hæc etenim dicẽs, profectò indicat quia & illi per semetipsum manum prębuerat, & hunc portando sustinebat. Ex qua re colligitur, super egenos ac debiles quantum misericordiæ illius viscera fundebantur. Vnde
C & subditur: Pater eram pauperum. Quæ videlicet verba si ad vocem sanctæ Ecclesiæ typica interpretatione referamus, ipsa est oculus cæco, quia per verbũ lucet: ipsa pes claudo, quia per adiutorium continet. Cæcos enim prædicando illuminat, claudos vero opitulãdo sustentat. Cæcus quippe est, qui adhuc quo pergat nõ videt. Claudus autem est, qui non potest ire quo videt. Crebro nanque peccatũ aut ignorantia aut infirmitate perpetratur, vt vel nesciat homo quid velle debeat, vel non omne quod voluerit possit. Quo contrà rectè per Psalmistam dicitur: Dominus illuminatio mea & salus mea. Quia enim dominus & scientiam & virtutem præbet, & contra ignorantiam il luminatio, & cõtra infirmitatem salus vocatur. Hinc etiam de iniquis dicitur: Fiant viæ illorum tenebræ & lubricum, vt scilicet per tenebras quo ire debent non videant, qui etsi recta viderent, in eis tamen per lubricum stare non possent. Isti itaque per lubricum inter bona claudicant, illi per tenebras quæ bona sequantur ignorant. Sancta itaque Ecclesia extremis tribulationibus deprehensa, antiquorum reminiscitur temporũ, quando & docendo illuminare consueuerat, & adiuuando firmare, & præcedẽtis membri sui ore loquitur, dicens: Oculus fui cæco, & pes claudo.

Misereri volens proximo, sibiipsi prius debet misereri. Eccle. 30. Deute. 6. Eccle. 14. *Ad misericordiã exhibendam duo requiruntur.* Psal. 26. Psal. 24.

Caput XXI.

QVæ quia duos in se populos collegit, Iudaicum scilicet atque gentilem, rectè etiam potest cæco Gentilis, claudo autem Iudaicus populus designari. Gentilis quippe quasi oculos non habuit: quia non recepta lege non vidit quo D
ire debuisset. At contrà Iudaicus habens oculos, claudus fuit: quia legem quidem sciendo tenuit, sed in ea gressum recti operis non tetendit. Si enim Gentilis populus cæcus minimè fuisset, propheta non diceret: Populus qui sedebat in tenebris, lu- *Esaiæ 9.*
cem vidit magnam. Rursum si Israëliticus populus à bono ope re minimè claudicasset, nequaquam voce domini Psalmista dixisset: Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt, *Psalm. 17.*
& claudicauerunt à semitis suis. Qui nimirum populus claudus idcirco nominatur: quia sanum gressum in operatione nõ habuit, quippe qui vtroque pede vti noluit, dum vnum testamentum recepit, aliud spreuit. Quem cùm ad se veniẽtem sancta Ecclesia suscipit, quia ei iam vetus tenenti, & nouum testamentum inserit, ad dirigendos gressus illius quasi alterum pedem iungit. Qui fidelis sanctæ Ecclesiæ populus adhuc rectè subiungit: Pater eram pauperũ: quia videlicet humiles qui pauperes spiritu dicti sunt, ex eius prædicatione generantur. Sed oportet vt in his omnibus ipsa historię subtiliter verba pensemus. Ait enim: Pater eram pauperum, & causam quam nesciebam, diligentissimè inuestigabam. Plærunque enim multa homines pauperibus largiuntur, non quia eosdem pauperes diligunt, sed quia si minimè tribuant, iram iudicij supernì formidant, qui si deum non metuerent, quæ habent dare noluissent. Et quidem in bono opere primus insipientium gradus est, vt qui adhuc proximum sicut se nescit diligere, iam tamen incipiat iudicia superna formidare. Quia igitur aliud est bonum o- E
pus ex præcepto, aliud verò etiam ex affectu facere, sanctus vir vt mentem nobis suæ operationis insinuet, dicat: Pater eram pauperum. Non enim patronum se vel proximum vel adiutorem pauperum, sed patrem fuisse testatur: quia nimirũ magno charitatis officio studium misericordiæ vertit in affectum naturæ, vt eos quasi filios cerneret per amorem, quibus quasi pater præerat per protectionem. Quia igitur vis misericordiæ illius natutam fuerat imitata, patrem se pauperũ fuisse commemorat. Vbi etiam subdit: Et causam quam nesciebam diligentissimè inuestigabam. In quibus videlicet verbis pẽsanda sunt omnia quàm distinctè narrãtur, quòd nulla ab eo merces prætermittitur. Iustus quippe est in actionibus suis, pius in infirmitatibus proximorum, strenuus in negociis pauperum. Qui enim æternæ retributionis bona cogitat, necesse est vt ad omnem se causam secuturæ mercedis extendat. Hinc enim per Salomonem dicitur: Qui deum timet, nihil negligit. Hinc etiam *Eccle. 7.*
Paulus ait: Ad omne opus bonum parati. Sed inter hæc scien- *2. Tim. 3.*
dum est, quia aliquãdo in actionibus nostris minora bona prętermittenda sunt pro vtilitate maiorum. Nam quis ignoret esse boni operis meritum, mortuum sepelire? Et tamen cuidam qui ad sepeliendum patrem se dimitti popoſcerat, dictum
F est: Sine vt mortui sepeliant mortuos suos, tu autem vade & *Lucæ 9.*
annuncia regnum dei. Postponendum nãque erat obsequium huius ministerij officio prædicationis: quia illo carne mortuos in terram conderet, isto autem anima mortuos ad vitam resuscitaret. Per prophetam quoque primatibus synagogæ dicitur: *Esaiæ 1.*
Quærite iudicium, subuenite oppresso. Et tamen Paulus Apostolus dicit: Contemptibiles qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad iudicandum. Auditores etenim suos ad virtutem sapiẽ- *1. Cor. 6.*
tiæ, ad linguarum genera, ad prophetiæ quoque indaganda mysteria succendebat, dicens: Æmulamini spiritalia, magis autem *1. Cor. 12.*
vt prophetis. Sed quia spiritalia dona caperent, si terrena eos negocia depressissent, longè antè præmisit, dicens: Contem- *1. Cor. 6.*
ptibiles qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad iudicandum. Ac si apertè dicat: Qui minoris meriti sunt in Ecclesia, & nullis magnorum donorum virtutibus pollẽt, ipsi de terrenis negociis iudicent, quatenus per quos magna nequeunt, bona minora suppleantur. Quos & contemptibiles nominat, & tamen sapientes vocat, cùm dicit: Sic non est sapiens inter vos quisquam qui possit iudicare inter fratrem suum? Qua ex re quid *Ibidem.*
colligitur, nisi vt hi terrenas causas examinent, qui exteriorum rerum sapientiam perceperunt? Qui autem spiritalibus donis ditati sunt, profectò terrenis non debent negociis implicari, vt dum non coguntur inferiora bona disponere, exercitati valeãt bonis superioribus deseruire.

Universidad de Deusto Biblioteca

Caput XXII.

G Sed curandum magnopere eſt, vt hi qui donis ſpiritalibus emicant, nequaquam proximorum infirmantium negocia funditus deſerant, ſed hæc aliis quibus dignum eſt, tractanda committant. Vnde Moyſes quoque ad populum viros pro ſe ſeptuaginta conſtituit, vt quanto ſe ab exterioribus cauſis † abſconderet, tanto ardentius interna penetraret. Sicque fit vt ſummi viri magis ad ſpiritalia dona proficiant, dum eorũ mentes res infimæ non conculcant, & rurſum viri in Eccleſia vltimi ſine bono opere non viuant, dum in rebus exterioribus inueniunt recta quæ agant. Sancta quippe Eccleſia ſic conſiſtit vnitate fidelium, ſicut corpus noſtrum vnitum eſt compage membrorum. Alia nanque ſunt membra in corpore quæ intuẽdæ luci deſeruiunt, alia quæ à terreno actu minimè diſiunguntur. Oculus quippe luci intenditur, & ne cæcari valeat, à puluere cuſtoditur. Pes verò tunc ſuum officium rectè peragit, cùm ſuſcipiendum terræ puluerem non refugit. Quæ tamen corporis membra viciſsim ſibi ſua officia impartiẽdo copulantur, vt pes oculis curat, & oculus pedi proſpiciat. Sic itaque ſic ſanctæ Eccleſiæ membra debent & officio eſſe diſtincta, & charitate coniuncta, vt ſummi viri eorum viam prouideant, qui in terrenis negociis vacant: quatenus velut ad lumen oculorum pes ambulet, & rurſum quicquid terrenis negociis implicati agũt, hoc ad maiorem † vtilitatem referant, vt pes cuius via proſpicitur, non ſibi tantummodo, ſed etiam oculis gradiatur. H Dum itaque ſibiinuicem alterna adminiſtratione conueniunt, miro modo agitur, vt quia electi quique viciſsim ſibimet impendendo quod valent faciunt, eorum fiant opera etiam quæ facere ipſi non poſſunt. Sed inter hæc ſciendum eſt, quia cùm proximorum cauſis exterioribus qui aptè deſeruiant, deſunt: debent hi quoque qui ſpiritalibus donis pleni ſunt, eorum infirmitatibus condeſcendere, terreniſque illorum neceſsitatibus inquãtum decenter valeant, charitatis condeſcenſione ſeruire. Nec tædere animum debet, ſi ſenſus eius contemplationi ſpiritaliũ ſemper intentus, aliquando diſpenſandis rebus minimis quaſi minoratus inflectitur, quando illud verbum per quod conſtat omnis creatura, vt prodeſſet hominibus, aſſumpta humanitate voluit paulominus ab angelis minorari. Quid ergo mirum ſi homo ſe propter hominem attrahit, dum creator hominum & angelorum, formam hominis propter hominem ſuſcepit? Nec tamen minoratur ſenſus cùm ſic attrahitur: quia tãto ſubtilius ſuperiora penetrat, quanto humilius pro amore cõditoris nec inferiora contemnit. Quid indignum nobis vel difficile eſt, ſi ſupra infráque animum ducimus, qui eadem manu corporis lauamus faciem, qua etiam calceamus pedem? Beatus igitur Iob quia cùm magna ageret, minima non deſpexit, dicat:

† al. laboribus.

† al. morũ.

Caput XXIII.

I Et cauſam quam neſciebam, diligẽtiſsimè inueſtigabam.) Qua in re notandum video, ne ad proferendam ſententiam vnquam præcipites eſſe debeamus, ne temere indiſcuſſa iudicemus, ne quælibet mala audita nos moueant, ne paſſim dicta ſine probatione credamus. Quod profectò perpetrare pertimeſcimus, ſi authoris noſtri ſubtilius facta penſamus. Ipſe quippe vt nos à præcipitata ſententiæ prolatione compeſceret, cùm omnia nuda & aperta ſint oculis eius, mala tamen Sodomæ noluit audita iudicare, qui ait: Clamor Sodomorum & Gomorreorum multiplicatus eſt, & peccatum eorum aggrauatum eſt nimis, deſcendam & videbo vtrum clamorem qui venit ad me, opere compleuerint, an non eſt ita, vt ſciam. Omnipotens itaque dominus & omnia ſciens, cur ante probationem quaſi dubitat, niſi vt grauitatis nobis exemplum proponat, ne mala hominum antè præſumamus credere quàm probare? Et ecce per angelos ad cognoſcẽda mala deſcendit, móxque facinoroſos percutit, atque ille patiẽs, ille mitis, ille de quo ſcriptum eſt: Tu autem domine cum tranquillitate iudicas, ille de quo ſcriptum eſt rurſum: Dominus patiens eſt redditor, in tanto crimine inuolutos inueniens, quaſi patientiam prætermiſit, & diem extremi iudicij expectare ad vindictam noluit, ſed eos igne iudicij ante iudicij diem præuenit. Ecce malũ quaſi cum difficultate credidit cùm audiuit, & tamen ſine tarditate percuſsit, cùm verũ agnoſcendo reperit, vt nobis videlicet daret exemplum, quòd maiora crimina & tardè credenda ſunt cùm audiuntur, & citius punienda ſunt cùm veraciter agnoſcũtur. K Huius ergo diligentiæ beatus Iob ſollicitudinem gerẽs ait: Et cauſam quam neſciebam, diligentiſsimè inueſtigabam. Quę ſcilicet verba etiam per vocem Eccleſiæ ad interpretationem typicam poſſumus non inconueniẽter referre. Ipſa quippe per electos ſuos cum mala carnalium iudicat, hoc quod neſcit inueſtigat: quia mala quæ neſcit operando, inueſtigat per iudiciũ corrigendo. Sancta itaque Eccleſia cùm iniuſtorum fuerit ad tempus improbitate compreſſa, reminiſcitur dicens: Cauſam quam neſciebam, diligentiſsime inueſtigabam. Ac ſi apertè dicat: Mala quæ in electis meis agendo non noueram, in iniquis hominibus diſtrictè iudicando plectebam. Et quia nunc virtute prędicationis ſuæ diabolum conterit, atq; ex eius ore vniuſcuiuſque quem ſuſcipit animam rapit. Sequitur:

Gene. 18.

Sapien. 12.

Quòd dentibus diaboli prædam eripit, qui ab errore vel malitia aliquem prædicando conuertit.

Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam.) O qualem de ore diaboli prædam tulit, quãdo ipſum raptorem Saulum conuertendo rapuit, quando adhuc ſpirans minarum, acceptis epiſtolis pergebat Damaſcum, & dum perſequendo fideles, congregaret plebem diabolo, cognoſcendo fidem ipſe aggregatus eſt Chriſto! Toties ex iniqui dentibus Eccleſia prædam tulit, quoties ex erroris morſu animam prædicando diripuit. Quis nãque iniquus verius dici poteſt quàm diabolus? L Cuius molas conterimus, quotiens diſſerendo contra eius inſidias, occulta illius machinamenta monſtramus, ac ſi de eius dentibus prædam tollimus: quia mentem quam iam ad peccatum frangendo momorderat, ad ſalutem vitæ conuertendo reuocamus.

Caput XXIIII.

Per molas quippe occultæ eius inſidiæ, per dentes verò aperta iam culpæ perpetratio demonſtratur. De quibus nimirum molis ac dentibus per Pſalmiſtam ſcriptum eſt: Deus verò conteret dentes eorum in ore ipſorum, molas leonum confringet dominus. Sed ſanctus vir antè ſe aſſerit molas conterere, vt pòſt de dentibus illius prædam potuiſſet auferre: quia tunc veraciter prædam de eius dentibus tollimus, cùm prius molas illius conterere ſcimus. Prius enim neceſſe eſt occulta conſiliorum illius machinamenta prodere, vt auditoris noſtri animam valeamus poſtmodum ab aperto lapſu reuocare. Huius iniqui molas ipſe ſummus paſtor Eccleſiæ prædicando conterebat, cùm diceret: Sobrij eſtote & vigilate, quia aduerſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærẽs quem deuoret, cui reſiſtite fortes in fide. Contra hunc leonem ſancta Eccleſia quia eius inſidias conſpicit, fidei caulas munit. Cuius toties molas frangit, quoties hæreticorum argumenta deſtruit, totiéſque ab eius dentibus prædam diripit, quoties ab errore, quempiam prædicando conuertit. M Et quia plærique iuſtorum tunc erunt qui ſe Eccleſiaſticæ pacis tempore ab hoc mundo exituros eſſe crediderunt, beatus Iob dum ſua narrat, voces quoque iuſtorum ſequentium indicat, dicens:

Pſal. 57.

1. Petr. 5.

Quòd ſancta Eccleſia filios ſuos in nido pacis enutriat.

Dicebámque: In nidulo meo moriar, & ſicut palma multiplicabo dies.) Quid hoc loco per nidi nomen exprimitur, niſi tranquilla quies fidei, qua vnuſquiſque infirmus nutritur? Multitudo quippe illa bonorum, quæ perſecutionum temporibus fuerit deprehenſa, nutrimentorum ſuorum dies quaſi in nido ſic in loco quietis, explere ſe credidit. Nam niſi ſancta Eccleſia infirmos quoſque filios nunc in nido pacis enutriret, Pſalmiſta non diceret: Etenim paſſer inuenit ſibi domum, & turtur nidũ, vbi reponat pullos ſuos. Iam quippe domũ inuenit ſibi paſſer: quia æternum cœli habitaculum, noſter redemptor intrauit. Et turtur inuenit nidum, quia ſancta Eccleſia amore cõditoris affecta crebris gemitibus vtitur, & velut nidum ſibi, id eſt, pacatiſsimam fidei quietem conſtruit, in qua creſcentes filios quaſi plumeſcentes pullos, quouſque ad ſuperiora euolent, charitatis gremio calefactos fouet. Igitur quia tunc erunt, qui pacis tempore ſe ad ſuperna migrare, id eſt, à nido euolare crediderunt, eorum vox beati Iob voce præuenitur, cùm ait: Dicebámque: In nidulo meo moriar. Quia verò hoc ipſum ſibi pacis ocium ex multorum dierum longitudine promittebant, rectè ſubiungit, dicẽs: Et ſicut palma multiplicabo dies.) Palma enim tardè

Pſal. 83.

A tardè proficit, ſed diu in viriditate ſubſiſtit. Cum multis autem difficultatibus ſancta Eccleſia ad fidei ſtatum venit, & pro collectione plurimorum, in eiuſdem fidei gloria diutius ſtare concupiſcit. Sicut palma ergo multiplicare ſe dies credidit, quæ emergente ſubitæ tẽtationis articulo, pacis ſuæ gratiam & tardè à fidelibus adeptam, & citius ab infidelibus interceptam dolet.

Caput XXV.

Nec immerito iuſtorũ vita palmæ comparatur: quia ſcilicet palma inferius tactu aſpera eſt, & quaſi aridis corticibus obuoluta, ſuperius verò & viſu & fructibus pulchra: inferius corticum ſuarum inuolutionibus anguſtatur, ſed ſuperius amplitudine pulchræ viriditatis expanditur. Sic quippe eſt electorũ vita, deſpecta inferius, ſuperius pulchra: in imo iſta quaſi multis corticibus obuoluitur, dum innumeris tribulationibus anguſtatur: in ſummo verò illa quaſi pulchrę viriditatis foliis amplitudine retributionis expanditur. Habet quidem aliud palma, quo à cunctis arborum generibus differt. Omnis nanque arbor in ſuo robore iuxta terram vaſta ſubſiſtit, ſed creſcendo ſuperius anguſtatur, & quanto pauliſper ſublimior, tanto in altum ſubtilior redditur. Palma vero minor ab imis inchoat, & iuxta ramos ac fructus ampliori robore exurgit, & quæ tenuis ab imis proficit, vaſtior ad ſumma ſuccreſcit. Quibus itaque alia arbuſta niſi terrenis mentibus inueniuntur eſſe ſimilia, inferius vaſta, ſuperius anguſta? B quia nimirũ omnes huius ſeculi dilectores, in terrenis rebus fortes ſunt, in cœleſtibus debiles. Nam pro temporali gloria vſque ad mortem deſudare appetunt, & pro ſpe perpetua, ne parum quidem in labore ſubſiſtunt. Pro terrenis lucris quaſlibet iniurias tolerãt, & pro cœleſti mercede vel tenuiſsimi verbi ferre contumelias recuſant: terreno iudici toto etiam die aſsiſtere fortes ſunt, in oratione verò coram domino vel vnius horæ momẽto laſſantur. Sępe nuditatem, deiectionem, famem, pro acquirendis diuitiis atque honoribus tolerant, & earum rerum ſe abſtinentia cruciant, ad quas adipiſcendas feſtinant, ſuperna autem laborioſè quærere tãto magis diſsimulant, quanto ea retribui tardius putant. Hi itaque quaſi aliarum arborũ more deorſum vaſti ſunt, ſurſum anguſti: quia fortes in inferiora ſubſiſtunt, ſed ad ſuperiora deficiunt. At contrà ex qualitate palmarum deſignatur proficiẽs vita iuſtorum, qui nequaquam ſunt in terrenis ſtudiis fortes, & in cœleſtibus debiles, ſed longius atque diſtãtius ſtudioſos ſe deo exhibent, quàm ſeculo fuiſſe meminerunt. Nam cùm quibuſdam per prædicatorem noſtrum dicitur: Humanũ dico, propter infirmitatem carnis veſtræ: ſicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem, eorum proculdubio infirmitati condeſcẽditur, ac ſi eis apertius diceretur: Si nequaquam amplius poteſtis, ſal- C tem tales eſtote in fructu bonorum operum, quales fuiſtis dudum in actione vitiorũ, ne debiliores vos habeat ſancta libertas hæredes, quos in carne † validos habuit vſus terrenæ voluptatis.

Contra huius ſeculi dilectores.

Rom. 6.

† al. ſancta libertas charitatis quã in carne, &c.

Caput XXVI.

Svnt verò nonnulli qui cùm cœleſtia appetũt, atque huius mundi noxia facta derelinquunt, ab inchoatione ſua quotidie inconſtantiæ puſillanimitate deficiunt. Quibus hos niſi arbuſtis reliquis ſimiles dixerim, qui nequaquam tales ſuperius ſurgunt, quales inferius oriuntur? Hi quippe ad conuerſionem venientes, non tales quales cœperunt perſeuerant, & quaſi more arborũ, inchoatione vaſti ſunt, ſed tenues creſcunt: quia pauliſper per augmenta temporum patiuntur detrimenta virtutum. Senſim quippe in eis deſideria ſuperna langueſcunt, & qui robuſta ac fortia propoſuerant, debilia atq; infirma conſummant, dúmque ętatis augmento proficiunt, quaſi flexibiles creſcunt. Palma verò, ſicut dictum eſt, vaſtior in ſummitate eſt quàm eſſe cœperit ex radice: quia ſæpe electorum conuerſio plus finiendo peragit, quàm proponit inchoãdo, & ſi tepidius prima inchoat, feruẽtis extrema conſummat: videlicet ſemper inchoare ſe æſtimat, & idcirco infatigabilis in nouitate perdurat. Hanc ſcilicet iuſtorum conſtantiam propheta intuens ait: Qui confidunt in domino, mutabunt fortitudinem ſuam, aſſument pennas vt aquilæ, current & non laborabunt, ambulabũt & non deficient. Mutant quippe fortitudinem: quia fortes ſtudent eſſe in ſpiritali opere, qui dudum fuerant fortes in carne. D Aſſumunt autem pennas vt aquilæ: quia contemplando volãt. Currunt & non laborant, quia velocibus magna celeritate prędicant. Ambulant & non deficiunt, quia intellectus ſui velocitatem retinent, vt tardioribus condeſcendant. In cunctis verò bona quę accipiunt, quanto aliis libenter accommodant, tanto ipſi incommutabiles in nouitate perdurant, & qui tenues à radice inchoationis exeunt, fortes in culminis perfectione conualeſcunt. Dicat itaque beatus Iob ex perſona ſua, dicat ex voce ſanctæ Eccleſiæ his quos pacis tempore ad ſe conuerſos habuerat, atque in bonis moribus perſeueraturos credebat. Dicebãque: In nidulo meo moriar, & ſicut palma multiplicabo dies. Quaſi enim palmam multiplicare ſe dies credidit, quæ mentes fidelium ad extremũ vſque robuſtiores exurgere putabat. Cùm enim multorũ corda perſecutionibus cœperint laſſata molleſcere, dolet iam in ſe quaſi ad debilitatem tendere, quos mirabatur fortia propoſuiſſe. Et quia mẽte ſemper ſpiritali ſcientiæ intendit, rectè ſubiungitur: Radix mea aperta eſt ſecus aquas.) Iuxta aquas enim radix aperitur, quando ad percipienda veritatis fluenta latenter cogitatio mentis expanditur. Vt enim in ſuperiori libro iam diximus, ſolet in ſacro eloquio radicis nomine, occulta cogitatio deſignari. Radicem igitur noſtram ſecus aquas aperimus, cùm infuſioni intimæ cogitationem taciti cordis intendimus.

Eſaiæ 40.

E Caput XXVII.

Qvæ ſcilicet verba ſi ad vocem ſanctę Eccleſię ducimus, radix illius ipſa debet incarnatio redemptoris intelligi. Quæ iuxta aquas aperta eſt, dum deus inuiſibilis per aſſumptionem humanitatis ſuæ patuit aſpectibus viſionis noſtrę. Creator quippe qui in diuinitate videri non poterat: aſſumpſit à nobis vnde videretur à nobis. Radix ergo ſecus aquas aperitur: quia author humani generis per humanitatem ſuam hominibus demonſtratur. Vnde rectè quoque per Pſalmiſtam dicitur: Et erit tãquam lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum. Decurſus quippe aquarum ſunt quotidiani tranſitus deficientium populorum. Et de ſemetipſa veritas dicit: Si in ligno viridi hęc faciunt, in arido quid fiet? Lignũ ergo ſecus decurſus aquarum eſt, qui fructum & protectionem ſui nobis vmbraculi proferens, apparuit creator in carne, vt humanum genus per reſurrectionem robuſtũ figeret, quod per defectum quotidie ibat in mortem. Sequitur: Et ros morabitur in meſsione mea.) Subaudis, dicebam. Meſsio enim ſanctæ Eccleſiæ non inconuenienter accipitur, cum perfectæ animæ corporibus abſtractæ, velut maturæ ſegetes à terra deciſæ, ad cœleſtia horrea demigrant, quod quia non noſtra virtute, ſed cœleſti gratia largiente agitur, bene ait: Et ros morabitur in meſsione mea. Ros nanque deſuper cadit, meſsis deorſum colligitur. Ergo ros morabitur in meſsione: quia gratia deſuper ve- F niens agit, vt digni ſumus qui de inferioribus colligamur. Ipſa quippe nos deſuper infundente, fructum bonorum operum ferimus. Vnde rectè quoque per Paulum dicitur: Gratia dei ſum id quod ſum, & gratia eius in me vacua non fuit. Si enim quæratur quid ſit ros deſuper veniens, ait: Gratia dei ſum id quod ſum. Si intueamur meſſem, ſub rore creſcentem, ait: Et gratia eius in me vacua non fuit, ſed abundantius illis omnibus laboraui. Sequitur: Gloria mea ſemper innouabitur, & arcus meus in manu mea inſtaurabitur.) Subaudis, dicebã. Superiori quippe ſententiæ coniungitur, quod locutione continua ſubinfertur, cùm ait: Dicebámque: In nidulo meo moriar, & ſicut palma multiplicabo dies. Ac deinde ſubiungitur: Radix mea aperta eſt ſecus aquas, & ros morabitur in meſsione mea. Gloria mea ſemper innouabitur, & arcus meus in manu mea inſtaurabitur. Cunctis vera ſcientibus liquet, quòd ad vetuſtam vitam vitia pertinẽt, virtutes ad nouã. Hinc enim Paulus dicit: Exuentes vos veterem hominem cũ actibus ſuis, & induentes nouũ. Hinc rurſus ait: Vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt. Hinc Pſalmiſta ex typo humani generis loquens, inter malignos ſpiritus deprehẽſis dicit: Inueteraui inter omnes inimicos meos. A feruore etenim mentis vel inter ſpiritales inimicos vel inter carnales quoſque proximos, ipſo aliquo modo viuendi vſu veteraſcimus, & aſſumptæ nouitatis ſpeciem fuſcamus. A qua tamen vetuſtate quotidie ſi ſtudio circũſpectionis inuigilamus,

Pſalm. 1.

1. Cor. 15.

Colo. 3.

Roma. 6.

Pſal. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G orando,legendo, bene viuendo renouamur: quia vita noſtra dum lachrymis lauatur,bonis operibus exercetur, ſanctis meditationibus tenditur,ad nouitatem ſuam ſine ceſſatione reparatur.Beatus igitur Iob ſic ſua narrat, vt noſtra ſignificet:quia ſancta Eccleſia cùm fideles ſuos conſpicit ad vitæ veteris culpas redire,eos quos nouitatem mentis intuetur perdere, cogitur plorare. Prædicator quippe egregius diſcipulis ſuis dicit:
1.Theſ.2. Quæ eſt enim noſtra ſpes,aut gaudiũ,aut corona gloriæ? Nónne vos ante dominum? Sancta ergo Eccleſia quaſi amiſſam gloriam deplorat,cùm fideles ſuos ad vitam veterem redire conſiderat. Ait enim : Dicebam, gloria mea ſemper innouabitur: quia eos quos in ſe nouæ vitæ militare credidit, vetuſtis deſideriis ſeruire cognoſcit.

Caput XXVIII.

Arcus. ARcus autem nomine in ſacro eloquio aliquando malorum inſidiæ,aliquando dies iudicij,aliquando verò ipſa eadem ſacra eloquia deſignantur. Per arcum quippe inſidiæ figurantur,ſicut per Pſalmiſtam dicitur : Intenderunt arcum ſuum,rem amaram.Per arcum quoque dies extremi iudicij deſignatur,ſicut per eundem rurſum Pſalmiſtam dicitur:Oſtendiſti populo tuo dura,potaſti nos vino compũctionis.Dediſti metuentibus te ſignificationem,vt fugiãt à facie arcus.In arcu enim quãto longè trahitur chorda,tanto de eo diſtrictior exit ſagitta. Sic nimirum ſic extremi iudicij dies quanto longè differtur vt veniat,tanto cùm venerit,de illo diſtrictior ſententia procedit.Idcirco autem diuerſis nunc cladibus percutimur, vt his correcti, pratiores tunc inueniri valeamus . Vnde illic præmiſſum eſt:Oſtẽdiſti populo tuo dura,flagella videlicet ſeculi quæ ſecuturum grauius iudicij diem præcurrunt . Potaſti nos vino compunctionis,vt terena gaudia in lachrymas verterentur.Dediſti metuentibus te ſignificationem,vt fugiant à facie arcus. Ac ſi diceret:Hoc tempus miſericordiæ eſt,illud tempus iudicij erit.Per iſta ergo huius temporis flagella ſignificas, quomodo tunc percuſſurus es quãdo non parcens iudicas, qui ſic diſtrictè modo percutis quando parcis.Aliquando autẽ per arcum etiam ſacra ſcriptura ſignatur . Ipſa quippe arcus eſt Eccleſię,ipſa arcus eſt domini,de qua ad corda hominum ſicut ſe-
Pſal.7. rientes ſagittæ,ſic terrentes ſententiæ veniunt.Vnde rectè quoque per Pſalmiſtam dicitur:Arcum ſuum tetendit & parauit illum,& in ipſo parauit vaſa mortis ſagittas ſuas ardentibus effecit.Arcum nanque ſuum dominus tetendit:quia cunctis peccatoribus per ſcripturam ſacram minas exhibuit.In quo arcu ſcilicet vaſa mortis præparat : quia ſecundum eloquij ſui ſententiam,eos qui nunc corrigi negligunt,reprobos damnat.In quo etiam ſagittas ſuas ardentibus effecit, quia in eos quos per terrorem corrigit,accenſas verborum ſententias emittit. De hoc
Eſaiæ 7. prædicatorum arcu per Eſaiam dicitur: Cum ſagittis & arcu egrediuntur illuc , quia nimirum ſancti Apoſtoli ad feriendam I gentilis vitæ duritiam cum diſtrictis verborum ſpiculis venerũt. Quid igitur hoc in loco arcus nomine,niſi ſacrum eloquiũ debet intelligi?In chorda etenim teſtamentum nouum,in cornu verò teſtamẽtum vetus accipitur.In arcu autem dum chorda trahitur,cornu curuatur.Sic in hoc eodem ſacro eloquio dũ teſtamentum nouum legitur, duritia teſtaméti veteris emollitur.Ad eius nanque ſpiritalia , & blanda præcepta illius literæ ſe rigor inclinat: quia teſtamẽtum nouum dum quaſi quodam bonæ operationis brachio trahitur,in teſtamento veteri ſeueritatis iura flectuntur. Nec indecenter dicimus chordam teſtamento nouo congruere , quod de incarnatione dominica certum eſt extitiſſe. Quaſi ergo chorda trahitur,& cornua curuãtur: quia dum in teſtamẽto nouo incarnatio mediatoris agnoſcitur,ad ſpiritalem intelligentiam rigor teſtamenti veteris inclinatur. Ait igitur ſanctus vir:Dicebam,gloria mea ſemper innouabitur,& arcus meus in manu mea inſtaurabitur. Arcus in manu,eſt ſcriptura ſacra in operatione.In manu etenim arcum tenet,qui diuina eloquia quæ intellectu cognoſcit, operatione perficit. Inſtauratur ergo arcus in manu , dũ quicquid in ſacro
Canti.4. eloquio ſtudendo cognoſcitur,viuẽdo completur.Hinc etiam Salomon dum fortes ſpiritalis pugnæ deſcriberet bellatores, ait:Omnes tenentes gladios,& ad bella doctiſsimi.Quid nanque in diuina ſcriptura per gladium figuretur , Paulus aperuit,
Ephe.6. dicens:Et gladium ſpiritus,quod eſt verbum dei.

Caput XXIX. K

SAlomon autem non ait:omnes habentes gladios , ſed tenentes: quia videlicet verbum dei nõ eſt mirabile ſolummodo ſcire,ſed facere.Habet quippe , ſed nõ tenet gladiũ, qui diuinum quidem eloquium nouit, ſed ſecũdum illud viuere negligit.Et doctus eſſe ad bella iam non vellet, qui ſpiritalẽ quem habet gladium minimè exercet.Nam reſiſtere tentationibus omnino non ſufficit,qui hunc verbi dei tenere gladium malè viuendo poſtponit.Sancta itaque Eccleſia quæ ſubſequẽti perſecutione deprimitur,malorum abundantiam,& bonorũ inopiam penſans,beati Iob vocibus damna ſua prænunciat,dicens:Dicebámque in nidulo meo moriar,& ſicut palma multiplicabo dies.Radix mea aperta eſt ſecus aquas , & ros morabitur in meſsione mea. Gloria mea ſemper innouabitur,& arcus meus in manu mea inſtaurabitur. Quæ videlicet cuncta conſiderans,nequaquam ſpe caſſa fallebatur . Nam perfecti quique multos nunc eius conſpiciunt adiutores,ſed penſant proculdubio quòd emergente perſecutionis articulo,ex his plærique hoſtes illius fiunt,qui eſſe pacis tempore eius ciues vidẽtur. Non autem de omnibus ita deſperant:ſed tamen plærunque contingit,vt hi de quibus maiorem fidei fiduciam habuerãt,ipſi eiuſdem fidei hoſtes atrociores fiant: vt eos tunc videant cõtra ſacra eloquia agere , ex quorum ſe operatione crediderant hæc eadem ſacra eloquia ad prædicationis gratiam reſtaurare.Quæ tamen tempora iam nunc inchoaſſe ingemiſcimus , cùm mul- L
tos intra Eccleſiam poſitos cernimus , qui aut nolunt operari quod intelligunt , aut hocipſum quoque factum eloquium intelligere ac noſſe contemnunt . A veritare etenim auertentes auditũ,ad fabulas conuertuntur,dum omnes quæ ſua ſunt quærunt,non quæ ſunt Ieſu Chriſti.Scripta dei vbique reperta opponuntur oculis,ſed hæc cognoſcere homines dedignãtur.Penè nullus quærit ſcire quod credidit . Multitudo ergo bonorũ præcedentium arcum ſuum deſtrui dolebat , quæ ſacrum eloquium reſtaurari ſemper per ſtudium ſubſequẽtium credebat.

Libri deciminoni Moralium ſancti Gregorij finis.

LIBER VIGESIMUS Moralis expoſitionis

ſancti Gregorij,doctoris Eccleſiæ,ſuper reliqua capitis vigeſiminoni textus beati Iob.

Caput I.

QVANVIS omnem ſcientiam atque doctrinam ſcriptura ſacra ſine aliqua M
comparatione tranſcendat, vt taceam quòd vera prędicat,quòd ad cœleſtem partiam vocat:quòd à terrenis deſideriis,ad ſuperna amplectenda cor legentis immutat : quòd dictis obſcurioribus exercet fortes : & paruulis humili ſermone blanditur : quòd nec ſic clauſa eſt vt paueſci debeat, nec ſic patet,vt vileſcat:quòd vſu faſtidium tollit,& tanto amplius diligitur , quanto amplius meditatur : quod legentis animum humilibus verbis adiuuat , ſublimibus ſenſibus leuat: quòd aliquo modo cum legentibus creſcit : quòd à rudibus lectoribus,quaſi recognoſcitur,& tamen doctis ſemper noua reperitur: vt ergo de rerum pondere taceam , ſcientias tamen omnes atque doctrinas ipſo etiam locutionis ſuæ more tranſcẽdit : quia vno eodémque ſermone dum narrat textum , prodit myſterium , & ſic ſcit præterita dicere , vt eoipſo nouerit futura prædicare,& non immutato dicendi ordine, eiſdem ipſis ſermonibus nouit & anteacta deſcribere , & agenda nunciare , ſicut hæc eadem beati Iob verba ſunt , qui dum ſua dicit , noſtra prædicit , dúmque lamenta propria per ſermonem indicat , ſanctæ Eccleſiæ cauſas per intellectum ſonat. Ait enim:Qui me audiebant,expectabant ſententiam,& intenti tacebant ad conſilium meum . Verbis meis addere nihil audebant,& ſuper illos ſtillabat eloquium meum.Expectabant me ſicut

A ſicut pluuiam,& os ſuum aperiebant quaſi ad imbrem ſerotinum.Hanc etenim apud beatum Iob fuiſſe ſubiectorum reuerentiam indubitanter credimus. Sed ſicut iam ſæpe diximus, ſancta Eccleſia hæreticorum , vel carnalium tribulationibus preſſa,præteritorum reminiſcitur temporum,in quibus omne quod ab ea dicitur,cum metu à fidelibus auditur,&aduerſariorum ſuorum proteruiam deplorans,dicit:

Quantæ reuerentiæ Iob fuerit apud auditores ſuos,& quantæ diſcretionis in ſermonibus proferendis.

Qui me audiebant expectabant ſententiam,& intenti tacebant ad conſilium meum.) Ac ſi apertè dicat:Non vt hi prorerui ac tumidi,qui dum veritatis verba ſuſcipere renuunt,præ dicationis meæ ſententias quaſi docendo præcurrunt . Cuius nunc diſcipuli intenti ad eius conſilium tacent:quia verba eius non audent impugnare,ſed credere. Vt enim proficere ex ipſis poſsint , ea procul dubio non iudicaturi , ſed ſecuturi audiunt. De quibus rectè ſubiungitur : Verbis meis addere nihil audebant : quia nimirum hæretici cùm contra hanc libertate peſsima fuerint effrenati,dictis eius addere aliquid præſumunt,cùm prędicamentorum eius rectitudinem quaſi emendare moliuntur.Quæ adhuc de bonis auditoribus ſubdit:Et ſuper illos ſtillabat eloquium meum.) In hac ſtillatione eloquij , quid aliud
B quàm menſura prædicationis accipitur?quia oportet vt exhortationis gratia ſingulis iuxta capacitatem ingenij conferatur. Per hoc ergo quod dicitur:Verbis meis addere nihil audebant, reuerentia laudatur audientium. Per hoc verò quod ſubditur: Et ſuper illos ſtillabat eloquium meum , indicatur diſpenſatio magiſtrorum.Debet enim ſubtiliter is qui docet perſpicere,ne plus ſtudeat,quàm ab audiẽte capiatur,prædicare. Debet enim ad infirmitatem audientium ſemetipſum contrahendo deſcen dere,ne dum paruis ſublimia , & idcirco non profutura loquitur,ſe magis curet oſtendere,quàm auditoribus prodeſſe.

Caput II.

Exodi.37. IVbente autem domino,non ſolum phialæ ad menſam taber naculi,ſed etiam cyathi præparãtur.Quid enim per phialas, niſi larga prædicatio,quid verò per cyathos , niſi minima & tenuis de deo locutio deſignatur ? In menſa igitur domini , & phialæ præparantur & cyathi : quia videlicet in doctrina ſacri eloquij,non ſolum exhibenda ſunt magna & arcana,quæ deebriant , ſed etiam parua & ſubtilia quaſi per guſtum notitiam præſtant. Huius ergo diſcretiſsimæ diſpenſationis ſuæ , ſancta Eccleſia extremis preſſa temporibus reminiſcatur,& dicat:Super illos ſtillabat eloquium meum. Vbi aptè quoque ſubiungitur:Expectabant me ſicut pluuiam,& os ſuum aperiebãt quaſi ad imbrem ſerotinum.) Verba quippe ſanctæ prædicationis ſicut pluuiam ſuſtinemus:cùm vera humilitate ariditatem noſtri
C cordis agnoſcimus , vt potu ſanctæ prædicationis irrigemur. *Pſal.142.* Vnde deo rectè per Pſalmiſtam dicitur:Anima mea ſicut terra ſine aqua tibi.His doctrinæ fluentis infundi Propheta nos ad- *Eſa.55.* monet,dicens:Sitientes venite ad aquam.Qui dum in extrema parte iam ſeculi verba ſanctæ prædicationis accipimus,quaſi ad *Pſalm.11.* imbrem ſerotinum os cordis aperimus.Nam ſi os in corde nõ eſſet,Pſalmiſta non diceret:Labia doloſa in corde,& corde locuti ſunt mala.Os igitur cordis quia verbis intendimus vltimæ prædicationis,hoc velut ſerotinis aperimus fluentis . Quæ nimirum prædicatio ex eius ad nos ſacrificio prodiit,qui per Pſal *Pſalm.14.* miſtam dicit:Eleuatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum. Quia enim redemptor noſter iuxta mundi finem vim *Hiere.5.* perſequentium pertulit,ſemetipſum pro nobis ſacrificium veſpertinum dedit.De hoc imbre ſerotino aliàs ſcriptum eſt:Dabovobis pluuiam temporaneam & ſerotinam.Temporaneam quippe pluuiam dedit:quia electis ſuis priori tempore legis intellectum contulit. Serotinam quoque pluuiam tribuit , quia prædicari diebus vltimis incarnationis ſuæ myſterium fecit. Quod quia ſancta Eccleſia quotidie annunciare non deſinit, ora cordis audientium velut ex imbre ſerotino inſundit. Sequitur:

Quòd prælatus quiſque ea circa ſubditos ſuos debet vti cenſura, vt eis pro tempore ſic ſe grauem exhibeat , vt non reddat odioſum, ſic hilarem,vt non faciat vilem.

Si quando ridebam ab eos : non credebant,& lux vultus mei non cadebat in terram.) Hæc ſi iuxta hiſtoriæ verba percipimus,credi neceſſe eſt quòd vir ſanctus talem exhibuerit ſub D
ditis,vt etiam ridens timeri potuiſſet.Sed cùm ſuperiuspatrem ſe paupetum,viduarum verò conſolatorem fuiſſe perhibet,magna valde diſcretione res indiget, quomodo in tanto terrore regiminis,tanta quoque affuerit lenitas,& manſuetudo pietatis.Sine magna enim benignitatis lenitate non fuit hoc, quod ſe pattem pauperum,& viduarum conſolatorem dicit.Sed rurſum ſine magna ſeueritate non potuit etiam ridẽs timeri.Quã in re quid aliud docemur,niſi quod talis debẽt eſſe diſpenſatio regiminis:vt is qui præeſt,ea ſe circa ſubditos menſura moderetur:quatenus & arridẽs timeri debeat:&iratus amari? vt eum nec nimia lætitia vilem reddat,nec immoderata ſeueritas odio ſum.Sæpe enim ſubiectos frangimus,dum plus iuſto vigorem iuſtitiæ tenemus.Qui profectò vigor iam iuſtitiæ non erit,ſi ſe ſub iuſto moderamine non cuſtodit.Et ſæpe à diſciplinæ metu reſoluimus ſubditos,ſi noſtro regimini hilaritatis frena relaxamus:quia dum nos quaſi licenter lætos aſpiciunt, audacter ipſi ad illicita reſoluuntur.

Caput III.

SEd vt rectoris vultus etiam lætus debeat timeri,neceſſe eſt vt ipſe vultum ſui conditotis ſine ceſſatione timeat.Illi etenim menti difficile de lætitia creditũr : quæ quod ſe pro amore domini continuè affligat , à ſubditis ſcitur. Qui enim inceſſanti æſtu ſpiritalis deſiderij ſuperna appetit , valde de ea E
in dubium venit hoc quod aliquando ante homines hilareſcit. Vnde & idem beatus Iob non longè poſt dicturus eſt:Sempet enim quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum.Sic quippe metuebat iudicem ſuum:quaſi imminentes impetus fluctuum, iam iamque moriturus. Cuius ergo ita mentem mœror diuini timoris infuderat,rectè hilaritati illius ſubditi non credebant: quia cogebantur ridenti non credere,cuius cor in timore conditoris nouerant,quàm continua mœſtitia tenebat.Hoc quoq; iuxta hiſtoriam non inconuenienter accipitũr, quòd protinus ſubinfertur:

Quòd ſanctorum lux in terrenorum deſideriis non eſt , quorum converſatio in cœlis eſt.

Et lux vultus mei non cadebat in terram.)Scriptum quippe *Eccleſi. 2.* eſt:Oculi ſtultorum in finibus terræ. Rurſúmque per eundem Salomonem dicitur:Oculi ſapientis in capite eius. Paulus quo- *1.Corin.11.* que ait:Caput viri Chriſtus.Oculi ergo ſapientis in capite eius ſunt , dum redemptoris ſui ſemper opera quæ imitari debeat, contemplatur.Lux ergo vultus eius in terram non cecidit:quia ea quę terrena ſunt,per concupiſcentiam non aſpexit.Sed quia ſuperficiem hiſtorię ſub breuitate diſcuſsimus:quid in his intelectu myſtico lateat,perpendamus.Vnam eſſe perſonam Chriſtum & Eccleſiam plærunque iam diximus , & ſæpe vox capitis ad vocem corporis:ſæpe vox corporis advocẽm capitis tranſit.Qui enim ſunt in carne vna,nil obſtat vt conueniant etiam in voce vna.Dicat ergovoce capitis de electis ſuis,dicat Eccle- F
ſia:Si quando ridebam ad eos,non credebant. Ridere etenim dei,eſt ſanctorum vias proſequenti fauore proſperari:ſicut de his quoque per vſum dicitur,quos in hoc ſeculo fœlicitatis blãdimenta comitantur:Atriſit illis tempus. Vnde ecõtra ira appellatur domini , à bonis actionibus infirmari : ſicut ſcriptum eſt:Nequando iraſcatur dominus,&pereatis de via iuſta.Si igi- *Pſalm.2.* tur iraſci dominus perhibetur,cùm viam iuſtitiæ homines perdunt,rectè arridere dominus dicitur , cum bona noſtra opera fauor gratiæ ſupernæ comitatur.

Quòd graue peccatum ſit incauta ſecuritas : & valde vtile ſit,etiam cùm ſtamus,formidare ruinam.

Sed electi quique quandiu in hac vita ſunt, ſecuritatis ſibi confidentiam non promittunt . Horis enim omnibus contra tentamenta ſuſpecti,occulti hoſtis inſidias metuunt: qui etiam tentatione ceſſante,vel ſola grauiter ſuſpitione turbãtur.Nam ſæpe multis graue periculum incauta ſecuritas fuit : vt callidi hoſtis inſidias non tentati,ſed iam proſtrati cognoſcerent. Vigilandum quippe ſemper eſt , vt mens continuè ſollicita nunquam relaxetur intentione ſuperna : ne laborioſa deſerens , in cogitationibus fluxis , quaſi in quibuſdam mollibus ſtramentis iacens,venienti corruptori diabolo mens ſe reſoluta proſtituat. Semper verò eſt ad certamen aduerſarij erigendus animus,

Universidad de Deusto Biblioteca

G mus: semper contra occultas insidias cautela prouidenda. Hinc etenim Abacuc propheta ait: Super custodiam meam stabo. Hinc rursum scriptum est: Statue tibi speculam: pone tibi amaritudines, qui euangelizas Sion. Hinc per Salomonem dicitur Beatus vir qui semper est pauidus: qui autem mentis est duræ, Abac. 2. corruet in malum. Hinc iterum dicit: Vnusquisque ensis super Hiere. 31. femur suum, propter timores nocturnos. Nocturni quippe ti- Prouer. 28. mores sunt insidiæ tentationis occultæ. Ensis autem super fe- Cantic. 3. mur, est custodia vigilans: carnis illecebras premens. Ne ergo nocturnus timor, id est, occulta & repentina tentatio subrepat: semper necesse est, vt femur nostrum superpositus custodiæ ensis premat.

Caput IIII.

Psalm. 2. SAncti etenim viri sic de spe certi sunt: vt tamen semper sunt de tentatione suspecti quippe quibus dicitur: Seruite domino in timore: & exultate ei cum tremore, vt & de spe exultatio, & de suspitione nascatur tremor. Quorum voce Psalm. 85. iterum Psalmista ait: Lætetur cor meũ vt timeat nomen tuum. Qua in re notandum quod non ait: lætetur vt securum sit, sed lætetur vt timeat. Meminerunt nanque quanuis eorum actio prosperetur, quia adhuc in hac vita sunt: de qua per eundem Iob dicitur: Tentatio est vita humana super terram. Memine- Sapien. 9. runt rursum quod scriptum est: Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam: & deprimit terrena inhabitatio sensum multa H cogitantem. Meminerunt & metuunt: & certitudinem sibi in se promittere non præsumunt: sed positi inter gaudium spei, & tentationis metuũt, confidunt & timent: confortantur & titu- † al. certi morantur. bant: certificãtur† & suspecti sunt. Bene ergo per vocem electi membri sub figura nostri capitis dicitur: Si quando ridebam ad eos, non credebant mihi: quia redemptori nostro quasi arridenti non credimus: dum multis iam eius donis testantibus, & gratiam fauoris eius accipimus: & tamen adhuc sub eius iudicio de nostra infirmitate titubamus. Videamus qualiter Paulo, & arridetur iam per supernam gratiam: & ipse adhuc quasi non credit per suspitionis metum. Iam è cœlo illi dominus loquens: eiusque interius oculos aperiens, exterius claudens: potentiam Act. 9. suæ maiestatis ostenderat: iam de eo Ananiæ dixerat: Vas electionis mihi est: iam ad tertium cœlum super se raptus fuerat: iam in paradisum ductus, arcana verba quæ dicere non posset 1. Corin. 9. audierat: & tamen adhuc timidus dicit: Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo: ne forte aliis prædicans, ipse reprobus efficiar: Ecce arridenti sibi diuinæ gratiæ iam credit per spem: & necdum tamen credit per securitatem. Iam quia bene hæc verba redemptoris nostri vocibus congruunt: etiam subiuncta testantur, cum dicitur: Et lux vultus mei non cadebat in terram. Quid nanque terra nisi peccator vocatur: cui prima sententia Gene. 3. dictum est: Terra es, & in terram ibis? Lux ergo vultus domini I in terram nequaquam cadit: quia visionis eius claritas peccato- Esa. 26. ribus non apparet. Scriptum nanque est: Tollatur impius, ne videat gloriam dei. Quasi enim lux in terram caderet, si in extremo iudicio veniens, claritatem maiestatis suæ peccatoribus aperiret. Quòd si hæc verba ex sanctæ Ecclesiæ voce suscipimus, non incongruè intelligere poterimus, lucem vultus eius in terram non cadere: quia occupatis in terrenis actionibus, vetat summa contemplationis suæ mysteria prędicare. Dici enim infirmis fortia prohibet, ne dum incapabilia audiunt, prædicationis verbis quibus subleuari debuerant, opprimantur. Lux quippe ipsa corporea quæ oculos sanos irradiat, infirmos obscurat: & dum lippientibus oculis claritati Solis intenditur, plęrunque eis cæcitas ex luce generatur. Sancta itaque Ecclesia oppressa persecutionis tempore: memor autem præteritæ discretionis suæ dicat: Lux vultus mei non cadebat in terram. Sed quia ex eius capite hæc verba intelligere cœpimus, in ipso adhuc quod sequitur exequamur. Nam subditur:

Quòd in eorum cordibus qui carnem animæ præponunt, Christus non primum locum habet, sed vltimum.

Si voluissem ire ad eos, sedebam primus.) Quia in corde reproborum priori loco actiones carnis sunt, & posteriori actiones animę: in eorum proculdubio cogitationibus Christus non primus, sed vltimus sedet. Sed electi quique quia ea præ omnibus, quæ æterna sunt, cogitant: & posteriori cura ac minima si qua sunt temporalia disponunt, quibus & magistra vo- K ce veritatis dicitur: Quærite primum regnum dei & iustitiam Matth. 6. eius: & hæc omnia adiicientur vobis: in eorum corde dominus primus sedet. Vbi aptè præmittitur: Si voluissem ire ad eos. Quia enim, sicut scriptum est, omnia operatur secundum con- Ephe. 1. silium voluntatis suæ: non secundum nostrum meritum: sed quia ipse ita vt vult, visitatione sua nos dominus illustrat. Itaque & cum vult venit: & cum venerit, primus sedet: quia & aduentus eius in corde nostro gratuitus est: & appetitus eius desiderij, in cogitatione nostra, æqualis cæteris desideriis non est. Sequitur:

Quòd prædicator circunstantem Ecclesiæ exitum quem regit, diuinarum promissionum auctoritatibus debeat consolari.

Cúmque sederem quasi rex circunstante exercitu: eram tamen mœrentium consolator.) Quasi rex dominus sedet in corde: quia circunstrepentes regit animorum motus in nostra cogitatione. (Quomodo Christ9 quasi rex sedet in corde nostro.) In mente quippe quam inhabitat, dum torpentia excitat, inquieta frenat, frigida accendit, accensa moderatur, emollit rigida, fluxa restringit: ex ipsa hac diuersitate cogitationum quasi quidam illum exercitus circunstat. (Fructus illius sessionis.) Siue certè quasi rex sedet circunstante exercitu: quia præsidentem illum mentibus electorum circunstat turba virtutum. Qui etiam mœrentium consolator est: ex ea promissione qua dicit: Beati qui lu- Matth. 5. L gent: quoniam ipsi consolabuntur. Et rursus: Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum: & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. Ea verò quæ de sanctæ Ecclesiæ capite diximus, nil obstat si ad vocem quoque eiusdem Ecclesiæ referamus. In ea quippe ordo doctorum quasi rex prę sidet, quem fidelium suorum turba circunstat. Quæ scilicet multitudo fidelium rectè quoque exercitus dicitur: quia in procinctu bonorum operum indesinenter quotidie contra tentationum bella præparatur.

Caput V.

COrda quoque mœrentium sancta ecclesia consolatur, dum per præsentis peregrinationis ærumnas afflictas mentes electorum pensat: & has æternæ patriæ promissione lætificat. Considerat etiam quod cogitationes fidelium diuino sint timore percussæ: & quos de deo conspicit districta audisse vt timeant: agit quoque quatenus & mansuetudinem pietatis eius audiant vt præsumant. Sic nanque sancta Ecclesia fidelibus suis de pietate & iustitia redemptoris in prædicationis serie spem miscet & metũ: quatenus nec incautè de misericordia confidant: nec desperatè iustitiam timeant. (Sancta ecclesia in prædicatione sua spem miscet & metum.) Nam verbis sui capitis formidãtes refouet, dicens: Nolite timere pusillus grex: quia complacuit patri vestro dare vobis regnum. Luce 12. Atque iterum præsumentes terret, cùm dicit: Vigilate & orate, vt non intretis in tentationem. Luce 22. Rursum formidantes refouet, dicens: Gaudete quia nomina vestra scripta sunt in cœlo. Luce 10. Sed semetipsis præsumentes deterret, cum ait: Videbam satanam sicut fulgur de cœlo cadentem. Ibidem. Formidantes refouet, cùm dicit: Oues meæ vocem meam audiunt: & ego cognosco eas, Ioan. 10. M & sequuntur me, & ego vitam æternam do eis: & non peribũt in æternum: & non rapiet eas quisquam de manu mea. Sed in semetipsis præsumentes deterret, dicens: Dabunt signa magna Matth. 24. & prodigia: ita vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. Ibidem. Formidantes refouet, dicẽs: Qui perseuerauerit vsque in finem: hic saluus erit. Præsumentes deterret, dicens: Cum venerit filius hominis, putas inueniet fidem in terra? Metuentes refouet, cùm latroni dicit: Hodie mecum eris in paradiso. Luce 23. Sed terret præsumentes, dum Iudas ex Apostolatus gloria in tartarum labitur. De quo per sentẽtiæ definitionem dicitur: Duodecim vos elegi, & vnus ex vobis diabolus est. Ioan. 6. Formidantem refouet, cùm dicit: Si dimiserit vir vxorem suam, & recedens ab eo duxerit virum alterum, nunquid reuertetur ad eam vltra? Luce 16. Hiere. 3. Nunquid non contaminata, & polluta erit mulier illa? Tu autẽ fornicata es cum amatoribus tuis multis: tamen reuertere ad me, dicit dominus. Sed prę sumentem deterret, cùm dicit: Quid clamas super contritione tua? insanabilis est dolor tuus. Hiere. 30. Formidantem refouet, dicens: Ergo saltem amodo voca me, pater meus: dux virginitatis meæ tu es. Hiere. 3. Sed præsumentem deterret, dicẽs: Pater tuus Amorrhæus: & mater tua Cethea. Ezech. 16. Formidãte refouet, cum ait: Reuertere aduersatrix Israël: & non auertam faciem Hiere. 3.

A faciem meam à vobis, quia sanctus ego sum, dicit dominus: & non irascar in perpetuum. Sed præsumentem deterret, cum Hiere. 7. prophetam suum ad intercesione prohibet, dicens: Non assumas pro eis laudem & orationem: quia non exaudiam clamorem eorum in tempore afflictionis: quia si steterint coram me Moyses & Samuël, non est anima mea ad populum istum. Sancta itaqua Ecclesia auditorum suorum mentem, & de misericordiæ benignitate subleuat: & de iudicij districtione perturbat: quatenus in prædicatione sua dum bene vtrunque permiscet, electi eius nec de exhibita iustitia præsumant, nec de præterita iniquitate desperent.

Quòd in prælatis ecclesiæ sese complecti debeant, & affectus misericordiæ & districtio disciplinæ.

Sed hoc quod ait: Cùm sederem quasi rex circunstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator: sciendum nobis est quod valde lectorem ædificare etiam iuxta historiam potest. si perpendat quomodo bonis rectoribus mixta sit, & regendi auctoritas & benignitas consolandi. Ait enim: Cúmque sederem quasi rex circunstante exercitu, ecce auctoritas regiminis. Eram tamen mœrentium consolator, ecce ministeriũ pietatis.

Caput VI.

DIsciplina enim vel misericordia multum destituitur, si vna sine altera teneatur. Sed circa subditos suos inesse Luce 10. rectoribus debet, & iustè consolans misericordia, & piè B sæuiens disciplina. Hinc est quòd semiuiui illius vulneribus qui à Samaritano in stabulum ductus est, & vinum adhibetur & oleum: vt per vinum mordeantur vulnera, per oleum foueantur: quatenus vnusquisque qui sanandis vulneribus præest: in vino morsum districtionis adhibeat: in oleo mollitiem pietatis: per vinum mundentur putrida, per oleum sananda foueantur. Miscenda est ergo lenitas cum seueritate, faciendumque quoddam ex vtraque temperamentum: vt neque multa asperitate exulcerent subditi, neque nimia benignitate soluantur. Hoc nimirum illa tabernaculi arca significat: in qua cùm tabulis virga simul ac manna est: quia cum scripturæ sacræ scientia est in boni rectoris pectore: si est virga districtionis, sit & man Psalm. 22. na dulcedinis. Hinc etiam Dauid ait: Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Virga etenim percutimur, & baculo sustentamur. Si ergo est districtio virgæ quæ feriat, sit & consolatio baculi quæ sustentet. Sit itaque amor, sed non emolliens: sit rigor, sed non exasperans: sit zelus, sed non immoderate sæ- Exemplum in Moyse. uiens: sit pietas, sed non plus quàm expediat parcens. Intueri libet in Moysi pectore misericordiã cum seueritate sociatam. Videamus amantem piè, & districtè sæuientem. Certè cùm Is- Exodi 32. raëliticus populus ante dei oculos penè inueniabilem contraxisset offensam, ita vt eius rector audiret: Descende, peccauit populus tuus: ac si ei diuina vox diceret: Qui in tali peccato lapsus est, iam meus nõ est: atque subiungeret. Dimitte me, vt irascatur furor meus contra eos: & deleam eos: faciamque te in C gentem magnam: ille semel & iterum pro populo cui præerat, obicem se ad impetum dei irascentis opponens ait: Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti. Pensemus ergo quibus visceribus eundem populum amauit: pro cuius vita de libro vitæ deleri se petiit. Sed tamen iste qui tanto eius populi amori constringitur: contra eius culpas pensemus quanto zelo rectitudinis accendatur. Mox enim vt petitione prima, ne delerentur, culpæ veniam obtinuit, ad eundem populum veniens ait: Ponat vir gladium suum super femur suum, ite & redite de porta vsque ad portam per mediũ castrorum: & occidat vnusquisque fratrem, & amicum, & proximum suum. Cecideruntque in die illo quasi vigintitria milia hominum. Ecce qui vitam omnium etiam cum sua morte petiit: paucorum vitam gladio extinxit. Intus arsit ignibus amoris: foris accensus est zelo seueritatis. Tãta fuit pietas, vt se pro illis coram domino morti offerre non dubitaret: tanta seueritas, vt eos quos diuinitus feriri timuerat, ipse iudicij gladio feriret. Sic amauit eos quibus prę fuit, vt pro eis nec sibi parceret: & tamen delinquentes sic persecutus est quos amauit, vt eos etiam domino parcente prosterneret. Vtrobique legatus fortis, vtrobique mediator admirabilis, causam populi apud deum precibus, causam dei apud populũ gladiis allegauit. Intus amans diuinæ iræ supplicando obstitit: foris sæuiens culpam feriendo consumpsit. Sucurrit citius omnibus ostẽsa morte paucorum.

Et idcirco omnipotens deus fidelem famulum suum citius ex- D audiuit agentem pro populo: quia vidit quid super populum acturus esset ipse pro deo. In regimine ergo populi vtrunque Moyses miscuit: vt nec disciplina deesset misericordiæ, nec misericordia disciplinæ: Vnde hic quoque iuxta vtranque virtutem dicitur: Cúmque sederem quasi rex circunstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator. Sedere quippe circunstante exercitu, vigor est ac disciplina regiminis. Mœrentium verò corda consolari, ministerium pietatis. Sed quia inter hæc necesse est, vt expositionis sermo ad spiritalem intelligentiam recurrat: sancta Ecclesia ab aduersariis suis extremis temporibus pressa, reminiscitur transacti iura regiminis: reminiscitur & quanta afflictis exhibuerit beneficia pietatis. Cuius videlicet disciplina, & misericordia tunc à leuibus irridetur. Vnde & subditur.

Caput tricesimum textus beati Iob: Libri verò vicesimi expositionis moralis Caput septimum.

NVnc autem derident me iuniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei. Quorum virtus manuum mihi erat pro nihilo: & vita ipsa putabantur indigni. Egestate & E fame steriles: qui rodebant in solitudine, squalentes calamitate & miseria. Et mandebant herbas, & arborum cortices: & radix iuniperorũ erat cibus eorũ. Qui de cõuallibus ista rapientes, cùm singula reperissent, ad ea cum clamore currebant. In desertis habitabant torrentium, & in cauernis terræ, ver super glaream. Qui inter huiuscemodi lætabãtur: & esse sub sentibus delitias computabant. Filij stultorum & ignobilium, & in terra penitus non parentes. Nunc in eorum cãticum versus sum: & factus sum eis in prouerbium. Abominantur me, & longè fugiunt à me: & faciem meam conspuere non verentur. Pharetram enim suam aperuit & afflixit me: & frenum posuit in os meum. Ad dexteram Orientis calamitates meæ ilico surrexerunt. Pedes meos subuerterunt: & oppresserunt quasi fluctibus semitis suis. Dissipauerũt itinera mea: insidiati sunt mihi & præualuerunt: & nõ fuit qui ferret auxilium. Quasi rupto muro, & aperta ianua irruerunt super me: & ad meas miserias deuoluti sunt. Redactus sum in nihilum. Abstulit quasi ventus desiderium meum: & velut nubes pertransiit salus mea. Nũc autem in memetipso marcescit anima mea: & posident me dies afflictionis. Nocte os meum per- F foratur doloribus: & qui me comedunt, non dormiũt. In multitudine eorum consumitur vestimẽtum meũ: & quasi capitio tunicæ succinxerunt me. Comparatus sum luto, & assimilatus sum fauillæ & cineri. Clamo ad te, & non exaudis me: sto, & non respicis me. Mutatus es mihi in crudelem: & in duritia manus tuæ aduersaris mihi. Eleuasti me, & quasi super ventum ponens, elisisti me validè. Scio quia morti trades me: vbi constituta est domus omni viuenti. Veruntamen nõ ad consumptionem eorum emittis manum tuam: & si corruerint, ipse saluabis. Flebam quondam super eo qui afflictus erat: & cõpatiebatur anima mea pauperi. Expectabã bona, & venerũt mihi mala: præstolabar lucẽ, & eruperũt tenebræ. Interiora mea efferbuerunt absque vlla requie: præuenerunt me dies afflictionis. Mœrens incedebam: sine furore consurgens in turba clamabam. Frater fui draconum: & socius struthionũ. Cutis mea denigrata est super me: & aruerũt ossa mea præ caumate. Versa est in luctum cithara mea: & organum meum in vocem flentium.

Quòd

Universidad de Deusto Biblioteca

G *Quòd hæreticorum derisio nullius est inter patres auctoritatis.*

Caput VII.

NVnc autem derident me iuniores tempore.) Omnes hæretici ętati vniuersalis Ecclesię comparati, iuniores tempore congruè vocantur: quia ipsi ab ea, non autem ipsa egressa est ab illis. 1.Ioan.2. Vnde rectè quoque per Ioannem dicitur: A nobis exierunt, sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, permansissent vtique nobiscum. Iuniores ergo tempore sanctam Ecclesiam irridēt: cùm hi qui ab ea egressi sunt, doctrinæ eius verba despiciunt, de quibus adhuc subditur: Quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei.) Quis est grex sanctæ Ecclesiæ: nisi multitudo fidelium? Vel qui alij huius gregis canes vocantur: nisi doctores sancti qui eorundem fidelium custodes extiterunt? Qui dum pro domino suo diurnis nocturnísque vigiliis intenti clamauerunt: magnos, vt ita dixerim, lattatus prædicationis dederunt. De quibus eidem Ecclesiæ per Psalmistam dicitur: Psalm.67. Lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso. Nonnulli quippe ab idolorum cultibus reuocati, facti sunt prædicatores dei. Lingua ergo canum Ecclesiæ ex inimicis prodit: quia conuersos gentiles dominus etiam prædicatores facit. Vnde Iudæorum tarditas, qui pro deo loqui noluerunt, increpante Propheta reprehenditur, qui ait: Esa.36. Canes muti, non valentes latrare. *Patres hæreticorum hæresiarchæ.* Patres verò hæreticorum, dicimus eos videlicet quos hæresiarchas vocamus: de quorum peruersa prædicatione, id est, locutionis semine, sequentes sunt populi in errore generati. H Sancta ergo Ecclesia cum canibus gregis sui hæreticorum patres ponere dedignatur: quia inuentores errorum diiudicando respuit, eósque inter veros patres numerare contemnit. Qui & si quosdam visi sunt à gentilitatis errore reuocasse, quorundam mores ad honesta agenda docuisse: pro eo tamen quod de deo recta non senserunt: eos cum canibus gregis sui non ponit: quia cum rectis prædicatoribus non asscribit. Liquet enim quòd Arrius, Fotinus, Macedonius, Nestorius, Euticius, Dioscorus, Seuerus, multíque his similes docendo atque suadendo conati sunt patres videri: sed errores eorum sancta vniuersalis Ecclesia districta seueritate diiudicans, eos inter custodes gregis sui non numerat, quos eiusdem gregis vnitatem dissipātes damnat. Act.20. De quibus voce Pauli Ephesiis dicitur: Scio quia post discessum meum ingredientur ad vos lupi graues, nō parcentes gregi. Et quia nonnunquam hæretici quanto magis in perfidię errorem dilabuntur, tanto amplius in exteriori sese operatione custodiunt, ita vt agere præ cæteris magna videantur: sancta vniuersalis Ecclesia cūcta eorum opera despicit, quæ ex auctoritate fidei non prodire perpēdit. Vnde rectè quoque beati Iob voce subiungitur: Quorum virtus manuum erat mihi pro nihilo: & vita ipsa putabantur indigni.) Virtus quippe in manu, est magnitudo in operatione. Sed virtus manuum hæreticorum sanctæ Ecclesiæ pro nihilo ducitur, quia nullius esse I meriti conspicit vera fide perdita quicquid operantur. Charitatem quippe dei & proximi deserunt, qui & de deo falsa sentiunt: & à proximis iurgādo diuiduntur. Sed virtutem manuum sine charitate testatur prædicator egregius non valere, qui ait: Si distribuero omnes facultates meas in cibos pauperum: & si tradidero corpus meum vt ardeam: charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest.

Caput VIII.

NOnnunquam verò hæretici signa quoque ac miracula faciunt, sed vt hîc præmia afflictionis suæ, abstinentiæque recipiant: videlicet laudes quas quærunt. Vnde & Matth.7. redemptoris voce dicitur: Multi mihi dicent in illa die, domine domine, nónne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus: & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis: quia non noui vos: discedite à me qui operamini iniquitatem. Qua nimirum sententia quid datur intelligi, nisi vt in hominibus charitatis humilitas: non autem debeant virtutum signa venerari? Vnde nunc sancta Ecclesia etiam si qua fiant hæreticorum miracula despicit: quia hæc sanctitatis specimen non esse cognoscit. Probatio quippe sanctitatis non est signa facere, sed vnumquemque vt se diligere: de deo autem vera cognoscere, de proximo verò meliora, quàm de semetipso sentire. Nam quia vera virtus in amore est, non autem in ostensione miraculi: veritas demonstrat, quæ ait: In hoc cognoscent omnes, quia mei discipuli estis, si dilectionem habueritis adinuicem. K Ioan.13. Qui enim non ait: in hoc cognoscetur quia mei discipuli estis, si signa feceritis, sed ait: Si dilectionem habueritis adinuicem: apertè indicat, quia veros dei famulos non miracula, sed sola charitas probat. Testimonium ergo superni discipulatus, est donum fraternæ dilectionis. Quam videlicet dilectionem, quia omnes hæretici habere refugiūt, dum ab vniuersalis Ecclesiæ vnitate diuiduntur: iure de eis dicitur: Quorum virtus manuum erat mihi pro nihilo. Et quia ad eadē signa quæ exhibent, nulla humilitate concordant, rectè subditur: Et vita ipsa putabantur indigni. Vel certè omnes hæreticos sancta Ecclesia vita ipsa fatetur indignos: quia nimirum sub nomine Christi militant contra nomen Christi. De quibus adhuc subditur:

Quòd hæretici quo de deo plus volunt sapere: eo plus amittunt.

Egestate & fame steriles.) Omnes hæretici dum in sacro eloquio plus secreta dei student perscrutari quàm capiunt, fame sua steriles fiunt. Neque enim ea quærunt ex quibus semetipsos ad humilitatem erudiant: mores in tranquillitate disponant: patientiam seruent: longanimitatem exhibeant: sed ea solummodo quæ eos doctos, atque loquaces demōstrant: illa scire appetunt, ex quibus singulariter eruditi videantur. Plærunque enim audacter de natura diuinitatis tractant, cùm semetipsos miseri nesciant. Egestate ergo ac fame sua sterilesfiunt: quia L ea perscrutari desiderant, ex quibus bonæ vitæ germina non producant. Vltra se quippe sunt quæ perscrutantur: dumque ad hoc tendunt quod comprehendere nequeunt, ea cognoscere negligunt ex quibus erudiri poterant. Quam benè eorum audaciam prædicator egregius refrenat, dicens: Roma.12. Non plus sapere quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Prouer.23. Hinc Salomō ait: Prudentiæ tuæ pone modum. Prouer.25. Hinc rursum dicit: Mel inuenisti, comede quod sufficit tibi: ne forte saturatus euomas illud. Dulcedinem quippe spiritalis intelligentiæ, qui vltra quàm capit comedere appetit, etiā quod comederat euomit: quia dum summa intelligere vltra vires quærit, etiam quæ bene intellexerat amittit. Hinc rursum dicit: Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum: sic qui perscrutator est maiestatis, opprimitur à gloria. Gloria quippe inuisibilis conditoris, quæ moderatè inquisita nos erigit, vltra vires perscrutata premit. Itaque hæretici quia de sublimitate intelligentiæ quanto amplius repleri ambiunt, tanto amplius inanescunt, bene de eis dicitur: Egestate & fame steriles. Immoderatis nanque ausibus cognitionis supernæ scientiam quo plus appetunt, plus amittunt.

Caput IX.

AT contrà hi qui in sancta Ecclesia veraciter sunt humiles, & veraciter docti, norunt de secretis cœlestibus, & quædam considerata intelligere, & quædam non intellecta venerari: vt & quæ intelligunt, veneranter teneant: & quę M necdum intelligūt, humiliter expectent. Vnde nobis per Moysen dicitur: Exod.12. vt comedentes agnum, quicquid de eo reliquum fuerit, igni comburamus. Agnū quippe comedimus, cum multa dominicæ humanitatis intelligendo recōdimus in ventrem mentis. Ex quo quædam nobis remanent quæ comedi nequeunt: quia multa adhuc de illo restant quæ intelligi nequaquam possunt. Quæ tamen igne comburenda sunt: quia ea quæ capere de illo non possumus, humiliter sancto spiritui reseruamus. Quæ plęrunque humilitas ea etiam electorum sensibus aperit, quæ ad intelligendum impossibilia esse videbantur. Nam peruersæ hæreticorum mentes dum sibi superbè intellectum tribuunt, quasi certas dare sententias etiam de incognitis præsumunt, vnde fit vt ipsa eos elatio quæ intus apud semetipsos eleuat, à veritate foras repellat: vixque in dictis dei exteriora capiant, qui se secreta spiritalia penetrasse singulariter putabant. Vnde hic quoque subditur:

Quòd hæretici ad medullam scripturæ sacræ non perueniunt, sed corticem eius rodant, & vix exteriora eius agnoscant.

Qui rodebant in solitudine: squalentes calamitate & miseria, & mandebant herbas, & arborum cortices.) Rodi solet quod comedi non potest. Hæretici autem quia scripturam sacram intelligere sua virtute moliuntur: eam proculdubio apprehendere nequaquam possunt: quam dum non intelligunt, quasi non edunt. Et quia per supernam gratiam non adiuti hāc comedere

A comedere nequeunt, quasi quibusdam illam nisibus rodunt. Exterius quippe illam contrectant: cùm quidam conantur, sed non ad eius interiora perueniunt. Qui quia ab vniuersalis Ecclesiæ societate disiuncti sunt: non quolibet rodere, sed in solitudine memorantur. Ad quam nimirum solitudinem, quia prædicatores falsi sequaces suos traherent: Longè antè veritas præmonuit, dicens: Matth.24. Si dixerint vobis: ecce in deserto est, nolite exire. Qui rectè perhibentur calamitate, & miseria squalidi: quia & morum sunt pernicie, & sensuum prauitate despecti. Qui herbas quoque & arborum cortices mandunt: quia elationis suæ obice repulsi: in sacro eloquio magna & intima percipere nequeunt: sed vix in illo quædam tenera & exteriora cognoscunt. Per herbas quippe dicta planiora: per arborum cortices patrum eloquia exteriora signantur. Qui ergo ea scire appetunt: ex quibus docti nequaquam sint, sed esse videantur: dum in sacris voluminibus vim charitatis erga deum ac proximum medullitus non exquirunt: quasi herba, vel cortice pascuntur: quia vel ima, vel exteriora sunt, quæ mentes superbientium nutriunt. Vel certè herbas mandere, est de scriptura sacra minima præcepta seruare, maiora contemnere. Matth.23. Quos bene veritas increpat, dicens: Væ vobis scribæ & Pharisæi hypocritæ, qui decimatis mentam, & anethum, & cuminum: & reliquistis quę grauiora sunt legis. Qui arborum quoque cortices mandunt: B quia sunt nōnulli qui in sacris voluminibus solam literæ superficiem venerantur: nec quicquam de spiritali intellectu custodiunt, cum nihil in verbis dei amplius, nisi hoc quod exterius audierint, esse suspicantur. Quos tamen in cunctis erroribus suis inanis gloriæ appetitus possidet: eósque honoris ambitus captiuos tenet: & plærunque per ipsa quæ loquuntur, nihil aliud quàm terrena lucra appetunt. De quibus per Paulum dicitur: Roma.16. & philip.3 Huiusmodi enim Christo domino non seruiunt, sed suo ventri. Vnde rectè quoque subiungitur:

Quòd hæreticorum intentio in auaritia sit: de cuius radice punctiones peccatorum nascuntur.

Et radix iuniperorum erat cibus eorum.) Arbor nanque iuniperi pro filiis pūctiones habet. Sic quippe sunt hirsuta quæ profert: vt spinis similia contrectantem pungere valeant. Spina verò est omne peccatum: quia dum trahit ad delectationem, quasi pungendo lacerat mentem. Psalm.31. Vnde iusti voce & pœnitentis dicitur: Conuersus sum in ærumna mea dum confringitur spina: quia scilicet mens ad lamentum vertitur, vt peccati punctio pœnitendo frangatur. In translatione vero alia non confringi, sed configi spina perhibetur: quod videlicet ab eodem sensu non dissonat: quia pœnitentis animus ad luctum ducitur, dum perpetrata culpa in memoria fixa retinetur.

Caput X.

QVid ergo per radicem iuniperi, nisi auaritia designatur, ex qua peccatorum omnium spinæ producuntur? 1.Timo.6. De qua per Paulum dicitur: Radix omnium malorum est cupiditas. C Ipsa quippe latenter oritur in mente, sed punctiones peccatorum omnium patenter producit in opere. Quas videlicet punctiones ab hac radice surgentes, statim prædicator egregius insinuat, cum subdit: Quam quidam appetentes errauerunt à fide, & inseruerūt se doloribns multis. Qui enim multos dolores dixit: quasi nascentes innotuit ex hac radice punctiones. In iuniperis ergo peccata: in radice verò iuniperorum quid aliud quàm auaritiam, id est, materiam intelligimus peccatorum? Quia igitur plærunque hæretici sola in verbis suis exteriora lucra sectantur: nec ignorant quia peruersa astruunt, sed erroris prædicamenta nō deserunt: dum sumptus percipere quasi doctorum volunt: bene de eis sancti viri nunc voce dicitur. Et radix iuniperorum erat cibus eorum: quia dum totis mentis suæ sensibus auaritiam cogitant, quasi eo alimento vescuntur, de quo nasci proculdubio peccatorū sequentium punctiones solent. Qui si quando in sacro eloquio quædam quasi prudenter inueniunt: quæ dum non intelligunt, pro suis esse assertionibus suspicātur: mox miseris auditoribus suis quorum non animas, sed substantias appetunt: hæc vociferantes aspergunt. Vnde congruè subinfertur:

Quòd hæretici de humilitate sanctæ scripturæ aliqua testimonia extorquentes, quasi victores exclamant: & vbi deest auctoritatis occasio, quæ malè sentiunt, clanculò persuadent.

Qui de conuallibus ista rapientes, cum singula reperissent, D ad ea cum clamore currebant. De conuallibus illa rapiunt: quia hæc de humilibus dictis patrum, superbo spiritu colligunt. Quę dum pro suis se patribus inuenisse gloriantur, ad ea cum clamoribus currunt: quia videlicet omne quod sentiunt, appetitu laudis ad aures hominum diffamare conantur. Sequitur: In desertis habitabant torrentium: & in cauernis terræ, vel super glaream.) Torrentes dicimus riuos qui aquis hyemalibus colliguntur: qui certis etiam temporibus arescunt. Iure itaque inuentores peruersorum dogmatum torrentes vocantur: quia à calore charitatis frigidi, quasi in torpore temporis hyemalis excrescunt, quia non perpetua plenitudine profluunt, sed catholicorum allegationibus quasi ęstiuis Solibus exiccantur. Et quidem inuentores peruersorum dogmatum contra sanctam Ecclesiam exorti, feruore iam veritatis extincti sunt: sed tamen eorum discipuli ea quæ illi docuerunt, tenere ac defendere non desistunt. Hi ergo qui illorum sequuntur errores, in desertis torrentium habitant, id est, in eorum prædicatione cōfidunt: quorum eloquia catholicorum iam responsione & ratiocinatione siccata sunt.

Caput XI.

QVid verò aliud cauernas terræ, quàm occultas hæreticorum prædicationes accipimus? Sic enim hæretici inter se clandestinis conuenticulis coëunt: vt errori suo E reuerentiam, quam ex ratione non valent, præbeant ex occultatione: & infirmis animabus prauitatis sermo tanto reuerendus appareat, quanto secretus. Vnde apud Salomonem mulier ex typo hæreseos dicit: Aquæ furtiuæ dulciores sunt: & panis absconditus suauior. Prouerb.9. Quæ occulta scilicet prædicamenta detestatur veritas, dicens: Si quis vobis dixerit: ecce hîc est Christus, aut ecce illic, nolite credere. Matth.24. Et rursum: Si dixerint vobis: ecce in deserto est, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere. Sicut enim fulgur exit ab oriente, & paret vsque in occidentem: ita erit & aduentus filij hominis. Hoc itaque illic in penetralibus, quòd hîc dicitur in cauernis. In cauernis ergo hæretici habitant: quia plærunque errorem suum secretis prædicationibus occultant: vt quo se doctioribus prudentioribúsque non indicant, eo ad se vehementius imperitos trahunt. Vnde bene etiam subinfertur: Vel super glaream. Glaream quippe illos minutissimos lapides dicimus, quos aqua pluuialis trahit. Doctores igitur peruersorum dogmatum super glaream habitant: quia illas hominum mentes trahunt, quæ nulla grauitatis stabilitate solidantur: quas velut de loco semper ad locum flumina errorum ducunt. Vnde & prædicator egregius cum auditores suos non temporaliter duci: sed forti cuperet grauitate solidari, admonuit dicens: Vt iam non simus paruuli fluctuantes, nec circunferamur omni vento doctrinæ. Sancta itaque Ecclesia ab aduersariis ad modicum depressa: cùm sibi audaces errantium mentes insultare conspexerit: quæ eorum conuersatio fuerit, ad memoriam reducit, dicens: in desertis habitant torrentium: F & in cauernis terræ, vel super glaream. Quia enim eorum peruersa prædicatio amisso igne charitatis ex frigore mentis conualuit: profectò in torrentium desertis habitauit. Quia verò aperta & libera non fuit, in cauernis latuit. Quia autem plebem non fixam, sed mobilem tenuit: non super petram, sed super glaream mansit, de quibus adhuc subditur:

Quòd hæretici delitias æstimant, cùm errori suo quos decipiunt associant.

Qui inter huiuscemodi lætabantur: & esse sub sentibus delitias computabāt.) Quid nomine sentium, nisi eas quas iam suprà diximus, punctiones peccatorum intelligimus? Quia autem peruersæ mentes gaudent in iniquitatibus quas flere debuerunt: omnes hæretici tanto se inani lætitia extollunt, quanto magis ad peiora conualescunt: atque esse sub sentibus delitias deputant: quia inde peruersam mentem ad gaudium subleuant, vnde spinas peccatorum portant. Nam si quando ad errorem suum valuerint quempiam trahere: sese per lætitiam iactant: atque vnde sibi peccata quotidie etiam alios perdendo congregant: inde se esse quasi duces ad iustitiam exultant. Bene ergo dicitur: qui inter huiuscemodi lætabantur: & esse sub

Universidad de Deusto Biblioteca

G sub sentibus delitias computabant. Trahunt enim quos valent ad perditionem suam: & se sub peccatis esse, vel culpis culpas addere non credunt: sed virtutum opulentiam cumulare.

Quòd imitatores reproborum filij eorum dicantur, stulti, quia erronei: ignobiles, quia à generositate cœlesti immunes.

Filij stultorum & ignobilium, & in terra penitus non parentes.) Eorum videlicet filij, qui fuerunt errorum magistri. Filij igitur dicuntur, non de eorum semine, sed de imitatione generati: qui docendo peruersa, stulti fuerunt per ignorantiam viuendo nequiter, ignobiles per actionem. Qui redemptori nostro nulla sapientiæ, nulla vitæ cognatione coniuncti sunt. De quo Salomonis voce in laude sanctæ Ecclesiæ dicitur: Nobilis in portis vir eius. [*Prouer. 31.*] Hi itaque quia peruersa errantium exempla secuti sunt, filij stultorum & ignobiliũ esse memorantur. Rectè autem subiungitur: Et in terra penitus non parẽtes. Quia dum hîc videri aliquid appetunt, nimirum à terra viuentium exortes fiunt. Sed hoc quod in hæreticorum typo diximus: omnino nil obstat si etiam de peruersis atque carnalibus, quanuis in recta fide positis, sentiamus. Neque enim sancta electorum Ecclesia solos sibi aduersarios deputat, qui ab eius fide positi extrà dissentiunt, sed eos quoque qui vitam illius malè viuendo interius premunt. Contempletur igitur ærumna irruentis aduersitatis afflicta: quomodo prosperitatis suæ tempore, iniquorum & intra se viuentium prauitate grauata sit. Contempletur quòd exigentibus meritis quorundam non iniustè in illa vita turbata sit

H omnium, & dicat: Qui rodebant in solitudine, squalentes calamitate & miseria.) Sicut in prima huius operis parte præfatus sum: per virtutem contemplationis nonnunquam solet intelligi solitudo mentis. Sed hoc in loco cùm solitudo per obiurgationem dicitur: quid aliud quàm boni destitutio demonstratur? Vnde & sub Iudææ typo Hieremias peccatoris animam deplorat, dicens: [*Thren. 1.*] Quomodo sedet sola ciuitas plena populo? Sed cùm per beatum Iob de prauis dicitur: Rodebant in solitudine: libet intueri hoc etiam quod per Psalmistam dictum est: Inimici eius terram lingent. [*Psalm. 72.*]

Caput XII.

DVo quippe sunt genera hominum ambitioni suæ seruientium: vnum videlicet quod semper ad auaritiam blandimentis vtitur linguæ: aliud verò quod aperta vi intendit rapinæ. Nam rodimus, cum aliquid exterius forti adnisu atterimus. Lambitur enim quando hoc quod edi facile non potest, impressa linguæ lenitate gustatur. Omnes igitur etiam sub specie fidei prauæ viuentes, qui aliena appetunt, sed ea quæ appetunt, rapere nequaquam possunt: blandis enim sermonibus, & quasi mollitie dulcedinis concupita abstrahere conantur: quid aliud quàm terram lingunt? quia terrena quæque quæ virtute nequeunt auferre, mollitie linguę molliuntur. Qui verò in hoc mundo aliqua potestate suffulti sunt: & concupiscentes a-

I liena blandiri quidem ex fraude despiciunt: quia etiam iniusto robore possunt implere quod volunt: hi hoc quod appetunt, non lambunt, sed rodunt: quoniam propinquorum vitam fortitudine virium velut adnisu dentium demoliuntur. Conspiciat itaque sancta Ecclesia veras diuitias æternæ patriæ: conspiciat frequentiam supernorum ciuium: conspiciat in electis suis cultum * mentis, & innumerabilium dona virtutum [** al. culmẽ.*]: atque ab eis ad prauorum vitam omni bono destitutam, mentis oculum reuocet, & ex illorum comparatione videat, qualiter ista cunctis virtutibus sit vacua: quia superna deseruit, & infima concupiuit. Videat quomodo plærunque id quod appetit, si fortasse præualet, etiam violenter rapit. Videat tales se quasi intra † se positos diu tolerasse [*† al. in terra.*]: atque ex eorum culpis vsque ad bonorum quoque pericula ac detrimenta peruenisse, & dicat: Qui rodebant in solitudine. Ac si apertè conqueratur, dicens: Aliena etiam violenter rapiendo non roderent, nisi prius ipsi in interioribus suis soli ac vacui à virututum cultura remanerent. Bene autem eorum qualitatem explicat dicens: Squalentes calamitate & miseria. Aegra nanque caro si studiosè curari negligitur, squalore desuper ducto in infirmitate deterius grauatur, & dum calamitati ægritudinis negligentiæ miseria additur, grauior molestia oborto squalore toleratur. [*Miseria humana ex carne propria.*] Natura igitur humana benè condita, sed ad infirmitatem vitio propriæ voluntatis lapsa, in calamitatem cecidit: quia pressa innumeris necessitatibus, nihil in hac vita nisi vnde affligeretur, inuenit. Sed cum K eisdem naturæ nostræ necessitatibus plærunque plusquam expedit, deseruimus, mentisque curam negligimus, ex miseria negligentiæ infirmitati nostræ addimus squalorem culpæ. Necessitates nanque naturales hoc habere valde periculosum solent, quòd sæpe in eis minimè discernitur, quid circa illas per vtilitatis studium, & quid per voluptatis vitium agatur. [*Periculum circa necessitates naturales.*] Crebrò enim occasione seductionis inuẽta, dum necessitati debita reddimus, voluptatis vitio deseruimus, & infirmitatis velamine ante discretionis oculos excusatio nostra se palliat, ac quasi sub patrocinio explendæ vtilitatis occultat: Infirmitatem verò naturæ nostræ per negligentiam relaxare, nihil est aliud quàm calamitati miseriam addere, ac vitiorum squalorem ex eadem miseria multiplicare. Vnde sancti viri in omne quod agunt: studiosissima intentione discernunt, ne quid plus ab eis naturæ suæ infirmitas quàm sibi debetur exigat: ne sub necessitatis tegmine in eis vitium voluptatis excrescat. [*Discretio sanctorum virorum in omni actione.*] Aliud enim ex infirmitate: aliud ex tentationis suggestione sustinent: & quasi quidam rectissimi arbitri inter necessitatem voluptatémque constituti, hanc consolando subleuant, illam premendo frenant. Vnde fit vt & si infirmitatis suæ calamitatem tolerant: tamen ad squalorem miseriæ per negligentiam non descendant. Hocipsum enim esse in calamitate, est necessitates naturæ ex carnis adhuc corruptibilis infirmitate sustinere. Quas videlicet necessitates

L cupiebat euadere qui dicebat: De necessitatibus meis eripe me. [*Psalm. 70.*] Sciebat enim plærunque voluptatum culpas ex necessitatum occasione prorumpere: & ne quid sponte illicitum admitteret, hocipsum satagebat euelli quod nolens ex radice tolerabat. At contrà praui gaudent in his corruptionis suæ necessitatibus: quia nimirum eas ad vsum voluptatum retorquent. [*Contrarium praui agũt calamitati suæ miseriã sociantes.*] Cùm enim reficiendis cibo corporibus naturę seruiunt: per delectationem gulæ, in voluptatis ingluuie distenduntur. Cùm tegendis membris vestimenta quærunt: non solum quæ tegant, sed etiam quæ extollant expetunt: & contra torporem frigoris, nõ solum que per pinguedinem muniant, sed etiam quæ per mollitiam delectent: non solum quæ per mollitiem tactum mulceant, sed etiam quæ per colorem oculos seducant. Necessitatis igitur causam in vsum voluptatis vertere: quid est aliud quàm calamitati suæ squalorem miseriæ sociare? Pressa itaque tempore aduersitatis Ecclesia, reminiscatur eorum ex quorum merito talia sustinet, & dicat: Qui rodebant in solitudine, squalentes calamitate & miseria. Calamitate scilicet non squalerẽt: si in istis necessitatibus voluptatum miseriam non superadderent. Quas videlicet necessitates ex parentis primi culpa meruimus. Hi verò qui calamitati suæ miseriam adiungunt: ex cruciatu pœnæ ad augmenta prorumpunt culpæ. Sed vtinam tales cum ad melius permutari despiciunt: ita peruersa agerent, vt non ea etiam aliis propinarent. Vtinam illis mors sua sola suf-

M ficeret: & non virulentis persuasionibus alienam etiam vitam necarent. Inuident enim alios esse quod non sunt: dolent alios adipisci quod perdunt. Nam si qua fortè in aliorum actibus exoriri bona conspiciunt: mox ea manu pestiferæ exprobrationis euellunt. Vnde & sequitur.

Caput XIII.

ET mandebant herbas & arborum cortices.) Quid enim per herbas nisi tenera ac terræ proxima bene inchoantium vita? & quid per arborum cortices, nisi exteriora opera eorum, qui iam sublimia appetunt, designantur? Praui nãque cùm recta incipientes aspiciunt, aut irridendo, aut quasi consulendo contradicunt. Cum verò iam quosdam pensant ad summa proficere: quia eorum profectus funditus dissipare nequeunt: à quibusdam illos suis operibus diuertunt. Herbas itaque eis & arborum cortices mãdere, est, vel studia bene inchoãtiũ, vel operationes quorundam iam more arborum ad superiora tendentium, pestiferis persuasionibus quasi quibusdam malitię suæ dentibus dissipare. Herbas mandunt reprobi, cùm infirmorum initia irridendo consumunt. Arborum quoque cortices mandunt, cùm manu peruersi consilij à vita rectè credentium, tegmen bonorum operum subtrahunt. Hos autem in quibusdam actibus velut arbores expoliant, illos verò velut herbas (quia despicientes trahunt) quasi quę calcant comedũt. Quorũdam iam fortitudinem in alta surgentem ex parte demoliũtur, quorundam

A quorundam verò teneritudinem, & adhuc in imis positam penitus conterunt. Dicat igitur: Mandebant herbas & arborum cortices: quia prauis irrisionibus in nonnullis exteriora opera, in nõnullis autem per spem virentia corda dissipabãt. Vel certè herbas mandere, est leuia quædam ac tenera de antiquis patribus imitari. Arborum verò cortices edere, est eorum opera superficietenus agere, sed intentionem rectam in eisdem operibus non tenere. Sunt enim nonnulli qui dum præsentis mũdi gloriam eiusdem mundi actionibus adipisci non possunt: speciem sanctitatis appetunt: habitum venerationis sumunt: imitatores antiquorum patrum videri concupiscunt, & quædam quidem praua ac leuia peragunt, sed eorum fortia, & quæ ex solius charitatis radice prodeunt, imitari contemnunt. Hi videlicet herbas edunt: quia magna negligunt, & vilibus satiantur. Plærunque tamen etiam quædam quasi robustiora opera exercẽt: sed intentionem rectam in eisdem operibus non tenent. Quibus profectò arborum cortices mandere, est exteriores electorum actus assumere: & intentionem bonam in bonis actibus non habere. Dum enim pro humana laude recta opera exquirunt: sed imitari cor rectè operantiũ negligunt, ex solis arborum corticibus replentur. Toto nanque desiderio præsentis vitæ gloriam, vel abundantiam quærunt. Vnde & rectè subiungi-

B tur: Et radix iuniperorum erat cibus eorum.) Intus enim quanuis per fidem positi, dum plærunque auaritiæ cogitationibus seruiunt, quasi illud comedunt: vnde in extremo vitæ supplicio rum aspera proferuntur. Qui dum frugem diuini eloquij non concupiscunt: sed ad rerum temporalium ambitum seruiunt: nequaquam pane tritici, sed radice iuniperi satiantur. Ipsa quippe eos ab imis atque infimis oborta occupant quæ illos more iuniperi postmodum ex duritia tribulationum velut ex asperitate foliorum pungant. Contemnentes nanque deum hîc minimè sentiunt quantum sit malum quod agunt. Adhuc enim iuniperi radicẽ comedunt: sed huius radicis quàm sint rami asperi, non attendunt: quia nimirum praua actio modo quasi ex radice delectat in culpa: sed postmodum quasi ex ramis pungit in pœna. Vbi & bene subiungitur: Qui de conuallibus ista rapientes, cùm singula reperissent, ad ea cum clamore currebant.) In comparatione videlicet supernorum, omnis præsens vita conuallis est. Hi autem quia sublimia montium, id est, fortia acta sanctorum contemplari nesciunt: semper in oblectatione infima quasi in cõuallibus conuersantur: & dum quodlibet lucrũ, vel parui stipendij inueniunt, cum clamore currunt: quia hoc abstrahere etiam iurgando moliuntur. In conualle enim repertis singulis cum clamore currere, est subortis causarum occasionibus etiam pro praua stipe litigare. Plærunque autem quem sanctum bona actio ostentat: oborta terreni commodi occasio examinat. Videas nanque nonnullos iam sublimia agere:

C iam in abstinentiæ, iam in doctrinæ opere patrum præcedentium exempla sectari: sed cùm repentè præsentis vitæ lucrum, quasi fructum conuallis inuenerint: ad hoc cum clamore currunt: quia quasi dirupta ad illud superductæ sanctitatis tranquillitate prosiliunt.

Caput XIIII.

POssunt quoque per herbas atque arborum cortices non solum, vt prædictum est, bonorum opera, sed in hac vita consolationes ac prosperitates intelligi. Sæpe enim omnipotens deus electos suos cum donis interioribus ditat: exterioribus etiam honoribus subleuat. Cúnque eos præferendo cæteris honorabiles reddit, latius imitabiles ostendit: & nonnunquam praui eorum quidem vitam despiciunt, sed fœlicitatem in hoc mundo assequi concupiscunt. Quia igitur blandimenta hic transitoriæ consolationis quærunt, herbas comedũt: quia in cogitationibus suis exteriorem eorum gloriam meditantur, arborum cortices mandunt. Et quoniam in his omnibus soli auaritiæ tota intentione deseruiunt, radice iuniperi replentur. Quæ cuncta de conuallibus rapiunt: quia ex amore huius infimæ, & corruptibilis vitæ immensis cupiditatibus inardescunt. Et cùm singula rapiunt, ad ea cum clamoribus currunt: quia videlicet sanctorum patrum, quorum merita adipisci non quærunt, loca eorum atque regimina apprehẽdere satagunt: & cùm tranquillè nequeunt hæc plærunque assequi, etiam dirupta concordiæ pace moliuntur. Qui pro eo quod longè à patrum præcedentium actione disiuncti sunt, rectè subiungitur: In desertis D habitabãt torrentium: & in cauernis terræ, vel super glaream.) In bona etenim parte rectè torrentes, sanctos prædicatores accipimus: qui dũ in præsenti vita diuinis nobis eloquiis influũt, aquarum multitudine, quasi in hyeme colliguntur. Qui & æstiuo sole adueniente se subtrahunt: quia cum æternæ patriæ lux emicuerit, prędicare cessabunt. Horum torrẽtium deserta, sunt vitæ temporalis commoda. Ea nanque deserunt: & ad lucra se cœlestia adipiscenda conuertunt. Cuncta autem hæc torrens ille reliquerat, qui dicebat: Propter quem omnia detrimentum feci: & arbitror vt stercora. [*Philipp. 4.*] Sed quia prauorum mentes ea in hac vita adipisci appetunt: quæ despicientes iusti derelinquunt, in desertis torrentium habitare referuntur. Illa enim quæ sanctis indigna sunt: ipsi percipere pro magno, concupiscunt. Cauernæ autem terræ, sunt cogitationes prauæ, in quibus se ab humanis oculis abscondunt. Praui quippe vt sunt, ab hominibus videri refugiunt: dúmque aliud quàm sunt, simulant, sese in cõscientiæ suæ latibulis quasi in cauernis occultant. Qui cuncta hæc non agerent, nisi de æterna & solida vita desperarent: nisi in hoc incerto temporalitatis animum figerẽt. Vnde bene subditur: Vel super glaream.) Glarea nãque est vita præsens: quæ indesinenter ad terminum suum ipso defectu mutabilitatis, quasi impulsu fluminis ducitur. Super glareã itaq; habitare, est fluxui

E vitæ præsentis inhærere: & ibi intẽtionem ponere, vbi gressum nequeat fixè stando solidare. Est aliud in glarea quod nequaquam debeat tacendo præteriri: quia cum pes in eius superficie ponitur, ipsa eius volubilitate labitur, atque ad ima deuoluitur. Cui videlicet rei in nullo discrepat vita prauorum: quia cum pro amore mundi aliqua student licita atque honesta agere: quasi planum in superficie pedem ponunt, sed repentè pes ad ima labitur: quia eorum actio dum plura semper appetit, vsque ad iniqua & illicita descendit. Cùm ergo sancta ecclesia huius temporis contraria tolerat, ad vitam carnalium, quos aduersos sibi etiam in prosperis sustinuit, per memoriã recurrat, & quorum merito hæc patiatur, agnoscat, dicẽs: In desertis habitabãt torrentium, & in cauernis terræ, vel super glaream. Quia enim patrum doctrinis destituti sunt, in desertis torrentium: quia in occultis se cogitationibus tegunt, in cauernis terræ: quia verò in præsentis seculi mobilitate intentionem suam figere appetunt, super glaream habitare referuntur. Sed vtinam tales, quia peccata nolunt impugnare tentantia, fluendo tergerent, vel cõmissa: vtinam mala sua saltem perpetrata cognoscerent: atque sterili ficulneæ cophinum stercoris, id est, infructuosæ menti pinguedinem lamentationis admouerent.

Caput XV.

SEd habet hoc plerũque humanus animus proprium: quod mox vt in culpam labitur, à sui adhuc longius cognitione separetur. Hocipsum nanque malum quod agit, menti se obicem ante oculum rationis interserit. Vnde fit vt anima prius volũtariis tenebris obsessa, postmodum bonum iam nec quod F quærat agnoscat. Quanto enim magis malis adhæret: tanto minus intelligit bona quæ perdit. Lux quippe veritatis quia subtiliter reproborum culpas examinat, quo habita negligitur, eo permittit districtus iudex, vt nec amissa requiratur: & cum ab actu repellitur, fugit à sensu: vt cuius quasi facies in opere contemnitur, eius per recordationem iam nec terga videantur. Hinc itaque est quod reprobi subiecti flendis sceleribus gaudent, de quibus per Salomonem dicitur: Qui lætantur cum malefecerint: & exultant in rebus pessimis. [*Prouerb. 2.*] Hinc est quod lachrymarum causas tripudiantes peragunt: Hinc est quod mortis suæ negocium ridentes exequuntur. Vnde hîc quoque aptè subiungitur:

Quòd peccatores flagitiorum consuetudinem, quæ vtique animam crebris punctionibus cruentant & lacerant, delitiosam putant.

Qui inter huiuscemodi lætabantur: & esse sub sentibus delitias computabant.) Inter huiuscemodi lætantur: quia nimirum attendunt transitoria quæ percipiunt: & intueri negligunt permanentia bona quæ perdunt. Cúmque amore temporalium flagrant, veram lætitiam volentes ignorant. Quam si studiosè cognoscere quærerent, quàm flẽda sunt gaudia quæ appetunt, viderent: Sed dum meliora scire contemnunt: sola sibi velut summa eligunt: quæ visibiliter oculis fugaci seductione blan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gne blandiuntur. Visibilia scilicet sequentes cor figunt: & tanto extrinsecus gaudẽt, quanto recordationem sui intrinsecus non habent. Miscentur tamen eorum gaudiis plærunque tribulationes: atque ex rebus ipsis ex quibus superbiunt, flagellantur. Neque enim sine grauibus curarum molestiis possunt temporalia quæ appetunt, vel non habita quærere, vel quæsita seruare: inter æquales præstantiorem gloriam appetere: à minoribus reuerentiam plusquam oportet exigere, & minus quàm debent eandem maioribus exhibere: plærunque potentiam per iniustitiam ostendere: semper praua agere: & tamen ne opinionem prauitatis habeant, formidolosè custodire. Hæc profectò omnia miseros pungunt: sed easdem punctiones ipso rerum temporalium victi amore non sentiunt. Vnde & rectè nunc dicitur: Et esse sub sentibus delitias computabãt: quia peccatorum delectationibus presi: ex affectu vitæ præsentis quàm sint aspera, quę patiuntur, ignorant. Lætantur itaque sub sentibus: quia rebus quidem temporalibus gaudent: sed tamen dum dispensare sine tribulatione eadem temporalia non valent: ea cura punguntur miseri qua premuntur. Manent sub sentibus: & hoc ipsum delitias æstimant: quia & dura quidem ex præsentis vitę amore tolerant: & tamen affectu nimiæ cupiditatis obligati, laborem eiusdem tolerantiæ voluptatem putant. Vnde rectè Hieremias totius in se humanæ cõuersationis speciem sumẽs, per lamentum queritur, dicens: Inebriauit me absynthio. Vtenim in superiori iam parte prædiximus: ebrius quisque quod patitur nescit. Qui verò absynthio inebriatur: & hoc quod sum pśit amarum est: & tamen non intelligit eãdem amaritudinem qua repletur. Humanum igitur genus recto dei iudicio in voluptatibus suis sibi dimissum: atque per easdẽ voluptates spontaneis tribulationibus traditum, absynthio est ebrium: quia & amara sunt quæ pro huius vitæ amore tolerat: & tamen eãdem amaritudinem cæcitate cupiditatis quasi insensibilitate ebrietatis ignorat. Mundi enim gloriam sitiens, dum multas pro ea tribulationes reperit, amarum est quod bibit. Sed quia hoc nimis inhianter sumpsit: eiusdem amaritudinis malum discernere iam pre ipsa ebrietate non sufficit.

Thren 3.

H

Caput XVI.

AMant enim peruersi homines pro huius mundi gloria etiam tribulationes: cunctisque pro ea sudoribus libenter seruiunt: & grauium laborum iugo deuotissimè colla submittunt. Quod bene sub Ephraim specie Oseæ prophetante describitur, qui ait: Ephraim vitula docta diligere triturã. Vitula enim trituræ laboribus assueta: relaxata plærunque ad eundem laboris vsum etiam non compulsa reuertitur: Ita prauorum mens huius mundi seruitiis dedita, & rerum temporalium fatigationibus assueta: etiam si sibi liberè vacare liceat: subesse tamen terrenis sudoribus festinat, & vsu miseræ conuersationis trituram laboris quærit: vt à iugo mundanæ seruitutis cessare non libeat, etiam si liceat. Quod videlicet iugum dominus à discipulorum ceruice subleuans, cum dicit: Attendite vobis ne forte grauentur corda vestra in crapula & ebrietate: illico adiunxit: Et in curis huius vitæ: & superueniat in vos repentina dies illa. Et rursus: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis: & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos: & discite à me, quia mitis sum: & humilis corde. Quid est enim dominum mitem se in magisterio atque humilem dicere: nisi relictis exercendæ elationis difficultatibus, plana quædam bene viuendi itinera demonstrare? Sed quia prauorũ mentes plus per aspera elationis quàm per blanda humilitatis ac mansuetudinis delectantur: esse sub sentibus delitias deputant. Dura enim præ amore seculi quasi quædam mollia ac delectabilia ferre parati sunt, dum in hac vita rerum culmina apprehendere conantur. Cessationem dominus à mundi laboribus imperat: sanctæ quietis dulcedinem persuadet. & tamen vesana iniquorum mens plus se assequi aspera carnaliter, quàm tenere blanda spiritualiter gaudet: plus acerbitate fatigationis, quàm quietis dulcedine pascitur. Quod apertè in semetipso nobis Israëliticus populus ostendit: qui dum refectionem mannæ desuper perciperet: ab Aegypto ollas carnium, pepones, porros cepasque concupiuit. Quid enim signatur in manna, nisi esca gratiæ, suaue sapiens, ad refectionem interioris vitæ, bene vacantibus desuper data? Et quid per ollas carnium, nisi carnalia operavitæ, in tribulationum laboribus quasi ignibus excoquen K da? Quid per pepones, nisi terrenæ dulcedines? Quid per porros ac cepas exprimitur: quæ plærunque qui comedunt lachrymas emittunt, nisi difficultas vitæ præsentis, quæ à dilectoribus suis, & non sine luctu agitur, & tamen cum lachrymis amatur? Manna igitur deserentes, cum peponibus ac carnibus porros cepasque quæsierunt: quia videlicet peruersę mentes dulcia per gratiam quietis dona despiciunt: & pro carnalibus voluptatibus laboriosa huius vitæ itinera etiam lachrymis plena concupiscunt: contemnunt habere vbi spiritaliter gaudeant: desideranter appetunt, vbi & carnaliter gemant. Horum itaque væcordiam veridica voce Iob reprehendat: quia nimirum peruerso iudicio, perturbata tranquillis, dura lenibus, aspera mitibus, transitoria æternis, suspecta securis anteponunt. Horum vecordiæ sancta Ecclesia recordetur, cùm sæuis extrinsecus aduersitatibus premitur: quos intra se velut fideles continuit: sed eorum vitam aduersantem fidei diu tolerauit, & dicat. Qui inter huiusc emodi lætabantur: & esse sub sentibus delitias computabant: quia nimirum mala quæ agunt, ex iniquorum præcedentium prauitate didicerunt. Vnde & rectè subiungitur: Filij stultorum & ignobilium.)

Exodi. 16.

Caput XVII.

SCiendum nobis est quod alij intra sanctam Ecclesiam vocantur stulti, sed tamen nobiles: alij verò stulti & ignobiles. Stulti nanque dicũtur, sed esse ignobiles nequeunt: qui carnis prudentiam contemnentes, profuturam sibi stultitiam appetunt: & ad nobilitatem internæ prolis, virtutis nobilitate subleuantur: qui stultam sapientiam mundi despiciunt: & sapientem dei stultitiam concupiscunt. Scriptum quippe est: Quod stultum est dei, sapientius est hominibus. Hanc nos stultitiam Paulus comprehendere admonet, dicens: Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc seculo: stultus fiat, vt sit sapiens. Hãc stultitiam qui perfectè secuti sunt: voce sapiẽtiæ audire meruerũt: Vos qui secuti estis me, in regeneratione, cùm sederit, filius hominis in sede maiestatis suæ: sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël. Ecce relinquentes temporalia, gloriam potestatis æternę mercati sunt. Quid itaque in hoc mũdo stultius, quàm sua desirere? Et quid in æternitate nobilius, quam cum deo iudices venire? Horum scilicet iudicũ nobilitas Salomone attestante memoratur: cum hoc quod iã præfatus sum dicitur: Nobilis in portis vir eius, quãdo sederit cum senatoribus terræ. Valde quippe nobiles consideratquos senatores vocat. Hãc in se nobilitatẽ Paulus aspexerat, cũ cognitionis cõditoris per spiritũ iunctus dicebat: Genus ergo cũ simus dei, non debemus æstimare auro, vel argento, aut lapidi sculpturæ artis, & cogitationi hominis diuinũ esse simile. Genus videlicet dei dicimur: non ex eius natura æditi, sed per spiritum illius, & volũtariè conditi, & adoptiuè recreati. Tanto ergo ad hanc nobilitatẽ quisq; erigitur: quanto per acceptam imaginem ad simi litudinẽ illius ex imitatione renouatur. At contra sunt stulti & ignobiles: qui dum supernã sapientiã semetipsos sequentes fugiunt, in sua ignorãtia quasi in abiectæ prolis vilitate, sopiũtur. Quo enim id ad quos conditi sunt, non intelligunt: eo etiam cognationem acceptæ per imaginem generositatis perdunt. Stulti sunt ergo & ignobiles quos ab æternæ hæreditatis consortio repellit seruitus mentis. Scriptum quippe est: Omnisqui facit peccatum, seruus est peccati. Et voce egregij prædicatoris dicitur: Sapientia huius mundi, stultitia est apud deum. Qui ergo dum terrena saperent, ab intima generositate repulsi sunt, stulti simul & ignobiles fuerunt. Quorum dum plærique actus imitatur, filij stultorũ & ignobiliũ fiũt: dúmq; eos sensibus ac moribus sequũtur, stulti sunt: quia verã sapientiã nõ intelligũt: & ignobiles, quia nulla spiritus libertate renouãtur. Sed hi quãuis iniquorum actus exerceãt: plærũque tamen in hac vita occupant loca iustorum: atque eorum se filios æstimant, quorum per honoris concupiscentiam officia exterius administrant. Quos sancta Ecclesia per correptionem ad cognitionem sui reuocat: vt videlicet in prauis desideriis positi, quorum sint filij attendant. Non enim eorum sunt filij, quorum loca tenent: sed quorum opera exercent. Dicatur igitur rectè, Filij stultorum & ignobilium. Vbi aptè subiungitur: Et in terra penitus nõ parentes.) Sicut enim plærique in terra sunt, & à cognitione hominũ abiectione vilitatis suæ, quasi quadam superductione velaminis

Prouer. 31.

Act. 17.

Iean. 8.

1. Corin. 3.

A nis absconduntur: ita sunt nonnulli in Ecclesia, qui dum abiectioni prauorum operum subdunt, diuino conspectui noti nõ sunt. Quibus & quandoque dicendum est: Amen dico vobis, nescio vos. Esse ergo in terra & apparere: est in fide recta per virtutem operis nobilitatem mentis ostendere. Esse verò in terra & penitus non apparere, est in Ecclesia quidem per fidẽ consistere: sed nil dignum fidei in opere demõstrare. Hi itaque intra sanctam Ecclesiam diuinitatis oculis & videntur per iudicium: & tamen per bonæ vitæ meritum non videntur: quia ea quæ confitendo tenent, viuendo non exhibent. De quibus Paulus dicit: Confitentur se nosse deum, factis autem negant. Hi in sancta Ecclesia fidem quam tenere se asserunt, premunt potius quàm venerantur: dum sua magis illius nomine, quàm eius adipisci lucra concupiscunt.

Matt. 25.

ad. Tit. 1.

Caput XVIII.

ELecti ergo, dum seruare fidei meritum rectis operibus curant, ad auctoris sui notitiam etiam inter reproborum tumultus appropinquant. Quod bene in Euangelio in muliere sanguinis fluxu laborante signatum est: de qua cùm dominus diceret: Quis me tetigit? Petrus raciocinando respondit: Turbæ te comprimunt & affligunt: & dicis, quis me tetigit? Sed audire causas veræ rationis meruit, cùm ei dominus dixit: Tetigit me aliquis. Nam & ego noui virtutẽ exisse de me.

Luce 8.

B Ecce turbæ premebant dominum: sed tamen sola tetigit quæ ad illum humiliter venit: quia nimirum multi etiam in sancta Ecclesia reprobi veritatem cognoscendo premunt, quam bene viuendo tangere negligunt. Premunt & longè sunt: quia diuinam notitiam professionibus† sequuntur, moribus fugiũt. Premunt inquam, sed lõgè sunt: quia eidem fidei quam loquẽdo astruunt, agendo malè cõtradicunt. Sicut ergo hoc testimonio docemur: quia nonnulli dominum tangendo non tangũt, ita nonnulli videntur à domino etiam cum non videntur: quia occultis eius obtutibus & ad damnationis suppliciũ apparent, & ad electionis meritum non apparent. Dicatur igitur rectè: Et in terra penitus non parentes: quia etsi illos specietenus Ecclesia tenuit: eos tamen intra illam conditor quasi non vidit quos ignorauit. Qui tranquillitatis tempore idcirco fidem verbotenus tenent: quia eandem fidem florere generaliter vident. Sed cùm repentina contra illam procella aduersitatis oboritur: mox ab ea, negatione publica disiunguntur: & quicquid prius quasi venerãtes tenuerant, contra hoc postmodum deridentes pugnant. Vnde aptè subditur:

† al. professionibus.

Quòd hæreticorum opprobria & contemptus ad patientiam sanctorum cooperantur in bonum: & frenum silentij oportet e impori, vbi prædicatio videtur contemni.

C Nunc in eorum canticum versus sum: & factus sum eis prouerbium.) Quibus videlicet verbis illud sanctæ Ecclesiæ tempus exprimitur: quo publicè à reprobis irridetur, quando iniquis crescentibus, in opprobrium fides, & veritas erit in crimen. Tanto quippe despectior vnusquisque erit, quanto iustior esse potuetit: tanto abominabilis, quanto laudabilis. Sancta itaque electorum Ecclesia afflictionis tempore prouerbiũ prauis efficitur: quia cum bonos mori per tormenta conspiciunt, ab eis similitudinem maledictionis sumunt. Quo enim transitoriam mortem vident: sed permanentem vitam non vident: tanto magis deridendo mala præsentia fugiunt, quanto per intellectum intrinsecus ad bona permanentia non pertingunt. Sed ea quæ subiuncta sunt: quia obscurioribus sententiis implicata non sunt, debemus sub breuitate transcurrere: vt ad ea in quibus laborandum est, valeamus citius peruenire. Sequitur: Abominantur me & lõgè fugiunt à me: & faciem meã conspuere non verentur.) Longè à sancta Ecclesia fugiunt omnes iniqui: non passibus gressuum, sed qualitatibus morum: longè fugiunt non loco, sed merito: dum crescente superbia, aperta eam exprobratione cõtemnunt. Faciem nanque eius conspuere est: non tantum in absentia bonis detrahere: sed vnumquenque iustum etiam in præsentia confutare. Quos tunc prauidum apertè irridendo despiciunt, in eorum contumeliis fluxa verba quasi defluentes saliuas emittunt.

Caput XIX.

SEd scit sancta Ecclesia in passionibus crescere: atque inter D opprobria honorabilem vitam tenere: scit nec aduersis deiici, nec de prosperis gloriari: nouit contra prospera mẽtem suam in deiectione sternere: nouit contra aduersa animum ad spem superni culminis exaltare: scit bona sua misericordiæ redẽptoris, scit mala sua iustitiæ tribuere iudicis: quòd & bona illo largientiente habeat, & mala illo permittente patiatur. Vnde & mox de domino subiungit, dicens: Pharetram enim suam aperuit, & afflixit me.) Quid per pharetram dei, nisi occultum consilium designatur? Sagittam verò de pharetra dominus iacit, quando de occulto consilio apertam sentẽtiam mittit. Quia enim flagellatur quis, cognoscimus: sed qua ex causa flagellum veniat, ignoramus. Cùm verò post flagella, vitæ correctio sequitur: etiam ipsa consilij virtus aperitur. Pharetra enim clausa, est consilium occultum. Sed aperta pharetra affligimur, quando per id quod post flagellum sequitur, quo consilio flagellamur, videmus. Cùm peccata dominus videt: & tamen manum ad vindictam non commouet: quasi clausam pharetram tenet. Sed feriendo indicat, quantum ei in nobis displicuit hoc quod diu videndo tolerauit. Sancta itaque electorum Ecclesia tribulationibus pressa dicat: Pharetram enim suam aperuit, & afflixit me. Quæ aduersariorum voces insolẽtes sustinens, dum cernit quòd eius prædicatio non admittitur, quorundam duritiam deferens, prædicationis suæ verba E moderatur. Perpendens etenim persecutores suos ad exhortanis suę vocem deteriores existere, magis eligit tacere. Cúmque indignos qui audiant, conspicit, prędicationem suam obducto silentio astringit. Vnde aptè subiungit: Et frenum posuit in os meum.) Frenum sibi apud quosdam positum cognouerãt, qui dicebãt: Vobis oportebat primum loqui verbum dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. Frenum silentij sibi superimpositũ sancti viri apud dura reproborum corda conspiciunt, qui per prophetam dicunt: Quomodo cantabimus canticum domini in terra aliena? Frenum poni etiam Paulus admonuit, qui discipulo præcepit, dicens: Hæreticum post primam & secundam correptionem deuita, sciens quia subuersus est qui eiusmodi est, & delinquit proprio iudicio condemnatus. Sancti quippe doctores plærunque alta consideratione resistentium corda conspiciunt, & dum ea derelicta diuinitus vident, afflicti gementéque conticescunt. An non aliquando frenum Salomon doctoribus imponit, qui dicit: Noli arguere derisorem, ne oderit te? Sed si ab increpatione idcirco reticemus, quia cõtra nos insurgere derisoris odia formidamus, non iam lucra dei, sed nostra quærimus. Qua in re sciendum est, quòd nonnunquam cùm redarguuntur praui, deteriores existunt. Ipsis ergo & nõ nobis parcimus, si ab eorũ redargutione pro eorũ amore cessamus. Vnde necesse est, vt aliquando roleremus tacendo quod F sunt, quatenus in nobis discant videndo † quod non sunt. Quia igitur sancta Ecclesia quæ verba sua semper per charitatem exerit, ea etiam nõnunquam ex charitate restringit, dicat: Frenum posuit in os meum. Ac apertè fateatur dicens: quia in quibusdam profectum non vidi prædicationis, ab eis impetũ temperaui, vt vitam meam saltem per patientiam disceret, cum verba mea admittere per oblatam prædicationem nollent.

Prouer. 9.

† al. bene vicendo.

Psal. 136.

Ad tit. 3.

Caput XX.

SEd plus nobis hoc plærunque in tribulationibus dolet, quòd eas ab illis patimur, in quibus germano amore confidebamus. Vnde & subditur:

Quòd nonnunquam qui in Ecclesia sub nomine Christi militant, Christi in eadem nomen impugnant.

Ad dextram Orientis calamitates meæ illico resurrexerunt.) Ad sinistram quippe calamitates surgerent, si à quibuslibet extra religionem positis, & apertè Christum negantibus, persecutionis aduersa sustineret. Cùm verò ab aliquibus quasi fidelibus tentationem cruciamentorum patitur, quasi ad dexteram illam calamitates oriuntur, quia hi qui sub Christi nomine militant, Christi in ea nomen impugnant. Ipso enim locutionis vsu, pro dextro habere dicimur, quod pro magno pensamus, pro sinistro verò id quod despicimus: quod Zacharias apertè insinuat, dicens: Et ostendit mihi Iesum

Zach. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sacerdotem magnum,stantem coram angelo domini,& Satan stabat à dextris eius, vt aduersaretur ei. Qui vt patentius hoc quod præmisit ostenderet,secutus adiunxit:Et dixit dominus ad Satan:Increpet dominus in te Satan,qui elegit Hierusalem. Nunquid non est iste terroris erutus de igne?Et Iesus indutus erat vestibus sordidis.Sordidis enim vestibus Iesus indutus erat,quia quanuis alienus ab omni peccato,tamen in similitudine venit carnis peccati. Cui venienti Satan à dextris stetit. Pro magno nãque dominus Iudaicum populum,& pro nihilo gentes habere videbatur.Sed postquam incarnatus apparuit, gentilitas quæ pro sinistro habita fuerat,credidit:Iudaicus verò populus ad perfidiam declinauit. Satan ergo illi à dextris stetit,quia illum ei populum rapuit, qui dudum dilectus fuit. Sed quia ipse Iudaicus populus modo perditus, in fine est quãdoque crediturus,propheta testãte,qui ait:Reliquię saluę fiét: *Ibidem.* Satana à dextris suis dominus remouit,dicens:Increpet dominus in te Satan:& eiusdem populi liberationem indicans subdit:Quia elegit Hierusalem.Qui nimirum populus quia ad gehennæ incendia perfidia duce defluebat,sed dum ad fidem reducitur,ab eodem æterni ignis incẽdio liberatur, statim de eo *Zacha.3.* illic subditur:Nunquid nõ est iste torris erutus de igne? Sicut ergo illic pro dextra plebs Iudaica,ita hoc in loco dextræ vocabulo,fidelis populus sanctæ Ecclesiæ designatur.Vnde & vẽ- *Matt.25.* turus iudex hœdos ad sinistram,agnos ad dextram ponit. Sed cùm sanctam Ecclesiam aduersitatis tempore ipsi quoque la- H cessunt,qui fideles esse videbãtur, ei proculdubio calamitates ad dextram surgunt.

Caput XXI.

Zacha.6. Bene autem hæc ipsa dextra Orientis vocatur. De ipso quippe eiusdem capite scriptum est · Oriens est nomen eius.Nam quia ab Oriente lux surgit,rectè Oriens dicitur,cuius iustitiæ lumine,nostræ iustitiæ nox illustratur.Ad Orientis ergo dextram calamitates surgunt,quum hi quoque ad persecutionem prosiliũt,qui electa membra redemptoris nostri esse credebantur.Iuxta quam videlicet calamitates rectè illicò asserit surgere, quia dum non erant extranei qui persequuntur,ab eis repentè mala & ilicò fiunt. Si verò dextra,hi qui veraciter fideles sunt,appellantur,calamitates ad dextram Orientis surgunt:quia erumpente persecutionis articulo crudeles prauorum impetus iusti patiuntur. Sequitur:

Quòd dum maligni spiritus vel peruersi homines extrema Ecclesiæ membra persequuntur,videtur deus non ferre auxilium, cùm statim non eripit,cum eos quos amat,aliquando vtiliter derelinquat.

Pedes meos subuerterunt, & oppresserunt quasi fluctibus semitis suis.) Quid per pedes Ecclesiæ,nisi extrema illius mẽbra signantur?Quæ dum ad opera terrena deseruiunt, tanto *†al.nimis.* celerius ab aduersariis falli possunt, quanto sublimia minus † I intelligunt.Hos itaque pedes aduersarij subuertunt, videlicet cùm extrema membra illius ad sui dogmatis errorem trahunt. Subuersi pedes viam tenere nequeunt, cùm infirmi quique persecutorum suorum vel promissionibus persuasi, vel minis territi,vel cruciatibus fracti,ab itinere recto deuiant. Bene autem aduersariorum semitæ fluctibus comparantur cum dicitur:Et oppresserunt quasi fluctibus semitis suis:quia scilicet vita prauorum insolenti inquietudine molesta, ad obruendam, vt ita dixerim,nauem cordis quasi tempestas illabitur. De qua videlicet tempestate per Salomonem dicitur: Quasi tempestas transiens non erit impius.Cúmque infirmus quisque per- *Prouer.10.* uersos florere conspicit, hunc in peruersitatis pelagus vnda miseræ imitationis mergit. Sequitur: Dissipauerunt itinera mea,insidiati sunt mihi,& præualuerunt,&non fuit qui ferret auxilium.) Dicat hæc beatus Iob de malignis spiritibus, videlicet hostibus occultis,dicat vniuersa Ecclesia de prauis persecutoribus, scilicet aduersariis apertis. Ipsi quippe eius itinera dissipant,cùm in quorundam infirmorum mentibus, veritatis vias callida persuasione perturbant.Ipsi insidiantes præualent, cùm eos quos apertè ad malum trahere nequeunt, bona simulando peruertunt.Sed mirum valde quod subiicit: Non fuit, *Quæstio.* qui ferret auxilium:cùm de diuino adiutorio Psalmista clamet: Adiutor in opportunitatibus,in tribulatione.Et, Sperent in te *Psalm.9.* qui nouerunt nomen tuum,quoniam non derelinques quęrẽtes te domine.Et cùm rursum scriptum sit:Quis sperauit in do- K mino,& confusus est, permansit in mandatis eius, & derelictus est?Et:Quis inuocauit illum,& despexit eũ? *Eccli.2.* Qua itaque ratione nunc dicitur:Non fuit,qui ferret auxilium:nisi quia omnipotens deus eos quos inæternum diligit,aliquando ad tem- *Solutio.* pus relinquit. Vnde scriptum est: Ad punctum in modico dereliqui te,& in miserationibus magnis congregabo te. *Esai.54.* In momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui. Hinc etiam Psalmista deprecabitur, dicens: Non me derelinquas vsque- *Psalm.118.* quaque.Derelinqui igitur se,sed ad modicum posse vtiliter nouerat,qui ne vsquequaque relinqueretur,petebat. Sanctos etenim suos dominus veniẽdo adiuuat, derelinquendo probat, donis firmat, tribulationibus tentat. Vnde rectè quoque per *Eccli.4.* quendam sapientem dicitur· In primis elegit eum, timorem & metũ & probationem inducet super illum, & excruciabit illum in tribulatione doctrinæ suæ, donec tentet illum in cogitationibus illius. Iusti quippe animam gratia vocat,tentatio interrogat. Et omnipotẽs deus electorum suorum aduersarios temporaliter permittit excrescere, vt per malorum sæuitiam purgetur vita bonorum. Nunquam quippe dominus aduersus bonos eos sæuire permitteret, nisi etiam quantum prodessent videret. Nam dum iniusti sæuiunt,iusti purgantur, & vtilitati innocentium militat vita prauorum, dum hanc & premendo humiliat,& humiliando semper ad melius format. L Vnde rectè quoque per Salomonem dicitur: Qui stultus est, *Prouer.11.* seruiet sapienti.Et tamen sæpe conspicimus sapientes subesse, stultos verò arcem dominij tenere: sapientes seruiliter obsequi,stultos tyrannica elatione dominari. Quomodo igitur definitione diuinæ sententiæ sapienti stultus seruit,dum plærunque hunc iure temporalis dominij comprimat? Sed sciendum est:quia contra sapientis vitam,dum stultus præeminens terrorem potestatis exercet,dum hunc laboribus fatigat, contumeliis lacerat,profectò hunc ab omni vitiorum rubigine vrẽdo purgat. Stultus ergo sapienti etiam dominando seruit, quẽ ad meliorem statum premendo prouehit.Sic nõnunquam pupillis dominis ad disciplinæ magisterium serui præsunt,terrẽt, premũt,feriunt,& tamen esse serui nullo modo desistunt:quia ad hocipsum ordinati sunt, vt proficiẽtibus dominis etiam feriendo famulẽtur. Quia igitur mala reproborum bonos dum cruciant purgant, vtilitati iustorum militat etiam potestas iniquorum. Sed plærunque iusti tribulatione deprehensi,tardam manum subuenientis æstimant,cùm se persequentium immanitas paulo longius angustat. Et concita quidem sunt ereptoris remedia,sed hoc quod ab ereptore citius agitur,dolori tardum videtur. Cúmque adesse postulationi auxilium quæritur, si vocem,non statim sequitur,quia desit æstimatur. Vnde nũc dicitur:Et non fuit qui ferret auxilium. Qua videlicet in voce M ipsa vis passionis exprimitur,quia supernũ auxilium etsi adest quantum ad ordinatam prouidentiam protectoris, deesse tamen creditur quantum ad concita vota patientis. Sequitur:

Quòd miserias errantium sancti suas reputant,cùm eorum corda rupto fidei muro persuasione hæretica vident dissipata.

Caput XXII.

Quasi rupto muro & aperta ianua irruerunt super me, & ad meas miserias deuoluti sunt.) *Mali rupto muro super bonos irruunt.* Quid hoc loco muri nomine,nisi redemptor humani generis appellatur? De quo pro sanctæ Ecclesiæ ædificatione *Esa.26.* per prophetam dicitur: Ponetur in ea murus & antemurale. Ipse enim nobis murus est qui ad corda nostra pertingere malignorum spirituũ cursum vetat. Qui nostræ quoq; fidei etiam antemurale posuit,quia priusquam se per carnem ostenderet, prædicatores sui mysterij prophetas misit. Rectè quippe antemurales nomine vocantur, quia dum subsequenté prædicauerunt dominum,quasi ante murum steterunt. Sed quasi murus rumpitur, cùm prauorum persuasionibus fides quæ in redemptore nostro est,in quorundam corde dissipatur. Cúmq; peruersis in hac vita potestas tribuitur,quid aliud quàm ianua erroris aperitur? Quasi rupto ergo muro & aperta ianua super bonos irruunt mali, cùm accepta temporaliter potestate, peruersi ipsa quoque in quorundam corde destruere muni-

mina

A mina fidei conantur.De quibus aptè dicitur:Et ad meas miserias deuoluti sunt,quia videlicet prius ad suas. Nisi enim peruersè viuendo,ad suas antè miserias caderent, nequaquam ad eas postmodum & alios suaderent.Sed post suas reprobi & ad nostras miserias deuoluuntur, quando ad ea mala in quibus iam ipsi implicati sunt,etiam quosdam nobis vnitos trahunt. *Prouer.24.* Potest quoque intelligi muri nomine, munitio disciplinæ: Salomone attestante,qui ait:Per agrum hominis pigri trãsiui,& per vineam viri stulti,& ecce totum repleuerant vrticæ, operuerant superficiem eius spinæ, & maceria lapidum destructa erat.Per agrum enim hominis pigri,atque per vineã viri stulti transire,est cuiuslibet vitam negligentis inspicere, eiúsque opera considerare.Quam vrticę vel spinæ replent: quia in corde negligentium prurientia terrena desideria, & punctiones pullulant vitiorum, quippe quia scriptum est: In desideriis est omnis ociosus.Maceria lapidum destructa erat,id est, disciplina patrum ab eius corde dissoluta. Nam quia destructam maceriam lapidum,dissolutam esse disciplinam vidit, protinus illic secutus adiunxit:Quod cùm vidissem, posui in corde meo, & exemplo didici disciplinam.Quasi rupto ergo muro hostis ingreditur,cùm vel malignorum spirituum vel prauorum hominum persuasione callida disciplinæ munimina in corde dissipantur.Sed cum eiusdem disciplinæ vigor in corde reprobo- B rum soluitur,ante eorum oculos cuncta bonorum opera despectui habentur,nihílque esse æstimant,quicquid de virtutibus electorum vident.Vnde & subditur:Redactus sum in nihilum.) *Eccli.1. Prouer.31. Psalm.43. Locus afflictionis vita præsens.* Apud æstimationem quippe malorum in nihilum redigitur,quando ea quæ ipsi quasi summa diligunt, bona temporalia non tenemus.Despectis nanque supernis promissionibus terrena desiderant,etsi quando in eorum mente aliquid de appetitu æternitatis oritur,suborta citius transitoria delectatione dissipatur.Vnde & statim subiungitur:Abstulit quasi ventus desiderium meum.) Fidelis quippe populus se pati denunciat,quod eos quos diligit pati dolet. Ventus ergo desiderium tollit, cùm res quælibet transitoria æternitatis appetitum destruit.Vnde adhuc cõgruè subinfertur: Et velut nubes pertransiit salus mea. Nubes quippe in alto eminet, sed hanc ad cursum flatus impellit.Sic nimirum sic sunt temporalia iniquorum bona.Velut in alto quidem per honoris celsitudinem degere vidẽtur,sed ad cursum vitæ quotidie quasi quibusdam mortalitatis suæ flatibus impelluntur.Salus ergo vt nubes transit:quia peruersorum gloria quæ alta est,fixa non est:sed expletis desideriis actibúsque infirmantium, ad electorum vocem sermo conuertitur,cùm protinus subinfertur. Nunc autem in memetipso marcescit anima mea, & possident me dies afflictionis.) Electorum quippe anima nunc marcescit,quia in illa postmodum æterna exultatione viridescit.Modo eos dies af- C flictionis possident,quia dies lætitię pòst sequuntur. Scriptum quippe est: Timenti deum,bene erit in extremis. Et rursum de Ecclesia dicitur:Ridebit in die nouissimo. Nunc enim tempus afflictionis est bonis,vt sequatur eos exultatio quandoque sine tempore. Hinc ab eis aliàs dicitur:Humiliasti nos in loco afflictionis. Locus nanque afflictionis est vita præsens. Iusti ergo hic,id est,in loco afflictionis humiliati sunt, quia in æterna vita,id est,in loco gaudij sublimantur. Cum verò marcescere anima diceret,rectè etiam præmisit:In memetipso, quia in nobismetipsis,quidem affligimur, sed in deo mens nostra refouetur,tantóque à viriditate gaudij longè fit, quanto adhuc ab auctoris repulsa lumine ad se redit. Tunc verò ad veræ lætitiæ viriditatem peruenit,quando per æternæ contemplationis gratiam subleuata etiam semetipsam transit. Sed hæc quæ allegorica indagatione transcurrimus, oportet vt per omnia etiam iuxta historiam teneamus. Quæ tamen nunc idcirco prætereo:quia hæc aperta esse legentibus non ignoro. Diebus autem persecutionis vltimæ, quia multi qui pereunt, & pauci sunt qui saluantur,idcirco vir sanctus passionis suæ tempore & pauca de bonis, & multa de peruersis loquitur. Vnde & mox ad eorum personam qui corruũt,verba conuertit, sicque *†al.cadentibus.* sua insinuat, vt audientibus † possint congruere quæ narrat. Nam sequitur:

Quòd in nocte tribulationum huius seculi,etiam qui perfecti videbantur, & quasi ossa carnalium aliquando lassitudine succumbant, & à sanctorum infestatione maligni spiritus nũquam quiescant. D

Nocte os meum perforatur doloribus, & qui me comedũt non dormiunt.) Si ipsi historiæ intendimus, patet causa quoniam sancti viri corpus per sinus vlcerum scaturiẽs vermium multitudo lacerabat.

Caput XXIII.

Si verò allegoriæ mysterium perscrutamur, quid per ossa nisi fortes quique in sanctæ Ecclesiæ corpore designãtur? Qui quasi suo robore membra continent, dum mores infirmantium stabiliter portant. Sed cùm tribulationis vltimæ contra eam feruor excreuerit,in nocte os illius peforatur doloribus,quia nonnunquam tormentis victi, etiam ipsi ad perfidiam defluunt,qui ad fidem alios tenere videbantur: Ait ergo: Nocte os meum perforatur doloribus. Ac si apertè dicat: Tribulationis tenebris pressi, ita afflictione tenebrantur, vt & ipsi qui in me habebant vigorem fortitudinis,quasi iam quoddam habeant foramen timoris.Bene autem dicitur:Et qui me *Diaboli à tentationibus quiescere nesciunt.* comedunt,non dormiunt, quia maligni spiritus qui carnales quosque de Ecclesia consumunt, tanto magis quiescere à tentatione nesciunt,quanto nullo carnis pondere grauantur. Sed persecutores sanctæ Ecclesię quia valdè peruersi sunt,essent vtinam pauci. Sequitur:

Quod immensitate percussionum sancti qui Christo quasi vestimentum adhærent, victi tormentis deficient, & constricto capitio libertas prædicationis suffocata,extinguetur. E

In multitudine eorum cõsumitur vestimẽtum meũ,& quasi capitio tunicæ succinxerunt me.) Si historiæ intendimus,quid aliud vestimentũ beati Iob quàm eius corpus accipimus?cuius videlicet vestimentum consumitur,dum caro cruciatur. Iuxta allegoriæ verò mysterium,vestimentũ est sanctæ Ecclesiæ, fidelium vita.Nam sicut tota simul Ecclesia vestimẽtũ Christi, ita fideles quique eiusdem Ecclesiæ vestimenta deputantur.Si enim sancta Ecclesia vestimentũ Christi nõ esset: Paulus profectò non diceret:vt exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam non *Ephes.5.* habentem maculam neque rugã,id est,nec per peccatũ habentem maculam,nec per duplicitatem rugam,quia & per iustitiã munda est,& per simplicẽ intentionẽ tensa. Quæ igitur abluta est ne habeat maculam,tensa est ne habeat rugam, vtique vestis est.Sicut ergo indumentũ Christi tota generaliter Ecclesia dicitur,sic indumentum sunt Ecclesiæ,singulorum animæ quę ab errore conuersæ,eandem Ecclesiam credendo, eámque fideliter inhærendo circundant. De quibus eidem Ecclesiæ per *Esa.49.* prophetam dominus dicit:Viuo ego,quia omnibus his velut ornamẽto vestieris. Sed cùm procella sæuæ persecutionis oboritur,plæriq; fideliũ ab eius amore separantur, qui ei sedulò inhærere videbãtur.Dicat ergo:In multitudine eorum cõsumitur uestimẽtũ meũ,quia dum multi sunt qui cruciant,destru- F untur plurimi qui ei connexione amoris inhærebãt. Bene autem subditur:Et quasi capitio tunicæ succinxerunt me. Tunicę quippe capitium collum circundat induentis. Collum verò si stringitur,vocis vsus & vitalis flatus necatur. Sanctam ergo Ecclesiam reprobi quasi capitio tunicæ constringunt,quia in ea pesecutionibus suis vitã fidei, & prædicationis vocem extinguere conantur. Hoc quippe conari persecutores eius specialiter solent, vt ab ea ante omnia verbum prædicationis tollãt. Vnde & hi qui sanctę fidei primordiis resistebãt, cęsis Apostolis denunciabant,dicentes:Præcipiendo pręcepimus vobis ne *Actu.5.* doceretis in nomine isto,& ecce repleſtis Hierusalẽ doctrina vestra. Corpus ergo sanctæ Ecclesiæ quasi capitio tunicę cinxerant,qui constrictis prædicatoribus velut eius collũ premẽtes,in ea claudere iter vocis volebant. Sed electi quique persecutionis suæ tẽpore paratiores sunt mori quàm tacere. Qui dũ in morte tẽporaliter corruunt,à stultis quibusq; & carnalibus despecti ac viles ęstimãtur,quia cùm videre reprobi nequeunt, quæ electi bona spiritaliter teneant, quos carnaliter extingui conspiciunt,infœlices arbitrantur. Vnde & subditur: Cõparatus sum luto & assimilatus sum fauillæ & cineri.) In reproborum quippe iudicio,sancta electorũ Ecclesia luto comparatur, quia temporaliter conculcata despicitur. Fauillæ assimilatur & cineri,quia dũ bona eius interiora non vidẽt,ad sola hanc mala peruenisse æstimant quæ in ea exhiberi corporaliter vident. Fidelis tamen electorum populus cùm multos ex se cadere

 conspicit

Universidad de Deusto Biblioteca

G conſpicit:optat,ſi obtinere valeat,aduerſitatis ſuæ tẽpora mutari.Huius quia oratio differtur,gemitus augetur.Vnde adhuc ſubditur:

Caput XXIIII.

CLamo ad te, & non exaudis :ſto, & non reſpicis me.) ſancta quippe Eccleſia perſecutionis ſuæ tempore fide ſtat,deſideriis clamat.Sed dolet ſe quaſi non reſpici, dũ ſua videt in tribulationibus vota differri. Alto nanque conſilio omnipotens deus cum ſancti eius aduerſariorum perſecutionibus comprimuntur,cúmque aſsiduis vt liberentur interpellationibus clamant,differre ſolet voces petẽtium,vt merita patientium creſcant,quatenus eo magis exaudiantur ad meritum,quo citius nõ exaudiũtur ad votum.Vnde aliàs ſcriptum eſt:Deus meus clamabo per diẽ,nec exaudies,& nocte.Atque ipſa vtilitas de exaudiendi mora mox ſubditur, cum illic protinus ſubinfertur:Et non ad inſipientiam mihi. Ad multiplicandam quippe ſanctorum ſapientiã proficit, quod poſtulata tarde percipiunt,vt ex dilatione creſcat deſiderium,& deſiderio intellectus augeatur.Intellectus verò cum intenditur, eius in deum ardentior affectus aperitur. Affectus autẽ ad promerenda cœleſtia tanto fit capax,quanto fuerit expectando longanimis.Sed tamen inter hæc ſanctorum patientiam dolor vrget ad vocem,& cum dilati proficiunt,metuunt ne deficientibus viribus deſpecti reprobentur.Sequitur:

Cur deus differat voces petẽtes. *Pſalm.21.*

H *Quòd impropriè deus dicatur zelare, & iraſci, & pœnitere, & miſereri, & cætera huiuſmodi: & quod crudelis dicatur tũc cùm diſtrictè peccata vlciſcitur.*

Mutatus es mihi in crudelẽ,& in duritia manus tuæ aduerſaris mihi.) Longè ab hac ſententia vetuſta tranſlatio diſſonat, quia quod in hac de deo dicitur, hoc in illa de aduerſariis ac perſecutoribus memoratur. Sed tamẽ quia hæc noua trãſlatio ex Hebræo nobis Arabicóq; eloquio cũcta verius trãsfudiſſe perhibetur,credẽdum eſt quicquid in ea dicitur:& oportet vt verba illius noſtra expoſitio ſubtiliter rimetur:Ait ergo. Mutatus es mihi in crudelẽ,& in duritia manus tuæ aduerſaris mihi.In ſcriptura ſancta cum de deo aliquid indignum dicitur, mouetur legẽtis animus,velut ſi aliquãdo de deo aliquid indignũ dicatur.Penè omne quippe quod de deo dicitur, eo ipſo iã indignum eſt,quo potuit dici:Nã cuius laudi nõ ſufficit obſtupeſcens cõſcientia,quãdo ſufficiet loquẽs lingua?Sãctus ergo ſpiritus hoc ipſum hominibus intelligẽtibus inſinuãs,quam ſint ineffabilia ſumma etiã verba diuina,his verbis nõnunquã de deo vtitur,quæ apud homines habentur in vitio, vt ex his quæ indigna videntur hominibus,& tamen dicuntur de deo, admoneantur ſcire homines quod nec illa iam deo digna ſint, quæ dum digna habentur apud homines,digna putantur deo. Dicitur enim deus zelans,ſicut ſcriptum eſt·Dominus zelotes nomẽ eius:Dicitur iratus,vnde ſcriptum eſt: Iratus eſt dominus contra Iſraël:Dicitur deus pœnitẽs,ſicut ſcriptum eſt:Pœnitet me feciſſe hominem ſuper terram.Et rurſus:Pœnitet me quod conſtituerim Saul regẽ in Iſraël.Dicitur miſericors,ſicut ſcriptum eſt:Miſericors & miſerator dominus,patiens & multum miſericors:Dicitur præſcius, ſicut de illo ait Apoſtolus. I Quos præſciuit & prædeſtinauit cõformes fieri imaginis filij ſui:dum nec zelus,nec ira,nec pœnitentia,nec propriè miſericordia,nec præſcientia eſſe poſsit in deo.Hęc nanq; omnia ab humanis in illum qualitatibus tracta ſunt, dum ad noſtræ infirmitatis verba deſcẽditur,vt quaſi quibuſdã nobis gradibus factis,& iuxta nos poſitis, per ea quæ nobis vicina conſpicimus,ad ſumma eius aſcendere quandoque valemus. Zelare enim,dicitur,qui cum cruciatu mẽtis caſtitatẽ cuſtodit vxoris. Iraſci dicitur,qui feruore animi contra puniendum vitium accenditur.Pœnitere dicitur,cui id quod fecit,diſplicet,& econtra mutando aliquid aliud facit.Miſericors dicitur, qui pietate ad proximum promouetur.Miſericordia autem à miſero corde vocata eſt,eo quod vnuſquiſque intueatur quempiam miſerum,atque ei compatiens,dum dolore animi tangitur, ipſe cor miſerum facit vt eum à miſeria liberet cui intendit. Præſcire dicitur,qui vnanquamque rem antequam veniat videt, & id quod futurum eſt,priuſquã præſens fiat, præuidet. Deus ergo quomodo zelans eſt,qui in cuſtodienda caſtitate noſtra nullo mentis cruciatu tangitur?Quomodo iraſcitur qui in vlciſcendis vitiis noſtris,nulla perturbatione animi cõmouetur?

Diſſonãtia vetuſtæ trãſlationis. *Cõmẽdatio huius nouæ trãſlationis.* *Omne quod de deo dicitur eo ipſo indignum eſt, quo dici potuit.* *Exo.34.* *Nume.11.* *Gene.6.* *1.Reg.15.* *Pſal.85.* *Roma.8.*

Quomodo eſt pœnitens, qui id quod ſemel fecerit, ſe feciſſe nequaquam dolet? K Quomodo habet miſericordiam, qui cor nunquam miſerum habet?Quomodo eſt præſcius, dum nulla niſi que futura ſunt,præſciantur?Et ſcimus quia deo futurum nihil eſt,ante cuius oculos præterita nulla ſunt,præſentia non trãſeũt,futura nõ veniunt,quippe quia omne quod nobis fuit & erit,in eius proſpectu præſto eſt,& omne quod prẹſens eſt, ſcire poteſt potius quàm præſcire.Et tamen dicitur zelans, dicitur iratus,dicitur pœnitens,dicitur miſericors, dicitur præſcius:vt quia caſtitatem animæ vniuſcuiuſque cuſtodit, humano modo zelans vocetur, quanuis mentis cruciatu non tangatur.Et quia culpas percutit,dicitur iraſci, quanuis nulla animi perturbatione moueatur.Et quia ipſe immutabilis id quod voluerit mutat,pœnitere dicitur, quanuis rem mutet, conſilium non mutet.Cùm miſerię noſtrę ſubuenit,miſericors vocatur, quanuis miſeris ſubueniat,& cor miſerum nunquam habeat. Et quia ea quæ nobis futura ſunt videt,quæ tamen ipſi ſemper præſto ſunt,præſcius dicitur,quãuis nequaquam futurum prẹuideat,quod præſens videt. Nam & quæque ſunt:non ab æternitate eius ideo videntur quia ſunt, ſed ideo ſunt, quia videntur.Dum ergo ad verba mutabilitatis noſtræ deſcenditur, ex eis quibuſdam gradibus factis aſcendat qui poteſt ad incõmutabilitatem dei,vt videat ſine zelo zelantem,ſine ira iraſcẽtem,ſine dolore,& pœnitentia pœnitentem, ſine miſero corde miſericordem,ſine præuiſionibus præſciẽtem.In illo enim L nec præterita,nec futura reperiri queunt,ſed cuncta mutabilia immutabiliter durant,& quæ in ſeipſis ſimul exiſtere non poſſunt,illi ſimul omnia aſsiſtunt, nihilque in illo præterit quod tranſit:quia in æternitate eius modo quodam incomprehenſibili,cuncta volumina ſeculorum tranſeuntia manent, currentia ſtant.

Caput XXV.

SIcut ergo accipimus ſine zelo zelantem,ſine ira iraſcentẽ, ita,à ſancto Iob etiam ſine crudelitate dici potuit crudelis.Crudelis quippe dicitur, qui diſtrictè feriendo non parcit, vt videlicet hoc loco crudelis diſtrictè feriens poſsit intelligi,& vlciſcendæ culpæ non parcens. Vnde Eſaias quoque cùm videret vltimi iudicij diem non iam cum venia ſed cum diſtrictione eſſe venturum,ait: Ecce dies domini veniet crudelis & indignationis plenus,& iræ furoríſque eius,ad deponendam terram in ſolitudine,& peccatores eius conterendos de ea.Sanctus igitur vir vt hanc eandem crudelitatem ſibi potius aſſereret congruere poſſe quã deo,ait:Mutatus es mihi in crudelem. Ac ſi apertè dicat:Qui in teipſo crudelitatis nihil habes,mihi quem reſpirare à perſecutione non ſinis, crudelis videris.Ita enim deus crudelis eſſe non poteſt,ſicut nec mutabilis vllatenus poteſt.Sed quoniã in deo nec crudelitas,nec mutabilitas,vnquã venit,dum mihi dicit, quod in ſemetipſo deum nec crudelem nec mutabilem ſentiat,oſtendit: Nam dum circa nos quædam proſpera & aduerſa variantur, in eo quod nos M mutamur,quaſi eius circa nos mutatum animum ſuſpicamur. Ipſe verò in ſe incommutabilis permanens,aliter atque aliter in cogitatione ſentitur hominum, pro qualitate meritorum. Nam & lux Solis cùm nequaquam eſt ſibimetipſi diſsimilis, infirmis aſpera,ſanis autem oculis lenis videtur, eorum videlicet immutatione,non ſua.Vnde vt prædiximus dicens: Mutatus es,adiunxit mihi,vt ipſa hæc crudelitas atque mutatio,non ſit in qualitate iudicis,ſed mente patientis.Quod verbis quoque aliis retexit dicens:Et in duritia manus tuæ aduerſaris mihi.)Manus etenim dei dura creditur, cum voluntatis noſtræ contraria,hoc quod ei in nobis diſplicet,feriẽdo perſequitur, & flagella ingeminat,cum dolentis anima clementiam expectat.Quæ tamen iuxta allegoriæ myſterium, bene ſanctæ Eccleſiæ verbis congruunt ex vocibus infirmorum,qui plærunque ſe plus feriri æſtimant quam mereri putant, & quaſi crudelitatem arbitrantur iudicis,diſtrictionẽ æquiſsimam ſectionis,quia & cùm vulnus ægri medicinali ferramento abſcinditur,medicus crudelis vocatur, qui tamen per ſecantis manus duritiam aduerſatur vulneri,ſed concordat ſaluti. Sequitur:

Eſaie.13.

Quòd quaſi ſuper ventum fundati repentè ſternuntur, qui tranſitoriorum honorum ſucceſsionibus delectantur.

Eleuaſti me,& quaſi ſuper ventum ponens, eliſiſti me, validè.) Quia præſentis vitæ gloria quaſi in alto cernitur, ſed nulla

A nulla ſtabilitate ſolidatur,velut eleuatus ſuper ventum ponitur,qui proſperitate tranſitoria lætatur,quando ad hoc ſolum hunc fugitiuæ fœlicitatis aura ſubleuat,vt repentè deterius in infimis ſternat. Quia enim ſancta Eccleſia cunctis in honore ẽſt,infirmi quique in ea qui tranſitoriis ſucceſsibus lætantur, quò niſi ſuper ventum poſiti videntur eleuati?quia ſubſequente perſecutionis tempore, dum proſperitatis aura pertranſit, eorum protinus eleuatio corruit,& repentè cadentes diſcunt, quia eleuati prius in ventum ſe dederunt.† Quæ videlicet verba etiam ſancti viri perſonæ ſpecialiter congruunt, non ad id quod erat,ſed ad id quod eſſe videbatur. Neque enim mẽtem illius proſperitas fugitiua leuauerat, quam inter tot rerum affluentias, miro ſemper virtutis pondere premebat, ſed iuxta hoc quod videri exterius potuit,qui in ſuis humilis, in alienis oculis eleuatus fuit,& quaſi ſuper ventum poſitus,eliſus eſt validè:quia rebus exterioribus fultus,vnde æſtimabatur ſurgere, videbatur inde cecidiſſe.Quem videlicet caſum ſanctus vir in mente nõ pertulit:quia nulla aduerſitas deiicit, quem proſperitas nulla corrumpit. Qui enim veritati inhæret,vanitati nullo modo ſuccumbit: quia dum forti pede cogitationis intus intentionem fixerit,omne quod foras mutabiliter agitur, ad arcem mentis minimè pertingit. Sequitur:

† al. ſederunt.

B *Quòd ſancti mortem præſentem non ad conſumptionem ſibi eſſe intelligunt,qui de reſurrectione ſua confidunt,qui & ſi aliquando peccant,per pœnitentiam reformantur.*

Caput XXVI.

SCio quia morti trades me, vbi conſtituta eſt domus omni viuenti.)In ſuperiori huius operis parte tractatũ eſt, quod ante aduentum domini ad inferni receptacula etiam iuſti deſcenderunt,quanuis non in ſuppliciis, ſed in requie ſeruarẽtur.Quod nunc teſtimoniis edocere negligimus: quia in ea iam ſufficiẽter probatum putamus. Hoc ergo quod dicitur: Scio quia morti trades me, vbi conſtituta domus eſt omni viuenti,rectè beato Iob etiam iuxta hiſtoriam cõgruit, dum nimirum conſtat,quia ante redemptoris gratiam, ad inferni clauſtra etiam iuſti deſcenderent:Ipſa quippe inferni receptio,domus omnium viuentium dicitur: quia nullus hic venit qui ante mediatoris aduentum non illuc ipſa corruptionis ſuæ conditione pertrãſiit.Nullus huc venit,qui ad carnis mortem eiuſdem corruptionis ſuæ greſsibus non tetendit.De qua videlicet morte per Pſalmiſtam dicitur:Quis eſt homo qui viuit,& non videbit mortem?Nam etſi ad cœlum raptus Helias eſſe perhibetur, mortem tamen diſtulit, non euaſit, de ipſo quippe ore veritatis dicitur:Helias quidem venturus eſt,& reſtituet omnia.Venit enim reſtituturus omnia,quia ad hoc nimi- C rum huic mundo reſtituitur, vt & prædicationis munera impleat,& carnis debitum ſoluat.Quæ tamen ſancti viri ſententia iuxta allegoriæ myſterium,ſanctæ Eccleſiæ vocibus ex perſona congruit infirmorum,qui fidem verbo tenus tenent,ſed contra præcepta fidei ſuis deſideriis famulantur: Ait etenim: Scio quia morti trades me,vbi conſtituta domus eſt omni viuenti.Quia enim multos in ſe voluptatibus deditos conſpicit,corúmque iam interitum præſcit, penſat quod in via vitæ præſentis ſuis quidem deſideriis ſeruiunt,ſed tamen ad mortis domum perueniunt omnes qui in ea carnaliter viuunt. Sunt verò nonnulli qui in voluptatum ſuarum foueam corruunt, ſed tamen per lamenta pœnitentiæ ab imis citius pedem reducunt, quos ſupernæ percuſsionis verbera ad eruditionem potius quàm ad extinctionem ſecant.Ex quibus aptè ſubiungitur: Veruntamen non ad conſumptionem eorum emittis manum tuam,& ſi corruerint,ipſe ſaluabis.) In quibus profectò verbis hoc ſolerter debet intelligi,quod beatus Iob dum ſua narrat,in ſe alios transfigurat. Velut enim de ſe ſpecialiter dicebat:Eleuaſti me,& quaſi ſuper ventum ponens eliſiſti me validè,ſcio quia morti trades me,vbi cõſtituta eſt domus omni viuenti,& tamen nõ de ſe,ſed de aliis adiũgit:Veruntamen non ad conſumptionem eorum emittis manum tuam. Dum enim de ſe loquens raciocinando cauſas de aliis ſubdit, quam multorum perſonis in ſe ſignificet, oſtendit. Manum itaque ſuam dominus ad conſumptionem peccantium non emittit, cùm feriendo à peccatis corripit,& corruentes ſaluat:dum cadentes ad culpam in ſalutem corporis vulnerat, vt proſtrati D exterius,interius ſurgant,quatenus iacentes corpore, ad interiorem ſtatum redeant,qui ſtantes exterius ab ſtatu mentis iacebant.Sequitur.

Pſalm.88. *Matt.17. Quomodo reſtituturus ſit omnia.*

Quòd compaſsio quam afflictioni proximorum debemus,non tam fit in largitione exteriorum,quàm in mentis affectu, quia extra nos ſunt quæ damus, affectus autem intus ex nobis.

Flebam quondam ſuper eum qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi.) Quanuis vera compaſsio eſt paſſioni proximi ex largitate concurrere,nonnunquã tamen cùm exteriora quæque abunde ad largiendum ſuppetunt, celerius dantis manus dationem inuenit,quàm animus dolorem.Vnde ſcire neceſſe eſt:quia ille perfectè tribuit,qui cum eo quod afflicto porrigit,afflicti quoque in ſe animum ſumit, vt prius in ſe dolentis paſsionem transferat, & nunc contra dolorem illius per miniſterium concurrat.Nam ſæpe, vt prædiximus,largitorem muneris,rerum facit abundantia, & non virtus compaſsionis.Qui enim afflicto perfectè compatitur, plærunque & hoc indigenti tribuit,in quo ipſe qui dederit,anguſtatur.Et tunc plena eſt cordis noſtri compaſsio, cùm malum inopiæ pro proximo ſuſcipere non metuimus, vt illum á paſsione liberemus. Quam videlicet pietatis formam mediator nobis dei & hominum dedit.Qui cùm poſſet nobis etiam non moriendo concurrere: ſubuenire tamen moriendo hominibus E voluit:quia nos videlicet minus amaſſet,niſi & vulnera noſtra ſuſciperet,nec vim nobis ſuæ dilectionis oſtenderet, niſi hoc quod à nobis tolleret, ad tempus ipſe ſuſtineret. Paſsibiles quippe mortaléſque nos reperit,& qui nos exiſtere fecit ex nihilo,reuocare videlicet etiam ſine ſua morte à paſsione. Sed vt quanta eſſet virtus compaſsionis oſtenderet,fieri pro nobis dignatus eſt,quod eſſe nos voluit,vt in ſemetipſo temporaliter mortem ſuſciperet, quam à nobis in perpetuum fugaret. An non in diuinitatis ſuæ diuitiis nobis inuiſibilis permanẽs, miris nos potuit virtutibus ditare? Sed vt ad internas diuitias rediret homo,foras apparere dignatus eſt pauper deus.

Caput XXVII.

VNde & prædicator egregius vt ad largitatis gratiam viſcera noſtræ compaſsionis accenderet, dixit: Propter nos egenus factus eſt,cùm diues eſſet.Qui etiam dicit: *2.Cor.8.* Non vt aliis ſit remiſsio,vobis autem tribulatio: hæc procul *Ibidem.* dubio condeſcendendo infirmis intulit, quoniam quibuſdam inopiam ferre non valentibus, tolerabilius eſt minus tribuere,quàm poſt largitatem ſuam ex inopiæ anguſtia murmurare.Nam vt ad magna largiendi ſtudia audientium mentes accenderet,paulopòſt intulit,dicens: Hoc autem dico. Qui parcè ſeminat,parcè & metet.Plus ergo nonnunquã eſſe dicimus F compati ex corde quàm dare, quia quiſquis perfectè indigẽti compatitur,minus æſtimat omne quod dat. Niſi enim dantis manum bona volũtas vinceret,eiuſdẽ prædicator egregius diſcipulis non dixiſſet:Qui non ſolum facere, ſed & velle cœpiſtis ab anno priori. Facile quippe eſt in bono opere obedire etiam volentem.Sed hæc magna in diſcipulis virtus extiterat, eos bonum quod illis prẹceptũ eſt,& antè voluiſſe.Quia itaque vir ſanctus apud omnipotentem deum, aliquando maius datum nouerat mentis eſſe quàm muneris,dicat: Flebã quondam ſuper eo qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi.Exteriora etenim largiẽs, rem extra ſemetipſum præbuit.Qui autem fletum & compaſsionem proximo tribuit,ei aliquid etiam ſe ſemetipſo dedit. Idcirco autem plus compaſſionem quàm datum dicimus,quia rem quamlibet plærunque dat etiam qui non compatitur,nunquam autem qui verè compatitur,quod neceſſarium proximo conſpicit, negat. Quæ nimirum ſentẽtia bene quoq; ſanctæ Eccleſiæ vocibus cõgruit, quæ dũ afflictos quoſq; per lamenta pœnitentiæ cõſpicit,ſuos ei oratione continua fletus iungit,& totiens egeno cõpatitur, quotiens mẽtis virtutibus nudatæ,interuẽtionis ſuæ precibus opitulatur.Super afflictum quippe compatientes plangimus, quãdo aliena damna noſtra deputamus, & culpas delinquentium,noſtris mundare fletibus nitimur. Quod videlicet agentes,plus plærunque nobis quã his pro quibus agitur ſubuenimus,quia apud intimum arbitrium & gratiã charitatis aſpiran

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tem, commissa quæque perfectè diluit propria, qui purè plangit aliena. Persecutionis igitur vltimæ sancta Ecclesia tribulatione deprehensa, reducat ad memoriam pacis tempore bona quæ gessit, dicēs: Flebam quondam super eo qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi. Quæ internæ lucis gaudia æterna desiderans, sed tamen adhuc dilata, quia malis exterioribus premitur, sancti viri vocibus adiungat:

Quòd sancta Ecclesia ab ipsis quos per charitatis gratiam quasi viscera sua antè gestauerat, persecutionis impetum ferat.

Fideles expectant bona & suscipiūt mala.

Expectabā bona, & venerunt mihi mala, præstolabar lucē, & eruperunt tenebræ.) Fidelis enim populus expectat bona, sed mala suscipit, præstolatur lucem, & tenebras incurrit, quia per remunerationis gratiam interesse iam iamque angelorum se gaudiis sperat, & tamen hic diutius dilatus, manus persequentium tolerat, & qui se quantocyus æstimāt æternæ lucis retributione perfrui, hic adhuc compellitur persecutorum suorum tenebras pati. Quæ videlicet mala persequentium minus dolerent, si ab infidelibus aduersarijsque consurgerēt. Sed eo deterius mentem electorum cruciant, quo ab illis veniūt de quibus bona præsumebant. Vnde adhuc subditur: Interiora mea efferbuerunt absque vlla requie.) Sanctæ quippe Ecclesiæ interiora efferuescere, est ipsos quoque quos per amorem fidei velut viscera antè gestauerat, in persecutionis atrocitate tolerare. Qui secreta prius illius cognoscentes, quanto sciunt vbi magis doleat, tanto deterius ab afflictione eius minimè quiescunt. Quos tamen & pacis suæ tempore grauiter tolerat, quia suis præ dicationibus eorum mores contrarios pensat. Gemit enim cùm eorum vitam sibi dissimilem conspicit. De quibus & aptè subiungitur:

H

Caput XXVIII.

PRæuenerunt me dies afflictionis. Sic nanque sancta electorum Ecclesia quod persecutione vltima mala multa passūra sit, sed hanc afflictionis suæ dies præueniunt: quia malorum vitam intra se grauiter etiam tempore pacis portat. Nam quāuis diebus vltimis aperta infidelium persecutio sequatur, hanc tamen & priusquam appareat: hi qui in ea yerbotenus fideles sunt, prauis moribus antecurrunt. Sequitur:

Quòd sancti in culmine honoris, statū cuſtodiunt humilitati: & licèt potestati semper amica sit impatiētia, mansuetè tolerant ipsos quos ex officio suo increpant.

Mœrens incedebam, sine furore cōsurgens in turba clamaui.) Notandum sollicitè iuxta historiam video, quod sanctus vir qui paulo superius dixit: Eleuasti me, inferius adiūgit: Mœrens incedebam. Miro enim ordine, vno eodémque tempore cōuenire in actibus bonorum solet & foris honor culminis, & intus afflictæ mœror humilitatis. Vnde sanctus quoque vir eleuatus rebus & honoribus, mœrens incedebat, quia etsi hūc prælatum hominibus gloria potestatis ostenderat, interius tamen mœrore suo secretum sacrificium domino contriti cordis offerebat. Sacrificium quippe deo est spiritus contribulatus. Sciunt autem electi quippe consideratione intima contra exterioris excellentiæ tentamenta pugnare. Qui si ad exteriorem fœliciratem suam cor apponerent, iusti profectò non essent. Sed quia cor humanum non potest de ipsis prosperitatibus rerum quantulacunque gloria nullo modo tentari, contra ipsam prosperitatem suam sancti viri intrinsecus dimicāt. Nō dico in elatione, sed ne in eius saltem amore succumbant. Cui valde succubuisse est, captiuā mentē eius desideriis subdidisse. Quis autem terrena sapiens, temporalia amplectēs, beatū Iob inter tot prospera lætum nō crederet, cùm ei suppeteret salus corporis, vita filiorum, incolumitas familiæ, integritas gregū? Sed quia in his omnibus non gaudebat, ipse sibi testis est, qui ait: Mœrens incedebam. Sancto enim viro adhuc in hac peregrinatione posito, omne quod sine visione dei abūdat, inopia est, quia cùm sibi omnia electi adesse vident, gemunt, quod omnium auctorem non vident, eisque totum hoc minus est, quia adhuc species vnius deest: sicque eos foris exaltat gratia supernæ dispensationis, vt tamen intus sub disciplina teneat mœror magistræ charitatis. Per quā videlicet discūt, vt de his quæ exterius accipiūt, apud semetipsos semper amplius humilientur, mentem sub iugo teneant disciplinæ, nūquam ex potestatis licentia ad impatientiam erumpant. Vnde & aptè subiungitur: Sine furore consurgens in terra clamaui.) Sæpe nanque seditiosorum tumultus hominum præpositorum suorum mentem lacessunt, suque ordinis limitem inordinatis motibus excedunt. Et plerunque qui præsunt nisi in ore cordis spiritus sancti freno teneantur; in iratæ retributionis atrocitatē prosiliunt, quantúmque præualent agere, tantum in sibi subditis æstimant licere. Amica etenim potestati penè semper impatientia est, eique malæ subiectæ imperat, quia quod ipsa sentit, potestas exequitur. Sed sancti viri plus se interius patientiæ iugo subiiciunt quàm foris hominibus præsunt, & eo veriorem principatum foris exhibent, quo humiliorem deo intrinsecus famulatum tenent, atque ideireo sæpe plus quosdam tolerant, quo se de eis vleisci amplius possunt, ac ne vnquā ad licita tranleant, plærunque nolunt pro se exequi etiam quod licet, subiectorum strepitus sufferunt, per amorem increpant, quos per mansuetudinem portant. Vnde nunc rectè dicitur: Sine furore consurgens in turba clamaui, quia nimirum boni contra tumultus insolentium clamorem habent, & furorem non habent, quoniam eos quos clementer tolerant, docere nō cessant. Sed hæc quę iuxta historiam de vno diximus, iuxta allegoriam necesse est vt de diuersis electis Ecclesiæ sentiamus. Ipsa quippe in electis suis etiam per prospera incedit mœrēs, quia nil sibi verè prosperum deputat, quousque bonum quod singulariter quærit, apprehendat. Fideles quippe illius tēporali quidem pace perfruuntur, sed perpetuè sufpirant, honorantur, & afflicti sunt: quia plærunque ibi videntur in culmine, vbi ciues non sunt. Ipsa etiam in turba sine furore consurgit, & clamat: quia prauorum vitam studio rectæ æmulationis, nō autem vesania furoris insequitur. Irascitur & amat, fœuit & trāquilla est, quarenus infirmos suos corrigat ex æmulatione, foueat ex pietate. Sequitur.

Amica potestati, impatientia.

Quòd verè sancti sunt, qui inter malos conuersari innocenter possunt.

Frater fui draconum, & socius struthionum.) Quid draconum nomine nisi malitiosorum hominum vita signatur? De quibus & per prophetam dicitur: Traxerunt ventū quasi dracones. Peruersi etenim quique ventum quasi dracones trahūt, cùm malitiosa superbia inflātur. Qui autem struthionum appellatione intelligi, nisi simulatores solent? Struthio etenim pennas habet, & volatum non habet, quia simulatores quique speciem sanctitatis habent, sed virtutem sanctitatis nō habēt. Visio quippe eos bonæ actionis decorat, sed à terra minimè penna virtutis leuat. Electus itaque sanctæ Ecclesiæ populus quia pacis suæ tempore intra se quosdam malitiosos ac simulatores patitur, dicat: Frater fui draconum, & socius struthionum. Quod beati quoque Iob vocibus specialitet congruit, qui ad culmen magnæ fortitudinis, bonus inter malos fuit.

Dracones.

Hiere.14.

Struthiones.

Caput XXIX.

NVllus quippe perfectus est, qui inter proximorum mala patiens non est. Qui enim æquanimiter aliena mala non tolerat, ipse sibi per impatientiam testis est, quia à boni plenitudine longè distat. Abel quippe esse renuit, quem Cain malitia non exercet. Sic in tritura arcæ grana sub paleis premunt, sic flores inter spinas prodeunt, & rosa quæ rēdolet, crescit cum spina quæ pungit. Duos nanque filios habuit primus homo, sed vnus electus, alter reprobus fuit. Tres quoque filios Noë arca continuit, sed duobus in humilitate persistentibus, vnus ad patris irrisionem ruit. Duos Abraham filios habuit, sed vnus innocens, alius verò fratris persecutor fuit. Duos quoque Isaac filios habuit, vnus in humilitate seruatus, alter verò & priusquam nasceretur, reprobatus est. Duodecim Iacob filios genuit, sed ex his vnus per innocentiam venditus, cæteri verò per malitiam venditores fratres fuerunt. Duodecim quoque Apostoli in sancta Ecclesia sunt electi, sed ne improbati remanerent, vnus eis admixtus est, qui eos persequens probaret. Sic nanque iusto peccator cum malitia iungitur, sicut in fornace auro palea cum igne sociantur, vt quo ardeat palea, purgetur aurum. Hi ergo veraciter boni sunt qui in bonitate persistere etiam inter malos possunt. Hinc etiam sponsi voce sanctæ Ecclesiæ dicitur: Sicut lilium inter spinas, sic anima mea inter filias. Hinc ad Ezechielem dominus dicit: Fili hominis, increduli & subuersores

Nullus perfectus est qui inter proximorum mala patiēs non est.

Cant.2.

Ezech.2.

A sunt tecū, & cum scorpionibus habitas. Hinc Petrus vitā beati Loth glorificat, dicens: & iustum Loth, oppressum à nefandorum iniusta conuersatione eripuit. Aspectu enim & auditu iustus erat, habitans apud eos, qui quotidie animā iusti iniquis operibus cruciabant. Hinc Paulus discipulorum vitam glorificat, & glorificando confirmat, dicens: In medio nationis prauæ & peruersæ, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo, verbum vitæ continentes. Hinc per Ioannem angelus Pergami Ecclesiæ attestatur, dicēs: Scio vbi habitas, vbi sedes est Satanæ & tenes nomē meum, & non negasti fidem meā. Beatus igitur Iob vt ostendat cuius fortitudinis fuerit, insinuet cum quibus vixit, dicens: Frater fui draconum, & socius struthionum. Quia minus esset quod ipse bona ageret, nisi & ad bonitatis suæ cumulum, ab aliis mala toleraret. Sequitur:

2.Petri.2.

Philip.2.

Apoc.2.

Quòd sancti in apostatatione reproborum tabescunt, & denigrantur & arescunt, dum zeli sui ardore torquentur.

Cutis mea denigrata est super me, & ossa mea aruerunt præcaumate.) Hæc iuxta historiā pensare negligimus, quia videlicet sermonis virtus patet ex pœna passionis. Sed quia, vt sæpe iam diximus, plærúque beatus Iob sic narrat gesta, vt gerendo prænunciet, bene hoc sanctæ Ecclesiæ vocibus congruit, quæ doloré persecutionis vltimæ in infirmis grauiter sentit. Cūm

B q; ab illa alij pereūt, valentiores quiq; mœrore cruciantur. Exterior quippe causa eius est terrena despensatio: interior verò cura cœlestis. Cutis ergo nomine, infirmi signantur: qui nunc in ea exteriori vtilitati deseruiant. Per ossa verò fortes eius figurati sunt, in quibus corporis illius tota compago solidatur. Quia igitur aut prouocati muneribus, aut persecutionibus afflicti, multi in ea ab statu fidei infirmi cadūt, eamque ipsi postquam ceciderunt persequuntur, quid aliud quàm cutis suæ nigredinē patitur, vt in ipsis postmodum fœda appareat, in quibus prius pulchra videbatur? Dum enim hi qui prius exteriora bene dispēsare cōsueuerāt, cōtra electos dei postmodū sęuiūt: quasi cutis Ecclesiæ anteactę iustitiæ colorē perdidit, qui ad ni

Threno.4.

gredinē iniquitatis venit. Quod Hieremias etiā sub præcipui metalli specie deplorat, dicens: Quomodo obscuratū est aurū, mutatus est color optimus? Peruersi ergo dū ab eius sacramēris exeūt, plerúque inter reprobos locū honoris sumūt, vt ipsi contra sanctā Ecclesiā ex auctoritate sæuiant, qui hāc atrocius quasi sciendo contēnunt. Vnde & cum diceret: Cutis mea denigrata est, addidit, super me, quia hos quos prius ad decorem iustitiæ quasi cādidos habuit, pòst deterius nigros portat. Sed eum cutis ad negredinē vertitur, fortes qui in illa sunt zelo fidei contabescunt. Vnde aptè subiungit: Et ossa mea aruerunt præ caumate. Sic nanq; & priori tempore os fortissimū sanctę Ecclesiæ, quadam ariditate tædij Paulus æstuabat, cum quibusdam cadēdibus diceret: Quis infirmatur, & ego nō infirmor?

2.Cor.11.

C Quis scandalizatur, & ego non vror? Cutis ergo denigratur, & ossa præ caumate arescunt: quia dum infirmi ad iniquitatem prosiliunt, fortes quique zeli sui igne cruciantur. Sequitur:

Quòd abstinentia & doctrina sanctorum in luctum eis vertatur, cùm se ab eis contemni vident, quibus verbo & exemplo prodesse studebant.

Caput XXX.

VErsa est in luctū cithara mea, & organū meum in vocē flentium.) Quia organum per fistulas, & cithara per chordas sonat, potest per citharam recta operatio, per organū verò sancta prædicatio designari. Per fistulas quippe organi, ora prædicantiū, per chordas verò citharæ, intentionē rectè viuentiū non inconueniēter accipimus. Quæ dum ad vitam aliā per afflictionē carnis tenditur, quasi extenuata chorda in cithara per intuētiū admirationē sonat. Siccatur etenim chorda vt congruū in cithara cātum reddat, quia & sancti viri castigant corpus suum, & seruituti subiiciunt, atque ab infimis

De discretione in abstinētia seruanda.

ad superiora tendunt. Pensandū quoq; est quod chorda in cithara si minus tēditur, non sonat: si amplius, raucū sonat: quia nimirū virtus abstinentiæ aut omnino nulla est, si tantū quisque corpus nō edomat quantū valet: aut valde inordinata est: si corpus atterit plusquā valet. Per abstinentiam quippe carnis vitia sunt extingūēda, nō caro, & tanto quisque sibimet debet moderamine præesse, vt & ad culpā caro non superbiat, & tamen ad affectū rectitudinis in operatione subsistat. Intueri in-

Non caro sed carnis

D *vitia sunt extinguenda.*

Roma.13.

ad Col.3.

1.Tim.5.

E

Alij loqui dissimulāt alij rectè audire contemnunt.

Actor.7.

ter hæc egregiū prædicatorē liber, quanta arte magisterij fidelium animas velut in cithara chordas tensas, alias amplius tendendo extenuat, atque alias à tensione sua relaxādo cōseruat. Aliis etenim dicit: Nō in cōmessationibus & ebrietatibus, nō in cubilibus & impudicitiis. Et rursus ait: Mortificate membra vestra quæ sunt super terram. Et tamē prædicatori charissimo scribit, dicēs: Noli adhuc aquā bibere, sed modico vino vtere, propter stomachū tuū, & frequētes tuas infirmitates. Illasergo chordas attenuādo tēdit, ne nō tēsæ omni modo non sonent. siue autē sancti prędicatores in Ecclesia, seu quilibet simplices & abstinentes, prout vires accipiunt, in ea proximis suis canticum bonæ exhortationis reddūt. Nā & prudentes quique ad prædicationis fructū solerter inuigilāt, atque vt alios ad vitam perrahāt, sono magnę persuasionis elaborant, & qui in ea tardioris ingenij videntur, ex ipso suæ vitæ merito inquantum se posse conspiciunt, exhortationis erga alios auctoritatē sumūt, atque ad cœlestē patriā quos valent trahere non desistunt: Sed sancta Ecclesia extremis persecutionibus pressa, cū verba sua à reprobis contēni cōsiderat, amoris sui gratiā ad sola lamenta format, quia nimirū deflet, quos exhortādo trahere nō valet. Dicat ergo: Versa est in luctū cithara mea, & organum meum in vocē flentium. Ac si apertè fateatur dicēs: Pacis quidā meæ tempore per alios parua more citharæ, per alios verò more organi magna & sonora prædicabam, sed nunc versa est in luctū cithara, & organum in vocē flentium versum est: quia dū me contēni conspicio, eos qui prædicationis cantum non audiūt, deploro. Hæc per quosdam sancta Ecclesia in fine factura est, hæc per quosdā in suis iā exordiis fecit. Primus quippe martyr Stephanus Iudæis persequētibus prodesse prædicādo conatus est, quos tamē post verba prædicationis, dū videret ad iacien-

dos lapides cōuolasse, fixis genibus orabat, dicēs: Domine Iesu, ne statuas illis hoc peccatū. Quid ergo huic qui diu & parua & magna narrauerat, nisi iam suæ citharæ atque organi cātus silebat, atque in luctum versa fuerāt, quia eos quos prædicādo nō traxerat, amādo flebat? Quod nimirum quoditie sancta Ecclesia agere nō desistit, quæ prædicationis verbum penè vbique conticuisse iam conspicit. Alij nanque loqui dissimulant, alij recta audire contemnunt. Sed electorum mens dum tacere cantum prædicationis conspicit, gemēs ac tacita ad fletus redit. Dicat ergo: Versa est in luctum cithara mea, & organum meum in vocem flentium, quia electus quisque quo sanctæ prædicationis vox siluit, damna Ecclesiæ grauius plangit. Hucusque beatus Iob descripsit mala quæ pertulit, hoc verò ex loco incipit narrare subtilius bona quæ fecit. Sed doloris verba historica atq; allegorica expositione transcurrimus, virtutū verò opera ex magna parte iuxta solius historiæ textum tenemus, ne si hæc ad indagāda mysteria trahimus, veritatem fortasse operis vacuare videamur. F

Libri.xx. Moralium sancti Grægorij finis.

LIBER MORALium sancti Gregorij vigesimus primus: continuans caput trigesimum primum textus beati Iob.

Quid sit quòd Iacob virgas populeas & amygdalinas decorticauit, & in carnalibus in quibus greges bibebant, posuit.

Caput I.

INtellectus sacri eloquij inter textum & mysterium tanta est libratione pēsandus, vt vtriusque partis lance moderata, hunc neque nimiæ discussionis pondus deprimat, neque rursus torpor incuriæ vacuū relinquat. Multæ quippe eius sententię tanta allegoriarum conceptione sunt grauidæ, vt quisquis eas ad solā tenere historiam nititur, earum notitia per

Quanta libratione pē sandus sit intellectus sacri eloquij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G suam incuriam priuetur. Nonnullæ verò ita extetioribus præceptis inseruiunt, vt si quis eas subtilius penetrare desiderat, intus quidem nihil inueniat, sed hoc sibi etiam quod foris loquūtur absconder. Vnde bene quoque narratione historica per significationem dicitur: Tollens Iacob virgas populeas virides & amygdalinas, & ex platanis, ex parte decorticauit eas, detractisque corticibus, in his quæ spoliata fuerant, candor apparuit, illæ verò quæ integræ erant, virides permanserunt, atque in hunc modum calor effectus est varius. Vbi & subditur: Posuitque eas in canalibus in quibus effundebatur aqua, vt cùm venissent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, & in aspectu earum conciperent. Factumque est vt in ipso calore coitus oues intuerentur virgas, & parerent maculosa & varia, & diuerso colore respersa. Quid est enim virgas virides amygdalinas atque ex platanis ante gregum oculos ponere, nisi per scripturæ sacræ seriem, antiquorum patrum vitas atque sententias in exemplum populis præberе? Quæ nimirum quia iuxta rationis examen rectæ sunt, virgæ nominantur. Quibus ex parte corticem subtrahit, vt in his quæ expoliantur, intimus candor appareat, & ex parte corticem seruat, vt sicut fuerant exterius, in viridate permaneant, variusque virgarum color efficitur, dū cortex ex parte subtrahitur, ex parte retinetur. Ante considerationis enim nostrę oculos, præcedentium patrum H sententiæ, quasi virgæ variæ ponuntur. In quibus dum plærun que intellectum literæ fugimus quasi corticem subtrahimus, & dum plærunque intellectum literæ sequimur, quasi corticē reseruamus. Dumque ab ipsis cortex literæ subducitur, allegoriæ candor interior demonstratur: & dum cortex relinquitur, exterioris intelligentiæ virentia exempla monstrantur. Quas bene Iacob in aquæ canalibus posuit, quia & redemptor noster in libris eas sacræ scientiæ quibus nos intrinsecus infundimur, fixt. Has aspicientes arietes cum ouibus coëunt: quia rationales nostri spiritus dum in earum intentione defixi sunt, singulis quibusque actionibus permiscentur, vt tales fœtus operum procreent, qualia exempla præcedentium in vocibus præceptorum vident, & diuersum colorem proles boni operis habeat, quia & nonnunquam subtracta literæ cortice, acutius interna considerat, & seruato nonnunquam historiæ tegmine, bene se in exterioribus format. Nam quia diuinæ sententiæ aliquando interius rimādæ sunt, aliquando exterius ob- Prouer.30. seruandæ, per Sālomonem quoque dicitur: Qui fortiter premit vbera ad eliciendum lac, exprimit butyrum, & qui vehementer emungit, elicit sanguinem. Vbera quippe fortiter premimus, cùm verba sacri eloquij subtili intellectu pensamus, qua presione dum lac quærimus, butyrum inuenimus, quia dum nutriri vel tenui intellectu quærimus, vbertate interna pinguedinis vngimur. Quod tamen nec nimiè nec semper agendum est, ne dum lac quæritur ab vberibus, sanguis sequatur. Plerique etenim quidam dum verba sacri eloquij plusquā debent discutiunt, in carnalem intellectum cadunt. Sanguinem quippe elicit, qui vehementer emungit, quia carnale efficitur hoc quod ex nimia spiritus discussione sentitur. Vnde necesse est vt beati Iob opera, quæ inter increpantium amicorum verba idcirco narrat, ne afflicta mens illius in desperatione deficiat, iuxta pondus historiæ perscrutemur, ne si hæc animus plusquam necesse est spiritaliter inuestiget, à verborum eius vberibus sanguis nobis pro lacte respondeat. Si quando verò quædam mystica in suorum operum narratione permiscet, ad hæc necesse est vt mens concita redeat, ad quæ hanc ipse vt datur intelligi, ordo loquentis vocat. Nam sanctus vir postquā ea quæ sibi per flagellum domini fuerant inflicta narrauit, nunc per ordinem proprias enumerando virtutes qualis ante flagellum fuerit innotescit, sic vitæ suæ historiam texens, vt ei perrarum aliquid quod allegoricè intelligi possit interserat, quatenus & ex magna parte historica sint quæ memorat, & tamen aliquando per hæc eadem ad spiritalem intelligentiam consurgat. Qua itaque fortitudine ab omni lapsu exteriora sua custodiæ interioris disciplina constrinxerit, insinuat dicens:

Caput trigesimumprimum textus beati Iob. K

PEpigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine. Quam enim partem haberet in me deus desuper, & hæreditatem omnipotens de excelsis? Nūquid non perditio est iniquo, & alienatio operantibus iniustitiam? Nónne ipse considerat vias meas, & cunctos gressus meos dinumerat? Si ambulaui in vanitate, & festinauit in dolo pes meus, appendat me in statera iusta, & sciat deus simplicitatē meā. Si declinauit gressus meus de via, & si secutus est oculus meus cor meum, & si in manibus meis adhæsit macula: seram, & alius comedat: & progenies mea eradicetur. Si deceptum est cor meum super muliere, & si ad ostium inimici † mei insidiatus sum: †al.amici. sortum alterius sit vxor mea, & super illam incuruentur alij. Hoc enim nephas est, & iniquitas maxima. Ignis est vsque ad perditionem deuorans, & omnia eradicans genimina. Si contempsi subire iudicium cum seruo L meo & ancilla mea, cùm disceptarent aduersum me. Quid enim faciam cùm surrexerit ad iudicandum deus, & cùm quæsierit, quid respondebo illi? Nūquid non in vtero fecit me, qui & illum operatus est, & formauit me in vulua vnus? Si negaui quòd volebant pauperibus, & oculos viduæ expectare feci. Si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea. Quia ab infantia mea creuit mecum misericordia, & de vtero matris meæ egressa est mecum. Si despexi prætereuntem, eo quod non habuerit indumentum, & absque operimento pauperem. Si non benedixerunt mihi latera eius, & de velleribus ouium mearum calefactus est. Si leuaui super pupillum manum meā, etiam cum viderem me in porta superiorem: humerum eius à iunctura sua cadat: & brachium meū cum ossibus suis confringatur. Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui deum, & pondus eius ferre non potui. Si putaui aurum robur meum, & obryzo dixi, fiducia mea. Si lætatus sum super multis diuitiis meis, & quia plurima reperit manus mea. Si vidi Solem cum fulgeret, & lunam incedentem clare, & lætatum in abscondito cor meum & oscu- M latus sum manum meam ore meo, quæ est iniquitas maxima, & negatio contra deum altissimum. Si gauisus sum ad ruinam eius qui me oderat, & exultaui quod inuenisset eum malum. Non enim dedi ad peccandum guttur meum, vt expeterem maledicens animam eius. Si non dixerunt viri tabernaculi mei, quis det de carnibus eius vt saturemur? Foris non mā sit peregrinus, ostiū meum viatori patuit. Si abscondi quasi homo peccatum meū, & cælaui in sinu meo iniquitatem meam. Si expaui ad multitudinem nimiam, & despectio propinquorū terruit me, & nō magis tacui, nec egressus sum ostiū. Quis mihi tribuat auditorem, vt desideriū meum audiat omnipotens, & librū scribat ipse qui iudicat, vt in humero meo portē illū, & circundem illum quasi coronam mihi? Per singulos gradus meos pronūciabo illum, & quasi principio oferā eum, si aduersum me terra mea clamat, & cū ipsā sulci eius deflent, si fructus eius comedi absque pecunia, & animam agricolarum eius aflixi, pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo spina.

Quòd serui det non solum ad munditiam carnis, sed etiam ex proposito & pacto ad puritatem cordis operam dare debeant.

Caput II.

Pepigi

A PEpigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine.) Cùm sit inuisibilis anima, nequaquam corporearum rerum delectatione tangitur, nisi quòd inhærens corpori, quasi quædam egrediēdi foramina eiusdem corporis sensus habet. Visus quippe, auditus, gustus, odoratus, & tactus quasi quædam viæ mentis sunt, quibus foras veniat, & ea quæ extra eius sunt substantiā, concupiscat. Per hos etenim corporis sensus quasi per fenestras quasdam exteriora quæque anima respicit, respiciens concupiscit. Hinc etenim Hieremias ait: Ascēdit mors per fenestras nostras, ingressa est domos nostras. Mors quippe per fenestras ascendit, & domum ingreditur, cùm per sensus corporis concupiscentia veniens habitaculum intrat mentis. Quo cōtra hoc quod iam sæpe diximus de iustis per Esaiam dicitur: Qui sunt hi qui vt nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas? Iusti nanque volare vt nubes dicti sunt, quia à terrenis contagiis subleuantur: & quasi colūbæ ad fenestras suas sunt, quia per sensus corporis exteriora quæque intentione non respiciunt rapacitatis, eōsq; foras non rapit concupiscentia carnalis. Quisquis verò per has corporis fenestras incautè exterius respicit, plærunque in delectationē †al.rapitur peccati, etiam nolēs cadit †, atque obligatus desideriis, incipit velle quod noluit. Præceps quippe anima dum antè non pro- 2.Reg.11. uidet ne incautè videat quod concupiscat, cæca pòst incipit B desiderare quod vidit. Vnde & prophetæ mens quæ subleuata sæpe mysteriis internis intererat, quia alienam coniugem incautè vidit, obtenebrata postmodum sibimet illicitè coniunxit. Sāctus autem vir qui acceptis corporis sensibus velut subiectis ministris quidam æquissimus iudex præest, culpas conspicit antequā veniant, & velut insidianti morti fenestras corporis claudit, dicens: Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidē de virgine. Vt enim cogitationes cordis castè seruare potuisset, fœdus cum oculis pepigit, ni prius incautè aspiceret, quod postmodum inuitus amaret. Valde nanque est graue quod caro deorsum trahit, & semel species formę cordi Per oculos illigata, vix magni luctaminis manu soluitur. Ne ergo quædam lubrica in cogitatione versemus, providendum nobis est, quia intueri non decet quod non licet concupisci. Vt enim munda mens in cogitatione seruetur, à lasciuia voluptatis suæ deprimendi sunt oculi, quasi quidam raptores ad culpam. Neque enim Eua lignum vetitum cōtigisset, nisi hoc Gene.3. prius incautè conspiceret. Scriptum quippe est: Vidit mulier quòd bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile: & tulit de fructu illius, & comedit. Hinc ergo pensandum est quanto debeamus moderamine etga illicita visum restringere nos qui mortaliter viuimus, si & mater viuētium per oculos ad mortem venit. Hinc etiam sub Thren.3. Iudææ voce quæ exteriora videndo concupiscens, bona interiora perdiderat, Propheta dicit: Oculus meus deprædatus est animam meam. Concupiscendo enim visibilia, inuisibiles C virtutes amisit. Quæ ergo interiorem fructum per exteriorem visum prodidit, per oculum corporis pertulit prædam cordis. Vnde nobis ad custodiendam cordis munditiam, exteriorum quoque sensuum disciplina seruanda est. Nam quantalibet virtute mens polleat, quantalibet gravitate vigeat, carnales tamen sensus puerile quiddam exterius perstrepunt, & nisi interioris gravitatis pondere, & quasi iuuenili quodam vigore refrenentur, ad fluxa quæque & leuia mentem eneruem trahūt. Videamus igitur quomodo beatus Iob id quod in eo fluxum ac puerile caro sapere potuit, iuuenili sapientiæ vigore restrinxit. Ait enim: Pepigi fœdus cum oculis meis. Et quia non in re actionem tantummodo, sed & cogitationem luxuriæ extinxit, secutus adiūxit: Vt ne cogitarem quidem de virgine. Sciebat nimirum luxuriam esse in corde refrenandam, sciebat per Matth.5. sancti spiritus donum, quòd redemptor noster veniens, legis præcepta transcenderet, & ab electis suis, non solum luxuriam carnis, sed etiam cordis aboleret, dicens: Scriptum est: Non adulterabis, ego autem dico vobis, quoniam omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Per Moysen quippe luxuria perpetrata, per auctorem verò munditiæ, luxuria cogitata damnatur. Hinc est 1. Petr.1. enim quòd discipulis primus Ecclesiæ pastor dicit: Propter quod succincti lumbos mentis vestræ, sobrij perfectè sperate in eam quæ offertur vobis gratiam. Lumbos enim carnis succingere, est luxuriam ab effectu restenare. Lumbos autē mentis succingere, est hanc etiam à cogitatione restringere. Hinc est quòd angelus qui Ioannem alloquitur, zona aurea super mammillas cinctus esse perhibetur. Quia enim restāmenti noui munditia etiā cordis luxuriam frenat, angelus qui in eo apparuit, in pectore cinctus venit. Quē bene zona aurea stringit: quia quisquis supernæ pattiæ ciuis est, non iam timore supplicij, sed amore charitatis immunditiam deserit. Malum verò luxuriæ aut cogitatione perpetratur, aut opere. Callidus nanque aduersarius noster cū ab effectu operis expellitur, secreta polluere cogitationis molitur. Vnde & serpēti à domino dicitur: Pectore & ventre repes. Serpens videlicet ventre repit, quā- Gene.3. do hostis lubricus per humana membra sibimet subdita vsque ad expletionem operis, luxuriam exercet. Serpens autem repit pectore, quando eos quos in opere luxuriæ non valet, polluit in cogitatione. Alius itaque luxuriam iam perpetrat actione, huic serpens repit ex ventre. Alius autem perpetrādam vertat mente, huic serpens repit ex pectore. Sed quia per cogitationē ad explenda opera peruenitur, rectè serpens prius pectore, & postmodum repere ventre describitur. Vnde beatus Iob quia disciplinam etiam in cogitatione tenuit, vna custodia serpentis pectus ventrémque superauit, dicens: Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine.

Quòd virtutes inuicem se complectuntur, nec castitas sine humilitate, nec humilitas sine castitate aliquid valet.

Caput III.

QVam nimirum cordis munditiam quisquis adipisci nō appetit, quid aliud quàm eiusdem à se munditiæ auctorem repellit? Vnde & beatus Iob protinus subdit: Quæ enim partem deus haberet in me desuper, & hæreditatem omnipotēs de excelsis? Ac si apertè dicat: Si mentem in cogitatione polluero, eius qui munditiæ auctor est, esse hæreditas nequaquam possum. Nulla enim bona sunt cætera, si occulti iudicis oculis castitatis testimonio non approbantur. Omnes quippe virtutes in conspectu conditoris sui vicaria ope se subleuant, & quia vna virtus sine alia, vel nulla est omnino, vel minima, vicissim, sua coniunctione fulciantur. Si enim vel castitatem humilitas deserat, vel humilitatem castitas relinquat, apud auctorem humilitatis, & munditiæ prodesse quid prealet, vel superba castitas, vel humilitas inquinata? Sanctus igitur vir vt ab auctore suo in bonis reliquis possideri mereatur, cordis munditiam custodiens dicat: Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine. Quam enim partem haberet deus in me desuper, & hæreditatem omnipotens de excelsis? Ac si apertè fateatur, dicens: Habere me possessionē suam cœlorum conditor renuit, si mens mea ante conspectum illius in infimis desideriis tabescit. Sed inter hęc sciendum est aliud esse quod animus de tentatione carnis patitur, aliud verò cùm per consensum delectationibus obligatur. Plærunque enim cogitatione praua pulsatur, sed renititur, plærunque autem cùm peruersum quid concipit, hoc intra semetipsum etiam per desiderium voluit. Et nimirum mentem nequaquam cogitatio immunda inquinat cùm pulsat, sed cùm hanc sibi per delectationē subiugat: Hinc 1.Cor.10. etenim prædicator egregius dicit: Tentatio vos non apprehēdat, nisi humana. Humana quippe tentatio est, qua plærunque in cogitatione tangimur etiam nolentes, quia vt nōnunquam & illicita ad animum veniant, hoc vtique in nobismetipsis ex humanitatis corruptibilis pondere habemus. Iam verò dæmo- Roma. 6. niaca est, & non humana tentatio cū ad hoc quod carnis corruptibilitas suggerit, per consensum se animus astringit. Hinc iterum dicit: Non regnet peccatum in vestro mortali corpore. Peccatum quippe in mortali corpore non esse, sed regnare prohibuit, quia in carne corruptibili non regnare potest, sed non esse non potest. Hoc ipsum nanque ei de peccato tentari peccatum est, quò quia quandiu viuimus, perfectè omnimodo non caremus. Sancta prædicatio quoniam hoc expellere plenè non potuit, ei de nostri cordis habitaculo regnum tulit, vt appetitus illicitus, & si plærunque bonis nostris cogitationibus occultè se quasi fur inserit, saltem si ingreditur, non dominetur. Vir igitur sanctus dicens: Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine, nequaquam vult intelligi,

Cordis mūditiā quisquis adipisci non appetit, eiusdē à se auctorē mūditiæ repellit.

Oēs virtutes vicaria se ope subleuant.

Universidad de Deusto Biblioteca

G intelligi, quia eius animum culpa in cogitatione non contigit, sed quia nunquam hunc ex consensu superauit. Nam velut integerrimam possessionem dei, mentem suam contra aduersarii deprædationem vendicat, qui protinus adiungit: Quam enim partem haberet deus in me desuper, & hæreditatem omnipotens de excelsis? Ac si apertè dicat: Carne quidem mortali corruptionis conditioni subiaceo, sed auctori vnde seruio, si ei integrum à consensu culpæ animũ non defendo? Sequitur.

Quòd iusti dum temporaliter flagellantur, probantur: reprobi verò qui in laboribus hominum modo non sunt, æterno anathemate condemnantur.

Caput IIII.

Nunquid non perditio est iniquo, & alienatio operantibus iniquitatem?) O quanta consolatio ægrotis, & quantus mœror sanis! Festina consolatio bonorum, est consideratus finis malorum. Dum enim ex eorum interitu malum conspiciunt, quod euadunt, leue existimant quicquid aduersum in hac vita patiuntur. Eant ergo nũc reprobi, & delectationum suarum desideria compleant: in finis sui damnatione sensuri sunt, quia mortẽ malè viuentes amauerunt. Trãsitorio autem hic verbere affligantur electi, vt à prauitate flagella corrigant, quos paterna pietas ad hæreditatem seruat. Nunc etenim flagellatur iustus, & verbere disciplinæ corrigitur, quia ad æternæ hæreditatis patrimonium præparatur. In
H suis autem voluptatibus relaxatur iniustus, quia tanto ei temporalia bona suppetunt, quanto æterna denegantur. Iniustus ad debitam mortem currens, effrenatis voluptatibus vtitur, quia & vituli qui mactandi sunt, in liberis pastibus relinquuntur. *[Similitudo]* At contra iustus à delectationis transitoriæ iocunditate restringitur, quia & nimirum vitulus ad laboris vsum vitæ deputatus sub iugo retinetur. Negantur electis in hac vita bona terrena, quia & ægris quibus spes viuendi est, nequaquam à medico cuncta quæ appetunt, conceduntur. Dantur autem reprobis bona quæ in hac vita appetunt, quia & desperatis ægris omne quod desiderant, non negatur. Perpendant igitur iusti quæ sint mala quæ iniquos manet, & nequaquam eorum fœlicitati inuideant quæ percurrit. Quid est enim ꝙ de eorum gaudiis admirentur, quando & ipsi per iter asperum ad salutis patriam, & illi quasi per amœna prata ad foueam tendunt? Dicat ergo vir sanctus: Nunquid nõ perditio est iniquo, & alienatio operantibus iniquitatem? Quod videlicet & alienationis verbum durius sonaret, si hoc interpres in suæ linguæ voce tenuisset. Quod enim apud nos alienatio, hoc apud Hebræos anathema dicitur: Tunc ergo alienatio erit reprobis, cũ ab hæreditate districti iudicis se anathema esse conspiciunt, quia hîc eum peruersis moribus contempserunt. Floreant iniqui, à flore æternæ hæreditatis alieni. Iusti verò semetipsos sollerter inspiciant, & in cunctis actionibus suis à domino se videri pertimescant. Vnde & aptè mox subditur: Nõnne ipse
I cõsiderat vias meas, & cũctos gressus meos dinumerat?) Quid viarum nomine, nisi actiones denũciat? *[Viæ actiones designãt]* Hinc enim per Hieremiã dicitur: Bonas facite vias vestras, & studia vestra. *[Hier. 7.]* Quid verò gressuum appellatione, nisi vel motus mentium, vel profectus accipimus meritorum? *[Quid gressus.]* Quibus profectò gressibus ad semetipsam nos veritas vocat, dicẽs: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis. *[Matt. 11.]* Ad se quippe venire nos dominus præcipit, nimirum nõ gressibus corporis, sed profectibus cordis. Ipse nanque ait: Veniet hora quando neque in mõte hoc, neque in Hierosolymis adorabitis patrem. *[Ioan. 4.]* Et paulopost: Veri adoratores adorabunt patrem in spiritu & veritate. Nam & pater tales quærit qui adorent eum. In corde ergo esse gressus insinuat, quando & vt veniamus vocat, & tamen motu corporis nequaquam nos ad alia transire denunciat.

Caput V.

[Quòd districtè dominus dinumerat gressus vniuscuiusque.]

Sic autem dominus vniuscuiusque considerat vias, sic dinumerat gressus, vt ne minutissimæ quidem cogitationes eius iudicio, ac verba tenuissima quæ apud nos vsu viluerunt, indiscussa remaneant. Hinc enim dicit: Qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui dixerit fratri suo racha, reus erit concilio. Qui dixerit fatue, reus erit gehẽnæ ignis. Racha quippe in Hebræo eloquio vox indignantis est, quæ quidem animum irascentis ostendit, nec tamen plenum verbũ iracundiæ exprimit. Prius ergo ira reprehenditur sine voce, postmodum verò ira cum voce, sed necdum pleno verbo formata, ad extremum quoque cùm dicitur fatue, ira redarguitur, quæ cũ excessu vocis expletur etiam perfectione sermonis. Et notandum ꝙ in ira perhibet reum esse iudicio, in voce iræ quod est racha reum concilio, in verbo vocis quod est fatue reum gehennæ ignis. Per gradus etenim culpæ creuit ordo sententiæ, quia in iudicio adhuc causa discutitur, in concilio autem iam causæ sententia definitur. In gehenna verò ignis ea quæ de cõcilio egreditur sententia expletur. Quia igitur humanorum actuum dominus subtili examine gressus enumerat, ira sine voce iudicio, ira in voce concilio, ira vero in voce atque sermone gehennæ ignibus mancipatur. Hanc subtilitatem considerationis eius propheta aspexerat, cùm dicebat: Fortissime, magne, potens exercituum nomen tibi, magnus concilio, incõprehẽsibilis cogitatu, cuius oculi aperti sunt super omnes vias filiorum Adam, vt reddas vnicuique secũdum vias suas, & secundum fructum adinuentionum manuum eius. *[Hiere. 32.]* Sic easdem vias dominus subtili examinatione considerat, vt in vnoquoque nostrum, nec ea quæ remuneret bona prætereat, nec mala quæ videlicet displicent, sine increpatione derelinquat. Hinc est enim ꝙ angelum Ecclesiæ Pergami, & in quibusdam laudat, & in quibusdam redarguit, dicens: Scio vbi habitas, vbi sedes est Satanæ, & tenes nomen meum, & non negasti fidem meam. *[Apoca. 2.]* Et paulopost: Sed habeo aduersum te pauca, quia habes illic tenentes doctrinam Balaam. L Hinc angelo Thyatiræ dicitur: Noui opera tua, & charitatem tuã, & fidem, & ministerium, & patientiã tuam, & opera tua nouissima plura prioribus, sed habeo aduersum te pauca, quia permittis mulierem Hiezabel quæ se dicit propheten, docere, & seducere seruos meos, & fornicari, & mãducare idolothytum. Ecce bona memorat, nec tamen resecanda mala sine pœnitẽtia relaxat, quia scilicet sic singulorum vias considerat, sic gressus enumerans pensat, vt subtili examine perpẽdat, vel quantum quisque ad bona proficiat, vel quantum ad mala deuians suis profectibus contradicat: Incrementum quippe meritorum quod bonæ vitæ studiis augetur plærunque mali admixtione retrahitur, & bonum quod animus operando construit, hoc alia perpetrando peruertit. Vnde sancti viri tanto se subtilius in cogitatione constringunt, quanto à superno iudice districtius considerari conspiciunt. Mentem quippe discutiunt, inuenire si qua deliquerint quærunt, vt tanto fiant irreprehensibiles iudici, quãto semetipsos quotidie, & sine cessatione reprehendunt, nec tamen hac de re iam gaudia securitatis sumunt, quia ab illo se videri considerant, qui in eis & illa videt quæ videre ipsi in semetipsis non valent. Et quidem beatus Iob perfectionis vitam inter veteres tenuit, sed quia eius intẽtio ad redemptoris aduentum prophetico spiritu erumpit in illius præceptis, pensat ipse quàm multa de perfectione minus habeat. Vnde & subdit: Si ambulaui in vanitate, & festinauit in dolo pes meus, appendat me in statera iusta, & sciat deus simplicitatem meam: M

Quòd sancti viri vtrum amore an odio digni sint, non satis intelligunt, sed reuelari sibi à deo vtrum simpliciter an aliter ambulent, humiliter postulant.

Caput VI.

Scire deus dicitur, scire nos facere, vsitato nostræ locutionis modo, qui lætum diem dicimus ex quo contingit vt lætentur. Hinc est enim quòd ad Abraham dominus dicit: Nunc cognoui quòd timeas deum. *[Gene. 22.]* Neque enim creator temporum, quicquam cognouit ex tempore, sed cognoscere eius est, ex cuiuslibet causæ emergentis articulo nobis cognitionem præbere. Quis verò stateræ nomine, nisi mediator dei & hominum designatur? In quo, æqua lance omnia merita nostra pensantur, & in cuius præceptis agnoscimus quid in nostra vita minus habeamus. In hac autem statera appendimur, quotiens ad vitæ eius exempla prouocamur. *[Christus positus est nobis in exemplum.]* Hinc nanq; scriptum est: Christus pro nobis passus est, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. *[1. Petri. 2.]* Qui cùm malediceretur, non maledicebat: dum pateretur, non cõminabatur. Hinc per Paulum dicitur: Per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in auctorem fidei, & consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio, sustinuit crucem, confusione *[Hebr. 12.]*

A fusione cõtempta. Ad hoc itaque dominus apparuit in carne, vt humanam vitam admonendo excitaret, exempla præbendo accenderet, moriẽdo redimeret, resurgẽdo repararet. Cùm ergo nulla in se beatus Iob iure redarguenda reperit, ad excedentem omnia redemptoris vitam mentis oculos tendit, vt in illa cognoscat ipse quid minus habeat, cùm dicit: Si ambulaui in vanitate, & festinauit in dolo pes meus, appendat me in statera iusta, & sciat deus simplicitatem meam. Ac si apertè dicat: Si qua vnquam leuiter, si qua perniciosè perpetraui, dei & hominum mediator appareat, vt in eius vita cognoscam, an ego veraciter simplex fuerim. Qui enim, vt diximus, suorum temporum viros excesserat, mediatorem dei & hominum quærebat, vt in illo pensatus agnosceret, si vitam simplicem verè tenuisset: Dicat ergo: Appendat me in statera iusta, & sciat deus simplicitatem meam. Quod est, scire me faciat. Ac si patenter fateatur dicens: Quantum ad humanæ vitæ modum, nulla in me reprehendenda iam video, sed nisi mediator dei & hominum cum subtilioris vitæ præceptis appareat, quantum adhuc à vera simplicitate discrepem, non cognosco. Rectus verò ordo seruatur, si prius in vanitate, & postmodum pes in dolo festinasse dicatur: Vanitas quippe ad leuitatẽ, dolus verò ad malitiam pertinet. Et nonnulli plærunque ad quædam post malitiosa perueniunt, quia prius leuia non declinant. Sequitur:

B

Caput VII.

Si declinauit gressus meus de via.) Totiens gressus de via declinat, quotiẽs nostra cogitatio iter rectitudinis per cõsensum relinquit erroris. Quasi verò tot gressus extra viã ponimus, quot peruersis desideriis ab cœlestis vitæ delectatione separamur. Vt enim præfati sumus, adhuc carnis corruptibilis pondere grauati, nequaquam valemus sic viuere, vt nulla nos possit culpæ delectatio pulsare. Sed aliud est nolentem tangi, aliud consentientem animum perimi. Sancti autem viri tanto vigilantiori se circunspectione custodiunt, quanto se pulsari sinistris motibus, vel transitoriæ delectationis dedignãtur. Vnde & adhuc subdit:

Quanta sollicitudine sancti cor suum custodiãt, & exteriora mẽbra ab illicito tactu, vel aspectu auertant.

Si secutus est oculus meus cor meum.) Ecce iterum per interioris vigoris custodiam, ad exteriorum membrorum disciplinam redit, vt si quid fortasse cor illicitum concupisceret, pressus disciplinæ magisterio oculus videre recusaret. *[Sicut tentatio per oculos trahitur, sic cõcepta intrinsecus cõpellit sibi extrinsecus oculos deseruire.]* Sicut sæpe tentatio per oculos trahitur, sic nonnunquam concepta intrinsecus, compellit sibi extrinsecus oculos deseruire. Nam plærunque res quælibet innocenti mente respicitur, sed ipso conspectu animus concupiscentiæ gladio confoditur. Non enim, vt exempli causa iam diximus, Dauid Vriæ coniugem ideo studiosè respexit, quia concupierat, sed potius ideo concupiuit, quia incautè respexit. Fit verò rectæ retributionis exa-
C mine, vt qui exteriori negligenter vtitur oculo, interiori non iniustè cæcetur. Sæpe autem intrinsecus concupiscentia dominatur, & illecebratus animus ad vsus suos sensus corporeos famulari more tyrannidis exigit, suisque voluptatibus oculos seruire compellit: atque, vt ita dicam, fenestras luminis ad tenebras aperit cæcitatis. *[Oculi restringendi sunt.]* Vnde sancti viri cum sinistra pulsari delectatione se sentiunt, ipsa per quæ formæ species ad mentem ingreditur, disciplinæ magisterio lumina restringunt, ne prauæ cogitationis visio lenocinata famuletur. Quæ si vnquam subtiliter custodiri negligitur, cogitationis immunditia protinus ad operationem transit. Vnde & mox subditur:

Quòd nisi festinè resistatur tẽtationi nascenti in corde, subitò ira roboratur, vt ipsam mentem membrorum dominã teneat captiuã.

Et si in manibus meis adhæsit macula.) Sanctus ergo vir sciens, quòd plærunque praua cogitatio per oculos veniat ad mentem, paulo superius dixit: Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine. Perpendens etiam quòd nonnunquam in mẽte oritur, sed huic obortæ oculi peruersè famulantur, ait: Si secutus est oculus meus cor meum. Ac si apertè dicat: Nec passim videre volui quæ concupiscerem, nec videndo vnquam secutus sum quę cõcupiui. Dicat ergo: Si secutus est oculus meus cor meum, quia & si quid vnquam illicitum mens eius, vt videlicet humana, concepit: altioris disciplinæ magisterio constrictus, se per illicita ducere, sibique famulati oculus noluit. D Pensemus ad hæc conscientias nostras, & quanti culminis vir iste fuerit, ex nostri cordis deiectione videamus. Ecce si qua illicita aliquando cogitauit, quia ea citius inter arcana cordis gladio sancti vigoris extinxit, peruenire illa vsque ad opera non permisit. Vnde vt præmisimus, ilico subiungit: Et si in manibus meis adhęsit macula. Quomodo enim macula in manibus, id est, culpa in actionibus inhæreret, quam censura disciplinæ non sinebat in cogitatione proficere? Neque enim culpa ad opus prodire permittitur, si intus vbi nascitur, extinguatur. *[Festinè resistendũ est tẽtationi in corde nascenti.]* Si autem tentationi in corde nascenti festinè non resistitur, hac eadem qua nutritur mora roboratur, & existens foris in operibus, vinci vix preualet, quia ipsam intus membrorum dominam mentem captiuam tenet. Quia verò vir sanctus superiora omnia sub cõditione intulit, si hæc vnquam perpetrauerit, sententia se maledictionis astringit, dicens:

Quòd doctor Ecclesiæ si aliter docet quàm viuat, ipso ieiuno, alius quod seminatũ est comedit, & sæpe quod gignit verbo, occidit exẽplo. Et de iudicio Salomonis in quo mulier quæ filiũ suffocauerat, ab ea cuius filius viuebat, subtilissimo examine distincta est.

Seram, & alius comedat, & progenies mea eradicetur.) More sacri eloquij serere dicimus, verba vitæ prædicare. Hinc etenim propheta ait: Beati qui seminatis super omnes aquas. *[Esaiæ 14.]* Sãctæ quippe Ecclesiæ prædicatores super omnes aquas seminare conspexit, quia cunctis latè populis verba vitæ quasi cœlestis panis grana tradiderũt. E Comedere autẽ est bonis operibus satiari. Vnde per semetipsam veritas dicit: Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius qui misit me. *[Ioan. 4.]* Si ergo ea quæ protulit, facere prætermisit, ait: Seram, & alius comedat. Ac si aperte dicat: Quod os meum loquitur, non ego, sed alter operetur. Prædicator quippe qui à suis vocibus, moribus discrepat, ieiunus serit, quod alius manducet: quia suo semine ipse non pascitur, quando à verbi sui rectitudine praua actione vacuatur.

Caput VIII.

Et quia plerunque discipuli incassum bona audiunt, cùm ex magistri vita, operum exemplo destruuntur, rectè subiungitur: Et progenies mea eradicetur. Doctoris enim progenies eradicatur, quando is qui per verbum nascitur, per exemplum necatur: quia quem lingua vigilans gignit, vitæ negligentia occidit. Neque enim torpenti nobis est mente trãscundum, quod apud Salomonem mulier filium quem vigilãs lactare consueuerat, dormiens interemit, *[3. Regũ. 3.]* quia nimirum magistri vigilantes quidem scientia, sed vita dormientes, auditores suos quos per vigilias prædicationis nutriunt, dum quod dicunt, facere negligunt, per somnum torporis occidunt, & negligendo opprimunt, quos alere verborum lacte videbantur. Vnde plærunque dum ipsi reprehensibiliter viuunt, & habere discipulos vitæ laudabilis nequeunt: alienos sibi attrahere conantur, quatenus dum bonos se habere sequaces ostendunt, F apud iudicia hominum excusent mala quæ agunt, & quasi per subditorum vitam mortiferam, tegant negligentiam. Vnde illic mulier filium, quia extinxit proprium, quæsiuit alienũ. Sed tamen veram matrem Salomonis gladius inuenit: quia videlicet cuius fructus viuat, vel cuius intereat, extremo examine ita districti iudicis demonstrat. Vbi & illud est solerter intuendũ: quòd viuẽs filius prius diuidi præcipitur, vt soli postmodũ matri reddatur, quia in hac vita quasi partiri conceditur vita discipuli, dum ex illa nonnunquam alter apud deum meritum, alter verò apud homines laudẽ habere permittitur. Sed falsa mater eum quem non genuit, occidi non metuit: quia arrogantes magistri & charitatis ignari, si plenissimum nomen laudis ex alienis discipulis consequi nequeunt, eorum vitam crudeliter insequuntur. Inuidiæ enim face succensi, nolunt aliis viuere, quos se conspiciunt non posse possidere. Vnde illic peruersa mulier clamat: Nec meus sit, nec istius. Vt enim diximus, quos sibi obsequi non vident ad gloriam temporalem, eos aliis inuidẽt viuere per veritatem. Vera autem mater satagit, vt eius filius saltem apud extraneum sit & viuat: quia concedunt veraces magistri, vt ex eorum discipulis, alij quidem magisterij laudem habeant, si tamen integritatem vitæ iidem discipuli non amittant. Per quæ pietatis viscera hæc eadem vera mater agnoscitur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G agnóscitur,quia omne magisterium in examine charitatis approbatur:Et sola recipere totum meruit quæ quasi totum concessit,quia fideles præpositi pro eo quòd ex bonis discipulis suis,non solum aliis laudem non inuident,sed vtilitatem eis etiam profectus exorant,ipsi & integros,& viuentes filios recipiunt,quando in supremo examine ex eorum vita perfectæ retributionis gaudia consequuntur.Hæc paucis per excessum diximus, vt auditorum progenies per doctorum negligentiam qualiter extinguitur, monstremus: quia quisquis iuxta hoc quod loquitur non viuit,quos verbo genuit,à stabilitate rectitudinis opere euellit.Sed beatus Iob quos prædicatione vigilans edidit,nequaquam actione dormiens extinxit,atque ideo fidenter dicit:Si quo minus prædicta compleui:seram,& alius comedar,& progenies mea eradicetur.Qui adhuc se de iniqui natione praui operis discutiens, subdit: Si deceptum est cor meũ super muliere,& si ad ostiũ inimici mei insidiatus sum.)

Quòd in sacro ordine constitutos,ita studiosa concupiscentia,sicut seculares adultern inquinat culpa,& quòd scelus luxuriæ omnia bona opera euacuat,& virtutum omnium plantaria eradicat.

Caput IX.

Matt.5. H QVanuis nonnunquam à reatu adulterij nequaquam discrepet culpa fornicationis,cùm veritas dicat: Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.Quia enim Gtæco verbo mœchus adulter dicitur, cùm non aliena coniunx, sed mulier videri prohibetur,apertè veritas ostẽdit,quia etiam solo visu cùm turpiter, vel innupta concupiscitur,adulterium perpetratur.Quod tamen plærunque ex loco, vel ordine concupiscentis discernitur, quia scilicet sic hunc in sacro ordine studiosa concupiscentia,sicut illum adulterij inquinat culpa. In personis tamen non dissimilibus idem luxuriæ distinguitur reatus, in quibus fornicationis culpa:quia ab adulterij reatu discernit,prædicatoris egregij lingua testatur: quæ inter cætera asse-
1.Corin.6. rit,dicens:Neque fornicarij,neque idolis seruientes, neque adulteri,regnum dei possidebunt.Quod enim disiunctæ reatui sententiæ subdit,quàm valde à se dissideat ostendit. Per hoc ergo quod dicitur: Si deceptum est cor meum super muliere, neque cogitasse vir sanctus de fornicationis macula demonstratur. Per hoc autem quod subiicit: Et si ad ostium inimici mei insidiatus sum,patenter,innotescit quòd à reatu adulterij liber fuit.Sed ad hæc fortasse aliquis dicat: Quid de se mirum sanctus vir asserit, si non solum ab adulterij crimine, verumetiam à fornicationis inquinatione se liberum seruauit? Hæc autem paruipendimus,si virtutum eius tempora minimè pensamus.Necdum enim ad restrictionem carnis,reuelatæ gratiæ I districtior censura processerat,quæ non solum corporis,sed & cordis lasciuiam reprehendit. Necdum multorum continentiam castitatis bona imitanda prodierant,& tamẽ beatus Iob exempla munditiæ quæ non acceperat,tradebat.A multis autem nunc etiam post prohibitionẽ dei,carnis immunditia perpetratur.Hinc ergo colligendum est, cum quanta culpa nunc etiam post præceptum in grauibus delinquitur,cùm tanta laude ante à grauibus abstinebatur. Qui si hoc vnquam fecerit, eandem culpam verti sibi expetit in pœnam,dicens: Scortum sit alterius vxor mea,& super illam incurruentur alij.) Et quia plærunque hoc quod faciendo non perpendimus quàm graue sit,patiendo pensamus,eiusdem vim facinoris quod se pati si reus sit,debere denunciat, exprimendo manifestat, dicens: Hoc enim nefas est, & iniquitas maxima, ignis est vsque ad perditionem deuorans,& omnia eradicans genimina.) Hoc inter peccatum distat & crimen, quòd omne crimen peccatũ est,non tamen omne peccatum crimen est. Et in hac vita multi sine crimine,nullus verò esse sine peccatis valet.Vnde & prędicator sanctus cùm virum dignum gratia sacerdotali scriboret,nequaquam dixit, si quis sine peccato:sed, si quis sine crimine est.Quis verò esse sine peccato valeat,cùm Ioannes di-
1.Ioan.1. cat: Si dixerimus quia peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus,& veritas in nobis non est?In qua videlicet peccatorum & criminum distinctione pensandum est, quia nonnulla peccata animam polluunt, quam crimina extinguunt. Vnde beatus Iob crimen luxuriæ definiens ait:Ignis est vsque ad perditionem deuorans: quia nimirum reatus huius facino- K ris,non solum vsque ad inquinationem maculat,sed vsque ad perditionem vorat.Et quia quanlibet alia fuerint bona opera, si luxuriæ scelus non abluitur,immensitate huius criminis obruuntur,secutus adiunxit. Et omnia eradicans genimina. Genimina quippe sunt animæ operationes bonæ. Cui tamen si peruerso ordine caro dominatur, igne luxuriæ omnia bene prolata concremantur. Nulla quippe ante omnipotentis dei oculos iustitiæ pietatisque sunt opera, quæ corruptionis contagio monstrantur immunda. Quid enim prodest si piè quisquam necessitati compatitur proximi,quando impiè in semet ipso destruit habitationem dei? Si ergo per cordis mũditiam, libidinis flamma non extinguitur,incassum quælibet virtutes oriuntur,sicut per Moysen dicitur:Ignis exarsit ab ira mea,& ardebit vsque ad inferos deorsum,comedet terram,& nascentia eius:Ignis quippe terram atque eius nascẽtia comedit,cùm libido carnem atque per hanc omnia bene acta consumit.Nã quicquid procedit ex fruge rectitudinis, hoc ninirum concremat flamma corruptionis.Dicat ergo:Ignis est vsque ad perditionem deuorans,& omnia eradicans genimina, quia si corruptionis malo non resistitur,& illa proculdubio pereũt, quæ bona videbantur.Sed solent nonnullos ad humilitatem vitia sternere,atque ad tumorem mentis,virtutes eleuare.

Caput X. L

QVærendum ergo nobis est, si beatus Iob in tanta castitatis munditia etiam humilis fuit.Sed sanctus vir cùm alta virtutũ teneat, quàm de se humilia sentiat,repentè aperit, cùm subiungit:Si contempsi iudicium subire cum seruo meo,& ancilla mea, cùm disceptarẽt aduersum me.)Qui enim iudicari cum seruis ancillisque nõ renuit, liquidò indicat quòd contra nullum vnquam proximũ apud se tumidus fuit. Inter hæc autem libet intueri, vitam suam in omnibus quanta vir sanctus discretione custodiuit.Non enim longè superius dixit:Videbant me iuuenes,& abscondebantur,& senes assurgentes stabant, principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo,vocem suam cohibebant duces,& lingua eorum gutturi suo adhærebat.Nunc verò ait:

Quòd sublimibus viris multum prosit ad custodiam humilitatis considerata æqualitas humanæ conditionis.Et quòd homo à principio non hominibus,sed animalibus prælatus est.

Si cõtempsi iudicium subire cum seruo meo & ancilla mea, cùm disceptarent aduersum me.)Quis digne considerare valeat huius viri tã sublimia virtutum moderamina? In quo tanta est auctoritas reginminis,vt ad silentium restringãtur duces: tanta humilitas cordis,vt ex æquo ad iudicium venire permit M tantur ancillæ. Ecce apparet miro modo in potestate principibus potentior,in certamine seruis æqualis: in cœtu principũ memor regiminis, in certamine famulorũ memor conditionis.Se quippe sub vero domino famulum conspicit, ideoque cordis altitudine se super famulos non extollit.Vnde & prorinus subdit:Quid enim faciam cùm surrexerit ad iudicandum deus,& cùm quęsierit,quid respondebo illi?) Qui venturũ iu- †ad meritis dicem cogitat,indesinenter quotidie rationum suarum in melius†causas parat,quia dum ęternum dominum timore cordis intuetur,iura tẽporalis dominij super subiectos moderari cõpellitur.Perpendit enim nil esse quòd tẽporaliter præest cæteris,quando illi ad reddendã rationem subest,qui sine fine dominatur.Sæpe nanque transitoria potestas animum per abrupta elationis rapit.Et quia eo quisq; extollitur, quo se esse super aliós videt,illum oportet qui super se est,semper aspiciat, vt eius metu qui supra omnia est, crescẽtem intrinsecus animi tumorem premat.Intueatur enim qui sub ipso sint,sed consideret sub quo ipse sit,vt ex considetatione veri domini, decrescat tumor fallæ dominationis. Vnde beatus Iob quia eius iudicium,qui super omnia est,metuit: hic ad temporale iudiciũ famulis æqualis venit,dicens:Si contempsi iudicium subire cũ seruo meo & ancilla mea,cũ disceptarent aduersum me.Quid enim faciam cùm surrexerit ad iudicandum deus,& cùm quęsierit, quid respondebo illi?Qui vt semper cor in humilitate deprimat,nequaquam in eisdem famulis conspicit, quòd sibi status est dispar,sed quòd natura communis.Vnde etiã subdit:

Caput

Caput XI.

A NVnquid non in vtero fecit me qui & illum operatus est,& formauit in vulua vnus?) Potentibus viris magna est virtus humilitatis, considetata æqualitas conditionis.Omnes nanque homines natura æquales sumus, sed accessit dispẽsatorio ordine, vt quibusdam prelati videamur. Si igitur hoc à mente deprimimus quod temporaliter accessit,inuenimus citius quod naturaliter sumus. Plærunque enim se animo accepta potestas obiicit, cúmque tumidis cogitationibus fallit.Manu ergo humillimæ considerationis deprimendus est tumor elationis.Si enim apud semetipsam mens descẽdit de vertice culminis, citius planitiẽ inuenit naturalis æqualitatis.Nam,vt præfati sumus, omnes homines natura æquales genuit,sed variante meritorum ordine,alios aliis dispensatio occulta posiponit.Ipsa autem diuersitas quæ accessit ex vitio,rectè est diuinis iudiciis ordinata, vt quia omnis homo iter vitæ æquè non graditur,alter ab altero regatur. Sancti autem viri cùm præsunt,non in se potestatem ordinis,sed æqualitatem conditionis attendunt,nec præesse gaudent hominibus,sed prodesse.Sciunt enim quòd antiqui patres nostri, non Canti.2. tam reges hominum,quàm pastores pecorum fuisse memorantur. Et cùm Noë dominus filiisque eius diceret: Crescite & multiplicamini & implete terrã,subdit:Et terror vester ac tremor sit super cuncta animalia terræ.Nõ enim ait, sit super ho- B mines qui futuri sunt,sed sit super cuncta animalia terræ.Homo quippe animalibus irrationabilibus, nõ autem cæteris hominibus natura prælatus est:& idcirco ei dicitur, vt ab animalibus,& non ab homine timeatur,quia contra naturam' superbire est,ab æquali velle timeri,quauuis plærunque à subditis etiam sancti viri timeti appetunt,sed quando ab eisdem subditis deum minimè timeri deprehendunt, vt humana fałtè formidine peccare metuant, qui diuina iudicia non formidant. Nequaquam ergo præpositi ex hoc quæsito timore superbiunt,in quo non suam gloriam,sed subditorum iustitiam quærunt.In eo enim quòd metum sibi à peruersè viuentibus exigunt,quasi non hominibus sed brutis animalibus dominãtur, quasi videlicet ex qua parte bestiales sunt subdit, ex ea etiam debent formidini iacere substrati.Cùm verò deest vitiũ quod corrigatur,non de excellentia potestatis,sed de æqualitate cõditionis gaudent,& non solum ab eis metui,sed etiam plusquã necesse est honorari refugiunt.Neque enim leue se perpeti dãnum humilitatis credunt, si ab eis pro merito fortasse ordinis pluris æstimẽtur.Hinc est enim quòd primus pastor Ecclesiæ, cùm adorãte se Cornelio super se sibi honorem videret oblatum,ad æqualitem conditionis suæ citius recurrit,dicens: Sur- Acts.10. ge,& ipse ego homo sum. Quis enim nesciat quòd conditori suo homo debeat,& non homini prosterni?Quia ergo humiliati sibi plus quàm debuit proximum vidit, ne vltra humanitatis metas mens intumescetet,esse se hominem recognouit, C quatenus illati sibi honoris elationem frangeret,ex cõsiderata æqualitate conditionis.Hinc à Ioanne angelus adoratus creaturam se esse cognouit,dicens:Vide ne feceris, conseruus tuus Apoc.19. & 22. sum,& fratrum tuorum. Hinc propheta cùm ad videnda subli mia rapitur,filius hominis vocatur, vt ductus ad cœlestia, hominem se esse meminetit.Ac si eum diuina vox verbis apertioribus admoneat,dicens:Meméto quid sis, ne de his ad quæ raperis extollaris,sed altitudinem reuelationis tẽpera memoria conditionis.Ex eo ergo colligendum est quanta communis naturæ memoria in corde deprimi debeat terrenæ potestatis tumor,si ex humanitatis vocabulo agitur, ne cogitationis elatio ex secretis cœlestibus generetur.Cuius videlicet humanitatis bene beatus Iob semper recordationem tenuit,qui ait: Nunquid non in vtero fecit me, qui & illum operatus est, & formauit in vulua vnus? Ac si apertè dicat: Cur non æquè debeamus in cuiuslibet negocij iudicio discuti,qui per conditoris potentiam sumus æqualiter facti? Sed quia castitatis eius atque humilitatis acta cognouimus,nunc liberalitatis opera cognoscamus.Sequitur:

Quòd hi qui charitatem dei habent,secundum facultatis suæ mẽsuram pauperibus spiritu,qui non ex desiderio,sed ex necessitate postulant,nihil negare debent.

Caput XII.

SI negaui quod volebant pauperibus, & oculos viduæ ex- D spectare feci.)Per hæc dicta vir sanctus ostẽditur, non solum ad inopiam pauperibus, sed etiam ad habendi desiderium deseruisse.Sed quid si ipsa vellent pauperes quæ fortasse accipere non expediret? An quia in scriptura sacra dici pauperes humiles solent,ea sola æstimanda sunt accipere pauperes,quæ humiles petunt?Et proculdubio oportet vt incunctãter detur quicquid cum vera humilitate requiritur, id est, quod nõ ex desiderio,sed ex necessitate postulatur. Nam valde superbire,est extra metas inopiæ aliquid desiderare. Vnde & superbè petentibus dicitur: Petitis & nõ accipitis, eo quòd malè petatis.Quia ergo illi sunt veraciter pauperes qui inflati per superbiæ spiritum non sunt,quos aperte veritas exprimit, cùm dicit:Beati pauperes spiritu: rectè nunc per sanctum virum dicitur: Si negaui quod volebant pauperibus: quoniam Matt.5. qui ea volunt quæ profectò liquet quòd eis non expediunt, eoipso quòd superbiæ abundant spiritu, iam pauperes non sunt.Sed beatus Iob dum pauperes humiles appellat,quicquid ab eo accipere pauper voluit,non negauit:quia veraciter quique humilis quod non potuit obtinere nec voluit. Sed cùm largitatẽ mentis sue indicat,quia ad votum se pauperibus contrisse manifestat,necesse est vt quæramus ne lumen misericordiæ dationis tarditate fuscauerit.Vnde subiũgit:Et oculos viduæ expectare feci. Petentem se viduam expectare noluit, vt non solũ ex munere,sed ex celeritate quoque muneris bo- E norum operum merita augeret. Vnde alias scriptum est: Ne Proverb.3.6 dicas amico tuo,vade & reuertere,& cras dabo tibi, cùm statim possis dare.Sed nõnulli solent exterius multa largiri, communis autem vitæ gratiam repellẽtes, habere pauperes socios in domestica conuersatione refugiunt.Vnde beatus Iob vt nõ solũ se insinuet exterius multa præbuisse,sed apud se quoslibet inopes etiam in domestica conuersatione recepisse, protinus adiungit:

Quòd serui dei cum pupillis & viduis subsidia temporalia, & mensam debeant habere communem.

Si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea.)Scilicet pietati se præiudicium facere æstimans, si solus comederet quod dominus omniũ communiter creasset. Quæ profectò communio conuersationis esse cum talibus intra domesticos parietes debet, ex quibus æternæ proficiant merita retributionis.Vnde sanctus vir non quemlibet,sed ad manducandum socium pupillum se habuisse perhibet, sed tanta hæc pietatis viscera,vtrum à semetipso habuerit an conditoris sui gratia sit consecutus,innotescit.Sequitur:

Quòd sancti non sibi,sed conditori suo tribuant, siquid boni habeant.

Quia ab infantia mea creuit mecum miseratio, & de vtero matris meæ egressa est mecum.)Miseratio etenim etsi eius fuerit arbitrij,vt cum ipso proficeret,liquet tamen quia eius arbitrij non fuit,vt cum ipso de vtero exiret.Constat ergo quia F suæ virtuti nil tribuit,qui profectò testatur, quia hoc ex conditoris munere accepit.Bonũ igitur quod à conditore habuisse se intimat,liquet proculdubio, quia ad laudem conditoris narrat,indicans ab ipso se accepisse, vt pius esset,à quo accepit vt esset:quia sicut suo opere in vtero conditus non fuit:ita nec sua virtute ab vtero pius fuit. Sed pensandum nobis est, quòd asserit:Creuit mecum.Nonnulli enim quo ad ætatẽ crescunt,ab innocentia decrescunt. Electis verò cùm foris ætas corporis,intus,si dici liceat,crescit ætas virtutis.Sequitur:

Quòd opera misericordiæ cum benignitate,& hilaritate debeant fieri,quia qui fastu elationis aliquid dat,amplius ex contemptu culpam quàm ex munere meretur mercedem.

Caput XIII.

SI despexi prætereuntem, eo quòd non habuerit indumentum,& absque operimento pauperem,si non benedixerunt mihi latera eius, & de velleribus ouium mearũ calefactus est.) Quod pauperem non despexit, virtutem humilitatis exhibuit,quòd autem operuit, pietatis. Duæ quippe istæ virtutes sita sibimet esse connexæ debent, vt vicario semper opere fulciantur, quatenus nec humilitas cùm veneratur proximum,largitatis gratiam deserat,nec pietas cùm largitur, intumescat. Erga indigentiam itaque proximi humilitatem

pietas

Universidad de Deusto
Biblioteca

G pietas fulciat,humilitas pietatem,vt cùm indigétem, rebus ne
cessariis naturæ tuæ cõsortem videris,nec per inpietatem de-
sinas tegere,nec per superbiam negligas venerari quem tegis.
Nam sunt nõnulli qui mox,vt ab egenis fratribus fuerint ne-
cessaria postulati,pòst dona largituri in eos prius contumelio-
sa verba iaculantur. Quæ etsi rebus ministerium pietatis per-
ficiunt,verbis tamen gratiam humilitatis perdunt, ita vt plæ-
runque videatur, quia illatæ iam iniuriæ satisfactionem sol-
uunt,cùm post contumelias dona largiuntur. Nec magni est
operis quòd postulata tribuunt, quia ipso donationis suæ mu-
nere,vix eũdem excessum sermonis regunt. Quibus bene per
Eccles.18. Ecclesiasticum librum dicitur: Omni dato non des tristitiam
verbi mali. Et rursum: Adde verbum super datum bonum, &
vtraque cum homine iustificato, videlicet vt datum exhiberi
debeat per pietatem,& bonum verbum tribui per humilita-
tem. At contra alij egenos fratres non studentrebus fulcire
Iacobi.2. cùm possint,sed blandis tantum sermonibus fouere. Quos ve-
hementer Iacobi predicatio sancta reprehendit, dicens: Si au-
tem frater aut soror nudi sunt,& indigent victu quotidiano,
dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace,calefacimini & sa-
turamini,non dederitis autem eis quæ necessaria sunt corpo-
1.Ioan.3. ri,quid vobis proderit? Quos Ioannes quoque Apostolus ad-
monet,dicens: Filioli mei, non diligamus verbo, nec lingua,
sed opere & veritate. Dilectio nanque nostra semper exhiben
H da est,& veneratione sermonis,& ministerio largitatis.

Caput XIIII.

MVltum verò ad edomandam dantis superbiam va-
let,si cùm terrena tribuit, verba sollicitè magistri cœ-
lestis penset,qui ait: Facite vobis amicos de mammo-
Luc.16. na iniquitatis,vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna ta-
bernacula. Si enim eorum amiciriis eterna tabernabula acqui
rimus,dantes proculdubio pensare debemus: quia patronis po
tius munera offerimus, quàm egenis dona largimur. Hinc per
1.Cor.8. Paulum dicitur: Vestra abundantia illorum inopiam suppleat,
vt & illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum.
Vt videlicet sollicitè perpẽdamus, quia eos quos nunc inopes
cernimus,abundantes quandoque videbimus: & qui abundan
tes aspicimur,si largiri negligemus, quãdoque inopes erimus.
Qui itaque nunc temporale subsidium pauperi tribuit,ab eo
postmodum perpetua recepturus, vt ita dicam, quasi ad frugem terram excolit,quæ quod acceperit, vberius reddit. Re-
stat ergo vt nunquam elatio surgat ex munere, quando videlicet diues ex eo quòd pauperi tribuit, agit vt imperpetuum
pauper non sit. Beatus igitur Iob,vt diligenter ostenderet,humilitas atque misericordia quanta in eo fuerit cõsideratione sociata, ait: Si despexi prætereuntem, eo quòd non habuerit indumentum,& absque operimento pauperem, si non bene-
I dixerunt mihi latera eius,& de velleribus ouium mearum ca-
lefactus est. Ac si apertè diceret, in amore proximi vno eo-
démque ordine, & superbiæ vitium, & impietatis premens,
prætereuntem quempiam, & humiliter aspiciens non despe-
xi,& misericorditer calefeci. Quisquis enim super eum cui ali-
quid tribuit,fastu se elationis extollit,maiorem culpam intrin-
secus superbiendo peragit, quàm extrinsecus largiendo mer-
cedem: fitque ipse bonis interioribus nudus, cùm nudum de-
spicit vestiens,cóque agit vt seipso deterior fiat, quo se indi-
genti proximo meliorem putat. Minus quippe inops est qui
vestem non habet, quàm qui humilitatem. Vnde necesse est,
vt cùm naturæ nostræ consortes exteriora non habere con-
spicimus,quàm multa nobis desint bona interiora pensemus,
quatenus sese super inopes cogitatio nostra non eleuet, cùm
solerter videt, quia nos tanto verius, quanto & interius indi-
gentes sumus. Et quia sunt nonnulli qui pietatis suæ viscera
tendere vsque ad incognitos nesciunt, sed solis quos per assi-
duitatem notitiæ didicerint miserentur, apud quos nimirum
plus familiaritas quàm natura valet, dum quibusdam necessa-
ria,non quia homines,sed quia noti sunt largiuntur,bene nũc
per beatum Iob dicitur: Si despexi prætereuntem, eo quod
non habuerit indumentum. Ignoto enim proximo misertum
se indicat,quem prætereuntem vocat, quia videlicet apud piã
mentem plus natura valet,quàm notitia. Nam & vnusquisque
qui indiget,eoipso quo homo est,ei iam incognitus non est.
Sequitur:

Quòd sancti in propriis causis ius habentes cum inferioribus per- K
sonis,grauari se etiam iniustè aliquando patiuntur.

Si leuaui super pupillum manum meam.etiam cùm videre
me in porta superiorem.) Mos apud veteres fuit,vt ad portam
seniores sederent, qui certantium iurgia iudiciaria examina-
tione discernerent,quatenus vrbem in qua concorditer opor-
teret viuere,discordes minimè intrarent. Vnde & per Prophe-
tam dominus dicit: Constituite in porta iudicium. Hoc itaque *Amos.5.*
loco quid portæ nomine exprimitur, nisi id quod agebatur in
porta? Sicut enim pugnare castra dicimus,pro eo quòd pugna-
tur ex castris,ita iudicium quod in porta agi consueuerat,por-
ta nominatur. In porta ergo se superiorem videt,qui se melio-
ris partis esse in iudicio æquitatis merito conspicit. Beatus igi-
tur Iob,quia nec tunc contra pupillum manum exercuit, cùm
se etiam per iustitiæ meritum potentiorem vidit, nobis timo-
ris regulam insinuans,dicit: Si leuaui super pupillum manum
cùm viderem me in porta superiorem. Ac si patenter dicat:
Neque tunc vtilitatis meæ negocia virtute contra pupillum
exequi volui,quando me in iudicio etiam ex iustitia potiorem
vidi.

Caput XV.

SAncti etenim viri quando cum personis minoribus con-
tentionum negocia subeunt,dum grauare, vel in minimis
timent,ipsi contra iustitiam grauari nequaquam refugiũt. L
Sciunt quippe quia omnis humana iustitia iniustitia esse depre
henditur,si diuinitus districtè iudicetur. Vnde hoc quod sibi
competit,cauent vehementer exigere,ne eorum actus super-
nam rectitudinem contingat subtiliter examinare. Sed vt in-
ueniri iusti in diuino examine valeant,plærunque apud huma
na iudicia grauari se iniustè patiuntur. Beatus autem Iob vitæ
suæ celsitudinem narrans,& multa sunt & mira quæ dixit: Sed
quia plærũque humana mens renuit bona credere,quæ nescit
operari,maledicti sibi sententiam protinus subiicit, si qua ho-
rum quæ dixerat,opere non impleuit,dicens:

Quòd bonum concordiæ per patientiam conseruetur,sine qua so-
cialis vita non perseueret,& quòd quando per discordiam homi-
nes dissident,quasi membra à corpore cadant.

Humerus meus à iũctura sua cadat,& brachium meum cum
ossibus suis conteratur.) Quia operatio corporea per hume-
rum ac brachium agitur: bona quæ ore prorulit, si opere non
impleuit,cadere sibi humerum,& conteri brachium exoptat.
Ac si apertè dicat: Si ea quæ dixi,operari renui,ipsum quod mi
hi ad operandum datum est corporis membrum, perdam, vt
videlicet cadat à corpore, quod exercere nolui ad vtilitatem.
Si verò hæc maledicti sententia ad spiritalem est intelligẽtiam
referẽda,liquet profectò quòd brachium corpori per humerũ M
iungatur: Et sicut per brachium bona operatio, ita per hume-
rum socialis vitæ coniunctio designatur. Vnde Prophera quo-
que intuens sanctos vniuersalis Ecclesiæ populos deo concor *Sophon.3.*
diter seruituros,ait: Et seruiẽt ei humero vno. In eo ergo quod
dicit: Si leuaui super pupillum manum meam, cùm viderem
me in porta superiorem,miram virtutem patientiæ seruasse se
asserit,qui grauari se à personis minimis, nec contra hoc quod
sibi iustè competere poterat,declinauit. Quod tamen si mini-
mè fecerit,adiũgit: Humerus meus à iunctura sua cadat.) Quia
nimirum qui patientiam seruare contemnit, socialem vitam
citius per impatientiam deserit. A iunctura etenim humerus
cadit,cùm aduersitatis aliquid ferre animus non valens,frater-
nam cõcordiam relinquit,& quasi membrum separatur à cor-
pore,cum is qui operari bona poterat, à bonorum omnium
abscinditur vniuersitate. Neque enim vnquam seruari concor
dia,nisi per solam patientiam valet. Crebrò nanque in huma-
na actione nascitur,vnde mentes hominum vicissim à sua vni
tate ac dilectione separentur,& nisi ad aduersa toleranda se a- *Gal.6.*
nimus præparet,proculdubio humerus corpori non inhæret.
Hinc etenim Paulus ait: Inuicem onera vestra portate, & sic
adimplebitis legem Christi. Hinc per semetipsam veritas di-
cit: In patientia vestra possidebitis animas vestras.

Caput XVI.

REctèautem humero cadente subiungitur: Et brachium
meum cum ossibus suis conteratur.) qu'a nimirum
cuncta nostra operatio cùm quibusliber videatur esse fulta

A fulta virtutibus,soluitur,nisi per charitatis vinculum patientia
conseruetur. Sua enim bona perdit operari, qui aliena mala
renuit perpeti. Feruore quippe iracundi spiritus læsus quisque
à dilectione resilit,& cùm se exterius grauari non tolerat, in-
tus se per amissum lumen charitatis obscurat, nec videt iam
quo tendat pedem boni operis,qui oculum perdidit dilectio-
nis. Sed sancti viri humerus à iunctura sua non cadit,quia vide
licet eius dilectio à socialis vitæ concordia per impatientiam
non recedit. Eiusque brachium minimè frangitur,quia omnis
eius operatio in coniunctione humeri,id est,in charitatis con-
nexione custoditur: Sed qua consideratione bona hæc tanta
egerit; atque à malis omnibus sese abstinuerit, adiungit di-
cens:

Quantum sancti,& vnde, præsentium tribulationum fluctus
tantum metuant.

Semper enim quasi tumẽtes super me fluctus timui deum,
& pondus eius ferre non potui.) A pauore tantæ similitudinis
pensemus,si possumus,quanta in sancto viro fuerit vis timo-
ris. Fluctus etenim cùm tumentes desuper imminent,cúmque
eam quam deferunt mortem minantur,nulla tunc nauigantibus rerum cura temporalium,nulla carnis delectatio ad men-
tem reducitur: eaipsa quoque ex naui proiiciunt pro quibus
longa nauigia sumpserunt,cunctæ res in despectum mentis ve
niunt, amore viuendi. Quasi ergo tumentes super se fluctus
B deum metuit: qui dum veram vitam desiderat, omnia despicit
quæ hîc possidentes portat. Nam velut tempestate deprehen-
si pondus nauis abiicimus,quando ab oppressa mente deside-
ria terrena remouemus. Fitque vt subleuata nauis enatet, quæ
mergebatur onerata,quia nimirũ curæ quæ in hac vita depri-
munt,mentem in profundum trahunt. Quæ videlicet mens
tanto altius inter tentationum fluctus attollitur, quanto solli-
citius ab huius seculi cogitatione vacuatur. Est verò & aliud,
quod de matis concussione debeat solerter intueri. Tempe-
stas quippe cum oritur,prius lenes vndæ, & postmodum vo-
lumina maiora concitantur,ad extremum fluctus se in alta eri-
gunt,& nauigantes quosque ipsa sua altitudine subuertunt. Sic
nimirum extrema illa properat, quæ vniuersum mũdum sub-
uertat tempestas animarum. Nunc enim bellis, & cladibus qua-
si quibusdam vndis sua nobis exordia ostendit, & quanto ad
fidem quotidie propinquiores efficimur,tanto grauiora irrue-
re tribulationum volumina videmus. Ad extremum verò cõ-
motis omnibus elementis, superueniens iudex finem omniũ
Aggæi.2. apportat,quia videlicet tunc tempestas fluctus in cœlum leuat.
Vnde & dicitur: Adhuc modicum,& ego mouebo, nõ solum
terram,sed etiam cœlum. Quam scilicet tempestatem quia san
cti viri vigilanter aspiciunt,quasi tumentes super se quotidie
fluctus expaueſcunt,atque ex his tribulationibus quæ mũdum
feriunt,præuident quæ sequantur. Bene autem subditur: Et põ
dus eius ferre non potui,quoniam qui extremi iudicij aduentũ
C intenta mente considerat, profectò videt, quia tantus pauor
imminet,quantum non solum tunc videre, sed se etiam nunc
præuidere pertimescat. Consideratione nanque tanti terroris
metu animus palpitat,& intentionis suæ oculos declinans, in-
ueri quod præuidet recusat. Bene ergo dicitur: Et pondus eius
ferre non potui,quia cùm supernæ maiestatis vim ad iudicium
venientis, terroremque tanti examinis considerando animus
conatur exquirere, mox ad semetipsum refugiens, sese expa-
uescit inuenire. Sed inter hæc pensandum est,quia beatus Iob
ista de se loquatur laudatus & flagellatus. Si igitur saltem ad
meritorum profectum ita percussus est qui sic timuit,quomo-
do feriendus est qui contemnit? Quomodo depressura sunt
dei iudicia eos,qui se eleuant, si & illos ad tempus deprimunt,
qui hæc semper in humilitate formidant? Quomodo pondus
dei poterit ferre qui despicit, si hoc & ille in verbere pertulit,
qui per timorem præuidit? Vnde summoperè formidandũ no
bis est illud tantæ districtionis examen. Constat autem quia in
hac vita,cùm percutit,si percussionem correctio sequitur, di-
sciplina patris est,non ira iudicis: amor corrigentis est, non di-
strictio punientis. Ex ipso ergo præsenti verbere, iudicia æter-
na pensanda sunt. Hinc etenim perpendere summopere debe-
mus,quomodo feratur illa quæ reprobat,si ferri modo vix va-
leat eius ira,quæ purgat.

Libri vicesimiprimi Moralium sancti Gregorij finis.

LIBER VICESI-
musecundus Moralium san-

cti Gregorij continuans caput tricesimumprimum textus beati Iob. Caput primum.

QVod antè sæpe iam dictum est,hoc me
crebrò repetere onerosum nõ est,quia
& prædicator egregius dicit: Eadem
vobis scribere mihi quidem non pi-
grum,vobis autem necessarium. Beatus
Iob idcirco gestas virtutes narrat,quia
inter increpationis verba,& percussio
nis verbera deprehensus, à spei fiducia
mentẽ suam labefactari considerat. Multa quippe & egisse se
mala ab increpantibus amicis audierat,& ne verbis pariter, &
flagellis pressa in desperationem mẽs corruat,hanc per suarum
virtutum memoriam ad spem reformat, vt nequaquam se de-
beat in calamitate deiicere,quæ tranquillitatis suæ tempore se
meminerat tam sublimia egisse. Quia igitur intentionis eus
causam diximus, restat vt auditas virtutes illius subtiliter per-
pendamus. Hoc autem primum sciendum est, quia quisquis
virtute aliqua pollere creditur, tunc veraciter pollet, cùm vi- E
tiis ex aliqua parte non subiacet. Nam si ex alio vitiis subdi-
tur,nec hoc est solidum vbi stare putabatur. Vnaqueque enim
virtus tanto minor est,quanto desunt cæteræ. Nam sæpe quos-
dam pudicos quidem vidisse nos contigit, sed non humiles:
quosdam verò quasi humiles,sed non misericordes: quosdam
quasi misericordes,sed nequaquam iustos: quosdamverò quasi
iustos, sed in se potius quàm in domino cõfidentes. Et certum
est quia nec castitas in eius corde vera est,cui humilitas deest:
quippe quia superbia se intrinsecus corrumpente fornicatur,
si semetipsum diligens,à diuino recedit amore. Nec humilitas
vera est,cui misericordia iuncta non est: nec debet humilitas
dici,quæ ad compassionem fraternæ miseriæ nescit inclinari.
Nec misericordia vera est, quæ à rectitudine iustitiæ exsistit a-
liena,quia quæ potest per iniustitiam pollui, nescit proculdu-
biò sibimetipsi misereri. Nec iustitia vera est quæ fiduciam
suam non in cõditore omnium,sed in se fortasse, aut in rebus
conditis ponit: quia dum à creatore spem subtrahit, ipse sibi
principalis iustitiæ ordinem peruertit. Vna itaque virtus sine
aliis,aut omnino nulla est, aut imperfecta. Vt enim,sicut qui-
busdam visum est,de primis quatuor virtutibus loquar, pru-
dentia, temperantia, fortitudo,atque iustitia: tanto perfectæ
sunt singulæ, quanto vicissim sibimet coniunctæ. Disiunctæ
autem perfectæ esse nequaquam possunt, quia nec prudentia
vera est, quæ iusta, temperans, & fortis non est: nec perfecta
temperantia, quæ fortis,iusta,& prudens non est: nec fortitu- F
do integra,quę prudens,temperans,& iusta non est: nec vera
iustitia,quæ prudens,fortis,& temperans non est,Beatus itaq;
Iob quòd non vnam sine alia,sed coniunctas in se virtutes ha-
buerit, enumerando singulas innotescit, nam bona pudicitiæ
insinuans dicit: Si deceptum est cor meum super muliere. At-
que vt eidem pudicitiæ demonstraret humilitatis gratiam nul-
latenus defuisse, post cætera subiungit: Si contempsi iudicium
subire cum seruo meo. Qui vt humilitatis suæ ostenderet mi-
sericordiam fuisse cõiunctam,paulopòst dicit: Si negaui quod
volebant pauperibus. Atque vt misericordiam suam ostende-
ret de iustitiæ radice descendere, paulò superius præmisit, di-
cens: Si ambulaui in vanitate,& festinauit in dolo pes meus.
Atque vt monstraret quàm fuerit ad cuncta pauidus, & ad o-
mnia circunspectus,inferius asserit dicens: Semper enim quasi
tumentes super me fluctus timui dominũ. Qui scilicet in pro-
speris positus, atque abundantia rerum fultus, si spem aut in
suis actibus, aut in circunfluẽtibus rebus poneret,profectò iu-
stus non esset. Sed quãdo iste vir sanctus in se spem posuit qui
apertè dicit: Ecce non est auxilium mihi in mẽ?

Quòd non in defluentibus diuinis, sed in deo qui stat
in æternum,confidendum sit.

Caput. II.

Quid

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Quid ergo nunc superest, nisi vt ipsas quoque diuitias qua mente possideret innotescat? Ait enim: Si putaui aurum robur meũ,& obryso dixi,fiducia mea.) Obrysum dicimus obrude aurum. Sanctus ergo vir nec aurum robur,nec sibi esse obrysum,id est,rudis auri molem fiduciam credidit:quia spem atque delectationem† suam in solius gratia conditoris figens,neque de quantitate auri , neque de spe†peccauit.De creatore quippe desperasse fuerat , spem in creatura posuisse.In rebus autem dubiis spem fixerat diues ille, qui dicebat : Anima habes multa bona reposita in annos plurimos,requiesce,comede,bibe,epulare. Sed hunc superna vox increpat,dicens: Stulte,hac nocte animam tuam repetunt à te,quæ autem parasti,cuius erunt? Eadem enim nocte sublatus est,qui in rerum sibi abundãtia multa tempora fuerat præstolatus,vt scilicet qui in longum sibi subsidia colligendo prospiceret,subsequentem diem vel vnum minimè videret. Quasi in aquis enim dedefluentibus fundamentum ponere , est in rebus labentibus spei fiduciam velle solidare. Stante enim in perpetuum deo,transeunt omnia. Quid ergo ab stante fugere est,nisi transeuntibus rebus inhærere? Quis nãque vnquam decurrentium fluminum tumidis vorticibus raptus, manere ipse fixus potuit,deorsum vnda defluente? Quisquis ergo defluere deuitat,superest vt quod defluit fugiat,ne per hoc quod amat,in hoc cogatur peruenire quod vitat. Qui enim rebus labentibus inhæret,illo videlicet trahitur, quo tendit quod tenet.Prius itaque curandum est, ne quis temporalia diligat , ac
H deinde in eisdem temporalibus quæ non ad delectationem sibi,sed ad vsum retinet,fiduciam ponat , quoniam coniunctus decurrentibus,mox statum suum animus perdit.Nã vitæ præsentis fluctus trahit quem leuat:& valde demens est qui vnda voluitur,& plantam figere conatur.Sed sunt plærique qui etsi in rebus transeuntibus fiduciam nequaquam ponunt, cùm tamen sibimet ad vsus necessarios abunde assunt , mente tacita lætantur.Qua in re dubium non est,quia tanto quisque minus dolet quod desint æterna , quanto magis gaudet quod adsint temporalia, & qui minus dolet quòd desint temporalia , certius expectat, vt adsint æterna. Hoc itaque de terrenis rebus gaudium beatus Iob non se habuisse testificans subiungit dicens:Si lætatus sum super multis diuitiis meis,& quia plurima reperit manus mea.)

†al.dilectionem.
†al.speciem.
Lucæ.12.

Caput III.

Sancti quippe viri in huius peregrinationis ærumna,quoniam eam quam appetunt adhuc creatoris sui speciẽ contemplari minimè sinuntur, omnem præsentis vitæ copiã, inopiam deputant:quia videlicet nil extra deum sufficit menti,quæ veraciter deum quærit,& plærunque eis ipsa sua abundantia fit vehementer onerosa : quia hocipsum grauiter tolerant,quòd festinantes ad patriam in itinere multa portãt.Vnde fit vt hæc cum indigentibus proximis deuotè partiantur, quatenus dum sumit iste quod non habet,deponat ille quod amplius habebat,nec cõuiator vacuus ambulet,nec eum quem
I retardare in via poterat,nimium onus grauet . Electi ergo de multa abundantia minimè lętantur, quam videlicet pro amore cœlestis patrimonij , aut largiendo dispergunt,aut despiciendo deserũt.Sequitur:Si vidi solem cùm fulgeret, & lunam incedentem clarè,& lætatum est in abscondito cor meum, & osculatus sum manum meam ore meo, quæ est iniquitas maxima,& negatio contra deum altissimum.) Incertum non est quòd vtraq; hęc luminaria humanis ministeriis deputata,cœli militiæ vocantur.In quorum cultum multos nouimus, scriptura teste,cecidisse,sicut scriptum est: Adorauerunt vniuersam militiam cœli.Et quia Sol & Luna aliter videntur ad vsum, aliter ad venerationem:eo more quo à cultoribus suis venerari solent, Solem & Lunam beatus Iob nequaquam vidisse se perhibet,nec lætatum fuisse cor suum, nec osculatum manum ore suo.In qua videlicet osculatione , quid aliud quàm gratia venerationis exprimitur? Quod si fecisset vnquã,hoc inquitatem maximam,& dei negationem vocat.Sed postquam tanta de se locis superioribus virtutum culmina narrauit , quid nũc mirũ memorat,si Solem ac Lunam nõ se adorasse manifestat? Vnde pensandum est quòd postquam in auro nõ habuisse fiduciam,nec in multis diuitiis lætatum se fuisse testatur, adhuc ad sublimiora ducitur, vt tanto nos magis erudiat , quanto de se aliqua subtilius narrat. Ait enim:Si vidi Solem cùm fulgeret & Lunam incedentem clarè,& lætatum est in abscondito cor meum.

4.Reg.17.

K Quid hoc in loco videre dicitur , nisi desideranter intueri? Vnde Psalmista ait: Iniquitatẽ si cõspexi in corde meo, non exaudiat deus. Quæ nimirũ iniquitas in ore exprimi non posset,si nõ conspiceretur in corde. Sed aliud est videre per iudiciũ,aliud per appetitũ.Beatus ergo Iob fulgentem Solem & clarè incedẽtem Lunam nequaquam vidisse se perhibet, vt se demonstret præsentis lucis speciem non appetisse. At si post despectum terrenæ suę abundãtiæ,patenter insinuet: Quid dicam:quia nequaquã in auro lætatus sum , qui in ipsa quoq; luce corporea delectatus nõ sum? Sãcti enim viri postquam omnia pręsentis vitę oblectamẽta despiciunt,prę illius lucis internę dulcedine,ab hac exteriori animũ luce quasi à tenebris auertũt,multúmq; secum intrinsecus contendunt,ne huius lucis,quæ fulget extrinsecus,delectatione rapiantur.Lux quippe visibilis si incautè diligitur, à luce inuisibili cor cęcatur : quia quanto extra se inhians animus funditur,tanto amplius in internis obtutibus reuerberatur.Vnde solerter quiq; ne corporeis sensib9 nimis ad exteriora dilabãtur, cõtinuo studio intra mentem suã occulta custodię disciplina se colligunt,vt tanto magis inueniãtur interius integri,quanto minus sunt exterius fusi.Hoc enim vigore disciplinæ intra mẽtis suæ se arcana cõstrinxerat,qui exterioris vitæ appetitũ fugiens,dicebat: Diem hominis nõ cõcupiui,tu scis.Quod ergo apud Prophetã dicitur:Diẽ hominis nõ cõcupiui,tu scis,hoc de semetipso beatus Iob verbis aliis asserit,qui fulgentẽ Solem,& Lunã incedentẽ
L clarè non viderit,atque ex his in cordis abditis lætatus nõ sit, quia nimirum gaudere non poterat de his , quæ per delectationis desiderium non videbat.

Psalm.65.
Hiere.17.

Caput IIII.

Si verò cuncta hæc quæ iuxta historiam tractando discurrimus,per allegoriæ quoque mysteria perscrutemur, quid hoc in loco aurum accipimus, nisi præclari intellectus ingenium,quid obrysum,nisi humanam mentem? Quæ dum igne amoris excoquitur,semper in se seruat charitatẽ pulchritudinis quotidiana innouatione feruoris. Nescit enim mens per torporem veterascere,quæ studet per desiderium semper inchoare.Hinc nãque per Paulum dicitur:Renouamini spiritu mentis vestræ.Hinc Psalmista qui ad perfectionis iam culmen peruenerat,quasi inchoans dicebat:Dixi nunc cœpi:quia videlicet si lassescere ab inchoatis bonis nolum9,valde necesse est, vt inchoare nos quotidie credamus. Nec abhorret à rationis ordine,quòd auro dicimus ingenium designari : quia sicut in ornamento aurum supponitur , vt gemmarum desuper ordo disponatur,ita clara sanctorum ingenia diuinis muneribus humiliter substernuntur,& distincta super se gratiarũ dona percipiunt.Et nisi quid simile aurum cum sapientia haberet , quidam sapiens minimè dixisset:Sapientia abscõsa & thesaurus inuisus,quæ vtilitas in vtrisque? Sancti autem viri robur suum aurum non deputant:quia quantolibet ingenio fulgeant,nihil se esse ex suis viribus pensant.Et cùm sentire omnia valenter
M possunt,prius intelligere semetipsos cupiunt,quatenus lumen ingenij more Solis prius illustret locum in quo oritur,& postmodum cætera ad quæ procedendo dilatetur,ne si intendendo cognoscendis aliis semetipsos nesciant,ibi Solis radius vbi oritur obtenebrescat.Ingenij itaque virtutem ad cognoscendam propriam infirmitatem dirigũt, atque ex infirmitatis suæ melius cognitione conualescunt. Aurum ergo robur non creditur,si in accepto ingenio fiducia non habetur . Quod bene Salomon admonens ait : Habe ficuciam in domino in toto corde tuo,& ne innitaris prudentiæ tuæ.Dicat ergo: Si putaui aurum robur meum,& obryso dixi, fiducia mea. Ac si apertè fateatur,dicens:Nec quæ veraciter intellexi, meo ingenio tribui:nec menti propriæ , si qua egisse me bona contigit, hæc principaliter deputaui.Qui adhuc subtilius humilitatem nobis sui cordis insinuans,adiungit dicens: Si lætatus sum super multis diuitiis meis,& quia plurima reperit man9 mea.) Quid multas diuitias appellatas per significationem credimus, nisi abundantia acumina consiliorum? Quæ quærentis manus inuenit,cùm hæc cognitio tractantis gignit. Has etenim Salomon sapientiæ diuitias contemplatus ait : Corona sapientium diuitiæ eorum . Qui quia diuitias non metalla terrena sed prudentiam nominat , illicò per contrarietatem subdit: Fatuitas stultorum imprudentia . Si enim coronam sapientium

Quid aurũ obrysum.
Ephe.4.
Eccli.20. & 41.
Prouer.3.
Prouer.14.

A tium terrenas diuitias diceret,proculdubio fatuitatem stultorum,paupertatem potius quàm imprudentiam fateretur. Sed dum fatuitatem stultorum imprudentiam subdidit, sapientum diuitias quia prudentiam dixerit,indicauit. Has in se Paulus scientiæ diuitias contemplatus,& contemplationem suam consideratione humanæ fragilitatis humilians,ait: Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus. Multas itaque apud nos diuitias reperimus , cùm dona abundantis intelligentiæ , sacra eloquia inuestigando percipimus,atque in his plura,nec tamen sibimet diuersa sentimus. Non est autem secura lætitia,in diuinis paginis vel fortia vel multa cognoscere,sed cognita custodire.Nam qui bene intelligit,quid intelligendo operari debeat, agnoscit. Quanto enim intellectu latius extenditur , tanto ad explenda opera enixius ligatur.Vnde in Euangelio veritas dicit: Cui multum datum est,multum quæretur ab eo : & cui commendauerunt multum,plus repetent ab eo.

2.Corin.4.
Non est secura lætitia multa cognoscere, sed cognita custodire.
Lucæ 12.

Quid sit quòd filiis prophetarum ligna cadentibus ferrum de manubrio lapsum disparuit,quod Helisæo lignum aquis immergente, reuersum est.

Caput V.

Deputemus igitur intelligentiam datam quasi pecuniam mutuam , quia quo plus nobis creditur ex benignitate, eo debitores amplius tenemur in opere: & plærunque
B eadem intelligentiæ accepta pecunia , cùm ad vsuras auditoribus datur,amittitur,nisi cautè tribuatur.Neque enim negligenter intuendum est,in regum volumine , quòd prophetarum filij cùm iordane ligna cæderẽt,vni eorum securis ex manubrio in profundum lapsa disparuit. Ferrum quippe in manubrio,est donum intellectus in corde. Ligna vero per hoc cædere , est prauè agentes increpare. Quod nonnunquam dum fluxè agitur,dum lapsus vanæ gloriæ in accepta eadem sapientia non vitatur,ferrum in aqua perditur,quia ex dissoluto opere intelligẽtia fatuatur. Quam profectò intelligentiam ad hoc nouimus dari,vt ante dantis oculos ex bona debeat actione restitui. Vnrectè is qui ferrum amiserat , clamabat : Heu heu heu domine mi,& hocipsum mutuo acceperam . Habent enim hoc electi proprium,vt si quando eis in sua scientia furtiua vanæ gloriæ culpa surrepit,ad cor velociter redeant, & quicquid in se ante districti iudicis oculos damnabile inueniunt , lachrymis insequentur.Qui flentes non solum cautè inspiciunt mala quæ cõmiserunt,sed ex accepto munere quæ reddere etiam bona debuerũt: quia nimirum tanto se amplius peccatores sentiunt, quanto ex neglectis bonis quæ agere poterant , debitores tenẽtur. Rectè ergo qui ferrum perdidit,clamabat:Heu heu heu, & hocipsum mutuo acceperam. Ac si dicat:Illud per dissolutionem negligentiæ perdidi, quod vt per bona opera redderem, ex gratia conditoris*accepi. Sed nunquam deus mentem deserit,quæ in peccatis se veraciter agnoscit. Vnde & mox Heli-
C sæus veniens,lignum deorsum mittit,& ferrum in superficiem attollit,quia videlicet redemptor noster pie nos respiciens,cor peccatoris humiliat,& ei quam amiserat intelligentiam reformat,lignum mergit:& ferrum releuat:quia cor affligit,& scientiam reparat. Vnde bene alia translatione dicitur,quòd confregit lignum atque iactauit,& sic ferrum sustulit. Lignum nãque confringere,est cor ab elatione conterere. Lignum ad ima iactare,est elatum cor in cognitione,vt diximus,proprię infirmitatis humiliare. Atque ilico ferrum ad superficiem redit,quia ad vsum exercitationis pristinæ intelligentia recurrit. Igitur quoniam donum intellectus quod accipitur,vix cum tot difficultatibus custoditur:curandum quippe est,ne otio torpeat , curandum ne in exercitatione operis , vitio elationis euanescat,sancti viri minimè exultant,cum cognoscunt quę faciant,sed cùm faciunt quæ cognouerant,& si intelligendo cõgaudent munere largitoris,mœrentes tamen considerant debitum operis , vt videlicet actione persoluãt,quod eis prærogatum est in cognitione. Stultus nanque est debitor,qui gaudẽs pecunias mutuas accipit,& tempus quo reddere debeat non attendit. Moderatur autem lætitia accipiendi,quando solerti prouidentia etiam constitutum tempus reddendi cogitatur. Quia igitur viri iusti in his quæ vigilanter intelligunt,secura lætitia non extolluntur, dicatur rectè:Si lætatus sum super multis diuitiis meis , & quia plurima reperit manus mea. Ac si apertè diceretur : Nequam me in eo locupletem ex iustitia credidi , quo recta quæ
D agere debui etiam multa cognoui,nec intelligentia cor extulit, quia illud consideratio debitæ operationis pręsit.

4.Reg.6.
*al.creditoris.
Sancti viri exultant cũ faciũt quæ cognouerãt.

Caput VI.

Sciendum verò est quòd plærunque contingit vt cùm intelligentiæ altitudo percipitur , circa semetipsum animus valde sollicitus ab elationis lapsu teneatur. Sed cum mira quę intelligit,etiam operari cœperit,eoipso nonnunquam quo foras ostenditur,labitur,atque in suis actibus se cæteros præire gloriatur.Beatum igitur Iob sicut intelligentiæ aurum non extulit,nec lumen quoque ante humanos oculos miræ operationis eleuauit. Vnde & aptè subiungit:

Quòd sancti nec de bono opere suo, nec de fama, nec coram hominibus,nec in conscientia gloriantur.

Si vidi solem cùm fulgeret.) Sol quippe in fulgore,est bonum opus in manifestatione. Scriptum nanque est : Luceat lux vestra coram hominibus,vt videant opera vestra bona:& glorificent patrem vestrum qui in cœlis est. Et rursum: Sint lumbi vestri præcincti , & lucernæ ardentes. Quod enim hoc in loco fulgente Sole,id in Euangelio lucernis ardentibus designatur. Bonum quippe opus cum in medio perfidorum lucet , lucerna ardet in nocte:cùm verò in Ecclesia resplendet , sol fulget in die. Bonum opus si adhuc tale est quod soli mali mirentur,lucerna videlicet in nocte est,si autem ita proficit vt mirari à bonis ac perfectioribus possit,nimirum sol est in die. Bonũ opus
E cùm per actiuam vitam in corporibus lucet,quasi lucernæ more , lumen ex testa resplendet. Cùm vero per solam virtutem mentis in contemplatione attollitur,quasi more Solis de cœlo veniens lux videtur. Quia igitur multa beatus Iob hospitalitatis ac misericordiæ de se bona narrauerat, quæ profectò tanto adhuc minima,quanto & corporaliter nouerat gesta ad virtutum spiritalium culmen,mentis oculum reuocans, perfectionis suæ meminit:& lucem exemplorum quam de se aliis tribuit, Solem vocauit.

Sol in fulgore, bonũ opus in manifestatione
Matth. 5.
Lucæ 12.

Quòd electi in malis præteritis sæpius oculos mentis figunt,quàm in bonis quæ agunt:& soli bona sua non vident,quæ aliis ad exemplum videnda præbent.

Sunt verò nonnulli,qui cùm bona aliqua faciunt , iniquitatum suarum protinus obliuiscuntur,&cordis oculum in consideratione bonorum operum quæ exhibent figunt , atque eo se iam sanctos existimant,quo inter bona quę agunt,malorum suorum,in quibus & fortasse adhuc implicati sunt,memoriam declinant. Qui scilicet si districtionem iudicis vigilanter attenderent, plus de malis suis metuerent,quàm de imperfectis bonis exultarent:plus inspicerẽt quòd de his quæ adhuc eis agenda sunt debitores tenentur,quàm operantes quædam , iam debiti partẽ soluunt. Neque enim absolutus est debitor qui multa reddit,sed qui omnia:nec ad brauium victoriæ peruenit,qui in
F magna parte spectaculi velociter currit,si iuxta metas veniens, in hoc quod est reliquum deficit . Nec ad quælibet destinata loca pergentibus inchoando prodesset longum iter carpere,si non etiam totum valerent consummare. Qui ergo æternam vitam quærimus,quid aliud quàm quædam itinera agimus,per quæ ad patriam festinamus ? Sed quid prodest quòd carpimus multa,si ea quæ ad perueniendum restant,negligimus reliqua? More itaque viatorum,nequaquam debemus aspicere quãtum iam iter egimus,sed quantum superest vt peragamus : vt paulisper fiat præteritum,quod indesinenter & timedè adhuc attenditur futurum. Amplius igitur debemus inspicere quæ bona necdum fecimus,quàm ea quæ iam nos fecisse gaudemus. Sed habet hoc humana infirmitas propriũ : vt plus ei intueri libeat quod sibi in se placet,quã quod sibi in se displicet. Aeger quippe oculus cordis , dum laborare in consideratione sua metuit, quasi quoddam stratum delectationis in animo vbi molliter iaceat,requirit:atque idcirco quæ commoda de peractis bonis sit assecutus,intelligit:sed quæ damna de neglectis patitur,nescit.Plærunque enim hoc vitio tentantur etiam electi. Plærunque eorum cordi suggeritur:vt bona quæque quæ fecerunt,ad animum reuocent,& securitatis iam lætitia exultent.Sed si verè electi sunt,ab eo in quo sibi placent, mentis oculos diuertunt,omnem in se de peractis bonis lætitiam deprimunt:& de

Plus libet homini intueri quod sibi in se placet, quã quod sibi in se displicet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G & de his quæ se minus egisse intelligunt, tristitiam requirunt, indignos se æstimant,& penè soli,bona sua non videnti,quæ in se videnda omnibus ad exemplum præbent. Hinc est quòd Paulus dum expleta in se bona postponeret, & sola adhuc reliqua quæ essent explenda cogitaret,dixit: Ego me nõ arbitror apprehendisse.Hinc est quòd vt posset se bonis quæ agebat humiliare,studebat ad animum præterita mala reducere, dicens: Qui prius fui blasphemus,& persecutor,& contumeliosus. *Philip.3.*

Caput VII.

QVi & si aliquando dixit:Bonum certamen certaui, cursum consummaui,fidem seruaui:intuendum summopere est,quia eo illud tempore intulit,quo iam ex corpore discessurum se esse cognouit. Ibi quippe præmisit,dicens:Ego enim iam delibor, & tempus meæ resolutionis instat. Tunc ergo ad memoriam perfectionem reduxit operis cùm iam prędidit ad largitatis spatium minimè subesse tempus operationis.Sicut enim dum viuimus,debemus bona nostra à memoria repellere ne extollant:ita appropinquante exitu,plærunque ea ad memoriam iustè reuocamus,vt videlicet fiduciam præbeant,& desperatum timore premãt. Qui & si Corinthiis bona sua enumerando narrauit ,illos confirmare studuit , non se ostendere.Nam quia eadem bona non in se attenderet,pate facta tribulatione propriæ tentationis edocuit, qua expressè H subiunxit:Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis.Vt ergo discipulos instrueret,de se summa referebat.Vt verò se in humilitate custodiret,consideratio oculum , non in virtutibus suis,sed in infirmitatibus fixerat. Habent itaque proprium sancti viri:vt bona quidem quæ agunt,videant : & tamen cùm peregerint,ab eorum memoria oculos auertãt. Vnde rectè per beatum Iob dicitur:Si vidi Solem cùm fulgeret.Ac si apertè diceret:Opus meum etiam cùm aliis exemplorum lucem tribueret,ad præsumptionis gratiam non attendi:quia dum de eo extolli timui,ab intuendo eo oculos auerti. Sequitur: Et lunam incedentem clarè.)Post præmissum Solem, aptè quoque incedentem clarè lunam subdidit: quia videlicet post opus bonum fama laudabilis sequitur,per quam celebre nomen in hac præsentis vitę nocte posidetur.Si enim verum est , quod quidam putant , illustrationem lunam per occultum circulum à radio Solis accipere:vt possit lucem nocturnis cursibus exhibere,ab huius significationis ordine hæc quoque suspitio nõ abhorret. Fama quippe à bono opere vires accipit , & fauoris † gratiam quasi claritatem luminis aspergit.Est & aliud in luna,quod per similitudinem bonam spargenti famæ conueniat. Lux nanque eius etiam in tenebrarum tempore iter ambulantibus ostẽdit: quia & dum de aliena vita lux laudis emicat,alios ad exercenda bona opera illustrat. Cúmque illius opinio clara cognoscitur, huic quasi pergẽti in itinere exempli lumen præbetur. Sed non I nunquam opus quod ab aliena opinione sumitur,minus mundo desiderio in animo formatur. Nam infirmæ mentes cùm bona de aliis audiunt,aliquando se ad operationem rectam nõ amore virtutis,sed delectatione laudis accendunt. Et profecto liquet:quia sicut naturæ Solis est vt quæque attigerit,accendat & siccet:ita lunaris ignis est proprium,vt quicquid contigerit, exurat quidem,sed exurendo humidum reddat. Ad vitam igitur bonam alios pro amore dei affectus recti operis,alios verò amor laudis inflãmat.Sed cùm recti operisaffectu accendimur, quasi per ignem Solis à vitiorum humore siccamur.Eum verò quem ad opus bonum laudis amor prouocat , concupita fama quasi luna attingit,quia videlicet eius animum & accendit & resoluit. Accẽdit,scilicet ad exercitium operis,resoluit verò ad concupiscentiã fauoris.Plærunq; tamen ad exercenda bona opera,aliena nos vtiliter exempla persuadent.Et cùm mente humili opinionis alienæ bona suscipimus , nostra vel ad melius bona producimus,vel ad bonum mala permutamus. Cúmque nos de vita proximi famæ splendor irradiat , mens nostra , vt prædiximus,quæ ad obtinendum virtutis iter se dirigit , quasi in lunæ lumine gressus ponit. Sed sicut ex aliena opinione proficimus,sic plærunque si famæ nostræ laudibus inhiamus,à virtute vacuamur:quia cùm delectatur animus in hoc quod de se extrinsecus haberi considerat,illud obliuiscitur ad quod intror sus anhelabat. *al splendorit.*

Caput VIII.

QVia igitur sanctum virum intelligentia scientiæ non K corrumpit , de multis diuitiis gaudere despexit. Quia vero eum magnitudo operis nõ inflauit,Solem fulgentem non vidit.Quia autem illum nec fama laudis extulit,clarè incedentem lunam minimè attẽdit.Sunt enim nonnulli qui eo in elationẽ corruunt,quo per subtilem intelligentiã,vel quæ nõ faciunt bona cognoscunt. Hi nimirũ super multis diuitiis lætantur,cùm quælibet summa intelligendo reperiunt,atque in elatione ipsis inuentionibus corrumpuntur. Sunt verò nonnulli quos intelligentia quidem non eleuat,sed exhibita operatio exaltat.Qui dum actiones suas respiciunt,apud mentem suam sibi cæteros dedignando postponunt.Hi vidclicet etsi in multis diuitiis non gaudent,Solem tamẽ fulgentem vident : quia de sola boni operis magnitudine quasi alios despiciendo tument. Et sunt nonnulli quos nec operatio propria extollit:sed cùm laudari ab hominibus pro hac eadem bona operatione cœperint,ipsis hominũ fauoribus deuicti , quasi magnos se quosdam in sua cogitatione cõspiciunt,atque a cordis custodia dissoluuntur.Hi profectò etsi fulgentem Solem videre noluerunt,lunam tamen clare incedẽtem respiciunt: quia inter huius vitæ tenebras dum in opinionis suæ claritate animũ defigunt , humilitatis gratiam quasi ex nocturno lumine amittunt:& intuentes lunam,se non vident,qui semetipsos nescire L incipiunt,dum mẽtis oculos in transitorium fauorem figunt. Sic autẽ profectus est hominũ,sicut incremẽta esse cõspicimus arbustorum.Vis quippe futuræ arboris,prius in semine est:postmodum in ortu,atque ad extremũ producitur in ramis. Sic nimirum sic vniuscuiusquevirtus succrescit operantis:Seminatur nanque in intelligentia,oritur in operatione,atque advltimum conualescit vsque ad profectus magni latitudinem. Sed cùm quemlibet sua intelligentia extollit:arbor quæ otiri poterat,in semine putrescit.Cùm verò post operationem bonam elationis pestẽ corrumpitur,quasi iam orta siccatur.Cùm autẽ neque intelligentia neque operatio corrumpit,sed excrescente magni tudine,dum fauor laudãtium sequitur, atque ab statu suo bene operantis animum euertit : linguarum ventos arbor pertulit, & omne quod in ea robustum creuerat,tempestas famæ radicitus euulsit.Quo enim arbor altius ad superiora surrexit,eo ventorum vimvehementius sentit,quia quo plus quisque in bonis operibus attollitur,eo ampliori ab ore laudantium flatu fatigatur.Si itaque adhuc arbor in semine est,metuendum est,ne ipsa scientiæ cognitione putrefiat.Si iam ad virgultum prodiit , curandum est,ne hanc manus elationis tangat , atque à viriditate suæ actionis arefaciat. Si autem valenti robore iam ad alta se subleuat,valde formidandum est,ne hanc admotæ laudis vẽtus grauior radicitus euellat.

Caput IX.

SEd inter hæc sciendum est,quia ne immoderatis laudibus M erigamur:plærunque miro rectoris nostri moderamine,etiam detractionibus lacerari permittimur:vt cùm nos vox laudantis eleuat,lingua detrahẽtis humiliet:quia & arbor sæpe quæ vnius venti impulsu ita impellitur,vt penè iam erui posse videatur,alterius è diuerso venientis flatu erigitur : & quæ hac ex parte inflexionem pertulit,ab alia ad statum redit. Vnde & illa arbor altè radicata,quasi inter aduersantes ventos fixa stetet,quæ dicebat:Per gloriam & ignobilitatem,per infamiam& bonam famam.Sæpe enim laus bene agentis auribus insoléter admota,dum foris sermonibus persterpit,intus quandam mentem tacitam elationis tempestatem gignit:fitque vt hoc quod animus de humanis fauoribus gaudet:non facilè exterius ostẽdat, sed tamen corruptionis vim non tenuiter interius sentiat. Et sunt nonnulli quos ita laus inflat , vt vsque ad verba elationis pertrahat.Quidam verò, vt prædiximus,hocipsum patefacere, quòd eleuantur,erubescunt,atque auditis suis præconiis extolluntur:sed tamen vsque ad elationis verba non exeunt,&gaudere se in talibus non ostendunt. Vnde beatus Iob,quia nouerat arrogantem se non solum nullo modo in verbis, sed etiam in cogitatione quoque tacita minimè fuisse,postquam dixit:Si vidi Solem cùm fulgeret,& Lunam incedentem clarè,illico subdidit:Et lætatum est in abscondito cor meum. Qua videlicet attestatione quid nobis innuitur,nisi quòd nobismagno meru, & circunspectione opus est , ne mens nostra vnquam de suis laudibus vel tacita lætetur ? Quisquis enim quasi claritatem Lunæ, *2.Corin.6.*

A Lunæ,famæ suæ magnitudinem conspicit,sibi in occulto mentis gaudium facit:cui iste nisi auctori se prætulit,cuius dono vt bene operaretur,præcipit,& tamen in eius munere de gratia suæ laudis hilarescit?Despecto enim honore conditoris,semet ipsum plus amare conuincitur,cuius præconiis lætatur. Quanuis nonnunquam etiam sancti viri de bona sua opinione gaudeant:sed cùm per hanc ad melhora proficere audientes pensant,nec iam de opinione sua,sed de proximorum gaudent vtilitate:quia aliud est fauores quærere,& aliud de profectibus exultare. Qua in re necesse est:vt cùm audientium vtilitati non proficit,mentem nostram fama laudabilis non eleuet,sed fatiget.Cùm enim humanæ linguæ attestatione laudamur,occulta pulsatione requirimur,quid de nobisipsis sentiamus, vt in hoc humiles permaneamus.Superba etenim mens etiam cùm de se falsa bona dicuntur,exultat:quia nõ apud deum qualiter viuat, sed apud homines qualiter innotescat,excogitat. Iudiciũ enim de se omnipotentis dei despiciens , & solummodo hominum quærens,inter auditas laudes extollitur:& quæ hoc solum quæ fierat,quasi de brauio operis lætatur.At contrà,si cor veraciter humile est,bona quæ de se audit , aut minimè recognoscit : & quia falsa dicuntur, metuit : aut certè si adesse ea sibi veraciter scit,eo ipso formidat,ne ab æterna dei retributione sint perdita,quo hæc considerat hominibus diuulgata : pauétque vehe- B menter,ne spes futuri munetis in mercedem permutetur transitorij fauoris. Qua ex re agitur , vt electorum animus magno laudum suarum igne crucietur,atque ob omni torporis sui rubigine mœrore cogitationis excoquatur. Cauta enim consideratione trepidat,ne aut de his in quibus laudatur , & non sunt, maius dei iudicium inueniat : aut de his in quibus laudatur & sunt,competens præmium perdat.Vnde plærunque fit,vt sicut iniustus ex laude sua polluitur , ita vir iustus audita sua laude purgetur.Nam dum bona quæ egit,ab hominibus proferti cognoscit:subtile cõtra se,vt dictum est , extremi iudicij examen metuit,ac trepidus ad conscientiam recurrit : & quicquid illic ineſt reprehensibile,corrigit. Dum enim bona sua innotuisse formidat,subtilitatem secuturi examinis pertimescens,si qua in se mala occulta sunt,amputat. Pauet nanque si saltem talis deo non ostenditur,qualis ab hominibus putatur:& neque contentus est,vt in quo potuit innotescere , in hoc debeat remanere. Iam enim de bonis suis,quasi retributionem sibi factã æstimat, nisi eis & al a quæ ab hominibus nescíuntur , adiungat. Vnde bene per Salomonem dicitur : Sicut probatur in conflatorio argentum,& in fornace aurum,ita probatur homo ore laudantis. Argentum quippe vel aurum si reprobum est , igne consumitur:si probum verò,igne declaratur.Sic nimirum est,& sensus operantis.Nam qualis sit in eo quòd laudatur , ostenditur. C Si enim se auditis suis laudibus extollit,quid iste aliud quàm aurum , vel argentum reprobum fuit, quem videlicet fornax linguæ consumpsit?Si autem fauores suos audiens , ad superni iudicij considerationem redit,ac ne de his apud occultum arbitrum grauetur,metuit:quasi ex purgationis igne ad magnitudinem claritatis excrescit:& vnde incendium trepidationis sustinet,inde clarius fulget.Beatus igitur Iob , quia nequaquam de operatione se prætulit,fidenter dicit:Si vidi solem cùm fulgeret.Quia vero hunc à iudicij interioris intuitu fama laudabilis non diuerrit,adiungit:Et Lunam incedẽtem clarè. Quia autem opinionis suæ gratia animum deuinci , nec tacita cogitatione permisit,protinus subdidit:Et si lætatum est in abscondito cor meum.

Gaudent vnusquisq; sancti viri de bona sua opinione.

Caput X.

ET quia plærunque inconsiderata mens , dum transitorio fauori non renititur , ad hoc vsque pertrahitur , vt laudet ipsa quod facit,conditioni quæ præmissa est , qua dicitur: Si lætatum est in abscondito cor meum, congruè subinfertur: Et osculatus sum manum meam ore meo. Per manum quippe operatio,per os autem locutio designatur : Sicut per Salomonem dicitur: Abscondit piger manum suam sub axilla sua,&laborat si ad os suum porrigat eam.Pigro labor est manum suam ad os porrigere : quia desidiosus quisque prædicator nec hoc vult operari quod dicit:Manum quippe ad os porrigere,est voci suæ opere cõcordare.Manum ergo suam osculatur ore suo, qui laudat quod facit,& testimonio propriæ locutionis sibi vitutem tribuit operis. Qua in re quis despicitur nisi is qui ipsa operandi munera largitur?Vnde bene per egregium prædica- D torem dicitur.Quid autem habesquod non accepisti? Si autem accepisti quid gloriaris quasi non acceperis ? Sancti autem viri sciunt post primi parentis lapsum,de corruptibili stirpe se editos,& non virtute propria , sed præueniente superna gratia ad meliora se vota vel opera commutatos : & quicquid sibi mali inesse cognoscunt , de mortali propagine sentiunt meritum: quicquid verò in se boni inspiciunt,immortalis gratiæ cognoscunt donum:eique de accepto munere debitores fiunt,qui & præueniendo dedit eis bonum velle quod noluerant, & subsequendo concesit bonum posse quod volunt. Vnde bene per *Apoc.4.* Ioannem dicitur:Adoraeurunt viuentem in secula seculorum, mittentes coronas suas ante thronum domini.Coronas nãque suas ante thronum domini mittere,est certaminum suorum victorias non sibi tribuere:sed auctori,vt ad illum referant gloriam laudis,a quo se sciunt vires accepisse certaminis.Beatus ergo Iob,quia sic bona quæ operatus est,narrat : vt tamen hæc suæ operationi nõ tribuat,sed ad auctoris laudem recurrat,manum suam ore suo osculatum fuisse se denegat. Ac si patenter dicat:Ego mea opera tanquam mea non profero:quia auctoris sui gratiam negare conuincitur,quisquis sibi tribuit quod operatur. Vnde & protinus subdit: Quæ est iniquitas maxima , & negatio contra deum altissimum.Liquet etenim,quia illum ne gat,cuius despecta gratia,sibi vires boni operis arrogat. Quod E rectè quoque & iniquitas maxima vocatur: quoniam omne peccatum quod ex infirmitate est , spem nequaquam perdit, quia à superno iudice veniam requirit.Præsumptio autem virtutis propriæ,tanto grauius in desperatione est,quanto longius ab humilitate. Cúmque vires sibi tribuit operis,ad adiutorium non recurrit auctoris:fitque vt eo grauius peccator pereat,quo & ipsum hoc quia est peccator ignorat. Sequitur:

Quòd summa sit perfectio charitatis,diligere inimicos , & de eorum profectu gaudere,& de ruina dolere.

Si gauisus sum ad ruinam eius qui me oderat , & exultaui quòd inuenisset eum malum.Omnipotentis dei nos esse discipulos,sola custodia charitatis probat. Hinc est enim quod per *Ioan.13.* semetipsam veritas dicit:In hoc cognoscẽt omnes,quia mei discipuli estis,si dilectionem habueritis adinuicem. Quæ nimirũ dilectio si cor nostrum veraciter replet,duobus modis ostendi solet:scilicet si & amicos in deo,& inimicos diligimus propter deum. Sed sciendum est : quia inimici dilectio tunc veraciter custoditur:cùm nec de profectu addicimur , nec de ruina illius lætamur.Nam sæpe in dilectionis imagine erga inimicum animus fallitur,seque hunc diligere æstimat,si eius vitæ contrarius non existat.Sed dilectionis vim,occultè & veraciter , aut profectus inimici,aut casus interrogat. Hac etenim de re ad plenũ semetipsam mens hominis nescit , nisi eum quem sibi aduersatium credit,in defectu vel profectu mutasse modum sui status F inuenerit.Si enim de prosperitate addicitur,& de calamitate se odientis lætatur:constat , quia non amat quem non vult esse meliorem:eúmque etiam stantem voto persequitur, quem cecidisse gratulatur.

Caput XI.

SEd inter hæc sciendum est : quia euenire plærunque solet, *Lætificat nos quando que ruina inimicorũ.* vt non amissa charitate,& inimici nos ruina lætificet : & rursum eius gloria sine inuidiæ culpa contristet:cùm & ruente eo quosdam bene erigi credimus:& proficiente illo, plærosque iniuste opprimi formidamus.Qua in re mẽtem nostrã, nec eius iam defectus erigit,nec eius profectus addicit,si recta nostra cogitatio,non quid in ipso , sed quid de ipso circa alios agatur,attendit.Sed ad hæc seruanda valde est necessarium sub tilissimæ discretionis examen:ne cùm nostra odio exequimur, fallamur sub specie vtilitatis alienæ. Si enim de inimici morte gaudendum omnino non esset,Psalmista non diceret: Lætabitur iustus cùm viderit vindictam impiorum. Sed aliud est im- *Psalm. 57.* pium,aliud verò inimicum perpeti. Nam sunt plærique inimici qui non sunt impij:& sunt nonnulli impij qui nobis specialiter non videntur inimici. Humana autem mens omnem inimicũ quem tolerat,etiam impium & iniquum putat, quia eius culpas apud cogitationẽ suam liuor accusator exaggerat. Quibuslibet verò flagitiis prematur: minus iniquus creditur,si aduersarius minimè sentitur. Qua in re discernendum est , aliud

Universidad de Deusto
Biblioteca

G esse quod nobis, aliud verò quòd sibi & ceteris noster inimicus nocet. Nam si aliis bonus est, sine nostra forsitan culpa esse nō potest nobis malus: nec omnino iam de eius ruina gaudendum est, cuius nos solos certum est aduersa tolerasse. Cùm vero noster ac multorum hostis perimitur, de ereptione proximorum potius quàm de inimici interitu necesse est, vt animus lætetur. Oportet nanque vt pereunte aduersario subtiliter pensare debeamus, & quid debemus ruinæ peccatoris, & quid iustitiæ ferientis. Nam cùm peruersum quenque omnipotens percutit: & condolendum est miseriæ pereuntis, & congaudendum iustitiæ iudicis, vt nobis & in luctu sit pœna morientis proximi: & rursus, in gaudium veniat exhibita æquitas iudicātis dei: quatenus nec pereunti homini existamus aduersarij, nec iudicanti deo inueniamur ingrati. Beatus igitur Iob, quia cūcta in aduersitate odia perfectè calcauit, dicat: Si gauisus sum ad ruinā eius qui mę oderat, & exultaui quòd inuenisset eum malum: qui vidélicet & inimicum diligens, dum aduersario ruenti cōdoluit, in malis illius ipse ad bonum creuit, vt inde iste ad benignitatē cresceret, vnde illum mala quæ merebatur, inuenissent. Quia verò sæpe nonnulli eos quos sibi aduersarios æstimant, maledictioni feriunt: quoniam virtute nequaquam possunt: in quibus patenter apparet, quæ mala si possent facerent, qui ea quæ facere nequeunt, imprecari minimè desistunt: beatus Iob ostendens se à culpa etiam maledictionis alienum, secutus adiunxit:

H Non enim dedi ad peccandum guttur meum, vt expererem maledicés animam eius.) Peccaret quippe, si hoc optaret à deo fieri, quod ipse facere vel omnino non posset: vel si posset, minimè deceret. Nam qui maledictionibus inimicum impetunt, quid aliud in illo facere deum volunt, nisi quod ipsi facere aut nequeunt, aut erubescunt? Mortem nāque aduersario exoptāt: quam & si possunt, inferre metuunt: ne aut perpetrati homicidij rei teneantur, aut iniqui appareant etiam cùm sint. Quid est ergo deo dicere: Occidi quem odi, nisi apertis eivocibus clama re: Hoc fac meo aduersario quod me in illum facere nec pecca torem decet? In quibus profectò verbis pensandum nobis est, *Lucæ 6.* vbi iste vir legerat: Diligite inimicos vestros. Et vbi legerat: Be- *1.Petri.3.* nedicite, & nolite maledicere. Et rursum: Non reddentes malū pro malo, nec maledictum pro maledicto. Sed exterius nō audita supernæ gratiæ præcepta seruabat, quia hæc in mente illius sancti spiritus afflatus scribebat. Cui tamen minus esset, quòd positos extrà diligeret, nisi & interius viuētes, secúmque quoti die conuersantes etiam familiares aduersarios toleraret. Vnde subiungit:

Quòd sancti viri multos ex domesticis suis, exoptatores mortis suæ æquanimiter tolerant.

Si non dixerunt viri tabernaculi mei, quis det de carnibus eius & saturemur? Quę nimirum sententia potest quoque per mysterium ex voce redemptoris intelligi. Viri quippe eius ta-
I bernaculi de carnibus illius saturari cupierunt: vel Iudęi scilicet persequentes, vel gētiles credentes: quia & illi molliti sunt corpus illius, quasi consumendo extinguere: & isti esurientem mentem suam desiderāt quotidianæ immolationis sacrificio de eius carnibus satiare.

Caput XII.

SEd nunc solius historiæ virtutem sequētes, pensemus quanta fortitudine sancti viri animus extra, intráque sollicitus ad omnia paratur. Qui si iniustè agentibus, aut vnquam per silentium cederet, aut per rectitudinem non contrairet, profectò aduersarios non habuisset. Sed in eo quòd viasvitæ tenuit, exoptatores suæ mortis inuenit. Foris patentes aduersarios pertulit, intus latētes. Minor est autē virtus certaminis, foris quempiam videre mala quæ superet, & intus quod toleret nō habere. Perfectæ autem magnitudinis laus est aduersa perpeti: & exterius fortiter, & interius clemēter. Nā sunt nōnulla quæ in ipsa quoque familiariū cōuersatione corigi nequeūt, sine culpa corrigentis: atq; ideo cùm vel corrigētē inquināt, vel omnimodo hæc agētem grauāt, magna magisterij arte dissimulāda sunt, ipsáque hac dissimulatione tolerāda. Quę cōtra nos illata citius à corde laxamus, si nostra circa proximos errata cognoscimus. *Eccles.7.* Vnde bene quoque per Salomonem dicitur: Cunctis sermonibus qui dicūtur, ne accōmodes cor tuum, ne forte audias seruū tuum maledicentem tibi. Scit enim tua conscientia, quia & tu crebro maledixisti aliis. Dum enim pensamus quales erga alios fuimus, esse circa nos tales alios minus dolemus: quia aliena iniustitia in nobis vindicat, quod in se iustè nostra conscientia accusat. Sequitur:

K

Quanta hospitalitatis sanctus Iob fuit, cuius ostium patens, peregrinus & viator inuenit.

Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit.) *1.Corinth.* Quia teste Paulo, charitas patiens & benigna describitur: per patientiam aliena mala æquanimiter tolerat; per benignitatem quoque bona misericorditer impendit sua. Vnde beatus Iob, & patienter domesticos maledicentes pertulit, & viatores atque peregrinos apud se benignè suscepit: illis morum exempla tribuens, istis exteriorum ope concurrens: illis per mansuetudinē non cōcitus ad irascendum, istis per misericordiam ad subueniendum paratus. Vir etenim sanctus redēptorem generis humani per prophetiæ spiritum intuens, prædicamenta quoque illius in opere seruabat: quibus nos admonet, dicens: Dimittite, *Lucæ 6.* & dimittetur vobis: date & dabitur vobis. Dare nanque ad res pertinet, quas exterius habemus: dimittere autem ad relaxandum dolorem quem interius ex aliena culpa contrahimus. Sed sciendum, quia qui omnino dimittit & non dat: etsi non plenè operatus est, meliorem tamē partem misericordiæ tenuit. Qui autem dat, & minimè dimittit, omnino misericordiam nullam facit: quia ab omnipotente deo munus ex manu non accipitur, quod corde obligato in malitia profertur. Mundari etenim de- L bet prius animus qui eleemosynam præbet: quia omne quod datur deo, ex dantis mente pensatur. Cūcta itaque malitiæ macula ab interiori nostro homine cogitationis immutatione terGenes. 4. genda est: quia iram iudicis placare nescit oblatio, nisi ex munditia placeat offerentis. Vnde scriptum est: Respexit deus ad Abel & ad munera eius, ad Cain autem & ad munera eius non respexit. Neque etenim sacrū eloquium dicit: Respexit ad munera Abel, & ad Cain munera non respexit: sed prius ait, quia respexit ad Abel: ac deinde subiunxit: Et ad munera eius. Et rursum dicit, quia non respexit ad Cain: ac deinde subdidit: Nec ad munera eius. Ex dātis quippe corde id quod datur, accipitur. Idcirco non Abel ex muneribus: sed ex Abel munera oblata placuerunt. Prius nāque ad eum legitur dominus respexisse qui dabat, quàm ad illa quæ dabat. Vnde bene beatus Iob dictu- M rus nobis in hospitalitatis gratia largitatem suam, prius circa aduersarios protulit patientiam & benignitatem suam: quòd de ruina non exultauit inimici, quòd verbis maledicis persecutores suos non impetiit, quòd sæuientes intrinsecus æquanimiter toleravit, & tunc demum hospitalitatis suæ munificentiam protulit: vt audito scilicet narrationis eius ordine, discamus, quia exteriora munera ex interna cordis munditia condiuntur: vt virtutū eius cōtexio lectorem doceat, qualis apud se esse debeat: cùm exteriora bona aliis subministrat. Sed quis se inter tanta virtutū culmina sanctum esse non crederet. Quis non vncunque ipsis tot meritis tentaretur: vt si quando vt homo delinqueret, delictum suum hominibus nollet innotescí: & leue esse crederet, si quid in minimis peccaret, culpáque suā mallet silentio tegere, quàm voce confessionis aperire? Sæpe nanque contingit, vt elatus virtutibus animus, dum multa bona in æstimatione proximorū de se spargi cognouerit: agnosci nō velit. si quid est quod reprehensibiliter facit. Quas videlicet erroris tenebras idcirco mens tolerat, quia cordis oculum tumor grauat. Vnde beatus Iob inter tot eximia facta virtutum, qui tam summus extitit in operatione, vt demonstraret, quàm humilis fuerit in mente, protinus adiunxit. Si abscondi quasi homo peccatum meum, & cælaui in sinu meo iniquitatem meam.

Quòd quasi homo abscondit peccatum, qui ad imitationem primi hominis, vel erubescit confiteri quòd male fecit, vel defendit.

Caput XIII.

HAec sunt nanque veræ humilitatis testimonia, & iniquitatem suam quenque cognoscere, & cognitam voce confessionis aperire. At contra vsitatum humani generis vitium est: & latēdo peccatum committere, & commissum negando abscondere, & conuictum defendendo multiplicare. Ex illo quippe lapsu primi hominis hæc augmenta nequitiæ ducimus, ex quo ipsam radicem traximus culpæ. Sic nanque ille dum lignum vetitum contigisset, abscondit se à facie domini inter ligna paradisi. In qua abscōsione, scilicet quia deum latere

A latere non poterat: non latendi effectus describitur, sed affectus notatur. Qui cùm argueretur à domino, quòd de ligno vetito contigisset, ilico respondit: Mulier quam dedisti mi- *Gene. 3.* hi sociam, ipsa mihi dedit de ligno, & comedi. Ipsa quoque mulier inquisita respondit, dicens: Serpens decepit me, & comedi. Ad hoc quippe requisiti fuerant, vt peccatum quod transgrediendo commiserant, confitendo delerent. Vnde & serpens ille persuasor, qui non erat reuocādus ad veniam, non est de culpa requisitus. Interrogatus itaque homo est vbi esset, vt perpetratam culpam respiceret, & confitendo cognosceret, quam longè à conditoris sui facie abesset. Sed adhibere sibimet vtrique defensionis solatia, quàm confessionis elegerunt. Cúmque excusare peccatum voluit vir per mulierem, mulier per serpentem: auxerunt culpam quam tueri conati sunt: obliquè Adam dominum tāgens, quòd ipse peccati eorum actor extiterit, qui mulierem fecit: & Eua culpam ad dominum referens, qui serpētem in paradiso posuisset. Qui enim ore diaboli fallentis audientant: Eritis sicut dii: quia deo esse similes in diuinitate nequiuerunt, ad erroris sui cumulum deum sibi facere similem in culpa conati sunt. Sic ergo reatum suum dum defendere moliuntur, addidērūt, vt culpa eorum atrocior discussa fieret, quàm fuerat perpetrata. Vnde nunc quoque humani generis rami ex hac ad huc radice amaritudinem trahunt: vt cùm de vitio suo quisque B arguitur, sub defensionem verba quasi sub quædam se arborum folia abscondat, & velut ad quædam excusationis suæ opaca secreta faciem conditoris fugiat, dum non vult cognosci quod fecit. In quavidelicet occultatione non se domino, sed dominū abscondit sibi. Agit quippe ne omnia videntem videat, non autem ne ipse videatur. Quo contra cuique peccatori iam exordium illuminationis, est humilitas cōfessionis: quia sibimetipsi iam parcere renuit, qui malum non erubescit confiteri quod fecit: & qui defendendo accusari potuit, accusando se celerrimè defendit. Vnde & mortuo Lazaro, qui mole magna premebatur: sequaquam dicitur, Reuiuisce: sed, Veni foras. Ex qua scili- *Ioan.11.* cet resurrectione quæ gesta in illius est corpore, signatur qualiter nos resuscitemur in corde: cùm videlicet, mortuo dicitur, Veni foras: vt nimirum homo in peccato suo mortuus, & per molem malè consuetudinis iam sepultus, qui intra conscientiā suam abconsus iacet per nequitiam, à seipso foras exeat per cōfessionem. Mortuo enim, veni foras dicitur, vt ab excusatione atque occultatione peccati, ad accusationem suam ore proprio *2.Regū.12* exire prouocetur. Vnde Dauid propheta ab illa tanti mole facinoris reuiuiscens: ad vocem domini quasi foras exiit, dum per Nathan correptus, quod fecerat accusauit. Quia igitur hæc occultationis culpa in humano genere vehemēter excreuit, bene beatus Iob cùm diceret: Si abscondi peccatum meum, interpo- C suit: Quasi homo. Hominis quippe esse proprium conspicit, quod ex parentis veteris imitatione descendit. Vbi aptè subditur: Et cælaui in sinu meo iniquitatem meam.)

Quòd perfectæ humilitatis indicium sit, peccata, & vltro accusare, & aliis accusantibus non negare.

Caput XIIII.

SCriptura etenim sacra plerunque sinum ponere, pro mēte consueuit: sicut voce Ecclesiæ de persecutoribus nostris, qui nobis natura quidem cōiuncti sunt, sed vita disiuncti: *Psalm.78.* per Psalmistā dicitur: Redde vicinis nostris septuplum in sinu eorū. Ac si apertè diceretur: In mente sua recipiant, hoc quod in nostris corporibus sæuientes operātur: vt dum nos exterius ex parte puniunt, ipsi interius perfectè puniātur. Quia igitur sinus secretum mētis accipitur, in sinu iniquitatē cælare, est hāc in cōscientiæ latibulis occultare, nec per cōfessionē detegere, sed per defensionē velare. Quo cōtra Iacobus dicit: Cōfitemini al- *Iaco.5.* terutrū peccata vestra, & orate pro inuicē vt saluemini. Salomō *Prouer.28.* quoque ait: Qui abscōdit scelera sua, nō dirigetur: qui autē confessus fuerit & dereliquerit ea, misericordiā cōsequetur. Sed inter hæc sciendum est quòd plærunque homines & culpas confitentor, & humiles non sunt. Nam multos nouimus, qui arguēte nullo, peccatores se esse confitentur; cùm verò de culpa sua fuerint fortasse correpti, defensionis patrocinium quærunt, ne peccatores esse videantur. Qui si tunc cùm id spōte dicunt, peccatores se esse veraci humilitate cognoscerent: cùm arguuntur ab aliis, esse se quod confessi fuerant, non negarent. Qua in re indicia veræ confessionis sunt, si cùm quisque se peccatorem D dicit, id de se dicenti etiam alteri non contradicit. Nā quia scriptum est: Iustus in principio accusator est sui: non magis pecca *Prouer. 18.* tor, sed iustus videri appetit, cum peccatorem se quisque nullo arguēte confitetur, sed cōfessionis veritatem probat, cum alter malū quod fecimus, increpat. Quòd si superbè defendimus, liquet, quia peccatores nos ex nobis fictè dicebamus. Vnde summopere curādum est, vt mala quæ fecimus, & spōte fateamur, & hæc aliis arguētibus nō negemus. Superbiæ quippe vitiū est, vt quod de se fateri quisque quasi sua sponte dignatur, hoc sibi dici ab aliis dedignetur. Beatus itaque Iob quārè fuerit humilitatis ostēdit, qui se & inter aduersarios nouerat viuere, & tamē nō verebatur culpas voce cōfessionis aperire. Sed notādū, quòd superius virtutes suas loquitur, inferius peccatū fatetur. Hinc enim liquidò demonstrat, quàm vera de bonis suis dixerat, qui noluit tacere de malis. Modo virtutes suas indicat, modo culpās: quia & perpetrauerit peccatū, & nō tacuerit, manifestat. Vnde certissimè apparet quātæ munditiæ in omnipotētis dei oculis fuerit, qui & vitauit mala ne cōmitteret, & tamē quæ eum commitere cōtigit, hominibus non abscōdit: quatenus ei & iustitię sit gloria, declinasse peccatū, & iustitiæ custodia, quod non potuit declinare, prodidisse. Videatur vir iste cuilibet magnus in virtutibus suis, mihi certè sublimis apparet, etiā in peccatis suis. Mirentur in eo qui volunt castitatis cōtinentiā, mirētur integri E tatē iustitiæ, mirētur viscera pietatis: ego in eo non minus admiror cōfessionē humillimā peccatorū, quàm tot sublimia gesta virtutū. Scio enimquòd per infirmitatis verecundiam plerunq; grauioris est certaminis cōmissa peccata prodere, quàm nō admissa vitare: & vnūquodq; malū quāuis robustius vitetur, tamē humilius proditur. Beatus ergo Iob qui tot magnis operibus fultus cōfiteri culpā non erubuit, ostendit in virtutibus quàm humilis fuit. Sed quia ex humilitate vera secura semper auctoritas nascitur: vt tanto foris nil metuat, quāto ad rerum culmina animus per elationis desiderium non anhelat, expressa cōfessione peccati, rectè subiungitur: Si expaui ad multitudinē nimiam, & despectio propinquorum terruit me: & non magis tacui, nec egressus sum ostium. Magna est securitas cordis, nil cōcupiscentiæ habere seculare. Nam si ad terrena adipiscenda cor inhiat, securum, tranquillúmque esse nullatenus potest: quia aut non habita concupiscit vt habeat, aut adepta metuit ne amittat: & dum in aduersis sperat prospera: in prosperis formidat aduersa: huc illucque quasi quibusdam fluctibus voluitur, ac per modos varios rerum alternantium mutabilitate versatur.

Caput XV.

SIn verò semel in appetitione supernæ patriæ forti stabilitate animus figitur, minus rerum temporalium perturbatione vexatur. A cunctis quippe externis motibus eandem F intentionem suam, quasi quēdam secretiōri mū secessum petit: ibique incōmutabiliter inhærens, & mutabilia cuncta transcendens, ipsa iam tranquillitate quietis suæ in mundo extra modū est. Excedit profectò ima omnia intentione summorum: & cunctis rebus quas nō appetit, libertate quadam se superesse sentit nec tempestatem rerum temporalium intus sustinet, quam intuetur foris: quia terrena omnia quæ cōcupitia opprimere men tem poterant, despecta subteriacēt. Vnde bene per prophetam *Hiere.31.* dicitur: Statue tibi speculā: vt dum quisque speculatur summa, superemineat infimis. Hinc etiā Abacuc dicit: Super custodiam *Abac.2.* meam stabo: Stat quippe super custodiam suam, qui per solertiam disciplinæ terrenis desideriis non succūbit, sed superemi- net: vt dum semper stantem appetit æternitatem, infra se sit ei omne quod transit. Tamen quia sanctus vir quantalibet virtute profecerit, eum in hac vita positum adhuc extrinsecus carnis *Psalm. 38.* infirmitas premit, vt scriptum est: Quanquam in imagine dei ambulet homo, tamen vanè conturbatur: plærunque agitur, vt & turbetur exterius, & impertubabilis duret interius, & quod vanè conturbari potest, de infirmitate carnis sit, quanuis in imagine dei ambulet de virtute mentis: quatenus & roboretur intus diuino adiutorio, & tamen adhuc foris sarcina prematur humana. Vnde bene Abacuc iterum vnam sententiam protulit ad vtraque seruientem, Ait enim: Et introiuit tremor in ossa mea, *Abac.3.* & subtus me turbata est virtus mea. Ac si diceret: Nō mea virtus est, in qua superius raptus imperturbabilis maneo: sed mea

Universidad de Deusto
Biblioteca

G infirmitatis est,in qua inferius turbor.Ipse ergo super se imper turbabilis est,ipse sub se perturbabilis : quia super se ascēderat, inquātum rapiebatur ad summa:& sub semetipso erat,inquantum adhuc reliquias trahebat in infima. Ipse super se impertur babilis est,quia in dei iam contemplationem trāserat.Ipse sub se perturbabilis, quia sub semetipso adhuc infirmus homo re-
Psalm.115. manebat.Huic sententiæ Dauid propheta concinens, ait: Ego dixi in excessu mentis meæ,omnis homo mendax. Cui respon deri potest:Si omnis , & tu. Falsaque iam erit sententia quam mendax ipse protulisti. Si verò ipse non es mendax , vera iam sententia non erit:quia dum tu verax es,non omnis homo cognoscitur mendax.Sed notandum est, quòd præmittitur : Ego dixi in excessu mentis meæ.Per excessum ergo mentis,etiam se metipsum transiit,cùm de hominis qualitate definiuit.Ac si patenter dicat : De falsitate omnium hominum inde veram sententiam protuli , vnde egoipse super hominem fui. Intantum vero & ipse mendax inquantum homo,intantum autem omni no non mendax,inquantum per excessum mentis super homi-nem.Sic itaque sic perfecti omnes, quauuis adhuc aliquid turbulentū de infirmitate carnis tolerant : iam tamen intrinsecus tranquillissimo secreto perfruuntur per contemplationē mentis:vt quicquid acciderit exterius,in nullo turbet interius. Vn-
H de beatus Iob securitatē in se esse mentis ostendens:postquam de se tot virtutum prædicamenta protulit , hoc quod præmisimus secutus adiunxit:

Quòd sancti eos non timeant , à quibus nihil expectant : & contempti à proximis cum omni patientia sustinentes,ad contumelias nec verbum reddunt.

Caput XVI.

SI expaui ad multitudinē nimiam,& despectio propinquorum terruit me,& nō magis tacui,nec egressus sum ostiū.) Ac si apertius dicat:Turbatis cōtra me extinsecus aliis,ipse in me intrinsecus imperturbabilis mansi. Quid nanque in hoc loco ostium , nisi os debemus accipere ? Per hoc quippe quasi egredimur,dum verbis quibus possumus , secreta nostri cordis aperimus:& quales intus manemus in conscientia , tales foras egredimur per linguam.Sunt vero nonnulli qui omnino despi ci metuunt,ac ne viles fortasse iudicentur, sapientes videri appetunt. Hi coguntur ostium egredi : quia pulsati contumeliis, quàm magni apud se lateant , loquentes denunciant. Dumque per impatientiam victi,quædam de se quæ nesciebātur,prodūt, tanquam per oris ostium egrediuntur.Vnde beatus Iob dicturus:quòd oris ostium non fuisset egressus,bene præmisit,tacui: quia videlicet impatientia turbatus,à domo cōscientiæ exisset, si tacere nescisset.

Quòd exemplo domini,ibi de doctrina cœlesti silendum est,vbi auditores non ad ædificationem,sed ad curiositatem conueniunt.

I Sancti etenim viri in commotionis tentatione semetipsos ostendere omnino refugiunt,& cùm audientibus prodesse nequeunt,etiam despici tacentes volunt , ne de sapientiæ suæ ostentatione glorientur.Cumque aliquid dicunt prudenter:non quærunt gloriam suam,sed auditorum vitam. Cùm vero conspiciunt,quia auditorum vitam loquendo lucrari non possunt, tacendo abscondunt scientiam suam. Ad imitandum quippe viam domini,quasi ad quoddam nobispropositum signum currimus.Ipse enim , quia Herodem vidit non profectum quærere,sed signa vel scientiam velle mirari , requisitus ab eo tacuit: & quia constanter tacuit,ab eo irrisus exiuit. Scriptum nanque
Lucæ 23. est:Herodes autem viso Iesu , gauisus est valde : erat enim cupiens ex multo tempore videre eum , eo quòd audiret multa de illo,& sperabat signum aliquod videre ab eo fieri. Vbi subditur:Interrogabat autem illum multis sermonibus:at ipse nihil ille respondebat.Tacens verò dominus quàm sit despectus ostenditur,cùm illic protinus subinfertur:Spreuit autem illum Herodes cum exercitu suo,& illusit.Quod videlicet factum oportet nos audiētes discere:vt quoties auditores nostri, nostra volunt quasi laudanda cognoscere:nō autem sua peruersa mutare , omnino taceamus:ne si ostentationis studio verbum dei loquimur,& illorum culpa quæ erat,esse non desinat,& nostra quæ non erat,fiat.

Caput XVII.

DIcat fortasse aliquis. Vnde nouimus quo corde quis audiat ? Sed multa sunt quæ audientis animum produnt: maximè si auditores nostri,& semper laudent quod audiunt, & nunquam quod laudant,sequuntur. Hanc inanem loquendi gloriam prædicator egregius fugerat,cùm dicebat: Nō *2. Corint.* enim sumus sicut plurimi,adulterantes verbum dei:sed ex sinceritate,sicutex deo coram deo in Christo loquimur.Adulterari nanque verbum dei , est aut aliter de illo sentire quàm est: aut ex eo non spiritales fructus,sed adulterinos fœtus quærere laudis humanæ.Ex sinceritate verò loqui,est nil in eloquio extra quàm oporteat quærere. Sicut ex deo autem loquitur , qui scit non se à se habere,sed ex deo accepisse quod dicit. Coram deo verò loquitur,qui in omni quod dicit,non humanos fauores appetit,sed omnipotentis dei presentię intendit:non suam, sed auctoris gloriam requirit. Qui autem scit quidem ex deo se accepisse quod dicit , & tamen dicendo propriam gloriam quærit:sicut ex deo loquitur,sed non corā deo:quia cum quem cordi suo non proponit cùm prædicat : quasi absentem putat. Sed sancti viri & ex deo loquuntur,&coram deo:quia ab eo se sciunt habere quod dicunt,& ipsum suis sermonibus adesse iu dicem adiutoremque considerant. Vnde fit,vt cum se a proximis despici agnoscunt,suaque dicta vitæ audientium non prodesse,abscondant quantæ virtutis sint:ne si secretum cordis in-
L utiliter sermo prolatus aperiat,ad inanem gloriam prorumpat. Beatus igitur Iob inter obstinatas mentes non appetens ex virtutis suæ patefactione clarescere, ait: Si despectio propinquorum terruit me,& non magis tacui,nec egressus sum ostiū. Qui enim per humilitatem solidus,nequaquam despici timuit: hūc vt foras lingua eiiceret,impatientia non euicit. Vbi bene præmittitur:Si expaui ad multitudinem nimiam:vt cuius constantiæ fuerit,agnoscatur,quiavidelicet nequaquam terret exterius numerus hominum,quem non deuastat interius turba vitiorū. In hac etenim vita qui nulla prospera appetit , nulla proculdubio aduersa pertimescit. Quæ scilicet verba si ad intellectum mysticum pertrahimus,in eis citius operationem nostri redem ptoris inuenimus. Ipse quippe ad multitudinem nimiam non expauit,qui persecutores suos cum gladiis & fustibus venientes,vna tantum responsione perculit, dicens : Ego sum. Ipsum despectio propinquorum non terruit , qui nos ab æternis supplicijs liberās:palmas in facie æquanimiter accepit.Ipse tacuit, &ostium egressus non est:qui sub ipsa iam hora passionis cùm humanitatis infirma pateretur , diuinitatis potentiam exercere noluit.Mediatori quippe dei & hominum,quasi egredi ostium fuisset:si cùm teneretur vt homo maiestatis suæ potentiam vo luisset ostendere : & per diuinitatis magnitudinem , susceptæ carnis infirma transire. Vt autem apertius homo mori posset, *1. Corin.2.* deus mansit occultus:quia si cognouissent,nūquam dominum M gloriæ crucifixissent.Nō est ergo egressus ostium,qui & requisitus à Pilato tacuit:atque inter persecutorum manus & corpus passioni obtulit,quod pro electis assumpserat , & resistentibus noluit demonstrare quod erat. Vnde etiam per Psalmistam di-
Psalm. 87. citur:Posuerunt me in abominationem sibi,traditus sum,&nō egrediebar. Cùm enim despiceretur, quia homo videbatur,egressus esset,si occultam maiestatem suam ostentare voluisset. Sed quia infirmitatem prodidit , potentiam abscondit : in eo quòd persecutoribus suis incognitus mansit:ad eos minimè ex iuit. Qui tamen ad electos exit:quia diuinitatis suæ suauitatem *Abac.3.* quærentibus aperit. Vnde ei per prophetam dicitur : Existi in salutem populi tui,vt saluos facias Christos tuos. Sequitur:

Quòd efficaciores voces in auribus dei habeant desideria sancta, quàm verba clamorosa. Caput XVIII.

QVis mihi tribuat adiutorē,vt desiderium meum omnipotens audiat?) Sanctus vir postquam tot virtutum sua rum sublimia gesta narrauit:sciens quòd suis meritis ad summa peruenire nequeat , adiutorem quærit. Et quem , nimirum nisi vnigenitum dei filium contemplatur, qui humanam naturam in hac mortalitate laborantem dum susceperit,adiuuit ? Ipse quippe adiuuit hominem factus homo: vt quia puro homini via redeūdi non patebat ad deum , via redeundi fieret per hominem deum.Longè quippe distabamus, à iusto & immortali , nos mortales & iniusti. Sed inter & immortalem iustum,& nos mortales iniustos apparuit mediator dei &

A dei & hominum,mortalis & iustus,qui & mortē haberet cum hominibus,& iustitiam cū deo:vt quia per ima nostra lōgè distabamus à summis,in seipso vno iungeret ima cum summis:at que ex eo nobis via redeundi fieret ad deum,quo summis suis ima nostra copularet.Hunc ergo beatus Iob per totiusEcclesię significationem loquēs,mediatorem requirit:qui cùm dixisset: Quis mihi tribuat adiutorem , aptè subdidit: Vt desiderium meum omnipotens audiat.) Sciebat quippe , quod ad requiem liberationis æternæ,humanæ preces nisi per aduocatum suum auditi non possent.De quo per Ioannem apostolum dicitur:Si
1.Ioan.2. quis peccauerit,aduocatum habemus apud patrem Iesum Chri stum iustum,& ipse est propitiatio pro peccatis nostris,nō pro
Rom.8. nostris autem tantum,sed etiam pro totius mūdi.De quo Paulus apostolus dicit:Christus Iesus qui mortuus est pro nobis,imò qui & resurrexit,qui est in dextera dei,qui etiam interpellat pro nobis. Vnigenito enim filio pro homine interpellare, est apud coæternum patrem seipsum hominem demonstrare: eique pro humana natura rogasse,est eandem naturam in diuinitatis suæ celsitudine suscepisse. Interpellat igitur pro nobis dominus non voce,sed miseratione:quia quod damnari in electis noluit,suscipiendo liberauit.Adiutor ergo quæritur,vt desiderium exaudiatur:quia nisi pro nobis interpellatio mediatoris intercederet, ab aure dei proculdubio nostrarum precum
B voces silerent.Notandum quoque est , quòd nequaquam dici-
Vera postulatio nō est in oris vocibus,sed in cordis cogitationibus: nam desiderium omnipotens audit. tur preces,sed desiderium meū omnipotens audiat.Vera quippe postulatio non in oris est vocibus,sed in cogitationibus cordis.Valentiores nanque voces apud secretissimas aures dei nō faciunt verba nostra,sed desideria. Aeternam etenim vitam si ore petimus,nec tamen corde desideramus,clamātes tacemus. Si vero desideramus ex corde , etiam cùm ore conticescimus, tacentes clamamus. Hinc est quòd in eremo populus vocibus perstrepit,& Moyses à strepitu verborum tacet:& tamen silēs aure diuinæ pietatis auditur,cùm dicitur : Quid clamas ad me? Intus ergo in desiderio est clamor secretus,qui adhuc ad huma
Matth.6. nas aures non peruenit , & tamen auditum conditoris replet. Hinc est quòd Anna ad templum pergens:ore quidem tacuit, & tamen tot sui desiderij voces emisit. Hinc in Euangelio dominus dicit:Intra in cubiculum tuum , & clauso ostio tuo ora patrem tuum in abscondito:& pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. Clauso quippe ostio petit in cubiculo , qui
Psalm.9. tacente ore in conspectu supernæ pietatis fundit affectum mentis.Et vox auditur in absondito,cùm per sancta desideria silenter clamatur. Vnde rectè quoque per Psalmistam dicitur: Desiderium pauperum exaudiuit dominus : præparationem cordis eorū audiuit auris tua.Sed beatus Iob quem sibi in exau diēdo desiderio aduitorē quærat, subiūctis verbis aperit,dicēs:

Caput XIX.

C ET librum scribat ipse qui iudicat.) Quia enim timenti adhuc populo lex est transmissa per seruum:diligentibusverò filiis Euangelij gratia est collata per dominum , qui ad redemptionem nostram veniens , nouum nobis testamentum condidit:sed de eiusdem nos testamenti mandato discutiens, quandoque etiā iudex venit:necessarium non est vt per expo-
Ioan.5. sitionem clarescat:quia librū scribit ipse qui iudicat. Ipsa enim per se veritas dicit:Pater non iudicat quenquam sed omne iudi cium dedit filio.Erit ergo tunc auctor iudicij,qui nunc est conditor libri:vt tunc districtus exigat,quod modo mansuetus iubet.Sic nāque quotidie conspicimus:quòd magistri pueris elementa literarum blandientes imponunt,sed hæc ab eis sæuientes exigunt:& quæ dant cum mānsuetudine,cum verbere requi runt.Blanda nanque nunc sonant eloquij diuini mandata , sed erunt asperain exactione sentienda. Māsueta modo est admonitio vocantis,sed tunc districta ventura est iustitia iudicis : eo quòd certum est,quia nihil vel minimi mandati sine discussio-
Ezech.9. ne prætereat. Quo videlicet constat , quia librum scripsit ipse qui iudicat. Quem scilicet librum noui testamēti , quia ipse per se humani generis redemptor in extremo conderet:bene Ezechiel propheta denunciat,dicens:Ecce sex viri veniebāt de via portæ superioris quæ respicit ad Aquilonem,& vniuscuiusque vas interitus in manu eius. Vir quoque vnus in medio eorum vestitus lineis,& atramentarium scriptoris ad renes eius.Quid nanque aliud in sex viris venientibus , nisi sex ætates humani generis designantur? Qui de via portæ superioris veniunt:quia D à conditione paradisi sicut ab ingressu mundi : à superioribus generationibus euoluuntur. Quæ porta ad Aquilonem respicit:quia videlicet mens humani generis vitiis aperta,nisi calorem charitatis deserens , torporem mentis appetereт , ad hanc mortalitatis latitudinem non exisset. Et vniuscuiusque vas interitus in manu eius : quia vnaquæque generatio singulis quibusque ætatibus euoluta,ante redemptoris aduentum in sua operatione habuit,vnde pœnam damnationis sumpsit. Vir quoque vnus in medio eorum vestitus lineis : quia redemptor noster,etiam de sacerdotali tribu iuxta carnem parentes habere dignatus,vestitus lineis venire perhibetur. Vel certè,quia linum de terra , non autem sicut lana de corruptibili carne nascitur: quia indumentum sui corporis ex matre virgine , non autem ex corruptione commixtionis sumpsit , profectò ad nos vestitus lineis venit. Et atramentarium scriptoris ad renes eius. In renibus posterior corporis pars est. Et quia ipse dominus postquam pro nobis mortuus est, & resurrexit , & ascendit in cœlum:tunc testamentum nouum per apostolos scripsit , vir iste atramentarium ad reneshabuit. Qui enim scripturam testamenti noui postquam decesit condidit,atramentarium quasi à tergo portauit. Hoc ergo atramentarium viro lineis vestito inhærere considerat,qui dicit:Et librum scribat ipse qui iudicat. Sed cur beate Iob ab eo qui iudex est , librum scribi desideras? E
Sequitur:

Quod noui testamenti librum antiqui sancti legere desiderabant: in quo est & doctrina perfectorum operum & certitudo præmij post completionem præceptorum.

Caput XX.

VT in humero meo portem illum , & circundem illum quasi coronam mihi.) Librum quippe in humero portare,est scripturam sacram operando perficere. Et notandum quàm ordinate describitur,& prius in humero portare,& postmodum sicut corona circundari : quia videlicet sacri eloquij mandata,si modo bene portantur in opere, pòst nobis coronam victoriæ exhibent in retributione. Beatus autem Iob cur scribi librum à iudice postulat,qui ad testamēti noui peruenire tempora nō valebat? Sed sicut sæpe iam dictum est,electorum vocibusvritur,atque ex eorū significatione postulat,quod profuturum eisper omnia præuidebat. Ipse nāque per spiritum hunc apud se librum iam dudum tenebat,quē per gratiam aspirationis acceperat,& viuendo cognoscere,& præuidendo nun ciare. Sed inter hęc sciendum est,quia cùm eiusdē sacri eloquij præcepta cogitamus:cúmq; mētem à vitæ corruptibilis amore diuertimus,quasi quibusdam cordis pasibus ad interiora properamus. Nemo autem infima deserens,repentè fit summus: quia ad obtinendum perfectionis meritum dum quotidie mēs F in altum ducitur,ad hoc procul dubio velut ascensionis cuiusdā gradibus peruenitur. Vnde hic quoque aptè subiūgitur:Per singulos gradus meos pronunciabo illum.) De his quippe merito rum gradibus per Psalmistam dicitur: Ambulabūt de virtute in virtutē. De his iterum sanctam Ecclesiā contēplatus, ait: Deus *Psalm. 83.* in gradibus eius dinoscitur , dum suscipiet eam. Neque enim, sicut dictum est,repentè ad summa peruenitur,sed ad virtutum celsitudinem per incrementa mens ducitur. Hinc nanque est, quòd propheta idem iterum dicit:Exercitatus sum , & defecit *Psalm. 76* paulisper spiritus meus. Quid est itaque quod ait:spiritus meus, nisi spiritus hominis,videlicet spiritus elationis?Et quia per occultam gratiam ad amorem dei temperata desuper mensura proficimus:quanto in nobis quotidie de dei spiritu virtus crescit,tanto noster spiritus deficit. Qui spiritus erroris , quia non à nobis subitò penitus amputatur,bene paulisper defecisse perhibetur.Tunc verò in deo plenè proficimus , cùm à nobisipsis funditus defecerimus.Hæ itaque crescentium mensuræ virtutum,sancti viri vocibus gradus dicuntur. Electus etenim quisque à rudimenti sui prius teneritudine inchoans,ad robusta postmodum & fortia conualescit. Quod apertè in Euangelio demonstrat veritas,dicēs:Sic est regnum dei, quemadmodum *Mat.4.* si iaciat homo sementem in terram,& dormiat:& exurgat nocte ac die,& semen germinet,& increscat dum nescit ille.Cuius nimirum seminis incrementa denuncians,adiungit : Vltro enim terra fructificat primum herbam,deinde spicam , deinde plenum

Universidad de Deusto
Biblioteca

plenum frumentum in spica. Cuiusprofectus quoque etiam finem subrogat, dicens: Et cùm ex se produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam venit tempus messis. Ecce veritatis voce per qualitates frugum, distincta sunt incrementa meritorũ. Marc. 14. Ait enim: Primùm herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica. An non herba, adhuc tunc fuerat Petrus, cùm ab ancillæ ore subito vnius flatu sermonis inflexus est: iã quidem per deuotionem viridis, sed adhuc per infirmitatẽ tenet? Plenum vero frumentum in spica inuentus est, quando persequẽtibus principibus resistebat, dicens: Obedire oportet magis deo quàm hominibus. Plenum verò frumẽtum in spica inuentus est, quando in tritura perfectionis tot verbera pertulit: & tamen nequaquam palearum more imminutus est, sed granum integrum mansit. Paulisper quippe in vnaquaque anima, vt ita dicam, interiæ gratiæ humor exuberat, vt herba in frugem crescat. Nemo ergo quemlibet proximum, cùm adhuc herbam videt, de frumento desperet. Ab herbarum quippe foliis, quę huc illucq; molliter defluunt, surgentia frugum grana solidantur.

Act. 5.

Caput XXI.

BEne autem Daniel propheta loquente ad se domino, dum positionem nobis sui corporis insinuare studuit, hæc meritorum incrementa signauit. Ait enim: Audiui vocem verborum eius, & audiens iacebam consternatus super faciem meã, vultusq; meus hęrebat terræ. Et ecce manus tetigit me, & erexit me super genua mea, & super articulos manuũ mearũ, & dixit ad me: Daniel vir desideriorum, intellige verba quæ ego loquor ad te, & sta in gradu tuo: nunc enim missus sum ad te. Cúmq; dixisset mihi sermonẽ istum, steti tremẽs, & ait ad me: Noli metuere. Quam videlicet positionem sui corporis, dum verba intrinsecus loquẽtis audiret, nequaquam nobis tãta cura exprimeret, si à mysteriis vacare cognouisset. In scriptura enim sacra iusti viri non solum quod dicunt, prophetia est, sed etiam plærunque quod agunt. Vir itaque sanctus internis mysteriis plenus, per positionem quoque corporis exprimit virtutem vocis: & per hoc quòd primum in terra prostratus iacuit, ac per hoc quòd se postmodum in manuum suarum articulis & in genibus erexit: per hoc quod ad extremum erectus quidem, sed tremens consistit, in semetipso nobis omnem ordinem nostri profectus innotescit. Verba enim dei in terra iacẽtes audimus, cùm in peccatis positi, terrenæ pollutioni cõiuncti, sanctorum voce spiritalia præcepta cognoscimus. Ad quæ præcepta, quasi super genua & super manuum nostrarum articulos erigimur, quia à terrenis contagiis recedentes, quasi iam ab infimis ventrem leuamus. Sicut enim totus tertæ inhæret qui cõsternatus iacet: ita qui in genibus, & manuum suarum articulis incuruatur, inchoante profectu ex magna iam parte à terra suspenditur. Ad extremum verò voce dominica erecti quidem, sed trementes assistimus, cùm à terrenis desideriis perfectè subleuati: verba dei quo plenius cognoscimus, plus timemus. Adhuc enim quasi in terra iacet, qui ad cœlestia erigi terrenorum desideriis negligit. Quasi subleuatus autem adhuc manibus & genibus incũbit: qui quædã iam cõtagia deserit, sed quibusdã adhuc terrenis operibus nõ cõtradicit. Iam vero ad verba dei erectus assistit, qui perfectè mẽtem ad sublimia erigit, & per immunda desideria incuruari cõtemnit. Bene autẽ tremẽtẽ se stetisse indicat, quia examen subtilitatis internæ quo plus ad illud proficitur, amplius formidatur. Vbi aptè diuina voce subiũgitur: Noli metuere: quia cum plus ipsi quod timeamus agnoscimus, plus nobis de deo per internã gratiã infunditur quod amemus: quatenus & contẽptus noster pauliſper trãseat in timorẽ, & timor transeat in charitatẽ: vt quia quærẽti nos deo per cõtemptum restitimus, per timorẽ fugimus, & cõtemptu quãdoq; & timore postposito, solo ei amore iungamur. Paulisper enim etiam timorẽ, eius discimus, cuius solius dilectioni inhæremus. Appositis igitur, quasi quibusdam gradibus profectus nostri, mẽtis pedem prius per timorem in imo ponimus, & postmodũ per charitatem ad alta amore leuamus: vt ab eo quo quisque tumet, reprimatur vt timeat: & ab eo quod iã metuit, subleuetur vt præsumat. Hos autem virtutum gradus non magni laboris est prẽdere, cùm ab vna ad alteram trãsitur. Sed subtilissima disputatione res indiget, cùm mens pensare nititur, in vna eadémque virtute quibus profectus sui gradibus eleuetur. Vt enim prima elementa virtutum, fidem scilicet & sapientiam loquar, obtineri singula perfectè nequeunt, nisi ad hęc distinctis, ordinatisque modis quasi quibusdam gradibus ascendamus. Ipsa enim fides quæ ad bona alia perfectè capessenda nos imbuit: plærunque in exordiis suis, & nutat, & solida est, & iam certissimè habetur*: & tamen de eius fiducia adhuc sub dubitatione trepidatur. Pars nanque eius prius accipitur, vt in nobis postmodum perfectè compleatur. Si enim certo gradu in credentis mente non proficeret, requisitus in euangelio pater sanandi pueri non dixisset: Credo domine, adiuua incredulitatem meam. Adhuc ergo ascendebat ad fidem quam iam perceperat, qui vno eodémque tẽpore clamabat se & iam credere, & adhuc ex incredulitate dubitare. Hinc est etiã, quod redẽptori nostro à discipulis dicitur: Auge nobis fidẽ: vt quæ iam accepta per initium fuerat, quasi per augmenta graduum ad perfectionem veniret.

*al. & nuta & solida certissimè habetur. Marc. 9.

Caput XXII.

IPsa quoque sapientia quæ esse bonorum operum sõlet magistra anhelanti menti per incrementa tribuitur: vt ad eam proculdubio magni moderaminis gradibus ascẽdatur. Quòd bene Ezechiel propheta figurata narratione denunciat, qui de eo viro quem in excelso monte viderat, narrat dicens: Mensus est cubitos mille, & transduxit me per aquam vsque ad talos. Rursũmque mensus est mille, & transduxit me per aquã vsque ad genua. Et mẽsus est mille, & trãsduxit me per aquã vsq; ad renes. Et mẽsus est mille, & transduxit me per torrẽtem, quẽ non potui pertransire, quoniam intumuerunt aquę profundæ torrẽtis, qui nõ potest transuadari. Quid nãque millenario numero, nisi collati muneris plenitudo signatur? Vir itaq; qui apparuit, mille cubitos metitur, & propheta per aquas vsque ad talos ducitur: quia redẽptor noster cùm nobis ad se conuersis boni exordij plenitudinẽ tribuit: dono spiritalis sapiẽtiæ, prima nostri operis vestigia infundit. A quã quippe vsq; ad talos venire, est iam nos per acceptã sapientiã desideratæ rectitudinis vestigia tenere. Qui rursum mille metitur, & propheta vsque ad genua per aquam ducitur: quia cùm boni operis plenitudo tribuitur ad hoc vsque nostra sapientia augetur, vt in prauis iam actibus minimè flectatur. Hinc nanque per Paulum dicitur: Remissas manus, & dissoluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris. A qua ergo ad genua peruenit, cùm nos percepta sapiẽtia, perfectè ad boni operis rectitudinẽ stringit. Qui iterum metitur mille, & propheta per aquã vsq; ad renes ducitur: quia videlicet tũc in nobis plenitudo operis excrescit, quãdo in nobis percepta sapiẽtia omnẽ quoque, inquãtum est possibile, delectationem carnis extinxerit. Nisi enim carnis delectatio esset in renibus, Psalmista minimè dixisset: Vre renes meos & cor meũ. A qua igitur ad renes venit, cùm dulcedo sapiẽtiæ, etiã incẽtiua carnis interimit: vt ea quæ vrere mentẽ poterãt, delectationis incẽdia frigescãt. Qui adhuc mensus est mille, torrẽtẽ videlicet quem propheta pertransire non potuit, de quo etiam dicit: quoniam intumuerunt aquę profundæ torrentis, qui non potest transuadari. Percepta nãque perfectione operis, ad contẽplationẽ venitur. In qua scilicet cõtẽplatione, dum mẽs in altum ducitur, subleuata videt in deo: quia non potest penetrare quod videt: & quasi tãgit aquã torrẽtis quã pertrãsire nõ valet: quia & intuetur speculãdo quod libeat, & tamẽ hoc ipsum perfectè non valet intueri quod libet. Propheta ergo quãdoque ad aquã peruenit, quã nõ pertrãsit: quia ad cõtẽplationẽ sapientiæ cùm ad extremum ducimur, ipsa eius immẽsitas quæ ex se hominẽ subleuat, ad se humano animo plenã cognitionẽ negat: vt hãc & tãgẽdo amet, & tamẽ nequaquã pertranseundo pene tret. Beatus igitur Iob hæc incremẽta virtutũ, quia distinctẽ hominibus superno munere tribui cõspexit, gradus vocauit: quoniã per ipsa ascẽditur, vt ad cœlestia obtinẽda veniatur. Sacri itaq; libri, id est, diuini eloquij memoriã facié dicit: Per singulos gradus meos pronũciabo illũ: quia nimirũ ille ad doctrinã dei veraciter ascẽdit, qui ad obtinẽdã hanc gradibus sanctæ operationis eruperit. Et quasi per singulos gradus suos libros pronũciat: qui percepisse se eius sciẽtiam non per verba tãtummodo, sed etiã per opera demõstrat. Vnde adhuc subditur: Et quasi principi offeram eum. Omne enim quod offerimus, in manibus tenemus. Venienti ergo ad iudicium principi librum offerre, est verba præceptorum illius in actione tenuisse. Sequitur: Quòd

Ezech. 47.

Heb. 12.

Psalm. 25.

Quòd aduersus præpositos Ecclesiæ, terra clamat cum sulcis suis, quando deesse sibi doctrinæ seminarium subditi conqueruntur, vel cùm eis à prælatis peccati exempla monstrantur.

Caput XXIII.

SI aduersum me terra mea clamat, & cum ipsa sulci eius deflent: & si fructus eius comedi absque pecunia, & animam agricolarum eius afflixi, pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo spina.) Quid est clamare terram, deflere sulcos, & fructus proprios emendo comedere? Cui vnquam necesse est sua emere? Quis clamantem audiuit terram? Quis sulcos deflẽtes vidit? Et cùm sulci terræ semper ex terra sint, quid est quòd pronũciatione distincta, & clamasse terra, & sulci eius cum ea deflesse denegãtur? Cùm enim nihil sit aliud sulcus terræ quàm terra, magnæ distinctionis ratione non caret, dũ subiungit: & cum ea sulci eius deflent. Quã videlicet in re, quia ordo historiæ deficit, sese nobis intellectus mysticus, quasi apertis iam foribus ostendit. Ac si patenter clamet: Quia rationem litere defecisse cognoscitis, nimirum restat, vt ad me sine dubitatione redeatis. Omnis enim qui vel priuato iure domesticam familiam regit, vel pro vtilitate communi fidelibus plebibus præest: in hoc quòd iura regiminis in commissis sibi fidelibus possidet, quid aliud quàm terram incolendam tenet? Ad hoc quippe diuina dispensatione cæteris vnusquisque præponitur, vt subiectorum animus quasi subacta terra prædicationis illius semine fœcundetur. Sed terra contra possessorẽ clamat: si contra eum qui sibi præest, aliquid iniustũ, vel priuata domus, vel sancta Ecclesia murmurat. Clamare quippe terram est, contra regentis iniustitiam rationabiliter subiectos dolere. Vbi rectè subiungitur: Et cum ea sulci eius deflent. Terra enim etiam nullis operibus exculta, plærunque ad vsum hominis aliquod alimentum profert, exarata vero fruges ad satietatem parit. Et sunt nõnulli qui nullo lectionis †, nullo exhortationis vomere proscisi, quædam bona, quanuis minima, tamen ex semetipsis proferunt, quasi terra necdum exarata. Sunt verò nonnulli qui ad audiẽdum semper, atque retinendum sanctis prædicationibus ac meditationibus intenti: à priori mẽtis duritia, quasi quodam linguæ vomere scisi, semina exhortationis accipiũt, & fruges boni operis per sulcos voluntariæ afflictionis reddunt. Sæpe verò contingit, vt hi qui præsunt, iniusta aliqua faciant: fitque vt ipsi subiectis noceant, qui prodesse debuerant. Quæ dum rudes quique conspiciunt, commoti contra rectorem murmurant, nec tamen valde proximis per compassionẽ dolent. Cùm verò hi qui iam aratro lectionis attriti sunt, atque ad frugem boni operis exculti, grauari, vel in minimis innocentes aspiciunt: per compassionem protinus ad lamenta vertuntur, quia velut sua plangunt ea quæ proximi iniustè patiuntur. Perfecti nanque cùm semper de spiritalibus moueantur, tanto sciunt de alienis corporalibus damnis ingemiscere, quãto iam edocti sunt non dolere de suis. Omnis ergo qui præest, si peruersa in subditis exercet: contra hunc terra clamat, & sulci deflent: quia contra eius iniustitiam rudes quidem populi in murmurationis vocibus erumpunt, sed perfecti quique pro prauo eius opere se in fletibus affligunt, quodque imperiti clamant, & dolent, hoc probatioris vitæ subiecti deflent & tacẽt. Cum clamante ergo terra sulcos plangere, est per hoc vnde multitudo fidelium iustè contra rectorem queritur, vberioris vitæ homines ad lamenta peruenire. Sulci itaque & ex terra sunt, & tamen à tertæ vocabulo distinguuntur: quia hi qui in sancta Ecclesia mentem suam laborare sanctæ meditationis excolunt: cæteris fidelibus tanto meliores sunt, quãto per accepta semina fœcundiores operum fruges reddunt. Et sunt nonnulli qui sanctis plebibus prælati, vitæ quidem stipendia ex Ecclesiastica largitate cõsequuntur, sed exhortationis ministeria debita non impendunt. Contra quos adhuc exemplum sancti viri rectè subiungitur, cùm ab eo protinus subinfertur:

† al. locutionis.

Quòd absque pecunia fructus Ecclesiæ comedit, qui Ecclesiastica commoda accipiens, prædicationis debitum non impendit.

Si fructus eius comedi absque pecunia. Fructus etenim terræ absque pecunia comedere, est ex Ecclesia quidem sumptus accipere, sed eidem Ecclesiæ prædicationis precium non præbere. De qua videlicet prædicatione authoris voce dicitur: Oportuit te committere pecuniam meam numulariis: & veniẽs ego recepissem vtique quod meum erat cum vsura. Tertæ igitur fructus absque pecunia comedit, qui Ecclesiastica commoda ad vsum corporis percipit, sed exhortationis ministerium populo non impendit. Quid ad hæc nos pastores dicimus, qui aduentum districti iudicis præcurrentes, officium quidem prædicationis † suscipimus, sed alimenta Ecclesiastica muti manducamus? Exigimus quod nostro debetur corpori, sed non impendimus quod subiectorum debemus cordi. Ecce vir sanctus tot in hoc seculo pignoribus obstrictus, inter occupationes innumeras, liber ad studium prædicationis fuit. Qui fructus terræ nũquam sine pecunia comedit: quia nimirum subditis verbum bonæ admonitionis reddidit, à quibus fructus corporeæ seruitutis accepit. Hoc nanque debet omnipotenti deo omnis qui præest populo, hoc qui multis, hoc qui paucioribus præest: vt sic debita ministeria à subditis exigat: quatenus subditis ipse etiam quid semper admonitionis debeat, sollicitus attendat. Omnes nanque qui sub dispensatione conditoris vicario nobis ministerio iungimur, sub vno ac vero domino: quid nobis aliud nisi inuicem serui sumus? Cùm igitur is qui subest, seruit ad obsequium: restat proculdubio, vt is qui præest, seruiat ad verbum. Cùm is qui subest, iussis obtemperat: oportet vt is qui præest, curam sollicitudinis ac pietatis impendat. Sicque fit, vt dum studiosè nunc seruire nobis inuicem per charitatem nitimur, quandoque cum vero domino communi exultatione dominemur.

† al. prædicationis.

Caput XXIIII.

SEd sunt nonnulli qui in eo quòd officiũ prædicationis exhibent, aliis inuident bonum quod habẽt, atque ideo iam veraciter non habent. Quibus rectè per Iacobum dicitur. Quòd si zelum amarum habetis inter vos, & contẽtiones sunt in cordibus vestris: non est ista sapientia desursum descendẽs, sed terrena, animalis, diabolica. Vnde hic quoque cùm dictum est: Si fructus eius comedi absque pecunia: rectè subiungitur. Et animam agricolarum eius afflixi. A gricolę quippe huius terræ sunt hi qui minori loco positi, quo valent zelo, quanto possunt opere, ad eruditionem sanctæ Ecclesiæ in prædicationis gratia cooperantur. Quos videlicet terræ huius agricolas, hoc est non affligere, eorum laboribus non inuidere: ne rector Ecclesiæ dum soli sibi ius prædicationis vindicat, etiam aliis rectè prædicantibus inuidla se mordente contradicat. Pia etenim pastorum mens, quia non propriam gloriam, sed authoris quærit, ab omnibus vult adiuuari quod agit. Fidelis nanque prædicator optat, si fieri valeat, vt veritatem quam solus loqui non sufficit, ora cunctorum sonent. Vnde cum Iosue duobus in castris remanentibus atque prophetantibus vellet obsistere: rectè per Moysen dicitur: Quid æmularis pro me? Quis tribuat vt omnis populus prophetet, & det eis dominus spiritum suũ? Prophetare quippe omnes voluit, qui bonũ quod habuit, aliis non inuidit. Quia igitur beatus Iob cuncta hæc suspensa intulit: & si ea minimè fecerit, sententia se maledictionis adstringit. Sequitur:

Iacob. 3.

Numer. 11.

Quòd contra negligentes præpositos, non immeritò à subditis murmuratur.

Pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo spina.] Ac si apertè dicat: Si iniustum quid erga subditos gessi, si exegi debita: & ipse quod debui, non impendi: si exercitationem boni operis aliis inuidi, pro bonis quæ in æternum reficiunt, retribuantur mihi in iudicio mala quæ pungunt. Pro frumẽto quippe tribulus, & pro hordeo spina oritur, cùm in retributione vltima, de qua remuneratio laboris quæritur, punctio doloris inuenitur. Et notandum quòd sicut à frumento hordeum distat, quanuis vtrunque reficiat, sic à tribulo spina, quanuis sit vtrunque quod pungat: quia tribulus mollior, & ad pungendũ semper durior est spina. Ait ergo: Pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo spina. Ac si patenter dicat: Egisse quidẽ & magna me bona, & minima scio: sed si nõ ita est, pro bonis magnis mala nimirum, & pro bonis minimis mihi respondeãt mala maiora. Quanuis hoc intelligi & aliter potest. In frumento quippe spiritale opus quod mẽtem reficit: in hordeo autem terrenarum rerum dispensatio figuratur. In qua sæpe dum sertur infirmis atq; carnalibus cogimur: quasi sua iumẽta alimẽta præparamus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G præparamus, atque ipse nostrorum vsus operũ quasi more hor
dei habet aliquid de admixtione palearum. Et plerunque con-
tingit, vt rector qui præest, dum iniusta cõtra subditos exercet,
dum nullo bonos blanditmẽto refouet, dum quod grauius est,
bene operantes quosque ex inuidia affligit, etiam quædam bo-
na aliquando faciat, ac si frumentum serat, sesé que in dispẽ-
dis terrenis rebus nonnunquam in anaritię studio, pro vtilitate
carnalium misceat: & sic eiusdem laboris fructũ velut messem
hordei expectet. Sed subiecti quique pro eo quòd in maximis
grauiantur, gaudere in eius bonis minimis nequeunt, quia nec
hoc opus coram deo placet quod alterius operis iniustitia pol-
luit, nec ipsa terrenarum rerum dispensatio pro vtilitate subdi-
torum suscipi creditur, quando is qui præest, anhelare per ava-
ritiam videtur. Vnde fit vt ad ipsa etiam pauca bona quæ fieri
inter multa mala considerant, non laudes, sed gemitus reddãt,
atque infirmantes murmurent: dum perpendunt puri operis
non esse quod videnr. Ait ergo: Si aduersum me terra mea cla-
mat, & cum ipsa sulci eius desient: si fructus eius comedi absq;
pecunia, & animã agricolarum eius affixi, pro frumento oria-
tur mihi tribulus, & pro hordeo spina. Ac si apertè dicat: Si ma
gna quæ debui, sollicitè non feci, punctiones murmuris à subie
ctis recipiam, etiam de bono quod feci. Si neglexerim exhibe-
re quod foueat, iustè in querelam prosiliens eorum lingua me
pungat. Qua in re semper sollicita consideratione pensandum
H est, ne aut hi qui præsunt, exempla mali operis subiectis præ-
beant, eorúmque vitam suæ gladio prauitatis extinguant: aut
hi qui alieno regimini subiacent, facile iudicare audeant facta
rectorum, atque per hoc quod de his qui sibi prælati sunt, mur
murant: non humano, sed ei qui cuncta disponit, diuino ordini
Ezech. 24. contradicant. Illis nanque dicitur: Oues meæ his quę conculcа-
ta pedibus vestris fuerant pascebantur, & quę pedes vestri tur-
bauerant, hæc bibebant. Oues enim turbata pedibus bibunt,
cùm subiecti ea ad exemplum viuendi appetunt, quæ prælati
quique prauo opere peruertunt. At contrà à prælatis hi audiũt.
Exod. 16. Nos enim quid sumus? Nec contra nos est murmur vestrum,
sed contra dominum. Qui enim contra superpositam sibi po-
testatem murmurat, liquet quòd illum redarguit, qui eandem
homini potestatẽ dedit. Tandem beati Iob plenas mystica vir-
tute sententias, in quibus contra amicorũ verba respondit, deo
largiente digessimus, nunc superest vt ad Heliu verba venia-
mus, quæ tanto grauiori circunspectione pensanda sunt, quãto
& per iuuentutis audaciam spiritu feruentiore proferuntur.

Libri vicesimisecundi Moralium sancti Gregorij,
totius operis partis quartæ, finis.

TOTIVS OPE-
i ris pars quinta, in qua inci-
pit liber beati Gregorij, Vicesimustertius
expositionis Moralis.

Caput I.

PRæfationem huius operis totiens ne-
cessariò repeto, quotiens hoc in distin-
ctione voluminũ locutionis meæ pau-
satione succido: vt cum legendi exor-
dium sumitur, prius ipsa memoriæ le-
ctionis causa renouetur, & tanto robu-
stius surgat doctrinæ ædificium, quãto
ex cõsiderata causæ origine studiosius
ponitur in mente fundamentum. Beatus Iob deo soli sibique
cognitus, in tranquillitate ad nostram notitiam perducendus,
tactus est verbere, vt odorem suarum virium tanto latius spar-
geret, quanto more aromatum melius ex incẽsione fragraret.
Nouerat in bonis piè subditos regere, & à malis se districtè cu
stodire. Nouerat bene vti rebus habitis, sed nesciebamus si pa-
tiens permaneret ablatis. Nouerat quotidiana deo pro sanis pi
gnoribus sacrificia soluere, sed incertum erat si ei gratiarum sa-
crificium & orbatus immolaret. Ne quid ergo vitij salus tege-
ret, dignum fuit vt hoc dolor aperiret. Data itaque est contra K
sanctum virum hosti callido tentandi licentia. Qui dum bona
eius multis cognita interimere appetit, etiam bonum patientię
quod latebat ostendit: & quem se angustare persequendo cre-
didit, flagellis auctum, & in exemplo dilatauit. Nec sine grauí
arte exercuit licentiam quam accepit. Nam combussit greges,
extinxit familias, obruit heredes, percussit salutem corporis, &
ad intorquendum grauioris tentationis iaculum, linguam ser-
uauit vxoris, quatenus sancti viri forte ac solidũ pectus, & per
damna rerum dolore sterneret, & per verba coniugis maledi-
ctione perforaret. Sed quod vulnera sæuiens intulit, tot sancto
viro nescíens victorias ministrauit. Nam fidelis dei famulus,
vno eodémque tempore inter vulnera, & verba deprehensus,
& dolentem carnẽ æquanimiter pertulit: & despientem con- *Antiquus hostis amicos Iob de locis singulis cõmouit.*
iugem prudenter increpauit. Antiquus itaque hostis, quia vinci
se in domesticis doluit, protinus exteriora requisiuit. Amicos
nanq; eius de locis singulis, quasi pro exercenda charitate com
mouit, eorúmque ora sub specie consolationis aperuit: sed per
hæc iacula increpationis in eum orsit, quæ eo durius cor securè au-
dientis infigerent, quo inter ostensæ, & non seruatæ charitatis
tenebras improuisa vulnerarent. Post hos quoque ad cõtume-
lias etiam Heliu iuniot excitatur, vt tranquillitatem tantæ mã-
suetudinis saltem dedignata leuitas perturbaret ætatis. Sed cõ-
tra tot antiqui hostis machinas sterit inuicta constantia: sterit L
æquanimitas infracta. Nam vno eodémq; tempore verbis ad-
uersantibus oppossuit prudentiam, rebus vitam. Nemo igitur
sanctum virum quãuis de illo apertè post flagella scriptum sit:
In omnibus his non peccauit Iob labiis suis, saltem postmodũ
in contentione amicorum æstimet inter verba deliquisse. Sæ-
quippe tentationem illius expetit, sed deus qui hunc laudauer-
rat, in seipso eius intentionem certaminis accepit. Quisquis er
go beatũ Iob deliquisse in suis sermonibus queritur, quid aliud
quàm deum qui pro illo proposuit, perdidisse confitetur? Quia
verò antiqui patres fructiferis arboribus similes, non solũ pul-
chri sunt per speciem, sed etiam vtiles per vberratem: sic eorũ
vita pensanda est, vt cùm miramur quæ sit viriditas in historia,
inueniamus & quanta sit vbertas in allegoria, quatenus cùm
blandum est quod in foliis redolet, cognoscamus & quàm dul
ce sit quod in fructibus sapit. Nullus quippe supernæ adoptio-
nis gratiam habuit, nisi qui hanc per cognitionem vnigeniti
accepit. Dignum itaque est vt ipse in eorum vita & lingua re-
splendeat, qui eos vt resplẽdere mereantur, illustrat. Nam cùm
in tenebris lucernæ lumen accẽditur, prius lucerna eadem quæ
videri cætera efficit videtur. Vnde necesse est vt si verè inten-
dimus illuminata cernere, studeamus mentis oculos ad ipsum
illuminãs lumen aperire. Quod & in eisdem beati Iob sermo-
nibus etiam remotis allegoriarum vmbris, quasi depressis altæ
noctis tenebris coruscí more pertranseuntis intermicat, cùm M
dicitur: Scio quòd redemptor meus viuit, & in carne mea vide- 1. Cor. 10.
bo deum. Hoc nimirum in nocte historiæ Paulus lumen inue-
nerat, cùm dicebat: Omnes in Moyse baptizati sunt, in nube &
in mari, & omnes eandem escam spiritalem mãducauerunt, &
omnes eundem potum spiritalem biberunt. Bibebant autem
de spirituali consequente eos petra: petra autem erat Christus.
Si igitur redemptoris speciem petra tenuit, cur non figuram il
lius beatus Iob insinuet, qui eum quem voce prætulit, etiã pas- Esaiæ 53.
sione signauit? Vnde & non immerito, Iob videlicet dolens di
citur, quia illius in se imaginem exprimit, de quo per Esaiam ló
gè antè annunciatur, quòd dolores nostros ipse portauit. Sciẽ-
dum quoque est, quòd redemptor noster vnam se personam Ephe. 1.
cum sancta Ecclesia quam assumpsit exhibuit. De ipso enim di Colloss. 1.
citur: Qui est caput, Christus. Rursumque de eius Ecclesia scri- Ordo istius
ptum est: Et corpus Christi, quod est Ecclesia. Beatus igitur Iob tionis Iob
qui mediatoris typum eo verius tenuit, quo passionem illius breuiter
non loquendo tantummodo, sed etiam patiendo prophetauit, comprehen-
cùm in dictis factísque suis expressioni redemptoris innititur, sus.
repente ad significationem corporis aliquando deriuatur: vt
quòd Christum & Ecclesiam vnam personam credimus, hoc
etiam vnius personæ actibus significari videamus. Vxor verò
eius quæ eum ad maledicendũ prouocat, quid aliud quàm pra-
uitatem carnalium signat? Qui intra sanctam Ecclesiam incor-
rectis moribus positi, eo durius vitam fidelium, quo vicinius
premunt,

A premunt, quia dum vitari à fidelibus quasi fideles nequeunt,
tanto grauius, quanto & interius tolerantur.

Caput II.

AMici verò eius qui quasi dum consulunt iuuehuntur, hę-
reticorum figuram exprimunt, qui sub specie consulen-
di, agunt negotium seducendi. Vnde & ad beatum Iob
dum pro domino verba faciunt, à domino reprobantur, quia
videlicet omnes hęretici dum deum defendere nituntur, offen
dunt. Vnde eis aptè & ab eodem viro sancto dicitur: Disputa-
re cum deo cupio, prius vos ostendens fabricatores mendacij,
& cultores peruersorum dogmatum. Constat ergo eos hære-
ticorum typũ gerere, quos sanctus vir redarguit cultui peruer-
sorum dogmatum deseruire. Quia igitur Iob interpretatur do-
lens, quo nimirum dolore, vel mediatoris passio, vel sanctæ Ec
clesiæ labor exprimitur, quæ multiplici præsentis vitæ fatiga-
tione cruciatur, amici quoque eius ex vocabulo nominis meri
tum suæ indicant actionis. Nam Eliphas Latina lingua dicitur
dei contemptus. Et quid aliud hæretici faciunt, nisi quòd dum
falsa de deo sentiunt, eum superbiendo contemnunt? Baldath
interpretatur vetustas sola. Bene autem omnes hæretici in his
quæ de domino loquuntur, dum non intentione recta, sed ap-
petitione temporalis gloriæ videri prædicatores appetunt, ve-
tustas sola nominantur. Ad loquendum quippe non zelo noui
B hominis, sed vitæ veteris prauitate concitatur. Sophar quoque
Latino sermone dicitur dissipatio speculæ, vel speculationem
dissipans. Mentes nanque fidelium ad contemplanda superna
se erigunt, sed dum hæreticorum verba peruertere recta con-
templantes appetunt, speculã dissipare conantur. In tribus ita-
que amicorum Iob nominibus, tres in hæreticis perditionum
casus exprimuntur. Nisi enim deum contemnerent, nequaquã
de illo peruersa sentirent, & nisi vetustatem contraherent, in
nouæ vitę intelligentia non errarent, & nisi speculationem bo
norum destruerent, nequaquam eos superna iudicia tam distri
cto examine pro verborum suorum culpa reprobrarent. Con-
temnendo igitur deum, in vetustate se retinent, sed in vetusta-
te se retinendo, prauis suis sermonibus speculationi rectorum
nocẽt. Post hos quoque Heliu iunior in beati Iob exprobatio-
ne subiungitur, ex cuius persona videlicet species quorundam
doctorum fidelium, sed tamen arrogantium designatur. Cuius
verba non facile intelligimus, nisi ea ex subsequenti dominica
correptione pensemus. Ait nanque de illo dominus: Quis est
iste inuoluens sententias sermonibus imperitis? Cùm vero di-
Prouer. 26 cit sententias, sed non addit protinus quales: vult procul dubio
C bonas intelligi. Nam cùm sentẽtiæ nominantur, nisi etiam ma-
lè dicãtur, malæ sentiri non possunt. In bono enim semper sen-
tentias accipimus, quæ sine reprobationis adiectione ponũtur,
sicut scriptum est: Sapientior sibi videtur piger, septem viris lo
quentibus sententias. Quòd verò dicitur, quia eius sententiæ
imperitis sermonibus inuoluuntur, hoc summopere ostẽditur,
quia ab eo cum elationis fatuitate proferuntur. Magna quippe
in eo imperitia est, humiliter dicere nescire quod dicit: & veri-
tatis sensibus elationis verba miscere.

Caput III.

OMne enim quod dicitur, quadripertita potest qualitate
distingui: si aut mala malè, aut bona bene, aut mala be-
ne, aut bona malè dicantur. Malè enim malum dicitur:
cùm res peruersa suadetur, sicut scriptum est: Benedic deo, &
Matth. 5. morere. Bonum bene dicitur, cùm rectè recta prædicãtur, sicut
Ioannes ait: Agite pœnitẽtiam, appropinquauit enim regnum
Rom. 1. cœlorum. Malum bene dicitur, quando per os dicentis idcirco
vitium exprimitur, vt reprobetur: sicut Paulus ait: Fœminæ eo-
rum immutauerunt naturalem vsum, in eum qui est contra na-
turam. Quo loco execrãda quoque virorum facinora subdidit:
sed honestè inhonesta narrauit: vt multos ad honestatis formã
inhonesta narrãdo reuocaret. Malè autem bonum dicitur, cùm
Ioan. 9. inhonesta narrãdo reuocaret. Malè autem bonum dicitur, cùm
Ioan. 11. rectum aliquid recto studio non profertur, sicut illuminato cę-
co Pharisæi dixisse perhibentur: Tu sis discipulus eius. Quod
maledictionis vtique diuerunt studio, non orationis voto. Vel
sicut Caiphas ait: Expedit vnum hominem mori pro populo,
vt non tota gens pereat. Bonum quippe, sed non bene locutus
est: quia dum crudelitatem necis appetiit, redemptionis gratiã
prophetauit. Hoc igitur modo Heliu quoque dicere non bene
bona reprehenditur, quia in his quę veraciter loquitur, arrogã- D
ter inflatur. Qui in eo speciem arrogãtium signat, quo per sen-
sum rectitudinis in tumoris verba se eleuat. Sed qui est quòd
tres amicos reconciliari per septem sacrificia diuina vox præci
pit? Heliu vero sub vnius tantummodo sententię increpatione
dereliquit, nisi quòd nonnunquam hæretici diuinę gratiæ lat
gitate perfusi, ad vnitatem sanctæ Ecclesiæ redeunt. Quod be-
ne ipsa amicorum reconciliatione signatur, pro quibus tamen
beatus Iob exorare præcipitur, quia nimirum hæreticorum sa-
crificia accepta deo esse non possunt, nisi pro eis vniuersalis Ec
clesiæ manibus offerãtur: vt eius meritis remedium salutis in-
ueniant, quam verborum suorũ iaculis impugnando feriebant.
Vnde & septem pro eis sacrificia memorantur oblata, quia dũ
septiformis gratię spiritum confitentes accipiunt, quasi septem
oblationibus expiantur. Hinc in Ioannis Apocalypsi per septe- *Apocal. 1.*
narium Ecclesiarum numerum, vniuersalis Ecclesia designatur.
Hinc per Salomonem de sapientia dicitur: Sapientia ædifica- *Prouer. 9.*
uit sibi domum, excidit columnas septem. Ipso ergo sacrificio-
rum numero reconciliati hęretici, quid prius fuerint exprimũt,
qui perfectioni septiformis gratiæ non nisi redeundo iungun-
tur. Bene autem tauros pro se & arietes obtulisse describuntur.
In tauro quippe ceruix superbiæ, in ariete autem ducatus gre-
gum sequentiũ designatur. Quid itaque est pro eis tauros arie-
tésque mactare, nisi eorum superbum ducatũ interficere: vt de
se humilia sentiant, & post se corda innocentium iam non se- E
ducant? Ceruice enim tumenti ab Ecclesiæ vniuersitate resilie-
rant, & infirmos post se populos, quasi sequẽtes greges trahe-
bant. Veniant igitur ad beatum Iob, id est, reuertãtur ad Eccle-
siam, & septenario sacrificio tauros, & arietes mactandos offe-
rant: quia vt vniuersali Ecclesiæ coniungãtur, humilitate inter-
ueniente interficiant quicquid prius tumidum de superbo du-
catu sapiebant.

Caput IIII.

HEliu verò per quem vanæ gloriæ amatores signati sunt,
etiam intra sanctam Ecclesiam constituti, qui ea quæ re
ctè sentiunt, humiliter proferre contemnunt, nequa-
quam per sacrificium reconciliari præcipitur: quia arrogantes
quidem, sed tamen fideles, pro eo quod iam intus sunt, per se-
ptem sacrificia reuocari non possunt. Quos tamen sub Heliu
specie sententia diuina redarguit, atque in eis non veritatis sen
tias, sed elationis mentem ac verba tumida reprehendit.
Quæ nimirum reprehensio quid aliud signat, nisi quòd eos in-
trà positos supernæ districtionis increpatio, vel per flagellum
corrigit, vel per iustum examen sibimetipsis relinquit? Tales
quippe intra sanctam Ecclesiam recta quidem prædicãt, sed ta-
men deo iudice audire merentur aduersa, quia per ea bona quę
non propria proferunt, non authoris sui gloriam, sed propriam
laudem quærunt. Vnde hoc quoque cautè pẽsandum est, quod
diuina voce de Heliu dicitur: Quis est iste? Prima quippe ex-
probratio, est talis interrogatio. Nam quis est iste nõ dicimus, F
nisi de eo vtique quem nescimus. Nescire autem dei, reproba-
re est: vnde quibusdam quos reprobat, in fine dicturus est: Ne- *Luc. 13.*
scio vos vnde sitis, discedite à me omnes operarij iniquitatis.
Quid est ergo de hoc arrogante requirere, quis est iste, nisi a-
pertè dicere: Ego arrogantes nescio, id est, eorum vitam in sa-
piẽtiæ meæ virtute non approbo? qũia laudibus humanis dum
inflantur, à vera gloria æternæ retributionis inanescunt. Cuius
dum sententias minimè respuit, sed tamen eum ipsum qui illas
protulit reprehendit, quasi apertè insinuat dicẽs: Noui quæ di-
cit, sed ignoro qui dicit: quia veraciter prolata approbo, sed eũ
qui de bonis quæ profert extollitur, nõ agnosco. Vt verò aper-
tius ostendamus in elationis iactantia Heliu quàm turpiter de-
fluat, formã prius ostendere boni prædicatoris debemus, quare
nus ex statu huius rectitudinis, monstretur liquidò tortitudo
quàm praua sit incuruationis. Sanctæ vniuersalis Ecclesię spiri
talis quisque prædicator, in cunctis quæ dicit, solerti cura se in-
spiciat: ne in eo quòd recta prædicat, vitio se elationis extollat,
ne vita à lingua discordet: ne pacẽ quã in Ecclesia annunciat, in
seipso dũ bene dicit, & malè viuit amittat. Sed studet summo-
pere cõtra maledicos rumores aduersantiũ, & defendere loquẽ-
do quod viuit, & ornare viuẽdo quod dicit: Nec in his omnib⁹

Universidad de Deusto
Biblioteca

G vt loqueretur accipit: non suis se æstimat meritis,sed eorũ intercessionibus pro quibus loquitur accepisse. Sicq; dum se infra deiicit,super est,quia suæ nimirum magis mercedi proficit, eo quòd bona quæ exercere prœualet,alienis meritis reddit.Indignum se omnibus iudicat, etiam cùm dignius cunctis viuat. Scit enim quòd bona quę innotescunt hominibus,sine periculo esse vix possunt.Et quanuis sapientem se esse sentiat: vellet tamen esse sapiens,non videri,atque hoc sibi omnimodo quod loquendo proditur pertimescit,& si liceat,tacere appetit,dum esse multis tutius silentium cernit: eósque se fœliciores putat. quos intra sanctam Ecclesiam locus inferior per silentium occultat:& tamen vt sanctã Ecclesiam defendat,quia ad loquendum vi charitatis impellitur,ex necessitate quidem officium locutionis suscipit: sed ex magno desiderio otium taciturnitatis quærit.Hoc seruat voto,illud exercet ministerio.Hanc autem dicendi formulam arrogantes ignorant.Neque enim loquuntur,quia causæ eueniunt,sed causas euenire appetunt vt loquãtur. Quorum nunc Heliu speciem signat, qui in locutione sua immensо se vitio elationis exaltat. Igitur finitis beati Iob sermonibus subditur:

Textus capitis triceſimiſecundi libri beati Iob.

H Miserunt autẽ tres viri isti respondere Iob,eo quòd iustus sibi videretur. Et iratus indignatúsque est Heliu filius Barachel Buzites, de cognatione Ram. Iratus est autẽ aduersum Iob,eo quòd iustum se esse diceret coram deo.Porrò aduersum amicos eius indignatus est, eo quòd non inuenissent responsionem rationabilem,sed tãtummodo cõdemnassent Iob.Igitur Heliu expectauit Iob loquentem, eo quòd seniores essent qui loquebantur. Cùm autem vidisset quòd tres respondere non potuissent,iratus est vehemẽter. Respondénsque Heliu filius Barachel Buzites dixit.Iunior sum tempore,vos autẽ antiquiores . Idcirco demisso capite veritus sum indicare vobis meam sentẽtiam:Sperabã enim quòd ætas prolixior loqueretur:& annorum multitudo doceret sapientiam.Sed vt video,spiritus est in hominibus, & inspiratio omnipotentis dat intelligentiam. Non sunt longæui sapientes,nec senes intelligunt iudicium.Ideo dicam : audite me,& ostendam vobis etiam ego meam sapientiam . Expectaui enim sermones vestros:audiui prudentiam vestram.Donec discerem sermonibus vestris,& donec putabam vos aliquid dicere,considerabam.Sed vt video,non est qui arguere possit Iob : & respondere ex vobis sermonibus eius.Ne fortè dicatis:inuenimus sapientiam:deus proiecit eum,non homo.Nihil locutus est mihi , & ego non secundum sermones vestros respondebo illi.Extimuerunt,nec responderunt vltra,abstulerúntque à se eloquium.Quoniam igitur expectaui,& non sunt locuti:steterunt, nec responderunt vltrà: respondebo & ego partem meam , & ostendam scientiam meam.Plenus enim sum sermonibus, & coarctat me spiritus vteri mei.En venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas nouas dirumpit . Loquar & respirabo paululum:aperiam labia mea:& respondebo.Non accipiam personam viri,& deum homini non æquabo . Nescio enim quandiu subsistam: & si post modicum tollat me factor meus.

Quòd nomen Heliu, & loci & cognationis eius , intentionem ipsius denotant. Caput V.

OMiserunt autem tres viri isti respondere Iob , eo quòd iustus sibi videretur.) Hoc quod de eo dicitur,eo quòd iustus sibi videretur, sacræ huius scriptor historiæ ad amicorum iudicium retulit,non autem beatum Iob de elationis K tumore reprobauit.Sequitur:Et iratus indignatúsque est Heliu filius Barachel Buzites de cognatione Ram.) Bene hæc ipsa vel eius,vel parentis,vel loci,vel cognationis nomina, notam propriæ exprimunt actionis . Heliu quippe interpretatum sonat deus meus iste,vel deus dominus. Per quem,sicut superius diximus,designatur recta fides arrogantium intra Ecclesiam positorum . Vnde eis & hocipsum eius etiam nomen congruit. Nam quanuis iuxta dominica præcepta non viuunt , deum tamen dominum esse recognoscũt: quia in veritate carnis etiam formam deitatis intelligunt,sicut per Prophetam dicitur : Scitote quoniam dominus ipse est deus.Barachel vero interpretatum , dicitur benedictio dei: Buzites autem contemptibilis. Quod arroganter prædicantibus bene vtrunque concordat: quia in prædicationis facundia benedictionem quidem gratiæ diuinæ percipiunt: sed in elatis suis moribus esse eam contemptibilem ostendunt.Ipsa quippe quæ acceperunt bona, eo despicabilia faciunt,quo nequaquam eis bene vti nouerunt.Aptè autem etiam de cognatione Ram dicitur . Ram quippe interpretatur excelsus.Excelsus nanque est fidelium populus,qui huius vitæ infima & abiecta contemnit . Excelsi sunt qui dicere cum Paulo nouerunt:Nostra cõuersatio in cœlis est.Heliu itaque de cognatione Ram dicitur:quia vnusquisque prædicator arrogans intra vniuersalem Ecclesiam positus, sanctis populis fidei veritate sociatur,quanuis ab eorum vita elationis prauitate disiungitur. Sequitur:

Psal.99.

Philip.3.

L

Quòd sectatores vanæ gloriæ , dum se omnibus præferunt, alios nihil scire,nec rectè viuere iudicant.

Iratus est autem aduersus Iob,eo quòd iustum se diceret coram deo . Porrò aduersus amicos eius indignatus est , eo quòd non inuenissent responsionem rationabilem, sed tãtummodo condemnassent Iob.) Solerter intuendum est quòd beatũ Iob ideo reprehendit,quòd coram deo se iustum esse dixerit: amicos vero eius ideo redarguit,quòd condemnantes eum,responsionem contra illum rationabilem non dederunt.Istis nanque indiciis apertè colligitur, quòd per eum species amatorum vanæ gloriæ designatur . Iob quippe de præsumpta iustitia, amicos verò eius de stulta responsione redarguit.Cuncti enim vanæ gloriæ sectatores,dum se omnibus præferunt,alios quidem de fatuis sensibus , alios autem de indignis meritis reprehendunt,id est,alios censent nihil scire, alios non bene viuere . Et quanuis iustè omnes extra Ecclesiam positos praua sentire redarguunt,tamen etiã eos qui intus sunt,pro vitæ despectu contemnunt,& contra illos ex magnitudine rectè sentiendi, contra istos verò quasi ex merito bene viuendi superbiunt.

Caput VI.

BEne autem Heliu modo beatum Iob, modo amicos eius increpare perhibetur:quia amatores vanæ gloriæ aliquãdo intra sanctam Ecclesiam constituti,& aduersarios premunt dum vera prædicant , & eiusdem sanctæ Ecclesiæ moribus contradicunt , dum de ipsa prædicatione gloriantur . Premunt aduersarios virtute dicti , premunt sanctam Ecclesiam, qualitate dicendi.Illos prædicatione veritatis, istam vitio elationis impugnãt.Sequitur:Igitur Heliu expectauit Iob loquẽtem,eo quòd seniores essent qui loquebantur. Cùm autem vidisset quòd tres respondere non potuissent,iratus est vehemẽter.) Quanuis sancta Ecclesia sit proculdubio aduersariis suis antiquior,quia de illa ipsi,non autem exiit ipsa de illis: sicut de eis per Ioannem dicitur : Ex nobis exierunt , sed non erant ex nobis,rectè tamẽ eisdem aduersariis Heliu iunior fuisse describitur: quia nimirum post exorta hæreticorum bella , esse intra sanctam Ecclesiam fastu scientiæ inflati arrogantes cœperunt. Cùm enim grauiora hostiũ prodierẽ certamina,tunc sunt profectò subtiliora sensuum spicula requisita , tunc argumẽtorum obstacula,tunc perplexior indago verborũ. Quæ sæpe viri feruentes ingenio , dum congruè inueniunt , arroganter intumescunt,& quod per elationis vitium plærunque contingit,iisdẽ acutis sensibus quibus hostem feriunt, prosternuntur : dum in his quæ rectè de deo sentiunt,non dei,sed suam gloriam quærunt.Vnde Heliu quoque multa quidem rectè loquitur: & tamen diuina voce ac si peruersa dixerit , increpatur. Cum verò dicitur,quia Heliu expectauit Iob loquẽtem,eo quòd seniores essent

M

A essent qui loquebantur:apertè beato Iob non pro sua, sed pro amicorum reuerentia honorem reseruasse monstratur: quia vi delicet arrogantes intra positi eandem sanctam Ecclesiam quã defendunt despiciunt,& plærunque contingit, vt plus ingenia male sapientium , quàm simplicem vitam innocentium venerentur:plus reseruent linguis extrà loquentium, quàm meritis intrà positorum:quanuis vtrisque ex diuerso obuient , cùm & ab illis rectitudine sensuum,& à sancta Ecclesia morum prauitate discordent. Sequitur:Respõdénsque Heliu filius Barachel Buzites dixit:Iunior sum tempore,vos autem antiquiores.Idcirco demisso capite veritus sum indicare vobis meam sententiam.Sperabã enim quòd ætas prolixior loqueretur,& annorũ multitudo doceret sapientiam.) Cuncta hæc quæ ab eo per tumorem superbiæ proferuntur , cursim potius perstringenda sunt,quàm attentius exponenda. Quæ enim soliditate grauitatis carent,expositionis subtilitate non indigent.Sed solum puto breuiter intimandum , quòd Heliu quandiu pro ætatis suæ respectu tacuit,sapientior fuit:cùm vero in aliis annorum multitudinem semetipsum præferens despicit,quàm pueriliter despiat ostendit.Nam contra eius sententiam, & ætas prolixior loquitur:& per annorum multitudinem sapiẽtia docetur, quia etsi longæuitas sensum non præbet , vsum tamen vehementer exercet. Sequitur.

B *Quòd quatuor modis arrogantium tumor dignoscitur.Cùm autem bonum à seipsis habere se æstimant , aut à deo,sed meritis suis : aut cùm se iactant habere quod non habent,aut cùm ex eo quod singulariter sibi habere videntur,cæteros contemnunt.*

Sed vt video,spiritus est in hominibus,& inspiratio omnipotentis dat intelligentiam.) Hæc rectè diceret, si eandem intelligentiam sibi præ cæteris non arrogaret. Neque enim parua condemnatio est ex eo bono quod communiter datur,priuatè gloriari,scire bonum vnde acceperit , & nescire quomodo bono vti debeat quod accepit.

Arrogantium tumor.

Caput VII.

QVatuor quippe sunt species quibus omnis tumor arrogantium demõstratur,cùm bonum aut à semetipsis habere se æstimant,aut si sibi datum desuper credunt,pro suis se hoc accepisse meritis putãt,aut certe cùm iactãt se habere quod non habent,aut despectis cæteris singulariter videri appetunt habere quod habẽt. A semetipso enim bonum se habere iactabat,cui per Apostolũ dicitur : Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti,quid gloriaris quasi non acceperis ? Rursum ne dari nobis bonum gratiæ pro nostris præcedentibus meritis crederemus, idem Apostolus admonet dicens : Gratia estis saluati per fidem,& hoc non ex vobis,sed dei donum est, nõ ex operibus,vt ne quis glorietur.Qui etiam de semetipso ait : Qui prius fui blasphemus, & persecutor, & contumeliosus : sed misericordiam consecutus sum.Quibus verbis apertè declarat,quòd gratia non pro meritis tribuatur,dum ex seipso docuit , & quid de malitia meruit, & quid de beneuolentia accepit.Rursum nonnulli iactãt se habere quod non habent , sicut diuina voce per Prophetam de Moab dicitur:Superbiam eius, & arrogantiam eius ego noui, & quòd non sit iuxta eum virtus eius . Et sicut angelo Ecclesiæ Laodicæ dicitur:Quia dicis quòd diues sum & locupletatus,& nullius egeo,& nescis quia tu es miser , & miserabilis , & pauper,& cæcus,& nudus.Rursum nonnulli despectis cæteris videri appetunt singulariter bonum habere quod habent . Vnde & Pharisæus idcirco de templo absque iustificatione descendit:quia bonorum operum meritum sibi quasi singulariter tribuens oranti publicano se prætulit.Sancti quoque Apostoli ab hoc elationis vitio reuocantur,qui de prædicatione redeuntes, cùm elati dicerent:Domine in nomine tuo etiam dæmonia nobis subiecta sunt : ne de hac miraculorum singularitate gauderent,ilico eis respondebit dominus, dicẽs: Videbam Satanam, velut fulgur de cœlo cadentem.Ipse quippe singulariter elatus dixerat:Super astra cœli exaltabo solium meum,sedebo in monte testamenti in lateribus Aquilonis : similis ero altissimo . Et mirè dominus vt in discipulorum cordibus elationem premeret,mox iudiciũ ruinæ retulit,quod ipse magister elationis accepit: vt in authore superbiæ discerent,quid de elationis vitio formidarent.In hac itaque arrogantiæ quarta specie crebrò humanus animus labitur:vt id quod habet,habere se singulariter D glorietur.In qua tamen similitudini diabolicæ vicinius appropinquat : quia quisquis bonum se habere singulariter gaudet, quisquis videri sublimior cæteris quærit, illum videlicet imitatur , qui despecto bono societatis angelorum , sedem suam ad Aquilonem ponens , & altissimi similitudinem superbè appetens , per iniquum desiderium quasi ad quoddam culmen conatus est singularitatis erumpere.Heliu ergo quanuis dari à domino sapientiam confitetur , in hac tamen elationis specie labitur, vt sapientiorem se cæteris gaudeat , & quasi de singulari bono sese inaniter extollat.Quod verbis sequentibus indicat, dicens.Non sunt longæui sapientes,nec senes intelligunt iudicium,ideo dicam:audite me,ostendam vobis,& ego meam sapientiam.Expectaui enim sermones vestros,audiui prudẽtiam vestram donec diseeptaretis sermonibus , & donec putabam vos aliquid dicere considerabam.) Quantum ad intentionem literæ spectabat,loquens Heliu indicat quàm superbè tacuerit. Cùm enim dicit:Expectaui sermones vestros,& putabam vos aliquid dicere:apertè declarat se ad verba senum iudicantis potius studio , quàm tacentis voto tacuisse . Quanuis hæc melius vitam arrogantium designant,qui aliquando intra sanctam Ecclesiam positi , cùm eiusdem sanctæ Ecclesiæ aduersarios conspiciunt,non in eis annos temporum , sed intentionem solent pensare verborum. Nam quantolibet sint eisdem arrogãtibus antiquiores hæretici,eos audacter comprimũt,in quorum ver- E bis dogmata peruersa reprehendunt. Sequitur: Sed vt video, non est qui arguere possit Iob,& respondere ex vobis sermonibus eius : ne fortè dicatis: inuenimus sapientiam,deus proiecit eum,non homo.)

Arrogantes , voces Ecclesiæ sibi dici,dissimulant.

F

Caput VIII.

SÆpe hæretici per hoc quòd esse , & hominibus despicabiles solent,cùm à cunctis ferè gentibus sanctam Ecclesiam venerari conspiciunt , opinionem eius quibus valent obtrectationibus lacerare contendunt, dicentes: Idcirco illi cuncta temporalia suppetunt, quia ei præmia æternorum munerũ subtrahuntur.Quorum vocibus Heliu obuiat,dicens:Ne fortè dicatis,inuenimus sapiẽtiam,deus proiecit eum,non homo.Ac si arrogantes intra sanctam Ecclesiam, sed tamen fideles cõtra hæreticos dicant: Per hoc quòd sanctam Ecclesiam in honore hominum florere temporaliter cernitis , proiectam eam à domino non credatis.Scit enim redemptor eius,& in hoc itinere solatia venienti tribuere , & peruenienti ad æternam patriam superna præmia reseruare.Incassum igitur dicitis:quia deus eã, & non homo proiecerit,cum venerati illam à cunctis ferè hominibus videtis,quia sic ei terrenæ gloriæ adiumentum tribuitur , vt per hoc multiplicius etiam ad cœlestia subuehatur. Sequitur:Nihil locutus est mihi,& ego non secũdum vestros sermones respondebo illi.) Quid est quod ait , Nihil locutus est mihi? Nũquid sancta Ecclesia per prædicatores iustos cùm intra se arrogantes conspicit , erudire ac redarguere prætermittit?Exercet hęc,& quotidie exercere non cessat. Sed Heliu qui loquentem publicè beatum Iob audierat,dicat : Nihil locutus est mihi , quia nimirum omnes arrogantes voces quidem sanctæ Ecclesiæ audiunt,sed sibi eas dici dissimulant, quando elationis vitium emendare cõtemnunt.Nec se de superbia redarguí æstimant,quia esse se humiles putãt,qui etiam redargui despiciunt,dum sapientiores se & ipsis redarguentibus arbitrantur.Quod vero ait:Et ego non secundum sermones vestros respondebo ei:bene beato Iob non secũdum sermones eorũ respondere se dicit.Arrogãtes enim intra sanctam Ecclesiam positi,respondent cõtra eam:sed non sicut hæretici exterius cõstituti.Neque enim contradicunt ei praua prædicãdo, sed peruerse viuendo:quia nec de deo vt hæretici indigna sentiũt:sed de se plus quàm necesse est digna suspicantur. Sequitur.

Caput IX.

EXtimuerunt nec responderunt vltrà, abstulerúntque à se eloquium.) Bene ad Heliu verba amici Iob extimuisse referuntur , quia nonnunquam arrogantes Ecclesiæ defensores, quanuis ordinem dicendi non teneant , tamen aduersarios ipsa dictorum virtute perturbant.Sequitur: Quoniam igitur expectaui,& non sunt locuti:steterunt , nec responderunt vltrà.)

Universidad de Deusto
Biblioteca

G vltrà.) Finis esse locutionis sapientium solet: vt eousque dicant quo aduersariis silentium imponant. Non enim se ostendere, sed praua docentes compescere cupiunt. Postquam vero de amicis Iob dictum est: Extimuerunt, nec responderunt vltrà, ab stulerúntque à se eloquium: Heliu subiungẽs, ait: Expectaui, & non sunt locuti: steterunt, nec respondetunt vltrà. Et illis iam silentibus adhuc verba multiplicat: quia videlicet vir arrogans, & formam in se arrogantium intentans, non aduersariorum dicta superare, sed suam sapiẽtiam ostentare festinat. Vnde & sequitur. Respondebo & ego partem meam, & ostendam scientiam meam.) Hanc enim partem suã omnis arrogans æstimat, si scientiam non tam habeat quàm ostendat, quia nimirum omnes elati scientiam habere non apperunt, sed ostendere. Quo cótra bene per Moysen dicitur: Vas quod non habuerit operculum, nec ligaturam desuper, immundum erit. Tegmen quippe operculi, vel ligatura, est censura disciplinæ: qua quisquis nõ premitur, quasi vas immundum pollutúmque reprobatur: An non vas sine operculo Heliu fuerat, qui hanc esse partem suam æstimauerat, si ostẽderet scientiam quam habebat? Quasi enim vas sine operculo, vel ligatura polluitur, qui per studium ostentationis parens, nullo velamine taciturnitatis operitur.

Caput X.

H PRædicatores autem sancti partem suam reputant, si intus quidem ipsi de sapientia gaudeant, foris autem alios ab errore compescant, neque à se ipsi ita loquendo exeunt, vt gaudium mentis in ostensione ponant disertæ locutionis: sed bonum scientiæ in cordis secreto meditantur, & ibi gaudent vbi hoc percipiunt, non vbi inter tot tentationum laqueos innotescere compelluntur: quanuis cùm bonum quod accipiũt, innotescunt: media interueniente charitate, ex profectu audiẽtium, & non ex propria ostensione gratulantur. Arrogantes enim cùm scientiam accipiunt, nihil se accepisse æstimant, si hãc eos occultam habere contingat. Nusquam quippe suum gaudium, nisi in ore hominum ponunt. Vnde & fatuæ virgines in *Matth. 25.* vasis suis oleum non sumpsisse referuntur: quia arrogantes omnes cùm se ab aliquibus fortasse vitiis continent, bonum gloriæ intra conscientias habere non possunt. In vase autem pro- *2. Cor. 1.* prio sumpserat Paulus oleũ, qui dicebat: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Inane ergo vasculum ferre, est intus corde vacuo, foris humani fauoris iudicium quærere. Heliu itaque quia gloriam dum exterius quærit, intra vas oleũ non habet, dicit: Respondebo & ego partem meam, & ostendam scientiam meam. Vnde & hocipsum quod de feruore vanæ gloriæ intus patitur, verbis sequentibus aperit, dicens:

Quòd superbi spiritu sanctο plenos se esse asserunt, cuius feruor in virtute minoris intelligentia animos superat & transcendit.

Plenus sum fermonibus, & coarctat me spiritus vteri mei. En venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagun- I culas nouas dirumpit. Loquar & respirabo paululum, aperiam labia mea, & respondebo.) Nonnunquam arrogantes viri, dũ prædicatores sanctos magna eloqui, ac pro locutione sua venerati conspiciunt, locutionis eorum celsitudinem, & non vtilitatem intentionis imitantur, neque hoc amant quod illi appetũt, sed hoc summopere appetunt, quòd clari hominibus ostendãtur. Nã sæpe contingit vt sapientes viri cùm se non audiri considerant, ori suo silentium indicãt, sed dum plærunque conspiciunt quòd iniquorum facinora ipsis tacentibus, & non corripientibus crescunt, vim quandam spiritus sustinent, vt in locutionem apertæ correptionis erumpant. Vnde propheta Hiere- *Hierem. 20.* mias cùm prædicationis sibi silentium indixisset dicens: Non recordabor eius, neque loquar ultrà in nomine illius, ilico adiunxit: Et factus est in corde meo quasi ignis exæstuãs: clausúsque in ossibus meis, & defeci ferre non sustinens. Audiui enim contumelias multorum. Pro eo enim quòd se minimè audiri conspexit, silẽtium appetiit: sed cùm crescentia mala cerneret, in eodem silentio non permãsit. Quia enim foris tacuit: ex tædio locutionis intus ignem pertulit de zelo charitatis. Inflammantur quippe corda iustorũ, cùm non correpta crescere conspiciunt acta malorum: eorúmque culpæ se participes credunt, quòd in iniquitate crescere silendo permittunt. Dauid prophe- *Psal. 38.* ta postquam sibi silentium indixerat, dicens: Posui ori meo custodiam, dum consisteret peccator aduersum me: obmutui & humiliatus sum, & silui à bonis: in ipso suo silentio, iusto zelo K charitatis exarsit, qui ilico subdidit: Et dolor meus renouatus est. Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescer ignis. Intus ergo cor cõcaluit, quia dilectionis ardor per admonitionem locutionis exterius emanare recusauit. Ignis in meditatione cordis exarsit: quia increpatio delinquentium à correptione oris refrixit. Charitatis enim zelus consolatione admirabili augendo se temperat: quando contra iniquorum opera per vocem correptionis emanat: vt & quæ corrigere non valet, increpare non desinat: ne se participem delinquentium, ex consensu taciturnitatis addicat.

Caput XI.

Sed quia sæpe nonnulla vitia virtutes se esse mentiuntur, si- *Vitia sæpe mẽtiuntur se esse virtutes.* cut effusio nonnunquam misericordia: & tenacia, nonnunquam parsimonia: & crudelitas aliquando iustitia vult videri: ita plærunque mentem ad loquendi impetum, vanæ gloriæ anxietas nequaquam se intra silentium capiens quasi zelus charitatis inflammat: atque appetitæ ostensionis vis ad effrenationem locutionis impellit, & quasi sub studio consulendi libido erũpit apparendi. Non enim curat loquendo quid prosit, sed quid appareat: nec studet vt malum quod cernit corrigat, sed bonum quod sentit ostendat. Vnde Heliu quoque spiritu elationis extensus, & sese intra silentij claustra non capiens ait: L Plenus sum enim sermonibus, & coarctat me spiritus vteri mei. En venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas nouas dirumpit. Quod si intelligere spiritaliter debemus, hoc loco videlicet vẽtrem sinum cordis appellat. In mu- *Matth. 9.* sto vero sancti spiritus feruor accipitur, de quo in Euãgelio dominus dicit: Vinum nouum mittunt in vtres nouos. Ex quo dũ repentè replerentur apostoli: dum linguis omnibus loquerentur, à Iudeis nescientibus, sed tamen vera attestantibus dictum *Act. 2.* est: Hi musto pleni sunt. Lagunculas verò, infirmas ipsa humanitate conscientias, vel certè hæc terrena corporum vascula, non inconuenienter accipimus: de quibus Paulus apostolus ait: *2. Cor. 4.* Habemus thesaurum istũ in vasis fictilibus. Heliu autem, quia, sicut superius diximus, sic inflatione elationis extenditur, ac si ad loquendum per charitatis gratiam ardore spiritus sancti accẽdatur, sensus sui spiritum in eo quod tacuit, quasi musto absque spiraculo comparauit. Et benè ait: quod lagunculas nouas dissrumpit, quia sancti spiritus feruor, non solum veteri, sed etiã noua vita vix capitur. Mustum ergo lagunculas nouas dissrumpit, quia feruoris eius potentia etiam spiritalia corda transcendit. Loquar & respirabo paululũ, aperiam labia mea, & respondebo. Bene ait respirabo: quia sicut labor iustorum est videre praua nec corrigere, ita grauis est labor arrogantium, si quod sapiunt, non ostendunt. Vim quippe intrinsecus æstuantem ferre vix possunt, si omne quod sentiunt, paulo tardius innotescunt. Vnde necesse est vt cùm res bona agitur, prius eius elatio in corde vincatur, ne si à radice miseræ intẽtionis prodeat, amaros nequitiæ fructus producat.

Quòd bi qui adhuc vitiis impugnari se sentiunt, aliorum curam suscipere omnino non præsumant.

Caput XII.

HI ergo qui adhuc vitiorum bello subiacent, nequaquam per prædicationis vsum præesse magisterio cæterorum debent. Hinc est enim quod iuxta diuinæ dispẽsationis vocem, ab anno vicesimo & quinto Leuitæ tabernaculo seruiunt, sed à quinquagesimo custodes vasorum fiũt. Quid enim per annum quintum ac vicesimum, in quo flos iuuenturis oboritur, nisi ipsa contra vnum quodque vitium bella signantur? Et quid per quinquagesimum, in quo & iubilæi requies continetur, nisi interna requies edomito bello mentis exprimitur? Quid vero per vasa tabernaculi, nisi fidelium animæ figurãtur? Leuitæ ergo ab anno vicesimo & quinto tabernaculo seruiũt, & à quinquagesimo custodes vasorũ fiunt, vt videlicet qui adhuc inpugnãtũ vitiorũ certamina per cõsensum delectationis tolerãt, aliorũ curã suscipere non præsumãt: cùm vero tẽtationum bella subegerint, quo apud se iã de intima trãquillitate securi sunt, animarum custodiã sortiantur. Sed quis hæc tentatio- *Rom. 7.* num prælia sibi perfectè subigat: cùm Paulus dicat: Video aliã legem

A legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ: & captiuum me ducentem in lege peccati? Sed aliud est bella fortiter perpeti: aliud bellis eneruiter expugnari. In istis exercetur virtus, ne extolli debeat, in illis omnimodo extinguitur, ne subsistat. Qui igitur scit fortiter tentationem ferre certaminis, & cùm tentatione concutitur, in alta arce præsidet quietis, quia etiam apud semetipsum sub seipso esse contẽtiones vitiorum conspicit, quibus nulla factus delectatione cõsentit. Sequitur: Non accipiam personam viri, & deum homini non æquabo. Nescio enim quandiu subsistam, etsi post modicum tollat me factor meus.) Recta consideratio quòd deum homini idcirco non æquat, quia quandiu hic subsistat, vel quando ad dei iudicium tollatur, ignorat. Et bene ait: Post modicum tollat me factor meus, quia quamlibet longum fuerit tempus vitæ præsentis, eoipso breue est, quo permanens non est. Neque enim dignum est, vt diutinum iudicetur, quicquid fine circunscribitur. Sed inter has sentẽtias quas ex veritate solidas profert, ad verba rursum elationis erumpit, dicens.

Textus capitis tricesimitertij, libri beati Iob.

B AVdi igitur Iob eloquia mea, & omnes sermones meos ausculta. Ecce aperui os meum: loquatur lingua mea in faucibus meis. Simplici corde sermones mei: & sentẽtiam labia mea puram loquentur. Spiritus dei fecit me, & spiraculum omnipotentis viuificauit me. Si potes, responde mihi: & aduersus faciem meam cõsiste. Ecce & me sicut & te fecit deus, & de eodẽ luto ego quoque formatus sum. Veruntamen miraculum meum non te terreat, & eloquentia mea non sit tibi grauis. Dixisti ergo in auribus meis: & vocem verborum tuorum audiui. Mundus sum ego, & absque delicto immaculatus: & non est iniquitas in me. Quia querelas in me reperit, ideo arbitratus est me inimicum sibi. Posuit in neruo pedes meos, custodiuit omnes semitas meas. Hoc est ergo in quo non es iustificatus. Respondebo tibi, quia maior sit deus homine. Aduersus eũ contendis, quod non ad omnia verba responderit tibi. Semel loquitur deus: & secundo idipsum non repetit. Per somnium in visione nocturna: quando itruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo: tunc aperit aures virorũ, & erudiẽs eos instruit disciplina: vt auertat hominem ab his quæ fecit, & liberet eum de superbia, eruens a- M
C nimam eius à corruptione, & vitam illius vt non trãseat in gladium. Increpat quoque per dolorem in lectulo: & omnia ossa eius marcescere facit. Abominabilis ei fit in vita sua panis, & animæ illius cibus antè desiderabilis. Tabescet caro eius: & ossa quæ tecta fuerant, nudabuntur. Appropinquabit corruptioni anima eius: & vita illius mortiferis. Si fuerit pro eo angelus loquens vnum de similibus, vt annunciet hominis æquitatem: miserebitur eius, & dicet: Libera eum, & non descendat in corruptionem. Inueni in quo ei propitier. Consumpta est caro eius à supplicijs: reuertatur ad dies adolescentię suæ. Deprecabitur deum, & placabilis erit ei: & videbit faciẽ eius in iubilo: & reddet homini iustitiam suam. Respiciet homines, & dicet: Peccaui, & verè deliqui: & vt eram dignus, non recepi. Liberauit animam suam ne pergeret in interitũ, sed viuens lucem videret. Ecce hæc omnia operatur deus tribus vicibus per singulos: vt reuocet animas eorum à corruptione, & illuminet luce viuentium. Attende Iob & audi me: & tace dum ego loquor. Si autem habes quid loquaris: responde mihi. Loquere. Volo enim te apparere iustum. Quod si non habes: D audi me, & tace: & docebo te sapientiam.

Quòd superbi ecipsa quæ recte sentiunt, rectè proferre non possunt, vnde eos quos infra se vident, non consulendo, sed dominando alloquuntur.

Audi ergo Iob eloquia mea, & omnes sermones meos auscultа. Ecce aperui os meum, loquatur lingua mea in faucibus meis.) Pensemus de qua elatione descendit, quòd beatum Iob audire se admonet, quòd os aperuisse se perhibet, quòd linguã suam in faucibus loqui promittit. Hoc enim habet proprium *Proprium doctrinæ arrogantiũ.* doctrina arrogantium, vt humiliter nesciant inferre quod docent, & recta quæ sapiunt, rectè ministrare non possint. In verbis enim eorum proditur, quòd cùm docent, quasi in quodam sibi videtur sublimitatis culmine residere, eósque quos docẽt, vt longè infra se positos, veluti in imo respiciunt, quibus non consulendo loqui, sed vix dominãdo dignantur. Rectè autem his per Prophetam dominus dicit: Vos autem cum austeritate *Ezech. 37.* imperabatis eis, & cum potentia. Cum austeritate enim & potentia imperant, qui subditos suos non tranquillè ratiocinando corrigere, sed asperè inflectere dominando festinant.

Caput XIII.

AT contrà vera doctrina tanto vehementius hoc elationis vitium fugit per cogitationem, quanto ardẽtius verborum suorum iaculis ipsum magistrum elationis insequitur. Cauet enim ne eum magis elatis moribus predicet, quẽ in corde audientium sacris sermonibus insectatur. Humilitatẽ nanque, quæ magistra est omnium matérque virtutum, & loquendo dicere, & viuendo conatur ostendere: vt eam apud discipulos veritatis plus moribus quàm sermonibus eloquatur. Vnde Paulus Thessalonicensibus loquens, quasi culminis proprij Apostolatus oblitus ait: Facti sumus paruuli in medio vestrum. Vnde Petrus Apostolus cùm diceret: Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem, de ea quæ in vobis est spe, in ipsa doctrinæ scientia qualitatem docendi asserere esse seruandam, subdens: Sed cum modestia & timore, conscientiam habẽtes bonam. Hoc autem quod discipulo Paulus ait: Præcipe hæc & doce cum omni imperio, non dominationẽ potentiæ, sed authoritatem suadet vitæ. Cum impetio quippe docetur, quod prius agitur quàm dicatur. Nã doctrinæ subtrahit fiduciam, quando conscientia præpedit linguam. Non ergo ei potestatem elatæ locutionis, sed bonæ fiduciam insinuauit actionis. Vnde etiam de domino scriptũ est: Erat enim docens sicut potestatem habens: non sicut scribæ & pharisæi. Singula- *Matth. 7.* riter nanque ac principaliter solus ex potestate bona locutus est: quia ex infirmitate mala nulla cõmisit. Ex diuinitatis quippe potentia habuit id quod nobis per humanitatis suæ innocentiam ministrauit.

Quòd rectus ordo sit in doctrina: vt consideremus in primis quales sumus, & quales fuimus. Si nec sumus, nec fuimus, quales illi sunt quos emendare curamus, non extollamur. Item si nulla bona in eis sunt, quorum mala corrigimus, summopere attendendum est, quòd ita illos potest diuina gratia permutare, vt nos posterius in bonis quæ antè accepimus, præueniant. F

Caput XIIII.

NOs enim quia infirmi homines sumus, cùm de deo ho- *Considerationes habẽde in aliorum correctione. Prima.* minibus loquimur, debemus primum meminisse quod sumus, vt ex propria infirmitate pensemus quo docẽdi ordine infirmis fratribus cõsulamus. Cõsideremus igitur, quia aut tales sumus, quales nõnullos corrigimus, aut tales aliquãdo fuimus, etsi iam diuina gratia operãte non sumus: vt tanto tem- *Secunda.* perantius humili corde corrigamus, quãto nosmetipsos verius in his quos emẽdamus agnoscimus. Si autẽ tales nec sumus, nec fuimus, quales adhuc illi sunt quos emendare curamus: ne cor nostrũ fortè superbiat, & de ipsa innocẽtia peius ruat, quorum mala corrigimus, alia eorũ bona nobis ante oculos reuocemus. *Tertia.* Quæ si omnino nulla sunt, ad occulta dei iudicia recurramus, quia sicut nos meriti nullis hocipsum bonũ quod habemus, accepimus: ita illos quoq; potest gratia supernę virtutis infundere, vt exeitati posterius etiã ipsa possint bona quę nos antè recepimus præuenire. Quis enim crederet ꝙ per Apostolat⁹ meritũ Saulus lapidatũ Stephanũ præcessurus erat: ꝙ in morte eius lapidantium

Universidad de Deusto Biblioteca

G lapidantium vestimenta seruabat. His ergo primùm cogitationibus humiliari cor debet,& tunc demum delinquentium iniquitas increpari. Sed hunc,vt sæpe dictum est,locutionis modum Heliu ignorare ostenditur, qui in locutione sua elationis typho quasi potentia cuiusdam authoritatis inflatur,dicẽs: Audi igitur Iob eloquia mea: & omnes sermones meos ausculta. Ecce aperui os meum, loquatur lingua mea in faucibus meis.) In faucibus verò loqui est silẽter dicere,& non clamoribus vociferari. Quibus verbis arrogantes intra sanctam Ecclesiam positos signat. Hi enim velut in faucibus loqui dicuntur, quando non contra aduersarios extrà viuentes† clamant:sed quosdam intra sinũ sanctæ Ecclesiæ quasi vicinos,ac iuxta positos increpant. Sępe verò arrogantes eandem quam tenent arrogantiam se fugere ostendunt,& dum sic cuncta agunt,vt nullum lateat, hæc priuatè singulis quasi latenter narrant: quatenus non solũ de sensu intelligentiæ,sed de ipso apud homines etiam arrogãtiæ contemptu gloriẽtur. Vnde nunc dicitur: Loquatur lingua mea in faucibus meis. Ac si apertè dicatur: Quæ contra te prudenter sentio,ecce silenter narro. Aliquando autem in tantam imprudentiæ elationem prosiliunt,vt aliis tacentibus, ipsi soleant laudare quod dicunt. Vnde subiungit: Simplici è corde meo sermones mei,& sententiam labia mea puram loquẽtur.) Magnę virtutis laus est simplicitas locutionis. Quam quia arrogantes non habent, habere se hanc sollicitius asserunt: vt securius audiantur. Et purè se locuturos denunciant: quia duplicitatis H suæ malitiam deprehendi formidant. Sæpe autem & falsis vera permiscent: vt inde eorum mendacio citius credatur, vnde inesse eis assertio veritatis agnoscitur. Quia igitur Heliu & purè se locuturum perhibuit, & dicta sua appellando sentẽtias fauore præcucurrit, eandem iam sententiam quam promisit adiungit, dicens:

† aduersarios exeuntes.

Quòd sermo inordinatè prolatus, scientiam quam in audientium sensibus gignere debuerat, fœdat, & quid sit, quòd vir qui seminis fluxum sustinebat, immundus erat. Caput XV.

SPiritus dei fecit me,& spiraculum omnipotentis viuificauit me.) Subditurus vera, præmisit elata, & dicturus hoc quod rectè saperet,antè innotuit quantum tumeret. Sic nimirum sic arrogantium mentes insaniunt, vt & in eis quæ rectè sentiunt,elationis suæ tortitudine deprauentur. Vnde fit vt etiam eorum recta auditores nequaquam instruant: quia profectò illos per ea quæ tumidè sentiunt, non ad sui reuerentiam, sed ad contemptum vocant. Dúmque dictis prudentibus stultitiæ verba miscent: quia stultitia ab audiente despicitur, etiam prudẽtia non tenetur. Hinc enim per Moysen dicitur: Vir qui fluxum seminis sustinet, immundus erit. *Leui.15.* Quid est enim sermo nisi semen? Qui dum ordinatè emittitur, audientis mens quasi concipiẽtis vterus ad boni operis prolem fœtatur: Si verò importunè defluit, emittentem polluens, generãdi virtutem per- I dit. Nam si sermo semen non esset, de prædicãte Paulo nequaquam Athenienses dicerent: Quid vult sibi seminiuerbius hic dicere? De quo & Lucas dicit: Ipse enim erat dux verbi. *Acto.14.* Semẽ ergo vsui propaginis dicatum incompetenter fluens, cætera membra coinquinat: cùm sermo per quem in audientium sensibus nasci scientia debuit, si inordinatè prodeat, etiam quæ rectè senserit fœdat. Vnde Heliu quoque etiam quę rectè potest sentire, commaculat: dũ cui vel quid loquatur ignorat. Et quasi fluxum seminis sustinet, cùm linguam vtilitati congruam, per verba vanæ locutionis mouet. Bono autem ordine,& factum se astruit,& animatum. Per spiritum factum,& per spiraculum se narrat animatum. Facto quippe Adam, scriptum est: Inspirauit in faciem eius spiraculum vitę,& factus est homo in animã viuẽtem. *Gene.2.* Sed hæc quæ rectè astruit, vtrum rectè exequatur, audiamus. Sequitur: Si potes responde mihi: & aduersus faciem meam resiste.) Ecce dum narrat ordinem veræ conditionis, in fastum subitò superbæ elationis erumpit, atque aliis verbis hoc idem replicat, dicẽs: Ecce & me sicut & te fecit deus: & de eodem luto ego quoque formatus sum. Veruntamen miraculum meum non te terreat, & eloquentia mea non sit tibi grauis.) Quid est hoc quòd Heliu ordinem verę conditionis agnoscit, & modum rectæ locutionis ignorat? Quid est quòd se beato Iob,& cõditus exæquat,& locuturus exaltat, nisi hoc quòd arrogantes omnes cunctis quidem hominibus se æqualiter conditos meminerunt, sed per fastũ scientiæ auditores suos æquales sibi, vel esse vel credere dedignantur: eisque se per naturæ conditionẽ conferunt, sed per tumorem scientiæ superponũt? K Æquales quidem se iudicant extitisse nascendo, sed non æquales remansisse viuendo. Atque in eo quòd æquales quasi viuendo iam non sunt, illud ad maius miraculum reuocant, quòd æquales nascendo fuerũt. Vnde inflatus Heliu dicit: Ecce & me sicut & te fecit deus, & de eodem luto ego quoque formatus sum. Veruntamen miraculum meum non te terreat: & eloquẽtia mea non sit tibi grauis. Caput XVI.

HAbent hoc etiã arrogantes proprium quòd prius quàm dicant, mira se dicere semper existimãt, & locutionem suam admirãdo præueniunt: quia vel in acutis sensibus ipsa elatio quanta sit fatuitas, ignorant. Notandum quoque est quòd Paulus dum mirè Hebræos admoneret, adiunxit: Rogo autem vos fratres vt sufferatis verbum solatij, etenim perpaucis scripsi vobis. *Hebr.13.* Heliu autem inania protulit, & quasi consolãdo subiunxit: Miraculum meum non te terreat, & eloquentia mea non sit tibi grauis. Ille dicta sua verbum solatij: hic verò eloquentiam,& miraculum vocat. Ecce quàm distincti sapores prodeũt fructuum ex diuersa radice cogitationum. Ille de magnis humiliter sentit, iste de minimis se inaniter erigit. Quid ergo inter hæc nisi hoc solerter est intuendum quòd & ascensuri in imo se esse considerãt,& casuri semper in præcipiti stãt? Salomone attestante, qui ait: Ante ruinam exaltatur cor,& ante gloriam humiliatur. Sequitur:

Ascensuri in imo se considerant, & casuri semper in præcipiti stant.

Quòd superbi non tam consolari, quàm increpare desiderant.

L Dixisti ergo in auribus meis: & vocem verborum tuorum audiui.) Atque eandem vocem subiungens ait: Mundus sum ego,& absque delicto immaculatus, & non est iniquitas in me. Quia querelas in me reperit: ideo arbitratus est me inimicum sibi. Posuit in neruo pedes meos, custodiuit omnes semitas meas. Móxque contra hæc verba quæ beatum Iob dixisse narrauit, sententiam suam proferens, ait: Hoc est ergo in quo non es iustificatus.) Profectò beatus Iob veraciter dixerat, quòd absque culpa fuerit flagellatus. Hoc enim ipse de se quod de illo ad diabolũ dominus dixit: Commouisti me aduersus eum: vt affligerem illum frustra. Sed Heliu nõ credidit cessante culpa potuisse eum etiã pro gratia flagellari. Nesciebat enim flagellis eius non deleri vitiũ, sed meritum augeri,& pro eo quòd sine delicto se dixerat flagellatum, hac eum sentẽtia increpat, dicens: Hoc est ergo in quo non es iustificatus. Habent enim hoc arrogantes proprium, vt plus arguere appetant, quàm consolari: & quæque hominibus euenire cognoscunt, ex solis euenisse iniquitatibus arbitrẽtur. Nesciunt quippe occulta iudicia subtiliter quærere, atq; id quod non intelligunt, humiliter perscrutari, quia eos sæpe à secretis inuestigationibus iudiciorum dei, ipsa scientiæ suæ elatio deiicit dum extollit. M Obstaculum nanque veritatis est tumor mentis, quia dum inflat obnubilat. Qui & si quando sciẽtiam videntur adipisci, quasi de quodam rerum cortice, & non de secretæ dulcedinis medulla pascũtur, micantibúsque ingeniis sæpe exteriora tantummodo attingũt, sed interni gustum saporis ignorãt, videlicet foris acuti, sed intus cęci sunt. Neque id de deo sentiunt quod dulce interius sapiat, sed quod excussum exterius sonet. Qui etsi secreta quædã intelligendo percipiunt, eorum dulcedinem experiri non possunt, etsi nouerunt quomodo sunt, ignorant vt dixi quomodo sapiunt. Caput XVII.

Potest quis pro gratia flagellari. Proprium arrogantium.

Obstaculum veritatis tumor mentis.

ET fit plerunque vt fortiter dicant, sed tamen iuxta ea quę dicunt, viuere nesciant. Vnde bene quidam sapiens dixit: Mihi autem det deus, hæc dicere ex sententia. Sententia quippe à sensu vocata est. Et recta quæ intelligit, non ex sola scientia, sed ex sententia dicere appetit, qui nequaquam tantummodo sciendo dicere, sed sentiendo desiderat experiri quod dicit. Sed mens arrogantium dictorum suorum sensum non penetrat, quia ab interno gustu recto iudicio in eos fauores redigitur, quos foris amat. Vera autem scientia afficit, non extollit: nec superbientes quos repleuerit, sed lamentantes facit. Qua quisque cùm repletus fuerit: primo loco se scire appetit,& iam sui conscius, tanto per illam robustius sapit, quanto se infirmum in illa verius recognoscit, atque ampliorem viam huius scientiæ ipsa ei humilitas aperit: dúmque imbecillitatem suam

Vnde sententia.

Veræ scientiæ virtus.

A suam conspicit, ipsa ei cognitio secretorum sublimium abscõditos sinus pandit: qua cognitione pressus subtilior redditur, quo ad occulta rapiatur. Heliu ergo in flagellis beati Iob idcirco veracem rationem non inuenit, quia eam quęrere humiliter nescit,& increpare potius quàm consolari paratior dicit: Hoc est ergo in quo non es iustificatus. Notãdum quoque est quòd beatus Iob in neruo pedem suum positum dixit: sed nequaquã mũdum se hoc modo quo ei obiicitur, absque peccato vel immaculatum & sine iniquitate fuisse memorauit. Sed Heliu dũ cum austeritate studuit increpare quæ dicta sunt, mẽtiens addidit quæ dicta non sunt. Qui enim semper increpare appetunt, & nunquam fouere, multa plærunque increpãdo mentiuntur. Nam vt arguere doctè videantur, fingunt nonnunquam quæ redarguant, & cùm ipsi equino more in cursum suæ ostẽtationis inferueant, in subiectorum inuectionibus ex fictis sibi iniquitatibus campum parant. Sciendum præterea est, sicut & superius dixi: quòd arrogantes viri inflatis suis sermonibus sæpe fortia dicta permiscent, nec considerant aliquando quid iuuẽt, sed pensant studiosè quid doceant. Quorum nunc Heliu speciem tenet, qui non rectè viuere appetit, sed docere. Quia ergo sciens, sed arrogans loquitur, taceamus iam quod tumidum viuit,& audiamus quod solidum dicit. Post tot itaque elationis verba, tandem scientiam suam ostendere inchoans, ait: Respõdebo tibi quòd maior sit deus homine.) Dicatur fortassè ab a- B liquo: Quis istud vel cùm non audit ignorat? Sed nimirum hęc sententia vilis † creditur, si non ex ipsa intentionis suæ radice pensetur. Flagellato videlicet loquebatur, qui & percussionis verbera acceperat,& causas verberum nesciebat. Idcirco ergo intulit:

† al. humilis.

Caput XVIII.

REspondebo tibi quòd maior sit deus homine: vt flagellatus homo considerans quia illo maior est deus, in omne quod patitur, eius iudicio se postponat: cui se minorem esse non dubitat,& quod à meliore patitur, iustum credat, etiã si eiusdem iustitiæ causas ignorat. Quisquis enim etiã pro peccato percutitur, nisi murmurando renitatur: eoipso iam iustus esse inchoat, quo ferientis iustitiam non accusat. Homo nãque sub deo est conditus:& ad conditionis ordinem redit, quando sibi æquitatem iudicis sui etiam quam nõ intelligit, anteponit. Bene ergo dicitur: Respondebo tibi quòd maior sit deus homine: vt considerata potentia creatoris, deferueat tumor mentis per memoriam conditionis. Vnde Dauid propheta cùm percussionis pondere in excessum vocis erumpere cogeretur, ad considerationem conditionis suæ se recolligens, ait: Obmutui, & non aperui os meum: quoniam tu fecisti me. *Psalm.37.* Pensauit enim conditionis suæ ordinem,& iustitiã percussionis inuenit, quia qui benigne eum qui non erat condidit, eum profectò qui erat, C non nisi iustè percussit. Sequitur:

Quòd in scriptura sancta semel dixit deus quicquid expedit homini, nec singulis cogitationibus hominum, per prophetarum voces vel angelorum ministeria interrogatus respondeat.

Aduersus eum contendis, quòd non ad omnia verba respõderit tibi. Semel loquitur deus, & secundò idipsum non repetit.) Afflicti cordis est proprium: vt in omne quod appetit, & tamen rerum ordinem contrarium sentit, si possit fieri, cur ita, vel non ita sit, diuinis sibi respõderi vocibus velit: vt deum de cuncta rerum controuersia consulat,& respõsionis eius cognita ratione conquiescat. Heliu autem præuidens quòd scripturã sacrã dominus conderet: vt in ea vel publicis vel occultis cunctorum quæstionibus responderet, ait: Aduersus eum contendis, quod non ad omnia verba respõderit tibi. Semel loquitur deus,& secundò idipsum non repetit. Ac si diceret: Deus singulorum cordibus priuatis vocibus non respondet, sed tale eloquium construit, per quod cunctorum quæstionibus satisfacit.

Caput XIX.

IN scripturæ quippe eius eloquio causas nostras singuli si requirimus, inuenimus, nec opus est in eo quod specialiter quisque tolerat, responderi sibi diuina voce specialiter quærat. Ibi enim nobis omnibus in eo quod specialiter patimur, communiter respondetur, ibi vita præcedentium, fit forma sequentium. D Vt enim vnum è pluribus proferamus: ecce dum passione aliqua vel molestia carnis afficimur, scire fortassè occultas causas passionis eiusdem vel molestiæ optamus, quatenus in eo quod patimur, ex ipsa rerum sciẽtia consolemur. Sed quia de specialibus tentationibus nostris nequaquam nobis singulis specialiter respõdetur: ad scripturam sacram recurrimus. Ibi videlicet inuenimus quod Paulus carnis suæ infirmitate tẽtatus, audiuit: Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. *1.Cor.12.* Quod idcirco illi in infirmitate propria dictum est: ne sigillatim nobis omnibus diceretur. In scriptura igitur sacra vocem dei afflicto Paulo audiuimus, ne cùm fortassè affligimur, singuli audire eam priuata consolatione quæreremus. Nõ ergo dominus ad omnia verba nobis respondet: quia semel loquitur,& secundò idipsum nõ repetit, id est, in his quæ per scripturam sacram ad patres nostros protulit, nos erudire curauit. Discant itaque sanctæ doctores Ecclesię, discant & arrogantes cùm intra eam laborare quosdam pusillanimitate conspiciunt, quia in nobis deus ad verba omnia non respondet: quia semel loquitur deus,& idipsum secundò non repetit, id est cogitationibus vel tentationibus singulorum non iam passim per prophetarum voces, non iam per angelica officia satisfacit: quia in scriptura sacra quicquid potest singulis euenire comprehendit: atque in illa per exempla præcedentium, etiam vitam sequentium informare curauit. Quanuis quod ait: Semel loqui- E tur deus:& secundò idipsum non repetit: hoc intelligi subtilius potest: quòd pater vnigenitum consubstantialem sibi filium genuit. Loqui enim dei, est verbum genuisse. Semel autem loqui dei, est verbum aliud præter vnigenitum non habere. Vnde & aptè subditur: Et secundò idipsum non repetit: quia videlicet hocipsum verbum, id est, filium non nisi vnicum genuit. Quod autem non ait: locutus est, sed loquitur: non videlicet tempus præteritum nec futurum ponens: liquet omnibus quia deo nec pręteritum tempus congruit nec futurum. Tanto ergo in eo quodlibet tempus ponitur liberè: quanto nullum verè. Neque enim quodlibet liberè dici poterat, si saltem vnũ propriè diceretur. Inde itaque dici in deo tempus audaciter quodlibet licet: vnde in eo dici propriè nullum licet. Verbum nanque pater sine tempore genuit. Et quis dignè fari queat illam ineffabilem natiuitatem, quòd de æterno natus est coæternus, quòd existens ante secula genuit æqualem, quòd gignente natus posterior non est? Quæ videlicet nos mirari possumus, sed intueri minimè valemus. Illius autem natiuitatis vim iam mirari posse, aliquatenus videre est. Sed quomodo videmus quod nequaquam comprehendimus? Est autem quod de vsu carnis pertrahere ad sensum spiritus debemus. Nam si quis in tenebris clausis oculis iaceat: atque ante eum subitum lucernæ lumen erumpat, clausi eius oculi ipso aduentu luminis feriuntur vt patescant. Cur ergo turbati sunt, si clausi nihil viderunt? Nec F tamen aliquid perfectum fuit: quod videre clausi potuerunt. Nam si perfectè totum vidissent: cur aperti quærerent quod viderent? Sic itaque sic sumus: cum de incomprehensibili natiuitate intueri aliquid conamur. Eoipso enim quòd fulgoris admiratione percutitur animus: & quasi videt quod videri non valet: velut in tenebris positus, vim lucis oculus clausus videt. Heliu nanque ait: Semel loquitur deus: Dauid verò verbi vnigeniti natiuitatem intuẽs ait: Semel locutus est deus. Quia enim vnigenitus filius idem verbum patris & perfectione natus dicitur:& pro æternitate semper nasci perhibetur: sacra scriptura libere dicere de deo consueuit: quia locutus est, & loquitur. In eo enim quòd perfectum verbum genuit,& locutus est pater: in eo autem quòd semper gignit, vtique loquitur: quanuis hoc quod perfectum diximus, propriè non dicamus, neque enim quod factum non est, propriè dicitur esse perfectum: sed eius plenitudinem per quandam angustiam nostræ locutionis exprimimus: sicut etiam de patre dominus dicit: Estote perfecti, sicut & pater vester cœlestis perfectus est. *Matth.5.* Quia verò hæc diuinæ naturæ secreta admiratio non facile occupatis per terrena desideria mentibus innotescit: aptè dei locutio qualiter ad nos fiat insinuat dicens: Per somnium in visione nocturna: quando irruit sopor super homines,& dormiunt in lectulo.)

In scriptura sacra quicquid potest singulis euenire, dominus comprehendit, &c.

Universidad de Deusto Biblioteca

R. C5

G *Quòd in nocte vitæ præsentis diuina natura ad plenum non agnoscitur:& idipsum quod quasi in caligine conspici potest, tunc demum videmus, cùm ab huiusmodi mundi tumultuosa concupiscentia segregati, quasi clausis corporalibus sensibus in quiete contemplationis diuinæ dormimus.*

Caput XX.

Impedimentum cognitionis dei secretorum.

QVid est quod per somniū nobis locutio diuinitatis innotescit, nisi quòd dei secreta non cognoscimus, si in terrenis desideriis vigilemus? In somnio enim exteriores sensus dormiunt,& interiora cernuntur. Si ergo interna contemplari volumus, ab externa implicatione dormiamus. Vox videlicet dei quasi per somniū auditur, quando tranquilla mente ab huius seculi actione quiescitur:& in ipso mentis silentio diuina præcepta pēsantur. Cùm enim ab externis actionibus mens sopitur: tunc plenius mandatorum dei pondus agnoscitur. Tunc verba dei mens viuacius penetrat, cum ad se admittere curarum secularium tumultus recusat. Malè autem homo vigilat: quando eum secularium negociorum æstus insolenter inquietat. Aurem quippe cordis terrenarum cogitationū turba dum perstrepit claudit: atque in secretario mentis, quanto minus curarum tumultuantium sonus compescitur, tanto amplius vox præsidentis iudicis non auditur. Neq; enim perfectè homo sufficit ad vtraque diuisus: sed dū sic interius erudiri appetit vt tamen exterius implicetur: vnde exte-
H rius auditum aperit, inde interius obsurdescit.
Exod. 3. Moyses admixtus Ægyptiis quasi vigilabat: & idcirco vocē domini in Ægypto positus non audiebat. Sed extincto Ægyptio postquam in desertum fugit, illic dum quadraginta annis deguit, quasi ab inquietis terrenorum desideriorum tumultibus obdormiuit: atque idcirco diuinam vocem percipere meruit: quia per supernam gratiam quāto magis ab appetendis exterioribus torpuit,
Exod. 19. tanto verius ad cognoscenda interiora vigilauit: Rursus Israëlitici populi turbis prælatus, vt legis præcepta percipiat, in mōtem ducitur, atque vt interna penetret, ab externis tumultibus occultatur.

Caput XXI.

Cautela sanctorum virorum.

VNde & sancti viri qui exterioribus ministeriis deseruire officij necessitate coguntur: studiosè semper ad cordis secreta refugiunt: ibíque cogitationis intimæ cacumen ascendunt:& legem quasi in monte percipiunt: dum postpositis tumultibus actionum temporalium, in cōtemplationis suæ
Exemplum de Moyse. vertice supernæ voluntatis sententiam perscrutantur. Hinc est quòd idem Moyses crebrò de rebus dubiis ad tabernaculū redit, ibíque secretò dominum cōsulit: & quid certius decernat agnoscit. Relictis quippe turbis ad tabernaculū redire, est postpositis exteriorum tumultibus, secretum mentis intrare. Ibi enim dominus consulitur: & quod foris agendum est publicè, intus silenter auditur. Hoc quotidie boni rectores faciūt: cum se res dubias discernere non posse cognoscunt: ad secretū men-
I tis velut ad quoddam tabernaculum reuertuntur: diuináque lege perspecta, quasi coram posita arca dominum consulunt: & quod prius intus tacentes audiunt: hoc foris postmodum agentes innotescunt. Vt enim exterioribus officiis inoffensè deseruiant, ad secreta cordis recurrere incessabiliter curant:& sic vocem dei quasi per somnium audiunt, dum in meditatione mentis à carnalibus motibus abstrahūtur. Hinc est quòd sponsa in
Cant. 5. Canticis canticorum sponsi vocem quasi per somnium audierat, quæ dicebat: Ego dormio,& cor meum vigilat. Ac sic diceret: Dū exteriores sensus ab huius vitæ sollicitudinibus sopio: vacante mente viuacius interna cognosco. Foris dormio: sed intus cor vigilat: quia dum exteriora quasi non sentio, interiora solerter apprehendo. Bene ergo Heliu ait: Quia per somniū loquitur deus, atq; aptè subdidit, in visione nocturna.) Nocturna enim visio apparere contemplationi mentis sub quibusdam imaginibus solet. In diurna autem luce certius cernimus: in nocturna verò visione cunctanter videmus. Et quia sancti omnes quandiu in hac vita sunt, diuinæ naturæ secreta quasi sub quadam imaginatione conspiciunt, quia videlicet necdum sicut sunt, ea manifestius contemplantur, bene Heliu postquam dixit deum nobis per somnium loqui, subdidit: In visione nocturna.
Nox vitæ præsens. Nox quippe est vita præsens: in qua quādiu sumus, per hoc quòd interna cōspicimus, sub incerta imaginatione caligamus. Propheta nanque ad vidēdum dominum quadam se premi caligine sentiebat, dicens: Anima mea desiderauit te in nocte.
K *Esa. 26.* Ac si apertè diceret: In hac obscuritate vitæ præsentis videre te appeto: sed adhuc infirmitatis nubilo circumscribor. Dauid quoque huius noctis caliginem vidēs, claritatem veri luminis præstolatus ait:
Psal. 5. Mane astabo tibi,& videbo. Adhuc ergo in nocte minus se videre cōspicit: qui ad videndum deum futurum mane concupiscit. Quia verò, vt diximus, ab exteriori actione cessare dormire est: bene Heliu subdit: Quando irruit sopor super homines.) Quia autem sancti viri cum exteriori actioni non deseruiunt: intra mentis cubilia conquiescunt, aptè subiūgit: Et dormiunt in lectulo.) Sanctis enim viris dormire in lectulo, est intra mentis suæ cubile quiescere.
Psal. 149. Vnde scriptum est: Exultabunt sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis. Dicatur ergo quòd semel nobis loquitur deus per somnium in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo: quia nimirum tunc secreta diuinitatis agnoscimus, cum ab huius mundi tumultuosa concupiscentia intra mentis nostræ cubilia segregamur. Quia verò, vt sæpe iam diximus, aurem cordis tumultus secularium negociorū claudit: & quies secretæ considerationis aperit, aptè subiungit: Tunc aperit aures virorum:& erudiens eos instruit disciplina. Cùm enim ab exterioribus actionibus sopiuntur: aperta aure interni examinis causas audiunt. Qui dum subtiliter vel flagella publica vel iudicia occulta considerant: semetipsos afficere flen-
L do non cessant. Vnde bene dictum est:

Quòd quatuor modis in compunctione afficimur.

Et erudiens eos instruit disciplina: quia consideranti menti & sese per pœnitentiam laceranti, quasi quædam plagę percussionis, sunt lamenta compunctionis.
Prouer. 20. Vnde etiam Salomon rectè vim percussionis vtriusque coniungens, ait: Liuor vulneris abstergit mala, & plagæ in secretioribus ventris. Per liuorem quippe vulneris, disciplinam insinuat corporeæ percussionis. Plagæ verò in secretioribus ventris, sunt interna mentis vulnera quæ per compunctionem fiunt.
Sicut venter cibis plenus extenditur: ita mēs prauis cogitationibus dilatata subleuatur. Sicut enim venter cibis repletus extenditur: ita mens prauis cogitationibus dilatata subleuatur. Abstergunt igitur mala & liuor vulneris & plagæ in secretioribus ventris: quia & disciplina exterior culpas diluit: & extensam mentem compunctio pœnitentiæ vltione transfigit. Sed hoc inter se vtraque hæc differunt: quòd plagæ percussionum dolent, lamenta compunctionum sapiunt. Illæ affligentes cruciant: ista reficiunt dū affligunt. Per illas in afflictione mœror est: per hæc in mœrore lætitia. Quia tamē ipsa compunctio mentem lacerat: eandem compunctionem non incongruè disciplinā vocat. Quatuor quippe sunt qualitates quibus iusti viri anima in compunctione vehementer afficitur. Cùm aut malorum suorum reminiscitur, considerans vbi fuit: aut iudiciorum dei sententiam metuens, & secum quærens cogitat vbi erit: aut cùm mala vitæ præsentis solerter attendens, mœ-
M rens considerat vbi est: aut cùm bona supernæ patriæ cōtemplatur: quæ quia nec dum adipiscitur: lugens conspicit vbi non est.
1. Cor. 15. Malorum suorum Paulus meminerat:& ex eis se in quibus fuerat, affligebat, cùm diceret: Non sum dignus vocari Apostolus: quia persecutus sum Ecclesiam dei. Rursum diuinum iudicium subtiliter pensans: in futuro malè esse metuebat dicens:
1. Cor. 9. Castigo corpus meum & seruituti subiicio: ne forte aliis prædicans ipse reprobus efficiar. Rursus mala præsentis vitæ pen-
2. Cor. 5. sabat cùm diceret: Dum sumus in hoc corpore, peregrinamur à domino. Et, Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ: & captiuum me ducentem in lege pec-
Rom. 7. cati, quæ est in membris meis. Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Et rursum bona æternæ patriæ
1. Cor. 13. considerabat dicens: Videmus nunc per speculum in ænigma-
2. Cor. 5. te: tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum. Atque iterū: Scimus quoniā si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur: quòd ædificationem ex deo habemus, domum non manufactam, æternam in cœlis.
Ephe. 1. Cuius domus bona intuens, Ephesiis dicit: Vt sciatis quæ sit spes vocationis eius:& quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in sanctis: & quæ sit supereminēs magnitudo virtutis eius in nos qui credidimus. Mala vitæ præsentis beatus Iob considerans, ait: Tentatio est vita humana super terram.
Psal. 38. Vnde Dauid quoque ait: Vniuersa vanitas omnis homo viuens.

A viuens. Et quanquam in imagine dei ambulet homo: tamen vanè coturbabitur. Qui rursum æternam patriam contemplatus: & hæc mala pensans in quibus erat: atque illa bona considerās
Psal. 119. in quibus adhuc nō erat, ait: Heu me, quia incolatus meus pro-
Psal. 30. longatus est. Et, Ego dixi in pauore meo: proiectus sum à vultu oculorum tuorum. Subleuatus in ecstasi, quod nostri interpretes pauorem non propriè vocauerunt, à vultu oculorum dei vidit se esse proiectū. Post interni quippe luminis visionem, quæ in eius anima per contemplationis gratiam radio claritatis emicuit, ad semetipsum rediit:& cognitione percepta, vel quibus illic bonis deesset, vel quibus malis hic adesset, inuenit.
Præsentis vitæ mala sicut sunt, conspicere non valet, qui bona æternæ patriæ per cōtemplationem gustare non potest. Neque enim quis præsentis vitæ mala sicut sunt cōspicere pręualet: si bona æternæ patriæ per contemplationis gustum contingere necdum valet. Vnde & à vultu oculorum dei proiectū se esse cognouit. Subleuatus quippe vidit quod se hic videre non posse ad se relapsus ingemuit. Perfectam scilicet animam ista compunctio afficere familiarius solet: qua omnes imaginationes corporeas insolenter sibi obuiantes discutit: & cordis oculum figere in ipso radio incircūscriptæ lucis intendit. Has quippe figurarum corporalium species, ad se intus ex infirmitate corporis traxit. Sed perfectè compuncta hic summopere inuigilat: ne cum veritatem quærit, eam imaginatio circunscriptæ visionis illudat: cūctásque sibi obuiantes imagines respuit. Quia enim per illas infra se lapsa est: sine illis super se ire cona-
B tur: & postquam per multa indecenter sparsa est, in vnum se colligere nititur: vt si magna vi amoris præualet, esse vnum atque incorporeum contempletur. Vnde aliquando ad quādam inusitatam dulcedinem interni saporis admittitur: ac raptim aliquo modo ardenti spiritu afflata renouatur: tantóque magis inhiat, quanto magis quod amet degustat: atque hoc intra se appetit, quod sibi dulce sapere intrinsecus sentit: quia videlicet eius amore dulcedinis sibi coram se viluit: & postquam hanc vtcūque percipere potuit: quid sine illa dudum fuisset inuenit. Cui inhærere conatur, sed ab eius fortitudine, sua adhuc infirmitate repellitur:& quia eius munditiæ contemperari non valet, flere dulce habet: sibique ad se cadenti infirmitatis suæ lachrymas sternere. Neque enim mētis oculū potest in id quod intra se raptim conspexerit figere: quia ipso vetustatis suæ vsu deorsum ire compellitur. Inter hæc anhelat, æstuat, super se ire conatur: sed ad familiares tenebras suas victa fatigatione relabitur. Quia ergo sic affecta anima cōtra semetipsam graue certamen tolerat: & quia omnis hæc de nobis controuersia cum nos afficit, affligit: quanuis delectatione permixta non modicum dolorem parit: Heliu postquam dixit deum nobis per somnium loqui:& locutione eius nostras aures aperiri: non immerito eādem apertionem aurium disciplinam vocat: quia eo magis nos afficiendo conterit, quo magis ad nos per occultam eius inspirationis gratiam internæ intelligētiæ sonus erumpit. Neque enim fleret extrinsecus quisque quod est: si non intrin-
C secus potuisset sentire quod nōdum est. Nanque cum nosmetipsos inspicimus bene conditos: sed ad persuasionem diabolicam pestifera consensione deceptos: in nobismetipsis attendimus aliud esse quod fecimus, aliud quod facti sumus: conditione nos integros, sed culpa vitiatos. Proinde compuncti appetimus vitare quod fecimus: vt ad id quod facti fuimus, reformemur. Vnde & aptè Sequitur:

Caput XXII.

VT auertat hominem ab his quæ fecit: & liberet eum de superbia.) Quid enim homo de seipso nisi peccatum fe-
Eccle. 10. cit? Et scriptum est: Initium omnis peccati superbia. Bene ergo dicitur: quia homo cum ab his quæ fecit auertitur: de superbia liberatur. Contra conditorem quippe superbire, est præcepta eius peccando transcendere: quia quasi à se iugum dominationis eius excutit: cui per inobedientiam subesse cōtemnit. At contrà qui id quod fecit vitare appetit: id quod à deo factus est recognoscit:& ad conditionis suæ ordinem humiliter redit, dum sua opera fugiēs, talem se esse qualis à deo factus est diligit. Quia verò per hāc intelligentiam gloria sempiterna recipitur, supplicia æterna vitantur, aptè subiungitur:

Quòd de corruptione transeunt ad gladium, qui de peccato ad supplicia rapiuntur.

Eruens animam eius de corruptione: & vitam illius vt non
D transeat in gladiū.) Omnis quippe peccator ab hac corruptione vitiorum illuc ad gladium compellitur transire pœnarum: vt vnde hic iniquè delectatus est, inde illic iustè crucietur.
Deus nobis per somniū loquens prius nos à corruptione & postmodum à gladio liberat. Notandum est ergo quòd deus nobis per somnium loquens, prius nos à corruptione,& postmodum à gladio liberat: quia nimirum illius vitam illic eripit ab vltione supplicij, cuius hic mentem subtrahit à delectatione peccati. Neque enim illic habet quod formidare debeat de gladio sententiæ: quem hic post emendationem suam pollutio non corruperit culpæ. Bene ergo dicitur: Eruens animam eius de corruptione:& vitam illius vt non transeat in gladium. De corruptione nāque ad gladium transire, est post peracta vitia ad tolerenda supplicia peruenire. Sequitur:

Quòd occulto dei iudicio agitur: vt in cuiusque ordinis loco, in cuiusque secreti recessu homo sine tentationibus non viuat:& plærunque quod sibi ad requiem parat, mutetur in perturbationem.

Caput XXIII.

INcrepat quoque per dolorem in lectulo:& omnia ossa eius marcescere facit.) In scriptura sacra lectus siue grabbatus seu stratum, aliquando voluptas carnis, aliquando repausatio in bonis operibus, aliquando requies temporalis accipitur. Quid
Ioan. 5. est enim quod in Euangelio sanato cuidam dominus dicit: Surge, tolle grabbatum tuum:& vade in domum tuam: nisi quòd per grabbatum voluptas corporis designatur? Et iubetur vtiq; vt hoc sanus portet, vbi infirmus iacuerat: quia nimirū omnis
E qui adhuc vitiis delectatur, infirmus iacet in voluptatibus carnis. Sed sanatus hoc portat, vbi infirmus iacuerat: quia diuino adiutorio ereptus, à vitiis eiusdem carnis contumelias postmodum tolerat, in cuius prius desideriis requiescebat. Rursum per lectum vel stratum repausatio in bonis operibus designatur.
Acto. 9. Vnde in Apostolorum actibus Petrus apostolus dicit: Ænea, sanet te dominus Iesus Christus: surge & sterne tibi. Quid est dicere surge, nisi mala quæ perpetrasti derelinque? Et quid est dicere: sterne tibi, nisi mercedis causas in quibus requiescere debeas operare? vt & deserat resurgendo quæ fecit; & inueniat sternēdo quod fecerit. Quod vtrunque propheta breuiter com
Psalm. 33. prehendit dicens: Declina à malo,& fac bonū. Declinare quippe à malo, est ab eo quo iacuit surgere: bonum vero facere, est mercedis opera in quibus requiescere debeat præparare. Qui enim declinat à malo, sed bona adhuc non facit: surrexit quidē ab eo quo iacuit: sed vbi requiescere debeat nōdum strauit. Et rursum lectus vel stratum, requies temporalis accipitur: sicut
Psal. 40. scriptum est: Vniuersum stratū eius versasti in infirmitate eius. Cùm enim quisque curis secularibus fatigatus: deserere per diuinam gratiam huius mundi itinera laboriosa compungitur: cogitare solet quomodo pręsentis vitę desideria fugiat,& ab eius laboribus requiescat: sibíque mox desideratæ quietis ordinem quærit: & velut quoddam stratum sicut à cūctis laboribus cessationis locum inuenire cōcupiscit. Sed quia in hac vita adhuc
F homo positus: in cuiuslibet ordinis loco, in cuiuslibet secreti
Viuere sine tentationibus nullatenus homo potest. secessu viuere sine tentationibus nullatenus potest: plærunque in id quod ad requiem construitur, maior dolor tentationis inuenitur. Vnde rectè per prophetam dicitur: Vniuersum stratū eius versasti in infirmitate eius. Ac si diceret: Omne quod hic sibi parauit ad requiem: hoc ei mutasti occulto iudicio ad perturbationem. Quod pio quidem dei consilio agitur: vt huius peregrinationis tempore electorum vita turbetur.

Caput XXIIII.

Via ad patriam præsens vita.

VIa quippe est vita præsens qua ad patriam tendimus: & idcirco hic occulto iudicio frequenti perturbatione conterimur, ne viā pro patria diligamus. Solēt etenim nonnulli viatores cùm amœna fortasse in itinere prata conspiciūt, pergēdi moras innectere:& à cœpti itineris rectitudine declinare: eorúmque gressus tardat pulchritudo itineris dum delectat. Electis ergo suis ad se pergentibus dominus huius mundi iter asperum facit: ne dum quisque vitæ præsentis requie, quasi amœnitate viæ pascitur: magis eū diu pergere quàm citius peruenire delectet: ne dum oblectatur in via, obliuiscatur quod desiderabat in patria. Quia ergo in hac vita omnis nostra quā fortasse parauimus requies turbatur, rectè dicitur: Increpat quoque per dolorem in lectulo: id est, in præsentis vitę requie, vel tentationis nos stimulis, vel flagelli afflictione conturbat.

Universidad de Deusto Biblioteca

G Nam sæpe humanus animus quanlibet breui tempore sine tentatione in bonis studiis fuerit, mox de eisdem studiis, in quibus quiescendo se exerit: de ipsis virtutibus quibus multiplicari nititur, dum proficere se sentit eleuatur. Vnde pio rectoris nostri moderamine, impulsu tentationis afficitur, vt in eo ipsa profectus sui elatio comprimatur. Quapropter postquam dixit: Increpat quoque per dolorem in lectulo, aptè subiunxit:

Quòd tentationum profectus sit, cùm infirmitatem nostram recolimus, & cognoscimus quid diuino munere possumus: & quid ex nobis sumus.

Et omnia ossa eius marcescere facit.) Ossa in scriptura sacra
Psal. 33. virtutes accipimus sicut scriptũ est: Dominus custodit omnia ossa eorum, vnum ex eis non conteretur. Quodvtique non de ossibus corporis, sed de viribus dicitur mentis. Nam certè nouimus quòd & multorum martyrum corporaliter ossa confracta sunt: & persecutores domini, latronis illius cui dictum est: Hodie mecum eris in paradiso: sicut latronis alterius in cruce crura fregerunt. Cùm ergo increpat per dolorem in lectulo, omnia ossa facit marcescere: quia cum in ea requie quam nobis ab hoc seculo præparamus: flagello tentationis afficimur: qui fortasse de virtutibus nostris inflari potuimus, cognitæ infirmitatis nostræ tædio extenuamur. Cum enim sicut cupimus ad deum proficimus: si profectum nostrum tentatio nulla pulsaret, alicuius nos fortitudinis esse crederemus. Sed quia nobiscũ
H superna dispensatione agitur, vt infirmitatis nostræ quia proficientes obliuiscimur: tentati recolamus: & in profectu nostro quid de diuino munere, & in tẽtatione cognoscamus, quid de propriis viribus sumus. Quæ nos profectò tẽtatio ad plenum raperet, nisi protectio superna seruaret. Sed pulsat nec frangit: impellit nec mouet: quatit nec deiicit: vt de nostra infirmitate sentiamus esse quòd quatimur: & de diuino munere esse quòd stamus. Et quia sæpe anima alicuius boni sibi cõscia, cum virtutes suas sibi ad memoriam reuocat, quadam delectatione pascitur: & quasi gratulatione propriæ plenitudinis impinguatur: bene dicitur, quòd tẽtatione pulsante marcescunt ossa: quia dum propria infirmitas tentatione interrogante cognoscitur, omnis illa nostrarum virium velut pinguis viridísque gratulatio, subito anxietatis mœrore siccatur: & qui nos alicuius esse momenti bona nostra pensando credidimus, pulsati paulo amplius perituros nos iam iámque formidamus. Tunc omne bonorum nostrorum gaudium vertitur in pauorem pœnarum. Tunc iniquos nos esse deprehendimus, qui sanctos pauloante credebamus. Tabescit mens, stupent oculi: omne quod prius prosperum arridebat euanescit, lux ipsa fastidio est: & solæ se in animo tenebræ mœroris effundunt: nihil quod delectet aspicitur, triste est quicquid occurrit. Vnde & aptè sequitur:

Quòd homini in tentationibus constituto præsentis vitæ dulcedo amarescit: & nihil aliud quàm gemere & flere delectat.

I Abominabilis ei fit in vita sua panis, & animæ illius cibus antè desiderabilis. Ac si apertè dicat: afflicta mens sibi in amaritudinem verti considerat, quicquid se antea blandè libentérque satiabat.

Caput XXV.

Panis multiplex. IN scriptura enim sacra panis, aliquando ipse dominus, aliquando spiritalis gratia, aliquando diuinæ doctrinæ eruditio, aliquãdo hæreticorum prædicatio, aliquãdo subsidium vitæ præsentis, aliquando iocunditas humanæ delectationis accipitur. In pane dominus signatur: sicut ipse in Euangelio di-
Ioan. 6. cit: Ego sum panis viuus, qui de cœlo descendi. Rursum per panem gratia doni spiritalis accipitur: sicut per prophetam dici-
Esaiæ 33. tur: Qui obturat aures suas ne audiat sanguinem: & claudit oculos suos ne videat malũ, iste in excelsis habitabit: munimenta saxorum sublimitas eius, panis ei datus est. Quid est enim obturare aures suas ne audiat sanguinem: nisi peccatis suadentibus, quæ de sanguine & carne nascuntur, non præbere consensum? Et quid est, ne malum videat, oculos claudere, nisi omne quod rectitudini aduersum est, non approbare? Iste in excelsis habitabit: quia quamuis eum adhuc caro in inferioribus retinet, mentem iam in sublimibus fixit. Munimenta saxorum sublimitas eius: quia qui obiecta desideria terrenæ cõuersationis calcat, ad supernam patriam per præcedentium patrum exempla se subleuat. Et quia per contemplationis donum gratia spiritali satiatur, aptè subiungitur: Panis ei datus est, id ẽst, refe- K
ctionem spiritalis gratiæ percipit: quia se à bonis infimis cœlestia sperando suspendit. Hinc etiam de sancta Ecclesia per Dauid dominus dicit: Pauperes eius saturabo panibus: quia in illa *Psal. 131.* mentes humilium positæ spiritalium implentur refectione donorum. Rursum per panem diuinæ doctrinę eruditio designa- *Esa. 21.* tur: sicut per prophetam dicitur: Qui habitatis in terra Austri, cum panibus occurrite fugienti. In terra quippe Austri habitant, qui in sancta Ecclesia positi, superni spiritus charitate perflantur. Fugit autem, qui huius mundi mala euadere concupiscit. Qui ergo in terra Austri habitat, fugienti cum panibus occurrat, id est, is qui iam sancto spiritu intra Ecclesiã plenus est: eum qui mala sua euadere nititur, eruditionis alloquio consoletur. Fugienti scilicet cum panibus occurrere, est metuenti æterna supplicia, doctrinæ sacræ escas offerre: & modo tumorẽ terrore comprimere, modo pauorem exhortatione refouere. Quia panis refectio scripturæ sacræ non inconuenienter accipitur: per eundem prophetam Iudæis solam literam seruantibus dicitur: Quare appenditis argẽtum, & non in panibus? Ac *Esaie 55.* si diceret: Pensatis sacra eloquia, sed non in refectione: quia dũ solam literæ speciem custoditis, de spiritali intelligẽtia pinguedinem internæ refectionis amittitis. Vnde illic aptè subiungitur: Et laborem vestrum non in saturitate.

Caput XXVI. L

RVrsum per panem hæreticorum prædicatio designatur: sicut per Salomonem mulier hæreticæ Ecclesiæ typum gestans & stultos conuocans dicit: Panes occultos liben- *Prouer. 9.* ter edite. Vel sicut in nostra translatione scriptum est: Aquæ furtiuæ dulciores sunt: & panis abscõditus suauior. Sunt enim nonnullæ hæreses quæ apertè metuunt prædicare quod sentiunt: & apud infirmorum mentes verba sua tanto magis condiunt, quanto quasi amplius reuerẽter abscondunt. Vnde non immerito dicitur: Panes occultos libenter edite. Miseris enim cordibus occulta hæreticorum verba eo magis sapiunt, quo cũ reliquis communiter non habentur. Rursum per panem subsidium præsentis vitæ accipitur: sicut Iacob ad Laban transiens, *Gene. 28.* ait: Domine deus si dederis mihi panem ad manducandum, & vestem ad induendum. Et sicut in Euangelio dominus turbis *Ioan. 6.* se sequentibus dicit: Quæritis me, non quia vidistis signa: sed quia manducastis ex panibus meis, & saturati estis. De septem enim panibus fuerant satiati. Et per eorum personam dominus illos intra sanctam Ecclesiam detestatur, qui per sacros ordines ad dominum propinquantes: non in eisdem ordinibus virtutũ merita, sed subsidia vitæ pręsentis exquirunt: nec cogitant quid viuendo imitari debeant, sed quæ compendia percipiendo satientur. Satiatos quippe de panibus dominum sequi, est de san- M
cta Ecclesia temporalia alimenta sumpsisse. Et non pro signis est dominum, sed pro panibus quærere: ad religionis officium, non pro augendis virtutibus, sed pro requirendis subsidiis inhiare. Rursum per panem iocũditas humanæ delectationis accipitur. Vnde Hieremias propheta cum synagogę perditos mo- *Threni. 1.* res defleret, dixit: Omnis populus eius gemens & quærens panem: dederunt preciosa quæque pro cibo ad refocillandam animam. Gemens enim populus quærit panem, dum praua hominum multitudo affligitur: quia non ad votum de præsentis vitæ iocũditate satiatur. Sed & preciosa quæque pro cibo dat: quia virtutes mentis in appetitum delectationis transitorię inclinat. Et refocillare animam nititur: quia peruersis suis desideriis satisfacere conatur. Vnde bene mox ex voce illic electæ *Ibidem.* multitudinis subdit: Vide domine & considera: quia facta sum vilis. Vilis quippe plebs dei efficitur: quando prauorum numero crescente, in eis non summa & cœlestia: sed abiecta & terrestria sectatur.

Caput XXVII.

HEliu itaque quid aliud panem quàm præsentis vitæ delectationem vocat? Qui postquam vim tentationis expressit, ilicò subdidit: Abominabilis ei fit in vita sua panis: & animæ illius cibus antè desiderabilis: quia videlicet omne quod prius de ipsa prosperitate viuendi dulce sapiebat, postmodum

A modum per vim tentationis amarescit. Nonnunquam verò quicquid gaudij, quicquid virtutis fauere videbatur, subitò in pauore tentationis amittitur: & quasi euacuatus eisdem virtutibus tristis animus solo mœrore possidetur. Cùm enim paulo vehementius impulsu tentationis afficitur: quia exercere vim solitæ fortitudinis non valet, eam iam velut perditam dolet: séque ex se vacuum sentiens, infirmitatem suam ex ipsa sua vanitate recognoscit. Vnde ab omni mox iocunditate quasi frãgitur: & escas prioris lætitiæ respuens, eo quem solum libẽter appetit, luctu satiatur. Vnusquisque enim cum sibi bene viuenuendi prosperitas arridet, hilarescit: atque ipsa hilaritas animũ velut desiderabilis cibus reficit. Sed cùm tentatione paulo amplius imminente pulsatur: à mente eius per mœroris fastidium gaudium omne respuitur, quæ prius eodẽ gaudio quasi satiata lętabatur. Quia igitur homo tẽtatus, ab ore cordis omnẽ cibũ respuit delectationis: nihilq; ei aliud quàm semetipsum & cognoscere & flere delectat, bene dicitur: Abominabilis ei fit in *Cur tentari permittimur.* vita sua panis: & animæ illius cibus antè desiderabilis. Sed sicut superius diximus: idcirco moderamine occultæ dispensationis ita tentari permittimur: vt qui ex diuino munere in virtute proficimus: etiã quid sumus ex propria infirmitate memoremur: & qui ex perceptione muneris opera virtutis inferimus, ex infirmitatis nostræ memoria sacrificium humilitatis offeramus. Aliquando autem post profectum virium non solum tentant
B vitia, sed etiam flagella castigant. Cùm autem tentamur vitiis, *Differenter tentamur vitiis, differenter atterimur flagellis.* pia dispensatione nobiscũ agitur: ne his virtutibus quibus proficimus extollamur. Cùm verò flagellis atterimur, malis increpantibus admonemur, ne mundo blandiente seducamur. Vitia dum nos tentant: proficientes in nos virtutes humiliant: flagella dum tentant, surgentes in corde huius mundi voluptates eradicant. Per tẽtantia vitia discimus, quid de nobis simus: per ferientia flagella cognoscimus quid de hoc mundo fugiamus. Per illa restringimur ne intrinsecus extollamur: per ista comprimimur ne quid extrinsecus appetamus. In hac ergo vita dũ sumus: & flagellis atteri, & aliquando tentari vitiis necesse est. Siue enim in laboribus flagellorum seu in certamine vitiorũ, non solum nobis nostra infirmitas innotescit: sed etiã in quanta virtute profecerimus agnoscimus.

De vtilitate tentationis: & quòd in aduersis magis se agnoscat homo quàm in prosperis.

Nemo vires suas in pace cognoscit Nemo quippe vires suas in pace cognoscit. Si enim bella desunt: virtutum experimenta non prodeunt. Improuidus miles est, qui fortem se in pace gloriatur.

Caput XXVIII.

Caro delectatio carnalis. QVia ergo sæpe viriũ merita per flagellorum aduersa patefaciunt: aptè Heliu subiungit dicens: Tabescet caro illius: & ossa quæ tacta fuerant nudabuntur.) Cùm enim
C flagellis prementibus omnis exterior voluptas atteritur, internæ fortitudinis ossa nudantur. Quid autem hoc loco carnis nomine, nisi ipsa delectatio carnalis accipitur? Vel quid per ossa nisi virtutes animæ designantur? Tabescit ergo caro & ossa nudantur: quia dum flagellis arguentibus carnalis delectatio extenuatur: ea quę dudum quasi sub carne latuerant virtutum fortia patefiunt. Nemo quippe quantum profecerit, nisi inter aduersa cognoscit. Cùm enim assunt prospera, cerni
Psal. 41. virium documẽta non possunt. Vnde aliàs scriptum est: In die mandauit dominus misericordiam suam, & nocte declarauit: quia videlicet vnusquisque superni doni gratiam in tranquillitate quietis percipit: sed quãtum perceperit, in aduersitate perturbationis ostendit. Tabescat ergo caro, vt nudentur ossa. Feriamur paternis perturbationibus: vt quantum proficimus agnoscamus. Flagellis enim domini, pinguedo carnalis delectationis atteritur: sed virtutum nostrarum ossa patefiunt. Decus nostrum exterius ipsa huius mundi aduersitate fœdatur: sed quid in nobis intrinsecus latebat ostenditur. Cæsis nanque Apostolis denunciatum est: ne loquerentur vltrà in nomine Iesu: sed magna exultatione gauisi sunt: quòd digni habiti sunt
Act. 5. pro nomine Iesu contumeliam pati: suisque aduersariis cum fiducia responderunt: Obedire oportet deo magis quàm hominibus. Ecce inter aduersa validius fidei robur emicuit: ecce cõcisa est integritas carnium: sed patefacta sunt ossa virtutum. D
Hinc de eis per sapientiam dicitur: Deus tentauit illos, & inue- *Sapien. 3.* nit illos dignos se. Tentati sunt quippe aduersitate plagarum: sed digni inuenti sunt nudatione ossium. Nam quia hæc illorũ illa tentatio est, quæ ex flagellis adhibetur, illic apertè declaratur, dum sequitur: Tanquam aurum in fornace probauit illos, *Ibidem.* & quasi holocausti hostiã accepit illos. Quia ergo vniuscuiusque vires non nisi per aduersa patefiunt, bene dicitur: Tabescet enim caro eius: & ossa quæ tecta fuerãt, nudabuntur. Tabescit enim caro dum omne quod fluxum infirmúmque est, flagellis atteritur. Nudantur ossa, dum per hæc in nobis etiam quod validum latet aperitur. Quia verò sicut & superius dictum est: in ipsa aduersitate tentationis non solum detegitur robur fortitudinis, sed etiam cognoscitur infirmitas humanitatis: & tentatus quisque ostendit quidem quantum de deo profecerit: sed in ipsis flagellorum afflictionibus etiam quantum de semetipso sit infirmus agnoscit: quia non tantummodo nudantur ossa: sed etiam tabescit caro, aptè subiungitur:

Quòd qui tentantur, corruptioni & morti appropinquant, nisi per dei gratiam liberentur: quæ vtiliter plærunque se subtrahit: & quàm nihil sit homo sine illa, ex propria infirmitate intelligit.

Appropinquabit corruptioni anima eius, & vitia illius mortiferis.) Tẽtati enim vniuscuiusque iusti anima corruptioni appropinquare dicitur: quãdo ne eam virtus posset extollere, per E
flagella cõpellitur, quid sit ex propria infirmitate, sentire. Corruptioni videlicet appropinquat: quia ex suis se viribus perditioni proximum non ignorat: vt hoc quòd à perditione longè est, non sibi, sed domino tribuat. Appropinquat verò mortiferis, quia ex infirmitate carnis proximum se peccatis mortem ferentibus respicit: à quibus diuino munere tanto magis longè fit, quanto se eis proximum ex suis meritis deprehendit. Per contemplationem conditionis suæ Dauid corruptioni appropinquauerat, cùm dicebat: Memento domine quòd puluis su- *Psal. 102.* mus: homo sicut fœnum dies eius. Per contemplationem quoque infirmitatis propriæ Paulus mortiferis appropinquauerat, cùm dicebat: Video aliam legem in membris meis repugnan- *Rom. 7.* tem legi mentis meæ: & captiuum me ducentem in lege peccati quæ est in membris meis. Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Corruptioni ergo & mortiferis appropinquare, est considerata infirmitate humanitatis suę peccatorem se ex suis meritis cernere, atque apud se arrogantiã ex propriis viribus non habere. Quid enim sumus, si à con- *Nihil sumus si à dei protectione deseramur.* ditoris nostri protectione deseramur? Quę nimirum protectio minus necessaria creditur, si semper habeatur. Sed vtiliter plærúque subtrahitur, vt sibimetipsi homo quàm sine illa nihil sit ostendatur. Manus igitur dei aliquando nos nobis per aduersa insinuat: quæ etiam nesciẽtes nos in prosperis portat. Qua destituti dũ cadere incipimus, & tamen adiuti retinemur: & doctrina fit quod in lapsu trepidamus: & custodia quod in statu F
permanemus. Nemo ergo se alicuius virtutis æstimet, etiam *Nemo se alicuius virtutis æstimet.* cùm quid fortiter potest: quia si diuina protectio deserat: ibi repentè eneruiter obruitur, vbi se valenter stare gloriabatur. Quid est enim quòd vir dei contra altare Samariæ ad prophetandum directus: *3. Reg. 13.* præsente rege authoritatem liberæ vocis exercuit: eiusdémque regis extensum brachium in rigorem miserabiliter astrinxit: quod tamen mox misericorditer saluti restituit? Cuius in domo inuitatus comedere noluit: quia ne in via comederet prohibitionis dominicæ præcepta seruauit. Qui tamen in eadem via & seductus comedit, & pastus interiit. Qua in re quid subtili consideratione colligimus: quid, vt ita dixerim, formidãdum suspicamur: nisi quòd forsitan quia apud semetipsum tacitus, pro præceptis dominicis regem se contempsisse gloriabatur: ab interna mox soliditate quassatus est: & inde ei in opere culpa surripuit, vnde gloria in corde surrexit: vt prophetæ falsi verbis deceptus disceret: quia nequaquam propriæ fortitudinis fuerit, quòd regis verbis restitisset: Bene autẽ ex eius ore mortis sententiam accepit, cuius seductione à vitæ præcepto deuiauit: vt inde pœnã veraciter sumeret, vnde culpam negligenter admisisset. Quia igitur vnumquenque electũ suum diuina gratia tunc magis erudiendo custodit: cum quasi percutiens deserit, dicatur rectè: Appropinquabit corruptioni

Universidad de Deusto
Biblioteca

G anima eius: & vita illius mortiferis, vt quo se suis viribus vicinum morti per aduersa considerat: eo in cunctis quæ fortiter egerit, ad diuinæ spei munimen fugiens solidius viuat.

Libri. xxiij. Moralium sancti Gregorij finis.

LIBER MORALIUM beati Gregorij papæ

Vigesimusquartus super Iob, continuans textum capitis trigesimitertij.

Caput I.

HELIV vim superne dispensationis insinuás, de electi vniuscuiusque percussione intulit dicens: Appropinquabit corruptioni anima eius, & vita illius mortiferis. Et dum tẽtatum hominem demonstrat vnum: in qua tentatione sit positum humanum genus ostendit vniuersum: dúmque narrat quid specialiter agatur in singulis: liquidò intimat quid generaliter agatur in cunctis. Sic enim tentationem expresit quorundam, propriè singulorum: vt posit intelligi & vniuersaliter omniũ. Cunctum quippe electorum genus in hac vita huius tædio laboris afficitur. Vnde & mox huic generali pestilentiæ generale subintulit remedium medicinæ, dicens:

Generale remediũ medicinæ contra generalem pestilẽtiam tentationis.

Quòd Christus, magni consilij angelus, similis nobis locutus est æquitatem: homo pro hominibus interpellans: & impetrauit indulgentiam, exauditus pro sua reuerentia.

Si fuerit pro eo angelus loquens vnum de similibus, vt annunciet hominis æquitatem, miserebitur eius.) Quis enim est iste angelus, nisi illle qui per prophetam dicitur magni consilij angelus? Quia enim Græca lingua euangelizare denunciare dicitur: semetipsum nobis annunciás dominus angelus vocatur. Et bene ait: Si fuerit pro eo angelus loquens: quia sicut ait Apostolus, etiam interpellat pro nobis. Sed quid pro nobis loquatur audiamus: Vnum de similibus. Mos medicinæ est, vt aliquando similia similibus: aliquando contraria contrariis curet. Nam sæpe calida calidis, frigida frigidis: sæpe autem frigida calidis, calida frigidis sanare consueuit. Veniens ergo ad nos desuper medicus noster: tantisque nos inueniens languoribus pressos: quiddam nobis simile, & quiddam contrarium apposuit. Ad homines quippe homo venit, sed ad peccatores iustus: concordauit nobis veritate naturæ, sed discrepauit à nobis rigore iustitiæ. Vitiosus enim homo corrigi non poterat, nisi per deum. Videri autem debuit qui corrigebat: vt præbendo imitationis formam, anteactæ malitiæ mutaret vitam. Sed videri ab homine non poterat deus: ergo homo factus est, vt videri potuisset.

Esaiæ 11. Euangelizare denunciare.

Caput II.

Conditio redemptoris nostri.

IVstus igitur atque inuisibilis deus apparuit similis nobis homo visibilis: vt dum videretur ex simili, curaret ex iusto: & dum veritate generis concordat cõditioni, virtute artis obtiaret ægritudini. Quia ergo in carne veniẽs dominus non culpam nostram ex vitio, non pœnam ex necessitate suscepit, nulla enim labe peccati pollutus, reatus nostri teneri conditione non potuit, atque ideo mortem nostram omni necessitate calcata, cùm voluit, sponte suscepit: rectè dicitur quòd pro tentato homine iste angelus vnum de similibus loquitur: quia nec ita natus vt reliqui: nec ita mortuus: nec ita resuscitatus. Non enim cooperante coitu: sed spiritu sancto superueniente conceptus est. Natus autem materna viscera & fœcunda exhibuit, & incorrupta seruauit. Rursum nos omnes cum nolumus morimur: quia ad soluendæ pœnæ debitum culpæ nostræ conditione coarctamur. Ille autẽ quia nulli admixtus est culpæ, nulli ex necessitate succubuit pœnæ. Sed quia culpam nostram dominando subdidit: pœnam nostram miserando suscepit, sicut ipse ait: Potestatem habeo ponendi animam meam: & potestatem habeo iterum sumendi eam. Qui etiam præmisit: Nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à meipso. Rursum non vt reliqui suscitatus est: quia nostra resurrectio in seculi finem dilata est: illius verò die tertio celebrata. Et nos quidem per illũ resurgimus, nam ipse per se. Neq; enim qui deus erat, sicut nos ab alio vt resuscitari potuisset indigebat. In eo ergo eius resurrectio distat à nostra: quòd non per nosmetipsos resurgimus, sicut ipse. Pro eo enim quòd simpliciter homines sumus, superiori adiutorio vt resurgere valeamus indigemus. Ille autem eiusdem resurrectionis vim cum patre & spiritu sancto deus exhibuit: quam tamen solus in humanitate percepit.

K *Ioan. 10.*

Caput III.

QVia igitur dominus verè natus, verè mortuus, verè suscitatus: in omnibus tamen distat à nobis magnitudine potentiæ, sed sola concordat nobis veritate naturæ: bene dicitur, quia pro nobis angelus iste vnum de similibus loquitur. Cũ enim in cunctis operationibus suis immensa nos virtute transcendat: in vno tamen à nobis, id est, in formæ veritate non discrepat. Per hoc pro nobis patri loquitur: per quod semetipsum nobis similem ostendit. Loqui quippe eius, vel interpellare est, ipsum se pro hominibus hominem demonstrare. Et bene cum dixisset, Vnum de similibus loquitur, ilicò adiunxit: Vt annunciet hominis equitatem.) Quia nisi ille hominibus similis fieret, æquus homo ante deum non appareret. Inde quippe annunciat æquitatem nostram: vnde suscipere dignatus est infirmitatem nostram. Omnes videlicet nos inimica illa persuasio in culpæ contagio ab ipsa radice polluerat: nullúsque erat qui apud deum pro peccatoribus loquẽs, à peccato liber appareret: quia ex eadem massa editos eque cũctos par reatus inuoluerat. Proindè venit ad nos vnigenitus patris: assumpsit ex nobis naturam, non perpetrans culpam. Sine peccato quippe esse debuit, qui pro peccatoribus interuenire potuisset: quia nimirum alienæ pollutionis contagia non tergeret, si propria sustineret. Bene ergo dicitur: quia in eo quòd similis apparuit, æquitatem hominis annunciauit. Intercedens enim pro peccatoribus, semetipsum iustum hominem qui pro aliis indulgentiam mereretur, ostendit. Sequitur:

L

Quòd in eo quòd verbum caro factum est, & in proprio sanguine Christus introiuit in sancta, nostra redemptio inuenta est.

Miserebitur eius, & dicet: Libera eum, vt non descendat in corruptionem: inueni in quo ei propitier.) Mediator dei & hominum, homo Christus Iesus in eo miseretur hominis: quo formam hominis sumpsit: qua misericordia pro redempto homine dicit patri: Libera eum vt non descendat in corruptionem. Sicut iam suprà diximus, dicere eius est liberare hominem: naturam hominis assumendo liberam demonstrare. Ex ea quippe carne quam sumpsit, etiam hanc ostendit liberam quam redemit. Quæ redempta videlicet caro nos sumus: qui cognitione nostri reatus astringimur. Sed mediatoris tanti æquitate liberamur: sicut ipse ait: Si vos filius liberauerit, vere liberi eritis. Et bene pro hoc redemptor homine dicitur:

M *Ioan. 8.*

Caput IIII.

NOn descendat in corruptionem. Superius enim dictum fuerat: Appropinquabit corruptioni anima eius: postmodum dicitur: Non descendat in corruptionem, Ac si diceret: Quia cognoscendo infirmitatem suam, esse se corruptioni proximum non ignorat: idcirco ad corruptionis interitum non descendat. Ad corruptionem enim iustè descẽderet, si suis viribus longè se à corruptione esse iudicaret. Sed quia corruptioni appropinquauit humiliter, debet ab ea misericorditer liberari: vt eo contra impugnantia vitia fortis sit, quo se suis meritis agnoscit infirmum. Quisquis enim suprà se extollitur, ipso elationis suæ põdere grauatur: & eo se in infimis mergit, quo in superbiæ vitium protuens, ab eo qui verè excelsus est, elongauit: atque inde magis ima apperit, vnde se coniunctum summis æstimauit: sicut per prophetam extollenti se animæ dicitur: Quo pulchrior es descẽde, & dormi cum incircumcisis. Omnis enim qui fœditatem infirmitatis suæ considerare negligit: sed per elationis fastum virtutis suę gloriam attendit: vnde

Ezech. 32.

A vnde pulchior est, inde descẽdit: quia extollendo se de suis meritis, inde in ima deterius corruit, vnde gloriosum se esse iudicauit. Qui descendens cum circuncisis dormit: quia in æterna morte cum cæteris peccatoribus deficit. Quia ergo homo iste humiliter corruptioni se propinquũ esse cognouit, bene de eo dicitur: Libera eum vt non descendat in corruptionem, vt eo magis euadat pœnã, quo oculos suos non auertit à culpa. Quia verò nullus erat cuius meritis nobis dominus propitiari debuisset: vnigenitus patris formam infirmitatis nostræ suscipiens, solus iustus apparuit: vt pro peccatoribus intercederet. Et bene pro redempto homine isto loquẽs angelus dicit: Inueni in quo propitier ei. Ac si apertè mediator dei & hominũ dicat: Quia nullus hominum fuit, qui coram deo intercessor iustus pro hominibus appareret: memetipsum ad propitiandum hominibus hominem feci: & dum me hominem exhibui, in quo iustè hominibus propitiarer inueni. Et quia infirmitatem suscipiens dominus dum pœnam nostram motiendo toleraui: corruptionẽ nostram resurgendo mutauit: bene ergo iste angelus mortalitatis nostræ flagella subiungit: eorúmq; miseretur, dicens: Consumpta est caro eius à suppliciis: reuertatur ad dies adolescentiæ suæ.) In illo quippe primo homine à deo recedente, repulsi à paradisi gaudiis, in hanc mortalis vitæ ærumnam cecidimus: & quàm grauem culpam serpentis suasione commisimus, pœna nostræ vltionis sentimus. Huc enim lapsi nihil extra deum

B nisi quo affligeremur inuenimus. Et quia per oculorum visum carnem secuti sumus, de ipsa carne quam præceptis dei præposuimus, flagellamur. In ipsa quippe quotidie gemitũ, in ipsa cruciatum, in ipsa interitum patimur: vt hoc nobis mira dispositione dominus in pœnam verteret, per quod secimus culpam: nec aliunde esset interim cẽsura supplicij, nisi vnde fuerat causa peccati: vt eius carnis amaritudine homo eruditetur ad vitã: cuius oblectatione superbiæ peruenit ad mortem. Quia ergo innumeris humanum genus carnalis vitæ suppliciis premebatur: sed redemptore nostro veniente, & vitia corruptionis nostræ & tormẽta deleta sunt: dicatur de hoc redempto homine,

Quòd Christo interpellante pro nobis, genus humanum tentationum tormentis consumptum, reuersum est ad id vnde ceciderat antequam peccaret.

Caput V.

CONsumpta est caro eius à suppliciis: reuertatur ad dies adolescentiæ suę.) Ac si diceret: Mortalitatis suæ pœna in quadam vetustatis suæ senectute deiectus est: reuertatur ad dies adolescẽtiæ suæ, id est, prioris vitæ integritate renouetur: vt non eo maneat quo lapsus est: sed ad hoc redemptus redeat, ad quòd percipiendum cõditus fuit. Scriptura enim sacra sæpe adolescentiam pro nouitate vitę ponere consueuit, Vnde

Cant. 1. venienti sponso dicitur: Adolescentulæ dilexerunt te, id est, electorum animæ gratia baptismatis renouatæ: quæ non in vitæ veteris vsu deficiunt, sed noui hominis conuersatione decorã-

C tur. Senectutem quippe veteris hominis inter vitia tabescentẽ deflebat ille, qui ait: Inueteraui inter omnes inimicos meos. Econtra alius gaudere in virtutibus admonet, dicẽs: Lætare iuuenis in adolescentia tua. Ac si diceret: Fortis quisque gaudeat in renouatione sua, id est, lætitiam suam non in vitę veteris voluptate, sed in conuersationis nouę virtute constituat. Quia verò ad hoc nouitatis robur non nostris viribus, sed redemptore interueniente reuocamur: pro hoc flagellato homine deprecãs angelus dicat: Reuertatur ad dies adolescentiæ suæ: Et quia dũ redemptor noster patrem pro nobis interpellat: nos quoque vitæ pristinæ torpore discusso, ad sitim orationis accendimur: aptè de hoc homine redempto subiũgitur: Deprecabitur deũ, & placabilis ei erit.) Prius enim postulare angelum, & postmodum hominem dicit: quia nisi antè ipse dominus per incarnationem suam interpellans patrem, vitam nostram peteret: nun quam se insensibilitas nostra ad postulanda ea quę æterna sunt excitaret. Sed incarnationis eius præcesit oratio, vt torporis nostri euigilatio subsequatur.

Psal. 6. Eccle. 11.

Quòd post labores tentationum, orationum instantiam, placato deo seruii dei quasi in excessu mentis suspẽsi, dum præsentia contemnunt, quædam de deo sentiunt, quæ tamen effari non possunt.

Caput VI.

QVia verò post tentationes, sæpe post immensas amaritudines menti nostræ in occulto gaudio lux veritatis erumpit: bene de hoc tentato homine & deprecãte subiungitur: Et videbit faciem eius in iubilo.) Superius dictum est quomodo deus innotescendo afficit: nunc verò dicitur: quomodò dum innotescit exhilarat. Aliter enim quisque compungitur, cùm interna intuens, malorum suorum pauore terretur: aliter verò compungitur, cùm gaudia superna conspiciens, spe quadam & securitate roboratur. Illa compunctio afficientes & tristes, hæc verò lætas lachrymas mouet. Iubilum nanque dicitur, quando ineffabile gaudium mente concipitur: quod nec absconditi possit, nec sermonibus aperiri: & tamen quibusdam motibus proditur, quanuis nullis proprietatibus exprimatur. Vnde Dauid propheta intuens electorum animas tantum gaudium mente concipere, quãtum sermone non valent aperire, ait: Beatus populus qui scit iubilationem. Non enim ait, qui loquitur: sed qui scit: quia sciri quidem iubilatio intellectu potest: sed dicto exprimi non potest. Sentitur per illam quippe quod vltra sensum est. Et cum vix ad hoc contemplandum sufficiat conscientia sentientis: quomodo ad hoc exprimendum sufficiat lingua dicentis? Quia ergo cordibus nostris lux se veritatis insinuans: modo districtam iustitiam prætendendo contristat: modo interna gaudia aperiendo lętificat: post tẽtationum amaritudines, post tribulationum luctus, aptè subiungitur: Videbit faciem eius in iubilo.) Menti enim nostrę E de cõsideratione cæcitatis suæ prius ignis tribulationis immittitur: vt omnis vitiorum ærugo concremetur: & tunc mundatis oculis cordis, illa lætitia patriæ cœlestis aperitur: vt prius purgemus lugendo quod fecimus: & postmodum manifestius contemplemur per gaudia quod quęramus. Prius à mentis acie exurente tristitia interposita malorũ caligo detergitur: & tunc resplendente raptim coruscatione incircunscripti luminis illustratur. Quo vtcunque conspectu in gaudio cuiusdam seueritatis absorbetur: & quasi post defectum vitæ præsentis vltra se rapta, in quadam nouitate aliquo modo recreatur. Ibi mens ex immenso fonte infusione superni roris aspergitur: ibi non se sufficere ad id quod rapta est contemplatur: & veritate sentiẽdo, videt, quia quanta est ipsa veritas, non videt. Cui veritati tãto magis se longè existimat, quanto magis appropinquat: quia nisi illam vtcunque conspiceret, nequaquam eam cõspicere se non posse sentiret. Adnisus ergo animi dum in illam intenditur, immensitatis eius coruscante circũstantia reuerberatur. Ipsa quippe cuncta implens, cuncta circunstat: & idcirco mens nostra nequaquam se ad comprehendendam incircunscriptam circunstantiã dilatat: quia eam inopia suę circunscriptionis angustat. Vnde & ad semetipsam citius labitur: & prospectis quasi quibusdã veritatis vestigiis, ad sua ima reuocatur. Hæc ipsa tamen per contemplationem facta non solida & permanens visio: sed, vt ita dixerim, quasi quædam visionis imitatio, dei facies dicitur.

Gene. 32.

1. Cor. 13.

F

Caput VII.

QVia enim per faciem quemlibet agnoscimus, non immerito cognitionem dei, faciem eius vocamus. Vnde Iacob postquam cum angelo luctatus est, ait: Vidi dominum facie ad faciem. Ac si diceret. Cognoui dominum: quia me cognoscere ipse dignatus est. Quam cognitionem plenissimè fieri Paulus testatur in fine, dicens: Tunc cognoscam sicut & cognitus sum. Quia ergo post laborũ certamina, post tentationum fluctus sæpe in excessu anima suspenditur: vt cognitionem diuinæ præsentiæ contempletur: quam tamen præsentiam & sentire possit, & explere nõ possit: rectè post tot labores de hoc tentato homine dicitur: Videbit faciẽ eius in iubilo. Quia verò vnusquisque quanto amplius cœlestia contemplatur, tanto magis à terrena operatione corrigitur: bene post gratiam contemplationis, iustitiam subdidit operationis, dicens: Et reddet homini iustitiam suam. Iustitia nostra dicitur, non quæ ex nostro nostra est: sed quæ diuina largitate fit nostra: sicut in dominica oratione dicimus: Panem nostrũ quotidianum da nobis hodie. Ecce & nostrũ dicimus: & tamen vt videtur oramus. Noster quippe fit cum accipitur, qui tamen vt detur oramus. Noster quippe fit cum accipitur, qui tamen dei est: quia ab illo datur. Et dei ergo est ex munere: & noster fit veraciter per acceptionem. Ita ergo hoc loco homini suam iu-

Iustitia nostra quomodo nostra. Matth. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Stitiam dominus reddit: nō quā ex semetipso habuit, sed quam cōditus vt haberet accepit: & in qua lapsus perseuerare noluit. Illam ergo iustitiam reddet deus homini, ad quam conditus fuit: vt inhærere deo libeat: vt minacem eius sententiam pertimescat: vt serpentis callidi blandis iam promissionibus non credat. Quod enim in paradiso egit, hoc quotidie antiquus hostis agere nō desistit. Verba quippe dei de cordibus hominum molitur euellere: atque in eis ficta promissionis suæ blandimēta radicare, quotidie hoc quod deus minatur leuigat: & ad hoc credendum quod falsum promittit, inuitat. Falsō enim pollicetur temporalia: vt mētibus hominum ea supplicia leuiget, quæ deus minatur æterna. Nam cùm præsentis vitæ gloriam spondet, quid aliud dicit quàm gustate & eritis sicut dij? Ac si apertè dicat:

Callidus serpens quotidie agit quod in paradiso fecit.

Gene. 3.

Caput VIII.

TEmporalem concupiscentiam tangite: & in hoc mundo sublimes apparete. Et cùm timorem diuinæ sententiæ amouere conatur: quid aliud loquitur quàm id quod primis hominibus dixit: Cur præcepit vobis deus, vt nō comederetis de omni ligno paradisi? Sed quia diuino munere redemptus homo iustitiā recepit, quam dudum conditus amisit: robustiorem se iam contra blādimenta callidę persuasionis exercet: quia experimēto didicit quantū obedies esse debeat præcepto. Et quem tūc culpa duxit ad pœnam: nunc pœna sua restringit à culpa: vt tāto magis delinquere metuat, quanto cogente supplicio & ipse iam quod perpetrauit, accusat. Vnde & sequitur:

H

Quòd qui sanctorum patrum exempla respicit, eorum comparatione se inferiorem cognoscit.

Respiciet homines, & dicet: Peccaui.) Sed peccatorē se non cognoscet, si iustitiam non haberet. Nemo quippe tortitudinem suam nisi cum rectus esse cœperit, deprehendit. Nam qui omnino peruersus est, neque hoc potest videre quod est. Qui verò peccatorem se intelligit, iā ex parte aliqua iustus esse inchoauit: atque id quod non iustus fecerat: ex eo quòd iustus est accusat. Qua accusatione sua deo inhærere inchoat, dum rectū contra se iudiciū proferens, hoc in se quod illi sentit displicere, condemnat. Recepta ergo iustitia sua dicit homo iste: Peccaui. Et notandū quòd præmittitur, Respiciet homines: & tunc deinde subiungitur, Et dicet, peccaui. Ideo enim nonnulli peccasse se nesciunt: quia homines non attendunt. Nam si considerarent homines, citius agnoscerēt quantum peccando infra homines cecidissent. Et quanuis scriptura sacra aliquando homines ponere soleat humana sapiētes, sicut ait apostolus: Cum enim sit inter vos zelus & cōtētio, nónne carnales estis? & paulopòst subiicit dicens: Nónne homines estis? Nonnunquam tamen homines dicit eos quos à bestiis ratio distinguit, id est, quos non atteri bestiali passionum motu demonstrat. Quibus per prophetam dominus dicit. Vos autem greges pascuæ meæ homines estis, quia illos nimirum dominus pascit, quos voluptas carnis iumentorum more non afficit. At contrà hi qui carnali affectioni succumbunt: non iam homines sed iumenta nominantur: sicut de quibusdā qui in peccato suo moriuntur, per prophetam dicitur: Computruerunt iumenta in stercore suo. Iumēta quippe in stercore suo computrescere, est carnales homines in fœtore luxuriæ vitā finire. Non enim esse homines, sed iumēta declarantur: de quibus per prophetā dicitur: Vnusquisque ad vxorem proximi sui hinniebat. Et de quibus propheta alius dicit: Vt carnes asinorum, carnes eorum: & fluxus equorū, fluxus eorum. Vnde & per Dauid dicitur: Homo cùm in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Cùm ergo vocentur homines hi qui iustitię ratione suffulti sunt: & irrationabilia iumenta nominentur hi qui carnali delectationi deseruiunt: rectè de hoc pœnitente dicitur:

1.Cor.3.

Ezech. 34.

I

Iobel. 1.

Hiere. 5.
Ezech. 23.
Psal. 48.

Caput IX.

RE spiciet homines, & dicet: peccaui.) Ac si dicatur: Sāctorum virorum exempla conspicit: atque eorum comparatione se pensans, iniquum se esse deprehendit. Qui enim plenissimè intelligere appetit qualis est, tales nimirum debet conspicere qualis non est: vt ex bonorū forma metiatur, quanto ipse deserto bono deformis est. Ex his quippe quibus plenissimè bona assunt, perpendit rectè quæ sibi minus sunt, atq; in illorum pulchritudine conspicit fœditatem suā, quam in semetipso, & potest perpeti, & sentire non potest. Lucem nāque debet conspicere, qui vult de tenebris iudicare, vt in illa videat quid de tenebris estimet, per quas videre prepeditur. Peccator nanque si incognita vita iustorum semetipsum conspicit, peccatorē se nullatenus comprehēdit. Videre enim se non potest, quia fulgorem lucis nescius, cum semetipsum conspicit, quid aliud quàm tenebras attēdit? Iustorū ergo debemus vitam cōspicere, vt subtiliter deprehēdamus nostram. Illorum videlicet species quasi quædam forma nobis imitanda proponitur, quia viua lectio est vita bonorū: Vnde & non immeritò iidem iusti in sacro eloquio libri nominātur, sicut scriptū est: Libri aperti sunt, & alius liber apertus est, qui est vitæ, & iudicati sunt mortui ex his quæ scripta erant in libris. Liber nanque vitę est ipsa visio aduenientis iudicis. In quo quasi scriptum est omne mandatum, quia quisquis eum viderit, mox teste conscientia quicquid non fecit intelligit. Libri etiam aperti referuntur, quia iustorum tunc vita conspicitur, in quibus mandata cœlestia opere impressa cernūtur. Et iudicati sunt mortui ex his quæ scripta erant in libris, quia in ostensa vita iustorum quasi in expansione librorum legunt bonum quod agere ipsi noluerūt, atque ex eorum qui fecerunt comparatione damnantur. Ne ergo vnusquisque tunc videns eos, quod non fecit defleat, nunc in eis quòd imitetur attendat. Quod quidem facere electi non cessant. Meliorem nanque vitam considerant & deterioris vsus conuersationem mutant. Vnde sponsi voce sanctæ Ecclesiæ in Canticis canticorum dicitur:

K

Iustorum vita conspiciendа.

Apoca. 20.

Liber vitæ, visio aduenientis iudicis.

L

Cant. 4.

Caput X.

DVo vbera tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in liliis, donec aspiret dies, & inclinētur vmbrę. Quæ enim sunt duo vbera, nisi ex Iudęa ac gētilitate veniens vterque populus, qui in sanctæ Ecclesiæ corpore per intētionem sapiētiæ arcano est cordis infixus? Ex quo populo hi qui electi sunt, idcirco capreæ hinnulis comparantur, quia per humilitatē quidem paruos sese ac peccatores intelligūt, sed eis per charitatem currentibus, si qua obstacula de impedimento temporalitatis obuiant, transeunt, & datis cōtemplationis saltibus, ad superna transcendunt. Qui vt hæc agant, præcedentiū sanctorū exempla conspiciūt. Vnde, & in liliis pasci referūtur. Quid enim per lilia, nisi illorum vita declaratur, qui veraciter dicunt: Christi bonus odor sumus deo? Electi ergo vt assequi summa præualeant: cōspecta odorifera, & candida iustorū vita satiantur. Iam quidem videre dominū sitiunt, iam de eius contemplatione satiari charitatis æstibus inardescunt. Sed quia in hac vita positi, necdū valent, per præcedentium interim patrū exempla pascuntur. Vnde & aptè illic tempus de ipso liliorum pastu diffinitur, dum dicitur: Donec aspiret dies, & inclinentur vmbræ. Tādiu quippe refici iustorum exemplis indigemus, donec præsentis mortalitatis vmbras æterno die aspirante transeamus. Cùm enim huius temporalitatis vmbra transacta hac mortalitate fuerit inclinata, quia ipsius diei internum lumē cernimus, nequaquā iam appetimus, vt ad amorem eius per aliorum exempla flagremus. Nunc autem quia necdū eum intueri possumus, summopere necesse est, vt eorū qui illum perfectè secuti sunt, conspectis actionibus incitemur. Intueamur ergo quam pulchra est agilitas sequentium, & videamus quàm turpis sit hebetudo pigrorum. Statim nanque vt bene agentium gesta respicimus, nosmetipsos confusione intima vlciscente increpamus: mox verecundia mentem concutit, mox iustè sæuiēs reatus addicit, & vehementer hoc etiam displicet, quod adhuc fortasse turpiter libet. Vnde per Ezechielem dicitur: Fili hominis ostēde domui Israël templum, vt confundantur ab iniquitatibus suis: & metiantur fabricam & erubescant ex omnibus quæ fecerunt. Templum quippe dei filiis Israël ad cōfusionem ostenditur, quando vniuscuiusque iusti anima quam inspirando deus inhabitat, quanta sanctitate fulgeat, ad confusionem suam peccatoribus demonstratur: vt in illa bonum quod negligunt videant, & in seipsis malum quod operantur erubescant. Metiri verò fabricam, est pensare subtiliter iustorum vitam. Sed dum metimur fabricam, necesse est vt ex cunctis quæ facimus erubescamus: quia bonorum vitam quanto subtiliùs pensando discutimus, tanto seuerius in nobis omnia iniquè gesta reprobamus. Bene autem prophetæ dicitur: vt ostendat templum. Quia enim iustorum rectitudinem considerare peccator dissimulat: saltem hanc ex voce prædicantis agnoscat.

Quid per duo vbera.

2.Cor. 2.

Quando indigemus reflci exemplis iustorum.

M

Ezech. 14.

A gnoscat. Templum quippe peccatoribus ostendere, est sponte sua considerare nolentibus rectorum opera narrare. Qui ita que, sicut diximus, perduci ad summa desiderant, semper necesse est vt meliorum profectibus intendant: quatenus tanto districtius in se culpas iudicent, quanto in illis altius quòd admirentur vident. Sed quid ista de peccantibus dicimus, cùm ipsos quoque operatores iustitiæ tanta prouehi dispensatione videamus? Alius nanque donum scientiæ accipit: & tamen ad virtutem mirę abstinentiæ non pertingit. Alius magna abstinentiæ virtute accingitur: nec tamen in summa scientiæ contemplatione dilatatur. Alius per prophetiæ spiritum valet omnia uentura prænoscere: sed tamen per curationis gratiā non valet præsentis molestiæ mala subleuare. Alius per curationis gratiā mala præsentis molestiæ subleuat, sed tamen quia prophetiæ spiritum nō habet, quid sequatur, ignorat. Alius indigentibus multa iam propria largiri potest, sed tamen iniustè agentibus obuiare libere non potest. Alius iniustè agētibus audacter pro deo obuiat: sed tamen indigentibus quæ habet tribuere omnia recusat. Alius iam & ab ocioso se sermone restringens, linguæ lasciuiam superat sed tamen adhuc insurgentes iræ stimulos perfectè non calcat. Alius insurgentem iram iam perfectè edomat, sed tamē adhuc linguam in lætitiam relaxat. Quid est hoc quòd iste eo bono indiget quo alius pollet, & ille cum multis polleat, abundè aliis bonum adesse considerat, quod sibi deesse

Quid est templum ostendere peccatoribus.

Diuersitas dispensationis in operatoribus iustitiæ.

Ratio.

B

suspirat? nisi quod mira nobiscum dispensatione agitur, vt per hoc quod alter habet, & iste non habet, vnus altero melior ostendatur: quatenus tanto ardentius ad humilitatem quisque proficiat, quanto ex bonis quæ non habet, inferiorem se habentibus pensat. Sicque fit vt dum ille in isto atque hic in illo respicit quod admiretur, distincta bona & ab altitudine elationis reprimant, & ad studium profectus accendant. Magna nanque sollicitudine ad curam nostræ melioratiōnis accingimur, quando id virtutis in aliis cernimus quod non habemus. Vnde Ezechiel propheta cùm volantia animalia descripsisset, adiunxit: Et audiui post me vocem commotionis magnæ, benedicta gloria domini de loco sancto suo: & vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram. Quid nanque alas animalium, nisi virtutes debemus sentire sanctorum? Qui dum terrena despiciunt, ad cœlestia volando subleuātur. Vnde rectè etiam per Esaiam dicitur:

Ezechie. 3.

Esaiæ 40.

Caput XI.

QVi confidunt in domino, mutabunt fortitudinem: assument pennas vt aquilæ. Volantia itaque animalia alis suis se vicissim feriunt, quia sanctorum mentes in eo quod superna appetunt, considerātis inuicem alternis virtutibus excitantur. Ala enim sua me percutit, qui exemplo sanctitatis propriæ me ad melius accendit. Et ala mea vicinum animal ferio, si aliquando alteri opus bonū quod imitetur ostendo. Sed quia sanctorum vitam significari istis animalibus dicimus, libet in ipso volatu animalium oculos mentis attollere, & quanta vicissim alarum percussione se excitent subtili consideratione pensare. Paulus nanque cum cęterorum sanctorum sollicitudinem in prædicatione robustius laborando transcenderet, vt ab elatione se premeret, & vires suas in humilitatis gremio nutriret, crudelitatis suæ antiquæ nō immemor, apostolorum omnium innocentiam contemplatus ait: Ego enim sum minimus apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus, quia persecutus sum ecclesiam dei. Et tamen eorundē omnium apostolorum primus quasi accepti principatus oblitus, ac si minus ipse aliquid saperet, in Paulo sapiētiam miratur dicens: Sicut & charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis, sicut & in omnibus epistolis, loquens in eis de his, in quibus sunt quædam difficilia intellectu. Ecce Paulus in apostolis miratur innocentiam, ecce apostolorum princeps miratur in Paulo sapientiam:

1.Corin.15.

2.Pet. 3.

Caput XII.

QVid est hoc nisi quòd sancti viri dum virtutum confidētione vicissim sibi alios præferunt, volantia animalia alarum percussione se tangunt: vt eo ad volatum se altius excitent, quo humilius alter in altero quod admiretur videt? Hinc itaque colligendum est quāta debemus sollicitudine meliorum vitam conspicere, nos qui in infimis iacemus, si & hi qui iā tāta sanctitate sublimes sunt, vt per humilitatis gressum ad maiora proficiant, adhuc quærūt in aliis quod imitantes admirentur. Sed hæc reprobi nesciunt: quia mentis oculos semper in infimis premunt, qui & si quando in viam domini veniunt, non ad meliorum vestigia, sed ad intuenda semper deteriorum exempla vertuntur. Neque enim eorum vitam considerant, quibus se humiliando postponant, sed quibus superbiendo se præferant. Deteriores nanque respiciunt, quibus meliores se esse gloriantur, & idcirco proficere ad meliora nō possunt: quia hoc sibi sufficere æstimāt, quod pessimos antecedunt. O miseri, viam pergunt, & in terga respiciunt. Per spem quidem quasi ante se pedem proferunt, sed per consideratiōne prauorum hominum, post se oculos tendunt. Rectè videri appetunt, sed ad inueniendum se tortam regulam sumunt. Si enim semetipsos quales sunt cognoscere appetunt, non deteriorum conspicere, sed meliorum exempla debuerāt. Idcirco ergo peccatores se esse non intelligunt, quia homines non attendunt: Nam si homines attenderent, quantum peccando distarent à bonis hominibus, inuenirent. De hoc ergo pœnitēte qui idcirco bonorū exempla considerat, vt sibimetipsi quātum à bono recesserit innotescat, bene dicitur: Respiciet homines, & dicet: Peccaui, & verè deliqui, & vt eram dignus non recepi.) Peccatores se esse plærunque confitentur: etiam qui se peccasse non credunt. Nām sæpe cōtingit, vt palsim se homines iniquos esse fateantur, sed cum peccata sua veraciter aliis arguentibus audiunt, defendunt se summopere, atque innocentes videri conantur. Vnusquisque ergo cùm talis est: si deliquisse se dicit, verè non dicit, quippe qui peccatorem se non ex cordis intimo, sed verbotenus asserit. Quia enim scriptum est: Iustus in principio accusator est sui: iste de confessione peccati otiari voluit, non humiliari, per accusationem suam humilis appetiit videri, non esse. Nam si confitendo peccatum esse humilis veraciter appeteret, de perpetratione peccati arguentes se alios non impugnaret. Itaque iustus vitam suam iudicans, per exempla meliorum ex corde intimo cognoscit se esse quod dicit. Ait enim: Peccaui, & verè deliqui, atque de eoipso quod tolerat flagello subiungit: Et vt eram dignus non receepi. Vnusquisque enim in flagello positus, minus adhuc peccata sua considerat, si vel tantum, vel amplius se percussum quàm merebatur existimat. Iste autem quia quanto maiorum exempla considerat, tanto districtiori examinatione se pensat, minus se percussum quàm merebatur agnoscit, quia in illorum iustitia conspicit quàm grauis sibi culpa fuerit quod errauit, & idcirco hoc quod patitur, districtum esse non sentit: quia districtè nouit pensare quòd fecit. Valde autē facile est, vt peccatorem se quisque cùm nihil propeccato suo patitur, fateatur. Securè videlicet iniquos nos dicimus, cùm vindictam nullam de iniquitate sentimus. Nam peccatores nos quidem in tranquillitate loquimur, sed cùm de peccatis ipsis flagello interueniente corripimur, murmuramus. Pœna ergo nos interrogat, si veraciter cognoscimus culpam. Vir itaque iustus quia culpam suam districtè considerat, etiam in flagello positus dicat: Et vt dignus eram nō recepi. Sequitur: Liberauit enim animam suam, ne pergeret in interitum. Quia præueniente diuina gratia in operatione bona nostram liberum arbitrium sequimur, nosmetipsi nos liberare dicimur, qui liberanti nos domino consentimus. Vnde Paulus cùm diceret: Abūdātius illis omnibus laborauiine labores suos sibi tribuisse videretur, ilicò adiunxit: Nō autem ego, sed gratia dei mecum. Quia enim præuenientem dei gratiam, etiam ipse per liberum arbitrium fuerat subsecutus, aptè subiungit: Mecum: vt & diuino muneri non esset ingratus, & tamen à merito liberi arbitrij non remaneret extraneus. De hoc autem qui liberatori suo semetipsum cognoscendo consensit, rectè dicit: Liberauit animā suam, ne pergeret in interitum. Sequitur: Sed viuens lucem videret.) Lucem scilicet veritatis, quam corde mortuus videre non posset. Vel etiam certè quia dominus dixit: Ego sum lux mundi: videbunt lucem etiam mortui, quando omnes iniusti eum venire ad iudicium in humanitatis forma conspexerint. Sed viuens tunc lucem respicit, qui liberis oculis cordis in forma eum diuinitatis attendit. Sequitur:

D

Prouer. 18.

Falsè dicentes se esse peccatores.

E

Verè dicentes se esse peccatores.

Error flagellatorum.

Recta cautio.

F

Ioan. 8.

Quòd illa tentationum genera quæ numerata sunt, operatur deus in nobis,

Universidad de Deusto Biblioteca

G *in nobis, vt labore conuersionis, & prouocatione tentationis, & timore mortis attriti purgemur, & post amaritudines gaudia subsequantur.*

Hæc omnia operatur deus tribus vicibus per singulos.) De hoc tentato flagellatóq; homine dictum superius fuerat: Abominabilis ei fit in vita sua panis, & appropinquauit corruptioni anima eius, & vita illius mortiferis. Inferius verò subnexum est: Deprecabitur deum, & placabilis ei erit, & videbit faciem eius in iubilo, & liberauit animã suam ne pergeret in interitum, sed viuens lucem videret. In his itaque iam collectis coaceruatisq; sententiis, & supra mœror amaritudinis, & infra subiuncta est lætitia securitatis, móxque post hæc dicitur: Hæc omnia operatur deus tribus vicibus per singulos. Ac si diceret: Quod semel de vno dixi, hoc tribus vicibus per singulos agitur. Sed solerter intuendum est, quæ tres istæ vices sint, quibus vnusquisque homo anxietate mœroris afficitur, & post mœrorem protinus ad securitatem lætitiæ reuocatur. Id enim superius, sicut iam dixi, narrauerat, quòd & grauis prius mœror afficit, & magna postmodum lætitia attollit. Igitur si vigilanter intendimus, has tres vices mœroris, & lætitiæ in vniuscuiusque electi animo istis alternati modis inuenimus, id est, conuersione, tentatione, & morte.

Tres vices sunt quibus vnusquisq; anxietate mœroris afficitur, & post mœrorem ad lætitiam reuocatur. H

Declaratio primæ vicis

In prima quippe quam diximus cõuersionis vice, grauis mœror est, cùm sua vnusquisque peccata considerans, curarum secularium vult cõpedes rumpere, & viam dei per spatiũ securæ cõuersationis ambulare, desideriorum temporalium onus graue abiicere, & lene iugum domini libera seruitute portare. Cogitanti enim ista, occurrit illa familiaris sua delectatio carnalis, quæ inueterata dudum, quanto eum diutius tenuit, tãto arctius astringit, atque à se tardius abire permittit. Et quis ibi mœror, quæ anxietas cordis, quãdo hinc spiritus vocat, hinc caro reuocat, hinc amor nouæ conuersationis inuitat, hinc vsus vetustæ peruersitatis impugnat, hinc desiderio ad cœlestem patriam flagrat, & hinc in semetipso carnalem concupiscentiam tolerat, quæ eum etiam aliquo modo inuitum delectat? Rectè ergo de hoc amarescente homine dici potest: Abominabilis ei fit in vita sua panis, & appropinquauit corruptioni anima eius, & vita illius mortiferis. Sed quia diuina gratia diu nos istis difficultatibus affici non permittit, ruptis peccatorum nostrorum vinculis citius nos ad libertatem nouæ conuersationis consolando perducit, & præcedentem tristitiam subsequens lętitia refouet, ita vt conuersi vniuscuiusque animus eo magis ad votum suum perueniendo gaudeat: quo magis se pro illo meminit laborando doluisse. Fit cordi immensa lætitia: quia ei quem desiderat, iam per spẽ securitatis propinquat, vt rectè de hoc dici debeat. Deprecabitur deum, & placabilis ei erit, & videbit faciem eius in iubilo, vel certè liberauit animam suam ne pergeret in interitum, sed viuens lucem videret.

Declaratio secũdæ vicis.

I

At ne conuersus quisque iam sanctum se esse credat, & quem mœroris pugna superare non valuit, ne ipsa postmodum securitas sternat, dispensante deo permittitur, vt post conuersionem suam tentationum stimulis fatigetur. Iam quidem per conuersionem rubrum mare transitum est, sed adhuc in eremo vitæ præsentis ante faciem hostes occurrunt. Iã peccata præterita velut extinctos Ægyptios post terga relinquimus, sed adhuc nocentia vitia quasi alij hostes obuiant, vt ad terram promissionis pergentibus cœptum iter intercludant. Iam priores culpæ velut insequentes aduersarij sola diuina virtute prostratæ sunt, sed tentationum stimuli quasi hostes alij contra faciem veniunt, qui & cùm nostro labore superẽtur: Conuersio videlicet securitatem parit, mater autem negligentię solet esse securitas. Ne ergo securitas negligentiam generet, scriptum est: Fili accedens ad seruitutem dei, sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tẽtationem. Non enim ait ad requiem, sed tentationem: quia hostis noster adhuc in hac vita nos positos, quanto magis nos sibi rebellare conspicit, tanto amplius expugnare contendit. Eos enim pulsare negligit, quos quieto iure possidere se sentit. Contra nos verò eo vehementius incitatur, quo ex corde nostro quasi ex iure propriæ habitationis expellitur. Hoc enim in seipso dominus sub quadam dispensatione figurauit, qui diabolum non nisi post baptisma se tentare permisit, vt signum nobis quoddam futuræ conuersionis innueret, quòd membra eius postquàm ad deum proficerent, tũc acriores tentationum insidias tolerarent. Post primam igitur vicem mœroris atque lætitiæ, quam vnusquisq; per studium cõuersionis agnoscit, hæc secunda suboritur: quia ne securitatis negligentia dissoluatur, impulsu tentationis afficitur. Et quidem quisque in ipso conuersionis initio magna plærunque excipitur dulcedine consolationis, sed durum laborem postmodum experitur probationis.

Conuersio securitatem parit. Securitas mater est negligentiæ.

Eccle. 2.

Quãto magis rebellamus, tanto amplius hostis noster nos expu-

K *quare contendit.*

Caput XIII.

Conuersorũ tres modi.

TRes quippe modi sunt conuersorum, inchoatio, medietas, atque perfectio. In inchoatione autem inueniunt blandimenta dulcedinis, in medio quoque tempore certamina tentationis, ad extremum verò perfectionem plenitudinis. Prius ergo illos dulcia suscipiunt, quæ consolentur, postmodum amara, quæ exerceant, & tunc demum suauia atque sublimia, quæ confirment. Nam & sponsam suam vir quisque prius dulcibus blandimentis fouet, quam tamen iam coniunctam asperis increpationibus probat, probatam verò securis cogitationibus possidet. Vnde & plebs Israëlitica cum despondente se deo ad sacras mentis nuptias ex Ægypto vocaretur, quasi arrarum vice prius accepit blandimenta signorum, coniuncta autẽ probationibus exercetur in eremo, probata verò in repromissionis terra virtutis plenitudine cõfirmatur. Ante igitur in miraculis degustauit quod appeteret, postmodũ in labore tẽtata est, si custodire nouerit quod gustasset. Ad extremum L quoque plenius accipere meruit, quod laboribus probata custodiuit. Ita ergo vitam vniuscuiusque conuersi, & inchoatio blanda permulcet, & aspera medietas probat, & plena pòst perfectio roborat. Nam sæpe conuersi quique in ipso adhuc aditu inchoationis suæ, vel tranquillitatem pacatissimam carnis, vel dona prophetię, vel prędicamenta doctrinæ, vel signorum miracula, vel gratiam curationis accipiunt, post hæc autem duris tẽtationũ probationibus fatigantur, à quibus tentationibus adhuc cùm inciperent, valde liberos se esse crediderunt. Quod diuinæ gratiæ dispensatione agitur, ne in inchoatione sua tentationum asperitate frangantur: quia si eorum initia amaritudo tentationis exciperet, tam facilè ad ea quæ reliquerant redirẽt, quàm nec longius discesserant, nam cõtemptis prius vitiis quasi iuxta positis replicarẽtur. Vnde & scriptum est: Cùm emisisset Pharao populum, non eos duxit dominus per viam terræ Philistiim, quæ vicina est, reputans ne fortè pœniteret eum si vidisset aduersum se bella consurgere: & reuerteretur in Ægyptum. Ex Ægypto itaque exeuntibus è vicino bella subtrahuntur: quia derelinquentibus seculum, quædam prius tranquillitas ostenditur: ne in ipsa sua teneritudine atque inchoatione turbati, ad hoc territi redeant quod euaserunt. Prius ergo suauitatem securitatis sentiunt: prius pacis quiete nutriuntur: post cognitam verò dulcedinem, tanto iam tolerabilius tentationum certamina sustinent, quanto in deo altius cognouere quod ament. Vnde & Petrus prius in montem ducitur: prius claritatem transfigurationis dominicæ contemplatur, & tũc demum tentari ancilla interrogante permittitur, vt per tentationem factus sibi ex infirmitate conscius, ad illud flendo, & amando recurreret quod vidisset, & cùm eũ timoris vnda in peccati pelagus raperet, esset prioris dulcedinis anchora quæ retineret. Sæpe etenim tam diutina sunt tentationum certamina, quàm longa inchoationum fuerant blandimenta. Sæpe verò maius datur in inchoatione dulcedinis, minus autem in labore probationis. Sæpe minus in inchoatione dulcedinis, maius in labore probationis. Nunquam verò laborem tentationis dispar sequitur perfectio firmitatis: quia iuxta summã certaminis, remuneratur quisque plenitudine perfectionis. Plærunque autem in eo quisque conuersus labitur, quod dum quibusdam donis gratiæ dulcedine inchoationis excipitur, confirmationem accepisse se perfectionis arbitratur, & plenitudinis consummationem æstimat, quæ adhuc blandimenta esse inchoationis ignorat. Vnde fit vt dum subita tentationis procella tãgitur, despectum se deo & perditum suspicetur. Qui si inchoationi suæ non passim crederet, adhuc in prosperis positus, mentem ad aduersa præpararet, & vitiis venientibus postmodum tam firmius resisteret, quàm ea etiam sagacius præuidisset. Quæ quidem tranquillius si præuidet tolerat. Eorum tamen omnino certamina, etiã si præuideat, non declinat: quia cursus nostri itineris nequaquam

Cur incipientes sæpe non tententur.

Exodi. 13.

Marci. 9. Matth. 26.

M

A quam peragitur sine puluere tentationis. Plærunque autem conuersus quisque talibus tentationum stimulis agitatur, qualibus ante conuersionis gratiam nunquam pulsatum se esse reminiscitur, non quia tunc hæc eadem radix tentationis deerat, sed quia non apparebat.

Caput XIIII.

HVmanus quippe animus multis cogitationibus occupatus est, sæpe sibimetipsi aliquo modo manet incognitus, vt omnino quod tolerat, nescit: quia dum per multa spargitur, ab interna sui cognitione remouetur. Si autem deo vacare appetat, & ramos multimodæ cogitationis abscindat, tunc liberè conspicit, quod de intima radice carnis procedit. Carduus nanque si nascatur in via, itinerãtium pedibus teritur, atque ipso vsu transeuntium eius superficies ne appareat confringitur. Sed quanuis desuper fructificantes spinæ non appareant, subter tamen radix occulta perdurat. Si autem eum trãseuntiũ pedes terere, & calcare cessauerint, mox in superficiem surgendo progreditur, & per spinam prodit in publicum, quicquid in radice viuebat occultũ. Ita & in corde secularium sæpe occulta quædam tentationum radix non facilè apparet exurgere: quia velut in via actionum sita, transeuntium teritur pede cogitationum, & per innumeras curas quasi multis itinerãtibus premitur, ne videatur. Si autem per conuersionis gratiam à via cordis curarum turba remouetur, vt nulla actionum insolentia B conterat, nullus cogitationum tumultus premat, tunc quod occultum latebat agnoscitur, tunc de radice vitiorũ pungit libere spina tentationum. Contra quam bene viuentis manu agitur, vt inquãtum potest fieri, nõ tegatur occulta, sed radicitus euellatur. Quod donec fiat, vniuscuiusque cõuersi animum ita hæc spina cõturbat, vt sæpe percussione subita penè superari se sentiat, eiusq; vulnus medullitus inflictum exitialiter pertimescat.

Caput XV.

PLærunque verò ipsi tentationum stimuli dum in vsum veniunt, dilatantur, & non quidem acriores, sed longiores existunt. Minus autem dolent, sed magis inficiunt: quia dum menti diutius adhærent, tanto fiunt minus pauendi, quanto magis assueti. Inter hæc ergo depressa mens huc illucque distenditur, & multiplicibus tentationum æstibus dissipatur, & sæpe hincinde prouocata, cui tentãti vitio obuiet, vel quod primum impugnet, ignorat. Vnde plærũque euenit, vt dum nimis insurgentia vitia cruciant, dum repugnantis animum iamiamq; quasi in lapsum desperationis inclinant, conuersus quisque hãc ipsam sublimitatis viam quam sibi ad remedium eligit expauescat, & quasi in summo eductus titubat, qui in imo solidius stabat. Ita verò circunstrementibus tentationum motibus angustatur, vt rectè de eo dici debeat: Abominabilis ei fit in vita sua panis, & animæ illius cibus antè desiderabilis. Vel certè, Appropinquauit corruptioni anima eius, & vita illius mortiferis. C Sed quia misericors deus probari nos permittit tentationibus, non reprobari, sicut scriptum est: Fidelis autem deus qui nõ patitur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione etiam prouentum, vt possitis sustinere, citius nobis consolationis ope succurrit, & surgentes tẽtationum stimulos mitigat; impugnantésque se cogitationum motus interna pace trãquillat. Moxque anima immensam de spe cœlesti lętitiam percipit, dum deuictum malum respicit quod tolerauit, vt iure de hoc tentato liberatoque homine dici debeat: Videbit faciem eius in iubilo, &: Liberauit animam suam ne pergeret in interitum, sed viuens lucem videret. Istis itaque duabus vicibus, id est, conuersionis & probationis, per mœrorem lætitiámque transactis, superest tertia, cuius & mœrorem adhuc sustineat, & gaudia consequatur.

1. Corin. 10.

Caput XVI.

Declaratio tertiæ vicis. Conuersus quisque sollicitè considerat, æternus iudex quã districtus adueniat.

POst conuersionis nanque certamina, post probationis ærumnam, restat adhuc dura tentatio: quia venire non potest ad perfectæ gaudia libertatis, nisi prius debitum soluerit humanæ conditionis. Conuersus autem quisque sibi cautè sollicitus, tacitè secum considerare non cessat: æternus iudex quàm districtus adueniat suumque terminum quotidie prospicit, & ante seueritatem tantæ iustitiæ quas rationes vitæ suæ sit positurus attendit. Etsi cuncta praua opera quæ intelligere potuit deuitauit, vẽturus tamen coram districto iudice illa magis quæ in semetipso non intelligit pertimescit. Quis enim cõsiderare valeat, quanta mala per momẽta tẽporum ipsis incõstantibus cogitationũ motibus perpetramus? Facile est enim opera peruersa vitare, sed nimis difficile est ab illicita cogitatione cortergere. Et tamen scriptum est: Væ vobis qui cogitatis inutile. Et rursum: In die cum iudicabit dominus occulta hominũ. Qui etiam præmisit: Inter se inuicẽ cogitationum accusantium, aut etiam defendẽtium. Et rursum: Labia dolosa in corde, & corde locuti sunt mala. Et rursum: Etenim in corde iniquitates operamini in terra. Humana autem anima semel æternitatis statum deserens, ad fluxum temporalitatis delapsa, hãc mutabilitatem alternantium motionum, quam dum caderet volens appetiit, dum conatur surgere, cogitur inuita tolerare. Inde quippe punita est vnde delectata: quia inde conuersa habet laborem certaminis, vnde peruersa appetiit gaudium voluptatis.

D

Mich. 2.

Roma. 2.

Psalm. 11.

Psalm. 57.

Caput XVII.

SAepe ergo electis etiam nolentibus in cogitatione surripitur, quod in se quidem solerter inspiciunt, & ante dei oculos quanti sit reatus attendunt, & cùm de his omnibus semper iudicia districta pertimescant, tunc tamen hæc vehemẽter metuunt, cùm ad soluendum humanę conditionis debitum venientes, districto iudici appropinquare se cernunt. Et fit tãto timor acrior, quanto & retributio æterna vicinior. Ante oculos autem cordis nihil inane tunc transuolat de phantasmate cogitationis: quia subductis è medio omnibus, se & illum tantummodo considerant cui appropinquant. Crescit pauor vicina retributione iustitiæ, & vrgente solutione carnis quanto magis districtum iudicium iamiamque quasi tangitur, tanto vehementius formidatur. Et si ea quæ sciunt, nunquam se prætermisisse meminerunt, formidant tamen illa quæ nesciunt: quia videlicet semetipsos diiudicare & cõprehendere omnino non possunt, atque vrgente exitu, subtiliori terrentur metu. Vnde redẽptor noster solutioni carnis appropinquãs, & membrorum suorum seruans speciem, factus in agonia, cœpit prolixius orare. Quid enim pro se ille cùm in agonia esset, peteret qui in terra positus cœlestia cum potestate tribuebat? Sed appropinquãte morte, nostræ mentis in se certamen expressit, qui vim quandam terroris ac formidinis patimur, cùm per solutionẽ carnis æterno propinquamus iudicio. Neque enim tunc cuiuslibet anima immerito terretur, quando post pusillum hoc inuenit quod in æternum mutare non possit.

Electi vehementer metuunt, cùm districto iudici appropinquare se cernũt vnde pauor tũc crescit.

E

Cur Christus in agonia factus prolixius orauit.

Appropinquante morte cuiuslibet anima nõ immerito terretur.

Caput XVIII.

COnsideramus quippe quòd viam vitæ præsentis nequaquam sine culpa transire potuimus, consideramus etiam quia nec hoc quidem sine aliquo reatu nostro est, quod laudabiliter gessimus, si remota pietate iudicemur. Quis enim nostrum vitam præcedentium patrum valeat, vel superare, vel assequi? Et tamen Dauid dicit: Ne intres in iudicium cum seruo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Paulus cum diceret: Nihil mihi cõscius sum, caute subiũxit: Sed nõ in hoc iustificatus sum. Iacobus dicit: In multis enim offendimus omnes. Ioannes dicit: Si dixerimus quia peccatum nõ habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis nõ est. Quid ergo faciẽt tabulæ, si tremũt colũnæ? Aut quomodo virgulta immobilia stabunt, si huius pauoris turbine etiã cedri quatiũtur? Solutioni ergo carnis appropinquans, nõnunquã terrore vindictæ etiã iusti anima turbatur. Cui etsi quid tranquillũ in hac vita sapere potuit, mortis articulo interueniẽte cõcutitur, vt iure dici debeat: Abominabilis fit ei panis in vita sua, & animæ eius cibus antè desiderabilis. Vel certè propter pauoris pœnam hoc quod illic subditur: Appropinquabit corruptioni anima eius, & vita illius mortiferis. Sed quia iustorum animæ à leuibus quibusque contagiis, ipso sæpe mortis pauore purgãtur, & æternę retributionis gaudia iã ab ipsa carnis solutione percipiunt, plærumque verò contemplatione quadam retributionis internæ etiam priusquam carne expoliantur, hilarescunt: & dum vetustatis debitum soluunt, noui iam muneris lætitia perfruuntur, rectè dicitur: Videbit faciem eius in iubilo, vel certè liberauit animam suam ne pergeret in interitum, sed viuẽs lucẽ videret. Iusti itaque anima in iubilio faciem dei conspicit: quia tantum de lætitia interna percipit, quantum capere, vel assumpta vix possit. Ibi igitur lucem viuens videt: quia spiritalem oculum in radios

Psal. 142.

F

1. Corin. 4.

Iaco. 3.

1. Ioan. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G radios interni solis infigit. Ibi lucem viuens videt: quia omni iam mutabilitatis vicissitudine atque obumbratione calcata, veritati æternitatis inhæret, eique inhærendo quem cernit, ad similitudinem incommutabilitatis assurgit, atque in semetipsam auctoris sui incõuersibilem speciem dum respicit assumit. Quæ enim ad mutabilitatem per semetipsam lapsa est, ad immutabilitatis statum immutabilem videndo formatur. Igitur Heliu de afflicto hoc liberatoque homine, quia prius mœroris amaritudinem, & postmodum gaudia consolationis expressit, aptè subiunxit: Hæc omnia operatur deus tribus vicibus per singulos, videlicet cõuersionis, probationis, & mortis: quia per tria hæc, & duris prius stimulis mœroris afficitur, & magnis postmodũ securitatis gaudiis refouetur. Et quia electi vnuscuiusque mens iisdem tribus vicibus: id est, vel labore conuersionis, vel tentatione probationis, vel formidine solutionis atteritur, atque ipsa attritione purgata liberatur, aptè subiungitur:

Epilogus.

Caput XIX.

VT reuocet animas eorum à corruptione, & illuminet luce viuentium.) Lux quippe morientium est, quàm corporeis oculis cernimus. Qui autem adhuc huic mundo viuunt, luce morientium tenebrescunt. Illuminantur autem luce viuentiũ, qui despecto temporali lumine, ad splendorem internæ claritatis recurrunt, vt ibi viuant, vbi verum lumen sentiendo videant, vbi non aliud lumen, atque aliud vita, sed vbi ipsa lux vita sit: vbi sic nos lux exterius circũscribat [vt interius impleat] sic interius impleat, vt incircunscripta exterius circunscribat. Illuminantur ergo hac luce viuentium, quam tanto tũc subtilius conspiciunt, quanto nunc ad illam purius viuunt. Magna Heliu ac valde fortia protulit, sed hoc vnusquisque arrogans habere proprium solet, quòd dum vera ac mystica loquitur, subitò per tumorem cordis quædam inania & superba permiscet. Foris enim placere appetit in hoc quodveraciter sentit, & inde mox inanescit à verò, vnde per elationis typhum recedit ab intimo. Quia enim approbari doctus exterius quærit, intus plenitudinem qua docebatur amittit. Vnde & Heliu quem tenere arrogantium typum sæpe iam diximus, postmodum multa sapientiæ profunda digessit, subitò post easdem sententias veraces ac mysticas, fastu scientiæ inflatus extollitur, cuius mox inflationis merito eius sensus ad inania verba deriuatur. Nam subdidit dicens: Attende Iob & audi me, & tace dum ego loquor. Si autem habes quod loquaris, responde mihi. Loquere. Volo enim te apparere iustum. Quod si non habes audi me, tace, & ego docebo te sapientiam.) Qualem se apud se habeat, hac locutione manifestat qua dicit: Attende Iob & audi me, & tace dum ego loquor.) Immensa enim superbia est, à seniore sibi reuerentiam exigere, & silentium imperare meliori se.

Arrogãtis proprium.

Immensa superbia.

Caput XX.

IQVia autem prædicatores iusti dum quoslibet corripiũt, sæpe per humilitatis gratiam ad cognitionum suarum intima reuertuntur, atque in eoipso quod corripiunt, ne quid fortasse fallantur exquirunt, correptisque licentiam tribuunt, vt si quid pro seipsis iustius sentiant, fateantur, hoc nonnunquam etiam arrogantes imitari appetunt. Paulisper enim in verbis elatione postposita, quasi eorum quos corripiunt, si fortè reperire potuerint, iustitiam quærunt: non quia ita sentiunt, sed quia ornari per humilitatis speciem concupiscunt. Metuunt enim ne superbi ac tumidi, quia sunt, esse videantur. Vnde Heliu statim subdidit, dicens: Si autem habes quod loqueris, responde mihi. Loquere. Volo enim te apparere iustũ.) Sed quia hæc ex corde nõ proculit, audire quod quæsierat non expectaut. Nam ilico subiũxit: Quod si non habes, audi me, tace, & docebo te sapientiam. Qui enim veraciter quę runt audire quod iustũ est, æquanimiter expectant audire quod quærunt. Heliu autem qui veraciter requisitionis verba non protulit, dici quod quæsierat non permisit, sed mox quod intrinsecus gestabat erupit, qualemque se in oculis suis habebat ostendit, dicens: Tace, & docebo te sapientiã. Arrogantes enim viri quando aliquid humiliter sonant, diu in eiusdem humilitatis specie non perdurant. Cùm fortasse quærũt vt audiant, mox loquendo obuiant ne doceantur: quia superficiem vocis quam protulerãt, citius ostentationis intentio cõprimit, quæ ex radice cordis exurgit, atq; eandem humilitatis formam specie tenus sumptam, eo celerius probant, quia aliena est, quo illam diutius tenere nõ possunt. Ecce Heliu iustitiam cùm requirit vt discat, promittit quia doceat. Ecce quasi requirendo quod iustum est, aliquid planum sonuerat lingua, sed mox cælare nõ potuit hoc quod altum tumebat conscientia. Nam repentè subiunxit: Tace, & docebo te sapientiam. Quia verò arrogantes omnes in eo quod proferunt typho superbiæ inflantur, & velut in alto positi, sic doctorum speciem sumunt, ac si eorum verba dignatione quadam super indignos homines cœlitus effundantur, bene à scriptore huius historiæ versus interponitur quo dicatur:

Textus capitis triceſimiquarti libri beati Iob.

PRonuncians itaque Heliu etiam hæc locutus est: Audite sapiẽtes verba mea, & eruditi auscultate me. Auris enim verba probat, & guttur escas gustu diiudicat. Iudicium eligamus nobis, & inter nos videamus quid sit melius: quia dixit Iob: Iustus sum, & deus subuertit iudicium meum. In iudicando enim me, mendacium est, & violenta est sagitta mea absquevllo peccato. Quis est vir vt est Iob, qui bibit subsannationem quasi aquã, qui graditur cum operantibus iniquitatem, & ambulat cum viris impiis? Dixit enim: Non placebit vir deo, etiam si cucurrerit cum eo. Ideo viri cordati audite. Absit à deo impietas, & ab omnipotente iniquitas. Opus enim hominis reddet ei, & iuxta vias singulorum restituet eis. Verè enim deus non condemnabit frustra, nec omnipotens subuertet iudicium. Quem cõstituit alium super terram, aut quẽ posuit super orbẽ quem fabricatus est? Si direxerit ad eum cor suũ, spiritum illius, & flatum ad se trahet. Deficiet omnis caro simul, & homo in cinerem reuertetur. Si habes ergo intellectum, audi quod dicitur, & ausculta vocẽ eloquij mei. Nunquid qui non amat iudiciũ, sanari potest? Et quo modo tu eum qui iustus est, intantum condemnas? Qui dicit regi apostata, qui vocat duces impios. Qui non accipit personas principum, nec cognouit tyrannum cum disceptaret contra pauperem. Opus enim manuum eius sunt vniuersi. Subitò morientur, & in media nocte turbabuntur populi, & pertranſibunt, & auferent violentum absque manu. Oculi enim eius super vias hominum, & omnes gressus eorum considerat. Non sunt tenebræ, & non est vmbra mortis, vt abscondantur ibi qui operantur iniquitatem. Neque enim vltra in hominis potestate est, vt veniat ad deũ in iudicium. Conteret multos & innumerabiles, & stare faciet alios pro eis. Nouit enim opera eorum, & idcirco inducet noctem, & conterentur. Quasi impios percusit eos in loco vidẽtium. Qui quasi de industria recesserũt ab eo, & omnes vias eius intelligere nolue runt, vt peruenire facerent ad eum clamorem egeni, & audiret vocem pauperũ. Ipso enim concedente pacem, quis est qui condemnet? Ex quo absconderit vultum, quis est qui contempletur eum? Et super gẽtes & super omnes homines. Qui regnare facit hominẽ hypocritam, propter peccata Pauli. Quia ergo ego locutus sum ad deũ, te quoque non prohibebo. Si erraui, tu doce me. Si iniquitatem locutus sum, vltrà non adam, nunquid à te deus expetit eam, quia displicuit tibi? Tu enim cœpisti loqui, & nõ ego. Quod si quid nosti melius, loquere. Viri intelligentes loquantur mihi, & vir sapiens audiat me. Iob autem stulte locutus est, & verba illius non sonant disciplinam. Pater mi probetur

A betur Iob vsque ad finem. Ne definas ab homine iniquitatis, qui addidit super peccata sua blasphemiam. Inter nos interim constringatur, & tunc ad iudicium prouocet sermonibus suis deum.

Caput XXI.

PRonuncians quoque Heliu etiam hæc locutus est.) Quid enim per huius pronunciationis vocabulum, nisi inflatio elationis ostenditur? vt verba quæ de alta superbiæ radice veniebant, cum quadam quasi altitudine, & distinctione procederent. Ita videlicet prædicare omnes arrogantes solent. Cùm quodam enim fastu proferunt hoc quod singulariter intellexisse se credunt, & fortasse tunc humilitatem prædicant, cùm per elationis typhum exempla superbiæ ostentant. Vnde fit vt eorum prædicatio concors sibi manere nõ possit: quia id quod rectum loquentes seminant, peruersè tumentes impugnant. Humilibus nanque auditoribus verba sua non compatiendo, sed vix dedignando largiuntur. Longè quippe se in altum positos æstimant, & super eosdem auditores suos quasi præcedentes doctrinæ respectum vix de summo dignanter inclinant. At contra verba iustorum ex radice veniunt humilitatis, vt fructũ valeant ferre pietatis, & quicquid salubre potuerint, nõ tumendo, sed compatiendo subministrant. Per verba quippe charitatis, vel se in auditoribus suis, vel auditores suos in se ita transformant, ac si & illi per istos hoc quod audiunt doceant, & isti per illos hoc quod docendo proferunt discant. Heliu ergo typum arrogantium tenens, & cum pronunciationis ostentatione inchoans, quid dicat audiamus. Sequitur: Audite sapiẽtes verba mea, & eruditi auscultate me. Auris enim verba probat, & guttur escas gustus diiudicat.) Ac si diceret: Sicut nec auris escas, nec gutturverba cognoscit, ita nec stultus quisque sententiam sapientis intelligit. Sapientes ergo atque eruditi audite quod dico, qui potestis ea quæ fuerint dicta cognoscere. Videamus igitur quantũ tumeat, qui verba sua non nisi à sapientibus auditi decenter existimat. Verus autem sapientiæ prædicator dicit: Sapientibus & insipientibus debitor sum. At contrà arrogans in prædicatione sua autes tantummodo sapientium expectat: quia non ideo prædicat, vt possit quoslibet sapientes efficere, sed ideo sapientes quærit, vt possit quod senserit superbiendo monstrare. Sicut enim superius dictum est, non illos appetit erudire, sed se ostendere, nec intuetur, quàm iusti qui audiunt fiant, sed ipse quàm doctus cùm auditur appareat.

Sicut nec auris escas nec guttur verba agnoſcit, ita nec ſtultus ſententiam ſapientis intelligit. Roma. 1.

Caput XXII.

QVia verò prædicationem arrogantium nullus admitteret, si non aliquid de humilitatis imagine permiscerent, bene Heliu postquam per tumida verba se extulit, rursum quasi ad æqualitatis concordiam condescendit, dicens: Iudicium eligamus nobis, & inter nosvideamus quid sit melius.) Sed vtrum hoc iudicium ex humili corde quæ fierit, facilè cognoscimus si subsequentia eius verba pensemus. Sequitur: Quia dixit Iob, Iustus sum, & deus subuertit iudiciũ meum. In iudicando enim me mendacium est, & violenta sagitta mea absque vllo peccato.) Hæc beatum Iob dixisse quæ vitur, quæ tamen quia minimè dixerit, requisita sacræ historiæ verba testantur. Sed qui iudiciũ æquè quæsierat, ex culpa quam finxit protinus sententiam promulgat. Nam sequitur:

C

Quòd ſuperbi ſine vllo timore deum deſideant, ita blaſphemias pro nihilo habentes, ſicut aquam deglutiens, inſorbendo non moratur.

Quis est vir vt est Iob, qui bibit subsannationem quasi aquam, qui graditur cum operantibus iniquitatem, & ambulat cum viris impiis?) Ecce iudicium quærens, iudicium protulit, & post allegationem suam nulla beati Iob expectata sententia, eum damnatione dignum ex reproborum societate iudicauit. Ait enim: Quis est vir vt est Iob? Vt vtique subaudiamus, nullus. Atque subiungit: Qui bibit subsannationam quasi aquã. Aqua autem cùm bibitur, ita liquidè sumitur, vt ad forbendum nulla sui pinguedine retardetur. Subsannationem verò vt aquã bibere, est deum sine aliquo obstaculo cogitationis irridere, vt in eo quod superbit lingua, vel conscientia, nulla trepidatio contradicat. Hæc autem eius sententia super beatum Iob quantum à tramite veritatis exorbitet illa domini attestatione cognoscimus, qua ad diabolum dicit: Nunquid considerasti seruũ meum Iob, quòd non sit ei similis in terra? Ecce quem veritas dicit absque comparatione iustum, eum Heliu asserit absque comparatione peccatorem. Sed hæc esse propria arrogantium prædicatorum solent, vt etiam afflictos auditores suos magis districtè corripere appetant, quàm blandè refouere. Plus enim studeant vt mala obiurgando increpent, quàm bona laudando confirment. Superiores quippe videri desiderant, & magis gaudent cùm eorum animum ita eleuat, quàm cùm charitas exæquat. Semper inuenire optant quæ increpando rigidè feriant. Vnde scriptum est: In ore stulti virga superbiæ: quia videlicet percutere rigidè scit, sed cõpati humiliter nescit. Solent etiam prædicatores iusti auditores suos obiurgando corripere, solent in eorum vitiis districta increpatione sęuire. Vnde scriptum est: Verba sapientium quasi stimuli, & sicut claui in altum defixi. Rectè autem eorum verba claui vocati sunt: quia culpas delinquentium nesciunt palpare, sed pũgere. An Ioannis verba claui non erant, cùm dicebat: Progenies viperarum, quis vobis demonstrauit fugere ab ira ventura? An verba Stephani claui nõ erant, cùm dicebat: Vos semper spiritui sancto resistitis? An verba Pauli claui non erant: cum dicebat: O insensati Galatæ, quis vos fascinauit? Et rursum cum Corinthiis diceret: Cùm enim sit inter vos zelus & contentio, nónne carnales estis, & secundum hominem ambulatis?

Contra arrogantes.

Prouer. 26. Verba prædicatorum claui. Eccle. 12. Matth. 3.

Act. 7. Gala. 3. 1. Corin. 3.

Caput XXIII.

SEd necesse est vt cautè videamus: quia prædicatores iusti in ipsis quos corrigunt, cùm ex parte alia fortasse aliquid bonæ operationis inueniunt, ad eadem obiurgationis verba cum quanta dispensatione descendunt. Ecce Paulus Corinthios docens, eósque in culpa diuisionis aspiciens exorsus est, dicens: Gratias ago deo meo semper pro vobis, in gratia dei quæ data est vobis in Christo Iesu: quia in omnibus diuites facti estis in illo. Multum profecto laudauit quos in Christo diuites in omnibus dixit. Et ecce adhuc blandimenta multiplicat, dicens: In omni verbo & in omni scientia, sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis. Testimonium Christi confirmatum est in vobis dixit, ac si opere peregissent, quod doctrina didicerant. Et mox in laudis consummatione subiunxit: Ita vt nihil vobis desit in vlla gratia, expectantibus reuelationem domini nostri Iesu Christi. Quæso te Paule istis tot fauoribus iam quo tendas, insinues. Et ecce paulopost sequitur: Obsecro vos autem fratres per misericordiam domini nostri Iesu Christi, vt idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata. Significatum est enim mihi de vobis fratres mei, ab his qui sunt Cloës: quia contentiones inter vos sunt. De quibus contentionibus paulopòst subdidit, dicens: Cùm enim sit inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis? Ecce quibus laudibus ad aperta correptionis verba descendit, ecce in corde audientium quàm blanda fauoris manu viam districtæ increpationis aperuit. Prius nãque superborum brachia studuit per blandimentorum vincula religare, vt postmodum potuisset vulnus superbiæ ferro correptionis incidere. Erant profectò in Corinthiis, & quæ laudari debuissent, ierant & quæ argui. Peritus itaque medicus prius sana membra quæ circa vulnus erant laudando palpauit, & postmodum putridum sinum vulneris feriendo transfixit. Habet ergo in sanctis prædicatoribus ad vtraque aptum doctrinæ regula pondus suum, vt & recta facientes nutriant, & peruersa animaduertentes abscindant.

Ibidem.

Peritus medicus.

Caput XXIIII.

NOnnunquam verò etiam prædicatores iusti rigidè feriunt. Sed aliud est cùm iustitia stimulat, aliud cum superbia inflat. Iusti cùm sęuere corrigunt, internæ dulcedinis gratiam non amittunt. Nam sæpe pro inquietudine refrenanda prauorum, duritiam districti rigoris assumunt, sed intus charitatis igne liquefiunt, atque eorum amore ardent, in quos aspera correptione sæuiunt, séque etiam eis intrinsecus in secreto cordis humiliant, quos duris foris animaduersionum stimulis quasi despiciendo castigant. Plærunque autem & non despiciendo despiciunt, & non desperando desperant, vt tanto eos celerius à culpa reuiuiscere ac resilire faciant, quanto iam quasi vicinius mortis foueam ostentant.

Iuſtorum prædicatorum modus corrigendi.

Quanto moderamine ſancti in correctione vtantur.

Sæpe

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Sæpe etiam quodam decenti moderamine suas culpas coram discipulis indicant, vt illi audientes discant, quomodo semetipsos de suis actionibus subtiliter reprehendant. Tanta autem dispensatione se temperant, vt neque cum se erigunt intrinsecus rigidi sint, neque rursum cùm se humiliant, extrinsecus remissi: quia & in disciplina humilitatem custodiunt, & in
1.Corin. 3. humilitate disciplinam. Paulus disciplinam tenuit, cùm Corinthiis diceret: Cùm enim sit inter vos zelus & contentio, nónne
1.Cocin.1. carnales estis, & secundum hominem ambulatis? Sed humilitatem in disciplina non perdidit: quia deprecando præmisit dicens: Obsecro vos fratres per misericordiam dei, vt idipsum di
2.Corin.12 catis omnes, & non sint in vobis schismata. Rursum humilitatem tenuit, cùm eisdem Corinthiis loquês paulo latius fortasse
2.Corin.4. quàm voluerat, semetipsum reprehendit, dicens: Factus sum insipiens. Sed disciplinâ in hac humilitate non perdidit: quia ilicò adiunxit: Vos me coëgistis. Exemplum magnæ humilitatis exhibuit, cum discipulis dixit: Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Iesum Christum dominum nostrum, nos autê seruos
1.Corin.4. vestros per Christũ. Sed in hac humilitate disciplinam iustitiæ non amisit, qui eisdem delinquentibus dicit: Quid vultis, in vir
Ars sanctorum prædicatorum. ga veniam ad vos? & cætera. Sciunt ergo prædicatores sancti vtroque moderamine artem magisterij temperare, & cùm delinquentium reatus inueniunt, sciunt modo seuerè corripere:
H modo humiliter deprecari. Sed cùm arrogantes viri eos imitari appetunt, sumunt ab eis aspera verba correctionis, & sumere ab eis veraciter nesciunt, preces humilitatis. Magis enim terribiles volunt esse quàm mites, & idcirco discunt vnde se erigât, & discere negligunt, vt animum submittant. Cúmque admone re delinquentes placidè nesciũt, nimio rigoris vsu per inuectionis iracundiam etiam contra rectè agentes effrenantur. Quorum iste Heliu speciem tenens, beatum Iob non refouet, sed ob iurgat dicens: Quis est vir vt est Iob, qui bibit subsannationem quasi aquam, qui graditur cùm operantibus iniquitatem, & ambulat cum viris impiis?

Caput XXV.

Aliena semper est à veritate superbia. ET quia aliena semper est à veritate superbia, mox & ad falsa prorumpit, dicens: Dixit enim: Non placebit vir deo, etiam si cucurrerit cum eo. Quòd profectò quia minimè dixerit, quisquis beati Iob verba legit agnoscit. Sed qui idcirco loquitur, vt semetipsum ostendendo superbiat, quid mirum, si in altero fingit quod reprehendat? Quomodo enim veritati cohæreat in verbis increpationis quem intra semetipsum longè ab eadem veritate dirimit tumor mentis? Sequitur: Ideo viri cordati audite me.) Ecce iterum fastu superbiæ inflatus, eos tantummodo qui quasi digne intelligendo se assequi valeant quærit: & sic quod sentiebat erumpit, dicens: Absit à deo impie
I tas, & ab omnipotente iniquitas. Opus enim hominis reddet ei, & iuxta vias singulorum restituet eis.) Benedixit quia in o-
In hac vita non semper dominus reddit iuxta opus singulis. Eccles. 8. Ratio. mnipotente deo iniquitas, vel impietas non est. Sed in hac vita nequaquàm semper hoc agitur quod subiũxit: quia iuxta opus suum singulis, & iuxta vias proprias reddit. Nam & multos illicita ac peruersa perpetrantes gratuitò præuenit, atque ad opera sancta conuertit, & nonnullos rectis actibus deditos, flagello interueniente corripit, ac sic placentes quasi displiceant affligit, Salomone attestante qui ait: Sunt iusti quibus multa eueniunt, quasi opera egerint impiorum. Et sunt impij qui ita securi sunt, ac si iustorum facta habeant. Quo nimirum omnipotens deus inæstimabili pietate dispensat, vt & iustos flagella crucient, ne opera extollant, & iniusti saltem sine pœna hanc vitam peragant: quia ad tormenta quæ sine fine sunt, malè agendo festinant. Nam quia aliquando iusti nequaquam iuxta opera flagellantur, hac ipsa historia quam tractamus ostenditur. Neque enim idem beatus Iob pro culpa fuerat flagellatus, qui ante flagelli stimulum ipso iudice attestante laudatus est. Verius ergo Heliu diceret, si dixisset quia in omnipotente deo impietas atque iniquitas non est, etiam cùm iuxta vias proprias hominibus reddere non videtur. Nam & quod à nobis non intelligitur, ex occulti iudicij non iniusta lance profertur. Quia verò prædicatores arrogantes dum multa inania spargũt, etiam sæpe vera ac solida proferunt. Heliu rectè subiungit:

Probatio.

Caput XXVI.

K VEre enim deus non condemnabit frustrà, nec omnipotens subuertet iudicium.) Ad diabolum dominus dixit. Commouisti me aduersus eum, vt affligerem eum frustra. Heliu autem dicit: quia non cõdemnabit dominus frustra. Quod vtique discordare dictis veritatis creditur, nisi subtili consideratione pensetur. Aliud nanque est damnare, aliud affligere. Affligit ergo iuxta aliquid frustra, sed frustra non damnat. An non iuxta aliquid frustra Iob afflixerat, cùm non delebatur vitium, sed meritum augebatur? Frustra enim condemnare non potest: quia damnatio fieri non ex parte ad aliquid potest, quæ videlicet in extremo punit omne quod hic quisque iniquè commiserit. Nec omnipotês deus subuertit iudicium: quia etsi minus rectà videntur esse quæ patimur, rectè tamen in occulto examine decernuntur. Sequitur:

Aliud est damnare, aliud affligere.

Quòd ad amorem suum nonnullos deus, & corpore & spiritu trahit, vt nihil caro, nihil mens de exterioribus appetat.

Quem constituit alium super terram, aut quem posuit super orbem quem fabricatus est?) Vt videlicet subaudias, nullum. Per se quippe mundum regit, quem per se condidit, nec eget alienis adiutoriis ad regendum, qui non eguit ad faciendum. Sed hæc idcirco colliguntur, vt liquidò indicet: quia omnipotens deus si per semetipsum regere non negligit quod creauit, quod bene creauit, vtique bene regit: quia quod pie condidit, impiè non disponit, & qui necdum facta curauit vt essent, quæ sunt facta non deserit. Quia ergo præsens est in regimine, qui auctor extitit in creatione, ideo curam nostri non præterit. Vnde & aprè subiungit: Si direxerit ad eum cor suum, spiritum illius & flatum ad se trahet.) Curuum cor est, cùm ima appetit: dirigitur, cum ad superna subleuatur. Si ergo homo cor suum ad dominum dirigit, spiritum & flatum illius dominus ad se trahit. Spiritum videlicet pro internis cogitationibus, flatum verò qui per corpus trahitur, pro externis actionibus ponit. Deo ergo spiritum hominis, & flatum ad se trahere, est ad conuersionem sui desiderij, & interiora nostra, & exteriora commutare, vt nihil iam menti exterius libeat, nihil caro inferius, vel si appetit adipisci conetur, sed omne quod homo est, ad eum videlicet à quo est, & interius desiderando ferueat, & exterius se edomando constringat. Vnde & aprè subiungit:

Omnipotês per se mundum regit, quem per se condidit.

Deo spiritũ hominis & flatum ad se trahere quid sit.

Quòd sancti spiritu humilitatis tacti, in nulla voluptate obediunt carni, & hic moriendo mundo, vitiorum appetitus consideratione dissolutionis suæ in cinerem rediguntur.

Omnes homo est, ad eum à quo est rese rendi est.

Deficiet omnis caro simul, & homo in cinerem reuertetur.) Simul enim omnis caro deficit, quãdo iam nullis suis motibus seruit: quia præsidens spiritus cuncta eius fluxa restringit, & quodã districtionis suę gladio omne quod in illa malè viuebat interficicit. Hoc nimirũ disciplinæ gladio semetipsum Hieremias interfecerat, cùm dicebat: Postquam conuertisti me, egi pœnitentiam: & postquam ostẽdisti mihi, percussi femur meum. Quid enim in femore nisi voluptas carnis accipitur? Et quid est quod ait: Postquam ostendisti mihi, percusi femur meum? nisi quod postquam superna spiritaliter vidit, omne quod in se inferius carnaliter viuebat extinxit, vt quanto magis summa patescerent, tanto amplius ima quæ tenuerat non liberent. Nam quanto incipit quisque superius viuere, tanto & inchoat inferius interire. Iuxta affectum nãque carnalis operationis, omnis caro Pauli simul interierat, cùm dicebat: Viuo autem iam non ego: viuit verò in me Christus.

Hieret. 31.

Quanto in capit quisq; superius viuere, tanto inchoat in ferius interire.

Caput XXVII.

BEne etiam Heliu hoc loco subdidit: Et homo in cinerem reuertetur. In peccato enim quisque positus, mortalitatis suæ obliuiscitur, & terram se esse non meminit, dum adhuc per superbiam inflatur. Post conuersionis verò suæ gratiam, cùm humilitatis spiritu tangitur, quid esse se aliud quàm cinerem recordatur? Iam in cinerem Dauid reuersus fuerat, cùm dicebat: Memento domine quod puluis sumus. Abraham in cinerem reuersus fuerat, dicens: Loquar ad dominum meum, cùm sim puluis & cinis? Et si viuentem carnem necdum in terra mors soluerat, hoc tamen apud se erant quod se futuros absque dubitatione præuidebant. Hinc aliàs dicitur: Auferes spiritum eorum & deficient, & in puluerem suum reuertentur. Qui autem eorum spiritus, nisi spiritus superbiæ nominatur? Tollatur ergo spiritus eorum vt deficiant, id est,

Gene. 18.

Psalm. 103

A id est, subducto superbię spiritu, nihil se de se esse cognoscant.
Sapien. 3. Et reuertantur in puluerem, id est, humilientur ex infirma conditione. Propter hunc puluerem, ad cuius memoriam qui semetipsos considerant reuocantur, per sapientiam dicitur: Iusti fulgebunt, & sicut scintillæ in arundineto discurrent. Sancti enim viri dum peccatoribus permiscentur, eos exemplorum suorum igne succendunt: atque per omne quod nitent, in cinerem redeunt: quia pietatis flamma consumpti, dum infirmitatem conditionis suæ conspiciunt, nihil aliud quàm fauillam se esse cognoscunt, vt à superbiæ suæ duritia resoluti, per pœnitentiam dicant id quod supra protulimus: Memento domine quia puluis sumus. Bene ergo dicitur: quia cùm ad se spiritum hominis dominus trahit, deficiet omnis caro simul, & homo in cinerem reuertetur. Hæc Heliu & vera sunt, & magna quæ dicit, sed quia malè mox ex eo quod bene sensit intumuit, verbis sequentibus prodit dicens: Si habes ergo intellectum, audi quod dicitur: & ausculta vocem eloqui mei.

Quòd superbia vbi nosci intelligitur, eradicanda est: quia difficilè inuetcrata deprehenditur.

Caput XXVIII.

HAbent hoc proprium omnes arrogantes, vt cum fortasse acutum aliquid sentiunt: inde mox ad vitium elationis erumpant, sensusque omnium in sui comparatio
B ne despiciant, seque in suo iudicio aliorum meritis anteponãt. Quibus contingit miseris, vt plus videndo tenebrescant: quia dum subtilia attendunt, semetipsos intueri nesciunt, & quo intelligentiam acutius percipiunt, eo per superbiam deterius caduntQui bene quidem subtilia conspicerẽt, si in eo quod proferunt se viderent. Superius nanque Heliu dixerat: Si habes quod loquaris, responde mihi. Loquere, volo enim te apparere iustum. Nũc autem ait: Si habes intellectum, audi quod dicitur: Ecce quomodo paulisper elatio perverborum incrementa proficit. Superius dubitauit si posset beatus Iob proferre quod iustum est, nunc verò discutit, si hoc quod dicitur, saltem possit audire. Ibi dixit: Si habes quod loquaris, responde mihi. ac si diceret: dic aliquid, si tamen dignus poteris esse qui dicas: Hic autem ait: si habes intellectum, audi quod dicitur: Ac si apertè diceret: audi me, si tamen dignus poteris esse qui audias. Isti sunt quotidiani defectus, qui in cordibus reproborum fiunt, quibus indesinenter ad deteriora descendunt: quia dum minora incaute negligunt, ad maiora pernicioſe prorumpunt. Iam & hoc de superbia fuerat, quod beatum Iob id quod iustum est, loqui posse dubitabat. Sed dum hanc in semetipso considerare negligit, ad nequiora peruenit, vt non solum posse ab eo dici quod iustum est dubitet, sed etiam dicentem se iusta ab eo intelligi posse desperet. Vnde vitium superbiæ ab ipsa mox radice secandum est, vt cum latenter oritur, tunc vigiláter abscindatur, ne prouectu vigeat, ne vsu roboretur. Difficilè enim in se quisque inueteratam superbiam deprehendit: quia nimirum hoc vitium quanto magis patimur, tanto minus videmus. Sic quippe in mente superbia, sicut in oculis caligo generatur. Quo se hæc latius dilatat, eo vehementius lumen anguſtat. Paulisper ergo elatio in præcordiis crescit, & cùm se vastius extenderit, oppressæ mentis oculum funditus claudit, vt captiuus animus typum elationis, & pati posit, & tamen id quod patitur, videre non posit. Sed quia arrogantes viri aliquãdo vt diximus, recta non rectè sentiunt, & bona inuenire nouerunt, sed hæc bene proferre contemnunt. Heliu post elationis typum quod dixerat: Si habes intellectum audi quod dicitur, subdit dicens:

Quotidiani defectus reproborũ.

Remedium contra superbiam.

Quanto vitium superbiæ magis patimur, tãto minus videmus.

Caput XXIX.

NVnquid qui non amat iudicium, sanari potest? Quomodo tu eum qui iustus est, intãtum condemnas? Bonam quidem sententiam protulit, sed beato Iob proferenda non fuit. In omni enim quod dicitur, summepere intuendum est quid dicatur, cui dicatur, quando dicatur, quomodo dicatur. Heliu autem attendit quid diceret: sed cui diceret, non attendit. Beatus quippe Iob amabat iudicium: quia caulas suas cum domino pensare subtiliter nouerat. Nec condemnauerat eum qui iustus est, sed cur sine peccato percussus fuerat, in dolore positus cum humilitate requirebat. Amat iudicium quisquis vias suas subtiliter discutit, & secretarium cordis ingressus, quid dominus ipsi tribuat, quid ipse domino debeat pensat. Quod

In omni quod dicitur intuendũ est, quid cui, quãdo quomodo dicatur.

Quis amet iudicium.

B beatus Iob quomodo non fecerat, qui tam crebra sacrificia in
D expiatione filiorum etiam pro cogitationibus offerebat? Quia ergo Heliu dixit, quod is qui iudicium non amat, sanari non posit, arguens beatum Iob quod iudicium non amaret: & quia eum qui iustus est, condemnasset, illico eiusdem iusti, id est, domini iustitiam, subdit dicens:

Quòd ex imitatione diaboli apostasiæ culpam incurrunt, qui honoris sui gloria lætantes, præesse hominibus potestate & dominatione delectantur.

Qui dicit regi apostata, qui vocat duces impios.) Sæpe nouimus quod plærique qui præsunt, inordinatum sibi metum à subditis exigunt, & non tam propter dominum, quam pro domino venerari volunt. Intus enim se tumore cordis extollunt, cunctósque subditos in sui comparatione despiciunt, nec condescendendo consulunt, sed dominando premunt: quia videlicet alta cogitatione se erigunt, & æquales se illis quibus eos præesse contigit, non agnoscunt. Contra hunc tumorem per Eccleſiasticum librum dicitur: Ducem te constituerunt, noli Eccel. 32.
extolli, sed esto in illis quasi vnus ex illis. Hunc tumorem do- Ezech. 34.
minus per prophetam in pastoribus increpans, ait: Vos autem cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia. Ipsa enim bona quæ subditis dicunt, dominando potius quàm consulendo proferunt: quia videlicet quicquam eis quasi ex æquo dicere,
E semetipsos existimãt deiecisse. Singularitate enim gaudent culminis, & non æqualitate conditionis. Sed quia hæc tumentia corda rectorum subtiliter dominus pensat, bene contra eos dicitur: Qui dicit regi, apostata. Vnusquisque enim superbus rector totiens ad culpam apostasiæ dilabitur, quotiens præesse hominibus delectatus, honoris sui singularitate lætatur. Sub quo enim sit non considerat, & quod æqualibus quasi non sit æqualis exultat. Vnde autem hæc vitiorũ radix pullulat in cor- Esaiæ 14.
de regẽtium, nisi ex imitatione illius, qui despectis angelorum Contra superbos rectores.
societatibus dixit: Ascendam super altitudinem nubium, & similis ero altissimo? Quia ergo vnusquisque rector quotiens ex tollitur in eo quod cæteros regit, totiens per lapsum superbiæ à summi rectoris seruitio separatur: & cùm æquales sibi subditos despicit, eius super se dominium sub quo omnes æquales sunt non agnoscit, rectè dicitur: Qui dicit regi, apostata.

Caput XXX.

QVia verò cùm dominando præsunt, exemplo suæ superbiæ subditos ad impietatem trahunt, aptè subiungitur.

Quòd impij duces sint qui verbo & exemplo ductatum præbent errorit.

Qui vocat duces impios.) Ad viam nanque pietatis ducerent, si subditorum oculis, humilitatis exẽpla monstrarent. Dux autem est impius qui à tramite veritatis exorbitat, & dum ipse
F in præceps ruit, ad abrupta sequẽtes inuitat. Dux est impius qui 1. Thess. 2.
per tumoris exẽplum viã ostendit erroris. Paulus dux esse impietatis metuebat, cùm potestatis suę celsitudinẽ reprimebat dicẽs: Nec quærentes ab hominibus glorią, neque à vobis, neque
ab aliis, cùm posimus oneri * esse vt Christi apostoli, sed facti *al honori
sumus in medio vestrũ paruuli. Paruulus in medio eorũ factus fuerat: quia timebat ne si inter discipulos honorẽ suæ celsitudinis vindicaret, exẽpla elationis ostenderet. Timebat nimirũ ne dum ipse sibi potestatem pastoralis potẽtiæ quæreret, grex subditus per abrupta sequeretur, & ad impietatem sequẽtes duceret, qui pietatis officium suscepisset. Vnde necesse est, vt is qui præest, quæ exẽpla subditis præbeat, soleꝛter attẽdat, & tãtis se sciat viuere, quantis præest, ac vigiláter inspiciat, ne in eo quòd prælatus est intumescat, ne iura debitæ potestatis immoderatius exigat, ne disciplinæ ius mutetur in rigorẽ superbiæ, & vnde à peruersitate subditos restringere poterat, inde magis intuẽtium corda peruertat, ne, vt dictũ est, impietas dux per officiũ pietatis existat. Non autem debet hominum ducatum suscipere, qui nescit homines bene viuendo præire, ne qui ad hoc eligitur, vt aliorum culpas corrigat, quod resecare debuit, ipse committat. Hincinde ergo se qui præsunt circunspiciant, vt sibi & subditis viuant, vt bonum quod faciunt, & intra sinum mentis abscondant, & tamen ex eo ad profectum sequentium exempla rectæ operationis impartiant: & subditorum animad-

uerten-

Universidad de Deusto Biblioteca

G uertentes culpas corrigant, nec tamen per vim eiusdem animaduersionis intumescant, vt quædam leniter correpta tolerent, nec tamen disciplinæ vincula eadem lenitate dissoluant, vt quædam tolerando dissimulent, nec tamen ea crescere dissimulando permittant. Laboriosa sunt ista, & nisi diuina gratia fulciat, ad custodiendum difficilia. Rectè verò de aduentu districti iudicis per sapientiæ librum dicitur: Horrendè & cito apparebit, quoniam iudicium durissimum his qui præsunt, fiet. *Sapien.6.* Quia ergo plærunque per potestatem regiminis ad culpam prorumpitur elationis, atque apud districtum iudicem ipsa elatio impietas æstimatur, bene de domino per Heliu dicitur: Qui vocat duces impios. De ipso quippe ducatu dum superbiunt, exemplo suo subditos ad impietatem trahunt. Vnde magnopere curandum est, vt qui regendis hominibus præfertur, apud se intra secretarium mentis in cathedra præsideat humilitatis. Cúmque iudicanti ei à cæteris foris assistitur, vigilanti oculo incessanter aspiciat, cui quandoque iudici ipse de his iudicandus assistat, vt quanto nunc ante eum quem non videt, sollicitius trepidat, tanto eum cùm viderit securior cernat.

Quòd rectores Ecclesiæ sollicitè cogitare oporteat, quoniam de animabus eorum qui sibi commissi sunt, in iudicio reddent rationem.

Penset ergo qui ad satisfaciendum districtio iudici de sua H tantummodo anima fortasse vix sufficit: quia quot regendis subditis præest, reddendæ apud eum rationis tempore, vt ita dicam, tot solus animas habet. Quæ nimirum cogitatio si assiduè mentem excoquit, omnem superbiæ tumorem premit. Et rector prouidus tanto iam neque rex apostata, neque dux impius vocabitur, quanto ei cogitatione sollicita potestas quæ accepta est, non honor, sed onus æstimatur. Nam cui esse nunc iudicem libet, huic videre tunc iudicē non libet. Numerari enim culpæ nequeunt, quæ habendæ potestatis amore perpetrantur. Tunc solum vero potestas bene geritur: cum non amandò, sed timendo retinetur. Quæ vt ministrari rectè valeat, oportet primum vt hanc non cupiditas, sed necessitas imponat. Percepta autem nec pro formidine debet deseri, nec ex libidine amplecti, ne aut peius quis quasi ex humilitate superbiat, si diuinæ dispensationis ordinem fugiendò contemnat, aut eo iugum superni rectoris abiiciat, quo eum super cæteros priuatum regimen delectat. Potestas ergo cùm percipitur, non ex libidine amanda est, sed ex longanimitate toleranda, vt inde tunc ad iudicium salubriter leuis sit, vnde nunc ad ministerium patienter grauis innotescit.

Libri vicesimiquarti Moralium sancti Gregorij finis.

LIBER MORALIS EXPOSITIONIS SANCTI GREGORIJ VICESIMUSQUINTUS, continuans caput tricesimumquartum textus beati Iob.

Caput primum.

IPSA humanæ compunctionis qualitas indicat, quam longè rebus cæteris præstat. Nam collata homini ratio asserit quantum omnia quæ vel vita, vel sensu, vel ratione carent, natura rationalis antecedit. Et tamen quia ab internis atque inuisibilibus oculos claudimus, & visibilibus pascimus, plærunque hominem non ex eo quod ipse est, sed ex his quæ circa ipsum sunt, veneramur. Cúmque non intuemur quid ipse sit, sed quid possit in acceptione personarum, non ex personis, sed ex rebus adiacentibus ducimur. Sicque fit, vt is quoque apud nos intus in despectionem veniat, qui foris honoratur: quia dum pro his quæ circa illum sunt, honorabilis habetur, rebus suis in examine nostro postponitur. Sed omnipotens deus vitam hominum K ex sola qualitate interrogat meritorum, & sæpe inde plus punit, vnde huic maiora ad ministerium cōtulit, veritate attestante quæ ait: Cui multum datum est, multum quęretur ab eo. Vnde bene nunc per Heliu dicitur: *Luca 12.*

Quòd personam hominis deus non accipiat, & oppressores pauperum in tremendo iudicio non agnoscat.

Qui non accipit personam principum, nec cognouit tyrannum, cùm disceptaret contra pauperem. Potest autem per principem, vel tyrannum quisque superbus intelligi: per pauperem verò humilis designari. Tyrannum ergo disceptantem contra pauperem non cognoscit: quia superbos omnes vitam nūc humilium deprimentes, in iudicio nescire se perhibet, dicens: Nescio vos vnde sitis. Et quia sic potenter cùm vult destruit, *Luca 13.* sicut cùm voluit potenter creauit, aptè ratiocinando subiungitur:

Quòd subita & impræmeditata mors, incuruatos & huius mundi amore captos rapiat.

Opus enim manuum eius sunt vniuersi.) Atque mox subditur: Subito morientur, & in media nocte curuabuntur populi, & pertransibunt. Quamlibet serò de hac vita tollantur iniqui, subitò & repentè tolluntur: quia finem suum cogitando præuidere nesciunt. Subitum est homini quòd antè cogitare non potuit. Subitò diues ille stultus raptus est, qui horrea quæ præparabat deseruit, & inferni locum quem non præuidebat inuenit. Ad aliud exercebat animam per cogitationem, sed ad aliud emisit per sententiam. Aliud dum viueret contemplatus est, aliud dum moreretur expertus. Reliquit enim diu tractata temporalia, & inopinata inuenit æterna. Vnde ei propter hanc ignorantiam cæcitatis suæ bene per diuinam sententiam dicitur: Hac nocte repetunt animam tuam à te. In nocte quippe ablata est, quæ in obscuritate est cordis amissa. In nocte ablata est, quæ considerationis lucem habere noluit, vt quod poterat pati præuideret. Vnde bene discipulis futura cogitantibus, Paulus apostolus dicit: Vos autem fratres non estis in tenebris, vt vos dies illa tanquam fur comprehendat. Omnes enim vos filij lucis estis & filij diei: non sumus noctis neque tenebrarum. Dies enim exitus tanquàm fur in nocte ita comprehēdit, quando stultorum animas futura non præuidentes eiicit. Vnde hic quoque aptè subiungitur: Et in media nocte curuabuntur populi, & pertransibunt.) In media enim nocte curuati pertranseunt, qui obscuritate suæ negligentiæ humiliati rapiuntur. Tūc curuabuntur per sententiam iudicis, qui nunc curuari negligunt per humilitatem cordis. Electi autem ne inuiti curuentur in morte, sponte curuantur in humilitate. Vnde sanctæ Ecclesiæ de conuersa prole persecutorum dicitur: Venient ad te curui filij eorum, qui humiliauerunt te. Et bene de morientibus populis non ait: transibunt, sed pertransibunt: quia etiam viuendo temporaliter quotidie ad finem tendimus, & præsentem vitam quasi quandam viam subigendo transimus. Hoc ipsum enim morituros viuere, quasi ad mortem ire est. Et quot dies vitæ peragimus, quasi in itinere ad locum propositum tot passibus propinquamus. Ipsa quippe augmenta, detrimenta sunt temporum: quia vitæ nostræ spatia quanta esse cœperint, incipiunt iam tanta non esse.

Subitò & repentè tolluntur iniqui. L *Luca 12.* *1. Thess. 5.* *Psalm. 55.* M

Caput II.

PRimus verò homo ita conditus fuit, vt manente illo, decederent tempora, ne cum temporibus ipse transiret. Stabat enim momentis decurrentibus: quia nequaquam ad vitæ terminum per dierum incrementa tendebat. Stabat tanto robustius, quanto semper stanti ardentius inhærebat. At vbi vetitum contigit, mox offenso creatore cœpit ire cum tempore. Statu videlicet immortalitatis amisso, cursus eum mortalitatis absorbuit. Et dum iuuentute ad senium, senio traheretur ad mortem, transeundo didicit, stando quid fuit. Cuius nos quia de propagine nascimur, radicis amaritudinem quasi in virgulto retinemus. Nam quia ex illo originem ducimus, eius cursum nascendo sortimur, vt eoipso quotidiano momento quo viuimus, incessanter a vita transeamus, & viuendi nobis spatium vnde crescere creditur, inde decrescat. Quia ergo ad summam moriendi quotie tendimus per incrementa

A incrementa viuendi, bene de morientibus nequaquā transibūt dicitur, sed pertrāsibunt: quia transeūt etiam dum viuunt, sed pertranseunt dum moriuntur. Sequitur:

Viuēdi spatium vnde crescere creditur, decrescit.

Quòd dum patientia dei peccatores ad pœnitentiam expectat, ipsi contemnentes, & rapientis diaboli non vident manum, & violentia malitiæ violenter trahuntur in gehennam.

Et auferent violentum absque manu.) Subaudis diuina iudicia. Absque manu verò auferēt eum qui manu violētus fuit. Absque manu auferent: quia videlicet subito exitu vrgēte inuisibiliter rapitur, qui visibiliter rapiebat. Vidit ipse quos rapuit, sed quis illum in morte rapiat non videt. Absque manu ergo violentus aufertur: quia & raptorem suum nō intuetur, & tamen ducitur. Quem tanto sequitur districtior sententia, quanto peccanti ei magna est patientia prorogata: quia diuina seueritas eo iniquum acrius punit, quo diutius pertulit. Sæpe verò euenit, vt dum peccatores superna clementia expectat, in maiorem cordis cæcitatem prosiliant. Vnde scriptum est: An ignoras, quia benignitas dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem secundum duritiam tuam & cor impœnitens, thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij dei. Et ecce dum violentus quisque quos valuerit rapit, dum inualidos opprimit, & dum diu omne quod nequiter concupiscit exercet: quia non subitò percutitur, sed eius in finem pœna differtur, nequissima eius actio à deo videri nō creditur. Vnde aptè B postquam eius narrauit interitum, ilico de domino adiungit dicens: Oculi enim eius super vias hominum, & omnes gressus eorum considerat. Tunc enim nequaquam considerare credebatur, quando violētus iste omne malum quod poterat inultè perpetrabat. Æstimabatur deus iniustè acta non cernere: quia differebat iustè damnare, & magna eius patientia quasi quædā negligentia putabatur. Iniquus quoque ipse toties se in peccatis suis non videri à deo credidit, quoties inultè peccauit. Cui per quendam sapientem dicitur: Ne dicas, peccaui, & quid accidit mihi triste? Emendare non vult nequitiam, pro qua dignam non pertulit pœnam. Qui quo piè expectatus est, eo est ad peccandum nequiter instigatus, & patientiæ supernæ longanimitatem despiciens, vnde corrigere culpam suam debuit, inde cumulauit, sicut per eundem Iob dicitur: Dedit ei deus locum pœnitentiæ & ille abutitur eo in superbia. Sæpe etiam quia pœnam quam meretur repentè non suscipit, hoc ipsum deo non æstimat displicere quod facit.

Differentia inter transitur & pertransitur. *Inuisibiliter rapitur qui visibiliter rapiebat.* *Diuina seueritas eo acrius iniquū punit, quo diutius pertulit.* *Eccli. 5.*

Caput. III.

C EAt itaque nunc, & ad quaslibet blasphemias præsumēdo prorumpat. Voluptatum suarum nequitias impleat, aliena rapiat, innocentium oppressione satietur. Et quia necdū percutitur, vias suas à domino aut nō videri æstimet, aut, quod peius est, approbari. Veniet profectò, veniet æterna & repentina percussio, & tunc cognoscet à deo cuncta conspici, quādo se improuiso exitu viderit pro cūctorum retributione dānari. Tunc in pœna sua oculos aperiet, quos diu tenuit clausos in culpa. Tunc considerasse omnia verum iudicem sentiet, quādo malorum suorum meritum iam euadere sentiendo nō possit. Iniquus ergo qui diu expectatus est, idcirco est repentè sublatus: quia oculi domini super vias hominum, & omnes gressus eorum considerat. Ac si diceret: quia ea quæ diu patienter conspicit, quandoque inulta non deserit. Nam ecce subitò violentum rapuit, & mala eius quæ expectando pertulit, animaduertēdo resecauit. Nemo igitur dicat humana facta deum non cernere, cùm iniquum quempiam iniquitates suas libere prospicit cumulare. Subitò enim tollitur, qui diu toleratur. Gressus verò hominum vocat vel singulas operationes quibus innitimur, vel alternantes motus intimæ cogitationis, quibus quasi passibus vel longè à domino recedimus, vel piè domino propinquamus. Ad deum enim quasi tot gressibus mēs accedit, quot bonis motibus proficit. Et rursum tot gressibus longè fit, quot malis cogitationibus decrescit. Vnde plerunque contingit vt necdum procedat in opere motus mentis, & tamen perfecta iam culpa sit ex ipso reatu cogitationis, sicut scriptum est: manus in manu non erit innocens malus. Manus enim manui iungi solet, quando quiescit in ocio, & nullus eam vsus laboris exercet. Manus ergo in manu nō erit D innocens malus. Ac si diceret: Et cùm manus cessat ab iniquo opere, malus tamen nō est innocens per cogitationem. Quia ergo nouimus quòd districtè omnia non solum facta, sed saltem cogitata pensentur, quid faciemus de incessu mali operis, si sic subtiliter deus iudicat gressus cordis? Ecce occulta mentis nostræ itinera nullus hominum videt, & tamen ante dei oculos tot gressus ponimus quot affectus mouemus.

Veniet æterna & repētina percussio, & tunc cognoscet à deo cuncta conspici etc. *Subitò tollitur qui diu toleratur.* *Prouer. 11.*

Caput IIII.

TOties ante illum labimur, quoties à recto itinere infirmæ cogitationis pede claudicamus. Nisi enim in conspectu eius iste assiduus nostrarum mētium lapsus increscere, per prophetam scilicet non clamaret: Auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis. Hæc nimirum dicēs: vim coopertæ nostræ malitiæ quasi ferre se non posse testatur. Quæ cooperta illi esse non potest: quia videlicet importunè eius conspectui ingeritur, quicquid à nobis illicitum occultè cogitatur. Omnia enim sicut scriptum est: nuda & aperta sunt oculis eius. Vnde hic quoque aptè subiungitur: *Esaiæ 1.* *Hebr. 4.*

Quòd nihil deus ignorat, nihil obliuiscitur, vt ab eius iudicio aliquis possit abscondi.

Nō sunt tenebræ & nō est vmbra mortis, vt abscondantur ibi qui operantur iniquitatem.) Quid per tenebras nisi ignorā E tiam, & quid per vmbram mortis, nisi obliuionem studuit designare? De quorundam quippe ignorantia dicitur: Tenebris *Ephe. 4.* obscuratum habentes intellectū. Et rursum de obliuione quæ in morte contingit, scriptum est: In illa die peribunt omnes *Psal. 145.* cogitationes eorum. Quia ergo per mortem funditus obliuioni traditur quicquid viuendo cogitatur, quasi quædam vmbra mortis obliuio est. Sicut enim agit mors interueniens non esse quod fuit in vita, ita interueniens agit obliuio non esse, quod fuit in memoria. Rectè itaque vmbra eius dicitur: quia velut de ipsa exprimitur, dum vim illius sopiendo sensus imitatur. Deus autem quia mala hominum nec cogitata ignorat, nec perpetrata obliuiscitur, nisi ab eius oculis pœnitendo deleantur, congruè dictum est: Non sunt tenebræ, & nō est vmbra mortis, vt abscondantur ibi qui operantur iniquitatem. Ac si diceret: Idcirco eius iudicio nullus absconditur: quia nullatenus potest aut non videre quod facimus, aut obliuisci quod vidët. Quanuis intelligi tenebræ vel vmbra mortis etiam aliter possunt. Omnis nanque immutatio velut quædā mortis imitatio est. Id enim quod mutat, quasi ab eo quod erat interficit: vt desinat esse quod fuit, & incipiat esse quod nō fuit. Lumen F igitur verum, creator videlicet noster: quia nulla mutabilitatis vicissitudine tenebrescit, nullis naturæ suæ defectibus obumbratur, sed eius esse sine mutabilitate fulgere est, tenebræ vel *Iaco. 1.* vmbra mortis dicitur ei non inesse. Vnde aliàs scriptum est: Apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Et vnde rursus Paulus Apostolus dicit: Qui solus habet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibilem. *1. Tim. 6.*

Caput V.

SEd cùm cuncti nouerimus quòd & humana anima & angelici spiritus sint immortales instituti, cur ab Apostolo solus deus immortalitatē habere perhibetur, nisi quia solus deus verè non moritur, qui solus nunquam mutatur? Humana quippe anima in lapsum non caderet, si mutabilis non fuisset, quæ à paradisi quoque gaudiis expulsa, si mutabilis nō esset, ad vitam nunquam rediret. In ipso verò ad vitam redire nititur, defectus suos cogitur alternante semper mutabilitate tolerare. Quia ergo ex nihilo est condita, ex se nihilominus infra se tendit, nisi ad boni desiderij statum, artificis sui manu teneatur. Ex eo itaque quòd creatura est, deorsum ire habet: Virtute nanque propria in præceps posse se ire considerat, sed ad creatorē suum amoris manu se retinet, ne cadat, quousque ad immutabilitatem trāseat, & eo verè immortaliter, quo immutabiliter viuat. Ipsi quoque angelici spiritus mutabiles ex natura sunt conditi, quatenus aut sua spōte caderent, aut ex arbitrio starent. Sed quia humiliter elegerunt ei inhærere à quo creati sunt, hanc ipsam in se mutabilitatem suā standi iam immutabilitate vicerunt, vt hoc ipsum meritò transcenderent, quod naturæ suæ ordine mutabilitati subesse potuissent. Quia

Universidad de Deusto Biblioteca

G ergo solius diuinæ naturæ est vmbras ignorantiæ mutabilitatisq; non pati, dicatur rectè: Non sunt tenebræ, & non est vmbra mortis, vt abscondantur ibi qui operantur iniquitatem.

Caput VI.

LVx enim æterna, quæ deus est, quãto immutabiliter fulget, tanto penetrabiliter videt, & neque occulta nescit, quia cuncta penetrat, neque penetrata obliuiscitur, quia incõmutabilis durat. Proinde quotiens indignum aliquid corde concipimus, totiens in luce peccamus, quia ipsa nobis & non sibi præsentibus præsto est, & peruersè gradientes in ipsam impingimus, à qua per meritum longè sumus. Cùm verò nos videri non credimus, in sole clausos oculos tenemus. Illum videlicet nobis abscondimus, non nos illi. Nunc ergo dum possumus, à conspectu æterni iudicis & malè cogitata, & peius perpetrata deleamus, reuocemus ante oculos cordis quicquid peruersè egimus per nequitiam præsumptionis. Nihil sibi nostra blandiatur infirmitas, atque in his quæ recolit, semetipsam delicatè non palpet, sed quanto sibi mali sit conscia, tanto in se benignius sit seuera, proponat contra se futurum iudicium: & quæque in se sentit districtè ferienda per sententiam iudicis, hæc in se piè feriat per pœnitentiam conuersionis. Vnde aptè postquàm violenti huius pœna descripta est. Sequitur:

Cùm videri nos non credimus, in sole clausos oculos tenemus.
Proponẽdũ cõtra se futurum iudicium.

H

Quòd nemo post mortem ad illud iudicium reduci possit, de quo Apostolus ait: Si nosmetipsos iudicaremus, non vtique iudicaremur.

Neq; enim vltrà in hominis potestate est, vt veniat ad deũ in iudicium.) Versus iste tanto maiore disputatione indiget, quãto hoc quod dicit si negligitur acrius dolet. Hic nimirum non illud iudicium designatur quod per æternam retributionem punit, sed quod mente conceptum per conuersionem diluit. Ad illud quippe venire non desiderat, quisquis se per illud damnari formidat. Dũ ergo dicitur: Neq; enim vltrà in hominis potestate est, vt veniat ad deũ in iudiciũ, profectò ostenditur esse quoddã iudiciũ quod quãdoque etiã à dãnatis ac reprobis desideretur. Et quod est illud nisi hoc de quo Paulus Apostolus dicit? Si nosmetipsos diiudicaremus, nõ vtique iudicaremur: & de quo per prophetam dicitur: Non est iudicium in gressibus eorum. Et de quo Dauid ait: Honor regis iudicium diligit, vt videlicet qui iam deum honorat ex fide, sollicitè iudicet quid ei debeat in operatione. Vnde rursum scriptum est: Iudicare coram domino, & expecta eum. Coram domino scilicet iudicatur, qui corde dominum cõspicit, & actus suos sub eius præsentia sollicita inquisitione discernit. Quẽ tanto quis securius expectat, quanto quotidie vitam suam suspectus examinat. Qui enim ad extremum eius iudicium venit, non iam coram illo, sed ab illo iudicatur. De hoc quoque mentis iudicio obliuiscenti animæ per prophetam dominus dicit: Reduc me in memoriam: vt iudicemur simul. Narra si quid habes, vt iustificeris.

1. Cor. 11. Esaie. 59. Psal. 98. Iob. 35.
Coram domino iudicari quis dicatur.
I
Esaiæ. 43.

Quòd in iudicio mentis nullum causæ mysterium desit: vbi & conscientia accusat, & ratio iudicat.

Debet enim vniuscuiusque mens & causas suas apud dominũ, & causas domini contra se sollicita inquisitione discutere, debet cautè pensare, vel quæ ab eo bona perceperit, vel que mala bonis illius peruersè viuendo responderit. Quod electi quidem quotidie facere omnino non cessant. Vnde bene Salomon ait: Cogitationes iustorum iudicia. Accedunt enim ad secretarium iudicis intra sinum cordis: considerant quàm districtè quandoque feriat, qui diu patienter expectat, metuunt in his quæ se egisse meminerunt, & puniunt flendo quod perpetrasse se intelligunt, timent subtilia diuina iudicia, etiam de his quæ in semetipsis intelligere fortasse non possunt. Vident enim videri diuinitus quod ipsi in se per humanitatem nõ vident, conspiciunt districtum iudicem, qui quo tardius venit, eo seuerius percutit, sanctorum etiam patrum residere conuentum cum eo pariter contemplantur, eorúmque vel exempla vel dicta se contempsisse reprehendũt, atque in hoc secreto interioris iudicij ipsa mentis suæ executione constricti pœnitendo feriunt, quod superbiendo comiserunt. Ibi nanque aduersum se quicquid se impugnat enumerant, ibi ante oculos suos omne quod defleant coaceruant, ibi quicquid per iram districti iudicis decerni possit intuentur, ibi tot patiuntur supplicia, quot pati timent, nec deest in hoc iudicio mente concepto, omne ministerium quod punire reos suos plenius debeat. Nam conscientia accusat, ratio iudicat, timor ligat, dolor excruciat. Quod iudicium eo certius punit, quo interius sæuit, quia videlicet ab exterioribus non accedit. Vnusquisque enim cùm causam huius examinis cõtra se aggredi cœperit, ipse est actor qui exhibet, ipse reus qui exhibetur: odit se qualem fuisse se meminit, & ipse qui est, per semetipsum insequitur illũ qui fuit, atque ab ipso homine aduersus semetipsum fit quædam rixa in animo, parturiens pacem cum deo. Hanc cordis rixam dominus requirebat, cùm per prophetam diceret: Attendi & auscultaui, nemo quod bonum est loquitur, nullus est qui agat pœnitentiã super peccato suo, dicens: Quid feci? Ista cordis humani rixa placata est, cùm prophetæ suo de Achab rege semetipsum reprehendente loqueretur, dicens: Vidisti Achab humiliatum coram me? Quia igitur humiliatus est mei causa: non inducam malum in diebus eius. Quia ergo nunc in potestate est, internum mentis nostræ contra nos subire iudicium, recognoscendo accusemus nosmetipsos, & quales fuimus pœnitendo torqueamus, non cessemus dum licet iudicare quod fecimus, audiamus cautè quod dicitur: Neque enim vltrà in hominis potestate est: vt veniat ad deum in iudicium. Reproborum nanque esse proprium solet, semper praua agere, & nunquam quæ egerint retractare. Omne enim quod faciunt, cæca mente pertranseunt, factúmque suũ nisi cùm puniti fuerint, non agnoscunt. At contrà electorum est actus suos quotidie ab ipso cogitationis fonte discutere, & omne quod turbidum profluit ab intimis exiccare.

Vnusquisque causas suas apud dominũ, & causas domini cõtra se sollicita inquisitione debet discutere &c.
Prouer. 12.
K
Hiere. 8.
3. Reg. 21.
L

Caput VII.

SIcut enim non sentimus quomodo crescũt membra, proficit corpus, mutatur species, nigredo capillorum albescit in canis, hæc quippe omnia nobis nescientibus agũtur in nobis: ita mens nostra per momenta viuendi ipso curarũ vsu à semetipsa permutatur, & non agnoscimus, nisi vigilanti custodia ad interiora nostra residentes, profectus nostros quotidie defectúsque pensemus. Hoc ipsum enim in hac mortali vita consistere, quasi ad vetustatem ire est, & cum indiscussa mens relinquitur, in quodam senio torporis sopitur: quia sui negligens, & propositum robur insensibiliter perdens, à forma prioris fortitudinis dum nescit, se nescit. Vnde & per prophetam sub Ephraim specie dicitur: Comederunt alieni robur eius, & nesciuit: sed & cani effusi sunt in eo, & ipse ignorauit. Cum verò semetipsam quærit, & subtiliter pœnitendo se discutit: ab ipsa hac vetustate sua lota lachrymis & mœrore incensa renouatur, & quæ iam penè inueterata frixerat: per subministrata interni amoris studia nouum calet. Vnde Paulus Apostolus vsu mortalis vitæ veterascentes discipulos admonet, dicens: Renouamini spiritu mentis vestræ.

Osee. 7.
M
Ephe. 4.

Quid sit quòd per Moysen dicitur: Ignis in altari semper ardebit, quem sacerdos nutriet, subiiciens mane ligna per singulos dies, & quòd patrum exempla ad formam bene viuendi multum nos adiuuent.

Sed ad hæc agenda valde exempla patrum & sacri eloquij præcepta nos adiuuant. Si enim sanctorum opera inspicimus, & diuinis iussionibus aurem præbemus, alia nos contemplata, alia audita succendunt, & cor nostrum torpore non constringitur, dum imitatione prouocatur. Vnde bene ad Moysen dicitur: Ignis in altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos, subiiciens mane ligna per singulos dies. Altare quippe dei est cor nostrum, in quo iubetur ignis semper ardere: quia necesse est ex illo ad dominum charitatis flammam indesinenter accendere. Cui per singulos dies sacerdos ligna subiiciat, ne extinguatur. Omnis enim Christi fide præditus, membrum vtique summi sacerdotis effectus est, sicut cunctis fidelibus Petrus Apostolus dicit: Vos autem genus electum, regale sacerdotium. Et sicut Ioannes Apostolus dicit: Fecisti nos deo nostro regnum & sacerdotium. Sacerdos ergo in altari ignem nutriens, quotidie ligna subiiciat, id est, fidelis quisque ne in eo charitatis flamma deficiat, in corde suo tam exempla præcedentium, quàm sacræ scripturæ testimonia congerere

Exempla valde adiuuamur.
Leuit. 6.
1. Pet. 2.

A congerere non desistat. Nam quasi quædam fomenta igni dare, est in excitatione charitatis, vel exempla patrum, vel præcepta dominica ministrare. Quia etenim interna nouitas nostra ipsa quotidie huius vitæ conuersatione veteracescit, ignis iste adhibitis lignis nutriendus est: vt dum per vsum se nostræ vetustatis extenuat, per patrum testimonia & exempla reuiuiscat. Et bene ille præcipitur, vt mane ligna per dies singulos congerantur. Hæc quippe nõ fiunt, nisi cùm nox cæcitatis extinguitur. Vel certè, quia mane prima pars diei est, postpositis cogitationibus vitæ præsentis, hoc priori loco, quisque fideliũ cogitet, vt quod in se iamiamque quasi deficit: quibus valet nisibus studium charitatis inflammet. Ignis enim iste in altari domini: id est, in corde nostro citius extinguitur, nisi solerter adhibitis exemplis patrum & dominicis testimoniis reparetur. Bene autem illic subiungitur: Et imposito holocausto desuper adolebit adipes pacificorum. Nam quisquis in se ignem hunc charitatis accendit, semetipsum vtique holocaustum desuper imponit, quia omne vitium quod in se malè viuebat exurit. Cùm enim cogitationum suarum interna considerat, & vitam reprobam per immutationis gladium mactat: in ara se sui cordis imposuit, & igne charitatis incendit. De qua hostia pacificorum adipes redolent, quia interna nouæ charitatis impinguatio pacem inter nos & deum faciens, odorem de nobis suauissimum reddit. Quia vero eadem charitas in cordibus electorum inextinguibilis manet, aptè illic subditur: Ignis est iste perpetuus, qui nunquam deficiet de altari. Nunquam profectò de altari ignis iste deficiet: quia etiam post hanc vitam eorum mentibus feruor charitatis accrescit. Aeterna quippe contemplatione agitur, vt omnipotens deus quo magis visus fuerit: eo amplius diligatur.

B

Caput VIII.

QVod autem diuinis admonitionibus & præcedentium exemplis adiuti, de huius vitæ profundo liberamur, bene etiam per prophetam Hieremiam in puteum missum signatum est, qui vt leuetur ex puteo, funes ad eum & panni veteres deponuntur. Quid enim funibus nisi præcepta dominica figurantur? Quæ quia nos in mala operatione positos, & conuincunt, & eripiunt, quasi ligant & trahunt, coarctant & leuant. Sed ne ligatus his funibus dum trahitur, incidatur, simul etiam panni veteres deponuntur: quia ne diuina præcepta nos terreant, antiquorum patrum nos exẽpla confortant: & ex eorum comparatione facere nos posse præsumimus, quod ex nostra imbecillitate formidamus. Si ergo leuari de hoc profundo festinamus, ligemur funibus, id est, præceptis dominicis astringamur. Intersint etiam panni veteres, cum quibus melius teneantur funes, id est, præcedentiũ cõfortemur exemplis, ne infirmos nos ac timidos præcepta subtilia vulnerent, dum leuant. Quasi quosdam pannos veteres Paulus Apostolus subiungebat, cùm leuandis discipulis suis, præceptis spiritalibus exempla veterum commodaret dicens: Iusti ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres. Lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt: Et paulo post: Habentes itaque tantam impositã nubem testium, deponentes omne pondus, & circunstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen. Et iterum: Mementote præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum dei. Quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini fidem. Superius videlicet dum spiritalia præcepta loqueretur, quasi funes miserat, postmodum verò memorans exempla maiorum quasi veteres pannos adhibebat. Excitati ergo tot vocibus præceptorum, adiuti tot comparationibus exemplorum, ad corda nostra redeamus: discutiamus omne quod agimus, & quicquid in nobis diuinæ rectitudinis regulam offendit, accusemus: vt apud districtum iudicem ipsa nos accusatio excuset. In hoc enim mentis nostræ iudicio tanto citius absoluimur, quanto nos districtius reos tenemus. Nec ad hæc agenda prætermittenda sunt tempora quibus vacat: quia ad hæc agenda post huius vitæ tempora non vacat. Vacuè quippe non dicitur: Neque enim vltra in hominis potestate est, vt veniat ad deum in iudicium. Idcirco nanque memoramur quod tunc non possumus, ne nunc quod possumus negligamus. Sed ecce negocia occupant, quæ nobis incessanter apposita, à considerandis nobismetipsis mentis nostræ oculũ declinant. In istis nanque visibilibus quæ intuetur cor nostrũ, extra se spargitur: & quid de se intrinsecus agatur obliuiscitur, dum extrinsecus occupatur. Diuina autem vox terribilibus sententiis suis quasi quibusdam clauis illud pungit vt euigilet: vt homo occulta super se iudicia quæ pressus torpore dissimulat, terrore saltem pulsatus expauescat: vt enim superius diximus, ipso vsu vitæ veteris mens malè assueta deprimitur, & in hæc quæ spectat exterius, quasi dormiens sopitur, quia postquam semel se ad appetenda visibilia foras fudit, à contemplandis inuisibilibus intus euanuit. Vnde nunc necesse est, vt quæ per visibilia spargitur, de inuisibilibus iudiciis feriatur, & quia in iis se exterioribus malè delectata prostrauit, saltem percussa requirat quod deseruit: Ecce autem scriptura sacra terrore quodam torpentia corda transfigit: ne in his inhæreant quæ exterius defluunt, sed quæ interius æterna perdiderunt. Indicat quid sententia occulta decernitur, ne immoderatè à nobis hæc publica cogitentur. Dicit quid super nos agatur de nobis, vt ab hoc publico temporalitatis, colligamus oculum cordis ad secretum internæ dispositionis.

Hier. 38.
Hebr. 11.
C
Heb. 12.
Hebr. 13.
Exteriora nos occu- D *pãt, ne nosmetipsos consideremus.*
Remedium per scripturã sacram.

Caput IX.

NAm postquam multa narrata sunt de pœna malorum, subitò infertur occultum iudicium, quod piè super nos iustéque disponitur quomodo alij perdunt quod tenere videbantur, & alij accipiunt quod alij ex meritis perdunt. Ait enim: Conteret multos & innumerabiles, & stare faciet alios pro eis. Hoc quotidie agitur. Sed quia adhuc finis partiũ vtrarunque non cernitur: minus timetur. Nunquam enim culpam suam reprobi nisi in pœna cognoscũt. Et quia pœna differtur, culpa despicitur. Labuntur verò à statu iustitiæ, & locũ vitæ illis cadentibus alij sortiuntur. Sed eo lapsum suum negligunt, quo interitum qui se in æternum maneat non attendunt. Si enim ad illud quod illic passuri sunt, oculos suos mitterent, hoc quod hic faciunt timerent. Cunctis autem liquet quòd in illa extrema requisitione examen publicum facturus est omnipotens deus: vt alios ad tormẽta deserat, alios ad participationem regni cœlestis admittat. Sed hoc nunc secreto iudicio quotidie agitur, quod tunc in publico demonstratur. Nã iustè ac misericorditer singulorum corda vel examinans, vel disponens, alios in exteriora respuit, alios ad ea quæ sunt intrinsecus trahit, hos accendit interna appetere, illos pro voluptatibus suis deserit exteriora cogitare, horum mentem ad superna erigit, illorum per superbiam in infimis desideriis mergit. Aliena autem corda humanis oculis clausa sunt, & nescitur qui repellitur: quia penetrare nequeunt quæ ab vnoquoque cogitantur. Nam sæpe de corde peruerso, necdum processit vsque ad effectum operis deliberatio cogitationis, & adhuc fortasse per habitũ intus astringitur, qui iam mẽte foris vagatur. Sed talis quilibet iste tũc ante oculos interni iudicis cecidit, cùm ab appetendis interioribus per desideriũ exiuit. Nonnunquam verò alij post malæ operationis vsum, ad spem cœlestem subito amore reuiuiscunt & qui in peruersa actione se sparserant, ad sinum internæ retractionis semetipsos increpando recolligunt. Hos adhuc respicientes homines, quales dudum in opere nouerant, tales putant. At contrà illi per districtæ considerationis examen, vitam suam qualem fuisse recolunt insequuntur, scitúrque quid fuerunt, sed quid iam cœperint esse, nescitur. In hoc ergo vtroque genere hominum sæpe contingit, vt & qui videntur stare humano iudicio: iam in conspectu æterni iudicis iaceant, & qui adhuc coram hominibus iacent, iam in conspectu æterni iudicis stent. Quis enim hominum æstimare potuisset, Iudam viuendi sortem etiam post ministerium Apostolatus amittere? Et quis econtra latronem crederet causam vitæ etiam in ipso articulo mortis inuenire? Occultus autem iudex præsidens, & vtrorunque corda discernens, alterum piè statuit, † alterum iustè confregit. Illum districtè exterius repulit, hunc introrsus misericorditer traxit. Vnde bene etiam per prophetam casuros alios passionis suæ tempore atque alios resurrecturos annuncians, ait: Potum meum cum fletu temperabam. Potus quippe ab exterioribus interius trahitur, fletus autem ab interioribus exterius emanat. Potum ergo domino cum fletu temperare, est alios ab

E
Alij perdunt quod tenere videbantur, alij accipiunt, quod alij perdunt.
Secreto dei iudicio quotidie nunc hoc agitur, quod tũc in publico demõstratur.
Aliena corda humanis oculis clausa sũt.
F
Admiratio de Iuda & de latrone.
† al. strauit.
Psal. 101.

Universidad de Deusto Biblioteca

G exterioribus introrsus trahere,alios ab interioribus in exteriora reprobare.

Quòd superbi perdant quæ acceperunt,dum ex gratia intumescunt,& humiles quorum vita ex peccato contemptibilis erat,eorum loco per eandem gratiam statuantur: vnde & illud est. Qui stat,videat ne cadat.

Caput X.

COnteret ergo multos & innumerabiles, & stare faciet alios pro eis. Sicut autem superius diximus, hæc contritio prius intus agitur, vt pòst extrinsecus ostendatur. Hac contritione nonnunquam adhuc quorundam exteriora quasi sana sunt:& iam interiora putruerũt. Scriptum nanque est:Ante ruinam exaltatur cor.Ibi ergo feriuntur, vbi superbiunt. *Prouer.16.* Vnde scriptum est:Contriui cor eorum fornicans & recedens à me.Interius enim fornicari est exterius vetitis delectari. *Ezech.6.* Magna autem contritio cordis est hæc eadem elatio superbientis.Eo quippe ipso ab integritate salutis corruit, quo iactantia cuiuslibet virtutis intumescit.Superbiẽtes enim deũ despiciunt,& relicta creatoris sui gloria propriã quęrunt.Quibus iam hoc ipsum cecidisse est,amissa superioris sui potentia in se venisse.Conteruntur etiam,quia relictis cœlestibus terrã quærunt.Quæ autem maior poterit esse contritio,quàm deser-H to creatore creaturam quærere:desertis supernis gaudiis, infimis rebus inhiare? Vnde bene per prophetam dicitur: Humiliat autem peccatores vsque ad terram. *Psal.146.* Amissis enim cælestibus terrenum est omne quod sitiunt,& dum plus videre conãtur,minus est quod appetũt.De quibus rectè per Hieremiam dictum est:Recedentes à te, in terra scribentur. *Hier.17.* At contrà de electis dicitur:Gaudete,quia nomina vestra scripta sunt in cœlis. *Lucæ.10.* Ista ergo contritio prius serpit in mente, vt postmodum præcedat in opere,prius fundamentum cogitationis concutit, vt postmodum fabricam operationis allidat.Vnde summa est cura satagendum, vt illic vitetur,vbi oritur. Scriptum nanque est:Omni custodia serua cor tuum,quoniam ex ipso vita procedit. *Prouer. 4.* Et rursum scriptum est: Ex corde exeunt cogitationes malæ. *Matth.15.* Intus ergo vigilandũ est,ne mens dum extollitur,cadat. Intus seruemus omne quod foris agimus.Si enim semel medullam cordis elationis putredo consumpserit, citius corruit cortex vacua externæ visionis.Notandũ verò est, quia dum aliis cadentibus ad standum alij solidari perhibentur, electorũ numerus certus ac definitus ostenditur.Vnde etiam Philadelphiæ ecclesiæ per angelum dicitur:Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam. *Apoc.3.*

Caput. XI.

HAc ergo sententia qua narratur aliorum erigi, aliorum autem vita confringi,& spes nutritur humilium, & elatio premitur superborum, dum & illi bona possunt I amittere de quibus superbiunt,& isti ea percipere, quæ quia non habebant,contemnuntur. Formidemus igitur in his quæ accepimus,nec eos qui illa necdum assecuti sunt,despiciamus. Quid enim sumus hodie,nouimus:quid autem post paululum possimus esse,nescimus:Hi verò quos fortasse despicimus, & tardè possunt incipere: & tamen vitam nostram feruentioribus studiis anteire.Timendum itaque est, ne etiam nobis cadentibus surgat,qui à nobis stantibus irredetur, quanuis stare iam nõ nouit,qui nõ stantẽ nouit irridere.Hunc autem super norum iudiciorum metũ Paulus apostolus discipulorum cordibus incutiens ait: Qui se existimat stare, videat ne cadat. *2.Cor.10.* Quod autem autem dicens,conterit multos,ilicò adiunxit:Innumerabiles,vel multitudinem exprimere studuit reproborum,quæ humanæ rationis numerum transit:vel certè indicare voluit,quòd omnes qui pereunt,intra electorum numerum non habentur:vt eo sint innumerabiles,quo extra numerum currunt.Vnde Propheta intuens tantos hoc Ecclesiæ tempore specietenus credere,quantos nimirum certum est electorum numerum summámque transire,ait:Multiplicati sunt super numerum. *Psal.39.* Ac si diceret: Multis Ecclesiam intrantibus, etiam hi ad fidem specietenus regni veniunt, qui à numero regni cœlestis excluduntur,quia electorum summam, sua videlicet multiplicitate transcendũt.Vnde & per Hieremiam prophetam dicitur:Aedificabitur ciuitas domino à turre Ananehel vsque ad portam anguli, & exibit vltra normam mensu- *Hiere.31.* ræ.Ciuitatem quippe esse domini sanctam Ecclesiam, nullus K ignorat.Ananehel verò dei gratia interpretatur. In angulo autem duplex paries iungitur.Ciuitas ergo domini à turre Ananehel vsque ad portam anguli ædificari perhibetur: quia sancta Ecclesia à celsitudine supernæ gratiæ inchoans, vsque ad ingressum susceptionemque construitur vtrorunque populorum,Iudaici videlicet atque gentilis. Sed quia in ea crescente multitudine etiam reprobi colliguntur, aptè subditur: Et exibit vltra normam mensuræ, quia vsque ad eos quoque extenditur,qui normam iustitiæ transeuntes, intra mensuræ cælestis numerum non sunt.Vnde per Esaiam quoque eidem *Esaiæ 54.* Ecclesiæ dicitur:Ad dexteram enim & ad læuam dilatateris, & semen tuum gentes hęreditabit.In tanta quippe multitudine gentium ad dexteram extẽditur, dum quosdam iustificandos suscipit.Ad læuam quoque dilatatur, dum ad se quosdam etiam in iniquitate permansuros admittit,Propter hanc multitudinem quæ extra electorum numerum iacet, in Euangelio dominus dicit:Multi sunt vocati, pauci verò electi. *Matt.20.* Sed quia hoc quòd electis aliis alij conteruntur:de merito patientis est,non de iniquitate punientis, non enim inquus deus qui infert iram,aptè subiungitur:

Quòd exigentibus præcedentibus peccatis peccatores excæcantur vt lumen iustitiæ videre non possint,quod cùm possent videre contempserunt,& quòd idem peccatum interdum & peccatum sit, & causa peccati,& pœna peccati. L

Nouit enim opera eorum,& idcirco inducet noctem & cõterẽtur.) *Iniquus cõteritur dupliciter.* Sciendũ summopere est,quòd iniquus quisque duobus modis in nocte conteritur,vel cùm exterioris pœnę tribulatione percutitur,vel cùm occulta sententia interius cæcatur. In nocte corruit,cùm per extremum iudicium viuendi lumen imperpetuum amittit.Vnde scriptum est:Ligate ei manus & *Matt.22.* & pedes,& mittite eum in tenebras exteriores. Tunc enim coactus in tenebras exteriores mittitur,quia nunc in interioribus excæcatur voluntariè.Rursum in nocte inquus conteritur:cùm peccatorum præcedentium confusione damnatus,veritatis lumen non inuenit,& quid deinceps agere debeat,non agnoscit.

Caput XII.

OMne quippe peccatum quod tamen citius pœnitendo non tergitur:aut peccatum est,& causa peccati, aut peccatum & pœna peccati. *Peccatũ & causa peccati.* Peccatũ nanque quod pœnitentia non diluit,ipso suo pondere mox ad aliud trahit.Vnde fit vt non solum peccatum sit,sed peccatũ & causa peccati. M Ex illo quippe vitio culpa subsequẽs oritur,ex quo cęcata mẽs ducitur,vt peius ex alio ligetur.Sed peccatũ quod ex peccato oritur,nõ iã peccatũ tãtũmodo,sed peccatũ est & pœna peccati, *Peccatũ & pœna peccati.* quia iusto iudicio omnipotens deus cor peccãtis obnubilat: vt præcedẽtis peccati merito etiam in aliis cadat.Quem enim liberare noluit,deserendo percussit. *Quẽ deus liberare noluit,deserẽdo percussit.* Non ergo immerito pœna peccati dicitur,quod iusta desuper irrogata cæcitate,ex præcedentis peccati vltione perpetratur. Quod videlicet agitur dispositione superius ordinata, sed inferius iniquitate confusa, vt & præcedens culpa sit causa subsequentis: & rursum culpa subsequens sit pœna præcedentis. Quod bene in infidelibus & lubricis, Paulus quasi quoddam semen erroris aspexerat, cùm dicebat: Qui cùm cognouissent deum, non sicut deum glorificauerunt, aut gratias egerunt: sed euanuerunt in cogitationibus suis. *Roma.1.* Sed quid ex huius erroris semine pullulauit, illico adiungit, dicens: Propter quod tradidit illos deus in desideria cordis eorum in immunditiam:vt contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis. Quia enim cognoscentes deum,peccatum superbiæ intelligendo commiserunt, cæcantur etiam ne intelligant quod committunt.Et qui intelligentiam suam sequi nolunt in peccato & causa peccati: & ipsum lumen intelligentiæ perdunt in peccato & pœna peccati. *Culpæ culpis feriuntur.* Prioris ergo peccati merito, peccatorum subsequentium fouea tegitur, vt qui malum sciens perpetrat, deinceps iustè in aliis etiam nesciens cadat. Hoc quippe agitur vt culpæ culpis feriantur, quatenus supplicia fiant peccantium ipsa incrementa

A incrementa vitiorum. Nam quia omnipotens deus ad pœnitentiam tempus indulget: quòd tamen humana militia ad vsum suæ iniquitatis intorquet, nimirum iusto dei iudicio augeri culpa permittitur, vt ad feriendum altius quandoque cumuletur. Hinc enim rursum de quibusdam Apostolus dicit: *1.Thes.2.* Vt impleant peccata sua semper. Hinc voce angelica Ioanni *Apoc.22.* dicitur: Qui nocet noceat adhuc:& qui in sordibus est,sordescat adhuc. *Psalm.68.* Hinc Dauid ait: Appone iniquitatem super iniquitatem eorum, vt non intrent in iustitiam tuam. Hinc rursum de domino ab eodem Psalmista dicitur:

Caput. XIII.

Psal.77. IMmissiones per angelos malos, viam fecit semitæ iræ suæ. Cor quippe dominus prioribus meritis aggrauatum iustè permittit etiam subsequẽtibus malignorum spirituum persuasionibus falli,quod cum dignè in culpa trahitur,reatus eius in pœna cumulatur. *Ex semita iræ viam facere.* Vnde & iræ suæ dominus viam de semita fecisse perhibetur. Latior enim est via quàm semita. Ex semita verò iræ suæ viam facere, est iræ causas districtè iudicando dilatare: vt qui illuminati agere rectè noluerunt, iustè cæcati adhuc faciant, vnde amplius puniri mereantur. Hinc per Moysen dicitur: Nondum completa sunt peccata Amorræorum. *Genesis.15.* Hinc per eũdem Moysen dominus dicit: Ex vinea enim *Deut. 32.* Sodomorum vitis eorum, & propago eorum ex Gomorra. Vua eorum vua fellis, & botrus amaritudinis in ipsis. Furor B draconum vinum eorum, & furor aspidum insanabilis. Nónne hæc omnia congregata sunt apud me: & signata in thesauris meis? In die vltionis reddam eis. Quàm multa eorum mala narrauit, & tamen ilicò adiungit: In tempore quo lapsus fuerit pes eorum. *Ad diẽ vltionis culpę cumulãtur.* Ecce atrocissima illorum facinora describuntur,& tamen ad vltionis diem adhuc subsequens lapsus aspicitur,quò eorum culpæ cumulentur. Habent iam quidem vnde feriri mereantur,sed sustinetur tamen adhuc peccatum crescere vt peccantes possit atrocior pœna cruciare.Iam meretur supplicium peccatum & causa peccati, sed expectatur adhuc vt augmentum supplicij subroget peccatum,& pœna peccati. Plærunque verò vnum atque idem peccatum, & peccatum *Idem peccatum plærunque & peccatum est, & pœna & causa peccati.* est, & pœna, & causa peccati. Quod melius ostendimus si res ipsas ad medium deducamus.Effrenata enim ventris ingluuies in feruorem luxuriæ plenitudinem carnis instigat. Perpetrata autem luxuria sæpe aut periurio,aut homicidio tegitur, ne humanarum legum vltione puniatur.Ponamus ergo ante oculos quòd quidam voracitatis sibi frena laxauit,quia voracitate superatur,adulterij facinus admisit: deprehensus autem in adulterio, latenter virum adulteræ, ne ad iudicium traheretur occidit. Hoc igitur adulterium inter voracitatem & homicidiũ positum,de illa videlicet nascens,hoc generans:peccatum est, & pœna & causa peccati. Peccatum profectò est per semetipsum, pœna verò peccati est, quia culpam voracitatis auxit, causa autem peccati est,quia subsequẽs etiam homicidium ge-C nuit. Vnum ergo idemq; peccatum est,& pœna præcedentis, & causa culpæ subsequentis,quia & transacta dum exaggerat, damnat: & adhuc sequentia quæ damnari debeant seminat. Igitur quia peccatis præcedentibus cæcatur oculus cordis, ipsa cæcitas quæ peccantis animum ex anteactæ culpæ damnatione confundit,meritò nox vocatur,quia per hanc ab oculis delinquentis lumen veritatis absconditur. Bene itaque dicitur: Nouit enim opera eorum, & idcirco inducet noctem & conterentur: quia,vt sæpe dictum est,præcedentia nimirum mala faciunt vt ad peccandum iterum tenebris subsequentibus inuoluantur: vt eo iam lumen iustitiæ videre non possint, quo illud & quando poterant videre non noluerunt.Inducere autem noctem dominus dicitur: non quòd ipse tenebras inferat, sed quòd obscura corda peccantium misericorditer non illustret: vt hoc ipsum in nocte cæcasse sit à cæcitatis tenebris liberare noluisse. Sequitur:

Quòd locus videntium deum, sit sancta Ecclesia, à quo iusto iudicio falsi & ficti repelluntur,quia veritatem fidei scientes contemnunt.

Quasi impios percussit eos in loco videntium.) In scriptura sacra, quasi aliquando pro similitudine, aliquando pro veritate poni consueuit. Pro similitudine enim quasi ponitur,sicut Apostolus dicit: Quasi tristes, semper autem gaudentes. *2.Corin. 6.* Pro veritate enim ponitur,sicut Ioannes ait:Vidimus gloriam D eius gloriam quasi vnigeniti à patre. *Ioan.1.* Hoc autem loco nihil differt vtrum pro similitudine, an pro veritate sit positum, quia quolibet dicatur ordine, apertè praua malorum vita signatur. *Distantia inter impiũ & peccatorem.* Impios verò scriptura sacra propriè infideles appellat. Hac nanque distantia peccatores ab impiis discernuntur,quia cùm omnis impius sit peccator,non tamen omnis peccator est impius. Peccator enim dici etiam qui in fide pius est potest. Vnde Ioannes ait:Si dixerimus quia peccatum non habemus,ipsi nos seducimus. *1.Ioan.1.* Impius verò propriè dicitur, qui à religionis pietate separatur. De talibus enim propheta ait: Non resurgunt impij in iudicio. *Psalm.1.*

Caput XIIII.

LOcus autem videntium, sancta Ecclesia vocatur. In ipsa enim rectè consistitur: vt lumen verum quod deus est, videatur. *Exod. 33.* Vnde ad Moysen dicitur: Est locus penes me: & stabis supra petram cùm transeat mea maiestas.Et post paululum: Auferam manum meã,& videbis posteriora mea. Per locum quippe Ecclesia: per petram dominus,per Moysen verò multitudo plebis Israëliticæ figuratur, quæ domino in terra prædicante non credidit. Ipsa ergo in petra stetit terga domini transeuntis aspiciens,quia videlicet post passionem ascẽsionemque dominicam, intra sanctam Ecclesiam deducta, fidem Christi percipere meruit:& cuius præsentiam non vidit, eius posteriora cognouit.Dicatur ergo de his quos intra san- E ctam Ecclesiam diuina vltio inuenit, in iniquitatibus perdurantes,dicatur de his quorum vitam Paulus Apostolus notat, qui confitentur se nosse deum,factis autem negant. *ad Tit.1.* Quasi impios percussit eos in loco videntium. Ibi quippe stabant vbi deum videre videbantur: Ibi tenebras dilexerunt, vbi lumen veritatis aspicitur. Et quanuis apertos habuerunt oculos in fide,tenuerunt tamen eos clausos in opere.Vnde bene & de Iudæa dicitur: *Esa. 56.* Speculatores eius cæci: quia videlicet non videbant opere,quod professione cernebant. Vnde etiam de Balaam scriptum est: *Nume.24.* Qui cadens apertos habet oculos. Cadens quippe in opere,apertos tenuit oculos in contemplatione.Ita ergo hi etiam oculos aperientes in fide, & non videntes in opere,intra Ecclesiam positi pia specie,extra Ecclesiam inuenti sunt impia conuersatione. De quibus aliàs bene scriptum est: Vidi impios sepultos, qui cùm adhuc viuerent,in loco sancto *Eccles. 8.* erant, & laudabãtur in ciuitate quasi iustorum operum. Multos enim peste propriæ prauitatis obsessos sub Christiano nomine, ipsa tranquillitas Ecclesiasticæ pacis abscondit. Quos tamen si leuis persecutionis aura pulsauerit, mox extra aream velut paleas tollit.

Caput. XV.

QVidam verò idcirco Christianitatis vocatione signantur, quia Christi nomine sublimiter exaltato, penè omnes iam videri fideles aspiciunt, & pro eo quòd hoc vocari alios cernunt,ipsi non videri fideles erubescunt, sed esse negligunt quod dici gloriantur. Rem e- F nim virtutis intimæ ad decorem sumunt visionis externæ, & qui ante supernum iudicem nudi conscientiæ infidelitate consistunt, ante humanos oculos professione sancta verbotenus palliantur.Nonnulli autem fidem medullitus tenent,sed viuere fideliter nullatenus curant. Insequuntur enim moribus quod credulitate venerantur. Quibus diuino iudicio sæpe contingit: vt per hoc quod nequiter veniunt, & illud perdant quod salubriter credunt. Incessanter nanque se prauis actionibus pollunt, & super hoc vindictam iusti iudicij retribui posse diffidunt, & sæpe cùm bene viuere negligunt, etiam persequente nullo vsque ad perfidiam dilabuntur.Nam qui imminere districtum iudicium non credunt, qui inultè se peccare suspicantur: quo pacto vel esse vel dici fideles possunt? *Fidem perdere.* Fidem quippe perdidisse,est incorrectis malis operibus, digna supplicia reddi posse non credere. Quia ergo digna fidei opera seruare contemnunt, etiam fidem perdunt quam tenere videbantur. Super quos bene per prophetam sub Hierusalem specie inimicorum destruentium verba memorantur, à quibus scilicet dicitur: Exinanite exinanite vsque ad fundamentum in ea. *Psalm.136* Paulus quippe ait: Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod *1.Corin.3.* est Christus Iesus. Inimici ergo destruentes, vsque ad fun-

Universidad de Deusto Biblioteca

G damentum Hierusalem exinaniunt,quando peruersi spiritus à corde fidelium destructo prius ædificio boni operis, soliditatē quoque exhauriunt religionis.Sicut enim supra fundamētum fabrica,sic super fidem opera construuntur. Vsque ad fundamentum ergo exinanisse,est euerso bene viuendi opere,etiam robur fidei dissipasse.Hinc etiam ad Iudæam per Hieremiam
Hier.2. dicitur:Filij quoque Mempheos & Taphneos constuprauerunt te vsque ad verticem.Vsque ad verticem quippe constuprari,est post malæ operationis vsum etiam in ipsa fidei sublimitate corrūpi.Cùm enim nequissimi spiritus vniuscuiusque animam in prauis operibus inuoluunt, sed integritatem fidei vitiare non possunt,quasi adhuc inferiora membra polluunt, sed ad verticem non pertingunt. Quisquis autem in fide corrumpitur,iam vsque ad verticem cōstupratur. Malignus enim spiritus quasi ab inferioribus membris vsque ad summa pertingit,quando actiuam vitam polluens, castam celsitudinem fidei diffidentiæ morbo corrumpit. Quia igitur cuncta hæc humanis oculis abscōsa sunt, sed diuinis obtutibus patent, & multi in hac domo fidei sine fide moriuntur, dicatur rectè: Quasi impios percussit eos in loco videntium.Pios enim se in Ecclesia hominibus ostendunt, sed quia diuina iudicia latere non possunt,quasi impij feriuntur. Quibus hoc magis ad supplicij cumulum crescit,quòd vnusquisque eorum in Ecclesia
H fidelibus admixtus,veritatem fidei sciendo contemnit, atque eo grauior ultio sequitur,quo per exempla rectorum etiam bene viuendi eos scientia comitatur. Quot enim eis modo recti ac fideles fratres ostenduntur, tot in futuro iudicio testibus impugnantur.Sciunt ergo quod sequi negligūt. Vnde & aptè subiungitur:

Quòd tribus modis peccatur,ignorātia,infirmitate,& studio, & quòd ex industria peccare sit,cùm quis quod scit & potest,contemnit.

Caput XVI.

Peccatum cōmittitur tribus modis.

QVi quasi de industria recesserunt ab eo.) Sciendum quippe est quòd peccatum tribus modis committitur. Nam aut ignorantia,aut infirmitate,aut studio perpetratur.Et grauius quidem infimitate quàm ignorantia, sed multo grauius studio quàm infirmitate peccatur.
1.Tim.1. Ignorantia Paulus peccauerat,cùm dicebat:Qui prius fui blasphemus,& persecutor,& contumeliosus, sed misericordiam consecutus sum,quia ignorans feci in incredulitate.Petrus verò infirmitate peccauit,quando in eo omne robur fidei quod domino perhibuit,vna vox puellæ concussit, & deum quem corde tenuit,voce denegauit. Sed quia infirmitatis culpa vel ignorantiæ eo facilius tergitur, quod non studio perpetratur. Paulus quæ ignorauit,sciendo correxit: & Petrus motam & quasi arescentem iam radicem fidei lachrymis rigando solida-
I uit.Ex industria verò peccauerunt ij de quibus ipse per se magister dicebat:Si non venissem, & locutus fuissem eis, pecca-
Ioan.15. tum non haberent:nunc autem excusationem non habent de peccato suo.Et paulopòst: Et viderunt & oderunt me & patrem meum.Aliud est enim bona non facere,aliud bonorum odisse doctorem,sicut aliud est præcipitatione, aliud deliberatione peccare. Sæpe enim peccatum præcipitatione committitur,quod tamen consilio & deliberatione damnatur. Ex infirmitate enim plærunque solet accidere amare bonum, sed implere non posse. Ex studio verò peccare,est bonum,nec facere nec amare.Sicut ergo nōnunquam grauius est peccatum diligere,quàm perpetrare:ita nequius est odisse iustitiā, quàm non fecisse.Sunt ergo nonnulli in Ecclesia qui non solum bona non faciunt,sed etiam persequuntur:& quæ ipsi facere negligūt, etiam in aliis detestātur.Horum peccatum scilicet non ex infirmitate vel ignorantia,sed ex solo studio perpetratur, quia videlicet si vellent implere bona, nec tamen possent, ea quæ in se negligunt,saltem in aliis amarent. Si enim ea ipsi vel solo voto appeterent,facta ab aliis non odissent, sed quia bona eadem audiendo cognoscunt, viuendo despiciunt, animaduertendo persequuntur,rectè dicitur:Qui ex industria recesserūt ab eo.Vnde & aptè subiūgitur:Et omnes vias eius intelligere noluerunt.)Nō enim ait:Infirmitate non intelligunt, sed intelligere noluerunt, quia sæpe quæ facere despiciunt, e-
Lucæ.12. tiam scire contemnunt. Quia enim scriptum est: Seruus nesciens voluntatem domini sui,& faciens digna plagis, vapulabit paucis:& seruus sciens voluntatem domini sui,& non fa- K
ciens iuxta eam,plagis vapulabit multis:impunitatem peccandi existimant remediū nesciendi. Qui nimirum sola superbiæ caligine tenebrescunt,atque ideo nō discernunt,quia aliud est nescisse,aliud scire noluisse. Nescire enim ignorantia est: scire noluisse superbia.Et tanto magis excusationem non possunt habere,quia nesciant,quanto magis eis etiam nolentibus opponitur quod cognoscant.Vnde per Salomonem dicitur:Nū- Prouer.8.
quid non sapientia clamitat,& prudentia dat vocem suam in summis excelsisque verticibus super viam in mediis stans semitis?Transire fortasse per viam vitæ temporalis, cum eius ignorantia poteramus,si hæc eadem sapientia in semitæ angulis constitisset.Inuestiganda fuerat,si occultari voluisset. Sed postquam incarnationis suæ mysteria publicè ostēdit,postquā humilitatis exempla superbientibus præbuit,semetipsam nobis quasi transeuntibus in mediis semitis fixit: vt videlicet in eam quam quærere nolumus impingamus:& quam transeuntes videre negligimus,tangamus offendentes.Dicatur itaque: Et omnes vias eius intelligere noluerunt. Via quippe est incarnatæ sapiētiæ omnis actio quam temporaliter gessit. Viæ eius sunt viuendi ordines, quos ad se venientibus strauit. Tot itaque ad se venientibus vias præbuit, quot bene viuendi exempla monstrauit.Humilitatis eius vias propheta aspexerat,cum suspirabat,dicens:In mandatis tuis me exercebo: & considera L
bo vias tuas.Hinc rursum de vnoquoque iusto dicitur:qui cu- Psalm.118.
rat vt per dominica exempla gradiatur:A domino gressus hominis diriguntur,& viam eius cupit nimis. Psal.111.

Caput XVII.

QVia ergo superbi quique humilitatis dominicæ facta contemnunt,rectè dicitur:Vias eius intelligere noluerunt. Viæ enim istæ visione despectæ sunt, sed intellectu reuerendæ. Aliud quippe est in eis quòd cernitur, aliud quod expectatur. Quid enim in hac vita aliud quàm deiectionem,sputa, ludibria, mortémque intuentium oculis ostendit?Sed per hæc infima transitur ad summa, per hæc dedecora quæ præcedunt,æterna nobis & gloriosa pollicentur.Viderunt ergo superbi vias dei, sed intelligere noluerunt:quia dum abiecta quæ in se ille ostendit despiciunt, perdiderunt iustè sublimia quæ promittit.Vias itaque dei intelligere,est & humiliter tolerare transitoria,& perseueranter ex- *Vias dei intelligere.*
pectare mansura,vt exemplo domini coæterna quæratur gloria opprobriis temporalibus comparata,& non quod hic quisque tolerat,sed in id quod expectat,intendat. Ad hæc ergo superbi clausos tenuerunt,quia dum in gloria præsentis vitæ superbiunt,humilitatis dominicæ celsitudinem nō viderunt.Lu- M
men enim intelligentiæ humilitas aperit, superbia abscondit. Nam secretum quoddam pietatis est, & tanto minus ad illud animus peruenit,quanto magis intumescit: quia eo ipso foras repellitur,quo insanius inflatur.Sequitur:

Quòd egeni & pauperes ad deum clamant,cùm præpositi curis secularibus dediti,prædicationis officium deserunt.

Vt peruenire facerent ad eum clamorem egeni,& audiret vocem pauperum.)Cùm enim isti superbiūt,clamāt ad deum hi qui ab ipsis superbientibus opprimuntur.Vnde certè idcirco dicitur quòd ad deum fecerunt clamorem pauperum peruenire,quia istis cadentibus,in eorum locum pauperes, id est, spiritu humiles subrogantur,& quia hoc eorum casu factum est,ipsi fecisse referuntur,eo videlicet locutionis genere, quo pugnare castra dicimus:quia pugnatur ex illis. Vel certè quia cuncta quæ superius dicta sunt, referri etiam ad rectores Ecclesiasticos possunt,qui relicto prædicationis studio, sub occasione regiminis terrenis negociis inuoluuntur,aptè subiungitur:Vt peruenire facerent ad eum clamorem egeni,& audiret vocem pauperum:quia nimirum dum ipsi curis secularibus occupati,prædicationis officium deserunt,gregem subditum in querelarum prorumpere clamorem compellunt:vt quasi iure vnusquisque subiectus de vita ficti pastoris immurmuret, cur teneat magistri locum qui non exercet officium.

Caput XVIII.

Quanuis

A QVanuis fortasse melius per tumorem potentium, superbia Iudæorum,& per clamorem pauperum,desidetia gentium figurantur: sicut attestante veritate per epulantem splendidè diuitem Iudaicus populus designatur:copiam scilicet legis non ad necessitatem salutis, sed ad pompam elationis assumens, atque in præceptorum verbis non semetipsum ordinatè reficiens,sed iactanter ostendens:& per vulneratum Lazarum, qui interpretatur adiutus, forma populi gentilis exprimitur,quem diuinum adiutorium tanto magis erigit,quanto minus de suarum virium facultate confidit.Qui pauper & plenus vlceribus esse describitur,quia gentilitas corde humilis peccatorum suorum aperuit confessiones.Nam sicut in vulnere ab internis trahitur virus in cute, ita in confessione peccati dū in publicum secreta panduntur, quasi mali humores à visceribus intimis foras prorumpunt. Illis ergo peccantibus pauperum clamor auditur:quia dum Iudæi contra deum superbiunt,ad deum vota gentilium peruenerunt. Vnde & mox hæc ipsa immensa ac profunda iudicia perhorrescens,nō ea curat ratione discutere, sed admiratione venerari atque ait:

Quòd temere discutitur, quare hunc deus trahat, illum repellat: cùm de beneplacito eius ratio non reddatur.

Ipso enim concedente pacem,quis est qui condemnet, & ex quo absconderit vultum suum, quis est qui contempletur
B eum?)Nemo ergo discutiat cur stāte Iudaico populo, dudum in infidelitate gentilitas iacuit,& cur ad fidem gentilitate surgente,Iudaicum populum infidelitatis culpa prostrauit. Nemo discutiat cur alius trahatur ex dono,alius repellatur ex merito.Si enim gentilitatem miraris assumptam,ipso concedente pacem,quis est qui cōdemnet?Si Iudæam obstupescis perditam,ex quo absconderit vultum suum,quis est qui contempletur eum?Itaque cōsilium summæ & occultæ virtutis, satis-
Matth.20. factio sit apertæ rationis.Vnde & in Euangelio dominus cùm de huius rei causa loqueretur,ait:Cōfiteor tibi pater domine cœli & terræ,quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus,& reuelasti ea paruulis.Ita pater.Atque mox tanquam rationē quandā abscōsionis ac reuelationis adiungens,ait: Quia sic fuit placitum ante te.Quibus nimirum verbis exempla humilitatis accipimus,ne temere discutere superna consilia de aliorum vocatione,aliorū verò repulsione præsumamus. Cùm enim intulisset vtrumque,non mox rationem reddidit,sed sic deo placitum dixit:hoc videlicet ostendens,quia iniustum esse non potest quod placuit iusto.Vnde & in vinea laborantibus mercedem reddens,cùm quosdam operarios inæquales in opere,æquaret in præmio,& plus in mercede quæreret,qui la-
Matth. 11. bori amplius insudasset,ait:Nónne ex denario conuenisti mecum?Volo autem & huic nouissimo dare,sicut & tibi, An nō licet mihi quòd volo facere? In cunctis ergo quæ exterius disponuntur,aperta causa rationis est occultæ iustitia volun-
C tatis.Dicatur itaque:Ipso enim concedente pacem,quis est qui condemnet?Ex quo absconderit vultum suum, quis est qui contempletur eum?

Caput. XIX.

ET quia sic minima sicut maxima,sic singula deus iudicat sicut cuncta,aptè subiungitur:Et super gentem, & super omnes homines.) Ac si apertè admoneamur intendere, quia hoc iudicium quod super vnam gētem describitur,etiam super omnes homines inuisibili examinatione celebratur: vt alius eligatur,alius repellatur occultè, sed nullus iniustè. Hoc ergo quòd in maximis fieri cernimus, etiam in nobis singulis cautè timeamus.Sic enim intenduntur diuina iudicia super vnam animam,sicut super vnam vrbem,sic super vnam gētem, sicut super vniuersam generis humani multitudinem: quia & sic intendit dominus singulis,ac si vacet à cunctis,& sic simul intendit omnibus,ac si vacet à singulis. Qui enim omnia administrando implet,regit implendo: nec vniuersis deest cùm disponit vnum,nec vni deest,cùm disponit vniuersos, cuncta scilicet naturæ suæ potentia quietus operatur. Quid ergo mirum,quia non angustatur intentus,qui operatur quietus?Dicatur itaque quia hoc subtile iudicium exercet,& super gentem & super omnes homines.Quia igitur de specie transiuit ad genus,nunc de genere se conuertit ad speciem, & quid Iudæa propriè mereatur,ostendit,dicēs: Qui regnare facit hominem D
hypocritam,propter peccata populi.

Quòd secundum merita subditorum dentur sæpe rectores, & pro iniquitate mali gregis,delinquat verè boni vita pastoris, & quòd virtutis est meritum,dum salua fide res agitur,tolerare & celare mala rectorum.

Caput XX.

VErum nanque regem super se Iudæa regnare noluit, & idcirco exigentibus meritis hypocritam accepit: sicut ipsa quoque veritas in Euangelio dicit:Ego veni in no- Ioan.5.
mine patris mei,& non accepistis me, si alius venerit in nomine suo,illum accipietis.Et sicut Paulus ait:Pro eo quòd cha- 2.Thess.2.
ritatem veritatis nōreceperūt,vt salui fierent:ideo mittet illis deus operationem erroris,vt credant mendacio. In eo ergo quod dicitur: Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi,potest ipsum omnium hypocritarum caput antichristus designari. Seductor quippe ille tunc sanctitatem simulat,vt ad iniquitatem trahat.Sed propter peccata populi regnare permittitur:quia nimirum tunc ipsi sub illius regimine præordinātur,qui eius dominio digni ante secula præsciuntur,qui peccatis subsequentibus exigunt, vt sub illo iudiciis præcurrentibus disponantur. Quòd ergo tunc antichri- E
stus super impios regnat, non est ex iniustitia iudicantis, sed ex culpa patientis:quanuis plærique & principatum illius non viderunt,& tamen eius principatui peccatorum suorum conditione deseruiunt, quia & quem dominantem sibi minimè conspiciunt,eum proculdubio peruersè viuendo venerantur. An non eius membra sunt,qui per affectatæ sanctitatis speciē appetunt videri quod nō sunt?Ille nanque principaliter hypocrisim sumit,qui cùm sit damnatus homo & nequaquam spiritus,deum se esse mentitur. Sed procul dubio ex eius nunc corpore prodeunt qui iniquitates suas sub tegmine sacri honoris abscondunt,vt professione videri appetant quod esse operibus recusant.Quia enim scriptum est: Omnis qui facit pec- Ioan.8.
catum,seruus est peccati,quanto nunc liberius peragunt peruersa quæ volunt, tanto eius seruitio obnoxius obligantur. Sed nullus qui talem rectorem patitur, eum quem patitur accuset,quia nimirum sui fuit meriti peruersi rectoris subiacere ditioni.Culpam ergo proprij magis accuset operis, quàm iniustitiam gubernātis. Scriptum nanque est: Dabo tibi reges in Oseæ.13.
furore meo.Quid ergo illos nobis præesse despicimus,quorum super nos regimina ex domini furore suscipimus? Si igitur irascente deo secūdum nostra merita rectores accipimus, in illorum actione colligimus,quid ex nostra æstimatione pēsemus,quanuis plærunque & electi subiacent reprobis. Vnde & diu Dauid Saulem pertulit,sed subsequente culpa adulterij proditur,quia dignus tunc fuit qui tanta præpositi asperitate premeretur.Sic ergo secundum merita subditorum tribuun- F
tur personæ regentium, vt sæpe qui videntur boni, accepto 1.Reg.18.
mox regimine permutentur: sicut scriptura sacra de eodem Saule intulit,quia cor cum dignitate mutauit. Vnde scriptum est:Cum esses paruulus in oculis tuis,caput te constitui in tri- 1.Reg.15.
bubus Israël.Sic pro qualitatibus subditorum disponuntur acta regentium:vt sæpe pro malo gregis,etiam verè boni delinquat vita pastoris.Ille enim deo attestante laudatus,ille supernorum mysteriorum cōscius Dauid propheta,tumore repēti- 2.Reg.24.
næ elationis inflatus,populum numerando peccauit,& tamen vindictam populus Dauid peccante suscepit.Cur hoc?quia videlicet secundum meritum plebium disponuntur corda rectorum.Iustus verò iudex peccantis vitium ex ipsorum animaduersione corripuit,ex quorum causa peccauit.Sed quia ipse scilicet sua voluntate superbiens,à culpa alienus non fuit: vindictam culpæ etiam ipse suscepit.Nam ita sæuiens quæ corporaliter populum perculit,rectorem quoque populi intimo cordis dolore prostrauit.Certum verò est,quòd ita sibi inuicem & rectorum merita connectantur & plebium:vt sæpe ex culpa pastorum deterior fiat vita plebium, & sæpe ex plebium merito,mutetur vita pastorum.

Caput XXI.

 Sed

Universidad de Deusto Biblioteca

[G] Sed quia rectores habent iudicem suum, magna cautela subditorum est non temere vitam iudicare regentium. Neque enim frustra per semetipsum dominus æs nummulariorum fudit, & cathedras vendētium columbas euertit, nimirum significās quia per magistros quidem vitam iudicat plebium, sed per semetipsum facta examinat magistrorum. Quanuis etiam subditorum vitia quæ à magistris modo vel dissimulantur iudicari, vel nequeūt, eius procul dubio iudicio reseruantur. Igitur dum salua fide res agitur, virtutis est meritum, si quicquid prioris est, toleratur. Debet tamen humiliter suggeri, si fortasse valeat quod displicet emendari. Sed, curandum summopere est, ne in superbiam transeat iustitiæ inordinata defensio, ne dum rectitudo incautè diligitur, ipsa magistra rectitudinis humilitas amittatur, ne eum sibi præesse quisque despiciat, quem fortasse contingit vt in aliqua actione reprehendat. Contra hunc tumorem superbiæ, subditorū mens ad custodiā humilitatis edomatur, si infirmitas propria incessanter attenditur. Nam vires nostras veraciter examinare negligimus, & quia de nobis fortiora credimus, idcirco eos qui nobis prælati sunt districtè iudicamus. Quo enim nosmetipsos min⁹ agnoscimus, eo illos quos reprehēdere nitimur, plus videmus. Communia hæc mala sunt quæ sæpe à subditis in prælatos, sæpe à prælatis in subditos committūtur, quia & omnes [H] subditos hi qui præsunt, minus quam ipsi sunt sapientes arbitrantur: & rursum qui subiecti sunt, rectorum suorum actiones iudicant, & si ipsos regimen habere contingeret, se potuisse agere melius putant. Vnde plærunque fit vt & rectores minus prudenter ea quæ agenda sunt videant, quia eorum oculos ipsa nebula elationis obscurat, & nonnunquàm is qui subiectus est, hoc cum prælatus fuerit faciat, quod dudū fieri subiectus arguebat: & pro eo quòd illa quæ iudicauerat perpetrat, saltem, quia iudicauit erubescat. Igitur sicut prælatis curādum est, ne eorum corda æstimatione singularis sapientiæ locus superior extollat, ita subiectis prouidēdum est, ne sibi rectorum facta displiceant.

Caput XXII.

Si autem magistrorum vita iure reprehenditur, oportet vt eos subditi etiam cùm displicent venerentur.

Quòd mali pastores non semper imitandi sunt, tamen necesse est venerari.

Sed hoc est solerter intuendum, ne aut quem venerari necesse est, imitari appetas: aut quem imitari despicis venerari cō temnas. Subtilis etenim via tenenda est rectitudinis & humilitatis: vt sic reprehensibilia magistrorum facta displiceant, quatenus subditorum mens à seruanda magisterij reuerentia non recedat. Quod bene in Noë debriato exprimitur, cuius nudata verecunda boni filij auersi veniendo texerunt. Auersa [I] ri quippe dicimur, quod reprobamus. Quid est ergo quòd filij verecunda patris superiecto dorsis pallio auersi venientes operiunt, nisi quòd bonis subditis sic prepositorum suorum mala displicēt: vt tamen hæc ab aliis occultent? Operimentum auersi deferunt, quia iudicantes factum, & venerantes magisterium, nolunt videre quod tegunt.

Quòd multi dum sibi iusti videntur, in eo quòd rectores suos secularibus negotiis occupatos iudicant, deum accusant: & cùm ipse per Moysen pellibus & ciliciis tabernaculum operiri præcepit, quasi hæc detrahentes, diuinis dispositionibus contradicunt.

Sunt verò nonnulli qui si parum quid de spiritali conuersatione inchoant, cùm rectores suos tēporalia agere, & terrena cōsiderāt, mox ordinem supernæ dispositionis accusant quòd nequaquam bene ad regendum prælati sint, per quos, conuersationis infimæ exempla monstrantur, sed hi nimirum dum temperare se à rectorum suorū reprehensione negligunt, culpæ suæ exigentibus meritis, vsq; ad reprehensionem conditoris excedunt, cuius profectò dispensatio inde ab humilibus rectior agnoscitur, vnde ab elatis non rectè iudicatur. Quia enim potestas regiminis ministrari non potest sine studio curæ temporalis, aliquando omnipotens deus mira dispensatione pietatis vt teneræ spiritalium mentes à terrena cura disiunctæ sint, onus regiminis duris ac laboriosis cordibus iniungit, vt tanto illæ ab hoc mundo securius lateāt, quanto hæc in terrenis sollicitudinibus valenter elaborant. [K] In exhibitione quippe suscepti oneris pro ipsis quoque vtilitatibus subditorum duræ vitæ sunt mundanæ seruitutes. Et sæpe, vt dictum est, misericors deus quo suos tenerè diligit, eo sollicitè ab externis actionibus abscondit. Nam & plærunque paterfamilias ad eum laborem seruos dirigit, à quo subtilius filios suspendit, & inde filij sine vexatione decori sunt, vnde serui in puluere fœdantur. Quod quàm rectè in Ecclesia diuinitus agitur, ipsa tabernaculi constructione signatur. Ad Moysen quippe diuina voce (Exod.26.) præcipitur, vt ad tegenda interius sancta sanctorum ex bysso, cocco atque hyacintho vela texantur, iussūmque est vt ad protegendum tabernaculū, vela cilicina & pelles extenderet, quæ nimirum vel pluuias vel ventos vel puluerem tolerarent. Quid ergo per pelles, & cilitia quibus tabernaculum tegitur, nisi grossas hominum mentes accipimus: quæ aliquando in Ecclesia occulto dei iudicio quanuis duræ sint præferuntur? Quæ quia seruire curis temporalibus non timent, oportet vt tentationum ventos & pluuias de huius mundi contrarietatibus portent. Quid verò per hyacinthum, coccum, byssumque signatur, nisi sanctorum vita tenera, sed clara? Quæ dum cautè in tabernaculo sub ciliciis, & pellibus absconditur: sua integra pulchritudo seruatur. Vt enim in interiore tabernaculi byssus fulgeat, coccus coruscet, hyacinthus ceruleo colore resplendeat: desuper pelles & cilicia, imbres, ventos & puluerem portant. [L] Qui igitur magnis virtutibus in sanctę Ecclesiæ sinu proficiunt: præpositorum suorum vitam despicere non debent: cum vacare eos rebus exterioribus vident: quia hoc quòd ipsi securi intima penetrant, ex illorum adiumento est, qui contra procellas huius seculi exterius laborant. Quam enim candoris sui gratiam retineret, si byssum pluuia tangeret? Aut quid fulgoris atque claritatis coccus vel hyacinthus ostenderet: si hæc susceptus puluis fœdaret? Sit ergo desuper textura cilicij fortis ad puluerem: sit inferius color hyacinthinus aptus ad decorē. Ornent Ecclesiam qui solis rebus spiritalibus vacant, tegant Ecclesiam quos & labor rerum corporalium non grauat. Nequaquam ergo cōtra rectorem suum exteriora agentem murmuret is qui intra ecclesiam sanctam iam spiritaliter fulget. Si enim tu securè interius vt coccus rutilas, cilicium quo protegeris cur accusas?

Caput XXIII.

Sed à quibusdam quæritur, quia dum saltem pro vtilitate subditorum rectores nimium temporalibus curis inseruiunt, plærique in Ecclesia eorum exemplo deterescunt. Quod verum valde esse quis abneget, cùm curari à pastoribus terrena quàm cælestia sollicitus videt? Sed neque hæc iniusta sunt, sicut superius diximus, si mores præsidentium iuxta subditorum merita disponuntur. [M] Occultæ nanque & sponte perpetratæ culpæ exigunt, vt praua & à pastoribus exempla præbeantur, quatenus iusto iudicio is qui de via dei superbus exorbitat, in via qua graditur, etiam per ducatum pastoris offendat. Vnde per prophetam quóque prænunciantis studio dicitur, (Psal.68.) non maledicentis voto: Obscurentur oculi eorum ne videant, & dorsum eorum semper incurua. Ac si dicat: Qui humanæ vitæ actionibus quasi præuidendis itineribus præsunt, veritatis lucem non habeant, vt & qui sequuntur subditi, iniquitatum suarum oneribus incuruati, omnem statum rectitudinis amittant. Quod factum procul dubio in Iudæa nouimus, cùm in ipso nostri redemptoris aduentu Pharisæorum turba atque sacerdotum à vero lumine mentis oculos clausit, & per præpositorum exempla gradiens, in infidelitatis tenebris populus errauit. Sed queri rationabiliter potest quomodo hoc in loco dicitur: quòd regnare hypocritam dominus facit, cùm de hac re specialiter per prophetam conqueritur, dicens: (Osee.8.) Ipsi regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognoui. Quis enim rectè sentiēs dicat: quia facit dominus quod minimè cognoscit? Sed quia scire dei approbare est, nescire reprobare: vnde quibusdā quos reprobat dicit: (Luca.13.) Nescio vos vnde sitis, discedite à me omnes operarij iniquitatis, & aliquādo facere dei, est id, quod fieri prohibet, irascēdo permittere: vnde & (Exod.3.) regis Ægypti cor se obdurare asseruit, quia videlicet obdurari permisit: miro modo hypocritas dominus & regnare facit & ne-

[A] nescit: facit sinendo, nescit reprobando. Vnde necesse est, vt ad omne quod in hac vita concupiscitur, prius voluntas interna requiratur. (Necesse est vt ad omne quod in hac vita concupiscitur, prius voluntas interna requiratur.) Quam cùm humani cordis auris percipere appetit, sciat quia hæc non verbis, sed rebus sonat. Locus ergo regiminis cùm regendus offertur, in se prius necesse est vt quisque discutiat, si loco vita congruit, si ab honore actio non dissentit, ne iustus omnium rector eo post in tribulatione preces non audiat: quo ipsa quoque eius de quo tribulatio oritur, exordia honoris ignorat.

Libri vicesimiquinti Moralium sancti Gregorij, finis.

LIBER VIGESIMUSSEXTUS Moralium beati Gregorij papæ.

Quòd proprium sit superborum doctorum dum bene locutos se nouerint, quasi pro æquitate inquirere ab auditoribus suis vtrum in aliquo offenderint: vt eo modo laudem ab eis extorqueant.

Caput I.

[B] IN locutionibus suis hoc arrogantes viri habere inter alia proprium solent: quòd ab auditoribus suis ne quid fortasse inordinatum dixerint, tunc requirunt, cùm se laudabiliter aliquid dixisse cognoscunt. Hæc videlicet faciunt, non quo de dictis suis ambigant, sed quo ab audientium iudicio fauores quærant. Nam inueniri facile poterunt quo animo percunctantur, si quisquam cùm eorum bona laudat, etiam mala reprehendat. Certum quippe est, quia sicut inflātur laudibus, ita correctionibus inflammantur, & à quolibet se vel iustè reprehendi despiciunt, móxque in malis suis fomitem defensionis exquirunt. Quomodo ergo de bonis suis humiliter ambigunt, qui mala sua defendere etiam peruersè moliuntur? Ille est enim verè humilis in bonis, qui non est defensor in malis. Nam qui de malis suis arguitur, & contra verba arguentis accenditur, quando de bonis suis quasi humiliter titubat, per humilitatis vocem ornari appetit, non doceri. Heliu itaque vitam arrogantium signans, postquam multa interna & sublimia intulit, ecce in verbis formam humilitatis assumit, & æquitate proposita sub quadam discipulatus imagine beatum Iob alloquitur, dicēs: Quia ego locutus sum ad deum, te quoque non prohibebo. Si errauit, tu doce me: si iniquitatem locutus sum, vltrà non addam.) Sicut sæpe contingit vt bona loquantur & mali, multa Heliu [C] fortia paulo superius se dixisse meminerat, & securus idcirco ne fortasse errauerit, requirebat. Neque enim requireret, si se errasse credidisset.) Est nāque, vt dixi, propria arrogātiū fraus, vt tunc de errore requirere studeant, quando se nouerint non errasse. Qui rursum requirere, vel argui de errore despiciunt, si quando se errasse veraciter præcognoscunt. Non enim esse, sed videri humiles appetunt, & tunc requirendo speciem humilitatis assumunt, quando de ipsa magis requisitione laudantur. Sed quia omnino difficile est, vt elatio quæ regnat in corde, non erumpat in voce: auditores arrogantium si eorum dicta paulisper taciti expectant atque considerant, citius corda illorum subsequentia verba manifestant. Diu quippe morari non possunt in ipsa humilitatis imagine quam specietenus sumunt. Superbis enim mentibus hnmilitas alta est, & cùm eius formam conscendere ambiunt, lassatis animi gressibus quasi à cliuosis atque asperis itineribus dilabuntur. Alienum est scilicet quod videri appetunt, & idcirco eius imagini diu inhærere nequaquam possunt. Graue pondus æstimant, cùm eam saltem specietenus portant, & quousque hanc abiiciant, vim quandam in corde patiuntur: quia videlicet elationis vsui malè dominanti deseruiunt, atque eius imperio semetipsos quales sint prodere compelluntur, ne diu possint videri quod non sunt. Vnde Heliu quoq; postquam de errore doceri se petiit, postquam iniquitatem non se vltra locuturum promisit, subitò ab humilitatis specie ad verba tumidæ excusationis exiliuit. [D] Nam subdidit dicens: Nunquid à te deus expetit eam: quia displicuit tibi?) Ac si diceret: Ego coram domino rationes positurus sum, cur modo iniquitas mea à te reprehenditur, quæ cōstat quòd in iudicio à te non requiratur.

Quòd sancti humanum iudicium non timeant, sed diuinum: cùm econtrario superbi iudicium dei non metuunt, & ab hominibus iudicari erubescunt.

Caput II.

Recti viri cùm iniustè ab hominibus impetuntur, ad supernum iudicium recurrunt. Vnde & ab eodem ad beatum Iob dicitur: Ecce in cœlo testis meus, & conscius meus in excelsis.) Et quia ei placere summopere cupiunt, eius solius testimonium requirunt. Peruersi quoque quia iustorum vitam deserunt, sed nonnunquàm eloquia sequuntur, cùm de suis malè gestis increpantur, hoc assumunt in argumentum defensionis, quod iusti proferunt cum testimonio puritatis. Vnde eis consuetudo iam facta est, vt si quis eos de factis suis arguat, dei magis iudicium quàm hominum quærant. A deo enim & cum se damnandos nouerint, iudicari non metuunt, & iudicari ab hominibus erubescunt. Proponunt ergo maius quod non metuunt, vt minus declinare valeant, quod erubescunt: Scriptum quippe est: Vnusquisque nostrum pro se rationem reddet deo. [E] (Roma.14.) Quia ergo tunc damnatio vniuscuiusque manifesta est, exinde modo iniqui colligunt, vt iam peruersa vniuscuiusque actio sit secura, ne modo eam quilibet iustus arguendo discutiat, à qua cōstat quòd in iudicio alienus existat. At contrà piorum conscientiæ grande sibi conferri præmium credunt: cùm de quibusdam modo suis actionibus illicitis arguuntur. Proponunt etenim ante oculos cordis, quia districtū dei iudicium tanto verius tunc super eos mitigabitur, quanto nunc acrius arguente homine præuenitur, & temporalē iram super se lucrum computant, per quam se æternam posse euadere non ignorant. Heliu ergo typum cunctorum arrogantiū tenens, & magis eligens æterna inuectione percuti, quàm temporaliter increpari, dicat: Nunquid à te deus expetit eam, quia displicuit tibi? Quia verò esse culpabiliores solent hi qui loqui in cōtentione inchoant, quàm qui respondēt, subdidit, dicens: Tu enim cœpisti loqui, & nō ego.) Eo se innocentē credidit, quo pulsatus erupit, nimirum nesciens, quia innocentia non tempore defenditur, sed ratione. Quid enim eius defensionibus adminiculatur, quod etsi tacenti nulla intulit, recta tamen inchoanti praua respondit? Postquam verò in verbis elationis ostenditur, ecce iterum sub requisitionis velamine palliatur, atque infert, dicens: Quòd si quid melius nosti, loquere. Quāuis dum non ait: quia melius nosti, sed si quid melius nosti loquere, nimis hocipsum superbisse, est de melioris scientia dubitasse. [F] Hoc tamen quod beato Iob locum loquendi tribuit, humilitatem se exhibuisse iudicauit. Sed sicut suprà dictū est, quia in actione arrogantium omne quod superducto sermone tegitur, prorumpēte rursum intentione elationis aperitur, citiùs Heliu innotuit, qua mente beatum Iob loqui postulauit. Nam sequitur:

Quòd Heliu verba Iob non intellexerit, quæ sine disciplina fuisse æstimabat.

Viri intelligentes loquantur mihi, & vir sapiens audiat me. Iob autem stultè locutus est, & verba illius non sonant disciplinam.) Ecce dum quasi humiliter beato Iob loqui tribuit: quid intrinsecus gestaret ostendit, dicens: Viri intelligentes loquantur mihi: dedignatus videlicet si beatus Iob loqui præsumeret, qui quasi eius intelligere verba non posset. Et quia non solum ad loquendum, sed etiam ad audiendum Beatum Iob indignum fuisse iudicauit, ilicò adiunxit: Vir sapiens audiat me. Ac si diceret: Huic loqui iniustè cōceditur, qui etiam audire verba sapientiū non meretur. Atque mox apertè quàm despecta de illo sentiat, manifestat, dicens: Iob autem stultè locutus est, & verba illius non sonant disciplinam. Sine disciplina locutum beatum Iob credidit, quia iustum se in suis operib⁹ fuisse memorauit. Vera fortasse Heliu diceret: si ea quæ beatus Iob de seipso narrauerat, non de illo hæc eadem ipse

disciplinæ

Universidad de Deusto Biblioteca

G diſciplinæ auctor æſtimaſſet. Innocenter enim Iob ſe aſſeruit flagellatum, quem deus etiam perhibuit fruſtra percuſſum. Quid ergo vox percuſsi ſuperbum ſonuit, quæ à ſententia ferientis nullatenus diſcrepauit? Incautè ſunt humiles qui ſe mẽdacio illaqueant, dum arrogantiam vitant, imò mentiendo ſuperbiunt, quia contra veritatem ſe erigunt quàm relinquunt. Qui enim neceſsitate cogente vera de ſe bona loquitur: tanto magis humilitati iũgitur, quanto & veritati ſociatur. An Paulus humilis non fuit, quando æmulatione veritatis contra falſos apoſtolos tot de ſe diſcipulis fortia geſta narrauit? Qui nimirum veritati inimicus exiſteret, ſi abſcondẽdo virtutes proprias, prædicatores errorum præualere permiſiſſet. Sed quia arrogantes viri in eo quòd bonorum dicta ſuperbè examinant, verborum magis ſuperficiem, quàm rerum cardinem penſant, Heliu beati Iob ſententias diſciplinam credidit non ſonaſſe.

1. ad Timo. 2. & Act. 19. & 20.

Caput. III.

QVia verò ſæpe aſperitas ſuperborum vſque ad duritiã maledictionis extenditur, ilicò contra beatum Iob, quaſi ad deum faciens verba, ſubiungit:

Quòd ſuperbi afflictorum tribulationibus nulla compaſſione condeſcendunt, ſed ſuper dolorem vulnerum addunt, & eliſos confringunt.

Pater mi prohibetur Iob vſque ad finem.) Ecce hoc quod quaſi de arrogantiæ tumore conceperat, in verbis etiam maledictionis exaltat. H Sed fortaſſe beneuolæ vim probationis optaret, ſi ſtetiſſe eum in probatione iudicaſſet. Vt ergo apertè malitia eius crudelitatis appareat, probari eum adhuc per flagella deprecatur, quem inter flagella lapſum fuiſſe iam queritur. Præmiſit quod ſenſit, vt apertius cognoſci debeat quod optauit. Adhuc feriri poſtulat, quem iam peccaſſe ſub manu ferientis accuſat. Propria hæc arrogantium vota ſunt, vt vitam dolentium examinari acrius deprecẽtur: quia quanto ſibimetipſis iuſtiores ſunt, tanto alienis doloribus duriores exiſtunt. Neſciunt enim in ſe paſsionem alienæ infirmitatis trahere, & ſicut ſuæ, ita etiam proximi imbecillitati miſereri. Quia enim de ſe alta ſentiunt, idcirco humilibus nullatenus condeſcendunt. Heliu beatum Iob pro culpa percuſſum credidit, atque ideo exhibenda ei pietatis viſcera, nec inter tot dolores æſtimauit. Viri autem veraciter ſancti cùm flagellari quempiam etiam pro culpa cognoſcunt: etſi quædam eius inordinata corripiunt, ad quædam tamen dolentia compatiuntur: & ſic ſciũt tumentia premere, vt ſciant etiam cruenta refouere: quatenus in eis cùm dura emoliuntur, infirma roborentur.

Quòd ſancti doctores ex quibuſdam ſignis, ſicut boni medici ſolent, etiam occulta rimari, vt cognita caſtigent & ſanent. Vnde ad Ezechielem dicitur: Fili hominis fode parietem, &c. Et quid ſit quòd Ezechiel ſumere laterem iubetur, & deſcribere in eo ciuitatem Hieruſalem.

Caput IIII.

I AT contrà arrogantes viri, quia charitatis viſcera non habent, non ſolum non cõpatiuntur, etiam iuſtis dolentibus, ſed eos inſuper ſub ſpecie iuſtæ increpationis affligunt: & vel ſi qua in eis ſunt, praua mala exaggerant: vel ea quæ verè bona ſunt, malè apud ſe interpretando commutant: quanuis etiam ſancti doctores ſæpe exaggerare ſoleant delinquentium vitia: & ex quibuſdam ſignis publicis occulta rimari, vt poſsint ex minimis maiora cognoſcere. Vnde ad Ezechielem dicitur: Fili hominis fode parietem. Vbi mox ſubdidit: Et cùm fodiſſem parietem, apparuit oſtium vnum, & dixit ad me: ingredere, & vide abominationes peſsimas quas iſti faciunt hîc. Et ingreſſus vidi, & ecce omnis ſimilitudo reptilium, & animalium abominatio, & vniuerſa idola domus Iſraël depicta erant in pariete. Per Ezechielem quippe præpoſitorum perſona ſignatur, per parietem duritia ſubditorum. Et quid eſt parietem fodere, niſi aſperis correptionibus duritiam cordis aperire? Quem cùm perfodiſſet, apparuit oſtium: quia cùm cordis duritia aſperis correptionibus aperitur, quaſi quædam inania oſtendũtur: ex qua omnia in eo qui corripitur, cogitationum interiora videãtur. Vnde & bene illic ſequitur: Et dixit ad me: Ingredere, & vide abominationes peſsimas quas iſti faciunt hic. Quaſi ingreditur, vt abominationes aſpiciat, qui diſcuſsis quibuſdam ſignis exterius apparẽtibus: ita corda ſubditorum

Ezech. 8.

K penetrat, vt cuncta ei quæ illicitè cogitantur, innoteſcant. Vnde & ſubdidit: Et ingreſſus vidi, & ecce omnis ſimilitudo reptilium, & animalium abominatio. In reptilibus cogitationes omnino terrenæ ſignantur: in animalibus verò iam quidẽ aliquantulum à terra ſuſpenſæ, ſed adhuc terrenæ mercedis præmia requirẽtes. Nam reptilia toto ex corpore terræ inhærent: animalia autem ventre à terra ſuſpenſa ſunt, appetitu tamen gulæ ad terram ſemper inclinantur. Reptilia itaque ſunt intra parietem, quando cogitationes voluuntur in mente, quæ à terrenis deſideriis nunquam leuantur. Animalia quoque ſunt intra parietem: quando & ſi qua iam iuſta, ſi qua honeſta cogitantur, appetendis tamen lucris temporalibus honoribúſque deſeruiunt: & per ſemetipſa quidem iam quaſi à terra ſuſpenſa ſunt, ſed adhuc per ambitum quaſi per gulæ deſiderium ſeſe ad ima ſubmittunt. Vnde & bene ſubditur: Et vniuerſa idola domus Iſraël depicta erant in pariete. Scriptum quippe eſt: Et auaritia, quæ eſt idolorum ſeruitus. Rectè ergo poſt animalia, idola deſcribuntur: quia etſi honeſta actione, quaſi à terra ſe erigunt, ambitione tamen inhoneſta ſemetipſos ad terram deponunt. Bene autem dicitur: Depicta erant: quia dum exteriorum rerum intrinſecus ſpecies attrahuntur, in corde quaſi depingitur, quicquid fictis imaginibus cogitatur.

Coloſſ. 3.

Caput V.

L NOtandum itaque eſt, quia prius foramen in pariete, ac deinde oſtium cernitur, & tunc demum occulta abominatio demonſtratur: quia nimirum vniuſcuiuſque peccati prius ſigna forinſecus, deinde ianua apertæ iniquitatis oſtenditur: & tunc demum omne malum quod intus latet, aperitur. Idcirco ergo ſolent etiam ſancti doctores grauiter minuta diſcutere, vt ab externis erroribus ad occulta poſsint maiora peruenire. Verba aſperæ increpationis mouent, vt ſpinas mortiferæ cogitationis eradicent: & hæc cùm agunt, charitatis amore ſæuiunt, non inflatione elationis intumeſcunt. Mori enim pro ipſis parati ſunt, quos quaſi vſque ad mortem ſæuientes affligunt. Seruant in cogitatione quod diligunt, ſumunt in ſpecie quod perſequuntur. Bona prædicantes inſinuant, mala autem cauentes prænunciant, non vt Heliu deſiderantes exorant. Erga commiſſos ſibi ita nonnunquam in correptione feruent, ac ſi de tranquillitate nihil habeant: ſed ita in dilectione tranquilli ſunt, ac ſi nullus eos feruor accendat. Valde enim metuũt, ne ſi à prauorum correptione ceſſauerint, ipſi pro eorum damnatione puniantur, & cum ad verba inuectionis inflammantur: inuiti quidem ad hæc veniunt, ſed tamen hæc defenſionem ſibi apud diſtrinctum iudicem præparant. Vnde & eidem rurſus Ezechieli dicitur: Fili hominis ſume tibi laterẽ, & pones eum coram te, & deſcribes in eo ciuitatem Hieruſalem, & ordinabis aduerſus eam obſidionem, & ædificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis contra eam caſtra, & pones arietes in gyro. Et tu ſume tibi ſartaginem ferream, & pones eam murum ferreum inter te & inter ciuitatẽ. Cuius enim Ezechiel, niſi magiſtrorum ſpeciem tenet? cui dicitur: Sume tibi laterem, & pones eum coram te, & deſcribes in eo ciuitatem Hieruſalẽ. Doctores quippe ſancti ſibi laterẽ ſumunt, quando terrenum cor auditorum vt doceant, apprehendunt. Quem laterem coram ſe ponunt, quia tota illud ſollicitudinis intentione cuſtodiunt. In quo & ciuitatem Hieruſalem iubentur deſcribere, quia prædicando terrenis cordibus curant ſummopere quanta ſit ſupernæ pacis viſio demonſtrare. Cui bene etiã dicitur: Et ordinabis aduerſus eam obſidionem, & ædificabis munitiones. Sancti enim prædicatores obſidionem circa laterem in quo Hieruſalem ciuitas deſcripta eſt, ordinant: quando terrenæ menti, ſed iam ſupernam patriam requirenti, quanta eam in huius vitæ tempore vitiorum impugnet aduerſitas, demonſtrãt. Cùm enim vnũquodque peccatum quomodo menti inſidietur, oſtẽditur, quaſi obſidio circa Hieruſalem ciuitatem voce prædicatoris ordinatur. Sed quia nõ ſolum inſinuant quomodo mentẽ inſidiantia vitia expugnent, ſed etiã quomodo cuſtoditæ virtutes roborent, rectè ſubiungitur: Et ædificabis munitiones. Munitiones quippe ſanctus prædicator ædificat, quando quæ virtutes quibus vitiis obuient, inſinuare non ceſſat. Et quia virtutibus creſcentibus plærunque

Ezech. 4.

M

bella

A bella tẽtationis augentur, rectè adhuc additur: Et comportabis aggerem, & dabis contra eam caſtra, & pones arietes in gyro. Aggerem nanque comportat, quando prędicator quiſque molem creſcentis tentationis indicat. Et contra Hieruſalem caſtra erigit, quando rectæ intentioni audientium, hoſtis callidi circunuentiones quaſi incomprehenſibiles inſidias prædicit. Atque in gyro arietes ponit, quando tentationum aculeos in hac vita nos vndique circundantes, & virtutum murum perforantes innoteſcit. Vbi bene additur: Et tu ſume tibi ſartaginem ferream, & pones eam murum ferreum, inter te, & inter ciuitatem. Per ſartaginem nanque frixura, per ferrum verò fortitudo oſtenditur. Quid autem ita magiſtri atque doctoris mentem, quàm zelus domini frigit & excruciat? Vnde Paulus huius ſartaginis incendebatur frixura, cùm diceret: Quis infirmatur, & ego nõ infirmor? Et quis ſcandalizatur, & ego nõ vror? Et quia quiſquis zelo dei contra peccantes accenditur, forti in perpetuum cuſtodia munitur, ne ex neglecta prædicationis, & regiminis cura damnetur, rectè dicitur: Pones eam murum ferreum inter ciuitatem. Sartago enim ferrea murus ferreus inter prophetam, & ciuitatem ponitur: quia cùm nunc fortem zelum doctores exhibent, eundem zelum poſtmodum inter B ſe, & auditores ſuos fortem munitionem tenent: ne tunc ad vindictam deſtituti ſint, ſi nunc fuerint in correptione diſſoluti. Hanc ſartaginem propheta idem, vt inter ſe & auditores ſuos murũ ſumeret, audiebat, cùm ei diuina vox præmitteret dicens: Si tu annunciaueris impio, & ille non fuerit conuerſus ab impietate ſua, & à via ſua impia: ipſe quidem in iniquitate ſua morietur, tu autem animam tuam liberaſti. Hanc ſartaginem inter ſe & diſcipulos murum Paulus poſuerat, cùm dicebat: Mũdus ſum à ſanguine omnium veſtrum: non enim ſubterfugi quo minus annunciarem omne conſilium dei vobis. Nunc ergo doctores neceſſe eſt, vt appetant zeli ardoribus frigi, ne cogantur pòſt de torpore negligentiæ igne gehennæ cruciari.

2. Corin. 11.

Ezech. 3.

Actor. 20.

Caput VI.

SEd aliud eſt quod iniuſtis & ſubditis, aliud quod iuſtis & non ſubditis debemus. Ad illorum nos correptionẽ atque cuſtodiam reddendarum rationũ debet timor accendere, ad iſtorum verò venerationem ipſa conſiderata æquitas inclinare. Sed arrogãtes viri, quia huius formam diſcretionis ignorant, hoc iuſtis & non ſubditis exhibent, quod à bonis prædicatoribus fieri, & iniuſtis & ſubditis vident. Qui cum ad feruorem inuectionis iniuſtè proſiliunt, etiam per verba maledictionis excedunt. Qui enim nequam proximos ſicut ſe diligunt, proximis optare non deſinunt, quod ipſi ſibimet euenire permiteſcunt. Vnde Heliu occultum odium in manifeſtatione maledictionis exudans, ait: Pater mi, probetur Iob vſque ad finem, ne deſinas ab homine iniquitatis. Hominem iniqui- C tatis vocat, quem deus iuſtum præ omnibus ſuperna atteſtatione denunciat. Et quia multa adhuc ſub hac indiſcretione † ſubiuncta ſunt, breuiter ea æſtimo tranſcurrenda. Dicta enim quæ grauitate carẽt, intenta expoſitione nõ indigẽt. Sequitur:

Aliud debemus iniuſtis ſubditis, aliud iuſtis & non ſubditis.

† al. increpatione.

Quòd in vſu & conſuetudine habeant ſuperbi derogando mentiri.

Qui addit ſuper peccata ſua blaſphemiam.) Accuſat eum & pro peccatis flagella meruiſſe, & poſt flagella peccaſſe. Longè verò aliter dominus iudicat, qui & fruſtra flagellatũ inſinuat, & bona duplicia poſt flagella retribuit. Pœna enim debetur culpæ, nõ præmiũ. Beatus ergo Iob ſine culpa locutꝰ oſtẽditur, quẽ poſt locutionẽ præmia ſubſequũtur. Heliu itaq;, quia pro domini defenſionibus loquẽs, de beato Iob aliud quàm dominus ſentit, quaſi dũ pro veritate verba multiplicat, à veritate diſcordat. Sequitur: Inter nos interim conſtringatur, & tunc ad iudiciũ prouocet ſermonibus ſuis deũ.) Ac ſi diceret: Ex noſtra aſſertione cognoſcat, qa nequaquàm diuinæ examinationi ſufficiat. Et quia arrogãtes viri, nõ ſolum ſtudẽt inepta dicere, ſed etiã multa: verſus qui ſequitur, bene de illo frequẽter infertur.

Dicta quæ grauitate carent, intenta expoſitione nõ indigent. Pœna debetur culpæ, non præmium.

Caput XXXV. textus libri beati Iob.

IGitur Heliu hæc rurſum locutus eſt: Nunquid æqua tibi videtur tua cogitatio, vt diceres: Iuſtior deo ſum? Dixiſti enim. Non tibi placet quod rectũ eſt: vel quid tibi proderit ſi ego peccauero? Itaque ego reſpondebo ſermonibus tuis, & amicis tuis tecum. Suſpice cœlũ, & intuere, & contẽplare æthera, quòd altior te ſit. Si peccaueris, quid ei nocebis? Et ſi multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum? Porrò ſi iuſtè egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet? Homini qui ſimilis tui eſt, nocebit impietas tua, & filiũ hominis adiuuabit iuſtitia tua. Propter multitudinẽ calũniatorũ clamabunt, & eiulabũt propter vim brachij tyrannorũ. Et nõ dixit: Vbi eſt deus qui fecit me, qui dedit carmina in nocte: Qui docet nos ſuper iumẽta terræ, & ſuper volucres cœli erudit nos. Ibi clamabunt, & nõ exaudiet propter ſuperbiam malorũ. Non ergo fruſtra audiet deus, & omnipotẽs ſingulorum cauſas intuebitur. Etiam cùm dixeris: Non conſiderat, iudicare coram illo, & expecta eũ. Nunc enim non infert furorem ſuum, nec vlciſcitur ſcelus valde. Ergo Iob fruſtra aperit os ſuum, & abſque ſcientia verba multiplicat.

D

Caput VII.

E IGitur Heliu hæc rurſum locutus eſt.) Omnis qui multa loquitur, in locutione ſua ſemper incipere ſtudet: quatenus inchoatione ipſa ſuſpenſos auditores faciat: vt eo attentius taceant, quo quaſi nouum audire aliquid expectant. Heliu verò alia finiens, alia inceſſanter exorditur, vt immenſa loquacitas per ſubiuncta ſemper initia continuetur. Sequitur: Nunquid æqua tibi videtur tua cogitatio: vt diceres, Iuſtior deo ſum?) Quia beatus Iob iuſtiorem ſe deo non dixerat: Omnis qui textum hiſtoriæ legit, agnoſcit: ſed ait, proponat æquitatem contra me, & perueniet ad victoriam iudicium meum. Vitam ſuã videlicet penſans, & cauſas percuſsionis ignorãs, vt ſæpe iam dictum eſt: Pro diluendis peccatis ſe credidit, & non augendis meritis flagellari: & idcirco iudicium ſuum ad victoriam peruenire cõfiſus eſt: quia culpam in ſe pro qua debuiſſet percuti, non inuenit. Quod quidem de illo & dominus ad diabolum dixit: Commouiſti me aduerſus eum, vt affligerem eum fruſtra. Quid ergo hęc loquendo peccauit, qui verbis iſtis diuinæ de ſe & occultæ ſententiæ etiam neſciẽdo conſenſit? Aut quid obeſt, ſi à rectitudine veritatis humano iudicio verba noſtra ſuperficietenus diſcrepant, quando in cordis cardine ei compaginata concordant? Humanæ aures verba noſtra talia iudicant, quia foris ſonant: diuina verò iudicia talia ea audiunt, qualia ex intimis proferuntur. Apud homines cor ex verbis, apud deum verò verba penſantur ex corde. Beatus ergo Iob dũ hoc ait exterius quod interius dominus dixit: Omne quod locutus eſt, tanto iuſtè exterius intulit, quanto piè ab interna F ſententia non receſsit. Quanuis prophetico ſpiritu repletus, in eo quo ait: Proponat æquitatem contra me, & perueniet ad victoriam iudicium meum, intueri redemptoris noſtri pręſentiam potuit. Ipſe enim qui eſt virtus patris & ſapientia, etiam eius æquitas non inconuenienter accipitur. Vnde ſcriptũ eſt: Qui factus eſt nobis à deo ſepientia, & iuſtitia, & ſanctificatio. Quam ſcilicet æquitatem, quia deus iniquis fugientibus incarnatam oſtendendo contrapoſuit: eos protinus ab iniquitate reuocauit, & humanum genus eo in iudicio antiquum aduerſarium vicit, quo æquitatem dei aduerſantem ſuis itineribus inuenit. Sequitur: Dixiſti enim, non tibi placet quod rectum eſt: vel quid tibi proderit ſi ego peccauero?) Si tota libri ſeries attenditur, nihil horum beatus Iob dixiſſe monſtratur. Sed arrogantes viri, ſicut & ſuperius diximus, habere hoc proprium ſolent: vt dum in nimia inuectione prodeunt, etiam inuehendo mentiantur: & cùm non poſſunt reprehendere iuſtè quæ ſunt, reprehendunt mentiendo quæ non ſunt. Sequitur: Itaque ego reſpõdebo ſermonibus tuis, & amicis tuis tecum.) Dictis ſuperioribus, quaſi beati Iob culpabilia verba narrauit, atque ex eis ſibi materiam loquendi propoſuit: ſed verbis ſubſequentibus forti acumine diſcutit hoc quod ſibi ad dicendi materiam fallaciter finxit. Et fortes quidem ſunt ſententiæ quæ ſequuntur, ſed beati Iob perſonæ non congruunt: tantóque eum increpationis huius tela non feriunt: quanto contra eum iniuſtè mittuntur. Sequitur:

1. Cor. 1.

Quòd ex ipſa creaturæ poſitione, & altitudine ad quam attingere

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non possumus, quia supra nos est, considerare debemus quantum supra intellectum sit creator, cuius omnipotentiæ nec augent bona nostra, nec minuunt mala.

Suspice cœlum, & intuere, contemplare æthera, quòd altior te sit. Si peccaueris, quid ei nocebis: & si multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum? Portò si iustè egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet?) Quanuis beato Iob scienti maiora, nequaquam dici ista debuerint: vera tamen sunt quæ dicuntur, quòd videlicet deo, nec peccata nostra noceant, nec bene gesta concurrant. Vnde subsecutus adiunxit: Homini qui similis tui est, nocebit impietas tua, & filium hominis adiuuabit iustitia tua.) Sed inter hæc illud est solerter intuendum quod ait: Suspice cœlum, & intuere, contemplare æthera, quòd altior te sit. Hæc enim dicens, nimirum colligit, vt considerare debeat quanto minus deo actione sua, aut prosit, aut noceat, qui altitudini cœli atque ætheris prodesse, vel nocere non possit. Quanuis in cœlo, vel æthere possimus supernas potestates accipere, diuinis semper obturibus inhærentes, vt cùm angelicos spiritus longè adhuc à nobis distare conspicimus, ipsi creatori atque dominatori spirituum quanto distamus, inferius agnoscamus, corpoream tamen cœli ætherisque materiam hoc loco sentiri nil obstat.

Non omnia vera dicenda sunt.

Caput VIII.

NAm si vigilanter exteriora cõspicimus, per ipsa eadem ad interiora reuocamur. Vestigia quippe creatoris nostri, sunt mira opera visibilis creaturæ. Ipsum nanque adhuc videre non possumus: sed iam ad eius visionem tendimus, si eum in his quæ fecit, miramur. Eius ergo vestigia creaturam dicimus, quia per hæc quæ ab ipso sunt, sequendo imus ad ipsum. Vnde Paulus ait: Inuisibilia eius per ea quę facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque virtus eius & diuinitas. Vnde & in libro Sapientiæ scriptum est: Per magnitudinem enim creaturæ & speciẽ, poterit intelligibiliter creator videri. Menti enim nostræ peccato suo exterius sparsæ, necdũ deus sicut est, interius innotescit: sed dum facturæ suæ decus foris proponit, quasi quibusdam se nobis nutibus innuit: & quæ intus sequamur, ostendit: ac miro modo ipsis formis exterioribus nos ad interiora perducit: innuit immensa admiratione quod est, mira hæc exterius ostendendo quæ non est. Hinc enim de sapientia scriptum est: In viis ostendit se illis hilariter, & omni prouidentia occurrit illis. Viæ quippe ad creatorem sunt, opera considerata creatoris. Quæ dum facta cerni mus, potentiam factoris miramur. In istis viis à sapientia omni nobis prouidentia occurritur: quia factoris nobis virtus inquirenda proponitur in omne quod mirabiliter factum videtur: quocunque se verterit anima, si vigilanter intendit, in iisdem ipsis deum inuenit per quæ reliquit, eiúsque potentiam ex eorum rursus cõsideratione cognoscit, quorum amore deseruit: & per quæ peruersè cecidit, per hæc conuersa reuocatur. Vbi enim lapsi sumus, ibi incũbimus vt surgamus: & quasi ibi surgendo manum considerationis figimus, vbi pede amoris lubrici corruentes negligendo iacebamus. Quia enim ab inuisibilibus per visibilia cecidimus, dignum est vt ad inuisibilia ipsis rursum visibilibus innitamur: vt quo casu anima venit ad infima, eo gradu reuertatur ad summa: atque eisdẽ quibus corruit, passibus surgat: dum, sicut dictum est, illa nos ad deum bene considerata reuocant, quæ nos ab eo malè electa diuiserunt. Heliu itaque, vt vim considerationis admoueret, atque ex corporeis rebus ostenderet, quãto sit homine excelsior deus, bene intulit: Suspice cœlum, & intuere, & contemplare æthera, quòd altior te sit. Ipsis enim rebus creatis atque corporeis agnoscimus, quantum à creatoris nostri sublimitate distamus: quia per omne quod cernimus, esse humile admonemur: vt quasi quædam sit lectio mentis nostræ, species considerata creaturæ. Dicat ergo: Suspice cœlum, & intuere, contẽplare æthera, quod altior te sit. Si peccaueris, quid ei nocebis? Et si multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies cõtra eum? Portò si iustè egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet? Ac si diceret: Ex ipsis creaturis intellige, quas altiores te esse corporaliter vides, quantum à diuinæ potentiæ sublimitate disiũgeris, atq; ex hac tua consideratione collige:

Roma.1.

Sapien.13.

Sapien.6.

quia deum nec bene viuendo adiuues, nec rursus malis actionibus graues. Si verò, sicut superius diximus, in cœlo vel æthere supernas potestates accipimus, verbis istis Heliu considerare nos admonet: quia ipsi angelici spiritus creatoris nostri potentiam plene contemplari nõ possunt: de quibus tamen certũ est, quia nobis eoipso altiores sunt, quo lapsi in infimis non sunt, vt videlicet colligamus quanto deo inferiores existimus: quia etiã creaturis sublimibus, sed longè illo inferioribus subiacemus. Ac si diceret: Vide quantum à diuina celsitudine separaris: à cuius potentia etiam potestates illæ humilitate contremiscunt, quæ te immensa sublimitate transcendũt: & quanto ipso summo inferior es, qui inferiorem te esse etiam inferioribus deprehendis. Ostendendo verò summa, reducit ad æqualia, atque ait: Homini qui similis tui est, nocebit impietas tua, & filium hominis adiuuabit iustitia tua.) Humana impietas ei nocet, quem peruertẽdo inquinat. Et rursus, eum adiuuat nostra iustitia, quem à prauis actionibus mutat. Nocere enim vel iuuare nesciunt ea quæ vel à bono corrumperè, vel à malo permutare non possunt. Supernæ igitur potestates eo lædi, vel iuuari nequeunt, quo esse iam incommutabiles acceperunt. Sed considerare hæc nequeunt, qui terrenis desideriis implicantur. Sparsis enim foris mentibus ad semetipsas redire difficile est: quia prauæ itinera semel captas, tanto delectabiliter tenent, quanto in eis omne quod libuerit licet. Nullus quippe disciplinæ murus obuiat qui constringat: nulla retributionis prospicitur pœna quæ terreat: sed clausis oculis cordis eo anima præcipitatur in infimis, quo obscuratur à summis: & tanto securius mala temporalia perpetrat, quanto durius bona æterna desperat.

Impietas nostra cui nocet, & iustitia nostra quem adiuuat. Cur terrenis dediti hæc considerare nequeunt.

Quòd in hac vita iusti ab impiis affligi permittuntur, sicut Moyse vocante ad promissionis terram, vrgente Pharaone de Ægypto egredi compellitur plebs inuita.

Caput IX.

SEd ista reproborum nequitia trituræ more electorum vitam, quasi grana à paleis separans premit vt purget. Mali enim bonos magis ab huius mundi desideriis expediunt dum affligunt: quia dum multa eis hîc violenta ingerunt, festinare illos ad superna compellunt. Quod bene de Israëlitico populo vocante Moyse, & Pharaone rege sæuiente signatum est. Tunc nanq; Moyses ad vocandũ missus est, cum iam Pharao duris operibus ad opprimendum fuerat excitatus, vt Israëlitarum mentes Ægypto deformiter inhærentes: alius dum vocaret quasi traheret, alius quasi impelleret dum fæuiret: & plebs in seruitio turpiter fixa, vel prouocata bonis, vel malis impulsa moueretur. Hoc quotidie agitur, dum prædicatis cœlestibus præmiis, sæuire in electos reprobi permittuntur: vt si ad repromissionis terram vocati exire negligimus, pressuris saltem sæuientibus impellamur: atque hæc Aegyptus, videlicet vita præsens quæ nos oppresit blandiens, adiuuet premẽs: & quæ dum fouit, seruitutis iugo contriuit, libertatis viam dũ cruciat, ostendat. Hæc vtique causa est, quòd ab iniustis iusti sinuntur affligi: vt scilicet dum futura audiunt bona quæ cupiant: patiantur etiam mala præsentia quæ perhorrescant, atque ad faciliorem exitum dum amor prouocat, cruciatus impellat. Vnde Heliu eosdem labores electorum sub oppressionibus reproborum exequens, ait:

Reproborũ nequitia premit, & purgat vitã electorum.

Exod.3.

Quòd reprobi bona nostra calumniantur, dum detrahunt, & in nos tyrannide vtuntur.

Propter multitudinem calumniatorum clamabunt, & eiulabunt propter vim brachij tyrannorum.) Calumniatores rectè dicere possumus omnes iniquos: non solum qui exteriora bona rapiunt, sed etiam qui malis suis moribus, & vitæ reprobæ exemplo interna nostra disipare contendunt. Illi nanque ea quæ nobis extra sunt, inuadere ambiunt, isti verò nos prædari interius quærunt. Illi amore rerum, isti non cessant odiis fæuire virtutum. Illi inuident quod habemus, isti quod viuimus. Illi studentrapere bona exteriora, quia placent: isti satagunt interiora bona disipare, quia displicent. Quanto igitur morum vita, à rerum distat substantia, tanto grauior calumniator est, qui malè viuẽdo vim nostris infert moribus, quam qui violenter opprimendo damna ingerit rebus. Nihil iste de nostra sustentatione subtraxit, sed exempla nobis perditionis appo-

Quanta grauitas malorum exẽplarum.

A nis apposuit. Eo ergo grauiorem calumniam intulit, quo quietum cor in tentatione commouit. Qui etsi nequaquam nobis actionis suæ opera persuasit, pugnam tamen tentationis ingessit. Grauem igitur de vita eius calumniam sustinemus, quia nimirum intus patimur quod cum labore vincamus. Et quia in hoc mundo abundat malorum vita quę crucient, rectè dicitur: Propter multitudinem calumniatorum clamabunt. Quia verò ea quæ verbis suadere non valent, extorquere nonnunquã etiam effrenatis viribus studeant, aptè subiungitur: Et eiulabũt propter vim brachij tyrannorum.

Caput X.

QVisquis enim malè viuere suo nos exemplo compellit, adhuc in nobis voce calumniatoris vtitur, quisquis verò peccatum suadens etiam terrere nos appetit, iam cõtra nos brachio tyrãnidis sæuit. Aliud est enim vitia suadere viuendo, aliud iubere terrendo. Dum ergo exempla malæ actionis aspicimus, quasi adhuc strepitum calumniatoris audimus. Dum verò vi peccare cogimur, iam tyrannum in corde sustinemus. Sed robustorum mentes in deo immobiliter fixæ: tanto ista despiciunt, quanto cernunt quòd contra
B stolantes, vires ex aduersitatibus sumunt, quia crescẽte pugna gloriosiorem sibi non ambigunt manere victoriam. Sic itaque electorum desideria dum premuntur, aduersitate proficiunt, sicut ignis flatu premitur vt crescat: & vnde quasi extingui cernitur, inde roboratur. In eo nanque ostendimus quanta ad dominum cupiditate flagramus, si non solum ad eum per tranquilla & mollia, sed etiam per aspera & dura transimus. Hinc
Psalm.17. nanque propheta ait: Qui perfecit pedes meos quasi cerui. Ceruus enim cùm montium iuga conscendit: quæque aspicit aspera, quæque se obiicuint sentibus illigata, dato saltu transgreditur, & absque vllo cursus sui obstaculo in superioribus eleuatur. Ita etiam electorum mentes quæque sibi in hoc mũdo obsistere, atque obuiare conspiciunt, contemplationis saltu
Ibidem. transcendunt, & more ceruorum despectis terrenorum sentibus in superna se euehunt. Hinc rursum dicit: Et in deo transgrediar murum. Murus quippe est omne quod itineri nostro
Psalm.80. obiicitur, ne ad eum qui diligitur, transeatur. Sed murum transgreditur, cùm præ amore supernæ patriæ, quæque in hoc mundo fuerint obiecta calcamus. Hinc per eundem propheram certanti animæ dominus dicit: Exaudiui te abscondito tempestatis, probaui te ad aquas contradictionis. Absconditum quippe tempestatis est, cùm in corde contrito cogitationum tentantium fluctus intumescunt, cùm contra amoris sancti studia curarum secularium se tumultus illidunt. In abscondito ergo tempestatis auditur: quia clamor deprecantis est hæc ipsa tribulationis fluctuatio. Quia verò omnino non desunt, qui bona quærentibus suadere peruersa moliantur, aquæ contradictionis sunt populi resistentes. Et quia tunc probatur desiderium,
C cùm aliqua ei aduersitate resistitur, rectè dicitur: Probaui te ad aquas contradictionis. His itaque virtutum nisibus robusti ex aduersitate proficiunt, sed infirmi sæpe in desideriis suis si qua eis fuerint ex aduerso obiecta languescunt: & cùm valida tribulatione pulsantur, pusillanimitate deficiunt. Vnde Heliu beato Iob probra pusillanimitatis impingens, præmissis malorum oppressionibus, infirmorum mox pusillanimitates exequitur, dicens:

Quòd ideo tentationibus quilibet frangitur, quia factorem & liberatorem desperans, non contemplatur.

Et non dixit: Vbi est deus qui fecit me?) Mos sacræ scripturæ est, vt à singulari numero ad pluralem subitò transeat, atque à plurali sæpe se ad singularem vertat. Atque inde Heliu cùm diceret: Clamabunt & eiulabunt, nequaquam subdidit: Non dixerunt, vbi est deus: sed, Non dixit vbi est deus. A plurali quippe numero in singularem veniens, ad personam subitò infirmi vniuscuiusque transiuit: fortasse quia à singulis melius recognoscitur quicquid de eis singulariter auditur, vt ad cor suum quisque redeat, & in semetipso hoc quod de vno quoque dicitur, reprehendat. Singularem igitur numerum tenuit, dicens: Non dixit, vbi est deus qui fecit me? Quisquis enim aduersitatum tribulatione frangitur: à quo factus est, minimè contemplatur. Nam qui quod non erat, fecit, factum sine gubernatione non deserit: & qui benignè hominem condidit, nequaquam iniustè cruciari permittit: nec sinit neglectè D perire quod est, qui hoc etiam quod non fuit, creauit vt esset. Cùm ergo causam tribulationis nostræ requirimus, & fortasse tardius inuenimus: est ista consideratio, quòd nihil iniustè patiamur: quia si deo auctore sumus qui non fuimus, deo regente non affligimur in iustè qui sumus. Sequitur:

Quòd in nocte tribulationum huius vitæ carmen habemus lætitiæ, diuinam consolationem.

Caput XI.

QVi dedit carmina in nocte.) Carmen in nocte, est lætia in tribulatione: quia etsi pressuris temporalitatis affligimur, spe iam tamen de æternitate gaudemus. Carmina Paulus in nocte prædicabat, dicens: Spe gaudentes, in tribulatione patientes. Carmen in nocte Dauid *Roma.12.* sumpserat, qui dicebat: Tu mihi es refugium à pressura quæ *Psalm.31.* circundedit me, exultatio mea, redime me à circumdantibus me. Ecce noctem pressuram nominat, & tamen liberatorem suum inter angustias exultationem vocat. Foris quidem nox erat in circundatione pressuræ, sed intus carmina resonabant de cõsolatione lætitiæ. Quia enim ad æterna gaudia redire nõ possumus, nisi per temporalia detrimenta: tota sacræ scripturæ intentio est, vires ex spes manentis letitiæ nos inter hæc transito E ria aduersa corroboret. Vnde & Ezechiel propheta librum se *Ezech.2.* accepisse testatur, in quo scriptæ erant lamentationes, carmen, & væ. Quid enim libro hoc, nisi diuina eloquia figurãtur? Quę quia nobis lachrymas luctúsque præcipiunt, lamentationes in eo scriptæ referuntur. Carmen quoque & continent: quia sic de spe gaudium prædicant, vt in præsenti tamen pressuras atque angustias indicent. Carmen & væ continent: quia & si illic dulcia appetimus, prius necesse est vt hic' amara toleremus. Carmen & væ discipulis prædicabat dominus, cum dicebat: Hæc locutus sum vobis, vt in me pacem habeatis, in mundo *Isan.16.* pressuram habebitis. Ac si apertè diceret: Sit vobis de me interius quod consolando reficiat, quia erit de mundo exterius quòd fæuiendo grauiter premat. Quia ergo infirmus quisque cum premitur, à spe gaudij nimia pusillanimitate lassatur: & dum foris aduersa tolerat, intus obliuiscitur quo gaudebat, bene dicitur: Non dixit, vbi est deus qui fecit me, qui dedit carmina in nocte? Si enim ista diceret, vim quam patitur, temperaret: & per hoc quod mansurum intus quæreret, id quod foris transitorium sustinet, esse intolerabile non æstimaret. Sequitur:

Quòd doctrina Euangelica abstrahat hominem à vitiis, in quibus putrescebat, ne ambulet in mirabilibus super se, & vt immũditiam carnis per castitatem refrenet.

Qui docet nos super iumenta terræ, & super volucres cœli erudit nos.) Iumenta terræ sunt, qui vsu vitæ carnalis ima appetunt. Volucres verò cœli sunt, qui superbæ curiositatis studio sublimia perscrutantur. Illi viuẽdo se deponũt infra quàm sunt, isti inquirendo se eleuãt vltrà quàm possunt. Illos in infi F mis voluptas deiicit carnis, istos quasi in superioribus erigit libido curiositatis. Illis per sacra eloquia dicitur: Nolite fieri si- *Psalm 31.* cut equus & mulus, quibus non est intellectus. Istorum superbus labor increpatur, dũ dicitur: Altiora te ne quæseris, & for- *Eccli.3.* tiora te ne scrutatus fueris. Illis dicitur: Mortificate mẽbra ve- *Colos.3.* stra quæ sunt super terram: fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam. Istis dicitur: Nemo vos de *Ibidem.* cipiat per philosophiam & inanem fallaciã. Docet igitur nos deus super iumẽta terræ & volucres cœli: quia dum hoc quod sumus, agnoscimus, nec carnis nos infirmitas deiicit, nec superbiæ spiritus eleuat, nec defluendo imis subiicimur nec superbiendo de sublimibus inflamur. Qui enim carne labitur, iumẽtorum appetitu prosternitur. Qui verò extollitur mente, more volucrum quasi leuitatis penna subleuatur.

Caput XII.

SEd si vigilanter intenditur: vt & mentis humilitas, & carnis castimonia teneatur, citò cognoscimus, quia alterum custoditur ex altero. Nam multis sæpe superbia luxuriæ seminarium fuit: quia dum eos spiritus quasi in altum erexit, caro in infimis mersit. Hi enim prius secretò eleuantur, sed postmodum publicè corruunt: quia dum occultis intumescũt motibus cordis, apertis cadunt lapsibus corporis. Sic sic elati iusta fuerant retributione feriendi: vt quia superbiendo se hominibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G minibus præferunt,luxuriando vsque ad iumentorum similitudinẽ deuoluantur.Homo quippe cùm in honore esset, non intellexit comparatus est iumentis insipientibus,& similis factus est illis.Quasi scientiæ enim illos in altum penna subleuaret:de quibus Paulus hoc quod & superius protulimus, dicebat:Quia cùm cognouissent deum, non sicut deum glorificauerunt,aut gratias egerunt , sed euanuerunt in cogitationibus suis.Quomodo autem in iumentorum, aut plusquam iumentorum voluptatem deciderint,subdidit dicens : Tradidit eos deus in desideria cordis sui , in immunditiam. Ecce caro mersit,quos superba scientia subleuauit,& à volatu volucrum vltra appetitum lapsi sunt iumẽtorum:atque inde sub se prostrati sunt,vnde super se ire videbãtur. Curandum itaque est, & omni custodia mens à superbiæ tumore seruanda. Non enim ante oculos dei vacuæ transuolant cogitationes nostræ, & nulla momenta temporis per animum transeunt sine statu retributionis.Intus ergo videt deus quod mentem eleuat , & idcirco permittit foris inualescere quod deponat. Intus prius extollitur,quod foris postmodum luxuriæ corruptione feriatur.Occultam videlicet culpam sequitur aperta percussio , vt malis exterioribus interiora puniãtur,& cor publicè corruat, quod latenter tumebat,Hinc quippe per Oseã contra Israëlitas dicitur:Spiritus fornicationis in medio eorum,& dominũ cognouerunt.Qui vt ostenderet, q̃ causa libidinis ex culpa prorumperet elationis,mox subdidit dicens : Et respondebit arrogantia Israël in faciem eius . Ac si diceret : Culpa quæ per elationem mentis in occulto latuit,per carnis luxuriam in aperto respondit.Proinde per humilitatis custodiam seruanda est munditia castitatis. Si enim piè spiritus sub deo premitur,caro illicitè super spiritum non leuatur. Habet quippe spiritus commissum sibi dominium carnis, si tamen sub deo recognoscit iura legitimæ seruitutis.Nam si auctorem suum superbiendo contemnit,iure & à subiecta carne prælium suscipit.Vnde & ille primus inobediens mox vt superbiendo peccauit,pudẽda contexit.Quia enim contumeliam spiritus deo intulit,mox contumeliam carnis inuenit.Et qui actori suo esse subditus noluit,ius carnis subditæ quam regebat,amisit : vt in seipso videlicet inobedientiæ suæ confusio redundaret , & superatus disceret,quid elatus amisisset. Caput XIII.

NVllus ergo qui postquam superna appetere cœperit, carnis voluptate prosternitur, tunc se victum iudicet, cùm apertè superatur : Si enim plærunque virus libidinis de radice nascitur elationis,tunc caro vicit, cùm spiritus latenter intumuit:Iam tunc anima per originem culpæ in petulantiam iumentorum cecidit, cùm efferendo se more volucrũ vltra quàm debuit,euoluit.Hinc est enim,quòd lõga cõtinentia repentè soluitur,hinc quòd plærũque & vsque ad seniũ virginitas seruata vitiatur.Quia enim negligitur humilitas cordis,rectus iudex despicit etiam integritatem corporis:& quãdoque per apertum malum reprobos annunciat,quos dudum reprobos in occulto tolerabat.Nam qui diu seruatum bonum subitò perdidit,apud semetipsum intus aliud malum tenuit,ex quo aliud subitò erupit:per quod ab omnipotente deo etiam tunc alienus extitit,quando se ei per munditiam corporis inhærere monstrauit.Quia igitur mentis elatio ad pollutionem pertrahit carnis,reproborum cor à volatu volucrũ ad petulantiam mergitur iumentorum.Sancti autem viri ne appetitu bestiali ad luxuriæ voraginem deuoluantur , sollicitæ cogitationes mentis à superbiæ volatu custodiunt:ac ne in infima despiendo corruant, omne quod sublimiter sapiunt , humiliter premunt.Rectè itaque dicitur:Qui docet nos super iumenta terræ,& super volucres cœli erudit nos:subaudis,hoc quoque non dixit,Hoc itaque quòd iumentis ac volucribus antecellit, eũ non dicit in tribulatione memorati.,Ac si diceret:Infirmus quisque idcirco nequaquàm se in perturbatione corroborat, quia & in tranquillitate non temperat: & ideo nescit aduersa tolerare,quia constitutus in prosperis, cogitatione se non nouit à volatu volucrum premere, nec carnales motus à iumentorum ingluuie subleuare.Sed hoc beato Iob tanto inconuenienter dicitur,quãto vita eius inter alta, & infima mirabiliter temperatur.Quod quidẽ intelligi,& aliter potest. Qui docet nos super iumenta terræ , & super volucres cœli erudit nos. Nam sicut iumẽtorũ vocabulo signatur vita hominum,carnis adhuc motibus subditorum, ita appellatione volucrũ figuratur elatio spirituum superborum: vt per iumenta quidem torreni homines,per volucres verò dæmonia designentur. Vnde cùm semina dominus iuxta viam diceret cecidisse , subiungit: Venerunt volucres cœli, & comederunt ea:nimirũ per volucres signans aëreas potestates. Sancti autem viri,quia nec infima hominum exempla appetunt , nec rursum dæmoniaca subtilitate falluntur:& super iumẽta terræ,& super cœli volucres virtute eruditionis excrescunt.Super iumenta enim terræ edocti sunt:quia quicquid in imis potest ambiri,despiciunt.Super volucres quoque cœli eruditi sunt:quia omnes immundorum spirituum insidias comprehendunt.Super iumenta terræ edocti sunt,quia nihil in hac vita quod præterit,quærunt . Super volucres cœli eruditi sunt: quia potestates aëreas quas adhuc per carnis infirmitatem tolerant,iam vitę meritis calcant. Paulus iam super iumenta terræ edoctus fuerat,dicens: Multi enim ambulant. Et paulopost:Quorum finis interitus,quorũ deus venter est,& gloria in confusione ipsorum qui terrena sapiunt.Nostra autem conuersatio in cœlis est.Et rursum , super volucres cœli eruditum se nouerat, cùm dicebat : Nescitis quoniam angelos iudicabimus? Sub se iumenta cernebat,quia videlicet in terra adhuc positus calcabat mores hominum qui in infimis conuersabantur.Et rursum, volatum volucrum meritorum dignitate transcenderat:quia subiturus cœlestia, iudicaturum se angelos non ignorabat.In illis immundorum insima,in istis superborum summa calcabat.

Caput XIIII.

MEntes quippe sanctorum transitoria cuncta despiciũt, & sub se labi quicqùid superbit , quicquid præterit, contemplantur : & quasi in quodam rerum vertice constitutæ,tanto sibi omnia subesse conspiciunt , quanto semetipsas verius auctori omnium subdunt : atque inde cuncta transcendunt,vnde creatori cunctorũ vera se humilitate substernunt.Dicat ergo:Qui docet nos super iumenta terræ, & super volucres cœli erudit nos.Ac si diceret:Infirmus pusillanimitate victus ista non dixit:& idcirco eum aduersitas tentationis perculit,quia tranquillitatis tempore hæc cuncta transeuntia nulla perfectione superauit. Huius enim vitæ aduersa non perhorresceret,si perfectionis merito,etiam secunda calcasset.Sequitur:

Quod omnipotens deus clamãtes ad se seruos suos,ideo aliquando de tribulatione non eripit:quia & ipsi ex aduersis proficiunt,& reproborum malitia tanto in iudicio districtius punitur,quanto hic in sanctos exarsit crudelius.

Ibi clamabũt,& nõ exaudiet propter superbiã malorũ.) Ibi videlicet in tribulatione,vt econtra de gaudio scriptũ est: Flij seruorum tuorum inhabitabũt ibi.Sed videtur incertum vtrũ dicat:propter superbiã malorum nõ exaudiet, an propter superbiam malorum clamabunt.Intelligi autem melius potest, si non exaudiri potius propter malorum superbiam quàm clamare referãtur:Nam q̃ propter malorum superbiam clamãt, iam supra dictum est,eo versu quo dicitur:Propter multitudinẽ violentorũ clamabũt.Aliquid ergo nobis hoc versu innuitur,quod paulò subtilius attendatur, quia sæpe oppressi quidã dũ clamauerint,ex se quidẽ merentur audiri,sed tamen eorum desideria propter opprimentium superbiã differuntur. Iustus quippe deus,& suos permittit temporaliter opprimi, & violẽtorum malitiam nequiter augeri:vt dum horum vita in purgatione teritur , illorũ nequitia consummetur. Caput XV.

PLærunque verò accidit, vt iusti in tribulatione deprehensi supernum solatium,etiam temporaliter percipiant: quod tamen non temporaliter implorant. Saluari enim non proter se,sed propter aduersiorũ salutem cõcupiscunt: vt dũ illos omnipotens deus ab immensis periculis facto quodam miraculo liberat:virtutem suam ipsis etiam persecutoribus innotescat:atq; inde aduersarios ad æternitatem redimat, vnde suos temporaliter saluat:sicut propheta quoque vocem martyrum suspiciens,ait:Propter inimicos meos eripe me. Ac si diceret:Propter me quidem eripi de tẽporali tribulatione non appeto, sed tamen eripi propter aduersarios meos cõcupisco:vt dum mea vita saluari mirabiliter cernitur, ipso miraculorum visu inimicorum duritia cõuertatur.Sicut ergo sæpe dominus suorum vitam temporaliter pro inimicorũ cõuersatione

A tione eripitur.ta sæpe suorum voces propter damnationẽ persequentium non exaudit,vt videlicet inde reatum suũ cumulent,vnde præualuisse se nequiter gaudent.Nam qui inuisibilia despiciunt,moueri nonnunquam visibilibus miraculis possunt.Sed idcirco cum iustis plærunque nil mirum visibiliter agitur,quia eorum aduersarij illuminari visibiliter nõ merẽtur. Dicatur ergo:Ibi clamabũt,& non exaudiet propter superbiã maiorum. Ac si diceret : Reatus opprimentium audiri voces prohibet oppressorum. Nec eripiuntur visibiliter iusti,quia saluari inuisibiliter non merentur iniusti. Vnde rursum per Prophetam dicitur:Cùm viderit sapientes morientes, simul insipiens & stultus peribunt.Quos enim visibiliter mori conspiciunt,inuisibiliter viuere posse non credunt: atque eo reatum infidelitatis suæ cumulant,quo visa morte fidelium de æternitate desperant.Igitur violenti quique inde interius deficiunt, vnde contra vitam innocentium exterius conualescunt : tantõque illos intima veritas à se foras eiicit , quanto eos contra suos temporaliter quod volunt posse permittit.Quisquis itaq; bonorum vitam persequitur, tunc peiore vltione damnatur, cùm nulla ei aduersitate resistitur:& tunc fortioris itæ periculis subiacet,cùm prospere peragit, quod nequiter concupiscit: quia videlicet vindicta superni iudicij ad futurum eum suppli cium reseruando deseruit, cui hic in malo obuiare cõtempsit. Hinc enim per Prophetam dominus dicit:Dimisi eos secundũ desideria cordis eorum,& ibunt in volũtatibus suis.Hinc rursum dicitur:Non est virga dei super illos. Hinc etiam de ipso eorum capite scriptum est:Faciet & prosperabitur. Hinc rursus de eodem dicitur:Et dolus in manu eius dirigetur. In manu quippe Antichristi dolus dirigitur:quia hoc quod contra bonos proposuerit,implere tẽporaliter nulla aduersitate præpeditur.Hinc rursus per Salomonem dicitur: prosperitas stultorum perdet illos.

Perditionis iudicium est, quando affectatis iniquitatibus subsequens fauet effectus.

Peccator peiore vltione damnatur, cùm ei nulla aduersitate resistitur.

Caput XVI.

MAnifestum ergo perditionis indicium est, quando affectatis iniquitatibus subsequens fauet effectus : & nulla contrarietas impedit,quod mens peruersa concepit. Nam sæpe prauorum hominum dum tardantur vota, mutantur:& dum difficultatem perfectionis sentiunt,reatum malæ actionis agnoscunt:& quibus prius inuitis cõtradicitur, volentes postmodum hoc quod cõceperant,auersantur.Quia igitur malos cùm deserit dominus præualere,permittit:& vnde superborum nequitia perficitur , inde humilium longanimitas cõsummatur,dicatur rectè:Ibi clamabunt,& non exaudiet propter superbiam malorum.Sequitur:

Quòd deus non frustra nos audiat, quos ilico non adiuuat , cùm desideria dilatione perficiant,vt exerceatur virtus certamine.

C Neque enim frustra audiet deus , & omnipotẽs singulorum causas intuebitur.) Notandum quòd duo sunt dicta : quia & clamantem non frustra audit,& tamen quod patitur, respicit, & exaudire voces dissimulat:& quod vnusquisque tolerat,nõ ignorat.Nemo ergo qui tardius auditur, credat quòd à superna cura negligatur.Sæpe enim nostra desideria , quia celeriter non fiunt,exaudiuntur: & quod impleri concitè petimus , ex ipsa melius tarditate prosperatur.Sæpe vox nostra eo perficitur , quo differtur: & cum superficietenus petitio negligitur, vota nostra altius in cogitationum radice complẽtur , sicut & femina messium gelu pressã solidantur: & quo ad superficiem tardius exeunt,eo ad frugẽ multipliciora consurgunt.Desiderium itaque nostra dilatione extenduntur vt proficiant: profiriunt,vt ad hoc quod perceptura sunt,conualescant : exercitantur in certamine,vt maioribus cumulentur præmiis in retribu tione:labor ,ptrahitur pugnæ,vt crescat corona victoriæ.Suos ergo dominus cùm velociter non exaudit, quo repellere creditur,trahit.Internus quippe est medicus,& peccatorũ in nobis contagia quæ inesse medullitus reptobat,secat , abscindit virus putredinis ferro tribulationis:& quo voces ægri audire dissimulat,eo ægritudinis finem procurat.Hinc enim prophe ta ait:Deus meus clamabo per diem,& nõ exaudies:& nocte, & non ad insipientiam mihi.Ac si diceret : Nequaquam mihi ad insipientiam proficit,quòd die ac nocte clamantẽ me cõtinuo non exaudis:quia vnde me in tẽporali tribulatione quasi deseris,inde ad æternam sapiẽtiam plus erudis. Hinc etiam dicit:Adiutor in opportunitatibus,in tribulatione. Tribulationẽ quippe dicturus,opportunitatem præmisit,quia sæpe & tribulatione conterimur:& tamen opportunum nõdum est, vt desiderio ereptionis adiuuemur, Dicatur ergo:Neque enim frustra audiet deus,& omnipotens singulorũ causas intuebitur.

Psalm.9.

Caput XVII.

SEd quia plærunque nonnulli ab ipsa adiutorij tarditate franguntur,aptè subiungit:

Quod qui facta sua discutit & diiudicat,etiam si quasi nõ considerans de tribulatione,non statim eum deus eripiat,nequaquam tamen de clementia diuina desperet.

Etiam cùm dixeris,non considerat,iudicare coram illo , & expecta eum.)Fortasse enim dum clamor noster quasi negligitur,spes quæ cordi inerat , infirmatur , & superna adiutoria defutura credimus:quia tardius impetramus, ac penè inconsiderata deo esse ingemiscimus,quæ inulta toleramus.Sed cum ista nos desperationis procella conturbat , concussa mens eius in portum spei se collocat,si causas suas cum domino subtiliter pensat,si bona eius ad memoriam reuocat : si mala quæ bonis eius reddidit , apud semetipsam callide non excusat : si perpendit quid ab eo iustè meruit,& quid clementer accepit, si vitam suam viuaciter discutit:si ante dei oculos omne quod agit examinans semetipsam sibimet non abscondit, si factam se quæ non erat,meminit:si illuminatam se atque subleuatam quæ in tenebris iacebat,agnoscit. Hæc ergo in semetipsa uncta recolligens,dum bona accepta considerat, aduersa quæ tolerat non accusat:nec desperatione frangitur , quæ tantorum munerum consolatione roboratur:quia spem de futuris recipit,dum transacta beneficia recognoscit.Dicat itaque : Etiam cùm dixeris,non considerat,iudicare coram eo,& expecta eũ. Ac si diceret:Cùm idcirco deus considerare nõ creditur,quia tarde miseretur,intima cogitationis ingredere , atque illic coram eius oculis causæ tuæ iudicium suscipe:& quæ ipse viuendo contulisti,vel quæ misericorditer percepisti , discerne : & tunc ad spei fiduciam redis,dum bona tantæ benignitatis erubescis:quatenus inter aduersa fidenter expectes,quem & post delicta propitium recolis.Speranda enim fuerant superna adiutoria,etiam si nulla beneficia præcessissent . Sciendumque, quia deus hominem quem benigne condidit, iniquè nõ spernit.Pensandum est igitur quanti est periculi transacta muncra cernere,& futura desperare,quanti est periculi si in hac procella tribulationum,desperationis naufragio frangimur,qui ad portum spei velut immẽsis funibus præteritis donis ligamur. Dicatur itaque rectè:Iudicare coram deo,& expecta eum.Nã qui semetipsum coram deo non iudicat, eum dum affligitur, non expectat.Cuius enim bona præcessisse dissimulat, adiuto ria subsequi posse desperat:& cùm præteritorum obliuiscitur, etiam subsequentium largitate fraudatur. Sed ecce dum nos affligimur,dum consolationis gratiam longaminiter sustinemus,mali ad peiora prorumpunt:atque eo iniquitatis aggrega tione proficiunt,quo sine verbere relinquuntur. Et tamen omnipotens deus peccantes misericorditer expectat , tempus ad pœnitentiam tribuit,quod non conuersis ad grauioris reatus testimonium vertit,patienter iram retinet,quam quandoque irretractabiliter effundit.Vnde aptè subiungitur:

Spes infirma quomodo firmetur. Concussa mens eius in portum spei se collocat, si causas suas cum domino subtiliter pensat.

Deus hominem quem benignè condidit, iniquè nõ spernit.

Qui semetipsum cor à deo non iudicat : eum dũ affligitur, non expectat.

Quòd in hoc mundo non omnia impiorum scelera punit deus, quorum tormenta examini supremo reseruat.

Caput XVIII.

NVnc enim non infert furorem suum , nec vlciscitur valde scelus .) Diu quippe deus tolerat , quia imperpetuum damnat:& furorem nunc inferre dissimulat, quia effundendum sine fine in posterum seruat. Electorum nanque est hic conteri,vt ad præmia debeant æternæ hæreditatis eruditi.Nostrum est hic flagella percipere,quibus seruatur de æternitate gaudere. Hinc enim scriptum est:Flagellat omnem filium quem recipit. Hinc ad Ioannem dicitur:Ego quos amo,arguo, & castigo. Hinc Petrus ait:Tempus est vt incipiat iudicium de domo dei. Vbi mox admirando subiungit:Si autem primum à nobis,quis finis eorũ qui non credunt dei Euangelio? Peccata quippe nequaquam diuina seueritas inulta remanere permittit:sed iram iudicij à nostra hic correptione inchoat,vt in reproborum damnatione conquiescat.

Apoca.3.
1.Petr.4.

Eant

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Eant ergo nunc reprobi, & voluptatum suarum desideria inulta iniquitate consumant: atque eo temporalia flagella non sentiant, quo æterna eos supplicia expectant. Bene autem inulta eorum nequitia Cham peccante signata est, cui à patre dicitur: Maledictus Chanaã puer, seruus erit fratribus suis. Chanaan videlicet Cham filius fuit. Et quid est quod Cham peccãte, Chanaan eius filius sententiam vltionis accipit? Quid est quòd non in se, sed in posteritate percutitur: nisi quòd reproborum nequitiæ hic quidem inultæ proficiunt, sed in posterũ seruiuntur? Dicatur ergo: Nunc enim non infert furorem suũ, nec vlciscitur valde scelus. Notandum verò est, quòd subintulit valde: quia etsi quædam longanimiter tolerat, quædam tamen etiam in hac vita flagellat, & hic nonnunquam ferire incipit, quos æterna damnatione consummat. Ergo & nonnulla percutit, & nonnulla inulta derelinquit: quia si nulla resecaret, quis deum res humanas curare crederet? Et rursus: si hic cũcta percureret, extremum iudicium vnde restaret? Quædam igitur seruantur, vt rectoris nostri super nos sollicitudinem formidemus: quædam verò inulta seruantur, vt adhuc iudicium restare sentiamus. Bene ergo dicitur: Nec vlciscitur valde scelus, quia dum exiguum quiddam de iniquitate percutitur, inconuersis mentibus æterni iam iudicij sententia propinatur. Totum itaque hoc ab Heliu rectum dicitur, si rectè diceretur: Scit enim quid loqui debeat, sed cui loquatur, ignorat. Vera sunt nanque quæ dixit, sed à beati Iob increpationibus H aliena: quia tanto hac correptione non eguit, quanto nec aliqua pusillanimitate peccauit.

Gene. 9.

Cur quædã à domino hic seriant, & quædã seruentur inulta.

Caput XIX.

SEd quia iustis viris solet occasio esse virtutum, elatio superborum, occulto iudicio cum beato Iob agitur: vt post flagella pœnarum, etiam per verba arrogantium crescat. Ecce enim tanto magis à superbiæ ministro despicitur, quanto à veritate intrinsec⁹, id est, humilitatis magistra refouetur. Nam Heliu postquam tot fortia se dixisse cognouit, quid elationis gestaret aperuit, atque beatum Iob alta de se sentiendo despexit, dicens: Ergo Iob frustra aperit os suum, & absque scientia verba multiplicat. Hæc nimium inserens, beatum Iob & nil scisse asserit, & multa dixisse: & cùm ipse quæ sentit, loquaciter inferat, hunc de vitio loquacitatis accusat. Sed hoc quoque esse proprium arrogantium vitium solet: vt & pauca credant, quæ ipsi multa dixerint, & multa credãt quæ ipsis pauca dicuntur. Qui enim sua dicere semper volunt, aliena audire non possunt: vim se pati existimant, si ea quæ immoderatè sentiunt, immoderatius non effundant. Et quanuis beatus Iob ad eius verba tacuerit, Heliu tamen de locutione illius quam amicis responderat, causam inuectionis inuenit: vt sibi exhibere latius eius silentium posset, atque vt ipse multa respondeat, illum verba multiplicasse confirmat. Nam & mox initia prolixæ locutionis exorditur: & quasi adhuc nil dixerit, in- I choare conatur. Vnde subditur:

Caput tricesimumsextum textus libri beati Iob.

ADdens quoque Heliu hæc locutus est: Sustine me paululum, & indicabo tibi. Adhuc enim habeo quod pro deo loquar. Repetam scientiam meam à principio, & operatorem meum probabo iustum. Verè enim absque mendacio sermones mei, & perfecta scientia probabitur tibi. Deus potentes non abiicit, cùm & ipse sit potens, sed non saluat impios, & iudicũ pauperibus tribuit. Non aufert à iusto oculos suos, & reges in solio collocat in perpetuũ, & illic eriguntur. Et si fuerint in catenis, & vinciantur funibus paupertatis, indicabit eis opera eorum, & scelera eorum, quia violenti fuerunt. Reuelabit quoque aurem eorum, vt corripiat, & loquetur vt reuertãtur ab iniquitate. Si audierint & obseruauerint, complebunt dies suos in bono, & annos suos in gloria. Si autem non audierint, transibunt per gladium, & consumentur in stultitia. Simulatores & callidi prouocant iram dei, neque clamabunt cùm vincti fuerint. Morie K tur in tempestate anima eorum, & vita eorum inter effœminatos. Eripiet de angustia sua pauperẽ, & reuelabit in tribulatione aurem eius. Igitur saluabit te de ore angusto latissimè, & non habente fundamentũ subter se. Requies autem mẽsæ tuæ erit plena pinguedine. Causa tua quasi impij iudicata est, causam iudiciúmque recipies. Nõ te ergo superet ira, vt aliquẽ op primas, nec multitudo donorum †inclinet te. Depone †al.decurũ. magnitudinẽ tuam absque tribulatione, & omnes robustos fortitudine. Ne protrahas noctẽ: vt ascendant populi pro eis. Caue ne declines ad iniquitatẽ. Hanc enim cœpisti sequi post miseriam. Ecce deus excelsus in fortitudine sua, & null⁹ ei similis in legis latoribus. Quis poterit scrutari vias eius, aut quis audet ei dicere: Operatus es iniquitatẽ? Memẽto quòd ignores opus eius de quo cecinerunt viri. Oẽs homines vident eũ, & vnusquisque intuetur procul. Ecce de⁹ magnus vincens scientiam nostram. Numerus annorum eius inæstimabilis. Qui aufert stellas pluuiæ, & effudit imbres ad instar gurgitũ, qui de nubibus fluunt, quæ præ texũt cũcta desuper. Si voluerit extendere nubes qua si tentorium suum, & fulgurare lumine suo desuper, L cardines quoque maris operiet. Per hæc enim iudicat populos, & dat escas multis mortalibus. Immanibus abscondit lucem, & præcipit ei vt rursus adueniat. Annunciat de ea amico suo quòd possessio eius sit, & ad eam possit ascendere.

Caput XX.

ADdens quoque Heliu, etiam hæc locutus est. Sustine me paululum, & indicabo tibi.) Multa iam dixerat, & sustineri adhuc paululum postulat: quia videlicet arrogantes graue se damnum perpeti iudicant, si scientiam suam loquendi breuitate constringant. Tanto enim semetipsos credunt doctiores ostendere, quanto se potuerint multiplicitate loquacitatis aperire. Sed quia sæpe sibi sentiunt silentij reuerentiam non deferri: domini nonnunquam potẽtiam de quo quasi loquuntur, insinuant, ac sub prætextu illius sibi silentium exigunt, & minimè merentur: & dum specietenus deum proferunt, auditum sibi ex reuerentia eius exigentes: se studẽt magis ostendere, quã illius facta prædicare. Vnde & Heliu subiungit, dicens: Adhuc enim habeo quod pro deo loquar.) Quia verò nõnunquam doctores sancti crebrò repetunt, si qua obscurius dicunt: vt quæ occulta prædicant, auditorum cordibus voce hæc iterationis insundant: plærunque hoc appetunt, etiã M arrogantes imitari: & insolenter ea quæ dixerint, replicant: nõ quo auditorum cordibus insinuare res appetant, sed quo eorũ iudicio videri eloquentes volunt. Vnde Heliu subiungẽs, ait:

Repetam scientiam meam à principio.) Sed quia nominata scientia, tumor cordis in voce clarueratː arrogãs apertè cognoscitur, si non citius aliquo velamine pallietur. Vnde mox in occultatione suæ arrogantiæ domini iustitiam subinferẽs, ait:

Et operatorem meum probabo iustum.) Vt dum quasi pro dei iustitia loquitur, apud humana iudicia quicquid arroganter effluit, excusetur, Sequitur: Verè enim absque mendacio sermones mei.) Cùm ab infirmis auditoribus se intelligi non posse conspiciunt, solent plærunque etiam iusti laudare bona quæ dicũt: non quo ipsi suis laudibus inhient, sed quo auditores suos ad audiendi sollicitudinem accendant: vt dum eorum voce proferuntur, ab illorum cordibus ardẽtiori affectu rapiã- 2. Corin. 9. tur. Vnde Paulus cùm mira Corinthiis, & multa dixisset, adiũgit: Os nostrum patet ad vos, ô Corinthij, cor nostrum dilatatum est. Sed arrogantes dum cor bonorum nesciũt, & solas aliquando voces imitantur: efferunt laudando quæ dicunt, nõ quo eis torpor audientium displicet, sed quo sibi inhiãter placent. Iustorum vocem imitantes simulãt, sed vim vocis ignorant. Vident quod iusti proferunt, sed nesciunt quid requirãt. Cùm enim sancti doctores laudẽ prædicationis exaltant, quasi manu vocis ab imis cogitationibus corda audientium leuant, vt excussa

A vt excussa velociter dictis sequentibus velut in itinere occurrant: & tanto ea intelligẽtiæ amplexu constringant, quanto illa & quasi priusquam cernerent, in voce laudantis amauerãt. Sed hæc, vt dixi, arrogantes nesciunt. Quia enim foris est quod ap- *Esal. 44.* petunt: quid sit intus desiderabile, sentire non possunt. De electorum quippe Ecclesia scriptum est: Omnis gloria eius filiæ regum abintus. Et sapientes virgines in vasis oleum portare re- *2 Corin. 2.* feruntur. Vnde & sanctorum voce dicitur: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Arrogantes autem, quia coram deo conscientiæ suæ testimonium nõ habent, quærunt coram hominibus testimonium vocis alienæ. Quam cùm tarde reperiunt, ipsi etiam in impudentiam sui fauoris erumpunt. Si enim non inueniuntvoces hominum quas inhianter expectãt, ipsi scientiam suam laudantes prædicant. Vnde & Heliu subdit, dicens: Et perfecta scientia probabitur tibi.) Nimirum sensit se magna dicturum: sed tumenti corde hoc quod de semetipso sublimiter æstimauit, tacere nõ potuit: & idcirco quòd rectũ sentit, laudãdo præcucurrit. Quia iam quidem diuino iudicio reus esset, si magna de se saltem silendo sensisset. Ante subtile enim veritatis examen securi omnimodè non sumus: etiam si humano iudicio quod in nobis reprehẽdi debeat, non habemus. Nã plærunque negligentius cogitantes elatione pulsamur, quam tamen tacentes premimus. Sed nisi retractatione cõcita tumor B occultus in ipso cubili cordis in quo oritur, suffocetur, coram districto iudice omne meritum nostræ actionis extinguitur. Hinc ergo pensandum est, illa cordis elatio quanta animaduersione damnabitur, quæ vsque ad audaciam vocis nutritur: si neque hæc est excusabilis, quæ in corde latenter oboritur. Considerandum quoque qualis intrinsecus regnat, quæ eousque seruata est, vt etiam foras erũpere non erubescat. Heliu ergo, quia magna sensit, semetipsum humiliter temperare nescivit, scientiæ celsitudinem tenuit, humilitatis gratiam recusauit: & dum sequitur bonum quo bene dicere appetiit: bonum quo bene viuere potuisset, amisit. Scientia quippe inflat, charitas vero ædificat. Sed iam nunc rectum dicat, quod tamen rectè dicere ignorat. Nam postquam inflatas animi cogitationes per verba elationis exhalauit, fortem sententiam subdidit, dicens:

Quod res immensæ virtutis sit in honore premere gloriam & in potentia se nescire esse potentem: & quòd in crimine sit fastus elationis, non ordo potestatis.

Caput XXI.

DEus potentes non abiicit, cùm & ipse sit potens.) In vsu vitæ mortalis quædam ex semetipsis sunt noxia, quædã vero ex his quæ circa ipsa versantur. Ex semetipsis quædam sunt noxia, sicut peccata atque flagitia. Quædam vero nõnunquam nobis ex his quæ circa ipsa sunt, nocent: sicut temporalis potentia, vel copula coniugalis. Bonum nanque est coniu- *1. Corin. 7.* gium, sed mala sunt quæ circa illud ex huius mundi cura succrescunt. Vnde Paulus ait: Qui autem cum vxore est, cogitat C quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori. Vnde & quibusdam meliora persuadens, eos à coniugio reuocat, dicens: Hoc autem dico, non vt laqueum vobis iniiciam, sed ad id quod honestum est, & quod facultatem præbeat sine impedimento dominum obsecrandi. Dum ergo tenetur quod non nocet, ex rebus iuxtà positis committitur, plærũque quod nocet: sicut sæpe rectum, mundúmq; iter pergimus: & tamen ortis iuxta viam vepribus, per vestimenta retinemur. In via quidem munda non offendimus, sed à latere nascitur quo pungamur. Magna est etiam potentia temporalis, quæ habet apud deum meritum suum de bona administratione regiminis: nõnunquam tamen eoipso quo præeminet cæteris, elatione cogitationis intumescit: & dum ad vsum cuncta subiacent, dum ad votum velociter iussa complentur, dum omnes subditi si qua bene gesta sunt, laudibus efferũt: †al. infra. malè gestis autem nulla auctoritate contradicunt, dum plærunque laudant, etiam quod obiurgare debuerunt, seductus ab his quæ intra† subduntur, super se animus tollitur: & dum foris immenso fauore circundatur, intus veritate vacuatur, atque oblitus sui, in voces se spargit alienas: malémque se credit, qualem foris audit, non qualem intus discernere debuit. Subiectos despicit, eósque æquales sibi naturæ ordine non agnoscit: & quos sorte potestatis excesserit, transcendisse se etiam vitæ meritis credit: cunctis se æstimat amplius sapere, quibus se videt amplius posse. In quodam quippe se constituit culmine apud se- D metipsum: & qui æqua cæteris naturæ conditione cõstringitur, ex æquo respicere cæteros dedignatur: sicque vsque ad cius similitudinem dicitur, de quo scriptum est: Omne sublime vi- *Iob. 41.* det, & ipse est rex super vniuersos filios superbiæ. Et de cuius corpore dicitur: Generatio cuius excelsi sunt oculi, & palpebræ *Prouer. 30.* eius in alta surrectæ. Ad eius similitudinẽ ducitur, qui singulare culmen appetens, & socialem angelorum vitam despiciens, ait: Ascendam super altitudinẽ nubium, similis ero altissimo. Miro *Esa. 14.* ergo iudicio intus foueam deiectionis inuenit, dum foris se in culmine potestatis extollit. Apostatæ quippe angelo similis efficitur, dum homo hominibus esse similis dedignatur: Sic Saul ab humilitatis merito in tumorem superbiæ culmine potestatis excreuit. Per humilitatem quippe prælatus est, per superbiã reprobatus: domino attestante, qui ait: Nonne cùm esses paruu- *1. Reg. 15.* lus in oculis tuis, caput te constitui in tribubus Israël? Paruulum se ante potestatem viderat, sed fultus temporali potentia, iam se paruulum non videbat. Cæterorum nanque comparatione se præferens, magnum se apud se esse iudicabat. Miro autem modo cum apud se paruulus, apud dominum magnus: cùm verò apud se magnus, apud dominum paruulus fuit. Magnos nos dominus apud nos esse prohibet, per prophetam dicẽs: Væ qui *Esa. 5.* sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes. Ne magni apud nos esse debeamus, Paulus admonens, ait: *Roma. 12.* Nolite prudentes esse apud vosmetipsos. Plærunque ergo dum E ex subiectorum affluentia animus inflatur, in luxum superbiæ ipso potentiæ fastigio lenocinante corrumpitur. Sed aliud est quælibet bona non esse, aliud bona bene habere nescire. Bona nanque est ordine suo potentia, sed cauta regentis indiget vita. Igitur bene hanc exercet, qui & retinere illam nouerit, & impugnare. Bene hanc exercet, qui scit per illam super culpas erigi, & scit cum illa cæteris æqualitate componi. Humana enim mens plerunque extollitur, etiam cùm nulla potestate fulcitur: quanto magis in altum se erigit, cùm se etiam ei potestas adiungit? Et tamen corrigendis aliorum vitiis apta executione præ- *Roma. 13.* paratur. Vnde & per Paulum dicitur: Minister enim dei est, vindex in iram ei qui malum agit.

Caput XXII.

CVm ergo potentiæ temporalis ministerium suscipitur, summa cura vigilandum est, vt sciat quisque & sumere ex ea quod adiuuat, & expugnare quod tentat: & æqualem se cum illa cæteris cernere, & tamen se peccantibus zelo vltionis præferre. Quam discretionem plenius cognoscimus, si etiam potestatis Ecclesiasticę exempla cernamus. Petrus nãque auctore deo, Ecclesiæ principatum tenens: à bene agente Cornelio, & sese ei humiliter prosternente, immoderatius venerari recusauit, séque illi similem recognouit, dicens: Surge ne feceris, & ego ipse homo sum. Sed cùm Ananiæ & Saphiræ culpam *Actо 10.* reperit, mox quanta super cæteros potentia excreuisset, osten- *Ibidem. 5.* dit. Verbo enim eorum vitam perculit, quam spiritu perstruan F te deprehendit: & summum se intra Ecclesiam contra peccata recoluit, quod honore sibi vehementer impenso, coram bene agentibus fratribus non agnouit. Illic communionem æqualitatis meruit sanctitas actionis, hic zelus vltionis ius aperuit potestatis. Paulus bene agentibus fratribus prælatum se esse nescie- bat, cùm diceret: Non quia dominamur fidei vestræ, sed adiu- *2. Corin. 1.* tores sumus gaudij vestri. Atque illico adiunxit: Fide enim statis. Ac si diceret: Ideo nõ dominamur fidei vestræ: quia fide statis. Æquales enim vobis sumus, vbi vos stare cognoscimus. Quasi prælatum se fratribus esse nesciebat, cùm diceret: Facti sumus *1. Thes. 2.* paruuli in medio vestrum, &: Nos autem seruos vestros per Iesum Christum. Sed cùm culpam quæ corrigi debuisset, inueni- *2. Corin. 4.* ilico magistrum se esse recoluit, dicens: Quid vultis? In virga *1. Corin. 4.* veniam ad vos? Summus itaque locus bene regitur, cùm is qui præest, vitiis potius quàm fratribus dominatur. Cunctos quippe natura æquales genuit. Vt autem alij ad regendum aliis committantur, non eos natura, sed culpa postponit. Vitiis ergo se debent rectores erigere, quorum & causa præferuntur, & cùm delinquentes corrigunt, sollicitè attendant, vt per disciplinam culpas quidem iure potestatis feriant, sed per humilitatis costodiant æquales se ipsis fratribus qui corriguntur, agnoscant. Quanuis plærunque etiam dignum est, vt eosdem quos corri-

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

G gimus, tacita nobis cogitatione præferamus. Illorum nanque per nos vitia diſciplinæ rigore feriuntur, in his verò quæ ipſi committimus, ne verbi quidem ab aliquo inuectione laceramur. Tanto ergo apud dominum obligatiores ſumus, quanto apud homines inultè peccamus.

Caput XXIII.

Diſciplina autem noſtra ſubditos tanto diuino iudicio liberiores reddit, quanto hic eorum culpas ſine vindicta non deſerit. Seruanda itaque eſt & in corde humilitas, & in opere diſciplina. Atque inter hæc ſolerter intuendum, ne dum immoderatius cuſtoditur virtus humilitatis, ſoluantur iura regiminis, & dum prælatus quiſque plus ſe quàm decet, deiicit: ſubditorum vitam ſtringere ſub diſciplinæ vinculo non poſsit. Teneamus ergo exterius quod pro aliorum vtilitate ſuſcipimus: teneamus interius quod de noſtra æſtimatione ſentimus. Sed tamen decenter quibuſdam erumpentibus ſignis tales nos apud nos eſſe ipſi nos etiam qui nobis commiſsi ſunt, non ignorent: vt & de auctoritate noſtra quod formident, videant: & de humilitate quod imitentur, agnoſcant. Seruata autem auctoritate regiminis, ad cor noſtrum ſine ceſſatione redeamus, & conſideremus aſsiduè quòd ſumus æqualiter cum cæteris conditi, nõ quòd temporaliter cæteris prælati. Poteſtas enim quanto exterius eminet, tanto premi interius debet, ne cogitationem vincat, ne in delectationem ſui animum rapiat, ne iam ſub ſe mens eam regere non poſsit: cui ſe libidine domi- H nandi ſupponit. Benè dauid regni potentiam regere nouerat, qui elationem eiuſdem potentiæ ſemetipſum premendo vin- *Pſal.130.* cebat, dicens: Domine non eſt exaltatum cor meum. Quique in eius humilitatis augmento ſubiungit: Neque elati ſunt oculi mei. Atque addidit: Neque ambulaui in magnis. Et adhuc ſubtiliſsima ſemetipſum inquiſitione diſcutiẽs ait: Neque in mirabilibus ſuper me. Omnéſque etiam cogitationes ſuas à fundo cordis exhauriens, ſubiungit dicens: Si nõ humiliter ſentiebam, ſed exaltaui animam meam. Ecce humilitatis hoſtiã ab intimo cordis oblatam, crebrò replicat, & iterum atque iterum conſitendo offerre non ceſſat: eámque multipliciter loquens, iudicis ſui oculis oſtẽtat. Quid eſt hoc? Et quomodo iſtud ſacrificium deo placere cognouerat, quod in conſpectu eius tanta iteratione vocis immolabat? niſi quòd vicina eſſe ſuperbia potentibus ſolet, & penè ſemper rebus affluentibus elatio ſociatur, quia & ſæpe humoris abundantia duritiam dat tumoris.

Caput XXIIII.

Mirum verò valde eſt cùm in cordibus ſublimium regnat humilitas morum. Vnde penſandum eſt: quia potentes quique cùm humiliter ſapiunt, culmẽ extraneæ I & quaſi longè poſitæ virtutis attingunt, & rectè hac virtute dominum quantotius placeant: quia illud ei ſacrificium humiliter offerunt, quod potentes inuenire vix poſſunt. *Subtiliſsima viuendi ars.* Subtiliſsima nanque ars viuendi eſt culmen tenere, gloriam premere, eſſe quidem in potentia, ſed potentem ſe eſſe neſcire: ad largiẽda bona potentem ſe cognoſcere, ad rependenda noxia omne quod potenter valet ignorare. Rectè itaque de talibus dicitur: Deus potentes non abiicit, cùm & ipſe ſit potens. Deum quippe imitari deſiderat, qui faſtigium potentiæ alienis intentus vtilitatibus, & nõ ſuis laudibus elatus adminiſtrat, qui prælatus cæteris prodeſſe appetit, non præeſſe. Tumoris nanque elatio, non ordo poteſtatis in crimine eſt. Potentiam deus tribuit, elationem verò potẽtiæ malitia noſtræ mentis inuenit. Tollamus ergo quod de noſtro contulimus, & bona ſunt quæ deo largiente poſsidemus. Quia enim nequaquam iuſta potẽtia, ſed actio praua damnatur, aptè ſubiungitur:

Quòd alij iudicentur & pereant, alij non iudicentur & regnent.

Sed non ſaluat impios, & iudicium pauperibus tribuit.) Scriptura ſacra plærunque pauperes humiles vocare conſueuit, Vnde in Euangelio cum adiectione ſpiritus nominantur, dum dicitur: Beati pauperes ſpiritu quoniam ipſorum eſt regnum *Matth.5.* cœlorum. Quos enim diuitiæ viſibiliter potentes oſtendunt apud ſemetipſos pauperes ſunt, qui elati in ſuis conſcientiis non ſunt. Eos vero impios vocat, qui aut à fidei pietate diſiuncti ſunt, aut in hoc quod fideliter credunt, prauis ſibi moribus contradicunt. Quia ergo omnipotens deus malitiæ ſuperbiam, non potentiæ celſitudinem damnat, poſtquam dictum eſt. Deus potentes non abiicit, cùm & ipſe ſit potens, rectè ſubiungitur: Sed K non ſaluat impios, & iudicium pauperibus tribuit, id eſt, elatos deſtruit, humiles vero per iudicium liberos reddit. Vel certè iudicium pauperibus tribuit: quia hi qui nũc nequiter opprimuntur, ipſi tunc ſuper oppreſſores ſuos iudices veniunt. Duæ quippe ſunt partes, electorum ſcilicet atque reproborum. Sed bini ordines eiſdem ſingulis partibus continentur. Alij nanque iudicantur & pereunt, alij non iudicantur & pereunt. Alij iudicantur & regnant, alij non iudicantur & regnant. Iudicantur & *Math.25.* pereunt, quibus dominica voce in damnatione dicitur: Eſuriui, & non dediſtis mihi manducare: ſitiui, & non dediſtis mihi potum: hoſpes eram, & nõ collegiſtis me: nudus, & nõ operuiſtis me: æger & in carcere, & non viſitaſtis me. Quibus præmittitur: Diſcedite à me maledicti in ignẽ æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis eius. Alij verò in extremo iudicio non iudicantur & pereunt, de quibus Propheta ait: Nõ reſurgunt impij *Pſalm.1.* in iudicio: & de quibus dominus dicit: Qui autem non credit, *Roma.2.* iam iudicatus eſt: & de quibus Paulus ait: Qui ſine lege peccauerunt, ſine lege peribunt. Reſurgunt ergo etiam omnes infideles, ſed ad tormentum, non ad iudicium. Non enim eorum tũc cauſa diſcutitur: quia ad conſpectum diſtricti iudicis iam cum damnatione ſuæ infidelitatis accedũt. Profeſsionem verò fidei retinentes, ſed profeſsionis opera non habentes, redarguuntur vt pereant. Qui vero nec fidei ſacramenta tenuerunt, increpa- L tionem iudicis in extrema examinatione non audiunt: quia præiudicati infidelitatis ſuæ tenebris, eius quem deſpexerant inuectione redargui non merentur. Illi ſaltem iudicis verba audiũt: quia eius fidei ſaltem verba tenuerunt. Iſti in damnatione ſua æterni iudicis nec verba percipiunt: quia eius reuerentiam nec verbotenus ſeruare voluerunt. Illi legaliter pereunt: quia ſub lege poſiti peccauerunt, iſtis in perditione ſua de lege nihil dicitur: quia nihil legis habere conati ſunt.

Caput XXV.

Princeps nanque terrenam rempublicum regens, aliter punit ciuem interius delinquentem, atque aliter exterius hoſtem rebellantem. *Aliter punitur ciuis, aliter hoſtis.* In illo iura ſua conſulit, eúmque ſub verbis dignæ inuectionis addicit: cõtra hoſtem vero bella mouet, inſtrumenta perditionis exercet, dignáque eius malitiæ tormenta retribuit, de malo vero eius quid lex habeat, non requirit. Neque enim lege neceſſe eſt perimi, qui lege nunquàm potuit teneri. Ita ergo in extremo iudicio & legalis illum inuectio percutit, qui ab eo quod profeſsione tenuit, actione declinauit, & iſte ſine iudicij inuectione perimitur, qui lege fidei non M tenetur. Ex electorum vero parte alij iudicãtur & regnant, qui vitæ maculas lachrymis tergunt, qui mala præcedentia factis ſequentibus redimentes, quicquid illicitum aliquando fecerunt, ab oculis iudicis eleemoſynarum ſuperductione cooperiunt. *Matth.25.* Quibus iudex veniens in dextera conſiſtentibus dicit: Eſuriui, & dediſtis mihi manducare: ſitiui, & dediſtis mihi bibere: hoſpes eram, & collegiſtis me: nudus, & operuiſtis me: infirmus, & viſitaſtis me: in carcere eram, & veniſtis ad me. Quibus præmittit, dicens: Venite benedicti patris mei, poſsidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi. Alij autem non iudicantur & regnant: qui etiam præcepta legis perfectione virtutum tranſcendunt, qui nequaquam hoc ſolum quod cunctis diuina lex præcipit implere contenti ſunt, ſed præſtantiori deſiderio plus exhibere appetunt, quam præceptis generalibus audire *Matth.19.* potuerunt. Quibus dominica voce dicitur: Vos qui reliquiſtis omnia, & ſecuti eſtis me, cùm ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper duodecim thronos, iudicantes duodecim tribus Iſraël. Et de quibus propheta ait: Dominus *Eſaie.3.* ad iudicium veniet cum ſenioribus populi ſui. Et de quibus Salomon cùm de ſanctæ Eccleſiæ ſponſa loqueretur, intulit di- *Prouer.31.* cens: Nobilis in portis vir eius, quando ſederit cum ſenatoribus terræ. Hi itaque in extremo iudicio non iudicantur, & regnant: quia cum auctore ſuo etiam iudices veniunt. Relinquentes quippe omnia plus prompta deuotione executi ſunt, quam iubere generaliter audierunt. Speciali nanque iuſsione paucis perfectioribus, & non generaliter omnibus dicitur hoc quod *Matth.19.* adoleſcens diues audiuit: Vade & vende omnia quæ habes, & *Marci.10.* da pauperibus: & habebis theſaurum in cœlo, & veni, & ſeque- *Lucæ18.* re me. Si enim ſub hoc præcepto cũctos iuſsio generalis aſtringeret,

A geret, culpa profecto eſſet aliquid nos de hoc mundo poſsidere. Sed aliud eſt quod per ſacram ſcripturam omnibus generaliter præcipitur: aliud quod ſpecialiter perfectioribus imperatur. Hi ergo rectè ſub generali iudicio non tenentur, qui & præcepta generalia viuendo vicerunt. Sicut enim non iudicantur, & pereunt: qui ſuadente perfidia legem tenere contemnunt, ita non iudicantur & regnant, qui ſuadente pietate etiam vltra generalis diuinæ legis præcepta proficiunt. Hinc eſt quòd Paulus etiam ſpecialia præcepta tranſcendens, plus opere exhibuit quàm inſtitutione permiſsionis accepit. Cùm enim accepiſſet vt Euangelium prædicans, de Euangelio viueret, & Euãgelium audientibus contulit, & tamen Euangelij ſumptibus ſuſtentari recuſauit. Cur ergo iſte iudicetur, vt regnet, qui minus quod ſeruaret, accepit: ſed maius quod viueret, inuenit? Dicatur igitur rectè: Iudicium pauperibus tribuit: quia quanto huic mundo magna humilitate deſpecti ſunt, tanto tũc acceptis ſedibus maiore culmine poteſtatis excreſcunt. Vnde & ſequitur:

Quòd ſanctos in perſecutionibus & laboribus tunc maximè dominus videt cùm eorum patientia delectatur.

Non aufert à iuſto oculos ſuos, & reges in ſolio collocat imperpetuum, & illic erigũtur.) Abſtuliſſe enim à iuſtis oculos ſuos fortaſſe dominus creditur: quia iniuſtorum crudelitatibus hic ſine vindicta lacerantur, ſed famulos ſuos tunc magis reſpi- B cit, cùm iniuſtè eos nequitia perſequentis affligit. Videns enim quid hic humiliter tolerẽt, nimirum iam præuidet quid illic eis miſericorditer recompenſet. Non ergo aufert à iuſto oculos ſuos. Ecce iſte humiliter ingemiſcit, ille ſuperbit & nequiter floret. Iſte cor cõterit, ille ſe de gloria iniquitatis extollit. Horum ergo quis diuinis obtutibus longè eſt, qui iniuſtitiam pertulit: an qui eam patientibus irrogauit, qui ſupernam gratiam inter mœroris tenebras tenuit: an qui inter exteriora gaudia lumen iuſtitiæ intus amiſit?

Caput XXVI.

Bene autem ſancti viri ſcripturæ ſacræ teſtimonio reges vocantur: quia prælati cunctis motibus carnis, modo luxuriæ appetitum frenant, modo æſtum auaritiæ temperant, modo gloriam elationis inclinant, modo ſuggeſtionem liuoris obruunt, modo ignem furoris extinguũt. Reges ergo ſunt: quia tentationum ſuarum motibus non conſentiendo ſuccumbere, ſed regendo præeſſe nouerunt. Quia igitur ab hac poteſtate regiminis ad poteſtatem tranſeunt retributionis, dicatur rectè: Reges in ſolio collocat imperpetuum. Semetipſos enim regendo, ad tempus fatigati ſunt, ſed in regni erectionis internæ ſo- *Pſalm.93.* lio in perpetuum collocantur, & eo illic accipiunt alios dignè *2.Corin.5.* iudicare, quo hic neſciunt ſibimetipſis nequiter parcere. Hinc *Iuſtitia cõuertitur in iudicium.* enim aliàs dicitur: Donec iuſtitia conuertatur in iudicium. Paulus de ſe ſuiſque conſortibus dicit: Vt nos efficeremur iuſtitia dei in ipſo. Iuſtitia ergo in iudicium vertitur: quia hi qui nunc *Apoc.3.* iuſtè atque irreprehenſibiliter viuunt, tunc iudicandi potẽtiam C nanciſcuntur. Hinc Laodiciæ Eccleſiæ dominus dicit: Qui vicerit, dabo ei ſedere mecum in throno meo, ſicut & ego vici, & ſedi cum patre meo in throno eius. Vincens dominus in throno cum patre ſediſſe ſe aſſerit: quia poſt paſsionis certamina, poſt reſurrectionis palmam, clarius ſe omnibus quòd poteſtati patris eſſet æqualis indicauit, eíque ſe nõ diſparem calcato mor- *Ioan.20.* tis aculeo innotuit. Vnde & Mariæ necdum credenti ſe patri ſimilem dicit: Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad patrem. Nobis enim in throno filij ſedere, eſt ex eiuſdem filij poteſtate iudicare.

Caput XXVII.

Quia enim iudicij principatum ex eius virtute percipimus, velut in throno eius reſidemus. Nec abhortet à vero quòd aliàs ſuper duodecim thronos vẽturos teſtatur eſſe diſcipulos, hic verò in throno ſuo perhibet eſſe ſeſſuros. Per thronos quippe duodecim vniuerſale iudicium, per thronum vero filij ſingulare culmen iudiciariæ poteſtatis oſtenditur. Hoc ergo duodecim thronis, quod vno throno filij deſignatur: quia videlicet vniuerſale iudicium, ex mediatoris noſtri interuentione percipitur. Dicatur ergo: Reges in ſolio collocat in perpetuum. Apte autem in perpetuum ſubdens: apertè quid dicat, inſinuat. Si enim de terreni regni ſolio diceret, nullatenus in perpetuum ſubdidiſſet: quia quique illud arripiunt, profecto non in eo in perpetuum, ſed tempora- D liter collocantur. Bene autem ſubdidit: Et illic eriguntur. Ac ſi intentioni audientis innueret dicens. Quia qui hic humiliati ſunt, illic eriguntur. Sanctis nanque viris iſte locus humilitatis eſt, vt ille ſit celſitudinis. Vnde aliàs ſcriptum eſt: Humiliaſti nos in loco afflictionis. *Pſalm.43.* Locus quippe afflictionis eſt vita præſens. Qui ergo ad æternam patriam tendunt, nunc ſemetipſos temporaliter in afflictionis loco deſpiciunt, vt tunc in loco gaudij veraciter ſublimentur. Sequitur:

Quòd ſancti cùm huius mundi habitationem, quaſi catenas & vincula ſua perfectè oderint, tunc maximè intelligunt quales eſſent, cùm mundum amarent.

Et ſi fuerint in catenis, & vinciantur funibus paupertatis, indicabit eis opera eorum & ſcelera eorum: quia violenti fuerint.) Catenæ obligationis ſunt, ipſa adhuc retentio peregrinationis. Ligatũ ſe his catenis Paulus aſpexerat, cùm dicebat: De- *Philip.1.* ſiderium habens diſſolui, & cum Chriſto eſſe. Paupertatis funibus vinctum ſe eſſe cernebat, quando veras diuitias intuẽs, eas *Epheſ.1.* etiam diſcipulis enarrabat, dicens: Vt ſciatis quæ ſit ſpes vocationis eius, quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in ſanctis. Bene autem poſt iſta ſubditur: Indicabit eis opera eorum & ſcelera eorum, quia violenti fuerint. Cùm enim ſupernam gloriam magis amando cognoſcimus, tunc mala quæ egimus, grauiora fuiſſe ſentimus. Vnde & Paulus poſt perceptam gratiam ſupernorum, E ea quæ in ſe ſtudia virtutum crediderat fuiſſe, iam ſcelera cognoſcebat, dicens: *1.Timo.1.* Qui prius fui blaſphemus & perſecutor & contumelioſus, ſed miſericordiam conſecutus ſum: quia ignorans feci in incredulitate. Vel certè: Sed quæ mihi fuerũt lucra, *Philip.3.* hæc arbitratus ſum propter Chriſtum detrimẽta. Vnde & aptè ſubditur: Reuelabit quoque aurem eorum vt corripiat, & loquetur, vt reuertantur ab iniquitate.) Aurem ab iniquitate reue- *Aurem reuelare.* lare, eſt intellectum cognitionis aperire. Reuelata verò aure vnuſquiſque corripitur, quando intrinſecus æternorum bonorum deſiderium percipit, & quæ mala extrinſecus perpetrauit, agnoſcit. Poteſt vero in catenis & funibus paupertatis, pœna etiam temporalis afflictionis intelligi: quia ſæpe qui iubentis verba non audiunt, ferientis verberibus admonentur, vt ad bona æterna ſaltem pœnæ trahant, quos præmia nõn inuitant. Vn- *Pſalm.31.* de per Prophetam dicitur: In chamo & freno maxillas eorum conſtringe, qui non approximant ad te. Si verò etiam flagella deſpiciunt, conſtat nimirum quòd tanto illic grauioris vindictæ ſupplicia ſentiant, quanto hic maioris prouidentiæ gratiam calcant. Vnde & ſequitur: Si audierint & obſeruauerint, complebunt dies ſuos in bono, & annos ſuos in gloria. Si autem non *Qui obedire præceptis cœleſtibus ſtudẽt, dies ſuos in bono complent, &c.* audierint, tranſibunt per gladium, & conſumentur ſtultitia.) Per bonum recta actio, per gloriam verò ſuperna retributio deſignatur. Qui ergo obedire præceptis cœleſtibus ſtudẽt, dies ſuos in bono complent, annos in gloria: quia & curſum præſentis temporis in recto opere, & conſummationem ſuam perficiunt fœlici retributione. Si verò non audierint, trãſibunt per gladium, & conſumentur ſtultitia: quia & vindicta eos in tri- F bulatione percutit, & finis in fatuitate concludit.

Caput XXVIII.

Svnt enim nonnulli, quos à perditis moribus nec tormenta compeſcunt. De quibus per prophetam dicitur: Percuſ- *Hiere.5.* ſiſti eos, nec doluerunt, flagellaſti eos, & renuerunt accipere diſciplinam. Et de quibus ſub Babylonis ſpecie dicitur: Curauimus Babylonem, & non eſt ſanata. *Hiere.51.* De quibus rurſum dicitur: Interfeci & perdidi populum meum, & tamen à viis ſuis *Hiere.15.* non ſunt reuerſi. Hi nonnunquam deteriores exiſtunt ex verbere: quia pulſati doloribus, aut contumaci pertinacia duriores exiſtunt, aut, quod peius eſt, in blaſphemiæ etiam exaſperationem proſiliunt. Bene ergo dicitur quòd per gladium trãſeunt, & ſtultitia conſumuntur: quia peccata quæ flagellis emendare debuerant, flagellis exaggerant. Et hic nanque pœnas percuſsionis ſentiunt, & illic iuſtæ retributionis ſupplicia non euadunt. Fatuitas quippe ſtultitiæ eſt quòd illos ſic iniquitas obligat, vt à *Stultorũ fatuitas.* culpa eos nec pœna compeſcat. Sequitur:

Quòd hypocritæ nec etiam tunc cùm vincti ad pœnas inferni trahuntur, confiteri peccata ſua hominibus volunt, quæ ſciunt tamen deum latere non poſſe.

Universidad de Deusto Biblioteca

G Simulatores & callidi prouocant iram dei.) Cùm simulatores diceret, aptè subiunxit & callidi: quia nisi ingenio calleāt, quod videri appetunt, congruè simulare nō possunt. Sunt enim nonnulla vitia quæ etiam à sensu tardioribus facilè perpetrantur. Elatione nanque intumescere, auaritiæ æstibus inhiare, luxuriæ pulsanti succumbere, etiam quilibet obtusis sensibus potest, simulationis vero falsitatem exequi, nisi qui subtilioris ingenij fuerit, non potest. Quisquis enim talis est, ad custodienda duo videlicet continua obseruatione diuiditur, vt callidè nouerit & occultare quod est, & ostentare quod non est, & vera mala premere, & falsa bona monstrare: nec se apertè in hoc quod videtur extollere, atque vt maiorem gloriam teneat, sæpe se simulat gloriam declinare. Quia enim ante oculos hominum sequēdo eam apprehendere non potest, studet plærunque gloriam tenere fugiendo. Hæc itaque simplicibus minimè congruunt: quia si congruunt, iam simplices non sunt. Bene autem cùm diceret simulatores & callidi, non subdidit, merentur: sed prouocant iram dei. *Irā dei mereri.* Iram quippe dei mereri, est etiam nesciendo peccare. *Irā dei prouocare.* Prouocare vero est mandatis illius sciendo contraire, scire bonum, sed despicere: facere posse, nec velle. Hic enim perpetratione nequitiæ intrinsecus tenebrescunt, & ostentatione iustitiæ superficietenus dealbantur. Quibus voce dominica dicitur: *Matth. 23.* Væ vobis scribæ & pharisæi hypocritæ: quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ foris parent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum & omni spurcitia: ita & vos H quidem foris apparetis hominibus iusti, intus autem pleni estis hypocrisi & iniquitate. Foris ergo ostendendo seruant, quæ viuendo intus impugnant. Intus verò mala cogitantes exaggerāt, quæ foris alia superducentes occultant. Ante districtum itaque iudicem excusationem iam de ignorantia habere non possunt: quia dum ante oculos hominum omnem modum sanctitatis ostentant, ipsi sibi sunt testimonio, quia bene viuere non ignorant. Dicatur igitur rectè: Simulatores & callidi prouocāt iram dei. Quid verò eos ad extremum sequatur, adiungit dicens: Neque clamabunt cùm vincti fuerint.) Omnis iniquus qui cùm iniquus sit, sanctus videri non appetit, in flagelli percussione deprehensus, fateri quòd iniquus sit, non erubescit. Qui verò iniqua agēs, humana de se iudicia sub specie sanctitatis intercipit, etiam cùm flagello percutitur, iniquum se prodere refugit: quia sanctus videri consueuit. Si quando autem grauiter coarctatur, iniquum se vix superficietenus confitetur: quia interna sua detegere, veraci confessione confunditur. Quasi liberi verò sumus, cùm nulla correptione castigamur. Quasi autē vincimur, cùm flagello percussionis astringimur. Vincti igitur tanto clamamur altius, quanto in percussione positi, peccata nostra veracius confitemur. Apud aures quippe dei vox valida deuota confessio est. I Quia ergo simulatores quosque etiam cùm percussionis flagella corripiunt, ad confessionem simplicem non perducunt, cognosci enim peccatores refugiunt: quia sancti omnium opinione ferebantur: quanuis eos ad extremum iam flagella feriant, quanuis duci se ad æterna supplicia non ignorent, tales tamen cupiunt apud humana iudicia remanere, quales se studuerant semper ostendere. Deprehensi ergo etiam flagello percussionis extremæ: quia confessionem puram vel afflicti exerere negligunt, quasi vincti clamare contemnunt. Bene ergo dicitur: Neque clamabunt cùm vincti fuerint. Quanuis intelligi etiam aliter potest. Omnis enim qui cùm iniquus sit, dici sanctus ab hominibus non pertimescit, etsi iniquum se tacita cogitatione reprehendit, tamen dum sæpius sanctum audire se cœperit, hoc quod de se intrinsecus tenebat, amittit. Cor quippe exterius fundit, & quia libenter foris falsum de se testimonium recipit, qualem se intus habeat, non requirit. Vnde fit vt vacuæ laudis fomenta etiam cùm defuerint, quęrat, & oblitus quod est, appetat videri quod non est.

Caput XXIX.

IGitur qui tales sunt, dum iustos se ante humana iudicia simulant, dum actiones suas laudibus dignas intuentium oculis ostentant, occulta cum eis iustitia agitur: vt quo nituntur foris alios fallere, eo de se intus etiam ipsi fallantur. Nam omnem circa se sollicitæ inuestigationis oculum perdunt. Vitam enim suam discutere & perscrutari dissimulant, sed tales se quales audiunt, putant: sanctósque se esse, non quia ita viuunt, sed quia ita dicuntur, existimant. K Subtile autem dei iudicium séque ipsos intueri negligunt: quia fidem sui meriti in attestatione ponunt oris alieni. Cùm vero subita percussione feriuntur: iniquos se vel veraciter fateri, vel sicut sunt deprehendere omnino non possunt: quia videlicet sanctos se humana professione crediderunt. Bene ergo dicitur: Nec clamabunt cùm vincti fuerint. Spe enim vacua tales se ante supernum iudicem venire cō fidunt, quales se hominibus innotuisse cognoscunt, séque ipsos miseri nec inter tormenta deprehendunt, & dum testimonium falsæ laudis aspiciunt, remedium veræ confessionis amittunt. Etiam vincti ducuntur, & non clamant: quia humanæ laudis importunitate superati, sanctos se miseri & cùm in peccatis moriuntur, putant. Quibus bene per prophetam dicitur: Redite præuaricatores ad cor. *Esaiæ 46.* Si enim ad cor redirent, per exterioris attestationis se verba non funderent. *Nihil nobis vicinius corde nostro: & tamen sæpe longius euagatur.* Nam quid vicinius nobis est corde nostro? Quid vicinius nobis est ea re quæ intra nos est? Et tamen cùm per prauas cogitationes spargitur, à nobis cor nostrum longius euagatur. Longè ergo propheta præuaricatorem mittit, cùm eum ad cor suum redire cōpellit: quia quo se exterius fudit, eo ad se vnde posit redire vix inuenit. Quia vero simulatorum mens pro eo quòd ab vna æternitatis intentione diuiditur, cogitationum multiplicium inundatione vastatur, rectè subiungitur: Morietur in tempestate anima eorum. L Quasi tranquillè nanque videbantur viuere, cùm de sanctitatis curarent laude gaudere. Sed tempestate subita eorum anima moritur, quæ humanæ laudis pessima tranquillitate lætabatur. Plærunque subito inopinata tempestas omne quòd aēr serenus blanditur, immutat: & eo periculum vitari non potest, quo nec potuit præuideri. Vnde simulatores qui vitę suæ custodiam negligunt, in tempestate mori referuntur. Hinc quippe eos turbo subitus internæ percussionis eiicit, quos arrogantia externi fauoris extollit, & dum amplectuntur in laude quod non sunt, repente inueniunt in vltione quod sunt.

Caput XXX.

BEne autem per Salomonem dicitur: Quomodo probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum sic probatur homo ore laudantis. *Prouer. 27.* Laus quippe sua iustos cruciat, iniquos exaltat. Sed iustos dum cruciat, purgat: iniquos dum lætificat, reprobos monstrat. Isti enim sua laude pascuntur: quia auctoris sui gloriam non requirunt. Illi autem qui auctoris gloriam quærunt, sua laude cruciantur, ne non sit intus quod foris dicitur, ne si est etiam quod dicitur, ante dei oculos ipsis fauoribus vacuetur, ne humana laus robur mentis emolliat, eámque in sui delectatione prosternat, & quæ adiumentum debet esse augendi operis, iam retributio sit laboris. Cùm verò sua præconia in dei laudem tendere sentiunt, ea etiam desiderabiliter M amplectuntur. Scriptum nanque est: Videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui est in cœlis. *Matth. 5.* Viam se ergo hominibus faciūt, quoties in se aliquid quo deus cognoscatur, ostendunt: quia non student in se humanam laudem figere, sed quærunt eam per se medios ad auctoris gloriam pertransire. Arrogantes autem humanis laudibus mollia corda prostituūt, quia suis amoribus corrumpuntur. De quibus aliàs dicitur: Erūt homines seipsos amantes. *2. Timo. 3.* Aptè verò hic de hac eorum corruptione subiungitur: Et vita eorum inter effœminatos.) Si enim viriliter viuerēt, laus transitoria nulla eos corruptione vitiaret. Vnde electus propheta persuadet dicens: Viriliter agite, & confortetur cor vestrum. *Psalm. 30.* Dicens enim viriliter agite, & confortetur cor vestrum, quod ilicò subdidit: quasi sexum cordis munire curauit. Luxuriosi quippe mens corrumpitur, si rebus transitoriis delectatur. Igitur simulatorū vita inter effœminatos moritur: quia laudis luxuria corrupta reperitur. Translatione verò alia non habetur: Vita eorum inter effœminatos, sed, Vita eorum vulneretur ab angelis. Vtrunque tamen & si sermone discrepat, ratione concordat: quia effœminatorum vitam angeli vulnerant, dum nuncij veritatis eam iaculis sanctæ prædicationis impugnant. Quia igitur de damnatione reproborum quid agatur, audiuimus: de ereptione humilium quid sequatur, audiamus. Eripiet pauperem de angustia sua.) Pauper de angustia sua eripitur: cùm vnusquisque humilis de hac peregrinationis suæ afflictione liberatur. Nam & assiduis hic tribulationibus premitur vt ad requirendum veræ consolationis gaudium prouocetur.

A cetur. Vnde & sequitur: & reuelabit in tribulatione aurē eius.) Aurem in tribulatione reuelare, est auditum cordis verberum plagis aperire. Cum enim præcepta despicimus: pia districtione nobiscum agitur, vt flagella timeamus. Aurem itaque cordis tribulatio aperit, quam sæpe huius mundi prosperitas claudit. Per *Prouerb. 1.* Salomonem nanque dicitur: Auersio paruulorum interficiet eos, & prosperitas stultorum perdet illos. Sequitur:

Quòd peccatum latum os habeat cùm in ipsum descenditur: latissimum verò cum quis de eo egredi conatur.

Igitur saluabit te de ore angusto latissimè. Omnis qui vitæ viam deserens, in peccatorum se tenebras deiicit: semetipsum quasi in puteum vel foueam mergit. Si verò diutina perpetratione etiam consuetudine iniquitatis opprimitur, ne ad superiora iam posit exurgere, quasi angusti ore putei coarctatur. Vnde *Psalm. 68.* Dauid propheta sub specie peccantium exorat dicens: Nō me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum, neque vrgeat super me puteus os suum. Quem enim mali operis iniquitas à bona stabilitate commouit, quasi tēpestas aquæ rapuit: sed si adhuc longa consuetudine non præualuit, non demersit. Iam in puteum cecidit, qui hoc quod diuina lex prohibet, perpetrauit. Sed si adhuc longa consuetudo non deprimit nequaquam os suum puteus coangustauit. Tanto ergo facilius egreditur, quanto minori consuetudine coarctatur. Vnde Hieremias propheta dum Iudæam iniquitatibus longa consuetu- B dine obrutam fuisse conspiceret, in lamentis suis sub eius specie semetipsum deplorat, dicens: *Threno. 3.* Lapsa est in lacum vita mea, & posuerunt lapidem super me.

Caput XXXI.

IN lacum quippe vita labitur, cùm labe iniquitatis inquinatur. Lapis verò superponitur, cùm etiam dura consuetudine mens in peccato deuoratur, vt etsi velit exurgere, iam vtcunque non posit: quia moles desuper malæ cōsuetudinis premit. Sed quia diuinæ potentiæ subiacet, & post angustiam prauæ consuetudinis ad bonæ actionis amplitudinem reuocatur, idcirco dicitur: Saluabit te de ore angusto latissimè.) Latissimè quippe de ore angusto saluatur, qui & post iniquitatis iugum, ad libertatem boni operis pœnitendo reducitur. Quædam nanque quasi conclusionis angustia est, ab opprimente mala consuetudine exurgere velle, nec posse: iam quidem desiderio ad superna tendere, sed adhuc actu in infimis remanere, præire corde, nec tamen sequi opere, atque in semetipso contradictionem perpeti semetipsum. Cùm vero ita tendens anima manu gratię exaltantis adiuuatur, ab angusto ore ad latitudinem peruenit: *Psalm. 30.* quia victis difficultatibus, opera bona perficit, quę concupiscit. Dauid propheta conclusionem angusti oris conspexerat, cum *Ibidem.* dicebat: Saluam fecisti de necessitatibus animam meam, nec conclusisti me in manus inimici. Latissimè autem saluatum se nouerat, cùm subdidit dicens: Statuisti in loco spatioso pedes meos. C In spatioso quippe loco pedes stabiliti sunt, quando & ad congruentia bona tendimus, & nulla difficultate præpedimur. Quasi enim per latū locum quo volumus, pergimus: quia nullis obiectis difficultatibus angustamur. Sed hæc Heliu rectè diceret, si beato Iob eius sententia conueniret. Pro culpa enim flagellatum credidit, & idcirco eum in os angustum cecidisse iudicauit. Quo enim validioribus vidit eum plagis affici, eo deterioribus credidit iniquitatibus prægrauari, profectò nesciens quòd flagella eius augmentum essent meriti, non pœna peccati. Cùm verò eum in os angustum cecidisse fateatur, adhuc quasi latius exequitur in quanta Iob profunditate teneatur, dicens: Et non habente fundamentum subter se.)

Caput XXXII.

OMne peccatum fundamentum non habet: quia non ex propria natura subsistit. Malum quippe sine substantia est. Quod tamen vtcunque sit, in boni natura coalescit. Igitur os angustum nullum subter se dicitur habere fundamentum: quia peccati inquinatio subsistendi iusnon habet propriū. Quia verò à fundo dicitur fundamentum, possumus etiam fundamentum pro fundo positum nō inconuenienter accipere, sicut auditus ab aurē dicitur, & tamen plærunque ipsa auris auditus nomine designatur. Cùm ergo diceret os augustum, explere profundi voraginem volens subdidit: Et non habente fundamentum subter se. Quem enim rapit iniquitas, infernus absorbet. D Infernus vero rectè fundum non habere creditur: quia quisquis ab illo rapitur, in immenso profundo deuoratur. Immensam nanque eius explere latitudinem volens propheta ait: Dilatauit infernus animam suam, & aperuit os suum absque vllo termino. *Esaiæ 5.* Sicut ergo sine termino dilatatus dicitur, qui ad se plurimos trahit: ita sine fundo altus non incongruè creditur: quia eos quos in se suscipit, quasi in quadā abysso suæ immensitatis absorbet. Itaque cùm diceret: Saluabit te de ore angusto latissimè, aptè subiunxit: Et non habente fundamentum subter se. Ac si diceret: De ore angusto saluabit, quod sub se fundum non habet. Quia enim per peccatum tenditur ad infernum, quem à peccato saluat, de ore angusto liberat. Quem verò de ore angusto eripit, ab inferni profundo subducit. Quāuis etiam aliter intelligi potest. Nam sicut qui in puteum mergitur, putei profundo retinetur, ita corruens quasi in quodā fundi loco consisteret anima, si semel lapsa in aliqua se peccati mēsura retineret. Sed cùm peccato in quo labitur, non potest esse contenta, dum quotidie ad deteriora deiicitur, quasi in puteo quo cecidit, fundum non inuenit quo figatur. Esset enim fundus putei, si fuisset mensura peccati: vnde bene aliàs dicitur: *Prouer. 18.* Peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit. Redire nanque dissimulat: quia misereri sibi posse desperat. Sed cùm desperando amplius peccat, quasi puteo suo fundum subtrahit, ne vbi retineri posit, inueniat. Sequitur: Requies autem mensę tuæ erit plena pinguedine.) E Requies mensæ est refectio satietatis internæ. Quæ pinguedine plena dicitur: quia in æternæ voluptatis delectatione præparatur. Huius mensæ epulas esuriebat Propheta, cùm diceret: Satiabor dum manifestabitur gloria tua. *Psalm. 16.* Huius mensæ pocula sitiebat, dicens: Sitiuit anima mea ad deum viuum, quando veniam & apparebo ante faciem dei? *Psalm. 41.* Heliu itaque beatum Iob in temporali verbere, æternorum volens retributione consolari, quod iure ei debebatur ex meritis, ex semetipso quasi gratuito promittit, dicēs: Requies autem mensæ tuæ erit plena pinguedine. Sequitur:

Quòd sancti quasi impij ab hoc mundo iudicentur, apud deum vero iustitiæ suæ coronam accipiant.

Causa tua quasi impij iudicata est, causam iudiciúmque recipies.) Bonorum causa iustitia est. Quorum causa quasi impij iudicatur: quia eorum hic iustitia paterno flagello fatigatur: vt ad ampliorem vigilantiam præceptione non solum mandatorum, sed etiam verberum percussione doceantur. Sed causam iudiciúmque recipiunt: quia ex ea iustitia qua modo viuunt, tūc in culmine iudiciariæ potestatis enitescunt, vt tanto tunc potentius cuncta iudicent, quanto nunc in eis subtilius cuncta iudicantur. Hæc Heliu quasi noua spondendo intulit, quæ beatus Iob semper credendo stabiliter tenuit.

Caput XXXIII.

HAbent profectò hæc propria omnes arrogantes, vt & malum mentientes exaggerent, & si quod forsitan bonum dicunt, hoc velut incognitū proferant. *Arrogātis proprium.* F Vnde fit vt etiam doctiores se docere audeant, quia videlicet se scire talia solos putant. Cùm vero ad aliqua consolationis verba descendunt, statim vicisse se æstimant, & per increpationis tumidæ asperitatem quasi quoddam sibi ingenium reformant, vt qui condescendisse blandimentis visi sunt, exorta subito increpatione timeantur. Vnde & mox Heliu subdidit, dicens:

Quòd qui hominibus placere volunt, crudelitatem iudicant & iram, quicquid à doctoribus sanctæ Ecclesiæ zelo agitur disciplinæ, & dum benigni volunt videri, neminem censent seueritatis districtione coercendum.

Non te ergo superet ira, vt aliquem opprimas: nec multitudo locorum inclinet te. Depone magnitudinem tuā absque tribulatione, & omnes robustos fortitudine. Ne protrahas noctem, vt ascendant populi pro eis. Caue ne declines ad iniquitatem. Hanc enim cœpisti sequi post miseriam.) In plærisque codicibus donorum: in paucis vero sed antiquioribus locorum inuenimus. Sed quia expositione non indiget si dicatur, nec multitudo donorum inclinet te: hoc magis exponi placuit, quod cum difficultate aliquantula videtur aperiri. Hæc autem quantæ elationis verba sint, ipse qui ea formauit tumor ostendit. Sed quia Heliu arrogantium, & beatum Iob tenere typum diximus electorum, si ea subtilius discernimus, etiam nunc intra Eccle-

Universidad de Deusto Biblioteca

G siam quomodo arrogantibus congruant demonstramus. Sancti viri aliena opera etiã parua mirantur, sua verò etiam magna despiciunt. At contrà arrogantes aliena etiam magna despiciũt. sua vel quæ parua sunt admirantur,& plærunque de suis malis bona æstimant,de alienis autem bonis mala sentire nõ cessant. Nam dum propriam gloriam quærunt, perniciosè student vt quicquid virtutis ab aliis agitur,iniquitatis nota laceretur,&bonæ pondus actionis vertunt in maculam criminis. Sæpe enim cùm vident ad Ecclesia districtè prauos corrigi, quasi queruntur iniustè nocentes affligi,& nitorem disciplinæ eius commutant appellatione nequitiæ. Vnde Heliu figuram arrogantium seruãs,beatum Iob quasi admonens ait: Non te ergo superet ira,vt aliquem opprimas.

Caput XXXIIII.

Arrogantes enim iræ motum deputant: quicquid à sanctis geritur censura disciplinæ. Et quia humanæ laudis appetitu benigni student semper apparere, nullos censent districtione seueritatis corrigendos. Vnde, & à bonis rectoribus sicut superius dictum est,opprimi æstimant, quos inuitos cernunt à vitiis coërceri. Auctore autem domino,quia in cunctis mundi partibus sancta Ecclesia culmine religionis excreuit, hancipsam temporalem potentiam qua quidem bene vtitur, obtrectando in vitium elationis inflectunt. Vnde Heliu subiungit dicens:

H *Quòd veneratio sanctis viris impensa non debeat illos in aliquam extollentiam eleuare.*

Nec multitudo locorum inclinet te.) Ac si eidẽ sanctæ Ecclesiæ humilitatem magis inter prospera conseruanti, arrogãtium voce dicatur: Quia vbique fidei reuerentia coleris, caue ne eiusdem reuerentiæ fastibus extollaris. Quosdam quippe conspiciunt qui sub religionis obtentu, vitio elationis intumescunt,& quod in quibusdam iure reprehendũt, hoc iniustè ad crimen omnium pertrahunt, nequaquam videlicet perpendentes quòd sint in ea qui & despicientes nouerint perfectè temporalia regere, & amantes æterna plenis desideriis expectare: & dispẽsationem potestatis acceptæ peragere,& humilitatis insitæ ministerium custodire,vt nec humilitatis causa curas suscepti regiminis negligant,nec rursum occasione regiminis in eis humilitas intumescat. Et si quidam fortasse intra ipsam sunt,qui non dei,sed suæ gloriæ sub religionis prætextu deseruiunt,studet tamẽ eos,aut,si valet,districtè corrigere,aut, si non valet,æquanimiter tolerare:&vel corrigendo illos quasi filios amplectitur, vel tolerando quasi ab hostibus exercetur. Scit nanque quòd per eorum superbiam laceretur vita iustorum,scit quòd in eius crimen extenditur quicquid talium prauitate peccatur, sed notam alieni criminis sustinere tanto minus metuit,quanto & caput suum talia tolerasse cognoscit. I De illo quippe scriptum est: Et cum iniquis deputatus est. *Marci. 15.* De illo rursum dicitur: Languores nostros ipse tulit,&dolores nostros ipse portauit. *Esaiæ 53.* Eant ergo arrogantes & æstimatione prauorum vitam mordeant innocentum. Scit enim electorum Ecclesia, & illorum facta,& horum verba tolerare,scit prauorum mentes tolerando conuertere. Qui etsi cõuerti nequiuerint:eorum tamen ignominiam æquanimiter suffert.Perpẽdit quippe quia ad duplex eius præmium proficit,quòd ex eorum meritis foris despicitur,quorum & intus vita laceratur. Notandum verò quòd non ait:Nec multitudo locorum extollat te:sed ait: Nec multitudo locorum inclinet te. Omnis enim qui temporaliter extollitur,eoipso quo extollitur inclinatur: quia cũ se exterius erigit,intuscadit.Heliu itaque casum cordis in elatione intuẽs, ait:Nec multitudo locorum inclinet te. Ac si voce arrogãtium sanctæ Ecclesiæ diceretur:Caue ne si vniuersitatis veneratione extolleris,ab interna intentione curueris. Sequitur:

Quòd arrogantes se solos sapientes & dignos honore æstimant, eos vero qui pro patribus in Ecclesia doctores positi sunt, illudunt & quasi idiotas æstimant.

Depone magnitudinem tuam absque tribulatione,& omnes robustos fortitudine.) Quos alios sanctæ Ecclesiæ robustos accipimus,nisi eos qui ad vincenda mundi huius desideria & cœptis sublimibus & consummatis profectibus conualescunt? Magnitudo itaque eius in robustorum suorum vita consistit,quia tunc gloriosior redditur cùm pro defensione veritatis ad mortem vsque ab electis illius constanti virtute certatur. K Arrogantes igitur viri subductis de hoc mũdo apostolis, subductis ad superna martyribus:quia fortasse doctiores valentioresque præpositos abunde deesse conspiciunt,quasi solos se remansisse intra Ecclesiam suspicantur. Vnde dum se prẽferũt, ei velut consulentes illudunt,dicentes: Depone magnitudinem tuam absque tribulatione,& omnes robustos fortitudine. Ac si apertis exprobationibus dicãt:Nequaquam te magnitudinem habere cõfidas,quia subductis prioribus patribus,iam nõ habes de quorum vita glorieris. Dicunt hæc profectò,nescientes quia omnipotens deus Ecclesiam suam digna sine administratione non deserit. Nam cum fortes ad præmium vocat, eorum vice debiles ad certamina roborat, cùm illos suscipiendo remunerat,istis laborum vires quas remuneret subministrat. De quibus eidem sanctæ Ecclesiæ dicitur: Pro patribus tuis nati sunt tibi filij , constitues eos principes super omnem terram. *Psalm. 44.* In virtute quippe antiquorum patrum, hi qui postmodum prælati sunt subrogantur: quia & cùm annosa arbusta succiduntur,in eorum robore tenera virgulta succrescunt. Sed arrogantes viri conualescere non credunt,quos infirmos aliquando nouerant, & permutatos venerari despiciunt,quos despicabiles fuisse meminerunt.

Caput XXXV.

Quia vero in ea iustiores paucos, iniquos autem numerosiores aspiciunt, sicut & in tritura frugum maior est multitudo palearum, etiam iustorum vitam ex iniquorum æstimatione contemnunt. L Vidẽt profectò quòd nonnulli rectores illius temporali potestate subnixi,eiusdem potestatis elatione pascuntur. Vident quòd religionis reuerentiam quam huic mundo patres moriendo seruauerunt,hi exultando in terrenis gaudiis metunt, & perpendunt quidem quia robusti sunt,sed non fortitudine. Nam dum temporali potestate fulciuntur,quasi quadam debilitate roborantur. Quanto enim exterius fortes sunt,tanto à cunctis fortitudinis viribus intus inanescunt. Et idcirco ab arrogantibus ei dicitur: Depone robustos fortitudine. Ac si apertè dicatur:Illi tibi veraciter robustè inhæserant,qui in te hoc quod docẽdo locuti sunt, viuendo tenuerunt: nunc verò hi qui tibi præsident, visione robusti sunt,nõ fortitudine,quia honorabiles quidem se ostentare non desinunt,sed tanto imbecilliores & contemptibiliores sunt,quanto honoris sui gloriam despici pro veritate pertimescunt. Quod arrogantes quidem de plærisque veraciter sentiunt, sed eo in elationis vitium corruunt, quo omnes quos præesse conspiciunt,tales arbitrantur. Neque enim debet plurimorum malum tendere in æstimationem cunctorum:quia etsi iniqui sunt quos cognoscentes diiudicant,nõnulli tamen sancti sunt quos ignorant. M Trituræ quippe tempus est,&adhuc grana sub paleis latẽt. Nullus ergo ex area fructus expectabitur,si hoc solum in eo esse creditur quod superficietenus videtur. Igitur quia quos cernunt,despiciunt:&in antiquorum patrum ordinibus hos quos norunt subrogari contemnunt,aptè subiungitur: Ne protrahas noctem,vt ascendãt populi pro eis.) Ac si apertè arrogantes dicant:Ignorantiæ tuæ obscuritate non agas, vt in loco fortium numerositatẽ subroges infirmorum. Populi quippe nomine designantur,qui quasi vulgari consuetudini dediti, in cunctis quæ appetunt,passim viuunt. Noctem verò protrahere,est vt pro robustis populi ascendant, si per negligentiam agitur,vt doctorum & fortium loca indocti ac debiles sortiantur. Populi pro robustis ascendunt:quãdo hi qui viuere iniquè didicerunt,pastorũ locum percipiunt. Quòd rectè quidem dici poterat,si humiliter diceretur. Arrogantes enim etiã cùm bona admonent,superstitionis suæ vitium exercent. Nam plus,sicut & superius dictum est,increpando ferire appetunt, quàm consolando refouere. Vnde mox subiungitur: Nec declines ad iniquitatem,hanc enim cœpisti sequi post miseriam.) Hoc profectò arrogantes Ecclesiæ miseriam vocãt,quòd despectam deo eius multitudinem suspicantur,& eo illam altiori elatione contemnunt,quo & despectam deo funditus suspicãtur. His igitur figurata expositione transcursis, iam nunc inferenda sunt quæ moraliter sentiuntur,vt figura Ecclesiæ cognita,quã expressam generaliter credimus:audiamus etiam quid ex verbis in singulis specialiter colligamus. Ait itaque:

Caput XXXVI.

A Non te ergo superet ira, vt aliquem opprimas.) Omnis per quem necesse est aliena vitia corrigi, semetipsum prius debet solerter intueri,ne dum aliorum culpas vlciscitur,ipse vlciscendi furore superetur. Plerunque enim mentem sub obtentu iustitiæ, iræ immanitas vastat, & dum quasi sequit zelo rectitudinis,rabiem explet furoris,iustéque se facere æstimat, quicquid ira nequiter dictat. Vnde & modum sæpe vlciscendi transgreditur: quia mensura iustitiæ non frenatur. Dignum quippe est,vt cum aliena corrigimus,prius nostra metiamur,vt prius mens à sua accensione deferueat,prius intra semetipsam zeli sui impetum tranquilla æquitate componat,ne si ad animaduertenda vitia abrupto furore trahimur,peccatum corrigendo peccemus,& qui culpam diiudicando insequimur, immoderatè feriendo sequiamus. *Quid seruãdum in correptione vitiorum.* Non autem iam correctio delinquentis,sed magis oppresio sequitur, si in vltione ira vltra quàm culpa meretur,extenditur. In correptione quippe vitiorum subesse menti debet iracundia,non præesse:vt executionẽ iustitiæ non dominando præueniat,sed famulãdo subsequatur, & notum iudicium possessa impleat,non posidens præcurrat. Bene itaque dicitur:Non te ergo superet ira,vt aliquem opprimas: quia videlicet si is qui corrigere nititur,ira superatur,opprimit antequam corrigat. Nam dum plusquam debet, accẽditur: sub iustæ vltionis obtentu,ad immanitatem crudelitatis effrenatur. Quod plærunque idcirco euenit: quia corda rectorum B minus amori sunt solius creatoris intenta. Nam dum multa in hac vita appetũt,innumeris cogitationibus dispergũtur: & cùm subito subditorum culpas reperiunt,dignè cum deo eas iudicare nequeunt,quia corda sua in curis trãsitoriis sparsa,ad discretionis culmen colligere repentè non possunt. Commoti ergo tanto minus ad vlciscenda peccata libram æquitatis inueniunt, quanto eam tranquillitatis suæ tempore non requirunt. Vnde cum Heliu diceret: Non te superet ira, vt aliquem opprimas: quatenus easdem causas iniustitiæ,& iræ superãtis exprimeret, ilico adiunxit:Nec multitudo locorum inclinet te. *Locus mentis.* In tot quippe locis inclinamur,in quot superuacuis curis extẽdimur. Nam sicut locus est corporis spatium corporale:ita locus est mentis vnaquæque intentio cogitationis. Quæ dum huc illucque impellitur,si delectatione aliqua cogitationis suæ libenter occupatur,velut in quodam loco ponitur vt requiescat. Nam quotiẽs victi tædio à cogitatione in cogitationem ducimur: quasi fessa mente de loco ad locum migramus. *Causa instabilitatis mẽtis.* Tot itaque loca culmen mentis inclinant, quot subortæ cogitationes vnitatem bonæ intentionis dissipant. Recta etenim mens staret, si vni cui debuerat cogitationi semper inhæreret. Recta mens staret,si non se innumeris motibus fluxa mutabilitate prosterneret. Sed dũ nunc ista pertractat,nũc ad alia labitur,quasi per locorum multitudinem,à statu suæ rectitudinis inclinatur,& dum per plura se tendit,ab vna cui adhærere debuit,intentione se deiicit. C *Origo mutabilitatis.* Qui tamen mutabilitatis vsus ex primæ præuaricationis vitio, iam quasi in naturam venit. *Cur anima remoueatur à re cui intendit.* Nam cùm stare animus in semetipso nititur, à semetipso aliquo modo etiam nesciendo deriuatur. Humana nanque anima ab vnaquaque re cui intenditur, fastidio impellente remouetur. Sed dum inhianter cogitanda appetit,& repentè cogitata fastidit,docet quod aliunde pendet,quę quolibet posita non requiescit. Ad illum quippe suspensa est à quo formata. Et quia ad deum solum appetendum facta est,omne autem quod infra appetit minus est, iure ei non sufficit, quod deus non est. Hinc est quod huc illúcque spargitur, & ab vnaquaque re,vt diximus,fastidio impellente remouetur. Delectationis videlicet auida,quærit quo pauset: vnum vero quem sufficienter habere poterat,amisit. Vnde nunc per multa ducitur:vt quia qualitate rerum nõ potest,saltem varietate satietur.

Caput XXXVII.

Cautela sanctorum virorum.

Sancti autem viri quia cauta se obseruatione custodiunt, ne ab intentione sua mutabiliter dissoluantur,&quia idem esse appetunt, ad cogitationem qua deum diligunt, se solerter astringunt. In contemplatione nanque creatoris hoc accepturi sunt,vt vna semper mentis stabilitate perfruantur,nulla eos tunc mutabilitas dissipat: quia scilicet eorum cogitatio sibimetipsi semper indissimilis perseuerat. Hoc ergo cum labore nunc conantes imitantur, quod pòst in munere gaudentes accipiunt. Cui se propheta immutabilitati virtute amoris astrinxerat,cùm dicebat:Vnam petij à domino, hãc requiram, D vt inhabitem in domo domini. *Psalm. 26.* Hinc Paulus vnitati intentione adhærerat,dicens: Vnum autem quæ retro sunt oblitus, ad ea *Philip. 3.* quæ antè sunt extentus,sequor ad palmam supernæ vocationis Christi. Nam si quid in eorum corde humanitus diffluit, mox hoc discussio seuera restringit, & cùm quasi pueriliter cogitatio labitur, iuuenili mox coercitione refrenatur. Vnde fit vt sparsam mentem continuo colligant,& in vna quantum præualent cogitatione componant. Quia igitur status mentis cogitationum mutabilitate curuatur,rectè ab Heliu dicitur: Nec multitudo locorum inclinet te. Sed sæpe dum viri iusti animus in ipsa intentionis suæ arce consistit,dum ab omni mutabilitatis se sparsione colligit,dum quicquid in se superfluè oboritur, premit,ipsa suæ rectitudinis gloria tangitur,& in tumore propriæ præsumptionis eleuatur. *Qui magna agit, scit magna esse quæ agit.* Qui enim magna agit,quanuis de se humilia sentiat,scit tamen magna esse quæ agit. Nam si magna esse nescit,ea proculdubio minimè custodit. Quę dum custodire negligit,aut in eis minus proficit, aut ea funditus amittit. *Ex ipsa scientia elationis aditus panditur.* Dum ergo bona nostra opera scire necesse est vt custodiamus,ex ipsa eorum scientia elationis aditus panditur,& ad operantis cor culpæ manus admittitur,qua vastante rapiantur. Mira autem dispẽsatione agitur,vt conditor noster subleuatum prosperis animum subita concuti tentatione permittat: quatenus semetipsum in infirmitate verius videat,& ab eo quem de virtutibus sumpserat,iam seipso melior elationis fastu descendat. Vnde & bene nunc subditur: Depone magnitudinem tuam E absque tribulatione,& omnes robustos fortitudine.) Robusti quippe sunt motus cordis,cùm nulla nisi quæ virtutis sunt,sentiunt. Sed magnitudinem & robustos motus deponimus, quando pulsante vitio cogimur pensare quid sumus. Robustos motus deponimus,quando iam non de virtute attollimur, sed in culpa consentiendo, obrui de ipsa quam patimur infirmitate formidamus. Multum nanque de se animus confidit, quando sibi ad votum vires suppetere conspicit. Iam sibi fiduciam sanctitatis arrogat,iam se idoneum etiam ad cuncta virtutum culmina quæ sola cogitatione conceperit, putat. Sed cùm hunc tentatio subito oborta transuerberat eas quæ natæ de virtutibus fuerant,elatas cogitationes funditus turbat. Quasi securam quippe vrbem inopinatus hostis ingreditur: & repentino gladio superborum ciuium colla feriuntur. Nihil ergo tunc nisi continuus luctus agitur,dum capta vrbs animi:à magnatorum suorum gloria cæde interueniente vacuatur. Vnde nũc dicitur: Depone magnitudinem tuam absque tribulatione, & omnes robustos fortitudine. Ac si apertè diceret: Omne quod intrinsecus de bona actione intumueras, reprime, & cordis motus quos ex recto opere robustos habueras depone:quia iam in ipsa aduersitatis tentatione consideras, quàm frustra prius de te magna elatus æstimabas. Quæ videlicet magnitudo idcirco abs F que tribulatione deponẽda dicitur:quia nimirum cùm per tentationem humilitas proficit, prospera est ipsa aduersitas quæ mentem ab elatione custodit.

Caput XXXVIII.

Sed tamen sine magna tribulatione non agitur, cùm tranquilla mẽs irruente tentatione quasi repentino hoste turbatur. *Prospera aduersitas.* Ipsa nanque tentationis aduersitas dum se menti inserit,quasdam in illa tenebras gignit, eámque obscuritate suæ amaritudinis turbat, quæ apud se dudum virtutum dulcedine irradiante claruerat. Vnde & aptè subiungitur: Ne protrahas noctem,vt ascẽdant populi pro eis.) Nox quippe protrahitur, cùm suborta de tentatione tristitia consolatione concita non finitur. Nox protrahitur:quia mœror animi confusis cogitationibus elongatur. Nam dum mens posita in tentatione considerat quòd à virtutis suæ pristina solidate repellitur, superductis mœroribus quasi quibusdam tenebris cæcatur, atque ab omni luce gaudij eius oculus clauditur,dum sollicita trepidat, ne hoc quod esse dudum cœperat, funditus amittat. Vnde & bene dicitur quòd in hac nocte pro robustis populi ascendunt:quia videlicet in hoc mœrore tentationis pro robustis motibus indignæ cogitationes & multiplices in corde prosiliunt. Nam dum se in perturbatione conspicit iam penè amisisse quod fuerat, fluctus in se innumeros tumultúsque coaceruat,modo tranquillitatẽ suam quia perdidit,dolet:modo ne vsque ad praua opera

Universidad de Deusto
Biblioteca

G corruat,pertimescit:modo in quo culmine steterat, meminit: modo in quo vitiorum profundo per delectationem iaceat,attendit:modo ad resumendas vires se reparat,modo se eas posse resumere quasi victus iam fractusque desperat. Cùm ergo ad supradictam mentem tam multiplices cogitationes prodeunt, hinc quasi in nocte populi consurgentes premunt.Quos nimirum populos nō per se,sed per diuinę protectionis auxiliū Propheta subigere se posse præsumpserat,cùm dicebat: Protector meus,& in ipso sperabo,subiiciés populos sub me.Sáctis quippe mentibus populi subiguntur,cùm ab eis per districtæ seueritatis præsentiam,cogitationes stultæ disiliunt,vt non per abrupta phantasmatum rapiant,sed rationi subditæ,à corde humiliter conquiescant.Quia ergo positus in tentatione animus qui de se in prosperis maiora præsumebat,tumultus spei desperatio nisque tolerat,rectè nunc dicitur:Ne protrahas noctem, vt ascendant populi pro eis.Ac si apertè diceretur:In tentatione deprehensus citius tenebras mœroris incide, ne qui in tranquillitate de te alta senseras,in perturbatione quoque deterius cogitationum te caligine confundas. Quòd rectè Heliu diceret,si tamen cui diceret,sciret. Nam hæc beato Iob tanto minus cōgruunt,quanto ab illo omnia altius sciuntur.Quia verò,vt sæpe diximus, arrogantes dum præsumunt docere quos non debent,vsque ad contumeliosa increpationum verba dilabuntur, subditur:

Psal.143. Quomodo sanctis mētibus populi subiuguntur.

H *Quòd iniquitatem post miseriam sequitur, qui post correptionem vitium incurrit impatientiæ,& de modo corrigendi arrogantium.*

Quid iniquitatem sequi post miseriam.

Caue ne declines ad iniquitatem,hanc enim cœpisti sequi post miseriam.) Iniquitatem post miseriam sequitur, qui post mala quæ pro correctione sustinet,ferueti corde impatientiæ se facibus inflammat.Quod beatum Iob perpetrasse Heliu credidit,qui eum inter flagella positum,liberis effari vocibus audiuit,videlicet nescienscquia omne quod dixit, non hoc de iniquitate impatientiæ,sed de virtute veritatis protulit:quia ab interni iudicis sententia nec cùm se iustificaret,errauit.

Caput XXXIX.

Quæstio.

SEd considerandum valde est quomodo cùm diceret,ne declines ad iniquitatem, de eadem iniquitate protinus subdidit: Hanc enim cœpisti sequi post miseriam. Quid est hoc,quod dum ad eam declinare vetat,de ea protinus quasi ad quam declinatum iam fuerit,damnat:nisi quod arrogantes viri plus videri iudices quàm consolatores volunt ? Vnde & nonnunquam ea districtis sententiis feriunt, quæ nata in corde suspicantur,& priusquam certa sit culpa delinquentium, profertur inuectio districta verborum,& antè per sententiam percutitur,quàm prodeat quod feriatur.Quanuis & iusti viri plærunque prauis & occultis cogitationibus arguendo obuiant, sed cum per easdem cogitationes aliqua quæ præeunt opera demonstrant,plærunque ab auditorum suorum cordibus ea vitia quę necdum prolata sunt,manu correctioniseradicant,sed iam illa subsequi conspiciunt ex aliis quæ præcedunt. Sicut enim corporales medici quasdam ægritudines iam venisse inueniūt, quasdam vero ne veniant medentur : ita doctores sancti aliquando inuenta vulnera saluti restituunt, aliquando verò agūt in mentibus ne vulnerentur. In quibus hoc solerter intuendum est:quia sicut certa plęrunque cum asperitate redarguunt, ita incertis viriis & cum tranquillitate contradicunt: certa ferientes increpant,incerta præmunientes deuitant. Quam quia arrogantes viri discretionis regulam nesciunt, sententiarum suarum iaculis sicut nota,sic incognita:sicut certa, sic etiam incerta configunt.Vnde nunc ab Heliu dicitur : Caue ne declines ad iniquitatem, hanc enim cœpisti sequi post miseriam. Quia vero ea quæ subnexa sunt, longiori allegatione protrahuntur,istum libellum hoc fine constringimus,ne immoderatius extendamus.

Responsio contra arrogantes.

Contra arrogantes.

Libri vigesimisexti Moralium sancti Gregorij finis.

LIBER MORALIUM sancti Gregorij papæ vigesimusseptimus in expositionem libri beati Iob, Caput I.

K

QVISQVIS de magnis dictis arrogantium sumere scientiam nititur,prouidere solerter debet,ne hoc quòd eorum scientia altum tumet, imitetur:nē cum virtutum flore,morum vitia colligat, & in eo quòd loquendi notitiam assequitur,viuendi se imperitia transigat.Hos nanque cùm fortia dicere audimus,sed tamen de dictis fortibus tumere conspicimus,quasi doctrinæ hortum ingressi,de spinis rosas attingimus. Discreta ergo nobis sollicitudine opus est,& carpere quod redolet,& cauere quod pungit : ne si fortasse improuidè dictorum flos legitur,incautè legentis manus morum spina laceretur.Heliu itaque doctus & arrogans, profert aliquando quod redoleat,aliquando quod pungat. Sic igitur sumendum est de eius doctrina quod fragrat:vt tamen sollicitè cauendum sit de elatione quodvulnerat.Qui multa quidem superius moraliter intulit,sed in verbis sequentibus ad sola se prophetiæ arcana sustulit. Ima enim moralitas deserit, & ad prophetiæ summa conscendit.

L

Quòd multi prophetiæ spiritum accipiunt,sed tamen ad sanctitatis meritum non attingunt.

Nec mirandum quòd vir arrogans impleri prophetico spiritu potuit,cùm Saul etiam in numero prophetarum fuit. Sed hoc de Saule cur dicimus,cùm ex visione angeli accepisse verba rationabilia & asinam nouerimus:Sed sicut irrationale animal rationis verba edidit , nec tamen ad permutationem naturæ rationalis accesit , ita sæpe quilibet indignus sancta verba per prophetiæ spiritum accipit : sed tamen ad promerendam sanctitatis gloriam non pertingit,vt & supra se loquendo emineat,& infra se viuendo torpescat. Vnde nunc Heliu redemptoris nostri aduentum humilem nō humilis conspicit,& eum prophetando prædicat,quem elatis moribus impugnat,dicens: Ecce deus excelsus in fortitudine sua , & nullus ei similis in legislatoribus.) Ac si apertè dicat.Qui humilis videbitur in infirmitate, excelsus manet in fortitudine, Paulo hoc etiam attestante,qui ait: Quia & si crucifixus est ex infirmitate , sed viuit ex virtute dei.De quo rectè subiungitur:Nullus ei similis in legislatoribus. Legislator Moyses , legislator Iosue , legislatores etiam prophetæ:legislatores cunctos dicere possumus,quos ex lege admonuisse recta populum scimus.Sed huic mediatori in legislatoribus similis nullus est:quia isti gratuito vocati ex peccatis ad innocentiā redeunt,& ab his quæ intra semetipsos experti sunt,prædicando alios reducunt. Redemptor autem noster homo sine peccato est,filius sine adoptione:nec perpetrauit vnquam quod redarguit,& sic mundo ex humanitate loquitur,vt tamen eidem mundo ante secula ex diuinitate dominetur.Hunc mediatorem dei & hominum quidam legislatoribus similem fuisse crediderunt. Nam requirenti quem dicunt homines esse filium hominis , respondérunt discipuli dicentes: Alij Ioannem Baptistam,alij Heliam,alij Hieremiam,aut vnum ex prophetis. Sed nimirum Petrus quàm excelsus in fortitudine esset,apparuit,cùm eum veraciter intuens,à legislatorum æqualitate discreuit,dicens: Tu es Christus filius dei viui. Vnde rectè de illo sponsa in Canticis canticorum dicit: In lectulo meo per noctes quæsiui quem diligit anima mea,quęsiui illum, & non inueni. Et paulopost · Inuenerunt me vigiles qui custodiunt ciuitatem. De quibus rursum dicit: Vulnerauerunt me, tulerunt pallium meum. Quos iterum percunctatur , dicens: Nunquem diligit anima mea vidistis ? Paulum cùm pertransissem eos,inueni quem diligit anima mea. Dilectus nanque per noctes in lectulo quæritur : quia intra secreta cordis cubilia in tribulatione spiritus desideratur.Quem tamen quærens sponsa nō inuenit:quia electa quæque anima iam quidem amoris eius facibus

1.Reg.10. Num.24.

2.Corin.13.

M

Matth.16.

Cantic.3.

A facibus flagrat,sed adhuc quæsiti negatur species,vt amātis desiderium crescat,& quasi in siti aqua subtrahitur,vt eiusdem sitis æstus augeatur,& quo hanc diutius sitiens desiderat,eo quādoque cùm inuenerit,auidius sumat.Sed hāc quærentem vigiles inueniunt, eámque vulnerant,& eius pallium tollunt : quia vnamquamque animam redemptoris sui iam speciem requirētem,cùm solliciti doctores inueniunt , hanc per prædicationis verbum cœlestis amoris spiculis vulnerant,& si quod ei adhuc de vetusta conuersatione tegmen inest,subtrahunt,vt quo exuta ab huius mundi onere redditur,eo is qui quæritur, ab illa citius inueniatur . Bene autem subditur:Paululum cùm pertransissem eos , inueni quem diligit anima mea : quia visionis eius mens auida,nisi prophetarum æstimationem,nisi patriarcharū celsitudinem, nisi cunctorum hominum mensuram transcenderet,eum qui est super homines non inueniret.Transire ergo est vigiles,etiam eos quos miratur anima , in eius comparatione postponere.Et tūc is qui quærebatur,cernitur,si homo quidem,sed tamen extra mensuras hominum ctedatur . Vnde bene nunc dicitur:Nullus ei similis in legislatoribus.Sed is videlicet per infirmitatem carnis,nostris obturibus apparens, dum alios reprobat, alios vocat:mira iudicia exhibuit : quæ à nobis & cogitari possint,& comprehendi non possint . Ait nanque: In iudicium ego in hunc mundum veni,vt qui non vident, videant:& qui vident,cæci fiant.Et rursum: Confiteor tibi domine pater cœli & terræ:quia absondisti hæc à sapiētibus & prudentibus,& reuelasti ea paruulis.In quibus nimirum iudiciis Iudæa repellitur,gētilitas aggregatur.Quod videlicet factum mirari possumus,sed perscrutari nullatenus valemus.Vnde & bene nunc ab Heliu subditur:Quis poterit scrutari vias eius, aut quis audet ei dicere,operatus es iniquitatem? Ac si dicat : cuius perscrutari actio non potest,quo pacto reprehēdi potest? Nemo enim bene iudicat quod ignorat.Tanto ergo debemus sub eius iudiciis silendo quiescere,quanto & rationem iudiciorum illius nos cernimus non videre.Vnde & bene subditur:

Iudicia dei incōprehensibilia sunt.

Psal.17. Psalm.35. Eccle.11.

Quòd nostræ scientiæ mensuram Christi opera excedant.

Caput II.

Exemplum

MEmento quòd ignoras opus eius de quo cecinerunt viri.In scriptura sacta aliquando viri angeli,aliquādo autem perfectæ vitæ homines memorantur . Nam quia aliquando vir angelus dicitur:Daniel propheta testatur, dicēs: Ecce vir Gabriel:Rursum quia virorum nomine perfectæ vitę homines exprimuntur,in prouerbiis sapientia loquitur dicens: O viri,ad vos clamito.De domino igitur viri canunt, cùm eius nobis potentiam,vel superni spiritus , vel perfecti quique doctores innotescunt.Sed tamen opus eius ignoratur:quia nimirum iudicia illius ipsi etiam qui hunc prædicant , impenetrata venerantur.Et sciunt ergo quem prædicant,& tamen eius operā ignorāt: quia cognoscunt per gratiam eum à quo facti sunt, sed eius iudicia comprehendere nequeunt , quæ ab illo etiam super ipsos fiunt . Quod enim omnipotens deus perspicuè in sua actione non cernitur,Psalmista testatur,dicens: Qui posuit tenebras latibulum suum.Et rursum : Iudicia tua abyssus multa.Atque iterum: Abyssus sicut pallium amictus eius.Vnde bene etiam per Salomonem dicitur:Sicut ignoras quæ sit via spiritus, & qua ratione compingantur ossa in ventre prægnantis, sic nescis opera dei,qui fabricator est omnium.Vt enim vnum è multis loquar,duo ad hāc lucem paruuli veniunt, sed vni datur vt ad redemptionem per baptisma redeat , alter antè subtrahitur,quàm hunc regenerans vnda perfundat. Et sæpe fidelium filius sine fide rapitur , sæpe infidelium concesso fidei sacramento renouatur.Sed fortasse aliquis dicat,quòd hunc deus acturum prauè etiam post baptisma nouerat,& idcirco eum ad baptismatis gratiam nō perducat. Quod si ita est,peccata quorundam proculdubiò priusquam sint perpetrata,puniuntur.Et quis ista rectè sentiens dixerit:quia omnipotens deus qui alios à perpetratis facinoribus liberat,hæc in aliis etiam non perpetrata condemnat?Occulta itaque sunt eius iudicia,& quāta obscuritate nequeunt conspici,tanta debent humilitate venerari. Dicat ergo:Memento quòd ignoras opus eius, de quo cecinerūt viri. Ac si apertè diceret: De quo fortes quique locuti sunt, eius opera tuæ mentis oculis absconduntur:quia mēsuram tuæ notitię eoipso quo humanitate circūscriberis,trāscēdit.Sequitur:

Daniel.6.

Prouer.8.

Responsio querundā.

Confutatio.

Quòd deum quidem esse scimus,quod maius est,& eius iudicia ignoramus,quod minus est.

Omnes homines vident eum,& vnusquisque intuetur procul,)Omnis homo eoipso quo rationalis est cōditus, debet ex ratione colligere eum qui se condidit deum esse. Quem nimirum iam videre,est dominationem illius ratiocinando conspicere.Cùm verò dictum sit:Omnes homines vident eum,rectè subiungitur:Vnusquisque intuetur procul.Procul quippe eum intueri,est non iam illum per speciem cernere,sed adhuc ex sola operum suorum admiratione pensare : Procul illum hīc etiā electi conspiciunt : quia necdum claritatem illius per acumen intimæ visionis apprehendunt.Cui etsi iam per amorem iuxtà sunt,adhuc tamen ab illo terrenæ inhabitationis pondere disiunguntur:& quanuis & bene viuendo inhæreant , à contemplationis eius specie longè se esse suspirant.Quem nimirum reprobi etiam cùm ad iudicium venientem viderint , procul intuentur: quia non eum in diuinitatis forma , sed in sola qua & comprehēdi potuit humanitate conspiciunt:quia videlicet eorum oculos reducta tunc ad memoriam sua male gesta reuerberant,& dum eius humanitatem vident,cuius diuinitatis claritatem non vident, miro modo ab eius visione quem conspiciunt,longè fiunt.

B

C

D

Caput III.

SEd cùm dicitur:Memento quòd ignores opus eius ac deinde subiungitur:Omnes homines vidēt eum:quem sicut diximus,videre,est transcendentem omnia eius essentiam ex ratione colligere,valde mirādum est quòd & ipsum cernimus, & eius opus ignoramus. Dubij quippe de eius essentia non sumus,& tamen in eius iudiciis incerti remanemus. Pater nobis quod summum est, absconditur quod minimum.Minus quippe sunt eius opera quàm ipse , & agentem cernimus , sed in actione caligamus:quia videlicet cur quid fiat incertum est:sed quis sit qui hæc incerta faciat,incertum nō est.Dicat ergo:Memento quòd ignotes opus eius de quo ceciderunt viri, omnes homines vident eum : vnusquisque intuetur procul , quia eum cuius iudicia minimè comprehendimus , esse per rationem videmus:quem tanto adhuc procul cernimus,quanto ab eius fortitudine nubilo infirmitatis nostræ separamur. Sequitur:

E

Quòd infirmum Christi secundum carnem fortius est hominibus:nec in hac humana natura aliquis est,vel in patribus,vel prophetis possit æquari.

Ecce deus magnus vincens scientiam nostram.) Superius dixerat:Ecce deus excelsus,nūc iterum dicit: Ecce deus magnus. Quid est quod de deo loquens, ecce dicit,& ecce repetit , nisi quòd ecce dicimus de ea re quam in præsenti monstramus? & quia deus vbique præsens est , cùm de illo ecce dicitur : etiam non videntibus adesse memoratur . Bene autem eum vincere scientiam nostram narrat , quem videri ab omnibus dixerat: quia & sic ex ratione conspicitur , vt magnitudo tamen illius nulla nostri sensus subtilitate penetretur . Quicquid nanque de claritate eius magnitudinis scimus, infra ipsum est:& tanto ab eius scientia longè repellimur , quanto eius potentiam nos comprehendisse suspicamur. Nam quanuis in altum mens nostra rapiatur, eius tamen magnitudinis immensitate trāscenditur.Cuius tunc aliquid quasi ex parte cognoscimus,quando eū nos dignè cognoscere non posse sentimus.Sequitur:Numerus annorum eius inęstimabilis.)Dicere vtcunque ęternitatem voluit,& ipsam æternitatis longitudinem annos vocauit.Cùm enim breuitatem temporis dilatare volumus,momentā per horas,horas per dies,dies per menses,mēses autem per annos extendimus. Quia ergo peramplum quiddam dicere voluit , sed quid diceret,latius non inuenit : ideo annos sine æstimatione numeri multiplicauit, dicens : Numerus annorum eius inæstimabilis,vt dum ea quæ apud se sunt prolixa multiplicat , æternitatis lōgitudinem se metiri non posse Infirmitas humana cognoscat.Tēde itaque oculum in ætemitatem, vt videas deum, vel quando est à principio, vel quousque,& nusquam finis superior, quia esse non incipit : nusquam finis inferior , quia esse non definit . Intra ipsum omnia coangustantur , ipse verò circa omnia sine spatio extenditur , sine loco dilatatur.

F

Ecce

Universidad de Deusto Biblioteca

G Ecce cuncta quæ facta sunt, eaipsa circunscriptione qua creata sunt, superiori & inferiori fine cinguntur. Lege enim sua qua antè esse incipiunt, festinant non esse. Sed quædam mirabiliter acceperunt, vt quãuis ea finis superior inchoat, finis tamen inferior non constringat, & licet esse incipiãt, esse in perpetuum non desistant. Horum verò æternitas idcirco summæ est æternitatis dissimilis: quia æterna esse cœperunt. Cùm ad extrema prospicimus, horum finem qui omnino deest, non comprehendimus: eorum tamen initia cernimus, cùm mentem retro reuocamus, & dum in eis infra supráque animum ducimus, non capimus omnino quousque sunt, sed videmus ex quo. Deus autẽ quia quasi quiddam in eo per æternitatem longum est, quod nec initio oritur, nec fine terminatur, nec ex quo in semetipso recipit, nec quousque, dicatur ergo: Numerus annorum eius inæstimabilis. Per hoc ergo quòd annorum illius numerus dicitur, diutinum eius ostenditur. Per hoc vero quòd inæstimabilis memoratur, hocipsum esse infinitum, & incomprehensibile demonstratur. Sed quia humanis mẽtibus innotescat, agnouimus: dum omnes homines vident eum, & quia eius magnitudinem admirantes cernimus, dum annorum eius numerus inæstimabilis habetur: restat iam vt etiam quid agat, audiamus. Sequitur:

Quòd ablatis prophetis, & veteris testamenti authoribus Ecclesiastica doctrina multipliciter exponens quod illi sub breuitate locuti sunt, quasi ex guttis gurgites fecit.

H Caput IIII.

QVi aufert stellas pluuiæ, & effundit imbres ad instar gurgitum.) Duo in hac vita sunt genera iustorum. Vnum videlicet bene viuentium, sed nulla docentium: aliud verò rectè viuentium, & eadem recta docẽtium: sicut & in cœli facie aliæ stellæ prodeũt quas nullæ pluuiæ subsequuntur, aliæ prodeunt quæ arentem terram magnis imbribus infundunt. Igitur quotiens in sancta Ecclesia rectè quidam viuunt, sed tamen prædicare eandem rectitudinem nesciunt, stellæ quidem sunt, sed in siccitate aëris natæ, quia per exemplum bene viuendi lucere cæteris possunt, sed per prædicationis verbum pluere nequeunt. Cùm verò in ea quidam & rectè viuunt, & aliis eandem rectitudinem verbis prædicationis influunt, quasi ad proferendas pluuias in cœlum stellæ producuntur, quæ sic vitæ suæ meritis luceant, vt etiam sermone prædicationis pluant. An non in hoc cœlo astrum pluuiæ Moyses extitit, qui cùm de supernis emicuit, corda peccantium quasi arentem inferius terram sanctę exhortationis pluuia ad vbertatem germinis infudit? An non Esaias astrum pluuiæ ostẽsus est, qui in eo quòd lucem veritatis præuidens tenuit, siccitatem infidelium prophetando annuncians rigauit? An non Hieremias & prophetæ cæteri velut in cœlo positi astra pluuiæ fuerunt, qui in prædicationis culmine erecti, dum prauitatem peccantium liberè increpare ausi sunt, quasi verborum guttis obcęcationis
I humanæ puluerem rigando presserunt? Quorum videlicet animas ab hac corruptibili carne susceptas: quia ex præsenti vita superna iudicia auferunt, quasi à cœli facie stellæ pluuię subtrahuntur, & ad occultum astra redeunt, dum peractis suis cursibus sanctorum animæ in thesauris dispositionis intimæ recondũtur. Sed quia terra aresceret, si subductis stellis pluuiæ superna funditus fluenta cessarent, rectè dicitur: Qui aufert stellas pluuiæ, & effundit imbres ad instar gurgitum. Nam cùm prophetas abstulit, eorum vice dominus Apostolos misit, qui in similitudinem gurgitum pluerẽt, postquàm subductis antiquis patribus exteriora legis prædicamenta tacuissent. Stellas ergo pluuię abscondit, & ad instar gurgitum imbres fudit: quia dum prædicatores legis ad secreta & intima retulit, per dicta sequẽtium vberior vis prædicationis emanauit.

Caput V.

Hiere. 3. POssunt quoq; per stellas pluuiæ, sancti Apostoli designari, de quibus Iudææ reprobatæ per Hieremiam dicitur: Prohibitæ sunt stellæ pluuiarum, & serotinus imber non fuit. Stellas ergo pluuiæ dominus abstraxit, atque ad instar gurgitum imbres fudit, quia cùm de Iudæa prędicantes Apostolos abstulit, doctrina nouæ gratiæ mundum rigauit. Quod vtrunque factũ in Ecclesia potest non inconuenienter intelligi: quia cùm solutis corporibus ad secretos supernorum sinus Apostolorum animas retulit, quasi à cœli facie stellas pluuiæ abscõdit. K
Sed ablatis stellis pluuiæ, in morem gurgitum imbres dedit: quia etiam reductis ad superna Apostolis, per expositorum sequentium linguas, diuinæ fluenta scientiæ diu abscondita largiori effusione patescit. Nã quod illi sub breuitate locuti sunt, hoc exponendo isti multipliciter auxerunt. Vnde & non immerito ipsa expositorum prædicatio gurgitibus comparatur: quia dum multorum præcedentium dicta colligunt, ipsi in eo quod astruunt, profundius dilatantur. Nam dum testimonia testimoniis iungunt, quasi ex guttis gurgites faciunt. Quorum verbis dum quotidie gentilitas docetur: quia peccatorum mẽs cœlestem scientiam accipit, quasi stans in terra aqua gurgites ostendit. Sed nequaquam se eisdem Apostolis expositores in scientia præferant, cùm exponendo latius loquuntur. Meminisse quippe incessanter debent, per quos eiusdem scientiæ inuentiones acceperunt. Vnde & aptè subiungitur: Qui de nubibus fluunt.) Hi quippe de nubibus gurgites fluunt: quia si ex sanctis Apostolis vis intelligentiæ non inciperet, nequaquam per doctorum ora largior manaret. In scriptura enim sacra aliquãdo per nubes mobiles quique homines, aliquando prophetæ, aliquando autem Apostoli designantur. *Eccle. 11.* Per nubes quippe mobilitas humanæ mentis exprimitur, sicut Salomon ait: Qui ventum obseruat, non seminat: & qui considerat nubes, nunquam metit. Ventum proculdubio immundum spiritum, nubes vero subiectos ei homines appellat, quos totiens huc illúcque impellit & reuocat, quotiens tentationes eius in eorum cordibus L suggestionum flatibus alternat. Qui igitur ventum obseruat, non seminat: quia qui tentationes venturas metuit, cor ad bona opera non proponit. Et qui cõsiderat nubes, non metit: quia is qui ante humanæ mutabilitatis terrorem trepidat, mercedis æternæ retributione se priuat. Per nubes prophetæ figurantur, *Psal. 17.* sicut per Psalmistam dicitur: Tenebrosa aqua in nubibus aëris, id est, occulta scientia in prophetis.

Caput VI.

PEr nubes quoque Apostoli designantur: sicut per Esaiam *Esaie 5.* dicitur: Mandabo nubibus, ne pluant super eam imbrem. Ipsi igitur stellæ: quia vitæ meritis lucent, ipsi nubes, quia arentem nostri pectoris terram cœlestis intelligentiæ fluentis rigant. Si enim nubes non essent, nequaquam eos intuens propheta dixisset: *Esaie 60.* Qui sunt isti qui vt nubes volant? Imbrium itaque gurgites de nubibus fluunt: quia profundæ prædicationes sequentium, intelligentiæ originem à sanctis Apostolis acceperunt. De quibus adhuc nubibus aptè subiungitur: Quæ prętexunt cuncta desuper.) Nubes cùm desuper aërem prætexũt, si in cœlum oculos attollimus, non cœlum, sed ipsas intuemur, nec visus noster æthereas plagas penetrat: quia ei illas ipsa sua infirmitas occultat, & cùm de cœlo sol rutilat, prius interfuso aëre pascitur, vt post in cœlo Solis radios contempletur. Quia ergo carnales homines sumus, cùm superna appetere nitimur, M quasi in cœlum oculos leuamus, & velut in cœlum aciem intendimus: quia pressi vsu rerum corporalium, docere spiritalia conamur. Sed quia transire intellectus noster ad diuina non sinitur, nisi prius per sanctorum præcedentium exempla formetur, quasi iam cœlũ noster oculus suspicit, sed nubes videt: quia comprehendere ea quæ dei sunt, appetit, sed vix mirari ea quæ hominibus collata sunt, potest. Vnde & aliâs dicitur: Illuminãs *Psal. 75.* tu mirabiliter à montibus æternis. Qui enim Orientem Solem contemplari non valet, irradiatos montes aspicit: & quia sol ortus sit, deprehendit. Ex æternis ergo montibus nos deus illuminat: quia per admiratam vitam patrum pręcedentium, radio nos suæ claritatis illustrat. Ecce in studio deuotionis dominicę & charitatis accendimur, sed in hac deuotione atque charitate melius harum nubium contemplatione formamur. Quid enim deuotius Petro? *Matth. 14.* quid charius Ioanne? *Ioan. 13.* Ille per deuotionem fluida maris dorsa calcare non timuit, iste per amorem in ipso authoris nostri pectore requieuit, & qui ad corporalis cœnæ refectionem venerat, spiritale pabulum de sinu redemptoris sumpsit.

Caput VII.

SEd quia signari per nubes etiam prophetas diximus, necesse est, vt adhuc ad medium superiorum patrum exempla deducamus. *Exemplis patrum informamur.* Ecce cùm præceptis cœlestibus subdi per

A per obediẽtiam cupimus, consideratis antiquorum patrum vestigiis iuuamur. *Gene. 12.* Quid enim Abraham obediẽtius, qui ad vnam vocem dominicam cognatos ac patriam deserit: & pro adipiscẽda æterna hæreditate ipsum ferire non trepidat, quem senex iam & penè moriturus acceperat hæredem? Cùm patientiæ virtutem apprehendere conamur, præcedentium exempla conspicimus. *Gene. 22.* Quid enim Isaac patiẽtius, qui ligna portat, de holocausto interrogat, atque post paululum ligatur, & non loquitur, aræ superponitur, & non reluctatur? Quid ergo isto viro dici patientius potest? qui quasi ad solatium ducitur, & requirit, ad feriendum ligatur & conticescit, & oblaturus holocaustum interrogat, offerendus in holocaustum tacet. Cùm accingi ad laborum tolerantiam nitimur, exemplis pręcedentium informamur. *Gene. 26.* Quid enim Iacob laboriosius, qui apud Laban tam longo tempore propinquus iure cognationis, opera exercuit seruitutis, & vice obsecutus est famuli, vt perfrueretur præmiis hæredis? Cùm arcem continẽtiæ & castitatis ascendere nitimur, exemplis præcedentium subleuamur. *Gene. 39.* Quid enim Ioseph castius, qui ad desiderium petulantis dominæ iugo luxuriæ premi non potuit etiam captiuus? Et quidem hominibus extitit seruus, sed contra dominantem nequitiam, & in seruitio liber fuit. Cùm mansuetudine repleri concupiscimus, præcedentium exemplis adiuuamur. *Exod. 32.* Quid enim Moyse mãsuetius, qui commissi sibi populi seditionem tolerat, & tamen irascẽtem dominum pro eis-
B dem suis persecutoribus rogat, séque pro illis diuino furori obiicit: quia in sancto eius pectore etiam ex persecutione charitas ignescit? Cùm contra aduersa mundi firmare mentem per constantiam nitimur, præcedẽtium consideratione fulcimur. *Iosue 10.* Quid enim Iosue constantius, qui ad explorandam gentium qualitatem missus, nec proceritatis magnitudinem, nec numerositatis multitudinem expauit? Vnde & easdem gentes quas explorando non timuit, etiam prœliando prostrauit. Cùm benignitatis culmen apprehendere conamur, præcedentium exemplis instruimur. *Samuel.* Quid enim Samuele benignius, qui de principatu regendi populi deiectus, successorem sibi humiliter requirit, inuentúmque vngit in regem, vnctum mox tolerat persecutorẽ? A quo ne moriatur, trepidat: & tamen ne ei dominus irascatur rogat. Ipse quippe cùm mitteretur, ait: Audiet Saul, & interficiet me. Et ei per semetipsam veritas dicit: Quousque tu luges Saulem, cùm ego abiecerim eũ? Quid ergo isto viro benignius dici potest, qui & hunc non vult diuinitus percuti, à quo formidat occidi? Cùm ad pietatis atque humilitatis celsitudinem tendimus, *1. Reg. 16.* præcedẽtium exemplis leuamur. Quid enim Dauid misericordius, quid humilius dici potest, qui à rege reprobo pro victoriis contumelias recipit, qui de manu hostili Israëliticam gentem fortis eripuit: & tamen ipse ne moriatur, quasi debilis fugit? Qui & se electum diuino iudicio, & persecutorem suum reprobum agnoscit, & tamen eidem persecutori suo crebræ sa-
C tisfactionis humilitate se subiicit, qui persecutoris lanceam tollit, oram chlamydis detruncat, atque ad cacumen montis protinus properat, & vno eodémque tempore quia occidendi potestatem habuerit, ostentat: & ne occidatur, rogat. Quia ergo in cunctis quæ spiritaliter appetimus, exemplis pręcedentibus informamur, bene de his nubibus dicitur: Quæ prætexunt cuncta desuper. More enim nubium extensa super nos patrum vita tegimur, vt ad fructum fœcundi germinis infundamur. Et quasi intuentes cœlum prius nubes aspicimus: quia antè bonorum facta admirando cernimus, & pòst illa quæ sunt cœlestia experiẽdo penetramus. Sed quia nequaquam harum nubium, id est, antiquorum patrum vita nobis virtúsque patesceret, nisi eam nubes aliæ, id est, sancti Apostoli lumine suæ prædicationis aperirent, ad has nubes quæ prædicando mundum circumeunt, sermo redeat, & quid per illas dominus in mundo egerit, ostendat. Sequitur.

Quòd diffusis per orbem prædicatoribus, mansio præparata est deo in credentium cordibus, & clarescentibus miraculis, vsque ad terminos mundi nomen Christi peruenit.

Si voluit extendere nubes quasi tentorium suum, & fulgurare lumine suo desuper, cardines quoque maris operiet.) Extendit nubes dominus, dum ministris suis viam prædicationis aperiens, eos in mundi latitudinem circunquaque diffundit. Bene autem dictum est: Quasi tentorium suum. Tentorium quippe in itinere poni solet. Et cum prædicatores sancti in mundo D mittuntur, iter deo faciunt. Vnde scriptum est? *Malac. 3.* Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit vitam tuam ante te. Et vnde rursum per Psalmistam dicitur: *Psalm. 67.* Iter facite ei qui ascẽdit super occasum. Et rursum: *Ibidem.* Deus cùm egredereris corã populo tuo, dum transgredereris per desertum, terra mota est. Deus enim qui per semetipsum non localiter vbique est, per prędicatores suos in mundi partes localiter ambulat. Vnde etiã per Prophetam dicitur: Et inambulabo in eis. Iter quippe per eos agit, dum humanis cordibus eorum se eloquio infundit. Atque in hoc itinere tentoria dei sunt hæc eadem corda sanctorum, quibus quasi in via quiescendo tegitur, dum per hæc ad mentes hominum veniens agit quæ disposuit, & non videtur.

Caput VIII.

HInc est quòd simul omnis synagoga tẽtorium vocatur, cùm cessasse à prædicatione sacerdotes dominus per Hieremiam queritur, dicens: *Hiere. 10.* Non est qui extẽdat vltra tentorium meum, & erigat pelles meas. Hinc rursum de exterminatione eius dicitur: *Thren. 2.* Dissipauit quasi hortum tẽtorium suũ, demolitus est tabernaculum suum. Quia enim in vnius populi cultu tunc dominus inter homines latuit, eundem sibi populũ tentorium vocauit. Vnde & rectè nunc nubes istæ eius tentorium dicuntur: quia ad nos deus per gratiam veniens, intra prędicatorum suorum mẽtes operitur. E An Paulus eius tentorium non erat, *Acto. 14.* cùm ab Hierusalem per circuitum vsque ad Illyricũ ad corda mortalium veniens, in eius mente dominus quiescebat? Nubes quippe erat hominibus, tentorium deo: quia quem prædicando infundebat audientibus, hunc inuisibiliter in mente retinebat. Idem rursus dum catenis vinctus Romam peteret *Acto. 19.* Paulus occupaturus mundum, latens in eius pectore quasi sub tentorio ibat deus: quia & occultus videri non poterat, & per verba prædicationis proditus, iter inchoatæ gratiæ sine cessatione peragebat. Nubes eius Moyses extitit, cùm priusquàm *Per totam Exodum.* plebi Israëliticæ ducatum prębueret, quadraginta annis in deserto permanens, & sublimia appetens, à conuersatione populi segregatus vixit. Sed tentorium dei factus est, cùm ad reuocandũ populum in Ægyptum missus ibat, portans inuisibilem in corde veritatem, cùm omnipotens deus qui patescebat in opere, latebat in corde. Et vbique præsens omnia continẽs, iter in suo famulo in Ægyptum veniens faciebat. Vnde scriptum est: *Exodi. 15.* Iuit deus in Ægyptum vt redimeret sibi populum. Ecce ire dicitur per cuius incircunscriptam præsentiam cuncta continentur: quia is qui vbique ex maiestate est, quasi in via gressus ponit ex prædicatione. Sed eisdem sanctis prædicatoribus nequaquã ad persuadendum verba sufficiunt, nisi etiam miracula addantur. Vnde cùm dictum sit: Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum, rectè subiũgitur: Et fulgurare lumine suo desuper. Quid enim sentire fulgura nisi miracula debemus? F de quibus per Psalmistam dicitur: *Psal. 143.* Fulgura multiplicabis, & conturbabis eos. Per has ergo nubes lumine suo desuper fulgurat: quia per prædicatores sanctos insensibilitatis nostræ tenebras etiam miraculis illustrat. Cumque nubes istæ verbis pluunt, cúmque miraculis vim coruscæ lucis aperiunt, extremos etiam mundi terminos in diuino amore conuertunt. Vnde rectè subditur: Cardines quoque maris operiet.) Quod faciendum quidem Heliu vocibus audiuimus, sed authore deo iam factũ cernimus. Omnipotẽs enim dominus coruscantibus nubibus cardines maris operuit: quia emicantibus prædicatorum miraculis, ad fidem etiam terminos mundi perduxit. Ecce enim penè cunctarum iam gentium corda penetrauit, ecce in vna fide Orientis limitem Occidentísque cõiunxit: ecce lingua Britanniæ *Britannia ad fidem conuersa.* quæ nil aliud nouerat quàm barbarum frendere, iam dudum in diuinis laudibus Hebræũ cœpit halleluia resonare. Ecce quondam tumidus iam substratus sanctorum pedibus seruit Oceanus, eiúsque barbaros motus quos terreni principes edomare ferro nequiuerant, hos pro diuina formidine sacerdotum ora simplicibus verbis ligant, & qui cateruas pugnantium infidelis nequaquam metuerat, iam nunc fidelis humilium linguas timet. Quia enim perceptis cœlestibus verbis, clarescentibus quoque miraculis, virtus ei diuinæ cognitionis infunditur, eiusdem diuinitatis terrore refrenatur, vt praua agere metuat,

Universidad de Deusto Biblioteca

G ac totis desideriis ad æternitatis gratiam peruenire cõcupiscat. Vnde hic quoque conuenienter adiungitur: Per hæc enim iudicat populos, & dat escas multis mortalibus.) Per hæc nimirũ verba prædicatorum, id est, guttas nubium, per hæc fulgura miraculorum deus populos iudicat: quia eorum corda territa ad pœnitentiam vocat. Nam dum superna audiunt, dum mira opera attendunt, mox ad corda sua redeunt, & se de anteactis prauitatibus affligentes, æterna tormenta pertimescunt. Sed per easdem nubes per quas terror infligitur, etiam esca datur: quia magna prædicatorum dispensatio est, vt sic sciant superbientiũ mentes affligere, vt etiam afflictas nouerint consolationis eloquio nutrire: quatenus & peccantes de æternis suppliciis terreant, & pœnitentes de superni regni gaudiis pascant. Vnde bene ipse dispensationis ordo seruatus est, vt ordinatè Heliu diceret quòd per has nubes prius iudicat populos, & postmodũ escas præbet: quia nimirum omnipotens deus per prædicatores suos prius nos de praua actione corripiẽs concutit, & postmodum per spem consolans nutrit. Si enim diuina dispẽsatio per has nubes iudicium modo non ageret, nequaquam eisdem nu-
Ioan.20. bibus dixisset: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retẽta sunt. Et rursum, si per eas ieiuna nostra corda nõ pasceret, nequaquam
Matth.14. de esurientibus populis discipulis dominus diceret: Date illis vos manducare. Quod sic tunc eorum manibus factum credimus, vt hoc eorum verbis quotidie fieri sine cessatione videa-
H mus. Quid enim agit Petrus, cùm per epistolas loquitur, nisi vt verbi pabulo corda nostra malè ieiuna satientur? Quid Paulus, quid Ioannes per epistolas loquentes operantur, nisi vt mẽtes nostræ cœlestia alimenta percipiant, & inediæ suæ fastidium quo moriebantur, vincant? Dicatur ergo: Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum, & fulgurare lumine suo desuper, cardines quoque maris operiet. Per hęc enim iudicat populos, & dat escas multis mortalibus. Ac si apertè diceret: Si sanctos suos in ministerio prædicationis extendit, eorúmque verba miraculis adiuuat, totius mundi limites ad fidem vocat, per quę & prius superbientes iudicat, & pòst per verbum consolationis nutriens in spe humiles roborat.

Caput IX.

Sed cùm escas dare mortalibus diceret: notandum quod non ait omnibus, sed multis: quia videlicet scriptum est: Non omnium est fides. Et quibusdam dicitur: Propterea
1.Tim.3. vos non auditis: quia ex deo nõ estis. Et rursum: Nemo potest
Ioan.8. venire ad me, nisi pater qui misit me, traxerit eum. Et rursum:
Ioan.6. Nouit dominus qui sunt eius. Vnde in ipsa quoque sancta Ecclesia plurimi fidem tenent, & vitam fidei non tenent: humilitatis dominicæ sacramenta percipiunt, sed humiliari dominica imitatione contemnunt: blanda diuini eloquij prædicamenta communicant, sed apud se immanes in tumore perseuerant. Vnde hic quoque postquam per cardines maris aggregatæ Ec-
I clesiæ latitudo signata est, aptè subiungitur:

Quòd superbis cognitio denegatur veritatis, & quid sit quòd filij Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manasse vltra Iordanem ad alenda pecora campestria cõcupiscant, & in terra promißionis hæreditatem non velint, cùm tamẽ ante fratres ad bellũ armati præcedãt.

Immanibus abscondit lucem.) Immanes quippe sunt qui se elatis cogitationibus extollunt. Quos contra per Esaiam dici-
Esaiæ 5. tur: Væ qui sapiẽtes estis in oculis vestris, & coram vobismet-
Rom.12. ipsis prudentes. Quos contra etiam Paulus ait: Nolite prudentes esse apud vosmetipsos. Sed his immanibus lux abscõditur:
Lucæ 10. quia nimirum superbiẽtibus veritatis cognitio denegatur. Vn-
& Mat.11. de per semetipsam veritas dicit: Confiteor tibi pater domine cœli & terræ: quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Sapientes & prudentes videlicet superbiẽtes vocans. Qui enim non subianxit, Reuelasti ea stultis, sed paruulis, tumorem se damnasse innotuit, non acumen.
Psal.114. Vnde & aliâs dicitur: Custodiens paruulos dominus. Atque vt ostendatur hæc eadem paruitas quid vocatur, adiungitur: Hu-
Ibidem. miliatus sum, & liberauit me. Quia ergo sunt multi in Ecclesia qui paruuli esse despiciunt, etiam in humilitatis loco immanes apud se esse minimè desistunt. Hos plærunque videas honoribus extolli, voluptatibus perfrui, rerum multiplicitate dilatari.

Hi sæpe nil præcipuè nisi præesse cæteris appetunt, à multis ti- K
meri gratulantur: rectè viuere negligunt, & rectæ vitæ famam habere concupiscunt, adulationes quærunt, fauoribus intumescunt. Et quia in rebus sibi copiosè præsentibus prompti sunt, ventura gaudia non requirunt. Cúmque eos multiplex actio occupat, etiam à semetipsis alienos demonstrat.

Caput X.

Et tamen si qua fidei tentatio exurgat: quia in ea saltẽ specietenus continentur, hanc verbis, hanc laboribus defendunt, & patriam cœlestem vindicant, nec tamen amant. Quos bene apud Moysen filij Ruben, & Gad, & dimidia tribus *Iosue.5.*
Manasse exprimunt, qui multa pecora & iumenta possidentes, dum extra Iordanem ea quę viderant, campestria concupiscũt, in repromißionis terra hæreditatem habere noluerunt, dicentes: Terra quam percußit dominus in conspectu filiorũ Israël, regio vberrima est ad pastum animalium, & nos serui tui habemus iumenta plurima, precamúrque si inuenimus gratiam coram te, vt des nobis famulis tuis eã in possessionem, nec facias nos transire Iordanem. Qui igitur iumenta plurima possident, Iordanem transire refugiunt, quia quos multa mundi implicamenta occupant, habitationem cœlestis patriæ non requirunt. Sed ipsa eos quam specietenus tenẽt, fides increpat: ne otij delectatione torpescant, atque exemplo suo alios à laboris tolerantia, & studio longanimitatis frangant. Vnde eis per Moysen *Num.32.*
dicitur. Nunquid fratres vestri ibunt ad pugnam, & vos hic sedebitis? Cur subuertitis mentes filiorum Israël? Sed quia erube- L
scunt non defendere quod confitentur, pro eadem fide quam professi sunt, ad certamen properãt, eámque non sibi, sed pro-
ximis vindicant. Vnde & ad Moysen dicunt: Caulas ouium fa- *Ibidem.*
bricabimus, & stabula iumentorum, paruulisque nostris vrbes munitas: nos autem ipsi armati & accincti pergemus ad præliũ ante filios Israël. Qui mox fortes pro aliis veniunt, & repromißionis terram ab hostibus liberant, & relinquunt: atque ad pascenda armenta extra Iordanem redeunt. Multi quippe quãuis fideles curis præsentibus occupati, quasi armenta extra Iordanem pascunt: quia contra fidem baptismatis tota mente omnique desiderio rebus perituris inseruiunt. Qui tamen, vt diximus, cùm fidei tentatio oritur, defensionum armis accinguntur. Hostes fidei superando trucidant, & hereditatem terræ repromißionis, id est, fructũ fidei non amant, sicque pro illo pugnant, vt tamen sua pignora extra illam deponant. Quia enim paruulos foris habent, affectum in eius habitatione non habent. Vnde ad campestria redeunt: quia ab altis cacuminibus montium quasi à spe cœlestium dilabuntur: vt extra repromißionis terram bruta animalia nutriant: quia ad pascendos variis desideriis irrationabiles animi motus elaborant: quia æternę lucis quanta sit claritas nesciunt, qui transitoriis occupationibus obcæcantur, & dum de terrenis rebus superbiunt, cœlestis sibi luminis aditum claudunt.

Caput XI. M

Vnde rectè nunc dicitur: Immanibus abscõdit lucem. Sed tamen aliquando hos immanes superna gratia respicit, atque ipsis rerum abundãtium occupationibus affligit, eorúmque prosperitatibus, aduersas quidem sed vtiles tribulationes interserit, vt contristati ad cor redeãt, atque in perituris rebus, quàm inaniter occupentur, agnoscant. Vnde hic quoque postquam subtracta lux dicitur, aptè subiũgitur: Et præcipit ei, vt rursus adueniat:) quia veritatis lumen quod elatis occupatisque mentibus abscõditur, afflictis humiliatísque reuelatur. Lux quippe aduenit, cùm afflicta mens ipsas quas de perituris rebus tribulationum tenebras tolerat, agnoscit: quia nisi aliquid ex lumine interno perciperet, nec hoc ipsum quia lumẽ perdiderat, videret. Quod intelligi specialiter etiam de Iudæis potest, qui idcirco redemptori nostro in carne venienti contradicere ausi sunt: quia apud semetipsos immanes extiterunt. Sed his immanibus lux abscõsa est: quia superbi lumen veritatis dum persequuntur, amiserunt. Sed quia in fine mundi ad fidem recipiendi sunt, rectè subiungitur: Et præcipit ei vt rursus adueniat. Vn-
de etiam per Esaiam dicitur: Si fuerit numerus filiorum Israël *Esaiæ 10.*
quasi arena maris, reliquiæ saluæ fient. Tunc quippe ad eos lux reuertitur, cùm ipsi ad confitendam redemptoris nostri potentiam reuertuntur. Si autem in manibus nequaquam per

A per datiuum casum vnum nomen, sed duas partes orationis accipimus, potest intelligi quia in manibus lux absconditur, cùm apud rectum iudicem iniqui quique in suis operibus cęcantur. Cui tamen præcipitur vt rursus adueniat: quia dum peccatores se suis viribus saluari non posse cognouerint, gratiæ lumen accipiunt, & protectionis intimæ radiis illustrãtur, vt maiore ardore postmodum cœlestem patriam diligãt quàm prius in terręna delectatione flagrabant. Sed hęc cum de cœlesti patria loquimur, cui inesse mira claritate prædicta angelorum agmina audimus: cui rerum omnium conditor præsidet, quam visione sua reficiens replet, cui vera hæreditas lux est, & defectus eiusdem luminis nullum est: ad nosmetipsos mentem reducimus: & quòd terrena gestemus membra cogitamus, pẽsamus quòd nati in tenebris, atque à radiis intimę lucis alieni, tanto nequius viximus, quanto rebus corporalibus dediti, à spiritalibus lõgius degebamus. Qua consideratione permotum cor ac malè sibi consciũ trepidat, & tantæ illius quam audit patriæ ciuem se fieri posse desperat. Vnde hic quoque aptè subiungitur, quo mens pauida ad fiduciam reducatur. Nam de hac luce mox subditur:

Quòd omnipotens deus patriam cœlestem possessionem nostram fecit, & nos amicos, & cohæredes Christi constituit.

Annũciat de ea amico suo quòd possessio eius sit, & ad eam posit ascendere.) Amicus veritatis est rectæ amator actionis.
Ioan.15. Vnde & ipsa veritas discipulis dicit: Vos amici mei estis, si fe-
B ceritis quæ ego præcipio vobis. Amicus quippe animæ custos dicitur. Vnde non immeritò qui custodire voluntatem dei in præceptis illius nititur, eius amicus vocatur. Hinc est quòd rursum eisdẽ discipulis veritas dicit: Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcunque audiui à patre meo, nota feci vobis. De hac igitur luce æternæ patriæ amico suo deus annunciat quòd possessio eius sit, vt nequaquam infirmitatis suæ fragilitate desperet, nequaquam hoc quòd creatus, sed quod recreatus est penset, sed tanto certius sciat, quia illius lucis claritatem possideat, quanto nunc vitiorum pulsantium tenebras verius calcat. Bene autem in promißione subiungitur: Et ad eam posit ascendere. Quid enim difficilius quam homini in terra edito terrena, & fragilia membra gestanti cœlorum alta conscendere, supernorum spirituum arcana penetrare? Sed eorundem spirituũ
Psal.8. ad nos conditor venit, séque hominem etiam sub ipsis exhibuit, sicut de illo patri per prophetã dicitur. Minuisti eum paulominus ab angelis. Et quia inter nos & eosdem spiritus discordantis vitę scandalum reperit, mira potentia, mirabiliori etiam pietate summa creans, ima suscipiens, ima cum summis iunxit. Hinc est quod de eodem rege nato angelorũ chori in eius annunciatione prodeunt, hymnum dicunt, & deuicta prauæ vitæ discordia, hos quos dudum despexerant, ciues agnoscunt, consono ore prędicantes: Gloria in excelsis deo, & in terra pax hominibus bonæ volũtatis. Ac si apertè dicant: Quos à nobis malitia disiunxerat, iam nũc in terra nata bonitas iungat. Hinc est

Christo nato angelorũ chori consono ore concinunt hymnum, Gloria in excelsis.

C quòd ante incarnationem eius in testamento veteri adorasse homo angelum legitur, nec tamẽ adorare prohibetur, sed post
Apoca.19. & 22. mediatoris aduentum, cùm se Ioannes adorando angelo prostrauisset, audiuit. Vide ne feceris, conseruus tuus sum & fratrũ tuorum. Quid est enim quòd prius ęquanimiter se concedebãt adorari, pòst ab homine angeli recusant, nisi quòd prius hominem carnalibus corruptionibus deditum, nec ab eisdem carnalibus corruptionibus redemptum, quo abiectiorem nouerant, iustius contemnebant, postmodum verò humanam naturam eo iam substratam habere non poterant, quo hanc in authore suo etiam super semetipsos ductam videbãt? Neque enim debebat in membris subiecta despici, quæ in ipso membrorum capite meruit prælata venerari. Is ergo qui propter nos minor angelis extitit, æquales nos angelis virtute suæ minorationis fecit. Vnde & moriendo docuit mortem non metui, resurgendo de vita confidi, ascendendo de cœlestis patriæ hæreditate gloriari, vt quo caput præisse conspiciunt, illuc se subsequi, &
Matth.24. membra gratulentur. Vnde bene ab eodem nostro capite dici-
1.Petr.1. tur: Vbicunque corpus fuerit, illuc congregabuntur & aquilæ. Vnde Petrus ait: In hæreditatem incorruptibilem & inconta-
2.Cor.5. minatam, & immarcessibilem cõseruatam in cœlis. Vnde Paulus dicit: Scimus enim quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quòd ædificationem ex deo habe-

mus domum non manufactam, æternam in cœlis. Sed si nos D
quoque qui editi in terra sumus, cœlum conscendimus, vbi est quod rursum veritas dicit: Nemo ascendit in cœlum, nisi qui *Ioan.3.*
de cœlo descendit, filius hominis qui est in cœlo? Cui nimirum sententiæ statim obuiat quòd hæc eadem veritas dicit: Pater,
volo vt vbi ego sum, & illi sint mecum. Quæ sibi in verbis suis *Ioan.17.*
non discrepat, sed ad inquirenda hæc quasi discordantia studiũ nostræ mentis inflammat. Omnes enim nos qui in eius fide nati sumus, eius proculdubio corpus existimus. Quia igitur mira dispensatione pietatis membrorum suorum dominus caput factus est: repulsa reproborum multitudine, solus est etiam nobiscum. Nemo igitur ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, filius hominis qui est in cœlo: quia dum nos vnum cum illo iam facti sumus, vnde solus venit in se, illuc solus redit etiã in nobis, & is qui in cœlo semper est, ad cœlum quotidie ascendit: quia qui diuinitate super omnia permanet, humanitatis suę compage sese quotidie ad cœlos trahit. Ergo si desperet humana fragilitas, vnigeniti sanguinem consideret, & in precio suo conspiciat, quàm magna est quæ tanti valet. Perpendat sollicitè quo caput præcessit, & quo ad viuendum præceptis astringitur, ad sperandum exemplo roboretur, confidat cœlos, speret supernam patriam, angelorum se sociam sciat, atque in suo capite prælatam se etiam angelis gaudeat. Dicatur igitur rectè de hac luce æternæ patriæ: Annunciat de ea amico suo quòd possessio eius sit, & ad eam posit ascendere. E

Caput XII.

Sed valde mira sunt ista, valde terribilia, quod homo in terra editus, atque à cœlesti patria exigentibus meritis longe damnatus, non solum ad statum conditionis reducitur, sed etiã gloriosius exaltatur: vt qui paradisum perdidit, cœlum recipiat: & non solum hunc debiti sui reatus non teneat, sed huic post culpam dona cumulatius excrescant, vt ille contemptor dei, ille imitator diaboli, si ad fructum pœnitẽtiæ redeat, vsque ad celsitudinem contemplandæ intimæ lucis ascendat. Cuius itaque cor non in huius pietatis admiratione exiliat? Cuius torpor non in subleuatione tãtæ considerationis expauescat? Vnde & aptè subiungitur:

Caput tricesimumseptimum textus libri beati Iob.

Super hoc expauit cor meum, & motũ est de loco suo. Audiet auditionem in terrore vocis eius, & sonum de ore illius procedẽtem. Subter omnes cœlos ipse considerat, & lumen illius super terminos terræ. Post eũ rugiet sonitus,
tonabit voce magnitudinis suæ, & non inuestigabi- F
tur cum audita fuerit vox eius. Tonabit deus in voce sua mirabiliter, qui facit magna & inscrutabilia. Qui præcipit niui, vt descendat in terram, & hyemis pluuiis, & imbri fortitudinis suæ. Qui in manu omnium hominum signat, vt nouerint singuli opera sua. Ingredietur bestia latibulum suum, & in antro suo morabitur. Ab interioribus egredietur tempestas, & ab arcturo frigus. Flante deo concrescit gelu, & rursum latißimè funduntur aquæ. Frumentum desiderat nubes, & nubes spargunt lumen suũ. Quæ lustrant cuncta per circuitum, quocunque eas voluntas gubernãtis duxerit, ad omne quod præceperit illis, super faciẽ orbis terrarum, siue in vna tribu, siue in terra sua, siue in quocunque loco misericordiæ suæ eas iusserit inueniri. Ausculta hæc Iob: sta, & cõsidera mirabilia dei. Nunquid scis quando præcepit deus pluuiis vt ostenderent lucem nubium eius? Nunquid nosti semitas nubium magnas, & perfectas scientias? Nõnne vestimenta tua calida sunt, cùm perflata fuerit terra Austro?

Universidad de Deusto
Biblioteca

G stro? Tu forsitan cum eo fabricatus es cœlos: qui solidissimi quasi ære fusi sunt. Ostẽde nobis quid dicamus illi: Nos quippe inuoluimur tenebris. Quis narrabit ei quæ loquor? Etiá si locutus fuerit homo deuorabitur. At nunc non vident lucem. Subitò aër cogitur in nubes, & ventus transiens fugabit eas. Ab Aquilone aurum venit, & à deo formidolosa laudatio. Dignè eum inuenire non possumus. Magnus fortitudine & iudicio, & iustitia, & enarrari non potest. Ideo timebunt eum viri, & non audebunt contemplari omnes qui sibi videntur esse sapientes.

SVper hoc expauit cor meum, & motum est de loco suo.) Quia pauor dum mentem percutit, hanc à semetipsa alienam reddit, nonnunquam Latini interpretes ecstasim pa-
Psalm. 30. uorem vocant, sicut per Psalmistam dicitur: Ego dixi in pauore meo proiectus sum à vultu oculorum tuorum. Vbi videlicet non pauor, sed excessus dici poterat. Sed pauor illic pro excessu ponitur: quia sicut in excessu, ita in pauore alienatur animus. Vnde hic quoque considerata luce æternæ patriæ recte subiungitur: Super hoc expauit cor meum. Ac si dicat: In admirationis excessu se transtulit, & quia nouæ spei spiritu mens afflata est, semetipsam qualis in vetusta cogitatione fuerat, reliquit. Be
H ne autem dicitur: Et motum est de loco suo. Locus quippe humani cordis est delectatio vitæ præsentis. Sed cum diuina aspiratione tangitur locus nostri cordis, fit amor æternitatis. Considerationeigitur æternæ patriæ de loco suo animus mouetur: quia derelictis infimis, in supernis cogitationibus ponitur. Prius enim quæ essent æterna nesciebat, in præsentium delectatione torpuerat, simúlque ipse transiens, amore transeuntia tenebat. Sed postquam quæ essent æterna cognouit, postquam supernæ lucis radios raptim contemplando contigit, admiratione summorum, sese ab infimis suscitatus eleuauit, vt nulla iá ei nisi quę æterna sunt, libeant: & despectis transeuntibus, sola quę permanent, requirat. Bene ergo dicitur: Super hoc expauit cor meum, & motum est de loco suo: quia pigrum cor & terrenis dudum cogitationibus deditum, cùm repente per excessum se ad summa suspendit, cogitationis infimæ locum mutauit. Sed quia per semetipsam in amore presentis seculi prostrata mens dormitat, & nisi diuinæ gratiæ aspiratione pulsetur, in suis delectationibus frigida insensibilisque torpescit, necesse est vt quomodo interna cogitatione tangatur, vel qualiter ad spiritalia sensificetur, adiungat. Sequitur:

Quòd superbus quisque prius timore iudicij concutitur, deinde data indulgentia deo familiarius inhæret, & vnctus gratia spiritus sancti, deinde amat & prædicat.

Caput XIII.

I AVdiet auditionem in terrore vocis eius, & sonum de ore illius procedentem.) Mos sacri eloquij est, vt cum audiri aliquid per auditum insinuat, audiri eundem auditũ
Abacuc. 3. dicat, sicut Abacuc ait: Domine audiui auditum tuum, & timui. Vnde hic quoque dicitur: Audiet auditionem in terrore vocis eius. Notandum verò est quòd vox dei non in gaudio, sed in terrore audiri perhibetur: quia nimirum peccator quisque dum sola quæ terrena sunt, cogitat: dum cor oppressum infimis cogitationibus gestat, si repentè diuinæ gratiæ aspiratione tangitur, hoc ante omnia intelligit, quòd cuncta quæ agit, districta æterni iudicis animaduersione puniantur. Auditio igitur vocis dei prius in terrore fit, vt pòst vertatur in dulcedinem: quia ante nos districti iudicis timore castigat, vt iam castigatos supernæ dulcedinis consolatione reficiat. Nam cùm nos violenta rerum temporalium delectatio possidet, & mẽtis nostræ oculos in somno torporis premit, si manu subita superni respectus excitamur, diu clausos, mox eosdem ad veritatis lucem oculos mentis aperimus, quæ egimus, mala meminimus: quàm districtus iudex contra hæc veniat, videmus: versatur in mente quãtus ille sit tanti iudicis aduentus, quæ tunc illa sit hominum angelorúmque frequentia, quanta vi contra reprobos, & ardentia pugnent elementa, quàm terribiliter æterna prodeat de di-
Matth. 25. stricti iudicis ore sentẽtia, qua reprobis dicitur: Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui præparatus est diabolo & angelis eius. Eorundem pœna reproborum ante oculos voluitur, K & quæ sint gehennæ tenebræ, cum graui amaritudinis obscuritate pensatur. Quia ergo superbum cor prius terrore concutitur, vt concussum in amore solideturrectè nunc dicitur: Audiet auditionem in terrore vocis eius. Vbi & bene subiũgitur: Et sonum de ore illius procedentem. Sonus ex dei ore, est vis timoris de superna irruens aspiratione: quia cùm nos de ventu ris dominus aspirando replet, proculdubio de malè gestis præteritis terret. Potest autem per os dei, vnigenitus designari filius, qui sicut brachium eius dicitur, quia per eum cuncta patet
Esaiæ 53. Ioan. 1. operatur, de quo propheta ait: Et brachium domini cui reuelatum est? de quo Ioannes dicit: Omnia per ipsum facta sunt, ita
Esaiæ 58. etiá os dicitur. Hinc est enim quod propheta ait: Os enim domini locutum est hæc. Per quem nobis omnia loquitur, ac si oris nomine patenter diceretur verbum, sicut nos quoque pro verbis linguam dicere solemus, vt cùm Græcam vel Latinam linguam dicimus, Latina vel Græca verba monstramus. Os ergo domini non immeritò ipsum accipimus. Vnde & ei sponsa
Cantic. 1. in Canticis canticorum dicit: Osculetur me osculo oris sui. Ac si dicat: Tangat me dulcedine præsentiæ vnigeniti filij redemptoris mei.

Caput XIIII.

PEr sonum verò oris potest eiusdem domini sanctus spiritus designari. Vnde & aliàs in eiusdem spiritus significatione scriptum est: Factus est repentè de cœlo sonus tan-
Actu. 2. quam aduenientis spiritus vehementis, Sonus igitur de ore do L mini procedit: cùm consubstantialis ei spiritus ad nos per filiũ veniens, surditatem nostræ insensibilitatis rumpit, sicut de eodem sono incircunscripto atque incorporeo os domini loquitur, dicens: De meo accipiet, & annunciabit vobis. Potest ergo
Ioan. 16. & per terrorem vocis vis formidinis, & per sonum oris dulcedo consolationis intelligi: quia quos spiritus sanctus replet, prius eos de terrena actione terrificat, & postmodum spe cœlestium consolatur, vt tanto pòst confitendo de præmiis gaudeant, quanto prius sola supplicia conspiciendo metuebant. Hinc est quod de vngeniti spiritu quasi de hoc oris sono Pau-
Rom. 8. lus dicit: Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timorem, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, abba pater. Hinc per semetipsam veritas dicit: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur
Ioan. 20. eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Ecce cõuersorum terror vertitur in potestatem: quia dum mala sua pœnitendo puniunt, vsque ad exercendum iudicium ascendũt, vt hoc in deo posse accipiant, quod prius de deo ipsi metuebant. Iudices quippe fiunt qui supernum iudicium perfectè timuerunt, & aliena iam peccata incipiunt dimittere, qui prius formidauerant ne retinerentur sua. Sed quia hoc ipsum iudiciũ quod spiritaliter agitur, modo à carnalibus non videtur, sunt nonnulli M qui deum res humanas curare non æstimãt, & eas ferri fortuitis motibus putant. Contra quos rectè subditur:

De dei æqua in omnia prouisione, & quòd primitiua Ecclesia miraculorum adiutorijs indiguit, quam perfectionis tribulatio præfixit, nunc verò sola exigat operum merita, non virtutum signa.

Subter omnes cœlos ipse considerat, & lumen illius super terminos terræ.) Ac si apertè diceretur: Qui summa regit, etiá extrema non deserit: quia sic impenditur maximis, vt tamen hæc eadem cura regiminis non præpediatur à paruis. Qui enim vbique præsens & vbique æqualis est, etiam in dissimilibus sibiipsi dissimilis non est. Æquè ergo omnia respicit, æquè cuncta disponit, qui in omnibus locis præsens, nec localiter tenetur, nec varia curando variatur. Si autem cœlos sanctos prę-
Psal. 18. dicatores accipimus, Propheta attestante, qui ait: Cœli enarrant gloriam dei, postquam per sonum oris aduentus spiritus sancti designatur, rectè subiungitur: Subter omnes cœlos ipse considerat, & lumen illius super terminos terræ. Sunt nam-
Error præcauendus. que nonnulli qui cùm mira Apostolorum opera audiunt, quòd accepto spiritu sancto mortuos verbo suscitarent, ab obsessis dæmonia pellerent, vmbra infirmitates amouerent, ventura quæque prophetando prædicerent, & vnigenitum verbum dei, omnium gentium loquentes lingua prædicarent: quia has virtutes nunc in Ecclesia non vident, subtractam iam ab Ecclesia supernam gratiam suspicantur, nescientes

A tes pensare quod scriptum est: Adiutor in opportunitatibus, in tribulatione. Tunc quippe sancta Ecclesia miraculorum adiuto
Psal. 9. riis indiguit, cùm eã tribulatio persecutionis presit. Nam post-
Ecclesia adiutorijs miraculorũ indiguit, nũc verò non. quam superbiam infidelitatis edomuit, nõ iam virtutum signa, sed sola merita operũ requirit, quanuis & illa per multos cùm opportunitas exigit, ostendit. Scriptum quippe est: Linguæ in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus. Vbi ergo omnes fi-
1. Cor. 14. deles sunt, quæ causa exigit vt signa monstrentur? Vnde citius
Declaratio per exẽpla. fortasse satisfacimus, si quid de ipsa apostolica dispensatione
2. Tim. 3. memoremus. Paulus nanque egregius prædicator Melitem veniens, & plenam infidelibus insulam sciens, patrem Publij dysenteria febribúsque vexatum, orando saluauit, & tamen egrotanti Timotheo præcepit, dicens: Modico vino vtere, propter stomachum tuũ, & frequentes tuas infirmitates. Quid est Paule quòd ægrum infidelem orando ad salutem reuocas, & tãtum adiutorem euangelij more medici per alimẽta curas, nisi quòd idcirco fiunt exteriora miracula: vt mentes hominum ad interiora perducantur: quatenus per hoc quod mirum visibiliter ostenditur, ea quæ admirabiliora sunt inuisibilia credãtur? Signo quippe virtutis pater Publij sanandus fuerat, vt mente reuiuisceret, dum miraculo ad salutem rediret. Timotheo autem adhibendum foris miraculum non erat, qui iam totus intus viuebat. Quid est ergo mirum si propagata fide, crebrò miracula
B fidelibus non fecerunt? Caput XV.

ELeuatis ergo cœlis, dominus inferiora considerat: quia & ablatis summis prædicatoribus incessanter etiam infima nostræ infirmitatis curat. Et quasi subter cœlos lumen illius terræ terminos respicit: quia pòst sublimem vitam præcedẽtium, etiam peccatorum mores actúsque gratiæ suæ illustratione comprehendit. Qui etsi virtutum signa nunc per vitam fidelium crebrò non exerit, ab eisdem tamen fidelibus per virtutem operum nunquam recedit. Potest etiam lumen illius super terminos terræ ita intelligi, quòd prædicatio supernæ gratiæ dum gentes ad fidem collegit, intra semetipsam mundi limites clausit. Vel certè termini terræ sunt fines hominum peccatorum. Et sæpe contingit, vt plærique deum deserant, & vitę suæ tempora in desideriis carnalibus expendant, sed tamen superna gratia respecti, in extremis suis ad deum redeunt, quæ
Quidam in extremis suis ad deũ redeunt. sint iudicia æterna cognoscunt, cunctáque quæ se peruersè egisse meminerint, fletibus puniunt, atque hæc verè se insequi rectis operibus ostendunt. Quibus subsequente iustitia profectò totum dimittitur, quod antè deliquerunt. Hinc enim per
Exod. 23. prophetię spiritum Anna dicit: Dominus iudicabit fines terrę: quia nimirum anteactam vitam deus non iudicat, quando posteriora peccatorum respectu supernæ pietatis illustrat. Hinc Moyses ait: Primogenita asini mutabis oue. Per asinum quippe immunditia, per ouem verò innocentia designatur. A sini ergo primogenita oue mutare, est immundæ vitæ primordia in in-
C nocentiæ simplicitatem conuertere, vt postquam illa peccator egit, quæ vt immunda dominus respuit: ea iam agenda profe-
rat, quę dei sacrificio imponat. Quia ergo post praua opera pec cator conuertitur, & ab actionum suarum tenebris iuxta finem aliquãdo reuocatur, rectè nũc dicitur: Et lumen illius super terminos terræ. Sed grauiluctu afficit eadem gratia, quæ post famina tẽtem replet. Nam malè gesta ad memoriam reducit, sibique hominem quàm sit iustè damnandus ostendit. Vnde fit vt peccatum omne quod se egisse reminiscitur, quotidianis flę tibus insequatur, & quo magis valet iam quod iustum est cernere, eo ardentius appetit iniustum sese gemitibus punire. Vnde aptè subiungitur:

Quòd cùm mentem hominis deus ingreditur, continuo pœnitentiæ gemitus sequatur.

Post eum rugiet sonitus.) Quem enim dominus illustrando repleuerit, eius vitam proculdubio in lamentum vertit, atque illuminatæ menti quo magis æterna supplicia insinuat eo hanc durius de transacta nequitia gemitibus fatigat, & dolet homo quod fuit: quia bonum iam incipit videre quod non fuit: odit qualem se fuisse meminit, amat qualem se esse debuisse cognoscit, & solam iam pœnitentię amaritudinem diligit: quia cautè considerat in quantis voluptatibus sua delectatione peccauit. Bene ergo dicitur: Post eum rugiet sonitus: quia cùm mentem D deus ingreditur, constat proculdubio quòd mox pœnitẽtiæ gemitus sequatur, vt ei iam salubriter flere libeat, quę prius de iniquitatibus flenda iucunditate gaudebat. Caput XVI.

SEd quo vberius culpa fletur, eo altior cognitio veritatis attingitur: quia ad videndum internum lumen polluta dudũ conscientia lachrymis baptizata renouatur. Vnde post pœnitentiæ rugitum aptè subiungitur:

Quòd actionem spiritus sancti siue affectum eius nemo ad plenum inuestigat, cum eadem actio per eundem spiritum ordinata aliis in resurrectionem, aliis sit in ruinam.

Tonabit voce magnitudinis suæ.) Voce enim magnitudinis suæ deus tonat, cùm se nobis bene iam per lamenta præparatis, quàm sit magnus in supernis insinuat. Quasi enim de cœlo tonitrus procedit, cũ nos incuria negligentiáque torpentes respectus gratiæ pauore subito percutit, atque in terra positi, sonum de superioribus audimus: quia terrena cogitãtes, superni terroris sententiá repẽtè pertimescimus, & mens bene iam de summis sollicita trepidat, quæ prius in infimis malè secura torpescat. Sed istius vitationis occultè quibus modis se nobis insinuet terror, ignoratur: neque ipsius mentis acie comprehenditur, cuius ad melius intẽtio commutatur. Vnde aptè subiungitur: Et non inuestigabitur, cùm audita fuerit vox eius.) Vox domini auditur, cũ gratiæ eius aspiratio mẽte concipitur, cùm insensibilitas occultę surditatis rumpitur & cor ad studiũ summi amoris excitatũ, virtutis intimæ clamore penetratur. Sed istam E vocẽ superueniẽtis spiritus quæ se in aures cordis insinuat, nec ipsa mẽs quæ per hanc illustrata fuerit, inuestigat. Pẽsare enim non valet, inuisibilis virtus quibus sibi mentibus influat, quibus ad se modis veniat, quibus recedat. Vnde & bene per Ioan
Ioan. 3. nem dicitur: Spiritus vbi vult spirat: & vocẽ eius audis, sed nescis vnde veniat, & quo vadat. Vocem enim spiritus audire, est vim compũctionis intimæ in amorẽ inuisibilis cõditoris assurgere. Sed nemo scit vnde veniat: quia ignoratur, per ora prædicantiũ quibus se ad nos occasionibus fundat. Et nemo scit quo vadat: quia cum vnã prædicationẽ multi audiunt, intelligi proculdubio non potest quem deserens abiiciat, aut cuius ingrediens in corde requiescat. Vna quippe res foris agitur, sed non per hanc vno modo intuentium corda penetrãtur: quia qui inuisibiliter visibilia modificat, in humanis cordibus causarũ semina incomprehẽsibiliter plãtat. Hinc est quòd refusçitato La-
Ioan. 11. zaro multi crediderunt, sed tamen Iudęorũ plurimi ad persecutionis zelum ex hac ipsa refusçitatione commoti sunt. Vnũ ergo idémque miraculũ, quod aliis lumen fidei præbuit, alios per inuidię tenebras à lumine mẽtis excęcauit. Hinc est quòd vterque latro, & eãdem, & suæ morti similem mortem redemptoris vidit, sed eum superbiendo alter contumeliis lacessere non timuit, quẽ timẽdo alter honorauit, atque in vna re vna vtriusque cogitatio non fuit: quia hanc internus arbiter inuisibiliter modificando distinxit. Sed hic occultæ aspirationis modi, quia comprehendi nostra cogitatione nequeunt, nimirũ diuinę vo- F cis vestigia nescIuntur. Bene ergo dicitur: Et non inuestigabitur cùm audita fuerit vox eius. Vnde & adhuc subiungitur: Tonabit deus voce sua mirabiliter.) Voce sua deus mirabiliter tonat: quia occulta vi corda nostra incomprehensibiliter penetrat. Quæ dum latentibus motibus premit in timore, & format in amore, quanto ardore sequendus sit, aliquo modo silenter clamat, & fit cuiusdam impulsionis nimietas in mente, cùm nihil sonet in voce. Quæ tanto apud nos valentius perstrepit, quanto & ab omni exteriori strepitu aurem nostri surdescere cordis facit.

Caput XVII.

VNde & anima ad semetipsam mox hoc intimo clamore collecta miratur, quod audit: quia vim compũctionis incognitę percipit. Cuius ipsa admiratio bene apud Moysen manna desuper veniente signatur. Dulcis enim cibus qui de supernis accipitur, manhu vocatur. Mãhu enim dicitur, quid est hoc? Et quid est hoc dicimus, quando hoc quod cernimus, nescientes admiramur. Supernum igitur manna anima percipit, cùm per vocem compũctionis eleuata, nouam speciem internæ refectionis obstupescit, vt diuina dulcedine repleta, iure respondeat, quid est hoc? quia dum ab infima cogitatione suspenditur, ea quæ de supernis cõspicit, insolitè miratur. Et quia cũ hac voce torporis nostri surditas rũpitur, vetustæ vitæ pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gtinus vſus mutatur, vt anima ſuperno ſpiritu afflata, & in ſummis appetat quæ contemperat, & contemnat in infimis quæ appetebat, rectè ſubiũgitur: Qui facit magna & inſcrutabilia.) Vt enim homo terrenis vſibus deditus, iniquis deſideriis preſſus, ſubito ad noua efferuecat, atque ad conſueta frigeſcat, exterioribus curis renũciet, in internis contemplationibus anheleat, quis hanc virtutẽ ſupernæ vocis conſiderare ſufficiat? Quis conſiderando comprehendat? Magna ſunt quæ per vocem ſuã dominus facit, ſed minus magna eſſent: ſi perſcrutari potuiſſent. Facit ergo magna & inſcrutabilia: quia oſtendit foris perfectionem operis, ſed latet intus ipſa qualitas operationis. Voce ſua foris etiam per Apoſtolos inſonat, ſed corda audiẽtium per ſeipſum interius illuſtrat: Paulo atteſtante, qui ait: Ego plãtaui, Apollo rigauit: deus autem incrementum dedit. Neque qui
1.Cor.3. plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat deus. Quanuis ergo noſtris mentibus ſupernæ vocis auditum non ipſi præbeant, miſsi tamen ſunt, vt verbis nobis exterioribus condeſcendant. Vnde aptè ſubiungitur:

Quòd viri contemplatiui quorum conuerſatio in cælis eſt, infimis fratribus condeſcendunt, & in eorum amore liquefiunt, irrigantes arida corda eorum, vt & ipſi fructificent deo.

Qui præcipit niui vt deſcendat in terram, & hyemis pluuiis,
Pſal.50. & imbri fortitudinis ſuę.) Quia Pſalmiſta ait: Lauabis me, & ſuper niuem dealbabor: quid hoc loco niuem, niſi per lucem iuſtitiæ candida accipimus corda ſanctorum? Aquæ autem ductę
H in ſuperioribus conſtipantur, vt niues fiant. Sed cùm hæ ipſæ niues ad terram veniunt, in aquarum iterum liquorem vertuntur. Aquæ igitur ſunt prædicatorum mentes: quæ dum ad contemplãda ſuperna ſe erigunt, altiori intellectu ſolidãtur. Cúmque in ſumma conſideratione rapiuntur, virtutem confirmationis accipiũt. Sed quia adhuc in terris fraterna dilectione retinentur, ſemetipſas ab alto intellectu modificant, & infirmis humiliter prædicantes, more niuium corda arentium liquatæ rigant. Niues ergo ad terram de cœleſtibue veniũt, cùm ſublimia corda ſanctorum quæ iam ſolida contemplatione paſcuntur, pro fraterna charitate ad humilia prædicationis verba deſcendunt. Caput XVIII.

SIcut enim nix terram cùm iacet operit, cùm verò liquatur, rigat: ita ſanctorum virtus per firmitatem ſuam apud deũ vitam peccatorum protegit, & per condeſcenſionem ſuã, quaſi liquefacta arentem terram vt fructus proferat, infundit. Et quia aqua prius ab infimis trahitur, vt poſt à ſuperioribus ſparſa reddatur, ſancti quique etiam cùm in virtutis arce conſtiunt: vnde eleuati ſunt conſiderant, ne alienæ infirmitatis abiecta contemnant. Quaſi ergo aquæ ad terras de quibus ſubleuatę ſunt, redeunt: dum condeſcendentes iuſti peccatoribus, rẽ miniſci non deſinũt, quod fuerunt. Certè aqua in terris adhuc Paulus fuerat cùm legem carnaliter ſapiebat: ſed ductus ad cœleſtia, in niuem verſus eſt: quia quod prius infirmum ſapuit, ad
I ſoliditatem veræ intelligentiæ commutauit, & tamen condeſcendẽs fratribus, quaſi nix ima repetiit: quia & poſt virtutum
1.Tim.1. culmina, quàm fuerat indignus agnoſcit, dicens: Qui prius fui blaſphemus & perſecutor, &c. Ecce quàm clementer ſuæ imbecillitatis reminiſcitur, vt aliorũ æquanimiter infirma patiatur. Quaſi enim ad terram de qua ſumpta fuerat poſt cœlum aqua rediit, dum poſt tantæ ſuæ contemplationis arcana peccatorem ſe Paulus meminit, vt prodeſſe humiliter peccatoribus poſsit. Videamus itaque, aqua hæc in niuis ſoliditatem verten-
2.Cor.5. da, qualiter trahatur ad ſumma, ait: Siue mente excedimus deo. Videamus qualiter ad ima nix redeat, vt dum liquatur, infundat, ait: Siue ſobrij ſumus vobis. Videamus qua manu ducitur,
Ibidem. vt & iacens eleuari valeat, & ſubleuata reuocari, ait: Charitas enim Chriſti vrget nos. Quia igitur charitas Chriſti quæ ſanctorum mentes ad ſuperna ſubleuat, eas pio moderamine pro fraterna dilectione etiam ad humilitatem condeſcenſionis formatat, rectè dicitur: Qui præcipit niui vt deſcẽdat in terram. Vbi & aptè ſubiungitur: Et hyemis pluuiis, & imbri fortitudinis ſuę. Hyems quippe eſt vita præſens, in qua nos etſi iam ſpes ad ſuperna erigit, adhuc tamẽ mortalitatis noſtræ frigidus torpor
Sapien.9. aſtringit: quia ſcriptum eſt: Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena habitatio ſenſum multa cogitantem. Habet autem hæc hyems pluuias, rectorum proculdubio prædicationes. De quibus videlicet pluuiis per Moyſen di- K
ciebat: Expectetur ſicut pluuia eloquium meum, & deſcendant
Deute.32. ſicut ros verba mea. Hæ nimirum pluuiæ hyemi congruunt, ætate ceſſabunt: quia cùm nunc carnalium oculis vita cœleſtis abſconditur, neceſſe eſt vt ſanctorum nobis prædicationibus irroretur. Cùm verò æterni iudicij æſtus incãduerit, nullus verba prædicantium neceſſaria tunc habebit: quia veniente iudice, ad cor ſuum quiſque reducitur, vt ſancta iam cùm agere nõ valet, ſentiat: & rectum quod ſequi debuit, ex tortitudinis ſuæ
Hiere.12. pœna cognoſcat. Vnde bene per prophetam dicitur: Congrega eos quaſi gregem ad victimam, & ſanctifica eos in die occiſionis. In die enim occiſionis ſanctificantur reprobi: quia tunc ſancta quę debuerunt, agere conſentiunt: cum digna prauitatis ſuæ ſupplicia iam declinare non poſſunt. Quia autem prædicationes ſanctæ cum vita præſenti, id eſt, phuiæ cum hyeme ceſſabunt, rectè exeunti animæ, atque ad æternæ fœlicitatis æſtua properanti, ſponſi voce ſuadentis dicitur: Surge, propera amica mea, formoſa mea & veni. Iam enim hyems tranſiit, im-
Cant.2. ber abiit & receſsit. Tranſeunte quippe hyeme, imber recedit: quia cùm vita præſens peragitur, in qua nos ignorãtiæ nubilo, carnis corruptibilis torpor aſtrinxerat, omne miniſterium prędicationis ceſſat. Clarius quippe nos tunc videbimus hoc quod ſanctorum vocibus nunc obſcurius audimus. Præcipit igitur dominus niui, & hyemis pluuiis, vt in terram deſcendãt, dum aſpiratione ſancti ſpiritus pro corrigendis peccatoribus corda ſanctorum ad miniſterium prædicationis humiliat. Vbi L
rectè additur:

Quòd alia ſit prædicatio de infirmitate humanitatis, alia de fortitudine diuinitatis.

Et imbri fortitudinis ſuæ.) Imber quippe fortitudinis dei, eſt prædicatio diuinitatis. Nam imber infirmitatis, eſt prædicatio eius incarnationis, de qua per Paulum dicitur: Quod infirmum
1.Cor.1. eſt dei, fortius eſt hominibus. Et rurſum: Si crucifixus eſt ex in-
2.Cor.13. firmitate, ſed viuit ex virtute dei. Sic autem ſanctiviri humanitatis eius infirma prædicant, vt auditorum ſuorum cordibus etiam diuinitatis fortia infundant. Audiamus per tonitruum nu-
Ioan.1 bis, imbrem fortitudinis: In principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbũ. Audiamus etiam imbrem infirmitatis: Verbum caro factũ eſt, & habitauit in nobis. Audiamus imbrem fortitudinis: Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Quod factum eſt in ipſo, vita erat. Audiamus etiam imbrem infirmitatis: In propria venit, & ſui eum non receperunt. Imbri ergo fortitudinis ſuæ præcipit, vt in terram deſcendat: quia ſanctorum ſuorum vocibus ſic nobis humanitatis ſuæ infirma prędicat, vt nobis etiã mira, & fortia ſuę diuinitatis innoteſcat. Sed cùm virtutem noſtri conditoris audimus, ſtatim ad corda noſtra fortitudine compellẽte reducimur, & tantum ſuper nos iudicem perpendentes, quæ digne quæve egimus indignè, penſamus. Vnde & bene ſubiungitur:

Quòd naturali ratione, quæ eſt lex mentis, & lege prædicationis, homini deus quid agat, & quid mereatur, inſinuat. M

Qui in manu omniũ hominũ ſignat, vt nouerint ſinguli opera ſua.) Mala enim quæ agunt homines, penſare contemnunt. Sed cùm virtutem ſupernæ diſtrictionis audiũt, prauorũ operũ hoc quod ſe deprimit, pondus agnoſcũt. Prædicationis quippe verbis pulſati euigilãt, vt pẽſent ad quæ ſupplicia ſeſe antiquæ actionis meritũ trahat. Dũ ergo imber fortitudinis in terrã deſcendit, in manu vniuſcuiuſq; ſignatur, vt ſua opera ſciat: quia dũ virtus incomprehẽſibilis maieſtatis agnoſcitur, ab vnoquoque ſubtilius ſua vita pẽſatur. Quod tamẽ intelligi & aliter poteſt. Creator nãque omnipotẽs à cũctis inſenſibilibus irrationabilibúſque diſtinctã, rationabilem creaturã hominẽ cõdidit: quatenus quod egerit, ignorare non poſsit. Naturæ enim lege ſcire compellitur, ſeu prauũ ſiue rectũ ſit quod operatur. Nam ad iudicium pro actione cur venit, ſi potuit neſcire quod egit? Et ipſi ergo qui præceptis dominicis eruditi contemnunt, vtrum bona an mala ſint quæ faciunt, ſciunt. Nam ſi bona ſe facere neſciunt, cur de aliquibus factis in oſtentatione gloriantur. Rurſum ſi malè ſe agere ignorant, cur in eiſdem factis alienos oculos declinant? Ipſi enim ſibi teſtes ſunt: quia ſciunt malum eſſe quod agunt, quod videri ab aliis verentur. Si enim veraciter malum eſſe non crederent, nequaquam hoc ab aliis

A aliis videri formidarent. Vnde & bene per quendam ſapiẽtem
Sapien.17. dicitur: Cùm ſit timida nequitia, dat teſtimonium condemnationi: quia dum de facto ſuo conſcientiam pulſans timor redarguit, ipſa ſibi teſtimonium perhibet damnabile eſſe quod agit.
1.Ioan.3. Quo contra per Ioannem dicitur: Si cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus apud deum. Fugiant ergo iniqui humanos oculos, ſemetipſos certè fugere nõ poſſunt. Quia enim malum quod faciunt nouerunt, habent teſtem conſcientiam, habent iudicem rationem ſuam. In peccato igitur quod committunt, prius contra ſe iudicium ſuæ rationis inueniunt,
Pſalm.41. & poſt ad diſtrictionem æterni examinis perducuntur. Et hoc eſt fortaſſe quod per Pſalmiſtam dicitur: Abyſſus abyſſum inuocat in voce cataractarum tuarum: quia dum miro ordine diſpoſitionis occultæ malum non permittitur neſciri, quod agitur, & ſuo ſe iam iudicio peccator in conſcientia condemnat, & poſt condemnationem propriam ad æterni iudicis ſententiam properat. Abyſſum ergo abyſſum inuocare, eſt de iudicio ad iudicium peruenire. Eant ergo prædicatores ſancti, redarguant facta peccãtium, auditores autem praui contemnant verba iuſtorum, defendant quantum voluerint prauitates ſuas, atque impudenter geſtas, impudẽtius defendendo multiplicent, certè ipſi ſibi in conſcientia teſtes ſunt, quia excuſabiles non ſunt. Eo enim ipſo quo rationabilem creaturam deus hominẽ
B condidit: in manu omnium hominum ſignat, vt nouerint ſinguli opera ſua. Sed quia Heliu de prauitate ſingulorum ſententiam protulit, ilico ad ipſum prauitatis authorem per quẽ vnũquodque malum oboritur, mentis oculos deflectit: vt quiavno hoc verſu praui capitis membra perſtrinxerat, etiam hocipſum membrorum caput ſub breuitate deſcribat. Vel certe, quia ſuperius nubium dei virtutes intulerat, agit nunc vt contra bonorum vitã aduerſarij impugnationes innoteſcat. Nam ſequitur: Ingreditur beſtia latibulum ſuum, & in antro ſuo morabitur.)

Quod in reproborum cordibus diabolus quaſi in antro ſuo lateat.

Caput XIX.

QVis alius nomine beſtiæ niſi antiquus hoſtis accipitur, qui deceptionem primi hominis ſæuus impetiit, & integritatem vitæ illius malè ſuadendo laniauit? Contra quem prophetæ vocibus de ſancta electorum
Eſaia 35. Eccleſia in antiquum ſtatum reſtauranda promittitur: Et mala beſtia non tranſibit per eam. Sed hæc beſtia cùm poſt redemptoris aduẽtum, poſt prædicatorum voces, quaſi poſt tonitruũ nubium in fine mundi illum damnatũ hominem qui Antichriſtus vocatur, inuaſerit: quid aliud quam latibulum ſuum ingreditur, vt in antro proprio demoretur? Vas quippe illud diaboli, antrum ac latibulum beſtiæ eſt, vt inſidians hominibus viam huius vitæ carpentibus, in illo & per ſigna lateat, & per mali-
C tiam occidat. Qui tamen omnium reproborum corda etiam nunc priuſquam apertus appareat, poſſidet: eáque per occultã malitiam quaſi proprium antrum tenet, atque ad omne quod nocere bonis appetit, in eorum ſe obſcuris mentibus abſcondit. An Iudæorum perſequentium corda, antrum huius beſtiæ
Ioan.19. non fuerunt, in quorum diu conſiliis latuit, ſed repẽtè vocibus erupit clamantium, crucifige crucifige? Et quia ad laceration mentis pertingere tentãdo non potuit in redemptore noſtro, ad mortem carnis anhelauit. Hæc nimirũ beſtia multa electorum corda tenuit, ſed hanc ab illis moriens agnus excuſit. Vnde & in Euangelio dicit: Nunc princeps huius mundi eiicietur
Ioan.12. foras. Qui nũro rectòque iudicio dum confeſsiones humilium illuminans ſuſcepit, ſuperborum oculos deſerens clauſit. Vnde
Pſal.103. ei per Pſalmiſtam dicitur: Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox, in ipſa pertranſibunt omnes beſtiæ ſyluarum: catuli leonum rugientes vt rapiant, & quærant à deo eſcam ſibi. Tenebras quippe dominus ponit, cùm peccatis iudicia rependens, lumen ſuæ intelligentiæ ſubtrahit. Et nox efficitur: quia prauorum mens ignorantiæ ſuæ erroribus cæcatur. In qua omnes beſtiæ ſyluæ pertranſeunt: dum maligni ſpiritus ſub opacitate fraudis latentes, in reproborum cordibus prauitates ſuas explendo percurrunt. In qua & catuli leonum rugiunt: quia nequiſsimatum, ſed tamen eminentium poteſtatum miniſtri ſpiritus importunis tentationibus inſurgunt. Qui tamen à deo eſcam appetũt: quia nimirum capere animas nequeunt, niſi iuſto iudicio prævalere diuinitus permittantur. Vbi & aptè ſubiungitur: Ortus eſt ſol, D
& congregati ſunt, & in cubilibus ſuis ſe collocauerunt: quia
Ibidem. veritatis lumine per carnem apparente, à fidelium mentibus excuſi, quaſi ad cubilia ſua reuerſi ſunt, dum ſola infidelium corda tenuerunt. Quod igitur illic leonum cubile, hic antrum beſtiæ dicitur: Notandum verò magnopere æſtimo quòd beſtia hæc non ſolum antrum ſuum ingredi, ſed in eo etiam morari perhibetur. Aliquando nanque etiam bonorum mẽtes ingreditur, illicita ſuggerit, tẽtationibus fatigat, rectitudinem ſpiritus ad delectationem carnis deflectere conatur, delectationẽ quoque ad conſenſum perducere nititur: ſed tamen reſiſtente ſuperno adiutorio prævalere prohibetur. Intrare ergo in men- *Diabolus aliquando bonorum mentes ingreditur, ſed non in eis morat-*
tes bonorum poteſt, ſed in eis morari non poteſt: quia cor iuſti huius beſtię antrum non eſt. Quos enim quaſi proprium antrũ poſsidet, eorum mentes proculdubio immorans tenet: quia & prius in eis cogitationes vſque ad iniqua deſideria, & poſt iniqua deſideria vſque ad nequiſsima opera perducit. Neque enim ſtudent reprobi ſuggeſtiones eius rectã iudicij manu repellere: cuius voluptatibus appetunt ſubdita delectatione ſeruire. *tur.*
Cúmque in eorum cordibus prauum quid oritur, mox per ſtudiũ delectationis enutritur, & cùm ſibi minimè reſiſtitur, protinus ex conſenſu roboratur, ſtatímque cõſenſus ad opus perducitur, opus verò etiam conſuetudine grauatur. Rectè ergo in antro ſuo morari hæc beſtia dicitur, quæ tam diu cogitationes reproborum tenet, quouſque eorum vitam etiam aculeo praui E
operis perforet. Vnde bene ad Iudæam dominus per prophe-
Hiere.49 tam dicit: Quouſque morabũtur in te cogitationes noxiæ? Neque enim reprehendit, cur veniant: ſed cur morentur. Et in bonis enim cordibus cogitationes illicitæ veniunt, ſed tamen morari prohibentur: quia recti quique ne captiuandam domum conſcientiæ præbeant, ab ipſo cordis limine hoſtem fugant. Qui etſi quando repentinis ſuggeſtionibus vſque ad primum veſtibulum ſurripuerit, ad conſenſus tamen ianuam non pertingit. Huic nimirum beſtiæ impulſu ſubitæ formidinis victus
Matth.26. ianuam cordis Petrus negando aperuit, ſed citius cognoſcendo reſtitit, flendo clauſit.

Caput XX.

QVia verò antiquus hoſtis perſecutorum corda non ſolum intrando tenuit, ſed etiam tenendo poſſedit, dicatur rectè: Ingredietur beſtia latibulum ſuum, & in antro ſuo morabitur. Quantum nanque in Iudęorum mentibus demorata ſit diſcimus, cùm illorum conſilia atteſtatione Euangelicæ narrationis audimus. In illa nanque deſcribitur cùm redemptorem noſtrum viuificare mortuos cernerent, in morte eius quanta anxietate crudelitatis inſanirent, quot explere contra illum praua deſideria ardenter vellent, ſed tamen populum timerent: quot occaſiones occidendi quærerent, & inuenire non poſſent: quot ad votum ſuæ ſæuitiæ alienigenarum manibus vſi ſunt: quia eum quem legaliter interi- F
mere ipſi non poterant, feriendum gentibus tradiderunt, vt ex ſola poteſtate Romanus præſes ageret, quod ex ſola malitia vt agi debuiſſet, ipſi anhelarent. Vnde & aptè ſubiungitur:

Quòd Chriſtus Iudæis qui zelo legis feruere videbantur, ſcandalum fuit: gentibus verò infidelitatis frigore torpentibus, ſtultitia.

Ab interioribus egredietur tempeſtas, & ab arcturo frigus.) Scriptura ſacra cùm contra arcturum interiora memorat, diuerſam Aquilonis partibus Auſtri plagam deſignat. Vnde in hoc eodem libro ſcribitur: Qui facit arcturum & orionas & interiora Auſtri. Quia igitur interiora Auſtri Sol feruentior tenet, in arcturo verò curſum omnimodo non habet, interiorum nomine plebs Iudaica: arcturi autem vocabulo, hoc in loco populus gentilis exprimitur. Hi enim qui vnum atque inuiſibilem deum nouerant, eiuſdémque legi ſaltem carnaliter ſeruiebant, quaſi ſub meridiano Sole feruentes in fidei calore tenebantur. Gentiles autem quia nullam ſcientiam ſupernæ cognitionis attigerant, velut ſine ſole frigidi ſub Aquilone remanebãt. Quia verò tempeſtas impellit, frigus autem torpore opprimit, rectè nũc dicitur: Ab interioribus egredietur tempeſtas, & ab arcturo frigus, ac ſi apertè diceretur, à Iudæis ſurgit malitia perſequens, & à gentilibus poteſtas premens. Neque enim miracula fieri legis præcepta vetuerant, & tamen Iudæi pro eiſdem mi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tículus interimere humani generis redemptorem quærebant. Vnde explere hoc quod cœperant non valentes, ad Pilati prætorium cucurrerunt, vt ipse hunc perimeret, quem iniustè perimere lex nulla cohiberet. Ab interioribus ergo tempestas, atque ab arcturo frigus prodiit, dum quod Iudæa ex inuidia petiit, hoc gentilis iudex ex Romana authoritate perpetrauit. Vn de bene contra hanc eandem adhuc inuidiam subditur:

Caput XXI.

FLante deo concrescit gelu.) Quia quo fidelium cordibus spiritus sanctus aspirauit, quo maiora virtutum miracula contulit, eo infidelium mentibus grauioris inuidię torpor excreuit, atque inde contra deum plebs infidelis obduruit, vnde humilis populus anteactam duritiam qua se astrinxerat, emolliuit. Deo enim flante in gelu versi fuerant, qui visis miraculis inuidentes dicebant: Ecce totus mundus post eum abiit. Ioan. 12. Consyciebant signa, cernebãt per ministros eius miracula, totum iam mundum secuturum fidei prędicamenta præuidebãt, & tamen quo sanctus spiritus mundum repleuerat, eo illorum mentes arctius inuidiæ malitia ligabat. Aqua ergo in gelu versa fuerat, dum eunte post deum mundo, Iudæa in inuidia pigra remanebat. Sed quia supernæ potestati † suppetiit etiam tantæ †al. spietati. crudelitatis duritiam soluere, atque ad amandum se corda infidelium liquare: post hoc gelu mox bene subditur: Et rursum la

H tissimè funduntur aquæ.) Post gelu quippe dominus latissimas aquas fudit: quia postquam Iudæorum fœuitiam vsque ad mortem pertulit, eorum corda protinus ab infidelitatis duritia, a moris sui aspiratione liquefecit, vt tanto pòst desiderabilius ad obediendum currerent, quanto præceptis illius prius obstinatius restitissent. Vnde bene per quendam sapientem dicitur: Si- Eccle. 3. cut glacies in sereno, sic resoluentur peccata tua. Ab hoc frigidi torporis gelu solui propheta desiderauerat, cùm dicebat: Psal. 125. Conuerte domine captiuitatem nostram, sicut torrens in Austro. De his aquis, id est, ad deum concurrentibus populis rursum dicitur: Mittet verbum suum & liquefaciet ea, flabit spiritus eius, & fluent aquæ. Aquæ de gelu currunt: quia plærique Psal. 147. ex duris persecutoribus magni prædicatores fiunt. Gelu igitur in aqua liquatur, cùm torpor interni frigoris ad irrigationem vertitur prædicationis. An Paulus gelu non erat, qui acceptis Actor. 9. epistolis Damascum pergens, in corde fidelium quasi in terra dei iactata verbi semina, ne ad perfectionem operum surgerent, restringere quærebat? Sed gelu hoc in aquam rediit: quia quos persequendo prius premere studuit, hos postmodum fluentis sanctæ exhortationis infudit, vt tanto vberior electorum messis exurgeret, quanto hanc imber dei etiam ab ore persecutoris irrigaret. Vnde & bene subditur:

Quòd messis Ecclesiastica operarios desiderat, quorum compluratur doctrina, & exemplis proficiat.

I Caput XXII.

FRumentum desiderat nubes.) Quid enim electi quique sunt, nisi frumenta dei cœlestibus horreis recondenda? Quæ nunc in tritura areæ paleas tolerant: quia in hac purgatione sanctæ Ecclesiæ mores contrarios reproborum portant, quousque hanc internus agricola ventilabro iudicij dirimat, & in superna habitacula electos suos quasi mũda iam grana suscipiens, æternis paleas ignibus tradat. Vnde bene per Io- Matth. 3. annem dicitur: Cuius ventilabrum in manu sua, & permundabit aream suam, & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili. Sed hoc frumentum quousque ad perfectionem fructuum veniat, nubium pluuias expectat vt crescat: quia bonorum mens prædicantium verbis infunditur, ne ab humore charitatis desiderium carnalium sole siccetur. Hoc frumentum supernus agricola in mundo sur- Matth. 9. gere ac nubes desiderare cõspexerat, cùm dicebat: Messis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate autem dominum messis vt mittat operarios in messem suam. Qui igitur hic frumentum, illic messis, qui verò hic nubes, illic operarij vocantur: quia prædicatores sancti & nubes sunt & operarij, nubes videlicet per doctrinam, operarij per vitam, nubes quia verbis influunt, operarij quia non desinunt agere quod loquuntur. Vn de & subditur: Et nubes spargunt lumen suum.) Nubes enim lumen spargere, est prædicatores sanctos exemplavitæ & lo- K quendo & agendo dilatare. Sed quanuis annũciationis intimæ lumen spargant, non tamen ad conuertenda omnium quæ appetunt corda perueniunt. Nam sequitur: Quæ lustrant cuncta per circuitum, quocunque eas voluntas gubernantis duxerit.) Sæpe enim prędicatores sancti exhortari quosdam volunt, sed nequeunt. Sæpe quosdam declinare appetunt, sed tamen internæ instigationis impulsu exhortari eos instantissimè compelluntur. Videamus nubem dei quomodo gubernantis manu & ad ea quę non appetit ducitur, atque ab impulsu suo iterum gubernantis manu retinetur. Certè Paulus cùm vestimẽta sua ex- Actor. 18. cutiens à Corinthiis discedere vellet, audiuit: Noli timere, sed loquere, & ne taceas, propter quod ego tecum sum, & nemo apponetur tibi vt noccat te, quoniam multus est mihi populus 1. Thes. 2. in hac ciuitate. Rursum cùm ad Thessalonicenses voluisset ire, retentus est, dicens: Volui venire ad vos ego quidem Paulus, & semel & iterum, sed impediuit me Satanas. Neque enim per semetipsum Satan præpedire tanti Apostoli vias potuit, sed occultæ dispensationis vsibus dum aduersatur, nescìens deseruit, vt nimirum Paulus dum ad alios vellet accedere nec valeret, eis à quibus recedere non poterat, altius † prodesset. Nubes † al. aprius. igitur dei cuncta per circuitum lustrant: quia prædicationis luce mũdi fines illuminant. Sed quia diuinis nutibus subditæ nequeunt explere quod volunt, ire non possunt, nisi quo eas voluntas gubernantis duxerit. Vnde & adhuc subiungitur: Ad o- L mne quod præcipitur eis super faciem orbis terræ.) Sæpe enim cùm gubernantis voluntate perducuntur, aliter agere appetũt, sed aliter disponuntur. Nam plærunque quosdam auditores suos studentblandè corrigere, & tamen eorum sermo in asperitatem ducitur: Plærunque quosdam resecare asperè appetũt, sed tamen eorum rigor per mãsuetudinis spiritum refrenatur. Sicut ergo non possunt ire quo volunt, ita etiam nequeunt agere sicut volunt. Quia enim eos internus arbiter tenet cùm mittit, ita illos etiam modificans suscipit cùm perducit, vt aliquando in cogitatione alia disponãt, sed alia in opere peragãt, aliquando aliter inchoent, sed aliter consumment. Quia igitur iuxta hoc quod sibi præcipitur seruiunt, dicatur rectè: Quocunque eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne quod præcepit illis super faciem orbis terræ. Eo enim apertiorem viã prædicationis inueniunt, quo ad hanc non suis, sed præceptoris sui nutibus ducuntur. Vnde adhuc subditur:

Quòd secundum gratiam dei, verbum fidei ad omnes perueniat, & profectus iustitiæ, neque volentis, neque currentis, sed miserentis est dei.

Siue in vna tribu, siue in terra sua, siue in quocunque loco misericordiæ suæ eas iu sserit inueniri.) Vna tribus profectò Iuda intelligitur, quæ in scriptura sacra clara ac multiplex præteris memoratur. Quæ in hoc quòd ex se redemptoris nostri carnem protulit, speciale præ omnibus munus accepit. Terra autem dei, simul omnis Iudæa nominatur. Quæ tũc ei fidei suæ fructum protulit, cùm totus sub idolorum cultu delapsis gentibus mũdus errauit. Locus autem misericordiæ dei est ipsa gẽtilitas, cuius culpas districtus iudex si iustè animaduerteret, ad re- conciliationem gratiæ nunquam veniret. Quę cùm nulla apud deum merita habuit, recõciliationis tamen gratiam ex sola misericordia accepit. Vnde per Paulum dicitur: Gentes autem su- Rom. 15. per misericordia honorare deum. Vnde rursus scriptũ est: Qui 1. Petr. 2. quondam non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti. Nubes ergo suas deus ducit, siue in vna tribu, siue in terra sua, seu in quocũque loco misericordiæ suæ eas iusserit inueniri: quia prædicatores veteris nouique testamenti aliquãdo soli tribui Iudæ contulit, & Israël penè totum ex prauia regum gubernatione reprobauit. Aliquando & in terra sua has pluere nubes facit: quia eundem Israëliticum populum ad antiquam gratiam post correptionem captiuitatémque reuocauit. Aliquando de loco suæ misericordiæ eas clarescere voluit: quia per prædicatores sanctos etiam gẽtibus virtutum miracula ostendit, vt sola misericordia à iugo erroris absolueret, quos ingenitæ perfidiæ ita deprimebat.

Caput XXIII.

SEd ecce Heliu quia futura per propheticum spiritum sensit: quia multa sublimiter protulit, vir arrogans elationis suæ põdere lassatus non valet portare quæ dicit: Nam per iactantiam

A iactantiam protinus adiungit: Ausculta hæc Iob, sta & considera miracula dei.) Quasi in compatatione sui iacentẽ vidit, quẽ ad verba tantæ prædicationis vt staret admonuit. Quanuis & per hoc quod dicit: Ausculta, grauem beato Iob contumeliam irrogat: quia, sicut iam de illo & superius diximus, arrogantia minoris est, auditum sibi velle extorquere maioris. Sed licèt Heliu bona quæ dicit, nesciat pensare cui dicit, nos qui eruditi ab hominibus quærimus, indagare verba doctrinæ illius subtiliter debemus. Nam magna fortasis virtutis arte dicitur: Sta & considera miracula dei. Sunt nonnulli quippe qui dei mira- 1. Cor. 10. cula iacentes considerant: quia operationis eius potẽtiam non sequentes admirantur. Stare quippe est recta agere. Vnde & per Paulum dicitur: Qui se existimat stare, videat ne cadat. Et sæpe quidem superna iudicia mirantur, prædicamenta cœlestis patriæ cùm audiunt diligunt, mira opera internæ dispositionis obstupescunt, sed tamen amando & viuendo ad hæc eadem opera assurgere negligunt. Iacentes ergo dei miracula considerant, qui eius potentiam sciendo pensant, sed viuendo non amant. Per contemplationem quidem in consideratione oculos tendunt, sed tamen per intentionem sese à terra non eti- Num. 24. gunt. Vnde bene in Balaam, exprobratione dicitur: Qui cadẽs apertos habet oculos. Multa nanque de aduentu redemptoris dixerat, & quæ in nouissimis temporibus erant ventura præuidebat, sed tamen ei viuendo assurgere noluit, quem præuiden- B do prædicauit. Iacẽs ergo apertos oculos habuit, cum eius mentem & prophetia ad cœlestia tenderet, & auaritia in terra retineret. Iacens apertos oculos habuit: quia eum videre de superioribus potuit, quem prostratus in infimis non amauit. Heliu itaque qui beatum Iob nequaquam credidit viuendo tenuisse quod dixit, quasi admonens dicit: Sta & cõsidera miracula dei. Quem adhuc de venturis discutit, & quasi de ignorantia humilians adiungit:

Quòd nisi prædicatores loquendo prodant quales intus sint, aut reliquis hominibus similes, aut longè despectiores videantur.

Nunquid scis quando præceperit deus pluuiis vt ostenderẽt lucem nubium eius? Si nubes sancti prædicatores sunt, pluuiæ nubium sunt verba prædicationum. Sed nubes cùm per aëra transuolant, nisi pluuiæ deorsum veniant, nescìetur quantam aquarum immensitatem portant. Nisi coruscus Sol inter pluuias erumpat, intelligi non valet quid in eis etiam claritatis lateat: quia nimirum prædicatores sancti si taceãt, & nequaquam loquentes ostendant, quanta sit cœlestis spei claritas quam in cordibus gestant, aut reliquis hominibus similes, aut longè his despectiores videntur. Cùm autem aperire per prędicationem cœperint quæ sit supernæ patriæ remuneratio, quam intrinsecus tenent, cùm persecutione pressi, in qua virtutis arce profecerint innotescunt, cùm visione despecti, loquendo insinuant vnde timeantur, ipsæ quæ de nubibus influunt pluuiæ, lucem C nobis earundum nubium ostendunt. Per verba enim prædicatorum agnoscimus, vt in eis claritatem vitæ quam appetunt, cũ magna humilitate veneremur. Hãc nimirum lucem Paulus di- Ephe. 1. scipulis ostẽdebat, cùm diceret: Vt sciatis quæ sit spes vocationis eius, quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in sanctis, & quę sit supereminens magnitudo virtutis eius in nos qui credimus. Hanc lucem Corinthij per scriptorum verba quasi per pluuiæ guttas agnouerant, cùm dicebant: Epistolæ graues sunt & fortes, præsentia autem corporis infirma & sermo cõtemptibilis. 2. Cor. 10.

Caput XXIIII.

SEd plærunque prædicatores sancti ostendere semetipsos vt prosint cupiunt, nec tamen possunt. Plærunque latere vt quieti sint appetunt, nec tamen permittũtur: Nemo igitur scit quando lucem nubium pluuiæ ostendant: quia nemo comprehendit quando deus virtutẽ prædicationis præbeat, vt prædicantium gloria clarescat. Dicit ergo: Nunquid scis quando præceperit deus pluuiis, vt ostenderent lucem nubium eius: Ac si apertè dicat: Nunquid si venturos in mundo prædicatores iã conspicis, quando eos ad prædicandum dominus repletione sancti spiritus impellat, quibúsve modis eorum vitę claritatem mũdo innotescat, apprehendis? Vnde adhuc aptè subiungitur:

Quòd in doctrina Euangelica angustiæ semitæ sunt regulæ continentiæ, & perfecta scientia sit, de profectu virtutum, non in se, sed in domino gloriari. D

Nunquid nosti semitas nubium magnas & perfectas scientias?) Habent istæ nubes semitas subtilissimas, scilicet sanctæ prædicationis vias. Angusta quippe porta est quæ ducit ad vitam. Eos ergo per semitas astringunt, qui ab intentionis eorum tramite per lata mundi desideria euagando non exeunt. Arcta enim bene viuẽdi censura non est ampla via, sed semita, in qua prædicator quisque studiosè constringitur: quia sub præceptorum custodia sollicitè coangustatur. An non quasi quædam angustia est itineris, in hoc quidem mundo viuere, sed de huius mundi concupiscentia nihil habere, aliena non appetere, propria non tenere, laudes mundi despicere, & pro deo opprobria amare, gloriam fugere, despectum sequi, adulantes despicere, despicientes honorare, mala nocentium ex corde dimittere, & erga eos dilectionis gratiã immobilem in corde retinere? Quę videlicet omnia semitæ sunt, sed magnæ: quia quanto in præsenti vita pro ipsa viuendi custodia angustæ sunt, tãto amplius in æterna retributione dilatantur. Vnde & bene subditur: Et perfectas scientias. Perfecta quippe scientia est, & cuncta hæc sollicitè agere, & se de suis meritis scire nihil esse. Vnde & ipsę nubes de hac perfecta scientia docentur, cùm eis voce veritatis dicitur? Dum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dici- Luc. 17. te, serui inutiles sumus. Perfecta scientia est scire omnia, & E tamen iuxta quendam modum scientem se esse nescire: quia etsi iam dei præcepta nouimus, etsi iam virtutem verborum illius sollicita intentione pensamus, etsi iam quæ intellexisse nos credimus agimus, adhuc tamen acta eadem qua districtione examinis sint discutienda nescimus, necdum dei faciem cernimus, necdum occulta eius consilia videmus. Quanta ergo est nostra scientia, quæ quousque mortalitatis nostræ pondere premitur, ipse suæ incertitudinis nubilo cæcatur: De qua bene per Paulum dicitur: Qui se existimat scire aliquid, nondum cogno- 1. Cor. 8. uit quemadmodum oporteat eum scire. In hoc itaque mundo dum viuimus, tunc perfectè quæ scienda sunt scimus, cùm proficientes per intelligentiam, nihil nos perfectè scire cognoscimus. Dicitur igitur: Nunquid nosti semitas nubium magnas & perfectas scientias? Ac si apertè dicat: Nunquid iam summa acta prædicantium conspicis, qui postquam per scientiam ad alta se eleuant, deorsum se humiliter per cognitionem suæ ignorantiæ inclinant? Quod quia solo sancti spiritus dono agitur, vt humanũ cor non solum de scientia, sed etiam de ipsa sua ignorantia perfectè doceatur, & calore amoris ad superna ferueat, dum minora esse quæ cognouit in infimis pensat, recte subiungitur.

Quòd doctorum & auditorum concordia quæ mutua charitate coalescit, ex spiritu sancto est.

Nónne vestimenta tua calida sunt, cùm perflata fuerit terra Austro?) Sæpe beatum Iob figuram sanctæ Ecclesiæ renere iã F diximus. Vestimenta verò Ecclesiæ sunt omnes qui ei fidei adunatione iunguntur. De quibus eidem Ecclesiæ per prophetam dominus dicit: Viuo ego: quia omnibus his velut orna- Esaiæ 49. mento vestieris. Per Austrum verò qui nimirum calidus ventus est, non immerito spiritus sanctus designatur, quo quisque dum tangitur, ab iniquitatis suæ torpore liberatur. Vnde bene in Canticis canticorum dicitur: Surge Aquilo & veni Auster, Canti. 4. perfla hortum meum, & fluant aromata illius. Aquilo enim iubetur vt surgat, vt nimirum is qui mortalium corda restringit aduersarius spiritus fugiat. Auster enim venit & hortum perflat vt eius aromata diffluant: quia per aduẽtum sancti spiritus dum mens hominum repletur, ex ea mox opinio virtutum aspergitur, vt iure iam sanctorum lingua quasi hortus Austro perflatus dicat: Christi bonus odor sumus deo. Vestimenta ergo sanctæ Ecclesię calida sunt dum terra Austro perflatur: quia 2. Cor. 2. hi qui ei per fidem inhærent, feruẽtibus charitatis studiis inardescunt, dum eorum mens sancti spiritus afflatu perfunditur. Quod quidem & de eodem beato Iob nil obstat intelligi: quia sic hæc generaliter in sancta Ecclesia dicimus, vt tamen per membra eius singula specialiter teneamus. Vnusquisque enim qui rectè viuit, atque hoc & alios docere consuevit, quasi tot vestimenta habet, quot auditores ei concordiret inhærent.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G

Caput XXV.

NAtura nanque veſtimẽtorum eſt, vt per ſemetipſa calere non poſsint, ſed adiuncta viuenti corpori, dum exhalantes membrorum poros contegunt, emanantem ab intimis calorem premunt, quo nimirum calore hæc eadem veſtimenta calefiunt, ſed calefacta calorem quem acceperint, retinendo ad corpus reddunt. Quid ergo per veſtimenta viuenti corpori adhærentia, niſi diſcipulorum vita magiſtris bene viuentibus coniuncta ſignatur? Quę quaſi per poros calorem accipit: quia ad amorem dei & exemplo actionis, & impulſu exhortationis igneſcit. Quæ velut frigus proprium expellit, dum à priſtina iniquitate diſcedit, calorem quẽ accepit retinet: quia in eo quem prædicãdo ſumpſerit feruore conualeſcit. Doctores autem ſancti dum auditores ſuos in amorem dei proficere ſentiunt, ipſi amplius in doctrinæ virtute ferueſcunt, & quia eos ad ſumma inardeſcere & ferueſcere conſpiciunt, ad prædicanda bona cœleſtis patriæ validius ſuccenduntur. Qui etſi quatido pro eo quòd adhuc vitam corruptibilem humanæ infirmitatis agunt, de qualibet culpa ſaltem tenuiter in opere, in locutione, in cogitatione tentantur, diſcipulorum ſuorum profectum conſpiciunt, & ipſi vel in minimis eſſe reprehenſibiles erubeſcunt, ne qua forte exempla tortitudinis præbeant eis quos prædicationis voce ad regulam intimæ rectitudinis vocant. Dum ergo verbo doctorum accenduntur auditores, quaſi ex viuenti corpore veſtimenta calefiunt. Sed dum ex profectu
H auditorum etiam vita docentium proficit, quaſi ex calefactis veſtimentis calor ad corpus redit. Sed nequaquam ſibi doctores tribuant quòd per exhortationem ſuam ad ſummа profice-re auditores vident: quia niſi ſpiritus ſanctus eorum corda repleat, ad aures corporum vox docentium incaſſum ſonat. Formare enim vocem magiſtri exterius poſſunt, ſed hanc imprimere, interius non poſſunt. Neque enim qui plãtat eſt aliquid,
1. Cor. 3. neque qui rigat, ſed qui incrementum dat deus. Dicatur ergo: Nonne veſtimẽta tua calida ſunt, cùm perflata fuerit terra Auſtro? Quia nimirum tunc auditores qui iam bene viuẽtibus doctoribus inhærent, calorem ſuperni amoris accipiunt, cùm per afflatum ſancti ſpiritus excitantur, ac ſi apertè beato Iob diceret: Incaſſum tibi tribuis ſi quos per te profeciſſe in virtutibus contemplaris: quia hi quos per te incaluiſſe eſtimas, niſi eos ſpiritus ſancti feruor attingeret, frigidi in ſua inſenſibilitate remanerent. Poſtquam verò hæc fortiter dixit, per arrogantiam leuiter motus, irriſionis ilico verba ſubiungit dicens:

Quòd ſancti angeli hoc in munere retributionis acceperunt à deo, vt ad peccatum vltrà moueri non poſsint.

Tu forſitan cum eo fabricatus es cœlos, qui ſolidiſsimi quaſi ære fuſi ſunt.) Poſſunt per cœlos hi qui in cœleſtibus ſunt conditi, angelici ſpiritus deſignari. Vnde & in oratione noſtra dicere voce veritatis inſtruimur: Fiat voluntas tua ſicut in cœlo
Matth. 6. I & in terra, vt nimirum voluntas dei, ſicut à ſuperiori creatura agitur, ita in omnibus etiam ab humana infirmitate ſeruetur. De quibus bene dicitur: Qui ſolidiſsimi quaſi ære fuſi ſunt. Naturæ nanque æris eſt rubigine difficilè conſumi. Et virtutes angelicæ quæ in diuino amore fixæ perſtiterant, lapſis ſuperbientibus angelis, hoc in munere retributionis acceperunt, vt nulla iam rubigine ſurripientis culpæ mordeantur, vt in contemplatione conditoris ſine fœlicitatis fine permaneant, & in hoc quod ſunt conditæ æterna ſtabilitate ſubſiſtant. Quod bene a-
Genes. 1. pud Moyſen ipſa de mundi origine hiſtoriæ verba teſtantur, cùm & prius factum cœlum dicitur, & hoc idem poſtmodum firmamentum vocatur: quia videlicet natura angelica, & prius ſubtilis eſt in ſuperioribus condita, & pòſt ne vnquam potuiſſet cadere, mirabilius confirmata. Poſſunt etiam per cœlos, vt ſæpe diximus, electorum mentes exprimi, à cunctis terrenis contagiis intimo amore ſuſpenſæ. Qui quanuis corpore degãt in infimis: quia tamen corde iam inhærent ſummis, veraciter
Phil. 3. dicunt: Noſtra conuerſatio in cœlis eſt. Qui ſolidiſsimi vt ære fuſi ſunt: quia ab integritate cœptæ fortitudinis, nulla mutabilitatis rubigine conſumuntur. Quibus & fortiter contra aduerſa durantibus authoris voce dicitur: Vos eſtis amici mei, qui
Ioan. 15. permanſiſtis mecum in tentationibus meis. Sed quanuis doctus & arrogans cùm irridere ſanctum virum nititur, irriſioni ſuæ fortia dicta permiſceat, à dictis tamen fortibus ſemper ad K ſuperuacua verba relabitur. Nam iterum eum deridendo ſubiungit: Oſtẽde nobis quid dicamus ei, nos quippe inuoluimur tenebris.) Ac ſi dicat, Tu qui iam magna intelligentiæ luce perfrueris, docere nos qui ignorantiæ tenebris inuoluimur, debes. Qui mox ab irriſione reſiliens, deſpiciendo ſubiungit: Quis narrabit ei quæ loquor?) Ac ſi apertè dicat: Quæ ego ei de ſuis laudibus acutè ſentiẽs non audita loquor, quis hæc narrare vel poſtquam audierit poteſt? Sed quia cum doctrina & arrogantia in vnius mentis habitatione conſligit, à loquentis ore non ſolum ſonat viuendi leuitas, ſed etiam grauitas ſentiendi, poſtquam Heliu per arrogantiam leuiter intumuit, dicens: Quis narrabit ei quæ loquor, mox per doctrinam ſubdidit:

Quòd ineffabilis ſit deus, & ſcrutator maieſtatis opprimatur à gloria.

Caput XXVI.

ETiam ſi locutus fuerit homo, deuorabitur.) Omne quod aliquid deuorat, hoc introrſus ttahens, ab intuentium oculis occultat, & rem quę videri in ſuperficie potuit, in profundum rapit. Homo igitur cùm de deo tacet, per rationem in qua eſt conditus, eſſe aliquid videtur. At ſi loqui de deo cœperit, ilico quàm ſit nihil oſtenditur: quia magnitudinis illius immenſitate deuoratur, & quaſi in profundum raptus abſconditur: quia fari ineffabilem cupiens, ipſa ſuæ ignorantiæ anguſtia deglutitur. Loquitur enim caro de ſpiritu, circunſcriptus ſpiritus de incircunſcripto, creatura de creatore, temporalis de æterno, mutabilis de immutabili, mortalis de viuificante, & cùm in tenebris poſitus internum lumen ſicut eſt neſciat, homo de æternitate diſſerere cupiens, cæcus de luce loquitur. Si ergo locutus fuerit homo, deuorabitur: quia ſi effari homo æternitatem ſicut eſt appetit, etiam hoc ſibi ſubtrahit quod de illa vel tacitus ſentit. Sed ecce æternitas tunc hominibus verè innotuit, cùm ſe eis humanitate ſuſcepta monſtrauit. Quæ quia nec-
Esaiæ 9. dum reuelata fuerat, de eiſdem hominibus rectè ſubiungitur. At nunc non vident lucem.) De qua nimirum luce etiam per prophetam dicitur: Populus qui ambulat in tenebris, vidit lucem magnam. Sed hæc eadem lux qualiter ab hominibus videatur, inſinuat: cùm protinus ſubdit: Subitò aër cogitur in nubes.) Aër quippe ipſa ſua tenuitate ſpargitur, vt nulla firmitate ſolidetur. Nubes autem tanto firmiores ſunt, quanto denſiores. Quid ergo per aërem niſi mentes ſecularium deſignantur, quæ innumeris huius vitæ deſideriis deditæ, huc illúcque more aëris fluidæ diſperguntur? Sed aër in nubes cogitur, cùm fluxæ mentes per ſuperni reſpectus gratiam virtutis ſoliditate roborantur, vt intra ſinum cordis recta ſentiendo ſe colligant, &
Matth. 4. in vanis cogitationibus non liqueſcant. Aër Petrus fuerat, cùm per terrena deſideria ſpargebatur, eum quaſi aura tranſiens pro vita carnis cura piſcationis agitabat. Aër etiam Apoſtoli omnes
Ibidem. M exiterant, qui iam per legem alta didicerant, ſed necdum per fidem firma ſapiebant. Subito autem aër in nubes coactus eſt: quia per reſpectum ſupernæ gratiæ, fluxa corda piſcantium in ſoliditatem verſa ſunt prædicatorum, vt eorum infirmæ cogitationes fortia ſentiendo denſeſcerent, ac more nubium aquas ſcientiæ caperent, & ſubter iacentem terram verbis prædicationis irrigarent, quo peracto miniſterio, ad cœli ſecreta recurrerent, atque ad æternam requiem finito labore petuenirent. Vnde & bene mox ſubditur: Et ventus tranſiens fugabit eas.) Ventus quippe eſt ttanſiens, vita præſens. Ventus ergo tranſiens nubes fugat: quia mortalis vita percurrens prædicatores ſanctos à noſtris oculis corporaliter occultat. Ventus ergo trã-ſiens nubes fugat: quia vitæ temporalis excurſus à carne Apoſtolos ſubtrahit, & eos à terræ ſuperficie in ſecreta requie quaſi in cœlorum cardine abſcondit. Sed quia vſque ad mortem prædicare non deſinunt, & præſentis vitæ ſpatium more nubium cum verborum pluuia excurrunt, quid eorum laboribus in ſancta Eccleſia agatur, adiungit, cùm protinus ſubdit:

Quòd filiis regni in tenebras exteriores proiectis, multi ab Oriente & Occidente quaſi aurum in theſauros venerunt, & multus ex hac nobis ſit timor, quoniam non intelligimus cur reprobato trunco in ramis inſitis complacuit ei.

Ab

A Ab Aquilone aurum veniet.) Quid per Aquilonem niſi peccati frigore conſtricta gentilitas deſignatur? quam ille ſub iu-
Esaiæ 4. go ſuæ tyrannidis tenuit, qui ſuperbiens dixit: Sedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis, aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero altiſsimo. Quid verò auri nomine, ni-
Thren. 14. ſi animæ fideles exprimuntur? De quibus per Hieremiam dicitur: Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus? Aurum quippe obſcuratum doluit: quia in quibuſdam claritatem innocentiæ verſam in culpæ nigredinem vidit. Ab Aquilone ergo aurum venire dicitur: quia per reſpectum gratiæ redemptoris, à gentilitate dudum perfidiæ torpore frigida, intra ſanctam Eccleſiam preciosa deo vita fidelium multiplicatur. Ab Aquilone etenim aurum venit, cùm ab ipſis idolorum cultoribus vera in domino fides clareſcit. Sed conuerſis ad fidem gentibus, Iudæa contradicit, & ad prẽmiorum retributionem cœleſtium dedignatur ſuſcipere eos qui dudum fuerant
Actor. 11. cultores idolorum. Vnde poſt conuerſionem gentium Petro
Esaiæ 43. dicitur: Quare introiſti ad viros præputium habentes, & comediſti cum eis? Quo contrà rectè per Eſaiam dominus dicit: Dicam Aquiloni da, & Auſtro noli prohibere. Sicut enim per Aquilonem gentilitas, ſic per Auſtrum Iudæa ſignatur. Quæ quaſi meridiano Sole incaluit: quia redemptore in carne apparente, feruorem fidei prima ſuſcepit. Aquiloni ergo da dicitur, cùm offerre deo ſuæ fidei munera gentilitas imperatur. Auſtro
B autem iubetur ne prohibeat, quia Hebræis in fide conſiſtentibus præcipitur ne vitam gentium repellẽdo condemnent. Vnde hic quoque quia dictum eſt: Ab Aquilone aurum veniet, apte ſubiungitur: Et à deo formidoloſa laudatio.) Sic enim formidoloſa laudatio à deo venire dicitur: ac ſi ab his qui in parte dei ſunt, id eſt, à fidelibus venire diceretur: Auro igitur ab Aquilone veniente, à deo formidoloſa laudatio prodiit: quia dũ claritatem ſuæ fidei gentilitas obtulit, multitudo Hebræorum fideliũ diuina iudicia pertimeſcendo laudauit. Sed quomodo ab Aquilone veniat aurum, quomodo ab his qui ſub deo
Actor. 10. ſunt, formidoloſa laudatio erumpat, ipſa nobis hiſtoria ſacri eloquij oſtendit. Scriptum quippe eſt: Cornelius Centurio cohortis quę dicitur Italica, religioſus & timens deum cum omni domo ſua, faciens eleemoſynas multas plebi, & deprecans deũ ſemper, vidit in viſu manifeſtè quaſi hora diei nona, angelum dei introeuntem ad ſe, & dicẽtem ſibi: Corneli. At ille intuens eum, timore correptus dixit: Quis es domine? Dixit autem illi: Orationes tuæ & eleemoſynæ tuæ aſcenderunt in memoriã in conſpectu dei. Aurum ergo ab Aquilone venit, dum in conſpectu dei ex gentibus cum eleemoſynis veniens oratio aſcendit. Quod cùm Petrus fratribus retuliſſet, quomodo vel Cornelius angelum, vel ipſe de cœlo ſubmitti ad ſe linteum cum beſtiis reptilibus ac volatilibus vidiſſet, vel quomodo ſpiritus ſanctus etiam ante baptiſma gentilium corda perfuderit, qui nunC quam in Iudæorum mentibus niſi poſt aquam baptiſmatis ve-
Ibidem. nit, protinus ſcriptum eſt: His auditis tacuerunt, & glorificauerunt deum dicẽtes: Ergo & gentibus deus pœnitentiam ad vitam dedit. Multitudo ergo fideliũ formidoloſam deo laudem obtulit, quæ ſaluatis gentibus, à ſuo ſe murmure, dona cœleſtis gratiæ admirando, compreſsit. Vnde ipſe quoque Petrus miratur dicens: In veritate comperi, quòd non eſt perſonarum acceptor deus. Sed cùm gentes fidem ſuſcipiunt, cur ab eis qui iã fideles ſunt, formidoloſa venire laudatio dicitur, cùm læta venire potius quàm formidoloſa debuiſſet? Sed idcirco conuerſis gentibus, ab Hebræis iam fidelibus formidoloſa laudatio prodiit: quia nimirum iuſtè Iudæa repulſa eſt, dum piè eſt gentilitas vocata, & damna ſuæ repulſionis timuit, dum lucra alienæ vocationis vidit. Vnde nos quoque quotidie dum iniquos quoſque ad inopinatã vitæ celſitudinem prouehi repentè conſpicimus, ſub occultis dei iudiciis timendo gaudemus, ne per occulta iudicia quoſdam deus qui digni putantur deſerat, qui per hæc ad ſe eos qui indigni æſtimantur vocat. Sequitur: Dignè eum inuenire non poſſumus, & ſi inuenire iam eum poſsimus, non tamen dignè.) Quia quicquid in illo ſentimus, ex fide eſt, & non ex ſpecie. Hoc tamen quod iam ſe inueniſſe confiderat, adiungit dicens: Magnus fortitudine & iudicio & iuſtitia, & enarrari nõ poteſt.) Magnus quippe eſt fortitudine: quia fortem aduerſarium ſuperat, & de domo illius vaſa contumeliæ auferens, in miſericordiæ vaſa permutat. Magnus iudicio: D quia & ſi hic electos ſuos per aduerſa deprimit, eos quãdoque in gloria eternę proſperitatis extollit. Magnus iuſtitia: quia etſi hic diu tolerat, quandoque tamen reptobos ſine termino damnat. Bene autem ſubditur: Et enarrari non poteſt. Qui enim ſentiri dignè non valet, quanto minus dici? Sed melius hunc vtcũque dicimus, ſi ſub conſiderationis eius formidine admirando taceamus. Sequitur:

Quòd deum contemplari non poſſunt qui humiles non ſunt, & quid ſit quòd Dauid cùm reduceret arcam dei in Hieruſalem, nudus ſaltabat.

Ideo timebunt eum viri, & non audebunt contemplari omnes qui ſibi videntur eſſe ſapientes.) Hoc loco Heliu viros eos qui ad intelligentiam ſunt fortes appellat. Et notandum quod non ait: Et non audebunt contemplari ſapientes, ſed qui ſibi videntur eſſe ſapientes. Quibus videlicet verbis peritos quidem, ſed arrogantes inſinuat. Heliu ergo dum multa fortiter ſentit, in locutionis ſuæ fine ſe tetigit. Viri nanque arrogantes & docti cùm rectè non viuunt, ſed tamen recta dicere doctrinæ impulſionibus compelluntur, ipſi damnationis ſuæ aliquo modo præcones fiunt: quia dum ea quæ agere reſpuunt, prædicantes inſinuant, ſuis ſe vocibus damnatos clamant. Contra quos bene per Pſalmiſtam dicitur: Conuerſi ſunt in arcum peruerſum.
Pſal. 77. E Arcus quippe peruerſus ipſum à quo intenditur percutit. In dictis autem ſuis arrogãtium linguæ arcui peruerſo ſunt ſimiles: quia dum contra elationem verba faciunt, in ſuis authoribus ſagittas figunt. Vnde ſumma cura prouidendum eſt, ne accepta ſapientia cùm ignorantiæ tenebras illuminat, lumen humilitatis tollat, vt iam ſapientia eſſe nequeat. Quæ etſi virtute locutionis fulgeat: elationis tamen velamine cor loquentis obſcurat. Alia nãque ſunt bona ſumma, alia bona media. Bona enim *Bona ſumma.* ſumma ſunt, fides, ſpes, charitas. Quæ cùm veraciter habentur, *Bona media.* in malum inflecti non poſſunt, Bona autem ſunt media, prophetia, doctrina, curationũ virtus, & cætera, quæ ita inter vtrũque ſunt, poſita, vt aliquando per hæc ſola æterna patria, aliquando verò gloria terrena requiratur. Medias ergo has virtutes dicimus, quas ad quodcunq; mens appetit inclinamus. Quibus perceptis ita vti animus ſicut terrenis diuitiis poteſt. Per terrenas nanque diuitias alij in gloriæ oſtentatione ſuperbiũt, alij erga proximorum indigentiam miniſteria pietatis operantur. Cùm per doctrinam igitur atque prophetiam laus exterior quæritur, quaſi per corporales diuitias terrenæ gloriæ culmen ambitur, Cùm verò doctrina atque prophetia lucrãdis animabus impenditur, quaſi acceptę diuitiæ egenis fratribus largiuntur. Quia ergo ſæpe per ipſa dona quæ ſe percipere exultat, à manu dantis incautus animus elongat, vigilanti prouiſione curandum eſt, vt & prius ſubigantur vitia, & pòſt ſub circunſpectione dona teneantur. Nam ſi in eis mens incautè ſe deſerit, non per hæc adiuta ſubuehitur, ſed quaſi pro anteactis laboriF bus remunerata reprobatur. Vnde fit etiam vt accepta virtus dum in vſu tranſitoriæ laudis aſſumitur: quia vitio militat, virtus non ſit. Quia enim origo virtutis humilitas eſt, illa in nobis virtus veraciter pullulat, quæ in radice propria, id eſt, in humilitate perdurat. A qua nimirum ſi abſcinditur, areſcit: quia viuificantem ſe in intimis humorem charitatis perdit. Sed quia per hoc quod ab Heliu dicitur: Non audebũt contemplari omnes qui ſibi videntur eſſe ſapientes, occulta cordis elatio reprobatur, intueri libet, quanta virtutum munera Dauid pereceperat, atque in his omnibus quàm forti ſe humilitate ſeruabat. Quem enim non extolleret ora leonum frãgere, vrſorum brachia diſſipare, deſpectis prioribus fratribus eligi, reprobato rege ad regni gubernacula vngi, timendum cunctis vno lapide Goliam ſternere, à rege propoſita extinctis allophylis numeroſa præputia reportare: promiſſum tandem regnum percipere: cunctúmque Iſraëliticum populum ſine vlla contradictione poſſidere? Et tamen cum arcam dei in Hieruſalem reuocat: quaſi oblitus prælatum ſe omnibus, admixtus populis ante arcã ſaltat. Et quia coram arca ſaltare, vt creditur, vulgi mos fuerat: rex ſe in diuino obſequio per ſaltum rotat. Ecce quem dominus ſe in diuino obſequio per ſaltum rotat. Ecce quem dominus ſe in diuino obſequio per ſaltum rotat: ſeſe ſub domino, & exæquando cunctis ſingulariter prærulit: ſeſe ſub domino, & exæquando cunctis ſingulariter prærulit: Non poteſtas regni minimis, & abiecta exhibẽdo contemnit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ad memoriam reducitur: non subiectorum oculis saltando vilescere metuit: non se honore prælatum cæteris, ante eius arcá qui honorem dederat recognoscit. Corá deo egit vilia vel extrema: vt illa ex humilitate solidaret, quæ coram hominibus gesserat fortia. Quid de eius factis ab aliis sentiatur ignoro: ego Dauid plus saltantem stupeo quàm pugnantē. Pugnando quippe hostes subdidit: saltando autem coram domino semetipsum
2. Reg. 6. vicit. Quem Michol filia Saul adhuc ex tumore regij generis insana, cùm humiliatum despiceret, dicēs: Quàm gloriosus fuit hodie rex Israël discooperiens se ante ancillas seruorum suorum, & nudatus est quasi si nudetur vnus de scurtis, protinus audiuit: Viuit dominus: quia ludam ante dominum qui elegit me potius quàm patrem tuum. Ac paulo post ait: Et ludam, & vilior fiam plusquam factus sum, eróq; humilis in oculis meis. Ac si apertè dicat: Vilescere coram hominibus appeto: quia seruare me coram domino ingenuum per humilitatem quæro. Sunt verò nonnulli qui de semetipsis humilia sentiunt: quia in honoribus positi nil se esse nisi puluerē fauillámque perpēdūt, sed tamen coram hominibus despecti apparere refugiunt, & contra hoc quod de se interius cogitant, quasi rigida exterius venustate palliantur. Et sunt nonnulli qui viles videri ab homi
H nibus appetunt, atque omne quod sunt, deiectos se exhibendo contemnunt, sed tamen apud se introrsus quasi ex ipso merito ostensæ vilitatis intumescunt, & tāto magis in corde elati sunt, quanto amplius in specie elationē premūt. Quæ vtraque vnius elationis bella, magna Dauid circunspectione deprehendit, mira virtute superauit. Quia enim de semetipso intus humilia sentiens, honorem exterius non quærit, insinuat dicens: Ludam & vilior fiam. Et quia per hoc quòd vilem se exterius præbuit, nequaquam interius intumescit, adiungit: Eróque humilis in oculis meis. Ac si dicat: Qualem me exterius despiciens exhibeo, talem me & interius attendo. Quid ergo acturi sunt quos doctrina eleuat, si Dauid ex carne sua vēturum redemptorem nouerat, ciúsque gaudia prophetando nunciabat, & tamen in semetipso cernicem cordis valida discretionis calce deprimebat, dicens: Eróque humilis in oculis meis? Bene ergo per Heliu dicitur: Ideo timebunt eum viri, & non audebunt contemplari omnes qui sibi videntur esse sapientes. Contemplari enim dei sapientiam non possunt, qui sibi sapientes videntur: quia tanto ab eius luce longè sunt, quanto apud semetipsos humiles non sunt: quia in eorum mentibus dum tumor elationis crescit, aciem contemplationis claudit, & vnde se lucere præ cæteris æstimant, inde se lumine veritatis priuant. Si igitur veraciter sapientes esse, atque ipsam sapientiam contemplari appetimus, stultos nos humiliter cognoscamus. Relinquamus noxiam sapiētiam, discamus laudabilē fatuitatem. Hinc quippe scriptum
1. Cor. 1. est: Stulta mundi elegit deus, vt confundat sapientes. Hinc rursum dicitur: Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc seculo,
Ibidem. stultus fiat vt sit sapiens. Hinc Euangelicæ historiæ verba te
I stantur: quia Zachæus cùm videre præ turba nihil posset, sycomori arborem ascendit, vt transeuntem dominum cerneret.
Lucæ 19. Sycomorus quippe ficus fatua dicitur: Pusillus itaque Zachæus Sycomorum subiit, & dominum vidit: quia qui mundi stultitiá humiliter eligunt, ipsi dei sapientiam subtiliter contemplātur. Pusillitatem nanque nostram ad videndum dominū turba prępedit: quia infirmitatem humanæ mētis ne lucem veritatis intendat, curarum secularium tumultu premit. Sed prudenter sycomorum ascendimus, si prouidè eam quę diuinitus precipitur stultitiam mente tenemus. Quid enim in hoc mundo stultius quàm amissa non quærere, possessa rapientibus relaxare, nullá pro acceptis iniuriis iniuriam reddere, imò adiunctis aliis patiētiam præbere? Quasi enim sycomorum nos ascendere dominus præcipit, cùm dicit. Qui aufert quæ tua sunt, ne repetas. Et
Lucæ 6. Matth. 5. rursum: Si quis te percusserit in dextram maxillam, præbe illi & alteram. Per Sycomorum dominus transiens cernitur: quia per hanc sapientem stultitiam etsi necdum vt est solidè, iam tamen per contemplationis lumen dei sapientia quasi in transitu videtur. Quam iuxta Heliu verba videre nequeunt, qui sibi sapientes esse videntur: quia ad consp iciendum dominum in elata cogitationum suarum turba deprehensi, adhuc sycomori arborem non inuenerunt.

Libri vigesimiseptimi Moralium sancti Gregorij finis.

LIBER VIGESI- K musoctauus Moralis expositionis sancti Gregorij in librum beati Iob.

Caput I.

POST damna rerum, post funera pignorum, post vulnera corporis, post verba malè suadentis vxoris, post contumelioſa dicta consolantium, post suscepta fortiter iacula tot dolorū, de tanta virtute constantiæ laudandus à iudice beatus Iob fuerat, si iam de præsenti seculo esset euocādus. At postquam hic adhuc duplicia recepturus est, postquam saluti pristinę restituitur vt rebus redditis diutius vtatur, ne per elationis gladium ipsa illum sua victoria sternat, debet omnipotens deus increpare per districtam iustitiā quem seruat ad vitam. Quid enim peius plærunque animam quàm conscia virtus interficit? Quæ illam dum consideratione sua inflat, à plenitudine veritatis euacuat, & dum se ad percipienda præmia sufficere suggerit, eam à meliorationis intentione distendit. Iustus igitur Iob ante flagella extitit, sed iustior post flagella permansit, & laudatus antea dei L voce, postmodum creuit ex verbere. Profectò velut turba ductilis ex percussione producta, in laudem dei tanto altius eleuatus est, quanto maiori est castigatione percussus. Sed humiliandus erat iste qui prostratus vlceribus sic virtutibus stabat. Humiliandus erat, ne tam robustis simum pectus elationis tela confoderent, quod constabat certè quia & illata vulnera non vicissent. Requirendus nimirū fuit homo, cuius debuisset comparatione superari. Sed quid est quod de eo voce domini dicitur: Vidi seruum meum Iob, quòd non sit ei similis vir super terram? Cuius ergo comparatione poterat vinci, de quo deo attestante dicitur: quia nullius hominis comparatione posit æquari? Quid itaque agendum est, nisi vt ex persona sua ipse dominus suas illi virtutes narret, & dicat ei? Nunquid producis luciferum in tempore suo, & vesperum super filios terræ consurgere facis?) Et iterum: Nunquid apertæ sunt tibi portæ mortis, & ostia tenebrosa vidisti? Vel certè: Nūquid post ortum tuum præcepisti diluculo, & ostendisti auroræ locum suum? Quis verò ista nisi dominus potest? Et tamē interrogatur homo, vt cognoscat quia ista non potest: quatenus vir qui tam immēsis virtutibus creuit: & nullius hominis exemplo vincitur, ne extolli debeat, dei comparatione superetur. Sed ô quàm potenter erigitur, qui tam sublimiter humiliatur! O quanta est hominis victoria, hanc ex dei comparatione perdidisse! O quanto hominibus maior est, qui testimoniis conuincitur deo minor! Mul M tum quippe potens est, qui tali interrogatione ostenditur: quia potens non est. Sed quia ad obscura nimis differenda ducimur, ad eiusdem textus iam verba veniamus.

Textus capitis. xxxviij. libri beati Iob.

RESpondens autem dominus Iob de turbine, dixit: Quis est iste involuens sententias sermonibus imperitis? Accinge sicut vir lumbos tuos, interrogabo te, & responde mihi. Vbi eras quādo ponebam fundamenta terræ? Indica mihi si habes intelligētiam. Quis posuit mensuras eius, si nosti, vel quis tetendit super eam lineam? Super quo bases illius solidatæ sunt? Aut quis demisit lapidem angularem eius cum laudarent simul astra matutina, & iubilarent omnes filij dei? Quis conclusit ostiis mare, quando erumpebat quasi de vulua procedens, cùm ponerem nubem vestimentum eius, & caligine illud quasi pānis infantiæ obuoluerem? Circundedi illud terminis meis, & posui vectem

A rem & ostia, & dixi: Hucusque venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos. Nunquid post ortum tuum præcepisti diluculo, & ostendisti auroræ locum suum, & tenuisti concutiens extrema terræ, & excussisti impios ex ea? Restituetur vt lutum signaculum, & stabit sicut vestimentum. Auferetur ab impiis lux sua, & brachium excelsum confringetur. Nūquid ingressus es profundum maris, & in nouissimis abyssi deambulasti? Nunquid apertæ sunt tibi portæ mortis, & ostia tenebrosa vidisti? Nunquid cōsiderasti latitudinem terræ? Indica mihi si nosti omnia, in qua via lux habitet, & tenebrarum quis locus sit, vt ducas vnūquodque ad terminos suos, & intelligas semitas domus eius? Sciebas tunc quòd nascituras esses, & numerum dierum tuorum noueras? Nunquid ingressus es thesauros niuis, aut thesauros grādinis aspexisti, quæ præparaui in tempus hostis, in diem pugnæ & belli? Per quam viam spargitur lux, diuiditur æstus super terram? Quis dedit vehementissimo imbri cursum, & viam sonātis tonitrui, vt plueret
B super terram absque homine in deserto, vbi nullus mortalium commoratur, vt impleret inuiam & desolatam, & produceret herbas virentes? Quis est pluuiæ pater, vel quis genuit stellas roris? De cuius vtero egressa est glacies, & gelu de cœlo quis genuit? In similitudinem lapidis aquæ durantur, & superficies abyssi constringitur. Nunquid coniungere valebis micantes stellas pleiadas, aut gyrum arcturi poteris dissipare? Nunquid producis luciferum in tempore suo, & vesperum super fines terræ cōsurgere facis? Nūquid nosti ordinem cœli, & pones rationem eius in terra? Nūquid eleuabis in nebula vocem tuam, & impetus aquarum operiet te? Nunquid mittes fulgura, & ibunt, & reuertentia dicent tibi, assumus? Quis posuit in visceribus hominis sapientiam? vel quis dedit gallo intelligentiam? Quis enarrabit cœlorum rationem, & concētum cœli quis dormire faciet? Quando fundabatur puluis in terrā, & glebæ compingebantur? Nunquid capies leænæ prædam, & animā catulorum eius implebis, quando cubant in antris, & in specubus insidiantur? Quis præparat coruo escam suam, quando pulli eius clamant ad deum, vagantes eo quòd non habeant cibos?

C *Quibus modis hominibus loquatur deus.* Caput II.

RESpondens autem dominus Iob de turbine dixit.) Notādum video: quia si sano atque incolumi loqueretur, ex tranquillitate dominica locutio facta diceretur, sed quia flagellato loquitur, de turbine locutus fuisse describitur: Aliter enim dominus seruis suis loquitur, cùm eos intrinsecus per cōpunctionem prouehit, aliter cùm per districtionem ne extollantur premit. Per blandam enim locutionem domini amanda dulcedo eius ostenditur, per terribilem verò potestas eius meuenda mōstratur. In illa persuadetur animę vt proficiat, in ista
Zacha. 2. reprimitur quę proficit. In illa discit quod appetat, in ista quod metuat. Per illam dicit: Gaude & lætare filia Sion: quia ecce venio & habitabo in medio tui. Per istam dicitur: Dominus in
Esaiæ 66. tempestate veniet, & in turbine viæ eius. Blandus quippe est, qui vt in medio inhabitet venit. Cùm verò se per tempestatem & turbinem insinuat, nimirum quæ tangit corda perturbat, atque ad eadomandam elationem se exerit, quando potens & terribilis innotescit. Sciendum præterea est quia duobus modis locutio diuina distinguitur. Aut per semetipsum nāque dominus loquitur, aut per creaturā angelicam eius ad nos verba formantur. Sed cùm per semetipsum loquitur, sola nobis vis internæ inspirationis aperitur. Cùm per semetipsum loquitur, de verbo eius sine verbis ac syllabis cor docetur: quia virtus eius intima quadam subleuatione cognoscitur. Ad quam mens plena sus- D spenditur, vacua grauatur. Pondus enim quoddam est, quod omnem animā quam replet leuet. Incorporeum lumē est, quod & interiora repleat, & repleta exterius circunscribat. Sine strepitu sermo est, qui & auditū aperit, & habere sonitum nescit. Quod enim de aduentu sancti spiritus scriptum est: Factus est *Actо. 2.* repente de cœlo sonus tanquam aduenientis spiritus vehemētis, & repleuit totam domum vbi erant sedētes, & apparuerunt illis dispertitæ linguæ quasi ignis, seditque supra singulos eorū: per ignem quidem dominus apparuit, sed per semetipsum locutionem interius fecit. Et neque ignis deus, neque ille sonitus fuit, sed per hoc quod exterius exhibuit, expresit hoc quod intetius gessit. Quia enim discipulos & zelo succensos, & verbo eruditos intus reddidit, foris linguas igneas ostendit. In significatione igitur admota sunt elementa, vt ignem & sonitum sentirent corpora, igne verò inuisibili, & voce sine sonitu docerētur corda. Foris ergo fuit ignis qui apparuit, sed intus qui scien tiam dedit. Et cùm reginę Candacis eunuchus currui præsidens *Actо. 8.* iter caperet, atque Esaiam non intelligens in manibus haberet, in corde nimirum spiritus Philippo dixerat: Adiunge te ad currum. Et cùm ad euocandum Petrū timentes deum milites Cornelius dimisisset, in mēte proculdubio à spiritu Petrus audiuit: *Actо. 10.* Ecce tres viri quærunt te. Surge itaque descende & vade cum *Ibidem.* eis. Spiritum enim dei quasi quædā nobis verba dicere, est occultarui ea quæ agenda sunt intimare, & cor hominis ignarum E non adhibito strepitu & tarditate sermonis, peritū repentè de absconditis reddere. Nam quia auditus ea quæ ad se fiunt non simul omnia dicta comprehendit, quippe qui & causas per verba, & particulatim verba per syllabas percipit, visus autem noster in eo quòd se dirigit, totū subitò, & simul apprehendit, dei locutio ad nos intrinsecus facta videtur potius quam audiatur: quia dum semetipsum sine mora sermonis insinuat, repentina luce nostræ ignorantiæ tenebras illustrat. Vnde & Baruch Ne- *Baruch. 1.* riæ filius cùm requisitus exponeret, quemadmodū verba Hieremiæ prophetæ audisset, ait: Ex ore suo loquebatur quasi legens, & ego scribebam. Qui enim legens loquitur, alio intēdit, sed alio verbum facit: quia quod videt dicit. Prophetæ ergo dei quia eius verba vident potius in corde quàm audiunt, quasi legentes loquuntur. Cùm verò per angelum voluntatem suā dominus indicat, aliquando eam verbis, aliquando rebus demonstrat, aliquando simul verbis & rebus, aliquādo imaginibus cordis oculis ostēsis, aliquando imaginibus & ante corporeos oculos ad tempus ex aēre assumptis, aliquando cœlestibus substantiis, aliquando terrenis, aliquando simul terrenis & cœlestibus. Nonnunquam verò etiā per angelum humanis cordibus ita loquitur deus, vt ipse quoque angelus mentis obtutibus præsentetur. Verbis nanque per angelū loquitur deus, cum nil in imagine ostēditur, sed supernæ verba locutionis nudiūtur, sicut di- *Ioan. 17.* cente domino: Pater clarifica filium tuum, vt & filius tuus cla- F rificet te, protinus respondetur: Clarificaui, & iterū clarificabo. Neque enim deus qui sine tempore vi impulsionis intimæ clamat, in tempore per suam substantiam illam vocem edidit, quā circunscriptam tempore per humana verba distinxit, sed nimirum de cœlestibus loquens, verba sua quæ ab hominibus audiri voluit, rationali creatura administrāte formauit. Aliquādo re bus per angelos loquitur deus, cùm nil verbo dicitur, sed ea quę futura sunt, assumpta de elementis imagine nunciātur, sicut E- *Ezech. 1.* zechiel nil verborū audiens, electri speciem in medio ignis vidit, vt videlicet dum solam speciem aspiceret, quæ essent in nouissimis ventura sentiret: Electrum quippe ex auri argentique metallo miscetur, in qua permixtione argētum quidem clarius redditur, sed tamen fulgor auri tēperatur. Quid ergo in electro nisi mediator dei & hominum demonstratur? Qui dum semetipsum nobis ex diuina atque humana natura composuit, & humanam per deitatem clariorem reddidit, & diuinā per humanitatem nostris aspectibus temperauit. Quia enim virtute diuinitatis eius tot miraculis humanitas fulsit, ex auro creuit argentum, & quòd per carnem deus cognosci potuit, quódque per carnem tot aduersa tolerauit, quasi ex argēto temperatum est aurum. Quod bene & in medio ignis ostenditur: quia incarnationis eius mysterium subsequentis iudicij flamma comitatur. *Ioan. 5.* Scriptum quippe est: Pater non iudicat quēquam, sed omne iu-

Universidad de Deusto Biblioteca

G dicium dedit filio.

Caput III.

ALiquando per angelos verbis ſimul & rebus loquitur deus, cùm quibuſdam motibus inſinuat hoc quod ſermonibus narrat. Neque enim Adam poſt culpam in diuinitatis ſubſtantia videre dominum potuit, ſed increpationis

Gene. 3. verba per angelum audiuit, de quo ſcriptum eſt: Cùm audiſſet vocem domini dei deambulantis in paradiſo ad aurã poſt meridiem, abſcondit ſe inter ligna paradiſi. Quid eſt enim quòd poſt peccatum hominis in paradiſo dominus iam non ſtat, ſed deambulat, niſi quòd irruẽte culpa ſe à corde hominis motum demonſtrat? Quid eſt quòd ad auram poſt meridiem, niſi quòd lux feruentior veritatis abſceſſerat, & peccatricem animã culpæ ſuæ frigora conſtringebant? Increpauit ergo Adam deambulans, vt cæcis mentibus nequitiam ſuam non ſolum ſermonibus, ſed etiã rebus aperiret, quatenus peccator homo & per verba quod fecerat audiret, & per deambulationem amiſſo æternitatis ſtatu mutabilitatis ſuæ inconſtãtiam cerneret, & per aurem feruore charitatis expulſo, torporem ſuum animaduerteret, & per declinationem Solis cognoſceret quòd ad tenebras propinquaret.

Caput IIII.

ALiquãdo imaginibus cordis oculis extenſis per angelos loquitur deus, ſicut Iacob ſubnixam cœlo ſcalã dormiẽs

Gene. 28. vidit: ſicut Petrus linteum reptilibus ac quadrupedibus

Acto. 10. plenum in ecſtaſi raptus aſpexit, qui niſi incorporeis oculis hęc

Acto. 16. cerneret, in ecſtaſi non fuiſſet, ſicut Paulo in viſione noctis vir

H Macedo apparuit, qui trãſire eum in Macedoniam rogauit. Aliquãdo imaginibus & ante corporeos oculos ad tẽpus ex aëre aſſumptis per angelos loquitur deus, ſicut Abrahã non ſolum tres viros videre potuit, ſed etiã habitaculo terreno ſuſcipere, & non ſolum ſuſcipere, ſed eorum vſibus etiã cibos adhibere. Niſi enim angeli quędam nobis interna nunciantes ad tempus ex aëre corpora ſumerent, exterioribus profectò noſtris obtutibus non apparerent: nec cibos cum Abraham caperent, niſi propter nos ſolidum aliquid ex cœleſti elemẽto geſtarent. Nec mirum quòd illic ipſi qui ſuſcepti ſunt, modo angeli, modo domini vocantur: quia angelorũ vocabulo exprimuntur qui exterius miniſtrabant, & appellatione domini oſtenditur, qui eis interius præerat, vt per hoc præſidentis imperium, & per illud clareſceret officium miniſtrantium.

Caput V.

ALiquando cœleſtibus ſubſtantiis per angelos loquitur deus, ſicut baptizato domino ſcriptum eſt: quia de nube vox ſonuit, dicẽs: Hic eſt filius meus dilectus in quo mi-

Matth. 3. hi bene complacui. Aliquãdo terrenis ſubſtãtiis per angelos lo-

Nume. 22. quitur deus, ſicut cùm Balaã corripuit, in ore aſinæ humana verba formauit. Aliquãdo ſimul & terrenis & cœleſtibus ſubſtan-

Exod. 3. tiis per angelos loquitur deus, ſicut ad Moyſen in monte cùm iuſsionis ſuæ verba edidit, ignem rubúmque ſociauit, atq; aliud ſuperius: aliud inferius iunxit. Quod tamen tunc ſolum agitur, cùm ex ipſa aliquid cõiunctione ſignatur. Nam per ſuccenſum

I rubum Moyſen alloquens, quid aliud oſtẽditur, niſi quòd eius populi ductor fieret, qui & legis flammam perciperet, & tamẽ peccati ſpinam nequaquã vitaret: vel quòd ex illo populo exiret, qui in igne deitatis carnis noſtræ dolores quaſi rubi ſpinas ſuſciperet, & inconſumptam humanitatis noſtræ ſubſtantiam, etiam in ipſa diuinitatis flamma ſeruaret?

Caput VI.

NOnnunquam verò humanis cordibus etiam per angelos deus, ſecreta eorũ præſentia, virtutem ſuæ aſpiratio-

Zacha. 1. nis infundit. Vnde & Zacharias ait: Et dixit ad me angelus qui loquebatur in me. Dum ad ſe quidem, ſed in ſe tamẽ loqui angelum dicit, liquidò oſtẽdit quòd is qui ad ipſum verba faceret, per corpoream ſpeciem extra non eſſet. Vnde & paulopòſt ſubdidit: Et ecce angelus qui loquebatur in me, egrediebatur. Sępe enim non exterius apparent, ſed ſicut ſunt angelici ſpiritus, voluntatem dei prophetarum ſenſibus innoteſcunt, atque eos ita ad ſublimia ſubleuãt, & quæq; in rebus futura ſunt, in cauſis originalibus præſentia demonſtrant. Humanum nanque cor ipſo carnis corruptibilis pondere grauatum, hanc ipſam corpulentiam ſuam quaſi obicem ſuſtinẽs, interna non penetrat, & graue exterius iacet: quia leuantem manum interius non habet. Vnde fit, ſicut dictum eſt, vt prophetarum ſenſibus ipſa vt eſt ſubtilitas angelicæ virtutis appareat, eorúmque mẽs quo ſubtili ſpiritu tangitur, leuetur: & non iam pigra torpénſque in imis iaceat, ſed repleta intimis afflatibus, ad ſuperna cõſcendat, atque inde quaſi de quodam rerum vertice quæ infra ſe ventura ſunt, videat. K Sed ne quis in prædictis Zachariæ verbis angeli deſignatum nomine vel patrem, vel filium, vel ſpiritum ſanctum putet, ſi textum ſcripturæ ſacræ conſiderat, quod ſentit velociter emendat, quæ nunquam patrem, nunquam ſpiritum ſanctum, & non niſi per incarnationis ſuæ prædicationem filium angelum vocat. Vnde & in eiuſdem Zachariæ verbis apertè oſtenditur, quod in illo verè angelus, id eſt, creatura loqueretur, cùm diceretur: Et ecce angelus qui loquebatur in me, egrediebatur. Statimque ſubiungitur: Et alius angelus egrediebatur in occurſum eius, & dixit ad eum: Loquere ad puerũ iſtum, dicens: Abſque muro habitabitur Hieruſalem. Non eſt itaque deus angelus qui mittitur, cui verba ab angelo quę dicere debeat, iubentur. Sed quia in conſpectu conditoris angelica miniſteria ordinatã graduũ poſitione diſtincta ſunt, vt & pro communi fœlicitate beatitudinis opificem ſuum ſimul videntes gaudeãt, & tamen pro diſpoſitione dignitatis aliis alij ſubminiſtrent, ad prophetam angelus angelum mittit, & quem ſecum de deo gaudere communiter cõſpicit, & docet, & dirigit: quia eum & per ſuperiorem ſcientiam virtute cognitionis, & per præſtãtiorem gratiam culmine poteſtatis excedit. Hæc igitur dicta ſunt, vt quibus modis loquatur deus hominibus demonſtraretur. Cùm verò beato Iob reſpondiſſe dominus de turbine dicitur, vtrum per ſemetipſum, an ei per angelum ſit locutus ambigitur. Potuerũt quippe per angelum commotiones L aëris fieri, & hæc ei quæ ſubiuncta ſunt per eum verba mandari. Rurſúmque potuit & exterius angelus in turbine aërem excutere, & tamen interius per ſemetipſum dominus vim ſuæ ſententiæ cordi eius ſine verbis inſonare, vt credatur quòd dicta dominica quæ ſequuntur, ipſe iam per verba protulit, qui repletus deo, hæc ſine verbis audiuit.

Quòd arrogantes deus ſe neſcire dicit cùm improbat.

Caput VII.

ITaque dicitur: Quis eſt iſte inuoluẽs ſententias ſermonibus imperitis? Sicut & ſuperiori parte iã diximus, prima exprobratio eſt talis interrogatio qua dicitur, quis eſt iſte? Heliu enim arroganter locutus fuerat. Et quis eſt iſte non dicimus niſi *Matth. 25.*

de eo vtique quẽ neſcimus. Scire autem dei, approbare eſt, neſcire, reprobare. Vnde quibuſdam quos reprobat dicit: Neſcio *Lucæ 13.*

vos vnde ſitis. Diſcedite à me omnes operarij iniquitatis. Quid eſt ergo de hoc arrogante requirere, quis eſt iſte, niſi aperte dicere, ego arrogantes neſcio, id eſt, eorum vitã in ſapientiæ meę arte non approbo? Quia dum laudibus humanis inflantur, à vera gloria æternæ retributionis inaneſcunt. In eo verò quod ait ſententias, & non addidit quales, bonas vtique accipimus, quas quidem imperitis aſſerit ſermonibus inuolutas: quia cùm verbis iactantiæ fuerant prolatæ. Imperitiæ quippe vitium eſt rectum non rectè ſapere, id eſt cœleſte donum ad appetitum terrenæ laudis inclinare. Sicut enim ſæpe cõtingit vt & bona ma- M

lè, & mala bene proferantur, ita Heliu arrogãs recta non rectè protulit: quia humiles in dei defenſione ſentẽtias non humiliter dixit. Vnde & eorum qui intra catholicam Eccleſiam inani gloriæ ſtudent, non immeritò typum tenet, qui dum ſe præ cęteris peritos credunt, diuino iudicio de imperitia redarguũtur: quia ſicut Apoſtolus ait: Si quis ſe exiſtimat ſcire aliquid, non- *1. Cor. 8.*

dum cognouit quemadmodũ oporteat eum ſcire. Quia enim prima ſtultitia angeli elatio cordis fuit, vera ſapientia efficitur hominis, humilitas ſuæ æſtimationis. Quã quiſquis vel magna ſapiendo deſerit, eoipſo vehementer deſipit, quo ſemetipſum neſcit. Vnde Heliu & ſentẽtias protulit, & imperitis ſermonibus inuolutas: quia & de deo rectum quod diceret nouerat, & tamẽ de ſemetipſo dicta illius elatio ſtulta infatuabat. Hoc itaque deſpecto, ad erudiendum Iob verba vertuntur, ac dicitur.

Quòd res perfectæ virtutis ſit non eſſe caſtum tantum corpore, ſed etiam mente.

Accingere ſicut vir lumbos tuos.) Scriptura ſacra viros vocare conſueuit, qui nimirum vias domini fortibus & non diſſolu- *Pſal. 26.*

tis greſsibus ſequũtur. Vnde per Pſalmiſtam dicitur: Viriliter a- *Hebr. 12.*

gite, & cõfortetur cor veſtrũ. Vnde Paulus ait: Remiſſas manus *Prouer. 8.*

& diſſoluta genua erigite. Vnde & ſapientia in Prouerbiis dicit: O viri ad vos clamito, ac ſi apertè diceret: Ego non fœminis,

A nis, ſed viris loquor: quia hi qui fluxa mente ſunt, mea verba percipere nequaquàm poſſunt. Lumbos verò accingere, eſt vel in opere luxuriam, vel in cogitatione laudis appetitum refrenare. Delectatio nanque carnis in lumbis eſt. Vnde & ſanctis

Lucæ 12. prædicatoribus dicitur: Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardẽtes. Per lumbos eius luxuria, per lucernas autem bonorum operum claritas deſignatur. Iubentur ergo lumbos accingere, & lucernas tenere. Ac ſi apertè audiant: Prius in vobiſmetipſis luxuriam reſtringite, & tunc de vobis aliis bonorum operum exempla monſtrate. Sed cùm beatum Iob tanta præditum caſtitate nouerimus, cur ei poſt tot flagella dicitur: Accinge ſicut vir lumbos tuos, id eſt, ſicut fortis reſtringe luxuriam: niſi quia alia eſt luxuria carnis qua caſtitatem corrumpimus, alia verò luxuria cordis eſt, qua de caſtitate gloriamur? Dicitur ergo ei: Accinge ſicut vir lumbos tuos, vt qui prius luxuriam corruptionis vicerat, nunc luxuriam reſtringat elationis, ne de patientia, vel caſtitate ſuperbiens, tanto peius intus ante dei oculos luxurio-

Deute. 10. ſus exiſteret, quanto magis ante oculos hominum, & patiens, & caſtus appareret. Vnde bene per Moyſen dicitur: Circuncidite præputia cordis veſtri, id eſt, poſtquam luxuriam a carne extinguitis, etiam ſuperflua cogitationum reſecate. Sequitur:

Quibus modis deus hominem interroget.

Tribus modis nos conditor interrogat.

Interrogabo te, & reſponde mihi.) Tribus modis nos conditor noſter interrogare conſueuit, cùm aut flagelli diſtrictione nos percutit, & quanta nobis inſit, vel deſit patientia oſtendit, aut quædam quæ nolumus præcipit, & noſtram nobis obe-

B dientiam, vel inobedientiam patefacit, aut aliqua nobis occulta aperit, & aliqua abſcondit, & nobis menſuram humilitatis noſtræ innoteſcit. Flagello nanque interrogat, cùm mentem bene ſibi per tranquillitatem ſubitam, afflictionibus pulſat, ſicut idem Iob & laudatur atteſtatione iudicis, & tamen ictibus conciditur percuſſoris, vt eius patientia tanto verius clareſce-

Gene. 22. ret, quanto inquiſita durius fuiſſet. Præcipiẽdo autem dura nos interrogat: ſicut Abraham terram ſuam iubetur egredi, & pergere quo neſciebat: in montem vnicum filium ducere, & quem ad conſolationem ſenex acceperat, immolare. Cui nimirum ad

Ibidem. interrogationem bene reſpondenti, id eſt, ad iuſsionem obe-

Deute. 13. dienti dicitur: Nunc cognoui quia times deum: vel ſicut ſcriptum eſt: Tentat vos dominus deus veſter, vt ſciat ſi diligitis eum. Tentare quippe dei, eſt magnis nos iuſsionibus interrogare. Scire quoque eius, eſt noſtram obedientiam noſſe nos facere.

Caput VIII.

APeriendo verò nobis quædam; atque claudendo quæ-

Pſalm. 10. dam, nos interrogat deus: ſicut per Pſalmiſtam dicitur: Palpebræ eius interrogant filios hominum. Palpebris quippe apertis cernimus, clauſis nihil videmus. Quid ergo per palpebras dei, niſi eius iudicia accipimus? Quæ iuxta aliquid

C clauduntur hominibus, & iuxta aliquid reſerantur, vt homines qui ſe neſciunt, ſibimetipſis innoteſcãt, quatenus dum quædam intelligendo comprehendunt, quædam verò cognoſcere omnino non poſſunt, eorum corda ſeſe latenter inquirant, ſi illos diuina iudicia, vel clauſa non ſtimulant, vel aperta non inflant. Hac enim interrogatione Paulus probatus eſt qui poſt perceptam internam ſapientiam, poſt aperta clauſtra paradiſi, poſt

Philip. 3. aſcenſum tertij cœli, poſt ſupernæ locutionis myſteria adhuc

1. Corin. 15. dicit: Ego me nõ arbitror comprehendiſſe. Et rurſum: Ego ſum

2. Corin. 3. minimus Apoſtolorum, qui nõ ſum dignus vocari Apoſtolus. Et rurſum: Non quia ſufficientes ſumus aliquid cogitare à nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex deo eſt. Apertis ergo palpebris dei interrogatus Paulus rectè reſpondit: qui & ſuperna ſecreta attigit, & tamen in humilitate cordis humiliter ſtetit. Qui rurſum cùm ſecreta dei iudicia de repulſione Iudæorum, & gentium vocatione diſcuteret, atque ad ea peruenire non poſſet, quaſi clauſis dei palpebris interrogatus eſt. Sed rectũ valde reſponſum reddidit, qui deo ſe in ipſa ſua ignorantia

Roma. 11. ſcienter inclinauit, dicens: O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ dei, quàm incomprehẽſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius. Quis enim cognouit ſenſum domini, aut quis conſiliarius eius fuit? Ecce enim abſconſis myſteriis quaſi clauſis palpebris inquiſitus placita ac recta reſpondit, qui ſecreti aditum pulſans: quia per cognitionem intromitti ad interiora non valuit, per confeſsionem ante ianuas humilis ſtetit, & D

quod intus comprehendere non potuit, foris timendo laudauit. Vnde nunc quoque beatus Iob poſt interrogationem verberis diſcutitur interrogatione ſermonis, vt quę ſint ſuperna conſideret, quæ dum minimè comprehẽdit, ad ſemetipſum redeat, & quàm ſit iuxta nihilum in ſuperiorum comparatione cognoſcat. Audiat itaque: Interrogabo te, & reſponde mihi. Ac ſi apertius dicatur: Verbis meis ad ſublimia conſideranda te excito, & dum ea quæ ſuper te ſunt, neſcire te perſpicis, tibimetipſi te notiorem reddo. Tunc enim mihi verè reſpondes, ſi quæ ignoras intelligis. Sequitur:

Quòd fundator mundi ſit deus, & menſuram, & lineas ſuper eum ponat, cum diuidens, ſingulis prout vult, conſtituit vt non pro ſuo nutu, ſed ſecundum menſuram donationis eius quiſque proficiat.

Vbi eras quando ponebam fundamenta terræ? Indica mihi ſi habes intelligentiam. Quis poſuit mẽſuras eius ſi noſti, vel quis tetendit ſuper eam lineam? Super quo baſes illius ſolidatæ ſunt? Ecce omnia quaſi de mundi origine narratione hiſtorica contexuntur. Repentè verò ſubiungitur quod non de mundi, ſed de Eccleſiæ dictum conditione videatur. Nam dicitur: Aut quis dimiſit lapidem angularem eius? Per hoc enim quòd non in mundi origine factum eſt, & illud ſuperius oſtenditur, quia de mundi origine dictum non eſt. Idcircò nanque rebus planis ac patentibus obſcura quædam ac diſſona permiſcentur, vt per hoc quod intellectu literæ diſcrepat, & illud inquiratur myſticè quod dictum iuxta literam ſonat. Nanque ſicut aliis apertis rebus, alia clauſa cognoſcimus, ita aliis clauſis compellimus, & illa altiori intellectu pulſare, quæ aperta credebamus. Dicat ergo: Vbi eras quando ponebam fundamenta terræ?

Cur rebus planis & patentibus obſcura quædã & diſſona permiſceantur. E

Caput IX.

IN ſcriptura ſacra quid aliud fundamenta quàm prædicatores accipimus? Quos dum primos dominus in ſancta Eccleſia poſuit, tota in eis ſequentis fabricę ſtructura ſurrexit. Vnde & ſacerdos cùm tabernaculum ingreditur, duodecim lapides portare in pectore iubetur: quia videlicet ſemetipſum pro nobis ſacrificium offerens pontifex noſter, dum fortes in ipſo exordio prædicatores exhibuit, duodecim lapides ſub capite in prima ſui corporis parte portauit. Sãcti itaque Apoſtoli & pro prima oſtenſione ornamenti lapides ſunt in pectore, & pro prima ſoliditate ædificij in ſolo fundamenta. Vnde Dauid Propheta cùm ſanctam eccleſiã in ſublimibus Apoſtolorum mentibus poni ædificaríque conſpiceret: Fundamenta eius, inquit, in montibus ſanctis. Cùm verò in ſacro eloquio non fundamenta, ſed ſingulari numero fundamentum dicitur, nullus alius niſi ipſe dominus deſignatur, per cuius diuinitatis potentiam, nutantia infirmitatis noſtræ corda ſolidantur. De quo & Paulus ait: Fundamentũ aliud nemo poteſt ponere, pręter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. Ipſe quippe fundamẽtum fundamentorum eſt: quia & origo eſt inchoantium, & conſtãtia robuſtorum. Quia igitur fundamenta noſtra ſunt hi qui iniquitatum noſtrarum pondera portauerunt: ne beatus Iob in ſuperbia de virtutũ ſuarum potentia ſubleuetur, in ipſa dominici prima parte ſermonis de ſanctorum prædicatorũ commemoratione diſcutitur: vt quanto illos admirabiles venire conſpiceret, tãto in eorum comparatione de ſe vilius æſtimaret. Quod idcircò à domino iam quaſi præteritum deſcribitur: quia quicquid foris futurum eſt in opere, intus iam factum eſt in prædeſtinatione. Dicitur itaque ei. Vbi eras quando ponebam fundamenta terræ? Ac ſi apertè diceretur: Virtutẽ fortium cõſideráméque eorum ante ſecula auctorem penſa: & cùm eos quos in tempore condidi, mirabiles ſuſpicis, perpende quantum mihi ſubdi debeas, quem auctorem mirabilium ſine tẽpore eſſe cognoſcis. Sequitur: Indica mihi ſi habes intelligentiam, quis poſuit menſuras eius ſi noſti: vel quis tetẽdit ſuper eam lineam?) Menſurarum lineæ in terrarum partitione tẽduntur: vt dimenſionis æquitas ex ipſa linearum tenſione teneatur. In carne autẽ dominus ad eccleſiam veniens, menſuras terræ lineis mẽſus eſt: quia fines Eccleſiæ occulti iudicij ſubtilitate diſtinxit. Huius terræ occultæ menſuræ, vel lineæ tendebãtur, quãdo prædicatores ſancti agente ſpiritu in alias partes mundi vocabãtur, vt

Fundamenta prædicatores. Exod. 28. Cur ſacerdos tabernaculum ingrediẽs duodecim lapides in pectore portet. Pſalm. 86. Fundamentum dominus. F *1. Corin. 3. Ieſus Chriſtus fundamẽtum fundamentorum. Quicquid foris futurũ eſt in opere, iam factum eſt in prædeſtinatione. Dominus in carne veniens, fines Eccleſiæ occulti iudicij ſub-*

Universidad de Deusto Biblioteca

G vt irent,ab aliis verò partibus arcebantur ne accederent. Paulus nanque Apostolus cùm Macedoniæ prædicare negligeret: *...itate di-...iunxit.* per visum illi apparuit vir Macedo, qui diceret: Transiens in *Act. 16.* Macedoniam adiuua nos. At contrà sicut scriptum est: Tentabant *Ibidem.* Apostoli ire in Asiam, & non permisit eos spiritus Iesu. Dum ergo prædicatores sancti,& vocãtur ad Macedoniam,& ab Asia prohibentur: ista occultarum mẽsurarum linea illic ducta est,hinc reducta. Illic tenditur, vt Macedonia intra sanctæ Ecclesiæ spatia colligatur: hinc attrahitur, vt extra fines fidei Asia relinquatur. Erant quippe tunc in ea qui colligendi non erant: quibus iuxta meritum suum perditis, iam nũc Asia intra mensuras Ecclesiæ deo largiẽte suscepta est. *Apoc.11.* Intra has ergo mẽsuras sunt omnes electi,extra has omnes reprobi: etiam si intra fidei limitem esse videantur. Vnde & in Apocalypsi scriptum est: Atrium quod foris templum est,eiice foras: & ne metiaris illud. *Atrium latitudo vitæ præsentis.* Quid enim aliud atrium quàm latitudinem significat vitę præsentis? Et rectè foris templum sunt,qui per atrium designãtur: atque ideo metiendi non sunt, quia angusta est porta quæ ducit ad vitam: & latitudo vitæ prauorum non admittitur ad mensuras,& regulas electorum. Istæ spiritales lineæ occulto iudicio tendebantur,quando cuidam dicenti: *Matth.8.* Magister,sequar te quocunque ieris: eiusdem magistri voce responsum est: Vulpes foueas habent,& volucres cœli nidos: filius autem hominis nõ habet vbi caput suum reclinet. Istæ mensuræ & lineæ tendebãtur, *Lucæ 9.* cùm cuidam dicenti: Domine,permitte me primum ire sepelire patrem meum: eiusdẽ magistri voce responsum est: Sine

H vt mortui sepeliant mortuos suos: tu autem vade,annuncia regnum dei. Ecce alius secuturum se promittit & repellitur: alius relaxandum se postulat & retinetur. Vnde hoc,nisi quia super occulta cordis spatia supernorum iudiciorum lineæ tendebantur, vt & hunc intus incomprehensibiles mensuræ constringerent: & ille foris nõ iniustè remaneret? Sed cum nullus nesciat, quia deus has occultorum iudiciorum lineas tendat,cur ad Iob dicitur: Indica mihi si habes intelligentiam: quis posuit mensuras eius si nosti: vel quis tetendit super eam lineam? An idcirco nequiritur vt quòd nosse,sed tamen prætermittere poterat memoretur: quatenus pondus secretorum dei sollicitius penset: dispensationem videlicet hominis non in humanis viribus,sed in manu consistere conditoris: vt dum considerat inuisibiliter ista quis agat,suæ virtuti nihil tribuat: nec iam de se audeat aliquid,cum dei iudicia occulta formidat: sed perpendens desuper mensuras,& lineas incomprehensibiliter tensas,tanto magis in humilitate formidinis consistat, quanto magis pendere videt omnia in potestate mensoris. Sequitur: Super quo bases illius solidatæ sunt? Quid aliud huius terrę bases,quàm sanctæ Ecclesiæ doctores accipimus? In basibus quippe columnæ,in columnis autem totius fabricæ pondus erigitur. Non ergo immerito doctores sancti basium nomine designãtur: quia dum recta prę

I dicant,& prædicationi suæ viuendo concordant,omne põdus Ecclesiæ fixa morum suorum grauitate sustentant: asperas ab infidelibus tentationes ferũt: & quæque in præceptis dei velut difficilia à fidelibus formidantur, exemplis operum facilia ostendunt. Vnde & bene cùm in typo Ecclesiæ tabernaculum figeretur,ad Moysen dicitur: Facies columnas quatuor,& bases earum vesties argento. In argento enim quid aliud quàm claritas *Psalm.11.* diuini sermonis accipitur? sicut scriptum est: Eloquia domini eloquia casta: argentum igne examinatum,probatum terræ, purgatum septuplum. Bases ergo argento vestitæ quatuor columnas tabernaculi sustinent: quia prædicatores Ecclesiæ diuino eloquio decorati: vt cunctis se exemplum præbeãt,quatuor Euangelistarum dicta,& ore,& operibus portant. Possunt per bases etiam prophetæ signari: qui dum primi apertè de dominica incarnatione locuti sunt,quasi quasdam bases eos conspicimus à fundamento consurgere,& superpositæ fabricæ pondera *Exodi.26.* sustinere. Vnde ad Moysen rursum dominus cum tabernaculi tabulas erigi præcepit: fundi earum bases argenteas iubet. Quid enim per tabulas,nisi Apostoli extensa in mundum prædicatione dilatati: quid per bases argenteas,nisi prophetæ signãtur? qui superimpositas tabulas ipsi firmi ac fusiles sustinent: quia apostolorum vita dum eorum prædicatione instruitur,eorum & auctoritate solidatur. Vnde & cõiunctæ binæ bases singulis tabulis superponuntur: quia dum prophetæ sancti in verbis suis de mediatoris incarnatione concordant,subsequentes K prædicatores Ecclesiæ indubitanter ædificant: vt cùm à semetipsis non discrepant,illos in se robustius figant. Nec immerito bases quibus prophetæ signantur,vt ex argento fundi debeant præcipitur. Argenti quippe claritas ex vsu seruatur: sine vsu autem in nigredinem vertitur. Prophetarum quoque dicta ante mediatoris aduentum, quia in vsu spiritalis intelligentiæ non erant,dum conspici præ obscuritate non poterant, quasi nigra remanebant. At postquam mediator veniens, ea ante oculos nostros incarnationis suæ manu tersit,quicquid in eis lucis latebat inclaruit: sensúsque patrum præcedentium in vsum dedit: quia verba rebus exposuit. Siue itaque prophetas,seu doctores extremis temporibus subsequentes basium appellatione significet,dicat: Super quo bases illius solidatæ sunt? subaudis,nisi super me,qui cuncta mirabiliter teneo: & bonis exterioribus intus principaliter originem præsto. Qui enim sibi quod bonus est tribuit,solida basis non est: quia dum fundamento non innititur,ipso suo põdere in ima præcipitatur. Sed cum iam multa de sanctæ Ecclesiæ constructione referantur,audire mens appetit,inimicæ rationes qua virtute coniunctæ sint, id est, diuersa huius domus ædificia qua sibi arte concordẽt. Sequitur: Aut quis dimisit lapidem angularem eius?) Iam per diuiná gratiam omnibus liquet,quem scriptura sacra angularem lapidem vocet: illum profectò qui dum in se hinc Iudaicum, illinc gentilem populum suscipit: in vna Ecclesiæ fabrica quasi duos parietes iungit,illum de quo scriptum est: Fecit vtraque vnum: Qui *Ephe.2.* angularem se lapidem,non solum in inferioribus, sed & in su- L pernis exhibuit: quia in terra plebi Israëliticæ nationes gẽtium, & vtranque simul angelis in cœlo sociauit. Eo quippe nato cla- *Lucæ 2.* mauerunt angeli: In terra pax hominibus bonæ voluntatis. In ortu enim regis nequaquam pro magno offerrent hominibus pacis gaudia,si discordiam non haberent. De hoc lapide per *Psalm.117.* prophetam dicitur: Lapidem quem reprobauerunt ędificantes, hic factus est in caput anguli. Huius lapidis typũ Iechonias rex tenuit,quem Mattheus dum quaterdenas generationes descri- *Matth.1.* beret,secundo numerauit. Quem enim fini secundæ,ipsum rursum initio tertiæ generationis inseruit. Ipse nanque in Babyloniam cùm Israëlitica plebe migratus est,qui dum ab aliis ad alia ducitur,pro vtriusque parietis latere non immerito secundo numeratur. Cuius migrationis flexu angularem lapidem designat. Vbi enim ordo à rectitudine flectitur,vt eat in diuersum, tanquam angulum facit. Rectè ergo numerari bis potuit: quia per vtrunque parietem quasi duo in se latera ostendit, vnde & eius bene imaginem tenuit, qui in Iudæa ortus, gentilitatem colligens,quasi ab Hierosolymis Babyloniam venit, atque hãc in semetipso fidei fabricam prius discordiæ studio scissam,arte charitatis intexuit. Sed hæc quæ de significatione sanctę Ecclesiæ dicta sunt,placet vt breuiata replicatione moraliter differan- M tur. Dignum nanque est,vt per eã quæ beato Iob dici cognoscimus,ad corda nostra reuocemur: quia verba dei tunc mens verius intelligit,cum in eis semetipsam quærit. Ecce enim dicitur: Vbi eras quando ponebam fundamenta terræ? Si peccatoris animus puluis est: quia in superficie attollitur,& tentationis *Psalm.1.* aura raptatur. Vnde scriptum est: Non sic impij non sic: sed tanquam puluis quem proiicit ventus à facie terræ, nil obstat terram intelligi animam iusti: de qua scriptum est: Terra enim sæ- *Hebr.6.* pe venientem super se bibens imbrem, & generans herbam, opportunam illis à quibus colitur,accipit benedictionem.

Caput X.

SEd huius terræ fundamentum fides est. Huius terræ fundamentum iacitur, quando in occultis cordis prima soliditatis causa diuinus timor inspiratur. Iste necdum credit æterna quæ audit, huic cum fides datur, ad ædificium subsequentis operis iam fundamentum ponitur. Ille æterna iam credit, nec tamen metuit: venturi iudicij terrorem despicit: peccatis se carnis, & spiritus audenter inuoluit. Huic repentè cùm futurorum timor infunditur, vt bonæ vitæ surgat ædificium, iam fundamenta construuntur. Posito itaque prosperæ formidinis fundamento: cùm virtutum fabrica in altum ducitur,necesse est vt vnusquisque proficiens vires suas

cautè

A cautè metiatur: vt cùm diuina constructione magnus esse iam cœperit,semetipsum respiciat sine cessatione quod fuit: quatenus attendens humiliter, quod per meritum inuentus est, nequaquam sibi arroget quod per gratiam factus est. Vnde & nũc beatus Iob per supernam vocem ad semetipsum reducitur: & ne de virtutibus gloriari audeat, de anteacta vita memoratur, eique dicitur. Vbi eras quando ponebam fundamenta terræ? Ac si iustificato peccatori apertè veritas dicat: Virtutes à me acceptas tibi non tribuas, noli contra me de meo munere extolli: Recole vbi te inueni,quando meo timore prima in te fundamenta virtutum posui. Recole vbi te inueni quando meo te timore solidaui. Vt ergo ego in te non destruam quod construxi: ipse non cesses cõsiderare quod reperi. Quem enim veritas nisi aut in flagitiis,aut in excessibus inuenit? Sed pòst hæc bene possumus seruare quod sumus,si nunquam negligimus pensare quod fuimus. Nonnunquàm tamen clandestina elatio etiam sollicitis cordibus surrepere solet: vt bonorum cogitatio licet subtilis sit ac pressa: cum valde in virtutibus crescit,oblita infirmitatis propriæ nequaquam ad memoriam reuocet quid in vitiis fuerit. Vnde & omnipotens deus,quia augeri infirmitatem etiam de remediis salutis conspicit: mensuram ipsis nostris profectibus imponit: vt habeamus quædam virtutum bona quæ nunquam quæsiuimus: & queramus quædam,nec tamen habe-

B re valeamus: quatenus mens nostra dum hæc non potest habere quæ appetit: & illa se intelligat de semetipsa non habere quę habet: & per ea quæ assunt considerentur illa quæ desunt: & per ea quæ vtiliter desunt,seruẽtur humiliter bona quæ assunt. Vnde & rectè pro huius terræ,id est,iustę animæ dispensatione subiungitur. Indica mihi si habes intelligentiam: quis posuit mẽsuras eius si nosti: vel quis tetendit super eam lineam? Quis enim nisi conditor noster huius terræ mensuras ponit? Qui interni iudicij secreto moderamine,alij sermonem sapientiæ,alij sermonem scientiæ,alij plenam fidem, alij gratiam sanitatum, alij operationem virtutum,alij prophetiam, alij discretionem spirituum,alij genera linguarum,alij interpretationem sermonum tribuit: quatenus in vno eodémque spiritu iste verbo sapientiæ polleat, nec tamen sermone scientiæ, id est, doctrinæ fulciatur: quia sentire atque inuenire sufficit etiam quod per discendi studium non apprehendit. Ille sermone scientiæ fulgeat,nec tamen in verbo sapientiæ conualescat: quia & explere sufficit quantum didicit,& tamen ad sentiendum ex semetipso subtile aliquid non assurgit. Iste per fidem elementis imperat,nec tamen per sanitatum gratiam infirmitates corporum curat. Ille orationis ope morbos subtrahit, nec tamen arenti terræ verbo pluuias reddit. Iste operatione virtutum ad præsentem vitam etiam mortuos reuocat: & tamen prophetiæ gratiã non habens,quæ sibi ventura sunt ignorat. Ille vẽtura quæque velut præsentia attendit: & tamen in nulla signorũ operatione

C se exerit. Iste per discretionem spirituũ in factis subtiliter mentes cõspicit: sed tamen diuersi generis linguas nescit. Ille diuersi generis linguas examinat,sed tamen in rebus similibus dissimilia corda non pensat. Alius in vna lingua quam nouit,sermonum pondera interpretando prudenter discutit,& tamen reliquis bonis quæ non habet patienter caret. Sic itaque creator noster atque dispositor cuncta moderatur: vt qui extolli poterat ex dono quod habet,humilietur ex virtute quã non habet. Sic cuncta moderatur: vt cùm per impensam gratiam vnumquemque subleuat,etiam per disparem †alteri alterum subdat: *†al. disparitatem.* & meliorẽ quisque dono alio eum qui sibi subiicitur attendat: ac licèt se præire & aliis sentiat: eidem tamen quem superat, se in aliis postponat. Sic cuncta moderatur: vt singula quæ sunt omnium,interposita quadam charitatis necessitudine fiant omnia singulorum: & vnusquisque sic quod non accipit, in altero possideat: vt ipse alteri possidendum quod accepit, humiliter impendat.

Caput XI.

1.Petri.3. HInc enim per Petrum dicitur: Vnusquisque sicut accepit gratiam,in alterutrum illam administrantes: sicut boni dispensatores multiformis gratiæ dei. Tunc nanque bene multiformis dei gratia dispensatur,quando acceptum donũ, & eius qui hoc non habet creditur: quãdo propter eum cui impenditur,sibi datum putatur. Hinc per Paulum dicitur: Per charitatem seruite inuicem. Tunc enim nos charitas à iugo culpæ D liberos reddit, cum vicissim nos nostro per amorem seruitio *Gala.5.* subiicit: cùm & aliena bona nostra credimus,& nostra aliis quasi sua offerentes exhibemus. Hinc rursum per Paulum dicitur: Nam & corpus non est vnum membrum,sed multa. Si dixerit *1.Corin.12.* pes quoniam non sum manus,non sum de corpore: non ideo non est de corpore. Et si dixerit auris quoniá non sum oculus: nõ sum de corpore: non ideo non est de corpore. Si totum corpus oculus,vbi auditus? si totũ auditus,vbi odoratus? Et paulopost: Quod si essent omnia vnũ membrũ, vbi corpus? Nũc au- *Ibidem.* tem multa quidem mẽbra,vnũ verò corpus. Quid enim sancta Ecclesia,nisi superni sui capitis corpus est? In qua alius alta vidẽdo oculus,alia recta operando manus,alius ad iniuncta discurrendo pes, alius præceptorum vocem intelligendo auris,alius malorũ fœtorem, bonorúmque fragrãtiam discernendo naris est. Qui corporaliũ more mẽbrorum, dũ vicissim sibi accepta officia impẽdunt,vnum de semetipsis omnibus corpus reddũt: & cùm diuersa in charitate peragunt, diuersum esse prohibent vbi continentur. Si autem vnum quid cuncti agerent, corpus vtique quod ex multis continetur non essent: quia videlicet multipliciter compactum non existeret: si hoc concors membrorum diuersitas non teneret. Quia ergo sanctis membris Ecclesiæ virtutum dona dominus diuidit, terræ mensuras ponit. Vnde iterum Paulus dicit: Vnicuique sicut deus diuisit mensuram fidei. Et rursum: Ex quo totum corpus compactum & con- *Roma.12.* nexum per omnem iuncturam subministrationis secundum o- E perationẽ in mensura vniuscuiusque membri augmẽtum corporis facit in ædificationem sui in charitate. Sed cùm miro consilio auctor ac dispositor noster huic illa largitur,quæ alij denegat,alij hęc denegat,quæ isti largitur: mẽsuras sibi positas egredi nititur,quisquis posse plusquã acceperit conatur: vt fortasse is cui tantummodo datum est præceptorum occulta disserere: tentet etiam miraculis coruscare: aut is quem supernæ virtutis donum ad sola miracula roborat, etiam diuinæ legis pandere occulta contẽdat. In præcipitio enim pedem porrigit,qui mensurarum suarum limitem non attẽdit. Et plærunque amittit,& quod poterat,qui audacter ea ad quæ pertingere non valet, arripere festinat: nam & membrorum nostrorum tunc bene ministeriis vtimur,cùm sua eis officia distinctè seruamus. Lucem quippe oculis cernimus,vocem verò auribus audimus. Si quis autem mutato ordine voci oculos,luci aures accõmodet, huic incassum vtraque patent. Si quis odores velit ore discernere, sapores nare gustare: vtriusque sensus sibi ministerium, quia peruertit,interimit. Dum enim propriis hæc vsibus non aptantur,& sua officia deserunt,& ad extranea non assurgunt. Bene itaque Dauid propheta intra acceptas ex diuina largitate mensuras pedem cordis presserat,cùm dicebat: Neque ambulaui in *Psal.130.* magnis,neque in mirabilibus super me. Super se quippe in mirabilibus ambularet si apparere magnus vltra quàm poterat quæreret. Super se nanque in mirabilibus attollitur, qui & in F his ad quæ non sufficit,videri idoneus conatur. Bene intra has mensuras etiam in ipsa Paulus prædicationis suæ se latitudine coarctabat,cùm diceret: Nõ enim audeo aliquid loqui eorum *Roma.15.* quæ per me nõ efficit Christus. Tũc autem rectè accepta mensura seruatur,cùm anteposita oculis virorum spiritalium vita respicitur. Vnde & sequitur. Vel quis tetendit super eam lineã?) Super hanc enim terram linea tenditur,quando electæ vnicuique animæ ad sumendam viuendi regulam patrum præcedentium exempla monstrantur: vt ex illorum vita cõsiderat,quid in suis actibus seruet: quatenus respecto iusti limitis tramite, nec infra minima negligens deficiat: nec vltra maxima superbiens tendat: nec minus conetur explere quàm sufficit: nec plus arripiat quàm accepit: ne aut ad mẽsuram quam debet nõ perueniat: aut eandem mensuram deserens extra limitem cadat. Angusta quippe porta est quæ ducit ad vitam: & ille hanc *Matth.7.* ingreditur,qui in cunctis quæ agit,discretionis subtilitate propter hanc sollicitè coarctatur. Nam qui per voluntates proprias secura mente se dilatat, angustæ sibi portæ aditum damnat. Vt ergo huius terræ mensura seruetur,super eam diuinitus linea tenditur: quia vt nostra opera,vel minora proficiant, vel maiora moderentur: per sacra eloquia subtilis ante nos sanctorum vita expanditur: & quid nobis quantúmque agendum

sit;

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sit,ostensa illorum discretione definitur.

Caput XII.

ECce aliquis vel damna rerum, vel afflictionem corporis metuens,minas terrenæ potentiæ pertimescit: & contra vim resistentium veritatem defendere non præsumit. Hinc petrus quia in timore angustum respicit, ostensa exemplorum suorum linea,ad virtutis latitudinem tendit. Ipse quippe flagellatus à principibus populi:cum idcirco se relaxari conspiceret,vt à prædicatione cessaret: cùm prohiberetur loqui in posterum,nequaquam saltem in præsens cesset. Nam respondens protinus dixit:Obedire oportet deo magis quàm hominibus. Et rursum: Non enim possumus quę vidimus& audiuimus non loqui. At ille dudum debilis,&presentia damna formidás, dum exempla tantæ fortitudinis contemplatur, in auctoritate verbi iam Petri lineâ sequitur: iam nil aduersitatis metuit: iam resistentes deo potestates seculi etiam cum corporis laceratione contemnit. Sed tamen tantovires persequentium patiendo fortiter destruit,quanto inter aduersa nullis terroribus cedit. Alius plærunque & in his etiam quæ inter fideles positus sensérit,se cætetis præponit: sua magis consilia eligit,& sibi potius quàm aliis credit. Hic nimirum dum iniustis obiectionibus nõ cedens,in virtute se exerit: etiam recta aliorum consilia non recipiens,pedem extra limitem tendit. Hunc petrus intra mensuræ lineam reuocat: qui postquã libertate vocis auctoritatem principum presit,per humilitatem cordis de non circunciden-
H dis gentibus Pauli consilium audiuit. Sic enim semetipsum contra aduersarios ex auctoritate curabat erigere: vt tamen sibimetipsi non crederet in his quæ non rectè sentiret: vt & libertate fortitudinis rumentes potestates excederet: & humilitate mansuetudinis obedientiam in recto cõsilio etiam minoribus fratribus exhiberet: & modo per semetipsum aliis, & modo sibimetipsi cum aliis obuiaret. In factis igitur Petri quædã ante oculos nostros auctoritatis & humilitatis linea tenditur: ne mens nostra,aut per timorem ad mensuram nõ perueniat: aut per tumorem limitem excedat. Dictum est quomodo linea tenditur,ne per alterius actionis formidinem,ad alterius causæ vitium transeatur. Dicatur nunc quemadmodum in vna eadém que virtute discretionis lineam deserimus: si hanc & aliquando agere,& aliquando postponere nesciamus. Non enim res eadem semper est virtus: quia per momenta temporum sæpe merita mutãtur actionum. Vnde fit vt cùm quid bene agimus, plærunque melius ab eius actione cessemus: & laudabilius ad tempus deserat: quod in suo tempore laudabiliter mens tenebat. Nã si pro nostris bonis minimis, quibus actis proficimus, nec tamen intermissis interimus, maiora laborum mala proximis imminent: necessariò nos virtutum augmenta seponimus, ne infirmioribus proximis fidei detrimenta generemus: ne tan-
I to iam quod agimus virtus non sit, quanto per occasionem sui, in alienis cordibus fundamenta virtutũ destruit. Quam discretionis lineam bene ante intuentium oculos Paulus tetẽdit: qui & gentiles ad libertatem fideivenientes circuncidi prohibuit: & tamen Listris atque Iconium trãsiens, ipse Timotheum qui gentili patre editus fuerat, circuncidit. Videns enim quòd nisi se mandata literæ seruate ostenderet, ludæorum rabiem etiam in his qui sibi tunc comites aderant excitaret, assertionis suæ vim postposuit: & sine damno fidei se suósque comites à persecutionis immanitate custodiuit. Fecit quod fieri fidei amore prohibuit: sed ad fidei retorsit ministerium, quod quasi non fideliter fecit. Plærunque enim virtus cùm indiscrete tenetur, amittitur: cúmque discretè intermittitur, plus tenetur. Nec mirum si in corporeis intelligimus, quod agi & in corporeis rebus videmus. Ex studio nanque arcus distenditur: vt in suo tempore cum vtilitate tendatur. Qui si ocium relaxationis non accipit, feriendi virtutem ipso vsu tensionis perdit. Sic aliquando in exercitatione virtus cùm per discretionem prætermittitur, reseruatur: vt tanto pòst vitia valenter feriat, quanto à percussione interim prudenter cessat. Subtili igitur discretione super hanc terram linea tenditur, quando ostensis vnicuique animæ exemplis præcedentium patrum, & vtiliter ad operationem virtus accenditur, & nonnunquam vtilius temperatur.

Caput XIII.

SEd cum parumper ab opere zeli fortitudo seponitur, alta K
consideratione opus est ne fortasse nequaquam communis boni consilio,sed timore proprio,vel cuiuslibet ambitionis studio à virtutis exercitatione cessetur. Quod nimirum cùm agitur,iam non dispensationi,sed culpæ seruitur. Vnde curandum sollicitè est: vt cùm quis susceptum negocium cum virtutis cessatione dispensat,semetipsum prius in radice cordis inspiciat: ne sibi per hoc aliquid auarus appetat: sibi per hoc soli timidus parcat: & eo fiat prauum quod in opere sequitur: quo non ex recta cogitationis intentione generatur. Vnde bene in *Matth.6.*
euangelio veritas dicit: Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus simplex fuerit,totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus nequam fuerit, totũ corpus tuum tenebrosum erit. Quid enim per oculum exprimitur, nisi opus suum præueniens cordis intentio? quæ priusquàm se in actione exerceat,hoc iam quod appetit,contemplatur. Et quid appellatione corporis designatur,nisi vna quæque actio quæ intentionę suam quasi intuentem oculum sequitur? Lucerna itaque corporis est oculus: quia per bonæ intentionis radium, merita illustrantur actionis. Et si oculus tuus simplex fuerit: totum corpus tuum lucidum erit: quia si rectè intendimus per simplicitatem cogitationis: bonum opus efficitur, etiam si minus bonus esse videatur. Et si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit: quia cùm peruersa intẽtione quid vel rectum agitur: etsi splendere coram hominibus cernitur: apud examen tamen interni iudicis obscuratur. Vnde & rectè subiungitur: L
Vide ergo ne lumen quod in te est,tenebræ sint. Si lumẽ quod *Ibidem.*
in te est,tenebræ sunt: ipsæ tenebræ quantæ erunt? quia si hoc quod bene nos agere credimus,ex mala intentione fuscamus: quanta ipsa mala sunt, quæ mala esse etiam cum agimus non ignoramus? Et si ibi nil cernimus,vbi quasi discretionis lumen tenemus: qua cæcitate in illa offendimus,quæ sine discretione perpetramus? Vigilanti igitur cura per cuncta opera intentio nobis nostra pensanda est: vt nil temporale in his quæ agit appetat,totam se in soliditate æternitatis figat: ne si extra fundamentum actionis nostræ fabrica ponitur,terra dehiscẽte solua tur. Vnde hic quoque aptè subiungitur: Super quo bases illius solidatæ sunt?) Bases quippe vniuscuiusque sunt animæ, intentiones suæ. Nam sicut fabrica columnis,columna autẽ basibus innituntur: ita vita nostra in virtutibus,virtutes verò in intima intentione subsistunt. Et quia scriptum est: Fundamẽtum aliud *1.Corin.3.*
nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Iesus: tunc bases in fundamẽto sunt,cùm intentiones nostræ in Christo roborantur. In cassum verò alta super se bases ædificia erigunt,si non ipsæ in fundamento solidatæ consistunt,quia nimirum quamlibet summa opera inaniter faciunt, si intentiones cordium extra æternitatis certitudinem deflectũ M
tur: & vitæ veræ præmia non requirunt: tantóque grauiora rui næ super se damna ædificant,quanto altiora ædificia extra fundamentum portant: quia cum æternæ vitæ præmiis non intendunt,quo plus se quasi in virtutibus erigunt,eo in gloriæ inanis foueam profundius cadunt. Non ergo pensandũ est bases quid sustinent,sed vbi sustinentur: quia profectò humana corda diuinitus perscrutantur,non solum quæ faciunt,sed quid in operibus quærunt. Vnde cum districtum iudicem Paulus describeret,atque actionum bona narraret,dicens: Qui reddet vnicui- *Rom.2.*
que secundum opera eius: his quidem secundum patientiam boni operis,gloriam & incorruptionem: quia nominata boni operis patientia,quasi totam electæ actionis fabricam dixerat: subtiliter illico vbi bases eiusdem fabricæ consisterent exquisiuit dicens: Gloriam & honorem & incorruptionem quærentibus vitam æternam. Ac si apertè diceret: Et si quidam patientiam boni operis ostendunt,gloriam & incorruptionem non recipiunt: si intentiones cordis, id est, bases fabricæ in fundamento non figunt: quia videlicet deus, vel honestæ vitæ ædificium non inhabitat, quod extra se positum non ipse sustentat. Quia igitur intentiones electæ vniuscuiusque animæ, spei æternitatis innituntur, rectè voce dominica de hac terra dicitur: Super quo bases illius solidatæ sunt? Ac si apertè diceret: nisi super me. Cui dum iusta quæque anima intendit, omne quod temporaliter facit, in me procul dubio non temporaliter constituit. Quia verò tuuc robustius in fundamento solidamur,

A damur,cum verba dei,& in exterioribus præceptis sequimur: & in intimis sensibus subtilius intelligendo pensamus: rectè subiungitur:

Caput XIIII.

VEl quis dimisit lapidem angularem eius?) Lapis quippe angularis est ad sacra eloquia intellectus duplex. Qui tunc diuinitus dimittitur,quando nequaquam districto iudicio ignorantiæ suæ tenebris illigatur,sed quadam libertate perfruitur,dum in præceptis dei sufficit, vel exequendo exteriora agere,vel contemplando interna sentire. Ad quod nunquam noster intellectus assurgeret,si ad suscipiendam naturam nostram ipse noster conditor non veniret. Qui aliter angularis lapis dicitur: quia duos in se populos iunxit: atque aliter, quia coniunctæ vtriusque vitæ, actiuæ videlicet & contemplatiuæ in se exempla monstrauit. Ab actiua enim vita longè contem- *Luc.6.*
platiua distat: sed incarnatus redemptor noster veniens, dum vtranque exhibuit, in se vtranque sociauit. Nam cùm in vrbe miracula faceret,in monte verò orando cõtinuè pernoctaret: exemplum suis fidelibus præbuit: vt nec contemplationis studio proximorum curam negligant: nec rursum cura proximorum immoderatius obligati, contemplationis studia derelinquant: sed sic in vtrisque mentem partiendo coniungant: quatenus nec amorem dei præpediat amor proximi: nec amorem
B proximi,quia transcendit,abiiciat amor dei. Quia igitur humano cordi quid ageret ignoranti, dei atque hominis mediator apparuit,qui & agendo transitoria disponeret: & contemplando ostenderet vnde cuncta penderent, rectè dicitur: Vel quis dimisit lapidem angularem eius? Ac si apertè dominus diceret: nisi ego,qui vnicum quem sine tempore genui, seruandis hominibus cum tempore ostendi: in cuius vita discerent etiam diuersa viuendi studia non discrepare? Et notandum quod eum non se emisisse, sed dimisisse asserit: quia profecto humanam naturam filius suscipiens,ad ima de sublimibus venit. Cuius incarnationis mysterium,quia& electi angeli mirati sunt,qui eodem mysterio redempti non sunt,rectè subiungitur:

Quòd angeli à mane creationis suæ laudent deum: iubilent verò homines sancti,qui præ angustia interius deficiunt,nec quod affectant hoc possunt.

Cùm me laudarent simul astra matutina.) Quia enim prima in tempore condita natura rationabilium spirituum creditur,non immeritò matutina astra angeli vocantur. Quod si ita est, dum terra esset inuisibilis & incomposita, dum tenebræ essent super abyssum, venturum diem subsequentis seculi per lucem sapientiæ existendo præuenerunt. Nec negligenter audiendum est quod additur simul: quia nimirum astra matutina etiam cum vespertinis redemptoris potentiam laudant, dum electi angeli etiam cum redemptis in mundi fine hominibus largitatem gratiæ supernæ glorificant. Ipsi quippe vt nos ad
C laudem conditoris accenderent, hoc quod superius diximus, *Luc.2.* orta per carnem luce clamauerunt: Gloria in excelsis deo: & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Simul ergo laudãt: quia redemptioni nostræ voces suæ exultationis accommodant. Simul laudant: quia dum nos conspiciunt recipi,suum gaudent numerum repleri. Qui & fortasse ideo matutina astra memorantur: quia sæpe ad exhortandos homines missi sunt: & dum venturum mane nunciant: ab humanis cordibus præsentis vitæ tenebras fugant. Sed ecce angeli diuinam potentiam laudãt, quia ipsa eos tantæ claritatis visio delectat. Nos autem qui redimur,sed tamen corruptione adhuc carnis grauamur,donum quod percipimus,qua virtute laudamus? Quomodo enim valebit lingua dicere quod non sufficit mens nostra sentire? Sequi- *Iubilatio.*
tur: Et iubilarent omnes filij dei.) Iubilatio quippe dicitur,cùm cordis lætitia oris efficacia nõ expletur: sed quibusdam modis gaudium prodit,quod ipse qui gaudet,nec regere prævalet nec explere. Laudent itaque angeli qui iam tantæ claritatis latitudinem in sublimibus vident. Iubilent verò homines, qui adhuc in inferioribus oris sui angustias sustinent. Quæ quia certò futura dominus nouerat: nõ tam facienda insinuat quàm facta narrat. Sed quid agimus,quòd cùm boni de redemptionis suę mysterio iubilant,malos inuidia inflammat: dum electi proficiunt, reprobi ad rabiem furoris excitantur: & bona nascentia quia nolunt imitari,persequuntur? Sed tamen inter hæc etiam qui redemit,nõ relinquit. Scriptum quippe est: Fidelis autem deus D
qui non patietur vos tẽtari supra quam potestis: sed faciet cum *1.Corin.10.*
tentatione etiam prouentum,vt possitis sustinere. Nouit enim conditor noster quando exurgere persecutionis procellam sinat: quando exurgentem reprimat. Nouit pro custodia nostra restringere,quod contra nos egredi pro nostra exercitatione permittit: vt sæuiens nos diluat procella,& non mergat. Vnde & sequitur:

Quòd miraculis sanctorum fracta est violentia tyrannorum.

Caput XV.

QVis conclusit ostiis mare, quando eumpebat quasi de vulua procedens?) Quid enim mare nisi seculum, quid *Mare seculum.*
vuluam nisi conceptũ carnalis cogitationis accipimus? Hoc enim loco vuluæ nomine,occulta & malitiosa carnalium cogitatio designatur. Quæ vulua non ad proferendam prolem concipit substantiam corporis,sed ad explendam nequitiã causam doloris. De hac vulua cordis iniquorum aliãs dicitur: Concepit dolorem, & peperit iniquitatem. Per *Psalm.7.*
hanc vuluam pariunt,cum mala quæ cogitauerint,operantur. Erumpebat ergo mare quasi devulua procedens: cùm miseriarum secularium fluctus de carnalis cogitationis iniquitate cõcepti,in sanctæ Ecclesiæ interitum sæuirent. Sed auctore deo ostiis hoc mare conclusum est: quia contra tumores persequẽtium sancti viri quasi quædam ostia oppositi sunt: vt eorum miraculis atq; E
reuerentia iræ persequentium frangerentur. Humilitatis quippe dominus terrenis principibus,per eos sanctam Ecclesiam supra mundi culmen euexit: & sæuientis maris impetus erecta eiusdem Ecclesiæ potestate coërcuit. Sed huic sæuienti mari quid dominus fecerit,audiamus. Sequitur:

Quòd persecutorum malitia pueriles insipientiæ vestita, id est, pannis infantiæ obuoluta constringatur, cùm sæuire in sanctos diuina dispensatione prohibetur.

Cùm ponerem nubem vestimentum eius, & caligine illud quasi pannis infantiæ obuoluerem.) Mare sæuiens nube in ditur: quia crudelitas persequentium stultitiæ suæ velamento vestitur. Interposita enim caligine infidelitatis suæ perspicuam veritatis lucem videre non sufficit: & id quod agit per crudelitatis impulsum,per cæcitatis suæ meritum non agnoscit. Nam si cognouissent, vt ait Apostolus, nunquam dominum gloriæ *1.Corin.2.*
crucifixissent. Hęc nubes non solùm solet infideles extra positos premere: sed quosdam etiam viuentes carnaliter intra Ecclesiam tenebrare. Vnde sancti viri qui etiam alienę negligentiæ compatiuntur: & se pati æstimant quod perpeti alios sentiunt,deo orantes dicunt: Opposuisti nubem ne transeat ora- *Thre.3.*
tio, ac si apertè dicant: Menti nostrę terrenis voluptatibus *Quomodo opponatur nubes ne transeat oratio.*
assuetæ, curatum suarum phantasmata iusto iudicio obiicis: quibus eam in ipsa orationis suæ intentione cõfundis: & quam desideriis infirmis deditam non ignoras: rectè cæcatam ab intuenda lucis tuæ perspicuitate reuerberas: vt cùm in te intendi- F
tur,ipso à te cogitationum suarum nubilo reflectatur: & quæ terrena hæc assiduè cogitat quia vult,hæc etiam toleret in oratione cùm non vult. Quia igitur ipsa persecutorum nequitia superna dispensatione constringitur, ne contra sanctos viros inquantum voluerit,effrenetur: postquam dixit: Cum ponerem nubem vestimentum eius,aptè subdidit: Et caligine illud quasi pannis infantiæ obuoluerem. Pannis quippe infantiæ pedes ac brachia constringũtur,ne huc atque illuc dissoluta libertate iactentur. Quia ergo persecutores sanctæ Ecclesiæ instabilitate cordis inquieti,atque huic seculo dediti, non grandæua, sed puerilia sapiunt,qui quidem obscuritate atque caligine,nõ intellecti superni iudicij constringuntur: ne tantum perfequi valeant quantum volunt,pannis infantiæ referuntur obuoluti: quia sicut dictum est,puerilia quidem sapiũt,sed diuina dispensatione constricti,ad quod volunt brachia non extendunt,& si cuncta mala leuiter perpetrare appetunt: nequaquam tamen implere cuncta quæ appetunt permittuntur. Sequitur: Circundedi illud terminis meis.) Terminis suis dominus mare circundat: quia iras persequentium, iudiciorum suorum dispensatione modificat: vt insani tumida vnda feruoris plano frangatur littore occultæ dispensationis. Sequitur:

Caput

Universidad de Deusto
Biblioteca

Caput XVI.

G

ET posui vectem & ostia,& dixi: Hucusque venies,& non procedes amplius· & hic confringes tumentes fluctus tuos.) Quid per ostia nisi prædicatores sancti: quid per vectem nisi incarnatus dominus designatur? qui hæc videlicet ostia contra sæuientis maris impetum tanto valentiora opposuit,quanto ea sua obseruatione roborauit. Quia enim ista sanctæ Ecclesiæ ostia vectis huius oppositione solidata sunt:potuerunt quidem tundi fluctibus,sed effringi nequiuerunt:vt ea exterius vnda persecutionis illideret: sed nequaquam cordis eorum interna penetraret. Et quia doctores sancti prædicatione quidem sequentibus aperti sunt:auctoritate autem sua resistentibus clausi,non immeritò ostia vocantur,id est,aperta conuersationi humilium,&clausa terroribus superborum. Non immeritò ostia vocantur:quia & ingressum fidelibus aperiunt:& rursum sese perfidis ne ingrediantur opponunt. Pensemus quale Ecclesiæ ostium extitit Petrus:qui inuestigantem fidem Cornelium recipit:precio quærentem miracula Simonem repulit,

Actu.10.

illi dicens:In veritate comperi quoniam non est personarum acceptor deus:secreta regni benignè aperuit,huic inquiens:Pecunia tua tecum sit in perditionem: per districtæ damnationis sententiam cœlestis aulæ aditum claudit. Quid cuncti Apostoli nisi sanctæ Ecclesiæ ostia existunt,cum voce redemptoris sui audiunt:Accipite spiritumsanctum:quorum remiseritis pecca-

Ioan.20.

H

ta remittuntur eis:& quorũ retinueritis,retenta sunt? Ac si illis apertè diceretur: Per vos ingredientur ad me hi quibus vosmet ipsos panditis:& repellentur quibus obseratis. Igitur dum mare sæuit,dominus vectem & ostia opponit: quia ab amaris & perfidis cordibus dum persecutionis procella se dilatat in mundo,deus vnigeniti sui gloram prædicatorúmque eius reuerentiam exaltat:& dum innotescit mysteria diuinæ fortitudinis,

Diuini iudicij occulta mensura est,&c.

frangit in impiis fluctus furoris. Bene autem dicitur: Hucusque venies,& non procedes amplius: quia nimirum diuini iudicij occulta mensura est,& quãdo persecutionis procella prosiliat, & quando conquiescat:ne aut non exagitata electos non exerceat,aut immoderata in profundum mergat. Cùm verò notitia fidei vsque ad persequentes extenditur:turbati maris tumor sedatur:ibique fluctus suos mare frangit: quia ad cognitionem veritatis veniens, omne quod nequiter egit, erubescit. Fracta quippe vnda in se reliditur:quia victa nequitia etiam per cogitationem sui cordis accusatur,& quasi ipsam vim quam intulerat recipit:quia de prauitate quam gesserat, reatus sui stimulos

Roma.6.

sentit. Vnde quibusdam per Paulum dicitur: Quem ergo fructum habuistis tunc in illis,in quibus nunc erubescitis? ac si diceretur: Quid se in altum fluctus vestræ prauitatis extulerunt, qui nunc in semetipsis fracti, vnde peruersos vos inflauerant, conuersos inde confundunt? Rectè itaque dicitur:Et hîc con-

I

More sacri eloquij res semel dicta pro confirmatione replicatur.

fringes tumentes fluctus tuos. Quod verò in hac conclusione maris secundò de ostiis dicitur,more sacri eloquij, res semel dicta,pro confirmatione replicatur. Si autem hoc in loco mare accipere nõ specialiter turbam persequentium, sed generaliter seculum debemus:secundò contra hoc mare dominus ostia opposuit:quia & prius humano generi præcepta legis,& postmodum nouæ gratiæ testamentum dedit. Secundò obiectis ostiis huius maris impetum clausit: quia eos quos ad obsequium sui cultus assumpsit,&prius ab idolis data lege coërcuit: &pòst ab intellectu carnali gratia reuelata correxit. Secundò mare ostia accepit:quia humanum genus prius deus ab operibus iniquitatis prohibuit:postmodum verò etiam à cogitationis culpa cõstrinxit. Videamus quemadmodum prima tumenti mari dominus ostia imponat:Ecce enim per legem dicitur: Non occides,

Exodi.20.

non mœchaberis:non furtum facies:non falsum testimonium dices. Videamus quemadmodum secundis hoc mare dominus ostiis claudat:Ecce in Euangelio dicit: Audistis quia dictum est

Matth.5.

antiquis:nõ mœchaberis,ego autem dico vobis,quoniam omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam,iam mœchatus est eam in corde suo. Rursumque dicitur: Audistis quia dictum est:Diliges proximum tuum:& odio habebis inimicum tuum:ego autem dico vobis,diligite inimicos vestros:& bene facite his qui oderũt vos. Qui igitur prius nequitias operis prohibuit,& postmodum culpas cordis exhaurit:nimirum tumẽti mari,ne circunducta iustitiæ littora transeat, bis ostia imponit.

Caput XVII.

K

BEne autem cùm diceret: Quis conclusit ostiis mare: illico & tempus adiunxit,dicens: Quando erumpebat quasi de vulua procedens:quia videlicet tunc humano generi præceptis legis obuiauit, quando adhuc seculum suæ origini vicinum,quasi ab ortu proprio ad profectum vitæ carnalis exibat. De vulua quippe procedere,est in lucem præsentis gloriæ carnaliter apparere. Et rectè subiungitur: Cùm ponerem nubem vestimentum eius.) Quia nimirum deus hominibus non tunc aperta ostensione se intulit:sed dum eos ab errore perfidiæ eripuit,nec tamen illis claritatem sui luminis patefecit:quasi ex tenebris eos abstulit,sed adhuc nube vestiuit:vt & pristina prauitatis acta relinquerent, & tamen ventura bona adhuc certius non viderent. Vbi & aptè subditur:Et caligine illud quasi pannis infantiæ obuoluerem.) Dum enim rudes populos non aperta spiritus prædicatione edocuit,sed figurata locutione præceptis literæ astrinxit:adhuc infirma sapientes verborum suorum caligine quasi pannis infantiæ obuoluit:vt mandatis grossioribus ligati crescerent, ne malè liberi in suis voluptatibus perirent. Quos ad viam iustitiæ dum non iam charitas, sed adhuc timor astringeret,diuina dispensatio quasi pressit vt nutriret. Infirmus nanque populus cum præceptorum pannos nolens pertulit,ad firmiorem statum ex ipsa sua ligatione peruenit. Quia enim timor eum prius à culpa coërcuit, competenter postmodum in libertatem spiritus exiuit. Hos pannos infantię

L

quos inchoantibus dedit:ipse per prophetam dominus reprehendit,dicens:Ego dedi eis præcepta nõ bona. Mala enim quasi

Ezech.20.

mala esse desinunt comparatione peiorum:&bona quasi bona non sunt comparatione meliorum. Nam sicut peius delinquenti Iudææ de Sodoma,atque Samaria dicitur:Iustificasti sorores

Ezech.16.

tuas in omnibus abominationibus tuis,quas operata es:ita melioribus noui testamenti præceptis subsequentibus: præcepta bona quæ rudibus data sunt:non bona esse memorantur, Neq; enim mentes vsui vitæ carnalis inhærentes, euelli ab infimis possent,nisi gradatim ducta prædicatione proficerent. Hinc

Exod.3.

quippe est quòd in Aegypto positis pio iustóque moderamine latenti eorum concupiscentiæ condescenditur, & vicinorum suorum vasis aureis argenteisque sublatis discedere iubentur. Qui ad Sina montem ducti, accepta lege mox audiunt: Non concupiscentes rem proximi tui. Et hinc est quòd in eadem le-

Exo.21.

ge,oculum pro oculo,dentem prodente præcipiuntur exigere: & quãdoque tamen reuelata gratia,percussi maxillam alteram iubẽtur præbere. Quia enim plus semper ira in vindicta exigit: quàm iniuria accepit:dum discunt mala non multiplicius reddere,quandoque discerent ea & multiplicata sponte tolerare. Hinc est quòd eundem rudem populum à quibusdã prohibuit: quædam verò ei in vsum pristinum seruauit,sed hæc ipsa tamen

M

in melioris vitæ figura composuit. Bruta nanque animalia idolis in Aegypto mactabant: eique in vsum postmodum animalium mactationem retinuit,sed idolorum cultũ vetuit:vt dum de vsu suo aliquid amitteret: consolaretur eius infirmitas per hoc quod de vsu suo aliquid haberet. Mira autem dispensatione consilij:quod ei dominus de consuetudine carnali retinuit, hoc in figuram spiritus potentius vertit. Quid enim sacrificia illorum animalium,nisi vnigeniti mortem designant. Quid sacrificia illorum animalium,nisi extinctionem carnalis nostræ vitæ significant? Vnde ergo imbecillitati populi rudis condescenditur, inde ei per obumbratas allegoriarum species maior fortitudo spiritus nunciatur. Rectè itaque dicitur: Et caligine illud quasi pannis infantiæ obuoluerem: quia vnde eius teneritudinis infirma pertulit, inde altam significationum spiritalium nubem fecit. Quæ quia præceptorum limite ab immoderatis animi euagationibus cinxit,rectè subiicit:

Caput XVIII.

CIrcundedi illud terminis meis.) Et quia huius humani generis motus misso mediatore coërcuit, aptè subiungit: Et posui vectem & ostia.) Vectem quippe & ostia posuit: quia redemptore nostro contra culpas delinquentium misso,nouæ vitæ prædicamenta firmauit. Clausa nanque ostia opposito vecte roborantur. Vectem ergo deus opposuit:

quia

A quia contra lasciuos motus humani generis vnigenitum misit: qui præcepta spiritalia quæ loquendo docuit,agendo solidauit. Bene autem subditur:Et dixi. Hucusque venies,& nõ procedes amplius:& hîc confriges tumentes fluctus tuos.) Hoc quippe mare ostia priora transcenderat:quia claustra legis oppositę humani tumoris vnda transiliebat. At postquàm mundus oppositum sibi vnigenitum reperit,elationis suæ impetum fregit: & transire non valuit:quia eius fortitudine furoris sui terminum

Psalm.113.

clausum inuenit. Vnde rectè per prophetam dicitur: Mare vidit & fugit. Possunt etiam per ostia apertè passiones eius non incõuenienter intelligi. Quibus ex occulto vectem posuit:quia eas ex inuisibili diuinitate roborauit. Cõtra quas mundi fluctus veniunt,sed fracti disiliunt:quia superbi eas viuẽdo despiciũt, sed earum vires experiendo pertimescũt. Nam dum passiones vnigeniti humanum genus prius irrisit, postmodum expauit: quasi contra opposita ostia more elidendi maris & tumore elatum venit,& fractum virtute disiluit. Sed quia idcirco hoc ad beatum Iob dicitur,vt de tot virtutibus cordis eius gloria premeretur:ne sibi fortasse tribuat quod se stare sublimiter non i-

Moralis disertio.

gnorat: cum quanta eius ædificatione sint dicta perpendimus, si hæc etiam moraliter disseramus. Dicat itaque: Quis conclu-

Mare cor nostrum.

sit ostiis mare?) Quid est mare, nisi cor nostrum furore turbidum,rixis amarum,elatione superbiæ tumidum,fraude malitiæ

B obscurum? quod mare quantum sæuiat attendit, quisquis in se occultas cogitationum tentationes intelligit. Ecce enim iam peruersa relinquimus:iam desideriis rectis inhæremus:iã praua opera foris abscindimus:sed tamen latenter intus ea cum qua huc venimus, vitæ veteris procella fatigamur,quam nisi respe-

Quo constringatur eius procella.

ctu iudicij,& æterni pauore tormenti, immensi timoris claustra constringerent:cũcta in nobis penitus superædificati operis fundamenta corruissent. Si enim quod per suggestionem sæuit intrinsecus,per deliberationem foras erumperet: vitæ nostræ fabrica funditus euersa iacuisset. In iniquitate nanque concepti,& in delicto editi, per insitæ corruptionis molestias pugnam nobiscum huc deferimus,quam cum labore vincamus.

Vulua prauæ cogitationis.

Gene.8.

Vnde & rectè de hoc mari dicitur: Quando erumpebat,quasi de vulua procedens. Vulua enim prauæ cogitationis adolescentia est. De qua per Moysen dominus dicit: Sensus enim & cogitatio humani cordis prona est in malum ab adolescentia sua. Corruptionis nanque malum quod vnusquisque nostrum ab ortu desideriorum carnalium sumpsit,in prouectu ætatis exercet:& nisi hoc citius diuinæ formidinis manus reprimat,omne conditæ naturæ bonum repentè culpa in profundum vorat.

Nemo sibi cogitationũ suarũ victoriã tribuat.

Nemo igitur sibi cogitationum suarum victoriam tribuat,cum veritas dicat: Quis conclusit ostiis mare, quando erumpebat quasi de vulua procedẽs? Quia nisi ab ipso cogitationis primordio cordis fluctus gratia diuina retineret, tentationum procellis mare sæuiens,terrã proculdubio humanæ mentis obruisset:

C

Solus dominus ostiis mare concludit.

vt salsis fluctibus perfusa aresceret,id est,perniciosis carnis voluptatibus delectata deperiret. Solus ergo dominus ostiis mare concludit:qui prauis motibus cordis claustra inspiratæ formidinis obiicit. Quia verò ea quæ cernimus, sequi prohibemur: quia à corporearum rerum delectatione retundimur, libet etiã ad inuisibilia oculos mentis attollere:atque hæc ipsa quæ sequi præcipimur videre. Sed quid agimus? Infirmis illa obtutibus necdum patent. Ecce ad eorum amorem vocamur: sed tamen à visione restringimur:quia etsi quando aliquid furtim parúnque aspicimus, sub incerto nimis adhuc visu caligamus, vnde aptè subiungitur:

Caput XIX.

Quomodo mare,cor nostrum nube vestiatur.

CVm ponerem nubem vestimentum eius,&caligine illud quasi pannis infantiæ obuoluerem.) Hoc mare tumultuosum videlicet cogitationibus fluctuans cor nostrum nube vestitur: quia ne internam quietem purè conspiciat, inquietudinis suæ cõfusione tenebratur. Hoc mare caligine quasi pannis infantiæ obuoluitur, quia à contemplandis sublimibus

1.Corin.13.

adhuc teneris sensibus suæ infirmitatis ligatur. Videamus Paulũ quadam caligine quasi infantiæ pannis obuolutum,dum ait: Videmus nunc per speculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte,tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum. Qui si se ad contemplanda cœlestia infantem

Ibidem.

non cerneret, ætatis suæ ad hæc comparationem nullo modo præmisisset,dicens: Cùm essem paruulus,loquebar vt paruulus: D sapiebam vt paruulus,cogitabam vt paruulus. Tunc ergo ad robur iuuenile conscendimus,cùm forti sensu eam ad quam tendimus vitam videmus:nunc autẽ quia intentionis nostræ acies per infirmitatem suam ab interna luce retunditur, mẽs nostra ligata infantiæ pannis tenetur. Vbi aptè subiũgitur: Circundedi illud terminis meis. Terminis enim suis dominus hoc mare cir-

Quomodo dominus mare circũdat terminis suis.

cundat:quia cor nostrum adhuc corruptionis suæ molestia, & cura turbulentum sub mensura contemplationis humiliat: vt licet plus appetat,vltra tamen quàm sibi conceditur,non ascendat. Vel certè terminis suis dominus hoc mare circundat: quia cor nostrum tentationibus tumidum,occultis donorum distributionibus mitigat:modo agens ne praua suggestio ad delectationem veniat:modo ne praua delectatio vsque ad consensum prorumpat. Qui ergo illicitos motus cordis respicit: & in quibusdam eos vsque ad consensum venire prohibet: in quibusdam verò illos etiam à delectatione restringit: nimirum furenti mari terminos imponit:vt nequaquam in opere exeat,sed intra sinum mentis tentationum submurmurans se vnda collidat. Quæ quia tunc valenter restringitur,cùm ei dilectione dei atque inspiratis virtutibus obuiatur,rectè subiungitur:Et posui

Ostia.

Vectis.

vectem & ostia,& dixi:Hucusque venies,&non procedes amplius:& hic confringes tumentes fluctus tuos.) Quid enim moraliter per ostia nisi virtutes,quid per vectem nisi robur charitatis accipimus? Hæc itaque ostia scilicet operationum virtutes E

mare sæuiens dissipat, nisi eas ex occulto mentis opposita charitas astringat. Facile autem omne virtutum bonum tentatione cordis irruẽte destruitur,nisi ab intimis fixa charitate solidetur. Vnde & Paulus in suis prædicationibus dum quædam virtutum ostia mari tẽtationis opponeret:ilico eisdem ostiis quasi robur vectis adiunxit,dicens:Super omnia autem hæc charitatem ha-

Coloss.3.

Charitas cur vinculum perfectionis.

bentes:quod est vinculum perfectionis. Perfectionis enim vinculum charitas dicitur:quia omne bonum quod agitur,nimirũ per illam ne pereat ligatur. A tentatore nãque citius quodlibet opus euellitur, si solutum à vinculo charitatis inuenitur, si autem mens,dei ac proximi dilectione constringitur, cùm tentationum motus quælibet ei iniusta suggesserint, obicem se illis ipsa dilectio opponit,& prauæ suasionis vndas virtutum ostiis ac vecte intimi amoris frangit.

Caput XX.

Quomodo charitas reprimit vitiã.

QVia ergo dominus per inspiratę charitatis fortitudinem nascentia in corde vitia reprimit,insurgentis maris impetum per obserata claustra compescit. Ira fortasse in

Ira.

occulto exasperat, sed ne quies superna perdatur,perturbationi mentis officium linguæ subtrahitur,ne vsque ad vocem exeat,quod in sinu cordis tumultuosum sonat. Luxu-

Luxuria.

ria in occultis cogitationibus accenditur,sed ne supernam mũditiam mens amittat,conceptæ immundiciæ ea quæ famulari poterant,membra castigat,ne vsque ad corruptionem exhalet corporis,fœtor cordis. Auaritia stimulat, sed ne cœlesti regno

Auaritia.

F

mens careat,intra claustra se parsimoniæ contenta propriis ligat:ne in prauo se opere dilatet, & vsque ad exteriores actus internæ concupiscentiæ æstus exudet. Superbia inflat: sed ne

Superbia.

veram celsitudinem amittat,considerando quisque quia puluis est,ab altitudine se conceptæ elationis humiliat: certans nimirum ne quod in suggestione cogitationis tolerat, in exercitationem operis erumpat. Bene ergo dicitur: Posui vectem & ostia,& dixi:Hucusque venies,& non procedes amplius: & hic confringes tumentes fluctus tuos,quia dum electus quisque,& tentatur vitiis, & tamen facere malè suggesta renititur, quasi mare clausum tenetur. Quod etsi intus tumultuosis cogitationum fluctibus mentem percutit, statuta tamen bene viuendi littora non excedit. Quod mare quidem in tumorem se erigit: sed dum fixa deliberatione cordis illiditur,fractum redit. Beatus igitur Iob ne sibi tribuat quòd contra procellas cordis fortiter stat,voce diuina audiat: Quis conclusit ostiis mare quando erumpebat quasi de vulua procedens &c. Ac si ei apertè diceretur: Incassum te exterius in bonis operibus pensas,si non me interius qui in te tentationis vndas compesco consideras. Vt enim tu fluctus ferre posis in opere,meæ virtutis est,qui fluctus frango tentationis in corde.

Libri vicesimioctaui Moralium sancti Gregorij,finis.

Liber

Universidad de Deusto
Biblioteca

LIBER VICESIMUS NONUS Moralis explanationis sancti Gregorij papæ in librum beati Iob.

Caput primum.

DOMINVS deus noster Iesus Christus in eo quod virtus & sapientia dei est, de patre ante tempora natus est: vel vel potius quia nec cœpit nasci nec desiit: dicamus verius semper natus. Non autē possumus dicere, semper nascitur: ne imperfectus videatur. At verò vt æternus designari valeat & perfectus, semper dicamus & natus: quatenus & natus ad perfectionem pertineat, & semper ad æternitatem: vt quocunque modo illa essentia sine tẽpore temporali valeat designari sermone: quanuis hocipso quod perfectum dicimus, multum ab illius veritatis expressione deuiamus: quia quòd factum non est, non potest dici perfectum. Et tamen infirmitatis nostræ verbis dominus condescendens ait: Estote perfecti sicut & pater vester cœlestis perfectus est. In illa itaque natiuitate diuina ab humano genere cognosci non poterat: proinde in humanitate venit vt videretur: videri voluit vt imitaretur. Quæ carnis natiuitas despecta visa est sapientibus mundi, contempserunt nanque insirma humanitatis eius, deo hæc indigna iudicantes. Cui tanto magis homo debitor fuit, quanto pro illo deus etiam indigna sustinere cœpit. Quia enim non cognouit mundus per sapientiam deum: placuit deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes. Ac si diceret: Cum deum qui est sapientia, nequaquam per sapientiam suam mundus inueniret: placuit vt deum hominem factum per humanitatis stultitiam cognosceret: quatenus eius eius sapientia ad nostram stultitiam descenderet: & lucem supernæ prudentiæ luto suæ carnis illuminata nostra cæcitas videret: Natus igitur ex patre sine tempore, ex matre nasci est dignatus in tempore, vt per hoc quòd ortum suum inter initium finemque concluderet, humanæ mentis oculis ortum, qui nec initio sumitur, nec fine angustatur aperiret, vnde bene nunc ad beatum Iob dicitur:

Mat. 5.

1. Corin. 1.

Quòd nato in carne domino sancta Ecclesia de tenebris noctis egrediens quærit suum locum in luce beatitudinis æternæ.

Nunquid post ortum tuum præcepisti diluculo: & ostendisti auroræ locum suum?) Subaudis vt ego. Ortus quippe diui nitatis eius ante & pòst non habet. Cui dum semper esse est per æternitatem, dum omne quod labitur circunscribit: intra semetipsum temporum discursus claudit. Ortus verò humanitatis eius, quia & cœpit, & desiit: & ante & post habere à tempore accepit. Sed quia dum ipse vmbras nostræ temporalitatis suscepit, lumen nobis suæ æternitatis infudit: rectè per hunc ortum quem creator sibi in tempore condidit, locum suum sine tempore aurora cognouit. Quia enim diluculum, vel aurora à tenebris in lucem vertitur, non immerito diluculi, vel auroræ nomine, omnis electorum Ecclesia designatur. Ipsa nanque dum ab infidelitatis nocte ad lucem fidei ducitur, velut auroræ more in diem post tenebras splendore supernæ claritatis aperitur. Vnde & bene in Canticis canticorum dicitur: Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens? Sancta enim Ecclesia cœlestis vitæ præmia appetens, aurora vocata est: quia dum peccatorum tenebras deserit, iustitiæ luce fulgescit.

Cant. 6.

Caput II.

HAbemus tamen subtilius aliquid quod considerata qualitate diluculi, vel auroræ pensemus. Aurora nanque vel diluculum noctem quidem præteriisse nunciant: nec tamen diei claritatem integram ostentant: sed dum illam pellunt, hanc suspiciunt: lucem tenebris permixtam tenent. Quid itaque in hac vita omnes qui veritatem sequimur, nisi aurora, vel diluculum sumus? quia & quædam iam quæ lucis sunt agimus: & tamen in quibusdam adhuc tenebrarum reliquiis non caremus. Per prophetam quippe deo dicitur: Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Rursumque scriptum est: In multis offendimus omnes. Paulus quoque ait: Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ: & captiuum me ducentum in lege peccati quę est in membris meis. Vbi ergo lex peccati cum lege mentis contendit, profecto adhuc aurora est: quia lux quæ iam emicuit, necdum prætereuntes funditus tenebras presit. Adhuc aurora est: quia dum lex carnis legem mentis, & lex mentis legem carnis percutit, inter se vicissim lux & vmbra confligit. Vnde rursum Paulus cum diceret: Nox præcessit, nequaquam subdidit, dies venit: sed, dies autem appropinquauit. Qui enim post discessum noctis iam non venisse, sed appropinquasse diem insinuat, esse se proculdubio ante solem post tenebras adhuc in aurora demonstrat. Tũc autem plenè sancta electorum Ecclesia dies erit, cùm ei admixta peccati vmbra iam non erit. Tunc plenè dies erit, quando interni luminis perfecto feruore clarueri. Tũc plenè dies erit, quando nullam malorum suorum tentantem memoriam tolerans, omnes à se tenebrarum etiam reliquias absondit. Vnde & bene hæc aurora quasi adhuc in transitu demonstratur, cùm dicitur: Et ostendisti auroræ locum suum.) Cui enim locus suus ostenditur, profectò ex alio ad aliud vocatur. Quid est enim locus auroræ, nisi perfecta claritas visionis internæ? Ad quem cùm ducta venerit, iam de transactæ noctis tenebris nihil habebit. Nunc autem adhuc tentationum molestias sustinet: quia per intentionem cordis ad aliud festinat Ecclesia, ad locum suum tendit aurora. Quem locum si mente non cerneret, in huius vitæ nocte remaneret. Sed cùm quoridie contendit perfici, & in lucem quotidie augeri: locum suum iam conspicit, & plenè sibi claresce re solem quærit. Locum suum aurora considerat: quando sancta anima ad contemplandam conditoris sui speciem flagrat. Ad locum suum pertingere aurora satagebat, cùm Dauid diceret: Sitiuit anima mea ad deum fontem viuum: quando veniam, & apparebo ante faciem dei? Locum suum veritas auroræ monstrabat, cùm per Salomonem diceret: Quid habet amplius sapiens à stulto: & quid pauper: nisi vt pergat illuc vbi est vita? Quem profectò locum etiam præcedentibus incarnationem suam patribus post ortum suum dominus ostendit: quia nisi per prophetię spiritum incarnandum supernæ patriæ regem cognoscerent: bona eiusdem patriæ quàm essent desiderabilia non viderent. Locum suum veritas auroræ patefecit, cùm patrem coram discipulis petiit, dicens: Pater quos dedisti mihi, volo vt vbi ego sum, & illi sint mecum. Locum suum auroræ monstrauit, cùm diceret: Vbicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ. Ad hunc locum quem cognouerat, peruenire aurora festinabat, cùm Paulus desiderium habere se diceret dissolui, & cum Christo esse: Et rursum: Mihi viuere Christus est: & mori lucrũ. Et rursum: Scimus quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quòd ædificationem ex deo habemus: domum non manufactam, æternam in cœlis. Bene autem post ortum suum locũ proprium auroræ ostendisse se perhibet, quia futuræ retributionis beatitudinem priusquam per corpus ipse innotesceret, in paucorum intellectu continuit. Cùm verò humanæ natiuitatis infirma suscepit, venturæ claritatis notitiam in multitudinis innumeræ amore dilatauit. Sed cùm diuini operis mysterium sic misericordia peragat: vt tamen & ira comitetur: quatenus occultus arbiter alios respiciens redimat, alios deserens perdat: quia cognouimus quomodo per incarnationem suam electos illuminet: audiamus nunc quomodo reprobos damnet. Sequitur:

Roma. 13.

Ioan. 17.
Matth. 24.
Luce 17.

Philip. 1.

1. Corin. 5.

Quòd Iudaica perfidia viso Christo concussa est: & aliis sic, aliis aliter de eo sentientibus: paucis ex illa tanta plebe assumptis: Scribas & Pharisæos meritò reprobauit.

Nunquid tenuisti concutiens extrema terræ: & excussisti impios ex ea?) Extrema terræ dominus tenuit: quia in fine seculorum ad destitutam iam, & alienigenis regibus subditam synagogam venit: atque ex illa impios excussit: quia spiritalia fidei prædicamenta renuentes, etiam à carnalis sacrificij gloria repulit. Vel certè extrema terræ tenuit: quia ex Iudæa paucos abiectos, & humiles elegit. Extrema terræ tenuit: quia legis doctores deserens, piscatores sumpsit. Dumque eius

A eius extrema tenet, ex ea impios excutit: quia dum infirmos fideles roborat, fortes in illa infideles dãnat. Rectè verò etiam concutiens addidit: quia per aduentum suum immensa formidine etiam repreborum corda commouit. Concussi quippe fuerant qui dicebant: Nihil proficimus: ecce totus mundus post eum abiit. Res autem quæ concutitur, huc illúcque ducta fatigatur. Concussa ergo Iudæa fuerat, quæ de Christo per alios dicebat quia bonus est, & per alios resistebat dicens: non, sed seducit turbas. Per alios dicebat: Nisi hic esset à deo, non poterat facere quicquam, atque ad extremum per alios clamat: Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum. Concussi quidem, sed non prostrati sunt reprobi, cùm modo miracula obstupescentes cernerent: modo infirmitatis opprobria despicientes irriderent. An non concussi fuerant qui dicebant: Quousque animam nostram tollis? si tu es Christus, dic nobis palam. Vel certè extrema terræ concussit & tenuit: quia cum infirma corda humilium pio timore terruit: nequaquam ea iudicio districto dereliquit. Inde enim multitudo credentium in deum robustius stetit, vnde in se humiliata trepidauit. Nam quia eum deus quem concutit tenet: insinuat per prophetam dicens: Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem & quietum & trementem sermones meos? Quia eum quem concutit tenet, Salomone attestante intimatur, qui ait: Beatus vir qui semper est pauidus: qui autem mentis est duræ, corruit in malum. Igitur quia extrema Iudææ dominus in apostolis tenuit: atque ex illa Scribas & Pharisæos ac pontifices impietatis suæ merito exigente reprobauit: quid adhuc de eorum dãnatione subdatur, audiamus. Sequitur: Restituetur vt lutum signaculum: & stabit sicut vestimentum.) Quid aliud dominus plebem Israëliticam nisi lutum reperit: quam obsequiis gentilium deditam, in Ægypto seruientem lateribus inuenit? Quam dum tot miraculis ad terram repromissionis duxit, dum perductam cognitionis suæ scientia impleuit: dum tot arcana secretorum ei per prophetiam contulit: quid eam aliud quàm seruandi mysterij signaculum fecit? Ipsa quippe diu in † prophetica clausam continuit, quicquid de se veritas in fine reuelauit. Sed dum post tot diuina secreta, post tot percepta miracula in redemptoris sui aduentu, plus terram quàm veritatem dilexit: per sacerdotes dicens: Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum: & veniẽt Romani, & tollent nostrum locum & gentem: quasi ad eos quos in Ægypto reliquerat lateres rediit: & quæ facta iam dei signaculum fuerat, ad hoc se iterum quod deseruerat inflexit: lutúmque se post signaculum in oculis veritatis exhibuit: cum per impietatis malitiam accepti verbi mysteria perdidit: & sola terrena sapere quæ inquinãt elegit. Vbi aptè subiungit: Et stabit sicut vestimentum.) Imposita nanque & grossiora vestimenta etiam cùm induta fuerint, quia industis membris bene applicata non inhærent, stare feruntur. Iudæa igitur circa veritatis notitiam etiam cum seruire videretur, sicut vestimentum stetit, quia per exteriora mandata seruire se domino ostendit, sed adhærere ei per charitatis intelligentiam noluit. Dum solam in præceptis dei literam tenuit, & nequaquam se per spiritum sensibus intimis iunxit, quasi ei qui se induerat non adhæsit. Vbi & aptè subiungitur: Auferetur ab impiis lux sua.) Quia dum credere veritati renuunt, cognitionem legis in perpetuum amittunt: & dum de accepta lege superbiunt, nimirum de scientiæ suę gloria cęcantur. Scriptum quippe est: Obscurentur oculi eorum, ne videant. Rursumque scriptum est: Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua. Et rursum scriptum est: In iudicium ego in hunc mundum veni, vt qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant. Et quia semetipsos de legis operibus contra conditorem legis extulerunt, aptè subditur: Et brachium excelsum conteretur.) Excelsum quippe brachium conteritur, quando prædicata fidei gratia superba legis operatio reprobatur cùm dicitur: Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro. Cuncta tamen hæc intelligi & aliter possunt. Terram quippe scriptura sacra vocare consueuit Ecclesiam. Extrema igitur terræ dominus tenet, & concutit, quia Ecclesiæ suæ vltima per aduentum antichristi perse cutione immanissima turbari permittit, nec tamen permitten do deserit. Hanc terram aliquando dominus tenet & non concutit, aliquando tenet & concutit: quia modo eam tranquilla pace fidei possidet, modo commoueri impetu persecutionis iubet. Bene autem cùm diceret: Nunquid tenuisti concutiens extrema terræ, illico adiunxit, & excussisti impios ex ea? Attestante enim Paulo, plærique in ea sunt qui confitentur se nosse deum, factis autem negant. Impios ergo ex ea dominus excutit: quia hi quos nunc intima vitia possident, tunc in voraginem apertè infidelitatis cadent, atque in aceruum palearum transeunt, cùm tentationis illius aura commouentur. Et quanuis se nunc sub specie fidei intra areæ sinum tegant, tunc nimirum extra granorum cumulum districti examinis ventilabro resilient. Vnde & aptè subiungitur:

Ioan. 12.

Ioan. 7.
Ioan. 9.
Ioan. 18.

Prouer. 28.

B

Psal. 68.
Esaiæ 6.
Ioan. 9.

† *al. diuina*

Ioan. 11.

Roma. 3.

C

D

ad Tim. 1.

Quod Iudæi qui legis seruandæ signaculum acceperant in iudicio tanquam lutum restituentur: quia quòd terrena sapuerint, omnibus demonstrabitur.

Restituetur vt lutum signaculum.) Ac si apertè diceret: Hi qui nunc videntur in Ecclesiæ sinu signaculum, tunc ante oculos omnium restituentur vt lutum, id est, nequaquam indicia hominum de professione religionis fallunt: sed quòd terrena sapiant demonstrantur. Solet enim scriptura sacra pro fide appellare signaculum, pro iniquitate lutum. Nam filius iunior qui consumpta substãtia ad patrem rediit, in munere annulum accepit. Gentilis enim populus qui in mortalitate perdita, ad deum pœnitendo reuertitur, per fidei signaculum munitur. Vnde & à sponso suo Ecclesiæ dicitur: Pone me vt signaculum super cor tuum. Idcirco nanque signaculum rebus ponitur, ne qua diripiẽtium præsumptione temerentur. Sponsus ergo in corde signaculum ponitur, quando fidei eius mysterium in custodiam nostræ cogitationis imprimitur, vt ille infidelis seruus nimirum noster aduersarius, cùm signata fide corda considerat, tentando ea irrumpere non præsumat. Per lutum vero quia terrena contagia demonstrantur, attestatur Psalmista qui ait: Eduxisti me de lacu miseriæ, & de luto fecis. Quia igitur multi in terrenis contagiis inuenti, perducti ad Ecclesiam, cœlestis fidei sacramento signantur, & tamen ab iniquis operibus non recedunt: séque nunc fidei velamine cõtegunt, sed cùm tempus inuenerint, quid sint veraciter ostendunt: rectè dicitur: Restituetur vt lutum signaculum. Quos enim nunc fideles credimus, ipsos tunc fidei hostes inueniemus, & quanuis appareant non tentati signaculum, erunt proculdubio tentati lutũ. Vnde & rectè dicitur: Restituetur: quia qualis eorum cõscientia esse ante fidem potuit, tales eos postmodum reproba vita conuincit. De quibus aptè subiungitur: Et stabit sicut vestimentum.) Tot nunc quasi vestibus sancta Ecclesia induitur, quot fidelium veneratione decoratur. Vnde & ei ostensis gentibus à domino per prophetam dicitur: Vivo ego dicit dominus: quia omnibus his velut ornamento vestieris. Multis tamen quasi fidelibus nunc specietenus induitur: sed pulsante persecutionis impetu, tunc eis exuta nudabitur: de quorum sorte hic dicitur: Et stabit sicut vestimentum. Stare verò hoc loco ponitur, in peccato persistere. Vnde scriptum est: Et in via peccatorum non stetit. Vel certè reprobus quisque sicut vestimentum stare dicitur, vt non posse stare mõstretur, quia sicut induta vestis in visionis suæ specie per corpus tenditur, exuta autem fracta complicatur: ita vnusquisque quia à sanctæ Ecclesiæ tunc statu recesserit, tensus ac decorus quasi dum induueretur fuit, sed exutus postmodum confractus atque abiectus iacebit. Si verò stare intelligimus perdurare, sicut vestimentum stat quisque reprobus, qui in hac vita quam diligit, breuiter durat. Vnde & per prophetam dicitur: Omnia sicut vestimentum veterascent, & sicut opertorium mutabis ea, & mutabuntur. Hæc itaque quæ allegoriarum nube tecta intulit, nunc verbis apertioribus innotescit subdens:

Luce 15.

E

Cant. 8.

Esaiæ 49.

F

Psalm. 101.

Quòd impiorum lux sit, hoc quòd eis ex fide lucet, quæ tunc auferetur, quando pulsante persecutionis articulo, quod retinere credere videbantur amittunt.

Caput III.

AVferetur ab impiis lux sua.) Neque enim eos nunc dei lumen illustrat, qui iniquitatis suæ malitiam fidei nomine palliant. Nam dum iuxta prædicationem fidei

Universidad de Deusto
Biblioteca

G viuere negligunt,& tamen eandem fidem specietenus venerantur,honorem vitæ præsentis ex nomine religionis quærũt. Hócque eis ex fide lucet,quòd eos fides coram hominibus refouet. Sunt verò nonnulli qui æterna quæ audiunt veraciter credunt,& tamen eidem quam tenent fidei malè viuendo cõtradicunt. Habent hi quoque in tenebris lucem suam,quia dũ peruersa agunt,& tamen de deo recta sentiunt,ne tenebrescãt funditus,ex quadam parte fulgore luminis illustrantur. Qui dum plus terrena quàm cœlestia,plus quæ vident quàm quæ audiunt diligunt,pulsante persecutionis articulo,quod rectum credere videbantur amittunt. Quod illo maxime tẽpore multiplicius agitur,quando surgente ipso iniquorum capite,in sancta Ecclesia persecutione vltima liberis suis viribus eius fortitudo grassatur. Ibi tunc cor vniuscuiusque ostenditur,vbi quic quid in occultis latebat aperitur, & qui nunc ore sunt pij,& corde sunt impij,publicata malitia corruunt, & lucem fidei quam specietenus tenuerant perdunt. Sed inter hęc necesse est vt vnusquisque nostrum ad cordis sui secretum redeat, & actionis suæ damna pertimescat,ne exigentibus meritis per districtam iustitiam iudiciorum dei in talium hominum numerum incurrat.

H *Quòd omnia moraliter ad antichristum tempora referuntur, in quibus concussio persecutionum erit, & sictos quosque qui modo in Ecclesia sunt infideles,etiam nunc reproba vita conuincit.*

Nemo autem sibi incautè blandiatur & idcirco se à tali occasu extraneum credat,quia ad illius tempestatis procellã peruenire se non existimat. O quanti illius tentationis tempora non viderunt,& tamen in eius tentationis procella versantur. Cain tempus antichristi non vidit, & tamen membrum antichristi per meritum fuit. Iudas fœuitiam persecutionis illius ignorauit,& tamen vitibus crudelitatis eius auaritia suadente succubuit. Simon diuisus longè ab antichristi temporibus extitit,& tamen eius se superbiæ miraculorum potentiam peruerse appetendo coniunxit. Sic iniquum corpus suo capiti, sic membris membra iunguntur,cùm & cognitione se nesciunt, & tamen praua sibi actione copulantur. Neque enim Pergamus Balaam libros aut verba cognouerat,& tamẽ eius nequitiam sequens,voce supernæ increpationis audiebat: Habes illic tenentes doctrinam Balaam,qui docebat Balac mittere scãdalum coram filiis Israël,edere & fornicari. Thyatiræ quoque Ecclesiam ab Hiezabel notitia & tempora & loca diuidebant, sed quia eam par vitæ reatus astrinxerat,inesse ei Hiezabel dicitur,atque operibus peruersis insistere, angelo attestante,qui ait: Habeo aduersus te aliqua,quia permittis mulierem Hiezabel,quæ se dicit prophetam,docere,& seducere seruos meos, fornicari & mãducare de idolothytis. Ecce quia reperiri potuerunt qui Hiezabel vitam reproba actione secuti sunt: Hiezabel illic inuenta memoratur,quia videlicet prauum corpus coniuncti mores vnum faciunt,etiam si hoc loca vel tempora scindunt. Vnde fit vt in peruersis suis imitatoribus & iniquus quisque maneat qui iam præteriit, & in suis operatoribus ipse iniquorum auctor iam appareat,qui necdum venit. Hinc Ioannes ait: Nũc antichristi multi facti sunt,quia iniqui omnes iam eius membra sunt,quæ scilicet peruersè edita, caput suum malè viuendo præuenerunt. Hinc Paulus ait: Vt reueletur in suo tempore. Nam mysterium iam operatur iniquitatis. Ac si dicret: Tunc antichristus manifestus videbitur,nam in cordibus iniquorum secreta sua iam nunc occultus operatur. Vt enim de apertioribus criminibus taceam, ecce alius fratri in corde suo tacitus inuidet,& si occasionem reperiat, eum supplantare contendit. Cuius alterius membrum est, nisi eius de quo scriptũ est: Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum? Alius magni meriti esse se æstimans,per tumorem cordis cunctis se præferens,omnes semetipso inferiores credit. Cuius alterius membrũ est,nisi eius de quo scriptũ est: Omne sublime videt,& ipse rex super vniuersos filios superbiæ? Alius mundi huius potentiam quærit,non quo aliis prosit, sed quo ipse alteri subditus non sit. Cuius alterius membrum est, nisi eius de quo scriptum est,qui dixit: Sedebo in monte testamenti,in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo? Solus quippe altissimus ita dominatur supra omnia,vt alteri subesse non possit. Quem diabolus imitari peruersè voluit,cùm suum dominum quærens,ei subesse recusauit. Imitatur ergo diabolum quisquis idcirco potestatem suam appetit,quia ei qui sibi est superna ordinatione præpositus,subesse fastidit. K

Membra antichristi.
Cain.
Iudas.
Simon.
Balaam.
Apoca.2.
Hiezabel.
Iuidem.
1.Ioan.2.
2.Thess.2.
Exemplum de inuidis.
Sapien.2.
Exẽplũ de superbis.
Iob.41.
Exẽplũ de potentibus.
Esaiæ.14.

Caput IIII.

SVnt præterea plurima quæ quosdam in ipsa pace Ecclesiæ constitutos,infideles esse renuncient. Video namque nonnullos ita personam potentis accipere, vt requisiti ab eo, pro fauore eius non dubitent in causa proximi veritatem negare. Et quis est veritas,nisi ille qui dixit: Ego sum via, veritas & vita? Neque enim Ioannes baptista de confessione Christi, sed de iustitiæ veritate requisitus occubuit: sed quia Christus est veritas,ad mortem vsque idcirco pro Christo,quia videlicet pro veritate peruenit. Ponamus ergo ante oculos quòd aliquis percunctatus personam potentis accepit,& ne verbi salem iniuriam pateretur,veritatem rogauit. Quid rogo iste faceret in dolore pœnarum,qui Christum erubuit inter flagella verborum? Ecce & post hæc ante oculos hominum adhuc Christianus est,& tamen si eum dominus districtè disposuit iudicare,iam non est. Video autem alios quibus per locum magisterij exhortandi sunt officia arguendique commissa,qui vident aliquid illicitum admitti,& tamen dum quorundam potentum offendere gratiam metuunt,arguere non præsumunt. Quisquis iste est,quid aliud facit, nisi vidit lupum venientem, & fugit? Fugit,quia tacuit: tacuit,quia despecta æterna gratia, temporalem gloriam plus amauit. Ecce ante potentis faciem intra sui se latebras silentij absconditur,& sicut persecutioni publicè,sic occultè locum dedit timori. Bene de talibus dicitur: Dilexerunt gloriam hominum magis quàm dei. Quisquis igitur talis est,si hæc districtè iudicantur, etsi persecutio publica defuit, tamen tacendo Christum negauit. Non ergo desunt vel in pace Ecclesiæ antichristi tentamenta. Nemo itaque illa persecutionis extremę tempora quasi sola perhorrescat. Apud iniquos namque quotidie res antichristi agitur,quia in eorum cordibus mysterium suum iam nunc occultus operatur. Et si multi nunc specietenus intra Ecclesiam constituti simulant se esse quod non sunt,in aduentu tamen iudicis prodentur quod sunt: de quibus bene Salomon ait: Vidi impios sepultos, qui etiam cùm adhuc viuerent,in loco sancto erant, & laudabantur in ciuitate quasi iustorum operum. Igitur postquam de iniquis dictum est: Restituetur vt lutum signaculum, & stabit sicut vestimentum,& auferetur ab impiis lux sua,quod vtique in illa est antichristi persecutione faciendum,mox de eiusdem antichristi persecutione nos consolans ait: Et brachium excelsum confringetur.) Quid namque aliud excelsum brachium accipitur,nisi superba antichristi celsitudo, quæ super reprobas mentes hominum fastu gloriæ secularis erigitur,ita vt homo peccator & tamen æstimari homo despiciens,deum se super homines mentiatur? Vnde & Paulus Apostolus dicit: Ita vt in templo dei sedeat,ostendens se tanquam sit deus. Cuius vt tumorem plenius ostenderet,præmisit: Qui aduersatur & extollitur super omne quod dicitur deus, aut quod colitur. Deus enim dici aliquando & homo potest, iuxta quod ad Moysen dicitur: Ecce constitui te deum Pharaonis. Deus verò coli purus homo non potest. Quia verò se antichristus & super sanctos quosque homines, & super ipsius potentiam diuinitatis extollit, per exactum sibi nomen gloriæ, & hoc quod deus dicitur,& hoc quod deus colitur,transire conatur. Notandum verò est in quantam superbiæ foueam ceciderit, qui in mensura ruinæ qua lapsus est, non permansit. Diabolus quippe vel homo à statu conditionis propriæ elata mente corruerunt,vt vel ille diceret: Ascendam super altitudinem nubium,similis ero altissimo: vel iste audiens crederet: Aperiẽtur oculi vestri,& eritis sicut dij. Idcirco ergo vterque cecidit,quia esse deo similis non par iustitiam,sed per potentiam concupiuit. Sed homo per gratiam liberatus,qui dei similitudinem peruersè appetendo ceciderat,in reatu criminis sui longè deo imparẽ se esse cognoscens clamat. Domine quis similis tibi? Diabolus verò in lapsu sui criminis iustè dimissus, in mensura ruinæ suæ minimè permansit, sed quanto diutius ab omnipotentis gratia defuit,tanto magis reatum criminis cumulauit. Nam qui ideo cecidit quia peruersò ordine deo esse similis voluit, eousque perductus est vt in antichristum

Ioan.14.
Excẽplũ de non corrigentibus.
Exod.7.
2.Thess.2.
M
Esa.14.
Gene.3.
Psalm.88.

A sum veniens,videri deo similis dedignetur,atque eum quem habere non potuit superbus æqualem,damnatus inferiorẽ puter. Nam cùm de illo hoc quod iam præmisimus dicitur: Extollens se supra omne quod dicitur deus,aut quod colitur, apertè monstratur: quia appetendo dudum dei similitudinem, quasi iuxta deum erigere se voluit, sed in superbiæ culpa crescendo,iam se supra omne quod deus dicitur & colitur extollit. Quia ergo hæc eius superbia districti iudicis erit aduentu ferienda,sicut scriptum est: Quem dominus Iesus interficiet spiritu oris sui,& destruet illustratione aduentus sui, rectè dicitur: Et brachium excelsum confringetur. Cũcta tamen hæc quæ bis discussa sunt,adhuc intelligi & aliter possunt. Verba enim dei quasi pigmenta quædam nostri sunt adiutorij. Et sicut pigmentũ quanto plus teritur,tãto plus in poculo eius virtus augetur,ita diuina eloquia quo magis exponendo conterimus,eo audientes amplius quasi libentes iuuamur.

1.Thes.2.
Verba dei quasi pigmẽta sunt.

Caput V.

QVia igitur misericors deus diu peccata hominum tolerat,& cùm iam vicinum finem respicit,plærũque mentes peccantiũ immutat, rectè de se vim tantæ pietatis insinuans ait: Nunquid tenuisti concutiens extrema terræ,& excussisti impios ex ea?) Per terram quippe homo infima sapiens designatur,cui peccanti dictũ est: Terra es B & in terram ibis. Sed quia pius conditor facturam suam non deserit,mala hominum & per suam patientiæ tolerat, & per eorũ quandoque conuersionem relaxat. Cùm autem duras atque insensibiles mentes respicit,modo eas minis,modo verberibus,modo reuelationibus terret, vt quæ pessima securitate durauerant,salubri timore mollescant,quatenus vel sero redeant,& hocipsum saltem quod diu expectati sunt, erubescant. Scit enim dominus quia extrema vitæ nostræ plus iudicat, & idcirco electos suos in fine sollicitius purgat. Scriptum quippe est: Deus iudicabit fines terræ. Tanto ergo impensius vltimis nostris inuigilat,quanto in ipsis pendere initia vitæ sequentis pensat. Quod quia misericorditer facit pietate sua in medium deducta,qua etiam sero conuersos peccatores recipit: beati Iob iustitiam erudit,dicens: Nũquid tenuisti concutiens extrema terre,& excussisti impios ex ea? subaudis vt ego,qui in suis vltimis sæpe peccatores terrendo concutio, conuertendo teneo,atque ab eorũ cordibus impios cogitationũ motus euello. Et rectè beato Iob dominus,quomodo iuxta finem peccatores conuertat,insinuat. Ac si apertè dicat: Misericordiæ meæ potentiam respice,& tuæ iustitiæ elationem preme. Quæ extrema hominis quia etiam cũ conuertitur per carnis mortem, illa antiquæ culpæ victa comitatur, protinus insinuat cùm dicit: Restituetur vt lutũ signaculũ,& stabit sicut vestimentum.) Hominem quippe dominus quem ad suam similitudinem cõdidit,quasi quoddam suæ potentiæ signaculũ fecit. Quod tamen vt lutũ restituetur,quia licet æterna supplicia per conuersionem fugiat, in vltione tamen perpetratæ superbiæ carnis morte damnatur. Ex luto quippe homo conditus,& mentis accepta ratione,similitudine diuinæ imaginis decoratus, elatione cordis intumescens, quòd de infimis formatus esset, oblitus est. Vnde mira conditoris iustitia actũ est,vt quia per sensum intumuit,quem rationabilẽ accepit: rursus terra per mortem fieret,quam esse se considerare humiliter noluit: & quia peccando dei similitudinem perdidit, moriendo vero ad limi sui materiam redit,rectè dicitur: Restituetur vt lutũ signaculũ. Et quia de corpore dũ spiritus vocatur,quodam quasi inuolucro suæ carnis exuitur,aptè de eodem luto subiũgitur: Et stabit sicut vestimentum.) Lutum namque nostrũ sicut vestimentũ stare,est vsque ad resurrectionis tempus inane exutúmque perdurare. Sed quia hanc pœnam superbiæ nec illi transeunt, qui & eandem superbiam viuendo humiliter vincunt,quæ sit superbientium specialis pœna,subiungit dicens: Auferetur ab impiis lux sua,& brachium excelsum confringetur.) Mors enim carnis quæ electos luci suæ restituit, lucem suam reprobis tollit. Lux namque superbientis est gloria vitæ præsentis. Quæ ei lux tunc subtrahitur, cùm per carnis interitum ad retributionum suarum tenebras vocatur. Ibi tũc excelsum brachium confringitur, quia celsitudo cordis vltra naturæ ordinem violenter arrepta, opprimentis se diuinæ iustitiæ mole dissipatur: vt quia se peruersè in breui erexerat, per pondus iudicij in æternũ fracta cognoscat. Nullus autẽ nostrũ quid post mortem sequeretur agnosceret, nisi vitæ nostræ conditor ad pœnam vsque mortis nostræ veniret. Nisi enim ipse misericorditer infima peteret, nequaquam nos post suam imaginem perditos iustè ad summa reuocaret. Vnde & rectè subiungitur:

1.Reg.2.
D

Quòd dominus ad inferna descendens, carcerem gehennæ viam & transitum fecit, ipse verò liberans alligatos liber deambulauit, & apertis portis mortis, exitum de tenebris ad lucem fecit.

Nunquid ingressus es profundũ maris,& in nouissimis abyssi deambulasti? Ac si dicat: Vt ego,qui non solũ mare,id est,seculũ per assumptam humanam carnem atque animam petij, sed etiam per eam sponte in morte positus, vsque ad vltima inferni quasi ad maris profunda descendi. Si enim mare,more diuini eloquij, seculũ debet intelligi, nil prohibet profunda maris,inferni claustra sentiri. Quod profundum maris dominus petiit,cùm inferni nouissima electorum suorũ animas erepturus intrauit, Vnde & prophetam dicitur: Posuisti profundũ maris viam,vt transirent liberati. Hoc namque profundum maris ante redemptoris aduentũ non via, sed carcer fuit: quia in se etiam bonorum animas quanuis non in locis pœnalibus clausit. Quod tamen profundũ viam dominus posuit: quia illuc veniens,electos suos à claustris inferni ad cœlestia transire concessit. Vnde & aptè illic dicitur. Vt trãsirent liberati. Quod verò profundũ maris dixerat,hoc aliis verbis replicans, abyssi nouissimũ vocat,quia sicut aquarũ abyssus nulla nostra visione comprehenditur,ita occulta inferni nullo à nobis cognitionis sensu penetrantur. Qui enim hinc subtrahantur cernimus, sed quæ illos iuxta meritũ retributio suppliciorũ maneat,non videmus.

Esaiæ 51.
E

Caput VI.

VIgilátiverò est cura pensandũ,quòd in nouissimo abyssi deambulasse se perhibet. Deambulare quippe non constricti,sed liberi est. Quem enim vincula stringũt, eius nihilominus gressus impediũt. Quia igitur dominus nulla peccati vincula pertulit,in inferno deambulauit. Liber quippe ad ligatos venit. Vnde scriptum est: Factus sum sicut homo sine adiutorio,inter mortuos liber. In nouissimis ergo abyssi domini deambulare,est in loco damnationis nil suæ retentionis inuenire,attestante Petro qui ait: Solutis doloribus inferni,iuxta quod impossibile erat teneri illũ ab eo. Vel certè quia deambulando nos cùm de loco ad locũ ducimur, hic illicque præsentes inuenimur: deambulasse in inferno dominus dicitur,vt electis animabus in locis singulis per diuinitatis potentiam præsens fuisse monstraretur. Vnde & spiritus sapientiæ mobilis describitur,vt per hoc quod nusquam deest,vbiq; no bis occurrere designetur. Quam descẽsionem suam dominus tanto mirabilem respicit,quanto eam redemptor homini crebrius infundit. Eam namque adhuc replicans subdit: Nũquid apertæ sunt tibi portæ mortis,& ostia tenebrosa vidisti?) Portę enim mortis sunt potestates aduersæ. Quas descendens dominus aperuit,quia earum fortitudinem moriendo superauit. Quæ appellatione quoque alia tenebrosa ostia vocantur,quia dũ per occultationis suæ insidias non videntur,deceptis mentibus viam mortis aperiunt. Quæ tenebrosa ostia dominus videt,quia immũdorũ spirituũ fraudulentam malitiam & respicit & premit. Quos nisi ipse nobis nescientibus viuendo prohiberet,& nil de insidiis eorum mens nostra cognosceret, & eisdem insidiis capta deperiret. Quæ tenebrosa etiam nos ostia cernimus,quando supernæ lucis radiis illustramur. Vnde & per prophetam dicitur: Dominus mihi adiutor est, & ego videbo inimicos meos. Hostes igitur nostros ipse videt, qui suo eos munere nobis visibiles facit. Vel certè tenebrosa tunc ostia dominus vidit,cum clausta inferni penetrans, crudeles spiritus perculit, & mortis præpositos moriendo damnauit. Quod idcirco hic non adhuc de futuro, sed iam de præterito dicitur,quia hoc quod facturus erat in opere,nimirum iam fecerat in prædestinatione. Quia verò post mortem resurrectio némque eius creuit Ecclesia,atque in cunctis est gentibus dilatata,aptè subiungitur:

Psal.87.
Actor.2.
Sapien.7.
F
Psal.117.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G

Caput VII.

NVnquid considerasti latitudinem terræ?) Dum enim dominus angustias mortis petiit, fidem suam in gentibus dilatauit, atque ad innumera corda credentium, sanctam Ecclesiam extendit. Cui per prophetam dicitur: Dilata locum tentorij tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas. Longos fac funiculos tuos, & clauos tuos cõsolida. Ad dexteram enim & ad læuam penetrabis, & semen tuũ gentes hæreditabit. Quæ latitudo terræ profectò non fieret, nisi ipse prius & vitam quam nouimus moriendo despiceret, & vitam quam non nouimus, resurgendo monstraret. In morte quippe sua nostræ oculos mentis aperuit, & quæ esset vita quæ sequeretur ostendit. Vnde & hunc in Euangelio ordinem tenens discipulis dicit: Sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis tertia die, & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum per omnes gentes. Pauci enim ex plebe Israëlitica ipso prædicante crediderunt, innumeri verò gentium populi viam vitæ moriente illo secuti sunt. Superbos nanque dum adhuc passibilis viueret, pertulit, à passibili verò vita multos dũ moreretur strauit. Quod bene Samson in memetipso dudum figuraliter expressit, qui paucos quidem dum viueret interemit, destructo autem templo, H hostes innumeros cùm moreretur occidit. Quia nimirum dominus ab elatione superbiæ paucos cùm viueret, plures verò cùm templum sui corporis solueretur extinxit, atque electos ex gentibus quos viuendo sustinuit, simul omnes moriendo prostrauit. Rectè itaque postquam inferna penetrasse se docuit, considerandam mox terræ latitudinem subiunxit: Ac si flagellato homini diceret: Perpende quid pertuli, & pensa quod emi, nec queraris ipse de verbere, dum nescis quæ te præmia maneant in retributione. Inter hæc itaque verba creatoris operæ præcium puto, si à bono communi ac publico paruum per oculos flectimus, & quid in singulis nobis latenter agat, intuemur. Dicit enim:

Quòd moraliter mentem humanam deus in profundo vitiorum immersam visitando ingreditur, & cor quasi abyssum obscuram illustratione sua irradians, vitijs calcatis victor ingreditur.

Nunquid ingressus es profundum maris?) Mare quippe est mens humana, cuius profunda deus ingreditur, quãdo per cognitionem suam ad lamenta pœnitentiæ ab initio cogitationibus perturbatur, quando prioris vitæ nequitias ad memoriam reducit, fluctuantem in confusione sua animum concutit. Profundum maris deus penetrat, quando etiam desperata corda permutat. Ipse enim mare intrat, quãdo cor seculare humiliat: profundum maris ingreditur, quando visitare mentes etiam pressas sceleribus non dedignatur. Vnde & rectè percunctando subiungitur. Et in nouissimis abyssi deambulasti?) Quæ enim est abyssus nisi mens humana, quæ dũ semetipsam I comprehendere non valet sese in omne quod est, velut obscura abyssus latet? Vnde bene per prophetã dicitur: Dedit abyssus vocem suam ab altitudine phantasiæ suæ, quia dum semetipsam mens humana non penetrat, ex comparatione sui, diuinæ naturæ potentiam quam comprehendere non sufficit, humilius laudat. In nouissimis ergo abyssi deo deambulare, est etiam nequissimorum corda hominum cõuertere, & desperatas mentes visitationis suæ vestigiis tangendo mirabiliter reformare. Cùm enim post immensa scelera vnusquisque compungitur, quid aliud quam in nouissimis abyssi deus deambulans videtur? Quasi in abysso nãque deus deambulat, cum obscurum cor penetrans, fluctus inuisibiles vitiorum calcat. Plærunque enim præterita alia plangimus, & aliis præsentibus vrgemur, vt modo superbia, modo ira, modo luxuria, modo auaritia tentante fatigemur. Sed cùm cuncta hæc in corde nostro dominus occultæ visitationis suæ timore reprimit, quid aliud quàm in abyssо gressus ponit? Quos gressus mente conspicimus, quando contra insurgentia vitia quomodo timoris eius obuient dona pensamus. Hos nanque gressus propheta conspexerat, cũ dicebat: Visi sunt ingressus tui deus, ingressus dei mei, regis mei, qui est in sancto ipsius. Qui enim inordinatos motus animi, & diuinorum iudiciorũ memoria in se reprimi conspicit, quasi deambulantis in se gressus domini videt: Dicat ergo beato Iob: Nunquid ingressus es profundum maris, K & in nouissimis abyssi deambulasti? subaudis, vt ego, qui mira misericordia in peccatorũ cordibus modo irã, modo luxuriã, modo auaritiam, modo surgentem superbiam calco? Ac si ei apertè diceretur: Si latentia cordis vitia me solum reprimere conspicis, tu extolli de propria iustificatione cessabis.

Caput VIII.

ET quia cùm diuinitus visitamur, etiam de occultis & illicitis moribus mentis ad confessionem ducimur, rectè subiungitur: Nunquid apertæ sunt tibi portæ mortis?) Portæ enim mortis sunt cogitationes prauæ quas deo pandimus, quando eas in pœnitentia flectendę cõfitemur. Quas etiã non confessas intuetur, sed confessas ingreditur. Tunc quippe viam sibi in portis mortis aperit, quando solutis prauis cogitationibus, ad nos post confessionem venit. Quæ portæ mortis idcirco vocatę sunt, quia profectò via ad interitum per iniquas semper cogitationes aperitur. Quod adhuc replicatur cũ subditur: Et ostia tenebrosa vidisti?) Tenebrosa nanq; ostia sunt latentia mẽtis mala, quæ & haberi intrinsecus possunt, & tamen ab altero videri non possunt. Quæ tamẽ dominus cernit, quando ea occulto respectu gratiæ destruxit. Scriptũ quippe est: Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malũ intuitu suo. Et quia omne vitium angustat, omnis verò virtus animum dilatat, post destructa vitia rectè subiungitur: Nunquid L considerasti latitudinem terræ?) Nisi enim virtus animũ dilataret, nequaquam Paulus Corinthiis diceret: Dilatamini & vos, & nolite iugum ducere cum infidelibus. Solertet verò intuendum est quod dicitur: Cõsiderasti latitudinem terræ: Latitudo nanque bonorum interiorum nequaquam comprehẽditur, nisi cautè consideretur. Nam plærunque eos exterius inopia humiliat, pœnæ cruciatus angustat, sed tamen inter hæc semper intetior fortitudo se vsque ad speranda cœlestia dilatat. Angustati Apostoli exterius fuerant, quando flagella sustinebant, sed in magna stabant intus latitudine liberi, qui apud se hæc eadem flagella in gaudium verterant, Scriptum nanque est: Ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Hanc latitudinem inter angustias Paulus inuenerat, qui dicebat: Scire autem vos volo fratres, quia quæ circa me sunt, magis ad profectum venerunt Euangelij, ita vt vincula mea manifesta fierent in omni prætorio. Hanc latitudinem Dauid inter angustias obtinebat, dicens: In tribulatione dilatasti me. Tunc itaque hæc terra, id est sanctorũ conscientia dilatatur, cùm mundi huius aduersitatibus exterius premitur. Nam cùm à præsentis vitæ securitate repellitur, intus ad se impingitur, vt ad sperranda superna tendatur. Cúmque euagari exterius non permittitur, quasi in sinum suum reuocata dilatatur. Nos autem quæ boni viri aduersa tolerent cernimus, sed intus quãtũ gaudeant non videmus. Mentis eorum latitudinem modo in verbis, modo in operibus consideranda cognoscimus, sed tamen quanta in eis amplitudo sit eiusdem latitudinis ignoramus. M Audiat ergo humana sapientia, & se inspientem dicat: Nunquid considerasti latitudinem terræ? Ac si dicat, vt ego, qui sagellis cinctam, occultam iustorum lætitiam solus planè considero, quia solus misericorditer firmo. Vel certè idcirco beatus Iob vtrum terræ latitudinem considerauerit inquiritur, vt exemplo alienæ latitudinis humilietur. Ac si apertè diceretur: Eos quos innumera mala præsentis vitæ nequeunt angustare, considera, & de statu cordis tui inter verba gloriari cessa. Sequitur:

Quòd iudicia dei nemo in hac vita intelligat, cùm latro de patibulo in regnum, Iudas de apostolatu mergatur in tartarum, nec aliquis sciat qui redeant de bonis ad mala, vel qui conuertantur de malis ad bona.

Caput IX.

INdicat mihi si nosti omnia, in qua via habitet lux, & tenebrarum quis locus sit, vt ducas vnumquodque ad terminos suos, & intelligas semitas domus eius?) Beatus Iob gra- *Grauis quæstio.*
ui quæstione discutitur, vt & de via lucis, & tenebrarũ loco requiratur, vt vnusquodq; ad suos terminos ducat, ac semitas domus eius intelligat. Quid enim lucis nomine nisi iustitia accipitur? Et quid per tenebras nisi iniquitas designatur? Vnde quibusdam

A quibusdam conuersis à peccatorum nequitia dicitur: Eratis aliquando tenebræ, nũc autem lux in domino. Et de quibusdam in peccato manẽtibus memoratur: Qui dormiunt, nocte dormiunt. Beato itaque Iob dicitur: Indica mihi si nosti omnia, in qua via habitet lux, & tenebrarum quis locus sit? Ac si dicatur ei: Si plenam te habere scientiam suspicaris, dic vel in cuius cor de ea quæ nunc deest innocentia veniat, vel in cuius corde ea quæ nunc est malitia perseueret. In qua via habitet lux, id est, cuius mẽtẽ veniẽs iustitia impleat, & tenebrarũ quis locꝰ sit, id est, in quo iniquitas cæca perduret, vt ducas vnumquodque ad terminos suos, id est, vt diudices si vel is qui nunc iniquus cernitur, in iniquitate vitam finiat, vel is qui iustus cernitur, extremitatem vitæ suæ cùm iustitiæ perfectione concludat, & intelligas semitas domus eius, id est, consideres atque discernas vel cui bona actio perseuerans æternam mansionem præstet in regno, vel quem vsque ad terminum suum actio praua constringens in æternum damnet supplicium. Domus quippe pro mansione ponitur, semita pro actione. Semita igitur ad domum ducit, quia actio ad mansionem perttahit. Sed quis homi num ista discussus dicat? Quis ista saltem impertertitus audiat? Multos enim videmus quotidie qui iustitiæ luce resplendent, & tamen ad finem suum nequitiæ obscuritate tenebrantur: & multos cernimus peccatorum tenebris obuolutos, & tamen iuxta vitæ suæ terminum repentè reddi luci iustitiæ liberos.

B Multos etiam nouimus semel inuentam viam iustitiæ illibatè vsque ad mortem tennuisse, & plærósque conspeximus vsque ad exitum cœpta semel crimina sine cessatione cumulasse. Quis verò inter ista occultorum iudiciorum nubila mentis suæ radium mittat, vt aliqua consideratione discernat, vel quis perduret in malo, vel quis perseueret in bono, vel quis ab infimis couertantur ad summa, vel quis à summis reuertitur ad infima? Latent hæc sensus hominum, nec quicquàm de cuiuslibet fine cognoscitur, quia diuinorum iudiciorum abyssus, humanæ mentis oculo nullatenus penetratur. Videmus nanque quòd illa aduersa deo gentilitas iustitiæ luce perfusa est, & Iudæa dudum dilecta, perfidiæ est nocte cæcata. Scimus etiam quòd latro de patibulo transiuit ad regnum, Iudas de apostolatus gloria est lapsus in tartarum. Rursúmque quia aliquando fortes quæ cœperint non mutantur, & latronem nouimus alium peruenisse ad supplicium, & Apostolo scimus percepisse propositum quod desiderauerat regnum. Quis ergo discutiat in qua via habitet lux, & tenebrarum quis locus sit, vt ducat vnumquodque ad terminos suos, & intelligat semitas domus eius? Video Paulum ex illa persecutionis læuitia, ad gratiã apostolatus vocatum, & tamen sic inter iudicia occulta formidat, vt reprobari se etiam postquam vocatus est, timeat. Ait enim: Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte aliis prædicans, ipse reprobus efficiar. Et rursum: Ego me non arbitror comprehẽdisse: vnum autem, quæ quidem retro sum C oblitus, ad ea quæ sunt priora extendens meipsum ad destinatum, sequor ad palmam supernæ vocationis dei in Iesu Christo. Sequor autem si comprehendam in quo & comprehensus sum. Et certè iam de illo voce dominica dictum fuerat: Vas electionis mihi est, & tamen adhuc castigans corpus suum metuit ne reprobetur. Væ miseris nobis, qui de electione nostra nullam adhuc dei vocem cognouimus, & iam in ocio quasi de securitate torpemus. Debet profectò debet in spe esse nõ solum securitas, sed etiam timor in conuersatione, vt & illa certantes foueat, & iste torpentes pungat. Vnde rectè per prophetam dicitur: Qui timent dominum, sperent in domino. Ac si apertè diceret: De spe incassum præsumit, qui timere deum in suis operibus renuit. Sed cur beatus Iob de tam valida quæstione requiritur, quæ omnino ab hominibus ignoratur, vt iustorum iniquorúmque terminum comprehendat, nisi vt aliorum finem cognoscere non valens, ad suum recurrat: quia sicut aliorum, sic etiam suum nescíat, & nescíens timeat, timens humilietur, humiliatus iam de operibus suis extolli non debeat, & non elatus, in gratiæ arce persistat? Dicatur ergo ei: Indica mihi si habes intelligentiam, in qua via habitet lux, & tenebrarum quis locus sit, vt ducas vnumquodque ad terminos suos?) Ac si diceretur: Sicut qui de malis conuertantur ad bona, vel qui de bonis ad mala redeant nescis, ita etiam nec de te quid tuis meritis exigẽtibus agatur, intelligis. Et sicut alienum nullatenus comprehendis, ita etiam tuum terminum præno- D scere non vales. Iam enim quantũ ipse profeceris scis, sed quid adhuc de te ego in occultis sentiam nescis. Iam iustitiæ tuæ acta consideras, sed quàm districtè apud me pensentur ignoras. Væ etiam laudabili vitæ hominum, si remota pietate iudicetur. quia districtè discussa, inde ante oculos iudicis, vnde se placere suspicatur, obruitur. Vnde rectè deo per prohetam dicitur: Non intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Vnde bene per Salomonem dicitur: Sunt iusti atque sapientes, & opera eorum in manu dei, & tamen nescit homo vtrum amore an odio dignus sit, sed omnia in futurum seruantur incerta. Hinc rursum per eundem Salomonem dicitur: Quis hominum intelligere potest viam suam? Et nimirum bona maláve quis faciens conscientia attestante cognoscitur. Sed idcirco dicitur quòd via sua ab hominibus nesciatur, quia etiam si recta se quisque opera agere intelligat, sub dictricto tamen examine quo tendat, ignorat.

Eph. 5. *1. Thes. 5.* *Psal. 142.* *Eccles. 9.*

Caput X.

IGitur postquam illum de ista finis sui consideratione pertetruit, ad examinandum eius exordium redit, ac ne conqueratur cur finem suum nesciat: commemoratur etiam quia nec quo huc initio accesit, intelligat. Nam sequitur:

Quòd sicut nemo nouit suum initium, ita nec etiam exitum. E

Sciebas tunc quòd nascituros esses, aut numerum dierum tuorum noueras?) Ac si illi apertè diceret: Quid mirum si terminum tuũ non intelligis: qui nec initium comprehendis? Et qui ignoras quo huc initio veneris, quid mirũ si nescias quo fine subtrahatis? Si ergo meum fuit te per initium ex occultis ad prompta producere, meũ quoq; erit etiam te ex promptis ad occulta reuocare. Cur de vitæ tuæ dispensatione aliquid quereris, qui in manu artificis temetipsum nescíẽs teneris? Extolli itaque tanto magis non debes in eo quod agis, quanto intra signũ æternitatis clausus, nec quo huc ordine veneris, nec quando vel quomodo hinc educaris agnoscis. Hæc tamen intelligi & aliter possunt. Sciebas tunc quòd nasciturus esses, & numerũ dierum tuorũ noueras? subaudis, vt ego: qui me nasciturũ noui, qui & ante humanitatis ortũ in diuinitate semper substãtialiter vixi. Homines quippe tũc esse incipiũt, cũ in matrum suarũ ventre nascũntur. Nam ipsa quoque conceptio natiuitas dicitur, iuxta hoc quod scriptũ est: Quod in ea natũ est, de spiritu sancto est. Et idcirco se nascituros nesciunt, quia nec priusquam creentur existũt. Deus verò qui sine initio semper extitit, præsciuit de se hoc quod in vtero virginis per initium sumpsit, & quia præsciuit dispossuit: quia dispossuit, nihil profectò in humana forma sine sua volũtate tolerauit. Conuincatur ergo cur de flagellis suis homo queritur, qui ortũ suum præscire non potuit, si ipse etiam qui ortũ suũ præsciendo dispossuit, se inter homines ad flagella præparauit. Sequitur:

Matth. 1.

F

Quòd deus peccatores in malis congelatos, tanquam in niue vel grandine thesauros habeat, quos à vita peruersa ad medium educens, fidei constituit defensores.

Nunquid ingressus es thesauros niuis, aut thesauros grandinis aspexisti: quæ præparaui in tempus hostis & in diem pugnæ & belli?) Quid aliud niue vel grandine nisi frigida ac dura intelligenda sunt corda prauorum? Sicut enim feruore charitas, sic solet in sacro eloquio frigore malitia designari. Scriptum nanque est: Sicut frigidam facit cisterna aquam suam, sic frigidam facit animam malitia sua. Et rursum: Abundabit iniquitas, & refrigescet charitas multorum. In frigore ergo niuis vel in duritia grandinis quid accipi aptius potest, quàm vita prauorum, quæ & per torporem frigescit, & per duritiæ malitiam percutit? Quorum tamen vitam dominus tolerat, quia eos ad iustorum suorum probationem seruat. Vnde & rectè subiunxit: Quæ præparaui in tempus hostis, in diem pugnæ & belli, vt cùm aduersarius noster diabolus tentare nos nititur, eorum moribus quasi suis contra nos armis vtatur. Per ipsos quippe nos sæuiens cruciar, sed nescíens purgar. Peccatis nanque nostris ipsi flagella fiunt, de quorum tali vita dum percutimur, ab æterna morte liberamur. Vnde agitur vt electorum, vitæ proficiat etiam perdita vita reproborum,

Hier. 6. *Matt. 24.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

G & vtilitati nostræ dum illorum perditio militat, mira dispensatione fiat, quatenus electis dei nõ pereat etiam omne quod petit.

Caput XI.

INtelligi hoc quoque aliter potest, vt quia verbis præcedentibus videtur annexũ, à superioris versus expositione non discrepet. Nam quia indicauerat vel bonos ad malum, vel malos ad bonum posse conuerti, ilico secutus adiunxit: Nunquid ingressus est thesauros niuis, aut thesauros grãdinis aspexisti, quæ præparaui in tempus hostis, in diem pugnæ & belli? In niue vel grãdine frigida, vel dura, vt dictum est, accipimus corda prauorum. Sed quia omnipotens deus sanctos suos de talibus eligit, & quàm multos electos adhuc inter prauorum vitam repositos habeat nouit, aptè in niue vel grandine thesauros habere se perhibet. Thesaurus quippe ἀπὸ τῆς θέσεως, id est, à positione nominatur. Et plærosque in vita frigida diu latenter respicit, quos ad medium cum iubet producit, & iustitiæ nitore candidos per supernam gratiam ostendit. Scriptum quippe est: Lauabis me, & super niuẽ dealbabor. Quos ad diem belli pugnęque præparatos, diu intra suæ præscientiæ sinum tegit, sed cùm repente eos eduxerit, resistentia aduersariorũ pectora illorum verbis ac redargutionibus, quasi quibusdã grandinibus percutit. Vnde aliàs scriptum est: Præ fulgore in conspectu eius nubes transierunt, grando & carbones ignis. Præ fulgore in conspectu eius nubes transierũt, quia prædicatores sancti vniuersa mundi spatia miraculorum claritate percurrũt. Qui etiam grando & carbones ignis vocati sunt, quia & per correptionem seriũt, & per flammam charitatis accendũt. Ipsa quoque libera sanctorũ increpatio, natura grandinis conuenienter exprimitur. Grando enim veniẽs percutit, liquata rigat. Sancti autem viri corda audientiũ & terrentes feriunt, & blandiẽtes infundunt. Nam quemadmodum feriant, propheta testatur dicens: Virturem terribilium tuorum dicent, & magnitudinem tuam narrabunt. Et quemadmodum blandientes rigent, secutus adiunxit: Memoriam abũdantiæ suauitatis tuæ eructabunt, & iustitia tua exultabũt. In niue ergo vel grandine habẽtur thesauri, quia plærique iniquitatis torpore frigidi, à superna gratia assumpti, in sancta Ecclesia iustitiæ luce fulgescunt, & prauam aduersariorum scientiam doctrinę suæ ictibus tundũt. Vnde & aptè subditum est: Quæ præparaui in tempus hostis, in diem pugnæ & belli.

Vnde thesaurus.

Psal.50.

Psalm.17.

H

Psal.144.

Ibidem.

Caput XII.

NIx quippe vel grando fuerat Saulus per frigidam insensibilitatem, sed nix & grando contra aduersariorum pectora factus est vel candore iustitiæ vel districti eloquij correptione. O qualẽ hũc thesaurũ in niue & grandine habuit, quando illum inter prauorum vitam posítum, iam tunc electum suum dominus latenter vidit! O ad quanta aduersariorũ pectora ferienda hanc in manu sua grandinem sumpsit, per quam tot sibi resistentia corda prostrauit! Nemo itaque de suis operibus extollatur, nemo desperet eos quos adhuc frigidos videt: quia thesauros dei in niue & grandine non videt. Quis enim crederet quòd per apostolatus gratiam lapidatum Stephanum ille præcederet, qui in morte eius omniũ, lapidantium vestimenta seruauit? Si ergo ad ista dona vel iudicia occulta recurrimus, nullos omnino desperantes, nec illis nos in corde nostro præferimus, quibus pro tempore prælati sumus: quia & si iam videmus quantum præcesimus, nescimus quantum cùm currere cœperint præcedamur. Bene ergo ad beatũ Iob dicitur: Nunquid ingressus es thesauros niuis, aut thesauros grandinis aspexisti, quæ præparauit in tempus hostis, in diem pugnæ & belli? Ac si apertè diceretur: Nulli te de operibus tuis præferas, quia de his quos intueris adhuc per culpam frigidos, quantos operatores iustitiæ, & defensores rectæ fidei sim facturus, ignoras. Quod quia per aduentum meditatoris agitur, rectè subiungitur:

I

Quòd sparsis per mundum fidei prædicatoribus, æstus persecutionis incaluit.

Per quam viam spargitur lux?) Ipse quippe via est qui ait: Ego sum via, veritas & vita. Per hanc ergo viam lux spargitur, quia per eius præsentiam cuncta gentilitas illustratur. Spargitur autem conuenienter dixit, quia per apostolorum voces nõ angustata atque coarctata, sed latè fulgens lux prædicationis

Ioan.14.

emicuit: Quia verò accepta luce conuersionis, inardescit intrinsecus vis amoris, vt vel transacta mala anxiè lugeantur, vel ventura bona flagrantissimè requirantur, competenter adiungitur: Diuiditur æstus super terram.) Sparsa enim luce æstus super terram diuiditur, quia per apertum orbem iustitia prædicata, ad requirendum deum cordis anxietas in virtutum exercitatione dilatatur, vt iste in sermone sapientiæ, ille in sermone scientiæ fulgeat, hic in curationum gratia, ille in virtutum operatione cõualescat, & dona sancti spiritus dum dispariliter singuli accipiunt, necessario sibimet iuncti omnes vnanimiter accendantur.

K

Caput XIII.

SEd postquam spargi lux dicitur, potest conuenienter intelligi quòd per æstum persecutio designatur: quia vt lux prædicationis inclaruit, mox à perfidorum cordibus ardor persecutionis exarsit. Nam quòd per æstũ persecutio exprimitur, dominicus sermo testatur, de iactatis seminibus super petrosam terram dicens: Sole orto æstuauerunt omnia, & quia non habebant radicem, atuerunt. Quod paulopost cum exposuit, æstum persecutionem vocauit. Sparsa igitur luce æstus super terram diuisus est, quia clarescente vita fidelium, accensa est crudelitas perfidorũ. Diuisus nanque æstus erat, quãdo nunc Hierosolymis, nunc Damasci, nunc in aliis longè regionibus persecutio sęuiebat. Scriptum quippe est: Facta est in illa die persecutio magna in Ecclesia quæ erat Hierosolymis, & omnes dispersi sunt per regiones Iudææ & Samariæ. Rursumque scriptum est: Saulus adhuc spirãs minarum & cædis in discipulos domini, accessit ad principem sacerdotum, & petiit ab eo epistolas quas deferret in Damascum ad synagogas, vt si quos inuenisset huius viæ viros ac mulieres, vinctos deduceret in Hierusalem. Quia ergo nunc hic, nunc illic persecutio excreuerat, hi qui lucem vetitatis agnouerant, quasi sub ardore diuisi æstus anhelabant. Sed quia beatũ Iob de occultis iudiciis requisitũ superioribus dictis audiuimus: oportet vt hoc quod de sparsa luce vel diuiso æstu dictum est, subtilius perscrutemur. Adhuc enim alta interrogatione discutitur: vt saltem quia nescit doceatur, eique dicatur: Per quã viam spargitur lux, diuiditur æstus super terram? Quid enim lucis nomine nisi iustitia designatur? De qua scriptũ est: Populus qui sedebat in tenebris, vidit lucẽ magnã. Omne autẽ quod spargitur, non continuè, sed sub quadam intermissione iactatur. Et idcirco spargi lux dicitur, quia etsi iam quædam vt sunt perspicimus, quædam tamen ita vt videnda sunt, non videmus. Cor nanque Petri lux sparsa tenuerat, qui tanto fidei, tanto miraculorum fulgore clatuerat, & tamen cõuersis gentibus dũ crucifionis põdus imponeret, quid rectũ diceret nescibat. Lux ergo in hac vita spargitur, quia ad omnis rei intelligentiã continua non habetur. Dum enim aliud sicut est cõprehendimus, & aliud ignoramus, quasi sparsa luce & ex parte cernim⁹, & in obscuritate ex parte remanemus. Tunc verò lux nobis sparsa iam non erit, quando mens nostra ad deum funditus rapta fulgescet. Et quia hæc eadem lux quibus modis humano cordi insinuetur ignoratur, rectè in percunctatione dicitur: Per quã viam spargitur lux? Ac si apertè diceretur: Dic quo ordine iustitiam meam occultis finibus cordium infundo, cùm & per accessum non videor, & tamen visibilia opera hominum inuisibiliter immuto, cum vnam eandémque mentẽ modo hac, modo illa virtute irradio, & tamen per sparsam lucẽ adhuc ex parte aliqua eam in tentationis tenebris remanere permitto. Requiratur homo nesciens per quam viam spargitur lux. Ac si patenter dicatur. Dum dura corda emollio, dũ rigida inflecto, dum aspera mitigo, dum frigida accendo, dum debilia roboro, dum vaga stabilio, dum nutantia confirmo, intuere si vales incorporaliter veniens quibus ea meatibus illustro. Hæc quippe omnia nos facta cernimus, nã qualiter intrinsecus efficiantur, ignoramus. Hanc viam lucis esse nobis inuisibilem in Euangelio veritas ostendit dicens: Spiritus vbi vult spirat, & vocem eius audis, & nescis vnde veniat & quò vadat.

L

M

Ioan.3.

Caput XIIII.

SEd quia cùm lux spargitur, mox ab occulto aduersario contra fulgentem mentem tentamenta succrescunt, rectè subiungitur: Diuiditur æstus super terram.) Hostis nãque callidus

A callidus quos iustitiæ luce enitescere conspicit, eorum mentes illicitis desideriis inflammare contendit, vt plærunque plus se vrgeri tentationibus sentiant, quàm tũc cùm lucis internæ radios non videbant. Vnde & Israëlitæ postquam vocati sunt: contra Moysen & Aaron de excrescente labore conquerũtur, dicentes: Videat dominus & iudicet, quoniam fœtere feci stis odorem nostrum coram Pharaone & seruis eius, & præbuistis ei gladium vt interficeret nos. Volentibus quippe ex Aegypto discedere, Pharao paleas subtraxerat, & tamen eiusdem mensurae opera requirebat. Quasi ergo contra legẽ mens submurmurat, post cuius cognitionem tentationum stimulos acriores portat, & cùm sibi labores crescere conspicit, in eo quòd aduersario displicet, quasi fœtere se in oculis Pharaonis dolet. Post lucem ergo æstus sequitur, quia post illuminationem diuini muneris, tentationis certamen augetur. Rectè verò etiam diuidi æstus dicitur, quia nimirum non singuli omnibus, sed quibusdam vicinis ac iuxtà positis vitiis fatigantur. Prius enim conspersionem vniuscuiusque antiquus aduersarius perspicit, & tunc tentationis laqueos apponit. Alius nanque lætis, alius tristibus, alius timidis, alius elatis moribus exiit. Quò ergo occultus aduersarius facilè capiat, vicinas conspersionis deceptiones parat. Quia etenim lætitiæ voluptas iuxtà est, lætis moribus luxuriam proponit. Et quia tristitia in iram facilè labitur, tristibus poculum discordiæ porrigit. Quia timidi supplicia formidãt, pauentibus terrores intẽtat. Et quia elatos extolli laudibus conspicit, eos ad quæque voluerit blandis fauoribus trahit. Singulis igitur hominibus vitiis conuenientibus insidiatur. Neque enim facilè captiuaret, si aut luxuriosis præmia, aut auaris scorta proponeret, si aut voraces de abstinentiæ gloria, aut abstinentes de gulæ imbecillitate pulsaret, si mitẽs per studium certaminis, aut iracundos capere per fauorem formidinis quæreret. Quia ergo in tentationis ardore callidè singulis insidians, vicinos moribus laqueos abscondit, rectè dicitur: Diuiditur æstus super terram. Sed cùm præmittitur: Per quam viam spargitur lux, statimque subiungitur: Diuiditur æstus super terram, nimirum per eandem viam per quam lux spargitur, etiam diuidi æstus indicatur. Alta quippe atque incomprehensibilis spiritus sancti gratia cùm luce sua nostras mentes irradiat, etiã tentationes aduersarij dispensando modificat, vt simul multæ non veniant, aut ipsæ tantummodo quæ ferri possunt, illustratam iam à deo animã tangant, vt cùm tactus sui ardore nos cruciant, perfectionis incendio non exurant: Paulo attestante qui ait: Fidelis autem deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione etiam exitum, vt possitis sustinere. Hunc ergo æstũ aliter diuidit callidus supplantator, aliter misericors conditor. Ille diuidit vt per illum citius interimat, iste vt eum tolerabilem reddat. Et quia cùm tentatione fatigamur, non solum intus dei spiritu instruimur, sed etiam exterioribus prædicantium verbis adiuuamur, rectè post diuisum æstum subditur:

B

Singulis hominibus vitiis conuenientibus insidiatur.

Consolatio.

1.Cor.10.

C

Quòd euãgelica tonitrua, & nubis apostolicæ doctrinæ currunt vsque ad fines terræ, nec impediri potuit ab hominibus consilium dei.

Caput XV.

QVis dedit vehementissimo imbri cursum?) Si verò vt superius diximus, diuisi æstus nomine illa in Iudææ regionibus persecutio designatur, vt ipsa persecutionis asperitas prædicatores sanctos superno munere adiutos, à prædicationis suæ ministerio nullo timore cõpescuit, aptè subiungit: Quis dedit vehementissimo imbri cursum? Ac si diceret, nisi ego. Diuiso enim æstu, cursum vehementissimo imbri dedisse, est inter ipsas persecutionis angustias prædicationis impetum roborasse: vt tanto magis virtus prædicantium creseret, quanto magis persequentium crudelitas obuiaret, quatenus arentia corda audientium pluuiæ guttis infunderent, & siccitatem perfidiæ vberius irrigarent, vt quantuis contra eos fœuitiæ æstus candesceret, per eos tamen vox gratiæ non taceret. Hunc persecutionis æstum, Paulus & tolerabat & irrigabat cùm diceret: Laboro vsque ad vincula quasi malè operans, sed verbum dei non est alligatum. De hoc imbre aliàs dicitur: Mãdabo nubibus ne pluãt super eam imbrẽ. De hoc cursu imbris qui in electorum cordibus agitur, Psalmista testatur dicens: Velociter currit sermo eius. Plærumque verò imber est, & cursum non habet, quia prædicatio ad aures venit, sed cessante interna gratia, ad corda audientiũ non pertransit. De cuius prædicationis verbis propter electos dicitur: Etenim sagittæ tuæ pertransierunt. Sagittæ quippe dei pertrãseunt, quãdo verba prædicationis eius ab auribus ad corda descendũt. Quod quia solo diuino munere agitur, imbri cursum dominus se dedisse testatur. Sed notandũ video q⁹ eũdẽ imbrẽ vehementem sednon vehementissimum vocat. Imber vehemens est vis magna. Imber verò vehementissimus vis immẽsa prædicationis. Vehemens nanque imber erat cùm prædicatores sancti credere gaudia æterna suadebant. Imber autem vehementissimus, quando propter spem admonebant rem deseri: cuncta visibilia propter inuisibilia contemni, & propter audita gaudia, præsentis seculi pœnas cruciatúsque tolerari. Sed cùm fide cognita sæuiente æstu persecutionis, tot electi possessa relinquerunt, carnalis affectus obliti sunt, & prægaudio spiritus in cruciatibus membra posuerunt, quid aliud dominus fecit, nisi etiam vehementissimo imbri cursum præbuit, qui vsque ad exequenda summa præcepta per verba corporis inuisibilia cordis irrigauit? Vbi & aptè subiungitur:

D

Psal.147.

Psalm.76.

Caput XVI.

ET viam sonantis tonitrui.) Quid enim per tonitruũ nisi prędicatio superni terroris accipitur? Quem terrorem dum percipiunt humana corda, quatiuntur. Aliquando verò in tonitruo ipse incarnatus dominus figuratur, qui ex antiquorum patrum conueniente prophetia ad notitiam nostrã quasi ex nubium concursione prolatus est. Qui inter nos visibiliter apparens ea quæ super nos erant, terribiliter sonuit. Vnde & ipsi sancti apostoli de eius gratia generati, boanerges, id est filij tonitrui sunt vocati. Aliquãdo autem sicut dictum est, tonitruus, ipsa eius prædicatio accipitur, per quam supernorum iudiciorum terror auditur. Sed quia quilibet prædicator verba dare auribus potest, corda verò aperire nõ potest, & nisi per internam gratiam solus omnipotens deus prædicantium verbis ad corda audientium inuisibiliter aditum præstet: incassum prędicatio aure audientis percipitur, quæ peruenire ad intima corde surdo prohibetur: se dominus viã sonãtis tonitrui dare asserit, qui cùm prædicationis verba tribuit, per terrorem corda compungit. Hanc viam Paulus prędicator egregius dũ superna mysteria terribiliter intonaret, se à se habere nõ posse conspiciens, discipulos admonebat dicẽs: Orãtes simul & pro nobis, vt deus aperiat nobis ostium verbi, ad loquendum mysterium Christi. Qui ergo loquebatur mysteria, sed in corde audientium eisdem mysteriis à domino aperiri ostium precabatur, habebat quidem iam tonitruum, sed dari ei desuper viã quęrebat. Hanc viam nequaquam se Ioannes dare. posse cognouerat, qui dicebat: Non necesse habetis vt aliquis doceat doceat vos, sed vnctio eius docet vos de omnibus. Hanc viam rursum Paulus quis daret, intimabat dicens: Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat deus. Accepta igitur via quid iste imber ac tonitruus agat, audiamus. Sequitur:

E

Coloss.4.

1.Ioan.2.

F

1.Cor.3.

Quòd gentibus ad fidem Christi conuersis, plebs Iudaica siccas rodens legis stipulas, ad viriditatem spiritalis intellectus peruenire non prævalens, in sua æcitate permansit.

Vt plueret super terrã absque homine in deserto, vbi nullus mortalium commoratur.) Super terram absq; homine in deserto pluere, est verbum dei gentilitati prædicare. Quę dum nullum cultum diuinitatis tenuit, nullámque in se speciem boni operis ostendit, videlicet desertum fuit: In qua quia legislator non fuit, & qui rationabiliter deum quęreret nõ fuit, quasi hominum nullus fuit, & velut solis bestiis occupata, vacua à mortalibus extitit. De hac deserti terra aliàs dicitur: Posuit in deserto viã. De hac prædicatione gentilitati concessa Psalmista testatur dicens: Posuisti flumina in deserto.

Esa. 41. Psal.106.

Caput XVII.

NOtandum verò est quòd postquã æstus super terram diuisus est, cursum vehementissimus imber accepit, vt in deserto plueret, quia postquam in Iudæa asperitas persecutionis inhorruit, vt non solum fidem minimè reciperet, sed etiam eam gladiis impugnaret, ad Israël missus quisque prædicator, ad vocandas gentes deflexit. Vnde sancti

Actor.13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Apostoli Hebreis persequentibus quos deserunt dicunt: Vo-
Actor.13. bis oportebat primum loqui verbum dei, sed quia repulistis il lud, & indignos vos iudicastis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. Diuiso igitur æstu, deserta & absque homine terra compluitur, quia dispersa in Iudææ regionibus persecutione fideliū, derelicta dudum & quasi ab infusione rationis aliena, prædicationis guttis gentilitas irroratur. Quæ gentilitas qualis adhuc à prædicatoribus sit inuenta ostenditur, cùm subditur: Vt implerer inuiam & desolatam.) Quid verò compluta reddidit, mōstratur cùm ilico adiūgitur: Et produceret herbas virentes.) Inuia nanque dudum gentilitas fuit, ad quam via dei verbo non patuit. Redemptore quippe nostro veniente, sic ac cepit vocationem gratiæ, vt non in ea prius fuerit via prophe tiæ. Desolata etiam rectè vocata est: vel ratione videlicet consilij, vel fructu boni operis destituta. Dedit ergo dominus vehementissimo imbri cursum & viam sonantis tonitrui, vt in deserto plueret, & impleret inuiam & desolatam, & produceret herbas virentes, id est, exteriori prædicationi internam aspirationem contulit, vt corda gentilium arentia virescerent, clausa patescerent, inania complerentur, infœcunda germinarent.

Caput XVIII.

IN scriptura enim sacra aliquando herba virorum gloriæ temporalis accipitur, aliquando refectio diaboli, aliquando sustentatio prædicatorum, aliquando bona operatio, aliquando æternæ vitæ scientia atque doctrina. Virorum nanque gloria
Psal.89. temporalis accipitur sicut propheta ait: Mane sicut herba trāsH eat, mane floreat & pertranseat. Mane nanque sicut herba florere atque transire, est in prosperitate huius seculi temporalis gloriæ decus velociter arescere. Herba refectio diaboli accipi
Iob.40. tur, sicut de illo à domino dicitur: Huic mōtes herbas ferunt. Ac si diceret: Superbi ac tumidi dum se illicitis cogitationibus atque actionibus efferunt, suis illum iniquitatibus pascunt. Herba sustentatio prædicantium demonstratur, cum dicitur:
Psal. 146. Producit in mōtibus fœnum & herbam, seruituti hominum. In mōtibus quippe fœnum & herbam seruituti hominum herba producitur, cùm sublimes huius seculi ad fidei cognitionē vocati, sanctis prædicatoribus in huius vitæ itinere transitoria alimēta largiuntur. Herba bona operatio ponitur, sicut scriptum est:
Genesis.1. Germinet terra herbam virentem. Quòd licèt in conditione mundi ita historicè factum teneamus, terram tamen Ecclesiam figurasse non inconuenienter accipimus, quæ in eo germinauit herbam virentem, in quo ad verbum dei fœcunda misericordię opera protulit. Herbam aliquando scientiam atque doctrinam æternæ viriditatis accipimus, sicut per Hieremiam
Hier.14. dicitur: Onagri steterunt in rupibus, traxerunt ventos quasi dracones, defecerunt oculi eorū quia non erat herba. Quo dicto superba ac nequissima Iudæorum est persecutio prophetata. Ipsi quippe onagri pro mentis elatione ipsi dracones pro virulenta cogitatione vocati sunt. Qui steterunt in rupibus, quia non in deo, sed in summis potestatibus huius mundi confisi sunt, dicentes: Regem non habemus nisi Cæsarem. Traxe-
Ioan.19. runt ventos quasi dracones, quia spiritu elationis inflati, superI bia malitiosa tumuerunt. Defecerunt oculi eorum, quia scilicet spes eorum ab eo quod intendebat corruit. Qui temporalia diligēs præstolari æterna neglexit, & terrena ideo quia deo
Ioan.11. præposuit amisit. Dixerūt enim: Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollēt nostrum locum & gentem. Timuerunt ne locum non occiso domino perderent & tamen occiso perdiderunt. Sed cur ista miseris euenerint subdit: Quia non erat herba, id est, quia eorum cordibus defuit æternitatis scientia, & nullo eos refecit pabulo viriditatis internæ doctrina. Hoc igitur loco quid aliud virentes herbas, nisi sanctæ doctrinæ scientiam, vel congruas operationes accipimus? Deserta igitur terra compluitur, vt ab ea virentes herbæ producantur, quia dum sanctæ prædicationis imbrem gentilitas percepit, & vitæ opera & doctrinæ verba germinauit. Ista viriditas voce prophetica desertæ terræ pollicetur,
Esaiæ 35. cùm dicitur: In cubilibus in quibus prius dracones habitabāt, orietur viror calami & iunci. Quid enim per calamum nisi prædicatores, quid per iuncum qui iuxta aquæ humorē sempe nascitur, nisi pusilli ac teneri auditores sacri eloquij designantur? In draconum ergo cubilibus viror calami & iunci oritur, quia in eis populis quos antiqui hostis malitia possidebat, & doctorum scientia, & auditorum obedientia coaceruatur. K

Caput XIX.

HÆc tamen quæ generaliter de gentilitate dicta sunt, si solerter inspicimus, intra sinum sanctæ Ecclesiæ agi in singulis videmus. Sunt enim plærique ad verba dei valde insensibiles, qui fidei quidem nomine censentur, verba vitæ auribus audiunt, sed ea transire vsque ad interna cordis minimè permittunt, Hi quid aliud quàm deserta terra sunt? Quæ scilicet terra hominem non habet, quia eorum mens sensu rationis caret. Et nullus mortalium in hac terra commoratur, quia & si quando in eorum conscientia rationabilium sensuū cogitationes veniunt, non persistunt. Praua enim desideria in eorum cordibus sedem inueniunt, recta verò si quando venerint, ac si impellantur decurrunt. Sed cùm misericors deus imbri suo cursum & sonanti tonitruo viam dare dignatur, compuncti per internam gratiam verbis vitæ aures cordis aperūt. Et impletur terra in via, quia dum præbet auditum verbo, cumulatur mysterio. Et producit herbas virentes, quia per gratiam compunctionis infusa prædicationis verba non solum libenter recipit, sed etiam vbertim reddit: vt quod audire non poterat, iā loqui concupiscat: & quæ non audiendo etiam intrinsecus aruerat, iam loquendo quæ sancta sunt, viriditate sua quoslibet esuriētes pascat. Vnde bene per prophetam dicitur: Psal. 103.
Emitte spiritum tuum & creabuntur, & renouabis faciem terræ. Sic enim sic facies terræ virtute renouationis immutatur, L
dum sicca dudum mens gratia veniente compluitur, & post ariditatem pristinam quasi productis herbis scientiæ viriditate vestitur. Quæ conditoris nostri gratia adhuc nobis altius cō mendatur, cùm subditur:

Quòd à deo patre & gratia est & doctrina, & ipse omnis creaturæ sit conditor, non tantum hominum, sed angelorum: non tantum sanctorum angelorum, sed malignorum spirituum.

Caput XX.

QVis est pluniæ pater vel quis genuit stellas roris?) Ac si diceret, nisi ego: qui siccam terram humani cordis guttis scientiæ gratuitò aspergo. De hac enim pluuia aliàs dicitur: Pluuiam voluntariam segregabis Psalm.67.
deus hæreditati tuæ. Voluntariam quippe pluuiam hereditati suę dominus segregat: quia non eam nobis pro nostris meritis, sed pro suę munere benignitatis præstat. Et idcirco hoc loco pater pluuię dicitur, quia superna nobis prędicatio non de nostro merito, sed de eius gratia generatur. Stellę enim roris ipsi sancti prędicatores sunt, qui arua pectoris nostri inter mala vitę presentis, quasi inter tenebras siccę noctis arētia, gratia
Hier.5. supernę largitatis infundunt. De his stellis contumaci Iudęę dicitur: Propterea prohibitę sunt stellę pluuiarum, & serotinus imber non fuit. Ipsę quippe stellę roris sunt, quę stellę pluuiarum. Quando enim dispensatione aliqua prędicationem tē perant, quasi rorem tenerum aspergunt. Quando verò ea quę de supernis sentiunt, virtute qua prędicant loquuntur, quasi vbertim manētem pluuiam fundunt. Rorem aspergebat Pau- M
lus cùm Corinthiis diceret: Nō enim iudicaui scire me aliquid 1.Corin.2.
inter vos, nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum. Et rursum
pluuiam manabat dicens: Os nostrum patet ad vos ô Corin- 2.Cor.6.
thij, cor nostrum dilatatum est. Hinc est quòd Moyses qui & valida fortibus, & tenera infirmis dicturus se nouerat, dice- Deut. 32.
bat: Expectetur sicut pluuia eloquium meum, & descendēt sicut ros verba mea. Sed ecce audiuimus quo munere gentilitas vocatur, audiamus nunc qua districtione Iudea repellitur. Audiuimus quomodo deserta excolat, arentia infundat, audiamus nunc quomodo ea quę quasi videntur interna proiiciat. Neque enim sic colligit electos suos, vt non etiam iudicet reprobos, neque sic quibusdam culpas relaxat, vt non & in quibusdam feriat. Scriptum quippe est: Misericordia enim & Eccli.5.
ira ab illo. Vnde hic quoque postquam tot dona gratię intulit, etiam irę suę iudicia non abscondit. Nam sequitur:

Caput XXI.

DE cuius vtero egressa est glacies, & gelu de cœlo quis genuit?) Quid enim aliud in gelu vel glacie, nisi frigida & perfidię torpore constricta accipimus corda Iudęo-

A Iudæorum? Qui quondam per acceptationem legis, per custodiam mandatorum, per ministeria sacrificij, per mysteria prophetiæ, sic intra sinum gratiæ, quasi intra vterum creatoris habebātur. Sed quia veniente domino constricti frigore perfidiæ, feruorem fidei & charitatis amiserunt, à secreto gratiæ sinu proiecti, quasi glacies de vtero creatoris egressi sunt. Et ge-
Deut.32. lu de cœlo quis genuit?) Quid hic aliud cœlum, nisi sublimis
debet intelligi vita sanctorum? cui cœlo dicitur: Attende cœ-
Esaæ.66. lum, & loquar. Non enim insensibili, sed rationabili creaturæ loquebatur. De hoc cœlo dominus ait: Cœlum mihi sedes est. De qua sede aliàs scriptum est: Anima iusti sedes sapientię est. Quia ergo sapientia est deus, si sedes dei cœlum est, & anima iusti sedes est sapientiæ, cœlum est vtique anima iusti. Cœlum fuit Abraham, cœlum Isaac, cœlum Iacob. Sed quia persecutores domini pontifices Iudæorum perfidiæ torpore frigidi, de illorum patrum progenie processerunt, quasi de cœlo gelu exiit, quia de sublimi prole sanctorum processit frigida plebs infidelium. Cùm enim de Abraham natus est Caiphas, quid aliud nisi gelu de cœlo processit? Quod tamen gelu idcirco dominus genuisse se dicit, quia Iudæos quos naturaliter ipse bonos condidit, iusto iudicio per eorum malitiam frigidos à se exire permisit. Dominus enim auctor est naturæ, non culpæ. Gennit ergo creando naturaliter, quos iniquos permisit viuere tolerando patienter. Et quia illa quondam tenera ac fidei pe-
B netrabilia corda Iudæorum, in perfidiæ postmodum obstinatione durata sunt, rectè subiungitur: In similitudiem lapidis aquę durantur.) Aquas enim populos accipi iam sæpius edocuisse me memini. In lapide verò pro ipsa duritia aliquando gen-
Psalm.113. tiles populi designantur. Ipsi quippe lapides coluerunt. Et de his per prophetam dictum est: Similes illis fiant qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. Vnde Ioannes Iudæos aspi-
Marci.3. ciens se de stemmate generationis extollere, & gentiles prævidens ad Abrahæ prolem fidei cognitione transire, ait: Ne velitis dicere intra vos, patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. Lapides vtique duros perfidia gentiles vocans. Quia ergo primùm Iudæa deo credidit, gentilitate omni in perfidiæ suæ obstinatione remanente, postmodum verò ad fidem gentilium corda mollita sunt, & Iudæorum infidelitas obdurata, bene dictum est: In similitudinem lapidis aquę durantur. Ac si diceret. Illa mollia ac penetrabilia fidei corda Iudæorum, in insensibilitatem vertuntur gentium. Cùm enim misericors deus gentes traxit, iratus Iudęam repulit. Actúmque est vt sicut dudum ad percipiendam fidem gētilitas fuerat obdurata, ita post modum ad fidem gentilitate susceptā, Iudęę populus perfidiæ
Rom.11. torpore duresceret. Vnde Paulus Apostolus eisdem gentibus dicit: Sicut aliquando vos non credidistis deo, nunc autem misericordiam consecuti estis propter illorum incredulitatem, ita est isti non crediderunt in vestra misericordia, vt & ipsi misericordiam consequantur. Conclusit enim deus omnia in in-
C credulitate, vt omnium misereatur. Quam sententiam suam primùm quidem de vocatione Iudęorum, & repulsione gentium, postmodum verò de vocatione gentium, & repulsione Iudęorum subtiliter pensans, sęque occulta dei iudicia comprehendere non posse considerans exclamando subiunxit: O
Ibidem. altitudo diuitiarum sapientię & scientię dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles vię eius! Vnde hic quoque cùm de Iudęorum perfidia dominus diceret: In similitudinem lapidis aquæ durantur, vt de repulsione eorum occulta esse sua iudicia demonstraret, aptè subdidit:

Caput XXII.

ET superficies abyssi constringitur.) Quia superiecto quodam ignorantiæ nostræ velamine, incomprehensibilitatē
Psalm.35. diuini iudicij humanæ mentis oculus nullatenus penetrat, scriptum quippe est: Iudicia tua abyssus multa: nemo ergo perscrutari appetat, cur cum alius repellitur, alius eligatur, vel
Rom.11. cur cum alius eligitur, alius repellatur, quia superficies abyssi constringitur, & attestante Paulo: Inscrutabilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Per hoc verò quod dictum est: De cuius vtero egressa est glacies, & gelu de cœlo quis genuit? etiam Satan in gelu, & glacie nil obstat intelligi. Ipse quippe quasi de dei vtero glacies processit, quia à calore secretorum eius malitiæ torpore frigidus, magister iniquitatis exiuit. Ipse gelu de cœlo est genitus, quia constricturus corda reproborū, D
à summis cadere est ad ima permissus. Qui bene in cœlestibus conditus, in culpę frigore mentes sequacium quasi gelu dum cecidit astrinxit. Qui ad terram venieris, quid in hominibus egerit, explerur cùm subditur: In lapidis similitudinem aquæ durantur.) Per aquas nanque populi, per lapidem verò eiusdem Satanæ duritia designatur. Illo igitur ad ima veniente, in similitudinem lapidis aquæ durate sunt, quia eius malitiam imitati homines, mollia viscera charitatis amiserunt. Cuius fraudulenta consilia quia à seductis hominibus deprehendi non possunt, rectè subiungitur: Et superficies abyssi constringitur. Aliud quippe ei intrinsecus latet, atque aliud extrinsecus ostendit. Transfigurat enim se velut angelum lucis, & callida decepti-
onis arte plęrunque proponit laudabilia, vt ad illicita pertrahat. Abyssi ergo superficies constringitur, quia dum quasi bona persuasionis eius species velut solida desuper glacies ostenditur, in profundo latens eius malitia non videtur. Cuncta tamen hęc intelligere, & aliter possumus, si moraliter exquiramus.

Caput XXIII.

MEntes nanque hominum omnipotens deus dum in suo timore formar, quasi concipit, eásque ad apertas virtutes dum prouehit gignit, sed si de acceptis virtutibus extolluntur, relinquit. Et sæpe quosdam cognouimus malorum suorum considerationc compungi, diuini terroris pauE
re feruescere, & per pauoris exordia vsque ad virtutum summa peruenire, sed dum eisdem virtutibus quas accipiunt extolluntur, inanis gloriæ laqueo astricti, ad antiquum torporem redeunt. Rectè ergo cùm tales dominus proiicit, dicit: De cuius vtero egressa est glacies? Quasi enim de dei vtero glacies egreditur, quando hi qui iam intus incaluerant, ex virtutum dono frigescunt, & inde exteriorem gloriam torpentes appetunt, vnde ad interna diligēda ardentius flagrare debuerunt. Dúmque ille signis, ille scientia, iste scientia, iste prophetia, ille magnis operibus pollet, atque per hæc dona placere hominibus appetit, omne quod prius intimum caluerat, exteriorem laudē diligens, in torporem vertit. Quasi ergo glacies de vtero egreditur, dum post donorum beneficia à viscеribus pietatis superæ separatur. An non sunt glacies qui in virtutibus quas accipiunt, laudes ab hominibus quærunt? Et tamen venienti iudici
Matth.7. dona sua ad eius memoriam reuocantes dicunt: Domine, domine: nónne in nomine tuo prophetauimus, in nomine tuo dęmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Sed quomodo hanc glaciem dominus proiiciat ostendit, dicens: Nescio vos vnde sitis, discedite à me omnes operarij ini-
Ibidem. quitatis. Hanc glaciem nunc in vtero dominus portat, quia intra sinum Ecclesiæ tolerat. Sed tunc apertè eiicit, cùm tales à secretis cœlestibus per extremum & publicum iudicium repellit. His itaque verbis quid apertè agitur, nisi vt beatus Iob de summis suis virtutibus humilietur, ne in hoc q̄ bene viuendo caluerat, superbiendo frigescat, & à diuinitatis vtero repulF
sus exeat, si intra signum sui cordis se tumidus exrollat?

Caput XXIIII.

ET quia iusto iudicio superbas mentes ad culpam egredi ex accepta virtute permittit, rectè adhuc subiungitur: Et gelu de cœlo quis genuit?) Plærunque enim sacri eloquij scientiam præstat, sed dum de eadem scientia is qui accipit extollitur, ita districti iudicis in ipso sacro eloquio cæcatur, vt exteriores fauores per illam sequens, eius iam interna non videat, & qui intus manens calere poterat, exeūdo frigescat, duratúsque in ima corruat, qui ad cognitionem dei prius tractabilis in summis liquidus stabat. An sacrum eloquium cœlum non est, quod diem nobis intelligentiæ aperiēs, Sole nos iustitiæ illustrat, quod dum nos vitæ præsentis nox continet, stellis nobis mandatorum fulget? Sed quia oportet esse hęreses, vt probati manifesti fiant, cùm ab intellectu sano mens superba repellitur, vltione districti iudicis gelu de cœlo generatur, vt
1.Cor.11. cùm ipsa scriptura sacra in electorum cordibus caleat, eos qui se superbè scire appetunt, à se frigidos emittat. Ibi quippe errant, vbi corrigere errata debuerant, & dum à superna intelligentia resplendentis eloquij, & obdurati ipsi, & seducturi cæteros corrumpunt, ad ima venientes vt gelu, & alios astringūt. Se metipsum tamen dominus hoc gelu gignere perhibet, nō quo

prauorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G prauorum mentes ipse ad culpam format,sed quo à culpa non liberat,sicut scriptū est: Ego obdurabo cor Pharaonis. Quod quia misericorditer emollire noluit, profectò districtè se obdurare nunciauit. Quia verò cùm inchoata diuini timoris virtus amittitur,propter humanas laudes virtutis imago retinetur,rectè subiūgitur:In similitudinem lapidis aquæ durantur, & superficies abysi constringitur.) Aquę enim per glaciem in superficie durescunt,sed fluidæ in intimis remanent. Et quid per aquas nisi fluxa accipimus corda reproborum? Quæ cùm ex proposito virtutem deserūt,fortes se in bonis operibus per hypocrisin ostendunt,dūque in intimis suis ad vitia defluunt, & foris se sanctorum ac fortium imitatores fingunt, aquæ in similitudinem lapidis durantur,& superficies abysi constringitur,quia per superductam sanctitatis speciem fluxa ac instabilis eorum cōscientia hominibus tegitur. Nam cùm sibimetipsis intrinsecus turpes sint,ante alienos tamen oculos quadā viuendi venustate vestiuntur. Sed ne quis hæc verba domini in bonam intelligi partem velit,debemus sic etiam quærentibus astruere,dummodo minimè iudicemur quæ perscrutanda fuerant neglexisse. Superiori enim versu dicitur: Quis est pluuiæ pater: vel quis genuit stellas roris? statimque additur: De cuius vtero egressa est glacies,& gelu de cœlo quis genuit? Si ergo dictis præcedētibus sequens sequentia non dispari sensu coniungitur,profectò & in bonam partem nobis eius intelligentia sine obstaculo difficultatis aperitur.

Exod.10.

H Caput XXV.

TErra enim cùm compluitur,iactata in eam semina feracius rigantur. Sed rursum si illam pluuia immoderatius irrigat,in culmi pinguedinem frumenti virtutem mutat. Sin verò iactatum semen post pluuiam gelu premitur,quo foris citius apparere repellitur,eo intus fœcundius radicatur, & quo vetatur progredi,cogitur multiplicari, quia cùm ab imma turo ortu restringitur, ex conceptionis suæ tarditate laxatum ad fructum vberius impletur. Quid est ergo quòd dominus prius quidem patrem se pluuiæ insinuat,postmodum verò de suo egredi vtero glaciem narrat, seque gelu gignere de cœlo pronunciat,nisi quòd miro modo nostri pectoris terram ad susципienda verbi semina,& prius per occultæ gratiæ pluuiam infundit,& postmodum ne in conceptis virtutibus immoderatius profluat, disciplina intimæ dispensationis premit, vt quam acceptæ gratiæ pluuia irrigat,etiam disciplinæ rigor adstringat,ne si aut antequam debet, aut plusquam necesse est conceptas virtutes proferat,fruges in herbam vertat? Plærunque enim ab inchoantibus opus bonum dum priusquā oportet ostenditur,à grano perfectionis inanitur,& plærunque virtutes dum plusquam necesse est exuberant,exhalant. Vnde & electorum suorum dominus vel ante tempus desideria renuit, vel rursum in tempore vltra mensuram profectus premit, ne si aut antequam debent,aut plusquam debent proficiant, per

I profectus sui magnitudinem in elationis defectum cadāt. Nā cùm cor post peccata compungitur,terra quæ aruerat,infusione pluuiæ rigatur, & cùm relictis iniquitatibus bona exequi opera proponit, quasi post infusionem semen accipit. Et plærique cùm desideria sancta concipiunt,in summis iam exerceri virtutibus inardescunt,vt non solum culpa operationē non inquinet,sed nec cogitationē pulset. Et adhuc quidē in corpore positi sunt,sed nil iam perpeti de cōmunione presentis vitę volunt: imitari per intentionem internam mentis stabilitatem appetunt,sed interuenientibus tentationibus reuerberantur, vt videlicet infirmitatis suæ meminerint,& elati de virtutibus quas accipiunt non sint. Quod dum mira disciplinæ repressione agitur,quid aliud quàm super infusam terram gelu de cœlo generatur? Quid aliud quàm de dei vtero glacies producitur,quando de interno secreto dispensatio egreditur, & volūtates nostræ etiam in bonis desideriis frenantur? Videamus, Paulus infusa videlicet terra,quāta disciplinæ glacie prematur, dum ait: Velle adiacet mihi,perficere autem bonum non inue

Roma.7. nio. Qui enim velle habere se asserit,iam per infusionē gratiæ quæ in se lateant semina,ostendit. Sed dum perficere bonum non inuenit,profectò indicat quanta illum dispensationis supernæ glacies premat. An ista glacies eorum corda non presserat quibus dicebat: Vt non quęcūque vultis, illa faciatis? Ac si apertè diceret: Occulta cordis vestri semina iam prodire in frugem quærunt, sed superni moderaminis gelu premuntur, K vt tanto pòst fœcundius exeant,quanto diuini iudicij premētia pondera patientius portant.

Caput XXVI.

ET quia plærunque humana corda quoniam erumpere ad virtutes quas appetunt non valent, eoipso quo ab intentionis suæ perfectione resiliunt,tentationum stimulis fatigantur, sed tamen easdem tentationes cogitationum comprimunt,séque per exercitationis vsum in quodam viuendi rigore componunt,bene subditur: In similitudinem lapidis aquæ durantur. Quia etsi fluxæ cogitationes interius lacessunt, nequaquam tamen vsque ad consensum praui operis trahūt. Sed mens sub inolita bene viuendi cōsuetudine quia sub qua dum duritia exterius absconditur quicquid intus ex tentationis pulsatione mollescit. Vnde & bene subiūgitur: Et superficies abysi constringitur. Quia praua cogitatio & si vsque ad suggestionem venit, vsque ad consensum non prosilit, quia fluctuantes motus animi superductus rigor sanctę deliberationis premit. Potest etiam in gelu, vel glacie præsentis vitæ aduersitas designari,quæ dum asperitate sua sanctos comprimit,valentiores reddit. Dū enim nos omnipotens deus molestiis exerceri permittit,atque ad melioris vitæ statum interuenientę tristitia prouehit,miro consilio super futuram frugem gelu & glaciem gignit,vt electus quisque in hac vita tanquam in hye- L me aduersa vētorum & frigorum tolerer,& velut in æstiua se renitate postmodum fructus quos hic cōceperit demonstret. Cant.2.
Vnde & sponsi voce vnicuique animæ post huius mundi turbines,ad illa æternitatis amœna properāti dicitur: Surge propera amica mea, formosa mea & veni,iam enim hyems trāsiit, imber abiit & recessit. Et quia si sola nobis assunt prospera, soluimur:ad virtutem verò melius per aduersa solidamur,rectè subiungitur:

Caput XXVII.

IN similitudinem lapidis aquæ durantur:Mentes enim quæ per prospera molliter fluerent,constrictæ aduersitatibus durescunt,& ad similitudinē lapidis aqua perducitur, quando infirmus quisque per acceptam desuper tolerantiam passiones sui redemptoris imitatur. In similitudinem quippe lapidis aqua duruerat,cùm ille prius impatiens persecutor postmodū Paulus dicebat: Impleo ea quę desunt passionū Christi in car- Colos.1.
ne mea. Et quia cùm deprimuntur aduersis, solertius interna dona custodiunt,rectè additur: Et superficies abysi constringitur. Solet enim lætitia arcana mentis aperire,atque aperiendo amittere,aduersa verò cùm nos exterius deprimunt,interius cautiores reddunt. Post gelu itaque vel glaciem superficies abysi constringitur,quia mens nostra ad cōseruanda profunda dona quæ acceperit,ipsis aduersitatibus munitur. Abysi enim suæ superficiem Esaias constrinxerat, cùm dicebat: Se Esaię 24. M
cretum meum mihi,secretum meum mihi. Abysi suę superficiem Paulus constrinxerat, qui tot periculis ac aduersitatibus insudans,sub prætextu cuiusdam de semetipso loquitur, 2.Corin.12.
dicens: Audiuit arcana verba, quę non licet homini loqui. Et Ibidem.
rursum: Parco autem,ne quis me existimet supra id quod videt in me,aut audit aliquid ex me. Qui igitur foris aduersa tolerans,ne fortasse in laudibus deficeret,arcana sua aperire metuebat,quid aliud quàm secretorum suorum abyssum per constrictam superficiem presserat? Sequitur:

Quòd arcturum & pleiades dominus iungit,cùm de diuersis mūdi partibus vnit Ecclesiam,& sanctorum vaticinia licèt diuersa, vna eadémque intentione prolata ostendit.

Nunquid coniungere valebis micantes stellas pleiades, aut gyrū arcturi poteris dissipare?) Pleiades stellæ ἀπὸ τῶν πλείονων, id ed,à pluralitate vocatæ sunt. Ita autem vicinæ sibi & diuisę sunt conditæ,vt & simul sint,& tamen coniungi nequaquam possint,quatenus vicinitate quadam coniunctæ sint,sed tactu disiunctæ. Arcturus verò ita nocturna tempora illustrat, vt in cœli axe positus per diuersa se vertat,nec tamen occidat: Neque enim extra se currens voluitur,sed in loco situs, in cūctis mundi partibus nequaquam casurus inclinatur. Quid ergo eis nisi quòd homo ex terra factus,atque in terra positus de cœlesti administratione discutitur,quia pleiades coniungere non valet,quas vicinas sibimetipsis conditas, & penè coniunctas videt,quia arcturi gyrum dissipare non potest, quem tamē cernere

A nere ipsa sua vertigine penè dissipatum potest? An vt in istis ministeriis auctoris potentiam pensans,infirmitatis suæ memi nerit,& eum quem adhuc in maiestate sua videre non poterat quàm sit inæstimabilis,in ipsa ministeriorū cœlestium gubernatione perpendat? Sed cur ista loquimur qui stimulo rationis vrgemur,vt hęc verba mysticis sensib⁹ grauida cognoscamus?

Caput XXVIII.

QVid enim micātes pleiades,quæ & septem sunt, aliud quàm sanctos omnes denunciant, quæ inter præsentis vitæ tenebras septiformis spiritus gratiæ nos lumine illustrant,qui ab ipsa mundi origine vsque ad eius terminum diuersis temporibus ad prophetandum missi,& iuxta aliquid sibi coniuncti sunt, & iuxta aliquid disiuncti? Stellæ enim pleiades,sicut suprà dictum est, vicinitate sibi coniunctæ sunt,& tactu disiunctæ. Simul quidem sitæ sunt,& tamen lucis suæ variatim radios fundunt. Ita omnes sancti aliis atque aliis ad prædicandum temporibus apparentes, & disiuncti sunt per visionem suæ imaginis,& coniuncti per intentionem mentis. Simul micant,quia vnum prædicant, sed non semetipsos tangunt, quia in diuersis temporibus partiuntur.
Genesis.4. Esaiæ 53. Ioan.1. Quàm diuersis temporibus Abel,Esaias & Ioannes apparuerunt. Diuisi quidem fuerunt tempore, sed non prædicatione.
B Nam Abel redemptoris nostri passionem significans, agnum in sacrificio obtulit,de cuius passione Esaias ait: Sicut agnus coram tondente se obmutescet,& nō aperiet os suū. De quo Ioannes quoque ait: Ecce agnus dei,ecce qui tollit peccata mū di. Ecce diuisis quidem temporibus missi,& tamen concorditer de redemptoris nostri innocentia sentientes, eundem agnum Ioannes ostendendo,Esaias præuidendo,Abel offerendo locutus est: & quem Ioannes in ostensione,quem Esaias in locutione, hunc Abel significando in manibus tenuit. Quia igitur quomodo pleiades stellæ de humanitate redemptoris sibi concinant diximus,nunc quomodo in ostendenda vnitate trinitatis concorditer luceant demōstremus. Diuersis quippe temporibus huic mundo Dauid,Esaias, & Paulus apparuit, sed tamen nullus eorum alteri diuersum sensit, quia etsi semet ipsos non nouerant facie, vnum tamen didicerant ex diuina
Psalm.66. cognitione. Dauid quippe vt auctorem omnium deum in trinitate ostenderet,dixit: Benedicat nos deus deus noster,benedicat nos deus. Ac ne tertio deum nominans, tres deos dixisse putaretur: ilico vnitatem eiusdem trinitatis insinuans addidit.
Ibidem. Et metuant eum omnes fines terræ. Qui enim non eos, sed eū subdidit, vnum tria quæ dixerat intimauit. Esaias quoque cùm
Esaię.6. laudem de vnitate trinitatis aperiret, Seraphin voces exprimens,ait: Sanctus,sanctus,sanctus,ac ne tertiò sanctum nominans, vnitatem diuinæ substantiæ scindere videretur, adiunxit: Dominus deus sabaoth. Quia ergo nō domini dij,sed dominus deus addidit, vnum existere quod tertiò sanctum vocauerat indicauit. Paulus quoque vt operationem sanctæ tri-
Roma.11. nitatis ostenderet,ait: Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt o-
C mnia, atque vt vnitatem eiusdem trinitatis intimaret, protinus addidit. Ipsi gloria in secula seculorum, amen. Qui igitur non ipsis,sed ipsi subdidit,vnum naturaliter,tria secundū personas innotuit, quod superius tertiò idipsum dixit: Quasi ergo & vno in loco pleiades sitæ sunt, quia de deo concorditer sentiunt,& tamen semetipsas non tangunt: quia,sicut dictum
Ezech.1. est, per huius mundi tempora diuersa partiuntur. Quod bene ac breuiter Ezechiel prophetа describit, qui cum diuersi generis animalia videre se diceret,adiunxit: Iunctæque erāt pennæ eorum alterius ad alterum. Pennæ quippe animalium alterius ad alterum iunctæ sunt, quia etsi dissimilia sunt quæ agūt, vno tamen eodémque sensu sibi sanctorum voces virtutésque sociantur. Et quanuis alius rationabiliter cuncta agendo sit homo, alius in passionibus fortis aduersa mundi non timendo sit leo, alius per abstinentiam semetipsum viuam hostiam offerendo sit vitulus,alius se in alta rapiendo contemplationis volatu sit aquila: pennis se tamen dum volant tangunt: quia & cōfessione vocum & virtutum sibi vnanimitate iungūtur. Quod quia solius diuinæ virtutis est, & disiunctis temporibus missos in fidei prædicatione coniungere, & dissimilibus virtutibus prædītos fulgore intentionis vnire, rectè dicitur: Nunquid coniungere valebis micātes stellas pleiades?) Ac si dicat, vt ego,qui vnus omnia impleo,atque in vnitatis sensu electorum mentes implendo coniungo. In arcturo autē qui per gy- D
rum suum nocturna spatia nō occasurus illustrat, nequaquam particularitim edita vita sanctorum, sed tota simul Ecclesiæ designatur,quæ fatigationes quidem patitur, nec tamen ad defectum proprij status inclinatur,gyrum laborum tolerat, sed ad occasum cū temporibus non festinat. Neque enim ad ima poli arcturus cum nocturno tempore ducitur, sed dum ipse voluitur,nox finitur. Quia nimirū dum sancta Ecclesia innumeris tribulationib⁹ quatitur,præsentis vitæ vmbra terminatur,cùm; stante nox præterit: quia illa in sua incolumitate perdurante, mortalitatis huius vita percurrit. Caput XXIX.

EST in arcturo quod consideratius possimus intueri. In septem quippe stellis voluitur, & modo quidem tres ad summa eleuat,atque ad ima quatuor inclinat,modo quatuor superius erigit, & tres inferius premit. Sācta quoque Ecclesia cùm modo infidelibus trinitatis notitiam, modo autem fidelibus virtutes quatuor, id est, prudentiam, fortitudinem, temperantiam, iustitiam prædicat, quasi rotatu prædicationis status sui speciem quodammodo immutat. Nam cùm quibusdam de operibus suis gloriantibus confidentiam proprij laboris euacuat,& fidem trinitatis exaltat, quid aliud facit nisi tres stellas arcturus eleuat,quatuor inclinat? Et dum quosdam bona opera non habentes de sola fide præsumere prohibet, sed operari enixius quæ præcepta sunt iubet, quid aliud arcturus E
facit,nisi quatuor stellas erigit,tres deponit? Videamus quomodo tres eleuet,quatuor deponat. Ecce per Paulum cōtra fidem de opere superbientibus dicitur: Si Abraham ex operibus iustificatus est,habet gloriam: sed non apud deū. Quid enim scri Roma.4.
ptura dicit? Credidit Abraham deo, & reputatum est illi ad iu Gene.15. et
stitiā. Videamus quomodo quatuor eleuet,tres deponat. Ecce Roma.4.
per Iacobum de fide sine opere superbientibus dicitur: sicut Iacobi.2.
corpus sine spiritu mortuū est,ita fides sine operibus mortua est. Arcturus itaque voluitur,quia sancta Ecclesia iuxta auditorū suorū mentes in diuersо latere prædicationis arte versatur. Arcturus voluitur: quia hæc in noctis huius tribulationibus rotatur. Sed hūc arcturi gyrum quandoque dominus dissipat, quia labores Ecclesiæ ad requiem permutat. Tunc & pleiades plenius iungit,cum gyrum arcturi destruit: quia tunc nimirum sancti omnes, etiam visionis sibi specie copulantur,quando in fine mundi sancta Ecclesia ab his quos non sustinet laboribus soluitur. Dicat ergo: Nunquid coniungere valebis micantes stellas pleiades, aut gyrum arcturi poteris dissipare? subaudis vt ego,qui tūc sanctorum vitam etiā per speciem vnio, cùm gyrum vniuersalis Ecclesiæ corporaliter soluo. Et quis hominum solius diuinæ hoc esse virtutis ignorat? Sed vt cognoscat homo quid ipse sit, memoretur assidue quid solus dominus possit. Habemus adhuc quod de stellis pleiadibus,atque arctu ro aliud sentiamus. Pleiades quippe ab Oriente,arcturus verò ex parte Aquilonis surgit. Quocunque autem se per gyrum suum arcturus verterit,pleiades ostendit, & cum lux diei iam vicina efficitur,stellarum eius ordo distenditur. Potest igitur F
per arcturum qui à plaga frigoris nascitur,lex: per pleiades verò quæ ab Oriente surgunt,testamenti noui gratia designari. Quasi enim ab Aquilone lex venerat,quæ tanta subditos rigiditatis asperitate terrebat. Nam dum pro culpis suis alios præciperet lapidibus obrui,alios gladij morte mulctari,plaga torpens,& velut à Sole charitatis aliena, præceptorum suorum semina plus premebat ex frigore, quàm ex calore nutriebat. Cuius oppressionis pondus Petrus horruerat, cùm dicebat: Quid tentatis deum,imponere iugum super ceruicem discipu Actor.15.
lorum,quod neq; patres nostri,neque nos portare potuimus? Nec mirum quòd per arcturi septem stellas testamentum vetus exprimitur. quia & veneratione legis dies septimus extitit venerabilis,& per hebdomadam instituti sacrificij vota tendebantur. Pleiades verò quæ ipsæ quoque,sicut superius diximus,septem sunt,testamenti noui gratiam tanto apertius indicant,quanto cuncti liquidò cernimus,quòd per illam fideles suos spiritus sanctus septiformis muneris lumine illustrat. Quaqua igitur se arcturus vertit, pleiades ostendit, quia per omne quod testamentum vetus loquitur,testamenti noui opera nūciantur. Sub textu enim literæ,tegit mysterium prophetiæ. Et quasi inclinat se arcturus & demonstrat, quia dum ad spiritalem intellectū flectitur,significata per illud lux gratiæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tiæ septiformis aperitur. Et propinquante diei luce, stellarum eius ordo distenditur, quia postquã per semetipsam nobis veritas innotuit, ab obsequiis carnalibus literæ præcepta laxauit.

Caput XXX.

REdemptor autem noster in carne veniens, pleiades iunxit, quia operationes septiformis spiritus simul in se, & cunctas, & manẽtes habuit. De quo per Esaiam dicitur: *Esaiæ 11.* Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum spiritus domini: spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eũ spiritus timoris domini. De quo Zacharias ait: *Zacha. 3. Zacha. 4.* Super lapidem vnum septem oculi sunt. Atque iterum: Et in candelabro aureo lucernæ septem. Nullus verò hominũ operatione sancti spiritus simul omnes habuit, nisi solus mediator dei & hominũ, cuius est idem spiritus qui de patre ante secula procedit. Bene ergo dicitur: Super lapidem vnũ septem oculi sunt. Huic enim lapidi septem oculos habere, est simul omnem virtutem spiritus septiformis gratiæ in operatione retinere. Alius nanque prophetiam, alius scientiam, alius *1. Cor. 12.* virtutes, alius genera linguarum, alius interpretationes sermonum iuxta distributionem sancti spiritus accipit, ad habenda verò cũcta eiusdem spiritus munera nemo pertingit. At verò H conditor noster infirma nostra susci piens, quia per diuinitatis suæ potentiam simul se habere omnes sancti spiritus virtutes edocuit, micantes proculdubio pleiades iunxit: Dum verò pleiades iungit, arcturi gyrum disipat, quia dũ semetipsum factum hominem habere cũctas sancti spiritus operationes innotuit, in testamento veteri literæ laborem soluit, vt fidelis quisque iam cũ libertate spiritus illud intelligat, cui prius in formidine inter tot discrimina seruiebat. Audiat itaque beatus Iob: Nũquid coniungere valebis micantes stellas pleiades?) Ac si apertè diceretur: Habere quidem lumina quarundam virtutum potes, sed nũquid exercere simul omnes operationes sancti spirites sufficis? Me ergo coniũgentem pleiades in cunctis virtutibus contemplare, & tu de paucis ab elatione conpesce re. Audi quod dicitur: Aut gyrũ arcturi poteris disipare?) Ac si ei apertè diceretur: Et si ipse iam quæ recta sunt sentis, nunquid virtute tua etiam in alienis cordibus laborem grosioris intelligentiæ destruis? Me itaque considera, qui carnaliũ stultitiam corrigo, dũ me per carnis stultitiam manifesto, vt tanto magis hæc quæ putas virtutum tuarum fortia humilies, quãto nec vestigia meæ infirmitatis apprehendis. Quia verò in ipso dominicæ incarnationis mysterio aliis lux veritatis ostenditur, aliorum verò per scandalum corda tenebrantur, rectè subiungitur:

Quòd cùm venit plenitudo temporis, misit deus filium suũ natum ex muliere, factum sub lege, & eo apparente in fine mundi, reuelabitur homo peccati, filius perditionis.

I Nunquid producis luciferum in tempore suo, & vesperum super filios terræ consurgere facis?) Pater quippe in tempore *Gala. 4.* suo luciferum produxit, quia scriptum est: Cùm venit plenitudo temporis, misit deus filium suum, natum ex muliere, factũ sub lege, vt eos qui sub lege erant, redimeret. Qui natus ex virgine, velut lucifer inter tenebras nostræ noctis apparuit, quia fugata obscuritate peccati, æternum nobis mane nũciauit. Luciferum verò se innoruit, quia diliculo ex morte surrexit, & fulgore sui luminis mortalitatis nostræ terram caliginem pressit. Cui bene per Ioannem dicitur: Stella splendida & matuti- *Apoca. 22.* na. Viuus quippe apparens post mortem, matutina nobis stella factus est, quia dum in semetipso exemplum nobis resurrectionis præbuit, quæ lux sequatur indicauit. Vesperum verò super terræ filios dominus consurgere facit, quia infidelibus Iudæorũ cordibus dominari antichristum eorum merito exigẽte permittit. Qui idcirco à domino huic vesperi iustè subduntur: quia ipsi sponte sua filij terræ esse voluerunt. Terrena quippe & non cœlestia requirentes, à perspicienda luciferi nostri claritate excæcati sunt, & dum præesse sibi vesperum expetunt, subsequentis damnationis æterna nocte merguntur. *Ioan. 5.* Hinc in Euangelio dominus dicit: Ego veni in nomine patris mei, & nõ accepistis me, alius veniet in nomine suo, & ipsum recipietis. Hinc Paulus ait: *1. Thess. 2.* Eo quòd charitatem veritatis non receperunt vt salui fierẽt, ideo mittet illis deus operationem erroris, vt credant mendacio, vt iudicentur omnes qui K non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati. Nequaquam ergo super eos vesper consurgeret, si cœli filij esse voluissent. Sed dum visibilia appetunt, amisso cordis lumine, sub noctis duce tenebrescunt.

Caput XXXI.

QVod tamen si moraliter discutimus, quomodo quotidie agatur inuenimus: quia nimirum & electis lucifer oritur, & reprobis deo permittente vesper dominatur. Vnus enim atque idem sermo dei est in ore prædicantis. Quem dum isti gaudendo, illi verò inuidendo audiunt, claritatem sibi luciferi in vesperi tenebras vertunt. Dum isti humiliter vocẽ sanctæ prædicationis accipiunt, quasi ad stellæ lucem oculos cordis aperiunt, dum verò illi bene dicenti inuident, & non salutis causam, sed elationis gloriã quærunt, prorumpente iniquitatis suæ vespere, in somnũ mortis oculos claudunt. Per occultum ergo iudicium is qui electis est lucifer, reprobis auditoribus fit vesper, quia exhortatione *2. Corin. 2.* sancta qua boni ad vitam redeũt, praui deterius in culpa moriuntur. Vnde bene per Paulum dicitur: Christi bonus odor sumus deo, in his qui saluifiunt, & in his qui pereunt, aliis quidem odor mortis in mortem, aliis autem odor vitæ in vitam. Verbum itaque suum auditoribus esse luciferum simul & vesperum vidit, per quod alios ab iniquitate suscitari, & contrà L alios sopiri in iniquitate conspexit. Quod quia occultis dei iudiciis agitur, quæ in hac vita ab hominibus cõprehẽdi nõ possunt, rectè illic subdidit: Et ad hæc quis tã idoneus?) Ac si diceret: Idonei quidem sumus ad hęc cõsideranda quę fiũt, sed ido nei nõ sumus ad hæc inuestiganda cur fiant. Vnde hic quoque dominus, quia aliis produci luciferum, aliis verò cõsurgere vesperũ dixerat, ne perscrutari homo occulta dei iudicia audeat, illico subiungit:

Quod causas iudiciorum dei vel prædestinationem eius in hac vita nemo cognoscat.

Caput XXXII.

NVnquid nosti ordinem cœli, & pones rationem eius in terra?) Ordinem cœli nosse, est supernarum dispositionum occultas prædestinationes videre. Rationem verò eius in terra ponere, est ante humana corda talium secretorum causas aperire. Rationem videlicet cœli in terra ponere, est supernorum iudiciorum mysteria, vel considerando discutere, vel loquendo manifestare. Quod vtique facere in hac vita positus nullus potest. Vt enim à paruis ad maiora veniamus, quis intelligat quæ esse secretorum subtilitas possit, quòd sæpe vir iustus à iudicio, non solum non vindicatus, sed etiam punitus redeat, & iniquus eius aduersarius non solum M non punitus, sed etiam victor absedat? Quis intelligat cur viuit alius infidians mortibus proximorum, & moritur alius qui profuturus esset vitæ multorum? Alius culmen potestatis assequitur, qui non nisi lædere studet, alius tantummodo læsos defendere concupiscit, & tamen ipse oppressus iacet, Alius vacare appetit, & innumeris negociis implicatur: alius negociis implicari desiderat, & coactus vacat. Alius malè inchoans, vsque ad vitæ suæ terminum ad peiora protrahitur, alius bene incipiens, per longitudinum temporum proficit ad augmenta meritorum. At contrà alius malè viuens diu reseruatur, vt se corrigat, alius verò bene quidem videtur viuere, sed in hac vita cousque dũrat quo ad peruersa prorumpat. Alius in errore infidelitatis natus in errore deficit, alius in catholicæ fidei rectitudine genitus, in catholicæ fidei rectitudine scõsummatur. Econtra verò alius catholicæ matris ventre editus, iuxta vitæ terminum erroris voragine deuoratur, alius autem vitam suã in catholica pietate consummat, qui ortus in perfidia cũ lacte matris hauserat virus erroris. Alius celsitudinem bene viuendi appetere & vult, & valet, alius nec vult, nec valet. Alius vult & non valet, alius valet & non vult. Quis ergo ista iudiciorũ cœlestium secreta discutiat? Quis intelligat discretam lancẽ æquitatis occultæ? Ad cognoscẽdos quippe istos iudiciorum secretorum sinus nullus ascendit. Dicatur ergo homini, vt se nescire cognoscat: nescientem verò se cognoscat vt timeat: timeat vt humilietur: humilietur ne præsumat in se: nõ præsumat in se, vt conditor's sui auxilium requirat: & qui in se fidẽs mortuus

A tuus est, auctoris sui adiutorium appetens viuat. Audiat itaque vir iustus iam quidem se sciens, sed adhuc quæ supra se sunt ne sciens: Nunquid nosti ordinem cœli, & pones rationes eius in terra? id est, nunquid occultos ordines iudiciorum cœlestium comprehendis, aut aperire humanis auribus sufficis? Beatus igitur Iob de iudiciorum incomprehensibilium inuestigatione requiritur, ac si ei apertè diceretur, cuncta quę pateris, tanto tolerare patientius debes, quanto secretorum cœlestium ignarus, cur hæc pateris nescis.

Libris viceſimi noni Moralium ſancti Gregorij, finis.

LIBER TRICE-simus Moralium ſancti Gregorij in librum beati Iob, continuans caput triceſimum octauum textus.

Caput primum.

B EAtus Iob talia vtrum ne fecerit dominо interrogante requiritur, qualia vtique facere non potest homo, vt dum se ista facere non posse deprehendit, ad eum refugiat quem solum talia, quia facere possit intelligit, atque ante oculos iudicis sui magis potens appareat, si sua verius infirma cognoscat. Quod ergo mire à domino fieri non ignoratur, de eo diuina Iob voce requiritur. Dicitúrque ei:

Quòd Iudæis in ænigmatibus, & nebula multipliciter per patres locutus sit deus, & quòd contra illum sæuiens populorum turba surrexerit, clamansque itque, crucifige.

Nunquid eleuabis in nebula vocem tuam, & impetus aquarum operiet te?) Vocem quippe suam in nebula dominus leuat, quando per prædicatorum suorum linguas ad caliginosa *Hiere. 26.* corda infidelium exhortationem format, eúmque aquarũ impetus operit, dum bene agentia membra eius turba resistẽtiũ populorum premit. Hinc enim quod scriptum est: Factum est verbum domini ad Hieremiam prophetam, dicẽs: Sta in attio *Ibidem.* domus domini, loquens ad omnes ciuitates Iuda, de quibus veniunt vt adorent in domo domini, vniuersos sermones quos ego mandaui tibi. Et paulopost: Et audierũt sacerdotes & prophetæ, & omnis populus Hieremiam loquentem verba hæc in domo domini. Cúmque compleuisset Hieremias loquens, apprehenderunt eum sacerdotes & prophetæ, & omnis populus, dicẽs: Morte moriatur. Quare prophetauit in nomine domini? Ecce in nebula dominus vocem leuauit, quia obscuras C mentes superbiẽtium directo propheta corripuit. Ecce aquarum impetus eum protinus operuit, quia ab insurgentibus populis, & causa suæ correptionis instigatis, ipse in Hieremiam cuncta pertulit, qui correptionis verba mandauit. Per semetipsum quoque dominus in nebula vocem leuauit, quando præsentem se etiam assumpto corpore exhibens, multa suis perse cutoribus, sed figuris ænigmatum velata prædicauit. In nebu- *3. Reg. 8.* la autem vocem leuauit, quia veritatem suam non secuturis infidelibus quasi per caliginem fonuit. Vnde & bene in libris Regum scriptum est: Nebula impleuit domum domini, & nõ poterant sacerdotes ministrare propter nebulam. Exigentibus enim meritis, dum superbi Iudęorum põtifices diuina mysteria per parabolas audiũt, sacerdotes in domo domini quasi propter nebulam ministrare nequiuerunt. Qui & in testamento veteri dum sensus mysticos literæ velamine coopertos inter obscuras allegoriarum caligines inuestigare despiciunt, de- *Ioan. 10.* bitum fidei suæ ministerium propter nebulam perdiderunt. *Ioan. 8.* Quibus & nunc in nebula doctrinæ suæ vocem dominus protulit, cùm de se etiam aperta narrauit. Quid est enim apertius quàm, ego & pater vnũ sumus? Quid apertius diceret, quàm, Antequam Abraham fieret, ego sum? Sed quia auditorum mẽtes infidelitatis caligo repleuerat, quasi emissum solis radium nebula interiacens absondebat.

Caput II.

D AD hanc nanque eleuationem vocis eũ aquarum impetus operuit, quia contra illum mox sæuiens populorũ turba surrexit. Scriptum quippe est: Propterea ergo *Ioan. 7.* quærebant eum Iudæi interficere, quia non solum soluebat sabbatum, sed & patrem suum dicebat deum, æqualem se faciens deo. De hoc aquarum impetu per prophetam clamat: Circundederunt me sicut aqua tota die, citcundederunt me si- *Psal. 87.* mul. Et rursum: Saluum me fac deus, quoniam intrauerunt a- *Psalm. 68.* quæ vsque ad animam meam. Quas profectò aquas in semetipso ante mortem, in suis autem & post ascensionem pertulit. Hinc est enim quòd & de superioribus clamat: Saule, Saule, *Acto. 9.* quid me persequeris? Ecce iam cœlum conscenderat, & tamẽ adhuc eum Saulus aquarum infidelium impetu persequens, & tumidior cæteris vnda tangebat. Ipse quippe est qui per bonos rectа loquitur, ipse qui in bonorum passione laceratur. Vt ergo mirifica dominus charitatis vnitate monstraret se esse, qui indignis auditoribus per sanctorum suorum ora prædicaret, ait: Nunquid eleuabis in nebula vocem tuam? Vt verò ostẽderet se esse qui in sanctis suis omnia aduersa pateretur, subdidit: Et impetus aquarum operiet te? subaudis, vt me: quem iniqui omnes, neque per prædicantes sanctos loquentem intelligunt, neque per morientes patientem vident. Narrat ergo dominus quod ab hominibus patitur, vt dolor afflicti hominis mitigetur, ac si illi apertè dicat: Mea subtiliter pensa, & tua æquanimiter tempera. Multo enim minus est te vulnera quàm E me humana tolerare. Adhuc tamen verba hæc subtilius perscrutari possumus, si inter dona cœlestia nostra sollicitè corda pensamus. Iam quidẽ fideles sumus, iam quæ audimus, superna credimus, iam quæ credimus, amamus. Sed dum quibusdam superuacuis curis premimur, obducta confusione caligamus, & cùm nobis etiam talibus mira quædam dominus, de se sentienda insinuat, quasi in nebula vocem leuat. Dum caliginosis nostris mentibus per semetipsum loquitur, velut in nebula is qui non cernitur auditur. Summa sunt nanque quæ de illo cognoscimus, sed tamen adhuc eum in secreta inspiratione qua instruimur non videmus. Qui igitur cordibus nostris præbet quidem locutionem, sed occultat speciem, velut in nebula formatvocẽ. Sed ecce iam verba dei intrinsecus per semetipsum loquentis audimus, iamque amori eius qua cõtinuatione, quo studio inhærere debeamus agnoscimus, & tamen ab internæ considerationis culmine ad consueta nostra ex ipsa mortalitatis huius mutabilitate relabimur, & imminẽtium peccatorum mole sedula importunitate tentamur. Cum ergo cæcis nostris mentibus subtilia de semetipso insinuat, in nebula vocem leuat.

Caput III.

CVm verò tentatione vitiorum ipse de deo noster intellectus opprimitur, quasi aquarum impetu in voce sua deus operitur. Tot enim super illum aquas admittimus, F quot post inseparationem eius gratiæ, cogitationes illicitas in corde versamus. Nec tamẽ nos vel oppressos deserit, nam illico ad mentem redit, tẽtationum nebulas discutit, imbrem cõpunctionis infundit, & subtilis intelligẽtiæ solẽ reducit, atque sic ostendit quantum nos diligit, qui nos nec cùm respuitur relinquit, vt saltẽ sic erudita humana conscientia ad se tentationes erubescat amittere, quàm redemptor suus, & vagantem nõ cessat amare. Hoc in nobis per semetipsum tolerat, hoc ab infidelibus per suos quotidie prædicatores portat. Eius enim donum suborta in nobis tentatione repellitur, & tamẽ ab infundendo intrinsecus munere nequaquam nostra infirmitate reuocatur. Eius publicè verba respuuntur, & tamen ab erogandæ gratiæ largitate nulla infidelium iniquitate compescitur. Nam cùm praui homines prædicamenta despiciunt, adiungit etiam miracula quæ venerentur. Vnde post editã vocem, post inundantium aquarum impetum aptè subiungitur:

Quòd prædicatores sancti à deo missi, non sibi, sed deo profectum prædicationis ascribunt.

Nunquid mittes fulgura, & ibunt: & reuertentia dicent tibi, assumus?) Fulgura quippe ex nubibus exeunt, cũ mira opera ex sanctis prædicatoribus ostenduntur. Qui, vt sæpe diximus, idcirco nubes vocari solent, quia & coruscant miraculis, & verbis pluunt. Et quia humana corda postquam per prædicationem mota non fuerint, istis miraculorum fulgoribus cõturbantur,

Universidad de Deusto Biblioteca

[G] turbantur,propheta attestãte didicimus,qui ait : Fulgura mul- [*Psalm.17.*] tiplicabis,& conturbabis eos.Ac si diceret: Dum verba prædicationis tuæ non audiunt , per prædicantium miracula perturbantur.Vnde aliàs scriptum est:In lumine iacula tua ibunt, [*Abac.3.*] in splendore fulgoris armorum tuorum.Iacula dei in lumine ire,est verba eius aperta veritate resonare. Sed quia sæpe homines verba vitæ etiam intellecta despiciunt,adiũguntur etiã miracula.Vnde illic subdit:In splẽdore fulgoris armorum tuorũ.)Fulgor quippe armorũ est claritas miraculorũ. Armis nanque nos tuemur,iaculis aduersa destruimus.Arma ergo cũ iaculis,sunt miracula cũ prędicamẽtis. Sãcti enim prædicatores verbis suis quasi quibusdam iaculis aduersarios feriunt , armis verò,id est,miraculis semetipsos tuentur , vt & quantum sint audiendi,sonent per impetum iaculorum,& quantum sint reuerendi,clarescant per arma miraculorum. Caput IIII.

Dicitur ergo ad beatum Iob : Nunquid mittes fulgura, & ibunt,& reuertentia dicent tibi, assumus ? subaudis, vt mihi. Vadunt enim fulgura , cum prædicatores miraculis coruscant,& superna reuertẽtia auditorum corda trãsfigunt.Reuertentia verò dicunt assumus,cùm nõ sibi, sed dei viribus tribuunt,quicquid se fortiter egisse cognoscunt. Quid est enim deo dicere assumus' quoddam nanque in hoc verbo obsequium declaratur.Reuertentes itaque prædicatores sanctos dicere assumus,est illi laudem tribuere gratiæ,à quo se accepisse sentiunt victoriam pugnæ, ne sibi tribuant quod ope- [H] rantur.Et ire quidem fulgura operando possunt,sed reuerti superbiendo non possunt.Videamus itaq; fulgur vadens. Claudo cuidam ait Petrus:Argentum & aurum non est mihi,quod [*Acto.3.*] autem habeo, hoc tibi do. In nomine Iesu Christi Nazaræni surge & ambula. Et apprehẽsa eius manu dextra alleuauit eũ, & protinus consolidatæ sunt bases eius & plantæ , & exiliens stetit, & ambulabat. Sed cùm hoc de facto Iudæorum fuisset [*Ibidem.*] turba commota,videamus nunc fulgur rediens quod ait: Viri Israëlitæ quid admiramini in hoc,aut nos q̃d intuemini, quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hunc ambulare ? Deus Abraham,deus Isaac,deus Iacob, deus patrum nostrorum glorificauit filium suum Iesum.Et paulopost: Cuius nos testes sumus,& in fide nominis eius hunc quem vidistis,& nostis confirmauit nomen eius,& fides quæ per eum est dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum. Iuit ergo fulgur,cùm Petrus miraculũ fecit,redit cùm non sibi tribuit , sed auctori quod fecit.Vadũt fulgura cùm prædicatores sancti mira opera ostendunt, sed reuertendo dicunt assumus,cùm in eo quod faciunt,ad potentiã auctoris recurrunt. Quod tamẽ intelligi,& aliter potest.Fulgura etenim,sicut superius dictũ est, sancti viri mittuntur & eunt , cùm à secreto contemplationis in publicum operationis exeunt.Mittuntur & vadunt,cum de abscondito speculationis intimæ in actiuæ vitæ latitudinẽ diffunduntur.Sed reuertentes dicunt deo,assumus,quia post opera exteriora quæ peragunt,semper ad sinum contemplationis [I] recurrunt,vt illic ardoris sui flammam reficiant,& quasi ex tactu supernæ claritatis ignescãt.Citius enim inter ipsa licèt bona exteriora opera frigescerent,nisi intentione sollicita ad cõtemplationis ignem incessanter redirent. Vnde bene per Salo- [*Ecclés.1.*] monem dicitur:Ad locum de quo exeunt flumina , reuertuntur,vt iterum fluant.Ipsi quippe illic flumina , qui hic fulgura sunt vocati.Quia enim corda audientium rigant,dicuntur flumina:quia verò accẽdunt,fulgura vocantur. De quibus aliàs [*Psalm.92.*] scriptum est:Eleuauerunt flumina domine , eleuauerũt flumi- [*Psal.96.*] na voces suas.Et rursum:Illuxerũt fulgura eius orbi terræ. Ad locum ergo de quo exeunt flumina reuertuntur , quia sancti viri etsi à conspectu creatoris sui,cuius claritatem mente conspicere conantur,foras propter nos ad actiuæ vitæ ministeriũ veniunt,incessanter tamen ad sanctum contemplationis studium recurrunt,& si in prędicatione sua exterius nostris auribus per corporalia verba se fundant,mente tamẽ tacita ad cõsiderandũ semper ipsum fontem luminis reuertuntur.De quibus & bene dicitur:Vt iterum fluunt. Nisi enim ad cõtẽplandum deum sollicita semper mẽte recurrerẽt,nimirum interna cæcitas etiam exteriora prędicationis eorũ verba siccaret.Sed dum videre deum indesinenter sitiunt , quasi decursura foras flumina intus semper oriuntur, quatenus illic amando sumãt, vnde ad nos prædicando defluant.Dicatur igitur rectè: Nunquid mittes fulgura,& ibunt,& reuertẽtia dicẽt tibi,assumus?) [K] Subaudis,vt ego,qui prædicatores meos cũ voluero post contemplationis gratiam ad actiuæ vitæ ministerium compono, quos tamen semper à bonis exterioribus ad internum culmen contemplationis reuoco & modo iussi ad exercenda opera exeant,modo reuocati ad speculationis studium apud me familiarius viuãt.Reuertentes itaque dicunt,assumus,quia quanuis per exteriora acta parum quid contemplationi deesse videantur,per ardorem tamen desiderij quem in mente sua continuè accendunt, obsequentes deo suam præsentiam ostendunt.Assumus nanque dicere est præsentes se amando monstrare. Sequitur:

Quòd sapientia,vel doctrina sanctorum à deo est.

Quis posuit in visceribus hominis sapientiam , vel quis dedit gallo intelligẽtiã?) Quia hoc loco alij galli nomine designãtur, nisi modo alio repetiti iidem prædicatores sancti, qui in tenebras vitæ præsentis student venturam lucem prædicando quasi cantando nunciare?Dicunt enim:Nox præcessit,dies [*Roma.13.*] autem appropinquauit. Qui vocibus suis somnum nostri torporis excitant,clamantes:Hora est iam nos de somno surgere. [*Ibidem.*] Et rursum.Euigilate iusti,& nolite peccare. De hoc gallo rursum scriptum est:

Caput. V.

Tria sunt quæ bene gradiuntur, & quartum quod fœli- [L] citer incedit , Leo fortissimus bestiarum qui ad nullius [*Prouer.30.*] pauebit occursum. Gallus succinctus lumbos , & aries, [*Leo Christũ figurat.*] nec est rex qui resistat ei.Ipse quippe hoc loco leo ponitur,de quo scriptum est:Vicit leo de tribu Iuda. [*Apoc.5.*] Qui fortissimus bestiarum dicitur,quia in illo hoc quod infirmum est dei,fortius [*1.Cor.1.*] est hominibus.Qui ad nullius pauet occursum.Dicit enim:Ve- [*Ioan.14.*] nit princeps mundi huius,& in me non habet quicquam.Gallus succinctus lumbos,id est,prædicatores sancti , inter huius noctis tenebras verum mane nunciantes. Qui succincti lumbis sunt,quia à membris suis luxuriæ fluxa restringunt.In lumbis quippe luxuria est.Vnde & eisdem à domino dicitur: Sint [*Luca.12.*] lumbi vestri præcincti.Et aries,nec est rex qui resistat ei. Quẽ alium hoc loco arietem accipimus, nisi primum intra Ecclesiã ordinem sacerdotum?De quibus scriptum est : Afferte domi- [*Psalm.28.*] no filios arietum , qui per exempla sua gradientem populum quasi subsequentem ouium gregem trahunt.Quibus spiritaliter rectéque viuentibus nullus rex sufficit omnino resistere, quia quilibet persecutor obuiet,intentionem eorum non valet præpedire.Sciunt enim ad eum quem desiderant, & anxiè currere,& moriendo peruenire. Ponitur ergo primus leo , secundus gallus, tertius aries. Apparuit enim Christus , deinde sancti prædicatores Apostoli,& tunc demum spiritales patres Ecclesiarum præpositi,videlicet duces gregum.quia doctores sequentium populorum.Sed hæc adhuc melius affirmamus,si [M] eiusdem loci etiam reliqua exponendo subiicimus. Nam quia post hęc & antichristus apparebit,hoc illic quartum subdidit, dicens:Et qui stultus apparuit,postquam eleuatus est in sublime.Si enim intellexisset,ori imposuisset manum.) Ipse quippe in sublime eleuabitur,cùm deum se esse mentietur.Sed eleuatus in sublime stultus apparebit, quia in ipsa eleuatione sua per aduentum veri iudicis deficiet. Quod si intellexisset , ori imposuisset manum,id est,si supplicium suum cùm superbire exorsus est,præuidisset,bene aliquando conditus , in tantæ iactationem superbiæ non fuisset elatus.De quo nequaquã moueat quod superius dictum est:Quartum quod incedit fœliciter:Tria quippe incedere bene dixit, & quartum fœliciter. [*Non omne quod fœliciter, bene: non omne quod bene, fœliciter.*] Non enim omne quod fœliciter, bene:neque in hac vita omne quod bene,fœliciter. Nã leo,gallus,& aries bene incedunt, sed non hic fœliciter,quia persecutionũ bella patiuntur. Quartum verò fœliciter,& non bene incedit,quia in fallacia sua antichristus graditur,sed iuxta breue tempus vitæ præsentis ipsa illi fallacia prosperatur , sicut de eo sub Antiochi specie per Danielem dictum est:Robur datum est ei contra iuge sacrificium,propter peccata,& prosternetur veritas in terra, & faciet & prosperabitur. Quod Salomon ait:Incedit fœliciter, hoc Daniel dicit,prosperabitur. [*Danie.8.*] Iuxta hoc itaque testimonium quod per Salomonem dicitur:Gallus succinctus lumbos, aptè etiam hoc loco gallum sanctos prædicatores accipimus. Ad se ergo cuncta referens dominus dicit : Quis posuit in visceribus

[A] ribus hominis sapientiam,vel quis dedit gallo intelligẽtiam? Ac si diceret:In cor hominis humana sapientis supernæ sapientiæ gratiã quis infudit?vel ipsis sanctis prædicatoribus quis nisi ego intelligentiam dedit,vt sciant quando vel quibus debeant venturum mane nunciare?Idcirco enim quãdo & quid agant sentiunt,quia hoc intrinsecus me reuelãte cognoscunt. Notandum verò est quòd sapientia diuinitus inspirata in visceribus hominis ponitur,quia nimirum quantum ad electorum numerum spectat,non in solis vocibus,sed etiam in sensibus datur,& iuxta quod loquitur lingua,viuat conscientia,vt lux eius tanto clarius resplendeat in superficie , quanto verius inardescit in corde.

Quòd pro qualitate audientium formari debeat sermo doctorum, & pro personis,& officiis,& ætatibus aliter atque aliter admonendi sint homines.

Magni autem laboris est hoc quod additur : Vel quis gallo dedit intelligentiam , subtiliori adhuc expositione discutere. Intelligentia quippe doctorũ tanto esse subtilior debet,quanto se ad penetranda inuisibilia exercet,quãto nil materiale discutit,quanto & per vocem corporis loquens,omne quod est corporis transit. Quæ profectò nullatenus summis congrueret,nisi cantanti eam gallo,id est,prædicãti doctori ipse summorum conditor ministraret. Intelligentiam quoque gallus accepit,vt prius nocturni temporis horas discutiat,& tunc demum voces excitationis emittat:quia videlicet sanctus quisq; [B] prædicator in auditoribus suis prius qualitatem vitæ considerat,& tunc demum ad erudiendum congruam vocem prædicationis format.Quasi enim horas noctis discernere est prędicatorum merita diiudicare.Quasi horas noctis discernere , est actionum tenebras apta increpationis voce corripere. Gallo itaque intelligẽtia desuper tribuitur,quia doctori veritatis,virtus discretionis,vt nouerit quibus,quid,quãdo, vel quomodo inferat,diuinitus ministratur.

Caput VI.

Non enim vna eadémq; cunctis exhortatio conuenit, quia nec cunctos par morum qualitas astringit. Sæpe enim aliis officiunt quæ aliis prosunt. Nam & plærunque herbæ quæ hæc animalia reficiunt,alia occidunt : & lenis sibilus equos mitigat,catulos instigat:& medicamentum quod hunc morbum imminuit , alteri vires iungit:& panis qui vitam fortium roborat , paruulorum necat. Pro qualitate igitur audientium formari debet sermo doctorum , vt & ad sua singulis congruat,& tamen à cõmunis ædificationis arte nunquam recedat.Quid enim sunt intentæ mentes auditorum,nisi quasi quædam in cithara tensiones stratæ chordarum ? quas tangendi artifex,vt non sibimetipsis dissimile canticum faciant,dissimiliter pulsat. Et idcirco chordæ consonam modulationem reddunt,quia vno quidem plectro , sed non vno im- [C] pulsu feriuntur. Vnde & doctor quisq;,vt in vna cunctos virtute charitatis ædificet,ex vna doctrina non vna eadémque exhortatione tangere corda audientium debet. Aliter nanq; viri,aliter admonendæ sunt fœminæ: aliter iuuenes,aliter senes: aliter inopes,aliter locupletes:aliter lęti,aliter tristes:aliter subditi,aliter prælati:aliter serui, aliter domini:aliter huius mundi sapientes,aliter hebetes:aliter impudentes, aliter verecũdi: aliter proterui,aliter pusillanimes:aliter impatientes,aliter patientes:aliter beneuoli,aliter inuidi:aliter simplices , aliter impuri:aliter incolumes,aliter ægri:aliter qui flagella metuunt,& propterea innocenter viuunt,aliter qui sic in iniquitate duruerunt,vt nec per flagella corrigantur : aliter nimis taciti,aliter multiloquio vacantes:aliter timidi,aliter audaces:aliter pigri, aliter præcipites:aliter mansueti,aliter iracundi:aliter humiles, aliter elati:aliter pertinaces,aliter inconstantes:aliter gulæ dediti,aliter abstinentes: aliter qui sua iam misericorditer tribuunt,aliter qui aliena rapere contendunt : aliter qui nec aliena rapiunt,nec sua largiuntur:aliter qui & ea quæ habent sua tribuunt,& aliena rapere non desistunt:aliter discordes,aliter pacati:aliter seminantes iurgia , aliter pacifici:aliter admonendi sunt qui sacræ legis verba non rectè intelligunt , aliter qui rectè quidem intelligunt,sed hæc humiliter non loquuntur : aliter qui cùm prædicare digna valeãt,præ nimia humilitate formidant,aliter quos à prędicatione imperfectio, vel ætas prohibet,& tamen præcipitatio impellit : aliter qui in hoc quod [D] temporaliter appetunt prosperantur , aliter qui quidem quæ mundi sunt concupiscunt,sed tamen aduersitatis labore fatigãtur:aliter coniugiis obligati,aliter à coniugij nexibus liberi: aliter commixtionem carnis experti,aliter ignorãtes:aliter qui peccata deplorant operum,aliter qui cogitationum: aliter qui commissa plangunt,nec tamen deserunt : aliter qui deserunt, nec tamen plangunt:aliter qui illicita quę faciunt , etiam laudant,aliter qui accusant praua,nec tamen deuitant: aliter qui repentina concupiscentia superantur,aliter qui in culpa ex cõsilio ligantur:aliter qui licèt minima, crebrò tamen illicita faciunt,atque aliter qui se à paruis custodiunt, sed aliquando in grauibus demergũtur:aliter qui bona nec inchoant, aliter qui inchoata minimè consummant:aliter qui mala occultè agunt, & bona publicè,aliter qui bona quæ faciunt abscondunt , & tamen quibusdam factis publicè , malè de se opinari permittunt.Et quidem de singulis quis sit admonitionis ordo subtiliter insinuare debuimus,sed formidata locutionis prolixitate præpedimur.Auctore autem deo in alio opere id explere appetit animus,si tamen laboriosæ huius vitæ adhuc aliquantulum tempus restauerit.

Caput VII.

Habemus vero aliud quod de galli huius intelligentia cõsiderare debeamus,quia profundioribus horis noctis valentiores ac productiores ædere cantus solet, [E] cùm verò matutinum iam tempus appropinquat , leniores & minutiores omnimodo voces format. In quibus galli huius intelligentia quid nobis innuat,considerata prædicatorum discretio demonstrat.Qui cùm iniquis adhuc mentibus prædicant,altis & magnis vocibus æterni iudicij terrores intimant, quia videlicet quasi in profundæ noctis tenebris clamant. Cũ vero iam auditorum suorum cordibus veritatis lucem adesse cognoscunt,clamoris sui magnitudinem in lenitatem dulcedinis vertunt,& non tam illa quæ sunt de pœnis terribilia,quàm ea quæ sunt blanda de præmiis proferunt.Qui etiam minutis tunc vocibus cantant,quia appropinquãte mane,subtilia quæque de mysteriis prædicant,vt sequaces sui eo minutiora quæque de cœlestibus audiant, quo luci veritatis appropinquant, & quos dormientes longus galli clamor excitauerat, succisior vigilãtes delectet:quatenus correcto cuilibet de regno cognoscere subtiliter dulcia libeat,qui prius aduersa iudicij formidabat. Quod bene per Moysen exprimitur, cùm ad producendum exercitum tubæ clangere concisius iubentur. Scriptum nanque est:Fac tibi duas tubas argenteas ductiles. Et paulopost:Cum concisus clangor increpuerit , mouebuntur castra. [*Nume.10*] Per duas enim tubas exercitus ducitur,quia per duo præcepta charitatis ad procinctum fidei populus vocatur. Quæ idcirco argenteæ fieri præcipiuntur,vt prædicatorum verba lucis nitore pateant,& auditorum mentem nulla sui obscuritate confundant.Idcirco autem ductiles:quia necesse est vt hi qui ven- [F] turam vitam prædicant,tribulationum præsentium tunsionibus crescant.Bene autem dicitur: Cùm concisus clãgor increpuerit,mouebũtur castra:quia nimirum prædicationis sermo cùm subtilius ac minutius agitur, auditorum corda contra tẽtationum certamina ardentius excitantur. Est adhuc aliud in gallo solerter intuendum, quia cum iam ædere cantus parat, prius alas excutit,& semetipsum feriens,vigilantiorem reddit. Quod patenter cernimus , si sanctorum prædicatorum vitam vigilanter videmus. Ipsi quippe cum verbum prædicationis mouent,prius se in sanctis actionibus exercent,ne in semetipsis torpentes opere,alios excitẽt voce,sed antè se per sublimia facta excutiunt,& tunc ad bene agendum alios sollicitos reddunt. Prius cogitationum alis semetipsos feriunt,quia quicquid in se inutiliter torpet,sollicita inuestigatione deprehendunt,districta animaduersione corrigunt.Priùs sua punire fletibus curant,& tunc quæ aliorum sunt punienda denunciant. Prius ergo alis insonãt,quàm cantus emittant,quia antequam verba exhortationis proferant,omne quod locuturi sunt,operibus clamãt,& cùm perfectè in semetipsis vigilant,tunc dormientes alios ad vigilias vocant.Sed vnde tanta hæc doctori intelligentia,vt & sibi perfectè vigilet,& dormientes ad vigilias sub quibusdam clamoris profectibus vocet, vt & peccatorum tenebras prius cautè discutiat,& discretè postmodum lucem

Universidad de Deusto
Biblioteca

G cem prædicationis ostendat, vt singulis iuxta modum, & tempora congruat, & simul omnibus quæ illos sequantur ostendat? Vnde ad tanta & tam subtiliter tẽditur, nisi intrinsecus ab eo à quo est conditus doceatur? Quia ergo laus tantæ intelligentiæ non prædicatoris virtus est, sed auctoris, rectè per eum dem auctorem dicitur: Vel quis dedit gallo intelligentiam? Ac si diceret: Nisi ego, qui doctorum mentes quas mire ex nihilo condidi, ad intelligenda quæ occulta sunt, mirabilius instruxi. Vnde bene vt in dictis prædicantium, nõ solum inspiratorem se intelligentiæ, sed etiam auctorem locutionis ostendat, adiungit:

Quòd redemptor cùm in sua maiestate videbitur, silebit omnis doctrina, & quomodo vnum diuisibiliter tria sint, & indiuisibiliter tria vnũ, & manifestato ipso qui est causa causarũ, creaturarum ratio palam erit.

Quis enarrabit cœlorum rationem?) Quorum tamen verba quia cum sese nobis per speciem ostenderit, subtrahit, protinus subdidit: Et cõcentum cœli quis dormire faciet?) In hac enim vita infirmitati nostræ dominus non aperta specie maiestatis suæ, sed prædicatorum suorũ voce locutus est, vt corda adhuc carnalia carnalis lingua pulsaret, & tanto facilius insueta perciperent, quanto ea per sonitum consuetæ vocis audirẽt. At postquam per mortem in puluerem caro resoluitur, & per resurrectionẽ puluis animatur, tunc de deo audire verba non quærimus: quia vnum ipsum quod implet omnia, iam per speciem dei verbum videmus. Quod nobis tanto altius sonat, quanto & mẽtes nostras vi intimæ illustrationis penetrat. Sublatis nanque orientibus & occidentibus verbis, quasi quidam sonus æternæ prædicationis fit ipsa imago internæ visionis. Vnde & rectè nunc ad beatum Iob dominus dicit: Quis enarrabit cœlorum rationem, & concentum cœli quis dormire faciet? Quid enim cœlorum ratio accipitur, nisi vis superna secretorum? Quid per cœli concentum, nisi concors prædicatium sermo signatur? Conditor igitur noster cùm cœlorum rationem narrare cœperit, dormire cœli concentum facit: quia cùm iam nobis per speciem ostenditur, nimirum prædicantiũ verba subtrahuntur. Hinc enim per Hieremiam dominus dicit: Non docebit vltrà vir proximum suum, & fratrem suum, dicens: Cognosce dominum. Omnes enim cognoscent me, à minimo eorum vsque ad maximum, dicit dominus. Hinc Paulus ait: Siue prophetiæ euacuabuntur, siue linguæ cessabunt, siue scientia destruetur.

Hier.31.

Caput VIII.

VEl certè cœlorum ratio, est ipsa viuificatrix virtus quæ spiritus format angelorum. Deus enim sicut est, causa causarum, sicut vita viuentium, ita etiam ratio rationabilium creaturarum. Tunc ergo cœlorum rationem dominus narrat, cùm semetipsum nobis quomodo electis spiritibus præsit insinuat. Tunc cœlorum rationem narrat, cùm detersa I mentis nostræ caligine, clara se visione manifestat. Vnde & in Euangelio dominus dicit: Venit hora cùm iam non in prouerbiis loquar vobis, sed palam de patre annunciabo vobis. Palam quippe de patre annunciare se asserit, quia per patefactam tunc maiestatis suæ speciem, & quomodo ipse genitori non impar oriatur, & quomodo vtrorúmque spiritus vtique cœternus procedat, ostendit. Apertè nanque tunc videbimus, quomodo hoc quod oriundũ est, ei de quo oritur, subsequens non est, quomodo is qui per processionem producitur, à proferentibus non præitur. Apertè tunc videbimus quomodo & vnum diuisibiliter tria sint, & indiuisibiliter tria vnum. Lingua ergo tunc narrantis dei, est visa claritas subleuantis. Et cõcentus cœli tunc dormiet, quia apparente in iudicio retributore operum, exhortationum iam verba cessabunt. Vnde & apertè ipsum resurrectionis tempus adiungitur, cùm ilicò profertur: Quando fundabatur puluis in terram, & glebæ compingebantur?) More enim suo quæ adhuc futura sunt, quasi iam præterita diuinus sermo describit, hoc in se videlicet seruans, quod per eum dicitur: Qui fecit quæ futura sunt. Puluis itaque tunc in terram fundatur: quia in solida membra corpus reducitur. Et glebæ compinguntur: quia nimirum firma corpora ex puluere collecta consurgunt. Sed postquam verba hæc dominica quomodo de futuro intelligenda sint diximus, nunc etiam quid de præsenti insinuent indicemus.

Ioan.16.

Caput IX.

K

QVis enarrabit cœlorum rationem, & concentum cœli quis dormire faciet?) Cœlorum rationem dominus narrat, dum nunc insinuando superna secreta, electorum suorum mentes illuminat. Concentum verò cœli dormire facit, dum concordes angelorum hymnos atque illa cœlestium virtutum gaudia reproborum cordibus iusto iudicio abscondit. Qui concentus cœli quanuis in se intrinsecus vigiles, in ipsa tamen reproborum ignorantia extrinsecus dormit. Enarratur ergo secreti cœlestis ratio, & tamen concentus cœli dormire permittitur, quia & aliis per inspirationem supernæ retributionis scientia panditur, & aliis quę sit internæ laudis suauitas occultatur. Narratur cœlorum ratio, quia electorum mentibus quæ sit supernorum retributio indesinenter aperitur, vt nimirum sine cessatione proficiant, & transcurrentes visibilia, sese ad inuisibilia extendant. Omne enim visibile quod in hac vita reprobos figit, hoc electos ad alia impellit, quia dum bona quæ facta sunt, respiciunt, in eum à quo facta sunt inardescunt, tantóque eum præstantius amãt, quanto illum hoc quod ipse bonum condidit præire considerant. Loquitur quippe hoc eis intrinsecus, quod silenter sonat inuisibilis lingua compunctionis. Quam tanto plenius intus audiunt, quando ab exteriorum desideriorum strepitu perfectius auertuntur. His itaque concentus cœli non dormit, quia L eorum mens quæ sit laudis supernæ suauitas, apposita amoris aure cognoscit. Intus enim quod appetunt audiunt, & de cœlestium bonorum præmiis ipso desiderio diuinitatis instruuntur. Vnde & præsentem vitam, non solum aduersantem, sed etiam fauentem grauiter tolerant: quia eis onerosum est omne quod cernitur, dum ab eo quod intus audiunt differuntur. Omne quod sibi præsto est, graue æstimãt: quia illud non est ad quod anhelant, indesinenter autem eorum meris ipsis temporalitatis laboribus fessa, in illud cœleste gaudiũ resumendo suspenditur, dum in aure cordis intro erumpente concentu cœli, societatem sibi quotidie supernorum ciuium præstolantur. Iste concentus supernæ laudis in illius eruperat, qui dicebat: Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis, vsque ad domum *Psalm.41.* dei. In voce exultationis, & confessionis, sonus ciuitatis epulantis. Qui igitur intus vocem exultationis & confessionis ac sonum ciuitatis epulãtis audierat, quid illum aliud, nisi cœli cõcentus excitabat? Qui tamen concentus reprobis dormit, quia eorum cordibus nequaquam per vocem compunctionis innotescit. Non enim considerare illam desiderabilem supernorum ciuium frequentiam student, nullo ardoris radio illa solennitatis internæ festa conspiciunt, nulla in intimis contemplationis penna subleuantur. Solis nanque visibilibus seruiũt, & idcirco nil supernæ suauitatis intrinsecus audiunt, quia eos, sicut superius diximus, in aure cordis curarum secularium surdi tumultus premunt. Quia igitur occulta dispensatione iudicij quod aliis aperitur, aliis clauditur, quod aliis detegitur, aliis occultatur, dicatur rectè: Quis enarrabit cœlorum rationem, & concentum cœli quis dormire facit? Quod tamen tunc no bis latius innotuit, cùm redemptor noster per dispensationis mysterium apparens, & indignis misericordiam præbuit, & eos à se qui digni videbantur exclusit. Vnde hic quoque aptè subiungitur:

Quòd peccatores ad Ecclesiam vocati, per spiritus sancti gratiã infusi, in collectione sunt charitatis vniti, & quòd in diuersis Ecclesiasticis ordinibus peccatores conuersi tanquam diuersæ glebæ in vnitatis sacramenti concordiam conuenerunt.

Caput X.

QVando fundabatur puluis in terram, & glebæ compingebantur.) Quid in puluere, nisi peccatores accipimus? qui nullo rationis pondere solidari, cuiuslibet ten- *psalm.1.* tationis flatu rapiuntur. De quibus scriptum est: Non sic impij non sic, sed tanquam puluis quem proiicit ventus à facie terræ. Puluis ergo in terram fundatus est, cùm peccatores vocati in Ecclesia, traditæ fidei sunt ratione solidati, vt qui prius inconstantia mobiles tentationis aura leuabantur, immobiles postmodũ contra tentamenta consisterent, & deo perseueranter inhærentes, fixum bene viuendi pondus tenerent. Glebæ verò ex humore coagulantur & puluere. In hac itaque terra glebæ compactæ sunt, quia vocati peccatores & per

A per spiritus sancti gratiam infusi, in collectione sunt charitatis vniti. Istæ glebæ in terra compactæ sunt, quando populi qui prius quasi in dispersione pulueris diuersa sentiebant, postmodum sancti spiritus gratia accepta, in illa pacatissima vnanimitatis concordia conuenerunt, vt cùm essent tria milia, vel rursum quinque milia, scriptura teste diceretur, quia erat in eis cor vnum & anima vna. Has glebas ex vno quidem puluere, sed quasi diuersa mole distinctas quotidie dominus in terra compingit, quia seruata vnitate sacramenti, iuxta varietatem morum atque *Matth.14.* linguarum fideles in Ecclesia populos colligit. Has glebas iam tunc dominus designauit, quãdo ad esum panis & piscium quin quagenos discumbere vel centenos iussit. Quas tamen glebas si in Ecclesia ex diuersitate meritorum attendimus, fortasse adhuc distinguere subtilius valemus. Nã dum alius est ordo prædicantium, alius auditorum, alius regentium, atque alius subditorum, alius coniugum, alius continentium, aliusque pœnitentium, alius virginum, quasi ex vna terra est diuersa glebarum forma *Exod.35.* distincta, dum in vna fide, in vna charitate disparia demonstrãtur bene operantium merita. Has glebas populus ille significauit, qui ad constructionem tabernaculi sub vno studio diuersa donaria obtulit, de quo scriptum est: Quicquid in cultum tabernaculi & ad vestes sanctas necessarium erat, viri cum mulieribus præbuerunt, armillas & inaures annulos & dextralia. Omne vas aureum in donaria domini separatum est, si quis habuit

B hyacinthum, purpuram, coccúmque bis tinctum, byssum & pilos caprarum. In ornamento ergo tabernaculi viri dona cum mulieribus offerunt: quia in explendo cultu sanctæ Ecclesiæ, & fortium facta sublimia & infirmorum opera extrema numerantur. Quid autem per armillas quæ lacertos astringunt, nisi præpositorum validè laborantium opera demonstrantur? Et quid per inaures, nisi subditorum obedientia exprimitur? Quid per annulos nisi signaculum secretorum? Plærunque enim magistri signant quod ab auditoribus capi non posse considerant. Et quid per dextralia, nisi primæ operationis ornamenta memorãtur? Quid per vas aureum in donatia domini separatum, nisi diuinitatis intelligentia accipitur? quæ tanto ab inferiorum amore disiungitur, quanto ad sola quæ æterna sunt amanda subleuatur. Quid per hyacinthum nisi spes cœlestium? Quid per purpuram nisi cruor ac tolerantia passionum, amore regni perperui exhibita? Et quid per bis tinctum coccum nisi charitas demonstratur, quæ pro perfectione bis tingitur, quia dei & proximi dilectione decoratur? Quid per byssum nisi immaculata carnis incorruptio? Et quid per pilos caprarum, ex quibus ciliciorum asperitas texitur, nisi dura pœnitentium afflictio designatur? Dum igitur alij per armillas & annulos forte magistrium exercent: alij per inaures & dexttralia deuotam obedientiam rectámque operationem exhibent: alij per separatum vas C aureum præclaram subtiliorémque dei intelligentiam tenent: alij per hiacynthum purpuram & coccum, audita cœlestia sperare, credere, amare non desinunt, etiam quæ adhuc subtiliori intellectu minimè cognoscunt: alij per byssum incorruptionem carnis offerunt: alij per caprarum pilos deplorant asperè, quod libenter commiserunt: quasi ex vna terra innumeræ glebæ proferuntur, quia ex vno & pari obsequio facta fidelium disparia procedunt. Quæ nimirum glebæ nequaquam concretæ ex puluere surgerent, nisi raquam prius puluis acciperet, & concepto se humore solidaret, quia nisi peccatores quosque sancti spiritus gratia infunderet, constrictos eos ad fidei opera charitatis vnitas nõ teneret. Quando igitur dominus enarrabit cœlorum rationem, vel concentum cœli dormire facit, aperiat. Ait enim: Quando fundabatur puluis in terram, & glebæ compingebantur.) Ac si diceret: Tunc primum vocatione & discretione manifesta secreta spititalia & non sine misericordia aliis aperui, & non sine iustitia aliis clausi, cùm alios respuerem, & alios intra Ecclesiam concordia charitatis adunarem. Quæ sancta Ecclesia quia perfidia Iudæorum repulsa, ad rapien das gentes se contulit atque in suo corpore cõuertendas, quod quidem non suis, sed domini viribus fecit, aptè subiungitur:

Quòd catuli Ecclesiastici noui testamenti prædicatores intelligantur.

Caput XI.

NVnquid capies leænæ prædam, aut animam catulorum D eius implebis? Ista nimirum illa leæna est de qua Iob dicebat, cùm superbientem Iudæam cerneret prædicante Ecclesia prætermissam. Non calcauerunt eam filii insultorum: *Iob.28.* nec pertransiuit per eam leæna. Huic ergo leænæ dominus prædam capit: vt animam catulorum eius impleat: quia ad augmentum huius Ecclesiæ, innumeros de gentilitate diripuit: & per animarum lucrum esurientia apostolorum vota satiauit. Ipsi quippe catuli pro mentis teneritudine & formidinis infirmitate vocati sunt, qui passo domino clausis foribus residebãt, sicut de illis scriptum est. Cùm esset sero die illo vna sabbatorum, & *Ioã.20. & Lucæ.14.* fores essent clausæ vbi erant discipuli congregati propter metum Iudæorum, venit Iesus, & stetit in medio eorum. Vnde hic quoque de eisdem catulis aptè subiungitur: Quando cubant in antris, & in specubus insidiantur.) Cùm enim nequaquam sancti apostoli contra membra diaboli in voce liberæ prædicationis exurgerent, & necdum post passionem domini sancti spiritus effusione solidati, redemptoré suum firma auctoritate prædicarent, adhuc contra aduersarios suos quasi in antris insidiabantur. Clausis quippe foribus quasi in quibusdam abditis specubus suis catuli rapturi mundum cubabant, vt animatum prædam postmodum præsumentes diriperent, de quibus tunc certum est quòd mundi impetum etiam sibimetipsis latendo formidarent. Illis foribus clausis isti catuli mortem mortis nostræ insidiati quæsierunt: vt culpam nostram interficerent, omnémque in nobis peccati vitam necarent. Horum primo illi esurien E ti catulo, sed iam valenti, ostensa per linteum gentilitate, quasi monstrata præda dicitur: Macta & manduca. His catulis velut *Actor.10.* adhuc infirmis, vt cubare in antris debeant iubetur, cùm eis do *Lucæ.24.* minica voce dicitur: Sedete hic in ciuitate quoadusque induamini virtute ex alto. An non rectè leænæ catuli vocantur, qui in Ecclesia editi, aduersantem mundum ore rapuerunt? Et hæc quidem facta à sanctis Apostolis nouimus, hæc nũc etiam fieri à perfectis doctoribus videmus. Ipsi enim etsi subsequentium populorum patres sunt, tamen præcedentium filij, vnde & non immeritò catuli vocantur. Vel certe quia etsi quorundam fidelium magistri sunt, vniuersalis tamẽ Ecclesiæ discipulos se esse gloriantur. Leænæ itaque prædam dominus capit, quia virtute suæ inspirationis ab errore vitam delinquentium diripit, & animas catulorum illius replet, quia conuersione multorum piis doctorum desideriis satisfacit. De quibus catulis bene subiungitur: Quando cubant in antris, & in specubus insidiantur.) Ne- *Non omnia tẽpora sunt doctrinæ cõgrua.* que enim cuncta tempora doctrinæ sunt congrua. Nam plærunque dictorum virtus perditur, si intempestiuè proferantur. Sæpe verò & quod lenius dicitur, conuentu temporis congruentis animatur. Ille ergo scit rectè dicere, qui & ordinatè nouit F tacere. Quid enim prodest eo tempore irascentem corripere, *Rectè scit dicere qui & ordinatè scit tacere.* quo alienata mente non solum aliena verba percipere, sed semetipsum vix valet tolerare? Furentem quippe qui per inuectionem corripit, quasi ei qui nõ sentiat plagas ebrio imponit. *Furẽs frustra per inuectionem corripitur.* Doctrina itaque vt peruenire ad cor audientis valeat, quæ sibi congrua sint temporum momenta perpendat. Bene ergo de his catulis dicitur: Quando cubant in antris, & in specubus insidiantur.) Doctores enim sancti quando & arguenda conspiciunt, & tamen se per silentium in cogitationibus retinent, quasi in specubus latent, & velut in antris se contegunt, quia in suis cordibus occultentur. Sed cùm opportunum tempus inuenerint, repentè prosiliunt, nulla quæ dicenda sunt reticent, & ceruicem superbientium morsu asperæ increpationis tenent. Siue itaq; per Apostolos siue doctores quos in Apostolorum locum subrogauit, huic leænæ dominus quotidie prædam capit, & per eos quos cepit, alios etiam capere nõ desistit. Ad hoc quippe iusti huius mundi peccatores rapiunt, vt per conuersos eos etiam alij ex mundo rapiantur. Vnde & ipsa gentilitas quæ pio Apostolorum ore rapta est, tanta nunc fame alios esurit, quanta se ab Apostolis concupitam fuisse cognoscit. Proinde & aptè subiungitur:

Quòd non tantum ex Iudæis, sed etiam ex gentibus Ecclesia doctores accepit, quorum pulli in discussione Euangelij longè latèque euagati sunt.

Caput XII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G QVis præparat coruo escam suam, quando pulli eius ad deum clamant, vagantes eo quòd non habeant cibos?) Quid enim corui pullorúmque eius nomine, nisi pecca
Psal. 146. tis nigra gentilitas designatur? De qua per prophetam dicitur: Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis coruorum inuocantibus eum. Iumenta quippe escam accipiunt, dum sacræ scripturæ pabulo mentes dudum brutæ satiantur. Pullis vero coruorum, filiis scilicet gentium esca datur, cùm eorum desiderium nostra conuersatione reficitur. Iste coruus esca fuit, dum ipsum sancta Ecclesia quæreret. Sed nunc escam accipit, quia ipse ad conuersionem alios exquirit. Cuius videlicet pulli, id est, prædicatores ex eo editi, non in se præsumunt, sed in viribus redemptoris sui. Vnde bene dicitur: Quando pulli eius ad deum clamant: Nihil enim sua virtute posse se sciunt. Et quanuis animarum lucra piis votis esuriãt, ab illo tamen qui cuncta intrinsecus operatur, hæc fieri exoptant. Vera enim fide
1. Corin. 3. comprehendunt, quia neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat deus. Quod vero dictum est: Vagantes eo quòd non habeant cibos, in hac vagatione nihil aliud quàm æstuantium prædicatorũ vota signantur. Qui dum in Ecclesiæ sinum recipere populos ambiunt, magno ardore succensi, nunc ad hos, nunc ad illos colligendos desiderium mittunt. Quasi quædam quippe vagatio est ipsa cogitationis æstuatio, & velut ad loca varia mutatis nutibus transeunt, dum pro adiuuandis animabus in modos innumeros, ac in partes di
H uersas esuriente meate discurrunt.

Caput XIII.

HAnc vagationem pulli coruorum, id est, filij gentilium ab ipso gentium magistro didicerũt. Ipse quippe quàm valida charitate flagrat, tam nimia ex locis ad loca se vagatione permutat, trãsire ad alia ex aliis appetit, quia ipsa eum
Roma. 1. quæ impleт, charitas impellit. Longè nãque à Romanis positus scribit: Memoriam vestri facio semper in orationibus meis, obsecrans si quo modo tandem aliquando prosperum iter habeã in voluntate dei veniendi ad vos, desidero enim videre vos.
2. Corin. 12 Retentus Ephesi Corinthiis scribit: Ecce tertiò paratus sum
Galat. 4. venire ad vos. Rursum Ephesi commorans Galatis loquitur, dicens: Vellem modo esse apud vos, & mutare vocem meam. Romæ quoque custodia carceris clausus, quia ire ad Philippenses per semetipsum non permittitur, trãsmittere se discipulum
Philip. 2. pollicetur, dicens: Spero in domino Iesu Timotheum me citò mittere ad vos, vt & ego bono animo sim, cognitis quæ circa
Coloss. 2. vos sunt. Constrictus etiam vinculis atque Ephesi retentus, Colossensibus scribit: Nam si corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum. Ecce quomodo sancto desiderio quasi vagatur, hic corpore tenetur: illuc spiritu ducitur, & paterni amoris affectum istis præsentibus exhibet, illis absentibus ostendit: coràm positis impẽdit opera, audiẽtibus exprimit vota, efficaciter præsens eis cũ quibus erat, nec tamẽ illis absens cũ quibus nõ erat.
I Cuius vagationẽ melius cognoscimus, si eius adhuc ad Corin-
1. Cor. 16. thios verba pensamus. Ait enim: Veniã ad vos cùm Macedoniã pertransiero. Nam Macedoniã pertrãsibo, apud vos autem forsitan manebo, vel etiam hyemabo. Perpendamus quæso quæ sit ista vagatio. Ecce alio interim manet: alio se iturum perhibet, atque alio deflexurum promittit. Quid est quòd tam anxiè per tot loca partitur, nisi quòd circa omnes vna charitate constringitur? Charitas enim quæ diuisa nire consueuit, vnum cor Pauli per multa diuidi compellit. Quod tamen tanto arctius in deo colligit, quanto latius per sancta desideria spargit. Prædicando igitur Paulus vult simul omnia dicere: amãdo vult simul omnes videre, quia & in carne permanendo, vult omnibus viuere, & de carne trãseundo, per sacrificium fidei vult omnibus prodesse. Vagentur itaque pulli coruorum, id est, magistrum suum imitentur filij gentium, torporem mentis excutiant, & cùm animarum lucrum, id est, cibum suum minimè reperiunt, non quiescant: ad profectum se ex profectibus extendant, & æstuantes in vtilitate multorum, refectionem suam quasi vagantes esuriant. Quiavero per prædicationum opera discurrendo, refectione fidei gentilitatem satiare non cessant; dicatur rectè: Quis præparat coruo escam suam, quando pulli eius ad deum clamant, vagantes eo quòd non habeant cibos?

Caput XIIII.

POtest etiam corui nomine, nigra per infidelitatis meritũ K plebs Iudaica designari. Nam pulli eius ad deum clamare referuntur, vt eidẽ coruo à domino esca præparetur: quia nimirum sancti apostoli plebis Israëliticæ carne generati, dum pro gente sua preces ad dominum funderent, quasi pulli coruorum eum de quo carnaliter ẽditi sunt, spiritali intelligentia parentem populũ pauerunt. Igitur dum pulli eius clamant, coruo esca præparatur: quia dum Apostoli exorant, plebs dudum per fida, ad cognitionem fidei ducitur, & ex prædicatione filiorum quasi ex pullorum voce satiatur. Illud tamẽ in hoc versu debemus soleter intueri, quòd huic coruo esca dicitur primùm pullis clamantibus, & postmodum vagantibus præparari. Clamantibus namque pullis coruo esca præpatata est, cùm prædicantibus apostolis verbum dei Iudæa audiens, modo in tribus milibus, modo in quinque milibus spiritali est intelligentia satiata. Sed cùm reproborum multitudo crudelitatem suam cõtra prædicantes exerceret, & quasi pullorum vitam necaret, iidem pulli in vniuersa mundi spatia dispersi sunt. Vnde & eisdem carnalibus patribus spiritali prædicationi resistentibus dicunt: Vobis
Act. 13. oportebat primùm loqui verbum dei, sed quia repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce cõuertimur ad gentes: scientes profectò, quòd postquam gẽtilitas crederer, etiam
Roma. 11. Iudæa ad fidẽ veniret. Vnde & scriptum est: Donec plenitudo gentium introiret, & sic omnis Israël saluus fieret. Quia igitur summopere sancti apostoli, & studuerũt prius audientibus prædicare: & postmodum resistentibus exempla conuersæ gentilitatis ostendere, quasi esurientes pulli huic coruo escam suam L prius clamando, & postmodum vagando quæsierunt. Vnde enim vagantur pulli, inde escam coruus inuenit: quia dum per laborem prædicantium conuersam ad deum gentilitatẽ Iudaicus populus respicit, ad extremum quandoque stultitiam suæ infidelitatis erubescit, & tunc scripturæ sacræ sententias intelligit, cùm priusquam sibi eas gẽtibus innotuisse cognoscit, atque expleta vagatione pullorum, ad percipienda sacra eloquia os cordis aperit: quia peractis in mundum cursibus Apostolorum, sero ea spiritaliter percipit, à quibus diu se perfidia adstringente ieiunauit. Quæ quia omnia solius diuinæ potẽtiæ virtus operatur, rectè dicitur: Quis præparat coruo escam suam quando pulli eius ad deum clamant, vagantes eo quòd non habeant cibos? Subaudis, nisi ego, qui infidelem populum filiis suis & exorantibus tolero, & prædicantibus parco, atque ad alia vaganti bus conuertendum, quandoque in fine sustineo.

Caput XV.

ESt adhuc aliud, quod de coruo moraliter possit intelligi. Ediris namque pullis, vt fertur, escam plenè præbere dissimulat priusquam plumescendo nigrescant, eósque inedia affici patitur, quoadusque in illis per pẽnarum nigredinem sua similitudo videatur. Qui huc illúcque vagantur in nido, & ci- M borum expetunt aperto ore subsidium. At cùm nigrescere, cœperint, tanto eis præbenda alimenta ardentius requirit, quanto illos alere diutius distulit. Coruus profectò est doctus quisque prædicator, qui magna voce clamat, dum peccatorum suorum memoriam atque cognitionẽ infirmitatis propriæ, quasi quandam coloris nigredinem portat. Cui quidem nascuntur in fide discipuli, sed fortasse adhuc considerare nigredinem infirmitatis propriæ nesciunt: fortasse à peccatis præteritis memoriam auertunt, & per hoc eam quam assumi oportet contra huius mundi gloriam humilitatis nigredinem non ostendunt. Hi velut ad accipiendas escas os aperiunt, cùm doceri de secretis sublimibus quærunt. Sed eis doctor suus alimenta prædicamentorum sublimium tanto minus tribuit, quãto illos peccata præterita minus dignè deflere cognoscit. Expectat quippe atque admonet, vt à nitore vitæ præsentis prius per pœnitẽtiæ lamenta nigrescant, & tunc demum congrua prædicationis subtilissi mę nutrimenta percipiant. Coruus in pullis ota inhiantia respicit, sed antè in eis pennarum nigredine indui corporis quærit. Sic & discretus doctor interna mysteria eorum sensibus non ministrat, quos adhuc ab hoc seculo nequaquam se abiecisse considerat. Quanto igitur discipuli exterius per cultum vitæ præsentis minus quasi nigri sunt, tanto per cibum verbi interius minus replentur: & quo se à corporali gloria non euacuãt, eo à spiritali refectione ieiunant. Si vero in confessione vitæ

prætéritæ

A præteritæ lamenti sui gemitus velut nigrescentes plumas proferant, ilico in contemplationem doctor ad escam de sublimibus deferendam, quasi pullorum refectionem cogitans coruus volat, eísque hiantibus in ore cibum reuocat, dum ex ea intelligentia quam cœperit, esurientibus discipulis alimenta vitæ loquendo subministrat. Quos tanto ardentius de supernis reficit, quanto verius à mundi nitore nigrescere pœnitẽtiæ lamentatione cognoscit. Pulli autem dum nigro se pennarum colore vestiunt, de se etiam volatum promittunt: quia quo magis discipuli abiecta de se sentiunt, quo magis sese despicientes affligunt amplius eo spem profectus sui in altiora pollicentur. Vnde & curat doctor festinantius alere, quos iam per quędam indicia prouidet posse & aliis prodesse. Hinc enim Timotheũ
2. Timo. 2. Paulus admonet, velut plumescentes pullos sollicitius nutrire, dum dicit: Quæ audisti à me per multos testes: hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere. Quæ doctrinæ discretio dum cautè à prædicatore custoditur, ei diuinitus largior copia prædicationis datur. Dum enim per charitatem compati afflictis discipulis nouit, dum per discretionem congruum doctrinæ tempus intelligit, ipse non solum pro se, sed etiam pro eis quibus laboris sui studia impendit, maiora intelligentiæ munera percipit. Vnde hic quoque aptè dicitur: Quis præparat coruo escam suam quando pulli eius ad deum clamant, vagantes eo quòd non habeant cibos?) Cùm enim
B pulli vt satientur, clamant, coruo esca præparatur: quia dum verbum dei boni auditores esuriunt, pro reficiendis eis maiora doctoribus intelligentiæ dona tribuntur. Sequitur:

Textus capitis. xxxix. libri beati Iob.

NVnquid nosti tempus partus ibi cum in petris, vel parturientes ceruas obseruasti? Dinumerasti menses conceptus earũ, & scisti tempus partus earum? Incuruantur ad fœtum, & pariunt, & rugitus emittunt. Separantur filij earum, & pergunt ad pastum: egrediuntur, & non reuertuntur ad eas. Quis dimisit onagrum liberum, & vincula eius qui soluit? Cui dedi in solitudine domum, & tabernacula eius in terra salsuginis. Contemnit multitudinem ciuitatis, clamorem exactoris non audit. Circunspicit montes pascuæ suæ, & virentia quæque perquirit. Nũquid volet rhinoceros seruire, aut mo-
C rabitur ad præsepe tuum? Nunquid alligabis rhinoceros ad arandum loro tuo, aut confringet glebas vallium post te? Nunquid fiduciam habebis in magna fortitudine eius, & derelinques ei labores tuos? Nunquid credes illi quoniam sementem reddat tibi, & aream tuam congregat? Penna struthionis similis est pennis herodij & accipitris. Quando derelinquit ouа sua in terra, tu forsitan in puluere calefacies ea: Obliuiscitur, quòd pes conculcet ea, aut bestia agri conterat. Duratur ad filios suos quasi non sint sui, frustra laborauit, nullo timore cogente. Priuauit enim eã deus sapientia, nec dedit illi intelligentiam. Cùm tempus fuerit, in altum alas erigit, deridet equum & ascensorem eius. Nunquid præbebis equo fortitudinem, aut circundabis collo eius hinnitum? Nun quid suscitabis eum quasi locustas? Gloria narium eius terror, terram vngula fodit: Exultat audacter, in occursum pergit armatis. Contemnit pauorem, nec cedit gladio. Super ipsum sonabit pharetra, vibrauit hasta & clypeus. Per uens & fremens sorbet terram, nec reputat tubæ sonare clangorem. Vbi audierit buccinam, dicit Vah. Procul odoratur bellum, exhortationem ducum, & vlulatum exercitus. Nunquid per sapientiam tuam plumescit accipiter, expandens alas suas ad Austrum?

Nnuquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila, & D in arduis ponet nidum suũ? In petris manet, & in præruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus. Inde contemplatur escam, & de longe oculi eius prospiciunt. Pulli eius lambunt sanguinem, & vbicunque cadauer fuerit, statim adest. Et adiecit dominus, & locutus est ad Iob. Nunquid qui contendit cũ deo, tam facile cõquiescit? Vtique qui arguit deum, debet & respondere ei. Respondens autem Iob domino dixit. Qui leuiter locutus sum, respõdere quid possum? Manum meam ponam super os meum. Vnum locutus sum, quod vtinam non dixissem, & alterum, quibus vltrà non addam.

Quòd præpositi sanctæ Ecclesiæ, quia eorum onera portant, quos affectu nimio deo pariunt, ceruæ vocantur: ibices vero auditores, qui patrum prouocati exemplis, scilicet patientia Dauid, castitate Ioseph, abstinentia Danielis, quasi in huius mundi petris sancta his similia parturiunt opera.

Caput XVI.

NVnquid nosti tempus partus ibicum in petris, vel parturientes ceruas obseruasti?) Meridiana pars iidem vocat, quæ Nili fluentis inhabitant. Orientalis verò Oc E cidentalisque plaga parua quadrupedia ibices nominat quibus & moris est in petris parere, quia neque sciunt nisi in petris habitare. Quæ si quando etiam de altis saxorum cacuminibus ruunt, in suis se cornibus illæsa suscipiunt. Caput quippe ruentes feriunt, cuius dum prima cornua opponunt, sit omne corpus à iactura casus alienum. Ceruarum verò moris est, inuentos serpentes extinguere, eorúmque membra morsibus dilania re. Fertur autem, quia si quando flumina trãseunt, capitum suorum onera dorsis præcedẽtium superponunt, sibíque inuicem succedentes, laboren ponderis omnino non sentiunt. Quid est ergo quòd beatus Iob de partu ibicum ceruarúmq; discutitur, nisi quia in ceruis vel ibicibus magistrorum spiritalium persona signatur? Ipsi quippe velut ibices in petris pariunt: quia in doctrina patrum, qui petræ pro soliditate vocati sunt, ad conuersionem animas gignunt. Ipsi velut ibices nullius casus dam na sentiunt, dum in suis cornibus excipiuntur: quia quicquid eis ruinæ temporalis accesserit, in testamentis sacræ scripturæ se suscipiunt, & quasi cornuum exceptione saluantur. De his enim testamentis dictum est: Cornua sunt in manibus eius. Ad scripturarũ ergo consolationem refugiunt, dum aliqua tempo- *Abac. 3.* ralis casus iactura feriuntur. An non more ibicum huius mundi aduersitatibus, quasi in suis se cornibus cadens excipiebat Paulus, cùm diceret: Quæcunque scripta sunt, ad nostram do- *Roma. 15.* F ctrinam scripta sunt, vt per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus? Ipsi etiam ceruæ vocati sunt, sicut per Hieremiam de doctoribus genitos filios incautè deferenti bus dicitur: Cerua in agro peperit, & reliquit. Ipsi more ceruarum interemptis vitiis, quasi intinctis serpentibus viuunt: & de *Hiere. 14.* ipsa extinctione vitiorum, ad fontem vitæ acrius inardescunt. Vnde Psalmista ait: Sicut cernus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te deus. Ipsi etiam dum labentia hu *Psalm 41.* ius temporalitatis momenta, quasi quædam flumina trãseunt, compatientes charitate onera sua fibi inuicem superponunt, quia cauta obseruatione custodiunt, id quod scriptum est: Inuicem onera vestra portate, & sic adimplebitis legem Christi. *Galat. 6.* Quiaverò post aduentum domini spiritales magistri per mundum sparsi sunt, qui auditorum animas in conuersione parere prædicando potuissent: & quia hoc idem tempus incarnationis domini ante prophetarum voces cognitum non fuit, quanuis futura ipsa incarnatio prænota omnibus electis fuit: bene beatus Iob de tempore partus ibicum ceruarúmque discutitur, eíque dicitur: Nunquid nosti tempus partus ibicum in petris, vel parturientes ceruas obseruasti?) Ac si dicatur ei: Idcirco te egisse aliquid sublimiter credis: quia illud tempus necdum prænides, quo spiritales magistri in mundum missi, per doctrinam antiquorum patrum filios generant, fuisque laboribus animarum mihi lucra comportant. Nam si illorum fructum quasi ibicum, ceruarúmque partus aspiceres, valde humiliter de tua

Universidad de Deusto
Biblioteca

G virtute sentires. Magna quippe quæ agimus, quasi minima ducimus, cùm hæc per fortia exempla pensamus. Sed tunè apud deum crescunt per meritum, cùm apud nosmetipsos per humiliatem decrescunt.

Caput XVII.

POssunt verò ceruarum significatione doctores, appellatione autem ibicum qui animalia sunt minima, auditores intelligi. In petris verò ibices pariunt: quia ad exercenda sancta opera per exempla patrum præcedentium fœcundantur, vt cùm fortasse præcepta sublimia audiunt, & infirmitatis propriè consciji, ea se implere posse diffidunt, maiorum vitam conspiciant, atque in eorum considerata fortitudine bonorum operum fœtus ponant. Vt enim pauca de multis loquar, quatenus studiosus lector multa in paucis intelligat, iste verborum contumeliis pressus, cùm virtutem patientiæ seruare non sufficit: Dauid factum ad memoriam reducit, quem cùm tot Semei cõuiciis vrgeret, & armati proceres vlcisci cõtenderent, ait: Quid
2. Reg. 14. mihi & vobis filij Saruiæ? Dimittite eũ vt maledicat: dominus enim præcepit ei vt malediceret Dauid. Et quis est qui audeat dicere, quare sic fecerit? Et paulopost: Dimittite eũ vt maledicat iuxta præceptũ domini: si forte respiciat dominus afflictionem meam, & reddat mihi bonum pro maledictione hac hodierna. Quibus profecto verbis indicat, quia pro perpetrato Bersabeæ scelere, exurgentem contra se filium fugiens, reduxit ad animam malum quod perpetrauit, & æquanimiter pertu-
H lit quod audiuit: & contumeliosa verba non tam conuitia quàm adiutoria credidit, quibus se purgari, sibique misereri posse iudicauit. Tũc enim illata conuitia bene toleramus, cùm in secreto mentis ad mala perpetrata recurrimus. Leue quippe videbitur, quòd iniuria percutimur, dum in actione nostra conspicimus, quia peius est quod meremus: ficque fit, vt contumeliis gratia magis quàm ira debeatur, quarum interuentu deo iudice pœna grauior declinari posse confidimus.

Caput XVIII.

ECce alius dum mundi huius succesibus proficit, lenocinante cordis lætitia tentari se luxuriæ stimulis sentit: sed si Ioseph factum ad memoriam reuocat, in arce se castita-
Gene. 39. tis seruat. Qui dum sibi à domina conspiceret pudicitiæ damna suaderi, ait: Ecce dominus meus omnibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo sua: nec quicquam est quod nõ in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi præter te: quæ vxor eius es, quomodo ergo possum hoc malum facere, & peccare in domi num meum? Quibus verbis ostenditur, quia bona quæ assecutus fuerat, repente memoriæ intulit, & malum quod se pulsabat, eiicit: & quia perceptæ gratiæ meminit, vim culpæ imminentis fregit. Cùm enim voluptas lubrica tentat in prosperis, hæc ipsa sunt prospera aculeo tentationis opponenda, vt eo erubescamus praua committere, quo nos à deo meminimus gratuitò bona percepisse, & illatam gratiã exteriorum munerum vertamus in arma virtutum, vt sint ante oculos quæ percepimus, & quæ nos alliciunt, subigamus. Quia enim voluptas ipsa ex prosperitate nascitur, eiusdem prosperitatis est consideratio ne ferienda, quatenus hostis noster vnde oritur, inde moriatur. Considerandum quippe est, ne acceptum munus vertamus in vitium, ne per fauorem vitæ nos absorbeat vorago nequitiæ. Iram nanque contra nos superni iudicis inextinguibiliter accẽdimus, si contra benignitatem illius, etiam ex ipsa sua largitate pugnamus. Alius internæ scientiæ dulcedinem quærens, nec ta
Danie. 10. men secreta eius contingere prævalens, Danielis vitam ad imitandum conspicit, & desideratum scientiæ culmen apprehendit. Ille quippe qui postmodum voce angelica pro cognitionis internæ concupiscentia vir desideriorum dicitur: prius in aula regia carnis in se desideria edomuisse memoratur: vt nil ex delectabilibus cibis attingeret, sed lautis ac mollioribus duriora atque asperiora cibaria præferret: vt dum sibi exteriotis cibi blandimenta subtraheret, ad interni pabuli delectamẽta perueniret: & tanto auidius gustum sapientiæ intus acciperet, quanto saporem carnis pro eadem sapiẽtia foris robustius repressisset. Si enim à carne hoc quodlibet abscindimus, mox in spiritu quod delectet, inuenimus: intentioni quippe animæ, si exterior euagatio clauditur, interior secessus aperitur. Nam quo extra se spargi propter disciplinã mẽs nõ potest, eo super se tẽdere per profectũ potest: quia & in altũ crescere arbor cogitur, quæ per K ramos diffundi prohibetur. Et cùm riuos fontis obstruimus, fluenta surgere ad superiora prouocamus. Igitur dum studiosi quique sanctorum vitã imitando conspiciũt, in petris ibices fœtus ponunt. Hinc est quòd auditores suos quasi ibices in petris Hebr. 12. parere Paulus admonet, cùm enumeratis maiorum virtutibus diceret: Habẽtes tantam impositam nubem testium: deponentes omne pondus, & circunstans nos peccatum, per patientiam Hebr. 13. curramus ad propositum nobis certamen. Et rursum: Quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini fidem.

Caput XIX.

SEd cùm diuina præcepta corde cõcipimus, nõ statim quasi iam solidè cogitata parturimus. Vnde & beatus Iob nõ de partu ibicum, sed de tempore partus inquiritur. Quod videlicet tempus, dum in nobismetipsis vix comprehendimus, multo magis in aliena mente nescimus. Prius enim superni timoris semina vtero cordis susceptа, per medicationem studij coagulantur vt maneant: postmodum stricta intentione cogitationis affixa, dum ad discretionem rationis tendunt, quasi in membrorum distinctionem formãtur: de hinc vsu perfeueran tiæ confirmata, velut in soliditatẽ ossium veniunt: ad extremũ verò perfecta auctoritate roborata, quasi in partum procedũt. Quæ incrementa diuinorum seminum nullus in aliena mente considerat, nisi ipse qui creat. Nam etsi quemlibet iam vim supernæ concupiscentiæ concepisse quarundam rerum attestatio L ne cognoscimus: quando tamen in partu erumpat, ignoramus. Sæpe autem concepta mente semina peruenire ad perfectionẽ nequeunt, quia otiendo tempus partus antecedũt. Et quia necdum plenè in cogitatione formata ante humanos oculos prodeunt, velut abortiua moriũtur. Bona quippe adhuc tenera plã runque humana lingua, dum iam quasi fortia laudat, extinguit. †al. excidunt. Tanto enim celerius occidunt, †quãto ad fauoris notitiam intempestiuè prorumpunt. Nonnũquam vero imperfecta nostra cogitatio necdum roborata, dum citiushominibus ostenditur, resistẽtium aduersitate dissipatur: & cùm conatur ante tempus videri quia sit, quasi agitur vt non sit. Sancti autẽ viri, quia cuncta que bene cogitant, studeant vt occultè conualescant, & quasi processuros fœtus prius intra vterũ mentis formant: rectè beatus Iob de partus tempore discutitur, quod videlicet vnicuique quando sit congruum, nisi à creatore nescitur. Qui dum penetralia cordis aspicit, quãdo ad humanam notitiam bona nostra congruè nascantur, apprehendit. Bene itaque dicitur: Nunquid nosti tẽpus partus ibicum in petris? Ac si apertè dicat: vt ego, qui idcirco electorum fœtus viuaces facio, quia præscito in tem pore produco. Bene autem expleto fœtu auditorum subditur: Vel parturientes ceruas obseruasti? Parturiẽtes enim ceruas ob seruare, est illos labores patrum qui spirituales filios generant, cauta considerationе pensare. Solerter quippe intuendum est, M quòd hic sermo tãvigilanter imprimitur, vt dicatur obseruasti: quia vtique perpaucorum est pensare quis labor sit in prædicationibus patrum: quãtis doloribus, quasi quibusdam conatibus animas in fide & conuersatione parturiunt, quàm cauta se obseruatione conspiciunt: vt sint fortes in præceptis, compatientes in infirmitatibus, in minis terribiles, in exhortationibus blãdi, in ostendendo magisterio humiles, in rerum temporalium contempru dominantes, in tolerandis aduersitatibus rigidi: & tamen dum vires suas sibimet non tribuunt infirmi, quantus sit eis dolor de cadentibus, quantus sit de stantibus timor, quo fer uore alia adipisci appetunt, quo pauore alia adepta conseruant. Quia igitur perpaucorum est ista pensare, bene ei dicitur. Vel parturientes ceruas obseruasti.

Caput XX.

NIl verò obstat, quod verba deus de doctoribus faciens non ceruorum, sed ceruarum eos specie designat, quia nimirum illi veri doctores sunt, qui cùm per vigorem disciplinæ patres sint, per pietatis viscera esse matres nouerũt. Qui labores sanctæ conceptionis tolerant, & proferendos deo filios intra vterum charitatis portant. In edẽda enim prole am plius matres laborant, quæ crescentem intra vterum cõceptionem, longo mensium tempore sustinent: & quæ ex vtero procedentem non sine magnis doloribus deponunt. Vnde & hic apta consideratione subiungitur:

Quòd

A *Quòd discreti viri non passim ad prædicandum exiliunt, sed in tempore mensuram tritici erogandum per conceptum desiderium intra se fouent, donec congruè forment, similem in omnibus formam iustitiæ præbentes: quorum non solum fructus sed etiam pios conatus iustus dinumerat arbiter.*

Dinumerasti menses conceptus earum?) Sancti enim viri cùm de profectu auditorum cogitant, quasi iam in vtero conceptionem portant. Sed cùm nonnulla quæ dicenda sunt, differunt, & aptum suis exhortationibus tempus quærunt, velut à partu quem fieri appetunt, in mensium prolixitate dilatantur. Et sæpe dum quædam quæ sentiunt, intempestiuè dicere audientibus nolunt: in ipsa tarditate proferendæ sententiæ, siue ad hæc quæ suadenda sunt: seu ad illa quæ increpanda, consilio altiori firmantur. Et dum cogitatur vita filiorum, nec tamen ante tempus lingua consilium mentis eiicit, quasi iam concepta soboles intra vterum crescit: vt ad auditorum notitiam tunc sententia cordis exeat, quando prolata vtiliter, quasi per congruũ tempus partus viuat. Et quia hæc homines in magistrorũ mente, quando vel quomodo agantur, ignorant: deus vero ad retributionis gloriam non solum effectum considerat, sed etiã momenta cogitationum signat, rectè ad beatum Iob dicitur: Dinumerasti menses conceptus earum? Subaudis: vt ego, qui in sanctis prædicatoribus non solum fructus exteriorum operum, sed ipsas diutinas cogitationes numero, qui & eas ad retribu-
B tionem seruo.

Caput XXI.

POssunt per menses, quia congesti dies sunt, etiam multiplicatæ virtutes intelligi. In mensibus quoque luna renascitur, nilque obstat, si per menses noua regenerationis
Galat. 5. 6. 6. creatura signetur. De qua Paulus apostolus dicit: In Christo Iesu, neque circũcisio aliquid valet, neque præputium, sed noua creatura. Sancti igitur viri cùm se ad prædicandum parãt, prius se interius virtutibus innouant: vt ad hoc quod loquendo docent, viuendo concordent. Prius sua interna considerant, atque à cunctis se vitiorum sordibus emundant: curantes summopere vt contra iram patientiæ luce resplendeant, contra carnis luxuriam, etiam cordis munditia fulgeścant, contra torporẽ zelo candeant, contra confusos præcipitationis motus serena grauitate tutilent, contra superbiam vera humilitate luceant, contra timorem radiis auctoritatis clarescant. Quia ergo tanta in se prius studia congerunt, quasi in concepta sanctę prædicationis menses virtutum fiunt. Quos menses dominus solus dinumerat: quia eadem bona in eorum cordibus nõ nisi qui dedit, pensat. Et quia iuxta mensuram virtutum, effectus etiam subsequitur fructuum, rectè subiũgitur: Et scisti tempus partus earum?)
C Subaudis: vt ego, qui dum in cogitatione virtutum menses dinumero, quando hoc quod implere appetunt, parere valeant, scio: quia nimirum dum cordis occulta conspicio, futurum foris effectũ operis, intus in põdere cogitationis penso. Sequitur: Incuruantur ad fœtum, & pariunt, & rugitus emittunt.) Rugiũt quippe dum per incuruationem suam in cõuersatione lucis auditorum animas gignunt, quia ab æternis nos suppliciis removere, nisi flendo & dolendo non possunt. Prædicatores enim sancti nunc in lachrymis seminant, vt segetẽ postmodum gaudiorum metant. Nunc quasi ceruæ in dolore partus sunt, vt spiritali prole postmodum sint fœcundi. Vt enim vnum de mul-
Galat. 4. tis loquar, video Paulum quasi quandam ceruam quosdam in partu suo magni doloris rugitus emittentem. Ait enim: Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis: vellem esse apud vos modo, & mutare vocem meam, quoniam confundor in vobis. Ecce mutare vult vocem in partu suo, vt prædicationis sermo in rugitum vertatur doloris. Vult mutare vocem suam, quia quos iam prædicando pepererat, reformando gemens iterum parturiebat. Qualem rugitum hæc ceruа pa-
Galat. 3. riens emittebat, quando eisdem post se redeuntibus exclamare
Galat. 5. cogebatur, dicens: O insensati Galatæ, quis vos fascinauit: & sic stulti estis, vt cùm spiritu cœperitis, nũc carne consummamini? Vel certè: Currebatis bene, quis vos impediuit veritati non obedire: Qualis in huius ceruæ partu rugitus fuit, quę diu conceptos filios cum tot difficultatibus peperit, & quandoque partus ad malitiæ vterum redisse cognouit? Consideremus quid doloris habuerit, quid laboris quæ & postquam potuit concepta edere, rursum compulsa est extincta suscitare. D

Caput XXII.

NOtandum verò summopere est, quòd istæ ceruæ incuruantur vt pariant: quia nimirum si erectę starent, parere non valerent. Nisi enim prædicatores sancti ab illa immensitate contemplationis internæ quam capiunt, ad infirmitatem nostram humillima prædicatione quasi quadam incuruatione descenderent, nunquam vtique in fide filios procrearent. Nobis quippe prodesse non possent, si in suæ altitudinis erectione persisterent. Sed videamus ceruam sese vt pariat incuruantem. Ego, inquit, nõ potui vobis loqui quasi spiritalibus, 1. Corin. 3. sed quasi carnalibus: tanquam paruulis in Christo lac vobis potum dedi, nõ escam. Atque mox eiusdem incuruationes causas exequitur, dicens: Nondum enim poteratis, sed nec adhuc quidem potestis. Sed hanc ceruam quæ propter nos incuruata est, Ibidem. quæso videamus erectam. Ait: Sapientiam loquimur inter per- 1. Corin. 2. fectos. Et rursum: Siue mente excedimus deo. Cùm vero men- 2. Cor. 5. te excedit deo, excessum eius nos omnino non capimus. Vt ergo nos lucretur, iucuruatur ad nos. Vnde illic aptè subiungit: Ibidem. Siue sobrij sumus vobis. Si enim sancti viri ea nobis prædicare vellent quæ capiunt, cùm in superna contemplatione debriantur: & non magis scientiam suam quodam moderamine, & sobrietate temperarent, adhuc angusto intelligentiæ sinu illa superni fontis fluenta quis caperet? Incuruatæ autem istæ ceruæ, aliàs cœli vocati sunt, de quibus dicitur: Domine inclina cœlos E tuos, & descende. Cùm enim inclinantur cœli, descendit domi- Psal. 143. nus: quia cùm se in prędicatione sua sancti doctores attrahunt, diuinitatis notitiam nostris cordibus infundunt. Nequaquam quippe ad nos dominus descenderet, si prædicatores eius in cõ templationis rigore inflexibiles permanerent. Inclinãtur ergo cœli vt descendat dominus, incuruantur ceruæ vt nos in noua fidei luce nascamur. Istæ incuruatæ ceruæ in Canticis canticorum sponsæ vbera sunt vocatæ, sicut scriptum est: Meliora sunt Canti. 1. vbera tua vino. Ista enim sunt vbera quæ in arca pectoris fixa, lacte nos potant: quia ipsi arcanis summæ contemplationis inhærentes, subtili nos prædicatione nutriunt. Vt igitur ab æterno gemitu & dolore nos retrahant, nunc incuruantur ceruæ, atque in partu rugitus emittunt. Quia verò ipsi qui sancta patrum prædicatione nascuntur: aliquando doctores suos patiendo præueniunt, vt eis adhuc in hac vita durantibus ipsi iam martyrio consummentur, aptè sequitur:

Quòd qui ad pascua æternæ vitæ fuerint separati, doctrina temporali vltrà non indigent, quibus in ipso vitæ libro cuncta perspicua erunt.

Separantur filij earum, & pergunt ad pastum: egrediuntur, & non reuertuntur ad eas.) Pastum scriptura sacra illud viriditatis æternæ pabulum vocat, vbi iam nostra refectio nullius F defectus ariditate marcescer. De quo pastu per Psalmistam dicitur: Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuæ Psalm 23. ibi me collocauit. Et rursum: Nos autem populus eius, & oues Psalm. 94. pascuæ eius. De quibus nimirũ pascuis veritas per semetipsam Ioan. 10. dicit: Per me si quis introierit, saluabitur: & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet. Pergunt ergo ad pastum: quia de cor poribus exeuntes, illa pabula internæ viriditatis inueniũt. Egre diuntur & non reuertuntur ad eas: quia in illa susceptі contemplatione gaudiorum, iam nullatenus, indigent verba audire docentium. Egressi itaque ad eas iam non redeunt: quia angustias vitæ præsentis euadẽtes, vltrà à doctoribus prædicationem vi- Hie. 3. tæ accipere non requirunt. Tunc quippe impletur quod scriptum est: Non docebit vltrà vir proximum suum, & vir fratrem suum dicens: Cognosce dominum, omnes enim cognoscent me à minimo eorum vsque ad maximum, dicit dominus. Tunc impletur quod in Euangelio veritas dicit: Palàm de patre Ioan. 16. meo annunciabo vobis. Filius quippe de patre palàm annunciat: quia sicut superius diximus, per hoc quòd verbum est, ex natura nos diuinitatis illustrat. Verba enim tunc docentium, quasi quosdam humanę linguæ riuulos non quærunt, quando de ipso iam veritatis fonte debriãtur. Igitur postquam figurata incuruatione ceruarum, multa de magistrorum virtute narrata sunt, nunc ad eorum vitã qui remotæ conuersationis secreta appetunt, verba vertuntur: qui & ipsa vacãdi oria, quia diuino adiutorio & non suis viribus assequũtur, de eis à domino dicitur:

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *Quòd viri contemplatiui solitudinem mentis inhabitent, & liberi à secularium negotiorum tumultibus, deum sitiant.*

Caput XXIII.

QVis dimisit onagrum liberum in solitudine, & vincula eius quis soluit?) Subaudis, nisi ego. Onager enim qui in solitudine commoratur, non incongruè vitam eorum significat, qui remoti à turbis secularibus conuersantur. Qui aptè etiam liber dicitur: quia magna est seruitus secularium negotiorum, quibus mens vehemèter atteritur, quanuis in eis sponte desudet. Cuius seruitutis conditione carere, est in mundo iam nil concupiscere. Quasi enim quodam iugo seruitutis premùt prospera dum appetuntur, premunt aduersa dum formidantur. At si quis semel à dominatione desideriorum tẽporalium colla mẽtis excusserit: quadam iam etiam in hac vita libertate perfruitur, dum nullo desiderio fœlicitatis afficitur, nullo aduersitatis terrore coarctatur. Hoc graue seruitutis iugum, dominus vidit secularium ceruicibus impressum, cùm dicebat: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum meum suaue est, & onus meum leue. Asperum quippe iugum & duræ, sicut diximus, seruitutis põdus est, subesse tẽporalibus, ambire terrena, retinere labẽtia, velle stare in non stantibus, appetere quidẽ transeuntia, sed cum transeuntibus nolle transire. Dum enim cõtra votũ cuncta fugiunt, quæ prius mentem ex desiderio adeptionis afflixerãt, post ex pauore amissionis premunt. Liber ergo dimittitur, qui calcatis terrenis desideriis, ab appetitione rerum temporalium securitate mentis exoneratur: Et vincula eius qui soluitẽ) Subaudis, nisi ego. Soluuntur vero vniuscuiusque vincula, dum diuino adiutorio interna desideriorum carnalium retinacula dirumpũtur. Cùm enim pia intentio ad cõuersionẽ vocat, sed adhuc ab hac intentione carnis infirmitas reuocat, quasi quibusdã vinculis anima ligata præpeditur. Multos enim sæpe videmus vitam quidem sanctæ cõuersationis appetere: sed ne hanc assequi valeãt, modo irruentes casus, modo futura aduersa formidare. Qui in certa mala dum quasi cauti prospiciunt, in peccatorum suorum vinculis incauti retinẽtur. Multa enim ante oculos ponũt, quæ si eis in conuersatione eueniant, subsistere se non posse formidant. De quibus bene Salomon ait: Iter pigrorum, quasi sepes spinarum. Nam cùm viam dei appetunt, eos velut spinę obstantium sepium, sic formidinum suarum oppositę suspiciones pungũt. Quod quia electos prædire non solet bene illic secutus adiungit: Via iustorum absque offendiculo. Iusti quippe in conuersatione sua quodlibet eis aduersitatis obuiauerit, nõ impingunt: quia temporalis aduersitatis obstacula, æternæ spei & internæ contemplationis saltu trãscendunt. Soluit itaque deus onagri vincula, quando ab electi vniuscuiusque animo, infirmarum cogitationum nodos rumpit, & propitius dissipat omne quod illectam mẽtem ligabat. Sequitur: Cui dedi in solitudine domum, & tabernacula eius in terra salsuginis.) Hoc loco pro solitudine corporis debemus intelligere solitudinem cordis. Quid enim prodest solitudo corporis, si solitudo defuerit cordis? Qui enim corpore remotus viuit, sed tumultibus conuersationis humanæ, terrenorum desideriorum cogitationibus se inserit, non est in solitudine. Si verò prematur aliquis corporaliter popularibus turbis, & tamen nullos curarum secularium tumultus in corde patiatur, non est in vrbe. Itaque bene conuersantibus primùm solitudo mentis tribuitur, vt exurgentem intrinsecus strepitum terrenorum desideriorum premant, vt ebullientes ab infimis curas cordis per supernı gratiam restringant amoris, omnésque motus importunè se offerentiũ leuium cogitationum, quasi quasdam circunuolantes muscas ab oculis mentis abigant manu grauitatis, & quoddam sibi cum domino intra se secretum quærant, vbi cum illo exteriori cessante strepitu, per interna desideria silenter loquantur.

Matth. 11.

Quomodo vincula vniuscuiusq; soluantur.

Quomodo anima vinculis ligetur.

Prouer. 15.

Ibidem.

Solutio vinculorum.

I

Caput XXIIII.

H

DE hoc secreto cordis, aliàs dictum est: Factum est silentium in cœlo, quasi dimidia hora. Cœlum quippe Ecclesia vocatur electorum, quæ ad æterna sublimia dum per subleuationem contemplationis intendit, surgentes ab infimis cogitationum tumultus premit, atque intra se deo quoddam silentium facit. Quod quidem silentium contemplationis, quia in hac vita non potest esse perfectum, factum dimidia hora dicitur. Nolenti quippe animo dum cogitationum tumultuosi se strepitus ingerunt, etiam sublimibus intendentem, rursum ad respicienda terrena cordis oculum violẽter trahunt. Vnde scriptum est: Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam: & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantẽ. Bene ergo factum hoc silentium nõ integra, sed dimidia hora describitur: quia hic cõtemplatio nequaquam perficitur, quantùs ardenter inchoetur. Quod etiam per Ezechiel prophetam congruenter exprimitur qui pro mensura ciuitatis in mõte cõdicæ, in manu viri calamum sex cubitorum, & palmi se vidisse testatur. In mõte quippe electorum Ecclesia sita est, qui fundata in infimis deberiis non est. Quid autẽ per cubitum nisi operatio, quid per senarium numerum nisi perfectio operationis ostẽditur: quia & sexto die cuncta opera dominus expleſſe memoratur? Quid ergo super sex cubitos palmus insinuat, nisi cõtemplationis vim, quæ iam initia æternæ & septimæ quietis demonstrat? Quia enim æternorum contemplatio hic minimè perficitur, mensura septimi cubiti non expletur. Electorum itaque Ecclesia, quia cuncta quæ operanda sunt, perficit: in sex cubitis sese in monte posita ciuitas ostendit. Quia verò hic adhuc sola initia contemplationis inspicit, de septimo cubito, non nisi palmum tangit. Sciendum vero est, quia nequaquam culmen contemplationis attingimus, si non ab exterioris curę oppressione cessemus. Ne quaquam nosmetipsos intuemur, vt sciamus aliud in nobis esse rationale quod regit, aliud animale quod regitur, nisi ad secretum huius silentij recurrentes, ab omni exterius perturbatione sopiamur. Quod silentium nostrum bene etiam Adã dormiens figurauit, de cuius mox latere mulier processit: quia quisquis ad interiora intelligenda rapitur, à rebus visibilibus oculos claudit: & tunc in semetipso, vel quæ præesse viriliter debeant, vel quæ subesse possint, infirma distinguit: vt aliud in illo sit quod regere valeat tanquam vir, aliud tanquam fœmina quod regatur. In hoc itaque silentio cordis, dum per contemplationem interius vigilamus, exterius quasi obdormiscimus. Quia ergo remoti viri, id est, à desideriis carnalibus alieni, hoc silentium mẽtis inhabitant, huic onagro dominus in solitudine domum dedit, vt turba desideriorũ tẽporalium nõ prematur. Sequitur:

Apoc. 8.

K

Sapien. 9.

Ezech. 40.

L

Genesis 2.

Caput XXV.

ET tabernacula eius in terra salsuginis.) Sulsago accendere sitim solet. Et quia sancti viri quandiu in huius vitæ tabernaculis degunt, ad supernam patriam desiderij sui quotidianis æstibus acceenduntur, in terra salsuginis tabernacula habere perhibentur. Incessanter quippe accenduntur vt sitiant. sitiunt vt satiẽtur: sicut scriptum est: Beati qui esuriunt & sitiũt iustitiam, quoniã ipsi saturabuntur. Sequitur: Contẽnit multitudinẽ ciuitatis.) Multitudinem ciuitatis cõtemnere, est humanæ cõuersationis praua studia deuitare, vt iã non libeat terrenorũ hominũ qui præ abũdantia iniquitatis multi sunt, perditos mores imitari. Cum paucis nanque ingredi angustam portam desiderant: & non cum mulris lata itinera ingredi appetunt, quæ ad interitũ ducũt. Solerter quippe à quo & ad quid sunt creati, conspiciunt: & recta consideratione acceptæ imaginis, sequi vulgi multitudinem dedignantur. Vnde & sponsiuoce sponsæ in Canticis canticorum dicitur: Nisi cognoueris te, ô pulchra inter mulieres, egredere & abi post vestigia gregum, & pasce hædos tuos. Semetipsam nãque ea quæ est pulchra inter mulieres cognoscit, quãdo electa quæque anima etiã inter peccantes posita: quia ad auctoris sui imaginẽ ac similitudinem sit cõdita meminit, & iuxta perceptæ similitudinis ordinẽ incedit. Quæ si se nõ cognoscit, egreditur: quia à secreto sui cordis expulsa, in exterioribus cõcupiscentiis dissipatur. Egressa verò abit post vestigia gregum, qui sua interna deserens, ad latam videlicet viã ducitur, & sequitur exempla populorum. Nec iam agnos, sed hœdos pascit: quia non innoxias cogitationes mentis, sed nutrire prauos motus carnis intendit. Quia ergo electus quisque ac continens abire post gregum vestigia despicit, dicatur rectè: Contemnit multitudinem ciuitatis. Vbi & aptè subiungitur:

Matth. 5.

M

Cantic. 1.

Quòd viri abstinenter ventris garritus non audiunt sed gulæ flammam, quæ si nutriunt, omnem virtutum messem exurit, studiosè restringunt.

A *stringunt, scientes quòd Nabuchodonosor vincente princeps cocorum Hierusalem muros destruxerit.*

Exactor est diabolus.

Clamorem exactoris nõ audit.) Quis intelligi exactor alius nisi diabolus potest, qui semel in paradiso homini malæ persuasionis nummum contulit, & quotidie ab eo huius debiti exigere reatum quærit? Huius exactoris sermo est malę suggestionis inchoatio. Huius exactoris clamor est iam non leuis sed violenta tentatio. Hic exactor loquitur cùm leniter suggerit. Hic exactor clamat: cùm fortiter tentat. Clamorem ergo exactoris nõ audire, est violentis tentationum motibus minimè consentire. Auditet enim si ea quæ suggerit, faceret. Sed cum peruersè agere despicit, rectè dicitur: Clamorem exactoris non audit.

Caput XXVI.

NOnnulli verò hoc loco per exactorem intelligi ventrẽ volunt. Ipse nanque à nobis quoddam debitum exigit: quia quotidianum fructum sibi humani laboris impendi etiam per naturam quærit. Abstinentes igitur viri (qui hoc loco onagri vocabulo figurantur) dum violenta gulæ desideria reprimunt, quasi clamantis exactoris verba contemnunt. Sed cùm continenti viro contra innumera vitia multa virtutum certamina suppetant: cur sub exactoris clamore contempto, de solo hic ventre dicitur quòd eius impetũ impulsumque restringat, nisi quòd nullus palmam spiritualis certaminis apprehẽdit: qui non in semetipso prius per afflictam ventris concupiscẽtiã, B carnis incentiua deuicerit? Neque enim ad cõflictum spiritalis agonis assurgitur, si non prius intra nosmetipsos hostis positus, gulæ videlicet appetitus edomatur: quia si non ea quæ nobis sunt viciniora prosternimus, nimirũ inaniter ad ea quæ longius sunt impugnanda transimus. Incassum nanque contra exteriores inimicos in campo bellum geritur: si intra ipsa vrbis mœnia ciuis insidians habetur. Mens quoque ipsa certantis sub graui confusionis dedecore à spiritalis certaminis cõgressione repellitur: quando infirma in carnis prælio, gulæ gladiis confossa superatur. Nã cùm se paruis prosterni cõspicit: consligere maiori bus etubescit. Nõnulli vero ordinẽ certaminis ignorãtes, edomare gulam negligũt, & iam ad spiritalia bella cõsurgunt. Qui aliquando multa etiam quæ magnæ sunt fortitudinis, faciunt: sed dominante gulæ vitio, per carnis illecebrã omne quod fortiter egerint pergunt: & dum venter non restringitur, per carnis cõcupiscentiam simul cunctæ virtutes obruuntur. Vnde & Nabuchodonosor vincente scribitur: Princeps cocorũ destruxit muros Hierusalem. Quid enim per muros Hierusalem signifcãs scriptura exprimit, nisi virtutes animæ, quæ ad pacis visionem tendit? Aut quis cocorũ princeps nisi venter accipitur: cui diligẽtissima à coquentibus cura seruitur? Muros igitur Hierusalem princeps cocorum destruit: quia virtutes animæ dum nõ C restringitur venter, perdit. Hinc est quòd Paulus contra Hierusalem mœnia decertanti vires cocorum principi subtrahebat, cùm diceret: Castigo corpus meũ, & seruituti subiicio: ne forte aliis prædicãs, ipse reprobus efficiar. Hinc etiam præmisit dicens: Sic curro, non quasi in incertũ: sic pugno, nõ quasi aërem verberans. Quia cùm carnẽ restringimus: ipsis abstinentiæ nostræ victibus nõ aërẽ, sed immũdos spiritus verberamus: & cùm hoc quòd est intra nos subiicimus, extra positis aduersariis pugnas damus. Hinc est quòd cùm rex Babylonis succendi fornacem iubet, naphthæ, stuppæ, picis & malleoli ministrari congeriem præcepit: sed tamen abstinentes pueros hoc igne minimè consumit: quia antiquus hostis licèt innumeras ciborum concupiscentias nostris obtutibus opponat, quibus libidinis ignis crescat, bonis tamẽ mẽtibus superni spiritus gratia insibilat: vt à carnalis cõcupiscẽtiæ æstibus illæsæ perdurẽt: vt etsi vsque ad tentationẽ cordis flamma ardeat, vsque ad consensum tamen tentatio non exurat.

1. Cor. 9.

Ibidem.

Daniel. 3.

Caput XXVII.

SCiendum præterea est quia quinque nos modis gulæ vitiũ tentat. Aliquando nanque indigentiæ tempora præuenit: aliquando vero tempus non præuenit, sed cibos lautiores quærit: aliquando quælibet sumenda sint præparari accuratius expetit: aliquando autem & qualitati ciborum & tempori congruit: sed in ipsa quantitate sumendi mensuram moderatæ refectionis excedit. Nonnunquam verò & abiectius est quod desiderat: & tamen ipso ęstu immẽsi desiderij deterius peccat. Mor 1. Reg. 14. tis quippe sententiam patris ore Ionathas meruit: quia in gustu mellis constitutum edendi tempus anteceſsit. Et ex Aegypto D populus eductus, in eremo occubuit: quia despecto manna, cibos carnium petiit, quos lautiores putauit. Et prima filiorũ Heli culpa fuborta est, quòd ex eorum voto sacerdotis puer non antiquo more coctas vellet de sacrificio carnes accipere, sed crudas quæreret, quas accuratius exhiberet. Et cùm ad Hierusalem dicitur: Hæc fuit in iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia, saturitas panis, & abundantia: apertè ostenditur quòd idcirco salutem perdidit: quia cùm superbiæ vitio mensuram moderatæ refectionis excesit. Et primogenitorum gloriam Esau amisit: quia magno æstu desiderij vilem cibum, scilicet lenticulam cõcupiuit: quam dum vendẽdis etiam primogenitis prætulit, quo in illam appetitu anhelaret indicauit. Neque enim cibus, sed appetitus in vitio est. Vnde & lautiores cibos plærunque sine culpa sumimus, & abiectiores non sine reatu conscientiæ degustamus. Hic quippe quem diximus, Esau primatum per lẽticulam perpidit: & Helias in eremo per virtutem spiritus † carnes edendo seruauit. Vnde & antiquus hostis quia non cibum, sed cibi concupiscẽtiam esse causam damnationis intelligit: & primum sibi hominem non carne sed pomo subdidit: & secũdum non carne, sed pane tentauit. Hinc est quòd plærunque [Adam] culpa committitur, etiam cum abiecta & vilia sumuntur. Neque enim Adam solus vt à vetito se pomo suspenderet: præceptum prohibitionis accepit. Nam cùm alimenta quædã saluti nostræ deus contraria indicat: ab his nos quasi per sententiam vetat. E Et dum concupiscentes noxia attingimus: profectò quid aliud quàm vetita degustamus? Ea itaque sumenda sunt: quæ naturæ necessitas quærit: & non quæ edendi libido suggerit.

Numer. 11.

1. Reg. 2.

Ezech. 16.

Quòd summa discretione moderandum sit: vt non carnem quis, sed vitia carnis occidat: & sic parcat ciui, vt eum hostem non nutriat.

Sed magnus discretionis labor est huic exactori & aliquid impendere, & aliquid denegare: & non dando gulam restringere, & dando naturam nutrire. Quæ fortasse discretio subinfertur, cùm dicitur: Clamorẽ exactoris non audit. Sermo nanque huius exactoris, est necessaria postulatio naturæ. Clamor verò eius, est mensuram necessitatis transiens appetitus gulæ. Hic itaq; onager exactoris huius sermonem audit, clamorem non audit: quia discretus vir ac continens & vsque ad temperandam necessitatem vẽtrem reficit, & à voluptate restringit:

Voluptatis sub necessitatis specie palliatio.

Caput XXVIII.

SCiendum verò est quia sic voluptas sub necessitate se palliat, vt vix eam perfectus quisque discernat. Nã dum solui debitum necessitas petit: voluptas explere desiderium suppetit: & tanto gula securius in præceps rapit, quãto sub honesto nomine necessitas explendæ se contegit. Sæpe autem in ipsa edendi via furtiuè adiuncta voluptas subsequitur: nõnunquam vero impudenter libera etiam præire conatur. Facile autem est F deprehendere cùm voluptas eius necessitatem præuenit: sed valde est difficile discernere, cùm in ipso esu necessario se occulta subiungit. Nam quia præeuntem naturę appetitum sequitur: quasi à tergo veniens tardius videtur. Eo enim tẽpore quo necessitati debitum soluitur, quia per esum voluptas necessitati miscetur, quid necessitas petat: & quid, sicut dictum est, voluptas suppetat, ignoratur. Sæpe vero & discernimus: & quia vtrã que per experientiam sibi coniunctam nouimus: in hoc quod extra metas rapimur, liberè reficiendo fallimur † & dum sibi mens ex necessitate blanditur, ex volũtate decipitur. Scriptum quippe est: Carnis curam ne fecetitis in desideriis. Quæ igitur fieri in desiderio prohibetur: in necessitate conceditur. Sed sæpe dum incautè necessitati condescendimus, desideriis deseruimus. Nonnunquam vero dum desideriis immoderatius obtemperare nitimur, necessitatis miserias augemus. Sic enim necesse est vt artem quisque continentiæ teneat quatenus nõ carnem, sed vitia carnis occidat. Nam plærunque dum plus iusto caro restringitur: etiam ab exercitatione boni operis eneruatur: vt ad orationem quoque vel prædicationem non sufficiat, dum incentiua vitiorum in se funditus suffocare festinat. Adiutorẽ quippe habemus intentionis internæ, hũc hominem quem exterius gestamus: & ipsi insunt motus lasciuiæ: ipsi effectus superpetunt operationis bonæ. Sæpe verò dum in illo hostem insequimur: etiam ciuẽ quem diligimus trucidamus: & sæpe dum quimur: etiam ciuẽ quem diligimus trucidamus: & sæpe dum quasi conciui parcimus, ad prælium hostem nutrimus. Eisdem

al. libet vt fiendo fallamur.

Rom. 13. Carnis cura quomodo facienda. Ars contentiæ quo modo tenenda.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nanque alimentis vitia superbiunt: quibus nutritæ virtutes viuunt. Et cùm virtus alitur: plærunque vires vitiis augentur. Cùm verò immensa continentia vitiorum vires extenuat: etiá virtus deficiens anhelat. Vnde necesse est vt interior homo noster æquus quidam arbiter præsideat inter se & eum quem exterius gestat: quatenus ei homo suus exterior & semper ad debitum ministerium seruire sufficiat: & nûquam superbè libera cervice contradicat: nec moueat si quid suggerêdo submurmurat, dum modo eum semper superposita calce dominationis premat. Sicque fit vt dum repressa vitia reniti quidem nobis patimur: & tamen hæc nobiscum congredi ex æquo prohibemus, nec vitia contra virtutem prævaleant: nec rursum virtus cum vitiorum omnimoda extinctione succumbat. Qua in re sola elatio funditus extinguitur: quia quanuis victoriæ seruiat, ad edomandam tamen cogitationum superbiam continua nobis pugna seruatur. Vnde bene hic quia vnusquisque vir continens, & debitæ necessitati congruit, & violentæ voluptati contradicit, voce dominica dicitur: Clamorem exactoris non audit. Quia autem discretus vir eo ad intelligenda superiora se eleuat, quo in se carnis incentiua castigat: rectè post contemptum exactoris clamorem subditur:

Doctrina.

Quòd viri sancti incentiuis carnis iciuniorum virtute extinctis cœlesti dulcedine pascantur.

Circunspicit montes pascuæ suæ. Montes pascuæ sunt altæ contemplationes internæ refectionis. Sancti enim viri quan
H to magis se exterius despiciendo deiiciunt, tanto amplius interius reuelationum contemplatione pascuntur. Vnde scriptum
Psalm. 83. est: Ascensus in corde eius dispositi in conualle lachrymarum quia quos exterius in fletu continet conuallis humilitatis, eos interius subleuat ascensus contemplationis.

Caput XXIX.

MOntes etiam pascuæ sunt sublimes virtutes angelorũ. Quæ idcirco hic nos ministrando & adiuuando resciunt: quia illic interno contemplationis rore pingue scunt. Quæ quia largiente deo in omni nos certamine protegunt: rectè circunspici dicuntur. Vndique enim nobis adesse circunspicimus, quorum defensione contra aduersarios ex omni
Psalm. 103 latere munimur. Possunt adhuc montes pascuæ accipi altæ sententia scripturæ sacræ de quibus per Psalmistam dicitur: Montes excelsi ceruis: quia hi qui iam dare contemplationis saltus nouerunt, altos sententiarũ diuinarum vertices quasi cacumina montium ascendunt: ad quæ profecto cacumina, quia infirmi peruenire non valent, rectè illic subditur: Petra refugium erinaciis: quia videlicet inualidos non sublimiter intelligentia exercet, sed sola in Christo fides humiliter continet. Sequitur. Virentia quæque perquirit. Arentia quippe sunt omnia quæ temporaliter condita, venturo fine à iocunditate vitæ præsentis quasi æstiua sole siccãtur. Virentia autem sunt vocata, quæ nulla temporalitate marcescũt. Huic ergo onagro virentia perqui
I rere, est sancto vnicuique viro despectis rebus transitoriis in æternum mansura desiderare. Cuncta vero hæc quæ de onagro dicta sunt: intelligi etiam & aliter possunt. Quæ repetito superiori versu exponimus: vt lectoris iudicio quod eligendum credidetit, relinquamus. Igitur postquam prædicatorum dispensatio sub ceruarum prætextu descripta est: vt ostenderetur per quem hæc eadem virtus prædicationis datur illico commemoratio de dominica incarnatione subnectitur vt dicatur: Quis dimisit onagrum liberum?) Nec indignum quis iudicet per tale animal incarnatum dominum posse figurari? dum constat omnibus quia per significationem quandam in scriptura sacra & vermis & scarabæus ponatur: sicut scriptum est: Ego autem sum vermis, & non homo. Et sicut apud septuaginta interpretes per prophetam dicitur: Scarabæus de ligno clamauit. Cum
Psalm. 21. ergo nominatis rebus tam abiectis & vilibus figuratur: quid de illo contumelioſe dicitur, de quo constat quòd propriè nihil dicatur? Vocatur etenim agnus, sed propter innocẽtiam. Vocatur leo, sed propter potentiam: Aliquando etiam serpenti comparatur, sed propter [mortem vel] sapientiam. Atque ideo per hæc omnia dici figuraliter potest, quia de his omnibus credi aliquid essentialiter nõ potest. Si enim vnum horum quodlibet essentialiter existeret, alterum iam dici non posset. Nã si agnus propriè diceretur, leo iam vocati non poterat. Si leo propriè diceretur, per serpentem signari non posset. Sed hæc in illo o- K
mnia dicimus tanto latius in figura, quanto longiusab essentia. Potest ergo onager incarnatum dominum designare. Agreste quippe animal est onager. Et quia incarnatus dominus gentilitati magis quàm Iudææ profuit animale corpus assumens, quasi non in domum, sed potius in agrum venit. De quo agro gentilitatis per Psalmistam dicitur: Species agri mecum est. Incarna- *Psalm. 49*
tus itaque dominus qui in forma dei æqualis est patri, in forma serui minor est patre, qua minor est etiã seipso. Cap. XXX.

DIcatur ergo à patre de filio secundũ formam serui, Quis dimisit onagrum liberum & vincula eius quis soluit? Omnis quippe qui peccat, seruus est peccati. Et quia incarnatus dominus particeps nostræ factus est naturæ, non culpæ, liber dimissus dicitur, quia sub peccati dominio non tenetur. De quo aliàs scriptum est: Inter mortuos liber. Dimissus di- *Psalm. 87.*
citur, quia naturam nostram suscipiens, iniquitatis iugo nullo modo tenetur. Quem quamuis macula culpæ nostræ non attigit, passio tamen nostræ mortalitatis astrinxit. Vnde & postquã liber dimissus dicitur, rectè de illo adiungitur: Et vincula eius quis soluit?) Vincula quippe eius tunc soluta sunt, cum infirmitates passiones illius in resurrectionis sunt gloriam cõmutatæ. Quasi quædam vincula dominus habuit, ea quæ nos nequitiæ merito patimur, nostræ mortalitatis infirma, quibus & vsque ad mortem sponte ligari se voluit, & quæ per resurrectionem mirabiliter soluit. Esurire enim, sitire, lacessere, teneri, flagellari, L
crucifigi, nostræ mortalitatis vinculum fuit. Sed cùm expleta morte velum templi rumperetur, scinderentur petræ, monumenta panderentur, inferni claustra patescerent, quid aliud tot argumentis tantæ virtutis ostenditur, nisi quòd illa infirmitatis vincula soluebantur, vt is qui ad suscipiendã serui formam venerat in ipsa serui forma ab inferni vinculis absolutus, ad cœlũ etiam cum membris liber rediret? De quibus eius vinculis Petrus Apostolus attestatur, dicens: Quem deus suscitauit solutis *1. Pet. 1.*
doloribus inferni, iuxta quod impossibile erat illum teneri ab eo. Et quia post mortem suam atque resurrectionem ad gratiã fidei gentilitatem vocare dignatus est, postquam dicta sunt soluta eius vincula, aptè subiũgitur: Cui dedi in solutione domũ, & tabernacula eius in terra salsuginis.) In gentilitate enim in qua patriarcha non fuit, propheta non fuit: quia ad intelligendum deum qui ratione vteretur non fuit, homo penè non fuit. De hac solitudine per Esaiã dicitur: Lætabitur deserta & inuia, *Esa. 35.*
& exultabit solitudo, & florebit quasi lilium. Et rursum de Ec- *Esa. 51.*
clesia dicitur: Ponet desertum eius quasi delicias, & solitudinẽ eius quasi hortum domini. Terra verò salsuginis hæc eadem solitudo repetita est, quæ priusquam veram dei sapientiam cognosceret, salsuginem protulerat, quia nullam viriditatem boni intellectus proferens, peruersa sapiebat. Domum ergo in solitu
dine & tabernaculũ in terra salsuginis accepit, quia incarnatus M
pro hominibus deus, derelicta Iudæa gentilitatis corda possedit. Vnde eis patris voce per prophetam dicitur: Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Qui iuxta hoc quod deus est, cum patre dat *Psalm. 2.*
omnia, iuxta hoc vero quòd homo est, à patre accipit o- *Ioan. 5.*
mnia, sicut scriptum est: Potestatem dedit ei & iudicium facere, quia filius hominis est. Et rursum scriptum est: Sciens *Ioan 13.*
quia omnia dedit ei pater in manus. Vel sicut ipse dicit: Omne *Ioan. 6.*
quod dat mihi pater, ad me veniet. Iam verò si quæritur quid inter domum ac tabernaculũ distet, domus in habitatione est, tabernaculum in itinere. Corda itaque gẽtilium quasi quædam tabernacula habuit veniendo: sed ea per iustitiam firmans, domum fecit habitando. Et quia eorum vitam ad quos venerat, imitati despexerit, rectè dicitur: Contemnit multitudinem ciuitatis.) Id est mores despicit humanæ conuersationis. Homo quippe inter homines factus, vsum tenere hominũ noluit. Idcirco nanque inter nos homo factus est: vt non solum nos sanguine fuso redimeret, sed etiã ostenso exẽplo cõmutarer. In cõuersatione igitur nostra & veniẽdo alia inuenit, & viuẽdo alia docuit. Studebãt enim omnes superba Adã stirpe primogeniti, prospera vitæ præsentis appetere, aduersa deuitare, opprobria fugere, gloriam sequi. Venit inter eos dominus incarnatus aduersa apperens, prospera spernens, opprobria amplectens, gloriam fugiens. Nam cùm Iudæi illum regem sibi constituere vo-

A luissent, fieri rex refugit. Cùm verò eum interficere molirentur, sponte ad crucis patibulum venit. Fugit ergo quod omnes appetunt, appetiit quod omnes fugiunt. Sed cùm fugit quod omnes appetunt, appetiit quod omnes fugiunt, fecit quod omnes mirarentur: vt & mortuus ipse resurgeret, & morte sua alios de morte resuscitaret.

Caput XXXI.

DVæ quippe vitæ sunt hominis in corpore consistentis, vna ante mortem, alia post resurrectionem, quatũ vnã omnes agendo nouerant, alteram nescíebant, & humanum genus soli huic quam nouerat intendebat. Venit per carnem dominus, & dum suscepit vnam, alteram demonstrauit. Dum hanc nobis cognitam suscepit, illam quæ nobis est incognita, ostendit. Moriendo quippe vitam exercuit quam tenemus, resurgẽdo aperuit quam quæramus, exemplo suo nos docens quòd hæc vita quam ante mortem ducimus, non propter se amanda sit, sed propter alteram toleranda. Quia ergo noua conuersatione vsus inter homines, mores Babyloniæ secutus non est, bene de eo scriptum est: Contemnit multitudinem ciuitatis. Vel certè quòd multos per spatiosam viam vagãtes deseruit, & per angustam gradiẽtes paucos elegit. Multitudinem nanque ciuitatis contemnere, est humani generis partem quæ latam viam ingreditur, quæ & pro abundantia iniquitatis multa est, à regni sui sorte reprobare. Sequitur: Clamorem exacto-
B ris nõ audit.) Sicut suprà dictum est, quis hoc loco exactor accipi, nisi diabolus potest? qui male suadendo spem cõtulit immortalitatis, sed decipiendo exigit tributum mortis, qui suadẽdo intulit culpam, sæuiẽdo exigit pœnam. Huius exactoris sermo, est ante mortem hominis astuta persuasio. Clamor verò eius, est violẽta iam rapina post mortem. Quos enim ante mortem latenter intercipit, hos ad supplicij sui consortiũ post mortem violenter rapit. Sed quia ad mortem veniẽs dominus huius exactoris violentos impetus non expauit, sicut ipse ait: Venit enim princeps huius mũdi, & in me non habet quicquam, bene dicitur: Clamorem exactoris non audit. Venit quippe ad cum exactor humani generis, quia illum hominem vidit. Sed quem infirmitate despectum hominem credidit, virtute supra hominem sensit.

Gene. 32. *Quid sit quòd Laban idola apud Iacob posita non reperit.*

Huius nimirum exactoris typum Laban tenuit quando cum furore veniens, sua apud Iacob idola requisiuit. Laban quippe interpretatur dealbatio. Dealbatio autem non inconuenienter diabolus accipitur, qui cùm sit tenebrosus ex merito, transfigurat se velut angelum lucis. Huic seruiuit Iacob, id est, ex parte reproborum Iudaicus populus, cuius ex carne incarnatus dominus venit. Potest etiam per Laban mundus hic exprimi, qui cum furore Iacob persequitur, quia electos quosque qui redemptoris nostri membra sunt, persequẽdo opprimere conaC tur. Huius filiam, id est, siue mundi, siue diaboli Iacob abstulit, cùm sibi Christus Ecclesiam ex gentilitate coniunxit. Quam
Psal. 44. & de domo patris abstrahit, quia ei per prophetam dicit: Obliuiscere populum tuum, & domum patris tui. Quid vero in ido
Colo. 3. lis, nisi auaritia designatur? Vnde per Paulum dicitur: Et auaritia, quæ est idolotum seruitus. Laban ergo veniens apud Iacob idola non inuenit: quia ostensis mundi thesauris, diabolus in redemptore nostro vestigia concupiscentię tertenę non reperit. Sed quæ Iacob non habuit, ea Rachel sedendo cooperuit. Per Rachel quippe quæ & ouis dicitur, Ecclesia figuratur. Sedere
Psal. 126. autem est humilitatem pœnitẽtiæ appetere, sicut scriptum est: Surgite postquam sederitis. Rachel ergo idola sedendo operuit: quia sancta Ecclesia Christum sequens, terrenæ concupi-
Psal. 31. scentię vitia pœnitendo texit. De hac cooperatione virtutũ per Psalmistam dicitur: Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Nos igitur Rachel illa signauit, qui idola sedendo premimus, si culpas auaritię pœnitendo damna-
Psal. 30. mus. Quæ vtique auaritia illis non solet euenire qui in via domini viriliter currunt, quibus dicitur: Viriliter agite, & confortetur cor vestrum. Sed his maximè qui quasi effœminato gres-
Gene. 33. su gradientes, per blandimenta seculi resoluuntur. Vnde & illic eiusdem Rachelis hæc verba sunt: Iuxta cõsuetudinem fœminarum nunc accidit mihi. Apud Iacob ergo idola Laban nõ reperit: quia exactor callidus quid in redemptore nostro repre-

hẽderet non inuenit. De quo exactore redemptori nostro gen D
tilitatem ab eius dominio liberanti per Prophetam dicitur: Iu- *Esaiæ 9.*
gum enim oneris eius, & sceptrum exactoris eius superasti, sicut in die Madian. Eripiens quippe gentilitatem dominus superauit iugum oneris eius cùm eã aduentu suo ab illa dæmoniacæ tyrannidis seruitute liberauit. Superauit virgam humeri eius, cùm percussionem illius quæ ex peruerso opere grauiter deprimebat, ab humano genere redemptor compescuit. Superauit sceptrum exactoris eius, cùm regnum eiusdem diaboli qui pro pestifera perpetratione vitiorum exigere consueuerat debita tributa pœnarum, de fidelium corde destruxit.

Quid sit quòd Gedeon cõtra Madian dimicaturus, per præceptum dõmini quoscunque flexis genibus ad bibendum aquas hauire conspexit, sepulit à conflictu, eos vero qui stantes manibus aquas quasi canes lambebant, tubis & lampadibus, & lagænis armauit.

Caput XXXII.

SEd quomodo hæc acta sunt audiamus. Subiunctum est ilico: Sicut in die Madian. Non ab re arbitror si hoc Madianitarum bellum quod in comparatione aduentus dominici à propheta vigiliter illatum est, aliquanto latius differamus. In libro quippe Iudicum, Gedeon contra Madianitas dimicas- *Iudi. 7.*
se describitur. Is cùm exercitus multitudinem ad bella produceret, diuina illi admonitione præceptum est, vt ad fluuium ve E
niens, omnes quos flexis genibus aquas haurire conspiceret, à bellorum conflictu remoueret. Actúmque est, vt trecenti viri tantummodo qui stantes manibus aquas hauserant, remanerent. Cum his ad prælium pergit, eósque non armis, sed tubis, lampadibus & lagænis armauit. Nam sicut illic scriptum est: Accensas lampades miserunt intra lagunculas: & tubas in dextra, lagænas autem in sinistra tenuerunt, & ad hostes suos cominus venientes cecinerunt tubis, confregerunt lagunculas, lampades aperuerunt, & hinc tubarum sonitu, illinc lampadum cotusc atione territi hostes sunt in fugam conuersi. Quid hoc est quòd tale bellum per prophetam ad medium adducitur, & aduentui redemptoris nostri istius pugnæ victoria comparatur? An indicare propheta nobis studuit, quòd aduentum redemptoris nostri contra diabolum illa sub Gedeon duce pugnæ victoria designauit? Talia illic nimirũ acta sunt: quæ quanto magis vsum pugnandi transeunt, tãto amplius à prophetandi mysterio non recedunt. Quis enim vnquam cum lagenis & lampadibus ad prælium venit? Quis cõtra arma veniens, arma deseruit? Ridicula nobis hæc profectò fuerant, si terribilia hostibus non fuissent. Sed victoria ipsa testante didicimus ne parua hæc quæ facta sunt perpendamus. Gedeon itaque ad prælium veniens, redemptoris nostri signat aduentum: de quo scriptum *Psal. 23.*
est: Tollite portas principes vestras, & eleuamini porte æter- F
nales, & introibit rex glorię. Quis est iste rex glorię? Dominus fortis & potens, dominus potens in prælio. Hic redemptorem nostrum, non solum opere, sed etiam nomine prophetauit. Gedeon nãque interpretatur circumiens in vtero. Dominus enim noster per maiestatis potentiam omnia complectitur, & tamẽ per dispẽsationis gratiam intra vterum virginis humanitatem sumens venit. Quis est ergo circumiens in vtero, nisi omnipotens deus sua dispẽsatione nos redimens: diuinitate cũcta complectens, & humanitatem intra vterum sumens? in quo vtero & incarnatus est, & clausus non est: quia & intra vterum fuit per infirmitatis substantiam, & extra mundum per potentiam maiestatis. Madian vero interpretatur de iudicio. Vt enim hostes eius repellendi destruendique essent non de vitio repellẽtis, sed de iudicio iustè iudicantis fuit. Et idcirco de iudicio vocantur: quia alieni à gratia redemptoris, iustæ damnationis meritum etiam in vocabulo nominis trahunt.

Caput XXXIII.

COntra hos Gedeon cum trecẽtis pergit ad prælium. Solet in centenario numero plenitudo perfectionis intelligi. Quid ergo per ter ductum centenarium numerum designatur, nisi perfecta cognitio Trinitatis? Cum his quippe dominus noster aduersarios fidei destruxit: cum his ad prædicationis bella descendit: qui possunt diuina cognoscere: qui sciunt de Trinitate (quæ deus est) perfecta sentire. Notandum

vero

Universidad de Deusto
Biblioteca

G vero est, quia iste trecentenarius numerus in Tau litera continetur,quæ crucis speciem tenet. Cui si super transuersam lineá in quod in cruce eminet,adderetur,non iam crucis species,sed ipsa crux esset. Quia ergo iste trecentorum numerus in Tau litera continetur:& Per Tau literam,sicut diximus , species crucis ostenditur , non immerito in his trecentis Gedeonem sequentibus illi designati sunt,quibus dictũ est: Si quis vult post me venire,abneget semetipsum, & tollat crucem suam , & sequatur me. Qui sequentes dominum tanto verius crucem tollunt,quanto acrius & se edomant : & erga proximos suos charitatis compassione cruciantur. Vnde & per Ezechielem prophetam dicitur: Signa Tau super frontes virorum gementium & dolentium. Vel certè in his trecentis qui in Tau litera continentur , hoc exprimitur , quòd ferrum hostium crucis ligno superetur.Ductique sunt ad fluuium, vt aquas biberent,& qui aquas flexis genibus hauserunt,à bellica intẽtione remoti sunt. Aquis nanque doctrina sapientiæ , stante autem genu recta operatio designatur.Qui ergo dum aquas bibunt , genu flexisse perhibentur,à bellorum certamine prohibiti recesserunt, quia cum illis Christus contra hostes fidei pergit ad prælium,qui cùm doctrinæ fluenta hauriunt , rectitudinem operum non inflectunt. Omnes quippe tunc bibisse aquam , sed non omnes recto genu stetisse narrati sunt.Reprobatique sunt,qui genua dũ aquas biberent inflexerunt:quia attestante apostolo , non auditores legis iusti sunt apud deum , sed factores legis iustificabuntur . Quia enim , vt diximus, dissolutio operum in ipsa genuum incuruatione signatur,rectè rursum per Paulum dicitur: Remissas manus & dissoluta genua erigite,& gressus rectos facite pedibus vestris . Hi ergo Christo duce ad bellum procedunt,qui hoc quod ore annunciant,opere ostendunt,qui fluenta doctrinæ spiritaliter hauriunt,nec tamen in prauis operibus inflectuntur carnaliter,quia sicut scriptum est: Non est speciosa laus in ore peccatoris . Itum ergo est ad prælium cum tubis, cum lampadibus, cum lagænis.Inusitatus iste,vt diximus , fuit ordo præliandi. Cecinerunt tubis,& sinistris lagænæ tenebantur,intra lagenas autem sunt missæ lampades , confractis vero lagenis lampades ostensæ sunt,quarum coruscante luce,hostes territi in fugam verterunt . Designatur itaque in tubis clamor prædicantium,in lampadibus claritas miraculorum, in lagænis fragilitas corporum.Tales quippe secum dux noster ad prædicationis prælium duxit , qui despecta salute corporum , hostes suos moriendo prosternerent , eorúmque gladios non armis, non gladiis,sed patientia superarent . Armati enim venerunt sub duce suo ad prælium martyres nostri:sed tubis,sed lagenis, sed lampadibus.Qui sonuerunt tubis,dum prædicant : confregerunt lagænas, dum soluenda in passione sua corpora hostilibus gladiis supponunt:resplenduerunt lampadibus , dum post solutionem corporum,miraculis coruscauerunt . Móxque hostes in fugam conuersi sunt , quia dum mortuorum martyrum corpora miraculis coruscare conspiciunt , luce veritatis fracti quod impugnauerunt crediderunt.Cecinerũt ergo tubis,vt lagænæ frangerentur,lagænæ fractæ sunt,vt lampades apparerẽt, apparuerunt lampades,vt hostes in fugam verterentur , id est, prædicauerunt martyres , donec eorum corpora in morte soluerentur,corpora eorum in morte soluta sunt,vt miraculis coruscarent,coruscauerunt miraculis,vt hostes suos ex diuina luce prosternerent: quatenus nequaquam deo erecti resisterent, sed eum subditi formidarent.Et notandum quòd steterunt hostes ante lagænas , fugerunt ante lampades,quia nimirum persecutores sanctæ Ecclesiæ fidei prædicatoribus adhuc in corpore positis restiterunt,post solutionem vero corporum apparentibus miraculis in fugam versi sunt, quia pauore conterriti, à persecutione fidelium cessauerunt. Prædicatione scilicet tubarum fractis lagænis corporum , visis timuerunt lampadibus miraculorum.

Differentia figurarum inter tau T & crucis†.

Lucæ 9.

Ezech. 9.

Rom. 2.

Hebr. 12.

Eccle. 15.

Caput XXXIIII.

INtuendum est etiam id quod illic scriptum est: quia in dextera tubas,lagænas autem in sinistra tenuerunt.Pro dextero enim habere dicimur,quicquid pro magno pẽsamus: pro sinistro vero quod pro nihilo ducimus. Bene ergo illic scriptum est quòd in dextera tubas,lagænas autem in sinistra tenuerunt, quia Christi martyres pro magno habent prædicationis grátiã, corporum vero vtilitatem pro minimo. Quisquis enim plus facit vtilitatem corporis, quàm gratiam prædicationis,in sinistra tubá,atque in dextera lagænam tener. Si enim ptiori loco gratia prædicationis attenditur,& posteriori vtilitas corporis,certum est quia in dextris tubæ,& sinistris lagænæ teneãtur.Hinc dominus in Euangelio ait:Neque accendunt lucernam,& ponunt eam sub modio:sed super candelabrum . In modio enim commodũ temporale , in lucerna autem lux prædicationis accipitur.Lucernam ergo sub modio ponere,est propter temporale commodum,gratiam prædicationis absconderе,quod nemo vtique electorum facit.Et bene illic additur:Sed super cãdelabrum. In candelabro enim status corporis designatur , cui lucerna superponitur : dum eidem corpori cura prædicationis antefertur. Bene itaque per prophetam dictum est: Sceptrum exactoris eius superasti,sicut in die Madian.Sed quia exponendi prophetici testimonij gratia longè digressi sumus,ad operis nostri ordinem reuertamur.

K

Matth. 5.

Esaiæ 9.

Quòd onager iste ad Christum referatur,qui vocem exactoris diaboli non audiuit,quia in illo nil malignus inuenit.

Igitur postquam dictum est : Clamorem exactoris non audit:quia videlicet antiqui hostis insidias dominus in carne manifestatus despexit, quid etiam de electis suis fecerit,rectè subiungit,dicens:Circunspicit montes pascuæ suæ.) Montes accipimus omnes elatos huius seculi , qui in corde suo altitudine terrena tumuerunt.Sed quia etiam tales dominus Ecclesiæ suę corpori conuersos inuisceratˌeósque à priori elatione commutans,in sua membra transformat,isti montes pascuæ eius sunt, quia nimirum de conuersione errantium , & de superborum humilitate satiatur,sicut ipse ait:Meus cibus est,vt faciam voluntatem eius qui me misit.Et situt Apostolis ad prædicationẽ missis præcepit,dicés: Operamini non cibum qui perit,sed qui permanet in vitam æternam. De his montibus per prophetam dicitur:Non repellet dominus plebem suam, quoniam in manu eius sunt omnes fines terræ,& altitudines montiũ ipse conspicit.Altitudines enim montium,elationes sunt vtique superborum. Quas dominus conspicere dicitur, id est, ab iniquitate sua in melius cõmutare. Conuertit nanque dominus eum quẽ conspicit.Vnde scriptum est:Conuersus dominus respexit Petrum,& recordatus est Petrus verbi domini sicut dixerat: quia priusquam gallus cantet,ter me negabis : & egressus foras fleuit amarè. Et sicut Salomon ait : Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo . De hoc respectu montium rursum per Prophetam dicitur : Montes sicut cera fluxerunt à facie domini, quia post peruersitatis suæ duritiam , diuina formidine liquefacti , ab illo prius rigido tumore subtracti sunt. Intuendum etiam quod non ait inspicit,sed circunspicit montes pascuæ suæ. In Iudæa quippe incarnatus est dominus : quæ posita in medio gentium fuit. Atque inde circunspicit montes quia elatos huius seculi circunquaq; positos ex gentilitatis vniuersitate collegit. In his itaque montibus pascitur : quia bonis operibus conuersorum quasi herbis virentibus satiatur . Hinc est quòd ei sponsæ voce in Canticis canticorum dicitur:Indica mihi vbi pascas , vbi cubes in meridie . Pascitur quippe dominus,cùm bonis nostris actibus delectatur.Cubat verò in meridie,cùm ex desideriis carnalibus ardenti corde reproborum,apud electorum suorum pectora refrigerium inuenit cogitationis bonæ.Mons enim quidam Matthæus fuerat , quando in telonij lucris tumebat:de quo & scriptũ est: quia postquam credidit,inuitato in domum suam domino , conuiuium magnum fecit.Mõs itaque iste huic onagro virentis pascuæ herbas protulit , quia & foris eum conuiuio, & intus epulis virtutum pauit.Quod adhuc plenissimè expletur , cùm subditur : Virentia quæque perquirit.) Arentia enim deserit, & virentia quæque perquirit.Arentia nanque corda sunt hominum , quæ in huius seculi spe peritura plantata , æternitatis fiduciam non habent. Virent autem quæ illi hæreditati inhærent,de qua Petrus apostolus dicit : In hæreditatem incorruptibilem , & incontaminatam,& immarcesibilem.Tanto enim veriùs quique virentes sunt , quanto in hæreditatis immarcesibilis forte cogitationis radicem figunt . Quisquis itaque intrinsecus arere formidat,

L

Matth. 23.

Ezech. 3.

Ioan. 4.

Ioan. 6.

Psalm. 94.

Actor. 18.

3. Reg. 3.

Matth. 26.

Prouer. 20.

Cantic. 1.

Lucæ 5.

1. Petri. 1.

A midat;arentia extrinsecus mundi huius desideria fugiat. Quisquis à domino perquiri desiderat, æternam patriam appetens, in interna cordis plantatione viridescat.Hęc autem de onagro exposita sub duplici intellectu sufficiant.Lectoris vero iudicio relinquendum est,quid magis duxerit eligendum. Et si vtriusque expositionis intelligentiam fortasse despexerit , libenter ipse lectorem meum subtilius veriúsque sentientem velut magistrum discipulus sequar , quia mihi propriè donatum credo, quicquid illum me melius sentire cognosco.

Caput XXXV.

OMnes enim qui fide pleni de deo aliquid sonare nitimur,organa veritatis sumus,& in eiusdem veritatis potestate est,vtrũ per me sonet alteri , an per alterum mihi. Ipsa quippe in medio nostri,etiam non æquè viuentibus omnibus æqua est,& sæpe alium tãgit, vt bene audiat quod per alium ipsa sonuerit:sæpe verò alium tangit,vt bene quod ab aliis audiatur sonet . Sæpe doctori verbum pro gratia tribuitur auditoris,& sępe propter auditoris culpam subtrahitur sermo doctori. In his ergo quæ vbertim prædicat doctor , nulla elatione se efferat,ne fortasse non pro sua , sed pro auditoris gratia eius repleatur lingua,& in his quę doctor steriliter dicit,auditor non succenseat, ne fortasse doctoris lingua non pro sua, sed pro auditoris reprobatione torpescat.Pro auditoris nãque gratia datur bonus etiam malis sermo doctoribus,sicut potuerunt Pharisæis suppetere verba prædicationis , de quibus scriptum est : Omnia ergo quæcunque dixerint vobis , seruate & facite:secundum vero opera eorum, nolite facere.Propter auditorum vero reprobationem bonis etiam doctoribus sermo subtrahitur,sicut ad Ezechielem contra Israël dicitur:Linguam tuam adhærere faciam palato tuo,& eris mutus , nec quasi vir obiurgãs,quia domus exasperans est. Aliquando autem sermo prædicationis propter vtrosque datur,aliquãdo propter vtrosque subtrahitur.Propter vtrosque enim datur,sicut diuina voce Paulo apud Corinthios dicitur: Noli timere,sed loquere.Et paulopòst:Quia populus multus est mihi in hac ciuitate. Propter vtrosque vero subtrahitur, sicut Heli sacerdos,& prauam filiorum cognouit actionem,& dignam increpationis non exercuit vocem,cùm profectò futurum esset vt in mortis supplicio,& istos reatus flagitij, & illum silentij pœna mulctaret.Inter hæc igitur cùm vel pro quo sermo detur,vel propter quem subtrahatur ignoramus, vnum est salubre remediũ , nec de his quæ aliis magis accepimus,nosmetipsos extollere,nec de eo alterum quòd minus acceperit irridere , sed fixo humilitatis pede,grauiter & constanter incedere:quia in hac vita tanto veracius docti sumus quanto doctrinam nobis à nobismetipsis supPetere non posse cognoscimus . Cur ergo quilibet de doctrina superbiat , qui occulto iudicio , vel cui quando detur , vel quãdo cui subtrahatur ignorat? Quanuis enim securitati timor
C semper longè videatur abesse , nobis tamen nihil est securius, quàm sub spe semper timere,ne incauta mens,aut desperando se in vitiis deiiciat,aut extollendo de donis ruat. Ante districti enim ac pij iudicis oculos quanto de se sub spe humilius trepidat,tanto in illo robustius stat.

B

Matth. 23.

Ezech. 3.

Actor. 18.

3. Reg. 3.

Libri tricesimi Moralium sancti Gregorij finis.

LIBER MORALIUM beati Gregorij in librum beati Iob tricesimusprimus.

Caput I.

IN paradiso sano homini diabolus inuideris superbiæ vulnus inflixit , vt qui mortem non acceperat conditus, moreretur elatus. Sed quia dininæ potentiæ suppetit,non solum bona de nihilo facere , sed ea etiam ex malis quæ diabolus perpetrauerat reformare,contra hoc inflictum vulnus superbientis diaboli,medicina apparuit inter homines humilitas dei,vt authoris exemplo humilitati surgerent , qui imitatione hostis elati D
ceciderant. Contra ergo superbientem diabolum apparuit inter homines homo factus humilis deus . Hunc potentes huius seculi,id est,membra diaboli superbientis,eo despicabilem crediderunt,quo humilem conspexerunt. Vulnus enim cordis eorum quanto magis tumuit , tanto amplius medicamentum vitæ despexit. Repulsa igitur à vulnere superborũ medicina nostra peruenit ad vulnus humilium. Infirma quippe mundi elegit deus , vt confundat fortia , actúmque est cum pauperibus, quod pòst etiam diuites elati mirarentur . Nam dum nouas in illis virtutes aspiciunt , eorum quorum prius contempsere vitam,postmodum obstupuere miracula . Vnde mox pauidi ad sua corda redeuntes , extimuerunt sanctitatem in miraculis, quam despexerant in præceptis.Per infirma ergo confusa sunt fortia,quia dum in veneration em vita surgeret humiliũ, elatio cecidit superborum.Igitur quia beatus Iob sanctæ Ecclesiæ typum tenet , & omnipotens deus præuidit quòd in primordiis nascentis Ecclesiæ,potentes huius seculi leue eius iugum suscipere crassa cordis ceruice recusarent,dicat:Nunquid volet rhinoceros seruire tibi?Rhinoceros enim indomitæ omnino naturę est:ita vt si quando captus fuerit,teneri nullatenus possit. Impatiẽs quippe,vt fertur,ilico moritur.Eius vero nomen Latina lingua interpretatum sonat,in nare cornu.Et quid aliud in nare nisi fatuitas , quid in cornu , nisi elatio designatur? Nam E
quia in nare fatuitas solet intelligi : Salomone attestante didicimus,qui ait:Circulus aureus in naribus suis mulier pulchra & fatua . Hæreticam nanque doctrinam nitore vidit eloquij resplendere, nec tamen sapientiæ apto intellectu congruere , & ait:Circulus aureus in naribus suis,id est , pulchra & circunflexa locutio in sensibus mentis stultæ:cui ex eloquio aurum pendet , sed tamen ex terrenæ intentionis pondere,more suis , ad superiora non respicit. Quod secutus exposuit, dicens: Mulier pulchra & fatua,id est,doctrina hæretica:pulchra per verbum, fatua per intellectum.In cornu verò,quia elatio frequenter accipitur,propheta attestante didicimus,qui ait:Dixi iniquis,nolite iniquè agere,& delinquẽtibus,nolite exaltare cornu.Quid ergo in rhinocerote hoc nisi potentes huius seculi designantur,vel ipsæ in eo summę principatuum potestates,qui typo fatuæ iactationis elati , dum falsis exterius inflantur honoribus veris miseriis intus inanescunt? Quibus bene dicitur: Quid superbis terra & cinis?In ipsis vero initiis nascẽtis Ecclesiæ, dum contra illam diuitum se potestas extolleret, atque in eius necem immensitate tantæ crudelitatis anhelaret,dum tot cruciatibus anxia, tot persecutionibus pressa succumberet:quis tunc credere potuit, quòd illa erecta & aspera superborum colla sibi subiiceret,& iugo sancti timoris edomita , mitibus fidei loris ligaret? Diu quippe in exordiis suis rhinocerotis huiùs cornu ventilata,& quasi funditus interimenda percussa est.Sed diuina gratia dispensante , & illa moriendo viuificata conualuit; F
& cornu suum rhinoceros iste feriendo lassatus inclinauit, quodque impossibile hominibus fuit , deo difficile non fuit: qui potestates huius mundi rigidas non verbis , sed miraculis fregit . Ecce enim quotidie seruire rhinocerotes agnoscimus, dum potentes mundi huius qui in viribus suis fatua dudum fuerant elatione confisi,deo subditos iam videmus . Quasi de quodam indomito rhinocerote dominus loquebatur,cùm diceret:Diues difficile intrabit in regnum cœlorum.Cui cùm responsum esset:Et quis poterit saluus fieri?ilico adiunxit: Apud homines hoc impossibile est, apud deum autem omnia possibilia sunt. Ac si diceret:Rhinoceros iste humanis viribus mansuescere non potest , sed tamen diuinis subdi miraculis potest. Vnde hic quoque aptè beato Iob sanctæ Ecclesiæ typum tenenti,dicitur:

D

Prouer. 11.

Psal. 74.

Eccle. 10.

Matth. 19.

Quòd potestates huius seculi in statu suo elatæ,nec doctrina,nec ratione,sed miraculis conuersæ sunt ad fidem Christi.

Nunquid volet rhinoceros seruire tibi? Subaudis : vt mihi, qui eum prædicamentis quidem hominum diu resistere pertuli,sed tamen repentè cùm volui miraculis strauí . Ac si apertius dicat:Nunquid hi qui fatua elatione superbiunt,sine meis adiutoriis tuæ prædicationi subduntur? Per quem itaque præualeas

considera;

Universidad de Deusto
Biblioteca

G considera,& in omne quod præuales,elationis sensum inclina. Vel certè ad beati Iob notitiam pro humiliáda eius virtute deducitur,quàm mira quandoque per Apostolos agãtur,qui mũdum deo subiiciunt,eíque edomitam potentum huius seculi superbiã flectunt,vt tanto de se beatus Iob minus æstimet,quanto aggregari deo tam difficiles animas per alios videt. Dicat ergo:Nunquid volet rhinoceros seruire tibi?Subaudis, sicut per eos quos misero seruit mihi. Sequitur:

Caput II.

AVt morabitur ad præsepe tuum?)Præsepe hoc loco ipsa scriptura sacra non inconuenienter accipitur,in qua verbi pabulo animalia sancta satiantur, de quibus per pro-
Psal. 67. phetam dicitur:Animalia tua habitabunt in ea.Hinc etiam natus dominus à pastoribus in præsepi reperitur: quia eius incarnatio in ea qua nos reficiunt prophetarum scriptura cognoscitur. Rhinoceros itaque iste,videlicet omnis elatus in primordiis nascentis Ecclesiæ cum patriarcharum dicta, cùm prophetarum mysteria, cùm Euangelij arcana audiret,irridebat: quia tanto in prædicatorum præsepi claudi satiarique contempserat,quanto in voluptatibus propriis dimissus desperationis suę campum tenebat. Quem superborum campũ bene Paulus insi-
Ephe. 4. nuat,dicens: Qui desperantes semetipsos tradiderunt impuditicitiæ in operationem immunditiæ omnis,in auaritiam. Tanto enim se quisque in malis præsentibus latius relaxat,quãto post hanc vitam se assequi bona æterna desperat. Sed omnipotens
H deus diu quidem rhinocerotem hanc per prauæ voluptatis cãpum vagãtem pertulit,& tamen cùm voluit, repentè ad suum præsepe religauit:vt vitæ pabulum bene clausus accipiat,ne vitam funditus malè liber amittat.Ecce enim iam cernimus quòd potentes huius seculi eiúsque principes prædicamenta dominica libenter audiunt,constanter legunt,pastíque à præsepi nõ exeunt: quia præcepta dei quæ aut legendo, aut audiendo cognoscunt,nequaquam viuendo transcendunt,sed ad verbi pabulum quasi clausi stare æquanimiter tolerant, vt edendo & permanendo pinguescant. Quòd cùm deo agente conspicimus, quid aliud quàm rhinocerotem hunc ad præsepe morantem videmus?Quia vero post acceptum pabulum prædicationis rhinoceros iste fructum debet ostendere operis, rectè subiungitur.

Quòd fidei persecutores facti sunt prædicatores,& principes mundi iam subditi nomini Christiano, rebelles quoque qui quasi gleba in Ecclesiæ campo alios impediunt ne fructificent deo, pede potestatis terrena premunt, quos Ecclesiæ frangere non potuit disciplina.

Caput III.

NVnquid alligabis rhinocerotem ad arãdum loro tuo?) Lora sunt Ecclesiæ, præcepta disciplinæ.A rare verò est per prędicationis studium humani pectoris terram vomere linguæ proscindere. Hic igitur rhinoceros quondam superbus ac rigidus, iam nunc loris fidei tenetur ligatus, atque à
I presepi ad arandum ducitur,quia eam prædicationem qua ipse refectus est, innotescere & aliis conatur. Scimus enim rhinoceros iste,terrenus videlicet princeps,quanta prius contra dominum crudelitate sæuierit,& nunc agente domino cernimus quanta se ei humilitate substernit. Hic rhinoceros non solum ligatus,sed etiam ad arandum ligatus est,quia videlicet disciplinæ loris astrictus,non solum se à prauis operibus retinet,sed etiam in sanctæ fidei prædicationibus exercet. Ecce enim sicut superius dictum est,ipsos humanarum rerum rectores,ac principes dum metuere deum in suis actionibus cernimus, quid aliud quàm loris ligatos videmus? Cùm verò eam fidem quam dudum persequendo impinguauerant, nunc prolatis legibus prædicare non cessant, quid aliud faciunt nisi aratri laboribus insudant?Libet videre hunc rhinocerotem,id est,terræ principem fidei loris ligatum, quemadmodum & cornu portat per potentiam seculi,& iugum fidei sustinet per amorem dei. Timeri iste rhinoceros valde poterat, nisi ligatus esset. Cornu quippe habet,sed ligatus est.Habẽt ergo in loris eius quod humiles diligant, haabent in cornu eius quod elati pertimescant. Strictus enim loris, seruat pietatem mansuetudinis, sed fultus cornu terrenę gloriæ exercet dominum potestatis.Plærunque aurem cùm exigente ira ad feriendum rapitur, diuino timore reuocatur. Et quidem per exasperatam potentiam in furorem se eleuat, sed quia æterni iudicis reminiscitur, cornu ligatus se K
inclinat. Sæpe ipse vidisse me memini,quòd cùm ad se feriendum grauiter hic rhinoceros accenderet: & quasi eleuato cornu bestiolis minimis mortes,exilia, damnationésque subiectis immẽsis terroribus intentaret, repentè fronti signo crucis impresso,omne in se incendium furoris extinxit, cõuersus minas depositi: & quia ad deliberata progredi non posset, ligatus agnouit. Et non solum in se iras edomat,sed in subiectorum etiam sensibus omne quod rectum est,inserere festinat: vt quia omnes sanctam Ecclesiam ex intima cogitatione venerentur, exemplo ipse suæ humilitatis demonstret. Dicatur igitur beato Iob: Nunquid alligabis rhinocerotem ad arãdum loro tuo? Ac si apertè dicat: Nunquid potentes huius seculi in sua fatua
L elatione confidentes,ad laborem prædicationis dirigis; & sub disciplinæ vinculo restringes?Subaudis,vt ego: qui id egi cùm solui, qui persecutores meos quos prius hostes pertuli, ipsos postmodum rectæ fidei defensores feci. Sequitur:
P

Caput IIII.

AVt confringet glebas vallium post te?) Solent excultæ terræ superiacẽtes glebæ iactata semina premere,& nascentia suffocare.Quibus glebis hoc loco illi signantur, qui per duritiam suam, atque pestiferam vitam,nec ipsi semina verbi recipiunt, nec receptorum seminum fructus alios ferre permittunt.Sanctus enim quisque prædicator in mundum veniens euangelizando pauperibus, quasi molles vallium terras
L' arauerat,sed quorundam duritiam electorum Ecclesia rumpere non valens,eos quasi superiectas labori suo glebas oppressa tolerabat. Multi enim peruersæ mentis ipsa terrenorum principum infidelitate confisi, surgentem Ecclesiam malè viuendi pondere premebant, cùm diu quos possent modo damnabilibus exemplis, modo minis, modo blandimentis destruerent, ne terra cordis auditorum,ad spiritalis seminis fructum excultа peruenirет. At cùm omnipotens deus hunc rhinocerotem loris suis subdidit,per eum ilico glebarum duritiã fregit. Mox quippe terrenum principatum suæ fidei subiugauit,dura persequentium corda contriuit, vt quasi confractæ glebæ non iam obturatæ premerent, sed ad percepta verbi semina resolutæ germinarent.Vnde rectè nunc ait: Aut confringet glebas vallium post te? Ac si diceret:Sicut post me, qui postquam mentem cuiuslibet elatæ potestatis ingredior, non solum eam mihi subditam reddo, sed etiam ad conterẽdos fidei hostes exerceo, vt potentes huius seculi meæ formidinis loris ligati, non solum in me credentes permaneãt,sed & pro me alieni cordis duritiam zelantes frangant.Hoc autem quod de infidelibus dixímus in plærisque etiam qui fidei nomine cẽsentur, videmus. Multi nãque in medio humilium fratrum positi,fidem verbotenus tenẽt,sed dum elationis typum non deserunt:dum quos possunt illatis violentiis premunt,dum fructificãtibus aliis ipsi
M nequaquam semina verbi recipiunt, sed ab exhortantis voce aurem cordis auertunt: isti quid alium quàm obduratæ glebæ in exaratis vallibus iacent?Qui eo nequiores sunt,quo nec ipsi humilitatis fructum proferunt,& quod est deterius,proferentes humiles premunt. Ad horum duritiam dissoluendam nonnunquam sancta Ecclesia,quia propria virtute non sufficit,rhinocerotis huius,id est,terreni principis opitularionem quærit, vt ipse superiacentes glebas conterat,quas Ecclesiarum humilitas quasi planities vallium portat.Has itaque glebas rhinoceros pede premit ac comminuit,quia prauorum potentiúmque duritiam cui Ecclesiastica humilitas resistere non valet,principalis religio ex potestate dissoluit.Quod quia sola diuina virtute agitur, vt terreni regni culmina ad perfectum regni cœlestis inclinẽtur,rectè nunc dicitur: Aut confringet glebas valliũ post te?Vt verò de suis virtutibus beatus Iob humilia sentiat,& adhuc de huius mũdi potestatibus sub rhinocerotis nomine sublimia cognoscat.Sequitur: Nunquid habebis fiduciã in magna fortitudine eius,& derelinques ei labores tuos?) In rhinocerotis fortitudine fiduciam dominus habere se asserit: quia vires quas temporaliter terreno principi contulit,ad cultum suæ veneratiõnis inclinauit:vt ex accepta potestate per quã dudũ contra deum tumuerat, religiosum nũc deo obsequiũ latius impẽdat.Quo enim in mũdo plus potest,eo pro mũdi authore plus
præualet.

A præualet.Nam quia à subiectis ipse metuitur,tãto facilius persuadet,quanto & cum potestate indicat qui verè metuatur.Dicat ergo:Nunquid habebis fiduciã in magna fortitudine eius? Ac si diceretur:vt ego,qui vires terrenorũ principum meo cultui seruituras aspicio.Tanto enim ea quæ nunc agis minora æstimo,quanto iam præuideo,quia & maiores huius mundi mihi potestates inclinabo. Bene autem subditur: Et derelinques ei labores tuos?) Labores enim suos huic rhinoceroti dominus reliquit,quia conuerso terreno principi eam quã sua morte mercatus est Ecclesiam credidit,quia videlicet in eius manu quanta sollicitudine pax fidei sit tuenda commisit. Sequitur: Nunquid credes ei quòd reddat sementem tibi,& aream tuam congreget?)

Quòd principes huius mundi semen verbi diuini multiplicant,dum pro Ecclesia contra hæreticos,& tyrannos leges promulgant.

Caput V.

Matth. 13. QVid aliud semen nisi verbum prædicationis accipitur: sicut in Euangelio veritas dicit:Exiit qui seminat,semi-
Esa. 22. nare,& sicut propheta ait: Beati qui seminatis super omnes aquas. Quid aliud area nisi Ecclesia debet intelligi?De qua præcursoris voce dicitur:Et permundabit
Matth. 3. aream suam.Quis ergo in initio nascentis Ecclesię crederet,dũ contra eam ille indomitus principatus terræ tot minis,& cruciatibus sæuiret,quia rhinoceros iste deo sementem redderet,
B id est, acceptum prædicationis verbum operibus repensaret? Quis posset tunc infirmorum credere, quod eius aream congregaret?Ecce enim modo pro Ecclesia leges promulgat, qui dudum contra eam per varia tormenta sæuiebat. Ecce quasi libent gentes capere potuerit, ad fidei illius gratiam suadendo perducit,eíque æternam vitam indicat,quibus captis præsentem seruat. Cur hoc? Quia videlicet aream nunc congregat, quam aliquando superbo cornu dispergendo ventilabat. Audiat igitur beatus Iob quid gentilitatis principes faciant,& nequaquam se apud semetipsum de gloria tantæ suæ virtutis extollat. Audiat & rex potens, potentiores huius mundi reges quanta deo deuotione famulẽtur, & virtutem suam quasi pro singularitate non trahat in elationis vitium, qui habet in aliis exemplum·quia etsi tunc ei similem dominus non vidit, multos tamen per quos eius gloriam retunderet, præuidit. Igitur quia terreni principes magna se deo humilitate substernunt, praui homines qui dudum contra Ecclesiam in infidelitate positi,aperta aduersitate sæuiebant,nunc ad alia fraudis argumenta vertuntur. Quia enim illos religionem venerari conspiciũt, ipsi cultum religionis assumunt, & bonorum vitam sub despectis vestibus iniquis moribus premunt.Mundi quippe dilectores sunt,hócque in se quod homines venerentur ostendunt,atque eis qui verè semetipsos despiciunt,non mẽte,sed veste copulantur. Quia enim præsentem gloriam amantes assequi non
C possunt,quasi despicientes sequuntur. Qui quid sentirent contra bonos ostenderent,si aptum nequitiæ tempus inuenirent.

Caput VI.

SEd hęc etiam argumenta prauorum ad electorum salutem proficiunt. Sancta enim Ecclesia transire sine labore tentationis non potest tempora peregrinationis, quæ etsi foris apertos hostes non habet, intus tamẽ tolerat fictos fratres. Nam contra vitia semper in acie est,& habet etiam pacis tempore bellum suum, & fortasse grauius affligitur: cum non extrancorum ictibus,sed suorum moribus impugnatur. Siue itaque illo seu isto tempore,est tamen semper in labore.Nam & in persecutione principum timet ne amittant boni quod sunt, & in conuersione principum tolerat, quia mali simulãt bonos se esse,quod non sunt. Vnde omnipotẽs deus quia rhinocerotem hunc loris ligatum dixit, ilico prauorum hypocrisim subdidit,dicens:

Quòd hypocritæ sanctitatis speciem habeant,sed charitatem supernam non habent,& in his quos verbo doctrinæ gignunt, quæ sua sunt quærunt,non quæ Iesu Christi.

Penna struthionis similis est pennis herodij & accipitris.) Quis herodium & accipitrem nesciat aues reliquas quanta volatus sui velocitate transcendant? Struthio verò pennæ eorum similitudinem habet, sed volatus eorum celeritatem non habet.A terra quippe eleuari nõ valet, & alas quasi ad volatum
specietenus erigit, sed tamen nunquam se à terra volando su- D
spẽdit.Ita sunt nimirum omnes hypocritæ, qui dum bonorum vitam simulant,imitationem sanctę conuersationis habent,sed veritatem sanctæ incarnationis non habent. Habent quippe volandi pennas per speciem,sed in terra repunt per actionem, quia alas per figuram sanctitatis extendunt, sed curarum secularium pondere prægrauati,nullatenus à terra subleuãtur. Speciem nanque Pharisęorum reprobans dominus quasi struthionis pennam redarguit,quæ in opere aliud exercuit, & in colore aliud ostendit,dicens:Vę vobis Scribæ & Pharisæi hypocri- *Matth. 23.*
tæ,quia similes estis sepulchris dealbatis,quæ foris quidem apparent hominibus speciosa,intus vero sunt plena ossibus mortuorum: ita & vos foris apparetis homin:bus iusti, intus vero pleni estis auaritia & iniquitate. Ac si diceret: Subleuare vos videtur species pennæ, sed in infimis vos deprimit pondus vitæ.De hoc pondere per Prophetam dicitur.Filij hominum vs- *Psal. 4.*
quequo graui corde? Huius struthionis cohuersurum se hypocrisim dominus pollicetur,cum per prophetam dicit: Glorifi- *Esaiæ 43.*
cabũt me bestiæ agri,dracones & struthiones.Quid enim draconum nomine,nisi in aperto malitiosæ mentes exprimuntur, quæ per terram semper in infimis cogitationibus repũnt?Quid verò per struthionum vocabulum,nisi hi qui se bonos simulãt designantur,qui sanctitatis vitam quasi volatus pẽnam per speciem retinent, sed per opera non exercent? Glorificari itaque E
se dominus à dracone,vel struthione asserit,quia & apertę malos,& fictè bonos plærunque ad sua obsequia ex intima cogitatione conuertit.Vel certè agri bestiæ dominum,id est,dracones struthionésque glorificant,cum fidę quæ in illo est,ea quæ in hoc mundo dudum membrum diaboli fuerat gentilitas exaltat. Quam & propter malitiam draconũ nomine exprobrat, & propter hypocrisin, vocabulo struthionum vocat.Quasi enim pennas accepit gẽtilitas,sed volare non potuit,quæ & naturam rationis habuit:& actionem rationis ignorauit. Habemus adhuc quod in consideratione struthionis huius de accipitre,& herodio attentius perpendamus. Accipitris quippe & herodij parua sunt corpora,sed pennis densioribus fulta,& idcirco cum celeritate transuolant,quia eis parum inest quod aggrauat, multum quod leuat. At contra struthio raris pennis induitur,& immani corpore grauatur:vt etsi volare appetat,ipsa pennarum paucitas molem tanti corporis in aẽre non suspendat:Bene ergo in herodio, & accipitre electorũ persona signatur, qui quanduin in hac vita sunt, sine quantulocunque culpæ contagio esse non possunt.Sed cùm eis parum quid inest quod deprimit, multa virtus bonæ actionis suppetit quæ illos in superna sustollit.At contrà hypocrita etsi facit pauca quæ eleuẽt, perpetrat multa quæ grãuent.Neque enim nulla bona agit hypocrita,sed quibus ea ipsa deprimat, multa peruersa committit.Paucæ igitur pennæ corpus struthionis non subleuant,quia paruum bonum hypocritæ, multitudo prauæ actionis grauat. F
Hęc quoque ipsa struthionis penna ad pennas herodij & accipitris similitudinem coloris habet,virtutis verò similitudinem non habet.Illorum nanque concluſæ, & firmiores sunt,& volatu aẽrem premere virtute suæ solidi atis possunt. At contra struthionis pennæ dissolutæ,eo volatũ sumere nequeunt, quo ab ipso quem premere debuerant,aẽre transcenduntur. Quid ergo in his aspicimus,nisi quòd electorum virtutes solidæ euolant, vt ventos humani fauoris premant? Hypocritarum verò actio quamlibet recta videatur,volare non sufficit, quia videlicet fluxæ virtutis pennam humanæ laudis aura perflauit.

Caput VII.

SEd ecce cùm vnum eundémque bonorũ malorúmque habitum cernimus, cùm ipsam in electis ac reprobis professionis speciem videmus, vnde nostræ intelligentiæ suppetat,vt electos à reprobis,à falsis vetos comprehendẽdo,discernat?Quod tamen citius agnoscimus,si intemerata in memoriã præceptoris nostri verba signamus,qui ait:Ex fructibus eorum cognoscetis eos.Neque enim pensanda sunt quę ostendunt in *Matth. 7.*
imagine,sed quæ seruãt in actione. Vnde hic postquã speciem struthionis huius intulit,mox facta subiungit,dicens:Quæ derelinquit in terra oua sua.) Quid enim per oua nisi tenera adhuc proles exprimitur,quæ diu fouenda est:vt ad viuũ volatile perducatur?

Universidad de Deusto
Biblioteca

G perducatur? Oua quippe insensibilia in semetipsis sunt, sed tamen calefacta, in viuis volatilibus conuertuntur. Ita nimirum paruuli auditores ac filij certũ est quòd frigidi insensibiléque remaneant, nisi doctoris sui sollicita exhortatione calefiãt. Ne igitur derelicti in sua insensibilitate torpescãt, assidua doctorũ voce fouendi sunt, quousque valeant, & per intelligentiam viuere, & per contemplationem volare. Quia verò hypocritæ quanuis peruersa semper operẽtur, loqui tamen recta non desinunt, bene autem loquendo in fide, vel conuersatione filios pariunt, sed eos bene viuẽdo nutrire non possunt, rectè de hac struthione dicitur: Quę derelinquit in terra oua sua. Curã nanque filiorum hypocrita negligit: quia ex amore intimo rebus se exterioribus subdit: In quibus quanto magis extollitur, tanto minus de prolis suæ defectu cruciatur. Oua ergo in terra dereliquisse est, natos per conuersionem filios nequaquam à terrenis actibus interposito exhortationis nido suspendere. Oua in terra dereliquisse, est nullum cœlestis vitæ filiis exemplum præbere. Quia enim hypocritæ per charitatis viscera non calent, de torpore prolis editæ, id est, de ouorum suorum frigore nequaquam dolent, & quanto se libentius terrenis actibus inserunt, tãto negligentius eos quos generant, agere terrena permittunt. Sed quia derelictos hypocritarum filios superna cura non deserit: nonnullos nanque etiã ex talibus intima electione præscitos, largitæ gratiæ respectu calefacit, rectè subiungitur:

H *Quòd eos quos prauorum doctorum negligentia in puluere peccati inuisitatos deserit, gratia dei calefacit: & sine hominum ministerio, multos desperatos per se deus visitat & viuificat.*

Tu fortsitan in puluere calefacies ea?) Ac si dicat: vt ego, qui illa in puluere calefacio, quia scilicet patuulorum animas, & in medio peccantium positas, amoris mei igne succendo. Quid enim puluis nisi peccator accipitur? Vnde & ille hostis huius pec catoris perditione satiatur, de quo per prophetam dicitur: Serpẽti puluis panis eus. Quid per puluerem, nisi ipsa iniquorum instabilitas demõstratur? De qua Dauid ait: Non sic impij non sic: sed tanquam puluis quem proiicit ventus à facie terræ. Oua ergo dominus in puluere derelicta calefacit, quia paruulorum animas prædicatorum suorum sollicitudine destitutas, etiam in medio peccantium positas amoris sui igne succendit. Hinc est quòd plerosque cernimus, & in medio populorum viuere, & tamen vitam torpentis populi non tenere. Hinc est quòd plærosque cernimus, & malorum turbas non fugere, & tamen superno ardore flagrare. Hinc est quòd plærosque cernimus, vt ita dixerim, in frigore calere. Vnde enim nonnulli in terrenorum hominum torpore positi, supernæ spei desideriis inardescunt, vnde & inter frigida corda succensi sunt, nisi quia omnipotens deus derelicta oua scit etiam in puluere calefacere: & frigoris pristini insensibilitate discussa, per sensum spiritus vitalis animare, vt nequaquam iacentia in infimis torpeant, sed in viuis volatilibus versa, sese ad cœlestia contemplando, id est,
I volando suspendant? Notandum verò est quòd in his verbis, non solum hypocritarum actio peruersa reprobatur, sed bonorum etiam magistrorũ si qua fortasse subrepserit elatio premitur. Nã cùm de se dominus dicit: quòd derelicta oua in puluere, ipse calefaciat, profectò apertè indicat, quia ipse operatur intrinsecus per verba doctoris, qui & sine verbis vllius hominis calefacit quos voluerit in frigore pulueris. Ac si apertè doctoribus dicat: Vt sciatis quia ego sum qui per vos loquentes operor, ecce cùm voluero, cordibus hominum etiam sine vobis loquor.

Esaiæ 65.

Psalm. 1. *Quomodo dominus oua in puluere derelicta calefaciat.*

Caput VIII.

HVmiliata igitur cogitatione doctorum, ad experimendum hypocritam sermo conuertitur, & qua fatuitate torpeat, adhuc sub struthionis facto plenius indicatur. Nam sequitur:

Quòd hypocritæ nulla sollicitudine infirmis prouideant, nec aliquam charitatis affectionem impendant his quos bestiarum morsibus expositos vident, sed duri ad filios, quasi sui non sint, reputãt alienos.

Obliuiscitur quòd pes conculcet ea, aut bestia agri conterat.) Quid in pede nisi transitus operationis accipitur? Quid in agro nisi mundus iste signatur? De quo in Euangelio dominus dicit: Ager autem est mundus. Quid in bestia, nisi antiquus hostis exprimitur, qui huius mundi tapinis insidiãs, humana quõtidie morte satiatur? De qua per prophetam pollicente domino dicitur: Et mala bestia non transibit per eam. Struthio itaque oua sua deserens, obliuiscitur quòd pes conculcet ea, quia videlicet hypocritæ eos quos in conuersatione filios generant derelinquunt, & omnino non curant, ne aut exhortationis sollicitudine, aut disciplinæ custodia destitutos, prauorum operũ exempla peruertant. Si enim oua quę gignunt diligerent, nimirum metuerent ne quis ea peruersa opera demonstrando calcaret. Hunc Paulus pedem infirmis discipulis, quasi ouis quæ posuerat metuebat, cum diceret: Multi ambulant quos sæpe dicebam vobis, nunc autem & flens dico inimicos crucis Christi. Et rursum: Videte canes, videre malos operarios. Et rursum: Denũciamus vobis fratres in nomine domini nostri Iesu Christi: vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè: & non secundum traditionem quam acceperunt à nobis. Hunc pedem Ioannes Gaio formidabat, qui cum multa Diotrephis mala præmisisset, adiunxit: Charissime, noli imitari malum, sed quod bonum est. Hunc ipse synagogæ dux infirmo suo gregi metuebat, dicens: Quando ingressus fueris terram, quam dominus deus dabit tibi: caue ne imitari velis abominationes illarum gentium. Obliuiscitur etiam quòd bestia agri conterat, quia nimirum si diabolus in hoc mundo sæuiens editos in bona conuersatione filios rapiat, hypocrita omnino non curat. Hanc autem agri bestiam Paulus ouis quæ posuerat metuebat, dicens: Timeo ne sicut serpẽs Euam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri à charitate, quæ est in Christo Iesu. Hãc agri bestiam discipulis metuebat Petrus, cùm diceret: Aduersarius vester diabolus, quasi leo rugiẽs circuit, quærens quẽ deuoret: cui resistite fortes in fide. Habent ergo veraces magistri super discipulos timoris viscera ex virtute charitatis, hypocritæ autem tanto minus commissis sibi metuunt, quanto nec sibimetipsis quid timere debeant deprehendunt. Et quia obdu
Matth. 13. ratis cordibus viuunt, ipsos etiam quos generant filios, nulla pietate debiti amoris agnoscunt. Vnde adhuc sub struthionis specie subditur. Duratur ad filios quasi non sint sui.) Quem enim charitatis gratia non infundit, proximum suum etiam si ipse hunc deo genuit, extraneum respicit: vt profectò sunt omnes hypocritæ, quorum videlicet mentes dum semper exteriora appetunt, intus insensibiles fiunt: & in cunctis quæ agunt, dum sua semper expetunt, erga affectum proximi nulla charitatis compassione mollescunt. O quàm mollia viscera gestabat Paulus, quando circa filios suos tanto æstu amoris inhiabat, dicẽs: Nos viuimus, si vos statis in domino, & testis mihi est deus, quomodo cupiã omnes vos in visceribus Christi Iesu. Romanis quoque ait: Testis est mihi deus cui seruio in spiritu meo, in Euangelio filij eius, quòd sine intermissione memoriam vestri semper facio in orationibus meis: obsecrans si quo modo tandem aliquando prosperum iter habeã in voluntate dei veniendi ad vos: desidero enim videre vos. Timotheo quoque ait: Gratias ago deo meo, cui seruio à progenitoribus meis in conscientia pura, quia sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis: nocte ac die desiderans te. Thessalonicensibus quoque amorem suum indicans, dicit: Nos autem fratres desolati à vobis ad tempus horę, aspectu, non corde, abundantius festinauimus faciem vestram videre cum multo desiderio. Qui duris persecutionibus pressus, & tamen de filiorum salute sollicitus, adiunxit: Misimus Timotheum fratrem nostrum, & ministrum dei in Euangelio Christi, ad confortandos vos, & exhortandos pro fide vestra, vt nemo moueatur in tribulationibus istis. Ipsi enim scitis quòd in hoc positi sumus. Ephesiis quoque ait: Peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis, quæ est gloria vestra. Ecce in tribulatione positus, alios exhortatur, & in hoc quod ipse sustinet: alios roborat. Non enim filiorum suorũ fuerat more struthionis oblitus: sed metuebat nimis ne eius discipuli in prædicatore suo tot persecutionum probra cernentes, fidem in eo desperarent, contra quam innumeræ passionum contumeliæ prævalerent. Et idcirco minus dolebat in tormentis, sed magis filiis de tormentorum suorum tentatione metuebat. Paruipẽdebat in se plagas corporis, dum formidaret in filiis plagas cordis. Ipse patiendo suscipiebat vulnera tormentorum, sed filios consolando, curabat vulnera cordium.

Esaiæ 31.

Phil. 3.

Ibidem.

2. Thess. 3.

Epistola Ioan. 3.

Deuter. 18.

Ezech. 8.

2. Cor. 11.

1. Pet. 5.

Ephes. 3.

A cordium. Pensemus ergo cuius charitatis fuerit, inter dolores proprios aliis timuisse: pensemus cuius charitatis fuerit, filiorũ salutem inter sua detrimenta requirere, & statũ mentis in proximis etiam ex sua deiectione custodire. Caput IX.

SEd hæc hypocritæ charitatis viscera nesciunt, quia eorum mens quanto per mundi concupiscentiam in exteriora re soluitur, tãto per inaffectionem suam interius obduratur. & torpore insensibili frigescit intrinsecus: quia amore damnabili mollescit foris, séque ipsam considerare non valet, quia cogitare se minime studet. Cogitare verò se mẽs non potest, quæ tota apud semetipsam nõ est. Tota verò esse apud semetipsam non sufficit, quia per quot concupiscentia rapitur, per tot à semetipsa species diuisipatur, & sparsa in infimis iacet, quæ collecta si vellet, ad summa consurgeret. Vnde iustorum mens, quia per custodiam disciplinæ, à cunctorum visibilium fluxo appetitu constringitur, collecta apud semetipsam intrinsecus integratur: qualisque deo vel proximo esse debeat, plenè cõspicit, quia nihil suum exterius derelinquit, & quãto ab exterioribus abstracta compescitur, tanto aucta in intimis inflammatur: & quo intus magis ardet, eo ad deprehendenda vitia amplius lucet. Hinc est enim quòd sancti viri dũ se intra semetipsos colligunt, mira ac penetrabili acie occulta etiam aliena delicta deprehendunt. Vnde bene per Ezechielem prophetam dicitur: Emissa similitudo manus apprehẽdit me in cincinno capitis mei,
B & eleuauit me spiritus inter terram & cœlũ, & adduxit me in Hierusalem in visione dei iuxta ostium interius quod respiciebat ad Aquilonem: vbi erat statutum idolum zeli, ad prouocãdam æmulationem. Quid est enim cincinnus capitis, nisi collectæ cogitationes mentis: vt non sparsæ diffluant, sed per disciplinam constrictæ subsistant? Manus ergo desuper mittitur, & propheta per cincinnum capitis eleuatur: quia cùm nostra mẽs sese per custodiam colligit: vis superna sursum nos ab infimis trahit. Bene vero inter terram & cœlũ sublatum se asserit: quia quilibet sanctus in carne mortali positus, plenè quidem adhuc ad superna non peruenit, sed iam tamen ima derelinquit. In visione vero dei in Hierusalem ducitur: quia videlicet vnusquisque proficiens per charitatis zelum, qualis esse ecclesia debeat cõtemplatur. Bene quoque additur, quia iuxta ostium interius ductus est, quod respiciebat ad Aquilonem: quia nimirum sancti viri dum per aditum internæ cõtemplationis aspiciunt, plus prauã inter Ecclesiam fieri quàm recta deprehendunt, & quasi in Aquilonis parte oculos, id est, ad Solis sinistrã flectunt, quia contra vitiorum frigora, charitatis se stimulis accẽdunt. Vbi & recte subiungitur: quia illic erat statutum idolum zeli ad prouocandam æmulationem. Dum enim intra sanctam ecclesiam
C nõnullis specie sola fidelibus, rapinas & vitia perpetrari considerant, quid aliud quàm in Hierusalem idolum vident? Quod idolum zeli dicitur, quia per hoc contra nos æmulatio superna prouocatur: vt tanto districtius derelinquentes feriat, quanto nos charius redemptor amat. Caput X.

HYpocritæ igitur quia cogitationes mentis non colligũt, per cincinnum capitis minimè tenentur. Et qui sua nesciunt, commissorum sibi quando delicta deprehendũt? Hi itaque torpent à cœlestibus, ad quæ flagrare debuerant, & flagrant terrenis rebus anxiæ, à quibus laudabiliter torpuissent. Posita quippe filiorum cura, sæpe eos videas se contra pericula immensi laboris accingere, maria transmeare, adire iudicia, pulsare principatus, palatia irrumpere, iurgantibus populorum cuneis interesse, & terrena patrimonia laboriosa obseruatione defendere. Quibus si fortasse dicatur, cur ista vos agitis, qui seculum reliquistis? respondent ilico deum se metuere, & idcirco tanto studio defendendis patrimoniis insudare. Vnde bene adhuc de struthionis huius stulto labore subiungitur:

Quòd hypocritæ animarum damna non curant, sed temporalium rerum iactura anxiè perturbantur.

Psal. 13. Matth. 5. Fruſtra laborauit, nullo timore cogente.) Illic nanque trepidauerunt timore, vbi non erat timor. Ecce enim diuina voce præcipitur. Si quis tibi tulerit tunicam, & voluerit tecum iudicio contendere, dimitte illi & pallium. Et rursum. Si quis quod tuum est tulerit, ne repetas. Paulus quoque Apostolus discipulos suos cupiens exteriora despicere, vt valeant interna seruare admonet dicens: Iam quidẽ omnino delictũ est in vobis, quòd iudicia habetis inter vos, quare non magis iniuriam accipitis, D quare non magis fraudem patimini? Et tamẽ hypocrita assumpto sanctæ conuersationis habitu, filiorum custodiam deserit, & temporalia quæque defendere etiã iurgiis quærit. Exemplo suo eorum perdere corda non trepidat, & quasi per negligentiam amittere patrimonia terrena formidat. In errorem discipulus labitur, & tamen cor hypocritæ nullo dolore sauciatur. Ire in iniquitatis voraginem commissos sibi conspicit, & hæc quasi inaudita pertranſit, at si quod sibi leuiter inferri temporale damnum senserit, in vltionis iram repẽte ab intimis inardescit. Mox patientia rumpitur, mox dolor cordis in vocibus effrenatur: quia dum animarum damna æquanimiter tolerat, iacturam verò rerum temporalium repellere, etiam cum spiritus cõmotione festinat, cunctis veraciter indicat teste mentis perturbatione quid amat. Ibi quippe est grande studium defensionis, vbi & grauior vis amoris. Nam quantomagis terrena diligit, tanto priuari eis vehementius pertimescit. Qua enim mente aliquid in hoc mũdo possidemus, non docemur, nisi cùm amittimus. Sine dolore nanque amittimur, quicquid sine amore possidetur. Quæ vero ardenter diligimus habita, grauiter suspiramus ablata. Quis autem nesciat quia nostris vsibus res terrenas dominus condidit, suis autem animas hominum creauit? Plus ergo deo se amare cõuincitur, qui neglectis his quæ eius sunt, propria tuetur. Perdere nãque hypocritæ ea quę dei sunt, E id est, animas hominũ non timẽt, & ea quæ sua sunt, amittere, videlicet res cum mũdo trãseuntes, quasi districto iudici posituri rationes timent, ac si placatum inueniãt, cui desideratis rebus, id est rationalibus perditis, insensibilia & non quęsita conseruant. Possidere aliquid in hoc mundo volumus: & ecce veritas clamat: Nisi quis renunciauerit omnibus quę possidet, nõ Luc. 14. potest meus esse discipulus. Perfectus igitur christianus quomodo debet res terrenas iurgando defendere, quas nunc præcipitur non possidere? Itaque cũ res proprias amittimus, si perfectè deum sequimur, in huius vitæ itinere à magno onere leuigati sumus. Cùm verò curam rerum, eiusdem nobis itineris necessitas imponit, quidam dum eas rapiunt, solummodo tolerandi sunt: quidam verò conseruata charitate prohibendi, non tamen sola cura ne nostra subtrahãt, sed ne rapientes non sua, semetipsos perdant. Plus quippe ipsis raptoribus debemus metuere, quàm rebus irrationabilibus defendẽdis inhiare. Ista nãque etiã non rapta morientes amittimus, cùm illis verò & nũc conditionis ordine, & si corrigi studeant: post perceptionem muneris vnum sumus. Quis autem nesciat, quia minus ea quibus vtimur, & plus debemus amare quod sumus? Si ergo & pro sua vtilitate raptoribus loquimur, iam non solum nobis quæ temporalia, sed ipsis etiam quæ sunt æterna, vendicamus. Qua in re illud est solerter intuendum, ne per necessitatis metum, cupiditas surrepat rerum: & zelo succensa prohibitio, impetu immoderatione distensa, vsque ad odiosa verba, & turpitudi- F nem contentionis erumpat. Dúmque pro terrena re pax à corde cum proximo scinditur, liquidò apparet, quia plus res quàm proximus amatur. Si enim charitatis viscera etiam circa raptorem proximum non habemus, nosmetipsos peius ipso raptore persequimur, grauiúsque nos quàm alter poterat deuastamus, quia dilectionis bonum sponte deserẽtes, à nobisipsis intus est quod amittimus, qui ab illo sola exteriora perdebamus. Sed hanc hypocritæ formam charitatis ignorat: quia plus terrena quàm cœlestia diligens, contra eum qui temporalia diripit, sese in intimis immani odio inflammat. Caput XI.

SCiendum verò est: quia sunt nonnulli quos charitatis gremio nutriens mater Ecclesia tolerat, quousque ad spiritalis ætatis incrementa perducat, qui nonnunquam & sanctitatis habitum tenent, & perfectionis meritum exequi non valent. Ad dona nanque spiritalia minimè assurgunt, & idcirco his qui sibi coniuncti sunt, ad tuenda ea quæ terrena sunt, seruiunt, & nonnunquam in defensionis eiusdem iracundia excedunt. Hos nequaquam credendum est hypocritarum numerum incurrere, quia aliud est infirmitate, aliud malitia peccare. Hoc itaque inter hos & hypocritas distat, quòd isti infirmitatis conscij malunt à cunctis de culpa sua redargui, quàm de ficta sanctitate laudari. Illi verò & iniqua se agere certi sunt: & tamen apud humana iudicia de nomine sanctitatis, intumescunt:

1. Cor. 6.

Universidad de Deusto Biblioteca

G intumescunt.Isti non metuunt prauis hominibus etiam de bona actione displicere: dum supernis tantummodo iudiciis placeant,illi vero nunquam quid agant,sed quomodo de actione qualibet hominibus possint placere considerant. Isti iuxta modum suæ intelligentiæ, etiam in rebus seculi militāt causis dei, illi verò pro causis dei,intentioni deseruiunt seculi, quia inter ipsa quoque quę se agere sancta opera ostendunt,non conuersionem quærunt hominū,sed auras fauorum.Igitur dum quosdam non despectæ cōuersationis viros:iracundè vel nimiè defendere terrena conspicimus,debemus hoc in illis per charitatem reprehendere, nec tamen eos reprehendendo desperare, quia plærunque vni eidémque homini & insunt quædam iudicabilia quæ apparent, & magna quæ latent.In nobis autem sæpe magna in facie prodeunt,& nonnunquam quæ reprehēdenda sunt occultantur.Hinc ergo humilianda est nostræ mentis elatio,quòd & illorum infirma sunt publica, & nostra secreta, & rursum fortia illorum secreta sunt,& in publico nostra vulgantur.Quos ergo de aperta infirmitate reprehēdimus, superest vt de occultæ fortitudinis æstimatione veneremur, & si de aperta se firmitate nostra mens eleuat,occulta sua infirma considerans,sese in humilitate premat.Sępe enim nonnulli multis præceptis obsequuntur, & quædam pauca prætereunt, & nos multa prætermittimus,cum pauca seruamus. Vnde fit plærunque,vt quia quod seruare nos nouimus,hoc præterire alios vi- H demus,ilico nostra se in elatione mens eleuet,obliuiscēs quàm multa prætereat,cum valde sint pauca quæ seruat. Necesse est igitur vt in quibus alios reprehēdimus, elationem sollicitè nostræ cogitationis inclinemus:quia si sublimiorem se cæteris noster animus conspicit,quasi in præcipitio singularitatis ductus, eo peius ruit.Sed cur hypocrita cœlestia lucra deserēs, terrena elaboret,sub struthionis adhuc nomine subiungit,dicens:

Quòd hypocritas dedit deus in reprobum sensum, & ita excæcati sunt mente, vt electorum sanctitatem, & eorum rectorem deum contemnant.

Priuauit eam deus sapientia, nec dedit illi intelligentiam.) Quanuis aliud sit priuare, aliud non dare, hoc tamen repetiit subdendo, non dedit, quod præmisit, priuauit. Ac si diceret: Quod dixit priuauit, non iniustè sapientiam abstulit, sed iustè non dedit. [Exod. 7.] Vnde & Pharaonis cor dominus obdurasse describitur,non quòd ipse duritiam contulit, sed quòd exigentibus eius meritis,nulla illud desuper infusi timoris sensibilitate molliuit. Sed nunc hypocrita quòd sanctum se simulat, quòd sub imagine boni operis occultat, sanctæ Ecclesiæ pace premitur, & idcirco ante nostros oculos religionis visione vestitur. Si qua ergo tentatio fidei erumpat,statim lupi mens rabida,habitu se ouinæ pellis expoliat: quantúmque contra bonos sæuiat, persequens demonstrat.Vnde & rectè subditur:Cum tempus I fuerit,in altum alas erigit,deridet equitem,& ascēsorem eius.) Quid enim alas huius struthionis accipimus, nisi pressas hoc tempore quasi complicatas hypocritæ cogitationes? Quas cū tempus fuerit, in altum eleuat, quia opportunitate comperta, eas superbiendo manifestat. Alas in altum erigere,est per effrenatam superbiam cogitationes aperire. Nunc autem quia sanctum se simulat,quia in semetipso stringit quæ cogitat,quasi alas in corpore per humilitatem plicat.

Caput XII.

NOtandum verò est quòd non ait: Deridet equum & ascensorem:sed equitem & ascēsorem eius.Equus quippe est vnicuique sanctæ animæ corpus suum: quod videlicet nouit,& ab illicitis cōtinentiæ freno restringere,& rursum charitatis impulsu in exercitatione boni operis relaxare. Equitis ergo nomine anima sancti viri exprimitur:quæ iumentum corporis bene subditum regit.Vnde & Ioannes apostolus [Apoca. 19.] in Apocalypsi dominum cōtemplatus ait:Et exercitus qui sunt in cœlo,sequebantur eum in equis albis.Multitudinem quippe sanctorum quæ in hoc martyrij bello sudauerat, rectè exercitum vocat:qui idcirco in equis albis sedere referuntur:quia nimirum eorum corpora & luce iustitiæ,& castimoniæ candore claruerunt.Deridet ergo hypocrita equitem : quia cùm ipse in aperto iniquitatis eruperit,electorum despicit sanctitatem : & elatus fatuos appellat,quos pace pressus fidei,callida arte simulabat. Quis verò alius huius ascensor est equitis,nisi omnipotens deus : qui & ea quæ non erant præuidens condidit : & ea K quæ sunt possidens regit? Ascendit quippe equitem:quia iusti vniuscuiusque viri animum possidet, sua bene membra possidentem. Huic ergo hypocritæ deridere est equitem, sanctos despicere:deridere vero est ascensorem equitis,prosilire vsque ad iniuriam creatoris. Quia enim in vnoquoque lapsu à minimis semper incipitur,& succrescentibus defectibus ad grauiora peruenitur,rectè hypocritę huius iniquitas per supposita detrimenta distinguitur: vt dicatur prius bonum se quod non sit ostendere,postmodum vero bonos apertè despicere:ad extremum quoque vsque ad iniuriam conditoris exilire. Nunquam quippe illic anima quò ceciderit iacet,quia voluntariè semel lapsa ad peiora pondere suæ iniquitatis impellitur: vt in profundum corruēs semper adhuc profundius obruatur.Eat ergo hypocrita,& nunc suas laudes appetat,postmodum vitam proximorum premat,& quandoque se in irrisione sui conditoris exerceat: vt quo elatiora semper excogitat, eo se suppliciis atrocioribus immergat.O quàm multos tales nunc sancta Ecclesia tolerat, quos cùm tempus eruperit,tentatio aperta manifestat. Qui voluntates suas quia contra eam modo non exerunt,quasi complicatas interim alas cogitationum premunt. Quia enim à bonis malísque hæc vita communiter ducitur: nunc Ecclesia ex vtrorumque numero visibiliter congregatur, sed deo inuisibiliter iudicāte discernitur: atque in exitu suo à reproborum societate separatur. Modo verò esse in ea,nec boni sine malis, L nec mali sine bonis possunt.Hoc enim tēpore coniuncta vtraque pars sibi necessariò congruit: vt & mali mutentur per exempla bonorum,& boni purgentur per tentamēta malorum. Atque ideo dominus postquam sub struthionis specie multa de hypocritarum reprobatione intulit,mox ad electorum sortem verba conuertit : vt qui in illis audierant quod fugientes tolerent,in istis audiant quod imitantes ament. Sequitur:

Quòd ea quæ de rhinocerote dicta sunt,intelligi & aliter possunt.

Nunquid præbebis equo fortitudinem,aut circundabis collo eius hinnitum?) Sed fortasse prius quàm huius equi fortitudinem hinnitúmque differamus, ab aliquibus quæritur, vt aliter etiam moralitate postposita,& rhinocerotis virtus,& struthionis huius fatuitas exponatur. Manna quippe est verbum dei,& quicquid bene voluntas suscipientis appetit,hoc profectò in ore comedentis sapit.Terra est verbum dei,quam quando labor inquirentis exigit, tanto largius fructum reddit. Debet ergo intellectus sacri eloquij multiplici inquisitione ventilari:quia & terra quæ sepius arando vertitur,ad frugem vberius aptatur. Quæ igitur & aliter de rhinocerote ac struthione sentimus, sub breuitate perstringimus:quia ad ea quæ obligatoria sunt enodanda properamus.

Caput XIII.

M [*Rhinocerotis fortitudo. Modus capiendi eius.*]

RHinoceros iste, qui etiam monoceros in Græcis exemplaribus nominatur,tantæ esse fortitudinis dicitur,vt nulla venantium virtute capiatur. Sed sicut hi asserunt, qui describendis naturis animalium laboriosa inuestigatione sudauerunt,virgo ei puella proponitur,quæ venienti sinum aperit, in quo ille omni ferocitate postposita caput deponit,sicque ab eis à quibus capi quæritur, repentè velut inermis inuenitur. Buxei quoque coloris esse describitur,qui etiam cum elephantis quando certamen aggreditur,eo cornu quod in nare singulariter gestat,ventrem aduersantium ferire perhibetur,vt cum ea quæ molliora sunt vulnerat, impugnantes se facilè sternat. Potest ergo per hunc rhinocerotem, vel certè monocerotem, scilicet vnicornem: ille populus intelligi, qui dum de accepta lege non opera, sed solam inter cunctos homines elationem sumpsit, quasi inter cæteras bestias cornu singulare gestauit. [Psal. 21.] Vnde pasionem suā dominus propheta canente pronunciās, ait:Libera me de ore leonis,& de cornibus vnicornium humilitatem meam. Tot quippe in illa gente vnicornes, vel certè rhinocerotes extiterunt, quot contra prædicamenta veritatis de legis operibus singulari,& fatua elatione confisi sunt.Beato igitur Iob sanctæ Ecclesiæ typum tenenti dicitur:Nunquid volet Rhinoceros seruire tibi?Ac si apertè dicatur : Nunquid illum populum quem superbire in nece fidelium stulta sua elatione consideras, sub iure tuæ prædicationis inclinas, subaudis, vt ego, qui & contra me illum singulari cornu extolli conspicio,

A conspicio,& tamē mihi cùm voluero,protinus subdo?Sed hoc melius ostendimus,si de genere ad speciem transeamus.Ille ergo ex hoc populo & prius in superbia, & postmodum præcipuus testis in humilitate nobis ad medium Paulus ducatur: qui [1. Tim. 1.] dum contra deū:se quasi de custodia legis nesciens extulit,cornu in nare gestauit. Vnde & hocipsum naris cornu per humilitatem postmodum inclinans,dicit: Qui prius fui blasphemus & persecutor,& contumeliosus, sed misericordiam cōsecutus sum:quia ignorans feci.In nare cornu gestabat,qui placiturum [Galat. 1.] se deo de crudelitate confidebat,sicut ipse postmodum semetipsum redarguens dicit:Et proficiebam in Iudaismo supra multos coætaneos meos in genere meo,abundātius æmulator existens paternarum mearum traditionum. Huius autem Rhinocerotis fortitudinem omnis venator extimuit,quia Sauli sæuitiam vnusquisque prædicator expauit.Scriptū nanque est:Sau- [Act. 9.] lus adhuc spirans minarum & cædis in discipulos domini, accessit ad principem sacerdotū, & petiit ab eo epistolas in Damascum ad synagogas, vt si quos inuenisset huius viæ viros ac mulieres,vinctos perduceret in Hierusalem. Cùm flatus nare reddendus trahitur,spiratio vocatur,& illud sæpe per odorem nare deprehendimus, quod oculis non videmus. Rhinoceros ergo iste nare gestabat cornu quo percuteret, quia minarum & cædis in domini discipulos spirans, postquam præsentes interfecerat,absentes quęrebat.Sed ecce omnis ante illum vena- B tor absconditur,id est, omnis homo rationale sapiens opinione timoris eius effugatur.Vt ergo hunc Rhinocerotem capiat, sinum suum virgo,id est secretum suum ipsa per se inuiolata in carne dei sapientia expandat. Scriptum quippe est quòd cùm [Ibidem.] Damascum pergeret,subitò circunfulsit illum die media lux de cœlo,& vox facta est,dicēs: Saule Saule quid me persequeris? Qui prostratus in terra respondit: Quis es domine? Cui ilico dicitur:Ego sum Iesus Nazarænus,quem tu persequeris.Virgo nimirum rhinoceroti sinum suum aperuit,cùm Saulo incorrupta dei sapientia incarnationis suæ mysterium de cœlo loquēdo patefecit, & fortitudinem suam rhinoceros perdidit, quia prostratus humi, omne quod superbum tumebat amisit. Qui dum sublato oculorum lumine,manu ad Ananiam ducitur:patet iam rhinoceros iste quibus dei loris astringitur,quia videlicet vno in tempore cæcitate,prædicatione,baptismate ligatur. [Galat. 2.] Qui etiam ad dei præsepe moratus est: quia ruminare verba Euangelij dedignatus non est. Ait enim: Ascendi Hierosolymā cum Barnaba, assumpto & Tito. Ascendi autem secundum re- [Act. 9.] uelationem,& contuli cum illis Euangelium.Et qui prius ieiunus audierat: Durum est tibi contra stimulum calcitrare:mira postmodum virtute præsidentis pressus,ex verbi pabulo vires obtinuit,& calcem superbiæ amisit.Loris quoque dei non tantum à feritate restringitur,sed quod magis sit mirabile:ad aran- C dum ligatur:vt non solum homines crudelitatis cornu non impetat, sed eorum etiam refectioni seruiens, aratrum prædica- [1. Cor. 9.] tionis trahat.Ipse quippe de euangelizantibus quasi de arantibus dicit: Debet enim in spe qui arat arare, & qui triturat, in spe fructus percipiendi.Qui igitur tormenta prius fidelibus irrogauerat,& pro fide postmodum flagella libenter portat,qui scriptis etiā epistolis humilis ac despectus prædicat quod dudum terribilis impugnabat, profectò bene ligatus sub aratro desudat ad segetem,qui viuebat in campo malè liber à timore. De quo rectè dicitur:

Caput XIIII.

AVt coufringet glebas vallium post te?) Iam scilicet dominus quorundam mentes intrauerat,qui illum veraciter humani generis redemptorem credebant. Qui tamen cùm nequaquam à pristina obseruatione recederēt, cùm dura literę prædicamenta custodirent,eis prædicator egregius [Galat. 5.] dicit:Si circuncidamini,Christus vobis nihil proderit.Qui ergo in humili mente fidelium legis duritiam redarguendo contriuit,quid aliud quàm in valle post dominum glebas fregit? ne videlicet grana seminum quæ excisus aratro fidei sulcus cordis exciperet,per custodiam literę pressa deperirent.De quo bene adhuc subditur: Nunquid fiduciam habebis in magna fortitudine eius, & derelinques ei labores tuos?In Rhinocerotis huius fortitudine fiduciam deus habuit:quia quanto illum crudelius sibi dura inferentem pertulit,tanto pro se constantius tolerantem aduersa præsciuit.Cui labores etiam quos ipse in car- D ne pertulerat dereliquit:quia conuersum illum vsque ad imitationem propriæ passionis traxit.Vnde & per eundem Rhino- [Coloss. 1.] cerotem dicitur: Suppleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea. De quo adhuc subditur : Nunquid credes ei quòd reddat sementem tibi:& aream tuam congreget? Considere- [Act. 7. & 8.] mus Saulum quis fuerit,cùm ab ipsa adolescentia lapidantium adiutor existeret,cùm alia Ecclesiæ loca vastaret,& acceptis epistolis vastanda alia peteret, cùm mors & fidelium nulla sufficeret,sed semper ad aliorum interitum aliis extinctis anhelaret,& profectò cognoscimus quia nullus tunc fidelium crederet,quòd ad iugum deus suæ formidinis,vim tātæ elatioins inclinaret. Vnde & Ananias voce dominica hunc & postquam conuersum audiuit extimuit, dicens: Domine audiui à multis [Act. 9.] de viro hoc quāta mala sanctis tuis fecerit in Hierusalem.Qui tamen repentè commutatus ab hoste prædicator efficitur, & in cunctis mundi partibus redemptoris sui nomen insinuat, supplicia pro veritate tolerat,pati se quæ irrogauerat exultat,alios blādimentis vocat, alios ad fidem terroribus reuocat.Istis regnum pollicetur cœlestis patrię, illis minatur ignes gehēnæ, Hos per authoritatem corrigit, illos ad vitam rectitudinis per humilitatem trahit, itaque in omni latere ad manum se sui rectoris inclinat,& tanta arte dei aream congregat, quanta illam prius elatione ventilabat.

Caput XV. E

SEd neque hoc abhorret à Paulo, quod Rhinoceros buxei coloris dicitur:& elephantorum ventres cornu ferire perhibetur.Quia enim viuere sub rigore legis assueuit,arctius cæteris in illo custodia vniuscuiusque virtutis inoleuit. Quid enim per colorem buxeum nisi abstinentiæ pallor exprimitur? Cui ipse se tenaciter adhærere testatur dicens: Castigo corpus [1. Cor. 9.] meum,& seruituti subiicio,ne forte aliis prędicans,ipse reprobus efficiar. Qui diuinæ legis eruditione præditus,dum aliorū ingluuiem redarguit,cornu elephantes in vētrem ferit.In ventrem quippe elephantes percusserat,cùm dicebat:Multi ambu- [Phil. 3.] lant quos sæpe dicebam vobis : nunc autem & flens dico inimicos crucis Christi quorum finis interitus.quorum deus venter est,& gloria in confusione ipsorum.Et rursum:Huiusmodi Christo domino non seruiunt, sed suo ventri. Cornu suo igitur Rhinoceros iste non iam homines, sed bestias percutit, quādo illa Paulus doctrinę suæ fortitudine nequaquā perimēdos humiles impetit,sed superbos vētris cultores occīdit.Quę ergo in Paulo scripta cognouimus : superest & facta & in aliis credamus.Multi quippe ad humilitatis gratiam ex illius populi elatione conuersi sunt, quorum sæuitiam dominus dum sub iugo inspirati timoris edomuit, nimirū Rhinocerotis sibi fortitudinem subegit. Sed quia mira dei potentia quid de electis egerit audiuimus, nunc mira eius patientia in his quos repro- F bat,quid tolerauerit audiamus. Pēna struthionis similis est pēnis herodij & accipitris.) Quid struthionis nomine,nisi synagoga signatur?quæ alas legis habuit,sed corde in infimis repēs, nunquam se à terra subleuauit?Quid verò per herodium & accipitrem,nisi antiqui patres exprimuntur,qui ad ea quę potuerunt intelligendo perspicere, valuerunt etiam viuendo peruolare? Penna igitur struthionis, herodij & accipitris pennæ est similis, quia synagogæ vox priorum doctrinam loquendo tenuit,sed viuēdo nesciuit. Vnde & eiusdem synagogæ populos de Pharisæis atque scribis veritas admonet, dicens: Super ca- [Matth. 23.] thedram Moysi sederunt scribæ & Pharisæi.Omnia ergo quęcunque dixerint vobis,seruate & facite,secundum opera verò eorum nolite facere. Multa autem dicere de herodij vita potuimus,sed quia penna eius tantummodo ad memoriam deducitur,de vita loqui prohibemur.

Caput XVI.

QVando derelinquit in terra oua sua: tu forsitan in puluere calefacies ea?) 'n ouis aliud est quod cernitur,aliud quod speratur:& videri spes nō potest:Paulo attestāte, qui ait:Quod enim videt quis,quid sperat? Quid [Rom. 8.] ergo per struthionis oua,nisi ne synagogæ carne editi Apostoli designantur? qui dum se in mundo despectos atque humiles exhibent,sperare gloriam in supernis docent. Abiecti nanque

Universidad de Deusto
Biblioteca

G & quasi nullius momenti apud elatos habiti,in terra velut oua iacuerunt: sed intus in eis latebat vnde viuerent: & subleuati spei pennis ad cœlestia volarent. Quæ oua struthio in terra derelinquit: quia eos quos carne genuerat synagoga Apostolos audire contemnens,vocandæ gentilitati deseruit. Mira autem potentia dominus hæc eadem in puluere oua calefacit:quia vnos apostolorum fœtus in illa abiecta dudum gentilitate suscitauit: & quos synagoga velut insensatos inuiuificatósque despexerat: ipsi nunc in veneratione gentium per doctrinæ magisterium viuentes volant. Oua sua struthio in puluere derelinquit:quia omnes quos prædicando synagoga genuit,à terrenis desideriis minimè suspendit. Quę nimirum desideria quia antiquus hostis concepta in corde inuenit: obsessas mentes etiam in sceleribus rapit. Vnde & subditur:Obliuiscitur quòd pes cõculcet ea:& bestia agri conterat.) Tũc oua pes calcat,& bestia agri conterit, cùm in terra deseruntur: quia videlicet humana corda dum semper terrena cogitare,semper quę ima sunt agere appetunt:ad conterendum se agri bestiæ,id est,diabolo sternunt:vt cùm diu in infima cogitatione abiecta sunt, quãdoque etiam maiorum criminum perpertatione frangantur. Synagoga ergo oua quæ genuit, à terra suspendere bene viuendo neglexit. Sed omnipotens deus multos eius filios quanuis in terrenis desideriis mortuos ac frigidos reperit,calore tamen sui amoris animauit. Sed vitã quam filiis synagoga non dedit:hanc postmodum inuidit: dum moliretur persequendo extinguere,
H quos se ad bona opera non meminerat fouendo genuisse. Vnde & aptè de hac struthione subditur: Duratur ad filios quasi non sint sui.) Quasi non suos despicit,quos aliter viuere quàm docuit ipsa deprehendit: & durescente sæuitia terrores admouet:séque in eorum cruciatibus exercet: atque inuidiæ facibus inflammata,in quibus non laborauit vt possint viuere, laborat vt debeãt interire: & cum domini membra persequitur,placere se per hoc domino suspicatur. Vnde & eisdem struthionis
Ioan.16. ouis veritas dicit:Venit hora vt omnis qui interficit vos: arbitretur obsequium se præstare deo. Quia ergo dum crudelitate ad persequendum synagoga ducitur:hoc se agere impulsu diuini timoris arbitratur,rectè subiungitur:Frustra laborauit,nullo timore cogente.)In labore quippe illam persecutionis anhelare non timor sed crudelitas coegit. Sed quia plærunque vitia colore virtutum tincta, tanto nequiora sunt,quanto & esse vitia minimè cognoscuntur:eo in persecutione synagoga durior extitit,quo religiosiorem se fieri fidelium mortibus æstimauit: & ideirco quæ ageret,discernere omnino non potuit: quia lumen sibi intelligentiæ per superbiæ abiectionem clausit. Vnde & bene subditur: Priuauit eam deus sapientia:nec dedit illi intelligẽtiam.) Districtum quippe est occultæ retributionis examen:& quia sciens humilitatem perdidit,etiam veritatis intelligentiam nesciens amisit. Valde autem minora sunt vulnera quæ in redemptoris aduentu fidelibus intulit: quàm ea quibus
I sanctam Ecclesiam adhuc per aduentum antichristi ferire contendit. Ad illud nanque se tempus præparat,vt vitam fidelium coaceruatis viribus premat. Vnde & aptè subditur:

Caput XVII.

CVm tempus fuerit,in altum alas erigit: deridet equitem & ascensorem eius.) In altum struthio alas erigit: quando suo conditori synagoga non vt antea formidãdo,sed apertè iam repugnando contradicit. In membra quippe diaboli transiens,& mendacij hominem deum credens,contra fideles tanto in altum extollitur, quanto & dei corpus se esse gloriatur. Quæ quia non solum humanitatem domini, sed ipsam etiam diuinitatem despicit, non tantum equitem,sed ascensorem etiam equitis irridet. Nam custodita vnitate personę valet intelligi,quia verbum dei tunc equitem ascendit, quando animatam carnem sibi intra vterum virginis condidit. Tunc equitem ascendit, quando humanam animam propriæ carni præsidentem,diuino cultui semetipsum creãdo subiugauit. Carnem quippe diuinitas anima mediante suscepit:& per hoc totum simul equitem tenuit:quia in semetipso non solum illam quę regebatur,sed hanc etiam quæ regebat astrinxit. Iudæa igitur per aduentum superbientis antichristi laqueo seductionis capta: quia redemptorẽ nostrum humilem fuisse inter homines despicit:deridet equitem,quia eius in omnibus diuinitati contradicit:deridet nihilominus & ascensorem. Sed redemptor noster vnus idémque, & eques,& equitis est ascensor: & cùm in mundum venit,fortes contra mundum prędicatores exhibuit: & cùm in mundi termino antichristi fallaciam tolerat, virtutẽ pro se certantibus subministrat: vt cùm antiquus hostis in illa sua citius finiẽda libertate laxatur: fideles nostri tanto maiores vires accipiant, quanto contra aduersarium solutum pugnant. Vnde hiic cum struthio alas eleuare, ascẽsorem & equitem deridere describitur, ilico fortium prædicatorum memoria subrogatur,& dicitur: Nunquid præbebis equo fortitudinem:aut circundabis collo eius hinnitum?) K

Caput XVIII.

IN scriptura sacra equi nomine aliquãdo lubrica vita prauorum: aliquando dignitas temporalis: aliquando hoc ipsum præsens seculum:aliquando præparatio rectæ intentionis:aliquãdo sanctus prædicator exprimitur. Equi enim nomine lubrica prauorum vita signatur,sicut scriptum est: Nolite fieri sicut equus & mulus. Et sicut per propheram alium dicitur: Equi amatores & emissarij facti sunt: vnusquisque ad vxorem proximi sui hinniebat. Equi nomine dignitas temporalis accipitur: Salomone attestante,qui ait: Vidi seruos in equis, & principes ambulantes quasi seruos super terram. Omnis quippe qui peccat,seruus est peccati, & serui in equis sunt, cùm peccatores præsentis vitæ dignitatibus efferũtur. Principes verò quasi serui ambulant:cùm multos dignitate virtutum plenos nullus honor erigit: sed summa hic aduersitas velut indignos deorsum premit. Hinc rursum dicitur: Dormitauerunt qui ascenderunt equos,id est,in morte animæ mẽtis oculos à veritatis luce clauserunt,qui in præsentis vitæ honore confisi sunt. Equi nomine hoc ipsum præsens seculum designatur: sicut Iacob voce dicitur: Fiat Dan coluber in via,cerastes in semita,mordens vngulas equi:vt cadat ascensor eius retro. Quo in testimonio quid equus significet melius ostẽdimus:si & ea quę circunstant,paulo subtilius exponamus. Nonnulli enim de tribu Dan venire antichristum ferunt:pro eo quòd hoc loco Dan,& coluber asseritur & mordẽs. Vnde & non immerito dum Israëliticus populus terras in castrorum partitionem susciperet: primus Dan ad Aquilonem castrametatus est: illum scilicet signans qui in corde suo dixerat. Sedebo in monte testamenti,in lateribus Aquilonis:ascendam super altitudinem nubium,similis ero altissimo. De quo & per prophetam dicitur: A Dan auditus est fremitus equorum eius. Qui non solum coluber:sed etiam cerastes vocatur. Cerata enim Græcè cornua dicuntur, serpénsque hic cornutus esse perhibetur:per quem dignè antichristi aduẽtus asseritur: quia contra fidelium vitam cum morsu pestiferæ prædicationis,armatur etiam cornibus potestatis. Quis autem nesciat semitam angustiorem esse quàm viam? Fit ergo Dan coluber in via: quia in præsentis vitæ latitudine eos ambulare prõuocat,quibus quasi parcendo blanditur: sed in via mordet: M
quia eos quibus libertatem tribuit, erroris sui veneno consumit. Fit cerastes in semita:quia quos fideles reperit, & sese ad præcepti cœlestis angusta itinera constringẽtes,non solum nequitia callidæ persuasionis impetit:sed etiam terrore potestatis premit: & in persecutionis languore post beneficia fictæ dulcedinis exercet cornua potestatis. Quo in loco equus hũc mũdum insinuat,qui per elationem suam in cursu labentium temporum spumat. Et quia antichristus extrema mundi apprehendere nititur:cerastes iste equi vngulas mordere perhibetur. Vngulas quippe equi mordere, est extrema seculi feriendo contingere. Vt cadat ascensor eius retro. Ascẽsor equi est quisquis extollitur in dignitatibus mundi. Qui retro cadere dicitur: & nõ in facie:sicut Saulus cecidisse memoratur. In faciem enim cadere,est in hac vita suas vnumquẽque culpas agnoscere,easque pœnitendo deflere. Retro verò quo non videtur cadere, est ex hac vita repentè decedere: & ad quæ supplicia ducatur ignorare. Et quia Iudæa erroris sui laqueis capta, pro Christo antichristum expectat:bene Iacob eodem loco repente in electorum voce conuersus est dicens: Salutare tuum expectabo domine,id est,non sicut infideles antichristum:sed eum qui in redemptionem nostram venturus est, verum credendo fideliter Christum. Equi nomine præparatio rectæ intentionis accipitur,sicut scriptum est:Equus paratur in diem belli:sed dominus

A nus salutem tribuit,quia cõtra tentationem quidem se animus
Prouer.21. præparat:sed nisi adiuuetur desuper,salubriter non decertat. Equi nomine sanctus quisque prædicator accipitur:propheta attestãte qui ait:Misisti in mare equos tuos,turbantes aquas multas. Quietæ quippe aquæ iacuerunt:quia humanæ mentes diu
Abacuc.3. sub vitiorum suorum torpore sopitæ sunt. Sed equis dei mare turbatũ est:quia missis sanctis prædicatoribus:omne cor quod pestifera securitate torpuit,impulsu salutiferi timoris expauit. Hoc itaq; loco equi nomine sanctus prædicator accipitur,cùm beato Iob dicitur:

Quòd prædicatores à deo & vitam habeant & doctrinam.

Caput XIX.

NVnquid præbebis equo fortitudinem: aut circundabis collo eius hinnitum?) Sed quid est quòd huic equo do minus se prius dare fortitudinem: & postmodum collo eius hinnitum circundare asserit? Hinnitu enim vox prædicationis exprimitur. Verus autem quisque prædicator antè fortitudinem, & pòst hinnitum accipit: quia cum in se prius vitia extinxerit: tunc pro eruidendis aliis ad vocem prædicationis venit. Equus iste habet fortitudinem: quia aduersa constanter tolerat. Habet hinnitum:quia ad superna blãdiens vocat. Huic equo dominus & fortitudinem & hinnitum se dare testatur,
B quia in prædicatore eius nisi & vita & sermo conuenerint,nequaquam virtus perfectionis apparebit. Non enim multũ prodest si sublimis vitæ operatione suffultus sit:si ramen loquẽdo non valet ad hoc alios excitare quod sentit. Vel quid prodest bene loquendo alios accendere:si semetipsum indicat malè viuendo torpuisse? Quia ergo in prædicatore necesse est vt ad perfectionem vtraque conueniant, equo suo dominus & cum actionis fortitudine hinnitum vocis,& cum hinnitu vocis fortitudinem ministrat actionis. Et notãdum cur hinnitus qui interius nimirum per guttur ducitur,equi collo circũdari, id est, quasi per gyrum trahi exterius dicatur:quia videlicet prædicationis vox de internis emanat, sed extrà circundat. Nam quo alios ad bene viuendum suscitat: eo ad bene agendum & opera prædicantis ligat:ne extra sermonem actio transeat,ne voci vita contradicat. Collo ergo equi hinnitus circunducitur:quia ne ad peruersa opera prodeat,suis vocibus etiam vita prædicãtis obsidetur. Hinc est enim quòd potẽter dimicantibus in munere torques datur:vt quia signa virtutum gestãt,maiora semper exerceant: & debilitatis crimen incurrere metuant, dum
Eccle.32. in semetipsis iã fortitudinis est præmium quod ostentant. Vnde & rectè in laude sapiẽtiæ auditori cuilibet per Salomonem dicitur: Coronam gratiarum accipies capiti tuo: & torquem auream collo tuo. Sequitur:

C *Quòd sancti viri in tentationum ardoribus feruentiores iuueniuntur: & impellentes se validis conatibus ad cœlestia rapiuntur.*

Nunquid suscitabis eum quasi locustas?) Locustarum nomine aliquando Iudaicus populus:aliquando conuersa gentilitas: aliquando adulantium lingua:aliquando verò per comparationem resurrectio dominica vel prædicatorũ vita signatur. Quia
Matth.3. enim Iudæorum populum locustæ exprimant,vita Ioannis signat:de quo scriptum est:Locustas & mel siluestre edebat. Ioannes quippe eum quem prophetiæ authoritate pronunciat: etiam specie ciborũ clamat. In semetipso enim designauit dominum quem præuenit. Qui nimirum in redemptionem nostram veniens: quia infructuosæ gentilitatis dulcedinem sumpsit,mel siluestre edit. Quia verò Iudeorum plebem in suo corpore ex parte conuertit,in cibo locustas accepit. Ipsos nanque locustæ significant,subitos saltus dantes, sed protinus ad terrã
Exod.24. cadentes. Saltus enim dabant,cùm præcepta domini se impleresse promitterent: sed citius ad terram cadebant,cùm per praua
Numer.14. opera hæc se audisse denegarent. Videamus in eis quasi quendam locustarum saltũ:Omnia verba quæ locutus est dominus: & faciemus & audiemus. Videamus autem quomodo citius ad terram ruunt: Vtinam mortui essemus in Ægypto, & non in hac vasta solitudine. Vtinam pereamus:& non inducat nos dominus in terram istam. Locustæ ergo erant,quia habebant saltum per vocem,& casum per actionem.

Caput XX.

LOcustarum quoque nomine gentilitas designatur: Salomone attestante,qui ait:Florebit amygdalum, impinguabitur locusta: dissipabitur capparis. Amygdalum quippe florem prius cũctis arboribus ostendit. Et quid in flore amygdali, nisi sanctæ Ecclesiæ primordia designantur? quę in prædicatoribus suis primitiuos virtutum flores aperuit:& ad inferẽda poma bonorum operum, vẽturos sanctos quasi arbusta sequẽtia præuenit. In qua mox locusta impinguata est: quia sicca gentilitatis sterilitas pinguedine est gratiæ cœlestis infusa. Capparis dissipatur: quia cùm gratiam fidei vocata gentilitas attigit: Iudæa in sua sterilitate remanens, bene viuendi ordinem amisit. Hinc rursum per eundem Salomonem dicitur:Regem *Prouer.30.* locusta non habet:& egreditur vniuersa per turmas suas: quia videlicet derelicta gentilitas, aliena dudum à diuino regimine extitit:sed tamen ordinata postmodum contra aduersantes spi
Locusta lingua adulantis exprimitur. ritus ad fidei bellum processit. Locustæ vocabulo lingua adulantis exprimitur: quod exhibitæ cœlitus Ægyptiæ plagæ testantur,quæ exigẽtibus meritis corporaliter semel illatæ sunt: sed quæ mala prauas mentes quotidie feriant,spiritaliter signauerunt. Scriptum nanque est: Ventus vrens lauabat locustas: *Exodi.10.* quæ ascenderũt super vniuersam terram Ægypti: operueruntque vniuersam faciem terræ,vastãtes omnia. Deuorata est igitur herba terræ,& quicquid pomorum in arboribus fuit. Hisenim Ægyptus plagis affecta est: in quibus exteriori percussione commota, dolensque perpenderet quæ deuastationis damE na interius negligẽs toleraret:vt dum foris perire minima,sed amplius dilecta cerneret,per eorum speciem, quæ intus pertulerat grauiora sentiret. Quid autem per significationem locustæ portendunt:quę plusquam cætera minima quæque animãtia humanis frugibus nocent:nisi linguas adulantium, quæ terrenorum hominum mentes si quando bona aliqua proferre conspiciunt,hæc immoderatius laudando corrumpũt? Fructus quippe Ægyptiorum est operatio eenodoxorum, quam locustæ exterminant: dum adulates linguæ ad appetendas laudes transitoris cor operantis inclinant. Herbam verò locustæ comedunt,quando adulatores quique verba loquentium fauoribus extollunt. Poma quoque arborum deuorant, quando vanis laudibus quorundam iam quasi fortium & opera enetuant. Locustæ nomine per comparationem redemptoris nostri resurrectio designatur.

Caput XXI.

VNde & voce eius per prophetam dicitur: Excussus sum *Psal.108.* sicut locusta. Teneri enim à persecutoribus vsque ad mortem pertulit:sed sicut locusta excussus est: quia ab eorum manibus saltu subitæ resurrectionis euolauit. Quod referti quoque ad prædicatorum numerum potest. In ipsis quippe sicut locusta excussus est:quia Iudęa in sua persecutione sęF uiente,dum per diuersa fugiunt,quasi quosdam recessionis suę saltus dederunt. Quia verò ille prædicator ad perfectionis culmen erigitur, qui non actiua solummodo, sed etiam contemplatiua vita solidatur:rectè ipsa prædicatorum perfectio locustis exprimitur: quæ quoties se in aëra attollere conantur,primum se cruribus impellẽtes subleuant,& postmodum alis volant. Ita nimirum sunt sancti viri:qui dum superna appetunt, primum quidem actiuæ vitę bonis operibus innituntur:& tũc demum se ad sublimia per contemplationis saltum volando suspendunt. Crura figunt,& alas exerunt:quia rectè agendo stabiliuntur: & alta videndo subleuantur. Qui in hac vita positi: diu in diuina contemplatione manere non possunt: sed quasi locustarum more,à saltu quem dederant,in pedibus suis se excipiunt,dum post contemplationum sublimia, ad necessaria actiuæ vitæ opera reuertuntur: nec tamen in eadem vita actiua remanere contenti sunt. Sed dum ad contemplationem desideranter exiliunt,quasi rursus aëra volantes petunt: vitámque suam quasi locustæ ascendentes descendentésque peragunt: dum sine cessatione semper & summa videre appetunt, & ad semetipsos naturæ corruptibilis pondere reuoluuntur. Est adhuc aliud quod locustæ simile sanctis prædicatoribus gerunt. Matutinis nanque horis, id est, tẽporis tempore vix à terra sesubleuant:cùm verò æstus exarserit:tanto altius,quãto alacrius subleuant:cùm verò æstus exarserit:tanto altius,quãto alacrius

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tempora conſpicit, humilis deſpectus aſpicitur: & locuſtæ more quaſi vix à terra ſubleuatur. Si autem perſecutionis ardor incandeat, corde cœleſtibus inhærens, mox quantæ ſit ſublimitatis oſtendit: & pulſatus alis in altum rapitur, qui quietus in imis torpuiſſe videbatur. De hoc ergo equo, id eſt, prædicatore ſuo beato Iob dominus dicit: Nunquid ſuſcitabis eum quaſi locuſtas? Subaudis, vt ego: qui eo illū ad altiora excitando ſubleuo, quo grauiori perſecutionis æſtu excruciari permitto: vt tunc in illo robuſtior virtus euigilet, cum ſe ei ardentior infidelium crudelitas illidit. Sed cùm multa exterius ſanctus prædicator patitur, cum dira perſequentium vexatione cruciatur: quis intueri valet quid eſt quod intus conſpicit, qui tot ſua exterius damna non ſentit? Niſi enim eſſent mira quæ ſalubriter intus paſcerent: ea proculdubio quæ admouentur exterius, vſque ad cor tormenta peruenirent. Sed in arce ſpei ſe animus ſubleuat: & idcirco obiectæ ſeditionis iacula minimè formidat. Vnde & hoc loco dominus vt oſtendat: equus iſte quàm ſuauia iam de internis odoretur, cùm tot aduerſa in exterioribus patitur, rectè ſubiungit: Gloria narium eius terror.) In ſcriptura ſacra vocabulo narium aliquando fatuitas, aliquando antiqui hoſtis inſtigatio, aliquando verò præſcientia ſolet intelligi. Naribus nanque fatuitas deſignatur, ſicut iam ſuperius Salomone atteſtante didicimus, qui ait: Circulus aureus in naribus ſuis mulier pulchra & fatua. Narium nomine exhalantes inſidiæ atque inſtigatio antiqui hoſtis accipitur, quod in hoc eodem libro de illo dominus atteſtatur, dicēs: De naribus eius procedit fumus. Ac ſi dicat: De peruerſa inſtigatione illius in humanis cordibus caligo nequiſſimæ cogitationis ſurgit: per quam videtium oculi tenebreſcant. Naribus quoque præſcientia deſignatur: ſicut per prophetam dicitur: Quieſcite ab homine cuius ſpiritus eſt in naribus eius: quia excelſus reputatus eſt ipſe. Sæpe enim id quod non videmus: odore cōprehendimus, ita vt nonnullæ res etiam cùm longè iaceant, fragantiam nobis ſuæ qualitatis innoteſcant, dúmque per nares ſpiritū ducimus: plærunque aliqua & inuiſa præſcimus. Redemptoris ergo noſtri ſpiritus eſſe in eius naribus dicitur: vt videlicet ſcientia illius eſſe in præſcientia deſignetur: quia quæcunque ſe ſcire in natura humanitatis innotuit, hæc nimirum ante ſecula ex diuinitate præſciuit. Qui vnde ſpiritum in naribus habuerit: mox per prophetam ſubiunxit, dicens: Quia excelſus reputatus eſt ipſe. Ac ſi diceret: In inferioribus vētura deſuper præſciuit: quia ad ima de cœleſtibus venit. Sancti etiam viri quia ab illo audita crediderunt: ipſi quoque iam ventura præſciunt: dúmque eius fideliter præceptis inſeruiunt, aduentum illius ſpe certa præſtolantur. Vnde & hoc loco equi huius naribus prædicatoris ſancti præſcientia ac præſtolatio deſignatur. Dum enim venire extremum iudicium, oſtendi cœleſtem patriam, perſolui iuſtis præmia appetit: quaſi per nares ſpiritum de futuris trahit. Sed gloria narium eius terror eſt: quia viſionem diſtricti iudicis, quam iuſtus vehementer expectat, iniuſtus venire formidat. Iſte nanque labores ſuos conſiderans, mercedem retributionis quærit: & cauſæ ſuæ meritum ſciens, præſentiam iudicis expetit: eúmque vt veniat in flamma ignis dans vindictam impiis: & contemplationis ſuę ſpeciem in retributione deferens, piiſſimo ardore concupiſcit. Ille verò qui iniuſtitiæ ſuæ memini: venire iudicium perhorreſcit. actúſque ſuos examinari metuit: quia damnari ſi examinentur nouit. Gloria ergo narium eius terror eſt: quia iuſtus inde gloriatur, vnde peccator pœnæ addicitur. Videamus equum quomodo de his quæ adhuc non videt: iam per nares ſpiritum trahit. Videamus quanta gloria attollitur, cùm iam ventura præſtolatur. Ecce labores ſuos intuens prædicator egregius dicit: Ego iam delibor, & tempus meę reſolutionis inſtat. Bonum certamen certaui: curſum conſummaui: fidem ſeruaui. De reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitię: quam reddet mihi dominus in illa die iuſtus iudex. Vbi & aptè ſubiungit: Non ſolum autem mihi, ſed & his qui diligunt aduētum eius. Ac ſi dicat: Sed & omnibus qui ſibi de bona operatione ſunt conſcij. Aduentum enim iudicis non diligunt, niſi qui in cauſa ſua ſe habere iuſtitiæ meritū ſciunt. Quia igitur vnde gloriatur iuſtus, inde tetretur iniuſtus, dicatur rectè: Gloria narium eius terror.) Sed ſanctus iſte prædicator dū venturam gloriam præſtolatur: dum venire ante faciem iudicis nititur: dúmq; à laboris ſui adhuc mercede differtur, in hac vita interim poſitus quid agat audiamus. Sequitur:

Prouer. 11.

Iob 41.

Eſaiæ 2.

Ibidem.

2. Tim. 4.

Quòd ſancti viri quaſi fodientes puteos terrenas cogitationes de cordibus auditorum eiiciunt: nec allophylis volentibus implere quæ effodiunt, ab ipſa effoſione quieſcunt.

Terram vngula fodit.) Solet in equi vngula laboris fortitudo cognoſci. Quid ergo per vngulam, niſi in prædicatore ſancto virtutum perfectio deſignatur? Qua videlicet vngula terram fodit, cùm de corde audiētium exemplo ſuorum operum terrenas cogitationes eiicit. Vngula terram fodit: quia auditorū corda à ſecularibus curis euacuat, cùm doctor bonus contemni ſeculum opere oſtēdat. Videamus Paulum terram cordis audientium, qua oſtēſæ virtutis vngula fodiat. Ipſe nanque diſcipulis dicit: Hęc cogitate: quæ & didiciſtis & acceptiſtis & audiſtis & vidiſtis in me, hæc agite: & deus pacis erit vobiſcum. Et rurſum: Imitatores mei eſtote fratres, ſicut & ego Chriſti. Qui igitur exemplo ſui operis alios corrigit: nimirum vngula terrā fodit.

Philipp. 3.

Caput XXII.

HAbemus aliud quod adhuc ſubtilius de huius vngulæ effoſione tractemus. Sancti enim viri quanuis intento mentis oculo in ſupernis euigilent: quanuis cuncta quæ in ima præterfluunt, pede rigidi contemptus calcent, ex corruptione tamen terrenæ carnis cui adhuc alligati ſunt, plerunque cogitationum puluerem in corde patiūtur. Cúmque foris aliis ad appetenda cœleſtia perſuadent: ſemetipſos ſemper intrinſecus ſubtili inquiſitione diſcutiunt: ne qua immorante in ſe diu infima cogitatione polluantur. Equus ergo iſte vngula terram fodit: cùm prædicator quiſque inquiſitione forti terrenas in ſe cogitationes diſcutit. Equus vngula terram fodit: quando is cui iam dominus præſidet, quæ ſibi moles congeritur ex vetuſta cogitatione, conſiderat, ſéque ab illa flendo euacuare non ceſſat. Vnde bene & Iſaac apud alienam gentem puteos fodiſſe deſcribitur. Quo videlicet exemplo diſcimus: vt in hac peregrinationis ærumna poſiti, cogitationum noſtrarum profunda penetremus: & quouſque nobis veræ intelligentiæ aqua reſpondeat: nequaquam noſtræ inquiſitionis manus ab exhauriēda cordis terra torpeſcat. Quos tamen puteos allophyli inſidiantes replent: quia nimirum immundi ſpiritus cùm nos ſtudioſè cor fodere conſpiciunt, congeſtas nobis tentationum cogitationes ingerunt. Vnde ſemper mens euacuanda eſt, inceſſantérque fodienda: ne ſi indiſcuſſa relinquitur, vſque ad tumorem peruerſorum operum, cogitationum ſuper nos terra cumuletur. Hinc ad Ezechielem dicitur: Fili hominis fode parietem, id eſt, cordis duritiam' crebris perſcrutationum ictibus rumpe. Hinc ad Eſaiam dominus dicit: Ingredere in petram: abſconde foſſa humo à facie timoris domini: & à gloria maieſtatis eius. Petrā quippe ingredimur: cùm cordis noſtri duritiam penetramus, atque à facie timoris domini foſſa humo abſcondimur: ſi terrenas cogitationes egerētes, ab ira diſtricti iudicis in humilitate noſtræ mentis celamur. Quo enim plus terra fodiendo proiicitur: eo pauimētum ſemper inferius demonſtratur. Vnde & nos ſi à nobis ſtudioſius terrenas cogitationes eiicimus: quo apud noſmetipſos abſcondamur, humilius inuenimus. Ecce enim quia diuini iudicij dies imminet: quaſi ipſa iam timoris eius facies apparet: tantóque magis neceſſe eſt vt vnuſquiſque illum terribilius timeat, quanto iam gloria maieſtatis eius appropinquat. Quid ergo agendum eſt, quóve fugiēdum? Quo enim quis latera poteſt eum qui vbique eſt? Sed ecce petrā ingredi, foſſa humo occultari præcipimur: vt videlicet cordis noſtri duritiam dirumpentes, eo iram inuiſibilem declinemus, quo ab amore rerum viſibilium apud noſmetipſos in cor de ſubtrahimur: vt cùm prauæ cogitationis terra eiicitur, mens apud ſemetipſam tanto tutius, quanto & humilius abſcondatur. Hinc Iſraëlitico populo per Moyſen à domino iubetur: vt cùm egreditur ad requiſita naturæ, mittat paxillum in balteo: & foſſa humo abſcōdat quæ egeſta fuerint. Naturæ enim corruptibilis pondere grauati: à mentis noſtræ vtero quædam cogitationum ſuperflua quaſi ventris grauamina erumpunt. Sed portare paxillum ſub balteo debemus: vt videlicet ad reprehendendos noſmetipſos ſemper accincti, acutum circa nos ſtimulum compunctionis habeamus, qui inceſſanter terram mentis noſtræ pœnitentiæ dolore confodiat: & hoc quòd à nobis fœtidum erumpit abſcondat. Ventris quippe egeſtio foſſa humo per paxillum tegitur: cùm mentis noſtræ ſuperfluitas ſubtili redargutione diſcuſſa, ante dei oculos per compunctionis ſuæ ſtimulum celatur. Quia igitur ſancti viri quæque inutilia cogitāt: reprehendere ac diiudicare non ceſſant: de equo ſuo dominus dicat. Terram vngula fodit, id eſt, quicquid in mente ſua terrenum verſari conſpicit, hoc nimirum ſuperductæ pœnitentiæ duris percuſſionibus rumpit. Cùm verò ſe interius diſtricta ſubtilitate diiudicant: iam nihil eſt quod exterius pertimeſcāt. Tanto enim minus ad mala præſentia trepidant: quanto ſemetipſos plenius bonis venturis parant. Vnde & ſubditur:

Ezech. 8.

Eſaiæ 2.

Ad reprehendendos noſmetipſos ſemper accinctos eſſe debemus.

Quòd ſancti viri cum locus & cauſa exigit, pro defenſione pietatis debent ſemetipſos perſecutoribus obiicere, & etiam cùm non quæruntur obuiare.

Caput XXIII.

EXultat audacter: in occurſum pergit armatis.) Exultat audacter: quia ſic aduerſis non frangitur, ſicut nec proſperis eleuatur. A duerſa nanque non deiiciunt quem proſpera nulla corrumpunt. Equus itaque iſte & fortis & ſub freno eſt. Ne ergo prematur aduerſis, habet vim fortitudinis: ne eleuetur proſperis, habet pōdus deſuper inſidentis. Decurrunt quippe tempora, ſed idcirco iuſtum trahere non valent, quia leuare non poſſunt. Illos nimirum trahunt quos leuant: irata deiiciūt, quos blanda ſuſtollunt. Vir autem bene deo ſubditus ſcit inter tranſeuntia ſtare: ſcit inter lapſus decurrentium temporū mentis greſſum figere: ſcit nec ad ſubiecta ſe erigere, nec ad obiecta trepidare. Plærunque autem quia exerceri ſe vtilius contritionis ſuæ laboribus nouit: in aduerſis hilareſcit, quæ dum conſtanter pro veritate tolerat, augeri ſibi virtutis meritum lętatur. Hinc eſt quòd tūc Apoſtolos exultaſſe legimus, cùm pro Chriſto illos contigit flagella toleraſſe, ſicut ſcriptum eſt: Ibāt gaudentes à conſpectu concilij: quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Hinc Paulus cùm duris in Macedonia fuiſſet perſecutionibus preſſus, in eo quòd ſe afflictum inſinuat, etiam iocundatum demonſtrat, dicens: Nam cùm veniſſemus Macedoniam, nullam requiem habuit caro noſtra. Ac ſi apertè diceret: quia ſpiritus requiem habuit, dum per profectum animæ, perſecutionum ſupplicia caro tolerauit. Contra hunc itaque equum ab aduerſariis ſanctæ Eccleſiæ parantur gladij de dolore pœnarum: parantur arma de patrociniis ſeculariū poteſtatum. Solent nanque hæretici mundi defenſionibus quaſi quibuſdam armis ſe tegere: ſolent omnes infideles prædicationem fidei excitatis etiam ſeculi poteſtatibus impugnare. Sed equus dei exultat audacter: & exteriora tormenta non metuit, quia internam delectationem quærit, poteſtatum mundi iracundiam non formidat, quia ipſius quoque vitæ præſentis deſiderium per mētis exceſſum calcat. Hinc per Salomonem dicitur: Non contriſtabit iuſtum quicquid ei acciderit. Hinc in eo rurſum ſcriptum eſt: Iuſtus quaſi leo confidens abſque terrore erit. In occurſu beſtiarum idcirco leo nō trepidat, quia prævalere ſe omnibus non ignorat. Vnde iuſti viri ſecuritas rectè leoni comparatur: quia contra ſe cùm quoſlibet inſurgere conſpicit: ad mentis ſuæ confidentiam redit: & ſcit quia cunctos aduerſantes ſuperat, quia illum ſolum diligit quem inuitus nullo modo amittat. Quiſquis enim exteriora quæ & no lenti ſubtrahuntur appetit, ſua ſe ſponte extraneo timori ſubſternit. Infracta autem virtus eſt concupiſcentia vitæ æternæ, terrenæ contemptus, quia & in alto mens ponitur, cùm à rebus infimis ſpei ſuæ iudicio ſubleuatur: atque à cunctis aduerſantibus tanto minus attingitur quanto in ſupernis ſita tutius munitur. Equus itaque iſte non ſolum contra ſe venientes minimè metuit, ſed eis etiam in occurſum pergit. Vnde bene hic additur: In occurſum pergit armatis. Plęrunque enim quieti atque incōcuſi relinquimur, ſi obuiare prauis per iuſtitiam non curamus. Sed ſi ad æternæ vitæ deſiderium animus exarſit: ſi iā verum lumen intrinſecus reſpicit: ſi in ſe flammam ſancti feruoris accēdit: inquantum locus admittit, inquantum cauſa exigit, debemus pro defenſione iuſtitiæ noſmetipſos obiicere: & peruerſis ad iniuſta erumpentibus, etiam cùm ab eis non quærimur obuiare. Nam cum iuſtitiam quam nos amamus, in aliis feriunt: nos nihilominus ſua perſecutione confodiunt: etiam ſi venerari videantur. Quia ergo vir ſanctus prauis ac malè agentibus ſeſe etiam cum non quæritur opponit: rectè de equo dei dicitur: In occurſum pergit armatis. Intueri libet illum ſeſſoris ſui calcaribus excitatum contra armatos hoſtes: quantus Paulū feruor accenderet, quando eum Epheſi ad irrumpendas theatri turbas zeli flamma rapiebat. Scriptum quippe eſt: Repleti ſunt ira, & exclamauerunt dicentes: Magna Diana Epheſiorū: & impleta eſt ciuitas confuſione: & impetum fecerunt vno animo in theatrum, rapto Gaio & Ariſtarcho Macedonibus, comitibus Pauli. Atque mox ſubditur: Paulo autem volente intrare in populum, non permiſerunt diſcipuli. Quidam autem & de Aſiæ principibus qui erant amici eius miſerunt ad eum, rogantes ne ſe daret in theatrum. In quibus profectò verbis agnoſcimus quo impetu contra cuneos aduerſantes irrueret, niſi eum per amicos & diſcipulos charitatis frena tenuiſſent. Sed ſi obuiare hoſtibus, ſi vltro pugnam petere, ſi noſmetipſos ſemper relinquere in curſu noſtri feruoris debemus: quid eſt quòd idem prædicator egregius de ſemetipſo fatetur dicens: Damaſci præpoſitus gentis Arethæ regis cuſtodiebat ciuitatem Damaſcenorum, vt me comprehenderet: & per feneſtrā in ſporta dimiſſus ſum per murum, & ſic effugi manus eius? Quid eſt quòd equus iſte modo ſponte armatos cuneos impetit: & modo ſe ab armatis hoſtibus quaſi trepidus abſcondit: niſi hoc quòd neceſſe eſt vt in eius artificioſa virtute diſcamus aduerſariorum pugnam & conſtanter aliquando appetere, & prudenter aliquando declinare?

Acto. 19.

2. Cor. 11.

Caput XXIIII.

NEceſſe quippe eſt vt per omne quod agimus, in mentis trutina poſitum hinc pondus, illinc fructum noſtri laboris eſtimemus: & cùm pondus fructum ſuperat, labore quiſque innoxiè decliner: dummodo ſe in aliis exerceat: in quibus lucro fructuum pondus laboris vincat. Cum verò ſubſequenti quantitate fructuum, menſura laboris aut æquatur aut vincitur, labor non ſine graui culpa declinatur. Vnde prædicator ſanctus cùm Damaſci valde obſtinatas mentes perſequētium cerneret, eorum noluit aduerſitati conſligere: quia & ſemetipſum quem profuturum multis nouerat, vidit poſſe deficere: & aut nullis ſe ibi aut paucis prodeſſe. Seceſſum ergo à certamine petiit, & pugnaturum fœlicius ad alia ſe bella ſeruauit. Non enim loco virtus, ſed locus virtuti deſuit: & idcirco fortiſſimus miles ab obſidionis anguſtia, certaminis campum quæſiuit. Vbi autem ſubiuganda regi proprio multa aduerſariorum colla conſpexit: ſubire bellum vel cum morte non timuit: ſicut ipſe cùm Hieroſolymam pergeret: eúmque diſcipuli paſſione illius per prophetiam præſcita prohiberent, ſibimetipſi atteſtatur dicens: Ego non ſolum alligari, ſed & mori in Hieruſalem paratus ſum pro nomine domini Ieſu. Neque enim facio animam meam precioſiorem quàm me. Qui igitur hic hoſtiles cuneos etiam præſcita paſſione ſua imperterritus petiit, illic de diſpēſatione fuiſſe edocuit, non de timore quòd fugit. Qua in re penſandum eſt: quia ille labores quoſdam per diſpenſationis iudicium laudabiliter declinat: qui pro deo maiores alios fortiter tolerat. Nam ſæpe ab hominibus timor debilis cauta diſpenſatio vocatur: & quaſi prudenter impetum declinaſſe ſe aſſerunt, cum fugientes turpiter in terga feriuntur. Vnde neceſſe eſt vt in cauſa dei cùm res diſpenſationis agitur, metus cordis ſubtiliſsima libratione penſetur: ne per infirmitatem timor ſurrepat: & ſeſe per diſpenſationis imaginem, rationem confingat: ne culpæ ſe prudentiam nominet: iamque nec ad pœnitentiam animus redeat, quando hoc quod iniquè perpetrat, virtutem vocat. Reſtat igitur vt in dubiis quiſque deprehēſus, cùm quælibet ſibi aduerſitas imminet, prius intra ſemetipſum contra formidinem & præcipitationē pugnet: quatenus nec formidoloſè ſe ſubtrahat, nec præcipitanter opponat. Valde enim præceps eſt qui ſemper ſe aduerſis obiicit, & valde pauidus qui ſemper abſcondit. Sed hæc melius in bellis ſpiritalibus diſcimus, ſi formam exercitij à corporalibus bellis trahamus.

Acto. 12.

Forma belli ca prædi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G trahamus. Non enim ille dux sapiens est, qui semper contra ho-
catoribus fernanda. stiles cuneos exercitum præceps admouet: neque ille dux fortis, qui semper hunc ab hostis facie cauēdo subducit. Scire nāque dux debet modo ab hostili impetu exercitum cautè subtrahere: modo hostem circunfusis cornibus coarctare. Quod nimirum sollicitè perfecti prædicatores exhibent: cùm modo persecutionis rabiem declinantes, nouerunt sapienter sed non eneruiter cedere: modo autem persecutionis impetum contemnentes, nouerunt ei fortiter, sed non præcipitanter obuiare. Quia autem sanctus vir cùm congruum cernit, ictibus pectus obiicit: & venientia iacula vel moriens retundit, rectè dicitur: In occursum pergit armatis. De quo adhuc bene subditur: Contemnit pauorem, nec cedit gladio.) Videamus quomodo pauorem despiciat qui ipsos aduersariorum gladios enume-
Rom. 8. rans calcat. Ait enim: Quis nos separabit à charitate dei: tribulatio, an angustia, an fames, an persecutio? In pauore autem vēturæ pœnæ metuitur: In gladio verò iam dolor de præsenti percussione sentitur. Quia ergo vir sanctus ventura aduersa non metuit, pauorem despicit: quia verò nec superueniente percussione vincitur, nequaquam gladiis cedit. Contra hunc itaque equum tot sunt gladij hostium, quot genera persecutionum, quæ cuncta obuians superat quia amore vitæ sese ad interitum parat. Sed quia tam robustissimum pectus quomodo se iaculis opponat audiuimus: nūc quid ab aduersariis agatur audiamus. Sequitur: Super ipsum sonabit pharetra.) In scriptura sacra pharetræ nomine aliquando iustum dei occultúmque consilium:
H aliquando verò clandestina prauorum machinatio designatur. Per pharetram iustum dei occultúmque consilium exprimitur: sicut idem beatus Iob superiore parte testatur dicens: Pharetram enim suam aperuit, & afflixit me, id est, occultum suum consilium detexit & publica me percussione vulnerauit. Sicut enim in pharetra sagittæ, sic in occultò dei consilio latent sententiæ: & quasi ex pharetra sagitta educitur, quando ex occulto consilio apertam deus sententiam iaculatur. Pharetræ quoque nomine prauorum machinatio designatur: sicut per prophetam dicitur: Parauerunt sagittas suas in pharetra: vt sagittent in obscuro rectos corde.

Caput XXV.

INiqui enim cùm dolos quos bonis excogitant, secretis machinationibus occultant: quasi in pharetra sagittas parant: & in hac præsentis vitę caligine velut in obscuro rectos corde feriunt: quia malitiosa eorum iacula & sentiri per vulnus possunt: & tamen venientia deprehendi non possunt. Igitur quia equus dei nulla aduersitate terretur, eique quo magis obuiatur, eo vi intentionis suæ super armatos hostes feruentior ducitur: persecutores eius qui se etiam ferientes vinci sentiunt, turbati ad consilium reuertuntur, dolos præparant, & velut ex longinquo mittendo vulnera occultant. Vnde nunc rectè dicitur:

I *Quòd sancti viri nec insidiis, nec minis, nec disputationibus, nec pœnis terreantur.*

Super ipsum sonabit pharetra, vt eum ex absconsa machinatione longè feriant, cui apertis congressionibus inaniter appro-
Actor. 23. pinquant.) Hæc tunc super equum dei pharetra sonuerat: cum quadraginta viri qui in eius mortem coniurauerant, educi de carcere Paulum quærebant: vt cōsiliorum suorum ictibus quasi clam sagittarum dolo interficerent: quem congressione persecutionis publicæ superare nequaquam possent. Pharetra ergo sonuit: quia occultæ machinationis ad Paulum causa peruenit. Quanuis si vigilanter quærimus, adhuc in pharetræ sonitu aliquid subtilius inuenimus. Sæpe enim aduersarij consilia contra bonos ineunt: prauis inuentionibus inniti untur: ad excogitandos dolos se conferunt: sed tamen qui eosdem dolos prodere bonis debeant, ipsi instituunt latenter, ipsi transmittunt: vt crudelis suppliciorum præparatio dum quasi furtim innotescitur, amplius timeatur: & audientis animum plus suspecta vulnera quàm percepta perturbent. In pharetra enim sagittæ dum latent & sonāt: mortem etiam non vitæ denunciant. Pharetra ergo contra equum sonitum reddit: cùm contra prædicatorem sanctum occulta prauorum machinatio cōsilium suum quod fraudulenter operit, fraudulentius innotescit: vt præmissis minis quasi ex sonitu pharetræ terreat: cùm prædicator dei K
apertas contumelias velut cominus ferientia iacula non formidat. Cum verò eisdem minis minimè terretur: mox persecutorum crudelitas ad supplicia manifesta perducitur. Vnde bene postquam dictum est: Super ipsum sonabit pharetra, illico additur: Vibrabit hasta.) Contra prædicatorem dei post pharetræ sonitum hasta vibratur: quando post terrores exhibitos è vicino iam feriens aperta pœna producitur. Prædicatores autem sancti cùm pro defensione fidei supplicia subeunt: ad eandem fidem, quos valent, rapere & inter verbera non desistunt: & cū patiēter vulnera suscipiunt, prudenter contra corda infidelium sagittas prædicationis reddunt. Vnde nonnunquam agitur vt ipsi qui in persecutione sæuiūt: non tam doleant quòd cor prędicatoris non emolliunt, quàm quòd per eius verba etiam alios amittant. Quia igitur eum feriendo non superant: ne fortasse & alij qui illum audiunt, se derelinquant: mox contra loquentis verba scutum responsionis parant. Vnde cùm diceret. Vibrabit hasta: rectè subiungit, & clypeus. Persecutor enim sæ-
2. Tim. 3. uiens postquam prædicatoris corpus supplicio percutit, auditorum cor quasi clypeo verbis suæ disputationis munit. Vir igitur sanctus vt feriri debeat, hasta vibratur: sed ne audiri possit: clypeus opponitur. Habent nanque defensores dei in prælio sagittas suas: quas eo citius auditorum cordibus iniiciunt, quo illas de spiritali arcu, id est, de intima cordis tensione distringunt. His quippe se in bello fidei Paulus armauerat, cùm di-
L cebat: Laboro vsque ad vincula quasi malè operans: sed verbum dei non est alligatum. Ac si diceret: Hasta quidem suppliciorum ferior: sed tamen verborum sagittas emittere non desisto. Vulnera crudelitatis accipio: sed cor infidelium vera loquendo transfigo. Dicatur ergo: Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit hasta & clypeus. Contra equum quippe dei quia prauorum consilia persstrepunt, pharetra sonat: quia aperta pœna exquiritur, hasta vibratur: quia verò ei etiam disputatione resistitur, clypeus antefertur. Sed nunquid à feruore suo per ista compescitur? Vir enim sanctus quo maiore persecutione premitur: eo ad prædicandam veritatem acrius instigatur: & cùm patienter persecutores tolerat, ardenter ad se auditores trahere festinat. Vnde & bene adhuc de equo dei subditur: Feruens
Genes. 3. & fremens sorbet terram: nec reputat tubæ sonare clāgorem.) Primo nanque peccanti homini dictum est: Terra es, & in terram ibis. Tubæ autem clangunt: cùm huius seculi potestates lo qui sanctos terribiliter prohibent. Quia igitur prædicator zelo sancti spiritus inflammatus, vel inter supplicia positus, quoliber peccatores ad se trahere non desistit: feruens procul dubio terram sorbet, quia verò persecutorum minas minimè formidat, clangorem tubæ sonare non reputat. Tuba enim quæ discrimen belli denūciat: quid est aliud quàm vox secularium po-
Actor. 5. testatum: quæ cōtempta resistentibus mortis certamen parat? Hæc à principibus sacerdotum tuba sonuerat, cùm flagellatos M
Apostolos de deo loqui prohibebant, sicut scriptum est: Cæsis denunciauerunt, ne loquerentur in nomine Iesu. Sed videamus *Ibidem.*
quomodo equum dei clangor tubæ non terreat. Ait Petrus: *Actor. 4.*
Obedire oportet deo magis quam hominibus. Qui aliis quoque persequentibus dicit: Non enim possumus quę vidimus & audiuimus, non loqui. Equus ergo clangorem tubæ nō metuit, quia prædicator egregius despectis potestatibus seculi, nullos minarum sonitus pertimescit. Videamus alium equū dei quomodo terram sorbeat: quomodo nullus eam tubę terror attin-
Actor. 14. gat, sicut scriptum est: Superuenerūt autem quidam ab Antiochia & Iconio Iudæi: & persuasis turbis lapidantes Paulum traxerunt extra ciuitatem, æstimantes eum mortuum esse. Circundantibus autem eum discipulis: surgens intrauit ciuitatem: & postera die profectus est cum Barnaba in Derben. Cúmque euangelizassent ciuitati illi, & docuissent multos: reuersi sunt Lystram & Iconium & Antiochiam: confirmantes animas discipulorum. Perpendamus ergo quæ hunc possent equum minæ compescere: quādo eum ab intentione sua non valer mors ipsa prohibere. Ecce lapidibus obruitur: nec tamen à veritatis sermone remouetur. Occidi potest: superari non potest, velut extinctus extra vrbem proficitur: sed intra vrbem die alio illæsus prædicator inuenitur. O quàm fortis huic viro inest infirmitas: ô quàm victrix pœna: ô quàm dominatrix patientia. Ad

arguendum

A arguendum repulsione prouocatur: ad prædicandam salutem plagis erigitur: ad propellendam laboris lassitudinem pœna refouetur. Quæ ergo hunc aduersitas superet, quem pœna fouet? Sed equus dei est, & pharetræ sagittas despicit: quia malitię cōsilia contemnit. Vibratam hastam superat: quia & contra apertæ persecutionis vulnera pectus firmat. Oppositum clypeum rumpit: quia disputationem resistentium ratiocinando subigit. Terrā sorbet: quia peccatores in suo corpore exhortando conuertit. Clangorem buccinæ sonare non reputat: quia vocem quālibet terribilis prohibitionis calcat. Minus est autem quod dicitur quia fortis perseuerat in laboribus: adhuc, quod maius est, exultat in aduersis. Vnde sequitur:

Quòd sancti absque vlla formidine etiam inter tormenta sint: & protestatibus huius seculi prædicare prohibentibus, non desistunt: nec tam terrentur periculo, quàm gloriantur victoriæ triumpho: & quasi odorantes bellum præparant se in persecutionis occursum.

Vbi audierit buccinam, dicit vah.) Quibus profectò verbis & illud ostēditur quòd hoc loco à domino de equo irrationabili nil dicatur. Neque enim vah dicere brutum animal potest: sed dum asseritur dicere quod omnino dicere non valet, innuitur quem designet. Vah quippe sermo exultationis est. Equus ergo cum audit buccinam, vah dicit quia fortis quisque prædicator cùm certamen passionis sibi propinquare considerat: de
B exercitio virtutis exultat: nec terretur pugnæ periculo, quia victoriæ lætatur triumpho. Equo itaque est vah dicere, prædicatorem sanctum de ventura passione gaudere.

Vah verbū exultationis.

Caput XXVI.

SEd si prædicator fortis gloriam passionis appetit: si discrimen mortis subire pro domino lętus quęrit: quid est quòd ipsi fortissimo prædicatori qui ex robusto corde virtutem traxit nominis, Petro veritas dixit: Cum senueris, extendes manus tuas: & alius te cinget: & ducet quo non vis? Quomodo de passione gaudet qui cinctus ab alio, ire quo ducitur non volet? Sed si pensamus qualiter animus appropinquante passione, & mortis metu quatitur, & tamen de venturo regni præmio lætatur: intelligimus quomodo glorioſi certaminis subire periculum volēs nolit: quia & in morte considerat quod tolerans pa-
Phil. 1. ueat: & in fructu mortis aspicit quod appetens quærat. Videamus Paulum quomodo amet quod refugit: quomodo refugiat quod amat. Ait enim. Desiderium habēs dissolui, & cum Chri-
2. Cor. 5. sto esse: & mihi viuere Christus est & mori lucrum, & tamen dicit. Qui sumus in hoc habitaculo, ingemiscimus grauati: eo quod nolumus expoliari, sed superuestiri: vt absorbeatur quod mortale est à vita. Ecce & mori desiderat: & tamen carne expoliari formidat. Cur hoc? Quia etsi victoria imperpetuum lę-
C tificat, ipsa nihilominus ad presens pœna perturbat: & quanuis vincat amor subsequentis muneris, tāgit tamen non sine mœrore animum pulsus doloris. Sicut enim vir fortis cùm vicino iam belli certamine armis accingitur: & palpitat & festinat: tremit & sæuit: quasi pauere per pallorem cernitur: sed per iram vehemēter vrgetur: ita vir sanctus cum passioni se propinquare conspicit: & naturæ suæ infirmitate concutitur: & spei suæ soliditate roboratur: & de vicina morte trepidat: & tamē quod moriendo verius viuat, exultat. Ad regnum quippe non potest nisi interposita morte trānire: & idcirco confidendo quasi ambigit: & quasi ambigendo confidit: & gaudens metuit, & metuēs gaudet: quia scit quod ad brauium quietis non perueniat, nisi hoc quod interiacet, cum labore transcendat. Sic nos cùm morbos à corpore repellere cupimus: tristes quidem amarum purgationis poculum sumimus: certi autem de subsequenti salute gaudemus. Quia enim peruenire corpus aliter ad salutem non valet, in potu libet etiam quod tædet: cúmque amaitudini inesse vitam animus conspicit, mœrore turbatus hilarescit. Dicatur ergo: Vbi audierit buccinam, dicit vah: quia prędicator fortis cognito certaminis nuncio: etsi vt homo ad vim percussionis trepidat, per spei tamen certitudinem ad prēmium remunerationis exultat. Sed nequaquam ad hoc passionis bellū inconcussus existeret, nisi eandem passionem intenta cogitatione meditando præueniret. Malum nanque quod consilio prævenitur, decertanti contra se animo ex ratione subiicitur: quia tanto quisque minus aduersitate vincitur: quanto contra illam D
præsciendo paratus inuenitur. Sæpe enim graue timoris pondus vsu leuigatur: sæpe mors ipsa sicut inopinata perturbat, ita deliberatione præuenta lætificat. Vnde & rectè de hoc equo subiungitur: Procul odoratur bellum.) Ac si apertius dicatur: Idcirco quodlibet certamen exuperat: quia mentem certamini ante certamen parat. Bellum quippe procul odorari, est aduer- *Bellum adorari.*
sa quæque longè adhuc posita cogitando prænoscere, ne forte aſſe valeant improuisa superare. Hoc bellum procul odorari discipulos Paulus admonebat, cùm diceret: Vosmetipsos tenta- *2. Cor. 13.*
re si estis in fide, ipsi vos probate. Ac si apertè pręciperet dicēs: Persecutionum certamina ad mentem reducite: & cordis vestri intima atque occulta pensantes, quales inter supplicia existere valeatis inuenite. Hoc bellum sancti viri procul odorantur: quādo & in pace vniuersalis Ecclesiæ positi, vel hæreticorum bella, vel imminentia ab infidelibus persecutionum tormenta conspiciunt. Qui dum rectè viuunt: sæpe pro bonis mala recipiunt, detractionum contumelias æquanimiter ferunt: vt si persecutionis occasio suppetat: tāto illos fortiores aperti hostes inueniant, quanto eos & intra Ecclesiam falsorum frattum iacula non expugnant. Nam quia statu patientiæ ante linguarum vulnera corruit, ipse sibi testis est quia contra manifestæ percussionis gladios non subsistit. Quia ergo vir dei exercitatus præsentibus contra ventura, & exercitatus minimis contra maiora nititur: rectè de equo dei dictum est quòd bellum pro- E
cul odoratur. Sequitur: Exhortationem ducū, & vlulatum exercitus.) Duces aduersæ partis sunt erroris authores: de quibus per Psalmistam dicitur: Effusa est contēptio super principes eo- *Psal. 106.*
rum, & seduxetūt eos vana eorum: & errare fecit eos in inuio: *Matth. 15.*
& non in via. De quibus per semetipsam veritas dicit: Cęcus si cæco ducatum præbet: ambo in foueam cadūt. Hos autem duces exercitus sequitur, prauorum scilicet turba: quæ iniquis eorum præceptionibus famulatur. Notandum quoque quòd duces exhortari, exercitū verò dicit vlulare: quia videlicet hi qui infidelibus vel hæreticis præsunt, praua quæ teneri præcipiunt quasi ex ratione persuadent. Turba verò eis subdita, quia sine iudicio eorum voces sequitur: dum per confusionis insaniam perstrepit, bestiali mēte vlulare perhibetur. Lupis quippe propriè vlulatus conuenit. Et quia caterę reproborum contra vitam morēsque fidelium soli rapacitati inhiant: quasi per vlulatum clamant.

Caput XXVII.

EQuus ergo dei exhortationem ducum & vlulatum exercitus procul odoratur: dum sanctus quisque prædicator longè antè considerat: quid vel authores errorum contra electos valeāt præcipere: vel turba eis subdita quàm possit immaniter insanire. Hāc exhortationem ducum odorabatur Paulus, cùm diceret: Per dulces sermones & benedictiones sedu- F
cunt corda innocentium. Hunc vlulatum exercitus odoraba- *Rom. 16.*
tur dicens: Intrabunt post discessionem meam lupi graues in *Actor. 20.*
vos. Exhortationem ducum odoratus est Petrus: cùm de quibusdam discipulos admoneret dicens: In auaritia fictis verbis *2. Petri. 2.*
de vobis negociabuntur. Vlulatum quoque exercitus odorabatur, cum præmitteret dicens: Et multi sequentur eorum fu- *Ibidem.*
xurias, per quos via veritatis blasphematur.

Quòd ea quæ de equo dei dicta sunt, moraliter ad vnumquemque militem Christi referri possint.

Igitur quia sanctus quisque prædicator atque in persecutionis bello dux fidei, qualem se posse exhibere narrauimus: nūc sub huius equi specie vnumquemque Christi militem describamus: vt & qui ad prædicationis culmen necdum se peruenisse considerat: hac tamen voce dominica, si iam bene viuere cœperit, expressum se esse cognoscat: quatenus hinc colligat quantum deo notus sit, si ad maiora peruenerit: quem signanter deus eloqui nec in minimis prætermittit. Singula itaque quæ de equo dicta sunt, tepetentes intimemus quomodo miles dei à primæua cōuersatione proficiat: quomodo à minimis ad maiora succrescat: vel quibus gradibus ab infimis ad superna perueniat. Dicatur ergo: Nunquid præbebis equo fortitudinem, aut circundabis collo eius hinnitum? Vnicuique animæ cui dominus misericorditer præsidet, ante omnia fidei fortitudinem

Universidad de Deusto Biblioteca

G præbet:de qua Petrus ait: Aduersarius vester diabolus sicut leo rugiens circuit quærens quem deuoret: cui resistite fortes in fide. Huic autem fortitudini hinnitus iũgitur: dum fit quod scriptum est: Corde creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem. Sequitur:

2.Pet.5. *Rom.10.*

Caput XXVIII.

NVnquid suscitabis eum quasi locustas? Vnusquisque qui deũ sequitur, in ipso suo exordio vt locusta suscitatur: quia etsi in quibusdam actionibus locustarum more flexis poplitibus terræ inhæret: in quibusdam tamen expansis alis sese in aëra suspendit. Conuersionum quippe initia, bonis moribus malisque permixta sunt: dum & noua iam per intentionem agitur: & vetus adhuc vita ex vsu retinetur. Tanto autem minus permixtis interim malis lædimur: quãto cõtra illa quotidie sine cessatione pugnamus. Nec suos nos iam culpa vendicat, cuius prauo vsui nostra sollicita mẽs resultat. Minus itaque nobis inchoantibus terrena opera officiunt: quia in nobis diutius demorari prohibentur. Proinde quoniam in ipso nostræ conuersationis initio infirma quædam piè de nobis dominus tolerat: vt nos quandoque ad cœlestia ex perfectione perducat: quasi locustas nos in exordio suscitat: quia etsi involatu virtutis subleuat: non tamen de terreni operis casu desperat. Sequitur: Gloria narium eius terror.) Pro eo quòd non visa res odore deprehenditur: non immeritò narium nomine, spei nostræ cogitationes exprimuntur: quibus venturũ iudicium quod

Conuersionum initia bonis moribus malisque permixta sunt.

H etsi oculis adhuc non cernimus, iam tamen sperando præuidemus. Omnis autem qui bene viuere incipit: audiens quòd per extremum iudicium iusti ad regnum vocentur, hilarescit: sed quia quædã mala adhuc ex reliquiis sibi inesse considerat: hoc ipsum iudicium de quo exultare inchoat, appropinquare formidat. Vitam quippe suam bonis malisque permixtam conspicit: & cogitationes suas aliquo modo spe & timore confundit. Nam cũ audit quæ sint regni gaudia: mox mentem lætitia subleuat: & rursum cum respicit quæ sint gehẽnæ tormenta, mox mentem formido perturbat. Bene ergo gloria narium eius terror dicitur: quia inter spem & metum positus, dum futurum iudicium mente conspicit, hoc ipsum timet vnde gloriatur. Ipsa ei sua gloria terror est: quia inchoatis iam bonis, spe de iudicio lætus est: & necdũ finitis omnibus malis, perfectè securus non est. Sed inter hæc sollicitè ad mentem reuertitur: & procellas tantæ formidinis renuens, séque in solius pacis tranquillitate disponens: totis viribus à districto iudice inueniri liber conatur. Seruile quippe ęstimat dominicam pręsentiam formidare: ac ne conspectum patris metuat, illa agit per quæ se filium recognoscat. Discit ergo iudicem tota expectatione diligere: atque, vt ita dixerim, timendo renuit timere. Oriri autem cordi formidinem pro carnali actione considerat: & idcirco ante omnia carnem forti edomatione castigat. Vnde postquam dictũ est: Gloria narium eius terror, rectè subiungitur: Terram vngu-

I la fodit.) Vngula nanque terram fodere: est districta abstinentia carnem edomare. Quo autem plus caro premitur: eo de cœlesti spe animus securius lætatur. Vnde effossa terra aptè subnectitur: Exultat audacter.) Quia enim valẽter reprimit quod impugnat: audacter exultat de his quæ in æterna pace desiderat: tantóque mens melius ad superna appetẽda componitur, quãto ab illicitis arctius corpus edomatur. Vnde rectè per Salomonem dicitur: Diligenter exerce agrum tuum: vt postea ædifices domum tuam. Ille quippe bene mentis domum ædificat: qui prius agrum corporis à spinis vitiorum purgat: ne si desideriorum sentes in carnis agro proficiant, intus tota virtutum fabrica fame boni operis crescẽte destruatur. In ipso autem quisque belli certamine positus: tanto subtilius fraudem hostium conspicit, quanto & districtus corpus proprium quasi quẽdam hostium adiutorem premit. Vnde & post cõtritionem corporis, post lætitiam cordis rectè subiungitur: In occursum pergit armatis.) Hostes armati sunt immundi spiritus: innumeris contra nos fraudibus accincti. Qui cùm suadere nobis iniqua nequeunt, ea sub virtutum specie nostris obtutibus opponunt: & quasi sub quædam arma se contegunt, ne in sua malitia à nobis nudi videantur. Quibus armatis hostibus in occursum pergimus: quando eorum insidias longè præuidemus. Effossa igitur terra, armatis hostibus in occursum pergere, est edomita carnis superbia, dolos immundorum spirituum mirabiliter explorare. Effossa terra armatis hostibus in occursum pergere, est deuicta carnali nequitia contra spiritalia vitia certamen subire. Nam qui adhuc secum eneruiter pugnat: frustra contra se bella extra posita suscitat. Qui enim semetipsum carnalibus subiugat, quomodo spiritalibus vitiis resultat? Aut quomodo de labore externi certaminis triumphare appetit, qui adhuc apud semetipsum domestico libidinis bello succumbit? K

Prouer.24

Caput XXIX.

VEl certè armatis hostibus in occursum pergimus: quando per exhortationis studium, eorum insidias & in alieno corde præuenimus. Quasi enim ex loco in quo sumus: ad locum alium obuiam hostibus venimus: quãdo nostra cura ordinatè postposita, accessum immundorum spirituum à proximi mente prohibemus. Vnde fit plęrunque vt hostes callidi militem dei iam etiam de intestino bello victorem, tantò de semetipso terribilius tentent, quãto illum contra se & in alieno corde præualere fortiter vident: vt dum illum ad se tuẽdum reuocãt, aliena corda liberius quæ exhortatione eius protegebantur, inuadant. Cúmque eum superare non possint: saltem occupare conantur, quatenus dum miles dei de semetipso concutitur, non ipse sed is quem defendere consueuerat, perimatur. Sed mens in deum immobiliter fixa, tentationum impetũ despicit: nec cuiuslibet terroris iacula pertimescit. Supernæ L enim gratię fretus auxilio: sic vulnera infirmitatis suæ curat, vt aliena non deserat. Vnde & bene de hoc equo subiungitur: Contemnit pauorem, nec cedit gladio.) Contemnit pauorem: quia nullius tentationis formidine ad hoc vsque terretur vt taceat. Nec cedit gladio: quia etsi violenta illum tentatio percutit: à cura tamen proximi non repellit. Vnde & Paulus exemplum nobis inuictę conuersationis insinuans: & quos ab hoste gladios suscipiat dicit: & quomodo eisdem gladiis non cedat ostendit. Omni enim iam carnalis operis pugna superata, carnalis tentationis gladium ab hoste susceperat, qui dicebat: Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis *Roma.2.* meæ: & captiuũ me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis. Sed eidem gladio quem in se vicerat: etiam in aliis *Rom.6.* non cedebat: cùm profectò proximis diceret: Non regnet peccatum in vestro mortali corpore: ad obediendum desideriis *Coloss.3.* eius. Et rursum: Mortificate membra vestra quę sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscẽtiam malam. Grauis illum tentationum gladius feriebat: de quibus *2.Cor.11.* ipse ait. In laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. A Iudæis quinquies quadragenas vna minus accepi: ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci nocte & die in profundo maris fui, & cætera quę ipse tolerare potuit, & nos enumerare lassamur. M Sed quomodo eidem gladio in proximi dilectione non cedat: post multa ipse subiũgit: Præter illa quę extrinsecus sunt *Ibidem.* instantia mea quotidiana: sollicitudo omnium Ecclesiarum. Equus ergo dei & gladio percutitur: nec tamen percussione eadem à cursu prohibetur: dum fortis spiritalis certaminis miles, & ipse vulnera ab hoste suscipit: & tamẽ ad salutem alios stringit. Sed erga tam dum cœlestis militis pectus antiquus hostis tanto acutiora spicula perquirit: quanto se despici robustius conspicit. Vnde & sequitur:

Caput XXX.

SVper ipsum sonabit pharetra: vibrabit hasta & clypeus.) Quia enim videt sanctæ mentis studium contra se & aliis prodesse: multiplicata hanc satagit tentatione confodere. Vnde sæpe contingit vt hi qui regendis aliis præsunt, tentationum certamina fortiora patiantur: quatenus corporalium more bellorum dũm dux ipse ad fugam vertitur, resistentis exercitus constipata vnanimitas sine labore dissipetur. Hostis itaque callidus cõtra cœlestem militẽ diuersa percussionũ vulnera exquirens, modo ex pharetra per insidias eũ sagitta vulnerat: modo ante eius faciem hastã vibrat, quia videlicet vitia & alia sub virtutũ specie cõtegit, & alia vt sunt aperta eius oculis opponit. Vbi enim infirmari dei militẽ cõspicit: illic fraudis velamina nõ requirit.

Callidus hostis diuersos dolos parat.

A requirit. Vbi autem sibi resistere fortem considerat: illic contra vires proculdubio dolos parat. Nam cum infirmum quẽpiam in carnis illicebra videt: apertè speciem corporis quę cõcupisci valeat, eius obtutibus obiicit. Si autem fortasse validum contra auaritiam cernit: importunè eius cogitationibus domesticorũ suorum inopiam suggerit: vt dum mens ad prouisionis curam quasi piè flectitur, seducta furtim in rerũ ambitu iniquè rapiatur. Equum ergo dei sagitta per insidias impetit: quando ei hostis callidus sub virtute vitium abscõdit. Hasta autem cominus vulnerat: cùm manifesta nequitia etiam scientem tentat. Sæpe verò cœlesti militi vno eodémque tempore vtrunque ab hoste obiicitur: vt in qualibet vna percussione perimatur. Dolosus nanque aduersarius simul ferire nititur, & apertè sæuiens, & in insidiis latens, vt dum de occulto sagitta metuitur, minus ante faciem hasta timeatur: vel dum ante faciem hastæ resistitur, nequaquam ex occulto veniens sagitta videatur. Sępe enim tentatione proponit de libidine: & subitò fraudulentius cessans, elationem suggerit de seruata castitate. Et sunt nonnulli qui dum multos ex castitatis arce in elationis foueam cecidisse conspiciunt: vitæ suæ custodiam negligentes, in immunditiam libidinis demerguntur. Sunt verò e diuerso nonnulli qui dum libidinis immunditiam fugiunt: per castitatis culmen in voraginem elationis ruunt. Quasi ergo apertè feriens hasta, est culpa de vitio: & quasi ex occultò vulnerans de pharetra sagitta, est culpa

B de virtute. Sed equus dei & ante faciem hastam superat, cùm libidinem calcat: & à latere sagittam circunspicit: cum in castitatis mũditia se ab elatione custodit. Vnde & bene inter vtraque certanti per Salomonem dicitur: Dominus erit in latere tuo: & custodiet pedem tuum ne capiaris. Pes nanque in anteriora tendit. Anteriora autẽ non videt, qui ea quæ sunt à latere conspicit. Rursúmque qui pedis custodiam præuidẽs anteriora cernit: circunspectionem lateris deserit. Dum verò ante faciem positæ virtutis aliquid agimus: quasi quò pes debeat poni prouidemus: sed dum ex virtute eadẽ furtim culpa suboritur: quasi dum in anteriora respicitur, ad sagittã latus nudatur. Sæpe verò dum suborientem culpam metuimus, virtutem quæ agenda est declinamus: & quasi dum latus circunspicitur, nequaquam cernitur pes in anteriora quomodo ponatur. Bene ergo dicitur: Dominus erit in latere tuo: & custodiet pedem tuum ne capiaris: quia miles dei diuinæ gratiæ clypeo protectus: & quæ ex latere possint prodire circunspiciendo considerat: & gressum ante faciem ferre proficiendo non cessat. Cui fraudulẽtius hostis inuidens quia per pharetram, & hastam nequaquam se præualere conspicit, clypeum opponit: vt si resistentis pectus feriẽdo non perforat, saltem quibusdam obiectionibus proficiẽtis iter intercludat. Quasdam nanque difficultates ipsis eius conatibus

Prouerb.3.

C obiicit: & cùm superare non valet, vel resistit. Sed quid contra tot argumenta bellorum equus dei agat audiamus: Feruens & fremens sorbet terram: nec reputat tubæ sonare clangorem.) Contra equum clangor tubæ insonat: quando electi mentem in eo quod agit fortiter: è vicino quædam posita culpa terribiliter tentat. Sed feruens & fremens sorbet terram: quia nimio ardore semetipsum discutit: & quicquid in se terrenum reperit, quotidie proficiendo consumit. Et clangorem tubæ sonare nõ reputat: quia consideratione forti omne vitium quod de virtutis gloria nascitur, sollicitus declinat. Sonare enim clangorem tubæ reputaret: si fortasse propter aliud quod prauè suboritur, alia agere recta metueret. Quia ergo ad agenda fortia ante insonantia tentamenta non trepidat: in feruore suo positus, clangorem tubæ minimè formidat. Sæpe autem dum prosperari se virtutibus conspicit: ne ipsa illum virtutum prosperitas eleuet, pulsari se tentationibus gaudet. Vnde & aptè subiungitur: Vbi audierit buccinam: dicit vah.) Multos enim peius sua fœlicitas strauit, multos diuturna pax inertes reddidit: eóque illos inopinatus hostis grauius perculit, quo longo quietis vsu negligẽtes inuenit. Vnde sancti viri cum multa se proficere virtutum prosperitate considerant: quodam dispensationis supernæ moderamine, exerceri se etiam tentationibus exultant: quia tanto robustius acceptam virtutum gloriam custodiunt, quanto tentationis impulsu concussi infirmitatem suam humilius cognoscunt. Equus ergo audita buccina vah dicit: quia videlicet præliator dei cùm vim tentationis incumbere conspicit: vtilitatem supernæ dispensationis considerans, ex ipsa validius aduersitate confidit. D Cuius aduersitatis certamina idcirco illum non superant: quia nunquam improuisa tentant. Longe quippe prænotat ex vnaquaque re, cuius vitiis pugna succrescat. Vnde & sequitur: Procul odoratur bellum.) Bellum nanque procul odorari est, ex causis præcedẽtibus quæ vitiorum pugnæ subsequantur agnoscere. Quia enim sicut iam sæpe dictum est odore res non visa cognoscitur: bellum procul odorari est, sicut flatu narium, sic prouisione cogitationum nequitias latentes indagare. De quo odoratu dominus rectè in Ecclesiæ suæ laudibus dicit: Nasus tuus sicut turris quæ est in Libano. Per nasum quoque odores fœtorésque discernimus. Et quid per nasum nisi sanctorum prouida discretio designatur? Turris verò speculationis in altum ponitur, vt hostis veniens longè videatur. Rectè ergo nasus Ecclesiæ turri in Libano similis dicitur: quia sanctorum prouida discretio dum sollicitè circunquaque conspicit in altum posita, priusquam veniat culpa deprehendit: eámque quo vigilanter pręnotat, eo fortiter declinat. Hinc Abacuc ait: Super custodiam meam stabo.

Multos sua fœlicitas strauit. *Bellum procul odorari* *Canti.7.* *Abac.2.*

Caput XXXI.

HInc vniuscuiusque electi animam Hieremias admonet dicens: Statue tibi speculam: pone tibi amaritudines. Speculam quippe sibi statuere, est ventura vitiorum certamina ex alta consideratione prænoscere: Sibique electi E mens amaritudines ponit, quando & in virtutum pace constituta: dum mala insidiantia conspicit, secura quiescere non consentit. Primo autem ne mala quælibet: secundo verò loco considerat, ne bona incautè faciat: & postquàm praua subegerit, ipsa etiam sibi subiicere recta contendit: ne si mẽtis dominium transeant, in elationis culpam vertantur. Quia enim, sicut superius dictum est, plærunque ex bonis per incuriæ vitium mala nascuntur: vigilanti studio contemplatur, quomodo ex doctrina arrogantia, ex iustitia crudelitas, ex pietate remissio, ex zelo ira, ex mansuetudine torpor oriatur. Cúmque bona hæc agit, quòd hi contra se hostes per hæc exurgere valeant, conspicit. Nam cùm adipiscendis doctrinæ studiis elaborat: mentem sollicitè contra certamen arrogantiæ præparat. Cùm culpas delinquentium iustè vlcisci desiderat: sagacissimè euitat, ne modum iustitiæ crudelitas vindictæ transcendat. Cum pietate frenare se nititur: solerter prospicit ne qua disciplinæ dissolutione vincatur. Cùm se recti zeli stimulis excitat: summopere prouidet ne plusquam necesse est iræ se flãma succendat. Cùm magna mansuetudinis trãquillitate se temperat: vigilanter obseruat ne torpore frigescat. Quia ergo spiritalis militis cogitatione omne vitium priusquam surripere possit aspicitur: rectè de equo dei dicitur. Procul odoratur bellum. Perpendit etiam quæ turba iniquitatem proruat, si mala ad se ingredi, vel pauca permittat. Vnde & sequitur: Exhortationem ducũ & vlulatum exercitus.) F

Hiere.31. *Plærunque ex bonis mala nascuntur.*

Tẽtantia quippe vitia quæ inuisibili contra nos prælio regnãti super se superbiæ militant: alia more ducum præeunt, alia more exercitus subsequuntur. Neque enim culpę omnes pari accessu cor occupãt. Sed dum maiores & paucæ neglectam mentẽ præueniunt: minores & innumerę ad illam se cateruatim fundunt. Ipsa nãque vitiorum regina superbia cùm deuictum plenè cor ceperit: mox illud septem principalibus vitiis, quasi quibusdam suis ducibus deuastandum tradit. Quos videlicet ducęs exercitus sequitur: quia ex eis proculdubio importunæ vitiorum multitudines oriuntur. Quod melius ostendimus: si ipsos duces atque exercitum specialiter, vt possumus, enumerando proferamus. Radix quippe cuncti mali superbia est: de qua scriptura attestante dicitur: Initium omnis peccati est superbia. Primæ autem eius soboles: septem nimirum principalia vitia, de hac virulenta radice proferuntur: scilicet inanis gloria, inuidia, ira, tristitia, auaritia, ventris ingluuies, luxuria. Nam quia his septem superbiæ vitiis nos captos doluit, idcirco redemptor noster ad spiritale liberationis prælium, spiritu septiformis gratiæ plenus venit. Sed habent contra nos hæc singula exercitum suum. Nam de inani gloria, inobedientia, iactantia, hypocrisis, contentiones, pertinaciæ, discordiæ, & nouitatum præsumptiones oriuntur. De inuidia odium, susurratio, detra-

Vitiorũ regina superbia. *Radix cuncti mali superbia.* *Eccle.10.* *Soboles superbiæ septem vitia principalia*

Universidad de Deusto Biblioteca

G detractio,exultatio in aduersis proximi,afflictio autem in prosperis nascitur.De ira rixæ,tumor mentis,contumeliæ,clamor, indignatio,blasphemiæ proferũtur. De tristitia malitia,rancor, pusillanimitas,desperatio,torpor circa præcepta,vagatio mentis erga illicita nascitur.De auaritia,proditio,fraus,fallacia,periuria,inquietudo, violentiæ, & contra misericordiam obdurationes cordis oriuntur.De ventris ingluuie inepta lætitia,scurrilitas,immunditia,multiloquium,hebetudo sensus circa intelligentiam propagantur.De luxuria cæcitas mentis,inconsideratio,inconstantia,præcipitatio,amor sui,odium dei,affectus præsentis seculi, horror autem vel desperatio futuri generantur. Quia ergo septem principalia vitia tantam de se vitiorum multitudinem proferunt, cùm ad cor veniunt, quasi subsequentis exercitus cateruas trahũt.Ex quibus videlicet septem quinque spiritalia,duóque carnalia sunt. Sed vnumquodque eorum tanta sibi cognatione iungitur,vt non nisi vnum de altero proferatur.Prima nanq; superbiæ soboles inanis est gloria,quæ dum oppressam mentem corruperit, mox inuidiam gignit:quia nimirum dum vani nominis potentiam appetit,ne quis hãc alius adipisci valeat tabescit.Inuidia quoq; iram generat:quia quanto interno liuoris vulnere animus sauciatur, tanto etiam mansuetudo tranquillitatis amittitur,& quia quasi dolẽs membrum tangitur,idcirco oppositæ actionis manus velut grauius pressa sentitur. Ex ira quoque tristitia oritur : quia turbata mens quo
H se inordinatè concutit,eo addicendo confundit:& cum dulcedinem tranquillitatis amiserit,nihil hanc nisi ex perturbatione subsequens mœror pascit. Tristitia quoque ad auaritiam deriuatur:quia dum confusum cor bonum lætitiæ in semetipso intus amiserit,vnde consolari debeat foris,quærit,& tanto magis exteriora bona adipisci desiderat, quanto gaudium non habet ad quod intrinsecus recurrat.Post hæc verò duo carnalia vitia, id est,ventris ingluuies,& luxuria supersunt.Sed cunctis liquet quòd de ventris ingluuie luxuria nascitur,dum in ipsa distributione membrorum ventri genitalia subnexa videantur. Vnde dum vnum inordinatè reficitur, aliud proculdubio ad contumelias excitatur.

Caput XXXII.

BEne autem duces exhortari dicti sunt, exercitus vlulare: quia prima vitia deceptæ menti quasi sub quadam ratione se inserunt,sed innumera quæ sequuntur,dum hanc ad omnem insaniam pertrahunt,quasi bestiali clamore cõfundunt. Inanis nanque gloria deuictum cor quasi ex ratione solet exhortari,cum dicit : Debes maiora appetere , vt quo potestate valueris multos excedere,eo etiam valeas multis prodesse.Inuidia quoque deuictũ cor quasi ex ratione solet exhortari,cùm dicit:In quo illo,vel illo minor es?cur ergo eis,vel æqualis,vel superior non es? Quanta vales quæ illi non valent ? Non ergo tibi aut superiores esse,aut etiam æquales debent.Ira etiam de-
I uictũ cor quasi ex ratione solet exhortari,cùm dicit: Quæ erga te aguntur,æquanimiter ferri non possunt,imò hæc patienter tolerare peccatum est:quia etsi non eis cum magna exasperatione resistitur, contra te deinceps sine mensura cumulantur. Tristitia quoque deuictum cor quasi ex ratione solet exhortari,cùm dicit:Quid habes vnde gaudeas,cùm tanta mala de proximis portas?Perpende cũ quo mœrore omnes intuendi sunt, qui in tanto cõtra te amaritudinis felle vertuntur.Auaritia quoque deuictum animũ quasi ex ratione solet exhortari,cũ dicit: Valde sine culpa est,quòd quædam habenda concupiscis : quia non multiplicari appetis,sed egere pertimescis : & quod malè alius retinet,ipse melius expẽdis.Ventris quoque ingluuies deuictũ cor quasi ex ratione solet exhortari , cùm dicit: Ad esum deus omnia munda condidit,& qui satiari cibo respuit,quid aliud quàm muneri concesso contradicit?Luxuria quoque deuictum cor quasi ex ratione solet exhortari cùm dicit : Cur te in voluptate tua modo nõ dilatas,cùm quid te sequatur,ignoras? Acceptum tempus in desideriis perdere non debes:quia quàm citius pertranseat,nescis.Si enim misceri deus hominem in voluptate coitus nollet,in ipso humani generis exordio masculũ &fœminam non fecisset.Hæc est ducum exhortatio,quæ dum incautè ad secretũ cordis admittitur, familiarius iniqua persuadet.Quam videlicet exercitus vlulatus sequitur:quia infœlix anima semel principalibus vitiis capta,dum multiplicatis iniqui

tatibus in insaniam vertitur,ferali iã immanitate vastatur. Sed K
miles dei,quia solerter præuidere vitiorum certamina nititur, bellũ procul odoratur:quia mala præeuntia quid menti persuadere valeant,cogitatione sollicita respicit. Exhortationem ducum naris sagacitate deprehendit,& quia lõgè præsciendo sub sequentium iniquitatum confusionem conspicit,quasi vlulatũ exercitus odorando cognoscit. Igitur quia vel prædicatorem dei,vel quemlibet spiritalis certaminis militem descriptũ equi narratione cognouimus,nunc eundem iterum in auis significatione videamus:vt qui per equum didicimus eius fortitudinem etiam per auem discamus illius contemplationem. Quia enim per descriptam equi magnitudinem audiuimus quantum cõtra certamina vitiorum vir sanctus per patientiam tolerat,nũc per auium speciem cognoscamus,quantum per contemplationem volat.Sequitur:

Quod non est ex homine , sed ex gratia dei,quod veteris vitæ pennas peccator conuersus ad deum,abiiciat.

Nunquid per sapientiam tuam plumescit accipiter,expandens alas suas ad Austrum?) Quia per annos singulos pennam veterem accipiter noua nascẽte proiiciat,ac sine intermisione plumescat,penè nullus ignorat.Non autem hic illud plumæ tẽpus dicitur,quo in nido vestitur : quia tunc nimirum adhuc videlicet pullus ad Austrum alas expandere non valet,sed illa annua pluma describitur,quæ laxata veteri penna renouatur. Et quidem domesticis accipitribus quo melius plumescere debe- L
ant,humida ac tepentia loca requiruntur. Agrestibus verò moris est,vt flante Austro alas expandant,quatenus eorum membra ad laxandam pennnam veterem venti tepore concalescãt. Cùm verò ventus deest, alis contra radios Solis expansis atque percussis,tepentem sibi aurã faciunt,sicq; capto tepore,apertis poris,vel veteres exiliunt,vel nouæ succrescunt.Quid est ergo accipitrem in Austro plumescere , nisi quod vnusquisque sanctorum tactus flatu sancti spiritus concalescit,& vsum vetustæ
conuersationis abiiciens,noui hominis formam sumit? Quod *Coloss. 3. Ephe. 4.*
Paulus admonet dicens: Expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes nouum. Et rursum:Licèt is qui foris est noster homo corrumpatur , tamen is qui intus est,renouatur de die in diem. Vetustam autem pẽnam proiicere,est inueterata studia dolosæ actionis amittere,& nouam pennam sumere,est mitem ac simplicem bene viuendo sensum tenere. Penna nanque veteris conuersationis grauat , & pluma nouæ immutationis subleuat,vt ad volatum tanto leuiorem, quanto nouiorem reddat.

Caput XXXIII.

ET bene ait:Expandit alas suas ad Austrum. Alas quippe nostras ad Austrum expandere , est per aduentum sancti spiritus nostras confitendo cogitationes aperire , vt iam M
non libeat defendendo nos tegere , sed accusando publicare. Tunc ergo accipiter plumescit,cùm ad Austum alas expanderit:quia tunc vnusquisque se virtutum pennis induit,cũ sancto spiritui cogitationes suas confitendo substernit.Qui enim vetera fatendo nõ detegit,nouæ vitæ opera minimè producit , qui nescit lugere quod grauat , non valet proferre quod subleuat. Ipsa nanque compunctionis vis poros cordis aperit,& plumas virtutum fundit,cúnque se studiosè mens de pigra vetustate redarguit,alacri nouitate iuuenescit.Dicatur ergo beato Iob:Nũquid per sapientiam tuam plumescit accipiter , expandens alas suas ad austrum?id est,nunquid cuilibet electo tu intelligẽtiam contulisti,vt flante sancto spiritu,cogitationum alas expandat, quatenus pondera vetustæ conuersationis abiiciat,& virtutum plumas in vsum noui volatus sumat? Vt hinc videlicet colligat:quia vigilantiam sensus in semetipso ex se non habet , qui hanc ex se conferre aliis nequaquam valet. Potest etiam per hunc accipitrem,renouata gentilitas designari,ac si beato Iob apertè diceretur:Futuras virtutum plumas in gentilitate respice,& vetustas superbiæ pennas amitte.Sequitur:

Quod viri contemplatiui cùm mente deo excedunt,vniuersam corpoream creaturam transgrediuntur.

Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila,& in arduis ponet nidum sibi?) In scriptura sacra vocabulo aquilæ, aliquando maligni spiritus , raptores animarum , aliquando præsentis seculi potestates, aliquando verò vel subtilissimæ sanctorum

A sanctorum intelligẽtiæ, vel incarnatus dominus ima celeriter transuolans,& mox summa repetẽs designatur. Aquilarum nomine insidiatores spiritus exprimuntur , Hieremia attestante;
Thre. 4. qui ait:Velociores sunt persecutores nostri aquilis cœli.Persecutores enim nostri aquilis cœli velociter sunt,cùm tanta contra nos maligni homines faciunt,vt ipsas etiam aëreas potestates inuentionibus malitiæ præire videantur.Aquilæ etiam vo-
Ezech. 17. cabulo potestas terrena figuratur. Vnde per Ezechielem prophetam dicitur:Aquila grandis,magnarum alarum, lõgo membrorum ductu,plena plumis & varietate , venit ad libanum,& tulit medullam cedri , & summitatem frondium eius euulsit. Quæ videlicet aquila quis alius quàm Nabuchodonosor rex Babyloniæ designatur? Qui pro immensitate exercitus,magnarum alarum:pro diuturnitate temporum , longo membrorum ductu:pro multis verò diuitiis,plenus plumis:pro innumera autem terrenæ gloriæ compositione,plenus varietate describitur. Qui venit ad Libanum & tulit medullam cedri,& summitatem frondium eius euulsit:quia Iudææ celsitudinem petens,nobilitatem regni eius quasi medullam cedri abstulit , & dum tenerrimam regum prolem à regni sui culmine captiuando sustulit, quasi summitatem frondium eius euulsit. Aquilæ vocabulo vel subtilis sanctorum intelligentia , vel volatus dominicæ ascensionis exprimitur. Vnde idem propheta dum sub animalium
Ezech. 1. specie Euangelistas quatuor se vidisse describeret,in eis sibi hominis, leonis bouis,& aquilæ faciem apparuisse testatur,quar-
B tum proculdubio animal Ioannem per aquilam designans,qui volando terram deseruit:quia per subtilem intelligentiam interna mysteria verbi vidẽdo penetrauit. Cui nimirum propheticæ sententiæ , ipse quoque Ioannes in reuelatione sua de se-
Apoca. 4. metipso non dissonat,dicens:Animal primum simile leoni,secundum animal simile vitulo , tertium animal habens faciem quasi hominis,quartum animal simile aquilæ volanti.Et quanuis singula ad vnumquenque Euangelistam rectè conueniant, dum alius humanæ natiuitatis ordinem , alius per mundi sacrificij mactationẽ quasi vituli mortem,alius potestatis fortitudinem quasi leonis clamorem insinuat , alius natiuitatem verbi intuens,quasi ortum solem aquila aspectat, possunt tamen hæc quatuor animalia ipsum suum caput cuius sunt membra signare. Ipse nanque & homo est , quia naturam nostram veraciter suscepit:& vitulus,quia pro nobis patienter occubuit : & leo, quia per diuinitatis fortitudinem susceptæ mortis vinculum rupit:& ad extremum aquila , quia ad cœlum de quo venerat rediit.Homo ergo nascendo,vitulus moriendo , leo resurgendo,aquila ad cœlos ascendendo vocatus est.

Caput XXXIIII.

SEd hoc loco aquilæ nomine,subtilis sanctorum intelligentia,& sublimis eorum contemplatio figuratur.Cunctarum
C quippe auium visum acies aquilæ superat,ita vt solis radius fixos in se eius oculos nulla lucis suæ coruscatione reuerberans claudat. Ad præceptum ergo dei eleuatur aquila, dum iussionibus diuinis obtemperans,in supernis suspẽditur fidelium vita. Quæ & in arduis nidum ponere dicitur:quia desideria terrena despiciens,spe iam de cœlestibus nutritur.In arduis nidum ponit:quia habitationem mentis suæ in abiecta & infima cõuer-
Nume. 24. satione non cõstruit.Hinc est quod Cineo Balaam prophetãte dicitur.Robustũ quidẽ est habitaculũ tuum , sed si in petra posueris nidum tuũ.Cineus nãque possessor interpretatur. Et qui sunt qui præsentia possident,nisi hi qui ingenio sapientiæ secularis callent?Qui in hoc veraciter robustum sibi habitaculum construunt,si per humilitatem paruuli apud semetipsos facti in Christi sublimitate nutriantur,si semetipsos infirmos sentiant: & in excelsa humilitate cogniti,redemptori fouendam mentis fiduciam ponant,si ima non appetant,si omne quod præterit, cordis volatu transcendant.Videamus aquilam nidum spei sibi
Philip. 3. in arduis construentem,qui ait: Nostra cõuersatio in cœlis est.
Ephe. 2. Et rursum:Qui conresuscitauit & consedere nos fecit in cœlestibus. In arduis habet nidum : quia profectò in supernis figit consilium.Non vult mentem in ima deiicere,non vult per abiectionem conuersationis humanæ in infimis habitare. Tunc Paulus fortasse in carcere tenebatur,cùm se consedere Christo in cœlestibus testaretur.Sed ibi erat,vbi ardentem iam mẽtem fixerat , non illic vbi illum necessariò pigra adhuc caro retine-

bat.Hoc nanque esse speciale specimen electorum solet,quòd D
sic sciunt præsentis vitæ iter carpere , vt per spei certitudinem nouerint iam se ad alta peruenisse,quatenus cuncta quæ præter fluunt , sub se esse videant , atque omne quod in hoc mundo eminet,amore æternitatis calcent. Hic est enim quòd sequenti se animæ per prophetam dominus dicit:Sustollam te super alti *Esaiæ 58.*
tudines terræ.Quasi quædam nãque inferiora terræ sunt,damna,contumeliæ,egestas,abiectio,quæ ipsi quoque amatores seculi dum per latæ viæ planitiem ambulant,vitando calcare nõ cessant. Altitudines autem terræ sunt,lucra rerum, blandimenta subditorum,diuitiarum abundantia,honor & sublimitas dignitatum,quæ quisquis per ima adhuc desideria incedit,eoipso alta æstimat,quo magna putat. At si semel cor in cœlestibus figitur,mox quàm abiecta sint cernitur quæ alta videbantur.Nã sicut qui in montem conscendit , eo paulisper cætera subteriacentia despicit,quo ad altiora gressum amplius tendit,ita qui in summis intentionem figere nititur , dum annisu ipso nullam præsentis vitæ gloriam esse deprehẽdit, super terræ altitudines eleuatur,& quod prius in imis desideriis positus super se credidit,pòst ascendẽdo proficiens sibi subesse cognoscit. Quæ ergo illic dominus facturum se esse pollicetur, dicens : Sustollam te super altitudines terræ,hæc apud beatum Iob solum sese facere posse testatur,dicens:Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila,& ponet in arduis nidum sibi ? Ac si diceret : Vt ad meum,qui quod exterius pręcipio,hoc intrinsecus gratia occultæ largitatis inspiro. Sequitur:In petris manet.) In sacro eloquio cùm singulari numero petra nominatur , quis alius quàm E
Christus accipitur ? Paulo attestante , qui ait : Petra autem erat
Christus. Cùm verò petræ pluraliter appellantur,membra eius, *1.Corin.10.*
videlicet sancti viri,qui illius robore solidati sunt,exprimũtur. Quos nimirum Petrus apostolus lapides vocat,dicens:Vos tan
quam lapides viui,coædificamini domus spiritales. Ista itaque *1.Petri.2.*
aquila quæ ad veri Solis radios cordis oculos exerit , in petris manere dicitur : quia in dictis antiquorum & fortium patrum mentis statione collocatur. Eorum quippe vitam quos in via dei præisse conspicit,ad memoriam reducit, atque in celsitudine illorum fortitudinis studendo,nidum sibi construit sanctæ meditationis.Cúmque eorum acta dictáq; tacitè cogitat , cùm præsentis vitæ gloriam in comparatione æternæ excellentiæ, quàm sit abiecta considerat , quasi sub se esse ima terrarum in petris residens obseruat.

Caput XXXV.

POssunt etiam petræ sublimes virtutum cœlestium potestates intelligi , quas non iam quasi more arborum huc atque illuc ventus nostræ mutabilitatis inclinat: quia velut petræ in arduis sitæ,ab omni motu mutabilitatis alienæ sũt, & ad soliditatem fixæ celsitudinis,ipsa cui inhærent æternitate duruerunt. Vir itaque sanctus cùm terrena despicit,more se
aquilæ ad altiora suspendit , & per contemplationis spiritum F
subleuatus,perennem angelorum gloriam præstolatur, atque huic mundo hospes, illa appetendo quæ aspicit , iam in sublimibus figitur. Rectè ergo dicitur:In petris manet,id est,intentione cordis inter illas cœlestes virtutes residet,quæ & per æternitatis suæ fortitudinem tanta iam soliditate fixæ sunt , vt in nullo culpæ latere mutabilitatis varietate flectantur. Vnde & aptè suquitur:Et in præruptis silicibus commoratur , atque inaccessis rupibus .) Qui enim sunt alij prærupti silices,nisi illi fortissimi angelorum chori,qui quanuis nõ integri, sed tamen in proprio statu fixi,cadente cum suis angelis diabolo remanserunt? Prærupti enim sunt:quia pars eorum cecidit,pars remãsit.Qui integri quidem stant per qualitatem meriti,sed per numeri quantitatem prærupti . Hanc præruptionem restituere mediator venit,vt redempto humano genere,illa angelica dãna sarciret,& mensuram cœlestis patriæ locupletius fortasse cu
mularet.Propter hanc præruptionem de patre dicitur:Propo- *Ephe. 1.*
suit in eo in dispensatione plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo,quæ in cœlis,& quæ in terra sunt in ipso. In ipso quippe restaurantur ea quæ in terra sunt,dum peccatores ad iustitiam conuertuntur. In ipso restaurantur ea quæ in cœlis sunt,dum illuc humiliati homines redeũt,vnde apostatæ angeli superbiendo ceciderunt. Quòd verò ait:Inaccessis rupibus,nimirum quid prærupti silices , ipsi sunt inaccessæ rupes.

Cordi

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Cordi enim peccatorum hominum valde inaccessa est claritas angelorum: quia quo ad pulchra corporalia cecidit, ea à spiritali specie oculos clausit. Sed quisquis ita cõtemplatione rapitur, vt per diuinam gratiam subleuatus, intentionem suam iam angelorum choris interserat, & fixus in sublimibus, ab omni se infima actione suspendat, non ei sufficit gloriam angelicæ claritatis aspicere, nisi eum etiam qui est super angelos, valeat videre. Sola nanque eius visio, vera mẽtis nostræ refectio est. Vnde cùm dixisset hanc aquilam in petris manere, & in præruptis silicibus, atque in inaccessis rupibus commorari, ilicò subdidit:

Quòd quantumlibet quis in hac vita per speculum in ænigmate deum vi leat, & eum degustet, suauitatem tamen illius dulcedinis esuriat adhuc.

Inde contemplatur escam.) id est, ex illis choris angelicis tendit oculum mentis ad contemplandam gloriam supernæ maiestatis, qua non visa, adhuc esurit, qua tandem visa satiatur. *Esaiæ.55.* Scriptum quippe est: Pro eo quod laborauit anima eius, vide- *Matth.5.* bit & saturabitur. Et rursum: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam quoniam ipsi saturabuntur. Quis verò mentis nostræ cibus sit, indicatur apertè cùm dicitur: Beati mundo corde, quo- *Ibidem.* niam ipsi deum videbunt. Et quia interpositione corruptibilis H carnis grauati, deum, sicut est, videre non possumus, rectè subiungitur: Oculi eius de longè prospiciunt. Quantumlibet enim in hac vita positus quisque profecerit, nec dum deum per speciem, sed per ænigma & speculum videt. E vicino autem cùm respicimus, verius cernimus, cùm verò lõgius aciem tendimus, sub incerto visu caligamus. Quia igitur sancti viri in alta se contemplatione erigunt, & tamen deum, sicut est, videre non possunt, bene de hac aquila dicitur. Oculi eius de longe prospiciũt. Ac si diceret: Intentionis aciem fortiter tendunt, sed necdum propinquum aspiciunt cuius claritatis magnitudinem penetrare nequaquam possunt. A luce enim incorruptibili caligo nos nostræ corruptionis obscurat, cúnque & videri aliquatenus potest, & tamen videri lux ipsa, sicut est, non potest, quàm longè sit indicat. Quam si mens vtcunque non cerneret, nec quia lon gè esset videret. Si autem perfectè iam cerneret, profectò hanc quasi per caliginem non videret. Igitur quia nec omnino cerni tur, nec rursum omnino non cernitur, rectè dictum est quia à longè deus videtur. Libet ad medium Esaiæ verba deducere, at que hæc & illa quia vno spiritu proferantur indicare. Qui cum *Esaiæ.33.* actiuæ vitæ virtutes exprimeret, dicẽs: Qui ambulat in iustitiis, & loquitur veritatem, qui proiicit auaritiam ex calumnia, & excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas ne audiat sanguinem, & claudit oculos suos ne videat malum, ilico ab eiusdem actiuæ vitæ gradibus ad quæ contemplationis culmina ascendatur, adiunxit dicens: Iste in excelsis habitabit, mu- I nimenta saxorum sublimitas eius, panis ei datus est, aquæ eius fideles sunt. Regem in decore suo videbunt oculi eius, cernent terram de longe. In excelsis nanque habitare, est cor in cœlesti bus ponere. Et munimenta saxorum sublimitas nostra est, cùm *Quid in ex celsis habi tare.* fortium patrum præcepta & exempla respicimus, atque ab infima cogitatione separamur. Munimenta saxorum sublimitas nostra est, cum mente choris castrísque cœlestibus iungimur, & insidiantes malignos spiritus stantes in arce cordis quasi sub terpositos expugnamus. Tunc nobis etiam panis datur: quia in supernis erecta intentio æternitatis contemplatione reficitur. Aquæ enim nostræ fideles sunt: quia doctrina dei quod hic per spem promittit, hoc illic in munere exhibet. Sapientia nanque huius mundi infidelis est: quia mansura post mortem non est. Aquæ nostræ fideles sunt: quia verba vitæ quod ante mortem insinuant, hoc etiam post mortem demonstrant. Regem in decore suo oculi nostri conspiciunt: quia redemptor noster in iudicio, & à reprobis homo videbitur, sed ad diuinitatis eius intuendam celsitudinem, soli qui electi sunt subleuantur. Quasi enim quandam fœditatem regis videre, est solam seruilem formam in qua ab iniquis despectus est cernere. Sed ab electis in decore suo rex cernitur: quia vltra semetipsos rapti, in ipso diui nitatis fulgore oculos cordis figunt. Qui quandiu in hac vita sunt: quia illam viuentium patriã, sicut est, videre non possunt, rectè adiungitur: Cernent terram de longè. Quod ergo hic ait: Eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum sibi, hoc illic dicitur: In excelsis habitabit. Quod hic dicitur, in petris manet, & K in præruptis silicibus commoratur, atque in inaccessis rupibus, hoc illic subiicitur: Mumimẽta saxorum sublimitas eius. Quod rursus hic subinfertur: Inde contemplatur escam: hoc illic quoque subditur: Panis ei datus est, aquæ eius fideles sunt, regem in decore suo videbunt oculi eius. Et quod hic subiungitur: Oculi eius de longè prospiciunt, hoc illic aptè subiicitur: Cernent terram de longè.

Caput XXXVI.

COnsideremus quàm sublimis aquila fuerit Paulus, qui vsque ad tertium cœlum volauit, sed tamen in hac vita positus, è longinquo adhuc deum prospicit, qui ait: Vi- *1.Corin.13.* demus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Et rursum: Ego me non arbitror comprehendisse. Sed *Philip.3.* quanuis æterna valde minus quàm sunt ipse conspiciat, quanuis ea se cognoscere perfectè non posse cognoscat, infirmis tamen auditoribus eaipsa infundere prædicando non potest, quæ videre saltem per speculum & imaginem potest. De semetipso quippe tanquam de alio loquitur, dicens: Audiui arcana verba *2.Cor.12.* quæ non licet homini loqui. Interna ergo quanuis minima & extrema videãtur, fortibus tamen prædicatoribus summa sunt, infirmis verò auditoribus incapabilia. Vnde & prædicatores sancti cùm auditores suos diuinitatis verbum capere non posse conspiciunt, ad sola incarnationis dominicæ verba descendũt. Vnde bene hic dum subleuata in arduis aquila longè videre di- L citur, ilicò subinfertur:

Quòd dum in hac vita viuimus, nos pulli sanctorum, sanguine crucifixi, & morte saluatoris nutrimur.

Pulli eius lambunt sanguinem.) Ac si apertè diceretur: Ipsa quidem diuinitatis contemplatione pascitur: sed quia audito res eius diuinitatis percipere arcana nequaquam possunt, co- *Quid sanguine Christi lambere.* gnito crucifixi domini cruore satiantur. Sanguinem nanque *1.Corin.2.* libere, est passionis dominicæ infirma venerari. Hinc est quod idem Paulus, qui sicut pauloante iam diximus, ad tertij cœli secreta volauerat, discipulis dicebat: Non enim iudicaui me scire aliquid inter vos, nisi Christum Iesum, & hunc crucifixũ. Ac si apertè hæc aquila diceret: Ego quidem escam meam, diui nitatis eius potentiam de longè prospicio, sed vobis adhuc par uulis incarnationis eius tantummodo lambendum sanguinem trado. Nam qui per prædicationem suam tacita diuinitatis celsitudine, infirmos auditores de solo cruore crucis edocet, quid aliud quàm sanguinem pullis præbet? Quia verò vniuscuiusque sancti prædicatoris anima corruptione carnis exuta, ad eum mox ducitur qui pro nobis sponte sua in mortem cecidit, & de morte surrexit, aptè de hac aquila subditur:

Quòd in Christo sancti viuificabuntur, & illuc tendit humilitas gregis, vbi secundum carnem est celsitudo pastoris. M

Et vbicunque cadauer fuerit, statim adest.) Cadauer quippe à casu dicitur. Et non immerito corpus domini propter ca- *Vnde cadauer.* sum mortis cadauer vocatur. Quod autem hic de hac aquila dicitur: Vbicũque cadauer fuerit, statim adest: hoc de egredien *Matth. 24.* tibus animabus fieri veritas spopondit, dicens: Vbicunque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ. Ac si apertè dicat: Qui cœlesti sede incarnatus redemptor vester præsideo, electorum quoque animas cùm carne soluero, ad cœlestia subleuabo.

Caput XXXVII.

SEd hoc quod de hac aquila dicitur: Vbicunque fuerit cadauer, statim adest: intelligi, & aliter potest. Omnis enim qui in peccati mortem ceciderit, non inconuenienter poterit cadauer vocari. Quasi examinis nanque iacer, qui iustitiæ viuificantem spiritum non habet. Quia ergo sanctus quisque prædicator vbi peccatores esse considerat, illuc anxiè peruolat, vt in peccati morte iacentibus lucem viuificationis ostendat, bene de hac aquila dicitur: Vbicunque cadauer fuerit, statim adest, id est, illuc tendit vbi vtilitatem prædicationis prospicit, vt ex eo quòd iam spiritaliter viuit, aliis in morte sua iacentibus prosit, quos corripiendo quasi edit, sed ab iniquitate ad innocentiam permutando, in sua membra quasi edendo conuertit. Eece ipse, quem ad testimonium iam

A iam sæpe deduximus, Paulus cùm nunc Iudæam, nunc Corinthum, nunc Ephesum, nunc Romam, nũc Hispanias peteret, vt in peccati morte iacentibus, æternæ vitæ gratiam nunciaret, quid se aliud quàm esse aquilam demonstrabat, quæ velociter omnia transuolans, vbicunque iacẽs cadauer quærebat, vt dum volũtatem dei lucratis peccatoribus faceret, quasi escam suam in cadauere reperiret? Esca quippe iustorum est, conuersio per- *Isai.6.* uersorum, de qua dicitur: Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Auditis itaque tot sanctorum virtutibus, beatus Iob obstupuisse intelligitur, & sub admirationis terrore siluisse. Nam sequitur:

Quod consideratio meliorum multum proficiat ad humilitatem sanctorum.

Adiecit dominus, & locutus est ad Iob. Nunquid qui contendit cum deo, tam facile conquiescit? Vtique qui arguit deũ, debet & respondere illi.) Vir sanctus tanta hac districtione flagelli non æstimauit augeri sibi merita, sed vitia resecari. Quæ quia in se nulla cognouit, percussum iniustè se credidit, & percutienti prorsus arguere, est de percussione murmurare. Considerans autem dominus quod ea quæ protulit, non ex tumore superbiæ, sed ex qualitate colligerat vitæ, piè illum increpat dicens: Nunquid qui contendit cum deo, tã facilè conquiescit? B Vtique qui arguit deum, debet & respondere illi. Ac si apertius diceret: Qui tanta de tua actione locutus est, cur audita sanctorum vita siluisti? Me enim fuit arguere, de percussione mea an fuerit iusta dubitare. Et bona quidem tua veraciter protulisti, sed hæc quo tenderent flagella nescisti: qui etsi non habes iam quod corrigas, habes adhuc tamen quo crescas. In quanta verò virtutis arce quàm plurimos subleuem, me ecce narrante cognouisti. Ipse considerabas tuam, sed aliorum celsitudinem nesciebas. Auditis igitur alienis virtutibus, si quid vales, respondе de tuis. Scimus autem quòd cordis sui oculum per elationis tenebras extinguit, qui cùm recta agit, considerare meliorum me rita negligit. Ar contrà magno humilitatis radio sua opera illustrat, qui aliorũ bona subtiliter pensat: quia dum ea quæ ipse fecerit, facta foris & ab aliis conspicit, eum qui de singularitate *3.Reg.19.* intus erumpere nititur, superbiæ tumorem premit. Hinc est quòd voce dei ad Heliam solum se æstimantem dicitur: Reliqui mihi septem milia virorum qui non curuauerunt genua ante Baal, vt dum non solum se remansisse cognosceret, elationis gloriam quæ ei de singularitate surgere poterat, euitare posset. Beatus itaque Iob nihil peruersè egisse reprehenditur, sed de aliorum etiam bene gestis docetur, vt dum se æquales & alios habere considerat, ei qui singulariter summus est, se humiliter subdat.

C Libri tricesimiprimi Moralium sancti Gregorij finis.

LIBER TRICESIMUS SECUNDUS MORALIS EXPOSITIONIS SANCTI GREGORIJ PAPÆ IN LIBRUM IOB.

Quod sancti ea quæ cum minori sollicitudine attendunt quando cogitant vel agunt, & quasi leuia negligunt, cùm fuerint compuncti diuinitus, quasi grauia illa & mortifera perhorrescunt.

Caput I.

Psalm.13. Matth.5. SANCTI viri quo apud deum altius virtutum dignitate proficiunt, eo subtilius indignos se esse deprehendunt: quia dum proximi luci fiunt, quicquid eos in seipsis latebat inueniunt, & tanto magis foris sibi deformes apparent, quã to minus pulchrum est quod intus vi- *1.Corin.6.* deri. Vnusquisque enim sibi dum tactu veri luminis illustratur ostenditur, & vnde agnoscit quid est iustitia, inde eruditur vt videat quid est culpa. Hinc est quod sæpe mẽs nostra quanuis frigida in cõuersationis humanæ actione torpescat, quanuis in quibusdam delinquat & nesciat, quan- D uis peccata quædam quasi nulla perpendat, cùm tamen ad appetenda sublimia orationis cõpunctione se erigit, ipso suæ compunctionis oculo excitata ad circunspiciendam se post fletum vigilantior redit. Nam cùm neglectam se deserit, & noxio tempore torpescit, vel otiosa verba, vel inutiles cogitationes minoris esse reatus omnimodo credit. At si igne compunctionis incalescens, à torpore suo tacta subito afflatu contemplatio nis enigilet, illa quæ læuia pauloante credidit, mox vt grauia ac mortifera perhorrescit. Cuncta enim vel in minimis noxia quasi atrocissima refugit: quia videlicet per conceptionem spiritus grauida, introire ad se iam inania nulla permittit. Ex eo enim quod intus conspicit, quàm sint horrenda hæc quæ exterius perstrepunt sentit, & quanto amplius subleuata profecerit, tanto magis refugit infima in quibus prostrata defecit. Nihil quippe eam nisi id quod interius viderat pascit, atque eo grauius tolerat, quicquid se ei extrinsecus ingerit, quo illud non est quod exterius vidit, sed ex his interioribus quæ raptim videre potuit, ad exteriora quæ tolerat iudicandi regulam sumit. Super se enim rapitur dum sublimia contemplatur, & semetipsam iam liberius excedendo conspiciens, quicquid ei ex seipsa sub seipsa remanet, subtilius comprehendit. Ex qua re miro modo agitur, vt sicut superius dictum est, vnde dignior efficitur, inde sibimet indigna videatur, & tunc rectitudini se longè esse sentiat, cùm appropinquat. Vnde Salomon ait: Cuncta tentaui in sapientia, & dixi: Sapiens efficiar, & ipsa longius E recessit à me. Quæsita enim sapientia longè recedere dicitur: *Eccle.7.* quia appropinquanti altior videtur. Qui verò hãc nequaquam quærunt, tanto se ei propinquos æstimant, quanto & eius rectitudinis regulam ignorant: quia siti in tenebris, mirati lucis claritatem nesciunt quam nunquam viderunt: cúmque in forma eius pulchritudinis non tenduntur, in semetipsis libenter quotidie deformiores fiunt. Nam quisquis, eius radiis tangitur, sua illi manifestius tortitudo monstratur, & eo verius inuenit quantum flectatur in vitio, quo sagacius summa considerans, conspicit quantum distat à recto. Vnde beatus Iob humanum genus virtutibus transiens, amicos loquendo superauit, sed loquente deo, sublimius eruditus semetipsum cognoscendo reticuit. Illos nanque iniuste loquentes subdidit, sed ad verba locutionis intimæ reum se iuste cognouit. Et quidem cur flagellatus sit nescit, sed tamen cur flagella veneratus diuina non sit, silendo redarguit. Diuina enim iudicia cùm nesciuntur, non audaci sermone discutienda sunt, sed formidoloso silentio veneranda: quia & cùm causas rerum conditor in flagello non aperit, eo iustas iudicat, quo se eas facere qui summè iustus est demonstrat. Vir ergo sanctus, & prius de locutione, & pòst de silentio reprehensus, quid de semetipso sentiat innotescat. Ait enim: F

Quod de verbo otioso nec sancti possunt excusari, licèt manu operis in conspectu dei studeant operiri.

Qui leuiter locutus sum, respondere quid possum? Ac si dicat: Sermonem meum defenderem, si hunc cum rationis pondere protulissem. At postquam lingua leuitate vsa conuincitur, quid restat nisi vt conticendo refrenetur? Sequitur: Manum meam ponum super os meum.) Vsu sacri eloquij in manu operatio, in ore locutio solet intelligi. Manum ergo super os ponere, est virtute boni operis culpas tegere incautæ locutionis. Quis verò inueniri potest qui quamlibet perfectus sit, de otio- *Iaco.3.* so tamen sermone non peccet? Iacobo attestante, qui ait: Nolite plures magistri fieri, in multis enim offendimus omnes. Et *Ibidem.* rursum: Linguam nullus hominum domare potest. Cuius culpas redarguens per semetipsam veritas dicit: Dico autem vobis *Matth.12.* quoniam omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die iudicij. Sed sancti viri ante dei oculos student culpas linguæ tegere meritis vitæ, studentbonorum operum pondere premere immoderata verborum. Vnde in sancta Ecclesia manus super os ponitur, dum in electa eius quotidie otiosæ locutionis vitium bonæ actionis virtute operitur. Scriptum nanque est: Beati quorum remissæ sunt *Psalm.31.* iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Sed rursum cùm scri *Heb.4.* ptum sit: Omnia nuda & aperta sunt oculis eius, quomodo regi possunt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G gi possunt quæ eius oculis cui cuncta nuda sunt, abscondi nequaquam possunt? Sed quia hoc quod tegimus inferius ponimus, atque hoc vnde tegimus nimirum superducimus, vt quod est subterpositum tegamus, tegere peccata dicimur, quæ quasi subterponimus dum abdicamus, eisque aliud superducimus dum bonæ actionis opus ad hoc pòst eligimus vt præferamus. Qui ergo priora mala deserit, & bona posterius facit, per hoc quod addit, transactam nequitiam tegit, cui boni operis merita superducit. Beatus igitur Iob sanctæ Ecclesiæ typum tenens, & in verbis suis sua allegans, nostra designans, dicat ex se, dicat ex nobis, manum meam ponam super os meum, id est, hoc quod dístricto iudici de sermone meo in me displicuisse considero, ante eius oculos subyelamine recti operis abscondo. Sequitur:

Quod Iob correctus non defendit, sed humiliter confitetur se peccasse in eo quod se credidit iustum, & frustra percussum, & innocentiæ propriæ conscientiæ contentus, districtionem superni examinis attendit.

Vnum loeutus sum, quod vtinam non dixissem, & alterum, quibus vltra non addam.) Si transacta beati Iob verba discutimus, nihil eum nequiter dixisse reperimus. Si verò dicta eius quæ cum veritate ac libertate prolata sunt, in aliquo superbiæ vitio flectimus, duo iam solummodo non erunt: quia multa sunt. Sed quia loqui nostrum, est hominibus occultum sensum verbis aperire, loquiverò nostrum ad diuinas aures, est motum H mentis etiam expressione actionis ostendere, beatus Iob ad libram se subtilissimi examinis pensans, locutione sua secundò se deliquisse confitetur. Vnum enim loqui illicitè, est res flagello dignas agere, aliud loqui illicitè, est etiá de flagello murmurare. Qui ergo ante increpationem dominicam in omni opere hominibus prælatus fuit, ipsa in altum increpatione proficiens, & minus se rectum prius in opere, & minus se patientem pòst in verbere agnouit. Vnde semetipsum redarguit, dicens: Vnum locutus sum, quod vtinam non dixissem, & alterum, quibus vltrà nõ addam. Ac si dicat: Rectum me quidem inter homines credidi, sed te loquente, & ante flagella prauum, & pòst flagella me rigidum inueni. Quibus vltra non addam: quia iam quanto nunc te loquentem subtilius intelligo, tanto meipsum humilius inuestigo.

Quid sit quod per Moysen agnum, vel capram iubetur offerre qui bene, vel malè se facturum iuramento protulerit, & hoc ipsum obliuione transcendit.

Caput II.

ET quia beatus Iob sanctæ Ecclesiæ typum tenet, possunt electis omnibus hæc eius verba congruere, qui cognoscẽtes dominum, in vno & alio deliquisse se sentiunt: quia se intelligunt, vel in cogitatione & opere, vel in dei ac proximi neglecta dilectione peccasse. Quibus se promittunt vltra nil ad I dere: quia per conuersionis gratiam curant pœnitendo quotidie etiam transacta purgare. Per hoc tamen quod beatus Iob dé duobus se pœnitendo redarguit, liquidò ostendit quòd peccator omnis in pœnitentia duplicem habere gemitum debet, nimirum quia & bonum quod oportuit non fecit, & malum quod nõ oportuit fecit. Hinc est enim quod per Moysen de eo qui iuramentum protulit, vt vel malè quid vel bene faceret, & hoc ipsum obliuione transcendit, dicitur: Offerat agnã de gregibus siue capram, orabítque pro eo sacerdos, & pro peccato eius. Si nautem non potuerit offerre pecus, offerat duos turtures, vel duos pullos columbarum, vnum pro peccato, & alterũ in holocaustum. Iuramentum nanque proferre, est voto nos diuinæ seruitutis alligare. Et cùm bona opera promittimus, bene nos facere spondemus. Cùm verò abstinentiam cruciatúmque carnis nostræ vouemus, malè ad præsens nos nobis facere iuramus. Sed quia nullus in hac vita ita perfectus est, quanlibet deo deuotus sit, inter ipsa quantumcunque pia vota nõ peccet, pro peccato agna offerti de gregibus siue capra præcipitur. Quid enim per agnam nisi actiuæ vitæ innocentia, quid per capram quæ in summis sæpe extremisque rupibus pendẽs pascitur, nisi contemplatiua vita signatur? Qui ergo se conspicit promissa ac proposita nõ impleſſe, ad sactificium dei seſe studiosius debet, vel innocentia boni operis, vel sublimi pastu contemplationis accingere. Et bene agna de gregibus, capra verò offerri de gregibus non iubetur: quia actiua vita multorum est, contẽplatiua paucorum. Et cùm hæc agimus quæ multos agere, & egisse con K spicimus, quasi agnam de gregibus damus. Sed cùm offerentis virtus ad agnam capramque non sufficit, in remedio pœnitentis adiungitur, vt duo pulli columbarum, vel duo turtures offerantur. Scimus quia columbarum pulli, vel turtures pro cantu gemitus habent. Quid ergo per duos columbarum pullos, vel duos turtures, nisi duplex pœnitentiæ nostræ gemitus designatur? vt cum ad offerenda bona opera non assurgimus, nosmetipsos dupliciter desleamus. quia & recta non fecimus, & prauа operati sumus. Vnde & vnus turtur pro peccato, alter verò offerri in holocaustum iubetur. Holocaustum nanque totum incensum dicitur. Vnum ergo turturem pro peccato offerimus, cùm pro culpa gemitum damus, de altero verò holocaustum facimus, cùm pro eo quod bona negleximus, nosmetipsos fundimus succẽdentes igne doloris ardemus. Quia igitur duplex in pœnitentia gemitus debetur, beatus Iob diuinæ vocis increpatione proficiens, atque in sua reprehensione succrescẽs, dixisse se vnum & alterum pœnitens fatetur, ac si apertè dicat, & erga bona per negligẽtiam torpui, & ad mala per audaciam prorupi.

Textus capitis quadragesimi libri beati Iob.

RESpondens autem dominus Iob de turbine dixit: Accinge sicut vir lumbos tuos, interrogabo te, & indica mihi. Nunquid irritum L facies iudicium meum, & cõdemnabis me vt tu iustificeris? Si habes brachium sicut deus, & voce simili tonas, circunda tibi decorem, & in sublime erigere, & esto gloriosus, & speciosis induere vestibus. Disperge superbos in furore tuo, & confunde eos, & respiciens omnem arrogantem humilia. Respice cunctos superbos & confunde eos, & contere impios in loco suo. Abscónde eos in puluere, simul & facies eorum demerge in foueam, & ego confitebor quòd saluare te possit dextera tua. Ecce Behemoth quem feci tecum, fœnum quasi bos comedet. Fortitudo eius in lumbis eius, & virtus illius in vmbilico ventris eius. Stringit caudam suam quasi cedrum, nerui testiculorum eius perplexi sunt. Ossa eius velut fistulæ æris, cartilago illius quasi laminæ ferreæ. Ipse est principium viarum dei. Qui fecit eum, applicabit gladium eius. Huic montes herbas ferunt. Omnes bestiæ agri ludẽt ibi. Sub vmbra dormit, in secreto calami, in locis humentibus. Protegunt vmbræ vmbram eius, circundabunt eum salices torrentis. Ecce absorbebit fluuium, & non mirabitur, & habet fiduciam quod influat Iordanis in os eius. In oculis eius quasi hamo capiet eum, & in súdibus perforabit nares eius. An extrahere pote ris Leuiathan hamo, & fune ligabis linguam eius? Nũquid pones circulum in naribus eius, aut armilla perforabis maxillam eius? Nunquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia? Nũquid feriet tecum pactum, & accipies eum seruum sempiternum? Nunquid illudes ei quasi aui, aut ligabis eum ancillis tuis? Concident eum amici, diuident illum negociatores. Nunquid implebis sagenas pelle eius, & gurgustium piscium capite illius? Pones super eum manum tuam. Memẽto belli, nec vltra addas loqui. Ecce spes eius frustrabitur eum, & videntibus cunctis præcipitabitur.

Caput III.

RESpondens autem dominus Iob de turbine dixit: Accinge sicut vir lumbos tuos, interrogabo te, & indica mihi.) Quid sit dominum de turbine respondere: quid beatum Iob lumbos accingere, quid interrogare dei, quid hominis indicare, primo iam domini sermone tractatum est.

A est. Quia ergo lectoris tædio parcimus, curámus summopere ne dicta replicemus. Sequitur:

Quòd qui sine flagellis positus murmurat, iustitiam ferientis accusat.

Nunquid irritum facies iudicium meum, & condemnabis me vt tu iustificeris?) Quisquis contra domini flagella semetipsum defendere nititur, flagellãtis iudicium euacuare conatur. Nam cum culpa sua feriti se denegat, quid aliud quàm iustitiá ferientis accusat? Beatum itaque Iob non idcirco flagella cœlestia percusserunt, vt in eo culpas extinguerent, sed potius vt merita augerent, quatenus qui tranquillitatis tempore in tanta sanctitate claruerat, & ex percussione patesceret quæ in eo etiam patientiæ virtus latebat. Qui quidem culpam suam inter flagella non inueniens, nec tamen flagella eadem causam sibi esse augendi meriti deprehẽdens, iniustè se feriri credidit, cùm quid in se debuisset corrigi non inuenit. Sed ne ipsa innocentia in tumorem elationis inflerur, diuina voce corripitur, & mens eius ab iniquitate libera, sed verberibus pressa, ad iudicia occulta reuocatur, vt superna sententia, etsi non est cognita, non tamen credatur iniusta, sed eo saltem iustum credat omne quod patitur, quo nimirum constat, quia deo auctore patiatur. Magna enim satisfactio percussionis est, voluntas iusta conditoris: Quæ cùm iniustum facere nil solet, iusta agnoscitur etiá si latet. Nam 'cùm pro iniustitiæ peccato percutimur, si in percussione nostra diuinæ voluntati coniungimur, mox à nostra B iniustitia ipsa coniunctione liberamur. Quisquis enim iam percussionem tolerat, sed adhuc causas percussionis ignorat, si iustum credens hoc ipsum cõtra se iudicium amplectitur, eo ipso ab iniustitia sua iam correctus est, quo percussum se iustè gratu latur. In vindicta enim sua deo se socians, seſe contra se erigit, & magna est iam iustitia quod voluntati iudicis concordat in pœna, cui discrepauit in culpa. Vir igitur sanctus quia in nulla deo culpa discrepauerat, quasi cum difficultate ei inter supplicia concordabat. Neque enim credidit quòd flagella quæ solẽt vitia extinguere, in illo sola merita augerent. Vnde nunc iustè corripitur, vt occultis iudiciis, & nesciens subderetur, eique dicitur: Nunquid irritum facies iudicium meum, & condemnabis me vt tu iustificeris? Ac si apertè diceretur: Tua quidem bene acta consideras, sed mea occulta iudicia ignoras. Si ergo ex tuis meritis cõtra mea flagella disputas, quid aliud quàm me de iniustitia addicere te iustificando festinas? Sequitur:

Quòd ex considerata magnitudine, & iustitia creatoris, cuiusque meriti sint homines, infirmos se cognoscant & peccatores, & quòd Anthropomorphitarum hæresis sit deum æstimare in sua natura secundum membra humana, & lineamenta corporea.

Caput IIII.

C SI habes brachium sicut deus, & si voce simili tonas.) Quia humanum genus beatus Iob meritis transcendebat, cum pius conditor, & eruditor ad considerandam similitudinẽ suæ magnitudinis prouocat, vt cognita tanta dissimilitudine, in humilitate se premat. Sed cum in deo vox & brachium dici tur, cauendum summopere est, ne quid in eo mens corporeum suspicetur. In Anthropomorphitarum nanque hæresim cadere est, eum qui incircunscriptè implet, & circumplectitur omnia, intra corporalia lineamenta concludere. Sed omnipotens deus ad sua nos trahens, vsque ad nostra se humiliat, atque vt alta insinuet, humilibus condescendit, quatenus patuulorum animus rebus cognitis enutritus, ad inquirenda exurgat incognita, atque ab eo qui longè super ipsum est, quædam iuxta se audiẽs, quasi quibusdam ad illum passibus moueatur. Vnde fit vt per scripturam suam aliquando à corporibus hominum, aliquando à mentibus, aliquando verò ab auibus, aliquando etiam ab insensatis rebus quasdam longè dissimiles in se similitudines trahat. Plærunque enim à corporibus hominum in se similitudinem trahit, sicut de eo propheta ad Israẽlitas dicit: Qui tetigerit vos, tanget pupillam oculi eius. Et sicut de eo rursum spe Zacha. 2. Psalm. 90. ranti homini per prophetam dicitur: In scapulis suis obumbrabit tibi. Constat nimirum quòd in natura sua, nec oculum deus, nec scapulas habeat, sed quia nos per oculum cernimus, in scapulis verò onera sustinemus, deus quod omnia videt, oculum habere perhibetur, quod verò nos tolerat, atque eoipso quo tolerat seruat, obumbrare nobis in scapulis dicitur. Ait enim: D In scapulis suis obumbrabit tibi. Ac si diceretur peccatori homini, & pòst peccatum veniam deprecanti: Ea pietate dominus te protegit, qua pietate tolerauit. Obumbrat enim in scapulis suis: quia dum portat defendit.

Caput V.

ALiquando verò à mentibus in se similitudinem trahit, sicut per prophetam ad Israël dicit: Recordatus sum tui, miserans adolescentiam tuam. Et rursum per sponsæ comparationem loquens ait: Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Quis enim nesciat quia dei memoria, nec obliuione rumpitur, nec recordatione sarcitur? Sed dum aliqua deserens prætermittit, more mentium obliuiſci dicitur, & cùm pòst longum tempus quæ voluerit visitat, nostræ mutabilitatis consuetudine recordatus vocatur. Quo enim pacto diuinitatis eius vim obliuio disipat, cui ipsa quoque laudabilis memoria essentialiter concordat? Nulla nanque nisi aut præterita, aut ab sentia recordantur: Quomodo ergo deus præteritorum reminiscitur, cùm ipsa quæ in semetipsis prætereunt, eius nutui sem per præsentia asistunt? Aut quomodo absentium recordatur, dum omne quod est, per hoc illi præsto est quod in ipso est? Quod si ei præsto non esset, omnino non esset: nam non existentia videndo creat, existentia videndo continet. Quicquid ergo creator non videt, essentia subsistendi caret. Aliquando autem ab auibus in illum similitudo trahitur, sicut per Moysen Deute. 32. dicitur: Expandit alas suas, & assumpsit eos. Et sicut propheta E ait: Sub vmbra alarum tuarum protege me. Quia enim nos pat Psalm. 16. uulos dum protegit nutrit, & non gtaui atque onerosa, sed leui & blanda protectione nos refouet, dum suas in nos misericordias exerit, quasi more super nos auium alas tendit. Aliquando etiam insensatis rebus propter infirmitatem nostram alta condescensione se comparat, sicut per prophetam dicit: Ecce ego Amos. 2. stridebo super vos sicut stridet plaustrũ onustum fœno. Quia enim fœnum est vita carnalium, sicut scriptum est: Omnis caro Esaiæ. 40. fœnum, in eo quòd dominus vitam carnalium patitur, more plaustri fœnum se portare testatur. Cui sub fœni onere stridere, est pondera & iniquitates peccantium cum querela tolerare. Cùm ergo longè dissimiles in se similitudines trahat, solerter intuendum est quòd quædam talia aliquando dicantur in deo propter effectum operis, aliquando autem ad indicandam eius substantiam maiestatis. Nam cùm in deo oculus, scapulæ atque alæ nominantur, effectus quidem operationis ostenditur. Cùm vero manus, brachium, dextera vel vox in deo dicitur, per hæc vocabula consubstantialis ei filius demonstratur. Ipse quippe est & manus, & dextera, de cuius ascensione per Deute. 32. Moysen pater loquitur, dicẽs: Tollam in cœlum manum meã, Esaiæ 53. & iurabo per dexteram meam. Ipse brachium, de quo propheta ait: Et brachium domini cui reuelatum est? Ipse vox: quia F eum pater gignendo dixit: Filius meus es tu, ego hodie genui Psalm. 2. te. Et de quo scriptum est: In principio erat verbum, & verbum Ioan. 1. erat apud deum, & deus erat verbum. Per hoc verbum fecisse patrem omnia Dauid asserit, dicens: Dixit, & facta sunt. Deum Psalm. 32. ergo brachium habere, est operantem filium gignere. Voce tonare, est consubstantialem sibi filium mundo terribiliter demonstrare. Beato igitur Iob dum dicit dominus: Si habes brachium sicut deus, & si voce simili tonas, mira dispẽsatione pietatis eum dum increpat exaltat: quia eum quem sua comparatione superat, superiorem cunctis demonstrat. Cui in hac propositione subiungit:

Quòd sanctis in conspectu dei gloria & honore, & speciosis virtutum vestibus induantur superbos vero extremæ confusionis nuditas maneat.

Circunda tibi decorem, & in sublime erigere, & esto gloriosus, & speciosis induere vestibus.) Subaudis vt ego. Ipse e- Psalm. 92. nim sibi circundat decorem, de quo scriptum est: Dominus regnauit, decorem induit. Ipse apud nos in sublime erigitur, eum nostris mentibus in natura sua esse impenetrabilis demõstratur. Ipse verò gloriosus est, qui dum seipso perfruitur, accedentis laudis indigens non est. Ipse speciosis induitur vestibus: quia sanctorum angelorum choros quos condidit, in vsum sui decoris assumpsit, & velut quandam vestem gloriosam

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sam sibi Ecclesiam exhibet,non habentem rugam,aut maculã.
Psalm.103 Vnde ei per prophetam dicitur:Confessionem &decorem induisti,amictus lumine sicut vestimento.Hic quippe confessionem induit,illic decorem:quia quos hic per pœnitentiam confitentes fecerit, illic fulgentes per decorem iustitiæ ostendet. Luce ergo sicut vestimento amictus est:quia sanctis omnibus,
Matth.5. quibus dictum est:Vos estis lux mundi,in illa æterna gloria vestietur.Vnde & per Euangelium dicitur, quia transfigurato in
Marci.9. monte domino,vestimenta eius facta sunt candida sicut nix.In qua transfiguratione quid aliud quàm resurrectionis vltimæ gloria nunciatur?In mõte enim vestimenta eius sicut nix facta sunt:quia in supernę claritatis culmine sancti omnes ei luce iustitiæ fulgentes adhærebunt.

Caput VI.

SEd quia speciosarum vestium no mine iustos sibi quomodo adiungat insinuat,iniustos etiam quomodo à se disiungat ostendit.Sequitur: Dispergę superbos in furore tuo.) Subaudis vt ego,qui eos & tranquillitatis tempore vnitos contra me tolero,& districtus quandoque veniens,in meo eos furore dispergo.Sed inter hæc solerter intuendum est,quòd grauis perfidiæ error admittitur, si fortasse quis æstimet,quòd in illa diuinitatis substantia,furor & tranquillitas varietur. Creator nanque omnium eo summè immortalis est, quo creaturæ
Iaco.1. more mutabilis non est. Hinc de illo per Iacobum dicitur: A
H pud quem non est trãsmutatio,nec vicissitudinis obumbratio.
Sapien.12. Hinc rursum scriptum est: Tu autem domine,cum tranquillita
Mich.5. te iudicas. Hinc propheta ait: Deserta facta est terra à facie iræ columbæ, à facie furoris domini. Quod iram columbæ prædixerat,hoc furorem domini subiunxit. Columba nanque valde simplex est animal,&quia in deum nulla furoris inæqualitas serpit,furorem domini iram colũbæ nominauit. Vt enim diuinæ districtionis vim imperturbabilem demonstraret,&irã dixit,& columbæ. Ac si apertius diceret: Districtum iudicium inconcussus exerit, qui permanens mansuetus iniustos punit. Vnde & in extremo iudicio in semetipso incommutabilis manens,nulla vicissitudine ac mutabilitate variatur,sed tamen electis ac reprobis nequaquam sub specie eiusdem incommutabilitatis ostenditur.quia & tranquillus iustis, & iratus apparebit iniustis.Teste enim conscientia,intra semetipsos deferunt,vnde eorum mentes æquè vnum respiciant,sed nõ æqualiter modificentur:quia & istis eum benignum ostendit anteacta iustitia,& illis terribilem culpa.Quorum pauoré quis explicet,cùm contigerit miseris,& intra se culpas cernere,& ante se iudicem
I iustum videre? Hoc nimirũ quotidie in vsu vitæ præsentis agitur,vt de qualitate venturi iudicis mortalium corda doceantur. Nam cum duo ad iudicium pergunt,alius innocentiæ sibi conscius,alius culpæ:ante prolatam sententiam adhuc tacentem iudicem vtrique conspiciunt, & tamen culpæ debitor grauem contra se iram hoc ipsum iudicis silẽtium suspicatur. Quam irã sibi non denunciat perturbatio iudicis,sed recordatio prauitatis:quia etsi adhuc foris rerum sententia non clamat, intus tamen grauiter cõscientia accusat.At cõtra iustitiæ amicus decer nentis vultum conspicit,sed intus de testimonio bonæ recordationis hilarescit,& quo apud se quod metuat non habet,omne quod erga semetipsum est,blandum videt. Hoc itaque loco furor domini dicitur non perturbatio diuinæ substantiæ,sed super peccatores malè sibi conscios examinatio iusta vindictæ. Quanuis enim eũ tranquillũ in iudicio videant,tamen quia feriendos se ab illo non dubitant,eum suis moribusperturbatum putant. Sequitur: Et respiciens omnem arrogantem humilia.) Ac si dicat,vt ego. Aptè autem ad vindictæ ordinem arrogantibus superborum culpæ præpõnitur:quia nimirum non superbia de arrogantia,sed generatur arrogantia de superbia. Duobus autem modis à domino peccator vnusquisque respicitur, cùm aut à peccato conuertitur,aut ex peccato punitur. De re-
Lucæ.22. spectu enim conuersionis dicitur: Quia respexit dominus Petrum,& recordatus Petrus verbi Iesu fleuit amarè.De respectu
Psalm.33. vltionis rursus dicitur: Vultus autem domini super facientes mala:vt perdat de terra memoriam eorum. Vtrisque autẽ modis in humilitate arrogans sternitur: quia aut pœnitendo cognoscit culpam,aut pereundo percipit pœnam. Sequitur:

Caput VII.

RE spice cunctos superbos,& confunde eos,&contere im- K
pios in loco suo.) Subaudis,vt ego. Superbi enim ex respectu domini confunduntur , aut hic de pietate domini cognoscentes,&damnantes crimina,aut illic supplicia de iustia sentientes.Impiorum verò locus ipsa superbia est:quia cùm *Eccle.10.*
scriptum sit:Initium omnis peccati superbia , vnde oritur impietas,ibi continetur , quanuis nec quicquam à superbia distat impietas. Valde enim superbire est impia de auctore sentire. Impius ergo in loco suo conteritur,quia ipsa superbia qua eleuatur opprimitur,cúmque efferendo se in cogitationibus erigit,lumen sibi iustitiæ quod inuenire debuisset abscõdit. Sæpe autem dum contra deum falsa gloria exterius proficit,vera miseria interius inanescit. Vnde propheta ait: Deiecisti eos dum *Psalm.72.*
alleuarentur. Non enim ait: Deiecisti eos postquàm eleuati sunt,sed dum alleuarentur:quia hoc ipsum sit superbis interius deiici,quod eis falsa contingit gloria exterius eleuari.Ordinan te enim diuino iudicio,non eis hic aliud culpa est , atque aliud pœna,sed sua illis in pœnam vertitur culpa,vt elatis fastu superbiæ,hoc ipsum sit verè intus cadere,quod foris ostenditur pro fecisse.Sequitur: Abscõde eos in puluere,simul &facies eorum demerge in foueam.) Ac si dicat,vt ego.Superbos enim atque impios iusto iudicio dominus in puluere abscõdit:quia eorum corda ipsis,quæ despecto amore creatoris eligũt,terrenis oppri mi negociis permittit. Vnde & illorũ vitã cùm in extremo iu- L
dicio discutit , tanquã sibi absconditam non agnoscit , dicens: *Lucæ 13.*
Nescio qui estis.Vita prauorum sub puluere absconditur: quia abiectis & infimis desideriis grauatur.Quisquis enim adhuc ea quæ mundi sunt appetit,quasi ante faciem veri luminis non apparet: quia nimirum sub puluere terrenæ cogitationis latet. Hunc prauarum cogitationum puluerem oppressa mens tolerat,quem ventus nequissimæ tentationis apportat.

Caput VIII.

HInc est enim quod de vnaquæque anima terrenis desideriis aggrauata sub Ephraim specie per prophetam *Osee.7.*
dicitur:Factus est Ephraim panis subcinericius,qui non reuertatur. Ex natura quippe bene condita est nobis intentio quæ surgat in deum,sed ex cõuersatione nequiter assueta inest voluptas,quæ præsens premat in seculum. Panis autem subcinericius ex ea parte est mundior,quam inferius occultat,atque ex ea parte sordidior,qua desuper cinerem portat. Quisquis ergo intentionem qua deum debuisset quærere negligit, quasi more panis subcinericij mundiorem partem inferius premit, & cùm curas seculi libenter tolerat,quasi congestum cinerem superius portat. Reuersaretur autem panis subcinericius,si desideriorum carnalium cinerem repelleret,& intentionem bonam quam in se dudum despiciendo oppresserat , superius ostentaret. Sed reuersari renuit,cùm mens amore curarum secu- M
larium pressa , molem superpositi cineris abiicere negligit, dúmque assurgere in intentionem bonam non appetit , quasi mundiorem faciem subter premit. Aptè autem subiungitur: Simul & facies eorum demerge in foueam. Ac si dicat,vt ego. Iusto nanque iudicio superborum facies dominus in foueam mergit : quia intentionem cordis eorum sese vltra homines erigentem inferius deiicit.Ima enim respicit,cuius facies foueã attendit.Et bene de superbis dicitur quòd eorum facies in foueam demerguntur:quia ima petunt dum superbiendo altiora appetunt,& quo magis extollendo se erigunt, eo magis ruendo inferius tendunt. Terrenam quippe gloriam quærunt , & infima sunt quæ prospiciunt dum superbiendo alta sequuntur. Vnde miro & diuerso modo res agitur,vt humiles cœlum petant,dum se inferius deiiciunt : superbi infima appetant , dum despiciendo cæteros quasi in altioribus extolluntur.Isti se dum despiciunt,cœlestibus iunguntur illi dum se erigunt,à superioribus diuiduntur : atque , vt ita dixerim,illi se eleuantes deprimunt,isti deprimentes eleuant.Et bene de superbientibus per
Psal.146. Psalmistam dicitur : Humiliat autem peccatores vsque ad terram:quia eã quæ infra sunt ambientes dum extollendo se erigunt,amisso cœlo quid aliud quam terram petunt? Quibushoc ipsum iam in imis cecidisse , est relictis superioribus ima quæsisse.Rectè ergo eorum facies in foueam demergi perhibẽtur, quia sequentes infima ad inferni baratbrũ tẽdũt.Iusto enim iudicio

A dicio agitur,vt quos hîc voluntaria auersio excæcat,illic ab intuitu veri luminis digna supplicij fouea abscondat.Igitur quia vir sanctus tanto diuinæ potentiæ terrore discussus est,vt ei di ceretur:Si habes brachium vt deus,& si voce simili tonas,dispergę superbos in furore tuo, & respiciens omnem arrogantem humilia,& cætera quæ deus quidem facere,sed homo vix sufficit audire,cuncta hæc qua dominus intentione præmiserit,fine subditæ conclusionis ostendit,dicens:

Pelagianorum hæresis præsenti capite destruitur,qui sine adiutorio gratiæ propria virtute quemquam posse saluari affirmant.

Caput IX.

ET ego confitebor quod saluare te posit dextra tua.) Ac si apertè diceret:Si potes terribilia hæc facere , ipse quæ protuli,tibi & non mihi deputo bona omnia quæ feci. Si verò peccantes alios respiciendo non potes perdere , liquet quòd à reatu nequitiæ tua te non vales virtute liberare. Ecce diuina voce ad beatũ Iob dicitur quòd sua dextera non saluetur:& tamen nonnulli hominum qui ab huius viri viribus lõgè sunt:despecto dei adiutorio,sua se fortitudine saluari posse confidunt. Pro quibus quid deprecari aliud debemus, nisi vt si iam dona bonorum operum perceperunt:hoc quoq; donum accipiant,vt à quo hæc acceperint discãt?Quia autem
B præmissis verbis dominus potentiam suæ magnitudinis intulit:nunc in subsequentibus nequitiam antiqui hostis ostendit: vt bonus famulus & auditis prius virtutibus domini sciret quã tum diligeret:& cognita post calliditate diaboli,disceret quã-
Amos.3. tum timeret. Vnde bene per prophetam dicitur: Leo rugiet, quis non timebit?Dominus deus locutus est:quis non prophetabit?Postquam enim virtus ei sui conditoris innotuit:nequaquam illum vires aduersarij latere debuerunt: vt eo magis defensori suo se humilius subderet,quo hostis sui nequitias subtilius agnouisset:protectorémque suum tanto ardentius quæreret,quanto terribiliorem hostem cognosceret quem vitaret. Certum quippe est, quia minus diligit ereptorem suum, qui
Psalm.17. minus intelligit periculum quod euasit,& vile solatium deputat defensoris, qui virtutẽ aduersarij debilem putat.Vnde bene ereptionem suam domino tribuens Propheta dicebat:Di-
Psalm.26. ligam te domine virtus mea,apertè videlicet dicens,eo te magis diligo,quo infirmitatem proptam sentiens, virtutem meã te esse cognosco.Hinc rursum ait:Mirifica misericordias tuas, qui saluos facis sperantes in te:quia tunc nimirum misericordiæ domini miræ apud nosmetipsos qui eripimur fiunt , cùm per easdem misericordias quàm grauia fuerint pericula quæ euasimus agnoscimus. Et quia sermone præcedenti dominus beato Iob mira opera sanctorum sequentium patefecit,vt his auditis discerer, de virtutum suarum culmine quàm humilia
C sentire debuisset,nunc ei cum quo hoste bellum gerat ostenditur,& vires fraudésque illius subtilius indicantur, vt qui ad colloquium auctoris sui perductus est , argumenta aduersarij apertè cognoscat.Vérbis enim sequentibus fideli famulo dominus cunctas hostis callidi machinationes insinuat , omne quod opprimendo rapit,omne quod insidiando circunuolat, omne quod minando terret,omne quod suadendo blanditur, omne quod desperando frangit,omne quod promittendo decipit.Cuncta ergo tergiuersationis eius certamina exorditur dicens: Ecce Behemoth quem feci tecum.

Quòd Manichæorum hæresis qui astruunt duo principia , deum scilicet,& nescio quam tenebrarum gentem,conuincatur:cum manifestum sit quòd in principio deus omnem spiritalem & corporalem creaturam fecerit,primò in substantia materiæ,deinde in formarum distinctione.

Caput X.

QVem sub Behemoth nomine , nisi antiquum hostem insinuat ? qui interpretatus ex hebræa voce in latina lingua animal sonat. Cuius inferius dum malitia subditur,patenter persona mõstratur.Sed cùm de deo scriptum sit quia fecit omnia simul , cur hoc animal cum homine feciſse se indicat, dum cuncta quia simul fecerit constat? Rursum quærendum est , quomodo deus cuncta simul condidit,dum Moyses sex dierum mutatione variante distin- D
ctè creata describat? Quod tamen citius agnoscimus, si ipsas causas originum subtiliter indagamus.Rerum quippe substantia simul creata est,sed simul species formata nen est , & quod simul extitit per substantiam materiæ,non simul apparuit per speciem formæ.Cùm enim simul factum cœlum terrãque describitur,simul spiritalia atque corporalia , simul quicquid de cœlo oritur,simul factum quicquid de terra producitur,indicatur.Sol quippe luna & sydera quarto die in cœlo facta perhibentur,sed quod quarto die processit in specie,primo die in cœli substantia extitit per conditionem.Primo die creata dicitur:& tertio arbusta condita,& cuncta terræ virentia describuntur,sed hoc quod die tertio se in specie protulit, nimirum primo die in ipsa de qua ortum est terræ substantia conditum fuit.Hinc est quòd Moyses & distinctè per dies singulos condita omnia retulit,& tamen simul omnia creata subiunxit,dicens:Istæ sunt generationes cœli & terræ,quando creatæ sunt *Gene.2.*
in die quo fecit dominus cœlum & terram , & omne virgultũ agri antequam oriretur in terra,omnémque herbam regionis. Qui enim enim diuersis diebus creatum cœlum & terram,virgultum,herbámque narrauerat , nunc vno die facta manifestat,vt liquidò ostenderet quòd creatura omnis simul per substantiam extitit,quanuis nõ simul per speciem processit.Hinc illic quoque scriptum est:Creauit deus hominem ad imaginẽ *Gene.1.*
suam,ad imaginem dei creauit illum,masculum & fœminam fecit eos.Necdum enim Eua facta describitur, & iam homo E
masculus & fœmina perhibetur.Sed quia ex Adæ latere proculdubio fœmina erat processura,in illo iam computatur per substantiã,à quo fuerat producendo per formam. Considerare tamen hæc in minimis possumus,vt ex minimis maiora pensemus.Herba nanque cùm creatur,necdum in illa fructus,nec dum fructus sui semen ostenditur.Inest verò ei etiam cum nõ apparet fructus & semen:quia nimirum simul sunt in radicis substantia,quæ non simul prodeunt per temporis incrementa.Sed quia hæc simul creata per substantiã dicimus,quæ prodire alia ex aliis inuenimus , quo pactò cùm beato Iob Behemoth creatus asseritur,cùm neque vna sit substantia angeli & hominis,neque homo ex angelo, neque angelus ex homine proferatur? Si verò propter hoc factus Behemoth cùm beato Iob dicitur,quod creatura omnis ab auctore , qui in actione sua nequaquam temporis protelatione distenditur,simul condita non dubitatur:cur de Behemoth specialiter dicitur quod commune cum creaturis omnibus generaliter habetur? Sed si rerum causas subtili discussione pensamus, simul angelum factum hominémque cognoscimus.simul videlicet non vnitate temporis,sed cognitione rationis, simul per acceptam imaginem sapientiæ,& non simul per coniunctam substantiam formæ.Scriptum nanque de homine est. Faciamus hominem ad *Ibidem.*
imaginem & similitudinem nostram. Et per Ezechielem , ad *Ezech.28.*
Satan dicitur:Tu signaculum similitudinis,plenus sapientia & F
perfectus decore in delitiis paradisi dei fuisti.In cuncta igitur creatura,homo & angelus simul cõditus extitit:quia ab omni creatura irrationabili distinctus processit. Quia ergo in cuncta conditione rerum nullum rationale animal nisi angelus& homo est,quicquid ratione vti non potest,cum homine factũ non est.Dicatur itaque homini,dicatur de angelo, qui etsi potentiam sublimitatis perdidit,subtilitatem tamen naturæ rationalis non amisit:Ecce Behemoth quem feci tecum,vt dum homo eum qui in ratione secum factus est perisse considerat, vicinum sibi casum superbiæ ex ipsa propinqui sui perditione pertimescat.In his autem verbis solerter intuendum est,quod apertè voce dominica nefarium Manichæi dogma reprehenditur,qui dum duo principia loquitur,tenebrarum gentem nõ factã asserere conatur.Quomodo enim non facta gens nequissima dicitur,dum Behemoth istum,videlicet auctorem nequitiæ per naturam bene conditum se dominus fecisse testatur? Sed quia Behemoth iste cum quo sit factus audiuimus, perditus quid agat audiamus: Sequitur:

Quòd ostæ diaboli electæ sint,& hypocritarum simulatione maximè fatureatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Fœnum sicut bos comedet.) Si prophetarum sollicitè verba discutimus,hæc & illa vno spiritu prolata reperimus. Esaias nanque cùm cerneret vitam peccantium ab antiquo & insatiabili hoste devorari,ait:Leo sicut bos comedet paleas. Quid autem fœni palearúmque nomine nisi carnalium vita signatur? De qua per prophetam dicitur:Omnis caro fœnum. Qui ergo hic Behemoth,illic leo,qui hic fœnum,illic palæ nominantur.Sed perscrutari mens nititur cur iste vel apud Esaiam leo,vel hic dominica voce Behemoth, in comessatione fœni vel palearum,vtroque loco nõ equo,sed boui comparetur. Quod tamen citius agnoscimus,si in vtrisque animalibus quæ sit nutrimentorum distantia perpendamus. Equi nanque fœnum quamlibet sordidum comedunt,aquam verò non nisi mundã bibunt. Boues autem aquam quamlibet sordidam bibunt, sed fœno non nisi mundo vescuntur. Quid est ergo quod boui qui mundo pabulo pascitur, Behemoth iste comparatur, nisi hoc quod de isto antiquo hoste per prophetam alium dicitur: Esca eius electa ? Neque enim se eos gaudet rapere, quos pravis ac sordidis actionibus implicatos in imis secum respicit voluntariè iacere. Fœnum ergo comedere sicut bos appetit:quia suggestionis suæ dente conterere mundam vitam spiritalium quærit. Sed quærendum video quomodo Behemoth iste fœnum sicut bos comedens,vitam spiritualium cõsumere dicitur,cùm sicut supra dictum est', fœni nomine vita carnalium designatur.Esca quoque eius electa iam non erit,si fœnum comedens,carnales rapit. Sed ad hæc citius occurrit: H quia nonnulli hominum & apud deum fœnum sunt , & apud homines sanctitatis nomine censentur,cùm & ante humanos oculos aliud ostendit vita, & ante divina iudicia aliud intendit conscientia. Ii itaque apud humana iudicia electi sunt , sed apud subtile domini examen fœnum. An ante diuinos oculos Saul fœnum non erat:de quo Samuel propheta populo dicebat: Certè videtis quem elegit dominus : & de quo paulò superius dicitur:electus & bonus? Quem enim peccans populus meruit:& apud deum reprobus extitit:& tamen causarum ordine electus & bonus fuit.

1.Reg.10.

Caput XI.

Eccles. 8. QVia multi fœnum sunt,& electos se ex humana æstimatione suspicantur,bene per Salomonem dicitur:Vidi impios sepultos,qui etiam dum adhuc viuerent, in loco sancto erant , & laudabantur in ciuitate quasi iustorum operum . Quia multi fœnum sunt:sed tamen sanctitatis fauore vallantur, bene quidam sapiens indicat dicens: Transi hospes,& orna mensam. Transeundo nanque hospes,ornate mensam dicitur: quia si ad altare dei quis positus per bona opera gloriam propriam quærit:& de ostentatione sanctitatis eius laus altaris extenditur, & ipse tamen apud deũ in numero ciuium non habetur. Aliis eius opinio proficit , & tamen à deo extraneus ipse pertransit. Mensam itaque transeũdo decorauit,quia stare ad sacra noluit,qui per omne quod I agere studuit,ad humanas laudes mente decurrit. Quia ergo nonnulli mundam quidem vitam per studium ducunt, sed ex illa intus placere non appetunt, rectè & esca eius electa dicitur:& tamen fœnum sicut bos comedere Behemoth iste perhibetur. Quasi enim ante os Behemoth istius mundum fœnũ in terra,atque in infimis iacet,cùm & vita quasi innocens per mandatorum custodiam agitur,& tamen inter actionem quæ bona ostenditur,cor ad appetenda sublimia nõ eleuatur. Quid itaque vtilitatis agit qui in se munditiam vitæ custodit , si per intentionem infimam in ore Behemoth huius inueniendum se in terra derelinquit? Quia igitur omnipotens deus quid hostis noster agat insinuat,nunc quomodo præualeat innotescit, vt calliditatis eius nequitia quo apertius cognoscitur , eo facilius superetur. Sequitur:

Eccles.29.

Quòd malorum mentes diabolus in virtute possideat.

Fortitudo eius in lumbis eius,& virtus eius in vmbilico ventris eius.) Seminaria coitus viris in lumbis esse , inesse autem fœminis in vmbilico perhibentur. Hinc est enim quod veritas discipulis dicit:Sint lumbi vestri præcincti. Hinc Petrus cùm luxuriam à corde restringeret,admonebat , dicens : Succincti lumbos mentis vestræ. Hinc Paulus cùm per Abrahæ sacrificium Melchisedech tempore Leui sacerdotium diceret decimatum:vbi tunc in Abrahæ corpore Leui lateret ostendens, ait:Adhuc enim in lumbis patris erat. Quia verò seminarium luxuriæ fœminis in vmbilico continetur , propheta testatur: qui sub specie fœminę prostitutæ Iudææ petulantiam increpans,ait:In die ortus tui , non est præcisus vmbiculus tuus. In die quippe ortus vmbilicum præcidere,est conuersationis tẽpore carnis luxuriam resecare. Quia enim difficile est malè inchoata corrigere, & semel formata deformiter in melius reformare,de ortu suo Iudæa reprehenditur,quę dum in deo nata est,impræcisum vmbilicum retinuit: quia fluxa luxuriæ nõ abscidit. Quia igitur potestate diaboli vtriusque generis sexus valde ex luxuriæ infirmitate substernitur, & fortitudo eius in lumbis contra masculos , & virtus illius contra fœminas in vmbilico perhibetur.

Luca.12. 1.Petr.1. K Hebr.7. Exech.16.

Caput XII.

SEd cur cùm Behemoth istum fœnum comedere intulit, prima deceptionis eius argumenta luxuriæ damna subiunxit,nisi quòd liquidò omnibus patet ; quia postquam semel hominis spiritum superbia ceperit,mox se ad corruptionem carnis extendit? Quod in ipsis quoque hominibus primis agnoscimus, qui dum post perpetratam superbiam pudenda membra contegunt,parenter indicarunt,quia postquàm apud L semetipsos intus arripere alta conati sunt, mox incatne foris erubescenda pertulerunt. Behemoth itaque iste insatiabiliter fœniens,& deuorare totum simul hominem quærens , modo in superbiam mentem eregit,modo carnem luxuriæ voluptate corrumpit. Bene autem nequaquam fortitudo eius in lumbis vel vmbilico eorum dicitur,qui prosternuntur:sed fortitudo eius in lumbis eius,& virtus illius in vmbilico ventris eius. Ac si apertè diceretur:Fortitudo eius in lumbis suis, & virtus illius in vmbilico ventris sui, quia nimirum eius propriè corpus fiunt,qui suggestionum turpium blandimentis decepti,ei per luxuriæ fluxa succumbunt. Sequitur:

Genes.19.

Quòd tota virtus diaboli in antichristo stringatur,qui in fine huius mundi causa omnis erit malitiæ, & quasi esset deus immensitate prodigiorum sublimis apparebit.

Stringit caudam suam quasi cedrum.) Multa in his suppetunt , quæ instruendis moribus proferantur , sed prius Behemoth istius violenta discutimus:vt pòst subtilius astuta detegamus. In scriptura sacra cedri nomine aliquando alta excellentia gloriæ cœlestis exprimitur:aliquando autem prauorum rigida elatio designatur.Cedri nomine cœlestis gloriæ celsitudo exprimitur,sicut Psalmista testatur : Iustus vt palma florebit,sicut cedrus Libani multiplicabitur. Cedri rursus nomine superba prauorum potentia designatur,sicut per eundem prophetam dicitur:Vox domini confringentis cedros. Quid autẽ cauda Behemoth istius,nisi illa antiqui hostis extremitas dicitur,cùm nimirum vas proprium illum perditum hominẽ ingreditur,qui specialiter antichristus nuncupatur. Qui quoniã modo honoribus seculi,modo signis & prodigiis fictæ sancti tatis in tumorem potentiæ eleuati permittitur,rectè voce dominica cauda illius cedro cõparatur.Sicut enim cedrus arbusta cætera in altũ crescendo deserit,ita tunc antichristus mũdi gloriam temporaliter obtinens,mẽsuras hominum & honoris culmine & signorũ potestate transcẽdit. Spiritus quippe in illo est,qui in sublimibus conditus,potentiam naturæ suæ non perdidit vel deiectus.Cuius idcirco virtus nunc minimè ostenditur,quia dispensatione diuinæ potentiæ ligatur . Vnde per Iohannem dicitur:Vidi angelum descendentem de cœlo,habentem clauem abyssi,& catenam magnã in manu sua,& apprehendit draconem serpentem antiquum,qui est diabolus& satanas:& ligauit eum per annos mille, & misit eum in abyssum,& clausit & signauit super eum.Ligatus quippe missus in abyssum perhibetur,quia retrusus in prauorum cordibus , potentia diuinæ dispensationis astringitur,ne inquantum nocere valet,effrenetur:vt quanuis per eos occultè sæuiat,ad violentas tamen rapinas superbia non erumpat. Sed illic quomodo in mundi fine sit soluendus intimatur , cùm dicitur. Et postquam

Psalm.91. Psalm.28. M Apoc.20.

A postquam consummati fuerint mille anni , soluetur Satan de Apoc.20. carcere suo,& exibit, & seducet gentes . Millenario nanque numero vniuersum pro perfectione sua hoc quantumlibet sit Ecclesiæ sanctæ tempus exprimitur.Quo peracto antiquus hostis suis viribus traditus,pauco quidem in tempore,sed in multa contra nos virtute laxatur:Quem quanuis sæuitia ad crudelitatem dilatet,superna tamen misericordia dierum breuitate Matt.24. coangustat.Hinc enim veritas per semetipsam dicit: Erit tunc tribulatio magna,qualis non fuit ab initio mundi vsque modo,neque fiet.Hinc rursum ait: Nisi breuiati fuissent dies illi, Ibidem. non fieret salua omnis caro. Quia enim & superbos nos & infirmos dominus conspicit:dies quos singulariter malos intulit,misericorditer breuiatos dicit, profectò vt & superbiam terreat de aduersitate temporis, & infirmitatem refoueat de breuitate.

Caput XIII.

SEd considerandum valde est,cùm Behemoth iste caudam suam sicut cedrum subleuat : in quo tunc atrocior quàm nunc se exerit surgat. Quæ enim pœnarum genera non nouimus,quæ non iam vires martyrum exercuisse gaudemus? Alios nanque improuiso ictu immersus iugulo gladius strauit, alios crucis patibulum afflixit:in quo & mors prouocata repellitur,& repulsa prouocatur.Alios hirsutis serra dentibus attriuit.Alios armato ferro insulcans vngula carpsit:alios beluiB narabies morsibus detrũcando comminuit,alios ab intimis vi scerum per cutem pressa vis verberum rupit, alios effossa terra viuentes operuit,alios in altum demersos in mortem præcipitium fregit,alios in se proiectos aqua replendo absorbuit, alios edax flamma vsque ad cineres depasta consumpsit.Cum igitur Behemoth iste caudam suam in fine mundi nequius dilatar,quid est quòd in his tormentis tunc atrocius crescat , nisi Matt.24. hoc quòd in Euangelio veritas per semetipsam dicit: Surgent pseudochristi & pseudoprophetæ,& dabunt signa magna & prodigia:ita vt in errorem mittantur,si fieri potest etiam electi? Nunc enim fideles nostri mira faciunt,cùm peruersa patiũtur,tunc autem Behemoth huius satellites etiam cùm peruersa inferunt,mira facturi sunt.Pensemus ergo quæ erit humanę mentis illa tentatio,quando pius martyr & corpus tormentis subiicit:& tamen ante eius oculos tortor miracula facit? Cuius tunc virtus non ab ipso cogitationum fundo quatiatur, quando is qui flagris cruciat,signis coruscat? Dicatur igitur rectè: Stringit caudam suam quasi cedrum , quia nimirum & altus tunc erit veneratione prodigij , & durus crudelitate tormenti.

Caput XIIII.

Psalm.9. NOn enim sola tunc potestate erigitur, sed etiã signorum ostensione fulcitur. Vnde & per Dauid dicitur: Insidiatur in occulto,quasi leo in cubili suo. Ad apertam nanque potentiam suffecisset vt leo esset,etiam si insidiãs C non fuisset,rursumque ad occultas versutias suffecisset , vt insidians surriperet,etiam si leo non esset.Sed quia hic antiquus hostis in cũctis suis viribus effrenatur,sæuire per vtraque permittitur: vt contra electos in certamine & fraude & virtute laxetur:virtute per potentiam,fraude per signa.Rectè ergo & leo & insidians dicitur:Insidians per miraculorum speciem, leo per fortitudinem secularem.Vt enim eos qui apertè iniqui sunt perturbat,secularem potentiam ostentat : vt verò iustos etiam fallat,signis sanctitatem simulat.Illis enim suadet elatio Apoc.12. nem magnitudinis,istos decipit ostensione sanctitatis.De hac cauda Behemoth istius sub draconis specie per Ioannem dicitur:Et cauda eius trahebat tertiam partem stellarum cœli , & misit eas in terram. Cœlum nanque est Ecclesia,quæ in hac no cte vitæ præsentis dum in se innumeras sanctorum virtutes continet,quasi radiantibus desuper sideribus fulget. Sed draconis cauda in terram stellas deiicit , quia illa satanæ extremitas per audaciam assumpti hominis erecta, quosdam quos velut electos dei in Ecclesia inuenit,obtinendo reprobos ostendit.Stellas itaque de cœlo in terram cadere,est relicta nonnul los spe cœlestium illo duce ad ambitum gloriæ secularis inhiare.Hinc Daniel sub Antiochi specie contra hanc draconis Daniel.8. caudam loquitur,dicens: Deiecit de fortitudine & de stellis: & conculcauit eas,& vsque ad principem fortitudinis magnificatus est,& ab eo abstulit iuge sacrificium , & deiecit locum sanctificationis eius.Robur autem datum est ei contra iuge D sacrificium,propter peccata, & prosternetur veritas in terra, & faciet,& prosperabitur.De fortitudine quippe & de stellis deiicit,cùm nonnullos & luce iustitiæ resplendentes,& virtute operis robustos frangit.Qui vsque ad principem fortitudinis magnificatur,quia contra ipsum auctorem virtutis extollitur. Iuge verò sacrificium tollit , quia studium conuersationis Ecclesiæ in eis quos ceperit interrumpit. Robur verò ei propter peccata contra iuge sacrificium datur,quia nisi pereuntiũ merita exigerent,eos qui recti credebantur,obtinere aduersarius nequaquam posset.Veritas in terra prosternitur , quia fides tunc rerum cœlestium ad desiderium vitæ temporalis inclinatur.Et faciet,& prosperabitur:quia tunc non solum in reproborum mentibus,sed etiam in electorum corporibus crudelitate inæstimabili,sine qualibet obiectione grassatur.Hinc rursum per Danielem dicitur:Consurget rex impudens facie, Ibidem. & intelligens propositiones , & roborabitur fortitudo eius, sed non in suis viribus.Illius nanque hominis fortitudo non in suis viribus roboratur,quia satanæ virtute in gloriam perditionis attollitur.Hinc rursum ait:Interficiet robustos & populum sanctorum secundum voluntatem suam , & dirigetur dolus in manu eius.Robustos nanque interficit , cùm eos qui mente inuicti sunt,corporaliter vincit. Vel certè robustos & populum sanctorum secundum voluntatem suam interficit, cùm eos qui robusti ac sancti credebantur, ad nutum suæ vo- E luntatis trahit.In cuius manu dolus dirigitur,quia in illo fraus per opus adiuuatur.Quod enim fallendo dicit,hoc mira facie do asserit:nan quicquid mendax lingua simulat,hoc quasi verum esse manus operis ostentat. Hinc rursum dicit : Contra principem principum consurget , & sine manu conteretur. Hinc Paulus ait:Ita vt in templo dei sedeat, ostendens se tanquam sit deus.Hinc rursum ait: Quem dominus Iesus interficiet spiritu oris sui,& destruet illustratione aduẽtus sui. Quod enim per Danielem dictum est:Contra principem principum 1.Thes.2. consurget,hoc per Paulum dicitur:Ita vt in templo dei sedeat Ibidem. ostendens se tanquam sit deus.Et quod per Danielem subiungitur:Sine manu cõteretur,hoc per Paulum exprimitur. Quẽ dominus Iesus interficiet spiritu oris sui.Sine manu quippe cõteretur, quia non angelorum bello , non sanctorum certamine,sed per aduentum iudicis solo oris spiritu æterna morte ferietur.De huius Behemoth elatione item per Paulum dicitur: Ibidem. Qui aduersatur & extollitur supra omne quod dicitur deus, aut quod colitur.De quo Daniel cùm quartam bestiam diceret decem cordibus fultam , protinus adiunxit : Considerabam,cornu aliud paruulum ortum est de medio eorum,& Danie.7. tria de cornibus primis euulsa sunt à facie eius : & ecce oculi quasi oculi hominis erant in cornu isto, & os loquens ingentia.Vndecimum quippe huius bestiæ cornu esse describitur, quia regni eius potentia in iniquitate raboratur.

Caput XV. F

OMne enim peccatum vndenarium est : quia dum per uersa agit,præcepta decalogi transit. Et quia in cilicio plangitur , hinc est quòd in tabernaculo vela cilicina vndecim fiunt.Hinc per vndecimum psalmum dicitur: Saluũ me fac domine,quoniam defecit sanctus. Hinc in vndenario numero remanere Apostolos Petrus metuens,Mathiam duodecimum sorte missa requisiuit.Nisi enim signari culpam per vndenarium cerneret, impleri Apostolorum numerum tam festinè duodenario non curaret. Quia ergo per vndenarium transgressio exprimitur,huius bestiæ cornu vndecimo ipse auctor transgressionis iudicatur. Quod videlicet paruulum oritur,quia putus homo generatur , sed immaniter crescit : quia vsque ad coniunctam sibi vim angelicæ fortitudinis proficit. Quod tria cornua quæ ei ante faciem sunt euellit:quia ditioni suæ regna totidem quæ sibi vicina sunt subigit. Cuius oculi sunt vt oculi hominis,sed os ingentia loquitur,quia in illo humana quidé forma cernitur,sed verbis suis vltra homines eleuatur.Quod ergo per Paulum dicitur:Extollẽs se super omne quod dicitur deus aut quod colitur,hoc Daniel propheta testatur dicens:Os loquens ingentia.Quod verò illũ vel Daniel ingentia loqui, vel Paulus perhibet supra cultum deitatis ex-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tolli,hoc est quòd apud beatum Iob diuino eloquio cedro cõparatur.More enim cedri ad alta nititur,dum in omni fastu fallaciæ & virtutis robore & culminis elatione prosperatur. Bene autem stringere caudã dicitur: quia tota eius virtus in vno illo damnato homine congesta densatur, vt tanto per illum fortia ac mira faciat,quanto illũ collectis suis viribus instigat. Sed quia quale sit iniquorum caput audiuimus,nunc huic capiti quæ membra adhæreant,agnoscamus. Sequitur:

Quòd multiplicia sint argumenta diaboli quibus animas prostratas sibi pollunt & corrumpit.

Nerui testiculorum eius perplexi sunt.) Tot iste Behemoth testes habet,quot iniquitatis suæ prædicatores possidet. An eius testes non sunt,qui prauis persuasionibus corda hominum virulenta erroris sui semina fundendo corrumpunt? Aptè autem dicitur,quòd testiculorum eius nerui perplexi sunt, quia videlicet prædicatorum illius argumẽta dolosis assertionibus innodantur: vt recta esse simulent quæ peruersa persuadent: vt allegationum implicatio quasi neruorum perplexitas etsi videri possit,solui non possit. Neruos eius testiculi perplexos habent,quia acumina prædicatorum illius sub argumentis duplicibus latent. Plærunque autem cum verbis corda inficiunt, in opere innocentium ostendunt. Neque enim ad se bonos persuasione sua traherent,si se & in actionibus peruersos exhiberent. Sed quia testes sunt huius beluæ & perplexis neruis illigantur,& rectos se ostentant vt lateant,& peruersa prædicant vt corrumpant,ipsum nimirum suum caput imitãtes,qui quasi
H leo in insidiis & sæuit per potentiam terreni culminis,& blanditur per speciem sanctitatis. Sed hæc belua vtinam tunc solum talia ageret,& nunc quoque ad corrumpenda fidelium visc̃era,hos luxuriæ testiculos non haberet. Neque enim malũ sola locutione oris infundiur,sed peius & à plurib⁹operis exẽplo propinatur. Quàm multi enim antichristum non viderũt, sed tamen testiculi eius sunt,quia corda innocentium actionis suæ exemplo corrumpunt. Quisquis nanque in superbia extollitur,quisquis auaritiæ desideriis cruciatur,quisquis luxuriæ voluptatibus soluitur,quisquis iniustæ atque immoderatæ iræ flagris ignitur,quid aliud quàm antichristi testis est? Qui dum se libenter eius vsibus implicat,exemplo suo aliis erroris fœtus ministrat. Iste praua agit,ille praua agentibus adhæret,&nõ solum non obuiat,sed etiam fauet. Quid ergo aliud quàm antichristi testis est,qui perdita auctoritate promissæ deo fidei,testimonium perhibet errori? Quos tamẽ siquis redarguat,mox se sub quodam velamine defensionis occultant,quia videlicet eorum nerui perplexi sunt & malè impliciti, correctione solui nequaquam possunt. Sequitur:

Quòd ossa diaboli hæresiarchæ sint & principes malitiæ,qui fistulis æreis comparantur.quia bene quidem & sonorè loquuntur, sed quæ dicunt,hæc nec agunt,nec sentiunt.

Caput XVI.

I Ossa eius velut fistulæ æris.) In corpore ossa sunt quæ cõtinent membra,& quæ continentur] Habet ergo carnes hæc belua,habet & ossa,quia & iniqui sunt alij,qui tamen ab aliis in errore retinentur,& nequiores alij,qui in errore & alios retinent. Quid itaque aliud ossa antichristi,quàm quoslibet in eius corpore valentiores accipimus? In quorum corde iniquitas dum vehementer induruit, per eos tota eius corporis compago subsistit. Multi nanque in hoc mundo diuites videntur, qui dum rebus opibúsque subnixi sunt, quasi ex fortitudine solidantur, sed largiendo hæc ipsa quibus fulti sunt,ad suum alios errorem trahunt. Modo nõnullos vt praui permaneant,muneribus astringunt. Quid itaque hi nisi antichristi ossa sunt,qui dum malos continendo multiplicant, in eius corpore carnes portant? Hi nonnunquam in decipiendis auditoribus exhibent linguæ dulcedines,quia & spinæ proferũt flores,& apparet quidem in eis quod oleat, sed latet quod pungat. Amatis dulcia,noxiis blanda permiscent, & potestate quidem admirandi videri appetunt, sed fallendi arte per remissa colloquia quasi humiliter substernuntur & per sermonem de se insinuant,quod per exhibitionem negant. Vnde & rectè ossa Behemoth istius æris fistulis comparantur, quia nimirum more metalli insensibilis, sonum bene loquẽdi habẽt: K
sed sensum bene viuendi non habẽt. Hoc nanque quasi humiliter loquendo asserunt,quòd elatè viuendo contemnunt. Vnde bene per Paulum dicitur: Si linguis hominum loquar & 1.Corin.13.
angelorum,charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans,aut cymbalum tinniens. Bona quippe loquens, sed per amorem eadem bona non sequens,velut æs aut cymbalũ sonitum reddit,quia ipse non sentit verba,quæ ipse facit.

Caput XVII.

SVnt vero nonnulli in huius beluæ corpore non honoribus clari,non diuitiis fulti,non virtutum specie decorati, non scientia calliditatis periti, sed tamen videri quales nõ sunt ambiunt, & idcirco contra bonorum vitam nequiores fiunt ,de quibus & sequitur:

Quod quidam cùm membra diaboli sint, quia ad seditiones, neque per miracula,neque per argumenta sufficiunt,in contumelias & mortes sanctorum ferro armantur.

Cartilago illius quasi laminæ ferreæ.) Cartilago nãque ossis quidem speciem habet,sed ossis fortitudinem non habet. Quid est ergo quod cartilago eius laminis ferreis comparatur, nisi quod hi qui in illo debiliores sunt,ad perpetranda mala nequiores existunt? Ferro quippe cætera metalla conciduntur: & cartilago eius ferro similis dicitur: quia hi qui in eius corpore L
ad ostensionem virtutum non sufficiunt,contra necem fidelium actius accenduntur. Quia enim cum eo se facere signa & prodigia non posse considerant,fideles se illi per crudelitatem probant,& pro eo quòd innocentium corda corrumpere persuadendo non possunt, multiplicius cæteris bonorum corpora se extinguere gloriãtur. Bene ergo dicitur: Cartilago eius vt laminæ ferreæ,quia in eius corpore quo infirmius quisque crediderit,eo nequius incidit. Qui rectè non ferro tantummodo,sed laminis ferreis comparantur, quia dum se circumquaque in crudelitate dilatare ambiunt , quasi in ferri se laminas extendunt.

Quòd ea quæ de Behemoth dicuntur,etiam alio intellectu accipi possint,& ad sanctorum tentamenta referri.

Libet arctiori inquisitionis manu hæc eadem verba conditoris quæ iam videntur discussa,distinguere,atq; vberiores intelligentiæ fructus instruendis moribus apportare. Nã quia antiquus hostis quid per assumptum hominẽ contra homines agat audiuimus: superest vt nunc quid in hominibus etiam per semetipsum sine homine moliatur,exploremus. Ecce enim dicitur: Stringit caudam suam quasi cedrum.) Primum quidem serpentis suggestio mollis ac tenera est,& facilè virtutis pede conterẽda,sed si hæc inualescere negligẽter permittitur,eique ad cor aditus licẽter præbetur,tãta se virture exaggerat , vt captam mẽtem deprimens,vsq; ad intolerabile robur excrescat. Caudam itaque quasi cedrũ stringere dicitur : quia semel eius in corde recepta tentatio,in cunctis quæ subsequenter intulerit,velut ex iure dominatur. Huius ergo Behemoth caput herba est,cauda cedrus, quia ex prima quidem suggestione blan- M
diens substernitur,sed per vsum vehementer inualescens, succrescẽte tẽtationis fine roboratur. Superabile nanque est omne quod initio suggerit, sed inde sequitur quod vinci vix possit. Prius enim quasi cõsulens blanda ad animum loquitur: sed cùm semel dentem delectationis infixerit, violenta pòst consuetudine pœnæ insolubiliter innodatur. Vnde & bene stringere caudam dicitur. Dente enim vulnerat, cauda ligat: quia suggestione prima percutit,sed percussam mentem ne euadere valeat,inualescente fine tẽtationis astringit. Quia enim peccatum tribus modis admittitur, cùm videlicet serpentis suggestione,carnis delectatione,spiritus cõsensione perpetratur: Behemoth iste prius illicita suggerens,linguam exerit,pòst ad delectationem perthahẽs,dẽtem figit: ad extremum vero per cõsensionem possidens,caudam stringit. Hinc est enim quòd nonnulli peccata lõgo vsu perpetrata,in semetipsis ipsi reprehendunt,atq; hæc ex iudicio fugiunt,sed vitare opere nec decertantes possunt,quia dum Behemoth istius caput nõ conterunt,plerũque cauda & nolẽtes ligãtur. Quæ contra eos cedri more induruit,quia blanda voluptate exordij vsq; ad violentiam

Peccatum admittitur tribus modis.

A tiam retẽtionis excreuit. Dicatur ergo: Stringit caudam suam quasi cedrum, vt tanto quisque debeat initia tentationis fugere,quanto finem eius intelligit citius solui non posse.

Caput XVIII.

SCiendum quoque est quòd plærunque eis quos ceperit, tunc grauiores culpas ingerit, cùm præsentis vitæ terminо illos propinquare cognoscit, & quo se consummaturum tentationem considerat,eo eis iniquitatum pondera graviora coaceruat. Behemoth igitur caudam suam quasi cedrum stringit,quia quos per praua initia ceperit,ad finem deteriores reddit: vt tentamenta eius quo citius cessatura sunt, eo valentius compleantur. Quia enim suis pœnis eorum satagit æquare supplicium,in eis ardentius ante mortem nititur omne exaggerare peccatum. Plerunque verò Behemoth iste iam cor male subditum possidet,sed tamen diuina illum gratia repellit,& manus misericordiæ eiicit,quem ad se captiua voluntas introduxit. Cumque à corde expellitur, acriores infigere iniquitatum stimulos conatur,vt eos tentationum fluctus mens ab illo impugnata sentiat,quos etiã possessi nesciebat. Quod bene in Euãgelio exprimitur,cùm exire ab homine immundus spiritus domino iubente narratur. Nam cùm dæmoniacus puer fuisset oblatus,scriptum est: Comminatus est Iesus spiritui im
B mundo,dicens : Surde & mute spiritus ,ego tibi præcipio,exi ab eo,& amplius ne introeas in eum,& exclamans,& multum discerpens eum,exiuit ab eo. Ecce eum non discerperat cùm tenebat,exiens discerpsit: quia nimirum tunc peius cogitationes mentis dilaniat,cùm iam termino egressus sui diuina virtute cõpulsus appropinquat. Et quem mutus possederat , cum clamoribus deserebat: quia plærunque cùm possidet , minora tentamenta irrogat: cùm verò de corde pellitur , actiori infestatione perturbat. Bene itaque dicitur: Stringit caudam suam quasi cedrum,& cor possidens semper in malitia ex posterioribus crescit,& cor deserens vehementioribus cogitationum stimulis percutit.

Marci.9.

Quod quædam peccata ita perplexa sint, vt ea si fugere appetas, tamen sine alio peccati laqueo non enodas.

Adhuc autem Behemoth istius mira pietate conditoris astutiora argumenta panduntur,cùm subditur: Nerui testiculorum eius perplexi sunt.) Nerui testiculorum eius sunt pestifera argumenta machinationum . Per ipsa quippe calliditatis suæ vires exerit,& fluxa mortalium corda corrumpit. Testiculi eius sunt seggestiones prauæ,quibus in mentis corruptione feruescit,atque in constuprata anima iniqui operis prolem gignit. Sed horum testiculorum nerui perplexi sunt: quia suggestionum illius argumenta implicatis inuentionibus illigantur: vt plærosque ita peccare faciant, quatenus si fortasse peccatum fugere appetant,hoc sine alio pecati laqueo non euadant: & culpam faciant dum vitant , ac nequaquam se ab vna valeant soluere,nisi in alia consentiant ligari.

C

Caput XIX.

QVod melius ostendimus si qua ex conuersatione hominum illigationis huius exempla ptoferamus. Quia verò in tribus ordinibus sancta Ecclesia constat, coniugatorum videlicet,continentium,atque rectorũ,vnde & Ezechiel tres viros liberatos vidit, videlicet Noë, Daniel,& Iob: & in Euangelio dominus dum alios in agro,alios in lecto,atque esse in molendino alios perhibet,tres proculdubio in Ecclesia ordines ostendit , liquidò satisfacimus si singula ex singulis exquiramus. Ecce enim quidam dum mundi huius amicitias appetit,cuilibet alteri similem sibi vitam ducenti,quod secreta illius omni silentio contegat,se iureiurando constringit: sed is cui iuratum est , adulterium perpetrare cognoscitur,ita vt etiam maritum adulteræ occidere conetur. Is autem qui iusiurandum præbuit, ad mentem reuertitur : & diuersis hincinde cogitationibus impugnatur , atq; hoc silere formidat,ne silẽtio,adulterij simul & homicidij particeps fiat, & prodere trepidat,ne reatu se periurii obstringat. Perplexis ergo testiculorum neruis ligatus est , quia in quamlibet partẽ declinet,metuit ne à transgressionis contagione liber non sit. Alius cuncta quæ mundi sunt deserens,atque per omnia frangere proprias voluntates quærens,alieno se subdere regimini

Ezech.14. Matth.24.

appetit,sed eum qui sibi apud deum præesse debeat,minus cau D
ta inquisitione discernit. Cui fortasse is qui sine iudicio eligitur,cùm præesse iam cœperit,agi quæ dei sunt prohibet , quæ mundi sunt iubet. Pẽsans itaque subditus vel quæ sit culpa inobedientiæ,vel quod contagium secularis vitæ,& obedire trepidat,& non obedire formidat,ne aut obediens deum in suis præceptis deserat,aut rursum non obediens deum in electo priore contemnat,& aut illicitis obtemperans , hoc quod pro deo appetit,contra deum exerceat,aut rursum non obtemperans,eum quem suum iudicem quæsierat , suo iudicio supponat. Apertè ergo iste per indiscretionis suæ virium perplexis testiculorum neruis astringitur quia aut obtemperans,aut certè non obtemperans,in culpa transgressionis ligatur . Studebat proprias voluntates frangere, & curat eas etiam contempto priore solidare. Decreuit mundum funditus relinquere,& ad mundi curas vel ex aliena voluntate compellitur redire. Perplexi itaque nerui sunt,cùm sic nos argumenta hostis alligant,vt culparum nodi quo quæruntur solui,durius astringãt. Alius pensare pondus honoris Ecclesiastici negligens ad locũ regiminis præmiis ascendit. Sed quia omne quod hic eminet, plus mœroribus afficitur , quàm honoribus gaudet , dum cor tribulationibus premitur,ad memoriam culpa reuocatur, dolẽtque se ad laborem cum culpa peuenisse, & quàm sit iniquũ quod admiserit,ex ipsa fructus difficultate agnoscit. Reum igitur se cum impensis præmiis agnoscens, vult adeptæ sublimi- E
tatis locum deserere: sed timet ne granius delictum sit suscepti gregis custodiam reliquisse: vult suscepti gregis curam gerere: sed formidat ne deterior culpa sit regimina pastoralis gratiæ empta possidere. Per honoris ergo ambitum ligatum culpa hincinde se conspicit. Esse quippe sine reatu criminis neutrũ videt,si aut susceptus semel grex relinquatur,aut rursum sacra actio seculariter empta teneatur. Vndique metuit,& suspectus latus omne pertimescit, ne aut stans in empto regimine non dignè lugeat, quòd non etiam deserens , dum aliud emendat, aut certe regimen deserens , flere nititur , rursus aliud de ipsa gregis destitutione cõmittit. Quia ergo Behemoth iste ita inexplicabilibus nodis ligat, vt plærunque mens in dubium adducta,vnde se à culpa soluere nititur, inde in culpa arctius astringatur,rectè dicitur: Nerui testiculorum eius perplexi sunt. Argumenta nanque machinationum eius quasi quo laxantur vt relinquant,eo magis implicantur vt teneant.

Caput XX.

EST tamen quod ad destruendas eius versutias vtiliter fiat, vt dum mens inter minora & maxima peccata cõstringi tur,si omnino nullus sine peccato euadendi aditus pateat, minora semper eligantur,quia & qui murorum vndique ambitu ne fugiat clauditur,ibi se in fugam præcipitat,vbi breuior murus inuenitur. Et Paulus dum quosdam in Ecclesia incontinentes aspiceret,concessit minima,vt maiora declinarent, di- F
cens: Propter fornicationem autem vnusquisque vxorem suã habeat. Et quia tunc solum coniuges in admixtione sine culpa sunt,cùm non pro explenda libidine,sed pro suscipienda prole miscentur: vt hoc etiam quod concesserat sine culpa quanuis minima non esse monstraret,ilico adiunxit: Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium. Non enim est sine vitio quod agnoscitur,& non præcipitur. Peccatum profectò vidit quod posse indulgeri prouidit. Sed cum in dubiis cõstringimur,vtiliter minimis subdimur, ne in magnis sine venia peccemus. Itaque plærũque neruorum Behemoth istius perplexitas soluitur,dum ad virtutes maximas per commissa minora transitur. Sequitur : Ossa eius sicut fistulæ æris.)

1.Cori.7.

Ossa Behemoth consilia eius.

Quid per ossa Behemoth istius nisi consilia designantur? Nam sicut in ossibus positio corporis robũque subsistit,ita in fraudulentis consiliis tota se eius malitia erigit. Neque enim vi quempiam premit,sed calliditate pestiferæ persuasionis interficit. Et rursum,sicut ossa quæ irrigant medullæ confortant,ita eius consilia per spiritalis naturæ potentiam infusa ingenii subtilitas roborat. Hoc verò testiculi eius ab ossibus,id est,suggestiones à consiliis distant , quòd per illas apertè noxia insegestiones à consiliis distant , quòd per illas apertè noxia insegerit: per hæc autem quasi ex bono consulens ad culpam trahit. per illas pugnando superat,per hæc velut consulendo supplan tat. Vnde & bene eius ossa,id est,hæc eadem consilia,æris fistu

Universidad de Deusto
Biblioteca

G lis comparantur. Aëris quippe fistulæ sonoris aptari cantibus
solent, quæ admotæ auribus dum blandum carmen subtiliter
concinunt, interiora mētis in exteriora delectationis trahunt,
& dum dulce est quod auribus sonant, vitilitatem cordis in
voluptatis fluxu debilitant, cúmque auditus ad delectationem
trahitur, sensus ab statu suæ fortitudinis enervatur. Ita quoque
astuta eius consilia dum quasi blanda prouisione cōsulunt, cor
à forti intentione inuertunt, & dum dulcia resonant, ad noxia
inclinant. Quasi ergo æris fistulæ sunt, quæ dum libenter au-
diuntur, ab interna intentione animum in exterioris vitæ de-
lectationem deiiciunt. Hoc enim Behemoth iste magnopere
ad exequendam deceptionem satagit, vt dum peruersitatis suæ
consilium quasi vtile ostendit, suauiter valeat sonare quod di-
cit, quatenus & ostensa vtilitate mentem mulceat, & abscon-
sa iniquitate corrumpat.

Caput XXI.

Declaratio exemplaris argutorum cōsiliorum Behemoth.

QVæ apertius in cunctis ostendimus, si pauca breuiter
consiliorum eius argumenta pandamus. Ecce enim
quidam rebus contentus propriis, decreuit nullis mun-
di huius occupationibus implicari, valde formi-
dans quietis suæ commoda perdere, & valde despiciens cum
peccatis lucra cumulare. Ad hunc hostis callidus veniēs, vt in-
tentionem bonæ deuotionis subruat, quasi vtilitatis consiliū
submīstrat, dicens: Ea quidem quæ sunt in præsenti suffi-
ciunt: sed his deficientibus quid acturus es? si enim post hæc
H nulla prouidentur, assunt quæ ad præsens impendenda sunt fi-
liis, sed tamen paranda sunt quæ seruentur. Deesse potest ci-
tius etiā quod adest, si sollicitudo prouida cesset parare quòd
deest. An non & terrena potest actio peragi, & tamē in actio-
ne culpa declinari: quatenus & exteriora stipendia præbeat, &
tamen internam rectitudinem non inflectat? Hæc interim blā
diens insinuat, & seorsum iam in negocio terreno quod pro-
uidet, peccati laqueos occultat. Ossa itaque eius sicut fistulæ
æris sunt, quia pernicios a eius consilia auditori suo consulen-
tis vocis suauitate blandiuntur. Alius quoque non solum de-
creuit terrena commoda non quærere sed etiam cunctis quæ
possidet renunciare, vt in discipulatu cœlestis magisterij tanto
se liberior exerceat, quanto & expeditior reditus ea quæ pos-
sidentē premere poterant, deserēs calcar. Huius cor hostis in-
sidians occulta suggestione alloquitur, dicens: Vnde hæc teme
ritatis tantæ surrexit audacia: vt credere audeas quòd omnia
relinquendo subsistas? Aliter te creator condidit, atque aliter
tu teipsum disponis, valentiorem te robustiorémque faceret,
si sequi te sua vestigia cum inopiæ necessitate voluisset. An nō
plærique & terrena patrimonia nequaquam deserunt, & tamē
ex his per misericordiæ opera supernæ sortis bona æterna
mercantur: Hæc blandiens suggerit, seorsum verò in eisdem
rebus quas retinere admonet, ante retinentis oculos delecta-
I tiones pestiferas decipiens apponit, quatenus seductum cor ad
blandimenta exteriora pertrahat, & intima perfectionis vota
peruertat. Ossa itaque eius sicut fistulæ æris sunt, quia dolosa
eius consilia dum blandum de exterioribus sonum reddunt,
pernicios um dispendium de interioribus ingerunt. Alius reli-
ctis omnibus quæ exterius possederat, vt ordinem sublimioris
disciplinatus apprehendat, etiam intimas frangere voluntates
Tentatio religiosorum. parat, vt rectioribus se alterius voluntatibus subdens, non so-
lum prauis desideriis, sed ad perfectionis cumulum etiam in
bonis votis sibimetipsi renunciet: & cuncta quæ sibi agenda
sunt, ex alieno arbitrio obseruet. Hunc hostis callidus tanto
mollius alloquitur, quanto ab excellentiori loco deiicere at-
dentius conatur, mòxque virulenta suggestione blandiens di-
cit: O quanta per temetipsum miranda agere potes tis, si nequa
quam te iudicio alterius subdis. Cur profectum tuum sub
studio meliorationis imminuis? Cur intentionis tuæ bonum,
dum vltra quàm necesse est extendere niteris, frangis? Quæ
enim dum voluntate propria vsus es, peruersa perpetrasti?
Qui ergo tibi plenè ad bene viuendum sufficis, alienum super
te iudicium cur requiris? Hæc blandiens intimat, seorsum ve-
rò in voluntatibus eius propriis exercendæ superbiæ causas
parat, & dum laudat cor de inteslina rectitudine, inuestigat
callidè vbi subruat in prauitate. Ossa itaque eius sicut fistulæ
æris sunt, quia clandestina eius consilia vnde quasi animum
blandè delectant, inde pernicios e à recta intentione dissipant.
Alius fractis plenè voluntatibus suis, multa iam vetusti homi-
nis vitia & muratione vitæ, & lamentatione pœnitentiæ cor-
rexit, & tanto maiori zelo contra aliena peccata accenditur,
quanto sibimetipsi funditus mortuus iniquitatibus propriis
non tenetur. Hunc hostis callidus, quia zelo iustitiæ etiam cæ-
teris prodesse cognoscit, quasi prosperè consulentibus verbis
impetit, dicens: Quid te ad aliena curanda dilatas? Vtinam tua
considerare conualescas. An non perpendis, quia cùm ad alie-
na extendetis, erga ea curanda quæ tua sunt minor inuenitis?
Et quid prodest alieni vulneris cruorem tergere, & putredinē
proprij negligendo dilatare? Hæc dum quasi consulens dicit,
zelum charitatis adimit, & omne bonū quod prodire ex cha-
tate poterat, gladio subintroducti torporis extinguit. Si enim
proximos sicut nosmetipsos diligere præcipimur, dignum est
vt sic eorum zelo contra vitia, sicut & nostro flagremus. Quia
igitur dum suauiter consulit, mentem ab intentione propria
alienam reddit, rectè dicitur: Ossa eius sicut fistulæ æris. Quan-
do enim per fraudulenta consilia audientis animo blandum
sonat, quasi cum fistula æris cantat, & vnde mulcet, inde deci-
piat.

Caput XXII.

SEd Behemoth iste valde mollius certamē mouet, quando
se in insidiis sub prætextu infirmitatis exercet. Tunc autē
duriores tentationes excitat, quando ante tentati oculos L
iniquitatis laqueos sub specie virtutis occultat. Vnde & rectè
subiungitur: Cartiligo eius quasi laminæ ferreæ.) Quid enim
per cartilaginem nisi simulatio eius accipitur: Cartilago nan-
que ossis ostendit speciem, sed ossis non habet firmitatem.
Et sunt nonnulla vitia quæ ostendunt in se rectitudinis speciē,
sed ex prauitatis prodeunt infirmitate. Hostis enim nostri ma
litia tanta se arte palliat, vt plærunque ante deceptæ mentis
oculos culpas virtutes fingat, vt inde quisque quasi expectet
præmia, vnde dignus est æterna inuenire tormenta. Plærun-
que enim in vlcis cendis vitiis crudelitas agitur, & iustitia pu-
tatur, arque immoderata ira, iusti zeli meritū creditur, & cùm
à distortis moribus peccantes dirigi cautè debeant, violenta
in flexione franguntur. Plærunque dissoluta remissio quasi mā
suetudo ac pietas habetur, & dum plusquàm decet delinquen
tibus temporaliter parcitur, ad æterna supplicia crudeliter re-
seruantur. Nūnunquam effusio misericordia creditur, & dum
malè seruare culpa sit, peius spargi quod acceptum est, non ti-
metur. Nonnunquam tenacia parcitas putatur, & cùm graue
sit vitium non tribuere, virtus creditur accepta retinere. Sæpe
malorū pertinacia constantia dicitur, & dū mens à prauitate
sua flecti non patitur, quasi ex recti defensione gloriatur. Sæ-
pe inconstantia quasi tractabilitas habetur, & quo quisque fi-
dem integram nulli seruat, eo amicum se omnibus æstimat.
Aliquando timor incompetens humilitas creditur, & cùm tē- M
porali formidine pressus quisque ad defensionem veritatis ta-
cet, arbitratur quòd iuxta dei ordinem humilem se potioribus
exhibeat. Aliquando vocis superbia, veri libertas æstimatur, &
cùm per elationem veritati contradicitur, loquendi procacitas
veritatis defensio putatur. Plærunque pigritia quasi continen-
tia quietis attenditur, & cùm grauis culpæ sit, recta studiosē
non agere, magnæ virtutis meritum creditur, à praua tantum
actione cessare. Plærunque inquietudo spiritus, vigilans solli-
citudo nominatur, & cùm quietem quisque non tolerat, agen
do quæ appetit, virtutis debitæ implere se exercitium putat.
Sæpe ad ea quæ agenda sunt, incauta præcipitatio, laudandi
studij feruor creditur, & cùm desideratum bonum intempe-
stiua actione corrumpitur, eo agi melius quo celerius æstima-
tur. Sæpe accelerandi boni tarditas consilium putatur, & cùm
expectatur vt ex retractatione proficiat, hoc insidians mora
supplantat.

Caput XXIII.

IGitur cùm culpa velut virtus aspicitur, necessariò pensān-
dum est, quia tanto tardius mens vitium suū deserit, quan-
to hoc quod perpetrat non erubescit, & tanto mens tar-
dius vitium deserit, quanto per virtutis speciem decepta, præ-
miorum etiam de eo retributionem quærit. Facilè autem cul-
pa corrigitur quæ & erubescitur, quia esse culpa sentitur.

Quia

A Quia itaque error cùm virtus creditur, difficilius emendatur,
rectè dicitur: Cartilago eius quasi laminæ ferreæ. Behemoth
enim iste quo sub prætextu boni calliditatem suam fraudulen
tius exhibet, eo in culpa mentem durius tenet. Hinc est quòd
nonnunquam hi qui quasi viam sanctitatis appetunt, in erro-
rem lapsi tardius emendantur. Rectum quippe æstimant esse
quod agunt, & sicut excolendæ virtuti, sic vitio perseuerantiā
Thren.4. iungunt. Rectum existimant quod agunt, & idcirco suo iudi-
cio enixius seruiunt. Vnde bene Hieremias cùm diceret: Can-
didiores Nazaræi eius niue, nitidiores lacte, rubicundiores e-
bore antiquo, sapphiro pulchriores, denigrata est super carbo-
nes facies eorum, & nō sunt cogniti in plateis, ilico adiunxit:
Adhæsit cutis eorum ossibus, aruit, & facta est quasi lignum.
Quid enim Nazaræorum nomine, nisi abstinentium & con-
tinentium vita signatur? quę niue & lacte nitidior dicitur: Nix
enim ex aqua congelascit, quæ desuper venit: lac autem ex car
ne exprimitur, quæ in inferioribus nutritur. Quid ergo per ni-
uem, nisi candor vitæ cœlestis, quid per lac nisi temporalis di-
spensationis administratio demonstratur? Et quia plerunque
continentes viri in Ecclesia tam mira opera faciunt, vt ab eis
multi qui cœlestem vitam tenuerunt, multi qui terrena bene
dispensauerunt, superari videantur, & candidiores niue, & ni-
tidiores lacte referuntur. Qui etiam quia per feruorem spiri-
tus antiquorum ac fortium patrum nonnunquam vincere vi-
B tam videntur, rectè subiungitur: Rubicūdiores ebore antiquo.
Dum enim ruboris nomen imprimitur, sancti desiderij flam-
ma signatur. Ebur verò esse os magnorum animalium non i-
gnoramus. Ebore itaque antiquo rubicundiores sunt, quia sæ-
pe ante humanos oculos nonnullis præcedentibus patribus
studij feruentioris existunt. De quibus vt totum simul osten-
datur, adiungitur: Sapphiro pulchriores. Aetherei quippe co-
loris est sapphirus. Et quia præcedētes multos, atque ad super-
na tendentes per cœlestem conuersationem videntur vince-
re: narrantur sapphiro pulchriores extitisse. Sed plerunque dū
virtutum copia etiam plusquam expedit prosperatur, in quan-
dam sui fiduciam mens adducitur, & decepta præsumptione
propria, repentè peccato surripiente fuscatur, vnde rectè sub-
iungitur: Denigrata est super carbones facies eorum. Nigri e-
nim post candorem fiunt, quia amissa dei iustitia, cùm de se
præsumunt, in ea etiam quæ non intelligunt peccata dilabun-
tur, & quia post amoris ignem ad frigus torporis veniunt, ex-
tinctis carbonibus ex comparatione præferuntur. Nonnun-
quam enim dum timorem dei per sui fiduciam deserunt, etiā
frigidis mentibus frigidiores fiunt. De quibus rectè subiungi-
tur: Non sunt cogniti in plateis. Platea quippe sermonis gręci
ratione pro latitudine dicitur. Quid verò est humanæ menti
Matth.7. angustius, quàm voluntates proprias frangere? De qua fractio-
ne veritas dicit: Intrate per angustam portam. Quid autem la-
tius quàm nullis propriis voluntatibus reluctari, & quaqua-
C uersum impulsus arbitrij duxerit, se sine retractione diffunde-
re? Qui ergo per fiduciam sanctitatis postposito meliorum iu-
dicio se sequuntur, quasi per plateas pergunt. Sed non sunt co
gniti in plateis, quia de vita sua aliud ostenderant, quando frā-
gendo voluntates proprias in angusto se calle retinebant. Et
bene additur: Adhæsit cutis eorum ossibus. Quid in osse nisi
duritia fortitudinis, quid in cute nisi mollities exprimitur in-
firmitatis? Cutis ergo eorum adhærere ossibus dicitur: quia ab
eis praua sentientibus infirmitas vitij, duritia virtutis putatur.
Infirma enim sunt quæ faciunt, sed elationis fiducia decepti,
fortibus ea suspitionibus iungunt, & quo de se magna sentiūt,
eo de sua nequitia emendari contemnunt. Vnde & rectè ad-
iungitur: Aruit, & facta est quasi lignum. Culpa quippe eorum
tanto insensibilior redditur, quanto apud eos etiam laudabi-
lis habetur. Quàm rectè aridam asserit, quia nulla sui cognitio
ne viridescit. Quod ergo apud Hieremiam per infirmitatem
cutis, hoc apud beatum Iob per fragilitatem dicitur cartila-
go, & quod illic ossa per duritiam, hoc hìc laminæ ferreæ di-
cuntur.

Caput XXIIII.

Diabolus cuius condi-tionis.

SEd Behemoth iste qui per membra sua extremo tempo-
re contra electos dei tanta se arte iniquitatis exercet, qui
etiam per semetipsum ad decipiendas mentes in tanta in-
sidiarum tergiuersatione se exhibet, cuius naturæ, cuius sit cō-
ditionis audiamus. Neque enim tam mira vel magna operari D
posset, si non ex magna conditione subsisteret. Vnde & mox
mira pietate dominus ac si causas tantæ astutiæ tantęque for-
titudinis redderet, adiunxit, dicens:

Quòd prima creatura dei sit angelus, & quanto subtilior est illa spiritalis, tanto in illa similitudo dei plenius est expressa.

Ipse est principium viarum dei.) Velut si apertè diceret: Id-
circo ad tam multa fortiter sufficit, quia in natura rerum hunc
creando per substantiam conditor primum fecit. Quid enim
vias dei, nisi eius actiones accipimus? De quibus per prophetā
dicit: Non enim sunt viæ meæ sicut viæ vestræ. Et principium *Esaiæ 55.*
viarum dei Behemoth dicitur: quia nimirum cum cuncta creās
ageret, hunc primum condidit, quem reliquis angelis eminen-
tiorem fecit. Huius primatus eminentiam conspicit propheta,
cùm dicit: Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso dei, a- *Ezech.31.*
bietes non adęquauerūt summitatem eius, platani non fuerūt
æquę frondibus illius. Omne lignum paradisi dei non est assi-
milatum illi & pulchritudini eius, quoniam speciosum fecit eū
in multis condensisque frondibus. Qui nanque accipi in ce-
dris, abietibus & platanis possunt, nisi illa virtutum cœlestium
proceræ celsitudinis agmina, in æternæ lętitię viriditate plan-
tata? Quę quanuis excelsa sint condita, huic tamen nec præla-
ta sunt nec æquata. Qui speciosus factus in multis condensis-
que frondibus esse dicitur: quia prælatum cæteris legionibus E
tanta illum species pulchriorem reddidit, quanta & supposita
angelorum multitudo decorauit. Ista arbor in paradiso dei tot
quasi condensas frondes habuit, quot sub se positas supernō-
rum spirituum legiones attendit. Qui idcirco peccans sine ve-
nia damnatus est, quia magnus sine comparatione fuerat crea-
tus. Hinc ei rursum per eundem prophetam dicitur: Tu signa- *Ezech.28.*
culū similitudinis dei, plenus sapientia & perfectus decore, in
deliciis paradisi dei fuisti. Multa enim de eius magnitudine lo-
cutus, primo verbo cuncta complexus est. Quid nanque boni
non habuit, si signaculū dei similitudinis fuit? De sigillo quip-
pe annuli talis similitudo imaginaliter exprimitur, qualis in si-
gillo eodem essentialiter habetur. Et licèt homo ad similitudi- *Deus angelo aliquid maius tribuit quàm homini.*
nem dei creatus sit, angelo tamen quasi maius aliquid tribuēs,
non eum ad similitudinem dei conditum, sed ipsum signacu-
num dei similitudinis dicit, vt quo subtilior est in natura, eo in
illo similitudo dei plenius credatur expressa. Hinc est quòd
primatus eius potētiam adhuc insinuans, idem propheta sub-
iungit,

Caput XXV.

OMnis lapis preciosus operimentum tuum, sardius &
topazius & iaspis, chrysolitus, onyx, & berillus, sapphi-
rus, carbunculus & smaragdus. Nouem dixit genera la-
pidum, quia nimirum nouem sunt ordines angelorum. Nam F
cùm per ipsa sacra eloquia angeli, archangeli, throni, domina-
tiones, virtutes, principatus, potestates, cherubin, & seraphin,
aperta narratione memorantur: quantæ sint supernorum ci-
uium distinctiones ostenditur: Quibus tamen Behemoth iste
opertus fuisse describitur, quia eos quasi vestem ad orna-
mentum suum habuit, quorum dum claritatem transcenderet,
ex eorum comparatione clarior fuit. De cuius illic adhuc de-
scriptione subiūgit: Aurū opus decoris tui, & foramina tua in
die qua conditus es, præparata sunt. Aurum opus decoris eius
extitit, quia sapientiæ claritate canduit, quam bene creatus ac-
cepit. Foramina verò idcirco in lapidibus fiunt, vt vinculati au
ro in ornamenti compositione iungantur, & nequaquam à se
disideant, quos interfusum aurum repletis foraminibus ligat.
Huius ergo lapidis in die conditionis suæ foramina præparata
sunt, quia videlicet capax charitatis est conditus. Qua si repleā
ri voluisset, stantibus angelis tanquam positis in regis ornamē
to lapidib⁹ potuisset inhærere. Si enim charitatis auro sese pe-
netrabilem præbuisset, sanctis angelis sociatus, in ornamento,
vt diximus, regio lapis fixus maneret. Habuit ergo lapis iste fo
ramina, sed per superbiæ vitium, charitatis auro nō sunt reple-
ta. Nam quia idcirco ligantur auro ne cadant, idcirco iste cecī-
dit, quia etiam perforatus manu artificis, amoris vinculis ligari
contempsit. Nunc autem cæteri lapides qui huic similiter fue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G rant perforati,penetrãti se inuicem charitate ligati sunt,atque hoc in munere,isto cadẽte,meruerunt, vt nequaquam iam de ornamento regio cadendo soluantur.Huius principatus celsitudinem adhuc idem propheta intuens,adiungit : Tu cherub *Ezech. 28.* extentus & protegens in monte sancto dei,in medio lapidum ignitorum perfectus ambulasti.Cherub quippe plenitudo sciẽtiæ interpretatur,& idcirco iste cherub dicitur: quia transcendisse cunctos scientia non dubitatur. Qui in medio ignitorũ lapidum perfectus ambulauit:quia inter angelorum corda charitatis igne succensa,clarus gloria conditionis extitit . Quem bene extentum ac protegentem dicit: Omne enim quod extenti protegimus,obumbramus.Et quia cõparatione claritatis suæ,cæterorum claritatem obumbrasse creditur:ipse extentus & protegens fuisse perhibetur. Reliquos enim quasi obumbrando operuit,qui eorum magnitudinem excellentia maiore transcendit. Quod ergo illic speciosus in multis frondibus, quod illic signaculum similitudinis,quod illic cherub,quod illic protegens dicitur, hoc hic voce dominica Behemoth iste viarum dei principium vocatur.

Caput XXVI.

DE quo idcirco tam mira in quibus fuit, & quæ amisit insinuat,vt territo homini ostendat,quid ipse si superbiat,de elationis suæ culpa passurus sit, si feriendo illi parcere noluit,quem creando in gloriam tantæ claritatis eleuauit.Consideret ergo homo quid elatus in tetra mereatur, si H *Esa.34.* & prælatus angelis,angelus in cœlo prosternitur. Vnde & bene per prophetam dicitur:Inebriatus est in cœlogladius meus. Ac si apertè diceret:Qua ira feriam superbos terræ perpendite,si ipsos etiam quos in cœlo iuxta me condidi, pro elationis vitio percutere non pepercì? Tot itaque hostis antiqui virtutibus auditis,tanta conditionis eius magnitudine cognita, quis non immensa formidine corruat,quis non desperationis percussione succumbat? Sed quia elationem nostram ostensa hostis nostri potentia reprimit,etiam infirmitatem nostra dominus patefacta gratiæ suæ dispensatione fouet. Vnde cum eum principium viarum dei diceret,illico adiunxit:

Quòd diaboli malitia dispensatione diuina cohibetur, ne quantum vult,mentes hominum ferire permittatur.

Gladius Behemoth per dominũ applicatur cũ eius malitia restringitur.

Qui fecit eum,applicauit gladium eius.) Gladio quippe Behemoth istius ipsa nocendi malitia est.Sed ab eo à quo bonus per naturam factus est,eius gladius applicatur: quia eius malitia diuina dispensatione restringitur,ne ferire tantum mentes hominum quantum appetit,permittatur.Quia ergo hostis noster & multum potest & minus percutit,eius gladium pietas conditoris astringit:vt replicatus intra eius conscientiam lateat,& vltra quàm desuper iustè disponitur,sese in mortes hominum eius malitia non extendat. Quod igitur ad multa fortiter prævalet, hoc de principio magnæ conditionis potest: I quod verò à quibusdam vincitur,eius nimirum gladius ab auctore replicatur. Iste nanque Behemoth qui principium viarum dei est,cùm contra sanctum virum licentiam tentationis accepit,gẽtes mouit,greges abstulit, ignem de cœlo deposuit, perturbato aëre ventos excitauit,domum concutiens subruit, conuiuantes filios extinxit, vxoris mentem in dolo prauæ suasionis exercuit , mariti carnem inflictis vulneribus confodit, sed eius gladius à conditore replicatur,cùm dicitur : Animam *Iob.2.* illius serua,Qui replicato gladio quantæ sit infirmitatis,Euangelista testante describitur,quia nec manere in obsesso homine potuit,nec rursus inuadere bruta animalia non iussus præsumpsit,dicens:Si eiicis nos, mitte nos in gregem porcorum. *Matth.8.* Malitiæ quippe eius gladius quàm sit replicatus ostẽditur, cui si potestas summa licentiam nõ præberet, nec grassari in porcorum gregem valeret. Quando ergo iste sua sponte nocere factis ad dei imaginem hominibus audeat, de quo nimirum constat quod non iussus cõtingere nec porcos præsumat? Notandum quoque est quod dum viarum dei principium Behemoth dicitur: vesanum dogma Arij aperta ratione disipatur. *Contra Arium.* Facturam quippe dei filium fatetur,& ecce Behemot in factura rerum primus creatus ostenditur . Superest ergo vt Arius aut non factum filium prædicet,aut eum post Behemoth conditum stultus putet. Quia verò omne quod applicatur,in semetipsum reducitur , rectè applicatus Behemoth gladius dicitur:In semetipsa nanque se eius malitia decoquit , cùm ad votum suum sese contra electorum vitam prohibita non exercet. Multos autem exigentibus meritis ferire permittitur, vt cum deum deserunt,damnato hosti famulentur. Ab electis verò eo valentius vincitur,quo soli auctori omnium humilius substernuntur.Quia igitur per hoc quòd viarum dei principium dicitur,per hoc quòd permittente domino valde intolerabilis demonstratur : apertè cognoscimus cum quanto hoste pugnemus. Superest igitur vt vnusquisque nostrum tanto se plenius auctori subiiciat, quanto contra se verius violentas aduersarij vires pensat. Quid nanque nos nisi puluis sumus ? Quid verò ille nisi vnus atque ex cœlestibus spiritibus,& quod adhuc maius est,summus ? Quid ergo de propria virtute audeat,quando contra angelorum principem puluis pugnat? Sed quia supernorum spirituum conditor terrenum corpus assumpsit, rectè iam superbientem angelum humilis puluis vincit. Inhærendo quippe veræ fortitudini vires accipit,quas transfuga spiritus cùm se metipsum sequitur amisit.Et dignum est vt vincatur à puluere, qui fortem se credidit deserto creatore , vt superatus inueniat, quia defecit elatus.Valde autem anhelat æuiens,quòd cùm ipsum ima cruciant , homo ad summa conscendat , quod in illa celsitudine subuecta caro permanet , à qua tantus ipse spiritus sine fine proiectus iacet.Sed loca mentium mutauit ordo meritorum . Sic sic superbia meruit deiici , sic humilitas exaltari, quatenus & cœlestis spiritus erigendo se, tartarum toleret,& L terta humilis sine termino super cœlos regnet.

Cur multos Behemoth ferire permittatur, & ab electis vincatur.

Cũ quanto hoste pugnemus, qui puluis sumus.

Libri trigesimisecundi Moralium sancti
Gregorij finis.

LIBER TRIGE-simustertius Moralium sancti Gregorij,continuans caput quadragesimum textus libri beati Iob. Caput .i.

ANtiquo hosti qui sub Behemoth nomine, dominica voce describitur , superbi quique tanto familiarius seruiũt, quanto huius vitæ successibus apud semetipsos altius intumescunt.His nãque cum gloria augetur elatio,cùm elatione verò additur cura,huc illúcque animus tenditur,quia & desideria cum rebus crescunt. Cúmque cogitationes innumeras quasi agri M fœnum proferunt , eiusdem cogitationibus velut desiderato pabulo Behemoth istius famem pascunt.Vnde nunc rectè dicitur:

Quòd in superborum lubricis mentibus pastus sit dæmonum.

Huic montes herbas ferunt.) In scriptura sacra cum numero singulari mons ponitur,aliquando incarnatus dominus, aliquando sancta Ecclesia , aliquando testamentum dei,aliquãdo apostata angelus , aliquando quilibet hæreticus designatur,Cùm verò montes plurali numero nominantur , aliquando celsitudo Apostolorum atque prophetarum,aliquando verò secularium potestatum tumor exprimitur . Mons nanque dominum designat,sicut scriptũ est:Et erit in nouissimis die- *Esaiæ 2.* bus præparatus mons domus domini in vertice montiũ. Mõs quippe est in vertice montium incarnatus dominus,transcendens celsitudinem prophetarum.Rursum per montem sancta designatur Ecclesia, sicut scriptum est: Qui confidunt in do- *Psalm.44.* mino,sicut mons Sion . Sion nanque speculatio dicitur , per quam scilicet speculationem contemplans deum Ecclesia figuratur. Rursum per montem testamentum dei exprimitur, sicut Abacuc ait:Deus à Libano veniet , & sanctus de monte *Abac.3.* vmbroso & condenso.Qui enim venturum se per testamenti sui paginas spopondit,quasi inde venit,vnde velut sub promissione se tenuit.Quod videlicet testamentum bene mons vmbrosus

A vmbrosus & condensus dicitur,quia spissis allegoriarum obscuritatibus opacatur.Rursum per montem angelus apostata *Esaiæ 13.* designatur,sicut sub Babylonis regis specie de antiquo hoste prædicatoribus dicitur:Super montem caliginosum leuate signum.Prædicatores quippe sancti super caliginosum monte lignum eleuãt,quando contra Satanæ superbiam qui sæpe sub nebula simulationis absconditur,virtutem crucis exaltant.Rursum per montem hæreticus quilibet exprimitur,sicut ex voce *Psalm.10.* Ecclesiæ Psalmista ait:In domino confido,quomodo dicitis animæ,transmigra in montem sicut passer? Cùm enim fideli animę vnitate relicta in tumenti doctrina confidere hæretici prædicatoris dicitur:deserto domino quasi in montem transmigrare suadetur. Rursum per montes Apostolorum atque prophetarum celsitudo designatur,sicut scriptum est : Iustitia *Psalm.35.* tua sicut montes dei.Et voce Pauli dicitur:Vt nos efficeremur *2.Cor.5.* iustitia dei in ipso. Vel sicut irerum voce sperantis Ecclesiæ *Psal.120.* Psalmista ait:Leuaui oculos meos in montes: vnde veniet auxilium mihi.Rursum per montes secularium potestatum tu- *Psalm.96.* mor exprimitur,de quibus Psalmista ait:Montes sicut cera fluxerunt à facie domini,quia multi qui prius alta rigiditate tumuerunt,deo in carne apparente,magno sunt per pœnitentiã *Psal.103.* timore liquefacti.Vel sicut idem propheta iterum dicit: Ascendunt montes,& descendunt campi.Plærique enim persecutores domini superbi contra eum veniunt:sed ab eo humiles reuertuntur.Qui montes ascendunt per tumorem potentiæ sed B campi descendunt,plani videlicet facti per cognitionem culpæ.

Caput II.

SEd quia nonnulli in elationis suæ altitudine remanent, & ad diuina obsequia flecti humiliter dedignantur , eo quòd iuxta desiderium antiqui hostis prauа cogitare ac perpetrare non desinũt:rectè hoc loco de Behemoth dicitur: Huic montes ferunt herbas.) Elati nanque seculi huic Behemoth herbas ferunt,quia ex eo illũ reficiunt,quod nequiter operantur.Huic Behemoth herbas ferunt,quia suas illi offerunt fluxas,& lubricas voluptates.Erunt enim,ait Apostolus,homi *1.Tim.3.* nes seipsos amantes.Quorum descriptionem complexus est dicens:Voluptatum amatores magis quàm dei. Quæ est ergo herba montium,nisi voluptas fluxa,quæ ex corde gignitur superborum?Quia nisi deum superbiendo contemnerent , nequaquam tot lubrica lasciuiendo perpetrarent.Quibus nimirũ herbis iste Behemoth pascitur,quia in eis pœnam æternę mortis esuriens,eorum perditis moribus satiatur.Superbi enim huius seculi etsi quando supernæ dispensationis ordine prępediti,ab expletione prauorum operum cessant,prava tamen in co gitatione multiplicant,modo vt se potentiores cæteris rebus C & honoribus ostendant, modo vt eandem suam potentiam in studio alienæ lęsionis exerceant,modo vt lubricis motibus ducti,per leuia se facta voluptatésque dissoluant. Qui dum rebus diuinitus acceptis nequaquam recta,sed prava semper agere cogitant,quid aliud faciunt nisi suis contra deum donis pugnant? Quia igitur Behemoth iste in superborum mentibus sua semper desideria recognoscit , quasi herbas in montibus inuenit,quibus refectum suæ malitiæ ventrem tendit.Bene autem subditur:

Quòd ludus dæmonum sit,cùm vagas & instabiles animas de vitio rotant in vitium.

Omnes bestiæ agri ludent ibi.) Quid per bestias,nisi immundi spiritus:quid per agrum,nisi præsens seculum designatur?Vnde de ipso malignorum spirituum principe contra E- *Osee.13.* phraim dicitur:Bestia agri scindet eos. Vel sicut Esaias ait : Et *Esaiæ 35.* mala bestia non ascendet per eam. Quia autem agri nomine *Matth.13.* mundus accipitur,dominicus per Euangelium sermo testatur, qui ait:Ager autẽ est mundus.Agri ergo bestiæ in herbis montium ludunt,quia proiecta de superioribus in hoc mundo dæmonia,prauis superborũ operibus delectantur. Bestiæ in herbis ludunt,cùm reprobi spiritus humana corda in illicitas cogitationes pertrahunt.An non immundis spiritibus ludere est mentes hominum ad imaginem dei conditas,modo ficta promissione decipere,modo vacuis terroribus irridere,modo eis transitoria gaudia,quasi mansura imprimere, modo mansuras pœnas quasi transitorias leuigare?Harum proculdubio bestiarum illusionem pertimuerat qui dicebat:Deus meus in te con D fido,non erubescam:neque irrideant me inimici mei. Quia i- *Psalm.24.* gitur superborum cor ad omne vitium sternitur , vt cuilibet maligno spiritui irruenti prauа cogitatione præparetur , rectè de herbis montium dicitur:Omnes bestiæ agri ludẽt ibi . Pro eo enim quòd superbi quique nullum malum cogitando prætereunt,nulla est agri bestia quæ non horum montium herbis satietur.Nam etsi quando carnis luxuriam fugiunt, interioris luxuriæ vitium de ipsa castitate gloriando cõmittunt. Si quãdo nil auarè exterius rapiunt : nequaquam ab illecebra auaritiæ mundi sunt:quia etsi res nullas ambiunt,fauore tamen hominum laudem de continentia rapere conantur.Huic ergo Behemoth montes herbas ferũt,& omnes bestiæ agri ludũt ibi: quia in superborũ corde quilibet malignus spiritus tanto latius pascitur,quanto & omne vitium de superbia generatur.

Caput III.

SEd quia audiuimus quid iste Behemoth comedat:nũc audiamus necesse est vbi interim per prauũ desiderium requiescat.Sequitur:

Quòd in illis mentibus Satanas dormiat:quas vel nequitiæ torpor obumbrat,vel temporalis altitudo inflat.

Sub vmbra dormit,in secreto calami, in locis humentibus. Obumbratio in sacro eloquio aliquando incarnatio domini E ponitur: vel mentis refrigerium à feruore carnalium cogitationũ,vnde appellatione vmbræ ex superna protectione hoc ipsum refrigerium cordis insinuari solet.Aliquando verò vmbra recedente claritate torpor frigidæ mentis accipitur.Nam quod dominica incarnatio seruata veritate historiæ, obũbrationis appellatione signetur,angelicus sermo testatur: qui ad *Lucæ 1.* Mariam ait:Virtus altissimi obũbrabit tibi. Quia enim vmbra *Quomodo virtus altissimi Mariæ obumbrauit.* non aliter exprimitur, nisi per lumen & corpus,virtus ei altissimi obũbrabit:quia in eius vtero lux incorporea corpus sumpsit.Ex qua videlicet obũbratione omne in se refrigeriũ mentis accepit.Rursum per vmbram ex superna protectione refrigeriũ cordis exprimitur,sicut Psalmista ait:Sub vmbra alarum *Psalm.16.* tuarum protege me. Vel sicut sponsa in Canticis canticorum *Cant.2.* aduentũ sponsi pręstolata prænũciat,dicens:Sub vmbra illius quem desideraueram,sedi.Ac si dicat:Ab æstu desideriorũ carnalium sub aduentus illius protectione requieui.Rursum per vmbram recedente charitate,torpor frigidæ mentis exprimitur,sicut de peccante homine scriptum est,quia secutus est vmbram.Calorem enim charitatis fugiens veritatis solem homo deseruit,& sub vmbra se interni frigoris abscondit . Vnde & voce eiusdẽ veritatis dicitur:Abũdabit iniquitas , & frigescet *Matth.24.* charitas multorũ. Vnde primus homo post culpam inter arbo- *Genesis.3.* res paradisi ad auram post meridiem absconsus inuenitur. Quia R enim meridianũ charitatis calorem perdiderat,iam sub peccati vmbra quasi sub frigore aurę torpebat.Iste igitur Behemoth quia in illis quasi quandam requiem inuenit, quos à veri Solis ardore subtrahendo frigidos facit,sub vmbra dormire perhibetur. Nonnũquam verò per vmbram,si tamen cũ adiectione mortis ponatur:vel mors carnis exprimitur,vel quilibet reprobi qui antiqui hostis tenebras studio prauæ operationis imitãtur.Vnde voce martyrũ per Psalmistã dicitur: Humiliasti nos *Psalm.34.* in loco afflictionis,& cooperuit nos vmbra mortis. Vmbra enim mortis electos dei opprimit:cũ mors carnis , quæ imago mortis æternę est,ab hac eos vita disiũgit,quia sicut illa animã à deo,ita hæc ab anima separat corpus. Vel certè vmbra eos mortis opprimit,quia de antiquo hoste scriptum est: nomen *Apoc.6.* illi mors.Vmbra ergo mortis sunt omnes reprobi , quia illius nequitiam elationis imitantur , eiúsque imaginem quasi vmbram exprimunt,dum eius in se malitię similitudinem trahũt. Qui electos dei operiunt:dum contra illos in atrocitate perse curionis temporaliter conualescunt. Hoc autem loco vmbra nequitiæ torpor accipitur:in qua iste Behemoth dormit, quia contra corda charitate calentia sollicitus vigilat,in frigidis autem mentibus securus iacet.Dormire enim in sanctorũ mentibus non potest,quia etsi quãdo se in eis ad breue momentũ collocat,ipse eum desideriorum cœlestium æstus fatigat , & quasi totiens vt recedat,pungitur,quotiens ab eis amore intimo ad æterna suspiratur.Tantæ eum voces excitant , quantæ

ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ex illorum mentibus sanctæ cogitationes ad cœlum clamant. Vnde fit vt bonarum & actionum armis territus, ac suspiriorũ spiculis percussus fugiat, & ad corda reproborum frigida rediens, eam quam secutus possideat, malitiæ vmbrã quærat. Quæ vbi ab illo inueniatur ostenditur, cùm protinus subinfertur: In secreto calami.)

Caput IIII.

IN sacro eloquio calami, vel arũdinis appellatione aliquando verbum manens, aliquando doctorum peritia, aliquando mobilitas mentis, aliquãdo nitor gloriæ temporalis accipitur. Per calamum quippe verbi æternitas designatur, cùm voce patris per Psalmistam dicitur: Lingua mea calamus scribæ, velociter scribẽtis. Quia enim quod loquimur trãslit, quod scribimus permanet, lingua patris scribæ calamus dicitur: quia ab eo est verbum illi coæternum, ac sine transitu generatum. Rursum per calamum scriptorum doctrina exprimitur: sicut de sancta Ecclesia propheta pollicetur, dicens: in cubilibus in quibus dracones prius habitabant, orietur viror calami & iunci. Quia nimirum sententia sicut in hoc opere longè superius diximus, per calamum exprimitur doctrina scribentium, per iuncum viriditas auditorum. Rursum per calamum seu certè arundinem, mentis mobilitas designatur: sicut Iudæorum turbis in Ioannis laude à domino dicitur: Quid existis in desertũ videre? arundinem vento agitatam? vt videlicet subintelligatur non. Ioannes quippe arundo vento agitata non erat: quia eius mentem spiritus sancto solidam per diuersas partes nullus linguarum flatus inclinabat. Rursum per calamum, vel arundinem nitor gloriæ temporalis exprimitur, sicut de iustis per sapientiam dicitur: Fulgebunt iusti, & tanquam scintillæ in arundineto discurrent. Arundinetum nãque vitam secularium appellat: qui more arundinum per temporalem gloriam foris quasi ad alta proficiunt, sed intus à soliditate veritatis inanescunt. Vnde & Iudæorum regnum calamo comparatur, cùm per prophetam apparente in veritate carnis domino dicitur: Calamum quassatum non confringet: & linum fumigans non extinguet. Quid enim calami nomine, nisi Iudaici populi temporale regnum denũciat? virens quidem exterius, sed interius vacuum. Et quia in eodem populo genus iam regale defecerat, & regnum eius alienigena possidebat: aptè hoc idem regnum calamum quassatum vocat. Quid verò per linum nisi eius sacerdotium exprimitur: quod lineis nimirum vestibus vtebatur? Quod quia in aduentu domini claritatis ardorẽ perdidit, quasi amisso iam igne fidei, non ardens, sed fumigãs fuit. Incarnatus autem dominus calamum quassatum non confregit, & linum fumigãs non extinxit: quia Iudææ regnum quod penè destructum iam fuerat: ciúsque sacerdotium quod ignẽ fidei non tenebat: non potestate iudicij perculit, sed cũ patientiæ longanimitate tolerauit. Hoc ergo loco quid aliud appellatione calami, nisi mentes secularium temporali gloriæ deditæ designantur? Qui tanto apud semetipsos intus inanescunt, quanto alti & nitidi exterius ostenduntur: quia dum ad exteriorem gloriam per superficiem defluunt, nulla intus firmitate solidantur. More quippe calami intus sunt quidem per fatuitatem vacui, sed foris per speciem & ostẽtationem pulchri: sed quanto ab eis exterior gloria studiosius quæritur, tanto eorum corda grauioribus cogitationum stimulis agitantur. Vnde rectè nunc Behemoth iste in secreto calami dormire perhibetur: quia quorum studia ad appetitum temporalis nitoris, atque altitudinis commouet, eorum corda tenacius tenet, & quasi ipse ibi quietus dormit, vbi eos quos possidet, quiescere non permittit. Dum enim excedere cæteros bonorum altitudine ambiunt: dum more calami per nitorem exterioris munditiæ, iustorum speciem quasi solidarum arborum corticem vincunt: in hoc quod ipsi interius vacui remanent, locum Behemoth isti, vbi apud se requiescere debeat, præbent.

Caput V.

VNde & in Euangelio dominus dicit, quòd spiritus exiẽs qui in locis aridis, & inaquosis requiem non inuenit: quia domum quam reliquerat, vacuam, scopísque mundatam reperit, hanc multiplicior intrauit. Quia enim fluxa fit terra quæ infunditur, loca arentia atque inaquosa sunt corda iustorum: quæ per disciplinæ fortitudinem ab omni carnalis concupiscentiæ humore siccantur. Vnde hîc quoque adhuc vbi Behemoth iste dormiat, necessariò damõstratur, cùm protinus subditur: In locis humentibus. Loca enim humentia sunt terrenorum hominum mentes: quas humo carnalis concupiscentiæ, quia replet, fluidas facit. In quibus Behemoth iste iniquitatis suæ vestigia tanto altius imprimit, quanto in eiusdem mentibus per trãsitus illius quasi in fluxa terra descendit. Loca quippe humentia sunt opera voluptuosa. Pes quippe in arida terra non labitur: fixus verò in lubrica vix tenetur. In locis ergo humentibus iter vitæ præsentis faciunt: qui in hac ad iustitiam recti stare non possunt. In iis itaque locis humẽtibus Behemoth dormit: quia in reproborum hominum lubrica operatione requiescit. Nonnulli verò loca humentia membra genitalia suspicantur. Quod si ita est: quid apertè aliud locis humentibus, nisi luxuria designatur: vt & per calamum gloriæ superbia, & per loca humentia luxuria corporis exprimatur? Duo quippe hæc sunt vitia quæ humano generi immaniter dominantur: vnum videlicet spiritus, atque aliud carnis. Elatio nanque spiritum erigit: luxuria carnem corrumpit. Antiquus itaque hostis humanum genus, vel per elationem præcipuè, vel per luxuriam premens, in secreto calami, atque in locis humentibus dormit: quia hominem damnarum sub ditione suæ dominationis, aut per elationem spiritus, aut per carnis corruptionem tenet. Quosdam verò in vtroque possidet: quia cùm eos superbiæ spiritus eleuat, à tumore suæ altitudinis nec vere cundia corruptionis inclinat. Sed nunquid cõtra hos intra sanctam Ecclesiam incessanter quotidie virtutum magistri non vigilant? Nunquid redarguere voluptates iusimas, & suadere gaudia patriæ cœlestis cessant? Sed prauorum mentes tanto obstinatius summa non audiunt, quanto arctius infimis inhæserunt. Quibus neque hoc sufficit, vt ipsi pereant, sed adhuc quod est deterius, cùm quoslibet argui emendarique conspiciunt, iustorum increpationibus obuiant, ne saltem alij corrigantur. Vnde & bene subditur:

Quòd reprobi in quibus est imago diaboli, similibus suis patrocinia parant: & se inuicem defendẽtes, nullum correctionis locum relinquunt.

Protegunt vmbræ vmbram eius.) Vmbræ quippe sunt diaboli omnes iniqui: qui dum imitationi iniquitatis eius inseruiunt, quasi ab eius corpore imaginis speciem trahunt. Sicut autem vmbræ eius sunt pluraliter reprobi: ita singulariter vmbra eius est vnusquisque peccator. Sed dum doctrinæ iustorum mali contradicunt: dum ab eis iniquum quemlibet corrigi non permittunt: vmbræ Behemoth istius vmbram eius protegunt: quia peccatores quique in quo sibi malè sunt conscij, in eo & alium peccantem defendunt. Vmbræ vmbram eius protegunt: dum nequissimorum facta nequiores peruersis patrociniis tuentur. Quod hoc nimirum studio faciunt: ne dum culpa in qua & ipsi obligati sunt, in aliis corrigitur, ad ipsos quandoque veniatur. Se igitur tegunt dum alios protegunt: quia suam vitam prẽuident impeti, vnde alios considerant libera correctione confundi. Sicque fit vt summa criminum dum defenditur augeatur, & vniuscuiusque nequitia eo fit ad perpetrandum facilis, quo difficilis ad puniendum. Scelera quippe peccantium tanto maiora incrementa percipiunt, quanto per defensionem potentium diu inulta tolerantur. Sed tales quippe seu extra, seu intra sanctam Ecclesiam esse videantur: tanto se apertiores dei hostes exhibent, quanto maiores sunt patroni vitiorum. Contra illum quippe suis defensionibus pugnant: cui ea quæ displicẽt, defendendo multiplicant. Quod factum bene per Prophetam dominus sub Babylonis specie redarguit, dicens: Oriuntur in domibus eius spinæ, & vrticæ, & paliurus in munitionibus eius. Quid nanque per vrticas, nisi cogitationum prurigines: quid verò per spinas, nisi vitiorum punctiones accipimus? In domibus igitur Babylonis vrticæ, & spice pullulant: quia in confusione mentis reprobæ, & desideria cogitationum surgunt quæ exasperant, & operum peccata quæ pungunt. Sed hæc agentes habent etiam nequiores alios defensores suos. Vnde illic aptè protinus subdidit: Et paliurus in munitionibus eius. Paliurus quippe tanta spinarum circundatione densescit, vt præasperitate tangi vix possit. Intus igitur vrtica, & spina nascitur, sed vtrunque hoc exterius per paliurum munitur: quia videlicet

A videlicet minores iniqui mala quælibet faciunt, sed ea nequissimi maiores tuentur. Vnde bene & hîc dicitur: Protegunt vmbræ vmbram eius.) Dum enim malũ peior vindicat, quasi vmbra vmbram ne à veritatis lumine irradietur, obscurat. Sequitur:

Quòd amatores huius seculi licèt speciem sanctitatis in populo quasi virentia folia habeant, fructum tamen eius non habent.

Caput VI.

CIrcundabunt eum salices torrentis.) Infructuosæ quidem arbores sunt salices: sed tamen tantæ viriditatis sunt, vt arescere, vel abscissæ radicitus, & proiectæ vix possint. Vnde in sacro eloquio salicum nomine, aliquãdo pro viriditate boni: aliquando pro sterilitate reprobi designantur. Nisi enim electorum vitam per constantiam suæ viriditatis exprimerent: nequaquam de sanctæ Ecclesiæ filiis propheta Esaiæ 44. dixisset: Germinabunt inter herbas: sicut salices iuxta præterfluentes aquas. Sanctæ enim Ecclesiæ filij inter herbas sicut salices germinant, dum inter arescentem vitam carnalium hominum, & multiplici numerositate, perpetua mentis viriditate perdurant. Qui bene iuxta præterfluentes aquas germinare perhibentur: quia vnusquisque eorum vbertatem ad fructum percipit, ex doctrina sacri eloquij quæ temporaliter percurrit. Et rursum nisi per sterilitatem salicum vita peccantium signaretur: nequaquam ex voce prædicantium contra Babyloniam Psal. 136. B Psalmista dixisset: In salicibus in medio eius suspendimus organa nostra. Babylonis quippe medio inesse salices describuntur: quia nimirum infructuosi quique atque ab amore patriæ cœlestis alieni totis visceribus cordis in hac seculi confusione radicantur. Vnde & prædicatores sancti in istis salicibus non exercent organa, sed suspendunt: quia cùm infructuosas ac reprobas mentes aspiciunt, vim suæ prædicationis nõ exhibent, sed potius lugenres silent. Quid enim etiam per torrentem, ni Psal. 109. si huius mortalis vitæ cursus exprimitur? De quo rursum per prophetam dicitur: De torrente in via bibet: propterea exaltabit caput: quia videlicet redemptor noster mortalis vitæ pœnam in quodã transitu attigit, & idcirco diu eidem morti cui sponte succubuit, non inhæsit. Vnde die tertia hoc quod moriendo posuerat, resurgẽdo caput eleuauit. Quid est ergo quod de Behemoth isto dicitur: Circundabunt eum salices torrentis: nisi quòd amatores vitæ mortalis, à bonis actibus quasi à fructibus alieni, tanto illi arctius inhærent, quanto eos largius delectatio transitoriæ voluptatis infundit? Hos enim quasi in radicibus torrens rigat, dum in suis cogitationibus amor vitæ carnalis inebriat. Qui scilicet more salicum fructus nõ ferunt, sed in foliis viridescunt: quia eæ quæ grauia ad dicendum non sunt, aliquando honestatis verba proferunt, sed nullum vitæ pondus ex bonis operibus ostendunt. Bene igitur dicitur: Circũdabunt eum salices torrentis: quia infructuosi quique dum C amori vitæ temporalis inseruiunt, antiquo hosti peruersis moribus familiarius obsequuntur.

Caput VII.

SEd quia quid ei à suis clientibus impendatur, audiuimus: nunc etiam quid in illis agat ipse, audiamus. Sequitur:

Quòd non solum ante aduentum Christi diabolus ad se rapuerit infideles, sed etiam multos ex his qui tenati sunt in Christo, deglutire se posse confidat.

Absorbebit fluuium, & non mirabitur, & habet fiduciam quod influat Iordanis in os eius.) Quid enim hoc loco fluuij nomine, nisi humani generis decursio designatur? quæ velut à fontis sui origine nascendo surgit, sed quasi ad ima defluens moriendo pertransit. Qui autem signantur appellatione Iordanis, nisi qui iam imbuti sunt sacramento baptismatis? Quia enim redemptor noster in hoc flumine baptizari dignatus est, eius nomine debent omnes baptizati exprimi: in quo hoc ipsum contigit sacramentum baptismatis inchoari. Quia igitur Behemoth iste à mundi origine exortum (vix paucis electis euadentibus) humanum genus in ima defluens, vsque ad redemptoris tempora quasi quendam in se fluuium traxit: bene nunc dicitur: Absorbebit fluuium, & non mirabitur. Quia verò & post mediatoris aduentum quosdam qui rectè viuere negligunt, etiam fideles rapit: rectè subiungitur: Et habet fiduciam quod influat Iordanis in os eius. Ac si apertè diceretur: Ante redemptorem mundi mundum non miratus absorbuit, sed quod est grauius, etiam post redemptoris aduentum quosdam qui baptismatis sacramento signati sunt, deglutire se posse confidit. Alios namque sub Christianitatis nomine positos deuorat: quia in ipso eos fidei errore supplantat. Alios à rectitudine fidei nequaquam deuiat, sed ad vsum pranæ operationis inclinat. Alios quantum vult in operatione immũditiæ inflectere non valet, sed apud semetipsos intus in studio intentionis intorquet: vt dum à charitate mentem diuidunt, rectum non sit quicquid extrinsecus operentur. Et fidem tenent: sed vitam fidei non tenent: quia aut apertè illicita faciunt: aut ex peruerso cordis quæ agunt, praua sunt, etiam si sancta videantur. Quia enim nonnulli confitendo fideles sunt, non viuẽdo: hinc est quod voce veritatis dicitur: Non omnis qui dicit mi- Matth. 7. hi domine, domine, intrabit in regnum cœlorum. Hinc rursum Lucæ 6. ait: Quid autẽ vocatis me domine domine, & non facitis quæ dico? Hinc Paulus ait: Confitentur se nosse deum: factis autem negant. Hinc Ioannes dicit: Qui dicit se deum nosse, & man- ad Titũ. 1. data eius non custodit, mendax est. Hinc est quod de ipsa sua 1. Ioan. 2. prima plebe dominus conqueritur dicens: Populus hic labiis Marci. 7. me honorat: cor autem eorum longe est à me. Hinc etiã Psalmista ait: Dilexerunt eum in ore suo, & lingua sua mẽtiti sunt Psalm. 77. ei. Sed minimè mirum fuit quòd Behemoth iste ante lauacri vndam, ante sacramẽta cœlestia, ante corpoream præsentiam redemptoris humani generis fluuium hiatu profundæ persuasionis absorbuit: sed hoc valde mirum, hoc valde terribile est: E quia multos aperto ore etiam post cognitionem redemptoris suscepit: post lauacri vndam polluit: post sacramenta cœlestia ad inferni profundum rapit. Dicatur ergo, dicatur terribiliter voce veritatis: Absorbebit fluuiũ, & non mirabitur, & habet fiduciam quòd influat Iordanis in os eius. Neque enim pro magno diabolus habuit quòd infideles tulit, sed toto nunc an- nisu in illorum mortem se erigit, quos contra se regeneratos tabescit. Nemo igitur sibi fidem sine operibus su fficere posse Iacobi. 2. confidat, cùm scimus quòd scriptum sit: Fides sine operibus mortua est: Nullus Behemoth morsũ ex sola cõfessione fidei plenè euasisse se existimet: quia iam quidem fluuiũ absorbuit, sed adhuc Iordanem sitit, & torriens in os illius Iordanis fluit, quotiens Christianus quisque ad iniquitatem defluit. Os quidem eius iam fide nos subleuante fugimus: sed magno studio curandum est, ne in hac lubrica operatione dilabatur. Si ambulandi cautela negligitur, incassum credendo rectum iter tenetur: quia via quidem fidei ad cœlestem patriam proficit, sed offendentes minimè perducit.

Caput VIII.

HAbemus adhuc quod hac in re subtilius perpendamus. Hi enim quos per Iordanem diximus exprimi: possunt per fluuium designari. Qui enim fidem iam veri- F tatis agnouerunt, sed viuere fideliter negligunt, rectè fluuius dici possunt: quia videlicet deorsum fluunt. Iordanis verò Hebræo vocabulo descensio eorum dicitur. Et sunt nonnulli qui viam veritatis appetentes semetipsos abiiciunt: atque à vitæ veteris elatione descendunt: cúmque æterna cupiunt, valde se ab hoc mundo alienos reddunt, dum non solum aliena non appetũt, sed etiam sua derelinquunt, & non solum in eo gloriam non quærunt, sed hanc cùm se obtuleritetiam contemnũt. Hinc est enim quod voce veritatis dicitur. Si quis vult venire post me, abneget semetipsum. Semetipsum enim Lucæ. 9. abnegat, qui calcato typho superbiæ, ante dei oculos esse se à se alienum demonstrat. Hinc Psamista ait: Memor ero tui de terra Iordanis & Hermoniim. Iordanis quippe, vt dixi, de- Psalm. 41. scensio: Hermoniim autem anathema, id est, alienatio interpretatur. De terra igitur Iordanis & Hermoniim deo reminiscitur: qui in eo quòd semetipsum deiicit, atque à se alienus existit, ad conditoris sui memoriam reuocatur. Sed antiquus hostis hoc pro magno non habet: quod sub iure suæ tyrannidis terrena quærentes tenet. Propheta quippe attestante cognouimus, quia esca eius electa. Neque enim mirum deputat, si eos absorbeat, quos superbia erigit, auaritia tabefacit, voluptas dilatat, malitia angustat, ira inflammat, discordia separat, inuidia exulcerat, luxuria inquinans necat. Absorbebit ergo fluuium, & non mirabitur: quia pro magno non æstimat cùm eos deuorat, qui per ipsa suæ vitæ studia deorsum currunt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G curtunt,sed illos magnopere rapere nititur,quos despectis terrenis studiis,iungi iam cœlestibus contemplatur. Vnde absorpto fluuio rectè subiungitur.

Caput IX.

ET habet fiduciâ quòd influat Iordanis in os eius.) Quia illos insidiando rapere appetit, quos pro amore supernæ patriæ à præsentis vitæ gloria semetipsos deiicere agnoscit. Nonnulli quippe mundum deserunt:honore transeuntium vana delinquunt,& ima humilitatis appetentes,humanę conuersationis morem bene viuendo transcendunt: atque in tanta studiorum arce proficiunt, vt signorum iam virtutes operentur: sed quia semetipsos circunspiciendo tegere negligunt,inanis gloriæ telo percussi,peius de alto ruunt. Hinc est enim quòd æternus iudex qui occulta cordis examinat,eiusdē ruinæ casum prænuncians intentat,cùm dicit:Multi dicent mihi in illa die:domine domine:nónne in nomine tuo prophetauimus:& in nomine tuo dæmonia eiecimus,& in tuo nomine virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia nunquá noui vos:discedite à me qui operamini iniquitatē, nescio qui estis. Hinc etiam per prophetam dicitur:Vocauit dominus iudicium ad ignem,& deuorabit abyssum multam: & comedet partē domus domini. Iudicium quippe ad ignem vocatur,cùm iustitiæ sententia ad pœnam iam æternæ correctionis ostenditur. Et multam abyssum deuorat:quia iniquas atque incomprehensibiles hominum mentes concremat:quæ nunc se hominibus etiam sub signorum miraculis occultant. Pars autem domus domini comeditur:quia illos quoque gehenna deuorat,qui nunc quasi in sanctis actibus de electorum numero se esse gloriantur. Qui ergo hic Iordanis:ipsi illic pars domus domini vocantur. Antiquus ergo hostis habet fiduciâ quod in os eius & Iordanis influat:quia nonnunquam calliditatis suæ insidiis eos etiam qui iam electi putantur necat.

Matth.7. *Amos.7.*

Caput X.

SEd cuius cordis duritiam non ista domini verba perturbent? cuius mentis constantia non ab intimis cogitationū radicibus quatiatur:cùm hostis noster tantæ esse contra nos fortitudinis demonstratur? Nullum ne erit consolationis adiutorium? Erit certe. Nam subditur:

Quòd in carne sua Christus diuinitatem absconderit, & quòd hamo captus sit diabolus in oculis.

In oculis eius quasi hamo capiet eum. Notandum valde est quod scripturæ suæ verba misericorditer temperans deus:modo nos asperis incitationibus terret: modo blandis consolationibus refouet,& terrorem fomentis miscet,& fomenta terrori:vt dum circa nos vtrunque mira magisterij arte temperatur,nec desperatè inueniamur tertiti,nec incautè securi. Nam cùm Behemoth astutas insidias, atque effrenatas vires multiplicibus sententiis indicasset:protinus vnigeniti filij sui redemptoris nostri commendat aduentum,& quo ab illo ordine Behemoth iste sit perimēdus insinuat: vt quia cor nostrum narrata illius virtute perculerat:mœrorem nostrum citius indicata eius perditione releuaret. Igitur postquam dixit: Absorbebit fluuium & non mirabitur,& habet fiduciam quod influat Iordanis in os eius:ipsum illico dominicæ incarnationis aduē rum annunciat,dicens: In oculis eius quasi hamo capiet eum. Quis nesciat quòd in hamo esca ostēditur,aculeus occultatur? Esca enim prouocat,vt aculeus pungat. Dominus itaque noster ad humani generis redemptionem veniens:velut quendā de se in necem diaboli hamum fecit. Assumpsit enim corpus, vt in eo Behemoth iste quasi escam suam mortem carnis appeteret. Quam mortem dum ille iniustē appetit : nos quos quasi iustē tenebat, amisit. In hamo ergo eius incarnationis captus est: quia dum in illo appetit escam corporis, transfixus est aculeo diuinitatis. Ibi quippe inerat humanitas, quæ ad se deuoratorem duceret: ibi diuinitas quę perforaret: ibi aperta infirmitas quæ prouocaret : ibi occulta virtus quæ raptoris faucem transfigeret. In hamo igitur captus est: quia inde interiit vnde deuorauit. Et quidem Behemoth iste filium dei incarnatum nouerat,sed redemptionis nostræ ordinē nesciebat. Sciebat enim quod pro redemptione nostra incarnatus dei filius fuerat,sed omnino quod idem redemptor noster illum moriendo transfigeret,nesciebat. Vnde & bene dicitur:

Quemodo Behemoth filum Dei incarnatū nouerat.

In oculis eius quasi hamo capiet eum. In oculis quippe habere dicimus,quod coram nobis positum videmus. Antiquus verò hostis humani generis redemptorem ante se positum vidit, quem cognoscendo confessus,confitendo pertimuit, dicens: Quid nobis & tibi fili dei? Venisti ante tempus torquere nos? In oculis itaque suis hamo captus est,quia & nouit,& momordit,& cognouit prius quem pertimescret,& tamen pòst non timuit, cùm in illo quasi escam propriam mortem carnis esurisset.

K *Matth.8.*

Caput XI.

IGitur quia caput nostrum per se quid fecit audiuimus:nunc per membra sua quid faciat,audiamus. Sequitur:

Quòd subtilissimas astutiæ dæmonum perforare possit, & penetrare acutissima intentio,& infatigabilis repugnātia sanctorū.

Et in sudibus perforabit nares eius.) Quid aliud sudes,id est, palos accipimus:qui videlicet accuuntur vt figantur:nisi acuta sanctorum consilia? Quæ huius Behemoth nares perforant, dum sagicissimas eius insidias & vigilando circunspiciunt, & superando transfigunt. Per nares verò odor trahitur,& deducto flatu hoc agitur,vt res etiam quæ longè est posita, cognoscatur. Naribus ergo Behemoth callidæ eius insidiæ designantur:per quas sagacissimè nititur:& occulta cordis nostri bona cognoscere:& hæc pessima persuasione dissipare. In sudibus itaq; dominus nares eius perforat:quia callidas eius insidias acutis sanctorū sensibus penetrans eneruat. Sæpe autem bonorum vias tanta insidians arte circunuolat : vt per ea quæ ab eis bene gesta cognouerit,ad malitiam aditum quærat. Nā vnde alium largiri quid conspicit,inde alium in discordiæ flāma succendit:& cùm hunc respicit misereri,illi persuadet irasci: vt dum bonū quasi non communiter factum insinuat,corda animos à bono gratiæ cōmunis abscindat. Quia enim iustorum mentes ad mala suadendo non valet frangere,bonis fatagit actibus inter eas mala seminare. Sed sancti viri has eius insidias tanto celerius vincunt, quanto & subtilius deprehendunt. Quod melius ostendimus,si vnum è multis assertoribus veritatis in testimonium Paulum vocemus : sub quo quidam Corinthius dum incesti facinus perpetrasset:eum doctor egregius in carnis interitum ad satisfactionem pœnitentiæ Satanę tradidit : & in diem domini saluum eius spiritum reseruauit. Magna quippe arte magisterij ipsi est traditus coactus in pœnam:cui sponte est substratus in culpa:vt qui auctor fuerat ad vitium nequitiæ,ipse flagellum fieret disciplinæ. Qua tamē bene gesta pœnitentia, dum cognouisset Corinthios super eum iam misericorditer motos,ait:Cui aliquid donastis & ego : nā & ego quod donaui:si quid donaui, propter vos in persona Christi. Communionis verò gratiam cogitans ait:Cui aliquid donastis, & ego. Ac si diceret : A bono vestro non dissentio: meum sit quicquid ipsi fecistis. Atque mox subdidit: Et ego si quid donaui,propter vos. Ac si diceret:Vestris actibus bonum addidi:quicquid propter vos misericorditer feci. Vestra ergo est vtilitas, bonitas mea : mea est vtilitas , bonitas vestra. Qui ipsam mox compagem cordium in qua sic tenetur : adiūgens subdidit:In persona Christi. Cui velut si dicere præsumamus, quare te ita cautè discipulis copulas? quare vel te illorum , vel illos tuis actionibus tam sollicita mente conformas? illicò subiunxit: Vt non circūueniamur à Satana. Cuius sagaces insidias quam acuto sensu transfigat,insinuat subdēs:Non enim ignoramus cogitationes eius. Ac si verbis aliis dicat : Acuti auctore domino sudes sumus,& nares Behemoth istius subtiliter circunspiciendo penetramus,ne hoc quòd bene mens inchoat, ipse in malitiæ finem vertat.

L *1.Corin.5.* *2.Cor.2.* M

Caput XII.

POssunt per sudes acuta ipsius per carnem manifestatæ sapientiæ verba signari : vt quia naribus odor trahitur, per Behemoth nares illa antiqui hostis exploratio figuretur. Quia cùm deum incarnatum esse dubitaret, hoc expetitis miraculis voluit tentando cognoscere, dicens: Si filius dei es, dic vt lapides isti panes fiant. Quia ergo signorum indiciis odorem diuinitatis eius cognoscere concupiuit, quasi flatum naribus traxit. Sed dum ei protinus responderetur, Non in pane solo viuit homo:&, Non tentabis dominum Deum tuum:

Matt.4.

A tuum: quia sententiarum suarum acuminibus indagationem antiqui hostis veritas perculit,quasi nares eius sudibus perforauit. Sed quia Behemoth iste per varia fraudum argumenta distenditur:adhuc adiūcto & alio nomine notatur: Nam subditur.

Quòd per incarnationem Christi captus sit diabolus:& lingua totius falsitatis ad Euangelij veritatē ligata,& cōiuncta cōtexit.

An extrahere poteris Leuiathan hamo?) Leuiathan quippe additamentum eorum dicitur. Quorum videlicet nisi hominum? quibus semel culpam præuaricationis intulit,& hanc vsque ad æternam mortem quotidie pessimis suggestionibus extendit. Quibus dum reatum fœnore peccati multiplicat pœnas proculdubio sine fine coaceruat. Potest quoque Leuiathā etiam per irrisionem vocari. Primo quippe homini persuasione callida diuinitatem additurum se perhibuit,sed immortalitatem tulit. Additamentum ergo hominum per irrisionem dici potest:quibus dum hoc quod non erant se addere spopondit,etiam hoc quod erant fallendo subtraxit. Sed Leuiathan iste hamo captus est:quia in redemptore nostrō dum per satellites suos escam corporis momordit,diuinitatis illum aculeus perforauit. Quasi hamus quippe fauces glutientis tenuit: dum in illo & esca carnis patuit,quam deuorator appeteret,& diuinitas passionis tēpore latuit quæ necaret. In hac quippe aquarum abyssō,id est,in hac immensitate generis humani:ad omnium mortem inhians , vitam penè omnium vorans:huc illūcque aperto ore cetus iste ferebatur, sed ad mortem ceti istius hamus in hac aquarum profunditate caliginosa,mira est dispositione suspensus. Huius hami linea illa est per Euangelium antiquorum patrum propago memorata. Nam cum dicitur: Abraham genuit Isaac: Isaac genuit Iacob : cúmque cæteri successores interposito Ioseph nomine vsque ad Mariam virginem despōsatam describuntur: quasi quædam linea torqueturin cuius extremo incarnatus dominus,id est, hamus iste ligaretur: quem in his aquis humani generis dependentem aperto ore iste cetus expeteret,sed eo per satellitum suorum sę uitiam morso,mordendi vires vlterius non haberet. Ne ergo iste humanis mortibus cetus insidians,quos vellet vltrà deuoraret: hamus hic raptoris fauces renuit,& sele mordentem momordit. Incarnationem igitur vnigeniti filij fideli famulo indicans deus,ait: An extrahere poteris Leuiathan hamo? Subaudis,vt ego: qui ad raptoris mortem incarnatum vnigenitum filium mitto:in quo dum mortalis caro conspicitur, & immortalitatis potentia non videtur: quasi hamus quidam inde deuorantem perimit,vnde acumen potentiæ quo transfigat,occultat. Sequitur: Et fune ligabis linguam eius?) Subaudis , vt ego. Scriptura enim sacra fune aliquando dimensionum sortes: aliquando peccata, aliquando fidem designare consueuit. Nam propter hæreditarias dimēsionum sortes dicitur: Funes cecidē runt mihi in præclaris: etenim hæreditas mea præclara est mihi. Funes quippe in præclaris cadunt, dum per humilitatem vitæ, sortes nos patriæ melioris excipiunt. Rursum quia fune peccata signantur, per prophetam dicitur: Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis. Iniquitas nanque in funiculis vanitatis trahitur, dum per augmentum culpa protelatur. Vnde & per Psalmistam dicitur: Funes peccatorum circūplexi sunt me. Quia enim funis addendo torquetur, vt crescat : non immeritò peccatum in fune figuratur: quod petuerso corde sæpe dum defenditur, multiplicatur. Rursum fune fides exprimitur: Salomone attestante, qui ait: Funiculus triplex difficile rumpitur: quia fides videlicet quæ de cognitione trinitatis ab ore Prædicantium texitur: fortis in electis permanens, in solo reproborum corde dissipatur. Hoc itaque loco funis nomine siue peccatum, siue fidem nil obstat intelligi.

B *Matth.1.* C *Psalm.15.* *Esaiæ 5.* *Psalm.118.* *Eccles.4.*

Caput XIII.

INcarnatus etenim dominus noster fune Leuiathan linguā ligauit: quia in similitudine carnis peccati apparuit,& omnia errorum eius prædicamenta damnauit. Vnde Paulo attestante dicitur: Et de peccato damnauit peccatum. Fune linguam ligauit: quia per similitudinem carnis peccati,ab ejectorum suorum cordibus cuncta eius fallaciæ argumenta destruxit. Ecce enim apparente in carne domino, Leuiathan lingua ligata est: quia eius veritate cognita, illæ falsitatis doctrinæ tacuerunt. Vbi enim nunc est Academicorum error: qui certè conantur astruere certum nil esse: qui impudenti fronte assertionibus suis fidem ab auditoribus exigunt,cùm vera esse nulla testantur? Vbi mathematicorum superstitio,qui dum signorum cursus suspiciunt,vitas hominum in siderum momenta suspendunt? Quorum apertè doctrinam sæpe geminorum natiuitas dissipat,qui cum vno eodémque momento horæ prodeant, non in vna conuersationis qualitate perdurant. Vbi tot prædicamenta falsitatis quæ enumerare fugimus:ne ab exponendi ordine longè recedamus? Sed cuncta iam erroris doctrina conticuit: quia Leuiathan linguam,dominus incarnationis suæ fune constrinxit. Vnde bene etiam per propheram dicitur: Et de solabit dominus linguam maris Aegyptij. Lingua quippe maris est scientia doctrinæ secularis. Bene autem mare Aegyptiū dicitur: quia peccati obscuritate fuscatur. Linguam ergo maris Aegyptij dominus desolauit: quia hujus mundi falsam sapientiam per carnem se ostendendo destruxit. Fune ergo Leuiathan lingua cōstringitur: quia per similitudinem carnis peccati, ligata est prædicatio vetusti peccatoris. Si autem fides fune signatur: idem nobis iterum intellectus innuitur: quia dum per prædicatores sanctos in mundo fides trinitatis innotuit, contra electorum mentes erumpere mundi doctrina cessauit. Vnde bene domino per prophetam dicitur: Tu dirupisti fontes & torrētes: tu siccasti fluuios Ethā. Ethan quippe interpretatur fortis. Et quis est hic fortis, nisi de quo per Euangelium dominus dicit: Nemo potest vasa fortis ingressus domum diripere, nisi prius fortem alliget? Fontes itaque & torrentes dominus dirupit: dum in Apostolorum suorum cordibus fluenta veritatis aperuit. De quibus rursum per prophetam alium dicitur: Haurietis aquas in gaudio de fontibus saluatoris. Ad eorū quippe doctrinam sitientes pergimus: vt veritatis plenas cordium nostrorum lagunculas reportemus. Sed emanantibus suis fontibus Ethan fluuios exiccauit : dum doctrinam fortis, & maligni spiritus ostenso tadio suæ veritatis arefecit. Leuiathan ergo lingua fune stringitur : quia extensa fide trinitatis, errorum prædicamenta siluerunt. Sed quia iam se apertè extollere non valet: huc illúcque circumiens per insidias mordet.

D *Esaiæ.11.* E *Psalm 73.* *Marci.3.* *Esaiæ 12.*

Caput XIIII.

MIra autem misericordia contra hūnc pro nobis dominus vigilat,atque eum & in hoc quod fraudibus molitur,expugnat. Vnde subditur:

Quòd astutiam diaboli per quam humani generis fragilitatem explorat,& odoratur,deus omnipotēs iudicij sui potestate confringat,& perforata eius maxilla homines quos iam per peccati commissionem inter fauces tenebat,inde extrahat:& per pœnitētiam exitum,& reditum ad vitā aperiat.

F

Nunquid pones circulum in naribus eius?) Sicut per nares insidiæ: ita per circulum diuinæ virtutis omnipotentia designatur. Quæ cùm apprehendi nos tentationibus prohibet, miris ordinibus antiqui hostis insidias circumplectens tenet; Circulus ergo ei in naribus ponitur, dum circunducta protectionis supernæ fortitudine eius sagacitas retinetur: ne contra infirmitatem hominum tantum præualeat quantum perditionis argumenta latenter explorat. Potest etiam circuli nomine, occulti iudicij adiutorium designari: quod in huius Behemoth naribus ponitur: cùm à calida sua crudelitate refrenatur. Vnde bene per prophetam cùm ab Israëlitarum læsione prohibetur, regi Babyloniæ dicitur: Ponam circulum in naribus tuis. Ac si apertè diceretur: Cogitādo insidias suspiras: sed explere quod appetis non valendo omnipotētiæ meæ circulum in naribus portas, vt cùm bonorum mortem ardentius anhelas, ab eorum vita vacuus redeas. Quod verò hoc loco circulum, hoc scriptura sacra per Ioannē in Apocalypsi falcem vocat. Ait enim: Vidi,& ecce nubes candida: & super nubē sedētem similem filio hominis, habentem in capite suo coronā aream,& in manu sua falcem acut.ā Potestas enim diuini iudicij, quia vndique stringit, circulus dicitur: & quia intra se omnia incidēdo amplectitur, falcis appellatione signatur. In falce enim

Esaiæ.37. *Apoc.14.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

G enim quicquid inciditur,quaquauersum flectimur,intus cadit. Et quia potestas superni iudicij nullatenus euitatur, intra ipsam quippe sumus:quolibet fugere conemur, rectè cùm venturus iudex ostéditur,falcem tenere perhibetur:quia cùm potenter ad'omnia obuiat,incidendo circundat. Esse se intra iu-
Psalm.138. dicij falcem propheta vidit,cùm diceret:Si ascendero in cœlum,tu illic es:si descendero ad infernũ, ades.Si sumpsero pẽnas meas ante lucem:& habitauero in extremis maris:etenim illuc manus tua deducet me:& tenebit me dextera tua. Intra quandam falcem se vidit: cùm ex nullo sibi loco patere fugæ
Psalm.74. aditum posse cognouit,dicens: Quia neque ab oriente,neque ab occidente,neque à desertis montibus:subaudis,patet via fugiendi:atque mox ipsam supernæ potentiæ omnimodam cõprehensionem subdens,ait:Quoniam deus iudex est. Ac si diceret:Fugiendi via vndique deest:quia ille iudicat, qui vbique est. Diuina itaque iudicia sicut signantur falce:quia circũuallãtia incidunt,ita exprimuntur circulo:quia vndique stringunt. In Leuiathan itaque naribus à domino circulus ponitur: quia iudicij eius potentia in insidiis suis ne quantum vult præualeat coarctatur.Dicatur ergo:Nunquid pones circulum in naribus eius? Subaudis,vt ego:qui astutas eius insidias omnipotenti iudicio constringo:vt nec tantum tentet, quantum appetit:nec tantum capiat,quantum tentat. Sequitur: Aut armilla perforabis maxillam eius?) Ab intellectu circuli armilla non discrepat:quia ipsa hoc quoque vbi ponitur,ambiendo constringit. Sed quia armilla latius tenditur,per armillam occulti eius iudicij erga nos protectio impensior designatur . Armilla ergo dominus maxillam Leuiathan istius perforat : quia ineffabili misericordiæ suæ potentia sic malitiæ antiqui hostis obuiat:vt aliquando eos etiam quos iam cœpit amittat,& quasi ab ore illius cadunt,qui post perpetratas culpas ad innocentiam redeunt. Quis enim ore illius semel raptus maxillam eius euaderet,si perforata non esset? An non in ore Petrum tenuit , cùm negauit? An non in ore Dauid tenuit, cùm in tantam se luxuriæ voraginem mersit? Sed cùm ad vitam vterque per pœnitẽtiam rediit: Leuiathan iste eos aliquo modo quasi per maxillæ suæ foramina amisit. Per foramen ergo maxillæ ab eius ore subtracti sunt:qui post perpetrationem tantæ nequitiæ pœnitendo redierunt. Quis autem hominum Leuiathan istius os euadat,vt nulla illicita committat? Sed hinc cognoscimns quantum redemptori humani generis debitores sumus,qui non solum nos in os Leuiathan ire prohibuit: sed ab ore etiam redire concesit:qui spem peccatori non abstulit : quia maxillam eius vt euadendi viam ttibueret,perforauit: vt saltẽ post morsum fugiat,qui incautus prius morderi nequaquam metuebat. Vbique ergo nobis occurrit superna medicina : quia & dedit homini præcepta ne peccet,& tamen peccanti dedit remedia ne desperet. Vnde cauendum summopere est,ne quis delectatione peccati Leuiathan istius ore rapiatur,& tamen si raptus
I fuerit,non desperet:quia si peccatum perfectè lugeat , adhuc foramen in maxilla eius inuenit per quod euadat. Iam dentibus teritur,sed adhuc si euadendi via quæritur, in maxilla eius foramen inuenitur. Habet etiam captus quo exeat , qui præuidere noluit ne caperetur. Quisquis ergo nondum captus est, maxillam eius fugiat:quisquis verò iam captus est , in maxilla foramen quærat.

Caput XV.

PIus enim ac iustus est cõditor noster. Sed nemo dicat:qa pius est,venialiter pecco. Et nemo qui peccauerit dicat: quia iustus est,de peccati remissione despero. Relaxat enim deus facinus quod deflet ur , sed perpetrare quisq; timeat quod si dignè deflere possit ignorat. Ante culpam ergo iustitiam metuat,post culpam tamen de pietate præsumat : neque ita iustitiã timeat,vt nulla spei consolatione conualescat: neq; ita cõfidat de misericordia,vt adhibere vulneribus suis dignæ pœnitentiæ negligat medicinam,sed quem præsumit sibi piè parcere,semper etiã cogitet,& districtè iudicare. Sub pietate itaque eius spes peccatoris gaudeat, sed sub districtione illius pœnitentis correctio cõtremiscat. Spes igitur præsumptionis nostræ habeat etiam morsum timoris:vt ad corrigenda pecca ta iustitia iudicantis terreat,quem ad fiduciã veniæ gratia par-
Eccli.5. entis inuitat. Hinc enim per quendam sapientem dicitur:Ne dixeris,miserationes domini multæ sunt , peccatorum meorũ K non memorabitur. Pietatem nãque eius protinus,& iustitiam subdit,dicens:Misericordia enim & ira ab illo. Diuina itaque clementia maxillam Behemoth istius perforãs,vbique humano generi,& misericorditer,& potenter occurrit : quia nec libero admonitionẽ præcauendi tacuit, nec capto remedium fugiendi subtraxit. Ad hoc quippe in scriptura sacra virorum talium,id est,Dauid & Petri peccata sunt indita,vt cautela minorum sit ruina maiorum. Ad hoc verò vtrorúmque illic,& pœnitentia insinuatur & venia,vt spes pereuntium sit recuperatio peditorum. De statũ ergo suo Dauid cadente nemo superbiar. De lapsu etiam suo Dauid surgente nemo desperet. Ec ce quam mirabiliter scriptura sacra eodem verbo superbos premit,quo humiles leuat. Vnam nanque rem gestam retulit, & diuerso modo superbos quidem ad humilitatis formidinẽ: humiles verò ad spei fiduciam reuocauit. O inæstimabile nouigeneris medicamentum! quod vno eodémque ordine positum,& premendo tumentia excitat,& subleuando arentia infundit. De maiorum nos lapsu terruit, sed de reparatione roborauit. Sic quippe semper, sic nos diuinæ dispensationis misericordia & superbientes reprimit , & ne ad desperationem corruamus fulsit.

Quid sit quod Moyses dicit:Non accipies loco pignoris superiorem, vel inferiorem molam.

Caput XVI. L

VNde etiam per Moysen admonet,dicens:Non accipies *Deut.24.*
loco pignoris superiorem,aut inferiorem molam. Accipere nanque aliquando dicimus auferre. Vnde & a-
2.Corin.11. ues illæ quæ sunt rapiendis auibus auidæ,accipitres vocantur. Vnde Paulus apostolus dicit: Sustinetis enim quis deuorat, si quis accipit. Ac si diceret: Si quis rapit. Pignus verò debitoris, est confessio peccatoris. A debiore enim pignus accipitur: cùm à peccatore iam peccati confessio tenetur. Superior autem & inferior mola , est spes & timor . Spes quippe ad alta subuehit:timor autem cor inferius premit. Sed mola superior & inferior ita sibi necessariò iũgũtur,vt vna sine altera inutiliter habeatur. In peccatoris itaque pectore incessanter debet spes,& formido coniũgi:quia incassum misericordiam sperat, si non etiam iustitiam timeat:incassum iustitiam metuit,si nõ etiam de misericordia confidat. Loco igitur pignoris mola superior,aut inferior tolli prohibetur:quia qui peccatori prædicat,tanta dispensatione componere prædicationem debet:vt nec derelicta spe timorem subtrahat,nec subtracta spe,in solo eum timore derelinquat. Mola enim superior,aut inferior tollitur:si per prædicantis linguam in peccatoris pectore , aut timor à spe,aut spes à timore diuidatur. Sed quia exigente causa Dauid ad medium deducto, tanti facinoris memoriam feci-
M mus,lectoris fortasse animus mouetur : cur omnipotens deus quos imperpetuum elegit:quos ad donorũ quoque spiritalium culmen assumpsit:illæsos à corporalibus vitiis non custodit. Vnde quia satisfieri citius credimus, breuiter respondemus, Nonnulli enim per accepta dona virtutum,per impensam gratiam bonorum operum,in superbiæ vitium cadunt,sed tamen quo ceciderint,non cognoscunt. Proinde cõtra eos hostis antiquus,quia iam interius dominatur etiam exterius sæuire permittitur:vt qui in cogitatione elati sunt , per carnis luxuriam prosternantur. Scimus autem quia aliquando minus est in corporis corruptionem cadere , quàm cogitatione tacita ex deliberata elatione peccare, sed cùm minus turpis superbia creditur,minus vitatur. Luxuriam verò eo magis erubescunt homines quo simul omnes turpem nouerunt. Vnde fit plærunque vt nonnulli post superbiam in luxuriam corruentes:ex aperto casu malum culpæ latentis erubescant,& tunc etiam maiora corrigunt,cùm prostrati in minimis grauius confundun-
tur. Reos enim se inter minora conspiciunt, qui se liberos inter grauiora crediderunt. Pia ergo domini dispensatione laxatus nonnunquam Behemoth iste de culpa ad culpam trahit, & dum plus percutit,inde eum quem ceperat amittit : atque vnde vicisse cernitur,inde superatur. Considerare libet intra munitum gratiæ sinum,quanto deus fauore misericordiæ nos continet. Ecce qui de virtute se extollit,per vitium ad humilitatem redit.

Caput XVII.

Qui

A QVi verò acceptis virtutibus extollitur,non gladio, sed (vt ita dixerim) medicamento vulneratur. Quid est enim virtus nisi medicamentum? & quid est vitium nisi vulnus? Quia ergo nos de medicamento vulnus facimus,facit ille de vulnere medicamentum : vt qui virtute percutimur,vitio curemur. Nos nanque virtutum dona retorquemus in vsum vitiorum:ille vitiorum illecebras assumit in artem virtutum,& salutis statum percutit vt seruet:vt qui humiliratem currentes fugimus, ei saltem cadentes hæreamus. Sed inter hæc sciendum est quod plærique hominum quo in multis corruunt,arctius ligantur, cùmque eos Behemoth iste ex vno vitio percutit vt concidãt,ex alio quoque illigat ne resurgant. Consideret itaque homo cum quo hoste bellum gerat,& si iam se in aliquo deliquisse perpẽdit, saltem ad culpam pertrahi ex culpa pertimescat : vt studiosè vitentur vulnera, quibus frequenter interficit:quia valde ratum est quod hostis noster electorum saluti etiam vulneribus seruit. Maxilla tamẽ Behemoth istius perforata intelligi & aliter potest : vt in ore tenere dicatur non quos iam perfectè peccato implicauit, sed quos iam adhuc peccati persuasionibus tentat , quatenus ei quemlibet mandere,sit de peccati eum delectatione tenta-
2.Cori.12. re. Mandendum quidem,sed non deglutiendũ acceperat Paulum:quãdo illum post tot reuelationum sublimia,stimulis carnis agitabat. Tunc ergo cùm contra illum licentiam tentationis accepit:in maxilla eum tenuit,sed perforata. Qui verò ela-
B tus perite poterat: tentatus est ne periret. Tentatio ergo illa non vorago vitiorum,sed custodia meritorum fuit : quia Leuiathan iste fatigando eum in afflictione contriuit, sed non in culpa capiendo deuorauit. Elatos autẽ in sanctitate viros non amitteret, nisi tentaret. Sancti quippe non essent qui de sanctitatis gloria superbirent:& tanto sub eius iure caderẽt, quanto se in suis virtutibus eleuarent. Sed miro dispensationis ordine dum tentantur,humiliantur:dum humiliantur , eius esse iam desinunt. Bene ergo maxilla Behemoth istius perforata dicitur:quia electos dei vnde conterit,inde amittit:vnde tentat vt perdat,agit inde ne pereant. Antiquus itaque hostis occultis dei dispensationibus seruiens,sanctorum animas ad interitum tentat volens,sed ad regnum tentando seruat inuitus. Maxilla ergo eius perforata est,quia eos quos tentando,id est,mãdendo conterit,quasi cum deglutit amittit. Quod quia non humana,sed diuina prouidentia agitur:vt vtilitati iustorum ipsa vetusti aduersarij astutia suffragetur:quatenus cùm electos tẽtat,eo magis tentando custodiat,bene ad beatum Iob dicitur: Aut armilla perforabis maxillam eius? Subaudis , vt ego : qui prouidè cuncta disponens,electos meos inde robustius in integritate custodio:vnde eos per maxillam Leuiathan istius labefactari aliquo modo ab integritate permitto. Sequitur:

Quòd in die iudicij supplicium , & pœnitentia impiorum in irritum erit.

C Caput XVIII.

NVnquid multiplicabit ad te preces : aut loquetur tibi mollia? Subaudis,vt mihi: Si enim ad personã filij hæc verba referantur,incarnato ei mollia loquebatur cùm
Luce.4. diceret: Scio quia sis sanctus dei. Ad quem Leuiathan iste multiplicauit preces,cùm per subditam sibi legionem dixit: Si eii-
Matth.8. cis nos,mitte nos in gregem porcorum. Quanuis intelligi potest apertius:quia ad dominum preces multiplicat,cùm extremi die iudicij iniqui qui eius corpus sunt,sibi parci, deprecan-
Matt. 25. tur:cùm membra eius videlicet reprobi serò clamantes dicũt: Domine domine,aperi nobis. Quibus protinus dicitur : Ne-
Matth. 7. scio vos vnde sitis. Tunc etiam domino per membra sua mollia loquetur:quando multi ex eius corpore dicturi sunt: Domine domine,nõnne in nomine tuo prophetauimus,& in nomine tuo dæmonia eiecimus,& in nomine tuo virtutes multas fecimus? Mollia quidem deprecantes dicunt,cùm eius nomine replicant quæ fecerunt, sed duro corde illa cùm facerent , insuam laudem rapuerunt. Vnde mox audiunt: Nescio qui estis. Sequitur:

Quòd diabolus in hac vita nescientes sanctorum vsibus seruit , & tentationis licentia quasi ex pacto accepta, voluntatem suam implet tentando, sed voluntate dei ligatur, vt electos, & volens tentet & nesciens probet.

Nunquid feriet tecum pactum? Subaudis, vt mecum. Et ac- D
cipies eum seruum sempiternum? Subaudis, vt ego. Sed valde *Diabolus*
solerter intuendum est quod pactum cum domino Leuiathan *est seruus*
iste feriat, vt sempiternus ab eo seruus habeatur. In pacto e- *dei sempi-*
nim discordantium partium voluntas impletur : vt ad votum *ternus ex*
suum quæque perueniat,& iurgia desiderato fine concludat. *pacto.*
Antiquus itaque hostis à sinceritate diuinæ innocentiæ malitiæ suæ face succensus discordat,sed ab eius iudicio etiam discordando non discrepat:nam viros iustos semper maleuolè tentare appetit,sed tamen hoc dominus,vel misericorditer fieri,vel iustè permittit. Hæc ipsa ergo tẽtationis licentia pactũ vocatur:in qua & desiderium tentatoris agitur , & tamen per eam miro modo voluntas iusti dispensatoris impletur. Eruditos enim (sicut nuper diximus) electos suos dominus sæpe tẽtatori subiicit:sicut post paradisi claustra,post tertij cœli secreta,ne reuelationũ magnitudine Paulus extolli potuisset,ei Sa-
2.Cor.12. tanæ angelus datus est. Sed (vt præfati sumus) ipsa hac tentatione dilponitur,vt qui elati perire poterant, humiliati à perditione seruentur. Secreto ergo dispensationis ordine , vnde sæuire permittitur iniquitas diaboli : inde piè perficitur beni-
gnitas dei. Et bene ex hoc pacto quòd cum domino ferire dicitur,seruus accipi perhibetur:quia inde obtemperat nutibus supernæ gratiæ, vnde exercet iram nequissimæ voluntatis suę.

Caput XIX.

SEruus ergo ex pacto est : qui dum voluntatem suam im- E
plere permittitur,à superni consilij voluntate ligatur : vt electos dei (sicut dictum est) volens tentet , & tentando nesciens probet. Sed quia tandiu in hac vita electorum vsibus seruit,quandiu malitiæ suæ nequitiam tentationibus exercere potuerit:hoc autem in loco à domino,non solũ ex pacto seruus,sed sempiternus seruus accipi dicitur: inuestigare compellimur quomodo & post præsentis vitæ terminum seruire eum in perpetuum domino demonstremus. Neque enim tunc iustos cœlesti fœlicitate pollentes adhuc tentare permittitur,cũ ante eorum oculos æternis gehennæ ignibus mãciparur: quia nequaquam in illa superna patria tentationibus erudiẽdi sunt: in qua iam pro tentationum laboribus remunerantur. Sed tũc Leuiathan iste cum suo corpore,reprobis videlicet omnibus, flammis vltricibus traditur , quibus sine fine crucietur. Quos scilicet cruciatus dum iusti conspiciũt,in dei laudibus crescũt, quia & in se cernunt bonum quo remunerati sunt , & in illis inspiciunt supplicium quod euaserunt. Ita enim tunc pulchra erit vniuersitas:dum & gehenna iustè cruciat impios,& æterna fœlicitas iustè remunerat pios. Sicut enim niger color in pictura substernitur, vt superiectus albus , vel rubeus pulchrior ostendatur:ita tunc etiam malos bene ordinans deus,fœlicitara exhibet gaudia beatorum,ostensis ante eorum oculos suppliciis reproborum. Et quanuis illud ex visione dominica eorum gaudium non sit quo crescat : magis tamen auctori suo esse se debitores sentiunt,& quando & bonũ cernũt quod iu- F
stè remunerati percipiunt,& malum quod misericorditer adiuti vicerunt. Igitur si vtilitati iustorum,& hic tentatio Leuiathan istius,& illic damnatio proficit : sempiternus seruus est: dum dei laudibus nescíes seruit:& illic pœna eius iusta , & hic voluntas iniusta. Sequitur. Nunquid illudes ei quasi auí?)

Quid sit quòd diabolus modo Behemoth, id est, belua vel iumentum: modo Leuiathan, id est, serpens marinus: modo auis vocatur, & quòd in passione Christi illusus sit.

Caput XX.

QVid est quòd aduersarius noster prius Behemoth, postmodum Leuiathan dicitur: nunc verò aui in perditionis suæ illusione comparatur ? Behemoth quippe, vt diximus, belua interpretatur : quæ quadrupes ostenditur,dum sicut bos fœnum comedere perhibetur. Leuiathan verò quia hamo capitur,proculdubiò serpens in aquis innotescitur. Nunc verò ad auis similitudinem ducitur,cùm dicitur :Nunquid illudes ei quási aui ? Cur ergo belua,vel iumentum,cur draco, cur auis appelletur , indagemus. Citius enim nomina eius agnoscimus , si tergiuersationis illius astutiam subtiliter exploremus . De cœlo quippe ad terram venit , & ad spem cœlestium nulla iam respiratione se

erigit:

Universidad de Deusto Biblioteca

G erigit.Irrationabile ergo & quadruplex animal est per actionis immūdæ fatuitatē,draco per nocendi malitiā,auis per subtilis naturæ leuitatem. Quia enim hoc quod contra se agit, ignorat,bruto sēsu belua est:quia malitiosè nobis nocere appetit,draco est:quia verò de naturæ suæ subtilitate superbè extollitur,auis est.Rursum,quia in hoc quod iniquè agit,ad vtilitatem nostram diuina virtute posſidetur,iumentū est:quia verò latenter mordet,serpens est:quia autem nonnunquam per indomitam superbiam se etiam lucis angelū simulat,auis est. Humanum etenim genus quanuis inexplicabili iniquitatis arte lacessat:tribus tamen vitiis valde tentat : vt videlicet alios sibi per luxuriam,alios per malitiam,alios per superbiam subdat. Non ergo immeritò in eo quod agere nititur: ex ipso suarum actionum nomine vocatur,cùm iumentum,draco vel auis dicitur.In eis quippe quos ad stultitiam luxuriæ excitat, iumentum est. In eis quos ad nocendi malitiam inflammat, draco est.In eis autem quos in factum superbiæ quasi alta sapientes eleuat,auis est.In illis verò quos pariter in luxuria,& superbia, & malitia polluit,iumentum,draco, simul & auis existit. Per tot nanque ad deceptorum cor se species intulit, in quot eos nequitias implicauit. Multarū igitur rerum nomine vocatur: quia ante deceptorū mentes in varias formarum species vertitur. Cùm enim hunc per carnis luxuriam tentat,& tamen minimè superat,mutata suggestione cor illius in malitiam inflā-
H mat.Quia ergo ad eum venire belua non valuit: draco venit. Illum veneno malitiæ corrumpere non valet,sed tamen bona suā eius oculis opponit,& cor illius in superbiā extollit. Huic ergo vt draco surrepere non valuit,sed tamen adducto phantasmate inanis gloriæ,coram cogitationis eius obtutibus quasi auis volauit.Quæ nimirum auis tanto contra nos immanius extollitur, quanto nulla naturæ suæ infirmitate præpeditur. Quia enim carnis morte non premitur,& redemptorem nostrum carne mortalem vidit, altiori fastu elationis intumuit, sed vbi contra auctorem suum penna se superbiæ extulit, ibi laqueum suæ mortis inuenit. Nam ea eius carnis morte prostratus est,quam expetiit elatus:& inde pertulit laqueum, vnde quasi escam suæ malitiæ mortem iusti concupiuit. Dicatur ergo:

Caput XXI.

NVnquid illudes ei quasi aui?Quasi aui quippe dominus illusit:dum ei in pasione vnigeniti filij sui ostendit escam,sed laqueum abscōdit.Vidit enim quod ore perciperet,sed non vidit quod gutture teneret. Nam quāuis eum fuerat ipse confessus filium dei,velut purum tamen illum hominem mori credidit:ad cuius mortem Iudæorum persequen-
Matth.27. tium animos concitauit.Sed in ipso traditionis eius tempore tardè iam cognouisse intelligitur, quòd ipse eius illa morte pu-
I niretur.Vnde & Pilati coniugem somniis terruit:vt vir illius à iusti persecutione cessaret.Sed res interna dispēsatione disposita,nulla valuit machinatione refragari. Expediebat nanque vt peccatorum mortem iustè morientium solueret mors iusti iniustè morientis.Quod quia Leuiathan iste vsque ad tempus pasionis illius ignorauit : quasi more auis illusus, diuinitatis eius laqueum pertulit, dum humanitatis eius escam momordit.Sequitur:

Quòd infirma mundi, & ignobilia, & stulta elegit deus, & fortitudinem armati hostis humilium prædicatione destruxit.

Aut alligabis eum ancillis tuis?Subaudis, vt ego.In seruis etsi despecta est conditio,virilitas viget:In ancillis autem cum conditione pariter sexus iacet.Bene ergo dominus Leuiathan istum non seruis, sed ancillis suis ligare se asserit : quia ad nostram redemptionem veniens,& suos contra mundi superbiā prædicatores mittens,relictis sapientibus insipientes, relictis fortibus debiles,relictis diuitibus pauperes elegit. Ancillis er-
1.Corin.1. go suis Leuiathan huius fortitudinem dominus ligauit : quia attestante Paulo:Infirma mundi elegit deus,vt confundat for-
Prouer.9. tia.Vnde bene per Salòmonem dicitur : Sapientia ædificauit sibi domum,excidit columnas septem, immolauit victimas, miscuit vinum,proposuit mensam,misit ancillas suas vt vocarent ad arcem,& mœnia ciuitatis. Sapientia quippe domum sibi condidit,cùm vnigenitus dei filius in semetipso intra vterum virginis mediante anima humanum sibi corpus creauit. K
Sic quippe corpus vnigeniti domus dei dicitur:sicut etiā templum vocatur:ita verò vt vnus idémque dei,atque hominis filius ipse sit qui inhabitat,ipse qui inhabitatur.Quod tamen rectè & aliter accipitur,si domus sapiētiæ Ecclesia vocatur.Quæ septem sibi columnas excidit:quia ab amore præsentis seculi disiunctas ad portandam eiusdem Ecclesiæ fabricam mentes prædicantiū erexit.Quæ pro eo quòd pefectionis virtute subnixæ sunt,septenario numero signantur.Immolauit victimas: quia vitam prædicantium mactari in persecutione permisit.Vinum miscuit:quia diuinitatis & humanitatis suæ nobis pariter arcana prædicauit.Mensam quoque proposuit:quia scripturæ sacræ nobis pabula aperiendo præparauit.Ancillas etiam suas misit:quæ ad arcem nos atque ciuitatis mœnia vocarent: quia prædicatores infirmos abiectósque habere studuit, qui fideles populos ad spiritalis patriæ ædificia superna colligerent.Vnde *Ioan.1.*
in Euangelio dominus Nathanaēlem laudat:nec tamen in sorte prædicantium numerat:quia ad prædicandum eum tales venire debuerant,qui de laude propria nihil habebant : vt tanto solidius veritatis esse cognosceretur quod agerent, quanto & aptè cerneretur,quia ad hoc agendum per se idonei non fuissent.Vt ergo mira potentia per prædicatorum linguas claresceret: prius mirabilius actum est,vt eorundem prædicantium meritum nullum esset.Ancillas ergo dominus misit, & Leuia- L
than huius fortitudinem ligauit: quia infirmos prædicatores mundo exhibuit,& potentes quosque qui eius corpus fuerāt, sub terroris sui vinculo restrinxit. Et in semetipso Leuiathan iste ancillis ligatur:cùm infirmis prædicantibus, veritatis clarescente lumine,contra electorum mentes antiquus hostis nō quantum vult sæuire permittitur: sed ne sub infidelitatis captiuitate cunctos quos apperit teneat,signis & virtutibus coarctatur.Ipse ergo per se hoc fortiter facit qui contra illum vires non fortibus tribuit.Sed quia quos contra eum dominus mittat insinuat:nunc etiam quid ipsi agant qui mittuntur,adiungit.Sequitur:

Quòd prædicatorum officio (qui de Euangelico talento negociantur) à capite diabolo concidantur, & separētur qui prius ei quasi membra carnea adhærebant.

Caput XXII.

COncident eum amici: diuident illum negociatores. Leuiathan iste totiens conciditur, quotiens diuini verbi gladio sua ab illo membra separantur.Iniqui enim cum verbum veritatis audiunt:& sancto timore perculsi, ab antiqui se hostis imitatione suspendunt:ipse in corpore suo diui-
ditur,cui hi qui prauè inhæserant, subtrahuntur.Ipsos verò a- M
micos nominat,quos superius ancillas vocat:ipsos etiā negociatores appellat,quos amicos dixerat.Sancti etenim prædicatores prius ancillę sunt per formidinem:pòst amici per fidem:
ad extremum quoque negociatores per actionem. Ipsis quip- *Lucæ 12.*
pe infirmantibus dicitur:Nolite timere pusille grex:quia com-
placuit patri vestro dare vobis regnum.Ipsis rursum conuale- *Ioan.15.*
scentibus dicitur:Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcū-
que audiui à patre meo,nota feci vobis.Ipsis ergo ad extremū *Marci.16.*
in negocij operationem pergentibus iubetur:Euntes in mundum vniuersum,prædicate Euangeliū omni creaturæ.In prædicatione quippe fidei quasi quoddam negocium geritur dū verbum datur,& fides ab auditoribus sumitur. Quasi quoddā negocium faciunt qui prædicationem prærogant,& à populis fidem reportant.Fidem impartiunt,& eorum sanctā protinus
vitam sumunt.Si enim iustorum prædicatio negocium nō fu- *Psalm.80.*
isset:profectò Psalmista non diceret:Sumite psalmum,& date tympanū.In tympano etenim corium siccatur vt sonet. Quid est ergo dicere:Sumite psalmum,& date tympanum: nisi accipite spiritale canticum cordis,& reddite temporalem macerationem corporis?Si superna prædicatio negotium nō fuisset:
nequaquam sub typo fortis mulieris Salomon de sancta Ec- *Prouer.31.*
clesia diceret:Sindonem fecit & vendidit,& cingulum tradidit Chananæo.Quid enim signatur per lintheum sindonis,nisi subtilis intextio sanctæ prædicationis ? In qua mollitet quiescitur, quia mens in illa fidelium spe superna refouetur. Vnde

A Vnde & Petro animalia in linteo demonstrantur:quia pecca-
Act.10. torum animæ misericorditer aggregatæ,in blanda fidei quiete continentur.Hanc ergo sindonem Ecclesia fecit, & vendidit: quia fidem quam credendo texuerat,loquendo dedit,& ab infidelibus vitam rectæ conuersationis accepit.Quæ & Chananæo cingulum tradidit:quia per vigorem demōstratæ iustitiæ, fluxa opera gētilitatis astrinxit:vt hoc quod præcipitur viuēdo
Lucæ 12. teneatur.Sint lūbi vestri præcincti.Prædicatores ergo suos dominus quærendo ancillas inuenit,permutando amicos facit:ditando negociatores exhibet.Qui enim mundi prius minas infirmi timuerunt : pòst ad cognoscenda diuina consilia ascendunt.Ditati autem virtutibus,vsque ad exercendum fidei negotium perducuntur : vt Leuiathan istius membra increpando atq; suadendo tanto seuerius incidant:quāto & amici facti, amori veritatis semetipsos verius copulant:atque ab eo peccantium animas tanto celerius subtrahant : quanto negotiatores idonei effecti in semetipsis amplissimas apothecas virtutum monstrant.Quia enim per prædicatores dei valde laudabiliter
Hiere.15. à Leuiathan isto res possessa diuiditur,veritatis vox per prophetam pollicetur,dicens: Et si separaueris preciosum à vili : quasi os meum eris. Preciosum quippe à vili separat : qui humanas
B mentes à reproba antiqui hostis imitatione disiungit.Rectè os dei dicitur:quia per eum proculdubio eloquia diuina formantur. Sequitur:

Quòd sancta Ecclesia prius pelle diaboli,id est infimis impleta sit, deinde capite,id est prudentibus & sapientibus.Prius enim piscatores habuit:deinde per piscatores,philosophos & rhetores,principes & imperatores.

Nūquid implebis sagenas pelle eius:& gurgustium piscium capite illius?) Quid per sagenas vel gurgustium piscium : nisi
Matth.13. Ecclesiæ fidelium quæ vnam Ecclesiam catholicam faciunt designantur? Vnde in Euangelio scriptum est: Simile est regnum cœlorum sagenæ missæ in mare:& ex omni genere piscium cōgregāti.Regnum cœlorum,scilicet vocatur ecclesia:cuius dum mores dominus ad superna subleuat : iam hæc ipsa in domino per cœlestem conuersationem regnat. Quæ rectè etiam sagenæ missæ in mare comparatur,ex omni genere piscium congreganti:quia missa in hoc gentilitatis seculum,nullum respuit:sed malos cum bonis,superbos cum humilibus,iracundos cum mitibus,& fatuos cum sapientibus cepit. In pelle vero Leuiathan istius,stultos eius corporis,in capite autē prudentes accipimus. Vel certe pelle quæ est exterius, subditi ad hæc extrema seruientes, capite autem præpositi designantur. Et bene dominus seruato ordine,has sagenas vel gurgustium piscium,id est Ecclesiam suam,& vota fidelium prius se pelle eius, & postmodum capite asserit impleturum,quia(sicut superius diximus)prius e-
1.Corin.1. legit infirma, vt post confunderet fortia. Elegit quippe stulta mundi,vt confunderet sapientes. Prius nanque collegit indo-
C ctos,& postmodum philosophos, & non per oratores docuit piscatores,sed mira potentia per piscatores subegit oratores. Dicit ergo: Nunquid implebis sagenas pelle eius, aut gurgustiū piscium capite illius?subaudis,vt ego,qui intra Ecclesiam fidelium prius quasi pellem diaboli extremos atque infimos colligo, & postmodum caput illius,id est,prudentes mihi aduersarios subdo. Sequitur:

Caput XXIII.

POnes super eum manum tuam?)id est vt ego,qui forti illum potentia reprimens, non plusquam expediat sæuire permitto:eiusque sæuitiam quantum permisero in electorum meorum vtilitatem retorqueo.Vel certè manū super eum ponere,est virtutis potestate superare. Beato igitur Iob per interrogationem dicitur: Pones super eum manum tuam? Ac si apertè diceretur:Nunquid virtute illum propria reprimis? Vnde & aptè mox subditur:Memēto belli,nec vltra addas loqui.) Alta dispensatio iudiciorum dei idcirco sæpe bene merentes famulos vel minis impetit,vel flagellis premit, vel quibusdam super impositis oneribus grauat,vel laboriosis occupationibus implicat, quia mira potentia præuidet, quòd si quieti ac liberi in tranquillitate persisterent, tentationes ferre aduersarij non valentes, mentis prostrati vulneribus iacerent. Dum ergo eos foris tolerandis flagellis vel oneribus occupat à suscipiendis intus tentationum iaculis occultat. Moris quippe medicinalis

Alta dispēsatio iudiciorum dei: cur sæpe famulos suos molestat.

est,vt sæpe feruorem viscerum in pruriginem cutis trahat, & D
plærunque inde interius curat, vnde exterius sauciat. Ita nonnunquam diuinæ dispensationis medicamine agitur, vt exterioribus doloribus internum vulnus adimatur, & flagellorum sectionibus repellatur ea quæ occupare mentem poterat interior putredo vitiorum, & tamen sæpe dum patentis culpæ sibi homines conscij non sunt,& aut doloribus cruciantur,aut laboribus deprimuntur, contra iustum atque omnipotentem iudicem in querelam prosiliunt scilicet minus intuentes cōtra quàm fortem aduersarium bellum gerunt. Cuius si intolerabiles vires sollicitè attēnderent,nequaquam de his quæ exterius tolerant murmurarent. Sed ideo videntur nobis hæc grauia, quia bella occulti aduersarij nolumus pensare grauiora. A quibus plærunq; bellis(vt diximus)dum flagellamur,defendimur: dum affligimur,occultamur. Caro enim nostra priusquam resurrectionis incorruptione solidetur,si nullo mœrore afficitur, in tentationibus effrenatur. Quis autem nesciat quòd multo melius sit ardere flamma febrium quàm igne vitiorum? Et tamen cùm febre corripimur,quia vitiorum æstum qui occupare nos poterat,considerare negligimus,de percussione murmuramus. Quis nesciat quòd multo melius sit duris in seruitio hominibus subiici, quàm blandientibus dæmoniacis spiritibus subdi?Et tamen cùm alto dei iudicio iugo humanę conditionis atterimur in querelam prosilimus, nimirum quia minus attēdimus quòd si nos nulla conditio seruitutis opprimeret, fortasse mens nostra multis iniquitatibus peius libera deseruiret. Ideo ergo hæc quæ toleramus,grauia credimus,quia bella hostis callidi quàm sint contra nos dura atque intolerabilia non videmus.Menti enim nostræ omne pondus vilesceret, si ea quæ se opprimere poterant,occulti aduersarij bella pensaret. Quid enim si omnipotens deus onera quæ patimur subleuet,sed tamē sua nobis adiutoria subtrahat,& inter Leuiathan istius nos tentamenta derelinquat?Sæuiēte tanto hoste quò ibimus, si nullis auctoris nostri protectionibus defendamur?Quia ergo beatus Iob culpæ sibi conscius non erat,& dura tamen flagella tolerabat,ne fortasse in vitio murmurationis excedat, memoretur quòd timeat,& dicatur ei:

Multo melius est ardere flāma febriū quā igne vitiorum.

E

Multo melius duris in seruitio hominibus subiici,quā blandientibus dæmonibus subdi.

Quòd qui tentamenta vel percussiones diaboli diligenter considerat, & illud bellum mente retractat,de flagellis & percussionibus dei,quæ sunt correctio vel disciplina,si filius est,nequaquam murmurat.

Memento belli,nec vltrà addas loqui.) Ac si ei apertè diceretur:Si occulti hostis contra te bellum consideras quicquid à me pateris,non accusas.Si impetentem te aduersarij gladium prospicis,flagellum patris nullatenus perhorrescis.Vides enim quali flagello te ferio,sed intueri negligis,à quanto te hoste flagellando liberum seruo. Memento ergo belli, nec vltrà addas loqui,id est tanto te ad disciplinam patris exhibe tacitum,quanto te prospicis ad bella hostis infirmum. Dum ergo me corri-
piente percuteris,vt æquanimiter feras, hostem tuum ad me- F
moriam reuoca,& durum non æstimes omne quod pateris,dū externis cruciatibus ab interna pasione liberaris. Quia autem Leuiathan iste de diuina misericordia falsa sibi promissione blāditur,postquam terrorem fortitudinis eius intulit,& beati Iob animum in eius circunspectione commouit,dicens:Memento belli nec vltrà addas loqui,vt irremisibilem reatum eius ostenderet,ilico adiunxit:

Quod iudicium vltimum sine misericordia sit.

Caput XXIIII.

ECce spes eius frustrabitur eum.) Quod sic de eo debet intelligi, vt referri etiam ad illius corpus posit:quia iniqui omnes qui districtionem iustitiæ diuinæ non metuūt, incassum sibi de misericordia blandiuntur.Móxque ad consolationem nostram rediens,extremi iudicij futurum eius interitum prænunciat dicens:Et videntibus cunctis præcipitabitur.) Cunctis enim videntibus præcipitabitur, quia æterno tunc iudice terribiliter apparente, astantibus legionibus angelorum, asistente cuncto ministerio cœlestium potestatum, atque electis omnibus ad hoc spectaculum deductis, ista belua crudelis & fortis in medium captiua deducitur: & cum suo corpore, id est,cum reprobis omnibus ęternis gehennæ incendiis māci-
patur,cùm dicitur:Discedite à me maledicti in ignē æternum, *Matth.25.*

Incassum sperat : qui deum non timet.

Universidad de Deusto Biblioteca

G qui præparatus est diabolo & angelis eius. O quale erit illud spectaculum: quando hæc immanissima bestia electorum oculis ostenditur: quę hoc belli tempore nimis illos terrere potuerat, si videretur. Sed occulto ac miro dei consilio agitur: vt & nunc per eius gratiam à pugnantibus non visa vincatur, & tūc à lætis victoribus iam captiua videatur. Tunc autem iusti diuino adiutorio quantum debitores sunt, plenius recognoscunt: quando tam fortem bestiam viderint, quam nunc infirmi vicerunt: & in hostis sui immanitate conspiciunt, quantum debeāt gratiæ defensoris sui. Redeunt enim de hoc prælio tūc milites nostri virtutum trophæa referentes & receptis corporibus cùm iam in illo iudicio cœlestis regni introitum sortiuntur: prius immanissimas vires huius antiqui serpentis aspiciunt, ne vile æstiment quod euaserunt. Bene ergo dicitur: Et videntibus cunctis præcipitabitur, quia visa mors eius tunc gaudium exhibet: cuius tolerata vita, nunc iustis quotidie incruciatibus bellum mouet. Sed audientes ista: ac si protinus quereremur domino dicentes: Domine qui Leuiathan istum tantæ esse fortitudinis non ignoras: eum in certamine infirmitatis nostrę cur suscitas? ilico adiunxit:

Caput Quadragesimumprimum textus libri beati Iob.

H NOn quasi crudelis suscitabo eum. Quis enim resistere potest vultui meo, & quis antè dedit mihi, vt reddam ei? Omnia quæ sub cœlo sunt, mea sunt. Nō parcam ei verbis potentibus, & ad deprecandū compositis. Quis reuelabit faciē indumenti eius: & in medium oris eius quis intrabit? Portas vultus eius quis aperiet? Per gyrum dentium eius formido: corpus illius quasi scuta fusilia: compactum squamis se prementibus. Vna vni coniungitur: & ne spiraculum quidem incedit per eas. Vna alteri adhærebit: & tenentes se nequaquam separabuntur. Sternutatio eius splendor ignis, & oculi eius vt palpebræ diluculi. De ore eius lampades procedunt sicut tædæ ignis accensæ. De naribus eius procedit fumus sicut ollæ succensæ atque feruentis. Halitus eius prunas ardere facit, & flamma de ore eius egreditur. In collo eius morabitur fortitudo, & faciem eius præcedet egestas. Membra carnium eius cohærentia sibi. Mittet cōtra eum fulmina, & ad locum alium non ferētur. Cor eius indurabitur tanquam lapis, & stringetur quasi
I malleatoris incus. Cùm sublatus fuerit, timebunt angeli, & territi purgabuntur. Cùm apprehenderit eum gladius, subsistere non poterit, neque hasta neque thorax. Reputabit enim quasi paleas ferrum, & quasi lignum putridum æs. Non fugabit eum vir sagittarius. In stipulam versi sunt ei lapides fundæ. Quasi stipulam æstimabit malleum, & deridebit vibrantem hastam. Sub ipso erunt radij Solis, & sternet sibi aurum quasi lutum. Feruescere faciet quasi ollam profundum maris, & ponet quasi cùm vnguenta bulliunt. Post eum lucebit semita. Aestimabit abyssum quasi senescentem. Non est super terram potestas quæ comparetur ei, qui factus est vt nullum timeret. Omne sublime videt. Ipse est rex super vniuersos filios superbiæ.

Quod non crudeliter sed rationabiliter deus agit cum diabolo, qui iusto iudicio electos recipit, & impios damnat.

Caput XXV.

Quomodo dominus suscitat diabolum.

NOn quasi crudelis suscitabo eum.) Et velut si mox à nobis causa rationis quæreretur, quomodo non eum quasi crudelis suscitas, quem scimus quia tantas inuadere & deuorare permittis? statim subdidit dicens: Quis enim resistere potest vultui meo? & quis antè dedit mihi vt reddam

K ei?) Quibus duobus versibus & virtutem suæ potentiæ, & omne pondus rationis expleuit. Nam propter potentiam dixit: Quis enim potest resistere vultui meo? Et propter rationem subdidit: Quis antè dedit mihi vt reddam ei? Ac si diceret: Non eum quasi crudelis suscito: quia de eius fortitudine & electos meos potenter eripio, & rursum reprobos non iniustè sed rationabiliter damno, id est, & eos quos benignè eligo, eripere mirabiliter possum, & eos quos respuo, non iniustè derelinquo. Nemo quippe vt diuina illum gratia subsequatur, prius aliquid contulit deo. Nam si nos deum bene operando præuenimus, vbi est quod propheta ait: Misericordia eius præueniet me? Si quid nos bonæ operationis dedimus, vt eius gratiam mereremur: vbi est quod Apostolus dicit: Gratia saluati estis per fidem, & hoc non ex vobis, sed dei donum est, non ex operibus? Si nostra dilectio deum præuenit, vbi est quod Ioannes apostolus dicit: Non quia nos dilexerimus deum, sed quia ipse prior dilexit nos? vbi est quod per Oseam dominus dicit: Diligam eos spontaneè? Si sine eius munere nostra virtute deum sequimur, vbi est quod per Euangelium veritas protestatur dicens: Sine me nihil potestis facere? Vbi est quod ait: Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit me, traxerit eum? Vbi est quod iterum dicit: Non vos me elegistis, sed ego elegi vos? Si saltem dona bonorum operum virtute nostra bene cogitando præuenimus, vbi est quod rursum per Paulum tam salubriter dicitur, vt omnis de se humanæ mentis fiducia ab ipsa cordis radice succidatur, cùm dicit: Non quia sufficientes simus aliquid cogitare à nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex deo est? L Nemo ergo deū meritis præuenit: vt tenere eum quasi debitorem possit, sed miro modo æquus omnibus conditor, & quosdam prælegit, & quosdam in suis prauis moribus iustè derelinquit. Nec tamen electis suis pietatem sine iustitia exhibet: quia hic eos duris afflictionibus premit: nec rursum reprobis iustitiam sine misericordia exercet: quia hic æquanimiter tolerat, quos quandoque imperpetuum damnat. Si ergo & electi præuenientem se gratiam sequuntur, & reprobi iuxta quod merentur, accipiunt: & de misericordia inueniunt electi quod laudent, & de iustitia non habent reprobi quod accusent. Bene itaque dicitur: Quis antè dedit mihi, vt reddam ei? Ac si apertè diceretur: Ad parcendum reprobis nulla ratione compellor: quia eis debitor ex sua actione non teneor. Idcirco enim nequaquam in cœlestis patriæ præmia æterna percipiunt: quia ea nunc dum promereri poterant, ex libero arbitrio contempserunt. Quod videlicet liberum arbitrium in bono formatur electis, cum eorum mens a terrenis desideriis gratia aspirante suspenditur.

Hiere. 50. & 49. — *Psalm. 58.* — *Ephes. 2.* — *1. Ioan. 4.* — *Oseæ. 14.* — *Ioannis 15.* — *Ioannis 6.* — *Ioannis 15.* — *2. Corin. 3.*

Caput XXVI.

BOnum quippe quod agimus, & dei est & nostrum, dei per præuenientem gratiam, nostrum per obsequentem liberam voluntatem. M Si enim dei non est, vnde ei gratias in æternum agimus? Rursum si nostrum non est: vnde nobis retribui præmia speramus? Quia ergo nō immerito gratias agimus, scimus quòd eius munere præuenimur, & rursum quia non immerito retributionem quærimus, scimus quòd subsequente libero arbitrio bona elegimus quæ ageremus. Sequitur: Omnia quæ sub cœlo sunt, mea sunt.) Omnibus liquet quòd non solum ea quæ sub cœlo sunt: sed ipsa quoque quæ super cœlos condita cœlestia vocantur, eius voluntati seruiunt, à quo se creata esse meminerunt. Cur ergo tantummodo de inferioribus loquēs ait: Omnia quæ sub cœlo sunt, mea sunt? Sed quia de Leuiathan loquitur, qui iam non in ætherei cœli sede continetur, cuncta quæ sub cœlo sunt, asserit sua esse: vt eum quoque qui de cœlo cecidit, suæ doceat potestati seruire. Ac si diceret: Leuiathan iste beatitudinem quidem meam perdidit, sed dominium non euasit: quia & ipsæ mihi potestates inseruiunt, quæ mihi prauis actionibus aduersantur. Sequitur:

Quod in extremo examine vel etiam in præsenti Ecclesia frustra fundatur oratio, quam bona actio non præcedit, & quod virtus orationis non sit in verbo, sed in perseuerantia compunctionis.

Nō legitur quod diabolus sit suarum culparum veniam petiturus.

Non parcam ei verbis potentibus, & ad deprecādum compositis.) Quis hoc, quod legisse se nequaquam nouit, existimet: quia culparum suarum diabolus sit veniam periturus? Sed ille fortasse homo quem Leuiathan iste in mūdi termino vas sibi proprium

A proprium facit, quem attestante Paulo, dominus Iesus interficiet spiritu oris sui: & destruet illustratione aduentus sui, territus tantæ maiestatis præsentia: quia exercere vires suas non valet, ad preces inclinatur. Quod tamen de eius corpore, id est iniquis omnibus intelligi aptius potest, qui serò ad petitionum verba veniunt: quia nunc exequi facta cōtēnunt. Vnde per Euāgelium veritas dicit: Nouissimè veniunt & reliquæ virgines, dicētes: Domine domine aperi nobis. Quibus ilicò respondetur: Amen dico vobis: Nescio vos. Sed cùm verba potentia ad deprecandum componere dicitur: vrget magis vt quod de eius corpore in futuro diximus, in hoc tempore sentiamus.

Matth. 25.

Caput XXVII.

Vanè orantes.

SVnt nanque intra sanctam Ecclesiam nonnulli, qui prolixas ad dominum preces habent, sed vitam deprecantium non habēt: nam promissa cœlestia petitionibus sequuntur, operibus fugiunt. Hi nonnunquam etiam lachrymas in oratione percipiunt, sed cùm post orationis tempora eorum mētem superbia pulsauerit: ilicò in fastu elationis intumescunt. Cùm auaritia instigat, mox per incendia auidę cogitationis exæstuāt. Cùm luxuria tentauerit, in illicitis protinus desideriis anhelāt. Cùm ira suaserit, mox mansuetudinem mentis flamma insanię concremat. Vt ergo diximus, & fletus in prece percipiunt, & tamen expletis precibus, cùm vitiorum suggestione pulsantur, nequaquam pro æterni regni desiderio se fleuisse meminerūt. *Nume. 23.* Quod apertè de se Balaam innotuit, qui iustorum tabernacula B conspiciens ait: Moriatur anima mea morte iustorum, & fiant nouissima mea horum similia. Sed cùm compūctionis tempus abscessit, cōtra eorum vitam quibus se similem fieri etiam moriendo poposcerat, consilium præbuit: & cùm occasionem de auaritia reperit, ilico oblitus est quicquid sibi de innocentia optauit. Virtutis igitur pondus oratio non habet, quam nequaquam perseuerantia continui amoris tenet. *1. Reg. 1.* Quo contra bene de Anna flente perhibetur: Vultúsque eius non sunt amplius in diuersa mutati: quia videlicet mens eius nequaquam post preces inepta lætitia lasciuiendo perdidit, quod orationis suæ tempore gemituum rigore exquisiuit. *Matth. 12.* Nonnullis vero in vsum negotiationis vertitur labor orationis. De quibus in Euangelio veritas dicit: Deuorant domos viduarum sub obtentu prolixæ orationis. Hi accipient prolixius iudicium. Quia ergo iniquorū petitionibus qui Leuiathan istius corpus sunt, nullo modo parcitur, cùm eorum preces opere destruuntur, rectè nunc dicitur: Non parcam ei, & verbis potentibus ad deprecandum compositis: quia & per hoc quòd verba potentia & ad deprecandum composita referuntur, apertè inanitas orationis ostenditur. Veraciter nanque orare, est amoris in compunctione gemitus, & non composita verba resonare.

Caput XXVIII.

C SEd quia antiquus hostis quo districtius frangitur, eo nequius per multiplicia argumenta dilatatur: cuius tamen insidias dominus quanto subtilius occultati considerat, tanto nobis misericordius manifestat, rectè subiungitur:

Quod diabolus reprobos patenter ad quæcunque flagitia vocat, cum sanctis vero in malitiæ suæ consiliis aliter agit, & suggesturus pessima transfigurat se in angelum lucis.

Leuiathan aliter tētat mentes religiosas, aliter mentes huic mūdo deditas.

Quis reuelabit faciem indumenti eius? Leuiathan iste aliter religiosas hominum mentes, aliter vero huic mundo deditas tentat: nam prauis mala quę desiderant, apertè obiicit: bonis autem latenter insidians, sub speciē sanctitatis illudit. Illis velut familiaribus suis iniquum se manifestius insinuat. Istis vero velut extraneis cuiusdam quasi honestatis prætextu se palliat, vt mala quæ eis publicè non valet, tecta bonæ actionis velamine subintromittat. Vnde & membra eius sæpe cùm aperta nequitia nocere non possunt, bonæ actionis habitum sumunt, & praua quidem se opere exhibent, sed sancta specie mentiuntur. Iniqui enim si apertè mali essent, à bonis recipi omnino non possent, sed sumunt aliquid de visione bonorum, vt dum boni viri in eis recipiunt speciem quam amant, permixtum sumant etiam virus quod vitant. *2. Corin. 15* Vnde quosdam Paulus Apostolus intuens sub prædicationis velamine ventris studio seruientes, ait: Ipse enim satanas transfigurat se in angelum lucis. Quid ergo mirum si ministri eius transfigurantur velut ministri iustitiæ?

D Hanc transfigurationem Iosue timuit, quādo videns angelum, cuius esset partis inquisiuit, dicēs: Noster es, an aduersariorum? *Iosue. 5.* vt videlicet si aduersæ virtutis esset, eoipso quo se suspectum cognosceret, ab illusione resiliret. Quia ergo Leuiathan iste in eo quòd iniquitatis opus molitur, sæpe specie sanctitatis induitur: & quia nisi per diuinam gratiam simulationis eius detegi indumenta non possunt, bene dicitur: Quis reuelabit faciem indumenti eius? subaudis, nisi ego, qui seruorum meorum mentibus gratiam subtilissimæ discretionis inspiro, vt reuelata malitia faciem eius nudam videant, quam coopertam ille sub habitu sanctitatis occultat. Et quia aliquando fidelium mētes corrumpere ostensione sua, aliquando suggestione conatur, agit enim modo opere, modo persuasione, rectè subiungitur: Et in mediū oris eius quis intrabit?) Subaudis, nisi ego, qui per discretas electorum mentes suggestionum eius verba discutio, & non ita hæc esse vt sonuerunt manifesto. Bonū nanque vidētur promittere, sed ad perditum finem trahunt. In medium igitur oris eius intrare, est calliditatis eius verba penetrare, vt nequaquam pensetur quid resonant, sed quo intendant. Intrare Adam in medium oris eius voluit, quando intentionem persuasionis illius cautè pensare neglexit: diuinitatem quippe se per illum accipere credidit, & immortalitatem amisit. Vnde ergo ab intellectu verborum eius incautè exterius stetit, inde se ori illius deuorandum funditus præbuit. Sequitur:

Quod pseudoprædicatores, & falsæ persuasionis doctrina & secularium violentia potestatum vtantur. E.

Portas vultus eius quis aperiet?) Portæ vultus eius sunt iniqui doctores, qui idcirco portæ vultus eius vocati sunt: quia per ipsos quisque ingreditur, vt Leuiathan iste quasi in potestatis suæ principatu videatur. Sicut enim scriptura sacra sanctos viros portas Sion vocare cōsueuit. Sion quippe speculatio interpretatur, & non immeritò prædicatores sanctos viros portas Sion dicimus: quia per eorum vitam atque doctrinam abscondita supernæ contemplationis intramus, ita etiam portis Leuiathan istius errorum magistri signantur, quorum dum prædicatio peruersa recipitur, miseris auditoribus via perditionis aperitur. Sed portæ istæ ante oculos hominum plærunque ad introducendūm quidem apertæ sunt, sed tamen ad deprehēdendum clausæ: quia recta in specie exhibent, sed opere praua persuadent. Ad deprehendendum ergo clausæ sunt: quia ne intrinsecus cognosci valeant, exteriori simulatione muniuntur. Quas tamen mira potentia dominus aperit: quia electis suis hypocritarum mentes comprehensibiles facit. Portas ergo vultus eius quis aperiet? subaudis, nisi ego: qui electis meis magistros errorum sub specie sanctitatis absconditos, perspicua cognitione manifesto. Et quia antichristus veniens, ipsas etiam summas huius seculi potestates obtinebit, qui duplici errore sæuiens conatur ad se corda hominum & missis prædicatoribus trahere, & F commotis potestatibus inclinare, bene de Leuiathan isto dominus subdidit, dicens:

Caput XXIX.

Dentes Leuiathan.

PEr gyrum dentium eius formido.) Mutato nanque nomine, hos eius dentes insinuare aliter voluit, quos superius portas vocauit. Peruersi enim prædicatores portæ eius sunt: quia ingressum perditionis aperiūt. Dentes eius sunt: quia eos quos in errore capiunt, à veritatis soliditate confringunt. Sicut enim sanctæ Ecclesiæ dentes accipimus eos, qui prædicationibus suis peccantium duritiam conterunt, vnde ei per Salomonem dicitur: Dentes tui sicut greges detonsarum ascendentium de lauachro, qui non immerito detonsis ac lotis ouibus comparantur: *Canti. 4.* quia innocuam vitam sumentes, in lauachro baptismatis conuersationis pristinæ vellera vetusta posuerunt, ita etiam dentibus Leuiathan istius errorum magistri figurantur: quia reproborum vitam mordendo dilaniant, & eos à veritatis integritate subductos, in sacrificio falsitatis mactant. Quorū quidem prædicatio facile despici ab auditoribus poterat: sed hanc ante humana iudicia adiunctus secularium potestatum terror exaltat. Rectè ergo dicitur: Per gyrum dentium eius formido, id est iniquos prædicatores antichristi peruersæ huius seculi protegunt potestates. Nam quos illi appetunt loquendo seducere, multi potentium student sæuiendo terrere. Per gyrum ergo dentium eius formido est. Ac si apertè diceretur: Id-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G circo isti peruersi prædicatores aliquos suadentes conterunt: quia circa ipsos sunt alij qui infirmorum mentes terrentes affligunt. Quale itaque illud tempus persecutionis apparebit, quando ad peruertendam fidelium pietatem, alij verbis sæuiunt, alij gladiis? Quis enim etiam infirmus Leuiathan istius dentes non despiceret, si non eos per circuitum potestatum secularium terror muniret? Sed duplici cõtra eos calliditate agitur? quia quod eis ab aliis verbis blandientibus dicitur, hoc ab aliis gladiis ferientibus imperatur. Quæ vtrorumque actio, id est, potentium atque loquentium, in Ioannis Apocalypsi breui est sententia comprehensa, qua dicitur: Potestas equorum in ore & in caudis eorum erat. In ore nanque doctorum, scientia: in cauda verò secularium potentia figuratur. Per caudam quippe quæ retro est, huius seculi postponenda temporalitas designatur, de qua Paulus apostolus dicit: Vnũ autem, quæ retrò sunt oblitus, ad ea quæ antè sunt extentus. Retrò enim est omne quod transit, antè verò est omne quod veniẽs permanet. Istis ergo equis, id est, nequissimis prædicatoribus vbique carnali impulsu currentibus in ore & in cauda potestas est: quia ipsi quidem peruersa suadenda prædicant, sed temporalibus potestatibus fulti, per ea se quæ retrò sunt, exultant. Et quia ipsi apparere despicabiles possunt, ab iniquis auditoribus suis per eos sibi reuerentiam exigunt, quorum patrociniis fulciuntur. Vnde hic quoque non immerito per gyrum dentium eius formido inesse describitur: quia multis terroribus agitur, vt in peruersis eorum prædicationibus & si non veritatis sententia, certè temporalis potentia timeatur. Vnde bene eundem antichristum Psalmista descripsit dicens: Sub lingua eius labor & dolor, sedet in insidiis cum diuitibus in occultis. Propter enim pernersa dogmata sub lingua eius labor & dolor est, propter miraculorum vero speciem sedet in insidiis, propter secularis autem potestatis gloriã, cum diuitibus in occultis. Quia enim simul & miraculorum fraude & terrena potestate vtitur, & in occultis, & cum diuitibus sedere perhibetur.

Apoc. 9.

Philip. 3.

H

Psalm. 9.

Quòd reprobi scuto defensionis corripientium se verba repellunt, & concordi pertinacia alterna se admuicem defensione tuentur.

Corpus illius quasi scuta fusilia.) Sacra scriptura scuti nomine aliquando vti in parte prospera, aliquando in aduersa consuecuit. Nam sæpe scuti defensio pro diuina protectione ponitur, nonnunquam vero pro humana repugnatione memoratur. Pro diuina enim protectione ponitur, sicut per Psalmistam dicitur: Scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos. Scuto nos dominus coronare perhibetur: quia quos protegens adiuuat, remunerens coronat. Rursum pro humana repugnatione per eundem prophetam scutum ponitur, sicut alibi ait: Ibi confregit cornua, arcum, scutum, gladium & bellũ. In cornibus quippe elatio superborum, in arcu enim insidiæ longè ferientium, in scuto autem obstinata duritia defensionum, in gladio vicina percussio, in bello verò ipsa contra dominum mentis motio designatur. Quod nimirum totum in sancta Ecclesia confringitur, dum mentes deo resistentium, superpositio iugo humilitatis edomantur. Hinc rursum per eundem Psalmistam dicitur: Arcum contetet, & confringet arma, & scuta comburet igni. Arcum enim dominus conterit, cùm occulta insidiantium machinamenta dissoluit. Arma confringit, cum ea quæ contra se erecta fuerant patrocinia humana comminuit. Scuta igni comburit, cùm peccantium mentes obstinata se duritia defendentes ad pœnitentiæ & confessionis ardorem sancti spiritus calore succendit.

Psalm. 5.

Psalm. 75.

I

Psal. 40.

Caput XXX.

QVod verò in hoc loco corpus Leuiathan istius scutis fusilibus comparatur, perscrutandum nobis innuitur: quia durum quidem, sed tamen cùm labitur, fragile solet esse vas omne quod fusile est. Scuta ergo si sunt fusilia, in suscipienda sagittarum percussione robusta sunt, sed casu fragilia. Ictu quidem ferientium minimè penetrantur, sed suo se lapsu per fragmenta dissoluunt. Corpus ergo Leuiathan istius, id est, omnes iniqui: quia per obstinationem duri sunt, sed per vitã fragiles, scutis fusilibus cõparãtur. Cùm enim verba prædicationis audiunt, nulla correptionis iacula se penetrare permittunt: quia in omni peccato quod faciunt, scutum superbæ defensionis opponunt. Nam cùm talium quisque de reatu suæ iniquitatis arguitur, non mox cogitat quomodo culpam corrigat, sed quid in adiutorio suæ defensionis opponat. Nulla igitur veritatis sagitta penetratur: quia verba sanctæ correctionis in scuto excipit superbæ defensionis. Vnde bene de Iudæis contra præcepta domini superba se defensione tuentibus per Hieremiam dicitur: Reddes eis vicem domine iuxta opera manuum suarum. Móxque eandem vicem expressius subdidit dicens: Dabis eis scutum cordis laborem tuum. Labor quippe domini apparens inter homines passibilis eius humanitas fuit, quam Iudæi superbè sapientes dum cernerent, despexerunt: eúmque immortalem credere dedignati sunt, quem natura passibili mortalem viderunt. Cúmque eius humilitatem conspicerent, superbiæ fastibus obdurati, fumina cura moliti sunt, ne eorum mentes sancta prædicantiũ verba penetrarent. Dum ergo eis dominus vicem malorum operum redderet, dedit illis scutum cordis laborem suum: quia recto iudicio inde illos contra se superbè obstinatos exhibuit, vnde ipse pro nobis in infirmitate laborauit. Repulerunt quippe à se verba prædicantium: quia dedignati sunt in domino infirma passionum. Labor igitur domini contra eundem dominum scutum cordis habuerunt: quia superba sapientibus eo despectus apparuit, quo propter eos humilis fuit.

Thren. 3.

K

Caput XXXI.

HOc scutum, sicut iam superius diximus, primus ille pecator tenuit, qui requirente domino cur lignum vetitum contigisset, non ad se culpam retulit, sed à muliere quam dominus dederat, se accepisse respondit, vt quasi reatum suum obliquè in auctorem relideret, qui ei mulierem dederat, quæ talia persuaderet. Hoc scutum etiam requisita mulier tenuit, quando neque ipsa ad se culpam retulit, sed serpẽtes illud persuasionibus replicauit, dicens: Serpens decepit me, & comedi: vt ipsa quoque reatum suum obliquè in creatorem reduceret, qui illuc intrare serpentem persuasurum talia permisisset. Serpens vero iam non requiritur, quia nec eius pœnitentia quærebatur. Hi autem quorum pœnitentia quæsita est, scutum nequissimæ defensionis contra iustissimæ correptionis verba protulerunt. Vnde nunc vsque in vsum peccantium trahitur, vt culpa cùm arguitur defendatur: & vnde finiri reatus debuit, inde cumuletur. Bene ergo dicitur: Corpus illius quasi scuta fusilia: quia omnes iniqui ne ad se corripientium verba perueniat, quasi contra aduersariorum iacula scuta defensionum parant. Quod videlicet eius corpus adhuc nobis expressius detegit, dum subiungit: Compactum squamis se prementibus.) Fertur quia draconis corpus squamis tegitur, ne citius iaculatione vllius penetretur. Ita corpus omne diaboli, id est multitudo reproborum cùm de iniquitate sua corripitur, quibus valet tergiuersationibus se excusare conatur, & quasi quasdam defensionis squamas obiicit, ne transfigi sagitta veritatis possit. Quis enim dum corripitur, peccatum suum magis excusare appetit quàm deflere, quasi squamis tegitur, dum à sanctis prædicatoribus gladio verbi iaculatur. Squamas habet, & idcirco ad eius præcordia transeundi viam verbi sagitta non habet. Duritia enim carnali repellitur, ne spiritalis ei gladius infigatur. Carnali sapientia contra deum Saulus obduruerat, quando cor eius nulla prædicationis Euangelicæ sagitta penetrabat. Sed postquam forti cœlitus increpatione iaculatus & superno respectu cæcatus est, lumen quippe vt acciperet, amisit: ad Ananiam venit illuminatur. In qua illuminatione quia defensionum suarum duritia caruit, bene de eo scriptum est: Ceciderunt quasi squamæ ab oculis eius. Carnalis videlicet tegumenti illum duritia pressérat, & idcirco radios veri luminis non videbat. Sed postquam superbæ repugnationes eius victæ sunt, defensionis eius squamæ ceciderunt. Quæ quidem sub Ananiæ manibus ab oculis ceciderunt corporis, sed antè iam sub dominica increpatione eciderant ab oculis cordis. Cùm enim altè inuectionis iaculo confossus iaceret, humili iam & penetrato corde requirebat dicens: Domine quid me vis facere? Repulsis videlicet squamis, iam ad cordis viscera veritatis sagitta peruenerat, quando deposita elatione superbiæ eúm quem impugnauerat dominum confitens: & quid ageret nescienti requirebat. Intueri libet vbi est sæuus ille persecutor, vbi lupus rapax.

Gen. 3.

Act. 9.

Ibidem.

L

Caput

A

Caput XXXII.

ECce in ouem iam versus est qui percuntatur pastoris semitam quam sequatur. Et notãdum quòd cùm diceret: Quis es domine? non ei a domino respondetur: Ego sum vnigenitus patris, ego principium, ego verbum ante secula. Quia enim Saulus incarnatum dominum credere contemnebat, & eius humanitatis infirma despexerat, de cœlo hoc quod contempserat audiuit: Ego sum Iesus Nazarænus, quem tu persequeris. Ac si diceret: Hoc à me audi de superioribus, quod in me de inferioribus despicis. Auctorem cœli venisse despexeras in terram, ex terra ergo hominem cognosce de cœlo, vt tanto in me amplius sacramenta infirmitatis metuas, quanto & hæc perducta in cœlestibus ad excellentiam potestatis probas. Prosternens igitur te, nequaquam tibi hoc astruo quòd ante secula deus sum, sed illud à me audis quod de me credere dedignaris. Postquam enim dixit Iesus, adhuc in expressione terrenæ inhabitationis subdidit, Nazarænus: velut si apertius diceretur: Humilitatis meæ infirma suscipe, & tuæ superbiæ squamas amitte. Sciendum tamen est quòd istæ defensionum squamæ quanuis penè omne humanum genus contegant, hypocritarum tamen specialiter & callidorum hominum mentes premunt. Ipsi etenim culpas suas tanto vehementius confiteri refugiunt, quanto se citius videri ab hominibus peccatores erubescunt. Correpta itaque sanctitatis simulatio & malitia occulta deprehensa, squamas obiicit defensionis, & veritatis gladium repellit. Vnde bene per prophetam contra Iudæam dicitur: Ibi cubauit lamia, & inuenit sibi requiem, ibi habuit foueam hericius. Per lamiam quippe hypocritæ, per hericium vero malitiosi quique, qui diuersis se defensionibus contegunt, designantur. Lamia etenim humanam habere dicitur faciem, sed corpus bestiale. Sic & omnes hypocritæ in prima facie quod ostendunt, quasi ex ratione sanctitatis est, sed bestiale est corpus quod sequitur: quia valde iniqua sunt, quæ sub boni specie moliuntur. Hericij autem nomine, malitiosarum mentium defensio designatur: quia videlicet hericius cùm apprehenditur, eius & caput cernitur, & pedes videntur, & corpus omne conspicitur, sed mox vt apprehensus fuerit, semetipsum in sphæram colligit, pedes introrsus subtrahit, caput abscondit: & intra tenentis manum totum simul amittitur, quod totum simul antè videbatur. Sic nimirum sic malitiosæ mentes sunt, cùm in suis excessibus comprehenduntur. Caput enim hericij cernitur: quiã quo initio peccator ad culpam accesserat, videtur. Pedes hericij conspiciuntur: quia quibus vestigiis nequitia sit perpetrata cognoscitur, & tamen adductis repentè excusationibus malitiosa mens introrsus pedes colligit: quia cuncta iniquitatis suæ vestigia absconditi. Caput subtrahit, qui mitis defensionibus nec inchoasse se prauum alicui ostendit, & quasi sphæra in manu tenẽtis remanet: quia is qui corripit, cuncta quæ iam cognouerat, subito amittens, inuolutum intra conscientiam peccatorem tenet, & qui totum iam deprehendendo viderat, tergiuersatione prauæ defensionis illusus, totum pariter ignorat. Foueã ergo hericius in reprobis habet: quia malitiosa mens sese intra se colligens, in tenebris defensionis abscondit. Sed in hoc quòd se peccator excusat, in hoc quòd caliginosis defensionibus fixum in se oculum corripientis obnubilat, diuinus nobis sermo etiam quomodo à similibus, fulciatur, ostendit. Sequitur:

Esaie 34.

B

C

Caput. XXXIII.

VNa vni coniungitur, & ne spiraculum quidem incedit per eas.) Istæ squamę peccantium ne ab ore prædicantium aliquo vitæ spiraculo penetrentur, & obduratæ sunt & coniunctæ. Quos enim similis reatus sociat, concordi pertinacia etiam defensio peruersa constipat, vt de facinoribus suis alterna se inuicem defensione tueantur. Sibi enim quisque metuit, dum admoneri vel corrigi alterum cernit, & idcirco contra corripientium verba vnanimiter assurgit: quia se in altero protegit. Bene ergo dicitur: Vna vni coniungitur, & ne spiraculum quidem incedit per eas: quia in iniquitatibus suis dum vicissim superba defensione protegunt, sanctæ exhortationis spiracula ad se nullatenus intrare permittunt. Quorum pestiferam concordiam adhuc apertius subdidit, dicens: Vna alteri adhærebunt, & tenentes se nequaquam separabuntur.) Qui enim diuisi corrigi poterant, in iniquitatum suarum pertinacia vniti perdurant, & tanto magis quotidie à cognitione iustitiæ separabiliores sunt, quanto à se inuicem nulla increpatione separantur. Nam sicut esse noxium solet si vnitas desit bonis, ita perniciosum est si non desit malis. Peruersos quippe vnitas corroborat, dum concordat: & tanto magis incorrigibiles, quanto vna nimes facit. De hac vnitate reproborum per sapientem dicitur: Struppa collecta synagoga peccantium. De hac Naum propheta ait: Sicut spinæ inuicem se complectuntur, sic conuiuium eorum pariter potantium. Conuiuium nanque reproborum, est delectatio temporalium voluptatum. In quo nimirum conuiuio pariter potant, qui delectationis suæ illecebris se concordi ter debriant. Igitur quia membra Leuiathã istius, id est, iniquos omnes quos dei sermo squamarum compactionibus comparat, ad defensionem suam par culpa concordat, bene dicitur: Vna alteri adhærebunt, & tenentes se nequaquam separabuntur. Tenentes enim se separari nequeunt: quia eo ad defensionem suam vicissim constricti sunt, quo se sibi per omnia similes esse meminerunt. Descripto itaque eius corpore, ad caput sermo reducitur, & quid per semetipsum extremæ persecutionis tempore antiquus hostis exerceat, nũciatur. Nam sequitur:

Ecclc. 21.

Naum. 1.

D

Quòd in extrema iudicij commotione antichristus in signis & miraculis tantus erit vt à multis Christus æstimetur.

Caput XXXIIII.

E

STernutatio eius splẽdor ignis.) Quod melius exponimus, si prius sternutatio quomodo agatur, indagemus. In sternutatione quippe inflatio à pectore exurgit, quæ cum apertos ad emanandum poros non inuenit, cerebrum tangit, & congesta per nares exiens, totum caput protinus concutit. In hoc itaque Leuiathan corpore, id est, siue in malignis spiritibus, siue in reprobis hominibus, qui illi per similitudinem iniquitatis inhæserunt, quasi inflatio surgit à pectore, dum elatio se erigit ex præsentis seculi potestate. Quæ quasi ad emanandum poros non inuenit: quia in hoc quòd contra iustos extollitur, disponente deo quantum appetit prævalere prohibetur. Exurgens autem cerebrum tangit & concutit: quia collecta elatio satanæ, sensum in fine mundi arctius percutit, & caput turbat, dum ipsum auctorem malignorum spirituum per eum qui antichristus dicitur, in persecutione fidelium vehementius excitat. Tunc congesta inflatio per eius nares egreditur: quia tota superbiæ eius iniquitas apertis malitiæ flatibus demonstratur. Quia ergo sternutatio caput maximè concutit, Leuiathan istius sternutatio vocatur illa eius extrema commotio, qua damnatum hominem ingreditur, & per eum reprobis principatur. Qui tanta tunc virtute se commouet, vt membra domini, si potest fieri, etiam electa perturbet, tantis signis & prodigiis vtitur, vt miraculorum potentia quasi quodam ignis lumine resplendere videatur. Quia ergo commotum caput illius miraculis clarescere nititur, rectè eius sternutatio splendor ignis vocatur. In eo enim quòd se ad persequendos iustos commouet, ante reproborum oculos signorum virtutibus lucet. Et quia eius tyrannidi sapientes mundi adhærent, eorúmque consiliis omne quod prauum molitur, exercet: rectè subiungitur:

F

Caput XXXV.

ET oculi eius vt palpebræ diluculi.) Per oculos qui inhærentes capiti, vtilitati visionis inseruiunt, non immeritò eius consiliarij designantur, qui dum peruersis machinationibus quæ qualiter agenda sunt, præuident, malignis eius operariis quasi ostensum pedibus iter præbent. Qui rectè palpebris diluculi comparantur. Palpebras nanque diluculi extremas noctis horas accipimus, in quibus quasi nox oculos aperit, dum venturæ lucis iam initia ostendit. Prudentes igitur seculi malitiæ antichristi peruersis consiliis inhærentes, quasi palpebræ sunt diluculi: quia fidem quam in Christo inuenerunt, quasi erroris noctem asserunt, & veneretionem antichristi verum esse mane pollicentur. Spondent enim se tenebras repellere & veritatis lucem signis clarescentibus nunciare: quia nec persuadere quæ volunt, possunt: nisi exhibere se meliora fateantur. Vnde hicipse coluber in paradiso primis hominibus loquens, in eo quòd se melius aliquid prouidere simulauit, quasi diluculi

Gen. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G palpebras aperuit,quando in innocentibus mentibus humanitatis ignorantiam reprehendit,& scientiam diuinitatis promisit. Quasi ignorantiæ enim tenebras repellebat,& æternæ scientiæ diuinum mane nunciabat,dicens: Aperientur oculi vestri,& eritis sicut dij,scientes bonum & malum. Ita in illo tunc damnato homine veniens:eius oculi palpebris diluculi comparantur:quia sapientes illius simplicitatem veræ fidei quasi trãsactæ noctis tenebras respuunt, & eius signa mendacia quasi exurgentis Solis radios ostendunt. Sed quia Leuiathan iste non solum habet oculos qui malignis consiliis peruersa prouideant, sed os quoque ad peruertendas mentes hominum aperit,quoniam per prædicatores prauos ad diligendam erroris fallaciam auditorum corda succendit,aprè subiungitur:

Ibidem.

Quod prædicatores antichristi multos ad perfidiam accendent, sed lux & odor signorum mendacium in carbonum nigredinem redigetur.

De ore eius lampades procedunt.) Qui enim prouident oculi,qui autem prædicant,os vocantur. Sed de hoc ore lampades exeunt: quia mentes audientium ad amorem perfidiæ accendunt,& vnde quasi per sapientiam lucent, inde proculdubio per nequitiam concremãt. Sed qualis ipsa sapientia eorum lux sit,ostenditur,cùm protinus subinfertur.

Caput XXXVI.

H Sicut tædæ ignis accensæ.) Ecce iam hypocrisis eorum aperte describitur, quorum prædicatio tædarum lampadibus comparatur. Tæda enim cùm accenditur, odorem quidem suauem habet,sed lumen obscurum. Ita isti prædicatores antichristi quia sanctitatis sibi speciem arrogant,sed tamen opera iniquitatis exercent, quasi blandum quidem est quod redolent,sed nigrum quod lucent. Olent enim per simulationem iustitiæ, sed obscurum ardent per nequitiæ perpetrationem. Quorum simulationis malitiam Ioannes in Apocalypsi breui descriptione comprehendit,dicens: Vidi aliam bestiam ascendentem de terra,habentem duo cornua similia agni, & loquebatur vt draco. Priorem quippe bestiam, id est,antichristum superiore iam descriptione narrauerat,post quem etiam hæc alia bestia ascendisse dicitur:quia post eum multitudo prædicatorum illius ex terrena potestate gloriatur. De terra quippe ascendere,est de terrena gloria superbire. Quæ habet duo cornua agni similia: quia per hypocrisin sanctitatis,eam quam in se veraciter dominus habuit singularem, sibi inesse & sapientiam mentitur & vitam. Sed quia sub agni specie auditoribus reprobis serpentinum virus infundit,rectè illic subditur: Et loquebatur vt draco. Ista ergo bestia,id est prædicantium multitudo, si apertè vt draco loqueretur, agno similis non appareret, sed assumit agni speciem,vt draconis exerceat operationẽ. Quod

Apoc.13.

I hic vtrunque per tædarum lampades exprimitur: quia & obscurum ardent per effectum malitiæ, & quasi suaue redolent per simulationem vitæ. Sed nequaquam æstimandum est quòd tũc solum antichristi prædicatores apparebunt, & nunc ab humanis deceptionibus desunt. Modo nanque priusquam per semetipsum appareat, nonnulli illum vocibus, plærique autem moribus prædicant. An prædicatores simulationis illius non sunt,qui cùm sacros dei ordines obtinent, fugientem totis desideriis mundum tenent,qui virtutes esse ostendunt,quæ faciũt, sed vitium est omne quod agunt?

Caput XXXVII.

Sed electorum mens quanto magis internæ luci inhæret, tanto subtilius quomodo virtutes à vitiis discernere debeat,videt. Quid autem mirum est hoc nos spiritaliter agere,quod quotidie corporaliter cernimus nummularios implere? Qui cùm numisma percipiunt, prius qualitatem illius, pòst figuram, ad extremum verò pondus examinant, ne aut sub auri specie æs lateat,aut hoc quod veraciter aurum est,monetæ reprobæ figura dehoneſtet: aut quod & aurum,& rectæ figuræ est,hoc non integrum pondus leuiger. Cùm igitur mira ignotorum hominum facta conspicimus, residere ad mentis nostræ trutinam quasi solertes numularij debemus, vt prius discretio aurum examinet, ne sub virtute se vitium occultet, & quod praua intentione agitur, recti visione pallietur. Cuius si intentionis qualitas approbatur,impressæ mox formulæ figura quærenda est,si à probatis monetariis; id est ab antiquis patribus ducitur,& ab eorum vitæ similitudine nullo errore vitiatur. Cùm verò & per intentionem qualitas, & recta per exemplum figura cognoscitur, restat vt integrum eius pondus exquiratur. Bonum quippe quod per signa & miracula coruscat,si perfectionis summam non habet, pensari sollicitè per cautelam circunspectionis debet,ne dum imperfecta res quasi pro perfecta accipitur,in accipientis damnum vertatur. Prædicatores itaque antichristi quomodo veram numismatis qualitatem tenent, qui in his quæ agunt,intentionis rectæ vim nesciunt:quia per hæc non cœlestem patriam, sed culmen gloriæ temporalis exquirunt? Quomodo à monetæ figura non discrepant,qui ab omni pietate iustorum iustos persequendo discordant? Quomodo in se integritatis pondus ostendunt, qui non solum humilitatis perfectionem nequaquam assecuti sunt,sed neque ipsam primam eius ianuam cõtigerunt? Hinc ergo hinc electi cognoscant,quomodo eorum signa despiciant, quorum profecto actio omne quod à piis patribus gestum memoratur,impugnat. Sed ipsi quoque electi dum tot signa conspiciunt, dum contemnentes vitam tanta eius miracula perhorrescunt, quoddam dubietatis nubilum in corde patiuntur: quia dum se per prodigia illius malitia leuat, in istis aliquatenus visus certior caligat. Vnde rectè subditur:

Examinatio numismatis.

Quòd in persecutione antichristi in errorem penè mittantur electi.

K

L

De naribus eius procedit fumus.) Oculorum quippe acies fumo fauciatur. Fumus ego de eius naribus procedere dicitur: quia de mitaculorum eius insidiis ad momentum caliginosa dubietas etiam in electorum corde generatur. De Leuiathan naribus fumus exit: quia ex eius prodigiis mendacibus,etiam bonarum mentium oculos trepidationis caligo confundit. Tunc nanque in electorum cordibus conspectis terribilibus signis, obscura cogitatio conglobatur. Vnde hoc quod iam suprà protulimus,veritatis ore per Euangelium dicitur: Surgent pseudochristi & pseudoprophetæ, & dabunt signa magna & prodigia: ita vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. Qua in re valde quærendum est, quomodo aut hi qui electi sunt, induci in errorem possunt,aut cur si fieri potest,quasi ex dubietate subditur: cùm quid faciendum sit, dominus omnia præsciens præstolatur. Sed quia electorum cor & trepida cogitatione concutitur,& tamen eorum constantia non mouetur, vna hac sententia dominus vtrunque complexus est dicẽs: Ita vt in errorem inducantur,si fieri potest,etiam electi. Quasi enim iam errare,est in cogitatione titubare, sed protinus si fieri potest,subiungitur: quia proculdubio fieri non potest, vt in errore plenè electi capiantur. Bene autem in hac fumi caligine, ipse etiam animorum feruor exprimitur, cùm protinus subinfertur: Sicut ollæ succensæ atque feruentes.) Velut enim olla feruens est vnaquæque tunc anima,cogitationum suarum impetus quasi spumas ardentium vndarũ sustinens, quas & ignis zeli commouet,& ipsa temporalis oppressio more ollæ intrinsecus clausas tenet. Vnde Ioannes quoque cùm huius bestiæ signa narraret,adiunxit: Ita vt ignem faciat de cœlo descendere. Ignem quippe de cœlo descendere, est de cœlestibus electorum animis sancti zeli flammas emanare.

Matt.24.

M

Caput XXXVIII.

Via verò Leuiathan iste aliàs non solum serpens, sed etiam regulus dicitur,pro eo quòd immundis spiritibus vel reprobis hominibus principatur: sicut Esaias ait: De radice colubri egredietur regulus: inspiciendum nobis summopere est qualiter regulus perimat: vt ex operatione reguli,huius nobis malitia apertius innotescat. Regulus nanque non morsu perimit,sed flatu consumit. Sæpe quoque aërem flatu afficit, & quicquid vel positum longe contigerit, sola narium inspiratione tabefacit. Hinc ergo pensare compellimur,per hoc quod de naribus eius fumus procedere dicitur etiam priusquam apertus appareat, quid quotidie in humanis cordibus fumo pestiferæ exhalationis operetur. Quia enim sicut & superius diximus, fumo oculorum acies infirmatur: non immeritò de eius naribus fumus procedere asseritur, cuius noxiis inspirationibus praua in humanis cordibus cogitatio nascitur,per quam acies mentis obtunditur,ne lux interna

Esaiæ 14.

A terna videatur. Quasi enim flatu narium caliginẽ emittit: quia in reproborũ cordibus insistiarum suarum aspirationibus ex amore vitæ temporalis æstum congerit multiplicium cogitationum. Et velut fumi globos multiplicat: quia inanissimas præsentis vitæ curas in terrenorum hominum mente coaceruat. Iste fumus ex eius naribus prodiens,aliquando ad tempus etiam electorum oculos tangit. Hũc nanque intrinsecus fumum patiebatur Propheta,cùm dixit: Turbatus est præ ira oculus meus. Huius inundatione premebatur dicens: Cor meum conturbatum est in me,& lumen oculorum meorum non est mecum. Fumus quippe iste obtundit aciem cordis: quia caliginis suæ nubilo serenitatem intimæ turbat quietis. Cognosci verò nisi trãquillo corde non potest deus. Vnde per eundem Prophetam rursus dicitur: Vacate & videte quoniam ego sum deus. Vacare autem mens non potest, quæ huius fumi inundationibus premitur: quia in ea terrenarum cogitationum volumina ex præsentis vitæ amore glomerantur. Lumen ergo quietis internæ hoc fumo amittitur: quia curarum prurigine cordis oculus dum confunditur, tenebratur. Sed fumus iste aliter electorum animos turbat, aliter reproborum oculos excæcat. A bonorum quippe oculis spiritalium desideriorum flatu respergitur, ne prævalente misera cogitatione denſetur. In prauorum verò mentibus quo se licentius per terras cogitationes colligit, eo ab eis funditus veritatis lumen tollit. Fumus iste reproborum

Psalm.6.

Psalm.40

B cordibus quot illicita desideria ingerit, quasi per tot ante illos globos intumescit.

Caput XXXIX.

Et certè fumi globos nouimus: quia cùm alii superius inardescunt,alij inferius surgunt,sicut & in cogitatione carnali & si alia prauitatis desideria transeunt, alia succedunt. Sæpe autem mens misera quid iam transierit,videt: sed vbi adhuc retineatur,non videt. Gaudet de quibusdam vitiis quòd eis subiecta iam non sit,& præcauere ac gemere negligit: quia eorum vice successerunt alia,quibus fortasse nequius succumbit: sicque fit vt dum alia vitia transeunt,& semper alia succedunt, ab hoc serpente cor reproborum sine intermissione teneatur. Vnde bene per Iohel prophetam dicitur: Residuum erucæ comedit locusta,& residuum locustæ comedit brucus,& residuũ bruci comedit rubigo. Expergiscimini ebrij,& flete. Quid enim per erucam,quæ toto corpore in terra repit,nisi luxuria de signatur: quæ cor quod tenet,ita polluit, vt in superioris munditiæ surgere amorem non possit. Quid per locustam quæ saltibus euolat,nisi inanis gloria exprimitur,quæ se vanis præsumptionibus exaltat? Quid per brucum cuius penè totum corpus in ventrem colligitur,nisi essendi ingluuies figuratur? Quid per rubiginem quæ dum tangit, incendit: nisi ira innuitur? Residuum ergo erucæ locusta comedit: quia sæpe cùm luxuriæ vi-

Iohel. 1.

C tium à mente recesserit,inanis gloria succedit. Nam quia iam per amorem carnis non sternitur, quasi sanctam se ex castitate gloriatur. Et residuum locustæ brucus comedit: quia sæpe cùm inanis gloriæ quæ quasi ex sanctitate veniebat,resistitur,velventri vel quibuslibet ambitionis desideriis immoderatius indulgetur. Mens enim dei nescia,tanto atrocius ad quemlibet ambitum ducitur,quanto nullo vel humanæ laudis amore refrenatur. Residuum bruci rubigo consumit: quia sæpe dum ventris ingluuies per abstinentiam restringitur, iræ impatientia actius dominatur,quæ more rubiginis quasi exurendo messem come dit: quia virtutum fructus impatientiæ flamma tabescit. Cùm ergo vitia vitiis succedunt, agrum mentis alia pestis deuorat, dum alia relinquit. Bene autem illic subditur:

Ibidem.

Caput XL.

Expergiscimini ebrij & flete: Ebrij quippe vocati sunt, qui mundi huius amore confusi, mala non sentiunt quæ patiuntur. Quid est ergo dicere: Expergiscimini ebrij & flete, nisi somnum vestræ insensibilitatis excutite, & in deuastatione cordis tot sibi succedentibus vitiorum pestibus, vigilantibus lamentis obuiate? Per tot igitur globos de Leuiathan naribus fumus surgit, per quot nimirum pestes frugem cordis reprobi occulta aspiratione consumit. Cuius adhuc fumi vim sollicitè dominus exprimit, cùm ilico subiungit: Sicut ollæ succensæ atque feruentis.) Olla enim succenditur: cùm mens humana maligni hostis suasionibus instigatur. Olla autem fer- D uet cùm iam etiam per consensum in desideriis prauæ persuasionis accenditur. Et tot vndas quasi feruendo proiicit, per quot nequitias vsque ad extetiora opera extendit. Hunc nanque carnalis conscientiæ, id est ollæ feruorem, ex Leuiathan fumo venientem propheta conspexerat,cùm dicebat: Ollam succensam ego video,& faciem eius à facie Aquilonis. Ab Aquilonis nanque facie humani cordis olla succenditur,dum instigatione aduersarij spiritus illicitis desideriis inflammatur. Ille nanque qui ait: Sedebo in monte testamenti,in lateribus Aquilonis, mentem quam semel ceperit, malignis persuasionis suæ flatibus,quasi suppositis ignibus accendit: quatenus non cõtenta præsentibus,indesinenter per desideria æstuet,vt alia contemnenda appetat,alia adepta contemnat: vt modo suis compendiis inhiet,modo alienis commodis etiam cum proprio detrimento contradicat,modo carnis illicebris satisfaciat, modo quasi in quodam culmine per cogitationis superbiam rapta, carnali cura postposita, totam se in typho elationis attollat. Quia ergo cor per varia desideria abducitur, quod instigationibus Leuiathan istius inflammatur,rectè eius fumus succensæ & feruenti ollæ similis esse perhibetur: quia per tot se feruores afflata eius tentationibus conscientia erigit, per quot intra se cogitationes iutumescit. Quod verbis aliis adhuc veritas apertius exequitur,dum subiungitur:

Hieve.1.

Esaiæ 14.

Gene.3.

Gene.4.

3.Reg.11.

3.Reg.21.

Quòd persuasione diabolica ad diuersa vitia reproborum animæ instimmentur, & flamma malitiæ eius infructuosa ligna comburat. E

Halitus eius prunas ardere facit.) Quid enim prunas nisi fuscensas in terrenis concupiscentiis reproborum hominum mentes appellat? Ardent enim cùm quodlibet temporale appetunt: quia nimirum vrunt desideria,quæ quietum ac integrum esse animum non permittunt. Toties igitur Leuiathan halitus prunas accendit, quoties eius occulta suggestio humanas mentes ad delectationes illicitas pertrahit. Alias nanque superbiæ,alias inuidiæ,alias luxuriæ,alias auaritiæ facibus inflammat. Superbiæ quippe facem menti Euæ suppositit, cum hanc ad contemnenda verba dominicæ iussionis iustigauit. Inuidiæ quoque flamma Cain animum succendit,cùm de accepto fratris sacrificio doluit,& per hoc vsque ad fratricidij facinus peruenit: Luxuriæ facibus cor Salomonis exussit, quem tanto mulieribus amore subdidit,vt vsq; ad idolorum venerationem deductus, dum carnis delectationem sequeretur, conditoris reuerentiæ obliuiscereturi. Auaritiæ quoque igne Achab animum concremauit, cùm eum ad appetendam alienam vineam impatientibus desideriis impulit, & per hoc vsque ad reatum homicidij pertraxit. Tãto igitur Leuiathan iste halitu in prunis flat,quanto annisu suggestionis occultæ humanas mentes ad illicita inflammat. Vnde & bene mox subditur: F

Caput XLI.

Et flamma de ore eius egreditur.) Flamma quippe oris eius est ipsa instigatio occultæ locutionis. Prauæ enim suasionis verba ad vniuscuiusque animum facit,sed flamma est quod de eius ore egreditur: quia ardet in desideriis animus,cùm eius suggestionibus instigatur. Hæc quotidie suggerit,hæc vsque ad præsentis vitæ terminum suggerere non desistit: sed tunc se nequius dilatat,cùm per illum damnatum hominem veniens,in huius mundi se gloria apertius ostendit. Tunc ab eius naribus vastior fumus procedit: quia humana corda ignorum eius admirationibus territa amplior instigatio percutit. Tunc eius halitus vehementius prunas ardere facit: quia reproborum mentes quas iam calentes amore gloriæ temporalis inuenerit,suggestionis suæ flatibus vsq; ad nequitiam exercendæ crudelitatis incendit. Tunc de ore eius flamma egreditur: quia quicquid per se,quicquid per prædicatores suos loquitur, ignis est,quo infructuosa ligna concremantur. Igne autem terrenæ concupiscentiæ eorum mens tangitur, qui nequaquam fieri preciosa metalla concupiscunt. Qui ergo oris eius nõ vult flamma affici, iuxta doctoris veri sententiam, non lignum, fœnum,stipula: sed aurum,argentum, & preciosum lapis curer inueniri: quia tanto ignis suasionis illius amplius incendit, quanto se ei ad consentiendum molliorem quisque præbueri-

1.Corin.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Sed quia nulla ratione conceditur,vt mens in hac corruptibili carne poſita, nequaquam ſuaſionis illius ardore tangatur, reſtat,vt malignis flatibus aduſta,ad orationis opem ſe ſine ceſſatione conuertat. Flammam quippe ſuggeſtionum illius extinguit citius vnda lachrymarum.

Libri trigeſimitertij Moralium ſancti Gregorij finis.

LIBER MORAlium beati Gregorij in librum Iob trigeſimuſquartus.

Caput I.

QVIA ex hoc mundo corpus gerimus, vniuerſitatis terminum ex ea qua nos ſumus, parte penſemus. Citius quippe qualis ſit mundi finis agnoſcimus,ſi ſollicitè aſpicimus, hoc quod de mundo geſtamus. Aetas etenim noſtra per iuueniles annos robuſtior viget, in ſenili autem tempore crebreſcentibus mor-
H bis excoquitur,& dum diutius diſtenditur, vt ſubſiſtat,moriendi vice quotidie deficit per momenta viuendi. Ita etiam mundi tempus dum venientibus annis augetur, crebreſcentibus malis afficitur:& vnde ætatis augmentum percipit, inde ſalutis diſpēdium ſentit. Tribulationes nanque illi cum temporibus creſcunt,& eo detrimenta vitæ debilior tolerat quo quaſi ad vitam prouectior durat. Totis enim cōtra illum hoſtis antiquus viribus ſoluitur,qui quanuis iam nunc interiit,pro eo quòd ſupernæ conditionis beatitudinem amiſit, tunc tamen plenius extinguitur, quando & à tentandi licentia abſtractus, æternis incendiis religatur. Vnde & extrema mundi atrocius tentaturus aggreditur:quia tanto fit feruentior ad ſæuitiam, quanto ſe viciniorem ſentit ad pœnam. Cōſiderat quippe quòd iuxta ſit vt licentiam nequiſsimæ libertatis amittat: & quantum breuitate temporis anguſtatur,tantum multiplicitate crudelitatis ex-
Apoc.12. panditur, ſicut de illo voce angelica ad Ioannem dicitur: Væ terræ & mari quia deſcendit diabolus ad vos habens iram magnam,ſciens quòd modicum tempus habet. Tunc ergo in magnæ iræ feruorem ſe dilatat,ne qui in beatitudine ſtare non potuit,in damnationis ſuæ foueam cum paucis ruat. Tunc quicquid nequiter valuerit,callidius exquirit: tunc ceruicem ſuperbiæ altius erigit,& per damnatū illum quem geſtat hominem,
I omne quod temporaliter præualet,nequiter oſtendit. Vnde & diuina voce rectè nunc dicitur:

Quòd in fine mundi ſuperbiæ antichriſti potentia ſuffragetur.

In collo eius morabitur fortitudo.) Quid enim collo Leuiathan iſtius, niſi elationis oſtenſio deſignatur? qua contra deum ſe erigens,cum ſimulatione ſanctitatis etiam tumore poteſtatis extollitur. Quia enim per collum ſuperbia exprimitur: Eſaias propheta teſtatur, qui Hieruſalem filias redarguit di-
Eſaiæ 3. cens: Ambulauerunt extento collo. In collo ergo Leuiathan iſtius fortitudo demorari dicitur:quia elationi illius etiam ſubiuncta potentia ſuffragatur. Nam quicquid tunc ſuperbè extollitur,quicquid callidè machinatur, etiam cum virtute potentiæ ſecularis exequitur. Quod Daniel propheta intuens ait:
Danie.8. Dolus in manu eius dirigetur. Dolus quippe in manu eius, eſt fraus in virtute:quia omne quod nequiter voluit, hoc ad tempus exequi etiam fortiter poteſt. Dolus vero eius dirigi dicitur:quia fraudis eius malitia nulla difficultate præpeditur. Hoc enim Leuiathan iſte vel vaſa eius habere crebrò proprium ſolent, quòd ad iniquitatis ſuæ cumulum ea quæ nequiter appetunt,explere nequius poſſunt. Nam cùm fortaſſe infirmantur electi,atque in deſideriis illicitis ruunt, in hoc plærunque diuini muneris manu retinentur, quòd voluntatis miſeræ nullos effectus inueniunt. Cúmque eorum votis valida contrarietas naſcitur,plærunque ex ipſa impoſsibilitate corriguntur, & miro internæ diſpoſitionis ordine,per conuerſionem mutatio K
malæ voluntatis ſequitur,dum per infirmitatem perfectio denegatur. Hinc eſt enim quòd ſub ſpecie vniuſcuiuſque animæ, de infirmante Iudæa,atque in prauis itineribus gradiente, per prophetam dominus dicit:Ecce ego ſepiam viam tuam ſpinis, *Oſee.2.*
& ſepiam eam maceria,& ſemitas ſuas non inueniet,& ſequetur amatores ſuos,& non apprehendet eos,& quæret eos, & non inueniens dicet:Vadam & reuertar ad virum meum priorem:quia mihi bene erat tunc magis quàm nunc. Spinis enim electorum viæ ſepiuntur, dum dolorem punctionis inueniunt in hoc quod temporaliter concupiſcunt. Quaſi interpoſita maceria vis eorum obuiat, quorum nimirum deſideria perfectionis difficultas impugnat. Horum profectò animæ amatores ſuos quærunt,& non inueniunt, dum ſequendo malignos ſpiritus,nequaquam eas quas appetunt huius ſeculi voluptates apprehendunt. Bene autem ſubditur, quòd ex ipſa difficultate mox dicat: Vadam & reuertar ad virum meum priorem: quia melius mihi erat tunc magis quàm nunc. Prior quippe vir dominus eſt, qui caſtam ſibi animam ſancti ſpiritus interpoſito amore coniunxit. Quem tunc mens vniuſcuiuſque deſiderat, cùm multiplices amaritudines velut quaſdam ſpinas inuenit in iis delectationibus quas temporaliter cōcupiſcit. Nam dum aduerſitatibus mundi quem diligit, anima morderi cœperit, tunc plenius intelligit,quanto illi cum priore viro melius fuit. Eos ergo quos voluntas praua peruertit, plærunque aduerſitas L
corrigit. Vnde & nimis timendum eſt, ne ſequantur proſpera cùm deſiderantur iniuſta: quia difficilius malum corrigitur, quod profectionis* etiam proſperitate fulcitur. Leuiathan ita- ** al. perfectionis.*
que iſte qui cum membris ſuis æternis eſt cruciatibus deputatus, & dolus in manu eius dirigitur, & in collo eius fortitudo demoratur: quia hoc quod temporaliter peruerſa contra bonos voluntate deſiderat,peruerſione facultate conſummat, vt tanto ei de aduerſitate in præſenti nil obſtet, quanto ei in poſterum de proſperitate nihil remanet. Et quia omnis qui peruerſis moribus amicitiis eius innoteſcit,prius veras mentis diuitias amittit,aptè ſubiungitur:

Quòd ſubtiliſsima fraude diabolus conſentientium ſibi mentes propriis virtutibus ſpoliat prius quàm qui tentatur, agnoſcat: & quod antichriſto veniente,prophetiæ & miracula ceſſabunt.

Caput II.

ET faciem eius præcedet egeſtas.) Per faciem quippe ſolet *Exod.33.*
notitia deſignari. Vnde ſcriptum eſt:Et facies mea pręcedet te,id eſt,notitia ducatum præbebit. Sciendum vero eſt quòd egeſtas in ſacro eloquio aliter electorum ponitur, atque aliter reproborum. Egeſtas nanque electorum eſt,cùm ve- *Egeſtas electorum.*
ræ diuitiæ cœleſtis patriæ ad eorum animum redeunt, & in hoc ærumnoſo præſentis vitæ exilio poſiti,pauperes ſe eſſe me- M
minerunt. Illas quippe diuitias ſine ceſſatione ſuſpirant,de quibus Paulus dicit:Vt ſciatis quæ ſit ſpes vocationis eius,& quæ *Ephe.1.*
diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in ſanctis. Et quia adhuc eas nequaquam conſpiciunt, ſtudioſè interim in ærumna iſtius paupertatis gemunt. Hanc proculdubio paupertatem Hieremias *Threno.3.*
inſpexerat,cùm dicebat:Ego vir videns paupertatem meam in virga iudignationis eius. Virga enim indignationis dei,eſt percuſſio diſtrictionis. Quam indignationem tunc homo pertulit,cum ex paradiſo pulſus, veras interni gaudij diuitias amiſit. Sed quia electi quique inceſſanter conſpiciunt quòd in præſentis vitæ penuriam ab illa poteſtatis ingenitæ facultate ceciderunt,bene dicitur:Ego vir vidēs paupertatem meam. Quiſquis enim hæc adhuc viſibilia appetit, peregrinationis ſuæ malum non intelligit: & hocipſum quod patitur,videre neſcit. Hanc paupertatem Dauid Propheta intuens ait:Infirmata eſt in pau- *Pſalm.30.*
pertate virtus mea. In paupertate etenim virtus infirmari dicitur: quia lapſus in hac peregrinatione animus, & corruptionis ſuæ moleſtiis reuerberatus, hoc quod perdidit, contemplari præpeditur. Sed hanc paupertatem reprobi conſiderare neſciunt:quia dum ſequuntur ea quæ conſpiciunt,cogitare inuiſibilia negligunt quæ perdiderunt. Vnde & egeſtas eorum pro- *Egeſtas reproborum.*
priè dicitur:quia dum replentur vitiis,virtutum diuitiis vacuantur. Quibus ſæpe euenit vt per elationis dementiam ſubleuati, dum nequaquam ruinæ ſuæ damna conſiderant, eſſe ſe etiam à
bonis

A bonis actionibus inopes non cognoſcant. Vnde voce angelica
Apoca.3. prędicatori Laodicię dicitur:Dicis quòd diues ſum,& locupletatus,& nullius egeo, & neſcis,quia tu es miſer, & miſerabilis & pauper,& cæcus & nudus. Quaſi diuitem ſe aſſerit, qui per arrogantiam ſanctitatis extollitur,ſed pauper,cæcúſque & nudus arguitur. Pauper vtique,quia virtutum diuitias non habet: cæcus,quia nec paupertatem quam patitur, videt:nudus, quia primam ſtolā perdidit:ſed peius,quia nec ſe perdidiſſe cognoſcit. Quia ergo, vt diximus,egeſtas reproborum,eſt defraudatio meritorum:rectè de Leuiathan dicitur: Faciem eius præcedet egeſtas. Nemo quippe cognitioni eius iungitur, niſi prius virtutum diuitiis denudetur. Prius enim bonas cogitationes ſubtrahit,& tūc eis apertiorem notitiam ſuæ iniquitatis infun-
Egeſtas faciem Leuiathan præcedit. dit. Egeſtas ergo faciē illius præcedere dicitur:quia prius facultas viriū perditur, vt quaſi per familiaritatē ita poſtmodū eius notitia cognoſcatur. Vel certè quia multis ita fraudulenter ſurrepit,vt ab eis deprehendi nequaquam poſsit,& ſic eorum virtutes euacuat: quatenus aſtutiæ ſuæ malitiam non oſtendat,faciem eius egeſtas præire perhibetur,ac ſi apertè diceretur:quia cùm inſidians tentat,priuſquam videatur expoliat: Hinc eſt e-
Oſee 7. nim quòd de Ephraim per prophetam dicitur:Comederunt alieni robur eius,& ipſe ignorauit. Alieni quippe intelligi apoſtatæ angeli ſolent:qui robur comedūt, dum virtutem mentis peruertendo conſumunt. Quod Ephraim & pertulit, & neſciuit: quia in tentatione malignorum ſpirituum,& robur animæ
B perdidit,& hoc ipſum quia perdiderit,non intellexit. Leuiathā ergo faciem egeſtas antecedit: quia negligentium mentes antè tentando ſpoliat,quàm eius inſidias is qui tētatur, agnoſcat. Per hoc ergo quod dictum eſt: In collo eius morabitur fortitudo,virtus violentię oſtenditur. Per hoc vero quod ſubditur: Et faciem eius præcedet egeſtas, fraudis ſubtilitas deſignatur. Quanuis de eo quòd eius faciem egeſtatem præire cognoſcimus,ſuppetit aliud quod tamen triſtius exponamus. Terribili quippe ordine diſpoſitionis occultę,priuſquam Leuiathan iſte in illo damnato homine quem aſſumit,appareat: à ſancta Eccleſia virtutum ſigna ſubtrahuntur. Nam prophetia abſconditur, curationum gratia aufertur prolixioris abſtinentiæ virtus imminuitur,doctrinæ verba conticeſcunt,miraculorum prodigia tolluntur. Quæ quidem nequaquam ſuperna diſpenſatio funditus ſubtrahit, ſed non hæc ſicut prioribus temporibus apertè ac multipliciter oſtendit. Quod tamen mira diſpenſatione agitur,vt vna ex re diuina ſimul pietas, & iuſtitia compleatur. Dum enim ſubtractis ſignorum virtutibus,ſancta Eccleſia velut abiectior apparet, & bonorum præmium creſcit: qui illam pro ſpe cœleſtium,& non propter prȩſentia ſigna venerantur, & malorum mens contra illam citius oſtenditur,qui ſequi quę promittit inuiſibilia negligunt, dum ſignis viſibilibus non tenentur. Dum igitur humilitas fidelium,multitudine & manifeſtatione ſignorum quaſi deſtituitur,terribili occultæ diſpoſi-
C tionis examine,inde bonis miſericordia largitur,vnde malis iuſta ira cumulatur. Quia ergo Leuiathan iſte priuſquam manifeſtus,& conſpicuus veniat, ex magna parte in ſancta Eccleſia ſigna virtutum ceſſant,rectè nunc dicitur: Faciem eius præcedet egeſtas. Ante enim à fidelibus miraculorum diuitiæ ſubtrahuntur, & tunc contra eos antiquus ille hoſtis per aperta prodigia oſtenditur,vt quo ipſe per ſigna extollitur, eo à fidelibus ſine ſignis robuſtius laudabiliúſque vincatur. Quanuis etiam fidelibus in eius certamine ſigna non deerunt, ſed tanta erunt illius vt noſtrorum,aut pauca,aut nulla videantur. Quorum nimirum virtus omnibus ſignis ſit potior,cùm omne quod ab illo terribiliter fieri conſpicitur, per internæ conſtantiæ calcem premunt. Sed malignus hoſtis tanto contra eos acriori immanitate ſe exhibet, quanto ſe deſpici etiam clareſcentibus miraculis dolet. Totum ergo ſe in eorum interitum colligit, cunctóſque reprobos in necem fidelium vnanimi crudelitate coniungit,vt ſæuitiam ſuam tanto robuſtius exerceat,quanto & in eis quæ peruerſè agere appetit,nulla ſibi ſui corporis membra diſcordant. Vnde & rectè dicitur:

Quantæ virtutis in fine futura ſit feritas reproborum.

Membra carnium eius cohærentia ſibi.) Carnes vero Leuiathan iſtius,ſunt omnes reprobi,qui ad intellectum ſpiritalis patriæ per deſiderium non aſſurgūt. Membra verò ſunt carnium, hi qui eiſdem peruerſè agentibus, & ſeſe ad iniquitatem præ- D
cedentibus iunguntur, ſicut econtra per Paulum de dominico corpore dicitur:Vos eſtis corpus Chriſti,& membra de mem- *1.Cor.12.*
bro. Aliud quippe eſt membrū corporis, aliud membrū membri. Membrum quippe corporis pars ad totum,membrum verò membri eſt particula ad partem. Membrum nanque membri eſt digitus ad manum,manus ad brachium: membrum verò eſt corporis totum hoc ſimul ad corpus vniuerſum. Sicut ergo in ſpiritali dominico corpore membra de membro dicimus eos qui in eius Eccleſia ab aliis reguntur: ita in illa Leuiathan iſtius reproba congregatione membra ſunt carnium, qui iniquo opere quibuſdam ſe nequioribus iunguntur. Sed quia hoſtis malignus ſibi in peruerſo opere à primis vſque ad extrema concordat, diuinus ſermo in eo membra carnium ſibimet cohęrentia memorat. Sic nanque peruerſa vnanimiter ſentiūt, vt nulla contra ſe viciſsim diſputatione diuidantur. Nulla eos diuerſitatis altercatio tunc ſcindit,& idcirco contra bonos vehementer præualent:quia in malo ſe concorditer tenent.

Caput III.

SIcut enim iam ſuperius diximus, vt pernicioſum eſt ſi vni- *Vnitas bona.*
tas deſit bonis, ita pernicioſius eſt ſi non deſit malis. Reproborum quippe vnitas, bonorum vitam tanto durius *Vnitas mala.*
præpedit,quanto ei ſe per collectionem durior opponit. Hanc vnitatem reproborum pernicioſam ſibi Paulus conſpexerat, E
cùm in medio Sadducæorum Phariſæorúmque deprehenſus *Acto.23.*
dicebat:De ſpe & reſurrectione mortuorum ego iudicor. Qua nimirum voce percuſſa, protinus contra ſe viciſsim audiētium turba diſsiluit. Cúmque in duas partes tumultuantium multitudo diuiditur,Paulo via ereptionis aperitur: quia quem turba perſequentium vnita conſtrinxerat,diuiſa laxabat. Eripiuntur ergo iuſti dum diuiduntur iniuſti, & electorum vota ad perfectum perueniunt,dum reproborū agmina per diſcordiam confunduntur. Quod bene etiam maris rubri ſciſsione deſignatur. *Exod.13.*
Dum enim in duas partes vnda diuiditur, ab electo populo ad terram repromiſsionis tenditur: quia dum malorū vnitas ſcinditur,bonę mentes ad hoc quod appetunt,perducuntur. Si malorum vnitas noxia non fuiſſet, nequaquam diuina prouidentia ſuperbientium linguas in tanta diuerſitate diſsipaſſet. Si ma *Gene.11.*
lorum vnitas noxia nō fuiſſet,de ſanctæ Eccleſię hoſtibus propheta non diceret:Præcipita domine,& diuide linguas eorum. *Pſal.54.*
Quia ergo Leuiathan iſte tunc cōtra electos dei in ſuis viribus effrenatur:ad augmentum ſuæ malitiæ,vnitatem quoque in reprobis habere permittitur, vt tanto contra nos robuſtius vires ſuas exerat,quanto non ſolum nos ictu fortitudinis, ſed etiam mole adunationis impugnat. Sed quis cōtra iſta ſufficiat? Quæ mens ad tantæ elationis & compagis pondera,non ab ipſa cogitationum radice contremiſcat? Vnde quia trepidare nos per infirmitatem conſpicit,protinus diuina clementia quid per ſe- F
metipſam faciat,adiungit. Nam ſequitur:

Quòd in die iudicij iuſtis gaudentibus impij maledictionis fulmine ferientur.

Mittet contra eum fulmina, & ad locum aliū non ferentur.) Quid appellatione fulminum, niſi tremendæ illæ extremi iudicij ſententiæ deſignantur? Quæ idcirco fulmina vocantur: quia nimirum eos quos feriunt,in perpetuum incendunt. Fulmina nanque ſuper eum Paulus venire conſpexerat,cùm dicebat: Quem dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui, & de- *2.Theſſ.2.*
ſtruet illuſtratione aduentus ſui. Hæc autem quæ in eum mittuntur fulmina,ad locum alium non feruntur: quia iuſtis gaudentibus ſolis,tunc reprobos feriunt. Nam poſt trituram vitæ præſentis, in qua nunc triticum ſub paleis gemit,ita illo extremi iudicij ventilabro inter triticum paleáſque diſcernitur: vt nec in tritici horreum paleæ tranſeant,nec in palearum ignem horrei grana delabātur. Illa ergo fulmina locum alium nequaquam tangunt:quia videlicet igne ſuo non grana,ſed paleas incendūt. Sed quia Leuiathan iſtum pœna non corrigit, inſinuat dum ſubiungit:

Quòd diabolus ſit impœnitens, & nos illo perſequente modo proficimus,ipſe vero ſicut incus ſemper percutitur,nec tamen mutatur.

Cor

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Cor eius indurabitur quasi lapis.) Cor enim antiqui hostis vt lapis indurabitur: quia nulla vnquam conuersionis pœnitentia mollietur, Qui quia solis ictibus æternæ vltionis aptabitur, rectè protinus subinfertur: Et stringetur quasi malleatoris incus.) Incudem quippe malleator solis aptam percussionibus figit. Ad hoc nanque incus statuitur, vt crebris ictibus feriatur. Leuiathã ergo vt malleatoris incus stringitur: quia infernivinculis coarctabitur, vt æterni supplicij continua percussione tũdatur. Qui modo quoque percutitur, dum iusti quique illo in insidiis vigilante, sed doloribus tabescente saluantur. In incude autem alia vasa formantur: ipsa vero tot percussionibus in vas aliud non transfertur. Rectè ergo Leuiathan iste incudi comparatus est: quia nos illo persequẽte componimur: ipse autem & semper percutitur, & in vas vtile nunquam mutatur. Æternæ illum percussioni relinquimus, & nos superni artificis manu in eius tentatione percussi, per illum quasi vascula formata transimus. In ipso enim tundimur, sed vt ad vsum domus supernæ veniamus. Ipse verò quasi incus stringitur: quia etsi nũc tentando mundum circuit, in inferno tamen positus, iam sub ictu sententiæ non vagatur. Sequitur:

Quòd in ruina diaboli sancti angeli territi sunt ne peccarent, & purgati, vt in munditia stabiles permanerent.

Cùm sublatus fuerit, timebũt angeli, & territi purgabuntur.) Scriptura sacra ita nonnunquam tempus præteritum futurũmque permiscet, vt aliquando futuro pro præterito, aliquando H
Apo. 12. verò vtatur præterito pro futuro. Futuro, nanque pro præterito vtitur, cùm Ioanni mulier paritura masculum, qui regat gentes in virga ferrea demonstratur. Quod quia incarnato domino veniẽte iam tunc factum fuerat, res gesta nunciabatur. Rursum præterito vtitur pro futuro, sicut per Psalmistam dominus
Psal. 21. loquitur, dicens: Foderunt manus meas & pedes meos, dinumerauerunt omnia ossa mea. Quibus videlicet verbis species dominicæ passionis quasi iam transacta describitur, sed tamen adhuc longè pòst futura nunciatur. Hoc ergo loco quo dicitur: Cùm sublatus fuerit, timebunt angeli, nil obstat intelligi: quia sub futuri temporis modo præterita describuntur. Nec rectæ intelligentiæ sensum relinquimus, si credamus Leuiathan isto ab arce beatitudinis cadente, in ruina eius etiam electos angelos expauisse, vt cùm istum ex illorum numero superbię lapsus eiiceret, illos ad robustius standum timor ipse solidaret. Vnde & sequitur:

Caput IIII.

ET territi purgabuntur.) Purgati vero sunt: quia nimirum isto cum reprobis legionibus exeunte, soli in cœlestibus sedibus qui beatè in æternum viuerent, remanserunt. Huius itaque lapsus eos terruit & purgauit. Terruit ne cõditore suum superbè despicerent: purgauit verò, quia exeuntibus reprobis, actum est vt electi soli remanerent. Et quia cunctorum opifex deus scit ad bonorum custodiam etiam bene vti mala
I actione reproborum, lapsum cadentium vertit in profectum manentium, & vnde punita est culpa superbientium, inde humilibus angelis, & inuenta, & solidata sunt augmenta meritorum. Istis nanque cadentibus, illis in munere datum est: vt cadere omnino non possent. Sãcti enim angeli dum in istis naturæ suæ damna conspiciunt, in seipsis iam cautius robustiúsque consistunt. Vnde fit authore omnium rerum domino cuncta mirabiliter ordinante, vt illi electorum spirituum patriæ etiam ruinæ suæ damna proficiant, dum inde firmius constructa sit, vnde fuerat ex parte destructa. Sed quia sæpe scriptura sacra
Prædicatores angeli sunt. prædicatores Ecclesię pro eo quòd gloriam patriæ cœlestis annunciant, angelorum solet nomine designare, possumus hoc loco angelos sanctos prædicatores accipere. Hinc est enim quòd Ioannes in Apocalypsi septem Ecclesiis scribens, angelis Ecclesiarum loquitur, id est, prædicatoribus populorum. Hinc
Esaiæ 33. Mala. 2. propheta ait: Et angeli pacis amarè flebunt. Hinc rursum Malachias propheta ait: Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem inquirunt ex ore eius: quia angelus dominici exercituũ
1. Tim. 3. est. Hinc Paulus ait: Magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, iustificatum in spiritu. Apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in hoc mundo, assumptum est in gloria. Qui igitur dispensationis mysterium postquam apparuisse angelis dixit, prædicatum esse gentibus subdidit, profectò angelorum nomine, prędicatores sanctos, id K
est, veritatis nũcios designauit. Si ergo hoc quod dicitur: Cùm sublatus fuerit, timebunt angeli, & territi purgabuntur, ad futurum tempus refertur, adueniente districto iudice, extrema hic istius Leuiathan damnatio designatur: qua de hoc mundo per iram iudicij tollitur, qui nunc mira mansuetudinis longanimitate toleratur. Tanto autem hinc pondere terroris excutitur: vt sanctorum etiã prædicatorum fortitudo turbetur. Cùm enim sublatus fuerit, timebunt angeli: quia cùm iudicij turbine rapitur, hi qui in corporibus reperiri potuerint, immenso terrore concussi, etiam supernæ patriæ nuncij contremiscunt. Quãuis enim fortes iam atque perfecti sunt, adhuc tamen, quia in carne sunt positi, non possunt in tanti terroris turbine nulla formidine cõcuti. Sed cùm Leuiathan iste rapitur, cúmque omnia in eius interitu elemẽta quatiuntur: prędicatores sanctos quos, vt dixi, adhuc in suis corporibus illud tempus iudicij inuenerit, spes de regni propinquitate lætificat: & carnis infirmitas de irę ostensione perturbat. Erit ergo in eis aliquo modo tremor lætus, & timor securus: quia & cœlesti regno se remunerati certi sunt, & per tanti turbinis metum, pro carnis infirmitate contremiscunt. Consideremus ergo quomodo tunc iniquorũ conscientia concutitur, quando etiam iustorũ vita turbatur. Hi qui oderunt aduentum iudicis: quid facient, si terrorem tanti iudicij etiam qui diligunt, expauescunt? Et quia in sanctis prædicatoribus hoc pauore excoquitur si qua eis inesse potuit leuium L
rubigo vitiorum, postquam dixit. Cùm sublatus fuerit, timebũt angeli, aptè mox subdidit: Et territi purgabuntur. Sed quia hæc de Leuiathã istius fine cognouimus, interim priusquam pereat quid agat, audiamus. Sequitur:

Quòd in persecutione antichristi, prædicatio & patientia sanctorum periclitetur.

Cùm apprehenderit eum gladius, subsistere non poterit neque hasta, neque thorax.) In scriptura sacra aliquando per gladium sancta prædicatio, aliquando æterna damnatio, aliquando tribulatio temporalis, aliquando antiqui hostis ira, vel persuasio designatur. Gladius enim sancta prędicatio ponitur, sicut
Ephe. 6. Paulus ait: Et gladium spiritus, quod est verbum dei. Gladij nomine æterna damnatio designatur, sicut de prædicante hæretico scriptum est: Si multiplicati fuerint filij eius, in gladio erunt:
Luce 2. quia quantalibet hic numerositate germinent, æterna damnatione consumuntur. Gladius tribulatio temporalis accipitur, sicut Mariæ de secuturis tribulationibus dicitur: Et tuam ipsius
Psal. 143. animam pertransibit gladius. Rursum per gladium ira, vel persuasio maligni hostis exprimitur, sicut Psalmista ait: Qui liberasti Dauid seruum tuum de gladio maligno. Benignus quippe sanctę prędicationis est gladius quo percutimur, vt à culpa moriamur. Malignus verò est diabolicæ persuasionis gladius, quo malè quisque percutitur, vt à vita rectitudinis extinguatur. Antiqui ergo hostis est gladius ille tunc damnatus homo, in vsum M
ministerij eius assumptus. Ipsum quippe per malitiam fraudis exacuit, & infirmorum corda transfigit. Hunc ergo Leuiathan gladium apprehendit, cùm eum suus damnatus homo suscepe-
rit. Si autem gladij nomine eius ira signatur, rectè non apprehendere gladium: sed à gladio apprehendi describitur. In tantã quippe tunc insaniam vertitur, vt dominari omnibus appetes, nequaquam suæ iræ dominetur. Nos nãque cùm iram in vsum iustitiæ assumimus, gladium tenemus: quia eam sub equitate iudicij possidendo moderamur. Ille autem quia per abruptæ furoris rapitur, non apprehendere gladium, sed à gladio apprehendi perhibetur. Non enim iram possidens tenet, sed ab ira sæuiens tenetur. Caput V.

CVnctis autem liquet quòd hasta aduersarium percutimus, thorace verò ab aduersario munimur. Per hastam vulnera inferimus, per thoracem tegimur ne vulnere-
mur. Quid igitur per hastam nisi prædicationis iaculum, quid per thoracem, nisi fortitudo patientiæ designatur? Leuiathan ergo iste, quia per assumptum reprobum hominem in ira omnimodæ crudelitatis effrenatur, apprehendi à gladio dici-
tur. Nam per ostensionem immensæ tunc fortitudinis exhibet, quicquid nequiter potest. Et neque hasta neque thorax subsistere poterit: quia in antichristum veniens, tantæ virtutis apparebit, vt si supernum adiutorium desit, & præ-
dicantium

A dicantium acumen obtundat, & longanimitatem patientium destruat. Nisi enim iustorum vitam superna gratia soliret, non subsistit hasta, quia prædicatorum virtus frangitur: non subsistit thorax, quia constantium patientia dirupta penetratur. Vnde & subditur: Reputabit enim vt paleas ferrum, quasi lignum putridum æs. Quod superius hastam dixit, hoc inferius ferri appellatione replicauit, & quod thoracem protulit, hoc rursum æris commemoratione signauit. Ferrum nanque acuitur, vt aduersarius vulneretur. Æs autem rubigine penè nulla consumitur. Ferro ergo prædicationis iacula, ære autem longanimitatis constantia designatur. Vnde & sub Aser specie de sancta Ec-
Deute. 33. clesia per Moysen dicitur: Ferrum & æs calciamentum eius. Calciamentum quippe in scriptura sacra munimen prædicationis accipitur, sicut scriptum est: Calciati pedes in præpara-
Ephe. 6. tione Euangelij pacis. Quia ergo per ferrum virtus, per æs autem perseuerantia exprimitur: ferrum & æs calciamẽtum eius dicitur, cum prædicatio eius acumine simul, & constantia munitur. Per ferrum enim mala aduersantia penetrat, per ęs autem bona quæ proposuit, longanimiter seruat. Cuius profecto perseuerantiam illic apertius insinuat, dicens:

Quòd ab initio mundi vsque ad finem, persecutio diaboli non quiescat, & quod multi qui se ferrum, vel æs æstimant, id est fortes, vel longanimes, infirmos & contemptibiles, vt paleas, & putrida ligna tunc se agnoscent.

B
Deute. 33. Sicut dies iuuentutis eius, ita erit & senectus illius. Sed Leuiathan iste quando illum gladium quem sacra eloquia antichristum vocant, in exercitationem suæ iniquitatis assumpserit, & ferrum velut paleas, & æs velut lignum putridum reputabit: quia nisi diuina gratia protegar, & prędicantium vires velut paleas nequitiæ suæ igne consumet, & patientium constantiam quasi lignum putridum in puluerem rediget. Et acumen igitur ferri, & æris fortitudo deficit, dum per violentiam virtutis illius, & prædicationis sensus obtunditur, & patientiæ longanimitas disipatur. Nisi ergo electos suos opitulatio diuina roboret, vbi tunc infirmi erunt, si fortes sicut paleæ reputãtur? Quid tunc Leuiathan iste de paleis faciet, si ferrum quasi paleas æstimabit? Quid de putridis lignis acturus est, si quasi lignum putridum æris fortitudinem soluet? Sed ô quàm multi qui suis viribus ferrum se vel æs æstimant, in illo tunc tribulationis igne se paleas esse deprehendunt, & quàm multi qui per infirmitatem propriam se esse paleas metuunt, per diuinum adiutorium fulti, in ferri atque ęris soliditate roborantur, vt contra aduersarium suum tanto magis in deo fortes sint, quanto de se amplius infirmos se esse meminerunt. Sed quanto altius Behemoth iste contra electos dei per miracula erigitur, tanto contra eum sancti quique vehementius ad prædicationis se verba constringunt. Qui tamen ita reproborum mentes pos-
C sident, vt eas nulla confossus veritatis iaculatione relinquat. Vnde & subditur:

Quòd Leuiathan à cordibus reproborum nullis prædicatorum sagittis tunc repellatur, & totum robur Ecclesiæ ipsumque diuini iudicij malleum in illo damnato homine absque timore contemnat:

Non fugabit eum vir sagittarius.) Quid enim per sagittas, nisi verba prædicatorum accipimus? Quæ dum voce bene vi-
uentium distringuntur, audientium corda transfigunt. His sa-
Psal. 63. gittis sancta Ecclesia percussa fuerat, quæ dicebat: Vulnerata charitate ego sum. De his sagittis Psalmistæ voce narratur: Sa-
Psal. 44. gittæ paruulorum factæ sunt plagæ eorum, quia scilicet verba humilium penetrauerunt animos superborum. De his sagittis venienti propugnatori dicitur: Sagittæ tuæ acutæ potẽtissime, populi sub te cadent in corde. Vir itaque est sagittarius, qui per sanctæ intentionis arcum, audientium cordibus verba rectæ exhortationis infigit. Quia ergo Leuiathan iste verba prędicãtium despicit, & cum reproborum mentes malè suadendo mo-
morderit, durus inter iacula omnimodo eas non relinquit, rectè dicitur: Non fugabit eum vir sagittarius. Ac si apertè dicatur: A reproborum cordibus eum sancti prædicatoris sagitta non excutit: quia quisquis ab illo apprehẽditur, verba iam prædicantium audire contemnit. Vnde bene peccatis præcedentibus itascens, de his quos in manu antiqui hostis deserit, domi-
Hiere. 8. nus per prophetam dicit: Immittam vobis serpentes regulos, quibus non est incantatio. Ac si diceret: Iusto iudicio talibus D
vos immundis spiritibus tradam, qui à vobis excuti exhortatione prędicantium quasi incantantium sermone non valeant. Quia verò Leuiathan iste à cordibus reproborum sanctæ prædicationis spiculis nõ mouetur, ipse etiam sanctorum virorum contemptus adducitur, cùm illicò subinfertur:

Caput VI.

IN stipulam versi sunt ei lapides fundæ.) Quid per fundã nisi sancta Ecclesia figuratur? Funda nanque dum in gyrum mittitur, sicut de illa lapides exeunt, quibus aduersariorũ pectora feriãtur: ita sancta Ecclesia dum volubilitate temporum per tribulationum circumitum ducitur: fortes ex illa viri prodeũt, quibus quasi lapideis ictibus iniquorum corda tundantur. Vnde & ad prophetam de bonis doctoribus dominus dicit: De-
uorabunt & subiicient lapidibus fundæ. Sancti quippe doc-
Zacha. 9. tores qui ad virtutem, & alios instruunt, hostes deuorant, dum eos intra corpus suum per vim conuersionis immutant. Quos lapidibus fundæ subiiciunt: quia dum fortes quosque in sancta Ecclesia viros instituunt, per eos aduersariorum superbiẽtium
1. Reg. 17. pectora dura confringunt. Vnde & Golias immanissimus sa-
xo fundæ moritur: quia singulari sanctæ Ecclesiæ lapide diabolica celsitudo superatur. Leuiathan itaque iste, quia damnato illo homine assumpto, quoslibet fortes Ecclesiæ velut infirmos despicit, eorúmque vires temporaliter premit, rectè nunc dici- E
tur: In stipulam versi sunt ei lapides fundæ. Ac si apertè diceretur: Sanctorum robur quasi in stipulæ mollitiem redigit, quorum lingua prius pectus illius duris ictibus tutudit. Omnem quippe tunc fortitudinem suæ iniquitatis exercens, quanto se ab eis vinci spiritaliter dolet, tanto atrocius contra eos corporaliter præualet. Et quia nil se contra eorum spiritum præualere considerat, in eorum carne crudelitatis suæ omnia argumẽ-
ta consummat.

Caput VII.

SEd quid mirum si humanas vires despicit, qui ipsa etiam superni in se iudicij æterna tormenta contemnit? Vnde & subditur: Quasi stipulam æstimabit malleum.) Ac si dicet: Etiam põdus eus animaduersionis despicit, qui se per sup-
plicium desuper veniẽs ferit. In scriptura enim sacra mallei no-
Malleus significat diabolum. mine, aliquãdo diabolus designatur, per quem nunc delinquẽtium culpæ feriuntur. Aliquando verò percussio cœlestis acci-
Malleus significat percussionem cœlestem. pitur, qua vel electi supernos ictus sentiunt, vt à prauis itineribus corrigantur, vel iusta ira reprobos percutit, vt iam suppli-
cia æterna præueniens, quid etiam in posterum mereantur, o-
Hiere. 50. stendat. Nam quia appellatione mallei antiquus hostis exprimitur, propheta testatur, cùm super eum vim extremi iudicij contemplatur, dicens: Quomodo confractus est, & contritus malleus vniuersæ terræ? Ac si diceret: Eum per quem vascula sua dominus in ministerij vsum formanda percutit, quis per- F
pendat quo turbine veniente extremo iudicio in æterna damnatione confringit? Rursum per malleũ percussio cœlestis exprimitur, quòd Salomone templum ædificante signatur, cùm
3. Reg. 6. dicitur: Domus autem cùm ędificaretur, lapidibus dedolatis atque perfectis ædificata est, & malleus & securis, & omne ferramentum non sunt audita in domo cùm ædificaretur. Quid enim domus illa, nisi sanctam Ecclesiã, quam in cœlestibus dominus inhabitat, figurabat? Ad cuius ędificationem electorum animæ quasi quidam expoliti lapides deferuntur, Qui cùm ædificantur in cœlis, nullos illic iam disciplinæ malleus resonat: quia dolati atque perfecti illuc lapides ducimur, vt locis iuxta meritum congruis disponamur. Hic enim foris tundimur, vt il luc sine reprehensione veniamus. Hic malleus, hic securis, hic omnia tunsionum resonant ferramenta. In domo autem dei nulli ictus audiuntur: quia in æterna patria omnis iam percussionum strepitus conticescit. Nequaquam ibi malleus percutit: quia nulla animaduersio affligit. Nequaquam securis incidit: quia receptos interius nulla foras seueritatis sententia proiicit. Nequaquam ferramenta perstrepunt: quia nec quælibet minima vltrà iam flagella sentiuntur. Quia ergo per malleum desuper venientem cœlestis pondus percussionis exprimitur, quid est quòd Leuiathan iste malleum despicit, nisi quòd supernæ animaduersionis

Universidad de Deusto
Biblioteca

G animaduersionis ictus formidare contemnit? Et quasi stipulam malleum deputat: quia ad iustæ iræ se pondera velut contra terrores Iesuissimos parat. Vnde & adhuc expressius subditur:

Quòd imminentibus tormentis excæcatus malitia, ad exercenda mala diabolus acrius insurgit.

Et deridebit vibrantem hastam.) Contra Leuiathan enim dominus hastam vibrat, quia in eius interitu districtâ minatur sententiam. Hastam quippe vibrare, est æternam ei mortem ex districta animaduersione præparare. Sed apostata spiritus authorem vitæ etiam cum sua morte despiciens, hastam vibrantem deridet: quia ex districto iudicio quicquid graue, quicquid horribile esse præuidet, pati non metuit, sed quo se æterna tormenta non posse euadere conspicit, eo in exercenda nequitia durior surgit. Quem cùm plærique huius mundi sapientes in cunctis quæ appetit, tanta pertinacia, tanta formidine stringi considerant, corda sua ad famulatum eius tyrannidis inclinant, & omne quod deo largiente sapiunt, hoc contra eum ad seruitium hostis illius inflectunt. Vnde & rectè subditur:

Quòd hi qui videbantur radius virtutum splendere, vel minis territi, vel cruciatibus victi, Leuiathan seditionem subiuirent.

Sub ipso erunt radij Solis.) In scriptura enim sacra cùm figuratè Sol ponitur, aliquando dominus, aliquando persecutio, aliquando de re qualibet manifestæ visionis ostensio, aliquando autem intelligentia sapientium designatur. Per Solem quippe
H dominus figuratur, sicut Sapientiæ libro perhibetur quòd omnes impij in extremi die iudicij cognita sua damnatione dicturi sunt: *Sapien. 5.* Errauimus à via veritatis, & lumen iustitiæ nō luxit nobis, & Sol non est ortus nobis. Ac si aperte dicant: Interni nobis luminis radius non refulsit. Vnde & Ioannes ait: Mulier amicta Sole, & Luna sub pedibus eius. In sole vero illustratio veritatis, in luna autem quæ mestruis suppletionibus deficit, mutabilitas temporalitatis accipitur. Sancta autem Ecclesia, quia superni luminis splendore protegitur, quasi Sole vestitur: quia verò cuncta temporalia despicit, lunam sub pedibus premit: *Matth. 13.* Rursum Sole persecutio designatur, sicut in Euangelio veritas dicit, quòd nata sine radicibus semina orto Sole aruerūt: quia videlicet verba vitæ in corde terrenorum hominum temporali momento virentia, superueniēte persecutionis ardore siccantur. Rursum Sole manifestæ visionis ostensio designatur, sicut propheta dominum cunctorum oculis apparentem denunciat, dicens: In Sole posuit tabernaculum suum. Ac si diceret: Humanitatis assumptæ sacramentum in lumine manifestæ visionis ostendit. Et sicut eidem prophetæ diuina voce per Nathan dicitur: Tu fecisti in abscondito, ego vero faciam verbum istud in conspectu omnis Israël, & in conspectu Solis. Quid enim per conspectum Solis, nisi cognitionem insinuat manifestæ visionis? Rursum solis nomine, sapientium intellectus exprimitur, sicut in Apocalypsi scriptum est: Quartus angelus effudit phialam suam in Solem, & datum est illi æstu afficere ho
I mines & igni. Phialam videlicet in Solem effundere, est persecutionis supplicia viris sapientiæ splendore fulgentibus irrogare. Et datum est illi vt afficeret homines æstu & igni: quia dum sapientes viri cruciatibus victi, malè agendi errore tanguntur, illorum exemplo persuasi infirmi quisque temporalibus desiderijs inardescunt. Ruinæ nanque fortium augmenta præstant perditionibus infirmorum. Quia Sole acumen sapientiæ designatur, per comparationem quoque à Salomone dicitur: *Eccle. 27.* Sapiens vt Sol permanet, stultus vt luna mutatur.

Caput VIII.

HOc ergo loco quid per Solis radios, nisi acumina sapientium demonstrantur? Quia enim multi qui in sancta Ecclesia luce sapientiæ resplendere videbantur, tunc vel persuasionibus capti, vel minis territi, vel cruciatibus fracti, Leuiathan istius seditioni subiiciuntur, rectè dicitur: Sub ipso erūt radij Solis. Ac si apertè diceretur: Hi qui intra sanctam Ecclesiam per acumina sapientiæ quasi radios videbantur lucis aspergere, & per authoritatem rectitudinis desuper resplendere, postestati Leuiathan istius iniqua se operatione substernunt: vt non iam recta prædicando desuper luceant, sed ei peruersè obsequendo famulentur. Solis ergo radij sub ipso sunt, cùm nonnulli etiam docti viri sapientiæ suæ acumina non liberè agendo subleuant, sed ad vestigia Leuiathan istius, & peruersitate operis, & blandimento adulationis inclinant: vt intelligentia quę illis sicut sol desuper fuit ex cœlesti munere antiqui hostis pedibus substernatur ex terrena cupiditate. Vnde & nūc cùm quisque sapiētium, vel doctorum pro commodo, vel gloria vitæ temporalis per adulationis lapsum terrenis se potestatibus prauè agentibus subiicit, quasi sub vestigiis venientis antichristi Solis se radius sternit. Et velut cœli lucem sibi Behemoth humiliat, dum per pestiferum assensum sapiētium mentes calcat. Totiens verò Leuiathan istius pedibus se radij Solis subdunt, quotiens hi qui doctrinæ videntur lumine respendere, immoderato acumine praua in sacro eloquio sentiunt, peruersisque sensibus eius se erroribus substernunt: quia dum contra fidelia veritatis prædicamenta se erigunt, Leuiathan istius vestigiis falsa sentiendo famulantur. Totiens radij Solis sub ipso sunt, quotiens docti quique, & intelligentiæ luce pollentes, vel despectis cętetis in elatione se erigunt, vel summa quæ sapiunt posponentes, sordidis carnis desideriis inquinantur, vel obliti cœlestium, terrena ambiunt: vel non reminiscentes, quia terra sunt, de cognitione cœlestium inaniter gloriantur. Vnde & rectè ibi subiungitur:

Quòd hi qui ante humanos oculos quasi aurum singularitate splendere iustitiæ videntur, sed sic cadunt, vt non pœniteant, ante dei oculos nunquam aurum, sed lutum fuerunt. L

Sternet sibi aurum quasi lutum.) Appellatione quippe auri, in sacro eloquio aliquando diuinitatis claritas, aliquando splēdor supernæ ciuitatis, aliquando charitas, aliquando nitor gloriæ secularis, aliquando pulchritudo sanctitatis accipitur. Auri enim nomine, ipsa intima diuinitatis claritas designatur, sicut *Cant. 5.* in Canticorum canticis sponsi species describitur: Caput eius aurum optimum. Quia vero caput Christi deus, nil verò est in metallis auro fulgentius, sponsi caput aurum dicitur: quia eius humanitas ex diuinitatis suæ nobis claritate principatur. Rursum auri nomine splendor supernæ ciuitatis accipitur: sicut *Apoc. 21.* hanc Ioannes se vidisse testatur, dicens: Ipsa ciuitas aurum mūdum simile vitro mundo. Aurum nanque ex quo illa ciuitas constat, simile vitro dicitur: vt & per aurum clara, & per vitrū perspicua designetur. Rursum auri nomine charitas intimatur, sicut angelum quem sibi loqui idem Ioannes aspexit, ad mamillas zona aurea cinctum vidit: quia nimirum supernorum ciuium pectora dum pœnali iam nequaquā timori subiecta sunt, atque à se vicissim nulla scissione soluuntur, ex sola se charitate cōstringunt. Zonam verò auream circa mamillas habere, est cunctos mutabilium cogitationum motus, per solius iam amoris vincula restringere. Rursum auri nomine, nitor gloriæ temporalis exprimitur, sicut per prophetam dicitur: Calix aureus *Hierem. 51.* Babylon. Quid enim Babylonis nomine, nisi huius mundi gloria designatur? Quæ calix aureus dicitur: quia dum pulchra M esse temporalia ostentat, stultas mentes in sua concupiscentia *Gene. 3.* deebriat, vt speciosa temporalia appetāt, & inuisibilia pulchra contemnant. Hoc aureo calice prima sponte sua Eua deebriata est, de qua historia veritatis dicit: quia cùm vetitum lignum concupiscēret, vidit quòd esset pulchrum visu, aspectúque delectabile, & comedit. Aureus ergo Babylon calix est: quia dum visum exterioris pulchritudinis ostendit, sensum internæ rectitudinis subtrahit. Rursum auri nomine, splendor sanctitatis accipitur, sicut Iudaicum populum à splendore iustitiæ ad nequitiæ tenebras commutatum Hieremias deplorat, dicens: *Thren. 4.* Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus? Sicut enim superius diximus, aurum obscuratur, cùm consequentibus iniquitatum tenebris, iustitię pulchritudo deseritur. Color optimus mutatur, cùm splendor innocentiæ in fœditatem vertitur culpæ.

Caput IX.

LVti quoque nomine, in sacro eloquio aliquando terrenarum rerum multiplicitas, aliquando sordidum sapiens iniqua doctrina, aliquando desiderij carnalis illecebræ designantur. Per lutum quippe terrenarum rerum multiplicitas figuratur, sicut per Abacuc propheram dicitur: Væ

A Væ ei qui multiplicat non sua, vsquequo aggrauat contra se *Abacuc 2.* densum lutum? Denso enim se luto aggrauat, qui per auaritiam terrena multiplicans, peccati sui se oppressione coāgustat. Rursum luti nomine, doctrina sordidum sapiens designatur, sicut *Abac. 3.* per eundem prophetam domino dicitur: Viam fecisti in mari equis tuis in luto aquarum multarum. Ac si diceret: Aperuisti iter prædicatoribus tuis inter doctrinas huius seculi sordida & terrena sapientes. Per lutum quoque desiderium sordidæ voluptatis exprimitur, sicut Psalmista deprecans ait: Eripe me de lu- *Psal. 68.* to, vt non inhęream. Luto quippe inhærere, est sordidis desideriis cōcupiscentiæ carnalis inquinari. Hoc ergo loco aurum claritas sanctitatis accipitur, lutum verò, vel terrenarū rerum auaritiam, vel prauarum contagia doctrinarum, vel sordes carnalium voluptatum nil obstat intelligi. Quia enim multos Leuiathan iste qui intra sanctam Ecclesiam fulgore iustitiæ resplendere videbantur, tunc vel terrenarum rerum concupiscētia, vel ertantis doctrinæ contagio, vel carnalibus sibi voluptatibus subiicit, aurum sibi proculdubio quasi lutum sternit. Aurum enim quasi lutum sternere, est in quibuslam vitæ mundiciam per illicita desideria conculcare, vt hi etiam sordidis eius vestigiis seruiant, qui contra illum prius virtutum splēdore rutilabāt. Antiquus itaque hostis alios tunc sub specie sanctitatis illudit, alios autem per fœda vitia vitæ carnalis intercipit. Sed tunc per hæc apertè grassabitur, nunc autem multorum cordi- B bus occultè dominatur, sicut Paulus apostolus dicit: Vt reueleretur in suo tempore: nam mysterium iam operatur iniquitatis. *2. Thes. 2.* Totiēs igitur etiam nunc aurum sibi quasi lutum subiicit quotiens castitatem fidelium per carnis vitia sternit. Totiens autū velut lutum calcat, quotiens sensum continentium per immūda desideria dissipat. Quod tunc tanto vehementius peragit, quanto suæ perditæ libertati commissus, hoc quòd appetit, effrenatius perpetrat. Et fortasse quempiam moueat cur miseri cors deus fieri ista permittat: vt Leuiathan iste seu nūc per suggestiones callidas, siue tunc per damnatum illum quem replet hominem, vel solis sibi radios, id est, doctos quosque sapiētésque subiiciat: vel aurum, hoc est viros sanctitatis claritate fulgentes, quasi lutum sibi vitiis coinquinando substernat. Sed citius respondemus: quia aurum quod prauis eius persuasionibus quasi lutum sterni potuerit, aurum ante dei oculos nunquam fuit. Qui enim seduci quandoque non reuersuri possunt, quasi habitam sanctitatem ante oculos hominum videntur amittere: sed eam ante oculos dei nunquam habuerunt. Sæpe nanque homo multis occultè peccatis inuoluitur, & in vna aliqua virtute magnus videtur. Quæ ipsa quoque virtus inanescens deficit: quia dum innotescit hominibus, proculdubio laudatur, eiúsque laus inhianter appetitur. Vnde fit vt & ipsa virtus ante dei oculos virtus non sit, dum abscōdit quod displicet, prodit, quod placet. Quæ itaque esse meritа apud deum possunt, C quādo & mala occulta sunt, & bona publica? Plærunque enim, sicut diximus, latet superbia & castitas innotescit: atque ideo ostensa diu castitas circa vitę finem perditur: quia cooperta superbia vsque ad finem incorrecta retinetur. Alius eleemosynis vacat, propria distribuit: sed tamen multis iniustitiis seruit, vel fortasse linguam in detractionibus exercet. Et fit plærunque, vt is qui misericors fuerat, iuxta vitæ suæ terminum, rapacitatis, & crudelitatis stimulis inardescat. Quod valde iusto iudicio agitur, vt & perdat ante homines, vnde hominibus placuit, qui hoc vnde deo displicuit, corrigere nunquam curauit. Alius patientiæ studet, sed dum inuidere aliis, & seruare in corde malitiam non cauet, fit quandoque impatiens, qui diu latuit dolēs. Hi itaque & per aliquid aurum sunt, & per aliquid lutum sunt. Atque hoc aurum quasi lutum sternitur, quando occultis peccatis exigentibus, etiam virtus quæ publicè clarueràt, dissipatur. Sed operę precium credimus, si in his virtutem supernī ordinis subtilius perpendamus.

Cur omnipotens deus sæpe occultā mala tolerat reproborum, cur nonnulli nō perseueraturi angustiū iter arripiant. D

Caput X.

SÆpe enim omnipotens deus occulta quorundam mala tolerat, vt aperta eorum bona electorum suorum vsibus pro futura dispensęt. Nām nonnulli mundum nequaquam funditus deserentes, non perseueraturi angustum iter arripiūt, sed ad quærendum angustam viam exemplo suo eos qui perseueraturi sunt, accēdunt. Vnde plærunque contingit, vt ipsum hoc quod bene videntur viuere: non sibi, sed solis potius electis viuant: dum exemplis suis ad bene viuendi studia perseueraturos alios non perseueraturi prouocant. Sæpe verò quosdam videmus viā ingredi, ad locum propositum festinare, quos alij quia euntes conspiciunt, sequuntur: eundémque locum pariter petunt. Sed fit plærunque vt irruente aliquo implicationis ārticulo, post se redeant qui præibant, & hi ad locum perueniant, qui sequebātur. Ita nimirum sunt qui non perseueraturi viam sanctitatis arripiunt. Idcirco enim virtutis iter non peruenturi inchoant, vt eis qui peruenturi sunt, quà grādiantur, ostendant. Quorum etiam casus vtilitate non modica electorum profectibus seruit: quia illorum lapsum dum conspiciunt, de suo statu contremiscunt, & ruina quę illos damnat, istos humiliat. Discunt enim in superni adiutoris protectione confidere, dum plærosque conspiciunt de suis viribus cecidisse. Quando ergo bene agere videntur reprobi, quasi planum iter electis sequentibus monstrant: quando verò in lapsum nequitiæ corruunt, electis post se pergentibus quasi cauendam superbiæ foueam ostendunt. Eat ergo Leuiathan iste, & solis sibi radios subdat, atque aurum luti more subiiciat. Scit omnipotens deus ad electorum suorum solatium, bene vti malo reproborum, quando hi qui ad illum peruenturi sunt, & suis ad eum meritis proficiunt, & sæpe in eo quod superbè sapiunt, alienis lapsibus corriguntur. Sed si hæc Leuiathan iste agit in eis etiam quos claros aliqua virtus ostendit, quid de illis facturus est quorum E mens, vel ex parte aliqua subleuata à terrenis concupiscentiis non est? Quos tamen diuinus sermo aperte exprimit, dum subiungit:

Quòd in tantum cæci erunt qui adhærebunt antichristo, vt feruentes in contumelijs, & morte sanctorum, arbitrētur obsequium se præstare deo.

Feruescere faciet quasi ollam profundum mare. Quid per mare nisi vita secularium, quid per profundum, nisi altæ & abditę eorum cogitationes exprimuntur? Quod profundum mare Leuiathan iste quasi ollam facit feruescere: quia nimirum constat, quòd perfectionis extremæ tempore, contra electorum vitam studeat animos reproborum per flammam crudelitatis excitare. Tunc profundum mare quasi olla feruescit, cum corda reproborum valido ardore succendit: & quæ hoc pacis tempore intra suam malitiam clausa latuerunt, tunc in æstum immanissimæ persecutionis ebulliunt, ac per abruptam crudelitatis apertæ licentiam, ea quæ diu presserant odia antiqui liuoris exhalant. Quia autem pestifero errore persuasi, sic in istis famulantur antichristo, vt tunc verius prębere se æstiment obsequium Christo: postquam dixit: Feruescere faciet quasi ollā profundum mare, aptè subiunxit:

Caput XI.

POnet quasi cùm vnguenta bulliunt.) Vnguenta quippe cùm bulliunt, fragrantiam suauitatis reddunt. Quia ergo Leuiathan iste ita seducet corda reproborum, vt quicquid F agunt ex iniquitate perfidiæ, pro veritate rectæ fidei se ágere suspicentur, quasi bene eis olet, id quod zelo religionis exercent. Vnde in Euangelio discipulis veritas dicit: Vt omnis qui *Ioan. 16.* interficit vos, arbitretur obsequium se præstare deo. Igitur sicut olla feruent, dum crudeliter persequuntur: sed apud eos ipsa persecutio, vnguentorum fragrantiam redolet, dum meris eorum vanis suspitionibus decepta, æstimat quia deo obsequiū persoluat. In scriptura enim sacta vnguentorum odoribus opi- *Odor vnguentorum opinio virtutum.* nio solet signari virtutum. Vnde sponsa in Canticis cæticotum sponsum desiderans dicit: In odore vnguētorum tuorum currimus. Et vnde Paulus apostolus virtutum laude fragrare se scit- *Cantic. 1.* ens, ait: Christi bonus odor sumus deo. Itaque quia Leuiathan *2. Cor. 2.* iste ministros illius perditi vasis sui in crudelitatis opera sub opinione laudis, & prætextu virtutis intercipit: postquam dixit: Feruescere faciet quasi ollā profundū mare, rectè mox subdidit: Ponet quasi cùm vnguenta bulliūt. Quod enim per crudelitatis incēdium mare feruet, hoc in eorundem iudicio qui excæcantur falsō nomine virtutis ac si vnguenta bulliant, ostendit: vt tanto atrociores ad crudelitatem fiant, quanto se etiam merere præmia quasi pro zelo religionis existimāt. Iustúmque hoc est diuino iudicio, vt qui pietatis vim perpędere & custodire negligunt, suspitionis suę odore fallantur. Vnde & ad illu-

sionis

Universidad de Deusto Biblioteca

G sionis augmentum,eos crudelia perpetrantes, signa quoque ac prodigia subsequuntur,sicut & rectè subiungitur:

Quòd antichristi semita multis miraculis fulgeat.

Caput XII.

Post eum lucebit semita.)Post Leuiathan quippe semita lucere perhibetur:quia quaquà transit,admirationem nimiã ex miraculorum suorum claritate derelinquit, & siue per se,seu per ministros suos quolibet prodeat,mendacibus signis coruscat. Vnde & hoc quod iam sepe protulimus,in Euangelio veritas dicit:Surgent pseudochristi & pseudoprophetæ,& dabunt signa magna & prodigia: ita vt in errorem inducantur,si fieri potest,etiã electi. *Marci 13.* Semita igitur post Leuiathan lucet:quia quorum corda penetrat,eorum opera prodigiis illustrat,vt nimirum tanto altius eorum mentes in erroris tenebris teneat, quanto per eos foris quasi potentius lucem de miraculis ostentat. Sed sunt nonnulli qui in memoria & verba prophetica, & Euangelica precepta retinẽtes, sciant & falsa esse signa quæ exhibet,& vera supplicia ad quæ decipiens trahit. Horum corda Leuiathan iste,quia sanctitatis ostentatione non intercipit, in alia se eis illusione componit. Quosdam nanque hæc scientes, sed tamen præsentem vitam diligẽtes conspicit,quorum protinus mentibus ventura supplicia leuigat, finienda quandoque districtionis iudicia asserit,& deceptos callidè ad præsentes voluptates rapit. Vnde & aptè mox subditur:

H *Quòd ita infatuati sunt quidam hæretici, quod iudicium dei finem habere existiment, & minas tormentorum ad terrorem tantum intentatas à deo, vt à peccatorum perpetratione genus humanum compesceret.*

Iudicia dei abyssi dicuntur. *Psal. 35.* *Hebr. 8.* *Quomodo Leuiathan reproborum corda infatuet.*

Æstimabit abyssum quasi senescentem.) Quòd æterna incomprehensibiliaque iudicia abyssi soleant nomine designari, Psalmista testatur dicens: Iudicia tua abyssus multa. Senectus vero aliquando pro finis propinquitate ponitur. Vnde Apostolus ait:Quod antiquatur & senescit, prope interitũ est. Leuiathan itaque iste æstimabit abyssum quasi senescentem:quia reproborum corda sic infatuat,vt suspitionem eis de venturo iudicio quòd quasi finiatur,infundat. Abyssum nanque senescere æstimat, qui terminari quandoque in suppliciis supernam animaduersionem putat. Igitur antiquus iste persuasor in mẽbris suis,id est,in mentibus iniquorum, futuras pœnas quasi certo fine determinat, vt eorum culpas sine termino correptionis extendat,& eo magis hic peccata non finiunt,quo istic ęstimãt peccatorum supplicia finienda. *Error Origenistarũ. Confutatio illorum.* Sunt enim nunc etiam qui idcirco peccatis suis ponere finem negligunt, quia habere quandoque finem futura super se iudicia suspicantur. Quibus breuiter respondemus, si quandoque finienda sunt supplicia reproborum,quãdoque finienda sunt ergo,& gaudia beatorum. Per semetipsam nanque veritas dicit: Ibunt hi in supplicium æternum,iusti autem in vitam æternam. *Matth. 25.* Si igitur hoc verũ non est I quod minatus est,neque illud verum est quod promisit. *Euasio eorũ.* At inquiunt,ideo æternam pœnam peccantibus minatus est, vt eos à peccatorum perpetratione compesceret: quia creaturæ suæ æterna supplicia minari debuit,non inferre. *Repulsio.* Quibus citius respondemus:Si falsa minatus est,vt ab iniustitia corrigeret, etiã falsa pollicitus est,vt ad iustitiam prouocaret. Et quis hanc eorum væsaniam toleret, qui dum promissionibus suis reproborum supplicia finiri asserunt,assertione sua etiã electorum præmia remunerationésque cõfundunt. Quis hanc eorum vęsaniã toleret, qui conantur astruere verum non esse quod veritas de æterno igne minata est,& dum satagunt deum perhibere misericordem,non verentur prædicare fallacem? *Obiectio prædictorum.* At inquiunt: Sine fine puniri non debet culpa cum fine. Iustus nimirum est omnipotens deus,& quod non æterno peccato commissum est,æterno non debet puniri tormẽto. *Responsio.* Quibus citius respondemus, quòd rectè dicerent,si iudex iustus districtúsque veniens, non corda hominum,sed facta pensaret. Iniqui enim ideo tunc cum fine deliquerunt:quia cum fine vixerunt. Voluissent quippe sine fine viuere,vt sine fine potuissent in iniquitatibus permanere. Nam magis appetunt peccare quàm viuere,& ideo hic semper viuere cupiunt,vt nunquam desinant peccare,cùm viuunt. Ad districti ergo iudicis iustitiam pertinet, vt nũnquam careãt supplicio,quorum mens in hac vita nũquam voluit carere peccato,& nullus detur iniquo terminus vltionis, qui quandiu valuit,habere noluit terminum criminis. K At inquiunt:

Caput XIII.

Alia obiectio. Nullus iustus crudelitatibus pascitur,& delinquẽs seruus à iusto domino idcirco cædi præcipitur, vt à nequitia corrigatur. Ad aliquid ergo cæditur, cùm non eius dominus cruciatibus delectatur. Iniqui autem gehennæ ignibus traditi,quo fine semper ardebunt? Et quia certum est quòd pius atque omnipotens deus non pascitur cruciatibus iniquorum, cur cruciantur miseri si non expiantur? *Responsio.* Quibus citius respondemus,quòd omnipotens deus qui pius est,miserorum cruciatu nõ pascitur:quia autem iustus est,ab iniquorum vltione imperpetuum non sedatur. Sed iniqui omnes ęterno supplicio,& quidem sua iniquitate puniuntur, & tamen ad aliquid concremantur,scilicet vt iusti omnes,& in deo videãt gaudia quę percipiunt,& in istis respiciant supplicia quæ euaserunt: vt tãto in æternũ magis diuinæ gratiæ debitores se esse cognoscant,quãto in æternum mala puniri conspiciunt,quæ eius adiutorio vitare potuerunt. *Alia cauillatio.* At inquiunt: Et vbi est quòd sancti sunt, si pro inimicis suis quos tunc ardere viderint,non orabũt:quibus vtique dictum est:Pro inimicis vestris orate? *Marci 5. Responsio.* Sed citius respondemus: Orant pro inimicis suis eo tempore, quo possunt ad fructuosam pœnitentiam eorum corda conuertere,atque ipsa cõuersione saluare. Quid enim aliud pro inimicis orãdum est,nisi hoc quod Apostolus ait:Vt det illis deus pœnitentiam, & resipiscant à diaboli laqueis,à quo capti tenentur,ad ipsius voluntatem? *2.Timo.2.* L Et quo modo pro illis tunc orabitur, quando iam nullatenus possunt ad iustitiæ opera ab iniquitate commutari? Eadẽ itaque causa est cur nõ oretur,tunc pro hominibus ęterno igne damnatis,quæ nunc etiam causa est, vt non oretur pro diabolo angelísque eius æterno supplicio deputatis. Quæ nunc etiã causa est vt non orent sancti homines pro hominibus infidelibus impiísque defunctis, qui de eis vtique quos æterno deputatos supplicio iam nouerunt,ante illum iudicis iusti conspectum orationis suæ meritum cassari refugiunt. Quòd si nunc quoque viuentes iusti mortuis,& damnatis iniustis minimè compatiũtur, quando adhuc aliquid iudicabile de sua carne se perpeti etiam ipsi nouerunt,quanto districtius tunc iniquorum tormẽta respiciunt,quãdo ab omni vitio corruptionis exuti, ipsi iam iustitiæ vicinius atque arctius inhærebunt? Sic quippe eorum mentes per hoc quòd iustissimo iudici inhęrent, vis districtionis absorbet:vt omnino eis non libeat quicquid ab illius internæ regulæ subtilitate discordat. *Relictis Origenistis redit author ad propositum.* Sed quia suborto occasionis articulo,hæc contra Origenistas breuiter diximus,ad eum quem prætermisimus,exponẽdi ordinem recurramus. Postquam misericors dominus callida machinamenta Leuiathan istius indicauit,aperte prædicens omne quod electos exterius vehementer opprimit,omne quod interius suggestione sua reprobis blãdienter infundit, mox immanitatem virtutis illius breuiter insinuans subdit: Non est super terram potestas quæ comparetur ei.) M

Quòd reprobus angelus antequam peccaret, omni creaturæ prælatus sic factus est,vt deum & amans timeret, & timens amaret:sed sua peruersitate talis factus est,vt nullum timeret.

Caput XIIII.

Potestas eius super terram cũctis eminentior perhibetur: quia etsi actionis suę merito infra homines cecidit,omne tamen humanum genus naturæ angelicæ conditione trãscẽdit. Quanuis enim internæ fœlicitatis beatitudinem perdidit,naturæ tamen suæ magnitudinem non amisit, cuius adhuc viribus humana omnia superat,licet sanctis hominibus meritorum suorũ deiectione subiaceat. Vnde & eisdem sanctis cõtra hunc decertãtibus eo retributionis suæ meritũ crescit, quo ille ab eis vincitur,qui per naturæ potẽtiam quasi iure se hominibus superesse gloriatur. Sequitur: Qui factus est,vt nullum timeret.) Sic quidem factus est per naturam,vt cõditorem suum castè timere debuisset,timore videlicet sobrio,& securo, non timore quem foras charitas mittit,sed timore qui in seculũ seculi permanet,id est, quem charitas gignit. Aliter enim timet coniugem vxor amans,aliter dominum ancilla peccans. Sic ergo fuerat iste conditus:quatenus timore lęto authorem suum, & amans

A & amans metueret,& metuens amaret. Sed sua peruersitate talis factus est, vt nullum timeret. Ei quippe à quo conditus fuerat,subesse despexit. Ita enim deus super omnia est, vt ipse sub nullo sit. Leuiathan verò iste eius celsitudinis culmen aspiciẽs, ius peruersæ libertatis appetiit,vt & præesset cæteris, & nulli subesset,dicens: Ascendam super altitudinem nubium,& similis ero altissimo. *Esaiæ 14.* Cuius eoipso similitudinem perdidit,quo esse ei superbè similis in celsitudine concupiuit. Qui enim charitatem eius imitari debuit, subditus ambiit eius celsitudinem, & hoc quod imitari poterat,amisit elatus. Celsus nimirum esset, si ei qui veraciter celsus est,inhærere voluisset. Celsus esset,si participatione verę celsitudinis contentus fuisset. Sed dum priuatam celsitudinem superbè appetiit, iure perdidit participatam. Relicto enim eo cui debuit inhærere principio, suum sibi appetiit quodammodo esse principium. Relicto eo qui verè illi sufficere poterat,se sibi sufficere posse iudicauit,& tanto magis infra se cecidit: quanto magis se contra gloriam sui conditoris erexit. Nam quem exaltabat libera seruitus,deiecit captiua libertas. Qua libertate nũc vt nullum timeat,effrenatur:sed ipsa grauiter effrenatione restringitur. Superno enim iudicio cuncta mirabiliter ordinante, vnxit illum libertas quam appetiit:quia nunc omnimodo non timẽs omnibus suppliciis subiacet,qui elementis etiam superesse poterat,si vnum quem debuit timere voluisset. Vnum profecto timeret omnia posśidẽs, B qui nunc vnum non timens omnia patitur. Factus est ergo vt nullum timeret,nullum videlicet,quia nec deũ: sed neque hoc quod passurus est,metuit. Cui nimirum fœlicius fuerat,timendo vitare supplicia, quàm non timendo tolerare. Appetitum itaque celsitudinis vertit in rigorem mentis, vt damnatus iam per duritiam se malè egisse non sentiat, qui præesse per gloriã quærebat. Nam quia ius quæsitæ potestatis non obtinuit,quasi quoddam superbię suæ remedium insaniam insensibilitatis inuenit,& quia prouectu transgredi cuncta non potuit,despectu se contra cuncta præparauit.

Caput XV.

Cuius adhuc superbia studiosè describitur, cùm protinus subinfertur:Omne sublime videt,id est, cũctos velut infra se positos quasi de sublimi respicit:quia dum per intentionem contra authorem nititur: æstimare sibi quemlibet similem dedignatur. Quod aptè etiam eius membris cõgruit: quia omnes iniqui per tumorem cordis elati,cunctos quos cernunt,superbiæ fastu despiciunt,& si quando exterius venerantur,intus tamen in secreto cordis, vbi apud se sua æstimatione magni sunt, cunctorum sibi vitam meritúmque postponunt, eósque infra se esse respiciunt: quia per elatam cogitationem cordis in cuiusdam se altitudinis arce posuerunt. Quibus bene per prophetam dicitur: Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes. *Esaiæ 5.* Hinc etiam Paulus ait:Nolite prudentes esse apud vosmetipsos. *Rom. 12.* Hinc ad Saul diuina increpatione dicitur:Nónne cùm esses paruulus in oculis tuis,caput te constitui in tribubus Israël? *1.Reg. 15.* C Paruulus quippe in oculis suis est,qui in eo quòd semetipsum considerat, imparem se alienis meritis pensat. Nam quasi grandem se aspicit,quisquis se super aliena merita elatione cogitationis extendit. Saul autem reprobus in bono quod cœperat,non permansit:quia fastu susceptæ potestatis intumuit.

Caput XVI.

At contrà Dauid semper de se humilia sentiẽs,eiusdémque Saul se comparationi postponens,postquam feriẽdi locum reperit,& pepercit, eidem sæuiẽti aduersario, humili se professione prostrauit,dicens:Quem persequeris rex Israël? quem persequeris? Canem mortuum,& pulicem vnum? *1.Reg. 24.* Et certè iam vnctus in regem fuerat,iam exorante Samuele,& cornu super se oleum fundente didicerat quòd cum diuina gratia,Saul reprobato,ad regni gubernacula posśidendo seruabat, & tamen persequenti aduersario mente humili se substernebat,cui diuino iudicio prælatũ se esse nouerat. Illi itaque se humiliter postponebat, cui per elationis gratiam incomparabiliter se nouerat esse meliorem. Discant ergo quomodo humiliati proximis debeant, qui adhuc quo loco apud deum habeantur nesciunt, si sic se electi etiam illis humiliant, quibus iam se per interna iudicia antepositos deprehẽdunt. Hoc autem proprium esse specimen electorum solet, quòd de se semper sentiunt infra quàm sunt. D Hinc nanque ab eodem Dauid dicitur: Si non humiliter sentiebam,sed exaltaui animam meam. *Psal. 130.* Hinc Salomon ad sapientiam paruulos vocat,dicens:Si quis est paruulus,veniat ad eam. *Prouer. 9.* Qui enim necdum semetipsum despicit, humilem dei sapientiam non apprehendit. Hinc in Euangelio dominus dicit:Confiteor tibi domine pater cœli & terrę:quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. *Matth. 11.* Hinc rursum Psalmista ait:Custodiẽs paruulos dominus. *Psal. 114.* Hinc magister gẽtium dicit:Facti sumus paruuli in medio vestri. *1.Thess. 2.* Hinc discipulos admonens ait : Superiores sibi inuicem arbitrantes. *Philip. 2.* Nam quia iniquus quisque inferiorem se omnem quem cognouit, putat: è diuerso iustus studet, vt superiorem quemlibet proximum attendat. Ac ne dum se alij alter humiliat, humiliatio iret alteri in elationem bene vtranque partem admonuit,dicens:Superiores sibi inuicem arbitrantes,vt in cogitationibus cordis,& ego mihi illum præferam,& vicisśim ille me sibi:vt cùm ab vtraque parte cor inferius premitur, nullus ex impenso honore subleuetur. Sed hanc humilitatis formam reprobi, quia Leuiathan huius membra sunt,vel cognoscere,vel tenere contemnunt, qui & si quando se humiles specietenus ostendunt,humilitatis vim seruare intrinsecus negligunt. Quibus sæpe accidit, vt si quando vnum quodlibet bonum, vel minimum faciant, à malis suis omnibus respectum mentis protinus auertant, atque hoc quod vel extremum bonum fecerint,tota intentione semper inspiciant, & ex eo sese E iam quasi sanctos aspiciant,obliti malorum omnium quę commiserunt, vnius sui tantummodo boni memores,quod fortasse facere, nec perfectè potuerunt, sicut euenire contrà electis solet:vt cùm multarum virtutum gratia polleãt,vnum eos vel tenuisśimum vitium valde defatigans pulset:quatenus dum ex quadam parte sese infirmari considerant : de his virtutibus in quibus præualent,se minimè extollant,dúmque de infirmitate trepidant,hoc quoque vbi fortes sunt,humilius seruant. Sæpe ergo reprobi per hoc quòd vnum,vel minimum bonum suum incautè conspiciunt, mala multa & grauia in quibus demersi sunt, non agnoscunt. Et sæpe electi per hoc quòd ad tenuisśimum malum suum infirmari trepidant, mira dispensatione agitur,vt magna bona ad quæ prouecti sunt,non amittant. Iusti itaque& occulti examinis mensura disponitur,vt istos mala & adiuuent, & illos bona grauent, dum & isti ad prouectum boni vtuntur leuibus malis,& illi ad augmẽtum mali vtuntur minimis bonis. Isti quippe inde perfectius in bono proficiunt,vnde de malo tentantur, illi autem inde ad maius malum deficiunt,vnde de bono gloriãtur. Sic itaque malè bono vtitur reprobus,& bene malo vtitur probus,sicut sæpe contingit,vt alius ex cibo salutifero inordinatè sumpto,pestem languoris incurrat,alius veneno serpentis in medicamine ordinatæ confectionis adhibito , languoris molestiam vincat. Ille ergo qui cibo salutifero vti rectè noluit, inde perniciosè moritur,vnde alij salubriter viuunt,iste autem qui veneno serpentis cautè vti F studuit , inde salubriter viuit , vnde alij perniciosè moriuntur. Venenum ergo serpentis non ipsam nequitiam, sed suggestionem nequitię dicimus,qua nolentes sæpe renitentésque tentamur. Quod tunc in medicamen vertitur,cùm mens virtutibus erecta conspectis cõtra se tentationibus humiliatur. Iniqui igitur atque ab approbatione interni examinis reprobi,quælibet opera faciant,in quibuslibet virtutibus enitescant, humilitatis sensum penitus ignorãt: quia nimirum Leuiathan huius membra sunt,de quo superna voce dicitur:

De regula humilitatis, & de superbia disputatio.

Omne sublime videt , quia non solum per semetipsum , sed per eorum quoque corda quos ceperit , quasi de sublimi cunctos inferius despicit.

Caput XVII.

Notandum verò quòd Leuiathã iste,qui per corpoream bestiam designatur,sublime videre describitur:quia videlicet cordis superbia cùm exterius vsque ad corpus extenditur,prius per oculos indicatur. Ipsi quippe per fastum tumoris inflati,quasi ex sublimi respiciunt,& quo se deprimũt, altius extollunt. Nisi enim superbia per oculos quasi per quasdam se fenestras ostenderet, nequaquam deo Psalmista dixisset : Populum humilem saluum facies , & oculos superborum humiliabis: *Psal. 17.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

G humiliabis. Nisi se superbia per oculos funderet, Salomon
Prouer.30. quoque de Iudæę elatione non diceret: Generatio cuius excelsi sunt oculi, & palpebrę eius in altum surrectæ. Quia ergo per corporeum animal Leuiathan iste signatur, & superbia vsque ad corpus prodiens, apertius oculis principatur, antiquus hostis quasi de sublimi omnes videre describitur. Sed quia multa de ostendendo humani generis inimico prolata sunt, valde mens appetit, vt in fine locutionis dominicæ, vnũ aliquid manifestius exprimatur: vnde membra illius breui nobis designatione monstrentur. Sequitur: Ipse est rex super vniuersos filios superbiæ.) Vt Leuiathan iste in cunctis quæ superius dicta sunt, caderet: sola se superbia perculit. Neq; enim per tot illos vitiorum ramos arescęret, nisi per hãc prius in radice putrefieret. Scriptum est nanque: Omnis peccati initium superbia. Per
Eccle.10. hanc enim ipse succubuit, per hanc se sequentem hominem strauit. Eo etenim telo salutem nostrę immortalitatis impetiit, quo vitam suæ beatitudinis extinxit. Sed idcirco hãc dominus fini suę locutionis inseruit, vt cum post mala omnia Leuiathan istius superbiam diceret, quid esset malis omnibus deterius indicaret. Quanuis etiam per hoc quòd in imo ponitur, vitiorum radix esse monstretur. Sicut enim inferius radix tegitur, sed ab illa rami extrinsecus expanduntur: ita se superbia intrinsecus cælat, sed ab illa protinus aperta vitia pullulant. Nulla quippe mala ad publicum prodirent, nisi hæc mentem in occulto con-
H stringeret. Hæc est quæ Leuiathan istius sensum feruescere sicut ollam facit. Vnde & humanas mentes in quodam feruore insaniæ concutit, sed per aperta opera qualiter concussi animã euertat, ostendit. Intus nanque prius ebullit in elatione, quod foris postmodum spumat in opere.

Caput XVIII.

SEd quia occasio de superbię disputatione se præbuit, debemus hanc subtilius sollicitiúsque discutere, atque ad humanas mentes quanta vel qualis veniat, & quibus qualitérve surripiat demonstrare. Alia quippe vitia eas solummodo virtutes impetunt, quibus ipsa destruuntur: vt videlicet ira patiẽtiã, gastrimargia abstinentiam, libido continentiam expugnet. Superbia autem, quam vitiorum radicem diximus, nequaquam vnius virtutis extinctione cõrenta, contra cuncta animæ membra se erigit, & quasi generalis ac pestifer morbus corpus omne corrumpit: vt quicquid illa inuadẽte agitur, etiam si esse virtus ostenditur, non per hoc deo, sed soli vanæ gloriæ seruiatur. Quasi enim tyrannus quidam obsessam ciuitatem intercipit, cùm mentem superbia irrumpit, & quo ditiorem quẽque cœperit, eo in dominio durior exurgit: quia quo amplius res virtutis sine humilitate agitur, eo latius ista dominatur. Quisquis verò eius in se tyrannidem captiua mente susceperit, hoc primum damnum patitur, quòd clauso cordis oculo, iudicij æquitatem perdit. Nam cuncta quæ ab aliis bene geruntur, displicent: & sola ei quæ ipse, vel prauè egerit, placent. Semper alienа opera despicit, semper miratur quæ ipse facit: quia & quicquid egerit, egisse se singulariter credit, atque in eo quod exhibet per gloriæ cupiditatem, sibimetipsi fauet per cogitationẽ, & cùm se in cunctis transcendere cæteros æstimat, per lata cogitationum spatia secum deambulans, laudes suas tacitus clamat. Nonnunquam verò ad tantam elationem mẽs ducitur: vt in eo quod timet, etiam per ostentationem locutionis effrenetur. Sed tanto facilius ruina sequitur, quanto apud se quisque impudentius exaltatur. Hinc enim scriptum est: Ante ruinam
Prouer.16. exaltatur cor. Hinc per Danielem dicitur: In aula Babylonis
Daniel. 4. deambulabat rex, respondítque & ait: Nónne hæc est Babylon magna, quam ego ædificaui in domum regni, in robore fortitudinis meæ, in gloria decoris mei? Sed hũc tumorem quàm concita vindictæ ira represserit, ilico adiunxit dicens: Cùm adhuc sermo esset in ore regis, vox de cœlo ruit: Tibi dicitur, Nabuchodonosor rex: Regnum transiet à te, & ab hominibus te eicient, & cum bestiis ferísque erit habitatio tua, fœnũ quasi bos comedes, & septem tempora mutabuntur super te. Ecce quia tumor mentis vsque ad aperta verba se protulit, patientia iudicis protinus vsque ad sententiam erupit, tantóque hunc districtius perculit, quanto eius se superbia immoderatius erexit: & quia enumerando bona dixit in quibus sibi placuit, enumerata mala in quibus feriretur, audiuit.

Caput XIX.

SCiendum verò est quòd ipsa hęc de qua tractamus elatio, alios ex rebus sęcularibus, alios verò ex spiritalibus possimet. Alter nanque intumescit auro, alter eloquio, alter infimis, & terrenis rebus, alter summis cœlestibúsque virtutibus: vna tamen eadémque res ante oculos dei agitur, quanuis ad humana corda veniens, in eorum obtutibus diuerso amictu pallietur. Nã cùm is qui de terrena prius gloria superbierat, postmodum de sanctitate extollitur, nequaquã cor eius elatio deseruit: sed ad eum consueta veniens, vt cognosci nequeat, vestẽ mutauit. Sciendum quoque est quòd aliter hæc præpositos, atque aliter subditos tentat. Prælato nanque in cogitationibus suggerit: quia solo vitę merito super cęteros excreuit, & si quæ ab eo bene aliquando gesta sunt, hæc importunè eius animo obiicit, & cùm hunc deo singulariter placuisse insinuat, quo facilius suggesta persuadeat, ipsam ad testimoniũ potestatis traditæ retributionem vocat, dicens: Quia nisi omnipotens deus te his omnibus meliorẽ cerneret, omnes hos sub tuo regimine non dedisset, eiúsque mox mentem erigit, viles atque inutiles eos qui subiecti sunt, ostenditita vt nullum iam quasi dignum respiciat, cui æquanimiter loquatur. Vnde & mox mentis tranquillitas in iram vertitur: quia dum cunctos despicit, dum sensum vitámque omnium sine moderamine reprehendit, tanto effrenatius se in iracundiam dilatat, quanto eos qui sibi commissi sunt, esse sibimet indignos putat. Caput XX.

ATcontrà cùm subiectorum cor superbia instigat, hoc summopere nititur agere, vt sua acta cõsiderate fundítus negligant, & semper tacitis cogitationibus rectoris sui iudices fiant, qui dum in illo quod reprehendere debeant, importunè respiciunt, in semetipsis quod corrigant nunquam vident. Vnde & tanto atrocius pereunt, quanto à se oculos auertunt: quia in huius vitæ itinere offendentes corruunt, dum alibi intendunt. Et quidem peccatores se asserunt, nec tamen tantum, vt tam noxiè in regimine personæ traderentur, considerant. Et dum eius facta despiciunt, dum præcepta contemnunt, ad tantam vsque insaniam deuoluuntur, vt deum res humanas curare non æstiment: quia ei qui quasi iure reprehenditur, esse se commissos dolent. Sícque dum contra rectorem superbiunt, etiam contra iudicia conditoris intumescunt: & dum pastoris sui vitam diiudicant, ipsam quoque sapientiam omnia disponẽtis impugnant. Sępe autem rectoris sui dictis proterue obuiant, & eandem vocis superbiam libertatẽ vocant. Sic quippe elatio se quasi pro libertatis rectitudine obiicit, sicut sæpe se, & timor pro humilitate supponit. Nam sicut plærique recticent ex timore, & tamen tacere se æstimant ex humilitate, ita nonnulli loquuntur per impatiẽtiam elationis, & tamen loqui se credunt per libertatem rectitudinis. Aliquãdo autem subditi proterua quæ sentiunt, nequaquam produnt, & hi quorum locuacitas vix compescitur, nonnunquã ex sola amaritudine intimi rancoris obmutescunt. Qui per dolorem mẽtis, procacitatis suę verba subtrahentes, cùm malè loqui soleãt, peius tacẽdo quia cum peccant es aliquid de correctione audiunt: indignãtes etiam responsionis verba suspendunt. Cum his quãdo asperè agitur, sæpe ad querelæ vocem de hac ipsa asperitate prosiliunt. Cum vero eos magistri sui blandè pręueniunt, de hac ipsa humilitate qua prætẽti sunt, grauius indignãtur, & tanto eorũ mens vastius accenditur, quanto consideratius infirmari iudicatur. Hi nimirũ quia humilitatem, quæ virtutum mater est, nesciunt: vsum laboris sui perdunt: etiam si qua bona sunt quæ operari videantur: quia surgentis fabricæ robusta celsitudo nõ figitur, quę nequaquam per fundamenti fortitudinem in petra solidatur. Soli ergo ruinæ crescit quod ædificant: quia ante molem fabricę, humilitatis fundamina non procurãt. Quos bene ab intimis prodimus, si paucis in exterioribus ostẽdamus. Cũctis nanque superba apud se cogitatione tumentibus inest clamor in locutione, amaritudo in silẽtio, dissolutio in hilaritate, furor in tristitia, inhonestas in actione, honestas in imagine, erectio in incessu, rancor in responsione. Horum mens semper est ad irrogãdas contumelias valida, ad tolerãdas infirma, ad obediẽdũ pigra, ad lacessẽdos verò alios importuna, ad ea quæ facere & debet, & prævalet ignaua, ad ea autem quę facere nec debet nec pręualet parata. Hæc in eo q̃ spõte nõ appetit, nulla exhor-

A exhortatione flectitur, ad hoc autem quod latenter desiderat, quærit vt cogatur: quia dum metuit ex desiderio suo vilescere, optat vim in ipsa sua voluntate tolerare. Caput XXI.

Esaiæ 40. IGitur quia humanos animos aliter tentari ex rebus carnalibus, atque aliter ex spiritalibus diximus, audiant illi: Omnis
Luc. 13. caro fœnũ, & gloria eius sicut flos fœni. Audiant & isti quod
Psal. 61. quibusdam post miracula dicitur: Nescio vos vnde sitis, discedite à me omnes operarij iniquitatis. Audiant illi: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Audiãt isti quia fatuæ virgines quę
Matth. 25. cum vacuis vasculis veniunt, ab internis nuptiis excluduntur. Rursum quia aliter tentari prælatos, atque aliter subditos præfati sumus, audiant illi quod per quendam sapientem dicitur:
Eccle. 32. Ducem te constituerunt? noli extolli, sed esto in illis quasi vnus
Hebr. 13. ex eis. Audiant isti: Obedite præpositis vestris, & subiacete eis: ipsi enim peruigilant quasi rationem reddituri pro animabus
Luc. 16. vestris. Audiant illi cùm de accepta potestate gloriantur, hoc quod Abrahæ voce ardẽti diuiti dicitur: Memento fili, quia recepisti bona in vita tua. Audiant isti cum contra rectores suos
Exod. 16. in querela prosiliunt, hoc quod murmuranti populo Moysi &
Psal. 67. Aaron vocibus respondetur: Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra dominum. Nos enim quid sumus? Audiãt illi:
Rom. 13. Turbabuntur in conspectu eius patres orphanorum, & iudices
Iacob. 4. viduarum. Audiant isti quid contra contumaciam subdirorum
B dicitur: Qui resistit potestati, dei ordinationi resistit. Audiãt si-
Eccle. 10. mul omnes: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiã.
Matth. 11. Audiant omnes: Immundus est apud deum omnis qui exaltat cor suum. Audiant omnes: Quid superbis terra & cinis? Cõtra huius languoris fictam audiamus cũcti quod magistra veritas docet, dicens: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.

Cur vnigenitus dei filius se humiliauerit.

Caput XXII.

AD hoc nanque vnigenitus dei filius formam infirmitatis nostræ susceptt, ad hoc inuisibilis, non solũ visibilis, sed etiam despectus apparuit, ad hoc contumeliarum ludibria, irrisionum opprobria, passionúmque tormenta tolerauit, vt superbum non esse hominem doceret humilis deus. Quanta ergo humilitatis virtus est, propter quam solam veraciter edocẽdam, is qui sine æstimatione magnus est, vsque ad passionem factus est paruus? Quia enim originem perditioni nostræ superbia prębuit diaboli, instrumẽtum redemptionis nostræ inuenta est humilitas dei. Hostis quippe noster magnus inter omnia conditus, videri super omnia voluit elatus. Redemptor autem noster magnus manẽs super omnia, fieri inter omnia dignatus est paruus. Sed melius & elationis causam detegimus, & fundamenta humilitatis aperimus, si breui commemoratione perstringimus, quid mortis author, quid vitæ conditor dicat.
Esaiæ 14. Psal. 87. Esa. 14. Zacha. 2. Esaiæ 14. Psal. 21. Esaiæ 14. Philip. 2. Psalm. 85. Exod. 5. Ioan. 8. Ezech. 29. Ioan. 14. Ibidem. Luc. 4. Matth. 20. Gene. 3. Apoc. 2. Gene. 3.
Ille nanque ait: In cœlum ascẽdam. Iste autem per prophetam dicit: Repleta est malis anima mea, & vita mea inferno appropinquauit. Ille dicit: Supra astra cœli exaltabo solium meum. Iste humano generi à paradisi sedibus expulso dicit: Ecce venio citò, & habitabo in medio tui. Ille dicit: Sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. Iste dicit: Ego sum vermis & non homo, opprobrium hominum, & abiectio plebis. Ille dicit: Ascendam super altitudinem nubium, & similis ero altissimo. Iste cùm in forma dei esset, non rapinam arbitratus est se æqualem deo, sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens: & per membra sua loquitur dicens: Domine quis similis tibi? Ille per membra sua loquitur dicens: Nescio dominum, & Israël non dimittam. Iste per semetipsum dicit: Si dixero quia non noui eum, ero similis vobis mendax: sed noui eum, & sermonem eius seruo. Ille dicit: Mea sunt flumina, & ego feci ea. Iste dicit: Non possum à meipso facere quicquam. Et rursum: Pater meus in me manens, ipse facit opera. Ille regna omnia ostendens dicit: Tibi dabo potestatem hanc vniuersam & gloriam illorum: quia mihi tradita sunt, & cui volo do illa. Iste dicit: Calicem quidem meum bibetis, sedere autem ad dextram, vel ad sinistram meam, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à patre meo. Ille dicit: Eritis sicut dij, scientes bonum & malum. Iste dicit. Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate. Ille vt voluntas diuina despici, & vt posit propria suaderi, dicit: Cur præcepit vobis deus vt non comederetis ex omni ligno paradisi? Et paulopòst: Scit enim deus quòd in quacunque die comede-

ritis ex eo, aperientur oculi vestri. Iste dicit: Non quæro vo- D
Ioan. 5. luntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me. Ille per
Sapien. 2. membra sua loquitur, dicens: Nullum pratum sit quod non pertranseat luxuria nostra, coronemus nos rosis antequam
Ioan. 16. marcescant, vbique relinquamus signa lætitię nostrę. Iste membris suis prænunciat dicens: Plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit. Ille nihil aliud mẽtes sibi subditas docet quàm celsitudinis culmen appetere, cuncta æqualia mentis tumore transcendere, societatem omnium hominum alta elatione transire, ac sese & contra potentiam conditoris erigere, sicut de eisdem per Psalmistam dicitur: Transierunt in dispositionem cor
Psal. 72. dis, cogitauerunt & locuti sunt nequitias, iniquitatem in excelso locuti sunt. Iste ad sputa, ad palmas, ad colaphos, ad spineam coronã, ad crucem, ad lanceam, atque ad mortem veniẽs, membra sua admonet dicens: Si quis mihi ministrat, me sequatur.
Ioan. 12.

Caput XXIII.

QVia igitur redemptor noster corda regit humilium, & Leuiathan iste rex dicitur superborum, apertè cognoscimus quòd euidentissimum reproborum signum superbia est, at contrà humilitas electorum. Cùm ergo quam quisque habeat, cognoscitur: sub quo rege militet, inuenitur. Vnusquisque enim quasi quendam titulum portat operis, quo facilè ostendat sub cuius seruiat potestate rectoris. Vnde & per Euangelium dicitur: Ex fructibus eorum cognoscetis
Matth. 7. eos. Ne igitur nos Leuiathan istius membra vel mira faciendo fallerent, apertum signum dominus quo deprehendi valeant E
demonstrauit, dicens: Ipse est rex super vniuersos filios superbiæ. Qui etsi quando fictam speciem humilitatis assumunt, semetipsos tamen celare in omnibus nequaquam possunt: quia eorum superbia diu latere non sustinens, cùm ex alia tegitur, ex alia actione denudatur. Qui verò sub rege humilitatis militant, semper pauidi, atque ex omni latere circunspecti, aduersum iacula elationis pugnant, & quasi contra venientes ictus solum magis in suo corpore oculum custodiunt, dum in semetipsis principaliter humilitatem tuentur.

Libri trigesimiquarti Moralium sancti Gregorij finis.

LIBER TRIGE-simusquintus & vltimus Moralium sancti Gregorij, continuans quadragesimi-secundi capitis textus libri Iob expositionem.

Caput I.

QVIA iste vltimus huius operis liber est, & locis difficilioribus pertractatis, minus obscura sunt quæ supersunt: libet hunc indulgentius remisiúsque F
transcurrere. Velut emenso enim magno mari, iam littus cernimus, & intentionis nostræ vela deponentes, non eo dem quo prius impetu ducimur: sed tamen adhuc ex impulsione pristini flatus imus. Quasi anxietatis nostræ ventus cecidit, sed tamen eius vis iam seipsa tranquillior vsque ad stationem nos littoris impellit. Igitur postquam fideli famulo dominus Leuiathan hostis eius quàm sit & fortis & callidus ostendit, dum vires illius subtiliter fraudésque patefecit, beatus Iob ad vtraque respondit, dicens:

Textus capitis.xlij. libri beati Iob.

RESpõdens autem Iob domino, dixit: Scio quia omnia potes, & nulla te latet cogitatio. Quis est iste qui cœlat consilium absque scientia? Ideo insipienter locutus sum, & quæ vltra modum excederent scientiam meam. Audi, & ego loquar: interrogabo te, & responde mihi. Auditu auris

Universidad de Deusto
Biblioteca

G audiui te, nunc autem oculus meus videt te. Idcirco
ipse me reprehendo,& ago pœnitentiam in fauilla &
cinere. Postquam autem locutus est dominus ad Iob
verba hæc,dixit ad Elipham Themanitem. Iratus est
furor meus in te,& in duos amicos tuos, quoniam
non estis locuti coram me rectum sicut seruus meus
Iob. Sumite ergo vobis septem tauros & septem arie-
tes, & ite ad seruum meum Iob, & offerte holocau-
stum pro vobis. Iob autem seruus meus orabit pro
vobis. Faciem eius suscipiam, vt non vobis imputetur
stultitia. Neque enim locuti estis coram me rectum
sicut seruus meus Iob. Abierunt ergo Elipham The-
manites & Baldath Suites & Sophar Naamathites,&
fecerunt sicut locutus fuerat dominus ad eos, & su-
scepit dominus faciem Iob. Dominus quoque conuer-
sus est ad pœnitentiam Iob, cùm oraret pro amicis
suis. Et addidit dominus omnia quæcunque fuerant
Iob duplicia. Venerũt autem ad eum omnes fra-
tres sui, & vniuersæ sorores suæ, & cuncti qui nouerant
eum prius,& comederunt cum eo panem in do-
mo eius. Et mouerunt super eum caput, & consolati
sunt eum super omni malo quod intulerat dominus
H super eum, & dederunt ei vnusquisque ouem vnam
& inaurem auream vnam. Dominus autem benedi-
xit nouissimis Iob magis quàm principio eius. Et fa-
cta sunt ei quatuordecim milia ouium,& sex milia ca-
melorum,& mille iuga boum,& mille asinæ,& fuerũt
ei septem filij, & tres filiæ. Et vocauit nomen vnius
Diem, & nomen secundæ Casiam, & nomen tertiæ
Cornustibij. Non sunt autem inuentæ mulieres spe-
ciosæ sicut filiæ Iob in vniuersa terra. Deditque eis pa
ter suus hæreditatem inter fratres earum. Vixit au-
tem Iob post flagella hæc centum quadraginta an-
nis,& vidit filios suos, & filios filiorum suorum vsque
ad quartam generationem, & mortuus est senex &
plenus dierum.

Libri Iob finis.

Quòd omnis sapientia humana sapientiæ diuinæ comparata, insipientia est.

Scio quia omnia potes, & nulla te latet cogitatio.) Contra
immanes quippe vires eius intulit: Scio quia omnia potes, con
tra occultas verò machinationes illius subiunxit: Et nulla te la-
I tet cogitatio. Vnde & mox Iuiathan eidem exprobrat dicẽs:
Quis est iste qui cælat consilium absque scientia? Absque scię-
tia enim Leuiathan cælat consilium: quia quanuis contra infir-
mitatem nostram multis fraudibus occultetur, protectoris ta-
men nostri sancta nobis inspiratione detegitur. Absque scien-
tia cælat consilium: quia licèt tentatos lateat, latere tamen pro-
tectorem non potest tentatorum. Igitur audita fortitudine &
calliditate diaboli, audita etiam creatoris nostri potentia, quæ
& illum valenter reprimit, & nos misericorditer tegit, quæsu-
mus beate Iob, vt quæ de temetipso sentis, nobis minimè oc-
cultes. Sequitur: Ideo insipienter locutus sum, & quę vltra mo
dum excederent scientiam meam.) Omnis humana sapientia
quantolibet acumine polleat, diuinæ sapientiæ comparata, nec
iusta nec pulchra, sed insipientia est. Omnia enim humana quę
iusta, quæ pulchra sunt, dei iustitiæ & pulchritudini comparata,
nec iusta nec pulchra sunt, nec omnino sunt. Beatus itaque Iob
ea quæ dixerat, sapienter se dixisse crederet, si verba superioris
sapientiæ non audiret. In cuius comparatione stultum est no-
strum omne quod sapit. Et qui sapienter quidem locutus ho-
minibus fuerat, diuinas tamen sententias audiens, sapientius
se cognoscit non esse sapientem. Hinc est quòd Abraham in-
ter verba dominica nil se nisi puluerem vidit, dicens: Loquar
Gene. 18. ad dominum meum, cùm sim puluis & cinis? Hinc est quòd
Moyses omni Ægyptiorũ sapientia instructus, ex quo loquen- K
tem dominum audiuit, impeditioris & tardioris linguæ se esse *Exodi. 4.*
deprehendit, dicens: Obsecro domine, non sum eloquens, ab
heri enim & nudiustertius ex quo locutus es ad seruum tuum,
impeditioris & tardioris linguę sum. Hinc est quòd Esaias post-
quam sedentem dominum super solium excelsum atque ele-
uatum vidit, postquam Seraphin duabus alis faciem, duabusve
lare pedes, & duabus volare conspexit, postquam id quod est,
sanctus, sanctus, sanctus dominus deus exercituum, alterum ad *Esaiæ 6.*
alterum clamare audiuit, ad seipsum rediens ait: Væ mihi quia
tacui, quoniam vir pollutus labiis ego sum, & in medio populi
polluta labia habentis ego habitabo. Móxque ipsam pollutio- *Ibidem.*
nem vnde cognouerat subdens, ait: Et regem dominum exer-
cituum vidi oculis meis. Hinc etiam Hieremias diuina verba *Hiere. 1.*
audiens, verba se non habere cognouit, dicens: A, a, a. Domine
deus ecce nescio loqui: quia puer ego sum.

Caput II.

HInc Ezechiel loquẽs de quatuor animalibus dicit: Cùm
fieret vox supra firmamentum quod erat supra caput
eorum, stabant & submittebant alas suas. Quid enim
per volatum animalium, nisi Euangelistarum atque doctorum
sublimitas designatur? Vel quid sunt alæ animaliũ, nisi sancto-
rum contemplationes, eos ad cœlestia subleuantes? Sed cùm
fit vox supra firmamentum quod super caput eorum est, stan-
tes submittunt alas suas: quia cùm internam vocem supernæ sa- L
pientię audiunt, quasi volatus sui alas deponunt: quia videlicet
ipsam veritatis altitudinem minus se cõtemplari posse cogno-
scunt. Ad vocem ergo desuper venientem alas deponere, est
cognita superna potentia, virtutes proprias humiliare, & con-
sideratione creatoris nil de se aliud quàm abiecta sentire. Sãcti
itaque viri dum diuinitatis arcana audiunt, quanto magis con-
templando proficiunt, tanto amplius despiciendo quod sunt,
aut nihil, aut propè nihil se esse cognoscunt. Respondeat ergo
diuinis sermonibus beatus Iob, & sapiẽter proficiens, stultum
se esse deprehendat, dicens: Insipienter locutus sum, & quæ vl-
tra modum excederent scientiam meam. Ecce tãto se amplius
redarguit, quanto amplius proficit, & scientiam suam vltra mo
dum excelsisse se credidit: quia in verbis domini plus quàm æ-
stimauerat, secreta eius sapientiæ agnouit. Sequitur:

Quòd serui dei ignorantiam suam profitentes, non arrogant sibi quod nesciunt, sed doceri à deo volunt. *Auditu auris.*

Audi & ego loquar, interrogabo te, & respondе mihi.) Au- *Audire nostrum.*
dire nostrum, est sono aliunde venienti autem aliò positam *Audire dei.*
commodare. At cõtrà deo, cui nil extra est, audire propriè est, *Loqui nostrum ad deum.*
sub semetipso surgentia desideria nostra percipere. Ad deum
ergo, qui & tacentium corda cognoscit, loqui nostrum est, non
vocibus gutturis id quod sentimus prodere, sed promptis ad il-
lum desideriis inhiare. Et quia ideo quisque interrogat, vt di-
scere valeat quod ignorat, homini deũ interrogare, est in con- M
spectu eius nescientem se cognoscere. Respondere autem dei, *Interrogare nostrum.*
est eum qui se bene humiliter nescientem cognouerit, occul- *Respondere dei.*
tis inspirationibus erudire. Ait ergo beatus Iob: Audi & ego lo
quar. Ac si diceret: Misericorditer desideria mea percipe, vt dũ
hæc tua pietas percipiens adiuuat, ad te multipliciora consur- *Psal. 16.*
gant. Bona quippe vota quoties effectum percipiunt, multipli-
cantur. Vnde aliàs scriptum est: Ego clamaui, quoniam exaudi-
sti me. Non enim ait: quia clamaui exaudisti me, sed clamaui
quoniam exaudisti me. Qui enim loquens exauditus fuerat, vo
tis proficientibus exauditus clamabat: Interrogabo te, & respõ
de mihi. Ac si diceret: nescientem me ex tuæ scientiæ contem-
platione cognosco. Interroganti igitur respondе, id est, stultri-
tiam propriam humiliter cognoscentem doce. Quia enim in-
terrogaret ipse ex desiderio humilitatis, & deum sibi respon-
dere quæreret ex magisterio aspirationis, verbis sequentibus
declaratur. Intérrogaturo quippe se perhibuit, sed nihil inter-
rogando subiungit: Nam sola de se humilia sentiens, & quæ
misericorditer à domino perceperit agnoscẽs, protinus subdit

Quòd sanctus Iob tantum ex percussione profecerit vt interna mentis oculo flagelli sui vilitatem reuelante deo intellexerit.

Auditu auris audiui te, nunc autem oculus meus videt te.)
His nimirum verbis apertè indicat: quia quanto visus superior est

A est auditu, tanto differt ab eo quod prius extitit, & hoc quod
postmodum per flagella profecit. Et quia interno oculo veri-
tatis lumen magis conspexerat, humanitatis suæ tenebras diu-
dicans plus videbat. Vnde & sequitur:

Quòd tunc vtilis sit reprehensio, cum correcto sequitur & pœnitudo.

Idcirco ipse me reprehendo.) Quanto enim quisque se mi-
nus videt tanto sibi minus displicet, & quanto maioris gratiæ
lumen percipit, tanto amplius reprehensibilem se esse cogno-
scit. Cùm enim intrinsecus subleuatur per omne quod est, ad
eam quam super se conspicit regulã congruere nititur. Et quia
adhuc humana infirmitas præpedit, cernit quia ei ex non mi-
nima parte dissentit, totúmq; ex se illi onerosum est, quod in-
ternæ regulæ conueniens non est. Quam regulam beatus Iob
post flagella proficiens amplius suspicit, & à semetipso in ma-
gna sui redargutione dissentit, dicens: Idcirco ipse me reprehẽ-
do. Sed quia nulla est cognitio reprehensionis, si non sequan-
tur etiam lamenta pœnitudinis, rectè post reprehẽsionem sub-
ditur: Et ago pœnitẽtiam in fauilla & cinere.) In fauilla etenim
& cinere pœnitentiam agere, est contemplata summa essentia,
Matth. 11. nil aliud quàm fauillam se cinerémque cognoscere. Vnde & ci
uitati reprobæ in Euangelio dominus dicit: Si in Tyro & Sy-
done factæ fuissent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in ci
licio & cinere pœnitentiam egissent. In cilicio quippe asperi-
tas & compunctio peccatorum, in cinere autem puluis osten-
B ditur mortuorum. Et idcirco vtrunque hoc adhiberi ad pœni-
tentiam solet, vt in punctione cilicij cognoscamus quid per
culpam fecimus, & in fauilla cineris perpendamus, quid per iu-
dicium facti sumus. Considerentur ergo in cilicio pungentia
vitia, consideretur in cinere per mortis sententiam subsequẽs
iusta pœna vitiorum. Quia enim post peccatum carnis contu-
meliæ sustrexerunt, videat homo in asperitate cilicij superbien-
do quid fecit, videat in cinere vsquequo peccando peruenit.
Potest quoque cilicio ipsa per recordationem atque pœniten-
tiam dolorum punctio designari. Nam hoc quod ait beatus
Iob: Ipse me reprehendo, quasi quodam cilicio pungitur, dum
in mente sua asperis redargutionum stimulis confricatur. In ci-
nere autem agit pœnitentiam: quia ex primo peccato quid per
iustum iudicium factus sit, solerter attendit, dicens: Ago pœni-
tentiam in fauilla & cinere. Ac si apertè dicat: De nullo autho-
ris mei dono superbio: quia sumptus ex puluere, per illatę mor
tis sententiam ad puluerem me redire cognosco.

Caput III.

AVditis igitur cunctis sermonibus Iob, cognitis etiam re-
sponsionibus amicorum, libet ad interni iudicis senten-
tiam spectationem mentis nostræ conuertere, eíque di-
cere: Ecce domine vtraque in conspectu tuo differentium par
tes audiuimus, & Iob quidem in hoc certamine virtutis suæ fa-
cta reuoluere, & amicos eius contra eum cognouimus tuæ iu-
C stitiæ gloriã defensare. Inter hæc autem quid nostra mens sen-
tiat agnoscis. Neque enim possumus eorum nos dicta repre-
hendere, quos defensioni tuæ cognoscimus deseruire. Sed ec-
ce assistunt partes, expectant sententiam, profer ergo domine
ex inuisibili regula subtilissimum tuæ discretionis examen, &
quis in contentione ista sit rectius locutus ostende. Sequitur:

Quòd ex dei sententia verba amicorum Iob reprobentur, ipsius verò Iob responsio & patientia probatur.

Postquam autem locutus est dominus verba hæc ad Iob, di-
xit ad Elipham Themanitem: Iratus est furor meus in te, & in
duos amicos tuos, quoniam non estis locuti coram me rectum
sicut seruus meus Iob.) O domine, iudicij tui sententia indicat,
quantum à luce tuæ rectitudinis cæcitas nostra discordat. Ecce
te iudice beatum Iob victorem esse cognoscimus, quem in te
peccasse loquendo credebamus. Te iudice addicti sunt, qui bea
ti Iob se merita transcendere pro te loquendo crediderunt.
Quia igitur ex diuina sententia quid de partibus æstimemus a-
gnouimus, nunc eiusdem sententiæ paulo subtilius verba pen-
semus. Quomodo enim superius beatus Iob reprehenditur, si
in comparatione eius rectitudinis amici illius nequaquam co-
ram domino locuti rectum memorantur? An adhuc illa de eo
sententia confirmatur, qua antiquo hosti dicitur: Vidisti seruum
meum Iob, quod non sit ei similis super terram? Sed quid est D
hoc quòd & laudatur hosti, & in seipso reprehenditur, in seip-
so autem reprehenditur, & tamen amicis loquentibus antefer-
tur, nisi quòd sanctus vir cunctos meritorum suorum virtute
transcendit, sed eo ipso quòd homo fuit, ante dei oculos sine
reprehẽsione esse non potuit? In sancto quippe homine in hac
interim vita commorante, diuini examinis regula habet adhuc
quod iudicet, quanuis iam ex comparatione cæterorum homi-
num habeat quod laudet. Beatus igitur Iob pro culpa se credi-
dit & non pro gratia flagellari, resecari in se æstimauit vitia,
non autem merita augeri, & in eo reprehenditur quòd inten-
tionem flagelli fuisse aliam suspicatur, & tamen amicis resisten
tibus interni iudicij definitione prælatus est.

Caput IIII.

VNde apertè colligitur quantæ iustitiæ fuerit in eo quòd
contra amicorum verba innocentiam suę operationis a-
struxit, qui diuino iudicio etiam ipsis eiusdem diuini iu-
dicij defensoribus antefertur. In exordio autem libri huius a-
gnouimus: quia de illo Satan domino dixerat: Mitte manum
tuam & tange eum, & vide si non in faciem bene dicat tibi. Ad
quam petitionem beatus Iob damnis, orbitate, vulneribus, &
verborum scãdalis tangi permittitur: quia videlicet certus qui
eum laudauerat extitit, quòd nequaquã iuxta assertionem dia-
boli sanctus vir in maledictionis culpam laberetur. Sicut ergo
& superius diximus, quisquis beatum Iob in locutione sua æ- E
stimat post flagella peccasse, apertè dominum iudicat in sua as-
sertione errasse. Et quanuis dominus ad diabolum loquens, bo
na illius præsentia prætulit, non autem eius perseuerantiam
spopondit, sciẽdum tamen est quia nequaquam eius iustitiam
permittendo tentatori prætulisset, si eum iustum in tentatione
persistere non posse præuideret. Permisso itaque diuinitus in
eius tentatione diabolo, quisquis eum in tentatione succubuis-
se existimat, ignorantiam permittentis accusat. Approbemus
igitur in dictis suis veraciter Iob, ne deum in sua prouidentia
nequiter accusemus. Et quidem quantum ad humana iudicia in
verbis suis amici eius multa illo rectius dixisse crederentur, sed
veritas aliam ex occulto regulam proferens, ait: Non estis lo-
cuti coram me rectum sicut seruus meus Iob. Coram me ait, id
est, intus, vbi sæpe multorum vita displicet, quæ etiam foris ho
minibus placet. Vnde cautè nimis in laudem iustorum coniu-
gum dictum est: Erant iusti ambo ante deum. Non enim secu- *Lucæ 1.*
ra laus est, iustos ante homines apparere. Sæpe enim humana
sententia velut in deo magnum quempiam approbat, sed hũc
omnipotens deus qui quasi ex se approbatur, ignorat. Hinc est
enim quòd Psalmista vigilanter exorat dicens: Dirige in con- *Psalm. 5.*
spectu tuo viam meam. Nimirum quia plærunque in conspe-
ctu hominum recta via creditur etiam quæ à veritatis itinere
depranatur. Et notandum quòd non dicitur: Non estis locuti
coram me rectum sicut Iob, sed sicut seruus meus Iob, vt vide-
licet interpositione seruitutis, dum eum quasi sub quadam pe- F
culiaritate commemorat, cuncta quæ in defensione sua dixe-
rat: quia non contumaci superbia, sed humili veritate dixerit
ostendat.

Caput V.

SEd quia iustus est & misericors deus, amicos eius & per iu-
stitiam districtè redarguit, & per misericordiam benignè
conuertit. Nam sequitur:

Quòd hæretici ad catholicam Ecclesiam redeuntes per humilitatem confessionis & pœnitentiæ, sancti spiritus gratiam orantibus orthodoxis accipiunt, nec sit aliquis extra communionem Ecclesiæ, indulgentiæ locus.

Sumite vobis septem tauros & septem arietes, & ite ad seruũ
meum Iob, & offerte holocaustũ pro vobis. Iob autem seruus
meus orabit pro vobis, faciem eius suscipiam, vt non vobis im
puteturstultitia.) Ecce iustus & misericors deus nec culpas si-
ne increpatione deserit, nec reatum sine conuersione derelin-
quit. Quia enim internus est medicus, primò putredinem vul-
neris innotuit, & pòst remedia consequendæ salutis indicauit.
Quia autem sæpe iam diximus quòd amici beati Iob hęretico-
rum speciem teneant, qui deum dum defendere nituntur of-
fendunt, quoniam in dictis suis veritati rebelles sunt, cui famu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G lari se in falsa assertione suspicantur, omnipotens deus sæpe illos corpori sanctæ Ecclesiæ per cognitionem veritatis inuiscerat, bene ipsa quoque eorum conuersio, quæ sæpe misericorditer agitur, per hanc veniam quam amici Iob percipiunt, designatur. Notandum verò magnopere est quòd cõuersionis suæ sacrificium domino non per se, sed per Iob iubẽtur offerre. Nimirum hæretici cùm ab errore redeunt: quia erga se iram domini suo per se oblato sacrificio placare nequaquam possunt, nisi ad catholicam Ecclesiam, quam beatus Iob significat, conuertãtur, vt salutem suam eius precibus obtineant, cuius fidem peruersis assertionibus impugnabãt. Ait enim: Iob seruus meus orabit pro vobis, faciem eius suscipiam, vt non vobis imputetur stultitia. Ac si apertè hæreticis dicat: Sacrificia vestra non accipio, petitionum vestrarum verba non audio, nisi per intercessionem illius, cuius professionis verba de me veracia recognosco. Et vos quidem tauros atque arietes ad exhibenda sacrificia conuersionis vestræ deducite, sed à me salutem vestrã per catholicam Ecclesiam, quam diligo postulate. Ipsi enim volo dimittere id quod mihi in ipsa deliquistis, vt hæc vestrã incolumitatem obtineat, quæ ex vestro languore laborabat.

Caput VI.

H Sola quippe est per quam sacrificium dominus libenter accipiat, sola quæ pro errantibus fiducialiter intercedat. Vnde etiam de agni hostia dominus præcepit dicens: *Exodi.12.* In vna domo comedetur, nec efferetis de carnibus eius foras. In vna nanque domo agnus comeditur: quia in vna catholica Ecclesia vera hostia redemptoris immolatur. De cuius carnibus diuina lex efferri foras prohibet: quia dari sanctũ canibus vetat. Sola est in qua opus bonum fructuose peragitur, vnde & mercedẽ denarij non nisi qui intra vineã laborauerant acceperunt. Sola est quæ intra se positos valida charitatis compage custodit. Vnde *Gene.7.* & aqua diluuij arcam quidem ad sublimiora sustulit, omnes autem quos extra arcã inuenit extinxit. Sola est in qua superna mysteria veraciter contemplemur. Vnde & ad Moysen dominus *Exod.33.* dicit: Est locus apud me, & stabis supra petram. Et paulopost: Tollam manũ meam, & videbis posteriora mea. Quia enim ex sola catholica Ecclesia veritas conspicitur, apud se esse locum dominus perhibet de quo videatur. In petra Moyses ponitur, vt dei speciem contempletur: quia nisi quis fidei soliditatem tenuerit, diuinam præsentiam non cognoscit. De qua soliditate dominus dicit: Super hãc petram ædificabo Ecclesiam *Matth.16.* meã. Quid est ergo hoc loco dicere ad amicos Iob: Ire ad Iob, nisi petram ascendite? Quid est, faciem eius pro vobis suscipiã vt non vobis imputetur stultitia, nisi id quod illic dicitur: Posteriora mea videbis? id est, eius quæ postmodũ futura est mysteria incarnationis intelliges. Hæretici autem pro eo quòd in petra stare contemnunt, transeuntis domini posteriora non aspiciunt: I quia extra Ecclesiã positi, incarnationis eius sicut sunt mysteria non agnoscunt. Sicut autem & superius diximus, per tauros ceruix superbiæ, per arietes verò ducatus exprimitur, qui ab hæreticis persuasis plebibus quasi seductis gregibus agitur. De hæreticis nanque superbientibus dicitur, qui infirmorũ *Psal.67.* mentes malè suadendo corrumpunt: Consilium taurorum inter vaccas populorum. Et quia sequentes se populos velut greges trahunt, arietes aliquando nominantur. Gregem scilicet arietes ducunt. Vnde per increpationem Hieremias ait: Princi*Threni.1.*pes tui velut arietes. Quia igitur hæretici cùm ad sanctam Ecclesiam redeunt, superbiæ elationem deserunt, & naquaquam iam quasi sequentes greges populorum cuneos ad interitum ducunt, amici beati Iob offerre tauros & arietes iubentur. Tauros enim & arietes offerre in sacrificio, est superbum ducatum conuersionis humilitate mactare, vt edomita ceruice superbiæ, discant obediendo sequi, qui dudum docendo præire conabantur. Rectè quoque eorum hæc superbia septem sacrificiis expiatur: quia hæretici ad Ecclesiam reuertentes: per humilitatis hostiam dona spiritus gratiæ sepriformis accipiunt, vt qui elationis suæ vetustate tabuerant, nouitate gratiæ reformẽtur. Septenarius autem numerus apud sapientes huius seculi quadam sua habetur ratione perfectus, quòd ex primo pari & ex primo impari consummatur. Primus enim impar ternarius est, primúsque par quaternarius. Ex quibus duobus septenarius cõstat, qui eisdem partibus suis multiplicatus in duodenarium K surgit. Nã siue tres per quatuor, seu quatuor per tres ducimus, ad duodenarium peruenimus. Sed nos quia à superno munere veritatis prædicamenta percipimus, hæc fixa scientiæ altitudine despiciendo calcamus. Hoc proculdubio inconcussa fide retinentes: quia quos spiritus gratiæ septiformis repleuerit, perficit, eisque non solum Trinitatis notitiam, sed etiam virtutum quatuor, id est, prudentiæ, temperantiæ, fortitudinis, atque iustitiæ operationem præbet. Qui in ipsis quoque quos ingreditur, suis quodammodo partibus augetur, dum & per Trinitatis notitiam quatuor virtutum actio accipitur, & per operationẽ virtutum quatuor vsque ad manifestam trinitatis speciem peruenitur. Et apud nos ergo septenarius, sed longè dissimiliter: quia plenè & non inaniter in duodenarium surgit, dum & per fidem opera; & rursum per opera perficit fidem. Sancti quoq; Apostoli gratiæ septiformis spiritu implendi, duodecim sunt electi. In quatuor enim mundi partibus trinitatem, quæ deus est, innotescere mittebãtur. Duodecim ergo electi sunt, vt etiã ex ipsius numeri ratione causa claresceret, quòd per quatuor infima, tria summa prædicarent. Siue itaque hac seu alia qualibet fortasse ratione, in scriptura tamen sacra septenario numero aliquando secura requies æternitatis, aliquando vniuersitas præsentis huius temporis, aliquando autem sanctæ Ecclesiæ vniuer*Gene.2.*sitas designatur. Septenario quippe numero perfectio æterni- L tatis innuitur, cùm dies septimus in requiem domini sanctificatus vocatur. Cui iam vespera inesse non dicitur: quia æternæ beatitudinis requies nullo termino coarctatur. Hinc est etiam quòd lege data dies septimus feriatus esse præcipitur, vt æterna *Exod.20.* per illum requies designetur. Hinc est quòd in annorum curriculo septenarius numerus septies multiplicatus monade addita ad quinquagenarium ducitur, vt perpetuam beatitudinem signans iubilæi sacratissima requies obseruetur. Hinc est quòd resurgens dominus & frequenter apparens, vltimo iam conuiuio cùm septem discipulis comedisse describitur: quia hi qui in illo nunc perfecti sunt, æterna per illum refectione satiãtur.

Caput VII.

Rursum per septenarium numerum hæc vniuersitas temporalitatis accipitur. Hinc est enim quòd per septem dies hoc totũ vitæ præsentis tempus euoluitur. Hinc est quod in typo sanctæ Ecclesiæ, quæ omni tempore hũc mundum præ*Iosue.6.*dicando circuit, arca domini tubis clangentibus muros Hiericho diebus septem circumacta confregit. Hinc propheta ait: *Psal.118.* Septies in die laudem dixi tibi. Quod ipse rursum pro toto atque vniuerso suæ deprecationis tempore se dixisse significans *Psal.33.* ait: Semper laus eius in ore meo. Quòd verò per septenarium numerum præsentis vitæ vniuersitas designatur, tunc magis o- M stenditur, cùm post eum quoque etiam octonarius subinfertur. Septenarium quippe cùm adhuc alius sequitur, ex ipso eius augmento exprimitur, quòd finienda temporalitas æternitate *Eccle.11.* concludatur. Hinc est enim quòd Salomon admonet dicens: Da partes septem, nec non & octo. Per septenariũ quippe numerum hoc quod septẽ diebus agitur, præsens tempus expressit. Per octonarium verò vitam perpetuã designauit, quam sua nobis dominus resurrectione patefecit. Dominico scilicet die resurrexit, qui dum diem septimum, id est, sabbatum sequitur, à conditione octauus inuenitur. Bene autem dicitur: Da partes septem nec non & octo: quia ignoras quid mali futurum sit super terram. Ac si apertè diceretur: Sic dispensa temporalia, vt appetere non obliuiscaris æterna. Oportet nanque vt in posterum bene agendo prouideas, qui de venturo iudicio quanta tribulatio sequatur ignoras. Hinc est quòd quindecim gradibus templum ascenditur, vt ex ipsa eius ascensione dicatur, quatenus per septem & octo & temporalis sollicitè dispensetur actio, & prouidè mãsio æterna requiratur. Hinc est etiam quòd dum monas in denarium surgit, cẽtum quinquaginta Psalmos propheta cecinit. Propter hunc septenarium numerum temporalia, octonarium verò æterna signantem, super centum viginti fideles in cœnaculo residẽtes spiritus sanctus effusus est. Per septem quippe & octo quindecim componuntur, & si ab vno vsque ad quindecim numerando paulatim per incremen-

ta

A ta consurgimus, vsque ad centesimum & vigesimum numerũ peruenimus. Qua scilicet effusione spiritus sancti didicerunt, vt temporalia tolerando transirent, & æterna inhianter appeterent. Rursum septenario numero sanctæ Ecclesiæ vniuersitas designatur. Vnde Ioannes in Apocalypsi septem Ecclesiis scribit, sed per eas quid aliud quàm vniuersalem Ecclesiam intelligi voluit? Quæ nimirum vniuersalis Ecclesia vt plena septifor*4.Reg.4.*mis gratiæ spiritu signaretur: Helisæus super puerum mortuũ septies oscitasse describitur. Super extinctum quippe populum dominus veniens, quasi septies oscitat: quia ei dona spiritus septiformis gratiæ misericorditer tribuit. Quia igitur sæpe septenario numero sanctæ Ecclesiæ vniuersitas figuratur, veniant ad beatum Iob amici illius, & iussum diuinitus offerant holocaustum. Sed vigilanter omnino septenarij numeri arcana custodiant, vt videlicet hi qui extra sunt positi, prius se vniuersitati sanctæ Ecclesiæ misceant, & tunc demum veniam de reatu pristinæ elationis exquirant. Pro culpa sua septem sacrificia offerant: quia reatus sui ablutionem non accipiunt, nisi gratiæ septiformis spiritu vniuersali paci à qua excisi fuerant aggregentur. Dicatur igitur: Sumite vobis septem tauros & septem arietes, & ite ad seruum meum Iob, & offerte holocaustum pro vobis. Iob autem seruus meus orabit pro vobis, faciem eius suscipiã, vt non vobis imputetur stultitia. Ac si hæreticis redeuntibus apertè diceretur: Vniuersali vos Ecclesiæ per humilitatem pœnitentiæ iungite, atque eam quam per vosmetipsos digni non B estis, veniam, eius à me precibus obtinete: qui cùm per hãc veraciter sapere discitis, prioris apud me vestræ sapientiæ stultitiam deletis. Sequitur:

Caput VIII.

Neque enim locuti estis coram me rectum sicut seruus meus Iob.) Hæc pauloante iam dominus protulit, & tamen hæc eadem iterando subiungit. Quid est hoc nisi quòd sententiam quam semel iudicando dixerat, iterum replicando confirmat? atque vt manifestius beati Iob iustitia, amicorúmque eius iniustitia demonstretur, eius laus, illorúmque re*Gene.41.*prehensio iterata voce depromitur, vt replicata foris, appareãt quàm fixa intus habeantur. Nanque cùm rex Ægypti metuenda vẽturæ famis tempora sub boum spicarúmque specie gemina visione cognouisset, voce sancti interpretis audiuit. Quòd vidisti secundò ad eandem rem pertinens somnium, firmitatis indicium est. Qua ex re apertè colligitur: quia quicquid in eloquio diuino repetitur, robustius confirmatur. Sed quia quid iudex decreuit audiuimus, addicti quoque quid faciãt audiamus. Sequitur: Abierunt ergo Eliphas Themanites, & Baldath Suites & Sophar Naamathites, & fecerunt sicut locutus fuerat ad eos dominus & suscepit dominus faciem Iob.) Horum interpretationem nominum idcirco reticemus: quia in huius operis C exordio de ea nos latius disseruisse meminimus. Intuẽdum verò est: quia ita cautè, sicut prædictum fuerat, ordo acceptæ veniæ custoditur, vt in sacrificiis dominus non illorum sed beati Iob faciem suscepisse referatur. Sed quia quisquis pro aliis intercedere nititur, sibi potius ex ipsa charitate suffragatur, rectè subiungitur: Dominus quoque conuersus est ad pœnitentiam Iob, cùm oraret pro amicis suis.) Iam enim superius pro amicis suis exauditus ostenditur, cùm factum quod prædiximus memoratur: Fecerunt sicut locutus fuerat ad eos dominus, & suscepit dominus faciem Iob. Sed cùm protinus subinfertur: Dominus quoque conuersus est ad pœnitentiam Iob cùm oraret pro amicis suis, apertè ostẽditur: quia etiam pro semetipso pœnitens tanto citius exaudiri meruit, quanto deuotè pro aliis intercessit. Plus enim pro se valere preces suas efficit, qui has & aliis impendit. Libentius quippe sacrificium orationis accipitur, quod in conspectu misericordis iudicis proximi dilectione conditur. Quod tunc veraciter quisque cumulat, si hoc etiã *Lucæ 6.* pro aduersariis impendat. Hinc est enim quòd magistra veri*Marci 11.*tas dicit: Orate pro persequentibus & calũniantibus vos. Hinc rursum ait: Cùm stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis aduersus aliquem, vt & pater vester qui in cœlis est, dimittat vobis peccata vestra. Quantum verò pro se obtinuit qui pro aliis interuenit, ilico demonstratur, cùm subditur:

Quòd in regno dei simplex sit adhuc stola sanctorum. D

Addidit dominus omnia quæcunque fuerant Iob duplicia.) Cuncta quæ amiserat, duplicia recepit: quia per pietatem benigni iudicis tentationis nostræ dispendium vincunt suffragia consolationum. Minus autem tentat probatio, quàm remuneratio consolatur, vt ex retributionis merito leue fuisse quod tolerauit agnoscat, qui ex persecutionis pondere graue se aliquid tolerare iudicabat. Vnde afflictæ quoque Iudææ dicitur: Ad *Esaiæ 54.* punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te. Aliquando verò iuxta afflictionis pondus disponitur mensura consolationis. Vnde aliàs scriptum est: Secũ*Psal.93.*dum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. In ea enim mensura consolatum se in qua afflictus fuerat indicat, qui lætificatum se secundum multitudinem dolorum clamat. Non autem minimè lector instruitur, si ipsum remunerationis ordinem cõtempletur. Excessum quippe correctio, correctionem pœnitentia, pœnitentiam venia, veniam verò munera subsequuntur. Sed quia diuinæ dispensationis permissione percussus, etiam amicorum verbis afflictus est, diuinæ pietatis muneribus consolatus, etiam humana debet charitate refoueri, vt vndique ei consolationis gaudia respondeant, quem vndique dolorum tristitia & aduersa lacerabant. Vnde & subditur: Venerũt autem ad eum omnes fratres sui, & vniuersæ sorores suæ, & cuncti qui nouerant eum prius, & comederunt cum eo panem in domo eius, & mouerunt super eum caput suum.) Quid in comestio- E ne panis nisi charitas, quid verò in motione capitis nisi admiratio designatur? Bene autem subditur: Et consolati sunt eum super omne malum quod intulerat dominus super eum.) Percussi enim mœrorem cõsolari, est ei post percussionem de venia congaudere. Nam quanto quisque de restituta proximi salute cernitur hilarescere, tanto se indicat de ablata doluisse.

Quòd in fine mundi de Gentibus & Iudæis vna erit Ecclesia, & innocentiam & obedientiam vterque populus offeret deo.

Et dederũt ei vnusquisque ouem vnam, & inaurem auream vnam.) Licèt cuncta hæc inxta historiam veraciter dicta sint, ipsis tamen oblatis muneribus cogimur, vt ad allegoriæ mysterium recurramus. Neque enim ociose debemus accipere, quòd ouem, quòd vnam, quòd inaurem auream obtulere, quòd vnã. Et si fortasse iuxta literam mirum non est, ouis oblata cur vna, valde tamen mirum est, inauris oblata cur vna. Quid verò aut ouis ad inaurem pertinet, aut quid inauris ad ouem? Ex ipso ergo munerum fine compellimur, vt priora quoque quæ superficietenus iuxta solam historiam contingendo transcurrimus, in allegoriæ mysteriis indagemus. Quia igitur Christus & Ecclesia, id est, caput & corpus vna persona est, sæpe beatum Iob diximus modo capitis, modo figuram corporis designare.

Caput IX.

F Seruata ergo historiæ veritate, sub typo gestum sanctæ Ecclesiæ sentiamus id quod scriptum est: Addidit dominus omnia quæcunque fuerant Iob duplicia.) Sancta quippe Ecclesia etsi multos nunc percussione tentationis amittit, in fine tamen huius seculi ea quæ sua sunt duplicia recipit, quando susceptis ad plenum gẽtibus, ad eius fidem currere omnis quæ tunc inuenta fuerit, etiam Iudæa consentit. Hinc nanque scriptum est: Donec plenitudo gentium introiret, & sic omnis Is- *Rom.11.* raël saluus fieret. Hinc in Euangelio quoque veritas dicit: Helias veniet, & ille restituet omnia. Nunc enim amisit Israëlitas *Matth.17.* Ecclesia, quos conuertere prædicando non valuit, sed tunc Helia prædicante, dum quotquot inuenerit colligit, velut plenius recipit quod amisit. Vel certè sanctæ Ecclesiæ in fine suo duplum recipere, est in singulis nobis & de beatitudine animæ & de carnis incorruptione gaudere. Hinc est enim quod per prophetam de electis dicitur: In terra sua duplicia possidebunt. *Esaiæ 61.* Hinc est quod Ioannes Apostolus de sanctis finem mũdi quærentibus dicit: Datæ sunt illis singulæ stolæ albæ, & dictum est *Apoc.6.* eis, vt requiescerent tempus adhuc modicum, donec compleretur numerus conseruorum & fratrum eorum. Sicut enim lõgè superius diximus, ante resurrectionem sancti singulas stolas accipiunt: quia sola animarum beatitudine perfruuntur, in

fine

Universidad de Deusto
Biblioteca

G fine autem mundi binas habituri sunt: quia cum mentis beatitudine etiam carnis beati gloriam possidebũt. Sed ea quæ subnexa sunt, in fine magis huius seculi conuersionem se Iudaici populi nunciare testantur. Nam subditur: Venerunt autem ad eum omnes fratres sui, & vniuersæ sorores suæ, & cuncti qui nouerant eum prius, & comederunt cum eo panem in domo eius.) Tunc quippe fratres sui ac sorores ad Christum veniũt, quando ex plebe Iudaica quotquot inuenti fuerint conuertũtur. Ex illo enim populo carnis materiam sumpsit. Tunc ergo ad eum fratres ac sorores accedunt, quando ex ea plebe quæ ei per cognationem iuncta est, vel qui fortes futuri sunt, velut fratres, vel infirmi, velut sorores, ad eum per cognitionem fidei deuota gratulatione concurrunt. Tunc apud eum celebre festiuitatis conuiuium exhibent, quãdo eum iam nequaquam quasi purum hominem contemnẽtes, propinquitatis suæ memores, diuinitati se eius inhærere congaudent. Tunc in domo eius panem comedunt, cùm postposita obseruatione subiacentis literæ, in sancta Ecclesia mystici eloquij quasi frugis medulla pascuntur. Bene autem subiungitur:

Caput X.

H CVncti qui nouerant eum prius. Prius quippe nouerant, quem in passione sua quasi incognitum contempserũt. Nam nasciturum Christum nullus qui plenè legem didicit ignorauit. Vnde & Herodes rex Magorum occurrione perterritus, sacerdotes & principes studuit solerter inquirere, vbi Christum nasciturum esse præcirent, qui protinus respon
Matth.2. derunt: In Bethleem Iudæ. Prius ergo nouerant, quem passionis suæ tempore dum despicerent ignorabant. Quorum & notitia prior, & ignorantia posterior bene ac breuiter Isaac caligante signatur. Qui dum Iacob beneciceret, & quid eueniret
Gene.27. in futuro præuidebat, & quis illi præsens assisteret nesciebat. Sic quippe Israëlitarum populus fuit, qui prophetiæ mysteria accepit, sed tamen cęcos in contemplatione oculos habuit, qui eum præsentem non vidit, de quo tam multa in futuro præuidit. Ante se enim positum nequaquam cernere valuit, cuius aduentus potentiam longè antè nunciauit. Sed ecce in fine mundi veniunt, & eum quem prius nouerãt recognoscunt. Ecce in domo eius panem comedunt: quia in sancta Ecclesia sacri eloquij fruge pascuntur, & omnem insensibilitatem pristini torporis excutiunt. Vnde & subditur: Et mouerunt super eum caput.) Quid enim in capite nisi principale mentis accipitur? sicut per Psalmistam dicitur: Impinguasti in oleo caput meum.
Psal.22. Ac si apertè diceretur: Arentem in suis cogitationibus mẽtem meã charitatis vnctione rigasti. Caput ergo mouetur, cùm per formidinem veritatis tacta, ab insensibilitate sua mens quatitur. Veniant ergo parentes ad conuiuium, atque excusso torpo
I re moueant caput, id est, hi qui redemptori nostro carne coniuncti fuerant, refectionem quandoque verbi in fide percipiãt, & insensibilitatis pristinæ duritiam amittant. Vnde bene per Abacuc dicitur: Pedes eius steterunt, & mota est terra. Stante enim domino terra proculdubio mouetur, quia cum cordi nostro timoris sui vestigia imprimit, cũcta in nobis cogitatio terrena contremiscit. Hoc itaque loco caput mouere, est immobilitatem mentis excutere, & ad cognitionem fidei credulitatis gressibus propinquare. Sed quia sancta Ecclesia nunc Hebræorum auersione afficitur, & tunc conuersione releuatur, rectè subiungitur:

Caput XI.

ET cõsolari sunt eum super omni malo quod intulerat dominus super eum.) Consolantur videlicet Christum, consolantur Ecclesiam, qui ab infidelitatis pristinæ errore resipiscunt: & prauitatem vitæ per quam recta docentibus repugnauerant, deserunt. An non grauis mœror est duris cordibus infructuosè prædicare, laborem in ostendenda veritate sumere, sed nullum de conuersione audientium fructum laboris inuenire? At contrà magna prædicatorum consolatio est, subsequens profectus auditorum. Releuatio quippe docẽtis est immutatio proficientis. Et notandum quòd in flagello positum consolari noluerunt, sed ad consolandum eum post flagellum veniunt: quia nimirum passionis eius tempore Hebræi prædi- K
camenta fidei contemnentes, quem hominem ex morte pro- *Psal.68.*
bauerant, deum credere despexerunt. Vnde per Psalmistam dominus dicit: Sustinui qui simul mecum contristaretur, & non fuit, consolantem me quæsiui, & non inueni. Consolantẽ quippe in passione minimè inuenit, qui in despectu mortis etiã ipsos hostes pertulit, pro quibus ad mortem venit. Post flagella ergo propinqui ad consolationem veniunt: quia in membris suis nũc quoque dominus patitur, sed extremo tempore Israëlitæ omnes ad fidem cognita Heliæ prædicatione concurrunt, atque ad eius protectionem quem fugerant redeunt, & tunc illud eximium multiplici aggregatione populorum conuiuium celebratur. Tunc post flagella quasi Iob sanus ostenditur, quãdo à conuersis atque credentibus post passionem suam ac resurrectionem dominus in cœlis immortalis viuere per certitudinem fidei scitur. Tunc quasi remuneratus Iob cernitur, quando in maiestatis suæ potentia sicut est deus creditur, & eius fidei sublici hi qui prius restiterant videntur. In fine igitur mundi credentes Hebræi conueniant, & humani generis redemptori in potentia diuinitatis quasi sano Iob oblationum suarũ vota persoluant. Vnde & bene subditur:

Caput XII.

ET dederunt ei vnusquisque ouem vnam & inaurem auream vnam.) Quid per ouem nisi innocentia, quid per inaurem L
nisi obedientia designatur? Per ouem quippe simplex animus, per inaurem verò ornatus humilitatis gratia auditus exprimitur.

Quanta sit virtus obedientiæ.

Sed quia ad ostendendam virtutem obedientiæ occasio opportuna se præbuit, libet hanc paulo vigilantius sollicitiúsque discutere, & quanti sit meriti demonstrare. Sola nanque virtus est obedientia quæ virtutes cæteras menti inserit, insertasque custodit. Vnde & primus homo præceptum quod seruaret accepit, cui se si vellet obediens subdere, ad æternam beatitudinẽ *1.Reg.15.*
sine labore perueniret. Hinc Samuël ait: Melior est obedientia *Obedientia commendatio.*
quàm victimæ, & auscultare magis quàm offerre adipem arietum, quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. Obedientia quippe victimis iure præponitur: quia per victimas aliena caro, per obediẽtiam verò voluntas propria mactatur. Tãto igitur quisque deũ citius placat, quanto ante eius oculos repressa arbitrij sui superbia, gladio præcepti se immolat. Quo contra ariolandi peccatũ inobedientia dicitur, vt quanta sit virtus obedientiæ demonstretur. Ex aduerso igitur melius ostenditur, quid de eius laude sentiatur. Si enim quasi ariolandi peccatum est repugnare, & quasi scelus idololatrię nolle acquiescere, sola est quę fidei meritum possidet, sine qua quisque infidelis esse conuincitur, etiã si fidelis esse videatur. Hinc per Salomonem in ostensione o- M
bedientiæ dicitur: Vir obediens loquitur victorias. Vir quippe *Sine obedientia quisque infidelis conuincitur esse.*
obediens victorias loquitur: quia dum alienæ voci humiliter subdimur, nosmetipsos in corde superamus. Hinc in Euangelio veritas dicit: Eum qui venit ad me, non eiiciam foras: quia de cœlo descendi, non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me. Quid enim? si suam faceret, eos qui ad *Prouer.21.*
se veniunt, repulisset? Quis autem nesciat quòd voluntas filij à *Ioan.6.*
patris voluntate non discrepet? Sed quoniam primus homo quia suam facere voluntatem voluit, à paradisi gaudio exiuit, secundus ad redemptionem hominum veniens, dum voluntatem se patris & non suam facere ostendit, permanere nos intus docuit. Cùm igitur non suam, sed patris voluntatem facit, eos qui ad se veniunt: foras non eiicit: quia dum exemplo suo nos obedientiæ subiicit, viam nobis egtessionis claudit. Hinc *Ioan.5.*
rursum ait: Non possum ego à meipso facere quicquam, sed sicut audio, iudico. Nobis quippe obedientia vsque ad mortem seruanda præcipitur. Ipse autem si sicut audit iudicat, tunc quoque obedit, cùm iudex venit. Ne igitur nobis vsque ad præsentis vitæ terminum obedientia laboriosa appareat, redemptor noster indicat: quia hanc etiam cùm iudex venerit seruat. Quid ergo mirum si homo peccator se obedientiæ in præsentis vitę breuitate subiicit, quando hanc mediator dei & hominum, & cùm obedientes remunerat, non relinquit?

Caput XIII.

Sciendum

A SCiendum verò est quòd nunquam per obedientiam malum fieri, aliquando autem debet per obedientiam bonum quod agitur intermitti. Neque enim mala in paradiso arbor extitit, quam deus homini ne contingeret interdixit. Sed vt per melius obedientiæ meritum, homo bene conditus cresceret, dignum fuerat vt hũc etiam à bono prohiberet: quatenus tanto verius hoc quod ageret, virtus esset, quanto & à bono cessans, auctori suo se subditum humilius exhiberet. Sed
Gene.2. notandum quòd illic dicitur: Ex omni ligno paradisi comedite, de ligno autẽ scientiæ boni & mali ne tetigeritis. Qui enim ab vno quolibet bono subiectos vetat, necesse est vt multa concedat, ne obedientis mens funditus intereat, si à bonis omnibus penitus repulsa ieiunat. Omnes autem paradisi arbores ad esum dominus concesserit, cùm ab vna prohibuit, vt creaturam suam quam nolebat extingui, sed prouehi, tanto facilius ab vna restringeret, quanto ad cunctas latius relaxaret. Sed quia nonnunquam nobis huius mundi prospera, nonnunquam verò iubentur aduersa, sciendum summopere est quod obedientia aliquando si de suo aliquid habeat, nulla est, aliquando autem si de suo aliquid non habeat, minima. Nam cùm huius mundi successus præcipitur, cùm locus superior imperatur, is qui ad perci-
B pienda hæc obedit, obedientiæ sibi virtutem euacuat, si ad hæc etiam ex proprio desiderio anhelat. Neque enim se sub obedientia dirigit, qui ad accipienda huius vitæ prospera libidini propriæ ambitionis seruit. Rursum cùm mundi despectus præcipitur, cùm probra adipisci, & contumeliæ iubentur, nisi ex seipso animus hæc apperat, obedientiæ sibi meritum innuit: quia ad ea quæ in hac vita despecta sunt, inuitus nolensque descendit. Ad detrimentum quippe obedientia ducitur, cum mentem ad susципienda probra huius seculi nequaquam ex parte aliqua etiam sua vota comitantur. Debet ergo obedientia, & in aduersis ex suo aliquid habere, & rursum in prosperis ex suo aliquid omnimodo non habere, quatenus & in aduersis tanto sit gloriosior, quanto diuino ordini etiam ex desiderio iungitur, & in prosperis tanto sit verior, quanto à præsenti ipsa quam diuinitus percipit gloria, funditus ex mente separatur. Sed hoc virtutis pondus melius ostendimus, si cœlestis patriæ duorum homi
num facta memoremus. Moyses nanque cùm in deserto oues pasceret, domino per angelum in igne loquente, vocatus est, vt eripiendæ omni Israëlitarum multitudini præesset. Sed quia
Exod.4. apud se mente humilis extitit, oblatam protinus tanti regiminis gloriam expauit, móxque ad infirmitatis patrocinium recurrit, dicens: Obsecro domine, non sum eloquens, ab heri enim & nudiustertius ex quo cœpisti loqui ad seruum tuum, tardioris & impeditioris linguæ sum factus. Et se postposito, alium
C deposcit dicens: Mitte quem missurus es. Ecce cum auctore lin
Gala.2. guæ loquitur, & ne tanti regiminis potestatem suscipiat, elinguem se esse causatur. Paulus quoque diuinitus fuerat, vt in Hierusalem debuisset ascendere admonitus, sicut ipse Galatis dicit: Deinde post annos quatuordecim iterum ascendi Hierosolymam, assumpto Barnaba & Tito, ascendi autem secundum revelationem. Isque in itinere cum prophetam Agabum repe-
tisset, quanta se aduersitas in Hierosolymis maneret audiuit. Scriptum quippe est quod idem Agabus zonam Pauli suis pedi
Act.21. bus inserens dixit: Virum cuius hæc zona est sic alligabunt in Hierusalem. A Paulo autem protinus respondetur: Ego non solum alligari, sed & mori in Hierusalem paratus sum pro nomine Iesu, neque enim precioſiorem facio animã meam quàm me. Præceptione igitur reuelationis Hierosolymam pergens, aduersa cognoscit, & tamen hæc libenter appetit, audit quæ timeat, sed ad hæc ardentior anhelat. Moyses itaque ad prospera de suo nihil habet: quia precibus renititur, ne Israëliticæ plebi præferatur. Paulus ad aduersa etiam ex suo voto ducitur: quia malorum imminentium cognitionem percipit, sed deuotione spiritus etiam ad actiora feruescit. Ille præsentis potestatis gloriam deo voluit iubente declinare, iste deo aspera & dura disponente, se studuit ad grauiora præparare. Præeunte ergo vtrorunque ducum infracta virtute instituimur, vt si obedientiæ palmam apprehendere veraciter nitimur, prosperis huius seculi ex sola iussione, aduersis autem etiam ex deuotione militemus.

Caput XIIII.

NOtandum verò est quod hoc loco cum inaure ouis, D
cum oue inauris offertur: quia nimirum innocuis mentibus ornamentum semper obedientiæ iungitur, domino attestante, qui ait: Oues meæ vocem meam audiunt, & ego *Ioan.10.*
cognosco eas, & sequuntur me. Beato igitur Iob nemo inaurem sine oue, nemo ouem sine inaure obtulit: quia profectò redemptori suo non obedit, qui innocens non est, & innocens esse non potest, qui obedire contemnit. Quia verò ipsa obedientia non seruili metu, sed charitatis affectu seruanda est, non terrore pœnæ, sed amore iustitiæ, cuncti qui ad conuiuium veniunt, auream inaurem obtulisse perhibentur, vt videlicet in ea quæ exhibetur obedientia charitas fulgeat, quæ virtutes omnes quasi auri more cætera metalla transcendat. Sed quia nulla esse innocentia, nulla esse vera obedientia in multiplicibus hæreticorum diuisionibus potest, ad cognitionem fidei venientes offerant ouem, sed vnam: offerant inaurem, sed vnam, id est, tales veniant, qui in vnitate sanctæ Ecclesiæ innoeui obedientęsque persistant. Vnum quippe diuidi per numeros non potest: quia & hoc ipsum vnum quod dicimus numerus non est. Offerant igitur ouem, sed vnam, offerant inaurem, sed vnam, id est, ad sanctam Ecclesiam cum innocentia atque obedientia venientes, eam mentem deferant, quam sectarum schismata non diuidant. E

Caput XV.

APerite libet oculos fidei, & illud extremum sanctæ Ecclesiæ de susceptione Israëlitici populi conuiuium contemplari. Ad quod nimirum conuiuium magnus ille veniens Helias conuiuantium inuitator adhibetur, & tunc propinqui, tunc noti ad eum cum muneribus veniunt, quem in flagello pauloante positum contempserunt. Appropinquante enim die iudicij, vel præcursoris vocibus, vel quibusdam erumpentibus signis, ipsa eis iam aliquo modo aduenientis domini virtus interlucet. Cuius iram dum præuenire festinant, conuersionis suę tempus accelerant. Conuersi autem cum muneribus veniunt: quia eum quem pauloante in passione detiserunt, tũc virtutum opera quasi munera offerendo venerantur. Illud procul dubio hac sua oblatione complentes, quod & cernimus magna ex parte iam factum, & adhuc credimus ex magna parte *al. perfecte.*
*faciendum. Adorabunt eum filiæ Tyri in muneribus adorant, cùm Is- *Psal.44.*
raëlitarũ mentes huius nunc mundi subditæ desideriis, ei quem superbientes negauerunt, quandoque cognito suæ hostias confessionis apportant. Et quanuis eisdem temporibus quibus antichristus appropinquat, aliquatenus vita fidelium minoris esse virtutis appareat, quanuis in conflictu illius perditi hominis grauis etiam corda fortium formido constringat: Helia tamen prædicante roborati, non solum fideles quique in sanctæ Eccle F
siæ soliditate persistunt, sed, sicut superius diximus, ad cognitionem fidei multi quoque ex infidelibus conuertuntur; ita vt Israëliticæ gentis reliquiæ, quæ repulsæ prius funditus fuerant, ad sinum matris Ecclesiæ pia omnimodo deuotione concurrant. Vnde & bene nunc subditur:

Caput XVI.

DOminus autem benedixit nouissimis Iob magis quàm principio eius.) Hæc historicè facta credimus, hæc mystícè facienda speramus. Magis enim nouissimus Iob quàm principio benedicitur: quia quantum ad Israëlitici populi susceptionem pertinet, vrgẽte fine præsentis seculi, dolorem sanctæ Ecclesiæ dominus animarum multiplici collectione cõsolatur. Tanto quippe locupletius ditabitur, quanto & manifestius innotescit quòd ad finem præsentis vitæ temporalitas vrgetur. Prædicatores nanque sanctæ Ecclesiæ benedictione extremi temporis Psalmista ditari conspexerat, cùm dicebat: Ad- *Psalm.91.*
huc multiplicabuntur in senecta vberi, & bene patientes erũt, vt annuncient. In senecta scilicet vberi multiplicantur: quia cùm eorum vita differtur, semper ad melius fortitudo producitur, eisque per augmentum temporum crescunt etiam lucra meritorum. Bene autem patientes sunt vt annuncient: quia cœlestia prædicantes, tanto robustius aduersa tolerant, quãto & per tolerantiam suam animarum commoda locupletius reportant. Sequitur:

Quòd ideo Iob duplicis numeri sobolem non accepit, sicut in alia

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *substantia acceperat: quia apud deum filij eius, & filiæ non perierant, qui in occulta animarum æternitate manebant, & quòd per quatuordecim milia ouium plenitudo virtutum ex gratia sancti spiritus intimatur, quæ electis quidem in hac vita, sed amplius cõcedetur in futura.*

Et facta sunt ei quatuordecim milia ouium, & sex milia camelorum, & mille iuga boum, & mille asinæ, & fuerunt ei septem filij & tres filiæ.) Quòd septem milia ouium, & tria milia camelorum, & quingenta iuga boum, & quingentas asinas ante probationem percussionis habuerit, ipsa eiusdem historiæ præfatio ostendit, quæ per flagellum perdita, ei nunc sunt duplicia restituta. Filij autem totidem sunt redditi quot amisit. Septem quippe filios, & tres filias habuit, septem autem nunc filios & tres filias recepisse describitur, vt & hi qui extincti fuerant, viuere demonstrentur. Dum enim dicitur: Addidit dominus quæcunque fuerant Iob duplicia, & tamen totidem filios ei restituit quot amisit, & liberos dupliciter addidit, cui decem postmodum in carne restituit, decem verò qui amissi fuerant, in occulta animarum vita reseruauit.

Caput XVII.

SI quis autem in prædictis animalibus postposito culmo historiæ, vt intellectuale videlicet animal, pasci mysteriorum fruge desiderat, necesse est vt quæ sentimus agnoscat. Intelligere enim possumus quòd in his animalibus aggregata fidelium vniuersitas designatur. Hinc est nanque quod per Psal
H mistam patri de filio dicitur: Omnia subiecisti sub pedibus eius
Psalm. 8. oues & boues vniuersitas, insuper & pecora campi. Hinc est
Psal. 67. quod idem propheta sanctam Ecclesiam simplices quosque in habitare conspiciens ait: Animalia tua habitabunt in ea. Quid ergo in ouibus, nisi innocentes: quid in camelis, nisi eos qui cæterorum mala transeunt extuberanti, & tortuosa mole vitiorum: quid in iugatis bobus, nisi Israëlitas legi subditos: quid in asinis, nisi simplices gentilium mentes accipimus? Nam quia
Psalm. 78. innocentes quique ouium nomine designantur, testatur Psalmista, qui ait: Nos autem populus eius, & oues pascuæ eius. Neque enim qui seruare innocentiam negligunt, illa internæ pascuæ refectione satiantur. Cameli verò nomine, aliquando in sacro eloquio dominus, aliquando gentilium superbia exprimitur, quasi excrescente desuper tumore tortuosa. Quia enim ad
Ioan. 10. susципienda onera sponte se camelus humiliat, non immeritò redemptoris nostri gratiam designat, qui in eo quòd infirmitatis nostræ onera susципere dignatus est, à potestati, suæ celsitudine sponte descendit. Vnde & per euangelium dicit: Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam, & nemo tollit eam à me. Et vnde iterum
Matth. 19. dicit: Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cœlorum. Quid enim nomine diuitis
I nisi quemlibet elatum, quid cameli appellatione, nisi propriam condescensionem signat? Camelus enim per foramen acus transiit, cùm idem redemptor noster vsque ad susceptionem mortis per angustias passionis intrauit. Quæ passio velut acus extitit: quia dolore corpus pupugit. Facilius autem camelus per foramen acus, quàm diues cœlorum regnum ingreditur: quia nisi ipse prius infirmitatis nostræ onera susципiens, per passionem suam formã nobis humilitatis ostenderet, nequaquam se ad humilitatem illius superba nostra rigiditas inclinaret. Rursum cameli nomine, tortuosa ac plena vitiis gentilitas designatur, sicut per Moysen dicitur quod inclinata iam die, egressum
Gene. 34. in agro Isaac in camelo sedens Rebecca conspexerit, ac protinus de camelo descendit, & sese pallio ad visionem illius verecundata cooperuit. Quem enim Isaac alium in eo quòd inclinata iam die in agro egressus fuerat designabat, nisi eum qui ex tremo huius mundi tempore, velut in diei fine veniens, quasi in agrum foras exiit? quia cum sit inuisibilis, in hoc mundo se visibilem demonstrauit. Quem in camelo sedens Rebecca conspexit: quia eum Ecclesia ex gentibus veniens, dum adhuc vitiis esset innixa, & necdum spiritalibus, sed animalibus motibus inhæreret, attendit. Sed protinus de camelo descendit: quia vitia quibus prius fuerat superbè elata, deseruit, séq; etiam pallio operire curauit: quia viso domino, infirmitatem suæ actionis erubuit, & illa quæ prius in camelo libera gestabatur, descendens postmodum verecunda tegitur. Vnde eidem Ecclesiæ à priore elatione conuersæ per apostolicam vocem quasi Rebec K
cæ de camelo descendenti, sibique pallium superducenti dicitur: Quem enim fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc *Rom. 6.*
erubescitis?

Caput XVIII.

IN bobus verò aliquando luxuriosorum dementia, aliquando laboriosa fortitudo prædicantium, aliquando humilitas exprimitur Israëlitarum. Quia enim bouis nomine per com *Prouer. 7.*
parationem luxuriosorum dementia designatur, Salomon indicat, qui cùm malè suadentis mulieris petulantiam præmisisset, adiunxit: Statimque eam sequitur, quasi bos ductus ad victimã. Rursum quia bouis nomine, labor prædicatoris exprimitur le *Deute. 25.*
gis verba testantur, quæ ait: Non obturabis os boui trituranti. Ac si apertè diceret: Prædicatores verbi à stipẽdiorum suorum perceptione non prohibeas. Rursum quia bouis nomine plebs Israëlitica figuratur, propheta asserit, qui redemptoris aduen *Esaiæ 1.*
tum denuncians dicit: Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui. Per bouem scilicet Israëliticum populum, iugo legis edomitum signans, per asinum verò gentilem populum indicans, voluptatibus deditum, & grauius brutum. Asinorum quoque & asinarum nomine, aliquando luxuriosorum petulantia, aliquando mansuetudo simplicium, aliquando verò, vt prædiximus, stultitia gentilium designatur. Quia enim luxuriosorum petulantia asinorum appellatione per comparationem exprimitur, apertè declaratur, cùm per prophetam dici L
tur: Quorum carnes sunt vt carnes asinorum. Rursum quia asi *Ezech. 23.*
narum nomine simplicium vita figuratur, redemptor noster cum Hierusalem pergeret, sedisse asinam describitur. Hierusalem quippe visio pacis dicitur: Quid igitur signat quod dominus sedẽdo asinam Hierusalem ducit, nisi quòd simplices mentes dum præsidendo possidet, eas vsque ad visionem pacis sua *Esaiæ 32.*
sacra sessione perducit? Rursum quia asinorum nomine, stultitia gentilium designatur, propheta testatur, dicens: Beati qui seminatis super omnes aquas, immittentes pedem bouis & asini. Super omnes quippe aquas seminare, est cunctis populis fructuosa vitæ verba prædicare. Pedem verò bouis & asini immittere, est vias Israëlitici, & gentilis populi per præceptorum cœlestium vincula religare.

Caput XIX.

LIteræ igitur veritate seruata, sub beati Iob nomine cunctis his animalibus non immerito credimus sanctæ Eccle siæ populos designari, quatenus ea quæ scripta sunt, dispensatione sancti spiritus cuncta mirabiliter ordinante, & transacta nobis referant, & futura prædicent. Agnoscamus ergo in ouibus fideles atque innocentes ex Iudæa populos, legis dudum pascuis satiatos. Agnoscamus in camelis ad fidem simplices ex gentilitate venientes, qui prius sub ritu sacrilego quasi quadam deformitate membrorum valde turpes ostensi sunt, videlicet fœditate vitiorum. Et quia sæpe, vt prædiximus, sacra M
eloquia curant repetere quod affirmant, possunt rursum in bobus Israëlitæ accipi, quasi iugo legis attriti: asinis verò vt dictum est, gentiles populi, designari, qui dum se colendis lapidibus inclinabant, non reluctante mente, quasi dorso stultè supposito, quibuslibet idolis bruto sensu seruiebant. Sancta ergo Ecclesia quæ in exordiis suis innumeris tentationibus pressa, vel Israëliticum populum, vel multos ex gentibus amisit, videlicet quos lucrari non potuit, duplicia in fine recipit: quia in ea ex vtraque natione, fidelium numerus multiplicior excrescit. Possunt etiam *Matth.*
per iugatos boues, prædicatores intelligi. Vnde cũ eos ad annũciandũ dominus mitteret, teste Euãgelio, binos misisse describitur, vt quia vel duo sunt præcepta charitatis, vel quia haberi societas minus quàm inter duos non potest, prædicatores sancti ex ipsa qualitate suæ missionis cognoscerent quantum concordiam societatis amarent. Possunt, sicut prædiximus, per asinas mentes simpliciũ designari. Sancta verò Ecclesia duplices boues, atque asinas recipit: quia prædicatores sancti qui presi sor midine in eius dudum tentatione tacuerant, & mentes simplicium quæ victæ terroribus veritatem illius confiteri formidabant, tanto iam nunc robustius in confessione veritatis voces suas exerunt, quanto debilius antè timuerunt. Hæc in significatione Ecclesia breuiter diximus: quæ quomodo eiusdem sanctæ Ecclesiæ capiti seruiant, in exordio huius operis latius nos dixisse

A dixisse memoramus. Qui ergo de his sibi plenius satisfieri nititur, secundum huius operis librum legere dignetur. Iam verò si quærimur, vt etiam de ipso animalium numero disseramus, cur mille iuga boum, vel mille asinæ, & sex milia camelorum, & quatuordecim milia ouium numerentur, dicere breuiter possumus, quòd apud secularem quidem scientiam millenarius numerus idcirco perfectus habetur: quia denarij numeri quadratum solidum reddit. Decem quippe decies ducta sunt centum, quæ iam figura quadrata, sed plana non est. Vt autem in latitudinem surgat, & solida fiat, rursus centum decies multiplicantur, & mille sunt. Senarius autem numerus idcirco perfectus est: quia primus in numeris completur partibus suis, id est, sexta sui parte, & tertia, & dimidia, quæ sunt vnum, & duo, & tria: quæ in summam ducta sex fiunt. Nec alius ante senarium numerum reperitur, qui in suis partibus dum diuiditur, tota eius summa compleatur.

Caput XX.

SEd quia cuncta hæc per sacræ scripturæ celsitudinem proficiendo transcendimus, ibi senarium, ibi septenarium, ibi denatium, ibi millenarium vnde sit perfectus inuenimus. Senarius quippe numerus in scriptura sacra perfectus est: quia
B in mundi origine dominus ea quæ primo die cœpit, sexto die opera impleuit. Septenarius in ea perfectus est, quia omne opus bonum septem per spiritum virtutibus agitur, vt & fides
Matth. 20. simul & opera consummentur. Denarius numerus in ea perfectus est: quia lex in decem præceptis cõcluditur, omnisque culpa non amplius quàm per decem verba cohibetur, atque enarrante veritate, operatores vineæ denario remunerantur. In denario quippe tria iunguntur ad septem. Homo autem qui ex anima constat, & corpore, in septem qualitatibus continetur:
Matth. 22. Nam tribus spiritaliter, & quatuor corporaliter viget. In delectione etenim dei tribus qualitatibus spiritaliter excitatur, cum ei per legem dicitur: Diliges dominum deum tuum ex tota mente tua, & ex tota anima tua, & ex tota virtute. Corporaliter verò quatuor qualitatibus continetur: quia videlicet ex materia calida & frigida, humida & sicca componitur. Homo ergo qui ex septem qualitatibus constat, denario remunerari dicitur: quia in illa perceptione supernæ patriæ, septem nostra ad tria iunguntur æterna, vt homo contemplationem trinitatis accipiat, & de remuneratione operis quasi quodam denario consummatus viuat. Vel certè quòd septem virtutes sunt quibus in hac vita laboratur, dumq; eis in remuneratione contẽplatio trinitatis redditur, vita laborantium denario remuneratur. Sed perfectus quisque etiam in hac vita denarium accipit, dum eisdem septem virtutibus, spem, fidem, charitatémque
Psal. 104. coniungit: Millenarius quoque numerus in sacro eloquio perfectus accipitur: quia appellatione eius vniuersitas designatur. Vnde scriptum est: Verbi quod mandauit in mille generatio-
C nes. Cum enim nequaquam credendum sit quòd ad centum generationes mundus extẽditur, quid aliud mille generationibus nisi vniuersitas generationum figuratur? Beatus igitur Iob qua tuordecim milia ouium recepit. Quia enim in sancta Ecclesia virtutum perfectio ad vtranque sexum ducitur, septenarius in ea numerus duplicatur. Et sex milia camelorum: quia plenitudinem in illa operis accipiũt, qui ab illa dudum vitiorum suorum fœditate perierunt.

Quòd bi qui peccato mortui sunt, & in quibus vitiorum struma quassata est, per dei gratiam in bonis operibus consummantur.

Mille quoque iuga boum, ac mille asinas recepit: quia Israëlitas atque gentiles, doctos ac simplices, post tentationum casus in culmine perfectionis assumit.

Quòd in septem filiis Iob septiformis virtutum operatio accipiatur, & in nominibus filiarum eius conditio, & redemptio, & assumptio generis humani possit intelligi.

Septem quoque filios, & tres filias recepit: quia eorum mentibus quos septem virtutibus genuerat, ad perfectionis summam, spem, fidem, charitatémque coniungit, vt tanto verius prole sua gaudeat, quanto suis fidelibus nil deesse virtutibus pensat.

Caput XXI.

SEd quia hæc succinctè transcurrimus, nunc ipsis quoque D
indagandis filiarum vocabulis intendamus. Sequitur. Et vocauit nomen vnius Diem, & nomen secundæ Casiam, & nomen tertiæ Cornustibij.) Hæc nomina pro eo quòd à virtutibus sumpta sunt, aptè curauit interpres non ea sicut in Arabico sermone inuenta sunt ponere, sed in latinum eloquium versa apertius demonstrare. Quis enim nesciat Diem, vel Casiam latina esse vocabula? At verò Cornustibij quanuis non cornus, sed cornu dicitur, nec cantantium fistula tibium, sed tibia vocatur, in latina tamen lingua sermonis genere minimè custodito, rem credendo prodere maluit, atque in eius linguæ de qua transferebat, proprietate perdurare. Vel quia per cornu, & tibiam vnum verbum ex vtroque composuit, vtrunque verbum per vnam orationis partem in latina lingua transfusum, quo voluit genere licitè vocauit.

Caput XXII.

QVid est ergo quòd prima filia beati Iob Dies dicitur, secunda Casia, tertia verò Cornustibij vocata memoratur: nisi quia vniuersum genus humanum quod beni-
E gnitate conditoris, atque eiusdem misericordia redemptoris eligitur, istis nominibus designatur? Homo nanque quasi dies ex conditione claruit: quia hunc auctor suus ingeniæ innocentiæ splendore resparsit. Sed sponte sua ad peccati te nebras lapsus: quia veritatis lucem deseruit, quasi in nocte seerroris absconditi: quia aliàs dicitur secutus vmbram, sed quia auctori nostro non defuit largitas bonitatis suæ etiam contra tenebras iniquitatis nostræ, eum quem prius potenter ad iustitiam condidit, potentius redimendo postmodum ab errore reuocauit. Cui quia post casum suum illa conditionis suæ pristina firmitas defuit, eum contra bella intima repugnantis corruptionis multiplicibus donorum suorum virtutibus fulsit. Quæ nimirum virtutes proficientium in notitia cæterorum hominum quasi suauitate fragrant odorum. Hinc est enim quod per Paulum dicitur: Christi bonus odor sumus deo. Hinc est quòd san- *2. Corin. 2.*
cta Ecclesia in electis suis quandam fragrantiam suauitatis odorata in Canticorum cantico loquitur dicens: Donec rex in re- *Canti. 1.*
cubitu suo est, nardus mea dedit odorem suum. Ac si apertè dicat: Quousque meis obtutibus rex apud se in requie secreti cœlestis absconditur, electorum vita miris virtutum odoribus exercetur, vt quo adhuc eum quem appetit non videt, ardentius per desiderium flagret. Rege quippe in recubitu suo posito, nardus odorem dat, dum quiescẽte in sua beatitudine domino, sanctorum virtus in Ecclesia magnæ nobis gratiam suauitatis administrat. Quia ergo & conditum luce innocentiæ claruit, & redemptum genus humanum exercitio bonorum operum odorem suauitatis asperfit, prima filia rectè Dies, & secunda non incongruè Casia nominatur. Bene autem Casia dicitur, quæ in tanto sublimis vitæ odore dilatatur. In ipsa quippe sua origine F
in qua iustus homo conditus fuerat, tantis quantis nunc opus est virtutibus non indigebat: quia si stare sicut est conditus vel let, hostem extrà positum vincere sine difficultate potuisset. Postquam verò per assensum hominis semel aduersarius ad intima irrupit, laboriosius iam victor eiicitur, qui adhuc impugnans sine labore repellereretur. Multa nanque nunc exhibenda sunt, quæ in paradiso necessaria non fuerũt. Nunc quippe opus est virtute patientiæ, laboriosa eruditione doctrinæ, castigatione corporis, assiduitate precis, confessione delictorum, inunda tione lachrymarum, quorum profectò omnium conditus homo non eguit: quia salutis bonum ex ipsa sua conditione percepit. Aegro quippe poculum amarum portigitur, vt ad salutis statum morbo sublato reuocetur. Sano autem nequaquam præcipitur quid accipiat, vt conualescat, sed à quibus caueat ne languescat. Nunc ergo maioribus studiis vtimur, cùm salutem nequaquam seruamus habitam, sed reparare curamus ablatam. Et quia omnes hi annisus nostræ reparationis magnis intra sanctã Ecclesiam opinionibus pollent, nomen secundæ filiæ velut Casia ex merito redolet, vt quia prima filia quasi dies extitit per dignitatem conditionis, secunda Casia sit per fragrantiam fortitudinis ex gratia redemptionis.

Caput XXIII.

Vnde

Universidad de Deusto
Biblioteca

G VNde & eidem venienti redemptori per Prophetam dicitur: Myrrha & gutta, & casia à vestimentis tuis à gradi
Psal.44. bus eburneis: ex quibus te delectauerunt filiæ regum in honore tuo. Quid enim myrrhæ, guttæ, & casiæ nomine, nisi virtutum suauitas designatur? quid eburneis gradibus, nisi magna nitens fortitudine proficientium ascensus exprimitur? Redemptor igitur veniens, myrrha, gutta, & casia in vestimento vtitur: quia ex electis suis quibus se misericorditer induit, myrrhæ virtutis fragrantiam aspergit. In quibus iste odor ab eburneis gradibus ducitur: quia in eis virtutum opinio nõ ex ostensione simulationis, sed ex veri ac solidi operis ascensu generatur. Bene autem subdit: Ex quibus delectauerunt te filiæ regum in honore tuo. Sãctæ nanque animæ ab antiquis patribus ad cognitionem veritatis editæ, redemptorem suum in eius honore delectant: quia ex eo quòd bene agunt, suæ laudi nihil vindicant. Quia verò tertio ordine est humanum genus etiam carnis resurrectione renouatum: in illo concentu æternæ laudis assumitur tertia filia, quæ cornustibij vocatur. Quid enim per cornustibij, nisi lætantium cantus exprimitur? Ibi enim veraci-
Psal.105. ter adimpletur, quod mòdo per prophetam dicitur: Cãtate domino canticum nouum. Ibi veracirer adimpletur: vbi canticum laudis dei non iam ex fide, sed ex specie contemplata cantabitur. Ibi a nobis conditor noster laudum suarum veraces cantus recipit: qui humanum genus & condendo diem, & redimendo casiam, & assumendo cornustibij fecit. Qui enim lux fuimus
H conditi: & nunc sumus casia redempti erimus quandoque cornustibij, in exultatione æternæ laudis assumpti. Sed priusquam ad nuptiarum thalamum sponsa perueniat: omnem à se vitæ fœditatem respuit: & sponsi amori præparans sese per species virtutum comit. Studet quippe interni arbitri iudicio placere: & intimis desideriis subleuata, fœdos mores conuersationis humanæ transcendere. Vnde bene & de eisdem filiabus beati Iob subditur:

Quod pulchritudo sanctarum animarum ad hæc terrena incomparabilis sit, & licèt inter se quasi stellæ differant in claritate tamen eadem actuis, & contemplatiuis est hæreditas.

Non sunt autem inuentæ mulieres speciosæ sicut filiæ Iob in vniuersa terra.) Electorum quippe animæ omne humanum genus quod in terra secundum hominem conuersatur, suæ pulchritudinis decore transcendunt: quantóque se exterius affligendo despiciunt, tanto se verius intus componunt. Hinc est enim quòd sanctæ Ecclesiæ quæ electorum pulchritudine decoratur per Psalmistam dicitur: Concupiuit rex speciem tuam.
Psal.44. De qua paulopost subditur: Omnis gloria eius filiæ regum abintus. Nam si foris gloriam quæreret: intus speciem quam rex concupisceret, non haberet.

I Caput XXIIII.

IN qua quidem quamuis multi virtutum decore fulgeant: atque ipsa viuendi perfectione cæterorum merita excedant: nonnulli tamen quia ad altiora assequenda non sufficiunt, infirmitatis suæ conscij pietatis eius gremio continentur. Qui inquantum præualent, mala vitant: quamuis inquantum appetunt, altiora bona non impleant. Quos tamen benignè dominus susçipit, eósque apud se pro modo dignæ retributionis admittit. Vnde & sequitur: Dedítque eis pater suus hæreditatem inter fratres eorum.) Ipsæ ergo ex perfectorum meritò speciosæ memorantur: ipsæ etiam quasi ex imperfectorum typo velut infirmæ hæreditatem inter fratres accipiunt. Vsus nanque vitæ veteris non habebat vt hæreditatem fœminæ inter masculos sortirentur: quia legis seueritas fortia eligens, infirma contemnens: districta potius stu\duit, quàm benigna sancire. Sed pio nostro redemptore veniente: nullus infirmitatis suæ cõscius, de sortienda cœlestis patrimonij hæreditate desperet. Pater enim noster inter masculos etiam fœminis iura successionis tribuit: quia inter fortes atque perfectos, infirmos & humiles ad sortem supernæ hæreditatis admittit. Vnde ipsa veritas in
Ioan.14. Euangelio dicit: In domo patris mei mansiones multæ sunt. Apud patrem quippe mansiones multæ sunt: quia in illa beatitudinis vita nõ dispari, vnusquisque iuxta dispar meritum, locum disparem percipit: sed eiusdem disparilitatis damna non sentit: quia tantum sibi, quantum perceperit sufficit. Sorores ergo cum fratribus ad hæreditatem veniunt: quia infirmi illuc cum K fortibus admittuntur: quatenus si quis per imperfectionem non erit summus: ab hæreditatis tamen sorte per humilitatem non sit extraneus. Quas bene Paulus mansiones iuxta merita distributas insinuat, cùm ait: Alia claritas Solis, & alia claritas *1.Corinth.15.*
lunæ, & alia claritas stellarum. Stella enim ab stella differt in claritate. Sequitur:

Quod sancta Ecclesia post huius vitæ terminum, depositio corruptionis pondere, peccato emortuo, in plenitudine dierum æternitatis, cum sanctorum sobole, bonorum operum multiplicata retributione, in æternum cum Christo quiescat.

Vixit autem post hæc flagella Iob centum quadraginta annis: & vidit filios suos: & filios filiorum suorum vsque ad quartam generationem: & mortuus est senex, & plenus dierum) In scriptura sacra non facile plenus dierum ponitur: nisi is cuius per eandem scripturam vita laudatur. Vacuus quippe dierum est: qui & quamlibet multum vixerit, ætatis suæ tempora in vanitate consumit. At contrà plenus dierum dicitur: cui nequaquam dies sui pereundo transeunt: sed ex quotidiana mercede boni operis, apud iustum iudicem, & postquam transacti fuerint, reseruantur.

Caput XXV.

SEd quia sunt qui hæc etiam in typo sanctæ Ecclesiæ interL pretari desiderant, quorum votis tanto magis obediẽdum est, quanto & eorum spiritali intelligentiæ congaudẽdum: si quatuordecim per denarium ducimus: ad centesimũ & quadragesimum numerum peruenimus. Et rectè vita sanctæ Ecclesiæ multiplicata per decem & quatuor computatur: quia vtrumque testamentum custodiens, & tam secundum legis decalogum, quam secundum quatuor Euangelij libros viuens, vsque ad perfectionis culmen extenditur. Vnde & Paulus Apostolus quanuis epistolas quindecim scripserit: sancta tamen Ecclesia non amplius quam quatuordecim tenet: vt ex ipso epistolarum numero ostenderet quòd doctor egregius legis & Euangelij secreta rimasset. Bene autem beatus Iob post flagella viuere dicitur: quia & sancta Ecclesia prius disciplinæ flagello percutitur: & postmodum vitæ perfectione roboratur. Quæ etiam filios suos, & filios filiorum suorum vsque ad quartam generationem cõspicit: quia in hac ætate quæ annuis quatuor temporibus voluitur, vsque ad finem mundi per ora prædicantium nascentes sibi quotidie soboles contemplatur. Nec abhorret à vero quòd per generationes dicimus tempora designari. Quid enim vnaquæque successio, nisi quædam propago est generis? *Genes.39.*
Et pincerna regis Aegypti cùm vidisset somnium quòd tres propagines duceret: Ioseph præditus in solutione somniorum, tres propagines, tres dies renunciat designare. Si ergo per tres propagines spatium trium dierum exprimitur: cur non etiam M
per quatuor generationes annua quatuor tempora figurentur? Sancta itaque Ecclesia videt filios suos, cùm primum fidelium sobolem conspicit. Videt filios filiorum: cùm ab eisdem fidelibus ad fidem gigni & filios cognoscit. Quæ etiam senex & plena dierum moritur: quia subsequente luce ex mercede quotidianorum operum, depositio corruptionis pondere, ad incorruptionem spiritalis patriæ mutatur. Plena videlicet dierum moritur: cui labentes anni non transeunt, sed stantium actuum retributione solidantur. Plena dierum moritur: quæ per hæc transeuntia tempora id quod non transit operatur. Vnde & *Ioannis 6.*
Apostolis dicitur: Operamini nõ cibũ qui perit: sed qui permanet in vitã æternam. Dies itaque suos sancta Ecclesia etiã cùm præsentem vitã deserit, nõ amittit: quia in electis suis tãto eorũ lucem multiplicius inuenit, quanto nunc in eis ab omni tentatione se cautius sollicitiúsque custodit. Dies suos Ecclesia non amittit: quia sese in hac vita vigilanter quotidie pensare nõ negligit: & ad omnia quæ rectè facere valeat, inertia nulla torpescit. Hinc est enim quòd de illa per Salomonem dicitur: Cõsiderat semitas domus suæ: & panem otiosa non comedit. Se- *Prouer.31.*
mitas quippe domus suæ considerat: quia cunctas suæ cõscientiæ cogitationes subtiliter inuestigat. Panem otiosa non comedit: quia hoc quod de sacro eloquio intelligendo percepit, ante æterni iudicis oculos exhibendo operibus ostendit. Mori autem

A autem dicitur: quia cùm illam æternitatis contemplatio absorbuerit: ab hac mutabilitatis suæ vicissitudine funditus extinguit, vt in ea iam hoc quod acumen intimæ visionis impediat, vllo modo nihil viuat. Tanto enim verius tunc interna conspicit: quanto cunctis exterioribus plenius occumbit. Hanc itaque mortem, hanc dierum plenitudinem, & in beato Iob, vno scilicet membro Ecclesiæ credamus factam: & in tota simul Ecclesia speremus esse faciendam: quatenus ita teneatur rei gestæ veritas, vt non euacuetur rei gerendæ prophetia. Bona enim quę de sanctorum vita cognoscimus: si veritate carent, nulla sunt: si mysteria nõ habent, minima. Quæ ergo per spiritum sanctum bonorum vita describitur: & per intellectum nobis spiritalem fulgeat: & tamen sensus à fide historiæ non recedat: quatenus tãto fixior animus in suo intellectu permaneat, quanto hunc quasi in quodam medio constitutum: & erga futura spes, & erga præterita fides ligat.

Quod sanctus Gregorius in his quæ iam recta intentione protulit, vanæ gloriæ vel laudis humanæ fauorem subrepsisse sibi formidat: & pro recompensatione operis postulat orationem lectoris.

Caput XXVI.

B EXpleto itaque hoc opere: ad me mihi video esse redeundum. Multum quippe mens nostra etiam cum rectè loqui conatur, extra semetipsam spargitur. Integritatem nanque animi, dum cogitantur verba qualiter proferantur: quia eum trahũt extrinsecus, minuũt. Igitur à publico locutionis redeundum est ad curiam cordis: vt quasi in quodam concilio consultationis ad meipsum discernendum conuocem cogitationes mentis: quatenus ibi videam ne aut incautè mala, aut bona non bene dixerim. Tunc enim bene dicitur bonum: cum is qui dicit, soli ei à quo accipit, per id appetit placere quod dicit. Et qui dem mala me aliqua etsi dixisse non inuenio: tamen quia omnino non dixerim, non defendo. Bona verò si qua diuinitus accipiens dixi: meo videlicet vitio minus me dixisse profiteor. Nam ad me intrinsecus rediens, postpositis verborum foliis, postpositis sententiarum ramis, dum ipsam subtiliter radicem meæ intentionis inspicio: deo quidem ex ea me summopere placere voluisse cognosco: sed eidem intentioni qua deo place re studeo, furtim se, nescio quomodo, intentio humanæ laudis interserit. Quòd cùm iam postmodum tardéque discerno: C
inuenio me aliter agere, quod scio me aliter inchoasse. Sic etenim sæpe intentionem nostram dum ante dei oculos rectè incipitur: occultè sibi subiuncta, & eam velut in itinere comprehendens, intentio humanæ laudis assequitur: sicut pro necessitate quidem cibus sumitur: sed in ipso esu dum furtim gula surrepit, edendi delectatio permiscetur. Vnde plærunque contingit: vt refectionem corporis quam salutis causa cœpimus, causa voluptatis expleamus. Fatendum est igitur quod rectam quidem intentionem nostram quæ soli deo placere appetit: nonnunquam intentio minus recta, quæ de donis dei placere hominibus quærit, insidiando comitatur. Si autem de his diuinitus districtè discutimur: quis inter ista remanet salutis locus, quando & mala nostra pura mala sunt: & bona quæ nos habere credimus, pura bona esse nequaquam possunt? Sed hoc mihi facere operæprecium credo: quòd fraternis auribus omne quod in me latenter ipse reprehendo, incunctanter aperio. Quia enim exponendo non celaui quod sensi: confitendo non abscondo quod patior. Per expositionem patefeci dona: per confessionem detego vulnera. Et quia in hoc tam magno humano genere, nec paruuli desunt qui dictis meis debeant instrui: nec magni desunt qui cognitæ meæ valeant infirmitati misereri: per hæc vtraque aliis fratribus quantum possum cu- D
ram confero, ab aliis spero. Illis dixi exponendo quod faciant: istis aperio confitendo quod parcant. Illis verborum medicamenta non subtraho: istis lacerationem vulnerum non abscondo. Igitur quæso vt quisquis hæc legerit: apud districtum iudicem solatium mihi suæ orationis impendat: & omne quod in me sordidum deprehendit, fletibus diluat. Orationis autem atque expositionis virtute collata: lector meus in recompensatione me superat: si cùm per me verba accipit, pro me lachrymas reddat.

GREGORII MAGNI PAPAE
doctoris Ecclesiæ præcipui, finiunt fœliciter
omnes Moralium libri in grauissimas
beati Iob sententias, morali digestione ad amussim castigati.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TOMVS SECVNDVS

operum aliquot D. Gregorii papæ huius nominis primi, cognomento Magni, doctæ ac piæ institutionis refertissimorum, nunc denuo ad fidem veterum exemplarium accuratiori diligentia à mendis innumeris repurgatorum.

Quorum omnium elenchum, quæ huic Tomo insunt, pagina proxima indicabit.

Accessit præterea eiusdem auctoris luculentissima in primum librum Regum explanatio.

PARISIIS,

Apud Guilielmum Merlin, in ponte Numulariorum: & Guilielmum Desbois, sub sole aureo: ac Sebastianum Niuellium, sub Ciconiis, in via Iacobæa.

M. D. LXII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index operum di-
VI GREGORII PA-
pæ, quæ huic Secundo
Tomo insunt.

Pastoralis curæ liber vnus in tres sectus partes.
De vita & miraculis patrum Italicorum: & de æternitate animæ, Dialogorum libri IIII.
In Cantica canticorum expositio.
In Ezechielem prophetam, homiliæ XXII.
In diuersas Euangelij lectiones, homiliæ XL.

Tabula capitum libri Pastoralis beati Gregorij
Papæ. Et primò Summaria primæ partis.

1 NE imperiti venire ad magisterium audeant.
2 Ne locum regiminis subeant qui viuēdo non perficiunt, quæ meditando didicerunt.
3 De pondere regiminis: & quod aduersa quæque despicienda sunt, & prospera formidanda.
4 Quòd plærunque occupatio regiminis soliditatem dissipet mentis.
5 De his qui in regiminis culmine prodesse exemplo virtutum possunt, sed quietem propriam sectando refugiunt.
6 Quòd hi qui pōdus regiminis per humilitatem refugiunt, tunc verè sunt humiles cùm diuinis iudiciis non resistunt,
7 Quòd nōnunquam prædicationis officium nonnulli laudabiliter appetunt: & ad hoc nonnulli laudabiliter coacti perrahuntur.
8 De his qui præsse concupiscunt, & ad vsum suæ libidinis instrumentum Apostolici sermonis arripiunt.
9 Quòd mens præsse volentium plærunque sibi ficta bonorum operum promissione blanditur.
10 Qualis quisque ad regimen venire debeat.
11 Qualis quisque ad regimen venire non debeat.

Summaria secundæ partis.

1 Is qui ad regimen ordinatè peruenerit qualem se in ipso regimine debeat exhibere.
2 Vt rector cogitatione sit mundus.
3 Vt rector sit semper operatione præcipuus.
4 Vt sit rector discretus in silentio, vtilis in verbo.
5 Vt sit rector singulis compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus.
6 Vt sit rector bene agentibus per humilitatem socius: contra delinquentium vitia per zelum iustitiæ erectus.
7 Vt sit rector internorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum prouidentia internorum sollicitudinem non relinquens.
8 Ne placere rector suo studio hominibus appetat: sed tamē ad quid placere debeat, intendat.
9 Quòd scire sollicitè rector debeat, quòd plærunque vitia virtutes se esse mentiuntur.
10 Quòd esse debet rectori discretio correctionis & dissimulationis, seruoris, & mansuetudinis.
11 Quantum rector sacræ legis meditationibus esse debeat intentus.

Summaria tertiæ partis.

1 Quòd aliter admonendi sunt viri, atque aliter fœminæ, &c. continens in se xxxvj. admonitiones & declarationes earundem.
2 De exhortatione multis adhibēda: vt sic singulorum virtutes adiuuet: quatenus per hanc contraria virtutibus vitia nō erubescant.
3 De exhortatione quæ vni adhibenda est contrariis passionibus laboranti.
4 Quòd aliquando leuiora vitia relinquenda sunt, vt grauiora subtrahantur.
5 Quòd infirmis omnino debent alta prædicari.
6 De opere prædicationis & voce.

Summarium vnicum quartæ partis.

Qualiter prædicator omnibus ritè peractis ad semetipsum redeat: ne hunc vel vitia, vel prædicatio extollant.

Expositio in vij. psalmos pœnitentiales.
Epistolarum, ex registro pontificatus eiusdem collectarum, libri XII.

Scripsit vero & alia nonnulla D. Gregorius, vt Ioannes de Trittenheym testatur, scilicet in quinque libros Moysi, in Prophetas, & alias scripturas sanctas quæ post ipsius mortem nōdum in publicum data, æmuli eius nequissimi gloriæ videlicet sancti viri inuidentes, igne perdiderunt, sicut Ioannes diaconus in vita Gregorij conqueritur.

Accesit insuper huic æditioni eiusdem D. Gregorij Papæ, in primum librum Regum expositio, quam priores Codices non habebant.

A

PROLOGVS IN
Pastoralia beati Gregorij
Papæ, ad sanctissimum Ioannem episcopum ciuitatis Rauennæ.

PAstoralis curę me pōdera fugere de literscendo voluisse: benigna frater charissime, atque humillima intentione reprehendis, quę ne quibusdam leuia esse videantur: præsentis libri stylo exprimo de eorum grauedine omne quod pensō: vt & hęc qui vacat, incautè non expetat: & qui incautè expetiit, adeptū se esse pertimescat. Quadripartita vero dispvtatione liber iste distinguitur, vt ad lectoris sui animum ordinatis allegationibus quasi quibusdam passibus gradiatur. Nam cùm rerum necessitas exposcit: pensandū valde est ad culmen quisque regiminis qualiter veniat: atque ad hoc rite peruenies qualiter viuat: & beneviuens qualiter doceat: & rectè docens infimitatē suam quotidie quanta valet considerationē cognoscat: ne aut
B humilitas accessum fugiat: aut peruentioni vita contradicat: aut vitam doctrina destituat: aut doctrinam præsumptio extollat. Prius ergo appetitum timor temperet: pōst autem magisterium quod à non requirente suscipitur vita commēdet: ac deinde necesse est vt pastoris bonum quod ostenditur viuendo, etiam loquendo propagetur. Ad extremum verò supereſt: vt perfecta quæque opera consideratio propriæ infirmitatis deprimat: ne hæc ante occulti arbitri oculos tumor elationis extinguat. Sed quia sunt plerique mihi imperitia similes: qui dum metiri se nescīunt, quæ non didicerunt docere concupiscunt: qui pondus magisterij tanto leuius æstimant: quanto vim magnitudinis illius ignorant: ab ipso libri huius reprehenduntur exordio: vt qui indocti ac præcipites doctrinæ arcem tenere appetunt, à præcipitationis suæ ausibus in ipsa locutionis nostræ ianua repellantur.

Ne venire imperiti ad magisterium audeant.

Caput I.

C VLLA ars doceri præsumitur: nisi intenta prius meditatione discatur. Ab imperitis ergo pastoribus magisteriū pastorale suscipitur in magna temeritate: quoniam ars est artium regimen animarum. Quis autem cogitationum vulnera occultiora esse nesciat vulneribus viscerum? Et tamen sæpe qui nequaquam spiritualia præcepta cognouerunt, cordis se medicos profiteri non metuūt: dum qui pigmentorum vim nescīunt, videri medici carnis erubescant. Sed quia auctore deo ad religionis reuerentiam omne iam præsentis seculi culmen inclinatur: sunt nonnulli qui intra sanctam Ecclesiam per speciem reMatt.23. giminis gloriam affectant honoris: videri doctores appetunt: transcendere cæteros concupiscunt: atque attestante veritate primas salutationes in foro: primos recubitus in cœnis: primas in conuentionibus quærunt cathedras: qui suscēptum curæ pastoralis officium ministrare dignè tanto magis nequeunt, quāto ad huius humilitatis magisterium ex sola elatione peruenerunt. Ipsa quippe in magistetio lingua confunditur: quando aOsee.8. liud discitur, & aliud docetur. Contra quos dominus per prophetam queritur, dicens: Ipsi regnauerunt & non ex me: principes extiterunt, & ego ignoraui. Ex se autem & non ex arbitrio summi rectoris regnant, qui nullis fulti virtutibus nequaquam diuinitus vocati: sed sua cupidine accensi: culmen regiminis rapiunt potius, quàm assequuntur. Quos tamen interdum iudex & prouehit, & non cognoscit: quia quos permittendo tolerat: profectò per iudicium reprobationis ignorat. Vnde ad se quibusdam & post miracula venientibus dicit: Recedite à me operatij iniquitatis, nescio qui estis vos. Pastorum imperitia voce veritatis increpatur: cùm per prophetam dicitur: Ipsi pastores ignorauerunt intelligentiam. Quos rursum D
detestatur dominus dicens: Et tenentes legem nescierunt me. *Esaiæ 6.*
Et nesciri se ergo ab eis veritas queritur: & nescire se princi- *Hier.2.*
patum nescientium se protestatur: quia profectò hi qui ea quę sunt dōmini nescīunt: à domino nescīuntur. Paulo attestante
qui ait: Si quis autem ignorat, ignorabitur. Quæ nimirum pa- *1.Cor.14.*
storum sæpe imperitia meritis congruit, sæpe subiectorū: quia quanuis lumen scientiæ sua culpa exigente non habeant districto tamen dei iudicio agitur, vt per eorum ignorantiam hi
etiam qui sequuntur offendant. Hinc nanque in euangelio per *Matth.15.*
semetipsam veritas dicit: Si cæcus cæco ducatum præbeat, ambo in foueam cadunt. Hinc Psalmista non optantis animo, sed *Psalm.68.*
prophetantis ministerio denunciat dicens: Obscurentur oculi eorum ne videant: & dorsum eorum semper incurua. Oculi quippe sunt, qui in ipsa honoris summi facie positi prouidendi itineris officium suscipiunt: quibus hi nimirum qui subsequenter inhærent dorsa nominantur. Obscuratis ergo oculis dorsum flectitur: quia cùm lumen scientiæ perdunt qui præeunt: profectò cuncti ad portanda peccatorum onera curuantur qui sequuntur.

Ne locum regiminis subeant, qui viuendo non perficiunt, quæ meditando didicerunt.

Caput II. E

ET sunt nonnulli, qui solerti cura spiritalia præcepta perscrutantur: sed quæ intelligendo penetrāt, viuendo cōculcant: repentè docent quæ non opere, sed meditatione didicerunt: & quod verbis prædicant, moribus impugnant. Vnde fit vt cùm pastor per abrupta graditur, ad præcipitium grex sequatur. Hinc nanque per prophetam dominus contra con- *Ezech.34.*
temptibilem pastorum scientiam queritur, dicens: Cùm ipsi limpidissimam aquam biberetis: reliquam pedibus vestris turbabatis: & oues meæ quæ conculcata pedibus vestris fuerant pascebantur: & quæ pedes vestri turbauerant, hæc bibebant, Aquam quippe limpidissimam pastores bibunt, cùm fluēta veritatis rectè intelligentes hauriunt. Sed eandem aquam pedibus perturbare, est sanctæ meditationis studia malè viuendo corrumpere. Aquam scilicet eorum turbatam pedibus oues bibunt: cùm subiecti quique non sectantur verba quæ audiunt; sed sola quæ conspiciunt opera prauitatis imitantur. Qui cùm dicta sitiunt, & per opera peruertūtur: quasi corruptis fontibus in potibus lutum sumunt. Hinc quoque scriptum est per pro- *Ezech.44.*
phetam: Laqueus ruinæ populi mei sacerdotes mali. Hinc rursum de sacerdotibus malis per prophetam dominus dicit: Facti sunt domui Israēl in offendiculū iniquitatis. Nemo quippe ampliùs in Ecclesia nocet, quàm qui peruersè agens nomē vel ordinem sanctitatis habet. Delinquentem nanque hunc nemo redarguere præsumit: & in exemplum culpa vehementer extenditur: quando pro reuerentia ordinis peccator honoratur. Indigni autem quique tanti reatus pondera fugerent: si veritatis sententiam sollicita cordis aure pensarent, quæ ait: Qui scā- F
dalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credūt: melius erat *Matth.18.*
ei vt ligaretur mola asinaria in collo eius, & proiiceretur in profundum maris. Per molam quippe asinariam, secularis vitę circuitus ac labor exprimitur: & per profundum maris extrema damnatio designatur. Qui ergo ad sanctitatis speciem deductus, vel verbo cæteros destruit vel exemplo: melius profectò fuerat vt hunc ad mortem sub exteriori habitu terrena acta constringerent, quàm sacra officia cæteris in culpa imitabilem demonstrarent: quia nimirum si solus caderet: vtcunque hunc tolerabilior inferni pœna cruciaret.

De pondere regiminis eo quòd aduersa quæque despicienda sunt, & prospera formidanda.

Caput III.

HAec igitur breuitet diximus, vt quantum sit pondus regiminis monstraremus: ne temerare sacra regimina quisquis his impar est, audeat: & per concupiscentiam culminis ducatū suscipiat perditionis. Hinc enim piè la- *Iacob.3.*
cobus prohibet dicēs: Nolite plures magistri fieri fratres mei. Hinc ipse dei hominumque mediator regnum percipere vitauit in tertis: qui supernorum quoque spirituum scientiam sen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sumque transcendens ante secula regnat in cœlis. Scriptum
Ioan.6. quippe est: Iesus ergo cùm cognouisset quia venturi essent: vt
raperent eum & facerent eum regem, fugit iterum in mõtem
ipse solus. Quis enim principari hominibus tam sine culpa po
tuisset: quàm is qui hos nimirum regeret quos ipse creauerat?
Sed quia idcirco in carne apparuit, vt non solum nos per pas-
sionem redimeret: verum etiam per conuersationem doceret
exemplum se sequentibus præbens, rex fieri noluit: ad crucis
verò patibulum sponte peruenit. Oblatam gloriam culminis
fugit: pœnã probrosæ mortis appetit: vt mẽbra eius videlicet
discerent fauores mundi fugere, terrores minimè timere, pro
veritate aduersa diligere, prospera formidando declinare: quia
& ista sæpe per tumorem cor inquinant: & illa per dolorem
purgant. In istis se animus erigit: in illis autem etiam quãdo se
erexerat sternit. In istis homo se obliuiscitur: in illis verò ad sui
memoriam nolens etiam coactúsque reuocatur. In istis sæpe
& anteacta bona depereunt: in illis autem longi quoque tẽpo-
ris admissa terguntur. Nam plærunque aduersitatis magisterio
sub disciplina cor premitur: quòd si ad regiminis culmen eru-
perit, in elatione protinus vsu gloriæ permutatur. Sic Saul qui
indignum se prius considerans fugerat: mox vt regni guberna
cula suscepit intumuit, honorari nanque coram populo cupiẽs
dum reprehendi publicè noluit, ipsum qui in regem se vnxe-
rat, abscidit. Sic Dauid auctoris sui iudicio penè in cunctis acti
H bus placens mox vt pressuræ pondere caruit, in tumorem vul
neris erupit, factúsque est in morte Vriæ crudeliter rigidus,
qui in appetitu fœminæ fuit exuriter fluxus. Et qui malis an-
te nouerat piè parcere: in bonorum quoque nece pòst didicit
sine obstaculo retractionis anhelare. Prius quippe ferire de-
prehensum persecutorem noluit: & post cum damno desudan
tis exercitus etiam deuotum militem extinxit. Quem profe-
ctò ab electorum numero culpa longius raperet: nisi hunc ad
veniam flagella reuocassent.

Quòd plærunque occupatio regiminis soliditatem dissipat mentis.

Caput IIII.

Sæpe suscepta cura regiminis, cor per diuersa intuendo di-
uerberat, & impar quisque inuenitur ad singula dum con-
fusa mente diuiditur ad multa. Vnde quidẽ sapiens prouidè admonet, dicens: Fili, ne in multis sint actus tui, quia vide-
Eccli.11. licet nequaquam plenè in vniuscuiusque operis ratione colligitur, dum mẽs per diuersa sparsa partitur. Cúmque foras per
insolentem curam trahitur, à timoris intimi soliditate vacua-
tur: fitque in exteriorum dispositione sollicita, & sui solummo
do ignara, scit cogitare multa se nesciens. Nam cùm plusquam
necesse est se exterioribus implicat, quasi occupata in itinere
obliuiscitur quo tendebat: ita vt à studio suæ inquisitionis alie-
I nata, ne ipsa quidem quæ patitur damna considereat, & per quã
ta delinquat ignoret. Neque enim peccare se Ezechias credit,
cùm venientibus ad se alienigenis aromatum cellas ostendit,
sed in damnationem secururæ prolis ex eo iram iudicis pertu-
lit, quod se facere licenter æstimauit. Sæpe enim dum multa
suppetũt, dúmque agi possunt, quæ subiecti quia acta sunt ad-
mirentur: in cogitatione se animus eleuat, & plenè in se iram
iudicis prouocat: quanuis per iniqua foris opera non erum-
pat. Intus quippe est qui iudicat, intus quod iudicatur. Cùm er-
go in corde delinquim⁹: latet homnes quod apud nos agimus:
sed tamẽ ipso iudice teste peccamus. Neque enim rex Babylo-
Daniel.4. niæ tũc reus extitit de elatione, cùm ad elationis verba peruenit. Quippe qui ore prophetico & ante cùm ab elatione tacuit:
sententiam reprobationis audiuit. Culpam nanque perpetratæ
superbiæ iam ante deum deterserat: qui omnipotentem deum
quem se offendisse reperit, cunctis sub se gentibus prædicauit.
Sed post hæc successu suæ potestatis eleuatus, dũ magna se fe-
cisse gauderet: cunctis prius in cogitatione se prætulit, & post
Ibidem. adhuc tumid⁹ dixit: Nõne hęc est Babylõ magna, quã ego ędificaui in domũ regni, & in robore fortitudinis meæ, & in glo-
ria decoris mei? Quæ videlicet vox illius itæ vindictam apertè
protulit: quam occulta elatio accendit. Nam districtus iudex
prius inuisibiliter vidit, quod postea publicè feriendo reprehẽ
dit. Vnde & in irrationale animal hũc vertit: ab humana socie
tate separauit, agri bestiis mutata mente coniunxit: vt districto K
videlicet, iustóque eius iudicio homo quoq; esse perderet, qui
magnum se vltra homines æstimasset. Hæc itaquæ proferẽtes
non potestatem reprehendimus, sed ab appetitu illius cordis
infirmitatem munimus: Ne imperfecti quique culmen arripe-
re regiminis audeant: & qui in planis stantes titubant, in præ-
cipitio pedem ponant.

De his qui in regiminis culmine prodesse exemplo virtutum possunt, sed quietem propriam sectando refugiunt.

Caput V.

Nam sunt nonnulli, qui eximia dona virtutum perci-
piunt, & pro exercitatione cæterorum magnis mune-
ribus exaltantur: qui studio castitatis mundi, abstinen-
tiæ robore validi: doctrinæ dapibus referti: patientiæ lorigani-
mitate humiles auctoritate fortitudinis erecti: pietatis gratia
benigni: iustitiæ seueritate districti sunt. Qui nimirũ culmẽ re-
giminum, si vocati suscipere renuunt: ipsa sibi plærúque dona
adimunt: quæ non pro se tantummodo, sed etiam pro aliis ac-
cepetũt. Cúmque sua & non aliorum lucra cogitãt: ipsi se quæ
priuata habere appetunt bonis priuant. Hinc itaque ad disci- Matth.5.
pulos veritas dicit: Non potest ciuitas abscondi supra mõtem
posita, & nemo accendit lucernã & ponit eam sub modio, sed
super cãdelabrum vt luceat omnibus qui in domo sunt. Hinc Ioan.21.
Petro ait: Simon Ioãnis amas me? Qui cùm amare se protinus
respondisset, audiuit: Si diligis me, pasce oues meas. Si ergo di-
lectionis est testimonium cura pastionis: quisquis virtutibus L
pollens gregem dei pascere renuit: pastorem summum conuin
citur non amare. Hinc Paulus dicit: Si Christus pro omnibus 1.Corin.5.
mortuus est: ergo omnes mortui sunt. Et si pro omnibus mor
tuus est: superest vt qui viuunt iam non sibi viuant: sed ei qui
pro ipsis mortuus est, & resurrexit. Hinc Moyses ait: vt vxorẽ Deut.25.
fratris sine filiis defuncti superstes frater accipiat: atque ad no-
men fratris filios gignat, quam si accipere forte renuerit: huic
in faciem mulier expuat, vnúmque ei pedem propinquus di-
scalciet: eiúsque habitaculum domus discalciati vocetur. Fra-
ter quippe defunctus ille est, qui post resurrectionis gloriam
apparens dixit: Ite nunciate fratribusmeis. Qui quasi sine filiis
obiit: quia adhuc electorum suorum numerum non impleuit.
Huius scilicet vxorem superstes sortiri præcipitur: quia dignũ
profectò est, vt cura sanctæ Ecclesiæ ei qui hanc bene regere
præualet, imponatur. Cui nolẽti in faciem mulier expuit: quia
quisquis ex muneribus quæ perceperit, prodesse aliis non cu-
rat: bonis quoque eius sancta Ecclesia exprobrans & quasi in
faciem saliuam iactat. Cui ex vno pede calciamentum tollitur, Ephe. 6.
vt discalciati domus eius vocetur: Scriptũ quippe est, Calciati
pedes in præparatione Euangelij pacis. Si ergo vt nostram sic
curam proximi gerimus: vtrunque pedem per calciamentum
munimus. Qui verò suam cogitans vtilitatem proximorum M
negligit: quasi vnius pedis calciamentum cum dedecore amit
tit. Sunt itaque nonnulli qui magnis, vt diximus, muneribus
ditati dum solius contemplationis studiis inardescunt, parere
vtilitati proximorum prædicatione refugiunt, secretum qui-
etis diligunt, secessum speculationis petunt. De quo si districte
iudicentur, ex tantis procul dubio rei sunt: quantus venientes
ad publicum prodesse potuerunt. Qua enim mente is qui pro-
ximis profuturus enitescere, vtilitati cæterorum secretum
præponit suum: quando ipse summi patris vnigenitus vt mul-
tis prodesset de sinu patris egressus est ad publicum nostrum?

Quòd hi qui pondus regiminis per humilitatem refugiunt: tunc verè humiles sunt, cùm diuinis iudiciis non resistunt.

Caput VI.

Et sunt nonnulli qui ex sola humilitate refugiunt, ne eis
quibus imparesse æstimant præferantur. Quorum pro-
fectò humilitas, si cæteris quoque virtutibus cingitur: tũc
ante dei oculos vera est, cùm ad respuẽdum hoc quod vtiliter
subire præcipitur, pertinax non est. Neque enim verè humilis
est, qui superni nutus arbitrio vt debeat præesse intelligit, & ta
mẽ præesse cõtẽnit. Sed diuinis dispositionibus subditus atq; à
vitio obstinationis alien⁹: cũ sibi regiminis culmẽ imperatur, si
iá donis præuẽt⁹ est qb⁹ & aliis, plit: & ex corde debet fugere
&

A & inuitus obedire.

Quòd nonnunquam prædicationis officium nonnulli laudabiliter appetunt: & ad hoc nonnulli coacti perrahuntur.

Caput VII.

Qvanuis nonnunquam prædicationis officium & non-
nulli laudabiliter appetunt, & ad hoc nonnulli laudabiliter coacti perrahuntur: quod liquido cognoscimus, si duorũ prophetarũ facta pensamus: quorũ
Esaia 6. vnus vt ad prędicandũ mitti debuisset sponte se prębuit: quo
Hiere.1. tamẽ alter pergere cũ pauore recusauit. Esaias quippe domino quęrenti quẽ mitteret: vltro se obtulit, dicens: Ecce ego, mitte
me. Hieremias autẽ mittitur: & tamẽ ne mitti debeat humili-
ter reluctatur dicẽs: A, a, a, domine deus: ecce nescio loqui quia
puer ego sum. En ab vtrisque exterius diuersa vox prodiit, sed
nõ à diuerso fonte dilectionis emanauit. Duo quippe sunt prę
cepta charitatis, dei videlicet amor & proximi. Per actiuã igi-
tur vitam prodesse proximis cupiens Esaias officium prędica-
tionis appetit. Per contemplatiuam verò Hieremias amori cõ
ditoris sedulo inhærere desiderans: ne mitti ad prædicandum
debeat contradicit. Quod ergo laudabiliter alter appetiit, hoc
laudabiliter alter expauit. Iste ne tacitæ contemplationis lucra
loquendo perderet: ille ne damna studiosi operis tacendo sen-
B tiret. Sed hoc in vtrisque est subtiliter intuendũ: quia & is qui
recusauit, plenè non restitit: & is qui mitti voluit ante per alta-
ris calculum se purgatum vidit: ne aut nõ purgatus adire quis-
que ministeria sacra audeat: aut quem superna gratia eligit, sub
humilitatis specie superbè contradicat. Quia igitur valde diffi
cile est purgatum se quemlibet posse cognoscere: prædicatio-
nis officium tutius declinatur, nec tamẽ declinari, vt diximus,
pertinaciter debet: cùm ad suscipiendum hoc superna volũtas
agnoscitur. Quod Moyses vtrunque miro opere expleuit: qui
Præesse tãtę multitudini & noluit & obediuit. Superbus enim
fortasse esset, si ducatũ plebis innumeræ sine trepidatione sus-
ciperet: & rursum superbus existeret: si auctoris imperio obe-
dire recusaret. Vtrobique ergo humilis: vtrobique subie-
subiectus, & præesse populis semetipsum metiendo noluit: &
tamen de imperantis viribus præsumendo consensit. Hinc er-
go quique præcipites colligant cum quanta culpa ex appetitu
proprio cæteris preferri non metuunt: si sancti viri plebium
ducatum suscipere deò etiam iubente timuerunt. Moyses sua-
dente domino trepidat: & infirmus quisque vt honoris onus
suscipiat anhelat: & qui ad casum valde vrgetur ex propriis: hu
merum libenter opprimendum ponderibus subuittit alienis:
quæ egit ferre non valet: & auget quæ portet.

De his qui præesse concupiscunt: & ad vsum suæ libidinis instrumentum Apostolici sermonis arripiunt.

Caput VIII.

C Plærunque verò qui præesse concupiscunt, ad vsum suæ
libidinis, instrumentum Apostolici sermonis arripiunt,
1.Tim.3. quo ait: Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desi-
derat: qui tamen laudans desiderium, in pauorem vertit proti-
Vbidem. nus quod laudauit: cùm repentè subiungit: Oportet autem epi
scopum irreprehensibilem esse. Cúmque virtutum necessaria
subsequenter enumerat: quæ sit irreprehensibilitas ipsa mani-
festat. Et fauet ergo ex desiderio: & terret ex præcepto, ac si a-
pertè dicat: Laudo quod quæritis: sed prius discite quid quæra-
tis: ne dum vosmetipsos metiri negligitis: tanto fœdior vestra
reprehensibilitas appareat: quanto & à cunctis conspici in ho-
ris arce festinatis. Magnus enim regendi artifex fauoribus im-
pellit: terroribus retrahit: vt auditores suos & descripto irre-
prehensibilitatis culmine testringat à superbia: & officium lau
dando quod quæritur componat ad vitam. quãuis notandum
quòd illo in tempore hoc dicitur, quo quisque plebibus præ-
erat primus ad martirij tormenta ducebatur. Tunc ergo lau-
dabile fuit episcopatum quærere: quando per hunc quemquã
dubium non erat ad supplicia grauiora peruenire. Vnde ipsum
quoque episcopatus officium boni operis expresione diffi-
nitur, cùm dicitur: Si quis episcopatum desiderat: bonum opus
desiderat. Ipse ergo sibi testis est: quia episcopatum non appe
tit, qui non per hũc boni operis ministerium, sed honoris glo-
riam quærit. Sacrum quippe officium non solum non diligit
omnino: sed nescit qui ad culmen regiminis anhelans in occul D
ta meditatione cogitationis cæterorum subiectione pascitur:
laude propria lętatur: ad honorem cor eleuat: rerum affluentiũ
abundantia exultat. Mundi ergo lucrum quæritur sub eius ho-
noris specie: quo mũdi destrui lucta debuerant. Cúmque mẽs
humilitatis culmen arripere ad elationem cogitat, quod foris
appetit, intus immutat.

Quòd mens præsse volentium plærunque sibi ficta bonorum operum promissione blanditur.

Caput IX.

Sed plærunque hi qui subire magisterium pastorale cupiũt
nonnulla quoque opera bona animo proponunt: & quã-
uis hoc elationis intentione appetunt, operaturos tamen
se magna perractant: fitque vt aliud in imis intentio supprimat: aliud tractantis animo superficies cogitationis ostendat.
Nam sæpe sibi de se mens ipsa mentitur, & fingit se de bo-
no opere amare quod non amat: de mundi autem gloria
non amare quod amat: quæ principari appetens fit ad hoc pa-
uida cùm quærit: audax cùm peruenerit. Timens enim ne non
peruenire trepidat, sed repente peruenies iure sibi hoc debi-
tum ad quod peruenerit putat. Cúmq; percepti principatus of
ficio perfrui seculariter cœperit: libẽter obliuiscitur quicquid
religiosè cogitauit. Vnde necesse est: vt cũ cogitatio extra vsũ
ducitur: protinus mentis oculus ad opera transacta reuocetur: E
ac pensetquisque quid subiectus egerit: & repentè cognoscet,
si prælatus bona agere quę proposuerat, possit: quia nequaquã
valet in culmine humilitatem discere: qui in imis positus non
desinit superbire. Nescit laudem cum suppetit fugere: qui ad
hanc didicit cùm deesset anhelare. Nequaquam vincere anari
tiam potest: quando ad multorum sustentationem tenditur is,
cui sufficere propria nec soli potuerunt. Ex anteacta ergo vita
se vnusquisque inueniat: ne in appetitu se culminis imago cogi
tationis illudat. Quanuis plerunque in occupatione regiminis
ipse quoque boni operis vsus perditur: qui in trãquillitate te-
nebatur: quia quieto mari rectè nauẽ & imperitus se nauta di-
rigit: turbato autem tempestatis fluctibus, etiam peritus se nau
ta confundit. Quid nanque est potestas culminis, nisi tẽpestas
mentis? In qua dum cogitationũ semper procellis nauis cordis
quatitur: huc illucque incessanter impellitur: vt per repentinos
excessus oris & operis quasi per obuiantia saxa frangatur. In-
ter hæc itaque quid sequendum est, quid tenendum: nisi vt vir
tutibus pollens coactus ad regimen veniat, virtutibus vacuus
ne coactus accedat? Ille si omnino renititur, caueat ne acceptã
pecuniam in sudarium ligans: de eius occultatione iudicetur.
Pecuniam quippe in sudario ligare, est percepta dona sub ocio
lenti torporis abscondere. At contrà, iste cùm regimen appe-
tit: attẽdat ne per exemplum praui operis Phariszorum more
ad ingressus regni cœlorum tendentibus obstaculum fiat: quia
iuxta summi magistri vocem nec ipsi intrant, nec alios intrare F
permittunt. Cui considerandum quoque est: quia cùm curam
populi electus præsul suscipit: quasi ad ægrum medicus acce-
dit. Si ergo adhuc in eius opere passiones viuunt, qua præsũp-
tione percussum mederi properat, qui in facie vulnus portat?

Qualis quisque ad regimen debet venire.

Caput X.

Ille igitur modis omnibus debet ad exemplum bene viuẽ-
di perrahi: qui cunctis carnis passionibus moriens iam spi-
ritaliter viuit: qui prospera mundi postponit: qui nulla ad-
uersa pertimescit: qui sola interna desiderat. Cuius intentioni
bene congruens: nec omnino per imbecillitatem corpus, nec
valde per contumaciam repugnat spiritus. Qui ad aliena cu-
pienda non ducitur, sed propria largitur. Qui per pietatis vi-
scera citius ad ignoscendum flectitur: sed nunquam plus quàm
deceat ignoscens, ab arce rectitudinis inclinatur. Qui nulla il-
licita perpetrat: sed per petrata ab aliis vt propria deplorat.
Qui ex affectu cordis alienæ infirmitati compatitur: sicque
in bonis proximi sicut in suis profectibus lætatur. Qui ita se
imitabilem cæteris in cunctis quæ agit insinuat, vt inter eos
non habeat, quod saltem de transactis mens erubescat. Qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ſic ſtudet viuere,ut proximorũ quoq; corda arentia doctrinæ valeat fluentis irrigare. Qui orationis vſu & experimento iam didicit, quòd obtinere à domino quæ popoſcerit poſsit:cui prophetica voce iam quaſi ſpecialiter dicitur: Adhuc loquente te,dicam,ecce aſſum.

Qualis quiſque ad regimen venire non debeat.

Caput XI.

SI enim fortaſsis quis veniat, vt pro ſe ad intercedendum nos apud potentem quempiam virum,qui ſibi iratus,nobis verò incognitus eſt,ducat:protinus reſpondemus, ad intercedendum venire non poſſumus:quia familiaritatis eius notitiam non habemus. Si ergo homo apud hominem de quo minimè præſumit fieri interceſſor erubeſcit:qua mente apud deum interceſsionis locum pro populo arripit,qui familiarem ſe eius gratiæ eſſe per vitæ merita neſcit? Aut ab eo quomodo aliis veniam poſtulat:qui vtrum ſit ſibi placatus,ignorat? Qua in re eſt adhuc aliud ſollicitius formidandum : ne qui placare iram poſſe creditur:hanc ipſe ex proprio reatu mereatur. Cũcti enim liquidò nouimus:quia cùm is qui diſplicet ad intercedendum mittitur,irati animus ad deteriora prouocatur. Qui ergo adhuc deſideriis terrenis aſtringitur: caueat ne diſtricti iram iudicis grauius accendẽs dum loco delectatur gloriæ, H fiat ſubditis auctor ruinæ. Solerter ergo ſe quiſq; metiatur ne locum regiminis aſſumere audeat:ſi in ſe adhuc vitium dánabiliter regnat:ne is quem crimen deprauat proprium:interceſſor fieri appetat pro culpis aliorum. Hinc etenim ſuperna voce ad Moyſen dicitur:Loquere ad Aarõ:homo de ſemine tuo *Leui.21.* per familias qui habuerit maculam,non offerat panes domino deo ſuo:nec accedat ad miniſterium eius. Vbi & repentè ſubiungitur: Si cæcus fuerit,ſi claudus,ſi vel paruo, vel grandi & *Ibidem.* torto naſo, ſi fracto pede vel manu,ſi gibbus,ſi lippus, ſi albuginem habens in oculo,ſi iugem ſcabiem, ſi impetiginem in corpore vel ponderoſus. Cæcus quippe eſt qui ſupernæ contemplationis lumen ignorat:qui præſentis vitæ tenebris preſſus dum venturam lucem nequaquam diligendo conſpicit: quo greſſus operis porrigat,neſcit. Hinc etenim prophetante Anna dicitur:Pedes ſanctorum ſuorum ſeruabit: & impij in *1.Reg.2.* tenebris conticeſcent. Claudus verò eſt qui quidem quò pergere debeat,aſpicit:ſed per infirmitatem mẽtis,vitæ viam perfectæ non valet tenere quam videt: quia ad virtutis ſtatum dũ fluxa conſuetudine nõ erigitur:quo per deſiderium innititur, illuc greſſus operis efficaciter non ſequuntur. Hinc etenim *Hebr.12.* Paulus dicit:Remiſſas manus & diſſoluta genua erigite:& greſſus rectos facite pedibus veſtris:vt non claudicans quis erret: magis autem ſanetur. Paruo autem naſo eſt qui ad tenendam I menſuram diſcretionis idoneus non eſt. Naſo quippe odores fœtoréſque diſcernimus. Rectè ergo per naſum diſcretio exprimitur,per quam virtutes eligimus:delicta reprobamus. Vnde & in laude ſponſæ dicitur:Naſus tuus ſicut turris quæ eſt in *Canti.6.* Libano. Quia nimirum ſancta Eccleſia quæ ex cauſis ſingulis tentamenta prodeant,per diſcretionem conſpicit: & ventura vitiorum bella ex alto deprehendit. Sed ſunt nonnulli, qui dũ æſtimari hebetes nolunt: ſępe ſe quibuſdam exquiſitionibus plus quàm neceſſe eſt exercentes ex nimia ſubtilitate falluntur. Vnde hic quoque ſubditur:vel grandi & torto.naſus enim grandis & tortus eſt diſcretionis ſubtilitas immoderata: quæ dum pluſquam decet excreuerit,actionis ſuæ rectitudinẽ ipſa confundit. Fracto autem pede vel manu eſt qui viam dei pergere omnino non valet:atque à bonis actibus funditus exors vacat:quatenus hæc non vt claudus ſaltem cum infirmitate teneat:ſed ab his omnimodo alienus exiſtat. Gibbus verò eſt quem terrenæ ſollicitudinis pondus deprimit,ne vnquam ad ſuperna reſpiciat: ſed ſolis his quæ in infimis calcantur intendat. Qui & ſiquando aliquid ex bono patriæ cœleſtis audierit: ad hoc nimirũ peruerſæ conſuetudinis pondere prægrauatus, cordis faciem non attollit. Quia cogitationis ſtatum erigere non valet:quem terrenæ ſollicitudinis vſus curuum tenet. Ex horũ quippe ſpecie Pſalmiſta dicit: Incuruatus ſum & humi- K liatus vſquequaque. *Pſalm.[illegible]* Quorum culpam quoque per ſemetipſam veritas reprobans ait: Semen autem quod in ſpinis cecidit:hi *Luca.8.* ſunt qui audiunt verbum: & à ſollicitudinibus & diuitiis & voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur,& non referunt fructũ. Lippus verò eſt cuius quidem ingenium ad cognitionem veritatis emicat,ſed tamen hoc carnalia opera obſcurant. In lippis quippe oculis pupillæ ſanæ ſunt,ſed humore defluente infirmitatæ palpebræ groſſeſcunt. Quæ quia infuſione crebra atteruntur,etiam acies pupillæ vitiatur. Et ſunt nonnulli, quorũ ſenſum carnalis vitæ operatio ſauciat,qui videre recta ſubtiliter per ingenium poterant,ſed vſu prauorum actuum caligãt. Lippus itaque eſt cuius ſenſum natura exacuit,ſed conuerſationis prauitas confundit. Cui bene per angelum dicitur: Colly- *Apoc.3.* rio inunge oculos tuos vt videas. Collyrio quippe oculos vt videamus iniungimus:cùm ad cognoſcendam veri luminis claritatem intellectus noſtri aciem medicamine bonæ operationis adiuuamus. Albuginem verò habet in oculo,qui veritatis lucẽ videre non ſinitur:quia arrogantia ſapientiæ ſeu iuſtitiæ cæcatur. Pupilla nanque oculi nigra videt, albuginem tolerans nihil videt:quia videlicet ſenſus humanæ cogitationis ſi ſtultum ſe peccatorémque intelligit:cognitionem intimæ claritatis apprehendit. Si autem candorem ſibi iuſtitiæ ſiue ſapientiæ tribuit, à luce ſe ſupernæ cognitionis excludit: & eo claritatem L veri luminis nequaquam penetrat quo ſe apud ſe per arrogãtiam exaltat:ſicut de quibuſdam dicitur:Dicentes enim ſe eſſe *Roma.1.* ſapientes,ſtulti facti ſunt.

Iugem verò habet ſcabiem,cui carnis petulantia ſine ceſſatione dominatur. In ſcabie etenim feruor viſcerum ad cutem trahitur,per quam rectè luxuria deſignatur:quia ſi cordis tentatio vſque ad operationem proſilit,nimirum feruor intimus vſque ad cutis ſcabiem prorumpit,& foris iam corpus ſauciat: quia dum in cogitatione voluptas non reprimitur,etiam in actione dominatur. Quaſi enim cutis pruriginem Paulus curabat abſtergere,cùm dicebat:Tentatio vos nõ apprehẽdat,niſi *1.Corin.10.* humana. Ac ſi apertè diceret:Humanum quidem eſt tentationem in corde perpeti,dæmoniacum verò eſt in tẽtationis certamine in operatione ſuperari. Impetiginem quoq; habet in corpore,quiſquis auaritia vaſtatur in mente, quæ ſi in paruis non compeſcitur, nimirum ſine menſura dilatatur. Impetigo quippe ſine dolore corpus occupat,& abſque occupati tædio excreſcens membrorum decorem fœdat: quia & auaritia captiuam animam dum quaſi delectat,exulcerat:dum adipiſcẽda quæque cogitationi obiicit,ad inimicitias accendit, & dolorẽ in vulnere non facit:quia æſtuanti animo ex culpa abundantiam promittit. Sed decor membrorum perditur:quia aliarum quoque virtutum per hanc pulchritudo deprauatur, & quaſi totum corpus exaſperat:quia per vniuerſa vitia animum ſupplantat:Paulo atteſtante qui ait: Radix omnium malorum eſt M *1.Tim.6.* cupiditas. Ponderoſus verò eſt,qui turpitudinẽ non exercet opere,ſed tamen ab hac cogitatione continua ſine moderamine grauatur in mente:qui nequaquam quidem vſque ad opus nefarium rapitur,ſed eius animus voluptate luxuriæ ſine vllo repugnationis obſtaculo delectatur. Vitium quippe eſt ponderis,cùm humor viſcerũ ad virilia labitur, quæ profectò cum moleſtia dedecoris intumeſcunt. Ponderoſus ergo eſt,qui totis cogitationibus ad laſciuiam defluens, pondus turpitudinis geſtat in corde:& quamuis praua non exerceat opere, ab his tamen non euellitur mente. Nec ad vſum boni operis in aperto valet aſſurgere,quia grauat hunc in abditis pondus turpe. Quiſquis ergo quolibet horum vitio ſubigitur, panes domino offerre prohibetur:ne profectò diluere aliena delicta non valeat is,quem adhuc propria deuaſtant. Quia igitur paucis ad magiſterium paſtorale dignus qualiter veniat,atque hoc indignus qualiter pertimeſcat oſtendimus:nunc is qui ad illud dignè peruenerit,in eo qualiter viuere debeat demonſtremus.

Secunda

A SECVNDA PARS tractans de vita paſtoris.

Is qui ad regimen ordinatè peruenerit:qualem ſe in ipſo regimine debeat exhibere.

Caput I.

TAntum debet actionem populi actio tranſcendere præſulis:quantum diſtare ſolet à grege vita paſtoris. Oportet nanque vt metiri ſe ſollicitè ſtudeat:quanta tenendæ rectitudinis neceſsitate cõſtringitur:ſub cuius æſtimatione populus grex vocatur. Sit ergo neceſſe eſt cogitatione mũdus:actione præcipuus: diſcretus in ſilentio:vtilis in verbo:ſingulis compaſsione proximus:præ cunctis contemplatione ſuſpenſus:bene agentibus per humilitatem ſocius:contra delinquentium vicia per zelũ iuſtitiæ erectus:internorum curam in exteriorum occupatio- B ne non minuens:exteriorum prouidẽtiam in internorum ſollicitudine non relinquens. Sed hæc quæ breuiter enumerando perſtrinximus:paulò latius replicando diſſeramus.

Vt rector cogitatione ſit mundus.

Caput II.

REctor ſemper cogitatione ſit mũdus:quatenus nulla hũc immunditia polluat,qui hoc ſuſcepit officij,vt in alienis quoque cordibus pollutionis maculas tergat:quia neceſſe eſt vt eſſe mũda ſtudeat manus quæ diluere aliorum ſordes curat:ne tacta quæque deterius inquinet:ſi ſordida in ſe mens *Eſaiæ 52.* lutum tenet. Hinc nanque per prophetam Eſaiam dicitur: Mũdamini qui fertis vaſa domini. Etenim vaſa domini ferunt qui proximorum animas ad æterna ſacraria perducendas : in ſuæ conuerſationis fide ſuſcipiunt. Apud ſemetipſos ergo quãtum debeant mundari conſpiciunt:qui ad æternitatis templum va- *Eſaiæ 2[illegible].* ſa viuentia in ſinu propriæ ſponſionis portãt. Hinc diuina voce præcipitur vt in Aaron pectore rationale iudicij vittis ligãtibus imprimatur:quatenus ſacerdotale cor nequaquam cogitationes fluxæ poſsideant:ſed ratio ſola conſtringat : ne indiſcretum quid vel inutile cogitet:qui eſt ad exemplum aliis cõſtitutus,ex grauitate vitæ ſemper debet oſtendere quantam in pectore rationem portet. In quo etiam rationali vigilanter adiungitur : vt duodecim nomina patriarcharum deſcribantur. Aſſcriptos etenim patres ſemper in pectore ferre,eſt antiquorum vitam ſine intermiſsione cogitare. Nam tunc ſacer- C dos irreprehenſibiliter graditur:cũ exẽpla patrũ præcedẽtium indeſinenter intuetur: cum ſanctorũ veſtigia ſine ceſſatione conſiderat:& cogitationes illicitas deprimit:ne extra ordinis limitem operis pedem tendat. Quod bene etiam rationale iudicij vocatur: quia debet rector emper ſubtili examine bona maláque diſcernere:& quæ vel quibus:quãdo vel qualiter cõgruant ſtudioſè cogitare:nihil quoque proprium quærere:ſed ſua commoda propinquorum bona deputare. Vnde illic ſcri- *Ibidem.* ptum eſt:Pones autem in rationali iudicij doctrinam & veritatem : quæ erunt in pectore Aaron,quando ingredietur coram domino:& geſtabit iudicium filiorum Iſrael in pectore ſuo in cõſpectu domini ſemper. Sacerdoti quippe iudicium filiorum Iſraël in pectore coram domini conſpectu geſtare, eſt ſubiectorum cauſas pro ſola interni iudicis intentione diſcutere,vt nihil ſe ei humanitatis admiſceat in eo quod diuina poſitus vice diſpenſat : ne correptionis ſtudia priuatus dolor exaſperet. Cùm contra aliena vitia æmulator oſtenditur : quæ ſua ſunt non exequatur:ne tranquillitatem iudicij aut latẽs inuidia maculet:aut præceps ira perturbet. Sed dum conſideratur terror eius qui ſuper omnia præſidet:videlicet iudicis intimi: non ſine magno regũtur timore ſubiecti. Qui nimirum timor dum mentem rectoris humiliat,purgat:ne hanc aut pręſumptio ſpiritus leuet:aut carnis delectatio inquinet:aut per terrenarum *† al. puluere.* rerum cupiditatẽ importunitas pollutæ † cogitationis obſcuret:quæ tamen non pulſare rectoris animum nequeunt:ſed fe- D ſtinare neceſſe eſt vt repugnatione vincantur:ne vitium quod per ſuggeſtionem tentat:mollities delectationis ſubiugat. Cúmque hæc ab animo tardè repellitur:vereor ne conſenſus ſuccedat.

Vt rector ſit ſemper operatione præcipuus.

Caput III.

SIt rector operatione præcipuus: vt vitæ viam ſubditis viuendo denunciet:& grex qui paſtoris vocem moréſque ſequitur,per exempla melius quàm per verba gradiatur. Qui enim loci ſui neceſsitate exigitur ſumma dicere:hac eadẽ neceſsitate compellitur ſumma monſtrare. Illa vox nanque libentius auditorum corda penetrat:quam dicentis vita commendat:quia dum quod loquendo imperat:oſtendendo adiuuat vt fiat. Hinc enim per prophetam dicitur: Super montem *Eſaiæ 40.* excelſum aſcende tu qui euangelizas Siõ. Vt videlicet qui cœleſti prædicatione vtitur, ima iam terrenorum operum deſerens in rerum culmine ſtare videatur:tantóque facilius ſubditos ad meliora pertrahat: quanto per vitæ meritum de ſupernis clamat. Hinc diuina lege armum ſacerdos dextrum in ſacrificiũ accipit & ſeparatũ:vt nõ ſolum ſit eius operatio vtilis, ſed etiã ſingularis. Nec inter malos tantũmodo quę recta ſunt *Exod.29.* faciat:ſed bene quoque operantes : ſubditos ſicut honore or- E dinis ſuperat·ita etiam morum virtute tranſcendat. Cui in eſu quoque pectuſculum cum armo tribuitur: vt quod de ſacrificio præcipitur ſumere:hoc de ſemetipſo actori diſcat immolare. Et non ſolum pectore quæ recta ſunt cogitet:ſed ſpectatores ſuos ad ſublimia armo operis inuitet:nulla proſpera pręſentis vitæ appetat:nulla aduerſa pertimeſcat. Blandimenta enim mundi reſpecto intimo terrore deſpiciat:terrores autem conſiderato internæ dulcedinis blandimento contemnat. Vnde ſupernæ quoque vocis imperio in vtroque humero ſacerdos velamine ſuperhumelaris aſttingitur:vt contra aduerſa ac proſpera virtutum ſemper ornamento muniatur : quatenus iuxta vocem Pauli:Per arma iuſtitiæ à dextris ſiniſtriſque gra- *2.Cor.6.* diens:cum ad ſola quæ anteriora ſunt nititur:in nullo delectationis infimæ latere flectatur. Non hunc proſpera eleuent:nõ aduerſa perturbent:non blanda vſque ad voluptatem demulceant:non aſpera vſque ad deſperationem premant : vt dum nullis paſsionibus intentionẽ mentis humiliat:quanta in vtroque humero ſuperhumeralis pulchritudine tegatur oſtendat. Quod rectè ſuperhumerale ex auro: hyacintho, purpura, bis tincto cocco, & torta fieri byſſo præcipitur : vt quanta ſacerdos clareſcere virtutum diuerſitate debeat demonſtretur. In ſacerdotis quippe habitu ante omnia aurũ fulget : vt in eo intellectus ſapientiæ principaliter emicet. Cui hyacinthus, qui aërio colore reſplendet,adiungitur:vt per omne quod intelligendo penetrat:non ad fauores infimos:ſed ad amorem cœle- F ſtium ſurgat:ne dum incautus ſuis laudibus capitur:ipſo etiam veritatis intellectu vacuetur. Auro quoque & hyacintho purpura permiſcetur : vt videlicet ſacerdotale cor cùm ſumma quæ prædicata ſperat,in ſemetipſo ſuggeſtiones vitiorũ reprimat:eíſque velut regia poteſtate contradicat:quatenus nobilitatem ſemper intimæ regenerationis aſpiciat:& cœleſtis regni ſibi habitum moribus defendat. De hac quippe nobilitate ſpiritus per Petrum dicitur:Vos autem genus electum, regale *1.Pet.2.* ſacerdotium. De hac etiam poteſtate qua vitia ſubigimus:Ioãnis voce roboramur:qui ait: Quotquot autem receperunt eũ: *Ioan.1.* dedit eis poteſtatem filios dei fieri. Hanc dignitatem fortitudinis pſalmiſta conſiderat dicens:Mihi autem nimis honori- *Pſal.138.* ficati ſunt amici tui deus:nimis cõfortatus eſt principatus eorum. Quia nimirum ſanctorum mens principaliter in ſummis erigitur,cùm exterius perpeti abiecta cernuntur. Auro autem, hyacintho,byſſo ac purpuræ bis tinctus coccus adiungitur: vt ante interni iudicis oculos omnia virtutum bona ex charitate decorentur:& cuncta quæ coram hominibus rutilant, hæc in conſpectu occulti arbitri flamma intimi amoris accẽdat. Quæ ſcilicet charitas quia deum ſimul & proximũ diligit : quaſi ex duplici tinctura fulgeſcit. Qui igitur ſic ad auctoris ſpeciẽ anhelat vt proximorum curã negligat:vel ſic proximorum curã exequitur : vt à diuino amore torpeſcat : quia vnum horum

quodlibet

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quodlibet negligit:in superhumeralis ornamento habere coc-
cum bis tinctum nescit.Sed cum mens ad præcepta charitatis
tenditur:restat procul dubio vt per abstinentiam caro mace-
retur.Vnde & bis tincto cocco torta byssus adiungitur:De ter
ra etenim byssus nitenti specie oritur.Et quid per byssum, ni-
si candens decore munditiæ corporalis castitas designatur?
Quæ videlicet byssus torta pulchritudine superhumeralis in-
nectitur:qui tunc castimonia ad perfectum munditiæ cando-
rem ducitur, cum per abstinentiam caro fatigatur. Cúmque
inter virtutes cæteras etiam afflictæ carnis meritum proficit:
quasi in diuersa superhumeralis specie byssus torta candescit.

Vt sit rector discretus in silentio: vtilis in verbo.

Caput IIII.

SIt rector discretus in silentio, vtilis in verbo:ne aut tacen
da proferat,aut proferenda reticescat. Nam incauta locu-
tio in errorem pertrahit:ita indiscretum silētium hos qui
eruditi poterant,in errore derelinquit.Sæpe nanque rectores
improuidi humanam amittere gratiam formidantes loqui li-
berè recta pertimescunt:& iuxta veritatis vocem nequaquam
iam gregis custodiæ pastorum studio,sed mercenariorum vi-
ce deseruiunt:quia veniente lupo fugiunt,dum se sub silentio
abscondunt.Hinc nanque eos per prophetam dominus incre
H pat dicens:Canes muti non valētes latrare. Hinc rursum que-
Esaiæ 56. ritur dicēs:Non ascendistis ex aduerso:nec opposuistis murū
Ezech.13. pro domo Israël:vt staretis in prælio in die domini.Ex aduer-
so quippe ascendere, est pro defensione gregis voce libera hu
ius mundi potestatibus contraire. Et in die domini in prælio
stare,est prauis decertantibus ex iustitiæ amore resistere.Pasto
ri enim recta timuisse dicere,quid est aliud quàm tacendo ter-
ga præbuisse?Qui nimirum si pro grege se obiicit:murum pro
domo Israël hostibus opponit. Hinc rursum delinquenti po-
Ezech.13. pulo dicitur:Prophetæ tui viderunt tibi falsa & stulta : nec a-
peruerunt iniquitatē tuam vt te ad pœnitentiam prouocarēt.
Prophetæ quippe in sacro eloquio nōnunquam doctores vo-
cantur,qui dum fugitiua esse præsentia indicant,quæ sunt ven
tura manifestant.Quos diuinus sermo falsa videre redarguit:
quia dum corripere culpas metuunt:incassum delinquentibus
promissa securitate blandiuntur:qui iniquitatem peccantium
nequaquam aperiunt:quia ab increpationis voce conticescūt.
Clauis quippe apertionis,sermo correptionis est : quia incre-
patio culpam detegit:quam sæpe nescit ipse etiam qui perpe-
trauit.Hinc Paulus ait:Vt potens sit exhortari in doctrina sa-
1.Tim.3. na:& eos qui contradicunt redarguere.Hinc per Malachiam
Mala.2. dicitur:Labia sacerdotis custodiunt scientiam & legem requi-
rūt ex ore eius:quia angelus domini exercituum est. Hinc per
Esaiam dominus admonet dicens:Clama,ne cesses:quasi tuba
Esaiæ 40. exalta vocem tuam.Præconis quippe officium suscipit : quis-
I quis ad sacerdotium accedit:vt ante aduentum iudicis qui ter-
ribiliter sequitur:ipse scilicet clamādo gradiatur.Sacerdos er-
go si prædicationis est nescius:quam clamoris vocem daturus
est præco mutus?Hinc est enim quòd super pastores primos
in linguarum specie spiritussanctus incedit: quia nimirū quos
Acto.2. repleuerit,de se protinus loquentes facit. Hinc Moysi præci-
Exod.28. pitur vt tabernaculum sacerdos ingrediens,tintinnabulis am-
biatur:vt videlicet voces prædicationis habeat:de superni spe
Ibidem. ctatoris iudicium ex silentio offendat.Scriptū quippe est:Au-
diatur sonitus quando ingreditur vel egreditur sanctuarium
in conspectu domini:& non moriatur.Sacerdos nāque ingre-
diens vel egrediens moritur:si de eo sonitus nō audiatur:quia
iram contra se occulti iudicis exigit:si sine sonitu prædicatio-
nis incedit.Aptè autem tintinnabula vestimentis illius descri-
buntur inserta. Vestimēta etenim sacerdotis quid aliud quam
Psalm.131. recta opera debemus accipere?Propheta attestante qui ait:Sa
cerdotes tui induantur iustitiam.Vestimentis itaque illius tin-
tinnabula inhærent vt vitæ viam cum linguæ sonitu ipsa quo
que bona opera clamēt sacerdotis.Sed cùm rector se ad loquē
dum præparat:sub quāto cautelæ studio eloquatur attēdat: ne
si inordinatè ad loquendum rapitur:erroris vulnere audientiū
corda feriātur.Et cùm fortasse sapiēs videri desiderat: vnitatis
Mat.9. compagem insipienter abscindat.Hinc nāque veritas dicit:Ha
bete sal in vobis:& pacē habete inter vos.Per sal quippe verbi K
sapientia designatur.Qui loqui igitur sapiēter nititur:magno-
pere metuat ne eius eloquio audientium vnitas confundatur.
Hinc Paulus ait:Non plus sapere quàm oportet sapere:sed sa- Roma.12.
pere ad sobrietatem.Hinc in sacerdotis veste iuxta diuinā vo- Exod.28.
cem tintinnabulis mala punica cōiungūtur.Quid enim per ma
la punica,nisi fidei vnitas designatur?Nam sicut in malo puni-
co vno exterius cortice multa interius grana muniūtur:sic in-
numeros sanctæ Ecclesiæ populos vnitas fidei contegit: quos
intus diuersitas meritorū †tenet.Ne igitur rector incautus ad † al. meri.
loquendū proruat:hoc quod iam premisimus:per semetipsam
veritas discipulis clamat:Habete sal in vobis:& pacem habete Marci.9.
inter vos. Ac si figuratè per habitū sacerdotis dicat:Mala puni
ca tintinnabulis iungite, vt per omne quod dicitis,vnitatē fi-
dei cauta obseruatione teneatis.Prouidendum quoque est sol
licita intentione rectoribus vt ab eis non solum praua nullo
modo,sed ne recta quidem nimiè & inordinatè proferantur,
quia sæpe dictorum virtus perditur,cùm apud corda audientiū
loquacitatis incauta importunitate leuigatur,& auctorem suū
hæc eadem loquacitas inquinat, quæ seruire auditoribus ad
vsum profectus ignorat.Vnde bene per Moysen dicitur: Vir Leui.15.
qui fluxum seminis patitur:immundus erit. In mente quippe
audientium semē secuturæ cogitationis,est qualitas auditæ lo-
cutionis,quia dum per aurem sermo concipitur: cogitatio in
mente generatur.Vnde & ab huius mundi sapientibus prædi- L
cator egregius seminiuerbius est vocatus. Qui ergo fluxum se
minis patitur,immundus asseritur: quia multiloquio subditus
ex eo se inquinat:quod si ordinatè promeret,prolem rectæ co
gitationis ædere in audientium corda potuisset: dúmque in-
cautus per loquacitatem defluit: non ad vsum generis, sed ad
immunditiam semen effundit.Vnde Paulus quoque cùm di-
scipulum de instantia prædicationis admoneret, dicit:Testifi-
cor coram deo & Christo Iesu qui iudicaturus est viuos & 2.Tim.4.
mortuos,& aduentum ipsius & regnum eius: prædica verbū:
insta opportunè,importunè,dicturus importunè premisit op-
portune:quia scilicet apud auditoris mentem ipsa sua vtilitate
se destruit:si habere importunitas opportunitatem nescit.

Vt rector sit singulis compassione proximus. præ cunctis contemplatione suspensus.

Caput V.

SIt rector singulis compassione proximus:præ cunctis cō-
templatione suspensus, vt & per pietatis viscera in se fir-
mitatem cæterorum transferat & per speculationis altitu-
dinem semetipsum quoque inuisibilia appetendo transcen-
dat:ne aut alta petens proximorum infirma despiciat:aut in-
firmis proximorum congruens, appetere alta derelinquat.
Hinc est nanque quòd Paulus in paradisum ducitur : cœlique 2.Cor.10.
tertij secreta rimatur:& tamen illa inuisibilium contemplatio M
ne suspensus,ad cubile carnalium aciem mentis reuocat:atque
in occultis suis qualiter debeant conuersari dispensat dicens:
Propter fornicationem autem vnusquisque suam vxorem ha- 1.Cor.7.
beat,& vnaquęque suum virum habeat. Vxori vir debitum
reddat:similiter autem & vxor viro.Et paulopost:Nolite frau
dare inuicem:nisi forte ex consensu ad tempus: vt vacetis o-
rationi.Et iterum:Reuertimini in idipsum,ne tentet vos sata- Ibidem.
nas.Ecce iam cœlestibus secretis inseritur, tamen per conde-
scensionis viscera carnalium cubile perscrutatur, & quem su-
bleuatus vsque ad inuisibilia erigit,hunc miseratus ad secreta
infirmantium oculum cordis flectit.Cœlum contemplatione
transcendit:nec tamen statum carnalium sollicitudine deserit,
quia compage charitatis summis simul & infimis iunctus,&in
semetipso virtute spiritus ad alta valenter rapitur, & pietate 2.Cor.11.
in aliis æquanimiter infirmatur,Hinc etenim dicit : Quis in-
firmatur & ego non infirmor ? Quis scandalizatur: & ego
non vror? Hinc rursus ait: Factus sum Iudæis tanquam Iu- 1.Cor.9.
dæus.Quod videlicet exhibebat non amittendo fidem,sed o-
stendendo pietatem, vt in se personam infidelium transfigu-
rans ex semetipso disceret qualiter aliis misereri debuisset:qua
tenus hoc illis impenderet quod sibiipsi si ita esset,impendi re 2.Cor.5.
ctè voluisset.Hinc iterum dicit:Siue mente excedimus deo:
siue sobrij sumus vobis, quia & semetipsum nouerat con-
templando

A templando transcendere:& eundem se auditoribus condescē-
Gene.28. dendo tēperare.Hinc Iacob domino desuper innitēte & vn-
cto deorsum lapide ascendentes angelos ac descendentes vi-
dit,quia scilicet prędicatores sancti non solū sursum sanctum
caput Ecclesiæ,videlicet dominū contemplando appetūt: sed
deorsum quoque ad membra illius miserando descēdūt. Hinc
Moyses crebrò tabernaculū intrat & exit:& qui intus in con-
templationem rapitur:foris infirmantium negociis vrgetur.
Intus dei arcana considerat:foris onera carnalium portat.Qui
in rebus quoq; dubiis semper ad tabernaculum recurrit:corā
testamenti arca dominum cōsulit:exemplum proculdubio re-
ctoribus præbens,vt cùm foris ambigunt quid disponunt : ad
mentem semper quasi ad tabernaculum redeant:& velut corā
testamenti arca dominum consulant,si de his in quibus dubi-
Luca.6. tant, apud semetipsos intus sacri eloquij paginas requirant.
Hinc ipsa veritas per susceptionem nostræ humanitatis o-
stensa nobis,in monte orationi inhæret : miracula in vrbibus
exercet:imitationis videlicet viam bonis rectoribus sternens:
vt etsi iam summa cōtemplādo appetāt:necessitatibus tamen
infirmantium compatiendo misceantur:quia tunc ad alta cha-
ritas mirabiliter surgit,cùm ad ima proximorum se misericor-
diter attrahit:& cum benignè descendit ad infima,valenter re
currit ad summa. Tales autem sese qui pręsunt exhibeant:qui-
B bus subiecti occulta quoq; sua prodere nō erubescant:vt cùm
tentationū fluctus paruuli tolerant:ad pastoris mentē quasi ad
matris sinum recurrant:& hoc quod se inquinari pulsantis cul
pæ sordibus præuident,exhortationis eius solatio ac lachrymis
orationis lauent.Vnde & ante fores templi ad abluēdas ingre-
dientium manus mare æneum, id est,laterem duodecim bo-
ues portant:qui quidem facie exterius eminent : sed ex poste-
1.Corin.9. rioribus latent.Quid nanque duodecim bobus, nisi vniuersus
1.Tim.5. pastorum ordo designatur?De quibus Paulo disserente ex di-
cit:Non obturabis os boni triturāti. Quorum quidem nos a-
perta opera cernimus,sed apud districtum iudicē quæ illos po-
sterius maneant in occulta retributione nescimus.Qui tamen
cùm condescensionis suæ patientiam diluendis proximorum
confessionibus præparant, velut ante fores templi luterē por-
tant,vt quisquis intrare æternitatis ianuam nititur,tentationes
suas menti pastoris indicet,& quasi in boum lutere cogitatio-
nis vel operis manus lauet.Et fit plærunque, vt dum rectoris
animus aliena tentamenta cōdescēdēdo cognoscit,auditis ten
tationibus etiam ipse pulsetur,quia & hæc eadē per quam po-
puli multitudo diluitur, aqua proculdubio luteris inquinatur,
nam dum sordes diluentium suscipit,quasi suę munditiæ sere-
nitatem perdit.Sed hæc nequaquā pastori timenda sunt, quia
deo subtiliter cuncta dispensante,tanto facilius à sua eripitur,
C quanto misericordius ex aliena tentatione fatigatur.

Vt sit rector bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum iustitiæ erectus.

Caput VI.

SIt rector bene agentibus per humilitatē socius,contra de-
linquentium vitia per zelum iustitiæ erectus, vt & bonis
in nullo se præferat,& cum prauorum culpa exigit, pote-
statem protinus sui prioratus agnoscat, quatenus & honore
suppresso æqualem se subditis bene viuentibus putet, & erga
peruersos iura rectitudinis exercere non formidet.Nam sicut
in libris moralibus dixisse memini,liquet quòd omnes homi-
nes natura æquales genuit,sed variante meritorum ordine a-
lios aliis culpa postponit.Ipsa autem diuersitas quæ accessit ex
vitio,diuino iudicio dispēsatur,vt quia omnis homo æque sta-
re non valet,alter regatur ab altero.Vnde cuncti qui præsunt,
non in se potestatem debent ordinis,sed æqualitatem pensare
conditionis,nec præesse se hominibus gaudeant,sed prodesse.
Antiqui etenim patres nostri non reges hominum, sed pasto-
Gene.6. res pecorum fuisse memorantur.Et cùm Noë dominus filiis-
que eius benediceret dicens:Crescite & multiplicamini & re-
plete terram,protinus adiunxit:Et terror vester ac tremor sit
super cuncta animantia terræ.Quorum videlicet terror ac tre-
mor quia esse super animantia terræ præcipitur, profectò esse
super homines prohibetur.Homo quippe brutis animalibus,
non autem hominibus cæteris natura prælatus est, & idcirco
ei dicitur, vt ab animalibus & nō ab hominibus timeatur,quia D
contra naturam superbire,est ab æquali velle timeri.Et tamen
necesse est vt rectores à subditis timeantur,quando ab eis deū
minimè timeri deprehendunt, vt humana saltem formidine
peccare metuant qui diuina iudicia non formidant. nequaquā
nanque præpositi ex hoc quæsito timore superbiunt, in quo
non suam gloriam : sed subditorum iustitiam quærunt. In eo
enim quòd metum sibi à peruersè viuentibus exigunt, quasi
non hominibus,sed animalibus dominantur,quia videlicet ex
qua parte bestiales sunt subditi,ex ea debent etiam formidini
subiacere substrati.Sed plærunque rector eoipso quo cæteris
præeminet,elatione cogitationis intumescit. Et dum ad vsum
cuncta subiacent,dum ad votum velociter iussa complentur,
dum omnes subditi si qua bene gesta sunt laudibus efferunt,
malè gestis autem nulla auctoritate contradicunt,dum plærū-
que laudant etiam quod reprobare debuerant,seductis ab his
quæ infra suppetunt,super se animus extollitur, & dum foris
immenso fauore circundatur, intus veritate vacuatur, atque
oblitus sui in voces se spargit alienas, talémque se credit,qua-
lem se foris audit,non qualem intus discernere debuit.Subie-
ctos despicit,eósque æquales sibi naturæ origine nō agnoscit,
& quos sorte potestatis excesserit,transcēdisse se etiā vitæ me-
ritis credit.Cunctis se æstimat amplius sapere, quibus se videt
amplius posse.In quodam quippe se constituit culmine apud
semetipsum,& qui æqua cæteris naturæ cōditione constringi- E
tur,ex æquo respicere cæteros dedignatur.Sicque vsque ad e-
ius similitudinem ducitur,de quo scriptum est:Omne sublime Iob.40.
videt,& ipse est rex super vniuersos filios superbiæ. Qui sin-
gulare culmen appetēs,& socialem angelorum vitam despici-
ens ait:Ponam sedem meā ad Aquilonem, & ero similis altis- Esa.14.
simo.Miro ergo iudicio intus foueam deiectionis inuenit, dū
foris se in culmine potestatis extollit.Apostatæ quippe angelo
similis efficitur,dū homo hominibus esse similis dedignatur.
Sic Saul post humilitatis meritum in tumorē superbiæ culmi-
ne potestatis excreuit:per humilitatē quippe prælatus est, per
superbiam reprobatus,domino attestante qui ait:Nónne cum
esses paruulus in oculis tuis,caput te cōstitui in tribubus Israël?
Paruulum se in suis prius oculis viderat, sed fultus temporali
potentia,iam se paruulum non videbat. Cæterorum nanque
comparationi se præferens,quia plus cūctis poterat, magnum
se præ omnibus æstimabat. Miro autem modo cùm apud se,
paruulus,apud deum magnus,cùm verò apud se magnus appa
ruit,apud deum paruulus fuit.Plærunque ergo dū ex subiecto
rum affluentia animus inflatur,in luxum superbiæ ipso poten-
tiæ fastigio lenocinante corrumpitur.Quam videlicet poten-
tiam bene regit qui & tenere illā nouerit & impugnare. Bene
hanc regit qui scit per illam super culpas erigi, scit & cum illa
cæteris æqualitate componi.Humana etenim mens plęrūque F
extollitur etiam cùm nulla potestate fulcitur,quanto magis in
altum se erigit,cùm se ei etiam potestas adiungit?Quam tamē
potestatem rectè dispēsat qui sollicitè nouerit & assumere ex
illa quod adiuuat, & expugnare quod tentat, & æqualem se
cum illa cæteris cernere,& tamen se peccantibus zelo vltionis
anteferre. Sed hanc discretionem plenius agnoscimus, si pa-
storis primi exēpla cernamus.Petrus nanque auctore deo san-
ctæ ecclesiæ principatum tenens,à bene agente Cornelio, &
sese ei humiliter prosternente,immoderatius venerari recusa-
uit,séque ei similem recognouit,dicens: Surge ne feceris, & Acto.10.
ipse ego homo sum. Sed cùm Ananiæ & Staphiræ culpam re- Acto.5.
perit,mox quanta potentia super cæteros excreuisset, osten-
dit.Verbo nāque eorum vitam perculit,quam spiritu perscru-
tante deprehendit,& summum se intra ecclesiam contra pec-
cata recoluit, quod honore sibi vehementer impenso, co-
ram bene agentibus fratribus non agnouit.Illic communio-
nem æqualitatis meruit sanctitas actionis, hic zelus vltionis
ius aperuit potestatis. Paulus bene agentibus fratribus præ-
latum se esse nesciebat,cùm diceret: Non quia dominamur fi- 1.Corin.1.
dei vestræ,sed adiutores sumus gaudij vestri. Atque ilico ad-
iunxit:Fide enim statis. Ac si id quod prætulerat aperiret, di-
cens:Ideo non dominamur fidei vestræ,quia fide statis,æqua-
les enim vobis sumus in quo vos stare cognoscimus. Quasi prę-
latum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G latum se fratribus esse nesciebat, cum diceret: Facti sumus si-
1.Thess.2. cut paruuli in medio vestrum. Et rursum: Nos autem serui ve-
2.Cori.4. stri per Christum. Sed cùm culpam quæ corrigi debuisset inue
1.Corin.4. nit, ilico magistrum se esse recoluit dicens: Quid vultis? In vir-
ga veniam ad vos? Summus itaque locus bene regitur cùm is
qui præest, vitiis potius, quàm fratribus dominatur. Sed cùm
delinquétes subditos præpositi corrigunt, restat necesse est vt
solliciti attendát quatenus per disciplinæ debitum culpas qui-
dem iure potestatis feriant, sed per humilitatis custodiá æqua-
les se ipsis fratribus qui corriguntur, agnoscant: quamuis plæ-
rumque etiam dignum est, vt eosdem quos corrigimus tacita
nobis cogitatione præferamus. Illorũ nanque per nos vitia di
sciplinæ vigore feriuntur, in his verò quæ ipsi cõmittimus ne
verbi quidẽ ab aliquo inuectione laceramur. Tanto ergo apud
dominũ obligatiores sumus, quáto apud homines inultè pec-
camus. Disciplina autem nostra subditos diuino iudicio tanto
liberiores reddit, quáto hic eorum culpas sine vindicta nõ de-
serit. Seruanda itaque est & in corde humilitas, & in opere di-
sciplina. Atque inter hæc solerter intuendum est, ne dum im-
moderatius custoditur virtus humilitatis, soluátur iura regimi
nis, & dum prælatus quisque plus se quàm decet deiicit, subdi-
torum vitam distringere sub disciplinæ vinculo non possit.
Teneant ergo rectores exterius quod pro aliorũ vtilitate susci
piunt, seruent interius quod de sua æstimatione pertimescunt.
H Sed tamen quibusdam signis decẽter erũpentibus eos apud se
esse humiles etiam subiecti deprehendant, quatenus & in au-
ctoritate eorũ quod formident videát, & de humilitate quod
imitentur agnoscant. Studeant igitur sine intermissione qui
præsunt, vt eorũ potentia quáto magna exterius cernitur, táto
apud eos interius deprimatur, ne cogitationẽ vincat, ne in de-
lectationem sui animam rapiat, ne iam sub se mẽs eam regere
non possit, cui se libidine dominandi supponit. Ne enim presi
dẽtis animus ad elationẽ potestatis suæ delectatione rapiatur,
Eccli.31. rectè per quendã sapientẽ dicitur: Ducẽ te constituerunt, noli
1.Pet.5. extolli, sed esto in illis quasi vnus ex illis. Hinc etiã Petrus ait:
Nõ dominátes in clero, sed forma facti gregi. Hinc per semet
ipsam veritas ad altiora nos virtutum merita prouocans dicit:
Matth.20. Scitis quia principes gentium dominantur eorũ, & qui maio-
res sunt, potestatem exercent in eos, non ita erit inter vos, sed
quicunque voluerit inter vos maior fieri, fiat sicut minister: &
qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus, sicut filius
hominis non venit ministrari, sed ministrare. Hinc est quòd
seruum ex suscepto regimine elatum, quæ pòst supplicia ma-
neant indicat dicẽs: Quòd si dixerit malus ille seruus in corde
Matt.24. suo, moram facit dominus meus venire, & cœperit percutere
conseruos suos, manducet autem & bibat cũ ebriis, veniet do-
Ibidem. minus serui illius, in die qua non sperat, & hora qua ignorat, &
diuidet eum partémque eius ponet cũ hypocritis. Inter hypo-
I critas enim iure deputatur, qui ex simulatione disciplinæ mini
sterium regiminis vertit in vsum dominationis, & tamen nõ-
nũquam grauius delinquitur si inter peruersos plus æqualitas,
quàm disciplina custoditur. Quia enim falsa pietate superatus
ferire Hely delinquentes filios noluit, apud districtum iudicẽ
1.Reg.2. semetipsum cum filiis crudeli damnatione percussit. Hinc ná-
Ibidem. que diuina voce ei dicitur: Honorasti filios tuos magis, quàm
Ezech.34. me. Hinc pastores increpat per prophetam dicens: Quod fra-
ctum est nõ alligastis, & quod abiectum fuerat nõ reduxistis.
Abiectum enim reducitur cùm quisque in culpa lapsus, ad sta-
tum iustitiæ ex pastoralis sollicitudinis vigore reuocatur. Fra-
cturam verò ligamen astringit, cùm culpá disciplina deprimit,
ne plaga vsque ad interitum defluat, si hanc districtionis seue-
ritas non coarctat. Sed sæpe deterius frangitur, cùm fractura
incautè colligitur, ita vt grauius scissuram sentiat, si hanc im-
moderatius ligamenta constringant. Vnde necesse est vt cùm
peccati vulnus in subditis corrigẽdo restringitur, magna se sol
licitudine etiam districtor ipse moderetur, quatenus sic iura di
sciplinæ contra delinquentes exerceat, vt pietatis viscera nõ a-
mittat. Curandum quippe est vt rectorem subditis & matrem
pietas, patrem exhibeat disciplina. Atq; inter hæc sollicita cir-
cunspectione prouidendum, ne aut districtio rigida, aut pietas
sit remissa. Nam sicut in libris moralibus iam diximus, discipli-
na vel misericordia multũ destituitur, si vna sine altera tenea- K
tur. Sed erga subditos suos inesse rectoribus debet & iustè cõ-
solans misericordia, & pie sæuiens disciplina. Hinc náque est,
quòd docente veritate per Samaritani studiũ semiuiuus in sta- Lucæ 10.
bulum ducitur, & vinum atque oleum eius vulneribus adhibe
tur, vt per vinum scilicet mordeantur vulnera, per oleum fo-
ueantur. Necesse quippe est vt quisquis sanádis vulneribus
præest, in vino morsum doloris adhibeat, in oleo mollitiem
pietatis, quatenus per vinum mundentur putrida, per oleum
foueãtur sananda. Miscenda ergo est lenitas cum seueritate, fa
ciendum quoddam temperamentum ex vtroque, vt neque
multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignita-
te soluátur. Quod iuxta Pauli vocem bene illa tabernaculi ar-
ca significat, in qua cum tabulis virga simul, & manna est, quia
cum scripturæ sacræ scientia in boni rectoris pectore si est vir-
ga districtionis, sit & manna dulcedinis. Hinc Dauid ait: Virga Psalm.22.
tua & baculus tuus, ipsa me consolata sunt. Virga enim percu-
timur, baculo sustentamur. Si ergo est districtio virgæ quæ fe-
riat, sit & consolatio baculi quæ sustentet. Sit itaque amor, sed
non emolliens: sit rigor, sed non exasperans: sit zelus, sed non
immoderatè sæuiens: sit pietas, sed non plus quàm expediat,
parcens: vt dum se in arce regiminis iustitia clementiáque per-
misceant, is qui præest, corda subditorum & terrendo demul-
ceat, & tamen terroris reuerentiam de mulcendo constringat. L

Vt sit rector internorum curam in exteriorum occupatione non minuens, prouidentiam in internorum sollicitudine nõ relinquens.

Caput VII.

Sit rector internorum curam in exteriorum occupatione
non minuens, exteriorum prouidentiam in internorum
occupatione non relinquens, ne aut exterioribus deditus
ab intimis corruat, aut solis interioribus occupatus, quæ foris
debet proximis nõ impédat. Sæpe nanque nõnulli velut obliti
quòd fratribus animarum causa prælati sunt, toto cordis adni-
su secularibus curis inseruiũt: has, cùm assunt, se agere exultát:
ad has etiam cum desunt, diebus ac noctibus cogitationis tur-
bidæ æstibus anhelát. Cúmq; ab his cessante forsitá opportu-
nitate quieti sunt, ipsa deterius sua quiete fatigantur. Volupta-
tem nanque censent si actionibus deprimuntur, laborem depu
tant si in terrenis negociis non laborant. Sícque fit vt dum vr-
geri se mundanis tumultibus gaudeant, interna quæ alios do-
cere debuerant ignorent. Vnde subiectorũ quoque proculdu-
bio vita torpescit, quia cùm ꝓficere spiritualiter appetit, in ex-
emplo eius qui sibi prelatus est quasi in obstaculo itineris offẽ
dit. Languente enim capite incassum mẽbra vigẽt, & in explo-
ratione hostiũ frustra exercitus velociter sequitur, si ab ipso du
ce itineris erratur. Nulla subditorum mentes exhortatio suble
uat, eorúmq; culpas increpatio nulla castigat, quia dum per a- M
nimarum presulem terreni exercetur officium iudicis, à gregis
custodia vacat cura pastoris, & subiecti veritatis lumen appre-
hendere nequeunt, quia dũ pastoris sensus terrena studia occu
pant, vẽto tentationis impulsus Ecclesiæ oculos puluis cæcat.
Quo contrà rectè humani generis redéptor, cùm nos à vẽtris Lucæ 21.
voracitate compesceret, dicens: Attendite autem vobis vt nõ
grauẽtur corda vestra in crapula & ebrietate, ilico adiũxit, aut
in curis huius vitæ. Vbi pauorem quoque protinus intẽtè ad-
iiciens, ne forte, inquit, superueniat in vos repentina dies illa.
Cuius aduentus etiam qualitatem denunciat, dicens: Táquam
laqueus enim superueniet in omnes qui sedent super faciẽ o-
mnis terrę. Hinc iterũ dicit: Nemo potest duobus dominis ser Lucæ 16.
uire. Hinc Paulus religiosorum mentes à mundi consortio cõ
testando, ac potius conueniendo suspendit dicens Nemo mi- 2.Tim.2.
litans deo implicat se negociis secularibus, vt ei placeat cui se
probauit. Hinc Ecclesiæ rectoribus & vacandi studia pręcipit,
& consulendi remedia ostendit dicẽs: Secularia igitur iudicia 1.Cor.6.
si habueritis, contemptibiles qui sunt in Ecclesia illos consti-
tuite ad iudicandum, vt ipsi videlicet dispensationibus ter-
renis inseruiant, quos dona spiritalia non exornant. Ac si a-
pertius dicat: Quia penetrare intima nequeunt, saltem ne-
cessaria foris operentur. Hinc Moyses qui cum deo loqui- Exod.18.
tur, Ietro alienigenæ reprehensione iudicatur, quòd terrenis
populorum

A populorum negociis stultò labore deseruiat, cui & consilium
mox præbetur, vt pro se alios iurgia dirimenda constituat, &
ipse liberius ad erudiẽdos populos spiritaliũ arcana cognoscat.
A subditis ergo inferiora gerẽda sunt, à rectoribus summa co
gitanda, vt scilicet oculum qui prouidendis gressibus præemi-
net, cura pulueris non obscuret. Caput nanque subiectorum
sunt cuncti qui præsunt, & vt recta valeát pedes itinere carpe-
re, hæc proculdubio caput debet ex alto prouidere, ne à profe
ctus sui itinere pedes torpeant, cum curuata rectitudine corpo
ris caput sese ad terram declinat. Qua autem mente animarum
præsul honore pastorali inter cæteros vtitur, si in terrenis ne-
gociis quæ reprehẽdere in aliis debuit, & ipse versatur? Quod
videlicet ex ira iustæ retributionis per prophetá dominus mi-
Osee.4. natur dicens: Et erit sicut populus, sic sacerdos. Sacerdos quip-
pe est vt populus, quando ea agit is qui spiritali officio fungi-
tur, quæ illi nimirũ faciunt qui adhuc de studiis carnalibus iudi
cantur. Quod cum magno dolore scilicet charitatis Hieremias
Thren.4. propheta conspiciens, quasi sub destructione templi deplorat
dicens: Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color
optimus, dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium pla
tearũ? Quid nanque auro quod metallis cæteris præeminet ni-
si excellentia sanctatis? Quid colore optimo, nisi cunctis ama-
bilis reuerentia religionis exprimitur? Quid per sanctuarij la-
pides, nisi sacrorum ordinum personæ figurantur? Quid pla-
B tearũ nomine nisi præsentis vitæ latitudo signatur? Quia enim
Matt.7. Greco eloquio πλατὺς latitudo dicitur, profectò à latitudine
plateæ sunt vocatæ. Per semetipsam verò veritas dicit: Lata &
spatiosa via est quæ ducit ad perditionẽ. Aurum igitur obscu-
ratur, cùm terrenis actibus sanctitatis vita polluitur. Color o-
ptimus commutatur, cùm quorundá qui degere religiose cre-
debãtur, æstimatio anteacta minuitur. Nam cùm quilibet post
sanctitatis habitũ terrenis se actibus inserit, quasi colore per-
mutato ante humanos oculos eius reuerẽtia despecta pallescit.
Sanctuarij quoque lapides in plateas dispergũtur, cum causa-
rum secularium foras lata itinera expetunt hi, qui ad ornamẽ-
tũ Ecclesię internis mysteriis quasi in secretis sanctuarij vaca-
re debuerunt. Ad hoc quippe sanctuarij lapides fiebant, vt in-
tra sancta sanctorũ in vestimẽto summi sacerdotis apparerẽt.
Cùm verò ministri religionis à subditis honorem redẽptoris
sui ex merito vitæ non exigunt, sanctuarij lapides in ornamẽ-
to pontificis non sunt. Qui nimirum sanctuarij lapides disper
si per plateas iacent, cùm personę sacrorum ordinum volupta-
tum suarũ libidini deditæ terrenis negociis inhærent: Et no-
tandum quòd non hos dispersos in plateis, sed in capite platea
rum dicit: quia & cùm terrena agunt, summi videri appetũt, vt
& lata itinera tẽeát ex voluptate delectationis, & tamẽ in pla-
tearum sint capite ex honore sanctitatis. Nil quoque obstat si
C sanctuarij lapides eosdem ipsos quibus constructum sanctua-
rium existebat accipimus, qui dispersi in platearum capite ia-
cent, quando sacrorum ordinum viri terrenis actibus ex desi-
derio inseruiunt, ex quorum prius officio sanctitatis gloria sta
re videbatur. Secularia itaque negocia aliquando ex compas-
sione toleranda sunt, nunquam verò ex amore requirenda, ne
cùm mentem diligentis aggrauant, hãc suo victam põdere ad
ima de cœlestibus immergant. At contrà sunt nõnulli qui gre-
gis quidem curam suscipiunt, sed sic sibimet vacare ad spirita-
lia appetunt, vt rebus exterioribus nullatenus occupẽtur. Qui
cùm curare corporalia funditus negligunt, subditorum neces-
sitatibus minimè concurrunt. Quorum nimirũ prędicatio plæ
runque despicitur, quia dum delinquentium facta corripiunt,
sed tamen eis necessaria vitæ pręsentis non tribuũt, nequaquá
libenter audiuntur. Egentis etenim mentẽ doctrinæ sermo nõ
penetrat, si hunc apud eius animum manus misericordiæ non
commendat. Tunc autem verbi semen facile germinat, quádo
hoc in audientis pectore pietas prædicantis rigat. Vnde recto-
ri necesse est, vt interiora possit infũdere cogitatione innoxia
etiam exteriora prouidere. Sic itaque pastores erga interiora
studia subditorum suorum ferueant, quatenus in eis exterioris
quoque vitæ prouidentiam non relinquát. Nam quasi iure vt
diximus, à percipienda prædicatione gregis animus frangitur,
si cura exterioris subsidij à pastore negligatur. Vnde & primus
1.Petr.5. pastor sollicitè admonet dicẽs: Seniores qui in vobis sunt ob-
secro consenior & testis Christi passionũ, qui & eius quæ in fu D
turo reuelanda est gloriæ communicator, pascite qui in vobis
est gregem dei. Qui in hoc loco vtrum pastionẽ cordis an cor
poris suaderet aperuit cùm protinus subiunxit: Prouidentes
non coactè, sed spontaneè secundum deum, neque turpis lucri
gratia sed voluntariè. Quibus profectò verbis pastoribus piè
præcauetur, ne dum subiectorum inopiam nimiè satiát, se mu-
crone ambitionis occidant, ne cum per eos carnis subsidiis re-
ficiuntur proximi, ipsi remaneant à iustitiæ pane ieiuni. Hanc
pastorum sollicitudinem Paulus excitat dicẽs: Qui suorum & 1.Tim.5.
maximè domesticorum curam nõ habet, fidem negauit, & est
infideli deterior. Inter hæc itaque metuẽdum semper est & vi
gilanter intuendum, ne dum cura ab eis exterior agitur, ab in-
terna intentione mergantur. Plærunque enim vt prædiximus,
corda rectorum dum tẽporali sollicitudine incautè deseruiunt
ab intimo amore refrigescunt, & foras fusa obliuisci non me-
tuunt quia animarum regimina susceperunt. Sollicitudo ergo
quæ subditis exterius impenditur, sub certa necesse est mensu-
sura teneatur. Vnde bene ad Ezechielem dicitur: Sacerdotes Ezech.44.
caput suum nõ radant, neque comam nutriant, sed tondentes
attondeant capita sua. Sacerdotes nanque iure vocati sunt, qui
vt sacrũ ducatum præbeát fidelibus præsunt. Capilli verò in ca
pite exteriores, sunt cogitationes in mente. Qui dum super ce
rebrum insensibiliter oriuntur, curas vitæ pręsentis exprimũt,
quæ ex sensu negligenti, quia importunè aliquando prodeũt, E
quasi nobis non sentientibus procedũt. Quia igitur cuncti qui
præsunt, habere quidem sollicitudines exteriores debẽte, nec
tamen vehemẽter eis incũbere, sacerdotes rectè & caput pro-
hibẽtur radere & comam nutrire: vt cogitationes carnis de vi
ta subditorum, nec à se funditus amputent, nec rursum ad cre-
scendum nimis relaxent. Vbi & bene dicitur: Tondentes ton-
deant capita sua, vt videlicet curæ temporalis sollicitudinis &
quantum necesse est prouideant, & tamen resecẽtur citius ne
immoderatius excrescant. Dum igitur & per administratá ex-
teriorum prouidentiam corporum vita protegitur, & rursus
per immoderatam cordis intentionem non impeditur, capilli
in capite sacerdotis & seruantur vt cutem cooperiant, & rese-
cantur ne oculos claudant.

Ne placere rector suo studio hominibus appetat, sed tamen ad quid placere debeat, intendat.

Caput VIII.

INter hæc quoque necesse est vt rector solerter inuigilet,
ne hunc cupido placendi hominibus pulset, ne cùm studio-
sei nteriora penetrat, cùm prouidè exteriora subministrat, se
magis à subditis diligi quàm veritatem quærat, ne cùm bonis
actibus fultus à mundo videtur alienus, hunc auctori reddat
extraneum amor suus. Hostis nanque redemptoris est, qui per
recta opera quæ facit, eius vice ab Ecclesia amari concupiscit: F
quia adulterinæ cogitationis est reus, si placere puer sponsæ o-
culis appetit per quem sponsus dona transmisit. Quia nimirũ
amor proprius cùm rectoris mentem ceperit, aliquando hanc
inordinatè ad mollitiem, aliquando verò ad asperitatem rapit.
Ex amore etenim suo mẽs rectoris in mollitiem vertitur, quia
cùm peccantes subditos respicit, ne erga hunc eorum dilectio
torpeat, corripere non præsumit, nonnunquam verò errata
subditorum quę increpare debuerat, adulatione demulcet. Vn
de bene per prophetam dicitur: Væ his qui consuunt puluillos Ezech.13.
sub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia sub capite vni-
uersæ ætatis ad capiendas animas. Puluillos quippe sub omni
cubito manus ponere, est cadẽtes à sua rectitudine animas, at-
que in huius mũdi se dilectione reclinantes, blanda adulatione
refouere. Quasi enim puluillo cubitum, vel ceruicalibus caput
iacentis excipitur, cùm correptionis duritia peccanti subtrahi-
tur, eique mollities fauoris adhibetur, vt in errore molliter ia-
ceat, quem nulla asperitas contradictionis pulsat. Sed hæc re-
ctores qui semetipsos diligunt, his proculdubio exhibẽt, à qui-
bus se noceri posse in studio gloriæ tẽporalis timent. Ná quos
nil contra se valere conspiciunt, hos nimirũ asperitate rigidæ
semper inuectionis premunt, nunquam clementer admonẽt,
sed pastoralis mansuetudinis obliti, iure dominationis terrent. Ezech.34.
Quos rectè per prophetam diuina vox increpat dicẽs: Vos au
tem cum austeritate imperabatis eis & cũ potentia. Plus enim
se suo

Universidad de Deusto
Biblioteca

G se suo auctore diligẽtes,iactanter erga ſubditos ſe erigunt,nec quid agere debeant,ſed quid valeant attendunt. Nil de ſubſequẽti iudicio metuunt,qui improbè de temporali poteſtate gloriantur. Libet vt licenter & illicita faciant,& ſubditorũ nemo contradicat. Qui ergo & praua ſtudet agere,& tamen ad hæc vult cæteros tacere, ipſe ſibimet teſtis eſt quia plus ſe veritate appetit diligi,quã contra ſe nõ vult defendi. Nemo quippe eſt qui ita viuat vt aliquaten⁹ nõ delinquat. Ille ergo ſeipſo amplius veritatem deſiderat amari, qui ſibi à nullo vult contra veritatem parci. Hinc etenim Petrus increpationem Pauli libenter accipit. Hinc Dauid increpationem ſubditi humiliter audiuit,quia rectores boni dum priuato diligere amore ſe neſciunt,liberæ puritatis verbum à ſubditis obſequium humilitatis credunt. Sed inter hæc neceſſe eſt, vt cura regiminis tanti moderaminis arte temperetur, quatenus ſubditorum mens cùm quædam rectè ſentire potuerit, ſic in vocis libertatem prodeat, vt tamen libertas in ſuperbiam nõ erumpat: ne dum fortaſſe immoderatius linguæ eis libertas conceditur, vitæ ab his humilitas amittatur: Sciẽdum quoque eſt quòd non oportet vt rectores boni placere hominibus appetant, ſed vt ſuæ æſtimationis dulcedine proximos in affectum veritatis trahant: non vt ſe amari deſiderẽt, ſed vt dilectionem ſuam quaſi quandam viam faciant, per quam corda audientium ad amorẽ conditoris ſui introducant. Difficile quippe eſt vt quamlibet recta denuncians prædicator, qui non diligitur, libẽter audiatur: Debet ergo qui præeſt, & ſtudere ſe diligi, quatenus poſſit audiri, & tamen amorem ſuum pro ſeipſo non quærere, ne inueniatur ei cui ſeruire per officium cernitur, occulta cogitationis tyrãnide reſultare. Quod bene Paulus inſinuat, cùm ſui nobis ſtudij occulta manifeſtat dicẽs: Sicut & ego per omnia placeo omnibus. Qui tamen rurſus dicit: Ego ſi adhuc hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem. Placet ergo Paulus & non placet, quia in eo quòd placere appetit, non ſe, ſed perſe hominibus placere veritatem quærit.

2.Reg.5.

1.Cori.10. Ibidem.

Quòd ſcire ſollicitè rector debeat quòd plærũque vitia virtutes ſe eſſe mentiuntur.

Caput IX.

SCire etiam rector debet quòd plerunque vitia virtutes ſe eſſe mentiuntur. Nam ſæpe ſub parſimoniæ nomine ſe tenacia palliat, contráque ſe effuſio ſub appellatione largitatis occultat. Sæpe inordinata remiſſio pietas creditur, & effrenata ira ſpiritalis zeli virtus æſtimatur. Sæpe præcipitata actio velocitatis efficacia, atque agendi tarditas grauitatis conſilium putatur. Vnde neceſſe eſt vt rector animarum, virtutes ac vitia vigilanti cura diſcernat, ne aut cor tenacia occupet, & parcum ſe videri in diſpenſationibus exulter, aut cùm effuſe quid impenditur, †largum ſe quaſi miſerando glorietur, aut remittendo quod ferire debuit, ad æterna ſupplicia ſubditos pertrahat, aut immaniter feriendo quod delinquitur, ipſe grauius delinquat, aut hoc quod agi rectè ac grauiter potuit, immaturè præueniens leuiget, aut bonæ actionis meritum differendo ad deteriora permutet.

†al. perditur.

Quòd eſſe debet & rectori diſcretio correctionis, & diſſimulationis: ſeruoris, & manſuetudinis.

Caput X.

SCiendum quoque eſt quòd aliquando ſubiectorum vitia prudenter diſſimulanda ſunt, ſed quia diſſimulantur, indicanda: aliquando & apertè cognita, maturè toleranda, aliquando verò ſubtiliter & occultè perſcrutanda: aliquando leniter arguenda, aliquando autem vehementer increpanda: Nonnulla quippe, vt diximus, prudenter diſſimulanda ſunt, ſed quia diſſimulantur, indicanda, vt cùm delinquens & deprehendi ſe cognoſcit, & perpeti: has quas in ſe tacitè tolerari conſiderat, augere culpas erubeſcat, ſeque ſe iudice puniat, quẽ ſibi apud ſe rectoris patientiam clementer excuſat. Qua ſcilicet diſſimulatione bene ludæam dominus corripit, cum per prophetam dicit: Mentita es, & mei non es recordata, neq; cogitaſti in corde tuo, quia ego tacens & quaſi non vidẽs. Et diſſimulauit ergo culpas & innotuit, quia & contra peccantem tacuit, & hoc ipſum tamen quia tacuerit dixit. Nonnulla autẽ vel apertè cognita, maturè toleranda ſunt, cum videlicet rerũ minimè opportunitas congruit vt apertè corripiantur. Nam ſecta immaturè vulnera deterius inferueſcunt, & niſi cum tẽpore medicamenta cõueniant, conſtat proculdubio quòd medẽdi officium amittãt. Sed cùm tempus ſubditis ad correptionẽ quæritur, ſub ipſo culparũ pondere patientia præſulis exercetur. Vnde bene per Pſalmiſtam dicitur: Supra dorſum meum fabricauerunt peccatores. In dorſo quippe onera ſuſtinemus. Supra dorſum igitur ſuũ fabricaſſe peccatores quęritur, ac ſi apertè dicat: Quos corrigere nequeo, quaſi ſuperimpoſitum onus porto. Nõnulla autẽ ſubtiliter & occultè ſunt perſcrutãda, vt quibuſdam ſignis erumpẽtibus rector in ſubditorũ mente, omne quod clauſum latet, inueniat, & interueniẽte correptionis articulo, ex minimis maiora cognoſcat. Vnde rectè ad Ezechielẽ dicitur: Fili hominis fode tibi parietẽ. Vbi mox idẽ propheta ſubiungit: Et cum fodiſſem parietem, apparuit oſtium vnum. Et dixit ad me: Ingredere & vide abominationes peſſimas quas iſti faciunt hic. Et ingreſſus vidi. Et ecce omnis ſimilitudo reptilium, & animalium abominatio, & vniuerſa idola domus Iſraël depicta erant in pariete. Per Ezechielem quippe prepoſitorum ordo ſignatur, per parietẽ duritia ſubditorũ. Et quid eſt parietẽ fodere, niſi acutis inquiſitionibus duritiã cordis aperire? Quẽ cùm fodiſſet apparuit oſtium, quia cùm cordis duritia vel ſtudioſis percunctationibus, vel maturis correptionibus ſcinditur, quaſi quædã ianua oſtenditur, ex qua omnia in eo qui corripitur cogitationum interiora videantur. Vnde & bene illic ſequitur: Ingredere & vide abominationes peſſimas, quas iſti faciunt hic. Quaſi ingreditur vt abominationes aſpiciat, qui diſcuſſis quibuſdam ſignis exterius apparentibus ita corda ſubditorum penetrat, vt cuncta ei quæ illicite cogitãtur innoteſcant. Vnde & ſubdit: Et ingreſſus vidi. Et ecce omnis ſimilitudo reptilium, & animalium abominatio. In reptilibus cogitationes omnino terrenę ſignantur, in animalibus verò iam quidẽ aliquantulũ à terra ſuſpenſæ, ſed adhuc terrenæ mercedis præmia requirentes. Nã reptilia toto ex corpore terræ inhęrẽt, animalia autem magna parte corporis à terra ſuſpẽſa ſunt, appetitu tamẽ gulæ ad terram ſemper inclinantur. Reptilia itaque ſunt, intra parietem, quando cogitationes voluũtur in mẽte, quæ à terrenis deſideriis nunquam leuantur. Animalia quoque ſunt intra parietem, quãdo & ſi qua iam iuſta, ſi qua honeſta cogitantur, appetendis tamẽ lucris temporalibus honoribúſque deſeruiũt, & per ſemetipſa quidem quaſi a terra ſuſpẽſa ſunt, ſed adhuc per ambitum quaſi per gulæ deſiderium ſeſe ad ima ſubmittũt. Vnde & bene ſubditur: Et vniuerſa idola domus Iſraël depicta erant in pariete. Scriptum quippe eſt: Et auaritia quæ eſt idolorum ſeruitus. Rectè ergo poſt animalia idola deſcribuntur, quia etſi honeſta actione nõnulli quaſi à terra ſe erigunt, ambitione tamẽ inhoneſta ſemetipſos ad terrã deponunt. Bene autẽ dicitur, depicta erant: quia dum exteriorum rerum intrinſecus ſpecies attrahuntur, quaſi in corde depingitur quicquid fictis imaginibus deliberando cogitatur. Notandum itaq; eſt quia prius foramen in pariete ac deinde oſtium cernitur, & tũc demũ occulta abominatio demõſtratur: quia nimirum vniuſcuiuſque peccati prius ſigna forinſecus, deinde ianua apertæ iniquitatis oſtenditur, & tunc demum omne malum quod intus latet aperitur. Nonnulla autẽ ſunt leniter arguẽda, nam cùm non malitia, ſed ſola ignorãtia vel infirmitate delinquitur, profectò neceſſe eſt vt magno moderamine ipſa delicti correptio temperetur. Cuncti quippe quouſq; in hac mortali carne ſubſiſtimus, corruptionis noſtræ infirmitatibus ſubiacemus. Ex ſe ergo debet vnuſquiſque colligere qualiter alienæ hunc oporteat imbecillitati miſereri, ne contra infirmitatem proximi ſi ad increpationis vocem feruẽtius rapiatur, oblitus ſui eſſe videatur. Vnde bene Paulus admonet dicẽs: Si quis præoccupat⁹ fuerit in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum ne & tu tenteris. Ac ſi apertè dicat: Cum diſplicet ex aliena infirmitate quod cõſpicis, pẽſa quod es, vt increpationis zelo ſe ſpiritus temperet, dũ ſibi quoque quod increpat timet. Nonnulla autem ſunt vehementer increpãda, vt cum culpa ab auctore non cognoſcitur quanti ſit ponderis, ab increpantis ore ſentiatur. Et cùm ſibi quis malum quod perpetrauit

K

Pſal.118.

Ezech.8. Ibidem.

Coloſſ.3.

M

Galat.6.

A petrauit læuigat, hoc contra ſe grauiter ex cortipientis aſperitate pertimeſcat. Debitum quippe rectoris eſt ſupernæ patriæ gloriam per vocem prædicationis oſtendere, quanta in huius vitæ itinere tentamenta antiqui hoſtis lateãt aperire, & ſubditorum mala quæ tolerari leniter non debent, cum magna zeli aſperitate corrigere, ne ſi minus contra culpas accenditur, culparum omnium reus ipſe teneatur. Vnde bene ad Ezechielem dicitur: Sume tibi laterem & pones eũ corã te, & deſcribes in eo ciuitatem Hieruſalem. Statimque ſubiũgitur: Et ordinabis aduerſus eam obſidionem, & ædificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis contra eam caſtra, & pones arietes in gyro. Eique ad munitionem ſuam protinus ſubiunxit: Et tu ſume tibi ſartaginem ferream, & pones eam murum ferreum inter te & ciuitatem. Cuius enim Ezechiel propheta niſi magiſtrorum ſpeciem tenet? Cui dicitur, ſume tibi laterem & pones eum coram te, & deſcribes in eo ciuitatẽ Hieruſalem, Sic quippe ſancti doctores ſibi laterem ſumunt quãdo terrenum auditorum cor vt doceant apprehẽdunt. Quem ſcilicet lateré coram ſe ponunt, quia tota mentis illud intentione cuſtodiũt. In quo & ciuitatem Hieruſalem iubentur deſcribere, quia prædicando tertenis cordibus curant ſummopere quæ ſit ſupernæ pacis viſio demonſtrare. Sed quia incaſſum gloria patriæ cœleſtis agnoſcitur, niſi & quanta hic ſtruant hoſtis callidi tentamẽta, noſcatur, aptè ſubiungitur. Et ordinabis aduerſus eam obſi-
B dionem, & ædificabis munitiones. Sancti quippe prædicatores obſidionem circa laterem in quo Hieruſalẽ ciuitas deſcripta eſt ordinant, quando terrenæ menti, ſed iam ſupernam patriam requirenti, quanta eam in huius vitæ tempore vitiorum impugnet aduerſitas, demonſtrant. Nam cùm vnumquodque peccatum quomodo proficientibus inſidietur oſtẽditur, quaſi obſidio circa ciuitatem Hieruſalem voce prædicatoris ordinatur. Sed quia non ſolum debent innoteſcere qualiter vitia impugnent, verumetiam quomodo cuſtoditæ nos virtutes roborent, rectè ſubiungitur: & ædificabis munitiones. Munitiones quippe ſanctus prædicator ædificat, quando quæ virtutes quibus reſiſtant vitiis demonſtrat. Et quia creſcente virtute, plærunque bella tentationis augentur, rectè adhuc ſubditur: Et cõportabis aggerem, & dabis contra eum caſtra, & pones arietes in gyro. Aggerem nanque comportat, quando prædicator quiſque molem creſcentis tentationis enunciat. Et contra Hieruſalem caſtra erigit, quando rectæ intentioni audientium hoſtis callidi incircũſpectas & quaſi incomprehenſibiles inſidias prędicit. Atque arietes in gyro ponit, cum tẽtationum aculeos in hac vita nos vndique circundantes & virtutũ murum perforãtes innoteſcit. Sed cuncta hæc licẽt ſubtiliter rector inſinuet, niſi contra delicta ſingulorum æmulationis ſpiritu ferueat, nullam ſibi in perpetuum abſolutionem parat. Vnde illic adhuc
C rectè ſubiungitur: Et tu ſume tibi ſartaginem ferream, & pones eam murum ferreum inter te & ciuitatem. Per ſartaginem quippe fixura mentis, per ferrum verò increpationis fortitudo ſignatur. Quid verò actius doctoris mentem quàm zelus dei frigit & excrutiat? Vnde Paulus huius ſartaginis vrebatur fixura cùm diceret: Quis infirmatur & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur & ego non vror? Et quia quiſquis zelo dei accenditur ne damnari ex negligentia debeat, forti in perpetuum cuſtodia munitur, rectè dicitur, pones eam murum ferreum inter te & ciuitatem. Sartago enim ferrea murus ferreus inter prophetam & ciuitatem ponitur, quia cùm nunc fortem zelum rectores exhibent, eundem zelum poſtmodum inter ſe & auditores ſuos fortem munitionem tenent, ne tũc ad vindictam deſtituti ſint, ſi nũc fuerint in correptione diſſoluti. Sed inter hæc ſciendum eſt quia dum ad increpationẽ ſe mens doctoris exaſperat, difficile valde eſt vt non aliquando & ad aliquid quod dicere non debet erumpat. Et plærunque cõtingit vt dum culpa ſubditorum cum magna inuectione corripitur, magiſtri lingua vſq; ad exceſſus verba pertrahatur. Cúmque increpatio immoderatè accenditur, corda delinquentium in deſperatione deprimuntur. Vnde neceſſe eſt vt exaſperatus rector cùm ſubditorũ mentem plus ſe quàm debuit percuſſiſſe conſideret, apud ſe ſemper ad pœnitentiam recurrat, vt per lamenta veniam in conſpectu veritatis obtineat, ex eo etiã quòd per zeli eius ſtudium peccat. Quod figuratè dominus præcipit per Moyſen dicens: Si quis abierit cum amico ſuo ſimpliciter D in ſiluam ad ligna cædenda, & lignum ſecuris effugerit manu, Deut.19. ferrúmque lapſum de manubrio, amicum eius percuſſerit & occiderit, hic ad vnam ſupradictarum vrbium fugiat, & viuet, ne forte proximus eius, cuius effuſus eſt ſanguis, doloris ſtimulo perſequatur, & apprehendat eum & percutiat animam eius. Ad ſiluam quippe cum animo imus, quotiens ad intuenda ſubditorum delicta conuertimur. Et ſimpliciter ligna ſuccidimus, cùm delinquentium vitia pia intẽtione reſecamus. Sed ſecuris manum fugit, cùm ſeſe increpatio pluſquam neceſſe eſt in aſperitatem pertrahit. Ferrúmq; de manubrio proſilit, cùm de correptione ſermo durior excedit. Et amicum percutit & occĩdit, quia auditorem ſuum pro lata contumelia à ſpiritu dilectionis interficit. Correpti nanque mens repente ad odium proruit, ſi hanc immoderata increpatio plus quàm debuit addidit. Sed is qui incautè ligna percutit & proximum extinguit, ad tres neceſſe eſt vrbes fugiat, vt in vna earum defenſus viuat, quia ſi ad pœnitentiæ lamenta conuerſus in vnitate ſacramenti ſub ſpe fide & charitate abſconditur, reus perpetrati homicidij non tenetur. Eúmque extincti proximus cùm inuenerit non occidit, quia cum diſtrictus iudex venerit, qui ſeſe nobis per naturæ noſtræ conſortium iunxit, ab eo proculdubio culpæ reatum non expetit, quam ſub eius venia fides, ſpes & charitas abſcondit.

1.Cori.11.

Quantum rector ſacræ legis meditationibus eſſe debeat intentus.

Caput XI.

SEd omne hoc ritè à rectore agitur, ſi ſupernæ formidinis & dilectionis ſpiritu afflatus, ſtudioſe quotidie ſacri eloquij precepta meditetur, vt in eo vim ſollicitudinis, & erga cœleſtem vitam prouidæ circunſpectionis, quam humanæ conuerſationis vſus indeſinenter deſtruit, diuinæ admonitionis verba reſtaurent. Et qui ad vetuſtatem vitæ per ſocietatem ſecularium ducitur, ad amorem ſemper ſpiritalis patriæ compunctionis aſpiratione renouetur. Valde nanque inter humana verba cor defluit. Cúmque indubitanter conſtet quod externis occupationum tumultibus impulſum à ſemetipſo corruat, ſtudere inceſſabiliter debet vt per eruditionis ſtudium re ſurgat. Hinc eſt enim quod prælatum gregi diſcipulum Paulus admonet dicens: Dum venio attende lectioni. Hinc Dauid ait: Quomodo dilexi legem tuam domine, tota die meditatio mea eſt. Hinc Moyſi dominus de portãda arca præcepit dicẽs: Facies quatuor circulos aureos quos pones per quatuor arcæ angulos, faciéſque vectes de lignis ſethim, & operies auro, inducéſque per circulos qui ſunt in arcę lateribus, vt portetur in eis, qui ſemper erunt in circulis, nec vnquam extrahentur ab eis. Quid per arcam niſi ſancta eccleſia figuratur? Cui quatuor circuli aurei per quatuor angulos iubentur adiungi, quia in eo quòd per quatuor mundi partes dilatata tẽditur, proculdubio quatuor ſancti Euangelij libris accincta prędicatur. Vectéſque de lignis ſethim fiunt, qui eiſdem ad portandum circulis inſeruntur: quia fortes perſeuerãtéſque doctores velut imputribilia ligna quęrendi ſunt, qui inſtructioni ſacrorum voluminum ſemper inhærẽtes ſanctæ Eccleſiæ vnitatẽ denuncient, & quaſi intromiſſis circulis arcam portẽt. Vectibus quippe arcã portare, eſt bonis doctoribus ſanctam Eccleſiã ad rudes infideliũ mentes prædicando deducere. Qui auro quoque iubẽtur operari, vt dum ſermone aliis inſonãt, ipſi etiam vitæ ſplẽdore fulgeſcant. De quibus aptè ſubiungitur, qui ſemper erũt in circuĝ lis, nec vnquam extrahentur ab eis. Quia nimirum neceſſe eſt, vt qui ad officiũ prædicationis excubant, à ſacræ lectionis ſtudio nõ recedãt. Ad hoc nanque vectes eſſe in circulis ſemper iubentur, vt cum portari arcã opportunitas exigit, de intromittendis vectibus portandi tarditas nulla generetur, quia videlicet cũ ſpiritale aliquid à ſubditis paſtor inquiritur, ignominio ſum valde eſt ſi tunc quærat dicere, cùm quæſtionẽ debet eno dare. Sed circulis vectes inhæreant, vt doctores ſemper in ſuis cordibus eloquia ſacra meditantes, teſtamenti arcam ſine mora eleuent, ſi quicquid neceſſe eſt protinus doceant. Vnde bene primus paſtor Eccleſię paſtores cęteros admonet dicẽs: Parati ſemper ad ſatisfactionẽ omni poſcenti vos rationẽ de ea quæ in vobis eſt ſpe. Ac ſi apertè dicat: vt ad portandam arcam nulla mora prædicat, vectes nunquam à circulis recedant.

1.Tim.4. Pſalm.118. Exod.25. 1.Petr.3.

Universidad de Deusto Biblioteca

G

PROLOGVS TERTIAE PARTIS DOcens qualiter rector bene viuens debeat docere & admonere subditos.

Via igitur qualis esse debeat pastor ostendimus, nunc qualiter doceat demonstremus. Vt enim longè ante nos reuerendæ memoriæ, Gregorius Nazianzenus edocuit: non vna eademque cunctis exhortatio congruit, quia non cunctos par morũ qualitas astringit. Sæpe náq; aliis officiũt, quæ aliis prosunt. Quia & plærunq; herbæ quæ hæc animalia enutriũt, alia occidũt, & lenis sibilus equos mitigat, catulos instigat. Et medicamẽtũ quod hunc morbum imminuit, alteri vires iungit, & panis qui vitam fortium roborat, paruulorum necat. Pro qualitate igitur audientium formari debet sermo doctorum, vt & sua singuli congruant, & tamen à communis ædificationis arte nunquam recedat. Quid enim sunt intentæ mentes auditorum, nisi vt ita dixerim, quædam in cithara tentiones stratæ
H chordarum? quas tangendi artifex vt non sibimetipsi dissimile canticum faciant, dissimiliter pulsat. Et idcirco chordæ consonam modulationem reddunt, quia vno quidem plectro, sed non vno impulsu feriuntur. Vnde & doctor quisque vt in vna cunctos virtute charitatis ædificet, ex vna doctrina, non vna eadémque exhortatione corda tangere audientium debet.

Quòd aliter admonendi sunt viri, aliter fœminæ &c. continens in se triginta sex admonitiones, & declarationes earundem.

Caput I.

1 *Aliter nanque admonẽdi sunt viri, atque aliter fœminæ.*
2 *Aliter admonendi sunt iuuenes, atque aliter senes.*
3 *Aliter admonendi sunt inopes, atque aliter locupletes.*
4 *Aliter admonendi sunt læti, atque aliter tristes.*
5 *Aliter admonendi sunt subditi, aliter prælati.*
I 6 *Aliter admonendi sunt serui, aliter domini.*
7 *Aliter admonendi sunt sapientes, aliter hebetes.*
8 *Aliter admonendi sunt impudentes, aliter verecundi.*
9 *Aliter admonendi sunt proterui, aliter pusillanimes.*
10 *Aliter admonendi sunt impatientes, aliter patientes.*
11 *Aliter admonendi sunt beneuoli, aliter inuidi.*
12 *Aliter admonendi sunt simplices, aliter impij.*
13 *Aliter admonendi sunt incolumes, aliter ægri.*
14 *Aliter admonendi sunt qui flagella metuunt, & ideo innocenter viuunt, atque aliter qui sic in iniquitatibus durnerunt, vt neque per flagella corrigantur.*
15 *Aliter admonendi sunt nimis taciti, aliter multiloquio vacantes.*
16 *Aliter admonendi sunt pigri, aliter præcipites.*
17 *Aliter admonendi sunt mansueti, aliter iracundi.*
18 *Aliter admonendi sunt humiles, aliter elati.*
19 *Aliter admonendi sunt pertinaces, aliter inconstantes.*
20 *Aliter admonendi sunt gulæ dediti, aliter abstinentes.*
21 *Aliter admonendi sunt qui iam sua misericorditer tribuunt, atque aliter qui adhuc & aliena rapere contendunt.*
22 *Aliter admonendi sunt qui nec aliena appetunt, nec sua largiuntur, atque aliter qui & ea quæ habent tribuunt, & tamen aliena rapere non desistunt.*
23 *Aliter admonendi sunt pacati, aliter discordes.*
24 *Aliter admonendi sunt seminantes iurgia, aliter pacifici.*
25 *Aliter admonendi sunt qui sacræ legis verba non intelligunt rectè, atque aliter qui rectè quidem intelligunt, sed hæc humiliter nõ loquuntur.* K
26 *Aliter admonendi sunt qui cum dignè prædicare valeant præ nimia humilitate formidant, aliter quos à prædicatione imperfectio vel ætas prohibet, & tamen præcipitatio impellit.*
27 *Aliter admonendi sunt qui in hoc quod temporaliter appetũt, prosperantur, atque aliter qui ea quidem quæ mundi sunt concupiscunt, sed tamen aduersitatis labore fatigantur.*
28 *Aliter admonendi sunt coniugiis obligati, aliter coniugij nexibus liberi.*
29 *Aliter admonendi sunt peccatorum carnis conscij, aliter ignari.*
30 *Aliter admonendi sunt qui peccata deplorant operum, aliter qui cogitationum.*
31 *Aliter admonendi sunt qui admissa deplangunt, nec tamen deserũt atque aliter qui deserunt, nec tamen plangunt.*
32 *Aliter admonendi sunt qui illicita quæ faciunt etiam laudant, atque aliter qui accusant praua, nec tamen deuitant.*
33 *Aliter admonendi sunt qui repentina concupiscentia superantur, atque aliter qui in culpa ex consilio ligantur.*
34 *Aliter admonendi sunt qui licèt minima tamen illicita faciunt, atque aliter qui se à paruis custodiunt, sed aliquando in grauioribus demerguntur.*
35 *Aliter admonendi sunt qui bona nec inchoant, aliter qui inchoata minimè consummant.* L
36 *Aliter admonendi sunt qui mala occultè agunt, & bona publicè, atque aliter qui bona quæ faciunt abscondunt, & tamen quibusdã factis publicè malè de se op nari permittunt.*

Sed quid vtilitatis est quòd cuncta hæc collecta enumeratione transcurrimus, si non etiam admonitionis modos per singula quanta possumus breuitate pandamus?

De his igitur omnibus à principali sumentes exordium, latius ex ordine per singula disseramus.

Admonitio I.

Aliter igitur admonendi sunt viri, atque aliter fœminę, quia illis grauia, istis verò iniungenda sunt leuiora: vt illos magna exercendo, istas verò leuia demulcendo conuertant.

Admonitio II.

Aliter admonendi sunt iuuenes, atque aliter senes: quia illos plærunque seueritas admonitionis ad profectum dirigit, istos verò ad meliora opera deprecatio blanda componit. Scriptum quippe est: Seniorem ne increpaueris, obsecra vt patrem. *1.Tim.5.*

M

Admonitio III.

Aliter admonendi sunt inopes, atque aliter locupletes, illis nanque offerre consolationis solatium contra tribulationem, istis verò inferre metum contra elationem debemus. Inopi quippe à domino per prophetã dicitur: Noli timere, quia non confunderis. *Esa.54.* Cui non longè pòst blandiens dicit: Paupercula tempestate conuulsa. *Ibidem.* Rursũmque hanc consolatur dicẽs: Elegi te in camino paupertatis. *Esaie 48.* At cõtrà Paulus discipulo de diuitibus dicit: Diuitibus huius seculi præcipe nõ superbè sapere, neq; sperare in incerto diuitiarum suarum. *1.Timo.6.* Vbi notãdum valde est quòd humilitatis doctor memoriã diuitum faciens non ait roga, sed pręcipe, quia etsi impendenda est pietas infirmitati, honor tamen non debetur elationi. Talibus ergo rectum quod dicitur, tanto rectius iubetur, quanto & in rebus transitoriis altitudine cogitationis intumescũt. De his in Euangelio dominus dicit: Væ vobis diuitibus qui habetis consolationem vestrã. *Marci.14.* Quia enim quæ sunt æterna gaudia nesciunt, ex præsentis vitæ abundantia consolantur. Offerẽda est ergo eis cõsolatio quos caminus paupertatis excoquit, atque illis inferendus est timor, quos cõsolatio gloriæ temporalis extollit, vt & illi discant, quia diuitias quas nõ concupiscũt † possidebunt, & isti agnoscant, quia eas quas concupiscunt † nequaquam tenere possunt. *†† al. cõspiciunt.* Plerunque tamen personarum ordinem permutat qualitas morum vt si diues humilis sit, pauper elatus.

Vnde

A Vnde mox prædicantis lingua cum audientis debet vita componi: vt tanto districtius in paupere elationem feriat, quanto eum nec illata paupertas inclinat: & tanto leuius humilitatem diuitum mulceat, quanto eos nec abundantia quæ subleuat exaltat. Nonnunquam etiam superbus diues exhortationis blandimento placandus est, quia & plerunque dura vulnera per lenia fomenta mollescunt, & furor insanorum sæpe ad salutem medico blandiente reducitur. Cúmque eis in dulcedine condescẽditur, languor insaniæ mitigatur. Neque enim negligenter intuendum est, quòd cùm Saulem spiritus aduersus inuaderet, apprehensa Dauid cithara, eius vesaniam sedabat ac temperabat. Quid enim per Saulem nisi elatio potentum, & quid per Dauid innuitur nisi humilis vita sanctorum? Cùm ergo Saul ab immundo spiritu arripitur, Dauid canente eius vesania temperatur: quia cùm sensus potentum per elationem in furorem vertitur, dignum est vt ad salutem mentis quasi ad dulcedinem citharæ, locutionis nostræ tranquillitate reuocetur. Aliquando autem cùm huius seculi potentes arguuntur, prius per quasdam similitudines velut de alieno negocio requirendi sunt. Et cùm rectam sentẽtiam quasi in alterum protulerint, tunc modis congruentibus de proprio reatu feriendi sunt, vt mens temporali potentia tumida, contra corripientem nequaquam se erigat quę suo sibi iudicio superbiæ ceruicem calcat, & in nulla sui defensione se exerceat, quem sententia
B proprij oris ligat. Hinc est enim quòd Nathan propheta arguere regem venerat, & quasi de causa pauperis contra diuitẽ iudicium quærebat, *1.Reg.12.* vt prius rex sententiam diceret, & reatum suum postmodum audiret, quatenus nequaquam iustitiæ contradiceret, quam ipse in se protulisset. Vir itaque sanctus & peccatorem considerans, & regem miro ordine audacem, reũ prius per confessionem ligare studuit, & postmodum per inuectionem secare. Cælauit paululum quod quæsiuit, sed percussit repente quem tenuit. Pigrius enim fortasse incideret, si ab ipso sermonis exordio apertè culpam ferire voluisset, sed pręmissa similitudine eam quam occultabat exacuit increpationem. Ad ægrum medicus venerat, secandum vulnus videbat, sed de patientia ægri dubitabat. Abscondit igitur ferrum medicinale sub veste, quod eductum subitò fixit in vulnere, vt secantem gladium sentiret æger antequam cerneret, ne si antè cerneret, sentire recusaret.

Admonitio. IIII.

Aliter admonendi sunt læti atque aliter tristes. Lætis videlicet inferenda sunt tristia quæ sequuntur ex supplicio, tristibus verò inferenda sunt læta quæ promittuntur ex regno. Discãt læti ex minarum asperitate quod timeãt, audiant tristes præmiorum gaudia de quibus præsumant. Illis quippe dicitur: Væ vobis qui ridetis nunc, quoniam flebitis. *Lucæ 6.*
Ibidem. C Isti verò eodem magistro docente audiant: Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. Nonnulli autem læti vel tristes non rebus fiunt, sed quibusdam conspersionibus existũt. Quibus profectò intimandum est quod quædam vitia quibusdam conspersionibus iuxta sunt. Habent enim læti ex propinquo luxuriam, tristes iram. Vnde necesse est vt non solum quisque consideret quod ex conspersione sustinet, sed etiam quod ex vicino deterius purget, ne dum nequaquam pugnat contra hoc quod tolerat, ei quoque à quo se liberum existimat, vitio succumbat.

Admonitio. V.

Aliter admonendi sunt subditi, atque aliter prælati. Illos ne subiectio conterat, istos ne locus superior extollat. Isti ne minus quæ iubentur impleant, isti ne plus iusto iubeant quæ cõpleantur. Illi vt humiliter subiaceant, isti quoque vt temperanter præsint. Nam, quod intelligi & figuraliter potest, illis dicitur: Filij obedite parentibus vestris in domino. *Coloss.4.* Istis verò præcipitur: Et, patres nolite ad iracundiam prouocare filios vestros. *Ibidem.* Isti discant quomodo ante occulti arbitri oculos sua interiora componant, isti quomodo etiam commissis sibi exempla bene viuendi exterius præbeant. Scire etenim prælati debent, quia si peruersa vnquam perpetrãt, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exẽpla transmittunt. Vnde necesse est vt tanto se cautius à culpa custodiant, quanto per praua quæ faciunt non soli moriuntur, sed aliorum animarum quas prauis exemplis destruxerũt, rei sunt. D

Vnde admonendi sunt illi ne districtius puniantur si absoluti reperiri nequeunt saltem de se, isti ne de subditorum erratibus iudicentur, etiam si se iam de se securos inueniunt. Illi vt tanto circa se sollicitius viuant, quanto eos aliena cura non implicat, isti verò vt sic aliorũ curas expleãt, quatenus & suas agere non desistant, & sic in propria sollicitudine ferueant, vt à commissorum custodia minimè torpescãt. Illi enim sibimet vacanti dicitur: Vade ad formicam ò piger & considera vias eius & disce ab ea sapientiam. *Prouer.6.* Iste enim terribiliter admonetur, cùm dicitur: Fili mi si spoponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam, & illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis sermonibus. *Ibidem.* Spondere nanque pro amico, est alienam animam in periculo suæ conuersationis accipere. Vnde & apud extraneum manus defigitur, quia apud curam sollicitudinis quæ antè deerat, mens ligatur. Verbis verò oris sui illaqueatus est, ac propriis sermonibus captus, quia dũ cõmissis sibi cogitur bona dicere, ipsum prius necesse est quæ dixerit custodire. Illaqueatur igitur verbis oris sui, dum ratione exigente constringitur, ne eius vita ad aliud quàm admonet relaxetur. Vnde apud districtum iudicem cogitur tanta in opere exoluere, quanta constat eũ aliis voce pręcepisse. Vbi & bene mox exhortatio subditur vt dicatur: Fac ergo quod dico fili mi, & temetipsum libera, quia incidisti in manus proximi tui: discurre, festina, suscita amicum tuum, ne dederis somnum *Ibidem.* E
oculis tuis, ne dormitent palpebræ tuæ. Quisquis enim ad viuendum aliis in exemplum præponitur, non solum ipse vt vigilet, sed etiam vt amicum suscitet admonetur. Ei nanque vigilare bene viuendo non sufficit, si non & illum cui præest, à peccati torpore disiungit. Bene autem dicitur, ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ. Somnũ quippe oculis dare, est intentione cessante subditorum curam omnino negligere. Palpebræ verò dormitant, cùm cogitationes nostræ ea quæ in subditis arguenda cognoscunt, pigredine deprimente dissimulant. Plenè enim dormire, est commissorum acta nec scire, nec corrigere. Non autem dormire, sed dormitare, est, quæ quidem reprehendenda sunt cognoscere; sed tamen propter mentis tædium dignis ea increpationibus non emendare. Dormitando verò oculus ad plenissimũ somnum ducitur, quia dum plerunque qui præest, malum quod cognoscit non resecat, ad hoc quandoque negligentiæ suæ merito peruenit, vt quod à subiectis delinquitur, nec agnoscat. Admonendi sunt itaque qui præsunt, vt per circumspectionis studium oculos peruigiles intus & in circuitu habeant, & cœli animalia fieri contendant. Ostensa quippe cœli animalia in circuitu & intus oculis plena habentur, & sic describuntur. Dignum quippe est, vt cuncti qui præsunt, intus atque in circuitu oculos habeant: quatenus & interno iudici in semetipsis placere studeant, F & exempla vitæ exterius præbentes, ea etiam quæ in aliis sunt corrigenda deprehendant. Admonendi sunt subditi ne præpositorum suorum vitam temere iudicent, si quid eos fortasse agere deprehẽsibiliter vident, ne vnde mala rectè redarguunt, inde per elationis impulsum in profundiora mergantur. Admonendi sunt ne cùm culpas præpositorum considerant, contra eos audaciores fiant: sed sic si qua valde sunt eorum praua, apud semetipsos diiudicẽt, vt tamen diuino timore constricti, ferre sub eis iugum reuerentiæ non recusent. Quod melius ostendimus si Dauid factum ad medium deducamus. Saul quippe persecutor cum ad purgandum ventrem speluncam fuisset ingressus, *1.Reg.18.* illic cum viris suis Dauid inerat, qui iam tam longo tempore persecutionis eius mala tolerabat. Cúmque eum viri sui ad feriendum Saul accenderent, fregit eos responsionibus, quia manũ mittere in Christum domini non deberet. Qui tamen occultè surrexit, & orã chlamydis eius abscidit. Quid enim per Saul nisi mali rectores, quid per Dauid nisi boni subditi designantur? Saul igitur ventrẽ purgare, est prauos præpositos conceptã in corde malitiam vsq; ad opera miseri odoris extendere, & cogitata apud se noxia factis exterioribus exequendo monstrare. Quẽ tamẽ Dauid ferire metuit, quia piæ subditorum mentes ab omni se peste obtrectationis abstinẽtes, præpositorũ vitã nullo linguæ gladio percutiunt, etiã cum de imperfectione reprehendunt.

Qui

Universidad de Deusto Biblioteca

G Qui & si quãdo pro infirmitate sese abstinere vix possunt, vt extrema quędã atq; exteriora prępositorũ mala, sed tamẽ humiliter loquãtur, quasi orã chlamydis silẽter incidunt: quia videlicet dum prælatæ dignitati saltẽ innoxiè & latẽter derogãt, *†al. fœdãt.* quasi regis super positi vestẽ secant, † sed tamẽ ad semetipsos redeunt, séque vehemẽtissime vel de tenuissima verbi laceratione reprehendũt. Vnde bene & illic scriptum est: Post hæc Dauid percussit cor suũ, eo quòd abscidisset oram chlamydis Saul. Facta quippe præpositorũ oris gladio ferienda non sunt, etiam cùm rectè reprehendenda iudicantur. Si quando verò contra eos vel in minimis lingua labitur, necesse est vt per afflictionem pœnitẽtiæ cor prematur, quatenus ad semetipsum redeat, & cùm prępositæ potestati deliquerit, eius contra se iudicium à quo sibi prælata est perhorrescat. Nam cùm in præpositis delinquimus, eius ordinationi qui eos nobis prętulit obuiamus. Vnde Moyses quoque cùm contra se & Aaron conqueri populum cognouisset, ait: Nos enim quid sumus? Nec contrà nos est murmur vestrum, sed contra dominum.

Admonitio. VI.

Aliter admonendi sunt serui, atq; aliter domini. Serui scilicet vt in se semper humilitatẽ cõditionis aspiciant, domini verò vt naturæ suæ qua æqualiter sunt cum seruis conditi, memoriam non amittant. Serui admonendi sunt ne dominos despiciant, ne deũ offendant si ordinationi illius H superbiendo contradicãt. Domini quoq; admonẽdi sunt, quia cõtra deũ de munere eius superbiũt, si eos quos per cõditionẽ tenẽt subditos, æquales sibi per naturæ consortiũ non cognoscant. Isti admonendi sunt vt sciant se seruos esse dominorũ. illi admonẽdi sunt vt cognoscãt se cõseruos esse seruorũ. Istis nanque dicitur: Serui obedite dominis carnalibus. Et rursum: *Coloss. 3.* Quicũq; sunt sub iugo seruitutis, dominos suos omni honore *1. Tim. 6.* dignos arbitrẽtur. Illis autẽ dicitur: Et vos domini eadẽ facite illis, remittentes minas, scientes quòd & illorũ & vester dominus est in cœlis.

Admonitio. VII.

Aliter admonẽdi sunt sapiẽtes huius seculi, atq; aliter hebetes. Sapientes quippe, admonendi sunt, vt sciant amittere quæ sciunt. Hebetes quoque admonendi sunt vt appetant scire quæ nesciunt. In illis hoc primũ destruendũ est quod se sapientes arbitrantur, in istis iam ædificandũ est quicquid de superna sapiẽtia cognoscitur, quia dũ minimè superbiũt, quasi ad suscipiendũ ædificiũ corda parauerunt. Cum illis laborandũ est, vt sapiẽtius stulti fiãt, stultã autẽ sapientiam deserãt, & sapientẽ dei stultitiã discãt. Istis verò prædicandum est: vt ab ea quę putatur stultitia, ad verã sapientiã vicinius trãseant. Illis nãque dicitur. Si quis videtur inter vos sapiẽs esse in *1. Corin. 3.* hoc seculo, stultus fiat vt sit sapiẽs. Istis verò dicitur: Nõ multi *1. Corin. 1.* sapiẽtes secundũ carnẽ. Et rursum: Quæ stulta sunt huius mũ- *Ibidem.* di elegit deus, vt cõfundat sapiẽtes. Illos plerũq; ratiocinatio- I nis argumẽta, istos nõnunquam melius exẽpla conuertũt. Illis nõnunquã prodest vt in suis allegationibus victi iaceant, istis verò aliquãdo sufficit vt laudabilia aliorum facta cognoscant. Vnde & magister egregius dicit sapiẽtibus & insipiẽtibus de- *Roma. 1.* bitor sum, cũ Hebręorũ quosdã sapientes, quosdã verò etiam tardiores admoneret, illis de cõpletione testamenti veteris lo- *Hebr. 8.* quens, eorũ sapientiã argumẽto superauit dicens: Quod enim antiquatur & senescit, prope interitum est. Cũ verò solis exẽplis quosdã trahendos ad se cerneret, in eadem epistola adiun- *Ibidem.* xit: Sãcti ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt. Et rursum: Memẽtote præpositorũ vestrorum qui vobis locuti sunt verbũ dei, quorũ intuentes exitũ conuersationis, imitamini fidem, quatenus & illos victrix ratio frangeret, & istos ad maiora conscendere imitatio blanda suaderet.

Admonitio. VIII.

Aliter admonendi sunt impudẽtes, atq; aliter verecundi. Illos nãque ab impudentię vitio non nisi increpatio dura compescit, istos autẽ plerunque ad melius exhortatio modesta cõponit. Illi se delinquere nesciunt, nisi etiam à pluribus increpentur, istis plerunque ad conuersionem sufficit quòd eis doctor mala sua saltẽ leniter ad memoriam reducit. Illos melius corrigit qui inuehendo reprehendit, istis autẽ maior profectus adducitur, si hoc quod in eis reprehẽditur, quasi ex latere tangatur. Impudentem quippe Iudæorum plebem dominus apertè increpãs ait: Frõs mulieris meretricis facta est K *Hiere. 3.* tibi, noluisti erubescere. Et rursum verecũdantẽ refouet dicẽs: *Esaiæ. 54.* Confusionis adescentiæ tuæ obliuisceris, & opprobrij viduitatis tuæ non recordaberis, quia dominabitur tui qui fecit te. Impudenter quoque delinquentes Galatas apertè Paulus incre- *Gala. 3.* pat dicens: O insensati Galatæ, quis vos fascinauit? Et rursum: *Ibidem.* Sic stulti estis vt cũ spiritu cœperitis, nũc carne cõsumamini? Culpas vero verecundantium quasi compatiens reprehendit *Ibidem.* dicens: Gauisus sum in domino vehementer, quoniam tandem aliquando refloruistis pro me sentire sicut & sentiebatis, occupati enim eratis. Vt & illorum culpas increpatio dura detegeret, & horum negligentiam sermo mollior velaret.

Admonitio. IX.

Aliter admonendi sunt proterui, atque aliter pusillanimes. Illi enim dũ valde de se præsumunt, exprobrando cæteros dedignãtur, isti autem dum nimis infirmitatis suæ sunt conscij, plerũque in desperationẽ cadunt. Illi singulariter summa æstimant cuncta quæ agunt, isti vehementer despecta putant esse quæ faciũt, & idcirco in desperatione frangũtur. Subtiliter itaque ab arguẽte discutiẽda sunt opera proteruorum, vt in quo sibi placent, ostendantur, quia deo displicent. Tũc enim proteruos melius corrigimus, cũ ea quæ bene egisse se credũt, malè acta mõstramus, vt vnde adepta creditur gloria, inde vtilis subsequatur confusio. Nõnũquam verò cùm L se vitiũ proteruiæ minimè perpetrare cognoscunt, cõpendiosius ad correctionem veniũt, si alterius culpæ manifestioris & ex latere requisitæ improperio cõfundãtur, vt ex eo quod defendere nequeunt cognoscant se tenere improbè quod defendunt. Vnde cũ proteruè Paulus Corinthios aduersum se inuicem videret inflatos, vt alius Pauli, alius Apollo, alius Cephæ, alius Christi esse se diceret, incesti culpã in medium deduxit, quæ apud eos & perpetrata fuerat, & incorrecta remanebat, *1. Corin. 5.* dicens: Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio qualis nec inter gentes, ita vt vxorẽ patris quis habeat. Et vos inflati estis, & nõ magis luctũ habuistis vt tolleretur de medio vestrũ qui hoc opus fecit. Ac si apertè dicat: Quid vos per proteruiã huius vel illius dicitis, qui per dissolutionẽ negligẽtiæ nullius vos esse mõstratis? At contrà pusillanimes aptius ad iter bene agẽdi reducimus, si quędam bona illorũ ex latere requiramus, vt dũ in eis alia reprehẽdẽdo corripimus, alia amplectẽdo laudemus, quatenus eorũ teneritudinẽ laus audita nutriat, quam culpa increpata castigat. Plerũq; autẽ vtilius apud illos proficimus, si & eorum bene gesta memoramus. Et si qua ab eis inordinatè gesta sunt, non iam tanquàm perpetrata corripimus, sed quasi adhuc ne perpetrari debeant prohibemus, vt & illa quæ approbamus, illatus fauor augeat, & cõtra ea quæ reprehendimus, magis apud pusillanimes exhortatio verecunda cõualescat. Vnde idem Paulus cùm Thessalonicenses in accepta M prædicatione perdurãtes, quasi de vicino mundi termino quadã cognosceret pusillanimitate turbatos, prius in eis quæ fortia prospicit laudat, & cautè monẽdo postmodũ quæ infirma *2. Thess. 1.* sunt, roborat. Ait enim: Gratias agere debemus deo semper pro vobis fratres, ita vt dignũ est, quoniã supercrescit fides vestra & abundat charitas vniuscuiusque vestrum inuicem, ita vt & nosipsi in vobis gloriemur in ecclesiis dei pro patientia vestra & fide. Et cũ blanda hæc vitæ eorũ præconia præmisisset, *Ibidem.* paulopost subdidit dicens: Rogamus autẽ vos fratres per aduentum domini nostri Iesu Christi, & nostræ congregationis in idipsum, vt nõ cito moueamini à vestro sensu neq; terreamini, neq; per spiritum, neque per sermonẽ, neq; per epistolã tãquã per nos missam, quasi instet dies domini. Egit enim verus doctor vt prius audirent laudati quod recognoscerent, & postmodum quod exhortati sequerentur: quatenus eorum mentem ne commotio subiuncta concuteret, laus præmissa solidaret, & qui commotos eos vicini finis suspicione cognouerat, non iam redarguebat motos, sed quasi transacta nesciẽs adhuc commoueri perhibebat: vt dum de ipsa lenitate monitionis prædicatori suo se cognitos crederent, tanto reprehensibiliores fieri, quanto & cognosci ab illo formidarent.

Admonitio. X.

Aliter admonendi sunt impatientes, atque aliter patientes. Dicendum nanque est impatientibus, quia dum refrænare spiritum negligunt, per multa etiam quæ non

A non appetunt, iniquitatũ abrupta rapiuntur: quia videlicet mentem impellit furor quo non trahit desideriũ, & agit cõmota velut nesciens vnde pòst doleat sciens. Dicendum quoque est impatientibus, quia dum motionis impulsu præcipites, quædam velut alienati peragunt, vix mala sua postquam fuerint perpetrata cognoscunt. Qui dum perturbationi suæ minimè obsistunt, etiam si qua à se tranquilla mente fuerant bene gesta cõfundunt, & improuiso impulsu destruũt quicquid forsitan diu labore prouido construxerunt. Ipsa nanque quæ mater est omnium custósque virtutum, per impatientiæ vitium virtus amittitur charitatis. Scriptum quippe est: *1. Corin. 13.* Charitas patiens est. Igitur cùm minimè est patiens, charitas non est. Per hoc quoque impatientiæ vitium ipsa virtutum nutrix doctrina dissipatur. *Prouer. 19.* Scriptum nanque est: Doctrina viri per patientiam noscitur. Tanto ergo quisq; minus ostenditur doctus, quanto minus cõuincitur patiens. Neque enim potest veraciter bona docendo impendere, si viuendo nescit æquanimiter aliena mala tolerare. Per hoc quoque impatientiæ vitium plerunque mentem arrogantiæ culpa transfigit, quia dum despici in mũdo hoc quisque non patitur, bona si qua sibi occulta sunt, ostẽtare conatur, atque sic per impatientiam vsque ad arrogãtiam ducitur. Dumque ferre despectionem non potest, detegendo semetipsum *Eccle. 7.* in ostentatione gloriatur. Vnde scriptum est: Melior est patiẽs arrogante. Quia videlicet eligit patiens quælibet mala perpeti B quàm per ostentationis vitium bona sua occulta cognosci. At contrà eligit arrogans bona de se vel falsa iactari, ne mala possit vel minima perpeti. Quia igitur cùm patientia relinquitur, etiam bona reliqua quæ iam gesta sunt destruũtur, rectè ad Ezechielem in altari dei fieri fossa præcipitur, vt in ea videlicet superposita holocausta seruentur. Si enim in altari fossa nõ esset, omne quod in eo sacrificium reperiret, superueniens aura dispergeret. Quid vero accipimus altare dei nisi animam iusti, quæ quot bona egerit, tot super se ante eius oculos sacrificia imponit? Quid enim est altaris fossa, nisi bonorum patientia, quæ dum mentem ad aduersa toleranda humiliat, quasi more fossæ hãc in imo positam demõstrat? Fossa ergo in altari fiat, ne superpositũ sacrificium aura dispergat, id est, electorum mens patientiam custodiat, ne commota vento impatientiæ, & hoc quod bene operata est amittat. Bene autem hæc eadem fossa v- *Gala. 5.* nius cubiti esse memoratur, quia nimirum si patientia non deseritur, vnitatis mensura seruatur. Vnde & Paulus ait: Inuicem onera vestra portare, & sic adimplebitis legem Christi. Lex quippe Christi est charitas vnitatis, quam soli perficiunt, qui nec cùm grauantur excedunt. Audiant impatientes quod scri- *Prouer. 16.* ptum est in prouerbiis. Melior est vir patiens viro forti, & qui dominatur animo suo expugnatore vrbium. Minor enim est victoria vrbium, quia extra sunt quæ subiugantur. Valde autem maius est quod per patientiam vincitur, quia ipse à se animus C superatur, & is semetipsum sibimetipsi subiicit, quando eum patientia intra se frenari compellit. Audiant impatientes quod e- *Luce 21.* lectis suis veritas dicat: In patientia vestra possidebitis animas vestras. Sic enim conditi mirabiliter sumus, vt ratio animam, & anima possideat corpus. Ius vero animæ à corporis possessione repellitur, si non prius anima à ratione possidetur. Custodem igitur conditionis nostræ patientiam dominus esse monstrauit, quia in ipsa nos possidere nosmetipsos docuit. Quanta ergo sit impatiẽtię culpa cognoscimus, per quam & hoc ipsum *Prouer. 29.* amittimus possidere quod sumus. Audiant impatientes quod per Salomonem rursum dicitur: Totum spiritum suum profert stultus, sapiens autem differt & reseruat in posterum. Impatientia quippe impellente agitur, vt totus foras spiritus proferatur, quem idcirco perturbatio citius eiicit, quia nulla interius disciplina sapientiæ circuncludit. Sapiens autem differt & reseruat in posterum. Læsus enim in præsenti se vlcisci non desiderat, qui etiam tolerans parci optat, sed tamen iustè vindicari omnia extremo iudicio non ignorat. At contrà admonendi sunt patiẽtes, ne in eo quod exterius portant interius doleant, ne tantæ virtutis sacrificiũ quod integrum foras immolant, intus malitię peste corrũpant, & cùm ab hominibus nõ agnoscitur, sed tamẽ sub diuina examinatione peccatur, tanto deterior culpa doloris fiat, quanto sibi ante homines virtutis speciem vẽdicat: Dicendum itaque est patientibus vt studeant diligere quos sibi necesse est tolerare, ne si patientiã dilectio nõ sequatur, in dete D riorem culpam odij virtus ostensa vertatur. Vnde Paulus cùm diceret: Charitas patiens est, ilico adiunxit: benigna est, videli- *1. Corin. 13.* cet ostẽdens, quia quos ex patientia tolerat, amare etiam ex benignitate non cessat. Vnde idem doctor egregius cum patientiam discipulis suaderet dicens: Omnis amaritudo, & ira & in- *Ephes. 4.* dignatio, & clamor, & blasphemia auferatur à vobis cum omni malita, quasi cũctis exterius iam bene compositis, ad interiora conuertitur, dum subiungit: Cum omni malitia. *Ibidem.* Quia nimirum frustra indignatio clamor & blasphemia ab exterioribus tollitur, si in interioribus vitiorum mater malitia dominatur. Et incassum foras nequitia ex ramis inciditur, si surreptura multiplicius intus in radice seruatur. Vnde & per semetipsam veritas quoque dicit: Diligite inimicos vestros, & benefacite his qui *Math. 5.* oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos. Virtus itaque est coram hominibus, aduersarios tolerare, sed virtus coram deo diligere: quia hoc solum deus sacrificium accepit, quod quidem ante eius oculos in altari boni operis flãma charitatis incendit. Hinc est quod rursum quibusdam patientibus nec tamen diligentibus dicit: Quid autem vides festu- *Math. 7. & Luc. 6.* cam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? Perturbatio quippe impatientiæ festuca est, malitia vero in corde, trabes in oculo. Illam nãque aura tentationis agitat, hãc autem consummata nequitia penè immobiliter portat. Rectè verò illic subiungitur: Hypocrita eiice primum trabem de oculo tuo, *Ibidem.* & tunc videbis eiicere festucam de oculo fratris tui. Ac si dica- E tur menti iniquæ interius dolẽti, & sanctam se exterius per patientiam demonstranti, prius à te molem malitiæ excute, & tũc alios de impatientiæ leuitate reprehende, ne dum non studes simulationem vincere, peius tibi sit aliena praua tolerare. Euenire etiam plerunque patientibus solet, vt eo quidem tempore quo vel aduersa patiuntur, vel contumelias audiunt, nullo dolore pulsentur, & sic patientiam exhibeant, vt custodire etiam cordis innocentiam non omittant, sed cùm post paululum hęc ipsa quæ pertulerunt ad memoriam reuocant, igne se doloris inflammant, argumenta vltionis inquirunt, & mansuetudinem quã tolerantes habuerunt, retractantes in malitiam vertũt. Quibus citius à prædicatione succurritur, si quæ sit huius per mutationis causa pandatur. Callidus nanque aduersarius bellum contra duos mouet, vnum videlicet inflammans vt contumelias prior inferat, alterum prouocans vt contumelias læsus reddat. Sed plerũque dum iam huius victor est qui iniuriam persuasus irrogat, ab illo vincitur qui illatam contumeliam sibi æquanimiter portat. Vnius ergo victor quem commouendo subiugauit, tota contra alterum virtute se erigit, eúmque obsistentem fortiter & vincentem dolet, quem quia commouere in ipsa cõtumeliarũ iaculatione non potuit, ab aperto certamine interim quiescẽs, & secreta suggestione cogitationem lacessens, aptum tempus deceptionis inquirit. Quia enim publico bello victo- F riam perdidit, ad exercendas occultè insidias exardescit. Quietis nãque tempore iam ad victoris animum redit, & vel rerum damna aut iniuriarum iacula ad memoriam reducit, cunctáque quæ sibi illata sunt, vehementer exaggerans intolerabilia ostendit. Tantóque mentem mœrore cõturbat vt plærunque vir patiens illa se æquanimiter tolerasse post victoriam captiuus erubescat, séque nõ reddidisse contumelias doleat, & deteriora rependere si occasio præbeatur, quærat. Quibus ergo isti similes sunt, nisi his qui per fortitudinẽ in cãpo victores sunt, sed per negligentiam postmodum intra vrbis claustra capiuntur? Quibus sunt similes, nisi iis quos irruens grauis languor à vita non subtrahit, sed leuiter veniens recidiua febris occidit? Admonendi sunt igitur patientes, vt corpus victoria muniant, vt hostem publico bello superatum insidiari mœniis mentis intendant, & languorem plus repentem timeant, ne hostis callidus eo in deceptione postmodum maiori exultatione gaudeat, quo illa dudum contra se rigida colla victorum calcat.

Admonitio XI.

Aliter admonendi sunt beneuoli, atque aliter inuidi. Admonẽdi nanque sunt beneuoli, vt sic alienis bonis congaudeant, quatenus habere & propria concupiscant. Sic proximorum facta diligendo laudent, vt ea etiam imitando multiplicent, ne si in hoc præsentis vitæ stadio ad certamen

Universidad de Deusto
Biblioteca

G alienum deuoti fautores sed pigri spectatores assistant,eo post certamen sine brauio remaneant, quo nunc in certamine non laborant,& tunc eorum palmas afflicti respiciant, in quorum nunc laboribus otiosi perdurant. Valde quippe peccamus,si aliena bene gesta non diligimus. Sed nihil mercedis agimus,si ea quæ diligimus,inquantum possumus non imitamur. Dicendum itaque est beneuolis , quia si imitari bona minimè festinent,quæ laudantes approbant, sic eis virtutum sanctitatis sicut stultis spectatoribus ludicrarum artium vanitas placet. Illi nanque aurigarum & histrionum gesta fauoribus efferunt, nec tamen tales esse desiderant, quales illos conspiciunt esse quos laudant,mirantur eos placita egisse, sed tamen deuitant similiter placere. Dicendum est beneuolis vt cùm proximorum facta conspiciunt,ad suum cor redeant , & de alienis actibus non præsumant,ne bona laudent & agere recusent.Grauius quippe extrema vltione feriendi sunt,quibus placuit quod imitari noluerunt.Admonendi sunt inuidi vt perpendant quantæ cæcitatis sunt,qui alieno profectu deficiunt , aliena exaltatione contabescunt. Quantæ infœlicitatis sunt qui melioratione proximi deteriores fiunt,dúmque augmenta alienæ prosperitatis aspiciunt,apud semetipsos anxij afflicti cordis sui peste moriuntur? Quid istis infœlicius,quos dum conspecta fœlicitas afficit, pœna nequiores reddit? Aliorum vero bona quæ habere non possunt,si diligerent,sua facerent.Sic quippe sunt vniuersi consistentes in fide sicut multa membra vno continentur in corH pore , quæ per officium quidem diuersa sunt , sed eo quo sibi vicissim congruunt , vnum fiunt. Vnde fit vt pes per oculum videat,& per pedes oculi gradiantur , ori auditus aurium seruiat,& ad vsum suum auribus oris lingua concurrat , sustrageturque venter manibus , ventri operentur manus. In ipsa igitur corporis positione accipimus , quod in actione seruemus. Nimis itaque turpe est non imitari quod sumus.Nostra sunt nimirum,quia etsi imitari non possumus,amamus in aliis , & amantium fiunt quæque amantur in nobis. Hinc ergo pensent inuidi,charitas quantæ virtutis est,quæ alieni quoque laboris opera nostra facit sine labore. Dicendum itaque est inuidis , quia dum se à liuore minimè custodiunt,in antiquam versuti hostis
Sapien.2. nequitiam demerguntur. De illo nanque scriptum est: Inuidia autem diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Quia enim ipse malignus spiritus aduersarius noster cœlum perdidit,condito ad hoc homini inuidit,& damnationem suam perditus ad huc alios perdendo cumulauit. Admonendi sunt inuidi,vt cognoscant quantis lapsibus succrescentis ruinæ subiaceant , quia dum liuorem à corde non proiiciunt , ad apertas operum nequitias deuoluuntur. Nisi enim Cain inuidisset fratris acceptam
Gene. 4. hostiam , minimè peruenisset ad extinguendam vitam. Vnde I scriptum est:Respexit dominus ad Abel & ad munera eius,ad
Ibidem. Cain verò & ad muneta eius non respexit. Iratúsque est Cain vehementer,& concidit vultus eius. Liuor itaque sacrificij fratricidij seminarium fuit. Nam quem meliorem se esse doluit, ne vtcunque esset amputauit.Dicendum est inuidis,quia dum se ista intrinsecus peste consumunt , etiam quicquid in se aliud
Prouer.14. boni habere videntur interimunt. Vnde scriptum est:Vita carnium sanitas cordis, putredo ossium inuidia. Quid enim per carnes nisi infirma quædam ac tenera , & quid per ossa nisi fortia acta signantur?Et plerunque contingit vt quidam cum cordis innocentia in nonnullis sui actibus infirmi videantur , quidam verò iam quædam ante humanos oculos robusta exerceant , sed tamen erga aliorum bona intus iuuidiæ pestilentia tabescant. Bene ergo dicitur,vita carnium sanitas cordis , quia si mentis innocentia custoditur,etiam si qua foris infirma sunt quandoque roborantur.Et rectè illic subditur,putredo ossium inuidia , quia per liuoris vitium ante dei oculos pereunt etiam quæ humanis oculis fortia videntur. Ossa quippe per inuidiam putrescere,est quædam etiam robusta deperire.

Admonitio XII.

ALiter admonendi sunt simplices , atque aliter impuri. Laudandi sunt simplices quòd studeant nunquam falsa dicere,sed admonendi sunt vt nouerint nõnunquam vera reticere. Sicut enim semper dicentem falsitas læsit , ita nonnunquam quibusdam audita veritas nocuit. Vnde coram discipulis dominus locutionem suam silentio temperans ait:
Multa habeo vobis dicere, sed nunc non potestis illa portare. K
Ioan.16. Admonendi sunt igitur simplices vt sicut fallaciam semper vtiliter vitant,ita veritatem semper vtiliter proferant. Admonendi sunt,vt simplicitatis bono prudentiam adiungant,quatenus sic securitatem de simplicitate possideant,vt circunspectionem prudentiæ non amittant.Hinc nanque per doctorem gentium dicitur:Volo vos sapientes esse in bono,simplices autem
Rom.16. in malo. Hinc electos suos per semetipsam veritas admonet
Matth.10. dicens:Estote prudentes sicut serpentes,& simplices sicut columbæ.Quia videlicet in electorum cordibus deber & simplicitatem columbæ astutia serpentis acuere,&serpentis astutiam columbæ simplicitas temperare, quatenus nec seducti per prudentiam calleant,nec ab intellectus studio ex simplicitate torpescant.At contra admonendi sunt impuri, vt quàm grauis sit quem cum culpa sustinent duplicitatis laborem agnoscãt,dum enim deprehendi metuunt,semper improbas defensiones quæ
Hiere.9. runt, semper pauidis suspicionibus agitantur . Nihil autem est ad defendendum puritate tutius , nihil ad dicendum veritate
Psal.139. facilius.Nam dum falsitatem suam tueri conatur , duro cor labore fatigatur.Hinc nanque scriptum est: Labor laboriosum suorum operiet eos.Qui enim nunc implet tunc operiet,quia cuius nunc animum per blandam inquietudinem exerit,tunc per asperam retributionem premit. Hinc per Hieremiam dicitur: Docuerunt linguam suam loqui mendacium,vt inique agerent L laborauerunt. Ac si apertè diceretur : Qui amici esse veritatis potuerunt sine labore,vt peccent laborãt:cúmque viuere simpliciter renuunt,laboribus exigunt vt moriantur. Nam plerumque in culpa deprehensi, dum quales sint cognosci refugiunt, sese sub fallaciæ velamine abscondunt , & hoc quod peccant, quódque iam apertè cernitur,excusare moliuntur , ita vt sæpe is qui eorum culpas & corripere studet,asperse falsitatis nebulis seductus,penè amisisse se videat quod de eis iam certum tenebat. Vnde rectè sub Iudææ specie per prophetam contra
Esaiæ 34. peccantem animam excusantémque se,dicitur : Ibi habuit foueam Hericius.Hericij quippe nomine impuræ mentis seséque callidè defendentis duplicitas designatur , quia videlicet Hericius cùm apprehenditur,& caput eius cernitur,& pedes videntur,& corpus omne conspicitur , sed mox vt apprehensus fuerit,semetipsum in sphæram colligit,& pedes introrsus subtrahit,caput abscondit,& intra tenentis manus totus simul attenditur,qui totus simul antè videbatur . Sic nimirum sic impuræ mentes sunt,cùm in suis excesibus comprehenduntur. Caput enim hericij cernitur quia quo initio ad culpam peccator accesserit videtur. Pedes hericij conspiciuntur,quia quibus vestigiis nequitia sit perpetrata cognoscitur:& tamen adductis repentè excusationibus impura mens introrsus pedes colligit: quia cuncta iniquitatis suæ vestigia abscondit. Caput subtrahit M quia mitis defensionibus nec inchoasse se malum aliquod ostendit.Et quasi sphæra in manu tenentis remanet : quia is qui corripit,cuncta quę iam cognouerat,subito amittẽs inuolutum intra conscientiam peccatorem tenet,& qui totum iam deprehendendo viderat , tergiuersatione prauæ defensionis illusus totum pariter ignorat. Foueam ergo habet hericius in reprobis,quia malitiosæ mentis duplicitas sese intra se colligens abscõdit in tenebris defensionis. Audiant impuri quod scriptum
Prouer.10. est:Qui ambulat simpliciter,ambulat confidenter.Fiducia quippe magnæ securitatis,est simplicitas actionis. Audiant quod sa-
Sapien.1. Prouerb.3. pientis ore dicitur:Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum. Audiant quod scriptura rursum testatur: Cum simplicibus sermocinatio eius. Deo enim sermocinari est per illustrationem suæ prę̃sentię humanis mentibus arcana reuelare.Cum simplicibus igitur sermocinari dicitur : quia de supernis mysteriis illorum mentes radio suæ visitationis illuminat, quos nulla umbra duplicitatis obscurat. Est enim speciale duplicium malum quia dum peruersa & duplici actione cæteros fallunt quasi præstantius cæteris prudentes se esse gloriantur. Et quia districtionem retributionis non considerant,de damnis suis miseri exul
Sophi. 1. tant. Audiant autem quomodo super illos propheta Sophonias vim diuinæ animaduersionis intendat dicens : Ecce dies domini venit magnus & horribilis dies illa dies iræ , dies tenebrarum & caliginis,dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris super omnes ciuitates munitas , & super omnes angulos excelsos,

A excelsos.Quid enim per ciuitates munitas exprimitur, nisi suspectæ mentes & fallaci semper defensione circundatæ , quæ quotiens earum culpa corripitur , veritatis ad se iacula non admittunt ? Et quid per excelsos angulos , nisi duplicitas impuræ mentis intelligitur? Duplex quippe semper est in angulis paries. Quid per angulos parietis nisi impura corda signãtur? Quæ dum veritatis simplicitatem fugiunt,ad semetipsa quodammodo duplicitatis peruersitate replicantur. Et quod est deterius,apud cogitationes suas in fastu prudentiæ ex ipsa se culpa impunitatis extollunt. Dies igitur domini vindictæ atque animaduersionis plena super ciuitates munitas & super excelsos angulos venit,qua ita extremi iudicij humana corda & defensionibus contra veritatem clausa destruit, & duplicitatibus inuoluta dissoluit. Tunc enim munitæ ciuitates cadunt, quia mentes deo suspectæ damnantur. Tunc excelsi anguli corruunt: quia corda quæ se per impuritatis prudentiam erigunt , per iustitiæ sententiam prosternuntur.

Admonitio XIII.

ALiter admonendi sunt incolumes,atque aliter ægri. Admonendi sunt incolumes vt salutem corporis exerceant , ad salutem mentis, ne si acceptæ incolumitatis gratiam ad vsum nequitiæ inclinant , dono deteriores fiant,& B eo postmodum supplicia grauiora mereantur,quo nunc largioribus bonis dei male vti non metuunt. Admonendi sunt incolumes , ne opportunitatem salutis in perpetuum promerendæ
2.Corin.6. despiciant.Scriptum nanque est:Ecce nunc tempus acceptabile,ecce nunc dies salutis.Admonẽdi sunt ne placere deo si cùm possunt noluerint,cum voluerint sero non possint. Hinc est e-
Prouer.1. nim quòd eos pòst sapiẽtia deserit,quos prius diutius renuẽtes vocauit,dicens:Vocaui & renuistis , extendi manum meam,& non fuit qui aspiceret.Despexistis omne consilium meum &in
Ibidem. crepationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo,& subsannabo cùm vobis quod timebatis aduenerit.Et rursum:Tunc inuocabunt me,& non exaudiam,mane consurgent,& non inuenient me.Salus itaque corporis quando ad bene operandum accepta despicitur,quãti sit muneris amissa sen-
Prouer.5. sa tempore vtiliter nõ habetur.Vnde bene per Salomonẽ rursum dicitur:Ne des alienis honorem tuum,& annos tuos crudeli , ne forte impleantur extranei viribus tuis , & labores tui sint in domo aliena,& gemas in nouissimis quando cõsumpse ris carnem & corpus tuum.Qui nanque alieni à nobis sunt,nisi maligni spiritus,qui à cœlestis sunt patriæ sorte separati ? Quis vero honor noster est,nisi quia in luteis corporibus conditi ad conditoris tamen nostri sumus imaginem & similitudinẽ creati? Vel quis alius crudelis est,nisi ille angelus apostata,qui & se-
C metipsum pœna mortis superbiendo perculit: & inferre mortem humano generi etiam perditus nõ pepercit? Honorem itaque suum alienis dat,qui ad dei imaginem & similitudinẽ conditus , vitæ suæ tempora malignorum spirituum voluntatibus administrat. Annos etiam suos crudeli tradit,qui ad voluntatem malè dominantis aduersarij accepta viuendi spatia expen-
Ibidem. dit. Vbi bene subditur : Ne forte impleantur extranei viribus tuis,& labores tui sint in domo aliena. Quisquis enim per acceptam valetudinem corporis,per tributam sibi sapientiã men tis non exercendis virtutibus,sed perpetrandis vitiis elaborat, nequaquam suis viribus suam domum,sed extraneorum habitacula,id est, immundorum spirituum facta multiplicat , nimi-
Ibidem. rum vel luxuriando , vel superbiendo agens vt etiam se addito perditorum numerus crescat. Bene autem subditur: Et gemas in nouissimis quando consumpseris carnem & corpus tuum. Plerunque accepta salus carnis per vitia expenditur,sed cùm re pente subtrahitur,cùm molestiis caro atteritur,cum iam egredi anima vrgetur,diu male habita quasi ad bene viuendum salus amissa requiritur.Et tunc gemunt homines quod deo seruire noluerunt , quando damna negligentiæ suæ recuperare ser-
Psalm.77. uiendo nequaquam possunt.Vnde aliàs dicitur:Cùm occideret eos,tunc requirebant eum. At contrà admonendi sunt ægri,vt cessanter quanta redẽptor noster ab his quos creauerat pertulit mala considerẽt,quòd tot obiecta conuitiorum probra sustinuit:quòd de manu antiqui hostis captiuorum animas quoti die rapiens insultantium alapas accepit: quòd aqua salutis nos diluens,à perfidorũ sputis faciem nõ abscõdit:quòd vocatione
Apoc.3. per angelum dicit: Ego quos amo arguo & castigo. Hinc rursum scriptum est:Fili mi noli negligere disciplinam domini,ne D que fatigeris cùm ab eo arguetis.Quem enim diligit dominus *Heb.12.* castigat,flagellat autem omnem filium quem recipit.Hinc Psalmista ait: Multæ tribulationes iustorum , & de omnibus his li- *Psal.33.* berauit eos dominus.Hinc quoque beatus Iob in dolore exclamans ait:Si iustus fuero non leuabo caput,saturatus afflictione *Iob.19.* & miseria. Dicendum est ægris, vt si cœlestem patriam suam esse credunt,necessario in hac laboresvelut in aliena patiantur. Hinc est enim quòd lapides extra tunsi sunt,vt in constructione templi domini absque mallei sonitu ponerentur,quia videlicet nunc foris per flagella tundimur vt intus in templum dei postmodum sine disciplinę percusione disponamur,quatenus quicquid in nobis est superfluum, modo percusio refecet, & tunc sola nos in ædificio concordia charitatis liget. Admonendi sunt ægri,vt considerent pro percipiendis terrenis hæreditatibus,quomodo dura carnales filios disciplinæ flagella castigent. Quæ ergo nobis diuinæ correptionis pœna grauis est, per quam & nunquam amittenda hæreditas percipitur,& sem- E per mansura supplicia vitantur? Hinc etenim Paulus ait:Patres *Heb.12.* quidem carnis nostræ habuimus eruditores, & reuerebamur eos,nónne multo magis obtemperabimus patri spirituum & viuemus ? Et illi quidem in tempore paucorum dierum secundum voluntatem suam erudiebant nos. Hic autem ad id quod vtile est in recipiendo sanctificationem eius. Admonendi sunt ægri,vt considerent quanta salus cordis sit molestia corporalis,quæ ad cognitionem sui mentem reuocat,& quam plerunque salus abiicit,infirmitatis memoria reformat,vt animus qui extra se in elationem ducitur,cui sit conditioni subditus,ex percussa quam sustinet carne memoretur.Quod rectè perBalaam, si tamen vocem dei subsequi obediendo voluisset , in ipsa eius itineris retardatione signatur.Balaam nanque vt peruenìret ad propositum tendit:sed eius votum animal cui præsedit,præpedit.Prohibitione quippe immorata asina angelum videt,quem humana mens non videt , quia plerunque caro per molestias tarda flagello suo menti deum indicat , quem mens ipsa carni præsidens non videbat , ita vt anxietatem spiritus proficere in hoc mundo cupientis,velut iter tendentis impediat , donec ei inuisibilem qui sibi obuiat innotescat. Vnde bene per Petrum *2.Pet.2.* dicitur:Corteptionem habuit sæ vesaniæ subiugalem mutum, quod in hominis voce loquens prohibuit prophetæ insipientiam.Insanus quippe homo à subiugali muto corripitur,quando elata mens humilitatis bonum quod tenere debeat ab afflicta carne memoratur.Sed huius correptionis domum idcirco Balaam non obtinuit , quia ad maledicendum pergens vocem non mentem mutauit. Admonendi sunt ægri,vt considerent quanti sit muneris molestia corporalis,quæ& admissa pec cata diluit,& ea quæ admitti poterant compescit, quæ sumpta F ab exterioribus plagis,concussæ menti pœnitentiæ vulnera infligit.Vnde scriptum est:Liuor vulneris abstergit mala, & pla- *Prouer.20* gæ in secretioribus ventris. Mala enim liuor vulneris abstergit,quia flagellorum dolor vel cogitatas,vel perpetratas nequitias diluit.Solet vero ventris appellatione mens plerunque accipi , quia sicut venter consumit escas , ita mens perttractando excoquit curas. Quia enim venter mens dicitur, ea sententia docetur qua scriptum est : Lucerna domini spiraculum homi- *Ibidem.* nis,quæ inuestigat omnia secreta vẽtris,Ac si diceret:Diuini afflatus illuminatio cùm in mẽtem hominis venerit,eã sibimetip si illuminãs ostẽdit,quæ ante spiritus sãcti aduẽtũ cogitationes prauas & portare poterat,& pensare nescìebat. Liuor ergo vulneris abstergit mala,& plagæ in secretioribus vẽtris,quia dum exterius percutimur,ad peccatorũ nostrorum memoriam tacti afflictiq; reuocamur , atque ante oculos nostros cũcta quæ à nobis sunt malè gesta reducimus , & per hoc quod foris patimur,magis intus quod fecimus dolemus,vnde fit vt inter aperta vulnera corporis amplius nos abluat plaga secreta ventris, quia sanat nequitias prauì operis occultũ vulnus doloris. Admonendi sunt ægri,quatenus patientiæ virtutem seruent vt in cessanter quanta redẽptor noster ab his quos creauerat pertulit mala considerẽt,quòd tot obiecta conuitiorum probra sustinuit:quòd de manu antiqui hostis captiuorum animas quoti die rapiens insultantium alapas accepit: quòd aqua salutis nos diluens,à perfidorũ sputis faciem nõ abscõdit:quòd vocatione

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sua nos ab æternis suppliciis liberans tacitus flagella tolerauit: quòd inter angelorũ choros perennes nobis honores tribuens, colaphos pertulit: quòd à peccatorum nos pũctionibus saluãs, spinis caput supponere non recusauit: quòd æterna nos dulcedine debrians: in siti sua fellis amaritudinem accepit, quòd pro nobis patrem quanuis diuinitate esset æqualis adorauit, sub irrisione adoratus tacuit: quòd vitam mortuis præparans, vsque ad mortem ipse vita peruenit. Cur itaque asperum creditur vt à deo homo toleret flagella pro malis, si tanta deus ad hominibus pertulit mala pro bonis? Aut quis sana intelligentia de percussione sua ingratus existit, si ipse hinc sine flagello non exiit, qui hic sine peccato vixit?

Admonitio XIIII.

ALiter admonendi sunt, qui flagella metuunt, & propter, ea innocenter viuunt, atque aliter admonendi sunt qui sic in iniquitate dutuerunt, vt neque per flagella corrigantur. Dicendum nanque est flagella timẽtibus, vt & bona tẽporalia nequaquam pro magno desiderent, quæ adesse etiã prauis vident, & mala præsentia nequaquam velut intolerabilia fugiant, quibus hic plerunque etiam bonos affici non ignorant. Admonendi sunt qui flagella metuunt, vt si malis veraciter carere desiderant, æterna supplicia perhorrescant, neque in hoc suppliciorum timore permaneant, sed ad amoris gratiam nutri
1. Ioan. 4. mento charitatis exerescant. Scriptum quippe est: Perfecta cha
Roma. 8. ritas foras mittit timorem. Et rursum scriptum est: Non accepi
H stis spiritum seruitutis iterum in timore, sed spiritum adoptio-
nis filiorum in quo clamamus abba pater. Vnde idem doctor
2. Corin. 3. iterum dicit: Vbi spiritus domini, ibi libertas. Si ergo adhuc a praua actione formidara pœna prohibet, profectò formidantis animum nulla spiritus libertas tenet. Nam si pœnam nõ metueret, culpam proculdubio perpetraret. Ignorat itaque mens gratiam libertatis, quam ligat seruitus timoris. Bona enim pro semetipsis amanda sunt, & non pœnis compellentibus exequenda. Nam qui propterea bonum facit, quia tormentorum mala metuit, vult non esse quod metuat, vt audacter illicita committat. Vnde luce clarius constat, quòd coram deo innocẽtia amittitur, ante cuius oculos desiderio peccatur. At contrahi, quos ab iniquitatibus nec flagella compescunt, tãto acriori inuectio ne feriendi sunt, quanto maiore insensibilitate duruerunt. Plærunque enim sine dedignatione dedignandi sunt, sine desperatione desperandi, ita duntaxat vt & ostẽsa desperatio formidinem incutiat, & subiuncta admonitio ad spem reducat. Districtæ itaque cõtra illos diuinæ sententiæ proferendæ sunt, vt ad
Prouer. 27 cognitionem sui considerata æterna animaduersione reuocentur. Audiant enim in se impletum esse quod scriptum est: Si cõ
tuderis stultum in pila, quasi ptisanas feriente desuper pillo, nõ
Hiere. 5. auferetur ab eo stultitia eius. Contra hos propheta domino cõ
queritur, dicẽs: Attriuisti eos, & renuerunt accipere disciplinã.
I Hinc est quod dominus dicit: Interfeci & perdidi populũ istũ,
Esaie 9. & tamen à vitiis suis nõ sunt reuersi. Hinc rursum ait: Populus
non est reuersus ad percutientem se. Hinc voce flagellantium
Hiere. 51. propheta Hieremias conqueritur, dicens: Curauimus Babylonem, & non est sanata. Babylon quippe curatur, nec tamen ad sani tatem reducitur, quando mens in praua actione cõfusa verba correctionis audit, flagella correptionis percipit, & tamẽ ad recta salutis itinera redire contemnit. Hinc captiuo populo Isrælitico, nec tamen ab iniquitate cõuerso dominus exprobrat
Ezech. 22. dicens: Versa est mihi domus Israël in scoriam, omnes isti facti sunt mihi æs, & stanum, & ferrum, & plumbum in medio fornacis. Ac si apertè dicat: Purgare eos per ignem tribulationis volui, & argentum illos vel aurum fieri quæsiui, sed in fornace mihi æs, stannum, & ferrum, & plumbum versi sunt, quia non ad virtutem, sed ad vitia etiam in tribulatione proruperunt. Aes quippe dum percutitur, amplius metallis cæteris sonitum reddit. Qui igitur in percussione positus erumpit ad sonitum murmurationis, in æs versus est in medio fornacis. Stãnum verò cùm ex arte componitur, argenti speciem mentitur. Qui verò simulationis vitio non caret in tribulatione, stannum factus est in fornace. Ferro autem vtitur, qui vitæ proximi insidiatur. Ferrum itaque in fornace est, qui nocendi malitiam non amittit in tribulatione. Plumbum quoque cæteris metallis est grauius. In fornace ergo plumbum inuenitur, qui sic peccati sui pondere premitur, vt etiam in tribulatione positus à terrenis K
Ezech. 24. desideriis non leuetur. Hinc rursum scriptum est: Multo labore sudatum est, & non exiuit de ea nimia rubigo eius neque per ignem. Ignem quippe nobis tribulationis admouet, vt in nobis rubiginem vitiorum purget, sed nec per ignem rubiginem amittimus, quãdo & inter flagella vitio non caremus. Hinc pro
Hier. 6. pheta iterum dicit: Frustra conflauit conflator, malitiæ eorum sunt consumptæ. Sciendum verò est, quòd nonnunquam cùm inter flagellorum duritiam remaneant incorrecti, dulci sunt ad monitione mulcendi. Quos enim cruciamenta non corrigunt, nonnunquam ab iniquis actionibus lenia blandimenta compescunt. Quia & plærunque ægros quos fortis pigmentorum potio curare non valuit, ad salutem pristinam tepens aqua reuocauit, & nonnulla vulnera quæ curari incisione nequeunt, fomentis olei sanantur. Et durus adamas incisionem ferri mini me recepit, sed leni hircorum sanguine mollescit.

Admonitio XV.

ALiter admonendi sunt nimis taciti, atque aliter multiloquio vacantes. Insinuari nãque nimis tacitis debet, quia dum quædam vitia incautè fugiunt, occultè deteriori-
bus implicantur. Nam sæpe linguam quia immoderatius premunt, in corde grauius multiloquium tolerant, vt eo plus cogitationes in mente feruean t, quo illas violenta custodia indiscreti silentij angustat. Quæ plerunque tãto latius quoquæ diffluũt, L
quanto se esse securius æstimant, quia foris à reprehensoribus non videntur. Vnde nonnunquam mensin superbiam tollitur, & quos loquentes audit, quasi infirmos despicit. Cùmq; os corporis claudit, quantum se vitiis superbiendo aperiat nõ cognoscit. Linguam etenim premit, mentem eleuat. Et cum suam malitiam atque nequitiam minimè considerat, tanto apud se cunctos liberius, quanto & secretius accusat. Admonendi sunt igitur nimis taciti, vt scire sollicitè studeant, non solum quales ex terius ostendere, sed etiam quales se debeant interius exhibere, vt plus ex cogitationibus occultum iudicium, quàm ex sermonibus reprehensionem metuant proximorũ. Vnde per Sa-
Prouer. 5. lomonẽ quoque scriptum est: Fili mi attende sapientiam meã, & prudentiæ meæ inclina aurem tuam, vt custodias cogitationes. Nihil quippe in nobis est corde fugacius, quod à nobis totiens recedit, quotiens per prauas cogitationes defluit. Hinc et-
Psalm. 39. enim Psalmista ait: Cor meum dereliquit me. Hinc ad semetip sum rediens, ait: Inuenit seruus tuus cor suum vt oret te. Cùm ergo cogitatio per custodiam restringitur, cor quod fugere cõsueuit, inuenitur. Plærunque autem nimis taciti cùm nonnulla iniusta patiuntur, eo in acriorem dolorem prodeũt, quo ea quę sustinent, non loquuntur. Nam si illatas molestias trãquillæ lin guæ sermone dicerent, à conscientia dolor emanaret. Vulnera enim clausa plus cruciant. Nam cùm putredo quæ interius fer-
uet eiicitur, ad salutem dolor aperitur. Scite igitur debent, qui M
plus quam expedit tacent, ne inter molesta quæ tolerant dũ lin guam tenent, vim doloris exaggerent. Admonendi sunt enim, vt si proximos sicut se diligunt, minimè illis taceãt vnde eos iu stè reprehendant. Vocis enim medicamine vtrorumq; saluti cõ
currit, dum & ab illo qui infert, actio praua atq; peruersa cõpescitur, & ab hoc qui sustinet, doloris feruor vulnere aperto tẽperatur. Qui enim proximorum mala respiciunt, & tamen in silentio linguã premunt, quasi conspectis vulneribus vsum me dicaminis subtrahunt, & eo mortis auctores fiunt, quo virus quod potuerunt, curare noluerint. Lingua itaque discretè frenanda est, non insolubiliter obliganda. Scriptum nanque est:
Eccle. 20. Sapiens tacebit vsque ad tempus, vt nimirum cùm opportunum considerat, postposita censura silentij, loquendo quæ con
gruunt, in vsum se vtilitatis impendat. Et rursum quoque scri-
Eccle. 3. ptum est: Tempus tacendi, & tempus loquendi. Discretè quippe vicissitudinum pensanda sunt tempora: ne aut cum restringi lingua debet, per verba inutiliter defluat, aut cum loqui vti-
liter potest, semetipsam pigrè restringat. Quod bene Psalmista
Psal. 140. considerans dicit: Pone domine custodiam ori meo, & ostium circunstantiæ labiis meis. Non enim poni ori suo parietem, sed ostium petit, quod videlicet aperitur & clauditur. Vnde & nobis cautè discendum est, quatenus os discretè & congruo tempore vox aperiat, & rursum congruo taciturnitas claudat. At contrà admonendi sunt multiloquio vacantes, vt vigilanter alpiciant

A aspiciant à quanto rectitudinis statu depereunt, dum per multiplicia verba dilabuntur. Humana etenim mens aquæ more & circuncluſa ad superiora colligitur, quia illud repetit vnde descendit, & relaxata deperit, quia se per infima inutiliter spargit. Quod enim super se vacuis verbis à silentij sui censura dissipa tur, quasi tot riuis extra se ducitur. Vnde & redire interius ad sui cognitionem non sufficit, quia per multiloquium sparsa à se creto se intimæ considerationis excludit. Totam verò se insidiantis hostis vulneribus detegit, quia nulla munitione cu-
Prouer. 25. stodiæ circuncludit. Vnde scriptum est: Sicut vrbs patẽs & absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum. Quia enim murum silentij non habet, patet inimici iaculis ciuitas mentis. Et cum se per verba extra semetipsam eiicit, apertam se aduersario ostendit. Quam tanto ille sine labore superat, quanto & ipsa quæ vincitur, contra semetipsam per multiloquium pugnat. Plerunque autem dum per quosdam gradus desidiosa mẽs in lapsum casus impellitur, dum otiosa cauere verba negligimus, ad noxia quandoque per
ueniens, vt prius loqui aliena libeat, & postmodum detractionibus eorum vitam de quibus loquitur mordeat, ad extremum vero vsque ad apertas lingua contumelias erumpat. Hinc semi nantur stimuli, oriuntur rixæ, accenduntur faces odiorum, pax
B extinguitur cordium. Vnde bene per Salomonẽ dicitur: Qui
Prouerb. 17. dimittit aquam, caput est iurgiorum. Aquam quippe dimitte re, est linguam in fluxum eloquij relaxare. Quo contra in bona
Prouerb. 18. etiam parte iterum dicitur: Aqua profunda verba ex ore dei. Qui ergo dimittit aquam, caput est iurgiorum, quia qui linguã non refrenat, cõcordiam dissipat. Vnde è diuerso scriptum est:
Prouerb. 26. Qui imponit stulto silentium, iras mitigat. Quia autem multiloquio quisque seruiens linguam frenare nequiuerit, accidit vt
Psal. 139. rectitudinem iustitiæ tenere nequaquam possit, quod testatur
Prouerb. 10. propheta qui ait: Vir linguosus non dirigetur super terram.
Esaiæ 32. Hinc quoque Salomon iterum dicit: In multiloquio non deerit peccatum. Hinc Esaias ait: Cultus iustitiæ, silentium: videli-
Luce. 1. cet indicans, quia mens à iustitia desolatur, quando ab immode
Ibidem. rata locutione non parcitur. Hinc Iacobus ait: Si quis putat se
Luce. 3. religiosum esse non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio. Hinc rursum ait: Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum. Hinc ite-
rum [vim linguæ definiens] adiungit: Lingua inquietum ma-
Matth. 12. lum, plena veneno mortifero. Hinc per semẽtipsam nos veritas admonet dicens: Omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines reddent de eo rationem in dei iudicij. Otiosum quippe verbum est, quod aut ratione iustæ necessitatis, aut intentione piæ vtilitatis caret. Si ergo de otioso sermone ratio exigetur, pensemus quæ pœna multiloquium maneat, in quo e-
C tiam per noxia verba peccatur.

Admonitio XVI.

ALiter admonendi sunt pigri, atque aliter præcipites. Illi nanque suadendi sunt ne agenda bona dum differunt amittant, isti vero admonendi sunt ne dum bonorum tempus incautè festinando præueniunt, eorum merita immutent. Pigris itaque intimandum quod sæpe dum opportunè age re quæ possumus nolumus, paulopost cùm volumus non valemus. Ipsa quippe mentis desidia dum congruo feruore non ac
Prouerb. 19. cenditur, à bonorum desiderio funditus conualescente furtim torpore mactatur. Vnde apertè per Salomonem dicitur: Pigredo immittit soporem. Piger enim rectè sentiendo quasi vigilat, quamuis nihil operando torpescat. Sed pigredo soporẽ immitteret dicitur, quia pauliſper etiam rectè sentiendi vigilantia amittitur, dum à bene operandi studio cessatur. Vbi rectè subiungitur: Et anima dissoluta esuriet. Nam mens quia se ad superiora stringẽdo non dirigit, neglectam se inferius per desideria expandit. Et dum studiorum sublimium vigore non constringi tur, cupiditatis insimę fame sauciatur, vt quo se per disciplinam ligare dissimulat, eo se esuriens per voluptatum desideria spargat. Hinc ab eodem rursus Salomone scribitur: In desideriis est
Ibidem. omnis otiosus. Hinc ipsa veritate prædicante, vno quidem exe-
Matth. 12. unte spiritu munda domus dicitur, sed multiplicius redeũte dũ vacat occupatur. Plerunque piget dum necessaria agere negligit, quædam sibi difficilia opponit, quædam vero incautè formidat, & dum quasi inuenit quod velut iustè metuat, ostendit quòd in otio quasi nõ iniustè torpescat. Cui rectè per Salomo-
D nẽ dicitur: Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo
Prouer. 20 æstate, & nõ dabitur ei. Propter frigus quippe piget nõ arat dũ desidia & torpore cõstrictus, agere quæ debet bona cõsideret, & dissimulat. Propter frigus quippe piger non arat, dum parua ex aduerso mala metuit, & operati maxima prætermittit. Bene autẽ dicitur: Mendicabit æstate, & nõ dabitur ei. Qui enim nũc in bonis operibus non exudat, cum sol iudicij feruentior appa ruerit, quia frustra regni aditum postulat, nihil accipiens æstate mendicat. Bene hinc per eundẽ Salomonẽ rursum dicitur: Qui
Eccle. 11. obseruat ventum, non seminat, & qui considerat nubes, nũquã metit. Quid enim perventum nisi malignorum spirituum tẽtatio exprimitur? Et quid per nubes quæ mouentur à vento, nisi aduersitates prauorum hominum designãtur? A ventis quippe impelluntur nubes, quia immundorum spirituum afflatu prauꝰ excitantur homines. Qui ergo obseruat ventũ, non seminat, & qui considerat nubes, nũquam metit, quia quisquis tẽtationem malignorum spirituum, quisquis persecutionem prauorum hominum metuit, neque nunc grana boni operis seminat, neq; tũc manipulos sanctæ retributionis secat. At contra admonendi sunt præcipites, quia dum bonorum actum præueniunt tempus, meritum peruertunt, & sæpe in malis corruunt, dum bona minimè discernunt. Qui nequaquam quid, quomodo vel quan E
do quæque agunt inspiciunt, sed plerũque acta quia ita non debuerunt agere cognoscunt. Quibus sub auditoris specie recte
Eccle. 33. per Salomonem dicitur: Fili sine consilio nihil facias, & post fa
Prouer. 4. ctum non pœnitebis. Et rursum: Palpebræ tuæ præcedãt gressus tuos. Palpebræ quippe gressus præcedunt, cùm operationẽ nostram consilia recta præueniunt. Qui enim negligit considerando præuidere quod facit, gressus tendit, oculos claudit, pergendo iter conficit, sed præuidendo sibimetipsi non antecedit, atque idcirco citius corruit, quia quò pedem operis ponere debeat, per palpebram consilij non attendit.

Admonitio XVII.

ALiter admonendi sunt mansueti, atque aliter iracundi. Nonnunquam verò mansueti cum præsunt, vicinum & quasi iuxtà positum torporem desidiæ patiuntur. Et plerunque nimia resolutione lenitatis vltrà quàm necesse est vigorem districtionis emolliunt. At contrà iracundi cùm regimi num loca percipiunt, quo impellente ira in mentis vesaniam deuoluuntur, eo etiam subditorum vitam dissipata quietis tranquillitate confundunt. Quos cum furor agit in præceps, ignorant quicquid irati faciunt, ignorant quicquid patiuntur irati à semetipsis. Nonnunquam vero quòd est grauius, iræ suæ stimulum iustitiæ zelum putant. Et cum vitium virtus creditur, sine metu culpa cumulatur. Sæpe ergo mansueti dissolutionis torpescunt tædio, sæpe iracundi rectitudinis falluntur zelo. Illorũ itaque virtuti vitium latenter adiungitur, his autem suũ vitium F
quasi virtus seruens videtur. Admonendi sunt igitur illi, vt fugiant quod iuxta ipsos est: isti quod in ipsis est. Attendant illi quod non habent, discernant isti quod habent. Amplectantur mansueti sollicitudinem, damnent iracundi perturbationem. Admonendi sunt mansueti vt habere etiam æmulationem iustitiæ studeant. Admonendi sunt iracundi vt æmulationi quam se habere existimant, mansuetudinem subiungant. Idcirco nanque spiritus sanctus in columba & in igne monstratur: quia videlicet omnes quos implet, & columbæ simplicitate mansuetos, & igne zeli ardentes exhibet. Nequaquam ergo sancto spiritu plenus est, qui aut in trãquillitate mansuetudinis seruorem æmulationis deserit, aut rursum in æmulationis ardore virtutem mansuetudinis amittit. Quod fortasse melius ostẽdimus si in medium Pauli magisterium proferamus, qui duobus discipulis & non diuersa charitate prædictis, diuersa tamen adiutoria
2. Timo. 4. prædicationis impendit. Timotheum nanque admonens ait:
ad Tit. 2. Argue, obsecra, increpa cum omni patientia & doctrina. Titum quoq; admonet dicens: Hæc loquere & exhortare, & argue cũ omni imperio. Quid est quòd doctrinam suam tanta arte dispensat, vt in exhibẽda hac alteri imperium, atque alteri patientiam proponat, nisi quòd mansuetioris spiritus Titum: & Paulo seruentioris vidit esse Timotheũ? Illum per æmulationis studiũ inflammat, hunc per lenitatem patientiæ tẽperat. Illi quod deest iũgit, huic quod superest subtrahit. Illum stimulo impellere

 nititur,

Universidad de Deusto Biblioteca

G nititur,hūc freno moderatur. Magn' quippe susceptæ Ecclesiæ colonus alios palmites vt crescere debeāt rigat, alios cùm plus iusto crescere conspicit resecat,ne aut nō crescendo nō ferant fructus,aut immoderatè crescendo quosprotulerunt amittant. Sed longe alia est ira quæ sub æmulationis specie surripit, alia quæ turbatum cor & sine iustitiæ prætextu cōfundit. Illa enim in hoc quod debet inordinatè extenditur,hæc autē semper in his quæ non debet inflammatur. Sciendum quippe est quia in hoc in impatientibus iracundi differunt, quod illi ab illis illata non tolerant,isti autem etiam quæ tolerantur important Nam iracundi sæpe etiam se declinantes insequuntur, rixæ occasionem commouent,labore cōtentionis gaudent,quos tamē melius corrigimus, si in ipsa suæ commotione declinamus. Perturbati quippe quid audiant ignorant, sed ad se reducti tanto libentius exhortationis verba recipiunt,quanto se tranquillius toleratos erubescunt. Mēti autem furore ebriæ, omne rectum
1.Reg. 25. quod dicitur,peruersum videtur: Vnde & Nabal ebrio culpam suam Abigaïl laudabiliter tacuit,quam digesto vino laudabiliter dixit, & idcirco malum quod fecerat, cognoscere potuit, quia hoc ebrius non audiuit. Cùm vero ita iracundi alios impetunt vt declinari omnino non possint, non aperta exprobatione,sed sub quadam sunt cautela reuerentiæ parcendo feriendi. Quod melius ostendimus,si Abner factum ad medium deducamus. Hunc quippe cum Azahel vi incautæ præcipitatio-
2.Reg.2. nis impeteret, scriptum est: Locutus est Abner ad Azahel di-
H cens: Recede à me, noli me persequi:ne compellar confodere te in terram. Qui audire cōtempsit,& noluit declinare. Percussit ergo eum Abner aduersa hasta in inguine, & transfodit eū & mortuus est. Cuius enim Azahel typum tenuit, nisi eorum, quos vehementer arripiens furor in præceps ducit? Qui in eodem furoris impetu tanto cautè declinādi sunt,quanto & insane rapiuntur. Vnde & Abner,qui nostro sermone patris lucerna dicitur,fugit:quia doctorum lingua quæ supernū dei lumen indicat,cum per abrupta furoris mentem cuiuspiam ferri cōspicit,cúmque contra irascentem dissimulat verborum iacula reddere,quasi persequentem non vult ferire. Sed cum iracundi nulla consideratione se mitigant,& quasi Azahel persequi& insanire non cessant,necesse est vt hi qui furentes conantur reprimere nequaquam in furore se erigant, sed quicquid est tranquillitatis ostendant:quædam vero subtiliter proferant in quibus ex obliquo furentis animum pungant. Vnde & Abner cùm cōtra persequentem substitit, non eum recta,sed aduersa hasta transforauit. Ex mucrone quippe percutere, est impetu apertæ increpationis obuiare. Auersa vero hasta persequentem ferire, est furentem tranquillè ex quibusdam tangere,& quasi parcendo superare. Azahel autem protinus occubuit, quia commotæ mentes dum & parci sibi sentiunt,& tamen responsorum ratione in intimis sub tranquillitate tanguntur, ab eo quòd se erexe-
I rant,statim cadunt. Qui ergo à furoris sui impetu sub lenitatis percussione resiliunt,quasi sine ferro moriuntur.

Admonitio XVIII.

Aliter admonendi sunt humiles, atque aliter elati. Illis insinuandum est, quàm sit vera excellentia quam sperando tenent, istis vero intimandum est,quàm sit nulla temporalis gloria,quam & amplectētes non tenent. Audiāt humiles quàm sint ęterna quæ appetunt,quàm transitoria quæ cōtemnunt. Audiant elati quàm sint trāsitoria quæ ambiūt,quàm æterna quæ perdunt. Audiant humiles ex magistra voce verita-
Lucæ 18. tis: Omnis qui se humiliat,exaltabitur. Audiāt elati: Omnis qui
Ibidem. se exaltat humiliabitur. Audiant humiles: Gloriam præcedit hu-
Prouer.15. militas. Audiant elati: Ante ruinam exaltatur spiritus. Audiant
Prouer.16. humiles: Ad quem autem respiciam,nisi ad humilē & quietum
Esaiæ 66. & trementem sermones meos? Audiāt elati: Quid superbis ter-
Eccle.10. ra & cinis? Audiant humiles: Deus humilia respicit. Audiant
Psalm.137 elati: Et alta à longe cognoscit. Audiāt humiles: Quia filius ho-
Matth.20. minis non venit ministrari,sed ministrare. Audiant elati: Quia
Eccle.10. initium omnis peccati superbia est. Audiant humiles: Quia re-
Philipp. 2. demptor noster humiliauit semetipsum, factus obediens patri
Iob.41. vsque ad mortem. Audiant elati quod de eorum capite scriptū est: Ipse est rex super omnes filios superbiæ. Occasio igitur perditionis nostræ facta est superbia diaboli,& argumentū redemptionis nostræ inuenta est humilitas dei. Hostis enim noster inter omnia conditus,voluit videri super omnia elatus,redēptor K
autem noster magnus manēs super omnia,fieri inter omnia dignatus est paruulus. Dicatur ergo humilibus, quia dum se deiiciunt,ad dei similitudinem ascendunt. Dicatur autē elatis,quia dum se erigunt,in apostatæ angeli imitatione cadunt. Quid itaque elatione deiectus,quæ dum supra se tenditur,ab altitudine veræ celsitudinis elōgatur? Quid autem humilitate sublimius, quæ dum se in ima deprimit,auctori suo manēti super summa coniungitur? Est tamen aliud,quod in eis debeat cautè pensari, quia sæpe quidam humilitatis decipiuntur specie,quidam vero elationis suæ ignorantia falluntur. Nam plærunque nonnullis qui sibi humiles videntur,is qui hominibus deferri non debet, coniunctus est timor:plærunque verò elatos comitari solet libera vocis assertio. Et cùm quædam increpāda sunt vitia,illi reticent ex timore,& tamen tacere se æstimāt ex humilitate:isti loquuntur per impatientiam elationis, & tamen se credunt loqui per libertatem rectitudinis. Illos vt peruersa non increpāt, sub specie humilitatis premit culpa formidinis, istos ad increpanda quæ non debent aut magis quàm debent,sub imagine libertatis effrenatio impellit timoris. Vnde & elati admonendi sunt,ne plusquam decet sint liberi,& humiles admonēdi sunt, ne plusquam expedit sint subiecti:ne aut illi defensionem iustitiæ vertant in exercitationem superbiæ, aut isti cùm student plusquàm necesse est hominibus subiici, compellantur eorum etiam vitia venerari. Considerandum verò est, quòd plærun- L
que elatos vtilius corripimus si eorum correptionibus quędam laudum fomenta misceamus. Inferenda nanque sunt illis aut talia bona quæ in ipsis sunt, aut dicendum certè quæ poterant esse si non sunt,& tunc demum resecanda sunt mala quæ nobis displicent,cùm prius ad audiēdum eorum placabilem mentem fecerint præmissa bona quæ placent. Nam & equos indomitos blanda prius manu tangimus, vt eos nobis plenius postmodum etiam per flagella subigamus,& amaro pigmentorum poculo mellis dulcedo adiungitur, ne ea quæ saluti profutura est,in ipso gustu aspera amaritudo sentiatur:& dum gustus per dulcedinem fallitur,humor mortiferus per amaritudinē vacuatur. Ipsa ergo in elatis inuectionis exordia permixta sunt laude tēperanda,vt dum admittunt fauores quos diligunt,etiā correptiones recipiāt quas oderunt. Plærūque autem persuadere elatis vtilia melius possumus,si profectū eorū nobis potius quàm illis profuturum dicamus,si eorum meliorationē nobis magis quàm illis profuturam dicamus,& eam magis nobis quàm sibi impendi postulamus. Facile enim ad bonum elatio flectitur,si & aliis eius inflectio prodesse credatur. Vnde Moyses qui regēte se deo,deserti iter aëria columna duce pergebat, cùm Obab cognatum suum à gentilitatis conuersatione vellet educere,& *Num.10.*
omnipotentis domino subiugare, ait: Proficiscimur ad locum quem dominus daturus est nobis,veni nobiscū & benefacimus M
tibi,quia dominus bona promisit Israëli. Cui cum respondisset ille,nō vadam tecum,sed reuertar ad terram meā in qua natus sum, ilico adiūxit: Noli nos relinquere,tu enim nosti in quibus locis per desertum castra ponere debeamus,& eris dux noster. Neque enim Moysi mentē ignorantia itineris angustabat,quā & ad prophetiæ scientiæ cognitio diuinitatis expanderat, quē columna exterius prębat,quem de cunctis interius per conuersationem cum deo sedulam locutio familiaris instruebat. Sed videlicet vir prouidus elato auditori colloquens,solatium petiuit vt daret,ducem eum requirebat in via, vt dux ei fieri ad vitam potuisset. Egit itaque vt superbus auditor, voci ad meliora suadenti eo magis fieret deuotus,quo putaretur necessarius:& vnde se exhortatorem suum præcedere crederet,inde sub verbis se exhortationis inclinaret.

Admonitio XIX.

Aliter admonendi sunt pertinaces, atque aliter inconstantes. Pertinacibus nanque dicendum est, quòd plus de se quàm sunt sentiunt,& idcirco alienis consiliis nō acquiescunt. Inconstantibus vero intimandum est,quòd valde se despicientes negligunt, & ideo leuitate cogitationum à suo iudicio per temporum momenta flectuntur. Illis dicēdum est, quia nisi meliores se cæteris æstimarent, nequaquam cunctorum consilia suæ deliberationi postponerent. Istis dicendū est quia si hoc quod sunt vtcunque attenderent nequaquā eos per tot

A tot varietatis littora mutabilitatis aura versaret. Illis per Pau-
Roma. 12. lum dicitur: Nolite prudentes esse apud vosmetipsos. At cōtrà
Ephes.4. isti audiant: Non circunferamur omni vento doctrinæ. De illis
Prouerb.1. per Salomonem dicitur: Comedēt fructus vineę suæ suisq; cōsiliis saturabūtur. De istis autē ab eo rursus scribitur: Cor stulto-
Prouer.15. rum dissimile erit. Cor quippe sapientium sibimetipsis semper est simile: quia dum rectis persuasionibus acquiescit,constanter se in bono opere dirigit. Cor vero stultorum dissimile est, quia dum mutabilitate se varium exhibet, nunquam idē quod fuerat manet: Et quia quædam vitia sicut ex semetipsis gignunt alia,ita ex aliis oriuntur,sciendum summopere est quòd tūc ea corripiēdo melius tergimus,cùm ipsa ab amaritudinis suæ fonte siccamus. Pertinacia autem ex superbia,inconstantia verò ex leuitate generatur. Admonendi igitur sunt pertinaces,vt elationem suæ cogitationis agnoscāt,& semetipsos vincere studeāt, ne dum rectis aliorum suasionibus foris superari despiciunt,intus à superbia captiui teneantur. Admonendi sunt vt solerter aspiciant quia filius hominis,cui vna cum patre semper voluntas est: vt exemplum nobis frangendæ nostræ voluntatis præbeat,
Ioan. 6. dicit: Non veni facere voluntatem meam,sed eius qui misit me
Ioan.5. patris. Qui vt huius adhuc virtutis gratiam commendaret,seruaturum se hoc in extremo iudicio perhibet,cùm ait: Ego à me ipso non possum facere quicquam,sed sicut audio,iudico. Qua
B itaque conscientia dedignatur homo alienæ volūtati asquiescere,quando dei & hominis filius cùm virtutis suæ gloriam venit ostendere,testatur se non à semetipso iudicare? At contrà admonendi sunt inconstantes,vt mentem grauitate roborēt. Tūc enim genimina in se mutabilitatis arefaciūt,cùm à corde prius radicē leuitatis abscindūt,quia & tūc fabrica robusta construitur,cùm prius locus solidus in quo fundamentum poni debeat prouidetur. Nisi ergo antè mentis leuitas caueatur, cogitatio-
2.Corin.1. num inconstantia minimè vincitur,à quibus se alienum Paulus fuisse perhibuit,cùm dicit: Nunquid leuitate vsus sum,aut quæ cogito,secundum carnem cogito,vt sit apud me,est & non? Ac si apertè dicat: Idcirco mutabilitatis aura non moueor,quia leuitatis vitio non succumbo.

Admonitio XX.

Aliter admonendi sunt gulę dediti,atque aliter abstinentes. Illos enim superfluitas locutionis,leuitas operis, atque luxuria, istos vero sæpe impatientiæ,sæpe vero superbiæ culpa comitatur. Nisi enim gulæ deditos immoderata
Lucæ 16. loquacitas raperet, diues ille qui epulatus quotidie dicitur splēdidè,in lingua grauius non arderet,dicens: Pater Abraham miserere mei, & mitte Lazarum vt intingat extremum digiti sui in aquam vt refrigeret linguam meam,quia crucior in hac flamma. Quibus profectò verbis ostenditur, quia epulando quoti-
C *Exod.32.* die crebrius in lingua peccauerat, qui totus ardens refrigerari se in lingua præcipuè requirebat. Rursum quia gulæ deditos leuitas protinus operis sequitur,auctoritas sacra testatur dicens: Sedit populus manducare & bibere & surrexerunt ludere. Quos plærunque edacitas vsque ad luxuriam pertrahit, quia dum satietate venter extenditur,aculei libidinis excitantur. Vnde & hosti callido,qui primi hominis sensum in concupiscen-
Gene.3. tiam pomi aperuit,sed in peccati laqueo strinxit,diuina voce dicitur: Pectore & ventre repes. Ac si ei apertè diceretur: Cogitatione & ingluuie super humana corda dominaberis. Quia gulæ deditos luxuria sequitur, propheta testatur, qui dum aperta narrat,occulta denunciat dicens: Princeps cocorum destruxit muros Hierusalē,princeps nanque cocorum venter est,cui magna cura obsequium à cocis impēditur,vt ipse delectabiliter cibis impleatur. Muri autem Hierusalem virtutes sunt animæ,ad desiderium supernæ pacis eleuatæ. Cocorum igitur princeps muros Hierusalem deiicit,quia dum venter ingluuie extenditur,virtutes animæ per luxuriam destruuntur. Quo contra nisi
2.Pet.1. mentes abstinentiū plærunque impatientia à sinu tranquillitatis excuteret,nequaquā Petrus dum diceret: Ministrate in fide vestra virtutem,in virtute scientiam,in sciētia autem abstinentiam,protinus vigilanter adiungeret dicens: In abstinentia autem patientiam. Deesse quippe abstinentibus patientiam præuidit,quæ eis vt adesset admonuit. Rursum nisi cogitationes abstinentiū aliquando superbiæ culpa transfigeret, Paulus mini-
Roma. 14. mè dixisset: Qui non manducat,mādūcantem non iudicet. Qui rursus ad alios loquens,dum de abstinentiæ virtute gloriātium D
præcepta perstringeret,adiunxit: Quæ sunt rationem quidē ha- *Colos.3.*
bentia sapientiæ in superstitione & humilitate,& non ad parcēdum corpori,non in honore aliquo ad saturitatem carnis. Qua in re diligēter quoque aduertendum est, quòd in disputatione sua prædicator egregius,superstitioni humilitatis speciem iungit,quia dum plusquam necesse est caro atteritur per abstinentiam,humilitas foris ostenditur,sed de hac ipsa humilitate grauiter interius superbitur. Et nisi mens plærunque ex abstinētiæ virtute tumesceret nequaquā hanc velut inter magna merita Pharisæus arrogans studiosè enumeraret dicens: Ieiuno bis in
sabbato. Admonendi ergo sunt gulæ dediti,ne in eo quòd esca- *Lucæ 18.*
rum delectationi incumbunt,luxuriæ se mucrone transfigant: & quanta sibi per esum loquacitas,quanta mentis leuitas insidietur,aspiciant:ne dum ventri molliter seruiunt, vitiorum laqueis crudeliter astringantur. Tanto enim longius à secundo parente receditur,quāto per immoderatum vsum dum manus ad cibum tenditur,parentis primi lapsus iteratur. At contra admonendi sunt abstinentes vt sollicite semper aspiciāt, ne cùm gulæ vitium fugiunt,acriora his vitia quasi ex virtute generentur,ne dum carnem macerant, ad impatientiam spiritus erumpat,& iam nulla virtus est quòd caro vincitur, si spiritus ab ira
superatur. Aliquando autem dum mens abstinentium ab ira se E
deprimit,hanc quasi peregrina veniens lætitia corrumpit,& eo abstinentiæ bonum deperit,quo sese à spiritalibus vitiis mini-
mè custodit. Vnde rectè per prophetam dicitur: Ecce in die ie- *Esaiæ 58.*
iunij vestri inuenitur voluntas vestra. Et paulopost: Ecce ad li- *Ibidem.*
tes & contentiones ieiunatis,& percutitis pugno impiè. Voluntas quippe ad lætitiam pertinet,pugnus ad iram. Incassum ergo per abstinentiam caro atteritur si inordinatis demissa motibus mens vitiis dissipatur. Rursúmque admonendi sunt vt abstinentiam suam & semper sine immutatione custodiant,& nunquam hanc apud occultum iudicem eximię virtutis credant,ne si fortasse cùm magni meriti esse creditur,cor in elationem sub-
leuetur. Hinc nanque per prophetam dicitur: Nunquid tale est *Esaiæ 58.*
ieiunium quod elegi? Sed frange esurienti panem tuum,& egenos vagósque induc in domum tuam. Quia in re pēsandum est virtus abstinentiæ quàm parua respicitur, quæ non nisi ex aliis
virtutibus commendatur. Hinc Iohel ait: Sāctificate ieiunium. *Iohel.1.*
Ieiunium quippe sanctificare, est adiunctis aliis bonis dignam deo abstinentiam carnis ostendere. Admonendi sunt abstinentes,vt nouerint quia tunc placentem deo abstinētiam offerūt, cùm ea quæ sibi de alimentis subtrahunt,indigentibus largiuntur. Solerter nanque audiēdum est quod per prophetam domi-
nus redarguit dicens: Cùm ieiunaretis & plangeretis in quinto *Zach.7.*
& in septimo mense per hos septuaginta annos, nunquid ieiu-
nium ieiunastis mihi? Et cum comederitis & biberitis, nun- F
quid non vobismetipsis comedistis, & vobismetipsis bibistis? Non enim deo:sed sibi quisque ieiunat,si ea quæ ventri ad tempus subtrahit,non egenis tribuit,sed ventri postmodum offerēda custodit. Itaque ne aut illos appetitus gulæ à mētis statu deiiciat,aut istos afflicta caro ex elatione supplantet,audiant illi ex
ore veritatis: Attendite enim vobis ne forte grauentur corda *Lucæ 21.*
vestra in crapula & ebrietate curis huius mundi. Vbi vtilis quoque pauor adiungitur: Et superueniat in vos repentinus dies il-
le. Tanquam laqueus enim veniet in omnes,qui sedent super *Ibidem.*
faciem omnis terræ. Audiant isti: Non quæ intrant per os co- *Marc.6.*
inquinant hominem: sed quæ exeunt de ore,illa sunt quæ in- *1. Corin.6.*
quinant hominem. Audiant illi: Esca ventri,& vēter escis,deus *Roma.15.*
autē & hunc & hanc destruet. Et rursum: Nō in comessationi- *1.Corin. 8.*
bus & ebrietatibus. Et rursum: Esca nos non cōmēdat deo. Au- *ad Tit. 1.*
diant isti,quia omnia munda mundis,coinquinatis autē & infi-
delibus nihil est mundum. Audiant illi: Quorum deus venter *Philipp. 3.*
est,& gloria in confusione ipsorum. Audiāt isti: Discedent qui- *1.Timo. 4.*
dam à fide & veritate. Et paulopost: Prohibentium nubere,præcipientium abstinere a cibis,quos deus creauit ad percipiēdum
cum gratiarum actione fidelibus& his qui cognouerunt verita- *Roma. 14.*
tem. Audiāt illi: Bonum est non māducare carnē atque bibere
vinum,neque in quo frater tuus scandalizatur. Audiāt isti: Mo- *1. Timo. 5.*
dico vino vtere propter stomachū & frequētes tuas infirmitates. Quatenus illi discant cibos carnis inordinate nō appetere, & isti creaturā dei quam non appetunt,nō audeant condēnare,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G

Admonitio XXI.

ALiter admonendi sunt, qui sua iam misericorditer tribuunt, atque aliter qui adhuc & aliena rapere contendunt. Admonendi sunt nanque qui iam sua misericorditer tribuunt, ne cogitatione tumida super eos quibus terrena largiuntur se extollant, ne idcirco se meliores æstiment, quia contineri per se cæteros vident. Nam terrenę domus dominus famulorum ordines ministeriáque dispertiens, hos vt regant, illos vero statuit, vt ab aliis regantur. Istos iubet vt necessaria cæteris præbeant, illos vt accepta ab aliis sumant. Et tamen plærunque offendunt qui regunt, & in patris familiâs gratia permanent qui reguntur. Ita merentur qui dispensatores sunt, sine offensione perdurant qui ex aliena dispensatione subsistunt. Admonendi sunt igitur qui iam quæ possident misericorditer tribuunt, vt à cœlesti domino dispensatores se positos subsidio rum temporalium agnoscant, & tanto humiliter præbeãt, quãto & aliena esse intelligunt quæ dispensant. Cúmque in illorũ ministerio quibus accepta largiuntur constitutos se esse consideránt, nequaquam eorũ mentes tumor subleuet, sed timor premat. Vnde & necesse est vt sollicitè perpendant ne cõmissa indignè distribuant, ne quædam quibus nulla, ne nulla quibus quædam, ne multa quibus pauca, ne pauca præbeant quibus impendere multa debuerunt, ne præcipitatione hoc quod tribuũt inutiliter spargant, ne tarditate petentes, nociuè crucient, ne re
H cipiendæ hic gratiæ intentio subrepat, ne dationis lumẽ laudis transitoriæ appetitio extinguat, ne oblatum munus coniuncta tristitia absorbeat, ne in bene oblato munere animus plusquã
1.Pet. 4. decer hilarescat, ne sibi quicquam cùm totum rectè impleuerint tribuant, & simul omnia postquam peregerint perdãt. Ne enim sibi virtutem suæ liberalitatis deputent, audiãt quod scriptum est: Si quis administrat tanquam ex virtute, quam administrat deus. Ne in benefactis immo leratius gaudeant, audiãt, quod scriptum est: Cùm feceritis hæc omnia, quæ præcepta sunt vobis: dicite, serui inutiles sumus, quæ debuimus facere fecimus. Ne largitatem tristitia corrumpat, audiant quod scriptũ
Lucæ 17. est: Hilarem enim datorem diligit deus. Ne ex impenso munere transitoriam laudem quærãt, audiant quod scriptum est: Ne-
2. Corin. 9. sciat sinistra tua quid faciat dextera tua, id est, piæ dispensatio-
Matth. 6. ni nequaquam se gloria vitæ præsentis admisceat, sed opus rectitudinis appetitionem ignoret fauoris. Ne impensæ gratiæ vi-
Lucæ 14. cissitudinem requirant, audiant quod scriptum est: Cum facis prandiũ aut cœnã, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neq; vicinos diuites, ne forte te ipsi reinuitẽt, & fiat tibi retributio. Sed cùm facis conuiuium, voca pauperes, debiles, claudos, cæcos, & beatus eris, quia non habent vnde retribuant tibi. Ne quæ præbenda sunt citius, sero præbeantur,
Prouerb. 3. audiant quod scriptum est: Ne dixeris amico tuo, vade & reuer
I tere, & cras dabo tibi, cùm statim posis dare. Ne sub obtentu largitatis ea quæ possident, inutiliter spargant, audiant quod
2. Corin. 9. scriptũ est: Studet eleemosyna in manu tua. Ne cùm multa necesse sunt, parua largiantur, audiãt quod scriptum est: Qui parcè seminat, parcè & metet. Ne cum pauca oportet plurima præ
2. Corin. 8. beant, & ipsi postmodum nimiè inopiam tolerantes ad impatientiam erumpant, audiant quod scriptum est: Non vt aliis sit remissio, vobis autem tribulatio, sed ex æqualitate vestra abundantia illorum inopiam suppleat, vt & illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum. Cùm enim dantis mens ferre inopiam nescit, si multa sibi subtrahit, occasionem contra se impatientiæ exquirit. Prius nanque præparandus est patientiæ animus, & tunc aut multa sunt aut cuncta largienda, ne dum minus æquanimiter inopia irruens fertur, & præmissæ largitatis merces perear, & adhuc mẽtem deterius murmuratio subsequens perdat. Ne omnino nihil eis præbeant quibus conferte
Lucæ 6. aliquid paruum debent, audiant quod scriptum est: Omni petenti te tribue. Ne saltem aliquid præbeant, quibus omnino
Eccle. 12. conferre nihil debent, audiant quod scriptum est: Da bono, & noli recipere peccatorem. Benefac humili, & nõ dederis impio.
Tob. 4. Et rursum: Panem tuum & vinum super sepulturam iusti constitue, & noli ex eo manducare & bibere cum peccatoribus. Panem enim suum & vinum peccatoribus prębet, qui iniquis subsidia pro eo quòd iniqui sunt impendit. Vnde & nõnulli huius mundi diuites, cùm fame crucientur Christi pauperes, effusis largitatibus nutriunt histriones. Qui vero indigenti etiam peccatori panem suum nõ quia peccator, sed quia homo est tribuit, nimirum non peccatorem, sed iustum pauperem nutrit, quia in illo non culpam, sed naturam diligit. Admonendi sunt etiã, qui iam sua misericorditer largiuntur, vt sollicitè custodire studeãt, ne cùm commissa peccata eleemosynis redimunt, adhuc redimenda committant. Ne venalem dei iustitiam æstimẽt, si cum curant pro peccatis nummos tribuere, arbitrentur se posse inul- Matth. 6.
tè peccare. Melior quippe est anima quàm esca, melius corpus Lucæ 12.
quàm vestimentum. Qui ergo escam aut vestimentum pauperibus largitur, sed tamẽ animæ vel corporis iniquitate polluitur, quod minus est iustitiæ obtulit, & quod maius est culpæ commisit, sua enim deo dedit, & se diabolo. At contrà admonendi
Matth. 25. sunt qui adhuc & aliena rapere contendunt, vt sollicitè audiãt quid veniens in iudicium dominus dicat: Ait nanque: Esurij & non dedistis mihi manducare, sitiui & non dedistis mihi potum, hospes fui & non collegistis me, nudus, & non operuistis me, infirmus & in carcere, & non visitastis me. Quibus etiam
Ibidem. præmittit dicens: Discedite à me maledicti in ignem æternum qui præparatus est diabolo & angelis eius. Ecce nequaquam audiunt quia rapinas vel alia quælibet violenta commiserunt, & tamen æternis gehennæ ignibus mancipantur. Hinc ergo colligendum est quanta damnatione plectendi sunt, qui rapiunt aliena, si tanta animaduersione feriuntur qui sua indiscretè tenue
L runt. Perpendant quo eos obliget reatu res rapta, si tali subiicit pœnæ non tradita. Perpendant quid mereatur iniustitia illata, si tanta percussione digna est pietas non impensa. Cùm aliena Abac. 2.
rapere intendunt, audiant quod scriptum est: Væ ei qui multiplicat non sua vsquequo aggrauat cõtra se densum lutum? Aua ro quippe contra se densum lutum aggrauare, est terrena lucra cum pondere peccati cumulare. Cùm multiplicare largæ habi- Esaiæ 5.
tationis spatia cupiunt, audiant quod scriptum est: Væ qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis, vsque ad terminum loci. Nunquid habitabitis soli vos in medio terræ? Ac si apertè diceret: Quousque vos extenditis qui habere in communi modo cõsortes minimè vultis? Coniunctos quidem premitis, sed contra quos valeatis vos extendere, semper inue-
nietis. Cùm augẽdis pecuniis inhiãt, audiãt quod scriptum est: Eccle. 5.
Auarus non implebitur pecunia, & qui amat diuitias, nõ capiet fructum ex eis. Fructus quippe ex illis caperet, si eas bene spargere non amando voluisset. Qui vero eas diligẽdo retinet, hic vtique sine fructu derelinquet. Cùm repleri cunctis simul opi- Prouer. 28.
bus inardescunt, audiant quod scriptum est. Qui festinat ditari, non erit innocens. Profecto enim qui augere opes ambit, vitare peccatum negligit, & more auium captus cùm escam terrenarum rerum auidè conspicit quo stranguletur peccati laqueo
M non agnoscit. Cùm quælibet præsentis mundi lucra desiderãt, & ea quæ de futuro damno patientur ignorant, audiant quod Prouer. 20.
scriptum est: Hæreditas ad quam festinatur in principio, in nouissimo benedictione carebit. Ex hac quippe vita initium duci mus, vt ad benedictionis sortem in nouissimo veniamus. Qui itaque in principio hæreditare festinant, sortem sibi in nouissimo benedictione amputant, quia dum per auaritiæ nequitiam hic multiplicari appetunt: illic ab æterno patrimonio exhæredes fiunt. Cúmque plurima ambiunt, vel obtinere cuncta quæ ambierint possunt, audiant quod scriptũ est: Quid prodest ho- Matth. 16.
mini si totum mundum lucretur, animę verò suæ detrimentum faciat? Ac si apertè veritas dicat: Quid prodest homini si totum quod extra se est congregat, si hoc ipsum solum quod ipse est damnat? Plærunque autem citius raptorum auaritia corrigitur, si in verbis admonentis quàm fugitiua sit præsens vita monstretur, si eorum ad medium memoria deducatur, qui & ditari in hoc mundo diu conati sunt, & tamen in adeptis diuitiis diu manere nequiuerunt, quibus festina mors repentè & simul abstulit, quicquid eorum nequitia nec simul nec repentè congregauit, qui non solum hic rapta reliquerunt, sed secum ad iudicium causas rapinæ detulerunt. Horum itaque exempla audiãt, quos in verbis suis proculdubio & ipsi condemnant, vt cùm posit verba ad cor redeunt, imitari saltem quos iudicant erubescant.

Admonitio XXII.

A ALiter admonendi sunt, qui nec aliena appetunt, nec sua largiuntur: atque aliter qui & ea quæ habẽt tribuunt, & tamen aliena rapere non desistunt. Admonẽdi sunt qui nec aliena appetunt, nec sua largiuntur: vt sciant sollicitè quòd ea de qua sumpti sunt, cunctis hominibus terra communis est: & idcirco alimenta quoque omnibus communiter profert. Incassum ergo se innocentes putant, qui commune dei munus sibi priuatum vendicãt: qui cùm accepta non tribuunt, in proximorũ nece grassantur: quia tot penè quotidie perimũt: quot mortẽtium pauperum apud se subsidia abscondunt. Nam cùm quælibet necessaria indigentibus ministramus, sua illis reddimus: non nostra largimur, iustitiæ debitum potius soluimus, quàm misericordiæ opus implemus. Vnde & ipsa veritas cum
Matth. 6. de misericordia cautè exhibenda loqueretur, ait: Attendite, ne
Psalm. 111. iustitiam vestram faciatis coram hominibus. Cui quoque sententiæ etiam Psalmista concinens dicit: Dispersit dedit pauperibus: iustitia eius manet in æternũ. Cùm enim largitatem impensam pauperibus præmisisset: non hãc vocare misericordiã, sed iustitiam maluit: quia quod à communi domino tribuitur,
Prouer. 21. iustúmque profecto est: vt qui cum accipiunt, eo communiter vtantur. Hinc etiam Salomon ait: Qui iustus est: tribuit & non cessabit. Admonendi sunt quoque vt sollicitè attendant quòd ficulnea quæ fructum non habuit, contra hãc districtus agricola queritur quod etiam terram occupauit. Terrã quippe ficulnea sine fructu occupat: quando mens tenaciũ hoc quod pro-
B desse multis poterat, inutiliter seruat. Terram ficulnea sine fructu occupat: quando locum quem exercere alius per solem bo ni operis valuit: stultus per desidiæ vmbram premit. Hi autem dicere nonnunquam solent: Cõcessis vtimur, aliena non quærimus: & si digna misericordiæ retributione non agimus: nulla tamen peruersa perpetramus. Quod idcirco sentiunt: quia vi-
Lucæ 16. delicet aurem cordis à verbis cœlestibus claudũt. Neque enim diues in Euangelio qui induebatur purpura & bysso, qui epulabatur quotidie splendidè, aliena rapuisse: sed infructuose propriis vsus fuisse perhibetur: eúmque post hanc vitam vltrix gehenna suscepit: non quia aliquid illicitũ gessit: sed quia immoderato vsu totum se licitis tradidit. Admonẽdi sunt tenaces: vt nouerint quòd hãc primã iniuriam faciunt deo: quia danti sibi
Psal. 48. omnia, nullam misericordiæ hostiã reddũt. Hinc etenim Psalmista ait: Non dabit deo placationem suã nec precium redemLuce 2. ptionis animæ suę. Precium nãque redemptionis dare, est opus bonũ præuenienti nos gratiæ reddere. Hinc Ioannes exclamat dicẽs: Iam enim securis ad radicẽ arboris posita est. Omnis arbor quæ non facit fructum bonũ excidetur, & in ignem mittetur. Qui ergo se innoxios quia aliena nõ rapiũt, æstimant: ictũ securis vicinæ præuideant & torporem improuidæ securitatis amittant: ne cum ferre fructum boni operis negligũt: à præsenti vita funditus quasi ex viriditate radicis exsecentur. At cõtrà
C admonendi sunt qui & ea quę habent tribuũt: & aliena rapere non desistunt ne dum valde munifici videri appetant: de boni specie deteriores fiãt. Hi etenim propria indiscretè tribuẽtes: non solũ, vt supra iam diximus ad impatientiæ murmurationem proruunt, sed cogente se inopia vsque ad auaritiã deuoluũtur. Quid eorum mente infœlicius, quibus de largitate nascitur auaritia: & peccatorũ seges quasi ex virtute seminatur? Plus itaque admonẽdi sunt vt tenere sua rationabiliter sciãt: & tũc demum vt aliena non ambiãt. Si enim radix culpę in ipsa effusione non exuritur: nũquã per ramos exuberãs auaritiæ spina scatur. Occasio ergo rapiẽdi subtrahitur: si bene prius ius possidendi disponatur. Tũc vero admonendi audiãt quomodo quæ habent misericorditer tribuãt: quãdo nimirum didicerũt vt bona misericordiæ per interiectam rapinæ nequitiã non confundant. Violenter enim exquirunt quæ misericorditer largiũtur. Sed aliud est pro peccatis misericordiã facere: aliud pro misericordia facienda peccare: quæ iam nequaquã misericordia nuncupari potest: quia ad dulcem fructũ non proficit: quæ per vi-
Esaiæ 61. tus pestiferæ radicis amarescit. Hinc est enim quod ipsa etiam
Prouer. 21. sacrificia per prophetam dominus reprobat dicẽs: Ego dominus diligens iudicium: & odio habens rapinam in holocausto. Hinc iterum dicit: Hostiæ impiorum abominabiles: quia offeruntur ex scelere. Qui sæpe quoque & indigentibus subtrahũt quæ deo largiuntur, sed quãta eos animaduersione renuat, per quendam sapientem dominus demonstrat dicens: Qui immo- D
lat sacrificium de substantia pauperis: quasi qui victimat filium Eccle. 34.
in conspectu patris sui. Quid nanque esse intolerabilius potest quam mors filij ante oculos patris? Hoc itaque sacrificiũ quanta ira aspiciatur ostenditur: quòd orbati patris dolori comparatur. Et tamen plerumque quanta tribuunt pensant: quãta autem rapiunt considerare dissimulant. Quasi mercedem numerant: & perpendere culpas recusant. Audiant itaque quod scri- Aggæi. 1.
ptum est: Qui mercedes cõgregauit: misit eas in sacculum pertusum. In sacculo quippe pertuso videtur quãdo pecunia mittitur: sed quando amittitur non videtur. Qui ergo quanta largiuntur aspiciunt: sed quanta rapiunt non perpendunt, in pertuso sacculo mercedes mittunt: quia profectò has in spem suæ fiduciæ intuentes congerunt: sed non intuentes perdunt.

Admonitio XXIII.

ALiter admonendi sunt discordes: atque aliter pacati. Discordes nanque admonẽdi sunt, vt certissimè sciãt quia quãtislibet virtutibus polleãt, spiritales fieri nullatenus possunt, si vniri per concordiam proximis negligũt. Scriptum
Galat. 5. quippe est: Fructus autẽ spiritus est charitas, gaudium, pax. Qui ergo seruare pacem non curat: ferre fructum spiritus recusat.
1.Cor. 3. Hinc Paulus ait: Cum sit inter vos zelus & cõtẽtio monne carnales estis? Hinc iterũ quoque dicit: Pacem sequimini cum o-
Hebr. 12. mnibus & sanctimoniã: sine qua nemo videbit deũ. Hinc rursum admonẽs ait: Solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo
Ephe. 4. pacis: vnũ corpus & vnus spiritus: sicut vocati estis in vna spe E
vocationis vestræ. Ad vnã ergo vocationis spẽ nequaquã pertingitur, si non ad eam vnita cũ proximis mẽte curratur. At sæpe nonnulli quo quædã specialiter dona percipiũt: superbiẽdo donum cõcordiæ quod maius est amittũt: vt si fortasse carnem præ cæteris gulę refrænatione quis edomat, cõcordare eis quos superat abstinẽdo, contẽnat. Sed qui abstinẽtiam à cõcordia separat: quid admoneat Psalmista perpendat, ait enim: Laudate Psal. 150.
eũ in tympano & choro. In tympano nãque sicca & percussa pellis resonat. In choro autẽ voces sociatæ cõcordãt. Quisquis itaque corpus affligit, sed cõcordiam deserit, deum quidẽ laudat in tympano, sed tamen eũ non laudat in choro. Sæpe vero dum quosdam maior sciẽtia erigit: à cæterorum societate disiũgit: & quasi quo plus sapiũt: eo à cõcordię virtute desipiscũt.
Hi itaque audiãt quid per semetipsam veritas dicat. Habete sal Marci 9.
in vobis, & pacem habete inter vos. Sal quippe sine pace non virtutis est donum, sed damnationis argumentum. Quo enim quisque melius sapit, eo deterius delinquit: & idcireo inexcusabiliter & multo maius merebitur supplicium, quia prudẽter si voluisset potuit euitare peccatũ. Quibus quoque rectè per Ia- Iaco. 3.
cobũ dicitur: Quòd si zelum amarum habetis inter vos, & cõtẽtiones sunt in corde vestro: nolite gloriari, & mendaces esse aduersum veritatem. Non est ita sapiẽtia descẽdẽs desursum: sed terrena, animalis, diabolica. Quę autem desursum est sapiẽtia: primũ quidem pudica est, deinde pacifica. Pudica videlicet F
quia castè intelligit: pacifica autem quia per elationem se minimè à proximorum societate disiũgit. Admonẽdi sunt dilectissimi, vt nouerint quòd tam diu nullũ boni operis deo sacrificium immolant: quàm diu à proximorum charitate discordãt. Scti- Matth. 5.
ptum nãque est. Si offers munus tuum ad altare & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuum ante altare: & vade prius recõciliari fratri tuo & tũc veniẽs offeres munus tuum. Ex qua præceptione pẽsandum est quorũ hostia repellitur, quàm intolerabilis culpa mõstratur. Nam cum mala cũcta bonis sequẽtibus diluãtur: pẽsemus quãta sint mala discordiæ: quæ nisi extincta funditus fuerint bonum subsequi non permittũt. Admonẽdi sunt discordes vt si aures à mãdatis cœlestibus declinant: mẽtis oculos ad considerãda ea quæ in infimis versantur aperiãt, quòd sæpe aues vnius eiusdẽmque generis sese sociatim volãdo non desernt: & quòd gregatim animalia bruta pascũtur. Quæ si solerter aspiciamus: concordando sibi irrationalis creatura indicat, quantum malum per discordiam rationalis creatura committat: quando hæc à rationis intentione perdidit, quod illa motu naturali custodit. At contrà admonendi sunt pacati: ne dũ plusquam necesse est pacem quam possident amant: ad perpetuam peruenire non appetant. Plærunque enim grauius intẽtionem mentium

Universidad de Deusto Biblioteca

G mentium rerum tranquillitas tentat: vt quo non sunt molesta quæ obtinent, eo minus amabilia fiant quæ vacant: & quo delectant præsentia: eo non requirantur æterna. Vnde & per semetipsam veritas loquens cum terrenam pacem à superna distingueret: atque ad venturam discipulos ex pręsenti prouocaret, ait: *Ioan.14.* Pacem relinquo vobis: pacem meam do vobis. Relinquo scilicet transitoriam: do mansurā. Si ergo in eam cor quæ relicta est figitur: nunquam ad illam quę danda est peruenitur. Pax ergo præsens ita tenenda est: vt & diligi debeat & cōtemni: ne si immoderatè diligitur: diligentis animus in culpa capiatur. Vnde & admonendi sunt pacati: ne dum nimis humanam pacem desiderant, prauos hominum mores nequaquam redarguant: & consentiendo peruersis, ab authoris sui se pace disiungant: ne dum humana foras iurgia metuunt: interni fœderis discissione feriantur. Quid est enim pax transitoria nisi quoddam vestigiū pacis æternæ? Quid esse ergo dementius potest: quàm vestigia in puluere impressa diligere: sed ipsum à quo impressa sunt non amare? Hinc Dauid dum totū se ad fœdera pacis internæ constringeret, testatur quòd cum malis cōcordiam non teneret dicens: *Psal.138.* Nónne qui oderant te domine oderam: & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos: inimici facti sunt mihi. Inimicos etenim dei perfecto odio odisse, est & quòd facti sunt diligere: & quod faciūt increpare, mores prauorum premere, & vitæ prodesse. Pensandum ergo est
H quando ab inceptatione quiescitur, quanta culpa si pax cū pessimis tenetur: si propheta tantus hoc velut in hostiam deo obtulit quod contra se pro domino prauorum inimicitias excitauit. *Exod.32.* Hinc est quòd tribus Leui assumptis gladiis per castrorum media transiēs: quia feriendis noluit peccatoribus parcere: deo manus dicta est consecrasse. *Nume.25.* Hinc Phinees peccantium ciuium gratiam spernens coëuntes cum Madianitis perculit, & iram domini iratus placauit. *Matth.10.* Hinc per semetipsā veritas dicit: Quid putatis? quia pacem veni mittere in terram? Non vtique: sed gladium. Malorum nāque cùm incautè amicitiis iungimur: culpis ligamur. Vnde Iosaphat qui tot de anteacta vita præconiis attollitur: de Achab regis amicitiis penè periturus increpatur. *2.Para.19.* Cui à domino per prophetam dicitur: Impio prębes auxilium: & his qui oderūt dominum, amicitia iungeris: & idcirco iram quidem domini merebaris: sed bona opera inuenta sunt in te, eo quòd abstuleris lucos de terra Iuda. Ab illo enim qui summè rectus est eoipso iam discrepat, quo peruersorum amicitiis vita nostra concordat. Admonendi sunt pacati: ne si ad increpationis verba prosiliant: temporalem pacem sibi perturbari formident. Rursúmque admonendi sunt vt eandem pacem dilectione integra intrinsecus teneant: quam per inuectionem vocis sibi extrinsecus turbant. Quod vtrūque prouide se Dauid seruasse perhibet, cùm dicit: *Psal.119.* Cum his qui oderunt pacem eram pacificus: cùm loquebar illis impugnabant me gratis. Ec-
I ce loquens impugnabatur, sed tamen impugnatus erat pacificus: quia nec insanientes cessabat reprehendere: nec reprehensos negligebat amare. Hinc etiā Paulus ait: Si fieri potest quod ex vobis est: cum omnibus hominibus pacem habentes. Hortaturus enim discipulos vt pacem cum omnibus haberēt: præmisit dicens si fieri potest: atque subiunxit: quod ex vobis est. Difficile quippe erat vt si male acta corriperēt: habere pacem cum omnibus possent. Sed cum temporalis pax in prauorum cordibus ex nostra increpatione confunditur: inuiolata necesse est vt in nostro corde seruetur. Rectè itaque ait quod ex vobis est, ac si nimirum dicat: Quia pax ex duarum partium consensu subsistit, si ab eis qui corripiuntur expellitur: integra tamen in vestra qui corripitis mēte teneatur. Vnde rursum idem discipulos admonet dicens: *2.Thess.3.* Si quis non obedit verbo nostro, per epistolam hunc notate, & non commisceamini cum illo: vt confundatur. Atque ilico subiunxit: Et nolite vt inimicum existimare illū: sed corripite vt fratrem. Ac si diceret: Pacem cum eo exteriorem soluite: sed interiorem circa illum medullitus custodite, vt peccantis mentem sic vestra discordia feriat: quatenus pax à cordibus vestris nec abnegata discedat.

Admonitio XXIIII.

ALiter admonendi sunt seminantes iurgia: atque aliter pacifici. Admonendi nanque sunt qui iurgia seminant, vt cuius sint sequaces agnoscant. De apostata quippe angelo scriptum est, cum bonæ messi inserta fuisset zizania: *Matth.13.* Inimicus hoc fecit. K De cuius etiā membro per Salomonem dicitur: *Prouer.6.* Homo apostata vir inutilis graditur ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malum, & omni tempore iurgia seminat. Ecce, quem seminantem iurgia dicere voluit: prius apostatam nominauit: quia nisi more superbientis angeli à conspectu conditoris prius intus auersione mentis caderet: foras post modum vsque ad seminanda iurgia non veniret. Qui rectè describitur quòd annuit oculis, digito loquitur, terit pede. Interior nanque est custodia, quæ ordinata seruat exterius membra. Qui ergo statum mētis perdidit, subsequēter foras inconstantia motionis fluit atque exteriori mobilitate indicat, quòd nulla interius radice stabilitatis subsistat. Audiant iurgiorum seminatores quod scriptum est: *Matth.5.* Beati pacifici, quoniā filij dei vocabuntur. Atque è diuerso colligant quia si filij dei vocātur qui pacem faciunt: proculdubio satanæ sunt filij qui confundunt. Omnes autem qui per discordiam separātur à viriditate dilectionis arefiūt. Qui etsi boni operis fructus in suis actionibus proferunt, profecto nulli sunt: quia non ex vnitate charitatis oriuntur. Hinc ergo perpendant seminantes iurgia quàm multipliciter peccant: qui dum vnam nequitiam perpetrant: ab humanis cordibus cunctas simul virtutes eradicant. In vno enim malo innumera peragunt: quia seminando discordiam, charitatem quæ nimirum virtutum omniū mater L est extinguunt. Quia autem nihil preciosius est deo virtute dilectionis: nihil est delectabilius diabolo extinctione charitatis. Quisquis ergo seminando iurgia dilectionem proximorum perimit: hosti dei familiarius seruit, quia qua ille amissa cecidit, hanc iste vulneratis cordibus subtrahens, eis iter ascēsionis abscidit. At contrà admonendi sunt pacifici ne tantę actionis pōdus leuigent: si inter quos fundare pacem debeant ignorent. Nam sicut multum nocet si vnitas desit bonis: ita valde est noxium si non desit malis. Si ergo peruersorum nequitia in pacē iūgitur: profecto eorum malis actibus robur augetur: quia quo sibi in malitia congruunt: eo se robustius bonorum afflictionibus illidunt. Hinc nanque est quòd contra damnati illius vasa videlicet antichristi prædicatores diuina voce beato Iob dicitur: *Iob.41.* Membra carnium eius cohærētia sibi. Hinc sub squamarum specie de eius satellitibus perhibetur. *Ibidem.* Vna vni cōiungitur, & nec spiraculum quidem incedit per eos. Sequaces quippe illius quo nulla inter se discordię aduersitate diuisi sunt, eo in bonorum grauius nece glomerantur. Qui ergo iniquos paci sociat, iniquitati vires administrat, quia bonos deterius deprimūt: quos & vnanimiter persequuntur. Vnde prædicator egregius graui Pharisæorum Sadducæorúmque persecutione deprehensus: inter semetipsos diuidere studuit, quos contra se grauiter vnitos vidit: cum clamauit dicens: *Actu.23.* Viri fratres, ego Pharisæus sum filius Pharisæorum, de spe & resurrectione mortuorum M ego iudicor. Dúmque Sadducæi spem resurrectionémq; mortuorum esse denegarent, quam Pharisæi iuxta præcepta sacri eloquij crederent: facta in persecutorum vnanimitate dissentio est, & diuisa turba illæsus Paulus exiuit: quæ hunc vnita prius immaniter presit. Admonendi itaque sunt qui faciendæ pacis studiis occupantur: vt prauorum mentibus prius amorem debeāt internæ pacis infundere, quatenus eis postmodum valeat exterior pax prodesse, vt dum eorum cor in illius cognitione suspēditur, nequaquam ad nequitiam ex huius perceptione rapiatur: dúmque supernam prouident, terrenam nullo modo ad vsum suę deteriorationis inclinent. Cùm verò peruersi quique tales sunt, vt nocere bonis nequeant, etiam si concupiscant, inter hos nimirum debet terrena pax construi: & priusquam ab eis valeat superna agnosci, vt hi scilicet quos contra dilectionē dei malitia suæ impietatis exasperat, saltem ex proximi amore mansuescant: & quasi è vicino ad melius transeant: vt ad illam quæ à se longè est, pacem conditoris ascendant.

Admonitio XXV.

ALiter admonendi sunt qui sacræ legis verba non rectè intelligunt: atque aliter qui rectè quidem intelligunt, sed hæc humiliter non loquuntur. Admonendi sunt qui sacræ legis verba non rectè intelligunt: vt perpendant quia saluberrimum vini potum in veneni sibi poculum vertunt: ac per medicinale ferrum vulnere mortali se feriunt: dum

A per hoc in se sana perimunt, per quod salubriter abscindere sauciata debuerunt. Admonendi sunt vt perpendāt quòd scriptura sacra in nocte vitæ præsentis quasi quædam nobis lucerna sit posita: cuius nimirū verba dum non rectè intelligūt, de lumine tenebrescunt. Quos videlicet ad intellectū prauum intētio peruersa non raperet, nisi prius superbia inflaret. Dum enim se præ cæteris sapiētes arbitrantur: sequi alios ad melius intellecta despiciunt: atque vt apud imperitum vulgus scientię sibi nomen extorqueant: student summopere & ab aliis rectè intellecta destruere: & sua peruersa roborare. Vnde bene per *Amos.1.* prophetam dicitur: Secuerunt prægnantes Galaad: ad dilatādū terminum suum. Galaad nanque aceruus testimonij interpretatur. Et quia cuncta simul congregatio Ecclesię per cōfessionē seruit testimonio veritatis, non incōgruè per Galaad Ecclesia exprimitur, quę ore cunctorum fidelium de deo quæ vera sunt testatur. Prægnantes autem Galaad vocantur animæ, quæ intellectum verbi ex diuino amore concipiunt, etsi ad perfectum tempus veniant: conceptam intelligentiam boni operis ostensione parituræ sunt. Terminum verò suum dilatare, est opinionis suæ nomen extendere. Secuerunt ergo prægnantes Galaad ad dilatandum terminum suum: quia nimirum hæretici mētes fidelium quæ iam aliquid de veritatis intellectu conceperant, peruersa prædicatione perimunt: & scientiæ sibi nomen extēdunt. Paruulorum quippe corda iam de verbi cōceptione grauida, erroris gladio scindunt, & quasi doctrinæ sibi nomen fa-
B ciunt. Hos ergo cùm conamur instruere ne peruersa sentiant, admoneamus prius necesse est, ne inanem gloriam quærant. Si enim radix elationis abscinditur, consequenter rami prauæ assertionis arefiunt. Admonendi sunt etiam: ne errores discordiásque generando, legem dei (quę idcirco data est vt sacrificia satanæ prohibeat) eandem ipsam in satanæ sacrificium vertāt. *Osea 2.* Vnde per prophetam dominus queritur dicens: Dedi eis frumentum, vinum & oleum, & argentum multiplicaui eis & aurum, quæ fecerunt Baal. Frumentum quippe à domino accipimus: quando in dictis obscurioribus subducto tegmine literæ per medullam spiritus legis interna sentimus. Vinum suum dominus nobis præstat: cùm scripturæ suæ alta prædicatione nos inebriat. Oleum quoque suum nobis tribuit: cùm præceptis apertioribus vitam nostram blanda lenitate disponit. Argētum multiplicat: cum nobis luce veritatis plena eloquia subministrat. Auro quoque nos ditat, quando cor nostrum intellectu summi fulgoris irradiat. Quæ cuncta hæretici Baal offerunt: quia apud auditorum suorum corda corruptè omnia intelligēdo peruertunt. Et de frumento dei vino atque oleo, argento pariter & auro: satanæ sacrificium immolant: quia ad errorem discordiæ verba pacis inclinant. Vnde admonendi sunt vt perpendant: quia dum peruersa mēte de præceptis pacis discordiā faciūt: iusto dei examine ipsi de verbis vitæ moriūtur. At cōtrà admonendi sunt qui rectè quidem verba legis intelligunt: sed
C hæc humiliter non loquuntur: vt in diuinis sermonibus priusquam aliis eos proferant semetipsos requirant: ne insequentes aliorum facta, se deserant. Et cum rectè cuncta de sacra scriptura sentiunt: hoc solum quod per illam cōtra elatos dicitur non attendant. Improbus quippe & imperitus est medicus qui alienum mederi appetit: & ipse vulnus quod patitur nescit. Qui igitur verba dei humiliter non loquuntur: profectò admonendi sunt vt cum medicamenta ægris apponunt, prius virus suæ pestis inspiciant ne alios medendo ipsi moriantur. Admoneri enim debent vt considerent ne à virtute dicēdi, viuendi† qualitate discordent: ne loquendo aliud, & ostendendo aliud prædicent. *† al. dicti, dicendi.* Audiāt itaque quod scriptum est: Si quis loquitur, quasi sermones dei. Qui ergo verba quæ proferunt ex propriis non habent: cur quasi de propriis tument? Audiant quod scriptum est: Sicut ex deo coram deo in Christo loquimur. Ex deo enim coram deo loquitur: qui prædicationis verbum & quia à deo accepit intelligit: & placere per illud deo non hominibus quęrit. *Prouer.16.* Audiant quoque quod scriptum est: Abominatio dei est omnis arrogās. Quia videlicet dum in verbo dei laudem ac gloriam propriam quęrit: ius dātis inuadit: eúmque laudi suæ postponere nequaquā metuit: à quo hoc ipsum quod laudatur accepit. *Prouer.5.* Audiant quod prędicatori per Salomonem dicitur: Bibe aquam de cisterna tua: & fluenta putei tui. Deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas diuide. Habeto eas solus: ne sint a- D lieni participes tui. Aquam quippe prædicator de cisterna sua bibit: cum ad cor suum rediens, prius audit ipse quod dicit. Bibit quidem sui fluenta putei: si sui irrigatione verbi infunditur. Vbi bene subiungitur: *Ibidem.* Deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas diuide. Rectū quippe est vt ipse prius bibat, & tunc prædicando aliis influat. Fontes quippe foras deriuare, est exterius aliis vim prædicationis infundere. In plateis autem aquas diuidere, est in magna auditorum amplitudine iuxta vniuscuiusque qualitatem diuina eloquia dispensare. Et quia plerunque inanis gloriæ appetitus subrepit dum sermo dei ad multorum notitiam currit, postquam dictum est: In plateis aquas diuide: rectè *Prouer.5.* subiungitur: Habeto eas solus: nec sint alieni participes tui. Alienos quippe malignos spiritus vocat: de quibus per prophetā tentati hominis voce dicitur: *Psal.53.* Alieni insurrexerunt in me, & fortes quæsierunt animam meam. Ait ergo: aquas in plateis diuide: & tamen solus habe. Ac si apertius dicat: Sic necesse est vt prædicationi exterius seruias, quatenus per elationem te immundis spiritibus non coniungas: ne in diuini verbi ministerio hostes tuos ad te participes admittas. Aquas ergo & in plateis diuidimus & tamen soli posidemus: quando & exterius late prædicationem fundimus: & tamen per eam humanas laudes assequi minimè ambimus.

Admonitio XXVI.

ALiter quoque admonēdi sunt qui cùm prædicare dignè valeāt: præ nimia humilitate formidant: atque aliter ad- E monēdi sunt quos à prædicatione imperfectio vel ætas prohibet, & tamen præcipitatio impellit. Admonendi nanque sunt qui cum prędicare vtiliter possunt: immoderata tamen humilitate refugiunt, vt ex minori consideratione colligant, quātum in maioribus rebus delinquant. Si enim indigentibus proximis ipsi quas habent pecunias absconderunt: adiutores proculdubio calamitatis extitissent. Quo ergo reatu constringantur aspiciant qui dum peccantibus fratribus verbum prædicationis subtrahunt: morientibus mentibus vitæ remedia abscōdunt. Vnde & bene quidam sapiens dicit: *Eccle.20.* Sapientia abscondita & thesaurus inuisus, quę vtilitas in vtrisque? Si populum fames attereret, & occulta frumenta ipsi seruarent, authores proculdubio mortis existerent. Qua itaque plectendi sunt pœna considerent, qui cum fame verbi animę pereant, ipsi panem perceptæ gratiæ non ministrant. Vnde & bene per Salomonem dicitur: *Prouer.11.* Qui abscondit frumenta, maledicitur in populis. Frumenta quippe abscondere, est prædicationis sanctæ apud se verba retinere. In populis autem talis quisque maledicitur: quia in solius culpa silentij pro multorum quo corrigere potuit pœna damnatur: Si medicinalis artis minime ignari secādum vulnus cernerent, & tamen secare recusarent, profectò peccatum fraternę mortis ex solo torpore committerent. Quanta ergo culpa inuoluantur aspiciant, qui dum cognoscunt vulnera mentium, curare negligunt ea sectione verborum. Vnde & bene F per prophetam dicitur: *Hiere.48.* Maledictus qui prohibet gladium suū à sanguine. Gladium quippe à sanguine prohibere, est prædicationis verbum à carnalis vitæ interfectione retinere. De quo rursum gladio dicitur: Et gladius meus manducabit carnes. Hi autem cùm apud se sermonem prædicationis occultant, diuinas contra se sententias terribiliter audiāt, quatenus ab eorum cordibus timorem timor expellat. *Matth.25.* Audiant quòd talētum qui erogare noluit: cum sententia damnationis amisit. Audiant quod Paulus eo se à proximorum sanguine mundum credidit, quo feriendis eorum vitiis non pepercit, dicens: *Acto.20.* Contestor vos hodierna die, quia mundus sum à sanguine omnium vestrorum, non enim subterfugi quo minus annunciarem omne consilium dei vobis. Audiant quòd voce angelica Ioannes admonetur, cùm dicitur: *Apoc.22.* Qui audit, dicat veni. Vt nimirum cui se vox interna insinuat, illuc etiam clamando alios quo ipse rapitur trahat, ne clausas fores etiam vocatus inueniat: si vocāti vacuus appropinquat. Audiāt quòd Esaias qui à verbi ministerio tacuit, illustratus superno lumine, magna voce pœnitentiæ semetipsum ipse reprehendit, dicens: *Esaiæ 6.* Væ mihi quia tacui. Audiāt quod per Salomonem in illum prædicationis sciētia multiplicari promittitur, qui in hoc quod iam obtinuit, torporis vitio non tenetur. Ait nāq;: *Prouer.11.* Anima quæ benedicit, impinguabitur &

qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

G qui inebriat, ipse quoque inebriabitur. Qui enim prædicando exterius benedicit : interiotis augmenti pinguedinem recipit, & dum vino eloquij auditorum mentem deebriare non desinit, potu multiplicati muneris deebriatus excrescit. Audiant quòd Dauid hoc deo in munere obtulit quòd prædicationis
Psal. 39. gratiâ quam acceperat non abscõdit, dicẽs: Ecce labia mea non prohibebo, domine tu cognouisti. Iustitiam autem tuam non abscõdi in corde meo: veritatem tuam & salutare tuũ dixi. Au-
Cant. 8. diant quod sponsi colloquio ad sponsam dicitur: Quæ habitas in hortis: amici auscultãtes te: fac me audire vocem tuam. Ecclesia quippe in hortis habitat: quæ ad viriditatem intimâ exculta plantaria virtutum seruat. Cuius vocem amicos auscultare, est electos quosque verbum prædicationis illius desiderare: quam videlicet vocem sponsus audire desiderat: qui ad prædicationẽ eius per electorum suorũ animas anhelat. Audiant quòd Moyses cùm irascentem deum populo cerneret : & assumi ad vlci-
Exod. 32. scendum gladios iuberet: illos à parte dei denunciauit existere qui delinquẽtium scelera incunctanter ferirent, dicens: Si quis domini est, iungatur mihi: ponat vir gladium super femur suũ. Ite & redite de porta vsque ad portam per medium castrorum & occidat vnusquisque fratrem suum, & amicum & proximũ suum. Gladium quippe super femur ponere est prædicationis studium voluptatibus carnis anteferre: vt cum sancta quis studet dicere: curet necesse est illicitas suggestiones edomare. De
H porta verò vsque ad portam ire, est à vitio vsque ad vitium per quod ad mentem mors ingreditur, increpando discurre. Per medium vero castrorum transire, est tanta æqualitate intra Ecclesiam viuere: vt qui delinquentium culpas redarguit : in nullius se debeat fauorem declinare. Vnde & rectè subiungitur:
Ibidem. Occidat vir fratrem, & amicum, & proximum suum. Fratrem scilicet & amicum & proximum interficit : qui cum punienda inuenit : ab increpationis gladio nec eis quos per cognationẽ diligit, parcit. Si ergo ille dei dicitur qui ad ferienda vitia zelo diuini amoris excitatur : profectò esse se dei denegat, qui inquãtum sufficit increpare vitam carnalium recusat. At contrà admonendi sunt quos à prædicationis officio, vel imperfectio, vel ætas prohibet: & tamen præcipitatio impellit, ne dum tanti sibi onus officij præcipitatione arrogant, viam sibi subsequentis melioratiõnis abscindant : & cùm atripiunt intempestiuè quot non valent : perdant etiam quod implere quandoque tempestiuè potuissent : arque scientiam quam incongruè conantur ostendere, iustè ostendantur amisisse. Admonendi sunt vt considerent quòd pulli auium si ante pennarum perfectionem volare apperant, vnde ire in alta cupiunt: inde in ima merguntur. Admonẽdi sunt vt considerent quòd structuris recentibus necdum solidatis, si tignorum pondus superponitur: non habitaculum, sed ruina fabricatur. Admonẽdi sunt vt considerent quòd conceptas soboles fœminæ si priusquam plenè
I formentur proferunt: nequaquam domos, sed tumulos replẽt. Hinc est quòd ipsa veritas quæ repentè quos vellet roborare potuisset: vt exemplum sequentibus daret, ne imperfecti prædicare præsumerent, postquam discipulos de virtutis prædicatione instruxit, ilico adiũxit: Vos autem sedete in ciuitate quo-
Luc. 24. adusque induamini virtute ex alto. In ciuitate quippe consideramus: si intra mentium nostrarum nos clausura constringimus: ne loquendo exterius euagemur, vt cùm virtute diuina perfectè induimur : tunc quasi à nobismetipsis foras etiam alios in-
Eccle. 32. struentes exeamus. Hinc per quendam sapientem dicitur: Ado lescens loquere in causa tua vix. Et si bis interrogatus fueris: habeat initium responsio tua. Hinc est quòd idem redemptor noster cùm in cœlis sit conditor, & ostensione suæ potentiæ semper doctor angelorum, ante tricenale tempus in terra magister noluit fieri hominum, vt videlicet præcipitatis vim salubertimam timoris infunderet: cum ipse etiã qui labi nõ posset perfectæ vitæ gratiam non nisi perfecta ætate prædicaret. Scriptũ
Luc. 2. quippe est: Cum factus esset annorum duodecim: remãsit puer Iesus in Hierusalem. De quo à parentibus requisito paulopost subditur: Inuenerunt illum in templo sedentem in medio do-
Ibidem. ctorũ: audientem illos & interrogantem. Vigilanti itaque consideratione pensandum est, quòd cum Iesus annorum duodecim dicitur in medio doctorum sedens: non docẽs, sed interrogans inuenitur. Quo exemplo scilicet ostenditur ne infirmus docere quis audeat, si ille puer doceri interrogando voluit, qui K
per diuinitatis potẽtiam verbum scientiæ ipsis suis doctoribus *Lud. Tho.*
ministrauit. Hinc verò per Paulum discipulo dicitur : præcipe hæc & doce, nemo adolescentiam tuam contemnat. Sciẽdum nanque nobis est : quia in sacro eloquio aliquando adolescẽtia iuuentus vocatur. Quod citius ostenditur si Salomonis ad me- *Eccles.11.*
dium verba proferantur, qui ait: Lætare iuuenis in adolescentia tua. Si enim vtraque vnum esse non decerneret, quem monebat in adolescentia, iuuenem non vocaret.

Admonitio XXVII.

ALiter admonẽdi sunt, qui in hoc quod temporaliter appetunt prosperantur : atque aliter qui ea quidem quæ mundi sunt concupiscunt, sed tamen aduersitatis labore fatigantur. Admonẽdi nanque sunt qui in hoc quod tempo raliter appetunt prosperantur, ne cum cuncta ad votum suppetunt, dantem quærere negligant, si in his quæ dantur animum figant: ne peregrinationem pro patria diligant, ne subsidia itineris in obstacula peruentionis vertant, ne nocturno lunæ lumine delectari, claritatem Solis videre fugiant. Admonẽdi itaque sunt: vt quæque in hoc mũdo cõsequuntur, calamitatis solatia, nõ autem præmia retributionis credãt, sed cõtra fauores mundi mẽtem erigãt ne in eis ex tota cordis delectatione succumbãt. Quisquis enim prosperitatem qua vtitur apud iudicũ cordis melioris vitæ amore non reprimit, fauorem vitæ transeũtis in mortis perpetuæ occasiõnẽ vertit. Hinc est enim quòd L
sub Idumæorũ specie: qui vincẽdos se prosperitati suæ reliquerunt, in huius mũdi succesibus lætantes, increpãtur cùm dicitur: Dederũt terram meam sibi in hereditatem cum gaudio, ex toto corde & ex animo. Quibus verbis perpẽditur quòd non solum quia gaudeãt, sed quod toto corde & ex animo gaudeãt: *Prouer. 1.*
districta reprehensione feriantur. Hinc Salomon ait : Auertio paruulorũ interficiet eos, & prosperitas stultorũ perdet illos. *1. Cor. 3.*
Hinc Paulus admonet dicẽs: Qui emunt tãquam non possidẽtes: & qui vtuntur hoc mũdo tãquam non vtãtur. Vt videlicet sic nobis quæ suppetunt exterius seruiant, quatenus à supernæ dilectionis studio animum non inflectãt: ne luctum nobis in- *Cant. 2.*
ternæ peregrinationis temperẽt ea quæ in exilium positis subsidium prębẽt, & quasi fœlices in trãsitoriis nos gaudemus, qui ab æternis nos interimi miseros cernimus. Hinc nanque est quod electorum voce dicit Ecclesia: Læua eius sub capite meo & dextera illius amplexabitur me. Sinistram dei prosperitatẽ videlicet vitæ præsentis quasi sub capite posuit, quam intẽtione summi amoris premit. Dextera verò dei eam amplectitur: *Prouer. 3.*
quia sub æterna eius beatitudine tota deuotione continetur. Hinc rursum per Salomonem dicitur : Lõgitudo dierũ in dextera eius, in sinistra verò eius diuitiæ & gloria. Diuitiæ itaque & gloria qualiter sint habẽda docuit, quæ posita in sinistra me- *Psal. 107.*
morauit. Hinc psalmista ait: Saluum me fac dextera tua. Neq; M
enim ait manu, sed dextera: vt videlicet cùm dexteram diceret, quia æternã salutẽ quæreret indicaret. Hinc rursum scriptũ est: *Psalm. 67.*
Dextera manus tua domine confregit inimicos. Hostes enim dei etsi in sinistra eius proficiũt, in dextera frangũtur, quia plerũque prauos vita præsens eleuat, sed aduẽtus æternæ beatitudinis damnat. Admonendi sunt qui in hoc mũdo prosperãtur, vt solerter considerent, quia præsentis vitæ prosperitas aliquando idcirco datur vt ad meliorem vitam prouocet, aliquado verò vt in æternum plenius damnet. Hinc est enim quòd plebi Israëliticæ Chanaan terra promittitur, vt quãdoque ad æterna speranda prouocetur. Neque enim rudis populus ille promissionibus dei in longinquum crederet, si à promissore suo non etiam è vicino aliquid percepisset. Vt ergo ad æternorum fidem certius roboretur, nequaquam solummoda spe ad res, sed rebus quoque ad spem trahitur. Quod liquido psalmista testa- *Psal. 104.*
tur, dicens: Dedit eis regiones gentium, & labores populorum possederunt. Vt custodiant iustificationes eius, & legem eius requirant. Sed cùm latgientem deum humana mens boni operis repẽtatione non sequitur, vnde nutrita piè creditur, inde iustius damnatur. Hinc enim per Psalmistam tursum dici- *Psal. 72.*
tur: Deiecisti eos dum alleuarẽtur. Quia videlicet reprobi cùm recta opera diuinis muneribus non rependunt cùm totos se hic deserunt, & affluentibus prosperitatibus dimittunt, vnde exterius proficiunt, inde ab intimis cadunt. Hinc est quòd in

A in inferno cruciato diuiti dicitur: Recepisti bona in vita tua.
Luc. 16. Idcirco etenim recepit bona in vita sua malus, vt illic plenius mala reciperet, quia hic fuerat nec per bona conuersus. At contrà admonendi sunt, qui ea quidem quæ mundi sunt concupiscunt, sed tamen aduersitatis labore fatigantur, vt sollicita consideratione perpendant, creator dispensatórque cunctorũ quãta super eos gratia vigilat, quos in sua desideria non relaxat. Ægro quippe quem medicus desperat : concedit vt cuncta quæ concupiscit accipiat. Nam qui sanari posse creditur : à multis quæ appetit prohibetur. Et pueris nummos subtrahimus, quibus tota simul patrimonia hæredibus reseruamus. Hinc ergo de spe æternæ hereditatis gaudium sumat: quos aduersitas vitę temporalis humiliat, quia nisi saluandos eos in perpetuum cerneret : eruditendos sub disciplinæ regimine diuina dispensatio non refrenaret. Admonendi itaque sunt qui in his quæ tempo
1. Reg. 24. raliter concupiscunt: aduersitatis labore fatigantur, vt sollicitè
2. Reg. 11. considerent quòd plerunque etiam iustos cùm temporalis potentia sustollit, velut in laqueum culpa comprehendit. Nam sicut in priori huius voluminis parte iam diximus, deo Dauid prius amabilis rectior fuit in seruitio, quàm cùm peruenit ad regnum. Seruus nanque amore iustitiæ, deprehensum aduersarium ferire timuit : rex autem persuasione luxuriæ deuotũ militem etiã sub studio fraudis extinxit. Quis ergo opes, quis potestatem, quis gloriam quærat innoxiè, si & illi exiterunt noxia qui hæc habuit non quæsita? Quis inter hæc sine magno di-
B scriminis labore saluabitur: si ille in his culpa interueniente turbatus est: qui ad hæc fuerat deo eligente præparatus? Admonendi sunt vt considerent quia Salomon qui post tantam sapientiam vsque ad idololatriam cecidisse describitur, nihil in
3. Reg. 11. hoc mundo prius quam caderet aduersitatis habuisse memoratur. Sed concessa sapiẽtia funditus cor deseruit: quod nulla, vel minima tribulationis disciplina custodiuit.

Admonitio XXVIII.

ALiter admonendi sunt coniugiis obligati : atque aliter à coniugij nexibus liberi. Admonendi sunt nãque coniugiis obligati: vt cùm vicissim quæ sunt alterius cogitãt: sic eorum quisque placere studeat coniugi : vt non displiceat cõditori: sic ea quæ huius mundi sunt agant, vt tamen appetere quę dei sunt non omittant: sic de bonis præsentibus gaudeant, vt tamen sollicita intentione mala æterna pertimescant: sic de malis temporalibus lugeant: vt tamen cõsolatione integra spẽ in bonis perennibus figant: quatenus dum in trãsitum cognoscunt esse omne quod agunt, in mãsione sciãt quod appetunt: nec mala mundi cor cõfringãt: cùm spes bonorum cœlestium roborat: nec bona præsentis vitæ decipiãt, cùm suspecta subsequentis iudicij mala contristãt. Itaque animus Christianorum cõiugum & infirmus & fidelis: qui & plene cuncta temporalia despicere non valet: & tamen æternis se cõiungere per desiderium valet: quãuis in delectatione carnis interim iaceat: super-
C næ spei refectione conualescat. Et si habet quæ mundi sunt in vsu itineris: speret quæ dei sunt in fructu peruentionis: nec to-
2. Cor. 7. tum se ad hoc quod agit cõferat: ne ab eo quod robustè speres debuit, funditus cadat. Quod bene ac breuiter Paulus exprimit dicẽs: Qui habent vxores, tãquam non habẽtes sint: & qui flent, tãquam non flẽtes: & qui gaudẽt, tãquam non gaudẽtes. Vxorem quippe quasi non habẽdo habet, qui sic per illam carnali consolatione vtitur, vt tamen nunquam ad praua opera à melioris intentionis rectitudine eius amore flectatur. Vxorem quasi non habẽdo habet, qui trãsitoria esse cuncta conspiciẽs, curam carnis ex necessitate tolerat : sed æterna gaudia spiritus ex desiderio expectat. Non flẽdo autem flere, est sic exteriora
Ibidem. aduersa plãgere: vt tamen nouerit æternæ quoque spei consolatione gaudere. Et rursum, non gaudẽdo gaudere, est sic de infimis animum attollere, vt tamen nũquam desinat summa formidare. Vbi quoq; aptè paulopost idem doctor ac prædicator gentium subdit dicẽs: Præterit enim figura huius mundi. Ac si aperrè diceret: Nolite constãter mundum diligere: quando & ipse non potest quem diligitis stare: Incassum cor quasi manẽtes figitis: dum fugit ipse quem amatis. Admonendi sunt con-
Galat. 5. iuges vt ea in quibus sibi aliquando displicent: & patientes inuicem tolerent, & exhortãtes inuicem saluent. Scriptum nanque est: Inuicem onera vestra portate: & sic adimplebitis legẽ Christi. Lex quippe Christi, charitas est : quia ille nobis & largiter sua bona contulit: & æquanimiter mala nostra portauit. Tunc ergo legem Christi & eius mandata imitando complemus, quando & nostra bona benignè conferimus: & nostrorũ mala piè sustinemus. Admonendi quoque sunt & coniuges, vt eorum quisque non tam quæ ab altero tolerat : quàm quæ ab ipso tolerentur attendat. Si enim sua quæ portãtur consideret: ea quæ ab altero sustinet leuius portat. Admonendi sunt coniuges vt susçipiendæ prolis se meminerint causa cõiunctos: & cum immoderatæ admixtioni seruientes, propagationis articulum in vsum transferunt voluptatis: perpendant, quòd licet extrà non exeãt: in ipso tamen coniugio coniugij iura transcẽdunt. Vnde necesse est vt crebris exhortationibus moneantur vt desleant quòd pulchram copulæ speciem admixtis voluptatibus fœdant. Hinc est enim quòd peritus medicinæ cœlestis Apostolus non tam sanos instituit quàm infirmis medicamenta monstrauit, dicens: De quibus scripsistis mihi: bonum est ho-
1. Cor. 7. mini mulierem non tangere: propter fornicationẽ autem vnusquisque suam habeat vxorem: & vnaquæque suum virum habeat. Qui enim fornicationis metum præmisit : profectò non stantibus præceptum contulit: sed ne fortasse in tertã ruerent, lectum cadentibus ostendit. Vnde adhuc infirmantibus subdidit: Vxori vir debitum reddat: similiter & vxor viro. Quibus dũ
Ibidem. in magna honestate coniugij aliquid de voluptate largiretur, paulopost subdidit: Hoc autem dico secundum indulgentiam,
Ibidem. non secũdum imperium. Culpa quippe esse innuitur: quòd indulgeri perhibetur. Sed quę tanto citius relaxetur: quanto non per hanc illicitum quid agitur: sed hoc quod est licitũ, sub moderamine non tenetur. Quod bene Loth in semetipso exprimit: qui ardentem Sodomam fugit: sed tamen Segor veniens,
Gene. 19. nequaquam mox montana conscendit. Ardentem quippe Sodomam fugere est illicita carnis incendia declinare. Altitudo vero montium, est munditia continentium. Vel certè quasi in monte sunt qui & iam carnali copulæ inhærent, sed tamen extra susçipiendæ prolis admixtionem debitam, nulla carnis voluptate soluuntur. In monte quippe stare quid est nisi fructus propaginis in carne non quærere? In mõte stare, est carni carnaliter nõ adhærere. Sed quia multi sunt qui scelera quidẽ carnis deserunt: nec tamen in coniugio positi vsus solummodo debiti iura cõseruãt, exiit quidem Loth Sodomam, sed tamen mox ad montana non peruenit, quia iam damnabilis vita relinquitur: sed adhuc cellitudo coniugalis continentiæ subtiliter non tenetur. Est verò in medio Segor ciuitas, quæ fugientem saluet infirmum, quia videlicet cùm sibi per incontinentiam miscentur coniuges: & lapsus scelerum fugiunt, & tamen venia saluãtur. Quasi paruam quippe ciuitatem inueniunt in qua ab ignibus defendantur, quia coniugalis hæc vita non quidem in virtutibus mira est: sed tamen à suppliciis secura. Vnde idem Loth
Gene. 19. ad angelum dicit: Est ciuitas hic iuxtà ad quam possum fugere
F parua, & saluabor in ea. Nunquid non modica est, & viuet anima mea in ea? Iuxtà ergo Segor dicitur, & tamen ad salutem tuta perhibetur: quia coniugalis vita nec à mundo longè diuisa est, nec tamen à gaudio salutis aliena. Sed tunc in hac actione vitam suam coniuges quasi in parua ciuitate custodiunt: quando pro se adsiduis deprecationibus intercedunt. Vnde re-
Ibidem. ctè per angelum ad eundem Loth dicitur: Ecce etiam in hoc susçepi preces tuas, vt non subuertam vrbem pro qua locutus es. Quia videlicet cùm deprecatio funditur deo, nequaquam talis cõiugij vita damnatur. De qua deprecatione quoque Paulus admonet dicens: Nolite fraudare inuicem, nisi fortè ex con-
1. Cor. 7. sensu ad tempus, vt vacetis orationi. At contrà admonẽdi sunt qui ligati cõiugiis non sunt, vt cœlestibus præceptis eò rectius seruiant, quo eos ad curas mundi nequaquam iugum copulæ carnalis inclinat, vt quos onus licitum coniugij non gtauat: nequaquam pondus illicitum terrenę sollicitudinis premat: sed tanto eos patratiores dies vltionis quantò expeditiores inueniat: ne quo meliora agere vacantes possunt, sed tamen negligunt, eò supplicia deteriora mereantur. Audiant quòd Apostolus cùm quosdam ad cœlibatus gratiam instrueret, non coniugium spreuit, sed curas mundi nascentes ex coniugio repulit, dicens: Hoc ad vtilitatem vestram dico, non vt laqueum
Ibidem. vobis iniiciam : sed ad id quod honestum est, & quod facultatem

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ratem præbeat sine impedimento domino obseruãdi. Ex cõiugiis quippe terrenæ sollicitudines prodeũt: & idcirco magister gentium auditores suos ad meliora persuasit: ne sollicitudine terrena ligarentur. Quem ergo cœlibem curatum secularium impedimẽtum præpedit, & coniugio se nequaquam subdidit: & tamen coniugij onera non euasit. Admonendi sunt cœlibes ne sine damnationis iudicio misceri se fœminis vacãtibus putent. Cùm enim Paulus fornicationis vitiũ tot criminibus execrandis inseruit: cuius sit reatus indicauit dicẽs: Neque fornicatores, neque seruiẽtes idolis, neque adulteri, neque molles, neque masculorũ concubitores, neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnũ dei possidebunt. Et rursum: Fornicatores autẽ & adulteros iudicabit deus. Admonendi sunt itaque: vt si tentationum procellas cum difficultate salutis tolerant, coniugij portum petãt. Scriptum nanque est: Melius est nubere quàm vri. Sine culpa quippe ad coniugium veniunt, si tamen necdum meliora voluerunt. Nam quisquis bonũ maius subire proposuit: bonum minus quod licuit illicitum fecit. Scriptum quippe est: Nemo mittẽs manum suã ad aratrum & respiciens retro, aptus est regno cœlorum. Qui igitur fortiori studio intenderat: retro conuincitur respicere, si relictis amplioribus bonis ad minima retorquetur.

1. Cor. 6.

Hebr. 13.

1. Cor. 7.

Luc. 9.

Admonitio XXIX.

H Aliter admonendi sunt peccatorum carnis conscij, atque aliter ignari. Admonẽdi nanque sunt peccata carnis experti: vt mare saltem post naufragium metuant: & perditionis suæ discrimina vel cognita perhorrescant: ne qui piè post perpetrata mala seruati sunt, hęc improbè repetendo moriantur. Vnde peccanti animę nunquam à peccato desinenti dicitur: Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. Admonendi sunt itaque vt studeant quateus si accepta naturæ bona integra seruare noluerunt, saltem scissa resarciant. Quibus nimirum necesse est vt perpendant in tam magno fidelium numero: quàm multi & se illibatos custodiant, & alios ab errore conuertant. Quid ergo isti dicturi sunt, si aliis in integritate stantibus, ipsi nec post damna respiscãt? Quid dicturi sunt: si cùm multi & alios secum deferunt ad regnum, hi expectanti domino nec semetipsos reducant? Admonendi sunt vt præterita commissa considerent: & imminentia deuitent. Vnde sub Iudææ specie per prophetam dominus corruptis in hoc mundo mentibus: transactas ad memoriam culpas reuocat: quatenus pollui in futuris erubescãt, dicẽs: Fornicatæ sunt in Ægypto in adolescentia sua: ibi subacta sunt vbera earum, & fractæ sunt mammæ pubertatis earum. In Ægypto quippe vbera subiguntur: cùm turpi huius mundi desiderio humanæ mentis voluntas substernitur. In Ægypto pubertatis mammæ franguntur quando naturales sensus adhuc in semetipsis integri, pulsantis concupiscentiæ corruptione vitiantur. Admonẽdi sunt carnis peccata experti: vt vigilanti cura conspiciãt, post delicta nobis ad se redeuntibus deus quanta beneuolentia sinum suæ pietatis expandat: cum per prophetam dicat: Si dimiserit vir vxorem suam, & illa recedens duxerit virum alium: nunquid reuertetur ad eũ vltra? Nunquid non polluta & contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me: dicit dominus: Ecce de fornicante & relicta muliere argumentum iustitiæ proponitur: & tamen nobis redeuntibus post lapsum non iustitia: sed pietas exhibetur. Vt hinc vtique colligamus si nobis delinquentibus tanta pietate parcitur, à nobis nec post delictum redeuntibus, quanta improbitate peccatur: aut quæ ab illo erit super improbos venia, qui non cessat vocare post culpam? Quæ nimirum bene per prophetam post delictũ misericordia vocationis exprimitur cum auersо homini dicitur: Et erunt oculi tui videtes præceptorem tuum: & aures tuæ audient verbum post tergum monentis. Humanum quippe genus dominus in faciem monuit: quando in paradiso condito homini atque in libero arbitrio stanti: quid facere, quid ve non facere deberet indixit. Sed homo in dei faciem terga dedit, cùm superbiẽs eius iussa contempsit. Nec tamen superbientem deus deseruit: qui ad reuocandum hominem legem dedit: exhortantes angelos misit: in carne nostræ mortalitatis ipse apparuit. Ergo post tergum stãs nos admonuit, qui ad recuperationem nos gratiæ etiam contemptus vocauit. Quod igitur generaliter simul potuit dici de cunctis, hoc necesse est specialiter sentiri de singulis. Quasi enim coram positus deo quisque verba monitionis eius percipit: cum priusquam peccata perpetret, voluntatis eius præcepta cognoscit. Adhuc enim ante faciem eius stare, est necdum eum peccando contemnere. Cum vero derelicto bono innocentiæ iniquitatem eligens appetit: iam terga in eius faciem mittit. Sed ecce adhuc & post tergum deus subsequẽs monet: qui etiam post culpam ad se redire persuadet. Auersum reuocat, cum commissa non respicit, sed reuertenti sinum pietatis expandit. Vocem ergo post tergũ monentis audimus: si ad iniuitãtem nos dominum saltem post peccata reuertimur. Debemus ergo pietatem vocãtis erubescere, si iustitiã nolumus formidare: quia tanto grauiori improbitate conténitur, quanto & contemptus adhuc vocare non dedignatur. At contra admonẽdi sunt peccata carnis ignorãtes: vt tanto sollicitius præcipitem ruinam metuant, quanto altius stant. Admonẽdi sunt vt nouerint quia quo magis loco præeminenti consistunt: eo ẽrebrioribus sagittis insidiatoris impetũtur. Quia tanto ardentius solet erigi: quanto robustius se conspicit vinci: tantóque intolerabilius dedignatur vinci: quanto contra se videt per integra infirmæ carnis castra pugnari. Admonendi sunt vt incessanter præmia suspiciant, & libenter proculdubio tentationum quas tolerant labores calcabunt. Si enim attẽdatur fœlicitas quæ sine transitu attingitur, leue fit quod transeundo laboratur. Audiant quod per prophetam dicitur: Hæc dicit dominus eunchis: Qui custodierint sabbata mea & elegerint quæ volui, & fœdus meũ tenuerint: dabo eis in domo mea & in muris meis locũ & nomen melius à filiis & filiabus. Eunuchi quippe sunt: qui compressis motibus carnis, affectum in se praui operis abscindunt. Quo autem apud patrem loco habeantur ostenditur quia in domo patris videlicet æterna mãsione etiam filiis præferuntur. Audiant quod per Ioannem dicitur: Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt: & sequũtur agnum quocũque ierit. Et quòd cãticum cantant quod nemo potest dicere, nisi illa cẽtũ quadraginta quatuor milia. Singulariter quippe canticum agno cantare, est cum eo in perpetuum præ cunctis fidelibus etiam de incorruptione carnis gaudere. Quod tamen electi cæteri canticum audire possunt: licet dicere nequeant, quia per charitatem quidem in illorum cellitudine læti sunt, quanuis ad eorum præmia non assurgant. Audiant peccatorũ carnis ignari quod per semetipsam de hac integritate veritas dicit: Non omnes capiũt verbum hoc. Quod eo innotuit summum esse, quo denegauit omniũ: & dum præcidit quia difficile capitur, audiẽtibus innuit, captum cum qua cautela teneatur. Admonendi sunt itaque peccata carnis ignorantes, vt & præeminere virginitatem coniugio sciant: & tamen se super coniuges non extollãt, quatenus dum & virginitatem præferũt, & se postponũt: & illud non deserãt quod melius esse æstimãt, & se custodiãt quo se inaniter non exaltãt. Admonẽdi sunt vt cõsiderẽt quòd plerunque actione secularium vita cõtinẽtium cõfunditur: cum illi vltra habitũ assumãt opera: & isti iuxta ordinem proprium nõ excitãt corda. Vnde bene per prophetã dicitur: Erubescе Sidon ait mare. Quasi enim per vocẽ maris ad verecũdiã Sidon adducitur: quãdo per comparationem vitæ secularium atque in hoc mũdo fluctuãtium, eius qui munitus & quasi stabilis cernitur, vita reprobatur. Sæpe enim nonnulli ad dominũ post peccata carnis redeũtes, tanto ardentius se in bonis operibus exhibent, quanto damnabiliores se de malis vident. Et sæpe quidam in carnis integritate perdurantes: cùm minus se respiciũt habere quod desleant, plenè sibi sufficere vitæ suæ innocẽtiam putãt atque ad fœtorem spiritus nullis se ardoris stimulis inflãmant. Et fit plerũque deo gratior amore ardens vita post culpam, quàm securitate torpens innocentia. Vnde & voce iudicis dicitur: Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum: & Gaudium erit in cœlo super vno peccatore pœnitente, magis quàm super nonagintanouem iustis, quibus non opus est pœnitentia. Quod citius ex ipso vsu colligimus: si nostræ mentis iudicia pensemus. Plus nanque terram diligimus quæ post spinas exarata fructus vberes producit, quàm quæ nullas spinas habuit, sed tamen exculta sterilem segetem gignit. Admonendi sunt peccata

Exech. 23.

Matth. 19.

Psal. 94.
1. Cor. 11.

C

Gene. 34.

Hiere. 3.

Esaiæ 23.

Esaiæ 56.

Apoc. 13.

Luce 7.

A cata carnis ignorantes, ne superioris ordinis celsitudine se cæteris præferant, cum ab inferioribus quanta se melius agantur ignorant. In examine nanque recti iudicis mutat merita ordinum, qualitas actionum. Quis enim considerat is rerum ipsis imaginibus nesciat quòd in natura gemmarum carbunculus præfertur hyacintho? Sed tamen cærulei coloris hyacinthus præfertur pallenti carbunculo: quia & illi quod naturæ ordo subtrahit, species decoris adiungit: & hunc quem naturalis ordo prætulerat, coloris qualitas fœdat. Sic ergo in humano genere & quidam in meliori ordine deteriores sunt: & quidam in deteriori meliores: quia & isti fortem extremi habitus bene viuendo transcendant, & illi superioris loci meritum moribus non exæquando diminuunt.

Admonitio XXX.

ALiter admonendi sunt qui peccata deplorant operum, atque aliter qui cogitationum. Admonẽdi quippe sunt qui peccata deplorant operum, vt consummata mala perfecto diluant lamento, ne plus astringantur in debito perpetrati operis & minus soluant fletibus satisfactionis. Scriptũ quippe est: Potum dedit nobis in lachrymis & in mensura, vt videlicet vniuscuiusque mens tantum pœnitẽdo compunctionis suæ bibat lachrymas, quantum se à deo meminit aruisse per culpas. Admonendi sunt vt incessanter admissa ante oculos reducant: atque viuẽdo agant vt à districto iudice videri non debeant. Vnde Dauid cùm peteret dicens: Auerte oculos tuos à peccatis meis: paulo superius intulit: delictum meum coram me est semper. Ac si diceret: Peccatum meum ne respicias postulo, quia hoc respicere ipse non cesso. Vnde & per prophetã dominus dicit: Et peccatorum tuorum memor non ero: tu autem memor esto. Admonendi sunt vt singula quæque admissa considerent, & dum pervnumquodque erroris sui inquinationem deflent: simul se ac totos lachrymis mundent. Vnde bene per Hieremiam dicitur: cùm Iudææ singula delicta pensarentur: Diuisiones aquarum deduxit oculus meus. Diuisas quippe ex oculis aquas deducimus: quando peccatis singulis dispertitas lachrymas damus. Neque enim vno eodémque tempore æque mens de omnibus dolet: sed dum nunc huius nunc illius culpæ memoria acrius tangitur, simul de omnibus in singulis commota purgatur. Admonẽdi sunt: vt de misericordia quam postulant præsumant: ne vi immoderatę afflictionis intereant. Neque enim piè dominus ante delinquentium oculos flenda peccata opponeret: si per semetipsum ea districtè ferire voluisset. Constat enim quòd à suo iudicio abscondere voluit: quos miserando præueniens sibimetipsis iudices fecit. Hinc enim scriptum est: Præueniamus faciem domini in cõfessione. Hinc per Paulum dicitur: Si nosmetipsos diiudicaremus: non vtique iudicaremur. Rursùmque admonendi sunt, vt sic de spe fiduciam habeant: ne tamen incauta securitate torpescant. Plerunque enim hostis callidus mentem quã peccato supplantat, cùm de ruina sua afflictam respicit: securitatis pestiferæ blãditiis seducit. Quod figuratè exprimitur: cùm factum Dinæ memoratur. Scriptum quippe est: Egressa est Dina vt videret mulieres regionis illius: quam cum vidisset Sichen filius Emoreuei princeps terræ illius, adamauit & rapuit & dormiuit cum illa: vi opprimẽs virginem, & conglutinata est anima eius cum ea: tristémque blanditiis deliniuit. Dina quippe vt mulieres videat extraneæ regionis egreditur: quando vnaquæque mens sua studia negligens, actiones alienas curãs, extra habitum atque extra ordinem proprium vagatur. Quam Sichen princeps terræ illius opprimit: quia videlicet inuentam in curis exterioribus diabolus corrũpit. Et conglutinata est anima eius cùm ea: quia vnitam sibi per iniquitatem respicit. Et quia cùm mens à culpa respiscit, ad se ducitur: atque admissum flere conatur, corruptor autem spes & securitates vacuas ante oculos reuocat: quatenus vtilitatem tristitiæ subtrahat: rectè ille subiungitur: Tristémque blãditiis deliniuit. Modo enim aliorum facta gtaniora, modo nihil esse quod perpetratum est: modo misericordem deum loquitur, modo adhuc tempus subsequens ad pœnitentiam pollicetur, vt dum per hæc decepta mens ducitur: ab intentione pœnitentiæ suspendatur: quatenus tunc bona nulla percipiat quam nunc mala contristant, & tunc plenius obruatur suppliciis quæ nunc etiam gaudet in delictis. At contrà admonendi sunt qui peccata cogitationũ deflent, vt sollicitè considerent intra mentis arcana: vtrum delectatione tãtummodo, an etiam cõsensu deliquerint. Plerunque enim tentatum cor & ex carnis nequitia delectatur, & tamen eidem nequitiæ ex ratione renititur, vt in secreto cogitationis & contristet quod libet & libeat quod contristat. Nonnunquam verò ita mens batratro tentationis absorbetur: vt nullatenus renitatur, sed ex deliberatione sequitur hocvnde ex delectatione pulsatur: & si facultas exterior suppetat, rerum mox affectibus interiora vota cõsummat. Quod videlicet si iusta animaduersio districti iudicis respicit, non est iam cogitationis culpa sed operis: quia etsi rerum tarditas foras peccatum distulit: intus hoc consensionis opere voluntas impleuit. In primo autẽ parẽte didicimus quia tribus modis omnis culpæ nequitiã perpetramus: suggestione scilicet, delectatione, & consensu. Primum itaque per hostem: secundum vero per carnem: tertium per spiritum perpetratur. Insidiator enim praua suggerit: caro se delectationi subiicit: atque ad extremum spiritus victus delectatione consentit. Vnde & ille serpens praua suggessit. Eua autem quasi caro se delectationi subdidit. Adã verò velut spiritus suggestione ac delectatione superatus consensit. Suggestione itaque peccatum agnoscimus delectatione vincimur: consensu etiam ligamur. Admonendi sunt igitur qui nequitias cogitationis deflent: vt sollicite considerent in qua peccati mensura ceciderunt, quatenus iuxta ruinę modũ quam in semetipsis introrsus sentiunt: etiam mensura lamentationis erigantur: ne si cogitata mala minus excruciant: vsque ad perpetranda opera perducant. Sed inter hęc ita terrendi sunt: vt tamen minimè frangantur. Sæpe enim misereors deus eo citius peccata cordis abluit: quo exire ad opera nõ permittit: & cogitata nequitia tãto citius soluitur: quanto effectu operis districtius non ligatur. Vnde rectè per Psalmistã dicitur: Dixi pronũciabo aduersum me iniustitias meas domino, & tu remisisti impietatem cordis mei. Qui autem impietatem cordis subdidit: quia cogitationũ iniustitias pronunciare vellet indicauit. Dúmque ait: dixi, pronũciabo: atque ilico adiunxit, & tu remisisti: quàm sit super hęc facilis venia ostendit. Et dum se adhuc petere promittit, hoc quod petere se promittebat obtinuit, quatenus quia vsque ad opus non venerat culpa, vsque ad cruciatum non perueniret pœnitẽtia: sed cogitata afflictio mẽtem tergeret, quam nimirum tantummodo cogitata iniquitas inquinasset.

D

Psal. 31.

Admonitio XXXI.

ALiter admonendi sunt qui admissa plangunt, nec tamen deserunt: atque aliter qui deseruntnec tamen plangunt. Admonẽdi sunt enim qui admissa plangunt, nec tamen deserunt: vt considerare solicitè sciant quia flendo inaniter mũdant, qui viuendo se nequiter inquinant, cum idcirco se lachrymis lauant, vt mũdi ad sordes redeant. Hinc enim scriptum est: Canis reuersus ad suũ vomitum, & sus lota in volutabro luti. Canis quippe cùm vomit, profecto cibũ qui pectus deprimebat proiicit: sed cum ad vomitũ reuertitur vnde leuigatus fuerat, tursus oneratur. Et qui admissa plangũt profectò nequitiã de qua malè satiati fuerant, & quæ mentis intima deprimebat confitendo proiiciunt, quã post cõfessionem dum repetũt resumunt. Sus verò in volutabro luti cum lauatur, sordidior redditur. Et quia admissum plãgit, nec tamẽ deserit, pene grauiori culpæ se subiicit: qui & ipsam quã flendo potuit impetrare veniã contemnit, & quasi in lutosa aqua semetipsum voluit, quia dum fletibus suis vitæ mũditiam subtrahit, ante dei oculos fordidas ipsas etiam lachrymas facit. Hinc rursum scriptũ est: Ne iteres verbũ in oratione tua. Verbum nãque in oratione iterare, est post fletũ cõmittere quod rursum necesse sit flere. Hinc per Esaiam dicitur: Lauamini, mundi estote. Post lauacrum enim mundus esse negligit, quisquis post lachrymas vitæ innocentiam non custodit. Lauantur ergo & nequaquã mũdi sunt, qui commissa flere non desinunt, sed rursus flenda committunt. Hinc quoque per quendam sapientem dicitur: Quid prodest si baptizatur à mortuo, & iterum tangit illum, quid profecit lauatio eius? Baptizatur quippe à mortuo qui mundãtur fletibus à peccato. Sed post baptisma mortuum tangit, qui culpam post lachrymas repetit. Admonendi sunt qui admissa plangunt, nec tamen deserunt, vt ante districti iudicis oculos eis se esse similes agnoscant, qui venientes ad faciem quorundam

Prouer. 26.
& 2. Pet. 2

F

Eccle. 7.

Esaiæ 1.

Eccle. 34.

G dam hominum magna eis submissione blandiuntur, recedētes autem inimicitias ac dāna quæ valent atrociter inferunt. Quid enim culpam flere: nisi humilitatem deo suę deuotionis ostendere? Et quid est post fletum praua agere, nisi superbas in eum quem rogauerat, inimicitias exercere? Iacobo attestāte qui ait: *Luc.4.* Quicunque voluerit amicus esse seculi huius: inimicus dei cōstituitur. Admonendi sunt qui admissa plāgunt nec tamen deserunt: vt sollicitè considerent: quia ita plerunque mali inutiliter compunguntur ad iustitiam: sicut plerunque boni innoxiè tentantur ad culpam. Fit quippe mira exigentibus meritis dispositionis internæ mensura: vt & illi dum de bono aliquid agunt quod tamen non perficiunt, superbè inter ipsa quę etiam plenissimè perpetrant mala confidant: Et isti dum de malo tētantur cui nequaquam consentiunt, quo per debilitatem ac infirmitatem titubant: eo gressus cordis ad iustitiam per patien- *Nume.23.* tiam & humilitatem verius figant. Balaam quippe tabernacula iustorum respiciens ait: Moriatur anima mea morte iustorū: *Nume.24.* & fiant nouissima mea horum similia. Sed cùm compunctionis tempus abscessit: contra eorum vitam quibus se similem fieri etiam moriendo poposcerat, consilium præbuit. Et cùm occasionem de auaritia reperit, cito oblitus est quicquid sibi de innocentia optauit. Hinc vero doctor & prædicator gentium *Rom.7.* Paulus ait: Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuū me ducentem in lege peccati quæ est in membris meis. Qui profecto idcirco tentatur, vt in bo-
H no robustius ex ipsa infirmitatis suæ cognitione solidetur. Quid est ergo quòd ille compungitur, & tamen iustitiæ non appropinquat: iste tentatur, & tamen eum culpa non inquinat? nisi hoc quod apertè ostenditur quòd nec malos bona imperfecta adiuuant: nec bonos mala inconsummata condemnant. At contrà admonēdi quoque sunt etiam qui admissa deserunt: nec tamen plangunt, ne iam relaxatas æstiment culpas, quas etsi agendo non multiplicant, nullis tamen fletibus mundant. Neque enim scriptor si à scriptione cessauerit, quia alia non addidit: etiam illa quæ scripserat deleuit, & simili modo, nec qui contumelias irrogat, si solummodo tacuerit: satisfecit: cùm profectò necesse sit vt verba præmissæ superbiæ verbis subiūctæ humilitatis impugnet, nec debitor absolutus est quia alia non multiplicat, nisi & illa quæ ligauerat soluat. Ita & cum deo delinquimus, nequaquam satisfacimus si ab iniquitate cessamus: nisi voluptates quoque quas diliximus, econtrario appositis lamentis insequamur. Si enim nulla nos in hac vita operum culpa maculasset, nequaquam nobis hic adhuc degentibus ipsa ad securitatem innocentia nostra sufficeret: quia illicita animum multa pulsarent. Qua ergo mente securus est, qui perpetratis iniquitatibus ipse sibi testis est quia innocens non est? Neque enim deus nostris cruciatibus pascitur, sed delictorum morbos medicamētis contrariis medetur: vt qui voluptatibus delectati discessimus, rursum fletibus amaricati redeamus. Et qui per illicita defluēdo cecidimus, etiam à licitis nosmetipsos
I restringendo, surgamus. Et cor quod insana lætitia infuderat, salubris tristitia exurat: & quod vulnerauerat elatio superbiæ, *Psal.74.* curet obiectio humilis vitæ. Hinc enim scriptum est: Dixi iniquis nolite iniquè agere: & delinquētibus, nolite exaltare cornu. Cornu quippe delinquentes exaltant, si nequaquam se ad pœnitentiam ex cognitione suæ iniquitatis humiliant. Hinc rursum dicitur: *Psal.50.* Cor contritum & humiliatum deus non spernit. Quisquis enim peccata plangit, nec tamen deserit, cor quidem conterit, sed humiliare contemnit. Qui verò peccata iam deserit nec tamen plāgit: iam quidem humiliat, sed tamen cor *1.Cor.6.* conterere recusat. Hinc Paulus ait: Et hæc quidem fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis. Quia nimirum illos emendatior vita sanctificat, quos & per pœnitentiam abluens afflictio fletuum mūdat. Hinc Petrus cùm quosdam territos malorum suorum consideratione conspiceret, admonuit dicens: Pœni- *Acto.2.* tentiam agite: & baptizetur vnusquisque vestrum. Dicturus enim baptisma, præmisit pœnitentiæ lamenta: vt prius se aqua suæ afflictionis infunderent, & postmodum sacramēto baptismatis lauarent. Qua ego mente qui transactas culpas flere negligunt, viuunt securi de venia, quando ipse summus pastor Ecclesiæ huic etiam sacramento addendam pœnitentiam credidit, quod peccata principaliter extinguit?

Admonitio XXXII. K

ALiter admonendi sunt qui illicita quæ faciunt etiam laudant, atque aliter qui accusant praua, nec tamen deuitant. Admonendi sunt enim qui illicita quę faciunt etiā laudant, vt considerent quòd plerunque plus ore quàm opere delinquant. Opere nanque per semetipsos solos praua perpetrant: Ore autem per tot personas iniquitatem exhibent, quot audientium mentes iniqua laudantes docent. Admonendi ergo sunt vt si eradicare mala dissimulant, saltem seminare pertimescant: Admonendi sunt vt eis perditio priuata sufficiat. Rursūmque admonendi sunt, vt si esse mali non metuunt, erubescant saltem videri quod sunt. Plerunque enim culpa dum absconditur, effugatur: quia dum mens erubescit videri quod tamen esse non metuit, erubescit quandoque esse quod fugit videri. Cum verò prauus quisque impudenter innotescit: quo liberius omne facinus perpetrat, eo etiā licitum putat: & quod licitum suspicatur, in hoc proculdubio multiplicius mergitur. Vnde scriptum est: *Esa.3.* Peccatum suum sicut Sodoma prædicauerunt: nec absconderunt. Peccatum enim suum absconderet Sodoma: si adhuc sub timore peccaret. Sed funditus frena timoris amiserat, quæ ad culpam nec tenebras requirebat. Vnde & *Gene.18.* rursum scriptum est: Clamor Sodomorum & Gomorræ multiplicatus est. Peccatum quippe cum voce, est culpa cum actione, peccatum vero etiam cum clamore, est culpa cum libertate. At contrà admonendi sunt qui accusant praua, nec tamen L
deuitant: vt prouidè perpendant quid in districto dei iudicio pro sua excusatione dicturi sunt: qui de reatu suorum criminum etiam semetipsis iudicibus non excusantur. Hi itaq; quid aliud quàm præcones sunt sui? voces contra culpas proferunt, *† al. produnt* & semetipsos operibus reos tradunt†. Admonendi sunt vt videāt quia de occulta iam retributione iudicij est quòd eorum mens malum quod perpetrat illuminatur vt videat, sed non conatur vt vincat: vt quo melius videt, eo deterius pereat: quia & intelligentiæ lumen percipit, & actionis prauæ tenebras non relinquit. Nam cum acceptam ad adiutorium scientiam negligunt, hanc contra se in testimonium vertunt, & de lumine intelligentię augent supplicia: quod profectò acceperant vt possent delere peccata. Quorum nimirum nequitia dum malum agit quod diiudicat: venturum iudicium iam hic degustat: vt cum æternis suppliciis seruatur obnoxia, suo hic interim examine non sit absoluta. Tantóque illic grauiora tormenta percipiat: quanto hic malum non deserit, etiam quod ipsa mens *Luce 12.* condemnat. Hinc enim veritas dicit: Seruus qui cognouit voluntatem domini sui & non fecit secundum voluntatem eius: *Psal.54.* plagis vapulabit multis. Hinc Psalmista ait: Descendant in infernum viuentes. Viui quippe quę circa illos aguntur, sciunt & sentiunt, mortui autem sentire nihil possunt. Mortui autem in infernum descenderent, si mala nesciendo perpetrarent. Cum vero sciunt mala & tamen faciunt, ad iniquitatis infernum viuentes miseri sentientésque descendunt. M

Admonitio XXXIII.

ALiter admonendi sunt qui repentina concupiscentia superantur, atque aliter qui in culpa ex consilio ligantur. Admonendi itaque sunt quos repentina concupiscentia superat: vt in bello præsentis vitæ se quotidie positos attendant, & cor quod præuidere vulnera non potest, scuto solliciti timoris tegant, vt occulta insidiātis iacula hostis perhorrescāt, & in tam caliginoso certamine intētione continua inter mētis castra se muniant. Nam si à circunspectionis sollicitudine cor destituitur, vulneribus aperitur: quia hostis callidus tanto liberius pectus percutit, quanto nudum à prouidentiæ lorica deprehendit. Admonendi sunt qui repentina concupiscentia superantur: vt curare nimis terrena desuescant: quia intētionem suam dum rebus transitoriis immoderatius implicant, quibus culparum iaculis transfigantur, ignorant. Vnde per Salomonē *Prouer.23.* vox percussi & dormientis exprimitur, qui ait: Verberauerunt me, sed non dolui: traxerunt me, & ego non sensi. Quādo euigilabo, & rursum vina reperiam? Mens quippe à cura suæ sollicitudinis dormiens verberatur & non dolet: quia sicut imminentia mala non prospicit, sic neque quæ perpetrauerit, agnoscit. Trahitur & nequaquā sentit, quia per illecebras vitiorum ducitur:

A ducitur: nec tamen ad sui custodiā suscitatur. Quæ quidem euigilare optat vt rursum vina repetiat, quia quamuis somno torporis à sui custodia prematur: vigilare tamen ad seculi curas nititur: vt semper voluptatibus deebrietur, & cùm ad illud dormiat in quo solerter euigilare debuerat: ad illud vigilare appe- *Ibidem.* tit, ad quod laudabiliter dormire potuisset. Hinc superius scriptum est: Et eris quasi dormiēs in medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso clauo. In medio enim mari dormit, qui in huius mūdi tētationibus positus prouidere motus irruentiū vitiorum quasi imminentes vndarum cumulos negligit. Et quasi clauum gubernator amittit, quando mens ad regēdam nauem corporis, studiū sollicitudinis perdit. Clauum quippe in mari amittere, est intētionem prouidam inter procellas huius sæculi non tenere. Si enim gubernator sollicitè clauum stringit, modo in fluctibus ex aduerso nauem dirigit, modo ventorum impetus per obliquum findit. Ita cùm mens vigilantem animā regit, modo alia superās calcat, modo alia prouidens declinat, vt & præsentia laborando subiiciat, & contra futura certamina *Canti.3.* prospiciendo conualescat. Hinc rursum quoque de fortibus supernæ patriæ bellatoribus dicitur: Sit vniuscuiusque ensis super femur suum, propter timores nocturnos. Ensis enim super fœmur ponitur, quando acumine sanctæ prædicationis praua suggestio carnis edomatur. Per noctē verò cæcitas nostræ infirmitatis ac debilitatis exprimitur: quia quicquid aduersitatis in nocte imminet, nō videtur. Vniuscuiusque ergo ensis super
B fœmur suum ponitur propter tētationes siue timores nocturnos, quia videlicet sancti & perfecti viri dum ea quæ non vi- *Cant.7.* dent metuunt, ad intentionē certaminis parati semper assistūt. Hinc rursum sponsę dicitur: Nasus tuus sicut turris quæ est in Libano. Rem nanque quam oculis non cernimus, plærunque odore præuidemus. Per nasum quoq; odores, fœtorésque discernimus. Quid ergo per nasum ecclesiæ, nisi sanctorum prouida discretio designatur? Qui etiam turri similis quæ est in Libano dicitur, quia discreta eorum prouidētia ita in alto posita est, vt tentationum certamina & prius quàm veniāt videat, & *† al. virtutum.* cōtra ea dum venerint munita subsistat. Quæ enim futura prę-uidentur, cùm præsentia fuerint, minoris timoris † fiunt, quia dum contra ictum quisquis paratior redditur, hostis qui se inopinatum credidit, eo ipso quo præuisus est eneruatur. At cōtra admonēdi sunt, qui in culpa ex consilio ligantur, quatenus prouida consideratione perpendant, quia dum mala ex iudicio faciunt, districtius contra se iudicium accendunt, vt tanto eos durior sentētia feriat, quanto illos in culpa arctius vincula deliberationis ligant. Citius fortasse delicta pœnitendo abluerēt, si in his sola præcipitatione cecidissent. Nam tardius peccatum soluitur, quod per consilium solidatur. Nisi enim mens omni modo æterna despiceret, in culpa ex consilij iudicio non periret. Hac ergo præcipitatione lapsi, & per consilium pereuntes differunt, quòd cum hi à statu iustitiæ peccādo concidunt plęrunque simul, & in laqueum desperationis cadūt, & radice spei
C funditus euellūtur. Hinc est quod per prophetā dominus non *Hiere.4.* tam præcipitationum praua, quàm delictorum studia reprehēdit, dicēs: Ne fortè egrediatur vt ignis indignatio mea & suc- *Hiere.21.* cēdatur, & non sit qui extinguat, propter malitiam studiorum vestrorum. Hinc iterum iratus dicit: Visitabo super vos iuxta fructum studiorum vestrorum. Quia ergo à peccatis aliis differunt peccata quæ per consilium perpetrantur, non tam praua facta dominus, quàm studia prauitatis insequitur. In factis enim sæpe infirmitate, sæpe negligentia, in studiis verò malitio- *Psal.1.* sa semper intentione peccatur. Quo contra rectè beati viri expressione per prophetā dicitur: Et in cathedra pestilentiæ non sedit. Cathedra quippe iudicis esse vel præsidentis solet. In cathedra autem pestilentiæ sedere, est ex iudicio praua committere. In cathedra pestilentiæ sedere, est & ex ratione mala discernere, & tamen ex deliberatione perpetrare. Quasi in peruersi cōsilij cathedra sedet, qui tanta iniquitatis elatione attollitur, vt adimplere malum etiam per consilium conetur. Et sicut assistentibus turbis prælati sunt, qui cathedræ honore fulciuntur: ita delicta eorum qui præcipitatione corruunt, exquisita per studium peccata transcendunt. Admonendi ergo sunt, vt hinc colligant, qui in culpa etiam se per cōsilium ligant, quandoque vltione feriendi sunt, qui nunc prauorum non socij, sed principes sunt. D

Admonitio XXXIIII.

ALiter admonendi sunt qui licet minima, crebro tamen illicita faciunt, atque aliter qui se à paruis custodiunt, sed aliquando in grauioribus demerguntur. Admonendi sunt qui quanuis in minimis, sed tamen frequenter excedunt: vt nequaquam considerent qualia sed quanta committunt. Facta enim sua si despiciunt timere, dum pensant: debent formidare cum numerant. Altos quippe gurgites fluminum, paruæ, sed innumeræ replent guttæ pluuiarum. Et hoc agit sentina latenter excrescens, quod patenter procella sæuiens. Et minuta sunt quæ erumpunt in membris per scabiem vulnera, sed cùm multitudo eorum innumerabiliter occupat, sic vitam corporis sicut vnum graue inflictum pectori vulnus necat. Hinc videlicet scriptum est: Qui modica spernit, paulatim decidit. *Eccle.19.* Qui enim peccata minima flere ac deuitare negligit, à statu iustitiæ non quidem repentè, sed partibus totus cadit. Admonēdi sunt qui in minimis frequenter excedunt, vt sollicitè considerent, quia nonnūquam in parua deterius, quàm in maiori culpa peccatur. Maior enim quo citius: quia sit culpa agnoscitur, eo etiā celerius emendatur. Minor verò dum quasi nulla creditur, eo peius quo & securius in vsu retinetur. Vnde fit plærunque vt mens assueta malis leuibus, ne grauiora perhorrescat, atque ad quandam authoritatem nequitiæ per culpas nutrita perueniat: & tanto in maioribus contemnat pertimescere, quanto in minimis didicit non timendo peccare. At cōtra admonendi sunt, E qui se à paruis custodiunt, sed aliquando in grauibus demerguntur: vt sollicitè seipsos deprehendant, quia dum cor eorum de custoditis minimis extollitur, ad perpetranda grauiora ipso elationis suæ baratro deuoratur: & dum foris sibi parua subiiciunt, sed per inanem gloriam intus intumescunt, languore superbiæ intrinsecus victam mentem etiam foras per mala maiora prosternunt. Admonendi sunt ergo qui se à paruis custodiunt, sed aliquando in grauibus demerguntur, ne vbi se stare extrinsecus æstimāt, ibi intrinsecus cadant, & iuxta districtam districti iudicis retributionem elatio minoris iustitiæ via fiat ad foueam maioris culpæ. Qui enim vanè elati boni minimi custodiam suis viribus tribuunt, iustè derelicti culpis maioribus obruuntur: & cadendo discunt non fuisse proprium quòd steterunt, & mala immensa cor reprimant, quod minima bona exaltant. Admonendi sunt vt considerent, quòd & in culpis grauioribus alto reatu se obligant, & tamen plærunque in paruis quæ custodiunt deterius peccant, quia & in illis iniqua faciunt, & per ista se hominibus quòd iniqui sunt, tegunt. Vnde fit vt cùm maiora mala perpetrant, coram deo apertæ iniquitatis sint: cum parua bona custodiunt, coram hominibus simulatæ sanctitatis sint. Hinc est enim quod Pharisæis dicitur: Liquantes culicem, camelum autem glutientes. Ac si apertè di- *Matth.23.* ceretur: Minima mala discernitis, maiora deuoratis. Hinc est enim quod rursum ore veritatis increpantur cùm audiunt: De- *Ibidem.* cimatis mentam, & anetum, & ciminum, & relinquitis quę gra- F uiora sunt legis, iudicium, misericordiā & fidem. Neque enim negligenter audiendum est, quòd cum decimari minima diceret, extrema quidem de oleribus maluit, sed tamen bene olentia memorari, vt profectò ostenderet quia simulatores cùm parua custodiunt, odorem de se ostendere sanctæ opinionis quærunt, & quanuis implere maxima prætermittunt, ea tamen minima obseruant, quæ humano iudicio longè latéque redoleant.

Admonitio XXXV.

ALiter admonendi sunt, qui bona nec inchoant, atque aliter qui inchoata minimè consummant. Qui enim bona nec inchoant, non sunt eis prius ædificāda, quæ salubriter diligant, sed destruenda ea in quibus semetipsos nequiter versant. Neque enim sequuntur quæ inexperta audiunt, nisi prius quàm perniciosa sint ea, quæ sibi sunt experta deprehendant, quia nec leuari appetit, qui & hoc ipsum, quia cecidit nescit, & qui dolorem vulneris non sentit, salutis remedia non requirit. Prius ergo ostēdēda sunt, quàm sint vana quæ diligunt, & tunc demum vigilāter intimanda, quàm sint vtilia quæ prætermittunt. Prius videant fugienda quæ amant, & sine difficul-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tate postmodum cognoscant,amanda esse quę fugiunt.Melius enim inexperta recipiunt, si de expertis quicquid disputationis audiunt, veraciter cognoscunt. Tum vero pleno voto discunt vera bona quærere, cùm certo iudicio deprehenderint falsa se vacuè tenuisse. Audiát ergo, quòd bona præsentia & à delectatione citius transitura sunt, & tamen eorum causa ad vltionem sine transitu permansura, quia & nunc quodlibet inuitis subtrahitur,& tūc quod dolet inuitis in supplicium reseruatur.Itaque eisdem rebus terreantur salubriter, quibus noxiè delectantur: vt dum percussa mens alta ruinæ suæ damna conspiciens,sese in præcipitium peruenisse deprehendit, gressum post tergum reuocet,& pertimescēs quod amauerat,discat diligere quod contemnebat.Hinc est enim quòd Hieremiæ misso ad prædicationem dicitur:Ecce enim constitui te hodie super gētes & super regna,vt euellas & destruas, & disperdas & dissipes,& ædifices,& plātes.Quia nisi prius peruersa destrueret, ædificare vtiliter recta non posset, quia nisi ab auditorum suorum cordibus spinas vani amoris euelleret, nimirum frustra in eis sanctæ prædicationis verba plantaret.Hinc est quòd Petrus prius euertit,vt postmodum construat, cùm nequaquā Iudæos monebat quid iam facerent, sed de his quæ fecerant, increpabat dicens: Iesum Nazarenum virum approbatum à deo in vobis in virtutibus,& prodigiis,& signis quæ per illum fecit deus in medio vestri sicut vos scitis,hunc definito consi-

Hiere.1. *Acto.2.*

H lio & præscientia dei traditum per manus iniquorum affigentes interemistis, quem deus suscitauit solutis doloribus inferni: vt videlicet crudelitatis suæ cognitione destructi, ædificationem sanctæ prædicationis quanto anxiè quærerent, tanto vtiliter audirent. Vnde & ilico respōderunt: Quid ergo faciemus viri fratres? Quibus mox dicitur: Agite pœnitentiam,& baptizetur vnusquisque vestrū. Quæ ædificationis verba profectò contemnerent, nisi prius salubriter ruinam suæ destructionis inuenissent. Hinc est quòd Saulus cùm super eum cœlitus lux emissa resplenduit, non iam quid rectè deberet facere,sed quid prauè fecisset,audiuit. Nam cùm prostratus requireret,dicens:Quis es domine?respondetur protinus: Ego sum Iesus Nazarænus, quem tu persequeris.Et cùm repente subiūgeret:Domine,quid me vis facere?ilico adiungitur : Surge, & ingredere ciuitatem, & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere.Ecce de cœlo dominus loquens,persecutionis sui facta corripuit,nec tamen ilico quæ essent facienda monstrauit.Ecce elationis eius fabrica iam tota corruerat,& post ruinam suā humilis ædificari requirebat,& cum superbia destruitur, ædificationis tamen verba retinentur: vt videlicet persecutor immanis diu destructus iaceret,& tanto post in bonis solidior surgeret, quanto prius funditus euersus à pristino errore cecidisset. Qui ergo adhuc agere nulla bona cœperunt, à rigiditate antea suæ prauitatis,correctionis manu euertendi sunt, vt ad statum

Acto.21.

I postmodum rectæ operationis erigātur, quia & idcirco altum siluæ lignum succidimus, vt hoc in ædificij tegmine subleuemus, sed tamen non repentè in fabrica ponitur, vt nimirum prius vitiosa eius viriditas exiccetur, cuius quo plus in infimis humor excoquitur,eo ad summa solidius leuatur. At cōtrà admonendi sunt,qui inchoata bona minimè cōsummant,vt cauta circunspectione considerent, quia dum proposita non perficiunt,etiam quæ fuerant cœpta conuellunt.Si enim quod videtur gerendum,sollicita intentione non crescit, etiam quod fuerat bene gestum decrescit. In hoc quippe mundo humana anima quasi more nauis est,contra ictum fluminis condescendentis,vno in loco nequaquam stare permittitur, quia ad ima relabitur,nisi ad summa conetur. Si ergo inchoata bona fortis operantis manus ad perfectionem non subleuat, ipsa operandi remissio cōtra hoc quod operatum est,pugnat. Hinc est enim quod per Salomonem dicitur: Qui mollis & dissolutus in opere suo fuerit,frater est sua opera dissipantis.Quia videlicet qui cœpta bona districtè non exequitur,dissolutione negligentiæ manum destruentis imitatur. Hinc Sardis Ecclesiæ ab angelo dicitur:Esto vigilans,& confirma cætera quæ moritura erāt:non enim inuenio opera tua plena coram deo meo.Quia ergo plena coram deo eius opera inuenta non fuerant,moritura reliqua etiā quæ erant gesta prædicebat. Si enim quod mortuum in nobis est,ad vitam non accenditur, hoc etiam extin-

Prouer.18. *Apoc.3.*

guitur,quod quasi adhuc viuum tenetur. Admonendi sunt etiā vt perpendant,quòd tolerabilius esse potuisset rectam viā non arripere,quàm post arreptam post tergum redire.Nisi enim retro aspicerent,erga cœptum studium nullo torpore languerēt. Audiant ergo quod scriptum est : Melius erat eis non cognoscere viam iustitiæ,quàm post agnitionem retrorsum conuerti.Audiant quod scriptum est : Vtinam frigidus esses , aut calidus:sed quia tepidus es,nec frigidus neç calidus:incipiam te euomere ex ore meo. Calidus quippe est qui bona studia,& arripit & consummat . Frigidus verò est, qui consummanda nec inchoat.Et sicut à frigore per teporem trāsitur ad calorem,ita à calore quoque per teporem reditur ad frigus . Quisquis ergo amisso infidelitatis frigore , sed nequaquā tepore superato exardescit vt ferueat,proculdubio calore desperato , dum noxio in tepore demoratur,agit vt frigescat . Sed sicut ante teporem frigus sub spe est,ita post frigus tepor in desperatione. Qui enim adhuc in peccatis est , conuersionis fiduciam non amittit. Qui verò post conuersionem tepuit, & spem quæ esse potuit, de peccatore subtraxit.Aut calidus ergo quisque esse,aut frigidus quęritur,ne tepidus euomatur:vt videlicet aut nedum conuersus adhuc de se spem conuersionis præbeat , aut iam conuersus in virtutibus inardescat , ne euomatur tepidus qui à calore quem proposuit,torpore ad noxium frigus redit. K

2.Petri.2. *Apoc.3.*

Admonitio XXXVI. L

ALiter admonendi sunt qui mala occultè agunt, & bona publicè,atque aliter qui bona quæ faciunt,abscondunt, & tamen quibusdam factis publicè mala de se opinari permittunt.Admonendi sunt qui mala occultè agunt,& bona publicè,vt pensent humana iudicia quanta velocitate euolant, diuina autem quanta immobilitate perdurāt.Admonendi sunt vt in fine rerum mentis oculos figant , quia & humanæ laudis attestatio præterit,& superna sententia quæ & abscondita penetrat,ad retributionem perpetuam cōualescit.Dum ergo occulta mala sua diuinis iudiciis, recta autem sua humanis oculis anteponunt, & sine teste est bonum quod publicè faciunt : & non sine æterno teste est,quod latēter delinquunt.Culpas itaque suas occultando hominibus,virtutésque pandendo,& vnde puniri debeant abscondentes detegunt,& vnde remunerari poterant,detegentes abscondunt. Quos rectè sepulchra dealbata speciosa exterius,sed mortuorum ossibus plena interius veritas vocat,quia vitiorum mala intus cōtegunt,humanis verò oculis quorundam demonstratione operum de solo foris iustitiæ colore blandiuntur . Admonendi itaque sunt ne quæ agunt recta despiciant,sed ea meriti melioris credant.Valde nāque sua bona diiudicant,qui ad eorum mercedem sufficere humanos fauores putant.Cum enim pro recto opere laus transitoria quæritur,æterna retributione res digna vili precio venundatur. M De quo videlicet precio percepto veritas dicit:Amen dico vobis,receperunt mercedem suam.Admonendi sunt vt cōsiderent, quia dum prauos se in occultis exhibent , sed tamen exempla de se publicè in bonis operibus præbent , ostendunt sequenda quæ fugiunt,clamant amanda quæ oderunt , viuunt postremo aliis & sibi moriuntur . At contra admonendi sunt, qui bona occultè faciunt , & tamen quibusdam factis publicè de se mala opinari permittunt, ne cùm semetipsos actionis rectæ virtute viuificant,in se alios per exemplum prauæ æstimationis occidant,ne minus quàm se proximos diligant : & cùm ipsi salubrem potum vini sorbeant, intentis in sui consideratione mentibus pestiferum veneni poculum fundant. Hi nimirum in vno proximorum vitam minus adiuuant,in altero multum grauant,dum student & recta occultè agere, & quibusdā factis ad exemplum de se praua seminare . Quisquis enim laudis concupiscentiam calcare iam sufficit,ędificationis fraudem perpetrat si bona quæ agit occultat : & quasi iactato semine germinandi radices subtrahit, qui opus quod imitandum est non ostendit.Hinc nanque in Euangelio veritas dicit: Videāt opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cœlis est.Vbi illa quoque sententia promitur, quæ longè aliud præcepisse videtur,dicens: Attendite,ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus,vt videamini ab eis. Quid est ergo quòd opus nostrum & ita faciendum est ne videatur, & tamen vt debeat

Matth.23. *Matth.5.* *Ibidem.*

A beat videri præcipitur, nisi quod ea quæ agimus & occultanda sunt,ne ipsi laudemur,& tamen ostēdenda sunt,vt laudem cœlestis patris augeamus ? Nam cùm nos iustitiam nostram corā hominibus facere dominus prohiberet,ilico adiunxit:vt videamini ab eis. Et cùm rursus videnda ab hominibus bona opera nostra præciperet,protinus subdidit:Vt glorificent patrem vestrum qui in cœlis est. Qualiter igitur videnda essent , vel qualiter non videnda,ex sententiarum fine monstrauit , quatenus operantis mens opus suum propter se videri non quæreret, & tamen hoc propter cœlestis patris gloriam non cælaret. Vnde fit plærunque vt bonum opus & in occulto sit cùm fit publicè, & rursus in publico cum agitur occultè . Qui enim in publico bono opere non suam,sed superni patris gloriam quærit,quod fecit abscondit:quia solum illum testem habuit,cui placere curauit . Et qui in secreto suo bono opere deprehendi ac laudari concupiscit:& nullus fortasse vidit quod exhibuit , tamen hoc coram hominibus fecit , quia tot testes in bono opere secum duxit,quot humanas laudes in corde quæsiuit. Cùm verò praua ęstimatio inquantum sine peccato valet ab intuentium mēte non tergitur , cunctis mala credentibus per exemplum culpa propinatur.Vnde & plærunque contingit: vt qui negligenter de se mala opinari permittunt, per semetipsos quidem nulla iniqua faciunt,sed tamen per eos qui se imitati fuerint,multiplicius delinquunt. Hinc est quòd Paulus immunda quædam sine pollutione comedentibus,sed imperfectis tentationis scā-

B dalum sua hac comessatione mouentibus dicit: Videte ne forte hæc licentia vestra offendiculum fiat infirmis. Et rursum:Et peribit infirmus in tua conscientia frater, propter quem Christus mortuus est.Sic autem peccantes in fratres , & percutientes conscientiam eorum infirmam,in Christum peccatis.Hinc est quòd Moyses cùm diceret: Non maledices surdo,protinus adiunxit:nec coram cæco pones offendiculum . Surdo quippe maledicere,est absenti & non audienti derogare.Coram cæco verò offendiculum ponere , est discretam quidem rem agere, sed tamen ei qui lumen discretionis non habet, scandali occasionem præbere.

1.Cor.8. *Ibidem.* *Leuit.19.*

De exhortatione multis exhibenda, vt sic singulorum virtutes adiuuet,quatenus per hanc contraria virtutibus non excrescant.

Caput II.

HÆc sunt quæ præsul animarum in prædicationis diuersitate custodiat, vt sollicitius congrua singulorum vulneribus medicamina apponat . Sed cùm magni sit studij,vt exhortandis singulis seruiatur ad singula , cùm valde laboriosum sit vnumquemque de propriis sub dispensatione debitæ considerationis instruere:longè tamen laboriosius est auditores innumeros ac diuersis passionibus laborantes,vno eodémque tempore voce vnius & communis exhortationis admonere.Ibi quippe tanta arte vox temperanda est, vt cum diuersa sint auditorum vitia , & singulis inueniatur congrua, &

C tamen sibimetipsi nō sit diuersa,vt inter passiones medias vno quidem ductu transeat:sed more gladij bicipitis tumores cogitationum carnalium ex diuerso latere incidat , quatenus sic superbis prædicetur humilitas , vt tamen timidis non augeatur metus, sic timidis infundatur authoritas,vt tamen non crescat superbis effrænatio,sic ociosis ac torpentibus prædicetur sollicitudo boni operis , vt tamen inquietis immoderatè licentia non augeatur actionis.Sic inquietis imponatur modus , vt tamen ociosis non fiat torpor securus. Sic ab impatientibus extinguatur ira , vt tamen remissis ac lenibus non crescat negligentia.Sic lenes accendantur ad zelum,vt tamen iracundis nō addatur incendium . Sic tenacibus infundatur tribuendi largitas,vt tamen prodigis effusionis fræna minimè laxentur . Sic prodigis prædicetur parcitas, vt tamen tenacibus periturarum rerum custodia non augeatur . Sic incontinentibus laudetur coniugium , vt tamen iam continentes non reuocentur ad luxum.Sic continentibus laudetur virginitas corporis:vt tamen in coniugibus despecta non fiat fœcunditas carnis . Sic prædicanda sunt bona,ne ex latere iubeātur mala. Sic laudanda sunt bona summa , ne despiciantur † vltima. Sic nutrienda sunt vltima , ne dum sufficere creduntur , nequaquam tendatur ad summa.

† al. desperentur.

De exhortatione quæ vni adhibenda est contrariis passionibus laboranti. D

Caput III.

ET grauis quidem prædicatori labor est,in communis prędicationis voce ad occultos singulorum motus causasque vigilare, & palæstrarū more in diuersi lateris artes se vertere:multo tamen acriori labore fatigatur,quando vni & contrariis vitiis seruienti prædicare compellitur. Plærunque enim quis lætæ nimis conspersionis existit , sed tamen eum repentè tristitia oborta immaniter deprimit.Curandum est itaque prędicatori quatenus sic tergatur tristitia, quæ venit ex tempore, vt non augeatur lætitia , quæ suppetit ex conspersione . Et sic denique lætitia frænetur , quæ ex conspersione est : vt tamen non crescat tristitia , quæ venit ex tempore . Iste grauatur vsu immoderatæ præcipitationis: & aliquando tamen ab eo quod festine agendum est , eum vis præpedit subitò natæ formidinis.Ille grauatur vsu immoderatæ formidinis,& aliquando tamen in eo quod appetit,temeritate impellitur pręcipitationis. Sic itaque in isto reprimatur subitò oborta formido , vt non crescat enutrita diu præcipitatio. Sic in illo reprimatur repente oborta præcipitatio : vt tamen non conualescat impressa ex conspersione formido. Quid autem mirum si mentium medici ita custodiunt: dum medici corporum tanta discretionis arte se temperant,qui non corda sed corpora medentur ? Plærūque enim debile corpus opprimit languor immanis , cui languori scilicet obuiari adiutoriis fortibus debet, sed tamen cor- E pus debile adiutorium forte nō sustinet.Studet igitur qui medetur,quatenus sic superexistentem morbum subtrahat,vt nequaquam supposita corporis debilitas crescat , ne fortasse languor cum vita deficiat . Tanta ergo adiutorium discretione componat , vt vno eodémque tempore & languori obuiet & debilitati.Sic ergo medicina corporis indiuise adhibita seruire diuisibiliter potest : tunc enim vera medicina est , quando sic per eam vitio superexistenti succurritur : vt etiam suppositæ conspersioni seruiatur , cur medicina mentis vna eadémque prædicatione apposita,morum morbis diuerso ordine obuiare non valeat, quæ tanto subtilior agitur,quanto de inuisibilibus tractatur.

Quòd aliquando leuiora vitia relinquenda sunt,vt grauiora subtrahantur.

Caput IIII.

SEd quia plærunque dum duorum vitiorum languor irruit, hoc leuius,illud fortasse grauius premit , ei nimirum vitio rectius sub celeritate subuenitur , per quod festine ad interitum tenditur . Et si hoc à vicina morte restringi non potest, nisi illud etiam quod existit contrarium crescat,tolerādum est prædicatori vt per exhortationem suam artificioso moderamine vnum patiatur crescere , quatenus possit aliud à vicina morte retinere. Quod cùm agit,non morbum exaggerat , sed vulnerati sui cui medicamentum adhibet, vitam seruat, vt ex- F quirendæ salutis congruum tempus inueniat . Sæpe enim quis à ciborum se ingluuie minime temperans , iam iámque pene superātis luxuriæ stimulis premitur,qui huius pugnæ metu territus,dum se per abstinentiam restringere nititur,inanis glorię tentatione fatigatur,in quo nimirum vnum vitium nullatenus extinguitur,nisi aliud nutriatur. Quæ ergo pestis ardentius insequenda est,nisi quæ periculosius premit ? Tolerandum nanque est , vt per virtutem abstinentiæ interim arrogantia contra viuentem crescat,ne eum per ingluuiem à vita funditus luxuria extinguat. Hinc est quòd Paulus cùm infirmum auditorem suum perpenderet,aut praua adhuc velle agere , aut de actione recta humanæ laudis retributione gaudere,ait: Vis non timere potestatem?bonum fac,& habebis laudem ex illa. Neque enim ideo bona agenda sunt,vt potestas huius mundi nulla timeatur , aut vt per hæc gloria transitoriæ laudis sumatur: sed cùm infirmam mentem ad tantum robur ascendere non posse pensaret, vt & prauitatem vitaret simul & laudem,prædicator egregius ei admonendo aliquid obtulit, & aliquid tulit , concedendo enim leuia subtraxit acriora : vt quia ad deferenda cūcta simul non assurgeret,dum in quodam suo animus familiariter relinquitur,à quodam suo sine labore toleretur.

Rom.8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *Quòd infirmis mentibus omnino non debent alta prædicari.*

Caput V.

SCiendum verò est prædicatori, vt auditoris sui animum vltra vires non trahat, ne, vt ita dicam, dum plus quàm valet tenditur, mentis chorda rumpatur. Alta etenim quæque debent multis audientibus contegi, & vix paucis aperiri. Hinc *Luc. 7.* nanque per semetipsam veritas dicit: Quis putás est fidelis dispēsator & prudens, quem constituit dominus super familiam suam, vt det illi in tempore tritici mensuram? per mensuram quippe tritici exprimitur modus verbi, ne cùm angusto cordi incapabile aliquid tribuitur, extrà fundatur. Hinc Paulus ait: *1. Cor. 3.* Non potui vobis loqui quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus, tanquam paruulis in Christo lac vobis potum dedi, non escā. Hinc Moyses à secreto dei exiens, cotuscantem coram populo faciem velat, quia nimirum turbis claritatis intimæ arcana *Exod. 34.* non indicat. Hinc per eum diuina voce præcipitur, vt is qui cisternam foderit, si operire neglexerit, corruēte in ea boue vel asino, precium reddat. Quia ad alta scientię fluenta peruenies, cùm hæc apud bruta auditientium corda non contegit, pœnæ reus addicitur, si per verba eius in scandalum, siue munda siue *Iob. 38.* immunda mens capiatur. Hinc ad beatū Iob dicitur: Quis dedit gallo intelligentiam? Prædicator etenim sanctus dum caliginoso hoc clamat in tempore: quasi gallus cantat in nocte, dū *Roma. 13.* dicit: Hora est iam nos de somno surgere. Et rursum: Euigilate H iusti, & nolite peccare. Gallus autem profundioribus horis noctis altos ædere cantus solet. Cùm verò matutinum iam tempus in proximo est, minutas ac tenues voces format, quia nimirum qui rectè prædicat, obscuris adhuc cordibus aperta clamat, nihil de occultis mysteriis indicat, vt tunc subtiliora quæque de cœlestibus audiant, cùm luci veritatis appropinquant.

De opere prædicationis & voce.

Caput VI.

SEd inter hæc ad ea quæ iam superius diximus charitatis studia retorquemur, vt prædicator quisque plus actibus quàm vocibus insonet, & bene viuendo vestigia sequacibus imprimat, vt potius agendo quàm loquendo quo gradiatur ostēdat. Quia & gallus iste quem pro exprimenda boni prædicatoris specie in locutione sua dominus assumit, cùm iam ędere cātus parat, prius alas excutit, & semetipsum feriens vigilantiorē reddit. Quia nimirum necesse est, vt hi qui verba sanctæ prædicationis monent, prius studio bonæ actionis euigilent, ne in semetipsis torpētes opere, alios excitent voce. Prius se per sublimia facta excutiant, & tunc ad bene viuēdum alios sollicitos reddant. Prius cogitationum alis semetipsos feriant, quicquid in se inutiliter torpet, sollicita inuestigatione deprehendant, di stricta animaduersione corrigant, & tunc demum aliorum vitam loquendo componant. Prius punire propria fletibus current, & tunc quæ aliorum punienda sunt denuncient, & ante- I quam verba exhortationis insonent, omne quod locuti sunt, operibus clament.

QVARTA PARS
tractans qualiter prædicator omnibus ritè peractis ad semetipsum redeat.

Caput I.

SEd quia sæpe dum prędicatio modis cōgruentibus vbertim funditur, apud semetipsum de ostensione sui occulta lætitia loquentis animus subleuatur, magna cura necesse est vt timoris laceratione se mordeat, ne qui aliorum vulnera medendo ad salutem reuocatipse per negligentiam suæ salutis intumescat, ne proximos iuuando se deserat, ne alios erigens cadat. Nam quibusdam sæpe magnitudo virtutis occasio perditionis fuit, vt cùm de confidentia virium inordinatè securi sunt, inopinatè per negligentiam morerentur. Virtus nanque cum vi- K tiis renititur, quādam delectatione eius sibimetipsi animus blāditur. Fitque vt bene agentis mens metum suæ circunspectionis abiiciat, atque in sui confidentia secura requiescat, cui iam torpenti seductor callidus omne quod bene gesit enumerat, eámque quasi præ cæteris præpollentem in tumore cogitationis exaltat. Vnde agitur, vt ante stulti iudicis oculos fouea mentis sit memoria virtutis, quia reminiscendo quod gesit, dum se *Ezech. 31.* apud se erigit, apud humilitatis authorem cadit. Hinc nanque superbienti animæ dicitur: Quo pulchior es, descende, & dormi cum incircuncisis. Ac si aperte diceretur: Quia ex virtutum decore te eleuas, ipsa tua pulchritudine impelleris vt cadas. *Ezech. 16.* Hinc sub Hierusalem specie virtute superbiens anima reprobatur, cum dicitur: Perfecta eras in decore meo, quem posueram super te, dicit dominus, & habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo. Fiducia quippe suæ pulchritudinis animus attollitur, cùm de virtutum meritis læta apud se securitate gloriatur. Sed per hanc eandem fiduciam ad fornicationem ducitur, quia cùm interceptam mentem cogitationes suæ decipiunt, hanc maligni spiritus per innumera vitia seducendo corrumpunt. Notandum verò quòd dicitur: fornicata es in nomine tuo, quia cum respectum mens superni rectoris deserit, laudem protinus priuatam quęrit, & sibi arrogare incipit omne bonum quod vt largitoris præconio seruiret L accepit, opinionis suæ gloriam dilatare desiderat, satagit vt mirabilis cunctis innotescat. In suo ergo nomine fornicatur, quia *Psal. 77.* legalis thori connubium deserens, corruptori spiritui in laudis appetitu substernitur. Hinc Dauid ait: Tradidit in captiuitatem virtutem eorum, & pulchritudinem eorum in manus inimici. In captiuitatem etenim virtus & pulchritudo in manus inimici traditur, cùm deceptæ menti antiquus hostis ex boni operis elatione dominatur, quæ tamen virtutis elatio, quanuis plenè non superat, vtcunque tamen & electorum animum sæpe tentat, sed tamē eleuatus destituitur, & destitutus ad formidinem *Psal. 29.* reuocatur. Hinc etenim Dauid iterum ait: Ego dixi in abundātia mea non mouebor in ęternum. Sed quia de confidentia virtutis intumuit, paulò post quod pertulit, adiunxit: Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. Ac si apertè dicat: *Psal. 118.* Fortem me inter virtutes credidi, sed quantæ infirmitatis sim derelictus agnoui. Hinc rursum quoque dicit: Iuraui, & statui custodire iudicia iustitię tuæ. Sed quia eius virium non erat manere in custodia quam iurabat, debilitatem suam protinus turbatus inuenit. Vnde & ad precis opem repente se contulit, di- *Ibidem.* cens: Humiliatus sum vsquequaque domine, viuifica me secundum verbum tuum. Nonnunquam verò superna moderatio prius quàm per munera prouehat, infirmitatis memoriam ad mentem reuocat, ne de acceptis virtutibus intumescat. Vnde Ezechiel propheta quotiens ad contemplanda cœlestia ducitur, prius filius hominis vocatur. Ac si hūc apertè dominus ad- M moneat, dicens: Ne de his quæ vides elatione cor subleues, cautus perpende quod es, vt cùm summa penetras, esse te hominem recognoscas, quatenus dum vltra te raperis, ad temetipsum sollicitus infirmitatis tuæ fræno reuocetis. Vnde necesse est, vt cùm virtutum nobis copia blanditur, ad infirmitatem suam mētis oculus redeat, seseque salubriter deorsum premat, ne recta quæ agit sed quæ agere negligit, aspiciat, vt dum cor ex memoria infirmitatis atteritur, apud humilitatis authorem robustius in virtute solidetur. Quia & plærunque omnipotens deus idcirco rectorum mentes quanuis ex magna parte perficit, imperfectas tamē ex parua aliqua parte derelinquit, vt cùm mitis virtutibus rutilant, imperfectionis suæ tædio tabescant, & nequaquam se de magnis erigant dum adhuc contra minima innitentes laborant, sed quia extrema non valent vincere, de præcipuis actibus non audeant superbire. Ecce bone vir reprehensionis meæ necessitate compulsus, dum monstrare quālis esse debeat pastor, inuigilo, pulchrum depinxi hominem pirector fœdus, aliósque ad perfectionis littus dirigo, qui adhuc in delictorum fluctibus versor. Sed in huius quæso vitæ naufragio orationis tuæ me tabula sustine, vt quia pondus propriū me deprimit, tui meriti me manus leuet.

Pastoralium D. Gregorij finis.

TABVLA

A *TABVLA CAPITVM PRIMI LIBRI*
Dialogorum beati Gregorij papæ.

1 DE Honorato abbate monasterij Fundensis.
2 De Libertino præposito eiusdem monasterij.
3 De monacho hortulano monasterij eiusdem.
4 De Equitio abbate Valeriæ prouinciæ.
5 De Constantio mansionario Ecclesiæ sanctæ Stephani.
6 De Marcellino Anchonitanæ ciuitatis episcopo.
7 De Nonnoso præposito monasterij in monte, qui Soractis dicitur.
8 De Anastasio abbate monasterij quod Suppentenia vocatur.
9 De Bonifacio Ferentinæ ciuitatis episcopo.
10 De Fortunato Tudertinæ ciuitatis episcopo.
11 De Martyrio monacho prouinciæ Valeriæ.
12 De Seuero presbytero eiusdem prouinciæ.

DIALOGVS
beati Gregorij papæ,
eiúsque diaconi Petri, in quatuor libros diuisus. De vita & miraculis patrum Italicorum, & de æternitate animarum.

B QVadam die nimis quorundam secularium tumultibus depressus, quibus in suis negociis plærunque cogimur soluere, etiam quod nos certum est non debere, secretum locum petij amicum mœtori, vbi omne quod de mea mihi occupatione displicebat se patenter ostenderet, & cuncta quæ infligere dolo rem consueuerant, congesta ante oculos licenter venirent. Ibi itaque cùm afflictus valde & diu tacitus sederem, dilectissimus filius meus Petrus diaconus affuit, qui mihi à primæuo iuuentutis flore in amicitiis familiariter obstrictus est, atque ad sacri verbi indagationem socius. Qui graui excoqui cordis languore me intuens, ait: Nunquid non noui tibi aliquid accidit quòd plus te solito mœror tenet? Cui inquam: Mœror Petre, quem quotidie patior, & semper mihi per vsum vetus est, & semper per augmentum nouus. Infœlix quippe animus meus occupationis suæ pulsatus vulnere, meminit qualis aliquando in monasterio fuit, quomodo ei labentia cuncta subtrahebantur, quantum rebus omnibus quæ voluuntur eminebat, quòd nulla nisi cœlestia cogitare consueuerat, quòd etiam retentus corpore, ipsa iam carnis clausura contemplatione transibat, quòd mortem quoque quæ penè cunctis pœna est: videlicet vt ingressum vitæ, & laboris sui præmium amabat. At nunc ex occasione curæ pastoralis secularium hominum negocia patitur, & post tam pulchram quietis suæ speciem terreni actus puluere fœdatur. Cúmque se pro condescensione multorum ad exteriora sparserit, etiam cùm interiora appetit: ad hęc proculdubio minor redit. Perpendo itaque quid tolero, perpendo quid amisi. Dúmque intueor illud quod perdidi, sit hoc grauius quod porto. Ecce etenim nunc magni maris fluctibus quatior, atque in naui mentis tempestatis validæ procellis illidor. Et cū prioris vitæ statum recolo, quasi post tergum reductis oculis viso littore suspiro. Quòdque adhuc grauius est, dum immensis fluctibus turbatus feror, vix iam portum videre valeo quē reliqui: quia & ita sunt casus mētis, vt prius quidem perdat bonum quod tenuit, si tamen se perdidisse meminerit. Cúmque longius recesserit, etiam boni ipsius quod perdiderat obliuiscitur, fitque vt pòst neque per memoriam quidem videat: quod prius per actionem tenebat. Vnde hoc agitur quod præmisi, quia cùm nauigamus longius, iam nec portum quietis quem reliquimus, videmus. Nonnunquam verò ad augmentum mei doloris adiungitur, quòd quorundam vita qui presens seculum tota mente reliquerunt, mihi ad memoriam reuocatur. Quorum dum culmen aspicio, quātum ipse in infimis iaceam agnosco, quorum plurimi conditori suo in secretiori vita placuerunt, qui ne per humanos actus à nouitate mentis veterascerent, eos omnipotens deus huius mundi laboribus noluit occupari. Sed quæ iam prolata sunt melius insinuo, si ea quæ per inquisitionem ac responsionem dicenda sunt, sola nominum prænotatione distinguo. D

Animus in vita monastica quietus.

C *Animi inquietudo secularibus negotijs occupati.*

Petrus:

NOn valde in Italia aliquorum vitam virtutibus fulsisse cognoui, ex quorum igitur comparatione accenderis, ignoro. Equidem bonos viros in hac terra fuisse non dubito, signa tamen atque virtutes aut ab eis nequaquam facta existimo, aut ita sunt hactenus silentio suppressa, vt vtrum ne sint facta nesciamus.

Gregorius:

SI sola Petre referam, quæ de perfectis probatisque viris vnus ego homuncio, vel bonis ac fidelibus viris attestantibus agnoui, vel per memetipsum didici, dies vt opinor, antequam sermo cessabit.

Petrus:

VEllem quærenti mihi de eis aliqua narrares. Neque hac pro re interrumpere expositionis studium graue videatur, quia non dispar ædificatio oritur ex memoria virtutum. In expositione quippe qualiter inuenienda atque tenēda sit virtus agnoscimus, in narratione verò signorum, cognoscimus inuēta ac retēta qualiter declarentur. Et sunt nonulli quos *Attende.* ad amorem patriæ cœlestis plus exempla, quàm prædicamenta succendunt. Fit verò plærunque in audientis animo duplex adiutorium in exemplis patrum, quia si ad amorem venturę vitę ex præcedentium comparatione accenditur, etiam si se esse aliquid existimat, dum meliora de aliis cognouerit, humiliatur. E

Gregorius:

EA quę mihi sunt virorum venerabilium narratione comperta: incunctanter narro sanctæ authoritatis exemplo, cùm mihi luce clarius constet, quòd Lucas & Marcus Euāgelium quod scripserunt non visu, sed auditu didicerint. Sed vt dubitationis occasionem legētibus subtraham, per singula quæ describo, quibus hæc narrantibus mihi comperta sint manifestabo. Hoc verò scire te cupio, quia in quibusdam sensum solummodo, in quibusdam verò & verba cum sensu teneo, quia si de personis omnibus ipsa specialiter verba tenere voluissem hoc rusticano vsu peolata stylus scribētis non aptè susciperet. Seniorum valde venerabilium didici relatione quod narro.

De Honorato abbate monasterij Fundensis.

Caput I.

VEnantij quondam patricij in Samnij partibus villa fuit, in qua colonus eius filium Honoratum nomine habuit. Qui ab annis puerilibus ad amorem cœlestis patriæ per abstinentiam exarsit. Cúmque tam magna conuersatione polleret: séque iam ab otioso quoque sermone restringeret, multum, vt prætatus sum, per abstinētiā carnem domaret, die quadam parentes eius vicinis suis conuiuiū fecerunt, in quo ad vescendum carnes paratæ sunt: quas dum ille ad esum cōtingere per abstinētię amorem recusaret, cœperunt eum parentes eius irridere, ac dicere: Comede, nunquid piscem in his montibus, tibi allaturi sumus. Illo verò in loco pisces auditi consueuerāt, non videri. Sed cùm his sermonibus Honoratus irrideretur, repentè in conuiuio aqua ad ministerium defuit, & cum situla lignea, sicut illic moris est, mācipium ad fontem petrexit. Dúmque hauriret aquam, piscis situlam intrauit. Reuersúmque mancipium ante ora discumbentium piscem cum aqua fudit, qui ad totius diei victum potuisset Honorato sufficere. Mirati sunt omnes, totáque illa parētum irrisio cessauit. Cœpere nanque in Honorato venerari abstinentiam, quàm antè deridebāt, siqúe à dei homine irrisionis deterst opprobria piscis allatus de fonte†. Qui cum magnis virtutibus cresceret, à prædicto domino suo libertate donatus est, atque in eo loco qui Fundis† dicitur: monasterium cōstruxit in quo ducentorum fermè monachorum pater extitit, ibique vita illius circunquaque exempla eximiæ conuersationis dedit. Nam quadam die ex eo monte qui eius monasterio in excelso prominet, ingentis saxi moles erupta est, quæ per deuexum montis latus veniens totius ruinā cellæ, omniúmque fratrum interitum minabatur. Quam cùm venientem desuper vir sanctus vidisset, frequenti voce nomen

Honorati abstinētia.

Piscis montanus Honorati.

† *al. piscis montanus.*

† *al. flondes.*

Fundis monasterium.

Universidad de Deusto Biblioteca

G Christi inuocans,extensa mox dextera signum ei crucis opposuit, eámque in ipso deuexi montis latere cadentem fixit,sicut religiosus vir Laurentius perhibet. Et quia locus ei non fuerat quo inhærere potuisset, aspicitur ita, vt nunc vsque montem cernentibus,casura pendere videatur. Petrus:

Laurẽtius.

PVtamus,hic tam egregius vir, vt pòst magister discipulorũ fieret,prius habuit magistrum? Gregorius:

NEquaquam hunc fuisse cuiusquam discipulum audiui, sed lege non constringitur sancti spiritus donum. Vsus quidem rectæ cõuersationis est vt præesse non audeat, qui subesse non didicerit, nec obedientiam subiectis imperet, quam prælatis non nouit exhibere. Sed tamen sunt nonnulli, qui ita per magisterium spiritus intrinsecus docentur, vt etsi eis exterius humani magisterij disciplina desit, magistri intimi censura non desit. Quorum tamen libertas vitæ ab infirmis in exemplum non est trahenda: ne dum se quisque similiter sancto spiritu impletum præsumit, discipulus hominis esse despiciat,& magister erroris fiat. Mẽs autem quæ diuino spiritu impletur,habet euidentisima signa sua:virtutes,scilicet & humilitatem, quæ si vtraque perfectè in vna mente conueniunt, liquet quòd de præsentia sancti spiritus testimonium ferat. Sic quippe etiam Ioannes Baptista magistrum habuisse non legitur,neque ipsa veritas quæ corporali præsentia Apostolos docuit, eum corporaliter inter discipulos aggregauit. Sed quem
H intrinsecus docebat, extrinsecus quasi in sua libertate reliquerat. Sic Moyses in eremo edoctus mandatum ab angelo didicit,quod per hominem non cognouit:sed hæc,vt prædiximus, infirmis veneranda sunt,non imitanda. Petrus:

Magisterũ spiritus quidam habent. Magistri necessarij sunt infirmis. Ioannes Baptista magistrum nõ habuit. Moyses caruit magistro.

PLacet quod dicis,sed peto vt mihi dicas,si tantus hic pater aliquem sui imitatorem discipulum reliquit.

De Libertino præposito eiusdem monasterij.

Caput II. Gregorius:

VIr reuerentissimus Libertinus,qui tempore Totilę regis Gotthorum eiusdem Fundensis monasterij præpositus fuit,in discipulatu illius conuersus atque eruditus est. De quo quãuis virtutes multas plurimorum narratio certa vulgauerit,prædictus tamen Laurẽtius religiosus vir qui nunc superest,& ei ipso in tempore familiarissimus fuit,multa mihi dicere de illo consueuit,ex quibus ea quæ recolo,pauca narrabo.

IN eadem prouincia Samnij, quam supra memoraui, idẽ vir pro vtilitate monasterij carpebat iter. Dúmq; Darida Gotthorum dux cum exercitu in loco eodẽ venisset, dei seruus ex caballo quo sedebat ab hominibus eius proiectus est. Qui iumenti perditi damnum libenter ferens, etiam flagellum quod tenebat diripientibus obtulit,dicens: Tollite vt habeatis qualiter hoc iumentum minare valeatis. Quibus dictis protinus se in orationem dedit. Cursu autem rapido prædicti ducis exercitus
I peruenit ad fluuium qui vocatur Vulturnus, ibíque equos suos cœperunt singuli hastis tundere, & calcaribus cruentare, sed tamen equi verberibus cæsi,calcaribus cruẽtati,fatigari poterant, moueri non poterant: sicque aquam fluminis tangere quasi mortale præcipitium pertimescebant. Cúmque diu cædendo sessores singuli fatigarentur,vnus eorum intulit,quia ex culpa quam seruo dei in via fecerant, illa sui itineris dispendia tolerabant. Qui statim reuersi post se Libertinum reperiunt in oratione prostratum. Cui cùm dicerent: Surge tolle caballum tuum, ille respondit: Ite cum bono, ego caballi opus non habeo. Descendentes verò inuitum eum in caballum de quo deposuerant leuauerunt,& protinus abscesserunt. Quorum equi tanto cursu illud quod prius non poterant transire flumen transierunt, ac si ille fluminis alueus aquam minimè haberet. Sícque factum est, vt cum seruo dei vnus caballus suus redditur: omnes à singulis reciperentur.

Libertini patientia. Caballus Libertino restituitur.

EOdem verò tempore in Campaniæ partibus Bucellinus cum Frãcis venit. De monasterio verò præfati viri famuli dei rumor exierat quòd pecunias multas haberet. Ingressi oratorium Franci,cœperunt sæuientes Libertinum quærere, Libertinum clamare,vbi in oratione ille prostratus iacebat. Mira valde res,quærentes,sæuientésque Franci,ingredientes in ipso impingebant,& ipsum videre non poterant, sicque sua cæcitate frustrati,à monasterio sunt vacui reuersi.

Libertinus Francis inuisibilis.

K

ALio quoque tempore pro causa monasterij abbatis iussu qui Honorato eius magistro successerat, Rauennam pergebat: Pro amore verò eiusdem venerabilis Honorati quocunque Libertinus ibat, eius semper caligulam in sinu portare consueuerat. Itaque dum pergeret accidit vt quædam mulier extincti filij corpusculum ferret. Quæ dum seruum dei fuisset intuita,amore filij succensa iumentum eius per frænum tenuit,atque cum iuramento dixit: Nullatenus recedes, nisi filium meum suscitaueris. At ille inusitatum habens tale miraculum expauit petitionem illius,iuramẽta declinare mulieris voluit,sed nequaquam præualens animo hæsit. Considerare libet quale quantúmque in eius pectore certamen fuerit. Ibi quippe pugnabat inter se humilitas conuersationis,ac pietas matris: timor ne inusitata præsumeret,dolor ne orbatæ matri non subueniret, sed ad maiorem dei gloriam vicit pietas illud pectus virtutis,quod ideo fuit validum,quia deuictum: virtutis enim pectus non esset,si hoc pietas non vicisset. Itaque descendit,genua flexit,ad cœlum manus tetendit, caligulam de sinu protulit,& super extincti pueri pectus posuit. Quo orãte anima pueri ad corpus rediit,quem manu comprehendit, ac flenti matri viuentem reddidit,atque iter quod cœperat,peregit. Petrus:

Libertinus caligula Honorati puerũ mortuum resuscitat.

QVid nam hoc esse dicimus: virtutem tanti miraculi Honorati egit meritum,an petitio Libertini?

Gregorius:

L

IN ostensione tam admirabilis signi cum fide fœminę virtus conuenit vtrorumque,atque ideo Libertinum existimo ista potuisse:quia plus didicerat de magistri,quàm de sua virtute confidere. Cuius enim caligulam in pectus extincti corpusculi posuit,eius nimirum animam obtinere quod petebat ęstimauit. Nam Helisæus quoque magistri pallium ferens, atque ad Iordanem veniẽs,percussit semel,& aquas minimè diuisit. Sed cùm repentè diceret: vbi est deus Heliæ etiam nunc? percussit fluuium magistri pallio,ac iter inter aquas fecit. Perpendis Petre quãtum in exhibendis virtutibus humilitas valet? Tunc exhibere magistri meritum virtutem potuit,quãdo magistri nomen ad memoriam reduxit. Quia enim ad humilitatem sub magistro rediit,quod magister fecerat & ipse fecit.

4.Reg.2.

Petrus:

LIbet quod dicis, sed quæso te est ne aliquid aliud quod adhuc de ipso ad nostrã ædificationem narres? Gregorius:

EST planè,sed si sit qui velit imitari: Ego enim virtutem patientiæ tanti patris signis & miraculis maiorem credo. Quadam nãque die is qui post venerabilis Honorati exitum,monasterij regimen tenebat,cõtra eundem venerabilem Libertinum in graui iracundia exarsit,ita vt eum manibus cæderet. Et quia virgam qua eum ferire posset minimè inuenit: comprehenso scabello suppedaneo faciem ei ac caput tutudit, totúmq; illius vultum tumentem ac liuidum reddidit. Qui vehementer cæsus ad stratũ propriũ tacitus recessit. Die verò altera erat pro vtilitate monasterij causa cõstituta. Expletis igitur hymnis matutinalibus Libertinus ad lectũ abbatis venit: orationem sibi humiliter petiit. Sciẽs verò ille quantũ à cũctis honoraretur,quãtúmque diligeretur,pro iniuria quã ei ingesserat, recedere eũ à monasterio velle putabat,atque requisiuit dicẽs: Vbi vis ire? Cui ille respõdit, Monasterij causa cõstituta est pater,quã declinare nequeo, quia hesterno die me hodie iturum promisi,illuc ire disposui. Tũc ille à fundo cordis considerãs asperitatem & duritiã suã, humilitatem ac mãsuetudinẽ Libertini,ex lecto prosiliit,pedes Libertini tenuit,se peccasse, séque reũ esse testatus est, qui tãto talíque viro tã crudelẽ facere contumeliã præsumpsisset. At contrà Libertinus sese in terrã prosternens,eiúsque pedibus prouolutus, suæ culpæ non illius sæuitię fuisse referebat quod pertulerat. Sícque actũ est vt ad magnã mãsuetudinẽ perduceretur pater,& humilitas discipuli magistra fieret magistri. Cúmque pro vtilitate monasterij ad cõstitutionẽ causæ egressus fuisset, multi viri noti ac nobiles qui eum valde honorabãt,vehemẽter admirati,solliciti requirebãt quid nã hoc esset, quòd tam tumẽtem ac liuidã haberet faciẽ. Quibus ille dicebat: hesterno die sero peccatis meis exigẽtibus in scabello suppedaneo impegi,atq; hoc pertuli. Sicq; vir sanctus seruãs in pectore honorem veritatis & magisti,nec patris prodebat vitium,nec falsitatis incurrebat peccatum. Petrus:

Libertini mira patiẽtia.

M

Libertini modestum responsum.

Putásne

A PVtásne vir iste venerabilis Libertinus,de quo tot signa & miracula retulisti,in tam ampla congregatione imitatores suos in virtutibus non reliquit?

De hortulano monacho monasterij eiusdem.

Caput III. Gregorius:

†al.Coruus

FOelix qui appellabatur Curuus†, quem ipse bene nosti, qui eiusdem monasterij nuper præpositus fuerat, multa mihi de fratribus eiusdem monasterij admiranda narrabat. Ex quibus aliqua quæ ad memoriam veniũt supprimo,quia ad alia festino. Sed vnum dicam quod ab eo narratum prætereundum nullo modo æstimo.

IN eodem monasterio quidam magnæ vitæ monachus erat hortulanus. Fur verò venire consueuerat,& per sepem ascẽdere,& occultè olera auferre. Cúmque ille multa plantaret, quæ minus inueniret, & alia pedibus conculcata, alia direpta conspiceret:totum hortum circuiens,inuenit iter vnde fur venire consueuerat. Qui in eodem horto deambulans,reperit etiam serpentem,cui præcipiens dixit: Sequere me: atque ad aditum furis perueniens, imperauit serpenti, dicens: In nomine Iesu præcipio tibi vt aditum istum custodias, ac furem huc ingredi non permittas. Protinus serpens totum se in itinere in transuersum tetendit,& ad cellam monachus rediit. Cúmque meridiano tempore cuncti fratres quiescerent, more solito fur aduenit,ascẽdit sepem. Et cùm in hortum pedem poneret,vidit subitò quia extensus serpẽs clausisset viam, & tremefactus post semetipsum concidit,eiúsque pes per calciamẽtum in sude sepis inhęsit,sicque vsque dum hortulanus rediret,deorsum capite pependit. Consueta hora venit hortulanus,pendentem in sepe furem reperit,& serpenti dixit: Gratias ago deo,implesti quod iussi: recede modo. Qui statim abscessit. Ad furem verò perueniens,ait: Quid est frater? tradidit te mihi deus, quare in labore monachorum furtum totiens facere præsumpsisti? Qui hæc dicens pedem illius à sepe in qua inhæserat soluit, eúmque sine læsione deposuit. Cui dixit: Sequere me: Quem sequentem duxit ad horti aditum, & olera quæ furto appetebat auferre,ei cum magna dulcedine præbuit,dicens: Vade,& post hæc furtum non facias: sed cùm necesse habes,huc ad me ingredere,& quæ tu cum peccato laborabas tollere, ego tibi deuotus dabo. Petrus:

Serpẽs hortu custos.

B

Fur miraculose deprehensus.

NVnc vsque vt inuenio, incassum ego non fuisse patres in Italia,qui signa facerent,æstimabam.

De Equitio abbate prouinciæ Valeriæ.

Caput IIII. Gregorius:

Balneũ Ciceronis,monasterium.

FOrtunati viri venerabilis abbatis monasterij,quod appellatur balneum Ciceronis,aliorúmque etiam virorum venerabilium didici relatione quod narro. Vir sanctissimus Equitius nomine in Valeriæ prouinciæ partibus pro vitæ suæ merito apud omnes illic magnæ admirationis habebatur, cui Fortunatus idem familiariter notus fuit. Qui nimirum Equitius
C pro suæ magnitudine sanctitatis multorum in eadem prouincia monasteriorum pater extitit. Hũc cùm iuuentutis suæ tempore acri certamine carnis incentiua fatigarent,ipsæ suæ tentationis angustiæ eum ad orationis studium solertiorem fecerunt. Cúmque hac in re ab omnipotenti deo remedium continuis precibus quæreret, nocte quadam assistente angelo eunuchizari se vidit,eiúsque visioni apparuit,quòd omnem motum ex genitalibus eius membris abscinderet,atque ex eo tempore ita alienus extitit à tentatione: ac si sexum non haberet in corpore. Qua virtute fretus ex omnipotentis dei auxilio vt viris antè præerat,ita cœpit postmodum etiam fœminis pręesse, nec tamen discipulos suos admonere cessabat,ne se eius exemplo in hac re facilè crederent,& casuri tentarent donum quod non accepissent.

Visio de eunuchatione Equitij.

De Basilio magico.

EO autem tempore quo malefici in hac sunt Romana vrbe deprehensi, Basilius, qui in magicis operibus primus fuit,in monachico habitu Valeriam fugiens petiit. Qui ad virum reuerentissimum castrorum Amiternæ† ciuitatis episcopum pergens,petiit ab eo vt eum Equitio abbati committeret, ad sanandum monasterio illius commendaret. Tunc ad monasterium venit episcopus,secúmque Basilium monachum deduxit,& Equitium dei famulum rogauit, vt eundem monachum in cõgregationem susciperet. Quem statim vir sanctus intuẽs, ait: Hunc quem mihi commẽdas frater, ego non video monachum esse,sed diabolum. Cui ille respondit: Occasionem quæris,ne debeas præstare quod peto. Ad quem mox dei famulus dixit: Ego quidem hoc eum esse denuncio, quod video,ne tamen nolle me obedire existimes,facio quod iubes. Susceptus itaque in monasterio est. Post non multos verò dies,idem dei famulus pro exhortandis ad desideria superna fidelibus,paulò longius à cella digressus est. Quo discedẽte contigit vt in monasterio virginum in quo eiusdem patris cura vigilabat,vna earũ quæ iuxta carnis huius putredinẽ speciosa videbatur, febricitare inciperet: & vehemẽter anxiari,magnísque non vocibus sed stridoribus clamare: Modo moritura sum,nisi Basilius monachus veniat,& ipse mihi per suæ curationis studium salutem reddat. Sed in tãti patris absentia accedere quisquã monachorum in congregationem virginum non audebat, quãto minus ille qui nouus aduenerat,eiúsque adhuc vitam congregatio fratrum nesciebat. Missum repentè est,& dei famulo Equitio nunciatum,quòd sanctimonialis illa immẽsis febribus æstuaret, & Basilij monachi visitationẽ anxia quæreret: quo audito vir sanctus dedignãdo subrisit,atque ait: Nunquid non dixi,quòd diabolus est iste,non monachus? ite & eum de cella expellite. De ancilla autem dei quæ anxietate febriũ vrgetur,nolite esse solliciti,quia ex hac hora neque febribus laboratura est,neq; Basilium quæsitura. Regressus est monachus,& ea hora saluti restitutam dei virginem agnouit,qua eãdem salutem illius dei famulus Equitius longè positus nunciauit,in virtute, scilicet miraculi,exemplum tenens magistri,qui inuitatus ad filium reguli,eum solo verbo restituit saluti, vt reuertens pater ea hora filium restitutum vitæ cognosceret,qua vitam illius ex ore veritatis audisset. Omnes autem monachi iussionem patris sui implentes eundem Basilium ex monasterij habitatione repulerunt. Qui repulsus dixit frequenter se cellam Equitij magicis artibus in aëra suspendisse, nec tamen eius quempiam lædere potuisse. Qui non post longum tempus in hac Romana vrbe exardescente zelo Christiani populi,igne crematus est.

†al.Amiternæ.

Basilius sub habitu monachi dia- D *bolus esse ab Equitio cernitur.*

Virgo febricitans sine remedio curata.

E

Basilius Romæ crematus est.

QVadam verò die vna dei famula ex eodem monasterio virginũ hortũ ingressa est,quæ lactucam conspiciẽs cõcupiuit,eámque signo crucis benedicere oblita, auidè momordit: sed arrepta à diabolo protinus cecidit. Cúmq; vexaretur, eidem patri Equitio sub celeritate nunciatum est,vt veniret concitus, & orãdo succurreret. Móxque hortum idem pater vt ingressus est,cœpit ex eius ore quasi satisfaciẽs ipse qui hãc arripuerat diabolus clamare,dicens: Ego quid feci? ego quid feci? Sedebã ibi super lactucã, venit illa,& momordit me. Cui cum graui indignatione vir dei pręcepit vt discederet,& locum in omnipotentis dei famula non haberet. Qui protinus abscessit,nec eam vltra contingere præualuit.

Monialis obsessa per Equitium liberatur.

QVidã verò Fœlix nomine Mirsiæ† prouinciæ nobilis pater huius Castorij,qui nunc nobiscum in Romana vrbe demoratur,cùm eundem venerabilẽ virũ Equitiũ sacrũ ordinẽ non habere conspiceret, & per singula loca discurrere, atque studiosè prædicare,eum quadam die familiaritatis ausu adiit,dicẽs: Qui sacrum ordinem nõ habes,atque à Romano pontifice sub quo degis prædicationis licentiã non recepisti,prædicare quomodo præsumis? qua eius inquisitione compulsus vir sanctus indicauit prædicationis licentiam qualiter accepit,dicẽs: Ea quæ mihi loqueris,ego quoque mecum ipse pertracto. Sed quadã nocte speciosus mihi per visionem iuuenis astitit,atque in lingua mea medicinale ferramentum,id est,fleubotomum posuit,dicens: Ecce posui verba mea in ore tuo, egredere ad prædicandum. Atque ex illo die etiam cùm voluero,de deo tacere non possum. Petrus:

†al. Nursinæ.

F

Licentia prædicãdi Equitij sine sacris ordinibus.

VEllem etiam patris huius opus agnoscere, qui fertur talia dona à deo percepisse. Gregorius:

OPus Petre ex dono est, non donum ex opere,alioquin gratia iam nõ est gratia. Omne quippe opus dona pręueniunt: quamuis ex subsequenti opere ipsa etiam dona succrescunt, ne tamen vitæ eius cognitione frauderis,bene hãc reuerentissimus vir Albinus Reatinæ antistes Ecclesiæ cognouit,& adhuc supersunt multi qui scire potuerunt. Sed quid plus quæris operis, quando concordabat vitæ munditia cum studio prædicationis? Tantus quippe illum feruor ad colligen-

Equitij vita.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G das deo animas accenderat:vt sic monasteriis præesset: quatenus per Ecclesias,per castra,per vicos,per singulorum quoque fidelium domos circunquaque discurreret, & corda audientiũ ad amorẽ patriæ cœlestis excitaret.Erat verò valde vilis in vestibus,atque ita despectus,vt si quis illum fortasse nesciret,salutatus etiam resalutare despiceret: & quotiens alia tendebat ad loca,iumento sedere consueuerat,quod esse despicabilius omnibus iumentis in sella potuisset reperiri,in quo etiam capistro pro fræno,& veruecum pellibus pro sella vtebatur.Per semetipsum sacros codices in pelliceis sacculis missos dextro læuóq; portabat latere:& quocunque peruenisset, scripturarũ aperiebat fontem,& rigabat prata mentium. Huius quoque opinio prædicationis ad Romanæ vrbis notitiã peruenit,atque vt est lingua adulantium auditoris sui animam amplectendo necans, eodem tempore clerici huius apostolicę sedis antistiti adulãdo questi sunt,dicẽtes:Quis est iste vir rusticus, qui authoritatem sibi prædicationis arripuit,& officium apostolici nostri domini sibimet indoctus vsurpare præsumit?Mittatur ergo si placet qui huc eũ exhibeat,vt quis sit Ecclesiasticus vigor agnoscat. Sicut autẽ moris est vt occupato in multis animo adulatio valde subrepat si ab ipso cordis ostio nequaquam fuerit citius repulsa,suadentibus clericis consensum pontifex præbuit, vt ad Romanam vrbem duci debuisset,& quænam sua esset mẽsura cognosceret,Iulianũ tamen tunc defensorem mittens, qui Sa-

Equitius viles ferebat vestes.
Equitiũ equitandi modus.
Equitium adulatore accusant.

H binensi Ecclesiæ postmodum in episcopatu præfuit, hoc præcepit,vt cum magno honore eum deduceret,ne quicquam dei famulus ex conuẽtione eadem iniuriæ sentiret. Qui parere de eo clericorum votis concitus volens festinè ad eius monasterium cucurrit,ibíque absente illo antiquarios scribentes reperit, vbi abbas esset, inquisiuit. Qui dixerunt:In valle hac quæ monasterio subiacet,fœnum secat. Idem verò Iulianus superbum valde atque contumacem puerum habuit,cui vix poterat vel ipse dominari.Hunc ergo misit vt ipsum ad se sub celeritate perduceret.Perrexit puer, & proteruo spiritu pratum velociter ingressus, omnésque illic intuens fœnum secantes,requisiuit quisnam esset Equitius.Móxque vt audiuit quis esset,cum adhuc longè positus aspexit, & immenso timore correptus est cœpit timore lassescere: séque ipsum nutanti gressu vix portare posse,qui tremens ad dei hominem peruenit,atque vlnis humiliter submisis eius genua deosculãs strinxit,suúmque dominum ei occurrisse nunciauit.Cui resalutato dei famulus præcepit dicens:Leua fœnumviride,porta pabulum iumentis in quibus venistis : ecce ego, quia parum superest, opere expleto te subsequor : Is autem qui missus fuerat Iulianus defensor mirabatur valdè quidnam esset quòd redire moraretur puer. Cúmque reuertentem puerum conspicit, atq; in collo fœnum

Equitius fœnum secabat.

I ex prato deferentem, vehementer iratus cœpit clamare dicẽs: Quid est hoc?ego te misi hominem deducere,nõ fœnum portare.Cui puer respondit:Quam quæris,ecce subsequitur. Tum ecce vir Dei clauatis calciatus caligis falcem fœnariam in collo deferens veniebat. Quem adhuc longè positum puer suo domino quia ipse esset quem quæreret,indicauit. Idem verò Iulianus repentè vt vidit dei famulum, ex ipso habitu despexit, eúmque qualiter deberet alloqui proterua mente præparabat. Mox verò vt seruus dei cominus affuit, eiusdem Iuliani animum intolerabilis pauor inuasit,ita vt tremeret, atque in insinuandum hoc ipsum pro quo venerat,vix sufficere lingua potuisset.Qui humiliato mox spiritu ad eius genua cucurrit, orationem pro se fieri petiit, & quia pater eius apostolicus pontifex eum videre vellet indicauit. Vir autem venerandus Equitius cœpit immensas gratias omnipotenti deo agere, asserens quòd se per summum põtificem gratia superna visitasset. Ilico vocauit fratres,præcepit hora eadem iumenta præparari,atque executorem suum cœpit vehementer vrgere vt cito abire debuissent. Cui Iulianus ait:Hoc fieri nullatenus potest,quia lassatus ex itinere hodie non valeo abire. Tũc ille respondit:Cõtristas me fili:quia si hodierna die non egredimur,iam crastina non exiemus.Dei itaque famulus executoris sui lassitudine coactus in monasterio suo eadem nocte demoratus est.Sequenti verò die sub ipso lucis crepusculo vehementer equo in cursu fatigato ad Iulianum puer cum epistola peruenit,in qua pręceptum est ei ne seruum dei contingere vel mouere de monaste-

Clauatis calciatus erat caligis.

rio auderet.Quem cùm ille requireret cur sententia esset mutata, cognouit quia nocte eadẽ in qua ipse executor illuc missus est,per visum pontifex fuerat vehemẽter exterritus, cur ad exhibendum dei hominem mittere præsumpsisset. Qui protinus surrexit, séque venerandi viri commendans orationibus, ait:Rogat pater noster ne fatigari debeatis. Cúmq; hoc dei famulus audisset,contristatus ait: Nũquid non die hesterno dixi tibi,quia si statim non pergeremus, iam pergere minimè licet? Tunc pro charitatis exhibitione aliquãtulum executorem suum in cella detinuit,eíque laboris sui commodum coacto renitentíque dedit.Cognosce igitur Petre in quanta dei custodia sunt,qui in hac vita seipsos despicere nouerunt,cum quibus intus ciuibus in honore numerantur, qui despecti foris hominibus esse non erubescunt,quia & contra in dei oculis iacent,qui apud suos & proximorum oculos per inanis gloriæ appetitum tument.Vnde & quibusdam veritas dicit: Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus, deus autem nouit corda vestra, quia quod hominibus altum est,abominabile est ante deum. K

Lucæ 16.

Petrus:

MIror valde, quòd de tali viro surripi pontifici tanto potuerit. Gregorius:

QVid miraris Petre, quia fallimur qui homines sumus? An menti excidit quod Dauid qui prophetiæ spiritum habere consueuerat, contra innocẽtem Ionathæ filium sententiam dedit,cùm verba pueri mentientis audiuit?quod tamen quia per Dauid factum est,& occulto dei iudicio iustum credimus, & tamen humana ratione qualiter iustum fuerit non videmus. Quid ergo mirum si ore mentientium aliquando in aliud ducimur, qui prophetæ non sumus? Multum verò est, quòd vniuscuiusque præsulis mentem curarum densitas vastat. Cúmque animus diuiditur ad multa,sit minor ad singula,tantóque ei in vna qualibet re surripitur,quanto latius multis occupatur. Petrus: L

Dauid contra Ionathæ filium sententiam dedit.

Vera sunt valde quæ dicis. Gregorius:

SIlere non debeo,quod de hoc viro abbate quõdam meo reuerentissimo Valentiño narrante agnoui. Aiebat nanque,quia corpus eius dum in beati Laurentij martyris oratorio esset humatum, super sepulchrum illius rusticus quidam arcam cum frumento posuit,nec quantus,qualísque vir illic iaceret,perpendere ac vereri curauit. Tunc repentè turbo cœlitus factus,rebus illic omnibus in sua stabilitate manentibus arcam quæ superposita sepulchro eius fuerat, extulit : longéque proiecit,ita vt palàm cuncti cognoscerent, quanti esset meriti is cuius illic corpus iaceret.

Equitij sepulchri miraculum.

ETiam ea quæ subiungo, prædicti venerabilis viri Fortunati qui valde mihi ætate,opere & simplicitate placet,relatione cognoui. Eandem Valeriæ prouinciam Longobardis intrantibus ex monasterio reuerentissimi viri Equitij in prædicto oratorio ad sepulchrum eius monachi fugerunt. Cúmque Longobardi sæuientes oratorium intrassent, cœperunt eosdem monachos foras trahere, vt eos aut per tormenta discuterent,aut gladiis necarent,quorum vnus ingemuit,atque acri dolore cõmotus clamauit: Heu heu sancte Equiti placet tibi quod trahimur,& non nos defendis? Ad cuius vocem protinus sæuientes Longobardos immundus spiritus inuasit. Qui corruentes in terram tam diu vexati sunt, quousque hoc cuncti,etiam qui foris erant,Longobardi cognoscerent,quatenus locum sacrum temerare vlterius non auderent.Sícque vir sanctus dum discipulos defenderit,etiam multis pòst remediũ illuc fugientibus præstitit. M

Equitius monachos ad sepulchrum suum fugientes tutatur.

De Constantio mansionario Ecclesiæ sancti Stephani.

Caput V.

CViusdã coëpiscopi mei didici relatione quod narro.Qui in Anchonitana vrbe per annos multos in monachico habitu deguit,ibique vitam non mediocriter religiosam duxit.Cui etiã quidã nostri iam prouectioris ætatis qui ex eisdem sunt partibus attestãtur.Iuxta eã nanque ciuitatẽ Ecclesia beati martyris Stephani sita est:in qua vir vitę venerabilis Cõstãtius nomine:qui mãsionarij functus officio deseruiebat:cuius sanctitatis opinio sese ad notitiam hominũ lõgè latéq; detenderat. Qui idẽ vir funditus terrena despiciẽs,totóq; annisu mentis ad sola cœlestia flagrabat. Quadam verò die dũ in ea-

Ecclesia beati Stephani.

dem

A dem Ecclesia oleũ deesset:& prædictus dei famulus vnde lampades accenderet omnino non haberet:omnes lãpades Ecclesiæ impleuit aqua:atque ex more in medio papyrũ posuit:quas allato igne succendit:sicque aqua arsit in lampadibus ac si oleũ fuisset.Perpende igitur Petre cuius meriti vir iste fuerit:qui necessitate compulsus,elementi naturam mutauit.

Constãtius aquam loco olei ardere in lampadibus fecit.

Petrus.

MIrum est valde quod audio:sed vellem nosse cuius humilitatis apud se esse intus potuit iste:qui tantæ excellentiæ foris fuit. Gregorius.

INter virtutes animum cognoscere cõgruè quæris:quia multum valde est quod tentatione sua intus mentem lacessunt mira quæ foris fiunt. Sed si huius Constantij venerabilis vnum quod fecit audis:cuius humilitatis fuerit citius agnoscis.

Petrus.

POstquam mihi facti illius tale miraculum dixisti : superest etiam vt me de humilitate mentis eius ædifices.

Gregorius.

QVia valde opinio sanctitatis eius excreuerat : multi hũc ex diuersis prouinciis anxiè videre sitiebant. Quadam verò die ex longinquo loco ad videndum eum quidam rusticus venit. Eadem verò hora casu contigerat vt sanctus vir stans in ligneis gradibus, reficiẽdis deseruiret lãpadibus.Erat autẽ pusillus valde, exili forma atque despecta.

Constantij forma & statura.

B Cúmque is qui ad videndum eum venerat quisnam esset inquireret:atq; obnoxiè peteret vt sibi debuisset ostẽdi:hi qui illum nouerant,monstrarunt quis esset.Sed sicut stultę mentes hominum merita ex qualitate corporis metiuntur:eum paruulum atque despectum videns:ipsum hunc esse cœpit omnino non credere:In mente etenim rustica inter hoc quod audierat & videbat:quasi facta fuerat quædam rixa : & æstimabat tam breuem pervisionem esse non posse:quem tam ingentem habuerat per opinionem.Cúmque ipsum eum esse à pluribus fuisset assertũ, despexit,& cœpit irridere:dicens:Ego grandem hominem credidi:iste autem de homine nihil habet.Quod vt vir dei Constãtius audiuit: lampades quas reficiebat protinus relinquens,lætus concitus descẽdit:atque in eiusdem rustici amplexum ruit: cúmque ex amore nimio constringere cœpit brachiis& osculari:magnásque gratias agere quòd is de se talia iudicasset,dicẽs: Tu solus es qui in me apertos oculos habuisti. Qua ex re pensandum est cuius apud se humilitatis fuerit : qui despiciẽtem se rusticum amplius amauit. Qualis enim quisque apud se lateat: contumelia illata probat.Nam sicut superbi honoribus:sic plærunque humiles sua despectione gratulantur. Cúmque se & in alienis oculis viles aspiciunt,idcirco gaudent, quia hoc iudicio confirmari intelligunt:quod de se & ipsi apud semetipsos habuerunt. Petrus.

Constantij humilitas magna.

C VT agnosco,vir iste magnus,fortis fuit in miraculis sed maior intus in humilitate cordis.

De Marcellino Anchonitanæ ciuitatis episcopo. Caput VI.

Gregorius.

EIusdem quòque Anchonitanæ antistes Ecclesiæ vir vitæ venerabilis Marcellinus fuit:cuius gressum dolore nimio podagra cõtraxerat:eúmque familiares sui sic vbi necesse erat in manibus ferebant. Quadam verò die per culpam incuriæ eadem ciuitas Anchonitana succensa est. Cúmque vehementer arderet:cucurrerunt omnes vt ignem extinguerẽt.Sed illis aquam certatim proiicientibus ita crescebat flamma vt iam totius vrbis interitum minari videretur. Cúmq; propinquiora sibi loca quæque ignis inuaderet:iámque vrbis partem nõ modicam cõsumpsisset:& obsistere nullus valeret:deductus in manibus venit episcopus:& tanta periculi necessitate compulsus, familiaribus suis se portantibus præcepit dicẽs: Contra ignem me ponite:Quod ita factum est:atque in eo loco est positus vbi tota vis flammæ videbatur incumbere.Cœpit autẽ miro modo in semetipsum incẽdium retorqueri,ac si reflexionis suæ impetus exclamaret se episcopum transire nõ posse. Sícque factum est vt flamma incendij illo termino refrenata in semetipsa refrigesceret:& contingere vlterius quicquam ædificij non auderet. Perpendis Petre cuius sanctitatis fuerit ægrum hominem sedere & exorando flammas premere.

Marcellinus ignẽ affluẽtem compescuit.

Petrus: Et perpendo & obstupesco.

Gregorius. D

De Nonnoso præposito monasterij in monte Soractis.

Caput VII.

DE vicino nunc loco tibi aliquid narrabo quod & viri venerabilis Maximiani episcopi, & Laurionis quem nosti veterani monachi qui vterque nunc vsque superest, relatione cognoui : qui scilicet Laurio in illo monasterio quid iuxta vrbem Neptanam locatur, * ab Anastasio viro sanctissimo nutritus est.Qui nimirum Anastasius vitæ venerabilis viro Nonnoso præposito monasterij quod in Soractis monte situm est:& propinquitate loci & morum magnitudine,& virtutum studiis assiduè iungebatur.Idem verò Nonnosus sub asperrimo sui monasterij degebat patre:sed eius mores mira semper æquanimitate tolerabat.Sicque fratribus pręerat in mãsuetudine sicut crebro patris iracundiam ex humilitate mitigabat. Quia verò eius monasteriũ in summo montis cacumine situm est:ad quamlibet paruum hortum fratribus excolendum nulla patebat planities : vnus autem breuissimus locus in latere mõtis excreuerat,quem ingentis saxi moles naturaliter egrediens occupabat.Quadã verò die dum Nonnosus vir venerabilis cogitaret quod saltem ad condimenta olerum nutrienda locus idem aptus potuisset existere:si hunc moles saxi illius non teneret:occurrit animo quod eandem molem quingenta boum paria mouere nõ possent.Cúmque de humano labore facta esset desperatio:ad diuinum se solatium contulit:séque illic nocturno silentio in orationem dedit. Cúmque mane facto ad eundẽ locum fratres venirent,inuenerunt molem tãtæ magnitudinis ab eodem loco longius recessisse:suóque recessu largum fratribus spatium ad excolendum hortum dedisse. E

**al. quod iuxta vrbẽ Nepesinam Suppẽtonia vocatur.*

Nonnosus saxũ ingẽs sua oratione amouit.

ALio quoque tempore cùm idem vir venerabilis lampades vitreas in oratorio lauaret:vna ex eius manibus cecidit quæ per innumeras partes fracta dissiluit:qui vehementissimum patris monasterij furorem timens,lampadis protinus omnia fragmenta colligit: atque ante altare posuit:séque cum graui gemitu in orationem dedit.Cúmque ab oratione caput leuasset,sanam lampadem reperit quã timens per fragmenta collegerat. Sicque in duobus miraculis duorum patrum virtutes imitatus est.In mole scilicet saxi,factũ Gregorij qui montem mouit.In reparatione verò lampadis,virtutem Donati qui fractum calicem pristinæ incolumitati restituit.

Nonnosus lampadem fractã oratione reintegrauit.

Petrus.

HAbemus,vt video,de exemplis veteribus noua miracula.

Gregorius.

VIsne aliquid in operatione Nonnosi de imitatione quoque Helisæi cognoscere? Petrus.

Volo atque inhianter cupio. Gregorius.

DVm quadam die in monasterio vetus oleum deesset: iámque colligẽdæ oliuę tempus incumberet:sed fructus in oleis nullus appareret : visum patri monasterij fuerat vt circunquaque fratres in colligendis oliuis ad exhibenda extraneis opera pergerent : quatenus ex mercede sui operis aliquantulum monasterio oleum deportarent. Quod vir domini Nonnosus fieri cum magna humilitate prohibuit:ne exeuntes fratres ex monasterio dum lucra olei quærerent, animarum damna paterentur.Sed quia in monasterij arboribus oliuæ paucæ inesse videbantur : eas colligi præcepit & in prælo mitti, & quamlibet parum olei exire potuisset sibimet deferri. Factúmque est:& susceptum in paruo vasculo oleum fratres Nonnoso dei famulo detulerũt:quod ipse protinus ante altare posuit: cunctísque egredientibus orauit : atque accersitis postmodum fratribus præcepit vt hoc quod detulerunt oleum leuarent:& per cuncta vasa monasterij exiguè fundendo diuiderent,quatenus benedictione eiusdem olei omnia infusa viderentur, quæ protinus vt erant vacua claudi fecit.Die verò altera aperta omnia plena reperta sunt. Petrus. F

Nonnosus oleum oratione augmentauit.

PRobamus quotidie impleri verba veritatis quæ ait: Pater meus vsque modo operatur & ego operor.

Ioan.5.

De Anastasio abbate monasterij quod Suppentonia vocatur.

Caput VIII. Gregorius.

EOdem quoque tempore venerandus vir Anastasius cuius superius memoriam feci, sanctæ Romanæ Ecclesiæ, cui deo auctore deseruio, notarius fuit. Qui soli deo

vacare

G vacare desiderans scrinium deseruit: monasterium elegit: atque in eo loco quem præfatus sum Suppentoniam vocari, per annos multos in sanctis actibus vitam duxit: eique monasterio solerti custodia præfuit Quo videlicet in loco ingens desuper rupes eminet: & profundum subter præcipitium patet. Quadã verò nocte cum iam omnipotẽs deus eius venerabilis viri Anastasij labores remunerare decreuisset: ab alta rupe vox facta est: quæ producto sonitu clamaret, dicens: Anastasi veni. Quo vocato alij quoque septem tres vocati sunt ex nomine. Paruo autem momento ea quæ fuerat emissa vox siluit: & octauum fratrem vocauit. Quas dum apertè voces congregatio audisset: dubium non fuit: quin eorum qui vocati fuerunt obitus appropinquasset. Intra paucos igitur dies primus venerandus vir Anastasius: cæteri autem in eo ordine ex carne educti sunt: quo de rupis vertice fuerant vocati. Frater verò ille ad quem vocandum vox parum siluit, atque eum tunc nominauit, morientibus aliis paucis diebus vixit, & tunc vitam finiuit: vt aperte monstraretur, quia interiectum vocis silentium paruum viuendi spatium signauerit. Sed mira res cõtigit: quia venerabilis vir Anastasius dum de corpore exiret: erat quidã frater in monasterio qui superuiuere eum nolebat: prouolutus verò eius pedibus cœpit cum lachrymis ab eo postulare, dicẽs: Per illum ad quem vadis deprecor, te adiuro ne septem dies super te in hoc mundo viuam: ante cuius septimum diem etiam ipse defunctus est: qui tamen in illa nocte inter cæteros non fuerat vocatus: vt apertè claresceret: quia eius obitum sola venerabilis Anastasij intercessio obtinere potuisset.

Septem fratres cum Anastasio ad montem vocati.

Nonus frater vltro mortẽ precatus est. H

Petrus.

CVm idem frater & vocatus inter cæteros non est: & tamen sancti viri intercessionibus ex hac luce subtractus est: quid aliud datur intelligi: nisi quòd hi qui apud dominum magni sunt meriti: obtinere aliquãdo possunt ea etiam quæ non sunt prædestinata?

Gregorius.

OBtineri nequaquam possunt quæ prædestinata non fuerunt: sed ea quæ sancti viri orando efficiunt, ita prædestinata sunt vt precibus obtineantur. Nam ipsa quoque perennis regni prædestinatio ita est ab omnipotenti deo disposita vt ad hoc electi pro labore perueniant: quatenus postulando mereantur accipere quod eis omnipotens deus ante secula disposuit donare.

Nota de prædestinatione.

Petrus.

PRobari mihi apertius vellem: si potest prædestinatio precibus iuuari.

Gregorius.

HOc quod ego Petre intuli, concitè valet probari. Certe etenim nosti quia ad Abraham dominus dixit: In Isaac vocabitur tibi semen. Cui etiam dixerat: Patrem multarum gentium constitui te. Cui rursum promisit dicens: Benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli: & sicut arenam maris. Ex qua re apertè constat: quia omnipotens deus semen Abrahæ multiplicare per Isaac prædestinauerat, & tamen scriptum est: Deprecatus est Isaac dominum pro vxore sua eo quod esset sterilis: qui exaudiuit eum & dedit cõceptum Rebeccæ. Si ergo multiplicatio generis Abrahæ per Isaac prædestinata fuit: cur coniugem sterilem accepit? Sed nimirum cõstat: quia prædestinatio precibus impletur: quando is in quo deus multiplicare semen Abrahæ prædestinauerat, oratione obtinuit: vt filios habere potuisset.

Gene.21. Gene.27. Gene.22. & 26. I *Gene.25.*

Prædestinatio quomodo precibus iuuetur.

Petrus.

QVia secretum ratio aperuit: nihil mihi dubietatis remãsit.

Caput IX. Gregorius.

VIs tibi aliquid de Thusciæ partibus narrem: vt cognoscas quales in ea viri fuerint: & omnipotentis dei notitiæ quantum propinqui?

Petrus.

VOlo, atque hoc omnimodo exposco.

Gregorius.

De Bonifacio Ferentinæ ciuitatis episcopo.

FVit vir vitæ venerabilis Bonifacius nomine: qui in ea ciuitate quæ Ferentis dicitur, episcopatus officium tenuit, & moribus impleuit. Huius multa miracula is qui adhuc superest Gaudentius presbyter narrauit. Qui nutritus in eius obsequio tanto valet de illo quæque veracius dicere, quanto eis contigerit & hunc interesse. Huius ecclesiæ grauis valde paupertas inerat, quæ bonis mentibus esse solet custodia humilitatis, nihílque aliud ad omne stipendium: nisi vnam tantummodo vineam habebat quæ quodam die ita grandine irruente vastata est: vt in ea paucis in vitibus vix parui rarique racemi remansissent. Quam cum dei prædictus vir reuerentissimus Bonifacius episcopus fuisset ingressus magnas omnipotenti deo gratias retulit: quia in ipsa sua adhuc inopia sese angustiari cognouit. Sed cum iam tempus exigeret vt ipsi quoque racemi qui remanserant maturescere potuissent, custodem vineæ ex more posuit: eámque solerti vigilantia seruari præcepit. Quadam verò die mandauit Constantio presbytero nepoti suo: vt cuncti vini vascula in episcopio omniáque dolia ita vt ante cõsueuerat pice superfusa præpararet. Quod cũ nepos illius presbyteri audisset: valde admiratus est quòd quasi insana præciperet: quòd vini vascula præparari faceret qui vinum minimè haberet: nec tamen præsumpsit inquirere cur talia iuberet: sed iussis obtemperat: & omnia ex more præparauit. Tunc vir dei vineam ingressus racemos collegit: ad calcatorium detulit: omnésque exinde egredi præcepit, solúsque ibi cum vno paruulo puerulo remansit, quem in eodem calcatorio deposuit: & calcari ipsos paucissimos racemos fecit. Cúmque ex eisdem racemis parum aliquid vini deflueret, cœpit hoc vir dei suis manibus in paruo vase suscipere: & per cuncta dolia, omniáque vasa quæ parata fuerant pro benedictione diuidere: vt ex eodem vino omnia vascula vix infusa viderentur. Cùm verò ex liquore vini parum aliquid in vasis omnibus misisset: vocauit protinus presbyterum: iussítque pauperes adesse. Tunc cœpit vinum in calcatorio crescere: ita vt omnia quæ allata fuerant pauperum vascula impleret. Quibus cum se idoneè satisfecisse conspiceret: ex calcatorio iussit puerum discedere: apothecam clausit: atque impresso sigillo proprio munitam reliquit: mox ad Ecclesiam rediit. Die verò tertia prædictum Constantium presbyterum vocauit: & oratione facta apothecam aperuit, & vasa in quibus tenuissimum liquorem infuderat, vbertim vinum fundentia inuenit, ita vt pauimẽtum omne excrescentia vina inuaderent: si ad hæc episcopus tardius intrasset. Tunc terribiliter presbytero præcepit, ne quousque ipse in corpore viueret, hoc miraculum cuiquam indicaret, pertimescens videlicet ne virtute facti fauore humano pulsatus inde intus inanesceret vnde foris hominibus magnus appareret, exemplum magistri sequens, qui vt nos ad viam duceret humilitatis, de semetipso discipulis præcepit, dicens: vt ea quæ vidissent nemini dicerent quousque filius hominis à mortuis resurgeret.

Nota de paupertate. K

Bonifacius episcopus vinum [illegible] augmentauit. L

Petrus.

QVia occasio apta se præbuit: libet inquirere quidnam sit quod redemptor noster cùm duobus cæcis lumen reddidit: iussit vt nemini dicerent: & illi abeuntes diffamauerunt eum in totam terram illam? Núquid nã vnigenitus filius patri & sancto spiritui coæternus hac in re velle habuit: quod non potuit implere, vt miraculũ quod taceri voluit, minimè potuisset abscondi?

Gregorius. M

REdemptor noster per mortale corpus omne quod egit, hoc nobis in exemplum actionis præbuit: vt pro nostrarum virium modulo eius vestigia sequentes in offenso pede operis præsentis vitæ carpamus viam. Miraculum nánque faciens & tacere iussit & tamen taceri non potuit: vt videlicet & electi eius exempla doctrinæ illius sequentes in magnis quę faciunt, latere quidem in voluntate habeant: sed vt prosint aliis prodantur inuiti: quatenus & magnæ humilitatis sit quòd sua opera taceri appetũt: & magnæ vtilitatis sit quòd eorum opera taceri non possunt. Non ergo voluit dominus quicquam fieri & minime potuit: sed quid velle eius membra debeant: quid vel de eis etiam nolentibus fiat, doctrinæ eius magisterio exemplum dedit.

Attẽde doctrinam.

Petrus. Placet quod dicis.

Gregorius.

ADhuc pauca aliqua quæ de Bonifacij episcopi opere supersunt, quia eius memoriam fecimus, exequamur. Alio nanque tempore beati Proculi martyris natalitius propinquabat dies: quo in loco vir nobilis Fortunatus nomine manebat: qui magnis precibus ab eodem venerabili viro postulauit, vt cum apud beatum martyrem missarum solennia ageret: ad benedictionem dandam in suam domum declinaret. Vir autem dei negare non potuit quod ab eo ex Fortunati mente charitas poposcit. Peractis igitur missarum solenniis: cum

A cum ad prædicti Fortunati venisset mensam, priusquam deo hymnum diceret, sicut quidam ludendi arte cibum solent quærere, repentè ante ianuam cum simia vir astitit & cymbala percussit. Quem sanctus vir dedignatus audiẽs sonitum dixit: Heu heu, mortuus est miser iste, mortuus est miser iste. Ego ad mensam refectionis veni: os adhuc ad laudem dei non aperui, & ille cum simia veniens percussit cymbala. Subiũxit quoque & ait: Ite & pro charitate ei cibum potúmque tribuite: scitote tamen quia mortuus est. Qui infœlix vir dum panem ac vinum ex eadem domo percepisset: egredi ianuam voluit: sed saxum ingẽs subitò de tecto cecidit: eique in verticem venit. Ex qua percussione prostratus in manibus iam semiuiuus leuatus est. Die verò altera secundum viri dei sententiam funditus finiuit vitam. Qua in re Petre pensandum est quantus sit viris sanctis timor exhibendus: templa enim dei sunt. Et cum ad iracundiam vir sanctus trahitur: quis alius ad irascendum nisi eiusdem templi inhabitator excitatur? Metuenda ergo tanto est ira iustorum: quanto & constat qui in eorum cordibus ille præsens est: qui ad inferendam vltionem quam voluerit inualidus non est.

Bonifatius ioculatori mortẽ prædicit.

Sancti viri dei templa sunt.

ALio quoque tempore prædictus Constantius presbyter nepos eius equum suum duodecim aureis vẽdidit: quos in propria arca ponens ad exercendum opus aliquod discessit. Tunc subitò ad episcopum pauperes venerunt qui importunè precabantur vt eis sanctus vir Bonifacius episcopus ad consolationem suæ inopiæ aliquid largiri debuisset. Sed vir dei quia quid tribueret non habebat: æstuare cœpit in cogitatione ne ab eo pauperes vacui exirent. Cui repentè ad memoriam rediit: quia Constantius presbyter nepos eius equum quem sedere consueuerat vendidisset: atque hoc ipsum in arca sua precium haberet. Absente igitur eodem nepote suo accessit ad arcam: & piè violentus claustra arcæ comminuit duodecim aureos tulit: eósque indigentibus vt placuit diuisit. Itaque Constantius presbyter reuersus ex opere arcam fractam repetit: & caballi sui precium quod in eam posuerat non inuenit. Cœpit itaque voce magna perstrepere: & cum furore nimio clamare: Omnes hic viuunt: solus ego in domo hac viuere non possum. Ad cuius nimirum voces venit episcopus: omnésque qui in eodem episcopio aderant. Cúmque eum locutione blanda vir dei temperare voluisset, cœpit ille cum iurgio respondere, dicens: Omnes tecum viuunt: solus ego autem hic viuere ante te non possum: redde mihi solidos meos. Quibus vocibus commotus episcopus: beatæ Mariæ virginis Ecclesiam ingressus est: & eleuatis manibus [extenso vestimento] stando cœpit orare vt ei redderet vnde presbyteri furentis insania mitigari potuisset. Cúmque subitò oculos ad vestimentum suum inter extensa brachia reduxit, repẽte in sinu suo duodecim aureos inuenit: ita fulgentes tanquam si ex igne producti eadem hora fuissent. Qui mox de Ecclesia egressus: eos in sinum furentis presbyteri proiecit, dicens: Ecce habes solidos quos quęsisti: sed hoc tibi notum sit: quia post mortem meam in huius Ecclesiæ episcopum non eligeris propter tuam auaritiam. Ex qua sententia veritatis colligitur quia eosdem solidos presbyter pro adipiscendo episcopatu præparabat. Sed viri dei sermo præualuit, nam idem Constantius in presbyteratus officio vitam finiuit.

B *Bonifacius pauperibus subuenit.*

Bonifacius orando xii. aureos à beata virgine impetrauit. C

ALio quoque tempore duo ad eum Gothi hospitalitatis gratia venerunt: qui Rauennam se festinare professi sunt. Quibus ipse paruum vas lineum vino plenum manu sua prębuit: quod fortasse in prandio itineris habere potuissent: ex quo illi quoadusque Rauennam venirent, biberunt. Gothi autem aliquantis diebus in eadem ciuitate morati sunt: & vinum quod à sancto viro acceperant: quotidie in vsu habuerunt. Sícque vsque ad eundem venerabilem patrem ferẽtes reuersi sunt: nullo die cessarent bibere: & tamen vinum eis ex illo vasculo nunquam deesset: ac si in illo vase ligneo quod episcopus eis dederat: vinum non augeretur, sed nasceretur.

Vasculum à Bonifacio acceptũ vino auxit.

NVper quoque de eiusdem loci partibus senex quidam clericus aduenit: & ea quæ ipse de eo narrat silentio nõ sunt prætereunda. Nam dicit quod quadam die ingressus hortum magna hunc erucarum multitudine inuenit esse coopertum: qui omne holus in eo deperire conspiciens: ad easdem erucas conuersus dixit: Adiuro vos in nomine domini Iesu Christi, recedite hinc, atque hæc holera comedere nolite. D Quæ statim ad viri dei verbum ita omnes egressæ sunt: vt nec vna quidem intra spatium horti remaneret. Sed quid mirum quod hæc de episcopatus eius tempore narramus: quando iam apud omnipotentem deum ordine simul & moribus creuerat: dum illa magis miranda sint quæ eum hic senex clericus adhuc puerulum fecisse testatur? Nam ait quòd eo tempore quo cum matre sua puer habitabat: egressus hospitio, nonnunquam sine linea, crebro etiam sine tunica reuertebatur: quia mox vt nudum quempiam inuenit vestiebat: hunc se expoliens vt se ante dei oculos illius mercede vestiret. Quem mater sua frequenter increpare consueuerat, dicens quòd iustum non esset vt ipse inops pauperibus vestimenta largiretur. Quæ die quadam horreum ingressa penè omne triticum quod sibi in stipendium totius anni præparauit inuenit à filio suo pauperibus erogatum. Cúmque semetipsam alapis pugnísque tunderet quòd quasi anni subsidia perdidisset: superuenit Bonifacius puer dei, eámque verbis quibus valuit consolari cœpit. Quæ cum nihil consolationis admitteret: hanc rogauit vt ab horreo exire debuisset: in quo ex omni eorum tritico parum quid inuentum est remansisse. Puer autem dei sese illic protinus in orationem dedit. Quid post paululum egressus ab horreo matrem reduxit, quod ita tritico plenum inuentum est sicut plenum ante non fuerat: cùm mater illius totius anni sumptus se congregasse gaudebat. Quo viso miraculo compuncta mater iam ipsa cœpit hortari vt daret: qui sic celeriter posset quæ petiisset accipere. Hæc itaque in hospitij sui vestibulo gallinas nutrire consueuerat: sed eas ex vicino rure vulpes veniens auferebat. Quadam verò die dum in eodem vestibulo puer Bonifacius staret, vulpes ex more venit, & gallinam abstulit. Ipse autem concitus Ecclesiam intrauit: & se in orationem posternens apertis vocibus dixit: Placet tibi domine vt de nutrimentis matris meæ manducare non possim: ecce enim gallinas quas nutrit, vulpes comedit. Qui ab oratione surgens Ecclesiam est egressus. Mox autem vulpes rediit, gallinam quam ore tenebat dimisit, atque ipsa moriens ante eius oculos in terram cecidit:

Erucæ de præcepto Bonifacij ex horto migrauerunt.

Bonifacius adhuc puer oratiõe horreum tritico impleuit. E

Bonifacius oratiõe vulpẽ necauit.

Petrus.

VAlde mihi mirum videtur quòd exaudire preces in se sperantium, etiam in rebus vilibus dignatur deus.

Gregorius.

HOc petre ex magna conditoris nostri dispensatione agitur: vt per minima quæ percipimus: sperare maiora debeamus. Exauditus nanque est in rebus vilibus puer sanctus & simplex: vt in paruis disceret quantum de deo præsumere in magnis petitionibus deberet.

Cur deus in paruis reb[us] exaudiat preces.

Petrus. Placet quod dicis.

De Fortunato Tudertinæ ciuitatis episcopo. Caput IX.

Gregorius.

ALius quoque vir vitæ venerabilis in eisdem partibus fuit Fortunatus nomine: Tudertinæ antistes Ecclesiæ: qui in effugandis spiritibus immensę virtutis gratia pollebat: ita vt nonnunquam ab obsessis corporibus legiones dæmonum pelleret: & continuæ orationis studio intentus obiectas contra se eorum multitudines superaret. Huius viri familiarissimus fuit Iulianus nostræ Ecclesiæ defensor: qui ante non longum tempus in hac vrbe defunctus est. Cuius ego quoque hoc didici relatione quod narro: quia sæpe gestis illius ausu familiaritatis intererat: eiúsque pòst memoriam ad instructionẽ nostram quasi faui dulcedinem in ore retinebat.

F *Fortunatus eiiciendis dæmonibus perpotens.*

MAtrona quædam nobilis in vicinis partibus Thusciæ, nurum habebat: quæ intra breue tempus quo filium eius acceperat: cum eadem socru sua ad dedicationem oratorij beati Sebastiani martyris fuerat inuitata. Noctè verò eadem qua subsequente die ad dedicationem prædicti oratorij fuerat processura: voluptate carnis deuicta, a viro suo sese abstinere non potuit: cúmque mane facto conscientiam deterreret perpetrata carnis delectatio: processionem verò imperaret verecundia: plus erubescẽs vultum hominum quàm dei iudicem metuens, cum socru sua ad dedicationem oratorij processit. Mox verò vt reliquiæ beati Sebastiani martyris oratorium ingressæ sunt: eandem prædictæ matronæ nurum malignus spiritus arripuit: & coram omni populo vexare cœpit.

Matrona ob carnis vitium à diabolo correpta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G cœpit.Eiusdem verò oratorij presbyter dum eam vehemétissimè vexari conspiceret:ex altari protinus sindonem tulit:eamque operuit:sed & hunc simul repente diabolus inuasit.Et quia vltra viresvoluit quidquam præsumere:compulsus est & ipse cognoscere in sua vexatione quid esset. Hi verò qui aderant, puellam in manibus ex oratorio sublatam ad domum propriá reportauerunt. Cúmque hanc antiquus hostis vexatione continua vehementer attereret:propinqui sui eam carnaliter amantes & amando persequentes,ad obtinendum salutis remedium maleficis tradiderunt, vt eius animam funditus extinguerent: cuius carni magicis artibus ad tempus prodesse conarentur. Ducta est itaque ad fluuium atque in aquam mersa: ibíque diutius incantationibus agere malefici moliebantur: vt is qui eam inuaserat diabolus exiret. Sed miro omnipotentis dei iudicio: dum arte peruersa vnus ab ea repellitur:in eam subitò legio intrauit. Cœpit ex hora illa tot motibus agitari:tot vocibus clamoribusque perstrepere.quot spiritibus tenebatur. Tunc inito consilio parentes eius suæ perfidiæ culpam fatentes hanc ad venerabilem virum Fortunatum episcopum duxerũt: eíque reliquerunt. Qua ille suscepta multis se diebus ac noctibus in orationem dedit:tantóque annisu precibus incubuit:quanto & in vno corpore contra se assistere legionis aciem inuenit. Quam post non multos dies ita sanam atque incolumen reddidit:ac si in eam ius proprium diabolus nunquam habuisset.

Fortunatus matroná à legione dæmonum liberat.

H ALio quoque tempore idem vim omnipotentis dei famulus ex obsesso quodam homine immundum spiritum excussit. Qui malignus spiritus cùm vesperascente iam die secretam ab hominibus horá cerneret : peregrinum quempiam esse se simulans circuire cœpit ciuitatis plateas & clamare:O virum sanctam Fortunatum episcopum : ecce quid fecit: peregrinum hominem de hospitio suo expulit. Quæro vbi requiescere debeam : & in ciuitate eius non inuenio. Tunc quidam in hospitio cum vxore sua & paruulo filio ad prunas sedebat:qui vocem eius audiens:& quid episcopus ei fecerit requirens hunc inuitauit hospitio:sedere secum iuxta prunas fecit. Cúmque vicissim aliqua confabularentur:paruulum eius filium idem malignus spiritus intrauit : atque in easdem prunas proiecit:ibíque mox eius animam excussit.Qui orbatus miser: vel quem ipse susceperit,vel quem episcopus expulit agnouit.

Diabolus sub forma peregrini puerum extinxit.

Petrus.

QVidnam hoc esse dicimus vt occidendi ausum in eius hospitio antiquus hostis acciperet:qui hunc peregrinũ æstimans ad se hospitalitatis gratia vocasset?

Gregorius.

Nota. Math.6.

MVlta Petre videntur bona,sed non sunt: quia bono animo non fiunt.Vnde & in Euangelio veritas dicit:Si oculus tuus nequam fuerit : totum corpus tuum tenebrosum erit.Quia cùm peruersa est intentio quæ præcedit:prauum
I est omne opus quod sequitur:quanuis esse rectum videatur.Ego nanque hunc virum,qui dum quasi hospitalitatem exhiberet orbatus est,non pietatis opere delectatum æstimo,sed episcopi derogatione:nam pœna subsequens innotuit:quia prę cedens illa susceptio sine culpa non fuit.Sunt nanque nonnulli qui idcirco bona facere student:vt gratiam alienæ operationis obnubilent.Nec pascuntur bono quod faciunt: sed laude boni qua cæteros premunt.Qua de re existimo hunc virum qui malignum spiritum in hospitalitatem suscepit , ostentationi boni potius intendisse quàm operi:vt meliora quàm episcopus fecisse videretur : quatenus ipse susciperet eum quem vir domini Fortunatus expulisset.

Nota.

Attẽde veram sententiam.

Petrus.

ITa est vt dicis:nam finis operis probat,quòd mũda intentio operationis non fuerit.

Gregorius.

ALio quoque tempore , dum oculorum quidam lumen amisisset : ad hunc deductus intercessionis eius opem petiit,& impetrauit.Nam cùm vir dei oratione facta oculis eius signum crucis imprimeret : ab eis protinus luce reddita,nox cæcitatis abcessit. Pręterea equus cuiusdam militis in rabiem fuerat versus, ita vt a multis teneri vix potuisset : sed quoscunque potuit inuadere : eorum membra morsibus dilaniaret. Tunc,vtcunque,à multis ligatus ad virum dei deductus est. Qui mox eius capiti extensa manu signum crucis ædidit cunctam eius rabiem in mansuetudinem mutauit:ita vt postea mitior existeret quàm ante illam insaniam fuisset. K Tunc idem miles equum suum quem celerrime ex miraculi imperio à sua vesania vidit immutatum:eidem sancto viro decreuit offerendum. Quem cùm suscipere ille renueret: ipse verò in precibus ne despiceretur eius oblatio perseueraret, sanctus vir mediam duarum partium viam tenens:& petitionem militis audiuit:& munus recipere pro hac exhibita virtute recusauit : prius nanque dignum precium præbuit:& postea equum quem sibi offerebat accepit.Quia enim si non susciperet eum contristari conspexerat:charitate cogente emit quod necessarium non habebat.Neque hoc silere de huius viri virtutibus debeo:quod ante dies ferè duodecim audiui.Quidam nanque ad me deductus est senex pauper:atque vt mihi senum collocutio esse semper amabilis solet : studiosè hunc vnde esset inquisiui. Qui se esse de Tudertina ciuitate respondit:cui inquam : Quæso te pater num Fortunatum episcopum nosti? Qui ait:Noui,& bene noui.Tunc ipse subiunxi: Dic rogo si qua illius miracula nosti : & desideranti mihi qualis vir fuerit innotesce.Qui ait:Homo ille longè fuit ab istis hominibus quos videmus modo. Nam quicquid ab omnipotenti deo petiit:ita vt petietat impetrauit. Cuius hoc vnum narro miraculum,quod ad præsens animo occurrit.Quadam nanque die Gothi iuxta Tudertinam ciuitatem venerunt,qui ad partes Rauennæ properabant: & duos paruulos puerulos de possessione abstulerant:quæ possessio præfatæ Tudertinæ ciuitati subiacebat. L Hoc cùm viro sanctissimo Fortunato nuntiatum fuisset:protinus misit, atque eosdem Gothos ad se vocari fecit. Quos blando sermone alloquens eorum prius studuit asperitatem placare:ac post intulit,dicens : Quale vultis precium dabo : & puerulos quos abstulistis reddite:mihíque hoc gratiæ vestræ munus præbete.Tunc is qui prior eorum esse videbatur,respondit dicens : Quicquid aliud præcipis facere parati sumus:nam istos puerulos nullatenus reddemus. Cui venerandus vir blandè minatus dicit : Contristas me fili, & non audis patrem tuum:noli me contristare,nam non expedit tibi.Sed idem Gothus in cordis sui feritate permanens,negando discessit. Die verò altera digressurus rursus ad episcopum venit:quem eisdem verbis pro prædictis puerulis iterum episcopus rogauit. Cúmque ad reddendum nullo modo consentire voluisset:contristatus episcopus dixit: Scio quia tibi nõ expedit quòd me contristato discedis.Quæ Gothus verba despiciens ad hospitium reuersus , eosdem pueros de quibus agebatur,equis superimpositos cum suis hominibus præmisit.Ipse verò statim ascendens equum subsecutus est.Cúmque in eadem ciuitate ante beati Petri apostoli Ecclesiam venisset : equi eius pes lapsus est,qui cum eo corruit : & eius coxa mox fracta est:ita vt in duabus partibus os esset diuisum, leuatúsque in manibus reductus est ad hospitium. M Qui festinus misit , & pueros quos præmiserat reduxit:& viro venerabili Fortunato mandauit,dicens:Rogo te pater,mitte ad me diaconum tuum. Cuius diaconus dum ad iacentem venisset , pueros quos redditurum se episcopo omnino negauerat , ad medium deduxit : eósque diacono illius reddidit,dicens: Vade , & dic domino meo episcopo quia maledixisti mihi : ecce percussus sum , sed pueros quos quæsisti,recipe:& pro me rogo intercede.Susceptos itaque puerulos diaconus ad episcopum reduxit, cui benedictam aquam venerabilis Fortunatus statim dedit,dicens:Vade citius & eam super iacentis corpus proiice. Perrexit itaque diaconus atque ad Gothum introgressus, benedictá aquam super membra illius aspersit. Res mira & vehementer stupenda , mox vt aqua benedicta Gothi coxam contigit: ita omnis fractura solidata est,& saluti pristinæ coxa restituta,vt hora eadem de lecto surgeret , & ascenso equo ita cœptum iter ageret , ac si nullam vnquam læsionem corporis pertulisset. Factúmque est vt qui sancto viro Fortunato pueros cum precio reddere obedientiæ subiectus noluit : eos sine precio pœna subactus donaret. His igitur expletis studebat adhuc senex de eo & alia narrare . Sed quia nonnulli aderant ad quos exhortandos occupabar:iámque diei tardior hora incubuerat, venerabilis Fortunati facta mihi audire non licuit , quæ audire , si liceat , semper volo.Sed die alia idem senex rem de illo magis adhuc mirabilem narrauit, dicens : In eadem Tudertina vrbe Marcellus

Fortunatus signo crucis equum furiosum mansuetum reddidit.

Gothus coxa fracta pueros reddidit.

Fortunatus aqua benedicta coxã sanauit.

quidam

A quidem bonæ actionis vir cum duabus sororibus suis habitabat:qui eueniente molestia corporis ipso sacratissimo vesperascente iam sabbato paschali defunctus est.Cuius corpus cùm longius esset efferendum,die eodem sepeliri non potuit.Cúmque mora esset temporis ad explendum debitum sepulturæ,sorores eius morte eius afflictæ,cucurrerũt flentes ad venerabilẽ virum Fortunatum,eíque magnis vocibus clamare cœperunt. Scimus quia Apostolorum vitam tenes,leprosos mundas, cæcos illuminat. Veni,& resuscita mortuum nostrum. Qui mox vt cognouit earum fratrem defunctum, flere & ipse etiam de morte eius cœpit,eisque respondit,dicens:Recedite,& hæc dicere nolite:quia iussio omnipotentis dei est,cui contraire nullus hominum potest.Illis itaque discedentibus, tristis ex morte eius mansit episcopus.Subsequente autem die dominico ante exurgentis lucis crepusculum , vocatis duobus diaconibus suis perrexit ad domum defuncti : accedénsque ad locum vbi corpus iacebat exanime:ibi se in orationẽ dedit.Expleta autem prece surrexit,& iuxta corpus defuncti sedit:non autem grandi voce defunctum per nomen vocauit dicens:Frater Marcelle.Ille autem ac si leuiter dormiens ad vicinam vocem quanuis modicam fuisset excitatus statim oculos aperuit: atque ad episcopum respiciens dixit: O quid fecisti ? ô quid fecisti?cui episcopus respondit dicens: Quid feci? At ille : Duo hesterno die
B venerunt qui me eiicientes ex corpore in bonum locum duxerũt:hodie autem vnus missus est qui dixit:Reducite eum : quia Fortunatus episcopus in domum eius venit.Quibus verbis expletis mox ex infirmitate conualuit?& in hac vita diutius mansit.Nec tamen credẽdum est:quia locum quem acceperat perdidit:quia dubium non est quòd intercessoris sui precibus potuit post mortem melius viuere : qui & ante mortem studuit omnipotenti deo placere. Sed cur multa de eius vita dicimus: cum nunc vsque ad corpus illius tot virtutum documenta teneamus?Dæmoniacos quippe absoluere: ægros curare quoties ex fide petitur : vt viuus consueuerat hoc indesinenter facere: & apud mortua sua ossa perseuerat. Sed libet Petre adhuc ad Valeriæ prouinciæ partes narrationis meæ verba reducere:de quibus me eximia valde miracula ex ore venerabilis Fortunati,cuius longè superius memoriam feci , contigit audisse. Qui crebro ad me nunc vsque veniens dum facta mihi veterum narrat:noua refectione me satiat.

Fortunatus resuscitauit mortuum Marcellum

De Martyrio monacho prouinciæ Valeriæ.

Caput XI.

QVidam nanque in eadem prouincia Martyriusnomine: deuotus valde omnipotentis dei famulus extitit : qui hoc de virtutibus suis testimonij signum dedit. Dum quadam die fratres illius panem subcinericium fecissent:eíque obliti essent crucis signum imprimere : sicut in hac prouincia crudi panes signo*signari solent: vt per quadras
C quatuor partiti videantur,idem dei famulus affuit:eísque referentibus signatum non fuisse cognouit.Cúmque iam panis ille prunis esset & cineribus coopertus,dixit: Quare hunc minimè signastis? Qui hoc dicens: signum crucis digito contra prunas fecit. Quo signante protinus immensum crepitum panis dedit: ac si ingens in ignibus olla crepuisset.Qui dum coctus postmodum fuisset,ab igne subtractus : ea cruce signatus inuentus est, quem non contactus:sed fides fecit.

** al. ligni.*

Martyrius panes in furno cruce fidei signauit.

De Seuero presbytero eiusdem prouinciæ.

Caput XII.

INeo etiam loco Interorina vallis dicitur:quæ à multis verbo rustico Interocrina nominatur. In qua erat quidam vitæ valde admirabilis, nomine Seuerus , Ecclesiæ beatæ Mariæ dei genitricis & semper virginis sacerdos. Hunc cum quidam paterfamilias ad extremum venisset diem:missis concite nunciis rogauit:vt ad se quantocyus posset veniret:suísque orationibus pro peccatis eius intercederet:vt acta de malis suis pœnitentia solutus culpa ex corpore exiret.Qui videlicet sacerdos inopinate contigit vt ad putandam vineam esset occupatus:atque ad se venientibus diceret . Antecedite:ecce ego vos subsequor. Cúmq; videret sibi in eodem opere parum aliquid superesse,paulum morá fecit: vt opus quod minimum restabat expleret:quo expleto cœpit ad ægrum pergere.Eunti verò in itinere occurrentes hi qui prius venerant:obuium facti sunt dicentes:Pater quare tardasti?Noli fatigari:quia iam defunctus est. D Quo audito ille contremuit:magnísque vocibus se interfectorem illius clamare cœpit. Flens itaque peruenit ad corpus defuncti:séque coram lecto illius cum lachrymis in terram dedit.Cúmque iam vehementer fleret: in terram caput tunderet: séque reum mortis illius clamaret : repentè is qui defunctus fuerat , animam recepit. Quod dum multi qui circunstabant aspicerent, admirationis vocibus emissis cœperunt amplius flere præ gaudio.Cúmque eum requirerent vbi fuerit vel quomodo redisset,ait:Tetri valde erant homines qui me ducebant: ex quorum ore & naribus ignis exibat:quem tolerare non poteram.Cúmque per obscura loca me deducerent : subitò pulchræ visionis iuuenis cum aliis nobis euntibus obuiam factus est:qui me trahentibus dixit:Reducite illum:quia Seuerus presbyter plangit:eius enim lachrymis dominus eum donauit.Qui scilicet Seuerus protinus de terra surrexit : eíque pœnitentiam agenti opem suæ intercessionis præbuit . Et dum per dies septem de perpetratis culpis pœnitentiam ęger rediuiuus ageret: octaua die lætus de corpore exiuit. Perpende petre quæso hũc de quo loquimur Seuerum quàm dilectum dominus attendit, quem contristari nec ad modicum pertulit.

De Seuero presbytero.

Seuerus lachrymis suis mortuũ resuscitauit.

Petrus.

ADmiranda sunt valde quæ dicis: quæ me inuenio nunc vsque latuisse. Sed quid esse dicimus quòd modo tales viri nequeunt inueniri? E

Gregorius.

EGo Petre multos tales in hoc seculo nec modo deesse existimo:neque enim si talia signa non faciunt : ideo tales non sunt. Vitæ nanque vera æstimatio in virtute est operum,non in ostensione signorum. Nam sunt plærique qui etsi signa non faciunt:signa tamen facientibus dispares non sunt.

Nota.

Petrus.

VNde mihi rogo ostendi potest : quòd sint quidam qui signa non faciunt:& tamen signa facientibus dissimiles non sunt?

Gregorius.

NVnquid nam nescis quoniam Paulus Apostolus Petro Apostolorũ primo in principatu Apostolico frater est?

Petrus.

SCio plane nec dubium est:quia etsi minimus omnium Apostolorum:plus tamen omnibus laborauit.

Comparatio Petri & Pauli Apostolorum.

Gregorius.

QVod bene ipse reminisceris:Petrus super mare pedibus ambulauit:Paulus in mari naufragiũ pertulit. Et in vno eodémque elemento vbi Paulus ire cum naui non potuit:ibi Petrus pedibus iter fecit. Apertè igitur cõstat quia cum vtriusque virtus fuerit dispar in miraculo: vtriusque tamen meritum dispar non est in cœlo.

Petrus.

PLacet fateor omnino quod dicis:ecce enim apertè noui: quia vita & non signa quærenda sunt. Sed quoniam ipsa signa quæ fiunt,bonæ vitæ testimonium ferunt: quæso te adhuc si qua sunt referas:vt esurientem me per exempla bonorum pascas. F

Gregorius.

VEllem tibi in laudibus redemptoris de viri venerabilis Benedicti miraculis aliqua narrare:sed ad hæc explenda hodiernum tempus video non posse sufficere. Liberius itaque hæc loquimur si aliud exordium sumamus.

Primi libri dialogi beati Gregorij finis.

CAPITA SECVNDI LIBRI DE vita & miraculis beati Benedicti.

1 *De capisterio fracto & consolidato.*
2 *De tentatione carnis superata.*
3 *De ampulla vitrea signo crucis rupta.*
4 *De monacho vagæ mentis ad salutem reducto.*
5 *De aqua quam in montis vertice ex petra oratio produxit.*
6 *De ferro ex profundo aquæ in manubrio retruso.*
7 *De mauro eius discipulo qui super aquas pedibus ambulauit.*
8 *De infecto per venenum pane per coruum longius proiecto.*
9 *De ingenti saxo per eius orationem leuato.*
10 *De fantastico coquinæ incendio.*

De seruo

Universidad de Deusto
Biblioteca

C 11 *De seruo dei puerulo ruina confracto & sanato.*
12 *De seruis dei qui cibum contra regulam sumpserunt.*
13 *De fratre Valentiniani monachi, quem vir dei in via comedisse in spiritu cognouit.*
14 *De simulatione regis Totilæ deprehensa.*
15 *De prophetia quæ de eodem rege Totila facta est.*
16 *De clerico à dæmonio liberato.*
17 *De prophetia destructionis monasterij sui.*
18 *De flasconе sublato & per spiritum cognito.*
19 *De mappularum receptione à seruo dei cognita.*
20 *De cogitatione monachi superba à viro dei cognita.*
21 *De ducentis farinæ modijs famis tempore ante cellam inuentis.*
22 *De fabrica monasterij Tarraconensis per visionem disposita.*
23 *De ancillis dei quæ post mortem per eius oblationem communioni sunt reddita.*
24 *De puero monacho quem sepultum terra proiecit.*
25 *De monacho qui monasterio discedens draconem in itinere inuenit.*
26 *De curatione morbi elephantini.*
27 *De solidis per miraculum debitori redditis.*
28 *De ampulla vitrea in saxis proiecta & non fracta.*
29 *De dolio vacuo & oleo repleto.*
30 *De monacho à dæmone liberato.*
31 *De rustico ligato: & solo eius visu soluto.*
32 *De mortuo suscitato.*
H 33 *De miraculo Scolasticæ sororis eius.*
34 *De anima sororis eius visa qualiter è corpore sit egressa.*
35 *De munclo ante oculos collecto: & de anima Germani Capuanæ ciuitatis episcopi.*
36 *Quòd regulam monachorum scripserit.*
37 *De prophetia sui exitus fratribus denunciata.*
38 *De insana muliere in eius specu sanata.*

LIBER SECVNdus dialogi beati Gregorij

de vita & miraculis sancti Benedicti.

EVIT vir vitæ venerabilis, gratia Benedictus & nomine: ab ipso suæ pueritiæ tempore cor gerens senile. Aetatem quippe moribus transiens: nulli voluptati animum dedit: sed dum in hac terra adhuc esset, quo temporaliter liberè vti potuisset, despexit iam quasi aridum mundum cum flore. Qui liberiori genere ex prouincia Mitisiæ exortus: Romæ liberalibus literarum studiis traditus fuerat. Sed cùm in eis multos ire per abrupta vitiorum cerneret: eum quem quasi in ingressu mundi posuerat, retraxit pedem: ne si quid de scientia eius attingeret: ipse quoque in immane præcipitium totus iret. Despectis itaque literarum studiis: relicta domo rebúsque patris, soli deo placere desiderans, sanctæ conuersationis habitum quæsiuit. Recessit igitur scienter nesciens & sapienter indoctus. Huius ergo omnia gesta non didici: sed pauca quæ narro, quatuor discipulis illius referentibus agnoui: Constantino scilicet reuerentissimo valde viro: qui ei in monasterij regimine successit. Valentiniano quoque: qui annis multis Lateranensi monasterio præfuit. Simplicio, qui congregationem illius post eum tertius rexit. Honorato etiam, qui nunc adhuc cellæ eius in qua prius conuersatus fuerat, præest.

I *Benedicti vita.* *Constantinus.* *Valentinianus.* *Simplicius.* *Honoratus.*

De capisterij fracti reparatione.
Caput I.

HIc itaque cùm iam relictis literarum studiis petere deserta decreuisset: nutrix quæ hunc arctius amabat sola secuta est. Cúmque ad locum veniisset qui dicitur *al. Ensíde. † Ensíde, multísque honestioribus viris pro charitate se illic detinentibus in beati Petri Ecclesia demorarentur: prædicta nutrix illius ad purgandum triticum à vicinis mulieribus præstari sibi capisterium petiit, quod super mensam incautè derelictum, casu accidente fractum est: sic vt in duabus partibus inueniretur diuisum. Quod mox rediens nutrix illius vt ita inuenit, vehementissime flere cœpit, quia vas quod præstitum acceperat, fractum videbat. Benedictus autem religiosus & pius puer cùm nutricem suam flere conspiceret, eius dolori compassus ablatis secum vtrisque fracti capisterij partibus sese cum lachrymis in orationem dedit, qui ab oratione surgens ita iuxta se vas sanum reperit: vt in eo inueniri fracturæ nulla vestigia potuissent: móxque nutricem suam blande consolatus ei sanum capisterium reddidit, quod fractum tulerat. Quæ res in eodem loco à cunctis est agnita, atque in tanta admiratione habita, vt hoc ipsum capisterium eius loci incolæ in Ecclesiæ ingressu suspenderent, quatenus præsentes & secuturi omnes agnoscerent à quanta Benedictus puer conuersationis gratia perfectione cœpisset: quod annis multis illic ante omnium oculos fuit: & vsque ad hæc Longobardorum tempora super fores Ecclesiæ pependit. Sed Benedictus plus appetens mala mundi perpeti quàm laudes, & pro deo laboribus fatigari quàm vitæ huius fauore extolli: nutricem suam occultè fugiens, deserti loci secessum petiit, cui Sublacus vocabulum est: qui ab Romana vrbe. xl. ferè milibus distans: frigidas atque perspicuas emanat aquas. Quæ illic videlicet aquarum abundantia in extenso prius loco * colligitur: ad extremum verò in amnem deriuatur. Quò dum fugiens pergeret, monachus quidam Romanus nomine, hunc euntem reperit, quo tenderet requisiuit. Cuius cum desiderium cognouisset, & secretum tenuit: & adintorium impendit, eíque sanctæ conuersationis habitum tradidit: & inquantum licuit ministrauit. Vir autem dei ad eundem locum perueniens in arctíssimum specum se tradidit: & tribus in annis excepto Romano monacho hominibus ibi incognitus mansit: qui videlicet Romanus non lõge in monasterio sub Theodaci † patris regula degebat. Sed pie eiusdem patris sui oculis furabatur horas: & quem sibi ad manducandum surripere poterat: diebus certis benedicto panem ferebat. Ad eundem verò specum à Romani cella iter non erat: quia excelsa de super rupes eminebat: sed ex eadem rupe in longíssimo fune ligatum Romanus deponere panem consueuerat: in qua etiam resti paruum tintinabulum inseruit: vt ad eius sonum vir dei cognosceret quando sibi Romanus panem præberet: quem exigens acciperet. Sed antiquus hostis vnius charitati inuidens, alterius refectioni: cum quadam die submitti panem conspiceret: iactauit lapidem: & tintinabulum fregit. Romanus tamen modis congruentibus ministrare non desiit. Cùm verò iam deus omnipotens & Romanum vellet à labore quiescere: & Benedicti vitam in exemplum hominibus demonstrare: vt posita supra candelabrum lucerna claresceret: quatenus omnibus qui in domo dei sunt luceret: cuidam presbytero longius manenti qui refectionem sibi in paschali festiuitate parauerat: per visum dominus apparere dignatus est dicens: Tu tibi delitias præparas, & seruus meus illo in loco fame cruciatur. Qui protinus surrexit: atque in ipsa solennitate paschali cum alimentis quæ sibi parauerat, ad locum tetendit: & virum dei per abrupta montium, per concaua vallium, per defossa terrarum quæsiuit: eúmque latere in specu reperit. Cúmque oratione facta, benedicentes dominum omnipotentem consedissent: post dulcia vitę colloquia is qui aduenerat presbyter dixit: Surge sumamus cibum: quia hodie paschа est. Cui vir dei respondit dicens: Scio quia pascha est: quia hodie videre te merui. Longè quippe ab hominibus positus: quia die eodem paschalis solennitas esset, ignorabat. Venerabilis autem presbyter rursus asseruit dicens. Veraciter hodie resurrectionis dominicæ paschalis dies est: absti nere tibi minimè congruit: quia & ego ad hoc missus sum vt omnipotentis dona dei pariter sumamus. Benedicentes igitur dominum sumpserunt cibum. Expleta itaque refectione & colloquio ad Ecclesiam suam presbyter recessit. Eodem quoque tempore hũc in specu latitantem etiam pastores inuenerunt: quem dum vestitum pellibus inter fruteta cernerent: aliquam bestiam esse crediderunt: sed cognoscentes dei famulum: eorum multi ad pietatis gratiam à bestiali mente mutati*

K *Benedictus capisterium fractũ restituit.*

L **al. Iacu. Romanus monachus.* *Specus ille.* *†al. Deodati.* *Diabolus tintinabulum Romani fregit.* M *Deus ad presbyterũ quendam.* *Benedictus debuit effectui.* *Benedictus virtute orationis venenum ex poculo eiecit.* *Benedictus diem paschalẽ seruabat.*

A mutati sunt. Nomen itaque eius per vicina loca innotuit cunctis. Factúmque est vt ex illo iam tempore a multis frequentari cœpisset: qui cùm ei cibum afferrent corporis: ab eius ore in suo pectore alimenta referebant vitæ.

De tentatione carnis superata. Caput II.

QVadam verò die dum solus esset, tentator affuit. Nam nigra, paruáque auis quæ vulgo merula nominatur: circa eius faciem volitare cœpit: eiusque vultui importunè insistere: ita vt manu capi posset si hanc vir sanctus tenere voluisset: sed signo crucis edito recessit auis. Tãta autem carnis tentatio aui eadem recedente secuta est: quantam vir sanctus nunquam fuerat expertus. Quandam nanque aliquando fœminam viderat: quam malignus spiritus ante eius mentis oculos reduxit: tantóque igne serui dei animum in speciem illius accendit: vt dum in eius pectore amoris flamma vim caperet: etiam penè deferere eremum voluptate victus deliberaret. Tunc subitò superna gratia respectus ad semetipsum reuersus est: atque vrticarum & veprium iuxtà densa succrescere fruteta conspiciens: exutus indumento nudum se in illis spinarum aculeis, & vrticarum incendiis proiecit: ibíque diu volutatus toto ex eis corpore vulneratus exiit: & per cutis vulnera eduxit à corpore vulnus mẽtis: quia voluptatem traxit in dolorem.

Carnis tentatio aspernando uicitur superata.

B Cúmque bene pœnaliter foris arderet: extinxit quod intus illicitè ardebat. Vicit itaque peccatum: quia mutauit incendium. Ex quo videlicet tempore sicut pòst discipulis ipse perhibebat: ita in eo est tentatio voluptatis edomita, vt tale aliquid in se minimè sentiret. Cœperunt postmodum multi iam mundum relinquere: atque ad eius magisterium festinare. Liber quippe à tentationis vitio: vero iure iam factus est virtutum magister. Vnde & per Moysen in Exodo præcipitur: vt leuitæ à vigintiquinque annis & supra ministrare debeant: ab anno verò quinquagesimo custodes vasorum fiant.

Petrus.

IAm quidem prælati testimonij mihi aliquantum intellectus interlucet: sed tamen hoc plenius exponi postulo.

Gregorius.

LIquet Petre quod in iuuentute carnis tentatio feruerat: ab anno autem quinquagesimo calor corporis frigescat: vasa autem sacra sunt fidelium mentes. Electi ergo cum adhuc in tentatione sunt, subesse eos ac seruire necesse est: & obsequiis laboribúsque fatigari. Cum vero iam mentis ætate tranquilla calor recesserit tentationis: custodes vasorum sunt: quia doctores animarum fiunt.

Petrus.

FAteor placet quod dicis: sed quia prolati testimonij clausa reseraſti: quæso vt de vita iusti debeas ea quæ sunt inchoata percurrere.

C *De vitro fracto per signum crucis* Caput III.

Gregorius.

REcedente igitur tentatione vir dei quasi spinis etutis exculta terra de virtutum segete feracius fructus dedit, præconio itaque eximiæ conuersationis celebre nomen eius habebatur. Non longè autem monasterium fuit: cuius congregationis pater defunctus est: omnísque ex illo congregatio ad eundem venerabilem Benedictum venit: & magnis precibus vt eis præesse deberet, petiit. Qui diu negando diffulit: fuis illorúmque fratrum moribus se conuenire non posse prædixit: sed victus quandoque precibus assensum dedit. Cúmque in eodem monasterio regularis vitæ custodiam teneret: nullique vt prius per actus illicitos in dexteram læuámque partem deflectere à conuersationis itinere liceret: susceptí fratres insanè sæuientes semetipsos prius accusare cœperunt: quia hunc sibi præesse potuerunt: quorum scilicet tortitudo in norma eius rectitudinis offendebat. Cúmque sibi sub eo conspicerent illicita non licere: & se dolerent adsueta relinquere: durúmque esset quòd in mente veteri cogebantur noua meditari: & quia grauis est semper prauis moribus vita bonorum: tractare de eius morte aliqui conati sunt: qui initio consilio venenum vino miscuerunt. Et cum vas vitreum in quo ille pestifer potus habebatur: recumbenti patri ex more monasterij ad benedicendum fuisset oblatum, extensa manu Benedictus signum crucis edidit: & vas quod longius tenebatur eodem signo rupit: sicque confractum est ac si in illo vase mortis pro cruce lapidem dedisset. Intellexit protinus vir dei quia potum mortis habuerat: quod portare non potuit signum vitæ: atque illico surgens, [vultu placido,] mente tranquilla, cõuocatos fratres allocutus est, dicens: Misereatur vestri fratres omnipotens deus: quare in me facere ista voluistis? Nunquid non prius dixi vobis: quia vestris ac meis moribus minimè conueniret? Ite, & iuxta vestros mores patrem vobis quærite: quia posthac me habere minimè potestis. Tunćque ad locum dilectæ solitudinis rediit: & solus in superni spectatoris oculis habitauit secum.

D *Benedictus relicta abbatia solitudinem repetiit.*

Petrus.

Minus patenter intelligo: quidnam sit, habitauit secum.

Gregorius.

SI sanctus vir contra se vnanimiter cõspirantes: fuxćque conuersationi longè dissimiles: coactos diu sub se tenere voluisset: fortassis sui vigoris vsum & modum tranquillitatis abscinderet: atque à contemplationis lumine suę mentis oculum declinasset. Dúmque quotidie illorum correptione fatigatus minus curaret sua: & se forsitan relinqueret, & illos non inueniret. Nam quoties per contagionis motum nimium extra nos ducimur: & nos sumus, & nobiscum non sumus: quia nosmetipsos minimè videntes per alia vagamur. An illum secum fuisse dicimus qui in longinquam regionem abiit: portionem quam acceperat cõsumpsit: vni in ea ciuium adhæsit: porcos pauit: quos cùm manducare videret siliquas & esuriret: qui tamen cùm postmodum cœpit cogitare bona quæ perdidit: scriptum de illo est: in se reuersus dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus? Surgam igitur & ibo ad patrem meum. Et ecce adhuc illo longe eo, vidit illum pater ipsius, & misertus est, & accurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum. Et ecce homo quidam descendebat ab Hierusalem in Hiericho, & incidit in latrones qui etiam despoliauerunt eum, & plagis impositis abierunt, semiuiuo relicto. Accidit autem vt sacerdos quidam descenderet eadem via, & videns eum pertransiit. Similiter & leuita cum esset iuxta locum & uidisset transiit. Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum, & uidens eum misericordia motus est, & appropians alligauit vulnera eius, infundens oleum & uinum, & imposuit eum in iumentum suum, & duxit in stabulum, & curam illius egit. Et alia die proferens duos denarios dedit stabulario, & ait illi: Curam illius habe, & quodcunque supererogaueris, ego cum rediero reddam tibi. Quis horum trium proximus uidetur tibi fuisse illi qui incidit in latrones? Ait ille: Qui fecit misericordiam in illum. Dixit ergo illi Iesus: Vade & tu fac similiter. Et cum hæc audisset, ait illi: Amice, quomodo huc intrasti non habens uestimentum nuptiale? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris suis: Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium. Multi enim sunt uocati, pauci uero electi. Et cum appropinquasset Hierosolymis & uidisset ciuitatem, flenit super illam, dicens: Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia ueniet dies in te, & circumdabunt te inimici tui uallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te undique, & ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt, & non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoueris tempus uisitationis tuæ. Et ingressus templum cœpit eiicere uendentes in eo, & ementes, dicens illis: Scriptum est: Domus mea domus orationis est, uos autem fecistis eam speluncam latronum. Et erat docens quotidie in templo. Principes autem sacerdotum & scribæ & principes populi quærebant illum perdere, & non inuenerunt quid facerent ei. Omnis enim populus suspensus erat audiens illum. Et factum est in una dierum docente illo populum in templo & euangelizante, conuenerunt principes sacerdotum & scribæ cum senioribus, & dixerunt ad illum: Dic nobis, in qua potestate hæc facis? Aut quis est qui dedit tibi hanc potestatem? Respondens autem dixit ad illos: Interrogabo & ego uos unum uerbum, & dicite mihi: Baptismus Ioannis de cælo erat, an ex hominibus? At illi cogitabant inter se dicentes: Si dixerimus de cælo, dicet: Quare non credidistis illi? Si autem dixerimus ex hominibus, plebs uniuersa lapidabit nos. Certi enim sunt Ioannem prophetam esse. Et responderunt se nescire unde esset. Et Iesus ait illis: Neque ego dico uobis in qua potestate hæc facio. Cœpit autem ad plebem dicere parabolam hanc: Homo quidam plantauit uineam, & locauit eam colonis, & peregre profectus est multis temporibus. Et in tempore misit ad colonos seruum, ut de fructu uineæ darent ei. Coloni autem cæsum dimiserunt eum uacuum. Et alium misit seruum. Illi autem & hunc cæsum & contumelia adfectum dimiserunt uacuum. Et tertium misit. Illi autem & hunc uulnerantes eiecerunt. Dixit autem dominus uineæ: Quid faciam? Mittam filium meum dilectum, forsitan cum hunc uiderint uerebuntur. Videntes autem eum coloni cogitabant inter se dicentes: Hic est heres, occidamus eum, ut nostra fiat hæreditas. Et eiecerunt eum extra uineam, & occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus uineæ? Ueniet & perdet colonos, & dabit uineam aliis. Quod cùm audissent dixerunt illi: Absit. Ille autem respiciens eos ait: Quid est ergo hoc quod scriptum est: Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli? Omnis qui cecidit super lapidem illum, conquassabitur: super quem autem ceciderit, conteret eum. Et quærebant principes sacerdotum & scribæ mittere in illum manus in ipsa hora, & timuerunt populum. Et obseruantes miserunt insidiatores qui se iustos simularent, ut caperent eum in uerbo, & traderent illum principatui & potestati præsidis. Et interrogauerunt eum dicentes: Magister, scimus quia recte dicis & doces, & non accipis personam, sed in ueritate uiam dei docens es. Licet nobis tributum dare Cæsari, an non? Considerans autem dolum illorum dixit ad illos: Quid me tentatis? Ostendite mihi denarium. Cuius habet imaginem & inscriptionem? Respondentes dixerunt: Cæsaris. Ait illis: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt dei deo. Et non potuerunt uerbum eius reprehendere coram plebe, & mirati in responso eius tacuerunt. Accesserunt autem quidam de Sadducæis, qui negant resurrectionem esse, & interrogauerunt eum dicentes: Magister, Moyses scripsit nobis: Si cuius frater mortuus fuerit habens uxorem, & hic sine liberis mortuus fuerit, ut accipiat frater eius uxorem illius, & suscitet semen fratri suo. Septem ergo fratres erant, & primus accepit uxorem, & mortuus est sine liberis. Et secundus accepit uxorem illius, & hic mortuus est sine liberis. Et tertius accepit illam similiter. Et omnes septem non reliquerunt semen, & mortui sunt. Nouissima omnium & mulier defuncta est. In resurrectione ergo cuius de septem erit uxor? Omnes enim habuerunt illam uxorem. Et respondens Iesus dixit illis: Filii huius sæculi nubunt & traduntur ad nuptias, qui autem digni habebuntur illo sæculo & resurrectione ex mortuis, neque nubent neque uxores ducent. Neque enim mori ultra poterunt, æquales enim angelis sunt, & filii sunt dei, cum sint filii resurrectionis. Quod autem resurgant mortui & Moyses ostendit super rubum, sicut dicit dominum deum Abraham & deum Isaac & deum Iacob. Deus autem non est mortuorum, sed uiuorum. Omnes enim uiuunt ei. Respondentes autem quidam scribarum dixerunt: Magister, bene dixisti. Et amplius non audebant quicquam interrogare eum. Dicit autem illis: Quomodo dicunt Christum filium esse Dauid? Et ipse Dauid dicit in libro psalmorum: Dixit dominus domino meo: Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Dauid ergo dominum eum uocat, & unde filius eius est? Audiente autem omni populo dixit discipulis suis: Attendite a scribis, qui uolunt ambulare in stolis, & amant salutationes in foro, & primas cathedras in synagogis, & primos discubitus in cœnis, qui deuorant domos uiduarum, simulantes longam orationem. Hi accipient grauius iudicium. Sedens autem Iesus contra gazophylacium, uidebat quomodo iactarent æs in gazophylacium diuites multi. Et cum uidisset quandam uiduam pauperculam mittentem æra minuta duo, ait: Uere dico uobis, quia uidua hæc pauper plus quam omnes misit. Omnes enim hi ex abundanti sibi miserunt in munera dei, hæc autem de penuria sua omnem uictum suum quem habuit misit. Et quidam dicentibus de templo, quod bonis lapidibus & donis ornatum esset, dixit: Uenient dies in quibus non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruatur. Interrogauerunt autem eum dicentes: Magister, quando hæc erunt? Et quod signum erit cum hæc fieri incipient? Ille autem dixit: Uidete ne seducamini. Multi enim uenient in nomine meo dicentes: Quia ego sum, & tempus appropinquauit. Nolite ergo ire post eos. Cum autem audieritis prælia & seditiones, nolite terreri. Oportet enim hæc primum fieri, sed non statim finis. Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem, & regnum aduersus regnum. Seditiones quoque magnæ per loca erunt, & pestilentiæ, & fames, terroresque de cælo, & signa magna erunt. Sed ante hæc omnia iniicient in uos manus suas, & persequentur tradentes in synagogas & custodias, trahentes ad reges & præsides propter nomen meum. Continget autem uobis in testimonium. Ponite ergo in cordibus uestris non præmeditari quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo uobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes aduersarii uestri. Tradentur autem a parentibus & fratribus & cognatis & amicis, & morte afficient ex uobis. Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Et capillus de capite uestro non peribit. In patientia uestra possidebitis animas uestras. Cum autem uideritis circumdari ab exercitu Hierusalem, tunc scitote quia appropinquauit desolatio eius. Tunc qui in Iudæa sunt fugiant ad montes, & qui in medio eius discedant, & qui in regionibus non introeant in eam. Quoniam dies ultionis hi sunt ut impleantur omnia quæ scripta sunt. Uæ autem grauidis & nutrientibus in illis diebus. Erit enim pressura magna super terram & ira populo huic. Et cadent in ore gladii, & captiui ducentur in omnes gentes, & Hierusalem calcabitur a gentibus, donec impleantur tempora nationum. Et erunt signa in sole & luna & stellis, & super terram pressura gentium præ confusione sonitus maris & fluctuum, arescentibus hominibus præ timore & expectatione quæ supueniunt uniuerso orbi. Nam uirtutes cælorum mouebuntur. Et tunc uidebunt filium hominis uenientem in nube cum potestate magna & maiestate. Cum autem hæc fieri incipient, respicite & leuate capita uestra, quoniam appropinquat redemptio uestra. Et dixit illis similitudinem: Uidete ficulneam & omnes arbores. Cum producunt iam ex se fructum, scientes quia prope est æstas. Ita & uos cum uideritis hæc fieri, scitote quia prope est regnum dei. Amen dico uobis, quia non præteribit generatio hæc donec omnia fiant. Cælum & terra transibunt, uerba autem mea non præteribunt. Attendite autem uobis ne forte grauentur corda uestra in crapula & ebrietate & curis huius uitæ, & superueniat in uos subitò dies illa. Tanquam laqueus enim superueniet in omnes qui sedent super faciem omnis terræ. Uigilate itaque omni tempore orantes ut digni habeamini fugere ista omnia quæ futura sunt, & stare ante filium hominis. Erat autem docens in templo, exiens uero pernoctabat in monte qui uocatur Oliueti. Et mane omnis populus uenit ad eum in templum audire eum. Erat autem dies festus azymorum, & pascha. Et quærebant principes sacerdotum & scribæ quomodo illum interficerent, timebant autem populum. Intrauit autem Satanas in Iudam qui cognominabatur Iscariotes, unum de numero duodecim. Et abiit & locutus est cum principibus sacerdotum & magistratibus quemadmodum illum traderet eis. Et conuisi sunt & pepigerunt pecuniam illi dare. Et spopondit. Et quærebat opportunitatem ut traderet illum sine turba eis. Uenit autem dies azymorum, in qua necesse erat occidi pascha. Et misit Petrum & Ioannem dicens: Euntes parate nobis pascha, ut manducemus. At illi dixerunt ei: Ubi uis paremus? Et ait illis: Ecce introeuntibus uobis in ciuitatem occurret uobis homo amphoram aquæ bajulans, sequimini eum in domum in qua introibit, & dicetis patri familias domus: Dicit tibi magister: Ubi est diuersorium ubi pascha cum discipulis meis manducem? Et ipse uobis demonstrabit cœnaculum grande stratum, & ibi parate. Euntes autem inuenerunt sicut dixerat illis, & parauerunt pascha. Et cum facta esset hora discubuit, & duodecim apostoli cum eo. Et ait illis: Desiderio desideraui hoc pascha manducare uobiscum antequam patiar. Dico enim uobis quia ex hoc non manducabo illud donec impleatur in regno dei. Et accepto calice gratias egit, & dixit: Accipite & diuidite inter uos. Dico enim uobis quia non bibam de generatione uitis donec regnum dei ueniat. Et accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis dicens: Hoc est corpus meum quod pro uobis datur. Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem postquam cœnauit, dicens: Hic calix nouum testamentum in sanguine meo, qui pro uobis effundetur. Uerumtamen ecce manus tradentis me mecum est in mensa. Et filius quidem hominis secundum quod definitum est uadit, uæ autem homini illi per quem tradetur. Et ipsi cœperunt quærere inter se quis esset ex eis qui hoc facturus esset. Facta est autem & contentio inter eos quis eorum uideretur esse maior. Qui autem minor est in omnibus uobis, hic maior erit. Ego autem in medio uestrum sum sicut qui ministrat. Uos autem estis qui permansistis mecum in temptationibus meis, & ego dispono uobis sicut disposuit mihi pater meus regnum, ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo, & sedeatis super thronos iudicantes duodecim tribus Israel. Dixit autem dominus: Simon, Simon, ecce Satanas expetiuit uos ut cribraret sicut triticum. Ego autem rogaui pro te ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Qui dixit ei: Domine, tecum paratus sum & in carcerem & in mortem ire. Et ait illi: Dico tibi, Petre, non cantabit hodie gallus donec ter abneges nosse me. Et dixit illis: Quando misi uos sine sacculo & pera & calceamentis, numquid aliquid defuistis? At illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo illis: Sed nunc qui habet sacculum tollat similiter & peram, & qui non habet uendat tunicam suam & emat gladium. Dico enim uobis quoniam adhuc hoc quod scriptum est oportet impleri in me: Et cum iniquis deputatus est. Etenim quæ de me scripta sunt finem habent. Illi autem dixerunt: Domine, ecce gladii duo hic. At ille dixit eis: Satis est. Et egressus ibat secundum consuetudinem in montem Oliueti. Secuti sunt autem illum & discipuli. Cum autem uenisset ad locum dixit illis: Orate ne intretis in temptationem. Et ipse auulsus est ab eis quantum iactus est lapidis, & positis genibus orabat dicens: Pater, si uis, transfer calicem istum a me, uerumtamen non mea uoluntas sed tua fiat. Apparuit autem illi angelus de cælo confortans eum. Et factus in agonia prolixius orabat. Et factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. Et cum surrexisset ab oratione, & uenisset ad discipulos suos, inuenit eos dormientes præ tristitia. Et ait illis: Quid dormitis? Surgite & orate ne intretis in temptationem. Adhuc eo loquente ecce turba, & qui uocabatur Iudas unus de duodecim antecedebat eos, & appropinquauit Iesu ut oscularetur eum. Iesus autem dixit illi: Iuda, osculo filium hominis tradis? Uidentes autem hi qui circa eum erant quod futurum erat dixerunt: Domine, si percutimus in gladio? Et percussit unus ex illis seruum principis sacerdotum, & abscidit auriculam eius dexteram. Respondens autem Iesus ait: Sinite usque huc. Et cum tetigisset auriculam eius sanauit eum. Dixit autem Iesus ad principes sacerdotum & magistratus templi & seniores qui uenerant ad se: Tanquam ad latronem existis cum gladiis & fustibus? Cum quotidie uobiscum fuerim in templo, non extendistis manus in me. Sed hæc est hora uestra & potestas tenebrarum. Tenuerunt autem eum & duxerunt, & introduxerunt in domum principis sacerdotum. Petrus autem sequebatur a longe. Accenso autem igne in medio atrii & circumsedentibus illis, erat Petrus sedens in medio eorum. Quem cum uidisset ancilla quædam sedentem ad lumen, & eum fuisset intuita, dixit: Et hic cum illo erat. Ille autem negauit eum dicens: Mulier, non noui illum. Et post paululum alius uidit eum & ait: Et tu ex illis es. Petrus autem ait: Homo, non sum. Et intermissa quasi hora una alius quidam affirmabat dicens: Uere & hic cum illo erat, nam & Galilæus est. Et ait Petrus: Homo, nescio quid dicis. Et statim adhuc illo loquente cantauit gallus. Et conuersus dominus respexit Petrum, & recordatus est Petrus uerbi domini sicut dixit: Quia priusquam gallus cantet ter me negabis. Et egressus foras Petrus flenit amare. Et uiri qui tenebant illum illudebant ei cædentes. Et circumtegentes faciem interrogabant eum dicentes: Prophetiza quis est qui te percussit? Et alia multa blasphemantes dicebant in eum. Et ut factus est dies conuenerunt seniores plebis principes sacerdotum & scribæ, & duxerunt illum in concilium suum dicentes: Si tu es Christus dic nobis. Et ait illis: Si uobis dixero non credetis mihi, si autem & interrogauero non respondebitis mihi neque dimittetis. Modo autem erit filius hominis sedens a dextris uirtutis dei. Dixerunt autem omnes: Tu ergo es filius dei? Ille autem ait: Uos dicitis quia ego sum. Et illi dixerunt: Quid adhuc desideramus testimonium? Ipsi enim audiuimus de ore eius. Et surgens omnis multitudo eorum duxerunt illum ad Pilatum. Cœperunt autem illum accusare dicentes: Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram & prohibentem tributa dare Cæsari, & dicentem se Christum regem esse. Pilatus autem interrogauit eum dicens: Tu es rex Iudæorum? Ille autem respondens ait illi: Tu dicis. Pilatus autem ait ad principes sacerdotum & turbas: Nihil inuenio causæ in homine isto. At illi inualescebant dicentes: Commouet populum docens per uniuersam Iudæam incipiens a Galilæa usque huc. Pilatus autem audiens Galilæam, interrogauit si homo Galilæus esset. Et ut cognouit quod de Herodis potestate esset, remisit eum Herodi qui & ipse Hierosolymis erat illis diebus. Herodes autem uidens Iesum gauisus est ualde. Erat enim cupiens ex multo tempore uidere eum propter ea quæ audierat de eo, & sperabat signum aliquod uidere a eo fieri. Interrogabat autem eum multis sermonibus. At ille nihil illi respondebat. Stabant autem principes sacerdotum & scribæ constanter accusantes eum. Sprevit autem illum Herodes cum exercitu suo, & illusit indutum ueste alba, & remisit ad Pilatum. Facti sunt autem amici Herodes & Pilatus in ipsa die. Nam antea inimici erant ad inuicem. Pilatus autem conuocatis principibus sacerdotum & magistratibus & plebe dixit ad illos: Obtulistis mihi hominem hunc quasi auertentem populum, & ecce ego coram uobis nullam causam inueni in homine isto ex his in quibus eum accusatis. Sed neque Herodes. Nihil ergo dignum morte actum est ei. Emendatum ergo illum dimittam. Necessitatem autem habebat dimittere eis per diem festum unum. Exclamauit autem simul uniuersa turba dicens: Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam. Qui erat propter seditionem quandam factam in ciuitate & homicidium missus in carcerem. Iterum autem Pilatus locutus est ad eos uolens dimittere Iesum. At illi contra clamabant dicentes: Crucifige, crucifige eum. Ille autem tertio dixit ad illos: Quid enim mali fecit iste? Nullam causam mortis inuenio in eo. Corripiam ergo illum & dimittam. Illi autem instabant uocibus magnis postulantes ut crucifigeretur, & inualescebant uoces eorum. Et Pilatus adiudicauit fieri petitionem eorum, dimisit autem illis eum qui propter seditionem & homicidium missus fuerat in carcerem quem petebant, Iesum autem tradidit uoluntati eorum. Et cum ducerent eum apprehenderunt Simonem quendam Cyrenæum uenientem de uilla, & imposuerunt illi crucem portare post Iesum. Sequebatur autem illum multa turba populi & mulierum quæ plangebant & lamentabantur eum. Conuersus autem ad illas Iesus dixit: Filiæ Hierusalem, nolite flere super me, sed super uos ipsas flete & super filios uestros. Quia ecce uenient dies in quibus dicent: Beatæ sterilles & uentres qui non genuerunt & ubera quæ non lactauerunt. Tunc incipient dicere montibus: Cadite super nos, & collibus: Operite nos. Quia si in uiridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? Ducebantur autem & alii duo nequam cum eo ut interficerentur. Et postquam uenerunt in locum qui uocatur Caluariæ, ibi crucifixerunt eum & latrones, unum a dextris & alterum a sinistris. Iesus autem dicebat: Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt. Diuidentes autem uestimenta eius miserunt sortem. Et stabat populus spectans, & irridebant eum principes cum eis dicentes: Alios saluos fecit, se saluum faciat si hic est Christus dei electus. Illudebant autem ei & milites accedentes & acetum offerentes ei & dicentes: Si tu es rex Iudæorum, saluum te fac. Erat autem & superscriptio scripta super eum litteris græcis & latinis & hebraicis: Hic est rex Iudæorum. Unus autem de latronibus qui pendebant blasphemabat eum dicens: Si tu es Christus, saluum fac temetipsum & nos. Respondens autem alter increpabat eum dicens: Neque tu times deum, quod in eadem damnatione es? Et nos quidem iuste, nam digna factis recipimus, hic uero nihil mali gessit. Et dicebat ad Iesum: Memento mei domine cum ueneris in regnum tuum. Et ait illi Iesus: Amen dico tibi hodie mecum eris in paradiso. Erat autem fere hora sexta, & tenebræ factæ sunt in uniuersam terram usque in horam nonam. Et obscuratus est sol, & uelum templi scissum est medium. Et clamans uoce magna Iesus ait: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Hæc autem cum dixisset expiauit. Uidens autem centurio quod factum fuerat glorificauit deum dicens: Uere hic homo iustus erat. Et omnis turba eorum qui simul aderant ad spectaculum istud & uidebant quæ fiebant percutientes pectora sua reuertebantur. Stabant autem omnes notiores eius a longe & mulieres quæ secutæ eum erant a Galilæa hæc uidentes. Et ecce uir nomine Ioseph qui erat decurio, uir bonus & iustus, hic non consentiebat consilio & actibus eorum, ab Arimathæa ciuitate Iudæorum, qui & ipse erat expectans regnum dei, hic accessit ad Pilatum & petiit corpus Iesu, & depositum inuolutum sindone posuit in monumento excisum in quo nondum quisquam positus fuerat. Et dies erat parasceues, & sabbatum inlucescebat. Secutæ autem mulieres quæ uenerant cum eo de Galilæa uidebant monumentum & quemadmodum positum esset corpus eius. Et reuersæ parauerunt aromata & unguenta. Et sabbato quidem siluerunt secundum mandatum. Una autem sabbatorum uenerunt ad monumentum ualde mane, & quidam alii cum illis. Inuenerunt autem lapidem reuolutum a monumento. Et introeuntes non inuenerunt corpus domini Iesu. Et factum est dum mente consternatæ essent de hoc, ecce duo uiri astiterunt iuxta illas in ueste fulgenti. Cum timerent autem & declinarent faciem in terram dixerunt ad illas: Quid quæritis uiuentem cum mortuis? Non est hic, sed surrexit. Recordamini quomodo locutus est ad uos cum adhuc esset in Galilæa, dicens filium hominis oportere tradi in manus hominum peccatorum & crucifigi, & die tertia resurgere. Et recordatæ sunt uerborum eius. Et regressæ a monumento nuntiauerunt hæc omnia illis undecim & cæteris om

Universidad de Deusto Biblioteca

G liator dei teneri intra claustra noluit,certaminis campum quæsiuit. Vnde idem quoque venerabilis Benedictus si libenter audis,citius agnoscis:quia nõ tantos ipse indociles deseruit:quantos in locis aliis à morte animæ suscitauit.

Petrus.

ITa est vt doces,& manifesta ratio & prolatum congruũ testimonium declarat. Sed quæso vt de vita tanti patris ad narrationis ordinem redeas.

Gregorius.

CVm sanctus vir diu in eadem solitudine virtutibus, signísque succresceret:multi ab eo in eodem loco ad omnipotentis dei sunt seruitium congregati:ita vt illic duodecim monasteria cum omnipotentis Iesu Christi domini opitulatione construeret, in quibus statutis patribus duodenos monachos deputauit,paucos verò secum retinuit: quos adhuc in sua præsentia aptius erudiri iudicauit. Cœpere etiã tũc ad eũ Romanæ vrbis nobiles & religiosi concurrere: suósque ei filios omnipotenti Deo nutriendos dare. Tunc quoque bonæ spei suas soboles, Euicius Maurum, Tertullius verò patricius Placidum tradidit:è quibus Maurus iunior cùm bonis polleret moribus,magistri adiutor cœpit existere. Placidus verò puerilis adhuc indolis gerebat annos.

Benedictus xii. monasteria construxit.

Maurus & Placidus discipuli fuerunt Benedicti.

De castigatione monachi vagi. Caput. IIII.

H IN vno autem ex eis monasteriis quæ circunquaque construxerat, quidam monachus erat: qui ad orationem stare non poterat: sed mox vt se fratres ad studium orationis inclinabant,ipse egrediebatur foras: & mente vaga terrena aliqua & transitoria agebat. Cúmque ab abbate suo sæpius fuisset admonitus:ad virum dei deductus est:qui ipse quoque stultitiam eius vehementer increpauit:& ad monasterium reuersus vix duobus diebus viri dei admonitionem tenuit. Nam die tertia ad vsum proprium reuersus vagari tẽpore orationis cœpit. Quod cum seruo dei ab eodem monasterij patre quem constituerat, nunciatum fuisset,dixit:Ego venio:cúmque per memetipsum emendo. Cúmque vir dei venisset ad idem monasterium: & constituta hora expleta psalmodia sese fratres in orationem dedissent:aspexit quòd eundem monachum qui in oratione manere non potuit, quidam niger puerulus per vestimenti fimbriam foras traheret. Tunc eidem patri monasterij Pompeiano nomine & Mauro dei famulo secretè dixit: Nunquid non aspicitis quis est qui istum monachum foras trahit? Qui respondentes dixerunt:non. Quibus ait:Oremus vt vos etiam videatis quem iste monachus sequitur. Cúmque per biduum esset oratum, Maurus monachus vidit: Pompeianus vero eiusdem monasterij pater videre non potuit. Die igitur alia expleta oratione vir dei oratorium egressus: stantem foris monachum reperit: quem pro cæcitate cordis sui virga percusit: qui ex illo die nil persuasionis vlterius à nigro iam puerulo pertulit: sed ad orationis studium immobilis permansit:sicque antiquus hostis dominari non ausus est in eius cogitatione ac si ipse percussus fuisset ex verbere.

Pompeianus abbas.

Benedictus virgis monachum vagum castigauit.

I

De fonte in vertice montis viri dei oratione producto.

Caput V.

EX his autem monasteriis quæ in eodem loco construxerat:tria rursum in rupibus montis erant:& valde erat fratribus laboriosum quod semper ad lacum oportebat descendere vt aquam haurire debuissent: maximè quia è deuexo montis latere erat graue descendentibus in timore periculum. Tunc collecti fratres ex eisdem tribus monasteriis ad dei famulum Benedictum venerunt dicentes: Laboriosum nobis est propter aquam quotidie vsque ad lacum descendere: & idcirco necesse est ex eodem loco monasteria mutari. Quos blandè consolans dimisit:& nocte eadem cum paruo puerulo nomine Placido,cuius superius memoriam feci,eiusdem montis rupem ascendit:ibíque diutius orauit. Et oratione completa tres petras in loco eodem pro signo posuit:atque ad suum,cunctis illis nescientibus, monasterium rediit. Cúmque die alia ad eum pro necessitate aquæ prædicti fratres rediissent dixit: Ite & rupem illam in qua tres superinuicem positas petras inueneritis, in modicum cauate:valet enim omnipotens deus etiam in illo montis cacumine aquam producere vt vobis laborem tanti itineris dignetur auferre. Qui euntes rupem montis quam Benedictus prædixerat iam sudantem inuenerunt. Cúmque in ea K concauum locum fecissent:statim aqua repletus est: quæ tam sufficiẽter emanauit:vt nunc vsque vbertim defluat: atque ab illo montis cacumine vsque ad inferiora deriuetur.

Fons Benedicti oratione factus.

De reiunctione ferri cum manubrio. Caput VI.

ALio quoque tempore Gothus quidam pauper spiritu ad conuersionem venit:quem dei vir Benedictis libentissimè suscepit. Quadam verò die ei dare ferramentum iussit:quod ad falcis similitudinem falcastrum vocatur: vt de loco quodam vepres abscinderet: quatenus illic hortus fieri deberet. Locus autem ipse quem mundãdum Gothus susceperat:super ipsam laci ripam iacebat. Cúmque Gothus idem densitatem veprium totius virtutis annisu succideret:ferrũ de manubrio prosiliens in lacum cecidit:vbi scilicet tanta erat aquarum profunditas vt spes requirendi ferramenti nulla iam esset. Itaque ferro perdito tremebundus ad Maurum monachum cucurrit Gothus:damnum quod fecerat nunciauit:& reatus sui egit pœnitentiam. Quod Maurus quoque monachus mox Benedicto famulo dei curauit indicare. Vir igitur domini Benedictus hæc audiens accessit ad lacum:tulit de manu Gothi manubrium & misit in lacum:& mox ferrum de profundo rediit:atque in manubrium intrauit. Qui statim ferramentum Gotho reddidit,dicens:Ecce labora:& noli contristari.

Benedictus falcastri ferrum ad manubriũ reiunxit.

De ambulatione Mauri super aquam. Caput VII. L

QVadam verò die dum idem venerabilis Benedictus in cella consisteret,prædictus Placidus puer sancti viri monachus ad hauriendam de lacu aquã egressus est:qui vas quod tenuerat in aquam incautè submittens: ipse quoq; cadendo secutus est. Quem mox vnda rapuit:& penè ad vnius sagittæ cursum eũ à terra introrsus traxit. Vir autem dei intra cellam positus hoc protinus agnouit: & Maurum festinè vocauit,dicens:Frater Maure, curre, quia puer ille qui ad hauriendam aquam perrexerat in lacum cecidit:iámque eum longius vnda trahit. Res mira,& post Petrum Apostolũ inusitata. Benedictione etenim postulata atque percepta:ad patris sui imperium cõcitus perrexit Maurus. Itaque vsque ad eum locum quo ab vnda deducebatur puer:per terram se ire existimãs super aquam cucurrit: cúmque per capillos tenens cursu rapido rediit. Qui mox vt terram tetigit:ad se reuersus post tergum respexit,& quia super aquas cucurrisset agnouit:& quod præsumere non potuisset vt fieret,miratus extremuit factum. Reuersus itaque ad patrem rem gestam retulit. Vir autem venerabilis Benedictus hoc non suis meritis:sed illius obedientiæ deputare cœpit. At econtra Maurus pro solo eius imperio factum dicebat:séque conscium in illa virtute non esse quam nescius fecisset. In hac itaque mutuæ humilitatis & amica contentione accessit arbiter puer qui ereptus est, nam dicebat:Ego cum ex aqua traherer,super caput meum melotem abbatis videbam:atque ipsum me ex aquis educere considerabam. M

Maurus super aquam currẽs puerũ eripuit.

Petrus.

MAgna sunt valde quæ narras:& multorum ædificationi profutura: ego autem boni viri miracula quo plus bibo:eo plus sitio.

De infecto per venenum pane per coruum longius proiecto.

Caput VIII.

CVm iam loca eadem in amorem domini dei nostri Iesu Christi,longè lateque feruescerent: & secularem vitam multi relinquerent: & sub leni redemptoris iugo ceruicem cordis edomarent: sicut mos prauorum est inuidere aliis virtutis bonum quod ipsi habere non appetunt:vicinæ Ecclesiæ presbyter Florentius nomine huius nostri subdiaconi Florentij auus: antiqui hostis malitia percussus: sancti viri studiis cœpit æmulari:eiúsque conuersationi derogare: quósque etiam posset ab illius visitatione compescere. Cúmque iam se conspiceret eius profectibus obuiare non posse:& conuersationis illius opinionem crescere, atque multos ad statum vitæ melioris ipso quoque opinionis eius præconio indesinenter vacare: inuidiæ facibus magis magísque succensus deterior fiebat: quia conuersationis illius appetebat habere laudem: sed habere laudabilem vitam nolebat. Qui eiusdem inuidiæ tenebris cæcatus ad hoc vsque perductus est, vt seruo

Florentius Benedicti successum æmulatur.

A vt seruo omnipotẽtis dei infectum veneno panem quasi prò benedictione transmitteret. Quem vir dei cũ gratiarũ actione suscepit:sed eum quæ pestis lateret in pane,non latuit. Ad horam verò refectionis illius ex vicina silua coruus venire cõsueuerat:& panẽ de manu eius accipere. Qui cùm more solito venisset:panẽ quem presbyter transmiserat vir dei ante coruum proiecit:eíque præcepit dicẽs:In nomine Iesu Christi domine nostri tolle hunc panem:& tali eũ in loco proiice:vbi à nullo hominum possit inueniri. Tunc coruus aperto ore,expãsis alis circa eundem panem cœpit discurrere,crocitare:ac si apertè diceret & obedire se velle:& tamẽ iussa implere non posse. Cui vir domini præcipiebat iterum atque iterum dicens:Leua,leua securus,atque ibi proiice vbi inueniri non possit. Quem diu demoratus:quandoque coruus momordit,leuauit, & recessit. Post trium verò horarum spatiũ abiecto pane rediit,& de manu hominis dei annonam quã consueuerat accepit. Venerabilis autem pater contra vitam suam inardescere sacerdotis animum videns:illi magis quàm sibi doluit. Sed prædictus Florẽtius quia magistri corpus necare non potuit:se ad extinguẽdas discipulorum animas accẽdit:ita vt in horto cellæ,cui Benedictus inerat,ante eorum oculos nudas septem puellas mitteret: quæ coram eis sibi inuicem manus tendẽtes & diutius ludentes:illorum mentes ad peruersitatem libidinis inflammarent. Quod vir sanctus de cella conspiciens lapsúmque adhuc tenerioribus discipulis pertimescens,ídque pro suo solius persecutione fieri pertractans:inuidiæ locum dedit,atque oratoria & B cuncta quæ construxerat,substitutis præpositis adiunctis fratribus ordinauit,& paucis secũ monachis ablatis habitationẽ mutauit loci. Sicque vir dei eius odia humiliter declinauit,quẽ omnipotẽs deus terribiliter percussit. Nã cum prædictus presbyter stans in solario Benedictũ discessisse cognosceret & exultaret,perdurãte immobiliter tota domus fabrica hoc ipsum tantum in quo stabat solarium cecidit, & Benedicti hostẽ cõterens extinxit. Quod viri dei discipulus Maurus nomine,statim venerabili patri Benedicto qui adhuc à loco eodẽ vix decem milibus aberat,æstimauit esse nunciandum dicens:Reuertere:quia presbyter qui te persequebatur extinctus est. Quod vir dei Benedictus audiens, sese in grauibus lamentationibus dedit,vel quia inimicus occubuit,vel quia de inimici morte discipulus exultauit. Qua de re factum est vt eidem quoque discipulo pœnitentiam indiceret, quòd mandans talia gaudere de inimici interitu præsumpsisset.

Coruo suo præcepit vt venenatum panem Florentij deferret.

Florentius septẽ puellas nudas fratribus obiecit.

Florentij supplicium & ruina.

Petrus:

MIra sunt & multum stupenda quæ dicis. Nã in aqua ex petra producta Moysen,in ferro verò quòd ex profundo aquæ rediit Hælisæum,in aquæ itinere Petrum,in corui obediẽtia Heliam,in luctu autem mortis inimici Dauid video & perpẽdo:vir iste spiritu iustorum omniũ plenus fuit.

Benedictus cõfertur ad Moysen, Helisæum etc.

C

Gregorius.

VIr dei Benedictus Petre vnius dei spiritum habuit, qui per concessæ redemptionis gratiam electorum corda omnium impleuit,de quo Ioannes dicit:Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundũ. De quo rursus scriptum est:De plenitudine eius nos omnes accepimus. Nam sancti dei homines potuerunt à domino virtutes habere,nõ etiam aliis tradere. Ille autem signa virtutis dedit subditis,qui se daturum signum Ionæ promisit inimicis,vt coram superbis mori dignaretur,coram humilibus resurgere, quatenus & illi viderent quod contemnerent,& isti quod venerantes amare debuissent. Ex quo mysterio actum est vt dũ superbi aspiciunt despectum mortis,humiles contra mortem acciperent gloriam potestatis.

Ioan. 1.

Ibidem.

Ionæ. 1.

Petrus:

QVæso te post hæc, ad quæ loca vir sanctus migrauerit vel si aliquas in eis virtutes postmodum ostenderit, innotesce.

Gregorius:

SAnctus vir ad alia demigrans loca non hostem mutauit. Nam tanto pòst grauiora prælia pertulit,quantum contra se apertè pugnantem ipsum malitiæ magistrum inuenit. Castrum nanque quòd Casinum dicitur in excelsi montis latere situm est,qui videlicet mons distenso sinu hoc idem castrum recipit,sed per tria milia in altum se subrigens velut ad D aëra cacumen tẽdit,vbi vetustissimum fanũ fuit,in quo ex antiquorum more gẽtilium à stulto rusticorum populo Apollo colebatur. Circunquaque etiam in cultu dæmonum luci succreuerant,in quibus adhuc eodem tempore infidelium insana multitudo sacrificiis sacrilegis insudabat. Illuc itaque vir dei perueniens contriuit idolum,subuertit aram,succendit lucos, atque in ipso templo Apollinis,oraculum beati Martini, vbi verò ara eiusdem Apollinis fuit,oraculum sancti Ioannis construxit,& commorantem circunquaque multitudinem prædicatione continua ad fidem vocabat. Sed hæc antiquus hostis tacitè non ferens,non occultè,vel per somnium,sed aperta visione eiusdem patris oculis sese ingerebat,& magnis clamoribus vim se perpeti conquerebatur, ita vt voces illius etiam fratres audirent quanuis imaginem minimè cernerẽt. Vt enim discipulis suis venerabilis pater dicebat, corporalibus eius oculis idem antiquus hostis teterrimus & succensus apparebat qui in eum ore oculísque flammantibus sæuire videbatur. Iam verò quæ diceret audiebant omnes,prius enim hunc vocabat ex nomine. Cui cùm vir dei minimè responderet,ad eius mox contumelias erumpebat. Nam cùm clamaret dicens: Benedicte Benedicte,& eum sibi nullo modo respondere conspiceret,protinus adiungebat,maledicte non benedicte, quid mecum habes? quid me persequeris? Sed iam nunc expectanda sunt contra dei famulum antiqui hostis noua certamina, cui pugnam quidem volens intulit,sed occasiones victoriæ ministrauit inuitus. E

Fanum Apollinis.

Benedictus ædẽ Appollinis in sancti Martini templũ cõmutauit.

Diabolus Benedictũ maledictũ vocabat.

De ingenti saxo per dei orationem leuato.

Caput IX.

QVadam die dum fratres habitacula eiusdem cellæ construerent,lapis in medio iacebat,quem in ædificium leuare decreuerunt. Cúmque eũ duo vel tres mouere nõ possent,plures adiuncti sunt, sed ita immobilis mãsit ac si radicitus in terra teneretur,vt palàm daretur intelligi,quòd super eũ ipse per se antiquus hostis sederet,quem tãtorum virorum manus mouere non possent. Difficultate igitur facta ad virum dei missum est vt veniret, & orando hostẽ repelleret,vt lapidem læuare possent. Qui mox venit, & orationem faciens benedictionem dedit,& tanta lapis celeritate leuatus est,ac si nullum prius pondus habuisset.

Benedictus lapidẽ diabolo grauatum oratione leuẽ fecit.

De fantastico coquinæ incendio.

Caput X.

TVnc in conspectu viri dei placuit vt in eodem loco terram foderent. Quam dum fodiendo altius penetrarent, æreum illic idolum fratres inuenerunt. Quo ad horam casu in coquinam proiecto exire ignis repentè visus est,atque in cunctorum monachorũ oculis quia omne eiusdem coquinę ædificium consumeretur ostendit. Cúmque iaciẽdo fratres aquam ad ignem quasi extinguẽdo perstreperent, pulsatus eodem tumultu vir dei aduenit. Qui eundem ignem in oculis fratrum esse,in suis verò non esse considerans, caput protinus in orationẽ flexit,& eos quos fantastico reperit igne deludi vocauit fratres,monuit vt oculos suos signarent, vt & sanum illud coquinæ ædificium assistere cernerent, & flammas quas antiquus hostis finxerat non viderent. F

Fãtasticus idoli ignis oratione restinctus.

De puero confracto à pariete,sanato.

Caput XI.

RVrsus dum fratres parietẽ,quia res ita exigebat,paulò altius erigerent,vir dei in orationis studio intra cellæ suæ claustra morabatur. Cui antiquus hostis insultans apparuit,& ei quòd ad laborantes fratres pergeret indicauit. Quod vir dei per nuncium celerrimè fratribus indicauit dicens: Fratres cautè vos agite:quia ad vos hac hora malignus spiritus venit. Is qui mandatum detulit vix verba compleuerat, & malignus spiritus eundem parietem qui ædificabatur euertit, atque vnum puerulum monachum cuiusdam curialis filium opprimens ruina contriuit. Contristati omnes, vt vehementer afflicti non damno parietis,sed contritione fratris,venerabili patri Benedicto celeriter cum graui luctu nunciarũt. Tũc idem pater Benedictus dilaceratum puerũ ad se deferri iubet. Quem portare non nisi in sacco potuerunt: quia collapsi saxa parietis,non solum eius membra,sed etiam ossa contriuerant.

Diabolus murũ euertẽdo puerũ contriuit.

Benedictus dilaceratũ puerũ oratione reuiuificauit.

G Præcipítque vir dei ſtatim eum in cella ſua in pſyacio quo orare cõſueuerat proiici, miſiſque foras fratribus cellam clauſit, qui orationi inſtantius quam ſolebat incubuit. Mira res, eadẽ hora hunc incolumẽ, atque vt prius valentem ad eũdem iterũ laborem miſit, vt ipſe quoque parietem cum fratribus perficeret, de cuius ſe interitu antiquus hoſtis Benedicto inſultare credidiſſet.

De monachis qui extra cellam comederant.

Caput XI.

Cœpit verò inter iſta vir dei prophetiæ etiam ſpiritu pollere, ventura prædicere, præſentibus etiam abſentia nunciare. Mos etenim cellæ fuit, vt quotiens ad reſponſum aliquod egrederentur fratres, cibum potúmque extra cellam minimè ſumerent. Cúmque hoc de vſu regulæ ſollicitè ſeruaretur, quadam die ad reſponſum fratres egreſsi ſunt, & in eo tardiori compulſi ſunt hora demorari. Qui manere iuxta religioſam fœminam nouerant, cuius ingreſsi habitaculũ ſumpſerũt cibum. Cúmque iam tardius ad cellam rediiſſent, benedictionem patris ex more petierunt. Quos ille protinus percunctatus eſt dicens: Vbi comediſtis? Qui reſponderunt. Nuſquam. Quibus ille ait: Quare ita mentimini? Nunquid illius talis fœminæ habitaculum non intraſtis? Nunquid hos atque illos cibos non accepiſtis? Nũquid tot calices nõ bibiſtis? Cúmque eis venerabilis pater & hoſpitium mulieris, & genera ciborum & numerum potionum diceret, recognoſcentes cuncta quæ egerant ad eius pedes tremefacti ceciderunt, & ſe deliquiſſe confeſsi ſunt. H Ipſe autem protinus culpæ pœnitentiam præcepit, † perpendens quod in eius abſentia vltrà non facerent quem præſentem ſibi eſſe in ſpiritu ſcirent.

Benedictus abſentia in ſpiritu vidit.

† al. culpæ pepercit.

De fratre Valentiniani monachi quem vir dei in via comediſſe carpſit.

Caput XIII.

Frater quoque Valentiniani eius monachi, cuius ſuperius memoriam feci, vir erat laicus, ſed religioſus. Qui vt ſerui dei orationem perciperet, & Germanum fratrem videret, annis ſingulis de loco ſuo ad cellam eius ieiunus venire cõſueuerat. Quadam igitur die dum iter ad monaſterium faceret, ſeſe illi alter viator adiunxit, qui ſumendos cibos in itinere portabat. Cúmque iam hora tardior excreuiſſet, dixit: Veni frater ſumamus cibum ne laſſemur in via. Cui ille reſpõdit: Abſit frater, hoc non faciam: quia ad venerabilẽ patrẽ Benedictũ ieiunus ſemper peruenire conſueui. Quo reſpõſo percepto ad horam conuiator tacuit. Sed cùm poſt hoc aliquantulum itineris ſpatium egiſſent, rurſus admonuit vt manducarent. Noluit conſentire qui ieiunus peruenire decreuerat. Tacuit quidẽ qui ad manducandum inuitauerat, & cum eo ieiunus adhuc pergere modicum conſenſit. Cúmque iter longius agerẽt, & eos tardior hora fatigaret ambulantes inuenerunt itinere in pratũ & fontem, & quæque poterant ad reficiendum corpus delectabilia videri. Tunc cõuiator ait: Ecce aqua, ecce pratum, ecce amœnus locus in quo poſſumus refici & parum quieſcere, vt valeamus iter noſtrum poſtmodum incolumes explere. I Cùm igitur & verba auribus & loca oculis blãdirentur, tertia admonitione perſuaſus cõſenſit & comedit, veſpertina verò hora peruenit ad cellam. Præſentatus autem venerabili Benedicto patri, ſibi orationẽ petiit: ſed mox ei vir ſanctus hoc quod in via egerat improperauit dicẽs: Quid eſt frater quod malignus hoſtis qui tibi per conuiatorem tuum locutus eſt, ſemel tibi perſuadere non potuit, ſecundò non potuit, tertiò verò perſuaſit, & te ad hoc quod voluit ſuperauit? Tunc ille reatum infirmæ ſuæ mentis agnoſcens, eius pedibus prouolutus tanto magis cœpit culpam deflere & erubeſcere, quanto ſe cognouit etiam abſentem in Benedicti patris oculis deliquiſſe.

Benedictus in ſpiritu vidit abſentẽ comedere.

Petrus.

Ego ſancti viri præcordiis Heliſæi ſpiritum video ineſſe, qui abſenti diſcipulo præſens extitit.

De ſimulatione regis Totilæ deprehenſa.

Caput XIIII.

Gregorius.

Fraus Totilæ regis.

Oportet Petre vt interim ſileas, quatenus adhuc maiora cognoſcas. Gothorum nanque temporibus cum rex eorum Totila ſanctum virum prophetiæ habere ſpiritum audiſſet, ad eius monaſterium pergẽs, paulo longius ſubſtitit, eique ſe venturum eſſe nunciauit. K Cui dum protinus mãdatum de monaſterio fuiſſet vt veniret, ipſe, ſicut perfidę mẽtis fuit, an vir dei prophetiæ ſpiritum haberet, explorare conatus eſt. Quidam verò eius ſpatarius Riggo dicebatur, cui calciamenta ſua præbuit, eúmque indui veſtibus regalibus fecit, quem quaſi in perſona ſua pergere ad dei hominem pręcepit. In cuius obſequio tres, qui ſibi præ cæteris adhærere conſueuerant comites miſit, ſcilicet Vultericum, Rudericum, & Blindinum, vt ante ſerui dei oculos ipſum regem Totilã eſſe ſimulantes, eius lateri obambularẽt, cui alia quoque obſequia quaſi ſpatarij præberẽt, vt tam ex eiſdem obſequiis quàm ex purpureis veſtibus rex eſſe putaretur. Cúmque idem Riggo decoratis veſtibus obſequentum frequentia comitatus monaſterium fuiſſet ingreſſus, vir dei eminus ſedebat. Quem venientem cõſpiciens cùm iam ab eo audiri potuiſſet, clamauit dicens: Pone fili pone hoc quod portas, non eſt tuum. Qui Riggo protinus in terram cecidit, Et quia tãto viro illudere pręſumpſiſſet, expauit, omnéſque qui cum eo ad hominem dei veniebant, terrę conſternati ſunt. Surgentes autem ad eum propinquare minimè præſumpſerunt, ſed ad ſuum regem reuerſi nunciauerunt ttepidi in quanta velocitate fuerant deprehenſi.

Gothorum.

Vult. Ruderic. Blidin.

De prophetia regi Totillæ, & Camiſinæ antiſtiti facta. L

Caput XV.

Tunc per ſe idem Totila ad dei hominem acceſsit, quem cùm longè ſedentem cerneret, non auſus accedere ſeſe in terram dedit. Cui cùm vir dei bis terve diceret, ſurge, ſed ipſe ante eum de terra erigere ſe non auderet, Benedictus Chriſti Ieſu famulus per ſemetipſum dignatus eſt accedere ad regem, proſtratúmque de terra leuauit, & de ſuis actibus increpauit, atque in paucis ſermonibus cuncta quæ illi erant ventura prænunciauit, dicens: Multa mala facis, multa mala feciſti, iam aliquando ab iniquitate conquieſce. Equidem Romam ingreſſurus es, mare tranſiturus, nouem annis regnans, decimo morieris. Quibus auditis rex vehemẽter territus, oratione petita receſsit, atque ex illo iam tempore minus crudelis fuit, & nõ multo pòſt Romã adiit, ad Siciliam perrexit. Anno autem regni ſui decimo, omnipotentis dei iudicio regnum cum vita perdidit. Præterea Camiſinæ † antiſtes Eccleſiæ ad eũdem dei famulum venire conſueuerat quem vir dei pro vitæ ſuæ merito valde diligebat. Is itaque dum cum illo de ingreſſu regis Totilæ & Romanæ vrbis perditione colloquium haberet, dixit: Per hunc regẽ ciuitas iſta deſtruetur, vt iam amplius nõ inhabitetur. Cui vir domini reſpõdit: Roma à gentibus non exterminabitur, ſed tempeſtatibus, coruſcis, turbinibus, ac terræmotu fatigata, inardeſcet † in ſemetipſa. M Cuius prophetię myſteria nobis iã facta ſunt luce clariora, qui in hac vrbe diſſoluta mœnia, euerſas domus, deſtructas Eccleſias turbine cernimus, eiúſque ædificia lõgo ſenio laſſata: quia ruinis crebreſcẽtibus proſternantur videmus, quamuis hoc Honoratus eius diſcipulus, cuius mihi relatione compertum eſt, nequaquam ex ore illius audiſſe ſe prohibet. Sed quia hoc dixerit, dictum ſibi à fratribus fuiſſe teſtatur.

Benedictus regem Totilã increpat ſibi prædicens futura.

† al. Canuſina.

† al. marceſcet.

Prophetia de Romanæ vrbis interitu.

De clerico à dæmone liberato vſque ad tempus.

Caput XVI.

Eodem quoque tempore quidam Aquinenſis Eccleſiæ clericus dæmonio vexabatur, qui à venerabili viro Conſtantio eiuſdem Eccleſiæ antiſtite per multa fuerat martyrum loca tranſmiſſus vt ſanari potuiſſet. Sed ſancti dei martyres noluerunt ei ſanitatis donum tribuere, vt quanta eſſet in Benedicto gratia demonſtrarent. Ductus itaque eſt ad omnipotentis dei famulum Benedictum, qui Ieſu Chriſto domino preces fundens, antiquum hoſtem de obſeſſo homine protinus expulit. Cui ſanato præcepit dicens: Vade & poſthac carnem non comedas, ad ſacrum ordinem nunquã accedere pręſumas, quacũq; autẽ die ad ſacrũ ordinẽ accedere præſumpſeris, ſtatim iuri diaboli iterũ mãcipaberis. Diſceſsit igitur clericus ſanus, & ſicut terrere ſolet animũ pœna recẽs, ea quę vir dei præcepe-

Præceptum Benedicti datum obſeſſo.

A præceperat, interim cuſtodiuit. Cùm verò poſt annos multos omnes priores illius de hac luce migraſſent, & minores ſuos ſibimet ſupponi in ſacris ordinibus cerneret, verba viri dei quaſi ex longo tẽpore oblitus poſtpoſuit, atque ad ſacrũ ordinem acceſsit, quem mox is qui reliquerat diabolus tenuit, eúmque vexare quouſque animam eius excuteret, non ceſſauit.

Clericus ordine ſuſcepto iterum obſeſſus eſt.

Petrus:

Iſte vir dei diuinitatis, vt video, etiã ſecreta penetrauit: quia perſpexit hunc clericum idcirco diabolo traditum, ne ad ſacrum ordinem auderet accedere.

Gregorius:

Quare diuinitatis ſecreta non noſſet, qui diuinitatis præcepta ſeruaret, cùm ſcriptum ſit: Qui adhæret domino, vnus ſpiritus eſt cum eo?

1.Cor.6.

Petrus:

Si vnus ſit cum domino ſpiritus qui domino adhæret, quid eſt quòd iterum idem egregius prædicator dicit: Quis cognouit ſenſum domini, aut quis conſiliarius eius fuit? Valde enim eſſe inconueniens videtur eius ſenſum cum quo vnus vnum factum fuerit, ignorare.

Roma.11.

Gregorius:

Sancti viri inquantum cum deo vnum ſunt, ſenſum domini non ignorãt. Nam idem quoque Apoſtolus dicit: Quis enim ſcit hominum, quæ hominis ſunt, niſi ſpiritus hominis qui eſt in ipſo? B Ita & quæ dei ſunt, nemo cognouit, niſi ſpiritus dei, qui vt ſe oſtenderet noſſe quę dei ſunt, adiunxit: Nos autem non ſpiritum huius mundi accepimus, ſed ſpiritum qui ex deo eſt. Hinc iterum dicit quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit quæ præparauit deus diligentibus ſe, nobis autem reuelauit per ſpiritum ſuum.

1.Cor.2. Ibidem. Ibidem.

Petrus:

Si ergo eidem Apoſtolo ea quæ dei ſunt per dei ſpiritum ſunt reuelata, quomodo ſuper hoc quod propoſuit præmiſit dicens: O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ dei, quàm incomptæhenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles vię eius? Sed rurſum mihi hæc dicẽti alia ſuboritur quęſtio. Nam Dauid propheta domino loquitur dicens: In labiis meis pronũciaui omnia iudicia oris tui. Etcùm minus ſit noſſe quàm etiam pronunciare, quid eſt quod Paulus incõprehẽſibilia eſſe dei iudicia aſſerit, Dauid autem hæc ſe omnia nõ ſolum noſſe, ſed etiam in labiis pronunciaſſe teſtatur.

Roma.11. Queſtio. Pſal.118.

Gregorius:

Ad vtraque hæc tibi ſuperius ſub breuitate reſpondi, dicens quòd ſancti viri inquantum cum domino vnum ſunt, ſenſum domini nõ ignorant. Omnes enim qui deuotè dominum ſequũtur etiã deuotione cum deo ſunt, & adhuc carnis corruptilis grauati pondere, cum deo non ſunt, C occultáque dei iudicia inquantum coniuncti ſunt, ſciunt: inquantum diſiuncti ſunt, neſciũt: quia enim ſecreta eius adhuc perfectè non penetrant, incomprehenſibilia eius iudicia eſſe teſtantur. Qui verò mente ei inhærent, atque inhęrẽdo vel ſacris ſcripturę eloquiis, vel occultis reuelationibus inquantum accipiũt agnoſcunt, & nouerunt hæc & pronunciant: iudicia enim quæ deus tacet, neſciunt, quæ deus loquitur, ſciunt. Vnde & Dauid propheta cùm dixiſſet: In labiis meis pronũciaui omnia iudicia, protinus addidit, oris tui, ac ſi apertè dicat: Illa ego iudicia & noſſe & pronũciaſſe potui, quæ te dixiſſe cognoui. Nã ea quæ ipſe non loqueris, à noſtra proculdubio cognitione abſcondis. Cõcordat ergo prophetia apoſtolicáque ſententia: quia & incõprehẽſibilia ſunt dei iudicia: & tamen quæ de ore eius prolata fuerint, humanis labiis pronunciantur, quoniã ſciri ab hominibus & prolata prodi poſſunt, & occultari non poſſunt.

Reſponſio ad quæſtionem.

Quomodo idem dei iudicia ſciant & neſciãt. Pſalm.118.

Petrus:

In obiectione meæ quæſtiunculæ patuit cauſa rationis. Sed quæſo te ſi qua ſunt adhuc de viri huius virtute ſubiunge.

De deſtructione monaſterij viri dei ab ipſo prædicta.

Caput XVII.

Gregorius.

Vir quidam nobilis Theoprobus nomine, eiuſdem Benedicti patris fuerat admonitione conuerſus, qui pro vitæ ſuæ merito magnam apud eum familiaritatis fiduciam habebat. D Hic cùm quadam die eius cellam fuiſſet ingreſſus, hũc amariſſimè flentem reperit. Cúmque diu ſubſiſteret, eiúſque non finiri lachrymas videret, nec tamen vir dei conſueuerat orando plangere, ſed mœrendo, quænam cauſa tanti luctus exiſteret, inquiſiuit. Cui vir dei ilico reſpondit: Omne hoc monaſterium quod conſtruxi, & cuncta quæ fratribus præparaui, omnipotentis dei iudicio gentibus tradita ſunt. Vix autem obtinere potui, vt mihi ex hoc loco animæ concederẽtur. Cuius vocem tunc Theoprobus audiuit, nos autem cernimus qui deſtructum modo à Longobardorum gente eius monaſterium ſcimus. Nocturno enim tempore & quieſcentibus fratribus nuper illi Longobardi ingreſsi ſunt, qui diripientes omnia, ne vnum quidem hominem illic tenere potuerunt, ſed impleuit omnipotens deus quod fideli famulo Benedicto promiſerat, vt ſi res gentibus traderet, animas cuſtodiret. Qua in re Pauli vicem video tenuiſſe Benedictum, cuius dum nauis rerum omnium iacturam pertulit, ipſe in conſolatione vitam omnium qui eum comitabantur, accepit.

Benedictus prædixit monaſteriũ ſuum prope diem interiturum.

Benedictus ad Paulum confertur.

De abſconſione flaſconis à beato Benedicto cognita.

Caput XVIII.

Quodam quoque tempore Exhilaratus noſter, quem ipſe conuerſum noſti, tranſmiſſus à domino ſuo fuerat, vt dei viro in monaſterium vino plena duo lignea vaſcula, quæ vulgo flaſcones vocantur, deferret, qui vnum detulit, alterũ verò pergens in itinere abſcondit. Vir autẽ domini quem facta abſentia latere non poterant, vnum cũ gratiarum actione ſuſcepit, & diſcedentẽ puerum monuit dicens: E Vide fili, ne de illo flaſcone quem abſcondiſti bibas, ſed inclina illum cautè, & inuenies quid intus habet. Qui confuſus valde à dei homine exiuit. Et reuerſus volẽs adhuc probare quod audierat, cùm flaſconem inclinaſſet, de eo protinus ſerpens egreſſus eſt. Tunc prædictus Exhilaratus puer, per hoc quod in vino reperit, expauit malum quod fecit.

Vinum abſconditũ in ſerpentem verſum.

De mappularum receptione à viro dei cognita.

Caput XIX.

Non longè autem à monaſterio vicus erat, in quo non minima multitudo hominum ad fidem dei ab idolorũ cultu Benedicti fuerat exhortatione conuerſa. Ibi quoque quædam ſanctimoniales fœminæ inerant, & crebro illuc pro exhortãdis animabus fratres ſuos mittere Benedictus dei famulus curabat. Quadam verò die miſit ex more, ſed is qui miſſus fuerat monachus poſt admonitionem factam à ſanctimonialibus fœminis rogatus mappulas accepit, ſibíque eas abſcondit in ſinu. Qui mox vt reuerſus eſt, eum vir dei vehemẽtiſsima amaritudine cæpit increpare dicens: Quomodo ingreſſa eſt iniquitas in ſinum tuum? At ille obſtupuit, & quid egiſſet oblitus, vnde corripiebatur ignorabat. F Cui ait: Nunquid ego illic præſens non eram quãdo ab ancillis dei mappulas accepiſti, tibíque eas in ſinu miſiſti? Qui mox eius veſtigiis prouolutus ſtultè ſe egiſſe pœnituit, & eas quas in ſinu abſcõderat mappulas abiecit.

De mappulis à monacho acceptis.

De cogitatione monachi ſuperba à dei viro cognita.

Caput. XX.

Quadam quoque die dum venerabilis pater veſpertina iam hora corporis alimẽta perciperet, eius monachus cuiuſdam defenſoris filius fuerat, qui ei ante menſam lucernam tenebat. Cúmque vir dei ederet, ipſe autẽ cùm lucernæ miniſterio aſtaret, cœpit per ſuperbię ſpiritum in mẽte ſua tacitus voluere, & per cogitationem dicere: Quis eſt hic cui ego manducanti aſsiſto, lucernam teneo, ſeruitium impendo? Quis ſum ego vt iſti ſeruiam? Ad quem vir dei ſtatim conuerſus vehementer cœpit eum increpare dicens: Signa cor tuum frater, quid eſt quod loqueris? ſigna cor tuũ. Vocatíſque ſtatim fratribus, præcepit ei lucernam de manibus tolli, ipſum vero iuſsit à miniſterio recedere, & ſibi hora eadem quietum ſedere. Qui requiſitus à fratribus quid habuerit in corde, per ordinem narrauit quanto ſuperbiæ ſpiritu intumuerat, & quæ contra virum dei verba per cogitationem tacitus dicebat. Túc liquidò omnibus patuit, quòd venerabilem Benedictum latere nil poſſet, in cuius auribus tacitæ etiam cogitationis verba ſonuiſſent.

Benedictus cognouit cogitationes ſuperbi.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *De ducentis modiis farinæ ante viri dei cellam inuentis.*

Caput XXI.

ALio quoque tempore in eadem Campaniæ regione fames incubuerat,magnáque omnes alimentorum indigentia coanguſtabat.Iámque in Benedicti monaſterio triticum deerat.Panes verò penè omnes conſumpti fuerant, vt non pluſquam quinque ad refectionis horâ fratribus inueniri potuiſſent,Cúmque eos venerabilis pater cõtriſtatos cerneret, eorum puſillanimitatẽ ſtuduit modeſta increpatione corrigere,& rurſum promiſsione ſubleuare dicens: Quare de panis inopia veſter animus contriſtatur?hodie quidem minus eſt,ſed die craſtina abundanter habebitis. Sequenti autem die ducenti farinæ modij ante fores cellæ in ſaccis inuenti ſunt, quos omnipotens deus quibus deferentibus tranſmiſiſſet,nũc vſque manet incognitum.Quod cùm fratres cernerent,domino gratias referentes didicerunt iam de abundantia nec in egeſtate dubitare.

Ducenti farinæ modij diuinitus ad Benedictũ miſſi.

Petrus:

DIc quæſo te.Nunquid non credendum eſt huic dei famulo ſemper prophetiæ ſpiritum adeſſe potuiſſe, an per interualla temporum eius mentem prophetiæ ſpiritus implebat?

Gregorius:

PRophetiæ ſpiritus Petre prophetarum mẽtes non ſemper irradiat:quia ſicut de ſancto ſpiritu ſcriptum eſt: Vbi vult ſpirat:ita ſciendum eſt,quia & quando vult ſparat. *Ioan.3.* H Hinc eſt enim quod Nathã à rege requiſitus ſi cõſtruere templum poſſet,prius conſenſit, & poſtmodum prohibuit. Hinc eſt quòd Heliſæus cùm flẽtem mulierem cerneret, cauſamque neſciſſet,ad prohibentem hanc puerum dicit: Dimitte eam, *4. Reg. 4.* quia anima eius in amaritudine eſt,& dominus cælauit à me, & non indicauit mihi. Quod omnipotẽs deus ex magnæ pietatis diſpenſatione diſponit quia dum prophetiæ ſpiritum aliquando dat,& aliquãdo ſubtrahit,prophetantiũ mẽtes & eleuat in celſitudine,& cuſtodit in humilitate, vt & accipientes ſpiritum inueniant quid de deo ſint,& rurſum prophetiæ ſpiritum non habentes cognoſcant quid ſint de ſemetipſis.

Petrus:

ITa hoc eſſe vt aſſeris magna ratio clamat.Sed quæſo de venerabili patre Benedicto quicquid adhuc animo occurrit exequere.

De diſpoſitione monaſterij per viſionem habita.

Caput XXII.

Gregorius.

ALio quoque tempore à quodam fideli viro fuerat rogatus vt in eius prædio iuxta Tarraconenſem vrbem miſſis diſcipulis ſuis conſtruere monaſterium debuiſſet.Qui roganti conſentiens deputatis fratribus patrem conſtituit, & qui ei ſecundus eſſet ordinauit. Quibus euntibus ſpopondit dicens:Ite,& die illo ego venio & oſtendo vobis in quo loco oratorium,in quo refectorium fratrum, in quo ſuſceptionem I hoſpitum,vel quæque ſunt neceſſaria ædificare debeatis. Qui benedictione percepta illico perrexerunt,& conſtitutum diẽ magnopere præſtolantes,parauerunt omnia quæ his qui cum tanto patre venire potuiſſent,videbantur eſſe neceſſaria. No- *Benedictus apparuit quibuſdam in ſomnis.* ctẽ verò eadem qua promiſſus illuceſcebat dies,eidem ſeruo dei quem illic patrẽ conſtituerat,atque eius præpoſito,vir domini in ſomnis apparuit,& loca ſingula vbi quid ædificare debuiſſent,ſubtiliter deſignauit.Cúmque vtrique à ſomno ſurgerent,ſibi inuicem quod viderant retulerunt.Non tamen viſioni illi omnimodo fidem dantes virũ dei ſicut ſe venire promiſerat expactabant.Cúmque vir dei conſtituto die minimè veniſſet ad eum cum mœrore reuerſi ſunt,dicentes: Expectauimus pater vt venires ſicut promiſeras, & nobis oſtenderes vbi quid ædificare deberemus,& non veniſti.Quibus ipſe ait: Quare fratres,quare iſta dicitis? Nunquid ſicut promiſi non veni? Cui cùm ipſi dicerent, quando veniſti?reſpondit: Nunquid vtriſque vobis dormientibus non apparui,& loca ſingula deſignaui?ite & ſicut per viſionem vidiſtis,omne habitaculũ monaſterij ita conſtruite. Qui hæc audientes vehementer admirati ad prædictum prædium ſunt reuerſi, & cuncta habitacula ſicut ex reuelatione didicerant,conſtruxerunt.

Petrus.

DOceri velim quo fieri ordine potuit,vt longè iret reſpõ K ſum dormientibus dicere quod ipſi per viſionem audierant & recognoſcerent.

Gregorius:

QVid eſt quod perſcrutans , rei geſtæ ordinem ambigis Petre? Liquet profectò quia nobilioris naturæ eſt ſpiritus quàm corpus. Et certè ſcriptura teſte nouimus quòd propheta ex Iudæa ſubleuatus,repentè eſt cum prandio in Chaldæa depoſitus,quo videlicet prædio prophetam refecit, ſéque repentè in Iudæa iterum inuenit.Si igi- *Abacuc & Benedictus cõferuntur.* tur tam longè Abacuc potuit ſub momento corporaliter ire & prædium deferre,quid mirum ſi Benedictus pater obtinuit: quatenus iret per ſpiritum,& fratrum quieſcentium ſpiritibus neceſſaria narraret? vt ſicut ille ad cibum corporis corporaliter perrexit,ita iſte ad inſtitutionem ſpiritalis vitę ſpiritaliter pergeret.

Petrus:

MAnus tuæ locutionis terſit inexę fateor dubietatem mentis,ſed velim noſſe in communi locutione qualis iſte vir fuit.

De ſanctimonialibus fœminis poſt mortem abſolutis.

Caput XXIII. L

Gregorius:

VIx ipſa Petre communis eius locutio à virtutis erat põdere vacua:quia cuius cor ſeſe in alta ſuſpenderat, nequaquam verba de ore illius incaſſum cadebant.Si quid verò unquam non iam decernendo,ſed minando diceret,rantas vires ſermo illius habebat,ac ſi hoc non dubiè atque ſuſpẽſe,ſed iam per ſententiam protuliſſet.Nam non longè ab eius monaſterio duæ quædam ſanctimoniales fœminæ nobiliori genere exortæ,in loco proprio conuerſabantur, quibus quidã religioſus vir ad exteriotis vitæ vſum præbebat obſequium. Sed ſicut nonnullis ſolet nobilitas generis parare ignobilitatẽ mentis vt minus ſe in hoc mundo deſpiciant,qui plus ſe cæteris aliquid fuiſſe meminerunt,necdum prædictæ ſanctimoniales fœminæ perfectè linguam ſuã ſub habitus ſui freno reſtrinxerant,& eundem religioſum virum qui ad exteriora neceſſaria eis obſequium præbebat,incautis ſæpe ſermonibus ad ita- *Benedictus excõmunicauit mina-* cundiam prouocabant.Qui dum diu iſta toleraret perrexit ad *do.* dei hominem,quantáſque pateretur verborum contumelias enarrauit.Vir autem dei hæc de illis audiens eis protinus man dauit dicens: Corrigite linguam veſtram:quia ſi non emendaueritis excommunico vos.Quam videlicet excommunicationis ſententiam non proferendo intulit,ſed minando.Illę autẽ à priſtinis moribus nihil mutatæ, intra paucos dies defunctæ M ſunt,atque in Eccleſia ſepultę.Cúmque in eadem Eccleſia miſſarum ſolennia celebrarentur:atque ex more diaconus clamaret,quis non communicat,det locum : nutrix earum quæ pro eis oblationem domino offerre conſueuerat,eas de ſepulchris ſuis progredi & exire videbat.Quod dũ ſæpius cerneret:quia ad vocem diaconi clamantis exibant foras,atque intra Eccleſiam permanere non poterant,ad memoriam reduxit quæ vir dei illis adhuc viuentibus mãdauit. Eas quippe ſe communione priuare dixerat,niſi mores ſuos & verba corrigerent. Tũc ſeruo dei cum graui mœrore indicatum eſt,qui manu ſua pro- *Abſolutio monialiũ.* tinus oblationem dedit dicens:Ite & hãc oblationem pro eis offerri domino facite,& vlterius excommunicatæ non erunt. Quæ dum oblatio pro eis fuiſſet immolata,& à diacono iuxta morem clamatum eſt,vt non communicantes ab Eccleſia exirent,illæ exire ab Eccleſia vlterius viſæ non ſunt. Quæ ex re indubiranter patuit:quia dum inter eos qui communione priuati ſunt,minimè recederent,communionem à domino per ſeruum domini recepiſſent.

Petrus.

MIrum valde quod dicis, quanuis venerabilem & ſanctiſsimum virum,adhuc tamen in hac carne entrupti bili degentem,potuiſſe animas ſoluere in illo iam inuiſibili iudicio conſtitutas.

Gregorius:

NVnquid nam Petre in hac adhuc carne non erat qui audiebat: Quodcunque ligaueris ſuper terram , erit *Matth.16.* ligatum & in cœlis: & quæ ſolueris ſuper terram , ſoluta

A luta erunt & in cœlis?Cuius nunc vicem ligando & ſoluendo obtinent,qui locum ſancti regiminis fide & moribus tenent. *Ioan.1.* Sed vt tanta valeat homo de terra, cœli & terræ conditor in terram venit è cœlo,atque vt iudicare caro etiam de ſpiritalibus poſsit, hoc ei largiri dignatus eſt,factus pro hominibus deus caro:quia inde ſurrexit vltra ſe infirmitas noſtra, vnde ſub ſe infirmata eſt firmitas dei.

Petrus:

CVm virtute ſignorum concorditer loquitur ratio verborum.

De puero poſt ſepulturam à terra proiecto.

Caput XXIIII.

Gregorius:

QVadam quoque die dum quidam eius puerulus monachus parentes ſuos vltra quàm deberet diligens,atque ad eorum habitaculum tendens ſine benedictione de monaſterio exiiſſet, eodem die mox vt ad eos *Sepultus in terra nũ manere potuit.* peruenit defunctus eſt.Cúmque eſſet ſepultus,die altero proiectum foras corpus eius inuẽtum eſt,quod rurſus tradere ſepulturæ curauerunt.Sed ſequenti die iterum proiectum extẽrius,atque inhumatum ſicut prius inuenerunt. Tunc concitè ad Benedicti patris veſtigia currentes,cum magno fletu petierunt vt ei ſuam gratiam largiri dignaretur. Quibus vir dei manu ſua protinus communionem dominici corporis dedit di- B cens:Ite atque hoc dominicum corpus ſuper pectus eius(cum magna reuerentia)ponite,& ſic ſepulturæ eum tradite. Quod dum factum fuiſſet,ſuſceptum corpus eius terra tenuit, nec vltrà proiecit.Perpẽdis Petre apud Ieſum Chriſtum dominum, cuius meriti iſte vir fuerit,vt eius corpus etiam terra proiecerit,qui Benedicti gratiam non haberet.

Petrus:

Perpendo planè,& vehementer ſtupeo.

De monacho qui de monaſterio diſcedens draconem in itinere inuenit.

Caput XXVI.

Gregorius:

QVidam autem eius monachus mobilitati mentis deditus erat,& permanere in monaſterio nolebat. Cúmque eum vir dei aſsiduè cortiperet & frequenter admoneret,ipſe verò nullo modo conſentiret in cõgregatione perſiſtere,atque importunis precibus vt relaxaretur innueret,quadam die idem venerabilis pater nimietatis eius tædio affectus,iratus iuſsit vt diſcederet.Qui mox vt monaſteriũ exiit contra ſe aſsiſtere aperto ore draconem in itinere inue- *Draco monacho vago apparuit.* nit.Cúmque eum idem draco qui apparuerat deuorare vellet, cœpit ipſe tremens & palpitans magnis vocibus clamare dicens:Succurrite ſuccurrite:quia draco iſte me deuorare vult. C Currentes autem fratres draconem minimè viderunt,ſed tremẽtem atque palpitantem monachum ad monaſterium reduxerunt.Qui ſtatim promiſit nunquam ſe eſſe à monaſterio receſſurum,atque ex hora eadem in ſua promiſsione permanſit.Quippe qui ſancti viri orationibus contra ſe aſsiſtere draconem viderat,quem prius non videndo ſequebatur.

De puero ab elephantino morbo curato.

Caput XXVI.

SEd neque hoc ſilendum puto quod illuſtri viro Antonio narrante cognoui,qui aiebat patris ſui puerum morbo e- *Puer curatus à morbo elephantino.* lephantino fuiſſe correptum,ita vt iam pilis cadẽtibus cutis intumeſceret, atque increſcentem ſaniem occultare non poſſet.Qui ad virum dei ab eodem patre eius miſſus eſt,& ſaluti priſtinæ ſub omni celeritate reſtitutus.

De ſolidis per miraculum presbytero redditis.

Caput XXVII.

NEque illud tacẽã,quod eius diſcipulus Peregrinus nomine,narrare conſueuerat:quia die quadam fidelis vir quidam neceſsitate debiti compulſus vnum ſibi fore remedium credidit ſi ad dei virum pergeret,& quæ eum vrgeret debiti neceſsitas indicaret. Venit itaque ad monaſteriũ,omnipotẽtis dei famulũ reperit : quia à creditore ſuo pro duodecim ſolidis grauiter affligeretur intimauit. Cui venerabilis pater nequaquam ſe habere duodecim ſolidos reſpõdit,ſed tamẽ eius inopiam blãda locutione conſolatus ait: Vade & poſt biduum reuertere:quia deeſt hodie quod tibi debeam dare.In ipſo autem biduo more ſuo in oratione fuit occupatus. Cúm- D que die tertio is q neceſsitate debiti affligebatur rediret,ſuper *Benedictus xiii. ſolidos ſed diuinitus accepit.* arcam monaſterij,quæ erat frumẽto plena,ſubitò tredecim ſolidi ſunt inuenti. Quos vir dei deferri iuſsit & afflicto petitori tribuit dicens:vt duodecim redderet, & vnum in expẽſis propriis haberet. Sed ad ea nunc redeã, quæ eius diſcipulis in libri huius exordio prædictis referẽtibus agnoui. Quidam vir grauiſsima aduerſarij ſui æmulatione laborabat, cuius ad hoc vſque odium proprupit, vt ei neſcienti in potu venenum daret. Qui quãuis vitam auferre non valuit,cutis tamen colorem mutauit,ita vt diffuſa in corpore eius varietas lepræ morem imitari videretur. Sed ad dei hominem deductus ſalutem priſtinam citius recepit,nam mox vt eum tetigit,omnem cutis illius varietatem fugauit.

De ampulla vitrea in ſaxis proiecta & non fracta.

Caput.XXVIII.

EO quoque tempore quo alimentorũ inopia Cãpaniam grauiter affligebat,vir dei diuerſis indigentibus monaſterij ſui cuncta tribuerat, vt penè nihil in cellario niſi parum quid olei in vitreo vaſe remaneret . Tunc quidam ſubdiaconus Agapitus nomine aduenit magnopere poſtulans vt ſibi aliquantulum olei dari debuiſſet.Vir autẽ domini qui cuncta decreuerat in terra tribuere, vt in cœlo omnia reſeruaret, hoc ipſum parum quod remanſerat olei iuſsit petenti dari.Mo nachus verò qui cellarium tenebat , audiuit quidem iubentis E verba, ſed implere diſtulit.Cúmque poſt paululum ſi id quod iuſſerat datum eſſet inquireret, reſpondit monachus ſe minimè dediſſe : quia ſi illud ei tribueret , omnino nihil fratribus remaneret. Tũc iratus,aliis præcepit vt hoc ipſum vas vitreum in quo parum olei remaniſiſſe videbatur , per feneſtram proiicerent , ne in cella aliquid per inobedientiam remaneret.Factúmque eſt. Sub feneſtra autem eadem ingens præcipitium patebat ſaxorum molibus aſperum . Proiectum itaque vas vitreum venit in ſaxis , ſed ſic manſit incolume , ac ſi proiectum minimè fuiſſet , ita vt neque frangi,neque oleum effundi potuiſſet.Quod vir domini præcepit leuari, atque vt erat integrũ petenti tribui. Tunc collectis fratribus inobedientem monachum de infidelitate ſua & ſuperbia coram omnibus increpauit. *Vitreũ vas Lapidi illiſum nõ fracta.*

De dolio vacuo oleo impleto.

Caput XXIX.

QVa increpatione completa , ſeſe cum eiſdem fratribus in orationem dedit. In eo autem loco vbi cum fratribus orabat,vacuũ erat ab oleo dolium & coopertum. *Benedictus dolium oratione ſua oleo plenũ reddidit.* Cúmque ſanctus vir in oratione perſiſteret,cœpit operimentum eiuſdem dolij oleo excreſcente ſubleuari. Quo commoto atque ſubleuato oleum quod excreuerat ora F dolij tranſiens,pauimẽtum loci in quo incubuerat inundabat. Quod Benedictus dei famulus vt aſpexit,protinus orationem compleuit,atque in pauimẽtum oleum defluere ceſſauit.Tunc diffidẽtem inobedientémque fratrem ſatius admonuit, vt fidem habere diſceret & humilitatem.Idé verò frater ſalubriter correptus erubuit: quia venerabilis pater virtutem omnipotẽtis dei quam admonitione intimauerat, miraculis oſtendebat, nec erat iã vt quiſquam de eius promiſsionibus dubitare poſſet:qui in vno eodémque momento pro vitreo vaſe penè vacuo plenum oleo dolium reddiſſet.

De monacho à dæmone liberato.

Caput XXX.

QVadam die dum ad beati Ioannis oratorium , quod in ipſa montis celſitudine ſitum eſt pergeret, ei antiquus hoſtis in mulo medici ſpecie obuiã factus eſt cornu & trepidicam ferens. Quem cùm requiſiſſet dicens:Quo vadis?Ille reſpõdit:Ecce ad fratres vado potionem eis dare.Itaq; perrexit venerabilis pater Benedictus ad oratiõẽ,qua cõpleta concitus rediit.Malignus verò ſpiritus vnũ ſeniorem monachum inuenit aquam hauriẽtem in quem ſtatim ingreſſus eſt,cúmque in terrã proiecit,& vehemẽtiſsime vexa- *Benedictus per alapam obſeſſum liberauit.* uit.Quem cùm vir dei ab oratione rediẽs tã crudeliter vexari conſpiceret,ei ſolũmodo alapã dedit,& malignũ ab eo ſpiritũ protinus excuſsit ita, vt ad eum redire vlterius non auderet.

Petrus:

Universidad de Deusto Biblioteca

G Velim noſſe,ſi hæc tanta miracula, virtute ſemper orationis impetrabat,an aliquando etiam ſolo voluntatis exhibebat nutu?

Gregorius:

Ioan.1.

Acto.5.

Qui deuota mente deo adhærent,cùm rerum neceſsitas expoſcit,exhibere ſigna modo vtroque ſolent,vt mira quęque aliquando ex prece faciát,aliquando ex poteſtate. Cùm enim Ioánes dicat:Quotquot autem receperunt eum,dedit eis poteſtatem filios dei fieri. Qui filij dei ex poteſtate ſunt,quid mirum ſi ſigna facere ex poteſtate valeant? Quia enim vtroque modo miracula exhibeant, teſtatur Petrus qui Thabitam mortuam orando ſuſcitauit. Ananiam verò & Saphiram mentientes morti increpando tradidit. Neque enim oraſſe in eorum extinctione legitur,ſed ſolummodo culpam quam perpetrauerant increpaſſe. Conſtat ergo quòd aliquando hæc ex poteſtate, aliquando verò exhibent ex poſtulatione,dum & iſtis vitam increpando abſtulit, & illi reddidit orando. Nam duo quoque fidelis famuli dei Benedicti facta nunc replico,in quibus apertè clareat,aliud hunc accepta diuinitus ex poteſtate,aliud ex oratione potuiſſe.

De ligato ruſtico ſolo aſpectu viri dei ſoluto.

Caput XXXI.

† al. Zalla

Miraculū ex poteſtate factum.

H Gothorum quidam Galla † nomine perfidiæ fuit Arianæ qui Totilæ regis eorum temporibus, contra catholicæ Eccleſiæ religioſos viros ardore immaniſsimæ crudelitatis exarſit,ita vt quiſquis ei clericus,monachus ve ante faciē veniſſet,ab eius manibus viuus nullo modo exiret. Quadam verò die auaritiæ ſuæ æſtu ſuccenſus in rapinam rerum inhiás, dum quendam ruſticum tormétis crudelibus affligeret,eúmque per ſupplicia diuerſa laniaret, victus pœnis ruſticus ſeſe, res ſuas Benedicto dei famulo commendaſſe profeſſus eſt, vt dum hoc à torquēte crederetur,ſuſpēſa interim crudelitate ad vitam hora repararetur. Tunc idem Galla ceſſauit ruſticū tormētis affligere,ſed eius brachia loris fortibus aſtringés ante equū ſuum cœpit impellere,vt quis eſſet Benedictus qui eius res ſuſceperat demonſtraret. Quem ligatis brachiis ruſticus antecedés duxit ad ſancti viri monaſterium,eúmque ante ingreſſum cellæ ſolum ſedentem reperit & legentem. Eidem autē ſubſequenti & ſæuienti Gallæ ruſticus dixit:Ecce iſte eſt de quo dixeram tibi,Benedictus pater. Quem dum feruido ſpiritu, cum peruerſæ mentis inſania fuiſſet intuitus,eo terrore quo cōſueuerat acturum ſe exiſtimás,magnis cœpit vocibus clamare dicens:Surge,ſurge,& res iſtius ruſtici redde quas accepiſti. Ad cuius vocem vir dei protinus oculos leuauit à lectione,eúmq; intuitus mox etiam ruſticum,qui ligatus tenebatur attēdit. Ad cuius brachia dum oculos deflexiſſet,miro modo tāta ſe celeritate cœperunt illigata brachiis lora deuoluere, vt diſſolui tam I concitè nulla hominum feſtinatione potuiſſent. Cúmq; is qui ligatus venerat cœpiſſet ſubitò aſtare ſolutus,ad tantæ poteſtatis vim tremefactus Galla ad terram corruit, & ceruicem crudelitatis rigidæ ad eius veſtigia inclinans ſe orationibus illius commendauit. Vir autem ſanctus à lectione minimè ſurrexit, ſed vocatis fratribus,eum introrſus tolli vt benedictionem acciperet,præcepit. Quem ad ſe reductum vt à tantæ crudelitatis inſania quieſcere deberet admonuit. Qui fractus recedens nil vlterius petere à ruſtico præſumpſit. Quem vir domini nō tangendo,ſed reſpiciendo ſoluerat. Ecce eſt Petre quod dixi: quia hi qui omnipotenti deo familiarius ſeruiunt, aliquando mira facere etiam ex poteſtate poſſunt. Qui enim ferocitatem Gothi terribilis ſedens repreſsit,lora verò nodóſque ligaturę quæ innocentis brachia aſtrinxerant oculis diſſoluit, ipſa miraculi celeritate indicat: quia ex poteſtate acceperat habere quod fecit. Rurſum quoque quale,quantúmque miraculum orando valuit obtinere ſubiungam.

Galla ad Benedictū.

Benedictus ſolo viſu vinculatū ruſticum ſoluit.

De mortuo ſuſcitato.

Caput XXXII.

Quadam die cū fratribus ad agri opera fuerat egreſſus, quidam verò ruſticus defuncti filij corpus in vlnis ferens orbitatis luctu æſtuans ad monaſterium venit: Benedictum patrem quæſiuit. Cui cùm dictum eſſet quia idem pater cū fratribus in agro moraretur, protinus ante K monaſterij ianuam corpus extincti filij proiecit,& dolore turbatus ad inueniendum venerabilem patrem ſeſe in curſum cōcitus dedit. Eadem verò hora vir dei ab agri opere iam cū fratribus reuertebatur. Quem mox vt orbatus ruſticus aſpexit, clamare cœpit:Redde filium meum, redde filium meum. Vir autem dei in hac voce ſubſtitit dicens: Nunquid ego filium tuum tibi abſtuli? Cui ille reſpondit:Mortuus eſt,veni reſuſcita eum. Quod vt mox dei famulus audiuit, valde contriſtatus eſt,dicens:Recedite fratres,recedite, hæc noſtra non ſunt, ſed ſanctorum Apoſtolorum. Quid nobis onera vultis imponere, quæ non poſſumus portare? At ille,quem nimius cogebat dolor,in ſua petitione perſtitit,iurás quòd nō recederet, niſi eius filium reſuſcitaret. Quem mox dei famulus inquiſiuit dicens: Vbi eſt? Cui ille reſpondit:Ecce corpus eius ad ianuam monaſterij iacet. Vbi cùm vir dei cum fratribus perueniſſet,flexit genu,& ſuper corpuſculum infantis incubuit,ſeſeque erigens ad cœlum palmas tetendit,dicens:Domine non aſpicias peccata mea,ſed fidem huius hominis qui reſuſcitari filium ſuum rogat,& redde in hoc corpuſculum animam quam abſtuliſti. Vix in oratione verba compleuerat,& regrediente anima ita corpuſculum pueri omne contremuit,vt ſub oculis omnium qui aderant apparuerit concuſsione mirifica tremendo palpitaſſe. L Cuius mox manum tenuit,& eum patri viuentem atque incolumem dedit. Liquet Petre quia hoc miraculum in poteſtate non habuit,quod proſtratus petiit vt exhibere potuiſſet.

Benedictus oratiōe ſua mortuū reſuſcitauit.

Petrus:

Sic cuncta eſſe vt aſſeris conſtat patenter:quia verba quæ propoſueras rebus probas. Sed quæſo te vt indices ſi ſancti viri omnia quæ volunt poſſunt,& cūcta impetrant quæ deſiderant obtinere.

De miraculo Scholaſticæ ſororis eius.

Caput XXXIII.

Gregorius:

2.Cor.12.

Viſnam erit Petre in hac vita Paulo ſublimior, qui de carnis ſuæ ſtimulo ter dominū rogauit & tamen quod voluit obtinere non valuit? Ex qua re neceſſe eſt vt tibi de venerabili patre Benedicto narrē: quia fuit quiddam quod voluit,ſed non valuit implere. Soror nanque eius Scholaſtica nomine,omnipotēti domino ab ipſo infantię tempore dedicata,ad eum ſemel per annū venire cōſueuerat. Ad quā vir dei nō longè extra ianuá in poſſeſsione monaſterij deſcendebat. Quadam verò die venit ex more,atque ad eā cum diſcipulis venerabilis eius deſcendit frater, qui totum diē in dei laudibus ſacríſque colloquiis ducentes, incumbentibus iam noctis tenebris ſimul acceperunt cibos. Cúmque adhuc ad menſam ſederent & inter ſacra colloquia tardior ſe hora M protraheret,eadem ſanctimonialis fœmina ſoror eius eum rogauit dicens: Quæſo te vt iſta nocte non deſeras,vt vſque mane de cœleſtis vitæ gaudiis loquamur. Cui ille reſpōdit. Quid eſt quod loqueris ſoror? Manere extra cellam nullatenus poſſum. Tanta verò erat cœli ſerenitas, vt nulla in aëre nubes appareret. Sanctimonialis autē fœmina cùm verba fratris negantis audiſſet,inſertas digitis manus ſuper menſam poſuit, & caput in manibus omnipotentem dominum rogatura declinauit. Cúmque de menſa leuaret caput,tanta coruſcationis & tonitrui virtus,tantáque inundatio pluuiæ erupit,vt neque venerabilis Benedictus,neque fratres qui cum eo aderant,extra loci limen quo conſederant pedem mouere potuiſſent. Sanctimonialis quippe fœmina caput in manibus declinans, lachrymarum fluuium in mēſam fuderat,per quas ſerenitatem aëris ad pluuiam traxit. Nec paulo tardius poſt orationem inundatio illa ſecuta eſt,ſed tanta fuit conuenientia orationis & inundationis,vt de menſa caput iam cùm tonitruo leuaret, quatenus vnum idémque eſſet momentum,& leuare caput, & pluuiam deponere. Tunc vir dei inter coruſcos & tonitruos atq; ingentis pluuiæ inundationem videns ſe ad monaſterium nō poſſe remeare, cœpit conqueri contriſtatus dicēs:Parcat tibi omnipotēs deus ſoror,q̄d eſt quod feciſti? Cui illa reſpōdit: Ecce te rogaui,& audire me noluiſti,rogaui dominum meū, & audiuit

Scolaſtica Benedicti ſoror.

Scholaſtica oratiōe pluuiā tempeſtatémque fecit.

A me. Modo ergo ſi potes egredere, & me dimiſſa ad monaſteriū recede. Ipſe autē exire extra tectum non valens, quia remanere ſponte noluit,in loco māſit inuitus. Sicque factum eſt vt totam noctem peruigilem ducerent, atque per ſacra ſpiritalis vitæ colloquia ſeſe vicaria relatione ſatiarēt. Qua de re dixi eum voluiſſe aliquid,ſed minimè potuiſſe:quia ſi venerabilis viri mentem aſpicimus,dubium non eſt quin eandē ſerenitatem voluerit in qua deſcēderat permanere,ſed contra hoc quod voluit:in virtute omnipotentis dei ex fœminæ pectore miraculum inuenit. Nec mirum quòd plus illo fœmina, quæ diu fratrem videre cupiebat, in eodem tempore valuit, quia enim iuxta Ioannis vocem,deus charitas eſt, iuſto valde iudicio illa plus potuit quæ amplius amauit.

Benedictus quod voluit non potuit.

1.Ioan.4.

Petrus:

Fateor,multum placet quod dicis.

De anima ſororis eius viſa. Caput XXXIIII.

Gregorius:

Benedictus vidit animā ſororis defunctæ.

Cvmque die altero eadem venerabilis fœmina ad cellam propriam receſsiſſet,vir dei ad monaſterium rediit. Cùm ecce poſt triduum in cella conſiſtens,eleuatis in aëra oculis vidit eiuſdem ſororis ſuæ animam de eius corpore egreſſam in columbæ ſpecie cœli ſecreta penetrare. Qui tantæ eius gloriæ congaudens,omnipotenti deo in hymnis & laudibus gratias reddidit,eiúſque obitum fratribus denuntiauit. Quos etiam B protinus miſit vt eius corpus ad monaſterium deferrēt, atque in ſepulchro quod ſibi ipſe parauerat ponerent. Quo facto contigit,vt quorum mens vna ſemper in deo fuerat, eorum quoque corpora nec ſepultura ſepararet.

De mundo ante oculos eius collecto, & de anima Germani Capuanæ ciuitatis epiſcopi. Caput XXXV.

Alio quoque tēpore Seruandus diaconus atque abbas eius monaſterij quod in Campanię partibus à Liberio quondam Patricio fuerat conſtructum, ad eum viſitationis gratia ex more venire cōſueuerat. Eius quippe monaſterium frequētabat,vt quia idē quoque vir doctrina gratiæ cœleſtis influebat,dulcia ſibi inuicem vitæ verba trāſfunderēt,& ſuauem cibum cœleſtis patriæ quem adhuc perfectè gaudēdo non poterant,ſaltem ſuſpirando guſtarent. Cúmque hora iam quietis exigeret,in cuius turris ſuperioribus ſe venerabilis Benedictus,in eius quoq; inferioribus ſe Seruandus diaconus collocauit,quo videlicet in loco inferiora ad ſuperiora peruius cōtinuabat aſcenſus. Ante eandē verò turrim largius erat habitaculum in quo vtriuſque diſcipuli quieſcebant. Cúmque vir dei Benedictus quieſcētibus adhuc fratribus inſtās vigiliis, nocturnæ orationis tempora perueniſſet,ad feneſtrū ſtás & omnipotentē deum deprecans,ſubitò intēpeſta noctis hora reſpiciēs, C vidit fuſam lucē deſuper cunctas noctis tenebras effugaſſe,tantoque ſplēdore clareſcere,vt diem vinceret lux illa quæ in tenebris radiaſſet. Mira autē res valde in hac ſpeculatione ſecuta eſt:quia ſicut pòſt ipſe narrauit, omnis etiam mūdus velut ſub vno Solis radio collectus ante oculos eius adductus eſt. Qui venerabilis pater dū intentam oculorum aciem in hoc ſplēdore coruſcæ lucis infigeret,vidit Germani Capuani epiſcopi animam in ſphæra ignea ab angelis in cœlum ferri. Tūc tāti ſibi teſtem volens adhibere miraculi, Seruandum diaconum iterato bis terque eius nomine cum clamoris magnitudine vocauit. Cúmque ille fuiſſet inſolito tanti viri clamore turbatus, aſcendit,reſpexit,partémque iam lucis exiguam vidit. Cui tantum hoc obſtupeſcenti miraculum, vir dei per ordinem quæ fuerant geſta narrauit,ſtatímque in Caſinum caſtrum religioſo viro Theoprobo mādauit,vt ad Capuanam vrbem ſub eadem nocte tranſmitteret,& quid de Germano epiſcopo ageretur,agnoſceret & indicaret. Factúmque eſt, & reuerentiſsimum virum Germanum epiſcopum is qui miſſus fuerat, iam defunctū reperit,& requirēs ſubtiliter agnouit eodem momēto fuiſſe illius obitum,quo vir domini eius cognouit aſcēſum.

Totus mundus in quadam noctis claritate Benedicto apparuit.

Petrus:

Mira res valde & vehementer ſtupenda. Sed hoc quod dictum eſt:quia ante oculos ipſius quaſi ſub vno Solis radio collectus omnis mundus adductus eſt, ſicut nunquam expertus ſum,ita nec coniicere ſcio quonam ordine fieri poteſt vt mundus omnis ab homine vno videatur.

Gregorius: D

Fixum tene Petre quod loquor:quia animę videnti creatorem,anguſta eſt omnis creatura. Quamlibet etenim parū de luce creatoris aſpexerit, breue ei fit omne quod creatum eſt:quia ipſa luce viſionis intimæ mentis laxatur ſinus,tantúmque expanditur in deo vt ſuperior exiſtat mundo,fit verò ipſa videntis anima etiam ſuper ſemetipſam. Cúmque in dei lumine rapitur,ſuper ſe in interioribus ampliatur,& dum ſub ſe conſpicit exaltata,comprehendit quàm breue ſit quod cōprehendere humiliata non poterat. Vir ergo dei,qui in turri globum igneum,angelos quoque ad cœlum redeuntes videbat,hæc proculdubio cernere non niſi in dei lumine poterat. Quid itaque mirum ſi mundum ante ſe collectū vidit,qui ſubleuatus in mentis lumine extra mundum fuit? Quòd autē collectus mundus ante eius oculos dicitur, non cœlum & terra contracta eſt,ſed videntis animus eſt dilatatus, qui in deo raptus videre ſine difficultate potuit omne quod infra deū eſt. In illa ergo luce quæ exterioribus oculis fulſit, lux interior in monte fuit,quæ videntis animum cùm ad ſuperiora rapuit,ei quàm anguſta eſſent omnia inferiora,monſtrauit.

Homo vnº quomodo ſimul totū mūdū videre queat.

Petrus:

Videor mihi vtiliter non intellixiſſe quæ dixeras,quando ex tarditate mea tantum creuit expoſitio tua. Sed quia hæc liquidè meis ſenſibus infundiſti,quæſo vt ad narrationis ordinem redeas. E

Quòd regulam monachorum ſcripſerit.

Caput XXXVI.

Gregorius.

Liber Petre adhuc de hoc venerabili patre multa narrare, ſed quædam eius ſtudioſè prætereo: quia ad aliorum geſta voluenda feſtino. Hoc autem nolo te lateat,quòd vir dei inter tot miracula quibus in mundo claruit,doctrinę quoque verbo non mediocriter fulſit. Nam ſcripſit monachorū regulam,diſcretione præcipuam, ſermone luculentam. Cuius ſi quis velit ſubtilius mores vitámque cognoſcere, poteſt in eadem inſtitutione regulæ,omnes magiſterij illius actus inuenire:quia ſanctus vir nullo modo potuit aliter docere quàm vixit.

Benedictus monachorū regulā ſcripſit.

De prophetica ſui exitus fratribus denunciatione.

Caput XXXVII.

Eodem verò anno quo de hac vita erat exiturus quibuſdā diſcipulis ſecum conuerſantibus, quibuſdam longè manentibus ſanctiſsimi ſui obitus denunciauit diem,præſentibus indicens vt audita per ſilentium tegerent,abſentibus indicans quod vel quale eis ſignum fieret quando eius anima de corpore exiret. Ante ſextum verò ſui exitus diem aperiri ſibi ſepulturam iubet. Qui mox correptus febribus, acri cœpit ardore fatigari. F Cúmque per dies ſingulos languor ingraueſceret,ſexta die portari ſe in oratorium à diſcipulis fecit, ibíque exitum ſuum dominici corporis & ſanguinis perceptione muniuit,atque inter diſcipulorum manus imbecillia membra ſuſtentans,erectis in cœlum manibus ſtetit, & vltimum ſpiritū inter verba orationis efflauit. Qua ſcilicet die duobus de eo fratribus,vni in cella commoranti,alteri autem longius poſito,reuelatio vnius atque indiſsimilis viſionis apparuit. Viderunt nanque quia ſtrata palliis atque innumeris coruſca lampadibus via recto Orientis tramite ab eius cella in cœlum vſque tendebatur. Cui venerando habitu vir deſuper clarus aſsiſtēs, cuius eſſe eſſet via quam cernerent inquiſiuit. Illi autem ſe neſcire profeſsi ſunt. Quibus ipſe ait:Hæc eſt via qua dilectus domino cœlum Benedictus aſcendit. Tunc itaque ſancti viri obitum ſicut præſentes diſcipuli viderunt, ita abſentes ex ſigno quod eis prædictum fuerat agnouerunt. Sepultus verò eſt in oratorio beati Ioannis Baptiſtæ,quod deſtructa ara Apollinis ipſe conſtruxit. Qui & in eo ſpecu in quo prius habitauit, nūc vſque ſi petentium fides exigat,miraculis coruſcat.

Benedictus denunciat fratribus ſuis diem obitus ſui.

Expiratio ſancti Benedicti.

Sepultura Benedicti.

De inſana muliere in eo ſpecu ſanata.

Caput XXXVIII.

Nvper nanque eſt res geſta quam narro. Quædam mulier mente capta, dum ſenſum funditus perdidiſſet, per montes & valles, ſiluas & campos die noctúque

Universidad de Deusto Biblioteca

G vagabatur, ibi tantummodo quieſcebat, vbi hanc quieſcere laſsitudo coēgiſſet. Quadam verò die dum vaga nimium erraret, ad beati viri Benedicti ſpecũ deuenit, ibíque neſciẽs ingreſſa mãſit. Mane autẽ facto ita ſanato ſenſu egreſſa eſt, ac ſi eam nunquam inſania capitis vlla tenuiſſet, quæ omni vitæ ſuæ tempore in eadem quam accepit ſalute permanſit.

Mulier furibunda in ſpecu Benedicti ſanata eſt.

Petrus:

QVidnam eſſe dicimus quòd plærunque in ipſis quoque patrociniis martyrum ſic eſſe ſentimus vt non tanta per corpora ſua, quanta beneficia per reliquias oſtendant, atque illic maiora ſigna faciunt vbi minimè per ſemetipſos iacent?

Gregorius:

VBi in ſuis corporibus ſancti martyres iacent dubium Petre non eſt quòd multa valeant ſigna demonſtrare, ſicut & faciunt, & pura mente quærentibus innumera miracula oſtendunt. Sed quia ab infirmis poteſt mẽtibus dubitari, vtrum ne ad exaudiendum ibi præſentes ſint, vbi conſtat quia in ſuis corporibus non ſint, ibi neceſſe eſt eos maiora ſigna oſtendere, vbi de eorum præſentia poteſt mens infirma dubitare. Quorum verò mens in deo fixa eſt, tanto maius habet fidei meritum quanto illic eos nouit & non iacere corpore, & tamen non deeſſe ab exauditione. Vnde ipſa quoque veritas vt fidem diſcipulis augeret dixit: Si ego non abiero, paracletus non veniet ad vos. Cum enim conſtet quia paracletus ſpiritus à patre ſemper procedat & filio, cur ſe filius receſſurũ dicit vt ille veniat qui à filio nunquam recedit? Sed quia diſcipuli in carne dominum cernentes, corporeis hunc oculis ſemper videre ſitiebant, rectè eis dicitur: Niſi ego abiero, paracletus non veniet, ac ſi apertè diceretur: Si corpus non ſubtraho, quis ſit amor ſpiritus non oſtendo, & niſi me deſieritis carnaliter cernere, nunquam me diſcetis ſpiritaliter amare.

Quare ſancti extra loca ſuorum corporũ ſæpe maiora miracula faciant.
Ioan. 16.
H

Petrus.

Placet quod dicis.

Gregorius:

ALiquantulum iam à locutione ceſſandum eſt, vt ſi ad aliorum miracula enarranda tendimus, loquendi vires interim per ſilentium reparemus.

Libri ſecundi Dialogi de vita ſancti Benedicti abbatis finis.

CAPITA TERTII LIBRI.

1 DE Paulino Nolanæ ciuitatis epiſcopo.
2 De Ioanne papa.
3 De Agapito papa.
4 De Datio Mediolanenſi epiſcopo.
5 De Sabino Camiſinæ ciuitatis epiſcopo.
6 De Caſio Narnienſis ciuitatis epiſcopo.
I 7 De Andrea Fundanæ ciuitatis epiſcopo.
8 De Conſtantio Aquinæ ciuitatis epiſcopo.
9 De Frigidiano Lunenſis ciuitatis epiſcopo.
10 De Sabino Placentino epiſcopo qui Padum flumen per literas ſuas compeſcuit.
11 De Cerbonio Populonij epiſcopo.
12 De fulgentio Vtricelanæ ciuitatis epiſcopo.
13 De Herculano Peruſinæ ciuitatis epiſcopo.
14 De Iſaac ſeruo dei.
15 De Euthitio & Florentio ſeruis dei.
16 De Martio monacho de monte Marſico.
17 De monacho ex monte Argentario qui mortuum ſuſcitauit.
18 De Benedicto monacho.
19 De Eccleſia beati Zenonis martyris, in qua aquæ vltra portam apertam inundantes minimè intrauerunt.
20 De Stephano presbytero prouinciæ Valeriæ.
21 De puella conuerſa, cuius ſolo imperio homo eſt à dæmone liberatus.
22 De presbytero prouinciæ Valeriæ, qui furem ad ſepulchrum ſuum tenuit.
23 De abbate Præneſtini montis eiúſque presbytero.
24 De Theodoro manſionario Eccleſiæ beati Petri vrbis Romæ.
25 De Abundio manſionario Eccleſiæ beati Petri. K
26 De monacho ſolitario.
27 De quadraginta ruſticis qui pro eo quod carnes immolatitias comedere noluerunt, à Longobardis occiſi ſunt.
28 De multitudine captiuorum qui pro eo quod caput capreæ adorare noluerunt, occiſi ſunt.
29 De Adriano epiſcopo cæcato.
30 De Arianorum Eccleſia quæ in Romana vrbe catholica conſecratione dedicata eſt.
31 De Ermigildo rege Liuigildi Vuiſigothorum regis filio pro fide catholica ab eodem patre ſuo occiſo.
32 De epiſcopis Africanis qui pro defenſione catholicæ fidei abſciſsis ab Arianis Vuãdalorum linguis nullum locutionis ſolitæ ſuſtinuere diſpendium.
33 De Eleutherio ſeruo dei.
34 Quot ſunt genera compunctionis.
35 De Amantio presbytero prouinciæ Thuſciæ.
36 De Maximiano Syracuſanæ ciuitatis epiſcopo.
37 De Sanctulo presbytero prouintiæ Nurſiæ.
38 De viſione Redempti Ferentinæ ciuitatis epiſcopi.

LIBER TERtius dialogi beati Gregorij. L

CVm vicinis valde partibus intendo, maiorum facta reliqueram, ita vt Paulini miraculum Nolanæ vrbis epiſcopi qui multos, quorum memini, virtute & tempore præceſsit, memoriæ defuiſſe videatur. Sed ad priora nunc redeo, eáque quanta valeo breuitate perſtringo. Sicut enim bonorũ facta innoteſcere citius ſimilibus ſolent, ſenioribus noſtris per iuſtorũ exempla gradientibus, prædicti venerabilis viri celebre nomẽ innotuit, eiúſque opus admirabile ad eorum ſe inſtruenda ſtudia tetendit, quorum me neceſſe fuit grauitati † tam certò credere, ac ſi ea quæ dicerent, meis oculis vidiſſem.

† al. grãdæuitati.

De ſancto Paulino Nolanæ vrbis epiſcopo.
Caput I.

CVm ſæuientium Vuandalorum tempore fuiſſet Italia in Campaniæ partibus depopulata, multíque eſſent de hac terra in Africanam regionem traducti, vir domini Paulinus M cuncta quæ ad epiſcopi vſum habere potuit, captiuis indigentibúſque largitus eſt. Cúmque iam nihil omnino ſupereſſet quod petentibus dare potuiſſet, quodam die quædam vidua aduenit, quæ à regis Vuandalorum genero ſuum filium in captiuitatem fuiſſe ductum perhibuit, atque à viro dei eius prætium poſtulauit, ſi forte illius dominus hoc dignaretur accipere, & hunc concederet ad propria remeare. Sed vir dei magnopere petenti fœminæ quid dare potuiſſet inquirẽs, nihil apud ſe aliud niſi ſe inuenit, petentíque fœminæ reſpondit, dicens: Mulier, quod poſsim dare non habeo, ſed memetipſum tolle, ſeruum me iuris tui eſſe profitere, atque vt filiũ tuũ recipias, me vice illius in ſeruitium trade. Quod illa ex ore tãti viri audiens irriſionem potius credidit, quàm compaſsionẽ. At ille vt erat vir eloquẽtiſsimus, atq; apprime exterioribus quoque ſtudiis eruditus, dubitanti fœminæ citius perſuaſit vt audita crederet, & pro receptione filij ſui in ſeruitium epiſcopum tradere non dubitaret. Perrexere igitur vtrique ad Africã. Procedente autem regis genero, qui eius filiũ habebat, vidua rogatura ſe obtulit, ac pri⁹ petiit vt ei filiũ donare debuiſſet. Quod cùm vir barbarus typo ſuperbiæ turgidus, gaudio tranſitoriæ ꝓſperitatis inflat⁹ nõ ſolũ facere, ſed etiã audire deſpiceret, vidua ſubiũxit, dicẽs: Ecce hũc hominẽ pro eo vicariũ præbeo, ſolummo-

Paulinus epiſcopus omnia ſua captiuis largiebatur.

A ſolũmodo pietatẽ in me exhibe, mihíque vnicũ filium redde. Cúmq; ille venuſti vultus hominẽ cõſpexiſſet quã artẽ noſſet inquiſiuit. Cui vir dei Paulinus reſpõdit, dicens: Artẽ quidẽ aliquã neſcio, ſed hortum bene excolere ſcio. Quod vir gentilis valde libenter accepit, cùm in nutriẽdis holeribus quia peritus eſſet audiuit. Suſcepit itaque ſeruũ, & roganti viduæ reddidit filium. Quo accepto, vidua ab Africana regione diſceſsit. Paulinus verò excolẽdi horti ſuſcepit curam. Cúmque idem regis gener crebro ingrederetur hortum, ſuúmque hortulanũ quædam requireret, & ſapiẽtem valde hominem videret, amicos cœpit familiares deſerere, & ſæpius cũ ſuo hortulano colloqui, atque eius ſermonibus delectari. Cui Paulinus quotidie ad mẽſam holera, virẽtéſque herbas deferre cõſueuerat, & accepto pane ad curã horti remeare. Cumque hoc diutius ageret quadam die ſuo domino ſecũ ſecretius loquenti ait: Vide quid agas, & Vuandalorum regnũ qualiter diſponi debeat prouide: quia rex citius & ſub omni celeritate eſt moriturus. Quod ille audiens, quia ab eodẽ rege præ cæteris diligebatur, ei minimè tacuit, ſed quid à ſuo hortulano, ſapiẽti ſcilicet viro, agnouiſſet, indicauit. Quod dum rex audiſſet, ilico reſpondit: Ego vellem hunc de quo loqueris hominẽ videre. Cui gener eius, venerabilis Paulini temporalis dominus reſpondit, dicens: Virentes herbas mihi ad prandium deferre cõſueuit. Has itaque ad mẽſam eum deportare facio, vt quis ſit qui mihi hæc eſt locutus B agnoſcas. Factúmq; eſt. Et dum rex ad prandendum diſcubuit: Paulinus ex ſuo opere holera quæque & virẽtia delaturus aduenit. Cũque hunc rex ſubitò conſpexiſſet intremuit, atque accerſito eius domino ſibi per filiã propinquo, ei ſecretũ quod prius abſconderat indicauit, dicens: Verũ eſt quod audiſti. Nã nocte hac in ſomnio, ſedẽtes in tribunalibus cõtra me iudices vidi, inter quos iſte etiam ſimul ſedebat, & flagellum quod aliquando acceperam, eorũ mihi iudicio tollebatur. Sed percunctare quiſnam ſit, nam ego hunc tanti meriti virum, popularẽ, vt conſpicitur, eſſe non ſuſpicor. Tũc regis gener ſecretò Paulinum tulit, & quiſnam eſſet inquiſiuit. Cui vir domini reſpõdit: Seruus tuus ſum, quem pro filio viduæ vicarium ſuſcepiſti. Cumque inſtanter ille requireret vt non quis eſſet, ſed quis in terra ſua fuiſſet indicaret, atque hoc ab eo iteratione frequẽtis inquiſitionis exigeret, vir domini cõſtrictus magnis coniurationibus, iam nõ valens negare quid eſſet, epiſcopum ſe fuiſſe teſtatus eſt. Quod poſſeſſor eius audiens valde pertimuit, atque humiliter obtulit, dicens: Pete quod vis, quatenus ad terram tuam à me cũ magno munere reuertaris. Cui vir domini Paulinus ait: Vnum eſt quod mihi impendere beneficium potes, vt omnes ciuitatis meæ captiuos relaxes. Qui cuncti protinus in Africana regione requiſiti, cum onuſtis frumento nauibus pro venerandi viri Paulini ſatisfactione in eius comitatu laxati ſunt. Poſt non multos verò dies Vuandalorũ rex occubuit, & flagellum quod ad ſuam perniciem diſpenſante deo pro fidelium diſciplina tenuerat, amiſit. Sicque factũ eſt, vt o- C mnipotentis dei famulus Paulinus vera prædiceret, & qui ſe in ſeruitium ſolum tradiderat, cum multis à ſeruitio ad libertatem rediret, illum videlicet imitatus qui formam ſerui aſſumpſit, ne nos eſſemus ſerui peccati. Cuius ſequens veſtigia Paulinus ad tempus volũtariè ſeruus factus eſt ſolus, vt eſſet poſtmodum liber cum multis.

Paulinus hortulanũ ſe eſſe dixit.
Paulinus prædixit regem Vuandalorũ ſtatim moriturum.
Paulinus cum omnibus ſuis ciuibus captiuis Nolam reuerſus.

Petrus.

DVm me audire contingit quod imitari nõ valeo, flere magis libet quàm aliquid dicere.

Gregorius:

DE cuius etiam morte apud eius Eccleſiam ſcriptum eſt: quia cum dolore eſſet lateris tactus, ad extrema perductus eſt. Dúmque eius omnis domus in ſua ſoliditate perſiſteret, cubiculũ in quo iacebat æger, facto terræmotu cõtremuit, omnéſque qui illic aderant nimio terrore concuſsit, ſicque ſancta illa anima carne ſoluta eſt. Factúmq; eſt vt magnus pauor inuaderet eos qui Paulini mortem videre potuiſſent. Sed quia hæc quam ſuperius dixi, Paulini virtus valde eſt intimata, nunc ſi placet ad miracula exteriora veniamus, quæ & multis iam nota ſunt, & ego tam religioſorum virorum relatione didici, vt de his omnimodo ambigere non poſsim.

Paulini cubiculum in morte domo conſiſtente terræmotu tremuit.

De ſancto Ioanne papa.
Caput II.

GOthorum tempore cùm Ioannes vir beatiſsimus huius Romanæ eccleſiæ pontifex ad Iuſtinianum ſeniorem principem pergeret, in Corinthi partibus aduenit: cui neceſſe fuit vt in itinere ad ſedẽdum equus requiri debuiſſet. D Quod illic quidam vir nobilis audiens equum quem pro magna manſuetudine eius coniunx ſedere conſueuerat, ita ei obtulit, vt eo ad loca alia perueniente cùm alius equus potuiſſet inueniri, deberet ille quẽ dederat, propter ſuã cõiugẽ retranſmitti. Factúmque eſt, & vſque ad certũ locum prædictus vir equo eodem ſubuehẽte perductus eſt. Qui mox vt alium reperit, illũm quem acceperat retranſmiſit. Cúmque eum prædicti nobilis viri coniunx ſedere ex more voluiſſet, vltra nõ valuit, quia poſt ſeſsionem tanti pontificis mulierem ferre recuſauit. Cœpit nãque immẽſo flatu & fremitu atque inceſſanti totius corporis motu quaſi deſpiciẽdo prodere, quia poſt mẽbra põtificis mulierẽ ferre non poſſet. Quod vir eius prudẽter intuitus, hunc ad eũdem venerabilem virum protinus remiſit, magnis precibus petens vt equum ipſe poſsideret, quẽ iuri ſuo ſedendo dedicaſſet. De quo etiã illud mirabile à noſtris ſenioribus narrari ſolet, quod in Conſtantinopolitana vrbe ad portã quæ vocatur aurea, veniens: populorum turbis ſibi occurrentibus in conſpectu omnium roganti cæco lumen reddidit: & manu ſuperpoſita oculorum tenebras fugauit.

Equus qui Ioannẽ papam portauit, mulierẽ amplius ferre noluit.
Ioannes papa cæcũ illuminauit.

De ſancto Agapito papa. Caput III.

POſt non multum verò temporis exigente cauſa Gothorum, vir quoque beatiſsimus Agapitus huius ſanctæ Romanæ Eccleſiæ pontifex: cui deo diſpenſante deſeruio, ad Iuſtinianum principem acceſsit. Cui adhuc pergenti quadã die in Græciarum iam partibus curandus oblatus eſt mutus & claudus: qui neque vlla verba ædere: neque ex terra vnquam ſurgere valebat. Cumque hunc propinqui illius flentes obtuliſſent: vir domini ſollicitè requiſiuit an curationis illius haberent fidem. Cui dum in virtute dei ex auctoritate Petri, fixam ſalutis illius ſpem habere ſe dicerent: protinus venerandus vir orationi incubuit: & miſſarum ſolennia exorſus: ſacrificium in conſpectu dei omnipotentis immolauit. Quo peracto ab altari exiens claudi manum tenuit: atq; aſsiſtente & aſpiciente populo eum mox à terra in propriis greſsibus erexit. Cúmque ei dominicum corpus in os mitteret: illa diu muta ad loquendũ lingua ſoluta eſt. Mirati omnes, flere præ gaudio cœperunt: eorúmque mentes ilico metus & reuerẽtia inuaſit: cùm videlicet cernerent quid Agapitus facere in virtute domini ex adiutorio Petri potuiſſet.

Agapitus claudũ & mutum curauit.

De Datio Mediolanenſi epiſcopo. Caput IIII.

EIuſdem quoque principis tẽpore cùm Datius Mediolanẽſis vrbis epiſcopus cauſa fidei exactus ad Conſtantinopolitanam vrbem pergeret, Corinthi deuenit. Qui dum largam domum ad hoſpitandum quæreret, quæ comitatum illius totum ferre potuiſſet, & vix inueniret, aſpexit eminus domũ F congruentis magnitudinis, eámque ſibi præparari ad hoſpitãdum iuſsit. Cúmque eiuſdem loci incolæ dicerent in ea hunc manere nõ poſſe, quia multis iam annis hanc diabolus inhabitaret, atque ideo vacua remanſiſſet, vir venerabilis Datius reſpondit dicens: Immo ideo hoſpitari in domo eadẽ debemus, ſi hanc ſpiritus malignus inuaſit, & ab ea hominum habitationem repulit: In ea ſibi igitur parari præcepit, ſecurúſque illam, antiqui hoſtis certamina toleraturus, intrauit. Itaque intempeſtæ noctis ſilentio cùm vir dei quieſceret, antiquus hoſtis immẽſis vocibus, magníſque clamoribus cœpit imitari rugitus leonum, balatus pecorum, ruditus aſinorum, ſibilos ſerpentiũ, porcorum grunitus, ſtridores ſoricum. Tunc repentè Datius tot beſtiarum vocibus excitatus ſurrexit, vehemẽter iratus & contra antiquum hoſtem magnis cœpit vocibus clamare, dicens: Bene tibi contigit miſer, tu ille es qui dixiſti: Ponam ſedẽ meam ad Aquilonem, & ero ſimilis altiſsimo. Ecce per ſuperbiam tuam, porcis & ſoricibus ſimilis factus es: & qui imitari deum indigne voluiſti, ecce, vt dignus es, beſtias imitaris. Ad quam eius vocem, vt ita dicam, deiectionem ſuam malignus ſpiritus erubuit. An nõ erubuit, qui eandem domum ad exhibenda monſtra quæ conſueuerat, vlterius non intrauit? Sícque poſtmodum fidelium habitaculum facta eſt, quia dum eã vnus veraciter fidelis ingreſſus eſt, ab ea protinus mendax ſpiritus

Datius epiſcopus diabolum alloquitur.
Datius domũ à diabolo occupatã habitabilẽ fecit.

Universidad de Deusto Biblioteca

G spiritus atq; infidelis abscessit.Sed oportet iam vt propria taceamus,ad ea quæ diebus nostris sunt gesta,veniendum est.

De Sabino Camisinæ ciuitatis episcopo.

Caput V.

Qvidam enim religiosi viri Apuliæ prouinciæ partibus cogniti,hoc quod apud multorum notitiam longè latéque percrebuit,de Sabino Camisinæ † vrbis episcopo testari solent,quia idem vir longoiam senio oculorum lumen amiserat,ita vt omnimodo nil videret.Quē rex Gothorum Totila prophetiæ habere spiritum audiens minimè credidit,sed probare studuit quod audiuit. Qui cùm in hisdem partibus deuenisset,hunc vir domini ad prandium rogauit.Cúmque iam ventum esset ad mensam,rex discumbere noluit,sed ad Sabini venerabilis viri dexteram sedit.Cùm verò eidem patri puer ex more poculum vini præberet, rex silēter manum tetendit,calicem abstulit,eúmque per se episcopo vice pueri præbuit,vt videret an spiritu prouidente discerneret quis ei poculum præberet.Tunc vir dei accipiens calicem, sed tamen ministrum non videns,dixit:Viuat ipsa manus. De quo verbo rex lætatus erubuit, quia quāuis ipse deprehensus sit,in viro tamen dei quod quærebat inuenit.Huius autem venerabilis viri cùm ad exemplum vitæ sequentium in longum senium vita traheretur,eius archidiaconus ambitione adipiscēdi episcopatus accensus,eum extinguere veneno molitus est.

†al. Canusinæ.

Sabinus episcopus prophetiæ spiritū habuit.

H Qui cùm vini fusoris animum corrupisset,vt mixtum vino,veneni ei poculum præberet, refectionis hora cùm iam vir dei ad edēdum discumberet,ei præmiis corruptus puer hoc quod ab archidiacono eius acceperat, veneni poculum obtulit. Cui statim venerabilis episcopus dixit: Bibe tu hoc quod mihi bibendū prębes. Tremefactus puer deprehēsum se esse sentiēs, maluit moriturus bibere, quā pœnas pro illa tanti homicidij culpa tolerare.Cúmque sibi ad os calicem duceret,vir domini compescuit,dicens:Non bibas,da mihi,ego bibo,sed vade dic ei qui tibi illud dedit:Ego quidem venenum bibo,sed tu episcopus nō eris.Facto igitur signo crucis venenū episcopus bibit securus.Eadémque hora in loco alio in quo erat,archidiaconus eius defunctus est,acsi per os episcopi ad archidiaconi viscera illa venena transissent.Cui tamen ad inferendam mortem venenum quidem corporale defuit, sed hūc in conspectu æterni iudicis venenum suæ malitiæ occidit.

Sabinū archidiacon⁹ extinguere voluit.

Sabinus venenū bibit quo is obiit qui dari fecit.

Petrus:

Mira sunt hæc,& nostris valde stupēda temporibus,sed talis eiusdem viri vita perhibetur,vt qui conuersationem eius agnouerit,virtutem non debeat mirari.

De Cassio Narniensis ciuitatis episcopo.

Caput VI. Gregorius:

I Neque hoc Petre sileā,quod multi nunc qui hic de Narniensi ciuitate assunt,mihi sedulo testificantur.Eodem nanque Gothorum tempore cùm præfatus rex Totila Narnis venisset,ei vir vitæ venerabilis Cassius eiusdem vrbis episcopus occurrit.Cui quia ex conspersione semper facies rubere consueuerat,hoc rex Totila non conspersionis esse credidit,sed asiduę potationis,eúmque omnimodo despexit.Sed omnipotens deus vt quantus vir esset qui despiciebatur ostenderet,in Narniensi campo quo rex aduenerat, malignus spiritus coram omni exercitu eius spatarium inuasit, eúmque vexare crudeliter cœpit.Qui cùm ante regis oculos ad venerandū virum Cassium fuisset adductus,hunc ab eo vir domini oratione facta signo crucis expulit,qui in eū ingredi vlterius nō præsumpsit.Sicque factum est vt rex barbarus seruum dei ab illo iam die veneraretur ex corde,quem despectum valde iudicauit ex facie.Nam quia virum tantæ virtutis vidit, erga illū illa mens effera ab elationis fastu detumuit.

Cassius episcopus spatarium obsessum liberauit.

De Andrea Fundanæ ciuitatis episcopo.

Caput VII.

Sed ecce dum facta fortium virorum narro,repētè ad memoriam venit quid erga Andream Fundanæ ciuitatis episcopum diuina misericordia fecerit. Quod tamen ad hoc legentibus vt valeat exopto,quatenus qui corpus suum continentiæ dedicant,habitare cum fœminis non præsumāt:ne ruina mentē tanto repentina surripiat:quanto ad hoc quod malè concupiscitur,etiam pręsentia concupitæ formę famulatur.

Deuoti cū mulieribus habitare nō debent.

K Nec res est dubia quam narro:quia penè tāti in ea testes sunt, quanti & eiusdem loci habitatores existunt.Hic nanque venerabilis vir cùm vitam multis plenam virtutibus duceret,séque sub sacerdotali custodia incontinentiæ arce custodiret, quādā sāctimonialem fœminam quā secū prius habuerat, noluit ab episcopij sui cura repellere,sed certus de sua eiúsque continētia secū hanc permisit habitare.Ex qua re actū est vt antiquus hostis apud eius animum aditum tentationis exquireret.Nam cœpit speciem illius oculis mentis eius imprimere:vt illectus nephāda cogitaret.Quadam verò die Iudæus quidē ex Campaniæ partibus Romā veniens Appiæ carpabat iter,qui ad Fūdanam glebam † perueniēs,cum iam diem vesperascere cerneret,& quo declinare posset,minimè reperiret,iuxta Apollinis templum fuit,ibíque se ad manendum contulit.Qui ipsum loci illius sacrilegiū pertimescens , quamuis fidem crucis minimè haberet,signo tamen se crucis munire curauit.Nocte autē media ipso solitudinis pauore turbatus peruigil iacebat,& repentè conspiciens vidit malignorū spirituum turbam quasi in obsequium cuiusdam potentis † præire,eum verò qui cæteris præerat,in eiusdem gremio loci consedisse,qui cœpit singulorum spirituum obsequētiū sibi causas actúsque discutere, quatenus vnusquisque quantū nequitiæ gessisset inueniret.Cúmque singuli spiritus ad inquisitionē eius exponerent quid operati cōtra bonos fuissent,vnus in medium prosiliit,qui in Andreæ episcopi animum per speciē sanctimonialis fœminæ quę in episcopio eius habitabat,quantam tentationem carnis cōmouisset,aperuit. L Cùm vero hoc malignus qui pręerat spiritus inhianter audiret,& tanto sibi factum lucrum grande crederet,quanto sanctioris viri animam ad lapsum perditionis inclinaret,ille spiritus qui hæc eadē fatebatur,adiunxit:quia vsque ad hoc quoque die præterito vespertina hora eius mentem traxerit,vt in terga eiusdem sanctimonialis fœminæ blādiens alapam daret.Tūc malignus spiritus atque humani generis antiquus inimicus exhortatus hunc blādè est vt perficeret quod cœpisset,quatenus ruinæ illius singularē inter cæteros palmā teneret.Cúmque Iudæus qui aduenerat,hoc vigilans cerneret, & magnæ formidinis anxietate palpitaret,ab eodē spiritu qui cunctis illic obsequentibus præerat, iussum est vt requirerent quisnam esset ille qui iacere in templo eodem præsumpsisset. Quem maligni spiritus pergentes & subtilius intuētes,crucis mysterio signatum viderunt,mirantésque dixerūt: Væ,væ:vas vacuum & signatum.Quibus hoc renunciantibus cuncta illa malignorum spirituum turba disparuit. Iudæus verò qui hæc viderat,ilico surrexit,atque ad episcopū sub festinatione peruenit.Quem in Ecclesia sua reperiens,seorsum tulit:qua tētatione vrgeretur,inquisiuit.Cui confiteri episcopus tentationē suam verecundatus noluit. M Cùm verò ille diceret,quòd in illa tali dei famula praui amoris oculos iniecisset, atque adhuc episcopus negaret,adiunxit,dicens:Quare negasquod inquireris, qui ad hoc vsque vespere hesterno perductus es,vt posteriora illius alapa ferires? Ad quæ nimirum verba deprehensum se episcopus intuens,humiliter confessus est quod prius pertinaciter negauit.Cuius ruinæ & verecundiæ idem Iudęus cōsulens, qualiter hoc cognouisset : vel quæ in conuentu malignorum spirituum de eo audiuisset indicauit. Quod ille agnoscens,se ad terram protinus in orationē dedit. Móxque de suo habitaculo non solum eandem dei famulam,sed omnem quoque fœminam quæ in eius illic obsequio habitabat expulit.In eodem vero templo Apollinis,beati Andreæ Apostoli repētè oratorium fecit,atque omni illa tentatione carnis funditus caruit.Iudæum verò cuius visione atque increpatione saluatus est,ad æternam salutem traxit. Nam sacramentis fidei imbutum,atq; aqua baptismatis emūdatum,ad sanctæ Ecclesiæ gremium perduxit.Sícque factum est vt Hebræus idem dum saluti alienæ consulit, perueniret ad suam , & omnipotens deus inde alterum ad bonam vitam perduceret, vnde in bona vita alterum custodisset.

†al. Fūdanū clinum.

Cōgregatio seu cōcio dæmonum.

†al. potestatis.

Spiritus maligni inter cæteros palmā nactus.

Dictū diabolorum de Iudæo signato cruce.

Andreas episcopus abdicat mulieres à se.

Iudæus liberatur.

Petrus:

Res hęc gesta quam audiui,& metum mihi præbet,& spē.

Gregorius:

Vtique sic oportet & de dei nos semper miseratione confidere, & de nostra infirmitate formidare. Ecce enim paradisi

A paradisi cedrum concussam audiuimus & non euulsam,quatenus infirmis nobis & de eius concussione nascatur timor , & de eius stabilitate fiducia.

De Constantio Aquinæ ciuitatis episcopo.

Caput VIII.

Vir quoque venerabilis vitæ Constantius Aquinæ ciuitatis episcopus fuit,qui nuper prædecessoris mei tempore beatæ memoriæ Ioannis papæ defunctus est.Hūc prophetiæ habuisse spiritum multi testantur: qui eū familiariter scire potuerunt. Cuius inter multa hoc ferunt religiosi veracésque viri,qui præsentes fuerūt,quòd in die obitus sui cùm à circunstātibus ciuibus:vtpote discessurus pater tam amabilis amarissimè plangeretur,eum flendo requisierūt,dicētes: Quē post te patrem habebimus? Quibus ipse pater per prophetiæ spiritum respondit,dicens:Post Constantiū mulionē,post mulionem fullonem.O tu aquina, & hos habes. Quibus prophetiæ verbis editis,vitæ spiritum exhalauit extremum. Quo defuncto eius Ecclesiæ pastoralem suscepit curā Andreas diaconus illius:qui quondam in stabulis itinerum, cursum seruauerat equorum. Atque hoc ex hac vita subducto, ad episcopatus ordinem Iouinus accersitus est,qui in eadem ciuitate fullo fuerat.Quo adhuc superstite ita cuncti inhabitatores ciuitatis il- B lius & barbarorum gladiis & pestilentiæ immanitate vastati sunt,vt post mortem illius nec quis episcopus fieret, nec quibus fieret inueniri potuisset. Sic itaque completa est viri dei sententia:quatenus post decessum duorum se sequentium eius Ecclesia pastorem minimè haberet.

Cōstātius prophetiæ spiritum habuit.

Constantij responsum in eius obitu.

De Frigidiano Lunensis ciuitatis episcopo.

Caput IX.

Sed neque hoc sileā quod narrante viro venerabili Venātio Lunensi episcopo me ante biduum contigit agnouisse. Lucanæ namque Ecclesiæ sibimet propinquæ, fuisse miræ virtutis virum Frigidianum nomine narrauit episcopum,cuius hoc opinatissimum à cunctis illic habitantibus testatur memorati miraculū,quòd Anseris † fluuius qui iuxta illius vrbis muros influebat, sępe inundatione facta cursus sui alueum egressus,per agros diffundi consueuerat,& quæcunque sata & plantata repererat euertebat.Cúmque hoc crebro fieret,& magna eiusdem loci incolas necessitas vrgeret:dato studio operis eum per loca alia deriuare conati sunt.Sed quamuis diutius laboratum fuisset,à proprio alueo deflecti non potuit.Tunc vir domini Frigidianus rastrum sibi paruulum fecit,ad alueum fluminis accessit, & solus orationi incubuit:atque eidem flumini præcipiens vt sequeretur,per loca quæque ei visa sunt,rastrum per terram traxit.Quem relicto alueo proprio tota fluminis aqua secuta est:ita vt funditus locum consueti cursus desereret, & ibi sibi alueum vbi tracto per terram rastro vir domini signū C fecerat,vendicaret:& quæque essent alimētis hominum profutura sata vel plantata, vltrà non læderet.

†al. Ansarn.

Frigidian⁹ episcopus fluuiū oratione sua à proprio alueo diuertit.

De Sabino episcopo Placentino.

Caput X.

Hvius quoque venerabilis viri Venantij episcopi aliud miraculum relatione cognoui,quod in Placentina vrbe perhiber gestum,quod vir quoque dei veracissimus Ioannes in hac modo Romana ciuitate locum pręfectorū seruans,qui in eadē Placētina vrbe est ortus & nutritus,ita vt episcopus memorat,quia gestum fuerit attestatur.In ea nanque ciuitate Sabinum nomine fuisse asserunt miræ virtutis episcopū. Cui dum die quadam suus diaconus nunciasset quòd cursus sui Padus alueum egressus Ecclesiæ agros occupasset,totáque illic loca nutriendis seminibus profutura,aqua eiusdem fluminis teneret,venerabilis vitæ Sabinus episcopus respondit,dicēs:Vade,& dic ei:Mandat tibi episcopus vt te compescas,& ad proprium alueum redeas. Quod diaconus eius audiēs , despexit & irrisit.Tunc vir dei accersito notario dictauit, dicens: Sabinus domini Iesu Christi seruus commonitorium Pado:Præcipio tibi in nomine Iesu Christi domin nostri,vt de alueo tuo in locis istis vlterius nō exeas,nec terras Ecclesiæ lædere pręsumas. Atque eidem notario subiungit,dicens: Vade hoc scribe,& in aquam eiusdem fluminis proiice.Quo facto sancti viri præceptum suscipiens,statim se à terris Eccesiæ fluminis aqua cōpe-

Sabini mādato Padus inundans intra suum alueum sese retraxit.

D scuit,atque ad proprium alueum reuersa,exire vlterius in loca eadē non præsumpsit.Qua in re Petre quid aliud quàm inobedientium hominum duritia cōfunditur,quādo in virtute Iesu & elementum irrationabile sancti viri præceptis obediuit?

De Cerbonio Populonij episcopo.

Caput XI.

Vir quoque vir vitæ venerabilis Cerbonius Populonij episcopus magnam diebus nostris sanctitatis suæ probationem dedit.Nam cùm hospitalitatis studio valde esset intētus:die quadam trāseuntes milites hospitio suscepit: quos Gothis superuenientibus abscōdit, eorúmque vitam ab illorum nequitia abscondendo seruauit.Quòd dum Gothorū regi perfido Totilæ nunciatū fuisset,crudelitatis immanissimę vesania succensus,hūc ad locum qui octaua huius vrbis miliario Merulis † dicitur:vbi tunc ipse cum exercitu sedebat,iussit deduci:eúmque in spectaculo populi vrsis ad deuorandū proiici.Cumq; idem rex perfidus in ipso quoque spectaculo consedisset ad inspiciēdam mortem episcopi,magna populi turba confluxit.Tunc episcopus deductus in medium est, atque ad eius mortē immanissimus vrsus exquisitus,qui dum humana mēbra crudeliter carperet,sæui regis animum satiaret. Dimissus itaque vrsus ex cauea est,qui accēsus & concitus episcopū petiit,sed subitò suæ ferocitatis oblitus, deflexa ceruice , submissóq; humiliter capite,lambere episcopi pedes cœpit,vt patēter omnibus daretur intelligi , quia erga illum virum dei & E ferina corda essent hominum,& quasi humana bestiarū.Tunc populus qui ad spectaculum venerat mortis, magno clamore versus est in admirationē venerationis. Tunc ad eius reuerētiam colēdam rex ipse permotus est. Quippe cum quo superno iudicio actum erat,vt qui deum sequi prius in custodiēda vita episcopi noluit, saltē ad mansuetudinē bestiam sequeretur.Cui rei hi qui tunc præsentes fuerūt,adhuc nōnulli supersunt,eámque cum omni illic populo se vidisse testantur. De quo etiam viro aliud quoque miraculum Venantio Lunēsi episcopo narrante cognoui.In ea nanq; Populonij Ecclesia cui præerat,sepulchrum sibi præparauit. Sed cùm Longobardorum gens in Italiam veniēs cuncta vastasset, ad Helbam insulam recessit.Qui ingruēte ægritudine ad mortem veniēs,clericis suis sibique obsequētibus præcepit,dicens: In sepulchro meo quod mihi præparaui Populonij,me ponite. Cui illi cùm dicerent:Corpus tuum illuc qualiter reducere possumus,qui à Longobardis teneri loca eadem,& vbique eos illic discurrere scimus? Ipse respondit : Reducite me securi , nolite metuere, sed festinè sepelire me curate:móxque vt sepultum fuerit corpus meum,ex eodem loco sub omni festinatione recedite.Defuncti igitur corpus imposuerunt naui.Cúmque Populoniū tēderēt , collectis in aëre nubibus immēsa nimis pluuia erupit. Sed vt patesceret omnibus cuius viri corpus nauis illa portaret, F per illud maris spatium quod ab Helba insula vsque Populonium.xij.milibus distat:circa vtraque nauis latera procellosa valde pluuia descēdit,& in nauem eandem vna pluuię gutta non cecidit.Peruenerunt itaque ad locum clerici, & sepulturæ tradiderunt corpus sacerdotis sui.Cuius præcepta seruantes,ad nauem sub festinatione reuersi sunt. Quam mox vt intrare potuerunt,in eundē locum vbi vir domini sepultus fuerat,Lōgobardorum dux crudelissimus Gummar † aduenit.Ex cuius aduentu virum dei habuisse spiritum prophetiæ claruit, quia ministros suos à sepulturæ suæ loco sub festinatione discedere præcepit.

†al. Merolis.

Totila rex Cerbonium vrsis dilaniandum exposuit.

Vrsus pedes episcopi lambebat.

In nauim nō pluit,in qua corpus Cerbonij vehebatur.

Gūmar Lōgobardorū dux.

†al. Gummaris.

De Fulgentio Vtriculano episcopo.

Caput XII.

Hoc verò quod de diuisa pluvia factum narraui miraculum,etiam in alterius episcopi veneratione monstratum est.Nam quidam clericus senex, qui adhuc superest,eidem rei præsto se fuisse testatur dicens : Fulgentius episcopus qui Vtriculensi Ecclesiæ præerat , regem crudelissimum Totilam infensum omnimodo habebat. Cúmq; ad easdem partes cum exercitu propinquasset , curæ fuit episcopo per clericos suos xenia ei transmittere , eiúsque furoris insaniam si posset muneribus mitigare. Quæ ille vt vidit , protinus spreuit,atque iratus suis hominibus iussit, vt eundem episcopum sub omni asperitate constringerent , eúmque eius examini

Fulgentius episcopus regi Totilæ xenia misit.

Universidad de Deusto Biblioteca

G examini seruarent. Quem dum feroces Gothi ministri scilicet crudelitatis illius, tenuissent, circundātes eum vno in loco stare præceperunt eique in terra circulum designauerunt, extra quem pedem tendere nullo modo auderet. Cúmque vir dei in sole nimio æstuaret, ab eisdem Gothis circundatus, & designatione circuli inclusus, repentè coruscationes & tonitrua, & tanta vis pluuiæ erupit, vt hi qui eum custodiendum acceperant, immensitatem pluuiæ ferre non possent. Et dum magna nimis inundatio fieret, intra eandem designationem circuli in qua vir domini Fulgentius stetit, ne vna quidem pluuiæ gutta descendit. Quod dum regi crudelissimo nunciatum esset, illa mens effera ad magnam eius reuerentiam versa est, cuius pœnam prius insatiabili furore sitiebat. Sic omnipotens deus cōtra elatas carnalium mentes potentiæ suæ miracula per despectos operatur: vt qui superbè contra præcepta veritatis se eleuant, eorum ceruicem veritas per humiles premat.

Intra circulum Fulgētij nō pluit.

De Herculano Perusino episcopo.

Caput XIII.

NVper quoque Floridus venerabilis vir vitæ episcopus narrauit quoddam memorabile valde miraculū, dicēs: Vir sanctissimus Herculanus nutritor meus, Perusinæ ciuitatis episcopus fuit, ex cōuersatione monasterij ad sacerdotalis ordinis gratiam deductus. Totilæ autem perfidi regis tēporibus eandem vrbem annis .vij. cōtinuis Gothorum exercitus obsedit, ex qua multi ciuium fugerunt qui famis periculum ferre non poterant. Anno vero vij. nondū finito obsessam vrbem Gothorū exercitus intrauit. H Tunc comes qui eidem exercitui præerat, ad regem Totilam nuncios misit, exquirens quid de episcopo vel populo fieri iuberet. Cui ille præcepit, dicens: Episcopo prius à vertice capitis vsque ad calcaneū, corrigiam tolle & tunc caput eius amputa: omnem verò populum qui illic inuētus est, gladio extingue. Tunc idē comes venerabilem virum Herculanum episcopum super vrbis murum deductum, capite trūcauit: eiúsque cutem iā mortui à vertice vsque calcaneū incidit, vt ex eius corpore corrigia sublata videretur. Móxque corpus illius extra murum proiecit. Tunc quidam humanitatis pietate compulsi, abscissum caput ceruici apponentes, cum vno paruulo infante qui illic extinctus inuentus est iuxta murū, corpus episcopi sepulturæ tradiderūt. Cúmque post eandem cædem die .xl. rex Totila iussisset, vt ciues vrbis illius qui quolibet dispersi essent, ad eā sine aliqua trepidatione remearent, hi qui prius fame fugerant, viuendi licentia accepta reuersi sunt. Sed cuius vitæ eorum episcopus fuerat memores, vbi sepultum esset corpus illius quæsierunt, vt hoc iuxta honorem debitū in Ecclesia beati Petri Apostoli humarent. Cūque itum esset ad sepulchrum, effossa terra inuenerunt corpus pueri pariter humati, vtpote iam die .xl tabe corruptum & vermibus plenum, corpus vero episcopi, acsi die eodem esset sepultum. I Et quod est adhuc magna admiratione venerādum, quia ita caput eius vnitū fuerat corpori, acsi nequaquā fuisset abscissum, sic videlicet vt nulla vestigia sectionis apparerēt. Cúmque hoc & in terga verterēt exquirentes si quod signū vel de alia monstrari incisione potuisset, ita sanum atque intemeratum omne corpus inuentum est ac si nulla hoc incisio ferri tetigisset.

Crudele edictū in Herculanum episcopum.

Herculani caput corpori post mortē miraculose reunitū.

Petrus:

QVis nō obstupescat talia signa mortuorum que fiunt pro exercitatione viuentum?

De Isaac seruo dei. *Caput.* XIIII.

Gregorius:

PRioribus quoque Gothorum temporibus fuit iuxta Spoletanam vrbem vir vitæ venerabilis Isaac nomine, qui vsque ad extrema penè Gothorum tempora peruenit, quem nostrorum multi nouerūt, & maximè sacra virgo Gregoria, quæ nunc in hac Romana vrbe iuxta Ecclesiam beatæ Mariæ semper virginis habitat. Quæ dum adolescentiæ suæ tempore constitutis iam nuptiis in Ecclesiam fugisset, & sanctimonialis vitæ conuersationem quæreret, ab eodem viro defensa, atque ad eum quem desiderabat habitū domino protegente perducta est. Quæ quia sponsum fugit in terra, habere sponsum meruit in cœlo. Multa autem de eodem viro narrante venerabili patre Eleutherio agnoui, qui & hunc familiariter nouerat & eius verbis vita fidem prębebat. Hic itaque venerabilis Isaac ortus ex Italia non fuit, sed ea illius narro miracula K quæ conuersatus in Italia fecit. Cùm primū de Syriæ partibus ad Spoletanam vrbem venisset, ingressus Ecclesiam à custodibus petiit, vt sibi quantum vellet licentia concederetur orādi, eúmque horis secretioribus egredi non vrgerent. Qui mox ad orandum stetit, diémque totum peregit in oratione, cui sequētem continuauit & noctē. Secundo etiam die cum nocte subsequenti indefessus in precibus perstitit, diem quoque tertium in oratione cōiunxit. Cúmque hoc vnus ex custodibus superbiæ spiritu inflatus cerneret: vnde proficere debuit, inde ad defectus damna peruenit. Nam hunc simulatorem dicere, & verbo rustico cœpit impostorem clamare, qui se tribus diebus & noctibus orare ante oculos hominum demōstraret. Qui protinus currens virum dei alapa percussit, vt quasi religiosæ vitæ simulator esset, de Ecclesia cum contumelia exiret. Sed hunc repentè vltor spiritus inuasit, & ad viri dei vestigia strauit, ac per os illius clamare cœpit: Isaac me eiicit, Isaac me eiicit. Vir quippe peregrinus quo cēseretur nomine nesciebatur, sed eius nomen ille spiritus prodidit, qui se ab illo posse eiici clamauit. Mox autē super vexati corpus vir dei incubuit, & malignus spiritus qui eum inuaserat abscessit. In tota vrbe tunc statim quid in Ecclesia factum fuisset innotuit. Currere viri & fœminæ nobiles atque ignobiles pariter cœperunt, certatímque eum in suis rapere domibus conabantur. Alij ad construēdum monasterium prædia, alij pecunias, alij subsidia quæque poterant offerre viro dei suppliciter volebant. L Sed seruus omnipotentis domini horum nihil accipiens, egressus vrbem non longè desertum locum reperit, ibique sibi humile habitaculum construxit. Ad quem dum multi pergunt, exemplo illius æternæ vitæ accendi desiderio cœperunt, atque sub eius magisterio in omnipotentis se domini seruitium dederunt. Cúmque ei crebrò discipuli humiliter imminerent: vt pro vsu monasterij possessiones quæ offerebantur acciperet, ille sollicitus suæ paupertatis custos fortem sententiam tenebat, dicens: Monachus qui in terra possessiones quærit, monachus non est. Sic quippe metuebat paupertatis suæ securitatem perdere, sicut auari diuites solent perituras diuitias custodire. Ibi itaque prophetiæ spiritus magnísque miraculis cunctis longè latéque habitantibus vita eius inclaruit. Nam die quadam ad vesperum in horto monasterij fecit iactari ferramenta, quæ vsitato nos nomine, vangas vocamus. Dixit itaque discipulis suis: Tot vangas in horto proiicite, & citius redite. Nocte verò eadem dum ex more cū fratribus ad exhibendas laudes domino surrexisset, præcipit dicens: Ite & operariis nostris pulmētum coquite, vt mane primo paratum sit. Facto autem mane, fecit deferri pulmētum quod parari iusserat, atque hortum cum fratribus ingressus, quot vangas iactari præceperat, tot in M eo laborantes operarios inuenit. Ingressi quippe fures fuerāt, sed mutata mente per spiritum apprehenderunt vangas quas inuenerunt, & ab ea hora qua ingressi sunt quousque vir domini ad eos veniret, cuncta horti illius spatia quæ inculta fuerant, coluerūt. Quibus vir domini mox vt ingressus est, ait: Gaudete fratres, multum laborastis, iam quiescite. Quibus ilico alimenta quæ detulerat, præbuit: eósque post tanti laboris fatigationem refecit. Sufficienter autem refectis, ait: Nolite malum facere, quotiens de horto aliquid vultis, ad horti aditum venite: tranquillè petitè, cum benedictione percipite, & à furti prauitate cessate. Quos statim collectis oleribus onustari fecit. Actúmque est vt quid ad hortum nocituri venerant, cum laboris sui præmio, & repleti ab eo, & innocui redirent.

Gregoria sanctimonialis effecta.

Isaac tribus diebus continuè orauit.

Isaac eiicit diabolum ab obsesso.

Fures versi sunt in operarios.

ALio quoque tempore accesserunt ad eum peregrini quidam misericordiam postulantes, scissis vestimentis, pannis obsiti, ita vt penè nudi viderentur. Cumque ab eo vestimenta peterent, eorum verba vir domini tacitus audiuit, qui vnum ex discipulis suis protinus silenter vocauit, eíque præcipit, dicens: Vade atque in illa silua in loco tali cauā arborem require: & vestimenta quæ in ea inueneris defer. Cúmque discipulus abiisset, arborem sicut iussus fuerat requisiuit, vestimenta reperit, & latenter detulit magistro. Quæ vir dei suscipiens, peregrenis nudis atque petentibus ostendit, & præbuit dicens: Venite, quia nudi estis: ecce tollite, & vestite vos. Hæc illi intuentes recognouerunt

Isaac fraudē peregrinorum in spiritu agnouit.

A quæ posuerant, magnóq; pudore cōsternati sunt, & qui fraudulenter vestimenta quærebant aliena, confusi receperūt sua.

ALio quoque tempore quidam se eius orationibus cōmendans, sportas duas plenas alimentis ei per puerum trāsmisit, quarum vnum idem puer surrupuit, atque in itinere abscondit, vnam verò ad dei hominem detulit, & petitionem illius qui se ei per xenium commendauerat enarrauit. Quam vir domini benignè suscipiens eūdem puerum admonuit, dicēs: Gratias agimus, sed vide sportam quā in itinere posuisti, ne incautè tangere præsumas, quia in eam serpēs ingressus est. Esto ergo sollicitus ne si tollere incautè volueris, à serpēte feriaris. Quibus verbis puer valde cōfusus, exultauit quidem quòd euaserit mortem, sed tristis ad modicum factus est, quia quamuis salubrem pœnam euaserit, tamē pertulit verecūdiam suam. Qui reuersus ad sportam, cautè ac sollicitè attēdit, sed eā iam sicut vir dei prædixerat, serpens tenebat. Hic itaque cum virtute abstinentiæ, contemptu rerum transeuntiū, prophetiæ spiritu, orationis intētione esset incomparabiliter præditus, vnū erat quod in eo reprehēsibile esse videbatur, quod nōnūquā tanta ei lætitia inerat, vt illis tot virtutibus nisi sciretur esse plenus, nullo modo crederetur.

Isaac in spiritu furtū vidit.

Petrus.

B QVidnam quæso te, quidnam hoc esse dicimus? sponte sibi lætitiæ frena laxabat, an tot virtutibus pollens, aliquando ad præsens gaudium etiam renitens eius animus trahebatur? Gregorius:

MAgna est Petre omnipotentis dei dispensatio: & plærunque cōtingit vt quibus maiora bona præstat: quædam minora nō tribuat, vt semper eorum animus habeat vnde se ipse reprehendat, quatenus dū appetunt perfecti esse, nec possunt: & laborant in hoc quod nō acceperūt, nec tamen elaborando præualent, in his quæ accepta habēt, se minimè extollāt: sed discant quia ex semetipsis maiora bona nō habent, qui in semetipsis vincere parua vitia atque extrema non possunt. Hinc est enim quòd perducto domin⁹ ad terrā repromissionis populo, cūctos fortes atque præpotētes aduersarios eius extinguēs, Philistęos atque Chananęos diutius reseruauit, vt sicut scriptū est: In eis experiretur Israel: quia nonnunquā, vt dictum est, eis etiam quibus magna dona tribuit, parua quędam reprehensibilia relinquit: vt semper habeant cōtra quod bellum gerant & deuictis magnis hostibus mētem nō erigāt: quando eos adhuc aduersarij etiam minimis fatigant. Fit itaq; vt miro modo vna eadémq; mēs & virtute polleat, & ex infirmitate lassescat, quatenus & ex parte cōstructa sit, & ex parte se cōspiciat esse destructam, vt per bonum quod quęrit, & habere nō valet: illud seruet humiliter quod habet. C Sed quid mirūquod hoc de homine dicimus, quādo illa superna regio in ciuibus suis ex parte damna pertulit, & ex parte fortiter stetit vt electi angelorum spiritus, dum alios per superbiā cecidisse cōspicerent, ipsi tanto robustius, quanto humilius starēt? Illi ergo regionis suæ etiam detrimenta profecerunt, quæ ad ęternitatis statū ex parte suæ destructionis est solidius instructa. Sic ergo & in vnaquaque anima agitur, vt in humilitatis custodiam aliquando ad lucra maxima ex minimo damno seruetur.

Iudic. 3.

Dona parua quādoque magni lucri causa sunt.

Petrus:

Placet quod dicis:

De Euthicio & Florentio seruis dei.

Caput XV. Gregorius:

NEque hoc sileam quod ex regione eadem venerabilis viri Sāctuli presbyteri narratione cognoui, & de cuius verbis ipse non dubitas, quia eius vitam fidémque minimè ignoras.

EOdem quoque tempore in Nursinæ partibus prouinciæ duo viri in vita atque habitu sanctæ conuersationis habitabant: quorum vnus Euthicius, alter verò Florentius dicebatur. Sed idem Euthicius in spiritali zelo atque in feruore virtutis se exercuerat: multorúmque animas ad deum perducere exhortādo satagebat. Florentius verò simplicitati atque orationi deditam ducebat vitam. Non lōgè autē erat monasterium quod rectoris sui morte erat destitutū: ex quo sibi monachi eundem Euthicium præesse voluerunt. Qui eorū precibus acquiescēs, multis annis monasterium rexit, discipulorúmque animas in studio sanctę cōuersationis exercuit. Ac ne oratoriū D in quo prius habitauerat, solum remanere potuisset, illic venerabilem virum Florentium reliquit. In quo dū solus habitaret, die quadam sese in orationem dedit, atque ab omnipotēti domino petiit, vt ei illic ad habitandum aliquod solatium donare dignaretur. Qui mox vt impleuit orationem, oratorium egressus, ante fores vrsum reperit stātem. Qui dum ad terram caput deprimeret, nihilque feritatis in suis motibus demonstraret, apertè dabat intelligi quòd ad viri dei obsequiū venisset, quod vir quoq; domini protinus agnouit. Et quia in eadē cella quatuor vel quinque pecudes remanserāt quibus omnino deerat qui pasceret & custodiret, eidem vrso pręcepit, dicēs: Vade, atque oues has ad pastum eiice, ad horam verò sextā reuertere. Cœpit itaque hoc indesinēter agere. Iniūgebatur vrso cura pastoralis, & quas māducare cōsueuerat, pascebat oues bestia ieiuna. Cùm vir domini ieiunare volebat ad nonam, pręcipiebat vrso eadē hora cum ouibus reuerti, cùm verò noluisset, ad sextam. In omnibus itaque mādatis viri dei obtēperabat vrsus, vt neque ad sextā iussus redire veniret ad nonam, neque ad nonā iussus redire, veniret ad sextā. Cúmq; diu hoc ageretur, cœpit in loco eadē tātæ virtutis fama lōgè latéq; crebrescere. Sed qa antiquus hostis vnde bonos cernit enitescere ad gloriam, inde peruersos per inuidiā rapit ad pœnā: quatuor viri ex discipulis venerabilis Eutichij vehementer inuidentes quòd eorū magister signa non faceret, & is qui solus ab eo relictus fuerat, tāto E hoc miraculo clarus appareret, eundē vrsum insidiantes occiderūt. Cúmq; hora qua iussus fuerat nō rediret, vir dei Florētius suspectus est redditus, & usque ad horā vesperā expectans, affligi cœpit quòd is quē ex simplicitate multa fratrē vocare cōsueuerat, vrsus minimè reuerteretur. Die verò altera perrexit ad agrum, vrsum pariter ouésque quæsiturus, quem occisum reperit. Sed sollicitè inquirēs, citius à quibus fuerat occisus inuenit. Tunc sese in lamentum dedit, fratrum malitiam magis quàm vrsi mortem deplorans. Quem venerandus vir Euthicius ad se deductū consolari studuit, sed idem vir domini corā eo doloris magni stimulis accensus, imprecatus est, dicens: Spero in omnipotenti deo, quia in hac vita ante oculos omniū ex sua malitia vindictā recipiant, qui nihil se lædentē, vrsum meū occiderunt. Cuius vocem protinus vltio diuina secuta est. Nā quatuor monachi qui eundem vrsum occiderant, statim elephantino morbo percussi sunt, vt membris putrescentibus interirent. Quod factum vir dei Florentius vehemēter expauit, séque ita fratribus maledixisse pertimuit. Omni enim vitæ suæ tempore flebat, quia exauditus fuerat, se crudelem, se in eorū morte clamauit homicidā. Quod idcirco omnipotentē dominum fecisse credimus: ne vir miræ simplicitatis quātolibet dolore commotus, intorquere vltrà præsumeret iaculum maledictionis.

Euthicius monasterii rector.

Vrsus pastor ouium effectus.

Diabolus bonis inuidos subornat.

Eutichius vrsum fratrem vocabat.

Elephantinus morb⁹.

Petrus:

F NVnquidnam valde graue esse credimus, si fortasse cuilibet exagitante iracundia maledicamus. Gregorius:

DE hoc peccato cur me percūctaris an graue sit, cū Paulus dicat: Neque maledici regnum dei possidebunt? Pēsa itaque quàm grauis culpa est quæ separat à regno cœlestis vitæ. *1. Cor. 6.*

Petrus:

QVid si homo non fortasse ex malitia, sed ex linguæ incuria maledictionis verbū iaculatur in proximū? Gregorius:

SI apud districtum iudicem Petre otiosus sermo reprehenditur, quanto magis & noxius? Pensa ergo quantū sit dānabilis qui à malitia non vacat, si & ille sermo pœnalis est, qui à bonitate vtilitatis vacat.

Petrus:

Assentio. Gregorius:

IDem vir dei egit aliud, quod silere non debeo. Cùm enim magna eius opinio longè latéque crebresceret, quidam diaconus longè positus ad eum pergere studuit, vt eius se orationibus commendaret. Qui ad eius cellulam veniens, omnem locum per circuitum inuenit innumeris serpentibus plenum. Cúmque vehementer expauisset, clamauit dicēs: Serue dei ora. Erat autem tunc mira serenitas. Egressus verò Florentius, ad cœlum oculos & palmas tetēdit, vt illam pestem sicut sciret dominus auferret. Ad cuius vocem, subitò cœlum intonuit, atque idem tonitrus omnes illos qui eundem locum occupaue-

Florentius orando serpentes expulit.

G occupauerant serpentes interemit. Quos cùm vir dei Florétius interéptos aspiceret, dixit: Ecce illos occidisti domine, quis eos hinc leuabit? Móxque ad eius vocem tantæ aues venerũt quãti serpentes occisi fuerant, quæ asportantes singulos, & lógius proiicientes: locum habitationis illius mundum à serpentibus omnimodo reddiderunt.

Aues serpẽter extulerunt.

Petrus:

QVid virtutis, quid fuisse meriti dicimus, quòd eius ori tãtum factus est deus proximus? Gregorius:

APud omnipotẽtis dei singularem munditiã, atque eius simplicem naturã multum Petre humani cordis munditia atque simplicitas valet. Hoc ipsum nanque quod eius famuli à terrenis actionibus segregati, otiosa loqui nesciunt, & mentẽ per verba spargere, atque inquinare deuitant, auctoris sui præ cæteris exauditionẽ impetrant. Cui inquantum est possibile, ipsa puritate ac simplicitate cogitationis, quasi ex quadã iam similitudine cõcordãt. Nos autem turbis popularibus admixti, dum frequẽter otiosa, nonnunquam verò etiam, quod est grauius, noxia loquimur, os nostrum omnipotenti deo tanto longinquum fit, quanto huic mundo proximũ. Multũ quppe deorsum ducimur, dũ locutione cõtinua secularib' admiscemur. Quod bene Esaias postquam regem dominum exercituũ vidit, in semetipso reprehẽdit, & pœnituit, dicens: Vę mihi, quia tacui: quia vir pollutus labiis ego sum. Qui cur polluta labia haberet, ostendit, cùm subiunxit: In medio populi polluta labia habẽtis ego habito. Pollutionẽ nãque labiorum habere se doluit, sed vnde hanc cõtraxerit indicauit, cùm in medio populi polluta labia habẽtis se habitare perhibuit. Valde enim difficile est vt lingua seculariũ mentẽ nõ inquinet quã tãgit: quia dũ plærunque eis ad quædã loquenda condescendimus, paulisper assueti, hãc ipsam locutionẽ quæ nobis indigna est, etiam delectabiliter tenemus, vt ex ea iam redire non libeat, ad quam velut ex cõdescẽsione deducti venimus inuiti. Sicque fit vt ab otiosis ad noxia, à leuioribus ad grauiora verba veniamus, & os nostrũ ab omnipotenti domino tãto iam minus exaudiatur in prece, quanto amplius inquinamur stulta locutione, quia sicut scriptũ est: Qui auertit aurem suam ne audiat legẽ, oratio eius erit execrabilis. Quid ergo mirum, si postulantes tardè à domino audimur, qui pręcipiẽtẽ dominũ, aut tardè, aut nullo modo audimus? Et quid mirũ, si Florentius in prece sua citius est auditus, qui in præceptis suis dominum citius audiuit?

Otiosa non sunt loquenda. *Esaiæ 6.* *Ibidem.* H *Prouer. 28.*

Petrus:

NIhil est quod responderi valeat apertæ rationi. Gregorius:

EVtichius verò qui prædicti Florentij in via domini socius fuerat, magnus post mortem claruit in virtute signorum. Nam cùm multa ciues vrbis illius de eo soleant narrare miracula, illud tamen est præcipuũ quod vsque adhęc Lõgobardorum tempora omnipotens deus per vestimentum illius assiduè dignabatur operari. Nam quotiens pluuia deerat, & æstu nimio terram longa siccitas exurebat, collecti in vnum ciues vrbis illius: eius tunicam leuare, atque in conspectu domini cum precibus offerre consueuerant. Cũ qua dum per agros pergerent exorantes repentè pluuia tribuebatur, quæ plenè terram satiare potuisset. Ex qua re patuit, eius anima quid virtutis intus, quid meriti haberet, cuius foris ostẽsa vestis iram conditoris auerteret.

I *Eutichŋ tunica elata, aut pluuiã, aut solẽ adducebat.*

De Marcio monacho de monte Marsico.

Caput. XVI.

NVper quoque in parte Campaniæ vir valde venerabilis Marcius † nomine in monte Marsico solitariam vitam duxit, multísque annis in specu angustissimo inclusus fuit, quem multi ex nostris nouerunt, eiúsque actibus præsentes extiterunt. De quo multa ipse & beatæ memoriæ papa Pelagio prædecessore meo, & aliis religiosissimis viris narrãtibus agnoui. Cuius hoc miraculum primum fuit, quòd mox vt se in prædicti montis foramine contulit, ex petra eadem quæ in semetipsa concaua † angustum specum fecerat, aquæ stilla prorupit: quæ Marcio † dei famulo in vsu quotidiano sufficeret, & nec plus adesset, nec necessitati deesset. Qua in re ostendit omnipotẽs deus quantã sui famuli curã gereret, cui vetusto miraculo potũ in solitudine ex petræ duritia ministraret. Sed antiquus hostis humani generis inimicus, eius virtutibus inuidẽs, hũc vsitata arte pellere ex eo specu molitus est. Nam amicam sibi bestiã, serpentem scilicet, ingressus, hunc ab eadem habitatione eiicere facto terrore conatus est. Cœpit etenim serpẽs in speluncam venire solus cum solo, eóque orante se ante illum sternere, & cum cubãte pariter cubare. Sed vir sanctus omnino imperterritus eius ori manum vel pedem extẽdebat, dicens: Si licentiam accepisti vt ferias, ego non prohibeo. Cúmque hoc continuè per triẽnium gereretur, die quadam antiquus hostis tanta hac eius fortitudine victus infremuit, séque per deuexũ montis latus in precipitium serpens dedit, omniáque arbusta loci illius flamma ex se exeunte concremauit. Qui in eo quod montis latus omme combussit, cogente omnipotẽte deo mõstrare compulsus est, quantæ virtutis fuerat, qui victus abscedebat. Perpende quæso, iste vir domini in quo montis vertice stetit, qui cum serpente per triennium iacuit securus.

† al. Martinus. *† al. ex petra eadem concaua, in qua sibimet ipse.* *Marcij miraculum.* *† al. Martino, & sic deinceps.*

K *Diabolus in specie serpentis Marcium molestat.* *Triennio peracto serpens victus est.*

Petrus:

Auditu paueo. Gregorius:

VIr iste venerabilis inclusionis suæ tempore primo decreuerat, vt vltrà mulierem non videret, non quia aspernabatur sexum, sed ex contemplatione speciei, tentationis incurrere metuebat vitium. Quod quædam mulier audiens, audacter ascendit montem, atque ad eius specum impudenter prorupit. At ille paulò longius intuens, & venientis ad se muliebria indumenta conspiciens, sese in orationem dedit, in terram faciem depressit, & eousque prostratus iacuit, quo impudens mulier à fenestra cellulæ illius fatigata recederet. Quæ die eodem mox vt de monte descendit, vitam finiuit: vt ex mortis eius sententia daretur intelligi, quia valde omnipotenti deo displicuit, quòd eius famulum ausu improbo contristauit.

Marcius statuit nullam mulierẽ videre. L

ALio quoque tempore dum multi ad hunc religiosa deuotione concurrerent, atque arcta esset semita quæ in deuexo montis latere, ad eius cellulam properantes ducebat, puer paruulus incautè gradiens, ex eodem monte cecidit, & vsque ad vallẽ corruit: quæ sub monte eodem sita, quasi in profundo conspicitur. In loco quippe eodem tanta mons ipse altitudine excreuit, vt arbusta ingentia quæ ex eadem valle prodeunt, ex monte aspicientibus quasi fruteta esse videantur. Perturbati itaque sunt cuncti qui veniebant, summáque cura quæsitũ est sicubi corpus elapsi pueri potuisset inueniri. Quis enim aliud nisi extinctum crederet, quis vel corpus ad terram integrum peruenisse suspicaretur, dum interpositis vbiq; scopulis in partes discerpi potuisset? Sed requisitus puer in valle inuentus est, non solum viuus: sed etiam incolumis. Tunc cunctis patenter innotuit, quòd ideo lædi non potuit: quia hũc in casu suo Marcij oratio portauit. In specu verò illius magna desuper rupes eminebat, quæ cùm ex parte exigua monti videretur affixa, Marcij cellæ prominens casum suum quotidie, & illius interitum ruitura minabatur. Ad hunc Mascatus illustris vir armentarij nepos cum magna rusticorum multitudine veniens, precabatur vt vir dei de specu eodem dignaretur exire, quatenus ipse ruituram rupem ex monte potuisset euellere, atque in specu suo dei famulus iã securus habitaret. Cúmq; hoc vir dei nequaquã acquiesceret ei, quod posset vt faceret præcepit, & ipse in cellæ suæ remotiori se parte contulit: si tam ingens moles rueret, dubium non erat quòd simul & specũ destrueret, & Marcium necaret. Itaque dum ea quę venerat multitudo conaretur, si posset sine periculo viri dei ingens illud quod desuper incubuerat saxum leuare, cunctis videntibus repentè res valde admirabilis contigit, quia moles ipsa quam conabantur euellere, subitò ab eisdẽ laborantibus euulsa, ne speluncæ Marcij tectũ tangeret, saltum dedit, & quasi serui dei læsionem fugiens, longius cecidit. Quod ad iussum omnipotentis dei angelico ministerio actum intelligit, qui diuina prouidentia disponi omnia fideliter credit. Hic cùm primùm se in eundem montem cõtulit: necdum clauso specu habitans, catena sibi ferrea pedem ligauit, eámq; saxo ex parte altera affixit, ne ei vltrà liceret progredi, quàm catenæ eiusdem quantitas tendebatur. Quod vir vitæ venerabilis Benedictus audiẽs, cuius superius memoriam feci, ei per discipulum suum mãdare curauit: Si seruus dei es, non teneat te catena ferri, sed catena Christi. Ad quam vocem Marcius protinus eũdem compedem

Puer lapsus in profunda valle repertus est incolumis. M *Rupes eiusdem sancti per saltum miraculosum longius cecidit.* *Benedictus Marcium à catena liberauit.*

A dem soluit, sed nunquam postmodum solutũ tetendit pedẽ vltra locũ qui hunc tenere ligatum consueuerat, atque in tãto se spatio sine catena coërcuit, in quãto & antea ligatus mãsit. Qui dum se postmodũ in eiusdẽ loci specu conclusisset: cœpit etiã discipulos habere, qui ab eius specu seorsum habitantes, ad vsum vitæ aquam de puteo haurire consueuerant. Sed funis in quo ad hauriendum aquam situla dependebat, crebro rũpebatur. Vnde factum est vt eandem catenam quã ex pede suo vir domini soluerat, eius discipuli peterent, eámq; funi adiungerent, atq; in illam situlam ligarent. Ex quo iam tẽpore cõtigit, vt idem funis & quotidie tingeretur aqua, & nunquàm rũperetur. Quia enim catenam viri dei funis ille contigit, ipse quoque ad tolerandam aquam, ferri in se fortitudinem traxit.

Benedicti funis ex catenæ cõtactu ferrũ solidatur.

Petrus:

Facta hęc placent, quia mira: & multum, quia recentia.

De monacho ex monte Argentario, qui mortuum suscitauit.

Caput XVII. Gregorius:

NOstris modo temporibus, quidam vir Quadragesimus nomine, Buxentinæ Ecclesię subdiaconus fuit, qui ouiũ suarum gregem pascere in eiusdẽ Aureliæ partibus solebat. Cuius valde veracis viri narratione res mira innotuit, quæ secretò fuerat gesta. Is nãque vt prædiximus, dum gregis sui in Aurelia curam gereret, in diebus eiusdem vir fuit è mõte B qui Argẽtarius vocatur, venerabilis vitæ: qui habitum monachi quem prætẽdebat specie, moribus explebat. Hic itaque ad Ecclesiam beati Petri Apostolorum principis, ab eodẽ monte Argẽtario annis singulis venire consueuerat: atque ad hũc, quẽ prædixi, Quadragesimũ subdiaconũ, sicut ipse narrauit, hospitalitatis gratia declinabat. Quadã verò die dum eius hospitiũ, quod non longè ab Ecclesia aberat, intrasset: cuiusdã paupérculæ mulieris maritus iuxtà defunctus est: quem ex more lotũ, vestimentis indutum, & sabano constrictum superueniẽte vespere sepelire nequiuerunt. Igitur iuxta defuncti corpus vidua ta mulier sedit: quæ in magnis fletibus noctem ducens, continuis lamẽtorum vocibus satisfaciebat dolori. Cúmque diutius fieret, & flere nullo modo cessaret, vir dei qui receptus hospitio fuerat, Quadragesimo subdiacono compũctus ait: Dolori huius mulieris anima mea compatitur, rogo surge, & oremus. Perrexerunt igitur vtrique ad vicinam Ecclesiam, seséque pariter in orationẽ dederunt. Cúmq; diutius orassent, cõplere orationem Quadragesimũ subdiaconũ seruus dei petiit. Qua cõpleta ab altaris crepidine puluerẽ collegit, atque cum eodem Quadragesimo ad defuncti corpus accessit seséque ibidẽ in orationem dedit. Cúmque diutius orasset, iam nõ sicut prius fecerat, orationẽ compleri per subdiaconum voluit, sed ipse benedictionẽ dedit: statímq; surrexit. Et quia manu dextera C collectũ puluerẽ gestabat, sinistra pallium quo facies defuncti velabatur, abstulit. Quod cùm mulier fieri cerneret, cõtradicere vehementer cœpit, & mirari quid vellet facere. Ablato itaque pallio, diu eo quẽ collegerat puluere defuncti faciem fricauit. Qui cùm diutius fricaretur, recepit animã, oscitauit, oculos aperuit, seséque eleuãs resedit: quid erga se ageretur miratus est: ac si de grauissimo somno fuisset excitatus. Quòd cùm mulier lamẽtis fatigata cõspiceret, cœpit ex gaudio magis flere, & voces amplius ædere. Quã vir domini modesta prohibitione cõpescuit, dicens: Tace, tace: sed si quis vos requisiuerit qualiter factũ sit hoc, solũmodo dicite: quia dominus Iesus Christus, opera sua fecit. Dixit hoc: atq; ab eius hospitio exiuit. Quadragesimũ subdiaconũ protinus reliquit, & in loco eodẽ vltrà nõ comparuit. Temporalem nanque honorem fugiens, egit vt ab his à quibus visus in tanta virtute fuerat, nunquam iam in hac vita videretur.

Quadragesimus subdiaconus. *Vir quidã monachus cum Quadragesimo mortuũ resuscitauit.*

Petrus:

QVid alij sentiant ignoro. Ego autem præ cunctis miraculis hoc potius existimo esse miraculum, quod ad vitam mortui redeũt, eorúmque animæ ad carnẽ ex occulto reuocantur. Gregorius:

SI visibilia attendimus, ita necesse est vt credamus. Si verò inuisibilia pensamus, nimirum cõstat quia maius est miraculum prædicationis verbo, atque orationis solatio peccatorem cõuertere, quàm carne mortuum resuscitare. In isto enim resuscitatur caro iterum moritura, in illo vero anima in æternum victura. Cùm enim propono duos, in quo horũ existimas maiori factũ virtute miraculũ? Lazarũ quippe quem iam D fidelem credimus fuisse, carne dominus suscitauit: Saulũ verò resuscitauit in mẽte. Et quidem post resurrectionem carnis de Lazari virtutibus tacetur. Nam post resurrectionẽ animæ, capere nostra infirmitas nõ valet, quanta in sacro eloquio de Pauli virtutibus dicuntur. Quòd illæ eius crudelissimæ cogitationes ad pietatis mollia conuersæ sunt viscera. Quòd mori cupit pro fratribus, in quorũ prius morte gaudebat. Quòd plenus omnis scripturæ scientia nil se scire iudicat, nisi Christũ Iesum, & hunc crucifixũ. Quod pro Christo virgis libenter cęditur, quẽ gladiis insequebatur. Quòd apostolatus honore sublimis est, sed tamẽ spõte fit paruulus in medio discipulorum. Quòd ad cœli tertij secreta ducitur: & tamen mentis oculum per cõpassionem reflectit ad dispẽsandum cubile coniugatorum dicens: Vxori vir debitum reddat, similiter & vxor viro. Quòd admiscetur in cõtemplatione cœtibus angelorum, & tamẽ nõ aspernatur cogitare atque disponere facta carnaliũ. Quòd gaudet in infirmitatibus, sibíque in cõtumeliis placet. Quod ei viuere Christus est, & mori lucrum. Quòd totum iam extra carnem est hoc ipsum quod viuit in carne. Ecce qualiter viuit, qui ab inferno mente ad vitam pietatis rediit. Minus est ergo quẽpiam in carne suscitari, nisi forte per viuificationem carnis ad vitam reducatur mentis, vt ei hoc agatur per exterius miraculum, quatenus conuersus interius viuificetur.

1. Cori. 7.

Petrus: E

VAlde infra credidi hoc, quòd modo quàm sit incomparabiliter superius agnoui, sed quæso cœpta prosequere, vt dum tempus vacat, sine ædificatione hora nõ trãseat.

De benedicto monacho. Caput XVIII.

Gregorius:

FRater quidam mecum est in monasterio conuersatus, in scriptura sacra studiosissimus, qui me ætate præibat: hic ex multis quę nesciebã, me ædificare cõsueuerat. Huius itaq; narratione didici, quòd fuit quidã in Campaniæ partibus intra quadragesimum Romanæ vrbis miliarium nomine Benedictus: equidem ætate iuuenis, sed moribus grandæuus, & in sanctæ conuersationis regula se fortiter stringẽs. Quẽ Totilæ regis tempore cùm Gothi reperissent, hũc incẽdere cum sua cella moliti sunt. Ignem nanque posuerunt, sed in circuitu arserũt omnia: cella vero illius, igne comburi non potuit. Quod vidẽtes Gothi magísque sæuientes, atque hunc ex suo habitaculo trahẽtes, non longè aspexerunt succẽsum clibanum qui coquẽdis panibus parabatur, eúmque in illo proiecerunt, clibanúmque clauserunt. Sed die altero ita illæsus inuẽtus est, vt non solum eius caro ab ignibus, sed neq; extrema vllo modo vestimenta cremarentur.

Miraculũ ignis in cella Benedicti. *Benedictũ Gothi in clibanum imposuerunt.*

Petrus:

ANtiquum trium puerorum miraculum audio, qui proiecti in ignibus læsi non sunt. F

Gregorius.

ILlud, ut opinor, miraculum ex parte aliqua dissimiliter gestũ est. Tunc quippe tres pueri ligati pedibus ac manibus in ignem proiecti sunt, quos die altera rex requirens, in camino illæsis vestibus deambulantes reperit. Ex qua re colligitur, quia ignis in quo iactati fuerant qui eorum vestimenta nõ cõtigit, eorum vincula consumpsit, vt vno eodémque tempore in obsequio iustorum, & haberet flamma virtutem suam, ad solatium, & non haberet ad tormentum.

Eodem momento habuit flãma virtutẽ, & nõ habuit.

De Ecclesia Beati Zenonis martyris, in qua aquæ vltra portam apertam inundãtes minimè intrauerunt.

Caput XIX.

HVic tam antiquo miraculo diebus nostris res similis ex contrario euenit elemento. Nam nuper Ioannes tribunus relatione sua me docuit, quòd Pronulfus comes cùm illic adesset, se cum rege Autharico eo tempore in loco eodem vbi mira res contigit, affuisse: eámque rem cognouisse testatus est. Prædictus etenim tribunus narrauit, dicens: quia ante hoc fere quinquennium quando apud hanc Romanam vrbem alueum suum Tiberis egressus est, tantum crescens, vt eius vnda super muros vrbis influeret, atque iam maximas regiones occuparet, apud Veronensem vrbem fluuius Athesis excrescens, ad beati Zenonis martyris atque

Athesis fluuij ingens miraculũ.

Universidad de Deusto Biblioteca

G atque pontificis,Eccleſiam venit.Cuius Eccleſiæ dum eſſent ianuæ apertæ,aqua in eã minimè intrauit.Quæ pauliſper creſcẽs vſque ad feneſtras Eccleſiæ quæ erant tectis proximæ,peruenit,ſicque ſtans aqua Eccleſiæ ianuam clauſit,ac ſi illud elementum liquidum in ſoliditatem parietis fuiſſet mutatum. Cúmque eſſent multi inuenti interius,ſed aquarum multitudine omni Eccleſia circundata,qua poſſent egredi non haberent,ibíque ſe ſiti ac fame deficere formidarẽt,ad Eccleſiæ ianuam veniebant,ad bibendum hauriebant aquã,quæ,vt prædixi,vſque ad feneſtras excreuerat,& tamen intra Eccleſiam nullo modo diffluebat.Hauriri itaque vt aqua poterat,ſed diffluere vt aqua non poterat.Stans autem ante ianuam ad oſtendendum cunctis meritum martyris,& aqua erat ad adiutorium,& quaſi aqua non erat ad inuadendum locum.Quod ego antiquo antedicti ignis miraculo verè prædixi non fuiſſe diſsimile, qui triũ puerorum & veſtimenta non contigit,& vincula incendit.

Aqua hauriri poterat, diffluere nõ poterat.

Petrus:

Mira ſunt valde ſanctorum facta quę narras,& pręſenti infirmitati hominum vehemẽter ſtupenda. Sed quia tantos nuper in italia fuiſſe audio admirandę virtutis viros noſſe velim ſi nullas eos contigit antiqui hoſtis inſidias pertuliſſe,an ex inſidiis profeciſſe.

Gregorius:

Sine labore certaminis non eſt palma victoriæ. Vnde ergo victores ſunt,niſi quò cõtra antiqui hoſtis inſidias decertauerunt? Malignus quippe ſpiritus cogitationi,locutioni, H atque operi noſtro ſemper inſiſtit,ſi fortaſſe quid inueniat vnde apud examen æterni iudicis accuſator exiſtat. Vis etenim noſſe quomodo ad decipiendum ſemper aſsiſtat?

Vera ſententia.

De Stephano presbytero prouinciæ Valeriæ,cui diabolus caligas è tibiis traxit. Caput XX.

Quidam qui nunc nobiſcũ ſunt,rem quã narro teſtãtur. Vir vitæ venerabilis Stephanus nomine,Valeriæ prouinciæ presbyter fuit,huius noſtri Bonifacij diaconi atque diſpenſatoris Eccleſiæ agnatione proximus. Qui quadã die de itinere domũ regreſſus,mancipio ſuo neglegẽter loquẽs pręcepit,dicẽs:Veni diabole,diſcalcia me. Ad cuius vocẽ mox cœperũt ſe caligarũ corrigiæ in ſumma velocitate diſſoluere,vt apertè conſtaret quod ei ipſe qui nominatus fuerat,ad extrahẽdas caligas diabol⁹ obediiſſet. Quod mox vt presbyter vidit,vehemẽter expauit:magníſq; vocibus clamare cœpit dicẽs:Recede miſer,recede:non enim tibi,ſed mãcipio meo locutus ſum. Ad cuius vocem protinus receſsit:ita vt inuẽtę ſunt magna iam ex parte diſſolutæ corrigiæ[remãſiſſe.] Qua in re colligi poteſt,antiquus hoſtis qui tam præſto eſt factis corporalibus,quam nimiis inſidiis noſtris cogitationibus inſiſtat.

Diabolus diſcalciauit Stephanum.

Petrus:

I Laborioſum eſt valde atque terribile contra inimici inſidias ſemper intendere,& continuè quaſi in acie ſtare.

Gregorius:

Laborioſum non erit,ſi cuſtodiam noſtram non nobis, ſed gratiæ ſupernæ tribuimus:ita tamen vt & ipſi quantum poſſumus,ſub protectione dei vigilemus. Si autem antiquus hoſtis à mẽte cœperit expelli,ex diuina largitate plęrunque agitur:vt non ſolum iam timeri non debeat, ſed ipſe etiam bene viuentium virtute terreatur.

De puella conuerſa,cuius ſolo imperio homo eſt à dæmonio liberatus. Caput XXI.

Rei nanque quam narro,vir ſanctiſsimus Eleutherius ſenex pater,cuius memoriã ſuperius feci,teſtis extitit: mihíque hoc intimare curauit,quòd in Spolitana vrbe puella quædam iam nubilis cuiuſdam primarij filia, cœleſtis vitæ deſiderio exarſit,eíque pater ad viã vitæ reſiſtere conatus eſt, ſed contempto patre,conuerſationis ſanctæ habitum ſuſcepit. Qua ex re factum eſt vt eam pater ſuæ ſubſtantię exhæredem faceret,nihílque ei aliud niſi ſex vncias vnius poſſeſsiunculæ largiretur.Eius verò exemplo prouocatæ cœperunt apud eam multæ nobilioris generis puellæ conuerti,atque omnipotenti domino dedicata virginitate ſeruire.Quadam verò die idẽ Eleutherius abbas vir vitę venerabilis,ad eam gratia exhortationis atque ædificationis acceſſerat,& cũ ea de verbo dei colloquens ſedebat,cùm repẽtè ex eodem fundo quẽ in ſex vncias

Eleutheri⁹.

à patre perceperat,cum xenio ruſticus venit. Qui dũ ante eos K aſsiſteret,maligno ſpiritu correptus cecidit,fatigaríque nimiis ſtridoribus atque balatibus cœpit. Tunc ſanctimonialis fœmina ſurrexit,atque irato vultu magnis clamoribus imperauit,dicens:Exi ab eo miſer,exi ab eo miſer. Ad cuius vocẽ mox per os vexati diabolus reſpondit, dicens:Et ſi de iſto exeo, in quẽ intrabo? Caſu autem iuxtà porcus paruulus paſcebatur. Tunc ſanctimonialis fœmina præcepit dicens:Exi ab eo, & in hunc porcum ingredere. Qui ſtatim de homine exiuit, porcum quẽ iuſſus fuerat inuaſit,occidit,& receſsit.

Virgo ſola imperio diabolum eiecit.

Petrus:

Velim noſſe ſi ſaltem porcum concedere ſpiritui immundo debuit.

Gregorius:

Propoſitæ regulæ noſtræ actionis,ſunt facta veritatis. Ipſi etenim redemptori noſtro à legione quę hominem tenebat dictum eſt:Si eiicis nos,mitte nos in gregem porcorum. Qui hanc & ab homine expulit,& in porcos ire, eóſque in abyſſum mittere conceſsit. Ex qua re etiã hoc colligitur ꝙ abſque cõceſsione omnipotentis dei nullam malignus ſpiritus contra hominem poteſtatem habeat,qui in porcos intrare nõ potuit, niſi permiſſus. Illi ergo nos neceſſe eſt ſpõte ſubdi,cui & aduerſa omnia ſubiiciũtur in vita,vt tanto noſtris hoſtibus potẽtiores ſimus,quanto cum auctore omnium vnum efficimur per humilitatem. Quid autem mirum ſi electi quique in L carne poſiti,multa facere mirabiliter poſſunt,quorũ ipſa quoque oſſa mortua plærunque in multis miraculis viuunt?

Matth.8.

Diabolus nullam contra hominẽ poteſtatem habet, niſi deus permittat.

De præbytero prouinciæ Valeriæ,qui furem ad ſepulchrum ſuum tenuit.

Caput XXII.

In Valeria nanque prouincia res eſt hęc geſta quam narro: mihíque beatæ memoriæ abbatis mei Valentionis relatione cognita. Ibi etenim quidam venerabilis ſacerdos erat, qui cum clericis ſuis dei laudibus boníſque operibus intẽtus, ſanctæ conuerſationis vitam ducebat. Superueniente autẽ vocationis defunctus eſt,atque ante Eccleſiam ſepultus. Eidem verò Eccleſiæ caulæ inhærebãt ouium,atque idẽ locus in quo ſepultus eſt,ad eaſdem oues tẽdẽtibus peruius erat. Quadã autem nocte cùm clericis intra Eccleſiã pſallẽtibus fur veniſſet, vt ingreſſus caulas furtũ faceret,veruecẽ tulit,& cõcitus exiit. Cùm verò perueniſſet ad locũ vbi vir domini ſepultus erat,repentè hæſit,& greſſum mouere nõ potuit. Veruecem quidem de collo depoſuit,eúmque dimittere voluit,ſed manum laxare non valuit. Cœpit igitur ſtare miſer cũ pręda ſua reus & ligatus. Volebat veruecẽ dimittere,nec valebat. Volebat egredi cũ veruece,nec poterat. Miro itaq; modo fur qui à viuis videri timuerat,hũc mortuus tenebat. Cúmque itaque greſſus manúſque illius fuiſſent obſtricta,immobilis perſtitit. M Facto autẽ mane,expletis laudibus dei,ab Eccleſia egreſsi ſunt clerici, & inuenerunt ignotum hominẽ veruecem tenentẽ manu. Res venit in dubiũ,vtrũ veruecẽ tolleret, an offerret: ſed culpæ reus citius indicauit pœnã. Mirati omnes,quia ingreſſus fur viri dei merito ad prędam ſuam ſtabat ligatus. Qui ſe pro eo protinus in orationem dederũt,ſuíſque precibus vix obtinere valuerũt, vt qui res eorũ venerat rapere,ſaltem vacuus exire mereretur. Itaque fur qui diu ſteterat cũ præda captiuus,quandoque exiit vacuus & liber.

Sacerdos ſepultus ante caulas veruecis furẽ retinuit.

Ambiguũ.

Petrus:

Apparet quantæ ſit ſuper nos dulcedinis omnipotens deus,cuius erga nos fiunt tam iocunda miracula.

De abbate Præneſtini montis,eiúſque presbytero.

Caput XXIII. Gregorius.

Præneſtinæ vrbi mons præeminet, in quo beati Petri Apoſtoli monaſterium ſitum eſt,virorum dei:quorum relatione adhuc in monaſterio poſitus audiſſe me contigit magnum hoc quod narro miraculum, quod eiuſdem monaſterij monachi noſſe ſe teſtabantur. In eo nanque monaſterio fuit pater vitæ venerabilis, qui quendam monachum nutriens, vſque ad reuerendos prouexit mores. Cúmque eum in timore domini videret excreuiſſe, in eodem ſibi monaſterio tunc presbyterum fecit ordinari. Cui poſt ordinationem ſuã, quia non longè abeſſet, eius exitus per reuelationem indicatus eſt. A prædicto autem patre monaſterij petiit quatenus ei conce-

A ei concederet vt ſibi ſepulchrum pararet. Cui ille reſpõdit: Ante te quidem ego moriturus ſum, ſed tamen vade, & ſicut vis, præpara ſepulchrum tuum. Receſsit igitur, & præparauit. Cùm non poſt multos dies ſenex pater febre præuentus ad extrema peruenit:atque aſsiſtenti presbytero iuſsit,dicens:In tuo ſepulchro pone me. Cúmque ille diceret:Scis quia ego modo te ſecuturus ſum,vtróſq; capere nõ poteſt:abbas protinus reſpõdit, dicens:Ita fac vt dixi:quia ſepulchrum tuum ambos nos capit. Defunctus itaque eſt,atque in ſepulchro eodem quod ſibi preſbyter parauerat poſitus. Mox quoque & presbyterũ corporis languor ſecutus eſt,quo languore creſcente citius presbyter vitam finiuit. Cúmq; ad ſepulchrum quod ſibiipſi parauerat corpus illius fuiſſet à fratribus deportatum, aperto eodem ſepulcro viderunt omnes qui aderant,locum non eſſe vbi poni potuiſſet,quia corpus patris monaſterij quod illic antè poſitũ fuerat,omne illud ſepulchrum tenebat. Cúmque fratres qui preſbyteri corpus detulerant, factam ſibi ſepeliendi difficultatem viderent,vnus eorum exclamauit dicens:O pater,vbi eſt quod dixiſti,quia ſepulchrum iſtud ambos vos caperet. Ad cuius vocem ſubitò cunctis vidẽtibus abbatis corpus quod illic antè poſitum fuerat,& ſupinum iacebat,ſeſe vertit in latere, & vacantem ſepulchri locum ad ſepeliendum presbyteri corpus præbuit,& quia vtróſque ille locus caperet,ſicut viuus promiſerat, B mortuus impleuit. Sed quia hoc quod prædixi, apud Præneſtinam vrbem in beati Petri apoſtoli monaſterio geſtũ eſt:vis ne aliquid etiam in hac vrbe de eius Eccleſiæ cuſtodibus,vbi ſacratiſsimum corpus illius eſt poſitum audire? Petrus: Volo,atque id vt fiat magnopere deprecor.

Abbas mortuus in ſepulchro ſe vertit.

De *Theodoro manſionario Eccleſiæ beati Petri Apoſtoli vrbis Romæ.*

Caput XXIIII. Gregorius:

Adhuc ſuperſunt aliqui, qui Theodorum eius Eccleſiæ cuſtodem nouerunt,cuius narratione innotuit res, quæ ei contigit valde memorabilis. Quòd quadam nocte dum citius ad melioranda iuxta ianuam lumina ſurrexiſſet, ex more ligneis gradibus ſub lampade poſitus ſtabat, & lampadis refouebat lumen. Tunc repentè beatus Petrus Apoſtolus in ſtola candida deorſum in pauimento conſtitit,eíque dixit: Colliberte quare tã citius ſurrexiſti? Quo dicto ab oculis aſpicientis euanuit, ſed tantus in eum pauor irruit,vt tota in illo corporis virtus deficeret: & per dies multos de ſtratu ſuo ſurgere non valeret. Qua in re quid idem beatus Apoſtolus ſeruientibus ſibi voluit,niſi præſentia ſui reſpectus oſtendere,quia quicquid pro eius veneratione agerent,ipſe hoc pro mercede retributionis ſine intermiſsione ſemper videret.

Theodoro beatus Petrus apparuit.

Petrus:

C Mihi hoc non tam apparet mirum quia viſus eſt,ſed quia is qui eum vidit,cùm ſanus eſſet,ægrotauit.

Gregorius.

Danie.8.

Quid ſuper hac re miratis Petre? Nunquidnam menti excidit,quia cùm Daniel propheta magnam illam ac terribilem viſionem vidit,ex quia etiam viſione contremuit,protinus adiunxit:Et ego elangui & ægrotaui per dies plurimos. Caro enim ea quæ ſunt ſpiritus, capere non valet,& idcirco nonnunquam cùm mens humana vltra ſe ad videndum ducitur: neceſſe eſt vt hoc carneum vaſculum quod ferre talenti pondus non valet infirmetur.

Petrus.

De Abundio manſionario Eccleſiæ beati Petri.

Caput XXV. Gregorius:

Alius hic non ante longa tempora (ſicut noſtri ſeniores referunt) cuſtos Eccleſiæ Abundius† dictus eſt: magnæ humilitatis atque grauitatis vir,ita omnipotenti deo fideliter ſeruiens: vt idem beatus Petrus Apoſtolus ſignis oſtenderet quam de illo haberet æſtimationem. Nam cùm quædam puella paralytica in eius Eccleſia permanẽs, manibus reperet: & diſſolutis renibus corpus per terram traheret,diúque ab eodem beato Petro Apoſtolo peteret, vt ſanari mereretur: nocte quadam ei per viſionem aſtitit,& dixit:Vade ad Abundiũ manſionarium & roga illum,atque ipſe tibi ſalutem reſtituet. Cúmque illa de tanta viſione certa eſſet,ſed quis eſſet Abũdius ignoraret: cœpit huc illúcque per Eccleſiæ loca ſe trahere,vt quis eſſet Abundius inueſtigaret. Cui repentè ipſe factus eſt obuiã D quum quæſiuit,eíque dixit. Rogo te pater indica mihi qui eſt Abundius cuſtos? Cui ille reſpondit:Ego ſum. At illa inquit:Paſtor & nutritor noſter beatus Petrus apoſtolus ad te me miſit: vt ab infirmitate iſta liberare me debeas. Cui ille reſpondit: Si ab ipſo miſſa es,ſurge. Manúmque eius tenuit:& eam in ſtatum ſuum protinus erexit. Sícque ex illa hora omnes in eius corpore nerui ac membra ſolidata ſunt:vt ſolutionis illius ſigna vlterius nulla remanerent. Sed ſi cuncta quæ in eius Eccleſia geſta cognouimus,euoluere conamur,ab omnium iam proculdubio narratione conticeſcimus. Vnde neceſſe eſt vt ad modernos* patres,quorum vita per Italiæ prouincias claruit,narratio ſe noſtra retorqueat.

†al. Acontius, & ſic deinceps.

Abundius cuſtos auctoritate Petri paralyticam curauit.

**al. modeſtos.*

De monacho ſolitario. Caput XXVI.

Nuper in Samnij prouincia quidam venerabilis vir Menas nomine, ſolitariam vitam ducebat, qui noſtrorum multis cognitus,ante hoc ferè eſt decẽnium defunctus. De cuius operis narratione vnum auctorem nõ infero,quia penè tot mihi in eius vita teſtes ſunt:quot Samnij prouinciã nouerunt. Hic itaque nihil ad vſum ſuum aliud, niſi pauca apium vaſcula poſsidebat. Huic cùm Longobardus quidem in eiſdem apibus rapinam voluiſſet ingerere,prius ab eodem viro verbo correptus eſt: & mox per malignum ſpiritum ante eius veſtigia vexatus. Qua ex re factum eſt:vt ſicut apud omnes incolas, ita etiam apud eandem barbaram gentem eius celebre nomen haberetur,nullúſque vltrà præſumeret eius cellulam,niſi humilis E intrare. Sępe verò ex vicina ſylua venientes vrſi, apes eius comedere conabantur. Quos ille deprehenſos, ferula quam portare manu conſueuerat,cædebat. Ante cuius verbera immaniſſimæ beſtiæ rugiebant & fugiebant. Et quæ gladios formidare vix poterant,ex eius manu ictus ferulæ pertimeſcebant. Huius ſtudium fuit,nihil in hoc munda habere,nihil quærere: omnes qui ad ſe charitatis cauſa veniebãt,ad æternæ vitæ deſideria accendere. Si quãdo autem quorumlibet culpas agnoſceret:nunquam ab increpatione parceret,ſed amoris igne ſuccenſus,ſtudebat in eis vehementer per linguam ſæuire. Conſuetudinem verò vicini vel longè poſiti eiuſdem loci accolæ fecerãt:vt diebus certis* per hebdomadã vnuſquiſque ei oblationes ſuas trãſmitteret,vt eſſet quod ipſe ad ſe venientibus offerre potuiſſet. Quodam verò tempore poſſeſſor quidã Carterius nomine,immundo deſiderio deuictus:quandã ſanctimonialem fœminã rapuit,ſibíque illicito matrimonio coniunxit. Quod mox vt vir domini cognouit:ei per quos potuit,quæ fuerat dignus audire, mandauit. Cúmque ille ſceleris ſui conſcius timeret, atque ad virum dei nequaquam accedere præſumeret:ne fortè hũc aſperè vt delinquentes ſolebat increparet,fecit oblationes ſuas,eaſque inter oblationes aliorum miſit,vt eius munera ſaltẽ neſciẽdo ſuſciperet. Sed cùm coram eo fuiſſent oblationes omnium deportatæ,vir dei tacitus ſedit,ſigillatim omnes cõſiderare ſtu- F duit,& omnes alias eligens atque ſeorſum ponens, oblationes quas idem Carterius tranſmiſerat,cognouit per ſpiritum,ſpreuit atque abiecit dicens:Ite & dicite ei: Oblationem ſuam omnipotenti domino abſtuliſti,& mihi tuas oblationes tranſmittis? ego oblationem tuam nõ accipio:quia ſuam abſtuliſti deo. Qua ex re factum eſt,vt præſentes quoſque magnus timor inuaderet:cùm vir domini tam ſcienter de abſentibus iudicaret.

Menas vrſos ferula de apibus ſuis fugauit.

†al. ſingulis.

Menas oblationem Carterij in ſpiritu cognouit.

Petrus.

Multos horum ſuſpicor martyrium ſubire potuiſſe, ſi eos tempus perſecutionis inueniſſet.

Gregorius.

Duo ſunt Petre martyrij genera,vnũ in occulto, alterum quoque im publico. Nam etſi perſecutio deſit exterius, martyrij meritum in occulto eſt,cùm virtus ad paſsionem prompta flagrat in animo. Quia enim eſſe poſsit & ſine aperta paſsione martyrium,teſtatur in Euangelio dominus:qui Zebedæi filiis adhuc præ infirmitate mẽtis maiora ſeſsionis loca quærentibus dicit. Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum? Cui videlicet cùm reſpõderent,poſſumus:ait vtriſque: Calicem quidem meũ bibetis: ſedere autem ad dexterã meam vel ſiniſtram,non eſt meum dare vobis. Quid autem calicis nomen,niſi paſsionis poculum ſignat? Et cùm nimirum conſtet, quia Iacobus in paſsione occubuit. Ioãnes verò in pace Eccle-

Martyrij duo genera

Matth.20.

Ibidem.

Universidad de Deusto Biblioteca

G siæ quieuit: incunctanter colligitur esse & sine aperta passione martyrium, quãdo & ille calicem domini bibere dictus est, qui ex persecutione mortuus non est. De his autem talibus tãtisq; viris quorum superius memoriam feci: cur dicamus quia si persecutionis tempus extitisset, martyres esse potuissent: qui occultè antiqui hostis insidias tolerantes: suósque in hoc mundo aduersarios diligentes, cunctis carnalibus desideriis resistentes: per hoc quòd se omnipotenti deo in corde mactauerũt: etiam pacis tempore martyres fuerunt: dum nostris modo temporibus viles quoque & secularis vitæ personas: de quibus nil cœlestis gloriæ præsumi posse videbatur, oborta occasione contigit ad martyrij coronas peruenisse?

Martyres pacis tempore.

De quadraginta rusticis qui pro eo quòd carnes comedere immolatitias noluerunt: à Longobardis occisi sunt.

Caput XXVII.

xl. rustici à Longobardis occisi.

Nam ante hos fermè annos quindecim sicut hi testantur qui interesse potuerunt, quadraginta rustici à Longobardis capti, carnes immolatitias comedere compellebantur. Qui cùm valde resisterent, & contingere cibum sacrilegum nollent: cœpere Longobardi qui eos tenuerãt nisi immolata comederent, mortem eis minari. At illi æternam potius vitam, quàm præsentem ac transitoriam diligentes, firmiter perstiterunt: atque in sua constantia simul omnes occisi sunt. Quid itaque isti: nisi veritatis martyres fuerunt, qui ne vetitum co- H medendo, conditorem suum offenderent, elegerunt gladiis vitam finire?

De multitudine captiuorum, qui pro eo quod caput capræ adorare noluerunt, occisi sunt.

Caput XXVIII.

† al. quadringentos.

Eodem quoque tempore dum ferè quadraginta† captiuos alios Longobardi tenuissent: more suo immolauerunt caput capræ diabolo, hoc ei per circuitum currentes, & & carmine nefando dedicantes. Cúmque illud ipsi prius submissis ceruicibus adorarent, eos quoque quos ceperant, hoc adorare pariter cõpellebãt. Sed ex eisdem captiuis maxima multitudo magis eligens moriendo ad vitam immortalem tendere, quàm adorãdo vitam mortalem tenere: obtemperare iussis sacrilegis noluit, & ceruicẽ quam semper creatori flexerat, creaturæ inclinare contempsit. Vnde factum est, vt hostes qui eos ceperãt graui iracundia accensi: cunctos gladiis interficerent, quos in errore suo participes non haberent. Quid ergo mirum si erumpente persecutionis tempore illi martyres esse potuissent, qui in ipsa quoque pace Ecclesiæ semetipsos semper affligendo, angustam martyrij tenuerunt viam, quando ingruente persecutionis articulo hi etiam meruerunt martyrij palmas accipere, qui in pace Ecclesiæ latas huius seculi vias sequi videbãtur? Nec tamen hoc quod de eisdẽ electis dicimus viris, de cunctis iam quasi in regula tenemus. Nam cùm persecutionis aper- I tè tempus irruit: sicut plærique martyrium subire possunt: qui esse in pace Ecclesiæ despicabiles videntur: ita nonnunquam in debilitatis formidinem corruunt, qui in pace Ecclesiæ prius fortiter stare videbantur. Sed eos de quibus prædiximus fieri martyres potuisse fidenter fatemur: quia hoc iam ex eorum fine colligimus. Cadere enim nec in aperta persecutione poterãt hi de quibus constat, quia & vsque ad finẽ vitæ in occulta animi virtute perstiterunt.

Christicolarũ multitudo à paganis occisa.

Petrus:

Vt asseris ita est: sed super indignos nos diuinæ misericordiæ dispensationem miror: quia Longobardorum sæuitiam ita moderatur, vt eorum sacerdotes sacrilegos qui esse se fidelium quasi victores vident, ortho doxorum fidem persequi minimè permittat.

De Ariano episcopo cæcato. Caput XXIX.

Gregorius.

Hoc petre facere plærunque conati sunt, sed eorum sæuitiæ miracula superna restiterunt. Vnde vnum narro quod per Bonifacium monasterij mei monachum, qui vsque ante quadriennium cum Longobardis fuit: adhuc ante triduum agnoui. Cùm ad Spolitanam vrbẽ Longobardorum episcopus, scilicet Arianus venisset, & locum illic vbi solennia sua ageret non haberet, cœpit ab eius ciuitatis episcopo Ecclesiam petere, quam suo errori dedicaret. Quod dum valde episcopus negaret, idem qui venerat Arianus beati Pauli Apostoli Ecclesiam illic cominus sitam se die altero violẽter intraturum K esse professus est. Quod eiusdem Ecclesiæ custos audiens festinus cucurrit: Ecclesiam clausit, seris muniuit. Facto autem vespere lampades omnes extinxit, séque in interioribus abscondit. In ipso autem subsequentis lucis crepusculo Arianus episcopus collecta multitudine aduenit, clausas Ecclesiæ ianuas effringere paratus. Sed repentè cunctæ simul portæ diuinitus concussæ abiectis longius seris apertæ sunt: atque cum magno sonitu omnia Ecclesię claustra patuerũt. Effuso desuper lumine omnes quæ extinctæ fuerant lampades accensæ sunt. Arianus verò episcopus qui vim facturus aduenerat: subita cæcitate percussus est, atque alienis iam manibus ad suum habitaculum reductus. Quod dum Longobardi in eadẽ regione positi omnes agnoscerent: nequaquam vlterius præsumpserunt catholica loca temerare. Miro enim modo res gesta est, vt quia eiusdem Ariani causa lampades in Ecclesia beati Pauli fuerant extinctæ, vno eodémque tempore & ipse lumẽ perderet, & in Ecclesiam lumen rediret.

Arianus episcopus cæcitate percussus est.

De Arianorum Ecclesia, quæ in Romana vrbe catholica consecratione dedicata est. Caput XXX.

Sed neque hoc sileam quod ad eiusdem Arianæ hæreseos damnationem in hac quoque vrbe ante biennium pietas superna monstrauit. Ex his quippe quæ narro, aliud populus agnouit: aliud autẽ sacerdos & custodes Ecclesiæ se audisse L & vidisse testantur. Arianorum Ecclesia in regione vrbis illius quæ Subura dicitur: cùm clausa vsque ante biennium remansisset: placuit vt in fide catholica introductis illic beati Stephani† & sanctæ Marthæ † martyrum reliquiis dedicari debuisset: quod factum est. Nam cum magna populi multitudine venientes: atque omnipotenti domino laudes canentes: eandem Ecclesiam ingressi sumus. Cúmque in ea iam missarum solennia celebrarentur: & præ eiusdem loci angustia populi se turba comprimeret: quidem ex his qui extra sacrarium stabant: porcum subitò intra suos pedes huc illúcque discurrere senserunt. Quem dum vnusquisque sentiret, & iuxta se stantibus indicaret: idem porcus Ecclesiæ ianuas petiit: & omnes per quos transiit, in admirationem commouit: sed videri à nullo potuit, quamuis sentiri potuisset. Quod idcirco diuina pietas ostendit, vt cunctis patesceret quia de loco eodem immundus habitator exiret. Peracta igitur celebratione missarum recessimus, sed adhuc nocte eadem magnus in eiusdem Ecclesiæ tectis strepitus factus est, ac si in eis aliquis errãdo discurreret. Sequenti autem nocte grauior sonitus excreuit: ac subitò tãto terrore insonuit, ac si omnis illa Ecclesia à fundamẽtis fuisset euersa: & protinus recessit, & nulla illic vlteri⁹ inquietudo antiqui hostis apparuit, sed per terroris sonitum quẽ fecit, innotuit quòd à loco quem diu tenuerat coactus exiebat. Post paucos verò dies in magna serenitate aëris super altare eiusdem Ecclesiæ nubes cœlitus descendit: suóque illud velamine operuit, omnemque Ecclesiam M tanto terrore ac suauitatis odore repleuit, vt patentibus ianuis nullus illic pręsumeret intrare. Sacerdos quoque & custodes, & hi qui ad celebranda missarum solennia venerant: rem videbãt, ingredi minimè poterant: & suauitatẽ mirifici odoris trahebãt. Die verò alio cùm in ea lampades sine lumine dependerent: emisso diuinitus lumine sunt accensæ. Post paucos iterum dies cum expletis missarum soléniis extinctis lampadibus custos ex eadẽ Ecclesia egressus fuisset, post paululum intrauit, & lampades quas extinctas reliquerat: lucentes reperit. Quas negligenter extinxisse se credens, eas iam sollicitus extinxit: & exiẽs Ecclesiam clausit. Sed post horarum trium spatium regressus lucentes lampades quas extinxerat iterum accensas inuenit, vt videlicet ex ipso lumine apertè claresceret, quia locus ille à tenebris ad lucem venisset.

† al. Sebastiani. † al. Agathæ. Porcus inuisibilis ex ecclesia Arianorum exiit. Nubes cœlitus descendit super aram. Lampades diuinitus accensæ.

Petrus:

Et si in magnis sumus tribulationibus positi, quia tamen à conditore nostro nõ sumus omnino despecti, testantur ea quæ audio eius stupenda miracula.

Gregorius:

Quanuis sola quę in Italia gesta sunt narrare decreueram, vísne tamen vt pro ostendenda eiusdem Arianæ hæreseos damnatione transeamus verbo ad Hispanias: atque inde per Africam ad Italiam redeamus?

Petrus:

Perge

A Perge quò libet. Nam lætus ducor, lætus reducor.

De Ermigildo rege Liuilgidi Vuisigothorum regis filio, pro fide catholica ab eodem patre suo occiso.

Caput XXXI. Gregorius.

† al. Hermigildus, & sic deinceps. † al. Hispalicano.

Sicut multorum qui ab Hispaniarum partibus veniunt, relatione cognouimus, nuper Ermigildus * rex Liuigildi regis Vuisigothorum filius ab Ariana hæresi ad fidem catholicam viro reuerentissimo Leandro Spolitano * episcopo dudum mihi in amicitiis familiariter iuncto prædicante conuersus est. Quem pater Arianus vt ad eandem hæresim rediret: & præmiis suadere, & minis terrere conatus est. Cúmque ille constantissimè responderet nunquam se veram fidem posse relinquere quam semel agnouisset: iratus pater eum priuauit regno, rebúsque expoliauit omnibus. Cúmque nec sic virtutem mẽtis illius emollire valuisset: in arcta illum custodia concludẽs, collum manúsque illius ferro ligauit. Cœpit itaque idem Ermigildus rex iuuenis terrenum regnum despicere, & forti desiderio cœleste quærens: in ciliciis vinculatus iacens, omnipotenti deo ad confortandum se preces effundere: tantóque sublimius gloriam transeuntis mundi despicere, quanto & religatus agnouerat nil fuisse quod potuerit auferri. Superueniente autẽ paschalis festiuitatis die, intempestæ noctis silentio ad eum perfidus pater Arianum episcopum misit, vt ex eius manu sacrilegæ cõsecrationis communionem perciperet: atque per hoc ad patris gratiam redire mereretur. Sed vir deo deditus Ariano episco- B po veniẽti exprobrauit vt debuit, eiúsque à se perfidiam dignis increpationibus repulit: quia etsi exterius iacebat ligatus: apud se tamen in magno mentis culmine stabat securus. Ad se itaque reuerso episcopo Arianus pater infremuit: statimque suos apparitores misit, qui constantissimum confessorem dei illic vbi iacebat occiderent: quod & factum est. Nam mox vt ingressi sunt, securem cerebro eius infigientes, vitam corporis abstulerunt, hócque in eo valuerunt perimere quod ipsum quoque qui peremptus est in se constiterat despexisse. Sed pro ostendenda vera eius gloria, superna quoque non defuere miracula. Nam cœpit in nocturno silentio psalmodiæ cantus ad corpus eiusdẽ regis & martyris audiri, atq; ideo veraciter regis, quia & martyris. Quidam etiam fuerunt, quòd illic nocturno tempore accensæ lampades apparebant, vnde & factum est quatenus corpus illius, vt videlicet martyris, iure à cunctis fidelibus venerari debuisset. Pater verò perfidus & parricida, commotus pœnitentia hoc fecisse se doluit, nec tamen vsque ad obtinendam salutẽ pertimuit. Nam quia vera esset catholica fides agnouit, sed gen- C tis suæ timore perterritus, ad hanc peruenire non meruit. Qui oborta ægritudine ad extrema perductus est, & leandro episcopo quem prius vehementer afflixerat: Richardum† regẽ filium suum quem in sua hæresi reliquerat, commẽdare curauit: vt in ipso quoque talia faceret, qualia & in fratre suis exhortationibus fecisset. Qua commendatione expleta: defunctus est. Post cuius mortem Richardus rex non patrem perfidum, sed fratrẽ martyrem sequens, ab Arianæ hæreseos prauitate cõuersus est, totam quoque Vuisigothorum gentem ita ad veram perduxit fidem, vt nullum in suo regno militare permitteret, qui regni dei hostis existere per hæreticam prauitatem non timeret. Nec mirum quòd veræ fidei prędicator factus est, qui frater est martyris, cuius hunc quoque merita adiuuant, vt ad omnipotentis dei gremium tam multos reducat. Qua in re considerandum nobis est, quia totum hoc agi nequaquam posset, si Ermigildus rex pro veritate mortuus non fuisset. Nam sicut scriptum est: Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit, multum fructũ affert. Hoc fieri videmus in membris, quod factum scimus in capite. In Vuisigothorum etenim gente vnus mortuus est vt multi viuerent, & dum vnum granum fideliter cecidit, ad obtinendam fidem animarum seges multa surrexit.

Ermigildi pater Arianum ad eũ conuertendũ misit. Pater filiũ vita priuauit. Ermigildi regis in morte miracula. † al. Rechared, & sic deinceps. Richardus rex fratrem Ermigildũ secutus est. Ioan. 12. Mortuus est vnus vt multi viuerent.

Petrus:

Res mira, & nostris stupenda temporibus.

De episcopis Africanis, qui pro defensione catholicæ fidei abscissis ab Arianis Vuandalorum linguis, nullum locutionis solitæ sustinuere dispendium. Caput XXXII.

Gregorius:

Iustiniani quoque Augusti temporibus, dũ contra catholico- D rum fidem exorta à Vuandalis persecutio Ariana in Africa vehementer insaniret: quidam in defensione veritatis episcopi fortiter persistentes, ad medium sunt deducti. Quos Vuandalorũ rex verbis ac muneribus ad perfidiam flectere non valens, tormentis frangere posse se credidit. Nam cùm eis in ipsa defensione veritatis silentium indiceret, nec tamen ipsi contra perfidiam tacerent: ne tacendo forsitan consensisse viderentur: raptus in furorem, eorum linguas abscindi radicitus præcepit. Res mira & multis nota senioribus: quia ita pro defensione veritatis etiam sine lingua loquebantur: sicut prius loqui per linguam consueuerant.

Episcopi lingua priuati loquelam non amiserunt.

Petrus:

Mirandum valde & vehementer stupendum. Gregorius:

Scriptum Petre est de vnigenito summi patris: In principio erat verbum: & verbum erat apud deum, & deus erat verbum. De cuius etiam virtute subiungitur: Omnia per ipsum facta sunt. Quid igitur miramur si verba ædere sine lingua potuit verbum quod fecit linguam? Petrus:

Ioan. 1. Ibidem.

Placet quod dicis. Gregorius.

Hi itaque eo tempore profugi ad Constantinopolitanam vrbem venerunt. Eo quoque tempore quo pro explendis responsis Ecclesiæ ad principem ipse transmissus sum: seniorem quẽdam episcopum reperi, qui se adhuc eorum ora sine linguis loquẽtia vidisse testabatur, ita vt apertis oribus clamarent: Ecce videte, quia linguas nõ habemus, & loquimur. Videbatur enim à respicientibus vt ferebat, quia abscissis radicitus linguis, quasi quoddam baratrum patebat in gutture: & ta- E men ore vacuo plena ad integrum verba formabantur. Quorũ illic vnus in luxuriam lapsus mox priuatus est dono miraculi, recto videlicet omnipotentis dei iudicio: vt qui carnis continẽtiam seruare neglexerat: sine lingua carnea non haberet verba veritatis. Sed hæc nos pro Arianæ hæreseos damnatione dixisse sufficiat: nunc ad ea quæ nuper in Italia gesta sunt signa, redeamus.

Vnus episcoporum in Luxuriã lapsus, dono miraculi priuatur.

De Eleutherio seruo dei. Caput XXXIII.

Is autem (cuius superius memoriam feci) Eleutherius pater monasterij beati Euangelistæ Marci: quod in Spolitanæ vrbis pomeriis situm est, diu mecum est in hac vrbe in meo monasterio conuersatus, ibique defunctus est. Quem sui discipuli referebant plorando mortuum suscitasse. Vir autem tantæ simplicitatis erat & compunctionis: vt dubium non esset, quòd illæ lachrymæ ex tam humili simplicique mente æditæ: apud omnipotentem deum multa obtinere potuissent. Huius ergo aliquod miraculum narrabo, quod inquisitus mihi simpliciter & ipse fatebatur. Quadam nanque die dum iter carperet, facto F vespere cùm ad secedendum locus deesset: in monasterium virginum deuenit, in quo quidam puer paruulus erat, quem malignus spiritus omni nocte vexare consueuerat. Sed sanctimoniales fœminæ vt virum dei susceperunt, eum rogauerunt dicẽtes: Tecum pater hac nocte puer iste maneat. Quem ipse benignè suscepit: secúmq; eum nocte eadem iacere permisit. Facto autem mane cœperunt sanctimoniales fœminæ eundem patrẽ vigilanter inquirere, si quid ei puer quem dederant nocte eadẽ fecisset. Qui miratus cur ita requirerent, respõdit: Nihil. Tunc illæ eiusdem pueri innotuerunt causam: & quòd malignus spiritus nulla ab eo nocte recederet indicauerũt, summopere postulantes, vt hunc secum ad monasterium tolleret: quia iam vexationem illius videre ipsę non possent. Consensit senex, puerum ad monasterium duxit. Qui cùm multo tẽpore in monasterio fuisset: atque ad hunc antiquus hostis accedere minimè pręsumpsisset, eiusdem senis animus de salute pueri immoderatius per lætitiam tactus est. Nam coram positis fratribus dixit: Fratres: diabolus sibi cum illis sororibus iocabatur: at verò vbi ad seruos dei ventum est: ad hunc puerum accedere non præsumpsit. Postquam vocem emisit, hora eadem ac momento idem puer coram cunctis fratribus diabolo se inuadente vexatus est, quo viso senex se protinus in lamentum dedit. Quem dum lugentem diu fratres consolari voluissent: respondit dicens: Credite mihi, quia in nullius vestrum ore hodie panis ingreditur: nisi puer iste à dæmonio fuerit ereptus. Tunc se in orationem cum cunctis fratribus strauit, & eousque oratum est, quousque puer

Eleutheri⁹ plorando mortuũ resuscitauit. Puer obsessus his ab eodem sanatus est.

 à vexatione

Universidad de Deusto
Biblioteca

G à vexatione sanaretur. Qui tam perfectè sanatus est, vt ad hunc malignus spiritus accedendi ausum vlterius non haberet.

Petrus.

CRedo quòd ei elatio parua surrepserat, sed eius discipulos Omnipotens deus facti illius esse voluit adiutores.

Gregorius:

ITa est. Nam quia pondus miraculi solus portare non potuit, diuisit hoc cum fratribus & portauit. Huius viri oratio quanta virtutis esset, in memetipso expertus sum. Nam cùm quodam tempore in monasterio positus incisionem vitalium paterer, crebrisque angustiis per horarum momenta ad extimum propinquarem (quam medici molestiam Græco eloquio syncopin vocant) & nisi me frequenter fratres cibo reficerent, vitalis mihi spiritus funditus intercidi videretur: paschalis superuenit dies. Et cùm sacratissimo sabbato in quo omnes & paruuli pueri ieiunant, ego ieiunare non possem, cœpi plus mœrore quàm infirmitate deficere. Sed tristis animus consilium citius inuenit, vt eundem virum dei secreto in oratorium ducerem, eúmque peterem, quatenus mihi vt die illo virtus ad ieiunandum daretur: suis apud omnipotentem dominum precibus obtineret: quod & factum est. Nam mox vt oratorium ingressi sumus, humiliter sese cum lachrymis in orationē dedit, & post paululum completa oratione exiit. & ad vocem benedictionis illius, virtutem tantam meus stomachus accepit, vt mihi funditus à memoria tolleretur cibus & ægritudo. Cœpi mirari quis essem, quis fuerim: quia & cùm ad animum redibat infirmitas, nihil in me ex his quæ memineram recognoscebam. Cúmque in dispositione monasterij mens occupata fuisset, obliuiscebar funditus ægritudinis meæ. Si verò (vt prædixi) rediret egritudo ad memoriam, cùm tam fortem me esse sentirem, mirabar si non comedissem. Qui ad vesperam veniens, tantæ me fortitudinis inueni, vt si voluissem, ieiunium vsque ad diem alterum transferre potuissem. Sícque factum est, vt in me probarem ea etiam de illo vera esse, quibus ipse minimè interfuissem.

Eleuthers⁹ oratio impetrauit vt Gregorius ieiunare posset.

Eleuthers⁹ lachrymandoGregorū curauit.

Petrus:

QVia eundem virum magnæ compunctionis fuisse dixisti, ipsam lachrymarum vim largius addiscere cupio. Vnde quæso, vt quot sunt genera compunctionis mihi edisseras.

Quod sunt punctionis genera.

Caput XXXIIII. Gregorius:

IN multas species compunctio diuiditur, quando singulæ quæque à pœnitentibus culpæ planguntur. Vnde ex voce quoque pœnitentium Hieremias ait: Diuisiones aquarum deduxit oculus meus. Principaliter verò compunctionis genera duo sunt: quia deum sitiens anima prius timore compungitur, pòst amore. Prius enim sese in lachrymis afficit, quia dum malorum suorum recolit, pro his perpeti æterna supplicia pertimescit. At verò cùm longa mœroris anxietate fuerit formido consumpta, quædam iam de præsumptione veniæ securitas nascitur, & in amore cœlestium gaudiorum animus inflammatur: & qui prius flebat ne duceretur ad supplicium: posthodum amarissimè flere incipit, quia differtur à regno. Contemplatur etenim mens qui sint illi angelorum chori, quæ ipsa societas beatorum spirituum, quæ maiestas æternæ visionis dei, & amplius plangit quia à bonis perennibus deest: quàm fleuit prius cum mala æterna metuebat. Sícque fit vt perfecta compunctio formidinis tradat animum compūctioni dilectionis. Quod bene in sacra veracique historia figurata narratione describitur: quæ ait quòd Axa filia Caleph sedens super asinum suspirauit. Cui dixit pater suus: Quid habes? At illa respondit, Da mihi benedictionem: terram Australem & arentem dedisti mihi: iunge & irriguam. Deditque ei pater suus irriguum superius, & irriguum inferius. Axa quippe super asinum sedet, cùm irrationabilibus carnis suæ motibus anima præsidet. Quæ suspirans à patre terram irriguam petit: quia à creatore nostro cum magno gemitu quærenda est lachrymarū gratia. Sunt nanque nōnulli, qui iam in dono perceperūt liberè pro iustitia loqui, oppressos tueri, indigentibus possessa tribuere, ardorem fidei habere, sed adhuc gratiam lachrymarum non habent. Hi nimirum terram Australem & arentem habent, sed adhuc irrigua indigent: quia in bonis operibus positi in quibus magni atque feruentes sunt, oportet nimirum vt aut timore supplicij: aut amore regni cœlestis mala etiam quæ antea perpetrauerunt, deplorent. Sed quia (vt dixi) duo sunt compunctionis genera, dedit ei pater suus irriguum superius, & irriguum inferius. Irriguum quippe superius accipit anima cùm sese in lachrymis cœlestis regni desiderio affligit. Irriguum verò inferius accipit: cùm inferni supplicia stendo pertimescit. Et quidem prius inferius, ac pòst irriguū superius datur. Sed quia compunctio amoris, dignitate præmenet: necesse fuit vt prius irriguum superius: & pòst irriguū inferius commemorari debuisset. Petrus:

Tbren. 3. Cūpunctionis genera.

Iosue. 15.

Gratia lachrymarū à bonis expetenda.

PLacet quod dicis: Sed postquam hunc venerandæ vitæ Eleutherium huius meriti fuisse dixisti, libet inquirere si nunc in mundo esse credendum est aliquos tales.

De Amantio presbytero prouinciæ Thusciæ.

Caput XXXV. Gregorius:

FLoridus Tudertinæ*Ecclesiæ episcopus: cuius veritatis atque sanctitatis est: dilectioni tuę incognitum non est. Hic mihi esse apud se presbyterum quendam Amantium nomine præcipuæ simplicitatis narrauit, virum quem hoc habere virtutis perhibet: vt Apostolorum more manum super ægros ponat, & salutem restituat: & quantumlibet vehemens ægritudo sit, ad tactum illius abscedat. Quem hoc etiam habere miraculi adiunxit: quia in quolibet loco quanuis immanissimæ aspe ritatis serpentem reperiret: mox vt eum signo crucis signauerit, extinguit, ita vt virtute crucis quam vir dei digito ediderit: diruptis visceribus moriatur. Quem si quando serpens in foramine fugerit, signo crucis os foraminis benedicit: statimque ex foramine serpens iam mortuus trahitur. Quem tantæ virtutis virum ipse etiam videre curaui: eúmque ad me deductum in infirmorum domo paucis diebus manere volui, vbi, siqua adesset curationis gratia: citius probari potuisset. Ibi autem quidam inter ægros alios mente captus iacebat, quem medici Græco vocabulo phreneticum appellāt. Qui nocte quadam cùm magnas voces (scilicet vt insanus) æderet, cunctósque ægros immensis clamoribus perturbaret: ita vt nulli illic capere somnū liceret: fiebat res valde mirabilis: quia vnde vnus malè, inde omnes deterius habebant. Sed sicut & prius à reuerentissimo Florido episcopo qui tunc cum prædicto presbytero illic pariter manebat: & pòst à puero qui nocte eadem ægrotantibus seruiebat, subtiliter agnoui, idem venerabilis presbyter de proprio stratu surgens ad lectum phrenitici silenter accessit, & super eum positis manibus orauit. Móxque illum melius habentem tulit, atque in superiora domus secum ad oratorium duxit: vbi pro eo liberius orationi incubuit, & statim eum sanum ad lectum proprium reduxit: ita vt nullas vlterius voces æderet, nec iam ægrotorum quempiam aliquo clamore perturbaret, nec iam ægritudinem auxit alienam: qui perfectè receperat mētem suā. Ex quo eiusvno facto didicimus: vt de eo illa omnia audita crederemus. Petrus:

†al. Tiburtinæ.

Amantius solo contactu ęgros curauit.

Amantius phreneticū curauit.

MAgnæ vitæ ædificatio est videre viros tam mira facientes, atque in ciuibus suis Hierusalem cœlestem in terra conspicere.

De Maximiniano Syracusanæ ciuitatis episcopo.

Caput XXXVI. Gregorius:

NEque hoc silendum puto quod omnipotens deus super Maximinianum famulum suum nunc Syracusanum episcopum, nunc autem mei monasterij patrem dignatus est monstrare miraculum. Nam dum iussione pontificis mei in Constantinopolitanæ vrbis palatio responsis Ecclesiasticis deseruirem: illuc ad me idem venerabilis Maximinianus charitate exigente cum fratribus venit. Qui cùm ad monasterium meum Romam rediret, in mari Adriatico nimia tēpestate deprehēsus: inæstimabili ordine atq; inusitato miraculo erga se cūctósque qui cum eo aderant, omnipotentis dei & iram cognouit & gratiam. Nam cùm in eorum morte ventorum nimietatibus eleuati fluctus fœurent, ex naui clauis perditis arbor abscissa est: vela in vndis proiecta: totúmque vas nauis cassatum nimiis fluctibus ab omni fuerat sua cōpage dissolutum. Rimis itaque patentibus intrauit mare, atque vsque ad superiores tabulas impleuit nauem, ita vt non tam nauis intra vndas, quàm vndæ iam intra nauem esse viderentur. Tunc in eadem naui residētes non iā ex morte vicina, sed ex ipsa eius præsentia ac visione turbati omnes:

Maximiniani miraculum.

A omnes: sibimet pacē dederūt, corpus & sanguinē redēptoris acceperunt, deo se singuli commendantes: vt eorum animas benignè susciperet: quorum corpora in tam pauenda morte tradiderat. Sed omnipotēs deus qui eorū mētes mirabiliter terruit: eorum quoque vitam mirabilius seruauit. Nam diebus octo nauis eadem vsque ad superiores tabulas aquis plena iter proprium peragens enatauit. Nono autem die in Cothronensis castri portum deducta est. Ex qua exierunt omnes incolumes, qui cum prædicto venerabili viro Maximiano nauigabāt. Cúmque post eos ipse quoque fuisset egressus: mox in eiusdem portus profundum nauis demersa est: acsi illis egredientibus præ pondere subleuatione caruisset, & quæ plena hominibus in pelago aquas portauerat, atque natauerat: Maximiano cum suis fratribus recedente, aquas sine hominibus in portu non valuit portare, vt hinc omnipotens deus ostenderet: quia hanc onustam sua manu tenuerat, quæ ab hominibus vacua & derelicta super aquas non potuit manere.

Nauis aqua plena ad portum peruenit. Maximiani miraculum.

De Sanctulo presbytero prouinciæ Nursiæ.

Caput XXXVII.

ANte hos dies quoque ferè. xl. vidisti apud me eum, cuius superius memoriam feci, venerabilis vitæ prouincia annis singulis venire consueuit. Sed ex eadem prouincia quidam monachus ante triduum venit: qui grauis nuncij mœrore me perculit, qui eandem vitam obiisse nunciauit. Huius ergo viri B etsi non sine gemitu dulcedinis recolo: iam tamen sine formidine virtutes narro, quas à vicinis eius sacerdotibus mira virtute & simplicitate prāditis agnoui. Et sicut inter amantes se animos hominum magnum charitatis familiaritas ausum præbet, à me plerunque ex dulcedine exactus, ipse quoque de his quæ egerat, extrema quædā fateri cogebatur. Hic namque quodam tempore cùm in prælo Longobardi oliuam premerent, vt oleum †liquari debuisset: sicut iocundus erat & vultu & animo, vtrem vacuum ad prælum detulit, laborantésque Lōgobardos læto vultu salutauit, vtrem protulit, & iubendo potius quàm petendo eum impleri sibi dixit. Sed gentiles viri qui tota iam die frustra laborauerant, atque ab oliuis exigere oleum torquēdo non poterant, verba illius molestè susceperunt, eúmque iniuriis infectati sunt. Quibus vir domini lætiori adhuc vultu respondit, dicens: Si pro me oretis, istum vtrem Sanctulo impleatis, & sic à vobis reuertetur. Cúmque illi ex oliuis oleū defluere non cernerēt: & virum dei ad implendum vtrem sibi insistere viderent: vehementer accensi, maioribus hunc verborum cō tumeliis detestari cœperunt. Vir autem dei vidēs quòd ex prælo oleum nullo modo exiret: aquam sibi dari periit, quam cunctis videntibus benedixit, atque in prælum suis manibus iactauit. Ex qua protinus benedictione tanta vbertas olei erupit, vt Longobardi qui prius diu incassum laborauerant, non solū sua C vascula omnia, sed vtrem quoque quem vir dei detulerat implentes, gratias egerent: quia is qui oleum petere venerat: bene qicendo dedit quod postulabat.

†al. vt in olea.

Sanctulus aquā benedicendo in oleum conuertit.

ALio quoque tempore vehemens vbique fames incubuerat, & beati Laurentij martyris Ecclesia fuerat à Longobardis incensa. Quem vir dei restaurare cupiens, artifices multos ac plures subministrantes operarius adhibuit, quibus necesse erat vt quotidiani sumptus laborantibus sine dilatione præberentur. Sed exigente eiusdem famis necessitate panis defuit: cœperūntque laborantes instanter victum quærere: quia vires ad laborem per inopiam non haberēt. Quod vir dei audiens, eos verbis consolabatur foris, promittendo quod deerat, sed ipse grauiter anxiebatur intus exhibere cibum non valens quod promittebat. Cùm verò huc illúcque anxius pergeret: deuenit ad clibanum in quo vicinæ mulieres pridie panes coxerant, ibique incuruatus aspexit, ne forte panis à coquentibus remansisset. Tūc repentè panem miræ magnitudinis, atque insoliti candoris inuenit, quem quidem tulit, sed deferre artificibus noluit, ne fortasse alienus esset, & culpā velut ex pietate perpetraret. Per vicinas itaque hunc mulieres detulit, eúmque omnibus ostendit, ac ne cui earum remansisset, inquisiuit. Omnes autem quæ pridie panem coxerant, suum hunc esse negauerunt, atque panes suos numero integro se à clibano retulisse professæ sunt. Tunc lætus vir domini perrexit ad multos artifi-

Sanctulus panē in clibano miraculose reperit.

D ces cum vno pane, & vt omnipotēti deo gratias agerēt, admonuit. Et quia eis annonam præbuerat iudicauit: eisque ad refectionem protinus inuitatis inuentum panem appositum. Quibus sufficiēter plenéque satiatis plura ex eo quam ipse panis fuerat fragmenta collegit. Quæ die quoque altero eis ad refectionem intulit, sed id quod ex fragmentis supererat, ipsa quoque quæ apposita fuerant fragmenta superabat. Factúmque est vt per dies decem omnes illi artifices atque operarij ex illo pane satiati, hunc & quotidie ederent, & ex eo quotidie quod edi posset, in crastinum superesset: acsi fragmenta panis illius per eum crescerent, & cibum comedentium ora repararent.

Vnus panis pluribus suffecit decē diebus.

Petrus:

MIra res, atque in exemplum dominici operis vehementer omnibus stupenda. Gregorius:

IPse Petre multos de vno pane pauit per seruum, qui ex quinque panibus quinque milia hominum satiauit per semetipsum, qui pauca seminis grana in innumera segetum frumenta multiplicat, qui ipsa quoque semina produxit ex terra, & simul omnia creauit ex nihilo. Sed ne diutius mireris quid in virtute domini venerandus vir Sanctulus exterius fecerit, audi ex virtute domini qualis interius fuit. Die etenim quadam à Longobardis captus quidam diaconus tenebatur ligatus, cúmque ipsi qui tenuerant, interficere cogitabant. Aduesperascente autem die vir dei Sanctulus ab eisdem Longobardis petiit vt relaxari, eíque vita concedi debuisset, quod posse se facere omnino negauerunt. Cúmque mortem illius deliberasse eos cerneret, petiit vt sibi ad custodiam tradi debuisset. Cui protinus re- E sponderunt: Tibi quidem eum ad custodiendum damus, sed ea conditione interposita, vt si iste fugerit, pro eo ipse moriaris. Quod vir domini libenter accipiens, prædictum diaconum in suam suscepit fidem, quem nocte media cùm Longobardos omnes somno graui depressos aspiceret, excitauit & ait: Surge, & concitus fuge, liberet te omnipotens deus. Sed idem diaconus promissionis eius non immemor, respondit dicens: Fugere pater non possum: quia si ego fugero, pro me sine dubio ipse morieris. Quem vir domini Sanctulus ad fugiendum compulit, dicens: Surge & vade, te omnipotēs deus eripiat. Nā ego in manu eius sum: tantum in me possunt facere: quantum ipse permiserit. Fugit itaque diaconus, & quasi deceptus in medio fideiussor remansit. Facto igitur mane Longobardi qui diaconum ad custodiendū dederant venerunt, quem dederant petierunt, sed hunc venerandus presbyter fugisse respondit: Tunc illi inquiunt: Scis ipse melius quid conuenit. Seruus autē domini constanter ait: Scio. Cui dixerūt: Bonus homo es, nolumus te per varios cruciatus mori, elige tibi mortem quam vis. Quibus vir domini respondit: In manu dei sum, ea morte me occidite, qua me occidi permiserit. Tunc omnibus qui illic aderant Longobardis placuit vt eum capite truncare debuissent, quatenus sine graui cruciatu vitam eius compendiosa morte terminarēt. I F Cognito itaque quòd Sanctulus qui inter eos pro sanctitatis reuerentia magni honoris habebatur occidendus esset: omnes qui in eodem loco inuēti sunt Longobardi conuenerunt: sicut sunt nimiæ crudelitatis, læti ad spectaculum mortis. Circunstetерunt itaque acies. Vir autem domini deductus in medium est, atque ex omnibus viris fortibus electus est vnus, de quo dubium non esset quin vno ictu caput eius abscinderet. Venerandus igitur vir inter armatos deductus, ad sua arma statim cucurrit: nam petiit vt sibi paululum orandi licentia daretur. Cui dum concessum fuisset: in terram se strauit & orauit. Quj dum paulò diutius oraret, hunc electus interfector calce pulsauit vt surgeret, dicens: Surge, & flexo genu tende ceruicem. Surrexit autem vir domini, genu flexit, ceruicem tetendit, sed tenso collo eductam contra se spatam intuens, hoc vnum publicè fertur dixisse: Sancte Ioannes suscipe illam. Tūc electus carnifex euaginatum gladium tenens, nisu forti in altum brachium percussurus leuauit, sed deponere nullo modo potuit, nam repentè diriguit, & erecto in cœlum gladio brachium inflexibile remansit. Tunc omnis Longobardorū turba quæ ad illud mortis spectaculum aderat, in laudis fauorem conuersa mirari cœpit, virúmque dei cū timore venerari, quia profectò clarueràt cuius sanctitatis esset, qui carnificis sui brachium in aēre ligasset. Itaque [postulatus vt surgeret, surrexit:] postulatus vt brachiū sui

Longobardi ad spectaculum mortis læti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G carnificis sanaret,negauit dicens:Ego pro eo nullo modo orabo,niſi mihi antè iuramentū dederit,quia cum iſta manu Chriſtianum hominem non occidat. Sed Lógobardus idem qui(vt ita dicam) brachium contra deum tendendo perdiderat,pœna ſua exigente compulſus eſt iurare ſe Chriſtianum hominē nūquam occidere. Tunc vir domini præcepit dicēs:Depone manum deorſum. Qui ſtatim depoſuit,atque ilico adiúxit:Remitte gladium in vaginam. Et ſtatim remiſit. Omnes ergo tantæ virtutis hominem cognoſcentes,boues & iumenta quæ deprædati fuerant,certatim ei offerre in munere volebant,ſed vir domini tale munus ſuſcipere renuit: munus autem bonæ mercedis quæſiuit dicens: Si mihi aliquid vultis concedere, omnes captiuos quos habetis mihi tribuite,vt habeam vnde pro vobis debeam orare. Factúmque eſt,&omnes captiui cum eo dimiſsi ſunt,atque ſuperna gratia diſponente:cum ſe vnus pro vno mori obtulit,multos à morte liberauit.

Sanctulus carnificem sanauit.

Petrus:

MIra res,& quamuis hanc ab aliis & ipſe cognouerim: verè tamen fateor,quia mihi quoties narratur, innouatur.

Gregorius:

NIhil in hac re in Sanctulo mireris: ſed penſa ſi potes, quis ille ſpiritus fuerit:qui eius tam ſimplicem mentem tenuit:atque in tanto virtutis culmine erexit. Vbi enim eius animus fuit,quando mori pro proximo tam conſtanter decreuit,& pro temporali vita fratris vnius ſuam deſpexit:atque
H ſub gladio cernicem tetendit? Quæ ergo vis amoris illud cor tenuit,quòd mortem ſuam pro vnius ſalute proximi non expauit? Scimus certè quia idem venerabilis vir Sanctulus ipſa quoque elementa literarum bene nō nouerat,legis precepta neſcie bat:ſed quia plenitudo legis eſt charitas:legem totam in dei ac proximi dilectione ſeruauit,& quod foris in cognitione nō nouerat,ei intus viuebat in amore. Et qui nunquam fortaſſe legerat quod de redēptore Ioannes apoſtolus dixit,quoniam ſicut ille pro nobis animam ſuam poſuit:ſic & nos debemus pro fratribus animas ponere,tam ſublime apoſtolicum præceptum faciendo magis,quàm ſciendo nouerat. Coparemus ſi placet cū hac noſtra indocta ſcientia illius doctam ignorātiam. Vbi hæc noſtra iacet,ibi illius diſciplina eminet. Nos de virtutibus vacui loquimur:& quaſi inter fructifera arbuſta poſiti,odoramur poma nec manducamus. Ille virtutum fructus carpere nouerat, quanuis hos in verbis odorari neſciebat.

Legis plenitudo est charitas.

1. Ioan. 3.

Petrus:

QVidnam quæſo tu eſſe exiſtimas,quòd boni quique ſubtrahuntur: & qui viuere ad ædificationem multorum poterant,aut penitus inueniri nequeunt, aut certè iam omni modo rareſcunt?

Gregorius:

I MAlitia remanentium meretur vt hi qui prodeſſe poterant:feſtinè ſubtrahantur,& cùm mundi finis approp inquat:electi tolluntur:ne deteriora videant: Hinc enim propheta ait:Iuſtus perit,&nemo eſt qui recogitet in corde ſuo,& viri miſericordiæ colliguntur:quia non eſt qui intelligat:Hinc rurſus ſcriptum eſt:Aperite vt exeant qui conculcét eam,tollite de via lapides. Hinc Salomon ait:Tempus mittēdi lapides:& tempus colligendi. Quo igitur finis mundi vrget:eo neceſſe eſt,vt viui lapides ad ædificium cœleſte colligātur,quatenus Hieruſalem noſtra in menſuram ſuæ conſtructionis exreſcat. Nec tamen ita omnes electos ſubtrahi credimus,vt ſoli in mundo peruerſi remanentquia nunquam peccatores ad lamentum pœnitentiæ rediremt, ſi nulla eſſent bonorum exempla quæ eorum mentem traherent.

Esa. 57.
Hiere. 50.
Eccle. 3.

Petrus:

IN caſſum ſubtrahi bonos queror: quia peritæ cateruatim & malos video.

De viſione Redempti Ferentinæ ciuitatis epiſcopi.

Caput XXXVIII. Gregorius:

HAc de re nihil Petre mireris:nam Redemptum Ferentinæ ciuitatis epiſcopum vitæ venerabilis virum, qui ante hos ferè annos ſeptem ex hoc mundo migrauit, tua dilectio cognitum habuit. Hic ſicut mihi adhuc in monaſterio propè poſito valde familiariter iungebatur,hoc quod Ioannis iunioris prædeceſſoris mei tempore de mundi fine cognoK uerat,ſicut longè latéq; claruerat,à me tequiſitus mihi ipſe narrabat. Aiebat nanque quia quadam die dū parœcias ſuas ex more circuiret,peruenit ad Eccleſiam beati Euthicij martyris. Adueſperaſcente autem die ſtratum fieri ſibi iuxta ſepulchrū martyris voluit:atque ibi poſt laborem quieuit:cum nocte media vt aſſerebat,nec perfectè vigilare poterat, nec dormiebat,ſed depreſſus vt ſolet ſomno,grauabatur quodam pondere vigilās animus: atque ante eum idem beatus martyr Euthicius aſtitit dicens:Rēdempte vigilas? Cui reſpondit:vigilo. Qui ait: Finis venit vniuerſæ carnis,finis venit vniuerſæ carnis,finis venit vniuerſæ carnis. Poſtquam trinam vocem viſio martyris † cum omnipotentis dei gratia † quæ mentis eius oculis apparebat, euanuit. Tunc vir dei ſurrexit,ſéque in orationis lamentum dedit. Mox enim illa terribilia in cœlum ſigna ſecuta ſunt,vt haſtæ atque acies igneę ab aquilonis parte viderentur. Mox effera Lōgobardorum gens de vagina ſuæ habitationis educta,in noſtrā ceruicem graſſata eſt:atque humanum genus quod in hac terra præ nimia multitudine quaſi ſpiſſæ ſegetis more ſurrexerat,ſuciſum aruit. Nam depopulatæ vrbes,euerſa caſtra,concrematæ Eccleſiæ,deſtructa ſunt monaſteria virorum ac fœminarum,deſolata ab hominibus prædia,atque ab omni cultore deſtitutā,in ſolitudine vacat terra:nullus hanc poſſeſſor inhabitat,occupāuerunt beſtiæ loca quæ prius multitudo hominum tenebat. Et quid in aliis mundi partibus agatur ignoro. Nam in hac terra in qua nos viuimus:finem ſuum mundus iam non nunciat,ſed oſtendit. Tanto ergo nos neceſſe eſt inſtantius eterna quærere, quanto à nobis cognoſcimus velociter temporalia fugiſſe. Deſpiciendus à nobis hic mundus fuerat:etiam ſi blandiretur: ſi rebus proſperis demulceret animum. At poſtquam tot flagellis premitur:tanta aduerſitate fatigatur:tot nobis quotidie dolores * ingeminat:quid nobis aliud quàm ne diligatur clamat? Multa autem fuerant quæ adhuc de electorum factis narrare debuiſſem,ſed hæc ſilentio ſupprimo,quia ad alia feſtino.

† *In quibusdam libris nō habetur.*

L *Mundus deſpiciendus*

* *al. labores*

Petrus:

QVia multos intra ſanctæ Eccleſiæ gremium conſtitutos,de vita animæ poſt mortem carnis perpendo dubitare, quæſo vt debeas vel qua ex ratione poſsit agnoſci:vel ſiqua animarum exempla animo occurrunt,† pro multorum ædificatione dicere, vt hi qui ſuſpicantur: diſcant cum carne animam non finiri.

† *al. exercitione ſuppetunt.*

Gregorius:

LAborioſum valde hoc opus eſt: & maximè occupato animo atque ad alia tendenti. Sed ſi ſunt quibus prodeſſe valeat,voluntatem meam proculdubio poſtpono vtilitati proximorum, & inquantū deo largiente váluero, quòd anima poſt carnem viuat: ſubſequenti hoc quarto volumine demonſtrabo.

Libri tertij finis. M

Capita libri quarti.

1 *VEd æterna ac ſpiritalia ideo à carnalibus minus credantur, quia ea quæ audiunt,per experimentum minimè nouerunt.*
2 *Quod ſine fide neque infidelis viuat.*
3 *Quod tres ſpiritus vitales ſunt creati.*
4 *De quæſtione Salomonis quæ dicitur, vnus interitus eſt hominis & iumentorum.*
De quæſtione animæ inuiſibiliter exeuntis an ſit quæ videri non poſsit.
5
6 *Quod vita animæ manentis in corpore ſicut deprehenditur ex motu membrorum,ſic vita animæ poſt corpus in ſanctis penſanda eſt ex virtute miraculorum.*
7 *De egreſsibus animarum.*
8 *De egreſſu animæ ſpecioſi monachi.*
9 *De anima cuiuſdam incluſi.*
10 *De egreſſu animæ Spei abbatis.*
11 *De egreſſu animæ Veſtini preſbyteri.*
12 *De anima Probi Reatinæ ciuitatis epiſcopi.*
13 *De tranſitu Gallæ ancillæ dei.*
14 *De tranſitu Seruuli paralytici.*
15 *De tranſitu Romulæ ancillæ dei.*

16 *De*

A 16 *De tranſitu Tharſillæ virginis.*
17 *De tranſitu Muſæ puellæ.*
18 *Quod quibuſdam paruulis regni cœleſtis aditus à parentibus claudatur,cùm ab eis male nutriuntur,vt de puero blaſphemo oſtenditur,& poſtmodum declaratur.*
19 *De tranſitu Stephani ſerui dei.*
20 *Quod aliquando animæ meritum non in ipſo egreſſu,ſed poſt mortem verius declaratur.*
21 *De duobus monachis Valentij abbatis.*
22 *De tranſitu Sorani abbatis.*
23 *De tranſitu diaconi Eccleſiæ Marſorum.*
24 *De morte viri dei qui miſſus Bethel fuerat.*
25 *Si ante reſtitutionem corporis recipiantur in cœlo animæ iuſtorum.*
26 *Quibus modis morientes aliqua prædicunt, & de morte cuiuſdam aduocati,& de reuelatione Gerontij ac Melliti monachorum, & de morte pueri Armentarij,& de diuerſitate linguarum.*
27 *De morte Theophanij comitis.*
28 *Quod ſicut animæ perfectorum in cœlo, ita poſt diſſolutionem corporum iniquorum animæ in inferno eſſe credendæ ſunt.*
29 *Quæ ratione credendum ſit vt incorporeos ſpiritus tenere ignis corporeus poſsit.*
30 *De morte Theodorici regis Ariani.*
31 *De morte Reparati.*
B 32 *De morte cuiuſdam,cuius ſepultura incenſa eſt.*
33 *Si boni bonos in regno & mali malos in ſupplicio agnoſcunt.*
34 *De quodam religioſo moriente qui prophetas vidit.*
35 *Quod ſe etiam ignotæ animæ nonnunquam exituræ cognoſcunt, quæ vel pro culpis tormenta, vel pro bonis actibus ſimilia ſunt præmia receptura: & de morte Ioannis & Vrſi atque Eumorſi & Stephani.*
36 *De his qui per errorem duci videntur è corpore, & de vocatione & de reuocatione Petri monachi, & de morte & reſuſcitatione Stephani: ac de viſione cuiuſdam militis, & Deuſdedit, cuius domus ſabbato viſa eſt ædificari, & de pœna Sodomorum.*
37 *Quod quorundam animæ adhuc in corpore poſitæ pœnale aliquid de ſpiritalibus vident:& de Theodoro puero.*
38 *De morte Criſorij & monachi cuiuſdam Iconiæ.*
39 *An poſt mortem ignis purgatorius ſit.*
40 *De anima Paſcaſij diaconi.*
41 *Cur in extremis temporibus tam multa de animabus clareſcunt, quæ antè latuerunt.*
42 *Vbi eſſe infernus credendus ſit.*
43 *Vtrum vnus gehennæ ignis ſit,an diuerſi?*
44 *Si ſemper ardeant qui gehennæ incendio deputantur.*
45 *Quomodo anima immortalis dicitur ſi conſtat quod mortis damnatione puniatur.*
C 46 *De quodam ſancto viro qui ad mortem veniens expauit.*
47 *Quod quidam ne in morte timeant reuelatione roborantur, & de Antonio & Merulo & Ioanne monachis.*
48 *An obſeruanda ſint ſomnia,& quot ſunt modi ſomniorum.*
49 *De quodam viro, cui per ſomnium longa vitæ ſpatia promiſſa ſunt & in breui tempore morte reſecata.*
50 *An proſit animabus ſi mortuorum corpora in Eccleſia fuerint ſepulta.*
51 *De quadam ſanctimoniali in Eccleſia ſancti Laurentij ſepulta,quæ dimidia apparuit incenſa.*
52 *De Valeriani patricij ſepultura.*
53 *De corpore Valentini ſepulti ab Eccleſia poſt mortem proiecto.*
54 *De tiuctoris corpore in Eccleſia ſepulto,& poſtmodum non inuento.*
55 *Quid ſit quod poſt mortem valeat ad abſolutionem animas adiuuare: & de Centumcellenſi preſbytero, qui à cuiuſdam ſpiritu petitus eſt vt per ſacram hoſtiam poſt mortem potuiſſet adiuuari,& de anima Iuſti monachi.*
56 *De vita & tranſitu Caſſij epiſcopi.*
57 *De quodam ab hoſtibus capto, cuius vincula oblationis hora ſoluebantur, & de Caraca nauta per ſalutarem hoſtiam à naufragio liberato.*
58 *De virtute ac myſterio victimæ ſalutaris.*
59 *De affligendo corde inter ſacra myſteria, & de mentis cuſtodia poſt compunctionem.*
60 *De relaxandis culpis alienis,vt noſtræ relaxentur.*

LIB. QVARTVS D
dialogi beati Gregorij
papæ.

Quod æterna ac ſpiritalia ideo à carnalibus minus credantur, quia ea quæ audiunt, per experimentum minimè nouerunt.

Caput I.

POſtquam de paradiſi gaudiis(culpa exigente) expulſus eſt primus humani generis parens: in huius cæcitatis atque exilij quam patimur venit ærumnam, quia peccando extra ſemetipſum fuſus: iá illa cœleſtis patriæ gaudia quæ prius contemplabatur, videre non potuit. In paradiſo quippe aſſueuerat homo verbis dei perfrui:beatorum angelorum ſpiritibus cordis munditia & celſitudine viſionis intereſſe. Sed poſtquam huc cecidit, ab illo quo implebatur mentis lumine receſsit. Ex cuius videlicet carne nos in huius exilij cæcitate nati,audimus quidem cœleſtem eſſe patriam: audimus eius ciues angelos dei: audimus eorūdem angelorum ſocios ſpiritus iuſtorum & perfectorum. Sed carnales quique quia illa inuiſibilia ſcire non valent per experimentum:dubitant vtrum ne ſit,quòd corporalibus oculis non vident. Quæ nimirum dubietas in primo parēte noſtro eſſe non potuit,quia excluſus à paradiſi gaudiis hoc quod amiſerat:quia viderat,recolebat. Hi autem ſentire vel recolere audita non poſſunt: qui eorum nullum ſicut ille ſaltem de præterito experimentum tenent. Ac ſi enim prægnans mulier mittatur in carcerem:ibíque pariat puerum:qui natus puer in carcere nutriatur & creſcat:cui ſi fortaſſe mater quæ hunc genuit ſolem,lunam,ſtellas,montes,& campos,volantes aues: currentes equos nominet, ille verò qui eſt in carcere natus & nutritus nihil aliud quàm tenebras carceris ſciat:& hæc quidem eſſe audiat,ſed quia per experimentum non nouit:veraciter eſſe diffidat:ita in hac exilij ſui cæcitate nati homines:dum eſſe ſumma & inuiſibilia audiunt,diffidunt an vera ſint: quia ſola hæc infima in quibus nati ſunt viſibilia nouerunt. Vnde factum eſt vt ipſe inuiſibilium & viſibilium creator ad humani generis redemptionem vnigenitus patris veniret: & ſanctum ſpiritum ad corda noſtra mitteret:quatenus per eum viuificati crederemus,quæ adhuc ſcire per experimentum nō poſſumus: Quotquot ergo hunc ſpiritum hæreditatis noſtræ pignus accepimus: de vita inuiſibilium non dubitamus. Quiſquis autem in hac credulitate adhuc ſolidus non eſt:debet proculdubio maiorum dictis fidem præbere:eíſque iam per ſpiritum ſanctum inuiſibilium experimētum habentibus credere:quia & ſtultus eſt puer ſi matrem ideo æſtimet de luce mentiri: quia ipſe nihil aliud quàm tenebras carceris agnouit.

Homines cur non facile ſpiritalia credūt.

E

F

Petrus:

PLacet valde quod dicis. Sed qui eſſe inuiſibilia non credit, profectò infidelis eſt:qui verò infidelis eſt,in eo quod dubitat,fidem non quærit,ſed rationem.

Quod ſine fide neque infidelis viuat. Caput II.

Gregorius:

AVdacter dico:quia ſine fide neque infidelis viuit: Nam ſi ab infideli, percunctari voluero quem patrem vel quam matrem habuerit: protinus reſpondebit illum atque illam. Quem ſi ſtatim requiram vtrum ne nouerit quando conceptus ſit: vel viderit quando natus: nihil horum ſe vel noſſe vel vidiſſe fatebitur, & tamen quod non vidit credit. Nam illum patrem,illámque ſe habuiſſe matrem abſque dubitatione teſtabitur.

Infidelis ſit. deum habet.

Petrus:

FAteor: quia nunc vſque neſciui, quòd infidelis haberet fidem.

Gregorius:

Universidad de Deusto Biblioteca

G Habent etiam infideles fidem: sed vtinam in deum. Quā si vtique haberent: infideles non essent. Sed hinc in sua perfidia redarguendi sunt: hinc ad fidei gratiam prouocandi, quia si de ipso suo visibili corpore credunt quod minimè viderunt: cur inuisibilia non credunt, quæ corporaliter videre non possunt?

Quod tres sunt vitales spiritus creati.

Caput III.

Spiritꝰ triplex à deo creatus.

Nam quia post mortem carnis viuat anima, patet ratio: sed fidei admixta. Tres quippe vitales spiritus creauit omnipotens deus. Vnum qui carne non tegitur. Alium qui carne tegitur: sed non cum carne moritur. Tertium qui carne tegitur: & cum carne moritur. Spiritus nanque est qui carne non tegitur, angelorum: spiritus qui carne tegitur, sed cum carne non moritur, hominum: spiritus qui carne tegitur & cum carne moritur, iumentorum omniúmque brutorum animalium. Homo itaque sicut in medio creatus est: vt esset inferior angelo, superior iumento: ita aliquid habet commune cum summo: aliquid commune cum infimo: immortalitatem scilicet spiritus cum angelo: mortalitatem verò carnis cum iumento: quousque & ipsam mortalitatem carnis, gloria resurrectionis absorbeat: & inhærendo spiritui caro seruetur in perpetuum: quia & ipse spiritus inhærendo carni seruatur in deum. Quæ tamen caro nec in reprobis inter supplicia perfectè deficit: quia semper deficiendo subsistit: vt qui spiritu & carne peccauerūt, semper essentialiter viuentes, & carne & spiritu sine fine moriātur. H

Petrus:

Rationi fidelium placent cuncta quæ dicis. Sed quæso te: dum spiritus hominum atque iumentorum tanta distinctione discernis: quid est quod Salomon ait? *Ecclē.3.* Dixi in corde meo de filiis hominum: vt probaret eos deus: & ostenderet similes esse bestiis. Idcirco vnus interitus est hominis & iumentorum: & æqua vtriusque conditio. Qui adhuc eandem suam sententiam subtiliter exequens adiungit: *Ibidem.* Sicut moritur homo: sic & illa moriuntur. Similiter spirant omnia: & nihil habet homo iumentis amplius. Quibus adhuc verbis generalem diffinitionem subinfert dicens: *Ibidem.* Cuncta subiacent vanitati: & omnia pergunt ad vnum locum, de terra facta sunt, & in terram pariter reuertentur.

De quæstione Salomonis quæ dicitur: Vnus interitus est hominis & iumentorum. Caput IIII.

Gregorius:

Ecclesiastes cōcionator dicitur.

Salomonis liber in quo hæc scripta sunt, Ecclesiastes appellatus est. Ecclesiastes autem propriè concionator dicitur: In concione verò sententia promitur, per quam tumultuosa turbæ seditio comprimatur. Et cùm multi diuersa sentiunt, per concionantis rationem ad vnam sententiam perducuntur. I Hic igitur liber idcirco concionator dicitur: quia Salomon in eo quasi tumultuantis turbæ suscepit sensum, vt ea per inquisitionem dicat: quæ fortasse per tentationē imperita mēs sentiat. Nā quot sentētias quasi per inquisitionem mouet: quasi tot in se personas diuersorum suscipit. Sed concionator verax velut extensa manu omnium tumultus sedat, eósque ad vnam sententiam reuocat, cùm in eiusdem libri termino ait: *Ecclēs. 12.* Finem loquendi omnes pariter audiamus: Deum time, & mandata eius obserua, hoc est enim omnis homo. Si enim in libro eodē per locutionem suam multorum personas nō susceperat, cur ad audiendū loquendi finem secum pariter omnes admonebat? Qui igitur in fine libri dicit: omnes pariter audiamus, ipse sibi testis est, quia in se multorum personas suscipiēs, quasi solus locutus nō est. Vnde & alia sunt quę in libro eodem per inquisitionem mouentur, atque alia quæ per rationem satisfaciunt. Alia quæ ex tentati profert animo, atque adhuc huius mundi delectationibus dediti: alia verò in quibus ea quæ rationis sunt differat, atque animum à delectatione compescat: *Ecclēs. 5.* ibi nanque ait: Hoc itaque mihi visum est bonum, vt comedat quis & bibat, & fruatur lætitia ex labore suo. *Ecclēs.7.* Et longe inferius subiungit: Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij. Si enim bonum est manducare & bibere, melius fuisse videbatur ad domum conuiuij pergere, quàm ad domum luctus. *Concordat dicta Salomonis.* Ex qua re ostenditur quia illud ex infirmātium persona intulit, hoc verò ex rationis diffinitione subiunxit. K Nā ipsas protinus rationis causas edisserit, & de domo luctus quæ sit vtilitas ostēdit, dicēs: In illa enim finis cunctorum admonetur hominum: & viuēs homo cogitat quid futurus sit. *Ecclē.11.* Rursum illic scriptum est: Lætare iuuenis in adolescentia tua. *Ibidem.* Et paulopost subditur: Adolescentia enim & voluptas vana sunt. Qui dum hoc postmodum vanū esse redarguit, quod prius admonuisse videbatur, patēter indicat quia illa quasi ex desiderio carnali verba intulit, hæc verò ex iudicij veritate subiunxit. Sicut ergo delectationem prius carnalium exprimens, curis postpositis denunciat bonum esse manducare & bibere, quod tamen postmodum ex iudicij ratione reprehendit, cùm esse melius dicit ire ad domum luctus, quàm ad domū conuiuij: & sicut quod ait lætari debere iuuenem in adolescentia sua, quasi ex deliberatione carnaliū proponit, & tamē postmodum per diffinitionem sententiæ adolescentiam & voluptatem vana esse redarguit, ita etiam concionator noster velut ex mente infirmantium humanæ suspicionis sentētiam proponit dum dicit: Vnus interitus est hominis & iumentorum: & æqua vtriusque conditio. Sicut moritur homo: sic & illa moriuntur. Similiter spirant omnia: & nihil habet homo iumētis amplius. Qui tamen ex diffinitione rationis suam postmodum sententiā protulit dicens: *Ecclēs. 6.* Quid habet amplius sapiēs stulto, & quid pauper, nisi vt pergat illuc vbi est vita? Qui igitur dixit: nihil habet homo iumentis amplius: ipse rursum diffiniuit, quia habet aliquid sapiens non solum amplius à iumento, sed etiam ab homine stulto, L videlicet vt pergat illuc vbi est vita. Quibus verbis primùm indicat quia hic hominum vita nō est, quam esse alibi testatur. Habet ergo Homo hoc amplius iumētis: quia illa post mortem non viuunt, hic verò tūc viuere inchoat, cùm per mortem carnis, hanc visibilem vitam consummat. Qui etiam longè inferius dicit: Quodcunque potest manus tua facere, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia erit apud inferos, quò tu properas. Quomodo ergo vnus interitus est hominis & iumenti, & æqua vtriusque conditio? Aut quomodo nihil habet homo iumentis amplius, cùm iumenta post mortem carnis non viuunt? hominum verò spiritus pro malis suis operibus post mortem carnis ad inferos deducti: nec in ipsa morte moriuntur? Sed in vtraque tam dispari sententia demonstratur quia concionator verax est: & illud ex tentatione carnali intulit, & hoc postmodum ex spiritali veritate diffiniuit.

Petrus:

Libet nescisse quod requisiui: dum me in tanta subtilitate contigit discere quod nesciui. Sed quæso te vt me æquanimiter feras si ipse quoque apud te more Ecclesiastis nostri infirmantium in me personam suscepero: vt eisdem infirmantibus prodesse popinquius quasi per eorum inquisitionem possim.

Gregorius:

Cur condescendentem te infirmitati proximorum æquanimiter non feram? cùm Paulus dicat: M *1.Corin.9.* Omnibus omnia factus sum, vt omnes facerem saluos. Quod ipse quoque dum ex condescensione charitatis egeris, in hac re amplius venerari debes: in qua morem egregij prædicatoris imitaris.

De quæstione animæ inuisibiliter exeuntis, an sit quæ videri non posit. Caput V.

Petrus:

Quodam fratre moriente præsentem me fuisse contigit. Qui repente dum loqueretur, vitalem emisit flatum, & quem prius mecum loquentem videbam: subitò extinctum vidi. Sed eius anima vtrum egressa sit an non: nō vidi, & valde durum videtur vt credatur res esse: quam nullus valeat videre.

Gregorius:

Quid mirum Petre si egredientem animam non vidisti, quam & manentem in corpore non vides? Nunquid nam modo cùm mecum loqueris, quia videre in me non vales animam meam: idcirco me esse exanimem credis? Natura quippe animæ inuisibilis est: atque ita ex corpore inuisibiliter egreditur, sicut in corpore inuisibiliter manet. *Anima inuisibilis est.*

Quod

A *Quòd vita animæ manentis in corpore sicut deprehenditur ex motu membrorum, sic vita animæ post corpus in sanctis pensanda est ex virtute miraculorum.*

Petrus.

Sed vitam animæ in corpore manentis pensare possum ex ipsis motibus corporis, quia nisi corpori anima adesset: eiusdem membra corporis moueri non possent: vitā verò animæ post carnem in quibus motibus quibúsve operibus videā, dicas: vt ex rebus visis etiā colligā quod videre nō possum.

Gregorius.

Non quidem subtiliter, sed solerter dico, quia sicut vis animæ viuificat & mouet corpus: sic vis diuina implet quæ creauit omnia, & alia inspirando viuificat: aliis tribuit vt viuant, aliis vero hoc solummodo prębstat vt sint. Quia vero esse non dubitas creātem & regentem, implentem & circumplectentem, transcendentem & sustinentem, incircunscriptum atque inuisibilem deum, ita dubitare non debes hūc inuisibilia obsequia habere. Debent quippe ea quæ ministrāt, ad eius similitudinem tendere cui ministrant, vt & quæ inuisibili seruiunt: esse inuisibilia non dubitentur. Hæc autem quæ esse credimus: nisi sanctos angelos & spiritus iustorum? Sicut ergo motum considerans corporis, vitam animæ manentis in corpore perpendis ab imo, ita vitam animæ exeuntis è corpore perpendere debes à summo: quia potest inuisibiliter viuere, quam oportet in obsequio inuisibilis conditoris manere. B

Petrus.

Rectè totum dicitur, sed mens refugit credere: quod corporeis oculis non valet videri.

Gregorius.

Heb.11. Cum Paulus dicat: Est enim fides sperandarū substātia rerum: argumentum non apparentium: hoc veraciter dicitur credi, quod non valet videri. Nam credi iam non potest quod videri potest. *Visibilia per inuisibilia videntur.* Vt tamen te breuiter reducā ad te: nulla visibilia nisi per inuisibilia videntur. Ecce enim cuncta corporea oculus tui corporis aspicit: nec tamen ipse corporeus oculus aliquid corporeum videret, nisi hunc res incorporea ad videndum acuerit. Nam tolle mentem quæ non videtur: & incassum patet oculus qui videbat. Subtrahe animam corpori: remanēt proculdubio oculi in corpore aperti. Si igitur per se videbant: cur discedente anima nihil vident? Hinc ergo collige: quia ipsa quoque visibilia non nisi per inuisibilia videntur. Ponamus quoque ante oculos mentis ædificari domus, immēsas moles leuari, pendere magnas in machinis colūnas, quis (quæso te) hoc opus operatur, corpus visibile quod illas moles manibus trahit: an inuisibilis anima quæ viuificat corpus? Tolle enim quod non videtur in copore, & mox immobilia remanēt cuncta quæ moueri videbantur, sicut visibilia corpora metallorum. Qua ex re pensandum est, quia in hoc quoque mūdo visibili C nihil nisi per creaturam inuisibilem disponi potest. Nam sicut omnipotens deus aspirando vel implendo ea quæ ratione subsistunt, & viuificat & mouet inuisibilia: ita ipsa quoque inuisibilia implendo mouent atque sensificant carnalia corpora quæ videntur.

Petrus:

Istis fateor allegationibus libenter victus propè nulla iam esse hæc visibilia existimare compellor, qui prius in me infirmantium personam suscipiens de inuisibilibus dubitabā. Itaque placent cuncta quæ dicis, sed tamen sicut vitam animæ in corpore manentis ex motu corporis agnosco: ita vitam animæ post corpus apertis quibusdam rebus attestantibus cognoscere cupio.

Quia vita animæ manentis in corpore sicut deprehenditur ex motu membrorum, sic vita animæ post corpus in sanctis pensanda est ex virtute miraculorum. Caput VI.

Gregorius.

Hac in re si cor paratum tuæ dilectionis inuenio in allegatione minimè laboro. Nunquid nam sancti apostoli & martyres Christi præsentem vitam despicerēt: & in mortem carnis animas ponerent: nisi certiorem animarum vitam subsequi scirent? Tu verò ipse inquies, quia vitam animæ in corpore manentis ex motibus corporis agnoscis, & ecce hi qui animas in mortem posuerunt: atque animarum vitam post mortem carnis esse crediderunt, quotidianis miraculis coruscant. D Ad extincta nāque eorum corpora viuentes ægri veniūt & sanantur, periuri veniunt & dæmonio vexantur, dæmoniaci veniunt & liberantur, leprosi veniunt & mundātur, deferūtur mortui & suscitantur. *Per miracula sanctorū probat animā immortalem.* Pensa itaque eorū animæ qualiter viuūt illic vbi viuunt, quorum hic mortua corpora in tot miraculis viuunt. Si igitur vitam animæ manentis in corpore deprehendis ex motu membrorum, cur non perpēdis vitam animæ post corpus etiam per ossa mortua in virtute miraculorum?

Petrus.

Nulla vt opinor huic allegationi ratio obsistit, in qua ex rebus visibilibus cogimur credere quod non videmus.

De egressibus animarum. Caput VII.

Gregorius.

Paulo superius questus es morientis cuiusdam egredientē te animā non vidisse, sed hoc ipsum iam culpæ fuit quòd corporeis oculis rem videre inuisibilem quæsisti. Nā multi nostrum mentis oculū fide pura & vberi oratione mundantes, egredientes è carne animas frequenter viderunt. Vnde nūc mihi necesse est vel qualiter egredientes animæ visæ sint, vel quanta ipsæ dum egrederentur, viderint enarrare: quatenus fluctuanti animo quòd plenè ratio non valet, exempla suadeant. In secundo nanque huius operis libro iam præfatus sum quòd vir venerabilis Benedictus sicut à fidelibus eius discipulis agnoui, longè à Capuana vrbe positus, Germani eiusdem vrbis episcopi animam nocte media in globo igneo ad cœlum ferri ab angelis aspexit. *Benedictus animā Germani vidit.* E Qui eandem quoque ascendentem animam intuens, mentis laxato sinu quasi sub vno Solis radio cunctum in suis oculis collectum mundum vidit.

De egressu animæ Speciosi monachi.

Caput VIII.

Eisdem quoque discipulis illius narrātibus didici, quia duo nobiles viri atq; exterioribus studiis eruditi germani fratres, quorum vnus Speciosus, alter Gregorius dicebatur: eius se regulæ in sancta conuersatione tradiderunt. Quos idem pater venerabilis in monasterio quod iuxta Tetraconensem † vrbem construxerat, fecit habitare. *† al. Terracinensem.* Qui multas quidem pecunias in hoc mundo possederant, sed cuncta pauperibus pro animarum suarum redemptione largiti sunt: & in eodem monasterio permanserunt. *Frater morientis fratris animā vidit.* Quorum vnus, scilicet Speciosus, dum pro vtilitate monasterij iuxta Capuanam vrbem missus fuisset, die quadam frater eius Gregorius cum fratribus ad mēsam sedens atque conuescens, per spiritum subleuatus aspexit, & vidit Speciosi Germani sui animam tam longè à se positi de corpore exire, quod mox fratribus indicauit & cucurrit, iamque eundem fratrem suum sepultum reperit, quem tamen hora ea qua viderat exisse de corpore, inuenit.

De anima cuiusdam inclusi. Caput IX.

Quidam religiosus atque fidelissimus vir adhuc mihi in monasterio posito, narrauit quòd aliqui de Siciliæ partibus nauigio Romā petentes in mari medio positi cuiusdā serui dei qui in Samnio fuerat inclusus: F ad cœlū ferri animā viderunt. Qui descēdētes ad terram, causámque an ita esset acta perscrutātes, illo die inuenerūt obiisse dei famulum, quo eum ad cœlestia regna ascendisse cognouerūt.

De egressu animæ Spei abbatis. Caput X.

Adhuc in monasterro positus cuiusdam valde venerabilis viri relatione cognoui quod dico: Aiebat enim, quia venerabilis pater nomine Spes, monasterium cōstruxit in loco cui vocabulum Cample est, qui sexti fermè miliarij interiacente spatio á vetusta Nursiæ vrbe disiungitur. Hunc omnipotens & misericors deus ab æterno verbere flagellando protexit, eique dispensationis suæ maximam securitatem seruauit & gratiam, quantúmque eum prius flagellando diligeret, postmodum perfectè sanando monstrauit. Eius nanque oculos per quadraginta annorum spatium cōtinuæ cæcitatis tenebris pressit, nullum ei lumen vel extremæ visionis aperiens. Sed quia nemo in vbere illius gratia se destituente subsistit: & nisi idem misericors pater qui pœnam irrogat patientiam pręstet, mox per impatientiam peccatum nobis ipsa auget correptio peccatorum, fitque modo miserabili vt culpa nostra vnde sperare debuit terminum, inde sumat augmentum, idcirco nostra deus infirma conspiciēs, flagellis suis custodiam permiscet,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G atque in percussione sua electis filiis nunc misericorditer iustus est: vt sint quibus postea debeat iustè misereri. Vnde venerabilem senem dum exterioribus tenebris premeret, interna nunquam luce destituit. Qui cum flagello fatigaretur corporis, habebat per sancti spiritus custodiam consolationem cordis. Cùm verò iam anni quadragesimi fuisset in cæcitate temporis expletum, ei dominus lumen reddidit, & vicinum suum obitum denunciauit, atque vt monasterijs circunquaque constructis verbum vitæ prædicaret, admonuit: quatenus corporis recepto lumine, visitatis in circuitu fratribus cordis lumen aperiret. Qui statim iussis obtemperans, fratrum cœnobia circuiuit, mandata vitæ quæ agendo didicerat, prædicauit. Quintodecimo igitur die ad monasterium suum peracta prædicatione reuersus est, ibique fratribus cõuocatis astans in medio sacramentũ dominici corporis & sanguinis sumpsit, móxque cum eis mysticos Psalmorum cantus exorsus est. Qui illis psallentibus orationi intentus animam reddidit. Omnes vero fratres qui aderant, ex ore eius exisse columbam viderunt, quæ mox aperto tecto oratorij egressa aspicientibus fratribus penetrauit cœlum. Cuius idcirco animam in columbæ specie apparuisse credendum est, vt omnipotens deus ex hac ipsa specie ostenderet, quàm simplici corde ei vir ille seruisset.

Spes abbas cæcus quadraginta annis, curatus est.

Spei anima visa in specie columbæ.

De egressu animæ Vrsini presbyteri.

Caput XI.

H Sed neque hoc silea quod vir venerabilis abbas Stephanus qui non longè ante hoc in hac vrbe defunctus est, quem ipse etiam bene nosti, in eadem prouincia Nursiæ contigisse referebat. Aiebat enim quod illic presbyter quidam commissam sibi cum magno timore domini regebat Ecclesiã. Qui ex tempore ordinationis acceptæ bresbyteram suam vt sororem diligens, sed quasi hostem cauens, ad se propius accedere nunquam sinebat, eámque sibimet propinquare nulla occasione permittens, ab ea sibi communionem funditus familiaritatis abscíderat. Habent quippe sancti viri hoc proprium: nam vt semper ab illicitis longè sint, à se plærunque etiam licita abscindunt. Vnde idem vir ne vnquam per eam incurreret culpã, sibi etiã per illam ministrari recusabat necessaria. Hic ergo venerabilis presbyter cùm longam vitæ implesset ætatem, anno quadragesimo ordinationis suæ inardescente grauiter febre correptus ad extrema deductus est. Sed cùm eum presbytera sua conspiceret solutis iam membris quasi in morte distẽtum, si quod adhuc ei vitale spiramen inesset, naribus eius apposita curauit aure dignoscere. Quod ille sentiens, cui tenuissimus inerat flatus, quantulo adnisu valuit vt loqui potuisset, infernescente spiritu collegit vocem atque erupit, dicẽs: Recede à me mulier, adhuc igniculus viuit, paleam tolle. Illa igitur recedente crescente virtute corporis cum magna cœpit lætitia clamare dicens: Bene veniant domini mei, bene veniãt domini mei, quid ad tantillum seruulum vestrum estis dignati conuenire? Venio, venio: Gratias ago, gratias ago. Cúmque hoc iterata cre bro voce repeteret, quibus hoc diceret, noti sui qui illum circunsteterant, requirebant. Quibus ille admirando respondit, dicens: Nunquid hic conuenisse sanctos apostolos non videtis? beatum Petrum & Paulum primos apostolorum non aspicitis? Ad quos iterum conuersus dicebat: Ecce venio, ecce venio: atque inter hæc verba animam reddidit. Et quia vetacitet sanctos apostolos viderit, eos etiam sequendo testatus est. Quod plærunque contingit iustis vt in morte sua sanctorum præcellentium visiones aspiciant, ne ipsam mortis suæ pœnalem sententiam pertimescant, sed dum eorum menti internorum ciuium societas ostenditur, à carnis suæ copula sine doloris & formidinis fatigatione soluantur.

I

Vrsinus apostolos vidit.

De anima Probi Reatinæ vrbis episcopi. Caput XII.

Q Vã de re neque hoc fileam quod Probus omnipotentis dei famulus, qui nũc in hac vrbe monasterio præsto est quod appellatur Reatum, † de Probo patruo suo Reatinæ ciuitatis Episcopo mihi narrare consueuit, dicẽs: Quia appropinquante vitę eius termino eũ grauissima lepressit ægritudo. Cuius pater nomine maximus pueris circunquaque trãsmissis colligere medicos studuit, si fortasse eius molestiæ subuenire potuisset. Sed congregati ex vicinis locis vndiq; medici, ad tactum venæ denunciauerunt eius exitum citius affuturum. Sed cùm iam tempus refectionis incumberet, atque K
diei hora tardior excreuisset, venerãdus Episcopus de illorum potius quàm de sua salute sollicitus eos qui aderant, admonuit: cum sene patre in superioris episcopij sui partes ascendere, séq; post laborem reficiẽdo reparare. Omnes igitur ascenderũt domum, vnus ei tantum modo paruulus relictus est puer, quem nunc quoq; prædictus Probus asserit superesse. Qui dum lecto iacentis assisteret, subitò aspexit intrãtes ad virum dei quosdã viros stolis candidis amictos: qui eundem quoque candorẽ vestium vultuum suorum luce vincebant. Qua splendoris etiam claritate perculsus, quinam illi essent, emissa cœpit voce clamare. Qua voce etiam Probus episcopus commotus, intrãtes eos aspexit & agnouit, atque eundem stridentem vagientémque puerum consolari cœpit, dicens: Noli timere: quia ad me sanctus Iuuenalis, & sanctus Eleutherius martyres venerunt. Ille autem tantæ visionis nouitatem non ferens, cursu concito extra fores fugit, atque eos quos viderat patri ac medicis nunciauit. Qui concitè descenderunt, sed ægrum quem reliquerant, iã defunctum inuenerunt: quia illi eum secum tulerant, quorum visionem puer ferre non potuit, qui hic remansit.

Puer sanctos vidit.

De transitu Gallæ ancillæ dei.

Caput XIII.

I Nterea neque hoc silendum arbitror quod mihi personatũ grauium atque fidelium est reuelatione compertũ. Gotho- L
rum nãque temporibus Galla huius vrbis nobilissima puella Symmachi consulis ac patricij filia, intra adolescentiæ tempora marito tradita, in vnius anni spatio eius est morte viduata. Quam dum feruente mundi copia ad iterandum thalamum & opes & ætas vocaret, elegit magis spiritalibus nuptiis copulari deo, in quibus à luctu incipitur, sed ad gaudia ęterna peruenitur, quàm carnalibus nuptiis subiici, quę à lætitia semper incipiunt, & ad finem cum luctu tendunt. Huic autem cùm valdo ignea conspersio corporis inesset, cœperũt medici dicere: quia nisi ad amplexus viriles rediret, calore nimio contra naturã barbas esset habitura, quod ita quoque pòst factum est. Sed sancta mulier nihil exterius deformitatis timuit, quæ interius sponsi cœlestis speciem amauit, nec verita est si hoc in illa fœdaretur, quòd à cœlesti sponso in ea non amaretur. Mox ergo vt eius maritus defunctus est, abiecto seculari habitu ad omnipotẽtis dei seruitium sese apud beati Petri Apostoli Ecclesiam monasterio tradidit, ibique multis annis simplicitati cordis atq; orationi dedita, larga indigentibus eleemosynarum opera impendit. Cúmque omnipotens deus perennem iam mercedem reddere eius laboribus decreuisset, cãcri vlcere in mamilla percussa est. Nocturno autem tempore ante lectum eius duo candelabra lucere consueuerant: quia videlicet amica lucis, non solũ M
spiritales, sed etiam corporales tenebras odio habebat. Quę dũ nocte quadam ex hac eadem iacereret infirmitate fatigata, vidit beatum Petrum Apostolum intervtraque candelabra, ante suũ lectum constitisse, nec pertertita timuit, sed ex amore sumens audaciam exultauit, eíque dixit: Quid est domine mi, dimissa sunt mihi peccata mea? Cui ille, benignissimi vt est vultus, inclinato capite annuit, dicens: Dimissa, veni. Sed quia quandam sanctimonialem fœminam in eodem monasterio præ cæteris diligebat, ilico Galla subiunxit: Rogo vt soror Benedicta mecum veniat. Cui ille respondit. Non, sed illa talis veniat tecum. Hæc vero quam petis, die te erigit trigesimo secutura. His itaque expletis visio Apostoli assistentis & colloquentis ei ablata est. At illa protinus cunctæ congregationis acciuit matrem, eique quid viderit, quidve audierit, indicauit. Tertio autem die cum ea quæ iussa fuerat sorore defuncta est. Illa verò quam ipsa poposcerat, die est trigesimo subsecuta. Quod factum nunc vsque in eodem monasterio maner memorabile, sicque hoc à præcedentibus matribus traditum, narrare illic solent subsilitet iuniores quæ nunc sunt sanctimoniales virgines, ac si illo in tempore huic tam grandi miraculo & ipsæ affuissent.

Gallæ ad sanctum Petrum.

De transitu seruuli paralytici.

Caput XIIII.

S Ed inter hæc sciendum est: quia sæpe animabus exeuntibus electorum, dulces solent laudes cœlestes erumpere: vt dum illam libenter audiunt, dissolutionem carnis ab anima sentire minimè permittantur. Vnde in homiliis quoque

A quoque Euangelij iam narrasse me memini, quòd in ea portiLuc.3. cu quæ euntibus ad Ecclesiam beati Clementis est peruia, fuit quidam Seraulus nomine: cuius te quoque non ambigo meminisse, qui quidem pauper rebus, sed meritis diues erat, quem longa ęgritudo dissoluerat. Nam ex quo illum scire potuimus, vsque ad finem vitæ paralyticus iacebat. Quid dicam quia stare non poterat, qui nunquam in lecto surgere vel ad sedẽdum valebat, nunquam manum suam ad os ducere, nunquam se potuit in latus aliud declinare? Huic ad seruiendũ mater cum fratre aderat, & quicquid ex eleemosyna potuisset accipere, hoc eorum manibus pauperibus erogabat. Nequaquam literas nouerat, sed scripturæ sacræ sibimet codices emerat, & religiosos quosque in hospitalitatem suscipiens, hos coram se studiosè legere faciebat. Factum est vt iuxta modum suum plenè sacram scripturam diceret, cum, sicut dixi, literas funditus ignoraret. Studebat semper in dolore gratias agere, hymnis deo & laudibus diebus ac noctibus vacare. Sed cùm iam tempus esset vt tanta eius patientia remunerari debuisset, membrorum dolor ad vitalia rediit. Cúmque iam se morti proximum agnouisset, peregrinos viros, atque in hospitalitatem susceptos admonuit, vt surgerent, & cum eo Psalmos pro expectatione sui exitus decantarent. Cúmque cum eis & ipse moriens psalleret, voces psallentium repentè compescuit cum terrore magni clamoris, dicens: Tacete. Nunquid non auditis quantæ resonent laudes in cœlo? Et dum ad easdem laudes quas intus audierat, aurem cordis intenderet: sancta illa anima carne soluta est. Qua scilicet exeunte, tanta illic fragrantia odoris aspersa est, vt omnes qui illic aderant, inæstimabili suauitate replerentur: ita vt per hoc patenter cognoscerent, quòd eas laudes in cœlo susceperisent. Cui rei monachus noster interfuit, qui nunc vsque viuit, & cum magno fletu attestari solet: quia quoúsque corpus eius sepulturæ traderent, ab eorum naribus odoris illius fragrantia non recesit.

Seraulus in exitu angelos cãtare audiuit.

B

De transitu Romulæ ancillæ dei.

Caput XV.

I N eisdem quoque homiliis rem narrasse me recolo quam Speciosus compresbyter meus qui hanc nouerat me narrãte attestatus est. Eo nanque tempore quo monasterium petij, anus quædam Redempta nomine, in sanctimoniali habitu constituta in vrbe haciuxta beatæ Mariæ semper virginis Ecclesiam manebat. Hæc illius Herundinis discipula fuerat, quæ magnis virtutibus pollens super Prænestinos montes vitam eremiticã duxisse ferebatur. Huic autem Redemptæ duæ in eodem habitu discipulæ fuerant, vna nomine Romula, & altera quæ nunc adhuc supereſt, quam quidem facie scio, sed nomine nescio. Tres itaque hæ in vno habitaculo commanentes, morũ quidem diuitiis plenam, sed tamen pauperem rebus vitam ducebant. Hæc autem quam præfatus sum Romula, aliam quam prædixi condiscipulam suã magnis vitæ meritis anteibat. Erat quippe mirę patientiæ, summæ obedientiæ, custos oris sui ad silẽtium, studiosa valde ad continuæ orationis vsum. Sed quia plærunque hi quos iam homines perfectos æstimant, adhuc in oculis summi opificis aliquid imperfectionis habẽt, sicut sæpe imperiti homines necdum perfectè sculpta sigilla cõspicimus, & iam quasi perfecta laudamus, quæ tamen adhuc artifex considerat & limat, laudari iam audit, & tamen ea tundere meliorando non desinit, hæc, quàm prædiximus, Romula, ea quam Græco vocabulo medici paralysin vocant, molestia corporali percussa est, multisque annis in lectulo decubãs, penè omni iacebat membrorum officio destituta. Nec tamen hæc eadẽ eius mentem ad impatiẽtiam flagella perduxerant. Nam ipsa ei detrimenta membrorum facta fuerant incremẽta virtutum: quia tanto sollicitius ad vsum orationis excreuerat, quanto & aliud quodlibet agere nequaquam valebat. Nocte igitur quadã eandem Redemptam, quam præfatus sum, quæ vtrasq; discipulas suas filiarum loco nutriebat, vocauit, dicens: Mater veni, mater veni. Quæ mox cum alia eius condiscipula surrexit, sicut vtrisque referentibus & multis eadem res claruit, & ego quoque in eodem tempore agnoui. Cúmque noctis medio lectulo iacentis assisterent, subito cœlitus lux emissa omne illius cellulę spatium impleuit, & splendor tantæ claritatis emicuit: vt corda assistẽtium inæstimabili pauore perstringeret, atque, vt pòst ipsæ referebãt, omne in eis corpus obrigescéret: vt & in subito stupore manerent. Cœpit nãque quasi cuiusdam magnæ multitudinis ingredientis sonitus audiri, ostiúmque cellulę concuri, ac si ingredientium turba premeretur, atque, vt dicebant, intrantium multitudinem sentiebãt, sed nimietate timoris & luminis videre non poterant: quia earum oculos & pauor depresserat, & ipsa tanti luminis claritas reuerberabat. Quam lucem protinus est miri odoris fragrãtia subsecuta: ita vt earum animum, quia lux emissa terruerat, odoris suauitas refoueret. Sed cùm vim claritatis illius ferre nõ possent, cœpit eadem Romula assistentem & trementem Redemptam suorum morum magistrã blanda voce consolari, dicens: Noli timere mater non moriar modo. Cúmque hoc crebro diceret, paulatim lux quę fuerat emissa, subtracta est, sed is qui subsecutus est, odor remãsit. Sicque dies secundus & tertius transiit, vt aspersa odoris fragrãtia remaneret. Nocte igitur quarta eandem magistram suã iterum vocauit, qua veniente viaticum petiit, & accepit. Necdum verò eadem Redempta: vel illa alia eius discipula à lectulo iacentis absesserant, & ecce subitò in platea ante eiusdem cellulæ ostium duo chori psallentium constiterant, & sicut se dicebant sexus ex vocibus discreuisse, psalmodiæ cãtus dicebãt viri, & fœminæ respondebant. Cúmque ante fores cellulæ ex- *Cœlestes exequiæ.*
hiberẽtur cœlestes exequiæ, sancta illa anima carne soluta est. Qua ad cœlum ducta, quanto chori psallentium altius ascendebant, tanto cœpit psalmodia lenius auditi, quousque & eiusdem psalmodiæ sonitus, & odoris suauitas elongata, finiretur. E

C

D

De transitu Tarsillæ sacræ virginis.

Caput XVI.

N Onnunquam vero in consolatione egredientis animæ ipse apparere solet author ac retributor vitæ. Vnde & hoc quod de Tarsilla amica † mea in homiliis Euãgelij †al.amita.
dixisse me recolo, replicabo: quæ inter duas alias sorores suas virtute continuæ orationis, grauitate vitæ, singularitate abstinentiæ, ad culmen sanctitatis excreuerat. Hinc per visionem Fœlix atauus meus huius Romanæ Ecclesiæ antistes apparuit, eique mansionem perpetuæ claritatis ostendit dicens: Veni: quia in hac te lucis mansione recipiam. Quæ subsequenti mox febre correpta, ad diem peruenit extremũ. Et sicut nobilibus fœminis virisque morientibus multi conueniunt, qui eorum proximos consolentur, eadem hora exitus ipsius multi viri ac fœminæ eius lectulum circunsteterũt. Tunc subitò illa sursum *Tarsilla Iesum vidit.*
respiciens Iesum venientem vidit, & cum magna animaduersione cœpit circunstantibus clamare, dicens: Recedite, recedite: Iesus venit. Cúmque in eum intenderet quem videbat, sancta illa anima è corpore est egressa. Tantáque subito fragrantia miri odoris aspersa est, vt ipsa quoque suauitas cunctis ostẽderet illic authorem suauitatis venisse. Cúmque corpus eius ex more mortuorum ad lauandum esset nudatum, longæ orationis vsu, in cubitis eius & genibus camelorum more inuenta est obdurata cutis excreuisse. Et quid viuens eius spiritus sem- F
per egisset, caro mortua testabatur.

De transitu Musæ puellæ.

Caput XVII.

S Ed neque hoc fileam quod prædictus Probus dei famulus de sorore sua, nomine Musa, puella parua narrare consuescit, dicens quòd quadam nocte ei per visionem sancta dei genitrix virgo Maria apparuit, atque coquas ei in albis vestibus puellas ostendit. Quibus illa cum admisceri appeteret, sed se eis iungere non auderet: beatæ Mariæ virginis est voce requisita an velit cum eis esse, atque in eius obsequio viuere. Cui cũ puella eadem diceret volo: ab ea protinus mandatum accepit, vt nihil vltra leue & puellare ageret, & à risu & iocis se abstineret, sciens per omnia quòd inter eadem virgines quas viderat, ad eius obsequium die trigesimo veniret. Quibus visis in cunctis suis moribus puella mutata est, omnémque à se letitatem puellaris vitæ magna grauitatis deterſit manu. Cúmque eam parentes eius mutatam esse mirarentur, requisita rem retulit, quid sibi beata dei genitrix iusserit, vel qua die itura esset ad obsequium eius, indicauit. Tunc post vigesimum quintum diem febre correpta est. Die autem trigesimo *Musa beatam virginem vidit.*
cùm hora eius exitus propinquasset, eandem beatam genitricem dei cum puellis quas per visionem viderat, ad se venire
conspexit.

Universidad de Deusto Biblioteca

G conſpexit.Cui ſe etiam vocanti reſpondere cœpit, & depreſſis reuerenter oculis aperta voce clamare:Ecce domina venio: ecce domina venio.In qua etiam voce ſpiritum tradidit, & ex virgineo corpore,habitatura cum ſanctis virginibus,exiuit.

Petrus.

CVm humanū genus multis atque innumeris vitiis ſit ſubiectum,Hieruſalem cœleſtis patrię maximam partem ex paruulis vel infantibus arbitror poſſe compleri.

Quòd quibuſdam paruulis regni cœleſtis aditus à parentibus clauditur,cùm ab eis male nutriuntur, & de puero blaſphemo oſtenditur,& poſtmodum declaratur.

Caput XVIII.

Gregorius:

† al. quæ licet.

Paruulis à parentibus regnum cœleſte nonnunquam clauditur.

ET ſi omnes baptizatos infantes, atque in eadem infantia morientes ingredi regnum cœleſte credēdum eſt,omnes tamen paruulos qui ſcilicet † iam loqui poſſunt,regna cœleſtia ingredi credendum non eſt:quia nonnullis paruulis eiuſdem regni cœleſtis aditus à parētibus clauditur,ſi malè nutriātur. Nam quidem vir cunctis in hac vrbe notiſsimus ante triennium filium habuit annorum,ſicut arbitror,quinque:quem nimis carnaliter diligens remiſſe nutriebat:atque idem paruulus, quod dictu graue eſt,mox vt eius animo aliquid obſtitiſſet,maieſtatem dei blaſphemare conſueuerat, qui in hac ante triennium mortalitate percuſſus venit ad mortem. Cúmque eum ſuus pater in ſinu teneret,ſicut hi teſtati ſunt qui præſentes fue-
H runt,malignos ad ſe veniſſe ſpiritus trementibus oculis puer aſpiciens cœpit clamare:Obſta pater,obſta pater. Qui clamans declinauit faciem vt ſe ab eis in ſinu patris abſcōderet. Quem cùm ille trementem requireret,quid videret:puer adiunxit,dicens:Mauri homines venerunt, qui me tollere volunt. Qui cùm hoc dixiſſet,maieſtatis nomen protinus blaſphemauit, & animam reddidit. Vt enim omnipotens deus oſteñderet pro quo reatu talibus fuiſſet traditus executoribus, vnde viuētem pater ſuus noluit corrigere, hoc morientem permiſit iterare: vt qui diu per diuinitatis patientiam blaſphemus vixerat, quādoque per diuinitatis iudiciū blaſphemaret & moreretur:quatenus reatum ſuum pater eius agnoſceret,& qui paruuli filij animam negligens, non paruulum peccatorem gehennæ ignibus nutriſſet. Sed interim hoc triſte ſeponentes ad ea quæ narrare cœperamus læta redeamus.

De tranſitu Stephani viri dei.

Caput XIX.

Stephani laus.

PRædicto etenim Probo aliiſque religioſis narrantibus viris agnoui,ea quæ indicare audientibus de venerabili patre Stephano in homiliis Euangelij curaui.Fuit enim vir, ſicut idem Probus & multi alij teſtantur, nihil in hoc mundo poſsidens, nihil requirens, ſolam cum deo paupertatem diligens,inter aduerſa ſemper patientiam amplectens, conuentus ſecularium fugiens, vacare ſemper orationi concupiſcens. De
I quo vnum bonum virtutis refero,vt ex hoc vno valeant multa eius bona pēſari.Is nanque cùm quadam die meſſem quam ſua manu ſecuerat deciſam ad aream deduxiſſet:nihilque aliud cum diſcipulis ſuis ad totius anni ſtipendium haberet, quidam peruerſæ voluntatis vir antiqui hoſtis ſtimulis inſtigatus, eandem meſſem igne ſuppoſito ita vt erat in area incēdit. Quod factum dum alter conſpiceret, eidem dei famulo cucurrit & nunciauit.Quod poſtquam indicauit,adiunxit,dicens: Væ væ pater Stephane, quid tibi contigit? cui ſtatim vultu ac mente placida ille reſpondit: Væ quid illi contigit qui mihi hoc fecit: nam mihi quid cōtigit? In quibus eius verbis oſtēditur in quo virtutis culmine ſedebat qui vnum quod in ſumptum mundi habuerat, tam ſecura perdebat mente, magíſque illi condolebat qui peccatū commiſerat, quàm ſibi qui peccati illius damna tolerabat,nec penſabat quid ipſe exterius, ſed culpæ reus quantum perdebat intus.Hunc itaque cùm dies mortis egredi de corpore vrgeret, conuenerunt multi vt tam ſanctæ animæ de hoc ſeculo recedenti ſuas animas commendarent.Cúmque lecto illius hi qui conuenerant,omnes aſsiſterent,alij ingrediētes angelos viderunt,ſed dicere aliquid nullo modo potuerūt, alij omnino nil viderunt.Sed omnes qui aderant,ita vehemētiſsimus timor perculit, vt nullus egrediente illa ſancta anima illic ſtare potuiſſet.Et hi ergo qui viderant, & hi qui omnino

Stephani virtus eximia.

nihil viderant, vno omnes timore percuſsi & territi fugerūt, K
vt palam daretur intelligi quæ & quanta vis eſſet quæ illam egredientem animam ſuſciperet, cuius egreſſum nemo mortalium ferre potuiſſet.

Quòd aliquando animæ meritū non in ipſo ſuo ingreſſu,ſed poſt mortem verius declaratur.

Caput XX.

SEd inter hæc ſciendum eſt:quia aliquādo animæ meritum non in ipſo ſuo egreſſu oſtenditur,poſt mortem vero certius declaratur.Vnde & ſancti martyres ab infidelibus crudelia multa perpeſsi ſunt,qui tamen,vt prędiximus,ad oſſa ſua mortua ſignis quotidie & miraculis clareſcunt.

De duobus monachis Valentij abbatis.

Caput XXI.

† al. Valentinus, al. Valentio.

VItæ nanque venerabilis Valentius † qui pòſt in hac Romana vrbe mihi ſicut noſti,meo quoq; monaſterio pręfuit,prius in Valeriæ prouincia ſuum monaſteriū rexit. In quo dum Longobardi ſæuientes veniſſent, ſicut eius narratione didici,duos eius monachos in ramis vnius arboris ſuſpēderunt,qui ſuſpenſi eodem die defuncti ſunt, facto autem veſpere vtrorúmque eorum ſpiritus claris illic apertiſque vocibus pſallere cœperunt:ita vt ipſi quoq; qui eos occiderāt, cùm voces pſallentium audirent,nimirum mirati terrerentur.Quas videlicet voces captiui quoque omnes qui illic aderant, audierunt: atque eorum pſalmodiæ poſtmodum teſtes extiterunt. Sed has voces ſpirituum omnipotens deus idcirco pertingere L
voluit ad aures corporum, vt viuentes quique in carne diſcerent:quia ſi deo ſeruire ſtudeāt,poſt carnis mortē verius viuāt.

Monachi ſuſpenſi ad arborem canebant.

De tranſitu Surani abbatis.

Caput XXII.

QVibuſdam religioſis quoque viris atteſtātibus adhuc in monaſterio poſitus agnoui, quòd hoc Lōgobardorum tempore iuxta in hac prouincia quæ Sura nominatur, quidam monaſterij pater vitæ venerabilis Suranus nomine fuerit,qui captiuis aduenientibus,atque à Longobardorum deprædatione fugientibus,cuncta quæ in monaſterio videbatur habere,largitus eſt. Cúmque in eleemoſynis veſtimenta ſua,ac fratrum omnia,& cellarū conſumpſiſſet,quicquid habere in horto potuit expendit.Expenſis verò rebus omnibus Longobardi ad eum ſubitò venerunt: cúmque tenuerunt, & aurum ab eo petere cœperunt. Quibus cùm ille diceret ſe omnino nihil habere,in vicino monte ab eis ductus eſt, in quo ſylua immenſæ magnitudinis ſtabat. Ibi captiuus quidam fugiens in caua arbore latebat, vbi vnus ex Longobardis educto gladio prædictum venerabilem occidit virum. Cuius corpore in terram cadēte mons omnis protinus,& ſylua concuſſa eſt,ac ſi ſe ferre non poſſe pondus ſanctitatis eius diceret terra,quæ tremuiſſet.

Miraculū.

De tranſitu diaconi Eccleſiæ Marſorum,

Caput XXIII. M

ALius quoque in Marſorum prouincia vitę valde venerabilis diaconus fuit, quē inuētum Longobardi tenuerūt, quorum vnus educto gladio caput eius amputauit. Sed cùm corpus eius in terrā caderet, ipſe qui hūc capite truncauerat,immundo ſpiritu correptus,ad pedes eius corruit, & quòd amicum dei occiderit,inimico dei traditus oſtēdit.

Petrus.

QVid eſt hoc quæſo te quòd omnipotens deus ſic permittit mori,quos tamen poſt mortem cuius ſanctitatis fuerint,non patitur cælari?

De morte viri dei qui miſſus Bethel fuerat.

Caput XXIIII. Gregorius.

CVm ſcriptum ſit iuſtus quacunque morte præuētus fuerit,iuſtitia eius non auferetur ab eo·electi qui proculdubio ad perpetuam vitā tendunt,quid eis obeſt ſi ad modicum durè moriuntur?Et eſt fortaſſe nonnūquam eorum culpa,licet minima,quę in eadem debeat morte reſecari.Vnde fit vt reprobi poteſtatem quidem contra viuentes accipiant: ſed illis morientibus hoc in eis grauius vindicatur, quòd contra bonos poteſtatem ſuæ crudelitatis acceperunt,ſicut idem carnifex qui eundem venerabilem diaconum viuētem ferire permiſſus eſt, gaudere ſuper mortuum permiſſus non eſt. Quod ſacra quoque teſtantur eloquia. Nam vir dei contra Samariam miſſus: quia per inobedientiam in itinere comedit, hunc leo

3. Reg. 3.

A leo in eodem itinere occidit. Sed ſtatim illic ſcriptum eſt:quia ſtetit leo iuxta aſinum,& nō comedit leo de cadauere. Ex qua re oſtenditur quòd peccatum inobedientiæ in ipſa fuerit morte laxatum:quia idem leo quem viuentem præſumpſit occidere,contingere non præſumpſit occiſum. Qui enim occidendi auſum habuit, de occiſi cadauere comedendi licētiam non accepit: quia is qui culpabilis in vita fuerat, punita inobedientia erat iam iuſtus ex morte. Leo ergo qui prius peccatoris vitam necauerat,cuſtodiuit poſtmodum cadauer iuſti.

Leo cuſtodiuit cadauer iuſti.

Petrus.

PLacet quod dicis, ſed noſſe vellem ſi nunc ante reſtitutionem corporum in cœlo recipi valeant animæ iuſtorum.

Si ante reſtitutionem corporis recipiantur in cœlo animæ iuſtorum.

Caput XXV.

Gregorius:

HOc neque de omnibus iuſtis fateri poſſumus, neque de omnibus negare. Nam ſunt quorundam iuſtorum animæ quæ à cœleſti regno quibuſdam adhuc manſionibus differuntur. In quo dilationis damno quid aliud innuitur, niſi quòd de perfecta iuſtitia aliquid minus habuerunt? Et tamen luce clarius conſtat:quia perfectorum animæ mox vt huius carnis clauſtra exeunt, in cœleſtis regni ſedibus recipiūtur: quod & ipſa per ſe veritas atteſtatur, dicens:Vbicunque fuerit corpus,illuc congregabuntur & aquilæ. Quia vbi ipſe redem-
B ptor noſter eſt corpore,illuc proculdubio colligūtur iuſtorum animæ.Et Paulus:Cupio diſſolui,& eſſe cum Chriſto. Qui ergo Chriſtum in cœlo eſſe non dubitat, nec Pauli animam eſſe in cœlo negat. Qui etiam de diſſolutione ſui corporis, atque de inhabitatione cœleſtis patriæ dicit: Scimus quoniam ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſoluatur, quòd ædificationem habemus ex deo,domum non manū factam,ſed æternam in cœlis.

Lucæ 17.

Phil. 1.

2. Cor. 5.

Petrus.

SI igitur nunc ſunt in cœlo animæ iuſtorum, quid eſt quod in die iudicij pro iuſtitiæ ſuæ retributione recipient?

Gregorius.

HOc eis nimirum creſcit in iudicio, quòd nunc animarū ſola,poſtmodum verò etiā corporum beatitudine perfruuntur,vt in ipſa quoque carne gaudeant,in qua dolores pro domino cruciatúſque pertulerunt.Pro hac quippe geminata eorum gloria ſcriptum eſt:in terra ſua duplicia poſsidebunt. Hinc etiam ante reſurrectionis diem de ſanctorum animabus ſcriptum eſt: Datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ, & dictum eſt in illis vt requieſcerent tempus adhuc modicum,donec impleretur numerus conſeruorum & fratrum eorum.Qui itaque nunc ſingulas acceperunt,binas in iudicio ſtolas habituri ſunt: quia modo animarum tantummodo, tunc autem animarum ſimul & corporum gloria lætabuntur.

Eſa. 61.

Apoca. 6.

C Petrus.

ASſentio.Sed vellem ſcire quonam modo agitur:quòd plęrunque morientes multa prædicunt?

Quibus modis morientes aliqua prædicunt. Et de morte cuiuſdam aduocati. Et de reuelatione Gerontij ac Melliti monachorum, & de morte pueri armentarij, & de diuerſitate linguarum.

Caput XXVI.

Gregorius.

IPſa aliquādo animarum vis ſubtilitate ſua aliquid præuidet. Aliquando autem exituræ de corpore animæ per reuelationem ventura cognoſcunt. Aliquādo verò iam dum iuxtà fit vt corpus deſerant, diuinitus afflatæ in ſecreta cœleſtia incorporeum mentis oculum mittunt.Nam quòd vis animæ aliquādo ſubtilitate ſua ea quæ ſunt ventura cognoſcit, patet ex eo quòd quidam aduocatus qui in hac vrbe ante biduum lateris dolore defunctus eſt, ante paulum quàm moreretur, vocauit puerum ſuum, præparari ſibi veſtimenta ad procedendum iuſsit.Quem dum puer quaſi inſanire cerneret, ciúſque præceptis minimè obediret,ſurrexit:veſtimento ſe induit, & per viā Appiam ad beati Sixti Eccleſiam ſe eſſe proceſſurū dixit: Cúmque poſt modicum ingraueſcente moleſtia eſſet defunctus,deliberatum fuerat: vt apud beatum Ianuarium martyrem Præneſtina via eius corpus poni debuiſſet. Sed quia longū hoc his qui funus eius curauerant, viſum eſt:repentè orto conſilio ex-

Aduocatus futura prædicit.

euntes cum eius funere per viam Appiam,neſciētes quæ ille dixerat,in ipſa eum Eccleſia quam prædixerat,poſuerūt. Et cùm D
eundem virum curis ſecularibus obligatum, lucríſque terrenis inhiantē fuiſſe nouerimus:vnde hoc prędicere potuit,niſi quia id quod futurum erat, eius corpori ipſa vis animæ ac ſubtilitas præuidebat? Quod autem ſæpe etiam reuelationibus agitur, vt à morituris futura præſciantur,ex his colligere poſſumus: quæ apud nos geſta in monaſteriis ſcimus. In monaſterio etenim meo quidam frater ante decēnium Gerontius dicebatur. Qui cùm graui moleſtia corporis fuiſſet depreſſus, in viſione nocturna albatos viros & clari omnimodo habitus in hoc ipſum monaſterium deſcendere & de ſuperioribus aſpexit. Qui dum corā lecto iacentis aſsiſterent:vnus eorum dixit: Ad hoc venimus vt de monaſterio Gregorij quoſdā fratres in militiā mittamus,atque alteri præcipiens adiūxit: Scribe Marcellū, Valentinianum, Agnellum:atque alios quorum nunc minimè recordor. Quibus expletis addidit,dicens: Scribe & hunc ipſum qui nos aſpicit: Ex qua viſione certus redditus prædictus frater, facto manè innotuit fratribus, qui & qui eſſent in breui ex eadē cella morituri,quos ſe etiam denunciauit eſſe ſecuturum, cùm die alio prædicti fratres mori cœperunt, atque ſub eodem ordine ſe in morte ſecuti ſunt, quo fuerant in deſcriptione nominati. Ad extremū verò & ipſe obiit,qui eoſdem fratres morituros prępuidit. In ea quoq; mortalitate quæ ante trienniū hāc vrbem vehementiſsima clade vaſtauit,in Portuenſis ciuitatis
E monaſterio. Mellitus dictus eſt monachus adhuc in annis iuuenilibus conſtitutus, ſed miræ ſimplicitatis atque humilitatis vir,qui appropinquante vocationis die,eadem clade percuſſus ad extrema deductus eſt. Quod vir vitę venerabilis Fœlix eiuſdem ciuitatis Epiſcopus audiens,cuius & hæc relatione cognoui,ad eum accedere ſtuduit,& ne mortē timere debuiſſet, verbis hunc perſuaſoriis confortare,cui etiam adhuc de diuina miſericordia longiora vitæ ſpatia polliceri cœpit. Sed ad hæc ille reſpondit,curſus ſui tempora eſſe completa, dicens apparuiſſe ſibi iuuenem,atque epiſtolas detuliſſe,dicentem: Aperi & lege. Quibus apertis aſſeruit, quia ſe & omnes qui eodem tempore à prædicto Epiſcopo in paſchali feſtiuitate fuerant baptizati,ſcriptos in eiſdem epiſtolis literis aureis inueniſſet.Primū quidem,vt dicebat, ſuum nomen reperit,ac inde omnium illo in tempore baptizatorum. Qua de re certum tenuit,& ſe & illos de hac vita eſſe ſub celeritate migraturos. Factúmque eſt vt die eadem ipſe moreretur,atque poſt eum cuncti illi qui baptizati fuerant ita ſecuti ſunt, vt intra paucos dies nullus eorū in hac vita remaneret. De quibus nimirum conſtat quòd eos prædictus dei famulus idcirco auro ſcriptos viderat: quia eorum nomina apud ſe fixa æterna claritas habebat. Sicut itaque hi reuelationibus potuerunt ventura cognoſcere: ita nonnunquam egreſſuræ animæ poſſunt etiam myſteria cœleſtia non per ſomnium ſed vigilando prælibare. Ammonium nanque
F monaſterij mei monachum bene noſti, qui dum eſſet in ſeculari habitu conſtitutus: Valeriani huius vrbis aduocati naturalem filiam in coniugio ſortitus, eius obſequiis ſedulè atque inceſſanter adhærebat, & quæque in eiuſdem domo agebantur,nouerat. Qui mihi iā in monaſterio poſitus narrauit quòd in ea mortalitate quæ patricij Narſi temporibus hanc vrbem vehementer afflixit in domo prædicti Valeriani puer armentarius fuit pręcipuę ſimplicitatis & humilitatis. Cùm verò eiuſdem aduocati domus eadem clade vaſtaretur, idem puer percuſſus eſt & vſque ad mortem deductus. Qui ſubitò ſublatus à præſentibus rediit,ſibíque dominum ſuum vocari fecit. Cui ait: Ego in cœlo fui, & qui de hac domo morituri ſunt,agnoui.Ille,ille atque ille morituri ſunt, tu verò ne timeas: quia in hoc tempore moriturus non es. Vt verò ſcias quòd me in cœlo fuiſſe verum fateor, ecce accepi illic vt linguis omnium loquar. Nunquid tibi incognitum fuit Græcam me linguam omnino non noſſe? & tamen Græce loquar, vt cognoſcas an verum ſit quòd me omnes linguas accepiſſe teſtificor. Cui tūc Grecè dominus ſuus locutus eſt,atque ita ille in eadem lingua reſpondit: vt cuncti qui aderant,mirarentur. In ea quoque domo prædicti Narſi ſpatarius Vulgar manebat. Qui feſtinè ad ęgrum deductus ei vulgarica lingua locutus eſt,ſed ita puer ille in Italia natus & nutritus in eadem barbara locutione reſpondit,

Nota rem miram.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G respondit, ac si ex eadem fuisset gente generatus. Mirati sunt omnes qui audiebant, atque ex duarum linguarum experimẽto quas eum antea nescisse nouerant, credideruntde omnibus quas probare minimè valebát. Tunc per biduum mors eius dilata est, sed die tertio, quo occulto iudicio nescitur, manus ac brachia lacertósque suos dentibus laniauit, atque ita de corpore exiuit. Quo mortuo omnes illi quos prędixerat, ex hac protinus luce subtracti sunt, nullúsque in illa domo eadem tempestate defunctus est, qui voce illius denunciatus non est.

Mors terribilis pueri.

Petrus:

VAlde terribile est, vt qui tale donum percipere meruit, tali etiam post hoc pœna plecteretur.

Gregorius:

QVis occulta dei iudicia sciat? Ea quæ in diuino examine cõprehendere non possumus, timere magis quàm discutere debemus.

De morte Theophanij comitis. Caput XXVII.

VT autem de egredientibus animabus quę multa prænoscunt ea quæ cœpimus, exequamur, neque hoc silẽdum est quod de Theophanio Centerelensis † vrbis comite in eadem vrbe positus multis attestantibus agnoui. Fuit nanque vir misericordię actibus deditus, bonis operibus intentus, hospitalitati præcipuè studens. Exercendis quidem comitatus curis occupatus, agebat terrena & temporalia, sed vt pòst in fine claruit, magis ex debito quàm ex intentione. Nam dum appropinquante mortis eius tempore grauissima aëris tempestas obsisteret ne ad sepeliendum duci potuisset, eúmque vxor sua cum fletu vehementissimo inquireret, dicẽs: Quid faciã? quomodo te ad sepeliendum eiicio: quæ ostium domus huius egredi præ nimia tempestate non possum. Tunc ille respondit: Noli mulier flere: quia mox vt ego defunctus fuero, aëris serenitas redibit. Cuius protinus vocem mors & mortem serenitas secuta est. Quod signum etiam alia signa sunt comitata. Nam manus eius & pedes podagræ humore tumescentes versi in vulneribus fuerant, & profluente sanie putebant. Sed dum corpus eius ex more ad lauãdum fuisset vndatum: ita manus pedésque eius sani inuenti sunt, ac si vnquam vulneris nihil habuissent. Ductus itaque ac sepultus est, eiúsq; coniugi visum est vt quarto die in sepulchro illius marmor quod superpositum fuerat, mutari debuisset. Quod videlicet marmor corpori eius superpositum dum fuisset ablatum, tanta ex corpore ipsius fragãtia odoris emanauit, ac si ex putrescente carne illius pro vermibus aromata ferbuissent. Quod factum dum narrante me in homiliis infirmis quibusdam venisset in dubium, die quadam sedente me in conuentu nobilium, ipsi artifices qui in sepulchro illius marmor mutauerant, affuerunt, aliquid me de propria causa rogaturi. Quos ego de eodem miraculo coram clero, nobilibus ac plebe requisiui, qui & eadem odoris fragrantia miro modo se repletos fuisse testati sunt. Et quædam alia in augmẽto miraculi, quæ nunc narrare longum æstimo, de eodem sepulchro eius addiderunt.

Theophanius comes futura prædixit.

† al. Centũcellensis.

Petrus:

INquisitioni meę sufficienter iam video satisfactum, sed hoc est adhuc quod quæstione animum pulsat: quia cũ superius dictum sit, esse iam sanctorum animas in cœlo, restat proculdubio vt iniquorum quoque animæ esse non nisi in inferno credantur. Et quid hac de re veritas habeat, ignoro. Nam humana æstimatio non habet peccatorum animas ante iudicium posse cruciari.

Quòd sicut perfectorum animæ in cælo, ita post dissolutionem corporum iniquorum animæ in inferno esse credendæ sint.

Caput XXVIII. Gregorius:

SI esse sanctorum animas in cœlo sacri eloquij satisfactione credidisti, oportet vt per omnia esse credas & iniquorũ animas in inferno: quia ex retributione æternæ iustitiæ ex qua iusti iam gloriantur, necesse est per omnia vt & iniusti crucientur. Nam sicut electos beatitudo lætificat, ita credi necesse est quòd à die exitus sui ignis reprobos exurat.

Petrus:

ET qua ratione credendum est: quia rem incorpoream tenere ignis corporeus possit?

Qua ratione credendum sit, vt incorporeos spiritus tenere ignis corporeus possit. Caput XXIX.

Gregorius. K

SI viuentis hominis incorporeus spiritus tenetur in corpore, cur non post mortem, cùm incorporeus sit spiritus, etiã corporeo igne teneatur? Petrus:

IN viuente quolibet idcirco incorporeus spiritus tenetur in corpore: quia viuificat corpus. Gregorius.

Corporeus ignis in spiritum peccatorũ agit.

SI incorporeus spiritus Petre in hoc teneri potest quod viuificat: quare non pœnaliter & ibi teneatur vbi mortificatur? Teneri autem spiritum per ignem dicimus, vt in tormento ignis, videndo atque sentiendo puniatur. Ignem nãque eoipso patitur quòd videt: & quia cremari se aspicit, crematur. Sícque fit vt res corporea incorpoream exurat, dum ex igneivisibili ardor ac dolor inuisibilis trahitur: vt per ignem corporeum mens incorporea etiam incorporea flamma crucietur: quanuis colligere ex dictis Euangelicis possumus, quia incendium anima non solum videndo, sed etiam experiendo patiatur. Veritatis etenim voce dives mortuus in inferno dicitur sepultus. Cuius anima quia in igne teneatur, insinuat voce diuitis qui Abraham deprecatur, dicens: Mitte Lazarum vt intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meã: quia crucior in hac flamma. Dum ergo peccatorem diuitem damnatum veritas in ignem perhibet, quisnam sapiens reproborum animas teneri ignibus neget? Petrus.

Luce 16.

ECce ratione ac testimonio ad credulitatẽ flectitur animus, sed dimissus iterum ad rigorem redit. Quomodo enim res corporea rem incorporeã teneat, atq; affligere possit, ignoro. L

Gregorius.

DIc quæso te, apostatas spiritus à cœlesti gloria deiectos, esse corporeos, an incorporeos suspicaris?

Petrus.

QVis sanum sapiens, esse spiritus corporeos dixerit.

Gregorius.

GEhennæ ignem esse incorporeum, an corporeum fateris?

Petrus.

IGnem gehennę corporeum esse non ambigo, in quo certum est corpora cruciari.

Matth. 25.

Gregorius.

CErte reprobis veritas in fine dictura est: Ite in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Si igitur diabolus eiúsque angeli, cum sint incorporei, corporeo sunt igne cruciandi, quid mirum si animæ, & antequam recipiant corpora, possint corporea sentire tormenta?

Petrus.

PAtet ratio, nec debet animus de hac vlterius quęstione dubitare.

De morte Theodorici regis Ariani. Caput XXX. M

Gregorius.

POstquam laboriose credidisti, operæ precium credo si ea quæ mihi à viris fidelibus sunt degesta, narrauero. Iulianus nanque huius Romanæ Ecclesiæ, cui deo authore deseruio, secundus defensor, qui ante septem fermè annos defunctus est, ad me adhuc in monasterio positum crebrò veniebat, & mecum colloqui de animę vtilitate consueuerat. Hic itaque mihi quadam die narrauit, dicens: Theodorici regis temporibus pater soceri mei in Sicilia exactionem canonis egerat, itaque iam ad Italiam rediebat. Cuius nauis appulsa est ad insulã quæ Liparis appellatur. Et quia illic vir quidam solitarius magnæ virtutis habitabat, dum nautæ nauis armamenta repararent, visum est prędicto patri soceri mei ad eundem virum dei pergere, séque eius orationibus commendare. Quos vir domini cùm vidisset, eis inter alia colloquens dixit: Scitis quia rex Theodoricus mortuus est? Cui illi protinus respondérunt. Absit, nos eum viuẽtem dimisimus, & nihil tale ad nos de eo nũc vsque perlatum est. Quibus dei famulus addidit, dicens: Etiam mortuus est: nam hesterno die hora nona inter Ioannem papam & Symmachum patricium discinctus atque discalciatus, & vinctis manibus deductus, in hanc vicinam Vulcani ollam iactatus est. Quod illi audientes sollicitè conscripserunt diem, atque in Italiam reuersi, eo die Theodoricum regẽ inuenerunt fuisse mortuum, quo de eius exitu atque supplicio dei famulo fuerat ostensum. Et quia Ioannem papam affligendo in custodia occidit, Symmachum quoque patriciũ ferro trucidauit, ab illis

A illis iustè in ignem missus apparuit, quos in hac vita iniustè indicauit.

De morte Reparati. Caput XXXI.

EOdem quoque tempore quo primum remotæ vitæ desiderio anhelabam, quidam honestus senex Deusdedit nomine, valde huius vrbis nobilibus † amicus, mihi quoque in amicitiis sedulè iungebatur, qui mihi narrabat, dicens: Gothorum tempore quidam spectabilis vir, Reparatus nomine, venit ad mortem. Qui dum diu iam commutatus ac rigidus iaceret, visum est quòd ab eo funditus flatus vitalis exisset, atque exanime remansisset corpus. Cúmque & multi qui conuenerant, & eum iam mortuum familia lugeret, subito rediit: & cũctorum plangentium in stuporem versæ sunt lachrymæ. Qui reuersus ait: Citius ad Ecclesiam beati Laurentij martyris, quę ex nomine conditoris Damasci vocatur, puerum mittite: & quid de Tyburtio presbytero agatur, videat: & renunciare festinet. Qui videlicet tunc Tyburtius carnalibus desideriis subiacere ferebatur. Cuius adhuc vitæ morúmque quoque bene Florentius eius nunc Ecclesiæ presbyter meminit. Cum vero puer pergeret, narrauit idem Reparatus qui ad se reuersus fuerat, quòd illum vbi ductus fuerat, agnouit dicens: Paratus fuerat rogus ingens, deductus autem Tyburtius presbyter in eo est superpositus, atque suppositò igne non crematus. Alius autem parabatur rogus, cuius à terra in cœlum cacumen tendi videbatur. Cui emissa voce clamatum est, cuius esset. His igitur dictis statim Reparatus defunctus est, puer verò qui transmissus fuerat ad Tyburtium, iam eum mortuum inuenit. Qui videlicet Reparatus ductus ad loca pœnarum dum vidit, rediit, narrauit, & obiit: apertè monstratur, quia nobis illa, non sibi viderit, quibus dum adhuc concessum est viuere: licèt etiã à malis operibus emendare. Rogum vero constrúi Reparatus vidit, non quòd apud infernum ligna ardeant, vt ignis fiat: sed narraturus hæc viuentibus, illa de incendio prauorum † vidit, ex quibus nutriri apud viuentes corporeus ignis solet: vt per hæc assueta viuentes † discerent quid de insuetis timere debuissent.

† al. dimittat.

B *Reparatus loca pœnarum vidit.*

† al. pœnarum. † al. audierat.

De morte curialis cuius sepultura incensa est. Caput XXXII.

TErribile etiam quiddam in Valeriæ prouincia contigisse vir vitæ venerabilis Maximianus Syracusanus Episcopus, qui diu in hac vrbe meo monasterio præfuit, narrare consueuit, dicens: Quidam curialis illic sacratissimo Paschali sabbato iuuenculam cuiusdam filiam in baptismate suscepit. Qui post ieiunium domum reuersus, multóque vino inebriatus, eandem filiam suam secum manere petiit, eámque nocte illa, quod dictu nefas est, perdidit. Cúmque manè facto surrexisset, reus cogitare cœpit vt ad balneum pergeret, ac si aqua balnei lauaret maculam peccati. Perrexit igitur, lauit, cœpitque trepidare Ecclesiam ingredi. Sed si tanto die non iret ad Ecclesiam, erubescebat homines: si verò iret, pertimescebat iudicium dei. Vicit itaque humana verecundia, perrexit ad Ecclesiam: sed tremebundus ac pauens stare cœpit, atque per singula momenta suspectus qua hora immundo spiritui traderetur: & coram omni populo vexaretur. Cúmque vehementer timeret, ei in illa missarum celebritate quasi aduersi nihil contigit. Qui lætus exiit, & die altero Ecclesiam iam securus intrauit. Factúmque est vt per sex continuos dies lætus ac securus procederet, æstimans quod eius scelus dominus aut non vidisset, aut visum misericorditer auertisset †. Die autem septimo subita morte defunctus est. Cúmque sepulturæ traditus fuisset, per longum tempus cunctis videntibus de sepulchro illius flamma exiit, & tam diu ossa eius concremauit, quousque omne sepulchrum consumeret, & terra quæ in tumulum collecta fuerat, defossa videretur. Quod videlicet omnipotens deus faciens, ostendit quid eius anima in occulto pertulit, cuius etiam corpus ante humanos oculos flamma cõsumpsit. Qua in re nobis quoque hæc audiẽtibus exemplum formidinis dare dignatus est: quatenus ex hac consideratione colligamus quid anima viuens ac sentiens pro reatu suo patitur, si tanto ignis supplicio etiam insensibilia ossa concremantur. Petrus:

† al. dimisisset.

Ossa curialis in sepulchro arsa.

NOsse velim, si vel boni bonos in regno, vel mali malos in supplicio agnoscant.

Si boni bonos in regno, & malos in supplicio agnoscant. D

Caput XXXIII.

Gregorius:

HVius rei sententia in verbis est dominicis, quam iam superius protulimus, luce clarius demonstrata. In quibus cùm dictum esset: Homo quidem erat dives, & induebatur purpura & byssо, & epulabatur quotidie splẽdidè: & erat quidem mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius vlceribus plenus, cupiens saturari de micis quæ cadebant de mensa diuitis: & nemo illi dabat, sed & canes veniebant & lingebant vlcera eius: subiunctum est quòd mortuus Lazarus portatus est ab angelis in sinu Abrahæ: & mortuus dives, sepultus est in inferno. Qui eleuans oculos suos cùm esset in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in sinu eius, & ipse clamauit, dicens: Pater Abraham miserere mei, & mitte Lazarum vt intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam: quia crucior in hac flamma. Cui Abraham dixit: Fili recordare, quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala. Dies autem iam spem salutis de seipso non habens, ad promerendam suorum salutem conuertitur, dicens: Rogo te pater vt mittas eum in domum patris mei, habeo enim quinque fratres vt testetur illis, ne & ipsi veniant in locum hũc tormentorum. Quibus verbis apertè declaratur, quia & boni bonos, & mali malos cognoscũt. Si enim Abraham Lazarum minimè recognouisset, nequaquam ad diuitem in tormentis positum de transacta eius contritione loqueretur, dicens: quòd mala receperit in vita sua. Et si mali malos non recognoscerent, nequaquam dives in tormentis positus, fratrum suorum etiam absentium, meminisset. Quomodo enim præsentes non posset agnoscere, qui etiam pro absentium memoria curauit exorare? Qua in re illud quoque offenditur quod nequaquam ipse requisisti: quia & boni malos, & mali cognoscunt bonos. Nam dives ab Abraham cognoscitur, cui dictum est: Recepisti bona in vita tua. Et electus Lazarus à reprobo est diuite cognitus, quem mitti precatur ex nomine, dicens: Mitte Lazarum vt intingat extremum digiti sui in aquam: & refrigeret linguam meam. In qua videlicet cognitione vtriusque partis, cumulus retributionis excresit, vt & boni amplius gaudeant, qui secum eos lætari conspiciunt quos amauerunt, & mali dum cum eis torquentur quos in hoc mundo, despecto deo, dilexerunt, eos non solum sua, sed etiam eorum pœna consumat. Fit autem in electis quiddam mirabilius, quia non solum eos agnoscũt quos in hoc mundo nouerant, sed velut viros visos ac cognitos recognoscunt bonos quos nunquam viderunt. Nam cùm antiquos patres in illa æterna hæreditate viderint, eis incogniti per visionem nõ erunt, quos in opere semper nouerũt. Quia enim illic omnes communi claritate deum cõspiciunt, quid est quod ibi nesciant, vbi scientem omnia sciunt?

Luce 16.

Boni malos, & bonos mali vecognoscẽt, post mortem.

De quodam religioso qui prophetas moriens vidit. F

Caput XXXIIII.

NAm quidam noster religiosus vir vitę valde laudabilis, cùm ante hoc quadriennium moreretur, sicut religiosi alij qui præsentes fuerunt testati sunt, in hora exitus sui Ionam prophetam, Ezechielem quoque & Danielem cœpit aspicere, eosque dominos suos ex nomine clamare. Quos dum ad se venisse diceret, & depressis luminibus eis reuerentiæ obsequium præberet, ex carne eductus est. Qua in re apertè datur intelligi quę erit in illa incorruptibili vita notitia, si vir iste adhuc in carne corruptibili positus, prophetas sanctos quos nimirum nunquam viderat, agnouit.

Moriẽs prophetas vidit.

Quòd se etiam ignotæ animæ nonnunquam exituræ cognoscunt, quæ vel pro culpis tormenta, vel bonis actibus similia sunt præmia recepturæ: & de morte Ioannis, & Visi, atque Eunorphij, & Stephani.

Caput XXXV.

SOlet autem plærunque contingere vt egressura anima eos etiam recognoscat cum quibus pro æqualitate culparum, vel etiam præmiorum, in vna est mansione deputanda. Nam vir vitæ venerabilis Eleutherius senex, de quo præcedente libro multa narraui, in monasterio suo germanum fratrem

Universidad de Deusto Biblioteca

G fratrem nomine Ioannem ſe habuiſſe perhibuit: qui ante dies quatuordecim ſuum fratribus exitum prædixit. Cúmque decreſcentes quotidie computarent dies, ante triduum quàm vocaretur ex corpore, febre correptus eſt. Ad horam verò mortis veniens, myſteriũ dominici corporis & ſanguinis accepit. Vocatíſque fratribus coram ſe pſallere præcepit, quibus tamen antiphonam ipſe per ſemetipſum de ſemetipſo impoſuit, dicens: *Antiphona Ioannis.* Aperite mihi portas iuſtitiæ, & ingreſſus in eas confitebor domino: hæc porta domini, iuſti intrabunt per eam. Cúmque coram eo aſsiſtentes fratres pſallerent, emiſſa ſubitò & producta voce clamauit, dicens: Vrſe veni. Quod mox vt dixit, eductus è corpore mortalem vitam finiuit. Mirati ſunt fratres: quia hoc quod moriens frater clamauerat, ignorabant. Quo defuncto, in monaſterio facta eſt magna triſtitia. Quarto autem die quidam fratribus neceſſarium fuit vt ad monaſterium aliud longè poſitum tranſmitterent. Illuc ergo euntes fratres, omnes eiuſdem monaſterij monachos triſtes vehemẽter inuenerũt. Quibus cùm dicerent, quid habetis quod vos in tanto mœrore deprimitis? Reſponderunt dicentes. Loci huius deſolationem gemimus, quia vnus frater cuius nos vita in hoc monaſterio continebat, hodie quartus eſt dies quòd ex hac luce ſubtractus eſt. Cúmque fratres qui venerant ſtudioſè inquirerent qualiter dictus fuiſſet, reſponderunt: Vrſus. Qui vocationis eius horam ſubtiliter inquirentes, ipſo eum momento cognouerunt exiſſe de corpore, quo per Ioannem, qui apud eos defunctus eſt, fue-
H rat vocatus. Qua ex re colligitur, quia vtrorúmque par fuerat meritum, eíſque datum eſt vt in vna manſione ſocialiter viuerent, quibus è corpore contigit ſocialiter exire. Sed neque hoc ſileam quòd dũ adhuc laicus viuerem, atque in domo mea quæ mihi in hac vrbe ex iure patris obuenerat, manerem: de quibuſdam vicinis meis me contigit agnouiſſe. *Nota de Stephano & Eumorphio.* Quædam nanque iuxta me vidua, Galla dicebatur. Hæc Eumorphium nomine iuuenem filium habebat, à quo non lõge quidam Stephanus qui alio nomine Optio dictus fuit, habitabat. Sed idem Eumorphius ad extrema vitæ veniens vocauit puerum ſuum eíque præcepit, dicens: Vade citius & dic Stephano Optioni vt concitus veniat, quia ecce nauis parata eſt: vt ad Siciliam duci debeamus. Cúmque huuc puer inſanire crederet, & obedire recuſaret, cœpit ille vehementer imminere, dicens: Vade & nuncia illi quod dico: quia non inſanio. Egreſſus eſt puer vt ad Stephanum pergeret. Cúmque in medium iter veniſſet, ei alius quidam obuius factus eſt, qui hunc requiſiuit, dicens: Quo vadis? Cui ille reſpondit. Ad Stephanum Optionem à domino meo miſſus ſum. Atque ille protinus dixit. Ab eo venio, ſed ante me hac hora defunctus eſt. Reuerſus verò eſt puer ad Eumorphium dominum ſuum, ſed iam eum mortuũ inuenit. Sícque factum eſt vt dum alter obuiam venit, & ex medio itinere puer reuerſus eſt, vt ex mẽſura ſpatij potuiſſet colligi quia vno momento vtrique fuerant vocati.

Petrus:

I TErribile eſt valde quod dicitur: ſed quæſo te, cur egrediẽti animæ nauis apparuit, vel cur ſe ad Siciliam duci moriturus prædixit?

Gregorius:

ANima vehiculo non eget: ſed mirũ non eſt ſi adhuc homini in corpore poſito, illud apparuit quod per corpus aſſueuerat videre, vt per hoc intelligi daretur quo eius anima ſpiritaliter duci potuiſſet. Quòd vero ſe ad Siciliam duci teſtatus eſt, quid ſentiri aliud poteſt, niſi quòd præ cæteris locis in eius terræ inſulis eructante igne tormentorum ollæ patuerunt? Quæ, vt ſolent narrare qui nouerunt, laxatis quotidie ſinibus excreſcunt vt mundi termino appropinquante, quanto certum eſt illuc amplius exurendos colligi, tãto & eadem tormentorum loca amplius videantur aperiri. Quod omnipotens deus ad correptionem viuentium in hoc mundo voluit oſtendi, vt mentes infidelium, quę inferni tormenta eſſe non credũt, tormentorum loca videãt, quæ audita credere recuſant. Quod verò ſiue electi, ſiue reprobi, quorum communis cauſa in opere fuerit, ad loca etiam communia deducantur, veritatis nobis verba ſatisfacerẽt, etiam ſi exempla deeſſent. Ipſe quippe propter electos in Euangelio dicit: In domo patris mei manſiones *Ioan.14.* multæ ſunt. Si enim diſpar retributio in illa æterna beatitudine non eſſet, vna potius manſio quàm multæ eſſent. Multæ er- K go manſiones ſunt, in quibus & diſtincti bonorum ordines: & propter meritorum conſortia communiter lætantur: & tamen vnum denarium omnes laborantes accipiunt. Qui multis manſionibus diſtinguuntur: quia & vna eſt beatitudo quam illic percipiunt, diſpar retributionis qualitas, quam per opera diuerſa conſequuntur. Quæ nimirum veritas iudicij ſui diem denũcians, ait: Tunc dicam meſſoribus: Colligite zizania, & ligate ea in faſciculos ad comburendum. *Matth.13.* Meſſores quippe angeli zizania ad comburendum in faſciculos ligãt, cum pares paribus in tormentis ſimilibus ſociant, vt ſuperbi cum ſuperbis, luxurioſi cum luxurioſis, auari cum auaris, fallaces cum fallacibus, inuidi cum inuidis, infideles cum infidelibus ardeant. Cum ergo ſimiles in culpa, ad tormenta ſimilia deducuntur: quia eos in locis pœnalibus angeli deputant, quaſi zizaniorum faſciculos ad comburendum ligant.

Petrus:

AD inquiſitionem meam reſponſionis ſatisfactione patuit cauſa rationis. Sed quidnam eſt, quęſo te, quòd nonnulli quaſi per errorem extrahuntur è corpore, ita vt facti exanimes redeant, & eorum quiſque audiſſe ſe dicat quia ipſe non fuerit qui erat iuſſus deduci?

De his qui quaſi per errorem educi videntur è corpore: & de vocatione & reuocatione Petri monachi, & de morte & reſuſcitatione Stephani, ac de viſione cuiuſdam militis. L

Caput XXXVI.

Gregorius:

HOc cùm fit Petre, ſi bene perpẽditur, non error, ſed admonitio eſt. Superna enim pietas ex magna miſericordiæ ſuæ largitate diſponit, vt nonnulli etiam poſt exitum repentè ad corpus redeant, vt tormenta inferni quæ audita non crediderant, ſaltem viſa pertimeſcant. Nam quidam Illyricianus monachus, qui in hac vrbe in monaſterio mecum viuebat, mihi narrare conſueuerat: quia quodam tempore cùm adhuc in eremo moraretur, agnouerit quòd Petrus quidã monachus ex regione ortus Hiberiæ, qui ei in loco vaſtæ ſolitudinis cui Euaſa nomen eſt, inhærebat, ſicut ipſo narrante didicerat, priuſquam eremum peteret, moleſtia corporis interueniente defunctus eſt: ſed protinus corpori reſtitutus, inferni ſe ſupplicia atque innumera loca flammarum vidiſſe teſtabatur. Qui etiam quoſdam huius ſeculi pótentes in eiſdem flammis ſuſpẽſos ſe vidiſſe narrabat. Qui cùm iam ductus eſſet vt in illas & ipſe mergeretur, ſubitò angelum coruſci habitus apparuiſſe fatebatur, qui eum in ignem mergi prohiberet. Cui etiam dixit: Regredere, & qualiter tibi poſthac viuendum ſit, cautiſsimè attende. Poſtquam vocem paulatim recaleſcentibus membris ab æternæ mortis ſomno euigilans, cuncta quæ circa illum fuerát, geſta narrauit. Tantíſque ſe poſtmodum ieiuniis vigiliiſq; conſtrinxit, vt inferni eum vidiſſe & pertimuiſſe tormẽta, etiam ſi M taceret lingua, conuerſatio loqueretur. Quippe omnipotentis dei mira largitate in morte actum eſt ne mori debuiſſet. Sed quia humanum cor grauis valde duritiæ eſſe ſolet: ita ipſa quoque pœnarum oſtenſio non æquè omnibus vtilis eſt. Nam illuſtris vir Stephanus, quem bene noſti, de ſemetipſo mihi narrare cõſueuerat: quia in Conſtãtinopolitana vrbe pro quadã cauſa demoratus, moleſtia corporis ſuperueniente defunctus eſt. Cúmque medicus atque pigmentarius ad aperiendum eum atque condiẽdum eſſet quæſitus, & die eodem minimè inuẽtus, ſubſequẽte nocte corpus iacuit inhumatum. *Stephanus quidam pœnas inferni vidit.* Qui ductus ad inferni loca, vidit multa quæ prius audita non credidit. Sed cùm præſidenti illic iudici præſentatus fuiſſet, ab eo receptus non eſt, ita vt diceret: Non hunc adduci, ſed Stephanum ferrarium iuſsi. Qui ſtatim reductus in corpore eſt, & Stephanus ferrarius qui iuxta eũ habitabat, eadẽ mora defunctus eſt. Sícq; probatum eſt vera fuiſſe verba quę audierat, dũ hæc effectus mortis Stephani demonſtrauit. *Miles quidam acheronta & Elyſios campos vidit.* Ante triennium quoque in hac peſtilentia quæ hanc vrbem clade vehementiſsima depopulauit, in qua etiam corporali viſu ſagittæ cœlitus venire, & ſingulos quoſque ferire videbantur ſicut noſti: Stephanus idem defunctus eſt. Quidam verò miles in hac eadem vrbe noſtra percuſſus, ad extrema peruenit. Qui eductus è corpore exanimis iacuit,

A iacuit, ſed citius rediit, & quæ cum eo fuerant geſta, narrauit. Aiebat enim, ſicut tunc res eadem etiam multis innotuit, quia pons erat: ſub quo niger atque caliginoſus fœtoris intolarabilis nebulã exhalans fluuius decurrebat. Tranſacto autem ponte, amœna erant prata atque virentia, odoriferis herbarũ floribus exornata, in quibus albatorum hominũ conuenticula eſſe videbãtur. Tantúſque in eodem loco odor ſuauitatis inerat, vt ipſa ſuauitatis fragrantia illic deambulantes, habitantéſque ſatiaret. Ibi manſiones erant diuerſorũ ſingulæ, magnitudine lucis plenæ. Ibi quædã miræ potentiæ ædificabatur domus, quæ aureis videbatur laterculis conſtrui, ſed cuius eſſet, non potuit agnoſci. Erát verò ſuper ripam prædicti fluminis nonnulla habitacula, ſed alia exurgẽtis fœtoris nebula tangebat, alia autem exurgens fœtor è flumine minimè tangebat. Hæc verò erat in prædicto ponte probatio, vt quiſquis per eum vellet iniuſtorũ tranſire, in tenebroſum fœtentémque fluuium laberetur. Iuſti verò quibus culpa non obſiſteret, ſecuro per eum greſſu ac libero ad loca amœna peruenirẽt. Ibi ſe etiam Petrum Eccleſiaſticæ familiæ maiorem, qui ante quadriennium eſt defunctus, deorſum poſitum in locis teterrimis magno ferri põdere religatum ac depreſſum vidiſſe confeſſus eſt. Qui dum requireret cur ita eſſet, ea ſe dixit audiſſe quæ nos qui eũ in hac Eccleſiaſtica domo nouimus, ſciẽtes eius acta, recolimus. Dictum nanque eſt. Hæc idcirco patitur: quia ſiquid ei pro facienda vltione
B videbatur, ad inferendas plagas plus ex crudelitatis deſiderio quàm obediẽtiæ ſeruiebat. Quod ſic fuiſſe, nullus qui illũ nouit, ignorat. Ibi ſe etiam quendam peregrinum presbyterũ vidiſſe fatebatur, qui ad prædictum pontem veniẽs, tãta per eum authoritate tranſiit, quanta & hic ſynceritate vixit. In eodem quoque ponte hunc quem prædiximus Stephanũ ſe recognouiſſe teſtatus eſt. Qui dum trãſire voluiſſet, eius pes lapſus eſt, & ex medio corpore iam extra pontem deiectus, à quibuſdam teterrimis viris ex flumine ſurgentibus per coxã deorſum, atque à quibuſdam abbatibus,† & ſpecioſiſsimis viris cœpit per brachia ſurſum trahi. *† al. albatis. Nota certamen.* Cúmque hoc luctamen eſſet, vt hunc boni ſpiritus ſurſum, mali deorſum, traherent, ipſe qui hæc videbat, ad corpus reuerſus eſt: & quid de eo plenius geſtũ ſit, minimè cognouit. Qua in re de eiuſdem Stephani vita datur intelligi: quia in eo mala carnis cum eleemoſynarum operatione certabant. Qui enim per coxas deorſum, per brachia trahebatur ſurſum, patet nimirũ quia & eleemoſynas amauerat, & carnis vitiis perfectè non reſtiterat, quæ eum deorſum trahebãt. Sed in illo occulto arbitri examine quid in eo vicerit, & nos & eum qui vidit & reuocatus eſt, latet. Conſtat tamen, quia idẽ Stephanus poſtquam, ſicut ſuperius narraui, & infera loca vidit: & ad corpus rediit, perfectè vitã minimè correxit, qui poſt multos annos de corpore adhuc in certamine vitæ & mortis
C exiit. Qua de re colligitur, quia ipſa quoque inferni ſupplicia cùm demonſtrantur, aliis hoc ad adiutorium, aliis verò ad teſtimonium fiat, vt iſti videant mala quæ caueant: illi verò eo amplius puniantur, quoniam inferni ſupplicia nec viſa & cognita vitare voluerunt.

Petrus:

QVid eſt hoc quæſo te, quòd in amœnis locis cuiuſdam domus laterculis aureis ædificari videbatur? Ridiculũ eſt valde ſi credimus quòd in illa vita adhuc metallis talibus egeamus.

Quid ſibi vult in amœnis locis domus inſtructio, & de Deuſdedit cuius domus ſabbato videbatur ædificari.

Gregorius:

QVis hoc ſi ſanũ ſapit, intelligat? ſed per hoc quod illic oſtenſum eſt, quiſquis ille eſt, cui manſio iſta conſtruebatur, apertè datur intelligi quid eſt quod hic operatur. Nam qui prĕmia æternę lucis eleemoſynarum largitate promerebitur: nimirum conſtat, quia auro ædificat manſionem ſuam. Quod enim ſuperius memoriam fugit vt dicerem, idem miles qui hæc viderat, narrabat quòd eoſdem laterculos aureos ad ædificationem domus ſenes ac iuuenes, puellæ & pueri ferebant. Qua ex re colligitur, quia hi quibus hic pietas facta eſt, ipſi illic operatores eſſe videantur. *Deuſdedit ſuã domum ſabbato tãtum ædificabat.* Hic etiam quidam iuxta nos Deuſdedit nomine, religioſus habitabat, qui calciamenta ſolebat operari, de quo alter per reuelationem vidit quòd eius domus ædificabatur, ſed in ea conſtructores ſui ſolo die ſabbati videbantur operari. Qui eiuſdem viri poſtmodum D ſubtiliter vitam requirens: inuenit quia ex his quæ diebus ſingulis laborabat, quicquid ex victu atque veſtitu ſupereſſe potuiſſet, die ſabbato ad beati Petri Eccleſiam deferre conſueuerat, atque indigentibus erogare. Qua ex re perpende: quia non immeritò ipſius fabrica ſabbato creſcebat.

Petrus:

HAc de re mihi idoneè video ſatisfactum: ſed quæſo te, quid eſſe dicimus, quòd quorundam habitacula fœtoris nebula tangebantur, quorundam verò tangi non poterant: vel quid quod pontem quidam & fluuium vidit?

Gregorius.

EX rerum Petre imaginibus penſantur merita cauſarum. Per pontem quippe ad amœna loca tranſire iuſtos aſpexit: quia anguſta valde eſt ſemita quæ ducit ad vitam. *Matt.7.* Et fœtentem fluuiũ decurrentẽ vidit: quia ad ima defluit quotidie carnalium hic putredo vitiorum. Et quorumdã habitacula fœtoris nebula tangebat, quorundam verò ab ea tangi non poterant: quia ſunt plærique qui multa iam bona opera faciunt, ſed tamen adhuc carnalibus vitiis in cogitationis delectatione tanguntur. Et iuſtũ valde eſt, vt illic nebula fœtoris aſsideat, quos hic adhuc carnis fœtor delectat. Vnde & eandẽ delectationem carnis eſſe beatus Iob in fœtore conſpiciens, de luxurioſo ac lubrico ſentẽtiam protulit, dicens: Dulcedo illius vermes. *Iob 24.* Qui au- E tem perfectè cor ab omni delectatione carnis excutiũt, cõſtat nimirum quia eorum habitacula fœtoris nebula nõ tanguntur. Et notandũ quòd idem fœtor eſſe & nebula viſa ſit: quia nimirum carnalis delectatio mentem quam inficit obſcurat, vt veri luminis claritatem non videat, ſed vnde delectatur inferius, inde caliginem ſupernam† patiatur. *† al. ad ſuperna.*

Petrus:

PVtamus ne hoc auctoritate ſacri eloquij poſſe monſtrari: vt culpæ carnalium fœtoris pœna puniantur?

De pœna Sodomorum.

Gregorius:

POteſt. Nam libro Geneſeos atteſtante didicimus, quia ſuper Sodomitas dominus ignem & ſulphur pluit, vt eos & ignis incenderet, & fœtor ſulphuris necaret. *Gene.19.* Quia enim amore illicito corruptilis carnis exarſerant, ſimul incendio & fœtore perierũt: quatenus in pœna ſua cognoſcerẽt: quia æternæ morti fœtoris ſui ſe delectatione tradidiſſent.

Petrus:

DE his in quibus dubius fui, nihil mihi fateor quæſtionis remanſiſſe.

Quòd quorũdam animæ adhuc in corpore poſitæ pœnale aliquid de ſpiritalibus vident. Et de Theodoro puero.

Caput. XXXVII.

SCiendum quoque eſt, quia nonnunquam animæ adhuc in ſuis corporibus poſitę, pœnale aliquid de ſpiritalibus vidẽt: F quod tamen quibuſdam ad ædificationem ſuam, quibuſdam verò contingere ad ædificationem audientium ſolet. Nam is de quo in homiliis coram populo me narraſſe iam memini, inquietus valde Theodorus nomine puer fuit, qui in monaſterium meum fratrem ſuum neceſsitate magis quàm voluntate ſecutus eſt. *Theodorus puer prauus.* Cui nimirum graue erat ſi quis pro ſalute ſua aliquid loqueretur. Bona enim non ſolum facere: ſed etiam audire non poterat. Nunquam ſe ad ſanctę conuerſationis habitum venire iurando, iraſcendo, deridendo teſtabatur. In hac autem peſtilentia quæ nuper huius vrbis populum magna ex parte conſumpſit: percuſſus in inguine, eſt perductus ad mortem. Cúmque extremum ſpiritum ageret: conuenerunt fratres vt egreſſum illius orãdo protegerent. Iam corpus eius ab extrema parte fuerat præmortuum, in ſolo tãtum pectore vitalis adhuc calor anhelabat. Cuncti autem fratres tanto pro eo cœperunt enixius orare: quanto eum iã videbãt ſub celeritate diſcedere. Tunc repentè cœpit eiſdẽ fratribus aſsiſtẽtibus clamare, atque cum magnis vocibus orationes eorum interrumpere: dicẽs: Recedite, recedite. Ecce draconi ad deuorandum datus ſum, qui propter veſtram præſentiam deuorare me non poteſt. Caput meum iam ſuo ore abſorbuit: date locum vt non me amplius cruciet: ſed faciat quod facturus eſt. Si ei ad deuorandum datus ſum: quare propter vos moras patior? Tunc fratres cœperunt

Universidad de Deusto Biblioteca

G runt ei dicere: Quid est quod loqueris frater? signum tibi sanctę crucis imprime. Respondit ille, dicens: Volo me signare, sed non possum: quia squamis huius draconis premor. Cúmq; hoc fratres audirent: prostrati in terram cum lachrymis cœperunt pro ereptione illius vehementius orare. Et ecce subitò cœpit æger clamare dicens: Gratias deo, ecce draco qui me ad deuorandum acceperat, fugit: orationibus vestris expulsus stare non potuit. Pro peccatis meis modo intercedite: quia conuerti paratus sum, & secularem vitam funditus relinquere. Homo ergo qui, sicut iam dictum est, ab extrema corporis parte fuerat præmortuus, reseruatus ad vitam, toto corde ad deum conuersus est. Et postquam mutatus mente diu est flagellis astrictus, tunc eius anima carne soluta est.

Theodori conuersio.

De morte Crisorij & monachi cuiusdam Iconiæ.

Caput XXXVIII.

Crisorius vitiosus homo.

At contra Crisorius, sicut Probus propinquus illius, cuius iam superius memoriã feci, narrare consueuit, vir in hoc mundo valde idoneus fuit, sed tantum plenus vitiis quãtum rebus, superbia tumidus, carnis suæ voluptatibus subditus, in requirendis rebus auaritię facibus accensus. Sed cùm tot malis dominus finem ponere decreuisset, corporali hunc molestia percussit. Qui ad extremum veniens, eadem hora qua iam de corpore erat exiturus, apertis oculis vidit teterrimos viros & nigerrimos spiritus coram se assistere, & vehemẽter imminere, vt ad inferni claustra eum raperent. Cœpit tremere, pallescere, sudare: & magnis vocibus inducias petere, filiúmque suũ H nomine Maximum, quem ipse iam monachus monachum vidi, nimiis & turbatis vocibus vocare, dicens: Maxime curre. Nunquam tibi mali aliquid feci, in fide tua me suscipe. Turbatus mox Maximus affuit, lugens ac perstrepens familia conuenit. Eos autem quos ille insistentes sibi grauiter tolerabat, ipsi malignos spiritus videre non poterant, sed eorum pręsentiam, in confusione, & pallore, & tremore illius qui trahebatur, videbant. Pauore autem tetræ eorum imaginis huc illúcque vertebatur in lectulo: iacebat in sinistro latere, aspectum eorũ ferre non poterat, vertebatur ad parietem, ibíque aderant. Cúmque constrictus nimis relaxari se iam posse desperaret: cœpitque magnis vocibus clamare. Inducias vel vsque manè, inducias vel vsque manè. Sed cùm hęc clamaret, in ipsis vocibus de habitaculo suæ carnis euulsus est. De quo nimirũ constat: quia pro nobis ista non pro se viderit, vt eius visio nobis proficiat quos adhuc diuina patientia longanimiter expectat. Nam illi tetros spiritus ante mortẽ vidisse, & inducias petiisse quid profuit, qui easdem inducias quas petiit, non accepit? Est etiam nũc apud nos Athanasius ex Isauria presbyter, qui in diebus suis Iconij rem terribilem narrat euenisse. Ibi nanque, vt ait, quod I quoddam monasterium Thongolaton dicitur: in quo quidam monachus magnæ æstimationis habebatur. Bonis quippe cernebatur moribus, atque in omni sua actione compositus: sed sicut ex fine res patuit, longè aliter quàm apparebat, fuit. Nam cùm ieiunare se cum fratribus demonstraret, occultè manducare consueuerat. Quod eius vitium fratres omnino nesciebant. Sed corporis superueniente molestia, ad vitæ extrema perductus est. Qui cùm esset in fine, fratres ad se omnes qui monasterio inerant, congregari fecit. At illi tali, vt putabant, viro moriẽte, magnum quid ac delectabile se ab eo audire crediderant. Quibus ipse afflictus & tremens compulsus est prodere, cui hosti traditus cogebatur exire. Nam dixit: Quãdo me vobiscum credebatis ieiunare, occultè comedebam, & ecce nunc ad deuorandum draconi traditus sum, qui cauda sua mea genua pedésque colligauit: caput verò suum intra meum os mittens, spiritum meum ebibens extrahit. Quibus dictis statim defunctus est, atque vt pœnitendo se liberare potuisset, à dracone quem viderat, expectatus non est. Quod nimirum constat, quia ad solam vtilitatem audientium viderit, qui eum hostem cui traditus fuerat, & innotuit, & non euasit.

Petrus:

Doceri vellem, si post mortem purgatorius ignis esse credendus est.

An post mortem purgatorius ignis sit.

Caput XXXIX.

Gregorius:

K In Euangelio dicit dominus: Ambulate dum lucem habetis. *Ioan. 12.* Per prophetam quoque ait: Tempore accepto exaudiui te, *Esaie 49.* & in die salutis adiuui te. Quod Paulus Apostolus exponẽs *2. Cor. 6.* dicit: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Salomon quoque ait: Quodcunque potest manus tua facere, in- *Eccle. 9.* stanter operare: quia nec opus, nec ratio, ne scientia, nec sapiẽtia erit apud inferos quò tu properas. Dauid quoque ait: Quo- *Psal. 137.* niam in seculum misericordia eius. Ex quibus nimirum sententiis constat: quia qualis hinc quisque egreditur, talis in iudicio præsentatur. Sed tamen de quibusdam leuibus culpis esse ante iudicium purgatorius ignis credendus est, pro eo quòd veritas dicit: Quia si quis in sancto spiritu blasphemiam dixerit, neque *Matth. 12.* in hoc seculo remittetur ei, neque in futuro. In qua sententia datur intelligi quasdam culpas in hoc seculo, quasdam verò in futuro posse laxari. Quod enim de vno negatur, consequẽs intellectus patet, quia de quibusdam conceditur. Sed tamen, vt prædixi, hoc de paruis, minimísque peccatis fieri posse credendum est: sicut est assiduus ociosus sermo, immoderatus risus, vel peccatum curę rei familiaris, quæ vix sine culpa vel ab ipsis agitur qui culpam qualiter declinare debeãt, sciunt: aut in non grauibus rebus error ignorantiæ, quæ cuncta etiam post mortem grauant, si adhuc in hac vita positis minimè fuerint relaxa- *1. Cor. 3.* ta. Nam cùm Paulus dicat Christum esse fundamentum, atque L subiungat: Si quis superædificauerit super hoc fundamentum aurum, argentum, lapides preciosos, ligna, fœnum, stipulam: vniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit: si cuius opus manserit quod superædificauit, mercedem accipiet: si cuius opus arserit, detrimentum patietur: ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem. Quanuis hoc de igne tribulationis in hac nobis vita adhibito possit intelligi, tamen si quis hoc de igne futuræ purgationis accipiat, pensandum sollicitè est, quia illum per ignem dixit posse saluari, non qui super hoc fundamentum ferrum, æs, vel plumbum ædificat, id est, peccata maiora, & idcirco duriora, atque tunc iam insolubilia: sed lignum, fœnum, stipulam, id est, peccata minuta atque leuissima, quæ ignis facilè consumat. Hoc tamen sciendum est: quia illic saltem† de mi- *† al. statim.* nimis nihil quisque purgationis obtinebit, nisi bonis hoc actibus in hac adhuc vita positus, vt illic obtineat, promereatur.

De anima Pascasij diaconi.

Caput XL.

Nam cùm adhuc essem iuuenculus, atque in laico habitu constitutus, narrari à maioribus atque scientibus audiui, quòd Pascasius huius apostolicæ sedis diaconus, cu- M ius apud nos rectissimi & luculenti de sancto spiritu libri extant, miræ sanctitatis vir fuerit, eleemosynarum maximè ope- *Pascasij* ribus vacans, cultor pauperum, & cõtemptor sui. Sed hic in ea *laus.* contentione quę inardescente zelo fidelium inter Symmachũ atque Laurentium facta est, ad pontificatus ordinem Laurentium elegit, & omnium post vnanimitate superatus, in sua tamen sententia vsque ad diem sui exitus perstitit, illum amando atque præferendo quem episcoporum iudicio præesse sibi Ecclesia refutauit. Hic itaque cum temporibus Symmachi apostolicæ sedis præsulis esset defunctus, eius dalmaticam feretro *Dæmoniacus sanatus* superpositam dæmoniacus tetigit, statímque sanatus est. Post multum verò temporis Germano Capuano Episcopo, cuius superius memoriam feci, medici pro corporis salute dictauerant, vt in angularibus† thermis lauari debuisset. Qui ingressus *† al. angulanis.* easdem thermas, prædictum Pascasium diaconum stantem & obsequentem in caloribus inuenit. Quo viso vehementer extimuit, & quid illic tantus vir faceret, inquisiuit. Cui ille re- *Pascasij error.* spondit: Pro nulla alia causa in hoc pœnali loco deputatus sum, nisi quia in parte Laurentij cõtra Symmachum sensi. Sed quæso te, pro me dominũ deprecare. Atque in hoc cognosces quòd exauditus sis, si huc rediens me non inueneris. Qua de re vir domini Germanus se in precibus strinxit, & post paucos dies rediit: sed iam dictum Pascasium in loco eodem minimè inuenit. Quia enim non malitię, sed ignorantiæ errore peccauerat, purgari post mortem à peccato potuit. Quod tamen credendum est, quia ex illa eleemosynarum suarum largitate hoc obtinuit,

A tinuit, vt tunc posset promereri veniam cùm iam nihil posset operari.

Petrus:

Quid hoc est quęso te, quòd in his extremis temporibus tam multa de animabus clarescunt, quæ ante latuerũt, ita vt apertis reuelationibus atque ostensionibus venturum seculum inferre se nobis atque aperire videatur?

Cur in extremis temporibus tam multa de animabus clarescunt, quæ antea latuerunt.

Caput XLI.

Gregorius.

Ita est, nam quãtum præsens seculum propinquat ad finem, tantum futurum seculum ipsa iam quasi propinquitate tangitur, & signis manifestioribus aperitur. Quia enim in hoc cogitationes nostras vicissim minimè videmus, in illo autem nostra in alterutrum corda conspicimus, quid hoc seculum nisi noctem, & quid futurum nisi diem dixerim? Sed quemadmodum cùm nox finiri & dies incipit oriri, ante Solis ortum simul aliquo modo tenebræ cum luce commixtæ sunt, quousque discedentis noctis reliquiæ in luce diei subsequentis perfectę vertantur: ita huius mundi finis iam cum futuri seculi exordio permiscetur, atque ipsæ reliquiarum eius tenebræ quadam iam rerum spiritalium permixtione translucent. Et quæ illius mundi sunt, multa iam cernimus, sed necdum perfectè cognoscimus: quia quasi in quodam mentis crepusculo hæc velut ante Solem videmus.

B

Petrus.

Placet quod dicis: Sed in tãto viro Pascasio hoc animum ad inquisitionem mouet, quòd post mortem ad pœnalem locum ductus est, cuius feretri vestis tangi potuit, & malignus spiritus ab obsesso homine fugari.

Gregorius.

Pascasius quomodo miraculum fecerit.

Hac in re magna debet omnipotentis dei dispensatio, & quàm sit multiplex, agnosci. Cuius iudicio actum est, vt idem vir Pascasius & ipse intus ad aliquantum temporis reciperet quod peccasset: & tamen ante humanos oculos mira per corpus suum post mortem faceret, qui ante mortem eis quoque cognoscentibus pia opera fecisset: vt neque hi qui bona eius viderant, de eleemosynarum illius æstimatione fallerentur, neque ipsi sine vltione laxaretur culpa, quam nec esse culpam credidit, & idcirco hanc fletibus non extinxit.

Petrus:

Perpendo quæ dicis, veruntamen hac ratione constrictus, non solum quæ intelligo: sed etiam ipsa quæ in me non intelligo, cogor iã peccata formidare. Sed quæso te, quia paulo superius sermo de locis pœnalibus inferni versabatur, vbinam esse infernum putamus. Super hanc terram, an sub hac terra esse credendus est?

Vbi esse infernus credendus sit. Caput XLII.

Gregorius:

C Hac de re temerè diffinire non audeo: Nonnulli nanque in quadam terrarum parte infernum esse putauerũt. Alij verò hunc sub terra esse æstimant. Sed tamen hoc animum pulsat: quia si idcirco infernum dicimus, quia inferius iacet: quòd terra à cœlo est, hoc esse debet infernus à terra. Vn- *Psal. 85.* de & fortasse per Psalmistam dicitur: Liberasti animam meam ex inferno inferiori: Vt infernus superior in terra, infernus ve- *Apo. 5.* rò inferior sub terra esse videatur. Et Ioannis vox in æstimatione ista concordat, qui cùm signatum librum septem sigillis vidisse se diceret: quia nemo inuentus est dignus neque in cœlo, neque in terra, neque subtus terram aperire librum & soluere signacula eius, adiunxit: Et ego flebam multum. Quem tamẽ librum postea per leonem de tribu Iuda dicit aperiri. Quo videlicet libro quid aliud quàm sacra scriptura signatur? Quã solus redemptor noster aperuit, qui homo factus, moriendo, resurgẽdo, ascendendo, cuncta mysteria quæ in eo fuerãt clausa patefecit. Et nullus in cœlo, quia neq; angelus: nullus in terra, quia neque homo viuens in corpore: nullus subtus terram dignus inuentus est: quia neque animæ corpore exutæ aperire nobis præter dominum sacri eloquij secreta potuerunt. Cùm ergo ad aperiendum librum nullus sub terra inuẽtus dignus dicitur, quid obstet nõ video vt sub terra infernus esse credatur.

Infernus sub terra esse creditur.

Petrus:

Quæso te: Vnus esse gehennæ ignis credẽdus est, an quãta peccatorum diuersitas fuerit, tanta quoque æstimanda sunt & ipsa incendia esse præparata? D

Vtrum vnus gehennæ ignis sit, an diuersi.

Caput XLIII. Gregorius:

Vnus quidem est gehennę ignis, sed non vno modo omnes cruciat peccatores. Vniuscuiusque etenim quantum exigit culpa, tanta illic sentitur pœna. Nam sicut in hoc *Vnus ignis* mundo sub vno Sole multi consistunt, nec tamen eiusdem So- *est æternæ* lis ardorem æqualiter sentiũt: quia alius plus æstuat, atque alius *pœnæ.* minus: ita illic in vno igne non vnus est modus incendij: quia quod hic diuersitas corporum, hoc illic agit diuersitas peccatorum, vt & ignem non dissimilem habeant, & tamen eosdem singulos dissimiliter exurat.

Petrus:

Nunquid nam, quæso te, dicimus eos qui semel illic mersi fuerint, semper arsuros?

Si semper ardeant qui gehennæ incendiis deputantur.

Caput XLIIII. Gregorius:

Constat nimirum & incunctanter verum est: quia sicut finis non est gaudio bonorum: ita finis non erit tormento malorum. Nam cùm veritas dicat: Ibunt impij in suppli- *Matth. 25.* cium æternum, iusti autem in vitam æternam: quia verum est quod promisit, falsum proculdubio non erit quod minatus est deus.

Petrus:

Quid si quis dicat: Idcirco peccantibus æternam pœnã minatus est, vt eos à peccatorum perpetratione compesceret? E

Gregorius:

Si falsum est quod minatus est, vt ab iniustitia corrigeret, etiam falsa est pollicitus: vt ad iustitiã prouocaret. Sed quis hoc dicere vel insanus præsumat? Et si minatus est quod non erat impleturus, dum asserere eum misericordem volumus, fallacem, quod dici nefas est, prædicare compellimur.

Petrus:

Scire velim quomodo iustum sit vt culpa quę cum fine perpetrata est, sine fine puniatur.

Gregorius:

Hoc rectè diceretur, si districtus iudex non corda hominum, sed facta pensaret. Iniqui enim ideo cum fine deliquerunt: quia cum fine vixerunt. Nam voluissent vtique si potuissent sine fine viuere, vt potuissent sine fine peccare. Ostendunt enim quia in peccato semper viuere cupiunt, qui nunquam desinunt peccare dum viuunt. Ad magnam ergo iustitiam iudicantis pertinet, vt nunquam careant supplicio, qui in hac vita nunquam voluerunt carere peccato.

Petrus:

Sed nullus iustus crudelitate pascitur, & delinquens seruus à iusto domino idcirco cædi præcipitur, vt à nequitia corrigatur. Ad hoc ergo vapulat, vt emendari debeat. Iniqui autem gehennæ ignibus traditi, si ad correctionem non perueniunt, quo fine semper ardebunt?

Gregorius: F

Omnipotens deus, quia pius est, miserorum cruciatu non *Cur mali* pascitur: quia verò iustus est, ab iniquorum vltione in *æternaliter* perpetuum non sedatur. Sed iniqui omnes æterno sup- *puniantur.* plicio deputati, sua quidem iniquitate puniuntur, & tamen ad aliquid ardebunt, scilicet vt iusti omnes & in deo videant gaudia quæ percipiunt, & in illis respiciant supplicia quæ euaserũt: quatenus tanto magis in æternum gratiæ diuinæ debitores se esse cognoscant, quanto in æternum mala puniri cõspiciũt, quæ eius adiutorio vicerunt.

Petrus:

Et vbi est quòd sancti sint si pro inimicis suis quos tunc ardere vident, non orabũt: quibus vtique dictum est: Pro inimicis vestris orate?

Gregorius:

Pro inimicis suis orant eo tempore quo possunt ad fructuosam pœnitentiam eorum corda conuertere, atque ipsa conuersatione† saluare. Quid enim aliud pro inimicis *† al. conuersione.* orandum est, nisi hoc quod Apostolus ait: Vt det illis deus pœnitentiam ad cognoscendum veritatem, & resipiscant à diabo li laqueis, à quo capti tenentur ad ipsius voluntatem?

Petrus:

Placet quod dicis: Et quomodo pro illis tunc orabunt, qui iam nullatenus possunt ad iustitiæ opera ab iniquitate cõmutari?

Gregorius:

Sancti cur pro damnatis nõ orẽt.

Eadem itaque causa est cur non oretur tunc pro hominibus igni æterno damnatis, quæ nunc etiam causa est vt nõ ore-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gtur,pro diabolo angelisq; eius æterno supplicio deputatis. Quę nunc etiam causa est, vt non orēt sancti homines pro hominibus infidelibus,impiisque defunctis:quia pro eis vtique eos ęterno deputātos supplicio iam nouerunt, ante illum iudicis iusti conspectum orationis suæ meritum cassari refugiūt. Quòd si nunc quoque viuentes iusti mortuis & damnatis iniustis minimè compatiuntur, quando adhuc aliquid iudicabile de sua carne† sese perpeti etiam ipsi nouerunt,quanto districtius tūc iniquorum tormenta respiciunt, quando ab omni vitio corruptionis exuti , ipsi iam iustitiæ vicinius atque arctius inhærebunt?Sic quippe eorum mentes per hoc quod iustissimo iudici inhærent, vis districtionis absorbet , vt omnino eis non liceat,quicquid ab illius æternæ regulæ subtilitate discordat.

† al. causa.

Petrus:

NOn est iam quod respondere debeam apertæ rationi. Sed hæc nunc quæstio mentem mouet,quomodo anima immortalis dicitur,dum constet quòd in perpetuo igne moriatur?

Quomodo anima immortalis dicitur, si constat quòd mortis damnatione puniatur.

Caput XLV.

Gregorius:

QVia duobus modis vita dicitur, duobus etiam modis mors debet intelligi. Aliud nanque est quòd in deo viuimus, aliud verò quòd in hoc quòd conditi vel creati sumus,id est,aliud beatè viuere, atque aliud est essentialiter . Anima itaque & mortalis esse intelligitur,& immortalis. Mortalis quippe:quia beatè viuere amittit . Immortalis autem , quia essentialiter viuere nunquam desinit , & naturæ suæ vitam perdere non valet , nec cùm in perpetua fuerit morte damnata.Illic enim posita beata esse perdit, & esse non perdit.Qua ex re cogitur semper vt & mortem sine morte, & defectum sine defectu,& finem sine fine patiatur. Quatenus ei & mors immortalis sit,& defectus indeficiēs,& finis infinitus.

H *Anima & mortalis & immortalis est.*

Petrus:

QVis hanc tam inexplicabilem damnationis sententiam cuiuslibet sit operis , ad exitum veniens non pertimescat,quando etli iam nouit quod egit, adhuc tamen facta illius quàm subtiliter iudicentur,ignorat?

De quodam sancto viro qui veniens ad mortem expauit.

Caput XLVI.

Gregorius:

VT asseris ita est Petre . Sed plærunque de culpis minimis ipse solus pauor egredientes iustorum animas purgat , sicut narrati de quodam sancto viro mecum frequenter audisti . Qui ad mortem veniens vehementer timuit, sed post mortem discipulis in stola candida appasuit , & quàm præclarè sit susceptus,indicauit.

I *Antonij visio.*

Quòd quidam ne in morte timeant,reuelatione roborantur. Et de Antonio,& Merulo,& Ioanne monachis.

Caput XLVII.

NOnnunquam verò omnipotens deus trepidantiū mentes quibusdam prius reuelationibus roborat,vt in morte minimè pertimescant. Nam quidam mecum in monasterio frater Antonius nomineviuebat,qui multis quotidianis lachrymis ad gaudia patriæ cœlestis anhelabat.Cúmque studiosissimè , & magno feruoris desiderio sacra eloquia meditaretur,non in eis verba scientiæ, sed fletum compunctionis inquirebat.Quatenus per hęc excitata mens eius inardesceret,& ima deserens ad regionem cœlestis patriæ per contemplationem volaret. Huic per visionem nocturnam dictum est:Paratus esto,quia dominus iusit migrare te. Cúmque ille non habere se sumptus ad migrandū diceret,responsum protinus audiuit,dicens:Si de peccatis tuis agitur,dimissa sunt.Quod cùm semel audisset,& magno adhuc metu trepidaret, nocte quoq; alia eisdē verbis est admonitus . Tunc post quinque dies febre correptus,cūctis fratribus orātibus flentibúsque defunctus est.

Meruli visio nocturna.

ALius etiam frater in eodem monasterio Merulus dicebatur, vehementer lachrymis atque eleemosynis intentus. Psalmodia verò ex ore illius penè nullo tempore cessare consueuerat,excepto cùm aut alimentum corpori,aut membra dedisset sopori.Huic nocturna visione apparuit quòd ex albis floribus corona de cœlo in caput illius descendebat . Qui mox molestia corporisoccupatus,cum magna securitate animi atque hilaritate defunctus est.Ad cuius sepulchrū dum Petrus, qui nūc monasterio meo præest , sibi sepulturā facere post annos quatuordecim voluisset, tanta ; vt asserit de eodem sepulchro illius fragrantia suauitatis emanauit,ac si illic florum omnium fuissent odoramenta cōgregata.Qua ex re manifestè patuit quàm verum fuit quod per nocturnam visionem vidit. K

IN eodem quoque monasterio alius quidam Ioannes dictus est,magnę indolis adolescens,qui ætatem suam intellectu & humilitate , dulcedine & grauitate transigebat . Huic ægrotanti atque ad extremum deducto , per nocturnam visionem quidam senex appauit,& hunc virga tetigit , eique dixit.Surge. Ex hac enim molestia modo minimè morieris, sed paratus esto,quia longum tempus hic facturus non eris.Qui dum iam esset à medicis desperatus,repentè sanatus est atque conualuit. Rem quam viderat,narrauit : séque per biennium in dei seruitio,sicut prædixi,vltra ætatis suæ annos exhibuit.Ante hoc autem triennium,cùm quidā frater fuisset mortuus,atque in eiusdem monasterij cœmeterio à nobis sepultus, cunctis nobis ab eodem cœmeterio exeuntibus idem Ioannes, sicut postmodū pallens & tremens indicauit , illic nobis discedentibus inuentus,ab eodem fratre qui mortuus fuerat, de sepulchro vocatus est.Quod mox etiam subsequens finis edocuit. Nam post dies decem inuasus febribus,carne solutus est. Petrus:

Ioannis visio.

DOceri velim si hoc quod per nocturnas visiones ostenditur,debeat obseruari. L

An obseruanda sint somnia,& quot sint modi somniorum.

Caput XLVIII. Gregorius:

IN hoc Petre sciendum est:quia sex modis tangunt animum imagines somniorum. Aliquando nanque somnia vētris plenitudine vel inanitate, aliquando verò illusione , aliquando cogitatione simul & illusione,aliquando reuelatione, aliquando autē cogitatione simul & reuelatione generantur. Sed duo quæ primò diximus , omnes experimento cognoscimus : subiuncta autem quatuor , in sacræ scripturæ paginis inuenimus: Somnia etenim nisi plærunque ab occulto hoste per illusionē fierent,nequaquam hoc vir sapiens indicaret,dicens:Multos enim errare fecerunt somnia,& exciderunt sperantes in illis. Et iterum:Non augurabimini, nec obseruabitis somnia . Quibus profectò verbis cuius sint detestationis ostenditur quæ auguriis coniunguntur.Rursum nisi aliquando ex cogitatione simul & illusione procederent , vir sapiens minimè dixisset : Multas curas sequuntur somnia. Et nisi aliquando somnia ex mysterio reuelationis orirentur , nec Ioseph præferendum se fratribus somnio videret,nec sponsum Mariæ, vt ablato puero in Ægyptum fugeret, per somnium angelus admoneret . Rursum nisi aliquando ex cogitatione simul & reuelatione procederēt,nequaquam Daniel propheta Nabuchodonosorvisionē differēs, à radice cogitationis inchoasset,dicēs: Tu rex cœpisti cogitare in stratu tuo quid esset futurum post hæc:& qui reuelat mysteria,ostendit tibi quæ vētura sunt,& paulopòst videbas,& ecce quasi statua vna grādis:statua illa magna & statura sublimis stabat contra te,&c.Daniel itaque dixit somnium,& implendum reuerēter insinuat,& ex qua ortum sit cogitatione manifestat, patenter ostenditur: quia hoc plærunque ex cogitatione simul & reuelatione generetur.Sed nimirum , cùm somnia tot rerū qualitatibus alternent,tāto eis credi difficilius debet, quāto & ex quo impulsu veniant facilius non elucet . Sancti autem viri inter illusiones atque reuelationes ipsas visionū voces aut imagines quodam intimo sapore discernunt , vt sciant vel quid à bono spiritu percipiant, vel quid ab illusore patiantur.Nam si erga hæc mens cauta non fuerit,per deceptorem spiritum multis se vanitatibus immergit, qui nonnunquam solet multa vera prædicere,vt ad extremum valeat animam ex vna aliqua falsitate laqueare.

Somniorū sex modis.

Ecclē.34.

Leui.19.

Ecclē.5.

M

De quodam cui per somnium longæ vitæ spatia promissa sunt , & in breui tempore morte resecata.

Caput XLIX.

SIcut cuidam nostrum nuper certum est contigisse,qui dum somnia vehementer attenderet, ei per somnium lōga spatia huius vitæ promissa sunt. Cúmque multas pecunias pro longioris vitæ stipendiis collegisset , ita repentè defunctus est vt

Quidam somnio decepti.

A vt intactas omnes relinqueret , & ipse secum nihil ex bono opere portaret.

Petrus:

QVis ille sit memini,sed quæso te ea quæ cœpimus exequamur:Putamūsne animabus aliquid prodesse si mortuorum corpora in Ecclesiis sepulta?

An prosit animabus si mortuorum corpora in Ecclesia fuerint sepulta.

Caput L.

Sepeliri in Ecclesia quibus mor tuis prosit.

Gregorius:

QVos grauia peccata non deprimunt, hoc prodest mortuis si in Ecclesia sepeliantur , quòd eorum proximi, quotiens ad eadem sacra loca conueniūt,suorum quorum sepulchra conspiciunt,recordantur: & pro eis domino preces fundant . Nam quos peccata grauia deprimunt,non ad absolutionem potius quàm ad maiorem damnationis cumulum eorum corpora in Ecclesiis ponuntur. Quod melius ostendere poterimus , si ea quæ diebus nostris gesta sunt,breuiter enarremus.

De quadam sanctimoniali fœmina in Ecclesia sancti Laurentij sepulta,quæ dimidia apparuit incensa.

Caput LI.

VIt nanque vitæ venerabilis Fœlix Portuensis episcopus, in Sabinensi prouincia ortus atq; nutritus est. Qui quādam sanctimonialem fœminā in loco eodem fuisse testatur,quæ carnis quidem continētiam habuit,sed linguæ procacitatem atque stultiloquium non declinauit. Hæc igitur defuncta , atque in Ecclesia sepulta est . Eadem autem nocte custos eiusdem Ecclesiæ per reuelationē vidit:quia deducta ante sactum altare per medium secabatur,& pars vna illius igne crebatur, & pars altera intacta remanebat . Cúmque hoc surgens mane fratribus narrasset, & locum ostēderet in quo fuerat igne consumpta: ipsa flammæ combustio ita ante altare in marmoribus apparuit, ac si illic eadem fœmina igne corporeo fuisset cōcremata.Qua ex re apertè datur intelligi,quia hi quibus peccata dimissa non fuerint,ad euitandum iudicium sactis locis post mortem non valeant adiuuari.

B *Monialis fœmina.*

De Valeriano patricij sepultura

Caput LII.

De Valeriano patricio.

IOannes quoque vir magnificus in hac vrbe locum præfectorum seruans,cuius grauitatis atque veritatis sit,nouimus: qui mihi testatus est Valerianum patricium in ciuitate quæ Brixia dicitur fuisse defunctum . Cui eiusdem ciuitatis Episcopus accepto precio , locum in Ecclesia præbuit,in quo sepeliri debuisset . Qui videlicet Valerianus vsque ad ætatem decrepitam leuis ac lubricus extitit , modúmque suis prauitatibus ponere contempsit . Eadem verò nocte qua sepultus est , beatus Faustinus martyr , in cúius Ecclesia corpus illius fuerat humatum custodi suo apparuit,dicens:Vade & dic Episcopo vt proiiciat hinc fœtentes carnes quas hic posuit,quod si non fecerit, die trigesimo ipse morietur. Quam visionem custos Episcopo timuit confiteri,& rursus admonitus declinauit. Die autem trigesimo eiusdem ciuitatis Episcopus cùm vespertina hora sanus atque incolumis ad lectū rediisset,subita & inopinata mor te defunctus est.

C

De corpore Valentini ab Ecclesia post mortem proiecto.

Caput LIII.

ADest quoque in præsenti venerabilis frater Venancius, Lunensis episcopus,& magnificus Liberius vir nobilissimus atque veracissimus, qui se scire suósque homines interfuisse testantur eam rem quam narrant nuper in Genuensi vrbe contigisse. Ibi nanque,vt dicunt , Valentinus nomine, Ecclesiæ Mediolanēsis defensor,defunctus est,vir valde lubricus & cūctis leuitatibus occupatus,cuius corpus in Ecclesia beati martyris Syri sepultū est. Nocte autem media in eadem Ecclesia factæ sunt voces ac si quis violenter ex ea expelleretur, atque traheretur foras. Ad quas nimirum voces cucurrerūt custodes,& viderunt duos quosdam tetertimos spiritus,qui eiusdem Valētini pedes quadā ligatura strinxerant, & eum ab Ecclesia clamātem ac nimium vociferantem foras trahebant,qui videlicet exterriti ad sua strata reuersi sunt. Mane autem facto aperiētes sepulchrum in quo idem Valentinus positus fuerat, eius corpus non inuenerunt. Cúmque extra Ecclesiam quæreret vbi proiectum esset,inuenerunt hoc in sepulchro alio positum,ligatis adhuc pedibus, sicut ab Ecclesia fuerat abstractū. Ex qua re Petre collige quia his quos peccata grauia deprimunt,si in sacro loco sepeliri se faciant , restat vt etiam de sua præsumptione iudicentur : quatenus eos sacra loca non liberent,sed etiam culpa remeritatis accuset.

Corpus Valentini extra Ecclesiam a diabolis extractum.

D

De Tinctoris corpore in Ecclesia sepulto,pòst non inuento.

Caput LIIII.

NAm quid quoque in hac vrbe contigerit,tinctorum qui hic habitant,multitudo testatur,quòd quidam artis eorum primus cùm defunctus fuisset, in Ecclesia beati Iauuarij martyris iuxta portam sancti Laurētij à coniuge sua sepultus est . Sequenti autem nocte ex eadem sepultura audiente custode eius spiritus cœpit clamare: Ardeo,ardeo. Cùm verò diu has duas voces emisisset,custos hoc eius nuuciauit vxori.Vxor verò illius eos qui diligenter inspicerent artis eiusdem viros transmisit ad Ecclesiam,volens cognoscere qualiter eius corpus esset in sepulchro de quo talia clamaret . Qui aperiētes sepulchrum vestimenta quidem intacta repererunt, quæ nunc vsque in eadem Ecclesia pro eiusdem causæ testimonio seruātur,corpus verò illius omnino non inuenerunt , ac si in sepulchro eodem positum non fuisset . Qua ex re colligendum est qua vltione anima eius damnata sit,cuius & caro est ab Ecclesia proiecta. Quid igitur sacra loca sepultis prosunt,quando hi qui indigni sunt,ab eisdem sacris locis diuinitus proiiciuntur?

Tinctoris corpus in sepulchro combustū.

E

Petrus:

QVidnam ergo esse poterit quod mortuorum valeat animabus prodesse?

Quid sit quod post mortem valeat ad absolutionem animas adiuuare, & de Centumcellensi presbytero qui à cuiusdam spiritu petitus est , vt per sacram hostiam post mortem potuisset adiuuari , & de anima Iusti monachi.

Caput LV.

Gregorius:

SI culpæ post mortem insolubiles non sunt , multorum solet animas etiam post mortem sacra oblatio hostiæ salutaris adiuuare : ita vt hanc nonnunquam ipse defunctorum animæ expetere videantur. Nam prædictus Fœlix episcopus à quodam vitæ venerabilis presbytero , qui vsque ante biēnium vixit,& in diœcesi Centumcellensisvrbis habitabat,atque Ecclesiæ beati Ioannis , quæ in loco qui dicitur Tauriana sita est, præerat:cognouisse se asserit , quòd idem presbyter in eodem loco in quo aquæ calidę vapores nimios faciunt,quotiens corporis necessitas exigebat lauari consueuerat.Vbi dum die quadam fuisset ingressus, inuenit quendam incognitum virum ad suum obsequium præparatum,qui sibi de pedibus calceamenta abstraheret, vestimenta susciperet : & exeunti de caloribus sabana præberet, atque omne ministerium cum magno famulatu peragaret.Cúmque hoc sæpius fieret , idem presbyter die quadam ad balnea iturus intra semetipsum cogitās,dixit: Viro illi qui mihi solet tam deuotissimè ad lauādum obsequi,ingratus apparere non debeo: sed aliquid me necesse est ei pro munere portare.Tunc duas secum oblationū coronas detulit.Qui mox vt peruenit ad locum , hominem inuenit , atque ex more eius obsequio in omnibus vsus est.Lauit itaq; , & cùm iam vestitus voluisset egredi, hoc quod secum detulerat , obsequenti sibi viro pro benedictione obtulit,petens vt benignè susciperet quod ei gratia charitatis offerret. Cui ille mœrēs afflictúsque respondit: Mihi ista quare das pater?Iste panis sanctus est, ego hunc māducare non possum.Ego etenim quem vides,huius loci dominus aliquādo fui,sed pro culpis meis hic post mortem deputatus sum. Si autem mihi præstare vis , omnipotenti deo pro me offer hunc panem , vt pro peccatis meis interuenias.Et tunc exauditum te esse cognosce,cùm huc ad lauādum veneris,& me minimè repereris.In quibus verbis disparuit,& is qui homo esse videbatur,euanescendo innotuit,quia spiritus fuit.Idem verò presbyter hebdomada continua se pro eo in lachrymis afflixit,salutarem hostiam quotidie obtulit, & reuersus pòst ad balneum eum iam minimè inuenit. Qua ex re quātum prosit animabus immolatio sacræ oblationis ostenditur, quando hanc & ipsi mortuorum spiritus à viuentibus petunt, & signa indicant quibus per eam absoluti videantur.

Mortuus balneanti famulabatur.

Oblatio hostiarū mortuis est vtilis.

F

Universidad de Deusto Biblioteca

G Neque hoc ſilendum puto quod actum in meo monaſterio ante hoc triennium reminiſcor. Quidam nanque monachus Iuſtus nomine, medicinali arte fuerat imbutus, qui mihi in eodem monaſterio conſtituto ſedulè obſequi, atque in aſsiduis ægritudinibus meis excubare cõſueuerat. Hic itaque languore corporis præuentus ad extremũ deductus eſt. Cui in ipſa ſua moleſtia frater germanus nomine Copioſus ſeruiebat, qui ipſe quoque nunc in hac vrbe per eandem medicinæ artem temporalis vitæ ſtipendia ſectatur. Sed prædictus Iuſtus cùm iam ſe ad extremum perueniſſe cognouiſſet, eidem Copioſo fratri ſuo, quia occultatos tres aureos haberet, innotuit. Quod nimirum fratribus non potuit cælari, ſed ſubtiliter indagantes, atque illius omnia medicaméta perſcrutantes, eoſdem tres aureos inuenerunt abſconſos in medicamine. Quod mox vt mihi nunciatum eſt tantum malum de fratre, qui nobiſcum cõmuniter vixerat, æquanimiter ferre non valui: quippe quia eiuſdem mei monaſterij ſemper regula fuerat: vt cuncti fratres ita communiter viuerent, quatenus eis ſingulis nulla habere propria liceret. Tunc nimio mœrore percuſſus cogitare cœpi, vel quid ad purgationé morientis facerem: vel quid ad exemplum viuentibus fratribus prouiderem. Precioſo igitur eiuſdé monaſterij præpoſito ad me accerſito dixi: Vide vt nullus ex fratribus ſe ad eum morientem iungat, nec ſermoné conſolationis ex cuiuſlibet eorũ ore percipiat, ſed cùm in morte

Attende prouidum Gregorij factum.

H conſtitutus fratres exquiſierit, ei ſuus carnalis frater dicat: quia propter aureos quos occultatos habuit, à cunctis fratribus abominatus ſit: vt ſaltem in morte de culpa ſua mentem ipſius amaritudo tranſuerberet, atque à peccato quod perpetrauit, purget. Cum verò mortuus fuerit, corpus illius cum fratrũ corporibus non ponatur, ſed quolibet in ſterquilinio foſſam facite, & in ea corpus eius proiicite, ibíque ſuper eum tres aureos quos reliquit, iactate: omnes ſimul clamantes: Pecunia tua tecũ ſit in perditione, & ſic eum terra operite. In quibus vtriſque rebus, vnam morienti, alteram verò volui prodeſſe fratribus viuentibus: vt & illum amaritudo mortis à culpa ſolubilem faceret, & iſtos auaritiæ tanta damnatio terreret, atque à culpa prohiberet, quod ita factũ eſt. Nam cum idem monachus perueniſſet ad mortem, atque anxiè ſe quæreret commendari fratribus, & nullus è fratribus ei applicari, & loqui dignaretur, ei carnalis frater cur ab omnibus fratribus eſſet abominatus, indicauit. Qui protinus de reatu ſuo vehementer ingemuit, atque in ipſa ſua triſtitia è corpore exiuit, qui ita eſt ſepultus vt dixeram. Sed fratres omnes ex eadem eius ſentẽtia conturbati, cœperunt ſinguli extrema quæque & vilia, & quæ eis habere regulariter ſemper licuerat, ad medium proferre, vehementérq; formidare, ne quid apud eos eſſet vnde reprehendi potuiſſent.

I Cum verò poſt mortem eius triginta iam eſſent dies deuoluti, cœpit animus meus defuncto fratri compati, eiúſque cum dolore graui ſupplicia penſare, & ſi quod eſſet ereptionis eius remedium quærere. Tunc euocato ad me eodem Precioſo monaſterij mei præpoſito triſtis dixi: Diu eſt quod frater ille qui defunctus eſt, in igne cruciatur: debemus ei aliquid charitatis impendere, & dum inquantum poſſumus vt eripiatur adiuuare. Vade itaque, ab hodierna die diebus triginta continuis offerre pro eo ſacrificium ſtude, vt nullus omnino prætermittatur dies, quo pro abſolutione illius hoſtia ſalutaris non offeratur. Qui protinus abſceſsit, & dictis paruit. Nobis autem alia curantibus atque dies euolutos non numerantibus, idem frater qui defunctus fuerat, nocte quadam fratri ſuo germano Copioſo per viſionem apparuit. Quem ille cùm vidiſſet, inquiſiuit dicens: Quid eſt frater, quomodo es? Cui reſpondit: Nunc vſque malè fui, ſed iam modo bene ſum: quia hodie communionem recepi. Quod idem Copioſus pergens protinus indicauit fratribus in monaſterio. Fratres verò ſollicitè computauerunt dies, & ipſe dies extiterat quo pro eo triceſima oblatio fuerat impleta. Cúmque & Copioſus neſciret quid pro eo fratres agerent, & fratres ignoraſſent quid de illo Copioſus vidiſſet, vno eodémque tempore dum cognoſcit ille quid iſti egerant, atque iſti cognoſcunt quid ille viderat, concordante ſimul viſione & ſacrificio res apertè claruit: quia frater qui defunctus fuerat, per ſalutarem hoſtiam euaſit ſupplicium.

Per oblationem hoſtiæ Iuſtus à pœnis liberatus eſt.

Petrus:

K Mira ſunt valde quæ dicis, & non mediocriter læta.

De vita & tranſitu Caſſij Epiſcopi.

Caput LVI.

Gregorius:

Ne nobis in dubium veniant verba mortuorum, confirmant hæc facta viuentium. Nam vir vitæ venerabilis Caſsius Narnienſis † epiſcopus, qui quotidianum offerre conſueuerat deo ſacrificium, ſéque in lachrymis inter ipſa ſacrificiorum arcana mactabat, mandatum domini per cuiuſdam ſui viſionem presbyteri ſuſcepit, dicens: Age quod agis, operare quod operaris, non ceſſet pes tuus, non ceſſet manus tua, natali Apoſtolorum venies ad me, & retribuam tibi mercedem tuam. Qui poſt annos ſeptem ipſo natalitio Apoſtolorum die cùm miſſarum ſolennia peregiſſet, & myſteria ſacræ communionis accepiſſet, è corpore exiuit.

† al. Narnienſi. Caſſij epiſcopi exitus.

De quodam ab hoſtibus capto, cuius vincula oblationis hora ſoluebantur. Et de Baraca nauta per ſalutarem hoſtiã à naufragio liberato.

Caput LVII.

Hoc quoque quod audiuimus, quendam apud hoſtes in captiuitate poſitum, & in vinculis religatum fuiſſe, pro quo ſua coniunx diebus certis ſacrificium offerre conſueuerat, qui longo pòſt tempore ad coniugem reuerſus, quibus diebus eius vincula ſoluerentur, innotuit: eiúſque coniunx illos fuiſſe dies in quibus pro eo ſacrificium offerebat, recognouit. L

Captiuus liberatus.

Ex alia etiam re quæ nobis ante annos ſeptem geſta eſt, certiſsimè confirmatur. Agathus enim Panormitanus epiſcopus, ſicut fideles mihi ac religioſi viri multi teſtati ſunt atque teſtãtur, cùm beatæ memoriæ anteceſſoris mei tempore iuſſus eſſet vt Romã veniret, vim nimiæ tempeſtatis pertulit: ita vt ſe ex tanto vndarum periculo euadere poſſe diffideret. Nauta verò illius Baraca nomine, qui nunc eiuſdem Eccleſiæ clericatus officio fungitur: poſt nauem carabũ regebat, ruptóque fune cum eodem carabo quem regebat, inter vndarum cumulos repẽtè diſparuit. Nauis autem cui epiſcopus præerat, tandem poſt multa pericula ad Oſticam inſulã fluctibus quaſſata peruenit. Cúmque die tertio Epiſcopus nautam qui ab eo abreptus in carabo fuerat, in nulla maris parte videret apparere, vehemẽter afflictus mortuum credidit, ſed per obſequium charitatis viuo vnum quod mortuo debebat, impendit: & omnipotenti deo pro abſolutione eius animæ offerre ſacrificium victimæ ſalutaris iubet. Quo oblato reſtaurata naue pertexit ad Italiam. Cúmque ad Romanum portum veniſſet, illic nautã reperit quem mortuum putabat. Tunc inopinata exultatione gauiſus eſt, & eum qualiter tot diebus in illo tanto maris periculo viuere potuiſſet, inquiſiuit. Qui videlicet indicauit quotiens in illius tempeſtatis fluctibus cum eodem quem regebat, M fuiſſet carabo verſatus, qualiter cum illo vndis pleno natauerat, & quotiens eo à ſuperiori parte deorſum verſo ipſe carinę eius ſuperſederat, adiungens cùm diebus ac noctibus hoc inceſſanter faceret, iámque eius virtus funditus ex fame ſimul & labore cecidiſſet, quo eum ordine diuina miſericordia ſeruauerit, indicauit. Etenim quod etiam nunc vſque teſtatur dicẽs: Laborans in fluctibus atque deficiens, ſubitò mentis pondere ſum grauatus: ita vt neq; vigilare me crederem, neque depreſſus ſomno eſſem, & ecce in eodem medio mari me poſito quidam apparuit qui mihi panem ad refectionem detulit. Quem mox vt comedi, vires recepi: nec longè pòſt nauis tranſiens affuit, quæ me ab illo vndarum periculo ſuſcepit, atque ad terrã deduxit. Quod ſcilicet Epiſcopus audiens requiſiuit diem, atq; illum fuiſſe diem reperit, quo pro eo presbyter in Oſtica inſula deo omnipotenti hoſtiam ſacræ oblationis immolauit.

Agathus epiſcopus.

Petrus:

Ea quæ narras, ipſe quoque in Sicilia poſitus agnoui.

Gregorius:

Idcirco credo quia hoc tam apertè cũ viuentibus ac neſciẽtibus agitur, vt cunctis hæc agentibus ac neſcientibus oſtendatur: quia ſi inſolubiles culpæ non fuerint, ad abſolutionem prodeſſe, etiam mortuis victima ſacræ oblationis poſsit. Sed ſciendum eſt quia illis ſacræ victimæ mortuis proſunt, qui hic viuendo obtinuerunt: vt eos etiam poſt mortem bona adiuuent quæ hic pro ipſis ab aliis fiunt.

De

A *De virtute ac myſterio victimæ ſalutaris.*

Caput LVIII.

Inter hæc autem penſandum eſt quòd tutior ſit via vt bonum quod quiſque poſt mortem ſuam ſperat agi per alios, agat ipſe dum viuit per ſe. Beatius quippe eſt liberum exire, quàm poſt vincula libertatem quærere. Debemus itaque præſens ſeculum vel quia iam conſpicimus defluxiſſe, tota mente contemnere, quotidiana deo lachrymarum ſacrificia, quotidianas carnis eius & ſanguinis hoſtias immolare. Hæc nãque ſingulariter victima ab æterno interitu animam ſaluat, quæ illam nobis mortem vnigeniti per myſterium reparat, qui licet reſurgens à mortuis iam non moritur, & mors ei vltra non dominabitur, tamen in ſemetipſo immortaliter atque incorruptibiliter viuens, pro nobis iterum in hoc myſterio ſacræ oblationis immolatur. Eius quippe ibi corpus ſumitur, eius caro in populi ſalutem partitur, eius ſanguis non iam in manus infideliũ, ſed in ora fidelium funditur. Hinc ergo penſemus quale ſit pro nobis hoc ſacrificium quod pro abſolutione noſtra paſsionem vnigeniti filij ſemper imitatur. Quis enim fidelium habere dubium poſsit in ipſa immolationis hora ad ſacerdotis vocem cœlos aperiri, in illo Ieſu Chriſti myſterio angelorum choros adeſſe, ſummis ima ſociari, terrena cœleſtibus iungi, vnum quoque ex viſibilibus atque inuiſibilibus fieri?

Nota diligenter. *Rom. 6.* *De immolatione Chriſti.*

De affligendo corde inter ſacra myſteria, & de mentis cuſtodia poſt compunctionem.

B

Caput LIX.

Sed neceſſe eſt vt cùm hęc agimus, noſmetipſos deo in cordis contritione mactemus: quia qui paſsionis dominicæ myſteria celebramus, debemus imitari quod agimus. Tũc ergo verè pro nobis hoſtia erit deo, cùm noſipſos hoſtiam fecerimus. Sed ſtudẽdum nobis eſt vt etiam pòſt orationis tempora inquantum deo largiente poſſumus, in ipſo animum ſuo pondere & vigore ſeruemus, ne pòſt cogitatio fluxa diſſoluat: ne vana menti lætitia ſurrepat, & lucrum compunctionis anima per incuriam fluxæ cogitationis perdat. Sic quippe quod popoſcerat, Anna obtinere meruit: quia ſe poſt lachrymas in eodem mentis vigore ſeruauit. De qua nimirum ſcriptum eſt: Vultúſque eius non ſunt amplius in diuerſa mutati. Quæ igitur non eſt oblita quod petiit, non eſt priuata munere quod popoſcit.

Sacerdos inter celebrandum quid agere debeat.

De relaxandis culpis alienis vt noſtræ relaxentur.

Caput LX.

Sed inter hæc ſciẽdum eſt: quia ille rectè ſui delicti veniam poſtulat, qui prius hoc quod in ipſo delinquitur, relaxat. Munus enim non accipitur, niſi ante diſcordia ab animo repellatur, dicente veritate: Si offers munus tuum ante altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduerſum te, relinque munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Qua in C re pẽſandum eſt cùm omnis culpa munere ſoluatur, quàm grauis eſt culpa diſcordię, pro qua nec munus accipitur. Debemus itaque ad proximum, quanuis longè poſitum, longéque diſiunctum, mẽte ire: eíque animum ſubdere, humilitate illum ac beneuolentia placare: vt ſcilicet conditor noſter dum tale placitum noſtræ mentis aſpexerit, à peccato nos ſoluat, qui munus pro culpa ſumit. Veritatis autem voce atteſtante didicimus: quia ſeruus qui decem milia talenta debebat, cùm pœnitẽtiam ageret, abſolutionem debiti à domino accepit. Sed quia conſeruo ſuo centum ſibi denarios debenti, debitum non dimiſit: & hoc eſt iuſſus exigi quod ei fuerat iam dimiſſum. Ex quibus videlicet dictis conſtat: quia ſi hoc quod in nos delinquitur, ex corde non dimittimus, & illud rurſus exigitur quod nobis iam per pœnitentiam dimiſſum fuiſſe gaudebamus. Igitur dum per indulti temporis ſpatium, licet dum iudex ſuſtinet, dum conuerſionem noſtram is qui culpas examinat, expectat: conflemus in lachrymis duritiam mentis: formemus in proximis gratiam benignitatis. Et audenter dico: quia ſalutari hoſtia poſt mortem non indigebimus, ſi ante mortem deo ipſi hoſtia fuerimus.

Matth. 5. *Matth. 18.*

Dialogi beati Gregorij papæ finis.

D

DIVI GREGORIJ papæ prologus in Cantica canticorum.

QVIA ſi cæco, ſi longe à deo poſito cordi ſermo diuinus voce propria, ac voce diuina loqueretur, nõ caperet: per quædam ænigmata miſericorditer monet & reuocat, & per res notas latenter ei amorem rerum non notarum inſinuat. Per hoc enim quòd non horret cognitum, intelligit quiddam incognitum. Rebus notis allegoriæ conficiuntur, & in ſententias diuinas vertuntur: vt dum recognoſcimus ſenſu exteriora, intellectu perueniamus ad interiora. Hinc eſt quòd in libro hoc qui Canticum canticorum inſcribitur, amoris quaſi corporei verba ponuntur, vt à torpore ſuo anima per ſermones cõſuetos diſcuſſa recaleſcat, & per verba amoris qui infra eſt, excitetur ad amorem qui ſupra eſt. Nominantur enim hic oſcula, vbera, genæ, fœmora. Vbi non irridenda eſt ſacra deſcriptio, ſed conſideranda miſericordia dei. In hoc etiã amplior: quia dum membra corporis nominat, ſic ad amorem ſuum nos vocat. Notemus quidem quàm mirabiliter, quàm miſericorditer nobiſcũ E operatur, qui vt nos ad amplexus ſacri amoris accendat, vſque ad turpis amoris noſtri verba ſe inclinat. Sed vnde ſe loquendo humiliat, inde nos intellectu exaltat: quia ex ſermonibus huius amoris diſcimus, qua virtute in diuinitatis amore ferueamus. Hic etiam ſolerter intuendum eſt, ne cùm exteriora audimus, ad exteriora ſentienda remaneamus, & machina quæ ponitur vt leuet, ipſa magis opprimat & aggrauet. Debemus in verbis exterioribus corporeis quicquid interius eſt quærere, & loquentes de corpore extra corpus fieri. Debemus ad nuptias ſponſi & ſponſæ cum intellectu charitatis, id eſt, cum veſte nuptiali venire, ne ſi iſta careamus ab hoc conuiuio in exteriores tenebras, id eſt, in cæcitatem ignorantię repellamur. Debemus per verba paſsionis tranſire ad virtutem impaſsibilitatis. Litera enim occidit, ſpiritus viuificat. Sicut enim palea frumẽtum, ſic & litera tegit ſpiritum. Sed quia iumentorum eſt paleis, hominum frumentis veſci, qui humana ratione vtitur, paleas abiiciat: frumenta ſpiritus edere diſponat. Humanæ conuerſationis verba audientes, quaſi extra humanitatem eſſe debemus, ne ſi humaniter quæ audiuimus capiamus: nihil diuinitus de his ſentire poſsimus. Qui enim deum ſequitur, imitari debet quotidie reſurrectionem ſuam: vt ſicut tunc nihil paſsibile [erit in corpore, ita nunc nihil paſsibile] habeat in corde, vt ſecundum interiorem hominem iam noua creatura ſit, ſic iam quicquid vetuſtum ſonuerit, calcet: & in verbis veteribus ſolam vim nouitatis inquirat. Attendendum eſt quod liber hic non Canticum, F ſed Canticorum canticum dicitur: Tanto eſt enim omnibus canticis ſublimius, quanto in nuptiis ſublimioris feſtiuitatis offertur. Hic notandum eſt: quia quando vult timeri, dominum: quando vult honorari, patrem: quando amari, ſponſum ſe nominat dominus. Attende ordinem. Ex timore enim honor, ex honore ſolet procedere amor. Nec vacat à myſterio, quod liber hic tertius ponitur in operibus Salomonis. Poſt Prouerbia enim Eccleſiaſtes, poſt Eccleſiaſten Canticum cãticorum, non caſu, ſed plena ratione poſuit. In Prouerbiis moralis vita exprimitur, cùm dicitur: Audi fili mi ſapientiam. In Eccleſiaſte naturalis, vbi finis † omnium conſideratur, cùm dicitur: Vanitas vanitatum & omnia vanitas. In Cantico verò canticorum contemplatiua vita exprimitur, dum in eo ipſius domini aduentus & aſpectus deſideratur, cùm ſponſæ voce dicitur: Oſculetur me oſculo oris ſui. Quia ergo naturalis ad cõſiderationem non perducitur, niſi prius moralitas teneatur, rectè poſt Prouerbia Eccleſiaſtes ponitur. Et quia ſuperna contemplatio non conſpicitur, niſi prius hæc infra labẽtia deſpiciantur, rectè poſt Eccleſiaſten Canticum canticorum ponitur. Prius quippe eſt mores componere, poſtmodum omnia quæ ſunt, tãquam non ſint, conſiderare. Poſtea munda cordis acie ſuperna & interna

† al. ſons.

 conſpicere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G conspicere. Hos ergo librorum gradus quasi quandam ad contemplationem dei scalam fecit, vt dum primùm in seculo benè geruntur honesta, postmodum etiam honesta seculi despiciantur, ad extremum verò dei intima conspiciantur. Sic autem generaliter ex voce sanctæ Ecclesiæ aduetus domini in hoc opere præstolatur: vt etiam specialiter vnaquæque anima ingressum dei ad cor suum tanquam aditum sponsi in thalamum aspiciat. Itaque sancta Ecclesia diu præstolans aduentum domini, diu sitiens fontem vitæ: quomodo oportet videre præsentiam sponsi sui: quomodo desideret, dicat:

EXPOSITIO beati Gregorij papæ in Cantica canticorum.

Caput I.

OSCVLETVR me osculo oris sui. Os sponsi inspiratio Christi, Osculum oris, dulcis amor inspirationis. Dicit ergo sponsa desiderio æstuans & in amplexũ sponsi sui inardescens. Osculetur me osculo oris sui. Ac si diceret: Ille quem super omnia, immo solum diligo, veniat: H qui dulcedine suæ inspirationis me tangat: quia cùm eius osculum sentio, subita mutatione me derelinquo, & in eius similitudinem ilico liquefacta transformor. Fastidit quippe sancta mens omnia quæ per corpus sentit, & in illa spiritalia tota transmutari concupiscit: & dum ista obstrepunt in illa fugit, séque abscondere ne hæc sentiat, appetit. Ideóque osculum sponsi quærit: quia si ille gratissimi amoris vinculo hanc non trahit, hæc vi suæ molestissimæ grauedinis detenta, quomodo se ad illum conferat omnino non inuenit. Sed pius sponsus anxietatem eius sentiens, amorem diligens, votum exaudiens, osculum porrigit, & ne desiderio lassescat, gustu suæ suauitatis lenit: & dum suam præsentiam exhibet, eã ad maius dilectionis osculum accendit: Vnde hæc illum sentiens ad eum se conuertit, & quem præsentem habet, mox gaudens voce mutata alloquitur & dicit:

Anima fastidit omnia quæ per corpus sentit.

Quia meliora sunt vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis.

Vbera sponsi, dilectio dei & proximi. Ex his vberibus sponsam suam lacte pietatis nutrit, & inter tentationum turbines his eam fouet & nutrit: & vt persistat, reficit. Quid autem per vinum, nisi cura temporalis exprimitur, à qua mens secularis cuiuslibet inebriatur: vt ad inuisibilia cognoscẽda aut ex toto, aut penè insensibilis reddatur? Sed vbera sponsi vino meliora I existunt: quia illud necat, hæc nutriunt. Illud oculos mẽtis turbat, hæc acuunt. Illud apostatare facit etiam sapientes, hæc ipsos idiotas vtique sapientissimos faciunt. Quæ quot vicibus sponsa cum dilectionis vbertate sugit, tot sententias sapientiæ sibi in ventrem memoriæ trahit. Charitas enim sancta cor pacificat, mentem in tentationibus roborat, & vt sedes sapientiæ sit anima iusti, quietem tribuit, & locum præparat. Hæc itaque verba vnguentis optimis fragrant: quia odorem suauitatis per sapientiæ verba & sanctitatis exempla secum portant. Quicunque enim sancta charitate per gratiam dei se reficit, is spiritalium donorum & odorem & suauitatem sentit. Quorum bonorum vbertate proximos quosque ad interiora gustanda secum trahit, vt & in amorem diuinum conualescãt, istis vberibus nutrit. Sequitur:

Vinum necat & vbera nutriũt.

Oleum effusum nomen tuum.

Nomen sponsi Christus est. Sed nomen sponsi quasi oleum effunditur: quia quicunque nomine Christiano in veritate censentur, charitate sancta affluunt, qua molliuntur: & vt flammas exemplorum emittant, eadem charitate continuè suffunduntur. Hac charitate in amorem ipsius Christi vehementius accenduntur, & ab ipso accipiunt, quo ei amplius inhæreant, quo perfunduntur. Hinc est quod sequitur:

Ideo adolescentulæ dilexerunt te.

K Quid enim per adolescentulas, nisi sanctæ animæ designantur, quæ baptismatis aqua per spiritum sanctum regenerantur, & in nouam vitam per nouum testamentum transformantur? Quæ propter olei infusionem Christum diligunt: quia ad gratiam vocatæ in eo suauitatem vitę perpetuæ inueniunt. Pro cuius suauitatis dilectione omnes mundi fastus & diuitias respuunt. Sunt enim nonnulli qui ita deum diligunt, vt seipsos contemnant, in interiora se rapiunt, vt deum inueniant. Et quia deus in superficie non iacet, meditationibus laborant, subtilissimè cogitationes suas examinant, lectionibus vacant, & quomodo deus inueniatur, omnibus modis perquirere non cessant. Hi profectò odorem vnguentorum sentiunt, & olei infusione se inungunt: quia dum omnem putredinem vitiorum abiiciunt, flores sibi inueniunt, quorum compositione suaue olẽtia vnguenta deo faciente conficiunt. Qui eiusmodi est, desiderio æstuat, & quasi nil habeat, semper maiora exoptat, & quia sibi virtus non suppetit, in deũ inhians trahi se postulat, dicens:

Deus in superficie non iacet.

Trahe me post te, curremus in odore vnguentorum tuorum.

Non currit, qui non trahitur: quia quem diuina gratia non adiuuat, molestia suæ corruptionis grauatur. Gratia quippe diuina nos præuenit, & internorum dulcedinem nobis ostẽdens, de exterioribus nos compungit, móxque in illa transiens animus prę eorum dilectione temporalia vilipendit. Iste ergo qui L trahitur, currit: quia vinculum amoris libenter sequens, gratiæ roboratus amore, sine grauedine obstacula omnia transit. Nec mirum, cùm vnguentorum odorem sequatur: quia cùm spiritalium donorum suauitas sentitur, quid est in hac temporalitate cuius desiderio anima sancta sponsa Christi, ne in illa properet, teneatur? Ibi quippe lenitate vnguentorum gaudet, & dum naribus discretionis spirat, charitas sibi suauiter olet. Hinc est quòd à singulari numero ad pluralem transit: quia in dilectione dei, etiam præceptum quod de proximi dilectione nos admonet, inuenit: quo instructa eructat nobis foras, quod gustauit suauiter intus, dicens:

Introduxit me rex in cellaria sua.

Quid per huius sponsi, qui rex est, cellaria intelligimus, nisi sanctæ scripturæ arcana quæ rimamur, nisi sanctæ contemplationis mysteria, quorum delitiis si reficimur, mox conualescimus? In illa proculdubio quisquis introducitur, omnia temporalia mox contemnit: quia æternis ditatur. Ideo sequitur:

Exultabimus & lætabimur in te, memores vberum tuorum super vinum.

Sancta anima spõsa Christi in sponsi sui deliciis exultat, dum corporalia respuit, & in spiritalibus se occultat. Eũdémque spõsum delitias suas facit, in cuius respectu mũdana omnia non curat. Sed hæc in memoria vberum agit: quia dum recolit quanta charitate Christus eam dilexerit, qui sanguine suo eam moriẽs in cruce redemit, & quotidie eam in sinu Ecclesiæ matris eiusdem sanguinis lacte nutrit, proculdubio magis ac magis in eius dilectionem intendit. Quod lac bene super vinum dulce esse M dicitur: quia per sanguinem Christi misericorditer educamur, qui per legis literam seuerè prius constringebamur. Per quam dilectionem adimpletur quod dicitur:

Sanguis Christi animã redemit & eã quotidie nutrit.

Recti diligunt te.

Soli vtique recti Christum diligunt: quia quicunque adhuc per distorta vitiorum ex desiderio currunt, dum in rectitudinis lineam semper offendunt, ipsum iustitiæ authorem Christũ omnino diligere non possunt. Tunc verò homo per viam veritatis incedit, cùm & opera virtutum exequitur, & tamen peccata sua semper agnoscit. Ideóque sequitur & dicit:

Nigra sum sed formosa, filiæ Hierusalem, quasi tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis.

Nigram quippe & formosam sancta anima se bene dicit: quia semper & turpitudinem peccatorum suorum perspicit, & tamen illius iustitiæ quam in intimis, videt in exterioribus actibus secum solerter formam gerit. Quæ bene sicut tabernacula Cedar nigra, & sicut pelles Salomonis formosa dicitur: quia inquantum tenebras mortalitatis portat, nigredine corruptionis sordidatur. Cedar enim tenebræ interpretatur. Salomon verò qui Christum significat, pacificus dicitur: Formosam

A mosam ergo se sicut pelles Salomonis dicit: quia dum sanctos quosque qui ad imitationem Christi se mortificant, imitari non negligit, eorum vtique pulchritudini per similitudinem se iungit. Ne verò proximi in eius nigredinem intẽdentes minus exempla bonorum eius ad imitationem diligant, turpitudinis causam satisfaciens ostendit: dum ab admiratione sua filias Hierusalem repellit, dicens:

Nolite me considerare quòd fusca sim: quia decolorauit me sol.

Anima qualiter à sole decoloratur.

Per Solem Christus significatur. Sol ergo eã decolorauit: quia quãtumlibet fulgeat anima, in comparatione Christi fulgorem amittit. Sunt quippe nonnulli, qui in hac nocte mũdi velut stellæ hominibus fulgent, luminaria proximis apparent, sed mox vt iustitiæ Christi se comparant, quasi sine luce sunt, qui bene incomparabiliter prius hominibus lucebant. Qualiter verò ad hoc peruenerit vt aliquantulum luceret, ostendit: cùm subiungit:

Filij matris meæ pugnauerunt contra me, posuerũt me custodem in vineis.

Mater sponsæ sancta Ecclesia, filij matris sancti Apostoli extiterunt. Ante Apostolorum quippe prædicationem penè totus mundus rebellis extitit, omnis penè anima idolorũ se cultibus sordidauit, & cupiditates sceleratas accumulauit. Apostolorum B verò prædicatio superueniens, contra omnes verbo pugnauit, in multis regnum dæmonum expugnauit: & regnum Christi, id est, sanctam Ecclesiam ampliauit. Iunctam ergo Christo & sanctificatam congregationem Apostoli custodem in vineis posuerunt: quia primos credentes in Ecclesias per mundum vt eas & congregarent & custodirent, disperserunt. Cuius dispersionis causam ostendit, dicens:

Vineam meam non custodiui.

Quid per vineam singulariter, nisi Iudæa designatur? quæ à se fideles expulit: quia custodiri aspernabatur. Prædicatione quippe expugnata, & sponsa Christi facta anima dilectione ardet & inquirendo eum quem diligit, in intimis se exercet, dicens:

Indica mihi quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.

†al. quærit

Meridies vitiorũ ardorem notat.

In meridie Christus sub vmbra pascit & cubat: quia in refrigeratione spiritussancti sibi quasi requiẽ & pastũ † parat. Per meridiem quippe ardor vitiorum exprimitur. Per vmbram verò spiritalis gratiæ flatus designatur. Meridie ergo feruente in vmbra Christus requiescit: quia dum in reprobis æstus vitiorum flagrat, ipse sponsæ suæ spiritum refrigerij tribuit, & in ea sibi delectabilem locum quietis efficit. Sed hoc sibi sponsa indicari deposcit, quod nulli vnquam declaratur, nisi ei qui idem * san- C ctificatricis gratiæ munus percipit. Quare vero ad hæc percipienda æstuet: manifestatur, cùm subditur:

**al. eiusdẽ.*

Ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.

Verè in quo Christus non cubat, vagatur: quia mens quam ille suauis & ponderosus Christi spiritus non implet, multis cogitationibus dissoluta circunfertur. Sed qui sunt sodales Christi, per quorum greges sponsa vagari pertimescit, nisi falsi quique Christiani? Qui aut ob nominis solius, aut etiam sacramentorum cõmunionem fratres Christi vocantur: quia electis quos ipse fratres vocauit, in Ecclesia cohabitando sociantur. Quorum multitudines bene per exprobrationem greges appellãtur: quia dum quasi irrationabilia animalia sine ordine viuunt, seductoribus spiritalibus ad deuorandum tradũtur. Per huiusmodi greges vagatur quisquis ab intimo desiderio expulsus, reproborum stultitiam per similes cupiditates imitatur. Hos quippe electi cùm molestè patiantur, per eorum persecutionem probati, mundiores ad æterna bona perducuntur. Vnde admonetur sponsa cùm sibi per increpationem dicitur:

Si ignoras te ô pulchra inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregum.

Si ignorat se sponsa, egrediatur & abeat: quia quisquis nescit se in hoc positum, vt tentationes per sufferentiam vincat, à familiaritate Christi recedit: quia in bello positus: cum domino suo D pugnare recusat. Sciendum est enim omnibus quòd cùm in tentationibus sumus, cõtra aëreas potestates pugnare præcipimur: quia sine victoria coronari non possumus. Et si aduersarius deest, nec est quem vincamus, ideóque corona deerit, quam non nisi vincentes capiemus. Hoc qui ignorat, in bello est, & quasi in pace exultat, & eo frequentius vulneratur, quo securior est: quia nescit videre quem caueat. Dignè ergo à pugnatoribus secernitur †, vt vestigia gregũ sequatur: quia dum prudẽtes quosque imitari negligit, necessario reprobos sequitur, quos stultitia brutis animalibus fecit similes.

Corona non datur sine victoria.

†al. excipitur.

Et pasce hœdos tuos iuxta tabernacula pastorum.

Per hœdos immundæ cogitationes designantur, per tabernacula pastorum conuenticula hæreticorum† exprimuntur. Qui ergo pugnare nescit, iuxta tabernacula pastorũ hœdos pascit: quia quisquis obsistentibus tentationum gladiis viriliter non resistit, immũdas cogitationes quasi hœdos lasciuos in corde nutrit, & efficitur ei similis etiam qui à fide recedit. Anima verò quæ spõsa Christi effici concupiscit, qualiter se habeat, Christus eam docet, cùm ei per comparationem protinus dicit:

**al. malorũ*

Equitatui meo in curribus Pharaonis, assimilaui te amica mea.

Scimus quia equitatus Israëliticus currus Pharaonis fugiens in mari demersos reliquit, nec tamen statim terram repromissionis intrauit, sed prius multas tentationes in eremo quadraginta E annis sustinuit, multos reges multis laboribus expugnauit, & sic tandem quod promissum sibi fuerat, laboriosè acquisitum suscipit. Huic sancta anima sponsi amica similis efficitur, que prius in baptismo omnia peccata sua extincta quasi Pharaonis exercitum reliquit. Et post dum inter huius mundi habitatores, malignos videlicet spiritus, viuit, imminentia vitia quasi reges alienos prosternit, & sic tandem ad beatam terram in qua cum sponso delectetur, peruenit. Cui bene dicitur quod subditur:

Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis.

Turtur postquam parem suum perdiderit semel, nunquam alteri se iungit, sed semper solitariè habitans in gemitu perseuerat: quia quem diligebat non inueniens quærit. Sic sancta anima quæque dum à sponso suo absens est, ab eius amore non recedit, sed in eius desiderium semper anhelat & gemit, & dum illum quem valde diligit, non inuenit: quia ab omni alieno amore se retrahit, quasi in genarum verecundia castitatem cordis ipso habitu & actu exteriori ostendit. Sequitur:

Turturis pulchra cõditio.

Collum tuum sicut monilia.

Per collum sponsæ prædicatores sanctæ Ecclesiæ designantur. Monilibus prædicaiores comparantur, vel quia Ecclesiæ sunt ornamentum, vel quia Ecclesiam muniunt, vt pectus monile, vel à rotunditate, id est, perfectione. In montibus gemmæ in auro ponuntur. Per aurum quippe sapientia, per lapides opera F exprimuntur. Collum ergo sponsæ sicut monilia existit: quia quilibet rectus Ecclesiæ prædicator & sapientia interius se induit, & opera exterius exercet, quæ in sapientia videt. Cui & & adhuc dicitur:

Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento.

Murena piscis est, qui captus vertit se in circulum, ad cuius exemplar fit inauris, quæ murenula dicitur, qua designatur prædicatio, quæ auribus inhæret & eas penetrat. Murenulis monilia collo ligantur: quia & sapientia & religio à scripturis sanctis prædicatoribus adiungitur. Per murenulas enim sancta scriptura intelligitur. Quæ bene auro & argento vermiculatæ dicuntur: quia & sapientia sancta scriptura fulget, & sonora prædicatione per vniuersum mundum auditur. Sicut enim per aurum sapientia, sic per argentum sancta prędicatio demonstratur. His verbis sponsi sponsa respondet, & per corporeas rerum species amorem intimat, quo spiritaliter intus ardet, dicens:

Aurum sapientiã, argentum prædicationem demõstrat.

Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum.

Nardus est herba humilis, quæ gustata frigus expellit, & calefacit membrum. Accubitum suum rex tunc intrauit, quando dominus

Universidad de Deusto Biblioteca

G dominus noster Iesus Christus corporaliter cœli interiora penetrauit. Quo requiescente, nardus spōsæ odorem suum dedit, quia virtus sanctæ Ecclesiæ suauem famam bonitatis longè latéque sparsit. Ad cœlos enim dominus ascendit, & spiritum sanctum suum super discipulos misit. Quo impleti verba salutis mundo prædicarent, & per sancta opera boni odoris famam circunquaque diffunderēt. Hunc quippe spiritum in baptismo vnaquæque fidelis anima recipit, vt per eum sibi ex virtutum confectione vnguenta componat, & proximos exempli exhibitione quasi vnguenti odore reficiat. Sequitur:

Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur.

Myrrham adhibere membris nostris debemus.

Mortuorum corpora myrrha condiri solent, ne putrescāt. Myrrham quippe corporibus ne putrescant adhibemus, dum membra nostra in Christi exemplum, per eorundem mortificationē à putredine luxuriæ restringimus, ne dum ea sine condimento dimiserimus dissoluta putredine escam vermibus æternis faciamus. Sed quid est quod dilectum suum spōsa nō myrrham, sed fasciculum myrrhæ nominat, nisi quod dum sancta mēs Christi vitam ex omni parte considerat, contra omnia vitia ex eius imitatione repugnantes virtutes congregat ex quibus sibi fasciculū myrrhæ aptat, quo carnis suæ putredinem sempiternam abstergat? Qui bene inter vbera commorari dicitur, quia in dilectio-
H ne dei & proximi habitatio Christi sancta ędificatur. Sācta quippe anima dum deum sic diligit vt proximum non cōtemnat, & proximi amorem sic exequitur vt diuinum non minuat, procul dubio vbera in pectore sibi locat, quibus Christum amplectens ipsum nutriat. Quasi enim vberibus Christus nutritus roboratur, dum hac gemina dilectione vt fortius inhæreat, delectatur. De quo & adhuc dicitur:

Botrus cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi.

Cyprus insula est, in qua vberiores vineæ quàm alibi nascuntur. Per Cyprum ergo Ecclesia vniuersalis designatur, quæ multas vineas nutrit, dum in multas Ecclesias diuisa, vinum quod lætificat cor hominis, gignit. [In Engaddi balsamum gignitur, quod cum oleo pontificali benedictione chrisma efficitur, quo dona sancti spiritus exprimuntur.]Engaddi interpretatur fons hœdi. Hœdus autē antiquitus pro peccatis immolabatur. Quid ergo per fontem hœdi, nisi baptismus Christi figuratur? In quo dum corpus mergitur, anima abluitur, & per illius fidē qui pro peccatoribus mortem pertulit, anima humana à peccatis omnibus mundari se credit. Cui mox dilectus respondet:

Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum.

I

Pulchritudinem duplicem, habet qui deū & proximū diligit.

Bis pulchram sponsus sponsam suam vocat: quia cui dilectionē dei & proximi donat, geminam pulchritudinem ei inserit, qua delectatur, & quam laudat. Cuius oculi bene columbarum esse perhibentur: quia dum in temporalibus gemit, & ad æterna desideria rapitur, in simplicitate sensus suos custodit, & carnales cōcupiscentias detestatur. Columba quippe in amore pro cātu gemit. Et bene sancta anima colūbæ cōparatur: quia dum reprobi quique in amore mundi garriunt & lætantur, mens electa in cœlesti desiderio atteritur: quia timet ne amittat quod diligit, dum differtur. Possunt etiam per oculos columbarū, Ecclesiarū prædicatores intelligi, qui simplicitatem quam prædicant, seruant, & visibilia contemnentes, ad æterna cum magnis gemitibus anhelant. Sequitur vox sponsæ dicentis:

Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus.

Pulcher & decorus dilectus dicitur: quia in diuinitate & humanitate omni amanti se menti sine macula reprehensionis aspicitur. Quem dum sponsa pleno desiderio sequitur, omnium mundi perturbationū obliuiscitur, & dum in eius pace quiescit, magis ac magis decoratur. Vnde sequitur:

Lectulus noster floridus.

Quid per lectulum sponsæ nisi otij quietem intelligimus? Mēs enim quæ sponsum suum Christum singulariter amat, inquantum potest, ab omnibus sollicitudinibus mundi vacat, virtutes quibus sponso suo placeat, intus accumulat. Quæ dum omnia quæ temporalia sunt contemnit, lectulum sibi cum spōso in pace victoriæ facit, vbi quo quietius pausat, eo amplius flores inuenit quibus se decoram sponso ostendat. Sequitur: K

Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia cypresina.

Cedrus quæ serpentes reprimit & fugat, sublimiores significat sanctos, cypressus simpliciores. Per tigna etiam dilectionem dei possumus intelligere, per laquearia dilectionem proximi, quæ sunt partes virtutis eminentoris in cordibus sanctorum, quæ sunt domus dei. Cedrina verò & cypresina ideo dicuntur: quia sicut hæc ligna incorruptibilia sunt, ita charitas nunquam excidit. Per domos plures Ecclesias intelligimus, per tigna cedrina prædicatores designamus, per laquearia cypresina ipsos populos figuramus. Tigna enim tectum sustentāt, laquearia verò domum implent & ornant. Sic sic in sancta Ecclesia prædicatores boni scripturam diuinam in corde & ore portant, quam fidelibus quasi tectum expandentes prædicant, vt dum Ecclesia prædicatione cœlesti instruitur, munimen accipiat, quo ab imbribus tentationum protegatur. Cedrus autem & cypressus imputribilia ligna esse perhibentur. Quibus bene omnes electi figurantur: quia dum temporalia nullo desiderio sectantur, æterni fiunt, eo quod mente in æterna figuntur. Respondet sponsus & dicit:

Caput II.

Ego flos campi, & lilium conuallium.

Christus quare dicitur flos.

Bene florem Christus se nominat, qui dum spinas peccatorum exterminat, mentem sponsæ & pulchritudine suæ iustitiæ exornat, & naribus cordis dum cœleste desiderium applicat, interiora animæ quasi odore refocillat. Qui sequitur adhuc & dicit: L

Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.

Bene sicut lilium inter spinas, sponsa inter filias esse perhibetur: quia cùm multi sint in Ecclesia, qui solis verbis Christum confitētur, operibus vero nihil nisi humanas sollicitudines sectātur, sola illa anima in lilij dignitate computatur, quæ dum à mortalitatis radice ad cœlestē pulcritudinē assurgit, & munditiæ candorem corde & corpore sibiipsi custodit, & proximos quosque bonæ opinionis odore reficit. Sed quia sponsus sponsam suam tanta laude dignam habuit, ipsa iam ex debito laudat à quo se laudari perspicit, & dicit:

Sicut malus inter ligna syluarum, sic dilectus meus inter filios.

Salutis verbum in solo Christo inuenitur.

Ligna siluestria esui hominum habiles fructus non gignunt. Malus vero quod gignit, congruè & salubriter homines edunt. Merito ergo per malum Christus, per syluestria vero ligna cæteri homines figurantur: quia in solo Christo cibū salutis quoties quærimus inuenimus: in eius verbis & exēplis animas nostras fructu suaui & salubri reficimus. M Ipse est quippe lignum vitæ, quam nobis tribuit. Ipse est qui dum nobis semetipsum inspirat, animam pascit. In cæteris vero si quid refocillationis inuenimus, non quod illorum, sed quod Christi est, ab illis sumimus: quia quicquid in eis præter deū est, mortiferum nobis proculdubio inuenimus.

Sub vmbra illius quem desiderabam, sedi.

Vmbra Christi protectio est spiritussancti. Spiritus quippe sanctus mentem quam replet obumbrat: quia omnem tentationū feruorem temperat, & dum aura suæ inspirationis suauiter mentem tangit, quicquid noxij caloris sustinebat expellit, & quam iam forsitā nimius vitiorū æstus marcidam fecerat, vmbra sancti spiritus protegens recreat, vt dum in eius inspiratione sedēs pausat, vires colligat quibus ad æternam vitā robustius currat.

Sequitur:

Et fructus eius dulcis gutturi meo.

Arbor quippe fructifera ipse Christus in corde nostro plantatus per fidem existit. Quam si mens nostra dignè diligit, & instanter excolit, fructus nimirum interius pulchros & vtiles gignit. Quos dum mens capiens auidè comedit, omnes mundi voluptates præ eius dulcedine postponit. Dulce enim est valde sibi cœlestia cogitare, in æternitate oculum intimum figere, vt aliquando in cœlestibus etiam mens accensa compungatur, & inter lachrymas subleuata, angelorum cibo ipsa videlicet sponsa* quanto dulcius, tantò auidius pascatur. Inde est quod subditur:

**al. sapientia.*

Intro-

A Introduxit me rex in cellam vinariam, ordinauit in me charitatem.

Aeternitatis cōtēplatio cella vinaria dicitur.

Quid enim per cellam vinariam congruentius, quàm ipsam arcanam æternitatis contemplationem accipimus? In hac æternitate angeli sancti vino sapientiæ debriantur, dum ipsum deum facie ad faciem videntes omni voluptate spiritali satiantur. Hác sancta mens si à sponso introducatur, postpositis omnibus temporalibus intrat, in qua ex illis angelicis deliciis quantum sibi conceditur gustat. Et si adhuc quia in corpore corruptibili detinetur, se perfectè non satiat, tamen ex illo minimo quod cursim sumit, cōsiderat quantum debeat amare quod amat. Potest tamen per cellam vinariam scriptura diuina figurari. Per hanc quippe in spōsa charitas ordinatur: quia in eius doctrina manifestè dicitur qualiter deus & proximus ordinatè diligātur. Hac charitate percussa sequitur & dicit:

Fulcite me floribus, stipate me malis: quia amore langueo.

Per flores teneri quique & incipientes, per mala verò perfecti fideles designantur. Sponsa quippe quia amore languet, fulciri se floribus & stipari malis appetit: quia dum se æternitatis desiderio afficit, dum qualiter illuc perueniat, tota anxietate perquirit, eo quod perfectionem † dum in carne viuit, omnino nō
B inuenit, fatigata in desiderio suo requiescit. Et in hoc solo gaudet, si circa se respicit, vel quibus ipsa proficiat, vel in quorum profectione consolationem de languore suo recipere posit. Quibus de sponso suo subsequenter hæc dicit:

†alias, sed profectionē.

Læua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

Per læuam sponsi vita præsens, per dexteram verò vita æterna designatur. Per caput autem sponsæ, mens quæ animæ principatur assumitur. Sed læua sponsi sub capite sponsæ esse dicitur, & dextera eius amplexatur eam: quia vitam temporalem sub mente sua semper ponit, vitam verò æternam vt omnimodo amplexetur concupiscit. Hæc quippe quæ videt, magnanimiter mente sublimi conculcat, officiis cœlestibus se occupat. Hæc necessitate tolerat, ad illa summo desiderio quasi brachio dextero sponsi astricta suspirat. In quæ cùm aliquantulum intrat, delectabiliter quiescit, cuius quietis dilectione mundanos tumultus omnino fastidit. Sic quiescentem vtique sponsus amplius diligit, & ab eius excitatione improbos quosque repellit, dicens:

Adiuro vos filiæ Hierusalem per capreas, ceruósque camporum, ne suscitetis neque euigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.

Virtutes theologales per ceruos & capreas significātur.

C Cerui & capreæ munda animalia in lege esse perhibentur; Quid ergo per ceruos & capreas, nisi fidē, spem, & charitatem accipimus? Quas dum nobis mundas seruamus, per easdem altos montes contemplationis ascendimus. Sancta autem anima sponsa Christi à cunctis mundi perturbationibus quiescere appetit, in sinu spōsi sopitis terrenis cupiditatibus dormire sancto ocio concupiscit, ita vt etiam necessaria colloquia aliquando fastidiat, soliúsque sponsi collocutione quanto quietius tanto serenius hilarescat. Sed hanc dormientem carnales qui sunt in Ecclesia nonnunquam importunè excitant, negociis mundi eam implicare desiderant: quia eius vitam inutilem existimant, dum ab eorum curis eam se abstinentem considerant. Hi tales satis congruè non filij sed filiæ nominantur: quia dum effœminatos mores nutriunt virili dignitate amissa, quales interius habentur, exterius nomine fœmineo designantur. Hi dilectam suscitare sub adiurationis pondere prohibentur, ne videlicet mentem quæ ad vacandam deo se accingit, & solis spiritalibus studis inhærere concupiscit, importunis sollicitationibus inquietent, & tenebris curarum terrenarum oculum cordis eius obnubilent. Et tamē non ei omnis cura proximi interdicitur, sed quādo suscitari debeat, eius voluntati relinquitur: quia profectò omni perfectæ animæ discernendum est & quando cœlesti contemplationi studeat, & quando proximorum vtilitatibus inseruiat. Hanc vacandi deo licentiam libentissimè sponsa suscipit, statímque verbum sponsi amplectitur & dicit:

Vox dilecti mei.

Ac si diceret: Hanc vocem dilecti mei sponsi esse recognosco, D hanc ab eius ore semper audire desidero: quia in hoc video quantum me diligat, cùm me ab amplexibus eius desiderabilibus impediri prohibeat. Ad hos amplexus qualiter perueniret, subitò narrat, dicens:

Ecce iste venit saliens in mōtibus, transiliens colles.

Christus propter miracula dicitur venisse quasi saliēs in mōtibus.

Ad amplexus sponsæ suæ Christus venire disponens, humanitatem nostram dignanter assumpsit. Ad quod mysterium peragē dum, quasi saliens in montibus venit: quia quædam opera inter homines ostēdit, quæ valde sublimia & super homines esse perspiciens humanum genus admirari potuit, sed attingere nequiuit. Quòd enim de virgine natus est: quod ad vagientem adorandum ire pastores angelus admonuit: magos stella perduxit: quod pendens in cruce, qua hora voluit spiritum emisit: quod mortuus tertia die seipsum suscitauit: quod cœlū ingressus spiritum sanctum quibus sibi placuit donauit: quòd fidei suæ per piscatores & idiotas mundum subiugauit, hæc faciens quasi in montibus ambulauit, quo eum nulla creatura assequi valuit. In his nimirum operibus colles transiluit: quia sanctos omnes quātumcunque excreuerint, potentia suæ piæ orationis transcendit. De quo & sequitur:

Similis est dilectus meus capreæ hinnulóque ceruorū.

Similis capreæ bene esse dicitur: quia ex synagoga carnem traxit, quæ per capream ostenditur. Et quia ex antiquorum sanctorum stirpe progenitus est, quasi hinnulus ceruorum, rectè esse perhibetur. Sequitur: E

En ipse stat post parietem nostrum, aspiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.

Christus qualiter per fenestras & cancellos prospicere dicitur.

Quasi post parietem nostrum Christus incarnatus stetit: quia in humanitate assumpta diuinitas latuit. Et quia eius immēsitatem si ostenderet, infirmitas humana ferre nō posset, carnis obstaculum obiecit. Et quicquid magni inter homines operatus est, quasi post parietē latitans fecit. Per fenestras autem & cācellos qui aspicit, partim videtur, partim verò se abscōdit. Sic & dominus Iesus Christus dum & miracula per diuinitatis potētiam fecit, & abiecta per carnis infirmitatem pertulit, quasi per fenestram & cancellos prospexit: quia in alio latens, in alio quis esset apparuit. Incarnatus itaque Ecclesiæ suæ vel vnicuique perfectæ animæ loquitur, & ad æternam exhortatur patriam, dicens:

Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea & veni.

Propter fidem Christus sponsam suam amicām vocat, columbā propter simplicitatem, formosam propter operationem. Quia enim sine fide deo placere nō possumus, bene per fidem amici vocamur: quia dū fide cœlestia appetimus, abiectis terrenis deo F adhæremus. Columba verò bene anima propter simplicitatem dicitur: quia anima deuota dum simplicem deum cordis simplicitate perscrutatur, nequaquam mūdi ineptam lætitiā dissoluta sectatur, sed semper ad æterna festinās, columbæ gemitum pro cantu diligēdo imitatur. Propter operationem, anima formosa rectè appellatur: quia dum prætetitæ vitæ peccata per bona opera redimit, quasi antiquam turpitudinem assumpta forma meliori ante sponsi oculos abscondit. Hanc itaque hortatur sponsus vt surgat & veniat: quia dignum est vt quicunque ad amorem Christi properat, carnis torporem quātum potest abiiciat, & se ad æterna consequenda celeriter accingat. Sed quia vt ad cœlestia festinemus per exhibitionem noui testamenti à deo accepimus, ideo rectè sequitur.

Anima deuota columbæ comparatur.

Iam enim hyems transiit, imber abiit & recessit.

Lex Moysi comparatū hyemi.

Quid per hyemem, nisi legis austeritas intelligenda est? Quæ dum in carnalibus sacrificiis populum antiquum detinuit ad appetenda spiritalia & cœlestia obseruatores suos non adiuuit. Possumus etiam per hyemem vitam præsentem intelligere, quæ dum nos assiduis tentationibus impetit, quasi imbribus importunis ad sequendum Christum torpere compellit. Sed iam sponsa surgat, quia hyems transiit, quoniam quanto magis dies vltimus instat, præsens vita recedit, & quo amplius tempus ad terminum ducitur, eo citius currendum est, ne electa anima oblatis sibi muneribus æternis priuetur. Transiit enim dicitur: quia in proximo transitura esse non dubitatur.

Sequitur:

Flores

Universidad de Deusto Biblioteca

G Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis aduenit.

Flores apparuisse in terra dicuntur: quia sanctæ animæ cùm à corporibus recedunt, in cœlo recipiuntur. Et quia in hac vita quamuis hyemis fuerit, a bono opere nõ torpuerunt, mox vt recesserunt, in terra viuentium gloriose floruerunt. Bene ergo sequitur quod dicit: Tẽpus putationis aduenit, quia quo amplior electorum numerus in cœlo congregatur, eo celerius reprobi ab Ecclesia tanquam sarmenta inutilia amputantur, vt mundus citius finiatur. Sequitur:

Vox turturis audita est in terra nostra.

Quid per turturem, nisi Ecclesia, quid per terram sponsi, nisi vita illa beata designatur? Sed vox turturis in terra sponsi audita esse dicitur: quia dum pro desiderio suo sancta Ecclesia deprecatur, à Christo in cœlo clementissimè exauditur. De qua rectè subditur:

Ficus protulit grossos suos, vineæ florentes odorem dederunt.

Christus dupliciter nos exhortatur.

Ficus quippe grossos suos protulit: quia sancta Ecclesia martyres suos ad æternam patriam præmisit. Post quos vineæ florentes odorem suum dederunt: quia per vniuersum mundum exẽpla bonorum operum excreuerunt. Vineæ vtique flores producunt, cùm singulę Ecclesiæ animas prius infideles ad fidei nouitatem per baptismũ educunt. Sed flores ipsi odorem proferũt, cùm credentes animæ, exempla bona per suauem opinionem H sibi inuicem & aliis aspergunt. Sed quia Christus vtroq; modo exhortationis nos trahit, vt videlicet & præceptis nos admoneat, & exemplis sanctorum nos erigat, idcirco spõsæ suæ prius vt surgeret admonẽdo præcepit, & deinde exempla sanctorum ad cognitionem adduxit, & post exemplorum exhibitionem iterum se ad præcepti commonitionem conuertit, dicens:

Surge amica mea, soror mea, & veni columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ.

Anima surgit & venit.

Surgit anima, cùm à peccati perpetratione se erigit. Venit, cùm per bona opera desiderij sancti passibus ad cœlestia tendit. Sancta etenim mens cùm pręteritæ vitæ turpitudines cõspicit, cùm peccata sua enumerat quæ fecit, mox secum in cõscientia erubescit, & quæcunque in mundo dilexerat, ad odium sibi trãsferẽs fletibus se punit, & ipsa pœnitentia facta robustior, ab omni inquinatione etiam cogitationis exilit, & ab omni torpore negligentiæ se excutit, vt iam in infimis cogitationibus non iaceat, sed ad appetenda inuisibilia per sancta desideria se extẽdat. Hęc itaque mens surgit & venit: quia & à torporis infirmitate per compunctionem se erigit, & in sanctis studiis se exercens ad æterna pedibus amoris currit. Per foramina autem petræ, vulnera manuum & pedum Christi in cruce pendentis libenter intellexerim. Cauernam verò maceriæ, vulnus lateris quod lancea I factum est, eodem sensu dixerim. Et bene columba in foraminibus petræ & in cauerna maceriæ esse dicitur: quia dum in crucis recordatione patientiam Christi imitatur, dum ipsa vulnera propter exemplum ad memoriam reducit, quasi columba in foraminibus, sic simplex anima in vulneribus nutrimentum quo conualescat, inuenit. Possunt tamen per foramina petræ, incarnationis Christi sacramenta signari, & per cauernam maceriæ, ipsa protectio angelicæ custodiæ figurari. In qua custodia cùm anima ponitur, bene ei à sponso dicitur:

Petræ foramina dicũtur Christi vulnera.

Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis.

Quid enim per faciem, nisi fidem qua à deo cognoscimur, accipimus? Et quid per vocem nisi prædicationem intelligimus? Sed præcipit sponsus vt ei sponsa faciem suam ostendat: quia quicunque se fidem dicit habere, necesse est vt in bonis operibus se exerceat, vt in operibus exterioribus fides interior innotescat. Sed & opera necesse est vt vox prædicationis sequatur: quia quicunque in sanctis operibus perfectè se dilatat, consequens est vt ad eadem facienda proximos quosque exhortetur. Ideo sequitur:

Vox enim tua dulcis, & facies tua decora.

Tunc enim & vox placet, & facies decoratur, quando & opera prædicatio sequitur, & rursum prædicationem bona opera comitantur. Huiusmodi prædicatoribus consequenter dicitur:

Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas. K

Hæretici dicuntur vulpes Ecclesiam demolientes.

Pes vulpes hæretici, per vineas singulæ Ecclesiæ designantur. Sed vulpes vineas demoliuntur: quia per hæreticos Ecclesiæ, à rectæ fidei viriditate exiccantur. Quæ bene paruulæ dicuntur: quia quamuis contra veritatem intus superbiant, exterius tamen in verbis humilitatem per simulationem sectantur. Quæ tunc à sanctis prędicatoribus capiuntur, quando instante altercatione sententiis veritatis conuincuntur. Prædicatores quippe sancti aliquando canes per similitudinem dicuntur: quia prædicationibus assiduis quasi latratibus importunis aduersarios quosque à grege ouium arcere nituntur. Isti canes vulpes Christo capiunt: quia ducem suum dum fideliter diligunt, pro eius amore laborantes, tergiuersantes hæreticos ab inuolutionibus quæstionum quasi à tenebrosis caueis ad lucem veritatis educunt. Quare verò vulpium demolitio timeatur, manifestatur cùm dicitur:

Nam vinea nostra floruit.

Vinea quippe floruit: quia sancta Ecclesia per baptismum filios ad fidei nouam cõuersationem perduxit. Quibus timendum est ne ab hæreticis deprauentur: quia dum quique fideles in nouitatem Christi regenerantur, quo quisque tenerior est, eo citius ad prauitatem seducitur. Floribus omnino timendum est ne pereant: quia dum adhuc quisque ad perfectionem per exercitium diuturnum non conualuit, facilè si à dente venenoso mordetur, ab hoc quod nactus * fuerat, euanescit. Perfecta enim quęque anima in quo se iam diu exercuit, facilè non amittit: quia quo frequentius palato intimo quàm dulcis sit dominus gustauit, eo cõstantius sponsi rectitudinem tenet, & distorta fastidit. Quæ prosequitur conuenienter, & dicit:

**al. ad quid natus* L

Dilectus meus mihi, & ego illi.

Ac si diceret: Dilecti mei amicitiam constanter teneo, quia eius constantem beneuolentiã erga me sentio. Quia dum eius familiaritatem benignam habeo, durum mihi est quicquid ei aduersum inimicos latrantes audio. Et dum in eius assiduitate qualis sit video, siquid erroris proferunt aduersarij, à veritate quam in eius visione cognoui, non recedo. De quo bene sequitur:

Qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies, & inclinentur vmbræ.

Sponsus animarum castitate delectatur.

Quid per lilia, nisi mundæ animæ designantur? Quæ dum castitatis candorẽ retinent, per bonæ famæ opinionẽ proximis quibusque suauiter olent. Inter lilia sponsus ergo pascitur: quia proculdubio animarum castitate delectatur, quæ & in se mũditiam carnis conseruant, & per nitidas cogitationes coram eo placẽt, & exempla proximis quasi odoris suauitatem donãt. Dies verò tunc aspirabit, & vmbræ inclinabuntur, quando vita æterna apparebit, & præsens vita finietur. Hic quippe nox est, ibi verò M dies erit: quia hic in visione veritatis caligamus, ibi deus ipse tota veritas mentibus elucebit. Ad hãc prorsus diem sanctæ animæ enituntur vt perueniant: propter hanc iustitiam illibatam inquantum possunt conseruant, & quia sine Christo nihil possunt, eius auxilium inuocant, eius familiaritatem desiderant. Quarũ dum mentem cõsiderat prope est benignus & adiuuat, & quo amplius proficiunt, eo familiarius semper amat, donec finitis tenebris mundi ad vitæ æternæ lucem perfectas educat. Quam lucem quia valde desiderant, eámque cùm dominus ad iudicium venerit, videndam esse putant, idcirco cum summo desiderio dicunt.

Reuertere, similis esto dilecte mi capreæ hinnulóque ceruorum super montes Bethel.

Caprea Ecclesiam designat, & cerui patres antiquos.

A nobis dilectus corporaliter tunc abiit, quando post resurrectionem in cœlum ascendit. Tunc autem reuertetur, quando in fine mundi resuscitatis corporibus hominum, omnibus in iudicio manifestabitur. Qui verè similis capreæ & hinnulo ceruorum apparebit: quia in carne nostra veniens ad iudicium omnibus se monstrabit. Per capream enim quæ mundum est animal, Ecclesia designatur, quæ dum in cœlestibus mente habitat, quasi in montibus pascitur: Per ceruos autem quid aliud quàm patres antiqui designantur, ex quorum carne Christus natus, quasi hinnulus ceruorum mundo est præsentatus? Bethel autem domus dei interpretatur. Quæ bene Ecclesia

A Ecclesia dei dicitur: quia in ea dominus habitat, dum per fidem corda nostra mundantur. Super montes ergo Bethel similis capreæ hinnulóq; ceruorũ apparebit, quia in ea humanitatis forma ad iudicium veniet, quam ab Ecclesia sumpsit quãdo in hoc mundo ex patrũ progenie quasi hinnulus ex ceruis humilis natus fuit. Qui verè & similis capreæ & super montes Bethel apparebit: quia & ex humanitate quidem similis Ecclesię erit, & tamen super ipsos summos, qui quasi montes excellunt, in Ecclesia sublimior eminebit. Qui dum venire moratur, quia eum semper sancta anima perquirere nititur, ideo sequitur:

Caput III.

IN lectulo meo per noctes quæsiui quem diligit anima mea.

Lectulum sibi sancta anima in nocte facit, dum omnes perturbationes mundi fugiens, secretum comparat in quo requiescit. In hoc lectulo quem diligit quærit: quia dum ab omnibus sollicitudinibus mundi vacat, in eius inquisitione quomodo ad illum perueniat non quiescit. Notandum est autem quia per noctes quærit, qui modo in hoc mũdo viuit, & perfectæ tenebras temporalitatis à se non excutit. Quas quo grauiores patitur, eo feruentius quærit eum, quo inuento tenebras amplius non patietur. Sed quia quem quærit, nunquam perfectè in hoc mundo B inuenit, ideo subiungit:

Quæsiui illum, & non inueni.

Quia verò maximo desiderio æstuat, & quicquid tenet, ei non sufficit donec dilectum inueniat, ideo constantiam inquisitionis subiungit dicens:

Surgam, & circuibo ciuitatem, per vicos & plateas quæram quem diligit anima mea.

Cœlum per viam angustam quærendum est.

Quid per ciuitatem in hoc loco nisi Ecclesiam, quid per vicos ciuitatis, nisi spiritales quosq; accipimus? Qui dum ad cœlestia toto corde gradiuntur, angustam viam tenẽt, qua ad vitam perducantur. Per plateas autem seculares designantur, qui dum voluptates suas multas sequuntur, latas vias gradiuntur. Surgit ergo sponsa & ciuitatem circuit, quia perfecta anima quę visibilia fastidit, omnes sanctos qui sunt vel fuerunt in Ecclesia, mente conspicit, siquid forte in eorum actibus reperire poterit, quod imitando, ad sponsi inuentionem aliquando peruenire possit. Per vicos autem & plateas quærit: quia dum per bonorum imitationem ad dilecti familiares amplexus peruenire satagit, non solum in spiritalibus, sed & in ipsis etiam carnalibus aliquando inuenit quod imitari dignè possit. Sed postquam laborem geminatum inquisitionis insinuauit, iterum difficultatem inuentionis subdit, dicens.

Quæsiui illum, & non inueni.

Sed dum quærit & non inuenit, ipsa etiam quæritur & inuenitur, & ideo subditur: C

Inuenerunt me vigiles qui custodiunt ciuitatem.

Doctores dicuntur vigiles.

Quid per vigiles, nisi doctores Ecclesiæ designantur? Qui dum lucrandis animabus & scriptis & dictis inuigilant, vbi sancti desiderij aliquantulum sentiunt, augmentare ad melius nunquam cessant. Hi sponsam quærentem inueniunt: quia piam animam Christum inuenire satagentẽ excipiunt, & vt citius inueniat, pręceptis instruunt, exẽplis accendunt. Quos illa interrogãs dicit:

Num quem diligit anima mea vidistis?

Bene eos sponsa interrogare dicitur: quia dum eorũ scripta vel verba vigilanti studio perscrutatur, tanquam pręsentibus etiam absentibus animi intentione loquẽs, quid de Christo senserint, sciscitatur. Quia vero dum in eos omnino intendit, nunquam sponsum inuenit, consequenter subiungit:

Paululum cùm pertransissem eos, inueni quem diligit anima mea.

Paululum vigiles transit, & dilectum inuenit: quia dum eos puros homines esse cogitat, ad diuinitatem mentem erigit, ibíque spõsum suum supra homines patri æqualem cognoscit. Quem tunc inuenisse se dicit, cùm sanctis laboribus adiuta in eius diuinitatis claritatem oculum fidei tanquam per speculum contemplando aliquantulum figit: Quod tantillũ quanta auiditate mẽtis suscipiat, ostendit, dicens:

Tenui illum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, & in cubiculũ genitricis meæ. D

Iudæi tandem ad fidem adducentur.

Mater ecclesiæ synagoga extitit: quia ex ipsa sanctos prædicatores habuit, à quibus verbum veritatis suscepit, per quod in fide regenerata fuit. Tenet ergo spõsum Ecclesia donec in domũ matris eum introducat: quia vsque in finem mundi ab eius fidẽ & opere & amore non recedit donec ad fidẽ Iudæos adducat. Non quod postea recedat: quippe quẽ in exilio diligit, in patria vidẽs amplius amabit. Sed de illo tempore dici debuit, de quo à quibuslibet propter obsistentes tentationes dubitari potuit. In domum ergo matris dilectum introducet quando in fine mundi Ecclesia per prædicationem in plebem Iudaicam Christiana sacramenta immittet. In cubiculum autem quasi in secretiorem partem domus eum introducet: quia ex eadẽ plebe ita plurimos conuertet, vt omnes mundi sarcinas abiiciãt, & in intimis cogitationibus soli deo placere concupiscant. Huiuscemodi homines cubiculum faciunt spõso: quia dum à se omnes sordes cupiditatis abiicient, quasi secretum locum in mẽte in quo delectetur component. A quorum inquietatione in eis delectabiliter pausans sponsus improbos prohibet iterum dicens:

Adiuro vos filiæ Hierusalem per capreas ceruósque camporum, ne suscitetis neque euigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.

In hoc vtique ostendit: quia eiusdem perfectionis quosdam dẽ synagoga past conuersionem inueniet, cuius de Ecclesia quàm E plurimos inuenit: dum in eorum quiete similiter delectatus, ab eis inquietatores prohibet, sicut ab Ecclesia prohibuit. Introducta ergo ad fidem synagoga Ecclesiæ mentem per opera quæ videt conspicit, & sublimitatem eius valde admirans dicit:

Quę est ista quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij.

Anima quãdo dicitur in deserto viuere.

In deserto vtique in hoc mundo Ecclesia siue sancta quæq; anima viuit, dum à regno exul inter bestias, dæmones videlicet, degit. Hæc enim etsi nõ omnino à sponso deseritur, tamẽ dum in carne est, nondum ad certam eius visionem admittitur, dum ab eo per exilia & tentationes peregrinatur: quia dum adhuc cum eo nõ regnat, deseri ab eo sibi videtur. Ob hoc semper laborat vt ascendat, vt quem valde diligit, magis ac magis sentiat, quatenus quoniam perfectè eum in deserto non tenet, vel ipso eius desiderio se reficiat, vt sic in via roborata, quandoque ad hoc quod diu concupiuit perueniat. Sũt quippe nõnulli qui dum omnia visibilia fastidiunt, mentem in cœlestia erigunt, & quia in infimis nihil quod eis dulcescat conspiciunt, totum cor ad superna amanda conuertunt. Hi ab omnibus malis moribus se exuunt: censum * mundi cum cupiditatibus contemnunt, spe ad inuisibilia tendunt, & quo ampliori desiderio illis inhærent, eo magis ac magis molestè corruptionem ferunt quam habẽt. F Hi nimirum per desertum ascendunt: quia dum in hoc mundo inter tentationes viuunt: quo amplius dum hîc morantur deseri metuunt: eo quidem fortius ista deserunt, & feruentius ad illa gradiuntur, in quibus cùm fuerint, nihil amplius quod eos amoueat, iam timebunt. Bene autem sicut virgula fumi ascendere dicuntur: quia & odorem bonæ famæ, & subtilitatẽ mentis habere dicuntur. Non autem quarumlibet rerum fumus iste esse dicitur, sed ex aromatibus myrrhæ & thuris & vniuersi pulueris pigmentarij existere declaratur. Myrrha quippe mortuorum corpora condiuntur ne putrescant, thura verò accẽduntur, vt redoleant. Per myrrham ergo carnis mortificatio designatur, per thus verò orationum munditia intelligitur. Sancta igitur anima dum carnem suam à putredine vitiorum mortificat, dum omnes mundi voluptates per continentiam abnegat, quasi myrrham mortuo corpori adhibet, vt post iudicium à corruptione æterna sanum permaneat. Cùm verò se ad cœlestia maiori desiderio accendit, & à cordis cubiculo omnes superfluas cogitationes feruenter abiicit, quasi thuribulum cor suum coram deo facit. In quo dum per dilectionem virtutes congregat, quasi carbones in thuribulo coaptat, in quo seipsam mens in conspectu dei igne charitatis accendat. Dúmque feruentes & mundas orationes ad deum emittit, quasi fumum aromatum ex thuribulo educit, vt coram dilecto suaue redoleat, &

**al. sensum*

Myrrha & thus quid designant.

proximos

Universidad de Deusto Biblioteca

G proximos quosque ad eius amorem per bona exempla concitare non desinat. Sed notãdum quod non ait vniuersi pigmenti, sed vniuersi pulueris pigmẽtarij. Pigmenta quippe facimus, quãdo virtutes congregamus in corde. Quando verò ipsas nostras virtutes per singula quæque opera diligẽtius retractamus, ne quid in operibus nostris incultum remaneat, ne inter virtutes vitium lateat, tunc procul dubio vnguenta virtutum quasi in puluerem tundimus, vt eo mundiora sint opera nostra, quo subtilius ea ab omni subreptione vitiorum discernere nõ cessamus. Huiuscemodi mẽtes dilecto suo delectabiles se per eius gratiã faciunt, & dum ab omni mundano strepitu se diuidunt, locum in quo sponsus requiescat, in seipsis cõponunt. De qua requie subditur:

En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israël.

Ephes. 2.
Lectulũ facere Salomoni quid est?

Salomon quippe pacificus interpretatur. Quid ergo per Salomonem nisi Christus intelligitur, de quo scriptum est: Ipse est pax nostra, qui fecit vtraq; vnũ? Salomoni ergo lectulum facimus, quando à mundi sollicitudinibus omnino cessamus, dum in solo desiderio Christi libenter pausamus, eique vt nobiscum pauset, cor ab omni terrena cupiditate mundamus. Denarius autem numerus si per senarium numerum multiplicetur, nimirum sexaginta cõplentur. Per denarium itaq; decalogum legis accipimus. Per senarium autẽ totum hoc tempus intelligimus,
H quod sex diebus operatoriis volui videmus. Per sexaginta igitur fortes omnes perfectos qui fuerũt ante nos in Ecclesia, intelligimus, qui dum decem pręcepta legis quo spiritalius eo fortius in sex diebus compleuerunt, quasi sexagenarium numerum perfecerunt. Hi lectulum Salomonis ambiunt: quia mẽtem sanctã in qua Christus pausat, verbis & exemplis muniunt, quibus ab aditu mentis venientes hostes repellunt, dum ipsam mentem exemplis sustinent, scriptis erudiunt.

Hi tenent gladios, & ad bella doctissimi existunt.

Quia dum verbum dei opere complent quod corde sciunt, magis ac magis semper docti, hostem suum dæmonem scilicet, sapientia & fortitudine vincunt. Per gladium enim verbum dei designantur. Per manus autem quibus gladios tenent, ipsa opera figurantur. De quibus bene subditur:

Vniuscuiusque ensis super fœmur suum, propter timores nocturnos.

Quid per ensem, nisi rigorem conuersationis, & quid per fœmur, nisi carnis appetitum accipimus? Electi ergo quique qui iam ad perfectionem vitæ prouecti sunt, semper ensem super fœmur suum ferunt: quia rigore conuersationis appetitum carnis assiduè frangunt, ne hostis quem in nocte huius mundi timent, repente veniens, mollem aditum inueniat, & per voluptatis mollitiem eo facilius quo voluptuosiores inuenerit, ad grauiora peccata perducat. De laude itaque Salomonis adhuc subditur cùm dicitur:

I Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani. Columnas eius fecit argẽteas, reclinatorium aureum ascensum purpureum, media charitate constrauit, propter filius Hierusalem.

Ligna Libani imputribilia esse asseruntur. Ferculum ergo fecit sibi rex Salomon de lignis Libani: quia secundum præscientiæ suæ gratiam, Christus sanctam Ecclesiam de in ęternum permãsuris sanctis construxit.

Columnas eius fecit argenteas.

Prædicatores sunt tanquam colũnæ.

Quia eidem Ecclesiæ prædicatores dedit, qui & vt eam exemplis sustentarent, magna iustitiæ rectitudine roborauit, & vt prædicationibus erudirent, nitore eloquij quasi splẽdore argẽti decorauit.

Reclinatorium aureum fecit.

Quia dum in cordibus perfectorum resplenduit, eis diuinitatis suæ potentiam per contemplationem ostendit. In qua contemplatione dum eis pulchritudinem cœlestium gaudiorum monstrauit, quasi reclinatorium ex auro eis composuit: quia locum in quo se refocillantes requiescant, apposuit. Quod reclinatorium bene aureum esse dicitur: quia melior est sapientia cũctis
Prouer. 8. opibus, & omnia quæ desiderantur, ei non possunt comparari. Ad hoc reclinatorium multis laboribus peruenitur, multis tribulationibus ascenditur, ita vt si necesse fuerit, etiam sanguis effundi permittatur. Ideo ascensus rectè purpureus esse dicitur. K
Dum enim sancti quique martyres propter vitam æternã corpora sua ad supplicia tradiderunt, dum flagella, aculeos, ignes, gladios, & alia innumerabilia tormenta patienter pertulerunt, nónne ad reclinatorium istud ad beatam scilicet vitã, per ascensum purpureum ascenderũt? Sed nos miseri quid agimus, qui in hoc ferculo columnæ argenteæ non sumus: quia sanctã Ecclesiam nec exemplis sustentamus, nec prædicatione docemus? In ea reclinatorium aureũ non habemus: quia terrenis cogitationibus inuoluti, ad splendorem sapientiæ per contemplationem non assurgimus. Ascẽsum purpureum nec etiam cognoscimus: quia voluptatibus vacantes, labores & persecutiones pro æterna beatitudine ferre recusamus. Consolatur nos aliquantulum quod de hoc ferculo subditur:

Media charitate constrauit, propter filias Hierusalẽ.

Fœminæ sunt & non viri qui vitiis nõ reluctantur.

Quid enim per filias Hierusalem, cùm non filios sed filias dixerit, intelligimus, nisi nos debiles, qui in Ecclesia non viri, sed fœminæ sumus: quia contra vitia fortiter non reluctamur, viriliter non resistimus, muliebriter subiacemus? Hierusalem enim visio pacis interpretatur, per quam Ecclesia quæ est mater nostra, designatur, eo quod assiduè pacem perpetuam contemplatur. Si ergo nos in ferculo regis columnæ argenteæ non sumus, reclinatorium aureum non habemus, per ascensum purpureum ascendere non valemus, saltem charitatem quæ cõmunis L omnibus electis quasi in medio posita est, teneamus. Per hanc quippe rex Salomon nos in ferculo suo esse cognoscit: quia in eo cum columnis argenteis, cum reclinatorio aureo, cum ascensu purpureo, propter filias Hierusalem etiam media charitate constrauit: quia cum Ecclesiæ membris ad eandem sponsi beatitudinem peruenimus, si charitatem indefessam obseruamus. Sequitur:

Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua in die desponsationis illius, & in die lætitiæ cordis eius.

Maria Christum diademate coronauit.

Mater Christi beata Maria esse creditur, quæ coronauit eũ diademate: quia humanitatem nostram ex eaipsa assumpsit, sicut in Euangelio recitatur. Et hoc in die desponsationis eius, & in die lætitiæ cordis eius factum esse dicitur: quia quando vnigenitus filius dei diuinitatem suam humanitati nostræ copulare voluit, quãdo per bonam voluntatem suam tempore opportuno Ecclesiam sponsam suam sibi assumere placuit: tunc cum charitatis exultatione carnem nostram ex matre virgine suscipere voluit. In qua cum doloribus pro tempore viuens, de redemptione nostra vehementer exultauit. Sed cùm diadema pro gloria assumatur, in humanitatis autem susceptione nõ gloria verbi dei, sed humilitas esse cognoscitur, quomodo humanitate nostra quasi diademate coronatus fuisse dicitur? Sed cùm ipsa eius incarnatio verè gloria nostra fuerit: quia membra eius sumus M propter communionem corporis, diadema membrorum bene capitis scriptura prædixit. Hic itaque quia à sponsa laudatur, & ipse vicissim sponsam laudare dignatur, dicens:

Caput IIII.

QVàm pulchra es amica mea, quàm pulchra es & decora, oculi tui columbarũ, absque eo quod intrinsecus latet.

Quia hæc superius exposuimus, vt potuimus, nunc eadem repetere propter breuitatem seruandam deuitamus. Sed quia hic adiunctum est, absque eo quod intrinsecus latet, breuiter videndũ est quomodo superioribus coniungatur. Pulchra est ergo sponsa, & oculi eius columbrarum absque eo quod intrinsecus latet, quod valde honestum est quicquid in exterioribus operatur, quod simpliciter inter homines cõuersatur, quod ea quæ videt temporaliter concupiscere dedignatur, & si quid tamen in hoc mundo placet, post concupiscentias suas ire detestatur. Sed vehementer pulchrius & honestius est, quod cordis desiderium illibatum retinere conatur, quod æternæ beatitudinis claritatẽ in mente retinet, erecta contemplatur, quod in his quę interius videt, suauiter requiescit, & mundatur. Sequitur:

Capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad.

A Si per oculos prædicatores Ecclesiæ designantur, quia cæteris viam ostendunt, bene per capillos populi figurãtur, quia eidem Ecclesiæ ornamentum tribuunt. Capilli ergo sponsæ sicut grex caprarum esse dicuntur: quia populi Ecclesiæ dum præcepta legis ruminantes cœlestia fide contemplantur, mũda sunt animalia & in altis pascuntur. Galaad autem aceruus testimonij interpretatur. Quid autem per aceruum testimonij, nisi multitudinẽ martyrum intelligimus? Qui dum fidem Christi insuperabiliter tenuerunt, eos testimonium veritati etiam per mortem suam perhibuisse scimus. Grex itaque iste caprarum de mõte Galaad ascendit: quia populus Ecclesiæ eo magis fide se ad ęterna suspẽdit, quo fortius sanctos martyres eidem fidei testimonium perhibuisse sciuit. Sequitur:

Martyrum multitudo per Galaad designatur.

Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro.

Sicut per oculos prædicatores intelliguntur: quia per eos Ecclesia illuminatur, similiter & dentes eiusdem possunt dici: quia per eos infideles consumuntur, & paruuli nutriuntur. Dentes quippe bene sancti prædicatores vocantur: quia dum sanctam scripturam exponendo minoribus fratribus elucidant, quasi panem paruulis, tanquam matres filiis commasticant, quo infirmi ad fortiora cõualescant. Hi nimirum bene sicut grex tonsarum
B quæ ascenderunt de lauacro esse dicuntur: quia dum se à peccatis omnibus in baptismo ablutos esse recordantur, libenter onera mundi deponunt, vt ad cœlestia consequenda & prædicanda quo liberius, eo facilius gradiantur. De quibus subditur:

Omnes gemellis fœtibus, & sterilis nõ est inter illas.

Prædicatores sancti gemellos dicuntur habere.

Gemellos fœtus omnes sancti prædicatores habent: quia dum in duobus præceptis charitatis cæteros homines supereminẽt, geminam dilectionem prædicant, & in ea duos populos Iudaicum & gentilem gignere non cessant. Inter quos nullus est sterilis: quia profectò prædicator non est dicendus, si filios spiritales gignere contemnit. De quibus adhuc subditur:

Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquiũ tuũ dulce.

Iidem prædicatores labia Ecclesiæ dicuntur: quia nimirum per eos populis præcepta vitæ loquitur. Qui bene sicut vitta dicuntur: quia dum fluxa cogitationes in cordibus hominum suis prędicationibus restringunt, quasi sparsos crines ne immoderatè diffluant reprimunt. Sed quid est quod non tantum vittæ, sed coccineæ comparantur, nisi quia per coccum flamma charitatis intelligitur, qua illi ardent, & per eos alij accenduntur? Per quos eloquium sanctæ Ecclesiæ dulcoratur: quia dum quæ dicunt faciunt, prædicationes suas hominibus quasi sapidas escas apponunt. Sequitur:

C Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, absque eo quod intrinsecus latet.

Quid per genas Ecclesiæ, nisi eosdem ipsos prædicatores intelligimus, qui dum in populis vt eis proficiant eminent, quasi in facie Ecclesiæ manifesti apparent? Per malum autem punicum ipsa Ecclesia designatur: quia dum multos populos in vnitate fidei nutrit, quasi multa grana sub vno cortice stringit. Fragmẽ ergo mali punici sancti prædicatores existunt: quia dum se in diuino seruitio cæteris fortius affliguntur, dum omnia mundana contemnunt, dum voluntates suas abnegant, & vitia sua omnino mortificant, dum seipsos humiliant, & cæteros extollunt, & dum per exempla sua cæteros nutriunt, quasi fracti & aperti se cibos offerunt. Sed quamuis magna sint quæ extrinsecus apparent, maiora tamen in occulto retinent, quæ diuini oculi soli vident. Ideo subiunctum est: Absque eo quod intrinsecus latet. Sequitur:

Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis.

Prædicatores Ecclesiæ collo cõparati procul vident.

Collum quippe extendimus, quando longius prospicere volumus. Propter aliud ergo sancti prædicatores oculi, propter aliud dentes, propter aliud autem genæ, & collum propter aliud conuenienter vocantur. Bene igitur sicut turris Dauid, collum sanctæ Ecclesiæ dicitur: quia sancti prædicatores procul venientes hostes sanctæ Ecclesiæ speculãtur, & fortiter resistũt, si quid in Ecclesia lædere conantur, & liberè terrena despicientes, cœlestia contemplãtur. Collum ergo propter hostium speculatione, D
nem, turris verò dicuntur propter fortitudinem & propter excelsam cœlestium gaudiorum contemplationem. Quæ turris rectè Dauid esse dicitur: quia Dauid manufortis interpretatur, per quod Christus significatur, cuius est quicquid forte & excelsum operatur. De qua subditur:

Quæ ædificata est cum propugnaculis. Mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.

Cum propugnaculis turris Dauid ædificata dicitur: quia sancti prædicatores contra aduersarios homines si necesse sit, miraculis armantur. Contra vitia autem se clypeis muniunt: quia ne spiritalibus hostibus succumbant, virtutibus se defendunt. In quibus omnis armatura fortium pendet, quia quisquis hostium cuneis fortiter resistere vult in eis exempla videt quibus armatus hostes strenuè valet superare. Mille autem hic pro perfectione ponitur: quia in millenario numero omnes numeri perfecti complentur. Sequitur:

Numerus millenari⁹ omnes numeros perfectè continet.

Duo vbera tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in liliis donec aspiret dies & inclinentur vmbræ.

Per duo vbera, duo prædicatorum ordines, vnus in circuncisione, alius in præputio designantur. Qui bene sicut duo hinnuli capreæ dicuntur: quia & filij synagogæ existunt, & in mõtibus contemplationum pascuntur. Gemelli verò ideo dicti sunt: quia E
concorditer prædicant & concorditer sapiunt. In liliis verò pascuntur, donec aspiret dies & inclinentur vmbræ: quia munditiam infatigabiliter sectantur donec in die iudicij præmia recipiant, quæ in labore noctis assiduè contemplantur. Sequitur sponsus dicens:

Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.

Myrrha mortificationẽ, thus verò orationẽ deuotat.

Quid per montem myrrhæ, nisi fortem altitudinem mortificationis in opere, & quid per collẽ thuris intelligimus, nisi altam humilitatem in oratione: Ad montem ergo myrrhæ & ad collem thuris sponsus vadit: quia eos familiariter visitat, quos per mortificationem vitiorum ad alta proficere, & per mundas & humiles orationes suauiter redolere perspicit. His quippe virtutibus sancta Ecclesia vel vnaquæque anima mũda efficitur: quia dum per voluptatum mortificationem vitiis reluctatur, & per sanctas orationes frequenter lachrymis abluitur, sordes lauat vt sponso placeat, cui pulchra apparere conatur. Cuius conatum ad effectum sponsus per gratiam suam ducit, opúsque suum in sponsa benignè laudat & dicit:

Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.

Pœnitentia munditiam facit & cõseruat.

Cùm scriptum sit: Nemo viuit sine peccato, nec infans cuius vita est vnius diei super terram: quid est quod sponsa tota pulchra esse dicitur, in qua macula non habetur? Alibi quippe scriptum est? Stellæ non sunt mundæ in conspectu eius. Et alibi: In *Iob. 25.*
multis offendimus omnes. Et Ioannes Apostolus ait: Si dixeri- *Iaco. 3.*
mus quia peccatum non habemus, veritas in nobis non est. Et *1. Ioan. 1.*
idem: Si dixerimus quia peccatum non habemus, mentimur, & *Ibidem.*
veritatem non facimus. Sed dum sancta anima à peccatis quoti F
dianis se per pœnitentiam mundat, dum quotidie peccata minuta cum lachrymis abluit, & à maioribus se obseruat, quamuis frequenter peccet, per assiduam tamen pœnitentiam munditiã suam assiduè seruat. Hinc enim alibi præcipitur: Semper sint vestimẽta tua candida. Et illud: Iustus autẽ ex fide viuit. Quamuis *Eccles. 9.* *Roma. 1.* enim mox vt peccat, à iustitia deuiet, tamẽ dum semper credit in eum qui iustificat impiũ, & assiduè sub eius fide peccata sua deflet, per assiduas ablutiones iustitiam suam retinet. Se igitur ita mundanti sponsæ consequenter dicitur:

Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, veni, coronaberis.

Libanus quippe dealbatio interpretatur. Quid ergo per Libanum nisi baptisma intelligitur, in quo sancta Ecclesia aquã abluitur, & à peccatorũ nigredine per spiritum sanctum quem recipit, & per Christi fidem dealbatur? Vnde scriptum est: Asperges me domine hyssopo, & mundabor &c. De Libano *Psalm. 50.* ergo sancta Ecclesia ad coronam venit, quia in Christi baptismo fidem percipit, sub qua cum Christi gratia meretur vt præmium recipere possit. Sed quid est quod ter dicitur: Veni,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nisi quia in fide & in spe & in charitate quicquid operatur, sub
Ecclesia tribus virtutibus cardinalibus debet esse munita. *Act.o.15.* *Hebr. 11.* *1.Pet.4.* *1.Corin.13.*
sistit: vt his tribus munita virtutibus robur habeat, per quod in via non lassescat? De fide enim dicitur: Fide mundans corda eorum. Et iterum: Sine fide impossibile est placere deo. De spe autem dicitur: Non confundētur omnes qui sperāt in te domine. Qui iterum dicitur: Quis enim in te speravit, & derelictus est? De charitate autem dicitur: Charitas operit multitudinem peccatorum. Et iterum: Si distribuero omnes facultates meas in cibos pauperū, & si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autē non habuero, nihil sum. Et Ioānes Apostolus: Deus charitas est: Potest tamē & aliter intelligi quod ter dicitur, veni. Venit enim sponsa sancta ad Christum dum in hoc mundo viuens bona quæ potest operatur. Venit quando in hora mortis anima ipsa videlicet sponsa à carne exuitur. Venit tertiò quando in die iudicij vltimi carnē resumit, & cum Christo thalamū cœlestem ingreditur. Ibi quippe omnium laborū suorum præmia cōsequitur. Ibi iam omnino prostratis & exclusis hostibus gloriosē coronatur. Ideo & hic per promissionem sequitur:

Coronaberis de capite Amana de vertice Sanir & Hermon, de cubilibus leonum, de mōtibus pardorū.

Quid per Amana, Sanir, & Hermon, nomina videlicet mōtiū, nisi potētes huius seculi intelligūtur? Qui quanto ditiores, tāto excelsiores & firmiores apud infirmos esse videtur. Sed de his montibus sancta Ecclesia coronatur: qui dū regnū prædicat æ-
H ternum, dum exemplo suo anima quæ mūdi sunt, vilia esse demonstrat, ipsos etiam potentes ad pœnitentiam inclinat, & sibi ipsi pro eorum acquisitione coronam in cœlestibus parat. Sic quippe fit vt humiles superbos prosternant, & infimi excelsos
Esa.20. inclinent. Ideo scriptum est: Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur. Sed quid est quòd non solum de montibus, sed etiam de capitibus mōtium coronanda esse dicitur nisi quòd implerum videmus quia iam ipsi excelsiores personæ in Christum credūt & eius pcæceptis per Ecclesiæ prædicationē obediunt? Reges enim & imperatores Christo seruiūt, coronas deponunt, & per pœnitentiam in ecclesia veniā petūt.
Leonibus principes crudelitati deseruientes, & pardis hypocritæ comparantur. Si itaque per capita montiū summas personas intelligimus, bene per cubilia leonum & montes pardorū, principes quique & ministri designantur, qui crudelitati inseruiunt, & dolositatibus suis quos vi non possunt lædere decipiunt. Pardi quippe maculas in cute semper portant. Per quos qui alij quàm hypocritæ vel discordes significantur? In illis quippe qui crudelitatem sectantur, dæmones tanquam leones cubant. In illis verò quasi pardi montes ædificant, quos dum vitiis suis aliquas virtutes admiscere consentiunt, pro omnibus bonis suis laudis gloriam affectare compellunt. Hi itaque verè pardorum varietatem imitantur, quia dum cum virtutibus etiam vitia sectantur, quasi in
I vario corio coloris dissimilitudine diuiduntur. Sed de cubilibus leonum & de mōtibus pardorum Ecclesia coronatur: quia dum per eius prædicationem & crudeles ad pietatem, & hypocritæ ad vitæ humilis vnitatem conuertuntur, pro his omnibus præmium percipiet quod meretur. Cui iterum dicitur:

Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui.

Per oculos spōsę sanctæ Ecclesiæ prædicatores sicut dictum est designātur. Per crines verò populi multitudo figuratur. Per collum autem sancti capitis & corporis coniunctio demōstratur, quæ fides ecclesiæ intelligitur. Per hanc enim caput & corpus coniungitur, dum Christo quisque eo tenacius inhæret, quo fidelior in bona conuersatione habetur. In vno ergo oculorum & in vno crine colli sponsæ sponsus vulneratur: quia profectò vsque ad mortem crucis afficitur, vt vnitas prædicatorū & plebis in Ecclesia cōfirmetur. De cuius dilectione erga sponsam iterum subdit sponsus:
Dilectio dei & proximi per māmas significatur **al. quandolicet.*

Quàm pulchræ sunt māmæ tuæ soror mea sponsa.

Quid per māmas cōuenientius in hoc loco quàm ipsa dilectio dei & proximi, de qua superius diximus, intelligitur? Per quas mēs sancta omnes sensus suos suaui dilectione nutrit, dum deo suo charitatis tenacitate conglutinatur, & proximis si quid vtilitatis habet, quomodolibet* libenter impendit. Has mammas sponsæ quantum sponsus diligat, in repetitione laudis apertè K manifestat dicens:

Pulchriora sunt vbera tua vino.

Quod superius de sponsi vberibus diximus, hoc & hic cùm de sponsa loquitur, intelligi posse æstimamus.

Et odor vnguentorū tuorū super omnia aromata.

Per vnguenta quippe ipsæ virtutes quæ ex charitate oriuntur, intelliguntur. Habent quippe etiam reprobi aliquando aromata quibus redolent, quia virtutes quasdam possident: & bona opera perpetrant. Sed quia sine charitate viuunt, in conspectu dei nulla quæ faciunt placent. Vnde in iudicio cùm dicent: Domine in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus, respondebitur eis. Nunquam noui vos, discedi te à me omnes operarij iniquitatis. Bene ergo vnguenta Ecclesiæ super omnia aromata redolere dicuntur: quia etsi opera reproborum aliquando hominibus placent, hæc quæ sancta Ecclesia ex charitate conficit, in diuinis naribus sine cessatione redolent. Sequitur:

Fauus distillans labia tua sponsa.

Prædicatores Ecclesię bene labia sponsæ dicuntur: quia per eos populis loquitur, & per eos ad fidem paruuli quique eruditur, dum per eos occulta scripturę quasi cordis latentia manifestantur. In fauo autem mel latet, & cera videtur. Rectè ergo labia sponsæ fauus vocantur: quia dum in carnis fragilitate sapientia magna habetur, quasi mel in cera absconditur. Quando L verò electus quisque prædicat, quando cœlestia gaudia nescientibus reuelat, tunc fauus distillat: quia quanta dulcedo sapientię *2.Corin.4.* in corde lateat, per oris fragilitatem audientibus manifestat, vnde scriptum est: Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus. Ideo subditur:

Mel & lac sub lingua tua.

Prædicatores falsi mel non sub lingua sed in lingua portant.
Nimirum falsi prædicatores mel in lingua portāt, quod sub lingua non habent: quia cœlestia gaudia aliquando prædicant tanquam veri sint, cùm ipsi terrestria bona totis desideriis appetāt. Sancta verò mens mel in lingua prætendit: quia sapientiæ dulcedinem loquendo ostendit, quam veraciter prædicans, audientes tanquam mellis dulcedine reficit. Lac gerit: quia congruenti sibi doctrina paruulos quosque in Ecclesia nutrit. Sub lingua autem hæc omnia sibiipsi reseruat: quia internam dulcedinem assiduè secum portat. Dum enim terrena abiicit, dum vitiorum amaritudinem respuit, in interioribus sensibus sapientiæ dulcedine se pascit, qua robur colligit, vt ad æterna gradiens, in labore viæ lassescere non possit. Cui bene dicitur:

Et odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris.

Apoc.8. *Thus pro oratione ponitur.*
Quid per vestimenta hæc, nisi sancta opera designantur, quibus M
præcedentium malorum turpitudo operitur, ne videatur? Hinc enim scriptum est: Beatus qui vigilat & custodit vestimēta sua ne nudus ambulet, & videatur turpitudo eius. Thus verò per significationem pro oratione ponitur, sicut scriptum est: Ascendat oratio mea sicus incensum in conspectu tuo. Sancti itaque anima in hoc mundo quanta potest bona opera operatur, & bene operans, desiderio & intentione sancta ad æterna se extendit, nihilque boni agit, nisi ea intentione vt ad cœlestia quæ dirigit, quandoque peruenire possit. Bene, igitur odor vestimentorum eius sicut thuris esse perhibetur: quia in omnibus operibus suis orat, dum peruenienti intentione ea quę potest bona operatur. Sequitur:

Hortus conclusus soror mea sponsa hortus conclusus fons signatus.

Hortus sancta Ecclesia existit: quia dum populos multos in fide gignit, quasi flores pulchros bona terra emittit. Qui hortus cōclusus bene esse dicitur: quia charitatis vallo circūquaq; munitur, ne intra numerum electorum reprobus aliquis ingrediatur. Vnaquæque anima sancta etiam hortus conclusus esse intelligitur: quia dum virtutes nutrit, flores gignit, & dum virtutum exhilaratione se reficit, fructus quos genuerat, eadē custodit. Cōclusus enim hortus esse dicitur: quia dum bona sua intentione vitæ æternæ absondit, dum humanas laudes omnino contemnit, ipsa bona intentione se circunsepit, ne ad interiora rapienda hostis antiquus irrumpere possit. Fōs etiā dicitur: quia dum cœlestia assiduè cogitat, dum scientiam scripturarum semper in

A in ventrem memoriæ congregat, quasi aquas viuentes sancta
Aqua Christi sitim totaliter extinguit. *Ioan.7.*
mens in se gignere non cessat, quas sitientibus proximis præbere vt reficiantur valeat. Vnde scriptum est dicente domino: Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum: sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternā. Et alibi: Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina aquæ viuæ fluent de ventre eius. Sed cur dicitur fons ille signatus, nisi quia sensus spiritalis mentibus indignis absconditur? Infideli enim homini à domino dicitur: Spiritus vbi vult *Ioan.3.* spirat, & vocem eius audis, & nescis vnde veniat, aut quò vadat. Et iterum scriptum est: Signatum est super nos lumen vul *Psalm.4.* tus tui domine. Quod enim ibi lumen signatum, hoc hic procul dubio fons signatus esse perhibetur. Sanctus enim spiritus mentem quam replet, & illuminans irrorat: & irrorās illuminat, vt & de luce eius videat quid appetat, & de rore eius se refrigeret, ne calescat†.
† al. lassescat.

Sequitur:

Emissiones tuæ paradisus malorum punicorum cum pomorum fructibus.

Quid emittit sancta Ecclesia, nisi cum sanctis operibus sancta verba, quibus filios gignit & nutrit? Quorum dum alios vsque ad martyrium perducit, alios in sancta conuersatione erudit,
B hos sanguine martyrij rubentes ad æternam patriam transmittit, illos verò in sanctis operibus viuentes, proximis in exemplum sanctitatis tradit, quid aliud quàm mala punica & pomorum fructus emittit? Mala punica enim sub rubeo cortice multitudinem granorum continent. Fructus verò pomorum in se refectionis dulcedinem habent. Sic sic martyres dum sub igne tribulationis laborant, dum pro Christo sanguinem exterius
Martyres & alij sancti fructus pomorum genere dicūtur.
fundere nō dubitant, multitudinem virtutum interius sibi cōgregant in mente. Sancti etiam quique qui in pace Ecclesię viuunt, fructus pomorum gerunt: quia dum sancta opera faciūt, proximis exempla tribuunt, quorum exhibitione se qui volunt reficiūt. Quotquot enim sunt in Ecclesia sancti, siue ignē passionis ardeant, siue in pace Ecclesiæ quiescentes succrescant, sanctarum virtutum odorem tanquam paradisum suauitatis & deliciarum construere in se dum viuunt, non cessant. Cuius paradisi vbertatem scriptura demonstrat, dum sub voce sponsi per arbustorum nomina quasque virtutes designat, dicens:

Cypri cum nardo, nardus & crocus, fistula & cynamomum cum vniuersis lignis Libani, myrrha & aloë cū omnibus primis vnguentis.

Quid enim per has diuersas aromatum species designatur: nisi sanctarum virtutum odor & profectus qui in sanctis habetur? Ex his quippe speciebus regalia vnguenta conficiuntur, C ex his corporum sanitates inueniuntur. Bene igitur virtutes animatum designant, quibus congregatis & cōfectis, & bonus odor opinionis egreditur, & ægris animabus competens sanitas reparatur. Sed adhuc laus Ecclesiæ à sponso repetitur, cùm subditur:

Fons hortorum, puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Libano.

Rectè in emissionibus Ecclesiæ, fons hortorum, & puteus aquarum viuentium describitur. Quid enim per fontem & puteum, nisi sancta scriptura designatur? quæ sic aquam sapientię generat, vt & potantes semper reficiat, & tamen manare non desistat. Quæ bene hortorum esse perhibetur: quia illorū specialiter est sancta scriptura, in quorum mentibus virtutum semina oriuntur. Sed quærēdum nobis est, quare fons & puteus vtrunque simul scriptura dicatur, cùm fons in superficie appareat, puteus verò in imis latens, omnes se quærētes maiora labore exerceat. Sed sciendum est, quòd diuina scriptura in quibusdam manifesta existēs, in quibusdam verò locis obscūram se præbens, & aliquādo leuiter sicut inuenitur, tanquam fons potatur, & aliquando magna inquisitione eget tanquam puteus, vt inuenta sumatur. Quòd verò sanctæ scripturæ intellectus per aquam designetur, ostenditur alibi cùm diuina voce de reprobis dicitur: Mittam eis sitim aquæ, & famem panis. *Esaiæ 3.* Et per Esaiam dicitur: Auferet dominus ab Hierusalem & Iuda omne robur panis, & omne robur aquæ. Vbi notandum,
Fons & puteus differunt, & per vtrumque scriptura sacra designatur.

quòd robur panis prius, & postea robur aquæ aufertur. Dum D
enim grauia dicta scripturæ non perquiuntur vt mandantur, paulatim à scientia decidit mens, vt aliquando non leuia etiam intellectu capiātur. Sed aquæ istæ bene de Libano fluere cum impetu dicuntur. Libanus enim, vt dictum est, dealbatio interpretatur. In baptismo quippe dealbamur, dum amissa nigredine, peccatorum ad munditiam nouæ vitæ reformamur. De Libano ergo aquæ putei fluunt: quia in baptismo electi quique donum spiritussancti accipiunt, quo illuminati scripturæ sacræ sensum intelligunt. Quæ scripturæ sanctæ scientia tanto fluit impetu, vt electos dum tāgit, ab huius vitæ amore submoueat, & ad æterna gaudia vi impetus sui quosque adhærentes traiiciat. Hinc est enim quod in psalmo scriptum est: Fluminis im- *Psal.45.*
petus lętificat ciuitatem dei. In petus enim fluminis ciuitatem dei lętificat: cùm per donum sancti spiritus fortiter inundans scripturæ sapientia sanctam Ecclesiam, vel cuiuslibet capientis mentem infusione sua exhilarat. Ad cuius spiritus aduentum malignus spiritus incrępatur: cum hic in subsequentibus dicitur:

Surge Aquilo, & veni Auster: perfla hortum meum, & fluent aromata illius.

Aquilo malignum spiritū. Auster verò spiritū sanctū repræsentat Psal.125.
Quid enim per Aquilonem qui in frigore constringit, & torpentes facit, nisi immundus spiritus designatur: qui reprobos omnes dum possidet, à bono opere torpere facit? Per Austrū verò, calidum scilicet ventum, spiritussanctus figuratur: qui dum mentes electorum tāgit: ab omni torpore relaxat, & fer- E
uentes facit: vt bona quæ desiderant operentur. Hinc enim dicitur: Conuerte domine captiuitatem nostram: sicut torrēs in Austro. Surgat ergo Aquilo, & veniat Auster: & perflet hortū sponsi, & fluant aromata illius: vt videlicet spiritus malignus ab Ecclesia vel ab vnaquaque electa anima discedat: & spiritus sanctus adueniat. Qui veniēs charitatis ignem cogitationibus infundat, & à torpore negligentiæ dum se infuderit, soluat. Quod dum agit, aromata fluunt: quia dum adueniente sancto spiritu cor quod prius torpuerat, ad opera se excitat, mox sanctæ operationis opiniones per proximos quosque suauiter discurrunt: vt quique audientes ad eadem se accendant: & Austro flante, id est, spiritu sancto se infundente virtutum odores emittant vt vbique sanctus hortus floreat: & post florem fructus redolentes & reficientes producat. In quem hortum sponsa dilectum inuitat, cùm subdit:

Caput V

VEniat dilectus meus in hortum suum: & comedat fructum pomorum suorum.

F
In hortum dilectus venit & fructum comedit: quando Christus mentes visitat: & bonorum operum delectatione se satiat. Vnde & idem subiiciens dicit:

Veni in hortum meum soror mea sponsa, messui myrrham meam cum aromatibus meis. Comedi fauum cum melle meo: bibi vinum meum cum lacte meo.

Myrrham dilectus cum aromatibus metit: quando Christus mortificatione vitæ ad perfectionem perducta: electum suum ab hac vita succidēs: ad cœleste horreum cum sancta opinione inducit. Fauum cum melle comedit: quando desiderium sanctum in sanctis operibus latens perficit: & ad sanctorum conuiuium sanctam animam sua delectatione impinguandam transigit. Vinum verò suum lacte bibit: quādo & perfectione quorundam se reficit: & innocentiam aliorum cum pietate diligens, vtrosque ad æternum conuiuium ingerit. Ad quorum exemplum quosque remanentes inuitat cùm subiungit:

Comedite amici mei: bibite & inebriamini charissimi.

Notandum in primis est: quia qui comedunt, amici: qui verò bibunt & inebriantur, charissimi esse perhibentur. In quibus verbis intelligi datur: quia in hoc loco comedere bonum est: *Iustorū honesta occupatio.*
sed bibere & inebriari amplius bonum est. Sūt nimirum quidam in sancta Ecclesia, qui sic præcepta diuina audiunt: vt cœ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gleſtia pluſquam terrena amare diſcant:pro eorũ deſiderio multa pauperibus tribuant:à prauis operibus ſe cuſtodiant: nulla alicui violenter rapiant:Eccleſiæ prædicationem libenter audiant:in fide ſe inſtruant:quam & operibus ſanctis exerceant: & tamen vxores habent,pignora nutriunt, res ſuas diligunt: quãuis his omnibus Chriſtũ præponant. Hi profectò comedunt,& amici ſunt:quia ſanctam ſcripturam audientes, talem ſibi refectionem aſſumunt: vt etſi ad ſummam perfectionem adhuc non aſſurgunt:tamen ſecundum modum ſuum perfecti,in præceptis diuinis ſine crimine viuunt. Quod dum beati Ioannis parentes, Zacharias videlicet & Elizabeth conſeruare ſtuduerunt:per reuelationem angelicam in ſenectute ſua filiũ accipere meruerunt:quo maior inter natos mulierum non ſurrexit:& ipſum ſaluatorem mundi digito oſtendere & baptizare meruit. De cuius parentibus dicitur:Erãt autem iuſti ambo ante deum incendentes in omnibus mandatis, & iuſtificationibus domini ſine querela. Sunt verò alij qui tanta auiditate diuinam ſcripturam audiunt vel legunt:vt protinus cunctis terrenis operibus abdicatis ſola cœleſtia ambiant, parentes, vxores, domos, filios etiam & omnia tranſitoria abiiciant: ſolummodo Chriſtum ſequi & amplecti concupiſcant. Eius deſiderio ſe affligunt ieiuniis: afficiunt lachrymis: exercent meditationibus diuinis: ſola quæ ſunt æterna cogitant: contemplationibus vacant:ad hoc laborantes, vt ea quæ retro ſunt obliuiſcentes, in anteriora magis ac magis ſe extendant. Quid profectò iſti, quid aliud agunt ni ſi bibentes inebriantur: vt dũ omnium terrenorum per deſiderium obliuiſcuntur:iure à ſpõſo cœleſti non tantum amici:ſed & chariſſimi vocari mereantur? De quibus idem ſponſus ſequitur & dicit:

Ioannes baptiſta natus eſt ex parẽtibus antiquis. Luc. 1.

H

Ego dormio: & cor meum vigilat.

Huiuſmodi quippe electi cor ſponſi bene vocati poſſunt: qui quo amplius exteriora quæ ſunt in mundo fugiũt, eo ſecretius ea quæ ſunt interiora ſponſi cognoſcũt. De quibus procul dubio idem ſponſus alibi dicit: Qui diligit me: diligetur à patre meo: & ego diligam eum: & manifeſtabo ei meipſum. Dormit ergo ſponſus & cor eius vigilat: quia dum Chriſtus iam glorificatus eſt, in beatitudine quieſcit: quicunque eum perfectè diligit, vt ad ipſum perueniat laborat. De qua vigilãtia ſponſa ſuperius dixit: Cùm eſſet rex in accubitu ſuo: nard⁹ mea dedit odorem ſuum. Quòd enim illud quieſcere dormire dicatur: id manifeſtat quod alibi legitur: In pace in idipſum dormiam & requieſcam. Quod tamen ipſum & ipſa ſponſa de ſe dicere poteſt: Dicat ergo: Ego dormio, & cor meum vigilat. Ac ſi apertè mens ſancta loqueretur dicens: Dum à mundanis tumultibus exterius dormio: interiori cogitatione quæ ſint cœleſtia vigilans penſo. Sancti etenim viri dum terrena omnia deſpiciunt: dum tumultus mundi omnino fugiunt: dum otium in via dei aſſumunt: nequaquam vt torpori vacent, ea dimittunt: ſed interius laborantes, quæ ſint illa ad quæ facti ſunt: in corde aſpicere contendunt. Neque enim vt torpeant dormiunt: ſed vt liberius æterna contemplentur, à tranſitoriis rebus quieſcunt. Quos tamen aliquando ſponſus ad profectum proximorum excitat: & vt eis cum quibus viuunt proficiant, ab otio quod diligunt reuocat. Cuius vocem audiens etiam cùm dormit ſponſa dicit:

Ioan. 14.

Cant. 1.

Pſalm. 4.

Viri ſancti terrenis ſpretis, ea ad quæ facti ſunt cõſtplantur.

I

Vox dilecti mei pulſantis.

Quid enim pulſans dicat ſubiungit:

Aperi mihi ſponſa mea: amica mea: columba mea: immaculata mea.

Cauſam etiam clamoris annectit dicens:

Quia caput meum plenum eſt rore: & cincinni mei guttis noctium.

Dum ſponſa dormit, dilectus vt aperiatur ei pulſat: quia dum ſancta mens ſibiipſi per otium intendit: Chriſtus multa peccatorum opera in hoc mundo tolerat: quæ niſi ſpiritales viri ad doctrinam ſe accingãt: nũquam per ſeipſos carnales vel agnoſcunt, vel corrigere curant. Vult ergo ſponſus vt aliquando otium dimittatur: & ad ædificationem proximorum ſpiritales quique ſollicitentur. Quia dum perfecti viri ſibi ſolis per interiorem quietem intendunt: dolet ſponſus quòd ſeculares ad peiora magis ac magis corruunt: dum eum propter ſilentium ſpiritalium ſemper minùs ac minus cognoſcunt: quod ipſe manifeſtat cùm dicit:

Sponſa dormiente pulſat dilectus vt ei aperiatur.

K

Quia caput meum plenum eſt rore: & cincinni mei guttis noctium.

Quid per caput ſponſi niſi deus, & quid per rorem in hoc loco, vbi lamentando dicitur, niſi frigus mentium carnalium accipitur? Scriptum eſt enim: Caput Chriſti deus. Et de frigore cuiuſlibet carnalis mentis iterum ſcriptum eſt: Sicut frigidam facit ciſterna aquam, ſic frigidam fecit malitiam ſuam. Caput ergo Chriſti plenum eſt rore: quia multi in Eccleſia poſiti, & deum eum credunt: & tamen frigidi perſiſtentes ad ardorem charitatis non accenduntur. Per cincinnos autem eiuſdem, pulſos intelligimus, quos in fide diuinitatis, quaſi in capite Chriſti pendentes & opprimentes ſcimus. Sed cincinni pleni eſſe dicuntur guttis noctium: quia dum in torpore † huius tenebroſæ temporalitatis ſe ſuſpendunt, magis ac magis ſtillationibus iniquitatum fluunt. Ad hos accendendos ſponſa excitatur, dum ſpiritalis quilibet pro ædificatione plurimum, ab otio ad prælationem Eccleſiæ vocatur. Sed quoniam metuit ne ſi ad prælationem venerit: ſollicitudinibus mundi occupari neceſſe ſit: ſicque dum per occaſionem ædificationis plurimorum, temporalibus ſe inclinauerit, quietem amittat: eámque ſordibus peccatorum inficiat: ideo clamanti ſponſo reſpõdet dicens:

1. Cor. 11. Hiere. 6.

† al. tepore.

L

Expoliaui me tunica mea: quomodo iterum induar illa? Laui pedes meos: quomodo iterum inquinabo illos?

Tunica ſua ſponſa ſe expoliauit: quia omnia exteriora quibus honorabatur & onerabatur abiecit: De qua tunica dicitur: Nũc autem qui habet tunicam vẽdat eam, & emat gladium. Gladiũ quippe vendita tunica emit, qui pro æternis temporalia abdicat: & in ſancta conuerſatione viuens, verbum prædicationis acquirit. De quo dicitur: Et gladium ſpiritus, quod eſt verbum dei. Pedes autem ſuos ſponſa lauit: quia dum in ſancto otio ſancta anima viuit, opera ſua ſtudioſè ad memoriam reducit: & quicquid in eis ſordidum examinando deprehẽdit, lachrymis quotidianis & gemitibus plangit. Pedes itaque lauit: quia præterita opera quibus per hunc mundum diſſolutè ambulauerat, planxit. Pedes lauit, quia peccata abluens lachrymis, munda in conſpectu dilecti ſui apparere concupiuit. Hos pedes iterum inquinare metuit: quia valde ſollicita eſt, ne ſi in prælatione ponatur, per terrena ambulans, iterum ſuſcipiat quod dimiſit. Idcirco ab otio inuita recedit: quia dum à marinis fluctibus aliena eſt, quaſi in littore poſita ſecurius viuit. Sed dilectus nõ leuiter mortem proximorum tolerat. Ideóque propius accedens, per ſeipſum eam excitare non dubitat, vbi dicitur:

Luce 22. Tunica vendere vt tunicam de gladium emat quis dicatur.

M

Dilectus meus miſit manum ſuam per foramen: & venter meus intremuit ad tactum illius.

Manum dilectus ad ſponſam mittit per foramen vt ſurgat: quando per ſubtilem intellectum quanta ſint operationis diuinæ virtus, ei inſpirando manifeſtat: quòd videlicet & inter pericula ſaluare poſſit: quod etiam in pace niſi per eum ſaluus ſit nemo, quòd in tumultu certaminis ſperantes in ſe non derelinquit. Ad cuius tactum venter ſponſæ intremiſcit: quia ſancta anima quo amplius diuinam potentiam per interiorem viſitationem præſentialiter ſentit, eo diſtrictius iudicat quicquid in ſe carnale deprehendit. Quo enim maiori charitate in eum ardet, quem mente concupiſcit, eo timidius ſe ei ſubiicit: & amplius veretur ne ſpõſus in ea aliquid inueniat, propter quod eam à ſe dimittere velit, Idcirco ſponſo obediens ad laborem ſe præparat: vt ſicut in quiete familiaris ſponſo, ſic & in labore deuotè ſeruiens appareat. Ideo ſubdit dicens:

Venter ſponſa quare ad tactum ſponſi tremere dicitur.

Surrexi vt aperirem dilecto meo.

Tacta ſurgit vt aperiat: quia dum ſpiritum dilectionis amplius ſolito accipit, mox de ædificatione proximi cogitat: & prædicando agit, vt apertis cordibus ſponſus ad inhabitandos proximos veniens aditum intrandi inueniat. Quæ etiam cum prædicatione exempla operum auditoribus demonſtrat dicens:

Manus

A **Manus meæ ſtillauerunt myrrham.**

Quid per manũ niſi operationes: quid per myrrham niſi mortificatio carnis accipitur? Manus ergo ſponſæ, prædicationis myrrham ſtillant: quia quicunque aliis prædicant neceſſe eſt, ſi multis proficere velint, vt in omni opere ſuo carnalem vitam mortificare contendant. Sed vt hoc cum magna diſcretione fiat: manifeſtat cùm ſubiungit, dicens:

Digiti mei pleni ſunt myrrha probatiſſima.

Sicut enim ab vna manu plures digiti diuidũtur: ſic in vna ſancta conuerſatione per diſcretionem diuerſæ virtutes inueniũtur. Alia enim eſt virtus largitatis: alia virtus parcitatis. Aliud opus humilitatis: aliud liberæ increpationis. Aliud verò agimꝰ quãdo nos ſub ſilentio cõtinemus, propter ædificationẽ proptiam: aliud quãdo proximis loquimur propter vtilitatem ſuã. Sed digiti myrrha probatiſſima pleni eſſe perhibẽtur: quia in omni quod agitur, ſemper neceſſe eſt vt mortificatio carnalitatis teneatur. Quæ tunc probatiſſima eſſe iure dicitur: quãdo in omni ſuggeſtione quæ ab hoſte ingeritur, ſine ceſſatione voluptas carnalis cauetur ne ſuſcipiatur. Quod quando fit: omnis duritia mentis diſſoluitur: & vt ſponſus intret ad cor aditus præparatur. Hinc eſt quod ſequitur:

Pallũ auferre dicuntur prædicatores.

Peſſulum oſtij mei aperui dilecto meo.

B *Peſſulum claudere et aperire quid ſignãt.*

Peſſulum oſtio facimus, quando per voluptates carnis, aditum cordis contra ſponſum obſeramus. Peſſulum verò aperimus, quando remotis voluptatibus fluxis, cor noſtrum in amorem Chriſti, quod prius durum fuerat, ſoluimus: & ſponſo pulſanti ad oſtium introitum liberum facimus. Quod dum in hac carne viuimus: quia repentè fieri non poteſt, reſtat vt magis ac magis quotidie faciamus. Nemo enim, ſicut ſcriptum eſt, repentè fit ſummus. Aliquando enim dum in hac corruptione poſiti dominum noſtrum quærimus, magis nobis elongari quàm appropiare videtur. Ideoque ſequitur:

At ille declinauerat: atque tranſierat.

Modo ſponſus dilectã tangit, modo declinat: quia quando nos torpentes conſpicit, ad amorem incitat: quando verò laborãtibus nobis poſſe apprehendi videtur, tunc ne apprehendatur tranſit & declinat. Quod maxima in nobis eius gratia agitur: vt videlicet nec in torpore noſtro iacentes: omnino eum amittamus, nec de plena eius, vt nobis videtur, apprehenſione ſuperbiam⁹. Qui mox tamẽ vt receſſerit, redit: & ne diutius anima ſancta à dilecto ſuo alienetur, verbo inſpirationis ſuæ deſideranti animæ ſe infundit: & infundẽs liquefacit. Vnde exultat ſponſa dicens:

Anima mea liquefacta eſt: vt dilectus locutus eſt.

Ad verbum ſponſi liquefactam ſe dicit: quia dum Chriſtus ſe per ſpiritum ſuum animæ deſideranti infundit, omnem dutiam cordis mox diſſoluit: & aliquando mentem in tantas lachrymas liquefacit: vt vix capere poſsit hoc quod ſe capere intra ſe exultat: & intus miretur quid fuerit: & quid factam ſubitò ſeipſam videat. Quem liquorem dum ſentit, perfectius apprehendere cuncupiſcit: & aliquando dum hoc ipſum cogitat, hoc quod modo ſentiebat, iam non ſentit. Vnde ſollicitatur ad quærendum vt hoc idem inueniat: ſed aliquando cùm etiam diu fatigetur: non inuenit quod modo tam præſens tenebat. Ideo ſequitur:

C

Quæſiui, & non inueni illum: vocaui, & nõ reſpondit mihi.

Spõſus quæritur interdum, & nõ inuenitur.

Quærit ſponſa dilectum: ſed non inuenit: quia à deo inſpirata mens aſſiduè ſuauitate illa intima perfrui concupiſcit: ſed corruptio prohibet: quam in hac vita gerit. Vocat ergo & non reſpondetur ei: quia & orationibus & operationibus ſuis dulcedine illius præſentiæ ſatiari appetit: ſed ad votum ſuum hoc quod inuocat non occurrit. Reſtat ergo vt in ſe reuertẽs ſe cognoſcat: & per ſcripturas ſanctas dilectum ſuum magis ac magis illo guſtu adiuta perquirat. Et hoc eſt quod ſequitur:

Inuenerunt me cuſtodes: qui cuſtodiunt ciuitatem.

Dum inquiſitione dilecti ſponſa ſollicitatur, in cuſtodes ciuitatis incidit: quia dum ſancta mens deſiderio ſponſi ſui Chriſti ſe affligit, prædicatorum verba in ſcripturis diuinis ſuſcipit: & eis quandiu à Chriſto exultat, eiuſdem quem quærebat amore intendit. In quibus quid exercitationis inueniat, ſubiungit:

Percuſſerunt me, & vulnerauerunt me: tulerunt pallium meum cuſtodes murorum. D

Cuſtodes petcutiunt ſpõſam & vulnerant: quia prædicatores ſancti dum cœleſtia loquuntur, amantem animam afficiunt, & maiori amore ſagittant. Pallium tollunt: quia ſi quis pompæ ſecularis reſiduum erat in corde: exhortationibus ſuis ab animo auferunt. Pallium tollunt, quia aliquando ante verba prædicatorum nos non cognoſcebamus, ipſique omne quod interius latebat dum loquuntur, deregunt. Quod dum fit, amplius diligendi ſunt: & vt pro nobis dilecto loquantur, deuotius exorãdi. Quod agit ſponſa dum ſubiungit:

Adiuro vos filiæ Hieruſalem: ſi inueneritis dilectũ meum, vt nuncietis ei quia amore langueo.

Dum enim ſanctis viris cogitationes noſtras referamus, dum eis ſiue viuentibus nobiſcum: ſiue iam vitam æternam ingreſſis deſiderium noſtrum expandimus, & per deum oramus, vt domino Chriſto pro nobis orando offerant deſiderium quo afficimur: quid aliud agimus, quàm filias Hieruſalẽ adiuramus: vt dilecto cui nobis proximiores ſunt nuncient, quia amore languemus? Sed & ipſi ſancti ſi adhuc nobiſcum ſunt, & oratores ſuos orant: & qui vt nuncient, orantur: præ humilitate tanquam ignari interrogant dicentes:

Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto o pulcherrima mulierum?

Sed quia quo ardentius diligunt, eo dulcius verba de eo repetunt: idem ipſum iterum dicunt: E

Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto: quia ſic adiuraſti nos?

Dilectus ex dilecto ſponſus dicitur: vt videlicet per repetitionem dilectionis, maximus amor loquentis oſtendatur. Vel dilectus ex dilecto bene Chriſtus vocatur: quia ſi filium diligimus, & patrem ex quo eſt, conſequenter amamus. Reſpondet ſponſa ſubſequendo dicens:

Dilectus meus candidus eſt & rubicundus: electus ex milibus.

Chriſtus dicitur candidus & rubicundus. Eſaiæ 63.

Candidus & rubicundus Chriſtus eſſe perhibetur, quia nullum omnino peccatum faciẽs, iuſtitiæ pulchritudinem ex integro tenuit, & tamen tanquam peccator eſſet, ad mortis paſsionem acceſsit. Cui per prophetam dicitur. Quare ergo rubrum eſt indumentum tuum? Electus verò eſt ex milibus, quia ex totius generis humani maſſa, nullus ſine peccato reperitur: ipſe verò non ſolum ſine peccato fuit, ſed etiam peccatores ſua iuſtitia ſanguine redemit. Sequitur:

Caput eius aurum optimum.

Caput Chriſti deus, Quod caput bene aurum dicitur, quia ad comparationem creatoris omnis creatura res viliſsima eſſe perpenditur. F

Comæ eius ſicut elatæ palmarum: nigræ ſicut coruus.

Quid per comas Chriſti, niſi fideles quoſque intelligimus? Qui dum fidem trinitatis in mente cuſtodiunt, & deo adhęrẽtes quod credunt faciunt, quaſi in capite pendentes honorem portanti conferunt. Palma autẽ in altum valde creſcendo proficit, & victoriam ſignificatione ſua prætendit. Comæ ergo ſicut elatæ palmarum ſunt: quia electi quique dum ſemper ad alta virtutum ſe efferunt: per dei gratiam quãdoque ad victoriam ſe perducunt. Nigræ autem ſicut coruus exiſtunt: quia quamuis virtutibus in cœlum ſe etigant: ſemper tamen peccatores ſe eſſe cognoſcunt. Sequitur:

Oculi eius ſicut colũbæ ſuper riuulos aquarũ: quæ lacte ſunt lotæ: & reſident iuxta fluenta pleniſsima.

Columbæ quare reſident iuxta aquas.

Oculi ſponſæ ſicut columbæ ſunt: quia prædicatores Chriſti qui viam nobis oſtendũt, in ſimplicitate viuunt. Super riuulos autem aquarum eſſe perhibentur: quia ſemper in refectione diuinarum ſcripturarum cõuerſantur. Lacte verò ſunt lotæ: quia gratia creatricis ſapientiæ tanquam lacte mattis à peccatis per baptiſmum ſunt mundatæ. Quid autem per fluenta pleniſsima iuxta quæ reſident intelligimus: niſi ſacræ ſcripturæ profunda & arcana dicta quę diſcerpimus, quibus nos reficimus: dũ ea legẽdo vel audiẽdo haurimus? Ad hoc etiam colũbæ iuxta fluẽta reſidere ſolent: vt volãtium auium vmbram in aqua videãt:

Universidad de Deusto Biblioteca

G ſuper quam ſe proiicientes vngues rapacium ſic effugiant. Sic ſancti viri in ſcriptura ſancta fraudes dæmonum proſpiciunt: & ex deſcriptione quam vident: quaſi ex vmbra hoſtẽ cognoſcunt. Dúmque ſe conſiliis ſcripturæ ex toto addicunt: vt videlicet nihil agant niſi quod ex reſponſo ſcripturarum audiunt: quaſi in aquam ſe proiicientes, hoſti illudunt. Quæ fluenta pleniſsima dicuntur: quia de quibuſcunque ſcrupulis in ſcripturis conſilium quæritur: ſine minoratione de omnibus ad plenum inuenitur.

Genæ eius ſicut areolæ aromatum: conſitæ à pigmẽtariis.

Si per oculos prædicatores intelliguntur: bene per genas ipſi in Eccleſia figurantur, qui martyrio vitam finiſſe perhibentur. Dum enim pro fide Chriſti ſanguinẽ ſuum fundere non dubitant: quaſi genæ in facie Chriſti rubẽt. Per eos quippe pulchritudo fidei Chriſtianæ publicatur: quia ad quantum fidei præmium tendant: oſtendunt dum pro ea moriuntur. Quæ genæ bene ſicut areolæ aromatum eſſe dicuntur: quia dum in conſtantia fidei, martyrio electi exercentur: per cultum virtutum ſanctæ opinionis fama, quaſi odore aromatum dilatantur. Sed areolæ à pigmentariis conſeruntur quia martyres ſancti & à præcedentibus prædicatoribus ad confeſsionem roborantur: & à ſubſequẽtibus ad imitationis exemplũ populis adducuntur. Ab illis qui præceſſerunt, pigmenta virtutum coluntur: ab his verò qui ſequuntur, pigmenta exemplorum ſumuntur. Vn

H de & ſequitur.

Labia illius lilia ſtillantia myrrham primam.

Quid enim per labia ſponſi niſi ipſos quos dicimus prædicatores Chriſti intelligimus? Qui dum mortes martyrũ populis prædicant: quaſi myrrham mortificandis carnibus ad cõdimẽtum diſtillant. Quæ myrrha bene prima eſſe dicitur: quia nullus ſic mortificatur: quomodo ille qui pro Chriſto martyrio finitur. Primam enim dixit non pro tẽpore, ſed pro dignitate. Quid eſt quod labia ſponſi lilia eſſe dicuntur: niſi quòd illi per quos Chriſtus loquitur, neceſſe eſt vt mũdi ſint: & per eos bonus odor aſpergatur? De quibus erat Apoſtolus Paulus, qui dicebat: Bonus odor ſumus deo in omni loco: & in his qui pereunt: & in his qui ſalui fiunt. Sed notandum eſt quoniá quicquid in Eccleſia iuſtitiæ & fortitudinis habetur: ab ipſo Chriſto per exempla operum illius trahitur. Ideo ſequitur:

Prædicatores per labia ſpõſi deſignati, debent eſſe mundi.

Manus illius tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis.

Quid enim per manus Chriſti deſignatur, niſi opera ſancta quæ in mũdo geſsit: & quæ nobis imitanda proponũtur? ipſe enim ait: Qui me diligit, me ſequatur: Et Apoſtolus: Qui dicit ſe in Chriſto manere: ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare debet. Manus verò tornatiles eſſe perhibentur: quia ſancta opera eius ſine impoſitione iniquitatis ex omni parte in iuſtitia gradiebãtur. Quod enim tornatur, in rotũditate ſui ſine obſtaculo voluitur Sic Chriſti opera in rectitudinis rotũditate voluebãtur: quia nulla culpa ei adhærebat, qua minus iuſtitia eius

1. Ioan. 2.

I in rotundum duceretur. Aureæ etiam manus eſſe dicũtur: quia quicquid exterius inter homines operabatur: interius in diuinitatis pulchritudine diſponebatur. Quid verò per hyacinthũ, qui valde precioſus lapis eſt, niſi munus retributionis æternæ deſignatur? Manus ergo ſponſi plenæ hyacinthis eſſe dicuntur: quia quicunque illius opera pio corde imitantur: felicitatis æternæ muneribus in retributione ditantur. Vnde & idem redẽptor ait: Qui mihi miniſtrat, me ſequatur: & vbi ego ſum, illic & miniſter meus erit. Sequitur:

Ioan. 12.

Venter eius eburneus: diſtinctus ſapphiris.

Quid per vẽtrem niſi mortalitas? Et quid per ebur: niſi incorruptio deſignatur? Ebur quippe valde durabile os habetur: & in ornamenta regum aſſumitur. Venter ergo Chriſti rectè eburneus eſſe dicitur: quia mortalitas Chriſti ad immortalitatẽ perducitur: dum per reſurrectionem ad gloriam patris ſui regis videlicet æterni: in vita æterna collocatur. De quo dicitur: Chriſtus reſurgens ex mortuis, iam non moritur: mors illi vltrà non dominabitur. Qui verè in ornamento regum aſſumitur: quia quiſquis carnis ſuæ rex & dominus eſſe probatur: ipſius Chriſti mortalitate & reſurrectione, amore cognitionis & ſpe immortalitatis ornatur. Vnde alibi dicitur: Qui gloriatur,

Vẽter mortalitatem Chriſti, & ebur eius incorruptionẽ deſignat

1. Cor. 1.

in domino glorietur. Sed vẽter diſtinctus ſapphiris eſſe perhibetur: quia in noſtra corruptione quam portauit: cœleſtia opera per miracula quæ faciebat, paſsionibus noſtris inſeruit. Sapphirus enim qui aëreũ colorẽ portat, bene cœleſtia facta quæ in miraculis oſtendebantur, deſignat. Vẽter verò Chriſti ſapphiris diſtinguitur: quia dum inter paſsiones carnis diuina miracula operabatur: quaſi incorruptione corruptio variabatur. Qui diſpenſatione Apoſtoli in fide eruditi ſunt: & ad paſsiones tolerandas robuſti extiterunt. Ideo ſequitur: K

Crura illius columnæ marmoreæ: quæ fundatæ ſunt ſuper baſes aureas.

Per crura enim Apoſtolos intelligimus, per quos vniuerſum mundũ circuiuit: & fidem eis prædicantibus populis audiendibus ſparſit. Quibus ipſe in Euangelio ait: Ite in orbem vniuerſum: & prædicate Euangelium omni creaturæ. Sed crura colũnæ marmoreæ eſſe perhibentur: quia Eccleſiam inflexibiliter ſuſtinent: dum contra omnes aduerſarios eorum prædicationibus & exemplis roboratur. Super baſes autem aureas colũnæ fundatæ ſunt: quia à prophetarum dictis, vt fortes perſiſterẽt, fidem integram acceperunt. Vnde ipſe primas Apoſtolorum ait: Habemus firmiorem propheticum ſermonem: cui bene facitis attendentes tanquam lucernæ ardenti in caliginoſo loco Ideo enim aureę dicuntur: quia luce ſapientiæ reſplendeſcere ſciuntur. Sequitur:

Apoſtoli per crura ſponſi deſignantur. *Marci. 16.* *2. Pet. 1.*

Species eius vt Libani: electus vt Cedri. L

Libanus quippe mons eſt in quo ſublimes valde & odoriferę arbores habẽtur. Interpretatur autem Libanus dealbatio ſiue cãdidatio. Et de Chriſto dicit Apoſtolus Paulus: Ipſe factus eſt nobis à deo ſapiẽtia & ſanctificatio & iuſtitia. Bene ergo ſpecies eius vt Libani exiſtit: quia per eum credentes dealbantur: cui ſi adhęremus radicitus, ſublimes efficimur. A cuius gratia etiam bonæ opinionis odorem ſi quem habemus accipimus. Electus etiam vt cedri eſſe dicitur: quia de eo pater loquitur: Ecce puer meus elegi, dilectus meus: complacuit ſibi in illo anima mea. Cedrus autem excelſa eſt valde arbor, & odora & imputribilis. Chriſtus autem excelſior cedris exiſtit, quia quãuis homo ſit, tamen deus eſſe non deſiſtit. De quo per Eſaiam dicitur: Et ſublimis erit valde. Odorus etiam ſuper omnes eſt Chriſtus, quia ipſe de ſeipſo ait: Ego flos campi & lilium conuallium. Et per ſponſam ei dicitur: Curremus in odorem vnguentorum tuorum. De quo hîc bene ſequitur:

1. Corin. 1. *Cedris excelſior eſt Chriſtus.* *Eſaiæ 52.* *Canti. 2.* *Canti. 1.*

Guttur illius ſuauiſsimum: & totus deſiderabilis.

Per guttur quippe voces transferuntur: & ſapores in ventrem hauriuntur. Quid ergo per guttur ſponſi, niſi teſtamentum Chriſti intelligitur, per quod Chriſtus nobis loquitur, & in quo quàm ſuauis ſit dominus, à fidelibus guſtatur? Totus ergo deſiderabilis exiſtit: quia per hoc quod de eo bona omnia anima ſancta audit, magis ac magis ſemper eum videre concupiſcit. Cuius tot bonis enarratis conſequenter concludit ſponſa dicens:

Talis eſt dilectus meus: & ipſe eſt amicus meus, filiæ Hieruſalem. M

Sed enumeratis tot laudibus: oſtenſis tot muneribus, quis audiens non concupiſcit: quis intendens non inardeſcit? Fidelis quippe anima quæque quo dulciora & ampliora de redemptore ſuo audit: eo ardentius inhiat & manifeſtiora de eo cognoſcere appetit, dicens:

Quò abiit dilectus tuus o pulcherrima mulierum? Quò declinauit dilectus tuus? & quætemus eum tecum.

Cùm enim proximus proximo de Chriſto loquitur, cum alter ab altero qualiter inueniatur ſuſcitatur: quid aliud quàm quomodo quæri debeat perſcrutatur? Quamuis hoc de ſynagoga intelligi valeat: vt aliquando conuerſa Eccleſiam interroget: cui protinus Eccleſia reſpondet:

Caput VI.

Dilectus meus deſcendit in hortum ſuum ad areolam aromatum: vt paſcatur in hortis: & lilia colligat.

Dilectus in hortum ſuum ad areolam aromatum deſcendit: quia

A quia Eccleſiam viſitãs, ad eos maiori gratia venit, quos ſanctis operibus & virtutum exemplis bonę famę odorem ex ſe proximis emittere cognoſcit. In hortis paſcitur, cùm multarũ animarum virtutibus delectatur. Lilia colligit, quando perfectos quoſque ab hac vita ſuccidit. Sed quia ſancta Eccleſia in filiis ſuis fide Chriſto ita coniungitur: ſpe ſuſpenditur, charitate cõglutinatur: vt nihil extra Chriſtum diligat, & eum ſibi familiariter fide & amore inſeparabilem teneat ideo ſubiungit:

Lilia colligit Chriſtus dum bonos a ſe trahit

Ego dilecto meo, & dilectus meus meus mihi: qui paſcitur inter lilia.

Notandum quippe, quòd ſynagoga per prædicationem Eccleſiæ, ad fidem quandoque conuertatur, ita vt ſe abnegans Chriſtum ſolum ſequatur: & eodem deſiderio diligat Chriſtũ, quo eum eccleſia diligit: quem cæteris poſtpoſitis ſolũ amat. Quã iam amicam factam: iam ſponſam ſibi coniunctam ſponſus alloquitur congratulans & dicens:

Pulchra es amica mea, ſuauis & decora, ſicut Hieruſalem, terribilis vt caſtrorum acies ordinata.

Pulchra & amica, ſuauis & decora ſicut Hieruſalem ſynagoga eſſe perhibetur: quia ſancta quatuor Euangelia aliquando cõuerſa ſicut Eccleſia ſectabitur. Hieruſalem quippe viſio pacis interpretatur. Per quam bene ſancta Eccleſia figuratur: quia dum in mundo ſemper preſſuram patitur viam faſtidiens: quę

B ſi pax patriæ cœleſtis currendo contemplatur: cõfidens in eo qui diſcipulis ſuis dicebat: In mundo quidem preſſuram habebitis, ſed confidite, ego vici mundum, Dignè autem ſynagoga conuerſa, ſicut Hieruſalem pulchra & amica & ſuauis & decora dicitur: quia dum ſanctam Eccleſiam imitatur, quatuor Euãgeliorum præcepta operatur: à quibus pulchritudinem morũ accipit vt placeat: exercitium ſanctæ operationis colligit, vt in amicitia hæreat: ſuauitatem mãſuetudinis diſcit vt permaneat, ſpeciem decoræ conuerſationis oſtendit, vt per exemplum trahat. De qua conſequenter dicitur:

Ioan. 16.

Terribilis vt caſtrorum acies ordinata.

Notum expertis eſt, quòd milites cum in procinctu cõtra hoſtes vadunt, ſi ſtrictim & concorditer gradiuntur: ab hoſtibus contra venientibus timentur: quia dum in eis aditum per ſciſſuram non aſpiciunt: qualiter eos penetrant, hæſitantes nõ inueniunt. Illiſque hoc impenetrabile munimen efficitur: quòd concorditer ordinati ſeipſis ſemetipſos tuẽtur. Dum enim de ſeipſis ſibi vallum efficiunt: intrandi ad ſe aditum hoſtibus nõ relinquunt: & vt occidantur appetiti, ipſi facilius occidunt. Sic in multitudine fidelium contingit: quæ dum contra malignos ſpiritus pugnare non deſinit: neceſſe eſt vt pace charitatis cõſtringatur: quo ſalua ſit. Si enim pacem tenet: terribilis hoſtibus apparet. Si per diſcordiam ſcinditur: vndique ab hoſtibus

C leuiter penetratur. Pace ſe itaque muniat: vnitate ſe vinciat: charitate ſe vniat vt dum in ſeipſa per ſciſſuram damnum non patitur: ducem ſuum ſemper exultans ſine confuſione ſequatur. In pace quippe oculus mentis mundatur: vt in ipſam beatitudinis viſionem intendatur: Quam nemo ſicut eſt, in hac vita conſpicit: quia impoſsibile eſt patriam tenere, dum in exilio vnuſquiſque noſtrum gemit. Ideo ſanctæ animæ inardeſcenti, inhianti, propinquanti ſponſus reſpondet, dicens:

Fideles pacificenter, hoſtibus apparent terribiles.

Auerte oculos tuos à me: quia ipſi me auolare fecerunt.

Oculos ad ſponſum tendimus: dum intuitum mentis ad vidẽdam Chriſti beatitudinem aliquantulum aperimus. Sed oculos auertere præcipimur, ne videlicet aſpicere eam ſicuti eſt, quãtumcunque videamus, arbitremur: Ipſi enim oculi eum auolare fecerunt: quia quo amplius videtur, eo magis inuiſibilis eſſe cognoſcitur. Et à nobis auolat: quia quantulumcunque ictu mentis apprehenſus, incomprehenſibiliter ſuper omnem conatum noſtrum ſe exaltatum eſſe manifeſtat. Oculi quippe mentis quaſi hoc efficiunt vt auolet: quia per hoc tantillũ quo videtur, valde linginquus & auolans à nobis, ſicut dictum eſt, apparet. Sequitur:

Oculos ad ſponſum tendere quãdo dicimur.

Capilli tui ſicut greges caprarũ quæ apparuerunt de monte Galaad. Dẽtes tui ſicut greges ouiũ quæ aſcẽderũt de lauacro. Omnes gemellis fœtibus: & ſterilis non eſt in eis. Sicut cortex mali punici, ſic genæ tuæ: abſque eo quod intrinſecus latet. D

Hæc omnia dicta de Eccleſia ſuperius, vt potuimus, expoſuimus. Ideo nũc de ſynagoga eadem replicare deuitamus. Vnum tamen quod non ſimiliter repetitur: quia ibi ſicut fragmenta mali punici: hic autem ſicut cortex mali punici dicitur: Quo nihil aliud deſignari puto, niſi ſanguinem martyrum qui ſub antichriſto morientur: & vnitatem fidei, ſub qua multi Iudæorum ſtringentur. In cuius conſtantia dum ſanguinis effuſionem patientur: fidei tribulatione quaſi corticis rubore decorabuntur. Sequitur:

Sexaginta ſunt reginæ: & octoginta concubinæ: & adoleſcentularum non eſt numerus.

Quid per reginas, niſi ſanctorum animæ deſignãtur: quæ dum corpora ſua prudenter regunt, & aliis præſunt, regnum ſibi æternum acquirunt? Sunt enim nonnulli in ſancta Eccleſia qui carnem ſuam macerant, & propter deum affligunt, vitia vincunt, dæmones velut tyrannos ſibi ſubiiciunt: omnes motus ſuos vt ordinatè currant, ſapienter regunt: aliis prædicãt hocquod ipſi faciunt: multos à faucibus dæmonũ gladio verbi pugnantes abſtrahunt. Quid huiuſmodi animæ niſi reginæ exiſtunt: quę dum regem Chriſtum ſponſum ſuum valde diligũt: amoris commixtione & libidinis execratione, regios filios, id eſt fideles populos gignunt? Quibus omnibus beatus Petrus Apoſtolus dicebat: Vos autem eſtis genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis. Sed reginæ. lx. eſſe perhibentur. Denarius quippe numerus per ſenariũ multiplicatus in lx. completur. Et quid per denarium niſi decem præcepta legis: & quid per ſenariũ niſi labor huius vitæ ſignatur? Sex enim diebus quod neceſſarium eſt operamur: & in ſeptimo quieſcere per legem iubemur. Bene ergo lx. reginæ eſſe dicuntur: quia dum decem pręcepta in hoc ſeculo operantur: ſeculum autẽ hoc ſex diebus operatoriis euoluitur, in eis quaſi per ſenarium numerum denarius numerus replicatur. Prædicant enim perfecti quique x. præcepta legis, in quorum operatione ſe exercent in temporalitate huius corruptionis. Sex igitur decies vel x. ſexies multiplicant: quia vniuerſale hoc tẽpus in explenda x. præcepta legis ſpiritaliter eſſe tranſigẽdum operibus ſuis manifeſtant: & verbo prędicant. Quorum laudẽ in hoc mundo aliquando reprobi aſpiciunt. Et vt ſimiliter laudẽtur, vel vt aliquod commodum in hac vita quomodocũque adipiſcantur: etiam ipſi per ſemetipſos prædicatores fiunt. De quibus bene ſubditur:

Animæ ſanctorũ ſunt reginæ E *1. Pet. 2.*

Et octaginta concubinæ:

Concubinæ quippe non verè ſed fictè dominos diligũt: & ab eis non poſteritatem filiorum, ſed præſentiam commodorum expetunt: nec continentia ſe exercent, ſed libidinẽ explere cõcupiſcunt. Sic falſi prędicatores in Eccleſia exiſtunt: quia dum non Chriſtum, ſed lucrum vel laudem diligunt, nõ ſpiritaliter & caſtè ſed carnaliter & libidinoſè Chriſto ſe coniungunt. Bene ergo concubinę vocantur, quia Chriſtum quem prędicant, non ſpiritu: ſed carne ſectantur. De quibus Apoſtolus Paulus dicebat: Multi enim ambulant quos ſæpe dicebam vobis, nũc autem & flens dico inimicos crucis Chriſti, quorum finis interitus, quorum deus venter eſt. De quibus ipſe idem ait: Huiuſmodi non ſeruiunt domino Ieſu: ſed ſuo ventri. Quæ tamẽ cõcubinæ bene lxxx. eſſe dicuntur, quia etſi toto corde terrena diligunt, cœleſtia tamen loquuntur. Octonarium quippe numerum per denariũ ducimus, & ad octoginta venimus. Per decẽ autem decalogus ſicut dictum eſt ſignificatur. Per octo verò reſurrectio: quia octauo die redẽptor noſter reſurrexiſſe probatur. Prędicatores verò etſi falſi ſunt, per deſiderium tamen & ſcripturam diuinam, & reſurrectionem quã credimus, manifeſtant per verbum. Si enim aliud prædicarẽt prędicatores, inter Chriſtianos non eſſent, de quibus in Euangelio veritas ait: Super cathedram Moyſi ſederunt Scribę & Phariſæi. Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt, facere nolite. Sed quia & falſorum & verorum prædicatorum exhortatione plurimi ad fidem veniunt: & cum electis multi intrant, qui ad ſortem electorum non pertingunt: ideo ſubditur:

F *Prædicatores falſi cõcubinis æquiparantur.* *Philp. 3.* *Roma. 16.* *Matt. 23.*

Et adoleſcentularum non eſt numerus,

Universidad de Deusto Biblioteca

G Cum enim ſcriptum ſit: Adoleſcentia & iuuentus vana ſunt. Quid per adoleſcẽtulas has niſi vagas animas intelligimus? quę dum vana huius mundi ſectantur quæ diligunt: numerum electorum excedunt. De quibus per Pſalmiſtam dicitur: Annunciaui & locutus ſum, multiplicati ſunt ſuper numerum. Quòd enim electorum numerus apud deũ ſit conſtitutus: manifeſtat Apoſtolus Paulus qui ait: Nouit dominus qui ſunt eius. Et per ſemetipſum dominus ait: Ego ſcio quos elegerim. Quos quia nõ imperfectè ſcit ſed perfectè nouit, proculdubio & numerũ in quo eligũtur cognoſcit. De quibus per Paulũ dicitur: Quos enim præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui. Bene ergo adoleſcentularũ nõ eſt numerus: quia dum per vanitatem quam diligunt, in numerum electorum non currunt: extra remanentes quaſi in cognitionem diuinã non veniũt. Quibus ipſa veritas in futuro iudicio dictura eſt: Neſcio vos: diſcedite à me omnes qui operamini iniquitatem. Sed dũ reprobi mundana quærunt, & per multiplices cupiditates animum diuidunt, ſancta quælibet anima in numerum electorum ſe ſtringit: multa quæ videt faſtidiens, vnum quod non videt, ardenter appetit: quod quandiu non tenet, in fide ſe nutrit: in charitate ſe vnit: Et dum id quod vnum & idipſum eſt ſequitur: de huiuſmodi multis vna Eccesia cõficitur: de qua per ſpõſum dicitur:

Pſalm.39. 2.Tim.2. Ioan.13. Matth.25. Roma.8. & Pſal.6.

Vna eſt columba mea, perfecta mea: vna eſt matri ſuæ: electa genitrici ſuæ.

H Mater noſtra eſt regeneratrix gratia: apud quam vna columba eligitur: quia illos ſolos colligit, qui in ſimplicitate permanent: & ab vnitate non ſcinduntur. Multi quippe fideles dum in idipſum intẽdunt: dum vno deſiderio Chriſti ſe inuicẽ nutriũt: dum habẽtes cor vnum & animam vnã in charitate ſe vniũt: ex multis mẽbris vnum corpus efficiunt. Omnéſq; in vnitatis ſimplicitate & vnitate viuentes, vna colũba exiſtunt. Quæ ſola perfecta & electa genitrici ſuæ dicitur: quia extra hũc quam dicimus Eccleſiam, nemo ad perfectionem, nemo ad vitã niſi per hanc ſolam gratia fouente nutritur. De qua bene ſubditur:

Fideles multi bene viuẽtes, & in ſimplicitate, vna colũba dici poſſunt.

Viderunt eam filiæ Sion: & beatiſsimam prædicauerunt: reginæ & concubinæ laudauerunt eam.

Siõ filiæ, (filiæ) ſunt Eccleſiæ: quæ dum vitam æternam in hac carne contemplantur, à peregrinante Eccleſia ad regnantẽ Eccleſiam eriguntur. Vidẽt filiæ Sion columbam, & beatiſsimam predicant: quia ſanctæ animæ dum virtutes Eccleſiæ ſpectant, in laudem prorumpunt: & ad eius beatitudinem inhiant. Sãcta quippe Eccleſia gratia genitrice nutritur: dũ fide eruditur, carne ſui ſponſi paſcitur, ſanguine lauatur, ſcriptura diuina ſaginatur. Huiuſmodi robuſta nutrimentis dæmones expugnat, vitia ſuffocat, carnem domat, ſpiritum roborat, vitam expectat. Hęc omnis quicunque aſpicit, rectè in admirationẽ protinus aſſurgit: & beatiſsimam pronunciat: quia videt ad quãtam gloriam per tot virtutes exurgat. I Cum reginis eam & concubinæ laudant: quia etſi operibus falſi prædicatores cõtradicunt: ſermonibus tamen eadem quæ & veri populis oſtendunt. De quibus ipſa veritas dicit: Populus hic labiis me honorat: cor autẽ eorum longè eſt à me. quod apertè manifeſtat dum iterum dicit: Dicunt enim, & non faciunt. De quibus & per Apoſtolũ Paulum dicitur: Dictis confitentur ſe noſſe deum: factis autem negant. Sancti autem viri dictis & factis deum confitentur, quia quod credunt faciunt: & ad bona quæ faciunt, etiam alios ſermonibus & exemplis trahunt. Quorum virtutibus aduerſarij ad fidem excitantur, dum in eis & puritatem† fidei: & conſtãtiam operis admirantur. Vnde & ſynagoga ad fidem erigitur, cùm in Eccleſia quę ſint merita fidei admirans contemplatur, dicens:

Prædicatores falſi eadẽ quæ & veri prædicant. *†al. pietatẽ*

Quæ eſt iſta quæ progreditur quaſi aurora?

Eccleſia ſancta quaſi aurora conſurgẽs in iudicio vltimo progreditur: quia relictis tenebris corruptionis, in corruptionis claritate innouatur. Quæ bene vt ſol electa dicitur: quia ad eãdem gloriam perducitur, ad quam caput eius Chriſtus: qui ſol iuſtitiæ eſſe perhibetur. Vnde eſt quod idem ſol ait: Volo pater vt vbi ego ſum, illic & miniſter meus ſit. Quod tamẽ & de membris eiuſdem Eccleſiæ adhuc in hac carne viuentibus intelligi poteſt. Sunt enim nonnulli qui magna intentione quæ ſint tormenta reproborum aſſpiciunt: & quæ ſunt facta ſua ſine palpatione examinare contendunt. K Dúmque ſe peccaſſe cognoſcunt: & per hoc ire ad reproborum tormenta pertimeſcunt: ſubitò tenebras iniquitatis derelinquunt: & luce iuſtitię accendi concupiſcunt. Mox ad ſanctam operationem conſurgunt, & per bona quæ faciunt, clarere quibuſque proximis incipiunt. Hi procul dubio velut aurora conſurgentes progrediuntur: quia ſubitò noctem peccati euacuantes, ad lucẽ magis ac magis dilatantur. Sic anima quæ prius erat in tenebris, nũc ſplendens apparet: & quæ etiam in ſemetipſa obſcurabatur: nunc aliis lumine ſanctæ operationis reſplendet. De qua bene ſubditur:

Ioan.12.

Pulchra vt luna: electa vt ſol.

Luna quippe dum noctẽ illuminat, caligãtibus oculis iter per quod homo gradiatur demonſtrat. Sic nimirũ quæque anima quæ tenebras dimittit, & in ſanctam operationem ſe extẽdit: dum exemplum bene operãdi tribuit proximis: quaſi lucem tenebreſcentibus oculis ſpargit. Dum enim peccãtes quique bonum opus aſpiciunt, & ad idem faciendum ſe cõuertunt, quaſi errantes in nocte, per lumen lunæ ad viam redeũt. Hæc itaque anima dum peccantibus bona exempla præbet quaſi luna in nocte lucet. Dũ verò magis ac magis creſcit: & de die in diem per conſuetudinem operis lumẽ iuſtitiæ tam perfectè accipit, vt etiam bonis exempla imitationis prębeat: quæ prius ſolis peccatoribus imitanda apparebat, profectò iam luna ſol efficitur: quia quæ in nocte errantibus nunc lucebat: modo in die L ambulantibus lumen veritatis manifeſtat. Hinc eſt quod ſequitur: Electa vt ſol. De qua bene ſubditur:

Anima quæque lunæ cõparari poteſt.

Terribilis vt caſtrorum acies ordinata.

Hoc quia iam dictum eſt, iterum nõ neceſſe eſt exponi, ne ſic videatur faſtidium generari. Sequitur ergo ſponſus, & cauſam dicit vnde tanta virtus in Eccleſia excreſcere poſſit. Viſitatione quippe Chriſti renouatur: & quod in ea tenebroſum eſt reſpectione eius illuminatur. Et hinc eſt quod ſubdens ait:

Deſcendi in hortum nucum: vt viderem poma cõuallium.

Quid per nuces niſi perfectos quoſque intelligimus: qui dum diuinam ſapientiam intra corpora ſua retinẽt, quaſi nucleum in fragili teſta portant? Sunt enim quàm plures in Eccleſia, qui aſſiduè diuinæ ſcripturæ intendunt: quàm ſuauis ſit dominus guſtantes, amplius guſtare concupiſcunt: ſancta gaudia in corde ruminant & ruminãtes magis ac magis conualeſcunt: & tamen foris neſciẽtibus eos, viles apparẽt: quia ignorãtur quàm dulcem in ſuis interioribus cibum portẽt. Quid iſti, niſi nuces exiſtunt: qui nuclei dulcedinem intus ferunt, exterius verò carnis vilitatem prętẽdũt? De quibus erat apoſtolus: qui dicebat: Habemus theſaurum iſtũ in vaſis fictilibus. M Hortus igitur nucum, corda ſunt ſanctorum, qui dum deum valde diligũt, cœleſtem dulcedinem in intimis gerũt. Vnde in pſalmo ſcriptũ eſt: Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ domine: quam abſcõdiſti timẽtibus te. Sed quid eſt quòd in hortum nucũ ſponſus deſcendit vt poma videat: cũ potius nuces videre debeat? Verũtamẽ ſciendũ eſt, quòd maximè corda perfectorum viſitat, eiſque benignitatis ſuæ ſuauitatem manifeſtat, vt per eos ad infirmiores poſtmodum veniat: & quantum in augmentũ iuſtitiæ profecerint, per illos cognoſcat. Vnde ſcriptũ eſt: Dominus de cœlo proſpexit ſuper filios hominum, vt videat ſi eſt intelligens, aut requirẽs deum. Dum enim diuina bonitas corda perfectorum illuſtrat, eóſque ad curam proximorum per charitatis ſollicitudinem inſtigat: quid hoc eſt aliud niſi quòd ad hortũ veniens, poma cõuallis per illos quibus prę́ſidet proſpectat? Tunc enim dominus videre vel cognoſcere dicitur, cùm ſanctos ſuos quos illuſtrat, ad videndum exhortatur. Sed quid eſt quod non poma montis, ſed poma cõuallis vt videat deſcendit, niſi quòd illis reſpectum ſuæ miſerationis tribuit: quos in humilitate perſiſtere cognoſcit? De quo per Pſalmiſtã dicitur: Quoniam excelſus dominus, & humilia reſpicit, & alta à longè cognoſcit. Et ipſe dominus per ſemetipſum ex voce prophetæ dicit: Super quem requieſcet ſpiritus meus, niſi ſuper humilem & quietum, & trementem ſermones meos? Sequitur autem ſponſus, & dicit:

Nuces perfectos deſignant. *2.Corin.2.* *Pſalm.30.*

Et

A Et inſpicerem ſi floruiſſent vineæ, & germinaſſent mala punica.

Vineæ florent, quando in Eccleſia filij recenter in fide generãtur, & ad ſanctam conuerſationem quaſi ad fructus ſoliditatẽ præparantur. Mala punica germinant, quando perfecti quique per exempla ſua proximos ædificãt, & innouitatem ſanctæ cõuerſationis per prædicationem & bonorum operum oſtẽſionem inuitant. Illud quippe malum punicũ, videlicet apoſtolus Paulus germinauerat, qui dicebat: Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis. Sic etenim in ſancta Eccleſia agitur: vt per bonos mali conuertantur: per perfectos imperfecti nutriãtur, donec & ipſi ad perfectionem veniãt, & infirmos quoſq; ſicut ipſi perducti ſunt, ad meliora perducãt. Hoc Chriſtus Eccleſiæ ſponſus viſitando perficit, reſpiciẽdo corpus ſanctũ coniungit: quia ideo corpus infirmitatis aſſumpſiſſe cognoſcitur, vt in corpus ſuæ claritatis tota ſimul Eccleſia trãsformetur. Vnde beatus Paulus ait: Qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ. Hæc omnia in fine mundi ſynagoga tandẽ excitata percipiet: & ſe tamdiu hæc ignoraſſe reprehendet, dicens:

Mala punica quando dicuntur in Chriſti Eccleſia germinare.

Neſciui. Anima mea conturbauit me, propter quadrigas Aminadab.

Ac ſi diceret: Tot virtutes in ſancta Eccleſia fieri videns quare in tanto tempore non percepi? quare incredula perſtiti? cur tã B diu per infidelitatem meã in tenebris ignorantiæ remãſi? Sed propter quadrigas Aminadab conturbatur: quia quãdoq; per Chriſti prædicationem ad fidem ſuſcipiendam excitatur. Aminadab enim ſpõtaneus populi mei interpretatur. Et bene prõcul dubio Chriſtus Ieſus à patre ſpõtaneus populi mei dicitur: quia verè ſpontanea charitate ad populum ſaluandũ deſcẽdit: & vt nos à morte releuaret, pia voluntate & benigna gratia mortem in cruce ſuſcepit. Vnde & ipſe ad patrem ait: Volũtariè ſacrificabo tibi. Et vnus ex redemptis ad Chriſtũ loquens: aiebat: Exaudi me domine, quoniam benigna eſt miſericordia tua. Propter quadrigas ergo Aminadab ſynagoga cõturbatur: quia quando tandem quatuor Chriſti Euangelia in mũdo currentia, in cordibus hominum feruentia per fidem contemplãtur, mox de infidelitatis ſuæ tenebris confunditur, & oborta confuſione ſalubri, ad pœnitentiam commouetur. Cui Eccleſia benignè loquitur dicens:

Reuertere reuertere Sunamitis, reuertere reuertere, vt intueamur te.

Sunamitis quippe captiua interpretatur. Sunamitis ergo vt reuertatur vocatur: quia ſynagogę in fine mũdi fides ab Eccleſia auferetur, vt dignitatem priſtinam recipiat, quæ ſub infidelitatis iugo à dæmonibus captiuatur. Et bene quater reuerti admonetur: quia in quatuor mundi partęs modo Iudęi diſperſi ſunt: qui vbicunque fuerint, vt dictum eſt, in fine conuertentur: C ſicut prædictũ eſt per prophetã: Si fuerit numerus filiorũ Iſraël velut arena maris, reliquiæ ſaluæ fient. Reuertatur ergo Sunamitis, vt eam intueamur, id eſt, ſynagoga ad finem cõuertatur, vt in pœnitentia ſua omnibus oſtendat quantum malum fecerit, quando deum ſuum in cruce configebat. Sed protinus cum Eccleſia fidem ſynagogæ intueri appetit: ſponſus congratulãdo quaſi interrogans reſpondet, & dicit:

Synagoga tandẽ Chriſti fidẽ ſuſcipiet.

Caput VII.

QVid videbis in Sunamite: niſi choros caſtrorum?

Caſtra quippe militantium ſunt. Caſtra ergo in Sunamite videbuntur: quia pro fide quam modo impugnat, tunc robuſtè contra infideles† præliabitur. Sed quia hoc per ſanctã Eccleſiã fiet, vt ſynagoga cõuertatur: quia ſermonibus & exẽplis prædicatorum ad finem conuertetur: ideo rectè ad laudem ſponſę ſponſus ſe conuertit dicens:

†al. perfidos.

Quàm pulchri ſunt greſſus tui in calciamentis filia principis?

Filia principis ſancta Eccleſia dicitur: quia prædicatione Chriſti in vitam nouam regeneratur: qui per diuinitatis potentiam, omni creaturæ quam cõdidit principatur. Quid autem ſunt calciamenta Eccleſiæ, niſi exempla præcedẽtium patrum, quibus in via mundi huius munitur: vt per omnes tribulationes quæ D exurgũt, confidẽter calciata gradiatur? Vnde alibi prædicatoribus Paulus dicit: Calciati pedes in præparationẽ Euangelij pacis. Calciamenta quippe de mortuis animalibus fiũt. Et nos pedes ſpiritaliter calciamus, quando à patribus ſanctis carne mortuis exempla ſumimus: vt ad eorum ſimilitudinem mundi huius tentationes expugnemus. Poteſt tamen intelligi quòd Eccleſia calciatur, quando in prædicatione ſua ad perferenda inſurgentia mala morte Chriſti munitur. Pulchri ergo ſunt ſponſæ greſſus calciatæ, quæ filia eſt principis: quia coram diuinis oculis placet officium cuiuſlibet electi ſecundum exempla Patrum prædicantis. Sequitur:

Pedes calciare quando dicimur.

Iunctura fœmorum tuorum ſicut monilia.

Per duo fœmora ſponſæ, duo populi Eccleſiæ: per iuncturam fœmorum, concordia deſignatur prædicatorum: quibus populi vniuntur, dum ad fidem catholicam circuncifio & præputiũ per eos erudiuntur. Qui vt monilia exiſtunt: quia dum in ſapientia qua refulgent, ſancta opera faciunt, quaſi in auro lapides gerunt. De quibus ſequitur:

Quæ fabricata ſunt manu artificis.

Manu artificis monilia fabricãtur: quia opere Chriſti prædicatores pulchri & vtiles efficiuntur. Sequitur:

Vmbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigẽs poculis.

E Vmbiculus etiam ſanctorum prędicatorum ordo eſt: qui bene crater eſſe dicitur: quia dum per eos populus eruditur, vino ſpiritali ipſorum officio debriatur. Qui bene tornatilis nuncupatur, quia iuxta mores hominum vniuerſos, neceſſe eſt vt lingua prędicatoris voluatur. Qui poculis nõ indiget, quia quod aliis propinat, neceſſe eſt vt abundantius cæteris bibat: & plenius quod dat, contineat. Sequitur:

Venter tuus ſicut aceruus tritici, vallatus liliis.

Per vẽtrem, populi latitudo deſignatur: qui bene ſicut aceruus tritici liliis vallatur: quia dum operibus ſanctis intẽdens, in cœleſte horreum præparatur: exemplis ſanctorum vt perſeueret, vndique munitur, de quibus iterum dicitur:

Duo vbera tua ſicut duo hinnuli capreæ gemelli.

Duo vbera, duo populi exiſtunt: quia dum in amore fraterno ſemper viuunt, ſe inuicem lacte pietatis in charitate nutriunt. Qui bene duo hinnuli capreæ gemelli nominantur: quia dum per prædicationem ſynagogæ in fide geniti, eius ſcripturis nutriuntur, in ſpe æternitatis intendentes, quaſi in montibus concordes paſcuntur. De quibus prædicatoribus ſequitur:

Populi duo per duo vbera deſignãtur.

Collum tuum ſicut turris eburnea.

Collum ſponſæ ſicut turris eburnea dicitur: quia prędicatores Eccleſię, & alti per cõtemplationem, & fortes per ſanctorum operum exercitationem, & precioſi per diuinam ſapientiam habentur. De quibus iterum dicitur:

Oculi cui ſicut piſcinæ in Eſebon: quæ ſunt in porta filiæ multitudinis. F

Eſebon cingulum mœroris interpretatur. Oculi ergo ſpõſæ ſicut piſcinæ in Eſebon dicũtur: quia dum de peregrinatione ſua contriſtantur: & mœrore corroborati, contra ſpiritales hoſtes accinguntur, lachrymis ſe lauant: vt per eos populi conuenienter coram deo mundentur. In porta autem filiæ multitudinis ſunt:: quia in fide ſtant per quam Eccleſiæ multitudinem ad cœleſtia introducunt. Sequitur:

Naſus tuus ſicut turris Libani: quæ reſpicit contra Damaſcum.

In naſo odoris diſcretio habetur. Per naſũ ergo diſcretio prędicatorum deſignatur: quia per eos nobis virtutum odores, & vitiorum fœtores demonſtrãtur. Sed naſus ſicut turris Libani exiſtit: quia dum ſemel prędicatores aqua baptiſmatis lauãtur: & quotidianis lachrymis à peccatis quæ cõtra deum commiſerunt, dealbãtur, digni fiunt vt ad altiora magis ac magis per fortitudinem erigantur. Sed turris cõtra Damaſcum reſpicit: quia peccatoribus ſemper ſanctus quilibet prædicator contradicit. Damaſcus quippe ſanguineus interpretatur: & peccatrici gẽti dicitur: Manus tuæ plenæ ſunt ſanguine. Sed quia de membris dixit, dignum eſt vt de capite loquatur. Ideo ſubditur:

Naſus prædicatores repræſentat.

Caput

Universidad de Deusto
Biblioteca

G **Caput tuum vt Carmelus, & comæ capitis tui vt purpura regis, iuncta canalibus.**

Caput Ecclesię Christus: qui bene vt Carmel⁹ dicitur, quia ipse per passionem quam sustinuit, ad gloriã patris est exaltatus. De quo scriptum est: Et erit in nouissimis diebus præparatus mons domus domini in vertice mõtiũ. In carmelo quippe Helias orans obtinuit pluuiam: & nos in Carmelio orãtes, pluuiã impetramus, quando in Christũ credẽtes, Christum desideramus, & à patre irrigationem gratię suscipimus quam rogamus. Moraliter autẽ caput sponsæ mons vocatur: quia sicut à capite membra, sic à mente omnes cogitatus nostri disponũtur. Carmelus autem sciẽtia circuncisionis interpretatur. Caput ergo spõsæ vt Carmelus esse perhibetur: quia quælibet sancta mens nouit qualiter dignè circũcidatur: nouit qa nihil est quicquid in corpore agitur, si mens immũda fuerit, quæ templũ Christi si efficitur, ab ipso inhabitatur. Quod quia Pharisęi nõ agebãt, ideo dicebat beatus Stephanus eis qui eũ occidebãt: Dura cervice, & incircuncisi cordibus & auribus, vos semper restitistis spiritui sancto. Comæ autẽ capitis eius vt purpura regis iũcta canalibus esse memorãtur. Purpura quippe per fasculos in canalibus ligatur, super quos dum aqua proiicitur, per canales ad vestẽ quæ supposita est currit: vt vestis tingatur, & inde nomẽ accepit, vt tincta colore purpureo purpura vocetur, quę omnia sanctę menti congruunt si intelligantur. Comæ quippe capitis sunt cogitationes mẽtis, quæ in canalibus ligantur: quia in scripturis diuinis ne inutiliter fluãt, stringuntur. Super quas aqua
H proiicitur, quæ vestẽ regiã currens tingit: quia dum in cogitationibus sanctæ mẽtis, gratia cœlestis suscipitur, totam animã in cœleste ornamentum componit: ita vt iam tota anima in vitam æternam inardescat. & ad æternum sponsum etiã per sanguinem martyrij pergere cõcupiscat. De tota quippe Ecclesia Paulus dicit: Qui inhibuit sibi ecclesiam, vestẽ sine macula & ruga. Et de singulis Ecclesiæ fidelibus dicitur: His omnibus velut ornamento vestieris. Sic tinctæ ergo, sic pulchræ, sic purpureæ factæ sponsæ adgaudens sponsus loquitur, dicens:

Quàm pulchra es & quàm decora charissima in deliciis.

Notandum quòd charissima in deliciis dicitur, quia ad charitatem & familiaritatem Christi non peruenit, quisquis scripturę sanctæ deliciis abundare nõ contendit. Inde enim dicitur: Omni habenti dabitur, & abũdabit: ei autẽ qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo. His enim deliciis qui abundat, reficitur: his refectus, assiduè ad maiora percipienda præparatur. Vnde & huic sponsæ charissimæ dicitur:

Habẽti dabitur &c. qualiter exponitur.

Statura tua assimilata est palmæ, & vbera tua botris.

I Palma quippe dum crescit, deorsum stringitur, & sursum dilatatur. Sic sancta anima ab imis ad minima incipit, & paulatim ad maiora crescendo, vsque ad amplitudinem perfectæ charitatis peruenit. Nemo enim sicut scriptum est, repentè fit summus. In Psalmo autem de iusto homine dicitur: Iustus vt palma florebit. Vbera autem sponsæ duo præcepta charitatis existunt: quæ animam quam possident, vino cœlesti inebriant & nutriunt. Potest tamen per palmam crux Christi intelligi. Palma enim in sublime valde crescens, dulcissimos fructus gignit: & crux Christi cœlestem cibum nobis præparauit. Cui statura sponsæ assimulatur: quia pro Christo mori non dubitat, quisquis Christum valde diligens dignè imitatur. De palma sequitur sponsus dicens:

Anima palmæ decenter comparatur.

Dixi: ascendam in palmam & apprehendã fructus eius.

Dixit verè & ascendit: quia sicut ante secula pro morte nostra mori disposuit: sic in fine mundi propitius & verax adimpleuit. In palmam ergo ascendit, & fructus eius apprehẽdit: quia in cruce suspensus, fructum vitæ inuenit ac apprehẽdit, & nobis tribuit. Vnde adimpletum est quod sequitur:

Et erunt vbera tua sicut botri vineæ.

Verè per crucem vbera sponsæ sicut botri vineæ existũt: quia in morte Christi duo præcepta charitatis sensus animæ susceperunt, quibus pasta anima debrietur, debriata posteriora obliuiscatur, & in anteriora extendatur. His vberibus etiam proximos quosq; nutrit: ac roboratos secũ ad ea quæ cõcupiscit perducit. Vnde scriptum est: Qui audit, dicat veni. Sequitur:

Et odor oris tui sicut malorum. K

Mala punica de quibus superius tam sæpe dictum est, hic remorantur: quorum odoti odor oris sponsæ bene satis assimilatur. Per mala autem punica martyres designari superius diximus. Per os autem sponsæ hic debere intelligi eius prædicationem putamus. Quæ dum virtutes martyrum prædicat: dum ad eorum similitudinem animos audientiũ instigat, dum in vnius prædicatione fidei multas virtutes esse manifestat: quid aliud quàm malorum odorem in ore portat? quia & ruborem cortícis in martyrio ostendit, quod prædicat: & in virtutibus multitudinem granorum sub eadem fide quasi sub eodem cortice demonstrat. De quo & subditur:

Guttur tuum quasi vinum optimum.

Gutturis appellatione prædicatio designatur.

In gutture quippe vox est. Per guttur ergo ipsa prædicatio itetum designatur, quæ quasi vinum optimum esse dicitur: quia mentes hominum inebriat, vt præteritorum, sicut dictum est, obliuiscantur: & in anteriora currentes non lassentur, de quo sponsa verbum de ore sponsi suscipiens, adiungit:

Dignum dilecto meo ad potandũ: labiisque & dentibus illius ad ruminandum. L

Tale est sponsæ vinum, vt dignum sit dilecto ad potandũ: quia dum sancta Ecclesia fidem veram prædicat: dũ auditores suos ad sancta opera excitat: dum solum Christum diligere, imitari, amplecti, bonum esse verbis & operibus demonstrat: quid aliud quàm vinum suum dignum facit vt in ore spõsi dulce sapiat? quod bene Christus potare dicitur: quia à corpore suo, id est, à populis fidelibus amabiliter potatur. De quo notandum est quòd omnes porant: sed labia sola & soli dentes ruminant: quia dum Ecclesia per sanctos suos prædicat: omnes quidem audiunt, sed non omnes quanta sit virtus sententiarum quæ dicuntur, discernunt. Labia verò & dentes ruminant: quia dum perfectiores quique post auditum verba ad memoriam reuocant: dum audita quæque exercitatione assidua cogitant: quasi ad os reuocantes quos sumpserunt, quanta sit virtus cibi quem comederunt, sentiunt. Idcirco in lege scribitur, quia animal quod non ruminat, immundum habetur: quia quisquis bona quæ audit siue legit, non recogitat, vacans à sanctis cogitationibus necessario immundas congregat. Sequitur sponsa & dicit:

Ego dilecto meo, & ad me conuersio eius.

Ac si diceret: Quoniam fide ac dilectione soli Christo adhæreo: solum sequor: solum cum patre & spiritu sancto vnũ deũ videre concupisco, respectionis eius suauitatẽ, visitationis benignitatem, conuersationis dulcedinem, gaudenter experior, experiens proclamo:

Veni dilecte mi: egrediamur in agrum, commoremur in villis: mane surgamus ad vineas: videamus si floruit vinea, si flores fructus parturiunt: si floruerunt mala punica. M

Spõsus perfectè diligi non potest, nisi etiam præsentes diligantur.

Dum sponsa sponsi dulcedinem experta se reficit: de proximo etiam cogitat, quem ipsius sponsi præcepto sicut se diligit: & quia sponsi præcepta, vel secreta vel intelligit, eriã vt alij intelligant, cõcupiscit dicens: Veni dilecte mi, egrediamur in agrum. Ager quippe, teste veritate, est hic mundus. In agrum verò cum sponsa sponsus egreditur: quando verbum dei carne suscepta, in thalamo virginis immundo monstratur. In villis cõmoratur quando gentes per fidem visitat, quam recipientibus largitur. Mane ad vineas surgit: quia post resurrectionem suam in gloria patris sedens, Ecclesias quas constituit, etiam defendit: Si floruit vinea conspicit: quia omnem profectum Ecclesiæ districto examine perpendit. Videt si flores fructus parturiunt: quia perspicit ad quem profectum teneri quique & imperfecti excrescunt. Videt etiam si floruerunt mala punica: quia perfectos quosque respicit: & quid vtilitatis in proximis habeant: quasi in floribus fructum arborum cognoscit, de quibus bene sequitur:

Ibi dabo tibi vbera mea.

In malis punicis dat sponso sponsa vbera: quia in perfectis viuit charitas gemina, ex qua dum infirma mẽbra in Ecclesia nutriunt: quasi Christũ lactãt, quem in minimis suis esse presentẽ cognoscunt.

A cognoscunt. De quibus bene subditur:

Mandragoræ virtutes perfectorũ repræsentant.

Mandragoræ dederunt odorẽ suũ in portis nostris.

Quid per mandragoras, herbam scilicet medicinalẽ & odoriferam, nisi virtus perfectorum intelligitur? per quam perfecti quique dum imperfectorum infirmitatibus medentur in fide quam prædicant, id est in portis Ecclesiæ veri medici esse cõprobãtur. Qui dum exempla bonorum operum circunquaque per sanctam famam tribuunt: quasi odorem quo ægroti sanẽtur, aspergunt. Sequitur:

Omnia poma noua & vetera dilecte mi seruaui tibi.

Hic per poma sensus scripturarum sanctarum intelliguntur: quæ dum ex patribus sanctis ad nos vsque petueniunt & creduntur, quasi ex arboribus poma exurgunt, quibus animæ delectantur. Omnia ergo poma noua & vetera dilecto suo spõsa seruat: quia sic nouum testamentum Ecclesia catholica recipit, vt vetus non abiiciat: sic vetus veneratur, vt nouum semper in ipsis sacrificiis carnalibus per spiritum intelligat: in nouo scilicet Christum venisse congaudens: in veteri autem semper venturum expectans, & dicens:

Caput VIII.

QVis mihi det te fratrem meum sugentem vbera matris meæ: vt inueniam te solum foris, & deosculer: & iam me nemo despiciat?

In veteri lege Ecclesia posita Christum exoptabat, & expectaB bat: & in secreto patris manentem, foras venire per carnem ad humanos oculos nõ mediocriter cupiebat. Vnde & Dauid desiderans dicebat: Exurge, & ne repellas in finem. Et alibi: Inclina cœlos tuos, & descende. Et Esaias valde cupiens eum videre dicebat: Vtinam dirumperes cœlos, & descẽderes. Vult ergo sponsum foris sponsa inuenire & deosculari: quia concupiscit sub lege posita, vt per carnem appareat: vt ei per amorem seruiat, cui prius non accepta gratia, plus timore quàm amore seruiebat. Post cuius osculum iam à nemine despicitur: quia postquã Christus venit, & fidelibus suis spiritũ liberratis infudit, ab ipsis etiam' angelis Ecclesia honoratur. Hinc est quòd Iosue angelum adorauit, Ioanni verò volenti se adorare dixit: Vide ne feceris, conseruus tuus sum: & vnus fratrum tuorum habentium testimonium Iesu. Sed quia venientem Ecclesia suscepit, synagoga repulit: iterum eum in fine mundi suscipiet & amabit: ideo subsequitur Ecclesia, & dicit:

Angeli post incarnationem Christi non permiserũt se adorari.

Apprehẽdam te, & ducam in domum matris meæ: & in cubiculum genitricis meæ. Ibi me docebis, & dabo tibi poculum ex vino conditum, & mustum malorum granatorum meorum.

Apprehensum in domũ matris suæ ducit: quia synagogæ in fine mundi Christum in quẽ credit, prædicabit: dũmq; per prædicationem Ecclesiæ susceptus fuerit, ibi Ecclesiã docebit, quia se doceri gaudebit: quãdo synagogam iam idẽ corpus factam eruditi secũ videbit. Poculum ex vino eõditum Ecclesia dabit: quia ipsi synagogæ nouum testamentum cum veteri prædicabit: & quasi vino poculum condiet: quia dulcedinem Euangelij testimoniis legis, quæ aspera est, vt robustius teneatur, cinget. Mustum verò malorum granatorum suorum tribuet, quia fortium virorum qui vnitatem Ecclesiæ etiam in martyrio tenuerũt, exempla apponet: vt ad eorum similitudinẽ synagoga inardescat: & antichristi persecutionibus, martyrum præcedẽtium exemplis roborata † non succumbat. Cùm enim fortium pugnatorum victorias audierit, ad eorum imitationem pugnã subire non dubitabit. Quod apertè manifestat cũ subiungit:

† al. debilis.

Læua eius sub capite meo: & dextera illius amplexabitur me.

Vita præsens per lęuam Christi: vita verò beata per ipsius dexteram significatur.

Lęua Christi vita præsens, dextera verò vita beata habetur. Caput autem nostrum spiritaliter mens esse perhibetur. Dicit ergo synagoga prædicationibus Ecclesiæ iam conuersa, exemplis roborata, imitatione subleuata: Læua eius sub capite meo: & dextera illius amplexabitur me. ac si diceret: Quoniam nunc tandem Christi fidem teneo: eius ineffabilẽ gratiam experior concupiscibilẽ: & quam desiderare nesciebã dulcedinem sentio: iam terrena omnia postpono: etiam ipsam vitã carnis proeius amore contemno: & ad eius beatitudinem videndã totis desideriis anhelo. Hocquippe quod rem aliquam amplectitur, D ipsam quam amplectitur rẽ ex omni parte intra se habere nõ ignoratur. Læua ergo sub capite est, & dextera amplexatur: quãdo sancta anima mẽti ea quę videt supponit: & ea quæ nõ videt, omni conatu & vniuersis suis cogitationib⁹ appetit. Sũt quippe modo nonnulli qui tanto desiderio cœlestia sectãtur, vt omnia visibilia pro nihilo reputent: mentem suam cœlestibus studiis sine intermissione occupent: vt nihil aliud agere libeat, quicquid extra spiritalem actionem est, animus fastidiat: hanc solam diligat: cætera contemnat, nisi forte ea isti necessaria esse cognoscat. Isti verò sub capite læuam habent: qui mente erecta ad beatitudinem Christi currentes vitam præsentem sub se vident. Et dextera Christi eos amplexatur: quia ex omni parte eos dilectio cœlestis intra se retinẽs tuetur. Huiusmodi quippe viri sancto otio delectantur: in quo vitæ beatæ delectatione concupiscibiliter per cõtemplationem perfruuntur. In qua contemplatione oculum cordis mundant, vt deũ adhuc etiam in hac carne positi, quantum humanæ infirmitati datum est, videant: cuius visione se illuminent, suauitate reficiant. Isti illam beatitudinẽ iam aliquantulũ experiuntur, de qua in Euãgelio veritatis voce dicitur: Beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt. Quod enim futurum est, iam in eis incipit cõpleri, quia etsi in hoc mundo adhuc in carne viuunt, iam tamẽ per hoc quod maius est in eis, extra carnem sunt. In his impletur quod per Psalmistam diuina voce præcipitur. Vacate & vi- E dete, quoniam ego sum deus. Hi enim sine mundi strepitu viuunt, eo mentem in dei visionem per desiderium & contemplationem figunt. Et quoniam tales multi ex synagoga in fine mundi, vt credimus, per conuersationem erunt, bene ad huiusmodi dictum intelligitur: Læua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. De quibus & pro quibus sponsus loquitur consequenter:

Adiuro vos filiæ Hierusalem, ne suscitetis neque euigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.

Sed quia iam illud superius exposuimus, iterum exponere recusamus. Sed de eadem synagoga iam facta Ecclesia, filiæ Hierusalem admirantes interrogant & dicunt.

Quæ est ista quæ ascendit de deserto, delitiis affluẽs, innixa super dilectum suum?

Ecclesia vel sancta anima de deserto ascendere dicitur.

Sancta Ecclesia vel quælibet sancta anima de deserto ascẽdit, quia in exilio huius peregrinationis posita, ad cœlestia gaudia mẽte & cogitationibus tẽdit. Vnde & Paulus dicebat: Nostra conuersatio in cœlis est. Deliciis affluit, quia sanctæ scripturæ meditatioui bus intendens, cœlesti pabulo assiduè mentẽ pascit. Super dilectũ innititur, quia in solius Christi auxilio confidens, eo largiente ab exilio ad patriam transfertur. Ipsa quippe veritas omnibus fidelibus ait: Sine me nihil potestis facere. Vnde verò acceperit vt ab infimis ad superiora, à deserto ad F regnum ascendere possit, manifestat dilectus cùm subdit:

Sub arbore malo suscitaui te.

Crux per arborem malum designatur.

Quid per arborem malũ, nisi sancta crux designatur? quæ malum illud sustinuit, de quo eadem sponsa in superioribus dicit: Sicut malum inter ligna syluarum, sic dilectus meus inter filios. Sed sponsam suam Christus sub arbore malo suscitauit, quia in cruce positus, subditam sibi Ecclesiam ad vitam vocauit, vt à somno mortis resurgeret, & cum illo se crucifigens, ad nouam resurrectionem properaret. Vnde & apostolus cuiuis animæ mortuæ dicit: Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Et quibusdam qui iam surrexerãt, alibi dicit: Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite. Sed quia infidelitas synagogæ Christum crucifixit, ideo sequitur:

Ibi corrupta est mater tua.

Sub arbore malo mater Ecclesiæ corrupta esse dicitur, quia quando saluatorem suum in ligno fixit, nefando scelere se corrupit. Cuius sceleris magnitudinem inculcat, cùm idem replicat dicens:

Ibi violata est genitrix tua.

Sed quoniam ad hoc cæcitas in Israël facta est, vt plenitudo gentium intraret, ideo intranti Ecclesiæ dicitur:

Pone

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum:

In corde sunt cogitationes, & in brachio operationes. Super cor ergo & super brachium sponsæ dilectus, vt signaculũ, ponitur: quia in sancta anima quantum ab ea diligatur, & volũtate & actione designatur. Signum quippe sancta mens interius & exterius Christum portat, quia dum in eius meditationibus assiduè laborat, in exteriori actione eũ imitari non cessat, quo eius dilecta esse dubitari non debeat. De quo signo ipse sponsus discipulis suis aiebat: In hoc cognoscent omnes quia verè mei discipuli estis, si dilectionem habueritis adinuicem. De qua dilectione mox subditur:

Dilectio est signum quo cognoscũtur veri catholici.

Quia fortis est vt mors dilectio.

Bene ꝓcul dubio fortis vt mors dilectio esse perhibetur, quia dum per dilectionem à vitiis mortificamur, quod mors agit in sensibus corporis, hoc agit dilectio in cupiditibus mentis. Sũt enim nonnulli qui sic diligunt deum, vt omnia visibilia negligant, & dum in æterna mente tendunt, ad omnia tẽporalia penè insensibiles fiunt. In his nimirũ vt mors dilectio fortis existit, quia sicut mors exteriores corporis sensus ab omni proprio & naturali appetitu interficit, sic dilectio in talibus viris omnia terrena desideria contemnere mentem aliàs intentã cõpellit. Huiusmodi mortuis & viuis dicebat Apostolus: Mortui enim estis, & vita vestra abscõdita est cum Christo in deo.

H Hi proculdubio vitam suam cum Christo abscondũt, quia dũ omnia quæ videmus postponunt, in his quæ non videmus, in beatitudine scilicet Christi veraciter & secretè viuunt. Quia enim falsam vitam despiciunt, quæ visibiliter apparet, in vera vita se abscondunt, quæ non nisi inuisibilibus oculis se manifestat. Potest tamẽ intelligi vt hoc de seipso Christus dicat inquiens: Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculũ super brachium tuum: quia fortis est vt mors dilectio. Ac si diceret: Dignum est vt in mente & actione signum dilectionis meæ meipsum tecum feras, quia in fortitudine dilectionis tuę mortem subij, vt tu quæ mortua in infidelitate eras, mecum resurgens, in fidei nouitate spiritaliter viuas. Sed quia in cruce suspensus nequaquam fuisset, nisi ad magnam inuidiam cor synagogæ exarsisset, ideo subditur:

Dura vt infernus æmulatio.

Aemulatio in bonũ & in malum accipitur.

Aemulatio quippe & in bonum & in malũ accipitur. In bonũ enim accipitur, sicut per Apostolum dicitur: Aemulamini charismata meliora. In malum autem assumitur, vbi per Samuelẽ Sauli dicitur: Auferetur à te regnum, & dabitur æmulo tuo. Aemulus quippe eius Dauid dicitur, cui Saul inuidere nõ ignoratur. Dura est ergo vt infernus æmulatio, quia dum synagoga Christum ad inferos posse transmittere se putauit, ei vsque ad mortem corde immisericordi inuidit. Vt infernus æmulatio dura extitit, quia sicut infernus sine misericordia quos tenet
I cruciat, sic Iudaicus plebs Christum apprehendens sine respectu pietatis ad mortem trahebat. De qua bene subditur:

Lampades eius, lampades ignis atque flammarum.

Sicut enim ignis quæ incendit, cõsumit, sic Iudęos ab omni fidei virtute inuidia sua destruxit: de quibus bene alibi dicitur: Et nunc ignis aduersarios consumit. Ac si diceretur: Antequã ad æternum ignem veniant, in præsenti consumuntur, quia in se ipsi ignẽ inuidiæ portant, qui sine portantis cõbustione nõ portatur. Hic ignis inuidiæ flammas protulit, quando per exempla in quibus accensus est, etiam in gentilibus vsque ad Christianorum martyria per mundum vniuersum excreuit. Sed quia hinc ignis inuidiæ, hinc ignis charitatis se extulit, ideo subditur:

Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem, flumina obruent illam.

Charitate quippe martyres sancti viuaciter ardebant, quia in dei & proximi dilectione mirabiliter flagrabant. Hãc charitatem aquæ multæ extinguere non poterant, quia quãtæcunque tribulationes eis fierent, ad odium eos transmutare non valebant. Hoc nimirum esset charitatem extinguere si in tribulationibus quas ingerebant, ad dei aut proximi odium eos humiliare potuissent. Sed cùm aquæ dictæ sint, quid rursum per flumina, nisi aquarum ipsarum incrementa & viuacitas intelligitur? Flumina quippe viuas aquas solere dici cognoscimus. Flumina ergo maximas tribulationes accipimus, quæ dum per totum orbem super martyres ebullierunt, ad extinguẽdum charitatis ignem grandi impetu confluxerunt. Sed quia inter flumina adeo charitatis vigor vixit, vt potius flumina consumeret, quàm se ab illis extingui permitteret, ideo multi etiam persecutorum ad eandem charitatem se conuertebant, ita vt dimitterent quicquid in mundo possidebant, & seipsos morti darent, quam prius patientibus crudeliter inferebant. Vnde & subditur: K

Tribulationes per flumina significantur.

Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despeciet eam.

Cum terrenæ substantiæ cupiditate deus nõ diligitur, quia terrenus amor oculum cordis sordidat, ne diuina claritas videatur. Contra quod in Euangelio dicitur: Beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt. Et Ioãnes Apostolus ait: Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo. Nec mirum, quomodo enim eum diligere potest quem nescit? Aut quomodo eum scit, ad quem sciẽdum oculum cordis claudit? Sed homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione tribuit, quãdo quicquid in mundo possidet, pro Christo distribuit, vt abiiciẽs quod impedit, deum diligat, & terso puluere sollicitudinum, oculos aperiat, vt deum videat. Et cum omnem substantiam dederit, quasi nihil eam despicit, quia postquam oculum ter- L sit, & deum conspexit, in illius visione quicquid possederat, nihili pendit. Hoc Apostoli fecerunt, qui non solum possessa, sed etiam cupita, vt Christum sequerentur, dimiserunt. Quibus ipse Christus, pro quo omnia dimiserant, dicebat: Cùm feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite: Serui inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. Sed quoniam abiecta terrena substantia non statim ad perfectionẽ ascenditur, quia rebus exterioribus abnegatis, restat etiam labor vt idem ipse homo à semetipso abnegetur, quatenus gradatim proficiat, & quandoque perfectus non solum se sed & alios secum ad vitam trahat, ideo de noua & tenera adhuc Ecclesia vel vnaquaque anima consequenter dicitur:

Soror nostra paruula est, & vbera non habet.

Ecclesia soror Christi vocatur.

Sororem Christus Ecclesiam vocat, quia de ipsis Apostolis dicebat: Ite, dicite fratribus meis. Soror autẽ paruula, vbera non habebat, quãdo in solis Apostolis Ecclesia erat, in quibus seipsam vel alios nutrire lacte prædicationis non poterat. Quid enim Petrus aliis prædicaret, cùm seipsum discipulum Christi in vnius ancillæ voce detestando & iurando negaret? Prima† ergo Ecclesia vbera nõ habebat, quia post resurrectionem in vna domo inclusa, inter persecutores suos non dico prædicare, sed & videri timebat. Consequenter ergo dicitur:

† al. parua.

Quid faciemus sorori nostræ in die quando alloquenda est? M

Allocutus est Christus sororem suam, quãdo spiritum sanctũ super Apostolos misit, & eis in interioribus loquens, illos omnes mundi loquelas multiplici distributione docuit. Sed à quibus hoc quærere intelligendus est qui omnia nouit, nisi à sanctis patribus antiquis quos ad quærendum spiritu sancto instigauit? Quibus eodem spiritu quo in quæstionem eos induxit, respondet protinus conuenienter, & ait:

Si murus est, ædificemus super eum propugnacula argentea.

Ecclesia sancta murus dici potest.

Dato spiritu sancto, murus sancta Ecclesia efficitur, quia quæ prius timida erat, instruente eandem spiritu omnipotente, ad resistendum aduersariis impenetrabiliter roboratur. Quod manifestat idem Petrus sub ancilla timidus, mox contra principes rigidus, quib' dicebat: Obedire oportet deo magis quàm hominibus. Et iterum: Si iustum est vos potius audire quàm deum, iudicate. Nos enim non possumus quæ vidimus & audiuimus, non loqui. Et de cæteris discipulis scriptum est: Ibant discipuli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Ecce qualis murus facta est Ecclesia, quæ modo tenerrima, nec pedem cuiuslibet gradientis sine sui læsione gerit, modo verò accepto mirabili artifice spiritusancto, vniuersi exercitus assultus illæsa contemnit. Super quam propugnacula ædificantur, quia vt non tantummodo

A tantũmodo se defendat, sed vt & impugnantes resistẽdo prosternat, miracula ei facere cõceditur, quę cùm hostes viderint, ab eius aggressione iacula timentes terreãtur. Quæ propugnacula bene argentea esse perhibẽtur, quia ipsa miracula cũ verbi prædicatione donantur. Et quia argentum valde sonorũ est metallum, argentea propugnacula existũt, quia per miracula factum est vt eorum verba per vniuersum mundum conualescerent, & fidei prædicationẽ inflexibiliter circunquaque diffunderent, quod manifestat Psalmista dicẽs: In omnẽ terrã exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Sequitur:

Si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis.

Ostium etiam bene esse Ecclesiam dicimus, quã ab ipso Christo potestatem aperiẽdi & claudendi accepisse scimus. Ostium procul dubio in suis prędicatoribus existit, quia per eos aditus ad vitã se nobis aperit. Vnde & ipsi primo pastori Ecclesię dicitur: Quodcunque ligaueris super terram, erat ligatum & in cœlis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Vel ostium in ipso capite suo existit, quia ipse de se veraciter dicit: Ego sum ostium. Ostium verò tabulis cedrinis compingitur, quia sancta Ecclesia fidem prædicãs, multitudinibus populorũ decoratur, & dum populi variis virtutibus aspergũtur, vt videlicet alius de rebus quas possidet, indigentibus necessaria tribuat, alius omnia abiiciens, etiam à legitimo connubio se abstineat, alius verò tantum proficiat, vt aliorum etiam
B prædicator fiat, tanquam pictura multis coloribus: sic Ecclesia multis distinctionibus honestatur, quæ sancto spiritu conualescens hilariter respondet, dicens:

Virtutes diuersa diuersis cõgruũt populis.

Ego murus, & vbera mea sicut turris, ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens.

Vbera sua sicut turrim habuit, ex quo pacem coram sponso reperit, quia postquam sub ipso spiritum pacis accepit, prædicatores contemplatione altos, & robore inflexibiles nutriuit. Sed quid est quod non ait pacem, sed quasi pacem reperiens, nisi quia dum in hoc mundo sumus, à peccatis omnimodis nõ desistimus, & quandiu cum peccato viuimus, pacem perfectã cũ illo qui sine peccato in carne vixit, non habemus? Sed quoniam tantillam pacem quam habemus, per ipsum mediatorẽ dei & hominum tenemus, ideo subditur:

Vinea fuit pacifico in ea quæ habet populos, tradidit eam custodibus.

Ipse verò pacificus noster esse dicitur, quia per ipsum deo omne genus humanum recõciliatum est. Huic pacifico vinea fuit, quia in labore præceptorum carnalium synagogam plantauit, de qua dicitur: Vinea domini sabaoth domus Israel est. Quæ vinea in ea quæ habet populos extitit, quia in lege posita est, quæ multos populos ad se collegit. De quibus populis dicitur: Populi meditati sunt inania. Hanc vineam custodibus tradi-
C dit, quia synagogam Moysi & cæteris patribus custodiendam subiecit. De qua bene subditur:

Vir affert pro fructu eius mille argenteos.

Christus botro cõparatus ex synagoga processit.

Hæc vinea fructum protulit quia ex synagoga botrus ille magnus, qui de terra promissionis allat' est, Christus videlicet Iesus, per humanitatem processit. De quo fructu pater ad Dauid ait: De fructu ventris tui ponam super sedẽ tuã. Vnde & Apostolus scribit: Quorum patres sunt, & ex quibus Christus. Per argenteos verò in hoc loco omnem terrenam substãtiã intelligimus de qua Petrus eleemosinã petenti claudo dicebat: Argentum & aurum non est mihi. Pro fructu ergo vineę vir mille argẽteos affert, quia quisquis viriliter in fide quam suscepit se habet, libenti mente & perfectè omnia terrena dimittit, vt Christum veraciter habeat. Millenarius enim perfectus est numerus, ideo per eũ perfectio rei cuiuslibet demonstratur. Hos argenteos in primitiua Ecclesia illi ferebant, de quibus in actibus Apostolorum scriptum est. Quotquot autem possessores agrorũ aut domorum erant, vendebant, & afferẽtes ponebãt ad pedes Apostolorum precia eorum quæ vendebant. Isti cõgregati aliam vineam videlicet sanctã Ecclesiam ex seipsis cõstruxerunt, & vt boni agricolæ, sanguine, suo propagauerunt, & prædicationibus vsque ad fines terræ dilatauerunt, vt iam mundum penè vniuersum impleat, & fructum gratum locata agricolis suis temporibus reddat. Vnde in Euangelio dicitur: Malos malè perdet, & vineam suam locabit aliis agricolis, qui D reddant ei fructum temporibus suis. De qua vinea iam bonis locata ipse pacificus dicit:

Vinea mea coram me est.

Corã ipso vinea sua existit, quia perditis malis agricolis, sanctã Ecclesiam per bonos doctores respectu benigno erudit. Cui dicit,

Mille tui pacifici, & ducenti iis qui custodiunt fructus eius.

Qui sunt isti pacifici, qui mille dicuntur esse & ducenti, nisi illi superiores argẽtei, quos dum perfectè dimittimus, pacem per eorum distributionem cum sanctis nobisipsis acquirimus? Vnde & in Euangelio dominus præcipit: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cùm defeceritis, recipiãt vos in ęterna tabernacula. Sed quid per ducentos intelligimus, nisi duplicem retributionem quã acquirimus, dum in hoc mundo perfectè pro Christo omnia terrena contemnimus? Mille ergo & ducenti Ecclesiæ argentei existunt, quia dum fideles quique omnia quæ possident, ex toto relinquunt, & pacẽ sibi cum sanctis faciunt, & pręsentis vitæ remunerationem cum cœlesti percipiunt. Et hoc est quod dominus in Euangelio ait: Amen amen dico vobis vobis, nemo est qui reliquerit domum, aut sorores, aut patrẽ aut matrem, aut filios, aut agros, propter me & propter Euangelium, qui non accipiet centies tantum, nunc in tempore hoc domos & fratres, & sorores, & filios, & agros cum persecutionibus: & in seculo futuro vitam æternam. E Sed quibus ista remuneratio sic duplicatur, nisi his qui custodiunt fructus eius? Qui sunt autem qui fructus vineæ custodiunt, nisi illi qui in sancto opere quod inceperunt, perseuerãtes existunt? Opus enim quod sancto desiderio incipitur, si cõstantia mentis vsque ad finem non tenetur, sine fructu habetur: quia immaturè ab hoc vnde processerat vacuatur. Ideóque dominus in Euangelio ait: Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Sequitur sponsus, & dicit:

Bona tẽporalia propter deũ relinquentes inæstimabilem recipient retributionem.

Quæ habitas in hortis, amici auscultant te: fac me audire vocem tuam.

Sponsa in hortis habitat, quia sancta Ecclesia vel quælibet sancta anima in fructificatione virtutum mentẽ versat. Cuius vocem sponsus audire desiderat, quia in hoc summopere Christo placet, vt perfectus quilibet vir infirmos quosq; verbo sanctæ prædicationis admoneat. Amici enim auscultãt, quia fideles in Ecclesia vt amicus sponsi loquatur, pio desiderio expectãt. Et notandum quòd amicus est qui auscultat, quia qui deum mẽte integra diligit, prędicantem quem diligit, libenter audit. Vnde in Euangelio dicitur: Qui est ex deo, verba dei audit. Sed quia dum Ecclesia veritatem prædicat, multi non intelligunt: multi quod percipiunt, prauo intellectu subuertunt: ideo admonenti vt prædicet, respondet sponsa, & dicit:

Prædicator amatus libenter auditur.

Fuge dilecte mi, & assimilare capreæ hinnulóque F ceruorum super montes aromatum.

Dilectus fugit, quia à reprobis cordibus se, ne intelligatur, abscondit. Dũ enim reprobæ mentes ad audiẽda vel legenda verba dei, peruersa intẽtione accedunt, digno iudicio veritatẽ nõ inueniunt, quam indigno appetitu requirunt. Vnde & ipsa dei sapientia dicit: Quærent me mali, & non inuenient. Sed fugiẽs reprobos dilectus montes aromatũ petit, quia peruersos dimittens, sanctas animas visitare non desinit, quæ & per contẽplationem excelsę fiunt, & per confectiones virtutum odorifera vnguenta secũ ferunt. Super hos mõtes dilectus caprec & hinnulo ceruorũ assimilatur, quia in cordibus sanctorũ virorum manifestatur quàm pia charitate humanitatẽ pro nobis assumpsit. Qui dũ ex patribus antiquis natus fuit, quasi ex ceruis hinnulus, sicut dictũ est superius, venit. Qui dum esset diues, pauperem se, vt nos ditaremur fecit: & dũ esset super omnia excelsus, humilitatem nostrã ineffabili dignatione suscepit. Cui immensas gratias quoadusq; viuimus reddamus: cui pro nobis in mortẽ tradito & resurgẽti in immortalitatẽ, nosipsos & spiritũ & corpus debemus: Qui viuit & regnat cũ deo patre in vnitate spiritussancti deus, per infinita secula seculorum. Amen.

Christus peruersos dimittit & sanctos visitat.

Expositionis beati Gregorij papæ, super
Cantica canticorum, finis.

PRÆFATIO

Universidad de Deusto
Biblioteca

PRAEFATIO D. GREGOII PAPAE IN HOmilias ſuper Ezechielem Prophetam.

DIlectiſsimo fratri Mariano Epiſcopo Gregorius ſeruus ſeruorũ dei. Homilias quæ in beato Ezechiele propheta, vt corã populo loquebar, exceptæ ſunt, multis curis irruentib⁹ in abolitiõe reliquerã. Sed poſt annos octo petẽtibus frattribus notariorũ ſchedulas requirere ſtudui, eáſque fauẽte domino tranſcurrens, inquantũ ab anguſtiis tribulationũ licuit, emendaui. Tua itaque dilectio has ſibi ad legendũ mitti popoſcerat: ſed valde incongruũ credidi, vt aquã deſpicabilem hauiret, quẽ cõſtat de beatorum patrum Ambroſij atque Auguſtini torrẽtibus profunda ac perſpicua aſſuẽta aſsiduè bibere. Sed rur ſum dũ cogito quòd ſæpe inter quotidianas delitias etiam viliores cibi ſuauiter ſapiunt, tranſmiſi minima legẽti potiora, vt dũ cibus groſsior velut pro faſtidio ſumitur, ad ſubtiliores epulas auidius redeatur.

Homilia. I.

DEI omnipotẽtis aſpiratiõe de Ezechiele ꝓpheta locutur⁹, prius debeo tẽpora & modos aperire prophetiæ, vt dũ acceſſus eius oſtenditur, virtus melius cognoſcatur. Prophetiæ tempora tria ſunt: ſcilicet præteritum, præſens, & futurum. Sed ſciendum eſt quòd in duobus temporibus prophetia etymologiam perdit. Qui cum ideo prophetia dicta ſit, quòd futura prædicat, quando de præterito vel præſenti loquitur, rationẽ ſui nominis amittit: quoniam non prodit quod venturum eſt, ſed vel ea memorat quæ tranſacta ſunt, vel ea quæ ſunt. Quæ tamẽ tria prophetiæ tempora verius loquimur, ſi ex ſacræ ſcripturæ teſtimoniis oſtẽdamus. Prophetia de futuro eſt: Eccevir go cõcipiet, & pariet filiũ. Prophetia de præterito: In principio creauit deus cœlũ & terrã. De illo enim tempore dixit homo quo nõ erat homo. Prophetia de preſenti eſt, quãdo Paulus Apoſtolus dicit: Si autem omnes prophetẽt, intret autẽ quis infidelis vel idiota, conuincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus: occulta enim cordis eius manifeſta fiũt, & ita cadens in faciem adorabit dominum pronũcians, quòd verè deus in vobis ſit. Cùm igitur dicitur: Occulta cordis eius manifeſta fiunt: profectò monſtratur quia per hunc modum prophetiæ ſpiritus non prædicit quod futurum eſt, ſed oſtẽdit quod eſt: Quo autem pacto prophetiæ dicatur ſpiritus, qui nihil futurum indicat, ſed præſens narrat? Qua in re animaduertẽdum eſt quòd rectè prophetia dicitur, non quia prædicit ventura, ſed quia prodit occulta. Rẽ quippe quãlibet ſicut aboculis noſtris in fututo ſubtrahũt tẽpora, ita ab oculis noſtris in preſẽti ſubtrahit cauſa. Vẽtura etenim res occultatur in futuro tẽpore, præſens autem cogitatio abſconditur in latenti corde. Eſt etiam prophetia præſens, cum res quælibet nõ per animũ, ſed per abſentem locum tegitur, quæ tamen per ſpiritum denudatur. Et ibi ſit præſens prophetantis animus, vbi per præſentiam non eſt corpus. Nam Giezi longè à propheta receſſerat, cùm Naamã Syri munera percipiebat, cui tamẽ idem propheta dicit: Nõne cor meum in præſenti erat, quando reuerſus eſt homo de curru ſuo in occurſum tibi? Sciendum quoque eſt quia prophetiæ tempora inuicem ſibi concinunt, ad probationem, vt aliquando ex futuris præterita, aliquando verò ex præteritis probentur futura. Dixerat enim Moyſes: In principio creauit deus cœlum & terram. Sed quis crederet quia verum de præterito diceret, ſi de futuro etiam aliquid non dixiſſet? In ipſius etenim libri fine, in cuius exordio illa de præterito dixerat, aliquid prophetiæ per Iacob vocem de venturis permiſcuit, dicens: Non auferetur ſceptrum de Iuda, & dux de fœmoribus eius, donec veniat qui mittendus eſt, & ipſe etit expectatio gentium. Qui etiam per ſemetipſum eundem qui mittendus etat, ei quem ducebat populo prophet auit, dicens: Prophetam ſuſcitabit vobis dominus deus veſter de frattribus veſtris, tanquam me, ipſum audietis. Erit autem, quicunque non audierit prophetam illum, exterminabitur de populo ſuo. Cur ergo præteritis ventura permiſcuit, niſi vt dum implentur ea quæ de futuro prædiceret, oſtenderet etiam quia de præterito vera dixiſſet? Quia itaque docuimus qualiter ex futuro prophetię probentur præterita, reſtat nunc vt adhuc de ſacris eloquiis oſtendamus quomodo in ipſo prophetiæ ſpiritu ex præteritis probentur futura. Certè rex Babylonicus cùm ſomnium vidiſſet, miſit ad magos & hariolos, omnéſque ſapientes Babyloniæ cõuocauit, nec ab eis ſolummodo interpretationem ſomnij, ſed etiam ſomnium quæſiuit: vt nimirum ex præterito colligeret, ſi quid in eorum reſponſionibus de venturo certum teneret. Qui cum dicere nulla potuiſſent, Daniel deductus ad medium eſt, qui de interpretatione ſomnij & de narratione requiſitus, non ſolum hoc reſpõdit quod interrogatus eſt, ſed ipſam ſomnij originem replicauit, dicens: Tu rex cœpiſti cogitare in ſtratu tuo quid eſſet futurum poſt hæc. Et paulopoſt: Tu rex videbas, & ecce quaſi ſtatua vna grandis, &c. Cuius videlicet ſomnij mox vt ordinem dixit, quicquid ex eodem vẽturum ſequebatur, aperuit. Penſemus ergo ordinem prophetiæ. A cogitationibus venit ad ſomnium, à ſomnio peruenit ad futura. Qui ergo ipſam, vt ita dicam, radicem ſomnij protulit, profectò ex præteritis probauit quòd vera eſſent quæ de futuris diceret: Prophetia autem præſentis temporis, nec præteriti atteſtatione indiget, nec futuri, quia cum res occulta per prophetiæ verba deregitur, veritati illius res ipſa quæ oſtenditur atteſtatur. Igitur quia de temporibus prophetiæ tractauimus, reſtat vt de modis eius ac qualitatibus aliqua diſſeramus. Spiritus quippe prophetiæ nec ſemper, nec eodem modo prophetæ animum tangit. Aliquãdo enim ſpiritus prophetiæ ex præſenti tangit animum prophetantis, & ex futuro nequaquam tangit: aliquando ex futuro tangit, & ex præſentinõ tangit. Aliquando verò ex præſenti & ex futuro tangit: aliquãdo autem ex præterito & ex præſenti atque ex futuro pariter tangitur animus prophetantis: Aliquando tangit ex præterito prophetię ſpiritus, nec tangit ex futuro: aliquando autem tangit ex futuro, nec tãgit ex præterito. Aliquãdo verò in præſenti ex parte tangit, & ex parte non tangit: aliquãdo in futuro ex parte tangit, & ex parte nõ tangit. Sed hęc ipſa ſi poſſumus eo ordine quo præmiſſa ſunt, ſacræ ſcripturę teſtimoniis oſtẽdamus. Ex præſenti enim prophetiæ ſpiritus prophetãtis animum tangit, atque ex futuro non tangit, ſicut Ioannes baptiſta venientem dominũ videns ait: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Sed cùm iam moriturus eſſet, miſsis diſcipulis requirebat dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? In quibus verbis oſtenditur quia in terris quidem veniſſe redemptorem nouerat, ſed an per ſemetipſum ad aperienda inferni clauſtra deſcenderet, dubitabat. Ex preſenti enim prophetiæ ſpiritu tactus fuerat, qui humanitatẽ mediatoris vidẽs, & diuinitatem eius intelligens, confitebatur agnum qui peccata mundi tolleret. Sed tactus ex futuro non fuerat, quia aduẽtum illius in inferno neſciebat. Aliquando verò prophetiæ ſpiritus animum prophetantis ex futuro tangit, atque ex præſenti nõ tangit, ſicut apertè libri Geneſeos hiſtoria teſtatur, cùm Iſaac Eſau filium ſuum ad venandum miſit, cui minorem filiũ Rebecca ad benedicendum ſuppoſuit, qui hœdinis pellibus indutus paterno palpatui corpus fratrẽtum finxit. Cui ille minori filio tanquam maiori benedictionem dedit, quæque ei eſſent longè futura, nunciauit: ſed quis eſſet qui coram ſe aſsiſteret, ſcire non potuit. Prophetiæ ergo ſpiritus ex futuro animum prophetantis tetigit, atque ex præſenti non tetigit, quãdo caligantibus oculis pater & ventura prædicebat, &, preſentem filium neſciebat. Aliquando prophetantis animũ ex preſenti pariter & ex futuro tangit, quod ex eodem libro Geneſeos liquidò docemur. In illo quippe ſcriptum eſt, quia cùm ad vitę iam terminum propinquaret Iacob, & duos filios ſuos Ioſeph feciſſet aſsiſtere ante eũ, vt ex benedictione illius poſſent longè pòſt futura promereri, cui maiorem ad dexteram, minorem

A minorẽ verò poſuit ad ſiniſtram. Cúmque ille oculis, ſenectute caligantibus, nepotes ſuos, quis prior, quiſve eſſet minor, humano viſu diſcernere nequaquam poſſet, ductis in obliquum brachiis, dexteram manum minori, ſiniſtram maiori impoſuit. Quod dum corrigere filius vellet, ait: Non ita conuenit pater, quia hic eſt primogenitus. Audiuit: Scio fili mi: ſcio. Et iſte qui dem erit in populos & multiplicabitur, ſed frater eius iunior maior illo erit. Prophetiæ ergo ſpiritus ex præſenti pariter & ex futuro prophetantis animum tetigit, dum Iacob & ventura nunciabat, & eos quos corporeis oculis videre non poterat, ante ſe poſitos, per ſpiritum diſcernebat. Sic Ahiæ prophetæ animam prophetiæ ſpiritus & ex præſenti, atque ex futuro tetigerat, cùm caligantibus oculis eam quæ ſe eſſe aliam ſimulabat, & vxorem Hieroboam eſſe cognouit, & quicquid ei futurum eſſet, aperuit, dicens: Ingredere vxor Hieroboam, qua-
3. Reg. 14. re, aliam te eſſe ſimulas? Ego autem miſſus ſum ad te, durus nũcius. Vade & dic Hierobam, hæc dicit dominus deus Iſraël: Quia operatus es malè ſuper omnes qui fuerunt ante te, & feciſti tibi deos alienos & conflatiles, vt me ad iracũdiam prouocares: me autem proieciſti poſt corpus tuum, idcirco ego inducam mala ſuper domum Hieroboam. Ex præſenti ergo at que ex futuro pariter prophetãtis animus tactus fuerat, qui & ingredientem deprehendere potuit, & ei ventura nunciare.

Aliquando autem ex præterito, & ex præſenti, atque ex futu-
B ro pariter animus tangitur prophetantis, ſicut Elizabeth venire ad ſe Mariam cõſpiciens, quia incarnatum verbum geſtaret
Luce 1. in vtero, agnouit: eámque iam domini ſui matrem vocauit, di-
Matt. 1. cens: Vnde hoc mihi, vt veniat mater domini mei ad me? De
Luce 1. cuius cõceptione per angelũ quoque ad Ioſeph dicitur: Quod enim in ea natum eſt, de ſpiritu ſancto eſt. Quæ videlicet Elizabeth dicit: Beata quæ credidiſti, quoniam perficientur ea quæ dicta ſunt tibi à domino. Dicens enim, Beata quæ credidiſti: apertè indicat quia verba angeli quæ dicta ad Mariã fuerant, per ſpiritum agnouit: atque ſubiungens: Perficientur ea quæ ſunt dicta tibi à domino: quæ eam in futuro ſequerentur, præuidit. Simul ergo de præterito & præſenti atque ex futuro per prophetiæ ſpiritum tacta eſt, quæ & eam promiſsionibus angeli credidiſſe cognouit, & matrem nominans, quia redemptorẽ humani generis in vtero portaret, intellexit. Et cùm omnia perficienda prædiceret, quid etiam de futuro ſequeretur, aſperit. Aliquando verò prophetiæ ſpiritus ex præterito tan-
Galat. 1. git animũ, nec tangit ex futuro, ſicut in Paulo Apoſtolo aperte oſtenditur, qui diſcipulis dicit: Notum vobis facio fratres Euangelium quod euangelizatum eſt à me, quia non eſt ſecũ-
Ephe. 3. dum hominẽ: neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, ſed per reuelationem Ieſu Chriſti. Vnde aliis quoque diſcipulis dicit: Secũdum reuelationem notum factum eſt mihi ſacramentum. Qui tamen hoc ipſum Euãgelium quod per re-
C uelationem cognouerat, cùm Hieroſolimã prædicaturus aſcẽ-
Act. 20. deret, ait: Ecce ego alligatus ſpiritu vado in Hieruſalem, quæ in ea ventura ſint mihi ignorans. Hoc quippe Euangelij ſacramentum eſt, quia vnigenitus patris incarnatus atque perfectus homo factus eſt, qui crucifixus, mortuus & ſepultus, die tertia ſurrexit: die quoque quadrageſima aſcendit in cœlum, atque in dexteram patris ſeder. Qui ergo per reuelationem Euangeliũ agnouit, prophetiæ ſpiritu de præterito tactus eſt, ſed quia quid pro eodem Euangelio paſſurus eſſet, ignorabat, de futuro pro-
Ibidem. culdubio tactus non eſt. Nam ſic dicit: Niſi quòd ſpiritus ſanctus per omnes ciuitates proteſtatur mihi dicens: Quoniã vincula & tribulationes Hieroſolymis me manẽt. Apertè oſtẽditur, quia ea quę ipſi futura eſſent, aliis de ipſo reuelata erant, nõ
Act. 21. autem ipſi de ſe, ſicut de illo per Agabum dicitur: Virum cuius hæc zona eſt, ita alligari opertet in Hieruſalem. Aliquando au-
4. Reg. 6. tem prophetiæ ſpiritus tangit ex futuro, nec tangit ex præterito, ſicut in Heliſæi facto ſcriptum eſt, quia cùm vnus ex filiis prophetarum materiam ſuccideret, huic ferrũ ſecuris in aquã cecidit: qui exclamauit: Heu heu domine mi, & hoc ipſum mutuo acceperam. Dixit autem homo dei: Vbi cecidit? At ille mõſtrauit ei locum. Præcidit ergo lignum, & miſit illuc, natauitque ferrum. In quo videlicet prophetę facto cognoſcitur, quia qui requirit vbi ceciderat, quid eſſet facturus nouerat: ſed tamen cùm requirit, conſtat quia vbi ferrum cecidiſſet, ignorabat, Prophetiæ ergo ſpiritus Heliſæi mentem ex futuro tetigerat, ſed ex præterito non tangebat: qui & ferrum ex profundis dimerſum quia reuocaturus eſſet ad ſuperficiem ſcire potuit: ſed vbi ceciderat, omnino neſciuit. Aliquando verò prophetiæ ſpiritus in præſenti ex parte tangit, & ex parte nõ tangit. Quod Petri Apoſtoli hiſtoria teſtatur: cùm miſſi ad eum à Cornelio milites, ei ſunt per ſpiritum nunciati. Scriptum quippe eſt: Et dixit ſpiritus ei: Ecce viri tres quęrunt te. Ad quos il- Act. 10.
le deſcendit, & requirens dixit: Quæ cauſa eſt propter quam veniſtis? In cuius verbis oſtenditur quia eandẽ cauſam per ſpiritum non audierat, quam a militibus requirebat. In præſenti ergo mentem Petri ſpiritus ex parte tetigerat, & ex parte non tetigerat, qui & adeſſe milites dixit, & pro qua cauſa venerant, tacuit. Aliquando ſpiritus prophetię in futuro ex parte tangit, & ex parte non tangit: ſicut prophetarum filij de auferẽdo Helia ad Heliſæũ dicunt: Nunquid noſti quia hodie dominus tol- 4. Reg. 2.
lat dominum tuum à te? Quo tamen ablato, ſeſe per diuerſa di-
D ſpergunt, eúmque in rupibus & vallibus quærũt. In futuro ergo eorum mentem prophetiæ ſpiritus ex parte tetigerat, & ex parte non tangebat, quando eum quẽ rollendum nouerant, nõ inueniendum quærebant. Et parte itaque tacti ſunt, atque ex parte non tacti: qui & ſciebant quòd tolli poſſet, & neſciebãt quòd inueniri non poſſet. Idem quoque Heliſęus per prophetię ſpiritum de futuro ex parte tactus eſt, & ex parte nõ tactus: cùm regi Iſraël diceret: Percute iaculo terram. Et cùm percuſ-
E ſiſſet tribus vicibus, & ſtetiſſet, iratus eſt contra eum vir dei, & 4. Reg. 3.
ait: Si percuſsiſſes quinquies aut ſexies ſiue ſepties, percuſsiſſes Syriam vſque ad cõſumptionem, nũc autẽ tribus vicibus percuties eam. Qui itaque nouerat quia totiens percuteret Syriã, quotiens percuſsiſſet terram: ſed cùm ei diceret. Percute terrã: quotiens eam percuſſurus eſſet, ignorabat: quippe & indignatus eſt terram tertiò fuiſſe percuſſam, profectò cõſtat quia de futuro ex parte tactus fuerat, & ex parte non tactus, qui Syriã percuti prædixit, ſed terrã amplius percuti voluit. Sic Samuel
1. Reg. 15. cum ad vngendũ Dauid à domino mitteretur, reſpõdit: Quomodo vadam? Audiet enim Saul, & interficiet me. Qui & Da-
uid vnxit, nec tamen à Saule occiſus eſt. Ex parte ergo de futuro tactus prophetæ animus fuerat, & ex parte nõ tactus, qui & vngendum Dauid in regno nouerat, & quia à Saule non eſſet occidendus ignorabat. Sciẽdum quoque eſt quòd prophetæ quidem è proximo tanguntur, atque è longinquo minimè tanguntur. Alij verò é longinquo, & non tãguntur è proximo. Alij autem & è longinquo & è proximo prophetiæ ſpiritu tãguntur. Nam quidã tanguntur è proximo, & nõ è longinquo, 1. Reg. 10.
ſicut Samuel periſſe aſinas nouerat, eáſq; inuentas eſſe nuncia- 1. Reg. 9.
bat. Saul regem futurum prædixit: Dauid quoque quia in eius 1. Reg. 15.
regno ſuccederet, nunciat: ſed quia pater regis æterni futurus
F ſit, non prædicit. Quidam verò tanguntur è longinquo, & nõ tanguntur è proximo, ſicut idem Dauid incarnandum dei vnigenitũ nouerat, de Iudæa dicens: Homo factus eſt in ea, & ipſe fundauit eam altiſsimus. Atque hunc ad cœlos aſcẽſurum, & Pſalm. 86.
ad patris dexteram ſeſſurũ intelligit dicens: Dixit dominus do- Pſal. 109.
mino meo, ſede à dextris meis. Et tamẽ multa quæ è vicino acta ſunt, minimè præuidit. Vt enim pauca de multis loquar, ſeruum Miphiboſeth Sibam contra ſuum dominum mẽtientem nõ intellexit, & Amaſæ promittẽs dicit: Hæc faciat mihi deus, 2. Reg. 16.
& hæc addat, ſi nõ magiſter militiæ fuetis coram me omni tẽ-
pore pro Ioab: videlicet quid ſequeretur, ignorans: quia Ama- 2. Reg. 20.
ſa idem non ſolum principarum militiæ pro Ioab non ſuſcipe- 2. Reg. 4.
ret, ſed etiãm per Ioab poſt paululum vitam finiret. Et cùm tẽ-
plum deo conſtruere voluit, quid è vicino ſequeretur, neſciẽs, prophetam alterum requiſiuit. Quidam verò è longinquo tãguntur, & è proximo: ſicut Eſaias longè poſt futura prænuncia- Eſaiæ 7.
uit, dicens: Ecce virgo concipiet, & pariet filium: & vocabitur
nomen eius Emanuel. De quo rurſus ait: Paruulus natus eſt no- Eſaiæ 9.
bis, & filius datus eſt nobis, & factus eſt principatus eius ſuper humerum eius, & vocabitur nomen eius admirabilis cõſiliarius, deus fortis, pater futuri ſeculi, princeps pacis. Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis. Qui etiã de Ezechia rege prophetiæ ſpiritu tactus è vicino, quia de infirmitate Eſaiæ 38.
ſua ſurgeret, prædixit: & quotannis poſt infirmitatem viueret, nũciauit. Aliquando enim prophetiæ ſpiritus prophetis deeſt, nec ſem-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nec ſemper eorum mentibus præſtò eſt, quatenus cùm hunc non habent,& huc agnoſcãt ex dono habere cùm habent. Vn de Heliſæus cùm ſlentem Sunamitem mulierẽ à ſuis pedibus
4.Reg.4. per Gyezi puerum auelli prohiberet, dixit: Dimitte illam: anima enim eius in amaritudine eſt,& dominus celauit à me, &
4.Reg.3. non indicauit mihi. Sic quoque cùm eum Ioſaphat de futuris requireret,& prophetiæ ei ſpiritus deeſſet, Pſaltem fecit applicari, vt prophetiæ ad hunc ſpiritus per laudem pſalmodiæ deſcenderet, atque eius animum de venturis repleret. Vox etenim pſalmodiæ cum per intentionem cordis agitur: per hanc omnipotenti domino ad cor iter paratur, vt intentę menti, vel
Pſal.49. prophetiæ myſteria, vel compunctionis gratiam infundat. Vn de ſcriptum eſt: Sacrificium laudis honorificauit me, & illi iter eſt quo oſtendam illi ſalutare dei. Quod enim Latinè ſalutare, hoc Hebraicè Ieſus dicitur: in ſacrificio igitur laudis fit Ieſu iter oſtenſionis, quia dum per pſalmodiam cõpunctio effunditur, via nobis in corde fit, per quam ad Ieſum in fine per
Ioan.14. uenitur: ſicut ipſe de ſua oſtenſione loquitur dicens: Qui diligit me, diligetur à patre meo,& ego diligam eum, & manife-
Pſalm.47. ſtabo ei meipſum. Hinc quoque ſcriptum eſt: Cantate domino, pſalmum dicite nomini eius, iter facite ei qui aſcendit ſuper occaſum, dominus nomẽ eſt ei. Ipſe etenim ſuper occaſum aſcendit, qui mortem reſurgendo calcauit. Cui dum cãtamus, iter facimus, vt noſtrum cor veniat, & ſui nos amoris gratia
H accendat. Quia autem prophetis prophetiæ ſpiritus non ſem-
1.Reg.13. per adeſt, etiam vir dei indicat, qui contra Samariam miſſus, mala quæ ei ventura erant, nũciauit: qui tamen prohibitus à domino in via comedere, prophetę falſa perſuaſione deceptus eſt, quem fallax ſermo nõ deciperet, ſi prophetiæ ſpiritum prę ſentem habuiſſet. Sciendum quoque quòd aliquando prophæ tæ ſancti dum conſuluntur, ex magno vſu prophetandi quædam ex ſuo ſpiritu proferũt, & ſe hæc ex prophietiæ ſpiritu dicere ſuſpicantur: ſed quia ſancti ſunt, per ſanctum ſpiritum citius correcti, ab eo quæ vera ſunt audiunt, & ſemetipſos, quia falſa dixerint, reprehendunt. Nathan etenim prophetam ſanctum virum fuiſſe quis neſciat? Qui Dauid regem & de culpa apertè reprehendit, & quæ ei pro culpa eadem eſſent ventura, nũciauit: quem tamẽ dum idem Dauid quia templum deo vel-
2.Reg.7. let conſtruere, requiſiſſet: illico reſpondit: Omne quod eſt in corde tuo, vade & fac, quia dominus tecum eſt. De quo illic ſtatim ſubditur: Factum eſt autem in nocte illa, & ecce ſermo domini ad Nathan dicens: Vade & loquere ad ſeruum meum Dauid. Hæc dicit dominus deus: Nunquid tu ædificabis mihi domum ad habitãdum? Neque enim habitaui in domo ex die qua eduxi filios Iſrael de terra Aegypti vſque in diẽ hanc. Et paulopoſt: Cùm completi fuerint dies tui, & dormieris cũ patribus tuis, ſuſcitabo ſemen tuum poſt te, quod egredietur de
I vtero tuo, & firmabo regnum eius, ipſe ędificabit domum nomini meo. Ecce Nathã propheta qui prius regi dixerat: Vade & fac: poſtmodũ prophetiæ ſpiritu edoctus, hoc fieri nõ poſſe denuncians, & regis conſiliis & ſuis ſermonibus contradixit: quia quod ex ſuo ſpiritu dixerat, falſum fuiſſe deprehendit. Qua in re inter prophetas veros ac falſos iſta diſtantia eſt, quia prophetæ veri ſi quid aliquando per ſuum ſpiritum dicunt, hoc ab auditorum mentibus per ſpiritum ſanctum eruditi citius corrigunt. Propheţ autem falſi, & falſa denunciant, & alieni à ſancto ſpiritu, in ſua falſitate perdurant. Conſideratis igitur prophetiæ temporibus & modis, intueri libet qualiter omnipotens deus ad profectum hominum iræ ſuæ moderamina diſpenſat. Iſraëliticus quippe populus conditori ſuo deliquerat, & idcirco regi Babylonio in captiuitate ſeruiebat: cum quo tamen Ezechiel propheta in captiuitatem mittitur,
Exech.3. quem diuina gratia ita ſibi placabilem fecerat, vt per eum vẽtura quæque prædiceret, & afflicti populi mentem conſolari dignaretur. Conſideremus ergo, ſi poſſumus, quanta eſt diſpẽſatio ſupernæ pietatis, quia ſic iratus eſt populo ſuo dominus, vt tamen omni modo nõ iraſceretur. Nam ſi iratus nõ eſſet, in captiuitatẽ populũ minimè tradidiſſet: & ſi omni modo iratus eſſet, electos ſuos in captiuitatem cum illo nõ mitteret. Sed agit hæc diuina miſericordia, vt ex vna eadẽmque re ex qua calamitatibus dat flagellum, ex ea ſpiritalibus virtutis præſtet incrementum. Cúmque illos per tribulationem purgat, iſtos ex ſocietate tribulantium ad maiora promerenda excitat. Et ſic in- K
iuſtis iraſcitur, vt tamen eorum corda per iuſtorum conſortiũ conſoletur, ne ſi omnimodo deſerat, nullus poſt culpas ad veniam redeat. Tenendo igitur repellit, & repellendo tenet, quã do cum his quos diiudicat, ſimul in tribulationem mittit quos amat. Quis iſta tantæ pietatis viſcera penſare ſufficiat? quòd & culpas populi dominus ſine vindicta nõ deſerit, & tamen de- *Numer.13.*
linquentem populum à ſe ſunditus nõ repellit. Sic cùm Moy- *& 14.*
ſes ad repromiſsionis terram exploratores duodecim miſiſſet, ex quibus cùm decem poſtmodum deſperationẽ populo face rent, idem populus in ira murmurationis accenſus, ſeductum ſe à domino eſſe conqueſtus eſt, vt eius cadauera iacerẽt in deſerto. Cui omnipotens deus iratus, dixit quod nullus eorum in terram repromiſsionis intraret. Quo terrore compuncti, prætue ſe egiſſe cognouerunt, ſeſe in lachrymis afflixerunt, & accincti armis, protinus cœperunt contra hoſtes aſcẽdere, vt repromiſsionis terrã poſt lachrymas intrare potuiſſent. Quibus *Numer.14.*
per Moyſen dominus dicit: Dic eis, nolite aſcendere: neque pu-
gnetis, non enim ſum vobiſcum, ne cadatis coram inimicis ve ſtris. Qua in re penſandum eſt, ſi cum ipſis non erat, cur eos ne caderent, aſcendere prohibebat? Si autem cum ipſis erat, quid eſt quod ait: Non enim ſum vobiſcum? Sed mira diſpẽſatione diſciplinæ ac miſericordiæ, & cum ipſis erat, & cum ipſis non erat. Cum ipſis non erat vt vincerent, ſed tamẽ cum ipſis erat, L
ne ab hoſtibus perirent. O ineffabilia pietatis viſcera. Culpas inſequitur, & tamen peccantes protegit. Iratum ſe indicat & tamen ab hoſtibus defendit. Sic plærunque paruulo filio delinquenti iraſcitur mater, reprehendit, increpat, verberat: ſed ſi hunc in præceps ire conſpexerit, vbi in mortis periculum ruat, manum tendit & reriner, & quæ ſic irata verberauerat, ac ſi nõ diligeret, ſic diligenter retinet, ac ſi irata non verberaſſet. Hæc in ſola præfatione colloquentes, nauigij noſtri quaſi intra portum exercitium fecimus, vt ad indaganda prophetiæ myſteria velut in immenſitate pelagi pòſt vela pandamus. Quod tamẽ non in noſtra virtute præſumimus, ſed in eo qui linguas infantium fecit diſertas. Quia ſpiritus domini repleuit orbẽ terrarum, & hoc quod continet omnia, ſcientiam habet vocis. Omnipotens enim deus, ſermo patris omnipotentis eſt. Et qui de illo loqui concupiſcimus, muti in illo nullo modo erimus. Dabit enim verba vtilia omnipotẽs verbum, quod pro nobis incarnatum viuit & regnat cum patre in vnitate ſpiritus ſancti deus per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

Homilia II.

ET factũ eſt in triceſimo anno, in quarto, in quinta mẽſis, cũ eſſem in medio captiuorũ, iuxta fluuiũ Chobar, aperti ſũt cœli, & vidi viſiones dei. In quinta menſis, ipſe M
eſt annus quintꝰ trãſmigrationis regis Ioachim, factũ eſt verbũ do mini ad Ezechielem, filium Buzi ſacerdotem in terra Chaldæorum, ſecus flumẽ Chobar. Et facta eſt ſuper eum ibi manus domini. Et vidi, & ecce vẽtus turbinis veniebat ab Aquilone, & nubes magna, & ignis inuoluens, ſplẽdor in circuitu eius, & de medio eius, quaſi ſpecies electri, id eſt, de medio ignis. Et in medio eius ſimilitudo quatuor animalium, & hic aſpectus eorũ, ſimilitudo hominis in eis.

VSus propheticæ locutionis eſt, vt prius perſonam, tempus locúmque deſcribat, & poſtmodum dicere myſteria prophetiæ incipiat, quatenus ad veritatem ſolidius oſtendendam antè hiſtoriæ radicem figat, & pòſt fructus ſpi- *Ezechiel.*
ritus per ſigna & allegorias proferat. Ezechiel itaq; ætatis ſuæ tempus indicat, dicens: Et factũ eſt in triceſimo anno, in quarto menſe, in quinta menſis.) Locũ quoque denuncias adiũgit: Cùm eſſem in medio captiuorum iuxta flumẽ Chobar, aperti ſunt cœli, & vidi viſiones dei.) Tempus etiã inſinuat, ſubdens:
In quinta mẽſis: ipſe eſt annus quintus trãſmigrationis regis Ioachim.) Qui vt bene perſonã indicet, etiã genꝰ narrat cũ ſub ditur: Et factum eſt verbũ domini ad Ezechielem, filiũ Buzi, ſacerdotem.)

A ſacerdotem.) Sed prima quæſtio nobis oritur, cur is qui nihil adhuc dixerat, ita exorſus eſt dicens: Et factum eſt in triceſimo anno.) Et nanque ſermo coniunctionis eſt, & ſcimus quia non coniungitur ſermo ſubſequens, niſi ſermoni præcedenti. Qui igitur nihil dixerat, cur dicit: Et factum eſt:) Cùm non ſit ſermo cui hoc incipit ſubiungat? Qua in re intuendum eſt, quia ſicut nos corporalia, ſic prophetæ ſenſu ſpiritalia aſpiciũt, eiſque & illa ſunt præſentia, quæ noſtræ ignorantiæ abſentia videntur. Vnde ſit vt in mente prophetarum ita cõiuncta ſint exterioribus interiora, quatenus ſimul vtraque videãt, ſimúlque in eis fiat & intus verbum quod audiunt, & foras quod dicunt. Patet igitur cauſa cur qui nihil dixerat, inchoauit dicens: Et factum eſt in triceſimo anno.) Quia hoc verbum quod foris protulit, illi verbo quod intus audierat, coniunxit. Continuauit ergo verba quæ protulit, viſioni intimæ: & idcir-
co incipit dicens: Et factum eſt.) Subiũxit enim hoc quod exterius loqui inchoat, ac ſi & illud foris ſit, quod intus vidit. Hoc autem quod dicitur, quia triceſimo anno ſpiritum prophetiæ acceperit, indicat aliquid nobis conſiderandum, videlicet quia iuxta rationis vſum doctrinæ ſermo non ſuppetit, *Luc.2.*
niſi in ætate perfecta. Vnde & ipſe dominus anno duodecimo ætatis ſuæ in medio doctorum in templo ſedens, non docens, ſed interrogans voluit inueniri. Vt enim non auderent homines in infirma ætate prędicare, ille anno duodecimo ætatis ſuę B
interrogare homines eſt dignatus in terra, qui per diuinitatem ſuam ſemper angelos docet in cœlo. Quia enim ipſe eſt dei ſapientia, de ipſo angeli videndo viuunt, hoc quod beatitudine æterna ſatiantur. Quod Moyſes quoque ſub allegoriæ myſte-
rio admonet dicẽs: Non arabis in primogenito bouis. Primo- *Deut.15.*
genitum enim bouis accipimus in infirma ætate primi noſtri temporis bonam operationem. In qua tamen arandũ non eſt, quia cùm prima ſunt adoleſcentiæ vel iuuenturis noſtræ tẽpora, nobis adhuc a prædicatione ceſſandum eſt, vt vomer linguæ noſtræ proſcindere nõ audeat terram cordis alieni. Quoadúſque etenim infirmi ſumus, continere nos intra noſmetipſos debemus, ne dum tenera bona citius oſtendimus, amittamus: quia & arbuſta plantata ſi prius in terra radicata non fuerint, manu tacta citius areſcũtiat ſi ſemel radicem fixerint, manus tangit, & tamen nihil officit venti impellunt, nec tamen impellentes lædunt. Et conſtructi parietes ſi impellãtur, eruũtur, niſi à ſuo prius fuerint humore ſiccati. Mens itaque quouſque ab humore prauitatis ſuæ perfectè non fuerit exiccata, alienæ linguæ manu tangi nõ debet, ne priuſquam plenè percipiat, perdat ſoliditatem ſuam, ne impulſa ruat, ne velut arbuſtum ſine radicibus dum pluſquam tolerare valet concutitur, areſcat. Ad exemplum ergo non ſunt oſtendenda, niſi quæ firma ſunt. Prius etenim conualeſcere debet mens, atque ad vti-
C litatem proximorum poſtmodum demonſtrati, cùm iam nec per laudem eleuata corruat, nec per vituperationẽ percuſſa cõ
1.Tim.4. tabeſcat. Nã etſi Timotheo dicitur: Præcipe hæc & doce, ne-
mo adoleſcentiam tuam contemnat: ſciendum eſt quòd in ſacro eloquio nonnunquam adoleſcentia iuuentus vocatur. Vn
Eccleſi.11. de ſcriptum eſt: Lætare iuuenis in adoleſcentia tua. Profectò igitur vt oſtẽdatur cuius auctoritatis ſit in prędicatione, ętatis ſolidæ eſſe deſcribitur, quatenus ei cum vita & ſpiritu omnia quæ ad prædicandum congruunt, concordare videantur. Nec
Hiere.1. contra hæc quempiam mouere debet quòd Hieremias atque
Daniel.13. Daniel prophetiæ ſpiritum pueri perceperunt, quoniam miracula in exemplo operationis non ſunt trahenda. Omnipotẽs
Pſalm.8. enim deus & linguas infantium fecit diſertas: & ex ore infantium atque lactentium perficit laudem. Sed aliud eſt quod nos de doctrinæ vſu atque diſciplinæ dicimus, aliud quod de miraculo ſcimus. Iam verò ſi quæritur vt in ipſa quoque ætatis illius expreſsione myſticum aliquid deſignetur, abſurdum non eſt quòd prophetæ dominum quem verbis denũciat, ipſo quoque ætatis ſuæ tempore oſtendat. Anno triceſimo Ezechielis
Ezech.1. prophetę cœli aperti ſunt, & vidit viſiones domini iuxta fluuiũ Chobar, quia & quaſi triceſimo ætatis ſuæ anno dominꝰ ad fluuium Iordanis venit. Ibi itaque cœli aperti ſunt, quia ſpiritus in
Matth.17. columba deſcendit, vox quoque de cœlo ſonuit, dicẽs: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Sed & ipſa Hebræa verba multum nobis ad myſterium interpretandum valent. Nam Chobar interpretatur grauitudo vel grauitas, Ezechiel fortitudo dei: Buzi deſpectus vel contemptus, Chaldæi captiuantes, vel quaſi dæmones. Venit ergo Ezechiel iuxta fluuium Chobar, quia enim Chobar grauitudo vel grauitas dicitur, quid per Chobar fluuiũ, niſi humanum genus cõgruè deſignatur? quòd ab ortu defluit ad mortem, & graue ſibi eſt ex peccatis quæ & perpetrat & portat, quia ſicut ſcriptũ eſt: Iniquitas in talentum plumbi ſedet. Omne enim peccatũ graue *Zacha.5.*
eſt, quia non permittit animã ad ſublimia leuari. Vnde & per
Pſalmiſtam dicitur: Filij hominum, vſquequo graui corde? Scri- *Pſalm.4.*
ptũ quippe de domino eſt, quia ipſe eſt dei virtus, & dei ſapiẽ- *1.Cor.1.*
tia. Venit ergo Ezechiel iuxta fluuium Chobar, quia fortitudo dei per incarnationis ſuæ myſterium propinquare dignata eſt peccatorum ſuorũ pondera portanti generi humano, quod ab
ortu ſuo quotidie defluit ad mortem, ſicut de illo per Pſalmi- *Pſalm.1.*
ſtam dicitur: Et erit tanquam lignum quod platatum eſt ſecus decurſus aquarum. Iuxta decurſus quippe aquarum plantatus eſt, quia iuxta lapſus incarnatus eſt defluẽtium populorũ. Ezechielem autem fortitudinem dei, Buzi verò deſpectum interpretari diximus. Sed Ezechiel filius eſt Buzi, quia ex illo populo vnigenitus dei incarnari dignatus eſt, quem propter culpam perfidiæ dominus deſpexit. Fortitudo ergo dei ex cõtẽptu vel deſpectu naſcitur, quia redẽptor noſter humanitatẽ aſſumere ex populo perfido & cõtẽpto dignatus eſt. Venit ergo in terram Chaldæorum. Chaldæi interpretantur, vt diximus, captiE
uantes, vel quaſi dæmones. Iniqui enim quia & ipſi iniquitates perpetrant, & ad iniquitatem alios perſuadendo trahunt, nimirum captiuantes ſunt. Qui rectè quoque & quaſi dæmones interpretantur, quia & hi qui alios ad iniquitatẽ ſuadẽdo pertrahunt, in ſemetipſos miniſterium dæmonum ad iniquitatem ſuſcipiunt, quanuis dæmones per naturam non ſint. Venit ergo fortitudo dei in terra Chaldæorum, quia inter eos vnigenitus patris apparuit, qui & per ſemetipſos ad peccatum defluxerant, & ad peccata alios captiuantes trahebant. Sed expoſitionis ſermo ad prophetæ nunc perſonam redeat. Et facta eſt ſuper eum ibi manus domini.) Manus vel brachiũ domini, filius dicitur, quia per ipſum omnia facta ſunt. De quo etiam Pſal- *Ioan.1.*
miſta ait: Fiat manus tua, vt ſaluum me faciat. Manus quippe *Pſalm.118.*
dei, quæ per diuinitatem non eſt facta, ſed genita, per humanitatẽ facta eſt, vt humani generis vulnera ſanaret. Ibi ergo prophetа incarnationẽ vnigeniti agnouit, vbi ſuper ſe manum domini factam vidit. Quòd verò hic ſubditur: Et vidi, & ecce vẽtus turbinis veniebat ab Aquilone.) Intuendum nobis eſt quis *Cap.1.*
ſit in prophetæ verbis ordo locutionis. Qui enim ſuperius de ſeipſo dixerat: Aperti ſunt cœli & vidi viſiones dei: poſtea tan quam ſi de alio narret, adiungit: Et facta eſt ſuper eum ibi ma- *Ibidem.*
nus domini.) Ac deinde quaſi ad ſe reuertitur, & dicit: Et vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone.) Quid eſt F
hoc quòd modo Ezechiel loquitur, modo de Ezechiele? Si per rorum diceret de ſe, quæſtio non eſſet. Si per torum diceret quaſi de alio, nihilominus quæſtio non fulſſet. Quid eſt ergo hoc quod ſic variatur ſermo, ppheticus, vt modo propheta de ſe loquatur, modo autẽ de ipſo quaſi alius loqui videatur? Sed ſciendum eſt quia hi qui prophetiæ ſpiritu replentur, per hoc quod aperrè nonnunquam loquuntur de ſe, & nonnunquã ſic de ſe verba tanquam de aliis proferunt, indicant quia nõ propheta, ſed ſpiritus ſanctus loquitur per prophetã. Pro eo enim quòd per ipſos ſermo fit: ipſi loquuntur de ſe, & pro eo quòd aſpirante ſpiritu ſancto loquuntur, idẽ ſpiritus ſanctus per ipſos loquitur de ipſis, veritate atteſtante, quæ dicit: Non enim *Matth.10.*
vos eſtis qui loquimini: ſed ſpiritur patris veſtri, qui loquitur in vobis. Hinc etiã Moyſes ait: Erat Moyſes vir mitiſsimus ſuper omnes homines qui morabantur in terra. Qui enim nõ di- *Nume.12*
cit eram, ſed erat, profectò apertè indicat, quia is qui per illum de illo loquebatur, aliꝰ erat. Hinc Ioannes ait: Vidit illum diſcipulum quem diligebat Ieſus. Vnde & Paulus vt non ſe eſſe *Ioan.19.*
qui loquebatur oſtenderet, dixit: An experimentum quæritis eius qui in me loquitur Chriſtus? Quia igitur in locutiõe pro- *2.Cor.13.*
phetica alter eſt qui præſidet, alter qui obſequitur: cùm de ſeipſo propheta loquitur, perſona obſequentis eſt: cùm verò per propheтam ſpiritus loquitur, ſublimitas præſidentis oſtenditur. Rectè ergo & tanquam de alio dicitur: Facta eſt ſuper
eum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G eum ibi manus domini:) Et de se protinus adiungit: Et vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone.) Nunc itaque discutiendum nobis est, quid sit quod dicit: Et ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone, & nubes magna.) Pro eo quòd vétus Aquilo constringit in frigore, non incongruè Aquilonis
Esai. 14. nomine torpor maligni spiritus designatur. Quod Esaias quoque propheta testatur, qui dixisse diabolum denunciat, dicens: Sedebo in monte testaméti, in latetibus Aquilonis. Malignus enim spiritus montem testamenti tenuit, quia Iudaicum populum qui legem acceperat, sibi in perfidiam subiugauit. Quando enim corda doctorum tenet, monti testaméti diabolus præsidet. Qui etiam in latetibus Aquilonis sedet, quia mêtes hominum frigidas possidet. Vnde & sponsi voce in cantico canticorum dicitur: Surge Aquilo, veni: Auster perfla hortum meum, & fluant aromata illius. Cùm enim iubente domi
Canti. 4. no frigidus spiritus recedit, calidus spiritus mentem fidelium occupat: qui hortum dei, id est, sanctam Ecclesiam perflat, vt opiniones virtutum eius, ad multorum notitiam velut aromata defluant. Recedente etenim Aquilone, id est, maligno spiritu, sanctus spititus mentem quasi Auster replet. Qui dum calefaciendo flauerit, statim de fidelium cordibus aromata virtutum fluunt. Propheta ergo ea quæ essent in finem ventura, conspiciens: venire ab Aquilone ventum turbinis vidit, quia in extremo seculi mentes hominum corporis sui frigore mali-

H gnus spiritus grauius occupat. Vnde scriptum est: Væ terræ & *Apoc.* 12. mari, quia descendit diabolus ad vos habens iram magnam, sciés quia modicum tempus habet. Antiquus quippe aduersarius insidiarum suarum molimina in humanis mentibus grauius exaggerauit. Contra cuius excrescentem superbiá incarnati manifestata est humilitas dei: atque vt humanum genus à suo languore sanaret, tũc magna apparuit potẽtia medici, cùm languor creuit ægroti. Bene autem maligni spiritus immissio ventus turbinis appellatur. Turbo quippe ædificium quod tãgit, concutiendo subruit. Et omnis antiqui hostis tentatio, quę agitur in mente, ventus est turbinis, quia hanc cõcutiendo per desideria, à statu suæ rectitudinis euellit. Sed nos ista reticentes quæ humano generi erunt ab hoste callido in fine ventura, ad solam Iudæam, ex qua propheta fuit, & cuius perditionem prophetando conspicit, verba vertamus. Quæ incarnato domino tanto grauius ab Aquilone ventum turbinis pertulit, quanto à sua rectitudine concussa cadens, per torporem mẽtis in perfidia frigida remansit. Ventus ergo turbinis ab Aquilone venit, cùm vitam Iudaici populi malignus spiritus in tentatione cõcussit. Vbi & rectè additur: Et nubes magna.) Quia quanto plus quisque exarsit in crudelitate, tanto amplius obcæcari meruit in ignorantiæ suæ caligine. Redemtorem quippe humani generis quem in lege ac prophetis intelligẽtes expectauerant, videntes negabant. Vnde actum est, vt eorum

I mens magna ignorantiæ suæ nube regeretur, ne hunc pòst inquirentes agnoscerent, quem prius & denunciare poterant, & amare renuebant. Nam cùm modo eius virtutes & miracula, modo autem passiones conspicerent, in infidelium cordibus nubes magna ab Aquilone venerat, quia ex peccati sui frigore propter infirmitatem passionis illius & inter signa caligabãt. Quid verò ex illa nube magna & caligine sit secutum, subiungitur, cùm protinus dicit: Et ignis inuoluens.) Ignis enim nomine cùm per significationem dicitur, aliquando spiritus sanctus, aliquando autem mentis malitia designatur. De bono e-
Luc. 12. nim igne scriptum est: Ignem veni mittere in terram: & quid volo, nisi vt accendatur? Ignis quippe in terram mittitur, cùm per ardorem sancti spiritus afflata terrena mens à carnalibus suis desideriis concrematur. De malo autem igne dicitur: Et
Hebr. 10. nunc ignis aduersarios cõsumit: quia cor pessimum ex sua malitia tabescit. Sicut autem ignis amoris mentem erigit, ita ignis malitiæ inuoluit, quia & spiritus sanctus cor quod replet eleuat, & ardor malitiæ ad inferiora semper incuruat. Iudæa igitur nube suæ ignorãtiæ cæcata, quia mox ad persecutionis nequitiam erupit, igne suo conuoluta est, quæ in obligatione senequitię per eandem ipsam crudelitatem, qua arsit, implicauit. Ventus antẽ turbinis veniebat ab Aquilone, & nubes magna, & ignis inuoluens, quia ex torporis sui frigore ad ignorantiæ caliginem perducta, vsque ad malitiam persecutionis erupit. Vnde ad alium quoque prophetam dicitur: Quid tu vides? K Qui ilico respondit: Ollam succensam ego video, & faciem *Hier.* 1. eius à facie Aquilonis. Iudæorum quippe mens in persecutione sæuiens, atque in crudelitate malitiæ vndas cogitationum voluens, quid aliud quàm olla succensa fuit? Cuius facies à facie Aquilonis esse dicitur, quia si se aduerso spiritui per torporem mentis non subderet, contra bonos in tanta malitia non exarsisset. Nubem itaque sequitur ignis inuoluens, quia in eius cæcitatem mentis secuta est crudelitas persecutionis. Si enim *1.Cor.* 2. cognouissent, nunquam dominũ gloriæ crucifixissent. Sed iste ignis alibi arfit, atque alibi splenduit. Nam subditur: Et splen- *Ezech.* 1. dor in circuitu eius. Dum enim persecutio in Iudæa agitur, sancta Apostolorum prædicatio in vniuerso mundo dispersa est, *Actę.* 11. sicut ipsi dicũt: Vobis missum fuerat verbum dei, sed quia indignos vos iudicastis, ecce imus ad gentes. De crudelitate ergo malitiæ quæ mentem Iudææ concremauit, omnipotens deus lucem gentibus sparsit, quia per hoc quòd illa redemptorem suum ac mẽbra eius persecuta est, sanctis Apostolis per diuersa dispersis, nos qui in Iudęę circuitu positi in tenebris fuim⁹, dono cœlestis gratiæ splendorem veri luminis vidimus. Vnde *Esaiæ* 60. scriptum est: Sedentibus in tenebris & vmbra mortis, lux orta est eis. Iste itaque ignis malitiæ qui à Iudæorum cordibus arsit in persecutione, priusquam sanctos Apostolos sæuiendo affligeret, in ipso se exercuit auctore ac redemptore generis huma- L ni. Vnde & subditur: Et de medio eius quasi species electri, id *Ezech.* 1. est, de medio ignis.) Quid electri specie nisi Christ⁹ Iesus mediator dei & hominum designatur? Electrum quippe ex auro & argento est. In electro dum aurum argentũmq; miscetur, argentum ad claritatem crescit, aurum verò à suo fulgore pallescit. Illud ad claritatem proficit, hoc à claritate tẽperatur. Quia igitur in vnigenito dei filio, naturæ diuinitatis vnita est natura nostra, in qua adunatione humanitas in maiestatis gloriam excreuit, diuinitas verò à sui fulgoris potentia humanis se oculis tẽperauit, per hoc quòd humana natura clarior facta est, quasi per aurum creuit argentum. Et quia diuinitas à fulgore suo nostris est aspectibus temperata, quasi autũ nobis palluit per argentum. Illa enim natura immutabilis, quæ in se manens innouat omnia, si ita vt est, nobis apparere voluisset, fulgore suo nos incenderet potius quàm renouaret: sed claritatem suæ magnitudinis tẽperauit nostris oculis deus, vt dum nobis eius claritas temperatur, etiam nostra infirmitas per eius similitudiné in eius luce clarescęret, & per acceptam gratiam, vrita dicam, *Ibidem.* suæ habitudinis calorem mutaret. Quasi electrum ergo in ignę est deus factus homo in persecutione. Sequitur: Et in medio eius similitudo quatuor animalium.) Quod in medio eius M dicitur siue electri siue ignis, nil obstat intelligi, quia quatuor hæc animalia, sancti scilicet Euangelistæ, & ex eiusdem domini incarnatione ad fidei virtutem solidati sunt, in igne persecutionis multis tribulationibus afflicti. Quòd si quis hæc quę de primo domini aduentu diximus, etiam de secundo velit accipere, celeri assensu sequendus est, quia sæpe prophetiæ spiritus minimum quid loquitur, multa simul intuetur. Ventus etiam turbinis ab Aquilone venit, quia nimirum causa peccatorum exigit, vt districti iudicij concussio omnia simul elemẽta perturbet. Terror enim perturbationis vltimæ inde venire dicitur, vnde generatur. Nam quia ad feriendas frigidas peccatorum mentes iudicium perturbationis vltimæ agitur, rectè ab Aquilone ventus turbinis venire perhibetur. Quæ videlicet concussio aptè ventus turbinis dicitur, quia in illo die cunctorum qui tunc in carne mortali inuẽti fuerint, in pauore nimio corda commouentur. Cùm enim cœperit impleri quod scriptum est: Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & *Matt.* 24. stellæ cadent de cœlo, & virtutes cœlorum commouebũtur, quæ mens erit hominis, æterni iudicis sententiam non formidantis: Ibi enim tunc cũcta simul, peccata ante oculos redeũt: ibi omnia quæ cum delectatione acta sunt, ad memoriam cum pauore reuocantur: ibi caligo cogitationis miseræ ex pœna proximæ damnationis. Vnde & subditur: Et nubes magna.) Tunc quippe ex peccatorum memoria sensum mentis deptimit caligo cæcitatis, cum vnigenitum dei filium in forma diui- *Zachar.* 12. nitatis conspicere reprobi non permittuntur. Videbunt enim in quem transfixerunt: & Tollatur impius, ne videat gloriam dei,

A dei. Vbi & aperte subditur. Et ignis inuoluens.) Quia videlicet ignis ille iudicij, qui cœlum aëreum & terram concremat, peccatores iam in sua superbia non permittit erigi, sed inuoluit, quos proculdubio in pœna suæ damnationis confringit: Et splendor in circuitu eius.) Quia sicut fulgur exit ab Oriente, & paret vsque ad Occidentem, ita erit aduentus filij hominis. Vbi nullus tunc à iudicio in sua mente latere permittitur, quia ipso iudicis fulgore penetratur. De quo mox iudicij die subditur: Et in medio eius quasi species electri: id est, de medio ignis.) Ipse enim angelis atque archangelis omnibúsque virtutibus præsidens redemptor noster, qui velut in electri similitudinem vnus ex vtraque & in vtraque natura, & deus permansit cum patre, & ad redemptionem nostram factus est mortalis cum hominibus, in suo tunc terrore videbitur, eique ignis iudicij in
Matth. 3. reproborum vindicta famulabitur. Hinc enim scriptum est:
Psalm. 49. Dies domini declarabit: quia in igne reuelabitur. Hinc Psalmista ait: Deus manifestè veniet: deus noster, & non silebit. Ignis
2 *Pet.* 3. in conspectu eius ardebit, & in circuitu eius tempestas valida. Hinc Petrus Apostolus dicit: Aduenient dies domini vt fur, in quo cœli magno impetu transibunt, elementa vero ignis ardore soluentur. Et quia tunc sancti omnes qui mundum perfectè reliquerunt, iudices veniunt, aprè mox subditur: Et in medio eius similitudo quatuor animalium.) Quid enim per quatuor animalia, nisi quatuor Euangelistæ signantur? Nec immeritò

B per Euangelistas quatuor, perfectorum omnium numerus exprimitur, quia omnes qui in Ecclesia modo perfecti sunt, perfectionis suæ rectitudinem per eorum Euangelium didicerunt. De medio enim eius similitudo quatuor animalium, quia illi tunc eius corpori vniti, eius maiestati coniuncti, & simul facti cum eo iudices videbuntur qui modo perfecta opera iuxta
Matth. 19. Euangelica præcepta secuti sunt. Hinc est enim quod ipsis sanctis Apostolis dicitur: Vos qui secuti estis me, in regeneratione cùm sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & *Esa.* 3. vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël. Hinc Esaias ait: Dominus ad iudicium veniet cum senioribus
Prouer. 31. populi sui. Hinc Salomon de Ecclesia loquitur dicens: Nobilis in portis vir eius, cùm sederit cum senatoribus terrę. His itaque sub breuitate transcursis, aduentus primi ordinem sicut cœpimus exequentes, ad Euangelistarum personas in expositione redeamus. Sequitur: Et hic aspectus eorum, similitudo hominis in eis.) Quis hoc loco homo describitur, nisi ille de quo scriptũ
Philip. 2. est: Qui cum in forma dei esset non rapinam arbitratus est esse se æqualem deo: sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo? Hæc itaque animalia vt surgere ad sanctitatis virtutem valeant, ad huius hominis similitudinem tendunt. Sancta enim non essent, si huius hominis similitudinem non haberent: quia quicquid in eis de visceribus pietatis, quicquid de mansuC tudinis spiritu, quicquid de custodia humilitatis, quicquid de
1.*Corin.* 4. feruore charitatis est, hoc ab ipso fonte misericordiæ, ab ipsa
& 11. radice mansuetudinis, ab ipsa virtute iustitiæ, id est, à mediatore
1.*Corin.* 15. dei & hominum deo domino traxerunt. Huius se hominis similitudinem habere egregius prædicator ostendit dicens: Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Ad eius nos similitudinem surgere admonet, cùm dicit: Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cœlo cœlestis. Igitur sicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem eius qui de cœlo descendit. Sanctus etenim quisque in tantum ad similitudinem huius hominis ducitur, inquantum vitam sui redemptoris imitatur. Nam ab eius mandatis atque operibus discordare, quid est aliud quàm à similitudine longè recedere? Plangunt autem
Luca 19. vitam delinquentium prædicatores sancti, sed de ipso nostro capite scriptum est, quia fleuit super Hierusalem. Gaudent de
Matth. 19. bonis actibus subditorum, & rectè operantes diligunt: sed de redemptore nostro scriptum est, cui cùm adolescens quidam diceret: Hæc omnia custodiui à iuuentute mea: magis dilexit eum. Portant illatas contumelias prædicatores sancti, & nullam
Isai. 8. adinuicem contumeliam reddunt, sed cùm redemptori nostro diceretur: Dæmonium habes: non iniuriam reddidit, sed mansuetudinem respondit dicens: Ego dæmonium non habeo. Feruent zelo rectitudinis prædicatores sancti: sed redemptor omnium, flagello de resticulis facto, vendentes & ementes eiD cit de templo, cathedras vendentium columbas euertit, & numulariorum effudit æs. In omne quod fortiter agunt, humilita-
Ioan. 2. tem tota intentione custodiunt: sed per redẽptorem nostrum
Matth. 11. dicitur: Discite à me quia mitis sum & humilis corde. Persecuto res quoque suos diligunt prædicatores sancti: sed ipse auctor omnium ac redemptor in passione positus, pro persecutoribus
Lucæ 23. intercedit, dicens: Pater ignosce illis, quia nescíunt quid faciunt. Membra sua ponunt in passione pro fratribus: sed pro electorum vita vsque ad mortem se tradidit auctor vitæ. Dicatur ergo de sanctis animalibus, quòd similitudo hominis in eis est: quia quòd sancta, quòd mira sunt, hoc in eis de specie similitudinis est, idest, de virtute imitationis. Caput quippe omnium nostrum redemptor noster est. Et per Salomonem dici-
Eccles. 2. tur: Oculi sapientis in capite eius, stultus autem in tenebris ambulat. Tunc enim in capiteo culos habemus, cum vitam redemptoris nostri tacita cogitatione conspicimus: cùm omnis nostra intentio in eius imitatiné se erigit, ne si vias lucis aspicere oculus mentis neglexerit, statim clausus in tenebris erroris cadat. Ad huius similitudinem hominis surgere festinabat prophera, cùm diceret: In mãdatis tuis exercebor, & cõsiderabo vias tuas.
Psal. 118. Qui enim vias domini tacitè in mente considerat, & se exerceE re in mandatis illius festinat, quid aliud in semetipso nisi imaginem noui hominis reformat? Quod quia in sanctorum cordibus incessanter agitur, rectè nunc de animalibus dicitur: Similitudo hominis in eis.) Post hanc verò similitudinem quæ nunc in moribus tenetur, quandoque ad similitudinem gloriæ peruenitur. Hinc etenim Ioannes dicitur: Nunc filij dei sumus,
1.*Ioan.* 3. & nondum apparuit quid erimus. Scimus autem quoniam cùm apparuerit, similes ei erimus. Qui mox vnde hoc fieri valeat, ad iungit causam: Quoniam videbimus eum sicuti est. Ecce enim dei, est æternum hunc atque incommutabilem permanere. Nã omne quod mutatur, desinit esse quod fuit, & incipit esse quod non fuit. Dei verò esse, est dissimiliter nunquam esse. Vnde ad Moysen dicitur: Ego sum qui sum. Et dices filiis Israël: Qui est,
Exod. 3. misit me ad vos. Iacobus quoque ait: Apud quem non est trãsmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Itaque per Ioannem di
Iacob. 1. citur: Similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Quia per hoc quòd aspicimus eius essentiam naturæ, à mutabilitate nostra liberati, figimur in æternitatem. Immutamur quippe in ipso quem videbimus, quia morte carebimus videndo vitã. Mutabilitatem nostram transcendemus, videndo immutabilẽ. Corruptione nulla tenebimur, vidẽdo incorruptionem. Erit autem tunc similitudo hominis etiam in corporibus nostris. Hinc etenim per Paulum dicitur: Nostra conuersatio in cœlis est: vnde
Philipp. 3. etiam saluatorem expectamus dominum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. Erunt ergo tunc electorum corpora claritati dominici corporis configurata: quæ etsi æqualitatem gloriæ eius non habent per naturam, similitudinem tamen configurationis eius habebunt per gratiam. Quia itaque similitudo vitæ eius F nunc in moribus trahitur electorum: & in resurrectione sequitur similitudo æternitatis in mente, quoniam videbimus eum sicuti est. Et quia similitudinem quoque illius etiam corpora nostra percipient in configuratione, dicatur rectè de sanctis animalibus: Similitudo hominis in eis.) Hæc nos in expositionis exordio prælibasse sufficiat, vt loquendi virtus silentio refota, ad indaganda mysteria quæ sequuntur robustior exurgat. Certi etenim sumus quia ipsum de quo loquimur, habemus adiutorem. Qui viuit & regnat cum patre in vnitate spiritus sancti deus, per omnia secula seculorum. Amen.

HOMILIA TERTIA.

ET quatuor facies vni, & quatuor pennæ vni. Et pedes eorum pedes recti, & planta pedis eorum quasi planta pedis vituli: & scintillæ quasi aspectus æris candentis. Et manus hominis sub pennis eorum in quatuor partibus, & facies & pen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nas per quatuor partes habebant, iunctæque erant pennæ eorum alterius ad alterum. Non reuertebãtur cùm incederant, sed vnumquodque ante faciem suam gradiebatur.

SAncta quatuor animalia, quæ prophetiæ spiritu futura præuident, subtili narratione describuntur cùm dicitur: Quatuor facies vni, & quatuor pennæ vni. Quid per faciem nisi notitia, & quid per pennas nisi volatus exprimitur? Per faciem quippe vnusquisque cognoscitur. Per pennas vero in altum auium corpora subleuatur. Facies itaque ad fidem pertinet, penna ad contemplationem. Per fidem nanque ab omnipotenti deo cognoscimur, sicut ipse de suis ouibus dicit: Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas, & cognoscunt me meæ. *Ioan. 10.* *Ioan. 13.* Qui rursus ait: Ego scio quos elegerim. Per contemplationem vero qua super nosmetipsos tollimur, quasi in aëre leuamur. Quatuor ergo facies vni sunt, quia si requiras quid Matthæus de incarnatione domini sentiat: hoc nimirum sentit quod Marcus, Lucas, & Ioannes. Si quæras quid Ioannes sentiat: hoc proculdubio quod Lucas, Marcus, & Matthæus. Si quæras quid Marcus: hoc quod Matthæus, Ioannes & Lucas. Si quæras quid Lucas, hoc quod Ioannes, Matthæus, & Marcus sentit. Quatuor ergo facies vni sunt, quia notitia fidei qua cognoscuntur à deo, ipsa est in vno quæ est simul in quatuor. Quicquid enim in vno inueneris, hoc in omnibus simul quatuor cognosces. Et quatuor pennæ vni, quia dei omnipotentis filium dominum nostrum Iesum Christum simul omnes concorditer prædicant, & ad diuinitatem eius mentis oculos leuantes, penna contemplationis volant. Euangelistarum ergo facies ad humanitatem domini pertinet, penna ad diuinitatem: quia in eo quem corporeum aspiciunt, quasi facies intendunt. Sed dum hunc esse incircunscriptum atque incorporeum ex diuinitate annunciant, per contemplationis pennam quasi in aëre leuantur. Quia itaque vna est fides incarnationis eius in omnibus, & par contemplatio diuinitatis eius in singulis, rectè nunc dicitur: Quatuor facies vni, & quatuor pennæ vni.) Sed quæ virtutes esset, si fidem atque contemplationem domini habentes prædicatores illius, sancta opera non haberent? Sequitur: Et pedes eorum pedes recti.) Quid per pedes, nisi gressus actuum designantur? Quatuor ergo animalium pedes recti esse describuntur, quia sanctorum Euangelistarum atque omnium perfectorum opera ad sequendam iniquitatem non sunt retorta. Hi autem pedes rectos non habent, qui ad mala mundi quæ reliquerunt reflectuntur. *2. Pet. 2.* De quibus scriptum est: Canis reuersus ad suum vomitum: & sus lota in volutabro luti. Dolebat de quibusdam doctor egregius, quòd pedum rectitudinem retrò retorserant, quibus per increpationem dicebat: *Gala. 4.* Quomodo conuertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus denuo seruire vultis? Dies obseruatis, & menses & tempora & annos, timeo vos ne forte sine causa laborauerim in vobis. Qui alios admonet dicens: Propter quod remissas manus, & soluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris. Vt vero in eisdem sanctis prædicatoribus vitæ grauitas, fortitudo atque discretio monstretur, rectè subiungitur: Planta pedis eorum quasi planta pedis vituli.) Quia enim prædicatores sancti boum nomine designantur: docet Paulus Apostolus legis testimonium exponens: Non *1. Corin. 9.* obturabis os boui triturãti. In sanctis ergo prædicatoribus plan*Deute. 25.* ta pedis est vituli, scilicet maturè incedens, & fortis, & diuisa: quia vnusquisque prædicator & venerationem habet in maturitate, & fortitudinem in opere, & diuisionem vngulæ in discretione. Non enim facile prædicatio eius accipitur, si leuis in moribus esse videatur. Et nulla erit maturitatis ostensio, si contra aduersa omnia non adfuerit operis fortitudo. Virtutis autem meritum ipsa fortitudo operis amittit, si discretio in intellectu non fuerit: Ecce enim sacram scripturam legimus, si omnia ad literam sentimus: virtutem discretionis amisimus, si omnia ad spiritalem allegoriam ducimus, similiter indiscretionis stultitia ligamur. Legunt enim sacra eloquia prædicatores sancta, & aliquando in historia literam suscipiunt, aliquando vero per significationem literæ spiritum requirunt. Et modo bona facta patrum præcedentium, sicut iuxta literam inueniunt, imitantur, modo quædam quæ iuxta historiam imitanda non sunt, spiritaliter intelligunt, & ad profectum tendunt. Quid ergo aliud prædicatores sancti in suo opere, nisi in pede vngulam findũt? De quibus adhuc aptè subditur: Et scintillæ quasi aspectus æris candentis.) Aeris metallum valde sonorum est. Et rectè vo*Psalm. 18.* ces prædicantium æri comparantur, quia in omnem terram exiuit sonus eorum & in fines orbis terræ verba eorum. Bene autem æs candens dicitur, quia vita prædicantium sonat & ardet. Ardet enim desiderio, sonat verbo. Aes ergo eandens, est prædicatio accensa. Sed de cãdente ære scintillę prodeunt, quia de eorum exhortationibus verba flammantia ad aures audientiũ procedunt. Rectè autem prædicatorum verba scintillæ appellatæ sunt, quia eos quos in corde tetigerint, incendunt. Considerandum quoq; est quòd scintillæ subtiles valde & tenues: quia cum prædicatores sancti de cœlesti patria loquuntur, non tantũ valent aperire verbo, quãtum possunt ardere desiderio. Et ex eorũ lingua quasi quædam ad nos scintillæ veniunt, quia de cœlesti patria in eorum voce vix tenue aliquid cognoscitur, quod tamẽ ab eis nõ tenuiter crematur. Neque enim cœlestẽ gloriam aut tantum videre sufficiunt, quantum est: aut tantum loqui præualent, quantum vident. Candens ergo æs scintillas proficit, quando vix tenuiter prædicator loqui sufficit hoc vnde ipse fortiter igneſcit. Diuina autem pietate agitur, vt ex ipsis scintillis tenuissimis audientis animus inflammetur, quia sunt quidam qui dum parua audiunt, maiore desiderio replentur. Et inde perfectè in dei amore ardent, vnde vix tenuissimas verborum scintillas acceperunt. Verbum quippe prædicationis, semen in corde audientis est. Et auditor bonus inde profert postmodum magnam messem scientiæ, vnde parum prius acceperat semen linguæ. Cui rei bene concinit factum in vidua ab Helisæo prophe*4. Reg. 4.* ta miraculum, quæ ne duos filios auferẽte creditore amitteret, prohpetæ dictis obediuit, & ex eo quod parum olei habebat, per vasa vacua effudit, quæ cuncta pòst vsque ad summum repleta sunt, & ex eorum repletione mulier a creditoris sui debito est soluta. Quæ videlicet mulier, quam aliam nisi sanctam Ecclesiam signat, duorum populorum, id est, Iudaici & Gentilis quasi duorum filiorum mattem? Quæ prius ex peruersio opere per callidi spiritus persuasionem quasi quendam peccati nummum à creditore acceperat, & duos quos in fide genuit, amittere filios timebat. Sed prophetæ verbis, id est, scripturæ sacræ præceptis obediẽs, ex paruo quod habebat olei, vasa vacua infudit: quia dum ab vnius ore doctoris paruum quid de amore diuinitatis multorum vacuæ mentes audiunt, exuberante gratia vnigenito diuini amoris vsque ad summum replentur. Etiam multorum nunc cordа quæ prius fuerant vacua vascula, vnguento spiritus plena sunt, quæ ex paucitate olei solummodo infusa videbantur. Quod dum aliis atque aliis datur, & ab auditoribus fides accipitur, Sarepta mulier, videlicet sancta Ecclesia, sub creditoris sui iam debito non tenetur. Sequitur: Et manus hominis sub pennis eorum in quatuor partibus.) Possunt hoc in loco quatuor partes mundi accipi, scilicet Oriens, Occidẽs, Meridies, & Septẽtrio, quia sanctorum prædicatio auctore deo in cũctis mũdi partibus est egressa. Possumus etiã per quatuor partes principales quatuor virtutes accipere, ex quibus reliquę virtutes oriuntur, videlicet prudentiam, fortitudinem, iustitiam, atque temperantiam. Quas nimirum virtutes tunc veraciter accipimus, cum earum ordinem custodimus. Prima quippe prudentia, secunda fortitudo, tertia iustitia, quarta temperantia est. Quid enim prodesse potest prudentia si fortitudo desit? Scire etenim cuiquam quod non potest facere, pœna magis quàm virtus est. Sed qui prudenter intelligit quod agat, & fortiter agit quod intellexerit, iam proculdubio iustus est: sed eius iustitiam temperantia sequi debet, quia plærunque iustitia, si modum non habet, in crudelitatem cadit. Ipsa ergo iustitia verè iustitia est, quæ se tẽperantiæ freno moderatur, vt in zelo quo quisque feruet, sit etiam temperans, ne si plus feruear, perdat iustitiam, cuius seruare moderamina ignorat. Duæ autem sunt sanctorum prædicatorum vitæ: actiua scilicet, & contemplatiua. Sed actiua prior est tempore quàm cõtemplatiua, quia ex bono opere tẽditur ad contemplationem. Contemplatiua autem maior est merito quàm actiua, quia hæc in vsu præsentis operis laborat, illa verò sapore intimo venturam iam requiem degustat. Quid itaque per manus nisi actiua vita, & quid per pennas nisi

Prædicatorum duplex vita.

A nisi contemplatiua vita figuratur? Manus ergo hominis sub pennis eorum est, id est, virtus operis sub volatu contemplationis. Quod bene in Euangelio duæ illæ mulieres designant: Martha *Luæ 5.* scilicet & Maria. Martha etenim satagebat circa frequens ministerium: Maria autem sedebat ad pedes domini, & verba eius audiebat. Erat ergo vna intenta operi, altera contemplationi. Vna actiuæ seruiebat per exterius ministerium, altera contemplatiuæ per suspensionem cordis in verbum. Et quanuis actiua bona sit, melior tamen est contemplatiua, quia ista cum mortali vita deficit, illa verò in immortali vita plenius excrescit. Vnde *Ibidem.* dicitur: Maria optimam partem elegit: quæ nõ auferetur ab ea. Quia igitur actiua minor est merito, quàm contemplatiua, rectè nunc dicitur: Manus hominis, sub pennis eorum. Nam etsi per actiuam boni aliquid agimus, ad cœleste tamen desiderium per contemplatiuam volamus. Vnde & apud Moysen actiua seruitus, contemplatiua autem libertas vocatur. Et cùm vtraque vita ex dono sit gratiæ, quanditu tamen inter proximos viuimus, vna nobis in necessitate est, altera in voluntate. Quis enim cognoscens deum, ad eius regnum ingreditur, nisi prius bene operetur? Sine contemplatiua ergo vita intrare possunt ad cœlestem patriam, qui bona quæ possunt operari non negligunt. Sine actiua autem intrare non possunt, si negligunt bona ope*Eund. 21.* rari quæ possunt. Illa ergo in necessitate, hæc in voluntate est. B Illa in seruitute, ista in libertate. Hinc est enim quod ad Moysen dicitur: Si emeris seruum Hebræum, sex annis seruiet tibi, in septimo egredietur liber gratis. Cum quali veste intrauerit, cum tali exeat. Si habens vxorem, & vxor egrediatur simul. Sinautem dederit illi dominus vxorem, & peperit filios & filias, mulier & liberi eius erunt domini sui, ipse verò exibit cùm vestitu suo. Quod si dixerit seruus, diligo dominũ meum, & vxorem ac liberos, non egrediar liber: offerat eum dominus diis, & applicabitur ad ostium & postes, perforabítque aurem eius subula, & erit ei seruus in seculũ. Paulo latius testimonium dedimus, vt distinctionem seruitutis atque libertatis in vtraque vita monstremus. Sed onerosum esse non debet, si hoc expo*Psalm. 66.* nendo exequimur, vnde ista quæ diximus, affirmemus. Hebræus enim transiens interpretatur. Et seruus Hebræus emitur, quando vnusquisque qui iam ab hoc seculo mente transit, seruitio omnipotentis domini subditur. Ille etenim verè deo seruire appetit, qui ab hoc seculo mente transire didicerit. Sic Moyses transiuit, vt videret visum. Sic Dauid cùm videret impium exaltatum & eleuatum super cedros Libani, transiuit & ecce non erat. Quia iniquorum potentias esse magnum aliquid fortasse credimus, nisi ad permanens seculum mente transeamus. Seruus vero Hebræus emptus sex annis seruire præcipitur, ita vt in septimo liber exeat gratis. Quid enim per senarium numerum, nisi actiuæ vitæ perfectio designatur? Quid per se C ptenarium nisi contemplatiua exprimitur? Sex ergo annis seruit, & septimo egreditur liber, qui per actiuam vitam quam per fecte exhibuerit, ad contemplatiuæ vitæ libertatem transit. Et notãdum quòd gratis liber egreditur, quia hi postquam omnia fecerint, dicũt se inutiles seruos. Eis proculdubio sicut ipsa actiua fuit ex munere, ita erit ex gratia: etiam contemplatiua. Cum quali veste intrauerit, cùm tali exeat: quia omnino necesse est vt vnusquisque nostrum in hoc quod incipit perseueret, atque vsque ad finem operis in ea quam inchoauit intentione perduret. Ille quippe ad contemplatiuam transit, qui in actiua vita interioris suæ vestem ad deteriora non mutauerit. Et sunt nonnulli qui priusquam omnipotentis dei seruitio in sancta conuersatione socientur, iam bona operari diligunt. Sunt vero alij qui bona opera postquàm ad seruitium omnipotentis dei venerint, discunt. Qui ergo operationẽ bonam & priusquam ad dei seruitium veniret habere studuit, Hebræus seruus cum vxore emptus est. Et plærunque is qui talis est, potest ad contemplatiuam vitam transire, & tamen actiuam nõ deserere. Vnde & illic subditur: Si habens vxorem, & vxor egrediatur simul: Cum eo enim ad libertatem & vxor egreditur, quando is qui ad contemplationem peruenit etiam foris actionem boni operis, qua prodesse possit aliis, non relinquit. Sinautem dominus dederit illi vxorem, & peperit filios & filias, mulier & liberi eius erunt domini sui, ipse verò exibit cum vestitu suo. Seruo empto dominus dat vxorem, cum prædicator quisque eum quem iuri o-

D mnipotentis dei mancipauerit, bonæ actioni coniungit. Nam & prædicatores domini vocantur, sicut Helisæo prophetæ de prædicatore suo dicitur: Scis quod dominus tuus tollatur à te? Vxor verò serui emptiti filios & filias parit, quãdo bona actio *4. Reg. 4.* fortes vel teneros fructus generat. Sed mulier quæ à domino data est, eidem domino cum filiis remanet, ipse verò seruus exit cum vestitu suo, quia bona actio vel eiusdem bonę actionis fructus prædicatoris mercede reputantur. Ipse verò in desiderij sui intentione perdurans, per supernam gratiam ad contemplationem liber egreditur. Quòd si dixerit seruus, diligo dominum meum & vxorem ac liberos, non egrediar liber. Seruus dominum suum diligit, quando prædicatoris verba sollicita mente custodit. Vxorem quoque amans & liberos, liber egredi recusat, quando actiuam vitam eiúsque fructus diligens, transire ad contemplatiuam non vult, quia bona se opera habere in ministerij sui seruitute considerans, ad libertatis quietem recusat secedere. Sed offerat eum dominus diis, & applicetur ad ostium & postes, & perforet aurem eius subula, vt sit ei seruus in seculum. Is enim qui in actiua dispositi vita perdurare, à domino diis offertur, quando à prædicatore suo antiquorum patrum dictis imbuitur, qui nobis in via omnipotentis domini sacerdotes fuerunt. Atque ad ostium & postes tabernaculi ducitur, vt de ingressu cœlestis tabernaculi altius aliquid audiat, & tremendi iudicij diem subtiliter agnoscat, ne per bona opera quæ fa- E cit, placere hominibus appetat. Sicque auris eius subula perforatur, dum mens illius timoris dei subtilitate percutitur, vt verbi acumine transfixa, per omne quod agit, nouerit ingressum regni semper attendere, & quasi ab ostio & poste tabernaculi perforatam aurem portare, qui erit seruus in seculo, vt esse post seculum libet posit. In seculo etenim seruus est, qui per actiuam vitam hominibus seruire disposuit, vt post præsens seculum ad libertatem veram valeat peruenire. De qua per Paulum dicitur: Quia & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptio- *Roma. 8.* nis in libertatem gloriæ filiorum dei. Tunc etenim in nobis vera libertas erit, cùm ad gloriam filiorum dei adoptio nostra peruenerit. Nunc vero non solum actiua vita in seruitute est, sed ipsa quoque contemplatio quia super nos rapimur, libertatem mentis adhuc perfectè non obtinet, sed imitatur, quia illa quies intima in ænigmate videtur. Ipsa tamen in quantalibet sit contemplationis angustia, actiua vita iam valde est latior atque sublimior, quæ ad quandam mentis libertatem trãsit temporalia non cogitans, sed æterna. Quia itaque contemplatiua vita ad superiora euolat, & actiuæ vitæ superest quadam, vt ita dicam, dignitate securitatis suæ, aptè nunc dicitur: Et manus hominis sub pennis eorum.) Sinverò hoc in loco homo redemptor noster accipitur, manus hominis sub pennis eorum est, quia nisi dominus homo fieret, qui mentes prædicãtium ad cœ- F lestia subleuasset, illa quæ apparent animalia, non volarent. Nec immeritò manus hominis esse sub pennis dicitur, quia de eo*Heb. 1.* dem redemptore nostro scriptum est: Qui cùm sit splẽdor gloriæ & figura substantiæ eius, portansque omnia. Eius ergo manus corda nostra portat, eius manus in contemplatione nos subleuat. Nisi enim, vt dictum est, omnipotens verbum propter homines homo fieret, humana corda ad contemplandam verbi excellentiam non volarent. Inde ergo excelsæ factæ sunt hominum mentes, vnde inter homines apparuit humilis deus. Dicatur itaque de sanctis animalibus: Et manus hominis sub pennis eorum.) De quibus adhuc subditur. Et facies & pennas per quatuor partes habebant, iunctæque erant pennæ eorum alterius ad alterum per quatuor partes.) Facies & pennas habent, quia in cunctis mundi regionibus prædicãtes demonstrãt quicquid de humanitate, quicquid de diuinitate nostri redemptoris sentiũt. Quia dum incarnatũ deum vbique prædicãt, in quatuor mundi partibus facié demonstrãt. Dúmque eũ esse vnũ cum patre & spiritu sancto annunciant, vbique penna contemplationis volant. Quorum pennæ iunctę sunt alterius ad alterum, quia omnis eorum virtus, omnisque sapientia qua cæteros homines cõtemplationis suæ volatu transcẽdunt, vicissim sibi in pace atque vnanimitate coniũgunt. Vnde scriptum est: Quæ desursum *Iacob. 3.* est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica. Vnde & eisdem suis prædicatoribus veritas dicit: Habete in vobis sal, *Marci. 9.* & pacem habete inter vos. Penna ergo animalium alterius ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

G terum iungitur,quia sanctorum prædicatorum virtus atque sapientia vicissim sibi in charitatis atque cõcordiæ pace sociatur. Penna autem alterius ab altero diuisa esset,si in hoc quod vnusquisque in sapiẽtia euolat,habere pacem cum altero recusaret. Sequitur: Non reuertebantur cùm incederent,sed vnũquodque ante faciem suam gradiebatur.)Pennata animalia,videlicet prædicatores sancti,cum incedunt, minimè reuertuntur,quia sic à terrenis actibus ad spiritalia pertranseunt,vt ad ea quæ reliquerunt,vlterius nullatenus reflectantur. Quasi enim per quandam viam eis incedere,est mente ire semper ad meliora. Quo cõtra de reprobis dicitur, quia reuersi sunt corde in Aegyptum. Per
Lucæ 9. semetipsam veritas dicit: Nemo mittens manum in aratrum & aspiciens retrò,aptus est regno dei. Manum quippe in aratrum mittere,est quasi per quendam cõpunctionis vomerem ad proferendos fructus terram sui cordis aperire. Sed retrò post aratrũ aspicit,qui post exordia boni operis ad mala reuertitur quæ reliquit. Quod quia electis dei minimè contingit, rectè nunc per prophetam dicitur: Non reuertebantur cùm incederent.) Qui cur non reuertantur,indicat cùm subiungit: Vnumquodque ante faciem suã gradiebatur.) Ante nos enim æterna sunt, post nos temporalia,quia & illa pergentes inuenimus,& ista recedentes quasi post dorsum relinquimus. Vnde & magnum illud pennatum animal dicebat,quod vsque ad cœli tertij secreta
Philip. 3. H volauerat. Vnum vero quæ retro sunt oblitus, in ea quæ sunt ante extendens me, sequor ad palmam supernæ vocationis. In anteriora etenim extentus, eorum quæ retro sunt oblitus fuerat,quia temporalia despiciens,sola quæ sunt æterna quærebat. Ante faciem ergo suam gradiuntur sancta animalia, quia & ea quæ reliquerunt,nullo iam appetitu respiciũt,& in æternis quæ appetunt,sub contemplationis suæ oculos boni operis pedem ponunt. Quisquis itaque iam ante faciem suam ambulare decreuerit, magna ei consideratione pensandum est,quòd aliter retrò respicitur ex opere, atque aliter ex cogitatione. Sunt etenim quidam qui magna deliberant,& peccatorum suorum conscij, multa ex his quæ possident, egenis distribuere perttractant, vt culpas suas ante dei oculos misericordiæ visceribus redimant. Iámque hæc operari inchoant,& plærunque cum operãtur,paupertatis timor eorum animũ concutit,atque timentes ne egeãt, erga egentes tenaces fiunt, seséque ab ea quam cœperant bona
Prouer.20. operatione suspendunt. Hi nimirum incedentes reuersi sunt, quia ante faciem suam ambulare noluerunt. Contra quos rectè per Salomonem dicitur: Propter frigus piger arare noluit: mẽdicabit ergo æstate,& non dabitur ei. Qui enim nunc propter pauorem mẽtis atque torporem bene operari negligit, cùm sol iustitiæ in iudicio velut in æstate clarueri,mendicat vitam,sed non accipit,quia propter illam bona operari contempsit. Alius despectis carnis desideriis cuncta relinquere, & omnipotentis dei se subdere seruitio perttractat, séque ipsum restringere sub
I continẽtiæ & castitatis freno deliberat, sed cum cecidisse alios etiam post castitatem conspicit,hoc ipsum facere quod deliberat pertimescit. Fitque vt retro per cogitationem redeat,qui ad
Eccles 11. anteriora respiciens,iam mentis gressibus ad alta ibat. De quo bene per Salomonẽ dicitur: Qui obseruat ventum,nõ seminat, & qui considerat nubes,nunquã meter. Venti ,quippe nomine, malignus spiritus,qui mentem tentationibus impellit: nubis vero appellatione peccator exprimitur,qui tentationis impulsione cõmouetur. Qui ergo attendit ventum,non seminat: & qui considerat nubes,nunquam metit : quia is qui tentationes maligni spiritus metuens,& iniquorum lapsus conspiciens semetipsum desperat,neque nunc exercetur in bono semine operis, neque pòst reficitur de munere iustæ retributionis. Sunt verò nonnulli qui bona quidem quæ nouerunt operantur,atque hęc operantes meliora deliberant,sed retractantes meliora quæ deliberant immutant,& quidem bona agunt quæ cœperant,sed à melioribus quæ deliberauerant succumbunt. Hi nimirum ante humana iudicia stare videntur in opere, sed ante omnipotentis dei oculos ceciderunt in deliberatione. Vnde fit plærunque vt bonum opus eorum minus deo placeat,quia cum pauore mentis in meliori gradu deliberationis inconstanter ponitur, hos ipsa cogitationis inconstantia accusat. Sed quia perfecti quique magna se discretionis subtilitate conspiciunt , ne ad deteriora vnquam vel in opere, vel in cogitatione delabantur, quantum quotidie proficiant,incessantet pensent,rectè de his dicitur: Nõ K
reuertebantur cùm incederent,sed vnumquodque ante faciem suam gradiebatur.) Inter hæc igitur cõsiderare libet nos ad ista tractanda,qui sumus,vnde venimus,& vsque ad quæ sacri eloquij mysteria perscrutanda subleuamur. Certè in antiquis patribus nostris cultores idolorum fuimus , sed ecce per spiritum
Esaiæ 5. gratiæ , verba iam cœlestia rimamur. Vnde hoc nobis? Sed impleuit hoc redemptor humani generis quod per prophetam dixit: Et deserta in vbertatem versa audenæ comedẽt. Hæc quippe prophetarum dicta deserta apud Iudæos fuerunt,quia per intellectum mysticum ea excolere inquirendo noluerunt. Nobis autem in vbertatem versa sunt,quia & iuxta historiam visionis dicta largiente deo menti nostræ spiritaliter sapiunt,& iam aduenæ comedimus,quæ ciues legis manducare noluerunt. Sint gratiæ vnigenito,sit laus æternæ sapientiæ:qui viuit & regnat,&c.

HOMILIA QVARTA.

SImilitudo autem vultus eorum facies hominis & facies leonis à dextris ipsorum quatuor, facies autem bouis à sinistris ipsorum quatuor & facies aquilæ desuper ipsorum quatuor,& facies eorum & pennæ eorum extentæ desuper. Duæ pennæ singulorum iungebantur, & duæ tegebant corpera eorum. Et vnumquoque eorum coram facie sua ambulabat. L

PEr sanctum prophetiæ spiritum pennata animalia subtiliter describuntur,vt per hæc Euãgelistarum significari personas ipsa nobis subtilitas discretionis aperiat,nihilque sermo dei nostro intellectui dubietatis relinquat. Ecce enim dicitur: Similitudo autem vultus eorum , facies hominis , & facies leonis à dextris ipsorum quatuor. Facies autem bouis à sinistris ipsorum quatuor,& facies aquilæ desuper ipsorum quatuor.) Quòd enim quatuor hæc pennata animalia sanctos quatuor Euangelistas designent,ipsa vniuscuiusque libri Euãgelici exordia testantur. Nam quia ab humana generatione cœpit,iure per hominem Matthæus: quia per clamorem in deserto, rectè designatur per leonem Marcus. Quia à sacrificio exordius est , bene per vitulũ Lucas. Quia vero à diuinitate verbi cœpit, dignè per
Ioan. 1. aquilam significatur Ioannes , qui dicit : In principio erat verbum,& verbum erat apud deum,& deus erat verbum. Dum in ipsa diuinitatis substantia intendit, quasi more aquilæ oculos in solem fixit. Sed quia electi omnes membra sunt redemptoris nostri,ipse autem redemptor noster caput est omnium electorum , per hoc quòd membra eius figurata sunt, nihil obstat si M
etiam in his omnibus & ipse signetur. Ipse enim vnigenitus dei filius veraciter factus est homo: ipse in sacrificio nostræ redemptionis dignatus est mori vt vitulus, ipse per virtutem suæ fortitudinis surrexit vt leo. Leo etiam apertis oculis dormire perhibetur, quia in ipsa morte in qua ex humanitate redemptor noster dormire potuit,ex diuinitate sua immortalis permanendo vigilauit. Ipse etiam post resurrectionem suam ascendens ad cœlos,in superioribus est eleuatus vt aquila. Totum ergo simul nobis est,quia & nascendo homo,& moriendo vitulus, & resurgendo leo , & ad cœlos ascendendo aquila factus est. Sed quia per hæc animalia Euangelistas quatuor,& sub eorum specie simul perfectos omnes iam superius significari diximus, restat vt quomodo vnusquisque electorum istis animalium visionibus exprimatur,ostendamus. Omnis etenim electus atque in via dei perfectus,& homo,& vitulus , & leo simul & aquila est. Homo enim rationale est animal. Vitulus autem in sacrificio mactari solet. Leo vero fortis est bestia , sicut scriptum est: *Prouer.30.* Leo fortissimus bestiarum,ad nullius pauebit occursum. Aquila ad sublimia euolat,& irreuerberatis oculis solis radiis intendit. Omnis itaq; qui in ratione perfectus est, homo est. Et quo niam semetipsum ab huius mundi voluptate mortificat, vitulus est. Quia vero ipsa sua spontanea mortificatione contra aduersa omnia fortitudinem securitatis habet,vnde scriptum est: *Prouer.28.* Iustus autem quasi leo confidens absque terrore erit; leo est.

Quia

A Quia verò sublimiter contemplatur ea quæ cœlestia atque terrena sunt,aquila est. Igitur quoniam iustus quisque per rationẽ homo,per sacrificium mortificationis suæ vitulus , per fortitudinem securitatis leo,per contemplationem verò efficitur aquila,rectè per hæc sancta animalia signari vnusquisque perfectus potest. Quod idcirco dicimus,vt ea quæ de quatuor animalibus dicta sunt , pertinere quoque etiam ad perfectorum singulos demonstremus. Sed magna nobis de eisdem Euangelistis & sanctis prædicatoribus quæstio oritur,cum homo & leo à dextris ipsorum quatuor , vitulus verò à sinistris ipsorum quatuor esse perhibetur. Neque enim sine mira ratione est,cur duo illa à dextris,& vnum hoc esse à sinistris dicitur. Et rursum quærendum,cur aquila non à dextris vel sinistris , sed desuper ipsorum quatuor esse memoratur. Duas itaque nobis quæstiones obiecimus,quas oportet vt aperiente domino dissoluamus. Homo igitur & leo à dextris,vitulus verò à sinistris esse perhibetur. A dextris etenim læta,à sinistris verò tristia habemus. Vnde & sinistrũ nobis esse dicimushoc quod aduersum esse deputamus. Et sicut præfati sumus,per hominem incarnatio , per vitulum passio,per leonem verò auctoris nostri resurrectio designatur. De incarnatione autem vnigeniti filij,qua redempti sumus , omnes electi lætati sunt: de morte verò illius,ipsi electorum primi sancti Apostoli contristati: qui iterum de eius resurrectione
B gauisi sunt. Quia eius & natiuitas & resurrectio lætitiam discipulis præbuit,quos eius passio contristauit, homo & leo à dextris , vitulus verò à sinistris eius fuisse describitur. Ipsi nanque Euangelistæ sancti de eius humanitate gauisi sunt,de eius resurrectione confirmati , qui de eius passione fuerant contristati. Homo ergo & leo eis à dextris est,quia redemptoris nostri eos incarnatio viuificauit , resurrectio confirmauit. Sed vitulus à sinistris,quia mors illius eos ad momentum temporis in infidelitate prostrauit. Iure autem locus aquilę non iuxta,sed desuper esse describitur,quia siue per hoc quòd eius ascẽsionem signat, seu quia verbum patris deum apud patrem esse denunciat,super Euangelistas cæteros virtute contemplationis excreuit , cum quibus & simul de eius deitate loquitur, hanc tamen omnibus subtilius contemplatur. Sed si aquila cum tribus aliis adiuncta, quatuor animalia esse memorantur , mirum quomodo desuper ipsorum quatuor esse describitur , nisi quia Ioannes per hoc quod in principio verbum vidit,etiam super semetipsum transiit. Nam nisi & se transisset,verbum in principio non vidisset. Quia ergo & semetipsum transgressus est,non iam solummodo super tria,sed adiuncto & se super quatuor fuit. Sequitur: Et facies eorum & pennæ eorum extentæ desuper.) Facies & pennę extentæ desuper describuntur,quia omnis intentio , omnisque contemplatio sanctorum super se tendit,vt illud possit adipisci
C quod in cœlestibus appetit. Siue enim bono operi,siue vero insigilet contemplationi , tunc veraciter hoc quod agit bonum est,quando ei complacere concupiscit à quo est. Nam qui bona agere videtur,& per hæc non deo,sed hominibus placere desiderat,intentionis suæ faciem deorsum premit. Et qui idcirco in sacro eloquio ea quæ diuinitatis sunt contemplatur , vt per hoc quod intelligit occupari ad quæstiones possit: quia non dulcedine quæsitæ beatitudinis satiari appetit , sed doctus videri,iste nimirum intellectus sui pennas desuper non extendit: sed quoniam sensus sui vigilantiam in terreno appetitu occupat,pennas quas subleuare in altum , & quibus subleuari ipse potuit , in imis deponit. Qua in re pensandum est vt omne bonum quod agitur,per intentionem semper ad cœlestia leuetur. Qui enim per bona quæ facit , terrenam gloriam concupiscit,pennas suas & faciem suam deorsum deprimit. Hinc enim per prophetam *Osee 5.* de quibusdam dicitur : Victimas in profundum deferebant. Quid enim sunt lachrymę orationis,nisi victimę oblationis nostræ? sicut scriptum est : Sacrificium deo spiritus contribulatus. Et sunt nonnulli qui idcirco se in prece lamẽtis afficiunt , vt aut terrena commoda acquirant , aut hominibus sancti esse videantur. Quid isti,nisi victimas in profundum deferunt ? Qui per hoc quòd in imo sunt quæ requirunt , orationis suæ sacrificium deorsum deponunt. Electi autẽ quia & in bono opere omnipotenti deo placere appetunt,& per contemplationis gratiã, æternam iam beatitudinẽ degustare concupiscunt,facies & pennas desuper extendunt. Sequitur: Duæ pennæ singulorum iungebantur,& duæ tegebant corpora eorum.) Dictum fuerat : Et D
facies & pennæ eorum extentæ desuper,atque mox subiectum est hoc quod protulimus,quia duæ pẽnæ singulorum iungebantur. Vbi apertè intelligitur quia extẽdebantur desuper & iungebantur,duæ verò tegebant corpora eorum. Quid autem pennæ animalium,nisi alæ nominantur? Qua in re nobis diligenti perscrutatione quærendum est,quæ sint quatuor pẽnæ sanctorum, ex quibus duæ superius extensæ iunguntur , duæ vero eorum corpora contegunt. Si enim vigilanter aspicimus , quatuor esse virtutes inuenimus,quæ a terrenis actibus omnę pennatum animal leuant: in futuris videlicet amor & spes , de præteritis autem timor & pœnitentia. Pennæ ergo sibimet iunctæ superius extenduntur,quia sanctorum mentem amor & spes ad æterna subleuant. Quæ aptè quoque coniunctæ nominantur,quia electi proculdubio & amant cœlestia quæ sperant,& sperant quæ amant. Duæ verò corpora contegunt,quia timor & pœnitentia ab omnipotentis dei oculis eorum mala præterita abscondunt. Duæ itaque,vt dictum est,pennæ iunguntur sursum, quando amor & spes electorum corda ad superiora eleuant , ad cœlestia suspendunt. Duæ autem pẽnæ tegunt corpora , quando eorum mala præterita à conspectu æterni iudicis timor & pœnitentia abscondunt. In eo enim quòd se peccasse meminerunt,quia per timescunt & destent,quid aliud quàm corpus cooperiunt? Qui facta carnalia per superducta bona opera à districto examine E
abscondunt. Scriptum quippe est: Beati quorũ remissæ sunt iniquitates & quorũ tecta sunt peccata. Peccata enim tegimus,cùm *Psalm.31.* bona facta malis actibus superponimus. Omne enim quod operitur,inferius ponitur: & hoc vnde operitur , desuper ducitur. Quando ergo abdicamus mala quæ fecimus,& eligimus bona quæ faciamus,quasi regimen ei rei superducimus quam erubescimus videre. Quá libet enim sancti viri in hac adhuc vita sint, habẽt tamen quod ante dei oculos operire debeant, quia omni no est impossibile vt aut in opere,aut in locutione,aut in cogitatione nunquam delinquant. Vnde & beatus Iob qui perfecta quidẽ hominibus dixerat,dei tamen vocem audiẽs,séque ipsum de ipsa sua perfecta locutione reprehendens , dicebat: Manum meam ponam super os meum. In manu quippe operatio,in ore *Iob 39.* locutio est. Manum ergo super os ponere , est peccata locutionis per virtutem boni operis tegere. Libet fratres charissimi ad huius rei testimonium magistrum gentium vocare, qualiter sanctum illud animal alis quatuor imitatur aspicere , ex quibus duabus ad superiora euolat,duabus vero pennis corpus contegit,quia præterita quæ egerat,abscondit. Videamus igitur quan *Philip. 1.* tus hunc amor ad cœlestia eleuet : Mihi viuere Christus est: & mori lucrum. Cognoscamus quanta spe ad superiora tollitur: Nostra cõuersatio in cœlis est,vnde etiam saluatorem expecta *Philipp 3.* mus Iesum Christum dominum nostrum. Videamus si& in tantis virtutibus posita adhuc timet: Castigo corpus meum,& ser F
uituti subiicio,ne fortè cum aliis prædicauerim , ipse reprobus *1. Corin. 9.* efficiar. Cognoscamus si hunc mala fecisse pœnitet : Ego mini- *1. Corin. 15.* mus Apostolorum sum,qui non sum dignus vocari Apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam dei. In cuius verbis quid aliud quàm duritia nostræ mentis accusatur ? quia ipse plangit quod ante baptisma commiserat,nos vero & post baptisma multa eõ misimus,& tamen flere recusamus. Quatuor itaque pennis sancta animalia vruntur,quia per amorem & spem ad cœlestia euolant,& per timorem & pœnitentiam facta in se illicita deplorant. Sed quia dictum est,duæ pennæ singulorum iungebantur: hoc fortasse intelligitur quòd non pennas proprias eleuãtes iungant,sed vnius ad alterum pennæ coniunctæ sunt,vt pennæ videlicet eleuatæ vicissim sibi in coniunctione concordent. Qua in re quæstio oritur,quia si duæ pennæ quæ eleuantur,amorem & spem, duæ verò quæ corpora contegunt , timorem & pœnitentiam designant,cur duæ quæ extentæ sunt,dicuntur esse coniunctæ,& duæ quæ corpus contegunt,non dicuntur? Sed hac in re facilis largiente domino ratio occurrit, quòd sanctorũ pennæ coniunctæ sunt amor & spes,duę vero pennæ quæ corpora contegunt,sibimetipsis ad alterutrũ coniunctæ non sunt,timor & pœnitentia. Dauid enim pro lapsu carnis timendo & pœnitẽdo affligitur. Petrus casum perfidiæ fleuit amarè. Paulus in se crudelitatem præteritæ persecutionis plangit . Omnes tamen vnam patriam appetũt,ad vnum auctorem omnium peruenire

Universidad de Deusto
Biblioteca

G festinant. Duæ ergo singulorum pennæ coniunctæ sunt,& duæ non sunt,quia per amorem & spem vnum est quod desiderant, sed per timorem & pœnitentiam diuersum est quod deplorãt. Sequitur: Et vnumquodque eorum coram facie sua ambulabat.) Dictum superius fuerat, vnumquodque eorum ante faciem suam gradiebatur:nunc autem dicitur:coram facie sua ambulabat. Ipsa itaque repetita videtur esse sententia. Sed quia coram in præsenti dicimus,possumus subtilius inquirendo discernere,quòd aliud sit ante faciem ambulare,atque aliud in præsenti. Ante faciem quippe ambulare,est anteriora appetere. In præsenti verò ambulare,est sibimetipsi absentẽ non esse. Omnis et enim iustus qui vitam suam sollicitus aspicit,& diligenter considerat quãtum quotidie in bonis crescat,aut fortasse quantum à bonis decrescat,iste quia se ante se ponit, coram se ambulat. Quippe qui vigilanter videt vtrum surgat an defluat. Quisquis vero vitæ suæ custodiam negligit,discutere quæ ait, quæ loquitur,quæ cogitat,aut despicit aut nescit,coram se iste non ambulat: quia qualis sit in suis moribus vel in actibus, ignorat. Nec sibimetipsi præsens est, qui semetipsum quotidie exquirere atque cognoscere sollicitus non est. Ille autem veraciter se ante se ponit,sibique in præsenti est,qui se in suis actibus tanquam aliũ attendit. Nam sunt multa peccata quæ committimus, sed ideirco nobis grauia non videntur,quia priuato nos amore diligẽtes,
H clausis nobis oculis in nostra deceptione blandimur. Vnde fit plærunque vt & nostra grauia leuiter, & proximorum mala leuia grauiter iudicemus. Scriptum quippe est:Erunt homines se-
2. Timo.3. ipsos amantes. Et scimus quia vehementer claudit oculum cordis amor priuatus. Ex quo fit vt hoc quod nos agimus,& graue esse non existimamus,plærũque agatur à proximo,& nimis nobis delestabile esse videatur. Sed quare hoc quod in nobis vile esse videbatur,graue esse videtur in proximo:nisi quia nec nos sicut proximum,nec proximum conspicimus sicut nos? Si enim nos sicut proximum aspiceremus,nostra reprehensibilia districtè videremus:Et rursum si proximum aspiceremus vt nos,nunquam nobis eius actio appareret intolerabilis,qui sæpe fortasse talia egimus,&nil nos proximo intolerabile fecisse putabamus.
Leuit.19. Hoc male diuisum mentis nostræ iudicium corrigere per legis præceptum Moyses studuit, cùm dixit vt iustus deberet esse
Prouer.20. modius,æquúsque sextarius. Hinc Salomon ait:Pondus & pondus,mensura & mensura,vtrunque abominabile est apud deũ. Scimus quia in negotiatorum duplici pondere, aliud maius, aliud minus est. Nam aliud pondus habent ad quod pensant sibi,& aliud pondus ad quod pensant proximo. Ad dãdum pondera leuiora,ad accipiendum verò grauia præparant. Omnis itaque homo qui aliter pensat ea quæ sunt proximi,&aliter ea quę sua sunt,pondus & pondus habet. Vtrunque ergo abominabile est apud deum:quia si sic proximum vt se diligeret,hunc in bo-
I nis sicut se amaret. Et si sic se sicut proximum aspiceret,se in malis sicut proximum iudicaret. Debemus ergo nosmetipsos sollicitè sicut alios videre:nósque ipsos vt dictum est, ante nos ponere, vt pennata animalia incessanter imitantes , ne nesciamus quid agimus,coram facie nostra semper ambulemus. Peruersi autem,sicut pauloante iam diximus,coram facie sua non ambulant,quia ea quæ agunt,nunquam considerant,ad interitum ten-
Prouer.2. dunt, in prauis actibus exultant. De quibus scriptum est:Qui lætantur cùm malefecerint,& exultant in rebus pessimis. Sæpe vero iustus qui eos conspicit,defletfed ipsi phreneticorum more planguntur & rident. Alij indigẽtibus de rebus propriis multa largiuntur,sed cùm occasionis tempus inuenerint, indigẽtes opprimunt,eósque quibus valuerint rapinis deuastant. Ponunt ante oculos cogitationis suæ bona quæ faciunt, & non ponunt pessima quæ committunt. Hi videlicet coram facie sua non ambulant, quia si sibimetipsis præsentes essent, cuncta subtiliter quæ agunt viderent,qualiter bona opera malis actibus perdant
Aggei.1. agnoscerent:Sicut scriptum est : Et qui mercedes congregauit, misit eas in sacculum pertusum. De pertuso quippe sacculo aliunde exit quod aliunde mittitur:quia indiscretæ mentes mercedem,quæ ex bono opere acquiritur,non aspiciunt quomodo ex malo opere perdatur. Alius castitatem corporis seruat,séque vigilanter circunspicit,ne quid foris reprehẽsibiliter admittat, suis contentus est,aliena non diripit,sed tamen in corde odium fortasse contra proximum seruat. Et cum scriptum sit:Qui odit fratrem suum,homicida est: considerat quàm sit mundus foris K
1.Ioan.3. in opere, & non perpendit quàm sit crudelis in mente. Quid iste nisi sibimetipsi absens est, qui in cordis sui tenebris ambulat,& ignorat? Alius iam aliena non diripit, iam corpus ab immunditia custodit,iam mente pura proximum diligit, & malorum præteritorum conscius lamentis se in precibus afficit. Sed finita prece lætatur,de quibus in hoc mundo gaudeat requirit, & temporalibus gaudiis negligentem animum dimittit,nec curat ne in eo lachrymarum mensuram immoderata gaudia transeant. Fitque vt bonum nimiè tidendo perdat, quod plangendo lucratus est. Hic itaque coram facie sua non ambulat, quia damna quæ patitur, conspicere recusat. Scriptum quippe
Eccles.7. est:Cor sapientium vbi tristitia est,& cor stultorum vbi lætitia. In cunctis ergo quæ agimus, diligenter nosmetipsos conspicere interius exteriúsque debemus, vt pennata animalia sequentes,nobismetipsis præsentes simus, & coram facie nostra semper ambulemus, habentes adiutorem vnicum patris Iesum Christum dominum nostrum, qui cum deo viuit & regnat in vnitate,&c.

HOMILIA QVINTA.

VBi erat impetus spiritus,illuc gradiebantur,nec reuertebãtur cùm ambularent. Et similitudo animalium & aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium: & quasi aspectuslampadarum. Hæc erat visio discurrens in medio animalium,splendor ignis,& de igne fulgur egrediens. Et animalia ibant & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis. L

QVàm mira est profunditas eloquiorum dei , libet huic intendere,libet eius intima gratia duce penetrare. Hanc quotiens intelligendo discutimus, quid aliud quàm syluarum opacitatem ingredimur, vt in eius refrigerio ab huius seculi æstibus abscondamur? Ibi viridissimas sententiarum herbas legendo carpimus, tractando ruminamus. In ea locutione quæ ad vos fratres charissimi nudiustertius facta est, qualiter ostensa animalia vel redemptorem nostrum , vel quatuor eius Euangelistas atque perfectos omnes significent , dictum est. Quorum videlicet animalium adhuc subtilius virtus exprimitur,vt ad eorum imitationem nos quoque infirmi & despicabiles,inquantum domino largiente possumus,extendamur. Ecce enim dicitur: Vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur.) In electis & reprobis diuersi sunt impetus. In electis videlicet M
impetus spiritus , in reprobis impetus carnis. Impetus quippe carnis ad odium,ad elationem,ad immunditiam,ad rapinam,ad exteriorem gloriam,ad crudelitatem, ad perfidiam,ad desperationem,ad iram,ad iurgia,ad voluptates animum impellit. Impetus vero spiritus ad charitatem,ad humilitatem,ad continentiam,ad largitatem misericordiæ, ad interiorem profectum,ad pietatis opera,ad æternorum fidem , ad spem sequentis gaudii, ad patientiam, ad pacem , ad considerationem vitæ immortalis,ad lachrymas mentem pertrahit. Vnde necesse est vt magna semper cura considerare debeamus in omne quod agimus , qui nos impetus ducat , vtrum nostra cogitatio per impetum carnis, an per impetum spiritus impellatur. Amare etenim terrena,temporalia æternis præponere:exteriora bona non adversum necessarium habere,sed ad voluptatem concupiscere,vltionem de inimico quærere,de æmuli casu gaudere impetus carnis est. At contrà amare cœlestia, contemnere transitoria , non ad fructum voluptatis transitoriæ , sed ad vsum necessitatis quærere, de inimici morte tribulari,impetus spiritus est. Et quia perfecti quique in istis se semper virtutibus exercent,rectè nunc de sanctis animalibus dicitur: Vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur.) Sed sciendum nobis est quòd plærunque impetus carnis se sub velamine spiritalis impetus palliat,& quod carnaliter facit, mentitur sibi ipsa cogitatio quia hoc spiritaliter faciat. Nam sæpe quis iracundiæ stimulis victus, contra delinquentes

zelo

A zelo vlciscendæ iustitiæ plusquam necesse est inflammatur,& iustitiæ limitem in vltione transiens, agit crudeliter quod se agere iustè suspicatur. Impetus igitur carnis huic sub specie spiritus velatus est,quando hoc quod iustè agi creditur,sub discretionis moderamine non tenetur. Et sæpe alius nimiæ mansuetudini studens,subiectorum vitia aspicit,atque hæc per seruorem zeli corrigere recusat,quæ in eis crudeliter non corrigẽdo multiplicat. Fitque vt eius lenitas & sibi sit & subiectis inimica,qui torporẽ mentis suæ patientiam deputat,per carnis spiritum ab impetu spiritus elongat. Prima ergo in nos cogitatio inquisitionem nostri cordis debet excutere,ne ad quædã quæ agimus, per apertum carnis impetum ducamur : nec prauis cogitationibus animus seductus,mala esse cognoscat , & tamen faciat , secunda vero nos cura debet vigilãter reddere,ne se impetus carnis quasi impetus spiritus latenter subiiciat, & culpas quas agimus , nobis virtutes fingat. Sciendum vero èst , quia grauiores culpæ sunt quæ superducta specie virtutes imitantur , quia illæ in aperto cognitæ,animum in confusionem deiiciunt,atque ad pœnitentiam trahunt,istæ vero non solum in pœnitentiam nõ humiliant,sed etiam mentem operantis eleuant , dum virtutes putantur. Hoc autem quod de sanctis animalibus dictum superius fuerat,vt altius confirmetur,iterum replicatur : Non re-
Matth.10. uertebantur cùm ambularent.) Quia electi quique sic ad bona
B tendunt,vt ad mala perpetranda non redeant. Qui enim perseuerauerit vsque in finem , hic saluus erit. Et sicut per Salomo-
Prouer.4. nem dicitur:Iustorum semita quasi lux splendens procedit , & crescit vsque ad perfectum diem. In eorum nãque animum bonum desiderium atque intellectus lucis intimæ iam pars diei est,sed quia vsque ad finem vitæ in virtute proficiunt , ad perfectum diem tunc veniunt quando ad regna cœlestia perducti, in ea luce quam desiderant , iam minus aliquid non habebunt. Sequitur: Et similitudo animalium & aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium,& quasi aspectus lampadarum.) Aspectus animalium carbonibus ignis ardentibus atque lampadibus comparatur. Quisquis enim carbonem tangit,incenditur,quia qui sancto viro adhæret,ex eius assiduitate visionis,vsu locutionis,exẽplo operis accipit vt accendatur in amorẽ veritatis , peccatorum suorum tenebras fugat , in desiderio lucis exardescit,vt iam per verum amorem ardeat , qui prius in iniquitate tantum mortuus quantum frigidus iacebat. Lampades vero lucem suam longius spargunt , & cùm in alio sint,in alio resplendent. Qui enim spiritu prophetiæ verbo doctrinæ, miraculorum pollet gratia,huius opinio longè latéque vt lampas lucet,& quique bona eius audiunt:quia per hæc ad amorem cœlestium surgunt,in eo quod se per bona opera exhibent , quasi ex lampadis lumine resplendent. Quia ergo sancti viri quosdam iuxta se positos quasi tangendo ad amorem patrię cœlestis
C accendunt,carbones sunt. Quia verò quibusdam longè positis lucent,eorum itinera ne in peccati sui tenebras corruant , lampades fiunt. Hoc verò inter carbones & lampades distat,quòd carbones ardent quidem , sed eius loci in quo iacuerint tenebras non expellunt. Lampades autem quia magno flammarum lumine resplendent , diffusas circunquaque tenebras effugant. Qua ex re notandum est,quia sunt plærique sanctorum ita simplices & occulti,sesé que in locis minoribus sub magno silentio contegentes,vt vix eorum vita ab aliis possit agnosci. Quid itaque isti nisi carbones sunt? Qui etsi per feruorem spiritus ardorem habent,tamen exempli flammam non habent. Nec inalienis cordibus tenebras peccatorum vincunt,quia vitam suam omnino sciri refugiunt. Sibimetipsis quidem accensi sunt,sed aliis in exemplo luminis non sunt. Hi autem qui & exempla virtutum præ gunt,& lumen boni operis per vitam & verbum arrantibus demonstrant,iure lampades appellantur,quia & per ardorem desiderij , & per flammam verbi,à peccatorum cordibus erroris tenebras expellunt. Qui igitur in occulto bene viuit,sed alieno profectui minimè proficit,carbo est. Qui vero in imitatione sanctitatis positus , lumen ex se rectitudinis multis demonstratur,lampas est:quia & sibi ardet:& aliis lucet. Sequitur:Et hæc erat visio discurrens in medio animaliu m, splendor ignis , & de igne fulgur egrediens.) Splendor ignis & de igne fulgur egrediens in medio animalium discurrens viderur,quia nisi ab igne veritatis pennata illa animalia calorem susciperent, ipsa in carbonum atque lampadarum similitudinẽ non arderẽt. D
Ignis enim nomine sanctussPiritus significari solet . De quo in euangelio dominus dicit: Ignem veni mittere in terrã,& quid Lucæ 12.
volo nisi vt accendatur? Cùm enim carnalis mens spiritum sanctum accipit,spiritali amore succẽsa malum plangit quod fecit. Et terra ardet,quando accusante se conscientia cor peccatoris vritur,atque in dolore pœnitentiæ crematur. Hinc rursum scriptum est:Deus tuus ignis consumens est. Quia enim mentem Deute. 4.
quam repleuerit,eam à peccatorum rubigine mundam reddit, creator noster & ignis dicitur,& consumens. Sanctus ergo spiritus in medio animalium splẽdor ignis,& de igne fulgur egredi ens discurrere dicitur,quia vniuersam Ecclesiam replens,in electorũ cordibus ex seipso flammas amoris proiicit,vt coruscis more,per terrorem feriat,& ad amorem suum corda torpentia accendat. Sed quia spiritussanctus deus ante secula patri est & filio coæternus , quærendum nobis est cur discurrere dicatur. Omnis etenim qui discurrit,accedit ad locum in quo non fuit, & eum deserit in quo fuit. Qua igitur ratione discurrere spiritum dicamus,dum cuncta intra ipsum sint,& locutus nusquam sit vbi nõ sit? sicut scriptum est:Spiritus domini repleuit orbem
Sapien.1. terrarum. Et tamen cum laus sapiẽtiæ describeretur, adiunctum est:Est enim in illa spiritus intellectus , spiritus vnicus , multiplex,subtilis,mobilis. Et paulopost:Humanus,stabilis. In quibus
Sapien.7, rursum verbis magna nobis quæstio oritur,cur iste spiritus qui
E implet omnia,simul mobilis & stabilis dicatur? Sed si ad vsum consuetudinis humanæ recurrimus,sensum citius loquentis inuenimus. Homo quippe quia in ea regione in qua est vbique discurrit,proculdubio vbique obuiam venit,& repentè vbi non creditur,inuenitur. Omnipotentis ergo spiritus vt vbique præsentia signaretur,simul &, mobilis & stabilis dicitur. Stabilis, quia per naturam omnia continet. Mobilis autem dicitur , quia vbique etiam nescientibus occurrit. Tenés ergo omnia,stabilis, præsentem se omnibus exhibens,mobilis appellatur. Splendor ergo ignis & de igne fulgur egrediens inter pẽnata animalia discurrit quia spiritussanctus simul singulis atque omnibus præsto fit,& incendit quos cõtigerit,& illuminat quos incẽdit,vt post frigus pristinum accensi ardeant,&per ignem amoris quem acceperint,flammas exemplorum reddant. Fulgur quippe de hoc igne egrediens torpentes mentes percutit,ealque percutiendo excitat & inflammat,vt post amorem illius ardẽtes pariter & lucẽtes currant. Vnde aliàs scriptum est: Thronus eius flãma ignis
Danie.7. rotæ eius ignis accensus. Hi enim qui animarum custodes sunt, & pascendi gregis onera susceperunt,mutare loca minimè permittuntur. Sed quia vno in loco positi,diuinitatis in se præsentiam portant & ardent,thronus dei flamma ignis dicitur: Hi autẽ qui amore domini in prædicatione discurrũt , rotæ eius ignis ardentes sunt,quia cum ex eius desiderio per varia loca discurrunt,vnde ipsi ardent,alios accendunt. Potest tamen discursus
F atque mobilitas spiritus requisitione alterius cõsiderationis intelligi. In sanctorum quippe cordibus iuxta quasdam virtutes semper permanet,iuxta quasdam verò recessurus venit,& vẽturus recedit. In fide etenim,spe atque charitate,& in bonis aliis sine quibus ad cœlestem patriam non potest veniri,sicut est humilitas,castitas,iustitia,atque misericordia, perfectorum corda non deserit. In prophetiæ verò virtute,doctrinæ facundia,miraculorum exhibitione,electis suis aliquando adest, aliquando se subtrahit. Adest vt eleuentur,& semetipsum subtrahit,vt humilientur. Adest vt eos ostensa virtute glorificet:recedit,vt semetipsos subtracta eius virtute cognoscant. Adest vt ostendat quid per semetipsum sint,recedit vt patefaciat qui vel quales remaneant sine ipso. In his itaque virtutibus sine quibus ad vitã minimè peruenitur , sanctus spiritus in electorũ suorum cordibus permanet. In his verò per quas sanctitatis virtus ostenditur,aliquãdo misericorditer præsto est,& aliquãdo misericorditer recedit. Discurrens ergo & mobilis spiritus dicitur,quia in signis atque virtutibus iuxta vniuscuiusque votum continuè non habetur. Bene autem inter sancta animalia discurrere perhibetur. Discursus quippe ad celeritatem pertinet. Inter perfectos autẽ discurrit spiritus,quia & si ab eorum corde ad momentũ recesserit,citius redit. Sequitur: Et animalia ibant & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscãtis.) Cum superius dictum sit: Non reuertebantur cum ambularent,qua ratione nunc dicitur:

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Animalia ibant,& reuertebantur? Valde sibi hæc videntur esse contraria,quia ibant & non reuertebantur , & ibant & reuertebantur. Sed qualiter intelligendum sit citius agnoscimus,si duas vitas,actiuam scilicet & cõtemplatiuam sollicitè discernamus.In vna enim fixi permanere possumus,in altera autem intenta mente manere nullo modo valemus. Cùm enim corporem nostrum relinquimus , nósque ipsos ad bonæ operationis studiũ excitamus,quo alibi nisi ad actiuam imus , à qua reuerti pòst nos nullo modo debemus , quia qui post illam ad torpotem negligentiæ,ad prauitatis nequitias quas reliquerat redit, esse sine dubio cœleste animal nescit. Cùm vero ab actiua vita ad contemplatiuam surgimus , quia diu mens stare in contemplatione non valet,sed omne quod de æternitate per speculum & in ænigmate conspicit,quasi furtim hoc & per trãsitũ videt, ipsa sua infirmitate ab immẽsitate tantæ celsitudinis animus repulsus , in semetipso relabitur. Et necesse est vt ad actiuam redeat,séque ipsum cõtinuè in vsu bonæ operationis exerceat,vt cùm mens surgere ad contemplanda cœlestia nõ valet,quæque potest bona agere non recusет. Sicque fit vt ipsis suis bonis actibus ad superiora rursus in contemplationem surgat , & amoris pastum de pabulo contemplatæ veritatis accipiat. In qua quia diu se tenere ipsa corruptionis infirmitas non potest , ad bona rursus opera rediens, suauitatis dei memoria pascitur: & foris

H piis actibus,intus vero sanctis desideriis nutritur. Hinc etenim de perfectis viris post contemplationem suam redeuntibus dicitur:Memoriam suauitatis tuæ eructabũt. Dulcedinem quippe *Psal.144.* suauitatis intimæ quia vtcũque possunt,velut quodam ex corusco,prægustando tangere,eius memoriã studeant recolendo sem per & loquendo eructare. Vnde & apertè nos Psalmista admo- *Psalm.86.* net,dicens : Lux orta est iusto,& rectis corde lætitia. Lætamini iusti in domino , & confitemini memoriæ sanctitatis eius. Qui rursus ait.Quàm magna multitudo dulcedinis tuę domine. Quę *Psalm.30.* videlicet quàm magna esset,nullo modo cognosceret,nisi hanc aliquatenus , contemplando gustasset. Hinc iterum dicit: Ego *Ibidem.* dixi in ecstasi mea proiectus sum à vultu oculorum tuorum. Nisi enim in mentis excessu subleuatus , dulcedinem suauitatis æternæ cognouisset,in hoc adhuc mundo rẽtentus non discerneret quàm longè proiectus iaceret. Ostensa ergo animalia vadunt & non reuertuntur,atque vadunt,& redeunt , quia sancti viri & ab actiua vita quam apprehenderunt,ad iniquitates non corruunt , & à contemplatiua quam tenere iugiter non possunt,in actiua relabuntur.Sicut enim dictum est,ipso infirmitatis suę pondere deuicti,ad semetipsos repulsi redeunt,vt euntes discant quid desiderent,& reuertẽtes,vbi iaceant sciant.Euntes intelligant vbi nondum sint,reuertentes quid sint.Sed qualiter hæc sancta animalia redeant,demonstratur cùm subditur:In similitudinem fulguris coruscantis.)Bene autem reuertentia animaliã coruscanti fulguri comparantur , quia sancti viri cùm ad I superna contemplanda euolant,cùm primitias sui spiritus in cœlestis patriæ amore ligant , sed grauati humanæ conuersationis pondere,ad semetipsos redeunt : bona cœlestia quæ saltem per speculum contemplari potuerunt,fratribus denunciant,eorũm que animos in amorem intimæ claritatis accendunt,quam nec videre sicut est,nec loqui prævalent sicut viderunt. Loquentes autem verbis suis corda audientium feriunt & incẽdunt. Quasi ergo fulgur coruscans redeunt , quia cùm cœlestia loquuntur, per eos supernum lumen intermicat,& ad amorem cœlestis patriæ mentes audientium inflãmat.More itaque coruscantis fulguris cùm loquendo percutiunt,ignem spiritalis desideri spargunt. Alio quoque modo sancta animalia vadunt & redeunt. Vadunt enim cum ad insinuandum cœlestis doni gratiã,in prædicationem mittuntur:atque vt ad fidè trahant,mira coram infidelibus faciunt. Sed redeunt,quia hæc omnipotentis domini virtuti tribuentes,sibimetipsis quæ fecerint non asscribunt. Cũ enim stupenda faciunt fulgura sunt:quia corda intuentium con cutiunt,terrent,illuminant,& accendunt. Vnde scriptum est:In lumine iacula tua ibunt , in splendore fulguris armorum tuorum.Iacula domini sunt verba sanctorum,quæ corda peccantũ *Abac.3.* feriunt.Sed ista iacula habent arma. Scitis fratres quia prælatores viri iacula mittunt,armis vero muniuntur.Dum ergo verbis addunt miracula,quasi armis se muniunt,ne ipsi feriantur. In lumine iacula tua ibunt , quia in aperto exeunt verba dei. Sed quia comitari debent sententias doctorum,facta miraculorum, K rectè subiungitur : In splendore fulguris armorum tuorum.) Quia dum addunt eis arma miraculorum , mentes persequentium fulgurant,vt eos persequi non præsumant. Hæc itaque animalia vadunt & reuertũtur in similitudinẽ fulguris coruscantis,quia postquam mira sancti inter homines faciunt,postquam corda audientium sparso lumine incendunt , ad quandam auctori suo gloriam redeunt , vt illi laudem reddant per quem se posse talia sciunt.Sic petrus cùm sanato homine qui claudus ex vtero matris fuerat , signum fecit , quod omnes qui cognoscerent valde mirarentur , dixit : Quid miramini in hoc , aut nos *Actus.3.* quid intuemini quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hũc ambulare? Deus Abraham,deus Isaac,& deus Iacob,deus patrũ nostrorum glorificauit filium suum Iesum.Et paulo post.In fide nominis eius hunc quem videtis & nostis,confirmauit nomen eius.Signum quippe faciens,intuentium oculos miraculi lumine perstrinxit , sed humilitatem custodiens , & laudem auctori reddens,quasi vnde venerat rediit , quia lux fulguris vnde fuerat ostendit.Sancta itaque animalia cùm ad signa operanda veniunt , & cum ad reddendam auctori sui gloriam intus apud semetipsos redeunt,fulgura sunt,quia & ostendendo miracula, & exempla humilitatis præbendo, mentes intuentium feriunt & incendunt.In omne autem quod faciunt,idcirco semper ad laudem creatoris redeunt,vt in ea virtute quam accipiunt, vera L stabilitate persistant. Nam si quid sibi tribuerent , in hoc quod *Ecclesiast.* acceperant,stare non possent. Vnde bene etiam per Salomonem dicitur: Ad locum de quo exeunt flumina,reuertuntur vt iterum fluant. Siue enim in virtutibus seu in doctrina,quid aliud sunt sancti viri quàm flumina,quæ terram cordis carnalium aridam rigant? Sed siue in operatione quam faciunt,seu in doctrinæ verbis citius siccarentur,nisi per intententionem cordis semper sollicitè ad locum de quo exeunt redirent. Si enim introrsus ad cor non redeant,ac sese in amore conditoris desiderio rum vinculis non astringant,& manus ab eo quod agebat deficit , & lingua ab eo quod loquebatur aresci. Sed intus semper per amorem redeunt,& hoc quod in publico operantes atque loquentes fundunt,in secreto suo de fonte amoris hauriunt: Amando enim discunt quod docendo proferunt. Ad locum ergo de quo exeunt flumina , reuertuntur vt iterum fluant, quia aquam sapientiæ inde semper hauriunt vnde oritur:ne cum cucurrerit exiccetur.Per omne ergo quod agimus,ad fontem veri luminis solicita mente redeamus. Reddamus creatori nostro *Esaiæ 26.* gratias de bonis quæ accepimus,eique cum Esaia propheta suppliciter dicamus:Omnia opera nostra operatus es nobis . Bona enim nostra,eius sunt opera,cuius visceribus non sufficit vt nos erigeret,nisi & semetipsum pro nobis inclinaret. Si enim cæternus patri deus ante secula non fieret homo in tẽpore,quando homo temporalis saperet æterna ? Descensio ergo veritatis, M ascẽsio facta est humanitatis nostræ. Demus ei gloriam,demus laudem,qui viuit cum patre in vnitate spirituſsanctі deus per omnia secula seculorum,Amen.

HOMILIA SEXTA.

CVmque aspicerem animalia, appa ruit rota vna super terram , iuxta animalia , habens quatuor facies. Et aspectus rotarum & opus earum quasi visio maris , & vna similitudo ipsarum quatuor,& aspectus earum & opera quasi si sit rota in medio rotæ. Per quatuor partes earum euntes ibant,& non reuertebantur cùm ambularent. Statura quoque erat rotis,& altitudo,& horribilis aspectus.

TEnebrosa aqua in nubibus aëris : quia obscura est scien- *Psalm.17.* tia in propheris . Sed Salomonis voce attestante di- *Prouer.15.* dicimus:Gloria regum,celare verbum , & gloria dei est inuestigare sermonem , quia & honor est hominum , eorum secreta abscondere , & gloria dei est , mysteria sermonis eius aperire. Ipsa autem per se veritas discipulis dicit : Quæ dico *Matth.10.* vobis

A vobis in tenebris,dicite in lumine,id est, apertè exponite quæ in allegoriarũ obscuritatibus auditis.Magnæ verò vtilitatis est ipsa obscuritas eloquiorũ dei,quia exercet sensum vt fatigatione dilatetur,& exercitatus capiat quod capere nõ potest otiosus . Habet quoque adhuc aliud maius quia scripturæ sacræ intelligẽtia si in cunctis esset aperta, vilescеret.In quibusdã locis obscurioribus tanto maiore dulcedine inuenta reficit, quanto maiore labore fatigat animum quæsita. Ecce enim sancti Ezechielis nunc voce dicitur:Cúmque aspicerem animalia , apparuit rota vna super terram.)Quid autem rota,nisi sacrã scripturam signat,quæ ex omni parte ad auditorũ mentes voluitur,& nullo erroris angulo à prædicationis suæ via retinetur?Ex omni autẽ parte voluitur, quia inter aduersa & prospera , & rectè & humiliter incedit. Circulus quippe præceptorũ illius modo sursum,modo deorsum est,quia quę perfectioribus spiritaliter dicũtur,infirmis iuxta literã cõgruũt.Et ipsa quæ paruuli iuxta literã intelligunt, docti viri per spiritalem intelligẽtiã in altum *Gene.27.* ducunt.Quis nãque paruulorum in facto Esau & Iacob, quòd alter ad venatum mittitur vt benedicatur , alter verò per suppositionẽ matris à patre benedicitur, nisi iuxta sacræ lectionis historiã pascitur? In qua videlicet historia si ad intellectũ paulo subtilius astringatur, videtur quia Iacob primogeniti benedictionẽ non per fraudem surtipuit, sed vt sibi debitã accepit, B quã concedente fratre data lentis mercede emerat. At vero si quis altius sentiẽs vtrorunque facta velit per allegoriæ arcana discutere,protinus ab historia in mysterium surgit.Quid est enim quòd Isaac de maioris filij sui venatione vesci cõcupiscit, nisi quòd omnipotẽs deus Iudaici populi bona operatione pasci desiderabat? Sed illo tardãte,minorem Rebecca suppositi, quia dum Iudaicus populus bona opera foris quærit,gentilem populum mater gratia instruxit,vt omnipotẽti patri cibum bo ni operis offerret,benedictionémque maioris fratris acciperet. Qui eosdem cibos ex domesticis animalibus præbuit:quia gen *Psal.55.* tilis populus placere deo de exterioribus sacrificiis non quærens,per vocem prophetiæ dicit:In me sunt deus vota tua,quę reddam laudationes tibi.Quid est quòd idem Iacob manus ac brachia & collum hœdinis pellibus texit,nisi quòd hœdus pro peccato offerri cõsueuit?Et gẽtilis populus carnis quidem in se peccata mactauit,sed coopertũ se peccatis carnalibus confiteri nõ erubuit. Quid est quòd vestimẽtis fratris maioris induitur, nisi quòd sacræ scripturæ præceptis quæ maiori populo data fuerant,in bona operatione vestitus est?Et eis minor in domo vtitur,quæ maior fotas exiés intus reliquit,quia illa gẽtilis populus præcepta tenet in mẽte,quę Iudaicus populus habere nõ potuit dum solã in eis literã attendit.Et quid est quòd Isaac eũdem filiũ nescit quẽ benedicit,nisi hoc quod de gentili populo *Psal.17.* dominus per Psalmistã dixit: Populus quẽ non cognoui,seruiuit mihi:ob auditum oris obediuit mihi? Quid est quòd presen C tem non videt,& tamen quæ ei in futuro veniebant videt,nisi quòd omnipotẽs deus cùm per prophetas suos prędicaret gentilitati gratiã prærogandam, eam & in præsenti per gratiã non videt,quia tunc in errore dereliquit , & tamen quia hãc quandoque collecturus erat,per benedictionis gratiã præuidit.Vnde & idem Iacob gentilis populi figuram tenet,eique in bene- *Gene.27.* dictione dicitur : Ecce odor filij mei sicut odor pleni agri , cui *Luc.17.* benedixit dominus deus.Sicut enim in Euãgelio veritas dicit: *Matth.13.* Ager est hic mundus.Et quia gentilis populus ad fidem perductus,per electos suos in vniuerso mundo virtutibus redolet,odor filij,odor est agri pleni. Aliter nanque olet flos vuæ , quia magna est virtus & opinio prędicatorũ,qui inebriãt mẽtes audientium. Aliter flos oliuæ , quia suaue est opus misericordiæ, quia more olei refouet & lucet. Aliter flos rosæ , quia mira est fragrantia quæ rutilat & redolet ex ctuore martyrũ. Aliter flos lilij,quia candida vira carnis est de incorruptione virginitatis. Aliter flos violæ,quia magna est virtus humiliũ, qui ex desiderio loca vltima tenentes,se per humilitatem à terra in altũ non subleuant,& cœlestis regni purpuram in mente seruant. Aliter redolet spica,cum ad maturitatem perducitur : quia bonorum operum perfectio ad satietatem eorum qui iustitiam esuriunt ptæparatur . Quia ergo gentilis populus in electis suis vbique per mundum sparsus est,& ex eis vittutibus quas agit , omnes qui intel'igunt , odore bonæ opinionis replet : dicatur rectè. D Ecce odor filij mei,sicut odor agri pleni. Sed quia eiusdem vir- *Gene.27.* tutes ex semetipso non habet,adiungat : Cui benedixit dominus deus. Et quoniã electorum populus per quosdam eriam in contemplationem surgit:per quosdam verò in actiuæ vitæ solummodo opera pinguescit:rectè illic additur: Det tibi domi- *Ibidem.* nus de rore cœli:& de pinguedine terræ.Ros enim desuper & subtiliter cadit.Et totiẽs de rore cœli accipimus, quotiens per infusionem contemplationis intimę de supernis aliquid tenuiter videmus.Cum vero bona opera etiam per corpus agimus: de terræ pinguedine ditamur . Quid est autem quòd Esau tardè ad patrem redit : nisi quòd Iudaicus populus ad placandum dominum serò reuertitur? Cui & hoc in benedictione dicitur: Tempúsque etit cum soluatur iugum de collo tuo. Quia à ser- *Esaiæ 10.* uitute peccati Iudaicus populus in fine liberabitur : sicut scriptum est:Donec plenitudo gentium introiret, & sic omnis Is- *Roma.11.* raël saluus fieret . Quem non paruulorum ipsa Euangelica hi- *Ioan.2.* storia in miraculi operatione reficiat,quòd hydrias vacuas dominus aqua implere præcepit, candémque aquam protinus in vinum vertit? Sed cum hæc vigilantiores ingenio audiunt : & sacram historiam credendo venerantur , quid iuterius innuat requirunt . Qui enim mutare aquam in vinum potuit , etiam vacuas hydrias valuit vino statim replere.Sed implere hydrias aqua iubet , quia prius per sacræ lectionis historiam corda nostra replenda sunt.Et aquam nobis in vinum vertit,quando ip- E sa historia per allegoriæ mysterium in spiritalem nobis intelligentiam commutatur . Rota ergo quasi per terram trahitur, quia paruulis humili sermone concordat,& tamen magnis spiritalia infundens,quasi circulum in altum leuat.Et inde sursum erigitur,vnde terram tangere pauloante videbatur.Quia verò vndique ædificat quasi per circulum rota currit.Vnde & in le- *Exo.25.* ge scriptum est : Facies & candelabrum ductile de auro mundissimo ; hastile eius & calamos & scyphos & sphærulas ac lilia ex ipso procedentia. Quis in candelabro nisi redemptor humani generis designatur:qui in natura humanitatis infulsit lumen diuinitatis,vt mundi candelabrum fieret,quatenus in eius lumine omnis peccator in quibus iaceret tenebris videret. Qui pro eo quòd naturam nostram sine culpa susćepit:cãdelabrum tabernaculi ex auro purissimo fieri iubetur. Ductile autem feriendo producitur , quia & redemptor noster qui ex conceptione & natiuitate perfectus deus & homo extitit : passionum dolores pertulit , & sic ad resurrectionis gloriam peruenit. Ex auro ergo mundissimo ductile candelabrum fuit , quia & peccatum non habuit : & tamen eius corpus per passionis contumelias ad immortalitatem profecit . Nam iuxta virtutes animę quibus percussionibus potuisset proficere,omnino non habuit.In membris autem suis (quæ nos sumus) quotidie percussionibus proficit , quia dum nos tundimur & efficimur vt eius corpus esse mereamur,ipse proficit.De eius autem corpo- F re scriptum est: Ex quo totum corpus per nexus & cõiunctio- *Coloss.2.* nes subministratum & constructum crescit in augmẽtum dei. Corpus quippe illius nos omnes sumus.Per nexus verò & cõiunctiones corpus ligatur: quia dum capiti pectus:dum pectori brachia,dum brachiis manus,digiti manibus sunt coniuncti, ac membra cætera membris inherent,corpus omne perficitur: sicut sancti Apostoli,quia redemptori nostro propinqui steterunt,quasi pectus capiti inhæsit.Quos quia martyres sunt secuti:quasi cõiuncta brachia pectori fuerunt. Quibus dum pastores & doctores subiuncti sunt per bona opera,manus brachiis inhæserunt . Hoc verò omne corpus redemptoris nostri quotidie per nexum & coniunctionem subministratum est in cœlo:quia cum ad eum illuc electæ animæ ducuntur,ei sua membra colligãtur.De quo bene dicitur:Subministratum & cõstructum crescit in augmẽtũ dei:quia deus omnipotẽs redemptor noster qui in se quo proficia: nõ habet,adhuc per membra sua quotidie augmentũ habet.Vnde rursum scriptũ est: Donec oc- *Ephe.4.* curramus omnes in virũ perfectũ in mẽsurã ætatis plenitudinis Christi.Hastile verò eiusdem cãdelabri ipsa Ecclesia debet intelligi,quæ corpus eius est : quia inter tot aduersa libera stat. Calami autẽ qui de hastili procedũt, prędicatores sunt,qui dulcem sonũ in mũdo ędiderũt,videlicet cãticũ nouũ. Scyphi autem

Universidad de Deusto Biblioteca

G tem vino repleri solent. Quid ergo mẽtes auditorũ nisi scyphi sunt, quæ sanctis prædicãtibus vino scientiæ replentur: Sphærula autẽ quid est aliud nisi volubilitas prædicationis? Sphæra autem ex omni parte voluitur. Et prædicatio quæ nec aduersitate retineri potest, nec prosperitatibus eleuatur, sphæra est. Et inter aduersa fortis, & inter prospera humilis, nec timoris habet angulũ, nec elationis. In cursu ergo suo figi non valet: quia per cũcta se volubiliter trahit. Vt autẽ hoc quod exempli causa protulimus exequamur, bene post calamos scyphos & sphærulas, in candelabro lilia describuntur: quia post eam quam diximus prædicationis gratiam atque volubilitatem, illa virẽs patria sequitur: quæ animabus sanctis id est, floribus vernat æternis. Sphærulæ ergo ad laborem pertinent, lilia ad retributionẽ. Itaq; sicut apud Moysem sphærula doctrina prædicationis accipitur: ita hic per rotam ipsa sacra scriptura signatur. Propheta igitur dum sancta animalia videret, adiunxit: Cúmque aspicerem animalia: apparuit rota vna super terrã.) Qua in re quærendum est cùm inferius rotæ describuntur, cur vna rota prius apparuisse dicitur, nisi quia antiquo populo vetus solummodo testamentũ datum est, quod ad erudiendam mentẽ illius quasi rota volueretur? Bene autem rota eadem super terrã apparuisse dicitur: Peccanti enim homini dictum est: Terra es, & in terram ibis. *Gene.3.* Rota ergo super terrã apparuit: quia deus omnipotẽs legem super corda peccantium dedit. Sed quia hæc pẽnata animalia
H sanctos (vt antè diximus) Euãgelistas designant: quomodo prius animalia, & postmodum rota vna aspicitur, dum antè testamentũ vetus fuerit, & postmodum sancti Euangelistæ secuti sint? Sed intelligere in his possumus quod illi prius à propheta visi sunt, qui merito trãscendunt. Nam quantum sanctũ Euangeliũ testamentum vetus præcellit: tanto & prædicatores eius in descriptione prophetica præferri debuerunt. Quamuis sit adhuc aliud quod in hac descriptione considerari debeat, quia prophetiæ spiritus sic intra semetipsum anteriora & posteriora simul colligit: vt hæc simul prophetæ lingua proferre nõ possit. Sed ampla quæ videt de præteritis sermonibus emanat, & nunc vltima post prima, nũc vero prima post vltima loquitur. Vnde Ezechiel propheta sub figura sanctæ vniuersalis Ecclesiæ & Euangelistarũ gloriã per quatuor animaliũ similitudinem videt: & tamen repentè illa subiungit quæ anterioribus gesta sunt: vt patenter indicet simul se vidisse: quod carnis lingua non sufficeret simul dicere. Quia verò per quatuor animalia etiam perfectos omnes significari diximus, considerandum quoque est quosdam sanctorum & ante legem fuisse qui naturali lege districtè viuerent, & omnipotẽti domino placerent. Post animalia ergo rota describitur: quia electorum multi apud omnipotentem dominũ perfecti & ante legem fuerunt. Sin vero animalia solos (vt diximus) Euãgelistas debemus accipere: est adhuc aliud quod considerare debeamus. Videbat
I enim in spiritu propheta: quia hæc ipsa verba quæ obscuritatibus obuoluta proferebat, non Iudaico populo, sed gẽtibus pãderentur. Nobis igitur loquens: prius animalia, & pòst rotam describere debuit: quia nos ad fidem domino largiente veniẽtes, non per legem Euangelium, sed per sanctum Euangelium legem didicimus. Vbi verò vel qualis rota apparuerit: adiungit cùm dicit: Iuxta animalia habens quatuor facies.) Vbi adhuc subditur: Et aspectus rotarum & opus earum quasi visio maris: & vna similitudo ipsarum quatuor: & aspectus earum & opera, quasi si sit rota in medio rotę.) Quid est hoc quòd cũ vna rota diceretur: paulopòst adiungitur: quasi si sit rota in medio rotæ, nisi quòd in testamenti veteris litera testamẽtum nouum latuit per allegoriã? Vnde & rota eadẽ quæ iuxta animalia apparuit, quatuor facies habere describitur, quia scriptura sacra per vtraque testamẽta in quatuor partibus est distincta. Vetus etenim testamentum in lege & prophetis, nouũ vero in Euangeliis atque Apostolorum actibus & dictis. Scimus autem quia vbi faciem intendimus, ibi quod necesse est videmus. Rota ergo quatuor habet facies: quia prius resecanda mala in populis vidit per legem, postmodum vidit per prophetas: subtilius vero per Euangelium, ad extremũ autem per Apostolòs ea quæ in culpis hominum resecarẽtur, aspexit. Potest quoque intelligi quod quatuor facies rota habeat, propter hoc quòd scriptura sacra per gratiam prædicationis extẽsa in quatuor mũdi partes innotuit. K
Vnde & bene rota eadem vna prius iuxta animalia apparuisse: & postmodum quatuor facies habuisse describitur: quia nisi lex Euangelio concordaret, in quatuor mũdi partibus non innotesceret. Sequitur: Et aspectus rotarum & opus earum quasi visio maris.) Rectè sacra eloquia visioni maris similia narrantur, quia in eis magna sunt volumina sentẽtiarum, cumuli sensuum. Nec immerito mari similis scriptura sacra dicitur: quia firmantur in ea sententię locutionis, sacramento baptismatis. Vel certè considerandum est, quia nauibus in mare nauigamus, cum ad desideratas terras tendimus. Nobis autem quid est in desiderio nisi illa terra de qua scriptum est: Portio *Psal.141.* mea in terra viuẽtium? Ligno autem (vt dixi) euehitur qui mare transit. Et scimus quia sacra scriptura lignum crucis per le- *Deute.21.* gem nobis prænunciat, cùm dicit: Maledictus omnis qui pendet in ligno. Quod de redemptore nostro Paulus attestatur, di- *Galat.3.* cens: Factus pro nobis maledictum. Per prophetas quoque li- *Psal.95.* gnum annunciatur, cùm dicitur: Dominus regnabit à ligno. Et *Hiere.11.* rursum: Mittimus lignum in panem eius. Per euangelium vero lignũ crucis apertè ostenditur: vbi ipsa domini passio quę prophetata est, declaratur. Per Apostolum autem hæc eadem crux *Galat.6.* etiã in verbis & operibus tenetur, cùm Paulus dicit: Mihi mun- *Ibidem.* dus crucifixus est, & ego mũdo. Et rursus: Mihi autẽ absit gloriari, nisi in cruce domini nostri Iesu Christi: Nobis ergo qui L ad æternã patriã tendimus: scriptura sacra per quatuor suas facies mare est. Quæ crucem annunciat: quia nos ad terrã viuentium ligno portat. Nisi autẽ mari scripturã sacrã similẽ cerne- *Esa.11.* ret propheta, minimè dixisset: Repleta est terra sciẽtia domini: sicut aquæ maris operientis. Sequitur: Et vna similitudo ipsarũ quatuor: & aspectus earũ & opera, quasi si sit rota in medio rotæ.) Vna similitudo ipsarũ est quatuor, quia quod prædicat lex, hoc etiam prophetæ: quod denunciant prophetæ, hoc exhibet Euangelium: quod exhibuit Euangeliũ, hoc prædicauerunt Apostoli per mũdum. Vna ergo est similitudo ipsarum quatuor, quia diuina eloquia etsi temporibus distincta, sunt tamen sensibus vnita. Et aspectus earũ & opera, quasi si sit rota in medio rotæ.) Rota intra rotam est testamentum nouũ (sicut diximus) intra testamentum vetus: quia quod designauit testamentum vetus, hoc testamentũ nouum exhibuit. Vt enim pauca de mul- *Gene.2.* tis loquar, quid est quòd Adam dormiente Eua producitur, nisi *Gene.22.* quòd moriẽte Christo Ecclesia formatur? Quid est quòd Isaac ad immolandum ducitur, & ligna portat, aræ superimponitur & viuit: nisi quòd redemptor noster ad passionem ductus, lignum sibi crucis ipse portauit? & sic in sacrificio pro nobis ex humanitate est mortuus, vt tamen immortalis maneret ex di- *Iosue 20.* uinitate. Quid est quòd homicida post mortẽ summi põtificis absolutus, ad terram propriã redit: nisi quòd humanum genus *Nume.35.* quod peccando sibimetipsi mortem intulit, post mortem veri M sacerdotis videlicet redemptoris nostri, peccatorũ suorũ vinculis soluitur: & in paradisi possessione reparatur? Quid est *Exod.25.* quòd in tabernaculo propitiatorium fieri iubetur: super quod duo Cherubin, vnum à summitate vna, & alterum à summitate alia, ex auro mũdissimo ponuntur expandentes alas, & ope- *Ibidem.* rientes oraculum? Quid est quod se mutuo respiciunt, versis vultibus in propitiatorium: nisi quòd vtraque testamenta ita sibi in mediatorem dei & hominum concordant, vt quod vnũ designat, hoc alterum exhibeat? Quid enim per propitiatoriũ, nisi ipse redemptor humani generis dusignatur? De quo per *Roma.3.* Paulum dicitur: Quem proposuit deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius. Quid verò per duo Cherubin quæ plenitudo sciẽtiæ dicuntur, nisi vtraque testamenta signata sunt? Ex quibus vnum à summitate vna propitiatorij, aliud verò à summitate altera stat: quia quod testamentum vetus de incarnatione nostri redemptoris cœpit prophetando promittere, hoc testamentum nouum perfectè narrat repletum. Duo autem Cherubin ex auro mundissimo facta sunt, quia vtraque testamenta pura ac simplici veritate describuntur. Expandunt vero alas, & oraculum operiunt, quia nos qui omnipotentis dei oraculum sumus: à culpis imminentibus, scripturæ sacræ ædificatione protegimur. Cuius dum sententias sollicitè aspicimus, ab errore ignorantiæ eius alis velamur. Duo ergo Cherubin

A rubin in se mutuo respiciunt, versis vultibus in propitiatoriũ: quia vtraque testamenta in nullo à se discrepant. Et quasi ad semetipsa vicissim facies tenent, quia quod vnum promittit, hoc aliud exhibet, dum inter se positum mediatorem dei & hominum vident. Facies quippe à semetipsis Cherubin auerterẽt, si quod vnum testamẽtum promitteret aliud negaret. Sed dum concorditer de mediatore dei & hominum loquuntur, vt vicissim se respiciãt, in propitiatoriũ intendũt. Rota ergo in medio rotæ est: quia inest testamento veteri testamẽtum nouũ. Et sicut sæpe iam diximus, quod testamentum vetus promisit, hoc nouũ exhibuit, & quod illud occulte annunciat, hoc istud exhibitũ aperte clamat. Prophetia ergo testamenti noui, testamẽtum vetus est, & expositio testamẽti veteris, testamentum nouum. Sequitur: Per quatuor partes earum ibant, & non reuertebãtur.) Quo alibi diuina eloquia nisi ad corda hominum vadunt? Sed per quatuor partes euntes ibant, quia scriptura sacra per legem ad corda hominũ vadit, signando mysteriũ. Per prophetas vadit paulo apertius, prophetãdo dominũ. Per Euãgelium vadit, exhibẽdo quem prophetauit. Per Apostolos vadit, prædicando eum quem pater in nostra redemptione exhibuit. Habent ergo rotæ facies & vias: quia ostendũt sacra eloquia notitiã præceptorũ cum exhibitione operum. Et per quatuor partes vadunt, quia distinctis (vt prędiximus) temporibus loquuntur, vel certè quia in cunctis mundi regionibus incar-
B natum dominum prædicãt. De quibus apertè mox subditur: Et nõ reuertebãtur cùm ambularẽt.) Hæc superius de animalibus dicta sunt, sed nõ eadẽ intelligi de rotis quę de animalibus possunt. Rotis quippe signari testamenta diximus. Et testamẽtum vetus ambulauit quidẽ: quia per prædicationẽ ad mẽtes hominum venit, sed post ad semetipsum reuersum est, quia iuxta literam, in præceptis suis & sacrificiis vsque ad finẽ seruari non potuit. Non enim sine immutatione permãsit: cùm in eo spiritalis intelligentia defuit. Sed cùm redemptor noster in mundum venit, hoc spiritaliter fecit intelligi, quod carnaliter inuenit teneri. Itaq; dum spiritaliter litera eius intelligitur, omnis in eo illa carnalis exhibitio viuificatur. Testamentum verò nouũ etiam per testamẽti veteris paginas testamentum ęternum appellatum est, quia intellectus illius nunquam mutatur. Bene ergo dicitur quòd rotæ euntes ibant, & non reuertebantur cum ambularent, quia nouum testamẽtum non rescinditur, dum vetus iam spiritaliter intelligitur. Post se non redeunt, quia vsque ad finem mundi immutabilia persistunt. Ambulant ergo, sed non reuertuntur, quia sic spiritaliter ad cor nostrum veniũt, vt eorum præcepta vel studia vlterius non mutentur. Sequitur: Statura quoque erat rotis, & altitudo, & horribilis aspectus.) Quid est quod in scripturæ sacræ eloquiis tria hæc inesse narrantur: vt staturam, altitudinem, & horribilem aspectum, id est
C terribilem habere memorentur? Quærẽdum nobis magnopere est, quæ diuinæ scripturæ statura, quæ altitudo, quis horribi-
1.Cor.10. lis aspectus dicitur. Sciendum ergo est, quia stare, ad vitam con-
Philip.4. gruit bene operãtis. Vnde per Paulum dicitur: Qui stat, videat ne cadat. Qui etiam discipulis dicit. Sic state in domino charis-
4.Reg.3. simi. Et propheta qui se vita ac moribus ante dominũ stare videbat, ait: Viuit dominus, in cuius cõspectu sto. Altitudo verò, est cœlestis regni promissio. Ad quam tunc pertingitur, quãdo iam mortalis vitæ omnis corruptio subiugatur. Horribilis vero aspectus est terror gehennæ, quæ sine fine reprobos cruciat, & semper in cruciatum conseruat. Statura ergo in rectitudine prædicationis est: Altitudo in celsitudine supernæ promissionis: Horribilis verò aspectus in minis atque terroribus supplicij sequentis. Scriptura igitur sacra staturam habet, quia mores ad standum dirigit: vt auditorum mẽtes ad terrenam concupiscentiam non curuẽtur. Altitudinem habet: quia in cœlesti patria æternæ vitæ gaudia promittit. Horribilem quoque aspectum habet: quia omnibus reprobis gehẽnę supplicia minatur. Ostendit igitur staturã suam in ædificatione morum. Ostendit altitudinem in promissione pręmiorum: Ostendit horribilem aspectum in terroribus suppliciorum. Recta est enim in præce-
Esaiæ 1. ptis: alta in promissionibus: horribilis in minis. Habet staturã, cum per prophetam dicit: Quiescite agere peruerse: discite be-
Esaie 58. nefacere: quęrite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo: defendite viduam. Et rursum: Frãge esurienti panem tuum, & egenos vagósque induc in domum tuam. Cùm videris nu- D dum, operi eũ: & domesticos seminis tui ne despexeris. Habet altitudinẽ, cùm per eundem prophetam dicit: Non erit tibi sol *Esaiæ 60.* amplius ad lucendũ per diem, nec splẽdor lunæ illuminabit te, sed erit tibi dominus in lucem sempiternã, & deus tuus in gloriam tuam. Habet horribilem aspectum, cum infernum describẽs dicit: Dies vltionis domini, annus retributionis iudicij Siõ, *Esaiæ 34.* & conuertentur torrẽtes eius in picẽ, & fumus eius in sulphur, & erit terra eius in picem ardẽtem nocte & die, non extinguetur in sempiternũ. Quam beatus quoque Iob describit dicens: *Iob 1.* Terram tenebrosam & opertã mortis caligine, terram miserię & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitãs. Habet staturam cùm per eum dominus propitius pollicetur dicens: Sicut cœli noui & terra noua quæ *Esa.vlti.* ego stare facio coram me dicit dominus, sic stabit semẽ vestrũ & nomen vestrum. Illi enim veraciter coram domino stãt, qui vitam suam in prauitate non dissipãt. Habet altitudinem, cùm statim subdit: Et erit mẽsis ex mense, & sabbatum ex sabbato, *Ibidem.* & veniet omnis caro vt adoret corã facie mea, dicit dominus: Quid est mensis nisi profectio dierum? Et quid est sabbatũ, nisi requies in qua fieri opus seruile nõ liceat? Mẽsis ergo ex mẽse est, quia qui hic perfectè viuunt, illuc ad perfectionem gloriæ perducuntur. Sabbatũ verò ex sabbato est, quia qui hic cessant à peruerso opere, illic quiescunt in cœlesti retributione. Habet etiam horribilem aspectũ, cum protinus adiũgit: Et egrediẽtur E & videbũt cadauera virorum, qui præuaricati sunt in me. Ver- *Ibidem.* mis eorum non morietur, & ignis eorũ non extinguetur. Quid *Ibidem.* enim horribilius dici, quid cogitari potest, quàm damnationis vulnera suscipere, & dolores vulnerum nũquam finire? De hoc horribili aspectu rotarum bene per Sophoniam dicitur: cùm superuenire duris mentibus dies iudicij denunciatur: Iuxta est *Sopho.1.* dies domini magnus, iuxta & velox nimis. Vox diei domini amara, tribulabitur ibi fortis. Dies irę dies illa, dies tribulationis & angustiæ, dies calamitatis & miseriæ, dies tenebrarũ & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris. Sed quia exterioris rotę dicta posuimus, restat nũc vt interioris quoque staturam, altitudinem, & horribilem aspectum proferre debeamus. Habet quippe rota interior staturam suam, cum per sanctum Euangelium ad terrena desideria incuruare nos prohibet, redemptoris nostri vocibus dicẽs: Attendite vt non gra- *Lucæ 21.* uentur corda vestra in crapula & ebrietate, aut in curis huius vitæ. Habet altitudinem, cùm de eodem redemptore promittit, dicens: Quotquot autem crediderunt in eum, dedit eis po- *Ioan.1.* testatem filios dei fieri. Quid enim hac potestate altius, quid hac altitudine sublimius dici potest, in qua creatus quisque efficitur filius creatoris? Habet horribilem aspectum, cùm de reprobis loquitur dicens: Ibunt in supplicium æternum. Habet *Matth.29.* staturam, cum veritas discipulos admonet dicens: Vendite quę *Luc.12.* posidetis, & date eleemosynam. Facite vobis sacculos non ve- F terascentes. Habet promissionis altitudinem, cùm dicit: Ve- *Matt.8.* nient ab oriente & occidente, & recumbent cum Abraham & Isaac & Iacob in regno cœlorum. Habet horribilem aspectũ, cum subdit: Filij autem regni eiicientur in tenebras exteriores, *Ibidem.* ibi erit fletus & stridor dẽtium. Quibus rursum voce veritatis dicitur: Vos in peccatis vestris moriemini. Habet staturã cum *Ioan.8.* primi pastoris vocibus dicit: Ministrate in fide vestra virtutẽ, *2.Pet.1.* in virtute autem sciẽtiam, in sciẽtia autem abstinentiam, in abstinentia autem patiẽtiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem. Habet altitudinem, cum paulopòst dicit: Sic enim *Ibidem.* abũdanter ministrabitur vobis introitus in æterno regno domini & saluatoris nostri Iesu Christi. Qui rursus bonis pastoribus pollicetur, dicens: Cum apparuerit princeps pastorũ per- *2.Pet.5.* cipietis immarcessibilem gloriæ coronam. Habet horribilem *Ibidem.* aspectum, cum dicit: Adueniet autem dies domini vt fur, in qua cœli magno impetu transient, elementa vero calore soluentur: Cum hæc igitur omnia dissoluenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conuersationibus & pietatibus, expectãtes & properantes in aduentum diei dei: per quam cœli ardentes soluentur: elemẽta verò ignis ardore tabescent? Habet staturam, cùm per Paulum nos à terrenis desideriis erigit, dicens: Mortificate membra vestra quæ sunt super terram, fornica- *Coloss.3.* tionem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tionem,immunditiam,libidinem, concupiſcentiam malam & auaritiam, quæ eſt idolorum ſeruitus. Habet altitudinem,cùm promittit dicens: Vita veſtra abſcondita eſt cũ Chriſto in deo. *Ibidem.*
Cùm enim Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria. Habet horribilem aſpectũ,cùm minatur dicens: In reuelatione domini noſtri Ieſu Chriſti de cœlo,cum angelis virtutis eius in flamma ignis, dantis vindictam *1.Theſ.1.*
his qui non nouerunt deum, & qui non obediunt Euangelio domini noſtri Ieſu Chriſti,qui pœnas dabunt in interitu æternas à facie domini,& à gloria virtutis eius. Habet ſtaturã,cùm *1.Theſ.5.*
nos admonet dicens: Videte ne quis alicui malum pro malo reddat,ſed ſemper quod bonum eſt ſectamini in inuicem & in *Roma.8.*
omnes. Habet altitudinem,cum promittit dicens: Si commorimur,& conuiuemus:ſi ſuſtinemus,& conregnabimus. Et rurſum: Non ſunt condignæ paſsiones,huius temporis ad futurã *Ibidem.*
gloriam,quæ reuelabitur in vobis. Habet horribilem aſpectũ. cum minatur dicens: Terribilis quidem expectatio iudicij, & *Heb.5.*
ignis æmulatio:quæ conſumptura eſt aduerſarios. Qui rurſus *Heb.10.*
ait:Horrendum eſt incidere in manus dei viuentis. Quæ omnia breui quoque ſententia ſtringit, dicens? Vt poſsitis com- *Epbe.3.*
prehendere cum omnibus ſanctis quæ ſit latitudo, longitudo, ſublimitas,& profundum. Lata quippe eſt charitas,quia & inimicorum dilectionem capit, & per eam charitatem qua nos
H deus omnipotens latè diligit, etiam longanimiter portat. Hoc ergo nos debemus exhibere proximis: quod indignis nobis à creatore noſtro conſpicimus exhiberi. Latitudo itaque & longitudo ad ſtaturam pertinet,quia per amorem mores dilatat,vt fraterna mala charitas longanimiter portet. Sublimitas autem eſt æternorum illa remuneratio præmiorum,de cuius immenſitate dicitur: Quia nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in *1.Cor.2.*
cor hominis aſcendit,quæ præparauit deus diligentibus ſe. Habet ergo in ſublimitate altitudinem, quia æterna ſanctorum gaudia nulla nunc præualent cogitatione penetrari. Profundũ quoque eſt illa inæſtimabilis damnatio ſuppliciorum, quæ eos quos ſuſceperit in imis demergit. In quibus ſacra eloquia horribilem aſpectum habent, quia inæſtimabilem terrorem audientibus incutiunt,cùm ſupplicia infetis loquuntur. Bene ergo dicitur: Statura quoque erat rotis, & altitudo & horribilis aſpectus.) Quia ſcriptura ſacra in vtroque teſtamento & admonendo recta eſt, & promittẽdo alta,& minando terribilia. Hæc nos fratres chariſsimi hodierna die largiente domino dixiſſe ſufficiat,vt ad diſſerenda ea quę ſubiuncta ſunt,otio reparati redeamus, in authore omnium deo & domino noſtro Ieſu Chriſto confidentes: Qui viuit & regnat cum patre in vnitate ſpiritus ſancti deus: Per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

HOMILIA SEPTIMA.

I EST totum corpus oculis plenum in circuitu ipſarum quatuor. Cúmque ambularent animalia: ambulabant paritet & rotæ iuxta ea: & cùm eleuarentur animalia de terra, eleuabantur ſimul & rotæ. Quocunque ibat ſpiritus,illuc eũte ſpiritu & rotæ pariter eleuabantur,ſequentes eum. Spiritus enim vitæ erat in rotis. Cum euntibus ibant, & cum ſtantibus ſtabant: & cum eleuatis à terra pariter eleuabantur & rotæ ſequentes ea. quia ſpiritus vitæ erat in rotis. Et ſimilitudo ſuper caput animalium firmamenti quaſi aſpectus cryſtalli horribilis & extenti ſuper capita eorum deſuper. Sub firmamẽto autem pennę eorum rectæ alterius ad alterum. Vnumquodque duabus alis velabat corpus ſuum, & alterum ſimiliter velabatur.

SIcut noſtis fratres chariſsimi: conſuetudo prophetiæ eſt nunc iſta, nunc illa conſpicere, & ab aliis in aliud ſubito verba deriuare: ſicut Pſalmiſta cum de domino loqueretur,dixit·Deus iudex iuſtus,fortis & patiẽs, nunquid irascetur per ſingulos dies? Niſi conuertamini, gladium ſuum vibrauit, arcum ſuum tetendit & parauit illum, & in ipſo parauit vaſa *Pſal.7.*
mortis,ſagittas ſuas ardentibus effecit. Repentè ſubiungit: Cõ- K
cepit dolorem & peperit iniquitatem. Lacum aperuit,& effodit eum,& incidit in foueã quam fecit. Ecce cum domini narraret iuſtitiam,quaſi non mutata voce, repentè peccatoris intulit culpam. Quod vnum me exempli cauſa dixiſſe ſufficiat: quia quiſquis in prophetis vſum lectionis habet, quàm crebrò iſta faciat,non ignorat. Vnde nunc Ezechiel propheta cum de rotis loqueretur,adiunxit: Et totum corpus plenum oculis in circuitu ipſorum quatuor.) Qui enim non ipſarum ſed ipſorũ dixit: profecto indicat quia repentè ſermo eius à rotis ad animalia rediit. Per quæ nimirum perfecti quique(vt prædictum eſt)deſignantur. Corpora itaque animalium idcirco plena oculis deſcribuntur, quia ſanctorũ actio ab omni parte circunſpecta eſt: bona deſiderabiliter prouidens,mala ſolerter cauens. Et hoc eſt laboriosius,quia ſanctorum mens vehemẽter inuigilat ne ſe ante eorum oculos mala ſub bonorum ſpecie abſcõdant. Circũſpecta ergo eſt vita ſanctorum,ne ſic ſit libera, vt ſuperba ſit: quia ſæpe ſuperbia excedit in verbis, & auditi appetit libertas putitatis. Ne ſic ſit humilis,vt formidoloſa: quia aliquãdo timor reſtringit animum,& loqui quæ recta ſunt,non præſumit, ſed tamen in ipſa timida cogitatione humilitatem eſſe ſe ſimulat. Ne ſic ſit parca,vt tenax ſit: quia plærunque tenacia parſimonia appetit æſtimari, vt iuſtè ac neceſſariè videatur tenere, quicquid egenti proximo miſericorditer non vult impẽdere. Ne ſic ſit miſericors,vt effuſa ſit: quia nonnunquam effuſionem eſſe miſericordiam putat. Aliud enim eſt pietatis ſtudio neceſſaria proximis dare: atque aliud ea quæ poſsidentur, ſine mercedis intentione diſpergere. Quicquid ergo agitur,in radice intentionis penſandum eſt quo meritò apud iudicium *Matth.6.*
creatoris habeatur. Vnde & idem creator dicit: Si oculus tuus ſimplex fuerit:totum corpus tuum lucidum erit. Oculum videlicet intentionem, corpus verò actionem nominans. Quia ſi noſtra intentio apud deum ſimplex fuerit: in eius iudicio noſtra actio tenebroſa non erit. Igitur quia ſancti viri ſolerter inuigilant, vt ſe vndique aſpiciant,& vbique cuſtodiant: ne aut mala propter ea ipſa appetãt, aut hæc eadem ſub ſpecie bonorum agant: ſcilicet ne ſe eis vitia virtutes eſſe mentiantur,totũ corpus plenum in circuitu oculis habent: quia omnis eorum actio prouidentia ſolicitudinis & repletur & circũdatur. Hinc eſt quod Paulus Apoſtolus dum cuidam pœnitenti de perpe- *2.Cor.2.*
trato facinore Corinthios proſpiceret voluiſſe miſereri, ait: Si cui aliquid donaſtis,& ego. Nam & ego quod donaui,propter vos in perſona Chriſti: vt non circunueniamur à Satana. Non enim ignoramus cogitationes eius. Si enim parcendum erat: cur ſe humilitati tãtæ voluntatis diſcipulorum magiſter egregius ſociat,vt neque ipſe à diſcipulis, neque ab eo diſcipuli in compaſsionis cauſa diuiſi viderentur, niſi quia ſollicito prouidentiæ oculo attendit, quòd plærunque dum alter donat: alter irascitur? Et quale eſt iam miſericordiæ ſacrificium,quod cum M
diſcordia proximi offertur? Vnde rectè ait: Vt non circumueniamur à Satana. Nõ enim ignoramus cogitationes eius. Quia videlicet inde in alterius corde rixæ malum ſolet immittere, vnde alterum conſpicit pietatis negotium feciſſe. Imperfectum enim bonum eſt quod ſic agitur, vt ne quid ei ex alio latere malè ſurrepat, non attendatur: niſi forte hoc quod ſine cuiuſpiam ſcandalo fieri non poteſt,culpa ſit non feciſſe. Hoc verò ideo dicimus,vt votum noſtræ dilectionis faciamus: quia in noſtro bono opere aliquando cauendum eſt ſcandalũ proximi,aliquando vero pro nihilo contemnendum. Quod in ipſo noſtro authore didicimus,qui dum tributum Petro inquiſito peteretur,prius paradigma propoſuit, per quod ſe nihil de- *Matth.17.*
bere reſpondit, dicens: Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel cenſum, à filiis ſuis,an ab alienis? Cui cum diceretur ab alienis,illico reſpondit: Ergo liberi ſunt filij. Sed poſtquam liberum ſe eſſe monſtrauit,ne fortaſſe ſcandalum cuiquam faceret,ſubdidit: Vt autem non ſcandalizemus eos,vade ad mare,& mitte hamum, & eum piſcem qui primus aſcenderit tol- *Matth.17.*
le, & aperto ore eius inuenies ſtaterem, illum ſumens da eis pro me & te. Qui rurſum cùm diceret, quia omne quod in os intrat, non coinquinat hominem, tunc adcendentes diſcipuli dixerunt ei: Scis quia Phariſæi audito hoc verbo ſcandalizati ſunt? At ille reſpondẽs ait: Omnis plan-
tatio quam non plantauit pater meus cœleſtis,eradicabitur. Sinite illos,cæci ſunt,& duces cæcorum. Ecce magiſtra veritas ne in quorundam cordibus ſcandalum gigneretur, quod non debuit tributum dedit. Et rurſum quia generati ſcãdalum in quorundam cordibus contra veritatem vidit,in ſuo eos ſcãdalo remanere permiſit. Ex qua re nobis conſiderandum eſt quia inquantum ſine peccato poſſumus,vitare proximorum ſcandalũ debemus. Si autem de veritate ſcandalum ſumitur,vt illius permittitur naſci ſcandalum, quàm veritas relinquatur. Corpora ergo animalium plena ſunt oculis, cum ſe hincinde cautè circunſpiciunt. Sed ſciendũ nobis eſt, quia ſæpe dum alios reprobos intendimus: ſit vt alia negligamus. Et vbi negligimus,ibi
Luc.18. proculdubio oculum non habemus. Nam Phariſæus ille qui aſcenderat in templum orare(teſtante Euangelio)quid dixit agnouimus. Ait enim: Deus gratias ago tibi. Rectè ergo gratias deo agebat,à quo acceperat bona quæ fecerat. Qui etiam ſubiungit: Quia non ſum ſicut cæteri hominum raptores,iniuſti,adulteri,velut etiam hic publicanus: ieiuno bis in ſabbato, decimas do omnium quæ poſsideo. Ecce ad exhibendam abſtinentiam,ad impendendam miſericordiã,ad referendas deo gratias
B oculum Phariſæus habuerat: ſed ad humilitatis cuſtodiam oculum non habebat. Et quid prodeſt quòd contra hoſtium inſidias penè tota ciuitas cautè cuſtoditur, ſi vnum foramen apertum relinquitur,vnde ab hoſtibus intretur? Quid ergo prodeſt cuſtodia quæ penè vbique circumponitur,quando inimicis ta ciuitas per neglectum loci vnius aperitur? Phariſæus autem qui ieiunium exhibuit,decimas dedit, deo gratias retulit,quaſi penè per circuitum in ſuæ ciuitatis cuſtodia vigilauit. Sed quia vnum in ſe foramen ſuperbiæ non attẽdit,ibi hoſtem pertulit, vbi per negligentiam oculum clauſit. Quia ergo ſanctorũ mẽtes vndique ſe circunſpicientes inuigilant, atque in omni ſuo opere pauoris & ſollicitudinis oculũ circunducunt,ne aut prauã agãt: aut recta quæ præcepta ſunt non agant: aut bonis actibus expletis,in ſuis cogitationibus intumeſcant, & tanto grauius offendant,quanto iuſti videntur foris,& occultius peccãt, rectè dicitur: Totum corpus eorum plenum oculis in circuitu.) Sciendum quoque quòd in tranſlatione veteri non habetur totum corpus eorum in circuitu,ſed dicitur: Dorſa eorum plena oculis. Quæ videlicet ſententia ab ædificationis intellectu non diſcrepat. Ea enim quæ ſunt in facie,ſæpe etiam peccatores homines cuſtodire ſolent. Iuſti autem viri quia ſe & in eis cuſtodiũt quæ in promptu & in facie non videntur in dorſis oculos habere referuntur. Qui ergo & ea quæ in occultis ſunt diſcutiunt: atq; ab ipſis ſe cuſtodiunt quæ latent,profectò oculos in dorſis habẽt. Quod tamen intelligi & aliter poteſt,quia ea quę ſunt ante faciem noſtram,videmus,dorſa autem noſtra aliis in nobis videt,& nos videre non poſſumus. Quia autẽ ſancti vi-
C ri ſolerter ſe aſpiciunt in quibus ab aliis iudicari poſſunt,& diſtrictè ſe vident ſicut ſæpe diſtrictè ab aliis videntur, qui in ſe nec ea quæ latere poterant ignorãt,lumen in dorſum portant. Sequitur: Cúmque ambularent animalia,ambulabãt pariter & rotæ iuxta ea. Et cum eleuarentur animalia de terra, eleuabantur ſimul & rotę.) Ambulãt animalia,cùm ſancti viri in ſcriptura ſacra intelligunt quemadmodũ moraliter viuant. Eleuantur verò à terra animalia, cùm ſancti viri ſe in contemplatione ſuſpendunt. Et quia vnuſquiſque ſanctorum quanto ipſe in ſcriptura ſacra profecerit,tanto hæc eadem ſcriptura ſacra proficit apud ipſum,rectè dicitur: Cùm ambularent animalia,ambulabant pariter & rotæ: & cùm eleuarentur animalia de terra,eleuabantur ſimul & rotæ: quia diuina eloquia cum legente creſcunt: nã tãto illa quiſque altius intelligit,quãto in eis altius intendit. Vnde nec eleuãtur rotæ ſi non eleuãtur animalia, quia niſi legentiũ mentes ad alta profecerint, diuina dicta, velut inimis,non intellecta iacũt. Cùm enim legẽti cuilibet ſermo ſcripturæ ſacræ, ſi tepidus videtur ſenſus diuini eloquij,eius mentem non excitat,& in cogitatione ſua nullo intellectus lumine emicat,tota & otioſa & in terra eſt,quia animal non eleuatur à terra. At vero ſi animal ambulet,id eſt,bene viuẽdi ordiné quẽrat,& progreſſum cordis inueniat, quemadmodũ greſſum boni operis ponat,ambulãt pariter & rotæ, quia tantum in ſacro eloquio profectum inuenis quantum apud illum ipſe profeceris. Si enim pennatum animal ſeſe in contemplatione tẽderet, D
rotæ protinus à terra ſubleuarentur: quia terrena non eſſe intelligis, quæ prius in ſacro eloquio iuxta terrenũ morem dicta credidiſti. Vtique vt ſcripturæ ſacræ verba eſſe cœleſtia ſentias: ſi accenſus per contemplationis gratiam temetipſum ad cœleſtia ſuſpendas. Et mira atq; ineffabilis ſacri eloquij virtus agnoſcitur,cùm ſuperno amore legẽtis animus penetratur. Quia ergo animal ad alta ſe ſubleuat,rota volat. Sequitur: Quocunque ibat ſpiritus,illuc eunte ſpiritu & rotę pariter leuabãtur ſequẽtes eũ.) Quò enim ſpiritus legẽtis tẽdit illuc & diuina eloquia leuantur,quia ſi in eis altum quid vidẽdo & ſentiendo quæ-ris,hæc eadem ſacra eloquia tecum creſcũt,tecum in altioribus aſcendunt. Bene autem de eiſdem rotis dicitur: Sequentes eũ. Legentis enim ſpiritus ſi quid in eis ſcire morale aut hiſtoricũ quærit,ſenſus hunc moralis hiſtorię ſequitur. Si quid typicum, mox figurata locutio agnoſcitur. Si quid contemplatiuum,ſtatim rotæ quaſi pennas accipiunt,& in aëre ſuſpenduntur, quia in verbis ſacri eloquij intelligentia cœleſtis aperitur. Quocunque ergo ibat ſpiritus illuc eunte ſpiritu & rotę pariter leuabãtur ſequẽtes eum. Rotæ enim ſpiritũ ſequuntur: quia verba ſancti eloquij,vt ſæpe iam dictum eſt, iuxta ſenſum legẽtium per intellectum creſcunt. In vna enim eadémq; ſcripturæ ſentẽtia, alius ſola hiſtoria paſcitur: alius typica,alius vero intelligẽtiam *Exo.3.*
per typum cõtemplatiuã quẽtir. Et ſit plærunque,vt,ſicut dictũ E
eſt,in vna eadémque ſententia cuncta ſimul triavaleãt inueni-ri. Moyſes enim cum de ardenti rubo vocatus fuiſſet, acceſsit propius vt videret viſum,& ecce rubus ardebat,& non conſumebatur. Magnum eſt hoc miraculum. Si ſolã in eo hiſtoriã requiras,eſt vnde legẽtis nutriatur animus, vt videas quòd in ligno ignis ardeat, & non cõſumat. At vero ſi typicã intelligentiam quæras,quid flãma niſi legem de qua ſcriptum eſt: In dex- *Deute.33.*
tera eius ignea lex? & quid rubus ille, niſi Iudaicum populũ deſignauit,peccatorum ſuorum ſpinis obſitum? Sed rubus ardens conſumi non potuit, quia Iudaicus populus & ignem quidem legis accepit,& tamen peccatorũ ſuorum ſpinas non deſeruit, nec eius vitia diuini ſermonis flamma cõcremauit. Fortaſſe in hoc facto alius maiora per typum cõtemplari deſiderat. Huius quia ſenſus excreſcit,eleuãtur pariter & rotæ. Inter homines enim perfectus homo factus eſt vnicus dei filius,qui ſua peccata non habuit,ſed ſpinas noſtræ nequitiæ ſuſcepit, atque vſque ad paſsionẽ pro nobis humiliari dignatus eſt, & in ſemetipſo ignẽ tribulationis noſtræ ſuſcipere. Sed arſit,& non arſit, quia ex humanitate eſt mortuus,& tamen immortalis ex diuinitate permanſit. Suſcepit à nobis vnde ſacrificiũ fieret pro nobis,& tamen impaſsibilis atq; incõmutabilis permãſit in propriis, vt nos cõmutaret à noſtris. Alius fortaſſe hiſtoriæ moralitatem, *Leuit.1. & 5.*
atq; per allegoriã intelligẽtiæ contemplationem requirit. Paret cũctis,iuxta hiſtoriã,hoc quod in lege ſcriptũ eſt, vt turtur
F quæ pro peccato offertur, retorqueatur caput eius ad pẽnulas, ita vt collo inhæreat,& non penitus abrũpatur. In quibus verbis dubius legẽtibus ſenſus hiſtoricus non eſt. Sed ſi hæc intelligere moraliter requiras,agitur rota,dum ad moralem intelligẽtiam ducitur ſacri verbi ſentẽtia. Nos enim ipſi in omnipotentis dei ſacrificiũ eſſe turtur debemus,ita vt caput noſtrũ retorqueatur ad pennulas, id eſt, animus ad virtutes. Non enim immeritò per caput mentem intelligimus,quia ſicut caput corpus,ita mens actiones regit. Sed caput ad pennulas retorqueri præcipitur,vt ea quæ dicis facias,& os ad opera cõiungas. Nec ita caput abſcindendum eſt,vt à corpore diuidatur,ſed ex parte deciſum,corpori ſuo iubetur inhærere, quia videlicet mens noſtra à carnali delectatione incẽdenda eſt, ſed à carnis cura neceſſaria incidenda non eſt. Hinc enim ſcriptum eſt: Carnis *Rom.13.*
curam ne feceritis in deſideriis. Quæ ergo in deſideriis fieri prohibetur,proculdubio in neceſsitate conceditur. Caput ergo turturis ex parte abſciſſum eſt,& ex parte inhæret, vt ſicut dictum eſt, & à voluptate carnis mens noſtra inciſa ſit, & tamen à neceſsitate non ſit abſciſſa. Quòd ſi hoc ſacrificij genus ſub typica redemptoris noſtri intelligentia, alius ad contemplationem requirat,aſcendat ergo ad fortiora animus, eleuentur animalia,vt eleuentur pariter & rotę. Quis enim caput noſtrum eſt,niſi redemptor generis humani? De quo ſcriptum
eſt:

Universidad de Deusto
Biblioteca

G est: Ipsum dedit caput supra omnem ecclesiam, quæ est corpus
Ephe.1. ipsius. Quem cùm ludęi persequerentur, nomen eius delere de
terra conati sunt. Cumque eum crucifixum & sepultum vide-
rent, hunc se ab amore omnium diuisisse crediderunt. Sed ca-
put turturis & incisum est, & tamen à suo corpore diuisum nō
est, quia ex eo quòd pro nobis mortem pertulit, omnes nos si-
bi verius in ipsa sua morte coniunxit. Et per hoc quòd se no-
stris oculis visibiliter subtraxit, nostris se mētibus inuisibiliter
radicauit. Caput ergo turturis incisum inhęsit corpori, quia pro
nobis quidem redemptor noster passus est, sed à nobis separa-
tus per passionem non est. Quia igitur dicta sacri eloquij cùm
legentium spiritu excrescunt, rectè nunc dicitur: Quocunque
ibat spiritus, illuc eunte spiritu & rotæ pariter leuabantur, se-
quentes eum. Et subditur: Spiritus enim vitæ erat in rotis.) In
rotis enim spiritus vitę est, quia per sacra eloquia dono spiritus
viuificamur, vt mortifera à nobis opera repellamus. Potest e-
nim intelligi quia spiritus vadit, cùm legentis animum diuersis
modis & ordinibus tangit deus, quando hunc per verba sacri
eloquij modo in zelo excitās, ad vltionem erigit, modo ad pa-
tientiā mitigat, modo in prædicationem instruit, modo ad pœ-
nitentiæ lamenta compungit. Sed curramus breuiter per hæc
eadem verba quæ diximus, & videamus quomodo sequuntur
rotæ spiritū, qui vitæ spiritus dicitur, & rotis inesse pethibetur.
Exod.33. Certè si legentis animum spiritus vitæ in zeli feruore tetigerit,
H protinus in sacris eloquiis videt quòd Moyses ad castra rediēs,
& populum per idola peccasse cognoscens, hunc per feruorem
Nume.25. spiritus gladiis strauit. Quod Phinees persequendo luxuriam,
Actо.5. iram domini gladio placauit. Quod Petrus sibimet mentientes
1.Cor.4. verbo perculit & occidit. Quòd Paulus negligentibus discipu-
lis virga minatur. Si vitæ spiritus legentis animum ad seruan-
dam patientiam tangit, statim sequuntur & rotæ: quia in sacris
Nume.20. eloquiis inuenit quòd Moyses & Aaron cùm loquentes recta,
Vide num sit, tumorē. persecutionem populi passi sunt, ad tabernaculum cucurrerūt,
pro ipso populo exorantes quem fugiebant. Sancta autem eo-
rum mens & timorem † superbiētium pertulit, & tamen con-
tra eos ad odium non erupit. Patientia enim vera est, quę & ip-
sum amat quem portat. Nam tolerare sed odisse non est virtus
3.Reg.8. mansuetudinis, sed velamentum furoris. In eisdem quoque e-
loquiis inuenit quòd Samuēl de principatus culmine deiectus,
orasse se etiam pro deiicientibus confiteretur. Quòd nemo sā-
ctorum ad cœlestem gloriam, nisi patientiam seruando perue-
nit. Quòd ipse author & redemptor generis humani, sputa, co-
laphos, spineam coronam, crucem, lanceam pertulit, & tamen
pro persecutoribus orauit. Si vitæ spiritus legentis animum ad
studium prædicationis excitat, statim sequūtur & rotæ, quia in
sacris eloquiis inuenit: Moyses iubente domino cōtra Ægypti
Exo.15. regem in quātis se prædicationibus liberè verbis erexit. Quod
Actо.7. Stephanus Iudæis perfidis diceret: Vos semper spiritui sancto
I restitistis, nec inter lapides timuit. Quòd Petrus fustibus cęsus,
Actо.5. ne in nomine Iesu loqueretur, cum magna libertate respondit:
Philip.1. Obedire oportet deo magis quàm hominibus. Quòd Paulus
catenarum vinculis stringatur, sed tamen verbum dei non est
2.Reg.12. alligatum. Si vitæ spiritus ad pœnitentiæ lamenta compungit:
sequūtur protinus rotæ, cùm scripturæ sacræ verba Dauid pœ-
nitentiam proferunt, quòd rex reprehensus à propheta quia
Luc.18. subiectus cœlesti regi non fuit, subiecto increpāti non erubuit
confiteri quod fecit. Quòd publicanus qui reatum suæ nequi-
tię cognouit, etsi iniūstus ad templum venit, iustificatus à tem-
Matth.26. plo rediit. Quòd Petrus negationis maculas lachrymis lauit.
Lucæ 23. Quòd latro qui in cruce cognouit culpam, in ipsa iam morte
inuenit veniam. De quibus adhuc rotis eadem propheta repli-
cat atque subiungit: Cum euntibus ibant & cum stantibus sta-
bant, & cum eleuatis à terra pariter eleuabantur, & rotæ sequē-
tes ea, quia spiritus vitæ erat in rotis.) Hæc sicut nostis fratres
charissimi, ex maxima parte iam dicta sunt: sed iterata descri-
ptione narrantur. Nec nos itaque pigeat eadem breuiter expo
nendo repetere, quæ spiritus per prophetam dignatus est re-
plicando narrare. Hoc enim solum in his verbis nouum dici-
tur, quod dictum est: Cum stantibus stabant.) Sunt autem qui-
dam qui vsque ad hoc proficiunt, vt terrena quę accipiunt, be-
ne dispensare nouerint, misericordiæ operibus intendant, o-
pressis subueniant. Hi videlicet vadunt, in eo quòd se ad pro-
K ximi vtilitatem tendunt. Cum his ergo rotæ gradiuntur, quia
sacra eloquia dictorum suorum passus in eius itinere disponūt.
Et sunt alij qui in fide quam acceperunt, ita ad tenendum for-
tes sunt, vt aduersis quibúsque resistere valeant, & non solum
minimè ad peruersitatem trahātur perfidiæ, sed etiam peruer-
sa loquentes impugnent, eósque ad rectitudinem perтrahant.
Cum istis stantibus stant etiam rotæ, quia in eis rectitudinem *2.Thes.2.*
suam sacri eloquij verbis confirmant, cùm in eis audiunt: State *2.Pet.3.*
& tenete traditiones quas didicistis. Et rursum: Aduersarius ve
ster diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuo-
ret, cui resistite fortes in fide. Et sunt alij qui omnia terrena de-
spiciunt: nulla quæ prætereunt possidere dignantur, & in dei se
vt prædictum est, contemplatione suspendunt. Cum his ergo
eleuatis & rotæ pariter leuantur: quia inquantum quisque ad al
ta profecerit, intantum ei & sacra eloquia de altioribus loquūtur.
Vadūt ergo animalia ad vtilitatem proximi, stant ad custo-
diam sui, eleuantur ad contemplationem dei. Sed & rotæ pa-
riter vadunt, stant, & eleuantur, quia quæsita sancta lectio talis
inuenitur qualis & sit ipse à quo quæritur. Ad actiuam enim vi
tam profecisti: ambulat tecum. Ad immobilitatem atque con-
stantiam spiritus profecisti: stat tecum. Ad contemplatiuam vi
tam per dei gratiam peruenisti: volat tecum. Et rursum subdi-
tur: Quia spiritus vitæ erat in rotis.) Quod idcirco secundò di-
L citur vitæ spiritus in rotis esse, quia scripturæ sacrę duo sunt te-
stamenta, quæ vtraque dei spiritus scribi voluit, vt nos à morte
animæ liberaret. Vel certè quia duo sunt præcepta charitatis,
dilectio videlicet dei, & dilectio proximi, per quæ vtraq; nos
sacræ scripturæ dicta viuificant. Secūdo ergo dicitur, quòd spi-
ritus vitæ erat in rotis: quia dilectionem dei & proximi capi-
mus in eloquiis diuinis. Per præcepta enim scripturæ sacræ re-
uiuiscimus, qui mortui in culpa iacebamus. Vnde omnipoten- *Psal.118.*
ti domino per Psalmistam dicitur: In æternum non obliuiscar
iustificationes tuas, quia in ipsis viuificasti me. Iustificationes
enim præcepta domini dicuntur, in quibus nos corrigendo iu- *Ibidem.*
stificat. De quibus Psalmista apertius dicit: In tuis iustificationi-
bus meditabor, non obliuiscar sermones tuos. In eis itaque nos
viuificat: quia per hæc nobis spiritalem vitā demonstrat, eāmque per afflatum spiritus nostris mētibus infundit. Quod quia
quotidie per donum gratiæ in electorum mentibus agitur, spi-
ritus vitæ erat in rotis. Hæc nobis scriptura in tenebris vitæ *1.Pet.2.*
præsentis, facta est lumen itineris. Hinc etenim Petrus ait: Cui
benefacitis intendentes, quasi lucernæ lucenti in caliginoso lo *Psal.118.*
co. Hinc Psalmista dicit: Lucerna pedibus meis verbum tuum
domine, & lumen semitis meis. Scimus tamen quia & ipsa no- *Psal.17.*
bis nostra lucerna obscura est, nisi hanc nostris mentibus veri-
tas illustret. Vnde iterum Psalmista ait: Quoniam tu illuminas
lucernam meam domine, deus meus illumina tenebras meas.
Quid enim lucerna ardens, nisi lumen est? Sed lumen creatum
nobis non lucet, nisi illuminetur à lumine non creato. Quia M
ergo omnipotens deus ad salutem nostram sanctorum testa-
mentorum dicta & ipse creauit, & ipse aperuit, spiritus vitæ e-
rat in rotis. Sequitur: Et similitudo super capita animalium fir-
mamenti, quasi aspectus crystalli horribilis extenti super capi-
ta eorum desuper.) Hæc largiente domino duobus modis ex-
ponimus, vt lectoris iudicio quod eligendum censeat relin-
quamus. Possunt enim firmaméti nomine, cœlestes potestates
intelligi. Quid firmamentum rectè quasi aspectus crystalli di-
citur: quia videlicet crystallum forte quidem nimis est, sed ex
aqua solidatur. Et natura angelica, quando creata est, liberum
arbitrium accepit, vtrum vellet in humilitate persistere, & in
omnipotentis dei conspectu permanere, an ad superbiam la-
beretur, & à beatitudine caderet, per similitudinem aquæ fuit.
Sed quia cadentibus aliis, sancti angeli in sua beatitudine per-
stiterunt, atque hoc acceperunt in munere, vt iam cadere om-
nino non possent, in eis natura sua, quia iam deiici inuiabiliter
nō potest, quasi in magnitudine crystalli durata est. Quod crу-
stallum horribile & extensum super capita animalium dici-
tur, quia illæ potestates angelicæ quæ omnipotentis dei con-
spectui assistunt, nobis adhuc in hac corruptione positis, ter-
ribiles atque pauendæ sunt. Quarum nunc gaudia quia sem-

A sum nostrarum mētium excedunt: super capita animalium es-
se memorātur. Quis enim in carne corruptibili positus, com-
prehēdere valeat quæ sit illa angelorum ineffabilis & sine fine
lætitia? Quæ beatitudo, sine defectu vultum videre creatoris,
atque in eius delectatione sine immutatione persistere? Potest
autem firmaméti nomine, ipse per figuram noster redemptor
intelligi, verus deus super omnia, & factus inter omnia homo
perfectus, in quo nostra natura apud patrem cōfirmata est. De
Psal.79. quo etiam per Psalmistam prophetādo dicitur: Fiat manus tua
super virum dexteræ tuæ, & super filium hominis quem con-
firmasti tibi. Humana etenim natura priusquam à creatore o-
Gene.3. mnium susciperetur, terra erat: nam firmamentū non erat. Pec-
catori quippe homini dictum est: Terra es, & in terram ibis. Et
postquam assumpta est ab authore omniū, atque in cœlis sub-
leuata, & super angelos ducta, firmamētum facta est, quæ terra
fuit. Sed firmamentū quod aspicitur, cuius habeat similitudiné,
subinfertur, cum dicit: Quasi aspectus crystalli horribilis.) Crу-
stallum sicut dictum est, ex aqua congelascit, & robustum fit.
Scimus verò quanta sit aquæ mobilitas. Corpus autem redem-
ptoris nostri quia vsque ad mortem passionibus subiacuit, aquę
simile iuxta aliquid fuit: quia nascendo, crescendo, lassescendo,
esuriendo, sitiēdo, moriendo vsque ad passionem suam per mo
Psal.18. menta temporum mobiliter decucurrit. Cuius cursum prophe
B ta intuens ait: Exultauit vt gigas ad currendam viam. Sed quia
per resurrectionis suæ gloriam ex ipsa sua corruptione in in-
corruptionis virtute cōualuit, quasi crystalli more ex aqua du-
ruit, vt in illo & hæc eadem natura esset, & ipsa quæ iam fue-
rat corruptionis mutabilitas nō esset. Aqua ergo in crystallum
versa est, quando corruptionis eius infirmitas per resurrectio-
nem suam ad incorruptionis est firmitatem mutata. Sed notā-
dum quòd hoc crystallum horribile, id est, pauendum, dicitur.
Quis autem nesciat cuius pulchritudinis sit crystallum? Et mi-
rum quomodo in hoc crystallo cōueniat pulchritudo cum pa-
uore? Sed omnibus vera scientibus constat quia redemptor hu
mani generis cùm iudex appaturerit, & speciosus iustis, & terri-
bilis erit iniustis. Quem enim mansuetum aspiciunt electi, hūc
eundem pauendum atque terribilem conspiciunt reprobi. Sed
hunc ideo tūc electi terribilem non videbunt, quia modo ter-
rorem illius considerare non cessant. Studiosè enim cōside-
rant quàm terribilis ad iudicium veniat. Culpas anteactas de-
flent, imminentes declinant. Pauorem illius quotidie ante ocu
Vide num sit suspensi. los mentis ponunt: & quando tremendus appareat, sine cessa-
tione † suspecti sunt, atque quotidie timendo agunt, ne quādo
venerit pertimescant. Similitudo ergo super capita animalium
firmamenti, quasi aspectus crystalli horribilis. Et quia ipse pa-
uor eius quem in suis cogitationibus tenent, eorū mentes pro-
tegit, rectè subiungitur. Extenti super capita eorum desuper.)
C Firmamentum hoc quod in similitudinem crystalli super capi-
ta eorum animalium apparet: & horribile & extētum est, quia
bonorum mentes vnde terret: inde protegit. Si enim pauen-
dus in eorum cordibus non esset, protector & modo à pecca-
tis & post à suppliciis non fuisset. Quia autem semper conside-
rant quis pauos ex iudicio immineat, virtutum pennas in re-
ctitudinem conseruant. Vnde & aptè mox subditur: Sub firma
mento autem pennæ eorum rectæ alterius ad alterum.) Tunc
pennæ virtutum sub firmamento rectæ sunt, quando bonum
quod alter habet, hoc alteri impendit: vt qui terrenam substan-
tiam accipit, indigentis proximi inopiam subleuet. Qui doctri-
næ gratia plenus est, ignorantis proximi tenebras verbo suæ
prædicationis illustret. Qui temporali potestate subnixus est,
oppressos à violētiis releuet. Qui prophetiæ spiritu plenus est,
à vita proximi mala, imminentia bona suadendo, declinet. Qui
gratiam curationis accipit: intercessione sua saluti infirman-
tium piè & humiliter impēdat. Qui à terrenis actibus liber so-
li deo vacare meruit, pro delinquentibus proximis exoret. Fit
autem sæpe vt qui in terrena substantia nimis occupatur, ora-
tioni non quantum debet inuigilet. Et fit plærunque vt is qui
ad exorandum dominum cunctis mundi oneribus exutus va-
cat, sustentationem viuendi non habeat. Sed dum diues porri-
git alimentum atque vestimentum pauperi, & dum pauper o-
rationem suam animæ diuitis impendit, pennæ animalium re-
ctè alterius ad alterum tenduntur. Nam dum ille mihi verbum
prædicationis exhibet, & lumine veritatis ex corde meo igno- D
rantiæ tenebras expellit, dúmque illi ego quia fortasse à mun-
di huius potēte opprimitur, solatium meæ defensionis impar-
tior, atque hunc de violentis manibus euello, vicissim nobis
pennas nostras tendimus, vt nos affectu & ope vicaria, ex bo-
no quod accepimus tangamus. Vnde bene primus pastor ad- *1.Pet.4.*
monet dicens: Omnium finis appropinquabit. Estote itaque
prudentes, & vigilate in orationibus: ante omnia mutuā in vo-
bismetipsis charitatem continuam habentes, quia charitas ope
rit multitudinem peccatorum. Hospitales inuicem sine mur-
murationibus. Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrū
illam administrantes. Quod ergo apud Ezechielem penna, hoc
apud Petrum Apostolorum accepta gratia dicitur. Et quod ille
ait: Rectæ pēnæ alterius ad alterum: hoc Ecclesiæ pastor dicit,
Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam admi-
nistrantes. Pennæ enim nostræ rectæ iam non sunt, si ad vtili-
tatem nostram solummodo reflectuntur. Sed tunc rectæ fiunt,
cum in vtilitatē proximi dirigimus quod habemus. Quia enim
bona nostra non à nobis sunt, sed ab eo hæc accepimus à quo
factum est vt essemus, tanto ea nobis non debemus retinere
priuata, quanto ea nobis conspicimus ab authore nostro ad cō-
munem vtilitatem data. Vnde rectè Petrus apostolus in exhor *Ibidem.*
tatione huius rei subdit dicens: Sicut boni dispensatores mul-
tiformis gratiæ dei. Atque adhuc adiicit: Si quis loquitur, quasi
sermones dei: si quis ministrat, tanquam ex virtute quam admi E
nistrat deus. Ac si apertè dicat: Humiliter impendite bonum
proximis, quia scitis vobis non à vobis esse quod habetis. Quę-
libet enim penna virtutis cùm ad proximum impartiendo tē-
ditur, recta non erit, si humilitate caruerit. Sequitur: Vnum-
quodque duabus alis velabat corpus suum, & alterum simili-
ter velabatur.) Quia per corpus actio, per alas vero virtutes si-
gnentur, supra iam diximus. Et cum dicat: Sub firmamento ad-
tem pennæ eorum rectæ alterius, ad alterum, quærendum est
qualiter subditur: Vnumquodque duabus alis velabat corpus
suum.) Qua in re hoc patenter indicatur, quia & pennas alias
ad alterum tendebant, & tamen duabus alis corpus proprium
velabant. Quid est hos nisi quia sic debemus virtutes quas ac-
cepimus aliis impendere, vt & ea in quibus peccauimus, non
desinamus cautè cogitare, & reatum nostrum quotidie per ti-
morem & pœnitentiā plangere? Duas enim alas superius, qui-
bus corpus velatur, timorem & pœnitētiam diximus. Sic ergo
in charitate crescamus, vt pennas tendamus in proximos, &
nunquam desinamus cogitare & plangere nosmetipsos. Pen-
næ tendantur iuxta, pennæ cooperiant corpora, vt & de bonis
actibus præbeamus exempla, & mala quæ egimus, abscondant
à iudicio timor & pœnitentia. In transflatione autem veteri de
de his alis dicitur: Singulis duæ coniunctæ & tegentes corpo-
ra eorum.) In quibus verbis intelligitur, quia & ipsę erant pen-
næ quæ iungebantur alterius ad alterū, & ipsæ quæ eorum cor- F
pora cooperiebant. Quod per figuram bene accipitur, quia illæ
nos virtutes apud omnipotentem deum protegunt, quas ex
charitate proximis impartimur, atque coniungimus. Cum qui-
bus dum concorditer viuimus, mala quę fecimus velamus. Pos-
sunt ergo etiam per has alas duo præcepta charitatis intelligi,
amor scilicet dei & proximi. Amādo enim deum, nostra in no-
bis mala persequimur, id est, corpus velamus. Diligendo autem
proximum, & ei in quo prodesse possumus festinamus, id est,
alas ad alterū tēdimus. Hoc autem quod subditur. Et alterū si-
militer velabatur.) In trāslatione veteri non habetur. Et quæri
potest cur postquàm dictū est: Vnūquodque duabus alis vela-
bat corpus suū) subiūgitur: Et alterū similiter velabatur?) Trās-
lationem autem septuaginta interpretū, Aquilæ, Theodotio-
nis, & Symmachi sollicitè perscrutantes, nihil ex his verbis in-
uenimus, sed beati Hieronymi scripturam legētes agnouimus,
quia hāc sentētiā in Hebræa veritate ita positā non quidē iux-
ta verbū, sed iuxta sensum inuenerit. Quæri etenim potest cur
postquàm dictū est: (Vnūquodque velabat corpus suū:) statim
subditur (& alterū similiter velahatur?) Si enim diceret vnum
& alterū, loquendi ratio staret. Postquàm verò dictum est vnū-
quodque, cur adiicitur alterū, cū in vnoquoq; omnes compre-
henduntur? Sed si & perfectorum vitam, & proficiētium me-
rita distinguimus, & vnumquodque & alterum non irrationa-
biliter

Universidad de Deusto
Biblioteca

G biliter positum videmus. Qui enim & sua desiunt, & virtutum pennas ad proximos in exemplum tendunt, proculdubio perfecti sunt. Sunt autem plerique paruulorum, qui eorum lachrymas conspiciunt & imitantur. Et qui nudi in suis prauitatibus esse potuissent, sanctos vigilantiores{que} viros considerant, móxque suis prauitatibus irati, accenduntur vt plangant, & inflammantur ad pœnitentiam. Atque vt velare sanctos corpora sua conspiciunt, ita ipsi quoque lachrymarum suarum alis velãtur. Seipsos enim magnis increpationibus feriunt, cur qui virtutes non habent, peccata sua minimè deplorant, si adhuc & illi plãgere non desistunt, qui iam virtutum pennas per exempla ad proximos tẽdũt. In quibus verbis necesse est vt nos qui paruuli adhuc sumus, perfectorum semper & virtutes & lachrymas ante mentis nostræ oculos ponamus. Imitemur quæ in illis aspicimus, vt dum cœperimus per incrementa crescere, possimus ab illo districto examine mala quæ fecimus velare. In assiduis enim fletibus in quotidiana nostra pœnitentia habemus
1. Ioan. 2. sacerdotem in cœlis, qui interpellat pro nobis. De quo etiam per Ioannem dicitur: Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Ecce exultat animus, cum aduocati nostri potentiam audimus. Sed exultationem nostram iterum remordet timor, quia ipse qui nobis aduocatus est, dicitur iustus,
H Nos enim causas iniustitiæ habemus, iustus vero aduocatus iustas causas nullo modo suscipit, nec verba durè pro iniustitia defendit. Quid ergo agimus charissimi fratres mei? Sed ecce
Prouer. 18. occurrit animo quid agamus. Mala quę fecimus, & deseramus, & accusemus. Scriptum est: Iustus in principio accusator est sui. Quilibet etenim peccator conuersus in fletibus, iam iustus esse inchoat, cum cœperit accusare quod fecit. Cur enim iustus non sit, qui contra suam iniustitiam iam per lachrymas sæuit? Iustus igitur aduocatus nostet iustos nos defendet in iudicio: quia nosmetipsos & cognoscimus & accusamus iniustos. Non ergo in fletibus, non in actibus nostris, sed in aduocati nostri allegatione confidamus: Qui viuit & regnat cum patre in vnitate spiritus sancti deus: Per omnia secula seculorum. Amen.

HOMILIA OCTAVA.

ET audiebam sonum alarum quasi sonũ aquarum multarum, quasi sonum sublimis dei. Cum ambularent: quasi sonus erat multitudinis, vt sonus castrorum. Cúmque starent, demittebantur pennæ eorum. Nam cum fieret vox super firmamentum quod erat super caput eorum: stabant & submittebant alas suas. Et super firmamentum quod
I erat imminẽs capiti eorum: quasi aspectus lapidis saphiri, similitudo throni, & super similitudinem throni similitudo quasi aspectus hominis desuper. Et vidi quasi speciem electri, velut aspectum ignis intrinsecus per circuitum, à lumbis eius & desuper: & à lumbis eius vsque deorsum vidi quasi speciem ignis splendentis in circuitu: velut aspectum arcus cum fuerit in nube in die pluuiæ. Hic erat aspectus splendoris per gyrum. Hæc visio similitu dinis gloriæ domini. Et vidi, & cecidi in faciem meam.

QVod per exempla iustorum multi proficiant, superioris locutionis fine tractatum est. Atque hoc ipsum prophe ta nobis certius aperit, cum his quę dixerat adiungit: Et audiebam sonum alarum, quasi sonum aquarum multarum.) Solent in sacro eloquio per aquas populi designari. Vnde per Ioannem dicitur: Aquæ verò sunt populi. Idcirco autem aquis populus designatur, quia & in vita sonũ habet ex tumultu carnis, & quotidie defluit ex decursu mortalitatis. Vt autem sæpe iam diximus, alæ sunt animalium virtutes sanctorum. Quid est ergo quòd propheta alarum sonum audit quasi sonum aquarum multarum: nisi quòd ex omnipotentis dei pietate illæ alæ virtutum quæ in paucis prius sanctis sonabant, iam nunc prædicatione diffusa, in multorum populorũ conuersatione resonant? Incarnato enim, passo, ac resurgente K
domino, pauca pennata animalia fuerunt: quia rari valde exiterunt qui cœlestia desiderarent, & virtutum pennis se in alta suspenderent. Sed postquam diuinitatis eius prędicatio in mũdo diffusa est, quanti iam paruuli, quanti grauiores, quanti fortes iuuenes, quanti imbecilles, quantæ conuersæ peccatrices, quantæ annosæ virgines per fidem, per spem, per amorem ad cœlestia euolant, quis dicere, quis æstimare sufficiat? Ecce alarũ sonitus qui prius in paucis animalibus fuit, iam nunc in populis resonat, iam nunc mundi multitudinem ad cœleste desiderium pennæ virtutum leuant. Bene ergo dicitur: Et audiebam sonum alarum quasi sonum aquarum multarũ: quia sicut præfati sumus, ille virtutum sonus qui in aurem dei prius ex paucis sanctis factus est, postmodũ ex aquis multis, id est, ex innumerabilibus est populis multiplicatus. De quo sono adhuc bene additur: Quasi sonum sublimis dei.) Quid est quòd alarum sonus in sanctis animalibus quasi sonus sublimis dei dicitur, nisi quòd omnipotens deus & ipse impler mentes sanctorum cœlesti desiderio, & ipse exaudit impletas? Ipse etenim creat in sanctorum cordibus amorem, & ipse ex amantibus cordibus suscipit precem. Negationem suam Petrus fleuit amarè: sed tamẽ illic præmittitur, quia Iesus respexit Petrum. Venit Maria Magdalene post multas maculas culpę ad pedes redemptoris nostri cum lachrymis. Sed quis illam infudit intus, nisi qui benignè L
fuscepit foris? Quis illam ad lachrymas vrgebat per compunctionis spiritum: nisi qui hanc exterius coram simul recumbentibus recipiebat ad veniam? Redemptor igitur noster peccatricis mulieris mentem extergebat, cùm de culpa compungeret. Suscipiebat vt à culpa liberaret. Bene ergo iste alarum sonus quasi sublimis dei dicitur, quia quicquid in sanctorum virtutibus agitur, eius est gratiæ qui merita largitur. Qui rectè per
Esaiæ 57. prophetam sublimis deus esse memoratur. In scriptura etenim sacra aliquando deus nuncupatiuè, aliquando verò essentialiter
Exod. 7. dicitur: Nuncupatiuè enim dicitur, sicut scriptum est: Ecce con
Exod. 22. stitui te deum Pharaonis: Et sicut Moyses ait: Si quis hoc vel illud fecerit, applica illũm ad deos: videlicet ad sacerdotes. Qui
Ibidem. rursum dicit: Diis non detrahes, id est, sacerdotibus. Et sicut
Psal. 31. Psalmista ait, Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem
Exo. 3. deos discernit. Essentialiter autem deus dicitur, sicut ad Moysem dicitur: Ego sum deus patris tui: deus Abraham, deus Isaac, deus Iacob. Vnde Paulus Apostolus volens nuncupatiuum, dei nomen ab essentiali discernere, de redemptore nostro locutus
Roma. 9. est dicens: Quorum patres, ex quibus Christus secundum carnem qui est super omnia deus benedictus in secula. Qui enim nuncupatiuè dicitur, deus inter omnia, qui verò essentialiter, deus super omnia est. Vt ergo ostenderet Christum naturaliter deum, non hunc deum tantummodo, sed deum super omnia esse memorauit: quia & electus quisque sicut præmissimus, M
vel in exemplo iustitiæ prærogando positus dici deus potest, sed inter omnia, quoniam nuncupatiuè deus. Christus autem deus est super omnia, quia naturaliter deus. Quem ergo Paulus deum super omnia, hunc Ezechiel propheta deum sublimé nominat. Postquam verò dictum est: Audiebam sonum alarum quasi sonum aquarum multarũ) quia adhuc additur: Quasi sonum sublimis dei.) Etiam hoc intélligere possumus, quod futurum electis omnibus scimus. Alarum etenim sonitus, sicut diximus, fuit in prædicatoribus sanctis: aquarum sonitus in conuersis & sequentibus populis. Sed idem ipse sonitus erit quandoque sonus sublimis dei: quia multitudo quæ nunc ad fidem per sanctos doctores trahitur, quandoque in cœlestem patriã cõgregatur, vt ibi omnes electi sine fine laudent cùm viderint sine fine quẽ laudent. Et quia tunc perfectè corpus redemptoris efficitur omnis multitudo sanctorum, iuxta Pauli vocem di
Roma. 8. centis: Quia & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum dei, eique ita tunc inhærent, vt eis de corruptione, quæ per resurrectionem vincitur, iam nihil in suo sancto amore cõtradicat, sed vnita gloriæ sui redemptoris fiat: Rectè dicitur: Quasi sonus sublimis dei.) Notandus est ordo describentis, quia prius sonus ex alis animalium, qui postmodum quasi sonus aquarum multarum, ad extremum verò quasi sonus sublimis dei dicitur: Quòd enim prius prædicauerunt sancti, hoc postmodum crediderunt atque renue-

A tenuerunt conuersi ad fidem populi, qui ad extremum quoque liberatori omnium reddent laudem in cœlestia subleuati. Sonus itaque animalium fit quasi sonus aquarum, & sonus aquarum fit quasi sonus sublimis dei: quia laudem omnipotentis domini quam prius in mundo pauci, hanc postmodum multi clamauerunt. Et quam nunc multi clamant: cùm adhuc eis in semetipsis sua corruptio repugnat, hãc in cœlestem patriam electi omnes suo iam capiti uniti resonabunt. Adhuc autem sanctorum animalium opera virtutésque describuntur, cùm subditur: Cùm ambularent, quasi sonus erat multitudinis, vt sonitus castrorum.) Si per sonitum sublimis dei, laus nostri creatoris in cœlesti patria designatur, mirandum non est, quòd rursus ad sanctorum opera, in hac adhuc vita viuentium, propheticus sermo refunditur: quia sanctus spiritus in corde prophetarum quod simul ostendit intus, non simul eiicit per linguam foras. Aqua quippe scientiæ qua prophetantis animus repletur, in contemplatione vehementer exuberat. Sed quia angustum est spiritui omne os hominis, id est foramen carnis, ad explendam illam immensitatem quæ conspicitur, proferendo lingua variatur. Postquam ergo sonum alarum quasi sonum sublimis dei esse conspexit in cœlis, rursus ad terras redit, & pennata animalia quid hinc agant loquitur, vt illic summa mereantur, dicens: Cùm ambularent, quasi sonus erat multitudinis. vt sonitus castrorum.) Cùm prædicatores sancti mundum prædicando &
B trahendo circumeunt, animalia ambulãt. Et quia hi etiam quos colligũt, statim vt crediderint, in laudem nostri creatoris exurgunt, fit sonus quasi sonus multitudinis. Et quia in prædicatione eadem bellum contra aërias potestates sumunt, rectè subiungitur: Vt sonitus castrorum.) Cum sanctis prædicatoribus fideles populi coniunguntur, contra malignos spiritus in procinctu fidei multitudines castrorum fiunt. Et dum quotidie fideles quique cœlestibus desideriis replentur, terrena despiciũt, dura sibi pro amore supernæ patriæ proponunt, contra potestates aëtias castra fiunt, quia armati fide & bonis operibus mu
Ephe. 6. niti gradiuntur. Quasi enim quibuldam castris spiritalis exercitus per Paulum dicitur: Induite vos armatura dei, vt posſitis stare aduersus insidias diaboli: quia non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritalia nequitiæ in cœlestibus. Sanctorum ergo multitudinis castra sunt, quæ bellum contra potestates aërias suscepe-
Cant. 6. tũt. Vnde sanctæ vniuersalis Ecclesiæ ita sub specie dilectæ describitur, vt dicatur: Pulchra es amica mea, suauis & decora sicut Hierusalem, terribilis vt castrorum acies ordinata. Quia enim Hierusalem pacis visio interpretatur: cuius nomine patria cœlestis exprimitur, sancta Ecclesia suauis & decora vt Hierusalem dicitur: quia eius vita & desiderium visioni iam pacis in-
C timæ comparatur, vt in eo quòd authorem suum diligit, quòd
1. Pet. 1. eius speciem videre concupiscit, de quo scriptum est. In quem desiderant angeli prospicere, per ipsa iam amoris sui desideria angelis similis dicatur: Quæ quantum deo amabilis efficitur, tanto agitur vt malignis spiritibus terribilis fiat. Qualiter autẽ
Cant. 6. sit terribilis: subiuncta comparatione ostenditur, id est, vt castrorum acies ordinata. Quid est quòd sancta Ecclesia ab hostibus suis vt castrorum acies sit timenda? Non enim à magno intellectu vacat ista comparatio: & idcirco est subtiliter intuẽda. Scimus enim & constat, quia castrorum acies tunc hostibus terribilis ostenditur, quando ita fuerit constipata atque densata, vt in nullo loco interrupta videatur. Nam si ita disponitur, vt locus vacuus per quem hostis possit ingredi dimittatur: profectò iam suis hostibus terribilis non est. Et nos ergo cùm contra malignos spiritus spiritalis certaminis aciem ponimus, summopere necesse est, vt per charitatem semper vniti atque constricti, nunquam interrupti per discordiam inueniamur: quia si quælibet bona in nobis opera fuerint, si charitas desit, per malum discordiæ locus aperitur in acie: vnde ad feriendos nos hostis valeat intrare. Antiquus verò inimicus castitatem in nobis, si sine charitate fuerit, non timet: quia ipse nec carne premitur, vt in eius luxuria dissoluatur. Abstinentiam non timet, quia ipse cibo non vtitur: quia necessitate corporis non vrgetur. Distributionem terrenarum rerum non timet, si eidẽ operi charitas desit: quia diuitiarum subsidiis nec ipse eget. Val de autem in nobis charitatem veram, id est, amorem humilem D
quem nobis vicissim impendimus, timet, & nimis concordiæ nostræ inuidet, quia hanc nos tenemus in terra, quam ipse tenere nolens amisit in cœlo. Bene ergo dicitur: Terribilis vt castrorum acies ordinata: quia electorum multitudinem eo maligni spiritus pertimescunt, quò eos per charitatis concordiam munitos contra se, & conglobatos aspiciunt. Quanta autem sit concordiæ virtus ostenditur, cùm sine illa virtutes relique, virtutes non esse monstrantur. Magna enim est virtus abstinentię. Rom. 14.
Sed si quis ita ab alimentis abstineat, vt cæteros in cibo diiudicet, & alimenta eadem quæ deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione, fidelibus etiam damnet, quid huic virtus abstinentiæ facta est, nisi laqueus culpæ? Vnde Psalmista quoque nullam esse abstinentiam sine concordia designans ait: Laudate eum in tympano & choro. In tympano enim corium siccũ Psal. 150.
resonat, in choro autem voces concorditer cantant. Quid ergo per tympanum nisi abstinentia, & quid per chorum nisi charitatis concordia designatur? Qui itaque sic abstinentiam tenet, vt concordiam deserat, laudat quidem in tympano, sed non laudat in choro. Et sunt nonnulli qui dum plus sapere, quàm necesse est studeant, à proximorum pace resiliunt, dum eos velut hebetes stultósque contemnunt. Vnde per se veritas admonet, dicens: Habete in vobis sal, & pacem habete inter vos: Mar. 9.
vt quisquis habere sal sapientiæ studet, curet necesse est, quatenus à pace cõcordiæ nunquam recedat. Quod verò de his duabus virtutibus diximus: hoc de cæteris omnibus sentiendum E
est. Vnde Paulus tertibiliter admonet, dicens: Pacem sectami- Heb. 12.
ni cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit deum. Quia autem nil sine cõcordia deo placeat, ipsa per se ve- Matth. 5.
ritas demonstrat, dicens: Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuum ad altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Ecce à discordantibus accipere non vult sacrificium, holocaustum suscipere recusat. Hinc ergo perpendite quantum sit malum discordiæ, propter quod & illud abiicitur, per quod culpa laxatur. Quia verò electi semper in charitate coniuncti sunt, & hæc eadem eorum charitas sonum laudis reddit authori, malignis verò spiritibus, id est, antiquis suis hostibus pœnam incutit timoris: recte nunc de pennatis animalibus dicitur: Cùm ambularent, quasi sonus erat multitudinis, vt sonus castrorum.) Debet autem ab exortu sanctæ Ecclesiæ fidei oculos vsque ad finem mundi tendere, & hæc eadem castra quomodo ambulent videre. Castra enim multitudines appellantur exercitus, cùm in procinctu pergunt, aut in certo quolibet loco in itinere demorantur. Castris ergo via est vita præsentis seculi, omnibus concorditer viuentibus sanctis. Alia autem sunt castra prædicantium: qui huc illúcque pro colligendis animabus in sancti operis procinctu laborant. Alia castra continentium, atque ab hoc F
mundo recedentium, qui contra malignorum spirituum bella quotidie in corde se præparant. Alia castra bonorum coniugatorum, qui viuentes in amore omnipotentis dei concorditer, sic vicissim sibi carnis debitum soluunt, vt tamen quid deo debonis operibus debeãt, nullatenus obliuiscantur. Sed etsi qua, vt homines, delinquunt, hæc incessanter piis actibus redimũt. Quia ergo distincti fidelium ordines ab exortu sanctæ Ecclesiæ vsque ad finem mundi concorditer viuentes, contra potestates aërias dimicant, castra ambulant, & sit quasi quidam castrorum sonitus, quia in eis ad laudem omnipotentis dei, & virtutum gladij, & arma miraculorum sonant. De sanctis verò animalibus adhuc subditur: Cúmque starent, demittebantur pennæ eorum.) Stant sancta animalia, quando ea quæ dei sunt, intenta contemplatione considerant. Sed eorum pennæ deponuntur, quia dum alta dei iudicia aspiciunt, sinæ eis virtutes vilescunt. Quod apertè exponitur, cùm statim subditur: Nam cùm fieret vox super firmamentum, quod erat super caput eorum, stabant: & submittebant alas suas.) Firmamentum superius sub intellectu duplici iudicauimus exponendum. Possunt enim, sicut dictum est, firmamenti nomine, cœlestes potestates intelligi. Et potest firmamenti nomine, incarnatus vnigenitus, per hoc quòd in eum natura nostra ad æternitatem firmata est, designari. Prius ergo quid sentimus de angelis, & post-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G modum de domino angelorum loquamur. Ecce enim dicitur: Cùm fieret vox super firmamentum, stabant, & submittebant alas suas.) Quo in loco hoc primò sciendum est, quia non submittere ab inferiori ad superiora tendere, sed a superiori ad inferiora alas deponere debet intelligi, propter hoc quod præmissum est. Cum starent, demittebantur pennæ eorum.) Quærendum itaque nobis est, quę sit vox quæ super firmamentum sit. Sed eandem vocem melius intelligimus si ab imis ad superiora gradientes, quasi quibusdam passibus ascendamus. Sicut auditus corporis excitatur voce, ita sensus mentis excitatur intellectu, qui de interioribus agitur. Vox ergo est in mente, quasi quidam sonus intelligentiæ. Sed sciendum est, quia nostris sensibus aliquando vox carnis loquitur, aliquando vox animę, aliquando vox firmamenti, aliquando vox quę super firmamẽtum est. Ponamus ergo ante oculos, quòd si quispiam sit læsus à proximo, qui ex humana ratione cogitat, vt vicem læsioni reddat, malum pro malo retribuat, huic vox carnis loquitur in mente: quia cùm diuina mandata præcipiant bene nos facere his qui nos oderunt, quisquis malefacere se odientibus cogitat, in eius animo vox carnis sonat. Multa terrena quotidie agimus, post hæc ad orationem redimus. Accenditur ad compunctionem animus, sed earum rerum quas egimus, imagines versantur in mente, & intentionem compunctionis prędidũt in oratione, & quod volentes foris egimus, hoc interius patimur inuiti, & quædam cogitationum phãtasmata mentem per
H imagines corporeas dispergunt, ne stricta totam in oratione se colligat. Hæc quoque vox carnis est. Cùm verò & ista subigimus, atque ab oculis mentis cunctas corporeas imagines effugamus, ipsam in nobismetipsis naturam animę quærentes, qualis sit, quæ carnem viuificare potest, sed semetipsam stringere in bonis cogitationibus sicut desiderat non potest: inuenimus quendam intellectualem spiritum per creatoris potentiam viuentem, corpus quod sustinet viuificantem, sed tamen oblutioni subditum, mutabilitati subiectum, quem sæpe timor affecit, lætitia extollit. Ipse itaque intellectus animæ vox eius est, quia sonat quod est: quæ tamen adhuc vox sub firmamẽto est. Sed transcendentes animum, vocem de firmamento quærimus, cùm illa sanctorum angelorum innumera multitudo in omnipotentis domini conspectu qualis sit inuestigamus, quæ sit in eis sine fine festiuitas visionis domini, quæ lætitia sine defectu, qui amoris ardor non crucians, sed delectans, quantum in eis sit desiderium visionis dei cum satietate, & quanta satietas cum desiderio. In quibus nec desiderium pœnam generat, nec satietas fastidium parit. Quomodo inhærendo beatitudini sint beati, quomodo contemplando semper æternitatem sint æterni, quomodo coniuncti vero lumini facti sint lux, quomodo aspicientes semper incommutabilem, mutati sunt in incommutabilitatem. Sed cùm ista de angelis cogitamus, adhuc vox
I de firmamento est, non super firmamentum. Transeat ergo animus, & ab ipsis transcendat omne quod creatum est. In solo creatoris sui lumine fidei oculos figat, quòd vnus viuificet omnia qui creauit deus, quòd vbique est, & vbique totus est, quòd incircunscriptus & incomprehensibilis sentiri potest: & videri non potest, quòd nusquam deest, & tamen ab iniquorum cogitationibus longè est: quòd nec ibi deest vbi longè est: quia vbi non est per gratiam, adest per vindictam: quòd omnia tangit, nec tamen æqualiter omnia tangit. Quædam enim tangit vt sint, nec tamen vt viuant & sentiant, sicut sunt cuncta insensibilia. Quædam tangit vt sint, viuant, & sentiant, nec tamen vt discernant, sicut sunt bruta animalia. Quædam tãgit vt sint, viuant, & sentiant, & discernant, sicut est humana & angelica natura. Et cùm ipse nunquam sibimetipsi sit dissimilis, dissimiter tangit dissimilia. Quòd vbique præsens est, & inueniri vix potest: quòd stantem sequimur, & apprehẽdere non valemus. Ponamus ergo ante oculos mentis, quæ illa natura sit quæ tenet omnia, implet omnia, circumplectitur omnia, superexcedit omnia, sustinet omnia. Nec alia ex parte sustinet, atque alia superexcedit: neque alia ex parte implet, atque alia circumplectitur, sed circumplectendo implet, implendo circumplectitur, sustinendo superexcedit, superexcedendo sustinet. Huius naturę potentiam cùm strictus in ea cogitat animus, vox super firmamentum fit: quia eius intellectum concipit, quia & angelorum sensum sua incomprehensibilitate transcendit. Cùm ergo vox super firmamentum fit, stant animalia, & submittunt alas suas, quia sanctorum mentes cùm creatoris sui potentiam
K intenta contemplatione considerant, vilescunt eorum animo virtutes quas habent, & tanto fiunt apud se humiles, quanto eis illud altum est quod super angelos sonat. Fortasse enim doctores sunt, sed cùm cœperint tacita mente cogitare, quæ sit ineffabilis dei sapientia, quæ mentes hominum sine strepitu verborum docet, & quomodo hæc eadem sapientia frauditorum mentes non docet, vox docentium vacuè laborat, sua eis doctrina protinus vilescit: quia neque qui plantat est aliquid, ne- 1. Cor. 3.
que qui rigat, sed qui incrementum dat deus. Fortasse prophetæ sunt, sed cùm tacita mente considerant, quia prophetiæ suæ
oculo simul omnia diuinitatis mysteria penetrare non possunt, 2. Cor. 13.
quoniam sicut ait Apostolus: Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus, in illa immensitate secretorum vident, quia parum est omne quod vident, atque ex ipsa immensitate altitudine luminis considerant, quàm minus sit illud quod intento
L oculo quasi per rimas viderunt. Deponant ergo alas suas, cùm vox super firmamentum sit, id est, humilientur in eo quod apprehendunt, cùm superna conspiciunt, quæ ab eis comprehendi non possunt. Sæpe etiam sancti cogitationibus ipsa quæ habent bona blandiuntur, vt eorum mentes in aliqua sui fiducia eleuent, sed protinus ad occulta dei iudicia recurrunt, quomodo alij ex virtutibus ad infernum per elationem corruunt, alij
ex vitiis correcti, ad cœlum per humilitatem leuantur. Vnde Psal. 67.
nos ad humilitatem reuocans Propheta terret & admonet, dicens: Venite, & videte opera domini, quàm terribilis in consiliis super filios hominum. Quis enim dignè cõsiderare valeat, Eccles. 9.
quantus super nos terror sit consiliorum dei, quando alter ex Ibidem.
virtutibus in finem tendit ad vitia, & alter ex vitiis in virtutibus concludit finem? Quia iuxta Salomonis vocem, sunt iusti atque sapientes, & opera eorum in manu dei. Nec tamen scit Prouer. 14
homo vtrum amore vel odio dignus sit, sed omnia in futuro seruantur incerta. Et est via quæ videtur hominibus recta, & nouissimum eius ducit ad mortem. Hæc itaque occulta iudicia profunda cogitare, quid est aliud, quàm alas deponere, id est, de nulla iam virtute confidere, sed sub magno timore trepidare. Siue enim omnipotentis dei naturam consideremus, siue eius iudicia perpendant, trepident, pertimescant. Eis ergo quasi alas deponere, est virtutes quas habent humiliare. Sic Abraham a- Gene. 18.
las deposuit, qui quando loqui cum deo cœpit, puluerem & cinerem se esse cognouit, dicens: Loquar ad dominum meum, Exo. 4.
cùm sim puluis & cinis? Sic Moyses alas deposuit, qui eruditus omni scientia Ægyptiorum, mox vt verba domini audiuit: ver
ba se non habere deprehendit, dicens: Obsecro domine, non Gene. 6.
sum eloquens ab heri & nudiustertius. Ex quo enim locutus
es ad seruum tuum, impeditioris & tardioris linguæ sum. Ac si M
apertè diceret: Postquam à te verba vitæ audio, confusum me
in verbis prioribus agnosco. Sic Esaias, cuius vita domino ad Esaiæ 6.
prædicandum placuerat, cùm eundem dominum contemplatus, carbone de altari in ore, tactus est, ait: Væ mihi quia tacui:
quia vir pollutus labiis ego sum. Ecce ad superiora subleuatus
sibimetipsi de labiorum pollutione displicuit. Nisi enim cœle- Hiere. 1.
stis mundiciæ alta conspiceret, esse se iudicabilem non inueniret. Sic loquẽte domino Hieremias clamat: A, a, a domine deus: Danie. 8.
ecce nescio loqui, quia puer ego sum. Iuxta enim ea verba quæ
audiebat, verba se non habere cognouerat. Sic Daniel sublimẽ
visionem videns, per plurimos dies elãguit & ægrotauit. Quia
& hi qui in virtutibus fortes sunt, cùm altiora dei conspiciũt, Iob 24.
in sua sibimet æstimatione infirmi atque imbecilles fiunt. Sic
beatus Iob de quo dominus amicis illius dixit: Non estis lo- Ibidem.
quuti coram me rectum, sicut seruus meus Iob: cùm verba dei
colloquentis audiret, respondit, dicens: Insipienter loquutus
sum, & quæ vltra modum excederent scientiam meam. Et pau
lò post: Idcirco ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in fa-
uilla & cinere. Qui enim quantum ad homines sapienter loquutus fuerat, loquentem sibi deum audiens, insipienter se loquutum fuisse reprehendit: quia in contemplatione veræ sapientię suæ ci sapientia viluit. Ad vocem ergo desuper venientem animalia alas deponunt, quia virtutem dei siue in natura
re
sua contemplari requiramus, siue in occultis iudiciis inuestiga-

A re cogitemus, pro eo quòd eius alta nobis impenetrabilia sunt, nostra nobis si qua inesse bona credebãtur vilescunt. Et qui in quantulacunque scientia volare credebamur, inuisibilem super nos naturam & impenetrabilia eius iudicia perpendentes, submissis alis humiliter stamus. Sequitur: Et super firmamentum quod erat imminens capiti eorum: quasi aspectus lapidis sapphiri, similitudo throni. Et super similitudinem throni similitudo quasi aspectus hominis desuper.) Quid per thronum, nisi illæ virtutes angelicæ designantur, quæ ipsos quoque angelos dignitate loci supertioris excedunt? Nam cùm angeli nuncij dicantur: sæpe angeli ad annuncianda quædam hominibus veniunt, throni missi ad ministerium nuncij nusquam leguntur: quia eis longè sublimius creator omnium præsidet. Vnde Pau- Coloss. 1.
lus Apostolus ordines cœlestium agminum, quos ad tertium cœlum raptus viderat, describens ait: Siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates, omnia per ipsum, & in ipso creata sunt. Thronos igitur ante eos angelorum ordines dixit: quibus illos prælatos esse cognouit. Bene autem thronus lapidi sapphiro comparatur: quoniam lapis sapphirus aërium habet colorem. Virtutes ergo cœlestium lapide sapphiro designantur, quia hi spiritus quibus deus omnipotens altius præsidet, superioris loci in cœlestibus dignitatem tenẽt. Super thronum verò similitudo hominis: quia & super illas virtutes quæ
B & ipsos angelos antecedunt: nostri est gloria redemptoris. No tandum ergo qui ordo seruatur. Super animalia enim firmamentum, super firmamentum thronus, super thronum homo esse describitur: quia & super sanctos homines adhuc in hac corruptione corporis viuentes, angeli, & super angelos, superiores & deo proximæ angelicæ potestates, super potestates deo proximas, eleuatus est mediator dei & hominum homo Christus Iesus. Sin verò, vt prædiximus firmamenti nomine mediator dei & hominum pro assumpta humanitate debet intelligi, quia sub vnius nominis appellatione solent per prophe
tiæ spiritum multa signari, vox super firmamentum facta est, Luce 4. Matth. 3. & 17.
quæ super baptizatum dominum de cœlo sonuit, dicens: Tu es filius meus dilectus in te complacui. Sicut per Euangelistam alium dicitur. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Quæramus igitur quomodo hanc vocem animalia audiũt, Abac. 3.
& alas deponunt? Abacuc propheta requisitus dicat: Domine audiui auditum tuum, & timui: consideraui opera tua, & expa-
ui. Quid est autem quod pater de filio loquitur, dicens: In quo mihi complacui? Omnis enim qui pœnitendo corrigit aliqua quæ fecit, eoipso quo pœniteat, se sibi displicuisse indicat, quia ab hominibus poterat, humano modo de peccatoribus locutus est, dicens: Pœnitet me fecisse hominem super terram: quasi sibimetipsi displicuit in peccatoribus quos creauit. In solo au
C tem sibi vnigenito domino nostro Iesu Christo complacuit, Psal. 109.
quia hunc inter homines hominem creasse eum non pœnituit omnimodo, in quo peccatum nullum modo inuenit, sicut de illo per Psalmistam dicitur: Iurauit dominus, & non pœnitebit eũ, tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech In solo ergo sibi redemptore nostro complacuit pater, quia in solo non inuenit culpam, in qua se reprehendat quasi per pœnitentiam. Sancta itaque animalia vocem super firmamentum audiant & pertimescant: quia si solus sine peccato est, in eius innocentia aspiciunt in quantis ipsa quotidie delinquant, quæ necesse est vt incessanter defleant. Considerant quoque quia & ipse author vitæ, sine passionis dolore ex hac vita non exiit. Et hæc ergo vox super firmamentum facta est, quia omnipotentis patris sententia etiam de morte ac resurrectione vnigeniti processit. Sed cùm vox super firmamentum fit, stant animalia, & submittunt alas suas, quia sancti quique cùm ipsum quoque vnigenitum flagellatum in hoc mundo conspiciunt, deponunt si quid de suis meritis præsumunt. Nam si ipse hinc sine flagello non exiit, qui venit sine peccato, quomodo flagellis digni non erunt, qui huc cum peccato venerunt? Ipsum ergo firmamentũ, quod est super caput animalium, id est, quod transcendit mentes sanctorum, habet super se vocem, quia redemptor noster eam quam cum patre disposuit ex diuinitate, sententiam pertulit in carne. Quam audientes iusti terrentur, & omnem de suis viribus præsumptionem deponunt. Quibus-
libet etenim virtutibus polleat, quid digna est vita peccatorũ, D
si & eius vita pro nobis flagello subiacuit, quæ subdita nullo peccato fuit? Sed ecce grauis nobis quæstio oritur, cum dicitur: quia super firmamentum quod erat imminens capiti eorum, quasi aspectus lapidis sapphiri similitudo throni. Si enim per firmamentum dominus, & per lapidem sapphirum & similitudinem throni summæ illæ potestates angelicæ figurantur, quomodo super firmamentum, id est, super dominum esse credendę sunt, cùm & mox subditur: Et super similitudinem throni similitudo quasi aspectus hominis desuper? Nam si, ita vt dictum est, firmamentum exprimitur dominus, & rursus homo accipitur dominus, qua ratione potest intelligi, & ipse super thronum, & ipse sub throno? Sed astrictos huius quæstionis nodos ipse soluit de quo loquimur, qui afflatu sancti spiritus ea quæ clausa sunt, aperi. Incarnatus enim vnigenitus patris per hoc quod homo factus est, infra angelos fuit, sicut de eo scriptum est: Minuisti eum paulominus ab angelis. Resurgens au- Psal. 8.
tem & ascendens in cœlos, omnibus angelicis potestatibus præsidet: sicut de eo illic rursum scriptum est: Omnia subiecisti sub pedibus eius. Et sicut ipse ait: Data est in mihi omnis po Ibidem.
testas. Firmamentum ergo sub throno, & homo super thronũ Matth. 28.
est: quia per humanæ assumptionem naturæ, & ipse est sub angelis natus, & ipse super angelos exaltatus. Qui & prius quàm per resurrectionis exaltaretur gloriam, diuinitate super angelos fuit, sed tamen angelis, vt dictum est, humanitate minora- E
tus: ex qua & morti subiacuit. At postquam mortem resurgẽdo calcauit, humanitatem suam etiam maiestatibus angelorum superposuit. Prius itaque thronus super firmamentum, & post homo super thronum visus esse describitur: quia humani generis redemptor, humanitatem quam descendendo sub angelis assumpsit, ascendendo super angelos exaltauit. Sic verò factum eum sub angelis dicimus, sicut factum sub lege prædicante Apostolo audiuimus. Assumptam ergo humanitatem sub ange- Galat. 3.
lis accipimus pro ea minoratione, in qua dignatus est apparere. Nam mox vt verbum caro factum est: mox deus homo potestate super angelos fuit. De ipso quippe ante passionem scriptum est: Ecce angeli accesserunt, & ministrabant ei. Sed tamẽ Matth. 4.
vt humanitatis eius infirmitas monstraretur, rursum de eo scriptum est: Apparuit illi angelus de cœlo, confortans eum. Indumento ergo vtriusque naturę, huic & angeli ministrare, hũc Luce 22.
& angelus confortare describitur. Vnus quippe in vtraque natura: quoniam qui deus ante secula extitit, homo factus est in fine seculorum. Cui tamen ante passionem suam & angeli ministrant, & hunc angelus confortat. Post passionem verò atque resurrectionem eius huic angeli ministrare possunt, sed iã hunc confortare non possunt: quia, vt prędictum est, etsi prius firmamentum sub throno apparuit, iam tamen hominis super thronum est. In cuius persona, vt Propheta sanctus adiunctionem vtriusque naturæ se vidisse ostenderet, protinus adiunxit: F
Et vidi quasi speciem electri.) Quid est quòd aspectus hominis videtur in throno quasi species electri, nisi quòd in electro, sicut longè superius diximus, aurum argentumque miscetur, vt res vna ex metallis duobus fiat? In qua & per argentum auri claritas temperatur, & per auri claritatem species clarescit argenti. In redemptore autem nostro natura diuinitatis & humanitatis inconfuse vnita sibimet atque coniuncta est, vt & per humanitatem diuinitatis eius claritas nostris potuisset oculis temperari, & per diuinitatem humana natura in eo claresceret, atq; exaltata fulgorem vltra hoc quod creata fuerat, haberet. Ipse vero aspectus hominis super thronum, & species electri quam vidit: qualis ei apparuerit, adhuc scribendo subiunxit: Velut aspectus ignis intrinsecus per circuitum, à lumbis eius & desuper. Et à lumbis eius vsque deorsum vidi quasi speciem ignis splendentis in circuitu.) Quid est quòd mediator dei & hominum homo Christus Iesus a lumbis & desuper aspectum ignis intrinsecus per circuitum habere describitur, & à lumbis & deorsum speciem ignis splendentis per circuitum? Inuestigandum nanque est quare à lumbis & desuper ignem intrinsecus, nec tamen splendentem ignem habere narratur: à lumbis verò & deorsum habere ignis speciem dicitur: non tamen hunc habere intrinsecus memoratur: quia & splendentem & in circuitu hunc habere describitur. Quid enim lumborum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nomine,nisi propago mortalitatis exprimitur? Propter quod
Hebr.7. etiam & Leui dicitur: quia adhuc in lumbis patris erat cùm
Melchisedech occurrit Abrahæ. De lumbis verò Abrahæ vir-
go Maria exiit, in cuius vtero vnigenitus patris per spiritum
sanctum incarnari dignatus est. Ex qua incarnatione vniuerso
Psalm.44. innotuit mundo deus,sicut & per Psalmistam dicitur: Accin-
gere gladio tuo circa fœmur tuum potentissime. Gladium et-
enim circa fœmur potentissimus sumpsit,quia sermo prædica-
tionis illius,ex incarnatione conualuit.Quidverò iste ignis de-
signat,nisi ardorem sancti spiritus,qui corda quæ repleuerit in-
Luc.12. cendit?De quo ipsa veritas dicit: Ignem veni mittere in terrã.
Quid est ergo quòd in hoc aspectu hominis qui prophetæ
apparuit, à lumbis supernis intrinsecus per circuitum ignis ar-
det,à lumbis verò inferius non ignis intrinsecus, sed in circui-
tu resplendet: nisi quòd ante incarnationem vnigeniti redem-
ptoris nostri, sola intra se Iudæa ardorem amoris eius habuit:
post incarnationem verò illius in circuitu eius ignis resplen-
duit, quia in vniuerso mundo gentibus claritatem sancti spiri-
tus effudit?Prius ergo intrinsecus ignis erat, sed splendor non
erat: quia spiritus sanctus in multis quidem partibus Iudæam
replebat, sed ad notitiam gentium, necdum eius lumen emi-
cuerat. A lumbis verò eius & deorsum ignis in circuitu splen-
det:quia postquam de virgine carnem sumpsit,in humano ge-
nere longè latéque sancti spiritus dona dilatauit.Et notandum
H quòd ignis iste à lumbis superius per circuitum esse describi-
tur,non extrinsecus,sed intrinsecus:quia amoris flamma, sicut
dictum est,in electis atque spiritalibus viris vbique in suis fini-
bus Iudæam repleuit.Nec tamen exiebat extrinsecus,quia sese
in multitudinem gentium non dilatabat.Quæ ardoris flamma
visa est postmodum in circuitu splendere,quia per mundi car-
dines in vniuersis gentibus omnipotentis dei cœpit amor ex-
crescere.Erat ergo prius ignis intrinsecus, cùm Iacob diceret:
Gene.49. Salutare tuum expectabo domine. Quod enim salutate dici-
mus Latinè, hoc verbo Hebraico Iesus dicitur: In quo verbo
beati Iacob mens ostenditur, quomodo Iesu desiderio arde-
Exod.23. bat:quem se moriés expectare perhibebat. Ardebat ignis cùm
Moyses diceret: Si inueni gratiam in conspectu tuo, ostende
Psal.42. mihi temetipsum:vt videam te. Ardebat ignis in mente, cùm
Psal.84. Dauid diceret:Sitiuit anima mea ad deum viuum, quando ve-
niam & apparebo ante faciem dei mei? Qui incarnationem
verbi desiderans, ait: Ostende nobis domine misericordiam
tuam, & salutare tuum da nobis. Ardebat ignis cùm Simeon
de corruptione vitæ præsentis exire desiderans, audiuit non
prius se visurum mortem, nisi videret Christum domini. Sed
ecce iam ignis iste quasi sub lumbis exterius resplendet, quia
vniuersa gentilitas incarnati dei est amore succensa. Quod ta-
men intelligi & aliter potest, quia redemptor noster deus do-
minus Iesus Christus per humanitatem suam hominibus in-
I notuit, qui per diuinitatem notus angelis & ante incarnationẽ
fuit.Nobis ergo à lumbis inferius resplendet in circuitu, cuius
ignis intrinsecus à lumbis superius ardet in cœlo,quia illic cœ-
lestes spiritus eum in diuinitate sua conspiciunt,& amoris eius
ignibus accenduntur. Nos verò qui hunc ex assumpta huma-
nitate diligimus,adhuc in hac corruptibili vita positi, splendo-
rem ignis illius foris habemus.Vnus itaque super thronum est,
qui & super lumbos ignem intrinsecus habet in angelis,& sub
lumbis ignem in circuitu habet in hominibus, quia in omne
quod ab angelis amatur, per omne quod ab hominibus desi-
deratur:vnus est, qui in cordibus ardet amantium. Hinc est e-
nim quòd magnæ illæ potestates angelicæ,seraphin, id est, in-
cendium nominantur. Hinc de ipso omnium creatore scriptũ
Heb.12. est:Deus noster ignis consumens est. Ignis enim deus dicitur,
Deute.4. quia flammis amoris sui incendit mentes quas replet. Et idcir-
co seraphin incendium dicuntur, quia potestates ei proximæ,
in cœlis inæstimabili amoris eius igne succensi sunt. Ex hoc
igne succensa ardent in terra corda iustorum. Hoc igne cale-
facta redeunt ad pœnitentiam corda peccantium,quæ inflam-
mata vehementer timorem in amorem vertunt. Nam quæ
prius tabescere metu cœperunt, postmodum igne amoris fla-
grant. Et quia eius membra sunt electi angeli in cœlo, eius
membra sunt conuersi homines in terra. Vnus homo est qui
& super lumbos ardet intrinsecus,& sub lumbis inferius ignis
sui splendorem in circuitu emittit,quia & angelos ad amorem K
suum per diuinitatem tenuit, & homines ad sancti ardoris sui
desiderium ex humanitate reuocauit.Sequitur: Velut aspectus
arcus cùm fuerit in nube in die pluuiæ.) Arcum omnipotens
deus inter se atque homines in signo posuit:vt vltra mundum
Gene.9. diluuio non deleret, dicens: Arcum meum ponam in nubibus,
& erit signum fœderis inter me & inter terram. Cúmque ob-
duxero nubibus cœlum, apparebit arcus meus in nubibus, &
Iris. recordabor fœderis mei vobiscum. Vnde & in arcu eodem co
lor aquæ & ignis simul ostenditur: quia & ex parte est ceru-
leus,& ex parte rubicundus:vt vtriusque iudicij testis sit,vnius
videlicet faciendi,& alterius facti.Sed iam non vlterius faciẽ-
di,quia mundus quidem iudicij igne cremabitur, sed aqua iam
diluuij non deletur.Quid est autem quòd splendentem ignem
à lumbis hominis throno præsidentis,sicut ait: Aspectus arcus
cùm fuerit in nube in die pluuiæ, propheta conspexit? Quia
enim per ignem, sicut dictum est, ardor sancti spiritus desi-
gnatur,quæ similitudo est arcus & spiritus, vt ignis qui appa-
ruit,quasi aspectus arcus apparuisse diceretur?Sed si ipsi quam
prædiximus visioni arcus intendimus, quomodo arcus signifi-
cet spiritum videmus. In arcu quippe sicut præfatus sum,aqua
& ignis apparent.Et post mediatoris aduentum,eo virtus spiri
tus sancti in humano genere claruit, quo electos dei & aqua
baptismatis lauit, & igne diuini amoris incendit. Quasi enim L
admixto colore aquæ simul & ignis, quidam arcus in nube ad *Ioan.3.*
probationem ponitur,cùm veritas dicit:Nisi quis renatus fue-
rit ex aqua & spiritu sancto,non potest introire in regnum dei.
Qui arcus in nube est in die pluuiæ,quia in dominica incarna-
tione & in effusione prædicationis ostenditur, vt ad veniam
corda cre:dẽtium domino parcente reuocentur. Nubem enim
redemptoris carnem non inconuenienter accipimus. De qua *Psal.103.*
per Psalmistam dicitur:Qui ponit nubem ascensum suum. Nu
bem quippe ascensum suum posuit, quia is qui diuinitate vbi-
que est,carne ad cœlestia ascendit. Expleta verò omni mystica
visione, subiungit:Hic erat aspectus splendoris per gyrum, &
hæc visio similitudinis gloriæ domini.) Quid enim in vniuer-
so mundo sancti spiritus gratia agat aspiciens,ait:Hic erat aspe
ctus splendoris per gyrum.) Quæ verò intrinsecus eiusdem
sancti spiritus gloria maneat, considerare volens,sed sicut erat
non valens,subiungit: Et hæc visio similitudinis gloriæ domi-
ni.)Non enim ait:Visio gloriæ, sed similitudinis gloriæ vt vi-
delicet ostendatur quia quantalibet se intentione mens huma-
na tendat,etiam si iam phantasias imaginum corporalium à co
gitatione compescat, si iam omnes circunscriptos spiritus ab
oculis cordis amoueat, adhuc tamen in corde mortali posita,
videre gloriam dei non valet sicut est.Sed quicquid de illa est,
quod in mente resplendet,similitudo,& non ipsa est. Vnde & M
ille prædicator,qui raptus vsque ad tertium cœlum fuerat, di- *1.Cor.13.*
cebat:Videmus nunc per speculum in ænigmate. Qua in re nõ
despicienda nobis quæstio oritur, quomodo Ioannes Euange-
lista cùm erga miracula redemptoris nostri Iudæorum perfi-
diam etiam ex verbis propheticis describi sisset,adiungit,dicẽs:
Hæc dixit Esaias quando vidit gloriam eius,& loquutus est de
eo. Et si Ezechiel vidit, quid est quòd iste similitudinem glo-
riæ,& ille eius gloriam vidisse describitur? Sed cùm Ioannes
Euangelista prius miracula redemptoris nostri narrauit, atque
infidelitatem Iudæorum postmodum subdidit, hanc eiusdem
redemptoris nostri gloriam quæ in mundo apparuit, Esaiam
vidisse manifestat.Omne enim quod in terra mirum diuinitus
agitur,gloria omnipotentis dei est, & eius gloria in omnibus
factis videtur.Esaias ergo eius gloriam in terra vidit,Ezechiel
verò gloriam in cœlo sicuti est videre non potuit, quia aliter
est gloria eius in rebus factis,atque aliter in semetipso.Hæc er-
go eius gloria quæ in rebus est, videri potest:illa verò quæ in
ipso est,videri modo nisi per similitudinem non potest.Sed &
si eandem similitudinem gloriæ vel subleuatus portare pro-
pheta potuerit,cognoscamus.Sequitur: Et vidi,& cecidi in fa-
ciem meam.)Quid ergo de hoc viro fieret,si ita vt est,eius glo
riam vidisset,si ferre non valens cecidit? Qua in re cum ma-
gno mœrore pensare & considerare cum lachrymis debemus,
in quantam miseriam & infirmitatem cecidimus,qui & ipsum
bonum ferre non possumus, ad quod videndum creati sumus.
Est

A Est tamen & aliud quod de prophetæ facto consideremus in
nobis, Propheta enim mox vt gloriæ domini similitudinem
vidit,in faciem suam cecidit.Cuius similitudinem gloriæ, quia
nos per spiritum prophetiæ videre non possumus, hanc assi-
duè cognoscere, & sollicitè contemplari in sacro eloquio, in
cœlestibus monitis, in præceptis spiritalibus debemus. Qui
cùm aliquid de deo conspicimus, in faciem nostram cadimus,
quia ex malis erubescimus quæ nos reminiscimur perpetrasse.
Ioan.7. Ibi enim cadit homo vbi confunditur. Vnde & Paulus quasi
quibusdam in facie iacentibus dicebat: Quem ergo fructum
habuistis tunc in illis in quibus nunc erubescitis? Ecce cœlestis
gratiæ dono largiente,obuolutum mysteriis libri initium in Ez-
echiel propheta discussimus,& dicta mystica moraliter disse-
rentes, volantem propheriæ historiam à terra extraximus, vt
quæ prius paruulorum animæ mihique similium volabat, sed
non eleuabatur,iam nunc ab eis legatur & cognoscatur,euolet
& leuet. Agamus ergo gratias redemptori nostro, qui spiritali
semper alimento nos reficit, qui panis viuus descendit de cœ-
lo,& dat vitam mundo. Qui viuit & regnat cum patre in vni-
tate spiritus sancti deus:Per omnia secula seculorum.Amen.

HOMILIA NONA.

B ET audiui vocem loquentis,& di-
xit ad me: Fili hominis sta super
pedes tuos, & loquar tecum. Et
ingressus est in me spiritus post-
quam locutus est mihi, & statuit
me supra pedes meos. Et audiui
loquentem ad me, & dicentem:
Fili hominis mitto ego te ad fi-
lios Israël, ad gentes apostatrices quæ recesserunt à
me.Patres eorum præuaricati sunt pactum meum vs-
que ad diem hãc, & filij dura facie & indomabili cor-
de sunt,ad quos ego mitto te.Et dices ad eos:Hæc di
cit dominus deus: si forte vel ipsi audiant, & si forte
quiescant, quia domus exasperans est: & scient quia
propheta fuerit in medio eorum. Tu ergo fili homi-
nis ne timeas eos, neque sermones eorum metuas:
quoniam increduli & subuersores sunt tecum,& cum
scorpionibus habitas. Verba eorum ne timeas,& vul-
tus eorum ne formides: quia domus exasperans est.
Loqueris ergo verba mea ad eos, si forte audiant &
quiescant,quoniam irritatores sunt.Tu autem fili ho
C minis audi quæcunque loquor ad te: & noli esse exa-
sperans,sicut domus exasperatrix est. Aperi os tuum:
& comede quæcunque ego do tibi.Et vidi,& ecce ma
nus missa ad me:in qua erat inuolutus liber,& expan
dit illum coram me: qui erat scriptus intus & foris: &
scriptæ erant in eo lamentationes,& carmen, & væ.

INitium libri in Ezechiel propheta magnis obscuritatibus
clausum, & quibusdam mysteriorum nodis ligatum in ho-
miliis octo, deo domino nostro Iesu Christo largiente di-
scussimus. Iam nunc planiora sunt & minus difficilia quæ se-
quuntur.Charitati itaque vestræ colloquimur,eidem omnipo-
tenti deo gratias referentes,quia post tot opaca syluarum,tan-
dem læti ad campos exiuimus,in quibus liberis gressibus locu
tionis nostræ intrepidum pedem ponamus. Ecce enim post-
quam propheta similitudinem glorię domini contemplatus in
faciem suam cecidit,adiungit.Et audiui vocem loquentis,& di
xit ad me:Fili hominis sta super pedes tuos, & loquar tecum.)
Vbi adhuc subditur: Et ingressus est in me spiritus postquam
locutus est mihi, & statuit me super pedes meos.) Ecce diuina
vox iacenti prophetæ iussit, vt resurgetet. Sed surgere omni-
no non posset,nisi in hunc omnipotentis dei spiritus intrasset:
Philip.2. quia ex omnipotentis dei gratia ad bona opera conari quidem
possumus,sed hæc implere non possumus, si ipse non adiuuat
qui iubet.Sic Paulus cùm discipulos admoneret,dicẽs: Cũ me-
tu & tremore vestram ipsorum salutem operamini: ilico quis D
in eis hęc ipsa bona operaretur adiunxit,dicens Deus est enim
qui operatur in vobis,& velle & perficere pro bona voluntа-
te.Hinc est quod ipsa veritas discipulis dicit:Sine me nihil po *Ioan.15.*
testis facere.Sed in his considerandum, quia si bona nostra sic
omnipotentis dei dona sunt, vt in eis aliquid nostrum non sit,
cur nos quasi pro meritis æternam retributionem quærimus?
Si autem ita nostra sunt, vt dona dei omnipotentis non sint,
cur ex eis omnipotenti deo gratias agimus? Sed sciendum est
quia mala nostra,solummodo nostra sunt:bona autem nostra,
& omnipotentis dei sunt, & nostra: quia ipse aspirando nos
præuenit vt velimus,qui adiuuando subsequitur,ne inaniter ve
limus,sed possimus implere quæ volumus. Præueniente ergo
gratia,& bona voluntate subsequente, hoc quod omnipoten-
tis dei donum est, fit meritum nostrum. Quod bene Paulus *1.Cor.15.*
breui sententia explicat, dicens: Plus illis omnibus laboraui.
Qui ne suæ videretur virtuti tribuisse quod fecerat, adiunxit:
Non autem ego,sed gratia dei mecum. Quia enim cœlesti do-
no præuentus est,quasi alienum se à bono suo opere agnouit:
Non autem ego. Sed quia præueniens gratia liberum in eo ar-
bitrium fecerat in bono, quòd libeto arbitrio eãdem gratiam
est subsecutus in opere,adiunxit: Sed gratia dei mecum. Ac si
diceret:In bono opere laborаui,non ego,sed & ego.In hoc e-
nim quòd solo domini dono præuentus sum: non ego. In eo
autem quòd donum voluntate subsecutus: & ego. His igitur E
breuiter contra Pelagium & Celestinum dictis, ad exponendi
ordinem redeamus. Fili hominis sta super pedes tuos & lo-
quar tecum.) Notandus nobis est ordo locutionis & operis,
quia prius similitudo gloriæ domini apparet vt deiiciat: post-
modum alloquitur vt eleuet, deinde superabundantis gratiæ
spiritum mittit & leuat, ac supra pedes statuit. Nisi enim ali-
quid de æternitate in mente videremus,nunquam in facie no-
stra pœnitendo caderemus.Sed iam iacentis vox domini con-
solatur nos facere vt in opere surgamus, quod tamen nos no-
stra virtute non possumus facere. Ipsius ergo nos spiritus im-
plet & leuat,& super pedes nostros statuit:vt qui proni in pœ
nitentia pro culpa iacuimus, recti postmodum in bono opere
stemus.Sed stans propheta quid audierit,adiunxit,dicens:Et au
diui loquentem ad me,& dicentem:Fili hominis,mitto ego te
ad filios Israël, ad gentes apostatrices, quæ recesserunt à me.)
Sic propheta describit sua, vt significet nostra. Nam quid est
hoc quod ei iacenti dicitur: Sta supra pedes tuos,& loquar te-
cum? Qui enim iacenti loquebatur, cur non se nisi stanti pro-
mittit esse locuturum? Sed sciendum quia alia sunt quæ iacen-
tes, alia quæ stantes audire debeamus. Iacenti enim dicitur vt
surgat, stanti autem præcipitur vt ad prædicationem profici-
sci debeat. Adhuc enim nobis in infirmitatis confusione ia-
centibus pręberi non debet authoritas prædicationis.Sed cùm
iam in bono opere surgimus, cum iam recti stare cœperimus: F
dignum est vt ad lucrandos alios in prædicationem mitti de-
beamus.Stans ergo propheta,visionem spiritalem vidit & ce-
cidit. Cadens verò,iam monitionis verbum susсepit vt surge-
ret.Surgens autem præceptum audiuit vt prædicaret.Nam qui
adhuc ex superbiæ vertice stamus, cùm iam de æternitatis ti-
more aliquid sentire cœperimus, dignum est vt ad pœniten-
tiam cadamus.Et cum infirmitatem nostram subtiliter cogno-
scentes, humiliter iacemus, per diuini verbi consolationem
surgere ad fortiora opera iubemur. Et cùm iam in bonorum
operum soliditate persistimus, necesse est vt vnde nosmetip-
sos correximus,inde iam prædicantes & alios leuemus.Iacenti
ergo non præcipitur vt ad prædicationem pergat, ne infirmus
quisque hoc quod verbo ædificare potest, opere destruat.Vn-
de rectè quoque per Psalmistam dicitur:Eduxit me de lacu mi-
seriæ,& de luto fecis. Statuit supra petram pedes meos, & di- *Psal.39.*
rexit gressus meos: & immisit in os meum canticum nouum,
hymnum deo nostro.Prius enim de luto prauitatis educitur,vt
eius pedes per fidem in petra solidentur. Sed quia rectam fi-
dem,recta subsequi debet operatio:gressus eius directi sunt,vt
post directionem gressuum, id est,post perfectionem boni o-
peris, in ore accipetet etiam nouum canticum prædicationis.
Sic Saulus dum superbè Damascum pergeret,redemptoris vo
ce prostratus iacuit.Et qui prædicator futurus erat,non tamen

Universidad de Deusto
Biblioteca

G mox vt prædicaret quod viderat audiuit: sed ei iacenti dicitur: Ingredere in ciuitatem,& dicetur tibi quid te oporteat facere. Iacens ergo hoc solum audire potuit,vt surgens disceret quod audierat. Surgens verò hoc didicit,vt quæ cognouerat prædicaret. Sed quærendum nobis est, cur Ezechiel & Paulus in faciem cadunt: & de ascensore equi,id est,de eo qui in huius mũdi gloria elatus est, dicitur: Vt cadat ascensor eius retro? Rursúmque de persecutoribus domini scriptum est: Abierunt retrorsum,& ceciderunt in terram. Quid est hoc quòd electi in faciem,& reprobi retrorsus cadunt, nisi quòd omnis qui post se cadit: ibi proculdubio cadit vbi non videt: qui verò ante se ceciderit, ibi cadit vbi videt? Iniqui ergo quia in inuisibilibus cadunt,post se cadere dicuntur: quia ibi corruunt vbi quid eos tunc sequatur,modo videre non possunt. Iustiverò quia in istis visibilibus semetipsos spontè deiciunt vt in inuisibilibus erigantur,quasi in faciem cadunt, quia timore compuncti videntes humiliantur. Notandum verò quod dicitur: Mitto ego re ad filios Israël:ad gentes apostatrices, quæ recesserunt à me.) Sicut enim duobus modis à deo receditur, ita duobus modis à deo apostatæ homines fiunt. Nam vnusquisque à conditore suo aut fide recedit,aut opere. Sicut ergo qui à fide recedit, apostata est:ita qui ad peruersum opus quod deserit redit,ab omnipotente deo apostata absque vlla dubietate deputabitur, etiam si fidē tenere videatur. Vnum enim sine altero nil prodesse valet,quia nec fides sine operibus,nec opera adiuuant sine fide,nisi fortasse pro fide percipienda fiant, sicut Cornelius antè pro bonis operibus meruit audire,quàm fidelis existeret. Qua ex re colligitur, quia bona opera pro fide percipienda faciebat,Nam cui ab angelo dicitur:Orationes tuæ & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu dei: & mox pro eadem ascensione præcipitur vt ad Simonem mittat, qui ei veniens prædicare debeat,constat quia hoc petiit, vnde meruit exaudiri. Sequitur: Patres eorum præuaricati sunt pactum meum vsque ad diem hãc,& filij dura facie & indomabili corde sunt, ad quos ego mitto te.) Ecce est vna culpa superbiæ: quia præuaricati sunt pactum. Ecce altera obstinationis, quia vsque ad diem hanc. Ecce in iniquitate filiorum culpa grauis impudentiæ, quia dura facie:quoniam mala quæ faciunt, iam non erubescunt, & nunquam vel post culpas ad pœnitentiam redeunt:quia indomabili corde sunt. Cùm verò tantæ prauitatis, tantæque obstinationis sint hi ad quos propheta mittitur:quis iam non videat,quia persona prophetæ à tam peruersis hominibus despici valeat? Sed ecce authoritas personæ tribuitur,cùm subditur:Et dices ad eos. Hęc dicit dominus deus.) Ac si apertè diceretur. Quia si ex te despiceris ex mea voce necesse est vt loquaris. Ne contemnaris ipse qui mitteris, verba mea proferens,ostende qui misit. Sequitur: Si forte vel ipsi audiant, & si forte quiescant: quia domus exasperans est.) Dum I constat, quòd omnipotens deus omnia sciat,mirandum valde est cur dicitur: Si forte audiant,& si forte quiescant. Quapropter sciendum nobis est:quia ista dubitatio locutionis dei non ex ignorantia,sed ex aliqua significatione descendit. Nam quis nesciat quòd qui fecit & videt omnia, omnia sciat? Et per semetipsam in Euangelio veritas de antichristi prædicatoribus dicit:Dabunt signa magna & prodigia:ita vt in errorem inducantur,si fieri potest,etiam electi. Cur hoc sub dubitatione dicitur,cùm quid futurum sit,à domino præsciatur? Vnum verò è duobus est, quia si electi sunt,fieri non potest. Si autem fieri potest,electi non sunt. Et tamen dicitur,vt in errorem inducantur si fieri potest etiam electi. Ista ergo dominici sermonis dubitatio ex electorum cordibus,designatio tẽtationis fuit: quia qui electi sunt ad perfistendum, per signa prædicatorum antichristi tentabuntur ad cadendum. Per hoc ergo quod dicitur, si fieri potest,hoc exprimitur, quòd electi in corde tentabuntur. Nutant enim,sed non cadunt. Dicitur ergo si fieri potest: quia trepidabunt: & tamen dicuntur electi, quia non cadunt. Dubitatio itaque sermonis à domino in electis exprimit trepidationem mentis. Quos & electos nominat, quia cernit quòd in fide & bono opere persistunt. Vnde hic quoque dicitur: Si forte audiant, & si forte quiescant.) Per hoc enim quod dicitur,si forte,quia ex magna multitudine pauci audituri sunt demonstratur. Per dubitationem ergo sermonum dei quid significatur aliud, nisi paucitas auditorum? Notandum verò, quòd K post quam mala parentum defunctorum dixerat, mittens prophetam ad filios dicat: Si forte vel ipsi audiant,& si forte quiescant. Quid est dicere vel ipsi, nisi quia eorum patres qui in culpa defuncti sunt, audire noluerunt? Pensemus rogo, quæ virtus sit in hoc dominici sermonis defectu, vt dicat: si forte vel ipsi audiant. Nobis hoc apertè dicitur, qui afflicti, oppressi, conclusi, omnia quæ in hoc mundo habuimus bona, perdidimus. Vrbes erutas, euersa castra, depopulatos agros, suffossas Ecclesias videmus, & tamen adhuc parentes nostros ad iniquitates sequimur, ab eorum elatione quam vidimus, non mutamur. Et illi quidem inter gaudia, nos verò, quod est grauius, & inter flagella peccamus. Sed ecce omnipotens deus iniquitates iudicãs, iam priores nostros abstulit, iam ad iudicium vocauit. Nos adhuc ad pœnitentiam expectat, ad reuertendum sustinet. Et qui in illis iam iudicium exercuit, nobis suæ patientiæ longanimitatem prærogat, ne cum nostris prioribus perdat, dicens: Si forte vel ipsi audiant, & si forte quiescant, quia domus exasperans est.) Omnis anima etiam post acceptam fidem in peruersitate sua, aut permanens aut reuertens, domus exasperans vocatur, quia eum quem per fidem susceperat, repellit à se prauis moribus habitatorem deum. Nam domus inhabitatur à domino. Si ergo domus, quare exasperans? Si verò exasperans, quare domus, quæ vtique iam non habitatur? Domus, quia in ea deus L per fidem habitare cœperat. Exasperãs verò est, quia ab ea prauis moribus repulsus exiit, vt vacua remaneat: quam prius cœlestis inhabitator replebat. Vnde etiam sicut veritatis voce cognouimus, iniquissimus spiritus cum septem aliis rediens, domum scopis mundatam inuenit, quia mentem à virtutibus alienam replet. Sequitur: Et scient quia propheta fuerit in medio eorum.) Malis scire bonos, aut ad adiutorium salutis proficere, aut ad testimonium damnationis solet. Sciant ergo quia in medio eorum propheta fuerit, vt audita prædicatione aut adiuuentur vt surgant & conuertantur, aut sic in iniquitatibus eorum damnentur, vt excusatione careant. Sequitur: Tu ergo fili hominis ne timeas eos, neque sermones eorum metuas, quoniam increduli & subuersores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas.) Patet ad quàm peruersos in prædicationem mittitur, qui ne timeat admonetur. Et quia praui atque peruersi quique bona sibi loquentibus alia iniqua faciunt, & adhuc alia minantur, propter illa quæ faciunt dicitur: Ne timeas eos: & propter hoc quod minantur, adiungitur: Neque sermones eorum metuas. Vel certè quia reprobi atque iniqui & mala bonis ingerunt, & eorum semper actibus derogant, propheta missus admonetur, ne eorum vel crudelitatem aut furorem metuat, vel verba pertimescat. In hoc itaque quod dicitur: Ne timeas, prophetæ datur authoritas prædicationis. Et quia omnes qui in deo viuimus, organa veritatis sumus, vt sæpe per alium mihi, M sæpe verò aliis loquatur per me, sic nobis boni verbi inesse authoritas debet, vt & is qui præest, dicat recta liberè, & is qui subest, inferre bona humiliter non recuset. Bonum enim quod maiori à minore dicitur: tunc verè bonum est, si humiliter dicatur: Nam si rectitudo sentiendi humilitatem loquendi perdiderit, radicem sensus in ramo linguæ vitiauit. Quod videlicet vitium iam non ex ramo, sed ex radice est, quia nisi cor intumesceret, lingua minimè superbiret. Inesse ergo ad loquendum priori humilis authoritas, inesse autem minori libera humilitas debet. Sed sæpe in hominibus ipse loquendi ordo confunditur: sicut & longè superius diximus. Nam aliquando quis per tumorem elationis loquitur: & loqui se per authoritatem libertatis existimat, & aliquando alius per stultum timorem tacet: & tacere se per humilitatem putat. Ille locum sui regiminis attendens, non metitur sensum tumoris iste locum suę subiectionis considerans, timet dicere bona, quæ sentit, & ignorat quantum charitatis reus efficitur tacendo. Sic verò sub authoritate superbia, & humanus timor sub humilitate se palliat: vt sæpe nec ille valeat considerate quid deo, nec iste quid debeat proximo. Nam ille eos qui sibi subiecti sunt conspicit: & ei cui omnia subiacent, non intendit. In elatione attollitur: & de elatione sua velut de authoritate gloriatur. Iste verò nonnunquam dum timet ne maioris gratiam amittat, atque per hoc aliquid temporalis damni sustineat, recta quæ intelligit occultat:

A tat: atq; apud se tacitus, ipsum timorem quo constringitur, humilitatem nominat. Sed eum cui nil vult dicere: tacendo in cogitatione diiudicat. Fitque vt vnde se humilem existimat, inde grauius sit superbus. Discernenda ergo semper sunt libertas & superbia, humilitas & timor: ne aut timor humilitatem, aut superbia libertatem singat. Ezechiel itaque quia non solum populo, sed etiam seniotibus loqui mittebatur, ne incautum timorem humilitatem crederet: vt timere non debeat, admonetur, dum dicitur: Ne timeas eos. Ac ne forte derogatiõis eorum verba pertimescat, adiungitur: Neque sermones eorum metuas. Cur autem linguas derogantium timere non debeat, etiam causa subiungitur, cùm protinus subinfertur: Quoniam increduli & subuersores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas. Timendi enim essent hi quibus loqui mittebatur, si in fide & opere deo omnipotenti placuissent. Quia autem increduli & subuersores sunt, in suis sermonibus derogantes, timendi non sunt, quia stultum valde est si illis placere quærimus, quos non placere domino scimus. Debent enim haberi in metu & reuerentia iudicia iustorum, quia membra omnipotentis dei sunt, & hoc ipsi in terra reprehendunt, quod dominos redarguit è cœlo. Nam peruersorum derogatio, vitæ nostræ approbatio est, quia iam ostenditur nos aliquid iustitiæ habere, si illis displicere incipimus, qui non placent deo. Nemo etenim potest in vna eadémque re, omnipotenti domino, atque eius hostibus gratus existere. Nam deo se amicum denegat, qui eius placet inimico. Inimicis veritatis aduersabitur, qui eidem veritati in mente subiugatur. Vnde sancti viri in vocis liberæ increpatione succensi, eos ad sua odia excitare non metuunt, quos deum non diligere cognoscunt. Quod propheta ardenter exhibens, creatori omnium quasi in munere obtulit, dicens: Nónne qui oderunt te deus, oderam illos, & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos, inimici facti sunt mihi. Ac si apertè dicat: Pensa quantum te diligo, qui tuorum hostium excitare contra me inimicitias non pertimesco. Hinc iterum dicit: Qui retribuunt mala pro bonis detrahebant mihi, quoniam secutus sum iustitiam. Bonum valde est quod iustus tribuit, quando malè agentibus libera voce contradicit. Sed peruersi mala pro bonis retribuunt, cùm iustis derogãt, quia contra eos iustitiæ defensionem seruant. Non enim iusti humana iudicia, sed æterni iudicis examen aspiciunt, atque ideo derogantium verba contemnunt. Hinc etenim derogantibus Corinthiis Paulus dicebat: Mihi autem pro minimo est vt à vobis iudicer, aut ab humano die. Qui nec in cordesuo vnde se reprehendere potuisset inueniens, adiungit: Sed neque meipsum iudico. Videns autem quia ei ad perfectionem sanctitatis nec suum iudicium sufficeret, subdidit: Sed non in hoc iustificatus sum. Cur verò nec sibimetipsi de seipso credidit, causam reddidit, cùm subiunxit: Qui autem iudicat me, dominus est. Ac si apertè dicat: Nec meo de me iu- C dicio credendum existimo, quia ille me iudicat, cuius ego iudicium non comprehendo. Hinc beatus Iob cùm amicorum derogantium linguas, inter dolores vulnerum, pateretur iacula verborum, cogitatione protinus ad conscientiam recurrit, atque vbi mentem solidam haberet aspexit, dicens: Ecce enim in cœlo testis meus, & conscius meus in excelsis. Qui etiam subdidit: Vt ros sit amici mei, ad deum stillat oculus meus. In omne enim quod de nobis dicitur, semper taciti recurrere ad mẽtem debemus, interiorem testem & iudicem quærere. Quid enim prodest si omnes laudent, cùm conscientia accusет? Aut quid poterit obesse si omnes nobis derogent, & conscientia sola nos defendat? Beatus ergo Iob inter linguas derogantium inflexa mente persistens, quia in terra se impugnari falsis sermonibus vidit, in cœlo testem quęsiuit. Hinc Esaias ait: Populo meus qui beatificant te, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant. Qui videlicet populus ne verba suæ laudis attenderet, & in culpis altius petiret, statim ei dicitur, quem aspiciat, cuius iudicium pertimescat, cùm subditur: Stat ad iudicandum dominus, stat ad iudicandos populos. Ac si apertè diceretur: Iudicia humana cur sequeris, qui stare super te cœlestem iudicem scis? Hinc est quòd Ioãnem baptistam veritas esse arundinem vento agitatam negat, dicens: Quid existis videre in desertum? arundinem vento agitatam? Quod quia negando dixerat, non D affirmando, subiecta verba testantur. Ait enim: Sed quid existis videre in desertum? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Arundo autem vento agitata modo flatibus erigitur, modo flatibus inclinatur. Omnis autem infirmus animus, qui vel derogatione delicitur, vel laudibus exaltatur, arundo vento agitata est. Quod Ioannes non erat, quia inflexibilem mentis verticem inter laudes hominum & derogationes tenebat. Sed magna inquisitione res indiget, cùm recti operis viam tenemus, vtrum semper despicere derogantium verba debeamus, an certè aliquando compescere. De qua re sciendum est, quia linguas detrahẽtium sicut nostro studio non debemus excitare ne ipsi pereant, ita per suam malitiam excitatas debemus æquanimiter tolerare, vt nobis meritum crescat. Aliquando autem etiam compescere, ne dum de nobis mala disseminant: eorum qui audire nos ad bona poterant, corda innocentium corrumpant. Hinc est enim quòd Ioannes obtrectatoris sui linguã redarguit dicens: Is qui amat primatum gerere in eis, Diotrephes non recipit nos, propter hoc si venero, commoneam eius opera quæ facit: verbis malignis garriens in nos. Hinc Paulus iterum de detrahentibus Corinthiis loquitur dicens: Epistolæ inquiunt, graues sunt & fortes, præsentia autem corporis infirma, & sermo contemptibilis. Hoc cogitet qui huiusmodi est, quia quales sumus verbo per epistolas absentes, tales & præsentes in opere. Hi E etenim quorum vita in exemplo imitationis est posita, debent, si possunt, detrahentium sibi verba compescere, ne eorum prædicationem non audiant qui audire poterant, & in prauis moribus remanentes, bene viuere contemnant. Sed hac in re subtili inquisitione necesse est, vt semetipsum animus inuestiget, ne fortasse suæ laudis gloriam quærat, & animarum lucra se quærere nostra cogitatio simulet. Sæpe enim sui nominis laude animus pascitur: & quasi sub obtentu lucrorum spiritalium, cùm de se bona dici cognouerit, lætatur. Et sæpe suæ gloriæ defensione contra detrahentes irascitur, & fingit sibimet quòd hoc ex eorum zelo faciat, quorum corda à bono itinere detrahentis sermo perturbat. Illi ergo debent magnopere curare, ne contra eorum opinionem detrahentium verba prævaleant, qui suam conscientiam subtiliter discutientes, se in ea inueniunt de amore priuatæ gloriæ nihil habere. Hinc est enim quòd iusti atque perfecti aliquando virtutes suas prædicant, bona quæ diuinitus acceperunt, narrant: non vt ipsi apud homines sua ostensione proficiant, sed vt eos quibus prædicant, exemplo suo ad vitam trahant. Vnde Paulus Apostolus quotiens fustibus cæsus, quotiens lapidatus, quotiens naufragium pertulit, quanta pro veritate sustinuit, quòd ad tertium cœlum raptus, quòd in paradisum ductus sit, Corinthiis narrat, vt eorum sensum à falsis prædicatoribus auertat: vt dum se innotescerет qualis esset, illi eis vilescerent, quos ab eis cognouerat iniquè venerari. Quod perfecti cùm faciunt, id est, cùm F virtutes proprias loquuntur, in hoc quoque omnipotentis dei imitatores sunt, qui laudes suas hominibus loquitur, vt ab omnibus cognoscatur. Nam cùm scriptura sancta præcipiat, dicens: Laudet te alienus, & non os tuum, quomodo facit ipse quod prohibet? Sed si virtutes suas omnipotens deus taceret, eum nullus agnoscerет: si eum nullus agnoscerет, nullus amaret: si nullus amaret, nullus ad vitam rediret. Vnde & per Psalmistam de eo dicitur: Virtutem operum suorum annunciabit populo suo: vt det illis hæreditatem gentium. Virtutes ergo suas annunciat, non vt laudibus suis ipse proficiat, sed vt hi qui hunc ex sua laude cognouerint, ad perpetuam hæreditatem veniant. Iusti itaque atque perfecti non solum cùm vituperationis suæ verba reprehendunt, sed etiam cùm virtutes quas habent, infirmis loquuntur, reprehensibiles non sunt, quia per suam vitam quam referunt, aliorum animas ad vitam quęrunt. De quibus tamen sciendum est: quia nunquam bona sua detegunt, nisi eos, vt dixi, aut proximorum vtilitas, aut certè nimia necessitas cogat. Vnde Paulus Apostolus cùm virtutes suas Corinthiis enumerasset, adiunxit: Factus sum incipiens, vos me coëgistis. Fit verò, aliquando vt necessitate compulsi, in bonis quæ de se referunt, non aliorum vtilitatem, sed suam requirant,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quirant, sicut beatus Iob facta sua enumerat, dicens: Oculus
Iob 29. fui cæco, & pes claudo, pater eram pauperum, & causam quam
nesciebam, diligentissimè inuestigabam. Et multa alia quæ sæ-
pe egisse se commemorat. Sed quia in vulnere doloris posi-
tus, ab amicis increpantibus ipse impiè egisse, & violentus pro-
ximis, atque oppressor pauperum fuisse dicebatur: vir sanctus
inter flagella dei, & humanæ increpationis verba deprehen-
sus, mentem suam grauiter concuti, atque ad desperationis fo-
ueam conspexit impelli, qui iam iamque cadere poterat, nisi
ad memoriam bene acta reuocasset, vt ad spem animum redu-
ceret, ne oppressus verbis & vulneribus in desperationem pe-
riret. Quod ergo bona sua enumerat, non innotescere aliis
quasi ex laude desiderat, sed ad spem animum reformat. Iusti
itaque sicut sine arrogantia loquuntur aliquando bona quæ a-
gunt: ita sine zelo priuatæ gloriæ detrahentium sibi linguas re-
darguunt, quia noxia loquuntur. Cùm verò linguæ derogan-
tium corrigi nequeunt, æquanimiter sunt per omnia toleran-
dæ. Nec obtrectationis sermo timendus est, ne dum vituperatio
peruersorum metuitur: recti operis via deseratur. Vnde
nunc Ezechieli prophetæ dicitur. Sermones eorum ne me-
tuas: quia increduli & subuersores sunt tecum.) Minus autem
mali esset, si hi qui sunt increduli, subuersores minimè fuissent.
Quia enim ipsi vel cœlestis regni præmia, vel gehennæ esse
supplicia non credunt: in suis grauitatibus dimissi, à fide & o-
H pere etiam alios subuertunt, vt regnum quod ipsi appetere nō
volunt: nec alter assequatur. Hi nanque cùm teneriores quos-
dam bona incipere, mala iam deuitare cognouerint, modo ir-
ridendo quod in cœlis promittitur, modo despiciendo quod
deus omnipotens de inferni suppliciis minatur, modo laudan-
do bona temporalia, & delectationes præsentis seculi callida
persuasione pollicendo, delectunt mentes innocentium, eo-
rúmque itinera peruertunt. Gaudent si quos potuerint à vita
reuocare, ad mortem trahere, lætantur in prauitatibus suis, ex-
ultant & in alienis. His nimirum pœna sua non sufficit, qui a-
gunt ne soli moriantur. At si fortasse iustum quempiam tantæ
iam virtutis inuenerint: vt ei loqui contraria non præsumant,
quia subuersores esse non possunt, statim scorpiones fiunt.
Scorpio enim palpando incedit, sed cauda ferit. Nec morder à
facie, sed à posterioribus nocet. Scorpiones ergo sunt omnes
blandi & malitiosi, qui bonis quidem in faciem non resistunt,
sed mox vt recesserint derogant, alios quos valuerint, inflam-
mant, quæque possunt noxia immittunt, mortifera inferre oc-
cultè non desinunt. Scorpiones ergo sunt, qui blandi & innoxij
in facie videntur, sed post dorsum portant, vnde venenum
fundant. Qui enim in occulto feriunt, quasi mortem latenter
Psal.117. trahunt. Vnde etiam per Psalmistam dicitur: Circumdederunt
I me sicut apes, & exarserunt sicut ignis in spinis. Apes enim in
ore mel habent, in aculeo caudæ vulnus. Et omnes qui lingua
blanduntur, sed latenter ex malitia feriunt, apes sunt: quia lo-
quendo dulcedinem mellis proponunt, sed occultè feriendo
vulnus inferunt. Ista verò facientes exardescunt sicut ignis in
spinis: quia per flammas detrahētium non iustorum vitæ com-
buritur, sed si quæ in eis esse poterant peccatorum spinæ con-
cremantur. Dicatur ergo: Increduli & subuersores sunt tecum,
& cum scorpionibus habitas. Increduli scilicet deo, subuersо-
res verò infirmantibus proximis, scorpiones autem etiam for-
tibus & robustis. Quibus etsi in facie contradicere non præsu-
munt, ex occulto tamen vulnus derogationis inferunt. Incre-
duli quippe simul & subuersores & scorpiones sunt, quia &
audita ea quæ dei sunt, non credunt, & eos quos prævalent, à
bonis moribus subuertunt, & quos inflectere non valent, oc-
cultis machinationibus feriunt. Qua in re hoc quoque notan-
dum est, quia cùm prophetæ dicitur: Increduli & subuersores
sunt tecum, & cum scorpionibus habitas, nobis consolationis
medicamentum profertur. Quos sæpe tædet viuere, dum no-
lumus cum malis habitare. Quetimur etenim cur non omnes
boni sunt, qui nobiscum viuunt. Mala proximorum ferre no-
lumus, omnes sanctos iam debere esse decernimus, dum esse
nolumus, quod ex proximis portemus. Sed hac in re luce cla-
rius patet dum malos portare renuimus, quàm multum adhuc
ipsi de bono minus habeamus. Neque enim perfectè bonus
est, nisi qui fuerit & cum malis bonus. Hinc beatus Iob de se-
metipso asserit, dicens: Frater fui draconum, & socius struthio-
num. Hinc Paulus Apostolus discipulis dicit: In medio natio-
nis prauæ & peruersæ, inter quos lucetis sicut luminaria in
mūdo. Hinc Petrus gregis dominici pastor dicit: Iustum Loth
oppressum à nephandorum iniuria, conuersatione eripuit. A-
spectu enim & auditu iustus erat, habitans apud eos qui de die
in diem animam iusti iniquis operib⁹ cruciabant. Sæpe verò
cùm de vita proximorum querimur, mutare locum conamur,
secretum vitæ remotioris eligere, videlicet ignorantes, quia si
desit spiritus, non adiuuat locus. Idem enim Loth de quo lo-
quimur, in Sodomis sanctus extitit, in monte peccauit. Quia
autem loca mentem non muniunt, ipse humani generis pri-
mus testatur parens, qui & in paradiso cecidit. Sed minus sunt
omnia quæ loquimur ex terra. Nam si locus saluare potuisset,
Satan de cœlo non caderet. Vnde Psalmista vbique in hoc
mundo tribulationes esse conspiciens, quæsiuit locum quo fu-
geret, sed sine deo inuenire non potuit munitum. Ex qua re &
ipsum sibi locum fieri petiit, propter quem locum quæsuit, di-
cens: Esto mihi in deum protectorem, & in locum munitum,
vt saluum me facias. Tolerandi ergo vbique sunt proximi, quia
Abel fieri non valet, quem Cain malitia non exercet. Vnum
verò est pro quo vitari societas debet malorum, ne si fortasse
corrigi non valent, ad imitationem trahant. Et cùm ipsi à sua
malitia non mutantur: eos qui sibi coniuncti fuerint, peruer-
tant. Vnde Paulus ait: Corrumpunt bonos mores colloquia
mala. Et sicut per Salomonem dicitur: Noli esse amicus homi-
ni iracundo, nec ambules cum viro furioso, ne forte discas se-
mitas eius, & sumas scandalum animæ tuæ. Sicut ergo perfecti
viri peruersos proximos non debent fugere, quia & eos sæpe
ad rectitudinem trahunt, & ipsi ad peruersitatem nunquam
trahuntur: ita infirmi quique societatem declinare debent pra-
uorum, ne mala quæ frequenter aspiciunt, & corrigere non va-
lent, delectentur imitari. Sic enim verba proximorum audien-
do quotidie sumimus in mente, sicut flando atque respirando
aërem trahimus corpore. Et sicut malus aër assiduo flatu tra-
ctus inficit corpus, ita peruersa locutio assiduè audita, infirman
tium inficit animum, vt tabescat delectatione praui operis, a-
fidui iniquitate sermonis. Sequitur: Verba eorum ne timeas,
& vultus eorum ne formides: quia domus exasperās est.) Ideo
boni timendi sunt, ne offendantur: ne forte per eos ille pronu-
cetur ad iram, qui eorum corda semper inhabitat. Nam sicut
superius dictum est, si malos offendimus, timere minimè de-
bemus: quoniam illis nostra actio displicet, quibus nec iustitia
creatoris placet. Quid ergo timēdum est, si nobis ingrati sunt,
qui deo amabiles non sunt? Vnde rectè nunc dicitur: Verba
M eorum ne timeas, & vultus eorum ne formides: quia domus
exasperans est.) Ac si apertè diceretur: Timendi essent, nisi me
in suis actibus exasperarent. De quibus adhuc subditur: Lo-
queris ergo verba mea ad eos, si forte audiant & quiescant,
quia irritatores sunt. Omnis qui peccat, quid aliud quàm con-
ditoris sui in se iracundiam irritat? Et scimus quia quotiens a-
ctu, quotiens verbo, quotiens cogitatione delinquimus, deum
contra nos totiens irritamus. Sed tamen sustinet, & clementer
expectat per patientiam. Per prædicatores autem suos ver-
bum nobis exhortationis prærogat. Omnis autem qui recta
prædicat, si auditur, iram irritati creatoris super prævaricato-
rem populum placat. Vnde necesse est, vt ipse non debeat age-
re malum, quod solet in populo furorem conditoris sui irri-
tare. Propter quod etiam subditur: Tu autem fili hominis au-
di quæcunque loquor ad te, & noli esse exasperans sicut do-
mus exasperatrix est.) id est, mala quæ fieri conspicis, ipse non
facias: ne hoc quod prohibere nitetis, ipse committas. Om-
nis etenim prædicator intenta semper debet mente pensare,
ne qui missus est lapsos erigere, ipse in prauitate operis cum
lapsis cadat, & Pauli hunc sententia feriat dicentis: In quo al-
terum iudicas, teipsum condemnas. Vnde Balaam dei spiritu
repletus ad loquendum, sed tamen in carnalem vitam suo spi-
ritu detentus, de semetipso loquitur dicens: Dixit auditor ser-
monum dei, qui nouit doctrinam altissimi: & visiones omni-
potentis videt, qui cadens apertos habet oculos. Cadens aper-
tos

Iob 30. *Philip. 2.* *Gene. 19.* *Gene. 3.* *Psalm. 30.* L *1. Corin. 15.* *Prouer. 22.* *Matth. 13.* *Roma. 2.* *Numer. 22.*

A tos oculos habuit, qui rectum quod diceret vidit: sed rectè vi-
dere contempsit. Cadens videlicet in peruerso opere, & aper-
tos habēs oculos in sancta prædicatione. Est tamen aliud quod
possit intelligi: cur beatus Ezechiel qui ad prædicationem mit
titur, esse exasperans prohibetur. Nisi enim ad loquenda ver-
ba cùm mittebatur obediret, omnipotentem dominum sicut
populus de peruerso opere, sic propheta de suo silētio exaspe-
tasset. Nam sicut mali ideo deum exasperant, quia loquuntur
vel faciunt mala, ita nonnunquam boni exasperāt, quia reticēt
bona. Illis itaque in culpa est peruersa agere, istis recta retice-
re. In hoc ergo cum malis etiam boni simul deum exasperant,
quia cùm peruersa non increpant, eis per suum silentium pro-
ficiendi licentiam præstant. Sequitur: Aperi os tuum, & co-
mede quæcunque do tibi.) Aperimus os nostrum, cùm recta
Psal. 118. loquimur: & comedimus quæ à deo accipimus: quia & tri-
buitur & augetur in nostris sensibus cibus vitæ, cùm prædicare
cœpertimus. Vnde propheta alius dicit: Os meum aperui, & a-
ttraxi spiritum. Non enim spirituum attraheret, nisi os operi
ret: quia nisi ad prædicandum proximis se impenderet, spirita-
lis doctrinæ in eo gratia non creuisset. Sequitur: Et vidi: & ec-
ce manus missa ad me, in qua erat involutus liber. Et expandit
illum coram me, qui erat scriptus intus & foris.) Sicut per pro-
phetam prædicatorum ordo, sic per librum quem accepit, scri-
B ptura sacræ eloquium obscurum: quod profunditate sen-
tentiarum inuoluitur, vt non facile sensu omnium penetretur.
Sed coram propheta liber expanditur: quia coram prædica-
toribus sacri eloquij obscuritas aperitur. Inuolutum librum
Matth. 13. manus dei porrexerat, cùm saluator dicebat: Simile factum est
regnum cœlorum homini qui seminauit bonū semen in agro
suo. Cùm autem dormirent homines, venit inimicus eius: &
superseminauit zizania in medio tritici, & abiit. Cùm autem
creuisset herba, & fructum fecisset: tunc apparuerunt & zizza-
nia, & reliqua: quæ charitas vestra etiam me reticente remini-
scitur. Sed librum quem inuolutum ostenderat: expandit cùm
hoc quod per ænigmata loquebatur, exposuit dicens: Qui se-
minat bonum semen, est filius hominis. Ager autem est mun-
dus. Bonum verò semen, hi sunt filij regni: zizania autem filij
sunt nequam. Inimicus autem qui seminauit ea, est diabolus.
Messis verò consummatio seculi. Messores autem angeli sunt.
Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur: sic erit
Luc. 24. in consummatione seculi. Inuolutus itaque liber expanditur:
quando hoc quod obscurè prolatū fuerat, per latitudinem in-
tellectus aperitur. Hunc inuolutum librum veritas expandit:
quando in discipulis egit quod scriptum est: Tunc aperuit illis
C sensum, vt intelligerent scripturas. De quo adhuc libro subdi-
tur: Qui erat scriptus intus & foris.) Liber enim sacri eloquij
intus scriptus est per allegoriam: foris per historiam. Intus per
spiritalem intellectum: foris autem per sensum literæ simpli-
cem, adhuc infirmantibus congruentem. Intus, quia inuisibilia
promittit: foris, quia visibilia præceptorum suorum rectitudi-
ne disponit. Intus, quia cœlestia pollicetur: foris autem, quia
terrena contemptibilia qualiter sunt vel in vsu habenda, vel ex
desiderio fugienda, præcepit. Alia nanque de secretis cœlesti-
bus loquitur: Alia verò in exterioribus actionibus iubet. Et ex
Psal. 103. quidem quæ foris præcepit, patent: sed illa quæ de internis
narrat, plene apprehendi nequeunt. Vnde scriptum est: Exten-
dens cœlum sicut pellem: qui tegis aquis superiora eius. Quid
enim cœli nomine nisi sacra scriptura signatur? De qua nobis
& sol sapientiæ, & luna scientiæ: & ex antiquis patribus stel-
læ exemplorum atque virtutum lucent. Quod sicut pellis ex-
tenditur: quia per scriptores suos carnis lingua formatum, an-
te oculos nostros & per verba doctorum exponendo displi-
catur. Quid vero aquarum nomine, nisi sanctissimi angelo-
Psal. 148. rum signantur chori? De quibus scriptum est: Et aquæ quæ su-
per cœlos sunt, laudent nomen domini. Huius ergo cœli su-
periora dominus aquis tegit, quia alta sacri eloquij, id est, ea
quæ de natura diuinitatis vel de æternis gaudiis narrat, nobis
adhuc nescientibus, solis angelis in secreto sunt cognita. Cæ-
lum ergo hoc & coram nobis extenditur: & tamen aquis supe
riora eius conteguntur: quia & quędam sacri eloquij iam no-
bis per apertionem spiritus patent: & quædam quæ solis ange
lis possunt esse manifesta: nobis adhuc seruantur occulta. De D
quibus tamē occultis iam partem per spiritalem intelligētiam
sentimus: iam sancti spiritus pignus accepimus: qui hæc & ple-
nè necdum cognouimus, & tamen medullitus amamus: & in
multis spiritalibus sensibus quos iam cognouimus, veritatis pa
bulo pascimur. Dicat ergo: Qui erat scriptus intus & foris.
Quia in sacro eloquio & dictis occultioribus atque sublimio-
ribus satiantur fortes: & præceptis apertioribus nos paruuli
Psal. 103. nutrimur. Vnde scriptum est: Montes excelsi ceruis: petra re-
fugium herinaciis. Habeant enim mōtes intelligentiæ qui iam
contemplationis saltus dare nouerunt. Sed petra sit refugium
herinaciis: quia nos paruuli & peccatorum nostrorum spinis
cooperti, & si intelligere alta non possumus, in petræ nostræ
refugium, id est, in Christi fide saluamur. Vnde & quibusdam
1. Corin. 2. dicitur: Nihil me iudicaui scire inter vos nisi Christum Iesum,
& hunc crucifixum. Ac si diceret: Quia vos capere diuinitatis
eius mysteria non posse pensaui: sola vobis humanitatis eius
infirma locutus sum. Sequitur: Et scriptæ erant in eo lamenta-
tiones, carmen, & væ.) Carmen aliquando in bono, aliquando
verò in malo accipi dubium non est: quia & lætum carmen, &
lugubre carmen dicere possumus. Sed nos scripturæ sacræ vsu
sequentes, quæ penè semper carmen ponere in prosperis
solet: hoc in loco pro bona parte dictum carmen accipimus.
Nam cùm omnipotens deus populum suum de mari rubro li-
berasset: scriptum est: Tunc Moyses & filij Israël cecinerunt E
Exod. 15. carmen domino. Et cùm Dauid victoriam de hostibus fecisset,
2. Reg. 22. scriptum est: Locutus est Dauid domino verba carminis hu-
ius. Salomon quoque ait: Acetum in nitro: qui cantat carmina
Prouer. 25. cordi pessimo. Acetum quippe si mittatur in nitro, feruescit
nitrum protinus & ebullit. Et peruersa mens quando per in-
crepationem corripitur: aut per prædicationis dulcedinem bo-
na suadentur, de correptione sit detetior. Et inde in murmura-
tionis iniquitate succenditur: vnde debuit ab iniquitate com-
pesci. Per Heliu quoque de ingrato ac sese desperante dicitur:
Iob. 35. Et non dixit: Vbi est qui fecit me, qui dedit carmina in nocte?
Carmen quippe in nocte est lætitia in tribulatione. Carmen
in nocte accipimus, quando in pressuris præsentibus de futuris
gaudiis consolamur. Carmen nobis ostendebat Apostolus,
cùm dicebat: Spe gaudentes in tribulatione patientes. Car-
Roma. 12. men in nocte se Dauid habere indicat dicens: Tu es mihi refu
Psalm. 31. gium à pressura, quæ circundedit me: exultatio mea, redime
me à circundantibus me. Qui enim circundari se pressuris nar-
rat, & tamen deum sibi esse exultationem nominat, procul du-
bio carmen in nocte cantat. Quia igitur penè semper in bono
carmen ponere scriptura sacra consueuit: ita à nobis etiam in
hoc loco debet intelligi. Væ autem in scriptura sacra sæpius de
æterno luctu, quàm præsenti solet intelligi. Vnde scriptum est: F
Esaiæ 3. Væ impio in malo: retributio enim manuum eius fiet ei. Et bea
Iob. 1. tus Iob loquitur dicens: Si impius fuero, væ mihi est: si autem
iustus, non leuabo caput, saturatus afflictione & miseria. Iusto-
rum enim afflictio temporalis est. Væ ergo quod dixit: à tem-
porali afflictione distinxit, qui & iustum afflictionem, & im-
pium væ habere perhibuit. Per semetipsam quoque veritas di-
cit: Væ mundo à scandalis. Et væ vobis qui ridetis, quoniam fle
Matth. 29. bitis. Et væ prægnantibus & nutrientibus in illis diebus. Pen-
Luc. 6. sandum ergo nobis est, quomodo hæc tria in sacro volumine
Matth. 23. scripta sint, lamentationes, carmen, & væ. Lamentiones vide-
licet: quia in eo scripta est pœnitentia peccatorum. Carmen ve
rò, quia ibi prænunciantur gaudia iustorum. Væ autem, quia il-
lic expressa est dānatio reprobrum. Vt ergo peccata punias,
Iobel. 2. lege quæ in hoc volumine scripta sunt lamēta: Scindite corda
Ioco. 4. vestra, & non vestimenta vestra. Et rursus: Miseri estote, & lu-
gete: risus vester in luctum conuertatur, & gaudium in mœro-
rem. Vt autem de promissione gaudij sequentis hilarescas: co-
gnosce quæ in hoc volumine scripta sunt carmina laudis æter
næ: Beati qui habitant in domo tua domine in seculū seculi lau
Psalm. 83. dabunt te. Et sicut per quendā sapientem de cœlesti Hierusalē
Tob. 13. dicitur: Ex lapide precioso & mundo omnes plateæ eius ster-
nentur: & per omnes vicos eius hallelu ia cantabitur. Hoc no-
bis carmen cœlestis patriæ nunciare ciues eius venerant, qui cō
corditer clamabāt: Gloria in excelsis deo: & in terra pax homi
nibus bonæ voluntatis. Sed si adhuc præsenti seculo mente in-

hæres,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G hæres,si adhuc terrenis voluptatibus delectaris,amare non potes gaudia æterna quæ audis. Cognosce ergo in hoc volumine væ quod in eo scriptum est : atque ab animo per timorem expelle quod diligis, vt possis ex iudicio carmen amare quod legis. Ibi quippe sub vnius damnati specie,multitudo omnis exprimitur reproborum,cùm voce veritatis dicitur : Ligatis pe-
Matth.22. dibus eius ac manibus, mittite eum in tenebras exteriores,illic erit fletus & stridor dentium. Tunc etenim reprobi in exteriores tenebras cadunt,quia nũc in interioribus sua se sponte deiecerunt:vt veritatis lumen nec credendo nec bene operando sequerentur.In quibus ligatis pedibus ac manibus mitti præcipiuntur:quia nunc dum tempus operandi atque curren-
Esaiæ 66. di est,habere manus & pedes liberos in bona actione noluerunt. Ibi væ reproborum scriptum est: Vermis eorum non morietur,& ignis eorum non extinguetur.Ibi damnatis ac repul-
Matth. 15. sis dicitur:Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. In hoc itaque volumine cuncta quæ ædificant,omnia quæ erudiunt , scripta continentur. Peccasti enim,& iam te pœnitet illicita perpetrasse,vt ad agendam pœnitentiam doceatis:ibi inuenis lamẽta. Spe cœlestium gaudiorum mentem releuate desideras: ibi ad consolationem tuam inuenis carmen. Sin verò & mala perpetrasti , & hæc te perpetrasse non pœnitet,sed ceruicem mentis erigis , ad nullas pœnitentiæ lamentationes inclinaris,nulla cœlestium gaudio-
H rum expectatione corrigeris,velis nolis,ibi scripturam auditurus es væ:vt quem nec timor ad pœnitentiam humiliat , nec spes ad superna præmia exaltat,damnationis suæ iam nunc pœnam prospiciat:& sine excusatione in æternum supplicium cadat. Quid igitur fratres : quid agendum est miseris nobis , nisi vt cuigilemus ad huius verba voluminis : & mala quæ nos egisse meminimus , fletibus puniamus : vt per lamenta pœnitentiæ, perueniamus ad carmen vitæ ? Ne si affligi modo pœnitendo nolumus:væ postmodum sine fine sentiamus.Nec nos nostrorum vulnerum multitudo in desperationem deprimat : quia maior est potentia medici,quàm magnitudo languoris nostri. Quid est enim quod reparare ad salutem nõ possit:qui potuit omnia ex nihilo creare ? Vnigenitus quippe est omnipotenti patri coæternus, Qui cum eo viuit & regnat in vnitate spiritussancti,per omnia secula seculorum, Amen.

HOMILIA DECIMA.

Ezech. 3. I Fili hominis,quodcunque inueneris , comede. Comede volumen istud : & vadens loquere ad filios Israël.Et aperui os meum:& cibauit me volumine illo. Et dixit ad me:Fili hominis , venter tuus comedet:& viscera tua complebuntur volumine isto,quod ego do tibi.Et comedi illud: & factum est in ore meo sicut mel dulce. Et dixit ad me:Fili hominis,vade ad domum Israël : & loqueris verba mea ad eos. Non enim ad populum profundi sermonis & ignotæ linguæ tu mitteris ad domum Israel:neque ad populos multos profundi sermonis & ignotæ linguæ: quorum non possis audire sermones. Et si ad illos mitteretis , ipsi audirent te. Domus autem Israel nolunt audire te:quia nolũt audire me. Omnis quippe domus Israel attrita fronte est , & duro corde. Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum:& frontem tuam duriorem frontibus eorum:& vt adamãtem & vt silicem dedi faciem tuam. Ne timeas eos:neque metuas à facie eorum: quia domus exasperans est. Et dixit ad me: Fili hominis,omnes sermones meos quos ego loquor ad te,assume in corde tuo:& auribus tuis audi : & vade , ingredere ad transmigrationem ad filios populi mei:& loqueris ad eos,& dices eis:Hæc dicit dominus deus : si forte audiant & quiescant.Et assumpsit me spiritus : & audiui K
post me vocem commotionis magnæ : Benedicta gloria domini de loco suo , & vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram : & vocem rotarum sequentium animalia : & vocem commotionis magnæ.Spiritus quoque leuauit me,& assumpsit me : & abij amarus in indignatione spiritus mei. Manus enim do mini erat mecum , confortans me.

SOlent quidam scripturam sacri eloquij legentes , cùm sublimiores eius sententias penetrant , minora mandata quæ infirmioribus data sunt , tumenti sensu despicere : & ea velle in alio intellecta permutare . Qui si rectè in eo alta intelligerent ,| mandata quoque minima despectui non haberent : quia diuina præcepta sic in quibusdam loquuntur magnis,vt tamen in quibusdam congruant paruulis:qui per incrementa intelligentiæ quasi quibusdam passibus mentis crescãt: atque ad maiora intelligenda perueniant. Vnde nunc sancto prophetæ dicitur: Fili hominis,quodcunque inueneris comede.) Quicquid enim in sacra scriptura inuenitur,edendum est: quia & eius parua simplicem componunt vitam : & eius magna subtilem ædificant intelligentiam.Sequitur: Comede volumen istud : & vadens loquere ad filios Israël. Et aperui os L
meum:& cibauit me volumine illo.) Scriptura enim sacra ci- *Amos 8.*
bus & potus est. Vnde etiam dominus per prophetam alium minatur : Mittam famem in terram:non famem panis , neque sitim aquæ:sed audiendi verbum domini. Qui ergo subtracto suo eloquio,fame ac siti nos dicit atteri:quia eius verba & cibus nostrum & potus sint,demonstrat.Sed notandum quod aliquando cibus:aliquando potus sunt. In rebus enim obscuriores quæ intelligi nequeunt nisi exponantur , scriptura sacra cibus est:quia quicquid exponitur vt intelligatur:quasi manditur vt glutiatur.In rebus verò apertioribus potus est. Potum enim non mandendo glutimus.Apertiora ergo mandata bibimus:quia etiam non exposita intelligere valemus. Pro eo autem quod multa Ezechiel propheta obscura atque perplexa audituras erat:nequaquam ei de sacro volumine dicitur,bibe: sed comede. Ac si apertè diceretur : Pertracta & intelligeid est,prius mande,& tunc degluti.Sed in verbis sacri eloquij iste debet studij nostri ordo seruari: vt hæc ideo cognoscamus: quatenus de iniquitate nostra compuncti , cognoscentes mala quæ fecimus,vitemus ne alia faciamus.Et cùm iam ex magno vsu lachrymarum , de peccatorum remissione cœperit esse fiducia : per verba dei quæ intelligimus , ad vitam quoque & alios trahamus . Ad hoc enim intelligenda sunt , vt & nobis prosint , & intentione spiritali aliis conferantur. Vnde bene nũc dicitur:Comede volumen istud:& vade loquere ad filios M
Israël. Ac si ei de sacro cibo diceretur:Comede & pasce:satu- *Psalm.11.*
rare & eructa : accipe & sparge : confortare & labora. Et notandum quod propheta subiungit dicens:Et aperui os meum: & cibauit me volumine illo.) Os in corde esse alius propheta testatur,dicens:Labia dolosa in corde & corde locuti sunt mala.Os ergo aperimus , quando sensum ad intelligentiam sacri verbi præparamus . Itaque ad vocem domini propheta os aperuit:quia ad spiramentum dominici præcepti cordis nostri desiderta inhiant , vt de cibo vitæ aliquid sumant. Sed tamen hoc ipsum sumere,nostrarum virium non est : nisi ipse cibauerit qui vt comedatur iussit. Ille etenim cibatur , qui perse edere non potest. Et quia ad capienda verba cœlestia idonea nostra infirmitas non est : ipse nos cibat qui nobis in tempore mensuram tritici temperat : quatenus in sacro verbo dum hodie intelligimus quod hesterno die nesciebamus : eras quoque comprehendimus quod hodie nescimus : per diuinæ dispensationis gratiam , quotidiano alimento nutriamur. Omnipotens etenim deus quasi rotiens ad os cordis nostri manum porrigit , quoties nobis intellectum aperit : & cibum sacri eloquij in nostris sensibus mittit. Cibat ergo nos volumine,cùm sensum nobis scripturæ suæ dispensando aperit: & eius dulcedine nostras cogitationes replet. Vnde & subditur: Et dixit ad me:Fili hominis,vẽter tuus comedet:& viscera tua replebuntur volumine isto quod ego do tibi.) In translatione veteri

A veteri non habetur,venter tuus comedet,& viscera tua replebuntur.Os enim nostrum comedit dum verbum dei legimus: viscera vero nostra complẽtur,cum intelligimus atque seruamus ea in quibus legendo laboramus. In posteriori autem translatione quam & veraciorem credimus,scriptum est:Venter tuus comedet,& viscera tua replebuntur.)In sacro vero eloquio nonnunquam venter pro mente poni consueuit. Vnde *Hier.4.*
& per Hieremiam dicitur:Ventrem meum,ventrẽ meum doleo.Quod quia de spiritali & non corporeo ventre dixerat, adiunxit:Sensus cordis mei conturbati sunt. Neque enim ad salutem populi pertinebat,si propheta ventrem corporeũ se dolere prædicaret. Sed ventrem doluit, qui mentis afflictionem sensit.Sed cur exemplum prophetę proferimus,cùm testimonium domini apertius habeamus? Et necesse est vt cum per se- *Ioan.6.*
metipsam veritas loquitur,propheta taceat:quia lucerna claritatem non habet in sole. Ait enim:Qui credit in me,sicut dicit scriptura,flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Quia enim de mente fideliũ sanctæ prædicationes defluunt,quasi de ventre credentium aquæ viuæ flumina decurrunt. Ventris autem viscera quid sunt aliud nisi mentis interna, id est, recta intentio , sanctum desiderium , humilis ad deum, pia ad proximum voluntas? Vnde nunc rectè dicitur:Venter tuus comedet,& viscera tua replebuntur.) Quia cùm mens nostra pabulum veritatis acceperit:interna nostra non iam vacua remanent,sed ali B mento vitæ satiata. Pensemus charissimi fratres mei quàm sit pia ista promissio,qua dicitur:Venter tuus comedet:& viscera tua replebuntur volumine isto quod ego do tibi.) Multi etenim legunt,& ab ipsa lectione ieiuni sunt. Multi vocem prædicationis audiunt: sed post vocem vacui recedunt. Quorum etsi venter comedit,viscera non replentur:quia etsi mente intellectum sacri verbi percipiunt:obliuiscendo & non seruando quæ audierint:hæc in cordis visceribus non reponunt. Hinc *Aggei.1.*
est enim quod per prophetam alium quosdam dominus increpat dicens:Ponite corda vestra super vias vestras. Seminastis multum,& intulistis parum:comedistis,& non estis satiati:bibistis,& non estis inebriati. Multum cordi suo seminat,sed parum infert,qui de mandatis cœlestibus vel legendo, vel etiam audiendo multa cognoscit,sed negligẽter operando pauca fru ctificat.Comedit & non satiatur:qui verba dei audiens , lucra vel gloriam seculi concupiscit.Bene autem non satiari dicitur: quia aliud mandit , & aliud esurit. Bibit & non inebriatur qui ad vocem prædicationis aurem inclinat,sed mentem non mutat.Solet enim per ebrietatem bibẽtium sensus mutari. Qui ergo ad cognoscendum dei verbum deuotus est,sed ea quæ sunt huius seculi adipisci desiderat,bibit & inebriatus non est.Si enim inebriatus esset,procul dubio mentẽ mutasset: vt iam ter- C rena nõ quæreret:iam vana & ttãsitoria quę amauerat nõ amaret.De electis nanque per psalmistam dicitur : Inebriabuntur *Psalm. 35.*
ab vbertate domus tuæ. Quia tanto omnipotentis dei amore repleti sunt:vt mutata mente sibimetipsis extranei esse videan *Matth.16.*
tur:implentes quod scriptum est:Qui vult post me venire,abneget semetipsum.Semetipsum abnegat , qui mutatur ad meliora,& incipit esse quod non erat,& desinit esse quod erat.Sæpe autẽ quosdam vidimus ad vocem prædicationis quasi ex cõuersione compunctos,habitum non animum mutasse:ita vt religiosam vestem sumerent,sed anteacta vitia non calcarẽt:itaq; stimulis inaniter agitari , malitia doloris in proximi læsionem feruescere:de ostensis quibusdam bonis ante humanos oculos superbire:præsentis mundi lucra inhianter quærere:& de solo exterius habitu quem sumpserunt,sanctitatis fiduciam habere. Quibus quid aliud dicendum est : nisi hoc quod doctor egregius quibusdam legis exteriora seruantibus loquitur dicens: *Galat.5.*
quia in Christo Iesu neque circũcisio aliquid valet:neque præputium,sed noua creatura? Non enim magni est meriti,si quid foris erga nos agatur in corpore , sed magnopere pensandum est quid agatur in mente.Nam præsentem mũdum despicere, transitoria non amare , mentem medullitus in humilitate deo & proximo sternere,contra illatas contumelias patiẽtiam seruare,& custodita patientia,dolorem malitię à corde repellere, egenisproptia tribuere,aliena minimè ambire,amicum in deo diligere,propter deum & eos qui inimici sunt amare , de afflictione proximi lugere,de morte eius qui inimicus est non exultare:hæc est noua creatura,quam idem magister gentium a- D
pud alios discipulos vigilanti oculo requirit, dicens:Si qua igi- *2.Corin. 5.*
tur in Christo noua creatura,vetera transierunt:ecce facta sunt omnia noua. Ad veterem quippe hominem pertinet,præsentem mundum quærere : transitoria ex concupiscentia amare: mẽtem in superbiam erigere:patientiam non habere:ex dolore malitiæ de proximi læsione cogitare, sua indigentibus non dare:atque ad multiplicandum aliena quærere : nullum purè propter deum diligere: inimicitias inimicis reddere : de afflictione proximi gaudere.Cuncta hęc vetusti sunt hominis:quę videlicet de radice trahimus corruptionis.Sed qui iam ista exuperat,& ad præcepta dominica mentem in benignitatem commutat,de hoc rectè dicitur : Quia vetera transierunt : ecce facta sunt omnia noua. Tunc ergo in nostris mẽtibus noua fiũt: cùm à nobis vetusti hominis vitia transeunt:quando sacri verbi præceptum venter comedit,& viscera medullitus replẽtur. Sæpe enim quosdam vidimus tota se mẽte ad sanctæ lectionis studium contulisse: atque inter verba dominica recognoscentes in quantis deliquerint , semetipsos in lachrymis mactare: mœrore continuo affligi:in nullis huius mũdi prosperitatibus delectari:ita vt eis vita præsens oneri:& lux ipsa fastidio fieret : vix ad colloquendum communia admittere:atque à rigore disciplinæ animum difficile relaxare:per amorem conditoris , luctu solummodo & silentio gaudere. Horum venter sacrum volumen comedit : & viscera repleta sunt : quia præ- E
cepta vitę quæ sensus capere potuit,memoria nõ amisit:sed hæc collectus iã deo animus lugendo semper &recolẽdo seruabit. Et fit plærũque vt tales quique ex dono cœlestis gratiæ,etiam verbum doctrinæ percipiant:atque de veritatis pabulo,quod ipsi intrinsecus dulciter ruminant,proximos suauiter pascant. De quorum profectò ore prædicatio audientibus dulcis est: quando eorũ actio contraria suis prædicationibus nõ est:quia de propria vita sumunt,quod per linguam proximis conferũt. Vnde rectè hic quoque propheta subiungit: Et comedi illud, & factum est in ore meo sicut mel dulce.)Liber qui viscera repleuit,dulcis in ore sicut mel factus est:quia ipsi de omnipotẽti domino sciunt suauiter loqui : qui hunc didicerint in cordis sui visceribus veraciter amare.In eius quippe ore scriptura sacra dulcis est,cuius vitæ viscera mandatis illius replentur:quia ei suauis est ad loquendum,cui interius impressa ad viuẽdum fuerit.Nam sermo dulcedinem non habet,quem vita reproba intra conscientiam remordet.Vnde necesse est,vt qui verbum dei loquitur,prius studeat qualiter viuat:vt pòst ex vita colligat quæ & qualiter dicat. Ad prædicandum nanque plus conscięntia sancti amoris ædificat,quam exercitatio sermonis:quia amando cœlestia , intra semetipsum prædicator legit quomodo persuadeat vt despici debeant terrena. Qui enim vitã suam interius pensat , & exemplo suo foris admonendo alios ædificat:quasi in corde linguæ calamum tingit : in eo quòd manu P
verbi proximis exterius scribit. Inde admirabilis prædicator cùm multa discipulis exhortando dixit : quia nullam intra semetipsum de conscientia contrarietatem pertulit , secutus ad- *Philipp.4*
iunxit:Si qua virtus,si qua laus disciplinæ:hæc cogitate quæ & didicistis & accepistis & audistis & vidistis in me . Hæc agite, & deus pacis erit vobiscum.Sequitur:Et dixit ad me:Fili hominis, vade ad domum Israël:& loqueris verba mea ad eos.) In eo quod dominus prophetæ dicit:loqueris verba mea ad eos: quid aliud quàm eius ori frenum moderaminis imponit ? ne quæ prius intus non audierit:foris dicere præsumat. Nam prophetæ falsi sua & non dei verba loquebantur , de quibus scriptum est : Nolite audire verba prophetarum qui prophetant *Hiere.22.*
vobis,& decipiunt vos:visionem cordis sui loquuntur,nõ de ore domini.Et rursum:Non loquebar ad eos,& ipsi prophetabant.Qua ex re quoque colligendum est:quia & quisquis ex- *Ibidem.*
positor in explanatione sacri eloquij vt fortasse auditoribus placeat,aliquid mentiendo componit:sua & non domini verba loquitur:si tamen placendi vel seducendi studio mentiatur. Nam si in verbis dominicis virtutem requirens, ipse aliter quã is per quem prolata sunt,senserit,etiam si sub intellectu alio ędificationẽ charitatis requirat,domini sunt verba quæ narrat: qui ad hoc solum deus per totam nobis sacram scripturam loquitur,vt nos ad suum & proximi amorem trahat. Sequitur:

Non

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Nõ enim ad populũ profundi sermonis & ignoratæ linguæ tu mitteris:ad domum Israël:neque ad populosmultos profundi sermonis & ignotæ linguæ,quorum non possis audire sermones.Et si ad illos mitteris,ipsi audirent te.Domus autem Israël nolunt audire te,quia nolunt audire me.)In ipso iusionis exordio quo prophera ad prædicandum mittitur, apertè & vocatio gẽtium,& Israëliticarum repulsio designatur.Nam cùm dicitur:Non ad populos multos profundi sermonis & ignotę linguæ mitteris:quorũ non possis audire sermones: atque statim subditur:Et si ad illos mittereris, ipsi audirent te :apertè declaratur obedientia gentium : quæ quandoque prædicatorum voces essent sine tarditate secuturæ.Et cùm subditur:Domus autem Israël nolunt audire te:quia nolunt audire me.Iudææ duritia designatur:quæ verba prędicantium & cognouit, & sequi noluit.Ignota autem lingua gentium ad obediendum moram non fecit:quamuis extranea ab eloquio legis fuit.Beneautem dicitur:Nolunt audire te,quia nolunt audire me : secundum hoc quod scriptum est : qui vos spernit , me spernit. *Lucæ 10.*
Causa quoque cur non audiant,subinfertur cùm dicitur:Omnis quippe domus Israël attrita frõte est,& duro corde.) Cùm domus Israël attrita fronte esse perhibetur:quid aliud sentiendum,quid ve cogitandum est:nisi quod frontem cordis in impudentiam atterit culpa frequens:vt quo crebrius committi-
H tur,eo de illa committentis animus minus verecunderur? Atque ideo ad tantam cordis duritiam quandoque peccator pertuenit,vt iam in correptione sensibilis nõ sit: quia qui vsu peccandi induruit, nullo modo corripientis verbum sed est , manum palpantis sentit:sicut Iudææ quoque crebrius delinquenti dicitur: Frons mulieris meretricis facta est tibi:noluisti erubescere.Vel certè attrita frõs est in huius mundi actibus assuta:quia sicut sunt nonnulli qui quietem cũctis mundi præmiis atque honoribus præponunt:ita nonnulli vt in hoc mũdo aliquid esse videantur:terrenis laboribus insudant,insistunt causis , permiscentur iurgiis. Et quamuis se corpore deficere inter labores sentiant:amore tamen terrenarum rerum deuicti,delectabiliter fatigantur.Quibus per prophetam dicitur:Effraim vitula docta diligere trituram. Vitula etenim in tritura areæ assueta,etiam si relaxatur a labore.sponte redit.Sic quibusdam prauis mentibus nihil est laboriosius quàm si eis præcipitur: vt in huius mundi actibus non laborent. Nam sæpe quidam repulsi ab actione terrena , deprecamur vt redeant. Rogant vt premantur:graue se incurrisse periculum quietem putant.Attrita ergo fronte sunt,qui non solum labores non fugiunt: sed neque importuni videri in laboribus qui sibi negatur erubescunt. Sequitur: Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum : & frontem tuam duriorem frontibus eorum.) Sicut verecundia laudabilis est in malo,ita reprehensibilis est in bono.Erubescere enim malum,sapientiæ est. Bonum verò erube-
I scere , fatuitatis. Vnde scriptum est: Est confusio adducens peccatum:& est confusio adducens gloriam.Qui enim erubescit pœnitendo mala quæ fecit,ad vitæ libertatẽ peruenit. Qui verò erubescit bona facere:à statu rectitudis cadit,atque ad dãnationem tendit,sicut per redemptorem dicitur: Qui me erubuerit & meos sermones: hunc filius hominis erubescet cùm venerit in maiestate sua. Et sunt quidam qui bona sua iam in mente concipiunt:sed necdum malis apertè contradicunt. Hi nimirum quia boni sunt in mẽte,sed auctoritatem non habẽt in locutione,apri ad veritatis defensionem non sunt.Ille enim esse veritatis defensor debet : qui quod rectè sentit , loqui nec metuit,nec erubescit.Vnde nunc in magno munere prophetę promittitur. Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum:& frontem tuam duriorem frontibus eorum. Quid est autem peccator nisi vulneratus ? & quid prædicator nisi medicus? Si ergo non erubescit peccator qui iacet in vulnere:cur erubescat medicus qui per medicamenta prouidet salutem? Sæpe verò contingit vt prædicator reuerenter audiatur. Nonnun quam verò à peruersis ita despicitur:ac si eis nihil vtilitatis loquatur.Vnde rectè nunc dicitur: Vt adamantem & vt silicem dedi faciem tuã.) Adamas & silex vtraque dura:sed vnũ horũ preciosum est,alterum vile.Adamas ad ornamentum sumitur: silex ab itinerantibus calcatur. Et sæpe contingit vt hos quos correptionem suam conspicimus nimis humiliter audire,vere cundemur eis aliqua dicere.Nonn unquam verò euenit,vt eos K quos increpationẽ suam videmus postponere:& despectui habere , trepidemus eis verbum prædicationis inferre. Sed si rectè sapimus,& ad eos à quibus nos honorari cõspicimus:& ad eos à quibus nos despici videmus,auctoritatem exhortationis vel increpationis sumimus.vt nec illorum humilitatem debeamus erubescere : nec illorum superbiam formidare. Dicatur ergo:Dedi faciem tuam vt admantem.) id est, si ab auditoribus honoraris. Dedi faciem tuam vt silicem) si ab auditoribus conculcaris atque despiceris:vt nec per illatum honorem refrenetur lingua ex verecundia:nec per despectum taceat ex infirmitate. Sequitur:Ne timeas eos,neque metuas à facie eorum : quia domus exasperans est.) Hoc iam superius dictum est.Sed notandum quam aspera domus habetur:cuius asperitas tam cebrò replicatur. Increpandus itaque peccator est : & nunquam timendus,quia domus exasperans est. Timeri enim homo debuerat,si ipse auctorem omnium vt homo timuisset. Nam qui rationis sensum ad timorem dei non habuit:tanto in nullo timendus est:quãto hoc quod esse debuit,non est.Sequitur:Et dixit ad me:Fili hominis:omnes sermones meos quos loquor ad te,assume in corde tuo:& auribus tuis audi:& valde ingredere ad transmigrationem filiorum populi tui.) Vigilanter intuendum est quod voce domini ad prophetam dicitur:vt prius sermones eus audiat: & postmodum loquatur. Audimus L enim verba dei,si facimus.Et tũ ea proximis rectè loquimur, *Marc. 7.*
cùm prius ipsi fecerimus. Quod bene Marcus euangelista confirmat,cùm factum domini miraculum narrat dicẽs: Adducũt ei surdum & mutũ:& deprecabantur eum vt imponat illi manum. Cuius ordinem curationis insinuat subdẽs : Misit digitos *Amos 4.*
suos in auriculas:expuẽsque tetigit linguam eius: & suspiciẽs in cœlum ingemuit,& ait illi.Effeta:quod est adaperire.Et statim apertæ sunt aures eius:& solutum est vinculum linguæ eius,& loquebatur rectè.Quid est enim quod creator omnium deus cùm surdum & mutũ sanare voluisset , in aures illius suos digitos misit:& expuẽs linguam eius tetigit? Quid per digitos redẽptoris,nisi dona sancti spiritus designantur? Vnde cùm in alio loco eiecisset dæmonium,dixit: Si in digito dei eiicio dæ- *Luc.11.*
monia:profectò peruenit in vos regnum dei. Qua de re per euangelistam alium dixisse describitur : Si ego in spiritu dei eiicio dæmones igitur peruenit in vos regnum dei.Ex quo verroque loco colligitur:quia digitus spiritus vocatur. Digitos ergo in auriculas mittere,est per dona spiritus sancti mentem surdi ad obediendum aperire.Quid est verò quod expuens linguam eius tetigit ? Saliua nobis ex ore redemptoris : accepta sapientia in eloquio diuino. Saliua quippe ex capite defluit in ore.Ex ergo sapientia quæ ipse est:dum lingua nostra tãgitur: mox ad prædicationis verba formatur. Qui suspiciens in cœlum inge- M
muit:non quod ipse necessarium gemitum haberet qui dabat quod postulabat:sed nos ad eum gemere qui cœlo præsidet docuit:vt & aures nostræ per donum spiritus sancti aperiri:& lingua per saliuam oris , id est , per scientiam diuinæ locutionis solui debeat ad verba prædicationis.Cui mox effeta,id est,adaperire dicitur:& statim apertæ sunt aures eius:& solutum est vinculum linguæ eius. Qua in re notandum est , quia propter clausas aures dictum est,adaperite.Sed cui aures cordis ad obediendum apertæ fuerint : ex subsequenti proculdubio etiam linguæ eius vinculum soluitur: vt bona quæ ipse fecerit,etiam facienda aliis loquatur.Vbi bene additur,& loquebatur rectè. Ille enim rectè loquitur,qui prius obediendo fecerit,quæ loquendo admonet esse facienda. Quòd verò ad trãsmigrationem populi admonendam propheta mittitur : non solum ea transmigratio debet intelligi,quæ eius populi erat in corpore: sed etiam quæ facta fuerat in mente . Ab Hierusalem quippe ad Babyloniam venerat. Et quid Hierusalem nisi visio pacis? quid Babylonia nisi confusio vocatur? Quisquis verò à rectis operibus in peruersis actibus cadit:quoniam à bono studio ad vitia defluit , quasi ab Hierusalem ad Babyloniæ ciuitatem venit. Culmen enim bonæ contemplationis deseruitque in transmigratione confusionis iacet . Quod illis soler sæpe euenire:qui cùm bona agunt , in his de sua virtute gloriantur.Vnde Psalmista ne à visione pacis,id est,à bonis actibus captiuus ad Babyloniam emigraret , domino supplicans dicit:

Adiutor

A Adiutor meus non emigrabo. Si enim in se consideret:à iusti- *Psalm. 16.*
tiæ operibus cadendo migrasset.Sed neque hi qui à statu rectitudinis in prauam actionem ceciderunt,desperandi sunt : quia ecce propheta ad transmigrationẽ Babyloniæ mittitur. Et per *Mich. 4.*
prophetam alium dominus dicit:Et venies vsque Babylonem: & ibi liberaberis. Sæpe enim quis postquam in confusionem vitiorum ceciderit : erubescens mala quæ pertrauit,ad pœnitentiam redit:seque à suis lapsibus bene viuendo erigit. Quid ergo iste,nisi vsq; ad Babyloně venit , & ibi liberatus est ? Qui postquam confusus mẽte,peruersa perpetrauit:hæc ipsa erubescens mala quæ fecit,se contra se erigit:& bene operãdo ad statum rectitudinis redit.In Babylonem itaque veniens liberatus est:qui per diuinam gratiam ostenditur etiam de cõfusione saluatus.Propheta ergo ad transmigrationem loquitur: cum illos increpat,qui à statu rectitudinis ad errorisvitia transmigrando ceciderunt.Sequitur:Et loqueris ad eos:& dices:Hæc dicit dominus deus:si forte audiant & quiescãt.) Quòd quoties diuinis vocibus difficultas audiẽdi repetitur:vt dicatur si forte audiãt: quid aliud quàm transmigrati populi duritia designatur?In qui bus verbis magna est nostra consolatio : quia si omnipotens deus prophetam mittẽs,à peruerso populo verba sua denũciat difficilè audiri:cur nos miseri contristamur, cùm sæpe à fratribus in nostra admonitione contemnimur? Nam crebrò delin-
B quentes alloquimur, frequenter increpamus. Sæpe cùm eis blandis sermonibus agimus: & tamen alter andit , alter audire contemnit. Alter ex parte verbum exhortationis suscipit:& ex parte recipere recusat : ita vt quotidie impleri videamus hoc quod per prophetam alium dominus narrat quæ fecerit iratus, cùm dicit : Plui super ciuitatem vnam : & super alteram non plui. Pars vna compluta est:& pars quæ compluta nõ est,aruit, Cum enim sanctæ exhortationis verba alia mẽs suscipit:alia suscipere recusat : super vnam ciuitatem dominus pluit:& super alteram non pluit.Cùm verò & ipse qui proximos audit,ab aliis se vitiis corrigit,atque ab aliis emendare contemnit:vna eadẽmque ciuitas & ex parte compluitur:& ex parte arida remanet : in qua à se prædicationis pluuiam repellit. Sunt etenim quidam,qui exhortationis verba omnino non audiunt , hi penitus suscipere pluuiam nolunt. Et sunt quidam qui audiunt: sed tamen hanc medullitus non sequuntur: quia alia in se vitia resecant : sed in aliis grauiter perdurant. Sæpe enim quosdam videmus quia per prædicationis verbum à semetipsis auaritiæ æstum repellunt:& non solum iam aliena non rapiunt : sed & propria indigentibus largiuntur : nec tamen iræ stimulos edomant:nec patientiæ moderamina per mẽtis tranquillitatẽ seruant.Et sæpe alij ad exhortationis verbum in semetipsis tanto
C carnis immunditiam vincunt:corpus in castitate custodiũt:nec tamen adhuc animum sicut debent proximis inclinant:sed per rigorem superbiæ in cogitatione se eleuant. In istis pars vna compluta est,quia fructum fecit:& pars quæ compluta nõ est, aruit:quia exhortationis verbum non plenè suscipiens,à bono opere sterilis remansit.Sequitur:Et assumpsit me spiritus:& audiui post me vocem cõmotionis magnæ:Benedicta gloria domini de loco suo.) Quid est hóc quod propheta postquam ad transmigrationem filiorum populi mittitur: vocem post se magnæ commotionis audit , dicentem ; Benedicta gloria domini de loco suo ? Conuersus quippe ad peccatores Babyloniæ fuerat:& vocẽ gloriæ domini de loco suo post tergum audiebat. Locus est enim dei Hierusalem,id est, visio pacis : quia nimirũ illa corda vident ea quæ dei sunt : quæ ad ttansmigrationem Babyloniæ : hoc est ad confusionis vitia non descendunt. Ibi enim inhabitat deus vbi vera pax quæritur : internæ contemplationis gloria amatur.Nam qui ad peruersitatem defluit , locus dei esse contemnit . Locus ergo gloriæ dei est vel sancta quæque anima:vel vnusquisque in cœlestibus permaneris angelicus spiritus. Et gloria domini de loco suo benedicitur : cùm vel ab electis hominibus,vel à sanctis angelis auctori omnium laus æterna cantatur.In eo ergo quod iusti de cõuertendis peccatoribus cogitant:quia eorum vitia considerando ad carnales actus oculum ducunt:quasi ab Babyloniam intendunt.Qui tamen pro statu suæ rectitudinis , quia in laude dei bona sanctorum considerare nunquam desinunt : quamuis per cogitationem aliud intendunt : quasi post se vocem gloriæ domini ab Hierusalem,id est,de loco suo audiunt. Sed cut in istis immo- D
ramur,qui hæc prophetæ verba largiẽte domino per sensum alterum & subtilius intelligere,& apertius dicere valeamus ? Ait enim.Et assumpsit me spiritus.)Prædicatorem spiritus assumit, cum eius mentem in amore dei omniporentis eleuatam, à terrenis iam desideriis alienam reddit , vt nihil ei agere libeat:nisi ea quibus lucra spiritalia congreget, & ad regna cœlestia quotidiani sui operis fructum portet. Vnde & nobis prædicatoribus iubetur : Operamini non cibum qui perit: sed qui permanet in vitam æternam. Bene autem subditur:Et audiui post me *Ioan.6*
vocem commotionis magnæ.) Propheta sancto spiritu repletus:quasi transacta narrat , quæ facienda præuidet : quia & in prædestinatione iam facta sunt,quę adhuc in opere sequuntur. Vnde & in trãslatione veteri per Esaiam dicitur: Qui fecit quæ futura sunt.Quid est ergo quod post se propheta vocem audiuit commotionis magnæ : nisi quod post sermonem prædicationis,qui fit ad corda peccantium , lamenta pœnitentiam sequuntur?Peruersi etenim quique dum praua agunt:& à iustis recta non audiunt:nesciunt quàm sint grauia quæ committũt: atque ex ipsa sua ignorantia , in suo stupore securi sunt : & iacentes in culpis,quasi molliter quiescunt:sicut de quodam pec *Hiere.48.*
catore & securo populo dicitur: Requieuit in fecibus suis,quia securus iacet in peccatis. Cùm verò audire peruersi verbum prędicationis cœperint,quæ sint supplicia æterna cognoscere, E
qui terror iudicij , quàm subtilis examinatio de singulis quibusque peccatis,ilico contremiscunt : implentur gemitibus & non se capientibus suspiriis anxiantur : atque magno pauore concussi,in luctu & fletibus erumpunt. Prophetam ergo vox magnæ commotionis sequitur,quia post verbum prædicationis , conuersorum atque pœnitentium luctus audiuntur. Qui enim prius quieti iacebant in vulnere:tacti postmodum manu medicinæ,cùm dolore redeunt ad salutem. De hac commotione pœnitentium per prophetam alium dicitur: Pedes eius *Zacha.14.*
steterunt:& commota est terra,quia cùm veritatis vestigia in mente audientium figuntur : ipsa mens in sui consideratione turbata commouetur.Hinc psalmista pro peccatoribus exorat *Psalm.69.*
dicens : Qui sedes super cherubin,moueatur terra. Hinc pro *Psalm.59.*
afflictis & pœnitentibus deprecans ait: Commouisti terram, & conturbasti eam:sana contritiones eius,quia mota est. Terra quippe commota & turbata , est peccator de cognitione reatus sui anxius,& ad pœnitentiæ lamenta perductus. Peccanti etenim homini dictum est: Terra es,& in terram ibis. Exoret *Gene.3.*
ergo vt sanetur contritio terræ:quia mota est:quatenus peccator qui de culpis suis affligitur , de cœlestis misericordiæ gaudio consoletur . Hæc est itaque vox commotionis magnæ, quando vnusquisque sua acta diiudicans,in afflictione pœnitẽtiæ perturbatur.Sed quid vox ipsa dicat,audiamus. Benedicta gloria domini de loco suo.) Locus enim maligni spiritus fuerãt corda peccantium:sed cùm sibimetipsis irati,per pœnitentiam F
redeunt ad vitam,gloriæ domini locus fiunt.Iam enim se contra se erigunt:iam pœnitẽtiæ lachrymis insequuntur mala quæ commiserũt.Inde ergo auditur benedictio glotiæ in laude domini:vnde prius sonabat creatoris iniuria de amore præsentis seculi.Et corda pœnitentium fiunt iam domino locus suus:quę prius in peccatis posita,fuerant locus alienus. Ipsi autem qui à peccatis sitis ad dominum conuertuntur : nõ solum delent lachrymis peruersa quæ fecerunt:sed etiam miris operibus ad alta proficiunt:vt sancta animalia dei omniporentis fiant : vt signis & virtutibus ad alta euolent:vt terram funditus deserãt: & acceptis donis sese ad cœlestia per desideriũ suspendant.De quibus adhuc subditur : Et vocem alarum animalium percutientium alterum ad alterum.) Audit post se propheta vocem commotionis magnæ:quia sicut dictum est:verbum prædicantiatum,luctus pœnitentium sequitur. Audit post se vocem alarum animalium:quia ex ipso luctu pœnitentium oriuntur virtutes sanctorum:vt tanto magis in sancta actione proficiant, quanto se ad cognitionem vitæ nequiter egisse meminerunt. Sed est in his verbis magna dubitatio:quia nõ apertè per prophetam dicitur vtrum vnumquoque animal alas suas in semetipsis percutiat : an certè hæc eadem sancta animalia alis suis se vicissim feriant : vt ala huius alterum : & ala alterius istud animal tangat.Sed quia plærunque in sacro eloquio ideo aliquid

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quid obscurè dicitur: vt dispensante mirabiliter deo multipliciter exponatur: nos charitati vestræ vtraque exponere largiéte domino debemus. Sæpe iam alas animaliũ virtutes diximus esse sanctorum. Quomodo ergo vnumquodq; animal alas suas excutiens, alteram ad alteram percutit: nisi quod apertè datur intelligi: quia si sancta animalia efficimur: virtus in nobis virtutem excitat: dum vna alteram ad perfectionem pulsat? Ecce etenim quis habet iam verbi dei scientiam, discat vt viscera etiã misericordiæ habeat. Per scientiam quippe verbi dei discit: *Luce 11.* Date eleemosynam, & ecce omnia mũda sunt vobis. Cúmque iam esse misericors in eleemosynis cœperit, verba sanctæ auctoritatis legit: & quicquid in eis de misericordia dicitur: vberius per experimentum intelligit. Ibi enim scriptum est: Pater *Iob. 29.* eram pauperum. Quod fortasse antea legebat, & præteribat. Sed cùm in eius corde iam misericordiam cœperit imitari natura: quod est patrem esse pauperem, legit & recognoscit quia introrsus redit, in semetipso intelligit quod foris audit. Aliud nãque est eleemosynam ex præcepto facere, atque aliud ex charitate. Ex præcepto enim facere bonum, inchoantium est. Ex charitate autem, bonum perfectorum: quia non solum quia iubetur faciunt sed etiam diligunt faciendo quod iubetur. Hinc *Psal. 118.* est enim quod in magna virtute per psalmistam dicitur: Vide H me. Mandata enim dei pro iussione facere, seruientis & obedientis est: diligendo hæc facere, obedientis & amantis est. Quia ergo & per scientiam charitatis misericordia discitur: & per charitatem misericordiæ in corde compuncto sciẽtia multiplicatur: ala in nobis alam percutit: quia virtus virtutem excitat. Sic qui castitatis bonum in suo corpore custodit: contra luxuriantes zelo accenditur, vt ab immunditiæ maculis expientur. Et sæpe dum quosdam in lapsibus inuenit, edomat, affligit, atque ad castitatis munditiam restringit. Cuius si forte mens de immunditia luxuriæ fuerit tentata, ex ipso zelo quo alios correxit, semetipsum conuenit, & erubescit immunda cogitare, quæ se in aliis recolit correxisse. In hoc ergo ala alam percutit, dum virtus virtutem pulsat: & ab immunditia custodit. Sin verò, vt præfati sumus, vicissim se alis suis animalia feriũt: & altera ad alteram ala percutitur singulorum: huius quoque descriptionis largiente domino sensus patet. Quid est ergo quod hæc pennata animalia vicissim alas alterã ad alteram feriunt: nisi quod omnes sancti se inuicem suis virtutibus tangunt: & sese ad profectum excitant ex consideratione virtutis alienæ? Non enim vni dantur omnia: ne in superbiam elatus cadat. Sed huic datur quod tibi non datur: & tibi datur quod illi denegatur: vt dum iste considerat bonum quod habes, & ipse non habet: te sibi in cogitatione præferat. Et rursum dum tu habere illum conspicis quod ipse non habes: te illi in tua co- *Philipp. 2.* gitatione postponas: & fiat quodscriptum est: Superiores sibi I inuicem arbitrantes. V t enim pauca ex multis loquar: isti miræ abstinentiæ virtus tribuitur: & tamen verbum scientiæ non habet. Illi autem datur verbum scientiæ, & tamen virtutem perfectæ abstinentiæ apprehendere conatur, & non valet. Huic libertas vocis tribuitur: vt oppressis quibusque prorectionis fo- latia impendens ad defensionem iustitiæ libcrè loquatur: sed tamen adhuc multa in hoc mũdo possidens, relinquere omnia vult, & non valet. Illi verò iam datum est omnia terrena relinquere: & nihil in hoc mundo cupit habere: sed tamẽ adhuc auctoritatem vocis contra peccantes quosque nõ præsumit exerere. Et qui ideo plus loqui liberè debuit: quia iam non habet vnde in hoc mundo teneatur: loqui contra alios liberè recusat: ne ipsam vitæ suæ quietem perdat. Isti virtus prophetiæ data est: multa iam quæ ventura sunt præuidet: sed tamen præsentis proximi ægritudinem consp iciens atque compatiens nõ valet curare. Illi data est curationis gratia, atque à corpore proximi molestiam quæ in præsenti est, orationibus repellit: sed tamen quid seipsum paulopost sequatur, ignorat. Mira itaque dispensatione omnipotens deus sic in electis suis sua dona dispensat: vt & isti det quod illi denegat: & alteri maius, quod alteri minus tribuit: quatenus dum vel iste habere illum conspicit quod ipse non habet: vel ille hunc maius accepisse considerat, quòd sibi minus adesse pensat: dona dei alter in altero, id est, vicissim omnes admirentur: atque ex hac ipsa admiratione humilietur alter alteri: & quem videt habere quod non habet: eum diuino K iudicio sibi prælatum putet. Alis ergo suis vicissim se animalia foriunt: cùm sanctæ mentes alternis se virtutibus tangunt, & tangendo excitant, atque excitata ad profectum volant. Videamus Paulum quomodo Apostolorum alis tactus, atque ad pœnitentiam excitatus fuerat: qui mala præteritæ persecutionis suæ, ad Apostolorum innocentem vitam considerans, dice- *1. Corin. 15.* bat: Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus: quia persecutus sum Ecclesiam dei. Considerauit quippe Apostolorum innocentiam: & propter præcedẽtem malitiam, vilis in eius oculis facta est omnis quam exhibebat in Ecclesia sollicitudo sua. Et quàm multos ex accepto intellectu præcederet, non attendit: quia illorum innocentiam pensans, persecutorem aliquando fuisse se doluit. Sed videamus si quis ex Apostolis eum qui Paulo datus est intellectus miratur. Ipse nobis Apostolorum primus requirendus *2. Pet. 3.* est: qui discipulos admonens ait: Sicut & charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis: sicut in omnibus epistolis, loquens in eis de his in quibus sunt quædam difficilia intellectu: quæ indocti & instabiles depravant. Miratur itaque in Apostolis omnibus Paulus innocentiam: miratur Apostolorum primus in Paulo sapientiam. Alis ergo se tangunt qui inde se vicissim ad profectum excitant, vn de volant. Hoc itaque omnipotẽs deus agit in cordibus homi- L num: quod facit in regionibus terrarum. Poterat nanque vnicuilibet regioni fructus omnes tribuere: sed si vna quælibet regio alterius regionis fructu nõ indigeret: communionem cum altera non habuisset. Vnde sit vt huic vini, alij vero olei abundantiam tribuat. Hanc multitudine pecudum, illam verò vbertate abundare fructuum: vt cùm illa defert quod ista non habet: & ista reddit quod illa non detulit, per communionem gratiæ, sibi simul etiam diuisæ terræ coniunctæ sint. Sicut ergo regiones terrarum, ita sunt mentes sanctorum, quæ dum vicissim sibi conferunt quod acceperunt: quasi fructus suos regiones regionibus impendunt: vt in vna omnes charitate iungantur. Sed inter hæc sciendum est quia sicut electi quique hoc semper in aliis attendunt quod à deo melius acceperunt quàm ipsi, vt eos sibi in cogitatione præferant: séque illis in humilitate substernant, ita reproborum mens nunquam considerat quid alter boni amplius quàm ipse: sed quid boni ipse amplius quàm alter habeat. Neque enim pensant quæ bona spiritus alter acceperit, & ipsis desint: sed quæ bona ipsi, & quæ mala adsint alteri. Et cum omnipotens deus ad hoc virtutes singulas diuidat, vt alterum alteri in cogitatione humilier: ad hoc reprobi pertrahunt bonum quod acceperũt: vt ex eo in elatione perdantur: dum semper considerant bona quæ ipsi habẽt, & alij non habent: & nunquã perpendere student quãta bona alij habeant, & ipsi non habeant. Quòd ergo diuina pietas in aug- M mentum disponit humilitatis: hoc mentes reprobæ in argumentum vertunt elationis. Et ex diuersitate munerum à bono deficiunt, vnde crescere in humilitatis bono debuerunt. Propter hoc ergo necesse est fratres charissimi: vt in vobis hoc semper debeatis aspicere quod minus habetis: in proximis verò hoc quod vobis amplius acceperunt: quatenus dum super vosmetipsos eos pro bono quod ipsi habent, & vos non habetis, aspicitis: ad hoc quoque obtinendum etiam vos ex humilitate crescatis. Si enim & vos in illis accepta bona perpenditis: & illi in vobis considerant dona quæ habetis: vicissim vos alis tangitis, vt excitati semper ad cœlestia voletis. Sequitur: Et vocem rotarum sequentium animalia, & vocem commotionis magnæ.) In rotis sacri eloquij testamenta signari superius diximus. Vox igitur rotarum, est sermo testamentorum. Post vocem itaque alarum animalium auditur etiam vox rotarum, quia prædicantium sermone suscepto, dum virtutes sanctorum ad altiora agenda euolant: séque vicissim ad prouectum pulsant, sanctæ Ecclesiæ status erigitur: vt per vniuersum mundum sacrorum testamentorum paginæ legantur. V bique etenim iam sanctum euangelium: vbique Apostolorum dictat vbique lex & prophetæ resonant. Post alarum ergo vocem vox rotarum sequitur: quia post sanctorum miracula, verba sacri eloquij intra sanctam Ecclesiam liberè & licenter audiuntur. Quæ rotæ animalia sequuntur, quia vt superius dictum est: postquam in honorem venit vita sanctorum, veneranda quoque apparuerũt hominibus eloquia testamẽtorum. Vel certe rotæ animalia sequuntur: quia in sanctorum patrum vita cognoscimus, quid in sacræ scripturæ volumine intelligere debeamus. Illorum quippe actio nobis aperit hoc quod in suis prædicationibus pagina testamentorum dicit: Sed quærẽdum nobis est cur postquã superius dictum est: Audini post me vocem commotionis magnæ: post vocem quoque alarum atque rotarum subdit: Et vocem cõmotionis magnæ: Quod si diligenter aspicitur, inueniti potest quia non ociosè repetitur. Duæ quippe sunt commotiones magnæ, quibus corda nostra commouentur. Vna quippe commotio ex timore est: altera ex charitate: vna sit ex luctu pœnitentium, alia ex feruore amantium. Post prædicationis ergo verbum prima commotio est: cùm plangimus mala quæ fecimus. Post vocem verò alarum & rotarum, secunda commotio est: dum magnis fletibus quæri nus cœlestia bona quę audimus. Ecce enim quia intra sanctam Ecclesiam de multis patribus virtutum exempla cognoscimus, quasi alarum sonitum quotidie audimus: quia vbique sacra eloquia personant, quasi rotarum vocibus excitamur. Et quia per eadem sacra eloquia ad amorem nostri conditoris accẽdimur: magni feruore iguis esse nos longè adhuc ab omnipotẽtis dei facie plangimus. Post primam ergo vocem commotionis magnæ, & ad extremũ quoque vox magnæ commotionis sit: quia B qui cognoscendo deum cœpimus peccata plangere, iam diligẽdo quem cognoscimus, non cessamus eum cum fletibus desiderare. Post rotarum itaque vocem vox magnæ commotionis sequitur: quia cùm testamenta dei in ore cordis sonare cœperint, audientium spiritus ex amore compunctus ad lamẽta commouetur. Hinc est enim quòd scripturæ sacræ verba fiunt in cordelegentium sapida. Hinc est enim quod ab amantibus plerun- *Abac. 3.* que in silentiũ quasi furtiuè & tacitè legũtur. Vnde per prophetam quoque alium dicitur: Præcidisti in alienatione capita potentium: mouebũtur in ea gentes: adaperient ora sua sicut pauper edens in occulto. Omnipotens enim deus in alienatione capita potentium præcidit: quia Iudæorũ superbiam à semetipso alienando repulit. In qua alienatione gẽtes motæ sunt: quia dum Iudæi à fide caderẽt, ad cognitionem fidei corda gentiliũ cucurrerunt. Quæ videlicet gentes in sacræ lectionis pabulum os cordis aperiunt. & in occulto sicut pauper comedunt: quia cũ festinatione & silentio verba vitæ legẽtes sumunt. Sed sciẽdum est quia quãto auditores in charitate atque intellectu proficiunt: tãto sanctis prædicatoribus maior gratia spiritus datur. Vnde cùm prius propheta dixisset: Assumpsit me spiritus, & audiui post me vocem commotionis magnæ, post vocem cõmotionis magnæ alarum atque rotarum: atque iterum commotionis magnæ, ilico subiungit: Spiritus quoque eleuauit me & as- C sumpsit me.) Cur qui se assumptum iam à spiritu dixerat: iterum eleuatum & assumptum narrat? Sed ad altiora mens prædicantium proficit: cùm per eos sensus audientium ad omnipotẽ tis dei desiderium commouetur. Qui videlicet prædicatores sancti idcirco proficiunt: vt per eorum ministerium dona gra- *Psal. 54.* tiæ in sancta Ecclesia multiplicentur: sicut de hac eadem sancta Ecclesia dictum est: Riuos eius inebrians multiplica generationes eius: in stillicidiis suis lætabitur cum exorietur. Riui quippe Ecclesiæ sancti prædicatores sunt: qui terram nostri cordis infundunt. Sed cùm inebriantur riui, generationes Ecclesiæ multiplicantur. quia cùm vberiorem gratiam spiritus prædicatores accipiunt, fidelium numerus augetur. Quæ sancta Ecclesia in suis stillicidiis lætatur. In stillicidio etenim aqua de tecto in terram vadit, quæ de cœlo ceciderat in tectum. Tectum verò Ecclesiæ sancti prædicatores sunt: qui nos intercedendo, & admonitionibus muniendo protegunt. Sed quia illorum cor diuinitus in prædicatione infunditur: quasi aqua de cœlo venit in tectum. Quia verò nos eorum verbis irrigamur, quasi aqua de tecto defluit in terram. Sancta itaque Ecclesia dum exoritur, in stillicidiis suis lætatur: quia cùm in fide & bonis operibus nascitur, ea quæ accepit dona considerat: & in verbis prædicantium exultat. Quia ergo auditoribus ad meliora surgentibus, eorum quoque prædicatoribus gratia multiplicatur, propheta dicit: Spiritus quoque eleuauit me & assumpsit me.) Inde enim prædicator magis ac magis eleuatur & assumitur, vnde auditor ad meliorem vitam mutatur. Sed quærendum nobis est, cùm D spiritus mentem non eleuet nisi assumpserit: cur prius eleuauit, & postmodum dicitur assumpsit? Sed hoc loco assumpsit dictum est, constanter tenuit. Nam sunt nonnulli quos eleuat spiritus, sed non assumit. Quorum & intellectus ad spiritalia emicat, sed tamen vita in factis carnalibus remanens, intellectui *Nume. 21.* non concordat. Balaam nanque per prophetiæ spiritum eleuatus erat, sed assumptus non erat: quia & veraciter potuit longè pòst futura prospicere, & tamen à terrenis desideriis mentem noluit separare. Sed quia propheta sanctus sciẽtia eleuatus est, & vita pariter assumptus: iam qualis in prædicationem pergat, audiamus: Et abij amarus in indignatione spiritus mei.) Pensate fratres charissimi, is cui dona sancti spiritus creuerant, cur amarus abibat? An omne cor quod idem spiritus assumit, amarum in indignatione sui spiritus facit? Vnde sciendum est, quia cui adhuc præsens vita dulcis est, etiam si verbum dei loqui videatur, eleuatur & assumptus prædicator non est. Mentem enim quam spiritussanctus repler, in amaritudinem temporalium delectatione æternorum commouet. Dulce enim est esse in rebus humanis: sed ei qui adhuc de cœlestibus gaudia nulla gustauit: quia quanto minus æterna intelligit, tanto delectabilius in temporalibus requiescit. At si quis iam cordis ore gustauerit quæ sit illa dulcedo cœlestium præmiorum: qui illi hymnidici angelorum chori: quæ, incomprehensibilis visio sanctæ E trinitatis: huic quanto illud dulce fit quod intus videt: tanto in amaritudinem vertitur omne quod foris sustinet. Rixatus secum de his quæ malè egisse se recolit: & sibimetipsi displicet, cùm ei ille placere iam cœperit qui omnia creauit. Reprehendit se de cogitationibus, insequitur de verbis, & punit flendo de factis. Supernis inhiat, terrena iam omnia per mentis despectum calcat. Et quandiu illud quod desiderat, adhuc per speciem non habet, flere dulce habet, seséque continuis lamentis affligere. Et quis necdum se esse in patria ad quam creatus est videt, in huius vitæ exilio nil ei plus illud quam sua amaritudo placet. Dedignatur itaque subiacere temporalibus, & ardenter *Ecclesiastes 1.* suspirat æternis. Vnde rectè quoque per Salomonẽ dicitur: Eo quod in multa sapiẽtia multa sit indignatio: & qui apponit sciẽtiam, apponit dolorem. Cœlestia etenim cognoscentes, terrenis animum subdere dedignamur. Et dum plus sapere incipimus de his qua malè egimus, nobisipsis irascimur: & sit in multa sapientia multa indignatio, quia quanto plus proficimus in cognitione, tanto nobis indignamur amplius de peruerso opere. Atque cum scientia dolor crescit: quia quanto magis æterna cognoscimus: tanto magis esse nos in huius exilij miseria dolemus. Vel sicut in transfatione alia dicitur: Et qui addit sciẽtiam, addit laborem. Quò enim scire incipimus quæ sint cœlestia gaudia, eo magis vt errorum nostrorum laqueos possimus euadere, flendo laboramus. In multa ergo sapientia multa F est indignatio, quia si æterna iam sapimus, concupiscere temporalia dedignamur. Si æterna iam sapimus, nosmetipsos despicimus egisse hoc quod nos potuit ab æternitatis amore sepa rare. Reprehendit semetipsam conscientia, accusat quod egit, damnat per pœnitentiam quod accusat, sit rixa in animo, parturiens pacem cum deo. Sic Achab rex iniquus à propheta reprehensus, cùm contra se diuinam sententiam audisset, pertimuit: & magno mœrore deprehensus est, ita vt propheræ suo *3. Reg. 21.* dominus diceret: Nónne vidisti humiliatum Achab corã me? Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius. In quibus dominiverbis pensandumjest quomodo & in electis suis mœror amaritudinis placeat qui amittere timent dominum: si fic ei & reprobi pœnitentia placuit, qui timebat perdere præsens seculum? Aut quomodo ei grata sit spontanea afflictio pro culpis in eis qui placent: si hæc ad tempus placuit & in eis qui displicebant? Sed sciendum quia nullus hæc pro amore omnipotentis domini ex toto corde agere præualet, nisi is cuius animum spiritussanctus assumpserit. Nam quando homo ex sua virtute sufficiat terrena despicere, cœlestia amare, pacem cum deo quærere, secum rixam subire, in cogitatione semetipsum reprehendere, & gemitibus punire? Nullus hæc agere, nisi quem diuina gratia roboraverit, valet. Vnde & subditur: Manus enim domini erat mecũ, (confortãs me.) Ad bona quippe assurgere perfectè nõ possumus: nisi nos spiritus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gritus & præueniendo eleuet, & subsequendo cõfortet. Sed quærẽdum est cùm superius de volumine quod acceperit scriptum sit: Et factum est in ore meo sicut mel dulce: quæ ratione postmodum dicitur: Abij amarus in indignatione spiritus mei? Mirum quippe valde est, si dulcedo simul & amaritudo conueniãt. Sed iuxta superiorem sensum sciendum est, quia cùm sermo dei in ore cordis dulcis esse cœperit: huius procul dubio cõtra semetipsum animus amarescit. Quò enim in illo subtiliter discit qualiter reprehendere se debeat: eo se durius per amaritudinem pœnitentiæ castigat. Qui tanto sibi magis displicet, quanto in sacro volumine amplius de omnipotẽte deo videt quod amet. Sed quia ad ista proficere sua virtute non valet homo, rectè nunc dicitur: Manus domini erat mecum, confortans me. Manus enim domini in sacro eloquio aliquando etiam vnigenitus filius appellatur: quia omnia per ipsum facta sunt. Et de cuius ascensione per Moysen pater omnipotens loquitur dicens: Tollam in cœlum manum meam. Hæc manus quæ electorum suorum corda confortat, discipulis dicebat: Sine me nihil potestis facere. In omni ergo quod cogitamus, semper cogitandum est vt & ipso aspirante cogitemus: & ipso adiuuante faciamus. Qui viuit & regnat cum patre in vnitate spiritus sancti deus in secula seculorum, Amen.

Ioan. 15.

HOMILIA VNDECIMA.

H ET veni ad transmigrationem, ad acerum nouarũ frugum, ad eos qui habitabant iuxta flumen Chobar: & sedi vbi illi sedebant: & mãsi ibi septem diebus, mœrẽs in medio eorum. Cùm autem pertransissent septem dies, factum est verbum domini ad me, dicẽs: Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israël: & audies de ore meo verbum: & annunciabis eis ex me. Si dicente me ad impium, morte morieris: non annunciaueris ei: neque locutus fueris, vt auertatur à via sua impia & viuat: ipse impius in iniquitate sua morietur: sanguinem autem eius de manu tua requiram. Si autem tu annunciaueris impio: & ille non fuit conuersus ab impietate sua, & à via sua impia: ipse quidem in impietate sua morietur: tu autem animam tuam liberasti. Sed & si conuersus iustus à iustitia sua fuerit: & fecerit iniquitatem: ponam offendiculum coram eo. Ipse morietur, quia non annunciasti ei. In peccato suo morietur: & non erunt in memoriam iustitiæ eius quas fecit: sanguinem verò eius de manu tua requiram. Si autem tu annunciaueris iusto vt non peccet iustus: & ille non peccauerit, viuens viuet: quia annunciasti ei: & tu animam tuam liberasti.

I NTer cætera propheriæ miracula hoc quoque mirandum habent libri prophetarum: quod sicut in eis verbis res, ita nonnunquam verba rebus exponuntur: vt eorum non solum dicta, sed etiam res gestæ prophetiæ sint. Vnde nunc dicitur: Veni ad transmigrationem, ad acerum nouarum frugum, ad eos qui habitant iuxta flumen Chobar.) Cùm causa exigeret vt indicare debuisset, quia ad transmigrationem veniret: quæ dicendi necessitas fuit, vt per fruges locum quoque exprimeret dicens: Ad acerum nouarum frugum: nisi quod sæpe per res & loca causæ signantur? Multi quippe Ezechiele prophetante iam captiuitatis anni defluxerant: atque ex his qui in captiuitatem ducti fuerant, plures iam in morte carnis obierant: ad quorum filios loqui propheta veniebat. Vnde & ei superius dicitur: Fili hominis, mitto ego te ad filios Israël: ad gentes apostatrices, quæ recesserunt à me. Patres eorum præuaricati sunt pactum meum vsque ad diem hanc: & filij dura cerui-
ce & indomabili corde sunt, ad quos ego mitto te. Ex quibus quia multi fuerant crediturí: atque per obedientiam ad fertilitatem boni operis peruenturi: acerui frugum vocantur. Quia enim bonæ animæ fruges appellantur dei: propheta alius testatur dicens: Sancti Israël domino primitiæ frugum eius. Fruges erenim domini etiam conuersæ ad fidem gentes postmodũ factæ sunt. Sed quia prius Israël domino credidit: rectè hũc propheta frugum eius primitias appellauit. Quia ergo propheta missus non prioti populo, sed filiis eiusdem populi verba intulit: ad aceruum frugum nouarum venit. Quid verò per Chobar fluuium designetur, iam diximus. Quæ nequaquam modo repetimus: ne repetendo fastidium generemus. Sequitur: Et sedi ibi vbi illi sedebant: & mansi ibi septem diebus mœrẽs in medio eorum.) Notandum, captiuo populo propheta sanctus quanta compassione se copulat: eorúmque se mœrotibus consedendo & mœrendo coniungit: quia radix verbi, virtus est operis. Et ille sermo ab audiente libenter accipitur: qui à prædicante cum compassione animi profertur. Sic ferrum cum ferro iungitur, liquatur prius, vt postmodum vicissim à semetipso teneatur. Si enim prius minimè mollescit, postmodum tenere se fortiter non sufficit. Sic propheta captiuo populo consedit, & mœrens in medio eorum extitit: vt dum per charitatis gratiam condescendendo se & molliorem redderet, & eum statim per verbi fortitudinem teneret. Sin verò Israëliticus populus, qui domus exasperans vocatur: quia culpas nec inter flagella cognouit, nullo mœrore animum deprẽsit: propheta inter gaudentes mœrens sedere studuit: vt tacendo ostenderet quod loquendo venerat docere. Et priusquam verba faceret: in hoc quod mœrens tacuit: formam verborum sumpsit. Sequitur: Cùm autem pertransissent septem dies: factum est verbum domini ad me dicens:) In eo quod septem diebus mœrens sedit: & post diem septimum verba dominicæ iussionis accepit, vt loqui debuisset: apertè indicat quia eisdem diebus mœrens tacuerat. Missus autem ad prædicandum fuerat: & tamen septem diebus sedens tacebat. Quid est hoc quod nobis propheta sanctus in hoc suo silentio innuit: nisi quia ille loqui veraciter nouit, qui prius bene tacere didicerit? Quasi enim quoddam nutrimentum verbi est censura silentij. Et rectè per excrescentem quoque gratiam sermonem accipit: qui ordinatè antè per humilitatem tacet. Hinc enim per Salomonem dicitur: Tempus tacendi, & tempus loquendi. Non enim ait tempus loquendi, & tempus tacendi: sed prius tacendi præmittit tempus, & postmodum subdit loquendi: quia non loquendo tacere, sed tacendo debemus loqui discere. Si ergo propheta sanctus qui missus ad loquendũ fuerat, diu prius tacuit, vt postmodum rectè loqueretur: pausandum nobis est quãta ei culpa sit non tacere, quem nulla cogit necessitas loqui. Sequitur: Fili hominis, speculatorem dedi te domum Israël.) Notandum quòd eum quem dominus ad prædicandum mittit, speculatorem esse denunciat. Cui enim aliena cura committitur, speculator vocatur, vt in mentis altitudine sedeat: atque vocabulum nominis ex virtute actionis trahat. Non est enim speculator qui in imo est. Speculator quippe semper in altitudine stat: vt quicquid venturum est, longè prospiciat. Et quisquis populi speculator ponitur, in altum debet stare per vitam: vt possit prodesse per prouidentiam. Hinc propheta alius speculatorem admonet dicens: Super montem excelsum ascende tu qui euangelizas Sion. Vt videlicet qui prædicationis locum suscipit, ad altitudinem bonæ ascendat actionis. Ad excelsa trãseat, & eorum qui sibi commissi sunt opera transcendat: quatenus subiectorum vitam tanto subtilius videat, quanto & terrenis rebus quas despicit, animum non supponit. O quam dura mihi sunt ista quæ loquor: quia memetipsum loquendo ferio: cuius neque lingua vt dignum est prædicationem tenet: neque inquantum tenere sufficit, vita sequitur linguam. Qui otiosis verbis sæpe implicor: & ab exhortatione atque ædificatione proximorum torpens & negligens cesso. Qui in conspectu dei factus sum mutus & verbosus: mutus in necessariis, verbosus in otiosis. Sed ecce sermo dei de speculatoris vita, compellit vt loquar. Tacere non possum, & tamen loquendo me ferire pertimesco. Dicam, dicam, vt verbi dei gladius etiã per meipsum ad cõgendum cor proximi transeat. Dicam, dicam, vt etiã contra me sermo dei sonet per me. Ego reum me esse nõ abnego: torporem meum atque negligentiam video. Erit fortasse apud pium iudicem impetratio veniæ, ipsa cognitio culpæ. Et quidem in monasterio positus, valebã & ab otiosis linguã restringere, & in intẽtione orationis penè continuè mentẽ tenere. At

Ecclesiast. 3.

Esaiæ 40.

A post-quam cordis humerum sarcinæ pastorali suppossui: colligere se ad semetipsum assiduè non potest animus: quia ad multa partitur. Cogor nanque modo Ecclesiarum: modo monasteriorum causas discutere. Sæpe singulorum vitas actúsque pensare. Modo quædam ciuium negocia sustinere: modo de irruẽtibus Barbarorum gladiis gemere: & commisso gregi insidiantes lupos timere. Modo rerum curam sumere: ne desint subsidia essipsis, quibus disciplinæ regula tenetur. Modo raptores quosdam æquanimiter perpeti: modo eis sub studio seruatæ charitatis obuiare. Cùm itaque ad tot & tanta cogitanda, scissa ac dilaniata mens ducitur: quando ad semetipsam redeat, vt totam se in prædicatione colligat, & à proferendi verbi ministerio non recedat? Quia autem necessitate loci sæpe viris secularibus iungor, nonnunquam mihi linguæ disciplinam relaxo. Nam si in assiduo censuræ meæ vigore me teneo, scio quia ab infirmioribus fugio, eósque ad hoc quod appeto, nunquam traho. Vnde fit vt eorum sæpe & ociosa patienter audiam. Sed quia ipse quoque infirmus sum, in ociosis sermonibus paulisper tractus, libenter ea loqui incipio, quæ audire cœperam inuitus. Et vbi tædebat cadere, libet iacere. Quis ergo ego vel qualis speculator sum, qui non in monte operis sto, sed adhuc in valle infirmitatis iaceo? Potens verò est humani generis creator & redemptor, indigno mihi & vitæ alritudinem, & linguæ efficaciam donare, pro cuius amore in eius e-
B loquio nec mihi parco. Esse ergo speculatoris vita & alta debet semper & circunspecta. Ne enim terrenarum rerum amore succumbat, alta sit: ne occulti hostis iaculis feriatur, ex omni latere circunspecta. Neque enim speculatori sufficit vt altè viuat, nisi & loquendo assiduè ad alta auditores suos pertrahat, eorúmque mentes ad amorem cœlestis patriæ loquendo succendat. Sed tunc hæc rectè agit, cùm lingua eus ex vita arsérit. Nam lucerna quæ in semetipsam non ardet, eam rem cui
Ioan. 5. supponitur non accendit. Hinc enim de Ioanne veritas dicit: Ille erat lucerna ardens & lucẽs. Ardens videlicet per cœleste desiderium, lucens per verbum. Vt ergo seruetur veritas prædicandi, teneatur necesse est altitudo viuendi. Vnde rectè quo
Cant. 7. que sanctæ Ecclesiæ sponsi voce in Canticis Canticorum dicitur: Nasus tuus sicut turris Libani. Quæ ergo laus est fratres mei, vt sponsæ nasus turri compatetur? Quia per nasum semper odores fœtoréque discernimus: quid per nasum nisi speculatorum discretio designatur? Qui nimirum nasus & sicut turris esse, & Libani dicitur: quia videlicet præpositorum discretio & munita semper debet esse ex circũspectione, & in altitudine vitæ consistere, id est, in valle infirmi operis non iacere. Sicut enim turris in monte idcirco ad speculandum ponitur, vt hostes qui veniunt, longius videantur, sic prædicatoris vita semper in alto debet fixa permanere, vt more narium dis-
C cernat fœtores vitiorum, odoréque virtutum. Incursus maligrorum spirituum longè prospiciat, & commissas sibi animas per suam prouidentiam cautas reddat. Sequitur: Et audies ex ore meo verbum, & annunciabis eis ex me.) Ecce iterum monetur propheta ne præsumat loqui quod nõ audierit, sed prius
Psalm. 47. aurem cordis aperiat voci creatoris, & postmodũ os sui corporis aperiat auribus plebis. Vnde propheta alius dicit: Inclinabo ad similitudinem aurem meam, aperiam in Psalterio propositionem meam. Qui enim rectè prædicat, prius, sicut dictum est, aurem cordis locutioni intimæ inclinat, vt postmodum os corporis in propositionem admonitionis aperiat. Sequitur: Si dicente me ad impium, morte morieris nõ annunciaueris, neque locutus fueris, vt auertatur à via sua impia & viuat, & ipse impius in iniquitate suo morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. In quibus verbis quid nobis notandum est, quid sollicitè cogitandum, nisi quia nec subiectus ex culpa præpositi moritur, nec præpositus sine culpa est, quãdo verba vitę nõ audiens, ex sua culpa moritur subiectus? Impio etenim mors debetur. Sed & a speculatore via vitę nũcianda est, & eius impietas increpanda. Si verò speculator taceat, ipse impius in iniquitate sua morietur: quia impietatis eius meritum fuit, vt dignus non esset ad quem speculatoris sermo fieret. Sed sanguinem eius dominus de manu speculatoris requirit: quia ipse hunc occidit, qui eum tacendo morti prodidit. In quibus vtrique pensandum est quantum sibi cõnexa sunt peccata subdito rum atque præpositorum: quia vbi subiectus ex sua culpa mo- D ritur, ibi is qui præest, quoniam tacuit, reus mortis tenetur. Pẽsate ergo fratres charissimi, pensate, quia & quòd nos digni pastores non sumus, & iam ex vestra culpa est, quibus tales prela ti sumus. Et si quando vos ad iniquitatem defluitis, etiam ex nostro hoc reatu est, quòd obsistentes atque reclamãtes in pra uis desideriis non habetis. Vobis ergo & nobis parcitis, si à pra uo opere cessatis. Vobis & nobis parcimus, quando hoc quod displicet, non tacemus. O quàm liber à commissorum sibi sanguine fuerat prædicator egregius, qui dicebat: Mundus sum à *Act. 20.* sanguine omnium. Non enim subterfugi, quo minus annũciarem omne consilium dei vobis. Si enim non annunciasset, mũdus à sanguine non esset. Sed quibus omne cõsilium dei annũciare studuit, ab eorum sanguine mũdus fuit. In qua voce nos conuenimur, nos cõstringimur, nos rei esse ostendimur, qui sacerdotes vocamur, qui super ea mala quę propria habemus, alienas quoque mortes addimus: quia tot occidimus, quot ad mortem ire quotidie tepidi & tacentes videmus. Cùm verò dicitur, Sanguinem autem eius de manu tua requiram: si hoc in loco sanguinis nomine mors corporis designatur, valde nobis de nostro silentio augetur metus: quia si in subiectis suis is qui prælatus ad speculandum est, & de morte corporis quãdoque morituri tam grauiter reus tenetur, quo reatu de morte animę subiecti constringitur, quæ potuisset semper viuere, si verba
E correctionis audisset? Sed melius possunt sanguinis nomine peccata signari. Vnde quidam cùm peccata carnis defleret, dixit: Libera me de sanguinibus deus, deus salutis meæ: Sanguis *Psalm. 50.* ergo moriẽtis de manu speculatoris requiritur, quia peccatum subditi culpa esse prępositi si tacuerit reputatur. Est ergo quod faciat, vt etiam moriẽte subdito se liberum reddat. Surgat, in-
Prouer. 6. uigilet, malis actibus contradicat, sicut scriptum est: Discurre, festina, susćita amicum tuum, ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ. Vnde hic quoque additur: Si autem tu annunciaueris impio, & ille non fuerit cõuersus ab impietate sua, & à via sua impia, ipse quidem in impietate sua mo ritur, tu autem animam tuam liberasti. Tunc enim subiectus moritur sine te, quando in causa mortis contradictoŕe pertulerit te. Nam morti cui non contradicis, adiungeris. Et notandum quæ sunt quæ debeant à speculatore prædicari. Nimirum fides & operatio. Nam ait: Si autem tu annunciaueris impio, & ille non fuerit conuersus ab impietate sua, & à via sua impia.) Impietas quippe ad infidelitatem pertinet, via verò impia ad prauam actionem. Et omnis speculator hoc habere debet studij, vt prius ad pietatem fidei, postmodum ad piam viam, id est, ad bonam actionẽ trahat. Sed quia de exhortatione sermo se intulit, innotescere breuiter debemus, in ore pastoris quãtus esse debeat ordo, atque consideratio locutionis. Pẽsare etenim F doctor debet quid loquatur, cui loquatur, quando loquatur, qualiter loquatur, & quantum loquatur. Si enim vnum horum defuerit, locutio apta non erit. Scriptum quippe est: Si rectè of *Leui. 2.* feras, rectè autem non diuidas, peccasti. Rectè autem offerimus, cùm bono studio bonum opus agimus. Sed rectè nõ diuidimus, si habere discretionẽ in bono opere postponamus. Cõsiderare etenim debemus quid loquamur, vt iuxta Pauli vocẽ, *Coloss. 4.* sermo noster semper in gratia sale sit cõditus. Pensandum verò nobis est, cui loquamur: quia sæpe increpationis verbum quòd hæc admittit persona, altera non admittit. Et sæpe ipsa eadem persona secũdum factum sit altera. Vnde Nathan pro- *2. Reg. 12.*
pheta Dauid post adulterium forti increpationis sententia per cussit. Qui cùm de raptore ouis diceret: Filius mortis est vir qui fecit hoc: ei protinus respondit dicens: Tu es ille vir: Cui tamẽ cùm de Salomonis regno loqueretur: quia culpa defuit, ei se humiliter in adoratione prostrauit. In vna ergo eadémque persona quia causa dispar extitit, etiam sermo propheticus dissimilis fuit. Pensandũ quoque est quando loqui debeamus, quia sæpe etsi differtur increpatio, postmodum benignè recipitur. Et nonnunquam langueścit, si hoc quod ante proferri *1. Reg. 25.*
debuit, tempus amiserit. Nam & sapiẽs mulier Nabal ebrium videns, increpare de culpa tenaciæ noluit, quem digesto vino increpationis suæ verbis vtiliter percussit. Et prophęta adulantium linguas non esse in subsequenti tempore diffe-
rendas annunciat, qui ait: Confundantur statim erubescen- *Psal. 40.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tes,qui dicunt mihi,euge euge. Adulatio etenim si vel ad tempus patienter suscipitur, augetur, & paulisper demulcet animũ,vt à rigore suæ rectitudinis molleſcat in delectatione ſermonis. Sed ne creſcere debeat,ſtatim eſt & ſine mora feriẽda. Penſandũ quoque nobis eſt,qualiter loquamur. Nã ſæpe verba quæ hunc ad ſalutem reuocant,alium vulnerant. Vnde Paad Titũ.2. lus quoque Apoſtolus qui Titum admoner dicens: Argue cũ 2.Tim.4. omni imperio:Timotheum exhortatur dicens: Argue, obſecra, increpa cum omni patientia & doctrina. Quid eſt quod vni imperium,& alij patientiam præcepit, niſi quod vnum leniori,alterum verò feruentioris ſpiritus eſſe conſpexit? Leni per auctoritatem imperij iniungenda erat ſeueritas verbi: is autem qui per ſpiritum feruebat,per patientiam temperandus fuerat,ne ſi plus iuſtò inferueſcerer,non ad ſalutem vulnerata reduceretur,ſed ſana vulneraret. Curandum quoque quantum loquamur,ne ſi ei qui multa ferre non valet, per verbum vel exhortationis vel increpationis longius trahimus, auditorem noſtrum ad faſtidium perducamus. Vnde idem prædicator e-Heb.14. gregius Hebræis loquitur dicens:Obſecro vos fratres vt ſuffe ratis verbum ſolatij.Etenim perpaucis ſcripſi vobis. Hoc tamen infirmis præcipuè congruit, vt pauca quidem & quæ præualent capere audiant, ſed quæ eorum mentem in pœnitentiæ dolorem compungant. Nam ſi eis vno in tempore exhortationis ſermo fuerit multipliciter dictus : quia multa retinere non valent,ſimul amittunt omnia. Vnde & medici corporum pannos quos infirmantibus ſtomachis ponunt, apto H quidem medicamine,ſed ſubtiliter liniunt, ne ſi repleti multo medicamine fuerint,infirmitatem ſtomachi non roborantes aduuent,ſed opprimentes grauent. Sciendum tamen quia & ſi quando modum ſuum ſermo prolixior tranſeat, periculoſum hoc auditoribus non eſt. Si autem qualiter quid dicatur, & quibus dicatur,non vigilanter conſpicitur,valde periculoſum eſt. Verecundæ etenim mentes ſi quas fortaſſe culpas admiſerint,leniter arguendæ ſunt : quia ſi aſperius increpentur, franguntur potius quàm erudiuntur. At contrà mentes aſperę atque impudentes ſi increpæ leniter fuerint,ad maiores culpas ipſa lenitate prouocantur. Quod bene in eodem egregio 1.Cor.1. prædicatore diſcimus,qui cùm Corinthios cognoſceret pro amore perſonarum in ſchiſma diuiſos,eorum verecundiæ conſulens, locutionem ſuam eis à gratiarum actione & laudibus Ibidem. cœpit,dicens: Gratias ago deo meo ſemper pro vobis, in gratia dei quæ data eſt vobis in Chriſto Ieſu:quia in omnibus diuites facti eſtis in illo,in omni verbo & in omni ſcientia, ſicut teſtimonium Chriſti cõfirmatum eſt in vobis. Qui adhuc adiungit & dicit: Ita vt nihil deſit vobis in vlla gratia, expectantibus reuelationem domini noſtri Ieſu Chriſti.Quæſo te Paule,ſi iam nihil deeſt,cur eis ſcribendo fatigaris?cur in longinquo poſitus loqueris ? Penſemus ergo fratres chariſſimi quantum laudat. Ecce eis gratiam dei datam aſſerit, factos in I omnibus diuites dicit,in omni verbo & in omni ſciẽtia:Chriſti teſtimonium,id eſt,quod de ſemetipſo moriendo & reſurgendo reſtatus eſt,in eorum vita confirmatum eſſe perhibet: & nihil eis deeſſe in vlla gratia teſtatur. Quis rogo credat quia paulo pòſt eos corripiat quos ita laudat? Nam poſt cętera ſubIbidem. iungit:Obſecro autem vos fratres per nomen domini noſtri Ieſu Chriſti,vt idipſum dicatis omnes,& nõ ſint in vobis ſchiſmata. Quod enim potuit tam perfectis tamque laudabilibus ſchiſma ſurrepere? Significatũ enim eſt mihi de vobis fratres mei,ab his qui ſunt Chloẽs,quia contentiones inter vos ſunt. Hoc autem dico , quod vnuſquiſque veſtrum dicit : Ego quidem ſum Pauli,ego autem Apollo,ego verò Cephæ , ego autem Chriſti.Ecce quos in omni verbo & in omni ſcientia lau dauerat,quibus nihil deeſſe in vlla gratia dixerat, pauliſper loquens ad increpandum leniter veniens diuiſos ergo ſeipſos reprehendit.Et quorum prius ſalutem narrauerat , poſtmodum vulnera patefecit.Peritus enim medicus vulnus ſecandum videns , ſed ægrum timidum eſſe conſpiciens , diu palpauit , & ſubitò percuſit.Prius blanda manu laudes poſuit,& poſtmodum ferrum increpationis fixit.Niſi enim verecundæ mentes fuerint palpando reprehenſæ,ita vt ex aliis rebus audiãt quod in conſolationem ſumant,per increpationẽ protinus ad deſperationem cadunt.Sed nunquid mẽtitus eſt Paulus,vt prius eis nil deeſſe in omni gratia diceret , quibus poſtmodum dictus erat vnitatem deeſſe:Abſit hoc vt quis de illo talia vel deſipiens credat.Sed quia erant inter Corinthios quidam omni gratia repleti,& erant quidam in perſonarum fauoribus exciti,cœpit à laudibus perfectorum,vt modeſta inuectione ad reprehenſionem pertingeret infirmorum. Et in hoc quoque ad medicinam cordis,à medicina corporis vſum trahẽs. Nã cùm feriendum vulnus medicus aſpicit,prius ea membra quæ circa vulnus ſana ſunt palpat, vt pòſt ad ea quæ vulnerata ſunt, leniter palpãdo perueniat.Cùm ergo Paulus perfectos in Corinthiis laudauit,ſana membra iuxta vulnus tetigit. Cùm verò infirmos de diuiſione reprehendit, vulnus in corpore percuſsit. Videamus tamen hunc ipſum,qui tanta modeſtia atque manſuetudine ad corripiendos Corinthios ducitur,qualiter contra Galathas,qui à fide diſceſſerant,erigitur . Nulla enim modeſtia in exordio inuehendo redarguit.Nam præmiſſa ſalutatione ſic cœpit : Miror quòd ſic tam cito transferimini ab eo qui vos vocauit in gratia Chriſti. Quibus etiam in aperta increpatione poſt cætera ſubiungit : O inſenſati Galatæ, quis vos faſcinauit ? Mentes etenim duræ niſi aperta eſſent increpatione percuſſæ, nullo modo malum cognoſcerent quod egiſſent. Nam ſæpe hi qui impudentes ſunt , tantum ſe peccaſſe non ſentiunt, quantum de peccatis quæ fecerunt, non in- Gala.1. crepantur. Minores culpas ſuas æſtimant , quas minor inuectio caſtigat.Et quas vehementer obiurgari viderint,maiores L eſſe deprehendunt.Vnde neceſſe eſt, vt ſemper ſermo prædicantis cum auditorum debeat qualitate formari, ne aut verecundis aſpera,aut impudẽtibus lenia loquatur.Quid autẽ mi rũ ſi hoc verbi dei erogator faciat,& cùm agricola , qui ſemina in terram mittit , prius terræ qualitatem præuidet , quibus ſeminibus apta videatur,& poſtquam qualitatem terræ videRoma.1. rit,tunc ſemina aſpergit ? Sed quia de qualitate doctrinæ locutionem longius traximus , oportet vt ad eum quem cœpimus exponendi ordinem redeamus. Sed etſi conuerſus iuſtus à iuſtitia ſua fecerit iniquitatem , ponam offendiculum coram eo:ipſe morietur , quia non annunciaſti ei. In peccato ſuo morietur, & non erunt in memoriam iuſtitiæ eius quas fecit,ſanguinem verò eius de manu tua requiram.) Quia iuſto qui in peccato cadit,prædicator tacuit , eius ſanguine reus tenetur.Et qui ſollicitus eſſe non ſtuduit in prædicatione , factus eſt particeps in damnatione.Sed cùm dicitur:In peccato ſuo morietur , & non erunt in memoriam iuſtitiæ eius quas fecit:hoc nobis maximè conſiderandum eſt , quia cùm mala commiſimus , ſine cauſa ad memoriam bona noſtra tranſacta reuocamus: quoniam in perpetratione malorum , nulla debet eſſe fiducia bonorum præteritorum. Sed quæri poteſt vtrum iuſto poſtquam ceciderit prędicandum ſit,an & priuſquam cadat? Inuigilare prædicator debet, ne ad caſum veniat M procul dubio & priuſquam cadat. Nam ſequitur : Si autem tu annunciaueris iuſto, vt non peccet iuſtus, & ille non peccauerit , viuens viuet , quia annunciaſti ei : tu autem animam tuam liberaſti.) Si ergo prædicator ideo animam ſuam liberauit,quia iuſto ne peccaret denunciauit , cùm iuſtus ad peccatum prædicatore tacente cecidit,prædicator quia tacuit , reus tenetur. Sed quis noſtrum rogo ad hæc ſufficiat, vt non ſolum peccatores ſtudioſè corripiat,ſed etiã iuſtis inuigilet ne cadãt? Nos enim infirmitatis noſtræ conſcij,cùm iuſtos viros cõſpicimus,admonere eos non præſumimus , vt iuſtitiæ viam teneant,quam quia tenent videmus, & tamen prædicatoris eſt debitum etiã iuſtos admonere:Vnde prædicator egregius di- Rom.1. cebat : Sapientibus & inſipientibus debitor ſum.Iis verò omnibus quæ de iuſto ad iniquitatem cõuerſo dicta ſunt,hoc eſt laborioſum ad loquendum , hoc valde pertimeſcendum, quod dominus dicit:Ponam offendiculum corã eo. Ait enim: Si conuerſus iuſtus à iuſtitia ſua fecerit iniquitatem , ponam offendiculum coram eo. Nos enim dicimus , quia ſi iniquitatem fecerit , offendit:& verũ eſt omnino quod dicimus. Cur adhuc ei deus omnipotẽs offendiculum ponet,quem iam impiè egiſſe,& cecidiſſe per iniquitatem quam perpetrauerat,cõſpicit?Sed diſtricta ſunt omnipotẽtis dei iudicia. Et qui peccatorẽ diu expectat vt redeat,non redeunti atque cõtẽnenti ponit adhuc vbi grauius impingat. Peccatũ quippe quod per pœnitentiam

A nitentiã citius non deletur,aut peccatũ eſt, aut cauſa peccati, ſimul & pœna peccati.Omne enim quod pri' cõmittitur,peccatũ eſt.Sed ſi citius pœnitẽdo nõ tergitur,iuſto iudicio omnipotẽs deus obligatã peccatis mentẽ etiã in culpam alteram permittit cadere,vt qui ſtendo & corrigendo noluit munda re quod fecit,peccatum incipiat peccato cumulare. Peccatũ ergo quod pœnitentiæ lamento nõ diluitur,peccatũ ſimul eſt & cauſa peccati:quia ex illo oritur vnde adhuc peccatoris animus altius obligetur.Peccatũ verò quod ex peccato ſequitur, peccatũ ſimul eſt & pœna peccati:quia excreſcente cęcitate, ex retributione prioris culpæ generatur,vt quaſi iam quędã ſint in peccatore ſupplicia ipſa incremẽta vitiorũ.Fit verò nõ nunquã vt vnũ idẽmque peccatũ & peccatũ ſit, & pœna peccati,ſimul & cauſa peccati. Ponamus enim ante oculos quępiam rem proximi cõcupiſſe,quã apertè nõ valuit,furto diripuit,ſed in furti accuſatione poſitus, ſe hãc diripuiſſe iureiurando denegauit. Huic ergo concupiſcentia peccatum fuit & cauſa peccati: quia per eam peruenit ad rapinam . Ipſum verò furtum quo rem concupitã diripuit, & peccatum ei factũ eſt & pœna peccati,quia ex retributione iam nõ repreſſæ cõcupiſcentiæ factũ eſt vt veniret ad furtum, & culpa cordis B exteſceret in opere & vltione cæcitatis.Sed quia furtũ periurio tegere curauit,ex peccato rurſum peccatũ genuit.Furtum ergo quod ex concupiſcentia proceſsit , & periurium pertulit, peccatum & pœna peccati factũ eſt culpæ præcedenti:peccatum & cauſa peccati culpæ ſubſequenti:quia de illa natũ,hãc genuit.Quod bene Paulus de quibuſdam deum intelligentiRoma.1. bus,ſed non honorãtibus inſinuat dicens: Cùm cognouiſſent deum,non ſicut deum glorificauerunt,aut gratias egerũt.ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis.Ecce eſt peccatũ & cauſa peccati.Ex qua cauſa quid ſequitur adiungit : Et obſcuratum eſt inſipẽs cor eorum.Dicentes enim ſe eſſe ſapiẽtes,ſtulti facti ſunt.Et mutauerũt gloriã incorruptibilis dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis,& volucrũ,& quadrupedum,& ſerpentium.Ecce eſt peccatum ſolummodo.Et pœna peccati eſſet,ſi nõ adhuc ex hoc peccato & aliud ſequeretur. Nã poſt infidelitatem eorum ſubditur:Propter quod tradidit illos deus in deſideria cordis eorum,in immunditiã,vt contumeliis afficiant corpora ſua in ſemetipſis. Quia igitur cognoſcẽtes deum nõ ſicut deũ glorificauerũt,ex eo peccato & cauſa peccati ad hoc quoque perducti ſunt,vt ad cultum ſerpẽtiũ & volucrũ liberentur:Sed quia per hanc etiam cæcitatem vſque ad immunditiã & carnis cõtumelias ceciderunt,ipſa infidelitatis eorum cæcitas pręcedẽti intellectui & peccatũ eſt & Pœna peccati:ſubſequenti verò immunditiæ peccatum factũ eſt & cauſa peccati,Sed quia de his in libris moralibus diu tractatum eſt,nobis nunc in eis diutius immorandũ nõ eſt.Hoc C autem nobis cum tremore conſiderandũ eſt,quomodo iuſtus & omnipotens deus cùm pręcedẽtibus peccatis iraſcitur,permittit vt cæcata mẽs etiam in aliis labatur.Vnde Moyſes ait: Gene.35. Nondum completa ſunt peccata Amorrhæorũ,Dauid quoq; P ſalm.68. ait: Appone iniquitatem ſuper iniquitatem ipſorum , vt non Oſee.5. intrent in iuſtitia tua.Propheta etiam alius dicit:Maledictũ & mendaciũ,& homicidiũ,& furtum, & adulterium inundauerunt,& ſanguis ſanguinem tetigit.Sanguis enim ſauguiné tãgit,quãdo peccato peccatum additur,vt ante dei oculos adiũctis iniquitatibus anima cruentetur.Paulus Apoſtolus ait: Vt 1.Tim.2. impleant peccata ſua ſemper.Ioãni quoque per angelum dici- Apoc.vlt. tur:Qui nocet,noceat adhuc:& qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc.Vnde nunc etiã dominus dicit:Si conuerſus iuſtus à iuſtitia ſua fecerit iniquitatem,ponam offendiculũ corã eo.Acſi apertè dicat:Quia videre pœnitendo noluit vbi iam impingit, Exod.5. iuſto eũ iudicio deſerẽs,ponam ei vt & alibi impingat. Quod tamen domini ponere,eſt nequaquam ad peccandũ premere. ſed nolle à peccato liberare:ſicut de Pharaone dicitur:Ego indurabo cor eius. Nõ enim cor peccãtis dominus obdurat:ſed obdurare dicitur cum ab obduratione non liberat. Miſericors enim deus tempus nobis ad pœnitentiã relaxat , ſed cùm eius gratiæ patientiam nos ad augmentum vertimus culpæ,hoc ipſum tempus quod ad parcendum piè diſpoſuit, diſtrictius ad feriendum vertit,vt quia reuerti quis etiam ſpatio tẽporis accepto noluerit,per hoc mala ſua ad reatũ augeat,per quod ea diluere potuit,ſi cõuerti voluiſſet.Vnde ſcriptum eſt:Ignoras D quoniam benignitas dei ad pœnitẽtiam te adducit?ſecũdũ du- Rom.2. ritiam autem tuam &cor impœnitens,theſaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij dei.De benignitate ergo omnipotẽtis dei irã ſibi in die iræ reprobus theſaurizat:quia dũ ad pœnitendum tempus accipitur,& ad peccãdum exhibetur, ipſum remedium gratiæ vertit in augmentũ culpæ.Vnde & omnipotẽs deus qui collata remedia conſpicit ad culpæ augmẽtum trahi,ipſam benignitatem quam contulit,in iudicij diſtrictionẽ vertit,vt inde pòſt amplius feriat,vnde modo amplius expectat.Et quia homo deſerere malũ nõ vult vt viuat, auget vnde moriatur. Sed ſiue iuſtus in culpa,ſiue peccator in morte corruat,ſpeculatori timendũ eſt ne hunc ex ſuo ſilẽtio reatus peccãtium pariter inuoluat.Sed interim dum loquor,auertere à memetipſo oculos volo,& ecce iterũ ſermo diuinus me impingit in memetipſum,vt meam negligentiã videam, & mihi dici hæc quæ audio pertimeſcã.Sicut enim ſuperius dixi,cuius cor in curis innumeris exſparſum ſe ad ſe colligat? Quãdo etenim poſſum & ea quę circa me ſunt ſollicitè omnia curare,& memetipſum adunato ſenſu conſpicere?Quando poſſũ prauorum nequitias inſequendo corrigere,bonorum actus laudãdo & admonẽdo cuſtodire,aliis terrorẽ, atque aliis dulcedinẽ de- E mõſtrare?Quãdo valeo & de his quę ſunt neceſſaria fratribus cogitare,& cõtra hoſtiles gladios de vrbis vigiliis ſollicitudinẽ gerere,ne incurſione ſubita ciues pereãt,puidere,& inter hęc omnia pro animarũ cuſtodia plenè atq; efficaciter verbũ exhortationis impẽdere? Loqui etenim de deo,quierę valde & liberæ mẽtis eſt.Tunc nãque bene lingua dirigitur in ſermone, cùm ſecurè ſenſus quieuerit in trãquillitate:quia nec concuſſa aqua imaginẽ reſpiciẽtis reddit,ſed tũc in ea vultus intẽdẽtis, aſpicitur,cùm nõ mouetur.Quam ergo exhortationem vobis ſpeculator veſter fratres chariſsimi faciat,quẽ tot rerũ confuſio perturbat?Certè is de quo loquimur propheta reuelatione vltima templũ vidẽs,quæ in eodẽ templo cõſpexerit,inter cętera narrat dicẽs Terra vſque ad feneſtras,& feneſtrę clauſę.) Paulus quoque Apoſtolus dicit:Tẽplum enim dei ſanctũ eſt, 1.Cor.3. quod eſtis vos.In hoc autẽ tẽplo feneſtræ ſacerdotes & ſpeculatores ſunt,qui in populo fideliũ lumen ſanctæ prędicationis fundũt.Sed cùm terra vſq; ad feneſtras eſt,feneſtrę clauſę ſũt: quia cũ terrena cogitatio in ſacerdotũ cordibus excreſcit,feneſtræ lumẽ nõ fundunt:quia ſacerdotes ab officio prædicationis obmuteſcũt.Eſt & aliud valde in ordine ſacerdotũ graue: quia nõ ſicut hi qui vitã quietã ac remotam ducunt , fixi valẽt in ſua cogitatione permanere.Hi enim,ſicut ſuperiꝰ diximus, qui à loco regiminis longè ſunt,poſſunt peccatorum ſuorum culpas & fletibus lauare,& poſt fletus in eodẽ mentis mœrore F perſiſtere,ſicut de bona quoque muliere ſcriptũ eſt,quæ ad tabernaculum orauerat,& ab intẽtione ſua animũ poſt compũctionis gratiam non mutauit,cùm dicitur:Vultúſque eius non 1.Reg.1. ſunt amplius in diuerſa mutati. In qua nobis cõſiderandũ eſt: quia ſi ſic plãxit mulier quæ quærebat filium,quomodo debet plãgere anima quæ quærit deum?Sacerdos verò etiã poſt compũctionẽ ac lachrymas cogitur neceſſaria quoque filiorũ ſuorũ cognoſcere,& ea quæ refugit animo,patiẽter audire, atque poſt ſuſpiria cœleſtiũ,quorumlibet carnalium hominũ onera portare,& ſæpe cum ſuperueniẽtibus cor in diuerſa qualitate transfundere.Nã aliquando de lucris ſpiritalibus gaudet, ſed cùm quilibet mœrẽs ſuperuenerit,niſi eius mœrorẽ in ſe ſuſceperit,tribulationi illius compatiẽs non eſt.Et aliquando de dãnis animarum luget,& repentè ſuperueniunt qui de quibuſdã ſuis proſperitatibus lætantur. Quorum ſi lætitiæ ſacerdos non congaudet,minus amare creditur filios in quorum gaudio nõ exultat.Pręcipuè cùm Paulus dicat: Gaudere cum gaudẽtibus Roma.12. flere cũ flentibus.Nihil ergo tam onerоſum in ordine ſacerdotum video,quàm rigorem mẽtis compatiendo flectere , & cũ perſonis ſuperuenientibus animũ mutare,& tamen hoc valde eſt neceſſarium.Nam quando ex prædicatione eius ad boni operis gratiam peccator reducitur,ſi ipſe prædicator videtur ingratus? Vnde per hunc quoque eundem prophetã in extrema Exod.28. parte dicitur:Et cùm ſacerdotes intrinſecꝰ miniſtrãt, veſtibus & 29. laneis non vtantur. De quibus ſubditur:Cúmque egredientur Leui.11. atrium exterius ad populũ,exuent ſe veſtimenta ſua in quibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ministrauerant, & reponent ea in gazophylacia sanctuarij. Grosiora quippe vestimenta sunt lanea. Sed cùm sacerdos ad sanctum ministerium accedit, id est, cùm intus per cõpunctionem ingreditur, subtiliori intellectu necesse est quod ipse quasi lineo vestimẽto vestiatur. Sed cùm ad populũ foras egreditur, oportet vt vestimenta in quibus intrinsecus ministrauerat, reponat, atque populo aliis vestibus indutus appareat. Quia si in compũctionis suæ rigore se teneat, si in eo quem orationis tempore habuit mœrore perduret, exteriorum verba suscipere non admittat. Et quid grex de necessariis faciat, si audire atque perpendere, & hoc quod præsens tempus exigit, pastor recusat: Grosiora ergo vestimenta sacerdos extens ante populũ induat, vt mentis suæ habitum pro vtilitate filiorum etiam ad terrena toleranda componat. Pensate ergo fratres charissimi, quantus speculatori labor sit & ad sublimia cor tẽdere, & hoc repente ad ima reuocare: & in sublimitate cognitionis intimę extenuare animum, & propter exteriores causas proximorũ, vt ita dicam, subitò in cogitatione crassescere. Non ergo mihi modo necesse est prophetæ verba exponere, sed meam corã vobis miseriam deflere. Vnde peto vt vestra me oratio talem faciat, qualis & mihi valeam & vobis prodesse. Potens est indigno mihi & infirmo ex vestra intercessione ista tribuere, qui ex sua pietate pro nobis dignatus est infirmari. Virt⁹ enim dei est atque sapientia, quæ nostram infirmitatem sumpsit, vt
H ex sua nos infirmitate roboraret Iesus Christus dominus noster. Qui viuit, &c.

1.Cor.1.

Homilia duodecima.

ET facta est super me manus domini, & dixit ad me: Surgens egredere in campũ, & ibi loquar tecum. Et surgens egressus sum in campum, & ecce ibi gloria domini stabat, quasi gloria quam vidi iuxta fluuium Chobar, & cecidi in faciem meam. Et ingressus est in me spiritus, & statuit me super pedes meos, & locutus est mihi, & dixit ad me: Ingredere, & includere in medio domus tuæ. Et tu fili hominis, ecce data sunt super te vincula, & ligabũt te in eis, & nõ egredieris de medio eorũ, & linguã tuam adhærere faciã palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir obiurgans: quia domus exasperans
I est. Cùm autem locutus fuero tibi, aperiam os tuum, & dices ad eos: Hæc dicit dominus deus. Qui audit, audiat: & qui quiescit, quiescat: quia domus exasperãs est. Et tu fili hominis, sume tibi laterem, & pones eũ coram te, & describes in eo ciuitatem Hierusalem. Et ordinabis aduersus eam obsidionẽ, & ædificabis munitiones, & comportabis aggerem: & dabis contra eã castra, & pones arietes in gyro. Et tu sume tibi sartagi nem ferream, & pones eam in murum ferreum inter te & inter ciuitatem, & obfirmabis faciem tuam ad eam, & erit in obsidionem & circundabis eam. Signũ est domui Israel.

Seruata veritate historiæ, diuina eloquia aliquando ex tempore, aliquãdo ex loco causas designant, quas aperto sermone non indicãt. Ex tempore etenim, sicut prædicante Iudæis domino per Euangelistam dicitur: Hyems erat. Inter illa enim mysteria quæ veritas loquebatur: quæ causa fuit vt nomen hyemis adderetur, nisi vt per qualitatẽ temporis ostenderet frigus cordis? quia & cùm verba veritatis acciperent, frigida Iudęorum corda remanebant. Aliquãdo verò ex loco, sicut carnali Israelitico populo descẽdẽte de mõte, Moysi lex in cãpestribus data est, & sanctis Apostolis dominus in mõte sedẽs, summa & spiritalia præcepta locutus est, vt ex locis videlicet monstraretur: quia & illis tãquam carnalibus mãdata minima dabãtur in valle terrarum: & isti tãquam spirituales & sancti in monte mandata cœlestia audirent: quaterus aperte mõstrarẽtur quòd ascendẽtes corde ad cœlestia, infirma mũdi relinquerẽt, & in mẽtis culmine starent. Vnde nũc Ezechiel propheta quid iubente deo in locis egerit describit, vt per locorum qualitatem indicet quid in posterum de prophetę mysterijs sequeretur. Ecce enim ait: Facta est super me manus domini, & dixit ad me: Surgens egredere in campum, & ibi loquar tecũ. Quid est hoc quòd prius dominus in medio Israelitarum locutus ad prophetam suum fuerat, & tamen postmodum dicit: Egredere in campum & ibi loquar tecũ, nisi quòd prophetiæ suæ gratiam & prius Iudææ infundere, & hanc postmodum dignatus est in latitudine gentium demonstrare? Neque enim immeritò per campum gẽtilitas designatur, quæ longè latèque id est, in vniuerso mundo distenditur. Vbi & subditur: Et surgens egressus sum in cãpum, & ecce gloria domini stabat, quasi gloria quam vidi iuxta flumen Chobar,) In campo gloriam domini prophęta vidit, quam iuxta flumen Chobar in medio Israelitarum viderat: quia ipsa eius maiestas gentibus apparuit, quę prius se electis in Iudaico populo reuelante spiritu declarauit. Sequitur: Et cecidi in faciem meam.) Visa gloria domini in faciem suam prophęta cadit, quia quanuis homo ad intelligenda sublimia eleuetur, ex contemplatione tamen maiestatis dei, infirmitatem suæ conditionis intelligit. Et quasi statum non habet, qui se ante dei oculos esse cinerem & puluerem videt. Sequitur: Et ingressus est in me spiritus, & statuit me super pedes meos.) Cùm nos humiliter deo sternimus, cùm esse nos
L puluerem cinerémque cognoscimus, cùm infirmitatem conditionis propriæ pensantes, statum rigiditatis & superbiæ nõ habemus, omnipotens deus per suum nos spiritum leuat, & super pedes nostros statuit, vt qui humiliter apud nos ex infirmitatis nostræ cogitatione iacuimus & iacemus, in bono pòst opere quasi super pedes ex rectitudine stemus. Quod cur in campo de propheta agitur, nisi vt specialiter designetur: quia etiam electis gentium spiritus sanctus dandus esset, qui eos quos assumeret, & prius à superbiæ suæ statu deiiceret, & postmodum super pedes suos, id est, super bona opera solidaret: sicut per Paulum dicitur: Remissas manus & dissoluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris. Sequitur: Et locutus est mihi, & dixit ad me: Ingredere & includere in medio domus tuæ.) Quid est quod de medio Israelitici populi propheta ad campum educitur, atque ad domum postea de campo reuocatur, nisi quod prædicationis gratia à Iudaico populo ablata, in latitudine gentilitatis aspersa est? Sed tamen
M quia in fine mundi Iudæi ad finem redeunt, quasi ad domum propheta reducitur, vt in suo populo rursus prædicatio inhabitet, quæ modo velut in campo ita diuersis gentibus fulget. Scriptum quippe est: Donec plenitudo gentium subintraret, & sic omnis Israel saluus fieret. Quia & per propheram alterum dicitur: Si fuerit numerus filiorum Israel quasi arena maris reliquiæ saluę fient. Exeat ergo propheta de medio populi ad campum, de campo redeat ad domũ, vt prædicatio quæ Iudææ facta est, egrediatur inter gentes, & repletis fide gẽtibus, recipiat Iudæa spiritalis doctrinæ dona quæ amisit. Includi autem propheta in medio domus suæ præcipitur: quia antichristi tempora ab eis gentibus quę in infidelitate remanserint, plebs conuersa Iudæorum, duris persecutionibus coangustantur. Vnde scriptum est: Atrium autem quod est extra templum, eiice foras, & ne metiaris illud, quoniam datum est gentibus, & ciuitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus. Et tu fili hominis, ecce data sunt super te vincula, & ligabunt te in eis, & non egredieris in medio eorum, & linguam tuam adhærescere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir obiurgans: quia domus exasperans est.) Quæ videlicet verba sicut per typicæ expositionis ordinem sequimur, propheta in domo sua vincula suscipit, & ligatur: quia in extremis cùm Iudęa crediderit, grauissimas antichristi tempore persecutiones sentit, vt prædicationes eius, ministri iniquitatis non recipiãt, sed resistendo has vinculis dolorum premant. Et in medio eorum non egreditur: quia ad corda prauorum prędicatio non peruenit, dum lingua bonorum ligata tribulationibus tacet. Erunt etenim tũc multi ex Iudæis infidelibus, qui eosdẽ ipsos qui ex Iudæis crediderint, persequentur. Vnde & notãdum est quod hic

Ioan.10.

Exod.19.

Matth.5.

Hebr.12.

Rom.11.

Osee.9.

Apoc.11.

A hic quoque dicitur: quia in domo sua vincula propheta sustineat, vt videlicet designetur quoniam ex ipso suo genere Iudæa cùm fidelis fuerit, tribulationem persecutionis portet. Dum enim vnigenitus summi patris incarnatus ac mortuus resurrexisse, atque ad cœlos ascendisse non creditur, sicut per sacræ scripturæ paginas prædicatur, nimirum apud eos prophetia ligata erit. Quæ si ita vt dicta est, in eorum intellectum decurreret, quasi gressus liberos suæ prædicationis habuisset. Reprobis ergo tunc prædicatorum scientia tacere compellitur. Vnde & hic subditur: Et linguam tuam adhæresce faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir obiurgans: quia domus exasperans est.) Sed quia Enoch & Helia prædicante, multi ex
Mat.17. Zacha.4. Apoc.11. his qui tunc ex Iudæis in infidelitate remanserint, ad cognitionem veritatis redeunt, sicut de eodem Helia dicitur: Helias veniet, & ipse restituet omnia: qui vtrique per Zachariam duæ oliuæ, & per Ioannem duo candelabra nominantur, recte hic quoque subiungitur: Cùm autem locutus fuero tibi, aperiam os tuum, & dices ad eos, Hæc dicit dominus deus.) Tũc enim velut in extremo os prophetæ aperitur, cùm in prædicatione Enoch & Heliæ Iudæis ad fidem redeuntibus, prophetia sacri eloquij de Christo fuisse cognoscitur. Sed quia hæc typicè diximus, nunc verba eadem charitati vestræ more liter disseramus. Quid enim est quod exire propheta ad campum iubetur, nisi quod vnusquisque qui prædicat, propter eos
B quos extra se positos corrigit, atque ab iniquitate compescit, loquendo ad campum exit, ibique gloriam domini videt? Quia tanto largius doctrinæ gratiam percipit, quanto se in labore prædicationis ex amore proximorum tendit. Foras ergo exeundo in altam visionem ducitur: quia vnde in alienis cordibus ignorantiæ cæcitatem ministerio suæ locutionis illuminat, inde eum superna gratia in altiorem intelligentiam exaltat. Sed quia semper prædicator debet ad mentem recurrere, humilitatem atque munditiam intrinsecus custodire, post campum necesse est vt ad domum redeat, quatenus in his quæ dicit, qualis etiam ipse sit intra conscięntiam agnoscat. Si enim aut hoc quod loquitur minimè custodit, aut de his quæ loquitur, temporalem gloriam requirit, loquendo quidem ad campum exit, sed non cogitando semetipsum, ad domum redire contemnit. Accepto etenim spiritu, in medio domus includimur, quando per eius gratiam ad discutienda mentis nostræ secreta reuocamur, vt apud seipsum in deo animus quiescat, & non iam per exteriores concupiscentias in appetitu laudis & gloriæ, cogitationis mobilitate discurrat. De hac domo cor-
Ioan.5. & Matth. 2. dis cuidam sanato per semetipsam veritas dicit: Tolle grabbatum tuum, & vade in domum tuam. Per grabbatum quippe, in quo carnis est requies, ipsa caro signatur. Per domum verò conscientia figuratur. Et quia cùm mẽte mortui in vitiis
C iacemus, in carnis delectatione quiescimus, infirmi portamur in lecto. Cùm verò sanati fuerimus mente, vt iam pulsantibus carnis vitiis resistamus, necesse est vt & tentationum cõtumelias de nostra carne toleremus. Aegro itaque ad salutem reducto præcipitur: Tolle grabbatum tuum: id est, porta lectum in quo portatus es: quia necesse est vt sanatus quisque portet cõtumeliam carnis in qua prius iacebat ægrotus. Quid est ergo dicere: Tolle grabbatum tuum, & vade in domum tuam: nisi, porta tentationes carnis in quibus hactenus iacuisti, ac reuertere ad conscientiam tuam, vt videas quæ fecisti? Propheta itaque post campum in domo includi præcipitur, vt prædicator post gratiam doctrinæ quam proximis ministrat, ad conscientiam redeat, séque ipsum subtili examinatione discutiat,
Prouer.5. ne de his quæ foris prædicat, aliquid ipse apud se intrinsecus transitoriæ laudis quærat. Vnde & per Salomonem dicitur: Bibe aquam de cisterna tua, & fluenta putei tui. Deriuẽtur fontes tui foras, & in plateis aquas diuide. Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui, Valde autem contraria esse videntur quæ dicit: Diriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas diuide: Cum protinus adiungit: Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui. Quomodo enim aquam scientiæ solus habere poterit, si hanc in plateis diuidit? Quomodo alieni aquæ eius participes non sunt, si fontes illius foras deriuantur? Sed cùm prædicamus populis, nimirũ in plateis aquas diuidimus: quia in auditorum multitudinem sciẽtiæ verba dilatamus. Cùm ve-
D rò nos adiuuante diuina gratia intrinsecus custodimus, & ne maligni spiritus, qui iure à nobis alieni sunt: quia sortẽ beatitudinis perdiderũt, nobis in elatione surripiãt, sollicitudine cauta circunspicimus, soli habemus aquas quas in plateis diuidimus, vt nobis in eis alieni participes non sint. Hi nimirum, de quibus scriptum est: Alieni insurrexerũt in me, & fortes quæ- Psalm.53. fuerunt animam meam. Aquas ergo & in plateis diuidit, & solus habet, qui per hoc quod multis prædicat, se in cogitatione temporalis gloriæ non exaltat. Tunc enim possidet homo quod docet, quando se non gaudet innotescere, sed prodesse. Ex campo ergo propheta ad domũ reducitur, vt is qui ex deo loquitur, post quam pro vtilitate proximorum loquẽdo foras exierit, ex humilitate semper ad discutienda cordis sui secreta reuocetur. Vnde & subditur: Et tu fili hominis, ecce data sunt super te vincula, & ligabunt te in eis, & non egredieris in medio eorum.) Cùm enim prædicator quisque ad conscientiam domus suæ reducitur, super eo vincula dãtur, & ligatur in eis: quia quanto plus se in cogitatione discusserit, tanto amplius agnoscit iusti anima quantis mortalitatis suæ infirmitatibus sit ligata. Nisi enim se ligatum conspiceret Paulus, minimè dixisset: Desiderium habens dissolui, & cum Christo esse. Hinc Philip.1. per Psalmistam dicitur: Vt audiret gemitum vinculatorum, Psal.66. & soluat filios interemptorum. Et rursus: Intret in conspectu Psal.101. tuo gemitus compeditorum. Sæpe autem cùm iam anima ad
E redemptoris sui speciem contemplandã exire desideret, cùm cœlestibus gaudiis interesse suspirat, ipsa mortalitatis suæ vincula cõspicit & gemit, quibus adhuc in præsenti mundo ligata retinetur. Hinc est enim quod subtile omnipotentis dei iudicium intuens Hieremias ait: Circũædificauit aduersum me Threno.3. vt nõ egrediar, aggrauauit compedem meam. Habemus enim cõpedes, ipsam infirmitatem atque corruptionem mortalitatis nostrę, sed cùm tribulatio nobis & gemitus additur, ipsę nostræ compedes aggrauantur. Et quidem quãdiu in hac vita iustus mores patitur loquendo bona, prodesse aliis festinat, sed cùm duras mentes conspicit, eásque cõsiderat contentionibus occupari, prædicationis verbum retinet. Et in medio eorum non egreditur: quia à bonis quæ loqui poterat, obmutescit, sicut per Paulum dicitur: Nihil per contentionem. Et rursus: Si- Philip.2. quis vult contentiosus esse, nos talem consuetudinem nõ habemus. Vnde hic quoque aptè subiungitur: Et linguam tuam adhæresce faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir obiurgans: quia domus exasperans est.) Aliquãdo verò etiam cõtra resistẽtium linguas prædicantium corda zelo sui dominus accendit ne taceant, sed dicta fallacium verbis veritatis premant. Vnde hic subditur: Cùm autem locutus fuero tibi, aperies os tuũ, & dices ad eos, Hęc dicit dominus deus.) Sed hæc quæ breuiter sub duplici intellectu discussimus, placet vt iuxta considerationem literæ leuiter tãgendo tranleamus. Quid e- F nim nobis amplius per ipsa verba historiæ quàm virtus obediẽtiæ commendatur? cùm modo ad transmigrationem iuxta fluuium Chobar pergere, modo ad campum egredi, ex cãpo ad domum redire propheta præcipitur? vt prius ex iussione pergens, & paulò post exiens, atque iterum domum rediens, & se metipsum recludens, semper suę voluntatis arbitrium ad diuini eloquij præceptum frangat, quatenus in cœlesti iussione sus pensus, non suam, sed conditoris sui voluntatem impleat. Cui dicitur: Et tu fili hominis, ecce data sunt super te vincula, & ligabunt te in eis, & nõ egredieris in medio eorum.) Quę in re notandum est quod aduersa propheta prænoscit, vt contra omnia paretur. Minus enim mala cõtra mentẽ prævalent, quæ inopinata non veniunt: & tamen dum contraria prænoscũtur, quanta sit in eo obedientię virtus ostenditur, qui & cognoscit quod aduersa passurus est, & tamen voci dominicę inobediẽs non est. Magna enim cõsideratione indigent verba quę protinus adduntur. Et linguam tuam adhæresce faciã palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir obiurgans: quia domus exasperans est.) Discernendum quippe nobis est, vtrum pro solis malis auditoribus, an aliquando etiam pro vitio prędicantis, prædicationis sermo subtrahatur. Quatuor enim qualitatibus res hęc considerata distinguitur. Nam aliquando propter malos auditores bonis tollitur sermo doctoribus. Aliquãdo verò pro bonis auditoribus datur sermo doctoribus & malis. Aliquãdo au-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gtem propter docentium atque audientium iustificationē, bonis doctoribus datur, vt & ipsi per meritū crescant, & auditores eorū in intellectu & vita proficiant. Aliquando verò quia nec hi digni sunt accipere quibus doctrinæ sermo profertur, neq; illi doctrinæ verbū proferre qui locum docendi tenent, prædicationis sermo tollitur, vt vtraque pars districtè iudicetur. Propter malos nāque auditores bonis sermo doctoribus tollitur, sicut nūc ad Ezechielem dicitur: Linguam tuam adhę rescere faciā palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir obiurgās: quia domus exasperans est.) Et sicut Paulo dicitur: Festina & exi velociter ex Hierusalem, quoniam non recipient testimonium tuum de me. Et sicut volētibus Apostolis prædicare in Asia, scriptum est: quia prohibuit eos spiritus Iesu. Propter bonos auditores etiā malis doctoribus sermo datur, sicut de Pharisæis dominus dicit: Omnia quæcūque dixerint vobis, seruate & facite: secundum verò opera eorum nolite facere: dicūt enim, & non faciunt. Propter decentiū quoque meritū & audientium iustificationem, sermo doctrinæ tribuitur, sicut suis Apostolis dicitur: Eūtes docete omnes gētes. Propter malos verò auditores & indignam vitam eorū qui docere debuerāt, sermo doctrinæ subtrahitur, sicut Heli ad corrigēdos filios districtæ increpationis verbum non habuit, quia & eius negligentia, & filiorum exigebat vita, vt cū eis & populus caderet, & arca domini capta ad Allophylos transiret. Magna enim omnipotentis dei est gratia cùm iniquè agētibus durus à doctoribus sermo increpationis profertur. Quo cōtra nunc dicitur: Et eris mutus, nec quasi vir obiurgans.) Delinquentes etenim obiurgasset, si digni ipsa obiurgationis gratia fuisset. Sed cùm in doctrina atque silentio sit meritorū tanta diuersitas, vt sciri facilè nō possit vtrum ex auditoris, an ex eius vitio qui doctrinæ locum videtur tenere, docendi sermo subtrahatur: quid aliud nobis quàm seruari semper in rebus dubiis humilitas iubetur? vt quando loqui possumus, nō extollamur, ne fortasse hæc ipsa locutionis nostræ gratia non nobis, sed auditoribus nostris collata sit. Et rursus quando loqui nō possumus, hi qui nobis commissi sunt, minimè nos diiudicēt: ne fortasse nō ex nostro, sed ex peccato audiētium loqui minimè possimus. Ad hoc ergo nobis cuncta de meritis nostris incerta sunt, vt vnā certam gratiā teneamus humilitatem, quatenus & nos cùm loquimur, ex omnipotentis dei dono hoc esse vestrum meritū putemus. Et quando à locutione doctrinæ obmutescimus, quāuis nostra culpa sit, vos tamen hanc esse vestram specialiter credatis: ut cùm vicissim mala nobis tribuimus, & bona aliis, per ipsam humilitatis gratiam fiat vt doctrinæ sermo qui ablatus fuerat, redeat. Sequitur: Cùm autem locutus fuero tibi, aperies os tuum, & loqueris ad eos. Hæc dicit dominus deus:

I Qui audit, audiat: & qui quiescit, quiescat: quia domus exasperans est.) Sæpe quidem verbum dei audire desiderant, sed dū alios cōspiciunt aurem auertere, etiam ipsi à salutis auditu deuiant, & plærunque multi quiescere appetunt, atque cunctis mundi huius actibus vacare, nullis iam desideriis terrenis succumbere, sed dum vident alios inquietè agendo proficere, atque in hoc mundo diuitiis & honoribus extolli: quia necdum in via rectitudinis firmi sunt, ad praua opera ex aliorum exemplo delabuntur. Hinc est enim quod in typo infirmantiū Psal mista loquēs dicebat: Mei autem penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei, quia zelatus sum in peccatoribus, pacē peccatorum videns. Hinc iterum dicit: Dum superbit impius, incenditur pauper. Hinc ad Hieremiam prophetam voce dominiea de Iuda & Israel dicitur: Nunquid vidisti quæ fecerit auersatrix Israel? Abiit sibimetipsa super omnem montem excelsum, & sub omne lignum frondosum, & fornicata est ibi. Et dixi cùm fecisset hæc omnia, ad me conuertere, & non est reuersa. Vbi statim subditur qualiter ex æmulatione eius etiā Iuda cecidit, qui stare videbatur. Ait enim: Et vidit prævaricatrix soror eius Iuda, quia pro eo quod mœchata esset auersatrix Israel, dimisissem eam, & dedissem ei libellum repudij, & non timuit prævaricatrix Iuda soror eius, sed abiit & fornicata est etiam ipsa. Ecce misericors deus contemnitur & vocat, auersantibus se sinum misericordiæ aperit: quia peccanti dicit: Ad me conuertere, & tamen non est conuersa. Sed quia omnipotentem deum plebs Israelitica deseruit, reuerti nolens, libellum repudij accepit. Deseruit videlicet peccando, sed libellum repudij accepit in suis iniquitatibus sine flagello remanendo. Anima enim quæ peccat, recedit. Sed si eam post peccatum prosperitas sequitur, nulla disciplina, nulla districtionis increpatio reuocat ad cor indiuisionem quam inter se & dominum fecit. Etiam libellum repudij accepit, vt iam velut aliena derelicta faciat mala quæ vult, zeli dei flagella non sentiat, quatenus ad æterna supplicia profundius descendat. Sed soror eius Iuda quoniam dimissam Israeliticā plebem in suis voluptatibus vidit, ipsa quoque in immunditia fornicationis exarsit. Quia enim aspexit adulteram in sua peruersitate florere, etiam ipsa non timuit deterius peccare, atque à coniunctione domini quasi à viri legitimi cubili recedere. Vnde necesse est vt peccātes quoq; tūc cōsideremus amplius miseros, quādo eos conspicimus in culpa sua sine flagello derelictos. Hinc enim per Salomonem dicitur: Auersio paruulorum interficiet eos, & prosperitas stultorum perdet illos. Qui enim à deo auertitur & prosperatur, tanto perditioni fit proximus, quanto à zelo disciplinæ inuenitur alienus. Dicatur ergo: Qui audit, audiat, & qui quiescit, quiescat: quia domus exasperans est.) Ac si apertè diceretur: Vos qui iam & verba veritatis audire, & à praua cœpistis actione quiescere, nolite illos imitari, quorum me exasperari moribus videtis. Quod tamen intelligere & aliter possumus. Quidam enim verbum audientes non audiunt: quoniam aures ad sacrum eloquium ponunt, sed cor à mundi desideriis non euellunt. Et sunt nōnulli qui quiescēres minimè quiescunt: quia à prauis quidē actibus otiosi sunt cor pore, sed peruersitates operum ex delectatione versānt in mē te. Hinc est enim quod de Iudæa ad captiuitatem perueniente scriptum est: Videruntque eam hostes, deriserūt sabbata eius. Hostes quippe sabbata deridēt, quando maligni spiritus otiosæ menti prauas cogitationes iniiciunt, vt & si quiescit ab opere, non quiescat à malorum operum delectatione. Rectè ergo nunc dicitur: Qui audit, audiat: quatenus sic fiat sermo in ore corporis, vt sonet in aure cordis. Et qui quiescit, quiescat: vt prauitatis desideria repellātur à cogitatione, cùm iam repulsa videntur ab opere. Vbi ne malorum, sicut diximus, exempla sequātur, adiungitur: Quia domus exasperans est.) Mali autem & si diu tolerantur, subitò corruunt, & eorum pœnas infirmi conspiciunt, ne quorum culpas impunitas existimant, imitentur. Vnde hic quoque eiusdem Iudææ desolatio subiungitur, quæ domus exasperans vocatur, cùm protinus prophetæ suo dominus dicit: Et tu fili hominis, sume tibi laterem, & pones eum contra te, & describes in eo ciuitatem Hierusalem, & ordinabis aduersus eam obsidionem, & ædificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis cōtra eam castra, & pones M arietes in gyro. Et tu sume tibi sartaginē ferream, & pone eā murum ferreum inter te & ciuitatem, & obfirmabis faciē tuā ad eam, & erit in obsidionem, & circundabis eam, signum est domui Israel.) In quibus videlicet verbis quid aliud iuxta historiā, nisi Hierosolymæ vrbis obsessio atque destructio designatur, & peccatoris populi afflictio exprimitur? Qui domus exasperans vocatur, cùm apertè dicitur: Ordinabis aduersus eā obsidionem, & ædificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis cōtra eam castra, & pones arietes in gyro.) Sed quia verba prophetiæ sic plærunque nartant historiam, vt per hæc etiā mystica describant, oporteat vt hæc eadem dicta quæ prorulimus historialiter, etiam spiritaliter disseramus, maximè quia in eis interponitur quod teneri posse ad literam non videtur, cùm dicitur: Et tu sume tibi sartaginem ferream, & pones eam murum ferreum inter te & ciuitatem, & obfirmabis faciem tuā ad eam, & erit in obsidionem.) Nisi enim rebus historicis mystica miscerētur, quid sartago ferrea necessaria prophetæ fuit, vt hanc inter se & ciuitatem poneret, quatenus ab eius obsidione separaret? Cùm enim dicitur: Sume tibi sartaginem ferream, & pones eam murū ferreum inter te & ciuitatem: apertè declaratur quia per eandem sartaginē ferream ab obsidione ciuitatis propheta se liberum reddat. Vnde & quod prædixit subiungitur: Et obfirmabis faciem tuam ad eam, & erit in obsidionē.) Ex qua re ostenditur quia propheta in eadē obsidione non erit, si sartaginem ferream inter se & ciuitatē murum ferreū ponit. Et certè siue in ea captiuitate, siue in ea quæ

A quæ postmodum Israelitico populo contigit, nullus ab eiusdē captiuitatis periculo liber fuit, sed omnes simul par calamitas inuoluit. Quid ergo intelligi iuxta literam potest, vt propheta inter se & ciuitatem quæ obsidenda est, sartaginem ferream ponat? Sed quāuis omne hoc quod in descriptione lateris sub signo Hierosolymorum ciuitatis legitur, iuxta literam factum sit, nobis tamen sciēdum est quia typicum aliquod per sartaginem figuratur, & obsessio Hierosolymorum vera describitur. Quare instruimur vt dum aliud completum iuxta historiā scimus, & aliud iuxta allegoriam à ratione vacare cognoscimus quatenus & obsessionem Hierosolymorum, quę iuxta literam postmodū facta est, in prophetæ verbis & factis credam' essā figuratam, & ramē per eandem obsidionē, obsidio alia, id est, interior designatur. In qua iure quærimus quid per sartaginē ferream, quæ murus ferreus dicitur, valeat designari. Illam itaque obsidionem qua Hierosolymorum ciuitas destructa est, iam factam nouimus, sed nunc aliam intrinsecus quę quotidie agitur requiramus. De qua per significationē dicitur: Et tu fili hominis, sumę tibi lateré, & pones eum coram te, & describes in eo ciuitatem Hierusalem.) Sed antè nobis inquirendum est cur Ezechiel propheta vel quotiens sublimia cōspicit, vel quotiens agere aliqua mystica iubetur, prius filius hominis appellatur? Sæpe enim subleuatur ad cœlestia, & occultis ac inuisibilibus rebus eius mēs pascitur. Necesse ergo est vt inter occulta quę penetrat, fili' hominis vocetur, vt semper agnoscat quod B est, & nunquā extollatur de his ad quæ ducitur. Quid est enim prophetæ ad spiritalia subleuato semper fili hominis dicere, ni si ei infirmitatis propriæ memoriam faceret? vt conscius conditionis infirmæ, eleuari in cogitatione non debeat de magnitudine contemplationis suæ. Quia verò idem propheta, vt supra iam diximus, typum prædicantium vel doctorum tenet, recte ei nūc dicitur: Sume tibi laterem, & pones eum coram te. Omnis enim doctor, cùm terrenū quempiam auditorē ad cœlestis verbi doctrinam suscipit, laterem assumit. Cui dū loqui cœperit quæ sit terribatio cœlestis patriæ, quæ visio pacis superna, ciuitatē Hierusalē describit in latere. Quem coram se ponit, quia intēta mēte qualitatē audientis cōsiderat, id est, profectum vel defectū cōspicit, & iuxta eiusdem intelligētiā, prædicationis suæ verba moderatur, vt describi in audiētis mēte ciuitas Hierusalem, id est, visio pacis possit. Dicatur ergo: Sume tibi laterem, videlicet proximi cor terrenum. Pones eum coram te, scilicet vt vitam atque intellectum illius intenta mente custodias. Et describes in eo ciuitatem Hierusalē, vt ei quæ sint superna gaudia de visione pacis innotescas. Quasi enim iā Hierusalē in latere descripta est, cùm terrena mēs cœperit quę sint illa internæ pacis gaudia vera cognoscere, & ad consp iciendā glorium patriæ cœlestis anhelare. Quasi interna visio pacis de C scribitur, quando mens quæ prius terrena sapuerat, per amorē iam ad contemplandam gloriam regni cœlestis eleuatur. Sed mox vt animus amare cœlestia cœperit, mox vt ad visionem pacis intimæ tota se intentione collegerit, antiquus ille aduersarius qui de cœlo lapsus est inuidet, & insidiari amplius incipit, & acriores quām consueuerat tentationes admouet, ita vt plærunque sic resistentem animam tentet, sicut antè nunquā tentauerat quando possidebat. Vnde scriptū est: Fili, accedens ad seruitutem dei, sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Vnde & dæmoniacus qui à domino sanatur, ab exeunte dæmone discerpitur, sicut scriptū est: Et clamans & multum discerpens eum, exiit ab eo. Quid est enim quod obsessum hominem antiquus hostis quem possessum nō discerpserat, deserens discerpsit, nisi quòd plærunque dum de corde expellitur, acriores in eo tētationes generat, quàm pri' excitauerat quando hoc quietus possidebat? Vnde & Israelitæ quoque ad Moysen & Aaron dicunt: Videat dominus & iudicet quoniam fœtere fecistis odorem nostrū coram Pharaone & seruis eius, & præbuistis ei gladiū, vt occideret nos. In Moyse enim & Aaron lex & propheræ figurati sunt. Et sæpe apud se infirmus animus quasi contra sacra eloquia murmurat: quia postquam verba cœlestia audire & sequi cœperit, regis Aegyptij aduersitas, id est, maligni spiritus tentatio excrescit. Debet ergo vigilanter doctor proficienti animæ quæ illam tentationes sequantur innotescere, vt cautam se valeat cōtra maligni spiritus insidias præparare. Vnde bene nunc post descriptam D ciuitatem Hierusalem in latere, dicitur propheræ: Et ordinabis aduersus eam obsidionem, & ædificabis munitiones, & comportabis aggerem.) In qua enim iam pacis visio describitur, ei necesse est vt tentationum bella nuncientur. Nam vt valeat ad illa pacis gaudia æterna pertingere, hanc hic procul dubio oportet tribulationum certamina multa sustinere. De qua bene dicitur: Ordinabis aduersus eam obsidionem, Prædicatores quippe contra eruendam animam obsidionē ordinant, cùm præmonendo indicant quibus se modis vitia virtutibus opponāt, quomodo luxuria castitatem feriat, qualiter ira tranquillitatem animi perturbet, quantum inepta lætitia vigorem mētis resoluat, qualiter multiloquium munitionem cordis destruat, quomodo inuidia charitatem interficiat, quemadmodū superbia arcem humilitatis effodiat, qualiter fallacia cùm veritatem in sermone corruperit, hanc etiam in cogitatione corrumpat, vt qui verū dicere noluit quod intellexit, iam nec intelligat quod dicere valeat. Ordinatur erga prædicatorem obsidio, cùm per sanctæ admonitionis verba singulis quibusque virtutibus, quæ vel quibus modis vitia insidientur ostenditur. Et contra Hierusalem, quā describit in latere, prædicator munitiones ædificat, quādo mala quæque quàm munita cōtra mē tem veniant, demonstrat: vt sese vitia sub virtutū specie abscōdant, quatenus, sicut sæpe iam diximus, immoderata ira iustitia videri appetat: & disciplinæ remissio, mansuetudo videri E velit: & tenacia sese parsimoniā nominet, & inordinata rerum effusio se beneuolentiam appeller. Quasi enim ædificare contra mentem munitiones sunt, quando vitia sub virtutum specie excrescunt, & in alto se ostendunt per imaginem, quæ in imo iacent semper per actionem. Adhuc quoque additur: Et comportabis aggerem.) Quò enim mens desiderare cœlestia cœperit, eò in illam maligni spiritus tentationibus suis terrenas amplius cogitationes exaggerant. Propheta ergo aggerem comportat, cùm prædicator sanctus bonis mentibus qualitater terrena desideria surrepere solent denunciat. Atque adhuc additur: Et dabis contra eam castra, & pones arietes in gyro.) Quasi dat contra animam doctor castra, quando malignorum spirituum contra eam collectas atque adunatas insidias indicat, vt aliquando non solummodo ex vno, sed ex coniunctis vitiis simul tentent. Nam sunt quædam vitia quasi per quandā sibi cognationem propinqua, sicut dissolutio spiritus, appetitus gulæ, & immunditia luxuriæ: sicut multiloquium, fallacia, atque periurium. Et dissolutione quippe spiritus mens ad ingluuiem ventris rapitur. Et dum cibis venter extenditur, ad luxuriam caro trahitur superbiendo captiua. Et rursum ex multiloquio fallacia generatur: quia valde difficile est vt qui multa loquitur, non etiam mentiatur. Et sæpe mendacium etiam periurio tegitur: vt ante humana iudicia veletur. Superbia quo F que esse sine inuidia atque inani gloria nullatenus potest. Superbus etenim quisque honorem quem ipse ambit, aliis inuidet. Et cùm hunc forasse obtinuerit in elationem gloriæ temporalis attollitur, atque quod alios conspicit minimè percipere potuisse, hoc se per inanē gloriā gaudet præ cæteris habere. Sciendū quoque est quia sæpe nōnulla vitia ad mentēnō simul veniunt, sed supponuntur, vt vna alteri in tētatione succedat. Et aliud contra faciē venit, aliud verò in tentatione se ex latere subiicit, quatenus dum alteri resistitur, ab altero mens decepta capiatur. Ipsa enim quæ superius diximus vitia, plærunque se alia pro aliis furtiuè supponunt, sicut nōnunquam dum iram vincere in nobismetipsis conamur, plusquam necesse est lenitas mentem occupat, vt asperitatem peccantibus quam oportet minimè proponat. Sæpe verò dum nobis incisse incautas lenitas displicet, zelus se in furorē trahit, atque extra patientiæ limitem animum captiuum rapit. Quia ergo permixta vitia atque adunata contra mentem veniunt, rectè in prædicatoris ore contra descriptam Hierusalem castro proponuntur. Et quia aliquando singula hinc inde sensum feriunt, in gyro arietes ordinantur. Ponit prædicator arietes in gyro, dum caute denunciat, quàm blandè luxuria percutit, quàm asperè impatientia occidit, quam laboriosè auaritia accendit & interimit, quam tumidè superbia extinguit. In gyro itaque arietes ponere, est prædicando ostendere qui vndique soleant animā

Universidad de Deusto Biblioteca

[G] mucrones vitiorum ferire. Sequitur: Et tu ſume ſartaginē ferream, & pones eam murum ferreum inter te inter ciuitatem.) Quia ferrum forte metallum eſt, & in ſartagine cibus frigitur, quid per ſartaginem ferream, niſi ſpiritalis zeli fortis frixura ſignatur? Omnis quippe ſpiritalis zelus doctoris animam frigit: quia valde cruciatur dum infirmos quoſque æterna deſerere, & rebus temporalibus delectari conſpicit. Quàm bene Paulus ſartaginem ferream ſumpſerat, [1.Cor.12.] cùm zelo animarum cruciatus dicebat: Quis infirmatur, & ego nō infirmor? quis ſcādalizatur, & ego non vror? Ipſum ſuū cor quod animarū zelo ſuccenderat, quid aliud quā ſartaginē fecerat, in quo amore virtutum cōtra vitia ardebat? Quòd enim vrebatur, ſartago erat. Inardeſcebat enim & coquebat: quia incēdebatur amaritudine, ſed virtutū alimēta pręparabat ex ſua afflicta cogitione. Sed qd eſt quod eādem ſartaginē propheta inter ſe & ciuitatem murum ferreū ponit, niſi quòd idem fortis zelus qui nunc in mēte doctoris agitur, in die extremi iudicij inter eū & animā quā à vitiis zelatur, teſtis eſt? Vt etſi audire is qui docetur noluerit, doctor tamen pro zelo quem exhibet, de auditoris negligētia reus non ſit. Murum ergo ferreū inter ſe & ciuitatē ponit: quia vltionis tempore inde doctor à dānationis periculo munitur, vnde nuc per zelū cuſtodiæ cordis frixurā patitur. Nullū quippe omnipotenti deo tale eſt ſacrificiū, quale eſt zelus animarū. [Pſalm.68.] Hinc enim Pſalmiſta ait: Zelus domus tuæ comedit me. [H] Quātum verò frixura cordis quæ ſpiritali zelo agitur, omnipotētē dominum deum placat, apertè oſtēditur, cùm offerri per legē [Leui.6.] ſimila in ſacrificiū iubetur. De qua ſcriptū eſt: In ſartagine oleo cōſperſa frigetur, offerétque eam calidā in odorē ſuauiſſimū domino ſacerdos qui patri iure ſucceſſerit, & tota cremabitur in altari. Tunc enim ſimila in ſartagine frigitur, cùm mūda mēs iuſti per zelum ſancti amoris crematur. Quæ cōſpergi oleo pręcipitur, id eſt, charitati miſericordię miſceri, quę in cōſpectu omnipotētis domini ardet & lucet. Cōſpergatur ergo oleo mens quæ in ſartagine frigitur: quia in ſancti zeli diſtrictione neceſſe eſt vt ex miſericordię virtute & ardeat & clareſcat. Amat enim eundē ipſum quē inſequi videtur. Vnde & calida in odorē ſuauiſsimū domino offerri præcipitur: quia ſi amorem zelus nō habet, ea quæ de ſartagine offertur, calorē ſimila amiſit. Et notandū quis eam offerre præcipitur, videlicet ſacerdos qui patri iure ſucceſſerit. Ille enim ſacerdos patri iure ſuccedit, qui eſſe ſe omnipotentis domini filiū demōſtrat moribus, atque à nobilitate intima, operum ſuorū ignobilitate nō diſcrepat. Quę in altari tota cremari præcipitur, vt videlicet ho[Holocauſtū quid.]locauſtū fiat. Holocauſtū enim totum incenſum dicimus. Vnde & in tranſlatione altera hoc in loco hæc eadē ſimila quæ in ſartagine frigitur, holocauſtū fieri iubetur. Hoc autē inter holocauſtum & ſacrificium diſtat: quia omne quidē holocauſtū ſacrificium eſt, non omne ſacrificium holocauſtum. Sūt enim [I] multa bona quæ aguntur ſacrificia, ſed holocauſtum nō ſunt: quia totam mentem in amore ſpiritali minime incendūt. Qui enim ſic operātur ea quæ dei ſunt, vt tamē & quædā quæ ſunt ſeculi non relinquant, nimirum ſacrificium & nō holocauſtū offerunt. Qui autem cuncta quæ mundi ſunt deſerunt, & totā mentem igne diuini amoris incendūt, hi nimirum omnipotēti domino ſacrificium & holocauſtū fiunt. Simila itaque in ſartagine, eſt mūda mēs iuſti in zeli ſpiritalis afflictione, quæ per ſollicitudinem animarum frigitur, & non ſolum ſacrificiū, ſed etiam holocauſtū domino eſſe deputatur. Sumamus ergo ſartaginem ferream, & ponamus eam murum ferreū inter nos & ciuitatem: id eſt, aſſumamus zelum fortē, vt inter nos & auditoris noſtri animā inueniamus hanc poſtmodum fortē munitionem. Tunc enim hunc murū ferreū inuēturi ſumus, ſi nunc eū fortiter tenemus, videlicet docendo, cuſtodiendo, ſuadēdo, increpādo, mulcendo, terrendo, aliquando leniter, aliquādo verò etiam ſeuerius agendo. De qua ſeueritate rectè ſubditur: Et obfirmabis faciem tuā ad eam, & erit in obſidionē.) Quid eſt obfirmare faciē ab Hieruſalem in latere deſcripta, niſi vt ei animæ cui cœleſtis pacis viſionem doctor denūciat, ſi adhuc eā infirmari in ſuis actibus conſpicit, remiſsiorem & clemētiorē [Eccle.7.] ſe minimè oſtendat? Vnde ſcriptū eſt: Filiæ tibi ſunt? ſerua corpus illarum, & non oſtendas hilarem faciem tuā ad illas. Infirmæ quippe animæ atque appetitui mūdi deditæ, aliquādo melius ex ſeueritate ſeruantur, vt obfirmata facies, id eſt, per ſeueritatis cuſtodiam ab omni ſpe friuolæ remiſsionis abducta, inſtantem animam terreat, atque à delectatione vitiorum diſtrictionis vigore cōſtringat. [K] Quòd cùm à doctore agitur, ſemper neceſſe eſt vt dulcedo & humilitas in corde teneatur, quatenus & multum amet, & nūquam contra eum per elationem ſuperbiat, cui tamen amorem ſuum & humilitatem pro vtilitate eius prodere recuſat. Sequitur: Et circundabis eam.) Circūdat doctor auditoris animā, cùm in omne quod in hac vita agitur, tentationum laqueos apponi poſſe denunciat, vt dū vbique ſit mens pauida, vbique circunſpecta, quanto timidior, tāto vigilantior viuat. Sequitur: Signum eſt domui Iſrael.) Si ad hiſtoriam obſidionis quæ iuxta literā facta eſt, ſignum eſt domui Iſrael quod propheta fecit: ſi ad myſterium, quod quotidie erga vniuſcuiuſque animā à doctore agitur: ſignum eſt domui Iſrael & hoc quod egit, & hoc quod agendū nunciauit: quia ſicut domus Iſrael obſidionem corporaliter pertulit: ita vnaquæque anima quæ iam ſeruire omnipoti deo incipit, obſidentes ſe inſidias malignorum ſpirituum ſentit. A quibus ſi verè eripi appetit, ſcire debet quia eripi ſua virtute nō poſsit: ſed eius neceſſe eſt vt adiutorium ſperet, qui nos & in carne corruptibili viuentes, per redemptionis ſuæ myſterium poteſt etiā ſuper ſpiritus qui ſunt ſine carne roborare, Ieſus Chriſtus dominus noſter, qui viuit & regnat cum patre in vnitate ſpiritus [L] ſancti deus, per omnia ſecula ſeculorum.

Libri primi Homiliatum beati Gregorij papæ, ſuper Ezechielem, finis.

PRAEFATIO IN ſecundum librum homiliarum beati Gregorij ſuper Ezechielem.

QVIA multis curis prementibus, Ezechielis prophetæ librū, coram charitate veſtra totum per ordinē perſcrutari nō licuit, bonis veſtris deſideriis placuit petere, vt ſaltē extrema eius viſio, quæ ei facta eſt de ædificio in monte cōſtituto, quæ & cunctis eſt viſionibus eius obſcurior, exponi debuiſſet. Et quidem voluntati veſtræ me parere neceſſe eſt: ſed duo ſunt quę hac in re perturbant animū meum. Vnum quod hæc eadem viſio tantæ obſcuritatis nebulis tegitur, vt vix in ea aliquid intellectu interlucente videatur. Aliud quod iam Agilulfum † Longobardorū regem ad obſidionem noſtrā ſummopere feſtinantem Padum tranſiſſe cognouimus. [†al. Agiulfum.] Vnde penſate fratres chariſsimi in caliginoſis ac [M] myſticis ſenſibus penetrare quid valeat mens miſera, timoris ſui perturbationibus occupata. Quāto enim circa terrena plus ſatagit, tāto in his quæ ſunt cœleſtia minus videt, pro eo quod curis ſuis extra ſe ducitur, & valde intus minor eſt, quia ſcriptum eſt: Deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitātem. [Sapien.9.] Quæ enim ſuperiora penetrare etiam collecta non ſufficit, pēſate quid agere poterit diuiſa. Scimus autem, ſcimus omnes quia & fluuius qui in multis riuis diuiditur, à ſuo alueo ſiccatur. Sed tamen inter hæc adeſt ſuperna gratia. Et ſi mentem meam cogitationum mearum pondera deprimunt, veſtrorum hanc pennæ deſideriorum leuant. Obſcurum quidē valde eſt opus quod aggredimur, ſed ponamus in animo, quia nocturnū iter agimus. Reſtet ergo vt hoc palpādo carpamus.

Homilia decimatertia.

IN vigeſimoquinto anno trāſmigrationis noſtræ, in exordio āni: decima mēſis, quartodecimo āno poſtq̄ percuſſa eſt ciuitas, ipſa hac die facta eſt ſuper me manus domini: & adduxit me illuc in viſionibus dei. Adduxit me in terram Iſrael,

[A] Iſrael, & dimiſit me ſuper montem excelſum nimis: ſuper quem erat quaſi ædificium ciuitatis vergentis ad Auſtrum: & introduxit me illuc. Et ecce vir cuius erat ſpecies quaſi ſpecies æris: & funiculus lineus in manu eius, & calamus menſuræ in manu eius. Stabat autem in porta: & locutus eſt ad me idem vir.

IN vigeſimo & quinto anno tranſmigrationis noſtræ, in exordio anni, decima menſis, quartodecimo anno poſtquā percuſſa eſt ciuitas, ipſa hac die facta eſt ſuper me manus domini, & adduxit me illuc.) Dicturus myſticam narrationem hiſtoricam præmittit: vt fiat ex tempore, quod credatur in reuelatione. Notandum vero quòd in exordio libri huius quo anno prophetare cœperit, indicauit: in fine verò inſeruit, quod in extrema viſione vidit: ita vt cognoſci valeat in quot annis prophetiæ ſuæ librum dixerit. Tempus nanque quo prophetare cœpit, in locutionis ſuæ initio poſuit, dicens: Aperti ſunt cœli, & vidi viſiones domini in quinta mēſis: ipſe eſt annus quintus tranſmigrationis regis Ioachim. Nunc vero loquitur, dicēs: In vigeſimo & quinto anno tranſmigrationis noſtræ. Idē nāque propheta in captiuitate prima cùm Ioachim rege fuerat in Babyloniam tranſductus. Nam de ſecūda Hieroſolymorū ca[B]ptiuitate ſubiungit: Quartodecimo anno poſtquā percuſſa eſt ciuitas. Vndecim quippe annis Sedechias poſt captiuitatē primam, in qua Ezechiel propheta cū Ioachim rege ductus eſt, in Hieroſolymorum vrbe regnauerat. Poſt captiuitatem verò eiuſdem Sedechiæ, quæ etiā ſecunda erat vrbis captiuitas, quartodecimo anno propheta viſionē vltimā vidit. Vndecim itaq; & quatuordecim ſimul iūcti, faciunt viginti & quinque. Si igitur viſionē primā quinto captiuitatis prioris anno locutus eſt, atque hanc vltimā vigeſimo & quinto anno factam fuiſſe deſcribit, profectò patet quòd in viginti annis locutionis ſuæ moras vſque ad vltima viſionis ſuæ verba tetēderit. Nec mouere quempiā debet quòd in medio prophetię ſuæ volumine, cū de Babylonico rege loqueretur, vigeſimi ac ſeptimi anni memoriā facit. Quo in loco cū nihil de tēpore ſuæ captiuitatis interſerit, apertè demōſtrat, quia eius regis tēpora deſcribat, de quo vt prophetaret acceperat. Quod vero ait, in exordio anni, decima menſis, tempus ſimpliciter exprimit: vt ex ipſo quoque tēpore in corda audientium iuxta literam verbi radicem figat, ex qua ſpiritales fructus poſtmodum proferat. Notandū verò quod ait: Quartodecimo anno poſtquam percuſſa eſt ciuitas ipſa hac die. Quid eſt enim quòd per hanc viſionē vltimā omnipotēs deus ea ipſa die dignatus eſt ꝑmiſsionis ſuę miſericordiam facere, qua die in percuſſa ciuitate iram iuſtitię impleuit: [C] niſi quòd illa diuinitas quæ vſque in diuerſitatis motū & mutabilitatem non ducitur, ipſa luce iuſtitiæ afflictos ac pœnitētes viuificat, qua ſuperbientes ac rigidos percutit? Præmiſſo itaque viſionis ſuæ tempore, ſubiungit: Facta eſt ſuper me manus domini, & adduxit me illuc in viſionibus dei. Adduxit me in terram Iſrael, & dimiſit me ſuper montem excelſum nimis, ſuper quem erat quaſi ædificium ciuitatis vergentis ad Auſtrū.) Cuius videlicet ciuitatis ædificium accipi iuxta literam nullatenus poteſt. Nam paulopoſt ſubdit hocipſum ædificiū calamo ſex cubitorum & palmo, portam verò eiuſdem ciuitatis quatuordecim cubitis menſuratam, cuius portæ frontes eſſe perhibet ſexaginta cubitorum. Quæ cuncta ſtare iuxta literam nullatenus valent. Quomodo enim totum ſimul ædificium calamo, id eſt, ſex cubitis & palmo mēſuratur: & portæ ædificij in quatuordecim cubitis: frontes verò portarum in ſexaginta cubitis extēduntur? Porta verò in ciuitate eſt, frōtes verò in portis. Et nulla recipi ratio permittit, quia minus eſt hoc quod cōtinetur ab eo quod cōtinet. In ſcriptura autem ſacra & ea quæ accipi ſecundum hiſtoriam poſſunt, plærunque ſpiritaliter accipienda ſunt: vt & fides habeatur in veritate hiſtoriæ, & ſpiritalis intelligentia capiatur de myſteriis allegoriæ. Sicut illud quoque nouimus quod Pſalmiſta ait: Quoniā videbo cœlos [Pſalm.8.] tuos, opera digitorum tuorum: lunam & ſtellas quæ tu fundaſti. Ecce enim exteriori deſcriptione ſtat ſermo rationis: quia & cœli opera dei ſunt, & luna ac ſtellæ ab eo creatæ atque fundatę ſunt. Sed ſi hoc Pſalmiſta iuxta ſola exteriora opera, & nō etiam ſecundum intellectum myſticum aſſerit, quia cœlos opera dei eſſe profeſſus eſt, dicturus lunam & ſtellas: cur non etiā Solem quem ſcimus quia eius opus eſt, pariter enumerauit? [D] Si enim ſolum iuxta literā loquebatur, dicturus luminare minus, prius luminare maius dicere debuit, vt ante ſolē, & poſt lunā atque ſtellas fūdatas eſſe perhiberet. Sed quia iuxta intellectū myſticum loquebatur: vt lunam ſanctam Eccleſiam, & ſtellas homines ſanctos accipere deberemus, Solē nominare noluit, quia videlicet ipſi ęterno Soli loquebatur: De quo ſcriptū eſt: Vobis autem qui timetis dominū, orietur Sol iuſtitiæ. [Mala.4.] De quo reprobi in fine dicturi ſunt: Sol iuſtitiæ nō ortus eſt nobis. [Sapien.10.] Dicendo ergo lunam & ſtellas quas tu fundaſti: & tamen tacēdo Solem qui factus eſt, indicauit quia illi Soli locutus eſt qui nō ſolum Solem & lunam atque ſtellas corporaliter, ſed etiā lunā Eccleſiā atque ſtellas homines ſanctos ſpiritaliter fecit. Si ergo aliquid de hiſtoriæ aperta ratione ducimus ad intellectū allegoriæ, quanto magis illa ſpiritaliter accipienda ſunt, in quibus iuxta rationem literæ nihil hiſtoricum ſonat? Facta eſt ſuper me manus domini, & adduxit me illuc in viſionibus dei: adduxit me in terram Iſrael. Quod dixerat, adduxit me illuc: hoc replicās ſubdidit: adduxit me in terram Iſrael. Manus quippe in viſione, eſt virtus in contēplatione. Quibus verbis quid apertè indicat, niſi quia nihil de ciuitate quam videat, iuxta literā dicat? Nam ſpiritaliter de ea loquitur, quam ſpiritaliter contē[E]platur. Et dimiſit me ſuper montem excelſum nimis.) Quem ergo ſignificat mons excelſus, niſi meditorem dei & hominum hominem Chriſtum Ieſum? Qui de terra quidem, ſed vltra terram eſt: quia caro eiuſdem redemptoris noſtri de imis habet materiam, ſed in ſummis præeminet ex poteſtate. Quē minus erat vt excelſum diceret, niſi adderet nimis: quia nō ſolum homo, ſed eiuſdem humanitatis conceptione quæ ab eo aſſumpta eſt, deus & homo. Nō ſolum homo vltra homines, ſed homo etiam ſuper angelos factus. Hinc enim de illo per Eſaiā dicitur: In die illa erit fructus terræ ſublimis. [Eſaia.4.] Creator etenim noſter quia pro nobis incarnatus eſt, fruct' terræ factus eſt nobis. Sed iam fructus terræ ſublimis eſt, quia qui homo natus eſt in terra, ſuper angelos regnat in cœlo: quia iuxta Dauid & Pauli vocem, omnia ſubiecit ſub pedibus eius. [Pſalm.8.] In eo enim quòd ei ſubiecit omnia, nihil dimiſit non ſubiectum ei. [Hebr.2.] Mons ergo iſte eſt excelſus & nimis, quia etſi de terra eſt per ſubſtantiam humanitatis, incomprehenſibilis tamen eſt ex altitudine diuinitatis. Hinc eſt enim quòd eūdem dominus cùm Eſaias propheta proſpiceret in carne eſſe venturum, per prophetiæ ſpiritū ſubleuatus, ait: Et erit in nouiſsimis diebus præparatus mons domus domini in vertice montium. [Eſaia 2.] Domus enim domini Iſraeliticus populus fuit. Mons itaque domus domini ille appellatus eſt, qui in Iſraelitico populo incarnari dignatus eſt. [F] Fuerunt autē in eodem populo ſancti viri, qui mōtes iure vocarentur, quia per vitæ meritum ad cœleſtia propinquauerūt. Sed incarnatus vnigenitus iſtis mōtibus æqualis nō fuit, quia naturam, vitam, merita omnium ex ſua diuinitate trāſcendit. Vnde & rectè mons ſuper verticem mōtium dicitur: quia excelſus ex diuinitate ſua inuentus eſt, etiam ſuper cacumina ſanctorum: vt hi qui multum in deo profecerant, eius veſtigia vix potuiſſent tangere ex vertice cogitationis. Qui ergo illic mons ſuper verticem montium dicitur: ipſe hic mons excelſus nimis eſſe perhibetur. Sequitur: Super quem erat quaſi ciuitatis ædificium vergentis ad Auſtrum.) Notandū eſt quòd non dicitur ſuper quem erat ædificium, ſed quaſi ædificium, vt videlicet oſtenderetur, quòd non de corporalis, ſed de ſpiritalis ciuitatis ædificio cuncta dicerentur. Qui enim nō ſe ædificium, ſed quaſi ædificium vidiſſe perhibet, cor audiētium ad ſpiritalem fabricam mittit, ſicut per Pſalmiſtam dicitur: Hieruſalem quæ ædificatur vt ciuitas. [Pſal.121.] Quia etenim illa internæ pacis viſio ex ſanctorum ciuium congregatione cōſtruitur, Hieruſalem cœleſtis vt ciuitas ædificatur. Quæ tamen in hac peregrinationis terra dum flagellis percutitur, tribulationibus tunditur, eius lapides quotidie quadrātur. Et ipſa eſt ciuitas, ſcilicet ſancta Eccleſia, quæ regnatura in cœlo, adhuc laborat in terra. Cuius ciuibus Petrus dicit: Et vos tanquam lapides viui ſuperædificamini. [1.Petr.2.] Et Paulus ait: Dei agricultura, dei ædificatio eſtis. [1.Cori.3.] Quæ videlicet ciuitas habet hic in ſanctorum moribus

Universidad de Deusto Biblioteca

[G] moribus magnum iam ædificium suum. In ædificio quippe lapis lapidem portat, quia lapis super lapidē ponitur. Et qui portat alterum, portatur ab altero. Sic itaque sic in sancta Ecclesia vnusquisque & portat alterum, & portatur ab altero. Nam vicissim se proximi tolerant, vt per eos ædificium charitatis surgat. [*Gala.6.*] Hinc enim Paulus admonet dicens: Inuicem onera vestra portate: & sic adimplebitis legem Christi. Cuius legis virtutē denuncians, ait: [*Rom.13.*] Plenitudo legis charitas. Si enim ego vos portare negligo in moribus meis, & vos me tolerare contēnitis in moribus vestris, charitatis ædificiū inter nos vnde surgit, quos vicaria dilectio per patientiā non coniungit? In ædificio autē, vt prædiximus, lapis qui portat portatur: quia sicut ego iā mores eorū tolero qui adhuc in cōuersatione boni operis rudes sunt, ita ego quoq; ab illis toleratus sum, qui me in timore domini præcesserūt & portauerunt, vt portatus portare discerē. Sed & ipsi quoque à maioribus suis portati sunt. Lapides verò qui in summitate atque extremitate fabricæ ponūtur, ipsi quidem portantur ab aliis, sed alios nequaquam portant: quia & hi qui in fine Ecclesiæ, id est, in extremitate mūdi nascituri sūt, tolerantur quidem a maioribus, vt eorū mores ad bona opera imponantur. Sed cùm nō eos sequūtur qui per illos proficiāt. nullos super se fideles fabricæ lapides portant. Nūc itaque alij portantur à nobis, nos verò portati sumus ab aliis. Omne autē pondus fabricæ fundamentū portat, quia mores simul omniū solus redemptor noster tolerat. [*1.Cor.3.*] De quo Paulus ait: Fūdamen- [H] tū enim aliud nemo potest ponere præter id quod positū est, quod est Christus Iesus. Portat fundamentū lapides, & à lapidibus nō portatur, quia redemptor noster omnia nostra tolerat: sed in ipso malum non fuit quod tolerari debuisset. Vnde bene nūc dicitur: Dimisit me super montem excelsum nimis, super quem erat quasi ædificium ciuitatis.) Quia mores & culpas nostras solus ille sustinet, qui totam sanctę Ecclesiæ fabricam portat. Qui per prophetæ vocem de peruersē adhuc viuētibus dicit: [*Hiere.6.*] Laboraui sustinens. Non autem sustinendo dominus laborat, cuius diuinitatis potentiam nulla fatigatio cōtingit, sed verbis humanis loquens, ipsam suam circa nos patientiam, laborem vocat. Et notandum quòd eādem ciuitatē quā propheta cōspexerat, ad Austrum vergētē vidit. Auster enim ventus, quia in sancti spiritus typo poni soleat hi qui in sacro eloquio studiosi sunt, recognoscūt: sicut ecōtrario per Aquilonem sæpe diabolus designatur, quia & ille relaxat in calore, & iste constringit in frigore. [*Matt.24.*] Et veritas dicit: Abundabit iniquitas, & refrigescet charitas multorum. Propheta quoque de Iudæa asserit, dicens: [*Hiere.6.*] Sicut frigidam facit cisterna aquam, sic frigidam fecit malitiā suam. Hinc enim diabolus propheta eodem attestāte dixisse perhibetur: [*Esaiæ14.*] Sedebo, inquit, in mōte testamenti, in lateribus Aquilonis. Et quia torporē mētis sancti spiritus gratia relaxat, hinc Psalmista ait: [*Psal.125.*] Conuerte domine ca- [I] ptiuitatem nostrā, sicut torrens in Austro. Captiuitas enim nostra quæ torporis frigore ad sequendum deum pigra remanserat, per calorem sancti spiritus relaxatur, vt currat in amorem dei. Vnde & nunc dicitur quòd ciuitas quæ in monte constituta est, ad Austrum vergit, quia electorum Eccesia cogitationes suas in afflatu sancti spiritus aperit, atq; ab omni superbiæ suæ vertice discedens, in deo cui credit, amoris calorem cōcipit: vt nihil ei libeat nisi eius gratiæ submitti, eius dilectione calefieri, eius afflatus semper munere repleri. Vnde & valido amore succensus contemplator dicebat: [*Psal.61.et 69.*] Anima mea exultauit in domino, delectabitur super salutari eius. Qui enim Latinè salutaris, ipse Hebraicè Iesus dicitur. Propheta igitur quia vias eius atque miracula, redemptions quoque nostræ mysterium per propheticæ spiritū contēplabatur, exultare se in domino, & delectari super Iesu perhibet: quia inde gaudium in mente conceperat, vnde per amorem fortiter ardebat. Pensemus itaq; si mentes spiritalium patrum in illo delectatæ sunt, qui necdum venerat, sed præuidebatur: cuius reatus sit eius vias, eius exempla, eius monita postquàm venit & redēptionem exhibuit, nō amare. Hęc ergo ciuitas ad Austrum vergere dicitur: ac si apertè diceretur quòd prior illa ciuitas, scilicet synagoga, in infidelibus suis ad Aquilonem stetit, quę in frigore perfidię durauit. Sancta vero Ecclesia quia charitatem fidei cōcepit, per calorē ad Austrum vergit, & quasi calido vento initur: quia non in sui fiducia, sed in dono spiritalis gratiæ lætatur. Sequitur: [K]

Et introduxit me illuc.) Cœlestis ciuitatis ædificium ille intrat, qui in sancta Ecclesia bonorum vias imitando considerat. Intrare quippe est ædificium super montē, electos sanctæ Ecclesiæ aspicere. Iste enim vitam coniugio ligatam ducit: propriis rebus contentus est: aliena non diripit: de suo quicquid præualet indigētibus largitur: peccata sine quibus quotidiana vita coniugatis duci non potest, flere nō negligit. Pro eo enim quod ipsa familiaris cura animum cōturbat, sese ad lachrymas excitat. Ille verò iā cuncta quæ sunt mūdi deseruit, nil eius habere appetit, solius cōtemplationis exercitatione pascitur, spe præmiorum cœlestium cum fletibus lætatur, transcendit præsentia quæ haberi concessa sunt, quotidianum cum domino habere secretum quærit, nulla eius animum pretereuntis mundi cura perturbat, mentem semper in expectatione cœlestiū gaudiorum dilatat. Alius verò iam huius mundi cuncta deseruit, eiúsque mens in contemplatione cœlestium subleuatur: sed tamen pro ædificatione multorum, locum regiminis tenens, qui rebus prætereuntibus desiderio non succumbit, ad eas aliquādo propter proximorum compassionem reflectitur, vt ex earum cura indigentibus misereatur, verbum vitæ auditoribus prædicat, animabus simul & corporibus necessaria ministrat. Et qui propter se ad cœleste desiderium iam per cōtemplationem euolat, adhuc tamen profectu & vtilitate proximorū in rebus temporalibus laborat. Quisquis ergo in sancta Ecclesia considerare sollicitè studet, vt aut in bonorum coniugatorū vitam, aut in arcem continentium, & omnia quæ sunt huius mundi derelinquentium, aut etiam in prædicatorum summitatem proficiat, iam ciuitatis in mōte positæ ædificium intrauit. [L] Nam qui considerare meliorum vitam vt proficiat negligit, adhuc extra fabricā stat. Et si honorē quē iam sancta Ecclesia in mundo habet admiratur, quasi ædificium foris conspicit & obstupescit. Et quia exterioribus solis intentus est, intus ingressus nō est. Sequitur: Et ecce vir cuius erat species quasi species æris.) Ipse signatur in viro, qui figuratur ex monte. Vir autem iste metiri ædificium dicitur: Et rectè dominus per virum signatur & montem, quia & ipse omnia intra sanctā Ecclesiā iudicando disponit, & ipse eandem sanctam Ecclesiam portat, & portando ad cœlestia subleuat, sicut in sancto quoque Euangelio idem redemptor noster loquitur, dicens: [*Ioan.10.*] Qui intrat per ostium, pastor est ouium. Et paulopost: Ego sum ostium. Atque iterum post pauca subiungit. Ego sum pastor bonus. Si igitur ipse pastor & ipse ostium, & intrat pastor per ostium: cur non hoc loco & ipse mons, & ipse vir intelligitur, qui ædificium metitur in monte? Sed quærēdum nobis est cur de hoc viro dicitur: cuius species erat quasi species æris: [M] Cūcti autem nouimus fratres metallum æris valde esse durabile atq; omnimodo sonorum. Quid est ergo quòd aspectus mediatoris dei & hominum speciei cōparatur æris, nisi hoc quod apertè nouimus, quia vnigenitus filius formam serui accipiens, fragilitatem nostram carnis humanæ per resurrectionis suæ gloriam vertit in eternitatem, quia in eo caro facta est iam sine fine durabilis. [*Roma.6.*] Nam surgens à mortuis iam non moritur, mors ei vltra non dominatur. Quid est autem quòd ipsa eius incarnatio sonoro metallo comparatur, nisi quòd per eandem assumptionem humanitatis nostræ, insonuit omnibus gloria maiestatis suæ? Et quasi aspectum æris habet ex corpore, quia deus mundo innotuit ex carne. [*Apoc.19.*] Vnde & per Ioannem dicitur: Habebat in vestimento & in fœmore suo scriptum: rex regū, & dominus dominantium. Quid enim vestimentum eius est, nisi corpus quod assumpsit ex virgine? Nec tamen aliud eius vestimentum est, atque aliud ipse. Nam nostrum quoque vestimentum caro dicitur, sed tamen ipsi nos sumus caro qua vestitur. Hoc autem vestimentum illius longè antè Esaias aspiciens per crucem passionis sanguine cruentatum, dixit: [*Esa.63.*] Quare rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua quasi calcantium in torculari? Cui ipse respondit: [*Ibidem.*] Torcular calcaui solus, & de gentibus non est vir mecum. Solus enim torcular in quo calcatus est calcauit, qui sua potentia eam quam pertulit passionem vicit. Nam qui vsque ad mortem crucis passus est, de morte cum gloria surrexit. Bene autem dicitur: Et de gentibus non est vt vir mecum: quia hi pro quibus pati venerat,

[A] passionis eius esse participes debuerāt: qui pro eo quòd illo tempore necdum crediderāt, de ipsis in passione queritur, quorum vita in illa passione quęrebatur. Per fœmur enim propagatio carnis est. Quia ergo per ꝓpaginē generis humani, sicut generationū ordines Matthęo vel Luca narrātibus describūtur, [*Matt.1. & Luc.3.*] in hoc mūdo venit ex virgine, & per incarnationis suæ mysteriū, quia rex esset & dominus, cunctis gentibus indicauit: in vestimento & fœmore scriptum habuit. Rex regum, & dominus dominātium. Vnde enim in mūdo innotuit, ibi de se lectionis scientiā infixit. Prædicatio ergo eius ex carne, quasi quidam sonitus ex ære est. Dicatur igitur rectè, Cuius species quasi species æris. Sequitur: Et funiculus lineus in manu eius.) In septuaginta interpretibus funiculus lineus non habetur, sed funiculus cęmentariorum. Quorum si in hoc versu trāslationem ad exponēdum tenemus: quid aliud cęmētarios quàm sanctos doctores accipimus, qui loquēdo spiritalia, ad cœleste ædificium viuos lapides, id est, electorum animas componūt? Quicquid enim antiqui patres, qcquid prophetæ, quicquid Apostoli, qcquid Apostolorū successores locuti sunt, quid aliud fuit quàm compositio lapidū in hac quæ quotidie construitur fabrica sanctorū? In funiculo autem cæmentarij hoc agi solet, vt cognosci qualitas vel rectitudo surgentis parietis debeat: vt si lapis intus est, foras eiicitur, si exterius prominet, interius reuocatur. Et certè quotidie hoc agit prædicatio doctorum, vt [B] vnaquaque anima cui regiminis onera suscipere fortasse non expedit, etiam si foris apparere appetat, interius reuocetur. Et rursum quę latere vult, & sui tantummodo curam gerere, si sibi ac multis esse vtilis potest, etiā cùm latere desiderat, exteriꝰ producatur vt appareat. Sícque fit vt sanctorúm lapidū ordo teneatur, dū sæpe & volēs ad honorē venire, repellitur, & honorē fugiēs, in sacri ordinis arce subleuatur. Sed quia vt per interpretem nostrū didicimus, Hebræorum historia non habet cęmentariorū, sed funiculus lineus in manu eius: hoc, quod apud nos certius habetur, exponere debemus. Scimꝰ autē quòd funiculus lineus subtilior est, quàm funiculi fiant aliunde. Et quid in funiculo lineo nisi subtiliorē prædicationē, id est, spiritalem debemus accipere? Censura etenim legis, funiculus fuit, sed lineus non fuit: quia rudem populum non subtili prædicatione coërcuit, in quo per pœnæ sententiam non peccata cogitationis, sed operis resecauit. At postquam per semetipsum dominum etiam cogitationes hominū prędicādo religauit, & perfectū esse peccatū etiam in corde innotuit, funiculū lineū in manu tenuit. [*Exod.20. Matth.5.*] Ait enim: Audistis quia dictū est antiquis. Nō mœchaberis: ego autem dico vobis, quia qui viderit mulierē ad concupiscendum eā, iam mœchatus est eam in corde suo. Funiculus ergo lineus prædicatio est subtilis, quæ mentem audientis ligat, ne se vel in misera cogitatione dissoluat. Et notā- [C] dum quòd dicitur, quia ei funiculus in manu est, id est, prædicatio in operatione. [*Acto.1.*] Ipse enim ostēdit omne quod docuit, sicut scriptū est: Quę cœpit Iesus facere & docere. Et quia ipsa quę dixit, etiā scripturæ tradidit, vt posteris mandarētur: rectè subiungitur: Et calamus mensuræ in manu eius.) De sancta Ecclesia per prophetam alium dominus pollicetur, dicens: [*Esaiæ.35.*] Orietur in ea viror calami, & iunci. Quod in loco alio exposuisse me memini: vt per calamum scriptores, per iuncum verò debeant auditores intelligi. Sed quia ad humorem aquæ & iūcus & calamus nasci solet, & ex vna eadémque aqua vtraq; proficiunt: & calamus quidem ad scribendū assumitur, cum iunco verò scribi non potest, quid in iunco & calamo accipere debemus, nisi quòd vna est doctrina veritatis, quæ multos auditores irrigat? Sed irrigati alij ad hoc vsque proficiunt in verbo dei, vt etiam scriptores fiant, videlicet tanquam calami. Alij verò verbum vitæ audiunt, bonæ spei & rectorum operum viriditatem tenent, sed tamen ad scribēdum proficere nullatenus possunt. Hi quid in aqua dei, nisi quidam, vt ita dicam, iunci sunt? Qui quidem viri discendo proficiunt, sed literas exprimere nequaquam possunt. Redemptor noster quia verba quæ dixit, etiam per doctorum studium scribi largitus est, in manu calamum tenuit. Qui calamus mensuræ dicitur, quia in ipsa doctorum studia sub quadam occulta iudicij dispensatione detinentur: vt & aliis legentibus prosint, & aliis legentibus prodesse non possint. Vnde sancti Apostoli cùm magistrum veritatis sibi apertius loquentem requirerēt: cur turbis in parabolis loqueretur, audierunt: [D] [*Matth.14. & Mar.4.*] Quia vobis datum est nosse mysterium regni cœlorum, illis autem non. Vel certè calamus mensuræ est: quia in ipso sacro eius eloquio quod nobis conscriptū est, occultas esse dispensationes eius agnoscimus. Nam per incomprehensibile eius iudicium, & alter mensuram electorum mittitur, & alter foras relinquitur: vt nullo modo ad electorū numerum pertinere mereatur. Habet ergo funiculum, habet in manu calamum mensuræ. Qui enim funiculo locum metitur, alibi funiculum trahit, aliunde retrahit: & huc ducit quem aliunde subducit. Sic nimirum sic redemptor noster in collectione hominum facit, dum alios à suis iniquitatibus educit, alios in suā iniquitate derelinquit. In his enim quos colligere dignatus est, occultæ mensuræ funiculum traxit: & ab his quos derelinquendos esse iudicauit, quid aliud nisi funiculum retraxit? Vt & boni intra mensuram cœlestis fabricæ teneantur, & mali extra fabricam. In quibus bona quæ æstimātur non sunt: quasi sine mensura remanent. Hunc funiculum & mēsurę calamum in manu sua redemptor noster tenuit: cùm Paulū Apostolum per apparētem virū Macedonem admonere dignatus est: ita vt idem Macedo vir diceret: Transiens adiuua nos. [*Acto.16.*] Et tamen volentibus Apostolis ad prædicandum ire in Asiam, nō permisit spiritus Iesu. Quid est quòd sancti Apostoli & ibi vocabantur ire, vbi fortasse pergere nō cogitabāt, & illuc vbi desiderabant pergere prohibebantur: nisi quia occulti iudicij funiculus & mēsuræ calamus tenetur in manu: [E] vt & alij verba vitæ audiāt, & alij audire nullatenus mereātur? Funiculus ergo mēsuræ est, qui aliò tractus est, aliūde retractus. Sācto quoque Euāgelio testante didicimus quòd venit qui diceret: [*Matth.8.*] Magister, sequar te quocunque ieris. Cui responsum est: Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: filius autem hominis nō habet vbi caput suum reclinet. Venit alter qui diceret: [*Ibidem.*] Magister sine me primum ire, & sepelire patrem meum. Cui dicitur: Sine mortuos sepelire mortuos suos, tu autem me sequere, & annūcia regnū dei. Quid est quòd ille promittit se ire, & deseritur: iste domum vult redire, & tamen vt sequi debeat iubetur? Ille non suscipitur, iste nec ad horæ momentum ab obsequio relaxatur. Interno ergo occultóque iudicio, funiculus & mensuræ calamꝰ ducitur: in quo & iste trahitur, & ille relinquitur: vt cœlestis fabrica non sine pio & iusto examine cōstruatur. Potest etiam calamus mensuræ scriptura sacra pro eo intelligi, quòd quisquis hanc legit, in ea semetipsum metitur, vel quantum in spiritali virtute proficit, vel quantum à bonis quæ præcepta sunt longè disiunctus remansit: quantum iam assurgat ad bona facienda, quantū adhuc in prauis actibus prostratus iaceat. Sequitur: Stabat autem in porta.) Quisquis in porta stat, ex quadam parte intus est, ex quadam verò foris: quia aliud eius foris aspicitur, aliud intus absconditur. Redemptor itaque noster [F] pro bonis misericorditer incarnatus, ante humanos quasi in porta stetit: quia & per humanitatem visibilis apparuit, & sese inuisibilem per diuinitatem seruauit. Hinc enim Iudæi qui hūc ex prophetarum promissione sustinuerant, perfidiæ suæ confusione turbati sunt, quia eum quem ad ereptionem suam venire crediderant, mortalem videbant. Qui igitur in porta stat, sicut superius dictum est, ex quadam parte foris, ex quadam verò parte intus videtur. Vnde nec ipsa Iudæorum perfidia sine diuinæ virtutis ostensione est derelicta. Nam miracula eius videntes trahebantur vt crederent, sed rursum passiones illius perpendentes dedignabantur deum credere, quem carne mortalem videbant: vnde factum est vt de eius cognitione dubitarent. Videbant enim esurientem, sitientem, comedentem, bibentem, lassescentem, dormientem: & purum hunc hominem esse æstimabāt. Videbant mortuos suscitantē, leprosos mundantem, cæcos illuminantem, dæmonia eiicientem: & esse hunc vltra homines sentiebant. Sed ipsa eius miracula in eorum corde cogitata, humanitas perturbabat. Vnde sancta Ecclesia sub sponsæ voce hunc apertè iam videre desiderans, ait: En ipse stat post parietem nostrum. [*Canti.2.*] Qui enim humanis oculis hoc quod de mortali natura assumpsit, ostendit: & in seipso inuisibilis permansit, in aperto se videre quærentibus, quasi post parietem stetit, quia videndum se manifesta maiestate non præbuit. Quasi enim post parietem stetit, qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tit,qui humanitatis naturam quam assumpsit,ostendit:& diui-
nitatis naturam humanis oculis occultauit.Vnde & illic subdi
Cant.2. tur:Respiciens per fenestrā,prospiciens per cancellos. Quis-
quis enim per fenestras vel per cancellos respicit,nec totus la
tet,nec totus videtur.Sic nimirū redēptor noster ante dubitā
tium oculos factus est:quia si miracula faciēs nil pertulisset vt
homo,plenè eis apparuisset deus:& rursum humana patiēs, si
nulla fecisset vt deus,purus putaretur homo.Sed quia & diui-
na fecit,& humana pertulit:quasi per fenestras vel per cācel-
los ad homines prospexit,vt deus& appareret ex miraculis,&
lateret ex pasionib⁹:& homo cerneretur ex pasionibus, sed
tamē esse vltra hominem ex miraculis agnosceretur.Sed quia
vir iste stare in porta dicitur:quęrēdū nobis estvtrū facie inte-
rius stetit?Qua in re si ea quę sunt pręmissa & subiūcta cōspi-
cimus,citius qualiter steterit inuenimus. Prius enim dicitur:
Erat quasi ædificiū ciuitatis vergētis ad Austrū , & introduxit
me illuc.)Et paulopost de eodē viro subditur · Stabat autem
in porta.)Statimque subiūgitur:Et locutus est ad me idē vir.)
Qui enim introductopropheta in ædificiū,stās in porta locu-
tus est:profecto constat,quia facie interius, & tergo exterius
stetit.Sed introduct⁹ propheta cui vir stās in porta locutus est,
proculdubio faciem ad portam tenebat, vnde verba loquen-
tis audiebat.Quid est ergo quòd vir interius aspicit,propheta
foris?Quid est quòd eiusdem viri facies ad ædificium,prophe
H tæ vero oculi ad portā sunt:nisi quòd vnigenitus patris idcirco
incarnatus est,vt nos ad spiritale ædificiū,id est,ad sanctæ Ec-
clesię fidem introduceret? Cuius oculi ædificium suū semper
aspiciunt:quia quātum quisque in virtutibus proficiat, indesi-
nenter attendunt.Propheta vero ad portam respicit, quia qui
verba dei audit,semper oculos cordis ponere ad exitū debet,
& sine cessatione meditati quando à pręsenti vita exeat,atque
ad æterna gaudia pertingat.Propter hoc quippe incarnatus est
deus, vt nos introduceret ad fidē,& educat ad speciē visionis
Ioan.10. suæ,Vnde quoque in sancto Euangelio loquitur , dicens:Per
me si quis introierit , saluabitur:& ingredietur & egredietur,
& pascua inueniet.Ingredietur videlicet ad fidem, egredietur
autem ad speciem : pascua verò inueniet in æterna satietate.
Esa. 120. Hinc etiam Psalmista ait: Dominus custodiat introitum tuū,
& exitum tuū.Custodit enim dominus vniuscuiusque animæ
introitum quo intrat ad fidem,exitū quoque quo exit ad spe-
ciem:vt neque intrans Ecclesiam erroribus supplantetur , ne-
que ab hac temporali ad ęternam exiens,ab antiquo hoste ra-
piatur,Propter hunc verò egressum nostrum quem quotidie
debemus mente meditari:Apostolus de redēptore nostro lo-
Heb.13. quitur,dicens:Vt sanctificaret per suum sanguinem populum,
extra portam passus est. Exeamus igitur ad eum extra castra,
improperium eius portantes:Non enim hic habemus manen-
Ibidem. tem ciuitatem,sed futuram inquirimus.Vir itaq; qui apparuit,
I in porta stetit,atque ita locutus est,quia mediator dei & homi
num Christus Iesus in ipso quoque pasionis suæ tempore,
præcepta vitæ discipulis dedit,vt hi qui in eum credūt,ad por-
tam semper respiciant,& pasionem eius sollicita considera-
tione pensantes,à suo quoque exitu,cordis oculos non auer-
tant.Nos quoque cùm iam claustra carnis despicere,mortali-
tatis nostræ angustias per immortalitatis desiderium transire,
ad supernæ lucis libertatem tendere,ad cœlestis patriæ gaudia
anhelare cœperimus,ad portam oculos tenemus, quia dum à
sacramentis temporalibus transire ad æterna cupimus : quasi
iam pręsenti vitę terga dedimus,& cordis faciem in desiderio
Sapien.9. nostri exitus habemus.Scriptū quippe est : Corpus quod cor-
rumpitur,aggrauat animam , & deprimit terrena inhabitatio
sensum multa cogitantem. Sic itaque per contemplationem
iam mentem extra carnis angustias tendimus:adhuc tamen in
sacramentis quæ cognouimus,ipsa carnali angustia intra por-
tam tenemus.Sæpe nanque animus ita in diuina contēplatio-
ne suspenditur,vt iam se percipere de æterna illa libertate quā
oculus non vidit,nec auris audiuit,aliquid per quandam ima-
ginem lætetur.Sed tamen cùm reuerberatus pondere mortali
Esaiæ 64. tatis,ad ima relabitur, quibusdam pœnæ suæ vinculis ligatus
1.Cor.2. tenetur.Portæ igitur intendit , qui veræ libertatis suæ gaudia
conspicit,iámque exire concupiscit,sed adhuc non valet.Hinc
est ergo quòd Hebraicus populus de Aegypti seruitute libera-
tus,cùm loquēte deo columnam nubis cerneret, vnusquisque K
in tabernaculi sui foribus stabat & orabat. De quibus paulò Exod.33.
superius dicitur:Cùm egrederetur Moyses ad tabernaculum, Ibidem.
surgebat vniuersa plebs, & stabat vnusquisque in ostio papi-
lionis sui.Ibi etenim stamus,vbi mentis oculos figimus. Vnde
Helias ait:Viuit dominus,in cuius cōspectu sto:Ibi vtique sta- 3.Reg.17.
bat,vbi cor fixerat:Quid est autem populum columnam nu-
bis aspicere,& in tabernaculi sui foribus stare atque orare:nisi
quòd humana mēs cùm superiora illa atque cœlestia vtcūque
in ænigmate conspicit,iam claustra habitationis corporeæ per
subleuatam cogitationem exit,atque illū humiliter adorat,cu-
ius etsi videre substantiam nō valet,iam tamen eius potentiā
per illuminationem spiritus miratur?Et cùm Moyses taberna-
culum ingreditur,eius terga populus aspicit:& in papillionum
suorum ostiis cōsistit,quia cùm sanctus quisque prædicator al-
ta de deo loquitur,supernæ habitationis iam vtcūque taberna
culum ingreditur.Cuius prędicationis infirmi quique etsi vir-
tutem plenè pensare non possunt:tamen velut terga aspiciūt:
quia postrema quæ pręualent,per intellectū sequuntur.Sed in
ipsis quoque quæ minus capere sufficiunt,iam de suis papilio-
nibus quasi exeunt,atque in ostiis stant:quia & habitacula car
nis relinquere,& ad illa ęternę vitæ gaudia quæ audiunt, pro-
gredi conātur.Hinc est etiam quòd Helias cùm vocem domi
ni secum loquentis audiret,in spelūcæ suæ ostio stetisse descri- 2.Reg.19.
bitur:& faciem velasse:quia cùm per contemplationis gratiā L
vox supernæ intelligentiæ fit in mente,totus homo iam intra
speluncam nō est,quia animā carnis cura nō posidet, sed stat
in ostio·quia mortalitatis angustias exire meditatur.Sed iā qui
in ostio speluncæ cōsistit,& verba dei in aure cordis percipit,
necesse est vt faciem velet : quia dum per supernā gratiam ad
altiora intelligenda ducimur,quanto subtilius leuamur,tanto
semper ad humilitatē nosmetipsos intellectu nostro premere
debemus ne conemur plus sapere quàm oportet sapere,sed sa Roma.12.
pere ad sobrietatē.ne dum nimis inuisibilia discutimus , aber-
remus, ne in illa natura incorporea corporei luminis aliquid
quęramus.Aurē enim intēdere & faciē operire, est vocem in
terioris substantiæ audire per mentē,& tamen ab omni specie
corporea oculos cordis auertere,ne quid sibi in illa corporale
animus fingat,quę vbique tota,& vbique incircunscripta est.
Nos itaque fratres charisimi qui iam per redemptoris nostri
mortem ac resurrectionem,atque ad cœlos ascēsionē, gaudia
ęterna didicimus:qui in testimonio diuinitatis eius apparuisse
exterius ciues nostros angelos illius scimus:concupiscamus re
gem,desideremus ciues quos cognouimus,atq; in hoc sanctæ
Ecclesiæ ædificio stātes,oculos in porta teneamus:demus ter-
ga mentis huic corruptioni vitæ tēporalis, intendamus cordis
faciem ad cœlestis patriæ libertatē.Sed ecce adhuc multa sunt M
quæ nos de cura vitæ corruptibilis premunt.Quia ergo perfe-
ctè exire nō possumus:saltē in speluncæ nostræ ostio stemus,
exituri quandoque prosperè per gratiam redemptoris nostri:
Qui viuit & regnat cum patre in vnitate spiritus sancti:Per o-
mnia secula seculorum.Amen.

Homilia decimaquarta.

FIli hominis:vide oculis tuis,& au-
ribus tuis audi, & pone cor tuum
in omnia quæ ego ostendam tibi:
quia vt ostendantur tibi , addu-
ctus es huc.Annuncia omnia quæ
tu vides domui Israel.Et ecce mu
rus forinsecus in circuitu domus
vndique:& in manu viri calamus mensuræ sex cubi-
torum & palmo. Et mensus est latitudinem ædificij
calamo vno,altitudinem quoque calamo vno.

NE quidam me fortasse tacita cogitatione reprehen
dant, qui Ezechielis prophetæ tam profunda my-
steria à magnis expositoribus intentata discurere
præsumo , qua mente id faciam agnoscant.Non enim hoc te-
meritate

A meritate aggredior,sed humilitate.Scio enim quia plærunque
multa in sacro eloquio quæ solus intelligere non potui,coram
fratribus meis positus intellexi.Ex quo intellectu & hoc quo-
que intelligere studui:vt scirem ex quorum mihi merito intel
lectus daretur.Patet enim quia hoc mihi pro illis datur,quibus
mihi pręsentibus datur.Ex qua re largiente deo agitur vt sen-
sus crescat,& elatio decrescat, dū propter vos disco quod in-
ter vos doceo.Quia verum fateor,plærūque vobiscum audio
quod dico.Quicquid ergo in hoc propheta min⁹ intellexero,
meæ cæcitatis est:si qd intelligere aptè potuero, ex diuino mu
nere vestrę venerationis.Sæpe enim per omnipotētis domini
gratiā in eius eloquio quædā intelliguntur melius,cùm sermo
dei secretius legitur,atque animus culparum suarum conscius,
dū recognoscit quod audierit,doloris se iaculo percutit,& cō-
punctionis gladio trāsfigit,vt nihil ei nisi flere libeat,& fluen
tes fletuum maculas lauare.Inter quæ etiam aliquādo ad subli-
miora contemplāda rapitur,& in eorum desiderio suaui fletu
cruciatur.Dolet sese hîc esse anima,vbi adhuc prostrata per in-
firmitatē iacet,atq; illic adhuc nō esse, vbi illuminata fortiter
vigeat:& iam mentis oculum ad mortalitatis tenebras nō re-
ducat.Hinc itaque hic ardor nascitur in mēte, luctus oritur ex
ardore.Et quia inhærere cœlestibus necdum valet:feruore suo
in lachrymis fessa requiescit.Sed aliud est cùm de vnius profe
ctu res agitur:aliud cùm de ædificatione multorum. Ea itaque
B doctrinæ sermone largiente deo proferenda sunt,quæ vitā au
dientiū morésque componāt.Nunc ergo quicquid nos ad stu-
dium bonæ operationis ædificet:in prophetæ verbis,sicut cœ
pimus,exequamur.Fili hominis vide oculis tuis,& auribus tuis
audi.)Ad testimonium spiritaliū rerū deducto , quid est quod
cùm dicitur, vide oculis,additur tuis:& cum subditur,audi au-
ribus,adiungitur tuis?Sed sciendū quia oculi atque aures cor-
poris adsunt etiam carnalibus,eísque sunt in vsu rerū quæ cor
poraliter videntur:Oculi verò atque aures cordis solummodo
spiritalium sunt,qui inuisibilia per intellectum vident , & lau-
Luce 8. dem dei sine sono audiūt.Has omnipotēs dominus aures quę-
rebat,cùm diceret:Qui habet aures audiendi,audiat. Quis nā-
que in illo populo esse tūc poterat,qui aures corporis nō habe
ret?Sed cùm dicitur:qui habet aures audiendi , audiat : apertè
monstratur quòd illas aures quæreret,quas omnes habere non
poterant.Dicatur ergo:Fili hominis vide oculis tuis , & auri-
bus tuis audi.) In priori autem locutionū nostrarum parte iam
diximus cur propheta quotiēs ad videnda spiritalia ducitur,fi-
lius hominis appellatur. Sed ne hoc mēte excesserit , breuiter
replicabo:quia in hac appellatiōe memoratur semper quid est
ex infirmitate,ne extollatur de cōtēplationis magnitudine.Et
notādum quia diuersa sunt vt dicatur:oculis tuis vide, auribus
C tuis audi,& tamen filius hominis vocetur. Sed per hæc verba
quid ei aliud apertè dicitur,nisi spiritalia spiritaliter aspice : &
tamen infirmitatis tuæ memorate? Hinc est etiam quòd plæ-
runque qui plus in contemplationem rapitur,contingit vt am
plius in tentatione fatigetur:sicut quibusdam sępe contingere
bene proficientibus solet:quorum mētem dum aut cōpūctio
afficit,aut contemplatio super semetipsum rapit,statim etiam
tentatio sequitur,ne de his ad quæ rapta est, extollatur. Nam
compunctione vel contemplatione ad deum erigitur,sed tēta
tionis suæ pondere verberatur ad semetipsam: quatenus tēta-
tio aggrauet, ne contemplatio inflet:& item contēplatio ele-
uet,ne tentatio demergat.Si enim sic contemplatio attolleret,
vt tētatio funditus deesset,in superbia animus caderet.Et si sic
tentatio premeret,ut contemplatio nō leuaret,plenè in culpa
laberetur.Sed mira dispensatione,in quodam medio anima li-
bratur,vt neque in bonis superbiat,neq; in malis cadat. Vnde
Iob 28. & per beatum Iob de domino dicitur:Et aquas appendat mē-
sura.Aquas quippe deo mensura appendere,est inter prospera
& aduersa,inter dona & tētationes, inter summa & infima ani-
3.Reg.18. marum sensum humilitate custodire.Sic Helias ignem de cœ-
& 19. & lo deposuerat,aquas cœlo ligauerat, & tamē pauore vnius mu
4.Reg.1. lieris territus,per deserta fugiebat. Apparet fugienti angelus,
3.Reg.19. cibum præbet,quia longū iter restat prædicit,& tamen timo-
rem de corde non excutit:quia in corde prophetæ,mentis ma
gna erat custodia fortitudinis,illa infirmitas timoris.Sequitur:
Pone cor tuum in omnia quæ ego ostendam tibi:quia vt o- D
stendatur tibi,adductus es huc. Annuncia omnia quæ tu vides
domui Israël.)Pone cor tuum.Ac si dicatur: Cōsidera,quia vt
ostendantur tibi,adductus es huc.Et annuncia omnia quæ vi-
des.Ad hoc ideo es adductus huc,vt videas.Et ideo vides , vt
annūcies.Quia quisquis spiritalia videndo proficit,oportet vt
hæc loquendo etiam aliis propinet.Videt quippe vt annūciet,
qui ideo quòd in se profecerit,& prædicādo de profectu pro-
ximi curam gerit.Vnde & alibi scriptum est : Qui audit,dicat Apoc.22.
veni:Cui enim iam vox vocātis dei efficitur in corde , necesse
est vt proximi per prædicationis officium erumpat in voce:&
idcirco aliud vocet,quia iam ipse vocatus est. Vnde & spōsus
quoque in Canticis Canticorum loquitur,dicēs: Quæ habitas Cant.8.
in hortis amica ausculta,fac me audire vocem tuam. In hortis
enim sancta Ecclesia,in hortis vnaquæque anima habitat,quæ
etiā viriditate spei est,& bonorum operum repleta.Sicca quip
pe spes est huius seculi,quia omnia quæ hic amantur , cum fe-
stinatione marcescūt.Et Petrus nos Apostolus festinare admo
net,dicens:In hęreditatem incorruptibilem, incontaminatā, 1.Pet.1.
immarcesibilem.Quæ ergo in hortis habitat,oportet vt spō-
sum suum vocem suam audire faciat,id est,canticū bonæ præ-
dicationis emittat,in qua ille delectetur quem desiderat : quia
amici auscultāt,videlicet omnes electi,qui vt ad cœlestem pa-
triam reuiuiscant,verba vitæ audire desiderant.) Sed iam pro-
pheta ea nobis quæ videt aperiat.Sequitur: Et ecce murus fo- E
rinsecus in circuitu domus vndique.)Plærunque in sacro elo-
quio ex ꝓtectionis suæ munimine,murus dici ipse incarnatus
dominus solet,sicut de sancta Ecclesia per prophetam dicitur:
Ponetur in ea murus, & antemurale. Ipse enim nobis murus Esaiæ.26.
est,qui nos vndiq; custodiēdo circūdat. Antemurale autē mu-
ri nostri prophetæ omnes fuerūt,qui prius quàm dominus ap
pareret in carne,ad construendā fidē prophetādo missi sunt.
In sācta ergo Ecclesia dominus murus nobis,& prophetę eius
antemurale sunt positi:quia ad nos quos ipse perfectè ꝓtegit,
etiā prophetarū verba in fidei constructionē venerunt. Vnde
& bene prius murus,& pòst antemurale ponitur: quia vocati
ex gentibus,nisi prius dominū cognosceremus, prophetarum
illius dicta minimè suscepissemus.Et notandum quòd iste mu-
rus spiritalis ædificij esse forinsecus dicitur . Murus quippè
qui ad munitionem ædificij constituitur,non interius sed ex-
terius poni solet.Quid ergo necessariū fuit vt diceretur forin-
secus,dum nunquā poni murus intrinsecus soleat?quia neces-
se est vt exterius positus,ea quæ intus sūt defendat.Sed in hoc
verbo quid apertè nisi ipsa dominica incarnatio demonstra-
tur?Murus enim nobis intus est deus:mur⁹ vero foris est deus
homo.Vnde & per quēdam prophetā dicitur: Existi in salutē
populi tui,vt saluos facias Christos tuos. Iste etenim murus, Abac.3.
incarnatus videlicet dominus,murus nobis nō esset,si forinse F
cus non fuisset:quia intus nos non protegeret,si exterius non
appareret.Sed neque hoc negligenter prætereūdum est,quod
idem murus positus dicitur in circuitu domus vndiq;. Domus
quippe dei non solū angeli sancti,de quibus Psalmista ait:Do
mine dilexi decorem domus tuæ , & locū tabernaculi gloriæ Psalm.39.
tuæ:sed etiam nos sumus,quorum mētes inhabitare dignatur.
Et murus iste vndiq; in circuitu domus est:quia vnigenitus pa
tris,qui sursum est firmitas angelorū , ipse deorsum factus est
redemptio hominum.Illis fortitudo ne cadāt,nobis adiutoriū
vt surgamus post casum. Si verò per domū dei hoc loco sola
redemptorum hominū multitudo signatur:vndique nobis do
minus & per circuitū murus est,quia vt nos perfectè custodi-
ret,omnia quæ docuit ostendit,sicut scriptū est:Quæ cœpit Ie
sus facere & docere.Quia enim nos vocare ad cœlestem pa- Acto.1.
triam venit,nimirum despicere nos bona trāsitoria docuit , &
mala temporalia non timere.Vnde & opprobria despexit, in-
iurias pertulit,mortem non timuit,crucis patibulum non refu
git,& cùm hunc voluissent rapere,& regem constituere , sta-
tim fugit.Quid nobis aliud his exemplis innuens , nisi vt de-
beamus huius mundi & aduersa nō metuere,& prospera vita-
re?quia plus plærunque eius bona occupant animū,quàm ma-
la perturbāt.Ante pasionem verò suam contumelias audiuit,
nec tamē contumelias reddidit. Traditorē suū diu tacitus per-
tulit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gtulit,& fictè salutanti dare osculũ non recusauit. Suscepit mortem,ne mori timeremus. Ostendit resurrectionẽ,vt nos resurgere posse crederemus. Post passionẽ quoque suam de his qui se crucifixerant,ad fidei gratiam vocauit: donũ pro iniquitate reddidit. Qui ergo nos exẽplo suo de omnibus instruxit, murus nobis per circuitum & vndique factus est. Sequitur : Et in manu viri calamus mẽsuræ sex cubitorum & palmo.) Prætérita lectione iam diximus,quia per calamum scriptura sacra signatur. Qui calamus mensuræ esse dicitur:quia in ipsa omnem vitæ nostræ actionem metimur: vt scilicet videamus vel quãtum proficimus,vel quãtum longè à profectu distamus. Nam sæpe aliquid agentes,iam cuiusdã meriti esse nos credimus,sed cùm ad verba dei recurrimus,præcepta sublimia audimus : ibi cognoscimus quãtũ à perfectione minus habeamus. Calamus ergo mensuræ est,quia per manus scribentiũ vita mẽsuramus tur auditorum. Qui calamus in manu viri esse dicitur:siue quia sacrum eloquiũ in potestate est mediatoris dei & hominũ hominis Christi Iesu:seu certè quia hoc quod scribi voluit, operãdo compleuit. Idem verò calamus sex cubitorum & palmo esse describitur. Duę etenim vitę sũt,in quibus nos omnipotẽs deus per sacrũ eloquiũ erudit. Actiua videlicet,& contemplatiua. Et per sex cubitos quid aliud quàm actiua vita exprimitur, quia sexto die perfecit deus omnia opera sua? Palmus verò qui super sex cubitos esse dicitur,iam de septimo est,sed tamẽ
H cubitus non est. Actiua ergo vita signatur per sex cubitos,cõtemplatiua per palmum: quia illam opere perficimus, de ista verò etiam cùm cor tendimus,vix parum aliquid attingere valemus. Actiua enim vita est,panem esurienti tribuere, verbo sapientiæ nescientem docere,errantem corrigere, ad humilitatis viam superbientem proximum reuocare,infirmantis curam gerere,quæ singulis quibusque expediunt dispensare, & commissis nobis qualiter subsistere valeant prouidere. Contẽplatiua verò vita est,claritatem quidẽ dei & proximi tota mẽte retinere,sed ab exteriore actione qescere,soli desiderio cõditoris inhærere: vt nil iam agere debeat,sed calcatis curis omnibus,ad videndam faciem sui cratoris animus inardescat : ita vt iam nouerit carnis corruptibilis põdus cum mœrore portare,totisque desideriis appetere illis hymnidicis angelorũ choris interesse,admisceri cœlestibus ciuibus,de æterna in conspecta dei incorruptione gaudere. In palmo itaque manus & digiti tenduntur. Sed parum quid de mensura cubiti per palmũ contingitur,quia quantolibet amore animus ardeat,quantalibet virtute se in domino & cogitatione tetẽderit,nõ iã quod amat perfectè videt:sed adhuc inchoat videre quod amat:quia
1.Cor.13. sicut fortissimus prædicator dicit: Videmus nũc per speculum in ænigmate,tunc autem facie ad faciem. Et nũc cognosco ex
I parte:tũc autem cognoscã sicut & cognitus sum. De septimo ergo cubito palmam tangimus,qui in hac vita positi,contemplationis intimæ sola initia degustamus. Actiua autẽ vita quia perfectè teneri potest,& sexto die homo'est cõditus:qui bona debet operari:sex cubitos calamus habet. Bene has vtrasq; vitas duæ illæ mulieres signauerunt, Martha videlicet & Maria:
Lucæ 10. quarum vna satagebat circa frequẽs ministerium: alia vero sedebat ad pedes dei,& audiebat verba de ore eius. Cúmq; cõtra sororẽ Martha quereretur quòd se adiuuare negligeret,respõdit dominus dicens : Martha,occuparis & satagis erga multa. Porrò,vnũ est necessariũ. Maria autem optimam partem elegit,quæ non auferetur ab ea. Ecce,pars Marthæ non reprehẽditur,sed Mariæ laudatur. Neque enim bonam partem elegisse Mariam dicit,sed optimam,vt etiam pars Marthæ indicaretur bona. Quare autẽ pars Mariæ sit optima, subinfertur cùm dicitur:quæ non auferetur ab ea. Actiua etenim vita cum corpore deficit. Quis enim in æterna patria panem esurienti porriget,vbi nemo esurit?potum tribuat sitienti, vbi nemo sitit? Quis mortuũ sepeliat, vbi nemo moritur? Cum præsenti ergo seculo vita aufertur actiua. Contemplatiua autẽ hic incipitur,vt in cœlesti patria perficiatur : quia amoris ignis qui hic ardere inchoat:cùm ipsum quẽ amat viderit , in amore ipsius amplius igneſcit. Contemplatiua ergo vita minimè aufertur: quia subtracta præsentis seculi luce perficitur. Has vtrasq; , sicut & ante nos dictũ est,duę beati Iacob mulieres signauerũt. Lia videlicet & Rachel. Lia quippe interpretatur laboriosa. Ra- K
Gene.29. chel vero ouis,vel visum principium. Actiua autem vita laboriosa est:quia desudat in opere. Contemplatiua verò simplex ad solum videndum principum anhelat : videlicet ipsum qui
Ioan.8. ait: Ego sum principium: propter quod & loquor vobis. Beatus autem Iacob Rachel quidem concupierat,sed in nocte accipit
Isai.5. iam,quia videlicet omnis qui ad deum conuertitur,contemplatiuam vitã desiderat, quietem æternæ patriæ appetit : sed prius necesse est vt in nocte vitæ præsentis operetur bona quę potest,desudet in labore,id est,Liam accipiat,vt post ad videndum principiũ in Rachel amplexibus requiescat. Erat autem Rachel videns & sterilis. Lia autem lippa,sed fœcũda : Rachel pulchra & infœcunda. Quia cõtemplatiua vita speciosa est in
Esaiæ.6. animo:sed dum quiescere in silentio appetit,filios nõ generat ex prædicatione. Videt &non parit:quia quietis suæ studio minus se in aliorum collectione succendit. Et quantum introrsus conspicit:aperire aliis prædicando non sufficit. Lia vero lippa & fœcunda est,quia actiua vita dũ occupatur in opere, minus videt:sed dum modo per verbum, modo per exemplũ ad imitationem suã proximos accendit,multos in bono opere filios generat. Et si in contemplatione mentem tẽdere non valet: ex eo tamẽ quod agit exterius,gignere sequaces valet. Recte ergo in mẽsura calami prius sex cubiti & postmodum palmus dicitur:quia antè actiua agitur, vt ad contemplatiuam postmodũ L
veniatur. Sed sciendum est quia sicut bonus ordo viuẽdi est vt ab actiua in contemplatiuam tendatur:ita plærunq; vtiliter a cõtemplatiua animus ad actiuam reflectitur: vt per hoc quòd contemplatiua mentem accẽderit,perfectius actiua teneatur. Debet ergo nos & actiua ad contemplatiuã trãsmittere, & aliquando tamẽ ex eo quòd introrsus mente cõspeximus,ad actiuam melius contẽplatiua reuocare. Vnde & idẽ Iacob post Rachelis amplexus ad Liẽ rediit,quia & post visum principiũ, laboriosa vita boni operis non est funditus deserẽda. Est autẽ in contemplatiua vita magna mẽtis cõtentio,cùm sese ad cœlestia erigit,cùm in rebus spiritalibus animũ tendit, cùm trãsgredi nititur omne quod corporaliter videtur,cùm sese angustat vt dilatet. Et aliquando quidem vincit, & reluctãtes tenebras suæ cæcitatis exuperat,vnde incircũscripto lumine quidam furtim & tenuiter attingat. Sed tamẽ ad semetipsam protinus verberata reuertitur,atque ab ea luce ad quam respirando transiit,ad suæ cæcitatis tenebras suspirando atque lamentando rediit. Quod bene sacra historia designat,quæ beatũ Ia-
Genes.32. cob cũ angelo luctatũ narrat. Cùm enim ad parentes proprios rediret,in via angelum inuenit,cum quo in lucta magnũ certamẽ habuit. Is enim qui certat in luctamine,aliquãdo superiorem se,aliquando verò eũ cum quo contenderit, inferiorẽ inM
uenit. Designat autẽ angelus domini & Iacob qui cũ angelo contendit,vniuscuiusque perfecti viri,& in contẽplatione eã †al.contem positam exprimunt. † Quæ videlicet anima cùm contemplari platione po deũ nititur,velut in quodã certamine posita,modo quasi exu- siti, eandẽ perat,quia intelligendo & sentiẽdo de incircũscripto lumine a- exprimit. liquid degustat:modo succũbit,quia & degustãdo iterum deficit. Quasi ergo vincitur angelus, quando intellectu intimo apprehenditur deus. Sed notãdum quod idem victus angelus neruũ fœmoris Iacob tenuit,eúmque marcescere statim fecit, atque ab eo Iacob tẽpore vno claudicauit pede,quia scilicet omnipotens deus cùm iam per desiderium & intellectũ cognoscitur,omnẽ in nobis voluptatem carnis arefacit. Et qui prius quasi duobus pedibus innitentes,& deũ videbamur quærere, & seculum tenere,post agnitionem suauitatis dei vnus in nobis spes sanus remanet,atq; alius claudicat, quia necesse est vt debilitato amore seculi cõualescat ad amorem dei. Si ergo tenemus angelum,vno claudicamus pede, quia dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi,infirmatur proculdubio fortitudo carnis. Omnis quippe qui vno pede claudicat,soli illi pedi innititur quem sanum habet:quia & cui desiderium terræ-
Psal.118. num iam arefactum fuerit,in solo pede amoris dei tota virtute se sustinet. Et in ipso stat, quia pedem amoris seculi quem
Ioann.5. ponere in terra consueuerat,iam à terra suspensum portat. Et nos ergo si ad parentes proprios,id est,ad spiritales patres redimus,teneamus in via angelum , vt suauitate intima apprehendamus deum. Contẽplatiua etenim vita amabilis valde dulcedo est,quę super semetipsam animam rapit,cœlestia aperit, terrena autem debere esse contemptui ostendit,spiritalia mẽtis oculis patefacit,corporalia abscõdit. Vnde bene Ecclesia in
Cant.1. Canticis Canticorum dicit: Ego dormio,& cor meum vigilat. Vigilanti etenim corde dormit,quia per hoc quod interius cõ templando proficit,ab inquieto foris opere quiescit. Sed inter hæc sciendũ est quia quandiu in hac mortali carne viuitur,nullus ita in contemplationis virtute proficit,vt in ipso incircunscripto luminis radio mentis oculos infigat, Neq; enim omnipotens deus iam in sua claritate conspicitur,sed quiddã sub illa speculatur anima vnde refota proficiat , & pòst ad visionis eius gloriã pertingat. Sic nanq; Esaias cùm se dominũ vidisse fatetur,dicens: Anno quo mortuus est rex Ozias,vidi dominũ sedentem super solium excelsum & eleuatum: protinus adiũxit: Et ea quæ sub eo erant,implebant templum. Quãdo Ozias rex superbus ac præsumptor moritur, dominus videtur : quia cùm mundi huius elatio à desiderio mentis occiditur, tũc ipsa mens dei gloriam contemplatur. Et notandũ quòd dominus super solium excelsum & eleuatum sedit. Quid nãque est eius soliũ,nisi creatura angelica vel humana, cui per intellectũ quẽ dedit præsidet? Quod videlicet solium excelsum & eleuatum dicitur,quia & natura humana ad cœlestẽ gloriã eleuata proficit,& creatura angelica dum multis spiritibus cadentibus iã
E solidata est in cœlo ne cadat:inde & eleuata est vnde & cõfirmata. Templum vero eius hoc est quod solium , quia æternus rex ibi habitat vbi sedet. Nos ergo templum illius sumus, in quorum mentibus habitare dignatur. Sed ea quæ sub eo erãt, implebant templum:quia quicquid de illo modo conspicitur, adhuc non est ipse,sed sub ipso est. Sic Iacob angelum vidit,& vidisse deũ fatetur:quia cùm ministeria eius cõspicimus,iã multum est quod super nosmetipsos leuamur. Notãdũ verò quòd dicitur. implebãt templum:quoniam etsi angelus apparet,infirmæ tamen mentis desiderio satisfacit: vt si adhuc maius nõ potest,iã tamen minus quod videt admiretur. Ea ergo quę sub eo sunt,implent templum:quia sicut dictum est,& cùm mens in contemplatione profecerit,non iam quod ipse,sed in quod sub ipso est contemplatur. In qua videlicet contẽplatione iam
Gẽes.28. quietis internæ gustus contingitur. Cuius quia quædam quasi pars est,& perfecta esse non potest:rectè in Apocalypsi scriptum est: Factum est silentium in cœlo, quasi media hora. Cœ-
Psal.102. Ge.15.& 18. lum quippe est anima iusti,sicut per prophetã dominus dicit: Cœlum mihi sedes est. Et cœli enarrant gloriam dei. Cùm ergo quies contemplatiuæ vitæ agitur in mente,silentium fit in cœlo:quia terrenorum actuũ strepitus quiescit à cogitatione, vt ad secretum intimum autis animum apponat, Sed quia hæc quies mentis esse in hac vita perfecta nõ potest,nequaquã hoC ra,vt neque ipsa media hora plenè sentiatur, cùm præmittitur quasi,quia mox vt se animus subleuare cœperit,& quietis intimæ lumine perfundi,redeunte citius cogitationum strepitu, de semetipso confunditur,& confusus cęcatur. Vita igitur cõtemplatiua quæ illic hora quasi media dicitur : apud Ezechielem prophetam non cubitus,sed palmus appellatur. Ecce frames charissimi dum vniuscuiusq; vitæ causas exprimere cupimus,paulo latius per excessum locuti sumus. Sed bonis mentibus quibus vtraque eadem vita est ad agendum amabilis,est non debet ad audiendum grauis. Sequitur: Et mensus est latitudinem ædificij calamo vno , altitudinem quoque calamo vno.) Omnipotens deus qui nec in magnis tenditur,nec in minimis angustatur,sic de tota simul Ecclesia loquitur,ac si de vna anima loquatur. Et sæpe quod ab eo de vna anima dicitur nil obstat si de tota simul Ecclesia intelligatur. Latitudo itaq; ædificij ad charitatem pertinet, de qua Psalmista dicit : Latum mandatum tuum nimis. Nil enim latius quàm omnes in sinu amoris recipere,& nullas odij angustias sustinere , Sic quippe lata est charitas: vt in amplitudine dilectionis suæ capere etiã inimicos possit. Vnde & præcipitur : Diligite inimicos vestros,benefacite his qui oderunt vos. Considerandum quoque nobis est,quia latitudo in æqualitate,altitudo verò in sublimitate tenditur. Latitudo ergo pertinet ad charitatem proximi, altitudo ad intelligentiam contemplatoris. Sed latitudo & altitudo ædificij vno calamo mensuratur,quia videlicet vnaquæ- D
que anima quantum lata fuerit in amore proximi,tãtum & alta erit in cognitione dei. Dum enim se per amorem iuxta dilatat,per cognitionem superius exaltat. Et tantum super semetipsam excelsa fit:quantum se iuxta se in proximi amorem tẽdit. Et quia ædificium quod inhabitat deus, & angelica simul & humana natura perficitur: per hoc quòd angelica creatura sursum est,& humana adhuc deorsum,potest per latitudinem atque altitudinẽ ædificij, vtraque hæc creatura significari,quia ista adhuc in imis degit:illa verò in sublimibus permanet. Sed vno calamo mensuratur vtraque,quia humilitas hominũ quãdoque ad æqualitatem perducitur angelorum. Vnde scriptum
Matt.22. est: Neque nubent neque nubentur: sed erunt sicut angeli dei
Marci. 12. in cœlo. Et vnde per Ioannem dicitur: Mensura hominis quæ
Lucæ 20. est angeli. Quia vsque ad illam altitudinem gloriæ homo per-
Apoc.21. ducitur,in qua solidatos se angeli lætãtur. Latitudo ergo ædificij tanta est,quanta & altitudo,quia electi quique qui modo in imis laborãt,quandoque illis beatissimis spiritibus non erũt inæquales. Sed nos inter hæc redeamus ad mentẽ,ac totis medullis cordis deum diligamus & proximum. Dilatemur in affectu chiritatis,vt exaltemur in gloria celsitudinis. Compatiamur per amorem proximo,vt coniungamur per cognitionem deo. Condescendamus fratribus minimis in terra , vt coæquemur angelis in cœlo: quia vir qui sua imagine redemptorem signat,mensus est latitudinem, ædificij calamo vno , altitudinem quoque calamo vno. Nunc igitur metitur mores , pensat opera,cogitationes considerat: vt sine fine postmodum retributionem reddat Iesus Christus vnigenitus patris , qui cum eo viuit & regnat in vnitate spiritus sancti: per omnia secula seculorum. Amen. E

Homilia decimaquint

ET venit ad portam quæ respiciebat viam Orientalem : & ascendit per gradus eius. Et mensus est limen portæ calamo vno latitudinem,id est, limen vnum calamo vno in latitudine: & thalamum vno calamo in longum,& vno calamo in latum: & inter thalamos quinque cubitos,& limen portæ iuxta vestibulum portæ intrinsecus calamo vno.

VIr cuius calamus mensuræ in manu eius describitur,venit ad portam quæ respiciebat ad viam Orientalem.) Quis verò alius portæ huius appellatione signatur , nisi F
ipse dominus ac redemptor noster:qui nobis ianua factus est
Ioan.14. regni cœlestis? sicut ipse ait: Nemo venit ad patrem , nisi per me. Sed cùm eundem virum lineis indutum figuram domini tenere dixerimus,quærendũ nobis est qua ratione conueniat, vt idem dominus & per virum designari valeat, & per portã? dum vir veniat ad portam? Nunquidnam ipse venit ad semetipsum? An ita est quia & in Euangelio ipse testatur dicens:
Ioan.10. Qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascẽdit aliũde: ille fur est & latro? Qui autem intrat per ostium, pastor est ouium. Et paulopost dicit: Ego sum ostium. Atque iterum subiungit: Ego sum pastor bonus. Si ergo pastor intrat per ostiũ, ipse est ostium,ipse pastor,ipse proculdubio intrat per semetipsum, Ecce dum Ezechielis sensum enodare cupimus,de Euãgelio etiam quæstionem ligamus. Quærendum nobis itaq; est qualiter & ipse intret,& per semetipsũ intret. Dominus enim ac redemptor noster cum sancta Ecclesia quam redemit,secũdum carnem vna substantia est,Paulo attestante,qui ait: Adim
Coloss.1. pleo ea quæ desunt passionũ Christi in carne mea: pro corpore eius quod est Ecclesia. Huius capitis corp' Ecclesia est,& hu-
Ephe.1. ius corporis caput Christus. De quo suo capite exultat corpus,
Coloss.1. id est,sancta Ecclesia,cùm per Psalmistam dicit: Nunc autem
Psalm.26. exultauit caput meũ super inimicos meos. Quia enim quãdoque ipsa etiam exaltanda est,iam nũc caput suũ super inimicos suos exaltatũ gaudet in cœlis. Cùm ergo electi quique ad vitã perue-

Universidad de Deusto Biblioteca

G perueniunt,quia membra eius eius per eum intrant ad eũ:ipſe per ſe intrat ad ſe.Ipſe enim in ſuis mẽbris eſt qui intrat, ipſe caput ad quod intrantia membra perueniunt. Quod Ezechiel propheta multipliciter inſinuat,qui virum veniſſe dicit ad portam: & quæ eadem porta ſit oſtendit,dicens: Quæ reſpiciebat *Ioan.18.* ad viam Orientalem.) Ipſe etenim nobis eſt via qui dixit:Ego ſum via,veritas,& vita.Ipſe etiam Orientalis via,de quo ſcri- *Zacha.6.* ptum eſt:Ecce vir,Oriens nomen eius.Porta ergo viam Oriẽtalem reſpicit,quia illum ſignat qui nobis iter ad ortum fecit luminis.Poteſt etiam portæ nomine, vnuſquiſque prædicator intelligi:quia quiſquis nobis ianuam regni cœleſtis ore ſuo aperit,porta eſt.Vnde & duodecim portæ vel in Ioannis Apo- *Apoc.31.* calypſi,vel in extrema huius prophetę viſione deſcribũtur.Poteſt etiã portæ nomine,ſcripturæ ſacræ ſcientia non inconuenienter intelligi.Quæ dum nobis intellectum aperit,cœleſtis regni ianuã pandit.Poſſumus portæ nomine & fidem accipere,quam primam contingimus,vt ad virtutũ ędificia intremus. Vnde hic apertè ſubiungitur : Et aſcendit per gradus eius.) Quid enim gradus ſunt huius portæ,niſi merita virtutũ? Siue enim in cognitione mediatoris dei & hominum hominis Ieſu Chriſti,ſeu in ſcientia diuini eloquij, ſeu in ipſa fide quam de illo accipimus,quibuſdam gradibus ad altiora incrementa peruenimus.Nemo enim repentè fit ſummus,ſed in bona cõuerſatione à minimis quiſque inchoat,vt ad magna perueniat.

H De his gradibus per Pſalmiſtam dicitur:Deus in gradibus eius *Pſalm.47.* dignoſcetur dum ſuſcipiet eam. Dum enim ſanctam Eccleſiã dominus ſuſcipit,in gradibus eius dinoſcitur, quia eius gloria per illius incremẽta declaratur. Quantum enim ſancta Eccleſia aſcendendo profecerit,tantum deus hominibus ex eius virtutibus innoteſcit. De his quoque gradibus beatus Iob loquitur,dicens:Per ſingulos gradus meos pronunciabo illum. *Iob 31.* Omnipotentem quippe dominum per ſingulos gradus ſuos pronunciat,qui per incrementa virtutũ quæ cœpit, ei ſemper laudem ſuæ pietatis reddit. Si quidam gradus in cordis aſcenſione non eſſent,Pſalmiſta non diceret:Ambulabunt de virtute *Pſalm.83.* in virtutem. Nec mirũ ſi de virtute in virtutem gradus ſunt, quando vnaquæque virtus quaſi quibuſdam gradibus agitur, & ſic per incrementa meritorum ad ſumma perducitur. Alia nanque ſunt virtutis exordia,aliud profectus,aliud perfectio. Si enim & ipſa fides ad perfectionem ſuam nõ quibuſdã gradibus duceretur,ſancti Apoſtoli minimè dixiſſent:Adauge no- *Luca 17.* bis fidem. Et quidam venit ad Ieſum , qui curari voluit filium ſuum,ſed requiſitus an crederet,reſpondit:Credo domine,ad- *Matth.9.* iuua incredulitatem meam. Penſate ergo quod dicitur:Si credebat,cur incredulitatem dicebat? Si verò incredulitatẽ habere ſe nouerat,quomodo credebat. Sed quia per occultam inſpirationem gratiæ,meritorum ſuorum gradibus fides creſcit,vno eodémque tẽpore is qui necdũ perfectè crediderat, ſimul & credebat,& incredulus erat. Hos nimirum gradus dominus

I ſub meſsis nomine deſcribit,dicẽs: Sic eſt regnum dei quemadmodum ſi iaciat homo ſemẽ in terrã,& dormiat,& exurgat *Marc.4.* nocte ac die,& ſemen germinet & creſcat dũ neſcit ille. Vltrò enim terra fructificat primùm herbam,deinde ſpicam, deinde plenum frumentum in ſpica. Et cùm ex ſe produxerit fructus, ſtatim mittit falcem,quoniam adeſt tempus meſsis. Semẽ homo iactat in terram,cùm cordi ſuo bonam intẽtionem inſerit. Et poſtquam ſemen iactauerit,dormit:quia iam in ſpe boni operis quieſcit. Nocte verò exurgit ac die , quia in aduerſa & proſpera proficit. Et ſemẽ germinat & creſcit,dum neſcit ille: quia dum adhuc metiri incrementa ſua non valet,ſemel cõcepta virtus ad perfectum ducitur. Et vltrò terra fructificat:quia præueniente ſe gratia,mẽs hominis ſpõtaneè ad profectũ boni operis aſſurgit. Sed hæc eadem terra primùm herbã,deinde ſpicam,deinde plenum frumẽtum producit in ſpica. Herbam quippe producere,eſt inchoationis bonæ adhuc teneritudinẽ habere. Ad ſpicam verò herba peruenit, cùm ſe virtus animo cõcepta,ad profectũ boni operis pertrahit. Plenum verò frumentum in ſpica fructificat,quando iam intantũ virtus proficit,vt eſſe robuſti & perfecti operis poſsit. Sed cùm ex ſe produxerit fructus,ſtatim mittit falcem,quoniam adeſt tẽpus meſſis. Omnipotẽs enim deus producto fructu,falcẽ mittit,& meſſem ſuam deſecat, quia cùm vnumquẽque ad opera perfecta

K perduxerit,eius temporalem vitam per emiſſam ſententiã incidit,vt granum ſuum ad cœleſtia horrea perducat. Cùm igitur deſideria bona concipimus,ſemen in terram mittimus. Cũ verò operari recta incipimus,herba ſumus. Cúmque in eiuſdẽ operationis perfectione ſolidamur,iam plenum frumentũ in ſpica profecimus. Herba etenim Petrus fuerat, qui paſsionis *Luca 22.* tempore per amorem dominũ ſequens,hũc confiteri ante an- *Matt.26.* cillæ vocẽ timebat. Erat enim iam viriditas in mente,quia cre- *Marc.14.* debat omnium redemptorem,ſed valde adhuc flexibilis pede *Ioan.18.* conculcabatur timoris. Iam in ſpicam ſurrexerat,quando eum quem moriturum confiteri timuerat,nunciãte angelo in Galilæa viuentem videbat. Sed ad plenum granum in ſpica peruenerat,quando veniente deſuper ſpiritu,& ſuam mentem in illius amore roborante ita ſolidatus eſt , vt vires perſequentiũ cæſus deſpiceret, & redemptorem ſuum liberè inter flagella prædicaret. Nullus itaque qui ad bonum propoſitum adhuc in mentis teneritudine eſſe conſpicitur, deſpiciatur : quia frumentum dei in herba incipit,vt granum fiat. Vir ergo veſtitus lineis venit ad portam:quia dominus ac redẽptor noſter mẽbris ſuis intrantibus perducitur ad ſe. Et aſcendit per gradus eius:quia nobis proficiẽtibus,eò nobis amplius exaltatur,quãto altius & incõprehenſibilis eſſe cognoſcitur. In virtute quippe noſtrarum mentium gradibus ipſe aſcẽdere dicitur,quia tãto ipſe ſublimior nobis oſtenditur,quantum noſter animus à L rebus infimis ſeparatur. Sequitur : Et menſus eſt limen portæ calamo vno latitudinem.) Cur poſtquam dictũ eſt limen portæ:ſtatim ſubiungitur , limen vnum ? Niſi quia apertè innuit quòd adhuc inferius limen aliud dicatur. Porta autem à limine ſurgit vt porta ſit. Si igitur porta dominus,quis huius portæ limen eſt,niſi illi antiqui patres ex quorum progenie domi- *Roma.9.* nus incarnari dignatus eſt: ſicut per Paulum dicitur: Quorum patres ex quibus Chriſtus ſecundum carnem, qui eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Notandum nobis eſt in hac Pauli ſententia,quòd dij & cæteri hominum ſunt vocati,ſicut *Exod.7.* Moyſi dicitur:Ponam te in deum Pharaoni. Et per Pſalmiſtam *Pſalm.81.* dicitur:Ego dixi dij eſtis. Et rurſum : Deus ſtetit in ſynagoga deorum. Sed aliud eſt nuncupatiuè, aliud naturaliter dici deũ. Et ſi Moyſes in deum Pharaoni eſt poſitus,ſed deus intra omnia,non deus ſuper omnia dicitur. Qui verò eſt in vtero virginis incarnatus:deus ſuper omnia vocatur. Itaque limen portæ,antiqui patres ex quibus ille natus eſt,qui nobis aditum regni cœleſtis aperuit. Limen autem portæ vno calamo menſuratur,quia ipſi antiqui patres qui potuerunt redemptorem noſtrum & prophetando & bene viuendo prædicare , tanquam ſex cubita in perfectione operis:& palmum inchoationis per contemplationem habuerunt . Quia enim eorum vitam in vnitatem fidei & perfecta operatio, & inchoata contemplatio ſublimem reddidit,in vno calamo menſura liminis fuit. M Sequitur:Et thalamum vno calamo in longo , & vno calamo in latum.) Conſideremus quid agi in thalamo ſoleat:atque ex inde hoc quod in ſancta Eccleſia agitur colligamus. In thalamo quippe ſponſus & ſponſa fœderantur,ſibíque in amore iũguntur. Qui ergo ſunt in ſancta Eccleſia thalami , niſi eorum corda in quibus animæ per amorem ſponſo inuiſibili iunguntur,vt eius deſiderio mens ardeat,nulla iam quæ in mũdo ſunt concupiſcat, præſentis vitæ longitudinem pœnam deputet, exire feſtinet,& amoris amplexu in cœleſtis ſpõſi viſione requieſcere? Mens itaque quæ iam talis eſt,nullum præſentis ſeculi conſolationem recipit,ſed ad illam quam diligit medullitus ſuſpirat,feruet,anhelat, anxiatur . Vilis ei fit ipſa ſalus ſui corporis, quia transfixa eſt vulnere amoris : vnde & in can- *Canti.5.* ticis dicit : Vulnerata charitate ego ſum. Mala autem ſalus eſt cordis, quæ dolorem huius vulneris neſcit. Cùm verò anhelare iam in cœleſti deſiderio,& ſentire vulnus amoris cœperit,fit anima ſalubrior ex vulnere , quæ prius ægrotabat ex ſalute. Menti autem ſpõſum ſuum fortiter amanti,de amore vitæ præſentis vna ſolet eſſe conſolatio,ſi per hoc quòd ipſa ab eius viſione differtur,aliorum animæ eius verbo proficiant, & ad cœleſtem ſponſum amoris facibus inardeſcant. Mœret, quia differri ſe conſpicit. Triſte eſt ei omne quod aſpicit,quia illum adhuc non videt quem videre concupiſcit. Sed eſt vt dixi,non parua conſolatio,ſi feruens anima differtur,& per eam multæ

A multæ colligũtur,vt tardè eum cum multis videat , quem ſola videre citius volebat. Vnde rurſus in cantico ſponſa dicit:Ful- *Ibidem.* cite me floribus,ſtipate me malis,quia amore langueo. Quid nanque ſunt flores,niſi animæ bonum iam opus inchoãtes,& deſiderium cœleſte redolẽtes? Quid mala de floribus,niſi perfectæ iam bonorum mentes,quę ad fructum perueniunt boni operis de initio ſanctæ propoſitionis ? Quæ ergo amore languet , fulciri quærit floribus , ſtipari malis: quia ſi illum quem deſiderat,videre adhuc non permittitur,magna eſt ei conſolatio ſi aliorum profectibus lætetur. Anima ergo ſancta amore languida,floribus maliſq; fulciatur,vt requieſcat in bono ope- *Philip.1.* re proximi,quæ adhuc cõtemplari non valet vultum dei. Penſemus ergo qualis thalamus Pauli mens fuerat,qui dicebat:Mihi viuere Chriſtus eſt , & mori lucrum. Omnipotenti deo inquantum ſe amore coniunxerat,qui ſibi vitam Chriſtum tan- *Ibidem.* tummodo,& mori lucrum eſſe deputabat ? Hinc eſt quòd iterum dicit : Deſiderium habens diſſolui , & cum Chriſto eſſe multo magis melius. Sed ecce qui diſſolui deſiderat,quo amore langueat videamus . Quæ interim differri te conſpicimus, fulciri quæſo floribus non requiris ? Quærit planè,nam ſequitur:Permanere autẽ in carne neceſſarium propter vos. Et proficientibus diſcipulis dicit : Quæ eſt enim noſtra ſpes aut gaudium,aut corona gloriæ:Nónne vos ante dominum noſtrum Ieſum Chriſtum? Hinc eſt quòd idem thalamus vno calamo in B longo,& vno calamo in lato dicitur menſus. Lõgitudo quippe ad longanimitatem expectationis pertinet,& latitudo ad amplitudinem charitatis. Tantũ ergo vnuſquiſq; thalamus habet in longitudinem,quantum & in latitudinem habere potuerit: quia mens cœleſti deſiderio ſuccenſa,quantum amorẽ habuerit ad colligendum proximum,tantum & longanimitatem exhibet ad expectandum deum,& patienter portat moras longitudinis,quia ſe in profectu proximi dilatat amplitudo charitatis. Poteſt etiam ipſa longitudo longanimitatem patiẽtiæ quæ exhibetur proximo,deſignare. Et quia latitudo charitatem ſignat,quæ ſinum mentis aperit,& amicos ſimul atque inimicos in amorem recipit,tanta eſt longitudo thalami, quanto latitudo,quia quantum lata mens fuerit per amorem,tantum erit& patiens per longanimitatem. Nam tantum quiſque portat proximum,quantum amat. Si enim amas,portas:ſi deſiſtis amare, deſiſtis tolerare. Quem enim minus diligimus , minus etiam toleramus : quia irruente faſtidio , citius facta proximi adducuntur in grauedinem ponderis , quæ nobis non leuiat penna charitatis. Sequitur: Et inter thalamos quinque cubitos.) Vnum ſuprà thalamum dixerat,& poſtmodum quinque cubitos eſſe inter thalamos narrat. Ea videlicet ratione, quia multi thalami vnum faciunt,ſicut & multæ Eccleſiæ vna Eccleſia vo- *Apoc.1.* catur. Vnde & in Ioannis Apocalyſi ſeptem Eccleſiis ſcribitur, C per quas vna catholica deſignatur. Hi itaque qui in ſancta Eccleſia , ſicut diximus, feruenti amore deum videre ſentiunt, eíque iam per deſiderium coniunguntur,thalami vocãtur. Sed tamen ſunt in ea quidam,qui penetrare ſubtilia non valentes, & quinque adhuc corporis ſenſibus depreſsi, tãto minus amãt eum qui fecit omnia,quanto amplius in his quæ facta ſunt illigantur. Et iam quidem exercere ſe in timore domini,& amore proximi tendere ſtudent,bona opera corporaliter agere,eleemoſynis peccata redimere. Sed quia vi amoris intimi ardere ad cœleſte deſiderium neſciunt quaſi adhuc deuincti corporeis ſenſibus tenentur. Iſti itaque thalami non ſunt:ſed tamen inter thalamos continentur , quia per eorum ducatum qui viſionem dei perfectè diligunt,& ipſi ad perfectum mentis diliguntur. Inter thalamos ergo quinque ſunt cubiti , quia hi qui ab exterioribus quinque ſenſibus adhuc ad intellectum myſticum non aſſurgunt:dum inter eos ſunt qui ſpiritu amoris feruent,velut manentes inter thalamos in fidei cõſtructione proficiunt,& à menſura cœleſtis ædificij diſiuncti non ſunt. Nam & pauliſper ſe ab appetitu corporalium ſenſuum ſubtrahunt, & dilatato mentis ſpatio,imitantes charitatem quam conſpiciunt,hinc inde ad thalamos extenduntur. Quòd ergo nõ per ſex cubitos , ſed per quinque deſcripti ſunt , ipſa adhuc eorum imperfectio deſignatur. Sed tamen per bonum deſiderium in *Pſal.138.* menſura ſpiritalis ædificij eſſe memorantur , quia ex voce Eccleſiæ per Pſalmiſtam dicitur : Imperfectum meum viderunt

oculi tui , & in libro tuo omnes ſcribentur. Qui iterum per D Pſalmiſtam dicit:Benedixit omnes timentes ſe dominus , pu- *Pſal.113.* ſillos cum maioribus. Hi itaque & imperfecti ſunt & puſilli. Inquantum tamen cognoſcere præualent : & deum & proximum diligunt,atque ideo bona quæ poſſunt,non negligunt operari. Qui etſi necdum ad ſpiritalia dona proficiunt,vt vel ad perfectam operationem,vel ad ſuccenſam contemplationem animam exerant,tamen ab amore dei & proximi inquantum capere præualent non recedunt. Vnde fit vt ipſi quoque etſi minori loco,in ſancta tamen ædificatione ſint poſiti,quia etſi ad doctrinam,ſi ad prophetiam , ſi ad miraculorum gratiam,ſi ad contemptum mundi plenius exequẽdum fortaſſe minores ſunt,tamen in timoris & amoris fundamẽto ſunt, in quo ſolidantur,quia etſi igne cœleſtis deſiderij non ardent,in ipſis exterioribus quæ exercere ſufficiunt , vapore charitatis animantur,& inter proximorum præcellentium ędificia continentur. Vnde & rectè ſponſa in canticis canticorum loquitur dicens. Ferculum fecit ſibi rex Salomon de lignis Libani , columnas *Canti.3.* eius fecit argenteas , reclinatorium aureum, aſcenſum purpureum , media charitate conſtrauit , propter filias Hieruſalem. Neque enim credendum eſt Salomonem tantæ magnitudinis regem,qui ſic immenſis delitiis affluebat , vt pondus auri eius æſtimari non poſſet, & argentum in diebus illis precium non haberet,quia ferculum ſibi ligneum fecit. Sed eſt Salomon videlicet pacificus noſter,qui ſibi de lignis Libani ferculum fecit. E Libani quippe ligna cedrina valde ſunt imputribilia. Ferculum itaque regis noſtri ſancta Eccleſia eſt , quæ de fortibus patribus, id eſt imputribilibus mentibus eſt conſtructa. Quæ rectè ferculum dicitur,quia ipſa fert quotidie animas ad æternum conuiuium conditoris ſui. Cui ferculo columnæ argenteæ factæ ſunt:quia prædicatores Eccleſiæ ſanctæ,eloquij luce reſplendent. Eſt autem cum columnis argẽteis reclinatorium aureum,quia per hoc quòd à ſanctis prædicatoribus lucidè dicitur,mentes audientium fulgorem charitatis intimæ in quæ reclinentur inueniunt. Per hoc enim quòd luculentè & apertè audiunt , in illud quod clareſcit in corde requieſcunt. Columnæ ergo argenteæ & reclinatorium aureum factum eſt, quia per lucem ſermonis inuenitur apud animum claritas quietis. Illius iam quippe fulgor internus mentem irradiat,vt per intentionem ibi requieſcat vbi prædicationis gratia non quæratur. De eadem quippe ſancta Eccleſia ſcriptum eſt. Pen- *Pſalm.67.* næ columbæ deargentatæ, & poſteriora dorſi eius in ſpecie auri. Quæ enim hic ſpiritu manſuetudinis impleta, quaſi columba pennas deargentatas habet:in poſteriora dorſi eius ſpeciem auri continet:quia hic prædicatores ſuos ſermonis luce induit : in poſteriori autem ſeculo, fulgorem in ſe claritatis oſtendit. Sed ad hoc quod clarum intus oſtenditur , qualis ſit aſcenſus adiungit,cùm de eodem ferculo protinus ſubdit : Aſcenſum purpureum . Vera quippe purpura quia de ſanguine F tingitur,non immeritò in colore ſanguinis videtur,quia maxima multitudo fidelium in exordio naſcentis Eccleſię per martyrij ſanguinem peruenit ad regnum . Rex noſter aſcenſum purpureum fecit in ferculo: quia ad clarum quod intus aſpicitur,per tribulationem ſanguinis peruenitur. Quid ergo nos miſeri atque ab omni fortitudine deſtituti, quid acturi ſumus? Ecce in hoc ferculo columna eſſe non poſſumus , quia in nobis nec fortitudo operis,nec lumen emicat prædicationis. Reclinatorium aureum non habemus , quia necdum ſicut oportet per intellectum,ſpiritalem requiem internæ claritatis aſpicimus. Aſcenſus purpureus non ſumus,quia pro redemptore noſtro fundere ſanguinem non valemus. Quid ergo de nobis agendum eſt? Quæ ſpes erit,ſi nullus ad regnum peruenit,niſi qui ſummis virtutibus præditus fuerit? Sed adeſt quoque noſtra conſolatio. Amemus inquantum poſſumus deum , diligamus & proximum,& ſimul quoque nos ad dei ferculum pertinemus : quia ſicut illic ſcriptum eſt : Media charitate conſtra- *Cantici 3.* uit. Habe quippe charitatem,& ibi ſine dubio pertines vbi & columna argẽtea erigitur;& aſcenſus purpureus tenetur. Nam quia hoc propter noſtram infirmitatem dicitur : apertè monſtratur , cùm illic protinus ſubdidit:Propter filias Hieruſalem. *Ibidem.* Sermo etenim dei qui non filios,ſed filias dicit,quid aliud per ſexum fœmineum , quàm mentium infirma ſignauit ? Quòd

Universidad de Deusto Biblioteca

G ergo illic inter columnas argenteas, reclinatorium aureum,& ascensum purpureum,inesse media charitas dicitur propter filias Hierusalé,hoc hic inter thalamos per quinque cubitos designatur,quia & qui in virtutibus infirmantur,si ipsi bona quæ possunt facere cum charitate non negligunt,à dei ædificio alieni non sunt. Sequitur: Et limen portæ iuxta vestibulum portæ intrinsecus calamo vno.) Dum limen quod modo describitur, iuxta vestibulum portæ intrinsecus esse memoratur, apertè ostenditur, quia limen quod prius scriptum est, extrinsecus fuit. Sed si porta est dominus, quod sit limen portæ intrinsecus,extrinsecus requiramus. Per limen etenim portam vnusquisque ingreditur. Et quæ sunt duo hæc limina: nisi patres testamenti veteris,&patres testamenti noui? Non solum quippe hi de quibus dominus incarnari dignatus est,sed omnes testamenti veteris patres portæ huius limen fuerunt,quia hi qui eũ prædicare & in eo sperare meruerunt,cunctis ad eum venientibus aperuerunt aditum fidei, vt omnis qui crediderit dominum, quasi iam portam huius liminis intraret. Sed cur ante limen exterius,& post limen interius dicitur, nisi quia prius testamenti veteris patres,& postmodum noui testamenti doctores fuerunt? Rectè autem limen exterius testamenti veteris patres designat, quia per eorum prædicationem opera peruersa punita sunt. Per dicta verò nouorum patrum, vniuscuiusque animus etiam ab illicitis cogitationibus coërcetur, dum reatus esse perfectus & in deliberatione cordis ostenditur. Illi quip-
H pe à flagitiis,à crudelitatibus,a rapinis auditorum animas prohibere curauerunt: isti verò dum non solum peruersa opera, sed etiam illicita cogitationum resecant, quid nobis aliud nisi limen intrinsecus facti sunt? Vnde & ipsa veritas loquitur di-
Math.5. cens: Audistis quia dictum est antiquis: Non occides,qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo sine causa, reus erit iudicio. Rectè quoque exterius limen illos patres designat,qui ab ipsa incarnatione redemptoris nostri per interualla temporum longius constiterunt. Et quidem ab Abel sanguine,passio iam cœpit Ecclesiæ. Et vna est Ecclesia electorũ præcedentium atque
Luca 10. sequentium. Sed tamen quia discipulis dicitur: Multi reges & prophetæ voluerunt videre quæ vos videtis,& non viderunt: antiquis patribus quasi foris stetisse est,redẽptoris nostri præsentiam corporaliter non vidisse. Exterius igitur sed tamen non diuisi à sancta Ecclesia fuerunt,quia mente, opere, prædicatione,ista iam fidei sacramenta tenuerunt, istam sanctæ Ecclesiæ celsitudinem conspexerunt, quam nos non adhuc præstolando,sed iam habendo conspicimus. Sicut enim nos in prȩterita passione redemptoris nostri,ita illi per fidem in eadem ventura sunt saluati. Illi ergo foris non extra mysterium, sed extra tempus. Vnde & in constructione tabernaculi,vt colum-
I næ argenteæ interius starent, paxilli ærei figi per circuitum exterius iussi sunt,in quibus religatum tabernaculum teneretur. Columnæ itaque argenteæ interius, paxilli verò ærei in circuitu figuntur,atque in ipsis funes ligati sunt, vt tabernaculum fixum maneret: quia videlicet vt sancti Apostoli in luce sermonis sui solidi starent,& totum tabernaculum, id est,sancta Ecclesia in fidei integritate consisteret, tanquam paxilli ærei patres testamenti veteris ac prophetæ exterius fixi sunt: qui verborum suorum funibus prædicatorum mentes in soliditate stringerent,atque in hoc dei paxilli sunt,vt habitaculum in statu fidei ligarent. Extra ergo paxilli sunt, qui ante tempus huius sanctæ Ecclesiæ fuerunt. Sed tamen eos ligant qui in ipsa sunt,quia dum cœlestia mysteria vẽtura prædicant,hæc postquam ostensa sunt, credibilia omnibus fecerunt. Vt ergo intus columnȩ immobiles stent,foris paxilli funes continent, quia vt sancti Apostoli perfectè incarnationis dominicæ mysterium crederent, illorum prædicatio obtinuit,qui hoc priusquàm fuerit, & videre & prædicere potuerunt. Vnde rectè quoque ipse primus Apostolorum,magna scilicet columna ve-
2.Pet.1. ri tabernaculi, loquitur dicens: Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui bene facitis intendentes, quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco. In quibus verbis indicat quanuis ad altiora surrexit ex culmine,vbi religata persistat in fide. Quæ tamen lucerna prophetici sermonis iam quidem intelligentibus lucet, sed adhuc non intelligentibus cooperta allegoriarum obscuritatibus permanet. Vnde etiam per Psalmistam de K *Psalm.17.*
hisdem dictis prophetarum dicitur: Tenebrosa aqua in nubibus aëris, quia videlicet occulta est scientia in prophetis. Nec immeritò columnæ argenteæ,paxilli verò ærei facti sunt:quia quod clarè iam Apostoli prædicant,hoc prophetæ sub intellectu mystico obscurè locuti sunt. Rectè ergo per ȩris metallum signati sunt,qui clari in suis prædicationibus non fuerunt. Sancti verò Apostoli qui ad redemptoris nostri mysterium lucem prædicationis habuerunt,argenteis columnis expressi sunt. Et notandum quòd argentum sonat & lucet,æs verò sonat & nõ lucet, quia prædicatores noui testamenti apertè locuti sunt, quæ etiam monstrare potuerunt. Prædicatores verò testamenti veteris quia per allegoriarum vmbras de cœlesti mysterio obscura dicta protulerunt, quasi sine luce sonitum dederunt. Quod ergo illic per paxillos & columnas, hoc hic per limen exterius designatur. Si verò portam scripturam sacram hoc in loco accipimus,ipsa quoque duo limina habet exterius & interius quia in litera diuiditur & allegoria. Limen quippe scripturæ sacræ exterius,litera:limen verò eius interius allegoria. Quia enim per literam ad allegoriam tendimus, quasi à limine quod est exterius,ad hoc quod est interius venimus. Et sunt in ea permulta, quæ ita iuxta literam mentem ædificant, vt per hoc quod exterius agitur,audientis mens interius trahatur. Ibi quippe inuenimus prædicamenta operis & exempla virtutis: ibi iubetur quid agere etiam corporaliter debemus: ibi hoc L
quod ad operandum præcipitur,in sanctorum virorum ac fortium actione monstratur: vt postquam nos apertiora præcepta atque exempla iustorũ ad bonam operationem instruunt,tunc ad limen interius,id est,ad intellectum mysticum intimæ contemplationis tendamus si possumus pedé mentis. Studete quæso fratres charissimi dei verba meditari, nolite despicere scripta nostri conditoris,quȩ ad nos missa sunt. Multum valde est, quod per ea animus refricatur ad calorem, ne iniquitatis suæ frigore torpescat. Cum illa præcedentes iustos fortiter egisse cognoscimus,& ipsi ad fortitudinem bonæ operationis accingimur, sanctorum exemplorum flamma animus legentis incenditur. Videt quæ fortia ab eis facta sunt, & valde indignatur sibi quia talia non imitatur. Vnde rectè spõsi voce ad spon- *Canti.4.*
sam dicitur: Sicut turris Dauid collum tuum,quæ ædificata est cum propugnaculis suis. Mille clypei pendent ex ea,omnis armatura fortium. In collo etenim guttur, in gutture vox est. Quid ergo per collum sanctæ Ecclesiæ, nisi sacra eius eloquia designantur? In qua dum mille clypei dependere memorantur, per hunc perfectum numerum numerus vniuersus ostenditur, quia vniuersa nostra munitio in sacro eloquio continetur. Ibi quippe sunt præcepta dei, ibi exempla iustorum. Si enim torpet animus à conditoris sui desiderio, audiat quod di- M *Matth.22.*
citur: Diliges dominum deum tuum ex tota mente tua, & ex *Mar.12.*
tota virtute tua. Si quis in odio fortasse labitur proximi,audiat *Ibidem.*
quod dicitur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Res aliena concupiscitur? audiat quod illic scriptum est: Non concupi- *Exod.20.*
sces rem proximi tui. De iniuria quæ proximi ore vel facto il- *Mar.19.*
lata est, ad iram mens accenditur? audiat quod dicitur: Non *Leuit.19.*
quæres vltionem, nec memor eris iniuriæ ciuium tuorum. In carnis cõcupiscentiam malè saucia mens accenditur: ne sequatur oculus mentem, audiat quod paulò superius dictum est: *Matth.5.*
Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Cõtra inimicum forsitan quisque animum suum relaxare ponit in odio? audiat quod illic scriptum *Ibidem.*
est: Diligite inimicos vestros,benefacite his qui vos oderunt. Sed is qui aliena iam non rapit, adhuc forsitan sua inordinatè *Luca 12.*
retinet? audiat quod illic dicitur: Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam. Infirmantis animus perfrui desiderat deo simul & seculo? audiat quid illic scriptum est: Nemo potest *Matth.6.*
duobus dominis seruire. Alius non ad necessitatem stipendij, sed ad voluntatem desiderij possessa retinet? audiat quod illic dicitur: Qui non renunciauerit omnibus quæ possidet, *Luca 14.*
non potest esse meus discipulus. Quidam enim relinquunt omnia, multi autem possidendo renunciant, qui sic ad vsum possessa retinent, vt eis desiderio non succumbant. Torpere quisque appetit, & laborem subire pro domino etiam cùm præualet refugit. In collo ergo Ecclesiæ,id est in sacri eloquij prædi-

A prædicatione quæ pro sua munitione& altitudine,turri Dauid similis dicitur,mille clypei dependent. quia quot illic præcepta sunt,tot etiam pectoris nostri munimina. Ad seruandam itaque innocentiam etiam læsi à proximo perdurare in humi-
Gen.4. litate festinamus? Abel ante oculos veniat,qui & occisus à fratre scribitur,& non legitur reluctatus. Mentis munditia etiam
Gen.5. cum coniugali copula eligitur? Enoch debet imitari,qui & in coniugio positus ambulauit cum deo,& nõ inueniebatur,quia transtulit illum deus. Præcepta dei festinamus præsenti nostrȩ
Gen.6. vtilitati præponere? Noë ante oculos veniat,qui cura domestica postposita,ex iussione omnipotentis domini,per centũ annos ad arcæ fabricam vixit occupatus. Subire obedientiæ vir-
Gen.12. tutem nititur? aspicere Abraham debemus: quia relicta domo, cognatione, patria, obediuit exire in locum quem accepturus erat in hæreditatem: & exiit nesciens quò iret: qui paratus exti-
Gen.22. tit: vt pro æterna hæreditate dilectum quem acceperat occideret hæredem. Et quia vnicum domino offerre non distulit, vniuersam multitudinem gentium in semen accepit. Morum sim-
Gen.24. plicitas placet? Isaac ad mentem veniat: quem in omnipotẽtis dei oculis vitæ suȩ tranquillitas ornauit. Laboriosa fortitudo
Gen.31. & 32.&.29. vt obtinere debeat quæritur? Iacob ad memoriam deducatur, qui postquã sciuit fortiter seruire homini,ad eam quoque virtutẽ deductus est, vt non potuisset à luctante angelo superari.
Gen.39. Conamur carnis illecebram vincere? Ioseph ad memoriam re-
B deat,qui tentare se domina studuit,carnis continentiam etiam cum vitæ periculo custodire. Vnde factum est, vt quia mẽbra sua bene nouerat regere,regẽdæ quoque omni Aegypto præesset. Mansuetudinem atque patientiam obtinere quærimus?
Nume.12. Moysen ante oculos deducamus, qui exceptis paruulis ac mulieribus,sexcenta milia armatorum regens, mitis fuisse describitur super omnes homines qui habitabãt super faciem orbis
Nume.25. terræ. Rectitudinis zelo cõtra vitia accendimur? Phinees ante oculos deducatur,qui coëuntes gladio transfigens,castitati po-
Deute.34. pulum reddidit,& iram dei iratus placauit de spe omnipoten-
& Iosue.3. 5.&8. tis dei præsumere in dubiis quærimus? Iosue ad memoriam reuocemus,qui dum dubia certamina certa mente subiit, ad victoriam sine dubietate peruenit. Iam mẽtis inimicitias punire
1.Reg.8. cupimus, in benignitate animũ dilatare? Samuel in cogitationem deducatur,qui de principatu deiectus à populo, cùm idẽ populus peteret, vt pro eo domino preces effunderet, respondit dicens: Absit à me hoc peccatũ in domino, vt cessem orare pro vobis. Culpam quippe vir sanctus perpetrare se credidit,si
1.Reg.12. eis quos aduersarios pertulerat vsque ad deiectionẽ, benignitatem gratiæ non reddidisset in prece. Qui rursus cum iubẽte
1.Reg.16. domino mitteretur vt Dauid vngeret in regẽ,respondit: Quomodo vadam? inueniet enim me Saul,& occidet me. Et tamen quia iratum deum eidem Sauli cognouerat,in tanto se luctu af-
C flixerat,vt ei per se dominus diceret: Quousque tu Saulem luges, cùm ego illum abiecerim? Pensemus ergo eius animum quantus ardor charitatis incenderat, qui & illum flebat à quo timebat occidi. Cauere autem volumus quem timemus? sollicita nobis mente pensandum est ne si locũ fortasse reperimus, malum pro malo reddamus ipsi quem fugimus. Dauid ergo ad memoriam redeat,qui persequentẽ se regem & inuenit vt potuisset occidere,& tamen in ipsa feriendi potestate positus,ele-
1.Reg.24. & 26. git bonum quod ipse deberet facere,non autem malum quod ille merebatur pati,dicens: Absit à me vt mittã manum meam
2.Reg.1. in Christum domini. Et cùm idẽ Saul pòst ab hostibus fuisset interemptus, cum quem persecutorem dum viueret pertulit,
Luca 3. fleuit occisum. Errantibus huius mundi potentibus libere loqui decernimus? Ioannis auctoritas ad animum reducatur,qui
Mar.6. Herodis nequitiam reprehendens,pro verbi rectitudine occidi non timuit. Et quia Christus veritas,ipse ideo pro Christo,
Act.4. quia pro veritate animã posuit. Carnem iam nostram pro deo ponere in mortem festinamus? Petrus ad mentem veniat,qui inter flagella gaudet, qui cæsus principibus restitit, qui vitam suã pro vita despicit. Cum mortis appetitu disponimus aduer-
Act.20. sa contemnere? Paulus ante oculos deducatur, qui non solum alligari,sed& mori paratus pro Christo,nõ facit preciosiorem
1.Ioan. per totum. animam suam,quàm se. Succendi cor nostrum igne charitatis quærimus? Ioannis verba pensemus, cuius omne quod loquitur,charitatis igne vaporatur. Quia in voce sacri eloquij cuiuslibet quærimus munimen virtutis,inuenimus: mille clypei pen- D
dent ex ea,omnis armatura fortium. Si enim pugnare cõtra spi- *Canti.4.*
ritalia nequitiæ volumus,in collo Ecclesiæ quæ nobis sicut Dauid turris erecta est,id est,in diuina eloquia protectionis arma requiramus, vt ex discretione præcepti, contra vitia sumatur virtus adiutorij. Ecce enim cõtra aërias potestates festinamus fortes existere? in hac turri armaturam nostræ mentis inuenimus,vt inde præcepta conditoris,inde sumamus exempla præcedentium,per quæ contra aduersarios nostros inexpugnabiliter armemur. Dum enim quamlibet virtutem subire appetis, & hanc illic à patribus iam impletam vides,ibi armaturam tuã inuenis,per quam contra spiritalia bella muniaris. Dependent in ea quippe clypei,si quis pugnare appetit, assumat, & ex ea virtute pectus muniat,& verborũ iacula emittat. Et notãdum quia ædificata cum propugnaculis suis dicitur. Hoc quippe agunt propugnacula quod clypei,quia vtraque pugnantem muniunt. Sed inter vtraque distat,quia clypeos pro nostro munimine vbicũque volumus mouemus. Propugnaculo autem defendi possumus,sed hoc mouere nõ possumus. Clypeus in manu tenetur,nam propugnaculum nõ tenetur. Quid ergo inter propugnacula & clypeos distat: nisi quòd in sacro eloquio patrum præcedẽtium & miracula legimus,& virtutes bonorum operum audimus? Ibi nanque cognoscimus quòd alius potuit mare diuidere, alius solem figere,alius mortuũ suscitare,alius paralyticum verbo erigere: vmbra ægros curare,alius per suã sententiam infirmãtium febribus obuiare. Qui tamen omnes E
& patientiæ longanimitate mites,& zelo rectitudinis feruẽtes fuerunt,verbi prædicatione diuites, simul & misericordia largi. Hi itaque quàm vera de deo dixerint,testãtur miracula,quia talia per illum non facerent,nisi de illo vera narrarẽt. Et quàm pij: quàm humiles,quàm benigni extiterint, eorum testantur operationes. Si igitur de fide tentamur,quam ex illorum prædicatione concepimus,loquentium miracula conspiciamus,& in fide quam ab eis accepimus,confirmamur. Quid ergo illorum miracula nisi nostra sunt propugnacula? quia & muniri per illa possumus,& tamen hȩc in manu nostri arbitrij nõ tenemus: nam talia facere nõ valemus. Clypeus verò in manu est,& defendit: quia virtus patientiæ, virtus misericordiæ, præcedente nos gratia,&in potestate est arbitrij,& à periculo protegit aduersitatis. Turris itaque nostra cum propugnaculis suis ædificata est,in qua mille clypei dependent,quia scriptura sacra sub miraculis patrum à iaculo aduersitatis abscondimur,& cõuersationis sanctæ munimina etiam in manu operis tenemus. Notandum verò,quòd limen portæ vno calamo mensuratur. Calamus autem in sex cubitis & palmo tenditur,quia videlicet in scriptura sacra doctrina perfectȩ operationis,& initium supernæ contemplationis inuenitur. Sin verò porta hoc loco vnusquisque prædicator accipitur, limen exterius in porta est vita actiua,limen verò interius vita contemplatiua. Per illam quip-
pe ambulatur in fide,per hanc verò festinatur ad speciem. Illa F
exterius ducit,vt vnusquisque bene viuere debeat: ista interius perducit, vt ex bona vita ad gaudia æterna pertingat. Hæc nos hodie tractasse sufficiat. Quia enim transeuntes ad alia,diu per excessum locuti sumus, ea quæ subiecta sunt,lectioni alteri reseruemus, reparandi per silentium,sperantes in verbo, quod viuit & regnat cum patre in vnitate spiritus sancti: per omnia secula seculorum, Amen.

HOMILIA XVI.

ET mensus est vestibulum portæ octo cubitorum,& frontem eius duobus cubitis. Vestibulũ autem portæ erat intrinsecus. Porro thalami portæ ad viam orientalem tres hinc & tres inde,mensura vna trium: & mensura vna frontium ex vtraque parte. Et mensus est latitudinem liminis portæ decem cubitorum: & longitudinem portæ tredecim cubitorum,& marginem ante thalamos cubiti vnius, & cubitus vnus finis vtrunque.

Universidad de Deusto
Biblioteca

GVIr cuius erat ſpecies quaſi ſpecies æris, menſus eſt veſtibulum portæ octo cubitorum, & frontem eius duobus cubitis.) Ac ne hoc veſtibulum extra portam eſſe crederemus, ſubditur: Veſtibulum autem portæ erat intrinſecùs.) Quid ergo per interius veſtibulum niſi æternæ vitæ latitudo ſignatur? quæ modo inter anguſtias vitæ præſentis iam
Pſalm.99. ſpe mente concipitur. De qua per Pſalmiſtam dicitur: Intrate portas eius in cõfeſsione, atria eius in hymnis confeſsionum. Cùm enim peccata noſtra per lachrymas confitemur, anguſtæ vitæ portam ingredimur. Sed cùm poſt hæc ad æternam vitam perducimur, portæ noſtræ atria in confeſsionum laudibus intramus, quia ibi iam anguſtia non erit, cùm nos lætitia æternæ ſolẽnitatis aſſumpſerit. Propter cõfeſsionis noſtræ anguſtiam
Matth.7. veritas dicit: Intrate per anguſtam portã. Et cum ſe Pſalmiſta recipere in latitudine gaudia æterna præſumpſerat, dicebat:
Pſalm.30. Statuiſti in loco ſpatioſo pedes meos. Ad atrium ergo per portam tenditur, quia ad latitudinem ſolẽnitatis pertingitur ab anguſtia confeſsionis. Illa itaque gaudia, quæ apud Dauid atria, apud Ezechielem veſtibulum intrinſecus vocatur. Vnde & hoc ipſum veſtibulum octo cubitis dicitur menſuratum. Ibi enim omnes recipiendi ſunt, qui nunc in exercitio operis laborant, & ad æterna gaudia per contemplationis gratiam ſuſpirãt. Nec immerito menſura veſtibuli in octo cubitis ponitur, quia ſeptẽ diebus vniuerſum tempus euoluitur. Aeterna etenim dies, quæ
H expleta ſeptẽ dierum viciſſitudine ſequitur ſcilicet, octaua eſt. Vnde etiam Pſalmiſta reſurrectionis diem cõſiderans, quia de extremi iudicij diſtrictione erat locuturus, præmiſit titulum dicens: In finem Pſalmus Dauid pro octaua. Vt enim quam octauam diceret demonſtraret, diem illam tremẽdi terroris in Pſal
Pſalm. 6. mi inchoatione ſecutus eſt, dicẽs: Domine ne in ira tua arguas me, neq; in furore tuo corripias me. Modo enim quiſquis per flagella corripitur, & correptionibus emendatur, in manſuetudine corripitur, non in ira. In diſtricto autem illo examine omnis argutio atque correptio ira eſt, quia venia poſt correptionem nõ eſt. Huius octonarij numeri cauſa eſt, quòd poſt ſabbatum dominus voluit à morte reſurgere. Dies quippe domini cus, qui tertius eſt à morte dominica, à conditione dierum numeratur octauus, quia ſeptimum ſequitur. Vnde & ipſa vera redẽptoris noſtri paſsio & vera reſurrectio figurauit aliquid de ſuo corpore in diebus paſsionis ſuæ. Sexta enim feria paſſus eſt: ſabbato quieuit in ſepulchro, dominico die reſurrexit à morte. Præſens etenim vita nobis adhuc ſexta eſt feria, quia in dolotibus ducitur, & in anguſtiis cruciatur. Sed ſabbato quaſi in ſepulchro quieſcimus, quia requiem animæ poſt corpus inuenimus. Dominico verò die, videlicet à paſsione tertio, à conditione vt diximus octauo, iam corpore à morte reſurgemus, & in gloria animæ etiam cum carne gaudebimus. Quod ergo mirè ſaluator noſter fecit in ſe, hoc veraciter ſignificauit in nobis, vt nos dolor in ſexta, & requies in ſeptima, & gloria excipiat in octaua. Hinc per Salomonem dicitur: Da partes ſeptem necnon & octo, quia ignoras quid mali futurum ſit ſuper terram. Partes etenim ſeptem ſimul & octo damus, quando ſic ea quæ ſeptem diebus euoluuntur diſponimus, vt per hæc ad bona æterna veniamus. Vt dummodo cautè agitur, poſtmodum venientis tremendi iudicij ira deuitetur. Octo itaque cubitis veſtibulum menſuratur intrinſecus, quia per lucem quæ poſt ſeptem dies ſequitur, lætitudo nobis æternitatis aperitur. Sed nemo ad illam venit, niſi qui hic dilectionem dei ac proximi deuota mente tenuerit. Vnde & ſubditur: Et frõtem eius duobus cubitis.) Frons etenim portæ eſt boni meritum vitæ præſentis. Sicut enim veſtibulum intrinſecus ſuperna requies debet intelligi, ita per frontem portæ neceſſe eſt qualitatem viſibilis vitæ ſignari. Frons ergo portæ duobus cubitis menſuratur, quia quiſquis hic dilectionem dei ac proximi ſeruare ſtuduerit, ipſe ad æternitatis atrium pertingit. Vita igitur noſtra vt duobus cubitis ſit menſurata, rendi quotidie per charitatem debet in amorem dei ſimul & proximi. Non eſt enim charitas
Exod. 28. vera, ſi minus à duobus cubitis habet. Vnde Moyſes cùm per colores veſtium, electorum virtutes exprimeret, in ornamento pontificis bis tinctum coccum iubet adhiberi. Quid nãque per coccum, niſi charitas deſignatur, quę ſemper flamma amoris accenditur? Sed coccus bis tingitur, quando non ſolum ex amore dei, ſed etiam proximi noſtra charitas inflammatur. K Nam quiſquis ſic amat deum, vt commiſſi ſibi proximi curam relinquat, adhuc in eo coccus ſemel tinctus eſt. Et quiſquis ſic amat proximum, vt minuat deſiderium quo flagrare debet in deum, non eſt adhuc in eo color tinturæ geminatus. Debemus ergo & amare eos cum quibus viuimus, & ad illum totis deſideriis anhelare, in quo veraciter viuamus. Ecce etenim ad fidem atque ad audiendum verbum omnipotentis domini nos qui religioſo induti habitu videmur, ex diuerſa mundi qualitate conuenimus, atque ex diſsimilibus iniquitatibus in ſanctæ Eccleſiæ concordia congregati ſumus, ita vt iam patenter fa-
Eſaiæ 11. ctam eſſe videatur, quod de promiſsione Eccleſiæ per Eſaiam dicitur: Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hœdo accubabit. Nam per ſanctæ charitatis viſcera lupus cum agno habitat, quia hi qui in ſeculo raptores fuerunt, cum manſuetis ac mitibus in pace conquieſcunt. Et pardus cum hœdo accubabit, quia is qui peccatorum ſuorum maculis varius fuit, cum eo qui ſe deſpicit & peccatorem fatetur, humiliare conſentit. Vbi & ſubditur: Vitulus & leo & ouis ſimul morabuntur. Quia & is qui per contritum cor ad quotidianum ſe deo ſacrificium præparat, & alius qui tanquam leo ex crudelitate ſæuiebat, & alter qui velut ouis in innocentiæ ſuæ ſimplicitate perdurat, in caulis ſanctæ Eccleſiæ cõueneruntꝛ. Ecce qualis eſt charitas, quæ per diuerſitates mentium accenditur, concrematꝛ, cõflat, & quaſi in vnam auri ſpeciem reformat. Sed in eo quòd ſe
L electi ſic amant, ad illum neceſſe eſt vt feſtinent, quem æterno gaudio in cœlis videre mereantur. Vnus eſt etenim dominus ac redẽptor noſter, qui & hic electorũ ſuorũ corda advnanimitatem ligat, & ad ſupernum amorem per interna deſideria ſem
Ibidem. per ſtimulat. Vnde & illic ſubditur: Et puer paruulus minabit eos. Quis iſte eſt puer paruulus, niſi de quo ſcriptum eſt: Puer natus eſt nobis, filius datus eſt nobis? Qui ſimul habitantes mi nat, quia ne in terrenis rebus corda noſtra inhæreant, hæc per internum deſiderium quotidie inflammat. Et hoc ipſum eius minare, eſt ad ſuum nos amorem inceſſanter accẽdere, ne cùm nos viciſsim diligimus, mente in hoc exilio remaneamus: ne quies huius vitæ ſic placeat, vt ad obliuionem patriæ perducatꝛne delectata mens proſperis torpeat. Vnde & donis ſuis flagella permiſcet, vt nobis omne quod nos in ſeculo delectabat, amareſcat, & illud incendium ſurgat in animo, quod nos ſemper ad cœleſte deſiderium in quiete exciteꝛatque vt ita dicam, delectabiliter mordeat, ſuauiter cruciet, hilariter contriſtet. Puer ergo nos paruulus minat, quia is qui paulominus quàm angeli minoratus eſt, per charitatem quam nobis tribuit, in hoc nos mundo mentem figere non permittit. Bis tinctus itaque in nobis coccus eſt, ſi &hic proximos noſtros ſicut nos diligimus, & ad auctorem omnium cum ipſis quos diligimus, feſtinamus. Si igitur vita noſtra de perfecta charitate bis M tingitur, frons in nobis portæ duobus cubitis menſuratur. Siue igitur doctor ſeu ſacrum eloquium, vel certè fides portæ nomine ſignetur, in menſura vtriuſque cubiti charitas non incon uenienter accipitur: quia & ille vera prædicat, qui dei ac proximi amorem docet, & ipſa eſt certa ſcientia quam charitas ædificat, & fides robuſta eſt, quæ ſe in dilectione dei ac proximi exercet. Sequitur: Porrò thalami portæ ad viam orientalem tres hinc & tres inde, & menſura vna trium.) Quid thalami, quid via orientalis deſignet, iam ſuperius diximus, nec replicare latius neceſſarium putamus. Sed quærendum nobis eſt, quid eſt quod dicitur, tres hinc & tres inde? Thalami quippe iuxta viam orientalem ſunt corda ſeruentium in amore dei. Et ſiue hi qui electi in teſtamento veteri fuerunt, ſiue hi qui in teſtamento nouo ſecuti ſunt, nimirum conſtat, quia omnes ex amore trinitatis accenſi ſunt. Neq; enim verè deum diligeret, ſi eiuſdem trinitatis, quæ deus eſt, gratiam non accepiſſent. Iuxta viam ergo oriẽtalem tres hinc & tres inde ſunt thalami, quia dum inter veteres & nouos patres dominus incarnari dignatus eſt, quaſi in medio thalamorum via orientalis apparuit, qui thalami ad verã ſpeciem ex trinitatis ſunt cognitione decorati. Sin verò ad virtutes electorum eundem numerum refetamus, tres ſunt virtutes, ſine quibus is qui aliquid operari iam poteſt, ſaluari non poteſt, videlicet fides, ſpes, charitas. Et quia eadem fides, ſpes, & charitas in antiquis patribus quæ in nouis

A nouis doctoribus fuit, iuxta orientalem viam tres hinc & tres inde thalami deſcribuntur. Vel certè quia tres patrum veterum diſtinctiones fuerũt, tres quoque nouorum ſub gratia ſequuntur. Vetus quippe populus habuit patres ante legem, ac deinde in lege, & poſtmodum prophetas. In nouo autẽ populo prius Hebræorum primitiæ crediderunt, poſtmodũ plenitudo gen-
Roma. 9. tium fidem ſecuta eſt, ac deinde in fine ſeculi Hebræorum reliquiæ ſaluantur. Quia ergo incarnatio domini & ex ſuperiori parte patres ante legem, patres in lege, atque ad extremum prophetas habuit, & ex poſteriore fideles ex Hebræis, fideles ex gentibus, ac poſtmodum Hebræorum omnes reliquias collegit, orientalis via tres hinc & tres inde thalamos habere memoratur. Sed hoc quoque non inconuenienter accipimus, ſi tres eſſe fidelium ordines dicamus. Siue nanque in veteri, ſeu in nouo teſtamento, alius eſt ordo prædicantium, alius continentium, atque alius bonorum coniugatorum. Vnde & idem
Exod.14. propheta in ſuperiori parte tres viros liberatos vidit: Noë, Daniel, & Iob, in quibus videlicet tribus prædicatores, continentes, & coniugati ſignati ſunt. Nam Noë arcam in vndis rexit, atque ideo figuram rectorum tenuit. Daniel in aula regia abſtinentiæ deditus fuit, & idcirco vitam continentium ſignauit. Iob verò in coniugio poſitus, & curam domus propriæ exercens placuit, per quem dignè bonorum coniugatorum ordo
B figuratur. Qui ergo etiam ante mediatoris aduentum, & prædicatores, & continentes, ac boni coniugati fuerunt, qui eundem eius aduentum præſtolarentur, & magna huncſiti deſiderij vi dere cuperent, & poſtmodum prædicatores cõtinentes, ac boni coniugati, ſicut cernimus, exiſtunt. Qui redemptorem noſtrum non iam deſideramus incarnatum, ſed in maieſtatis ſuæ
Pſalm.17. gloria cõtemplandum, orientalis via tres hinc, & tres inde thalamos habet, iuxta Pſalmiſtæ vocem, qui de eadem via videlicet redemptore noſtro dicit: In circuitu eius tabernaculũ eius. Sed pẽſandum nobis eſt ſollicita intẽtione quod dicitur, quia menſura non trium. Cùm enim lõgè ſit vna à cõtinentibus & tacentibus excellentia prædicatorũ: & valde à cõiugatis diſtet eminentia continentium: quid eſt quòd vna menſura dicitur trium? Cõiugati quippe quanuis & bene agant, & omnipotentem deum videre deſiderent, domeſticis tamen curis occupantur, & neceſsitate cogente, in vtroque mentem diuidunt. Continentes autem ab huius mũdi actione remoti ſunt, & voluptatem carnis etiam à licito coniugio reſtringunt: nulla coniugis, nulla filiorum cura, nullis noxiis ac difficilibus rei familiaris cogitationibus implicantur: Prædicatores verò non ſolum ſe à vitiis coẽrcent, ſed etiam alios peccare prohibent: ad fidẽ ducunt, in ſtudio bonæ cõuerſationis inſtruunt. Quomodo ergo vna eorum menſura eſt, quorum vitæ æqualitas vna non eſt? Sed menſura vna trium eſt, quia etſi in eis meritorum magna
C eſt diuerſitas, tamen diſtantia in fide in qua tenduntur non eſt. Nam eadem fides quæ iſtos ſolidat in maximis, illorũ infirmitatem continet in paruis. Vel certè trium vna menſura eſt, quia in retributione vltima quanuis eadem dignitas omnibus non
Luc.14. ſit, vna tamen erit omnibus vita beatitudinis. Vnde & per ſemetipſum dominus dicit: In domo patris mei mãſiones multę ſunt. Sed tamen qui in ea ducti ſunt, quanuis diuerſis horis venerint, vnum denarium perceperunt. Qua itaque ratione conueniant manſiones multæ cum vno denario: niſi quia diuerſæ quidem beatorum ciuium dignitates erunt, ſed tamen vna requies æternæ retributionis? Nam & ſi diſpar erit meritum ſingulorum, non erit diuerſitas gaudiorum: quia etſi alter minus atque alius amplius exultat, omnes tamen vnum gaudium de cõditoris ſui viſione lætificat. Hoc quoque eſt ſiue de veteribus, ſeu de nouis patribus ſentiendum, quia orientalis via cùm tres hinc, & tres inde thalamos habet, menſura vna trium eſt, quoniam ipſa fides atque ipſum meritum tenuit corda præce-
dentium, quæ repleuit corda ſequentium ſub teſtamẽto nouo
2.Cor.4. poſitorum, ſicut & per Paulum dicitur: Habentes autem eun-
Pſal.115. dem ſpiritũ fidei, ſicut ſcriptũ eſt: Credidi, propter quod locutus ſum. Et nos credimus propter quod & loquimur. Spiritales quippe illi patres omnipotentem deum trinitatem ita eſſe crediderunt, ſicut eandem trinitatem noui patres apertè loquuti
Eſaiæ 6. ſunt. Eſaias nanque audiuit angelica agmina in cœlo clamãtia: Sanctus, ſanctus, ſanctus dominus deus ſabbaoth. Vt enim perſonarum trinitas monſtraretur, tertiò ſanctus dicitur. Sed vt D vna eſſe ſubſtantia trinitatis appareat, nõ domini ſabbaoth, ſed dominus ſabbaoth eſſe perhibetur. Quod Dauid quoque ſentiens ait: Benedicat nos deus deus noſter, benedicat nos deus. Pſalm.66. Qui cùm tertiò dixiſſet deus, vt vnum eſſe hunc oſtenderet, ſubdidit: Et metuãt eum omnes fines terræ. Paulus quoque loquitur dicens: Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt Roma.11. omnia. Ex ipſo videlicet, ex patre. Per ipſum, per filium. In ipſo autem, in ſpiritu ſancto. Quem ergo ipſum cum tertiò dixiſſet, adiunxit. Ipſi gloria in ſecula ſeculorum, amen. Qui enim non dixit, ipſis, ſed ipſi, dicendo ter ipſum, diſtinxit per perſonas & ſubiungendo ipſi gloria, non diuiſit ſubſtantiam. Quia itaque vna eſt veterum ac nouorum patrum fides, rectè thalamorum deſcribitur menſura vna trium. Quod verbis aliis replicatur cùm ſubditur: Et menſura vna frontium.) Ex vtraque enim parte eſt menſura frontium, quia patres noſtri vel prius à veteri, vel nunc à nouo teſtamento venientes, in vna mediatoris fide conueniunt. Qui pro eo quòd charitate pleni ſunt, carnem ſuam abſtinentia edomant, corda audientium prædicationis lumine illuſtrant, ſigna faciunt, virtutes operantur. Per hoc quòd eorum bona nobis foris innoteſcunt, non immeritò huius cœleſtis ædificij frontes vocãtur. Omne enim quod nũc in aperto oſtenditur, frons eſt: vt illud ſit veſtibulum ædificij, quod nobis interius referuatur. Vnde & ſanctę Eccleſię in cantico canticorum dicitur: Sicut cortex mali punici genæ tuæ abſ Cantic.6. que occultis tuis. Genæ quippe ſunt ſanctæ Eccleſiæ ſpiritales E patres: qui nunc in ea miraculis coruſcant, & velut in eius facie venerabiles apparent. Cùm enim videmus multos mira agere, ventura prophetare, mundum perfectè relinquere, cœleſtibus deſideriis ardere, ſicut cortex mali punici ſanctæ genæ rubent. Sed quid iſtud eſt omne quod miramur, in illius rei comparatione de qua ſcriptum eſt, quòd oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit quæ preparauit deus diligen Eſaiæ 64. 1.Corin.12. tibus ſe? Bene ergo cùm miraretur genas Eccleſiæ, ſubdidit: Abſque occultis tuis. Ac ſi apertè diceretur: Ea quidem quæ in te non latent, magna ſunt, ſed illa valde ineffabilia quæ latẽt. Sequitur: Et menſus eſt latitudinem liminis portæ decem cubitorum, & longitudinem portæ tredecim cubitorum.) Multa ſuperius de portæ ſignificatione iam diximus. Sed vnum tenere aliquid debemus, per quod poſsit & cætera lectoris prudentia penetrare. Dictum quippe eſt, per portam ſcripturam ſacram poſſe ſignificari. Sed hoc nobis modo laborioſè diſcutiendum eſt, cur latitudo liminis portæ decem cubitis, & longitudo portæ tredecim menſuratur. Hoc autem loco longitudo portæ altitudo dicitur, ſicut nos longæ ſtaturæ dicimus, quem altum videmus. Nam longitudo portæ dici in tranſuerſum non poteſt, cuius latitudo per decem cubitos demonſtratur. Quid ergo latitudo liminis portæ, niſi lex teſtamenti vete- F ris fuit: & longitudo portæ, niſi gratia teſtamenti noui? Quia videlicet ſcriptura ſacra dum per teſtamentum vetus crimina operum compeſcuit, dari decimas præcepit, quaſi per mandata humilia in liminis latitudine iacuit. Sed dum per teſtamentum nouum cogitatiõnes prauas coẽrcuit, derelinqui omnia, & pro deo vitam corporis iuſsit cum præſenti ſeculo deſpici, quaſi porta noſtra in longitudinis altitudine ſurrexit. Minora quippe præcepta Iſraëlitico populo per legem data ſunt. Vnde & eidem populo Moyſes in campo locutus eſt. Altiora domi- Exod.19. nus ſanctis Apoſtolis dedit. Vnde & eoſdem mandatis vitæ in monte docuit. Dum verò redemptor noſter per Euange- Matth.5. lium dicit: Nolite putare quoniam veni ſoluere legem aut prophetas: non veni ſoluere, ſed adimplere. Adimplere enim venerat legem qui legis iuſtitiæ gratiam addidit, vt quod illa iubebat in minimis, ipſe perfici adiuuaret in ſummis. Et quod illa coërcebat ab opere: ipſe reſecaret à corde. Intellectu ergo lex quæ in latitudine iacuit, in altitudine ſurrexit. Ipſa enim dei cognitio quæ apud illam in ſpiritalibus patribus fuit, nota omni Hebræorum populo non fuit. Nam omnipotentem deum, ſanctam videlicet trinitatem cum prophetæ prædicarent, populus ignorabat: ſolum decalogum tenebat in fide, legem trinitatis neſciens. Menſuretur ergo latitudo liminis portæ decem cubitis, quia durus ille populus ſubtilitatem fidei ignorãs, mandaris ſeruiebat decalogi. Menſuretur ergo longitudo portæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tredecim cubitis,quia per testamentum nouum in corde fidelis populi super mandata decalogi quem verius custodit,cognitio trinitatis creuit:Et cùm mandata legis perficit,trinitatē esse omnipotentem dominum credidit. Vbi & quæri rationabiliter potest, cur istam latitudinem liminis portæ, quam superius dixerat vno calamo mēsurari,inferius subiunxit:quòd decem cubitis mensuretur : ac deinde subditur quòd longitudo portæ tredecim sit cubitis mēsurata ? Vnus etenim calamus iā, sicut sæpe dictum est,sex cubitos habet,&palmum:decem verò cubiti iam mēsuram suam super calamum tenent: tredecim verò amplius quàm decem. Quid est ergo quòd prius vno calamo limen portæ:postmodum latitudo eius decē cubitis, ad extremum quoque longitudo portæ tredecim mēsuratur, nisi quòd sancti patres quos per sacrā scripturam ante legē fuisse cognoscimus,vnum quidem omnipotentem deum, sanctam videlicet trinitatem esse nouerunt, sed eandē trinitatem quam cognouerant,aperrè minimè prædicauerunt? Qui eius iussioni
H bus obedientes,& vitæ munditiam conseruantes, quasi in sex cubitis calami habuerunt perfectionem operis, & sæpe angelos vidētes,habuerunt palmum cōtēplationis. Data autē lege, rudis ille Hebræorum populus mandata decalogi seruare conatus est, sed tamen de cognitione sanctæ trinitatis eruditus non est.Et quāuis hanc spiritales patres perfectè cognouissent, multitudo tamen synagogæ nec inuenire mysterium trinitatis potuit,nec quærere sciuit. Superueniente autem gratia per testamentum nouum,omnis fidelis populus vnum deum trinitatem esse cognouit,& virtutem decalogi eius agnitione cōpleuit.Prius ergo limen portæ mēsuretur calamo vno,postmodū latitudo eius cubitis decem:atque ad extremum lōgitudo portæ cubitis tredecim : quia & sanctis patribus ante legem actiua & contemplatiua vita non fuit : & sub lege decalogi populus diuinæ substantiæ mysteriū nescíens,in mandatorum latitudinem seruiuit.Et nunc sub gratia custoditis verius decalogi præceptis,omnis qui ad fidem venerit, sanctæ trinitatis sacramēta cognoscit. Quia in re hoc quoque nobis sciendum est, quia & per incrementa temporum creuit scientia spiritalium patrum. Plus nanque Moyses quàm Abraham, plus prophetæ quàm Moyses, plus Apostoli quàm prophetæ in omnipotentis dei scientia eruditi sunt. Fallor si hæc ipsa scriptura non loquitur:
Danie.12. Pertransibunt plurimi,& multiplex erit scientia.Sed hæc eadē quæ de Abraham,Moyse,prophetis & Apostolis diximus, & eiusdem scripturæ verbis si possumus ostendamus.Quis enim
Exod.6. nesciat quia Abraham cum deo locutus est?& tamen ad Moysen dominus dicit:Ego sum deus Abraham,deus Isaac,& deus Iacob, & nomen meum Adonai non indicaui eis. Ecce plus Moysi quàm Abrahę innotuerat,qui illud de se Moysi indicat, quod se Abrahæ non indicasse narrabat. Sed videamus si pro-
I phetæ plus quam Moyses diuinam sciētiam apprehendere po-
Psal.118. tuerunt. Certè Psalmista dicit : Quomodo dilexi legem tuam domine:tota die meditatio mea est.Atque subiunxit:Super o-
Ibidem. mnes docētes me intellexi,quia testimonia tua meditatio mea est.Et iterum: Super seniores intellexi. Qui ergo legem meditari se memorat,& super omnes docentes se ac super seniores intellexisse testatur,quia diuinam scientiam plusquam Moyses acceperat,manifestat. Quomodo autem ostensuri sumus, quia plus sancti Apostoli edocti sunt,quàm prophetę? Certè veritas
Lucæ 10. dicit : Multi reges & prophetæ voluerunt videre quæ videtis, & audire quæ auditis,sed non viderunt. Plus ergo quàm prophetæ de diuina scientia nouerunt, quia quod illi solo spiritu viderant,ipsi etiam corporaliter videbant. Impleta itaque est
Danie.12. ea,quam superius diximus, Danielis sententia, quia pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia. Mensura ergo calami qui est sex cubitorum & palmo,ducatur ad cubitos decem:& mensura decem cubitorum ad extremum surgat in tredecim. Quia quanto mundus ad extremitatem ducitur, tāto nobis æternæ scientiæ aditus largius aperitur. Sequitur: Et marginem ante thalamos cubiti vnius.) Sicut sæpe diximus,thalami corda electorum sunt,omnipotentis amore feruentia. Quid per marginem ante thalamos,nisi fides exprimitur?quia nisi prius ipsa teneatur,nullo modo ad spiritalem amorem pertingitur. Non enim charitas fidem,sed fides charitatē præcedit. Nemo enim potest amare quod non crediderit.Margo itaque est ante thalamos,fides ante ardorem charitatis : quia sicut dictum K
est,nisi ea quæ audis credideris,ad amorem eorum quæ audieris, nullatenus inflammaris.Sed margo ante thalamum cubiti vnius est,quia tunc fides corda audientium in amore copulat, quando per errores & schismata diuisa non est,sed in vnitate perdurat. Vt videlicet margo vnius cubiti audientis animum ad thalamum perducat, quia cœlestis spiritus speciem quam hic prædicat,postmodum in cœlestibus demonstrat. Vbi & bene subditur:Et cubitus vnus, finis vtrunque,) Vtrunque autem dicitur,ac si dicatur vtrorumque. Per latitudinem quippe liminis,& longitudinem portæ,vetus ac nouum testamentum diximus designari. Ad extremum verò additur,quòd cubitus vnus sit finis vtrorumque , quia videlicet & testamentum vetus vnum nobis mediatorem dei & hominum nunciauit, & testamentum nouum eundem nobis nunciat in æterna claritate venturum,quem iam pro nobis cognouimus incarnatū. Cubitus ergo vnus vtrorunque est quia & quem lex prædixit,in carne apparuit? &ipse quem nunc testamentum nouum loquitur,in gloria maiestatis apparebit.Et tūc vtrorunque finis erit, *Romano.*
cùm visus in diuinitatis suæ potentia,omnia quæ sunt prædicta compleuerit. Scriptum nanque est:Finis legis Christus ad iustitiam credenti. Finis videlicet,non qui consumit, sed qui perficit. Tunc etenim legem perfecit , cùm sicut lex prædixerat,incarnatus apparuit.Sed adhuc de eius indicio multa nouum te-
L stamentum loquitur,adhuc multa de regno illius narrat, quæ necdum videmus impleta. Ecce quotidie Euangelium legitur, ventura prædicantur. Tunc ergo erit & noui testamenti finis, cùm & quæ de se promisit, compleuerit. Finietur verò testamentum nouū,quia perficietur. Nā cùm ipse de quo loquitur, visus fuerit,eiusdē testamenti verba cessabunt. Vnde & sanctę Ecclesiæ veri luminis diem quasi tempus vernale præstolanti *Cantica.*
per sponsi vocem dicitur:Surge propera amica mea,columba mea,formosa mea,& veni.Iā enim hyems transiit,imber abiit & recessit,flores apparuerunt in terra. Siue enim sancta Ecclesia,seu vnaquæque electa anima,cœlesti sponso est amica per amorem,colūba per spiritum , formosa per morū pulchritudinem. Quæ cùm iam de corruptione carnis ducitur,ei procul dubio hyems transit,quia præsentis vitæ torpor abscedit. Imber quoque abit & recedit : quia cùm ad contemplandum in sua substātia omnipotentem deum educitur,iam verborū gutte necessariæ non erunt, vt pluuia debeat prædicationis infundi. Nam quod minus audire potuit,amplius videbit. Tunc aperiēt flores in terra,quia cùm de æterna beatitudinis vita quędam suauitatis primordia prægustare anima cœperit,quasi iam *Ibidem.*
in floribus odorata exit. Quod postquam egressa fuerit,in fructu vberius habebit. Vnde& illic subditur: Tempus putationis aduenit.In putatione quippe sarmēta sterilia reciduntur , vt ea
M quæ prędant,vberius fructum ferant. Nostrę itaque putationis tempus tunc aduenit , quando infructuosam ac noxiam corruptionem carnis deserimus,vt ad fructum animæ perueni re valeamus. Qui fructus nobis erit vberrimus,visio vnius cubiti. Ergo vnus est finis vtrunque , quia vnus est ille qui dixit: *Psal.140.*
Singulariter sum ego donec transeam. Qui solus cum parte & sancto spiritu præsidet in cœlo,sicut passer vnicus in ædificio. Quemadmodū impleuit legem per mysterium incarnationis & perfectæ humanitatis suæ,ita testamenti noui promissa impleturus est per ostensam gloriam claritatis suæ. Hunc vnum *Gene.6.*
nobis cubitum mēsura quoque arcæ locuta est. Arca enim quæ trecentis cubitis fieri in longitudine iussa est , sexaginta verò in latitudine,triginta autem in altitudine,in vno est cubito cōsummata. Quid enim per arcam nisi sancta Ecclesia figuratur, quæ inferius ampla est : superius angusta ? Quæ à trecentis & sexaginta ac triginta cubitis ad vnum cubitum colligitur,quia latitudinem,quam sancta Ecclesia in membris suis adhuc infirmantibus habet,paulisper angustata & in altum proficiens ad vnum tendit. Ipsa enim ratio exigit,vt credamus quòd in illa arcæ latitudine omnes bestię, cuncta quadrupedia atque reptilia in inferioribus fuerunt , homo verò atque volatilia nimirum in superioribus. Iuxta superiorem etenim partem festra fuit in latere,de qua coruum vel columbam dimisit homo,vt si iam diluuij transisset aqua , cognosceret. Et quia arca eadem in vno fuit cubito consummata,homo & volatilia iuxta

A iuxta cubitum fuerunt.Rectè itaque per arcam vniuersa Ecclesia designatur,quæ adhuc in multis suis carnalibus lata est, in paucis spiritalibus angusta.Et quia ad vnum hominem qui est sine peccato colligitur,quasi in vno cubito consummatur. Videmus etenim multos intra eiusdem sanctæ Ecclesiæ sinum in superbia erigi , in carnis voluptate dissolui , acquirendis terrenis rebus inhiare , imperante auaritia mare transire , deseruire tracundiæ,iurgiis vacare,proximos quos præualent lędere.Sed quia eos adhuc sancta Ecclesia tolerat vt conuertat,quasi in arcæ latitudine deorsum bestiæ morantur.Videmus alios iā alienā nō quærere,illatas iniurias æquanimiter portare,rebus propriis esse contentos , humiliter viuere. Sed quia isti iam pauci sunt,angustatur arca. Alios autem conspicimus etiam possessa relinquere,nullum terrenis rebus studium dare , inimicos diligere,carnem à cunctis voluptatibus domare,motus omnes sub rationis iudicio premere , per cœleste desiderium contemplationis pennas subleuare. Sed quia tales quique valde rari sunt in arca iuxta cubitum ducuntur,vbi homines & volatilia continētur.Quæratur tamen si quis in eis esse valeat sine peccato, &nullus inuenitur.Quis itaque homo sine peccato est,nisi ille qui in peccato natus nō est?In vno ergo cubito consummatur arca,quia vnus est auctor & redēptor sanctæ Ecclesiæ sine peccato,ad quem omnes proficiunt , qui se esse peccatores nouerunt.Dicatur itaque de limine & porta. Et cubitus vnus , finis
B vtrunque.Quia cùm vnus mediator dei & hominum Christus Iesus in maiestate sua apparuerit , omnia vtriusque testamenti quæ prædicta & promissa sunt complebit. Sin verò vtraque hoc loco marginem ac thalamos memorat,neque hoc ab hac sententia abhorret,quia cùm maiestas redēptoris nostri nobis fuerit ostensa,finitur fides,cùm iā cœperit videre homo quod credidit. Et ad finem suum peruenient thalami, quia corda fidelium incomparabiliter longè quàm modo sunt,in amore illius perficiuntur. Cubitus ergo vnus finis vtrunque est : quia vnius domini & saluatoris visio in electis suis fidē finit,& charitatem perficit. Considerare libet qui nos sumus, qui ista tractamus. Certè ex gentibus venimus , certè parentes nostri ignorum ac lapidum cultores fuerunt. Vnde ergo hoc nobis vt ea quæ nunc vsque Hebræi nesciunt,Ezechielis prophetæ tam profunda mysteria rimemur ? Agamus ergo gratias toto desiderio vni , qui cuncta quæ de eo in sacro eloquio scripta sunt, opere impleuit,vt quæ intelligi audita non poterant,visa panderentur.Ibi quippe incarnatio,ibi passio,ibi mors,ibi resurrectio,ibi ascensio illius continetur.Sed quis nostrum hæc audita crederet, nisi facta cognouisset? Signatum ergo librum,sicut *Apoc.5.*
in Ioannis Apocalypsi legitur, quem aperire & legere nemo poterat,leo de tribu Iuda aperuit,quia omnia eius nobis mysteria in sua passione ac resurrectione patefecit. Et per hoc quòd
C infirmitatis nostræ mala pertulit , suæ nobis potentiæ & claritatis bona monstrauit. Cato enim factus est , vt nos spiritales faceret:benignè inclinatus est,vt leuaret : exiit , vt introduceret:visibilis appatuit,vt inuisibilia monstraret: flagella pertulit, vt sanaret:opprobria & irrisiones sustinuit , vt ab opprobrio æterno liberaret:mortuus est,vt viuificaret. Agamus ergo gratias viuificanti & mortuo,& ideo amplius viuificāti,quia mortuo. Vnde bene salutem nostram,& passionem illius Esaias cō-
Isaiæ 27. templatus ait : Vt faciat opus suum , alienum est opus eius : vt operetur opus suum,peregrinum est opus eius ab eo.Opus etenim dei est animas quas creauit colligere,ad æternæ lucis gaudia reuocare. Flagellari autem atque sputis illiniri , crucifigi,
1.Pet.2. mori,atque sepeliri , non hoc in sua substantia opus dei est,sed opus hominis peccatoris,qui hęc omnia meruit per peccatum. Sed peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum. Et qui in natura sua antè semper incomprehensibilis,in natura nostra comprehendi dignatus est ac flagellari,nisi ea quę erant infirmitatis nostræ susciperet , numquam nos ad suæ fortitudinis potentiam subleuaret. Vnde ergo faciat opus suum ? Alienum opus eius,& vt operetur opus suum,peregrinum est opus eius ab eo:quia incarnatus deus vt nos ad suam iustitiam colligeret,dignatus est pro nobis tanquam peccator homo vapulare. Et alienum opus fecit vt faceret proprium , quia per hoc quòd infirmans mala nostra sustinuit,nos qui creatura illius sumus,ad fortitudinis suæ gloriam perduxit . In qua viuit & regnat cum patre in vnitate spiritus sancti , per omnia secula se- D
culorum, Amen.

HOMILIA XVII.

IEzech.40. Halami autem sex cubitorum erant hinc & inde. Et mensus est portam à tecto thalami vsque ad tectum eius , latitudinem viginti quinque cubitorum,ostium contra ostium. Et fecit frontes per sexaginta cubitos, & ad frontem atrium portæ vndique per circuitum,&ante faciē portæ quæ pertingebat vsque ad faciem vestibuli portæ interioris,quinquaginta cubitos,&fenestras obliquas in thalamis & in frontibus eorum,quæ erāt intra portam vndique per circuitum. Similiter autem erant & in vestibulis fenestræ per gyrum intrinsecus, & ante frontes pictura palmarum celata.

MEmoratis superius thalamis,prophera subiungit, quia thalami sex cubitorum erant hinc & inde. Qua in re magna nobis quæstio generatur, cur superius thalamum vno calamo mēsuratum dixit, quem videlicet calamum sex cubitos & palmum habere perhibuit:atque inferius thalamos sex solummodo dicit cubitis mensurari ? Si enim non calamo , sed sex cubitis mensurantur,palmus deest,qui superius E
in mensura calami dicebatur adesse. Sed si thalami sunt sensus atque cogitationes fidelium,in quibus castæ animæ conditori suo in amore iunguntur,& per sex cubitos perfecta operatio, per palmum verò incoatio contemplationis exprimitur,sanctæ vniuersalis Ecclesiæ debemus membra cōspicere:& citius inuenimus quia sunt in ea thalami vno calamo , & sunt alij sex tantummodo cubitis mensurati.Nam fideles quidam in illa omnipotentem deum ita amant,vt & in opere perfecti sint , & in contemplatione suspensi.Hi profectò calamum in mensura habent,quia & sex cubitos operationis , & palmum contemplationis possident.Quidamverò omnipotentem quidē deum diligunt,& perfectè in bonis operibus exercentur , sed tamen cōtemplari eius magnitudinem subtiliori intellectu nesciunt. Amant autem , sed inuestigare gaudia eius claritatis ignorant. Hi itaque sex cubitos habent,& palmum non habent , quia ei iam per amorem iuncti sunt,sed ex contemplatione disiuncti. Qui tamen thalami post commemorationem cubitis vnius, hinc & inde esse referuntur , quia videlicet in amore auctoris ac redemptoris nostri fideles animæ & ex Iudaico populo & ex gentilitate conuenerunt. Vnde & idem redemptor noster cùm asellum sedens, Hierusalem tēderet, sicut Euangelista testatur , multi vestimenta sua strauerunt in via,alij autem fron- F
des cædebant de arboribus,& sternebant in via , & qui præibant & qui sequebantur, clamabant dicentes: Osanna bene- *Mar.11.*
dictus qui venit in nomine domini. Saluator etenim noster *Matth. 21.*
asellum sedens, Hierusalem tendit,quando vniuscuiusque fide *Lucæ 19.*
lis anima , regens videlicet iumentum suum,ad pacis intimæ visionem ducit. Iumentum sedet etiam cùm sanctæ Ecclesiæ vniuersaliter præsidet , eámque in supernæ pacis desiderium accendit. Multi autem vestimenta sua in via sternunt , quia corpora sua per abstinentiam domant , vt ei iter ad mentem parent,* & exempla bona sequentibus præbeant. Alij autem *vel.*
ramos vel frondes de arboribus cædunt , & sternunt in via, quia in doctrina veritatis,verba atque sententias patrum ex eorum eloquio cerpunt , & hæc in via dei ad auditoris animum venientes , humili prædicatione submittunt. Quod indigni quoque & nos modo facimus.Nam cum patrum sententias in sermone exhortationis assumimus , frondes de arboribus cædimus,& has in via dei omnipotentis domini sternimus. Sed qui præibant & qui sequebantur,clamabant:osanna.Præcessit quippe Iudaicus populus secutus est gētilis.Et quia omnes electi siue qui in Iudæa esse potuerunt , siue qui nunc in Ecclesia existunt,in mediatorem dei & hominum crediderunt & credunt,qui præeunt & qui sequūtur,osanna clamant:Osanna au- *Osanna Lā-*
tem latina lingua,salua nos dicitur: Ab ipso enim salutē & pti- *tine dicitur*
res quæsierūt & præsentes quærunt,& benedictū qui venit in *salua nos.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nomine domini confitentur,quoniã vna spes,vna fides est præ
cedentium atque sequentium populorum. Nam sicut illis pec
cata passione ac resurrectione eius sanata sunt,ita nos præteri
ta passione illius ac permanenti in secula resurrectione saluã
mur. Quem enim priores nostri ex Iudaico populo crediderũt
atque amauerunt venturum : hunc nos & venisse credimus &
amamus,eiúsque desiderio accendimur,vt eum facie ad faciem
contemplemur. Thalami ergo eius hinc & inde sunt,quia cor
da amantium fidem quę in illo est.& à priori parte seculi,& ab
vltima complectuntur. Sequitur:Et mensus est portam à tecto
thalami vsque ad tectum eius,latitudinem viginti & quinque
cubitorum.) Sæpe iam diximus portam fidem, & per eandem
fidem ipsum dominum ac redemptorem nostrum mediato
rem dei & hominum Iesum Christum posse signari, quia per
fidem quæ in eo est,introitus ad fidem patet. Sed etiam scriptu
ram sacram quæ nobis eãdem ipsam fidem in redemptoris no
stri intellectum aperit,non immeritò portam accipimus, quia
ea vt oportet cognita ad intelligenda visibilia intramus. Si igi
tur hoc in loco,vt prædiximus,porta scriptura accipitur : quæ
rẽdum est quid per tectum thalami, quid per tectum portæ si
gnetur. Sed habet thalamus tectum,quia operta est mẽs aman
tium,& adhuc feruor amoris in occulto est. Habet quoque &
porta tectum, quia scriptura tota quidem propter nos scripta
H est, sed non tota intelligitur à nobis. Multa quippe in illa ita
aperta sunt vt pascant parvulos, quædam verò obscurioribus
sententiis vt exerceant fortes:quatenus cum labore intellecta
plus grata sint. Nonnulla autem ita in ea clausa sunt,vt dum ea
non intelligimus,agnoscentes infirma nostræ cæcitatis,ad hu
militatem magis,quàm ad intelligentiã proficiamus. Sũt enim
quædam quæ ita de cœlestibus loquuntur,vt solis illis supernis
ciuibus in patria sua perfistentibus pateant:nec dúmque nobis
peregrinantibus referantur. Nam si quis advrbem incognitam
pergẽs,multa de illa in via audiat:quædam quidem ex ratione
colligit,quædam verò quia necdum videt,nullo modo cogno
scit:ipsi verò ciues qui in ea sunt,& quæ de illa tacẽtur vident,
& quæ de illa dicuntur intelligunt. Nos igitur in via adhuc sũ
mus,multa de illa cœlesti patria audimus,alia iam per spiritum
& rationem intelligimus,quędam verò non intelecta venera
mur. Vnde & de eodem sacro eloquio scriptum est:Extendens
cœlum sicut pellem, qui tegis in aquis superiora eius. Cœlum
quippe sicut pellis extenditur,quia per ora mortalium scriptu
ra sacra nobis in expositionibus explicatur. Sed sunt aquæ in
cœlo,superiores videlicet multitudines,id est angelorum agmi
na,in quibus eiusdem cœli teguntur superiora,quia ea quæ in
sacro eloquio altiora & obscuriora sunt,angelicis solummodo
spiritibus patẽt,& nobis adhuc incognita perdurant. Habet er
go thalamus tectũ,quia nescit adhuc proximus quantum ama
I tur à proximo. Porta quoque,id est sacrum eloquium habet te
ctum:quia necdum omnia penetrare intellectu possumus,quæ
de cœlestibus audimus. Restat ergo vt in his quæ intelligimus,
in profectu quotidie charitatis ambulemus. Et quamuis in no
bis proximi quoque nostri non videant quantum diligantur à
nobis,atque in sacro eloquio ea quæ necdum intelligimus hu
militer veneramur,in his tamen ad quæ intelligendo peruenimus,
dilatari per bonam operationem debemus. Vnde & dici
tur:Et mẽsus est portam à tecto thalami vsque ad tectum eius
latitudinẽ viginti & quinque cubitorum.) Quinque enim car
nis sensibus prædita sumus videlicet visu,gustu,olfactu,auditu,
atque tactu. Isdem verò quinarius numerus per semetipsum
multiplicatus,ad vicesimum & quintum numerũ surgit. Ope
rari autem exterius quiddam de mandatis cœlestibus, sine istis
corporeis quinque sensibus non valemus. His quippe officiis
suis iudex animus interius præsider,& quid exterius agere iustè
vel misericorditer possit,quasi eisdem officiis renunciantibus
ac deseruientibus agnoscit. Cum ergo timore omnipotẽtis do
mini animus impletur,necesse est vt quinque nostri sensus no
bis velut subiecta officia in bona operatione deseruiant. Per
quos cùm aliquid agere misericorditer cœperimus,plus se quo
tidie ipsa misericordia aperit,& quasi quidã sinus boni operis
expandit. Quinque igitur sensus multiplicantur in se,dum hoc
quod per ipsos agitur, in bono quotidie opere per profectum
multiplicatur. Vnde & latitudo esse viginti & quinque cubito
rum dicitur,quia timor,tenacia,& pigredo angustia est. Quis- K
quis enim ideo indigenti dare panẽ metuit,ne sibi desit:adhuc
in angustia timoris est. Quisquis igitur vestimẽtum algenti nõ
porrigit,quia hoc solus habere concupiscit,adhuc tenaciæ suæ
angustia coarctatur. Quisquis ideo bonum non agit,quia tepo
re animi torpescit,ipse ei suus torpor angustia est. Respicere au
tem inopem,exaudire precẽ,largiri stipem, præbere defensio
nem,atque pro eiusdẽ defensione pauperis,aduersantis cuiusli
bet inimicitias non timere:magnæ mentis latitudo est. Mensu
retur ergo inter thalamum & portam ea quę interest latitudo,
cubitis viginti & quinque,quia in exteriore sensuum operatio
ne probatur & cognoscitur,quæ intrinsecus largitas bonitatis
habeatur. Nam quid iam de scriptura sacra dideceris, & quãtũ
proximum tacitus ames,in latitudine boni operis ostendis. Pa
teat itaque viginti & quinq; cubitis latitudo inter thalamum &
portam,quia inter charitatem & scientiam restis est bona ope
ratio. Quæ si forasse defuerit, profectò certũ est nec cogno
uisse te deum,nec diligere proximũ. id est nec portã sacri elo
quii,nec amoris thalamũ habere. Et notandũ quòd à tecto tha
lami vsque ad tectũ portæ dicitur mensuratũ. Per ea enim quæ
nobis in sacra scripturta cooperta sunt,nostra humilitas appro
batur,quia quicquid in illa non intelligimus,nõ superbè repre
hendere,sed venerari humiliter debemus. Vnde & de domino
scriptum est:Palpebræ eius interrogant filios hominum. Palpe
bræ quippe eius interrogant,quando aliquid nobis claudũt,& L
aliquid aperiunt. Aperiendo nos interrogant,si intelligẽdo nõ
extollimur. Claudendo nos interrogãt,si non despicimus quæ
intelligere non valemus. Per ea autem quæ de charitate nostra
proximis nostris non loquimur, in conspectu dei verius pro
bamur. In quorundam enim ore charitas ficta est,in quorundã
cordibus vera. Et sæpe de charitate ostenditur quod nõ est, &
demonstratur quod est. Amorẽ itaque nostrum erga proximũ
plus boua operatio loquitur,quàm lingua:vt in ipso bono ope
re proximus noster amari se videat. Et cùm tantum non possi
mus quãtum volumus operari,omnipotenti deo occulta amo
ris nostris sufficiant. A tecto ergo thalami vsque ad tectũ por
tæ sit magna latitudo,vt ab occultis nostræ charitatis propter
proximum vsque ad humilitatem scientiæ,& propter deum,in
quantum intelligimus & valemus,bona semper operemur. Po
test enim porta ipse iam aditus regni cœlestis intelligi. Habet
nunc thalamus tectum:habet & porta tectum:quia & quãta sit
nostra charitas inter deum & proximum, non cognoscitur:&
quando de hoc seculo ad æternæ vitæ requiem introducamur,
ignoratur. Esse enim nobis conditor noster diẽ mortis nostræ
incognitum voluit:vt dum semper ignoratur,semper esse pro
ximus credatur:& tanto quis feruentior sit in operatione,quã
to & incertus est de vocatione. Vnde & latitudo viginti &
quinque cubitorũ à thalamo ad portã tẽditur: quia charitatem
quam semel in deo & proximo concepimus, vsque ad ingres- M
sum regni debemus omne quod possumus multipliciter atque
incessanter operari. A tecto itaque thalami vsque ad tectũ por
tæ magna latitudo est:quia ex gratia qua inchoamus deum di
ligere,vsque ad ipsam dilectionẽ quæ nobis aditum regni cœ
lestis aperit,debemus nosmetipsos in magna bonorum operũ
actione dilatare : aduersa patienter perpeti,benigna charitatis
obsequia libenter impẽdere,ipsos etiam quos patimur amare,
habita tribuere,non habita non ambire,proximos sicut semet
ipsos diligere, eorum bona nostra credere , eorum mala quasi
propria deflere. In tali ergo mente magna latitudo est , in qua
angustia odiorum non est. Quam profectò latitudinem ex dei
& proximi amore concipimus,quantum per sacra mãdata co
gnouimus. Nam & ipsos latitudines viginti & quinque cubi
tos non inconuenienter intelligimus, si eos iuxta sacrum elo
quium discutere velimus. Sex enim cubitis mensuratos thala
mos dixerat,& sexto die homo est cõditus:eo quoque die do
minus perfecisse opera sua describitur. Vnde etiam pro perfe
ctione poni senarius numerus solet. Et quia omnem operatio
nem bona per quatuor sancti Euangelij libros agnouimus, si
sex quater ducimus,ad viginti & quatuor peruenimus. Cui mo
nas additur,quia in vno semper deo bene omnes operamur.
Viginti ergo & quinq; cubitis latitudo hæc explicare debuit:
quia omnis bona operatio per quatuor sancti Euãgelij,vt dixi
mus,

Psal. 103.

Psal. 10.

Gene. 1.

A libros agnoscitur : & in vnius dei cognitione & confessione
completur. Sequitur:Et ostium contra ostium.) Hoc loco con
tra,non ad aduersitatem ponitur: sed ad rectitudinem. Ostium
enim contra ostium est, cùm recto itinere ab exteriore ad in
teriorem aditũ peruenitur. In cognitione vero omnipotentis
dei primum ostium nostrum fides est, secundum vero species
illius,ad quã per fidem ambulando peruenimus. In hac etenim
vita hanc ingredimur, vt ad illam postmodum perducamur.
Ostium ergo contra ostium est,quia per aditum fidei, aperitur
aditus visionis dei. Si quis vero vtraque hæc ostia in hac vita
velit accipere, neque hoc à salubri intelligentia abhorret. Nam
sæpe volumus omnipotentis dei naturam inuisibilem conside
rare, sed nequaquam valemus : atque ipsis difficultatibus fati
gata anima ad semetipsam redit,sibique de seipsa gradus ascen
sionum facit:vt primum semetipsam,si valet,consideret,& tũc
illam naturam quæ super ipsam est, inquantum potuerit,inue
stiger. Sed mens nostra si in carnalibus imaginibus fuerit spar
sa, nequaquam vel se vel animæ naturam considerare sufficit:
quia per quot cogitationes ducitur,quasi per tot obstacula cæ
catur. Primus ergo gradus est vt se ad se colligat. Secundus, vt
videat qualis est collecta. Tertius,vt super semetipsam surgat,
ac se contemplationi authoris inuisibilis intendendo subiiciat.
Sed se ad se nullatenus colligit, nisi prius didicerit terrenarum
B atque cœlestium imaginum phãtasmata ab oculo mentis com
pescere:quicquid de visu,quicquid de audito,quicquid de odo
ratu, quicquid de tactu & gustu corporeo cogitationi eius oc
curreri, resuere atque calcare : quatenus talem se quærat in
tus,qualis sine istis est. Nam hæc quando cogitat,quasi quasdã
vmbras corporum introsus versat. Abigenda ergo sunt omnia
manu discretionis ab oculis mentis : quatenus talem se anima
consideret,qualis sub deo super corpus creata est,vt à superio
re viuificata,viuificet inferius quod administrat. Quæ & sic in
fusa est corpori,vt non per membrorum partes partibus sit di
uisa. Nam in quolibet loco pars corporis percutitur, tota do
let. Mira autem modo, vna eadémque viuificatione mem
brorum præsidens, cùm ipsa per naturam non diuersa sit, per
corpus tamen agit diuersa. Ipsa quippe est quæ per oculos
videt, per aures audit, per nares odoratur, per os gustat, per
membra omnia tangit, & tangendo lene ab aspero discernit.
Et cum tam diuersa per sensus operatur , non hæc diuersa, sed
vna illa, in qua creata est ratione disponit. Cùm ergo seipsam
sine imaginibus corporis cogitat anima, iam primum ostium
intrauit. Sed ab hoc ostio ad illud tenditur, vnde de natura dei
omnipotentis aliquid contempletur. Anima itaque in corpo
re, vita est carnis. Deus vero , qui viuificat omnia , vita est a
nimarum. Si igitur tantæ est magnitudinis vt comprehen
di non possit vita viuificata, quis intellectu comprehendere
C valeat, quantæ maiestatis sit vita viuificans? Sed hoc ipsum
considerare atque discernere,iam est aliquatenus intrare, quia
ex sua æstimatione anima colligit quid de incircunscripto spi
ritu sentiat, qui ea incomprehensibiliter regit quæ incompre
hensibiliter creauit. Conditor etenim noster longè incompa
rabiliter creaturæ suæ præsidet:& quædã operatur vt sint, nec
tamen viuant : quædam vero vt sint & viuant, nec tamen di
scernere aliquid de vita valeant:quædam autem vt sint,viuant
atque discernãt. Et operatur vnus omnia, sed in omnibus non
diuisus. Est enim verè summus,& nunquam sibi dissimilis. Ani
ma autem etsi per naturam sibimetipsi diuersa non est:per co
gitationem tamen diuersa est. Eo enim momento iste quo de
visu cogitat : de auditu cogitare obliuiscitur : & eo momento
iste quo de auditu vel gustu cogitat,de odoratu vel tactu cogi
tare non præualet : quia per contentionem & obliuionem fit
semper sibimetipsi dissimilis: vt nunc hoc, nunc illud cogita
tione teneat. Omnipotens autem deus,quia sibimetipsi similis
est,ea virtute videt qua audit:omnia ea virtute creat, qua iudi
cat creata. Eius ergo & videre , simul omnia administrare est,
& administrata conspicere. Nec alia cogitatione iustos adiu
uat, atque alia iniustos damnat : sed vna eadémque vi naturæ
singularis,sibi semper indissimilis dissimilia disponit. Cur au
tem hoc de potentia creatoris admiremur,qui virtutis eius ve
stigia & in creatura conspicimus? Natura quippe luti & ceræ
diuersa est,Solis vero radius non est diuersus,& tamen cum di
uersus non sit, diuersa sunt quæ in luto operatur & cera : quia D
vno eodémque sui ignis calore lutum durat, & ceram liquat.
Sed forasse hoc in natura luti vel ceræ est , non in ipsa Solis
substantia, quæ in naturis diuersis diuersa videtur operari. O
mnipotens autem deus in semetipso habet sine immutatione
mutabilia disponere : sine diuersitate sui diuersa agere:sine co
gitationum vicissitudine dissimilia formare. Longè ergo dissi
militer operatur dissimilia nunquam sibi dissimilis deus , qui
& vbique est, & vbique totus est . Ait enim : Cœlum mihi se- *Esa. 66.*
des est,terra autem scabellum pedum meorum. Et de ipso scri
ptum est : Qui cœlum metitur palmo , & terram pugillo con- *Esaiæ 4.*
cludit. Ex qua re considerare necesse est: quia is qui cœlum ve
lut sedem præsidet,super & intus est. Et qui cœlum palmo , &
terram pugillo concludit:exterius superius,& inferius est . Vt
ergo indicaret omnipotens deus interiorem se esse & superio
rem omnibus,cœlum ipse sibi sedem esse perhibuit. Vt vero se
ostenderet omnia circundare:cœlum metiri palmo , & terram
se asserit pugillo concludere. Ipse est interior & exterior : ipse
inferior & superior:regendo superior , portando inferior : re
plendo interior,circundando exterior. Sicque est intus vt por
tet,sic circundat vt penetret: sic præsidet vt porter , sic portat
vt præsideat. Cùm ergo eleuata ad seipsam anima suum mo
dulum intelligit, & quia corporalia omnia transcendat agno
scit : atque ab intellectu suo se ad auctoris intellectum tendit,
quid iam hæc , nisi ostium contra ostium aspicit? Vnde & au- E
ctori omnium propheta dicit : Mirabilis facta est scientia tua *Psal.138.*
ex me. Quia quantumlibet intenderit : nec semetipsam anima
perfectè sufficit penetrare , quantomagis illius magnitudinem
qui potuit & animam condere : Cùmque in scientia dei intel
lectu laboraret, lassescens ac deficiens subdidit : Confortata *Ibidem.*
est , nec potero ad eam. Sed cùm conantes atque tendentes
quiddam iam de inuisibili natura conspicere lassamur,reuerbe
ramur,repellimur:& si interiora penetrare non possumus , ta
men iam ab exteriore ostio interius ostium videmus. Ipse con
siderationis labor ostium est:quia ostendit aliquid eo quod in
tus est , & si adhuc ingrediendi potestas nori est. Sequitur: Et
fecit frontes per sexaginta cubitos , & frontem atrium portæ
vndique per circuitum.) Sæpe iam diximus senario numero
perfectionem boni operis designari:non illud sequentes quod
conati sunt huius seculi sapientes astruere:dicentes idcirco se
narium numerum esse perfectum : quia suo ordine numeratus
perficitur : vt cùm vnus duo tres dicuntur : senarius numerus
impleatur:vel quia in tribus partibus diuiditur,id est,sexta,ter
tia,& dimidia:videlicet in vno , duodus,& tribus : sed idcirco
senarium numerum esse perfectum : quia sicut pauloantè di- *Gene.2.*
ctum est : Sexto die perfecit deus omnia opera sua. Quoniam
verò peccatori homini legem dedit : quæ in decem præceptis
scripta est , & sexdecies ducta in sexagenarium surgunt rectè
per sexaginta cubitos,bonorum operum perfectio designatur.
Quod apertè etiam dominus in euãgelio designat : qui cùm
parabolam seminantis exponeret,dixit:Aliud cecidit in terram *Matt.13.*
bonam, & dabat fructum ascendentem & excrescentem , &
afferebat vnum triginta,& vnum sexaginta, & vnum centum. *Marc. 4.*
Fructus etenim terræ bonæ triginta offert: cùm mens perfe
ctionem fidei,quæ est in trinitate conceperit. Sexaginta affert:
cùm bonæ vitæ opera perfectè protulerit. Centum verò affert:
cùm ad æternæ vitæ contemplationem profecerit . Sinistra
enim nostra,est vita præsens:dextera verò,est vita ventura. Et
rectè per centenarium numerum æternæ vitæ contemplatio
designatur:quia cùm post triginta ac sexaginta ad centesimum
numerum computandum peruenimus : idem centenarius nu
merus in dexteram transit. Fides atque operatio adhuc in sini
stra est:quia hic adhuc positi & credimus quod non videmus,
& operamur vt videamus. Cùm verò iam se animus in con
templationem æternæ vitæ suspenderit,quasi ad dexteram ma
num computus peruenit. Fecit itaque frontes per sexaginta cu
bitos. Quia enim per sexagenarium numerum perfectio : quid
per frontes ædificij , nisi ipsa opera designantur quæ exterius
videntur? Prædicationis enim verbum tribuere , alimenta esu
rientibus,vestimenta algentibus dare,& pro bono opere patiẽ
tiam aduersa tolerare:quid aliud quàm frõtes sunt ædificij cœle
stis? quia pulchritudo operũ exteriorum ornat habitaculũ dei;

quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quod adhuc latet intrinſecus. Sed iſtæ frontes habent atrium vndique per circuitum, quia in hoc magna ſunt opera, ſi hæc
Pſal.118. in mente dilatat amplitudo charitatis. De charitate quippe ſcriptum eſt: Latum mandatum tuum nimis. De hac iterum Pſal-
Pſal.30. miſta ait: Statuiſti in loco ſpacioſo pedes meos. Sed ecce dum loquor, animo occurrit quomodo lata eſt charitas. Si per charitatem pertingitur ad deum, & per ſemetipſam veritas dicit:
Matth.7. Intrate per anguſtam portam: & rurſum Pſalmiſtam audio di-
Pſal.16. centem: Propter verba labiorum tuorum, ego cuſtodiui vias
Matth.11. duras: atque in Euangelio dominus dicit: Iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue: quomodo ergo aut lata charitas, ſi anguſta porta: aut quomodo iugum ſuaue eſt, & onus leue, ſi in præceptis dei viæ duræ ſunt quæ cuſtodiuntur? Sed hanc nobis quæſtionem citius ipſa veritas ſoluit, quia via dei & inchoantibus anguſta eſt, & perfectè iam viuentibus lata. Et dura ſunt quæ contra vſum ſpiritaliter animo proponimus, & tamen onus dei leue eſt poſtquã hoc ferre cœperimus: ita vt pro amore eius etiam perſecutio placeat, & omnis pro eo affectio in mentis dulcedine veniat, ſicut ſancti quoque Apoſtoli gaudebant,
Actor.5. cùm pro domino flagella tolerabant. Ipſa ergo anguſta porta amantibus lata fit, ipſæ vitæ duræ ſpiritaliter currentibus molles & planæ fiunt, dum ſcit animus ſe pro temporalibus doloribus gaudia æterna recipere, & hoc incipit quod affligitur amare. Atrium ergo ante frontes eius, in perfectione operis eſt
H latitudo dilectionis. Et notandum quòd dicitur: Vndique per circuitum: vt videlicet homo per omne quod agit, ſemper ſe in charitatis amplitudine dilatet, ne hunc aut timor, aut odia anguſtent. Si quis ergo de verbo dei loquitur, & charitatem quam prædicat, in mente non ſeruat, ædificij frontem habet, ſed atrium ante frontem non habet. Si quis eleemoſynam indigentibus largitur, & per hãc fortaſſe in corde extollitur, nec ex charitate proximi inopiæ ſubuenit, ſed ſe elatione tacita extollit: frontem quidem in ædificio oſtendit, ſed iuxta frontem atrium non fecit. Si quis illatas à proximo contumelias tolerat, & mala obiecta tacitus portat, magna eſt patientia quam demonſtrat, ſi dolorem in corde non habeat, ſi lucrari ad tranquillitatem manſuetudinis etiam ipſum qui malè exceſſerat, quærat. Nam ſi patientiam exterius adhibens, intus doloré tenet, nec amat eum quem ſuſtinet: habet quidem frontem in ædificio, ſed ante frontem attiũ non habet: quia is qui ſe anguſtiæ odiorum ſubdidit, profecto charitatis latitudinem amiſit. Nam ſicut in ſuperiori parte iam diximus: Patientia enim vera eſt, quæ & ipſum amat quem portat. Nam tolerare, ſed odiſſe, non eſt virtus manſuetudinis, ſed velamentum furoris. Et notandum quòd hoc ipſum atrium portæ dicitur. Porta quippe noſtra eſt aditus ad regnum. Et deũ ac proximum perfectè amare, iam ad ingreſſum regni eſt tendere. Inquantũ enim quiſque amat, intantum ad ingreſſum propinquat. Inquãtum verò amare negligit, intantum ingredi recuſat: quia nec ſtudet videre quod appetit. Tunc ergo habemus atrium portæ, quando ex
I latitudine charitatis ad ſupernam vitam quam adhuc contingere minimè poſſumus, iam per deſiderium intramus. Itaque cùm bonum opus erga proximum agitur, reſtat vt eiuſdem boni operis intentio diſcernatur, ſi non præſentis gratiæ retributionem quærit, ſed ſpem ſuam animus ad futuram promiſſionem tẽdit, vt ex temporalibus æterna, ex terrenis cœleſtia ſperet. Spes enim cœleſtium mentem ſolidat, ne concutiatur fluctibus tumultuum terrenorum. De qua & per Paulum dicitur:
Hebr.6. Quam ſicut anchoram habemus animæ tutam ac firmã, & incedẽtem vſque ad interiora velaminis. De quibus interioribus hic quoque ſubiungitur: Et ante faciem portæ quæ pertingebat vſque ad faciem veſtibuli portę interioris quinquaginta cubitos.) Hoc quod hoc loco dicitur, ante faciem portæ: non exterior, ſed interior ante portam locus deſcribitur, dum vſq; ad faciem veſtibuli portæ interioris pertingere perhibetur. Vnde & idem locus quinquaginta cubitis dicitur menſuratus. Per quinquagenariũ enim numerum requies æterna ſignatur. Habet enim ſeptenarius numerus perfectionem ſuam, quia eo die dierum numerus eſt completus. Et per legem ſabbatum in requiem datum eſt. Ipſe autem ſeptenarius per ſemetipſum multiplicatus, ad quadraginta & nouem ducitur. Cui ſi monas additur ad quinquagenarium peruenitur: quia omnis noſtra perfectio in illius vnius contemplatione erit, in cuius nobis viſione iam minus aliquid ſalutis & gaudij non erit. Hinc etiam Iubileus, id eſt, annus quinquageſimus in requiem datus eſt, quia quiſquis ad omnipotẽtis dei gaudia peruenerit, laborem & gemitum vlterius non habebit. Notandum verò, quia locus qui deſcribitur per quinquaginta cubitos tendi, ad faciem veſtibuli portæ interioris pertingere memoratur. Non ergo hoc loco propheta iam ipſum veſtibulum portæ interioris, ſed locũ interius qui tendit ad veſtibulum portę interioris narrat. Per quẽ locum vtique, ſicut diximus, ſpes noſtra ſignatur, quæ dum æternam requiem quærit, mentem ad veſtibulum portæ interioris ducit. Hoc ipſum enim quòd deſideramus cœleſtia, quòd ad promiſſa gaudia ſuſpiramus, quòd æternæ vitæ requiẽ quærimus, iam ad interioris veſtibuli faciem propinquamus. Signetur ergo per portam fides, per atrium charitas, per locum vero qui ad faciem veſtibuli portæ interioris propinquat, figuretur ſpes: ſine quibus tribus virturibus quiſquis iam vti ratione poteſt, ingredi ad cœleſte ædificium non poteſt. Habeatur ergo fides in porta, quia introducit ad intelligentiam. Charitas in attio, quia mentem dilatat in amorem. Spes in loco quinquaginta deſcribitur cubitis, quia per deſideria atque ſuſpiria introducit animum ad ſecreta gaudia quietis. De qua quiete etſi adhuc ſicut eſt veritatis lumen non cernimus, iam tamen per rimas intelligentiæ aliquid videmus. Vnde & hic ſubditur: Et
L feneſtras obliquas in thalamis.) In feneſtris obliquis pars illa per quam lumen intrat, anguſta eſt: ſed pars interior quæ lumẽ ſuſcipit lata. Quia mẽtes contemplantium quanuis aliquid tenuiter de vero lumine videãt, in ſemetipſis tamen magna amplitudine dilatantur. Quæ videlicet & ipſa quæ conſpiciunt, capere pauca vix poſſunt. Exiguum valde eſt, quod de æternitate contemplantes vident, ſed ex ipſo exiguo laxatur ſinus mentium in augmento feruoris & amoris. Et inde apud ſe amplæ ſunt, vnde ad ſeueritatis lumen quaſi per anguſtias admittuntur. Quæ magnitudo contemplationis, quia concedi non niſi amantibus poteſt, in thalamis obliquæ feneſtræ eſſe perhibentur: vel in his quæ iuxta thalamos non iam extrinſecus, ſed eſſe intrinſecus dicuntur. Nam de eiſdem feneſtris ſubditur: Et in frontibus eorum quæ erãt intra portam vndique per circuitum. Erant enim in thalamis, erant & in frontibus eorum, quæ intra portam vndique per circuitum fuerant conſtructa: quia qui cor intus habet, ipſe quoque lumen contemplationis ſuſcipit. Nam qui adhuc exteriora immoderatius cogitant, quæ ſint de æterno lumine rimæ contemplationis ignorãt. Neque enim cùm corporearum rerũ imaginibus illa ſe infuſio incorporeæ lucis capit: quia dum ſola viſibilia cogitantur, lumen inuiſibile ad mentem non admittitur. Sed quiſquis iam lumini contemplationis intendit, curate magnopere debet, vt mẽtem ſemper in humilitate cuſtodiat: nunquam ſe de gratia qua infunditur extollat, & ipſas quæ mentes contemplantium ſignant, quales
M ſint obliquæ feneſtræ cõſideret. Per obliquas etenim feneſtras lumen intrat, & fur non intrat: quia hi qui verè ſpeculatores ſunt, ſemper ſenſum in humilitate deprimunt, atq; ad eorũ mẽtes intelligentia contemplationis intrat, ſed iactantia elationis non intrat. Et patẽt itaq; feneſtrę, & munitę ſunt: quia & aperta eſt in mentibus eorum gratia qua replentur, & tamen ad ſe aduerſariũ ingredi ad ſuperbiam non permittunt. Notandum verò, quod intra portam vndique per circuitum feneſtræ obliquæ eſſe memorantur. Non enim contemplationis gratia ſummis datur, & minimis non datur, ſed ſæpe hanc ſummi, ſæpe minimi, ſæpius remoti, aliquando eam coniungati percipiunt. Si ergo nullum eſt fidelium officium à quo poſsit gratia contemplationis excludi, quiſquis cor intus habet, illuſtrari etiam lumine contemplationis poteſt: quia intra portam vndique per circuitum feneſtræ obliquæ conſtructæ ſunt, vt nemo ex hac gratia quaſi de ſingularitate glorietur. Nullus ſe donum veri luminis æſtimet habere priuatũ: quia in eo quod ſe habere præcipuum putat, ſæpe alter eſt ditior, quem habere apud ſe boni aliquid non putat. Vnde hic quoque adhuc aptè ſubiungitur: Similiter autem erant, & in veſtibulis feneſtræ per gyrum intrinſecus.) Poſtquam dixit feneſtræ in frontibus: adiungit feneſtras in veſtibulis per gyrum intrinſecus: quia non ſolum alta ſanctæ Eccleſiæ membra quæ prominent, habent cõtemplationis

A tionis gratiam, ſed plærunque hoc donum etiam illa membra percipiunt, quæ eſti iam per deſiderium ad ſumma emicant, tamen adhuc per officium in imis iacent. Niſi enim his quis deſpecti videntur, omnipotens deus lumen contemplationis inſuderit, feneſtræ in veſtibulis non fuiſſent. Videmus itaque alios in ſummis locis ſanctæ Eccleſiæ conſtitutos, alta de cœleſtibus loqui: miro ſtudio inquantum illuſtrata mens ſufficit ſuperna patriæ ſecreta rimari, quia feneſtræ ſunt in frontibus. Alij verò in ſanctæ Eccleſiæ ſinu continentur, & deſpecti humanis oculis videntur, ſed apud ſe ſapientiæ ſtudiis vacant, ad cœleſtia anhelant, atque inquantum pręualent quæ ſint gaudia æterna conſiderant. Feneſtræ itaque obliquæ ſunt, ſed in veſtibulis. Bene autem dicitur per gyrum, quia omnis inquiſitio ſecretarum rerum gyrum habet, dum in cogitatione ſua dicit animus, putáſne hoc illud eſt? Quaſi circuit, vt inueniat quod quærit. Cui cùm incircunſcriptum lumen erumpere in cogitatione cœperit, quaſi per obliquam feneſtram radius veritatis venit. Sic quippe in cõtemplationem noſtram multa cogitationibus circumeundo proficimus, ſicut exempla bonorum ſæpe quærimus, vt in moribus proficiamus. Nam cùm iam cogitat animus ad meliora tranſire, quicquid melius de aliis audire poſsit exquirit: nunc huius, nunc ſancti alterius vitam ventilat. Vnde & electus quidam qui in expanſo riuo ſanctæ Eccleſię per vniuerſum mundum mentis oculos miſerat, bonorum vitã ad imi-
B *Pſal.26.* tationem requirens, dicebat: Circuibo & immolabo in tabernaculo dei hoſtiam iubilationis. Ecce vt immolaret iubilationis hoſtiam, circuibat: quia niſi animam huc illúcque ad bonorum vitam exquirẽdam mitteret, ipſe vſque ad iubilationis ſacrificium non perueniret. Cùm vero ſanctiviri intra Eccleſiam ad loca ſumma perducuntur, eorum vita quaſi in ſpeculo ponitur, vt cuncti videant bona quæ debeant imitari. Vnde & adhuc aptè ſubiũgitur: Et ante frontes pictura palmarum.) Quid per palmas niſi præmia victoriæ deſignantur? Ipſæ quippe dari
Apo.7. vincentibus ſolent. Vnde de his quoque qui in certamine martyrij antiquum hoſtem vicerant, & iam victores in patria gaudebant, ſcriptum eſt: Et palmæ in manibus eorum, & clamabãt voce magna, dicentes: Salus deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum, & agno. Palmas quippe in manibus tenere, eſt victorias in operatione tenuiſſe. Cuius operationis palma ibi retribuetur, vbi iam ſine certamine gaudebit. Vnde & hic non dicitur: Palmæ ante frontes, ſed ante frontes pictura palmarum. Ibi enim victoriæ palma videbitur, vbi iam ſine fine gaudebit. Nã hic plętrũque ſanctos viros aſpicimus mira agere, virtutes multas facere, leproſos mundare, dæmonia eiicere, tactu ægritudinis corpora ſanare, prophetiæ ſpiritu ventura prædicere. Cuncta itaque hæc necdum palmæ ſunt, ſed adhuc pictura palmarum. Nam hæc aliquãdo dantur & reprobis. Vnde & per Euan
Matth.7. gelium veritas dicit: Multi dicent mihi in die illa: domine, do-
C mine, nónne in nomine tuo prophetauimus, & in tuo nomine dæmonia eiecimus, & in tuo nomine virtutes multas fecimus? Et tunc cõfitebor illis, quia nunquam noui vos: diſcedite à me qui operamini iniquitatem. Vnum verò ſignum electionis eſt ſoliditas charitatis, ſicut ſcriptum eſt: In hoc ſcietur quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis adinuicem. Hęc autem miracula cùm electi faciunt, longè diſſimiliter à reprobis fiũt: quia quod electi ex charitate, hoc reprobi ſtudent agere per elationem. Sed eiſdem electis ipſa mira quæ per charitatem faciunt, non iam palmæ ſunt, ſed adhuc pictura palmarũ: quia de eis foris oſtenditur, quales apud omnipotentem dominum intus habeantur. Ibi autem eis palma erit, vbi iam mortis contẽtio non erit. Nam prędicator egregius tũc aſpexit palmam ve-
1.Cor.15. ram vincentibus dari, cùm reſurrectionem præuidit mortuorũ fieri, ſicut dicit: Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Cùm autem mortale hoc induerit immortalitatem, tũc fiet ſermo qui
Ibidem. ſcriptus eſt: Abſorpta eſt mors in victoria. Vbi eſt mors victoria tua, vbi eſt mors ſtimulus tuus? Tunc erit perfecta victoria, cùm mors plenè fuerit abſorpta. In omne autem quod modo mirabiliter de ſignis ægi conſpicimus, non iam ipſam victoriã, ſed adhuc imagines victoriæ videmus. Quia plærunque ſanctis etiam & in locis ſublimioribus poſitis, vt ad bona opera alij prouocentur, virtutes & ſigna dantur, ante frontes interioris ædificij palmarum pictura oſtẽditur. Hæc hodierno die tractata ſufficiant, vt ad ea quæ ſubiuncta ſunt, valentiores adiuuante domino noſtro Ieſu Chriſto veniamus: qui viuit & regnat, &c. D

HOMILIA XVIII.

INTeduxit me ad atrium exterius, & ecce gazophylacia, & pauimentum ſtratum lapide in atrium per circuitum. Triginta gazophylacia in circuitu pauimenti, & pauimentum in fronte portarum ſecundum longitudinem portarum erat inferius. Et menſus eſt latitudinem à facie portæ inferioris vſque ad frontem atrij interioris extrinſecus centum cubitos ad Orientem & Aquilonem.

POſtquam de contemplationis gratia obliquas feneſtras inſinuans propheta multa locutus eſt, eductum ſe exterius dicit, & gazophylacia vidiſſe commemorat. In quibus gazophylaciis quid aliud quàm doctorum ſciẽtia deſignatur? Sed rectè hac in re quæri poteſt, cum doctores ſancti ſpiritalia atque interna doceant, cur prophetæ eductum ſe exterius dicit, & gazophylacia foris vidiſſe: Sed ſciendum eſt, quia alia eſt contemplatio quæ tantum videt quantã dicere non valet: alia vero ſcientia atque doctrina, quæ tantum videt, quantũ exprimere per linguam poſsit. In comparatione quippe illius luminis quod voce exprimi non poteſt, quaſi hoc totum foris eſt quod exprimi voce poteſt. Ait itaq; : Et eduxit me ad atriũ exterius, & ecce gazophylacia & pauimentum ſtratum lapide in atrium per circuitum.) Quia ſermone Græco φυλάττειν ſeruare dicitur, & gaza lingua Perſica diuitiæ vocatur, gazophylacium locus appellari ſolet in quo diuitiæ ſeruantur. Quid itaque per gazophylacia deſignatur, niſi, vt prædiximus, corda doctorum ſapientia atque ſcientia diuitiis plena? quia iuxta Pauli
1.Cor.13. vocem: Alij datur ſpiritum ſermo ſapientiæ, alij ſermo ſcientiæ in eodem ſpiritu. Sunt enim quidam qui per donum gratiæ, & ipſa intelligunt quæ exponi à doctoribus non audierunt: hi videlicet ſermonem ſapientiæ perceperunt. Et ſunt quidam qui per ſemetipſos intelligere audita nequeunt, ſed ea quæ in expoſitoribus legerint retinent, atque ſcienter proferunt quæ lecta didicerunt. Vnde itaque iſti, niſi ſermone ſcientiæ pleni ſunt? Quamuis hoc intelligi & aliter poſsit, quia ſapientia ad vitam, ſcientia verò pertinet ad doctrinam. Qui igitur bene viuit & prudenter Prædicat, gazophylacium ſpiritalis ædificij rectè nominatur: quia ab eius ore cœleſtes diuitiæ diſpenſantur. His diuitiis abũdare diſcipulos idem magiſter gẽtium videratur, F
1.Cor.1. cum dicebat: Diuites facti eſtis in illo, in omni verbo & omni ſcientia. Sunt itaque in ſanctæ Eccleſiæ ædificio conſtructa gazophylacia, quia abundat diuitiis ſciẽtiæ lingua doctorum. Has veras eſſe diuitias ipſa per ſe veritas denunciat, cùm de tranſitoriis diuitiis dicit: Fallacia diuitiarum ſuffocat verbum ſcien-
Matt.13. tiæ. Sapientia etenim atque ſcientia doctrinæ, ſpiritales veræ ſunt diuitiæ, in quarum comparatione quæ tranſire poſſunt,
Prouer.22. falſæ nominantur. De his diuitiis per Salomonem dicitur: Theſaurus deſiderabilis requieſcit in ore ſapientis. Excepto autem eo quòd ad æternam patriam diuitiæ ſpiritales ducunt, eſt eis à terrenis diuitiis magna diſtãtia: quia ſpiritales diuitiæ erogatæ proficiũt: terrenæ autẽ diuitię aut erogãtur & deficiũt, aut retinẽtur & viles non ſunt. Qui ergo has in ſe veras diuitias continẽt, rectè gazophylacia nominãtur. Et habẽt ipſa gazophylacia pauimẽtum per circuitũ: quia eis adhæret ac ſubiacet humilitas auditorũ. Quod pauimẽtum rectè ſtratũ lapide in atrium dicitur, quia in latitudinem charitatis viciſsim ſibi iunctæ ſunt animæ fideles. Quæ & lapides appellãtur pro fortitudine fidei: & ſtratæ in pauimẽto ſunt in compage humilitatis. Has fideliũ mentes Petrus apoſtolus fortes in fide conſpexerat, cùm dice-
1.Pet.2. bat: Et vos tanquam lapides viui ſuperædificamini domos ſpi-
Eſa.54. ritales. De his lapidibus ſanctæ Eccleſiæ dominus per Eſaiã dicit: Ponã ſaſpidem propugnacula tua, & portas tuas in lapides ſculptos;

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sculptos: vniuersos terminos tuos in lapides desiderabiles, omnes filios tuos doctos à domino. Omnipotens enim deus sanctæ Ecclesiæ propugnacula iaspidem, qui lapis viridis coloris est, posuit: quia prædicatorum illius mentes internæ viriditatis amore solidauit, vt transitoria cuncta despiciãt: nihil in hoc mundo quod fine clauditur appetant: cuncta eius gaudia velut arida contemnant. Vnde & ipse pastor Ecclesiæ, auditores suos ad pascua æternæ viriditatis vocans, de deo loquitur, dicens: *1.Pet.1.* Secũdum magnam misericordiam suam regenerauit nos in spem viuam: per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis, in hæreditatem incorruptibilem & incontaminatam & immarcessibilem, conseruatam in cœlis. Huius sanctæ Ecclesiæ portæ insculptos lapides ponuntur: quia hi per quorum nos vocem ad vitam æternam ingredimur, sancta opera quę diuinitus pręcepta sunt, dum in semetipsis ostenderent, quasi in se sculpta tenuerunt. Portæ etenim non sculptę, sed purę essent, si vocem quidem promerent, sed sancta in se opera non demonstrarẽt. At vbi secundum hoc se ostendunt viuere quod loquuntur: & portæ sunt, quia intus ducunt: & sculptæ, quia viuendo custodiunt quæ aliis loquũtur. Huius sanctæ Ecclesiæ vniuersos terminos in lapides desiderabiles positos videmus, dum in ea fideles quosque fortes in fide & charitate conspicimus. *Esaia 54.* Qui, vt quos dixerit, lapides demonstraret: adiunxit: Omnes filios tuos doctos à domino. Quod ergo Esaias vniuersos Ecclesiæ termi-

H nos desiderabiles vidit: hoc Ezechiel pauimentum lapide stratum per circuitum esse perhibuit, qui adhuc de gazophylaciis subdit: Triginta gazophylacia in circuitu pauimẽti.) Denarius numerus pro perfectione semper accipitur, quia in decem pręceptis legis custodia continetur. Actiua etenim ac contemplatiua vita simul in decalogi mandatis coniuncta est, quia in ea & amor dei & amor seruari proximi iubetur. Amor quippe dei ad contemplatiuam, amor verò proximi pertinet ad actiuam. Sed vnusquisque doctor, vt in actiuam vitam plenè se dilatet, atque in contemplatiuam vigilanter surgat, in sanctæ trinitatis fide debet esse perfectus. Vnde & eadem gazophylacia triginta esse commemorantur: vt cùm denarius ter ducitur, vita & lingua doctoris in trinitate solidetur. Sed hac in re illud nobis est vigilanter intuendum, quòd propheta dum gazophylacia descripsisset, adiunxit: Pauimentum per circuitum. Atque inferius subiunxit: Gazophylacia in circuitu pauimenti. Quatenus & gazophylacia in circuitu pauimenti, & pauimentum in circuitu gazophylaciorum esse videatur. Pauimentum quippe & gazophylacia eo sunt ordine distincta, vt gazophylacia inter pauimentum, & pauimentum inter gazophylacia fuerit stratum. Non hoc fratres sine magno mysterio est, quòd in circuitu gazophylaciorum dicitur esse pauimentum, & in circuitu pauimenti narrat esse gazophylacia. Habet enim pauimentum in circuitu gazophylacia, quia vita audiẽtium erudit quo-

I tidie & custodit linguam doctorum. Doctores etenim boni in sanctæ eruditionis verbis modo fomentis dulcedinis, modo asperitate increpationis inuigilant, vt auditorum suorum vitam à vitiis defendant. Sed habent ipsa quoque gazophylacia in circuitu pauimentum: quia sæpe etiam doctorum cor, vitiorum tentationibus tangitur, vt modo eleuetur iactationis superbia, modo irę stimulis inflammetur. Sed cùm bonorum auditorum vitam considerant, eámque profecisse suis exhortationibus pensant, erubescunt tales non esse quales authore deo per se conspiciunt alios factos esse, & tanto se in mente stabiliunt, quanto plenè in culpam labuntur. Nam cùm ipsa sua doctoribus verba ad memoriã reducunt, erubescunt non seruare quod dicunt. *Prouer.16.* Vnde per Salomonem quoque dicitur: Anima laborantis laborat sibi, quia compulit eum os suum. Os enim nostrum nos compellit ad laborem, quando per hoc quod diximus, à viciis refrenamur: quia turpe nimis est ibi nos negligendo cadere, vnde prædicando conati sumus alios leuare. Habẽt ergo gazophylacia in circuitu pauimentum, quia doctorũ magna custodia est vita venerabilis auditorum. Et suus ei sermo fit in adiutorio, quia erubescunt pulsantibus vitiis non resistere, qui contra vitia alios armauerunt. Quia enim quãdiu in hac vita viuimus, contra malignos spiritus quid aliud quàm in acie stamus? Sicut prædiximus, doctoris animus forsitan aliqua elatione pulsatur. Sed siue ne ipse pereat, seu ne per exemplum suum alios ad perditionem trahat, vigilanter se & festinè circunspicit, in cogitationibus remordet.

K Adducta auditorũ suorum vita ad memoriam, semetipsum humiliat, & quibus præualet modis agit ne elatio principetur in mente, ne dominetur in opere. Scriptum quippe est: *Eccle.10.* Initium omnis peccati superbia. Quis ergo ante dei oculos fructus boni operis, si ex radice putruit elationis? Sæpe vt prædictum est, eius animus tentatur ex ira: sed citius se ad circunspiciendum recolligit, & disciplinæ pondere deprimens agit ne motus animi transeat in sermone, ne erumpat in voce. Fitque vt ira perturbati animi, vbi per negligentiam oritur, ibi per iudicium suffocata moriatur. Qua ex re agitur, vt ex cœpta culpa animus virtutem pariat, qui etsi se fortiter custodire noluit ne ad motum surgeret, se tamen in commotione fortiter vicit. Vnde bene per Salomonem dicitur: *Prouer.16.* Melior est patiens viro forti: & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium. Patiens præfertur: quia in illa actione victoriæ, homo victor est hominum: in hac autem mãsuetudine patientiæ, animus victor est suus. Sequitur: Et pauimentum in fronte portarum secundum longitudinem portarum erat inferius.) Si portarum longitudinem ad locum referimus in quo portæ fuerant constructæ: secundum longitudinem portarum pauimentum erat inferius: quia quantum tenere locus portarum poterat, tantum tenebatur & pauimentum quod erat inferius. Longitudo ergo pauimenti à portis non

L erat dissimilis, sed tamen æqualitas pauimenti non erat cum portis. Quid est ergo quòd pauimẽtum cum portis longum similiter erat, sed æquale non erat, nisi quòd longè distat vita populorum à vita docentium? quia & si ad regna cœlestia tendẽtes, eandem longanimitatem spei habent, eadem vero viuendi studia non habent. Tendatur ergo pauimentum similiter in lõgum: quia ipsam fidem, ipsam spem in se retinent auditores, quam habere certum est prædicatores. Sed pauimentum inferius iaceat: vt omnes auditores, prædicatores suos longè suis meritis antecedere cognoscant. Sin verò longitudinem portarum ipsam, sicut superius diximus earum altitudinem intelligere debemus: dum sicut paulopòst scriptum est, ad portas gradibus ascendebatur: tanto pauimentum iacet inferius, quãto vnaquæque porta surgit in altitudinem. Quia quanto sanctior est vita doctoris, tãto fit humilior sensus audientis. Et semetipsum despicit, dum prædicatoris sui vitam in magna surgere altitudine perpendit. Imitari etenim bona eius alia forsitan potest, alia non potest. In quibus præualet, proficit, in quibus minimè pręualet, ad humilitatem crescit. Et hoc ipsum ergo ei in profectu est, quod ei imitabile ad profectum non est. Ecce enim prædicatorum nostrorum ea quæ legimus dicta & facta pensamus, & in quantam altitudinem surrexerint portæ, cognoscimus. Vt enim taceamus de ostensione signorum, loquamur de virtutibus cordium. *Roma.7.* Certè Paulus qui se legi mortuum per legem dicit: quia vt in Christo crederet, ei hoc & lex ipsa prædicauit,

M magno fidei ardore succensus, *Galat.5.* præcepta legis tenere carnaliter noluit: circuncisionem, in gentibus fieri vetuit. Et cùm Petrus Apostolus seruari adhuc in circuncisione legis consuetudinem vellet, ei in faciem restitit, eúmque hac in re fuisse reprehensibilem dicit. Et in hoc eius studium discipulis loquens, non solum culpam, sed quod est magis, hypocrisim, id est, simulationem nominat, dicens: *Galat.2.* Cùm venisset Petrus Antiochiam, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. Et paulopòst: Et simulationi eius consenserunt cæteri Iudæi. Idem verò Apostolorum primus cum multa discipulos admoneret, atque à quibusdam detrahi Pauli scriptis agnosceret, dicit: *2.Pet.3.* Sicut charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis, loquens in eis de his, in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles deprauant, sicut cæteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem. Ecce Paulus in epistolis suis scripsit Petrum reprehensibilem, & ecce Petrus in epistolis suis asserit Paulum in his quæ scripserat admirandum. Certè enim nisi legisset Petrus Pauli epistolas, non laudasset. Si autem legit, quia illic ipse reprehensibilis dicitur inuenit. Amicus ergo veritatis laudauit, etiam quòd reprehensus est, atque ei ad hoc ipsum placuit, quia in his non placuerat, quæ aliter quàm debuerat sensit. Séque etiam minori fratri ad consensum dedit, atque in eadem re factus est

sequens

A sequens minoris sui, etiam vt in hoc præiret: quatenus qui primus erat in Apostolatus culmine, esset primus & in humilitate. Pensate ergo fratres charissimi, in quo mentis vertice stetit qui illas epistolas laudauit, in quibus scriptum se vituperabilem inuenit. Quæ illa mansuetudo tanta esse potuit, quæ quies animi, quæ soliditas, atque imperturbatio cogitationis? Ecce à minore suo reprehenditur, & reprehendi non dedignatur. Non ad memoriam reuocat, quòd primus in Apostolatum vocatus est, non quòd claues regni cœlestis acceperit, non quòd peccata quæcunque in terra soluerit, essent soluta & in cœlo, non quòd in mare pedibus ambulauit, non quòd paralyticos in Iesu nomine iubendo erexerat, non quòd ęgros corporis sui vmbra sanauerat, non quod mentientes verbo occiderat, non quòd mortuos oratione suscitabat. Ne igitur increpationis verba dedignaretur audire, omnia dona quæ acceperat, quasi à memoria repulit, vt vnum fortiter humilitatis donum teneret. Quis ergo nostrum si vel extremum aliquod signum fecisset, à minori fratre increpatus, increpationis verba patienter audiret? Nihil enim signi fecimus: & si quis nos fortasse de actione nostra reprehenderit, statim intumescimus, magnos quosdam nos taciti cogitamus, virtutes nobis ad animum deducimus, etiam quas non habemus. At contrà Petrus cum virtutibus humilis in reprehensionibus permansit, sed porta surrexit in altitudinem. Hanc autem tantam mansuetudinem nos

B imitari non possumus: sed quia pauimentum sumus: longè inferius iacemus. Sunt verò nonnulli qui non Petrum Apostolorum principem, sed quendam alium eo nomine qui à Paulo est reprehensus accipiunt. Qui si Pauli studiosius verba legissent, ista non dicerent. *Galat.2.* Dicturus etenim Paulus: Cùm venisset Petrus Antiochiam, ei in faciem restiti: vt de quo Petro loqueretur, ostenderet: in ipso suæ narrationis initio præmisit, dicens: *Ibidem.* Creditum est mihi Euangelium præputij, sicut Petro circuncisionis. Qui enim operatus est Petro in Apostolatum circuncisionis, operatus est & mihi inter gentes. Patet ergo de quo Petro Paulus loquitur, quem & Apostolum nominat, & præfuisse Euangelio circuncisionis narrat. Et fuerunt quidam qui secundam Petri epistolam, in qua epistolæ Pauli laudatæ sunt, eius dicerent non fuisse. Sed si eiusdem epistolæ verba pensare voluissent, longè aliter pensare poterant. *2.Pet.1.* In ea quippe scriptum est: Voce delapsa ad eam huiuscemodi à magnifica gloria: *Ibidem.* Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Atque subiungitur: Et hanc vocem nos audiuimus cum essemus cum ipso in monte sancto. Legant itaque Euangelium, & protinus cognoscunt, quia cùm vox ista de cœlo venit. Petrus Apostolus cum domino stetit. Ipse ergo hãc epistolam scripsit, qui hanc vocem in monte de domino audiuit. Sed quia pauca de Petro diximus: nunc si placet ad Pauli mansuetudinem cõuertamur, & pensemus si possumus, ille qui tanti ardoris est in

C zelo prædicationis, *2.Cor.11.* vt Apostolorum quoque primo non parceret, quantæ sit mansuetudinis in studio longanimitatis. Taceamus autem quòd ter virgis cæsus est, quia semel lapidatus est, quia ter naufragium fecit, quia nocte ac die in profundo maris fuit, quia à Iudæis quinquies quadragenas vna minus accepit. Minus enim animum ad iracundiam commouent ea mala quæ nobis ab apertis aduersariis irrogantur, hoc plus solet dolere quod à propriis patimur. *Psal.54.* Vnde & per Psalmistam ipsa veritas contra traditorem suum loquitur, dicens: Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, supportassem vtique. Tu verò vnanimis dux meus & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos. Pensemus ergo si possumus, Paulus Apostolus qui tantum patiens inter persecutores, quantum mansuetus inter discipulos fuerit. Certè Corinthi veniens, ab idolorum seruitio Corinthios retraxit, quis esset verus deus innotuit, æternę eius vitæ gaudia prædicauit Et cum magnam multitudinem populi in fide collegisset, tantam illic inopiam pertulit, vt victus sui graui necessitate laboraret. Et panem terræ à discipulis non accepit, quibus panem cœli prædicauit. Insistebat verbo pro vita audiẽtium, insistebat labori manuum pro vita corporis sui. *1.Corin.4.* *2.Cor.12.* De terris quoque aliis stipendia ei à discipulis mittebantur, vt Corinthiis prædicare sufficeret. Ipse quoque ad eosdem Corinthios pòst per epistolam loquitur, dicens: Cum essem apud vos & egerem, nulli onerosus fui, nam quod mihi deerat, suppleuerunt fratres qui venerunt à Macedonia.

D Quibus ad magnum quoque improperium præmisit dicens: *Ibidem.* Alias Ecclesias spoliaui, accipiens stipendium ad ministerium vestrum. Pensemus ergo si possumus cuius hoc mansuetudinis fuerit, panem spiritus prædicare, & panem carnis non accipere, corda audientium de diuitiis æternis instruere, & inter eosdem discipulos fideles & abundantes fame laborare, inter satiatos pati inopiam, nec tamen quod patiebatur dicere, nec tamen dolere, videre dura erga se corda audientium tenacium, nec à prædicatione desistere. *Acto.18.* Nam sicut Apostolorum Acta testantur anno & sex mensibus continuè in eadem ciuitate prædicauit. *1.Cor.11.* Cúmque ab eisdem Corinthiis recessisset, ad eos postmodum scribit quod apud eos positus pertulit. Quare autem hoc eis cùm inter eos viueret, nunquam dixit? Ne quod erga eum factum ex bona voluntate non fuerat, fieret ex iussione. Et cùm innotesceret eorum miseria, remaneret voluntas ignota. Quare autem hoc postmodum longè positus scribit? Ne omnimodo discipuli incorrecti remanerent, & quales magistro in tenacia fuerant, aliis quoque fratribus tales non essent. Verè in hoc Paulus verè magister gentium: sua negligens, aliena curans, impleuit quod prædicauerat: *1.Cor.10.* Nemo quod suum est, quærat, sed quod alterius. Et non quæ sua sunt singuli cogitantes, sed ea quæ aliorum. Quanta itaque ista mansuetudinis virtus est? Quanta tranquillitas spiritus? Quis autem nostrum, si

E vnum huius mundi diuitem ad omnipotentis dei seruitium conuertisset, séque egere conspiceret, & illum sibi vitæ subsidia non præbere, non protinus de eius vita desperasset? Quis non incassum laborasse se diceret? Quis non ab eius exhortatione obmutesceret, quem in semetipsum primùm ferre fructum boni operis non videret? Sed Paulus per mansuetudinem in virtutum vertice solidatus perstitit, prædicauit, dilexit, & bonum quod cœperat expleuit, eáque portando & persistendo discipulorum corda ad misericordiam perduxit. *2.Cor.9.* Nam eorum profectum postmodum scire se indicans, in eadem epistola scribit de ministerio quod fit in sanctos: Ex abundantia est enim mihi scribere vobis. Scio enim promptum animum vestrum, pro quo de vobis glorior apud Macedonas, quoniam Achaia parata est ab anno priore, & vestra æmulatio prouocauit plurimos. *Ibidem.* De quibus rursus ait: Qui non solum facere, sed & velle cœpistis ab anno priore. In quibus enim non tam opera quàm pia vota requirebat, in eis proculdubio plus laudat pia vota quàm opera. Notandum nobis est, quia habet improperium hæc ipsa consolatio, cùm dicitur: ab anno priore. Bonum quippe, sed tardè fecerant, atque ideo hoc magister non sine reprehensione laudat. Medicus quippe est qui medicamentum vulneri apponit, quod & ea quæ purgata sunt, refouet: & ea quæ putrida inueniuntur, mordet. Sed hæc tolerando atque prædicando, expleuit quod cœpit. Et miræ longanimitatis virtus discipulorum duritiam emolliuit ad misericor-

F diæ viscera, quia longitudo portæ surrexit in altitudinem. Sed infirmi nos ad imitandum tantæ mansuetudinis longanimitatem idonei non sumus, quia videlicet pauimentum sumus, & despecti in nostris moribus iacemus. Ecce autem dum de duobus ducibus cœlestis exercitus loquor, martyr quoque Stephanus memoriæ occurrit, qui tentus pro creatoris sui nomine, & in medium persecutorum deductus: imperterritus stetit, fiducialiter docuit, & ex zelo veritatis persecutores suos fortiter increpauit, dicens: *Acto.7.* Vos semper spiritui sancto restitistis. Cúmque illi ad lapides currerent, flexo genu pro eisdem persecutoribus orauit, dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. *Ibidem.* Quæ itaque ista virtus est, sic zelo feruere, vt eis à quibus terrebatur, perfidiæ improperia fiducialiter diceret, & sic diligere, vt in morte quoque pro eis à quibus moriebatur, oraret? Sic quippe ex zelo inferbuit, ac si mansuetudinis nihil haberet. Et sic mansuetus in eorum dilectione perstitit, ac si contra eos feruoris nihil habuisset. Pensemus inter hæc vbi nostræ conscientiæ reatus iacet. Quis enim nostrum si saltem verbi contumeliam à proximo acceperit, non confunditur, commouetur, non ad odium erumpit, non præceptum dilectionis obliuiscitur? Sed hoc Stephanus ex omnipotentis dei gratia potuit, quia surgens in altitudinem porta fuit. Hoc nos miseri nostra virtute imitari non possumus, quia longè

inferius

Universidad de Deusto
Biblioteca

G inferius ſicut pauimentum iacemus. Quid autem nos in vita ſanctorũ de noſtra admiratione dicimus: cùm ipſi quoque antiqui patres prædicatorum ſanctæ Eccleſiæ vitam conſiderantes, valde admirati ſunt? An non eorum vitam Pſalmiſta admiratus eſt, cùm dicebat: Mihi autem valde honorati ſunt amici tui deus, nimis confortatus eſt principatus eorũ? Quod de quibus eius amicis dicat, Euãgelium interroga, in quo veritas prędicatoribus dicit: Vos amici mei eſtis. Eſaias quoque eorum vitam intuens, ait: Qui ſunt iſti qui vt nubes volant, & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas? Rectè autem prædicatores ſancti nubes appellati ſunt: quia verbis pluunt: miraculis coruſcant. Qui volare quoque vt nubes dicuntur: quia in terra viuentes, extra terram fuit omne quod egerunt. Vnde & per quãdam nubem dicitur: In carne enim ambulantes, non ſecundum carnem militamus. Priores enim patres coniugiis vtebãtur, filios procreabant, ſubſtantias poſsidebant, curis rei familiaris intendebant. Iſtos autem prophetiæ iam ſpiritu prævidens ſubſtantias deſerere, nihil in terra quærere, nihil poſsidere, non eos vel homines per terram ambulantes, ſed nubes volantes nominat. Volant enim qui terram quaſi non tangunt, quia in ipſa nil appetunt. Qui & ad feneſtras ſuas quaſi colũbę ſunt, quia pro manſuetudinis ſuæ ſpiritu in hoc mundo per oculos nil concupiſcunt. Conſideremus ergo quantæ altitudinis iſtæ ſpiritalis ædificij portæ ſunt, quas & ſpiritales patres admirantur, quantũmque nos in earũ admiratione humiliare neceſſe eſt, qui pauimentum ſumus. Sed quia ſub longitudinis appellatione altitudinem portarum audiuimus, nunc aliquid de earum latitudine cognoſcamus. Sequitur: Et menſus eſt latitudinem à facie portæ inferioris vſque ad frontem atrij interioris extrinſecus, centum cubitos ad Oriẽtem & ad Aquilonem. In quibus verbis ſi portam aditum accipimus quo ad cognitionem domini intramus, porta inferior fides eſt, atrium vero interius contemplatio. Habet autem porta inferior latitudinem in facie, quia vi delicet fides per charitatis ſuæ amplitudinem habet eam quæ videtur à proximis operationem. Quam dum fortiter à perfectioribus agi conſpicimus, nos qui in bonis actibus anguſtamur, exempla per eos magnæ operationis accipimus. Et vnaquæque ſancta actio quaſi quædam nobis fit latitudo itineris, quæ prius erat anguſtia difficultatis. Habet quoque atrium interius frontem, quia contemplatiua vita per quædam ſigna deſideriorum & gemituum oſtendit quantum intus videat quæ tantum amat. Denarius autem numerus per ſemetipſum multiplicatus, in centenariũ ſurgit. Vnde rectè per centenariũ magna perfectio deſignatur, ſicut de electis dicitur: Omnis qui reliquit domum vel fratres, aut ſorores, aut patrẽ, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternã poſsidebit. Neque etenim ſanctus quiſque ideo terrena deſerit, vt hæc poſsidere in hoc mundo multiplicius poſsit: quia quiſquis terreno ſtudio terram relinquit, terram non relinquit, ſed appetit. Nec qui vnam vxorẽ deſerit, centum recepturus eſt, ſed per centenarium numerum perfectio deſignatur. Quia quiſquis pro dei nomine temporalia atque terrena contemnit, & hic perfectionem mentis recipit: vt iam ea non appetat, quæ contemnit, & in ſequenti ſeculo ad æternæ vitæ gloriã peruenit. Centies itaque recipit quod dedit, qui perfectionis ſpiritum accipiẽs, terrenis non indiget, etiam ſi hęc non habet. Ille autem pauper eſt qui eget eo quod non habet. Nam qui & non habens habere non appetit, diues eſt. Paupertas quippe in inopia mentis eſt, non in quantitate poſſeſsionis. Nam cui in paupertate bene cõuenit, non eſt pauper. Menſus eſt ergo vir latitudinem à facie portæ inferioris, vſque ad frontem atrij interioris extrinſecus centum cubitos. Quia redemptor noſter quotidie per magiſtros atque doctores in menſura perfectionis metitur vitam fidelium, vel in ſpecie boni operis per fidem, vel in ſanctis deſideriis per contemplationem. Multi etenim videntur in fide poſiti magna operari, ſed in centum cubitis non menſurantur, quia per ipſa quæ faciunt, terrenam gloriam quærunt. Et quidam videntur per abſtinentiam cruciari, gemitibus inſiſtere, ſed eorum menſura ad centum cubitos minimè ducitur: quia in his quæ agunt, ab humano iudicio fauores requirunt. Quis ergo eſt qui per centum cubitos menſuratur, niſi is cuius bona operatio recta intentione vtitur: vt in eo quod agit, non ad terrena lucra appetenda, aut ad laudes trãſitorias reflectatur? Ecce enim miſericordiam proximis exhibere, poſſeſſa largiri, cum celeritate indigenti tribuere, latitudo in facie portæ inferioris eſt. Sed ſi tua dans, aliena non appetas, ſi terrenam gloriam de ipſo bono opere non requiras: rectè in cẽtenario numero, id eſt, in perfectione mẽſuraris. Nam qui videtur dare miſericorditer propria, & rapit forſitã violẽter aliena: iſte adhuc quæ ſit via perfectionis ignorat, nec cognouit vnde ad perfectionem tenditur, quia nec ipſum eius initium inuenit. Prius enim appetitum euellere à mẽte debuit, & poſtea quæ iure poſsidet largiri. Vnde ſcriptũ eſt: Declina à malo, & fac bonũ. Quid enim poteſt eſſe boni quod fecit, qui necdum à malo declinauit? Et ſunt quidam, qui, ſicut dictum eſt, ab alimentis abſtinent, carnem cruciant, ſed tamen ſi pulſati fuerint, cognoſcuntur quia ad mundi gloriam anhelant. Iſti frontem atrij interioris oſtendunt, ſed per centum cubitos non menſurantur. Hi ergo in numero perfectionis ſunt, de quibus per Paulum dicitur: Qui carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis. Et notandum quia non dicitur quod intrinſecus, ſed extrinſecus iſta menſuratur: quia videlicet redemptor noſter cùm per nos facta hominum, vel approbat, vel iudicat, non intrinſecus metitur. Vnde & per Euangelium dicit: Ex fructibus eorum cognoſcetis eos. Quia enim per hoc quod videmus, cognoſcimus operãtis animum quem non videmus, ſiue latitudinem quæ in facie portæ eſt inferioris, ſiue frontem atrij interioris extrinſecus metimur. Cùm enim alios conſpicimus largiri eleemoſynam, afflicto occurrere, oppreſſo ſubuenire, nihil in hoc mundo gloriæ quærere, nullis huius mundi compendiis inhiare, atque alios videmus carnem domare, lachrymis inſiſtere, verbis cœleſtibus occupari, nihil tranſitorij honoris appetere: quid aliud debemus niſi eos perfectos eſſe credere, ſanctos æſtimare? Quia ergo per hoc quod aſpicimus, eos perfectos eſſe videmus, eorum vitam per centũ cubitos extrinſecus metimur. Et quia multi in Iudæa, pleriquę verò in gentilitate poſiti, ad hanc perfectionis ſummam venerunt, rectè ſubiungitur: Ad Orientem & ad Aquilonem. Iudaicus etenim populus Oriens iure dictus eſt, de cuius carne ille eſt natus qui Sol iuſtitię vocatur. De quo per Propheram dicitur: vobis autem qui timetis dominum, orietur Sol iuſtitiæ. Per Aquilonem verò gentilitas figuratur, quæ diu perfidiæ ſuæ frigore torpuit, & in cuius corde ille regnauit, qui atteſtante Propheta apud ſemetipſum dixit: Ponam ſedem meam ad Aquilonem. Quia itaque incarnatus omnipotens deus alios perfectos ex Iudæa, alios ex gentilitate perfectos intra ſanctam Eccleſiam fecit: centum cubitos non ſolum ad Orientem menſus eſt, ſed etiam ad Aquilonem. Sed quia ſub Aquilonis nomine de gentilitate ſermo ſe intulit, conſiderare libet quantum ſuper nos effuſa ſunt viſcera creatoris noſtri. Omnes enim nos ex gentilitate venimus. Antiqui parentes noſtri lignis & lapidibus ſeruiebant, & derelinquẽtes deum à quo facti ſunt, deos venerati ſunt quos fecerunt. Nos autem per omnipotentis dei gratiã ad lucem de tenebris venimus. Recolamus ergo de quibus tenebris venimus, & de luce quam accepimus, gratias agamus. Neque enim diuinam miſericordiam intelligit, qui ſuæ miſericordiæ memor non eſt. Vnde & per Pſalmiſtam deo dicitur: Mirifica miſericordias tuas domine, qui ſaluos facis ſperantes in te. Tunc enim nobis dei miſericordiæ mitificantur, cùm nobis ad memoriam miſeriæ noſtræ renocantur: quia recolentes quid fuimus, intelligimus cui debemus quod ſumus. Cantemus itaque cum gaudio creatori noſtro, qui de ſeruitio creaturę, colla mentis excuſsimus. Gaudeamus in nobis impletum eſſe quod per Eſaiam dictum eſt: Et frenum erroris quod erat in maxillis populorum, canticũ erit vobis ſicut vox ſanctificatæ ſolennitatis. Frenum quippe erroris maxillas populorũ conſtrinxerat, quando idolorum errore obligata gentilitas, deo vero confeſsionis laudem dare neſciebat. Sed hoc ipſum erroris frenum iam nobis in cãticum verſum eſt, cùm gaudendo pſallimus atque cantamus: Omnes dij gentium dæmonia, dominus autem cœlos fecit. Et rurſum: Simulacra gentium argentum & aurum, opera manuum hominũ. Os habent & non loquentur, oculos habent & non videbũt. Aures habẽt & non audient, nares habent & non odorabunt. Manus habẽt & non palpabunt,

A palpabunt, pedes habent & non ambulabunt. Qui itaque hæc omnipotenti domino pſallendo dicimus: ipſum erroris noſtri frenum quòd à laude dei ora noſtra ligauerat, vero domino cãticum fecimus. Bene autem dicitur, ſicut vox ſanctificatæ ſolẽnitatis: quia dum confeſsionis laudem deo reddimus, in ſanctificata ſolennitate gaudemus. Reſpondeamus ergo moribus tãtæ miſericordiæ redemptoris noſtri: & qui lucẽ cognouimus, prauorum operum tenebras declinemus. Quid eſt iam, rogo quod in hoc mundo libeat? Vbique luctus aſpicimus, vbique gemitus audimus. Deſtructæ vrbes, euerſa ſunt caſtra, depopulati agri, in ſolitudinem terra redacta eſt. Nullus in agris incola, penè nullus in vrbibus habitator remãſit, & tamen ipſæ paruæ generis humani reliquiæ adhuc quotidie & ſine ceſſatione feriuntur. Et finem non habent flagella cœleſtis iuſtitiæ, quia nec inter flagella correctæ ſunt actionis culpæ. Alios in captiuitatem duci, alios detruncari, alios interfici videmus. Quid eſt ergo quod in hac libeat fratres mei? Si & talem adhuc mũdum diligimus: non iam gaudia, ſed vulnera amamus. Ipſa autẽ quæ aliquando mundi dominæ eſſe videbatur, qualis remãſerit Roma conſpicimus. Immenſis doloribus multipliciter attrita: deſolatione ciuium, impreſsione hoſtium, frequentia ruinarum: ita vt in ea completum eſſe videamus, quod contra vrbem Samariam per hunc eundem prophetam longè ſuperius dicitur: Pone ollam, pone inquam & mitte in ea aquã, & congere fruſta eius in ea. Et paulopòſt: Efferbuit coctio eius, & diſcocta ſunt oſſa illius in medio eius. Atque iterum: Congere oſſa quæ igne ſuccendam: cõſumentur carnes, & coquetur vniuerſa cõpoſitio, & oſſa tabeſcent. Pone quoque eam ſuper prunas vacuam, vt incaleſcat & liqueſiat æs eius. Tunc enim nobis olla poſita eſt, cum hæc eſt ciuitas cõſtituta. Tunc in eam aqua miſſa eſt, & fruſta eius congeſta ſunt, quando ad eam vndique populi defluebant, qui velut aqua calens actionibus mundi feruẽſcerent & quaſi fruſta carnium in ipſo ſuo feruore liquarentur. De qua bene dicitur: Efferbuit coctio eius, & diſcocta ſunt oſſa eius in medio illius. Quia prius quidem in ea vehemẽter incaluit actio gloriæ ſecularis, ſed poſtmodum ipſa gloria cum ſuis ſequacibus defecit. Per oſſa etenim potẽtes ſeculi, per carnes vero populi deſignantur: quia ſicut carnes portantur oſsibus, ita per potentes ſeculi infirmitas regitur populorum. Sed ecce iam de illa omnes huius ſeculi potentes ablati ſunt, oſſa ergo excocta ſunt. Ecce populi defecerunt, carnes eius liquefactæ ſunt. Dicatur itaque: Congere oſſa quæ igni ſuccendam: conſumentur carnes, & coquetur vniuerſa compoſitio eius, & oſſa tabeſient. Vbi enim ſenatus? vbi iam populus? Contabuerunt oſſa, conſumptæ ſunt carnes: omnis in ea ſecularium dignitatum ordo extinctus eſt. Excocta eſt vniuerſa compoſitio eius. Et tamen ipſos nos paucos qui remanſimus: adhuc quotidie gladij, adhuc quotidie innumeratæ tribulationes premunt.

C Dicatur ergo: Pone quoque eam ſuper prunas vacuam. Quia enim ſenatus deeſt, populus interiit: & tamẽ in paucis qui ſunt, dolores & gemitus quotidie multiplicantur, iam vacua ardet Roma. Quid autem iſta de hominibus dicimus, cùm ruinis crebreſcentibus, ipſa quoque deſtrui ædificia videmus. Vnde aptè de ciuitate iam vacua ſubditur: Incaleſcat & liqueſiat æs eius. Iam enim & ipſa olla conſumitur, in qua prius & carnes & oſſa conſumebantur: quia poſtquam defecerunt homines, etiam parietes cadunt. Vbi autem ſunt qui in eius aliquãdo gloria lætabantur? vbi eorum pompa: vbi ſuperbia: vbi frequens & immoderatum gaudium? Impletum eſt in ea quod contrà deſtructam Niniuem per prophetam dicitur: Vbi eſt habitaculũ leonum, & paſcua catulorum leonum? An eius duces ac principes leones non erant, qui per diuerſas mundi prouincias diſcurrẽtes, prædam ſæuiendo & interficiendo rapiebant? Hic leonum catuli inueniebant paſcua: quia pueri, adoleſcentes, iuuenes, ſeculares, & ſecularium filij huc vndique concurrebãt, cùm proficere in hoc mundo voluiſſent. Sed iam ecce deſolata, ecce cõtrita, ecce gemitibus oppreſſa eſt. Iam nemo ad eã currit, vt in hoc mundo proficiat: iam nullus potens & violentus remanſit, qui opprimẽdo prædam diripiat. Dicamus ergo. Vbi eſt habitaculum leonum, & paſcua catulorum leonũ? Contigit ei quod de Iudæa nouimus per prophetam dictum: Dilata caluitium tuum ſicut aquila. Caluitium quippe hominis in ſolo capite fieri ſolet, caluitiũ vero aquilæ in toto corpore: quia cùm valde ſenuerit, plumæ eius ac pennæ ex omnibus membris illius cadunt. Caluitium ergo ſuum ſicut aquila dilatat, quia plumas perdidit, quæ populum amiſit. Alarum quoque pennæ ceciderunt, cum quibus volare ad prædam conſuẽuerat: quia omnes potentes extincti ſunt, per quos aliena rapiebat. Hæc autem quæ de Romanæ vrbis contritione dicimus, in cunctis facta mundi ciuitatibus ſcimus. Alia etenim loca clade deſolata ſunt, alia gladio conſumpta, alia fame cruciata, alia terræ hiatibus abſorpta. Deſpiciamus ergo ex toto animo hoc præſens ſeculum vel extinctum. Finiamus mundi deſideria ſaltem cum mũdi fine. Imitemur bonorum facta quæ poſſumus. Apud Orientem & Aquilonẽ multi ſunt, qui pro perfectione vitæ centum cubitis menſurantur. Ex Iudæa etenim & gentilitate, ſicut dictum eſt, ad ſanctitatis culmen excreuerunt. Quanuis intelligi per Orientem & Aquilonem, etiam iuſti & peccatores poſſint. Oriens quippe non immeritò iuſti nominatur, qui ſicut in luce fidei nati ſunt, in innocentia perſtiterunt. Per Aquilonem verò rectè peccatores accipimus, qui mẽtis frigore dilapſi ſub peccati ſui vmbra torpuerunt. Sed quia omnipotentis dei miſericordia etiam tales ad pœnitentiam reuocat, compunctione & lachrymis lauat, virtutibus ditat, vſque ad perfectionis gloriam ſubleuat, non centum cubitis ſolum ad Orientem, ſed etiam ad Aquilonem ducuntur, dum cum iuſtis etiam peccatores per dona & pœnitentiam ad perfectionem veniunt. E

HOMILIA XIX.

POrtam vero quæ reſpiciebat viã Aquilonis atrij exterioris, menſus eſt tam in longitudine quàm in latitudine: & thalamos eius tres hinc & tres inde, & frontem eius & veſtibulum eius ſecundum mẽſuram portæ prioris, quinquaginte cubitorum longitudinem eius, & latitudinem vigintiquinque cubitorum. Feneſtræ autem eius, & veſtibulum, & ſculpturæ ſecundũ menſuram portæ quæ reſpiciebat ad Orientem, & ſeptem graduum erat aſcenſus eius. Et veſtibulum ante eam, & porta atrij interioris contra portam Aquilonis & Orientalem. Et menſus eſt à porta vſque ad portam centum cubitos. Et eduxit me ad viam Auſtralem, & ecce porta quæ reſpiciebat ad Auſtrum. Et mẽſus eſt frontem eius, & veſtibulum eius iuxta menſuras ſuperiores, & feneſtras eius, & veſtibula in circuitu ſicut feneſtras cæteras, quinquaginta cubitorum longitudine, & latitudine vigintiquinque cubitorum, & in gradibus ſeptem aſcẽdebatur ad eam. Et veſtibulum ante fores eius, & cælatæ palmæ erant: & vna hinc, & altera inde in fronte eius. F

MAgna legentiũ debet eſſe diſcretio, vt in ſacro eloquio cùm quilibet vnus ſermo dicitur, non ſemper vnã eãdémq; rem ſignificare credatur: ſicut aliquãdo Sol in bono, aliquãdo verò accipitur in malo. Solis etenim nomine aliquando ſignatur dominus, aliquãdo perſecutio. Atteſtãte autem libro Sapientię, in inferno impij dicturi ſunt: Errauimus à via veritatis, & Sol iuſtitiæ nõ luxit nobis. Et de iactis ſeminibus dominus dicit: Orto ſole aruerũt: quia videlicet facta perſecutione, in reproborum cordibus prædicationis verba ſiccãtur. Sic leo dominum ſignat. Vnde ſcriptum eſt: Vicit leo de tribu Iuda. Sic leonis nomine diaboli ſimilitudo exprimitur, ſicut per primũ paſtorem dicitur: Aduerſarius veſter diabolus ſicut leo rugiens circuit quærẽs quem deuoret. Sic bouis nomine ſapiens deſignatur. Vnde ſcriptum eſt: Non iũges bouem & aſinum, id eſt, ſapiẽtem cũ ſtulto in prædicatione non ſocies. Sic per bouem fatuus figuratur, ſicut de eo qui in turpitudine amoris captus eſt, dicitur: Statímque eam ſequitur, quaſi bos ductus ad victimam, id eſt, ſicut fatuus trahitur ad mortem. Hęc igitur dixi, ne quia portam ſignificare dominum, vel prædicatores, vel

Sapien.5. Marc.4. Apo.5. 1.Pet.5. Deute.22. Prouer.7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G vel scripturam sacram, vel fidem exposui, vbicũque iam in hoc propheta porta legitur, signare aliud non credatur. Cùm enim de vna porta propheta loqueretur, rectè fides intellecta est, quia vna est omnium electorum fides. Cùm verò aliæ portæ nominantur, intelligi ora prædicatorum possunt, per quæ vera vita cognoscitur, & per quæ ascenditur ad sacramentorum spiritalium cognitionem. Nam porta per quam significari fidem diximus, notandum nobis est, quia inferior appellatur. In hac enim vita dum sumus, quasi in imo positi adhuc inferius tenemur. Et rectè inferior porta fides est, quia nobis in terra positis aperit cognitionem dei. Itaque nunc dicitur: Portam quoque quæ respiciebat viam Aquilonis atrij exterioris, mẽsus est tam in longitudine quàm in latitudine: & thalamos eius tres hinc, & tres inde. Et frontes eius, & vestibulum eius secundum mensuram portæ quæ respiciebat ad Oriẽtem: & septem graduum erat ascensus eius, & vestibulum ante eam.) De porta quæ respiciebat viam Aquilonis atrij exterioris ea ipsa replicatur quæ iam de porta alia superiori dicta sunt, atque alia subiunguntur quę de prædicta porta propheta tacuerat. Vt ergo de his latius disseramus, quę necdum discussa sunt: debemus ea quę dicta sunt, sub breuitate replicare. Porta enim viam Aquilonis respicit, cùm prædicator quisque vitam peccatoris agnoscit, eique inte-
H riora vitæ per verbum prædicationis aperit. Quæ porta atrij exterioris dicitur: Exterius quippe est atrium vita præsens, in qua omne quod corporaliter agitur, corporaliter etiam videtur. Quæ tam in longitudine quàm in latitudine mensuratur: quia cùm ad fidem peccator ducitur, necesse est vt eius doctor consideret, vel quantum in longitudinem spei, vel quantum in latitudinẽ charitatis ex eius admonitione proficiat. Qui enim ad deum conuertitur, si adhuc bona vitæ præsentis sperat, longitudinem non habet, quia breuis est vita in qua spem posuit. Si per terrenorum concupiscentiam, & adhuc proximi odio coangustatur, latitudinem non habet: quia nescit vel transitoria contemnere, vel se in proximi amore dilatare. Cùm verò conuersus quisque æternæ vitæ gaudia longanimiter sperat, proximorũ molestias cum charitate tolerat, & ea quæ non habet, concupiscere contemnit, lõgitudinem & latitudinem porta habet, quia gloria prædicatoris est profectus auditoris. Vnde quibusdam per magnum prædicatorem dicitur: Gaudium meũ & corona mea. Et rursum: Ecce nunc viuo, si vos statis in domino. Atque iterum: Quæ est nostra spes aut gaudium? nónne vos ante dominum? Longitudo ergo & latitudo portæ est quę ad Aquilonem respicit: quia cùm infidelem quempiam in peccati sui frigore torpentem prædicator ad fidem cõuerterit, per hoc quòd eum in longitudinem spei tẽdit, & in amplitudinem charitatis dilatat, eius gloriam facit. Et quia in cognitione sanI ctę Trinitatis ex verbo prędicationis auditores quique in eiusdem Trinitatis amore proficiunt: habet hæc eadem porta thalamos tres hinc, & tres inde: quia omne quod per testamẽtum nouum de trinitate conditor loquitur, hoc etiam de testamẽto veteri ostendit. Et cor audientiũ in amore cœlestis patriæ perficit, vt anima inhærens deo, quasi sponsa cum sponso in quodam iam thalamo sedeat, atque se à terrenis desideriis funditus auertat. Vel certè, vt longe superius dictum est, quia tres sunt ordines bene viuentium: bonorum scilicet coniugatorũ, continentium, atque prædicatorum: & quia alij etiam in coniugiis positi amore cœlestis patriæ anhelant: alij autẽ spe æterni gaudii etiam carnem macerãt, omnésque actus terrenos refugiũt, & in cura huius seculi implicari cõtemnunt: alij verò & terrena bona despiciunt, & cœlestia gaudia prædicant quæ cognouerunt: quid isti nisi in spiritali ædificio thalami sunt, in quorum cogitatione & meditatione anima cœlesti spõso sociatur? Quos tres bonorũ ordines, quia non solum ecclesia ex gẽtibus habet, sed aliquando etiam synagoga habuit, dum magna multitudo spiritalium, redemptoris gratiam ardenter expectauit: porta ædificij cœlestis tres hinc, & tres inde thalamos habet, quia prædicator quisque cum ad supernam patriam auditorem prouocat, & nouos patres & veteres anhelasse cœlesti desiderio demonstrat, plus enim plærunque exemplum, quàm ratio-

Philip. 4. *1. Tim. 3.* *1. Thes. 2.*

cinationis verba compungunt: & cùm prædicator dicit quales K
alij in coniugio, vel in continentia, vel in prædicatione erga omnipotentis dei amorem in nouo testamento fuerint, vel alij quales in veteri: porta quæ loquitur, ternos ex vtroque latere habere thalamos ostenditur. Quæ porta habet & frontẽ, quia sunt in prædicatoris vita aperta opera quæ videntur. Habet & ante frõtem vestibulum: quia priusquam bona opera insinuet, prædicat fidem, per quam anima humiliter veniens, ad bonorum actuum altitudinem subleuetur. Quæ cuncta secundũ mẽsuram portæ prioris sunt, iuxta hoc quod subditur: Quia mensus est quinquaginta cubitorum longitudinem eius, & latitudinem vigintiquinque cubitorũ. Hæc iam superius latius me dixisse meministis. Per quinquagenariũ enim numerũ requiem diximus figurari: quia & quinquagesimus veteri populo in requiem datur, appellatus est Iubileus, & septenarius numerus, per quẽ hoc omne tempus euoluitur, septies multiplicatus, ad quadraginta & nouẽ ducitur. Cui monas additur: quia in vnius cõtemplatione requies æterna perficitur. Idem ergo quinquagenarius numerus nobis in lõgitudinem est: quia peruenire ad illam requiem non potest, nisi qui ad eam, spem suã modo tendere lõganimiter potest. Quia enim per quinquagenarium numerum ad æternam requiem prouocamur: etiam hoc nos omnino instruit, quòd in tabernaculo decẽ cortinæ iussæ fieri, quæ haberẽt ansulas quinquagenas, & circulos aureos quinquagenos à latere & summitate. Cortinæ tabernaculi sancti omnes sunt, qui ex diuersis virtutũ coloribus in sanctæ Ecclesiæ L
ornamento proficiunt. Qui & interiora velant, & exteriora omnimodo exornant: quia eorum vita inquantum videtur, ornamẽtum est: & eorum intellectus intus absconditus, dum cœlestia quæ in mente seruant, edicere non possunt, in eis aliquo modo velatur. Rectè autem decem cortinæ sunt: quia per decalogi studium, ipsa sanctorum corda profecerunt. Hyacinthinæ vero ansulæ cortinarum fieri quinquaginta præceptæ sunt. Hyacinthus cœli speciem habet. Ansulæ ergo cortinarum sunt præcepta cœlestia, in quibus ligantur animæ, vt ab inferioribus subleuatæ superius pendeant. Quæ videlicet ansulæ habent & circulos aureos, intellectum scilicet vera sapientia fulgentem. Qui intellectus, quia esse debęt per omnia circũspectus, & cautæ sollicitudinis vigilantia munitus, rectè per circulos designatur, & notandum quòd à latere & summitate iubentur ansulæ vel circuli in cortinis fieri: quia præcepta cœlestia & intellectus spiritalis, non solum debet nos sursum in dei amorem suspendere, sed etiam proximo in charitate sociare. In eo enim quòd conditorem nostrum diligimus, quasi per superiores ansulas in aëre pẽdemus. In eo verò quòd sicut nosmetipsos proximos amamus, ansulas & circulos à latere habemus: vt cortinæ tabernaculi, id est, fidelium animæ per charitatem coniunctæ sint, & non per discordiam diuisæ. Vnde & hic post longitudinem quinquaginta cubitorum, protinus latitudo subiungitur viginti & quinque cubitorũ, quæ videlicet latitudo & cha- M
ritatem proximi pertinet. Ipsa enim in fratrum amore se dilatat, atque erga eos omne quod potest boni operis, exercet. Cũcta autem bona opera quæ corporaliter fiunt, per quinque corporeos sensus exhibentur, videlicet per visum, auditũ, tactum, gustum, odoratũ. Quinarius verò numerus per semetipsum ductus ad vicesimum & quintum peruenit: quia bona opera cùm agi cœperint, per feruorem animum ad augmentum excitant, & per semetipsa multiplicantur. Vnde & latitudinem mentis faciunt, vt non sit angusta per teporem, sed expẽsa in bonis actibus per charitatem. Omnis enim torpor teporis angustia est, omnis vero benignitas charitatis magna latitudo. Nã etsi res desunt, quæ fortassẽ indigenti proximo præbeantur, ampla est substantia voluntatis bonæ, quæ sufficit ad regni retributionẽ, sicut scriptum est: In terra pax hominibus bonæ voluntatis. *Luc. 2.*
Sequitur: Fenestræ autem eius, vestibulũ & sculpturæ, secundũ mensuram portæ quæ respiciebat ad Orientem.) Cuncta hæc iam superius latius dicta sunt, & idcirco sermo non debet morosa expositione tardare: Hoc tamen magnopere notandũ est, quòd porta ad Aquilonẽ ea omnia habere perhibetur, quę porta ad Orientem: fenestras scilicet contemplationis, vestibulum humilitatis, sculpturã bonæ operationis. Omnes enim qui per hoc quod in conuersatione nati sunt, in innocẽtia persteterunt portam

A portam ad Orientem habent, quia eis cœlestis regni aditus patet ex lumine quod acceperunt. Et omnes qui in peccatis postmodum lapsi, torporis sui frigore sunt depressi, sed per pœnitentiam redeunt ad amorem cœlestis patriæ & recalescũt, portam ad Aquilonem habent: quia eis etiam post peccati sui frigus, regni aditus per misericordiam patet. Ea ergo habere dicitur ad Aquilonem, quia & conuersi peccatores sic ditanturvirtutibus, sicut illi sunt diuites qui cadere in peccati pœnitẽtiam vitauerunt. Vnde & Psalmistæ voce per dominum dicitur: Ciberem sicut panem manducabam. Quia sic pœnitentes recipit vt iustos. Scriptum quippe est de peccatoribus: Olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent. Cinis ergo sicut panis comeditur, quando authori suo peccator per pœnitentiam, sicut innocens reuocatur. Porta igitur ad Aquilonem habet fenestras, habet vestibulum, habet sculpturas: quia cùm peccator ad vitã post culpas reducitur, sæpe lumen contemplationis accipit, atque de ipsa memoria iniquitatis suæ, gratiam magnæ humilitatis: bonæ quoque operationis efficaciam, vt omne quod fieri præcipitur, in vita eius quasi sculptum esse videatur: Septem verò graduum erat ascensus eius, & vestibulum ante eam.) Septem gradibus ad portam ascenditur, quia per sancti spiritus septiformem gratiã aditus nobis regni cœlestis aperitur. Quã septiformem gratiam Esaias in ipso nostro capite, vel in eius corpore quod sumus, enumetans dicit: Requiescet super eum
B spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & veritatis, † & replebit eum spiritus timoris domini. Quos gradus de cœlestibus loquens, descendendo magis quàm ascendendo numerauit: videlicet sapientiam, intellectum, consilium, fortitudinem, scientiam, pietatem, timorem. Et cùm scriptum sit: Initium sapientiæ timor domini: constat procul dubio, quia à timore ad sapientiam ascenditur: non autem à sapientia ad timorem redit, quia nimirum perfectam habet sapientia charitatem. Et scriptum est: Perfecta charitas foras mittit timorẽ. Propheta ergo, quia de cœlestibus ad ima loquebatur, cœpit magis à sapientia, & descendit ad timorem. Sed nos qui à terrenis ad cœlestia tendimus, eosdem gradus ascendendo enumeremus, vt à timore ad sapientiam peruenire valeamus. In mente etenim nostra primus ascensionis gradus est timor domini: secundus, pietas, tertius, scientia: quartus, fortitudo: quintus, consilium: sextus, intellectus: septimus, sapientia. Est enim timor domini in mente. Sed qualis est iste timor, si cum eo pietas non est? Qui enim misereri proximo ignorat, qui compati eius tribulationibus dissimulat: huius timor ante omnipotẽtis dei oculos nullus est, quia non subleuatur ad pietatem. Sed sæpe pietas per inordinatam misericordiam errare solet, si fortassẽ pepercerit quæ parcenda, non sunt. Peccata etenim quæ feriri gehennæ ignibus possunt, disciplinæ verbere
C sunt corrigenda. Sed inordinata pietas cùm temporaliter parcit, ad æternum supplicium pertrahit. Vt ergo vera & ordinata sit pietas, ad gradum est alium subleuanda, id est, ad scientiã, vt sciat vel quid ex misericordia puniat, vel quid ex pietate dimittat. Sed quid si sciat quid agere quis debeat, virtutem verò agendi non habeat? Scientia ergo nostra crescat ad fortitudinem: vt cùm videt quid agendum sit, hoc agere per mentis fortitudinem possit, ne timore trepidet, & pauore collapsa, non valeat bona defendere quæ sentit. Sed sæpe fortitudo si improuida fuerit, & minus contra vitia circunspecta, ipsa sui præsumptione in casum ruit. Ascendat ergo ad consilium, vt prouidendo præmuniat omne quod agere fortiter potest. Sed esse consilium non potest, si intellectus deest: quia qui non intelligit malum quod agẽtem grauat, quomodo potest bonum solidare quod adiuuat? Itaque à consilio ascendamus ad intellectum. Sed quid si intellectus magno acumine vigilet, & moderari se nescit per maturitatem? Ab intellectu ergo ascendamus ad sapientiam: vt hoc quod acutè intellectus inuenit, sapientia maturè disponat. Quia igitur per timorem surgimus ad pietatem, per pietatem ad scientiam ducimur, per scientiam ad fortitudinem roboramur, per fortitudinem ad consilium tendimus, per consilium intellectu proficimus, per intellectum ad maturitatem sapientiæ peruenimus: septem gradibus ad portam ascendimus, per quam nobis aditus vitę spiritalis aperitur.

Bene autem dicitur, quia vestibulum erat ante eam: quia nisi D
quis prius humilitatem habuerit, ad hos gradus donorum spiritalium non ascendit, sicut scriptum est: Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem & quietum, & tremẽtem sermones meos? De quo per Psalmistam dicitur: Ascensus *Esa. 66.* *Psal. 83.*
in corde eius disposuit in conualle lachrymarum. Conuallis quippe humilis locus est, & peccator quisque dum se in lachrymis humiliter affligit in corde, per ascensum virtutum proficit. Qui rursus ait: Emittit fontes in conuallibus: Quia omni- *Psal. 103.*
potens deus dona spiritalis gratiæ humilibus præstat. Potest quoque per vestibulum fides intelligi. Ipsa quippe est ante gradus & portam: quia prius ad fidem venimus, vt postmodum per spiritalium donorum gradus, cœlestis vitæ aditum intremus. Non enim virturibus venitur ad fidem, sed per fidem pertingitur ad virtutes. Cornelius enim Centurio cuius eleemo- *Actor. 10.*
synæ ante baptismum angelo testante laudatæ sunt: non operibus venit ad fidem, sed fide venit ad opera. Nam & ei per angelum dicitur: Orationes tuæ & eleemosynæ ascenderunt in *Ibidem.*
conspectum dei. Si enim deum verè & ante baptismum non crediderat, quid orabat? vel quomodo hunc omnipotens deus exaudierat, si non ab ipso se in bonis perfici petebat? Sciebat igitur creatorem omnium deum: sed quod eius omnipotens filius incarnatus esset, ignorabat. Neque enim poterat bona agere, nisi antè credidisset. Scriptum nanque est: Sine fide im- E
possibile est placere deo. Fidem ergo habuit, cuius operationes *Hebr. 11.*
& eleemosynæ placere potuerunt. Bona autem actione promeruit, vt deum perfectè cognosceret, & incarnationis eius mysterium crederet, quatenus ad sacramentum baptismatis perueniret. Per fidem ergo venit ad opera, sed per opera est solidatus in fide. Vestibulum itaq; ante gradus est: quia qui prius credidit, ipse pòst virtutum gradibus ad portæ aditum ascendit. Sequitur: Et porta atrij interioris contra portam Aquilonis & Orientis. lem.) Hoc loco contrà, non pro aduersitate ponitur, sed pro rectitudine: ita enim porta interioris atrij posita monstrabatur, vt porta Aquilonis & Oriẽtis perfecto ad eam aditu tenderet. Quid est ergo quòd porta interior recto itinere posita contra portam Orientis & Aquilonis ostenditur, nisi hoc quod apertè datur intelligi: quia siue Iudaico & gentili populo, seu iustis & peccatoribus, sed post peccata conuersis, æquè aditus regni cœlestis aperitur? Larga est enim misericordia creatoris nostri. Et porta interior non solum portam Oriẽtis respicit, sed etiam Aquilonis: quia non solum his qui in innocentia permanent, sed etiam peccatoribus peccata sua pœnitendo damnantibus aperiuntur interioris atrij gaudia: vt ineffabilia mysteria patriæ cœlestis agnoscant, agnoscendo fiant, fiendo currant, currendo perueniant. Hæc æterni gau- *Psal. 61.*
dij secreta cognouerat, qui dicebat: Sitiuit anima mea ad deum viuum, quando veniam & apparebo ante faciem dei? Prædica- F
tor gentium ad hunc aditum regni cœlestis anhelabat, cùm dicebat: Cupio dissolui, & esse cum Christo. Hæc exultationis *Philip. 1.*
occultæ secreta cognouerat spõsa, quæ dicebat: Dilectus meus *Canti. 5.*
misit manum suam per foramen, & venter meus intremuit ad tactum eius. Dilectus etenim manum per foramen mittit, quãdo virtute sua dominus nostrum animum per subtilem intellectum pulsat. Et venter in tactu illius contremiscit, quia infirmitas nostra per hoc quod cœlestis gaudij intellectu tangitur, ipsa sua exultatione turbatur, & fit in mente pauor cum lætitia: quia etsi iam sentit quid de cœlesti gaudio diligit, adhuc metuit, ne non pereat quod vix tenuiter sentit. Quid igitur restat, nisi vt se ad perfectioris vitæ cursum dirigant omnes qui illa gaudia patriæ cœlestis agnoscunt? Vnde & hic aptè subiungitur: Et mensus est à porta vsque ad portam centum cubitos.) Cẽtenarium numerum, quia decies per denarium ducitur, iam superius diximus esse perfectum. Is itaque qui aditum atrij interioris videt: profectò necesse est vt per vitam perfectionis currat, & à porta inchoationis vsque ad consummationis ingressum perueniat. Mensuretur ergo atrium interius, quòd à portis exterioribus vsque ad portam interiorem tenditur centum cubitis: vt qui intrare amando cœpit, latitudinem perfectionis habeat in mente: quatenus in eo quem diligit, hunc nec aduersa coangustant, sed transitoria cuncta despiciens,

Universidad de Deusto Biblioteca

G quousque ad gaudia secreta perueniat, per atrium perfectionis
currat. Sunt etenim multi qui iam in septem gradibus aditum
portæ exterioris intrauerunt, iuxta quendam supernæ dispēsa-
tionis modū: per timorem dei humiles, per pietatis studiū mise
ricordes, per scientiam discreti, per mētis fortitudinem liberi,
per consilium cauti, per intellectum prouidi, per sapiētiam ma-
turi: sed adhuc quibusdam necessitatibus obligati, huius mundi
curis inseruiunt. Et vnde iam ex magna parte excusserunt ani-
mum, ibi adhuc tenentur inuiti. Cúmque super imposita terre-
næ occupationis portant onera, minus in præceptis cœlestibus
exercentur. Et dum anhelare medullitus ad æternam patriam
non vacat: ipsa in eis sua aliquo modo desideria languescunt:
quia animo curis temporalibus præpediti, vera gaudia quæ co-
gnouerunt, amare non tantum licet quantum libet. Hi plęrun-
que à iugo mundi colla mentis excutiunt, omnia deserunt, ter-
renæ curæ pondera deponunt, atque vt ad cœleste desiderium
latius animi sinum laxent, vitam remotam petunt, & in ea san-
ctis precibus intenti, sacris meditationibus dediti, quotidiano
se fletu afficiunt, & vetustatem cordis, igne amoris conflant, at-
que ad cœleste gaudium accendendo se innouant. Hi plærun-
que in ipso suo desiderio accensi, exire iam de carne concupi-
scunt, atque ad vitam præsentem redire post fletum nolunt.
Sed tamen differuntur, vt dilatus amor ex ipsa sua dilatione
proficiat, & ardenti desiderio quasi quod negatur, crescat. Sic
H in regione Gerasenorum qui liberatus à legione dæmonum
fuerat, iam cum domino ire volebat, sed tamen ei dicitur: Re-
Lucæ 8. uertere in domum tuam, & narra quanta fecerit tibi dominus.
Sic sponsa in Canticis canticorum sanctis desideriis anxia lo-
Canti.3. quitur, dicens: In lectulo meo per noctes quæsiui quem diligit
anima mea. Quæsiui illum, & non inueni. In lectulo enim dile-
ctum quęrit, quando in ipso suo ocio & vacatione quam appe-
tit, iam videre anima dominum concupiscit, iam ad eum exire
desiderat, iam carere præsentis vitæ tenebris anhelat. Sed quæ-
rit illum, & non inuenit: quia quanuis magno amore desiderat,
adhuc tamen ei non conceditur videre quem amat. Tales ita-
que sanctorum mentes quid aliud in hoc desiderio faciunt, nisi
quòd iam à portis exterioribus per atrium interioris ad portā
currunt? Quibus sæpe euenit, vt cùm se viderint magno cœle-
stis gratiæ munere compunctos, iam se perfectos existiment,
& obedientes putent, sed quia nullus est qui dura præcipiat: pa
tientes esse se credant, sed quia nemo eos per contumelias &
aduersitates pulsat. Et plærunque contingit, vt spiritale mini-
sterium vel inuiti suscipiāt, atque ad gubernationem fidelium
deducantur. Qui cùm magnis tribulationibus fuerint hinc in-
de pulsati, turbati mente, sese imperfectos inueniunt, qui non
pulsati perfectos se esse crediderunt. Qua ex re agitur, vt se ad
semetipsos colligant, & apud se opprobrium suæ infirmitatis
erubescant, atque ex ipsa sua confusione roborati, contra ad-
I uersa patientiam opponant, & ex tribulatione proficiant, qui
prius in ocio ex ipsa sua securitate torpebant. Et veraciter esse
tales incipiunt, quales se esse prius inaniter putauerunt. Hi ita-
que cùm à portis exterioribus vsque ad interiorem portā per
boni studij atrium deferuntur: hoc ipsum in eis atrium cētum
cubitis mensuratur, quia dilectione & exercitio in sancta quo-
tidie perfectione proficiunt. Per quotidiana enim desideria in
mente perfici, quasi centum est cubitis interius atrium mensu-
rari. Idcirco ergo à portis vsque ad portam centum sunt cubiti,
vt quasi quædam more: vnde fit ipsa dilatio viuendi, per quam
quotidie in virtutibus crescitur, vt ad interiorem aditum per-
fectius perueniatur. Sequitur: Et eduxit me ad viam Australē,
& ecce porta quæ respiciebat ad Austrum. Et mensus est fron-
tem eius, & vestibulum eius iuxta mensuras superiores, & fe-
nestras eius, & vestibula in circuitu, sicut fenestras cæteras,
quinquaginta cubitorum longitudinem, & latitudinem vigin-
tiquinque cubitorum. Et in gradibus septem ascendebatur ad
eam, & vestibulum ante fores eius.) Cuncta hæc in Orientis &
Aquilonis porta iam dicta sunt, & cōgruum non est, vt ea quæ
semel ac secundò exponentes diximus, sepius replicemus. No-
tandum tamen nobis est, quia in spiritali ædificio alter aditus
ad Orientem, alius ad Aquilonem, atque alius ad Austrum pa-
tet. Sicut enim Aquilonis frigore peccatores, ita per Australē
viam feruentes spiritu designantur. Qui calore sancti spiritus K
accensi, velut in meridiana luce virtutibus excrescunt. Pateat
itaque porta ad Orientem: vt hi qui sacramenta fidei bene in-
choauerūt, & in nulla postmodum vitiorum profunditate de-
mersi sunt, ad gaudia secreta perueniant. Pateat porta ad Aqui-
lonem, vt hi qui post inchoationem caloris & luminis in pec-
catorum suorum frigore & obscuritate dilapsi sunt: per com-
punctionem pœnitentiæ ad veniam redeant, & quæ sit inter-
næ retributionis vera lætitia cognoscant. Pateat porta ad me-
ridiem, vt hi qui sanctis desideriis in virtutibus feruent, spirita-
li intellectu quotidie interni gaudij mysteria penetrent. Inter
hæc autem quæri potest, cùm quatuor huius mundi partes sint:
cur in hoc ædificio hæ exteriores non quatuor, sed tres portæ
esse memorantur? Quod rectè quærendum fuerat, si propheta
non spiritale, sed corporale ędificium vidisset. Sancta enim Ec-
clesia, id est, spiritale ædificium, vt ad secreta gaudia pertingat:
tres solummodo portas habet, videlicet fidem, spem, atque cha
ritatem. Vnam ad Orientem, aliam ad Aquilonem, tertiam ad
Meridiem. Porta quippe in Oriēte est fides, quia per ipsam lux
vera nascitur in mente. Porta ad Aquilonem spes, quia vnus-
quisque in peccatis positus: si de venia desperauerit, funditus
perit. Vnde necesse est, vt qui per suam iniquitatem extinctus
est, per spem misericordiæ reuiuiscat. Porta ad Meridiem cha-
ritas, quia igne amoris ardet. In meridiana etenim parte Sol in
altum ducitur, & quia per charitatem lumē fidei in dei & pro- L
ximi dilectione subleuatur. Tribus igitur portis ad interius a-
trium tenditur, quia per fidem, spem, atque charitatem ad gau-
dia secreta peruenitur. Alia quoque quæstio oritur, cur porta
atrij interioris posita contra portam Orientis & Aquilonis di-
citur, & an ad Australem portam pateat, tacetur. Sed quia per
Oriētem inchoantes, per Aquilonem lapsos diximus designa-
ri: dignum fuit, vt vel de inchoantibus quibus ad huc Sol in te-
pore est: vel etiam de lapsis, sed per conuersionem redeunti-
bus apertè diceretur, quod eis porta atrij interioris pateat, qua-
tenus ex ipsis nos certos faceret, de quibus dubitari poterat.
Hoc autem de porta Australi dicendum non erat: quia eos ad
gaudia interna pertingere qui feruore spiritus in virtutibus
permanent, nullus ignorat. Sequitur: Et cælatæ palmæ erāt: vna
hinc, & altera inde in fronte eius.) Quid est hoc quòd prius in
frontibus pictura palmarum, nunc autem cælatæ palmæ in frō-
te esse memorantur? Sed sicut iam superius diximus, pictura
palmarum est ostensio signorum. Nunc verò cælatura palma-
marum dicitur, vt bonorum operum demonstratio designe-
tur. Ipsis enim summis prædicatoribus dicitur: Videant opera
vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cœlis est.
Qui igitur in vita sua impressa esse sancta opera demonstrant,
palmas in fronte cęlatas habent, quia quanta illos in posterum
victoria sequatur: iam nunc in sanctis suis operibus ostendunt. M
Vel certè quia fidem per Orientis, spem per Aquilonis, chari-
tatem verò per Australem portam diximus designari. Notan-
dum verò nobis est, quia in Orientis porta pictura palmarum,
in Aquilone verò & Meridie cælatura esse perhibetur quia cō-
tingit sæpe, vt hi qui adhuc inchoantes sunt, necdum se in ope
ribus solidis ac magnis exerceant: hi verò qui post iniquitates
ad virtutem redeunt, plærunque vt culpas suas ante omnipo-
tentis dei oculos tegere valeant, in magnis operibus exercen-
tur. Et quia iam feruore spiritus actibus & virtutibus excreue-
runt, quasi meridies in sanctis actibus inardescunt. In Orientis
ergo porta pictura est, id Aquilonis verò & Meridiei cęlatura:
quia signum victorię quod inchoantibus ostenditur, hoc in re-
uertentibus atque feruentibus iam solidius & robustius tene-
tur. Notādum quoque magnopere est, quòd dicitur hinc & in-
de. Omnes enim qui ad vitæ aditum tendimus, & ex dextro &
sinistro latere habere palmam debemus. Quod enim hinc &
inde dicitur, latus vtrunque signatur. A dextro igitur palmam
habet is, quem prospera non extollunt. A sinistro palmam ha-
bet is, quem aduersa non deiiciunt. Quasi ex vtraque parte por *2.Cor.6.*
tabat Paulus palmam cùm diceret: Per arma iustitiæ à dextris
& à sinistris, per gloriam & ignobilitatem: per infamiam, &
bonam famam: vt seductores, & veraces. Non hunc aduersa
frangebant, non prospera in mentis tumorem subleuabant.
Hincinde

A Hincinde ergo gestabat palmam, quia & in aduersitate fortis,
& in prosperitate humilis permanebat. Quisquis enim de pro-
speris extollitur, habere in dexteram partem palmam nescit.
Quisquis in aduersitatibus frangitur, portare palmam à sini-
stro latere ignorat. Vt ergo hinc & inde palma gestetur in frō-
te, adesse semper nostris mentibus debet & in aduersis fiducia,
& in prosperis timor: ne aut aduersa in desperationem pertra-
hant, aut prospera animum in sui fiduciam extollant. Hinc est
Philip.4. quòd idem egregius prędicator dicebat: Scio & humiliari, scio
& abundare: vbique & in omnibus institutus sum. Et satiari, &
esurire: & abundare, & penuriam pati: omnia possum in eo qui
me confortat. Nunquid nam fratres ars est aliqua, humiliari &
abundare: satiari & esurire: abundare & penuriam pati: vt pro
magno se ista scire tantus prædicator insinuet? Ars omnino, &
mira disciplinæ scientia, quæ toto nobis cordis est adnisu di-
scēda. Quem enim penuria sua non frangit, à gratiarum actio-
ne non retrahit, in rerum temporalium desiderium non accen-
dit, scit humiliari. Hoc enim loco Apostolum humiliari, dicit
penuriam perpeti. Nam statim econtrariò subiungit: scio & a-
bundare. Qui enim acceptis rebus non extollitur, qui eas ad
vsum vanæ gloriæ non intorquet, qui solus non posidet quod
accepit: sed hoc cum indigentibus misericorditer diuidit, scit
abundare. Qui accepta alimenta non ad ingurgitationem ven-
tris vtitur, sed ad reparationem virtutis, nec plus carni tribuit,
B quàm necessitas petit, scit satiari. Qui alimentorum inopiam
sine murmuratione tolerat, nec pro necessitate virtutis agit a-
liquid vnde anima peccati laqueum incurrat, scit esurire. Quem
ergo nec abundantia in superbiam eleuat, nec in necessitate cu
piditas irritat, nouit abundare, nouit penuriam pati. Qui cùm
statim subdiderit, omnia possum: ne elationis esse verba credi-
derimus, adiunxit: in eo qui me confortat. Ecce in altum ramus
prodiit, sed quia in radice se tenuit, in viriditate permansit. In
altum enim surgens aresceret, si se à radice diuisisset. Sibi enim
nihil tribuit, quia omnia se posse non in se, sed in eo qui se con
fortat fatetur. Hinc & inde ergo prædicator egregius palmam
habet, quem nec abundantia in superbiam, nec inopia ad aua-
ritiam pertrahit. Discamus itaque fratres non solum in prospe
ris, sed in aduersis quoque gratias agere. Pater enim nobis ex
pietate sua factus est conditor noster, nósque adoptiuos filios
ad hæreditatem regni cœlestis nutrit. Et non solum donis refi-
cit, sed etiam flagellis erudit. Discamus igitur abundare: vt cun
cta quę ab eo accepimus, cùm indigentibus partiamur, vt men-
tem abundantia non eleuet, ne fortasse gaudeat: quia hoc adest
sibi quod deest alteri, & non iam communi bono, sed proprio
lætetur. A priuato gaudio veritas ad commune discipulos re-
Lucæ 10. uocat, cùm eos de prædicatione redeuntes, & de subiectione
dæmonum lætantes admonet, dicens: Nolite gaudere super
C hoc, sed potius gaudete & exultate, quia nomina vestra scripta
sunt in cœlo. Non enim omnes electi dæmonia eiiciunt, sed ta-
men electorum omnium nomina cœlo tenētur adscripta. Ad-
monentur ergo discipuli priuatam lætitiam deponere, de com-
muni autem & perpetua fœlicitate gaudere. Quisquis itaq; in
eo gaudet quod alter non habet: ex ipsa sua abundantia dete-
1.Ioan.2. terior factus, gaudium priuatum habet. Contra huius nos ap-
Ibidem. petitum abundantiæ Ioannes admonet, dicens: Nolite dilige-
re mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Qui mox rationem
subdidit, quare: Si quis diligit mundum, non est charitas patris
in eo. Nemo enim potest duobus dominis seruire, quia non
Ibidem. valet simul transitoria & æterna diligere. Si enim æternitatem
diligimus, cūcta temporalia in vsu non in affectu posidemus.
Qui eandem rationem protinus subdidit, dicens: Quia omne
quod in mundo est, concupiscentia carnis est, & concupiscen-
tia oculorum, & superbia vitæ, Ideo enim habere aliquid ho-
mines, & vltra quàm necesse est, concupiscunt, vt habendo su-
perbiant: & quia hoc alius non habet, se in cogitationibus ex-
tollant. Quisquis itaque talis est, adhuc ad portandam abun-
dantiam doctus non est. Sæpe autem quod auaritia ex appeti-
tu suggerit, necessitatem putat. Et cùm minora sufficiant, dolet
† nimia. maiora deesse, atque incautus animus quandam quasi necessi-
tatem patitur quam parit. Et cùm minima † sunt quæ desiderat,
suam sibi auaritiam aliquo modo excusat. Abundantia itaque
superbiæ vicina est. Quam si quando etiam cupiditas interce-
pit, hanc, vt ita diximus, quasi peregrina captiuitas inuasit. Si D
igitur abundandi artem scire volumus, necesse est, vt non solū
ea quæ vicina sunt, sed ea etiam quæ de longinquo veniunt, vi-
tia fugiamus. Discamus penuriam pati, ne ea quæ non habe-
mus, habere etiam cum culpa requiramus, ne fœlices putemus,
quos rebus onustos cernimus. Nimia valde sunt ea quæ sibi
quasi in sumptus vitæ præsentis præparant. Multa portant, sed
in via breui. Magna est nobis in hoc itinere socia paupertas,
quæ animum non angustat, cùm deest terrena substantia, de
qua æterno iudici rationes ponamus. Liberius ad patriam ten-
dimus, quia quasi in via pondere caremus. Discamus satiari, ne
in sumendis alimentis corporis, gulæ magis quàm necessitati
seruiamus. Plus enim concupiscentia, quàm necessitas petit: Et
sæpe dum carnis inopiæ satisfacere curamus, voluptas surre-
pit, modum refectionis excedit. Vnde fit vt culpa transeat ad
culpam: quia plærunque inde alia tentatio carnis nascitur, dum
carni immoderata refectione seruitur. Ex peccato etenim pri-
mi hominis, infirmante natura, in hoc mundo cum nostris ten-
tationibns nascimur. Et caro nobis aliquādo adiutrix est in bo-
no opere, aliquādo autem seductrix in malum. Si igitur ei plus-
quam debemus tribuimus, hostem nutrimus. Et si necessitati
eius quę debemus, nos reddimus, ciuem necamus. Satianda ita-
que est caro, sed ad hoc vsque, vt in bono nobis opere famula-
ri sufficiat. Nam quisquis ei tantum tribuit vt superbiat, satiari
penitus ignorat. Ars itaque magna est satiari, ne vnusquisque E
per satietatem carnis ad iniquitatem prorumpat turpitudinis.
Discamus esurire, vt nobis propter abundantiam sequentem
nostra hic inopia placeat. Nec nos vētris necessitas ad culpam
trahat, nec peccatum menti ipsa indigentia suggerat: & dum
caro fame afficitur, ad cupiditatem animus irritetur, & quærat
cum culpa prouidere vnde carni valeat in necessitate satisface-
re, ne cor in indignationem prosiliat, & linguam in murmura-
tionis amaritudinem accendat. Qui igitur in carnis suæ inopia
se hincinde circunspicit, atque à peccati laqueo custodit, nouit
esurire. Nos itaque fratres charissimi iram atque auaritiam in
aduersitate fugientes, & elationem & immoderata gaudia in
prosperitate declinantes: quia per fidem, spem, atque charita-
tem, interioris vitæ atrium tribus portis intrare concupisci-
mus, palmas hinc & inde teneamus. Libet adhuc alterū ciuem
cœlestis patriæ ad mentem reducere, & qualiter hincinde pal-
mam teneat, demonstrare. Beatus etenim Iob cùm esset viris
Orientalibus ditior, & ei prospera cuncta suppeterent, filiis
polleret, familia cresceret, greges exuberarent, in tanto omni-
potentis dei timore perstitit: vt inter custodiam disciplinæ, in-
ter acta iustitiæ, inter multa humilitatis obsequia: misericordię
operibus intentus, sacrificiis offerendis deditus, holocausta do-
mino pro singulis filiis immolaret, ne quis eorū saltem in cor-
de peccasset. Pensemus ergo quanta erat custodia boni operis,
qui in filiis suis expiabat sacrificiis culpas cordis. Sed quàm iu- F
stus esset in prosperitate innotuerat. Valde autem ignotum e-
rat, si perseuerare iustus & inter flagella potuisset. Tangendus
ergo erat verbere. Vir ille sanctus in prosperis, interrogatur
aduersis: vt qui notus erat omnipotenti domino, notus per fla-
gella fieret nobis & sibimetipsi. Disponente itaque domino,
consumpti sunt greges, interfecti custodes, euersa domus, ex-
tincti filij, percussa caro à planta pedis vsque ad verticem. Re-
mansit vxor incolumis, quæ verborum iaculis vulnera auge-
ret. Sed hanc vir sanctus in tentatione, sanus in vulnere pru-
denter docet, eique respondet, dicens: Si bona accepimus de *Iob 2.*
manu domini, mala quare non suscipiamus? Amici quoque ad
consolandum veniunt, ad contumelias prorumpunt: & in do-
lore vulnerum, addunt adhuc vulnera verborum. Immiseri-
cordem dicunt, raptorem nominant, violentum denunciant,
oppressorem pauperum fatentur. Quid igitur miles dei face-
ret inter dolentia vulnera & amara verba depressus? Ecce fla-
gella dei & verba hominum simul afflicti animum ad despe-
rationem premunt, sed virtute spiritus plenus, carnis vulneri-
bus iacens, mentis robore stans, contra desperationis impul-
sum reduxit ad memoriam bona quæ egerat. Quia misericors
fuerat, dicit: Oculus fui cæco, & pes claudo. Et rursum: Pater e- *Iob 29.*
ram pauperū. Quia disciplinæ custos & benignus, dicit: Cúm- *Ibidem.*
que sederem quasi rex circunspectante me exercitu, eram ta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G men mœrentium consolator. Quia humilis fuerat, dicit: Si con
Ibidem. tempsi subire iudicium cum seruo meo & ancilla mea, cùm di-
Iob 21. sceptarent aduersum me. Quia hospitalis fuerat, fatetur: Si de-
Ibidem. spexi prætereuntem eo quòd non habuerit indumẽtum. Quia
Ibidem. largus in donis, dicit: Si non benedixerunt mihi latera eius, &
de velleribus ouium mearum calefactus est. Quia violentus
Ibidem. non fuerat, testatur, dicens: Si leuaui super pupillum manum
meam, cùm viderem me in porta superiorem. Quia de inimici
Iob 21. periculo nunquam exultauerat, dicit: Si gauisus sum ad ruinam
eius qui me oderat. Quia patiens fuit, & etiam suorum malitiã
Ibidem. æquanimiter pertulit, dicit: Si non dixerunt viri tabernaculi
mei, quis det de carnibus eius vt saturemur? Quid est hoc quòd
vir sanctus tot suas virtutes inter flagella enumerat? Quid est
quòd ore suo opera quæ fecerat, laudat: nisi quia inter vulnera
& verba quæ hunc ad desperationem trahere poterant, ad spẽ
animum reformat? Et qui in prosperitate humilis fuit, reuoca-
tis bonis suis ad memoriam, infractus in aduersitate perman-
sit. Cuius enim animum inter tot flagella illa verba ad despe-
rationem non impellerent, nisi sibi ad memoriam bona quæ
fecerat reuocasset? Vidit igitur sanctus vir mentem suam audi-
tis tot malis ad desperationem concuti, & mirabiliter studuit
in spe certa ex bonis suis actibus solidari. Sic impletur quod
Eccle.11. scriptum est: In die bonorum ne immemor sis malorum, & in
die malorum ne immemor sis bonorum. Si enim cùm bona ha
H bemus, malorum reminiscimur, quæ aut iam pasi sumus, aut
adhuc pati possumus: accepta bona mentem non eleuant, quia
eorum gaudium timor memoriæ malorum premit. Et si cùm
mala habemus, bonorum reminiscimur, quæ aut iam accepi-
mus, aut adhuc nos posse accipere speramus, malorum pondus
animum ad desperationem non premit, quia hũc ad spem me-
moria bonorum leuat. Si itaque fratres charissimi, & per præ-
cepta dominica, & per sanctorum exempla gradimur, vt nos
nec prosperitas eleuet, nec aduersitas frangat, habere nos ante
omnipotentis dei oculos palmas hinc & inde mõstramus. Cui
est honor & gloria, in secula seculorum. Amen,

HOMILIA XX.

ET porta atrij interioris in via Australi. Et mensus est à porta vsque ad portam in via Australi centum cubitos. Et introduxit me in atrium interius ad portam Australem: & mensus est portam iuxta mensuras superiores, thalamum eius, & frontem eius, & vestibulum eius eisdem mensuris, & feneſtras, & vestibulum eius in circuitu quinquaginta cubitos longitudinis, & latitudinis viginti quinque cubitos, & vestibulum per gyrum longitudine viginti quinque cubitorum, & latitudine quinque cubitorum. Et vestibulum eius ad atrium exterius, & palmas eius in fronte, & octo gradus erant quibus ascendebatur per eam. Et introduxit me in atrium interius per viam Orientalem: & mensus est portam secundum mensuras superiores, thalamum eius, & frontem eius, & vestibulum eius sicut supra, & feneſtras eius, & vestibula in circuitu longitudine quinquaginta cubitorum, & latitudine viginti quinque cubitorũ: & vestibulum eius, id est, atrij exterioris, & palmæ cælatæ in fronte eius hinc & inde, & in octo gradibus ascensus eius. Et introduxit me ad portam quæ respiciebat ad Aquilonem. Et mensus est secundum mensuras superiores, thalamum eius, & frontem eius, & vestibulum eius, & feneſtras eius per circuitum longitudine quinquaginta cubitorum, & latitudine viginti quinque cubitorum. Et vestibulum eius respiciebat ad atrium exterius, & cælatura palmarum in I fronte eius hinc & inde, & in octo gradibus ascensus K eius, & per singula gazophylacia ostium in frontibus portarum. Ibi lauabunt holocaustum.

PRophetæ verba, quæ largiente domino hodie charitati vestræ loquenda sunt, lectione magis indigent quàm expositione. Ea enim in tribus portis interioribus replicantur, quę secundò iam vel tertiò de exterioribus dicta sunt. Pauca verò in earum descriptione permutantur. Vnde necesse est ea nos quæ iam dicta sunt, replicare: vt ea quæ dicenda sunt, licentius possimus enodare. Itaque nunc dicitur: Et porta atrij interioris in via Australi: & mensus est à porta vsque ad portam in via Australi cẽtum cubitos. Et introduxit me in atrium interius ad portã Australem, & mensus est portam iuxta mensuras superiores: thalamum eius, & frõtem eius, & vestibulum eius eisdem mensuris. Et feneſtras eius, & vestibulum eius in circuitu quinquaginta cubitos longitudinis, & latitudinis viginti quinque cubitos, & vestibulum per gyrum.) Cuncta hæc superius dicta atque exposita esse meministis. Necdum verò est dictum quod de eodem vestibulo subditur: Longitudine viginti & quinque cubitorum, & latitudine quinque cubitorũ, & vestibulum eius ad atrium exterius. Atque iterum hoc quod iam superius dictum fuerat, replicatur cùm dicitur: Et palmas eius in fronte: & starim quod adhuc dictum non fuerat, subditur: Et octo gradus erant in quibus ascendebatur ad eam. Hoc quoque quod de Australi porta scriptum est, de Orientali quoque porta in eodem ordine narratur. Nam protinus subinfertur: Et introduxit me in atrium interius per portam Orientalem, & mensus est portam secundum mensuras superiores: thalamum eius, & frontem eius: & vestibulum eius sicut supra: & feneſtras eius, & vestibula eius in circuitu longitudine quinquaginta cubitorum, latitudine viginti quinque cubitorum. Et vestibulum eius, id est, atrij interioris, & palmæ cælatæ in fronte eius hinc & inde, & in octo gradus ascensus eius. Ea quoque quæ de Australi porta & Orientali dicta sunt, in eisdem verbis etiam de porta quæ ad Aquilonem respicit, replicantur. Nam subditur: Et introduxit me ad portam quę respiciebat ad Aquilonem, & mensus est secundum mensuras superiores: thalamum eius, & frontem eius, & vestibulum eius, & feneſtras eius per circuitum, longitudinem quinquaginta cubitorum, latitudinem viginti quinque cubitorum: & vestibulum eius respiciebat in atrium exterius, & cælatura palmarum in fronte illius hinc & inde, & in octo gradus ascensus eius.) Quid itaque interiori atrio, quid thalamo, quid frõtibus, quid vestibulo, quid feneſtris, quid longitudine & latitudine, quid palmarum cælatura signetur, latè iam superius diximus. Nec oportet vt in eisdem iterum, sed in his solummodo quæ necdum dicta sunt, occupemur. Nunc ergo quærendum nobis est quæ istæ tres portæ interiores sint: vel quid est quòd earundem portarum vestibula viginti quinque cubitis longitudine, & quinque cubitis latitudine metiuntur: vel cur ad eas non septem sicut de portis exterioribus dictum fuerat, sed octo gradibus ascenditur. Porta enim atrij interioris quæ superius dicta est, de his tribus portis interioribus non est: quia illa contra Orientis & Aquilonis portam respicere dicitur: istæ autem singulæ interius ad Austrum vel Orientem & Aquilonem positæ esse memorantur. Vnde rectè per illam aditus interior designatur, quia sicut præcedenti locutione iam dictum est, vel Iudææ & gentilitati, vel inchoantibus atque in bono perseuerantibus, vel à bono cadentibus, sed post culpas per pœnitentiam surgentibus patet. Nunc autem post quam singulæ in Oriente & Aquilone & Austro portæ descriptæ sunt, cur interioris atrij rursum portæ singulæ in Austro & Oriente atque Aquilone describuntur? Aspirante domino, magna intentione opus est sinum tantæ profunditatis indagare. Si enim portatũ nomine sanctos prædicatores accipimus: sciendum nobis est, quia vna est Ecclesia in prædicatoribus testamenti veteris ac noui. Portæ autem septem vel octo gradus habent, quia sancti spiritus septiformem gratiam concorditer prædicant. Octauo verò gradu annunciat præmium retributionis æternæ. Vnde scriptum est: Da partes septem, necnon & octo. Quid itaque dicere possumus exteriores portas, nisi antiquos patres fuisse, qui per præcepta legis *Eccles.11.* nouerant

A nouerant opera populi magis quàm corda custodire? vt interiores portas prædicatores sanctæ Ecclesiæ debeamus accipere, qui spiritalibus monitis discipulorum suorum corda custodiunt, ne malis quæ non faciunt, vel in cogitationibus delectentur. Per illas enim septem gradibus ascendi dicitur: istarũ verò octo graduum ascensus esse perhibetur: quia & in venetatione legis dies septimus fuit, & in nouo testamento octauus dies in sacramento est: is videlicet qui dominicus appellatur, qui tertius à passione, sed octauus à conditione est, quia & septimum sequitur. Sin verò portarum nomine solos intelligimus sanctos Apostolos designari, qui videlicet primi nobis sunt sanctæ Ecclesiæ prædicatores, & nos fidem, spem, atque charitatem summopere tenere docuerunt. Ipsi itaque nobis in his virtutibus portæ sunt, qui nos per eãdem virtutes ad interiorem intellectum æternæ sapientiæ perducunt. Sed si ipsi exteriores portæ sunt, quos accipimus intetiores? Si verò ipsi interiores sunt, quos intelligimus exteriores? Qua in re intelligi vtiliter potest, quia ipsi nobis & exteriores simul & interiores portæ sunt. Cùm enim adhuc inchoantibus non alta & mystica, sed quædam quæ capi prævalent prædicant, portæ exteriores sunt. Cùm verò perfectis profunda & mystica loquuntur, *1Corin.3.* portæ interiores. Videamus qualiter porta exterior pateat: Nõ potui vobis loqui quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus, tanquam paruulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam.
B Videamus qualiter porta interior pateat: Sapientiam loquimur inter perfectos. Videamus vtrum ipsa eadem sit porta interior & exterior: Sapientibus & insipientibus debitor sum. *1.Cor.2. Rom.1.7.2.Cor.5.* Qui rursum dicit: Siue mente excedimus, deo: siue sobrij sumus, vobis. In hoc enim quòd contemplando & loquendo sapientibus mente excedit, porta interior est. In hoc verò quòd paruulis sobriè in prædicatione se temperat, & quanta ebrietate spiritus infundatur in mente cùm prædicat, non ostendit, exteriorem portam se esse manifestat. Ipsi itaque & exteriores portæ nobis sunt & interiores, qui nos & in primo aditu fidei, spei, atque charitatis instituunt: & cùm iam proficiẽtibus cœlestis regni mysteria prędicant, per subtiliorem sensum nos ad interiora perducunt. Vnde & per septem gradus prius ascẽsus earum describitur, & postmodum per octo. Per octauum etenim gradum illius vitæ mysteria signantur, quam in secretis suis perfecti intelligunt, qui iam cuncta temporalia mente transcendere nouerunt: qui præsentem vitam quæ septem dierum curriculo euoluitur, plenè despiciunt: qui de intima contemplatione pascuntur. Habent igitur portæ spiritalis ædificij septem gradus: quia timorem domini, pietatem & scientiam, fortitudinem & consilium, intellectum & sapientiam suis auditoribus prædicant. Sed cùm iam omnia dimitti præcipiunt, cùm nihil in hoc mundo diligi admonent, nil per affectum teC neri, vim contemplationis cœlestis patriæ intẽdi, atque in eius *Matt.19.* suadent mysteriis delectari, gradum addunt, & ad interiora traiiciunt. Iste gradus docente veritate cuidam ostensus est, cui cùm legis præcepta dicerentur, respondit: Hæc omnia custodiui à iuuentute mea. Quasi enim iam in septem gradibus stabat, cùm à iuuẽtute sua omnia custodisse se diceret. Sed ei mox *Ibidem.* dicitur: Adhuc vnum tibi deest: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo, & veni sequere me. In quibus verbis octauum quidẽ gradum vidit, sed ascendere noluit, quia tristis abscessit. Quisquis itaque contemptis rebus temporalibus, æternitatis contemplatione pascitur, cœlestis regni gaudia fimatur. Post septẽ gradus quos timendo & operando atque intellectu sapientiæ fuę crescendo tenuit, octauo gradu interioris portæ aditum intrauit. Per octauum verò numerum & dies æterni iudicij, & *Psal.6.* carnis resurrectio designatur. Vnde & Psalmus qui pro octaua scribitur, a pauore iudicij est inchoatus, cùm dicitur: Domine ne in ira tua arguas me, neque in furore tuo cortipias me. Nũc enim tempus est misericordiæ, in illo autem iudicio dies iræ. In quo videlicet die omne hoc tempus finitur, quod septem diebus euoluitur. Et quia post septẽ dies sequitur, iure octauus appellatur. In quo & caro nostra resurgit ex puluere: vt siue bona siue mala quæ egit, recipiat à veritate. Vnde & per legem quoque octauo die fieri circunciſio iubetur. Nam per membrum quod circunciditur, mortalis propagatio generatur, de- D cedentium quoque & succedentium numerus augetur. Sed quia in resurrectione mortuorum, nec carnis iam propagatio agitur, & decessio atque successio nulla erit, quia sicut scriptũ est: Neque nubent neque nubentur, sed erũt sicut angeli in cœ- *Matth.22.* lo: octaua die præcipitur præputium incidi. Ibi enim locum iam *& Mar.12* carnis propagatio non tenet, vbi resurgens caro perseuerãtiam *& Luc.20* æternitatis habet. Per hoc verbum mater virgo descendit, quæ deum in vtero sine virilis carnis admixtione concepit, qui primus nobis æternæ patriæ gloriam in sua resurrectione monstrauit. Qui resurgens à mortuis, iam non moritur, & mors ei *Roma.6.* vltrà non dominabitur. Nobisque exemplum dedit, vt ea fieri in die vltimo de nostra carne credamus, quæ facta de carne illius in die resurrectionis agnouimus. Sed quia de carnis resurrectione nobis sermo se intulit, triste nimis & valde lugubre est, quòd quosdam in Ecclesia stare, & de carnis resurrectione dubitare cognoscimus. Hanc autem antiqui patres venturam esse certissimè crediderunt, etiam cùm nullum adhuc eiusdem resurrectionis exemplum tenuerunt. Qua igitur damnatione digni sunt, qui & exemplum iam dominicæ resurrectionis acceperunt, & tamen adhuc de sua resurrectione diffidũt. Pignus tenent, & fidem non habent. Ecclesias replent, sed quia de resurrectione sua dubitant, mente vacua stant. De hac quippe re- *Iob 19.* surrectione per beatum Iob dicitur: Scio quòd redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & rur- E sum circundabor pelle mea, & in carne mea videbo deum. Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Hinc etiam per Psalmistam dicitur: In cõspectu eius *Psal.22.* procidunt vniuersi qui descendunt in terram. In terram enim mortui non spiritu, sed corpore descendunt. In conspectu ergo domini procidunt qui in terram descendunt: quia resurgendo ad iudicium veniunt, qui nunc in puluere putrescunt. Hinc iterum dicit: Sitiuit in te anima mea, quàm multipliciter tibi ca- *Psal.62.* ro mea: Sitiuit anima mea ad deum. Videat caro quid sitit, nisi *Psal.103.* vt resurgat. Hinc rursus ait: Auser spiritum eorum: & deficiẽt: *Psal.31.* & in puluerem suum reuertuntur. Móxque de carnis resurrectione subiungit: Emitte spiritum tuum, & creabuntur, & reno- *Psal.131.* uabis faciem terræ. Hinc iterum dicit: Exurge domine in requiem tuam, tu & arca sanctificationis tuæ. Exurrexit enim dominus in requiem suam, cùm carnem suam de sepulchro suscitauit. Post hunc quoque exurgit & arca, quia resurgit Ecclesia. Hinc per eundem prophetam de quo loquimur scriptum est: *Exech.37.* Ossa arida, audite verbum domini. Hæc dicit dominus deus ossibus his: Ecce ego intromittam in vos spiritum, & viuetis. Et dabo super vos neruos, & succrescere faciam super vos carnes, & superextendam in vos cutem, & dabo vobis spiritum, & viuetis. Hinc est quòd propheta alius per resurrectionem domini humanum genus vidit in finem susciatari, atque ait: Viuifica- *Osea 6.* bit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, & viuemus F in conspectu eius. Hinc est quòd cùm de semetipso dominus loqueretur, adiunxit: Nolite mirari hoc, quia venit hora in qua *Ioan.5.* omnes qui in monumentis sunt, audient vocem eius. Et procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudicij. Hinc Paulus ait: Vnde *Philip.3.* etiam saluatorem expectamus dominum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Hinc iterum dicit: Si enim credimus quòd Iesus *1.Thes.4.* mortuus est & resurrexit, ita & deus eos qui dormierunt, per Iesum adducet cum eo. Qui rursus ait: Primitiæ dormientium *1.Cor.15.* Christus. Si enim nos à mortis somno non surgimus, quomodo resurrectionem dominicam primitias habemus? Ecce veteres ac nouj patres vno sibi spiritu de carnis resurrectione concordant. Ecce ipsa per se veritas prius voce docuit, quod de resurrectione carnis postmodum opere demonstrauit: & tamen adhuc quorundam infirmitas fidem non habet in domo fidei stans. Sed mirati solent qualiter cato reuiuiscere possit ex puluere. Mirentur igitur altitudinem cœli, molem terræ, abyssos aquarum: omnia quæ in mundo sunt, ipsos quoque angelos creatos ex nihilo. Minus est valde aliquid ex aliquo facere, quàm omnia ex nihilo fecisse. Ipsa nobis elementa, ipsæ rerum species, resurrectionis imaginem prædicant. Sol enim quoti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G die nostris oculis moritur, quotidie resurgit. Stellæ matutinis horis nobis occidunt, vesperi resurgunt. Arbusta æstiuis temporibus plena foliis & frugibus videmus, quæ hyemali tempore nuda foliis, floribus, ac fructibus, & quasi arida remanent, sed vernali Sole redeunte, cùm à radice humor surrexerit, suo iterum decore vestiuntur. Cur ergo de hominibus diffiditur quod fieri in lignis videtur? Sed sæpe in puluerem putrescentes carnes aspiciunt, & dicunt: Vnde ossa & medullæ, vnde caro vel capilli poterunt in resurrectione reparari? Hęc itaque requirentes, parua semina ingentium arborum videant, atque si possunt dicant: Vbi in eis latet tanta moles roboris, tanta diuersitas ramorum, tanta multitudo & vitiditas foliorum, tanta species florum, tãta vbertas, sapor, atque odor fructuum? Nunquidnam semina arborum odorem vel saporem habent, quem ipsæ post arbores in suis fructibus proferunt? Si ergo ex semine arborum quod videri non potest, produci potest, cur de puluere carnis humanę diffiditur, quia ex eo reparari forma valeat quę non videtur? Sæpe autem obiicere inanem quæstiunculam solent, qua dicunt: Carnem hominis lupus comedit, lupum leo deuorauit, leo moriens ad puluerem rediit, cùm puluis ille suscitatur: quomodo caro hominis à lupi & leonis carne diuiditur? Quibus quid respondere aliud debemus, nisi vt prius cogitent qualiter in hoc mundo venerint, & tunc inuenient qualiter resurgant? Certè tu homo qui loqueris, aliquando in matris
H vtero spuma sanguinis fuisti: ibi quippe ex patris semine, & matris sanguine paruus ac liquidus globus eras. Dic rogo, si nosti qualiter ille humor seminis in ossibus duruit, qualiter in medullis liquidus remansit, qualiter in neruis solidatus est, qualiter in carne creuit, qualiter in cute extensus est, qualiter in capillis atque vnguibus distinctus: ita vt capilli molliores carnibus, & vngues essent teneriores ossibus, carnibus duriores. Si igitur tot & tanta ex vno semine per species distincta sunt, & tamen in forma remanent coniuncta: quid mirum si possit omnipotens deus in illa resurrectione mortuorum, carnem hominis distinguere à carne bestiarum, vt vnus idémque puluis & non surgat inquantum puluis lupi & leonis est, & tamen resurgat inquantum puluis est hominis? Vide itaque homo qualiter ad vitam venisti, & nequaquam dubites ad vitam qualiter redeas. Cur autem ratione vis comprehendere quomodo redeas, qui ignoras quomodo venisti? Da potentiæ creatoris tui quod comprehendere non vales de temetipso. Certè enim quia tu ex terra factus es, terra verò ex nihilo, tu es creatus ex nihilo. Ne ergo de carnis tuæ resurrectione desperes, perpende prudenter, quia minus est deo reparare quod erat, quàm fecisse quod non erat. Si non potes resurrectionis effectum ratione comprehendere, perpende quàm multa sunt quæ non intelligis qualiter sint, & tamen esse non dubitas. Dic rogo si nosti, gyrus cœli, terræ cardines, aquarum abyssus, vbi
I finiuntur, vbi suspensi sunt? Scimus autem, quia quod ex nihilo factum est, pendet in nihili. Sed si est aliquid quod dicitur nihilum, iam nihilum non est. Si autem nihil est nihilum, nusquá mundi moles penderet, nec est vbi sit quod creatum est vt sit. Quomodo ergo nusquam est quod nouimus quia est? Sed hæc fortasse ad te multa sunt: Ad temetipsum homo reuertere. Certè ex spiritu es creatus & limo. Vno inuisibili, altero visibili: vno sensibili, & altero insensibili. Quomodo ergo permisceri in te potuit spiritus & limus, atque ex diuerso fieri res non diuersa, ita vt in tanta conuenientia misceretur spiritus & limus: vt cùm caro atteritur, spiritus marceat: & cùm spiritus affligitur, caro contabescat? Sed forsitan necdum præuales discutere temetipsum, perpende rogo si vales: quomodo rubrum mare virga diuisum est, quomodo petræ duritia percussione virgæ vndas emanauit: quomodo Aaron virga sicca floruit, quomodo ex eius genere veniens virgo cõcepit, quomodo & in partu virgo permansit: quomodo quatriduanus mortuus iussione suscitatus, ligatus manibus ac pedibus de sepulchro exiit, quem postmodum solui dominus per discipulos iussit: quomodo idem redemptor noster in vera carne atque ossibus resurgens, clausis ostiis ad discipulos intrauit. Ecce hæc inuestigare non vales, & tamen credis. Cur ergo de resurrectionis gloria dubitando & discutiendo dubitas, qui tam multa mysteria sine di-

Exod.14. *Nume.20.* *Nume.17.* *Ioan.6.* *Ioan.20.*

scussione credidisti? Qui tamen si resurrectionem carnis non K
credis: omnia sine causa credidisti: quia in hoc angelorum spectaculo videris quidem velociter currere, sed postquam cursum peregeris: ne brauium accipias auersaris. Vnde per Paulum dicitur: Sic currite, vt comprehendatis. Qui rursus ait: Si *1.Cor.9.*
in hac vita in Christo tantum sperantes sumus, miserabiliores *1.Cor.15.*
sumus omnibus hominibus. Diuinæ autem virtutis mysteria quæ comprehendi non possunt, non intellectu discutienda sunt, sed fide veneranda. Sciendum itaque nobis est: quia quicquid ratione hominis comprehendi potest, mirum esse iam non potest. Sed sola est in miraculis ratio, potentia facientis. Ecce dum de resurrectione carnis loquimur, ab expositionis ordine paululum digressi sumus. Ad ea ergo quæ cæpimus redeamus. Habent autem interiores portæ vestibula: quæ viginti & quinque cubitis in longitudinem metiuntur. Si enim octo ter ducimus: ad viginti & quatuor peruenimus. Cui vnus additur: vt viginti & quinque teneamus. Auditores etenim boni qui quasi quædam vestibula sunt portarum, æternæ spei longanimitatem tenent: octauum diem in Trinitatis fide sustinent. Quæ trinitas quia vnus est deus, octo quidem per tria ducunt, sed in vnius dei confessione solidantur. Plana sunt vestibula: quia humilia sunt corda bonorum auditorum. Habent longitudinem: quia in spei perseuerant longanimitatem. Viginti & quinque cubitis earum longitudo mensuratur: quia resurrectionem carnis in octaua per trinitatem credunt, & eandem L
sanctam trinitatem vnum esse deum fatentur. Habent quoque quinque cubitos latitudinem: quia per vitam simplicem quæ quinque sensibus ducitur: circa amorem proximi dilatantur. Et notandum quia postquam portarum vestibula superius alia dicta sunt: postmodum vestibulum quod quinque cubitis habet latitudinem, exterius respicere dicitur: quia nimirum sunt auditores alij qui intellectum interiotis vitæ magnis virtutibus proficiendo penetrant, & sunt quidam simplices qui bene quidem, sed iuxta sensus corporeos viuunt. Vnde & exterius respicere dicuntur. Quasi enim extra respiciunt: quia iuxta sensus corporeos viuunt. Sed tamen & exterius respicientes intus sunt, quia & si sensus corporeos intelligendo transcendere nesciunt: fidem tamen atque charitatem & humilitatem tenent. Et intus ergo sunt in spiritali ædificio per amorem, & quasi foris respiciunt per simplicitatem. Potest per vestibulum quod exterius respicit, fides inchoantium designari, & per vestibulum quod est interius, fides perfectorũ: qui iam per eam in virtutibus emicant. Possunt etiam per vestibulum interius præcepta altiora: per vestibulum verò quod respicit exterius, præcepta adhuc minima figurari. Per vestibulum quippe itur ad gradus & ad portam: quia per præcepta prædicationis pertingitur ad virtutes atque aditum gratiæ cœlestis. Cùm verò iubet aliis in cogitatione sua æterna meditari: cœlestia sapere: M
eíssque dicitur in psalmis & hymnis & canticis spiritalibus viuere: quasi interius vestibulum ostenditur: quod quinquaginta cubitis longitudine, & vigintiquinque latitudine mensuratur. De quibus numeris nunc tacemus: quia ex his iam multa superius diximus. Cùm verò aliis præcipitur: vxori vir debitum reddat, similiter autem & vxor viro: quasi vestibulũ quod exterius respicit, designatur. Quod quanuis extra respiciat: tamen intus est: quia rudis auditor & adhuc agit quod carnis est, & tamen à bonorum numero alienus non est. Potest autem & per Orientis portam dominus, & per Australem Iudæa, per Aquilonis verò conuersa gentilitas designari. Sed hac in re quæstio animum pulsat: cur in superiori narratione prophetę prius Orientalis: postmodum Aquilonis: ac deinde Austri porta descripta est? Cúmque eaſdem portas interiori atrio narraret: prius portam Austri, deinde Orientis, & tertio in loco descripsit Aquilonis. Cur autem non eundem ordinem quem cœperat tenuit: sed hunc in portarum descriptione permutauit: vt & prius diceret Orientis portam, Aquilonis & Austri, & postmodum Austri, Orientis & Aquilonis? Sed si Aquilonis nomine gentilitas designatur: cunctis studiosè legentibus liquet, quia ante synagogam gentilitas fuit. Nam & vir ipse à quo Hebræi appellati sunt, ex gentibus est electus. Dicatur ergo porta Orientalis ante portam Aquilonis & Austri: quia in diuinitate sua dominus

1.Cor.15.

A dominus ante gentilitatem & Iudæam natus est: quia & ante
Gene.10. omnia secula. Dicatur verò narratione subsequenti porta Austri, Orientis & Aquilonis: quia redemptor noster in humana natuta inter Iudęam & gentilitatem nasci dignatus est: quia & in fide synagogæ venit, & ante initium Ecclesiæ quam ex gentibus collegit. In prima ergo descriptione sit Oriẽtalis porta ante portam Aquilonis, & Austri: in secunda autem inter portam Austri & Aquilonis, Orientis porta nominetur: quia ex diuinitate antecessit omnia, & ex humanitate venit inter omnia: quia & decedentis Iudææ finis factus est, & subsequentis gentilitatis initium. Igitur quia ea quæ necdum dicta fuerãt, vt domino largiente potuimus, rimati sumus, & ea quæ sæpius sunt replicata, transcurrimus: nunc ad ea veniamus quæ sic iam per ordinem dicuntur: vt in eis penè nihil de his quę dicta sunt replicetur. Et per singula gazophylacia ostium in frontibus portarum.) Gazophylacia superius diximus corda doctorum: quæ scientiæ diuitias seruant. Frontes autem portarum sunt verba atque opera prædicatorum: in quibus eos foris agnoscimus, quales apud se intrinsecus viuant. Est autem ostium per gazophylacia singula in frontibus portarum: quia vnusquisque doctor in corde auditoris intellectum aperit in dictis & operibus patrum. Cùm enim Petri Apostoli prædicationem discutimus, cùm Pauli verba perscrutamur, cùm Ioannis Euangelium inuestigamus: atque ex eorum verbis auditores nostros
B ad interiorem intellectum trahimus: quid aliud agimus, nisi ostium in portarum frontibus aperimus? Dicatur ergo: Per singula gazophylacia ostium in frõtibus portarum: quia si doctor hoc quod loquitur, Apostolorum dictis minimè confirmat, in frontibus portarum ostium non habet. Et si ostium non habet: dici iam gazophylacium spiritalis ædificij non potest: quia si intellectum non aperit, doctor non est. Cùm verò auditores boni per ora docentium, Apostolorum dicta & opera cognoscunt: culpas suas apud semetipsos tacitè reprehendunt, & lachrymis insequuntur omne quod se egisse iniquè meminerũt. Vnde hic quoque de ostio quod est in frontibus portarum, subditur: Ibi lauabunt holocaustum.) Qui enim se per fidem in conuersatione sancta domino deuouerunt: holocaustum domino facti sunt. Sed quia adhuc multa in se de corruptibili sua carne patiuntur: quia adhuc in eis cordis munditia sordidis cogitationibus inquinatur: quotidie ad lachrymas redeunt: assiduis fletibus affliguntur. Sanctorum enim patrum dicta & facta considerant, & cum se indignos pensant, in portarum ostio holocaustum lauant. Ecce etenim quis pro timore omnipotentis domini esse patiens deuouit, nulli conuitium pro conuitio reddere, omnia æquanimiter tolerare, & tamen cùm hũc contumelia ab ore proximi illata subitò percusserit, turbatur: forte aliquid loquitur quod loqui non debuit. Certè iste iam ho-
C locaustum est, sed adhuc inquinatũ. Fortasse contra illatas contumelias patientiam exhibuit, tacitus permansit: sed tamen cõtra easdem contumelias quas portat, dolore tangitur: eiúsque animus in charitate sauciatur. Patientia enim vera est, quæ & ipsum amat quem portat. Nam tolerare, sed odisse, non est virtus mansuetudinis, sed velamentum furoris. Hic itaque sæpe in cogitatione sua se iudicat: reprehendit semetipsum quia dolet: nec tamen apud se prævalet obtinere ne doleat. Iam ergo per bonam deuotionem holocaustum est: sed tamen per dolorem quo tangitur, adhuc inquinatum. Alius ea quæ possidet, apud semetipsum decreuit indigentibus cuncta tribuere, nil sibimet reseruare, vitam suam soli supernæ gubernationi committere: sed dum præbet pauperibus quę habet: fortasse cogitatio mentem subrepit quæ dicit: vnde viuis, si cuncta dederis? Nec tamen desistit tribuere. Sed quod lætus dare cœperat, postmodum tristis præbet. Quid huius mens nisi misericordiæ holocaustum est? Sed tamen per tristitiam cogitationis inquinatum. Aut enim deliberare summa non debuit: aut post deliberationem nullo modo dubitare. Alius contempta mundi superbia, honores atque dignitates huius seculi decreuit vitare. Vltimum appetit inter homines locum tenere, vt tanto excellior inueniatur in permanenti gloria, quanto humilior aspicitur in transeunte vita. Is fortasse cùm subitò se à proximo despici agnoscit, dedignatur cur despicitur. Vult quidem in loco humili, sed tamen attendi contemptibilis non vult. Hunc iam D
deuotio eleuat, sed adhuc infirmitas grauat. Iam ergo per deuotionem holocaustum est, sed adhuc ex infirmitate inquinatum. Hi itaque qui in eis quæ optimè deuouerunt, aliqua infirmitatæ sui culpa tãgũtur, cùm per verba doctorum dicta patrũ intelligunt, & in quanta culpa iaceant, agnoscunt: séque ipsos pœnitentię lamentis afficiunt, holocaustum in ostio portarum lauant. Sciendum verò est, quia hoc inter sacrificium atque holocaustum distat, quòd omne holocaustum sacrificium est: sed non omne sacrificium holocaustum. In sacrificio etenim pars pecudis, in holocausto verò totum pecus offerri consueuerat. Vnde & holocaustum Latina lingua totum incensum dicitur. Pensemus ergo quid est sacrificium, quid holocaustum. Cùm enim quis suum aliquid deo vouet, & aliquid non vouet, sacrificium est. Cùm verò omne quod habet, omne quod viuit, omne quod sapit, omnipotẽti deo vouerit, holocaustum est. Nam sunt quidam qui adhuc mente in hoc mundo retinentur, & tamen ex possessis rebus subsidia egentibus ministrant, oppressos defendere festinant. Isti in bonis quæ faciunt, sacrificium offerunt: quia & aliquid de actione sua deo immolant, & aliquid sibimetipsis reseruant. Et sunt quidam qui nihil sibimetipsis reseruant, sed sensum, linguam, vitam, atque substantiam quam perceperunt, omnipotenti domino immolant. Quid isti *Exo.12.*
nisi holocaustum offerunt, immò magis holocaustum fiunt? Is- *Exod.13.*
raëliticus etenim populus primum sacrificium in Ægypto ob- E
tulit, secundum verò in eremo. Qui itaque adhuc mentem habet in seculo: sed boni iam aliquid operatur, deo sacrificiũ obtulit in Ægypto. Qui verò præsens seculum deserit, & agit bona quæ valet, quasi iam Ægypto derelicta sacrificium præbet in eremo: quia repulso strepitu desideriorum carnaliũ, in mentis suæ quiete atque solitudine deo immolat quicquid operatur. Quanuis ergo, sicut dictum est, sacrificium sit etiam holocaustum, maius tamen est holocaustum sacrificio: quia mente quæ huius mundi delectatione non premitur, totum in omnipotentis dei sacrificio incenditur quod habetur. Sed sciendum nobis est, quia sunt quidam qui etiam seculum relinquentes, totum quidem quod habent, offerunt: sed tamen in bonis quæ agunt, minimè compunguntur: & bonum quod agunt, holocaustum est: sed quia flere ac semetipsos diiudicare nesciunt, séque ex amore ad lachrymas non accendunt, perfectum eorum holocaustum non est. Hinc est Psalmistam dicitur: Memor sit *Psal.19.*
omnis sacrificij tui, & holocaustum tuum pingue fiat. Holocaustum quippe siccum, est bonũ opus quod orationis lachrymæ non infundunt. Holocaustum verò pingue est, quãdo hoc quod bene agitur, corde humili etiam per lachrymas irrigatur. Vnde rursus dicitur: Holocausta medullata offeram tibi. Quis- *Psal.65.*
quis enim bonum opus agit, sed omnipotentis dei amore atque desiderio flere nescit: holocaustum habet, sed medullam in holocausto non habet. Qui verò bona operatur, & visioni iam F
creatoris sui inhiat, atque ad æterna contemplationis gaudia peruenire festinat, séque ipsum ex amore quo accenditur, in fletibus mactat, holocausta domino medullata dedit. Studendum verò nobis est & mala funditus relinquere, & bona quæ sufficimus operari, atque in ipsis bonis quæ agimus, amore æterni luminis compungi. Ipse enim cordis tenebras discutit amor lucis, vt subtilius videre valeamus, ne qua in bonis quæ agimus, praua misceantur. Considerandum nobis quippe est opus nostrum quale sit, quæ cogitatio in opere, quæ intentio in cogitatione. Et cùm nostro bono operi admixtum aliquid malitiæ vel prauæ delectationis agnoscimus, redeamus ad lachrymas, lauemus holocaustum. Sunt autem quidam qui semetipsos in magnis actionibus domino deuouerunt, atque ad tantam perfectionem peruenium, vt ab eis nulla vnquam difficultate flectantur: quatenus à deliberatione castitatis nequaquam caro in prauæ cogitationis delectatione animum sternat. Nam etsi quãdo per suggestionem pulsat, surgere non permittitur: quia vigore iudicij calcatur. In deliberatione quoque patientiæ nec sermo inordinatus ab ore prodeat, nec dolor tacitus animum premat: vt in largitate eleemosynæ nulla inopiæ suspitio tristitiam generet, vt in deliberatione humilitatis nullus despectus animum mordeat. Sed cùm iam in his quæ rectè deuouerunt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sese fortiter exhibent, priora tamen peccata quæ ab ipsis ante bonam deliberationem perpetrata sunt, ad memoriam deducunt, & plágunt quicquid illicitè se egisse meminerunt. Hi itaque per vitam quam tenent, holocaustum sunt, sed per vitam quam ante tenuerunt, inquinatum. Lauant ergo holocaustum in ostio portarum: quia intellectu quem percipiunt de dictis patrum, lamentis se quotidianis afficiunt, & mundant vitam lachrymis quam prauis aliquando actibus inquinauerunt. Nos itaque inter hæc ad vitam præteritam mentis oculos reducamus, reminiscamur qui fuimus, cùm mundi huius concupiscentias sequeremur. Et si iam domino toto corde seruimus: quia nos peccasse meminimus, defluamus in fletibus, lauemus holocaustum. Ecce, omnipotenti deo deuouimus castitatem nostram. Sed si adhuc immunda cogitatio mentem inquinat, redeamus ad lachrymas, lauemus holocaustum. Ecce patientiam nos seruare decreuimus. Si adhuc ira perturbat, si mentem tacitus dolor excruciat: redeamus ad lachrymas, lauemus holocaustum. Ecce iam nouimus possessa tribuere, atque in hoc mũdo humilem locum tenere. Si qua adhuc animum inopię suspitio deprimit, si despectus proximi in aliqua nos indignatione confundit: redeamus ad lachrymas, lauemus holocaustum. Magnus est enim creatori nostro ad recipiendos fletus humilium, misericordiæ sinus. Vbi enim innumerabilium hominum fletus susceperit sunt, ibi locum suum inuenturæ sunt & lachrymæ
H nostræ. Pẽsemus quid per alium prophetam dicitur: Et erit qui
Zach.12. offenderit ex eis in illa die quasi Dauid, & domus Dauid quasi dei, sicut angelus domini in conspectu eius. Hæc dies misericordię, quę nobis de aduentu redemptoris nostri promissa est. Qui itaque offenderit, erit quasi Dauid: quia peccator ad pœnitentiam redit. Domus autem Dauid, quasi dei: quia reuersus quisque ad iustitiam, habitatio efficitur creatoris sui: vt sit sicut angelus in conspectu eius: quia misericordiæ viscera quæ in se expertus est, annunciando & aliis propinat. Hinc etiam paulo-
Zach.13. post illic dicitur: In die illa erit fons patens domus Dauid habitantibus Hierusalem, in ablutionem peccatoris & menstruatę. Fons quippe occultus est vnigenitus patris inuisibilis deus. Fons verò patens est idem deus incarnatus. Qui fons patens rectè domus Dauid dicitur: quia ex Dauid genere noster ad nos redemptor processit. Hierusalem verò visio pacis interpretatur. Hi autem Hierusalem habitant, qui in visione pacis intimæ mentem figunt. Peccator verò & menstruata est vel is qui delinquit in opere, vel mens quæ labitur in praua cogitatione. Menstruata nanque ista pollutio est: quia & aliena carne non tangitur, & sua carne inquinatur. Sic itaque, sic est omnis anima, quæ etsi malum opus non agit, polluta tamen cogitatione sordescit. Vnde etiam per prophetam alium sub iudææ specie de anima immundis desideriis occupata dicitur: Omnes qui quærunt eam, non deficient, in menstruis eius inuenient
I eam. Maligni quippe spiritus quærentes non deficiunt, cùm in-
Hiere2. ferte perditionem cupiunt, & nulla bonæ cogitationis rectitudine repelluntur. Atque in menstruis suis animam inueniunt, quando in pollutis cogitationibus positam facilè ad peruersam operationem trahunt. Dicatur ergo: In die illa erit fons patens domus Dauid habitantibus Hierusalem, in ablutionem peccatoris & menstruatę: quia apertus iam nobis est fons misericordiæ redemptor noster, qui in domo Dauid incarnari dignatus est: vt peccatorem lauet à peruerso opere, & mẽstruatam mentem diluat ab immunda cogitatione. Patet igitur fons, curramus cum lachrymis, lauemur hoc fonte pietatis. In hoc fonte ipse quoque Dauid lotus est, cùm rediit ad lamenta pœnitentiæ post maculas grauis culpæ. Ipsum quippe inuenire fontem
Psal.50. quærebat, cùm diceret: Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Iesus enim Hebraicè, Latinè salutaris dicitur: Et quid est quod sibi lætitiam Iesu reddi postulabat, nisi quòd hunc ante culpam cõtemplari consueuerat, eiúsque contemplationis gaudia in culpa perdiderat? Vnde rectè post pœnitentiam, visionis eius lætitiam sibi reddi quærebat.
Luc.7. In hoc fonte misericordiæ lota est Maria Magdalene, quæ prius famosa peccatrix, postmodum lauit maculas lachrymis, detersit maculas corrigendo mores. In hoc fonte misericordię omnibus aperto lauit Petrus quod negauerat: quia fleuit amarè. In hoc fonte misericordiæ in fine suo lotus est latro, qui se-
K metipsum in morte reprehendens, à culpa sua ablutus est confessione veritatis. Cur igitur pigri sumus? cur torpentes & frigidi remanemus, qui in hoc fonte pietatis tantos iam se lauisse cognouimus? Ergóne in mundatione nostra desperabimus, qui tot exempla misericordię in pignore tenemus? & cessamus veniam quærere, atque cum lachrymis fiduciam habere, qui tantorum iam emundationem spei nostræ pignus accepimus? Quærere enim misericordiæ fontem debuimus, etiam si clausus esset. Patet, & negligimus. Mittamus oculos fidei in mundum vniuersum, consideremus quanti peccatores diebus ac nocti-
Matth.26. Luca 23. bus per lamenta in hoc fonte misericordiæ lauantur: quanti post tenebras ad lucem, quanti post maculas ad munditiam redeunt. Curramus cum talibus post mortis tenebras ad aquam vitæ: consideremus quantum peccauimus, quantum quotidie peccamus, atque vt appareamus mundi post culpas, lauemus holocaustum.

HOMILIA XXI.

ET in vestibulo portæ duæ mẽsæ hinc, & duæ mensæ inde: vt immoletur super eas holocaustum, & pro peccato, & pro delicto. Et ad latus exterius, L quod ascendit ad ostium portæ quæ pergit ad Aquilonem, duæ mensæ: & ad latius alterum ante vestibulum portæ duæ mensæ. Quatuor mensæ hinc, & quatuor mensæ inde. Per latera portæ octo mensæ erant, super quas immolabant. Quatuor autem mensæ ad holocaustum de lapidibus quadris extructæ, longitudine cubiti vnius & dimidij, & latitudine cubiti vnius & dimidij, & altitudine cubiti vnius, super quas ponunt vasa in quibus immolatur holocaustum & victima. Et labia earum palmi vnius, reflexa intrinsecus per circuitum. Super mensas autem carnes oblationis.

QVid sumus de mysticis sensibus Ezechielis prophetæ locuturi, qui ipsa eius historiæ verba vix capimus? Ecce etenim dicit: Et in vestibulo portæ duæ mensæ hinc, & duæ mensæ inde, vt immoletur super eas holocaustum, & pro peccato, & pro delicto. Et ad latus exterius quod ascendit ad ostium portæ, quæ pergit ad Aquilonem, duæ mensæ: & ad latus alterum ante vestibulum portæ duæ mensæ. Quatuor mensæ hinc, & quatuor mensæ inde, per latera M portæ octo mensæ erant super quas immolabant.) In quibus videlicet verbis magna caligo dubietatis oritur, vtrum hęc de vna porta qualibet, an de duabus, aut de singulis portis dicantur. Sed dum quaternæ mensæ per latera describuntur, ac postmodum in summa conclusione dicitur: Octo mensæ erãt super quas immolabant.) Patet quia hoc spiritus non de singulis portis quas superius descripserat dicat, quia si portæ sex superius enarratæ quaternas mensas per latera haberent, simul omnes non octo, sed quadraginta & octo dicerentur. Rursum si hoc de vna dicitur, magno obstaculo nostra intelligentia reuerberatur, quòd post descriptum portæ vestibulum, vbi duæ mensæ hinc, & duæ mensæ inde esse narratæ sunt, adhuc ad latus exterius, quod ascendit ad ostium portæ quæ pertingit ad Aquilonem, duæ mensæ esse memorantur: atque subiungitur: Et ad latus alterum ante vestibulum duæ mensæ.) Si enim intra vestibulum portæ binæ per latera mensæ erant, cùm subditur: Et ad latus exterius duæ mensæ, atque ad latus alterum ante vestibulum duæ mensæ, inter quas etiam porta quæ respicit viam Aquilonis, esse memoratur, profectò patet aliud vestibulum intrinsecus, atque aliud extrinsecus fuisse: quia & prius porta interior, & postmodum hoc in loco exterior Aquilonis porta describitur. Nam cùm tres portas superius descripsisset, tres quoque alias interioris atrij esse memorauit, quarum extremam

A extremam Aquilonis portam narrauerat: sed vt prędictum est, atrij interioris. Nunc ergo cùm duæ mẽsæ hinc in portæ vestibulo, & duæ mensæ inde describuntur, adhuc de eadẽ interiori porta sermo cõtexitur. Quippe cùm protinus subinfertur: quia ad latus exterius, quod ascẽdit ad ostium portæ quæ pertingit ad Aquilonem, duæ mensæ: & ad latus alterum ante vestibulũ portæ duę mensæ. Porta ergo interior binas per latera in vestibulo mẽsas habere descripta est, & porta exterior similiter binas. Quatuor autem hinc, & quatuor inde mensæ pariter fiunt, dum per latera singula binæ in vestibulo portæ interioris, & binæ hinc & inde exterius in Aquilonis porta describuntur: quæ simul omnes octo sunt, in quibus immolatur. His itaque de exteriori narratione discussis, ad spiritalẽ intellectũ sermo redeat: quia tãto iam nobis interioris esse largiente domino facilior debet, quanto nos exterioris descriptionis ignorantia nõ angustat. Possunt etenim portarum nomine, sicut superius dictum est, sancti prædicatores intelligi, vt vestibulum portæ sit populus. Qui dum mente humili verba prædicationis suscipit, in eo mensę ad sacrificium ex virtute construantur. Rursum ni hil obstat si portam accipimus hoc quod nobis per ora prædicãtium sacri eloquij intellectus aperitur, vt vestibulum portæ eiusdẽ nobis prædicationis verba sint, quæ prius humiliter accipimus, vt pòst ad sacri eloquij intelligentiam veniamus. Sit
B itaque nobis porta interior testamentum nouum, porta verò exterior testamentum vetus: quia & hoc spiritalem intellectũ aperit, & illud rudibus adhuc mentibus in historia sacri eloquij literam custodit. Habet autẽ porta interior in magna iam multitudine fidelium populorum duo latera: videlicet dilectionẽ dei & dilectionem proximi. Binæ autem mẽsæ sunt hinc & inde, quia in dilectione dei necessariò tenenda est fides & vita: in dilectione autẽ proximi debet summopere patiẽtia & benigni
Heb.11. Iacob.2. tas custodiri. Est enim in dilectione dei necessaria fides & vita: quia videlicet scriptũ est: Sine fide impossibile est placere deo. Et rursus scriptũ est: Fides sine operibus mortua est. Est au
Matth.23. tem in dilectione proximi nobis patiẽtia & benignitas cõseruãda: quia de eadẽ dilectione scriptũ est: Charitas patiẽs est, benigna est. Patiẽs scilicet, vt illata à proximis mala æquanimiter porter. Benigna autẽ, vt sua bona proximis desiderabiliter impendat. Habet quoque porta exterior, videlicet lex, duo latera: spirituales patres & carnalem populum. In quibus singulis binæ mensæ sunt: quia habet in spiritalibus patribus doctrinam & prophetiam, habet in carnali populo circumcisionem & sacrificium. In his itaque octo mensis immolatur: quia quicquid fides credit, quicquid vita in exemplo boni operis ostendit, quicquid patientia humiliter tolerat, quicquid benignitas largitur, quicquid doctrina salubriter docet, quicquid prophe
C tia imposterum præmonet, quicquid circumcisio ad mãdatum exterius ligauit, quicquid sacrificium ex deuotione offerentis egit, in omnipotẽtis dei oculis hoc esse victimam ostendit. In lege enim etiam per carnale sacrificiũ quid aliud populus, nisi deuotionem sui cordis immolabat? Notãdum verò quod quatuor mensæ solummodo ad holocaustum fuisse memorantur, quas videlicet vestibuli portæ interioris accipimus, vt de reliquis quatuor sentiamus, quæ ad sacrificium constructæ fuerant, non ad holocaustum. Holocaustum enim, sicut præceden
Luce 14. Luce 9. ti iam locutione professus sum, totum incensum dicitur: Et lex quidẽ deum ac proximum diligi, diuina mandata custodiri præcipit: ab alienarum rerum concupiscentia compescit, non tamen omnia dimitti iubet. In testamento autem nouo nosveritas contestatur, dicens: Nisi quis renunciauerit omnibus quæ possidet, non potest esse meus discipulus. Atque iterum dicit: Qui vult post me venire, abneget semetipsum. Mensæ ergo interioris portæ holocaustum habẽt: quia in virtutibus testamẽti noui quasi per holocaustum omnia incendimus, quando omnibus quæ huius mundi sunt renunciamus. Mensæ verò portæ exterioris sacrificium habẽt, sed holocaustum non habẽt: quia præcepta legalia decimas offerri iubent, sed dimitti omnia non iubent. De interioris autem vestibuli quatuor mensis dicitur: Vt immoletur super eas holocaustum & pro peccato & pro delicto. Hoc etenim inter peccatũ & delictũ distat, quod peccatum est malæ facere: delictũ verò est bona derelinquere: quæ summopere sunt tenenda. Vel certè peccatũ in opere, est delic- D
tũ in cogitatione. Rectè ergo in interioris portę quatuor mẽsis immolatur holocaustũ & pro peccato, & pro delicto: quia quicunque potuerit hoc præsens seculum pleniter conténere, & derelinquens omnia, semetipsum domino holocaustũ dare, ipse iam perfectè nouit & peccata operis plangere, & peccata cogitationis, vel quod malũ fecit, vel quod debuit facere bonũ quod non fecit. Qui etenim totum dimisit, culpas suas in fletibus iam liberius conspicit. Cúmque eius mẽtem terrena cura nõ præpedit, pro opere simul & cogitatione plangẽdo, mentẽ suam omnipotenti domino quid aliud quàm holocaustum dedit: Neque hoc à ratione videtur extraneum, quod propheta cùm latus exterius diceret, & ostium portæ nominaret, addidit: Quæ pergit ad Aquilonem. In exteriori enim custodia literæ lex data tenebatur. Ostiũ verò portę est ipse historicus intellectus legis, qui ad domini timorẽ ducit. Quæ porta ad Aquilonẽ pergere dicitur: quia lex eadem sub timore mortis frigida Iudaici populi corda constrinxit. Quasi enim per calorẽ ille populus curreret, si præcepta dominica ex amore seruasset. Sed quia sub timore mortis propositæ literam custodiuit, quasi in torpore frigoris remansit. Vnde nouis populis æterna præmia amãtibus, nõ autẽ tẽporalia tormenta timẽtibus atque iam calentibus dicitur: Non accepistis spiritum seruitutis iterum in Roma. 8.
timore, sed spiritum adoptionis, in quo clamamus, abba pater. E
Dicatur autem: Quatuor mensæ hinc, & quatuor mensæ inde per latera portæ.) Dum enim fides & vita, doctrina & prophetia in bonorum mentibus custoditur, porta nostra, id est, intellectus sacri eloquij, quatuor ex latere mensas habet. Cúmque in proficientibus populis sancta prædicatio patientiam & benignitatem seruat, quæ prius in carnalibus circumcisionem & sacrificiũ custodiunt, mensæ quoq; quatuor quasi ex alio latere mõstrãtur. Quę simul omnes octo ad immolãdũ fiunt, quatuor videlicet interiores ad holocaustũ, quatuor verò exteriores ad sacrificium. Quia & hi qui in sancta Ecclesia fidem, vitam, patientiam atque benignitatem custodiunt, summis iam proculdubio virtutibus pollent. Et hi qui in synagoga doctrinam & prophetiam, circumcisionem & sacrificium cognouerunt, alia offerendo, atque sibimetipsis alia retinendo, deuotionis victimam omnipotenti domino dederunt. Sed quia superius dictũ est idcirco mensas quatuor interioris vestibuli constructas, vt immoletur super eas holocaustũ &pro peccato & pro delicto, vnde mensæ ipsæ constructæ sint, inferius aperitur: cùm subditur: Quatuor autem mensæ ad holocaustum de lapidibus quadris extructæ.) Quos enim hoc loco lapides quadros accipimus, nisi quoslibet sanctos quorũ vita in prosperitate atq; aduersitate nouit fortiter stare? Lapis etenim quadrus æquè stat, in quocũque latere fuerit versus. Quisquis ergo in prosperitate non extollitur, in aduersitate nõ frangitur, suasionibus ad ma- F
lum non trahitur, viruperationibus à bono opere non reuocatur, lapis quadrus est. Et quasi ex omni latere statum habet, qui casum id qualibet permutatione nõ habet. Certè cùm Iudæorum populum propheta à fide perire cognosceret, & sanctos Apostolos surgere in Ecclesia præuideret, per quos multi sunt ex gentibus in fidei & vitæ fortitudine solidati, in magna consolatione locutus est, dicens: Lapides ceciderunt, sed qua- Esaiæ 6.
dris lapidibus ædificabimus. Videns quippe in sancta Ecclesia Apostolos, martyres atque doctores surgere, de lapidum casu, id est, de Iudæotum perditione minus doluit: quia omnipotentis dei ædificium, id est, sanctam Ecclesiam de quadris lapidibus ædificari conspexit. Mensæ ergo quatuor de quadris lapidibus construuntur: quia fides & vita, patientia & benignitas de vita sanctorum in exemplum datæ sunt sequentibus populis, vt iam vestibulum mensas habeat, id est, virtutes vitæ populus teneat, in quibus omnipotenti deo orationis sacrificium in ara sui cordis incendat. Quicquid enim boni fideles sanctæ Ecclesiæ populi vel fecerunt vel faciunt, hoc in exemplo de prædicatorum suorum vita susceperunt. Vnde enim mensas hoc vestibulum haberet, nisi quadros lapides inuenisset? Vt enim vnum de quadris lapidibus breuiter ad medium deducamus, vultis fratres charissimi fidem videre? Mihi viuere Christus est, & mori lucrum. Vultis vitam Philip. 1.
cogno-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G cognoscere? Mihi mundus crucifixus est, & ego mūdo. Vultis
Gala.6. patientiā audire? Vsque in hanc horā & esurimus, & sitimus, & colaphis
1.Corin.4. cedimur, & instabiles sumus, & laboramus operantes manibus
Ibidem. nostris. Maledicimur, & benedicimus: persecutionem patimur,
& sustinemus: blasphemamur, & obsecramus. Vultis benigni-
2.Cor.12. tatem cognoscere? Ego autem libentissimè impēdam, & super-
impendar ipse pro animabus vestris. Ac ne forsitan credamus
quia eorum pro quibus impendi desiderat, debitor fuerit, mox
ad eosdem discipulos subiungit, dicēs: Licèt plus vos diligens,
Ibidem. minus diligar. Cùm ergo à populo fideli ad imitandas virtutes
sanctorū prædicatorū vita cognoscitur, profectò in vestibulo
de quadris lapidibus mensæ cōstruuntur. Habuit verò & syna
goga spiritales patres in doctrina atq; prophetia, ex quibus ex-
emplum vitæ in virtutibus traheret. Sed rudis eius populus ma
gis per timorem seruiens, quàm per amorem sequēs, vitas pa-
trum noluit imitari quas vidit, atque ideo porta exterior, quæ
ad Aquilonem pergit, mensas non habet ad holocaustum. Sed
quia hæc moraliter diximus, restat adhuc vt easdem mēsas per
intelligentiam typicam perscrutemur. Porta etenim nostra in
interiori vestibulo quatuor mensas habet: quia sancta Ecclesia
ad eruditionē fidelium populorū, quatuor regentium ordines
accipit, quos Paulus ex dono omnipotētis dei enumerat, dicēs:
1.Corin.12. Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autē prophe
& Eph.4. tas, alios verò Euangelistas, alios autē pastores & doctores. Pa-
H stores verò & doctores vnū regentium ordinē nominat: quia
gregem dei ipse veraciter pascit, qui docet. Habuit quoque &
porta exterior mensas quatuor: quia videlicet synagoga, obse-
quij exterioris obseruantiam per principes sacerdotū & senio-
res populi, per scribas atque Pharisæos tenuit. Qui scilicet Pha
risæi, etiā legis doctores vocati sunt. Siue autem exteriori seu
interiori portæ duæ mensæ hinc sunt, & duæ inde: quia in exor
diis suis sancta Ecclesia Apostolos & prophetas habuit. Prophe
tas autem dicimus non eos qui in veteri populo fuerāt, sed eos
qui in sancta Ecclesia post Apostolos sunt exorti. Posteriori
quoque tempore quod nūc est, habet Euāgelistas atque docto-
res. Quia verò Euangelium bonum nuncium dicitur, Euange-
listas vtique appellamus, qui rudibus populis bona patriæ cœ-
lestis annunciant. Qui videlicet Euangelistæ atque doctores &
priori quidem tempore fuerunt, sed & nunc vsque domino lar
giente permanent: quia adhuc quotidie & infideles populos ad
fidem trahi, & fideles quosque in bonos mores per doctores
erudiri cognoscimus. Apostoli verò & prophetæ ad hoc tem-
pore præsentibus sublati sunt: atque ideo dicimus quia mensæ
hæ portæ nostræ, id est, sanctæ Ecclesiæ quasi in alio latere fue-
runt. Habet & porta quæ pergit ad Aquilonem, duas mensas
hinc, & duas inde: eosdem quos diximus principes sacerdotum
& seniores populi in maiori auctoritate reginimis: Scribas quo
que & Pharisæos qui rudi illi populo minori loco præfuerunt.
I Sed hæc mēsæ iuxta portam sunt quę ad Aquilonē pergit: quia
cùm quatuor isti ordines populo præessent, synagoga in perse
cutione redemptoris nostri sequiens, ad torporem perfidiæ pro
rupit. Quæ tamen mensæ labuerunt sacrificium, quod iuxta
solam literam tenuerūt, vnde & ad torporē frigoris lapsi sunt:
quia flamma spiritus succensi non sunt. Interiores autem mēsæ
holocaustum non habent, quia siue in cordibus Apostolorum
atque prophetarum, seu in mēte Euangelistarum atque docto-
rum, ignis spiritus & arsit & ardet. Qui pro eo quod omnem
eorum cogitationem in bono opere assumit, flāma amoris dei
quasi holocaustum simul quod inuenit incendit. Holocaustum
enim offerūt, qui siue in bono opere, seu in sancta cogitatione
medullitus accenduntur. Mensæ verò hæ ex quadris lapidibus
factæ sunt, quia dum quotidie sacri eloquij in suis cordibus ver
ba meditantur, ad offerēdum domino orationis holocaustum
quasi ex quadris lapidibus construuntur. Verba etenim scri-
pturæ sacræ lapides quadri sunt, qui vbique stant: quia ex nullo
latere reprehensibilia inueniuntur. Nam in omne quod præ-
teritum narrant, in omne quod venturum annunciāt, in omne
quod moraliter prædicant, in omne quod spiritaliter sonant,
quasi in diuerso latere statum habent: quia reprehensionem
non habent. Corda itaque sanctorum mensæ dei sunt ad holo
caustum ex quadris lapidibus constructæ: quia qui dei verba
semper cogitāt, semetipsos domino à carnali vita in cogitatio- K
ne mactant. Vnde scriptum est: Lex dei eius in corde ipsius, & *Psalm.36.*
non supplantabuntur gressus eius. Et vnde rursum dicitur: In *Psalm.118.*
corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Sed quia
mensæ hæc vnde sint constructæ cognouimus, etiā cuius men-
suræ sint audiamus. Sequitur: Longitudinem vnius cubiti &
dimidij, & latitudinē cubiti vnius & dimidij, & altitudinē cu-
bitivnius.) Hunc locum quidam exposuit, dicens: Longitudinē
& latitudinem habet mensa, vnum cubitum & dimidium, id
est, per quadrum: quæ simul iunctæ tres cubitos faciunt. Qui
tres cubiti habent in altitudinem cubitum vnum, vt mysteria
trinitatis vnius cubiti, hoc est diuinæ maiestatis mensura con-
seruet. Qui videlicet sensus expositionis: idcirco nō potest sta-
re, quia in illa summa trinitate quæ omnia creauit, omnia cōti-
net, dimidium nihil est, nec ex duobus dimidiis aliquid vnum.
Neque enim quicquam imminutionis ac decisionis habet illa
substantia: quę semper incommutabilis manens, nec detrimen
tum recipit nec augmentū. Sæpe autem diximus lōgitudinem
ad longanimitatem spei, latitudinem verò ad charitatis ampli-
tudinem pertinere. Mēsæ ergo quæ ad holocaustū constructæ
sunt, lōgitudine cubiti vnius & dimidij metiūtur: quia sancti
patres atq; doctores, qui se longanimiter ad secreta spei intimę
extendunt, per hoc quod in virtutibus viuunt, quantū ad hu-
manam quidem mēsuram pertinet, valde perfecti sunt, quantū L
verò ad diuina mysteria, quæ plenè ab homine capi non pos-
sunt quàm diu in hac mortali carne subsistit, perfecti non sunt.
In semetipsis ergo iam cubitum habent, in deo autē adhuc cu-
bitum non habent: quia iam quidem in virtutibus plenè profi-
ciunt, sed tamen aliquid de deo adhuc ex parte cognoscunt.
Ecce iterum in mensura mensæ ad testimonium Paulus occur- *Philip.2.*
rit. Videamus an eius vita cubito integro mensuretur. Dicit e-
nim: Quotquot perfecti sumus, hoc sapiamus. Videamus si in *Philip.3.*
his quæ de deo sentit, iā se ad percipienda mysteria perfectè
tetenderit. Ego me non arbitror comprehendisse. Qui rursus
ait: Ex parte cognoscimus, & ex parte prohetamus. Cùm autē
venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est.
Qui iterum dicit: Nunc cognosco ex parte, tunc autem cogno-
scam sicut & cognitus sum. Si ergo perfectus est, & ex parte
cognoscit, cubitum habet quantum ad se, sed tamen dimidium
super se. Tendantur ergo in longanimitate spei corda sancto-
rum, tendantur in perfectione quam habent, cubito vno. Sed
quia adhuc plenè videre nō possunt vbi spei oculum mittunt,
hoc quod super vnum cubitum habent, in dimidio cubito re-
cidatur, quatenus in hac vita semper se imperfectos aspiciant,
& ardentius ad perfectionem currant. Habent quoque mensæ
latitudinem cubiti vnius & dimidij: quia sanctorum corda in
charitatis amplitudine dilatata, iuxta ptoximum quem dili-
gunt & vident, habent cubitum. Possunt enim perfectè dili- M
gere, quos perfectè valent iuxta aliquid scire. Omnipotentem
verò deum medullitus diligunt, medullitus sequuntur, sed ta-
men tantum diligere non possunt quantum debent: quia ad-
huc non valent videre quem diligunt, & mensura amoris mi-
nor est, vbi adhuc mensura minor est cognitionis. Super vnum
ergo cubitum habent & dimidium: quia hoc eis iam in amore
integrum est, quod valde minus est in charitate cum proxi-
mo, atque illud quod eis valde maius est adhuc in amore dei
quem non vident, integrum non est. De hoc amore qui hic in-
cipitur, vt ex visione domini in æterna patria perficiatur, re- *Esaiæ 31.*
ctè Esaias loquitur, dicens: Viuit dominus cuius ignis est in
Sion, & caminus eius in Hierusalem. Plus est autem caminum
esse quàm ignem: quia esse ignis & paruus potest, in camino
autem vastior flamma succenditur: Sion verò speculatio,
Hierusalem visio pacis dicitur: Pacem verò nostram hic in-
terim speculamur, vt illic postmodum plenè videamus. Ex a-
more ergo domini in Sion ignis, in Hierusalem caminus: quia
hic amoris eius flammis aliquatenus ardemus, vbi de illo
aliquid contemplamur. Sed ibi plenè ardebimus, vbi de illo
plenè videbimus quem amamus. Altitudo verò mensurarum* * mensurū.
est cubiti vnius. Quæ est enim altitudo sanctorum nisi fi-
des inuisibilium? Per fidem enim creditur quod non vide-
tur, atque ideo per hanc iustorum mensa ad altitudinem duci-

A tur, vt cuncta visibilia despiciat in terra, & ea quæ audit inuisi-
bilia sequatur in cœlo. Sed vnum cubitum habet altitudo men
sæ: quia vnitas est fidei in corde omnium sanctorum. Vnum
deum esse trinitatem & patres testamenti veteris, & prædicato
* mensarū. res professi sunt testamenti noui. Altitudo itaque mensurarū * nil vno cubito amplius, nil minus habet: quia in magna sibi v-
nitate concordat omnium fides patrum. Sed hi qui iam in lon-
ganimitatem spei summis virtutibus proficientes, vnum & di-
midium cubitum habent, atque in latitudine charitatis vno ac
dimidio cubito metiuntur, in altitudinem verò fidei vno cubi
to excrescunt, magni sunt, & summa admiratione venerandi.
Debent ergo paruulorum animas in sinu suæ conuersationis su
scipere, atque eas in conspectu domini velut quoddā holocau-
stum ac sacrificium offerre. Vnde apertè sequitur: Super quas
ponunt vasa in quibus immolatur holocaustum & victima.)
Quid enim sunt animæ fidelium, nisi vasa sancta, quæ verba pie
tatis capiunt, vt ex eorum mentibus holocaustum vitæ atque
orationis immoletur? Hinc est enim quòd Paulus cùm adhuc
Esa.9. rudis esset in fidei vocatione: quia iam domini verba percepe-
rat, & cœlesti gratia plenus erat, vas appellatur, cùm dicitur:
Isaiæ 52. Vas electionis mihi est. Hinc pastores atque doctores propheta admoner, dicēs: Mundamini qui fertis vasa domini. Ipse ete-
B nim quasi mēsæ domini vasa portāt, qui vitā fideliū erudiendo
tolerant, vt quandoque hanc domino ad holocaustum & sacri
ficium perducant. Sed neque hoc negligenter intuendum est,
quòd in eisdem vasis holocaustū & victima dicitur immolari.
Holocaustum enim sicut & superius diximus, victima est, non
tamen victima holocaustum, quia cùm quid ex parte offertur,
& ex parte retinetur, sacrificium quidem est, sed holocaustū nō
est. Sunt verò in multitudine magna fideliū alij, qui quæ mun-
di sunt omnia relinquunt, cuncta quæ possident tribuunt, nihil
sibimetipsis reseruant, ad æternam patriā medullitus anhelant,
sēque ex toto corde in lachrymis mactāt. Hi videlicet vasa su-
per mensam sunt, in quibus immolatur holocaustum. Et sunt
alij qui curam propriæ domus gerunt, de filiis cogitant, eisdem
hæreditatem seruant. Qui tamē æterni iudicij memores, mise-
ricordiam pauperibus impendunt, alimenta ac vestimenta eis
ex parte qui decreuerint tribuunt. Hi nimirum vasa super men
sam sunt, in quibus victima immolata est, nō holocaustū. Quia
enim patientia & doctrina sanctorū admonendo & sustinēdo:
suadendo atque terrēdo aliorum corda vsque ad hoc eruditur,
vt omnia desērat, & totos se in amore domini accendant, alio-
rum verò ad hoc vsque instruunt, vt quia omnia relinquere nō
valent, vel ex parte qua præualent, misericordes fiant, & carnis
curam cum animæ cura partiantur, mēsę domini de quadris la-
C pidibus instructæ vasa portant, in quibus immolatur holocau-
stum & victima: quia & perfecti, sicut dictum est, cùm omnia
deserunt, totum cor in amore domini accēdunt, & imperfecti
sacrificium offerunt, quod ex parte deuouerunt. Sequitur: Et
labia eorum palmi vnius, reflexa intrinsecus per circuitum.)
Quid est hoc, quod mensuram labia palmo metiuntur, nisi
quod in palmo manus tenditur, & sancti patres atque doctō-
res ea prædicant, in quibus auditorum opera tenduntur? Quasi
enim manum extēdimus, cùm opera nostra dilatamus. Loqua-
tur ergo vnusquisque doctor, cor audientis exerceat, ocioso-
rum torporem excutiat. Quos dum ad bona opera tetenderit
palmum se habere in labiis ostendit. Pensandum quoque quia
in palmo digitus maior ac minimus tenditur. Quid verò in ma
iori ac minimo digito, nisi magna & extrema actio designatur?
Palmum ergo mensæ in labiis habeant, quatenus in doctorum
suorum prędicatione auditor euigilet, & sic ex eorum admo-
nitione magna opera faciat, vt agere & minima nō omittat.
Matth.23. Sic minimis intentus sit, vt piger in agendis maioribus nō sit.
Vnde per Euangeliū veritas dicit: Væ vobis Scribæ & Pharisæi
hypocritæ: quia decimatis mentam & anetum: & cyminum, &
relinquitis quæ grauiora sunt legis: iudicium & misericordiam
& fidem: hæc oportuit facere: & illa non omittere. Per iudi-
cium quippe & misericordiam & fidem, maior digitus opera-
tionis ostenditur. Per mentam verò & anetum & cyminum, di
gitus proculdubio minimus figuratur. Hæc ergo oportuit fa-
cere, & illa non omittere: quia si opus nostrum palmo metiri
volumus, sic necesse est vt tendatur minimus, quatenus maior D
digitus nō attrahatur. Bene autē cùm mensarum labia metiun-
tur, & mensura palmi dicitur, additur vnius, vt ex doctorū præ
dicatione sicut vnitas tenetur in fide, ita quoquevnitas mentiū
seruetur in opere, ne per opus bonum quod alter agit, alter ad
discordiæ malum prorūpat. Ita etenim bona facere opera de-
bemus, vt per hęc quoque cum his cum quibus viuimus vnani
mitatem rectè vt possumus conseruemus: id est, non deserēdo
quod agimus, sed prævenientes bonis persuasionibus malū di-
scordiæ quod timemus. Sic in suis operibus vnitatem palmi cu
stodiens Paulus discordiam generari prohibebat, cùm quendā
lapsum atq; ab Ecclesia abiectū iam velle recipere Corinthios *2.Corin.2.*
videret, dicens: Si cui aliquid donastis, & ego. Nam & ego si
quid donaui, propter vos in persona Christi, vt non circumue-
niamur a satana. Qui videlicet solet de bonis mala generare, &
hoc quod per charitatem agitur, ad discordiam trahit. Vnde & *Ibidem.*
mox de ipso subiecit, dicens: Non enim ignoramus cogitatio-
nes eius. Doctor autem qui per bona quæ prædicat, in suis au-
ditoribus rectam operationem format, si mentes operantiū ad
vnanimitatem non ligat, in labiis palmum habet, sed eam quæ
dicta est, palmi vnitatem non habet. Pensandum verò est valde
quod dicitur: quia earundem mensarum labia interius sunt re-
flexa. Tunc enim mensarum labia intrinsecus reflectūtur, quā-
do doctores ad cōscientiam reuocant tacita cogitatione quod E
dicūt quando semetipsos subtiliter perscrutātur si faciūt quod
loquuntur. Rectè autem cùm reflexa intrinsecus mensarum la-
bia dicuntur, additur quoque per circuitum, vt non in vna qua
libet se parte considerent, atque ex alia semetipsos perpēdere
prætermittant, sed vbique semetipsos inspiciāt, & inquantum
prævalent studeant singula opere implere quæ docēt, ne si prę-
dicantes facere bona dissimulār, sui vastatores sint, cultores a-
lieni. O doctor, ecce iam mensa es, iam vasa portas, iam in vasis
fidelibus pondus holocausti & victimæ sustines, sed intus refle
cte labium, id est, ad cor reuoca sermonē. Audi quod dicis, ope
rare quod prædicas. Si enim negligis implere quod doces, aliis
messem seminas, & ipse à frumēti participatione ieiunas. Vnde *Iob.5.*
scriptū est: Cuius messem famelicus comedit. Messem quippe
doctoris qui bona loquitur sed non operatur, famelicus come-
dit: quia is qui panem iustitiæ esurit, operatur mandata quæ au-
dit & ipse fructum non habet qui seminando laborauit. Hinc *Prouer.19.*
Salomon ait: Abscondit piger manum suam sub axilla, nec ad os
suum portiget eam. Nemo ita piger est, vt ad os manum come
dēdo reducere laborē putet. Sed piger nec ad os manum suam
porrigit, qui nec hoc vult operari quod dicit: Hinc iterum de-
bene docentibus & malè operantibus dicitur: Filij Effraim in- *Psalm.77.*
tendentes arcum, & mittentes sagittas, cōuersi sunt in die belli.
Intendunt arcū, atque sagittas mittunt, qui scripturæ sacræ sen
tias proponūt, & verbis rectis auditorum vitia feriunt. Sed F
conuertuntur in die belli: quia post semetipsos redeunt in ten-
tatione vitiorum, & pectus opponere non volunt: quia in ten-
tationū certamine nō resistunt. Hinc iterum dicitur: Auertisti *Psalm.88.*
adiutorium gladij eius, & non es auxiliatus ei in bello. Gladius
quippe doctoris, est sermo dei. Vnde per Paulū dicitur: Et gla- *Ephe.6.*
dium spiritus, quod est verbum dei. Omnipotens itaque deus
cùm doctorem respicit nolle operari quę dicit, in die belli adiu
totij eius gladium auertit: quia in tentationum certamine non
permittit ei esse in adiutorium doctrinæ verba quæ dedit. Ha-
bet igitur gladium, sed hūc in bello non adiuuat: quia cùm ad-
uersitas tentationis eruperit, verbi obliuiscitur quod dicebat:
Ecce enim de patiētia forsitan sermo doctori est, doctrinæ suæ
magisterio docere cogitur qualiter contra illata damna, contra
auditas contumelias patientia seruetur. Sed cùm ipse vel dāno
vel contumelia fuerit lacessitus, oblitus quod docuerit, vel in
læsione proximi, vel in reddendo grauius contumeliam exce-
dit. Inter hæc itaque cogitet: quia mensa dei est, labium intus
reflectat, seruet quod prædicat. Scriptum quippe est: In patien- *Lucæ 21.*
tia vestra possidebitis animas vestras. Et rursum scriptum est: *Prouer.19.*
Doctrina viri per patientiam nosci tur. Si itaque index doctri-
næ patientia est, tanto quisque doctus ostenditur, quanto pa-
tiens fuerit. Hinc est enim quod bonus ille discipulus qui ma-
gistrum tolli in aëra videbat, per magnæ charitatis affectum
clamabat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G clamabat,dicens:Pater mi,pater mi, currus Israël & auriga e-
4.Reg.2. ius.Quid est fratres chariſsimi quod Helias currus Israël & auriga dicitur,niſi quia auriga agitat,currus portat? Doctor ergo qui mores populi & per patientiam ſuſtinet, & ſacri eloquij verbis docet,& currus dicitur & auriga. Currus,quia tolerando portat:auriga,quia exhortando agitat. Currus, quia mala ſuſtinet:auriga, quia populum bonis admonitionibus exercet. Forteſſe autem contra vanam gloriã ſermo doctori eſt,& mirè inſinuãs qualiter debeat declinari,eiſdem ipſis ſermonibus vanam gloriam quærit,quibus contra eandem vanam gloriã diſputat. Si igitur hoc appetit adipiſci quod prohibet, menſa intus labium non reflectit. Tunc autem mẽſa domini ex quadris lapidibus exttucta habebit intus labium reflexum, ſi ſtuduerit audire quod docet. Scriptum quippe eſt: Ne quid per contentionem,neque per inanem gloriam. Atque eiſdem rurſus egre-
Philip.2. gius prædicator dicit:Nec quærentes ab hominibus gloriã,neque à vobis neque ab aliis.De prædicationis etenim labore laudem tranſitoriam quærere,quid eſt aliud quàm rem magnam vili precio venundare? Sed eſt in doctrinæ verbis graue periculum:quia ſæpe ſermonem docentium fauores audientiũ ſequuntur: & cùm doctores ab eo quod bene innotuerint,apparere iam minores in dictis nolunt,doctrinæ verbum quod pro acquirendis animabus auditores ex omnipotẽtis dei amore in-
H choauerunt,in hoc poſtmodum pro acquirẽdis laudibus laborant.Et qui in verbis dei quærebant prius lucra ſpiritalia,temporales poſtmodum fauores ſequuntur. Vnde ſit vt ſiue recta quælibet opera ſeu ſanctæ doctrinæ verba,in omnipotẽtis dei iudicio pereant,cùm per hæc quiſque trãſitoriis fauoribus anhelat.Hinc etenim per prophetam Iudææ dicitur, quod in ſeipſam incauta mens inuenit,ſi ſaltem poſt culpã ſuas cautè co-
Hiere. 11. gitationes timetur.Oliuam vberem,pulchram,fructiferam,ſpecioſam vocauit dominus nomen tuum.Ad vocẽ loquelę grandis exarſit ignis in ea, & combuſta ſunt fruteta eius. Oliuam quippe vberem & pulchram,fructiferam & ſpecioſam dominus vocat,cuius vel efficaciam in operatione, vel ſanctã ſtudia in verbis ſcientiæ approbat.Sed advocẽ loquelæ grãdis exarſit ignis in ea:quia cùm laudari quis cœperit,erubeſcit forſitã minor videri quàm dicitur,& ſtudet eſſe quod dicatur.Vox enim grandis loquelæ eſt,ſauor adulantis. Vnde ſcriptum eſt: Qui
Proner.27. benedicit proximo ſuo voce grandi de nocte conſurgens,ſimilis eſt maledicenti. Ad vocẽ ergo loquelæ grandis exarſit ignis in ea:quia in magnitudine fauoris, flamma in corde accẽditur de amore laudis. Sed omnia oliuæ fruteta comburuntur:quia ante omnipotentis dei oculosvel quæ bene geſta,vel quæ ſciẽter ſunt dicta depereunt,cùm iam nõ amore domini, ſed intentione tranſitoriæ laudis fiunt.Sic enim cogitationi bonæ cogitatio ſiniſtra ſubiungitur,vt vir ipſe qui eaſdẽ cogitationes generat animus cognoſcat. Vnde prædicator egregius cùm lo-
I quens ſubtiliter diceret:Viuus eſt ſermo dei & efficax,& pene
Heb.4. trabilior omni gladio ancipiti,& pertingens vſque ad diuiſionem animæ ac ſpiritus:illico ſubiunxit,Compagum quoque & medullarum,& diſcretor cogitationum & intẽtionum cordis. Diſtinguit enim dei ſermo compages & medullas:quia diſcernit cogitationes & intentiones cordis. Per compages quoque oſsibus oſſa iunguntur.Et ſæpe dum quid recta cogitatione agimus, ſed ſubitò in laudis amore declinamus, atque hoc pro laude facimus quod prius facere pro veritate cœperamus:quia cogitationes cogitationibus adiunguntur,quaſi quædam compages fiunt.Sed habent oſſa quę in compage iuncta ſunt,etiam medullas. Quod prædicator ſanctus apertius intulit,cùm ſubiunxit:Diſcretor cogitationum & intentionum cordis. Compages enim noſtrę,cogitationes ſunt:medullæ autẽ intẽtiones. Et ſæpe aliud cogitamus, atque aliud eſt quod per cogitationẽ intendimus.Nam ſi quis propoſito nummorũ præmio,pupilli vel viduæ cauſam defendat,&fortaſſe Eccleſiam ingrediens,in ſuis precibus deo dicat:Tu vides quia cauſam pupilli & viduæ defendo, iſte proculdubio quod cogitat ſcit, ſed quò intendat eius cogitatio ignorat.Aliud quippe cogitat, atque aliò intendit.Non enim defenſionem pupilli vel viduæ,ſed mercedẽ nũmorum quærit. Nam tollere temporale præmium,& non pupillum ac viduam defendere intendit.Sermo itaque dei diſcretor eſt cogitationũ & intentionũ cordis:quia non aſpicit quid K
apud remetipſum cogitas,ſed per medullam compagis, id eſt, per intentionẽ cogitationis quæ accipere requitis.Reſtat ergo vt doctor cùm loquitur,quaſi menſa dei ſemper intus labiũ reflectat,ne aut mala intentione loqui inchoet,aut cùm bene cœperit,ſeductus fauoribus,in appetitum aliũm decliner.Forteſſe autem de cuſtodia diſciplinæ ſermo doctori eſt.Et ſæpe etiam contingit vt diſciplinæ regulã quam ſcit dicere,neſciat tenere: qui aut nimio zelo motus,minus ſe per manſuetudinem tẽperat aut nimia mãſuetudine placidus,minus ſe cõtra vitia in zeli
3.Reg.2. ſtimulo inflammat.Magna enim conſideratione debemus penſare quod ſcriptum eſt: Quia in vaſis templi inter coronas & plectas,boues & leones & Cherubin ex culpta ſunt, & ſubter boues & leones lora depẽdentia.Coronæ quippe ſignũ victoriæ,plectæ autẽ cõcordiæ vnanimitatẽ ſignant.Cherubin verò plenitudo ſcientiæ dicuntur. Sacerdotes enim atque doctores inter coronas & plectas,id eſt,inter fortitudinem boni operis quo ad victoriã currũt,& charitatis cõcordiã quo à ſe viciſsim non diſcrepant,per boues& leones atque Cherubin deſignati ſunt:quia in plenitudine ſcientiæ quam habẽt neceſſe eſt vt & boum manſuetudinem teneãt,& feruorem leonum,quatenus in diſciplinam quam prædicant, & ex ſancto zelo accenſi ſint, & ex paterna dulcedine tranquilli. Quibus ſubter ſe lora dependeant, vt diſciplinæ ſuæ retinacula quibus ipſi ligati ſunt, L
etiam ſubiectis ſuis ſollicitè impendant. Super eos enim lora dependere,eſt cuſtodię vincula ſubditis tenere.Quæ tũc rectè ſeruantur,cùm nec boum manſuetudo in zeli feruore amittitur,nec leonum terror in mãſuetudine declinatur.Tanta quippe debet eſſe diſcretio vt nec diſciplina nimia,nec ipſa quoque miſericordia ſit remiſſa,ne ſi inordinatè culpa dimittitur,is qui eſt culpabilis, in reatu grauius adſtringatur. Et rurſus, ſi culpa immoderatè retinetur,tanto qui corrigitur deterior fiat,quanto erga ſe nil ex benignitatis gratia agi conſiderat.Exhibenda itaque prauis eſt aſperitas in oſtenſione, charitas in mente,vt & dura oſtenſio delinquentem coẽrceat, & charitatis cuſtodia mercedem manſuetudinis non omittat.Ecce dum loquor,
Geneſ.37. Ioſeph animum pulſat,vt ad oſtendenda quæ dico, ipſe teſtis veniat.Certè ſomnium quod de profectu ſuo viderat,fratribus
Ibidem. narrans,per hoc quod innocentet retulit,malitiæ contra ſe ſtimulos excitauit.Ab eiſdem fratribus,Iſmaëlitis eſt venditus,
Geneſ.39. in Aegyptum ductus,mira omnipotentis domini diſpenſatione eidem Aegypto prælatus eſt. Cúmque in terra Chanaan fames exurgeret,fratres ad Aegyptum venerunt, Ioſeph prælatum Aegypto repererunt, eúmque ſubmiſsis ad terram ceruicibus adorauerunt. Et quia mutari dei conſilium non valet,
Geneſ.42. quem ideo vendiderant ne adorarent, adorauerunt quia vendiderunt.Tunc ipſe vir dei ſpiritu diſcretionis plenus,cognouit fratres,non cognitus. Sed memor culpæ, & remiſſor iniu- M
riæ,mala frattrum nec reddere ſtuduit,nec ſine purgatione laxa
Ibidem. te.Nam ſuſpecta voce protinus dixit: Exploratores eſtis vos, vt videatis infirmiora terræ veniſtis,iam nunc experimentum veſtri capiam. Per ſalutem Pharaonis non egrediemini hinc. O iaculum in corde. Peregrini venerant, famis periculum fugiebant,frumenta quæ quærebant non acceperant,& feriri ſe inſuper iactatione criminis videbant. Inter hæc ducuntur ad carcerem,& poſt triduum adhuc in eadem aſperitate terrẽtur.
Geneſ.43. Iam reditur ad cor,iam culpæ memoria pulſat animum, atque inter ſe inuicem loquuntur.Meritò hęc patimur:quia peccauimus in frattrem noſtrum,videntes anguſtiam animę illius,cùm deprecaretur nos, & non audiuimus: idcirco venit ſuper nos iſta tribulatio. In his autem cor Ioſeph amore vincitur, ſeceſſum petit,ſoluit flendo quod pietati debuit. Seuerus ad fratres reuertitur: vt cruciatas eorum animas à culpa liberarer. Poſt hæc vnus religatur in vinculis, dimittuntur cæteri cum frumentis,vt vnus frater veniat,quem minimum habere ſe dixerant.Venit poſtmodum frater. Vincebat mentem pietas,cùm
Geneſ.44. frater innocens videretur,ſed permanebat in oſtẽſione aſperitas,vt fratres noxij purgarẽtur.Frumẽta dantur,ſcyphus in ſaco iunioris fratris abſconditur,furti poſt eos queſtio mouetur. Mittitur vt reducãtur addicti in ſeruitutẽ,decernitur apud quẽ ſcyphus fuiſſet inuentus. In ſacro vltimi fratris inuenitur. Tũc

Beniamin

A Beniamin reducitur,afflicti omnes fratres ſequuntur.O tormẽta miſericordiæ. Cruciat & amat.Reuerſi igitur, in terra cũ lachrymis proſtrati, veniam poſtulant. Memores enim quid de illo patri promiſerant,mœrore intoleratbili tabeſcebant.Tunc ſe vltra cohibere nõ valens pietas clauſa prorupit ad medium, & excuſsit charitatis lachrymas de vultu ſeueritatis. Deterſa eſt ira quæ apparebat,& non erat oſtenſa miſericordia quæ erat & non apparebat.Sic vir ſanctus facinus fratrũ & dimiſit. & vindicauit.Sic in vigore clementiam tenuit,vt delinquentibus fratribus nec ſine vltione pius exiſteret, nec ſine pietate diſtrictus:Ecce hoc eſt magiſterĩ diſciplinæ,vt culpis& diſcretè nouerit parcere,& piè reſecare. Qui autẽ diſcretionis ſpiritum nõ habẽt:aut ſic dimittunt peccata vt nõ corrigãt, aut ſic quaſi corrigẽdo fetiunt vt nõ dimittãt.Doctor ergo cui de diſciplinę moderamine loqui neceſſe eſt,mẽſam dei eſſe ſe ſciat, atque intus labrũ reflectat,vt quod docendo loquitur,hoc ſub diſcretionis ſpiritu vigilanter operetur.Nec ſi quędam ſibi deeſſe conſiderat,oportet vt ab eorum prædicatione cõticeſcat. Locus quippe eius exigit vt loquatur. Verbis ergo ſuis ſemetipſum conueniat: & ſi non ideo loquitur quia operatur, ideo operetur quia loqui compellitur.Vbi itaque ſe conſpicit opere implere quod dicit,ibi auditoresadmoneat,eorũmque animos
B videt impleſſe quod loquitur,ad bona de quibus auditores admonet,ſe quoque pariter inflammet,vt ipſe etiam ſimul diſcat in opere,quod per eum loquitur veritas in prædicatione.Sæpe enim quod viuendo neſcimus,compulſi loqui doctrinã loquẽdo diſcimus,vt dum de cogitationis noſtræ pigritia reatus naſcitur in mente, eandem mentem compunctio ſubitò oborta trãſuerberet,& ſua voce excitata euigilet in opere, quæ prius torpebat in ocio ſine voce.Ecce autẽ cùm menſæ labiũ palmo
Matth.8. tenditur id eſt,cùm per doctoris os contra vitia diſputatur,atque ad bona opera cor auditorũ accenditur,multi qui eius verba audiunt,quãta vel qualia mala perpetrauerint,tecognoſcũt, atque ad eum confitentes veniunt,eúmq; pro peccatis ſuis interceſſorem fieri cùm fletibus petunt,vt ipſe orãdo deleat culpas,quas prædicando manifeſtat.Vnde & ſubditur: Super men
Matth.8. ſas autem carnes oblationis.)Doctores etenim ſancti cùm pro compunctis peccatoribus atque confitentibus omnipotenti domino preces fundũt, per hoc quod ad veniam pro carnali eorum vita poſtulãt,menſæ domini carnes oblationes portãt. Vt ergo ſint pro quibus conueꝛſis & flentibus rogent,oportet vt eiſdem prius in peccato poſitis prædicent,& cùm iam cœpe
C tint peccata relinquere,atque ad innocẽtiam feſtinare,neceſſe eſt vt erga eos in ore doctoris incremẽta prædicationis excreſcant,& quibuſdam doctrinæ ſuæ verbo tanto vehemẽtius inſiſtat, quanto eos grauius cecidiſſe conſiderat, videlicet ſciens quod ipſe tanto mercedem magnæ remunerationis accipiat, quanto verbis ſuis alios de profundioribus peccatis leuat. Libet inter hæc ſancti Euangelij ad mediũ verba deducere,cuius ſacra hiſtoria per hoc quod factum eſt miraculum narrat,mira quæ quotidie aguntur denunciat. Nam cõfeſsi atque ieiuni ad dominum populi cùm veniſſent,diſcipulis dominus dixit:Miſereor ſuper turbam:quia ecce iam triduo ſuſtinent me,nec habent quid mãducent:& ſi dimiſero eos ieiunos in domos ſuas, deficient in via,quidam enim ex eis de lõgè venerunt. Turba triduo dominum ſuſtinet,quando multitudo fidelium peccata quæ perpetrauit,per pœnitentiam declinans,ad deum ſe in opere,locutione atque in cogitatione cõuertit. Quos dimittere ieiunos in domũ ſuam dominus noluit,ne deficiant in via:quia videlicet conuerſi peccatores in præſentis vitæ via deficiunt,ſi in ſua conſcientia ſine doctrinæ ſanctæ pabulo dimittantur. Ne ergo laſſemur in huius peregrinationis itinere,paſcendi ſumus ſacra admonitione.Valde autem penſanda eſt pia ſentẽtia quæ proceſsit ex ore veritatis, qua dicitur: Quidam enim ex eis de longè venerunt.Eſt autem qui nihil fraudis & nihil carnalis corruptionis expertus,ad omnipotentis dei ſeruitium feſtinauit.Iſte de longinquo nõ venit:quia per incorruptionem & innocentiam proximus fuit. Alius nulla impudicitia, nullis flagitiis inquinatur,ſolo autem coniugio expertus,ad miniſterium ſpiritale converſus eſt. Neque iſte venit de longinquo: quia vſus coniunctione conceſſa,per illicita nõ errauit. Alijve- D
rò poſt carnis flagitia, alij poſt falſa teſtimonia,alij poſt facta furta,alij poſt illatas violentias,alij poſt perpetrata homicidia ad pœnitentiam redeunt,atque ad omnipotentis dei ſeruitium conuertuntur,hi videlicet ad dominum de longinquo veniũt. Quanto etenim quiſque plus in prauo opere errauit,tanto ab omnipotente domino longius receſsit.Nam &prodigus filius qui patrem deſeruit,abiit in regionem lõginquam,in qua porcos pauit:quia vitia nutriuit. Dentur igitur alimenta eis etiam qui de longinquo veniunt:quia conuerſis peccatoribus doctrinæ ſanctæ cibi præbendi ſunt,vt in deum vires reparent,quas in flagitiis amiſerunt. Qui ſæpe à doctoribus tanto neceſſe eſt vt largioribus cibis doctrinæ ſatientur,quanto ſeſsi maioribus vitiisvenerunt.Et cùm iam confiteri cœperint mala quæ commiſerunt,atque confitendo relinquere & fletibus punire, neceſſe eſt vt doctores ſancti pro eorũ peccatis ſollicitè exorẽt, quatenus menſæ domini carnes oblationes portent. Quod quoties agunt, & in hoc pro alienis peccatis interueniunt,ſua ante dei oculos amplius detergunt:quia ea ipſa charitate ſe iuſtificant,qua mira pietate pro alienis iniquitatibus ſe in lamentis mactant.Nec laborioſum debet eſſe doctori pro conuerſis peccatoribus lachrymas fundere, quando & ipſe qui omnia creauit,homo factus,pro noſtris iniquitatibus in cruce ſanguinem fudit. Qui viuit & regnat cum patre in vnitate ſpiritus ſancti deus in ſecula ſeculorum, Amen. E

HOMILIA VIGESIMASECVNDA
& vltima.

ET extra portã interiorem gazophylacia cantorum in atrio interiori, quod erat in latere portæ reſpicientis ad Aquilonem, & facies eorum contra viam Auſtralem vnam ex latere portæ Orientalis, quæ reſpiciebat ad viam Aquilonis. Et dixit ad me: Hoc gazophylacium quod reſpicit viam Meridianam, ſacerdotum eſt qui excubant in cuſtodiis templi.Porro gazophylacium quod reſpicit ad viam Aquilonis, ſacerdotum erit qui excubant ad miniſterium altaris. Iſti ſunt filij Sadoch, qui accedunt de filiis Leui ad dominum, vt miniſtrent ei. Et menſus eſt atrium longitudine centum cubitorum, & latitudine centum cubitorum per quadrum, & altare ante faciem templi. Et introduxit me in veſtibulum templi, & menſus eſt veſtibulum quinque cubitis hinc, & quinque cubitis inde: F
& latitudinem portæ trium cubitorum hinc, & trium cubitorum inde, longitudinem autem veſtibuli viginti cubitorum, & latitudinem vndecim cubitorum. Et octo gradibus aſcendebatur ad eam, & columnæ erant in frontibus vna hinc, & altera inde.

Finis textus Ezechielis.

SAcri eloquij myſticos ſenſus propheta per aſpirationem ſancti ſpiritus prudenter intelligens,dicit: Mirabilia teſtimonia tua, ideo ſcrutata eſt ea anima mea.Qui rurſus ait: Reuela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua. Qui enim necdum occulta de apertis intelligit, oculos velatos habet. Qui verò iam intelligit, reuelatos. Et mirabilia de lege dei conſiderat,qui ſpiritaliter literæ verba diſcutiens,quæ interius magnitudo lateat penſat. An non eſt mirabile quando aliud auribus ſonat, atque aliud exit ad intelligentiam quod non ſonabat? Cui ergo verba ſacri eloquij,niſi lapidi ſimilia dixerim, in quo ignis latet? Qui manu quidem frigidus tenetur, ſed percuſſus ferro, per ſcintillas micat, atque hoc emittit ignem qui pòſt ardeat, quod prius manus frigidum tenebat. Sic etenim, ſic verba ſunt ſacri eloquij, quæ quidem per narrationem literæ frigida tenentur, ſed ſi
Pſalm.118. Ibidem.
quẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quis hæc aſpirāte domino intento intellectu pulſauerit,de my-
ſticis eius ſenſibus ignē producit,vt in eius verbis pòſt animus
ſpiritaliter ardeat, quæ prius per literam ipſe quoque frigidus
audiebat.Ecce etenim propheta dicit:Et extra portam interio-
rem gazophylacia cantorum in atrio interiori,quod erat in la-
tere portæ reſpicientis ad Aquilonem,& facies eorum cōtra
viam Auſtralem vnam,ex latere portæ Oriētalis quæ reſpicie-
bat ad viam Aquilonis.)In his itaqueverbis literę,ad amorem
dei cuius animus inferueſcat, quin potius quis non ex ipſa eo-
rum lectione tepefiat?Si autem latens in litera ſpiritalis medul
la diſcutitur,per hoc ſcintillæ intellectus exeunt,& incendunt
quod prius cordis auribus frigidum ſonabat. Nobis tamen vt
ſe aſpirante domino interior intellectus aperiat,ipſa prius nar-
ratio iuxta literam patefiat. Ait enim quia porta erat interior,
atque extra hanc atriū quod appellatur interius,ac deinde alię,
id eſt,Aquilonis,Auſtri atque Orientis portæ deſcribuntur,vt
ipſum atrium quod eſſe extra portam interiorē dixerat,à por-
tia exterioribus eſſe interius oſtēdat. Atrium ergo hoc & foris
& intus eſt. Foris, quia extra portam interiorem:intus autem,
quia intra portas exteriores. Gazophylacia quoque cantorum
eſſe in hoc eodem atrio narrantur,quæ à latere portę poſita di-
cuntur reſpicientis ad Aquilonem.Sed ipſa eadem gazophyla-
cia ad Auſtralem viam reſpiciunt. Et ſubditur: Ex latere portæ
Orientalis,quæ reſpiciebat ad viam Aquilonis.)In quibus ver
H bis apertè intelligitur quia cantorum gazophylacia inter latus
portæ reſpicientis ad Aquilonem,& latus portæ orientalis fue
rant poſita: quæ porta videlicet reſpiciebat ad viā Aquilonis.
Facies itaque gazophylaciorum contra viam Auſtralem, ſed
poſitio inter portam erat Oriētis & Aquilonis. Porta ergo in-
terior habebat ex latere portā Aquilonis, ex alio quoque late-
re portam Auſtralem.In fronte verò veſtibuli Orientalis por-
ta ſurrexerat,atque ſic atrium quod erat extra portam interio-
rem,vt hoc quoque eſſet interius, portæ exterius ambiebant.
Hæc de verbis literæ ſub breuitate tranſcurrimus,vt in eis ſen-
ſus myſticos non breuiter exquiramus.In parte autem ſuperio
ri tres portæ deſcriptæ ſunt,id eſt, Orientis, Aquilonis & Au-
ſtri:mòxque interioris atrij tres aliæ narratæ,id eſt, Auſtri,O-
rientis,& Aquilonis,ac deinde porta atrij interioris dicta eſt,
in qua menſæ de quadris lapidibus extructæ memorantur:&
porta quæ reſpiciebat ad Aquilonem, in qua menſæ eſſent ad
ſacrificium,non ad Holocauſtum. Vnde in interiori diximus
ſignificari Eccleſiam,in exteriori ſynagogam.Sed his expletis,
rurſum propheta incipit interiorem portam,atque tres alias,id
eſt, Aquilonis,Auſtri,& Orientis deſcribere,& in earum atrio
interiori quod erat extra portam interiorē,eſſe gazophylacia,
cātores,ſacerdotes,templum,altare,ſacrificia perhibet.In qui-
bus verbis quia de ſanctæ Eccleſiæ inſtitutione narrare alia ab
eis quæ ſuperius dixerat cœpit,patet quod interioris portæ in-
I tellectum mutauit. Si enim ſub vno intellectu omnia diceret,
nouo ordine ipſa atque alia non replicaret. Nam quomodo
poſſumus extra portā interiorē atrium, gazophylacia,cātores,
ſacerdotes,tēplum,altare,ſacrificia dicere,ſi per eandē prophe
tiā interior hoc loco ſanctaEccleſia deſignatur?Cùm enim cū-
cta hæc intra ipſam ſint,quomodo extra portā interiorē ſunt,
ſi extra Eccleſiam nō ſunt?Intelligi ergo porta interior poteſt
ea de qua iam longè ſuperius locuti ſumus,quæ contra portam
Aquilonis & Orientalem dicitur poſita,per quam figurari dixi
mus aditum qui nobis ad interiora gaudia patriæ cœleſtis ape-
ritur,vt hic quoque per portas quæ circa veſtibulum narrātur,
ſancta Eccleſia:per portam verò interiorem, cœleſtis regni a-
ditus figurētur.Sed ne quis me verba ſancti ſpiritus æſtimet ad
intellectum meum violenter inflectere,& dicat quia de porta
interiori ſignificationē ſanctæ Eccleſiæ quā ſemel dixi,mutare
non debui,in fulgente dei omnipotentis gratia quæ cœpimus
ipſa teneamus,vt & porta interior ſignet Eccleſiā, quæ nos ad
interiora gaudia perducet,& gazophylacia,cātores. ſacerdotes
templum,altare,ſacrificia ſint in atrio quod eſt extra portā,&
tamen extra Eccleſiam non ſint.Si enim ſubtili inueſtigatione
perquirimus,nil obſtat intelligi vt interiorem portam ſicut di-
ctum eſt,ſanctam Eccleſiam ſentiamus. De qua nūc dicitur:Et
extra portam interiorem gazophylacia cantorum in atrio inte
riori. Duo ſunt etenim quæ dicuntur: Porta interior,atque ex-
tra hāc atrium interius,quatenus hoc ipſum atrium & exterius K
ſit & interius. A porta exterius, interius autem,ſicut prædixi-
mus,portis quas narrando ſubiunxit.Sācta enim Eccleſia duas
vitas habet. Vnam quam temporaliter ducit,aliam quam in æ-
ternum recipit. Vnam qua laborat in terra,aliam qua remune-
ratur in cœlo. Vnā qua mercedes colligit,aliam verò in qua iā
de receptis mercedibus gaudet,atque in vtraque vita offert ſa-
crificium. Hic videlicet ſacrificium compunctionis,& illic ſa- *Pſalm. 50.*
cificium laudis.De hoc ſacrificio dicitur:Sacrificium deo ſpiri- *Ibidem.*
tus contribulatus.De illo autem ſcriptum eſt:Tunc acceptabis
ſacrificium iuſtitiæ,oblationes & holocauſta. De quo rurſus *Pſalm.29.*
ait:Vt cantem tibi gloria mea,& non compungar.In vtroque
autem ſacrificio carnes offeruntur: quia hic oblatio carnis eſt
maceratio corporis,ibi oblatio carnis eſt in laude dei gloria re-
ſurrectionis. Tunc quippe illic quaſi in holocauſtum offertur
caro quando in æterna incorruptione permutata, nil contra-
dictionis,nil mortalitatis habuerit:quia tota ſimul amoris eius
ignibus accenſa,in laude ſine fine permanebit.Porta ergo hæc
interior,id eſt,ſancta Eccleſia habeat interiora ſua,illam vide-
licet vitam quæ adhuc oculis noſtris occulta eſt.Habeat extra
eam atrium exterius,id eſt,vitam præſentem,in qua omne bo-
num agitur,vt ad bonum ſine fine perueniatur. Sint ergo in
interiori atrio, quod tamen extra portā eſt,gazophylacia can-
torum: quia electi quique atque perfecti quia adhuc in carne
mortali ſubſiſtunt, & intra ſinum ſunt ſanctæ Eccleſiæ,& ad- L
huc extra ſecreta gaudia interioris vitæ. Sint gazophylacia can
torum interius & exterius: quia corda ſanctorum quæ omni-
potenti deo deſiderium ſuum per magni ardoris amorem can
tant,& iam intus ſunt,& adhuc intus non ſunt: quia in ſanctæ
Eccleſiæ ſinu poſita,& iam vident per ſpiritum quod intus for
titer ament,& tamen adhuc non vident perfectè quod amant.
Sint itaque in interiori atrio gazophylacia, ſed extra portam,
vt iam & intus ſint per deſiderium,& adhuc intus non ſint per
plenarium effectum. Quid ſunt autem gazophylacia canto-
rum,niſi ſancta deſideria amātium?Qui præcepta diuina quaſi
quaſdam diuitias cuſtodiunt in mente,quas cantando ſeruant:
quia mādata dei non ex timore ſed ex amore perficiunt,eiſque
ipſæ ſacri eloquij præceptiones cantabiles fiunt, quas non ex
triſtitia, ſed ex deſiderio ſemper operantur. Vultis cor iuſti
quaſi cuiuſdam cantoris gazophylacium audire? Cantabiles *Pſal.118.*
mihi erant iuſtificationes tuæ in loco incolatus mei. Iuſtifica-
tiones dei dicimus præcepta diuina, quæ nos iuſtos faciunt, ſi
impleantur. Quæ tunc nobis in loco incolatus noſtri cantabi-
les fiunt, quando in hac peregrinatione vitæ præſentis ipſa ea-
dem mandata diligimus, & ex deſiderio implemus. Hinc eſt
quòd idem Pſalmiſta iterum ex cātorum gazophylacio ſe eſſe *Pſal. 100.*
inſinuat,qui ait: Miſericordiam & iudicium cantabo tibi do-
mine.Miſericordiam domini qua peccata laxātur, cantare etiā
peccator debet:id eſt,hanc cum gaudio dicere atque ſperare. M
Sed quis ita iuſtus eſt,vt eius ſibi æternum iudicium ante men-
tis oculos reuocet,& non contremiſcat? An potius venire ad
illud examen tanti iudicis præſumat,feſtinet & gaudeat?Quiſ-
quis ille eſt,magnus eſt:quia iam miſericordiam domini & iu-
dicium cantat. Cantat quippe iudicium, ad quod intrare non
trepidat.Sit ergo mens illius gazophylacium cantorum,vt per
diuitias miſericordiæ quas accipit, lætus pergat ad iudicium
quod iam non pertimeſcit. Videamus ſi placet fratres chariſ-
ſimi, aliud quoque gazophylacium cantoris. Forſitan & ipſe *2.Timo.4.*
iudicium cantat.Quid etenim dicit:Ego enim iam delibor, &
tempus meæ reſolutionis inſtat.Bonum certamen certaui,cur-
ſum conſummaui, fidem ſeruaui,de reliquo repoſita eſt mihi
corona iuſtitiæ, quam reddet mihi dominus in illa die iuſtus
iudex. Qui laborum ſuorum conſcius, memor certaminis ** quæſi-*
quod egit,memor fidei quam ſeruauit, * eſſe ſibi in iudicio re- *uiuit.*
poſitam coronam dicit,eamque ſibi in illa die reddi ſperat po-
tius quàm donari.Profecto patet quia iudicium cantat, quod
venire deſiderat.Vnde etiam ſubdit: Non ſolum autem mihi, *2.Timo.4.*
ſed & his qui diligunt aduentum eius. Nemo enim aduentum
iudicis diligit,niſi qui ſe habere cauſam in iudicio bonam no-
uit.Eorum ergo corda qui aduentum iuſti iudicis diligunt,ga-
zophylacia cantorum ſunt:quia per præſumptionem gratiæ &
vitæ per virtutes ſancti deſiderij cantant iuſti iudicium, quod
omnes

A omnes iniuſti pertimeſcunt.Meminit autē charitas veſtra:quia
ſuperiori locutione per portam Orientis fidem,per Aquilonis
ſpem,per Auſtri autem charitatem diximus deſignari.Hæc ita-
que gazophylacia inter portam Oriētis & Aquilonis eſſe me-
morantur,atque ad viam Auſtralem reſpicere:quia corda ſan-
ctorum inter fidem & ſpem poſita, Auſtralem viam reſpiciūt,
quoniam ſanctæ charitatis ignibus inardeſcunt. Ipſa quoque
Orientalis porta reſpicere dicitur ad viā Aquilonis:quia nobis
per fidem quidem omnia in baptiſmate peccata laxantur,ſed
tamen dum adhuc hic viuimus,etiam poſt fidē ſæpius ad pec-
cata declinamus.Et quaſi Oriētis porta viā Aquilonis reſpicit,
cùm vita noſtra poſt perceptam fidē,adhuc aliquatenus in fri-
gore culpæ torpeſcit. Quis enim in hac vita valeat poſt fidem
1.Ioan.1. ſine culpa viuere,cùm Ioannes dicat:Si dixerimus quia pecca-
Iac.3. tum non habemus,ipſi nos ſeducimus,& veritas in nobis non
eſt?Cuius verbis Iacobus concordans ait:In multis enim offen
dimus omnes.Si autem peccata præterita in fidei perceptione
dimiſſa ſunt,& adhuc poſt fidem ad peccata declinatur, quæ
nobis erit præſumptio iuſtitiæ, quæ ſpes vitæ permanētis,niſi
vt dū adhuc inter portā Oriētis & Aquilonis ſumus, ad viam
Auſtri mētis oculos leuemus,quatenus ex ſancta charitate fer-
uētes calor nos amoris liberet à culpa teporis & frigoris? Sint
ergo gazophylacia inter portā Oriētis & Aquilonis, ſed ſicut
B dictū eſt,ad Auſtralē viam facies intendant, vt inter hoc quod
nati in fide ſumus:& quod poſt ad peccata delapſi,de ſpe pieta
tis præſumimus,exerceamus noſmetipſos in ardore charitatis,
& ibi tendamus oculos cordis,vbi accēdamur ignibus amoris.
Poteſt autē per Aquilonis portā gētilitas,per Auſtri viā Iudęa,
per Orientis autē portā ipſe dominus deſignari.Per Aquilonē
Iſaiæ 14. quippe non immeritò gētilitas figuratur quam ille in torporis
frigore poſſidet qui dixit: Sedebo in monte teſtamenti,in late
ribus Aquilonis. Per Auſtralem quoque portā rectè Iudæa ac-
Pſal.125. cipitur,in qua ſpiritales patres cœleſti amore ferbuerūt. Quo-
rum vnus loquitur dicens. Conuerte domine captiuitatem no
ſtram,ſicut torrens in Auſtro.Quæ etſi carnalem populum ha-
buit,in quo velut Aquilonis frigora portauit,in ſanctis tamen
ſuis doctoribus ac prophetis ad deum ac proximū calore cha-
Zach. 6. ritatis arſit.Oriētalis autem porta non immeritò ipſum ſignat,
Lucæ 1. de quo ſcriptū eſt:Ecce vir,Oriens nomen eius.Et de quo Za-
charias ait:Viſitauit nos Oriens ex alto. Sint ergo gazophyla-
cia cantorum ex latere portę Aquilonis:quia non ſolum in Iu-
dæa fuerunt corda ſanctorum ſpiritaliter accenſa,ſed etiam in
gentilitatis multitudine ad ſanctæ fidei ſacramenta cōuerſa,ar-
dent corda ſanctorum amore cœleſtis patriæ, inhiant gaudia
æterna,ſuſpirant ad ſocietatem ſanctorum ciuium in cœlo,ſed
tamen exēpla huius ardoris quem dono ſancti ſpiritus accepe-
C runt,a ſpiritalibus patribus ſynagogæ capiunt. Vnde ipſa quo-
que gazophylacia & in Aquilonis latere poſita, oculos ad viā
Auſtralē tēdūt.Ecce enim ex gētibus venimus,ſed in hoc quo-
que pro ſancti ſpiritus amore calemus.Iudęæ patres aſpicimus
qui nobis in ſuis dictis quotidie ſancti deſiderij exempla præ-
bent. An non quaſi calore Meridiani feruoris ardebat,qui æ-
Pſalm. 61. ſtuabat dicens:Sicut ceruus deſiderat ad fontes aquarū, ita de-
ſiderat anima mea ad te deus.Sitiuit anima mea ad deū viuum:
quando veniam & apparebo ante faciem dei? Qui rurſus ait:
Pſal. 100. Pſallam & intelligam in via immaculata,quādo venies ad me.
Lucæ 2. Hoc quoque ardore ſuccenſus fuerat qui dicebat: Nunc dimit
tis domine ſeruum tuum ſecūdum verbum tuum in pace:quia
viderunt oculi mei ſalutare tuum.Quia ergo ex gentilitate ve-
nimus,ſed ſanctos Iudææ patres nobis in diuini amoris imita-
tione proponimus, quaſi quædam cantorum gazophylacia ex
latere portæ quæ viam Aquilonis reſpicit, ſumus: ſed ad viam
Auſtri facies tenemus.Et notandū quod hæc eadem gazophy-
lacia inter portam Aquilonis & Oriētis eſſe perhibentur: quia
videlicet poſt incarnationem dominicam,multitudo gentium
ad fidem venit,atque inter ipſos fideles populos& ſacramenta
dominicæ incarnationis quæ medullitus diligunt, corda aman
tium ſurgunt. Habeant ergo ſancti gozophylacia, hinc Orien-
tis portam,& inde Aquilonis:quia inter ipſa redemptionis ſuę
myſteria quæ ſequuntur,& carnales quoſdam quos & intra ſan
ctam Eccleſiam tolerant,multi in deum forti amore proficiūt,
virtutibus excreſcunt,æterni iudicis aduentum quærunt,& in- D
ter ea quæ amant atque illa quæ tolerant,quaſi quædam gazo-
phylacia,diuitias ſpiritus in mente ſeruant.Nec inter ſacramē-
ta quæ diligūt,& quæ iam contraria portant deficiunt:quia ad
Auſtralē viam facies intendunt.Quid enim patimur quod pa-
tres noſtri pro amore domini antea non pertulerunt? Notan-
dum verò quod inter portam Auſtri & Aquilonis, Orientalis
porta eſſe deſcribitur: quia dominus ac redemptor noſter de
Iudæa eſt natus,mòxque in fide ſua Eccleſiam ex gentibus tra-
xit.Quaſi enim inter Meridianam portam & Aquilonis appa-
ruit:quia ex illa venit,& iſtam in ſuo ſeruitio conuertit. Vnde
& bene dicitur quod porta eadem Orientalis ad viam reſpicit
Aquilonis:quia natus dominus ſynagogam deſeruit, & multi-
tudinem gentium collegit.Notandū quoque eſt quod dum de
gazophylaciis diceretur: Et facies eorum ad viam Auſtralem,
additum eſt,vnam,vt videlicet apertè ſentiamus:quia non alia
eſt via ad cœleſtem patriam nobis qui ex gentilitate venimus,
atque alia illis patribus qui fuerunt in Iudæa, ſed hæc eadem
vna via eſt nobis & illis,quę nos ad æterna gaudia perducit,quę
nobis per Euangelium dicit: Ego ſum via, veritas, & vita. De *Ioan. 14.*
qua Pſalmiſta ait: Vt cognoſcamus in terra viam tuam,in om- *Pſalm. 56.*
nibus gentibus ſalutare tuum.Quod enim Hebraicè Ieſus,hoc
Latinè dicitur ſalutaris. In terra ergo via cognoſcitur: quia Ie-
ſus,deus ante ſecula,& homo factus in fine ſeculorum,gētibus
eſt manifeſtatus.Vna ergo eſt via & illis qui ab Auſtro ſunt,& E
his qui ab Aquilonis porta reſpiciunt: quia electis Iudæis &
gentibus dominus ac redemptor noſter expulſa pœna formidi
nis,ad patrem factus eſt iter amoris,atque adiutorium peruen
tionis. Sequitur: Et dixit ad me:Hoc gazophylacium quod re-
ſpicit viam Meridianam,ſacerdotum eſt qui excubant in cuſto
diis templi.) Atq; mox ſubditur: Porro gazophylacium quod
reſpicit ad viam Aquilonis, ſacerdotum erit qui excubant ad
miniſteriū altaris.) Quibus prophetæ verbis prius nobis quæ-
rendum eſt, qui ſint maioris ordinis ſacerdotes, vtrum hi qui
in cuſtodiis excubant templi,an qui in miniſterio altaris? Sed
quia paulopoſt ſubditur: Altare erat ante faciem templi:)aper-
tè oſtenditur illos eſſe maioris ordinis ſacerdotes qui in cuſto-
diis templi excubant, quia profectò in altari quod eſt interius
miniſtrant. Hi autem qui ad altare quod intra faciem templi
eſt excubant, tanto inferiores ſunt, quanto exterioribus mi-
niſtrant. Quærendū ergo nobis eſt,qui ſacerdotes ſint qui tem
plum cuſtodiunt,& qui ad miniſterium altaris excubare perhi
bentur. Magiſter gentium fidelibus ſcribens ait: Templum dei
ſanctū eſt,quod eſtis vos. Qui itaque ſacerdotes ſunt,qui tem- *1.Corin.3.*
plum dei cuſtodiunt,niſi hi qui orando, prædicando, ſpiritali-
bus actibus vigilando,ſanctam Eccleſiam à malignorum ſpiri-
tuum immiſſionibus,à prauorum ſuaſionibus,ab hæreticorum F
erroribus defendunt? An non cuſtos templi fuerat qui labores
ſuæ paſſionis enumerans dicit: In labore & ærumna,in vigiliis
multis in fame & ſiti,in ieiuniis multis,in frigore & nuditate?
Atque ſtatim ſubdit: Pręter illa quæ extrinſecus ſunt,inſtantia *2.Cor.11.*
mea quotidiana, ſollicitudo omnium Eccleſiarum. Penſate
quæſo,cuſtos templi quanta ſollicitudine vigilet. Ecce enim
in ſeipſo inæſtimabilia patitur,& cordis ſui ſollicitudinem aliis
impartitur. Cuius rogo virtutis eſt,plus de vtilitate proximo-
rum quàm de ſua afflictione cogitare? Quis hoc dignè æſti-
met? quis dignè penſet? Laborat,luget,eſurit,ſitit,alget,ieiunat,
vigilat,& tamen vigilando de Eccleſiarum omnium ſollicitu-
dine cogitat. Ecce enim eſt ſolertiſſimus cuſtos templi æterni
in exemplo propoſitus. Imitetur quia valet aduerſa pro ve-
ritati pati,bona proximis impendere, circa animarum ſollici-
tudinem vigilare. Ne quis in perfidiam,ne quis in ſuperbiam,
ne quis in rapinam vel immunditiam labatur, exquirere atque
compeſcere:hoc eſt templum dei, id eſt, ſanctam Eccleſiam
cuſtodire. Sunt autem minoris ordinis ſacerdotes,qui ad mini
ſterium altaris excubant, qui videlicet in adiutorio maiorum,
peccata delinquentium ſubtiliter inueſtigant, & vitam carna-
lium corrigunt,atque ad hoc vſque perducunt, vt per lamen-
ta pœnitentiæ quaſi incendant carnem in ſacrificio, quam
prius viuere permiſerant in peccato. Non enim hi qui ſanctis
Eccleſiis præſunt, per ſemetipſos cuncta agere præualent,
Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Sed dum ipsi causis spiritalibus occupantur,si qua praua ac carnalia perpetrantur,hæc aliis discutienda atque corrigéda committunt.Per quos dum carnalis vita corrigitur,& vsque ad abstinentię atque orationis studium à proficientibus peruenitur, quasi in altari iam caro incenditur,vt in cõspectu omnipotentis domini inde sacrificium redoleat,vnde prius culpa displicebat.Sed hac in re quæstio oritur,cùm superius dictum sit,quòd gazophylacia ad Australem viam facies haberent,qua ratione nunc dicatur,quia gazophylacium quod respicit viam Meridianã, sacerdotum est qui excubãt in custodiis templi:& gazophylacium quod respicit viam Aquilonis , sacerdotum qui excubãt ad ministerium altaris? Si enim vtraque facies, ad Austrã viam tenebant,quomodo nuncvnũ ad Meridianam,atque aliud ad Aquilonis viam respicere dicitur ? Sed in his verbis agnoscimus quòd gazophylacium sacerdotum qui excubant in custodiis templi,ita positum fuerat , vt solam Meridianã viam respiceret: gazophylacium verò sacerdotum qui excubant ad ministerium altaris,ita erat in atrio , vt & ad Australẽ viam & Aquilonis faciem intenderet , quatenus & cum gazophylatio sacerdotum qui excubant in custodiis templi,Meridianã viam aspiceret,& tamen sine gazophylacio eorundem sacerdotum Aquilonis viam videret. Sed quid est hoc fratres charissimi? quid in his verbis mysticum possumus intueri , nisi hoc quod secundum ea quæ præmissa sunt , iam spiritalis auditor intelligit:quia sacerdotes maioris ordinis,qui excubant in custodiis templi solum Meridianam viam respiciunt,quoniam solis studiis spiritalibus occupati,semper his quæ amoris dei sunt,sollicitè intendunt:sacerdotes autem minoris ordinis,qui discutiẽdis peccatis delinquentium præsunt,etiam ad Aquilonis viam oculos reflectunt,vt in mentibus peccantium quæ sint operis frigora videant,& hæc verbis correptionis vlq; ad pœnitentię gemitus perducentes,quasi earnes in altari domini incendant? Respiciant etiam cum magnis sacerdotibus ad Meridianam viam:quia quantum ad semetipsos est,feruent igne charitatis, & succensi sunt flammis amoris dei. Sed quia peccata delinquentium crebrò corrigunt , etiam ad Aquilonis viam oculos reducunt.De vtrisque autem sacerdotum ordinibus subditur:
Psal.118. Isti sunt filij Sadoch , qui accedunt de filiis Leui ad dominum vt ministrẽt ei.)Sadoch latinè dicitur iustus. Quis autẽ iustus est nisi ipse cui dicitur:Iustus es domine,&rectũ iudicium tuũ?
Ioan.1. Qui verò sunt filij iusti,nisi hi de quibus scriptũ est:Quotquot autem crediderunt in eum,dedit eis potestatem filios dei fieri? Leui autem interpretatur assumptus. Quis autẽ assumptus est, nisi populus fidelis,qui per sacramenta fidei est à perfidis segregatus?Omnes ergo qui perseuerãter spiritalibus actibus intendunt,filij sunt iusti.Et de filiis populi assumpti accedunt ad dominum,vt ministrent ei:quia de ipsis quoque fidelibus eliguntur,qui ad omnipotẽtis dei ministerium veniant,& cœlestibus studiis pro eruditione populi intendãt. Sed nobis solerter inquirendum est,qui sunt qui domino ministrant. Neque enim omnes qui legunt,omnes qui prædicãt,omnes qui propria tribuunt,omnes qui per carnis abstinentiam corpus castigant,domino ministrant. Qui enim legendo atque prædicando gloriã propriam quærunt , largiendo quæ habent,& corpus in abstinentia macerãdo,laudes recipere ab hominibus appetunt:sibi, non domino ministrant. Quo contrà per Psalmistam dominus
Psal.100. dicit: Ambulans in via immaculata,hic mihi ministrabat . Habet enim maculam in via,qui in bono opere quod agit,terrenę gloriæ sibi præmium proponit:quia qui in hoc mundo recipere mercedẽ quærit,fœdat in cõspectu dei speciem boni operis per maculam prauæ intentionis.Fortasse etenim quis disciplinæ studio intentus feruet:culpas delinquẽtium resecat. Qui tamen ad hæc agenda si nõ ex omnipotentis dei amore, sed zelo proprio ducitur:sibi in his & non domino ministrat. Alius ne asper esse videatur : multa leniter tolerat quæ prauè perpetrantur.Iste itaque quia videri pro domino districtus non vult, per lenitatis suæ studium sibi & non domino ministrat.Restat ergo vt siue in verbi ministerio fatigemur:seu indigẽtibus nostra largiamur:siue per abstinentiam carnem domemus:seu zelo moueamur:siue per patientiam aliquando leniter praua toleremus : vt nos summopere debeamus intentionem nostram discutere:quatenus omne quod facimus,non nostra sed domini K
Philipp.2. zelo faciamus:ne in his quæ agimus,nobis potius quàm domino ministremus.Non enim domino sed sibi ministrauerãt: de quibus Paulus dicebat : Omnes quæ sunt sua quærunt: non quæ sunt Christi Iesu.Idẽ verò Paulus cum cœlectis fratribus
Rom.14. non sibi ministrare,sed domino,& viuẽdo & moriendo festinabat,dicens:Nemo nostrum sibi viuit:& nemo sibi moritur. Siue enim viuimus,domino viuimus : siue morimur : domini sumus.Sibi enim sancti nec viuunt,nec moriuntur.Sibi non viuunt,quia per omne quod agunt,ad lucra spiritalia anhelant:at que orando,prædicando,sanctis operibus insistendo , cœlestis patriæ ciues multiplicare desiderant. Sibi minimè moriuntur. quia in cõspectu hominum deum sua morte glorificãt : ad quẽ peruenire etiam moriendo festinant.Pensemus itaque,in morte sanctorum quãtum eorum opprobrium ab infidelibus fuit: sed quãta laus domini in corde fidelium excreuit. Qui si suam laudem quærerent:profectò patet quia opprobria in morte timuissent. Sed nemo illorum sibi viuit , & nemo sibi moritur: quia suam gloriam nec viuendo nec moriendo quæsierunt.Videamus si ipse primus pastor Ecclesiæ qui sibi non vixit:sibi sit
Ioan.21. mortuus. Ioannes eius socius requiratur : & de verbis domini ex morte pastoris eiusdem dicat : Hoc autem dixit significans qua morte clarificaturus esset deũ.Non ergo sibi est mortuus, qui deum clarificauit in morte.Discamus igitur fratres mei intentionem nostrã in omne quòd agimus,sollicita inquisitione L
discutere:& nostra non quærere,si omnipotenti deo volumus ministrare.Sed quia ex fideli populo filios Sadoch ad omnipotentis dei ministerium diximus assumptos : nunquid in eodem populo non sunt multi qui inueniantur in mandatis dei viuere perfectè?Sunt omnino. Nam subditur: Et mensus est atrium longitudinem centum cubitorum,& latitudinẽ centum cubitorum per quadrum.)Sæpe iam per longitudinẽ,longanimitatem spei:per latitudinem verò,charitatis amplitudinẽ diximus signari.Centenarius autẽ numerus in quo denarius decies ducitur,quod summam perfectionis signet, plenè superius dictũ est.Quid est igitur atrium spiritalis ædificij: nisi ampletudo fidelium populorum?Ipsa autem longanimitas spei & latitudo
Gala.5. charitatis vacua in cordibus fidelium non est. Nam per fidem quicquid valet operatur.Vnde & per Paulum dicitur:In Christo Iesu neque circuncisio aliquid valet,neque præputium:sed fides quæ per dilectionem operatur. Si ergo in vita fidelium iuxta quẽdam modum per singulos perfecta est longanimitas spei,perfecta latirudo charitatis,perfecta certitudo fidei , perfectum studium operationis:atrium templi per quadrum centum cubitos habet. In mensura autem quadri non aliud latus maius est,atque aliud minus:sed cũcta simul quatuor latera æquali spatio tenduntur:quia & ipsas easdem virtutes quas diximus fidem scilicet,spem,charitatem atque operationem,quan diu in hac vita viuimus:æquales sibi esse apud nosmetipsos inM
uenimus.Idcirco autem maior spe & fide charitas dicitur:quia postquam ad auctoris nostri speciem peruenitur, spes quidem & fides transit sed charitas permanet. Nam nunc & quantum credimus,tantum amamus,& quantum amamus, tãtum de spe
1. Ioan.3. præsumimus.De fide quoque & operatione Ioannes Apostolus fatetur dicens:Qui se dicit nosse deum,& mandata eius nõ custodit,mendax est.Notitia quippe dei ad fidem pertinet:mãdatorum custodia ad operationem. Cùm ergo virtus,tempus, & locus operandi supperit,tanto quis operatur: quanto deum nouerat. Et tantum se nosse deum indicat : quantum pro deo bona operatur. Metiantur ergo fidelis populi virtutes in quadrum:quia vnusquisque qui in hoc vitæ exercitio verfatur,tantum credit,quantum sperat & amat:& tantum operatur,quantum credit,amat & sperat. Quia itaque sanctę Ecclesiæ populi multi sunt & robusti per fidem , & longanimes per spem , & ampli per charitatem,& efficaces per operationẽ:atrium templi centum cubitis in quadro mensũretur.Nam vt aliquid quoque de eorum virtutibus loquamur : sæpe ex eis quosdam videmus prudentes per intelligentiam , fortes in adhęsitare,iustos in operatione,temperantes à voluptatibus,atque in omni zelo discretionis se mensura moderantes. Qui dum prudentiam, fortitudinem, iusticiam , atque temperantiam , vel sicut eas

A eas enumerare quibusdam placet,prudentiam,temperantiam, fortitudinem,atque iustitiam tenent:mensuram spiritalis atrij in quadro habent.Ecce enim ipse virtutes quas habere bonos ac fideles diximus,ita in quadro sunt vt vna aliã non excedat. Magna quippe est prudentia:sed si minus est à voluptatibus tẽperans:minus in periculis fortis:minus in operationibus iusta: profectò minus est prudens. Magna est temperantia,sed si minus intelligit vnde se tẽperat:si aduersa sustinere per fortitudinem minus valet:atque in timore animum deiicit:si per præceptionem suam aliquando ad iustitiæ opera prorumpit , minus est temperans.Magna est fortitudo,sed si minus intelligit quæ bona custodiat:quibus malis resistat:si minus à voluptatis appetitu se temperat.Sed vincitur delectatione:si iustitiæ opera minus tenet,atque aliquãdo ad iniustitiæ opera dominatione superatur:minus est fortis. Magna est iustitia,sed si minus quàm debet inter iusta & iniusta opera discernit:si minus cor à mundi delectatione temperat si minus se contra aduersa cõfortat,minus est iusta.Mensuretur ergo perfectorum fidelium vita per quadrum:& tantum habeat spiritalis atrij latus vnũ: quantum latera singula:quia vnusquisque tantum prudẽs est, quantum temperans:& iustus tantum,quantum prudens,temperans,& fortis fuerit.Sunt tamen inter eos plurimi , qui adhuc carnaliter viuunt.Qui & si fortasse literas ignorãt, & præB cepta dei legere non valent: certè in multorum fidelium conuersatione,bona quæ imitentur vident.Ecce in Ecclesia voces sancti Euangelij atque Apostolorum sonant:ecce exempla bene viuentium quotidie omnium oculis opponuntur. Nec in excusatione dicere poterunt,non vidimus quod imitari deberemus.Vnde & subditur:Et altare ante faciem templi.) Quid
1.Cor.3. est templum nisi fidelis populus?Sicut per Paulum apostolũ discipulis dicitur:Templum enim dei sanctum est, quod estis vos.Et quid est altare dei,nisi mens bene viuentium?Qui pecatorum suorum memores, lachrymis se lauant : carnem per abstinentiam macerant:nullis se mundi huius actionibus miscent:quæ habent,indigentibus tribuunt: & habere quæ non habent,non concupiscunt.Rectè igitur horum cor altare dei dicitur:vbi ex mœrore compunctionis ignis ardet,& caro cõsumitur.Et nunquid non tales, fratres charissimi , quotidie in sancto hoc fideli populo quasi in templi attio videmus? Nunquid non eorum vitam nobis ad exemplum propositam indefinenter aspicimus ? Altare ergo ante faciem templi est : cùm multi in sanctæ Ecclesiæ conspectu sunt propositi: qui æterni iudicij memores,semetipsos quotidie deo sacrificium in lamẽto compunctionis mactant:Quia vt prædictũ est,corpora caEzech.34. stigant:quatenus hoc quod per magistrum gentium dicitur, Rom.12. impleant:Vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuẽtem,sanctam,deo placentem. Hostia quippe occiditur , vt offeratur: C Sed hostia viuens,est corpus domino afflictum. Quod & hostia dicitur,& viuens:quia viuit in virtutibus,& est à vitiis occisum.Hostia videlicet,quia iam huic mundo est à prauis actibus mortuum,Viuens autem,quia cuncta quæ prævalet bona operatur.Sed quia sub altaris nomine,de compunctionis flamma sermo se intulit:necessarium puto quæ sit diuersitas eiusdẽ compunctionis ostendere. Alia quippe compunctio est , quæ per timorem nascitur,alia quæ per amorem:quia aliud est supplicia fugere,aliud præmia desiderare.Vnde etiam in tabernaculo per legem duo altaria fieri iubentur.Vnum videlicet exterius,aliud verò interius.Vnũ in atrio,aliud ante arcam. Vnũ quod ære coopertum est, aliud quod auro vestitur. Atque in altari æreo cremantur carnes: in altari verò aureo incendunEzech.34. tur aromata.Quid est hoc fratres charissimi, quòd foris concremantur carnes,intus aromata:nisi hoc quod quotidie videmus:quia duo sunt compũctionis genera?Quia alij adhuc per timorem plangunt: alij verò iam se per amorem in lamentis afficiunt.Multi nãque peccatorum suorũ memores: dum supplicia ęterna pertimescunt:quotidianis se lachrymis affligunt. Plangunt mala quæ fecerunt:& incenduntur vitia igne compunctionis:quorum adhuc suggestiones in corde patiuntur. Quid isti nisi altare sunt æreum?in quo carnes ardent:quia adhuc ab eis carnalia opera planguntur.Alij verò à carnalibus vitiis liberi,aut longis iam fletibus securi:amoris flãma in compunctionis lachrymis inardescunt:cœlestis patriæ præmia cor D
dis oculis aspiciunt,supernis iam ciuibus interesse cõcupiscũt. Dura eis apparet seruitus,longitudo peregrinationis suæ.Regem in decore suo videre desiderant:& flere quotidie ex eius amore nõ cessant.Quid isti,nisi altare sunt aureum?in quorum corde aromata incensa sunt:quia virtutes ardent.Bene autem de eodem altari dicitur quòd ante velum arcę sit positum in sancta sanctorum. Arca quippe testamẽti ipse nobis factus
Coloss.2. est,de quo scriptum esse nouimus:In quo sunt omnes thesauri sapientiæ absconditi. Arca intra velum est redemptor noster in cœlo. Altare verò aureum in quo thymiama incenditur ante velum:quia sanctorum corda quę cum magnis virtutibus in dei amore succensa sunt,per sanctum desiderium in illo ardẽt, quem adhuc reuelata facie videre non possunt. Inter arcam quippe & altare velum est:quia hoc quòd nos adhuc a visione dei separat : corruptionis nostræ obstaculum remotum non est.Sed quousque ante velum sumus,oportet vt quasi thimiamatis incẽsum flamma amoris ardeamus.Per compunctionis autem lachrymas nil terrenum, nil transitorium quærere debemus. Solus nobis desiderium perficit , qui fecit omnia Transcendamus per desiderium omnia , vt mente colligamur in vnum.Non iam timore pœnarum,non memoria vitiorum,sed amoris flamma succensi,ardeamus in lachrymis cum odore virtutum.Ista electorũ oratio mea prosperabitur,cùm
Cant.3. in sponsæ laude diceretur:Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris: & E vniuersi pulueris pigmentarij ? Sancta quippe electorum Ecclesia cùm ab hoc mundo in sanctis precibus ardenti amore se erigit,per desertum quod deserit,ascendit. Qualis verò ascẽdat,adiungit.Sicut virgula fumi ex aromatibus. Fumus de incenso nascitur,sicut per Psalmistam dicitur: Dirigatur oratio
Psal.140. mea sicut incensum in conspectu tuo.Fumus excutere lachrymas solet.Itaque fumus est ex aromatibus compunctio oratio nis concepta ex virtutibus amoris. Quæ tamẽ oratio fumi virgula dicitur:quia dum sola cœlestia postulat,secreta progreditur:vt ad terrena atque tẽporalia petenda minimè reflectatur. Et notandum quòd non virga,sed virgula nũcupatur:quia interdum in cõpunctionis ardore tantæ subtilitatis est vis amoris:vt hanc nec ipse animus possit comprehendere,qui illuminatꝰ meruit habere.Bene autẽ dicitur:myrrhę & thuris.Thus enim ex lege domino in sacrificium incenditur.Per myrrham verò corpora mortua condiuntur,ne vermibus corrumpãtur. Myrrhæ ergo & thuris sacrificium offerunt, qui & carnẽ afficiunt,ne eis corruptionis vitia dominentur:& redolentem in conspectu domini amoris sui hostia incendunt:sęq; ipsos deo in sanctis virtutibus exhibẽt.Vnde & illic subditur:Et vniuersi pulueris pigmentarij.Puluis est pigmẽtarij,virtus bene operantis.Et notandũ quòd virtutes bene operantium non pigF
menta,sed pulueres dicuntur: Cùm enim quælibet bona agimus,pigmenta offerimus.Cùm verò ipsa etiam bona quæ agimus,retractamus:& ne quid in his sinistrum sit, iudicio retractationis attendimus,quasi ex pigmẽtis puluerem facimus: vt orationem nostrã domino per discretionem & amorem subtilius incendamus.Ecce hæc vt deo largiente potuimus,coram vobis fratres charissimi rimati sumus.Nemo autem me reprehẽdat,si post hãc locutionem cessauero:quia sicut omnes cernitis,nostræ tribulationes excreuerunt:vndique gladiis circũfusi sumus,vndique imminens mortis periculũ timemus. Alij detruncatis ad nos manibus redeunt,alij captiui, alij interẽpti nunciatur. Iam cogor linguam ab expositione retinere:quia
Iob.10. tædet animam meã vitæ meæ.Iam nullus in me sacri eloqui Iob.30. studium requirat:quia versa est in luctum cithara mea:& organum meum in vocem flẽtium.Iam cordis oculus in mysteriorũ discussione non vigilat:quia dormitauit anima mea præ te-
Psal.118. dio.Iam minus lectio animo dulcis est:quia oblitus sum mãducare panem meum à voce gemitus mei.Cui autem viuere nõ
Psal.101. licet,de scripturæ sacrę sensibus loqui mystica qualiter libet? Et qui cogor quotidie amara bibere,quãdo possum dulcia propinare? Quid igitur restat nisi vt inter flagella quæ ex nostris iniquitatibus patimur:cum lachrymis gratias agamus?Ipse etenim qui nos creauit,etiam pater nobis factus est per adoptionis spiritũ quem dedit.Et aliquando filios pane nutrit: aliquãdo flagello corrigit:quia per dolores & munera ad hęreditatẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

G perpetuã erudit. Sit itaque gloria omnipotéti domino nostro Iesu Christo, qui viuit & regnat cum patre in vnitate spiritus sancti deus: per omnia secula seculorum: Amen.

Homiliarum beati Gregorij papæ super Ezechielem libri duo finiunt feliciter.

Homilia, si Tortellio creditur, cum aspiratione principij & vnico l atque i latino secundum veram orthographam scribitur: indicátque apud nos sermonem: & descendit ab ὁμιλία quod est sermocinor. Calepinus autem dicit homiliam esse colloquium vel sermonem ad populum. Et habet penultimá correptam.

LIBER. XL.

HOMILIARVM BEATI GREgorij papæ, de diuersis lectionibus Euangelij: ad Secundinum Lauritimitanum episcopum: Prologus.

H REVERENDISSIMO & sanctissimo fratri Secundino episcopo Gregorius seruus seruorum dei. Inter sacra missarum solennia, ex his quæ diebus certis in hac Ecclesia legi ex more solent: sancti Euangelij quadraginta lectiones exposui. Et quarundã quidẽ dictata expositio assistẽti plebi est per notariũ recitata: quarũdam verò explanationẽ corã populo ipse locutus sum: atque itavt loquebar, ita excepta est. Sed quidam fratres sacri verbi studio feruentes: antequam ad propositum modum ea quæ dixeram, subtili emendatione perducerem, transtulerunt. Quos rectè ego quibusdam famelicis similes dixerim: qui prius escas edere appetunt, quàm cibi plenius excoquantur. Hoc verò vbi scriptum est: Ductus est Iesus in desertum à spiritu, vt tentaretur à diabolo: prius quidem quasi sub quadam ambiguitate exposui: sed eãdem dubitationem postmodũ certa notatione correxi. Easdem quoque homilias eo quo dictæ sunt ordine, in duobus codicibus ponere curaui: vt & priores viginti quę dictę sunt: & posteriores totidem, quæ sub oculis dictæ: in singulis essent distinctæ corporibus, Quòd verò quædam antepositæ sunt quæ in Euangelio pòst leguntur: quædam verò postpositæ, quæ ante per Euangelistam scriptæ sunt, inueniuntur: nequaquam mouere tuam fraternitatem debet: quia sicut à me diuersis temporibus dictatæ sunt: ita quoque sunt ab exceptoribus in codicibus affixæ. Tua itaque fraternitas sacris semper lectionibus intenta, si prædictum locum Euangelij inuenit sub dubietate proaltum: vel easdem homilias reperit ita vt prędixi non esse dispositas: has inemendatas remãsisse cognoscat: & iuxta easdẽ quas per prę-
I sentem portitorem mittere studui, corrigat: nullóque modo illas sine emendatione remanere permittat. Editæ autem in scrinio sanctæ Ecclesiæ nostræ retinentur: vt siqui forte à tua fraternitate longè sunt: hic inueniant vnde in his quæ emendatæ sunt, certiores fiant.

Famelicorũ natura. Matt. 4.

Homiliarũ liber diuisus est ī duas partes.

Homiliæ xl. Gregorii quare recto ordine non sunt positæ.

Finit prologus.

LIBER. XL. HOmiliarum beati Gregorij papæ.

Lectio sancti Euangelij secundum Lucam.

Luce 21.

IN illo tempore. Dixit Iesus discipulis suis. Erunt signa in Sole, & Luna, & stellis, & in terris pressura gentium, præ confusione soni tus maris & fluctuum: arescentibus hominibus præ timore & expectatione: quæ superuenient vniuerso orbi. Nam virtutes cœlorum mouebuntur. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nu- K
be cum potestate magna & maiestate. His autem fieri incipientibus, respicite & leuate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. Et dixit illis similitudinem. Videte ficulneã & omnes arbores: cùm producunt iam ex se fructum: scitis quoniam propè est æstas. Ita & vos cùm videritis hæc fieri, scitote quoniam propè est regnum dei. Amen dico vobis: quia non præteribit generatio hæc donec omnia fiant. Cœlum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt.

Homilia Beati Gregorii papæ in basilica beati Petri Apostoli ad populum habita: Dominica secunda aduentus domini.

Homilia prima.

DOminus ac redemptor noster, fratres charissimi, pãratos nos inuenire desiderans, senescentem mundum quæ mala sequantur denunciat: vt nos ab eius amore compescat. Appropinquantem eius terminũ L
quantæ percussiones præueniant innotescit: vt si deum metuere in tranquillitate non volumus: saltem vicinum eius iudicium vel percussionibus attriti timeamus. Huic etenim lectioni sancti Euangelij quam modo vestra fraternitas audiuit, paulo superius dominus præmisit, dicens: Exurget gens *Marc. 13.* contra gentem: & regnum aduersus regnum: & erunt terræmotus magni per loca, pestilentiæ, & fames: & quibusdam interpositis, hoc quòd modo audistis adiunxit: Erunt signa in Sole & Luna, & stellis: & in terris pressura gentium, præ confusione sonitus maris & fluctuum.) Ex quibus profectò omnibus alia iam facta cernimus: alia è proximo ventura formidamus. Nam gentem contra gentem exurgere, earúmque pressuram terris insistere, plus iam in nostris temporibus cernimus, quàm in codicibus legimus. Quod terræmotus vrbes innumerabiles obruat: ex aliis mundi partibus scitis quàm frequentes audiuimus. Pestilentias sine cessatione patimur. Signa verò in Sole & Luna & stellis adhuc apertè minimè vidimus. Sed quia & hęc non longè sint, ex ipsa iam aeris immutatione colligimus: quamuis priusquam Italia gentili gladio ferienda traderetur: igneas in cœlo acies vidimus: ipsúmque qui postea humani generis fusus est sanguinem, coruscantes. Confusio autem maris & fluctuum necdum noua exorta est. Sed cum multa prænunciata iam completa sint: dubium non est quin sequantur etiam pauca quæ restant: quia sequentium rerũ certitudo est præteritarum exhibitio. Hæc nos fratres charissimi M
idcirco dicimus: vt ad cautelæ studium vestrę mentes euigilẽt: ne securitate torpeant, ne ignorantia langueſcant: sed semper eas & timor sollicitet: & in bono opere sollicitudo cõfirmet, pensantes hoc quod redemptoris nostri voce subiungitur: Arescentibus hominibus præ timore & expectatione quæ superuenient vniuerso orbi. Nam virtutes cœlorum mouebunt.) Quid etenim dominus virtutes cœlorum nisi angelos, archangelos, thronos, dominationes, principatus & potestates appellat? quæ in aduentu districti iudicis nostris tunc oculis visibiliter apparebunt: vt districtè tunc à nobis exigant hoc quod modo inuisibilis conditor æquanimiter portat. Vbi & subditur: Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cum potestate magna & maiestate.) Ac si apertè diceretur, in potestate magna & maiestate visuri sunt: quem in humilitate positum audire noluerunt, vt virtutem eius tanrò tũc districtius sentiant: quantò nunc ceruicem cordis ad eius patiẽtiam nõ inclinãt. Sed quia hæc cõtra reprobos dicta sunt: mox ad electorum consolationem verba vertũtur. Nã & subditur:

Italiæ persecutio seruis quibusdam obsequium fuerat.

Cœlorũ virtutes quæ dicuntur.

His autem fieri incipientibus, respicite & leuate capita vestra: quoniam appropinquat redẽptio vestra.) Ac si apertè veritas electos suos admoneat, dicens: Cùm plagæ mundi crebrescunt: cùm terror iudicij virtutibus cominotis ostenditur: leuate capita, id est, exhilarate corda: quia dum finitur mundus, cuius amici non estis: propè fit redemptio quam quęsistis.

In scriptura

A In scriptura etenim sacta sæpe caput pro mente ponitur: quia sicut capite reguntur membra: ita & cogitationes mẽte disponuntur. Leuate itaque capita, est mentes nostras ad gaudia patriæ cœlestis erigere. Qui ergo deum diligunt, ex mundi fine gaudere atque hilarescere iubentur: quia videlicet eum quem amant, mox inueniunt: dum transit is quem nõ amauerũt. Absit enim vt fidelis quisque qui deum videre desiderat: de mũdi percussionibus lugeat: quem finiti eisdem suis percussionibus non ignorat. Scriptum nanque est: Quicunque voluerit amicus esse seculi huius: inimicus dei constituitur. Qui ergo appropinquante mundi fine non gaudet: amicus se illius esse testatur: atque per hoc inimicus dei esse conuincitur. Sed absit hoc à fidelium cordibus: absit ab his qui & esse aliam vitã per fidem credunt: & eam per operationem diligunt. Ex mundi enim destructione lugere, eorum est: qui radices cordis in eius amore plantauerunt: qui sequentem vitam non quærũt: qui illam neque esse suspicatur. Nos autem qui cœlestis patriæ gaudia æterna cognouimus: festinare ad ea quantocyus debemus. Optandum nobis est citius pergere: atque ad illam breuiore via peruenire. Quibus enim malis mundus non vrgetur? Quæ nos tristitia, quæ aduersitas non angustat? Quid est vita mortalis nisi via? Et quale sit fratres mei perpenditein labore viæ lassescere: & tandem eandem viam nolle finiri? Quòd autem cal cari mundus ac despici debeat: redemptor noster prouida cõparatione manifestat: cùm protinus adiunxit: Videte ficulneã B & omnes arbores: cùm producũt iam ex se fructũ: scitis quia propè est æstas. Ita & vos cùm videritis hæc fieri: scitote quoniam propè est regnum dei.) Ac si apertè dicat: quia sicut ex fructu arborum vicina æstas cognoscitur: ita ex ruina mundi propè esse agnoscitur regnum dei. Quibus profectò verbis ostenditur: quia fructus mundi ruina est. Ad hoc enim crescit, vt cadat, Ad hoc cadit, vt germinet. Ad hoc germinat, vt quæcunque germinauerit, cladibus consumat. Bene autem regnũ dei æstati comparatur: quia tunc mœroris nostri nubila transeunt: cùm vitæ dies æterni Solis claritate fulgescũt. Quæ omnia sub magna certitudine cõfirmãtur: cũ sentẽtia subiungitur qua dicitur: Amẽ dico vobis: quia nõ prętcribit generatio, hęc, donec omnia fiant. Cœlum & terra transibunt: verba autem mea non transibũt.) Nihil enim in rerum corporalium natura cœlo & terra durabilius: & nihil in rerum natura, tam velociter quàm sermo transit. Verba enim quousque imperfecta sunt, verba non sunt: cùm verò perfecta fuerint, omnino iam non sunt: quia nec perfici nisi transeundo possunt. Ait ergo: Cœlum & terra transibunt: verba autem mea non transibũt.) Ac si apertè dicat: Omne quod apud vos durabile est, sine mutatione durabile ad æternitatem non est, & omne quod apud me transire cernitur, fixum & sine transitu tenetur, quia sine C mutabilitate manentes sententias exprimit meus sermo qui transit. Ecce fratres mei iam cernimus quod audiebamus. Nouis quotidie & crebrescẽtibus malis mũdus vrgetur. Ex illa plebe innumerabili quanti remanseritis, aspicitis, & tamen adhuc quotidie flagella vrgent. Repentini casus opprimunt, nouæ nos & improuisæ clades affligunt. Sicut enim in iuuenture viget corpus, forte & incõlume manet pectus, torosa ceruix, plena sunt brachia, in annis autem senilibus statura curuatur, cerui x exiccata deponitur, frequentibus suspiriis pectus vrgetur. virtus deficit, loquentis verba anhelitus intercidit, nã & si languor desit, plærunque senibus ipsa sua salus ægritudo est, ita mundus in annis prioribus velut in iuuentute viguit, ad propagandam humani generis prolem robustus fuit, salute corporum viridis, opulentia rerum pinguis. At nunc ipsa sua senecture deprimitur, & quasi ad vicinam mortem molestiis crebrescentibus crebrius vrgetur. Nolite ergo fratres mei diligere quem videtis diu stare non posse: Præcepta apostolica in animo ponite, quibus nos admonet, dicens: Nolite diligere mũdum, neque ea quæ in mundo sunt, quia si quis diligit mundũ, non est charitas patris in eo. Nudiustertius fratres agnouistis, quòd subitò turbine annosa arbusta erutã, destructæ domus, atque Ecclesiæ à fundamentis euersæ sunt. Quanti ad vesperũ sani atque incolumes, acturos se in crastinum aliquid putabant, & tamen nocte eadem repentina morte defuncti sunt, in laqueo ruinæ deprehensi? Sed considerandum nobis est di- D
lectissimi, quòd ad hæc agenda inuisibilis iudex venti tenuissimi spiritum mouit, vnius procellam nubis excitauit, & terrã subruit, cassura tot ædificiorum fundamenta concussit. Quid ergo iudex ipse facturus est, cùm per semetipsum venerit, & in vltionem peccatorum, ira eius exarserit, si portari nõ potest, cùm nos per tenuissimam nubem ferit? In ira eius præsentia quæ caro subsistet, si ventum mouit, & terram subruit, concitauit aëra, & tot ædificia transit? Hanc districtionem venturi iudicis Paulus considerans ait: Horrendum est incidere in manus dei viuentis. Hanc Psalmista exprimit, dicens: Deus manifestè veniet, deus noster, & non silebit. Ignis in cõspectu eius ardebit, & in circuitu eius tempestas valida. Districtionem quippe tanti iudicis, tempestas ignisque comitabuntur, quia tempestas examinat, quos ignis exurit. Illum ergo diem fratres charissimi, ante oculos ponite, & quicquid modo graue creditur: in eius comparatione leuigatur. De illo etenim die per prophetam dicitur. Iuxtà est dies domini magnus, iuxtà & velox nimis. Vox diei domini amara, tribulabitur ibi fortis, dies iræ, dies illa, dies tribulationis & angustiæ, dies calamitatis & miseriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clãgoris. De hac die dominus iterũ per prophetam dicit: Adhuc semel, & ego mouebo nõ solum terram, sed etiam cœlum. Ecce, vt prædiximus, aëa mouit, & terra nõ subtitit. Quis ergo fetar, cùm cœlum mouerit? Quid autem terrores quos cernimus, nisi sequẽtis iræ pręcones dixerimus? E
Vnde & considerare necesse est, quia ab illa tribulatione vltima tanto sunt istæ tribulationes dissimiles, quantum à potentia iudicis persona pręconis distat. Illum ergo diem fratres charissimi tota intẽtione cogitate, vitam corrigite, mores mutate, mala tentãtia resistendo vincite, perpetrata autem fletibus punite. Aduentum nanque æterni iudicis tanto securiores quandoque videbitis: quanto nunc districtionem illius timendo præuenitis, prestante domino &c.

Caput sæpe pro mente ponitur.

Iacc. 4.

Vita mortalis via est.

Mundi fructus ruina est.

Hebr. 10. Psal. 46.

Iudicij dies semper ante oculos ponẽdus est. Sopho. 1.

Præcones iræ sequẽtis sunt terrores quos cernimus.

Lectio sancti Euangelij secundum Lucam.

Luce 18.

IN illo tempore. Assumpsit Iesus duodecim discipulos suos: & ait illis: Ecce ascendimus Hierosolymam: & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per prophetas de filio hominis. Tradetur enim gentibus & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur. Et postquam flagellauerint, occident eum: & die tertia resurget. Et ipsi nihil horũ intellexerunt. Erat autẽ verbum istud absconditum F
ab eis: & non intelligebant quæ dicebantur. Factum est autem cùm appropinquaret Hierico: cæcus quidã sedebat secus viam mendicans. Et cùm audiret turbã prætereuntem, interrogabat quid hoc esset. Dixerũt autem ei: quòd Iesus Nazarænus transiret. Et exclamauit dicens: Iesu fili Dauid, miserere mei. Et qui præibant, increpabant eum vt taceret. Ipse verò multo magis clamabat: fili Dauid, miserere mei. Stans autẽ Iesus iussit illum adduci ad se. Et cum appropinquasset interrogauit illũ dicens: Quid tibi vis faciam? At ille dixit: domine vt videam. Et Iesus dixit illi: Respice, fides tua tę saluum fecit. Et confestim vidit: & sequebatur illum, magnificans deum. Et omnis plebs vt vidit, dedit laudem deo.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica beati Petri Apostoli: Dominica in quinquagesima.

Homilia secunda.

REdemptor noster præuidens ex passione sua discipulorum animos perturbandos, eis longe antè & eiusdem passionis pœnam, & resurrectionis suæ gloriam prædixit: vt cùm eum morientem, sicut prædictum est, cernerent: etiam

1. Ioan. 2. Mundũ diligere periculosum est.

Universidad de Deusto Biblioteca

G etiam resurrecturum non dubitarent. Sed quia carnales adhuc discipuli nullo modo valebant capere verba mysterij: venitur ad miraculum. Ante eorum oculos cæcus lumen recepit: vt qui cœlestis mysterij verba non caperent: eos ad fidem cœlestia facta solidarent. Sed miracula domini & saluatoris nostri sic accipienda sunt fratres charissimi: vt & in veritate credantur facta: & tamen per significationem nobis aliquid innuant. Opera quippe eius & per potentiam aliud ostendunt: & per mysterium aliud loquuntur. Ecce enim quis iuxta historiam cæcus iste fuerit, ignoramus: sed tamen quid per mysterium significet, nouimus. Cæcum quippe est genus humanum: quod in parente primo à paradisi gaudiis expulsum, claritatem supernæ lucis ignorans, damnationis suæ tenebras patitur: sed tamen per redemptoris sui præsentiam illuminatur: vt internæ lucis gaudia iam per desiderium videat: atque in via vitæ boni operis gressus ponat. Notãdum verò est, quòd cùm Iesus Hiericho appropinquare dicitur: cæcus illuminatur. Hiericho quippe luna interpretatur: luna autem in sacro eloquio pro defectu carnis ponitur: quia dum menstruis momentis decrescit: defectum nostræ mortalitatis designat. Dum igitur conditor noster appropinquat Hiericho: cæcus ad lumen redit: quia dum diuinitas defectum nostræ carnis suscepit: humanum genus lumen quod amiserat, recepit. Vnde enim deus humana patitur: inde homo ad diuina subleuatur.

Miracula Christi vltra ipsam veritatem aliquid innuunt.

Hierico luna interpretatur.

H Qui videlicet cæcus rectè & iuxta viam sedere, & mendicãs esse describitur. Ipsa enim veritas dicit: Ego sum via. Qui ergo æternæ lucis claritatem nescit, cæcus est. Sed si iam in redemptorem credit, iuxta viam sedet: si autem iam credit, sed vt æternam lucem recipiat, rogare dissimulat atque à precibus cessat, cæcus quidem iuxta viam sedet: sed minimè mendicat. Si verò & crediderit, & cæcitatem cordis sui cognouerit: sed vt lumen veritatis recipiat postulat: iuxta viam cæcus sedet & mendicat. Quisquis ergo cæcitatis suæ tenebras agnoscit: quisquis hoc quod sibi deest lumen æternitatis intelligit: clamet medullis cordis: clamet & vocibus mentis, dicens: Iesu fili Dauid miserere mei.) Sed quid clamante cæco subiungitur: audiamus.

Genus humanũ quãdo recepit lumẽ quod amiserat. Ioan.14.

Et qui præibant, increpabant eum vt taceret.) Quid autem designant isti qui Iesum venientem præcedunt: nisi desideriorum carnalium turbas, tumultúsque vitiorum? Qui prius quàm Iesus ad cor nostrum veniat, tentationibus suis cogitationem nostram dissipant, & voces cordis in oratione perturbant. Sæpe nanque dum conuerti ad dominũ post perpetrata vitia volumus: dum contrà hęc eadem exorare vitia quę perpetramus conamur: occurrunt cordi phantasmata peccatorum quæ fecimus: mentis nostræ aciem reuerberant: confundunt animum, & vocem nostræ deprecationis premunt. Qui præibant ergo, increpabant eum vt taceret: quia priusquam Iesus ad cor veniat: mala quæ fecimus, cogitationi nostræ suis imaginibus illisa, in ipsa nos nostra oratione perturbant. Sed quid adhuc illuminandus iste cæcus fecit, audiamus. Sequitur: Ipse verò

Conuersio peccatorum ad dominũ per quid impeditur.

I multo magis clamabat: Fili Dauid miserere mei.) Ecce quem turba increpat vt taceat, magis ac magis clamat: quia quanto grauiori tumultu cogitationum carnalium premimur: tanto orationi insistere ardentius debemus. Contradicit turba ne clamemus: quia peccatorum nostrorum phantasmata plærunque & in oratione patimur. Sed nimirũ necesse est vt vox cordis nostri quò durius repellitur: eo valentius insistat: quatenus cogitationis illicitæ tumultum superet: atque ad pias aures domini nimietate suæ importunitatis erumpat. In se, vt suspicor, recognoscit vnusquisque quod dicimus: quia dum ab hoc mũdo animum ad deum mutamus: dum ad orationis opus cõuertimur: ipsa quæ prius delectabiliter gessimus, importuna postea atque grauia in oratione nostra toleramus. Vix eorum cogitatio manu sancti desiderij ab oculis cordis abiicitur. Vix eorum phantasmata per pœnitentiæ lamenta superantur. Sed cùm in oratione nostra vehementer insistimus: transeuntẽ Iesum menti figimus. Vnde illic subditur: Stans autem Iesus iussit eum adduci ad se.) Ecce stat, qui antè transibat: quia dum adhuc turbas phantasmatũ in oratione patimur, Iesum aliquatenus transeuntem sentimus. Cùm verò orationi vehementer insistimus: stat Iesus vt lucem restituat, quia deus in corde figitur, & lux amissa reparatur. Qua tamẽ in re & aliud aliquid nobis dominus innuit: quod intelligi de humanitate ac diuinitate illius vtiliter possit. Clamantem etenim cæcum Iesus trãsiens audiuit, sed stans miraculum illuminationis exhibuit.

Tẽporalibus dediti vix spiritalia amplectuntur.

K Transire nanque humanitatis est, stare diuinitatis. Per humanitatẽ quippe habuit nasci, crescere, mori, resurgere, de loco ad locum venire. Quia ergo in diuinitate mutabilitas nõ est, atque hoc ipsum mutari transire est: profectò iste transitus ex carne est, nõ ex diuinitate. Per diuinitatem verò ei semper stare est: quia vbiq; præsens nec per motũ recedit, sicut nec per motum venit. Cæcum igitur clamantem dominus transiens audiuit: sed stans illuminauit: quia per humanitatem suam vocibus nostrę cæcitatis cõpatiendo misertus est: sed lumen nobis gratiæ per diuinitatis potentiam infudit. Et notandum quid cæco veniẽti dicat: Quid tibi vis faciam?) Nunquid qui lumen reddere poterat, quid vellet cæcus ignorabat? Sed peti vult hoc quod & nos petere, & se concedere prænoscit. Importunè nanque ad orationem nos admonet, & tamen dicit: Scit nanque pater vester cœlestis quid opus sit vobis: antequam petatis eum. Ad hoc ergo requirit vt petatur: ad hoc requirit, vt cor ad orationem excitet. Vnde & cæcus protinus adiunxit: Domine vt videam.)

Humanitatis Christi trãsire est: sed stare diuinitatis.

Matt.6.

L Ecce cæcus à domino non aurum sed lucem quærit: parui pendens extra lucem aliquid quærere: quasi etsi habere cæcus quodlibet potest: sine luce videre non potest quod habet. Imitemur ergo fratres charissimi eum quem & corpore audiuimus & mente illuminatum. Non falsas diuitias, non terrena dona, non fugitiuos honores à domino, sed lucem quæramus: nec lucem quæ loco clauditur: quæ tempore finitur: quæ noctium interruptione variatur: quæ a nobis communis cum pecoribus cernitur: sed lucem quæramus, quam videre cum solis angelis possimus: quám nec initium inchoat, nec finis angustat. Ad quam profectò lucem, via fides est. Vnde rectè & illuminando cæco protinus respondetur: Respice, fides tua te saluum fecit.) Sed ad hoc cogitatio carnalis dicit: Quomodo possum lucem spiritalem quærere, quam videre non possum? Vnde mihi certum est si sit: quæ corporeis oculis non infulget? Cui scilicet cogitationi est quod breuiter quisque respõdeat: quia & hæc ipsa quæ sentit: non per corpus, sed per per animam cogitat. Et nemo suam animã videt: nec tamen dubitat se animam habere, quam non videt. Ex inuisibili nanque anima, visibile regitur corpus. Si autem auferatur quod est inuisibile, protinus corruit hoc quod visibile stare videbatur. Ex inuisibili ergo substantia in hac vita visibili viuitur: & esse vita inuisibilis dubitatur? Sed iam petenti cæco quid factum sit: vel quid ipse fecerit, audiamus. Sequitur: Confestim vidit, & sequebatur eum.) Videt & sequitur, qui bonum quod intelligit, operatur. Videt autem, sed non sequitur: qui bonum quidẽ intelligit: sed bene operari contemnit.

Lux, & nõ terrena, quærãtur à domino.

M Si ergo fratres charissimi cœcitatem iam nostræ peregrinationis agnoscimus: si credendo in redemptoris nostri mysterium, iuxta viam sedemus, si exorando quotidie ab auctore nostro vitæ lumen petimus, si eadem luce iam per intellectum videndo illuminati post cæcitatem sumus: Iesum quem mente cernimus, opere sequamur. Aspiciamus qua graditur, & eius vestigia imitando teneamus. Iesum etenim sequitur, qui imitatur. Hinc nanque dicit. Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Sequere enim, dicitur imitare. Hinc rursus admonet dicens: Si quis mihi ministrat, me sequatur. Consideremus ergo quà graditur, vt sequi mereamur. Ecce cùm sit dominus & creator angelorum: suscepturus naturam nostram quam condidit: in vterum virginis venit. Nasci tamen in hoc mundo per diuites noluit, parentes pauperes elegit. Vnde & cùm agnus qui pro illo offerretur defuit, columbarum pullos & par turturum ad sacrificium mater inuenit. Prosperari in mundo noluit, opprobria, irrisionésque tolerauit: sputa, flagella, alapas, spineam coronam, crucémque sustinuit. Et quia rerum corporalium delectatione à gaudio interno cecidimus, cum qua amaritudine illuc redeatur, ostendit. Quid itaque homo pro se pati debet, si tanta deus pro hominibus pertulit? Qui ergo in Christum iam credidit, sed adhuc auaritiæ lucra sectatur: in superbia honoris extollitur, inuidiæ facibus inardescit: libidinis se immunditia polluit, prosperari ad ea quæ in mundo sunt concupiscit, Iesum in quem credidit, sequi contemnit.

Matt.8. Ioan.12.

Christus pro hominibus multa tolerauit.

Diuerso

A Diuerso quippe itinere ambulat, si gaudia delectationésque appetit: cui dux suus viam amaritudinis ostendit. Reuocemus ergo ante oculos peccata quę fecimus: cõsideremus quàm terribilis iudex hæc puniturus adueniat. Mentem formemus ad lamenta. Vita nostra ad tempus amarescat in pœnitẽtia: ne æternam amaritudinem sentiat in vindicta. Per fletus quippe ad ęterna gaudia ducimur, veritate pollicente, quæ ait: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Ad fletum verò per gaudia peruenitur: hac eadẽ veritate attestante, quæ ait: Væ vobis qui nunc ridetis: quia lugebitis & flebitis. Si ergo retributionis gaudium in peruentione quęrimus: pœnitẽtiæ amaritudinem in via teneamus. Sicque fit vt non solum vita nostra in deum proficiat, sed hæc ipsa nostra cõuersatio ad laudem dei & alios accendat. Vnde illic subditur: Et omnis plebs vt vidit, dedit laudem deo.)

Christum in itinere ambulãtes [illegible]

Matth.5.

Luce 6.

Cap.12.

Lectio sancti euangelij secundum Matthæum.

IN illo tempore, loquente Iesu ad turbas: ecce mater eius & fratres stabant foris, quærentes loqui ei. Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua & fratres tui foris stant, quærentes te. At ille respondens dicenti sibi ait: Quæ est ma-

B ter mea, & qui sunt fratres mei? Et extendens manus in discipulos, dixit: Ecce mater mea & fratres mei. Quicunque enim fecerit voluntatem patris mei qui in cœlis est: ipse meus frater, soror, & mater est.

Homilia lectionis eiusdem, habita ad populum, in basilica sanctæ Felicitatis die natalis eius.

Homilia tertia.

SAncti Euangelij fratres charissimi breuis est lectio recitata, sed magnis mysteriorum ponderibus grauida. Iesus etenim conditor & redemptor noster matrem se nosse dissimulat: & quæ ei mater sit, & qui propinqui: non per cognationem carnis, sed per coniunctionem spiritus designat, dicẽs: Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? Quicunque enim fecerit voluntatem patris mei qui in cœlis est: ipse meus frater, & soror, & mater est.) Quibus nobis verbis quid aliud innuit, nisi quòd obsequentes iussionibus suis multos ex gentilitate colligit: & Iudæam, ex cuius carne est genitus, nõ agnoscit? Vnde & mater eius cùm quasi non agnoscitur, foris stare perhibetur: quia videlicet synagoga idcirco ab auctore suo nõ recognoscitur: quia legis obseruationes tenens, spiritalem intellectum perdidit, & sese ad custodiam literæ foris fixit. Sed

C cum is qui voluntatem patris fecerit, soror & frater domini dicitur: propter vtrunque sexum qui ad fidem colligitur, mirũ non est, mirandum verò valde est quomodo etiam mater dicatur: Fideles enim discipulos fratres vocare dignatus est, dicens: Ite, nunciate fratribus meis. Qui ergo frater domini fieri ad fidem veniendo potuerit, quærendum est quomodo etiã & mater esse possit. Sed sciendũ nobis est, quia qui Christi soror & frater est credendo, mater efficitur prædicando. Quasi enim parit dominũ, quem cordi audientis infuderit. Et mater eius prædicãdo efficitur, si per eius vocẽ amor domini in proximi mente generatur. Ad quam rem nobis idoneè confirmãdã adest beata Felicitas: cuius hodie natalitia celebramus: quæ credendo extitit ancilla Christi: & prædicando facta est mater Christi. Septem quippe filios, sicut in gestis eius emendatioribus legitur, sic post se timuit viuos in carne relinquere: sicut carnales parentes solent metuere ne mortuos præmittant. In persecutionis enim labore deprehẽsa, filiorum corda in amore supernæ patriæ prædicando roborauit. Et parturiuit spiritu quos carne pepererat, vt prædicatione pareret deo, quos carne pepererat mundo. Considerate fratres charissimi in fœmineo corpore virile pectus. Ad mortẽ stetit imperterrita. Amittere se in filiis lumen veritatis timuit: si non fuisset orbata. Nũ quid ergo hanc fœminã martyrem dixerim? sed plusquã martyrem. Certè dominus cùm de Ioanne loqueretur dixit: Quid existis in desertum videre? prophetam? vtique dico vobis & plusquam prophetã. Et Ioannes ipse requisitus, respõdit dicẽs: Non sum propheta.

Matth.28.

Felicitatis beatæ mirabilis commendatio.

Matth.11.

D Qui enim se plusquam prophetam nouerat: esse se prophetam negabat. Qui idcirco plusquã propheta dicitur: quia prophetæ est officium ventura prænunciare, non etiam ostendere. Ioannes verò plusquam propheta est, quia quem verbo dixit, digito ostendit. Non ergo hanc fœminam martyrem, sed plusquã martyrem dixerim, quæ septem pignoribus ad regnum præmissis, tot ante se mortuos trãsmisit: Ad pœnã prima venit, sed peruenit octaua. Aspexit mater & cruciatã & imperterrita filiorum mortẽ: spei gaudio adhibuit dolorem naturæ. Timuit viuentibus, gauisa est morientibus. Optauit nullum post se relinquere: ne si quem haberet superstitem, non posset habere consortẽ. Nemo ergo ex vobis fratres charissimi existimet quòd eius cor morientibus filiis, etiam carnalis affectus minimè pulsarit. Neque enim filios quos carnem suã esse nouerat, sine dolore poterat moriẽtes videre: sed erat vis amoris interior, quę dolorem vinceret carnis. Vnde & passuro Petro dicitur: Cùm senueris, extẽdes manus tuas, & alius te cinget: & ducet quò tu non vis. Neque enim si plenissimè Petrus nollet, pro Christo pati potuisset. Sed martyrium quod per infirmitatẽ carnis noluit, per virtutem spiritus amauit. Qui dum per carnem ad pœnas trepidat: per spiritum ad gloriã exultat. Actũmque est vt cruciatum martyrij nolendo voluisset. Sic nos quoque cùm gaudium quærimus salutis, amarũ poculum sumimus purgationis. A maritudo quidem in poculo displicet, sed restituenda per amaritudinem salus placet. Amauit ergo iuxta carnem Felicitas filios suos, sed pro amore cœlestis patriæ mori etiam corã se voluit, quos amauit.

Ioan.1.

Amor interior vincit quandoque dolorẽ carnis.

Salutem vt recuperemus, amara potamus.

E Ipsa eorũ vulnera accepit: sed ipsa in eisdem ad regnum præuenientibus excreuit. Rectè ergo hãc fœminã vltra martyrem dixerim: quæ totiens in filiis est desiderabiliter extincta. Dũ multiplex martyrium sustinuit, ipsam quoque martyrij palmam vicit. Fertur apud veteres mos fuisse: vt quisquis consul existeret, iuxta ordinem temporum honoris sui locum teneret. Et si quis posterius ad consulatum veniens, consul non semel sed bis fortasse aut tertiò fieret: etiam illos laude & honore trãscenderet, qui non plus quàm semel consules extitissent. Vicit ergo beata Felicitas martyres, quæ tot ante se moriẽtibus filiis, pro Christo frequẽter occubuit: quia ad illius amorem, solã sua mors ei minimè suffecit. Consideremus fratres hanc fœminam, consideremus nos qui membris corporeis viri sumus: in eius comparatione quid existimabimur. Sæpe nanque agenda aliqua bona proponimus, sed si vnicus contra nos vel leuissimus sermo ab ore irridentis eruperit: ab intẽtione actionis nostrę fracti protinus & confusi resilimus. Ecce nos plerũq; à bono opere verba reuocãt. Felicitatem verò à sancti intentione frangere, nec tormenta potuerunt. Nos iniuriã maledictionis in aurem maledictoris impingimus: hæc ad regnum etiam per ferrum exiit,

Viros esse fœminis remissiores turpe est.

F nihilque esse quod obsistebat, æstimauit. Nos ad præcepta dominica largiri nostra saltem superflua nolumus: hæc nõ solum deo suam substantiam contulit, sed pro illo etiam propriam carnẽ dedit. Nos cùm ex diuina iussione filios amittimus: sine consolatione lugemus. Hæc eos velut mortuos plangeret, si non obtulisset. Cùm ergo ad illud terribile examen districtus iudex venerit: quid nos viri dicemus, cùm huius fœminæ gloriam viderimus? De debilitate mentis suæ quæ tunc erit viris excusatio, quando hæc ostendetur, quæ cum seculo & sexum vicit? Sequamur ergo fratres charissimi districtam & asperam redemptoris viam. Vsu quippe virtutum ita iam plana facta est, vt per eam fœminis libeat ambulare. Despiciamus ergo cuncta præsentia. Nulla sunt etenim in hoc mundo: quæ trãsire possunt. Turpe sit diligere, quod constat citius perire. Non nos terrenarum rerum amor superet: non superbiã inflet, non ira dilaniet, non luxuria polluat, non inuidia consumat. Amore nostri fratres charissimi redemptor noster occubuit: & nos amore eius discamus vincere nosmetipsos. Quod si perfectè agimus: nõ solum imminentes pœnas euademus: sed vnà cum martyribus gloria remunerabimur. Nam quanuis occasio persecutionis desit: habet tamen & pax nostra martyrium suum: quia etsi carnis colla ferro non subdimus: spiritali tamen gladio carnalia desideria in mente trucidamus, ipso adiuuante &c.

Viam redẽptoris asperam sequi debemus.

Universidad de Deusto Biblioteca

G

Lectio sancti Euangelij secundum Matthæum.

Cap.10.

In illo tempore. Misit dominus Iesus duodecim discipulos suos: præcipiens eis,& dicens: In viam gentium ne abieritis : & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis : sed potius ite ad oues quæ perierunt domus Israel. Eũtes autẽ prædicate, dicentes: quia appropinquabit regnũ cœlorũ. Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, dæmones eiicite. Gratis accepistis, gratis date. Nolite possidere aurum, neque argentum neque pecuniam in zonis vestris. Non peram in via: neque duas tunicas, neque calciamenta, neque virgam. Dignus est enim operarius cibo suo.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica sancti Stephani: de Apostolis Homilia quarta.

H

Discipuli Christi quare prohibiti fuerũt prædicare gẽtibus & Samaritanis.

Cvm constet omnibus fratres charissimi: quia redemptor noster in mundum pro redemptione gentium venit: cùm Samaritanos quotidie ad fidem vocari conspicimus : quid est quod in prædicationem discipulos mittens dicit, in viam gentium ne abieritis: & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis? sed potius ite ad oues quæ perierunt domus Israel: nisi hoc quod ex facti fine colligimus: quia prius soli Iudææ voluit, & postmodum cunctis gentibus prædicari? ut dum illa conuerti vocata renueret: prædicatores sancti ad vocationem gentium per ordinem venirent: quatenus redemptoris nostri prædicatio a propriis repulsa, gentiles populos quasi extraneos quæreret. Et quod Iudæis fiebat in testimonium: hoc gentibus gratiæ esset incrementum. Erant enim tunc qui de Iudæa vocãdi essent: & de gentibus vocandi non essent. Nã & in Apostolorum actibus prædicante Petro legimus, & prius Hebræorum tria milia, & postea quinque milia credidisse. Et cùm prędicare Apostoli gẽtibus in Asia voluissent: per spiritum prohibiti esse memorantur: & tamẽ ipse spiritus qui prius prædicationem prohibuit, hanc Asianorum cordibus postmodum infudit. Nã diu est quòd Asia cuncta iam credidit. Idcirco ergo prius prohibuit, quod postmodum fecit: quia tunc in illa erant, qui saluãdi non erant. Tunc in illa erant, qui necdum ad vitam reparari merebantur: nec tamen grauius dei cõtempta prędicatione iudicari. Subtili ergo occultóque iudicio, à quorundam auribus prędicatio sancta subtrahitur: quia suscitari per gratiã nõ merẽtur. Vnde necesse est fratres charissimi, vt in omni quod agimus, omnipotentis dei super nos cõsilia occulta timeamus: ne dum mens nostra exterius fusa, à sua se voluptate nõ reuocat: intus contra eã iudex terribiliter aduersa disponat. Quod bene Psalmista intuẽs ait: Venite & videte opera domini: quàm terribilis in consiliis super filios hominum. Vidit nãque quod alius misericorditer vocatur: alius iustitia exigente repellitur. Et quia alia parcendo dominus, alia irascẽdo disponit: expauit quod penetrare non potuit. Et quem non solũ inuestigabilem in quibusdam suis sententiis, sed etiam inflexibilem vidit: terribilem in consiliis esse memorauit. Missis autẽ prædicatoribus quid præcipiatur, audiamus. Euntes prædicate dicẽtes: quia appropinquauit regnum cœlorum.) Hoc iam fratres charissimi: etiam si Euangeliũ taceat, mundus clamat. Ruinæ nãque illius voces eius sunt. Qui enim tot attritus percussionibus à gloria sua cecidit: quasi iam nobis è proximo regnum aliud quod sequitur ostendit. Ipsis iam & à quibus amatur, amarus est. Ipsæ ruinæ eius prædicant quod amandus non est. Si enim ruinã sui dom⁹ quassata minaretur: quisquis in illa habitaret, fugeret. Et qui stantem dilexerat: recedere quãtocyus à cadẽte festinaret. Si igitur mundus cadit: & nos eũ amãdo amplectimur, opprimi volumus potius, quàm habitare: quia nulla nos ratio à ruina illius separat, quos eius passionibus amor ligat. Facile est ergo nunc iam cùm destructa omnia cernimus: animum nostrũ ab

Act.3. *Act.4.* *Prædicatio à quibusdam subtrahitur.* I *Psal.45.* *Mũdus nõ est amãdus.*

eius dilectione disiũgere. Sed hoc illo in tempore difficillimũ K fuit, quo prædicare cœlorum regnum inuisibile mittebãtur: cũ longè latéque omnes cernerent florere regna terrarum. Vnde & adiuncta sunt prædicatoribus sanctis miracula: vt fidẽ verbis daret virtus ostensa: & noua facerẽt, qui noua prædicarẽt: sicut in hac eadem lectione subiũgitur: Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mũdate, dęmones eiicite.) Florente mũdo, crescente humano genere, diu in hac vita subsistẽte carne, exuberãte rerum opulẽtia: quis cùm audiret vitam esse aliam, crederet? quis inuisibilia visibilibus præferret? Sed ad salutem redeuntibus infirmis, ad vitã resurgẽtibus mortuis, carnis mũditiam recipientibus leprosis, ereptis à iure immundorum spirituum dæmoniacis, tot visibilibus miraculis exactis, quis non crederet quòd de inuisibilib⁹ audiret? Ad hoc quippe visibilia miracula coruscant: vt corda videntium ad fidem inuisibilium pertrahant: vt per hoc quod mirũ foris agitur: hoc quod intus est: longè mirabilius esse sentiatur. Vnde nunc quoque cùm fidelium numerositas excreuit, intra sanctã Ecclesiã multi sunt qui viam virtutum tenent, sed signa virtutum non habẽt, quia frustra miraculũ foris ostẽditur, si deest quod intus operetur. Nam iuxta magistri gentiũ vocem: Linguæ in signum sunt: nõ fidelibus, sed infidelibus. Vnde & idẽ prædicator egregius inter prædicationis verba dormientem, cadentémque de fenestra Eutychum: atque à vita funditus extinctum, coram cũctis infidelibus orando suscitauit. Meliten veniens, & plenam infidelibus insulam sciens, patrẽ Publij dysenteria febribúsq; vexatum, orando sanauit. Peregrinationis verò suæ comitem, & sanctæ prędicationis adiutorem Timotheũ ex infirmitate stomachi lassescentem non verbo curauit, sed medicinali arte reparauit dicẽs: Modico vino vtere, propter stomachum, & frequentes tuas infirmitates. Qui ergo infirmum infidelem: &, vt credimus, mortuum vna prece saluat, cur & ægrotum socium prece non roborat? Quia nimirum ille foris per miraculum sanandus erat, qui adhuc interius viuus nõ erat: vt per hoc quod exterior potestas ostenderet, hunc ad vitã interior virtus animaret. Aegrotanti autem fideli foco exhibenda foris signa nõ fuerant: qui salubriter intus viuebat. Sed cõcessa potestate prędicationis, cõcessis virtutũ miraculis : quid redemptor noster subiungat, audiamus: Gratis accepistis, gratis date.) Præsciebat nanque nonnullos hoc ipsum donum accepti spiritus in vsum negociationis inflectere: & miraculorum signa ad auaritiæ obsequium declinare. Hinc est enim quòd Simon magus per impositionem manus edita miracula cõspiciens, percipere donũ spiritus sancti pecunia voluit: scilicet vt deterius vẽderet quod malè comparasset. Hinc de tẽplo redẽptor noster flagello de resticulis facto turbas eiecit, cathedras vendentium columbas euertit. Columbas quippe vẽdere, est impositionẽ manus qua spiritus sanctus accipitur, nõ ad vitæ meritum, sed ad præmiũ dare. Sed sunt nonnulli qui quidem nummorum præmia ex ordinatione non accipiunt: & tamen sacros ordines pro humana gratia† largiuntur: atque de largitate eadem, laudis solúmodo retributionem quærunt. Hi nimirum quod gratis acceptũ est: gratis non tribuunt: quia de impenso officio sanctitatis, nũmũ expetunt fauoris. Vnde bene cùm iustum virum describeret propheta, ait: Qui excutit manus suas ab omni munere. Neque enim dicit: Qui excutit manus suas à munere: sed adiunxit, ab omni: quia aliud est munus ab obsequio, aliud munus à manu, aliud munus à lingua. Mun⁹ quippe ab obsequio, est subiectio indebitè impẽsa. Munus à manu, pecunia est. Munus à lingua, fauor. Qui ergo sacros ordines tribuit, tũc ab omni munere manus excutit: quando in diuinis rebus non solum nullam pecuniam: sed etiam humanã gratiam † nõ requirit. Sed vos fratres charissimi, quos secularis habit⁹ tenet: cùm quę sunt nostra cognoscitis: mentis oculos ad vestra reuocate. Cũcta erga vos vicissim gratis agite. Nolite operis vestri in hoc mundo retributionem quærere, quem cum tanta iam cernitis velocitate defecisse. Sicut malè acta abscondi vultis ne alij videãt: ita bona ne ad humanã laudẽ appareãt cauete. Neq; mala quoquo modo, nec bona pro temporali retributione faciatis. Ipsum vestri operis testem quærite: quẽ iudicem sustinetis. Occulta nunc bona vestra esse videat: vt ea retributionis suæ tempore in publico ostendat. Sicut carni vestræ ne deficiat, cibos quotidie prę-betis:

Miracula facere quare permissũ fuit sanctis prædicatoribus. *Miraculorũ effectus.* *1.Cor.14.* *Act.20.* *Act.28.* L *1.Tim.5.* *Act.8.* *Ioan.2.* *Columbas vendere quid est.* M *† gloria.* *Esaiæ 33.* *Munus est triplex.* *† gloriam.* *Acta mala & bona sunt abscõdenda.*

A betis: sic mentis vestræ quotidiana alimenta bona sint opera. Cibo corpus pascitur: pio opere spiritus nutriatur. Quod mo-rituræ carni tribuitis, victuræ in perpetuum animæ non negetis. Si quãdo enim repẽtinus ignis habitaculum absumit, quisquis eius possessor extiterit, rapit quod valuerit, & fugit: lucrũ deputat, si quid secum ex ignibus tollat. Ecce tribulationũ flãma mundum concremat: & cuncta quæ in eo speciosa videbãtur, finis iam proximus velut ignis deuastat. Lucrum ergo fratres charissimi maximum credite: si vobiscum aliquid de illo rapiatis: si quid fugientes tollitis: si hoc quod perire remanendo poterat: ad retributionem vobis perpetuã largiendo seruatis. Terrena quippe omnia seruando amittimus : sed bene largiendo seruamus. Cum velocitate tempora fugiunt. Ad videndum ergo citius iudicem nostrum quia cum magna importunitate impellimur: ei bonis actibus cum festinatione præparemur: donante domino nostro Iesu Christo, &c.

Carni & animæ quotidie præbenda sunt alimenta. *Bona terrena seruãdo amittere amittuntur.*

Lectio sancti euangelij secundum Matthæum.

Math.4.

In illo tempore. Ambulans Iesus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus: & Andream fratrẽ eius, mittentes rete in mare. Erant enim piscatores. Et ait illis: Venite B post me: & faciam vos fieri piscatores hominum. At illi continuò relictis retibus, secuti sunt eum. Et procedens inde vidit duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius in naui, cum Zebedæo patre eorum: reficientes retia sua : & vocauit eos. Illi autem statim relictis retibus & patre: secuti sunt eum.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica beati Andreæ Apostoli, in natali eius. Homilia quinta.

Avdistis fratres charissimi: quia ad vnius iussionis vocẽ Petrus & Andreas relictis retibus secuti sunt redemptorem. Nulla verò hunc facere adhuc miracula viderant: nihil ab eo de præmio æternæ retributionis audierant: & tamẽ ad vnum domini præceptũ, hoc quod possidere videbantur, obliti sunt. Quãta nos eius miracula videmus: quot flagellis affligimur: quantis minarum asperitatibus deterremur: & tamen vocantem sequi contẽnimus? In cœlo iam sedet, qui de cõuersione nos admonet, iam iugo fidei colla gẽtium subdidit, iam mundi gloriam strauit: iam ruinis eius crebrescentibus districti sui iudicij diem propinquantẽ denunciat: & tamẽ C superba mens nostra adhuc nõ vult hoc spõte deserere, quod quotidie perdit inuita. Quid ergo fratres charissimi, quid in ei⁹ iudicio dicturi sumus, qui ab amore præsentis seculi, nec præceptis flectimur, nec verberibus emendamur? Sed fortasse aliquis tacitis sibi cogitationibus dicat: Ad vocẽ dominicã vterq; iste piscator quid aut quantum dimisit, qui penè nihil habuit? Sed hac in re fratres charissimi, affectũ debemus potius pensare, quàm cẽsum. Multum reliquit, qui sibi nihil retinuit: multum reliquit, qui quãtumlibet parum totũ deseruit. Certe nos & habita cũ amore possidemus, & ea quæ minimè habemus, ex desiderio quærimus. Multum ergo Petrus & Andreas dimisit, quando vterque etiam desideria habẽdi dereliquit. Multum dimisit, qui cum re possessa etiam concupiscentiis renunciauit. A sequentibus ergo tãta dimissa sunt: quanta à nõ sequẽtibus concupisci potuerũt. Nemo igitur etiam cùm quosdam cõspicit multa reliquisse, apud semetipsũ dicat: Imitari mũdi huius contemptores volo: sed quod relinquã, non habeo. Multa fratres relinquitis, si desideriis terrenis renunciatis. Exteriora etenim nostra domino quamlibet parua sufficiunt: cor nanque & non substantiam pensat. Nec perpendit quantum in eius sacrificio, sed ex quanto proferatur. Nam si exteriorem substãtiam perpẽdamus, ecce sancti negociatores nostri perpetuã angelorũ vitã datis retribus & naui, mercati sunt. Aestimationẽ quippe precij rectè nõ habet: sed tamen regnum dei tantũ va-

Multũ prodeũ relinquit qui sibi nihil retinet. *Petrus & Andreas piscatores multũ pro Christo dimiserunt.*

D let, quantum habes. Valuit nanque Zacchæo dimidium substãtiæ: quia dimidium aliud ad hoc quod iniustè abstulit, restituẽdum in quadruplum reseruauit. Valuit Petro & Andreæ dimissis retibus & naui. Valuit viduæ duobus minutis. Valuit alteri calice aquæ frigidæ. Regnum itaque dei, vt diximus, tantũ valet quantum habes. Pensate igitur fratres quid vilius cùm emitur: quid carius cùm possidetur? Sed fortasse nec calix aquæ frigidæ suppetit qui indigenti præbeatur: etiam tunc securitatem nobis promittit sermo diuinus. Redẽptore etenim nato, cœli ciues ostẽsi sunt, qui clamarẽt: Gloria in excelsis deo: & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Ante dei nãque oculos nũquã est vacua manus à munere: si fuerit arca cordis repleta bona volũtate. Hinc etenim psalmista dicit: In me sunt deus vota tua: quę reddã laudationes tibi. Ac si apertè dicat: Et si exterius munera offerenda nõ habeo: intra memetipsum tamẽ inuenio quod in ara tuæ laudis impono: quia qui nostra datione nõ pasceris, oblatione cordis melius placaris. Nihil quippe offertur deo ditius voluntate bona. Volũtas autẽ bona est, sic aduersa alterius sicut nostra pertimescere: sic de prosperitate proximi, sicut de nostro profectu gratulari. Aliena damna, nostra credere: aliena lucra, nostra putare. Amicum non propter mũdũ, sed propter deum diligere. Inimicum etiã amando tolerare. Nulli quod pati nõ vis, facere: nulli quod tibi iustè impendi desideras, denegare. Necessitati proximi nõ solũ iuxta vires succurrere: sed prodesse etiam vltra vires velle. Quid ergo isto holo- E causto locupletius: quando per hoc quod deo immolat in ara cordis, anima semetipsam mactat? Sed hoc bonæ voluntatis sacrificium deo nunquã plenè persoluitur: nisi mundi huius cupiditas perfectè deseratur. Nã quicquid in eo cõcupiscimus: hoc procul dubio proximis inuidemus. Videtur etenim quia nobis desit: quod alter assequitur: Et quia semper inuidia à bona volũtate discordat: mox vt hæc mẽtem cœperit, illa discedit. Vnde prædicatores sancti vt possent proximos perfectè diligere: studuerunt in hoc seculo nihil amare, nihil vnquã appetere, nihil etiã cũ appetitu† possidere. Quos bene Esaias intuens ait: Qui sunt isti qui vt nubes volant: & quasi colũbę ad fenestras suas? Vidit quippe terrena eos despicere: mente cœlestibus propinquare, verbis pluere, miraculis coruscare. Et quos à terrenis cõtagiis sancta prædicatio & sublimis vita suspenderat: hos volãtes pariter & nubes appellat. Fenestrę autem nostri sunt oculi quia per ipsos anima respicit quod exterius concupiscit. Colũba verò simplex est animal: atq; à malitia fellis alienũ. Quasi columbę ergo ad fenestras suas sunt: qui nihil in hoc mũdo cõcupiscunt, qui omnia simpliciter aspiciũt: & in hæc quę vidẽt, rapacitatis studio non trahuntur. At contra miluus & nõ colũba ad fenestras suas est: qui ad ea quæ oculis considerat, rapinæ desiderio anhelat. Quia ergo fratres charissimi, beati Andreæ apostoli natalitia celebramus, debemus imitari quod colimus. Ostendat nostræ obsequium deuotionis, immutatæ solẽnitas mentis: despiciamus quę terrena sunt: relictis tẽporalibus mer- F cemur ęterna. Si autem necdum possumus relinquere propria, saltem non concupiscamus aliena. Si necdum mens nostra accẽditur igne charitatis, in ambitione sua habeat frænum timoris: vt profectus sui passibus vegetata, dum ab alienorum appetitu compescitur, quandoque ad propria contemnenda perducatur: adiuuante domino nostro Iesu Christo.

Lucæ 19. *Leui.21.* *Matth.9.* *Lucæ 2.* *Psalm.55.* *Volũtas bona, quam deus appetit, in quo consistit.* *† al. nihil vel sine appetitu.* *Esa.60.* *Oculi sunt fenestræ animæ.*

Lectio sancti Euangelij secundum Matthæum.

Mat.11.

In illo tempore. Cùm audisset Ioannes in vinculis opera Christi: mittens duos de discipulis suis, ait illi: Tu es qui venturus es: an alium expectamus? Et respondens Iesus, ait illis: Euntes renunciate Ioanni quæ audistis & vidistis. Cæci vident : claudi ambulant: leprosi mundantur. Surdi audiunt: mortui resurgunt: pauperes euangelizãtur. Et beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me. Illis autem abeuntibus, cœpit Iesus dicere ad turbas de Ioanne, Quid existis in desertum videre? Arundinem vento agita-

Universidad de Deusto Biblioteca

G tam?Sed quid exiſtis videre?Hominem mollibus veſtitum?Ecce qui mollibus veſtiuntur: in domibus regum ſunt.Sed quid exiſtis videre?Prophetam?Etiam dico vobis:& pluſquam prophetam. Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam:qui præparabit viam tuam ante te.

Malac.3.

Homilia lectionis eiuſdem,habita ad populum, in Baſilica ſanctorũ Marcellini & Petri:die natalis eorum:Dominica tertia aduentus domini.

Homilia ſexta.

Ioan.1. *Ioan.3.*

QVerendũ nobis eſt fratres chariſsimi: Ioannes propheta & pluſquam propheta:qui venientẽ ad Iordanis baptiſma dominũ oſtendit dicẽs:Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mũdi: Qui & humilitatem ſuã,& diuinitatis eius potentiã conſiderans dicit:Qui de terra eſt,de terra loquitur:qui autẽ de cœlo venit,ſuper omnes eſt : cur in carcere poſitus:mittẽs diſcipulos ſuos requirit:Tu es qui venturus es:an alium expectamus?tanquam ſi ignoret quem oſtẽderat:& an ipſe ſit neſciat:quẽ ipſum eſſe prophetando,baptizando,& oſtendẽdo clamauerat.Sed hæc citius quæſtio ſoluitur:ſi geſtæ rei tẽpus & ordo pẽſetur. H Ad Iordanis enim fluẽta poſitus:quia ipſe redemptor mundi eſſet,aſſeruit.Miſſus verò in carcerem,an ipſe veniat requirit:non quia ipſum eſſe mũdi redemptorẽ dubitat:ſed quærit vt ſciat ſi is qui per ſe in mũdum venerat:per ſe etiam ad inferni clauſtra deſcendat. Quẽ enim præcurrens mundo nunciauerat , hunc moriendo & ad inferos deſcendendo præcurrebat.Ait ergo:Tu es qui venturus es,an aliũ expectamus?)Ac ſi apertè dicat:Sicut pro hominibus naſci dignatus es,an etiã pro hominibus mori,& ad inferos deſcẽdere digneris inſinua,vt qui natiuitatis tuæ pręcurſor extiti,deſcenſionis etiam præcurſor fiam,& venturũ in inferno te nunciẽ,quem iam veniſſe mundo enunciaui.Vnde & inquiſitus dominus enumeratis potẽtię ſuæ miraculis,de mortis ſuæ protinus humilitate reſpondit dicens:Cæci vident,claudi ambulant,leproſi mundantur,ſurdi audiunt, mortui reſurgunt,pauperes euangelizantur: & beatus eſt qui non fuerit ſcãdalizatus in me.)Viſis tot ſignis tantíſque virtutibus non ſcãdalizari quiſque potuit,ſed admirari.Sed infidelium mens graue in illo ſcandalum pertulit,cùm eum poſt tot miracula morientẽ vidit. Vnde & Paulus dicit:Nos autẽ prædicamus Chriſtum crucifixum,Iudæis quidem ſcandalum,gentibus autẽ ſtultitiam.Stultũ quippe hominibus viſum eſt,vt pro hominibus auctor vitæ moreretur: & inde contra eum homo ſcandalum ſumpſit,vnde ei amplius debitor fieri debuit.Nam tanto deus I ab hominibus dignius honorandus eſt, quãto pro hominibus & indigna ſuſcepit.Quid eſt ergo dicere:Beatus qui nõ fuerat ſcãdalizatus in me:niſi aperta voce abiectionẽ mortis ſuæ humilitatẽmque ſignare?Ac ſi patenter dicat:Mira quidem facio, ſed abiecta perpeti non dedignor. Quia ergo moriẽdo te ſubſequor,cauendum valde eſt hominibus,ne in me mortẽ deſpiciant,qui ſigna venerãtur.Sed dimiſsis Ioannis diſcipulis,quid de eodem Ioanne turbis dicat, audiamus : Quid exiſtis in deſertum videre? Arundinem vẽto agitatã?) Quod videlicet nõ aſſerendo,ſed negando intulit.Arũdinem quippe mox vt aura contigerit,in partem alteram inflectit.Et quid per arundinẽ, niſi carnalis animus deſignatur?Qui mox vt fauore vel detractione tãgitur,ſtatim in partem quamlibet inclinatur.Si enim ab humano ore aura fauoris flauerit,hilareſcit & extollitur,totúmque ſe quaſi ad gratiam inflectit.Sed ſi inde ventus detractionis eruperit vnde laudis aura veniebat,mox eũ quaſi in partem alteram ad vim furoris inclinat.Sed arũdo vento agitata Ioannes non erat,quia hunc nec blãdum gratia,nec cuiuſlibet detractionis ira aſperum faciebat.Nec proſpera hunc erigere, nec aduerſa nouerant inclinare.Arundo ergo vẽto agitata Ioannes non erat,quem à ſtatus ſui rectitudine nulla rerũ varietas inflectebat.Diſcamus ergo fratres chariſsimi arundo vẽto agitata non eſſe,ſolidemus animum inter auras linguarũ poſitum,ſtet inflexibilis ſtatus mentis.Nulla nos detractio ad iram prouocet,atq; ad remiſsionem inutilis gratiæ nullus fauor in- K clinet.Non nos proſpera eleuent,non aduerſa perturbent, vt qui in ſoliditate fidei figimur,nequaquam rerum tranſeuntiũ mutabilitate moueamur. Adhuc autẽ de eius ſanctitate ſubiũgitur:Sed quid exiſtis in deſertum videre?hominem mollibus veſtitum? Ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt.)Camelorum etenim pilis contextis,vt ſcitis,veſtitus Ioannes fuiſſe deſcribitur.Et quid eſt dicere : Ecce qui mollibus veſtiuntur,in domibus regum ſunt:niſi aperta ſententia demõſtrare,quia nõ cœleſti ſed terreno regi militant hi,qui pro deo perpeti aſpera fugiunt, & ſolis exterioribus dediti , præſentis vitæ mollitiem & delectationem quærunt.Nemo ergo exiſtimet in fluxu atque ſtudio precioſarum veſtiũ peccatum deeſſe:quia ſi hoc culpa non eſſet,nullo modo Ioannem dominus de veſtimenti ſui aſperitate laudaſſet.Si hoc culpa nõ eſſet,nequaquam Paulus apoſtolus per epiſtolam fœminas à precioſarum veſtium appetitu compeſceret,dicens:Non in veſte precioſa.Penſate ergo quæ culpa ſit, hoc etiam viros appetere , à quo curauit paſtor Eccleſiæ & fœminas prohibere. Quanuis hoc quod Ioannes nõ eſſe veſtitus mollibus dicitur,per ſignificationem intelligi & aliter poteſt. Mollibus enim veſtitus non fuit,quia vitam peccantium nõ blandimentis fouit,ſed vigore aſperæ inuectionis increpauit,dicens: Genimina viperarum , quis vobis demonſtrauit fugere à ventura ira?Vnde & L per Salomonem dicitur:Verba ſapientium quaſi ſtimuli,& ſicut claui in altum defixi.Clauis quippe atque ſtimulis, ſapientum verba comparantur,quia culpas delinquentium neſciunt palpare,ſed pũgere:Sed quid exiſtis videre in deſertum? Prophetam?etiam dico vobis & pluſquam prophetam.) Prophetæ quippe miniſterium eſt,ventura prædicere,nõ etiam demõſtrare.Ioannes ergo pluſquam propheta eſt , quia eum quem præcurrendo prophetauerat, etiam oſtendendo monſtrabat. Sed quia arundo vento agitata eſſe denegatur , quia non eſſe veſtitus mollibus dicitur,quia prophetæ nomẽ huic impar eſſe perhibetur,iam quid dignè dici poſsit,audiamus. Sequitur:

Ioãnes Baptiſta dubitauit an ad inferos Chriſtus deſcẽderet. *1.Cor.1.* *Arũdo carnalem animum deſignat.* *Arũdo vẽto agitata eſſe non debemus.* *Veſtibus precioſis vti peccatũ eſt.* *1.Timo.2.* *Matt.3.* *Prouer.12.*

Hic eſt de quo ſcriptum eſt : Ecce ego mitto angelum meũ ante faciem tuam,qui præparabit viam tuã ante te.) Quod enim Græcè angelus,hoc Latinè nũcius dicitur. Rectè ergo qui nunciare ſupernum iudicẽ mittitur,angelus vocatur,vt dignitatem ſeruet in nomine,quam explet in operatione. Altũ quidem nomen eſt,ſi vita nomine inferior non eſt. Vtinam fratres chariſsimi,nõ ad iudicium noſtrum dicamus, quia omnes qui ſacerdotij nomine cẽſentur,angeli vocantur:Propheta atteſtante,qui ait:Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam,& legẽ requirũt ex ore eius,quia angelus domini exercituum eſt. Sed huius altitudinem nominis etiam vos ſi vultis poteſtis mereri. Nam vnuſquiſque veſtrum inquantum ſufficit, inquantũ gratiam ſupernæ aſpirationis accepit,ſi à prauitate proximum reuocat,ſi exhortari ad bene operãdum curat,ſi æternum regnũ vel ſupplicium erranti denunciat, cùm ſanctæ denunciationis verba impendit , profectò angelus exiſtit.Et nemo dicat, admonere non ſufficio, exhortari idoneus non ſum. Quantum potes exhibe,ne malè ſeruatum talentum quod acceperas,in tormentis pendere exigaris.Neque enim plus quàm vnum talentũ acceperat,qui hoc abſcondere magis ſtuduit,quàm erogare.Et ſcimus quòd in tabernaculo nõ ſolum phialæ,ſed pręcipiente domino etiã cyathi facti ſunt.Per phialas quippe doctrina exuberans:per cyathos verò parua atque anguſta deſignatur ſcientia.Alius doctrina veritatis plenus,audientiũ mẽtes inebriat.Per hoc ergo quod dicit,profectò phialam porrigit.Alius explere quod ſentit non valet, ſed quia hoc vtcunq; denũciat,profectò per cyathum guſtum præbet. In dei ergo tabernaculo:id eſt,in ſancta Eccleſia poſiti,ſi per doctrinã ſapientiæ miniſtrare phialas minimè poteſtis , inquantũ pro diuina largitate ſufficitis,proximis veſtris boni verbi cyathos date.Inquantum vos profeciſſe penſatis,etiam vobiſcũ alios trahite,in vias domini ſocios habere deſiderate.Si quis veſtrum fratres ad forum aut fortaſſe ad balneum pergit,quẽ ocioſum eſſe conſiderat,vt ſecum veniat inuitat.Ipſa ergo terrena actio veſtra vos cõueniat,& ſi ad deum tenditis,curate ne ad eũ ſoli veniatis.Hinc etenim ſcriptũ eſt: Qui audit,dicat veni , vt qui iam in corde vocem ſuperni amoris acceperit , foras etiã proximis vocem exhortationis reddat.Et fortaſſe panẽ vt indigẽ-

ti eleemoſynam

Angelus Græcè, nũcius eſt Latinè. *Mala.2.* *Sacerdos quilibet angelus dicitur.* M *Talentum erogare quiſque pro ſua virili tenetur.* *Apoc.22.*

A ti eleemoſynam porrigat nõ habet,ſed maius eſt quod tribuere valeat,qui linguam habet.Plus enim eſt verbi pabulo victuram in perpetuum mentem reficere,quàm ventrem moriturę carnis terreno pane ſatiare. Nolite ergo fratres proximis veſtrã eleemoſynam verbi ſubtrahere.Mecum vos admoneo,vt ab ocioſo ſermone parcamus,inutiliter loqui declinemus. Inquantum reniti linguæ præualemus,in ventum verba non defluent,cùm iudex dicat:Omne verbum ocioſum quod locuti fuerint homines,reddent de eo rationem in die iudicij.Ocioſum quippe verbum eſt quod aut vtilitate rectitudinis,aut ratione iuſtæ neceſsitatis caret.Ocioſa ergo colloquia ad ædificationis ſtudium vertite.Quàm celerrimè huius vitæ tempora fugiant,conſiderate.Quàm diſtrictus veniat iudex attendite.Hunc ante oculos veſtri cordis ponite.Hunc proximorum veſtrorum mentibus intimate, vt inquantum vires ſuppetũt, ſi annunciare eum non negligitis,vocari ab eo angeli cum Ioanne valeatis,adiuuante domino,&c.

Doctrina ẽ alimẽto corporali præferẽda. *Matth.12.* *Verbum ocioſum quale ſit.*

Lectio ſancti Euangelij ſecundum Ioannem,

Ioan.1.

IN illo tempore.Miſerunt Iudæi ab Hieroſólymis ſacerdotes & Leuitas ad Ioannem, vt interrogarẽt eum, tu quis es? Et confeſſus eſt,& non negauit.Et confeſſus eſt, quia nõ ſum ego Chriſtus. Et B interrogauerũt eum:Quid ergo? Helias es tu?qui dixit:Non ſum. Propheta es tu?Et reſpondit,Non.Dixerunt ergo ei:Quis es?vt reſponſum demus his qui miſerunt nos.Quid dicis de teipſo?Ait:Ego vox clamantis in deſerto,dirigite viã domini,ſicut dixit Eſaias propheta. Et qui miſsi fuerant,erant ex phariſæis. Et interrogauerunt eũ, & dixerunt ei:Quid ergo baptizas,ſi tu nõ es Chriſtus,neque Helias , neque propheta?Reſpondit eis Ioannes dicens:Ego baptizo in aqua.Medius autem veſtrum ſtetit,quem vos neſcitis:Ipſe eſt qui poſt me vẽtur⁹ eſt, qui ante me factus eſt,cuius non ſum dignus vt ſoluam eius corrigiam calciamenti. Hæc in Bethania † facta ſunt trans Iordanem,vbi erat Ioannes baptizans.

Eſaie 40. *† al.Bethabara.*

Homilia lectionis eiuſdem habita ad populum in Baſilica ſancti Petri Apoſtoli : Dominica quarta in aduentu domini.

Homilia ſeptima.

EX huius nobis lectionis verbis fratres chariſsimi,Ioannis humilitas commendatur,qui cùm tantæ virtutis eſſet vt Chriſtus credi potuiſſet, elegit ſolidè ſubſiſtere in ſe , ne C humana opinione raperetur inaniter ſuper ſe. Nam confeſſus eſt,& non negauit:& confeſſus eſt, quia non ſum ego Chriſtus. Sed qui dixit nõ ſum,negauit planè quod non erat , ſed non negauit quod erat: vt veritatem loquens, eius membrum fieret,cuius ſibi nomen fallaciter non vſurparet.Cum ergo nõ vult appetere nomen Chriſti factus eſt membrũ Chriſti, quia dum infirmitatem ſuam ſtuduit humiliter agnoſcere,illiùs celſitudinẽ meruit veraciter obtinere.Sed cùm ex lectione alia redemptoris noſtri ſententia ad mẽtem reducitur,ex huius lectionis verbis nobis quæſtio valde implexa generatur. Alio quippe in loco inquiſitus à diſcipulis dominus de Helias aduẽtu,reſpondit:Helias iam venit,& non cognouerunt eum , ſed fecerunt in eum quæcunque voluerunt.Et ſi vultis ſcire:Ioannes ipſe eſt Helias.Requiſitus autem Ioannes dicit?Non ſum Helias.)Quid eſt hoc fratres chariſsimi,quia quod veritas affirmat,hoc propheta veritatis negat?Valde nanque inter ſe diuerſa ſunt,ipſe eſt,& non ſum.Quomodo ergo propheta veritatis eſt, ſi eiuſdem veritatis ſermonibus concors non eſt? Sed ſi ſubtiliter veritas ipſa requiratur,hoc quod inter ſe contrarium ſonat quomodo contrarium non ſit,inuenitur.Ad Zachariam nanque de Ioãne angelus dicit:Ipſe præcedet ante illum in ſpiritu & virtute Heliæ. Qui idcirco venturus in ſpiritu & virtute Heliæ dicitur,quia ſicut Helias ſecundum domini aduentum præueniet,ita Ioannes præuenit primũ. Sicut ille præcurſor venturus eſt iudicis,ita iſte præcurſor eſt factus D redemptoris. Ioannes ergo in ſpiritu Helias erat,in perſona Helias nõ erat.Quod ergo dominus fatetur de ſpiritu,hoc Ioannes denegat de perſona:quia & iuſtum ſic erat,vt & diſcipulis dominus ſpiritalem de Ioanne ſententiã diceret: & Ioãnes iiſdem turbis carnalibus non de ſpiritu,ſed de corpore reſpõderet.Contrarium ergo veritati videtur eſſe quod Ioãnes ſonuit,ſed tamen à veritatis tramite nõ receſsit. Qui cùm ſe etiã prophetam negat,quia videlicet non ſolũ poterat redemptorem prædicare,ſed etiam demonſtrare,quiſnam ſit , continuò exprimit,dum ſubiungit:Ego vox clamantis in deſerto.) Scitis fratres chariſsimi,quia vnigenitus filius verbum patris vocatur,Ioanne atteſtante qui ait:In principio erat verbũ,& verbum erat apud deum, & deus erat verbũ.Et ex ipſa veſtra locutione cognoſcitis quia prius vox ſonat, vt verbum poſtmodum poſsit audiri.Ioannes ergo vocem ſe eſſe aſſerit,quia verbum præcedit.Aduentum itaque dominicum præcurrens vox dicitur,quia per eius miniſterium patris verbũ ab hominibus auditur.Qui etiam in deſerto clamat, quia derelictæ deſtitutæ Iudææ ſolatium ſui redemptoris annunciat.Quid autẽ clamet inſinuat,cùm ſubiungit:Dirigite viam domini,ſicut dixit Eſaias propheta.)Via domini ad cor dirigitur,cùm veritatis ſermo humiliter auditur.Via domini ad cor dirigitur, cùm ad præceptum illius vita præparatur. Vnde ſcriptum eſt : Si quis diligit me,ſermonem meum ſeruabit, & pater meus diliget eum , & E ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus . Quiſquis ergo in ſuperbiam mentem eleuat,quiſquis auaritiæ ęſtibus anhelat,quiſquis ſe luxuriæ inquinationibus polluit, cordis oſtium contra veritatem claudit , & ne ad ſe dominus veniat,clauſtra animi ſeris vitiorũ damnat. Sed adhuc qui miſsi ſunt,percontantur:Quid ergo baptizas,ſi tu non es Chriſtus, neque Helias,neque propheta?Quod quia non ſtudio cognoſcendæ veritatis , ſed malitia exercendæ æmulationis dicitur, Euangeliſta tacitè innotuit,qui ſubiungit dicens: Et qui miſsi fuerant,erant ex phariſæis.)Ac ſi apertè dicat:Illi Ioannem de ſuis actibus requirunt,qui doctrinam neſciũt quærere , ſed inuidere.Sed ſanctus quiſque etiam cum peruerſa mente requiritur,à bonitatis ſuæ ſtudio non mutatur.Vnde Ioannes quoque ad verba inuidiæ,prædicamenta reſpõdit vitæ. Nam protinus adiungit:Ego baptizo in aqua,medius autem veſtrum ſtetit quem vos neſcitis.)Ioannes non in ſpiritu ſed in aqua baptizat,quia peccata ſoluere non valens,baptizatorum corpora per aquam lauat,ſed tamen mentem per veniam non ſanat.† Cur ergo baptizat qui peccata per baptiſma nõ relaxat, niſi vt præcurſionis ſuæ ordinem ſeruans , qui naſciturum naſcendo præuenerat,baptizaturum quoque dominum baptizando præueniret?Et qui prædicando factus eſt præcurſor Chriſti,baptizando etiam præcurſor eius fieret imitatione ſacramenti. Qui F inter hæc myſterium noſtri redemptoris annuncians, hunc in medio hominum & ſtetiſſe aſſerit,& neſciri, quia per carnem dominus apparẽs,& viſibilis extitit corpore,& inuiſibilis maieſtate.De quo etiam ſubdit : Qui poſt me venit,ante me factus eſt.)Sic nanque dicitur ante me factus:ac ſi dicatur,Ante me poſitus.Poſt me ergo venit,quia poſtmodum natus. Ante me autem factus eſt,quia mihi prælatus. Sed hæc paulò ſuperius dicens,etiam prælationis eius cauſas aperuit,cùm ſubiunxit:Quia prior me erat.Ac ſi apertè dicat:Inde me etiam pòſt natus ſuperat,quo eum natiuitatis ſuæ tempora non anguſtãt. Nam qui per matrem in tempore naſcitur,ſine matre ante tẽpora eſt à patre generatus.Cui quantæ reuerentiæ humilitatẽ debeat,ſubdẽdo manifeſtat:Cuius nõ ſum dignus ſoluere corrigiã calciamenti.)Mos apud veteres fuit,vt ſi quis eã quæ ſibi cõpeteret,accipere vxorem nollet,ille ei calciamentum ſolueret,qui ad hanc ſpõſus iure propinquitatis veniret . Quid igitur inter homines Chriſtus,niſi ſanctæ Eccleſiæ ſponſus apparuit?De quo & idem Ioannes dicit:Qui habet ſpõſam, ſpõſus eſt.Sed quia Ioãnem homines Chriſtum eſſe putauerũt,quod idem Ioannes negat,rectè ſe indignũ eſſe ad ſoluẽdã corrigiã eius calciamẽti denũciat.Ac ſi apertè dicat:Ego redẽptoris noſtri veſtigia denudare nõ valeo,qa ſpõſi nomẽ mihi immeritò nõ vſurpo.Qđ tamẽ intelligi & aliter poteſt.Quis enĩ neſciat ꝙ calciamẽta ex mortuis animalibus fiunt?Incarnatus verò do

minus

Matth.17. *Luce.1.* *Ioannes baptiſta in quibus eſt imitatus Heliam.* *Ioan.1.* *Ioannes baptiſta quare dictus eſt vox.* *Ioann.14.* *Cordis oſtiũ multi contra veritatẽ claudunt.* *Baptiſmus Ioãnis erat in aqua.* *† lauat.* *Baptizando & prædicando fuit Ioãnes Chriſti præcurſor.* *Corrigiam calciamenti ſoluere quid ſignat* *Ioan.3.*

G minus veniens,quasi calciatus apparuit,quia in diuinitate sua, morticina nostrę corruptionis assumpsit. Vnde etiam per prophetam dicit:In Idumæam extendam calciamentū meum.Per

Psalm.59.

Idumæam quippe gentilitas, per calciamentū verò assumpta mortalitas designatur. In Idumæam ergo dominus calciamētū suū se extendere asserit,quia dum per carnem gentibus innotuit,quasi calciata ad nos diuinitas venit. Sed huius incarnationis mysteriū humanus oculus penetrare nō sufficit. Inuestigari

Christi incarnatio vix inuestigari potest.

etenim nullatenus potest quomodo incarnatur verbū:quomodo summus & viuificator spiritus,intra vterum matris animatur:quomodo is qui initium non habet,& existit & cōcipitur. Corrigia ergo calciamenti,est ligatura mysterij. Ioānes itaque soluere corrigiā calciamenti eius nō valet, quia incarnationis eius mysteriū nec ipse inuestigare sufficit, qui hoc per prophetiæ spiritum agnouit. Quid est ergo dicere,nō sum dignus soluere corrigiam calciamenti eius:nisi apertè & humiliter suam ignorantiam profiteri? Ac si patenter dicat:Quid mirum si ille mihi prælatus est,quem post me quidem natum cōsidero,sed natiuitatis eius mysterium non apprehendo? Ecce Ioānes prophetiæ spiritu impletus,mira scientia emicat, & tamē illud de se insinuat,quod ignorat. Qua in re pensandum nobis est fratres charissimi,& tota intentione cogitandū,quomodo sancti viri vt humilitatis in se virtutem custodiant,cùm quędā mirabiliter sciunt,illud ante mentis oculos student reuocare quod

H

Humilitas est custos virtutis. † tollat.

nesciunt,vt dum ex parte alia infirmitatem suam cōsiderāt,ex ea parte qua perfecti sunt,eorum se animus non extollat. Sciētia etenim virtus est,humilitas etiam custos virtutis. Restat ergo vt in omne quod scit, sese mens deprimat,ne quod virtus scientiæ congregat,ventus elationis spargat.† Cùm bona fratres agitis,semper ad memoriam malè acta reuocate,vt dū cautè culpa conspicitur,nūquam de bono opere incautè animus lætetur. Superiores inuicem in via dei eos maxime qui vobis commissi non sunt,proximos vestros attendite, quia & quos agere aliqua praua conspicitis, quæ in eis lateāt bona nescitis. Magnus ergo vnusquisque esse studeat,sed tamē aliquo modo esse se nesciat,ne dum sibi magnitudinem arroganter tribuit, amittat intus quod erat. Hinc etenim per prophetā dicitur:Vę

Esaiæ 5. Roma.12.

qui sapientes estis in oculis vestris,& corā vobismetipsis prudentes. Hinc Paulus ait: Nolite prudētes esse apud vosmetipsos. Hinc contra superbientē Saul dicitur:Cùm esses paruulus

1.Reg.15.

in oculis tuis,caput in tribubus Israël factus es. Ac si apertè diceretur:Cum tu te paruulū conspiceres, ego te prę cęteris magnum feci. Quia verò tu te magnū conspicis:à me paruus ęstimaris. Quo contra cùm Dauid regni sui potētiam coram arca

Dauid humilitas & præclara gesta. 1.Reg.3.

fœderis domini saltando despiceret,dixit: Ludam & vilior fiā plusquam factus sum,& ero humilis in oculis meis. Quē enim non extolleret,ora leonum frangere, vrsorum brachia dissipare,despectis prioribus fratribus eligi,reprobato rege ad regni tabernacula vngi,timendum cunctis uno lapide Goliā sternere,

I

à rege proposita extinctis allophylis numerosa pręputia reportare,regnum ex promissione percipere,cūctúmque Israëliticum populum sine vlla postmodum cōtradictione possidere? & tamen in cunctis se despicit,qui in suis oculis se esse humilem confitetur. Si ergo sancti viri etiam cùm agūt fortia,de semetipsis vilia sentiūt,quid in sua excusatione dicturi sunt,qui

Opera bona sine humilitate nihil sunt.

sine operatione virtutis intumescunt? Sed & si quęlibet bona assint opera:nulla sunt,nisi ex humilitate condiantur. Miranda quippe actio cum elatione non eleuat,sed grauat. Qui enim sine humilitate virtutes congregat,quasi in vento puluerē portat,& vnde aliquid ferre cernitur,inde deterius cæcatur. In cūctis ergo quę agitis fratres mei,radicem boni operis humilitatem tenete,nec quibus iam superiores,sed quibus adhuc inferiores estis,aspicite:vt dum meliora vobis exempla proponitis,ad maiora semper ascendere ex humilitate valeatis.

Lectio sancti Euangelij secundum Lucam.

Cap.2.

IN illo tempore. Exiit edictū à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis. Hæc descriptio prima facta est à præside Syriæ Cyrino. Et ibant omnes vt profiterentur singuli in suā ciuitatem. Ascendit autē & Ioseph à Galilæa de ciuitate Nazareth in Iudæam ciuitatem Dauid quæ vocatur Bethlehem,eo quòd esset K de domo & familia Dauid, vt profiteretur cū Maria desponsata sibi vxore prægnante. Factum est autem cùm essent ibi,impleti sunt dies vt pareret,& peperit filium suum primogenitum. Et pannis eum inuoluit & reclinauit eum in præsepio,quia non erat ei locus in diuersorio: Et pastores erant in regione eadem, vigilantes & custodientes vigilias noctis super gregem suum. Et ecce angelus domini stetit iuxta illos, & claritas dei circumfulsit illos: Et timuerunt timore magno. Et dixit illis angelus: Nolite timere. Ecce enim euangelizo vobis gaudium magnum quod erit omni populo,quia natus est vobis hodie saluator, qui est Christus dominus,in ciuitate Dauid. Et hoc vobis signum. Inuenietis infantem pannis inuolutum,& positum in præsepio. Et subitò facta est cum angelo multitudo militiæ cœlestis exercitus,laudantium & dicētium: Gloria in altissimis deo,& in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in Basilica beatæ Mariæ,in die natalis domini.

L

Homilia octaua.

QVia largiente domino,missarum solennia ter hodie celebraturi sumus,loqui diu de euāgelica lectione nō possumus. Sed nos aliquid vel breuiter dicere, redēptoris nostri natiuitas ipsa cōpellit. Quid est enim quòd

Mundus quare describitur domino nascituro.

nascituro domino mundus describitur, nisi hoc quod apertè monstratur,quia ille apparebat in carne,qui electos suos ascriberet in æternitate? Quo contrà de reprobis per prophetam dicitur: Deleantur de libro viuentium, & cum iustis non scribantur. Qui bene etiā in Bethlehem nascitur. Bethleem quippe domus panis interpretatur. Ipse nāque est qui ait: Ego sum

Psalm.68. Ioan.6.

panis viuus,qui de cœlo descendi. Locus ergo in quo dominus nascitur,domus panis antea vocatus est, quia futurū profectò erat vt ille ibi per materiam carnis appareret, qui electorum mentes interna satietate reficeret. Qui non in parentū domo, sed in via nascitur, vt profectò ostenderet,quia per humanitatem suam quā assumpserat, quasi in alieno nascebatur. Alienū videlicet non secundum potestatem dico,sed secundum naturam. Nā de potestate eius scriptum est: In propria venit. In natura

Ioan.1.

etenim sua ante tēpora natus est,in nostra venit ex tēpore. Qui ergo æternus permanens,temporalis apparuit, alienū est vbi descendit. Et quia per Prophetam dicitur: Omnis caro

Esaiæ 40.

fœnum: factus homo,fœnum nostrum vertit in frumentū,qui de semetipso ait: Nisi granum frumenti cadens in terrā mortuum fuerit,ipsum solum manet. Vnde & natus in pręsepio re-

Ioan.12.

M

clinatur,vt fideles omnes: videlicet sancta animalia,carnis suæ frumento reficeret,ne ab æternæ intelligentiæ pabulo ieiuna remanerent. Quid autem est quòd vigilantibus pastoribus angelus apparet,eosque dei claritas circumfulget, nisi quòd illi

Pastores vigiles sublimia videre merentur.

præ cæteris videre sublimia merentur, qui fidelibus gregibus pręesse sollicitè sciūt? Dúmque ipsi pie super gregē vigilāt, diuina super eos gratia largius coruscat. Regem verò natum angelus nunciat,eiúsque voci angelorum chori concinunt,& cō gaudentes clamāt: Gloria in excelsis deo,& in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Prius quippe quàm redemptor noster nasceretur per carnē,discordiā cum angelis habuimus, à quorum claritate atque munditia per primæ culpæ meritum, per quotidiana delicta lōgè distabamus. Quia enim peccādo extranei eramus à deo, extraneos nos à suo consortio deputabant angeli ciues dei. Sed quia nos cognouimus regem nostrum,recognouerunt nos angeli ciues suos. Quia enim cœli rex terrā nostræ carnis assumpsit,infirmitatem nostram illa iam angelica celsitudo non despicit. Ad pacem nostram angeli redeunt, intentionem prioris discordiæ postponunt,& quos prius infirmos,abiectósque despexerant, iam socios venerantur. Hinc

Gene.19.

est enim quòd Loth & Iosue angelos adorāt,nec tamen adorare prohibentur: Ioannes verò in Apocalypsi sua adorare angelum voluit,sed tamē idem hūc angelus ne se debeat adorare compescuit,

A compescuit,dicens: Vide ne feceris,conseruus enim tuus sum

Apoc.22.

& fratrum tuorum. Quid est quòd ante redemptoris aduētum

Angeli ante aduentū homini adorare patiebantur se adorari,& post aduentum recusauerunt.

angeli ab hominibus adorantur,& tacent,postmodum verò adorari refugiunt: nisi quòd naturam nostram quam prius despexerant: postquam hanc super se assumptam conspiciunt, prostratam sibi videre pertimescunt? Nec iam sub se velut infirmam contemnere ausi sunt, quam super se videlicet in cœli rege venerantur. Nec habere dedignantur hominem socium, qui super se adorant hominem Deum. Curemus ergo fratres charissimi ne qua nos immunditia polluat, qui in æterna præscientia & dei ciues, & angelis eius æquales sumus. Vendicemus moribus dignitatem nostram,nulla nos luxuria inquinet, nulla nos turpis cogitatio accuset, non malitia mentem mordeat,non inuidiæ rubigo consumat,non elatio inflet,non ambitio per terrena oblectamenta dilaniet, non ira inflammet.

Psalm.81.

Dij etenim vocati sunt homines. Defende ergo tibi ô homo contra vitia honorem dei, quia propter te factus est deus homo,qui viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Lectio sancti Euangelij secundum Mattheum.

Cap.25.

IN illo tēpore. Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc: Homo quidam peregrè proficiscens vocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua. Et vni dedit quinque talēta, alij autem duo, alij verò vnum: vnicuique secūdum propriā

B

virtutē: & profectus est statim. Abiit autē qui quinque talenta acceperat,& operatus est in eis, & lucratus est alia quinque. Similiter qui duo acceperat,lucratus est alia duo. Qui autem vnū acceperat,abiēs fodit in terrā,& abscondit pecuniā domini sui. Post multū verò tēporis venit dominus seruorum illorum,& posuit rationem cum eis. Et accedens qui quinque talēte acceperat,obtulit alia quinque talenta,dicens: Domine,quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum. Ait illi dominus eius: Euge serue bone & fidelis quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituā: Intra in gaudium domini tui. Accessit autē & qui duo talenta acceperat,& ait: Domine,duo talenta tradidisti mihi,ecce alia duo superlucratus sum. Ait illi dominus eius: Euge serue bone & fidelis,quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: Intra in gaudium domini tui. Accedens autem & qui vnum talētum acceperat,ait: Domine, scio quia homo durus es, metis vbi non seminasti, & congregas vbi non sparsisti,& timens abii & abscōdi talentum tuum in terra. Ecce habes quod tuum est.

C

Respondens autem dominus eius dixit ei: Serue male & piger,sciebas quia meto vbi non semino,& congrego vbi non sparsi: Oportuit ergo te committere pecuniam meam numulariis, & veniens ego recepissem vtique quod meū est,cum vsura. Tollite itaque ab eo talentum,& date ei qui habet decē talenta. Omni enim habēti dabitur,& abundabit, ei autem qui non habet, & quod videtur habere,auferetur ab eo. Et inutilem seruum eiicite in tenebras exteriores, illic erit fletus & stridor dentium.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica sancti Siluestri episcopi,die natalis eius.

Homilia nona.

Donis crescentibus rationes crescunt donorum.

LEctio sancti Euangelij,fratres charissimi, sollicitè cōsiderare nos admonet,ne nos qui plus cæteris in hoc mūdo accepisse aliquid cernimur ab auctore mundi,grauius inde iudicemur. Cùm enim augentur dona, rationes etiam crescunt donorum. Tanto ergo esse humilior, atque ad seruiendum promptior quisque debet ex munere, quanto se obligatiorem esse conspicit in reddēda ratione. Ecce homo qui peregrè proficiscitur,seruos suos vocat,eisque ad negocium talenta partitur. Post multum verò temporis positurus rationem reuertitur. D Bene operantes pro apportato lucro remunerat,seruū verò à bono opere torpentem damnat. Quis itaque iste homo est qui peregrè proficiscitur, nisi redemptor noster, qui in ea carne quam assumpserat,abiit in cœlū? Carnis enim locus proprius terra est,quæ quasi ad peregrina ducitur,dum per redemptorē nostrū in cœlo collocatur. Sed homo iste peregre proficiscens seruis suis bona sua tradidit,quia fidelibus suis spiritalia dona concessit. Vt vni quidem quinque tálenta,alij duo,alij verò cōmisit vnum. Quinque etenim sunt corporis sensus: videlicet visus,auditus,gustus,odoratus,& tactus. Quinque ergo

Talenta quinque, duo, & vnū quid significant.

talentis,donum quinque sensuum:id est,exteriorum sciētia exprimitur. Duobus verò,intellectus & operatio designatur. Vnius autē talēti nomine,intellectus tātūmodò designatur. Sed is qui quinque talenta acceperat,alia quinque lucratus est,quia sunt nonnulli qui etsi interna ac mystica penetrare nesciūt,pro intentione tamen supernæ patriæ docēt recta quos possunt,de ipsis exterioribus quæ acceperunt, duplum talentum portant. Dúmque se à carnis petulantia,& à terrenarum rerum ambitu, atque à visibilium voluptate custodiunt,ab his etiam alios admonendo compescunt. Et sunt nōnulli qui quasi duobus talentis ditati,intellectum atque operationem percipiūt,subtilia de internis intelligunt,mira in exterioribus operātur. Cúmque & intelligendo & operando aliis prædicant,quasi duplicatum de negocio lucrum reportāt. Bene autem alia quinque vel alia duo E in lucrum venisse referuntur,quia dum vtrique sexui prædicatio impenditur,quasi accepta talenta geminantur. Sed is qui vnum talentum acceperat,abiens fodit in terram,& abscōdit pecuniam domini sui. Talentum in terra abscōdere,est acceptum ingenium terrenis actibus implicare, lucrum spiritale nō quærere,cor à terrenis cogitationibus nunquam leuare. Sunt nanque nonnulli qui donum intelligentię perceperunt,sed tamen sola quæ carnis sunt sapiunt,de quibus per prophetam dicitur:

Hiere.4.

Sapientes sunt vt faciant mala, bene autem facere nescierunt. Sed dominus qui talēta cōtulit,rationem positurus redit: quia is qui nunc piè spiritalia dona tribuit,districtè in iudicio merita exquirit. Quid quisque accepit, considerat: & quod lucrum de acceptis reportet,pensat. Seruus qui geminata talenta retulit,à domino laudatur,atque ad æternam remunerationem intromittitur, cùm ei voce dominica dicitur: Euge serue bone & fidelis,quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium domini tui.) Pauca quippe bona sunt omnia præsentis vitæ,quamlibet multa esse videantur,cōparatione retributionis æternæ. Sed tunc fidelis seruus super multa constituitur,quando deuicta omni corruptionis molestia,de æternis gaudiis in illa cœlesti sede gloriatur. Tunc ad domini sui gaudium perfectè intromittitur,quādo in æterna illa patria assumptus, atque angelorum cœtibus admixtus, sic interius gaudet de munere,vt non sit iam quod exterius doleat de cor- F ruptione. Seruus autem qui operari de talento noluit, ad dominum cum verbis excusationis redit, dicens: Domine,scio quia homo durus es: metis vbi non seminasti, & congregas vbi non sparsisti,& timens abij & abscondi talentum tuum in terra,ecce habes quod tuum est.) Notādum quòd inutilis seruus durum dominum vocat,cui tamen ad lucrum deseruire dissimulat,& timuisse se dicit in lucrum talentum expendere,qui hoc solum timere debuerat,ne hoc sine lucro ad dominum reportaret. Sunt enim plærique intra sanctam Ecclesiam, quo-

Ecclesia multos intra se habet qui melioris vitæ vias aggredi metuūt.

rum iste seruus imaginem tenet,qui melioris vitæ vias aggredi metuunt,& tamen iacere in sui torporis ignauia non pertimescunt. Cúmque se peccatores considerant, sanctitatis vias arripere trepidant,& remanere in suis iniquitatibus non formidant. Quorum bene Petrus adhuc in infirmitate positus speciem tenet,cùm viso miraculo piscium dixit: Exi à me domine, quia homo peccator sum. Immo si te peccatorem consideras,

Luca.5.

oportet vt à te dominum nō repellas. Sed qui idcirco melioris habitus vias,& rectioris vitę apprehēdere arcem nolunt, quia infirmos se esse conspiciunt,quasi & peccatores se fatentur,& dominum repellunt,eúmque in quo sanctificati debuerant,fugiunt: & velut in perturbatione consiliū non habent dum moriuntur,& vitā timent. Vnde & huic seruo protinus respondetur: Serue male & piger,sciebas quia meto vbi non semino,& congrego

Universidad de Deusto
Biblioteca

G congrego vbi non spargo? Oportuit ergo te dare pecuniam meam numulariis,& ego veniens recepissem vtiq; quod meū est,cum vsura.)Ex verbis suis seruus piger conſtringitur, cùm dominus dixit:Meto vbi non semino, & congrego vbi non sparsi.) Ac si apertè dicat:Si iuxta tuam sententiam & illud exquiro quod non dedi,quāto magis à te exigo quod ad erogādum dedi?Pecuniam verò dare numulariis,est eis scientiā prēdicationis impendere,qui hanc valeant & dictis & operibus exercere. Sed sicut nostrum periculum aspicitis,si dominicam pecuniam teneamus,ita vestrum fratres charissimi sollicitè pēsate,quia à vobis cum vsura exigitur, quod auditis. In vsura quippe pecunia etiam non data recipitur. Cùm enim hoc redditur quod acceptum fuerat,illud etiam superimpēditur quod acceptum non est.Pensate ergo fratres charissimi, quia de accepta hac verbi pecunia vsuras soluetis,& curate vt ex eo quod auditis,etiam alia studeatis intelligere quæ non auditis,quatenus alia ex aliis colligentes,etiam illa discatis ex vobismetipsis agere,quæ necdum ex prædicatoris ore didicistis. Pigrum verò seruum qua sententia feriat,audiamus. Tollite ab eo talentum,& date ei qui habet decem talenta.) Oppottunum valde videbatur,vt cùm à malo seruo vnum talentum tollitur,ei potius qui duo,quàm qui quinque talēta acceperat daretur. Illi enim magis dari debuit,qui minus quàm qui plus habuit. Sed, sicut superius diximus,per quinque talenta, quinque videlicet sensus,id est exteriorum scientia designatur: Per duo autem, intellectus & operatio exprimitur. Plus ergo habuit qui duo, quàm qui quinque talenta perceperat, quia qui per quinque talēta,exteriorum administrationem meruit, ab intellectu interiorum adhuc vacuus fuit. Vnum ergo talentum,quod intellectum significare diximus,illi dari debuit,qui bene exteriora quæ acceperat,ministrauit. Quod quotidie in sancta cernimus Ecclesia,quia plærique dum bene ministrāt exteriora quæ accipiunt,per adiunctam gratiam,ad intellectum quoque mysticum perducuntur,vt etiā de interna intelligentia polleāt, qui exteriora fideliter administrant. Generalis etiam mox sentētia subditur,qua dicitur:Omni enim habēti dabitur, & abūdabit, ei autē qui nō habet,& quod videtur habere auferetur ab eo.) Habenti nanque dabitur,& abūdabit, quia quisquis charitatē habet,etiam dona alia percipit. Quisquis charitatem non habet,etiam dona quæ percepisse videbatur, amittit. Vnde necesse est fratres mei vt per omne quod agitis, orga chatitatis custodiam vigiletis. Charitas autem vera est amicum diligere in deum,& inimicum diligere propter deum. Quam quisquis non habet,omne bonum amittit quod habet,talēto quod acceperat priuatur,& iuxta dominicam sententiam, in exteriores tenebras mittitur. Per pœnam quippe in exteriores tenebras cadit,qui per culpam suam sponte in interiores tenebras cecidit,& ille coactus patitur tenebras vltionis,qui hic liben ter sustinuit tenebras voluptatis. Sciendum verò est quòd nullus piger ab hac talenti acceptione securus est. Nullus nanque est qui veraciter dicat: Talentum minimè accepi, nō est vnde rationes ponere cogar. Talenti enim nomine,cuilibet pauperi etiam hoc ipsum reputabitur,quod vel minimum accepit. Alius nanque accepit intelligentiam prædicationis, ministerium debet ex talento. Alius terrenam substantiam accepit,erogationem talenti debet ex rebus. Alius nec internorum intelligentiam,nec rerum affluētiam accepit,sed tamen didicit artē qua pascitur,ipsa ars ei in talenti acceptionem reputatur. Alius nihil horum assecutus est,sed tamen fortasse familiaritatis locum apud diuitem meruit,talētum profectò familiaritatis accepit. Si ergo nihil ei pro indigentibus loquitur, pro talenti retentione damnatur. Habens ergo intellectum, curet omnino ne taceat: habens rerum affluentiam, vigilet ne à misericordiæ largitate torpescat. Habens autem qua regitur, magnopere studeat vt vsum atque vtilitatem illius cum proximo partiatur. Habens loquēdi locum apud diuitē, damnationem pro retento talēto timeat, si cùm valet,nō apud eum pro pauperibus intercedit. Talentum quippe ab vnoquoque nostrum vēturus iudex exigit,quantum dedit. Vt ergo de talenti sui rationibus redeunte domino quisque securus sit,cū tremore penset quotidie quid accepit. Ecce nanque iam iuxta est, vt ille qui peregrè profectus est,redeat. Quasi quippe peregrè abiit, qui scilicet de hac terra in qua natus est,longè discesserit,sed profectò reuertitur vt de talentis rationes ponat;quia si à bona actione torpescimus,de ipsis donis quæ contulit, nos districtius iudicat. Consideremus ergo quæ accepimus, atque in eorum erogatione vigilemus. Nulla nos à spiritali opere terrena cura impediat,ne si in terra talentum absconditur,talenti dominus ad iracundiam prouocetur. Piger etenim seruus,cùm iam culpas iudex examinat,talentum de terra leuat;quia sunt plerique qui tunc se à terrenis desideriis vel operibus subtrahunt, quando iam per animaduersionem iudicis ad æternum supplicium trahuntur. Antè ergo de talenti nostri ponenda ratione vigilemus,vt cùm iam iudex ad ferièdum imminet, lucrū nos quod fecimus excuset. Quod præstet nobis deus qui viuit,&c.

Pecuniam numulariis dare quid significat.

Talēta duo qui accepit plus habuit quam ille qui habuerat quinque.

Charitas vera in duobus cōsistit.

Talentum quilibet à deo accepit.

Diuites debent esse liberales.

Lectio sancti euangelij secundum Matthæum.

CVm natus esset Iesus in Bethlehē Iudæ,in diebus Herodis regis,ecce Magi ab Oriēte venerunt Hierosolymā,dicētes: Vbi est qui natus est rex Iudæorū? Vidimꝰ enim stellā eius in Oriente,& venimus adorare eum. Audiēs autem Herodes rex turbatus est,& omnis Hierosolyma cū illo. Et congregans omnes principes sacerdotū & Scribas populi,sciscitabatur ab eis vbi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei: In Bethlehem Iudæ. Sic enim scriptū est per prophetam: Et tu Bethlehē terra Iuda,nequaquam minima es in principibus Iuda. Ex te enim exiet dux,qui regat populum meum Israel. Tunc Herodes clam vocatis Magis,diligenter didicit ab eis tempus stellæ quæ apparuit eis. Et mittēs illos in Bethlehem dixit: Ite & interrogate diligēter de puero,& cū inueneritis,renunciate mihi, vt & ego veniēs adorē eum. Qui cùm audissent regē,abierunt: Et ecce stella quam viderant in Oriēte,antecedebat eos, vsque dū veniens staret suprà vbi erat puer: Vidētes autē stellam,gauisi sunt gaudio magno valde. Et intrantes domum,inuenerūt puerū cū Maria matre eius. Et procidentes,adorauerunt eum. Et apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera,aurum,thus,& myrrhā. Et responso accepto in somnis, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuersi sunt in regionem suam.

Cap. 2.

Mich. 5.

Gētiles ad creatorē dominū per signa sua perducti.

Homilia lectionis eiusdem, habita ad populum in basilica sancti Petri Apostoli,in die Epiphaniæ.

Homilia decima.

SIcut in lectione Euangelica fratres charissimi audistis,cœli rege nato,rex terræ turbatus est:quia nimirū terrena altitudo confunditur,cùm celsitudo cœlestis aperitur. Sed quærendum nobis est quid nam sit quòd redemptore nato,pastoribus in Iudæa angelus apparuit, atque adorādum hunc ab Oriente magos non angelus sed stella perduxit? Quia videlicet Iudæis tāquam ratione vtentibus,rationale animal,id est angelus,prædicare debuit, Gentiles verò quia vti ratione nesciebant ad cognoscendum dominum, non per vocem,sed per signa perducūtur. Vnde etiam per Paulū dicitur: Prophetię fidelibus datæ sunt,non infidelibus. Signa autem infidelibus,nō fidelibus. Quia & illis prophetiæ tanquam fidelibus nō infidelibus,& istis signa tanquā infidelibus non fidelibus data sunt. Et notandum quòd redemptorem nostrum cùm iam perfectę essēt ætatis,eiusdem gentilibus Apostoli prædicant, cùmque paruulum & necdum per humani corporis officium loquētē, stella gentibus denunciat: quia nimirum rationis ordo poscebat, vt & loquentem iam dominū loquentes nobis prædicatores innotescerent,& necdū loquentem elementa muta prædicarent. Sed in omnibus signis,quæ vel nascēte domino, vel moriente eo monstrata sunt,considerandum nobis est quāta fuerit in quorundam Iudæorum corde duritia,quæ hunc nec per prophetię

A prophetiæ donum,nec per miracula cognouit. Omnia quippe elemēta auctorē suū veniſſe testata sunt. Vt enim de eis quidquia protinus stellam miserunt. Mare cognouit, quia sub plātis eius se calcabile præbuit. Terra cognouit,quia eo moriente contremuit. Sol cognouit,quia lucis suæ radios abscōdit. Saxa & parietes cognouerunt,quia tempore mortis eius scissa sunt. Infernus agnouit,quia hos quos tenebat mortuos reddidit. Et tamen hunc quem deū omnia insensibilia elemēta senserunt, adhuc infidelium Iudæorum corda deum esse minimè cognoscunt,& dutiora saxis,scindi ad pœnitendum nolunt, cúmque confiteri abnegant,quem elementa,vt diximus,aut signis,aut scissionibus deum clamant. Qui etiam ad damnationis suæ cumulum eum quem natum despiciunt,nascturū lōge antè prēsciuerunt. Et non solum quia nasceretur nouerant, sed etiam vbi nasceretur. Nam ab Herode requisiti,locū natiuitatis eius exprimunt,quem scripturæ auctoritate didicerunt. Et testimonium proferunt,quòd Bethlehē honorari natiuitate noui ducis ostenditur,vt ipsa eorū gemina scientia & illis fieret ad testimonium damnationis,& nobis ad adiutorium credulitatis. Quos profectò bene Isaac cum Iacob filium suū benediceret, designauit:qui & caligans oculis,& prophetans,in præsenti filium nō vidit,cui tamen multa in posterum præuidit. Quia nimirū Iudaicus populus prophetiæ spiritu plenus & cæcus, eū B de quo multa in futurum prædixit,in presenti positū nō agnouit. Sed natiuitate regis nostri cognita, Herodes ad callida argumēta cōuertitur,& ne terreno regno priuaretur,renunciari sibi vbi puer inueniatur postulat. Adorate eū velle se simulat, vt hūc si inueniri posit,extinguat. Sed quāta est humana malitia contra consilium diuinitatis? Scriptum quippe est: Nō est sapientia,non est prudentia,non est cōsilium contra dominū. Nam ea quæ apparuit stella,magos perducit. Natum regē reperiūt,muner a deferunt. Et ne redire ad Herodem debeāt,in somnis admonentur. Sicque fit vt Iesum quē quęrit Herodes, inuenire nō possit. Cuius persona qui alij quàm hypochritæ designātur,qui dum fictè quærūt inuenire dominum, nunquā merentur? Sed inter hæc sciendum quòd Priscillianistæ hęreti ci nasci vnumquęque hominem sub cōstitutionibus stellarum putāt: & hoc in adiutoriū sui erroris assumūt, quòd noua stella exiit cùm dominus in carne apparuit. Cuius fuisse fatum eādem quæ apparuit stellam,putant. Sed si Euangelij verba pēsamus,quibus de eadem stella dicitur: Vsque dum veniens staret suprà vbi erat puer.) Dum nō puer ad stellam sed stella ad puerum cucurrit,si dici liceat,non stella fatum pueri,sed fatum stellæ is qui apparuit puer fuit. Sed à fideliū cordibus absit vt aliquid esse fatum dicant. Vitam quippe hominum solus hanc conditor qui creauit administrat. Neque enim propter stellas homo, sed stellæ propter hominem factæ sunt. Et si stella fatum hominis dicitur,ipsis suis ministeriis subesse homo perhibetur. Certè cùm Iacob de vtero egrediēs,prioris fratris plantam teneret manu,prior perfectè nequaquā egredi potuit,nisi subsequens inchoasset: & tamen cum vno tempore, eodémq; momento vtrūque mater fuderit,nō vna vtriusque vitæ quālitas fuit. Sed ad hoc solēt mathematici respōdere,quia virtus cōstellationis in ictu pūcti est. Quibus è diuerso nos dicimus, quia magna est mora natiuitatis. Si igitur in ictu puncti cōstellatio permutatur,necesse iā erit,vt tot dicāt fata quot sunt mē bra nascentium. Fateri etiā Mathematici solent,quòd quisquis signo aquarij nascitur, in hac vita piscatoris ministeriū sortiatur. Piscatores verò,vt fertur, Getulia non habet. Quis ergo di cat quia nemo illic in stella aquarij nascitur. vbi piscator orani no non habetur? Rursum quos nasci signo libræ asserūt, trapezitas futuros dicūt, & trapezitas multarum gentiū prouinciæ ignorant. Fateantur ergo necesse est, aut hoc in eis signū deesse, aut effectum fatalem nullo modo habere. In Persarū quoque, Frācorúmque terra reges ex genere prodeūt, quibus profectò nascentibus quis æstimet quanti eisdē momentis horarum ac temporum ex seruili conditione nascuntur? & tamē regum filij vno eodémq; sydere cum seruis nati, ad regnū proficiunt, cùm serui qui secum fuetant geniti, in seruitute moriātur. Hæc de stella breuiter diximus, ne mathematicorum stultitiam indiscussam præterisse videamur. Magi verò aurum, thus,& myrrham deferunt. Aurum quippe regi cōgruit. Thus verò in dei sacrificium ponitur. Myrrha autem mortuorū corpora condiunturEum ergo Magi quem adorant,etiam mysticis muneribus prædicant, auro regem,thure deum, myrrha ſto oblata mortalem. Sunt verò nonnulli hæretici qui hūc deum credūt, sed vbique regnare nequaquam credunt. Hi profectò ei thus offerunt,sed offerre etiam aurum nolunt. Et sunt nonnulli qui hunc regem existimant, sed deum negant. Hi videlicet ei aurum offerunt,sed offerre thus nolunt. Et sunt nōnulli qui hūc & deum & regem fatētur,sed assumsisse carnem mortalem negant. Hi nimirum ei aurum & thus offerunt sed offerre myrrham assumptæ mortalitatis nolunt. Nos itaque nato domino offeramus aurum,& hūc vbique regnare fateamur. Offeramus thus,vt credamus quòd is qui in tēpore apparuit,deus ante tēpora extitit. Offeramus myrrham,vt eum quem credimus in sua diuinitate impassibilem,credamus etiā in nostra fuisse carne mortalem. Quanuis in auro,thure,& myrrha intelligi & aliud potest. Auro nanque sapientia designatur: Salomone atte stante,qui ait: Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis. Thure autem quod deo incenditur, virtus orationis exprimitur. Psalmista testante,qui dicit: Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. Per myrrham verò carnis nostræ mortificatio figuratur. Vnde sancta Ecclesia de suis operatiis vsque ad mortem pro deo certantibus dicit: Manus mææ distillauerunt myrrham. Nato ergo regi aurum offerimus,si in conspectu illius claritate supernæ sapientiæ resplendemus. Thus offerimus,si cogitationes carnis per sancta orationū studia in ara cordis incendimus, vt suaue aliquid deo per cœleste desiderium redolere valeamus. Myrrham offerimus, si carnis vitia per abstinentiam mortificamus, Per myrrham nanque, vt dixi mus,agitur ne mortua caro putrefiat. Mortuam verò carnē putrescere,est hoc mortale corpus fluxui luxuriæ deseruire: sicut de quibusdā per prophetam dicitur: Computruerūt iumēta in stercore suo. Iumenta quippe in stercore suo putrescere,est carnales homines in fœtore luxuriæ vitam finire. Myrrham ergo deo offerimus,quando hoc mortale corpus à luxuriæ putredine per condimentum continentię custodimus. Magnum verò nobis aliquid magi innuunt,quòd in regionem suam per aliam viā reuertūtur. In eo nanq; quod admoniti faciunt,nobis profectò insinuant quid faciamus. Regio quippe nostra paradisus est. Ad quam Iesu cognito,redite per viā qua venimus prohibemur. A regione etenim nostra superbiendo, inobediendo, visibilia sequendo,cibum vetitū gustando,discessimus: sed ad eam necesse est,vt flendo,obediendo, visibilia contemnēdo, atque appetitum carnis refrenando,redeamus. Per aliam ergo viam ad regionem nostram regredimur: quoniā qui à paradisi gaudiis per delectamenta discessimus,ad hæc per lamēta reuocamur. Vnde necesse est fratres charissimi, vt semper pauidi semperq; suspecti ponamus ante oculos cordis hinc culpas operis illinc iudicium extremæ districtionis. Pensemus quam districtus iudex veniat, qui iudicium minatur & latet. Terrores peccatoribus intētat,& tamē adhuc sustinet. Et idcirco veres

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Lectio sancti euangelij secundum Matthæum.

Matt.13. IN illo tẽpore. Dixit Iesus discipulis suis parabolam hãc. Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro, quem qui inuenit homo abscõdito in agro, quẽ qui inuenit homo abscondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit vniuersa quæ habet, & emit agrum illum. Iterũ simile est regnum cœlorum homini negociatori quærẽti bonas margaritas. Inuẽta autem preciosa margarita, abiit & vendidit vniuersa quæ habuit, & emit eam. Iterum simile est regnum cœlorum sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti. Quã cùm impleta esset educentes, & secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa sua, malos autem foras miserunt. Sic erit in consummatione seculi. Exibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & stridor dẽtium. Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei, etiam. Ait illis: Ideo omnis scriba doctus in regno cœlorum, simili est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo noua & vetera.

Homilia lectionis eiusdem, habita ad populum in basilica sanctæ Agnetis, in die natalis eius.

Homilia vndecima.

COelorum regnum fratres charissimi idcirco terrenis rebus simile dicitur, vt ex his quæ animus nouit, surgat ad incognita quæ non nouit: quatenus exemplo visibilium se ad inuisibilia rapiat, & per ea quæ vsu didicit, quasi confricatus incalescat: vt per hoc quod scit notum diligere, discat & incognita amare. Ecce enim cœlorum regnum thesauro abscondito, in agro comparatur, quem qui inuenit homo abscõdit, & præ gaudio illius vadit & vendit vniuersa quæ habet, & emit agrum illum. Qua in re hoc quoque notandum est quòd inuentus thesaurus absconditur vt seruetur? quia studiũ cœlestis desiderij à malignis spiritibus custodire non sufficit, qui hoc ab humanis laudibus non abscondit. In præsenti etenim vita quasi in via sumus, qua ad patriã pergimus. Maligni autẽ spiritus iter nostrum quasi quidam latrunculi obsidẽt. Deprædari ergo desiderat, qui thesaurum publicè portat in via. Hoc autẽ dico, non vt proximi opera nostra bona non videãt: cùm scriptum sit: Videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrũ qui in cœlis est: sed vt per hoc quod agimus, laudes exterius non quæramus. Sic autem sit opus in publico, quatenus intentio maneat in occulto, vt & de bono opere proximis prę beamus exemplũ, & tamen per intẽtionẽ, qua deo soli placere quærimus, semper optemus secretum. Thesaurus autẽ cœleste est desiderium: ager verò in quo thesaurus absconditur, disciplina studij cœlestis. Quem profectò agrum venditis omnibus cõparat, qui voluptatibus carnis renũcians, cuncta sua terrena desideria per disciplinæ cœlestis custodiã calcat: vt nihil iam quod caro blãditur libeat, nihil quod carnalem viam trucidat spiritus perhorrescat. Rursum cœleste regnum negociatori homini simile dicitur, qui bonas margaritas quærit, sed vnam preciosam inuenit, quam videlicet inuentã, omnia vẽdẽs emit: quia qui cœlestis vitæ dulcedinem inquantũ possibilitas admittit, perfectè cognouerit: ea quæ in terrenis amauerat, libẽter cũcta derelinquit: in cõparatione eius vilescũt omnia, deserit habita, congregata dispergit, inardescit in cœlestibus animus, nihil in terrenis libet, deforme conspicitur quicquid de terrenæ rei placebat specie, quia sola præcios æ margaritæ claritas fulget in mẽte. De cuius dilectione rectè per Salomonẽ dicitur: Fortis est vt mors dilectio: quia videlicet sicut mors corpus interimit, sic ab amore rerum corporaliũ æternæ vitæ charitas occidit. Nam quem perfectè absorbuerit, ad terrena foris desideria velut insensibilem reddit. Nec enim sancta hęc cuius hodie natalitia celebram⁹, mori pro domino potuisset in corpore, si prius à terrenis desideriis mortua non fuisset in mẽte. Erectus nanque in virtutis culmine animus torrẽta despexit, præmia calcauit. Ante armatos reges & præsides inuictus stetit, feriente robustior, iudicante sublimior. Quid inter hęc nos barbari & debiles dicim⁹, qui ire ad regna cœlestia puellas per ferrũ videmus? Quos ita superat, superbia inflat, ambitio perturbat, luxuria inquinat. Qui si adipisci regna cœlorũ per bella persecutionũ nõ possumus, hoc ipsum nobis turpe sit quòd deum nolumus saltem per pacem sequi. Ecce nulli nostrũ hoc tempore dicit deus, Pro me morere: sed illicita tantũmodo in te desideria occide. Qui ergo in pace subigere carnis desideria nolumus, quando in bello pro domino ipsam carnẽ daremus?

Thesaurum publicè in via portãs deprædari desiderat. I

Vitæ cœlestis cupidus cuncta terrena facilè derelinquit

Cant.8.

Deus non quærit quod pro mortuos. Ecclesia sagenæ comparatur.

Rursus simile esse regnum cœlorum sagenæ in mare missæ dicitur, ex omni genere piscium congreganti, quæ impleta ad littus educitur, & in vasis boni pisces eligũtur, mali autẽ proiiciũtur foras. Sancta Ecclesia sagenæ comparatur, quia & pisca toribus est commissa, & per eam quisque ad æternum regnum à presentis seculi fluctibus trahitur, ne in æternæ mortis profunda mergatur. Quæ ex omni genere piscium cõgregat: quia ad peccatorum veniam sapientes & fatuos, liberos & seruos, diuites & pauperes, fortes & infirmos vocat. Vnde per Psalmistã deo dicitur: Ad te omnis caro veniet. Quæ sagena scilicet Ecclesia tũc vniuersaliter repletur, cùm in fine suo humani generis summa cõcluditur. Quã educũt, & secus littus sedẽt: quia sicut mare seculũ, ita seculi finẽ significat littus maris. In quo scilicet fine boni pisces in vasis eliguntur, mali autẽ proiiciuntur foras: quia & electi quique in tabernacula æterna recipiũtur, & interni regni luce perdita ad exteriores tenebras reprobi pertrahũtur. Nunc enim bonos malósque cõmuniter quasi permixtos pisces fidei sagena nos cõtinet, sed littus indicat sanctæ Ecclesiæ sagena quid trahebat. Et quidem pisces qui capti fuerint, mutari non possunt: nos autẽ mali capimur, sed in bonitate permutamur. Cogitemus igitur in captione, ne diuidamur in littore. Ecce quàm grata est nobis hodierna solẽnitas, ita vt se nõ modicũ addicat, si cui ex hoc cõuẽtu nostro de esse cõtingat. Quid ergo in die illa acturus est, qui à cõspectu iudicis rapitur, ab electorum societate superatur, qui tenebrescit à lumine, cruciatur æternã combustione? Vnde & hanc eandẽ comparationem dominus sub breuitate aperit, cùm subiũgit: Sic erit in consummatione seculi. Exibunt angeli, & separabũt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminũ ignis, ibi erit fletus & stridor dentium.) Hoc iam fratres charissimi timendum est potius quàm exponendum. Aperta etenim voce tormenta peccantium dicta sunt, ne quis ad ignorãtiæ suę excusationem recurreret, si quid de æterno supplicio obscurè diceretur. Vnde & subditur: Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei: Vtique domine.) Atque in conclusione subiũgitur: Ideo omnis scriba doctus in regno cœlorum similis est homini patrifamilias proferẽti de thesauro sua noua & vetera.) Si per nouũ & vetus quod dicitur, vtrunque testamentũ accipimus, Abraham doctum fuisse denegamus, qui noui & veteris testamenti etsi facta nouit, minimè verba nunciauit. Moysen quoque docto patrifamilias comparare non possumus, qui etsi testamẽtũ vetus edocuit, nouũ tamen dicta non protulit. Dum ergo ab hoc intellectu excludimur, ad alium vocamur. Sed in eo quod veritas dicit: Omnis scriba doctus in regno cœlorum similis est patrifamilias: intelligi valet quia non de his qui fuerant, sed de his qui esse in Ecclesia poterant loquebatur. Qui tũc noua & vetera proferunt, cùm vtriusque testamenti prædicamenta vocibus & moribus loquuntur. Quod tamen intelligi & aliter potest. Vetustum quippe humani generis fuit, ad inferni claustra descendere, pro peccatis suis supplicia æterna tolerare. Cui per mediatoris aduentum, nouum aliquid accesit, vt si hic rectè studeat viuere, cœlorum regna valeat penetrare. Et homo in terra editus, à corruptibili vita moriatur, in cœlo colocandus. Et vetus itaque est, vt pro culpa humanum genus in æterna pœna intereat: & nouum, vt conuersus in regno viuat. Quod ergo in conclusione locutionis suæ dominus subdidit, hoc est vtiq; quod præmisit. Prius enim de regni similitudine, thesaurum inuentum, ac bonam margaritam protulit, postmodum verò inferni pœnas de malorũ conbustione narrauit, atque in conclusione subiunxit: Ideo omnis scriba doctus in regno

Mittit angelos suos.

Regnũ cœlorum similatur.

Matth.13.

Matth.5.

Regnũ cœlorum quomodo intelligendum Ecclesia.

Matth.13.

Matth.5.

*Mittit filius hominis

Universidad de Deusto Biblioteca

G teſtimonium à proximis quærunt, iudex venit, qui non ſolum operum, ſed & cordium teſtis eſt: Quæ autem paratæ erāt intrauerunt cum eo ad nuptias, & clauſa eſt ianua. O ſi ſapere in cordis palato poſsit, quid admirationis habet quod dicitur, venit ſponſus? Quid dulcedinis, intrauerunt cum eo ad nuptias? Quid amaritudinis, & clauſa eſt ianua? Venit q̄ppe ille qui aduentu ſuo elementa concutit, in cuius cōſpectu cœlum & terra contremiſcit. Vnde etiam per prophetā dicit: Adhuc ſemel, & ego mouebo nō ſolum terram, ſed etiam cœlum. Ad cuius examen omne humanum genus deducitur. Cui ad vindictam malorum remunerationémque bonorum, archanheli, throni, principatus, & dominationes obſequuntur. Pēſate fratres chariſsimi, ante conſpectū tanti iudicis, qui in illo die terror erit, quando iam in pœna remedium nō erit? Quæ illa cōfuſio, cui reatu ſuo exigente continget in conuentu omnium angelorū hominúmque erubeſcere? Qui pauor, eum quem & trāquillū mens humana capere non valet, etiam iratum videre? Quem diem bene propheta intuens ait: Dies iræ dies illa, dies tribulationis & anguſtiæ, dies calamitatis & miſeriæ, dies tenebrarū & caliginis, dies nebulę & turbinis, dies tubæ & clāgoris. Penſate ergo fratres chariſsimi, extremi diē iudicij ſuper corda reproborum qua aſperitate propheta vidit amareſcere, quē tot appellationibus non valet explicare. Quanta verò tunc erit electorum lætitia, qui de eius merentur viſione gaudere, de cu-

Aggei.2. — *Iudicij dies terribilis erit.* — *Sopho.1.*

H ius conſpectu vident & elementa omnia contremiſcere, cū eo ſimul ad nuptias intrare: qui & in ſponſi nuptiis gaudent, & tamē ipſi ſunt ſpōſa, quia in illo æterni regis thalamo viſioni noſtræ deus coniungitur. Quæ ſcilicet viſio nūquam iam in perpetuum ab amoris ſui amplexibus euelletur. Tunc regni ianua lugentibus claudetur, quæ modo quotidie pœnitentibus aperitur. Erit nanque & tunc pœnitentia, ſed fructuoſa iam nō erit: quia nequaquam tunc veniam inuenit, qui modo aptū veniæ tempus perdit. Hinc etenim Paulus dicit: Ecce nunc tēpus acceptabile, ecce nūc dies ſalutis. Hinc propheta ait: Quęrite dominū dum inueniri poteſt, inuocate eum dū propè eſt. Vnde & eaſdē virgines fatuas inuocantes dominus nō audit, quia interclūſa regni ianua, is qui nūc per exauditionē propè eſſe poterat, propè iam non erit. Nam ſubditur: Nouiſsimè veniunt & reliquæ virgines dicentes: Domine domine aperi nobis. At ille reſpondens ait: Amē dico vobis, neſcio vos.) Ibi iam à deo nō poteſt mereri quod petit, qui hic noluit audire quod iuſsit, quia qui tempus congruæ pœnitentiæ perdidit, fruſtra ante regni ianuā cū precibus venit. Hinc eſt enim quod per Salomonem dominus dicit: Vocaui, & renuiſtis: extendi manū meam, & non fuit qui aſpiceret. Deſpexiſtis omne conſilium meū, & increpationes meas neglexiſtis. Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cū vobis quod timebatis aduenerit: cū irruerit repentina calamitas, & interitus quaſi tēpeſtas ingruerit: quando venerit ſuper vos tribulatio & anguſtia tūc inuoca-

Paradiſus quotidie pœnitētib⁹ aperitur. — *2.Cor.6.* — *Eſa. 55.* — *Prouer.1.* — *Pœnitētiæ tēpus perdentes mirabilia verba audient à domino.*

I bunt me, & non exaudiam, manè conſurgent, & non inueniēt me. Ecce aperiri clamant, & repulſionis ſuæ dolore compulſę, appellationem dominantis ingeminant dicentes: Domine domine aperi nobis.) Preces offerunt, ſed neſciūtur, quia tunc velut incognitos dominus deſerit, quos modo ſuos per vitæ meritū nō agnoſcit. Vbi aptè quoque generalis ad diſcipulos exhortatio ſubinfertur, cum dicitur: Vigilate itaque, quia neſcitis diem neque horā.) Quia poteſt peccata deus pœnitentiā ſuſcipit, ſi ſciret quiſque de præſenti ſeculo quo tempore exiret, aliud tēpus voluptatibus, atque aliud pœnitentiæ aptare potuiſſet. Sed qui pœnitēti veniā ſpopōdit, peccanti diē craſtinū nō promiſit. Semper ergo extremum diē debemus metuere, quē nunquam poſſumus præuidere. Ecce hunc ipſum diem de quo loquimur, ad inducias conuerſionis accepimus, & tamen mala quæ fecimus, flere recuſamus. Non ſolum commiſſa nō plāgimus, ſed etiā quæ defleantur augemus. At ſi aliqua nos ægritudo corripiat, ſi ſigna ægritudinis vicinam mortē denunciēt, inducias viuēdi quærimus, vt peccata noſtra defleamus, & eas cū magno æſtu deſiderij petimus, quas acceptas modo pro nihilo habemus. Rem fratres chariſsimi refero, quam ſi intentè audire vult charitas veſtra, ex conſideratione illius vehemēter inſtruitur. Quidā vir nobilis in Valeria ꝓuincia nomine Chriſaurius fuit, quem lingua ruſtica populus Chriſorium vocabat, vir valde idoneus, ſed tantū plenus vitiis quātum rebus: ſuperbia tumidus, carnis ſuæ voluptatibus ſubditus, in acquirēdis rebus auaritiæ facibus accēſus. Sed cum tot malis dominus finē ponere decreuiſſet, ſicut à religioſo viro quodā qui nūc ſupereſt, propinquo illius didici, corporis lāguore percuſſus eſt. Qui ad extremum veniens, eadē hora qua iam de corpore erat exiturus, apertis oculis vidit tetros & nigerrimos ſpiritus corā ſe aſsiſtere, & vehemēter imminere, vt ad inferni clauſtra ſe raperēt. Cœpit tremere, palleſcere, ſudare, & magnis vocibus inducias petere, filiúmq; ſuū nomine Maximū, quē ipſe iam monachus monachum vidi, nimiis & turbatis clamoribus vocare, dicens: Maxime curre, Maxime curre, nunquam tibi aliquid mali feci, in fidē tuā me ſuſcipe. Turbatus mox Maximus affuit, lugens & perſtrepens familia cōuenit. Eos autem quos ille inſiſtētes ſibi grauiter tolerabat, ipſi malignos ſpiritus videre nō poterant, ſed eorum præſentiā in confuſione, in pallore ac tremore illius qui trahebatur, videbāt. Pauore autem tetræ corū imaginis, huc illúcq; vertebatur in lectulo. Iacebat in ſiniſtro latere, aſpectum eorum ferre nō poterat: vertebatur ad parietem, ibi aderant. Cúmq; cōſtrictus nimis relaxari ſe iam poſſe deſperaret, cœpit magnis vocibus clamare dicēs: Inducias vel vſque manè, inducias vel vſque manè. Sed cū hæc clamaret, in ipſis ſuis vocibus de habitaculo ſuæ carnis euulſus eſt. De quo nimirum cōſtat, quia pro nobis iſta nō pro ſe viderit, vt eius viſio nobis proficiat, quos adhuc diuina patiētia lōganimiter expectat. Nam illi tetros ſpiritus ante mortē vidiſſe, & inducias

Pœnitenti veniā, ſed nō peccanti craſtinū promittit deus. — *Chriſaurius* — K *In extremis dæmones vidit, nec inducias petendo obtinere potuit.*

L petiſſe, quid profuit, qui eaſdem inducias quas petiit non accepit? Nos ergo fratres chariſsimi nūc ſollicitè iſta cogitem⁹, ne nobis in vacuū tēpora pereāt, & tūc quæramus ad bene agendum viuere, cum iam cōpellimur de corpore exire. Memētote quid veritas dicat: Orate ne fiat fuga veſtra hyeme vel ſabbato. Per legis quippe mandatū, ambulare longius ſabbato nō licet: hyems quoque ad ambulandū impedimento eſt, quia greſſus ambulātiū torpor frigoris aſtringit. Ait ergo: Orate ne fiat fuga veſtra hyeme vel ſabbato. Ac ſi apertè dicat: Videte ne tūc quæratis peccata veſtra fugere, quando iam non licet ambulare. Illud ergo tempus quo fugere nō licet, modo debet cogitari dū licet. Illa hora noſtri exitus eſt ſemper intuenda, iſta redēptoris noſtri admonitio ante mētis oculos ſemper ponēda, qui ait: Vigilate, itaque, quia neſcitis diem neque horam.)

Matt.24. Fuga noſtra nō fiat in hyeme vel ſabbato.

Lectio ſancti euangelij ſecundum Lucam.

Luce 12.

IN illo tēpore. Dixit Ieſus diſcipulis ſuis, Sint lūbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris. Et vos ſimiles hominibus expectantibus dominū M ſuum, quando reuertatur à nuptiis, vt cùm venerit & pulſauerit, confeſtim aperiant ei. Beati ſerui illi, quos cùm venerit dominus inuenerit vigilantes. Amen dico vobis, quòd præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis. Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit, beati ſunt ſerui illi. Hoc autem ſcitote, quoniam ſi ſciret paterfamiliâs qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non fineret perfodi domum ſuam. Ideo & vos eſtote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis veniet.

Homilia lectionis eiuſdem, habita in Baſilica beati Felicis, die natalis eius.

Homilia decimatertia.

SAncti Euangelij fratres chariſsimi aperta vobis eſt lectio recitata. Sed ne aliquibus ipſa eius planities alta fortaſſe videatur, eam ſub breuitate tranſcurrimus, quatenus eius expoſitio ita neſcientibus fiat cognita, vt tamen ſcientibus non ſit onerofa. Quia viris luxuria in lumbis ſit, fœminis in vmbilico, teſtatur dominus, quia de diabolo ad beatum Iob loquitur dicens: Virtus eius in lumbis eius: & fortitudo illius in vmbilico ventris eius. A principali igitur ſexu, lumborum

Luxuria viris in lumbis, & fœminis in vmbilico. — *Iob 40.*

A lumborum nomine, luxuria deſignatur, cum dominus dicit: Sint lumbi veſtri præcincti.) Lumbos enim præcingimus: cum carnis luxuriam per cōtinentiam coarctamus. Sed quia minus eſt mala non agere, niſi etiam quiſque ſtudeat, & bonis operibus inſudare, protinus additur: Et lucernæ ardētes in manibus veſtris.) Lucernas quippe ardentes in manibus tenemus, cùm per bona opera proximis noſtris lucis exempla monſtramus. De quibus profectò operibus dominus dicit: Luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificēt patrem veſtrum qui in cœlis eſt. Duo autem ſunt, quę iubētur, & lumbos reſtringere, & lucernas tenere, vt & munditia ſit caſtitatis in corpore, & lumen veritatis in operatione. Redemptori etenim noſtro vnum ſine altero placere nequaquam poteſt: ſi aut is qui bona agit, adhuc luxuriæ inquinamenta non deſerit, aut is qui caſtitate præminet, nec dum ſe per bona opera exercet. Nec caſtitas ergo magna eſt ſine bono opere, nec opus bonum eſt aliquod ſine caſtitate. Sed & ſi vtrunque agitur, reſtat vt quiſquis ille eſt, ſpe ad ſupernam patriam tendat, & nequaquam ſe à vitiis pro mundi huius honeſtate cōtineat. Qui etſi quædam bona aliquando pro honeſtate inchoat, in eius tamen intentione non debet permanere, nec per bona opera præſentis mundi gloriam quærere, ſed totam ſpem in redemptoris ſui aduentum conſtituat. Vnde & protinus ſub-

Mala nō agere nō ſufficit, niſi etiam fiant bona. — *Matth.5.*

B ditur: Et vos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum, quando reuertatur à nuptiis.) Ad nuptias quippe dominus abiit, quia reſurgens à mortuis, aſcendens in cœlum, ſupernam ſibi angelorum multitudinem nouus homo copulauit. Qui tunc reuertitur, cùm nobis iam per iudicium manifeſtatur. Bene autem de ſeruis expectantibus ſubditur: Vt cùm venerit & pulſauerit, confeſtim aperiant ei.) Venit quippe dominus cùm ad iudicium properat: pulſat verò, cùm iam per ægritudinis moleſtias eſſe mortem vicinam deſignat. Cui confeſtim aperimus, ſi hunc cum amore ſuſcipimus. Aperire enim iudici pulſanti non vult, qui exire de corpore trepidat, & videre eum quem contempſiſſe ſe meminit, iudicem formidat. Qui autem de ſua ſpe & operatione ſecurus eſt, pulſanti confeſtim aperit, quia lætus iudicem ſuſtinet. Et cùm tempus propinquæ mortis aduenerit, * de gloria retributionis hilareſcit. Vnde & protinus ſubditur: Beati ſunt ſerui illi quos cùm venerit dominus inuenerit vigilantes.) Vigilat, qui ad aſpectum veri luminis mentis oculos apertos tenet. Vigilat, qui ſeruat operando quod credit. Vigilat, qui à ſe torporis & negligentiæ tenebras repellit. Hinc etenim Paulus dicit: Euigilate iuſti, & nolite peccare. Hinc rurſus ait: Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere. Sed veniens dominus quid ſeruis vigilantibus exhibeat, audiamus: Amen dico vobis quòd præcinget ſe, & faciet eos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.) Præcinget ſe,

Dominus quando ad nuptias abiit. — *Dominus quādo dicitur pulſare.* — ** [illegible]* — *1.Cor.15.* — *Roma.13.*

C id eſt, ad retributionem præparabit. Et faciet illos diſcumbere, id eſt, æterna quiete refoueri. Diſcumbere quippe noſtrum in regno quieſcere eſt. Vnde rurſum dominus dicit: Venient & recumbent cum Abraham, Iſaac, & Iacob. Tranſiens autem dominus miniſtrat, quia lucis ſuæ illuſtratione nos ſatiat. Tranſire vero dictum eſt, cùm de iudicio ad regnum redit. Vel certè dominus nobis poſt iudicium tranſit, quia ab humanitatis forma, in diuinitatis ſuæ contemplationem nos eleuat. Et trāſire eius eſt in claritatis ſuæ ſpeculationem nos ducere, cùm eum quem in humanitate in iudicio cernimus, etiam in diuinitate poſt iudicium videmus. Ad iudicium quippe veniens, in forma ſerui omnibus apparet, quia ſcriptum eſt: Videbunt in quem tranſfixerunt. Sed cùm reprobi in ſupplicium corruunt, iuſti ad claritatis eius gloriam pertrahuntur, ſicut ſcriptum eſt: Tollatur impius, ne videat gloriam dei. Sed quid ſi ſerui in prima vigilia negligentes exiſtunt? Prima quippe vigilia, primæuæ ætatis cuſtodia eſt. Sed neque ſic deſperandum eſt, & à bono opere ceſſandum. Nam longanimitatis ſuæ patientiam inſinuans dominus ſubdit: Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit, beati ſunt ſerui illi.) Prima quippe vigilia, primæuum tempus eſt, id eſt, pueritia. Secunda adoleſcentia vel iuuentus, quæ auctoritate ſacrij eloquij vnum ſunt, dicente Salomone: Lætare iuuenis in adoleſcentia tua. Tertia autem ſenectus accipitur. Qui ergo vigilare in prima vigilia noluit, cuſtodiat vel ſecundam, vt qui conuerti à prauitatibus ſuis in pueritia neglexit, ad vias vitæ ſaltem in tempore iuuentutis euigilet. Et qui euigilare in ſecunda vigilia noluit, tertiæ vigiliæ remedia non amittat, vt qui in iuuentute ad vias vitæ non euigilat, ſaltem in ſenectute reſipiſcat. Penſate fratres chariſsimi, quia cōcluſit dei pietas duritiam noſtram. Non eſt iam quid homo excuſationis inueniat. Deus deſpicitur, & expectat: contemni ſe videt, & reuocat. Iniuriam de contemptu ſuo ſuſcipit, & tamen quandoque reuertentibus etiam præmia promittit. Sed nemo hanc eius longanimitatem negligat: quia tanto diſtrictiorem iuſtitiam in iudicio exigit, quanto longiorem patientiam ante iudicium prerogauit. Hinc etenim Paulus dicit: Ignoras quoniam benignitas dei ad pœnitentiam te adducit? tu autem ſecundum duritiam tuam & cor impœnitens, theſaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij dei. Hinc Pſalmiſta ait: Deus iudex iuſtus, fortis & longanimis. Dicturus quippe longanimem, pręmiſit iuſtum, vt quem vides peccata delinquentium diu patienter ferre, ſcias hunc etiam quandoque diſtrictè iudicare. Hinc per quendam ſapientē dicitur: Altiſsimus enim eſt patiens redditor. Patiens enim redditor dicitur, quia peccata hominum & patitur & reddit. Nam quos diu vt conuertantur tolerat, non conuerſos durius damnat. Ad excutiendam verò mētis noſtræ deſidiam, etiam exteriora damna per ſimilitudinem ad medium deducuntur, vt per hæc animus ad ſui cuſtodiam ſuſcitetur. Nam

Matth.8. — *Ioan.19.* — *Eſaiæ 26.* — *Vigiliæ tres ſunt.* — *Eccleſ.11.* — D — *Roma.2.* — *Pſalm.7.* — *Eccle.5.*

E dicitur: Hoc autem ſcitote, quia ſi ſciret paterfamiliâs qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non fineret perfodi domum ſuam.) Ex qua præmiſſa ſimilitudine etiam exhortatio ſubinfertur, cùm dicitur: Et vos eſtote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis veniet.) Neſciente enim patrefamiliâs, fur domum perfodit, quia dum à ſui cuſtodia ſpiritus dormit, improuiſa mors veniens, carnis noſtræ habitaculum irrumpit, & eum quem dominum domus inuenerit dormientem, necat: quia cùm ventura damna ſpiritus minimè præuidet, hunc mors ad ſupplicium neſcientem rapit. Furi autem reſiſteret, ſi vigilaret: quia aduentum iudicis qui occultè animam rapit præcauens, ei pœnitendo occurreret, ne impœnitens periret. Horam verò vltimam dominus noſter idcirco voluit nobis eſſe incognitam, vt ſemper poſsit eſſe ſuſpecta: vt dum illam præuidere non poſſumus, ad illam ſine intermiſsione præparemur: Proinde fratres mei in conditione mortalitatis veſtræ mentis oculos figite, venienti vos iudici per fletus quotidie, & lamenta præparate. Et cùm certa mors maneat omnes, nolite de temporalis vitæ prouidentia incerta cogitare. Terrenarum rerum vos cura non aggrauet: Quantiſlibet enim auri & argenti molibus circundetur, quibuſlibet precioſis veſtibus induatur caro, quid eſt aliud quàm caro? Nolite ergo attendere quid habetis, ſed quid eſtis. Vultis audire quid eſtis? Propheta indicat dicens: Verè fœnum eſt populus. Si enim fœnum populus non eſt, vbi ſunt illi qui ea quæ hodie colimus, nobiſcum tranſacto anno beati Felicis natalitia celebrauerunt? O quanta & qualia de præſentis vitæ prouiſione cogitabant, ſed ſurrepente mortis articulo repentè in his quæ prouidere nolebant, inuenti ſunt. Et cuncta ſimul temporalia quæ congregata quaſi ſtabiliter tenere videbantur, amiſerunt. Si ergo tranſacta multitudo generis humani quæ per natiuitatē viruit in carne, poſt mortem aruit in puluere, velut fœnum fuit. Quia igitur momentis ſuis horæ fugiunt, agite fratres chariſsimi vt in boni operis mercede teneantur. Audite quid ſapiens Salomon dicat: Quodcunque poteſt manus tua facere, inſtanter operare: quia nec opus, nec ſcientia, nec ratio, nec ſapientia erunt apud inferos, quò tu properas. Quia ergo & venturæ mortis tempus ignoramus, & poſt mortem operari non poſſumus, ſupereſt, vt ante mortem tempora indulta rapiamus. Sic enim ſic mors ipſa cùm venerit, vincetur: ſi priuſquam veniat, ſemper timeatur.

Fur domū perfodit patrefamilias neſciente. — *Horam vltimam quare dominus voluit nobis eſſe incognitam.* — F — *Eſaiæ 40. Populus eſt fœnum.* — *Eccle.9.*

Lectio ſancti Euangelij ſecundum Ioannem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *Ioan. 10.*

IN illo tempore. Dixit Iesus discipulis suis: Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Mercenarius autem & qui non est pastor, cuius non sunt oues propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit: & lupus rapit & dispergit oues. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ouibus. Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas, & cognoscunt me meæ. Sicut nouit me pater, & ego agnosco patrem, & animam meam pono pro ouibus meis. Et alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & vocem meam audient. Et fiet vnum ouile, & vnus pastor.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica sancti Petri Apostoli, Dominica prima post octauas Paschæ.

HOMILIA XIIII.

H AVdistis fratres charissimi ex lectione euangelica eruditionem vestram: audistis ex lectione euangelica periculum nostrum. Ecce enim is qui non ex accidenti dono, sed essentialiter bonus est, dicit: Ego sum pastor bonus.) Atque eiusdem bonitatis formam quam nos imitemur, adiūgit dicens: Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis.) Fecit quod monuit, ostēdit quod iussit. Bonus pastor pro ouibus suis animam suam posuit, vt in sacramēto nostro corpus suum & sanguinē verteret, & oues quas redemerat, carnis suæ alimēto satiaret. Ostensa nobis est de contemptu mortis via quam sequamur, apposita est forma cui imprimamur. Primū nobis est exteriora nostra misericorditer ouibus eius impendere. Postremum verò, si necesse sit, etiam mortem nostram pro eisdē ouibus ministrare. A primo autem hoc minimo peruenitur ad postremū maius. Sed cùm incōparabiliter lōgè sit melior anima qua viuimus, quàm terrena substātia quā exterius possidemus, qui non dat pro ouibus substantiā suam, quando pro his daturus est animā suam? Et sunt nonnulli qui dum plus terrenā substantiā quàm oues diligunt, meritò nomen pastoris perdūt. De quibus protinus subditur: Mercenarius autē & qui non est pastor, cuius non sunt oues propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit.) Non pastor, sed mercenarius vocatur, qui non pro amore intimo oues dominicas, sed ad tēporales mercedes pascit. Mercenarius quippe est, qui locū quidē pastoris tenet, sed lucra animarum non quærit. Terrenis commodis

Pastor bonus duo pro ouibus impendere debet.

Oues pascēs pro tēporali mercede, nō est pastor.

I inhiat, honore prælationis gaudet, tēporalibus lucris pascitur, impensa sibi ab hominibus reuerētia lætatur. Istæ sunt etenim mercedes mercenarij, vt pro eo ipso, quod in regimine laborat, hic quod quærit inueniat, & ab hæreditate regis in posterum alienus existat. Vtrum verò pastor sit an mercenarius, cognosci veraciter non potest, si occasio necessitatis deest. Tranquillitatis enim tempore, plærunque ad gregis custodiam, sicut verus pastor, sic etiam mercenarius stat: sed lupus veniens indicat, quo quisque animo super gregis custodiam stabat. Lupus etenim super oues venit, cùm quilibet iniustus & raptor, fideles quosque atque humiles opprimit. Sed is qui pastor esse videbatur & non erat, relinquit oues & fugit: quia dum sibi ab eo periculum ingeri metuit, resistere eius iniustitiæ non præsumit. Fugit autem non mutando locum, sed subtrahendo solatium. Fugit, quia iniustitiam vidit & tacuit. Fugit quia se sub silentio abscondit. Quibus bene per prophetam dicitur: Non ascendistis ex aduerso neque opposuistis murum pro domo Israël, vt staretis in prælio in die domini. Ex aduerso quippe ascendere, est quibuslibet potestatibus prauè agentibus, rationis libera voce contraire. Et in die domini pro domo Israël in prælio stamus, ac murum opponimus: si fideles innocentes contra peruersorum iniustitiam ex iustitiæ auctoritate vindicamus. Quod quia mercenarius non facit, cùm venientem lupum viderit, fugit. Sed est alius lupus qui sine cessatione quotidie non corpora, sed mentes dilaniat, malignus videlicet spiritus, qui caulas fidelium insidians circuit, & mortes animarum quærit. De quo lupo mox subditur: Et lupus rapit & dispergit oues.) Lupus venit, & mercenarius fugit, quia malignus spiritus mentes fidelium in tentatione dilaniat, & is qui locum pastoris tenet, curam sollicitudinis non habet. Animæ pereunt, & ipse de terrenis commodis lætatur. Lupus rapit & dispergit oues, cùm alium ad luxuriam pertrahit, alium ad auaritiam accendit, alium in superbiam erigit, alium per iracundiam diuidit, hunc inuidia stimulat, illum fallacia supplantat. Quasi ergo lupus gregem dissipat, cùm fidelium populum diabolus per tentationes necat. Sed contra hæc mercenarius nullo zelo accenditur, nullo feruore dilectionis excitatur: quia dum sola exteriora commoda requirit, interiora gregis damna negligenter patitur. Vnde & mox adiungitur: Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ouibus.) Sola enim causa est vt mercenarius fugiat, quia mercenarius est. Ac si apertè diceretur: Stare in periculo ouium non potest, qui in eo quòd ouibus præest, non oues diligit, sed lucrum terrenum quærit. Dum enim honorem amplectitur, dum temporalibus commodis lætatur, opponere se contra periculum trepidat, ne hoc quod diligit, amittat. Sed quia redemptor noster culpas ficti pastoris innotuit, iterum formam, cui debemus imprimi ostendit dicens: Ego sum pastor bonus.) Atque subiungit: Et cognosco oues meas.) Hoc est diligo: Et cognoscunt me meæ.) Ac si patenter dicat, diligentes obsequuntur. Qui enim veritatem non diligit, adhuc minimè cognouit. Quia ergo audistis fratres charissimi periculum nostrum, pensate in verbis dominicis etiam periculum vestrum. Videte si oues eius estis, videte si eum cognoscitis, videte si lumen veritatis scitis. Scitis autem dico, non per fidem, sed per amorem. Scitis dico, non ex credulitate, sed ex operatione: Nam idem ipse qui hoc loquitur Ioannes euangelista testatur dicens: Qui dicit se nosse deum, & mandata eius non custodit, mendax est. Vnde & in hoc loco dominus protinus subdit: Sicut nouit me pater, & ego agnosco patrem, & animam meam pono pro ouibus meis.) Ac si apertè dicat: In hoc constat quia & ego agnosco patrem, & cognoscor à patre, quia animam meam pono pro ouibus meis, id est, ea charitate qua pro ouibus morior, quantum patrem diligam ostendo. Quia verò non solum Iudæam, sed etiam Gentilitatem redimere venerat, adiungit: Et alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet vnum ouile, & vnus pastor.) Redemptionem nostram, qui ex Gentili populo venimus, dominus aspexerat, cùm se adducere & alias oues dicebat. Hoc quotidie fieri fratres aspicitis, hoc reconciliatis gentibus factum hodie videtis. Hodie quasi ex duobus gregibus vnum ouile efficit, quia Iudaicum & Gentilem populum in sua fide coniungit: Paulo attestante, qui ait: Ipse est pax nostra, qui fecit vtraque vnum. Dum enim ad æternam vitam ex vtraque natione simplices eligit, ad ouile proprium oues deducit. De quibus profectò ouibus rursum dicit: Oues meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me, & ego vitam æternam do eis. De quibus & paulò superius dicit: Per me si quis introierit, saluabitur, & ingredietur, & egredietur & pascua inueniet.) Ingredietur quippe ad fidem, egredietur verò à fide ad speciem, à credulitate ad contemplationem, pascua autem inueniet in æterna refectione. Oues ergo eius pascua inuenient, quia quisquis illum corde simplici sequitur, æternæ viriditatis pabulo nutritur. Quæ autem sunt istarum ouium pascua, nisi interna gaudia semper virentis paradisi? Pascua, nanque electorum sunt, vultus præsens dei, qui dum sine defectu conspicitur, sine fine mens vitæ cibo satiatur. In istis pascuis de æternitatis satietate lætati sunt, qui iam laqueos voluptuosæ temporalitatis euaserunt. Ibi hymnidici angelorum chori. Ibi societas supernorum ciuium. Ibi dulcis solennitas à peregrinationis huius tristi labore redeuntium. Ibi prouidi prophetarum chori. Ibi iudex Apostolorum numerus. Ibi innumerabilium martyrum victor exercitus, tanto illic lætior, quanto hic durius afflictus. Ibi confessorum constantia, præmij sui perceptione consolata. bi fideles viri, quos à virilitatis suæ robore voluptas seculi emollire non potuit. Ibi sanctæ

mulieres

Lupus quādo dicitur super oues venire.

Ezech. 13.

Diabolus est lupus

K *mentes dilaniant.*

Mercenarius in periculo ouium stare non potest.

L *1. Ioan. 2.*

Iudæam & Gentilitatē venerat dn̄s redimere.

Ephes. 2. M

Pascua ouium Christi quæ sunt.

A mulieres, quæ cum seculo & sexum vicerunt. Ibi pueri, qui hic annos suos moribus transcenderunt. Ibi senes, quos hic & ætas debiles reddidit, & virtus operis non reliquit. Quæramus ergo fratres charissimi hæc pascua, in quibus cum tantorum ciuium solennitate gaudeamus. Ipsa nos lætantium festiuitas inuitet. Certè sicubi populus nundinas celebraret, si ad alicuius Ecclesiæ dedicationem denunciata solennitate concurreret, festinaremus omnes simul inueniri, & interesse vnusquisque satageret. Graui se damno afflictum crederet, si solennitatem communis lætitiæ non videret. Ecce in cœlestibus electorum ciuium lætitia agitur, vicissim de se omnes in suo conuentu gratulantur, & tamen nos ab amore æternitatis tepidi, nullo desiderio ardemus, interesse tantæ solennitati non quærimus, priuamur gaudiis, & læti sumus. Accendamus ergo animum fratres, recalescat fides in id quod credidit, inardescant ad superna, nostra desideria: & sic amare iam ire est. Ab internæ solennitatis gaudio nulla nos aduersitas reuocet, quia & si quis ad locum propositum ire desiderat, eius desiderium quælibet viæ asperitas non immutat. Nulla nos prosperitas blandiens seducat, quia stultus viator est, qui in itinere amœna prata conspiciens, obliuiscitur ire quò tendebat. Toto ergo desiderio ad supernam patriam animus anhelet, nil in hoc mundo appetat, quod constat quia citius relinquat, vt si cœlestis pastoris veraciter oues sumus, quia in viæ delectatione non figimur, æternis B pascuis in peruentione satiemur: præstante domino nostro Iesu Christo qui viuit & regnat in vnitate spiritus sancti deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Populus ad nundinas & solēnitates libenter pergit.

Viatoris stulti conditio.

Lectio sancti Euangelij secundum Lucam.

Luce 8.

IN illo tempore. Cùm turba plurima conueniret ad Iesum, & de ciuitatibus properarent ad eum, dixit per similitudinem: Exiit qui seminat seminare semen suum. Et dum seminat, aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres cœli comederunt illud. Et aliud cecidit supra petram, & natum aruit, quia non habebat humorem. Et aliud cecidit inter spinas, & simul exortæ spinæ suffocauerunt illud. Et aliud cecidit in terram bonam, & ortum, fecit fructum centuplum. Hæc dicens, clamabat: Qui habet aures audiendi audiat. Interrogabant autem eum discipuli eius quæ esset hæc parabola. Quibus ipse dixit: Vobis datum est nosse mysterium regni dei, cæteris autem in parabolis, vt videntes non videant, & audientes non intelligant. Est autem C hæc parabola: Semen est verbum dei. Quod autem secus viam, hi sunt qui audiunt: deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salui fiant. Nam quod supra petram, hi sunt qui cùm audierint, cum gaudio suscipiunt verbum. Et hi radices non habent, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Quod autem in spinis cecidit, hi sunt qui audierunt, & à sollicitudinibus & diuitiis & voluptatibus vitæ euntes suffocantur, & non referunt fructum. Quod autem cecidit in terram bonam, hi sunt qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica sancti Petri Apostoli in sexagesima.

HOMILIA DECIMAQVINTA.

LEctio sancti Euangelij, quam modo fratres charissimi audistis, expositione non indiget, sed admonitione. Quam enim per semetipsam veritas exposuit, hanc discutere humana fragilitas non præsumit. Sed est quod sollicitè in hac ipsa expositione dominica pēsare debeamus, quia si nos vobis semen verbum, agrum mundum, volucres dæmonia, spinas diuitias significare diceremus, ad credendum nobis mens forsitan vestra dubitaret. D Vnde & idem dominus per semetipsum dignatus est exponere quod dicebat, vt sciatis rerum significationes quærere in his etiam quæ per semetipsum noluit explanare. Exponendo ergo quod dixit, figuratè se loqui innotuit, quatenus certos nos redderet, cùm vobis nostra fragilitas verborum illius figuras aperiret. Quis enim mihi vnquam crederet, si spinas diuitias interpretari voluissem? Maximè cùm illæ pungant, istæ delectēt. Et tamen spinæ sunt, quæ cogitationum suarum punctionibus mentem lacerant, & cum vsque ad peccatum pertrahunt, quasi inflicto vulnere cruentant. Quas bene hoc in loco, alio Euangelista attestante, nequaquam dominus diuitias, sed fallaces diuitias appellat. Fallaces enim sunt, quæ nobiscum diu permanere non possunt. Fallaces sunt quæ mentis nostræ inopiam non expellunt. Solæ autem diuitiæ veræ sunt, quæ nos diuites virtutibus faciunt. Si ergo fratres charissimi esse diuites cupitis, veras diuitias amate. Si culmen veri honoris quæritis, ad cœleste regnum tendite. Si gloriam dignitatum diligitis, in illa superna angelorum curia adscribi festinate, verba domini quæ aure percipitis, mente retinete. Cibus enim mentis est sermo dei. Et quasi acceptus cibus stomacho languente reiicitur, quando auditus sermo in ventre memoriæ non tenetur. Sed quisquis alimenta non retinet, huius profectò vita desperatur. Æternæ igitur mortis periculum formidate, si cibum quidem sanctæ exhortationis accipitis, sed verba vitæ, id est, alimenta iustitiæ in memoria non tenetis. Ecce transit omne quod agitis, & ad extremum iudicium sine vlla momenti interpositione quotidie volentes nolentésque properatis. Cur ergo amatur quod relinquitur? Cur illud negligitur quo peruenitur? Mementote quod dicitur: Si quis habet aures audiendi, audiat.) Omnes enim qui illic aderant, aures corporis habebant. Sed qui cunctis aures habentibus, si quis habet aures audiendi audiat, dicit: aures proculdubio cordis requirit. Curate ergo, vt acceptus sermo in cordis aure remaneat. Curate ne semen iuxta viam cadat, ne malignus spiritus veniat, & à memoria verbum tollat. Curate ne petrosa terra semen excipiat, & fructum boni operis sine perseuerantiæ radicibus mittat. Multis enim libet quod audiunt, boni operis initia proponunt, sed mox vt fatigari aduersitatibus cœperint, inchoata derelinquunt. Petrosa ergo terra humorem non habuit, quia hoc quod germinauerat, ad fructum perseuerantiæ non perduxit. Multi itaque cùm verbum contra auaritiam audiunt, eandem auaritiam detestantur, rerum omnium contemptum laudant, sed mox vt viderit animus quod concupiscat, obliuiscitur quod laudabat. Multi cùm verbum contra luxuriam audiunt, pollutiones carnis non solum perpetrare non appetunt, sed etiam perpetratas erubescunt, sed mox vt carnis species eorum oculis apparet, sic mens ad desideria rapitur, ac si adhuc ab ea nihil F sit contra hęc eadem desideria deliberatum, & damnanda agit, qui quicquid egisse se meminit, iam & ipse damnauit. Sæpe etiam contra culpas compūgimur, & tamen post fletum, ad easdem culpas redimus. Sic Balaam Israëlitici populi tabernacula contemplatus fleuit, eisque se similem fieri in morte depoposcit, dicens: Moriatur anima mea morte iustorum, & fiant nouissima mea horum similia. Sed mox vt hora compunctionis transiit, in auaritiæ nequitiam exarsit. Nam propter promissa munera, in eius populi mortem consilium dedit, cuius morti se fieri similem optauit. Et oblitus est quod planxerat, cùm extinguere noluit, quod per auaritiam ardebat. Notandum verò est quòd exponens dominus dicit, quia sollicitudines & voluptates & diuitiæ suffocant verbum. Suffocāt enim, quia importunis cogitationibus suis, guttur mentis strangulāt, & dum bonum desiderium intrare ad cor non sinunt, quasi aditum flatus vitalis necant. Notandum etiam quòd duo sunt quæ diuitiis iungit, sollicitudines videlicet & voluptates, qui profectò & per curam mentem opprimunt, & per affluentiam resoluunt. Re enim contraria possessores suos & afflictos & lubricos faciunt. Sed quia voluptas conuenire non potest cum afflictione, alio quidem tempore per custodiæ suæ sollicitudinem affligunt, atque alio per abundantiam ad voluptates emolliunt. Terra autem bona fructum per patientiam reddit, quia videlicet nulla sunt bona quæ agimus, si nō æquanimiter etiam pro-

Matth. 13. Diuitiæ dicuntur fallaces.

Iudiciū ad extremum sine intermissione
E

Nume. 23. Balaam propter auaritiā in populi necem consensit.

Universidad de Deusto Biblioteca

G ximorum mala toleramus. Quanto enim quiſque altius profecerit, tanto in hoc mundo inuenit quod durius portet, quia cùm à præſenti ſeculo mentis noſtræ dilectio* deficit, eiuſdem ſeculi aduerſitas creſcit. Hinc eſt enim quod plæroſque cernimus & bona agere, & tamen ſub graui tribulationum faſce deſudare. Terrena nanque iam deſideria fugiunt, & tamen flagellis durioribus fatigantur. Sed iuxta vocem domini, fructum per patiẽtiam reddunt, quia cùm humiliter flagella ſuſcipiunt, poſt flagella ad requiem ſublimiter ſuſcipiuntur. Sic vua calcibus tunditur, & in vini ſaporem liquatur. Sic oliua contuſionibus expreſſa, amurcam ſuam deſerit, & in olei liquorem pingueſcit. Sic per trituram areæ, à paleis grana ſeparantur, & ad horreum purgata perueniunt. Quiſquis ergo appetit plenè vitia vincere, ſtudeat humiliter purgationis ſuæ flagella tolerare, vt tantò poſt ad iudicem mundior veniat, quanto nunc eius rubiginem ignis tribulationis purgat. In ea porticu quæ euntibus ad Eccleſiã beati Clementis eſt peruia, fuit quidem Seruolus nomine, quem multi veſtrum mecũ nouerũt, rebus pauper, meritis diues, quem longa ægritudo diſſoluerat. Nam à primæua ætate vſque ad finem vitæ paralyticus iacebat. Quid dicam quia ſtare non poterat, qui nunquam in lecto ſuo ſurgere vel ad ſedendum valebat: nunquã manum ſuam ad os ducere, nunquam ſe potuit in latus aliud declinare. Huic ad ſeruiendũ ma-

† al. delectatio. *Bonis quãdoque graues contingunt afflictiones.* *Seruoli pauperis Romani patiẽtia fuit maxima.*

H ter cum fratre aderat, & quicquid ex eleemoſyna potuiſſet accipere, hoc eorum manibus pauperibus erogabat. Nequaquam literas nouerat, ſed ſcripturæ ſacræ ſibimet codices emerat, & religioſos quoſq; in hoſpitalitatẽ ſuſcipiẽs, hos coram ſe legere ſine intermiſsione faciebat. Factúmq; eſt vt quantũ ad menſuram propriam attinet, plenè ſacrã ſcripturam diſceret: cùm, ſicut dixi, literas funditus ignoraret. Studebat in dolore ſemper gratias agere, hymnis deo & laudibus diebus ac noctibus vacare. Sed cùm iam tempus eſſet vt tanta eius patientia remunerari debuiſſet, mẽbrorum dolor ad vitalia rediit. Cúmque ſe iam morti proximum agnouit, peregrinos viros atq; in hoſpitalitate ſuſceptos admonuit vt ſurgerent, & cum eo pſalmos pro expectatione exitus ſui decantarent. Cúmque cum eis & ipſe moriens pſalleret, voces pſallentium repentè compeſcuit, cum terrore maligni clamoris dicens: Tacete. Nũquid non auditis quantæ reſonant laudes in cœlo? Cúmque ad eaſdem laudes quas intus audierat, aurem cordis intenderet, ſancta illa anima à carne ſoluta eſt. Sed exeunte illa, tanta illic fragrantia odoris aſperſa eſt, vt omnes illi qui aderant, inæſtimabili ſuauitate replerentur, ita vt per hoc patenter agnoſcerent, quòd eam laudes quas audierat, in cœlo ſuſcepiſſet. Cui rei monachus noſter interfuit, qui nuncuſque viuit, & cum magno fletu atteſtari ſolet, quia quouſque corpus eius ſepulturæ traderent, ab eorum naribus odoris illius fragrantia non receſsit. Ecce quo fine ex

I hac vita migrauit, qui in hac vita æquanimiter flagella tolerauit. Iuxta vocem ergo dominicam, bona terra fructum per patientiam reddidit, quæ exarata diſciplinæ vomere, ad remunerationis ſegetem peruenit. Sed vos rogo fratres chariſsimi attendite, quod excuſationis argumentum in illo diſtricto iudicio habituri ſumus nos, qui à bono opere torpentes, & res & manus accipimus, ſi præcepta dominica egenus & ſine manibus potuit implere? Non contra nos dominus tunc Apoſtolos oſtendat, qui ad regnum ſecum turbas fidelium prædicando traxerunt. Non cõtra nos martyres exhibeat, qui ad cœleſtem patriam ſanguinem fundendo peruenerunt. Quid tunc dicturi ſumus, cùm hũc de quo locuti ſumus, Seruolum viderimus, cui longus languor brachia tenuit, ſed tamen hæc à bono opere non ligauit? Hæc vobiſcum fratres agite, ſic vos ad ſtudium boni operis inſtigate, vt cum bonos vobis modo ad imitandum proponitis, eorum conſortes tunc eſſe valeatis, præſtante domino noſtro Ieſu Chriſto, &c.

Lectio ſancti Euangelij ſecundum Matthæum.

Matth. 4.

IN illo tempore. Ductus eſt Ieſus in deſertum à ſpiritu, vt tentaretur à diabolo. Et cum ieiunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit. Et accedens tentator, dixit ei: Si filius dei es, dic vt lapides iſti panes fiant. Qui reſpondens dixit: K Scriptum eſt: Non in ſolo pane viuit homo ſed in omni verbo quod procedit de ore dei. Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctam ciuitatem, & ſtatuit eum ſuper pinnaculum templi, & dixit ei: Si filius dei es, mitte te deorſum. Scriptum eſt enim: Quia angelis ſuis mandauit de te, & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Ait illi Ieſus rurſum. Scriptum eſt: Non tentabis dominum deum tuum. Iterum aſſumpſit eum diabolus in montem excelſum valde, & oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum & dixit illi: Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me. Tunc dixit ei Ieſus: Vade Satana. Scriptum eſt enim: Dominum deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. Tunc reliquit eum diabolus, & ecce angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei.

Deute. 8. *Pſalm. 90.* *Deute. 7.* *Ibidem.*

Homilia lectionis eiuſdem habita ad populum in baſilica ſancti Ioannis, quæ dicitur Conſtantiniana: Dominica prima in quadrageſima.

HOMILIA XVI.

L

DVbitari à quibuſdam ſolet, à quo ſpiritu ſit Ieſus ductus in deſertũ, propter hoc quod ſubditur: Aſſumpſit eum diabolus in ſanctam ciuitatem.) Et rurſum: Aſſumpſit eum in mõtem excelſum valde.) Sed verè & abſque vlla quæſtione conuenienter accipitur, vt à ſancto ſpiritu in deſertum ductus credatur, vt illic eum ſuus ſpiritus duceret, vbi hunc ad tentandum malignus ſpiritus inueniret. Sed ecce cùm dicitur deus homo vel in excelſum montem, vel in ſanctam ciuitatem à diabolo aſſumptus, mens refugit credere, humanæ hoc audire aures expaueſcunt. Qui tamen non eſſe incredibilia iſta cognoſcimus, ſi in illo & alia facta pẽſamus. Certè iniquorum omnium caput diabolus eſt, & huius capitis mẽbra ſunt omnes iniqui. An non diaboli membrum fuit Pilatus? An non diaboli mẽbra, Iudæi perſequentes, & milites crucifigẽtes Chriſtum fuerunt? Quid ergo mirum ſi ſe ab illo permiſit in mõtem duci, qui ſe pertulit etiam à membris illius crucifigi? Nõ eſt ergo indignum redemptori noſtro quòd tẽtari voluit, qui venerat occidi. Iuſtum quippe erat vt ſic tentationes noſtras ſuis tentationibus vinceret, ſicut mortem noſtram venerat ſua morte ſuperare. Sed ſciendum nobis eſt quia tribus modis tentatio agitur, ſuggeſtione, delectatione, & cõſenſu. Et nos cùm tẽtamur, plærunque in delectationem aut etiam in cõſenſum labimur: quia de carnis peccato propagati, in nobiſipſis etiam gerimus, vnde certamina toleramus.

Ieſus à ſpiritu ſancto ductus eſt in deſertũ. *Pilatus fuit membrum diaboli.* *Tẽtatio tripliciter agitur.*

M Deus verò qui in vtero virginis incarnatus, in mundũ ſine peccato venerat, nihil contradictionis in ſemetipſo tolerabat. Tentari ergo per ſuggeſtionem potuit, ſed eius mentem peccati delectatio nõ momordit. Atque ideo omnis diabolica illa tentatio foris non intus fuit. Sed ſi ipſum ordinem tentationis eius aſpicimus, pẽſemus quanta magnitudine nos à tentatione liberamur. Antiquus hoſtis cõtra primũ hominem parentem noſtrum in tribus ſe tẽtationibus erexit quia hunc videlicet gula, vana gloria, & auaritia tẽtauit, ſed tentando ſuperauit, quia ſibi eum per conſenſum ſubdidit. Ex gula quippe tentauit, cùm cibum ligni vetiti oſtendit, atque ad comedendum ſuaſit. Ex vana autem gloria tentauit, cum diceret: Eritis ſicut dij. Et ex prouectu auaritiæ tentauit, cùm diceret: Scientes bonum & malum. Auaritia enim non ſolum pecuniæ eſt, ſed etiam altitudinis. Rectè enim auaritia dicitur, cùm ſupra modum ſublimitas ambitur. Si enim non ad auaritiam, honoris rapina pertineret, nequaquam Paulus de vnigenito dei filio diceret: Non rapinam arbitratus eſt ſe eſſe æqualẽ deo. In hoc autem diabolus parentem noſtrum ad ſuperbiam traxit, quo eum ad auaritiam ſublimitatis excitauit. Sed quibus modis primum hominem ſtrauit eiſdem modis ſecundo homini tentator ſuccubuit. Per gulam quippe tentat, cùm dicit: Dic vt lapides iſti panes fiant.) Per vanamq; gloriam tentat, cùm dicit: Si filius dei es, mitte te deorſum.) Per ſublimitatis auaritiam tentat, cùm regna omnia mundi oſtendit, dicens: Hæc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraueris me.) Sed eiſdem modis à ſecundo

Adam tripliciter tentatus fuit. *Gene. 3.* *Philipp. 2.*

A ſecundo homine vincitur, quibus primum hominem ſe viciſſe gloriabatur, vt à noſtris cordibus ipſo aditu captus exeat, quo nos aditu intromiſſus tenebat. Sed eſt aliud fratres chariſsimi, quod in hac tentatione dominica conſiderare debemus, quia tẽtatus à diabolo dominus ſacri eloquij præcepta reſpondit: & qui eo verbo quod erat, tentatorem ſuum mergere in abyſſum poterat, virtutem ſuæ potentiæ non oſtendit, ſola diuinæ ſcripturæ præcepta edidit, quatenus ſuæ nobis patientiæ præberet exemplũ: vt quotiens à prauis hominibus aliquid patimur, ad doctrinam excitemur potius, quàm ad vindictã. Penſate quãta eſt patientia dei, & quãta impatientia noſtra. Nos ſi iniuriis aut aliqua læſione prouocamur, furore permoti, aut quantum poſſumus, noſmetipſos vlciſcimur, aut quod non poſſumus, facere minamur. Ecce aduerſitatem diaboli dominus pertulit, & nihil ei niſi manſuetudinis verba reſpondit. Portat quem punire poterat, vt hoc in laudem eius altius creſceret, ſi hoſtem ſuum nõ extinguendo, ſed interim patiendo ſuperaret. Notandum verò quod ſubditur, quia recedente diabolo, angeli miniſtrabant ei. Ex qua re quid aliud, quàm vnius perſonæ vtraque natura oſtẽditur? Quia & homo eſt quem diabolus tentat, & idẽ ipſe deus eſt, cui ab angelis miniſtratur. Cognoſcamus igitur in eo naturam noſtram, quia niſi hunc diabolus hominem cerneret, non tentaret. Veneremur in illo diuinitatem ſuam, quia niſi ſuper

Homines vt plurimũ ſunt impatientes.

B omnia deus exiſteret, ei nullo modo angeli miniſtrarent. Sed quia his diebus lectio congruit, nam quadraginta dierum abſtinentiam noſtri redemptoris audiuimus, quia quadrageſimæ tempus inchoamus, diſcutiendum nobis eſt, cur hæc ipſa abſtinentia per quadraginta dierum numerum cuſtoditur. Moyſes enim vt legem acciperet, ſecundò diebus quadraginta ieiunauit. Helias in deſerto quadraginta diebus abſtinuit. Ipſe auctor hominum ad homines veniens, in quadraginta diebus nullum omnimodo cibum ſumpſit. Nos quoque inquãtum poſſumus, annuo quadrageſimæ tempore carnem noſtram per abſtinentiam affligere conemur. Cur ergo in abſtinentia quadragenarius numerus cuſtoditur, niſi quia virtus decalogi per libros quatuor ſancti Euãgelij impletur? Denarius etenim quater ductus, in quadragenarium ſurgit, quia tunc decalogi mandata perficimus, cùm profectò quatuor libros ſancti Euangelij cuſtodimus. Ex qua re ſentiri & aliud poteſt. In hoc enim mortali corpore ex quatuor elementis ſubſiſtimus, & per voluptates eiuſdem corporis, præceptis dominicis contraimus. Præcepta autem dominica per decalogum ſunt accepta. Quia ergo per carnis deſideria, decalogi mandata contempſimus, dignum eſt vt eandem carnem quaterdecies affligamus. Quanuis ergo de quadrageſimali tempore eſt adhuc aliud quod poſsit intelligi. A præſenti etenim die vſque ad paſchalis ſolennitatis gaudia ſex hebdomadę veniunt. Quarũ videlicet dies quadragintaduo

Quadrageſima quare eſt in abſtinentia xl. dierum. *Exod. 34.* *3. Reg. 19.*

C fiunt. Ex quibus dum ſex dies dominici abſtinẽtiæ ſubtrahuntur, non plus in abſtinentia, quàm triginta & ſex dies remanẽt. Dum verò per trecentos & ſexagintaquinque dies annus ducitur, nos autem per triginta & ſex dies affligimur, quaſi anni noſtri decimas deo damus, vt qui nobiſmetipſis per acceptum annum viximus, auctori noſtro nos in eius decimis per abſtinentiam mortificemus. Vnde fratres chariſsimi ſicut offerre in lege iubemini decimas rerum, ita ei offerre contendite & decimas dierum. Vnuſquiſque inquantum virtus ſuppetit, carnem maceret, eiúſque deſideria affligat, concupiſcentias turpes interficiat, vt iuxta Pauli vocẽ, hoſtia viua fiat. Hoſtia quippe & immolatur, & viua eſt, quando ab hac vita homo deficit, & tamen ſe à carnalibus deſideriis occidit. Caro nos læta traxit ad culpam, afflicta reducat ad veniam. Auctor etenim mortis noſtræ, per fructum ligni vetiti, vitæ præcepta tranſgreſſus eſt. Qui ergo à paradiſi gaudiis per cibum cecidimus, ad hæc inquantum poſſumus, per abſtinentiam reſurgamus. Sed nemo ſibi eandem abſtinẽtiam ſolam credat poſſe ſufficere, cùm per prophetam dominus dicat: Nõnne hoc eſt magis ieiuniũ quod elegi? ſubiiciens: Frange eſurienti panem tuum, & egenos, vagóſque induc in domum tuam. Cùm videris nudũ, operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris. Illud ergo ieiuniũ deus approbat, quod ad eius oculos manus eleemoſynarum leuat, quod cum proximi dilectione agitur, quod cum pietate conditur. Hoc ergo quod tibi ſubtrahis, alteri largire, vt vnde tua caro affligitur, inde egentis proximi caro reparetur.

Leuit. 27. *Decimas rerum & dierum debemus offerre.* *Roma. 12.* *Eſaie 58.*

D Hinc etenim per prophetam dominus dicit: Cùm ieiunaretis & plangeretis, nũquid ieiunium ieiunaſtis mihi? Et cùm comeditis & bibitis, nũquid non vobis comeditis, & vobiſmetipſis bibitis? Sibi enim comedit & bibit, qui alimenta corporis, quæ ſunt communia dona conditoris, ſine indigentibus percipit. Et ſibi quiſque ieiunat, ſi ea quæ ſibi ad tempus ſubtrahit, non pauperibus tribuit, ſed ventri poſtmodum offerenda cuſtodit. Hinc per Iohelem dicitur: Sanctificate ieiunium. Ieiunium quippe ſanctificare, eſt adiunctis bonis aliis, dignam deo abſtinentiam carnis oſtendere. Ceſſet ira, ſopiantur iurgia. Incaſſum enim caro atteritur, ſi à prauis ſuis voluptatibus animus non refrænatur, cùm per prophetam dominus dicat: Ecce in die ieiunij veſtri inuenitur voluntas veſtra. Ecce ad lites & cõtentiones ieiunatis, & percutitis pugno impiè, & omnes debitores veſtros repetitis. Neq; enim qui à debitore ſuo hoc quod dedit repetit, aliquid iniuſtum facit: ſed dignum eſt vt quiſquis ſe in pœnitentia maceret, etiam hoc quod ſibi iniuſtè competit, interdicat. Sic ſic nobis afflictis & pœnitentibus à deo dimittitur quod iniuſtè egimus, ſi pro amore illius & hoc quod nobis iuſtè competit, relaxemus.

Zacha. 7. *Iohel. 1.* *Eſaie 58.*

Lectio ſancti Euangelij ſecundum Lucam.

E *Luca 10.*

IN illo tempore. Deſignauit dominus Ieſus & alios ſeptuaginta duos & miſit illos binos ante faciem ſuam in omnem ciuitatem & locum quò erat ipſe venturus, & dicebat illis: Meſsis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo dominum meſsis, vt mittat operarios in meſſem ſuam. Ite: Ecce ego mitto vos, ſicut agnos inter lupos. Nolite portare ſacculum, neque peram, neque calciamenta: & neminem per viam ſalutaueris. In quancunque domum intraueritis, primùm dicite: Pax huic domui. Et ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper illum pax veſtra. Sin autem, ad vos reuertetur. In eadem autem domo manete, edentes & bibentes, quæ apud illos ſunt. Dignus eſt enim operarius mercede ſua. Nolite tranſire de domo in domum. Et in quancũque ciuitatem intraueritis, & ſuſceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis. Et curate infirmos qui in illa ſunt, & dicite illis: Appropinquabit in vos regnum dei.

Homilia lectionis eiuſdem habita ad populum in baſilica Lateranenſi: De Apoſtolis. F

HOMILIA XVII.

DOminus & ſaluator noſter, fratres chariſsimi, aliquando nos ſermonibus, aliquando verò operibus admonet. Ipſa etenim facta eius præcepta ſunt, quia dum aliquid tacitus facit, quid agere debeamus innoteſcit. Ecce enim binos in prædicationem diſcipulos mittit: quia duo ſunt præcepta charitatis, dei videlicet amor, & proximi: & minus quàm inter duos, charitas haberi non poteſt. Nemo enim propriè ad ſemetipſum habere charitatẽ dicitur, ſed dilectione ſe in alterum tendit, vt charitas eſſe poſsit. Ecce enim binos ad prędicãdum diſcipulos dominus mittit quatenus hoc nobis tacitus innuat, quia qui charitatem erga alterũ non habet, prædicationis officium ſuſcipere nullatenus debet. Bene autem dicitur, quia miſit eos ante faciem ſuam in omnem ciuitatem & locum quò erat ipſe venturus. Prædicatores enim ſuos dominus ſequitur, quia prædicatio præuenit, & tũc ad mentis noſtræ habitaculum dominus venit, quãdo verba exhortationis præcurrunt, atque per hoc veritas in mente ſuſcipitur. Hinc nanque eiſdem prædicatoribus Eſaias dicit: Parate viam domini, rectas facite ſemitas dei noſtri. Hinc filiis Pſalmiſta ait: Iter facite ei qui aſcẽdit ſuper occaſum. Super occaſum nanque dominus aſcendit, quia vnde in paſsione occubuit, inde maiorem ſuam gloriam reſurgẽdo manifeſtauit. Super occaſum videlicet aſcẽdit, quia mor-

Domini diuerſæ ſunt admonitiones. *Eſaie 40.* *Pſalm. 67.* *Dominus aſcendit ſuper occaſũ.*

Universidad de Deusto Biblioteca

G tem quam pertulit,resurgendo calcauit.Ei ergo qui ascendit super occasum,iter facimus, cùm nos eius gloriam vestris mentibus prædicamus:vt eas & ipse pòst veniens per amoris sui præsentiam illustret. Missis autem prædicatoribus quid dicat, audiamus: Messis quidem multa,operarij autem pauci. Rogate ergo dominũ messis,vt mittat operarios in messem suam.)Ad messem multam,operarij pauci sunt,quod sine graui mœrore loqui non possumus,quia etsi sunt qui bona audiant,desunt tamen qui dicant:Ecce mundus sacerdotibus plenus est, sed tamẽ in messe dei rarus valde inuenitur operator. quia officium quidem sacerdotale suscipimus, sed opus officij non implemus.

Mundus sacerdotibus plenus est.

Sed pensate fratres charissimi,pensate quod dicitur:Rogate dominum messis,vt mittat operarios in messem suam.) Vos pro nobis petite,vt digna vobis operari valeamus, ne ab exhortatione lingua torpeat: ne postquam prædicationis locum suscipimus,apud iustum iudicem nostra nos taciturnitas addicat.Sæpe enim pro sua nequitia, prædicantium lingua restringitur. Sæpe verò ex subiectorum culpa agitur, vt eis qui præsunt prædicationis sermo subtrahatur. Ex sua quippe nequitia prædicantium lingua restringitur,sicut Psalmista ait:Peccatori autem dixit deus,quare tu enarras iustitias meas?Et rursum ex vitio subiectorum, vox prædicantium subtrahitur,* sicut ad Ezechielem dominus dicit:Linguam tuam adhærescere faciam palato tuo,& eris mutus,nec quasi vir obiurgãs,quia domus exasperans est.

Psalm.49. ** prohibetur.* *Ezech.3.*

H Ac si apertè dicat: Idcirco tibi prædicationis sermo tollitur:quia dum me in suis actibus plebs exasperat,non est digna cui exhortatio veritatis fiat. Ex cuius ergo vitio prædicatori sermo subtrahatur, non facilè cognoscitur. Quia verò pastoris taciturnitas aliquando sibi, semper autem subiectis noceat,certissimè scitur.Sed vtinam si ad prædicationis virtutem non sufficimus,loci nostri officium in innocentia vitæ teneamus.Nam subditur: Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos.)Multi autem cum regiminis iura suscipiunt, ad lacerandos subditos inardescunt. Terrorem potestatis exhibent,& quibus prodesse debuerant,nocent.Et quia charitatis viscera non habent, domini videri appetunt,patres se esse minimè recognoscunt,humilitatis locum in elationem dominationis immutant. Et si quando extrinsecus blandiuntur,intrinsecus sæuiunt.De quibus alias veritas dicit:Veniunt ad vos in vestimentis ouium,intrinsecus autẽ sunt lupi rapaces.

Matth.10. *Matth.7.*

Contra quæ omnia considerandum nobis est, quia sicut agni inter lupos mittimur,vt sensum seruantes innocentiæ,morsum malitiæ non habeamus. Qui enim locum prædicationis suscipit, mala inferre non debet, sed tolerare, vt ex ipsa sua mansuetudine iram sæuientium mitiget, & peccatorum vulnera in aliis ipse afflictionibus vulneratus sanet.Quem & si quando zelus rectitudinis exigit,vt erga subiectos sæuiat,furor ipse de amore

Prælatus nõ sit crudelis in subditos

I sit,non de crudelitate, quatenus & iura disciplinæ foris exhibeat*,& intus paterna pietate diligat, quos foris quasi insequendo castigat.Quod tunc bene rector exhibet,cùm seipsum diligere per amorem priuatum nescit, cùm nulla quæ mundi sunt appetit, cùm terrenæ cupiditatis oneribus nequaquam mentis colla supponit.Vnde & subditur:Nolite portare sacculum,neque peram, neque calciamenta, & neminem per viam salutaueritis.)Prædicatori etenim tanta debet in deo esse fiducia,vt præsentis vitæ sumptus quanuis non prouideat, tamen sibi hos non deesse certissimè sciat,ne dum mens eius occupatur ad temporalia,minus aliis prouideat æterna.Cui etiam per viam neminem salutare conceditur, vt sub quanta festinatione in iter prædicationis pergere debeat, ostendatur. Quæ si quis verba etiam per allegoriam velit intelligi,in sacculo pecunia clausa est:pecunia verò clausa, est sapientia occulta. Qui igitur sapientiæ verbum habet, sed hoc erogare proximo negligit,quasi pecuniam in sacculo ligatam tenet. Vnde scriptum est:Sapientia abscondita & thesaurus occultus, quæ vtilitas in vtrisque? Quid verò per peram,nisi onera seculi: & quid hoc loco per calciamenta,nisi mortuorum operum exempla signãtur? Qui ergo officium prædicationis suscipit, dignum non est vt onus secularium negotiorum portet:ne dum hoc eius colla deprimit,ad prædicanda cœlestia non assurgat.Nec debet stultorum operum exempla conspicere,ne sua opera quasi ex mortuis pellibus credat munire.Sunt etenim multi qui prauitatem

† al. quatenus & foris erga eos rigorẽ disciplinæ exhibeat,&c. *Eccle.41.*

suam,ex alienis prauitatibus tuentur. Quia enim alios talia fecisse considerant,se hæc facere licẽter putant. Hi quid aliud faciunt,nisi pedes suos ex mortuorum animalium munire pellibus conantur?

K Omnis verò qui salutat in via,ex occasione salutat itineris,non ex studio optandæ eiusdem salutis. Qui igitur non amore æternæ patriæ,sed præmiorum ambitu salutem audiẽtibus prædicat,quasi in itinere salutat: quia ex occasione,& non ex intentione,salutem audientibus exoptat.

Salutare in itinere quid dicatur.

Sequitur: In quancunque domum intraueritis,primum dicite: pax huic domui,& si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra:sin autem,ad vos reuertetur.)Pax quæ ab ore prædicatoris offertur,aut requiescit in domo, si in ea filius pacis fuerit, aut ad eundem prædicatorem reuertitur:quia aut erit quisque prædestinatus ad vitam, & cœleste verbũ sequitur quod audit:aut si nullus audire voluerit, ipse prædicator sine fructu non erit: quia ad eum pax reuertitur: quoniam ei à domino pro labore sui operis merces recompensatur.Ecce autem qui peram & sacculum portare prohibuit, sumptus & alimenta ex eadem prædicatione concedit.Nam subditur:In eadem autem domo manete,edentes & bibentes quæ apud illos sunt.Dignus est enim operarius mercede sua.)

Prædicator potest petere sumptus & alimẽta.

Si pax nostra recipitur,dignum est vt in eadem domo maneamus,edẽtes & bibentes quæ apud illos sunt,vt ab eis terrena stipendia consequamur, quibus præmia patriæ cœlestis offerimus.Vnde etiam Paulus hæc ipsa pro minimo suscipiens dicit: Si nos vobis spiritalia seminauimus,magnum est si vestra carnalia metamus?

1. Corin.9.

L Et notandum quod subditur:Dignus est operarius mercede sua.)Quia iam de mercede operis, sicut ipsa alimenta sustentationis, vt hic merces de labore prędicationis inchoëtur,quę illic de veritatis visione perficitur.Qua in re cõsiderandum est,quòd vni nostro operi duæ mercedes debentur:vna in via,altera in patria:vna quæ nos in labore sustentat,alia quæ nos in resurrectione remunerat.Merces itaque quæ in præsenti accipitur,hoc in nobis debet agere, vt ad sequentẽ mercedem robustius tẽdatur.

Merces duplex debetur vni nostro operi.

Verus ergo quisque prædicator non ideo prædicare debet, vt in hoc tempore mercedem recipiat: sed ideo mercedem recipere,vt prædicare subsistat. Quisquis nanque ideo prædicat, vt hic vel laudis vel muneris mercedem recipiat, æterna proculdubio mercede se priuat.Quisquis verò vel ea quę dicit,ideo placere hominibus appetit,vt dum placet quod dicitur,per eadem dicta non ipse, sed dominus ametur: vel idcirco terrena stipendia in prædicatione consequitur,ne à prædicationis voce per indigentiã lassetur:huic proculdubio ad recipiẽdam mercedem nihil obstat in patria,quia sumptus sumpsit in via.Sed quid nos,quod tamẽ sine dolore dicere non possumus,quid nos ô pastores agimus, qui & mercedem consequimur,&tamen operarij nequaquam sumus?

Pastorũ grauis error.

M Fructus quippe sanctę Ecclesiæ in stipendio quotidiano percipimus,sed tamen pro æterna Ecclesia minimè in prædicatione laboramus. Pensemus cuius damnationis sit,sine labore hic percipere mercedem laboris.Ecce ex oblatione fideliũ viuimus, sed nunquid pro animabus fidelium laboramus? Illa in stipendium nostrum sumimus,quæ pro redimẽdis peccatis suis fideles obtulerunt,nec tamen cõtra peccata eadẽ vel orationis studio,vel prędicationis,vt dignum est,insudamus.Vix pro culpa sua quempiã aperta voce reprehẽdimus. Et adhuc,quod est grauius,aliquando si persona in hoc mũdo potens sit,eius forsitan errata laudamus,ne si aduersemur per iracũdiam,vnus subtrahat quod impendebat.Sed debemus sine cessatione meminisse quod de quibusdã in Osee scriptũ est:Peccata populi mei comedent. Cur autem peccata populi comedere dicuntur,nisi quia peccata delinquentium fouent,ne tẽporalia stipẽdia amittant?Sed & nos qui ex oblationibus fidelium viuimus,quas illi pro peccatis suis obtulerũt,si comedimus & tacemus, & corũ proculdubio peccata manducamus.Pensemus ergo,cuius sit apud deum criminis peccatorum preciũ manducare,& nihil cõtra peccata prædicãdo agere. Audiamus quid beati Iob voce dicitur:Si aduersum me terra mea clamat,& cũ ipsa sulci eius deflent,si fructus eius comedi absq; pecunia. Terra etenim cõtra possessorem suum clamat, quãdo cõtra pastorẽ suum iustè Ecclesia murmurat. Cuius etiã sulci deflent,si corda audiẽtiũ quæ à præcedẽtibus sunt patribus prędicationis voce & vigore inuectionis exarata,videãt aliquid quod lugeant de vita pastoris. Cuius

Osee.4. *Iob.31.* *Terra quãdo dicatur clamare cõtra suum possessorem.*

A Cuius videlicet terræ fructus possessor bonus sine pecunia nõ manducat,quia discretus pastor prærogat talentũ verbi,ne ad damnationem suam de Ecclesia stipendium sumat alimenti. Tunc enim de terra nostra cum pecunia fructus comedimus, quando sumentes ecclesiastica subsidia, in prædicatione laboramus.Præcones nanque vẽturi iudicis sumus.Quis ergo venturum iudicem nunciet, si præco tacet? Proinde considerandum nobis est, vt inquantum valet quisque vel inquantum sufficit, & terrorem venturi iudicij, & dulcedinem regni,susceptæ Ecclesiæ insinuare contendat. Et quia vna eadẽmque exhortationis voce non sufficit,simul cunctos admonere debet,singulos inquantum valet instruere, priuatis locutionibus ædificare, exhortatione simplici fructum in filiorum suorum cordibus quærere. Debemus nanque pensare continuò quod sanctis Apostolis dicitur,& per Apostolos nobis: Vos estis sal terræ. Si ergo sal sumus, condire mentes fidelium debemus. Vos igitur qui pastores estis,pensate quia dei animalia pascitis. De quibus profectò animalibus deo per Psalmistam dicitur: Animalia tua habitabunt in ea. Et sæpe videmus quòd petra salis brutis animalibus ponitur,vt ex eadem salis petra lambere debeant & meliorari. Quasi ergo inter bruta animalia petra salis debet esse sacerdos in populis. Curare nanque sacerdotem necesse est,quæ singulis dicat, vnumquemque qualiter admoneat,vt quisquis sacerdoti iungitur,quasi ex salis tactu,æternæ

Matth.5. *Psalm.67.* *Sacerdos debet esse petra salis in populis.*

B vitæ sapore condiatur. Sal etenim terræ non sumus, si corda audientium non condimus. Quod profectò cõdimentum ille veraciter proximo impendit, qui prædicationis verbum non subtrahit.Sed tunc verè aliis recta prædicamus, si dicta rebus ostendimus,si nosipsi diuino amore compungimur, & humanæ vitæ,quæ sine culpa transiri nequaquam potest, quotidianas lachrymis maculas lauamus. Tunc autem de nobis verè compungimur,si studiosè patrum præcedentium facta pensamus,vt ex conspecta illorum gloria,in nostris nobis oculis nostra vita sordescat. Tunc verè compungimur, cum præcepta domini studiosè perscrutamur, & per hæc proficere ipsi contendimus, per quæ iam profecisse nouimus quos veneramur. Hinc est enim quod de Moyse scriptum est:Posuit & labrum æneum in quo lauarentur Aaron & filij eius, cùm ingrederentur in sancta sanctorum,quod fecit de speculis mulierum,quæ excubabant in ostio tabernaculi.Labrum quippe ęneum Moyses ponit in quo sacerdotes lauari debeant,& sancta sanctorum ingredi,quia lex dei prius nos lauari per compunctionem præcipit,vt nostra immunditia ad penetrandũ secretorum dei mũditiam non sit indigna. Quod bene labrum de speculis mulierum perhibet factum,quæ ad tabernaculi ostium indesinenter excubabãt. Specula quippe mulierum sunt præcepta dei, in quibus se sanctæ animæ semper aspiciunt, & si quæ in eis sunt fœditatis maculæ, deprehendunt. Cogitationum vitia corrigunt,& quasi retinentes vultus velut ex reddita imagine com-

Exod.38. *Præcepta dei cõparãtur speculis mulierum.*

C ponunt,quia dum præceptis dominicis solerter intendunt, in eis proculdubio vel quid in se cœlesti viro placeat,vel quid displiceat,agnoscunt. Quæ quàm diu in hac vita sunt, æternum tabernaculum ingredi nequaquam possunt. Sed tamen ad ostium tabernaculi mulieres excubant, quia sanctæ animæ etiam cum infirmitate adhuc carnis grauãtur, amore tamen cõtinuo ingressum æterni introitus obseruant. Moyses ergo labrum sacerdotibus de speculis mulierum fecit, quia lex dei lauacrum compunctionis,peccatorum nostrorum maculis exhibet,dum ea per quæ sanctæ animę superno sponso placuerunt,intuenda nobis cœlestia præcepta præbet. Quibus si diligenter intendimus,internæ nostræ imaginis maculas videmus. Videntes autem maculas,in pœnitentiæ dolore compungimur. Compuncti verò quasi in labro de speculis mulierum lauamur. Est autem valde necessarium,vt cùm de nobis compunctione afficimur,etiam commissorum nobis vitam zelemus. Sed ergo nos amaritudo compunctionis afficiat,vt tamen à proximorum custodia non auertat.Quid enim prodest si amãtes nosmetipsos, relinquamus proximos? Vel quid rursum prodest si amãtes vel zelantes proximos,relinquamus nosmetipsos? In ornamento quippe tabernaculi,bis tinctus coccus offerri præcipitur,vt ante dei oculos charitas nostra,dei & proximi amore coloretur. Ille autem verè se diligit,qui purè diligit authorem. Tunc ergo

Amemus nos & proximos. *Exod.35.*

D coccus bis tingitur,quando erga se & proximum ex amore veritatis animus inflammatur.Sed inter hæc sciendum nobis est, vt sic exerceatur zelus rectitudinis cõtra praua acta proximorum,quatenus in feruore districtionis nullo modo relinquatur virtus mãsuetudinis.Ita etenim sacerdotis nequaquã debet esse præceps & perturbata,sed magis ex cõsilij grauitate metuẽda. Et portare ergo debemus quos corrigimus, & corrigere quos portamus: ne si ex vtroque vnum defuerit, vel in feruore vel in mansuetudine, actio sacerdotalis non sit.

Ira sacerdotis qualis esse debet.

Hinc nanque est quòd in templi ministerio,in basibus templi sculptorio opere leones & boues & cherubin expressa sunt. Cherubin quippe est plenitudo scientiæ.Sed quid est quòd in basibus nec leones sine bobus,nec boues sine leonibus fiunt?Quid enim aliud designãt bases in tẽplo,nisi sacerdotes in Ecclesia?Qui dũ sollicitudinẽ regiminis tolerant,quasi more basium superimpositum onus portant.In basibus ergo cherubin exprimuntur,quia decet nimirum, vt sacerdotum pectora plenitudine scientiæ sint referta.Per leones autem terror seueritatis,per boues verò patientia mansuetudinis figuratur. Itaque in basibus nec leones sine bobus,nec boues sine leonibus exprimuntur, quia semper in sacerdotali pectore cũ terrore seueritatis custodiri debet virtus mansuetudinis:vt & iram mansuetudo condiat,& eandem mansuetudinem,ne fortasse dissoluta sit,zelus districtionis accendat.

Sacerdos sit seuerus & mansuetus.

E Sed ista cur loquimur,cùm adhuc plerosque grauari factis atrocioribus videamus?Vobis enim sacerdotibus lugẽs loquor:quia nonnullos vestrum cùm præmiis facere ordinationes agnouimus,spiritalem gratiam vẽdere,& de alienis iniquitatibus cum peccati damno temporalia lucra cumulare.Cur ergo ad memoriam vestram non redit,quod vox dominica præcipiens dicit:Gratis accepistis,gratis date? Cur non ante mentis oculos reuocatis,quòd templum redemptor noster ingressus,cathedras vendentium columbas euertit,& numulariorum effudit æs?Qui nanque sunt in templo dei hodie qui columbas vendũt,nisi qui in Ecclesia precium de impositione manus accipiunt?per quam videlicet impositionem spiritussanctus cœlitus datur.Columba ergo venditur,quia manus impositio, per quam spiritussanctus accipitur, ad precium præbetur. Sed redemptor noster cathedras vendentium columbas euertit:quia talium negociatorũ sacerdotium destruit.Hinc est enim quòd sacri canones simoniacam hæresim damnant,& eos priuari sacerdotio præcipiunt,qui de largiendis ordinibus precium quęrunt.Cathedra ergo vendentium columbas euertitur, quando hi qui spiritalem gratiã venundant:vel ante humanos vel ante dei oculos sacerdotio priuãtur.Et quidem multa sunt alia præpositorum mala,quæ humanos modo oculos latent.Et plærunque se pastores sanctos hominibus exhibent,atque in occultis suis videri turpes ante interni arbitri oculos non erubescunt. Veniet,veniet profectò ille dies,nec lõgè est,in quo pastorum pastor appareat,& vniuscuiusque facta in publicum deducat.

Matth.10. *Ioan.2.* *Simonia damnatur per canones*

F Et qui modo subditorum culpas per præpositos vlciscitur,tũc præpositorum mala per semetipsum sæuiens damnat.Vnde & ingressus in templum,per semetipsum quasi flagellum de funiculis fecit,& de domo dei prauos negociatores eiiciens,cathedras vendentium columbas euertit, quia subditorum quidem culpas per pastores percutit,sed pastorũ vitia per semetipsum ferit. Ecce modo hominibus negari potest,quod latenter agitur.Ille certè iudex venturus est,cui tacendo quisque se nõ potest celare,quem negando non potest fallere. Est & aliud fratres charissimi,quod me de vita pastorum vehemẽter affligit: sed ne cui hoc iniuriosum videatur fortasse quod assero, me quoque pariter accuso,quanuis barbarici temporis * necessitate compulsus,valde in his iaceo inuitus. Ad exteriora enim negotia delapsi sumus,& aliud ex honore suscipimus,atque aliud ex officio actionis exhibemus. Ministerium prædicationis relinquimus,& ad pœnam nostram,vt video,episcopi vocamur, qui honoris nomen,non virtutis tenemus.Relinquunt nanque deum hi qui nobis commissi sunt,& tacemus.In prauis actibus iacent,& correptionis manum non tendimus. Quotidie per multas nequitias pereunt,& eos ad infernum tendere negligẽter videmus.Sed quomodo nos vitam corrigere valemus alienam,qui negligimus nostram? Curis enim secularibus intenti, tanto insensibiliores intus efficimur, quanto ad ea quæ foris

Prælatos deus puniet per seipsum *† timoris.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sunt studiosiores videmur. Vsu quippe curæ terrenæ,à cœlesti
desiderio obdurescit animus,& dum ipso suo vsu durus efficitur per actionem seculi,ad ea emolliri non valet,quæ pertinẽt
ad charitatem dei. Vnde bene sancta Ecclesia de membris suis
infirmantibus dicit: Posuerunt me custodem in vineis,vineam
meam non custodiui. Vineæ quippe nostræ actiones sunt,quas
vsu quotidiani laboris excolimus. Sed custodes in vineis positi,nostram vineã minimè custodimus,quia dũ extraneis actionibus implicamur : ministerium actionis nostræ negligimus.
Nullum, puto, fratres charissimi ab aliis maius præiudicium,
quàm à sacerdotibus tolerat deus,quãdo eos quos ad aliorum
correctionem posuit,dare de se exempla prauitatis cernit,quãdo ipsi peccamus,qui compescere peccata debuimus. Plærunque, quod est grauius,sacerdotes qui propria dare debuerant,
etiam aliena diripiunt. Plęrunque si quos humiliter,si quos cõtinenter viuere conspiciunt,irridենt. Cõsiderate ergo quid de
gregibus agatur,quãdo pastores lupi fiunt. Hi enim custodiam
gregis suscipiunt, qui insidiari gregi dominico non metuunt,
contra quos,dei greges custodiri debuerant. Nulla animarum
lucra quęrimus:ad nostra quotidie studia vacamus,terrena cõcupiscimus,humanam gloriam intẽta mente captamus. Et quia
eoipso quo cæteris prælati sumus,ad agẽda quælibet maiorem
licentiam habemus:susceptæ benedictionis ministerium vertimus ad ambitionis argumentum. Dei causam relinquimus,ad
H terrena negotia vacamus. Locum sanctitatis accipimus,& terrenis actibus implicamur. Implerũ est in nobis profectò quod
scriptum est:Et erit sicut populus, sic sacerdos. Sacerdos enim
non distat à populo quando nullo merito vitæ suæ vulgi transcendit actionem. Imploremus Hieremiæ lachrymas, consideret mortem nostram,& deplorans dicat : Quomodo obscuratum est aurum,mutatus est color optimus,diperśi sunt lapides
sanctuarij in capite omnium platearum? Aurum quippe obscuratum est, quia sacerdotum vita quondam per gloriam virtutum clara,nunc per actiones infimas ostenditur reproba. Color optimus est mutatus,quia ille sanctitatis habitus,per terrena & abiecta opera ad ignominiam despectionis venit. Lapides verò sanctuarij intrinsecus habebantur, nec sumebantur in summi sacerdotis corpore: nisi cum sancta sanctorum ingrediens,in secreto sui cõditoris apparebat. Nos ergo fratres charissimi, nos sumus lapides sanctuarij,qui apparere semper debemus in secreto dei,quos nunquam necesse est foris cõspici,
id est,nũquam in extraneis actionibus videri. Sed dispersi sunt
lapides sanctuarij in capite omnium platearum:quia hi qui per
vitam reprobam & orationem intus semper esse debuerãt,per
vitam foris vacant. Ecce iam penè nulla est seculi actio , quam
nõn sacerdotes administrent. Dum ergo in sancto habitu constituti,exteriora sunt quæ exhibent,quasi sanctuarij lapides foris iacent. Quia enim Græca voce platea à latitudine vocatur:
sanctuarij lapides in plateis sunt,cùm religiosi quique lata mũ
I di itinera sectantur. Nec solum in plateis,sed & in capite platearum dispersi sunt,quia & per desiderium,huius mundi opera petagunt,& tamen de religioso habitu culmẽ honoris quærunt. In capite ergo platearum dispersi sunt:quia & iacent per
ministerium operis,& honorarivolunt de imagine sanctitatis.
Quanto autem mundus gladio feriatur,aspicitis: quibus quotidie percussionibus intereat populus, videris. Cuius hoc nisi nostro præcipuè peccato agitur ? Ecce depopulatæ vrbes , euersa
castra,Ecclesiæ ac monasteria destructa,in solitudinem agri redacti sunt. Sed nos peręti populo auctores mortis existimus,
qui esse debuimus duces ad vitam. Ex nostro etenim peccato
populi turba prostrata est,quia nostra faciente negligentia , ad
vitam erudita non est. Quid autem animas hominum,nisi cibũ
domini dixerimus,quæ ad hoc sunt conditæ , vt in eius corpore traiiciantur,id est, vt in æternæ Ecclesiæ augmentum tendant? Sed huius cibi condimentum nos esse debuimus. Sicut
enim paulò superius præfati sumus , missis prædicatoribus dicitur: Vos estis sal terræ. Si igitur cibus dei est populus,condimentum cibi sacerdotes esse debuerunt. Sed quia dum nos ab
orationi, & eruditionis sanctæ vsu cessamus,sal infatuatũ est,
condiri non valet cibus dei,atque idcirco ab auctore non sumitur,quia exigente fatuitate nostra,minimè conditur. Pensemus
ergo qui vnquam per linguam nostram conuersi , qui de per-
K uerso suo opere nostra increpatione correpti,pœnitentiam egerunt,quis luxuriam ex nostra eruditione deseruit , quis auaritiam,quis superbiam declinauit? Pensemus quod lucrum deo
fecimus nos,qui accepto talento , ab eo ad negotium missi sumus. Etenim dicit: Negotiamini dum venio. Ecce iã venit,ecce
de nostro negotio lucrum requirit . Quale ei animarũ lucrum
de nostra negociatione monstrabimus ? Quot eius conspectui
animarum manipulos de prædicationis nostræ segete illaturi
sumus? Ponamus ante oculos nostros illum tantæ districtionis
diem,quo iudex veniet,& rationem cum seruis suis quibus talenta credidit,ponet. Ecce in maiestate terribili , inter angelorum atque archangelorum choros videbitur. In illo tanto examine,electorum omnium & reproborum multitudo deducetur , & vnusquisque quid sit operatus ostendetur . Ibi Petrus
cum Iudæa conuersa,quam post se traxit apparebit. Ibi Paulus
conuersum,vt ita dixerim,mundum ducens. Ibi Andreas post
se Achaiam,ibi Ioannes Asiam,Thomas Indiam,in conspectũ
sui iudicis †conuersam ducet. Ibi omnes dominici gregis arietes,cùm animarum lucris apparebunt,qui sanctis suis prædicationibus deo post se subditum gregem trahunt. Cùm igitur tot
pastores cum gregibus suis ante æterni pastoris oculos venerint,nos miseri quid dicturi sumus,qui ad dominum nostrum
post negotium vacui redimus,qui pastorum nomen habuimus,
& oues quas ex nutrimento nostro debeamus ostendere , non
habemus? Hic pastores vocati sumus , & ibi gregem non ducimus. Sed nunquid si nos negligimus,omnipotens deus deseret
oues suas? Nullo modo, Nam ipse eas,sicut per prophetã pollicitus est,per semetipsum pascet. Omnésque quos præordinauit ad vitam,flagellorum stimulis , compunctionis spiritu erudit. Et per nos quidem fideles ad sanctum baptisma veniũt,nostris precibus benedicuntur,& per impositionem nostrarũ manuum à deo spiritum sanctum percipiũt,atque ipsi ad regnum
cœlorum pertingunt. & ecce nos per negligentiam nostrã deorsum tendimus. Ingrediuntur electi,sacerdotum manibus expiati,cœlestem patriam: & sacerdotes ipsi per vitam reprobam
ad inferni supplicia festinant. Cui ergo rei,cui similes dixerim
sacerdotes malos,nisi aquæ baptismatis , quæ peccata baptizatorum diluens,illos ad regnum cœleste mittit,& ipsa postea in
cloacas descendit? Timeamus hæc fratres,cõueniat actioni nostræ ipsum ministerium nostrum. De peccatorum nostrorum
relaxatione quotidie cogitemus,ne nostra vita peccato obligata remaneat,per quam omnipotens deus quotidie alios soluit.
Consideremus sine cessatione quid sumus,pẽsemus negotium
nostrum,pensemus pondus quod suscepimus. Faciamus quotidie nobiscum rationes , quas cum nostro iudice habebimus. Et
sic debemus agere curam nostri,vt non negligamus curam proximi: vt quisquis ad nos iungitur,ex linguæ nostræ sale condiatur. Cùm lasciuiẽtem †quempiam & lubricum videmus,admonendus est vt coniugio frænare studeat iniquitatem suam,quatenus per hoc quod licet,discat superare quod non licet. Cùm
coniugatum videmus,admonendus est vt sic exerceat curã seculi,ne posthabeat amorẽ dei:sic placeat voluntati coniugis,vt
non displiceat conditori. Cùm clericum videmus,admonẽdus
est quatenus sic viuat,vt exemplum vitæ secularibus præbeat:
ne si quid in illo iustè reprehenditur , ex eius vitio ipsa religionis nostræ æstimatio grauetur. Cùm monachum videmus,admonendus est vt reuerentiam habitus sui in actu,in locutione,
in cogitatione sua semper circunspiciat: vt ea quæ mundi sunt,
perfectè deserat: & quod ostendit humanis oculis habitu,hoc
ante dei oculos moribus prętendat. Iste itaque iam sanctus est,
admoneatur vt crescat. Ille verũ qui adhuc iniquus est , admoneatur vt se corrigat. Quatenus quisquis se ad sacerdotem iunxerit,sale sermonis illius conditus recedat. Hæc fratres vobiscum sollicitè cogitate,hæc & proximis vestris impendite,omnipotenti deo fructum vos reddere de negocio quod accepistis
parate. Sed ista quę dicimus,melius apud eum orando, quàm
loquendo obtinebimus.

Oremus.

DEus qui nos pastores in populo vocare voluisti:presta
quæsumus, vt hoc quod humano ore dicimur, in tuis
oculis esse valeamus. Per dominum nostrum Iesum
Christum,&c.

Lectio

A Lectio sancti Euangelij secundum Ioannem.

Ioan.8. IN illo tẽpore: Dicebat Iesus turbis Iudæorum & principibus sacerdotum: Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico vobis : quare non creditis mihi? Qui ex deo est verba dei audit. Propterea vos non auditis , quia ex deo non estis. Responderunt ergo Iudæi , & dixerunt ei: Nónne benedicimus nos , quia Samaritanus es tu:& dæmonium habes? Respondit Iesus: Ego dæmonium non habeo , sed honorifico patrem meum, & vos inhonorastis me: Ego autem non quæro gloriam meam. Est qui quærat & iudicet. Amen amen dico vobis,si quis sermonem meum seruauerit , mortẽ non videbit inæternum. Dixerunt ergo Iudæi: Nunc cognouimus,quia dæmonium habes. Abraham mortuus est & prophetæ: & tu dicis , si quis sermonẽ meũ seruauerit,mortem non gustabit inæternũ. Nunquid tu maior es patre nostro Abraham ? qui mortuus est,
B & prophetæ mortui sũt . Quem teipsum facis? Respondit Iesus : Si ego glorifico meipsum , gloria mea nihil est. Est pater meus qui glorificat me : quem vos dicitis, quia deus vester est , & non cognouistis eum. Ego autem noui eum . Et si dixero quia nescio eum, ero similis vobis,mendax:sed scio eum,& sermonem eius seruo. Abraham pater vester exultauit vt videret diem meum,vidit, & gauisus est . Dixerunt ergo Iudæi ad eum: Quinquaginta annos nondum habes,& Abraham vidisti? Dixit eis Iesus. Amen amen dico vobis,antequam Abraham fieret,ego sum. Tulerunt ergo lapides Iudæi,vt iacerent in eum. Iesus autem abscondit se,& exiuit de templo.

Homilia lectionis eiusdem,habita ad populum,in basilica sancti Petri apostoli: Domini in passione.

HOMILIA XVIII.

PEnsate fratres charissimi mansuetudinẽ dei. Relaxare peccata venerat,& dicebat: Quis ex vobis arguet me de peccato?) Non dedignatur ex ratione ostendere se peccatorem non esse, qui ex virtute diuinitatis poterat peccatores iustificare. Sed terribile est valde,quod subditur: Qui ex deo est,
C verba dei audit,propterea vos non auditis, quia ex deo non estis.) Si enim ipse verba dei audit qui ex deo est,& audire verba eius non potest quisquis ex illo non est,interroget se vnusquisque si verba dei in aure cordis percipit , & intelliget vnde sit. Cœlestem patriam desiderare veritas iubet,carni desideria cõteri,mundi gloriam declinare,aliena non appetere,propria largiri. Pẽsęt ergo apud se vnusquisque vestrum si hæc vox dei in cordis eius aure cõsonuit, & quia iam ex deo sit,agnoscit. Nam sunt nonnulli qui præcepta dei nec aure corporis percipere dignantur. Et sunt nonnulli qui hæc quidem corporis aure percipiunt,sed nullo ea mẽtis desiderio complectũtur. Et sunt nonnulli qui libenter verba dei suscipiunt , ita vt etiam in fletibus compungantur,sed post lachrymarum tempus,ad iniquitatem redeunt. Hic profectò verba dei non audiunt,qui hæc exercere in opere contemnunt. Vitam ergo vestrã fratres charissimi ante mentis oculos reuocate,& alta consideratione pertimescite hoc quod ex ore veritatis sonat: Propterea vos nõ auditis,quia ex deo non estis.) Sed hoc quod de reprobis veritas loquitur, ipsi hoc de semetipsis reprobi iniquis suis operibus ostendunt. Nam sequitur: Respõderunt igitur Iudæi,& dixerunt ei: Nónne bene dicimus nos quia Samaritanus es tu,& dæmonium habes?) Accepta autem tanta contumelia,quid dominus respondeat,audiamus: Ego dæmonium non habeo,sed honorifico patrem meum,& vos inhonorastis me.) Quia enim Samaritanus interpretatur custos,& ipse veraciter custos est . De quo Psal-

Verborum domini auctores sunt in multiplici differentia.

Samaritanus custos interpretatur. Psal.126.

mista ait: Nisi dominus custodierit ciuitatem,in vanum vigilat D
qui custodiunt eam. Et cui per Esaiam dicitur : Custos quid de Esa.21.
nocte? Custos quid de nocte? respondere noluit dominus : Samaritanus non sum:sed, Ego dæmoniũ non habeo. Duo quippe ei illata fuerunt,vnum negauit:aliud tacendo consensit. Custos nãque humani generis venerat, & si Samaritanum se non esse diceret,esse se custodẽ negaret. Sed tacuit quod recognouit,& patienter repulit quod dictum fallaciter audiuit, dicens: Ego dæmonium non habeo.) In quibus verbis quid aliud nisi superbia nostra confunditur? quæ si exagitata vel leniter fuerit, atrociores iniurias reddit quàm acceperit : facit mala quæ potest,minatur & quæ facere non potest. Ecce iniurium suscipiẽs dominus non irascitur,non cõtumelioſa verba respondet. Qui si eisdem ista dicentibus respondere voluisset,dæmonium vos habetis: verum profecto diceret:quia nisi impleti essent dæmonio,tam peruersa de deo loqui nõ possent. Sed accepta iniuria, etiam quòd verum erat,dicere veritas noluit,ne non dixisse videretur. Ex qua re quid nobis innuitur, nisi vt eo tempore quo à proximis ex falsitate contumelias accipimus, eorum etiam vera mala taceamus,ne ministerium iustæ correptionis , in arma vertamus furoris? Sed quia quisquis dei zelo vtitur,sępe à prauis hominibus dehonestatur, in semetipso nobis dominus patientiæ præbuit exemplum,qui ait: Sed honorifico patrem meũ,& vos inhonorastis me.) Sed quid nobis ad ista faciẽdum sit, adhuc exE emplo nos admonet,cum subiũgit: Ego autem non quæro gloriam meam: est qui quærat & iudicet.) Scimus certè quod scriptum est,quia pater omne iudiciũ dedit filio: & tamẽ ecce idẽ filius iniurias accipiens,gloriam suam non quærit. Illatas cõtumelias patris iudicio reseruat, vt nobis profectò insinuet,quãtum nos esse patientes debemus, dum se adhuc vlcisci nõ vult & ipse qui iudicat. Cùm verò malorum peruersitas crescit,non Ioan.5.
solum prædicatio non debet minui, † sed etiam augeri. Quod †frangi.
suo dominus exemplo nos admonet,qui postquam habere dęmonium dictus est,prædicationis suæ beneficia largius impendit,dicens: Amen amen dico vobis: si quis sermonem meum seruauerit,mortem non videbit in æternum.) Sed sicut bonis necesse est vt meliores etiam per contumelias existãt, ita semper reprobi de beneficio peiores fiunt. Nam accepta prædicatione, iterum dicunt: Nunc cognouimus quia dæmoniũ habes.) Quia enim æternæ morti inhærerant, & candem mortem cui inhærserant,non videbant,dum solam mortem carnis aspicerent,in veritatis sermone caligabant,dicentes: Abrahã mortuus est,& prophetæ mortui sunt: & tu dicis,si quis sermonem meum seruauerit,mortem non gustabit in æternum?) Vnde & ipsi veri- Deum netatis eundem Abraham & prophetas quasi venerantes præfe- scientes,dei runt . Sed aperta nobis ratione ostenditur , quia qui deum ne- famulos falsciunt,dei quoque famulos falsò venerantur. Et notãdũ quòd so veneranvidit eos dominus aperta sibi impugnatione resistere, & tamẽ tur.
eis se iterata non desinit voce prædicare,dicens: Abraham pater vester exultauit vt videret diem meũ: vidit,& gauisus est.)
Tunc quippe diem domini Abrahã vidit,cùm in figura summę Gene.8.
Trinitatis,tres angelos hospitio recepit: quibus profectò susceptis,sic tribus,quasi vni locutus est,quia & si in personis numerus Trinitatis est,in natura vnitas diuinitatis est . Sed carnales mentes audientium,oculos à carne non subleuant , dum in eo solã carnis ætatem pensant,dicẽtes: Quinquaginta annos nondum habes,& Abrahã vidisti?) Quos benignè redemptor noster à carnis suæ intuitu submouet,& ad diuinitatis contemplationem trahit,dicens: Amen amen dico vobis,antequam fieret Abrahã,ego sum.) Ante enim,præteriti temporis est,sum,præsentis. Et quia præteritum & futurũ tempus diuinitas non habet,sed semper esse habet,non ait: Ante Abraham ego fui, sed ante Abraham ego sum. Vnde & ad Moysem dicitur: Ego sum Exod.3.
qui sum: & dices filiis Israël,qui est,misit me ad vos. Ante ergo & post,Abraham habuit,qui & accedere potuit per exhibitionem præsentiæ,& recedere per cursum vitæ. Veritas verò sem per esse habet,quia ei quicquam nec priori tempore incipitur: nec subsequenti terminatur. Sed sustinere ista æternitatis verba mentes infidelium non valẽtes,ad lapides currunt,& quem intelligere non poterant,obruere quærebãt. Quid autem contra furorem lapidantiũ dominus fecerit, ostẽditur cùm proti-
F sus

Universidad de Deusto Biblioteca

G nus subinfertur: Iesus autem abscōdit se, & exiuit de templo.) Mirum valde est fratres charissimi, cur persecutores suos dominus se abscondendo declinauerit, qui si diuinitatis suæ potētiam exercere voluisset, tacito nutu mentis in suis eos ictibus ligaret, aut in pœnam subitę mortis obrueret. Sed quia pati venerat, exercere iudicium nolebat. Certè sub ipso passionis tempore & quantum poterat ostendit, & tamen hoc ad quod venerat pertulit. Nam cùm persecutoribus suis se quærētibus diceret: Ego sum, sola hac voce eorum superbiam perculit, & omnes in terram strauit. Qui ergo & hoc in loco potuit manus lapidantium non se abscondendo euadere, cur abscondit se, nisi quòd homo inter homines factus redemptor noster alia nobis verbo loquitur, alia exemplo? Quid autem nobis hoc exemplo loquitur, nisi vt etiam cum resistere possumus, iram superbientium humiliter declinemus? Vnde & per Paulum dicitur: Date locum iræ. Quāta humilitate iram proximi ferre debeat, perpendat homo, si furores irascentium abscondendo se, declinauit deus. Nemo ergo se contra acceptas contumelias erigat, nemo cōuitiis conuitium reddat. Imitatione etenim dei: gloriosius est iniuriam tacendo fugere, quàm respondendo superare. Sed contra hoc superbia dicit in corde: Turpe est, vt accepta iniuria taceas. Quisquis conspicit quia contumeliam accipis, & taces: non putat quia patientiam exhibes, sed crimina agnoscis. Sed vnde vox ista in corde nostro contra patiētiam H nascitur, nisi quia in imis cogitationem fiximus, & dum in terra gloriam quærimus, placere ei qui nos de cœlo cōspicit, non curamus? Accepta ergo contumelia, meditemur in opere vocē dei: Ego non quæro gloriam meam: est qui quærat & iudicet.) Hoc autem quod de domino scriptum est: Abscondit se, intelligi & aliter potest. Multa quippe Iudæis prędicauerat, sed prędicationis eius verba deridebant. Deteriores quoque ex prędicatione facti sunt, qui vsque ad iaciendos lapides peruenerūt. Et quid abscondendo se dominus significat, nisi quòd eis ipsa veritas absconditur, qui eius verba sequi contemnunt? Eā quippe quam non inuenit humilem, veritas fugit mentem. Et quàm multi sunt hodie qui Iudæorum duritiam detestātur, quia prædicationem domini audire noluerunt, & tamen quales illos arguunt fuisse ad fidem, tales ipsi sunt ad operationem. Præcepta domini audiunt, miracula cognoscunt, sed conuerti à suis prauitatibus renuunt. Ecce vocat, & redire nolumus. Ecce sustinet, & eius patientiam dissimulamus. Dum ergo tempus habemus fratres, prauitatem suam vnusquisque deserat, dei patientiam pertimescat, ne quem nunc tranquillum despicit, iratum postmodum nequaquam euadere possit.

[*Christus si voluisset, facile suos persecutores exterminasset.* — *Ioan. 8.* — *Roma. 12.* — *Veritas ipsa absconsa fuit Iudæis*]

Lectio sancti Euangelij secundum Matthæum.

Matth. 20.

I IN illo tempore. Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc: Simile est regnū cœlorū homini patrifamiliâs, qui exiit primo manè conducere operarios in vineam suam. Conuentione autem facta cum operariis ex denario diurno: misit eos in vineam suam. Et egressus circa horam tertiam: vidit alios stantes in fore otiosos, & illis dixit: Ite & vos in vineam meam, & quod iustum fuerit: dabo vobis. Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextam & nonam horam: & fecit similiter. Circa vndecimam verò horam exiit, & inuenit alios stātes: & dixit illis: Quid hic statis tota die otiosi? Dicūt ei: Quia nemo nos conduxit. Dixit illis: Ite & vos in vineam meā. Cùm sero autem factum esset: dixit dominus vineæ procuratori suo: Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouissimis vsque ad primos. Cùm venissent ergo qui circa vndecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios. Venientes autem & primi, arbitrati sunt quòd plus essent accepturi. Acceperunt autem & ipsi singulos denarios. Et accipientes murmurabant aduersus patremfamiliâs, dicentes: Hi nouissimi vna hora fecerunt, & pares K illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei & æstus? At ille respondens vni eorum dixit: Amice, non facio tibi iniuriam. Nónne ex denario conuenisti mecum? Tolle quod tuum est, & vade. Volo autem & huic nouissimo dare sicut & tibi. An non licet mihi facere quod volo? An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Sic erunt nouissimi & primi nouissimi. Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica beati Laurentij martyris, in septuagesima.

HOMILIA XIX.

IN explanatione sua, multa ad loquendum sancti Euangelij lectio postulat, quam volo, si possum, sub breuitare perstringere, ne vos & extensa processio, & prolixa expositio videatur onerare. Regnum cœlorum homini patrifamiliâs simile dicitur, qui ad excolendam vineam suam operarios conducit. Quis verò patrisfamiliâs similitudinem rectius tenet quàm conditor noster, qui regit quos condidit, & electos suos sic in hoc mundo possidet, quasi subiectos dominus in domo? Qui habet vineam, vniuersalem scilicet Ecclesiam, quæ ab Abel iusto vsque ad vltimum electum qui in fine mūdi nasciturus est, quot sanctos protulit, quasi tot palmites misit. L Hic itaque paterfamiliâs ad excolendam vineam suam mane, hora tertia, sexta, nona, & vndecima operarios conducit, quia à mundi huius initio vsque in finem ad erudiendam plebem fidelium prædicatores congregare non desistit. Mane etenim mundi fuit ab Adam vsque ad Noë. Hora verò tertia, à Noë vsque ad Abraham. Sexta quoque ab Abraham vsque ad Moysen. Nona autem à Moyse vsque ad aduentum domini. Vndecima verò ab aduentu domini vsque ad finem mundi. In qua prædicatores sancti Apostoli missi sunt, qui mercedem plenam & tardè venientes acceperunt. Ad erudiendam ergo dominus plebem suam, quasi ad excolendam vineam suam, nullo tempore destitit operarios mittere, quia & prius per patres, & postmodum per legis doctores & prophetas, ad extremum verò per Apostolos, dum plebis suæ mores excoluit, quasi per operarios in vineæ cultura laborauit. Quanuis in quolibet modulo vel mēsura, quisquis cum fide recta, bonæ actionis extitit, huius vineæ operarius fuit. Operator ergo manè, hora tertia, sexta & nona, antiquus ille & Hebraicus populus designatur: qui in electis suis ab ipso mundi exordio dum recta fide deum studuit colere, quasi non destitit in vineę cultura laborare. Ad vndecimam verò gentiles vocantur, quibus & dicitur: Quid hic statis tota die ociosi?) Qui enim transacto tam longo mundi tempore, pro vita sua laborare neglexerant, quasi tota die ociosi stabāt. M Sed pensate fratres quid inquisiti respondeant. Dicunt enim, quia nemo nos conduxit. Nullus quippe ad eos patriarcha, nullus propheta venerat. Et quid est dicere, ad laborem nos nemo conduxit: nisi, quia vitæ nobis vias nullus prædicauit? Quid ergo nos à bono opere cessantes, in excusatione nostra dicturi sumus, qui penè à matris vtero ad fidem venimus: qui verba vitæ ab ipsis cunabulis audiuimus, qui ab vberibus sanctæ Ecclesiæ potum supernæ prædicationis suximus cum lacte carnis? Possumus verò & easdem diuersitates horarum, etiam ad vnū quemque hominem per ætatum momenta distinguere. Mane quippe intellectus nostri, pueritia est. Hora autem tertia, adolescentia intelligi potest: quia quasi iam sol in altum proficit, dū calor ætatis crescit. Sexta verò iuuentus est: quia velut in centro sol figitur, dum in ea plenitudo roboris solidatur. Nona autem senectus intelligitur, in qua sol velut ab alto axe descēdit: quia ea ætas à calore iuuentutis deficit. Vndecima verò hora ea est ætas quæ decrepita vel veterata dicitur. Vnde & Græci valde seniores, non γέροντες, sed πρεσβυτέρους appellant, vt plus quàm senes esse insinuent, quos prouectiores vocant. Quia ergo ad vitam bonam alius in pueritia, alius in adolescentia, alius in iuuentute, alius in senectute, alius in decrepita ætate perducitur, quasi diuersis horis operarij ad vineam vocantur. Mores ergo vestros fratres charissimi aspicite, & si iam dei operarij estis, videte. Penset vnusquisque quid agat & con-

[*Ecclesia ab Abel iusto incœpit.* — *Mundus varias habet ætates.* — *Christiani à bono opere cessantes vix se excusabunt apud dominum.*]

A & consideret si in domini vinea laboret. Qui enim in hac vita ea quæ sua sunt quærit, adhuc ad dominicā vineam non venit. Illi nanque domino laborant, qui non sua sed lucra dominica cogitant, qui zelo charitatis, studio pietatis inseruiunt, animabus lucrandis inuigilant, perducere & alios secum ad vitam festinant. Nam qui sibi viuit, qui carnis suæ voluptatibus pascitur, rectè ociosus redarguitur, quia fructum diuini operis non sectatur. Qui verò & vsque ad ætatem vltimā deo viuere neglexerit, quasi vsque ad vndecimam ociosus stetit. Vnde rectè vsque ad vndecimam torpentibus dicitur: Quid hic statis tota die otiosi?) Ac si apertè dicatur: Et si deo viuere in pueritia & iuuentute noluistis: saltem in vltima ætate resipiscite, & ad vitæ vias cùm iam laboraturi multum non estis, vel serò venite. Et tales ergo paterfamiliâs vocat, & plærunque ante remunerantur, quia prius ad regnum de corpore exeunt, quàm hi qui iam à pueritia vocati esse videbantur. An non ad vndecimam horam venit latro, qui etsi non habuit per ætatem, habuit tamen serò per pœnam, qui deum in cruce confessus est, & penè cum voce sententiæ spiritum exhalauit vitæ? A nouissimo autem reddere denarium paterfamiliâs cœpit, quia ad paradisi requiem prius latronem quàm Petrum perduxit. Quanti patres ante legem, quanti sub lege fuerunt, & tamen hi qui in domini aduentu vocati sunt, ad cœlorum regnum sine aliqua tarditate peruenerunt. Eundem ergo denarium accipiunt qui laborauerunt ad vndecimam, quem expectauerūt toto desiderio qui laborauerunt ad primam, quia æqualem vitæ æternæ retributionem sortiti sunt, cum his qui à mundi initio vocati fuerant, hi qui in mundi termino ad dominum venerunt. B Vnde & hi qui in labore pręcesserant, murmurantes dicunt: Hi nouissimi vna hora fecérunt, & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei & æstus?) Pondus enim diei & æstus portauerunt hi quos à mundi initio, quia diu hic contigit viuere, necesse fuit etiam longiora carnis tentamenta tolerare. Vnicuique enim pondus diei & æstus ferre, est per longioris vitæ tempora carnis suæ calore fatigari. Sed quæri potest quomodo murmurasse dicti sunt, qui saltem serò ad regnum vocantur? Cœlorum etenim regnum nullus murmurans accipit: nullus qui accipit, murmurare potest. Sed quia antiqui patres vsque ad aduentum domini quantūlibet iustè vixerint, ducti ad regnum non sunt, nisi ille descenderet qui paradisi claustra hominibus interpositione suæ mortis aperiret, eorum hoc ipsum murmurasse est, quòd & rectè pro percipiendo regno vixerunt, & tamen diu ad percipiendum regnum dilati sunt. Quos enim post peractā iustitiam inferni loca quanuis tranquilla susceperunt, eis profectò & laborasse fuit in vinea, & murmurasse. Quasi ergo post murmurationem denarium accipiunt, qui post longa inferni tempora, ad gaudia regni peruenerunt. Nos autem qui ad vndecimam venimus, post laborem non murmuramus, & C denarium accipimus, quia post mediatoris aduentum, in hoc mundo veniētes, ad regnum ducimur, mox vt de corpore eximus, & illud sine mora percipimus, quod antiqui patres cum magna percipere dilatione meruerunt. Vnde & idem paterfamiliâs dicit: Volo & huic nouissimo dare sicut & tibi.) Et quia ipsa regni perceptio eius est bonitas voluntatis: rectè subiungit: An non licet mihi quod volo facere?) Stulta enim quæstio est hominis contra benignitatem dei. Conquerendum quippe esset [non si non daret quod non deberet, sed] si non daret quod deberet. Vnde aptè subditur: An oculus tuus nequam est: quia ego bonus sum?) Nemo autem se de opere, nemo de tempore extollat, cùm hac expleta sententia, subsequenter veritas clamet: Sic erunt nouissimi primi, & primi nouissimi.) Ecce enim & si iam scimus quæ vel quanta bona egimus, adhuc supernus iudex qua subtilitate hæc examinet, ignoramus. Et quidem gaudendum cuique summopere est in regno dei esse vel vltimum. Sed post hæc terribile est valde quod sequitur: Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.) Quia & ad fidē plures veniunt & ad cœleste regnum pauci perducuntur. Ecce enim ad hodiernam festiuitatem quàm multi conuenimus. Ecclesiæ parietes implemus, sed tamen quis sciat quàm pauci sunt qui in illo electorum dei grege numerantur? Ecce enim vox omnium Christum clamat, sed vita omnium non clamat. Plærique deum vocibus sequuntur, moribus fugiunt. Hinc etenim

[*Vineam domini qui dicantur recte colere.* — *Inuitantur enim qui sine fructu præteriere: saltē in senectute nitantur bene viuere.* — *Regnū cœlorum an possit dari murmurantibus.*]

D Paulus dicit: Qui confitentur se nosse deum, factis autem negant. Hinc Iacobus ait: Fides sine operibus mortua est. Hinc per Psalmistam dominus dicit: Annūciaui & locutus sum, multiplicati sunt super numerum. Vocante enim domino, super numerum multiplicantur fideles: quia nonnunquam etiam hi ad fidem veniunt, qui ad electorum numerum non pertingunt. Hic enim fidelibus per confessionem admixti sunt, sed propter vitam reprobam illic numerari in sorte fidelium non merentur. Hoc ouile sanctę Ecclesię hœdos cum agnis recipit, sed attestante Euangelio, cùm iudex venerit, bonos à malis separat, sicut pastor segregat oues ab hœdis. Neque etenim possunt qui hic carnis suæ voluptatibus seruiunt, illic in ouium grege numerari. Illic eos à sorte humilium iudex separat, qui se hic in superbiæ cornibus exaltant. Regnum cœlorum percipere nequeunt, qui hic & in cœlesti fide positi: toto desiderio terrena quærunt. Et multos tales intra Ecclesiam fratres charissimi cernitis, sed eos nec imitari, nec despicece† debetis. Quid enim sit hodie aspicimus, sed quid cras futurus sit vnusquisque, nescimus. Plęrunque & qui post nos venire cernitur, per agilitatem nos boni operis antecedit, & vix eum cras sequimur, quem hodie præire videbamur. Ecce cum Stephanus pro fide moreretur, Saulus lapidantium vestimenta seruabat. Omnium ergo lapidantium manibus ipse lapidauit, qui ad lapidandum omnes expeditos reddidit, & tamen eundem ipsum in sancta Ecclesia E laboribus antecessit, quem persequendo martyrem fecit. Duo ergo sunt quæ sollicitè pensare debemus. Quia enim multi vocati, sed pauci electi sunt, primum est vt de se quisque minimè præsumat, quia etsi iam ad fidem vocatus est, vtrum perenni regno dignus sit, nescit. Secundum vero est, vt vnusquisque proximum quem fortasse iacere in vitiis conspicit, desperare non audeat, quia diuinæ misericordiæ diuitias ignorat. Rem fratres quæ nuper contigit refero, vt si vos peccatores ex corde esse conspicitis, omnipotentis dei misericordiam amplius ametis. Præsenti anno in monasterio meo, quod iuxta beatorum martyrum Ioannis & Pauli Ecclesiam situm est, frater quidam ad conuersionem venit, deuotè susceptus est, sed ipse deuotius est conuersatus. Hunc ad monasterium frater suus corpore, non corde secutus est. Nam valde conuersationis vitam & habitum detestans, in monasterio vt hospes habitabat, & monachorum vitam moribus fugiens, recedere à monasterij habitatione non poterat, quia vel quid ageret, vel vnde viueret, non habebat. Erat eius prauitas cunctis onerosa, sed hunc omnes æquanimiter pro fratris eius amore tolerabant. Nam superbus & lubricus, si qua post hoc seculum sequeretur vita, nesciebat. Irridebat verò si quis illi hanc prædicare voluisset. Itaque cum habitu seculari viuebat in monasterio, verbis leuis, nutibus instabilis, mente tumidus, veste incompositus, actione dissipatus. Mense autem Iulio nuper elapso, huius quam nostis pestilentiæ clade percussus est, qui ad extremum veniens, vrgeri cœpit F vt animā redderet. Et vltima iam corporis parte præmortua, vitalis virtus in solo pectore & lingua remanserat. Fratres aderant, eiusque exitum, inquātum deo largiente poterant, oratione tuebantur. At ille subitò ad deuorandum se draconem venire conspiciens, magnis vocibus cœpit clamare, dicens: Ecce draconi ad deuorandum datus sum, qui propter vestram præsentiam deuorare me non potest. Quid mihi moram facitis? date locum, vt ei deuorare me liceat. Cúmque hunc fratres vt signum sibi crucis imprimeret admonerent, respondebat virtute qua poterat, dicens: Volo me signare, sed non possum, quia à dracone premor. Spumæ oris eius faciem meam liniunt, guttur meum eius ore suffocatur. Ecce ab eo brachia mea comprimuntur qui iam & caput meum in suo ore absorbuit. Cúmque hoc ille pallens & tremens & moriens diceret, cœperunt fratres vehementius orationibus insistere, & oppressum draconis præsentia suis precibus adiuuare. Tunc repentè liberatus, magnis cœpit vocibus clamare, dicens: Deo gratias. Ecce discessit, ecce exiit, ante orationes vestras fugit draco, qui me acceperat. Mox autem seruiturum se deo, & esse monachum deuouit, atque à tempore illo nunc vsque febribus premitur, doloribus fatigatur. Morti quidem subtractus est, sed adhuc plenius vitæ restitutus non est. Quia enim longis & diuturnis iniquitatibus pressus est, longo languore fatigatur,

[*ad Tit. 1.* — *Iaco. 2.* — *Psal. 39.* — *Matth. 25.* — *Regnū cœlorum quibus denegabitur.* — *†desperare.* — *Acto. 7.* — *Exemplum cuiusdam peruersi qui tandem bonus effectus est.*]

Universidad de Deusto
Biblioteca

G fatigatur,& durũ cor ignis purgationis durior concremat,quia diuina dispensatione agitur,vt prolixiora vitia ægritudo prolixior exurat.Quis illum vnquam seruari ad conuersionem crederet?Quis tãtam dei misericordiam considerare sufficiat? Ecce iuuenis prauus draconem vidit in morte, cui seruiuit in vita:nec vidit vt vitam funditus perderet,sed vt cui seruierat sciret,sciendo resisteret,ipsumque resistendo superaret,& eum à quo prius non vidẽs tenebatur,vidit ne postea teneretur.Quæ ergo lingua narrare viscera diuinæ misericordiæ sufficiat?Quis spiritus tãtæ pietatis diuitias non obstupescat?Has diuinæ pietatis diuitias cõsiderauit Psalmista, cùm diceret:Adiutor meus tibi psallam quia tu deus susceptor meus es, deus meus misericordia mea. Ecce perpendens in quibus laboribus humana sit vita constituta, deum appellauit adiutorem, & quia à tribulatione pręsenti in requiem æternam nos suscipit,appellat etiam susceptorem.Sed considerans quòd mala nostra aspicit & portat, culpas nostras tolerat, & tamen nos per pœnitentiam ad præmia reseruat: noluit deum misericordem dicere, sed hunc ipsam misericordiam vocauit,dicens: Deus meus misericordia mea.Reuocemus ergo ante oculos mala quæ fecimus. Pensemus ex quanta dei benignitate toleramur, consideremus quæ sunt pietatis eius viscera,vt non solũ culpas indulgeat, sed cœleste regnum pœnitẽtibus etiam post culpas promittat. Atque ex omnibus medullis cordis dicamus singuli,dicamus omnes:
H Deus meus misericordia mea,qui viuis & regnas trinus in vnitate,& vnus in trinitate,per infinita secula seculorum. Amen.

Aegritudo diutius premit propter prolixiora vitia. — *Psal. 58.* — *Ibidem.*

Lectio sancti Euangelij secundum Lucam.

Lucæ 3.

ANno quintodecimo imperij Tiberij Cæsaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre eius tetrarcha Iturææ & Trachonitidis regionis,& Lysania Abilenes tetrarcha:sub principibus sacerdotum Anna & Caipha: factum est verbum domini super Ioannem Zachariæ filium, in deserto. Et venit in omnem regionem Iordanis, prædicans baptismum pœnitentiæ: in remissionem peccatorum, sicut scriptum est in libro sermonum Esaiæ prophetæ:Vox clamantis in deserto:parate viam domini,rectas facite semitas eius. Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur.Et erunt praua in directa,& aspera in vias planas. Et videbit omnis caro salutare dei.Dicebat ergo ad turbas quæ exiebant vt baptizarentur ab ipso:Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere à ventura ira? Facite ergo fru-
I ctus dignos pœnitentiæ: & ne cœperitis dicere,patrẽ habemus Abraham.Dico enim vobis: quia potẽs est deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. Iam enim securis ad radicem arboris posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Et interrogabant eum turbæ dicentes:Quid ergo faciemus? Respondens autem dicebat illis:Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas,similiter faciat.

Esa. 40.

Homilia lectionis eiusdem,habita ad populum,in basilica sancti Ioannis Baptistæ,Sabbato quatuor temporum ante natalem Christi.

HOMILIA XX.

† verbum.

REdemptoris nostri præcursor quo tempore prædicationis officium †acceperit,memorato Romanæ Reipublicę principe & Iudææ regibus,designatur,cum dicitur: Anno quintodecimo imperij Tiberij Cæsaris,procurante Pontio Pilato Iudæam,tetrarcha autem Galilææ Herode,Philippo autem fratre eius tetrarcha Iturææ & Trachonitidis regionis, & Lysania Abilenes tetrarcha,sub principibus sacerdotum Anna & Caipha,factum est verbum domini super Ioannem Zachariæ filium in deserto.)Quia enim illum prędicare veniebat,qui K & ex Iudæa quosdam, & multos ex gentibus redempturus erat,per regem gentium & principes Iudæorum † prædicationis eius tempora designãtur. Quia autem gentilitas colligenda erat, & Iudæa pro culpa perfidiæ dispergenda, ipsa quoque descriptio terreni principatus ostendit, quoniam & in Romana republica vnus præfuisse describitur, & in Iudææ regno per quartam partem plurimi principabantur. Voce etenim nostri redemptoris dicitur:Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur.Liquet ergo quòd ad finẽ regni Iudæa peruenerat, quæ tot regibus diuisa subiacebat. Aptè quoque non solum quibus regibus,sed etiam quibus sacerdotibus actum sit,demõstratur, & quia illum Ioannes Baptista prædicaret,qui simul rex & sacerdos existeret: Lucas Euangelista prædicationis eius tempora per regnum & sacerdotium designauit: Et venit in omnem regionem Iordanis, prædicans baptismum pœnitentiæ, in remissionem peccatorum.)Cunctis legentibus liquet,quia Ioannes non solum baptismum pœnitentiæ prædicauit, verũetiam quibusdam dedit,sed tamen baptismũ suum in remissionẽ peccatorũ dare non potuit. Remissio etenim peccatorum in solo nobis baptismo Christi tribuitur.Notãdum itaque quòd dicitur,prædicans baptismum pœnitẽtiæ,in remissionem peccatorum:quoniam baptismũ quod peccata solueret,quia dare non
L poterat,prædicabat,vt sicut incarnatum verbum patris pręcurrebat verbo prædicationis,ita baptismum pœnitẽtiæ quo peccata soluuntur,præcurreret suo baptismate, quo peccata solui non possunt,vt quia eius sermo pręcurrebat præsentiã redemptoris,ipsum quoque eius baptisma præcedendo fieret vmbra veritatis.Sequitur:Sicut scriptum est in libro sermonum Esaię prophetæ.Vox clamantis in deserto,parate viam domini, rectas facite semitas eius.)Idem verò Ioãnes Baptista requisitus quis esset,respondit,dicens: Ego vox clamãtis in deserto.Qui, sicut ante per nos dictũ est, ideo vox à propheta vocatus est, quia verbũ præibat.Quid autem clamaret:aperitur,cùm subditur:Parate viã domini,rectas facite semitas eius.)Omnis qui fidem rectã & bona opera prædicat, quid aliud quàm venienti domino ad corda audiẽtium viam parat? vt hæc vis gratiæ penetret,lumen veritatis illustret, vt rectas deo semitas faciat,dũ mundas in animo cogitationes per sermonem bonæ prædicationis format.Omnis vallis implebitur,& omnis mons & collis humiliabitur.)Quid hoc loco valliũ nomine, nisi humiles? quid montium & collium,nisi superbi homines designãtur?In aduentu ergo redemptoris,valles impletæ, mõtes vero & colles humiliati sunt,quia iuxta eius vocem:Omnis qui se exaltat humiliabitur, & omnis qui se humiliat exaltabitur.Vallis etenim impleta crescit, mõs autem & collis humiliatus decrescit, quia nimirum in fide mediatoris dei & hominũ hominis Christi Iesu,& gentilitas plenitudinem gratiæ accepit,& Iudæa per
M errorẽ perfidiæ hoc vnde tumebat perdidit.Omnis enim vallis implebitur, quia corda humilium sacræ doctrinæ eloquio virtutũ gratia replebuntur,iuxta hoc quod scriptum est:Qui emittit fontes in conuallibus.Et vnde rursum dicitur:Et conualles abundabunt frumẽto. A montibus nanque aqua dilabitur, quia superbas mẽtes veritatis doctrina deserit. Sed fontes in cõuallibus surgũt,quia mẽtes humiliũ verbũ prædicationis accipiũt. Iã videmus,iam cõualles frumẽto abũdare cõspicimus, quia illorũ ora pabulo veritatis impleta sunt,qui mites ac simplices huic mundo despicabiles esse videbantur.Ipsum quoque Ioannem Baptistam quia mira sanctitate pręditum populus viderat,illum hunc esse singulariter celsum ac solidũ mõtem credebat,de quo scriptũ est:In nouissimo dierũ erit mons domus domini præparatus in vertice montiũ.Nam hunc esse Christũ putabat,sicut per Euãgeliũ dicitur: Æstimãte autem populo & cogitãtibus omnibus in cordibus suis de Ioanne: ne fortè ipse esset Christus, quem & requirebãt dicẽtes:Nunquid Christus es tu?Sed nisi idem Ioannes apud se vallis esset,repletus gratiæ spiritu non fuisset.Qui vt hoc quod erat ostẽderet,dixit:Venit fortior me post me cuius non sum dignus soluere corrigiã calciamenti eius.Et rursum ait:Qui habet sponsam,sponsus est:amicus autem sponsi qui stat & audit eũ,gaudio gaudet propter vocem sponsi:hoc autem gaudium meũ impletũ est.Illũ oportet crescere,me autem minui. Ecce cum pro mira operatione virtutum

† al. sacerdotum. — *Lucæ 11.* — *Christus fuit rex & sacerdos.* — *Ioan. 1.* — *Ioãnis Baptista clamor.* — *Lucæ 18.* — *Psal. 103.* — *Psal. 64.* — *Mich. 4.* — *Matth. 3.* — *Ioan. 1.* — *Matth. 3.* — *Ioan. 3.*

A virtutum talis esset vt Christus esse crederetur,non solũ Christum non esse se respondit,sed etiam corrigiã calciamenti eius soluere,id est,incarnationis eius mysterium perscrutari non se dignum esse perhibuit. Eius esse sponsam Ecclesiam credebãt, qui hunc Christum esse existimabant.Sed ait:Qui habet sponsam,spõsus est.Ac si diceret:Ego sponsus non sum, sed amicus sponsi sum.Nec propter vocem suã,sed in voce sponsi se gaudere perhibebat,quia non ideo lætabatur in corde,quoniam à populis humiliter audiebatur loquens, sed quia ipse veritatis vocem audiebat intus,vt loqueretur foris. Quod bene gaudiũ impletum dicit,quia quisquis de sua voce gaudet,plenum gaudium nõ habet.A quo & subditur:Illum oportet crescere, me autem minui. Qua in re quærẽdum est in quo creuit Christus, in quo imminutus est Ioannes,nisi quòd populus Ioãnis abstinentiam videns,remotũ hunc ab hominibus esse conspiciens, eum esse Christum putabat:Christum verò cum publicanis comedentem,inter peccatores ambulãtem intuens,eũ non Christum,sed esse prophetam credebat.Sed dum per accessum temporis & Christus qui propheta esse putabatur, Christus est agnitus: & Ioannes qui Christus esse credebatur,propheta esse innotuit:impletum est quod de Christo suus præcursor prædixit: Illum oportet crescere, me autem minui. In æstimatione quippe populi & Christus creuit,quia agnitus est quod erat:&
B Ioannes decreuit, quia cessauit dici quod non erat.Igitur quoniam & idem Ioãnes ideo in sanctitate perstitit, quia in cordis humilitate perdurauit:& multi idcirco ceciderunt, quia apud semetipsos elata cogitatione tumuerunt, dicatur rectè:Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur:) quia donum humiles accipiunt, quod à se corda superbientium repellunt.Sequitur:Et erũt praua in directa,& aspera in vias planas.)Praua directa fiũt, cùm malorum corda per iniustitiã detorta,ad iustitiæ regulã diriguntur.Et aspera in vias planas immutantur,cùm immites atque iracundę mẽtes,per infusionem supernæ gratiæ ad lenitatem mansuetudinis redeunt.Quando enim verbum veritatis ab iracunda mente non recipitur,quasi asperitas itineris gressum pergentis repellit.Sed cùm mens iracunda per acceptam mansuetudinis gratiam, correptionis vel exhortationis verbũ recipit,ibi planam viam prædicator inuenit, vbi prius præ asperitate itineris pergere,id est,prædicationis gressum ponere non valebat. Sequitur: Et videbit omnis caro salutare dei.) Quia omnis caro accipitur omnis homo,salutare dei videlicet Christum in hac vita omnis homo videre non potuit. Vbi ergo in hac sentẽtia propheta prophetiæ oculum,nisi ad extremi iudicij diem tetendit?vbi cum apertis cœlis,ministrantibus angelis,cõsedentibus Apostolis,in sede maiestatis suæ Christus apparuerit,omnes hũc & electi & reprobi pariter videbũt,vt & iusti de munere retributionis sine fine
C gaudeant,& iniusti in vltione supplicij in perpetuum gemant. Nam quia ad hoc ista sententia tendit, quòd in extremo examine ab omni carne videbitur,rectè subiungitur: Dicebat autem ad turbas quæ exibant vt baptizarentur ab eo : Genimina viperarum,quis ostendit vobis fugere à ventura ira?) Ventura enim ira est animaduersio vltionis extremæ.Quam tunc fugere peccator non valet,qui nunc ad lamẽta pœnitentiæ non recurrit. Et notandum quòd malæ soboles malorum parẽtum actionem imitãtes,genimina viperarum vocantur:quia per hoc quòd bonis inuident, eósque persequuntur, quòd quibusdam mala retribuunt,quòd læsiones proximis exquirunt, quoniam in his omnibus priorum suorum carnaliũ vias sequuntur,quasi venenati filij de venenatis parentibus nati sunt. Sed quia iam peccauimus,quia vsu malæ consuetudinis inuoluti sumus,dicat quid nobis faciendum sit:vt fugere à ventura ira valeamus. Sequitur:Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ.)In quibus verbis notandum est, quòd amicus sponsi non solum fructus pœnitentiæ,sed dignos pœnitentiæ admonet esse faciẽdos. Aliud nanque est fructum facere,aliud dignũ pœnitẽtiæ fructũ facere. Vt enim secundum dignos pœnitentiæ fructus loquamur, sciẽdum est quia quisquis illicita nulla commisit:huic iure conceditur,vt licitis vtatur:sicque pietatis opera faciat, vt tamen si voluerit,ea quæ mundi sunt,non relinquat. At si quis in fornicationis culpam,vel fortasse,quod est grauius,in adulterium lapsus est,tanto à se licita debet abscindere,quãto se meminit &
D illicita perpetrasse. Neq; enim par fructus boni operis esse debet, eius qui minus, & eius qui amplius deliquit, aut eius qui nullis, & eius qui in quibusdam facinoribus cecidit,& eius qui in multis est lapsus. Per hoc ergo quòd dicitur : Facite dignos fructus pœnitentiæ,vniuscuiusque conscientia conuenitur: vt tanto maiora acquirat bonorum operum lucra per pœnitẽtiã, quanto grauiora sibi intulit damna per culpam. Sed Iudæi de generis nobilitate gloriantes, idcirco se agnoscere peccatores nolebant,quia de Abrahæ stirpe descenderant. Quibus rectè dicitur:Et ne cœperitis dicere,patrem habemus Abraham: dico enim vobis, quia potens est deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.) Quid enim lapides, nisi corda gentilium fuerunt, ad intellectum dei omnipotentis insensibilia?sicut etiam quibusdam ex Iudæis dicitur: Auferam cor lapideum de carne vestra. Nec immeritò lapidum nomine gẽtes significatæ sunt, quia lapides coluerunt. Vnde scriptum est:Similes illis fiãt qui faciunt ea,& omnes qui confidunt in eis. De quibus nimirum lapidibus filij Abrahæ suscitati sunt,quia dum dura corda gentilium in Abrahæ semine:id est in Christo crediderunt,eius filij facti sunt,cuius semini sunt vniti.Vnde & eisdem gentibus per egregium prædicatorem dicitur:Si autem vos Christi,ergo Abrahæ semen estis. Si igitur nos per fidem Christi, Abrahæ iam semen existimus, Iudæi propter perfidiam Abrahæ filij esse desierunt. Quia vero in illo tremendi examinis die, pa-
E rentes boni malis filiis prodesse non possint: testatur propheta qui dicit:Noe Daniel & Iob si fuerint in medio eorum, viuo ego dicit dominus deus, quia filium & filiam non liberabunt:sed ipsi in iustitia sua liberabunt animas suas. Et rursum, quia boni filij nihil malis parentibus prosint,sed ad reatum potius malorum parentum proficiat bonitas filiorum, ipsa per se veritas non credentibus Iudæis dicit:Si ego in Beelzebub eiici dæmonia, filij vestri in quo eiiciunt?Ideo ipsi iudices vestri erunt. Sequitur: Iam enim securis ad radicem arboris posita est. Omnis enim arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.) Arbor huius mundi est vniuersum genus humanum. Securis verò est redemptor noster, qui velut ex manubrio & ferro tenetur ex humanitate,sed incidit ex diuinitate. Quæ videlicet securis iam ad radicem arboris posita est,quia etsi per patientiam expectat,videtur tamen quid factura est.Omnis enim arbor non faciens fructũ bonum, excidetur,& in ignem mittetur,quia vnusquisque peruersus paratã citius gehẽnæ concremationem inuenit,qui hic fructum boni operis facere contemnit. Et notãdum quòd securim non iuxta ramos positam,sed ad radicem dicit:Cùm enim malorum filij tolluntur,quid aliud quàm rami infructuosæ arboris abscindũtur?Cùm verò tota simul progenies cum parente tollitur: infructuosa arbor à radice abscissa est,ne iã remaneat, vnde prauæ iterum soboles succrescant.In quibus Ioannis Baptistæ ver-
F bis constat quòd audientium corda turbata sunt,cum protinus subinfertur: Et interrogabant eum turbæ,dicentes:Quid ergo faciemus?)Perculsæ enim terrore fuerant,quæ consilium quærebant. Sequitur: Respondens autem dicebat illis: Qui habet duas tunicas,det nõ habẽti:& qui habet escas,similiter faciat.) Per hoc quòd tunica plus est necessaria vsui nostro quàm palliũ,ad fructũ dignũ pœnitẽtiæ pertinet,vt non solum exteriora quæque & minus necessaria:sed ipsa valde nobis necessaria diuidere cum proximis debeamus,scilicet vel escã qua carnaliter viuimus, vel tunicam qua vestimur. Quia enim in lege scriptum est : Diliges proximum tuum sicut teipsum, minus proximum amare conuincitur, qui non cum eo in necessitate illius etiam ea quæ sibi sunt necessaria partitur. Idcirco ergo de diuidendis cum proximo duabus tunicis datur præceptum, quia hoc de vna dici non potuit,quoniã si vna diuiditur,nemo vestitur.In dimidia quippe tunica & nudus remanet qui accipit,& nudus qui dedit.Inter hoc autem sciendum est quãtum misericordiæ opera valeant,cùm ad fructus dignos pœnitẽtiæ ipsa præ cæteris præcipiuntur. Hinc etiam per semetipsam veritas dicit:Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.Hinc rursus ait:Date & dabitur vobis. Hinc scriptum est: Ignem ardentẽ extinguit aqua,& eleemosyna resistit peccatis. Hinc iterum dicitur:Cõclude eleemosynã in sinu pauperis,& hæc pro te exorabit.Hinc bon⁹ pater innocẽtẽ filiũ admonet, dicens:

Christus creuit & Ioã. minutus est. — *Ioan. 3.* — *Esa. 40.* — *Salutare dei videbit omnis caro spiritualiter intelligitur.* — *Viperarum genimina dicuntur malorum parentum malæ soboles.* — *Fructũ facere, & dignum pœnitentiæ fructum facere, sunt diuersa.* — *Ezech. 11.* — *Psal. 113.* — *Galat. 3.* — *Ezech. 14.* — *Luc. 11.* — *Redemptor noster dicitur securis.* — *Arbor non faciens fructũ in ignẽ mittitur.* — *Matth. 22. & Leui. 19* — *Eccle. 29.* — *Eccle. 19.* — *Eccle. 3.* — *Lucæ 6.* — *Lucæ 11.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dicens: Si multum tibi fuerit, abundanter tribue, si exiguũ fuerit, etiam exiguum libenter ſtude impartiri. Vt autem quãta eſſet virtus in continentia & ſuſceptione indigentium, redemptor noſter oſtenderet, dicit: Qui recipit prophetam in nomine prophetę, mercedem prophetę accipiet: & qui recipit iuſtũ in nomine iuſti, mercedẽ iuſti accipiet. In quibus verbis notãdum eſt: quia non ait mercedem de propheta, vel mercedẽ de iuſto, ſed mercedem prophetæ, atque mercedem iuſti accipiet. Aliud eſt enim merces de propheta, aliud merces prophetę: atque aliud merces de iuſto, aliud merces iuſti. Quid eſt enim dicere, mercedem prophetæ accipiet: niſi quia is qui prophetam ſua largitate ſuſtentat, quamuis ipſe prophetiam non habeat, apud omnipotentem tamen dominum prophetiæ præmia habebit? Iſte enim fortaſſe iuſtus eſt, & quanto in hoc mundo nihil poſſidet, tãto loquẽdi pro iuſtitia fiduciam maiorem habet. Hunc dum ille ſuſtentat, qui in hoc mundo aliquid poſſidet, & fortaſſe adhuc pro iuſtitia loqui liberè non præſumit, iuſtitiæ illius libertatem ſibi participem facit, vt cum eo pariter iuſtitię præmia recipiat, quem ſuſtentãdo adiuuit, quatenus eãdem iuſtitiam liberè loqui potuiſſet. Ille enim prophetiæ ſpiritu plenus eſt, ſed tamen corporeo eget alimẽto. Et ſi corpus non reficitur, certum eſt quòd vox ipſa ſubtrahatur. Qui ergo alimẽtum prophetæ propter hoc quòd propheta eſt tribuit, prophetiæ illius vires ad loquendum dedit. Cum propheta ergo mercedem prophetæ recipiet: qui etſi ſpiritu prophetiæ plenus nõ fuit, hoc tamẽ ante dei oculos exhibuit, quod adiuuit. Hinc eſt quòd de quibuſdã peregrinantibus fratribus Caio per Ioãnem dicitur: Pro nomine enim Chriſti profecti ſunt, nihil accipientes à gẽtilibus. Nos ergo debemus ſuſcipere huiuſmodi, vt cooperatores ſimus veritatis. Qui enim ſpiritalia dona habentibus, tẽporalia ſubſidia tribuit, in ipſis donis ſpiritalibus cooperator exiſtit. Nam cũ pauci ſint, qui ſpiritalia dona percipiũt, & multi qui rebus temporalibus abundant, per hoc ſe diuites virtutibus pauperum inſerunt: quo eiſdem ſanctis pauperibus de ſuis diuitiis ſolatiantur. Vnde cum per Eſaiæ vocem: derelictæ dominus gentilitati, id eſt, ſanctæ Eccleſiæ ſpiritualiũ virtutum merita, tanquam deſerto arbuſta promitteret, vlmum quoque pariter promiſit, dicens: Ponam deſertum in ſtagna aquarum, & terram inuiam in riuos aquarum: dabo in ſolitudine cedrũ, & ſpinam, myrtum, & lignum oliuæ: ponam in deſerto abietem, vlmum & buxum ſimul, vt videant & ſciant & recogitẽt & intelligant pariter. Deſertum quippe dominus in ſtagna aquarum poſuit, & terram inuiam in riuos aquarum, quia gentilitati quæ prius per ariditatem mentis, nullos bonorum operũ fructus ferebat, fluenta ſanctæ prædicationis dedit: & ipſa ad quam prius pro aſperitate ſuæ ſiccitatis, via prædicatoribus nõ patebat, doctrinæ poſtmodum riuos emanauit. Cui adhuc ex magno munere promittitur, Dabo in ſolitudine cedrum & ſpinam. Cedrum, quia magni odoris eſt, atque imputribilis naturæ, iure accipimus in promiſsione. De ſpina verò cum peccanti homini dictum ſit: Terra tua ſpinas & tribulos germinabit tibi, quid mirum ſi ſanctæ Eccleſiæ illud promittitur, quod peccanti homini pro pœna multiplicatur? Sed cedri ſignantur nomine, hi qui virtutes & ſigna exhibent in ſua operatione: qui dicere cum Paulo valẽt: Chriſti bonus odor ſumus deo. Quorum corda ita in æterno amore ſolidata ſunt, vt eadem iam terreni amoris putredo nulla corrumpat. Per ſpinam vero ſignati ſunt doctrinæ ſpiritalis viri, qui dum de peccatis ac virtutibus diſſerunt, & modo æterna ſupplicia minantur, modo cœleſtis regni gaudia promittunt, corda audientium pungunt, ſicque mentem dolore compunctionis perforant, vt ab eorum oculis quaſi quidam ſanguis animæ, lachrymæ decurrant. Myrtus verò temperatiuæ virtutis eſt, ita vt diſſoluta membra temperando conſtringat. Qui itaque per myrtum, niſi hi ſignati ſunt, qui afflictionibus proximorum compati ſciunt, eorũque tribulationem per compaſsionem temperant? iuxta hoc quod ſcriptum eſt: Gratias autem deo, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra, vt poſsimus & ipſi conſolari eos qui in omni preſſura ſunt. Qui dum afflictis proximis verbum vel opẽ conſolationis ferunt, eos proculdubio ad ſtatum rectitudinis reſtringũt, ne immoderata tribulatione in deſperationem ſoluantur. Quos autem per oliuam, niſi miſericordes accipimus? Quia & Græcè eleos miſericordia vocatur, & quaſi oliuæ liquor, ante omnipotentis dei oculos, miſericordiæ fructus lucet. Cui adhuc in promiſsione ſubiungitur: Ponam in deſerto abietem, vlmum & buxum ſimul. Qui per abietem, quæ valde creſcendo ad aëris alta ſuſtollitur, niſi hi deſignati ſunt, qui intra ſanctam Eccleſiam adhuc in terrenis corporibus poſiti, iam cœleſtia contemplantur? Et quamuis naſcendo de terra exierunt: contemplando tamen iam iuxta cthera verticem mentis extollunt. Et quid per vlmum niſi ſecularium mentes expreſſæ ſunt? Quæ dum terrenis adhuc curis inſeruiunt, nullum virtutum ſpiritalium fructum ferunt? Sed etſi fructum proprium vlmus non habet, portare tamen vitam cum fructu ſolet, quia & ſeculares viri intra ſanctam Eccleſiam quamuis ſpiritalium virtutum dona non habeant, dum tamen ſanctos viros donis ſpiritalibus plenos ſua largitate ſuſtentant, quid aliud quàm vitem cum botris portant? Buxus autem quos alios deſignat, qui in altum non proficit, & quamuis fructum non habeat, viriditatem tamen habet, niſi eos qui intra ſanctam Eccleſiam adhuc ex ætatis infirmitate bona opera ferre non valent, ſed tamen parẽtum fidelium credulitatem ſequentes, fidem perpetuæ viriditatis tenent? Poſt quæ omnia aptè ſubiungitur. Vt videant & ſciant & recogitent & intelligant pariter. Ad hoc enim cedrus in Eccleſia ponitur, vt quiſquis à proximo odorem virtutum ſpiritalium trahit, ipſe quoque in terrenæ † vitæ dilectione non torpeat, ſed ad bonorum cœleſtiũ deſideria igneſcat. Ad hoc ſpina ponitur, vt qui prædicationis eius verbo compunctus fuerit, ipſe quoque exemplo illius diſcat corda ſequẽtium prædicationis verbo compungere. Ad hoc myrtus ponitur, vt qui in ardore tribulationis ab ore vel opere proximi compatientis, temperamentum conſolationis acceperit, ipſe etiam diſcat quemadmodum afflictis proximis ſuæ conſolationis temperamentum proferat. Ad hoc oliua ponitur, vt qui alienæ miſericordiæ opera cognoſcit, diſcat quemadmodum debeat indigẽti proximo & ipſe miſereri. Ad hoc abies ponitur, vt quiſquis vim contemplationis eius agnouerit, ipſe quoque ad contemplãda æterna præmia ſuccendatur. Ad hoc vlmus ponitur, vt quiſquis intuetur eum qui habere virtutum fructum ſpiritalium non valet, ſed tamen eos qui ſpiritalibus donis pleni ſunt ſuſtentat, ipſe quoque ſanctorum vitæ, quanta valeat largitate inſeruiat, & cœleſtium bonorum botros quos gignendo non valet, ſuſtinendo ferat. Ad hoc buxus ponitur, vt qui habere multos adhuc in infirmitate poſitos veræ fidei viriditatem cõſiderat, etiam eſſe ipſe infidelis erubeſcat. Bene ergo deſcriptis prius arboribus, dicitur: Vt videant & ſciant, & recogitent, & intelligant. Vbi & aptè ſubiungitur, pariter, quia cum intra ſanctam Eccleſiam diuerſi hominum mores, diuerſi ſunt ordines, neceſſe eſt vt omnes ſimul diſcant, dum in ea ſpiritales viri diuerſæ qualitatis, ætatis, & ordinis ad imitandum ſimul videntur. Sed ecce nos dum monſtrare vlmum quærimus, per multa arbuſta longius euagati ſumus. Ad hoc itaque propter quod prophetæ teſtimonium protulimus, reuertamur. Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet, quia etſi fructum vlmus non habet, vitem tamen cum fructibus portans, hæc ipſa ſua efficit, quæ bene ſuſtentat aliena. Quia verò ad magna nos opera Ioannes admonet, dicens: Facite fructus dignos pœnitentiæ.) & rurſus: Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet eſcas, ſimiliter faciat: iam patenter datur intelligi quid eſt quod veritas dicit: A diebus Ioannis Baptiſtæ vſque nunc regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Quæ ſupernæ verba ſententiæ nobis ſunt magnopere perſcrutanda. Nam quærendum eſt, quomodo vim perpeti regnum cœlorum poſsit. Quis enim cœlo violentiam irrogat? Et rurſum quærendum eſt, ſi pati vim regnum cœlorum poteſt, & violenti rapiunt illud, cur eandem vim à diebus Ioannis Baptiſtæ, & non etiam ante perrulerit? Sed cùm lex dicat: Si quis hæc vel illa fecerit, morte moriatur, cunctis legentibus liquet, quia peccatores quoſque pœna ſuæ ſeueritatis perculit, non autem pœnitentiam ad vitam reduxit. * Cum verò Ioannes Baptiſta, redemptoris gratiam præcurrens, pœnitentiam prædicat, vt peccator qui ex culpa mortuus eſt, per conuerſionem viuat, profectò à diebus Ioannis Baptiſtæ regnum cœlorum vim patitur. Quid eſt autem regnum cœlorum

A cœlorum, niſi locus iuſtorum? Solis enim iuſtis cœleſtis patriæ præmia debentur, vt humiles, caſti, mites atque miſericordes ad gaudia ſuperna perueniant. Cum verò quis vel ſuperbia tumidus, vel carnis facinore pollutus, vel iracundia accenſus, vel crudelitate impius, poſt culpas ad pœnitentiam redit, & vitam æternam petcipit, quaſi in locum peccator intrat alienum. A diebus ergo Ioannis Baptiſtæ regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud, quia qui pœnitentiam peccatoribus indixit, quia aliud quàm regno cœlorum fieri violentiam docuit? Recogitemus ergo fratres chariſsimi, mala quæ fecimus, & noſmetipſos aſsiduis lamentis atteramus. Hæreditatem iuſtorum quam non tenuimus per vitam, rapiamus per pœnitẽtiam. Vult à nobis omnipotens deus talem violentiam perpeti. Nam regnum cœlorum rapi vult noſtris fletibus, quod noſtris meritis non debetur. Ab ſpei ergo certitudine nulla nos malorum noſtrorum qualitas, nulla quantitas frangat. Præſtat magnam veniæ fiduciam latro ille venerabilis, qui non inde venerabilis vnde latro: Nam latro ex crudelitate venerabilis ex confeſsione. Cogitate rogo, cogitate quàm ſint incomprehenſibilia in omnipotenti deo miſericordiæ viſcera. Latro iſte cruentis manibus, abſtractus à facie itineris, ſuſpenſus eſt in patibulo crucis, ibi confeſſus, ibi ſanatus eſt, ibi audire meruit: Hodie mecum eris in paradiſo. Quid eſt hoc? Quis tãtam bonitatem dei dicere, quis æſtimare ſufficiat? De ipſa pœna criminis peruenit ad præmia virtutis. Idcirco autem omnipotens deus electos ſuos in quibuſdam lapſibus cadere permittit, vt aliis in culpa iacentibus, ſi toto ad eum corde conſurgãt, ſpem veniæ redderet, & eis per lamenta pœnitentiæ iam cœleſtem patriam † aperiret. Exerceamus ergo noſmetipſos in lamentis, extinguamus fletibus & dignis pœnitentiæ fructibus culpas quas fecimus, ad veniam tempora nobis indulta non pereant, quia qui multos à ſuis iniquitatibus iam ſanatos aſpicimus, quid aliud quàm ſupernæ miſericordiæ pignus tenemus? Adiuuat ipſe quem amamus Ieſus Chriſtus deus dominus noſter, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat deus. Per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

Violentia fiunt cœlũ.

Latro bonus magnã præſtat pœnitentibus veniæ fiduciam. Luce 23.

Deus quam diuque ſuos electos labi permittit. † nam pœnitentii.

Finis primæ partis homiliarum beati Gregorij. Initium ſecundæ.

Lectio ſancti Euangelij ſecundum Marcum.

Marc. 16.

C IN illo tempore. Maria Magdalene & Maria Iacobi & Salome emerunt aromata: vt venientes vngerent Ieſum. Et valde manè vna ſabbatorum veniunt ad monumentum, orto iam ſole. Et dicebant ad inuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab oſtio monumenti? Et reſpicientes, viderũt reuolutum lapidem. Erat quippe magnus valde. Et introeuntes in monumentum, viderunt iuuenem ſedentem in dextris, coopertum ſtola candida, & obſtupuerunt. Qui dixit illis, Nolite expaueſcere. Ieſum quæritis Nazarænum crucifixum. Surrexit, non eſt hîc. Ecce locus vbi poſuerunt eum. Sed ite, dicite diſcipulis eius & Petro, quia præcedet vos in Galilæam. Ibi eum videbitis, ſicut dixit vobis.

Homilia lectionis eiuſdem habita ad populum in baſilica beatæ Mariæ, die ſancto Paſchæ.

HOMILIA XXI.

MVltis vobis lectionibus fratres chariſsimi, per dictatũ loqui conſueui, ſed quia laſſeſcente ſtomacho, ea quæ dictaueram, legere ipſe non poſſum, & quoſdam veſtrum minus libenter audientes intueor: vnde nunc à memetipſo exigere contra morem volo, vt inter ſacra miſſarum ſolennia, lectionem ſancti Euangelij non dictando, ſed colloquẽdo ediſſeram. Sicq; excipiatur vt loquimur, quia collocutionis vox corda torpentia plnſquam ſermo lectionis excitat, & quaſi quadam manu ſollicitudinis vt euigilẽt, pulſat. Et quidem ad hoc opus me ſufficere poſſe non video, ſed tamen vires quas imperitia denegat, charitas miniſtrat. Scio nanque qui dixit: Aperi os tuum: & ego adimplebo illud. Bonum ergo opus nobis in voluntate ſit. Nam ex diuino adiutorio erit in pertectione. Dat loquendi auſum ipſa etiam reſurrectionis dominicæ tanta ſolennitas, quia & indignum valde eſt vt eo die laudes debitas taceat lingua carnis: quo videlicet die caro reſurrexit authoris. Audiſtis fratres chariſsimi quòd ſanctæ mulieres quæ dominũ fuerant ſecutæ, cũ aromatibus ad monumentum venerũt, & ei quem viuẽtem dilexerant, etiã mortuo, ſtudio humanitatis obſequuntur. Sed res geſta, aliquid in ſancta Eccleſia ſignat gerẽdum. Sic quippe neceſſe eſt vt audiamus quæ facta ſunt, quatenus cogitemus etiã quæ nobis ſint ex eorum imitatione faciẽda. Et nos ergo in eũ qui eſt mortuus credẽtes, ſi odore virtutũ referti, cum opinione bonorũ operum dominũ quærimus, ad monumẽtum profecto illius cum aromatibus venimus. Illę autem mulieres angelos vident, quæ cum aromatibus venerunt: quia videlicet illæ mẽtes ſupernos ciues aſpiciunt, quæ cũ virtutum odoribus ad dominũ per ſancta deſideria proficiſcũtur. Notãdum verò nobis eſt quidnã ſit quòd in dextris ſedere angelus cernitur. Quid nanque per ſiniſtrã, niſi vita præſens, quid verò per dextrã, niſi perpetua vita deſignatur? Vnde in Cãticis Cãticorũ ſcriptum eſt: Læua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me, quia ergo redemptor noſter iam preſentis vitæ corruptionem tranſierat, rectè angelus qui nunciare perennem eius vitã venerat, in dextera ſedebat. Qui ſtola cãdida coopertus apparuit, quia feſtiuitatis noſtræ gaudia nũciauit. Candor etenim veſtis, ſplẽdorem noſtræ denunciat ſolennitatis. Noſtræ dicamus, an ſuæ? Sed vt fateamur verius, & ſuæ dicamus & noſtræ. Illa quippe redemptoris noſtri reſurrectio, & noſtra feſtiuitas fuit, quia nos ad immortalitatẽ reduxit, & angelorũ feſtiuitas extitit, quia nos reuocãdo ad cœleſtia, eorum numerum impleuit. In ſua ergo ac noſtra feſtiuitate angelus in albis veſtibus apparuit: quia dum nos per reſurrectionem dominicam ad ſuperna reducimur, cœleſtis patriæ damna reparãtur. Sed quid aduenientes fœminas affatur, audiamus: Nolite expaueſcere.) Ac ſi apertè dicat: Paueant illi qui non amant aduentum ſupernorum ciuium. Pertimeſcant qui carnalibus deſideriis preſsi, ad eorum ſe ſocietatem pertingere poſſe deſperãt. Vos autem cur pertimeſcitis, quæ veſtros conciues videtis? Vnde & Matthæus angelum apparuiſſe deſcribens, ait: Erat aſpectus eius ſicut fulgur, & veſtimenta eius ſicut nix. In fulgure etenim terror timoris eſt, in niue autem blãdimentum candoris. Quia vero omnipotens deus & terribilis peccatoribus, & blandus eſt iuſtis: rectè teſtis reſurrectionis eius angelus, & in fulgure vultus, & in candore habitus demonſtratur, vt de ipſa ſua ſpecie & terreret reprobos, & mulceret pios. Vnde rectè quoque populum per deſerta gradiẽtem, columna ignis in nocte, & columna nubis præibat in die. In igne enim terror eſt, in nube autem viſionis lene blãdimentum: dies vero vita iuſti: & nox accipitur vita peccatoris. Vnde & conuerſus peccatoribus Paulus dicit: Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autem lux in domino. In die ergo per nubem columna monſtrata eſt, & in nocte per ignem: quia omnipotens deus & blãdus iuſtis, & terribilis apparebit iniuſtis. Iſtos in iudicio veniẽs per lenitatis mãſuetudinem demulcet: illos vero per iuſtitiæ diſtrictionem terret. Sed iam quid angelus ſubiungat, audiamus. Ieſum quæritis Nazarenum.) Ieſus Latino eloquio ſalutaris, id eſt, ſaluator interpretatur. At verò multi tunc Ieſus dici poterãt: non tamen ſubſtantialiter, ſed nuncupatiuè. Ideo & locus ſubiungitur, vt de quo Ieſu dictum ſit manifeſtetur: Nazarenũ. Et cauſam protinus ſubdidit: Crucifixum. Atq; addidit: Surrexit: non eſt hic. Non eſt hic dicitur, per preſentiam carnis, qui tamen nuſquam deerat per præſentiam maieſtatis. Sed ite, dicite diſcipulis eius & Petro, quia præcedit vos in Galilæam.) Quærendum nobis eſt cur nominatis diſcipulis, Petrus deſignatur ex nomine. Sed ſi hunc angelus nominatim non exprimeret, qui magiſtrum negauerat: venire inter diſcipulos non auderet. Vocatur ergo ex nomine, ne deſperaret ex negatione. Qua in re cõſiderandum

Vox plus excitat quàm lectio. Pſal. 80.

Mulieres dominum viderunt, quæ cum aromatibus venerunt. Canti. 2.

Reſurrectio redemptoris fuit feſtiuitas Chriſtianorum & angelorum.

Matth. 28.

Exo. 13. Columna ignis & nubis quare populũ Iſraeliticum præibat. Ephe. 5.

Deus eſt vbique per præſentiam maieſtatis.

Universidad de Deusto Biblioteca

G randum nobis eſt, cur omnipotẽs deus eum quem cunctæ Eccleſiæ præferre diſpoſuerat, ancillæ vocem pertimeſcere, & ſeipſum negare permiſit. Quod nimirum magnæ actum eſſe pietatis diſpenſatione cognoſcimus, vt is qui futurus erat paſtor Eccleſiæ: in ſua culpa diſceret, qualiter aliis miſereri debuiſſet. Prius itaque eum oſtendit ſibi: & tunc præpoſuit cæteris, vt ex ſua infirmitate cognoſceret, quem miſericorditer aliena infirma toleraret. Bene autem de redemptore noſtro dicitur: Præcedet vos in Galilæam, ibi eum videbitis, ſicut dixit vobis.) Galilæa nanque tranſmigratio facta interpretatur. Iam quippe redemptor noſter à paſſione ad reſurrectionem, à morte ad vitam, à pœna ad gloriã, à corruptione ad incorruptionem tranſmigrauerat. Et prius poſt reſurrectionem in Galilæa bene à diſcipulis videtur: quia reſurrectionis eius gloriam pòſt læti videbimus, ſi modo à vitiis ad virtutum celſitudinem tranſmigramus. Qui ergo in ſepulchro nunciatur, in tranſmigratione oſtenditur: quia is qui in mortificatione carnis agnoſcitur, in tranſmigratione mentis videtur. Hæc fratres chariſsimi pro tãta diei ſolennitate, de lectionis Euangelicæ expoſitione tranſcurrimus, ſed libet vt de hac eadem ſolennitate aliquid ſubtilius loquamur. Duæ etenim vitæ erant, quarum vnam nouimus, alteram neſciebamus. Vna quippe mortalis eſt, altera immortalis. Vna corruptionis, altera incorruptionis. Vna mortis, altera reſurrectionis. Sed venit mediator dei & hominum homo Chriſtus Ieſus: ſuſcepit vnam, & oſtendit alteram. Vnam pertulit moriendo, & oſtendit alteram reſurgendo. Si ergo nobis mortalem vitam ſcientibus, reſurrectionem promitteret carnis, & tamen hanc viſibiliter nõn exhiberet: quis eius promiſsionibus crederet? Factus itaque homo apparuit in carne, mori dignatus eſt ex voluntate: ſed reſurrexit ex poteſtate, & oſtendit exemplo quod nobis promiſit in præmio. Sed fortaſſe aliquis dicat: Iure ille ſurrexit, qui cùm deus eſſet, teneri à morte non potuit. Ad inſtruendam ergo ignorantiam noſtrã, ad roborãdam infirmitatem noſtram, ſuæ tantum reſurrectionis exemplum nobis ſufficere noluit. Solus in illo tempore mortuus eſt: & tamen ſolus minimè reſurrexit. Nam ſcriptum eſt: Multa corpora ſanctorum qui dormierãt, ſurrexerunt. Ablata ergo ſunt omnia argumenta perfidiæ. Ne quis enim dicat, ſperare de ſe nõ debet homo quod in carne ſua exhibuit deus homo: ecce cum deo homines reſurrexiſſe cognoſcimus, & quos puros homines fuiſſe non dubitamus. Si ergo membra noſtri redemptoris ſumus, præſumamus in nobis quod geſtum cõſtat in capite. Si multum nos abiicimus: ſperare in nobis debemus nos membra vltima, quod de membris eius ſuperioribus audiuimus. Ecce verò ad memoriam redit quod crucifixo dei filio Iudæi inſultantes dicebant: Si rex Iſraël eſt, deſcendat de cruce: & credimus ei. Qui ſi de cruce tunc deſcenderet, nimirum inſultãtibus cedens, virtutem nobis patientiæ non demonſtraret. I Sed expectauit paululum, tolerauit opprobria, irriſiones ſuſtinuit, ſeruauit patiẽtiam, diſtulit admirationem. Et qui de cruce deſcẽdere noluit de ſepulchro ſurrexit. Plus igitur fuit de ſepulchro ſurgere, quàm de cruce deſcendere. Plus fuit mortem reſurgendo deſtruere, quàm vitam deſcendendo ſeruare. Sed cùm Iudæi hunc ad inſultationes ſuas de cruce deſcẽdere minimè cernerent, cùm morientem viderent: eum ſe viciſſe crediderunt, nomen illius ſe quaſi extinxiſſe gauiſi ſunt. Sed ecce clarificatum de morte nomen eius per mundum creuit, ex qua hoc infidelis turba extinxiſſe ſe credidit. Et quę gaudebat occiſum, dolet mortuum: quia hunc ad ſuam gloriam cognoſcit perueniſſe per pœnam. Quod bene in libro Iudicum Sampſon illius facta ſignificant, qui cùm Gazam ciuitatem Philiſtinorum fuiſſet ingreſſus: Philiſtæi ingreſſum eius protinus cognoſcentes, ciuitatem repente obſidionibus circundederũt, cuſtodes deputauerunt, & Sampſon fortiſsimum ſe iam comprehendiſſe gauiſi ſunt. Sed quid Sampſon fecit agnouimus. Media nocte portas ciuitatis abſtulit, & montis verticem aſcẽdit. Quem fratres chariſsimi hoc in facto, quem niſi redemptorem noſtrum Sampſon ille ſignificat? Quid Gaza ciuitas, niſi infernum deſignat? Quid per Philiſtæos, niſi Iudæorum perfidia demonſtratur? Qui cum mortuum dominũ viderent: eiúſque corpus in ſepulchro iam poſitum: cuſtodes ilico deputauerunt, & eum qui author vitæ claruerat, in inferni clauſtris retẽtum, quaſi Sampſonem in Gaza ſe deprehendiſſe lætati ſunt. K Sampſon verò media nocte non ſolum exiit, ſed etiam portas tulit, quia videlicet redemptor noſter ante lucem reſurgens, non ſolum liber de inferno exiit, ſed & ipſa etiam inferni clauſtra deſtruxit. Portas tulit, & mõtis verticem ſubiit, quia reſurgendo clauſtra inferni abſtulit, & aſcendendo cœlorum regna penetrauit. Hanc ergo reſurrectionis eius gloriam fratres chariſsimi quę & prius demonſtrabatur ex ſigno, & pòſt patuit ex facto, tota mente diligamus, pro eius amore moriamur. Ecce enim in reſurrectione authoris noſtri miniſtros eius angelos conciues noſtros agnouimus. Ad horum ergo ciuiũ illam frequentem ſolennitatem feſtinemus. His, cùm necdum viſione poſſumus, deſiderio & mente iungamur. Tranſmigremus ad virtutes de vitiis: vt in Galilæa redemptorem noſtrum videre mereamur. Adiuuet omnipotẽs deus ad vitam deſiderium noſtrum, qui pro nobis in mortem dedit vnicum filium ſuum dominum noſtrum Ieſum Chriſtũ: qui cum eo viuit & regnat in vnitate ſpiritus ſancti deus: Per omnia ſecula ſeculorũ, Amen.

Petrus quare permiſſus eſt dominum negare. — *Galilæa tranſmigratio facta interpretatur.* — *1.Tim.2.* (H) — *Matth.27.* — *Ibidem.* — *Surgere de ſepulchro plus fuit, quàm de cruce deſcendere.* — *Iudic.16.* — *Sampſon Chriſti reſurrectionẽ figurauit. Gaza ciuitas infernũ deſignat.*

Lectio ſancti Euangelij ſecundum Ioannem.

Ioan.20. L

IN illo tẽpore. Vna ſabbati Maria Magdalene venit manè, cùm adhuc tenebræ eſſent, ad monumentum: & vidit lapidem ſublatum à monumento. Cucurrit ergo & venit ad Simonem Petrum, & ad alium diſcipulum quem diligebat Ieſus, & dixit eis: Tulerunt dominum de monumento & neſcimus vbi poſuerunt eum. Exiit ergo Petrus & ille alius diſcipulus: & venerunt ad monumentum. Currebant autem duo ſimul: & ille alius diſcipulus præcucurrit citius Petro: & venit primus ad monumentum. Et cùm ſe inclinaſſet, vidit linteamina poſita: non tamen introiuit. Venit ergo Simon Petrus ſequens eum: & introiuit in monumentum. Et vidit linteamina poſita: & ſudarium quod fuerat ſuper caput eius: non cum linteaminibus poſitum: ſed ſeparatim inuolutum in vnum locum. Tunc ergo introiuit & ille diſcipulus qui venerat primus ad monumẽtum, & vidit: & credidit. Nondum enim ſciebant ſcripturas: quia oportebat eum à mortuis reſurgere.

Homilia lectionis eiuſdem habita ad populum in baſilica beati Ioannis, quæ appellatur Conſtantiniana, ſabbato Paſchæ. M

HOMILIA XXII.

FRactus longa moleſtia ſtomachus, diu me charitati veſtræ de lectionis Euangelicę expoſitione loqui prohibuit. Vox nanque ipſa à clamoris virtute ſuccubuit: & quia à multis audiri non valeo, loqui, fateor, inter multos erubeſco. Sed hãc in me verecundiam & ipſe reprehendo. Quid enim? Nunquid ſi multis prodeſſe nequeo, ne paucis curabo? Et ſi ex meſſe portare manipulos multos non poſſum, nunquid nam debeo ad aream vacuus redire? Quamuis enim quãtos debeo ferre non valeo, certè vel paucos, certè vel duos, certè vel vnum feram. Habet nanque ipſa infirmitatis intentio mercedis ſuæ certitudinem: quia ſupernus arbiter noſter etſi pondus conſiderat in retributione, tamen vires penſat in pondere. Lectio ſancti Euangelij quam modo fratres audiſtis, valde in ſuperficie hiſtorica eſt aperta, ſed eius nobis ſunt myſteria ſub breuitate requirenda. Maria Magdalene cum adhuc tenebræ eſſent, venit ad monumẽtum.) Iuxta hiſtoriã notatur hora: iuxta intellectũ verò myſticum requirentis ſignatur intelligentia. Maria etenim authorem omniũ, quem in carne viderat mortuum, quærebat in

Vtilitatem etiam paucorum procurare debemus.

A in monumento: & quia hunc minimè inuenit, furatum credidit. Adhuc ergo erant tenebræ, cùm venit ad monumentum. Cucurrit citius, diſcipulis nunciauit. Sed illi præ cæteris cucurrerunt, qui prę cæteris amauerunt: videlicet Petrus & Ioannes. Currebãt autem duo ſimul: ſed Ioannes præcucurrit citius Petro. Venit prior ad monumentum, & ingredi non præſumpſit. Venit ergo poſterior Petrus, & intrauit. Quid fratres, quid curſus ſignificat? Nunquid nam hæc tam ſubtilis Euangeliſtæ deſcriptio, à myſteriis vacare credenda eſt? Minimè. Neque enim ſe Ioannes & præiſſe & non intraſſe diceret: ſi in ipſa ſui trepidatione myſterium defuiſſe credidiſſet. Quid ergo per Ioannẽ niſi ſynagoga, quid per Petrum niſi Eccleſia deſignatur? Nec mirum eſſe videatur quòd per iuniorem ſynagoga, per ſeniorem verò Eccleſia ſignari perhibetur: quia etſi ad dei cultum prior eſt ſynagoga quàm Eccleſia gentium: ad vſum tamen ſeculi, prior eſt multitudo gentium, quàm ſynagoga: Paulo atteſtante, qui ait: Quia non prius quod ſpiritale eſt, ſed quod animale. Per ſeniorem ergo Petrum ſignificatur Eccleſia gẽtium, per iuniorem vero Ioãnem ſynagoga Iudæorum. Currunt ambo ſimul, quia ab ortus ſui tempore, vſque ad occaſum, pari & communi via, etſi non pari & communi ſenſu, gentilitas cum ſynagoga cucurrit. Venit ſynagoga prior ad monumẽtum, ſed minimè intrauit: quia legis quidem mandata percepit, prophetias de incarnatione ac paſsione dominica audiuit, ſed credere B in mortuum noluit. Vidit enim Ioãnes poſita linteamina, non tamen introiuit: quia videlicet ſynagoga & ſcripturæ ſacræ ſacramenta cognouit: & tamen ad fidem paſsionis dominicæ credendo intrare diſtulit. Quem diu longè latéque prophetauit, præſentem vidit, & recipere renuit. Hominem eſſe deſpexit: deum carne mortalem factum credere noluit. Quid ergo eſt, niſi quia & citius cucurrit, & tamen ante monumentum vacua ſtetit? Venit autem Simon Petrus ſequẽs eum: & introiuit in monumentum: quia ſecuta poſterior Eccleſia gentium, mediatorem dei & hominum hominem Ieſum Chriſtum, & cognouit carne mortuum: & viuentem credidit deum. Vidit linteamina poſita: & ſudarium quod fuerat ſuper caput eius non cum linteaminibus poſitum, ſed ſeparatim inuolutum in vnum locum. Quid eſſe fratres credimus quòd ſudarium capitis domini cum linteaminibus non inuenitur in monumento: niſi quia Paulo atteſtante, caput Chriſti deus, & diuinitatis incomprehenſibilia ſacramenta ab infirmitatis noſtræ cognitione diſiuncta ſunt, eiúſque potentia creaturæ tranſcendit naturam? Et notandum quòd non ſolum ſeparatim, ſed & inuolutum inueniri dicitur in vnum locum: Linteum quippe quod inuoluitur, eius nec initium nec finis aſpicitur. Rectè ergo ſudarium capitis inuolutum inuentum eſt: quia celſitudo diuinitatis nec cœpit eſſe, nec deſinit: nec per initium naſcitur, nec C termino coanguſtatur. Bene autem additur: In vnum locum: quia in ſciſſura mentium deus non eſt. Deus quippe in vnitate eſt, & illi eius habere gratiam merentur, qui ſe abinuicem per ſectarum ſcandala non diuidunt. Sed quia ſolet per ſudarium, laborantium ſudor detergi: poteſt etiam ſudarij nomine exprimi labor dei, qui in ſe quidem ſemper quietus atque incommutabilis permanet, ſed tamen laborare ſe denunciat, cùm duras hominum prauitates portat. Vnde & pęr prophetam dicit: Laboraui ſuſtinẽs. Deus autem apparuit in carne, laborauit ex noſtra infirmitate. Quem laborem paſsionis eius dum increduli viderunt, eum venerari noluerunt. Quem enim videbant carne mortalem, dignati ſunt credere immortalem eſſe diuinitate. Vnde etiam Hieremias ait: Reddes eis vicem domine, iuxta opera manuum ſuarum: dabis eis ſcutum cordis laborem tuum. Ne enim prædicationis ſpicula eorum corda penetrarẽt, dum paſsionis eius laborem dedignati ſunt: quaſi eundem laborem illius pro ſcuto tenuerunt: vt eo ad ſe tranſire eius verba non permitterent, quo eum laborare vſque ad mortem viderunt. Quid autem nos niſi noſtri capitis: id eſt, dei membra ſumus? Per linteamina itaque corporis, laborum ligamenta ſignantur, quæ nunc electos omnes: id eſt, eius membra cõſtringunt. Sudarium ergo quod ſuper caput eius fuerat, ſeorſum inuenitur: quia ipſa redemptoris noſtri paſsio longè à noſtra paſſione diſiuncta eſt: quoniam ipſe ſine culpa pertulit, quod nos cum culpa toleramus. Ipſe ſponte morti ſuccumbere voluit, ad quam nos venimus inuiti. Sequitur: Tunc ergo introiuit & D ille diſcipulus qui venerat prior ad monumentum.) Poſtquam intrauit Petrus, ingreſſus eſt & Ioannes. Poſterior intrauit: qui prior venerat. Notandum† fratres eſt quòd in fine mundi ad redemptoris fidem etiam Iudæa colligetur, Paulo atteſtante, qui ait: Donec plenitudo gentium intraret: & ſic omnis Iſraël ſaluus fieret. Et vidit, & credidit.) Quid fratres, quid æſtimandus eſt crediſſe? Nunquid quia dominus reſurrexerat, quem quærebant? Non vtique: quia adhuc tenebræ erant ad monumentum, & ſubiuncta quoque verba contradicunt, cùm dicitur: Nondum enim ſciebant ſcripturas, quia oporteret eum à mortuis reſurgere. Quid ergo vidit, & quid credidit? Vidit linteamina poſita, & credidit quod mulier dixerat, de monumento dominum fuiſſe ſublatum. Quà in re diuinæ diſpenſationis magnitudo penſanda eſt: quòd diſcipulorum corda & accenduntur vt quærant, & differuntur ne inueniant, quatenus infirmitas animi ipſo ſuo mœrore cruciata, & purgatior ad inueniendum fiat: & tanto validius teneat cum inuenerit, quanto tardius inuenit quod quærebat. Hæc ſub breuitate fratres chariſsimi de Euangelica lectione tranſcurrimus: nunc reſtat vt de ipſa tantæ ſolennitatis nobilitate aliquid loquamur. Hãc enim rectè nobilitatem ſolennitatis dicam: quia ſolennitates cæteras antecedit. Sicut enim in ſacro eloquio, ſancta ſanctorum, vel Cantica canticorum, pro ſui magnitudine dicuntur: ita hęc feſtiuitas rectè dici poteſt ſolennitas ſolennitatũ. Ex hac quippe ſolennitate exemplum nobis reſurrectionis datum eſt, ſpes E cœleſtis patriæ aperta: & facta superni regni iam iam præſumptibilis gloria. Per hanc electi, qui quamuis in tranquillitatis ſinu, tamen apud inferni clauſtra tenebantur, ad paradiſi amœna reducti ſunt. Quod ante paſsionem dixit, in reſurrectione ſua dominus impleuit: Si exaltatus fuero, inquit, à terra: omnia traham ad me. Omnia etenim traxit, qui de electis ſuis apud inferos nullum reliquit. Omnia abſtulit, vtique electa. Neque etenim infideles quoſque & pro ſuis criminibus æternis ſuppliciis deditos, ad veniam dominus reſurgendo reparauit, ſed illos ex inferni clauſtris rapuit, quos ſuos in fide & actibus recognouit. Vndè rectè etiã per Oſee dicit: Ero mors tua ô mors: ero morſus tuus inferne. Id nãque quod occidimus, agimus vt penitus non ſit. Ex eo etenim quod mordemus, partem abſtrahimus, partémque relinquimus. Quia ergo in electis ſuis funditus occidit mortem, mors mortis extitit. Quia verò ex inferno partem abſtulit, & partem reliquit, non occidit funditus, ſed momordit infernum. Ait ergo: Ero mors tua ô mors. Ac ſi apertè dicat: Quia in electis meis te funditus perimo: ero mors tua. Ero morſus tuus inferne, quia ſublatis eis, te ex parte tranſfigo. Quæ eſt ergo iſta ſolennitas, quæ inferni clauſtra deſtruxit: & ianuas nobis regni cœleſtis aperuit? Inquiramus ſubtilius nomen eius. Requiratur egregius prædicator. Videamus quid de eius æſtimatione denunciet. Ait enim: Etenim paſcha F noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Si ergo paſcha Chriſtus: penſandum nobis eſt quid de paſcha, lex loquitur: vt indagemus ſubtilius an de Chriſto dicta videantur. Moyſes quippe ait: Sument de ſanguine agni, ac ponent ſuper vtrunque poſtem, & in ſuperliminaribus domorum in quibus comedent illum & edent carnes nocte illa aſſas igni: & azymos panes cum lactucis agreſtibus. Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua: ſed aſſum tantum igni. Caput cum pedibus eius & inteſtinis vorabitis: nec remanebit ex eo quicquam vſque manè. Si quid reſiduum fuerit, igne comburetis. Vbi & additur: Sic autem comedetis illum. Renes veſtros accingetis, calciamenta habebitis in pedibus veſtris, tenentes baculos in manibus, & comedetis feſtinantes. Quæ videlicet cuncta magnam nobis ædificationem pariunt, ſi fuerint myſtica interpretatione diſcuſſa. Quid nanque ſit ſanguis agni, non iam audiendo, ſed bibendo didiciſtis. Qui ſanguis ſuper vtrunque poſtem ponitur: quando non ſolum ore corporis, ſed etiam ore cordis hauritur. In vtroque etenim poſte ſanguis agni eſt poſitus, quando ſacramentum paſsionis illius cum ore ad redemptionem ſumitur, ad imitationem quoque intenta mente cogitatur. Nam qui ſic redemptoris ſui ſanguinem accipit: vt imitari paſsionẽ illius necdum velit, in vno poſte ſanguinem poſuit, qui etiam in ſuperliminaribus domorum ponendus eſt. Quid enim ſpi-

Apoſtolorum curſus ad monumentum nõ vacat à myſterio. — *1.Cor.15.* — *1.Corin.11.* — *Hiere.6.* — *Thren.3.* — *Paſsio Chriſti longè diſtat à noſtra.* — *† Notum.* — *Roma.11.* — *Paſchalis ſolẽnitas dicitur ſolennitas ſolennitatum.* — *Ioan.12.* — *Oſeæ.13.* — *Chriſtus fuit mors mortis, & morſus inferni.* — *1 Cor.5.* — *Exo.12.* — *Agni paſchalis comeſtio.*

Universidad de Deusto Biblioteca

G ritaliter domus, nisi mentes nostras accipimus, in quibus per cogitationem inhabitamus? Cuius domus superliminare est ipsa intentio, quę præeminet actioni. Qui ergo intentionem cogitationis suæ ad imitationem dominicæ passionis dirigit in superliminari domus, agni sanguinem ponit. Vel certè domus nostræ, ipsa sunt corpora, in quibus quousque viuimus habitamus. Et in superliminari domus agni sanguinem ponimus: quia crucem passionis illius in frõte portamus.

Domus nostræ quid spiritaliter repræsentant.

De quo adhuc agno subditur: Et edent carnes nocte illa assas igni. In nocte quippe agnum comedimus, quia in sacramẽto modo dominicum corpus accipimus: quando adhuc adinuicem nostras conscientias non videmus.

Agnum paschalem comedimus in nocte.

Quæ tamen carnes igni assandæ sunt: quia nimirum dissoluit ignis carnes quas aqua coxerit, quas verò ignis sine aqua excoquit, roborat. Carnes itaque agni nostri ignis excoxit, quia cum ipsa vis passionis illius ad resurrectionem valentiorem reddidit, atque ad incorruptionem roborauit. Qui enim ex morte conualuit, videlicet carnes illius ab igne duruerunt. Vnde etiam per Psalmistam dicit: Exaruit velut testa virtus mea. Quid nanque est testa ante ignem, nisi molle lutum? Sed ei ex igne agitur, vt solidetur: Virtus ergo humanitatis eius velut testa exaruit: quia ab igne passionis, ad virtutem incorruptionis creuit, sed sola redemptoris nostri percepta sacramenta ad veram solennitatem mentis non sufficiunt, nisi eis quoque & bona opera iungantur.

Psalm.21.

H Quid enim prodest corpus & sanguinem illius ore percipere, & ei peruersis moribus contraire? Vnde bene adhuc ad comedendum subditur: Et azymos panes cum lactucis agrestibus. Panes quippe sine fermento comedit, qui recta opera sine corruptione vanæ gloriæ exercet: qui mãdata misericordiæ sine admixtione peccati exhibet: ne peruersè diripiat, quod quasi rectè dispensat.

Panes azymos qui comedere dicitur.

Hoc quoque peccati fermentum bonæ suæ actioni miscuerant, quibus prophetæ voce per increpationem dominus dicebat: Venite ad Bethel, & impiè agite. Atque post pauca: Et sacrificate de fermentato laudem. De fermentato nanque laudem immolat, qui deo sacrificium de rapina parat.

Amos.4.

Lactucæ verò agrestes valde amaræ sunt. Carnes ergo agni cum lactucis agrestibus sunt edendæ, vt cùm corpus redemptoris accipimus, nos pro peccatis nostris in fletibus affligamus, quatenus ipsa amaritudo pœnitentiæ abstergat à mentis stomacho peruersæ humorem vitę. Vbi & subditur: Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua. Ecce iam nos ipsa verba historiæ ab intellectu historico repellunt. Nunquid fratres charissimi, Israëliticus ille populus in Ægypto constitutus, comedere agnum crudum cõsueuerat: vt ei lex dicat: Non comedetis ex eo crudum quid? Vbi & additur: nec coctum aqua. Sed quid aqua, nisi humanam scientiam designat: iuxta hoc quod per Salomonem sub hæreticorum voce dicitur: Aquæ furtiuæ, dulciores sunt.

Prouer.6.

I Quid crudæ agni carnes, nisi inconsideratam ac sine reuerentia cogitationis relictam illius humanitatem significant? Omne enim quod subtiliter cogitamus, quasi mente coquimus. Sed agni caro nec cruda edenda est, nec aqua cocta: quia redemptor noster nec purus homo æstimandus est, neque per humanam sapientiam, qualiter incarnari deus potuit, cogitandus. Omnis enim qui redemptorem nostrum purum hominẽ credit: quid iste aliud quàm agni carnes crudas comedit, quas videlicet coquere per diuinitatis eius intelligentiam noluit: Omnis verò qui incarnationis eius mysteria iuxta humanam sapientiam discutere conatur, carnes agni aqua vult coquere, id est, dispensationis eius mysterium per dissolutam vult sciẽtiam penetrare. Qui ergo paschalis gaudij solennitatem celebrare desiderat, agnũ nec aqua coquat, nec crudum comedat: vt neque per humanam sapientiam, profunditatem illius incarnationis penetrare appetat: neque in eum tanquam in hominem purum credat, sed assas igni carnes comedat, vt dispensari omnia per sancti spiritus potentiam sciat.

Agnũ nec aqua coquamus nec crudum comedamus.

De quo adhuc rectè subiungitur: Caput cum pedibus & intestinis vorabitis. Sicut iam prædiximus fratres, Paulo attestante didicimus, quòd caput Christi deus est: quia redemptor noster est α & ω: deus videlicet ante secula: & homo in fine seculorũ. Caput ergo agni vorare, est diuinitatem illius fide percipere. Pedes verò agni vorare, est vestigia humanitatis eius amando & imitando perquirere.

1.Cor.11.

Quid verò sunt intestina, nisi verborum illius occulta & mystica mandata? Quæ tunc voramus, cùm verba vitæ cũ auiditate sumimus.

Agni inte- *stina vorare quid est*

K In quo deuoratiõis verbo quid aliud quàm pigritię nostræ torpor reprehenditur? qui eius verba ac mysteria, & per nosmetipsos non requirimus, & dicta ab aliis audimus inuiti. Non remanebit ex eo quicquam vsque manè, quia eius dicta magna sunt sollicitudine discutienda, quatenus prius quàm dies resurrectionis appareat, in hac præsentis vitæ nocte, omnia illius mandata intelligendo & operando penetrentur. Sed quia valde difficile est vt omne sacrum eloquium possit intelligi, & omne eius mysterium penetrari, rectè subiungitur: Si quid autem remanserit, igne comburetis. Quod ex agno remanet, igne comburimus: quando hoc quod de mysterio incarnationis eius intelligere & penetrare non possumus, potestati sancti spiritus humiliter reseruamus: vt non superbè quis audeat vel contemnere vel denũciare quod non intelligit: sed hoc igni tradit, cùm sancto spiritui reseruat.

Eloquium omne sacrũ intelligere difficillimũ est.

Quia qualiter edendum sit pascha cognouimus, nunc à qualibus edi debeat, agnoscamus. Sequitur: Sic autem comedetis illum. Renes vestros accingetis. Quid in renibus, nisi delectatio carnis accipitur? Vnde & Psalmista postulat, dicens: Vre renes meos. Si enim voluptatem libidinis in renibus esse nesciret, eos vri minimè petisset. Vnde quia potestas diaboli in humano genere maximè per luxuriã præualuit, de illo voce dominica dicitur: Potestas eius in lumbis eius.

Psal.25.

Iob 40.

L Qui ergo pascha comedit, habere renes accinctos debet, vt qui solennitatem resurrectionis atque incorruptionis agit, corruptioni iam per vitia nulla subiaceat, voluptates edomet, carnem à luxuria restringat. Neque enim cognouit quæ sit solennitas incorruptionis, qui adhuc per incontinentiam corruptioni subiacet. Hęc quibusdam dura sunt, sed angusta porta est quę ducit ad vitam. Et habemus iam multa exempla continẽtium. Vnde bene adhuc subditur: Calciamenta habebitis in pedibus.) Qui sunt etenim pedes nostri, nisi opera? quid verò calciamenta, nisi pelles mortuorum animalium? Calciamenta autem pedes muniunt. Quæ verò sunt mortua animalia, ex quorum pellibus nostri muniuntur pedes, nisi antiqui patres, qui nos ad æternam patriam præcesserunt? Quorum dum exempla conspicimus, nostri operis pedes munimus. Calciamenta ergo in pedibus habere, est mortuorum vitam conspicere, & nostra vestigia à peccati vulnere custodire.

Matth.7. *Calciamenta habemus in pedibus, quando agnum paschalem comedimus.*

Tenentes baculos in manibus. Quid lex per baculum, nisi pastoralem custodiam designat? Et notandum quòd prius præcipimur renes accingere, postmodum baculos tenere: quia illic debent curam pastoralem suscipere, qui iam in suo corpore sciunt fluxa luxuriæ domare: vt cùm aliis fortia prædicant, ipsi desideriis mollibus eneruiter non succumbant. Bene autem subditur: Et comedetis festinantes. Notate charissimi fratres, notate quòd dicitur, festinantes. Mandata dei, mysteria redemptoris, cœlestis patriæ gaudia, cum festinatione cognoscite, & præcepta vitæ cum festinatione implere curate.

Celeritas seu festinatio commendatur.

M Quia enim adhuc hodie licet bene agere, scimus: vtrum cras liceat, ignoramus. Festinantes ergo pascha comedite, id est, ad solennitatem patriæ cœlestis anhelare. Nemo in huius vitæ itinere torpeat, ne in patria locum perdat. Nemo moras ad appetenda† studia innectat, sed cœpta perficiat, ne minimè liceat implere quod inchoat. Si ad amorem dei pigri non sumus, adiuuat ipse quem amamus Iesus Christus dominus noster: qui viuit & regnat cum patre in vnitate spiritus sancti deus. Per omnia secula seculorum. Amen.

† al. expetenda.

Lectio sancti Euangelij secundum Lucam.

Lucæ 24.

IN illo tempore. Duo ex discipulis Iesus ibant ipsa die in castellũ quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Hierusalem, nomine Emaus: & ipsi loquebantur adinuicem de omnibus his quæ acciderant. Et factum est dum fabularentur, & secum quærerent, ipse Iesus appropinquans, ibat cum illis. Oculi autem illorum tenebantur, ne eum agnoscerent. Et ait ad illos? Qui sunt hi sermones

A sermones quos confertis adinuicem ambulantes, & estis tristes? Et respondẽs vnus cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu solus peregrinus es in Hierusalem: & non cognouisti ea quæ facta sunt in illa his diebus? Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De Iesu Nazaræno: qui fuit propheta, potẽs in opere & sermone, coram deo & omni populo. Et quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes & principes nostri in damnationem mortis: & crucifixerũt eum. Nos autem sperabamus: quia ipse esset redempturus Israël. Et nunc super hæc omnia tertia dies est hodie, quòd hæc facta sunt. Sed & mulieres quædam ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum: & non inuento corpore eius, venerunt dicentes se etiam visionem angelorum vidisse, qui dicunt eum viuere. Et abierũt quidam ex nostris ad monumentum: & ita inuenerunt sicut mulieres dixerunt: ipsum verò non inuenerũt. Et ipse dixit ad illos: O stulti & tardi corde ad credẽdum in omnibus quæ locuti sunt prophetæ. Nónne hæc oportuit pati Christum: & ita intrare in gloriam suam? Et incipiens à Moyse & omnibus prophe-

B tis, interpretabatur illis in omnibus scripturis quæ de ipso erant. Et appropinquauerunt castello quo ibant. Et ipse finxit se longius ire. Et coëgerunt illum, dicentes: Mane nobiscum domine: quoniam aduesperascit, & inclinata est iam dies. Et intrauit cum illis. Et factũ est dum recumberet cum eis: accepit panem & benedixit ac fregit, & porrigebat illis: & statim aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum: & ipse euanuit ab oculis eorum. Et dixerunt adinuicem: Nónne cor nostrum ardens erat in nobis de Iesu, dum loqueretur nobis in via: & aperiret nobis scripturas? Et surgentes eadem hora regressi sunt in Hierusalem: & inuenerunt congregatos vndecim, & eos qui cum ipsis erant: dicentes quòd surrexit dominus verè, & apparuit Simoni. Et ipsi narrabant quæ gesta erant in via: & quomodo cognouerunt eum in fractione panis.

Homilia lectionis eiusdem, habita ad populum, in basilica beati Petri apostoli: in crastino Paschæ.

HOMILIA XXIII.

C IN quotidiana nobis solennitate laborãtibus pauca loquenda sunt: & fortasse hæc vtilius proderunt, qui sæpe & alimẽta quæ minus sufficiunt, auidius sumuntur. Lectionis ergo Euangelicæ summatim sensum statui non per singula verba discutere: ne dilectionem vestram valeat sermo prolixior expositionis onerare. Ecce audistis fratres charissimi: quia duobus discipulis ambulantibus in via, non quidem credentibus, sed tamen de se loquentibus dominus apparuit, sed eis speciem quam recognoscerent, non ostendit. Hoc ergo egit foris dominus in oculis corporis, quod apud ipsos agebatur intus in oculis cordis. Ipsi nanque apud semetipsos intus, & amabãt & dubitabant. Eis autem dominus foris & præsens aderat: & quis esset, non ostendebat. De se ergo loquentibus præsentiam exhibuit, sed de se dubitantibus cognitionis suę speciem abscondit. Verba quidem contulit, duritiam intellectus increpauit. Sacræ scripturæ mysteria quæ de seipso erant, aperuit: & tamen quia adhuc in eorum cordibus peregrinus erat à fide, se ire longius finxit. Fingere nanque componere dicimus, vnde & compositores luti, figulos vocamus.

Fingere quid significat.

Nihil ergo simplex veritas per duplicitatem fecit: sed talem se eis exhibuit in corpore, qualis apud illos erat in mente. Probandi autem erant, si hi qui eum etsi needum vt deum diligerent, saltem vt peregrinum amare potuissent. Sed quia esse extranei à charitate non poterant hi cum quibus veritas gradiebatur: eum ad hospitium quasi peregrinum vocant.

D Cur autem dicimus vocãt, cùm illic scriptum sit: Et coëgerunt eum?) Ex quo nimirum exemplo colligitur, quia peregrini ad hospitium non solum inuitandi sunt, sed etiã trahendi. Mensam igitur ponunt, panes ciboque offerunt, & deum quem in scripturæ sacræ expositione non cognouerant, in panis fractione cognoscunt. Audiendo ergo præcepta dei, illuminati non sunt: faciendo illuminati sunt, quia scriptum est: Non auditores legis iusti sunt apud deum, sed factores legis iustificabuntur. Quisquis ergo vult audita intelligere, festinet ea quæ iam audire† potuit, opere implere. Ecce dominus non est cognitus dum loqueretur, & dignatus est cognosci dum pascitur.

Peregrini sunt ad hospitium trahendi.

Roma.2.

† intelligere.

Hospitalitatem ergo fratres charissimi diligite, charitatis opera amate. Hinc enim per Paulum dicitur: Charitas fraternitatis maneat in vobis, & hospitalitatem nolite obliuisci. Per hanc enim placuerunt quidam, angelis hospitio receptis. Hinc Petrus ait: Hospitales inuicem sine murmuratione. Hinc ipsa veritas dicit: Hospes fui, & suscepistis me.

Hebr.13.

1.Pet.4.

Matth.25.

Opinata res est valde, & seniorum nostrorum nobis relatione tradita. Quidam paterfamiliâs cum tota domo sua magno hospitalitatis studio seruiebat. Cúmque quotidie ad mensam suam peregrinos susciperet, quodam die peregrinus quidam inter alios aduenit, ad mensam ductus est. Dúmque paterfamiliâs ex humilitatis consuetudine aquam vellet in eius manibus fundere: cõuersus vrceum accepit: sed repentè eum in cuius manibus aquam fundere voluerat, non inuenit.

E Cúmque hoc factum secum ipse miraretur: eadem nocte ei dominus per visionem dixit: Cæteris diebus me in membris meis, hesterno autem die me in memetipso suscepisti. Ecce in iudicium: veniens, dicet: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Ecce ante iudicium cùm per membra sua suscipitur, susceptores suos etiam per semetipsum requirit, & tamen nos ad hospitalitatis gratiam pigri sumus. Pensate fratres quanta hospitalitatis virtus sit. Ad mensas vestras Christum suscipite, vt vos ab eo suscipi ad conuiuia æterna valeatis. Præbete modo peregrino Christo hospitium: vt vos in iudicio non quasi peregrinos nesciat, sed vt proprios recipiat ad regnum: ipso adiuuante qui viuit & regnat deus in secula.

Matth.25. *Hospitem suscipiens suscipit Christum.*

Lectio sancti Euangelij secundum Ioannem.

Ioan.21.

IN illo tempore. Manifestauit se iterum Iesus discipulis suis ad mare Tiberiadis. Manifestauit autem sic: Erant autem simul Simon Petrus, & Thomas qui dicitur Didymus: & Nathanaël qui erat in Chana Galileæ: & filij Zebedæi: & alij ex discipulis eius duo. Dicit eis Simon Petrus: Vado piscari. Dicunt ei: Venimus & nos tecũ. Et exierunt & ascenderunt in nauim, & illa nocte nihil prendiderunt.

F Mane autem iam facto, stetit Iesus in littore: non tamen cognouerunt discipuli quia Iesus est. Dicit ergo Iesus: Pueri, nunquid pulmẽtarium habetis? Responderunt ei: Non. Et dixit eis: Mittite in dexteram nauigij rete: & inuenietis. Miserunt ergo, & iam non valebant illud trahere præ multitudine piscium. Dicit ergo discipulus ille quem diligebat Iesus Petro: Dominus est. Simon ergo Petrus cùm audisset quia dominus est, tunica succinxit se, erat enim nudus & misit se in mare. Alij autem discipuli nauigio venerunt non enim longè erant à terra: sed quasi cubitis ducentis, trahentes rete piscium. Vt ergo descenderunt in terram, viderunt prunas positas: & piscem superpositum & panem. Dixit eis Iesus: Afferte de piscibus quos prendidistis nunc. Ascendit Simon Petrus & traxit rete in terram: plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cùm tãti essent, non est scissum rete. Dixit eis Iesus: Venite, prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum: tu quis es? scientes quia dominus est. Et venit Iesus, & accepit panem, & dabit eis: & piscem similiter. Hoc iam

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tertio manifestatus est Iesus discipu'is suis, cùm surrexisset à mortuis.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum, in Basilica beati Laurentij: Feria quarta Paschæ.

HOMILIA XXIIII.

LEctio sancti Euangelij quæ modo in auribus vestris lecta est, fratres mei, quæstione animum pulsat, sed pulsatione sua vim discretionis indicat. Quæri etenim potest, cur Petrus qui piscator ante cõuersionem fuit, post conuersionem ad piscationem rediit. Et cum veritas dicat: Nemo mittens manũ suam ad aratrum, & aspiciens retro, aptus est regno dei, cur repetiit quod dereliquit? Sed si virtus discretionis inspicitur, cito videtur: quia nimirum negocium quod ante conuersionem sine peccato extitit, hoc etiam post conuersionem repetere culpa non fuit. Nam piscatorem Petrum, Matthæũ verò teloneariũ scimus. Et post cõuersionem suam ad piscationem Petrus rediit, Matthæus verò ad telonei negocium non resedit: quia aliud est victum per piscationem quærere, aliud autem telonei lucris pecunias augere. Sunt enim plæraque negocia quæ sine peccatis exhiberi aut vix aut nullatenus possunt. Quæ ergo ad peccatum implicant, ad hæc necesse est vt post conuersionem animus non recurrat. Quæri etiam potest, cur discipulis in mari laborantibus, post resurrectionem suam dominus in littore steterit, qui ante resurrectionem suam coram discipulis in fluctibus maris ambulauit. Cuius rei ratio festinè cognoscitur, si ipsa quæ tunc inerat causa pẽsetur. Quid enim mare nisi præsens seculum signat, quod se casuum †tumultibus, & vndis vitæ corruptibilis illidit? Quid per soliditatem littoris, nisi illa perpetuitas quietis æternæ figuratur? Quia ergo discipuli adhuc fluctibus mortalis vitæ inerant, in mari laborabant. Quia autem redemptor noster iam corruptionem carnis excesserat, post resurrectionem suam in littore stabat. Ac si ipsum resurrectionis suæ mysterium rebus discipulis loqueretur, dicens: Iam vobis in mari non appareo: quia vobiscum in perturbationis fluctibus non sum. Hinc est quod alio in loco post resurrectionem suam eisdem discipulis dicit: Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos cùm adhuc essem vobiscum. Neque enim cum ipsis nõ erat, quibus præsens corporaliter apparebat, sed tamen iam se esse cum ipsis denegat: à quorum mortali corpore, carnis immortalitate distabat. Quod illic cum ipsis positus, fatetur non se esse cum ipsis: hoc quoque hic situ corporis indicat: cùm adhuc eis nauigãtibus, esse se iam in littore demonstrat. Facta est autem discipulis piscationis magna difficultas, vt magistro veniente fieret admirationis magna sublimitas. Qui protinus dixit. Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis. Bis in sancto Euangelio legitur quia dominus iussit vt ad piscandum retia mitterentur: ante passionem videlicet, & post resurrectionem. Sed prius quàm redemptor noster pateretur & resurgeret mitti quidem rete ad piscandum iubet, sed vtrum in dexteram an in sinistram mitti debuisset nõ iubet. Post resurrectionem verò discipulis apparens, mitti rete in dexteram iubet. In illa piscatione tanti capti sunt, vt retia rumperentur. In ista autem & multi capti sunt, & retia rupta non sunt. Quis vero nesciat bonos dextera, & malos sinistra figurari? Illa ergo piscatio in qua specialiter in quam partem mitti rete debeat non iubetur, præsentem Ecclesiam designat, quæ bonos simul ac malos colligit nec eligit quos trahat, quia & quos eligere possit, ignorat. Hæc autem piscatio post domini resurrectionem facta, in solam dexteram missa est, quia ad videndam claritatis eius gloriam, sola electorum Ecclesia pertingit, quæ de sinistro opere nihil habebit. In illa piscatione præ multitudine piscium rete rumpitur, quia nunc ad confessionem fidei etiam cum electis reprobi tanti intrant, qui ipsam quoque Ecclesiam hæresibus scindant. In ista vero piscatione & multi pisces & magni capiuntur, & rete non rumpitur, quia sancta electorum Ecclesia in continua authoris sui pace requiescens, nullis iam dissentionibus dilaniatur. Captis autem tam magnis piscibus, ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram. Iam credo quòd vestra charitas aduertat: quid est quòd Petrus rete ad terram trahit. Ipsi quippe sancta Ecclesia est cõmissa. Ipsi specialiter dicitur: Simon Ioannis amas me? pasce oues meas. Quod ergo postmodum aperitur in voce, hoc nunc signatur in opere. Quia ergo prædicator Ecclesiæ nos à mundi huius fluctibus separat, nimirum necesse est vt rete plenum piscibus Petrus ad terram ducat. Ipse enim pisces ad soliditatem littoris pertrahit: quia sanctæ prædicationis voce stabilitatem æternæ patriæ fidelibus ostendit. Hoc egit verbis, hoc epistolis, hoc agit quotidie miraculorum signis. Quotiens per eum ad amorem quietis æternæ conuertimur: quotiens à terrenarum rerum tumultibus separamur, quid aliud quàm missi intra rete fidei, vt pisces, ad littus trahimur? Sed cum rete magnis piscibus plenum dicitur, additur, & quantis, scilicet centum quinquaginta tribus. A magno mysterio numerus non vacat, sed intentos vos tanti mysterij profunditas expectat. Neque enim quantitati summam solerter Euangelista exprimeret, nisi hanc sacramento plenam esse iudicasset. Scitis nanque quòd in veteri testamento omnis operatio per decalogi mãdata præcipitur: in nouo autem eiusdem operationis virtus per septiformem gratiã sancti spiritus multiplicatis fidelibus datur. Quem propheta denunciãs dicit. Spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus cõsilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritu timoris domini. Sed ille in hoc spiritu operationem percipit, qui fidem Trinitatis agnoscit, vt & patrem & filium & eundem spiritum sanctum vnius virtutis credat, vnius substantiæ esse fateatur. Quia ergo septem quæ superius diximus, per nouum testamẽtum latius data sunt, decem vero per vetus præcepta, omnis nostra virtus & operatio per decem & septem potest plenè comprehendi. Ducamus ergo per trigonum decem & septem, & veniunt ad quinquagintavnum. Qui profecto numerus à magno mysterio non vacat, quia in testamento veteri legimus, quòd annus quinquagesimus iubileus vocari iussus est. In quo videlicet cunctus populus ab omni operatione quiescebat. Sed vera requies in vnitate est. Diuidi quippe vnum non potest. Vbi enim scissura diuisionis est, vera requies non est. Ducamus ergo per trigonum quinquaginta & vnum, & fiunt centum quinquaginta tres. Quia ergo omnis nostra operatio in fide Trinitatis exhibita, ad requiem tẽdit, decem & septem ter ducimus vt ad quinquaginta & vnũ venire debeamus. Et quia vera nostra requies tũc est, cùm ipsam iam claritatem Trinitatis agnoscimus, quam in vnitate diuinitatis esse certum tenemus: quinquaginta & vnum ter ducimus, & electorum summam in superna patria quasi centum quinquaginta trium piscium numerum tenemus. Post resurrectionem ergo domini missum rete dignum fuit vt tot pisces caperet, quot solummodo electos ciues supernæ patriæ designarent. Inter hæc verò, vt hesternæ sancti Euangelij lectio, & hodierna nos admonet, vt vigilanter debeamus inspicere, cur dominus & redẽptor noster post resurrectionem suam piscem assum legitur comedisse. Non enim vacat à mysterio, quod iteratur in facto. In hac etenim lectione panem & assum piscem: in illa vero quæ hesterno die lecta est, cum asso pisce etiam fauum mellis comedit. Quid autem signare piscem assum credimus, nisi ipsum mediatorẽ dei & hominum passum? Ipse enim latere dignatus est in aquis generis humani, capi voluit laqueo mortis nostræ, & quasi tribulatione assatus est tempore passionis suæ. Sed qui piscis assus fieri dignatus est in passione, fauus mellis nobis extitit in resurrectione. Nam qui in pisce asso figurari voluit tribulationem passionis suæ, in fauo mellis vtranque naturam exprimi voluit personæ suæ. Fauus quippe mel in cera est. Mel vero in cera est diuinitas in humanitate. Quod ab hac quoque lectione non discrepat: nam piscem comedit & panem. Qui enim assari vt piscis potuit ex humanitate, pane nos reficit ex diuinitate, qui ait: Ego sum panis viuus qui de cœlo descendi. Assum ergo piscem comedit & panem: vt ipso suo cibo nobis ostenderet, quia & passionem ex nostra humanitate pertulit, & refectionem nostram ex sua diuinitate procurauit. Quod si vigilanter inspicimus, nobis quoque qualiter ad imitandum congruat videmus. Sic enim sua facta redemptor indicat, vt imitationis viam nobis sequentibus sternat. Ecce in cibo suo dominus noster piscis asso coniugere fauum voluit, quia videlicet illos in suo corpore ad æternam quietem suscipit, qui cùm hic tribulationes pro

Luc. 9.

Petrus quare post conuersionem suã ad piscationem rediit, Matthæus autẽ ad officium suũ non est reuersus. Matth. 13. † casuarũ.

Luc. 24.

Piscari seu ad piscãdũ retia mitti, bis dominus legitur iussisse.

K Ioan. 21.

Rete Petri plenũ fuit centũ piscibus, quare hoc?

Esa. 11.

L

Leuit. 25.

Ioan. 6.

Pisci asso quare dominus fauũ coniunxit.

M Ioan. 21. Luc. 24.

A pro domino sentiunt, ab amore internæ dulcedinis non recedunt. Cum asso pisce fauus sumitur, quia qui hic afflictionem pro veritate suscipiunt, illic dulcedine vera satiantur. Notandũ quoque quòd vltimum conuiuium dominus cum septem discipulis habuisse describitur. Petrus nanque & Thomas, Nathanaël, filij Zebedæi, & alij ex discipulis eius duo, in eo fuisse memorantur. Cur cum septem discipulis vltimum conuiuium celebrat, nisi quòd eos tantummodo qui septiformi gratia sancti spiritus pleni sunt, futuros secum in æterna refectione denunciat? Septem quoq; diebus omne hoc tempus euoluitur, & sæpe septenario numero perfectio designatur. Illi ergo vltimo conuiuio de præsentia veritatis epulantur, qui nunc perfectionis studio terrena transcendunt, quos mundi huius amor non ligat, quibus etsi vtcunque per tentamenta obstrepit, cœpta tamen eorum desideria non retundit. De hoc extremo conuiuio aliàs per Ioannem dicitur: Beati qui ad cœnãm nuptiarum agni vocati sunt. Idcirco enim non ad prandium, sed ad cœnam vocatos narrat, quia nimirum in fine dei cõuiuium cœna est. Qui ergo finito præsentis vitæ tempore, ad refectionem supernæ contemplationis veniũt, non ad agni prandium, sed ad cœnam vocantur. Quæ videlicet cœna hoc vltimo conuiuio exprimitur, cui septem discipuli adesse memorantur, quia illos vt diximus, tunc interna refectio reparat, qui pleni nunc septiformi gratia in amore spiritus anhelant. Hæc ergo vobiscum fratres

B agite, huius spiritus repleri præsentia desiderate. Quid vos sequi in futurum posit, ex præsenti perpendite. Pensate si hoc spiritu pleni estis, & nostis si ad illud conuiuium peruenire valeatis. Quisquis nanque ille est quem nunc spiritus iste non reparat, profectò ab illa æterni conuiuij refectione ieiunat. Mementote quid de eodem spiritu Paulus dicat: Si quis spiritum Christi non habet, hic non est eius. Quasi quidam titulus diuinæ possessionis est iste spiritus amoris. Nunquid nam spiritum Christi habet is cuius mentem odia disipant, elatio inflat, ira vsque ad diuisionem mentis exasperat, auaricia cruciat, luxuria eneruat? Pensate quis sit spiritus Christi. Profectò ille qui facit amicos & inimicos diligi, terrena despici, pro cœlestibus æstuari, carnem propter vitia conteri, mentem à concupiscentiis frenari. Si ergo vultis vos cognoscere possessiones dei, personam perpẽdite possessoris vestri. Ecce enim quod diximus, voce veridica Paulus clamat: Si quis spiritum Christi non habet, hic non est eius. Ac si apertè dicat: Qui nunc deo inhabitãte non regitur, de diuinæ claritatis specie postmodum non lætatur. Sed nos tamen qui ad hæc quæ dicta sunt infirmamur, necdum culmen perfectionis attingimus, in via dei quotidie

C sancti desiderij gressus ponamus. Consolatur nos veritas, quæ per Psalmistam dicit: Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur. Non omnino erit nobis noxia nostra imperfectio, si in dei itinere constituti, & ad transacta non respicimus, & ad ea quæ restant transire festinamus. Nam qui imperfectorum desideria dignanter inflammat: hæc quandoque ad perfectionem roborat. Per dominum nostrum Iesum Christum, qui cum eo viuit & regnat in vnitate spiritus sancti deus, Per omnia secula seculorum. Amen.

Apo. 19.

Rom. 8. Spiritus Christi in quibus non est.

Psal. 138.

Ioan. 20.

Lectio sancti Euangelij secundum Ioannem.

IN illo tempore. Maria stabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fleret, inclinauit se: & prospexit in monumentũ. Et vidit duos angelos in albis sedentes: vnum ad caput, & vnum ad pedes, vbi positum fuerat corpus Iesu. Dicunt ei illi: Mulier quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt dominum meum, & nescio vbi posuerunt eum. Hæc cùm dixisset, cõuersa est retrorsum: & vidit Iesum stantem: & nesciebat quia Iesus est. Dicit ei Iesus. Mulier quid ploras? Quem quæris? Illa existimans quia hortulanus esset, dicit ei: Domine, si sustulisti eum, dicito mihi vbi posuisti eum: & ego eum tollam. Dicit ei Iesus: Maria. Conuersa illa, dixit ei: Rabboni: quod dicitur magister. Dicit ei Iesus: Noli me tangere: nondum enim ascendi ad patrem meum. Vade autem ad fratres meos, & dic eis: Ascendo ad patrem meum & patrem vestrum: deum meũ, & deum vestrum. Venit ergo Maria Magdalene annuncians discipulis, quia vidi dominum: & hæc dixit mihi.

D

Homilia lectionis eiusdem, habita ad populum, in Basilica sancti Ioannis, quæ appellatur Constantiniana: Feria quinta Paschæ.

HOMILIA XXV.

MAria Magdalene quæ fuerat in ciuitate peccatrix, amãdo veritatẽ, lauit lachrymis maculas criminis. Et vox veritatis impletur, quia dicitur: Dimissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multum. Quæ enim prius frigida peccando remanserat, postmodũ amando fortiter ardebat. Nam postquam venit ad monumentum, ibique corpus dominicum non inuenit: sublatum credidit, atque discipulis nunciauit. Qui venientes viderunt, atque ita esse vt mulier dixerat, crediderunt. Et de eis protinus scriptum est: Abierunt ergo discipuli ad semetipsos. Ac deinde subiungitur: Maria autem stabat ad monumentum foris, plorans. Qua in re pensandum est, huius mulieris mentem quanta vis amoris accenderat, quæ à monumẽto domini etiam discipulis recedẽtibus non recedebat. Exquirebat quem non inuenerat, flebat inquirẽdo, & amoris sui igne succensa, eius quem ablatum credidit, ardebat desiderio. Vnde contigit vt eum sola tunc videret, quæ remãserat vt quæreret: quia nimirum virtus boni operis, perseuerantia est. Et voce veritatis dicitur: Qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Et præcepto legis cauda hostiæ in sacrificio iubetur offerri. In cauda quippe finis est corporis: & ille bene immolat, qui sacrificium boni operis vsque ad finem debitæ perducit actionis. Hinc Ioseph inter reliquos fratres talarem tunicã habuisse describitur. Tunica quippe vsque ad talũ, est opus bonum vsque ad consummationem. Maria ergo cùm fleret, inclinauit se: & prospexit in monumẽtum. Certè iam monumentũ vacuum viderat, iam sublatum dominum nũciauerat. Quid est quòd se iterum inclinat, iterum videre desiderat? Sed amãti semel aspexisse non sufficit, quia vis amoris intentionem multiplicat inquisitionis. Quæsiuit ergo prius, & minimè inuenit: perseuerauit vt quæreret, vnde & cõtigit vt inueniret. Actumque est vt desideria dilata crescerent, & crescentia caperent quod inuenissent. Hinc est enim quod de eodem sponsa Ecclesia in Canticis Canticorum dicit: In lectulo meo per noctes quæsiui quem diligit anima mea: quæsiui illum, & non inueni. Surgam, & circuibo ciuitatem, per vicos & plateas, quæram quem diligit anima mea. Quæ defectum quoque inuentionis ingeminat, dicens: Quæsiui illum, & non inueni. Sed quia diu inuentio se non elongat, si inquisitio non desistat, adiungit: Inuenerunt me vigiles qui custodiunt ciuitatem. Num quem diligit anima mea vidistis? Paululum cùm pertransissem eos, inueni quem diligit anima mea. Dilectũ nanque in lectulo quærimus, quando in præsentis vitæ aliquantula requie redemptoris nostri desiderio suspiramus. Per noctem quærimus: quia etsi iam in illo mens vigilat, tamen adhuc oculus caligat. Sed qui dilectum suum non inuenit: restat vt surgat, ciuitatem circumeat, id est, sanctam electorum Ecclesiam mẽte & inquisitione percurrat: per vicos eum & plateas quærat, id est, per angusta & lata gradientes aspiciat: vt si qua inuenire in eis valeat, eius vestigia exquirat, quia sunt nonnulli etiam vitæ secularis qui imitãdum aliquid habeant de actione virtutis. Quærẽtes autem nos vigiles inueniunt qui custodiunt ciuitatẽ, quia sancti patres qui Ecclesiæ statum custodiunt, bonis nostris studiis occurrunt, vt suo vel verbo vel scripto nos doceant. Quos cùm paululũ pertransimus, inuenimus quem diligimus, qui redemptor noster etsi humilitate homo inter homines, diuinitate tamẽ super homines fuit. Cùm ergo transeuntur vigiles, dilectus inuenitur: quia cùm prophetas & Apostolos infra ipsum esse conspicimus, illum qui natura deus est, esse supra homines consideramus. Prius ergo non inuenitẽdus quæritur, vt post inuentus strictius teneatur. Sancta enim desideria, vt prædiximus, dilatione crescunt. Si autem dilatione deficiunt, desideria non fuerunt.

Luc. 7.

Ioan. 6. Magdalenam maxima vis amoris accẽdit.

Matth. 10. & 24. Leui. 3. & Exod. 20. Gene. 37.

Amor mul tiplicat inquisitionẽ.

Cant. 3.

F Ibidem.

Dilectum quando dicamur in lectulo quærere.

Patres sancti Ecclesiæ statum custodiunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Hoc amore arsit,quisquis ad veritaté pertingere potuit. Hinc
Psal.104. nanque Dauid ait:Sitiuit anima mea ad deum viuum, quando
Esaiæ 26. veniam & apparebo ante faciem dei? Hinc nos admonet, di-
cens:Quærite faciem eius semper. Hinc propheta ait: Anima
mea desiderauit te in nocte, sed & spiritu meo in præcordiis
meis de mane vigilabo ad te. Hinc iterum Ecclesia in Canticis
Canti.4. Cáticorum dicit: Vulnerata charitate ego sum. Iustum quippe
est, vt ex visione medici pertingat ad salutem, quæ per æstum
eius desiderij vulnus amoris portat in pectore. Hinc rursus ait:
Cantic.5. Anima mea liquefacta est,vt dilectus locutus est. Mens náque
hominis, conditoris sui speciem non quærentis,malè dura est:
quia in semetipsa remanet frigida. At si ardere iam ex desiderio
cœperit ad sequédum quem diligit:liquefacta per ignem amo-
ris currit. Fit desiderio anxia,vilescút in seculo cuncta quæ pla-
cebát:nihil est quod extra conditorem libeat, & quæ prius de-
lectabát animum,fiunt postmodum vehementer onerosa. Ni-
hil eius mœstitiam consolatur, quousque adhuc qui desidera-
tur non aspicitur. Mœret més,lux ipsa fastidio est. Talique igne
in mente decoquitur rubigo culpæ: & succensus animus quasi
auri more:quia per visum speciem perdidit,per incendium cla-
rescit. Ista itaque quæ sic amat: quæ se ad monumentum quod
perspexerat, iterum inclinat: videamus quo fructu vis amoris
in ea ingeminat opus inquisitionis. Sequitur: Vidit duos ange-
los in albis sedentes, vnum ad caput,& vnum ad pedes, vbi po
H situm fuerat corpus Iesu.) Quid est quòd in loco domini corpo
ris duo angeli videntur, vnus ad caput,atque alius ad pedes se-
Angelus dicitur nuncius. dens,nisi quia Latina lingua angelus nuncius dicitur: & ille ex
pasione sua nunciandus erat,qui & deus est ante secula,& ho
mo in fine seculorum? Quasi ad caput sedet angelus, cùm per
Apostolum Ioannem prædicatur:quia in principio erat verbú,
Ioan.1. & verbum erat apud deum:& deus erat verbú. Et quasi ad pe-
Ibidem. des sedet angelus,cùm dicit: Verbum caro factum est,& habi-
tauit in nobis. Possumus etiam per duos angelos duo testamé-
ta cognoscere: vnum prius,& aliud sequens. Qui videlicet an-
geli per locum dominici corporis sibimet sunt coniuncti: quia
nimirum vtraque testamenta dum pari sensu incarnatum &
mortuum,ac resurrexisse dominum denunciant,quasi testamé-
tum prius ad caput, & testamentum posterius ad pedes sedet.
Exod.25. Vnde& duo Cherubin quæ propiciatorium tegunt,sese inuicé
Cherubin plenitudo scientiæ dicitur. aspiciunt versis vultibus in propiciatorium. Cherubin quippe
plenitudo sciétiæ dicitur:Et quid per duo Cherubin, nisi vtra-
que testamenta signantur? Quid verò per propitiatorium,nisi
incarnatus dominus figuratur? De quo Ioánes ait:Ipse est enim
1.Ioan.2. propiciatio pro peccatis nostris. Et dum testamentum vetus
hæc faciendum denunciat, quod testamentum nouum de
domino factum clamat, quasi vtraque Cherubin se inuicem
I aspiciunt,dum vultus in propiciatorium vertunt,quia dum in-
ter se positum incarnatum dominum vident, à suo aspectu non
discrepant,quæ dispensationis eius mysterium cócorditer nar-
rant. Requirunt Mariam angeli,dicentes: Mulier quid ploras?)
Et dicit eis: Quia tulerunt dominum meum, & nescio vbi po-
suerunt eum.) Ipsa nanque sacra eloquia quæ in nobis lachry-
mas amoris excitant,easdem lachrymas consolantur, dum no-
bis redemptoris nostri speciem promittunt. Sed notandú iux-
Scriptura sacra aliquando ex parte totú, aliquando ex toto partē significat. ta historiam est,quòd mulier non ait: Tulerunt corpus domini
mei:sed tulerunt dominum meum. Vsus nanque sacri eloquij
est: vt aliquando ex parte totum,aliquando verò ex toto parté
significet. Ex parte etenim totú signat: sicut de Iacob filiis scri-
ptum est: quia descendit Iacob in Ægyptum in animalibus se-
ptuaginta. Neque enim in Ægyptum animæ sine corporibus
descenderunt,sed per solam animam totus homo significatur,
Gene.46. quia ex parte totum exprimitur. Et solum dominicum corpus
in monumento iacuerat,& Maria non corpus domini,sed sub-
latum dominum quærebat, videlicet ex toto significans parté.
Hæc cùm dixisset,conuersa retrorsum vidit Iesum stantem: &
nesciebat quia Iesus esset.) Notandum quòd Maria quæ adhuc
de domini resurrectione dubitabat, retrorsum conuersa est vt
videret Iesum: quia videlicet per eandem dubitationem suam
quasi tergum in domini faciem miserat, quem resurrexisse mi-
nimè credebat. Sed quia amabat & dubitabat: videbat, & non
agnoscebat,cúmque illi & amor ostenderat,& dubietas abscó-
debat. Cuius adhuc ignorantia exprimitur,cùm infertur: Et ne-
sciebat quia Iesus esset. Qui dixit ei: Mulier, quid ploras? Quem K
quæris?) Interrogatur doloris causa, vt augeatur desideriú, qua-
tenus cùm nominaret quem quæreret, in amore eius ardentius
æstuaret. Illa existimás quia hortulanus esset, dixit ei: Domine, *Magdalena putans Christum hortulanum, non errabat.*
si tu sustulisti eum, dicito mihi vbi posuisti eú:& ego eum tol-
lam.) Forsitan nec errando hæc mulier errauit, quæ Iesum hor
tulanum credidit. An non ei spiritaliter hortulanus erat, qui in
eius pectore per amoris sui semina, virtutum viréta plantabat?
Sed quid est quòd viso eo quem hortulanum credidit, cui nec-
dum dixerat quem quærebat, ait: Domine, si tu sustulisti eum?
Quasi enim iam dixisset, ex cuius desiderio plangeret, eum di-
xit quem nó dixerat. Sed vis amoris hoc agere solet in animo,
vt quem ipse semper cogitat, nullum aliú ignorare credat. Re-
ctè & hæc mulier quem quærit, non dicit: & tamen dicit: Si tu
sustulisti eum: quia alteri non putat incognitum, quem sic ipsa
continuo plangit desiderio. Dicit ei Iesus: Maria.) Postquam eá
communi vocabulo appellauit ex sexu, & agnitus non est, vo-
cat eam ex nomine. Ac si ei apertè dicat: Recognosce eú à quo *Exod.33.*
recognosceris. Perfecto quoque viro dicitur: Noui te ex nomi-
ne: quia homo commune omnium nostrú vocabulú est, Moy-
ses verò proprium, cui rectè dicitur: quia ex nomine scitur. Ac
si ei apertè dominus dicat: Non te generaliter vt cæteros, sed L
specialiter scio. Maria ergo quia vocatur ex nomine, recogno- *Rabboni interpretatur magister.*
scit authorem: atque eum protinus rabboni, id est, magistrú vo
cat, quia & ipse erat qui quærebatur exterius, & ipse qui eá in-
terius vt quæreret, docebat. Iam verò ab Euangelista non sub-
ditur quid mulier fecit, sed ex eo innuitur quod audiuit. Cui di
citur: Noli me tangere. Nondú enim ascendi ad patrem meú.)
In his nanque verbis ostenditur quòd Maria amplecti voluit
eius vestigia, quem recognouit. Sed ei magister dicit: Noli me
tangere.) Non quia post resurrectionem dominus tactum re- *Matth.28.*
nuit fœminarum, cùm de duabus ad sepulchrum eius venienti-
bus scriptum sit: Accesserunt, & tenuerunt pedes eius. Sed cur
tangi non debeat, ratio quoque additur, cùm subinfertur: Nó-
dum enim ascendi ad patrem meum.) In corde etenim nostro
tunc Iesus ad patrem ascédit, cùm æqualis creditur patri. Nam
quisquis eum æqualem patri non credit, adhuc in eius pectore
ad patrem dominus non ascendit. Ille ergo Iesum veraciter tá- *ad Phili.2.*
git, qui patri filium coæternum credit. In corde etenim Pauli iá
ad patrem Iesus ascéderat, cùm idem Paulus dicebat: Qui cùm
in forma dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem *Ioan.1.*
deo. Vnde Ioánes quoque redemptorem nostrum manu fidei
tetigit, qui ait: In principio erat verbum, & verbum erat apud
deum, & deus erat verbum. Hoc erat in principio apud deum:
omnia per ipsum facta sunt. Tágit ergo dominum, qui eum pa-
tri æternitate substantiæ æqualem credit. Sed fortasse aliquis ta
cita quæstione pulsatur, quomodo filius patri esse æqualis pos- M
sit. Qua in re humana natura quod admirando comprehende-
re non valet, restat vt hoc sibi esse credibile ex admiratione a-
lia sciat. Habet nanque quod ad hæc sibi sub breuitate respon-
deat. Constat enim quia ipse creauit matrem, in cuius virgineo *Redemptor creauit matrem in qua crearetur.*
vtero ex humanitate crearetur. Quid ergo mirú si æqualis est
patri, qui prior est matre? Paulo quoque attestante didicimus *1.Corin.1.*
Christum dei virtutem: & dei sapientiam. Qui ergo filium mi
norem putat, patri specialiter derogat, cuius sapientiam esse ei
inæqualem fatetur. Quis etenim homo potens æquanimiter
ferret, si quis ei diceret: Magnus quidem es, sed tamen sapien- *Ioan.10. & 14.*
tia tua te minor est? Ipse quoque dominus dicit: Ego & pater
vnum sumus. Et rursus ait: Pater maior me est. De quo etiam *Luca.*
scriptum est, quia subditus erat parentibus suis. Quid ergo mi-
rum si ex humanitate sua minorem se patre asserit in cœlo, ex
qua subiectus erat etiam parentibus in terra? Ex qua humani-
tate nunc Mariç dicitur. Vade ad fratres meos, & dic eis: Ascé-
do ad patrem meum, & patrem vestrum, deum meum, & deú
vestrum.) Cùm meum dicat & vestrum, cur non communiter
dicit nostrum? Sed distinctè loquens indicat, quia eundem pa-
trem & deum dissimiliter habeat ipse quàm nos. Ascendo ad
patrem meum, videlicet per naturam: & patrem vestrum, per
gratiam. Ad deum meum: quia descédi, ad deum vestrum, quia
ascendetis. Quia enim & ego homo, deus mihi est. Quia vos ab
errore liberatis, deus est vobis. Distinctè ergo mihi pater &
deus est, quia quem ante secula deum genuit, hominem in fine
seculorum

A seculorum me mecum creauit. Venit Maria Magdalena annun
Mulier viro propinauit mortē, mulier viris annunciauit vitā. ciás discipulis, quia vidi dominum, & hæc dixit mihi.) Ecce hu-
mani generis culpa ibi abscinditur, vnde processit. Quia enim
in paradiso mulier viro propinauit mortem, à sepulchro mulier
viris annunciat vitam. Et dicta sui viuificatoris narrat, quę mor
tiferi serpétis verba narrauerat. Ac si humano generi non ver-
bis dominus, sed rebus dicat: De qua manu vobis illatus est po
tus mortis, de ipsa suscipite poculum vitæ. Hæc de expositione
lectionis Euangelicę succinctè transcurrimus: nunc opitulante
eodem de quo loquimur domino, & resurrectionis eius gloriá,
& pietatis eius viscera consideremus. Citius enim à morte vo-
luit resurgere, ne nostra diu anima in infidelitatis morte rema-
Psal.109. neret. Vnde bene quoque per Psalmistam dicitur: De torrente
in via bibet, propterea exaltabit caput. In humano quippe ge-
nere, ab ipso múdi initio torrens mortis effluxerat, sed de hoc
torrente dominus in via bibit, quia mortem in transitu gusta-
Dominus de torrente in via bibit. uit. Atque ideo exaltauit caput, quia hoc quod moriendo in se-
pulchro posuit, resurgendo super angelos eleuauit. Et inde an-
tiquum hostem in æternum perculit, vnde sæuire contra se ma
nus persequentium temporaliter permisit. Quod apertè domi-
Iob 40. nus beato Iob indicat, dicens: Nunquid capies Leuiathan ha-
mo? Per Leuiathan quippe, quod additamentum eorum dici-
† cetus. tur: vetus † ille deuorator humani generis designatur. Qui dum
se diuinitatem homini addere spopondit, immortalitatem su-
B stulit. Qui præuaricationis quoque culpam quam primo homi-
ni propinauit, dum se sequentibus pessima persuasione multi-
plicat, pœnas eis sine cessatione coaceruat. In hamo auté esca
Leuiathan hamo cepit pater omnipotens. ostenditur, aculeus occultatur. Hunc ergo pater omnipotés ha
mo cepit, quia ad mortem illius vnigenitum filium incarnatú
misit. In quo & caro pasibilis videri posset, & diuinitas impas-
sibilis videri non posset. Cúmque in eo serpens iste per manus
persequentium escam corporis momordit: diuinitatis illum a-
culeus perforauit. Prius verò eum in miraculis deum cognoue-
rat, sed de cognitione sua ad dubitationem cecidit, quádo húc
passibilem vidit. Quasi hamus ergo fauces glutientis tenuit, dú
in illo esca carnis patuit, quam deuorator appeteret, & diuini-
tas passionis tempore latuit quę necaret. In hamo ergo eius in-
carnationis captus est: quia dum in illo appetiit escam corpo-
ris, transfixus est aculeo diuinitatis. Ibi quippe inerat humani-
tas quæ ad se deuoratorem duceret. Ibi diuinitas quæ perfo-
raret. Ibi aperta infirmitas, quæ prouocaret. Ibi occulta vir-
tus, quæ raptoris faucem transfigeret. In hamo igitur captus
est: quia inde interiit, vnde momordit. Et quos tenebat mor-
tales iure perdidit: quia eum in quo ius non habuit: morte
Reuertimur quotidie ad vitā post culpas. appetere immortalem præsumpsit. Hinc est etiam quòd hæc
ipsa de qua loquimur Maria viuit: quia ille pro humano gene-
re qui morti nihil debebat, occubuit. Hinc est quòd nos quoti-
die ad vitam post culpas reuertimur: quia ad pœnam nostram
C conditor sine culpa descendit. Ecce iam antiquus hostis ea quæ
Iob 40. de humano genere cœperat spolia amisit, supplantationis suæ
Armilla quid signat. Quotidie peccatores ad vitā redeunt. Quotidie de &c. victoriam perdidit. † Quotidie peccatores ad veniam venien-
do, à sua potestate recedunt: quotidie de eius faucibus redem-
ptoris manu rapiuntur. Vnde bene quoque ad beatum Iob vo
ce dominica iterum dicitur? Aut armilla perforabis maxillam
eius? Armilla vbi ponitur, ambiendo constringit. Quid ergo
per armillam nisi circumplectens nos diuina misericordia de-
signatur? Quæ Leuiathan istius maxillam perforat: dum nobis
post perpetrata quæ prohibuit, adhuc pœnitentiæ remedium
ostendit. Armilla dominus maxillam Leuiathan perforat: quia
ipse ineffabili misericordiæ suæ potentia, sic malitię antiqui ho
stis obuiat: vt aliquando eos etiam quos iam cepit amittat. Et
Matth.26. quasi ab ore illius cadunt: qui post perpetratas culpas ad inno-
1.Reg.2. centiam redeunt. Quis enim ore illius semel raptus, maxillam
eius euaderet, si perforata non esset? An non in ore Petrum
tenuit cùm negauit? An non in ore Dauid tenuit: cùm in tan-
tam se luxuriæ voraginem mersit? Sed dum ad vitam vterque
per pœnitentiam rediit: Leuiathan iste eos aliquo modo
quasi per maxillæ suæ foramen amisit. Per foramen ergo ma-
Redemptori multa debemus. xillæ ab eius ore subtracti sunt: qui post perpetrationem
tantæ nequitiæ, pœnitendo redierunt. Quis autem hominum
Leuiathan istius os euadat, vt illicita nulla committat? Sed hinc
cognoscimus, quantum redemptori humani generis debitores
sumus: qui non solum nos in ore Leuiathan ire prohibuit: sed D
ab ore eius redire concessit. Qui spem peccatori non abstulit:
quia maxillam eius, vt euadendi viam tribueret perforauit, vt
saltem post morsum fugiat, qui incautus prius cauere noluit ne
morderetur. Vbique ergo nobis occurrit superna medicina:
quia & dedit homini præcepta ne peccet: & tamen peccáti de-
dit remedia ne desperet. Vnde cauendum summopere est, ne
quis delectatione peccati Leuiathan istius ore rapiatur: & ta-
men si raptus fuerit, non desperet: quia si peccatum perfectè lu
geat: adhuc foramen in maxilla eius inuenit, per quod euadat.
Adest testis diuinæ misericordiæ, hæc ipsa de qua loquimur
Maria: de qua Pharisæus dum pietatis fontem vellet obstrue-
re, dicebat: Hic si esset propheta, sciret vtique quę & qualis est *Lucæ 7.*
mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est. Sed lauit lachrymis
maculas cordis & corporis: & redemptoris sui vestigia tersit:
† quæ sua itinera praua dereliquit. Sedebat ad pedes Iesu: ver- *† tetigit.*
búmque de ore illius audiebat. Viuenti adhæserat, mortuum
quærebat. Viuentem reperit, quem mortuum quæsiuit. Tan-
túmque apud eum locum gratiæ inuenit, vt hunc ipsis quoque
Apostolis, eius videlicet nunciis, ipsa núciaret. Quid itaque fra *Misericordia conditoris nostri est immensa.*
tres, quid in hac re debemus aspicere: nisi immésam misericor-
diam conditoris nostri? qui nobis velut in signo ad exemplum
pœnitentiæ posuit eos quos per pœnitentiam viuere post la-
psum fecit. Perpendo enim Petrum, considero latronem, aspi-
cio Zacchæum, intueor Mariam, & nihil in his aliud video, nisi E
ante oculos nostros posita spei, & pœnitentiæ exempla. For-
tasse enim in fide lapsus est aliquis, aspiciat Petrum: qui amarè *Matth.26.*
fleuit, quod timidè negauerat. Alius cótra proximum suum in *Homines varii variis inuoluuntur vitiis.*
malitia crudelitatis exarsit: aspiciat latronem, qui & in ipso
mortis articulo ad vitæ præmia pœnitendo peruenit. Alius a-
uaritiæ æstibus anhelás: aliena diripuit: aspiciat Zacchæum: qui
si quid alicui abstulit, quadruplum reddidit. Alius libidinis igne
succensus, carnis munditiam perdidit: aspiciat Mariam: quæ in
se amorem carnis, igne diuini amoris excoxit. Ecce omnipo-
tens deus vbique oculis nostris (quos imitari debeamus obii-
cit: vbique exempla suæ misericordiæ opponit. Mala ergo iam
displiceant, vel experta. Libenter obliuiscitur omnipotens
deus quòd nocentes fuimus: paratus est pœnitentiam nostram
nobis ad innocentiam deputare. Inquinati post aquas salutis, *1.Pet.2.*
renascamur ex lachrymis. Itaque iuxta primi pastoris vocem,
sicut modo geniti infantes, lac concupiscite. Redite ergo par-
uuli filij ad sinum matris vestræ æternæ sapientiæ, sugite larga
vbera pietatis dei, transacta plangite, imminentia vitate. Re-
demptor noster momentaneos fletus nostros æterno conso-
labitur gaudio: qui viuit & regnat cum deo patre in vnitate
spiritus sancti deus per omnia secula seculorum, Amen.

Lectio sancti Euangelij secundum Ioannem.

IN illo tempore. Cùm esset serò die illa F
vna sabbatorum: & fores essent clausæ
vbi erant discipuli congregati pro- *Ioan.02.*
pter metum Iudæorum: venit Iesus &
stetit in medio eorum, & dixit eis: Pax
vobis. Et cùm hoc dixisset, ostendit eis
manus & latus. Gauisi sunt ergo discipuli viso domi-
no. Dixit ergo eis iterum, Pax vobis. Sicut misit me
pater, & ego mitto vos: Hæc cùm dixisset, insufflauit,
& dixit eis: Accipite spiritum sanctum. Quorum re-
miseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinu-
eritis, retenta sunt. Thomas autem vnus de duode-
cim, qui dicitur didymus, non erat cum eis quando
venit Iesus. Dixerunt ergo ei alij discipuli: Vidimus
dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in mani-
bus eius fixuram clauorum: & mittam digitú meum
in locum clauorum: & mittá manum meam in latus
eius, non credam. Et post dies octo iterum erant di-
scipuli eius intus: & Thomas cum eis. Venit Iesus ia-
nuis clausis, & stetit in medio, & dixit eis: Pax vobis.
Deinde dixit Thomæ: Infer digitum tuum huc: & vi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G de manus meas: & affer manum tuam, & mitte in latus meum: & noli esse incredulus, sed fidelis. Respondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus: & deus meus. Dixit ei Iesus. Quia vidisti me Thoma credidisti: Beati qui non viderunt, & crediderunt. Multa quidem & alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorũ: quæ non sunt scripta in libro hoc. Hæc autem scripta sunt, vt credatis quia Iesus est filius dei: & vt credentes vitam habeatis in nomine eius.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum, in Basilica beati Ioannis quæ dicitur Constantiniana: in octauis Paschæ.

HOMILIA XXVI.

Fides non habet meritum cui humana ratio præbet experimentũ.
Corpus domini quomodo potuit ad discipulos clausis ianuis intrare.

PRima lectionis huius Euangelicę quęstio animum pulsat: quomodo post resurrectionem corpus dominicum verũ fuit: quod clausis ianuis ad discipulos ingredi potuit. Sed sciendum nobis est quòd diuina operatio si ratione comprehenditur: non est admirabilis. Nec fides habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Sed hæc ipsa nostri redemptoris opera, quæ ex semetipsis comprehendi nequaquam possunt, ex alia eius operatione pẽsanda sunt: vt rebus mirabilibus fidem præbeãt facta mirabiliora. Illud enim corpus domini intrauit ad discipulos ianuis clausis: quod videlicet ad humanos oculos per natiuitatem suam clauso exiit vtero virginis. Quid ergo mirum si clausis ianuis post resurrectionem suam in æternum iam victurus intrauit: qui moriturus veniens, non aperto vtero virginis exiuit? Sed quia ad illud corpus quod videri po-
H terat, fides intuentium dubitabat: ostendit eis protinus manus & latus: palpandam carnem præbuit, quam clausis ianuis introduxit. Qua in re duo mira, & iuxta humanã rationem sibi valde contraria ostendit: dum post resurrectionem suam corpus suum incorruptibile, & tamen palpabile demõstrauit. Nam & corrumpi necesse est quod palpatur: & palpari nõ potest quod non corrumpitur. Sed miro modo atque inæstimabili, redemptor noster & incorruptibile post resurrectionem, & palpabile corpus exhibuit: vt monstrando incorruptibile, inuitaret ad præmium: & præbendo palpabile, formaret ad fidem. Et incorruptibilem se ergo & palpabilem demõstrauit: vt profectò esse post resurrectionem ostenderet corpus suum & eiusdem naturæ, & alterius gloriæ, Dixit eis: Pax vobis. Sicut misit me pater, & ego mitto vos.) Id est, sicut misit me pater deus deum: & ego mitto vos homo homines. Pater filium misit: qui hũc pro redemptione generis humani incarnari constituit. Quem videlicet in mundum venire ad passionem voluit: sed tamen amauit filiũ quem ad passionem misit. Electos verò Apostolos do-
I minus non ad mundi gaudia: sed, sicut ipse missus est, ad passiones in mũdum mittit. Quia ergo & filius amatur à patre: & tamen ad passionem mittitur: ita & discipuli à domino amãtur, qui tamen ad passioné mittuntur in mundum. Itaque rectè dicitur: Sicut misit me pater: & ego mitto vos, id est, ea vos charitate diligo, cùm inter scandala persecutorum mitto: qua me charitate pater diligit: quem venire ad tolerandas passiones fecit. Quanuis mitti etiam iuxta naturam diuinitatis possit intelligi. Eo enim ipso à patre filius mitti dicitur: quo à patre generatur. Nam sanctum quoque spiritum, qui cùm sit coæqualis patri & filio, non tamen incarnatus est, eisdem se filius mittere perhibet dicens: Cùm venerit paracletus quem ego mittã vobis à patre. Si enim mitti solummodo incarnari deberet intelligi: sanctus proculdubio spiritus nullo modo diceretur mitti, qui nequaquam incarnatus est. Sed eius missio ipsa processio est, qua de patre procedit & filio. Sicut itaque spiritus mitti dicitur, quia procedit: ita & filius non incongruè mitti dicitur, quia generatur. Hæc autẽ cùm dixisset: insufflauit, & dixit eis: Accipite spiritum sanctum.) Quærendum nobis est, quid est quòd spiritum sanctum dominus noster & semel dedit in terra consistens, & semel cœlo præsidens? Neque enim alio in loco datus spiritus sanctus apertè monstratur, nisi nunc cùm per insufflationem percipitur, & postmodũ cum de cœlo veniens, in linguis variis demonstratur. Cur ergo prius in terra discipu-

Mitto vos sicut misit me pater: qualiter intelligatur.
Ioan. 15.
Spiritũ sanctum quare dedit dominus semel in terra cõsistẽs, & semel in cœlo præsidens.

K lis datur: postmodũ de cœlo mittitur, nisi quòd duo sunt præcepta charitatis: dilectio videlicet dei, & proximi? In terra datur spiritus, vt diligatur proximus. E cœlo datur spiritus vt diligatur deus. Sicut ergo vna est charitas & duo præcepta: ita vnus spiritus & duo data. Prius à consistente domino in terra, postmodũ è cœlo: quia in proximi amore discitur, qualiter perueniri debeat ad amorem dei. Vnde & idem Ioãnes dicit: Qui non diligit fratrem suum quem videt, deum quem non videt, quomodo potest diligere? Et antè quidem discipulorum mentibus idem spiritus sanctus inerat ad fidem: sed tamen manifesta datione non nisi post resurrectioné datus est. Vnde & scriptum est. Nondum erat spiritus datus: quia Iesus nondum fuerat glorificatus. Vnde etiam per Moysen dicitur: Suxerũt mel de petra & oleum de firma petra. Neque enim quicquam tale iuxta historiam legitur: si tota testamenti veteris series recenseatur. Nusquam de petra mel: nusquam oleum ille populus suxit. Sed quia iuxta Pauli vocem: Petra erat Christus: mel de petra suxerunt, qui eiusdem redemptoris nostri facta & miracula viderunt. Oleum verò de firma petra suxerunt: quia effusione sancti spiritus post resurrectionem eius vngi meruerunt. Quasi ergo infirma petra mel dedit: quãdo adhuc mortalis dominus miraculorum suorum dulcedinem discipulis ostendit. Sed firma petra oleum fudit: quia post resurrectionem suam factus iã impassibilis, per afflationem spiritus donum sanctæ vnctionis emanauit. De hoc oleo per prophetam dicitur: Computrescet
L iugũ à facie olei. Sub iugo quippe tenebamur dæmoniacæ dominationis: sed vncti sumus oleo spiritus sancti. Et quia nos gratia libertatis vnxit, dominationis dæmoniacæ iugũ putruit: Paulo attestante, qui ait: Vbi spiritus domini: ibi libertas. Sciẽdum verò est quòd hi qui prius spiritum sanctum habuerunt: vt & ipsi innocenter viuerent: & in prædicatione quibusdam prodessent: idcirco hunc post resurrectionem domini patẽter acceperunt: vt prodesse non paucis, sed pluribus possent. Vnde & in hac ipsa datione spiritus dicitur: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.) Libet intueri, illi discipuli ad tanta onera humilitatis vocati, ad quantum culmen gloriæ sint perducti. Ecce non solum de semetipsis securi fiunt, sed etiam alienæ obligationis potestatem relaxationis accipiunt: principatúmque superni iudicij sortiũtur, vt vice dei, quibusdam peccata retineant, quibusdam relaxent. Sic sic eos à deo decebat erigi: qui tantum pro deo consenserant humiliari: Ecce qui districtum dei iudicium metuũt, animarum iudices fiunt: & alios damnant vel liberant: qui semetipsos damnari metuebant. Horum profectò nunc in Ecclesia episcopi locum tenent. Ligandi atque soluendi authoritaté suscipiunt: qui gradum regiminis sortiũtur. Grandis honor, sed graue pondus istius est honoris. Durum quippe est vt qui nescit tenere moderamina vitæ suæ: iudex vitæ fiat alienę. Et plęrunque contingit vt hic iudicij locum teneat: cui ad locum vita minimè concordat. Ac proinde sæpe agitur vt vel dánet im-
M meritos, vel alios ipse ligatus soluat. Sæpe in soluendis ac ligãdis subditis suę voluntatis motus, non autem causarum merita sequitur. Vnde fit vt ipsa ac ligandi & soluendi potestate se priuet: qui hanc pro suis voluntatibus & non pro subiectorũ moribus exercet. Sæpe fit vt erga quemlibet proximum odio vel gratia moueatur pastor. Iudicare autem de subditis dignè nequeunt: qui in subditorum causis sua vel odia vel gratiã sequũtur. Vnde rectè per prophetam dicitur. Mortificabant animas quæ non moriuntur: & viuificabant animas quæ non viuunt. Non moriẽtem quippe mortificat, qui iustum damnat. Et non victurum viuificare nititur: qui reũ à supplicio absoluere conatur. Causæ ergo pensandæ sunt: & tunc ligãdi atque soluẽdi potestas exercẽda. Videndũ est quæ culpa, aut quæ sit pœnitentia secuta post culpam: vt quos omnipotens deus per cõpunctionis gratiam visitat, illos pastoris sententia absoluat. Tunc enim vera est absolutio præsidentis: cùm æterni arbitrium sequitur iudicis. Quod bene quatriduani mortui resuscitatio illa significat: quæ videlicet demonstrat: quia prius mortuum dominus vocauit & viuificauit dicens: Lazare veni foras: & postmodum is qui viuens egressus fuerat, à discipulis est solutus, sicut scriptum est: Cúmque egressus esset qui fuerat ligatus institis: tunc dixit discipulis: Soluite eum, & sinite abire.
Ecce

1. Ioan. 4.
Ioan. 7.
Deut. 32.
1. Cor. 10.
Esa. 10.
2. Corin. 3.
Discipulorum Christi mirabilis dignitas.
Episcoporũ grandis est honor: sed graue est pondus huius honoris.
Ezech. 13.
Absolutio quando dicitur vera.
Ioan. 11.

A Ecce illum discipuli iam viuentem soluunt: quem magister resuscitauerat mortuum. Si enim discipuli Lazarum mortuum soluerent: fœtorem magis ostenderent quàm virtutem. Ex qua consideratione intuendum est: quod illos nos debemus per pastoralem auctoritatem soluere, quos auctoré nostrum cognoscimus per suscitantem gratiam viuificare. Quæ nimirum viuificatio ante operationem rectitudinis, in ipsa iam cognoscitur confessione peccati. Vnde & huic ipsi mortuo Lazaro nequaquam dicitur, Reuiuisce: sed veni foras. Omnis quippe peccator dum culpam suam intra conscientiam abscondit: introrsum latet, in suis penetralibus occultatur. Sed mortuus venit foras: cùm peccator nequitias suas spontè confitetur. Lazaro ergo dicitur, veni foras: ac si apertè cuilibet mortuo in culpa diceretur: Cur reatum tuum intra conscientiam abscondis? Foras iam per confessionem egredere: qui apud te interius per negationem lates. Veniat itaque foras mortuus, id est, culpam confiteatur peccator. Venientem verò foras soluant discipuli: vt pastores Ecclesiæ ei pœnam debeant amouere quam meruit qui non erubuit confiteri quod fecit. Hæc de solutionis ordine breuiter dixerim: vt sub magno moderamine pastores Ecclesiæ, vel soluere studeant, vel ligare. Sed vtrum iustè an iniustè obliget pastor: pastoris tamen sententia gregi timenda est: ne is qui subest, & cùm iniustè forsitan ligatur: ipsam obligationis suæ sentẽtiam ex alia culpa mereatur. Pastor ergo vel
B absoluere indiscretè timeat, vel ligare. Is autem qui sub manu pastoris est, ligari timeat, vel iniustè: nec pastoris sui iudicium temerè reprehendat: ne & si iniustè ligatus est, ex ipsa tumidæ reprehensionis superbia, culpa quæ non erat, fiat. Sed quia hæc breuiter per excessum diximus: ad expositionis ordinem redeamus. Thomas autem vnus ex duodecim, qui dicitur didymus, non erat cum eis quando venit Iesus.) Iste vnus discipulus defuit: reuersus quod gestum est, audiuit: audita credere renuit. Venit iterum dominus: & non credenti discipulo latus palpandum præbuit: manus ostendit: & ostensa suorum cicatrice vulnerum, infidelitatis illius vulnus sanauit. Quid fratres charissimi, quid inter hæc animaduertitis? Nunquid casu gestũ creditis, vt electus ille discipulus tunc deesset: pòst autem veniens audiret, audiens dubitaret, dubitans palparet: palpans crederet? Non hoc casu, sed diuina dispensatione gestum est. Egit nanque miro modo superna clementia, vt discipulus ille dubitans, dum in magistro suo vulnera palparet carnis, in nobis vulnera sanaret infidelitatis. Plus enim nobis Thomæ infidelitas ad fidem, quam fides credentium discipulorum profuit: quia dum ille ad fidem palpando reducitur, nostra mens, omni dubitatione postposita, in fide solidatur. Sic quippe discipulum dominus post resurrectionem suam dubitare permisit: nec tamen in dubitatione deseruit, sicut ante natiuitatem suam habere Mariam sponsum voluit: qui tamen ad eius nuptias non peruenit. Nam ita factus est discipulus dubitans & palpans, testis veræ resurrectionis: sicut sponsus matris fuerat custos integerrimæ virginitatis. Palpauit autem, & exclamauit:
C Dominus meus, & deus meus. Dicit ei Iesus: Quia vidisti me, credidisti.) Cùm Paulus apostolus dicat: Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparientium: profectò liquet, quia fides illarum rerum argumentum est quæ apparere non possunt. Quæ etenim apparent, iam fidem non habent, sed agnitionem. Dum ergo vidit Thomas, dum palpauit, cur ei dicitur: quia vidisti me, credidisti? Sed aliud vidit, aliud credidit. A mortali quippe homine diuinitas videri non potuit. Hominem ergo vidit, & deum cõfessus est, dicens: Dominus meus, & deus meus. Videndo ergo credidit: qui considerando verum hominem, hunc deum quem videre non poterat, exclamauit. Lętificat valde quod sequitur: Beati qui non viderunt, & crediderunt. In qua nimirum sententia nos specialiter signati sumus: qui eum quem carne non vidimus, mente retinemus. Nos signati sumus: sed si fidem nostram operibus sequimur. Ille etenim verè credit, qui exercet operando quod credit. Quo contra, de his qui fidem nomine tenus retinent, Paulus dicit: Confitentur se nosse deum: factis autem negant. Hinc Iacobus ait: Fides sine operibus mortua est. Hinc ad beatum Iob de antiquo hoste generis humani dominus dicit: Absorbebit fluuium, & non mirabitur: & habet fiduciam quod influat Iordanis in os eius. Quis etenim per fluuium designa-

Peccatori vt Lazaro dicẽdũ est, veni foras.
Sententia pastoris siue iusta, siue iniusta, timenda est.
Thomæ incredulitas vulnera infidelitatis sanauit.
Mariæ sponsus ad eius nuptias nõ peruenit.
Heb. 11.
ad Tit. 1.
Iaco. 2.
Iob. 40.

D tur, nisi humani generis fluxus? Quod videlicet genus ab ortu ad finem defluit: & quasi aquæ more, vsque ad competentem terminum ex carnis liquore percurrit. Quid per Iordanem, nisi baptizatorum forma signatur? Quia enim in Iordanis flumine ipse auctor redemptionis nostræ baptizari dignatus est, rectè Iordanis nomine, eorum multitudo exprimitur: qui intra sacramentum baptismatis continentur. Antiquus ergo hostis generis humani fluuium absorbuit: quia à mundi origine vsque ad redemptoris aduentum, vix paucis electis euadentibus, in ventrem suæ malitiæ genus humanum traxit. De quo rectè dicitur: Absorbebit fluuium, & non mirabitur: quia pro magno non habet, cum infideles rapit. Sed graue est valde quod subditur: Et habet fiduciam quod influat Iordanis in os eius: quia postquam infideles quosque à mundi origine rapuit: adhuc se posse decipere etiam fideles præsumit. Nam ore pestiferæ persuasionis eos quotidie deuorat: in quibus à confessione fidei reproba vita discordat. Hoc ergo fratres charissimi tota intentione pertimescite. Hoc apud vos sollicita mente cogitate. Ecce paschalia solennia agimus: sed ita viuendum est nobis, vt peruenire ad æterna festa mereamur. Transeunt cuncta quæ temporaliter festiua celebrantur. Curate qui his solennitatibus interestis: ne ab æterna solennitate separemini. Quid prodest interesse festis hominum: si deesse contingat festis angelorum? Vmbra venturæ solennitatis est solennitas præsens. Idcirco hanc annuè agimus, vt ad illam quæ non est an-
E nua, sed continua perducamur. Cùm hæc statuto tempore geritur, ad illius desiderium memoria nostra refricatur. Frequentatione ergo gaudij temporalis, ad æterna gaudia mens incalescat & ferueat: vt ex veritate lętitia perfruatur in patria: quod de vmbra gaudij meditatur in via. Vitam ergo vestram fratres moresque componite. Is qui mitis resurrexit ex morte: quam districtus in iudicio veniat, præuidete. Certè in die tremendi examinis sui, cum angelis, cum archangelis, cum thronis, cùm dominationibus, cum principatibus & potestatibus apparebit: cœlis ac terris ardentibus, cunctis videlicet elementis in sui obsequij terrore commotis. Hunc ergo tanti pauoris iudicẽ antę oculos ponite. Hunc venturum timete: vt hunc cùm venerit, non timidi, sed securi videatis. Timẽdus ergo est, ne timeatur. Terror eius nos ad vsum bonæ operationis exerceat: metus illius vitam nostram à prauitate compescat. Mihi fratres credite, quia tanto tunc erimus securi de eius pręsentia: quanto tunc esse satagimus suspecti de culpa. Certè si aliquis vestrum cum suo aduersario causam dicturus in meo iudicio, die crastino esset exhibendus: totam fortasse noctem insomnem duceret: quid sibi dici posset: quid obiectionibus responderet: secum sollicita, & æstuante mente versaret: ne me inueniret asperum vehementer metueret: ne apud me appareret noxius, formidaret. Et quis aut quid ego? nimirum non longè pòst futurus post hominem vermis: atque post vermen puluis. Si ergo tãta cura pertimescitur iudicium pulueris: qua intentione cogitandum est, qua formidine prouidendum, tantæ iudicium maiestatis?
F Sed quia sunt nõnulli qui de resurrectione carnis incerti sunt: & hanc tunc rectius docemus, si etiam cordium vestrorũ quæstionibus occultis occurrimus: pauca nobis de ipsa resurrectionis fide loquenda sunt. Multi etenim de resurrectione dubitantes, sicut & nos aliquando fuimus, dum carnem in putredinem, ossaque in puluerem redigi per sepulchra conspiciunt: reparari ex puluere carnem, & ossa diffidunt. Sicque apud se quasi raciocinantes dicunt. Quando ex puluere homo reducitur? quando agitur vt cinis animetur? Quibus breuiter respondemus: quia longè minus est deo reparare quod fuit: quàm creasse quod non fuit. Aut quid mirum si hominem ex puluere reficit: qui simul omnia ex nihilo creauit? Mirabilius nanque est cœlum & terram ex nullis existentibus condidisse: quam ipsum hominem ex terra reparare. Sed cinis attenditur, & in carnem redire posse desperatur: & diuinæ operationis virtus comprehendi quasi ex ratione quæritur. Qui scilicet hęc idcirco in suis cogitationibus dicunt: quia eis quotidiana dei miracula ex assiduitate viluerunt. Nam ecce in vno grano paruissimi seminis latet tota quę nascitura est arboris moles. Constituamus nanque ante oculos cuiuslibet arboris miram magnitudinem. Cogitemus vnde oriendo cœpit: quæ ad tantam molem crescendo peruenit. Inuenimus proculdubio eius originem,
nem,

Diabolus dicitur fluuium absorbuisse.
Festa hominum ita celebrẽtur, vt festa angelorum nõ perdantur.
Christus mitis resurgendo, districtus erit iudicando.
Iudiciũ humanũ si tãtopere timeatur: longè magis timẽdũ est diuinum.
Resurrectionis possibilitas multis ostenditur modis.
Miracula ex assiduitate vilescunt.

Universidad de Deusto Biblioteca

G nem, paruissimum semen. Consideremus nunc vbi in illo paruo grano seminis latet fortitudo ligni asperitas corticis, saporis, odorísque magnitudo, vbertas fructuum, viriditas foliorũ. Contrectatum nanque seminis granum non est validum. Vnde ergo processit ligni duritia? Non est asperum, vnde asperitas corticis erupit? Non est saporum, vnde sapor in fructibus? Olfactum nil redolet, vnde odor in fructibus fragrat? Nil in se viride ostendit, vnde foliorum viriditas exiuit? Cuncta ergo in semine simul latent: quæ tamen non simul ex semine prodeunt: Ex semine quippe producitur radix. Ex radice procedit virgultum. Ex virgulto oritur fructus: ex fructu etiam producitur semen. Addamus ergo quia & semen latet in semine. Quid igitur mirum, si ossa, neruos, carnem, capillósque reducat ex puluere: qui lignum, fructus, folia, in magna mole arboris ex paruo quotidie semine restaurat? Cùm ergo dubitans animus de resurrectionis potentia rationem quærit, earum rerum ei quæstiones inferendæ sunt: quæ & incessanter fiunt: & tamen ratione comprehendi nequaquam possunt: vt dum non valet ex visione rei penetrare quod conspicit, de promissione diuinæ potentiæ credat quod audit. Illa ergo vobiscum fratres charissimi promissa cogitate, quæ permanent: quæ verò cum tempore transeunt, velut iam dimissa despicite. Ad huius resurrectionis gloriam quam in se veritas ostendit, tota intentione
H festinate. Terrena desideria quæ ab auctore separant, fugite: quia tanto altius ad conspectum dei omnipotentis pertingitis, quanto mediatorem dei & hominum singularius amatis. Qui viuit & regnat cum patre in vnitate spiritus sancti deus: per omnia secula seculorum, Amen.

Ioan.15.

Lectio sancti Euangelij secundum Ioannem.

IN illo tempore. Dixit Iesus discipulis suis: Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem: sicut dilexi vos. Maiorem hac dilectionem nemo habet: quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis. Iam non dicam vos seruos: quia seruus nescit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcunque audiui à patre meo, nota feci vobis. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos: & posui vos vt eatis, & fructũ afferatis: & fructus vester maneat: vt quodcunque
I petieritis patrem in nomine meo, det vobis.

Homilia lectionis eiusdem, habita ad populum in basilica sancti Pancratij, die eius natiuitatis.

HOMILIA XXVII.

Mãdatum omne est de sola dilectione.

CVm cũcta sacra eloquia dominicis plena sint præceptis: quid est quod de dilectione, quasi de singulari mandato dominus dicit: Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem: nisi quia omne mandatum de sola dilectione est: & omnia vnum præceptum sunt? quia quicquid præcipitur: in sola charitate solidatur. Vt enim multi arboris rami ex vna radice prodeunt: sic multæ virtutes ex vna charitate generantur. Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis. Præcepta ergo dominica, & multa sunt & vnum: multa per diuersitatem operis, vnum in radice dilectionis. Qualiter autem ista dilectio tenenda sit: ipse insinuat qui in plærisque scripturæ suæ sententiis, & amicos iubet diligi in se: & inimicos propter se. Ille enim veraciter charitatem habet, qui & amicum diligit in deo: & inimicum diligit propter deum. Nam sunt nonnulli qui diligunt proximos: sed per affectum cognationis & carnis. Quibus tamen in hac dilectione sacra eloquia non contradicunt. Sed aliud est quod sponte impenditur naturæ: aliud quod præceptis dominicis ex charitate debetur obedientiæ. Hi nimirum & proximum diligunt:

K & tamen illa sublimia dilectionis præmia non assequuntur: quia amorem suum non spiritaliter, sed carnaliter impendunt. Proinde cùm dominus diceret: Hoc est præceptum meum, vt *Ioan.13.* diligatis inuicem protinus addidit, Sicut dilexi vos. Ac si apertè dicat: Ad hoc amate, ad quod amaui vos. Qua in re fratres charissimi, solerter intuendum est: quod antiquus hostis dum mentem nostram ad rerum temporalium dilectionem* trahit: infirmiorem contra nos proximum excitat: qui ea ipsa quæ diligimus, auferre moliatur. Nec curat antiquus hostis hæc faciens, vt terrena tollat: sed vt charitatẽ in nobis feriat. Nam in odiũ repentè exardescimus: & dum foris inuicti esse cupimus, intus grauiter ferimur, dum parua foris defendimus, intus amittimus maxima: quia dum rem diligimus temporalem, veram amittimus dilectionem. Omnis quippe qui nostra tollit, inimicus est. Sed si odio habere cœperimus inimicum: intus est quod perdimus. Cùm ergo aliquid exterius à proximo patimur: contra occultum raptorem interius vigilemus: qui nunquam melius vincitur nisi cùm raptor exterior amatur. Vna quippe & summa est probatio charitatis: si & ipse diligitur, qui aduersatur. Hinc est quod ipsa veritas, & crucis patibulum sustinet: & tamen ipsis suis persecutoribus affectum dilectionis impendit, dicens: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Quid ergo mirum si inimicos diligant discipuli dum viuunt: quando
L & tunc inimicos diligit magister cùm occiditur? Cuius dilectionis summam exprimit: cùm subiungit: Maiorem hac dilectionem nemo habet: quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis.) mori etiam pro inimicis dominus venerat: & tamen positurum se animam pro amicis dicebat: vt profectò nobis ostenderet: quia dum diligendo, lucrum facere de inimicis possumus: etiam ipsi amici sunt qui persequuntur. Sed ecce nos vsque ad mortem nemo persequitur. Vnde ergo probare possumus an diligamus inimicos? Sed est quod in pace sanctæ Ecclesiæ fieri debeat, vnde clarescat si persecutionis tempore mori pro dilectione valeamus. Certè idem Ioannes dicit: Qui habuerit substantiam mundi huius: & viderit fratrem suum necessitatẽ habere: & clauserit viscera sua ab eo: quomodo charitas dei manet in eo? Hinc etiam Ioannes baptista ait: Qui habet duas tunicas, det non habenti. Qui ergo trãquillitatis tempore non dat pro deo tunicam suam: quomodo in persecutionis tempore daturus est animam suam? Virtus ergo charitatis vt inuicta sit in perturbatione: nutriatur per misericordiam in tranquillitate: quatenus omnipotenti deo primum discat sua impendere, postmodum semetipsum. Sequitur: Vos amici mei estis.) O quanta est misericordia conditoris nostri. Serui digni non sumus, & amici vocamur. Quanta est dignitas hominum, esse amicos dei? Sed audistis gloriam dignitatis: audite & laborem certaminis. Si feceritis quæ ego præcipio vobis.) Amici mei estis, si ea quæ præcipio vobis facitis. Ac si apertè dicat:
M Gaudetis de culmine: pensate quibus laboribus peruenitur ad ad culmen. Certè dum filij Zebedæi interueniente matre quærerent: vt vnus à dextris Dei: & alius à sinistris sedere debuissent, audierunt: Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Iam locum celsitudinis quærebant. Ad viam illos veritas reuocat, per quam ad celsitudinem venirent. Ac si dicatur: Iam vos locus delectat celsitudinis: sed prius via exerceat laboris. Per calicem enim pertingitur ad maiestatem. Si mens vestra appetit quod demulcet: prius bibite quod dolet. Sic sic per amarum poculum confessionis † peruenitur ad gaudium salutis. Iam non dicam vos seruos, quia seruus nescit quid faciat dominus eius: vos autem dixi amicos: quia omnia quæcunque audiui à patre meo: nota feci vocis.) Quæ sunt omnia quæ audiuit à patre suo: quæ nota fieri voluit seruis suis: vt eos efficeret amicos suos, nisi gaudia internæ charitatis, nisi illa festa supernæ patriæ, quæ nostris quotidie mentibus per aspirationem sui amoris imprimit? Dum enim audita super cœlestia amamus, amata iam nouimus: quia amor ipse notitia est. Omnia ergo eis nota fecerat: qui à terrenis desideriis immutati, amoris summi facibus ardebant. Istos verò amicos Dei aspexerat Propheta, cùm dicebat: Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus amicus enim quasi animi custos vocatur. Quia ergo Psalmista prospexit electos Dei à mũdi huius amore separatos, custodire in mandatis cœlestibus voluntatem dei: miratus est amicos Dei, dicens: Mihi autem nimis honorificati sunt

Ioan.13. — **dilectionem.* — *Charitatem in nobis ferire quærit hostis antiquus.* — *Luca 23.* — *Amici ipsi sunt qui persequuntur.* — *1. Ioan.3.* — *Luca 3.* — *Hominũ dignitas magna est, qui amici dei vocantur.* — *Matth.20.* — *Dulcia non meruit qui non gustauit amara.* — *†confessionis.* — *Psal.138.* — *Amicus animi custos vocatur.*

A sunt amici tui deus. Et tanquam si ab eo protinus causas honoris tanti nobis insinuari quæreremus, ilico adiunxit: Nimis cõfortatus est principatus eorum. Ecce electi dei carnem domãt, spiritum roborant, dæmonibus imperant, virtutibus coruscant, præsentia despiciunt, æternam patriam cum voce & moribus prædicant: eam etiam moriendo diligunt, atque ad illam per tormenta pertingunt. Occidi possunt, & flecti nequeunt. Nimis ergo confortatus est principatus eorum. In ista ipsa passione qua ceciderunt in morte carnis, videte quantum fuerit culmen mentis. Vnde hoc, nisi quia confortatus est principatus eorum? Sed [ne putes quod] sic magni forsitan pauci sunt, subiunxit: Dinumerabo eos, & super arenam multiplicabuntur.
Psalm.138 Totum mundum fratres aspicite. Martyribus plenus est. Iam penè tot qui videamus non sumus, quot veritatis testes habemus. Deo ergo numerabiles, nobis super arenam multiplicati sunt, quia quanti sint, à nobis comprehendi non possunt. Sed quisquis ad hanc peruenit dignitatem, vt amicus vocetur dei: sese in se conspiciat: dona autem quæ percipit, super se: nihil suis meritis tribuat, ne ad inimicitias erumpat. Vnde & subditur: Non vos me elegistis, sed ego elegi vos: & posui vos vt eatis, & fructum afferatis.) Posui ad gratiam: plantaui vt eatis volendo: fructum afferatis operando. Eatis enim volendo dixi: quia velle aliquid facere, iam mente ire est. Qualem verò
B fructum afferre debeant, subditur: Et fructus vester maneat.) Omne quod secundum præsens seculum laboramus: vix vsque ad mortem sufficit. Mors nanque interueniens, fructum nostri
Morte non incipitur quod pro æterna vita agitur. laboris abscindit. Quod verò pro æterna vita agitur, etiã post mortem seruatur: & tunc apparere incipit: cùm laborum carnalium fructus cœperit non videri. Ibi ergo illa retributio inchoat, vbi ista terminatur. Quisquis ergo iam æterna cognouit: apud eius animum temporales fructus vilescant. Tales ergo fructus operemur, qui maneant: tales fructus operemur, qui cùm mors cuncta interimat, ipsi exordium à morte sumant. Nam quod à morte incipiat fructus dei, testatur propheta, qui
Psalm.126 dicit: Cùm dederit dilectis suis somnum: hæc est hæreditas domini. Omnis qui dormit in morte, perdidit hæreditatem: sed cum dederit dilectis suis somnum, hæc est hæreditas domini: quia electi dei postquam peruenerint ad mortem: tunc inueniunt hæreditatem. Sequitur: Vt quodcunque petieritis patrem in nomine meo, det vobis.) Ecce hic dicit: Quodcunque petieritis patrem in nomine meo, det vobis.) Rursum alibi per
Ioan.16. eundem euangelistam dicit: Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Vsque modo non petistis quicquam in nomine meo. Si omne quod petimus in nomine filij, dat nobis
2.Corin.12. pater: quid ergo est quod Paulus ter dominum rogauit, & exaudiri non meruit, sed dictum est illi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur? Nũquid ille tam egregius
C prædicator in filij nomine non petiit? Quare autem non accepit quod petit? Quomodo ergo verum est, quia quicquid petierimus patrem in nomine filij, dat nobis pater: si auferri à se
Iesus saluator, vel salutaris dicitur. angelũ satanæ petiit Apostolus in nomine filij: & tamen quod petiit non accepit? Sed quia nomen filij Iesus est: Iesus autem saluator, vel etiam salutaris dicitur: ille ergo in nomine saluatoris petit, qui illud petit quod ad veram salutem pertinet. Nam si id quod non expedit petitur: non in nomine Iesu petitur pa-
Ioan.26. ter. Vnde & eisdem Apostolis adhuc infirmantibus dominus dicit: Vsque modo non petistis quicquam in nomine meo. Ac
2.Corin.12. si apertè diceretur: Non petistis in nomine saluatoris: qui nescitis quærere æternam salutem. Hinc est quod & Paulus non exauditur: quia si liberaretur à tentatione, ei non prodesset ad salutem. Ecce vidimus fratres charissimi quàm multi ad solennitatem martyris conuenistis, genua flectitis, pectus tunditis, voces orationis ac confessionis emittitis, faciem lachrymis rigatis. Sed pensate quæso petitiones vestras: videte si in nomine Iesu petitis: id est, si gaudia salutis æternæ postulatis. In domo enim Iesu, Iesum non quæritis, si in æternitatis templo importunè pro temporalibus oratis. Ecce alius in oratione quærit vxorem, alius petit villam, alius postulat vestem, alius dari sibi deprecatur alimentum. Et quidem cùm hæc desunt: ab omnipotenti deo petenda sunt. Sed meminisse continuo debe-
Matth.6. mus quod ex mandato eiusdẽ nostri redemptoris accepimus. Quærite primum regnum dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adiicientur vobis. Et hæc itaque à Iesu petere, non est errare: si

D tamen non nimiè petantur. Sed adhuc, quod est grauius, alius postulat mortem inimici: cúmque quem gladio nõ potest persequi: persequitur oratione. Et viuit adhuc qui maledicitur: & tamen is qui maledicit, iam de morte illius reus tenetur. Iubet autem deus, vt diligatur inimicus: & tamen rogatur deus vt occidat inimicum. *Matth.5.* Quisquis itaque sic orat: in ipsis suis precibus contra conditorem pugnat. Vnde & sub Iudæ specie dicitur: Fiat oratio eius in peccatum, oratio autem in peccatum est, illa petere que prohibet ipse qui petitur. *Psalm.108* Hinc veritas dicit: Cũ statis ad orandum: remittite si quid habetis in cordibus vestris. *Marc.11.* Quam virtutem remissionis apertius ostendimus: si vnum testimonium testamenti veteris proferamus. Certè cùm Iudæa conditoris sui iustitiam culpis exigentibus offendisset: prophetam suum ab oratione dominus prohibet, dicens: Nõ assumas laudem & orationem pro eis. Si Moyses & Samuël steterint coram me: non est anima mea ad populũ istum. *Hiere.8.* Quid est quod intermissis, relictísque tot patribus, soli Moyses & Samuël ad medium deducuntur: quorum mira obtinendi virtus ostenditur: dum nec ipsi posse intercedere dicuntur? Ac si apertè dominus dicat: Nec illos audio quos propter magnũ petitionis suæ meritum minimè contemno. Quid ergo est quòd Moyses &
E Samuël cæteris patribus in postulatione præferũtur: nisi quod hi duo tantummodo in cuncta testamenti veteris serie etiam pro inimicis suis leguntur exorasse? Vnus à populo lapidibus impetitur: & tamen pro lapidatoribus suis dominum deprecatur. *Exod.18.* Alter ex principatu eiicitur: & tamen petitus vt exoraret, *1.Regũ.12.* fatetur dicens: Absit à me hoc peccatum in domino, quo minus cessem orare pro vobis. Si Moyses & Samuël steterint coram me: non est anima mea ad populum istum. Ac si apertè dicat: Nec illos modo pro amicis audio: quos magnæ virtutis merito, orare etiam pro inimicis scio. Virtus ergo veræ orationis est celsitudo charitatis. Et tunc quisque quod rectè petit, adipiscitur, cùm eius animus in petitione, nec inimici odio fuscatur. Sed plerunque reluctantem animum vincimus: si etiã pro inimicis oramus. Effundit os pro aduersariis precem: sed vtinam cor teneat amorem. Nam sæpe & orationem pro inimicis nostris impendimus: sed hanc ex præceptione potius fundimus quàm ex charitate. Nam & vitam inimicorum petimus, & tamen ne exaudiamus, timemur. Sed quia internus iudex mentem potius quàm verba considerat: pro inimico nil postulat: qui pro eo ex charitate non orat. *Iudex internus mẽtem potius considerat quã verba.* Sed ecce in nos grauiter inimicus deliquit, damna intulit, iuuantes læsit, amantes persecutus est. Retinenda hæc essent: si remittenda nobis delicta non essent. Aduocatus etenim noster precem nobis in causa nostra composuit: & ipse eiusdem causæ iudex est, qui aduocatus. Preci autem quam composuit, conditionem inseruit, dicẽs: Dimitte nobis debita nostra: sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. *Matth.6.* Quia ergo ipse iudex venit, qui aduocatus extitit, ipse precem exaudit, qui fecit. Aut ergo non facienter dici-
F mus, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, & nosmetipsos hoc dicendo amplius ligamus. Aut fortasse conditionem hanc in oratione intermittimus: & aduocatus noster precem quam composuit, non recognoscit, atque apud se protinus dicit: Scio quid monui, non est ipsa oratio quam feci. Quid ergo nobis agẽdum est fratres: nisi vt veræ charitatis affectum impendamus fratribus: nulla in corde malitia maneat? vt consideret omnipotens deus erga proximum charitatem nostram: & nostris impendat iniquitatibus pietatem suam. *Charitatis veræ affectum fratribus impendere debemus.* Mementote quod monemur: Dimittite, & dimittetur vobis. Ecce debetur nobis, & debemus. Dimittamus ergo quod debetur nobis: vt dimittatur quod debetur à nobis. *Luca 6.* Sed ad hæc mens renititur: & vult implere quod audit, & tamẽ reluctatur. Ad martyris tumbam consistimus: qui ad cœleste regnum ex qua morte peruenerit, scimus. Nos si pro Christo corpus non ponimus: saltem animum vincamus. Placatur deus isto sacrificio: & probat iudicio pietatis suæ victoriam pacis nostræ. Certamen enim nostri cordis aspicit: & qui pòst vincentes remunerat: nunc decertantes iuuat Iesus Christus dominus noster: qui viuit & regnat in vnitate spiritus sancti deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Lectio sancti Euangelij secundum Ioannem.

Universidad de Deusto Biblioteca

G *Ioan. 4.*

IN illo tempore. Erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur, Capharnaum. Hic cum audisset quia Iesus veniret à Iudæa in Galilæam: abiit ad eum, & rogabat eum, vt descenderet & sanaret filium eius. Incipiebat enim mori. Dixit ergo Iesus ad eum: Nisi signa & prodigia videritis: non creditis. Dicit ad eum regulus: Domine, descende priusquam moriatur filius meus. Dicit ei Iesus: Vade: filius tuus viuit. Credidit homo sermoni quem dixit ei Iesus: & ibat. Iam autem eo descendente, serui occurrerunt ei, & nunciauerunt dicentes: quia filius eius viueret. Interrogabat ergo horam ab eis in qua melius habuerat. Et dixerunt ei: Quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater quia illa hora erat in qua dixerat ei Iesus: filius tuus viuit. H Et credidit ipse, & domus eius tota.

Homilia lectionis eiusdem, habita ad populum in basilica sanctorum Neræi & Achillæi, die natalis eorum.

HOMILIA XXVIII.

LEctio sancti Euangelij quam modo fratres audistis, expositione non indiget. Sed ne hanc taciti præterisse videamur, exhortando potius quàm exponendo in ea aliquid loquamur. Hoc autem nobis solummodo de expositione video esse requirendum: cur is qui ad salutem filio petendam venerat, audiuit: Nisi signa & prodigia videritis, non creditis.) Qui enim salutem filio quærebat, proculdubio credebat. Neque enim ab eo quæreret salutem, quem non crederet saluatorem. Quare ergo dicitur: Nisi signa & prodigia videritis, non creditis: qui antè credidit quàm signa videret? Sed mementote quid petiit: & apertè cognoscetis, quia in fide dubitauit. Poposcit nanque vt descenderet, & sanaret filium eius. Corporalem ergo presentiam domini quærebat: qui per spiritum nusquam deerat. Minus itaque in illum credidit: quem non putauit posse salutem dare, nisi præsens esset & corpore. Si enim perfectè credidisset: proculdubio sciret, quia non esset locus, vbi non esset deus. Ex magna ergo parte diffisus est: quia virtutem non dedit maiestati, sed præsentiæ corporali. Salutem itaque filio petiit, & tamen in fide dubitauit: quia dum ad quē venerat, & potentem ad curandum credidit: & tamen morienti filio esse absentem putauit. Sed dominus qui rogatur vt vadat: quia non desit vbi inuitatur, indicat. Solo iussu salutem reddidit, qui voluntate omnia creauit. Qua in re, hoc est nobis solerter intuendum, quod sicut Euangelista alio testante didicimus, centurio ad dominum venit, dicens: Domine, puer meus iacet paralyticus in domo mea, & malè torquetur. Cui a Iesu protinus respondetur: Ego veniam & curabo eum. Quid est quod regulus rogat, vt ad eius filium veniat: & tamen ire corporaliter recusat: ad seruum verò centurionis non inuitatur: & tamen se corporaliter ire pollicetur? Reguli filio per corporalem præsentiam non dignatur adesse: centurionis seruo non dedignatur occurrere. Quid est hoc, nisi quod superbia nostra retunditur, qui in hominibus non naturam qua ad imaginem dei facti sunt, sed honores & diuitias veneramur? Cumq; pensamus quæ circa eos sunt, negligimus pensare ipsos, eo profectò quod interiora minimè prouidemus, dum ea consideramus quæ in corporibus despecta sunt: negligimus pēsare quod sunt. Redemptor verò noster vt ostenderet, quia quæ alta sunt hominum, despicienda sunt: & quæ despecta sunt hominum, despicienda nō sunt: ad filium reguli ire noluit: ad seruum centurionis ire paratus fuit. Increpata est ergo superbia nostra: quę nescit pensare homines propter homine. Sola, vt diximus, quę circunstant hominibus pensat: naturam non aspicit: honorem dei in hominibus non agnoscit. Ecce ire non vult filius dei ad filium reguli: & tamen venire paratus est ad salutem serui. Certè si nos cuiuspiam seruus rogaret, vt ad eum ire deberemus: protinus nobis nostra superbia in cogitatione tacita responderet, dicens: Non eas, quia temetipsum degeneras: honor tuus despicitur, locus vilescit. Ecce de cœlo venit: qui seruo in terra occurrere non despicit: & tamen humiliari in terra contemnimus, qui de terra sumus. Quid verò apud deum vilius, quid despectius esse potest: quàm seruare honorem apud homines: & interni testis oculos non timere? Vnde & in sacro Euangelio ad Pharisæos dominus ait: Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus: deus autem nouit corda vestra: quia quod hominibus altum est, abominabile est apud deum. Notate fratres, notate quod dicitur: Si enim quod hominibus altum est, abominabile est apud deum: cordis nostri cogitatio tāto apud deum in imo est, quanto hominibus in alto. Et humilitas cordis nostri tanto apud deum in alto est, quanto hominibus in imo. Despiciamus ergo si quid boni gerimus: nulla nos nostra inflet operatio: non rerum abundantia, non gloria extollat. Si quibuslibet ex bonis affluētibus intus tumescimus, deo despecti sumus. Quo contra Psalmista de humilibus dicit: Custodiens paruulos dominus. Qui quia paruulos humiles appellat, postquam sententiam protulit, cōsilium subiungit: Nam quasi quæreremus quid ipse ad hęc faceret, adiūxit: Humiliatus sum, & liberauit me. Hæc ergo cogitate fratres. Hæc tota intentione pensate. Nolite in proximis vestris mundi huius bona venerari. Hoc propter deum honorate in hominibus, quibus tamē commissi non estis, quod facti sunt ad imaginem dei. Quod tunc proximis verè seruatis: si apud vosmetipsos prius in corde non intumescitis. Nam qui se adhuc pro rebus transitoriis extollit, nescit in proximo venerari quod maneat. Nolite ergo intra vosmetipsos pensare quod habetis, sed quid estis. Ecce mundus qui diligitur, fugit. Sancti isti ad quorum tumbam consistimus: florentem mundum mentis despectu calcauerunt. Erat tunc vita longa, salus continua, opulentia in rebus, fœcunditas in propagine, tranquillitas in diuturna pace, & tamē cum in seipso floreret, iam in eorum cordibus mundus aruerat. Ecce iam mundus in seipso aruit: & adhuc in cordibus nostris floret. Vbique mors, vbique luctus, vbique desolatio, vndiq; percutimur, vndiq; amaritudinibus replemur: & tamen cæca mente carnalis concupiscentiæ, ipsas eius amaritudines amamus, fugientem sequimur, labenti inhæremus. Et quia labentem retinere non possumus, cum ipso labimur, quem cadentem tenemus. Aliquando nos mundus delectatione retraxit à deo: nūc* tantis plagis plenus est, vt ipse nos iam mundus mittat ad deū. Pensate ergo quia nulla sunt, quæ temporaliter currunt. Finis temporalium ostendit, quàm nihil sit quod transire potuit. Casus rerum indicat, quia res transiens, & tunc propè nihil fuit, cum stare videretur. Hæc ergo fratres charissimi sollicita consideratione pensate: in ęternitatis amore cor figite, vt dum terrena culmina * adipisci contemnitis: perueniatis ad gloriam quam per fidem tenetis: per dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, qui tecum viuit & regnat deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Deus est vbique. I *Matth. 8.* *Honores & diuitias veneramur potius quā homines ipsos.* *Superbia nostra increpatur per hoc quid redemptor seruum centu-* K *rionis personaliter visitauit.* *Lucæ 17.* *Psal. 114.* *Ibidem.* L *Homines quare honorare debeamus.* **delectatione sibi tenuit: nūc &c.* M *† terrenam laudem.*

Lectio sancti Euangelij secundum Marcum.

Marci vlti.

IN illo tempore. Recumbentibus vndecim discipulis, apparuit eis Iesus & exprobrauit incredulitatem eorum, & duritiam cordis: quia his qui viderant eum resurrexisse, non crediderant. Et dixit eis: Euntes in vniuersum mundum prædicare Euangelium omni creaturæ. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Qui verò non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur. In nomine meo dæmonia eiicient: linguis loquentur nouis, serpentes tollent. Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ægros manus imponent, & bene habebūt. Et dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in cœlum: & sedet à dextris Dei. Illi

A Illi autem profecti prædicauerunt vbique, domino cooperante: & sermonem confirmante sequentibus signis.

Homilia lectionis eiusdem, habita ad populum in basilica beati Petri in ascensione domini.

HOMILIA XXIX.

QVòd resurrectionem dominicam discipuli tardè crediderunt: non tam illorum infirmitas, quàm nostra, vt ita dicam, futura firmitas fuit. Ipsa nanque resurrectio illis dubitantibus per multa argumenta monstrata est. Quæ dum nos legētes agnoscimus: quid aliud quàm de illorum dubitatione solidamur? Minus enim mihi Maria Magdalene præstitit quæ citius credidit, quàm Thomas qui diu dubitauit. Ille etenim dubitando, vulnerum cicatrices tetigit: & de nostro pectore dubitationis vulnus amputauit. Ad insinuandam quoque veritatem dominicæ resurrectionis, notandum nobis est quid Lucas referat dicens: Conuescens præcepit eis, ab Hierosolymis ne discederent. Et post pauca: Videntibus illis eleuatus est: & nubes suscepit eum ab oculis eorum. Notate verba, signate mysteria. Conuescens eleuatus est. Comedit & ascendit, vt videlicet, per effectum comestionis, veritas patesceret carnis. Marcus verò priusquam cœlum dominus ascendat: eum de cordis atque infidelitatis duritia increpasse discipulos memorat. Qua in re quid considerandum est: nisi quod idcirco dominus tunc discipulos increpauit, cùm eos corporaliter reliquit, vt verba quæ recedens diceret: in corde audientium arctius impressa remanerent? Increpata igitur eorum duritia, quid admonendo dicat, audiamus. Euntes in mundum vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ.) Nunquid fratres mei, sanctum Euangelium, vel insensatis rebus, vel brutis animalibus fuerat prædicandum: vt de eo discipulis dicatur: Prædicate omni creaturæ? Sed omnis creaturæ nomine, signatur homo. Sunt nanque lapides: sed nec viuunt, nec sentiunt. Sunt herbæ & arbusta: viuunt quidem, sed non sentiunt. Viuunt dico, non per animam, sed per viriditatem: quia & Paulus dicit: Insipiens, tu quod seminas, non viuificatur, nisi prius moriatur. Viuit ergo quod moritur, vt viuificetur. Lapides itaque sunt, sed non viuunt. Arbusta etiam sunt, & viuunt: sed non sentiunt. Bruta autem animalia sunt, viuunt, sentiunt: sed non discernunt. Angeli etenim sunt: viuunt, sentiunt, & discernunt. Omnis autem creaturæ aliquid habet homo. Habet nanque commune esse cum lapidibus, viuere cum arboribus, sentire cum animalibus, intelligere cum angelis. Si ergo commune habet aliquid cum omni creatura homo: iuxta aliquid omnis creatura est homo. Omni ergo creaturæ prædicatur Euangeliū: cùm soli homini prædicatur: quia ille videlicet docetur, propter quem in terra cuncta creata sunt: & à quo omnia per quandam similitudinem aliena non sunt. Potest etiam omnis creaturæ nomine, omnis natio gētium designari. Ante etenim dictum fuerat: In viam gentium ne abieritis. Nunc autem dicitur, Prædicate omni creaturæ: vt scilicet prius à Iudæa Apostolorum repulsa prædicatio, tunc nobis in adiutorium fieret, cùm hanc illa ad damnationis suæ testimonium, superba repulisset. Sed cùm discipulos ad prædicandum veritas mittit, quid aliud in mundo facit, nisi grana seminis spargit? Et pauca grana mittit in semine, vt multarum messium fruges recipiat ex nostra fide. Neque etenim in vniuerso mūdo tanta fideliū messis exurgeret: si de manu domini super rationalem terram illa electa grana prædicantium non venissent. Sequitur: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Qui verò nō crediderit, condemnabitur.) Fortasse vnusquisque apud semetipsum dicat: Ego iam credidi, saluus ero. Verum dicit, si fidem operibus tenet. Vera etenim fides est, quæ in hoc quod verbis dicit, moribus non contradicit. Hinc est enim quod de quibusdam falsis fidelibus Paulus dicit: Qui confitentur se nosse deum, factis autem negant. Hinc Ioannes ait: Qui dicit se nosse deum: & mandata eius non custodit, mendax est. Quod cùm ita sit, fidei nostræ veritatē in vitæ nostræ consideratione debemus agnoscere. Tunc enim veraciter fideles sumus: si quod verbis promittimus, operibus complemus. In die quippe baptismatis omnibus nos antiqui hostis operibus, atque omnibus pompis abrenunciare promisimus. Itaque vnusquisque vestrum ad cōsiderationem suam mentis oculos reducat: & si seruat post baptismum quod ante baptismum spopondit: certus iam quia fidelis est, gaudeat. Sed ecce si quod promisit, minime seruauit: si ad exercenda praua opera, ad concupiscendas mundi pompas dilapsus est: videamus si iam scit plangere quod errauit. Apud misericordem nanque iudicem, nec ille fallax habetur, qui ad veritatem reuertitur, etiam postquam mentitur: quia omnipotens deus dum libenter nostram pœnitentiam suscipit: ipse suo iudicio hoc quod errauimus, abscondit. Sequitur: Signa autem eos qui credituri sunt, hæc sequentur. In nomine meo dæmonia eiicient, linguis loquentur nouis: serpentes tollent: Et si mortiferum quid biberint: non eis nocebit. Super ægros manus imponent, & bene habebunt.) Nunquid nam fratres mei, quia ista signa non facitis: minimè creditis? Sed hęc necessaria in exordio Ecclesiæ fuerunt. Vt enim ad fidem cresceret multitudo credentium, miraculis fuerat nutrienda: quia & nos cum arbusta plantamus, tam diu eis aquam infundimus: quousque ea in terra iam coaluisse videamus, & si semel radicem fixerint, irrigatio cessabit. Hinc est enim quod Paulus dicit: Linguæ in signum sunt, non fidelibus: sed infidelibus. Habemus de his signis, atque virtutibus quæ adhuc subtilius considerare debeamus. Sancta quippe Ecclesia quotidie spiritaliter facit quod tunc per Apostolos corporaliter faciebat. Nam sacerdotes eius cùm per exorcismi gratiam manum credentibus imponunt: & habitare malignos spiritus in eorum mente contradicunt: quid aliud faciunt, nisi dæmonia eiiciunt? Et fideles quique qui iam vitæ veteris secularia verba derelinquunt, sancta autem mysteria insonant: conditoris sui laudes, & potētiam quantum præualent, narrant: quid aliud faciunt, nisi nouis linguis loquuntur? Qui dum bonis suis exhortationibus malitiam de alienis cordibus auferunt, serpentes tollunt. Et dum pestiferas suasiones audiunt: sed tamen ad operationem prauā minimè pertrahuntur: mortiferum quidem est quod bibunt, sed non eis nocebit. Qui quotiens proximos suos in bono opere infirmari conspiciunt: dum eis tota virtute concurrunt: & exemplo suæ operationis illorum vitam roborant, qui in propria actione titubant: quid aliud faciunt, nisi super ægros manus imponunt, vt bene habeant? Quæ nimirum miracula tanto maiora sunt, quanto spiritalia: tanto maiora sunt, quanto per hæc non corpora, sed animæ suscitantur. Hæc itaque signa fratres charissimi auctore deo si vultis vos facitis. Ex illis enim exterioribus signis obtineri vita ab hæc operantibus non valet. Nam corporalia illa miracula ostendunt aliquando sanctitatem, non autem faciunt. Hæc verò spiritalia quæ aguntur in mente, virtutem vitæ non ostendunt, sed faciunt. Illa habere & mali possunt: istis autem perfrui, nisi boni non possunt. Vnde de quibusdam veritas dicit: Multi mihi dicent in die illa: Domine domine, nónne in nomine tuo prophetauimus: & in nomine tuo dęmonia eiecimus: & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tūc cōfitebor illis, quia non noui vos: discedite à me omnes qui operamini iniquitatem. Nolite ergo fratres charissimi amare signa quæ possunt cum reprobis haberi communia: sed hæc quæ modo diximus, charitatis atque pietatis miracula amate: quæ tanto securiora sunt, quantò & occulta: & de quibus apud dominum eo maior fit retributio: quo apud homines minor est gloria. Sequitur: Et dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in cœlum, & sedet à dextris dei.) In veteri testamento cognouimus: quod Helias sit raptus in cœlum. Sed aliud est cœlum aëreum, aliud æthereum. Cœlum quippe aëreum terræ est proximum. Vnde & aues cœli dicimus: quia eas volitare in aëre videmus. In cœlum itaque aëreum Helias subleuatus est: vt in secretam quandam terræ regionem repentè duceretur: vbi in magna iam carnis, & spiritus quiete viueret: quousque ad finem mundi redeat, & mortis debitum soluat. Ille etenim mortem distulit, non euasit. Redemptor autem noster, quia non distulit, superauit: eamq; resurgendo consumpsit: & resurrectionis suæ gloriam ascendendo declarauit. Notādum quoque est quod Helias in curru legitur ascendisse: vt videlicet apertè demonstraretur: quia homo purus adiutorio indigebat alieno. Per angelos quippe facta illa, & ostensa sunt adiumenta: quia nec in cœlum quidem aëreum

Magdalene citiùs credens minus nobis præstitit quàm Thomas diu dubitans. *Acto. 1.* *Ibidem.* B *Euāgelium qualiter potest prædicari omni creaturæ.* *1. Corin. 15.* C *Homo potest dici omnis creatura.* *Matth. 10.* *Ad Titū. 1.* *1. Ioan. 2.* *Fideles veraciter sunt qui quod* D *verbis promittunt, operibus cōplent.* *Miracula fuerunt in exordio Ecclesiæ necessaria.* *1. Corin. 14* E *Sacerdotes etiam hodie dæmonia possunt eiicere.* F *Miracula sanctitatē ostendunt, sed non faciunt.* *Matth. 7.* *Psalm. 6.* *4. Reg. Cœlum est & æthereum, & aëreum. Helias in cœlum aëreum subleuatus est.* *4. Regū. 2.*

Universidad de Deusto Biblioteca

G aëreum per se ascendere poterat:quem naturæ suæ infirmitas grauabat. Redemptor autem noster non curru, non angelis subleuatus legitur: quia is qui fecerat omnia nimirum super omnia sua virtute ferebatur. Illò etenim reuertebatur, vbi erat:& inde redibat,vbi remanebat: quia cùm per humanitatẽ ascenderet in cœlum,per diuinitatem suam, & terram pariter continebat,& cœlum. *Gene.37.* Sicut autem Ioseph à fratribus venditus,venditionem redemptoris nostri figurauit:sic Enoch trãslatus, *Gene.5.* atque ad cœlum aëreum Helias subleuatus,ascensionem dominicam vterque designauit. *Ascẽsionis suæ domin[us] prænuncios habuit.* Ascensionis ergo suæ dominus prænuncios,& testes habuit, vnum ante legem,alium sub lege,vt quandoque veniret ipse qui veraciter cœlos penetrare potuisset. Vnde & ipse ordo in eorum quoque vtrorunque subleuatione per quædam incrementa distinguitur. *Gene.5.* Nam Enoch translatus, Helias verò ad cœlum subuectus esse memoratur,vt veniret postmodum qui nec trãslatus, subuectus,cœlum æthereum sua virtute penetraret. Qui nobis in se credentibus:quia carnis suæ quoque munditiam largiretur, & sub eo per incrementa temporum,virtus castitatis excresceret,in ipsa quoque eorum translatione, qui ascensionem dominicam, H vt videlicet famuli designauerunt, & in seipso qui ad cœlum ascendit,dominus ostendit. *Enoch in cœlũ translatus vxorẽ, & filios habuit.* Nam Enoch quidem vxorem & filios habuit. Helias verò neque vxorem,neque filios legitur habuisse. Pensate ergo quomodo per incrementa temporum creuerit munditia sanctitatis: quod & per translatos famulos, & per ascẽdentis domini personam patenter ostenditur. Trãslatus nanque est Enoch,& per coitum genitus, & per coitum generans. Raptus est Helias per coitum genitus: sed non iam per coitum generans. Assumptus verò est dominus,neque per coitum generans, neque per coitum generatus. *Marci.16.* Considerandum verò nobis est,quid est quod Marcus ait: Sedet à dextris dei,& Stephanus dicit: *Act.7.* Video cœlos apertos, & filium hominis stantem à dextris dei. *Redemptor quare describitur sedẽs à Marco:quem tamen stantẽ Stephanus testatus est.* Quid est quod hunc Marcus sedentem,Stephanus verò stantem se videre testatur? Sed scitis fratres,quia sedere iudicantis est:stare verò pugnantis vel adiuuãtis. Quia ergo redemptor noster assumptus in cœlum,& nunc omnia iudicat: & ad extremum iudex omnium veniet, hunc post assumptionem Marcus sedere describit: quia post ascensionis suæ gloriam, iudex in fine videbitur. Stephanus verò hunc in labore certaminis positus, stantem vidit, quem adiutorem habuit:quia vt iste in terra persecutorum infidelitatem vinceret,pro illo de cœlo illius gratia pugnauit. Sequitur: Illi autem profecti prædicauerunt vbique,domino cooperante:& sermonem confirmante sequentibus signis.) Quid in his considerandum est: quid memoriæ commendandum, nisi quòd præceptum obedientia, obedientiam verò signa secuta sunt?

I Sed quia auctore deo breuiter lectionem Euangelicam exponendo transcurrimus:restat vt aliquid de ipsa tantæ consideratione solennitatis dicamus. Hoc autem nobis primum quærendum est: quidnam sit quòd nato domino apparueruut angeli:& tamen non leguntur in albis vestibus apparuisse: ascendente autem domino, missi angeli in albis leguntur vestibus apparuisse. *Act.1.* Sic etenim scriptum est: Videntibus illis eleuatus est: & nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cúmque intuerentur in cœlum euntem illum: ecce duo viri steterunt iuxta illos in vestibus albis. *Domino ascendente quare apparent angeli in albis vestibus: non autem eo nascente.* In albis autem vestibus,gaudium & solennitas mentis ostenditur. Quid est ergo quòd nato domino, non in albis vestibus: ascendente autem domino, in albis vestibus angeli apparent:nisi quòd tunc magna solennitas angelis facta est: cùm cœlum deus homo penetrauit? quia nascente domino, videbatur diuinitas humiliata: ascendente vero domino,est humanitas exaltata. Albæ etenim vestes exaltationi magis congruunt quàm humiliationi. In ascensione ergo eius angeli in albis vestibus videri debuerunt:quia qui in natiuitate sua apparuit deus humilis:in ascensione sua ostensus est homo sublimis. Sed hoc nobis magnopere fratres charissimi in hac solennitate pensandum est,quia deletum est hodierna die chirographum damnationis nostræ: mutata est sententia corruptionis nostrę. *Gene. 3.* Illa enim natura cui dictum est, Terra es,& in terram ibis,hodie in cœlum iuit. Pro hac ipsa nanque carnis nostræ subleuatione per figuram beatus Iob dominum auem vocat. Quia enim ascensionis eius mysterium Iudæam non

K intelligere conspexit: de infidelitate eius per figuram beatus Iob sententiam protulit,dicens: *Iob 28.* Semitam ignorauit auis. Auis enim rectè appellatus est dominus: quia corpus carnem ad æthera librauit. Cuius auis semitam ignorauit quisquis eum ad cœlum ascendisse non credidit. De hac solennitate per Psalmistam dicitur: *Psalm. 8.* Eleuata est magnificentia tua super cœlos. De hac rursus ait: *Psalm.46.* Ascendit deus in iubilatione:& dominus in voce tubæ. De hac iterum dicit: *Psalm.67.* Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem,dedit dona hominibus. Ascendens quippe in altum,captiuam duxit captiuitatem:quia corruptionem nostram virtute suæ incorruptionis absorbuit. Dedit verò dona hominibus:quia misso desuper spiritu, alij sermonem sapientiæ,alij sermonem scientiæ, alij gratiam virtutum,alij gratiam curationum,alij genera linguarum, alij interpretationem tribuit sermonum. *1.Corin.12.* Dedit ergo dona hominibus [dum per huius gratiam eorum virtus in mundum excreuit.] De hac ascensionis eius gloria etiam Abacuch ait: *Abacuc.3.* Eleuatus est Sol,& luna stetit in ordine suo. Quis enim Solis nomine nisi dominus, & quæ lunæ nomine nisi ecclesia designatur? Quousque enim dominus ascendit ad cœlos:sancta eius Ecclesia aduersa mundi omnimodo formidauit. L At postquam eius ascensione roborata est:apertè prædicauit,quod occultè credidit. *Sol eleuatus est: & luna stetit in ordine suo.* Eleuatus est ergo Sol,& luna stetit in ordine suo:quia cùm dominus cœlum petiit:sancta eius Ecclesia in auctoritate prædicationis excreuit. Hinc eiusdem Ecclesiæ voce per Solomonem dicitur: *Cantic.2.* Ecce iste venit saliens in montibus, & transiliens colles. Considerauit nanque tantorum operum culmina, & ait: Ecce iste venit saliens in montibus. Veniendo quippe ad redemptionem nostram,quosdam,vt ita dicam,saltus dedit. Vultis fratres charissimi ipsos eius saltus agnoscere? De cœlo venit in vterum,de vtero venit in præsepe:de præsepe venit in crucem: de cruce venit in sepulchrum: de sepulchro rediit in cœlum. Ecce vt nos post se currere faceret:quosdam pro nobis saltus manifestata per carnem veritas dedit: *Psalm.18.* quia exultauit vt gigas ad currendam viam suam:vt nos ei diceremus ex corde: *Cantic.1.* Trahe nos post te:curremus in odore vnguentorum tuorum. Vnde fratres charissimi oportet vt illuc sequamur corde: vbi eum corpore ascendisse credimus. Desideria terrena fugiamus: nihil nos iam delectet in infimis: qui patrem habemus in cœlis. Et hoc nobis est magnopere perpendendum: quia is qui placidus ascendit,terribilis redibit:& quicquid nobis cum mansuetudine præcepit:hoc à nobis cum districtione exiget. Nemo ergo indulta pœnitentiæ tempora paruipendat: nemo curam sui dum valet agere,negligat: quia redemptor noster tanto tunc M in iudicium districtior veniet: quanto nobis ante iudicium magnam patientiam prærogauit. Hæc itaque vobiscum fratres agite:hæc in mente sedula cogitatione versate. Quanuis adhuc rerum perturbationibus animus fluctuet: iam tamen spei vestræ anchoram in æternam patriam figite: intentionem mentis in vera luce solidate. Ecce ad cœlum ascendisse dominum audiuimus. Hoc ergo seruemus in meditatione: quod credimus. *Redemptorem sequamur passibus amoris.* Et si adhuc hic tenemur infirmitate corporis: sequamur tamen eum passibus amoris. Non autem deserit desiderium nostrum ipse qui dedit Iesus Christus dominus noster: qui viuit & regnat cum deo patre in vnitate spiritus sancti deus: per omnia secula seculorum, Amen.

Lectio sancti Euangelij secundum Ioannem.

Ioan.14.

IN illo tempore. Dixit Iesus discipulis suis: Si quis diligit me,sermonem meum seruabit. Et pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Qui non diligit me: sermones meos non seruat. Et sermonem quem audistis, non est meus:sed eius qui misit me patris. Hæc locutus sum vobis apud vos manens. Paracletus autem spiritussanctus

A spiritus sanctus quem mittet pater in nomine meo: ille vos docebit omnia:& suggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis: Pacem relinquo vobis:pacem meam do vobis. Non quomodo mundus dat:ego do vobis. Non turbetur cor vestrum, neque formidet. Audistis quia ego dixi vobis:vado & venio ad vos. Si diligeretis me,gauderetis vtique:quia vado ad patrẽ: quia pater maior me est. Et nunc dixi vobis priusquã fiat:vt cum factum fuerit,credatis. Iam non multa loquar vobiscum. Venit enim princeps mundi huius:& in me non habet quicquam. Sed vt cognoscat mundus,quia diligo patrem,& sicut mandatum dedit mihi pater, sic facio.

Homilia lectionis eiusdem, habita ad populum in basilica sancti Petri, die sancto Pentecostes.

HOMILIA XXX.

LIbet fratres charissimi Euangelicæ verba lectionis sub breuitate transcurrere: vt pòst diutius liceat in contemplatione tantæ solennitatis immorari. Hodie nanque spiritus sanctus repentino sonitu super discipulos venit, mentésB que carnalium in sui amorem permutauit. Et foris apparentibus linguis igneis,intus facta sunt corda flammantia:quia dum deum in ignis visione susceperunt, per amorem suauiter arserunt. *1.Ioan.4.* Ipse nanque spiritussanctus amor est. Vnde & Ioannes dicit: Deus charitas est. Qui ergo mente integra deum desiderat, profectò iam habet quem amat. Neque enim quisquam posset deum diligere,si eum quem diligit,non haberet. Sed ecce si vnusquisque vestrum requiratur, an diligat deum:tota fiducia & secura mente respondet,diligo. In ipso autem lectionis exordio audistis quid veritas dicit: Si quis diligit me,sermonem meum seruabit.) Probatio ergo dilectionis, exhibitio est operis. *Ibidem.* Hinc in epistola sua idem Ioannes dicit: Qui dicit,diligo deum,& mandata eius non custodit,mẽdax est. Verè enim diligimus,si ad mandata eius à nostris nos voluptatibus coarctamus. Nam qui adhuc per illicita desideria diffluit,profectò deum non amat: quia ei in sua voluntate contradicit. Et pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.) Pensate fratres charissimi,quanta sit ista dignitas,habere in cordis hospitio aduentum dei. *Domũ mentis præparet qui dominũ dignè recipere volet.* Certè si domum nostram quisquam diues,aut præpotens amicus intraret,omni festinãtia domus tota mundaretur,ne quid fortasse esset quod oculos amici intrantis offenderet. Tergat ergo sordes praui operis,qui deo præparat domum mentis. Sed videte quid veriC tas dicat: Veniemus, & mansionem apud eum faciemus.) In quorundam etenim corda venit,& mansionem non facit:quia per compunctionem quidẽ dei respectum percipiunt,sed tentationis tempore hoc ipsum quod compuncti fuerant,obliuiscuntur,sicque ad perpetranda peccata redeunt,ac si hęc minimè planxissent. Qui ergo deum verè diligit,qui eius mandata custodit,in eius corde dominus & venit,& mansionem facit: quia sic eum diuinitatis amor penetrat,vt ab hoc amore,tentationis tempore non recedat. Ille ergo verè amat,cuius videlicet mentem delectatio praua ex consensu non superat. Nam tanto quisque à superno amore disiungitur, quãto inferius delectatur. Vnde & adhuc subditur: Qui nõ diligit me:sermones meos non seruat.) Ad vosmetipsos ergo fratres charissimi introrsus redite, si deum verè amatis,exquirite.*Nec tamen sibi aliquis credat,quicquid sibi animus sine operis attestatione responderit. De dilectione conditoris,lingua,mẽs, & vita requiruntur. *Amor Dei nunquã est ociosus.* Nunquam est dei amor ociosus. Operatur etenim magna,si est: si verò operari renuit, amor non est. Et sermonem meum quem audistis, non est meus, sed eius qui misit me patris.) Scitis fratres charissimi,quia ipse qui loquitur vnigenitus filius,verbum patris est,& ideo sermo quem loquitur filius,nõ est filij,sed patris:quia ipse filius verbum est patris. Hæc locutus sum vobis apud vos manens.) *Matth.28.* Quandò non maneret apud eos,qui ascensurus cœlum,promittit dicens: Ecce ego vobiscũ sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi? Sed

verbum incarnatum, & manet, & recedit. Recedit corpore, D manet diuinitate. Apud eos ergo tunc se mansisse perhibet: quia qui inuisibili semper potestate pręsens erat,corporali iam visione recedebat. Paracletus autem spiritussanctus quem mittet pater in nomine meo,ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis.) Nostis plurimi fratres mei,quod Græca locutione paracletus, Latina aduocatus dicitur,vel consolator. Qui idcirco aduocatus dicitur:quia pro errore delinquẽtium apud iustitiam patris interuenit. Qui vnius substantiæ cum patre & filio,exorare pro delinquentibus perhibetur,quia eos quos repleuerit,exorantes facit. Vnde & Paulus dicit: *Roma.8.* Ipse enim spiritus postulat pro nobis, gemitibus inenarrabilibus. Sed diceret quis: Minor est qui postulat, quã qui postulatur, quomodo ergo spiritus postulare dicitur:qui minor non est? Sed ipse spiritus postulat: quia ad postulãdum eos quos repleuerit, inflammat. *Spiritussanctus vocatur consolator.* Consolator autem idem spiritus vocatur:quia de peccati perpetratione mœrẽtibus, dum spem veniæ præparat,ab afflictione tristitiæ mentem leuat. De quo rectè promittitur: Ipse vos docebit omnia.) quia nisi idem spiritus cordi assit audientis, ociosus est sermo doctoris. *Doctoris lingua in vacuum laborat, nisi intus sit qui doceat.* Nemo ergo docenti homini tribuat, quod ex ore docentis intelligit: quia nisi intus sit qui doceat, doctoris lingua exterius in vacuum laborat. Ecce vnam loquentis vocem,omnes pariter auditis, nec tamen pariter sensum auditæ vocis percipitis. Cùm ergo vox dispar non sit,cur in cordibus vestris dispar est vocis intelligentia,nisi quia per hoc quod vox loquentis communiter admonet, est magister interior,qui de vocis intelligentia E quosdam specialiter docet? *1.Ioan.2.* De hac vnctione spiritus rursus per Ioannem dicitur: Sicut vnctio eius docet vos de omnibus. Per vocem ergo non instruitur, quando mens per spiritum non vngitur. Sed cur ista de doctrina hominum loquimur, quando & ipse conditor non ad eruditionem hominis loquitur, si eidem homini per vnctionem spiritus non loquatur: *Gene.4.* Certè Cain priusquam fratricidium opere perpetraret,audiuit: Peccasti,quiesce. Sed quia culpis suis exigentibus,voce est admonitus, non vnctione spiritus, audire verba dei potuit,sed seruare contempsit. Requirendum verò nobis est,cur de eodẽ spiritu dicatur: Suggeret vobis omnia, cũ suggerere soleat esse minoris? Sed quia suggerere aliquando dicimus subministrare, inuisibilis spiritus suggerere dicitur,non quòd nobis scientiam ab imo inferat,sed ab occulto. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Hic relinquo,illic do. Sequentibus relinquo, peruenientibus do. Ecce fratres charissimi,verba sacræ lectionis sub breuitate discussimus: nunc in contemplationem tantæ festiuitatis animum transferamus. Sed quia cũ lectione euãgelica vobis est etiam actuum Apostolorum lectio recitata,ex ea ergo aliquid in vsum nostræ contemplationis trahamus. *Act.2.* Audistis etenim quia spiritussanctus super discipulos in igneis linguis apparuit,omniúmque linguarum scientiam dedit. F Quid scilicet hoc miraculo designans, nisi quod sancta Ecclesia eodem spiritu repleta,omnium gentium erat voce locutura? *Gene. 11.* Qui verò contra deum turrim ædificare conati sunt,communionẽ vnius linguæ perdiderunt. In his autem qui deum humiliter metuebant,linguæ omnes vnitæ sunt. Hic ergo humilitas virtutem meruit,illic superbia confusionem. *Spiritussanctus quare sub diuersis figuris apparuisse legitur.* Sed quærendum est nobis fratres dilectissimi, cur spiritussanctus patri & filio coæternus,in igne apparuit, cur in igne simul & linguis, cur aliquando in columba, aliquando verò in igne monstratur, cur super vnigenitum filium apparuit in columbæ specie,& super discipulos in igne,ita vt neque super dominum veniret in igne, neque super discipulos monstraretur in columba. Per quatuor itaque hæc quæ proposuimus,soluendo redeamus. Patri nãque & filio coæternos spiritus in igne monstratur: quia incorporeus, ineffabilis,atque inuisibilis ignis est deus,attestante Paulo: *Heb.12.* Deus noster ignis consumens est. Deus quippe ignis dicitur. quia per hunc peccatorum rubigo consumitur. De hoc igne veritas dicit: *Lucæ 12.* Ignem veni mittere in terram: & quid volo nisi ut ardeat? Terra enim vocata sunt corda terrena,quę dum semper infirmas in se cogitationes congerunt,à malignis spiritibus conculcantur. Sed ignem dominus in terram mittit,cùm afflatu sancti spiritus corda carnalium incendit. Et terra ardet,cùm cor carnale in suis prauis voluptatibus frigidum, relinquit concu-

Universidad de Deusto Biblioteca

G concupiſcentias præſentis ſeculi, & incenditur ad amoré dei. Bene ergo in igne apparuit ſpiritus: quia ab omni corde quod replet, torporem frigoris excutit, & hoc in deſiderium ſuæ æternitatis accendit. In igneis auté linguis monſtratus eſt: quia idem ſpiritus coæternus eſt filio, & habet cognationem maximam linguæ cum verbo. Verbum quippe patris eſt filius. Et quia vna eſt ſpiritus, & verbi ſubſtantia, idem ſpiritus mõſtrari debuit in lingua. Vel certè quia per linguam procedit verbũ, in lingua apparuit ſpiritus: quia quiſquis ſancto ſpiritu tangitur, dei verbum, id eſt, vnigenitum dei filium confitetur, & negare dei verbum non valet: quia iam ſancti ſpiritus linguam habet. Vel certè in linguis igneis apparuit ſpiritus: quia omnes quos repleuerit, ardentes pariter, & loquentes facit. Linguas igneas doctores habent: quia dum deum amandum prędicant, corda audientium inflammant. Nam & ocioſus eſt ſermo doctoris, ſi præbere non valet incendium amoris. Hoc doctrinę incendium ab ipſo veritatis ore conceperant, qui dicebant: Nónne cor noſtrum ardens erat in nobis, cùm loqueretur in via, & aperiret nobis ſcripturas? Ex audito quippe ſermone inardeſcit animus, torporis frigus recedit, fit mens in ſuperno deſiderio anxia, à concupiſcentiis terrenis aliena. Amor verus qui hanc repleuerit, fletibus cruciat, ſed dum tali ardore cruciatur, ipſis ſuis cruciatibus paſcitur. Audire ei libet præcepta cœleſtia, & quot mandatis H inſtruitur, quaſi tot facibus inflammatur, & quæ torpebat prius per deſideria, ardet poſtmodum per verba. Vnde bene per Moyſen dicitur: In dextera eius ignea lex. In ſiniſtra quippe reprobi, qui & ad ſiniſtram ponendi ſunt. Dextera autem dei appellentur electi. In dextera ergo dei, ignea lex eſt: quia electi mandata cœleſtia nequaquam frigido corde audiunt, ſed ad hæc amoris intimi facibus inardeſcunt. Sermo ad aurem ducitur: & mens eorum ſibimet irata, ex internæ dulcedinis flamma concrematur. In columba verò ſpirituſſanctus, & in igne monſtratus eſt: quia omnes quos repleuerit, ſimplices & ardentes facit. Simplices puritate, ardentes æmulatione. Neque enim placere deo, aut ſimplicitas ſine zelo, aut zelus ſine ſimplicitate poteſt. Hinc ipſa veritas dicit: Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. Qua in re notandum eſt quod diſcipulos ſuos, nec de columba ſine ſerpente, nec de ſerpente ſine columba voluit dominus admonere: quatenus & columbæ ſimplicitatem aſtutia ſerpentis accenderet, & ſerpentis aſtutiam columbæ ſimplicitas temperaret. Hinc Paulus ait: Nolite pueri effici ſenſibus. Ecce prudentiam ſerpentis audiuimus, nunc de ſimplicitate columbæ moneamur. Sed malitia paruuli eſtote. Hinc de beato Iob dicitur: Erat vir ſimplex & rectus. Quæ eſt autem rectitudo ſine ſimplicitate, aut quæ ſimplicitas ſine rectitudine? Quia ergo & rectitudinem docet iſte ſpiritus, & ſimplicitatem, & in igne monſtrari debuit, & in columba, quatenus omne cor I quod eius gratia tangitur, & manſuetudinis lenitate tranquillum, & zelo iuſtitiæ accenſum fiat. Ad extremum verò quærẽdum eſt, cur in ipſo redemptore noſtro, mediatore dei & hominum, per columbam apparuit, in diſcipulis verò per ignem? Certè vnigenitus dei filius, iudex eſt generis humani. Sed quis eius iuſtitiam ferret, ſi priuſquam nos per manſuetudinem colligeret, culpas noſtras per zelum rectitudinis examinare voluiſſet? Homo ergo pro hominibus factus, mitem ſe hominibus præbuit. Nouit peccatores ferire, ſed colligere. Prius voluit manſuetè corripere, vt haberet quos poſtmodum in iudicio ſaluaret. In columba ergo ſuper eum apparere debuit ſpiritus, qui nõ veniebat vt peccata iam per zelum percuteret, ſed adhuc per manſuetudinem toleraret. At contrà ſuper diſcipulos in igne debuit ſpiritus ſanctus demonſtrari, vt hi qui erant ſimpliciter homines, atque ideo peccatores, eos contra ſemetipſos ſpiritalis feruor accenderet, & peccata quibus deus per manſuetudinem parceret, ipſi in ſe per pœnitentiam punirét. Nec ipſi quippe eſſe poterant ſine peccato, qui adhærebant cœleſti magiſterio. Ioãne atteſtante, qui ait: Si dixerimus quia peccatum non habemus, noſmetipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. In igne ergo venit in hominibus, in columba verò apparuit in domino: quia peccata noſtra quæ piè dominus per manſuetudinem tolerat, nos per zelum rectitudinis debemus cautè conſpicere, & ardore ſemper pœnitentiæ cremare.

Spirituſſanctus in igne apparuit, & in linguis igneis. — *Lucæ vlti.* — *Deut. 33.* — *Spirituſſanctus quos replet, ſimplices facit, & ardẽtes.* — *Matth. 10.* — *1. Corin. 14* — *Iob. 1.* — *Spirituſſanctus quare apparuit ſuper redẽptorem in columba, & ſuper diſcipulos in igne.* — *1. Ioan. 1.*

K Igitur per columbam ſpiritus in redemptore monſtratus eſt, per ignẽ verò in hominibus: quia quanto nobis noſtri iudicis facta eſt ſeueritas temperata, tanto erga ſe debet fieri noſtra infirmitas accenſa. Quatuor itaq; propoſitionũ expleta ratione, ad dona eiuſdem ſpiritus contẽplanda tranſeamus. De iſto quippe ſpiritu ſcriptum eſt: Spiritus eius ornauit cœlos. Ornamenta enim cœlorum, ſunt virtutes prædicantium. Quæ videlicet ornamenta Paulus enumerat, dicens: Alij datur per ſpiritũ ſermo ſapientiæ, alij ſermo ſcientiæ ſecundum eundem ſpiritum, alteri fides in eodẽ ſpiritu, alij gratia ſanitatum in vno ſpiritu, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij diſcretio ſpirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio ſermonum. Hæc autem omnia operatur vnus atque idem ſpiritus, diuidens ſingulis prout vult. Quot ergo ſunt bona prædicantiũ, tot ſunt ornaméta cœlorum. Hinc rurſus ſcriptum eſt: Verbo domini cœli firmati ſunt, &c. Verbum enim domini, filius eſt patris. Sed eoſdem cœlos, videlicet ſanctos Apoſtolos, vt tota ſimul ſancta trinitas oſtendatur operata, repentè de ſancti ſpiritus diuinitate adiũgitur. Et ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. Cœlorum ergo virtus de ſpiritu ſumpta eſt: quia mundi huius poteſtatibus contraire non præſumerent, niſi eos ſancti ſpiritus fortitudo ſolidaſſet. Quales nanque doctores ſanctæ Eccleſiæ, ante aduentũ huius ſpiritus fuerint, ſcimus: & poſt aduentum L illius, cuius fortitudinis facti ſint, conſpicimus. Certè iſte ipſe paſtor Eccleſiæ, ad cuius ſacratiſsimũ corpus ſedemus, quantæ debilitatis, quantæque formidinis ante aduentum ſpiritus fuerit, ancilla oſtiaria requiſita dicat. Vna enim mulieris voce percuſſus, dum mori timuit, vitã negauit. Et penſandum quia eum comprehenſum Petrus negauit in terra, quem ſuſpẽſum latro confeſſus eſt in cruce. Sed vir iſte tantæ formidinis, qualis poſt aduentum ſpiritus exiſtat, audiamus. Fit conuentus magiſtratus atque ſeniorum, cæſis denunciatur Apoſtolis, ne in nomine Ieſu loqui debeãt. Petrus magna auctoritate reſpõdet: Obedire oportet deo, magis quàm hominibus. Et rurſus: Si iuſtũ eſt in conſpectu dei vos potius audire quàm deum, iudicate. Non enim poſſumus quæ videmus & audiuimus, nõ loqui. Et illi quidem ibant gaudentes à conſpectu concilij, quoniã digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Ecce gaudet Petrus in verberibus, qui antè in verbis timebat. Et qui prius ancillæ vocem requiſitus timuit, poſt aduentum ſpiritus ſancti, vires principũ cæſus premit*. Libet oculos fidei in virtutem opificis huius attollere, atque ſparſim patres teſtamenti noui ac veteris cõſiderare. Ecce apertis eiſdẽ oculis fidei, Dauid, Amos, Danielẽ, Petrum, Paulũ, Mattheũ intueor, & ſanctus iſte ſpiritus, qualis ſit artifex, conſiderare volo, ſed in ipſa mea conſideratione deficio. Implet nanque citharœdum puerum, & Pſalmiſtam facit. Implet paſtorem armentarium ſycomoros vellicantẽ, & prophetã facit. Implet abſtinẽtẽ puerũ, & iudicẽ ſenũ facit. Implet piſcatorem, & prędicatorẽ facit. Implet perſecutorẽ, & doctorẽ gentiũ facit. Implet publicanũ, & Euangeliſtã facit. O qualis eſt artifex iſte ſpiritus, nulla ad diſcendum mora agitur in omne quod voluerit: Mox enim vt tetigerit, mẽtẽ docet. ſolũq; tetigiſſe, docuiſſe eſt. Nã humanũ animũ ſubitò vt illuſtrat, immutat: abnegat hoc repentè quod erat, exhibet repentè quod non erat. Penſemus, ſanctos prædicatores noſtros quales hodierna die reperit, quales fecit. Certè qui in vno conclaui pro Iudęorum metu reſidebãt, natiuitatis ſuæ ſinguli linguã nouerant, & tamen nec ea ipſa lingua quam nouerant, apertè Chriſtũ loqui præſumebant. Venit ſpiritus, & in ore eos per diuerſitatẽ linguarũ docuit, in mẽte autẽ ex auctoritate roborauit. Cœperunt & in aliena Chriſtum eloqui, qui de illo prius & in ſua lingua loqui metuebant. Inflammatum etenim cor deſpexit tormenta corporis, quæ antè metuebat. Vicit vim carnalis formidinis præ amore conditoris. Et qui prius ſuis aduerſariis ſuccumbebant formidine, eis iam præerant auctoritate. Qui ergo in tantæ eos celſitudinis culmen erexit, quid aliud dixerim, niſi quod mentes terrenorum hominum cœlos fecit? Penſate fratres chariſsimi, poſt incarnationem vnigeniti filij dei qualis ſit hodierna ſolennitas de aduentu ſpiritus ſancti. Sicut enim illa, ita quoque & hæc eſt honorabilis. In illa quippe deus in ſe permanens ſuſcepit hominem, in iſta verò homines venientẽ deſuper ſuſceperũt deum.

Iob. 26. — *1. Corin. 12. Spirituſſancti donaria ſunt.* — *Pſalm. 32.* — *Ibidem.* — *Matth. 26. Lucæ 14.* — *Act. 5.* — **ſpreuit. Petrus ſpiritu ſancto recepto gaudebat in verberibus qui prius timebat in verbis.* — M — *1. Regũ. 16. Amos. 7. Daniel. 13. Matth. 4. Act. 9. Lucæ 5.* — *Pentecoſtes ſolennitas eſt valde honorabilis*

A In illa deus naturaliter factus eſt homo, in iſta homines facti ſunt per adoptionem dij. Si ergo remanere carnales in morte nolumus, hunc fratres chariſsimi viuificantem ſpiritum amemus. Sed quia caro ſpiritum neſcit, dicat fortaſſe carnali cogitatione apud ſe aliquis: Quomodo diligere valeo, quẽ ignoro? Hoc & nos concedimus: quia mens viſibilibus intenta, videre neſcit inuiſibilẽ. Nulla enim niſi viſibilia cogitat, eáq; & cùm non agit, eorũ imagines introrſus trahit, dúmque in imaginib⁹ corporeis iacet, ſurgere ad incorporea nõ valet. Vnde fit, vt tantò deterius creatorem neſciat, quãto in cogitatione ſua familiarius corpoream creaturã portat. Sed cùm deum videre non poſſumus, habemus aliquid quod agamus vnde iter fiat, quò ad eum noſtræ intelligentiæ oculis veniat. Certè quem in ſe videre nullo modo valemus, hunc in ſeruis ſuis videre iam poſſumus. Quos dum mira conſpicimus agere, certum nobis fit, in eorũ mentibus deum habitare. In re autem incorporea à rebus corporalibus vſum trahamus. Nemo etenim noſtrum orientem clarè ſolem in ſphæram illius intendendo valet cõſpicere, quia tenſi in eius radiis oculi reuerberãtur. Sed ſole illuſtratos mõtes aſpicimus, & quia iam Sol ortus eſt, videmus. Quia ergo ſolem iuſtitiæ in ſeipſo videre non poſſumus, illuſtratos montes claritate illius videamus, ſanctos videlicet. Apoſtolos, qui virtutibus emicant: miraculis coruſcant, quos nati ſolis claritas perfudit, & cùm in ſeipſo ſit inuiſibilis, per eos B nobis quaſi per illuſtratos mõtes ſe viſibilem præbuit. Virtus enim diuinitatis in ſe, quaſi ſol in cœlo eſt. Virtus diuinitatis in hominibus, ſol in terra. Solem ergo iuſtitiæ intueamur in terra, quem videre non poſſumus in cœlo, vt dum inoffenſo pede operis per hunc in terra gradimur, ad intuendum illum quãdoque oculos & in cœlum leuemus. Sed inoffenſo pede iter noſtrum in terra agitur, ſi deus ac proximus integra mente diligatur. Nec enim deus verè ſine proximo, nec proximus verè diligitur ſine deo. Hinc eſt, quòd, ſicut in alio ſermone iam diximus, idem ſpiritus ſecundò legitur diſcipulis datus, prius à domino in terra degente, poſtmodum à domino cœlo præſidente. In terra quippe datur, vt diligatur proximus, è cœlo verò vt diligatur deus. Sed cur prius in terra, poſtmodum è cœlo, niſi quod patenter datur intelligi: quia iuxta Ioannis vocẽ, qui fratrem ſuum non diligit quem videt, deum quẽ non videt, quomodo poteſt diligere? Diligamus ergo proximum fratres, amemus eum qui iuxta nos eſt, vt peruenire valeamus ad amorem illius qui ſuper nos eſt. Meditetur mens in proximo quod exhibeat deo, vt perfectè mereamur in deo gaudere cũ proximo. Tunc ad illam ſupernæ frequentiæ lætitiã perueniemus, de qua nunc ſancti ſpiritus pignus accepimus. Ad iſtum finem toto amore tendamus, in quo ſine fine lætabimur. Ibi ſupernorum ciuium ſocietas ſancta. Ibi ſolẽnitas certa. Ibi re- C quies ſecura. Ibi pax vera, quæ nobis iam non relinquitur, ſed datur per dominum Ieſum Chriſtum.

Solem rectè aſpicere nemo valet. — *1. Ioan. 4.* — *Proximus eſt amãdus ſi ad deum peruenire volumus.*

Lectio ſancti euangelij ſecundum Lucam.

Lucæ 13.

IN illo tempore. Dicebat Ieſus turbis ſimilitudinem hãc. Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua, & venit quærens fructum in illa, & non inuenit. Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres ſunt ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio. Succide ergo illam. Vt quid etiam terram occupat? At ille reſpondens dixit illi: Domine, dimitte illã, & hoc anno, vſque dum fodiam circa illam, & mittã ſtercora. Et ſi quidem fecerit fructum: ſin autem, in futurum ſuccides eam. Erat autem docens in ſynagoga eorum ſabbatis. Et ecce mulier quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem & octo, & erat inclinata, nec omnino poterat ſurſum reſpicere. Quã cùm videret Ieſus, vocauit eam ad ſe, & ait illi: Mulier, dimiſſa es ab infirmitate tua. Et impoſuit illi manus, & D confeſtim erecta eſt, & glorificabat deum. Reſpondens autem archiſynagogus, indignans quia ſabbato curaſſet Ieſus, dicebat turbæ: Sex dies ſunt in quibus oportet operari. In his ergo venite & curamini, & nõ in die ſabbati. Reſpondens autem ad illũ Ieſus dixit: Hypocritæ, vnuſquiſque veſtrũ ſabbato non ſoluit bouem ſuum aut aſinum à præſepio, & ducit adaquare? Hanc autem filiam Abrahæ quam alligauit ſatanas, ecce decem & octo annis, nónne oportuit ſolui à vinculo iſto die ſabbati? Et cùm hæc diceret, erubeſcebant omnes aduerſarij eius. Et omnis populus gaudebat in vniuerſis quæ glorioſè fiebant ab eo.

Homilia lectionis eiuſdem habita ad populum in Baſilica ſancti Laurentij martyris, ſabbato quatuor temporum.

Homilia XXXI.

DOminus ac redemptor noſter per Euangelium ſuum aliquando verbis, aliquãdo rebus loquitur: aliquando aliud verbis, atque aliud rebus: aliquando autem hoc E verbis, quod rebus. Duas etenim res ex Euangelio fratres audiſtis, ficulneam infructuoſam, & mulierẽ curuã, & vtriq; rei eſt pietas impenſa. Illud autem dixit per ſimilitudinem, iſtud egit per exhibitionẽ. Sed hoc ſignificat ficulnea infructuoſa, quod mulier inclinata, & hoc ficulnea reſeruata, quod mulier erecta. Dominus vineæ tertiò venit ad ficulneam, & fructum minimè inuenit, & mulier quæ erecta eſt decem & octo annis fuerat curua. Hoc autem decem & octo annorum numero ſignatur, quod tertiò dominus vineæ ad ficulneã infructuoſam veniſſe perhibetur. Quia ergo præmittẽdo ſummatim totum perſtrinximus, iam per lectionis ordinem ſingula diſſeramus.

Arborem fici habebat quidam plantatã in vinea ſua, & venit quærens fructum in illa, & non inuenit.) Quid arbor fici, niſi humanam naturã deſignat? Quid mulier inclinata, niſi eãdem naturam ſignificando denunciat? Quæ & bene plantata eſt ſicut ficus, & bene creata † ſicut mulier, ſed in culpam propria ſponte lapſa, neque fructum ſeruat operationis, neq; ſtatum rectitudinis. Ad peccatum quippe ex voluntate corruẽs: quia fructum obediẽtiæ ferre noluit, ſtatũ rectitudinis amiſit. Quæ ad dei ſimilitudinem condita, dum in ſua dignitate non perſtitit, quod plantata vel creata fuerat, ſeruare contempſit. F Tertiò dominus vineæ ad ficulneam venit: quia naturam generis humani ante legem, ſub lege, ſub gratia, expectando, admonendo, viſitando requiſiuit. Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres ſunt ex quo venio fructum quærens in ficulnea hac, & non inuenio.) Venit ante legem: quia per naturalem intellectum quid vnuſquiſque exemplo ſui, qualiter erga proximũ agere debuiſſet, innotuit. Venit in lege: quia præcipiendo docuit. Venit poſt legem per gratiã, quia pietatis ſuæ præſentiam exhibendo monſtrauit. Sed tamen in tribus annis fructum ſe non inueniſſe conqueritur: quia quorũdam prauorum mentes nec inſpirata lex naturalis corrigit, nec præcepta erudiunt, nec incarnationis eius miracula cõuertunt. Quid verò per cultorem vineæ, niſi præpoſitorum ordo exprimitur? Qui dum præſunt Eccleſiæ, nimirum dominicæ vineæ curam gerũt. Huius enim vineæ primus cultor Petrus Apoſtolus extitit. Hunc nos indigni ſequimur, inquãtum pro eruditione veſtra, docendo, prædicando, † increpando laboramus. Sed cum magno iam timore audiendum eſt, quod cultori vineæ de infructuoſa arbore dicitur. Succide eam, vt quid etiã terrã occupat?) Vnuſquiſque iuxta modum ſuum, inquantum locum vitæ præſentis tenet, ſi fructum bonæ operationis non exhibet, velut infructuoſa arbor terrã occupat: quia in eo loco in quo ipſe eſt, & aliis operandi occaſionem negat. Sed in hoc ſeculo potens quilibet ſi fructum nõ habet operationis bonæ, etiã impedimentum præſtat cæteris: quia quicunq; ſub ipſo ſunt: exemplo prauitatis illius, quaſi vmbra peruerſitatis eius premuntur.

Ficulnea & mulier curua humanã naturã repræſentant. — *† erecta.* — *Dominus venit ante legẽ, in lege, & poſt legem.* — *† deprecando.* — *Arbori infructuoſa cõparatur qui bonæ operationis fructũ non exhibet.*

Universidad de Deusto Biblioteca

G muntur.Stat de super arbor infructuosa,& subter terra sterilis iacet.Infructuosę arboris desuper vmbra densatur,& Solis radius ad terram descendere nequaquam permittitur:quia dum subiecti quilibet,patroni peruersi peruersa ex ẽpla conspiciũt, ipsi quoque infructuosi remanentes, veritatis lumine priuantur.Et presi vmbra,calorem Solis nõ accipiunt: quia inde remanent à deo frigidi,vnde in hoc seculo malè proteguntur.Sed de hoc peruerso quolibet & potente,penè iam requisitio deo non est.Postquam enim se perdidit,quærendum solum modo est,cur & alios premat.Vnde bene eiusdẽ vineæ dominus dicit:Vt quid etiam terram occupat? Terram quippe occupat, qui mentes alienas grauat. Terram occupat,qui locum quẽ tenet,in bonis operibus non exercet. Sed tamen nostrũ est pro talibus deprecari.Nam cultor vineæ quid dicat,audiamus.

Prælatorũ peruersa exempla subditos corrũpunt.

Domine,dimitte illam & hoc anno, vsque dum fodiam circa illam.) Quid est circa ficulneam fodere,nisi infructuosas mentes increpare?Omnis quippe fossa in imo est.Et nimirum increpatio dũ mentẽ sibi demonstrat,humiliat.Quoties ergo aliquẽ de peccato suo corripimus,quasi ex culturæ debito circa infructuosam arborem fodimus.Post fossionem verò quid

H dicatur,audiamus. Et mittam cophinum stercoris.) Quid est cophinus stercoris,nisi memoria peccatorum?Peccata etenim carnis,stercora vocantur.Vnde & per prophetam dicitur:Cõputruerunt iumenta in stercore suo. Iumenta quippe in stercore suo computrescere,est carnales quosque in fœtore luxuriæ vitam finire. Nos itaque quoties carnalem mentem de suis peccatis increpamus,quoties ad eius memoriam vitia anteacta reducimus, quasi infructuosæ arbori cophinũ stercoris versamus:vt malorum quæ egit,memoriam recolat, & ad cõpunctionis gratiam quasi de fœtore pinguescat.Mittitur ergo cophinus stercoris ad radicem arboris, quando prauitatis suæ conscientia tangitur memoria cogitationis. Cũmque se per pœnitentiam ad lamenta mens excitat,& ad bonę operationis gratiam reformat,quasi per tactum stercoris redit ad fœcunditatem operis radix cordis. Plangit quod fecisse se meminit. Displicet sibi qualem fuisse se recolit.Intentionem contra se dirigit,atque ad meliora animum accendit.Ex fœtore ergo ad fructum reuiuiscit arbor: quia de cõsideratione peccati ad bona se opera resuscitat animus.Et sunt plærique qui increpationes audiunt,& tamen ad pœnitentiam redire contemnunt,& infructuosi deo,in hoc seculo virides stant.Sed audiamus quid ficulneæ cultor adiungat.Si quidem fecerit fructũ : sinautem, in futurum succides eam , quia profectò qui hic non vult ad fœcunditatẽ pinguescere per increpationem , illic cadet vnde iam resurgere per pœnitentiam non valet:& in futurum succidetur,quamuis hic sine fructu viridis stare videatur.Erat autem docens in synagoga eorum sabbatis . Et ecce mulier quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo.)Paulo an-

Iohel.1. Iumenta in stercore putrescere quid est.

Arbor reuiuiscit ad fructum ex fœtore.

I te iam diximus, quia hoc erat trinus aduẽtus domini ad infructuosam ficulneam,quod decem & octo annorũ numerus ad curuam mulierem signat.Sexto enim die homo factus est,atq; eodem sexto die opera domini cuncta perfecta sunt.Senarius autem numerus in trigonum ductus, decẽ & octo facit. Quia ergo homo qui sexta die factus est, perfecta opera habere noluit,sed ante legem,sub lege,atque in exordio inchoãtis gratię infirmus extitit,decem & octo annis curua mulier fuit:Et erat inclinata,nec omnino poterat sursum respicere.) Omnis peccator terrena cogitans,cœlestia non requirens,sursum respicere non valet:quia dum desideria inferiora sequitur , à mentis suæ rectitudine curuatur:& hoc semper videt , quod sine cessatione cogitat. Ad corda vestra fratres charissimi redite,quid horis omnibus in cogitationibus vestris voluatis,semper aspicite. Alius de honoribus,alius de pecuniis,alius de prædiorum ambitu cogitat.Hæc cuncta in imo sunt, & quando mens talibus implicatur , ab status sui rectitudine flectitur. Et quia ad cœleste desiderium non assurgit , quasi mulier inclinata sursum respicere nequaquam potest.Sequitur : Hanc cùm vidisset Iesus,vocauit ad se,& ait illi:Mulier,dimissa es ab infirmitate tua,& imposuit illi manũ,& confestim erecta est.) Vocauit & erexit:quia illuminauit ipsam mulierem, & adiuuit. Vocat, sed non erigit,quando per eius gratiam illuminamur, sed exigentibus nostris meritis adiuuari non possumus. Plærunque

Homo sexto die factus est.

Terrena efficiunt animas curuas.

enim videmus quæ agenda sunt,sed opere non implemus.Ni- K
timur & infirmamur. Mentis iudicium rectitudinẽ conspicit, sed ad hanc operis fortitudo succũbit:quia nimirũ iam de pœna peccati est,vt ex domo quidem possit bonum conspici,sed tamen ab eo quod aspicitur , contingat per meritum repelli. Visitata etenim culpa obligat mentem, vt nequaquam surgere possit ad rectitudinẽ.Conatur,& labitur : quia vbi sponte diu perstitit,ibi & cùm noluerit, coacta cadit. Bene de hac nostra incuruatione ex typo humani generis per Psalmistam dicitur: *Psal.118.* Incuruatus sum,& humiliatus sum vsquequaque.Contemplatus nanque quod ad supernam lucem intuendam homo cõditus fuerat,sed peccatis exigentibus foras missus,mentis suæ tenebras secum portat,superna nõ appetit,infimis intendit,cœlestia nequaquam desiderat , terrena semper in animo versat: hoc quod de suo genere doluit,in seipso exclamauit,dicẽs: Incuruatus sum, & humiliatus sum vsquequaque. Cõtẽplationẽ nanque cœlestium perdens,si sola carnis necessaria homo cogitaret,incuruatus & humiliatus esset, sed tamẽ vsquequaque non esset.Quem ergo à supernis cogitationibus nõ solum necessitas deiicit,sed etiam voluptas illicita sternit,nõ solum incuruatus,sed vsquequaque incuruatus est. Hinc alius prophe- L *Esaiæ 51.*
ta de immundis spiritibus dicit:Qui dixerunt animæ tuæ , incuruare,vt transeamus.Recta quippe stat anima, cùm superna desiderat,& nequaquam flectitur ad ima.Sed maligni spiritus cùm hanc in sua rectitudine stare conspiciunt , per eã transire non possunt.Transire nanque eorum,est immunda illi desideria spargere.Dicunt ergo,incuruare vt transeamus:quia si ipsa se ad ima appetenda non deiicit,contra hanc illorum peruersitas nullatenus conualescit. Et trãsire per eam nequeunt,quam contra se rigidam in superna intentione pertimescunt. Nos ergo fratres charissimi,nos viã malignis in nobis spiritibus damus,cùm terrena cõcupiscimus,cùm ad temporalia appetenda curuamur.Pudeat ergo terrena concupiscere , & dorsa mẽtium ascendentibus aduersariis præbere. Terram semper intuetur qui curuus est,& quo præmio sit redẽptus, non meminit,qui ima quærit.Hinc etiã per Moysen dicitur vt qui gibbo premitur, nequaquam ad sacerdotium prouehatur. Et quotquot Christi sanguine redempti sumus, membra eiusdẽ summi sacerdotis efficimur. Vnde & nobis per Petrũ dicitur : Vos autem genus electum,regale sacerdotiũ: Sed qui gibbum tolerat,ima semper intuetur. A sacerdotio ergo repellitur:quia quisquis solis terrenis intentus est,ipse sibi testis est,quod mẽbrum summi sacerdotis non est.Hinc rursus pisces qui pennulas non habent,ab esu fidelis populi prohibentur.Pisces quippe qui pennulas squamarum habent,dare etiam saltus super aquas solent.Quid ergo pennatis piscibus nisi electæ animæ figurantur?Quæ profectò solæ in cœlestis Ecclesiæ corpus trãs- M
eunt.Quæ modo virtutum pennulis fultæ,saltus dare per cœleste desiderium sciunt,vt superna per contemplationem appetant,quamuis in seipsis iterum ex mortali carne relabantur. Si ergo iam bona cœlestis patriæ agnouimus, displiceat nobis fratres charissimi quòd curui sumus.Ponatur ante oculos mulier curua,& arbor infructuosa. Reminiscamur malorum quæ fecimus,mittamus ad radicem cordis cophinum stercoris , vt tũc in retributionis fructu pinguescat quod nobis hic per pœnitentiam fœtebat.Et si virtutum summa† operari non possumus,ipse deus nostro gaudet lamento.Ex ipsa enim ei iustitię inchoatione placebimus , qui iniusta quæ fecimus punimus. Nec mora erit in fletibus:quia tergẽt citius transeũtes lachrymas mansura gaudia.Per dominum nostrum &c.Amen.

Anima quandoque dicitur esse recta, quandoque curua.

Curuus semper terram intuetur.

Leui. 21. *1.Pet.2.* *Leui.11.* *† signa.*

Lectio sancti Euangelij secundum Matthæum,

Matt.16. & Luc.9.

IN illo tempore. Dixit Iesus discipulis suis:Si quis vult venire post me , abneget semetipsum,& tollat crucem suam, & sequatur me.Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet eam. Qui autem perdiderit animam suam propter me:inueniet eam.Quid enim prodest homini,si

A ni,si vniuersum mundũ lucretur,animæ vero suæ detrimẽtum patiatur?Aut quam dabit homo commutationẽ pro anima sua? Filius enim hominis vẽturus est in gloria patris sui cum angelis suis , & tũc reddet vnicuique secũdum opera sua.Amẽ dico vobis,sunt quidam de hic stantibus qui nõ gustabunt mortẽ,donec videant filium hominis venientem in regno suo.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in Basilica sanctorum Procesi & Martiniani.

Vnius martyris Homilia XXXII.

Præcepta noua dedit redemptor nouus homo.

QVia dominus ac redemptor noster nouus homo venit in mundum,noua præcepta dedit mundo.Vitæ etenim nostræ veteri in vitiis enutritæ , contrarietatem opposuit nouitatis suæ. Quid enim vetus , quid carnalis homo nouerat,nisi sua retinere,aliena rapere si posset, concupiscere si non posset?Sed cœlestis medicus singulis quibusque vitiis obuiantia adhibet medicamenta.Nam sicut arte medicinæ calida frigidis,frigida calidis curantur:ita dominus noster contraria opposuit medicamenta peccatis , vt lubricis continentiam,tenacibus largitatem , iracundis mansuetudinẽ elatis præciperet humilitatem.Certè cùm se sequentibus noua mandata proponeret,dixit. Nisi quis renunciauerit omni- *Lucæ 14.*
B bus quæ possidet,non potest meus esse discipulus.Ac si apertè dicat.Qui per vitam veterem aliena concupiscitis, per nouæ conuersationis studium & vestra largimini. Quid verò in hac lectione dicat, audiamus . Qui vult post me venire , abneget semetipsum.)Ibi dicitur vt abnegemus nostra , hic dicitur vt abnegemus nos.Et fortasse laboriosum non est homini relinquere sua , sed valdè laboriosum est relinquere semetipsum. Minus quippe est abnegare quod habet , valde autem multum est,abnegare quod est. Ad se autem nobis venientibus dominus præcepit,vt renũciemus nostris:quia quicunque ad fidei agonem venimus,luctamen contra malignos spiritus sumimus.Nihil autem maligni spiritus in hoc mũdo proprium possident.Nudi ergo cum nudis luctari debemus. Nam si vestitus quisque cũ nudo luctatur, citius ad terram deiicitur , qui habet vnde teneatur.Quid enim sunt terrena omnia,nisi quędam corporis indumenta?Qui ergo contra diabolum ad certamen properat,vestimenta abiiciat, ne succumbat . Nihil in hoc mundo amando possideat,nullas rerum labentium delectationes requirat,ne vnde ad votũ tegitur , ad casum inde teneatur. Nec tamen sufficit nostra relinquere,nisi relinquamus & nos.Quid est quod dicimus, relinquamus & nos ? Si enim nosmetipsos relinquimus,quò ibimus extra nos ? vel quis est qui vadit,si se deseruit: Sed aliud sumus per peccatum lapsi,aliud per naturã conditi, aliud quod fecimus , aliud quod facti
C sumus. Relinquamus nosmetipsos quales peccando nos fecimus, & maneamus nosmetipsi quales per gratiã facti sumus. Ecce etenim qui superbus fuit , si conuersus ad Christum humilis factus est,semetipsum relinquit.Si luxuriosus quisque ad continentiam vitam mutauit, abnegauit vtique quod fuit. Si auarus quisq; ambire iam desiit,& largiri didicit propria, qui prius aliena rapiebat, proculdubio semetipsum reliquit . Ipse quidem est per naturam,sed nõ est ipse per malitiam . Hinc enim scriptum est:Verte impios,& non erunt.Conuersi nãque impij non erunt,non quia non erunt omnino in essentia , sed scilicet non erunt in impietatis culpa. Tunc ergo nosmetipsos relinquimus, tunc nos ipsos abnegamus , cùm vitamus quod per vetustatẽ fuimus, & ad hoc nitimur quod per nouitatem vocamur. Pensemus quomodo se Paulus abnegauerat, qui dicebat:Viuo autem iam nõ ego.Extinctus quippe fuerat sæuus ille persecutor,& viuere cœperat pius prædicator.Si enim ipse esset,pius profectò non esset.Sed qui se viuere denegat,dicat vnde est quod sancta verba per doctrinã veritatis clamat. Protinus subdit:Viuit verò in me Christus. Ac si apertè dicat: Ego quidem à memetipso extinctus sum : quia carnaliter non viuo,sed tamen essentialiter mortuus nõ sum:quia in Christo spiritaliter viuo.Dicat ergo veritas,dicat:Si quis vult post me

Christũ sequi volens abneget semetipsum.

Relinquere nosmetipsos qualiter possit hoc fieri.

Prouer.12. *Gal.2.*

venire abneget semetipsum.) Quia nisi quis à semetipso de- D
ficiat,ad eum qui super ipsum est,non appropinquat : nec valet apprehendere , quod vltra ipsum est , si nescierit mactare quod est.Sic olerum plantæ transponũtur,vt proficiant, atq;, vt ita dixerim,eradicantur vt crescant.Sic rerum semina in terræ admixtione deficiunt:vt in reparatione sui generis vberius assurgant.Vndè enim videntur perdidisse quod erant,inde accipiunt hoc apparere quod non erant . Sed qui iam se à vitiis abnegat,exquirendæ ei virtutes sunt in quibus crescat . Nam cùm dictũ est: Qui vult post me venire,abneget semetipsum, protinus additur:Et tollat crucem suam quotidie , & sequatur me.)Duobus etenim modis crux tollitur,cùm aut per abstinentiam afficitur corpus , aut per compassionem proximi affligitur animus . Pensemus qualiter vtroque modo Paulus crucem suam tulerat,qui dicebat: Castigo corpus meum,& in *1.Cor.9.* seruitutem redigo,ne fortè aliis prædicans, ipse reprobus efficiar.Ecce in afflictione corporis audiuimus crucẽ carnis,audiamus nũc in compassione proximi crucem mentis. Ait enim: *2.Corin.11.* Quis infirmatur,& ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror?Perfectus quippe prędicator vt exemplum daret abstinentiæ,crucem portabat in corpore.Et quia in se trahebat damna infirmitatis alienæ , crucem portabat in corde. Sed quia ipsis virtutibus quædam vitia mixta † sunt,dicẽdum *† iuxta.* nobis est quod vitium abstinentiam carnis,& quod obsideat compassionem mentis.E vicino nanque abstinentiam carnis E
nonnunquam vana gloria obsidet: quia dũ tenuitas in corpore,dum pallor in vultu respicitur,virtus patefacta laudatur: & tanto se celerius foras fundit,quanto ad humanos oculos per ostensum pallorem exit. Et plærunque fit,vt hoc quod causa dei agi creditur,pro solis humanis fauoribus agatur . Quod bene Simon ille significat,qui inuentus in itinere,crucem dominicam in angaria portat. *Matt.17.* Aliena quippe onera in angaria portantur,quando per vanitatis studium aliquid geritur . Qui ergo per Simonẽ designantur,nisi abstinentes & arrogantes?qui per abstinentiam quidem carnem afficiunt,sed fructum abstinentiæ interius non requirunt.Crucem ergo domini in angaria Simon portat:quia cùm ad opus bonum ex bona voluntate non ducitur,rem iusti sine fructu peccator operatur.Vnde idem Simon crucem portat,sed non moritur:quia abstinentes & arrogantes,per abstinentiam quidem corpus afficiunt , sed per desiderium vanæ gloriæ mundo viuunt . Compassionem verò animi plærunque latenter obsidet pietas falsa, vt hãc nõnunquam vsque ad condescendẽdum vitiis pertrahat,cùm ad culpas quisque non debeat compassionem exercere, sed zelũ. Compassio quippe homini,& rectitudo vitiis debetur , vt in vno eodẽmque homine & diligamus bonum quod factus † *† factum.* est,& persequamur mala quæ fecit:ne dum culpas incautè remittimus,non iam per charitatem compati, sed per negligentiam concidisse† videamur. *† cõcessisse.* Sequitur: Qui enim voluerit animam suam saluam facere , perdet eam:& qui perdiderit ani- F
mam suam propter me,saluam eam faciet.) Sic dicitur fideli: Qui voluerit animam suam saluam facere,perdet eam : & qui perdiderit animam suam propter me, saluam eam faciet. Ac si agricolæ dicatur:Frumentum si seruas,perdis:si seminas,renouas.Quis enim nesciat quòd frumentum cùm in semine mittitur,perit ab oculis,in terra deficit?Sed vnde putrescit in puluere,inde virescit in renouatione . Quia verò sancta Ecclesia aliud tempus habet persecutionis , atque aliud pacis,redemptor noster ipsa eius tempora distinguit in præceptis. Nam persecutionis tempore ponenda est anima:pacis autẽ tempore ea quæ amplius dominari possunt,frangenda sunt desideria terrena.Vnde & nunc dicitur:Quid enim proficit homo,si lucretur totum mundum,se autem perdat , & detrimentum sui faciat?)Cùm persecutio ab aduersariis deest,valde vigilantius cor custodiendum est. Nam pacis tempore quia licet viuere, libet etiam ambire.Quæ profectò auaritia bene compescitur, si ipse status ambientis sollicitè consideretur. Nam cur instet ad colligendum , quando stare non potest ipse qui colligit? Cursum ergo suum quisque consideret, & agnoscit sibi posse sufficere parua quæ habet.Sed fortasse metuit ne in huius vitæ itinere sumptus desit.Longa nostra desideria increpat via breuis.Incassum multa portãtur,cùm iuxtà est quò pergitur.Plærunque

Homo non valet apprehendere quod vltra ipsum est,si nescierit mactare quod est.

Crucem domini portauit Simõ in angaria.

Frumẽtum perditur seruando , sed renouatur seminando.

Mũdũ totũ lucrari & se perdere nihil proficit.

Bona tẽporalia timere ne desint, vanus est timor.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gruntque autem & auaritiam vincimus, sed adhuc obstat quod vias rectitudinis minori tenemus custodia perfectionis. Nam sæpe labentia cuncta despicimus, sed tamen adhuc humanæ verecundiæ vsu præpedimur, vt rectitudinem quam seruamus in mente, nondum exprimere valeamus in voce. Et tanto dei faciem ad iustitiæ defensionem negligimus, quanto humanas facies contra iustitiam veremur. Sed huic quoque vulneri cõ-
Lucæ 9. gruum subiungitur medicamentum, cùm dominus dicit: Qui me erubuerit & meos sermones, hunc filius hominis erubescet cùm venerit in maiestate sua, & patris, & sanctorum angelorum.) Sed ecce nunc apud se homines dicunt, nos iam dominum & sermones eius non erubescimus: quia aperta eum voce profitemur. Quibus ego respondeo, quod in hac plebe Christiana sunt nonnulli qui Christum ideo confitentur, quia cunctos Christianos esse conspiciunt. Nam si nomen Christi in tanta hodie gloria non esset, tot professores Christi sancta Ecclesia non haberet. Non ergo ad probationem fidei vox sufficit professionis, quam defendit à verecundia professio generalitatis. Est tamen vbi se quisque interroget, vt in confessione Christi se veraciter probet, si non iam nomẽ erubescit, si plena virtute mentis humanum pudorem subdidit. Certè enim persecutionis tempore erubescere poterant fideles substantiis nudari, de dignitatibus deiici, verberibus affligi. Pacis autem tempore quia hæc à nostris persecutionibus desunt, est aliud vbi ostendamur nobis. Veremur sæpe à proximis despici, dedignamur iniurias verbi tolerare. Si contingat iurgium fortasse cum proximo, erubescimus priores satisfacere. Cor quippe carnale dum huius vitæ gloriam quærit, humilitatem respuit. Et plærunque ipse homo qui irascitur, discordanti sibi reconciliari appetit, sed ire ad satisfaciendum prior erubescit. Pensemus facta veritatis, vt videamus quo iaceant nostrę prauitatis actiones. Si enim membra summi capitis sumus, imitari eum cui connectimur, debemus. Quid nanque ad nostræ eruditionis exemplum Paulus egregius prędicator dicit? Pro Christo legatione fungimur, tanquam deo exhortante per nos, ob-
2. Corin. 5. secramus pro Christo, reconciliamini deo. Ecce inter nos & deum discordiam peccando fecimus, & tamen ad nos deus legatos prior misit, vt nosipsi qui peccauimus, ad pacem dei rogati veniamus. Erubescat ergo humana superbia, confundatur quisque si non satisfaciat prior proximo, quando post culpam nostram vt ei reconciliari debeamus, & ipse qui offensus est, legatis interuenientibus obsecrat deus. Sequitur: Dico autem vobis. Verè sunt aliqui hic stantes, qui non gustabũt mortem, donec videant regnum dei.) Regnum dei fratres charissimi non semper in sacro eloquio venturum regnum dicitur, sed nonnunquam præsens Ecclesia vocatur. Vnde scriptum est:
Matth. 13. Mittet filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala. In illo quippe regno scandala non erunt, vbi profectò reprobi non admittuntur. Quo videlicet exemplo
I colligitur: quòd hoc loco regnum dei præsens Ecclesia vocatur. Et quia nonnulli ex discipulis vsq; adeo in corpore victuri erant, vt ecclesiam dei constructam conspicerent, & contra
Ecclesia præsens vocatur regnum dei. mundi huius gloriam erectam, consolatoria promissione nũc dicitur: Sunt quidam de hic stantibus qui non gustabunt mortem, donec videant regnum dei.) Sed cùm tanta dominus subeundæ mortis præcepta æderet, quid necessarium fuit vt ad hanc subitò promissionem veniret? Quod subtiliter attendamus, quanta dispensatione pietatis agatur, agnoscimus. Discipulis enim rudibus etiam de presenti vita aliquid promittendum fuit, vt possent robustius in futura solidari. Sic Israëlitico
Populo Israëlitico promittitur terra repromissionis, quare hoc? populo ex Aegypti terra liberando, repromissionis terra promittitur, & cùm vocãdus esset ad dona cœlestia, terrenis promissionibus suadetur. Cur hoc? vt dum esse aliquid quod de vicino perciperet, illud iam fidelius crederet, quod de lõginquo audire potuisset. Carnalis etenim populus si parua non accipe ret, magna non crederet. Omnipotens ergo deus largiẽdo terrena, suadet ad cœlestia, vt percipiens quod videret, sperare disceret quod minimè videbat. Et tanto solidior dei inuisibilibus fieret, quanto eum ad spei certitudinem visibilia promissa fulcirent. Vnde rectè quoque per Psalmistam dicitur: Dedit
Psal. 104. eis regiones gentium, & labores populorum possederunt, vt custodiant iustificationes eius, & legem eius requirant. Sic ergo hoc loco rudibus discipulis veritas loquens videndum
K regnum cœlorum promittit in terra, vt hoc ab eis fidelius in cœlo præsumatur. Ex ipso itaque regno quod iam videmus in mundo esse sublimatum, superemus regnum quod in cœlo credimus percipiendum. Nam sunt nonnulli qui Christianitatis nomine censentur, sed Christianitatis non habent fidem. Sola esse visibilia æstimant, inuisibilia non appetunt: quia nec esse suspicantur. Ad sanctorum martyrum corpora consistimus fratres mei. Nunquid isti carnem suam in mortem darẽt, nisi eis certissimè constitisset esse vitam pro qua mori debuissent? Ecce qui ita crediderunt, miraculis coruscant. Ad extincta nanque eorum corpora, viuentes ægri veniunt, & sanantur. Periuri veniunt, & à dæmonio vexantur. Dæmoniaci veniunt, & liberantur. Quomodo ergo viuunt illic, vbi viuunt: si in tot miraculis viuunt hic, vbi mortui sunt? Rem fratres dico breuem verbo, sed non paruam merito, quam religiosis quibusdam senioribus narrantibus agnoui. Gothorum tempore matrona quædam fuit valde religiosa, quæ ad horum martyrum Ecclesiam crebrò veniebat. Quadam die dum ex more ad orandum veniſſet, egrediens duos stantes sub peregrino habitu monachos inuenit, peregrinos credidit, dari eis aliquid eleemosynæ præcepit. Sed priusquam eius erogator eis ad largiendum eleemosynam propinquasset, astiterunt illi vicinius, & dixerunt: Tu nos modo visitas, nos te in die iudicij
L requiremus, & quicquid possumus, præstabimus tibi. Quo dicto, ab oculis eius ablati sunt. Territa illa ad orandum rediit, sesèque in lachrymis prolixius effudit. Et facta est post hoc tanto instantior in prece, quanto certior de promissione. Si autem iuxta Pauli vocem, Est fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium: nequaquàm iam dicimus vt venturam vitam credatis: quia ecce ipsi qui in illa viuunt, humanis obtutibus visibiliter præsentantur. Quod enim videri potest, melius dicitur sciri quàm credi. Vẽturam ergo vitam nos dominus magis voluit scire quàm credere, qui eos quos inuisibiliter recipit, apud se viuere nobis etiam visibiliter ostendit. Hos ergo fratres charissimi in causa vestri examinis quam cum districto iudice habebitis, patronos facite. Hos in die tãti terroris illius defensores adhiberet. Certè si apud quendam magnum iudicem causa quælibet vestra esset die crastino ventilanda, totus hodiernus dies in cogitatione duceretur, patronum vestra fraternitas quæreret, magnis precibus ageret, vt apud tãtum iudicem sibi defensor veniret. Ecce districtus iudex Iesus venturus est, tanti illius angelorum archangelorúmque concilij terror adhibetur. In illo conuentu causa nostra discutitur, & tamen nos patronos modo non requirimus, quos tunc defensores habeamus. Assunt
M defensores nostri sancti martyres, rogari volunt, atque, vt ita dixerim, quærunt, vt quærantur. Hos ergo auditores vestris orationibus quærite, Hos protectores vestri reatus inuenite: quia ne punire peccatores debeat, rogari vult & ipse qui iudicat. Vnde etiam longo tempore comminatur iram, & tamen misericorditer expectat. Sic autem nos & misericordia eius refoueat, vt nullo modo negligentes reddat. Sic peccata nostra perturbent, vt mens in desperationem non proruat: quia esti præsumentes metuimus, & metuentes speramus, æternum regnum citius adepturi sumus, per eum qui viuit & regnat cum patre in vnitate spiritus sancti deus, per omnia secula seculorum. Amen.

Christiani multi sunt nomine sed non fide.

Exemplũ.

Iudicẽ aduersarius patronũ cõquirere debet.

Lectio sancti euangelij secundum Lucam.

Luc. 7.

IN illo tempore, Rogabat Iesum quidam Pharisæus, vt manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisæi, discubuit. Et ecce mulier quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit quòd Iesus accubuit in domo Pharisæi, attulit alabastrũ vnguẽti, & stans retro secus pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius,

A eius, & capillis capitis sui tergebat: & osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat. Videns autem Pharisæus qui vocauerat eum, ait intra se dicẽs, Hic si esset propheta, sciret vtique quæ & qualis est mulier quæ tangit eum: quia peccatrix est: Et respondens Iesus dixit ad illum. Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister, dic. Et respondens Iesus dixit: Duo debitores erant cuidam fœnaratori, vnus debebat denarios quingentos, alius quinquaginta. Non habentibus illis vnde redderent, donauit vtrisque. Quis ergo eum plus diligit? Respondens Simon, dixit: Aestimo quia is cui plus donauit. At ille dixit ei: Rectè iudicasti. Et conuersus ad mulierem, dixit Simoni. Vides hanc mulierem? Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis suis tersit. Osculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo intraui, non cessauit oscula ri pedes meos. Oleo caput meum non vnxisti, hæc autem vnguento vnxit pedes meos. Propter quod dico tibi, Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus dili-
B git, Dixit autem Iesus ad illam: Remittuntur tibi peccata tua. Et cœperunt qui simul discumbebant, dicere intra se: Quis est hic, qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem: Fides tua te saluam fecit, Vade in pace.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in Basilica sancti Clementis, feria sexta quatuor temporum Septembris.

Homilia XXXIII.

COgitanti mihi de Mariæ Magdalenæ pœnitentia, flere magis libet, quàm aliquid dicere. Cuius enim vel saxeum pectus illę huius peccatricis lachrymæ, ad exemplum pœnitendi non emolliant? Considerauit nanque quid fecit, & noluit moderari quid faceret. Super conuiuantes ingressa est, non iussa venit, inter epulas lachrymas obtulit. Discite quo dolore ardet, quæ flere & inter epulas non erubescit. Hanc verò quam Lucas peccatricem mulierem, Ioannes Mariam nominat, illam esse Mariam credimus, de qua Marcus septem dæmonia eiecta fuisse testatur. Et quid per septem dæmonia, nisi vniuersa vitia designantur? Quia enim septem diebus omne tempus comprehenditur, rectè septenario numero
C vniuersitas figuratur. Septem ergo dæmonia Maria habuit, quæ vniuersis vitiis plena fuit. Sed ecce quia turpitudinis suæ maculas aspexit, lauanda ad fontem misericordiæ cucurrit, cõiuuantes non erubuit. Nam quia semetipsam grauiter erubescebat intus, nihil esse credidit quod verecundaretur foris. Quid ergo miramur fratres, Mariam veniẽtem, an dominum suscipientem? Suscipientem dicam, an trahentem? Sed melius trahentem dicam & suscipiẽtem: quia nimirum ipse eam per misericordiam traxit intus, qui per mãsuetudinem suscepit foris. Sed iam textum sancti Euangelij percurrentes, ipsum quoque ordinem quo venerit sananda, videamus. Attulit alabastrum vnguenti, & stans retrò secus pedes Iesu, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius & vnguento vngebat.) Liquet fratres quòd il licitis actibus prius mulier intenta, vnguentum sibi pro odore suæ carnis adhibuit. Quod ergo sibi turpiter exhibuerat, hoc iam deo laudabiliter offerebat. Oculis terrena concupierat, sed hos iam per pœnitentiam conterens flebat. Capillos ad compositionem vultus exhibuerat, sed iam capillis lachrymas tergebat. Ore superba dixerat, sed pedes domini osculans, hoc in redemptoris sui vestigia figebat. Quot ergo in se habuit oblectamenta, tot de se inuenit holocausta. Conuertit ad virtutum numerum, numerum criminum, vt totum seruiret deo in
D pœnitentia, quicquid ex se deum contempserat in culpa. Sed hoc Pharisæus iuuens despicit, & non solum venientem peccatricem mulierem, sed etiam suscipientem dominum reprehendit, dicens intra se. Hic si esset propheta, sciret vtique quæ & qualis esset mulier quæ tangit eum: quia peccatrix est.) Ecce Pharisæus veraciter apud se superbus, & fallaciter iustus, ægrã reprehendit de ægritudine, medicum de subuentione, qui ipse quoque de elationis vulnere ægrotabat, & ignorabat. Inter duos autem ægros medicus aderat, sed vnus æger in febre integrum sensum tenebat, alter verò in febre carnis & sensum perdiderat mentis. Illa quippe flebat quod fecerat, Pharisæus autem de falsa iustitia elatus, vim suæ inualitudinis exaggerabat. In ægritudine ergo & sensum perdiderat, qui hoc ipsum quoque, quòd à salute longè esset, ignorabat. Sed inter hæc nos gemitus cogit, quosdam nostri ordinis viros intueri, qui sacerdotali officio præditi, si quid fortasse iustè exterius vel tenuiter egerint, protinus subiectos despiciunt, & peccatores quosque in plebe positos dedignantur, eisque compati culpam suam confitentibus nolunt, ac velut Pharisæi more, à pec catrice muliere tangi despiciunt. Quæ profectò mulier si ad Pharisæi pedes venisset, nimirum calcibus repulsa discederet. Inquinari enim se alieno peccato crederet. Sed quia hanc vera sua iustitia non replebat, de alieno vulnere ægrotabat. Vnde semper necesse est vt cùm peccatores quosque conspicimus, nosmetipsos prius in illorum calamitate deẽleamus: quia
E fortasse in similibus aut lapsi sumus, aut labi possumus si lapsi non sumus. Et si censura magisterij debet semper virtute disciplinæ vitia persequi, oportet tamen vt sollicitè discernamus: quia districtionem debemus vitiis, compassionem naturæ. Si enim feriendus est peccator, nutriendus est proximus. Cùm verò iam per pœnitentiam percutit ipse quod fecit, iam noster proximus peccator non est: quia cùm dei iustitiam contra se dirigit, & hoc in se punit quod iustitia diuina reprehendit. Sed iam iste superbus & arrogans qua sententia conuincatur, audiamus. De duobus quippe ei debitoribus paradigma opponitur, quorum vnus minus, & alius amplius debet, vtrorunque debito dimisso, quis amplius largitorem debiti diligat, interrogatur. Quibus verbis protinus ille respondit. Ille plus diligit, cui plus dimittitur.) Qua in re notandum est quia dum sua sententia Pharisæus conuincitur, quasi phreneticus funem portat vnde ligetur. Enumerantur ei à domino bona peccatricis mulieris, & enumerantur mala falsi iusti, cùm dicitur: Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti. Hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis suis tersit. Osculum mihi non dedisti, hæc autem ex quo intraui non cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meum non vnxisti, hæc autem vnguento vnxit pedes meos.) Post enumerationem
F verò subinfertur sententia: Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.) Quid fratres mei esse dilectionem credimus, nisi ignem? & quid culpam, nisi rubiginem? Vnde nunc dicitur: Remittuntur ei peccata multa: quia dilexit multum. Ac si apertè diceretur: Incendit plenè peccati rubiginem: quia ardet validè per amoris ignem. Tanto nanque amplius peccati rubigo consumitur, quanto peccatoris cor magno charitatis igne concrematur. Ecce ea quæ ad me dicum venerat ægra, sanata est, sed de salute eius adhuc alij ægrotant. Nam simul discumbentes conquesti sunt intra se, dicentes: Quis est hic qui etiam peccata dimittit?) Sed cœlestis medicus ægros non despicit, quos etiam de medicamento fieri deteriores videt. Eam autem quam sanauerat, per pietatis suæ sententiam confirmat, dicens: Fides tua te saluam fecit, vade in pace.) Fides etenim eius saluam eam fecit: quia hoc quod petiit, posse se accipere non dubitauit. Sed ipsam quoque spei certitudinem iam ab illo acceperat, à quo per spem etiam salutem quærebat. In pace autem ire præcipitur, vt à veritatis itinere in viam scandali vlterius non diriuetur. Vnde & per Zachariam dicitur: Ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Tunc enim gressus nostros in viã pacis dirigimus, quando per illud actionũ iter pergimus, in quo ab auctoris nostri gratia non discordamus. Hæc itaque fratres charissimi historica expositione transcurrimus, nunc verò si placet, ea quæ dicta sunt, my-

Sacerdotes etiam iusti subiectos non despiciant.

Peccatores dum cõspicimus, nosmetipsos deflеamus.

Dilectio est ignis & culpa rubigo.

Magdalene habuit septem dæmonia.

Magdalene pœnitẽtia fuit per stilla.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ſtico intellectu diſſeramus.Quem nanque Phariſæus de falſa
iuſtitia præſumens, niſi Iudaicum populum, quem peccatrix
mulier ſed ad veſtigia domini veniens & plorans,niſi conuer-
ſam gentilitatem deſignat? Quæ cùm alabaſtro venit, vnguē-
tum fudit,retrò ſecus pedes domini ſtetit,lachrymis pedes ri-
gauit,capillis terſit,eoſdémque quos infundebat & tergebat,
pedes oſculari non deſiit. Nos ergo nos illa mulier expreſ-
ſit,ſi toto corde ad dominū poſt peccata redeamus,ſi eius pœ-
nitentiæ luctus imitemur.Quid nanque vnguento, niſi bonæ
2.Cor.2. odor opinionis exprimitur? vnde & Paulus dicit: Chriſti bo-
nus odor ſumus deo in omni loco.Si ergo recta opera agi-
mus, quibus opinionibus boni odoris Eccleſiā reſpergamus,
quid in domini corpore niſi vnguentum fundimus? Sed ſecus
pedes Ieſu mulier ſtetit.Contra pedes enim domini ſtetimus,
cùm in peccatis poſiti,eius itineribus retinebamur. Sed ſi ad
veram pœnitentiam poſt peccata conuertimur, iam retrò ſe-
cus pedes ſtamus:quia eius veſtigia ſequimur,quem impugna
bamus.Lachrymis mulier pedes eius rigat.Quod nos quoque
veraciter agimus,ſi quibuſlibet vltimis membris domini per
compaſsionis affectum inclinamur, ſi ſanctis eius in tribula-
tione compatimur,ſi eorum triſtitiam,noſtram putamus.Ca-
pillis mulier pedes quos rigauerat,terſit.Capilli quippe ſuper-
fluunt corpori. Et quid abundans terrena ſubſtantia,niſi ca-
pillorum ſpeciem tenet? Quæ dum ad vſum neceſsitatis ſuper
fluit,etiam abſciſſa non ſentitur. Capillis ergo pedes domini
tergimus,quando ſancti eius quibus ex charitate cōpatimur,

Capilli denotāt abundantem terrenam ſubſtantiam.

H etiam ex his quæ nobis ſuperfluunt,miſeremur: quatenus ſic
mens per compaſsionem doleat,vt etiā larga manus affectum
doloris oſtendat.Rigat nāque lachrymis redemptoris pedes,
ſed capillis ſuis non tergit,qui vtcunque proximorum dolori
compatitur,ſed tamen eis ex his quæ ſibi ſuperfluunt,non mi-
ſeretur. Plorat & non tergit, qui verba quidem doloris tri-
buit,ſed non miniſtrādo quæ deſunt,vim doloris minimè ab-
ſcindit. Oſculatur mulier pedes quos tergit. Quod nos quo-
que plenè agimus,ſi ſtudioſè diligimus quos ex largitate cōti-
nemus,ne grauis nobis ſit neceſsitas proximi, ne ipſa nobis e-
ius indigentia quæ ſuſtentatur,fiat oneroſa:& cùm manus ne-
ceſſaria tribuit,animus à dilectione torpeſcat. Poteſt quoque
per pedes ipſum myſterium incarnationis eius intelligi, per
Ioan.1. quod diuinitas terram tetigit: quia carnem ſumpſit. Verbum
enim caro factum eſt, & habitauit in nobis. Oſculamur ergo
redemptoris pedes,cùm myſterium incarnationis eius ex to-
to corde diligimus.Vnguento pedes vngimus,cùm ipſam hu-
manitatis eius potentiam ſacri eloquij bona opinione prædi-
camus.Sed hoc Phariſæus videt,& inuidet:quia cùm Iudaicus
populus gentilitatem deum prædicare conſpicit, ſua apud ſe
malitia tabeſcit. Sed redemptor noſter facta eiuſdem mulie-
ris,quaſi bona gentilitatis enumerat, vt in quo malo Iudaicus

Pedes redēptoris quādo dicimur oſculari.

I populus iaceat,agnoſcat.Nam ſic Phariſæus retunditur,vt per
eum,ſicut diximus,perfidus ille populus oſtendatur.Intraui in
domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti, hæc autem
lachrymis rigauit pedes meos.) Aqua quippe extra nos eſt,
lachrymarum humor intra nos:quia videlicet infidelis ille po
pulus,nec ea quæ extra ſe erant,vnquam pro domino tribuit
conuerſa autem gentilitas pro eo non ſolum rerum ſubſtan-
tiam dedit,ſed etiam ſanguinem fudit.Oſculum mihi non de-
diſti,hæc autem ex quo intraui, non ceſſauit oſculari pedes
meos.) Oſculum quippe, dilectionis eſt ſignum. Et infidelis
ille populus deo oſculum non dedit:quia ex charitate eum a-
mare noluit, cui ex timore ſeruiuit. Vocata autem gentilitas,
redemptoris ſui veſtigia oſculari non ceſſat:quia in eius amo-
re continuò ſuſpirat.Vnde & ſponſæ voce de eodem redem-
Cant.1. ptore ſuo in Canticis canticorum dicitur:Oſculetur me oſcu-
lo oris ſui.Oſculum rectè conditoris ſui deſiderat, quæ ſe ei
obſequi per amorem parat. Oleo caput meum non vnxiſti.)
Si pedes domini,myſterium incarnationis eius accipimus,cō-
gruè per caput illius ipſa diuinitas deſignatur. Vnde & per
1.Corin.11. Paulum dicitur: Caput Chriſti,deus.In deo quippe,& non in
ſe,quaſi in homine credere Iudaicus populus fatebatur. Sed
Phariſæo dicitur: Oleo caput meum non vnxiſti: quia ipſam
quoque diuinitatis eius potentiam, in qua ſe Iudaicus popu-
lus credere ſpopondit, digna laude prædicare neglexit. Hæc

autē vnguēto vnxit pedes meos.) quia dum incarnationis eius K
myſterij gētilitas crediderit,ſumma laude etiam eius ima prę-
dicauit.Sed iā redēptor noſter enumerata bona cōcludit,cùm
per ſententiam ſubdit: Propter quod dico tibi,remittuntur ei
peccata multa,quoniam dilexit multum.) Ac ſi apertè dicat:
Etſi durum eſt valde quod coquitur, abundat tamen amoris
ignis quo etiam dura conſumantur.Libet inter hæc conſide-
rationem tantæ pietatis intueri.Peccatricis mulieris opera,ſed
pœnitentis,qua æſtimatione veritas apud ſe ſeruat, quæ eius
aduerſario ſub tāta diſtributione enumerat.Ad Phariſæi pran-
dium dominus diſcumbebat,ſed apud pœnitentem mulierem
mentis epulis delectabatur.Apud Phariſæum veritas paſceba-
tur foris,apud peccatricem mulierem, ſed tamen conuerſam,
paſcebatur intus. Vnde & ei ſancta Eccleſia,quam ſub ſpecie
hinnuli ceruorum quærit, in Canticis cāticorum dicit: Indica
mihi quem diligit anima mea,vbi paſcas,vbi cubas in meridie.
Ceruorum quippe hinnulus,dominus appellatur,iuxta aſſum-
ptam carnem, antiquorum filius patrum. Feruentior verò in
meridie æſtus ardeſcit,& vmbroſum locum hinnulus quærit,
quem æſtus igne non afficit. In illis ergo cordibus dominus
requieſcit,quæ amor præſentis ſeculi non incendit,quæ carnis
deſideria non exurunt, quæ incenſa ſua anxietatibus in huius
mundi concupiſcentiis non areſcunt. Vnde & Mariæ dicitur: *Lucæ 1.*
Spiritus ſanctus ſuperueniet in te,& virtus altiſsimi obumbra
bit tibi. Vmbroſa ergo loca in meridie ad paſcendum hinnu-
lus quærit, quia talibus mentibus dominus paſcitur, quæ per L
reſpectum gratiæ temperatæ, corporalibus deſideriis non
vruntur.Plus ergo pœnitēs mulier paſcebat intus, quàm Pha-
riſæus dominum paſcebat foris: quia ab æſtu carnalium quaſi
hinnulus redemptor noſter ad illius mentem fugerat, quam
poſt vitiorum ignem,pœnitentiæ vmbra temperabat. Penſe-
mus quantæ pietatis fuerit,peccatricem mulierem non ſolum
ad ſe admittere,ſed ei etiam ad tangēdum pedes præbere. Cō
ſideremus gratiam miſericordis dei, & damnemus multitudi-
nem reatus noſtri.Ecce peccatores videt, & ſuſtinet,reſiſten-
tes tolerat,& tamen quotidie per Euangelium clementer vo-
cat.Cōfeſsionem noſtram ex puro corde deſiderat: & cuncta
quę delinquimus relaxat.Temperauit nobis diſtrictionem le-
gis,miſericordia redemptoris. In illa quippe ſcriptum eſt:Si *Exod.19. et Leui.20.*
quis hæc vel illa fecerit,morte moriatur.Si quis hæc vel illa fe
cerit, lapidibus obruatur. Apparuit conditor noſter in carne,
confeſsioni peccatorum nō pœnam,ſed vitam promittit:mu-
lierem ſua vulnera confitentem ſuſcipit, & ſanam dimittit.In-
flexit ergo ad miſericordiā duritiam legis:quia quos iuſtè ille
damnat,ipſe miſericorditer liberat. Vnde bene quoq; in lege *Exod.17.*
ſcriptum eſt:quia manus Moyſi erant graues, ſumentes ergo
lapidem,poſuerunt ſubter,in quo ſedit.Aaron autem & Hur
ſuſtentabant manus eius.Moyſes quippe ſedit in lapide, cùm
lex requieuit in Eccleſia.Sed hæc eadem lex manus graues ha-
buit:quia peccātes quoſque nō miſericorditer pertulit,ſed ſe-
uera diſtrictione percuſsit.Aarō verò mons fortitudinis,Hur M
autem ignis interpretatur.Quem itaque mōs iſte fortitudinis
ſignat,niſi redemptorē noſtrum:de quo per prophetā dicitur:
Erit in nouiſsimis diebus præparatus mons domus domini in *Eſaie 2.*
vertice mōtium? Aut quis per ignem,niſi ſpiritus ſanctus figu-
ratur:de quo idem redēptor dicit:Ignem veni mittere in ter- *Lucæ 12.*
ram? Aaron ergo & Hur graues manus Moyſi ſuſtinent,atque
ſuſtentando leuiores reddunt:quia mediator dei & hominum
cum igne ſancti ſpiritus veniens,mandata legis grauia,quæ dū
carnaliter tenerentur,portari non poterant, tolerabilia nobis
per ſpiritalem intelligentiā oſtēdit.Quaſi enim manus Moyſi
leues reddidit:quia pondus mandatorum legis ad virtutē con-
feſsionis retorſit.Hanc nobis ſequentibus miſericordiæ pro- *Ezech.18. Hiere.3.*
miſsionem innuit,cùm per prophetā dicit:Nolo mortem pec
catoris,ſed vt conuertatur & viuat.Hinc iterū ſub Iudææ ſpe-
cie vnicuiq; peccatrici animæ dicitur:Si dereliquerit vir vxorē
ſuam,& illa recedens duxerit virum alterum, nūquid reuerte-
tur ad eā vltrà? nunquid nō polluta & cōtaminata erit mulier
illa? Tu autē fornicata es cum amatoribus multis:veruntamen
reuertere ad me,dicit dominus. Ecce paradigma turpis mu-
lieris dedit.Oſtendit quod poſt turpitudinem recipi non poſ-
ſit.Sed hoc ipſum paradigma quod protulit, per miſericor-
diam

Redemptor apud Phariſæum fuit paſtus intus & foris. Cantic. Ceruorum hinnulus appellatur dominus.

Peccatores dominus videt & ſuſtinet.

A diam vincit:cùm dicit fornicātem mulierem recipi nequaquā
poſſe:& tamen ipſe fornicantem animā vt recipiat expectat.
Penſate fratres pondus tantæ pietatis.Dicit quod fieri nō po-
teſt:& demonſtrat quia hoc ipſe facere etiam contra morem
poteſt.Ecce vocat, & quos inquinatos denunciat, hos etiam
amplecti quærit:à quibus deſertū eſſe ſe queritur. Nemo er-
go tantæ miſericordiæ tempus perdat:nemo oblata remedia
diuinæ pietatis abiiciat. Ecce ſuperna benignitas auerſos nos
reuocat:& nobis reuertentibus, ſuæ clementiæ ſinum aperit.
Vnuſquiſque ergo penſet quo debito conſtringitur: quando
illum deus expectat,ne contēptus exaſperetur. Qui ergo per-
manere noluit,redeat:qui ſtare contempſit,ſaltē poſt lapſum
ſurgat.Quanto nos amore conditor noſter expectat,inſinuat,
cùm per prophetam dicit:Attendi & auſcultaui, nemo quod
Hiere. 8. bonum eſt loquitur.Non eſt qui recogitet in corde ſuo & dī
cat,quid feci? Certè nunquam cogitare mala debuimus. Sed
quia cogitare recta noluimus, ecce adhuc ſuſtinet, vt recogi-
temus.Videte tantæ pietatis ſinum, conſideratæ apertum vo-
bis miſericordiæ gremium.Quos malè cogitantes perdit, be-
ne recogitantes quærit.Ad vos ergo fratres chariſsimi,ad vos
oculos mentis reducite, & pœnitentem peccatricem mulierē
in exemplum vobis imitationis anteferte.Quæcunque vos in
adoleſcentia,quæcunque in iuuentute deliquiſſe meminiſtis,
deflete:morum operúmque maculas lachrymis tergite.Ame-
mus iam redemptoris noſtri veſtigia,quæ peccando contem-
pſimus.Ecce,vt diximus,ad recipiendos nos ſupernæ pietatis
ſinus aperitur,nec maculoſa in nobis vita contemnitur. Per
B hoc quòd inquinationem noſtram perhorreſcimus, internæ
iam munditiæ concordamus. Reuertentes nos dominus cle-
menter amplectitur,quia peccatorum vita ei eſſe indigna iam
non poteſt, quæ fletibus lauatur in Chriſto Ieſu domino no-
ſtro,qui viuit & regnat cum patre deus in vnitate ſpiritus ſan-
cti:Per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Miſericordiæ tempus nemo perdat.

Adoleſcentiæ & iuuētutis peccata deflenda.

Lectio ſancti euangelij ſecundum Lucam.

Lucæ 15. IN illo tempore.Erant appropin
quantes ad Ieſum publicani &
peccatores,vt audirent illum.Et
murmurabant ſcribæ & Phari-
ſæi,dicentes:quia hic peccatores
recipit,& manducat cum illis.Et
ait ad illos parabolam iſtam, di-
cens: Quis ex vobis homo qui habet centum oues,
& ſi perdiderit vnam ex illis,nónne dimittit nonagin
tanouem in deſerto, & vadit ad illam quæ perierat,
C donec inueniat illam? Et cùm inuenerit eam, impo-
nit in humeros ſuos gaudens.Et veniens domum,cō-
uocat amicos & vicinos,dicens illis:Congratulamini
mihi:quia inueni ouem meam quæ perierat.Dico vo
bis quòd ita gaudiū erit in cœlo ſuper vno peccato-
re pœnitentiam agente:quàm ſuper nonagintanouē
iuſtis qui non indigent pœnitentia. Aut quæ mulier
habens drachmas decem: & ſi perdiderit drachmam
vnam,nónne accendit lucernam,& euerrit domum:
& quærit diligenter donec inueniat? Et cùm inuene-
rit,conuocat amicas & vicinas, dicens: Congratula-
mini mihi, quia inueni drachmam quam perdiderā.
Ita dico vobis, Gaudium erit in cœlo coram angelis
dei,ſuper vno peccatore pœnitentiam agente.

Homilia lectionis eiuſdem habita ad populum in
Baſilica beatorum Ioannis & Pauli:dominica tertia
poſt Trinitatem.

Homilia XXXIIII.

AEſtiuum tempus quod corpori meo valde contrarium
eſt, loqui me de expoſitione Euangelij longa mora in-
teruenientе prohibuit. Sed nunquid quia lingua ta-
cuit,ardere charitas ceſſauit? Hoc etenim dico quod apud ſe D
veſtrum vnuſquiſque recognoſcit. Plærunq; charitas quibuſ-
dam occupationibus prepedita,& intus flagrat in corde,& ta-
men non monſtratur in opere: quia & ſol cùm nube tegitur,
non videtur in terra,& tamen ardet in cœlo.Sic ſic eſſe occu-
pata charitas ſolet:& intus vim ſui ardoris exerit & foris flā
mas operis non oſtendit.Sed quia nunc ad loquendum tēpus
rediit,veſtra me ſtudia accendunt:vt mihi tāto amplius loqui
libeat, quanto hoc veſtræ mentes deſiderabilius expectant.
Audiſtis nanque in lectione Euangelica fratres mei,quia pec-
catores & publicani acceſſerunt ad redemptorem noſtrum:&
non ſolum ad colloquendum,ſed etiam ad conueſcendum re
cepti ſunt.Quod videntes Phariſæi,dedignati ſunt. Ex qua re
colligite, quia vera iuſtitia compaſsionem habet, falſa iuſtitia
dedignationem, quamuis & iuſti ſoleant rectè peccatoribus
dedignari. Sed aliud eſt quod agitur typho ſuperbiæ: aliud
quod zelo diſciplinæ.Dedignantur etenim,ſed non dedignā-
tes:deſperant,ſed non deſperantes: perſecutionem commo-
uent,ſed amantes: quia etſi foris increpationes per diſciplinā
exaggerant,intus tamen dulcedinem per charitatem ſeruant.
Præponunt ſibi in animo ipſos plærunq; quos corrigunt, me-
liores exiſtimant eos quoque quos iudicant. Quod videlicet
agentes, & per diſciplinam ſubditos, & per humilitatem cu-
ſtodiunt ſemetipſos.At contrà hi qui de falſa iuſtitia ſuperbi-
re ſolent,cæteros quoſque deſpiciunt:nulla infirmantibus mi-
ſericordia condeſcendunt:& quò ſe peccatores eſſe non cre-
dunt,eo deterius peccatores fiunt. De quorum profectò nu-
mero phariſæi extiterant:qui diiudicantes dominū,quod pec E
catores ſuſciperet, arenti corde ipſum fontem miſericordiæ
reprehendebant. Sed quia ægri erant,ita vt ægros ſe eſſe ne-
ſcirent:quatenus quod erant agnoſcerent, cœleſtis eos medi-
cus blandis fomētis curat:benignum paradigma obiicit, & in
eorum corde vulneris tumorem premit. Ait nanque: Quis ex
vobis homo qui habet centum oues, & ſi perdiderit vnam ex
illis,nónne dimittit nonagintanouē in deſerto, & vadit ad il-
lam quæ perierat? Ecce mira diſpenſatione pietatis,ſimilitudi-
nem veritas dedit:quam & in ſe ipſe homo recognoſceret, &
tamen hæc ſpecialiter ad ipſum auctorem hominum pertine-
ret.Quia enim centenarius perfectus eſt numerus:ipſe cētum
oues habuit,cùm angelorum ſubſtantiam & hominū creauit.
Sed vna ouis tunc periit:quando peccādo homo paſcua vitæ
dereliquit. Dimiſit autē nonagintanouē oues in deſerto:quia
illos ſummos angelorum choros reliquit in cœlo.Cur autem
cœlum deſertum vocatur:niſi quod deſertum dicitur dereli-
ctum? Tunc autē cœlum homo deſeruit:cum peccauit. In de-
ſerto autem nonagintanouem oues remāſerāt:quādo in terra
dominus vnā quærebat:quia rationalis creaturæ numerus,an-
gelorum videlicet & hominum, qui ad videndum deum con-
ditus fuerat,pereunte homine, erat imminutus:& vt perfectè
ſumma ouiū redintegraretur in cœlo, homo perditus quære- F
batur in terra.Nam quod hic Euāgeliſta dicit,in deſerto: alius *Matth.18.*
dicit,in mōtibus:vt ſignificet in excelſis:quia nimirū oues quę
non perierāt,in ſublimibus ſtabāt.Et cùm inuenerit ouē, im-
ponit in humeros ſuos gaudēs.) Ouem in humeris ſuis impo-
ſuit,quia humanā naturā ſuſcipiens,peccata noſtra ipſe porta-
uit.Et veniens domum, conuocat amicos & vicinos,dicēs eis:
Congratulamini mihi, quia inueni ouem meā quæ perierat.)
Inuenta oue domum redit,quia paſtor noſter reparato homi-
ne ad regnum cœleſte rediit. Ibi amicos & vicinos inuenit,il-
los videlicet angelorū choros qui amici eius ſunt:quia volun-
tatem eius continue in ſua ſtabilitate cuſtodiunt. Vicini quo-
que eius ſunt,quia claritate viſionis illius ſua aſsiduitate per-
fruuntur.Et notandum quòd nō dicit, congratulamini inuētæ
oui:ſed mihi: quia videlicet eius gaudium eſt vita noſtra. Et
cùm nos ad cœlū reducimur, ſolēnitatem lætitiæ eius imple-
mus.Dico vobis quòd ita gaudium erit in cœlo ſuper vno pec
catore pœnitentiam agente,quàm ſuper nonagintanouem iu-
ſtis,qui non indigent pœnitentia.) Conſiderandum nobis eſt
fratres mei,cur dominus plus de cōuerſis peccatoribus,quàm
de ſtantibus iuſtis in cœlo gaudiū eſſe fateatur. Vnde hoc,niſi
quòd ipſi per quotidianum viſionis experimentum nouimus,
quia plærunque hi qui nullis ſe oppreſſos peccatorum mo-

Charitas in prælatis nō ceſſet etiam lingua tacente.

Iuſtitia vera compaſsionē habet.

Iuſtitiā falſam habētes alios deſpiciunt.

Numerus centenarius eſt perfect. Ouis quæ perierat, fuit homo.

Oue inuēta redit domū paſtor.

Universidad de Deusto Biblioteca

G libus sciunt: stant quidem in via iustitiæ, nulla illicita perpetrant, sed tamen ad cœlestem patriam anxiè non anhelant, tátoque sibi in rebus licitis vsum præbent: quanto se perpetrasse nulla illicita meminerunt. Et plærunque pigri remanent ad exercenda bona præcipua: quia valde sibi securi sunt, quòd nulla commiserint mala grauiora. At contra nonnunquam hi qui se aliqua illicita egisse meminerunt, ex ipso suo dolore compuncti, inardescunt in amorem dei, seseque in magnis virtutibus exercent: cuncta difficilia sancti certaminis appetunt, omnia mundi derelinquunt, honores fugiunt, acceptis contumeliis lætantur, flagrant desiderio, ad cœlestem patriam anhelant: & quia se errasse à deo considerant, damna præcedentia lucris sequentibus recompensant. Maius ergo de peccatore conuerso, quàm de stante iusto gaudium fit in cœlo: quia & dux in prælio plus eum militem diligit, qui post fugam reuersus, hostem fortiter premit, quàm illum qui nunquam terga præbuit, & nũquam aliquid fortiter gessit.

Peccatores aliqui qui se aliqua illicita egisse meminerũt, optimi quãdoque efficiuntur.

Sic agricola illam amplius terram amat, quæ post spinas vberes fruges profert, quàm eam quæ nunquam spinas habuit, & nunquam fertilem messem producit. Sed inter hæc sciendum est, quia sunt plærique iusti, in quorum vita tátum est gaudium, vt eis quælibet peccatorum pœnitentia præponi nullatenus possit. Nam multi & nullorum sibi malorum sunt conscij: & tamen in tanti ardoris afflictione se exercent, ac si à peccatis omnibus coangustentur.

Terra spinosa quandoque plus amatur quàm illa quæ nunquã spinas habuit.

H Cuncta etiam licita respuunt, ad despectũ mundi sublimiter accinguntur, licere sibi nolunt omne quod libet. Bona sibi amputant etiam concessa, contemnunt visibilia, inuisibilibus accenduntur, lamentis gaudent. In cunctis semetipsos humiliant: & sicut nonnulli peccata operum, sic ipsi cogitationum peccata deplorant. Quid itaque istos dixerim, nisi & iustos & pœnitentes, qui se & in pœnitentia de peccato cogitationis humiliant, & recti semper in opere perseuerant. Hinc ergo colligendum est, quantum deo gaudium faciat, quando humiliter plangit iustus, si facit in cœlo gaudium, quando hoc quod malè gessit, per pœnitentiam damnat iniustus. Sequitur: Aut quæ mulier habens drachmas decem: & si perdiderit drachmam vnam, nónne accendit lucernam, & euertit domum, & quærit diligenter donec inueniat drahmam quam perdiderat? Qui signatur per pastorem, ipse & per mulierem. Ipse etenim deus: ipse & dei sapientia. Et quia imago exprimitur in drachma: mulier drachmam perdidit: quando homo qui conditus ad imaginem dei fuerat: peccando à similitudine sui conditoris recessit. Sed accendit mulier lucernam: quia dei sapientia apparuit in humanitate. Lucerna quippe lumen in testa est: lumen vero in testa, est diuinitas in carne. De qua videlicet testa sui corporis dicit ipsa sapientia: Exaruit velut testa virtus mea. Quia enim testa in igne solidatur: eius virtus sicut testa exaruit: quia assumptam carnem ad resurrectionis gloriam ex passionis tribulatione roborauit.

Drachmam mulier perdit quid hoc signat.

Psal. 21.

I Accensa autem lucerna euertit domum, quia mox vt eius diuinitas per carnem claruit, omnis se nostra conscientia concussit. Domus nanque euertitur, cùm consideratione reatus sui humana conscientia perturbatur. Qui euersionis sermo nõ discrepat ab eo quod in aliis codicibus legitur, emundat: quia nimirum praua mens si non prius per timorem euertitur, ab assuetis vitiis non emundatur. Euersa ergo domo inuenitur dragma: quia dum perturbatur conscientia hominis, reparatur in homine similitudo conditoris. Et cùm inuenerit, conuocat amicas & vicinas suas, dicens: Congratulamini mihi, quia inueni drachmam quam perdideram.) Quæ amicæ vel vicinæ, nisi illæ potestates cœlestes sunt, iam superius dictæ? Quæ táto supernæ sapiétiæ iuxtà sunt, quanto ei per gratiam continuæ visionis appropinquant. Sed inter hæc nequaquam relinquere negligenter debemus, cur ista mulier per quam dei sapientia figuratur, decem drachmas habuisse perhibetur: ex quibus vnam perdidit, quam cùm quæreret, inuenit. Angelorũ quippe & hominum naturam, ad cognoscendum se dominus condidit, quam dum consistere ad æternitatem voluit: eam procul dubio ad suam similitudinem creauit. Decem verò drachmas habuit mulier: quia nouem sunt ordines angelorum. Sed vt compleretur electorum numerus, homo decimus est creatus, qui à conditore suo, nec post culpam periit, quia hunc æterna sapientia per carnem miraculis coruscans ex lumine testæ reparauit.

Domus quãdo dicitur euerti.

Conscientia hominis dũ perturbatur, in eo similitudo cõditoris reparatur.

K Nouem verò angelorum ordines diximus: quia videlicet esse testante sacro eloquio scimus angelos, archangelos, virtutes, potestates, principatus, dominationes, thronos, Cherubin, atque seraphin. Esse nanque angelos & archangelos, penè omnes sacri eloquij paginæ testantur. Cherubin verò atque seraphin sæpe, vt notum est, libri prophetarum loquuntur. Quatuor quoque ordinum nomina Paulus Apostolus ad Ephesios enumerat, dicens: Supra omnem principatum, & potestaté, & virtutem, & dominationem. Qui rursus ad Colossenses scribens, ait: Siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue dominationes. Dominationes verò & principatus ac potestates iá ad Ephesios loquens descripserat: sed ea quoque Colossensibus dicturus, præmisit thronos de quibus necdum quicquam fuerat Ephesiis locutus. Dum ergo illis quatuor quæ ad Ephesios dixit, id est, principatibus, potestatibus, virtutibus, atque dominationibus coniuguntur throni, quinque sunt ordines qui specialiter exprimuntur. Quibus dum angeli & archangeli, cherubin atque seraphin adiuncta sunt, procul dubio noué esse angelorum ordines inueniuntur. Vnde & ipsi angelo, qui prius est conditus, per prophetam dicitur: Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, & perfectus decore, in deliciis paradisi dei fuisti. Vbi notandum est, quòd non ad similitudinem dei factus, sed signaculum similitudinis dicitur: vt quò in eo subtilior est natura, eo in illo imago dei similius insinuetur expressa.

Angelorũ ordines sũt nouem.

Ephes. 1.

Coloss. 1.

Ezech. 28.

L Quo in loco mox subditur: Omnia lapis preciosus operimentum tuum. Sardius, topazius, & iaspis, chrysolitus, onyx, & beryllus, sapphirus, carbunculus, & smaragdus. Ecce nouem dixit nomina lapidum: quia profectò nouem sunt ordines angelorum. Quibus nimirum ordinibus ille primus angelus ideo ornatus & opertus extitit: quia dum cunctis agminibus angelorum prælatus est, ex eorum comparatione clarior fuit. Sed cur istos persistétium angelorum choros enumerando perstrinximus, si non eorum quoque ministeria subtiliter exprimamus? Græca etenim lingua angeli nuncij, archágeli vero summi nuncij vocantur. Sciendum verò quòd angelorum vocabulum, nomen est officij, nõ naturæ. Nam sancti illi cœlestis patriæ spiritus, semper quidem sunt spiritus, sed semper vocari angeli nequaquam possunt: quia tũc solum sunt angeli, cùm per eos aliqua nunciantur: vnde & per Psalmistã dicitur: Qui facit angelos suos spiritus. Ac si patenter dicat: Qui eos quos semper habet spiritus, etiã cùm voluerit angelos facit. Hi auté qui minima nunciant, angeli: qui verò summa annunciant, archangeli vocantur. Hinc est enim quòd ad Mariá virginem non quilibet angelus, sed Gabriel archangelus mittitur. Ad hoc quippe ministerium summũ angelum venire dignum fuerat, qui summũ omnium nunciabat. Qui idcirco etiam priuatis nominibus cẽsentur: vt signetur per vocabula etiam in operatione quid valeant.

Ibidem.

Lapides nouẽ preciosi, nouẽ angelorũ ordines signãt.

Psalm. 103.

Luca. 1. Gabriel archangelus quare fuit ad Mariã missus.

M Neque enim in illa sancta ciuitate quam de visione omnipotentis dei plena scientia perficit: idcirco propria nomina sortiuntur, ne eorum personæ sine nominibus sciri non possint: sed cùm ad nos aliquid ministraturi veniunt, apud nos etiam nomina à ministeriis trahunt. Michaël nanque, quis vt deus? Gabriel autem fortitudo dei: Raphael verò dicitur medicina dei. Et quotiens miræ virtutis aliquid agitur, Michael mitti perhibetur, vt ex ipso actu & nomine detur intelligi, quia nullus potest facere, quod facere præualet deus. Vnde & ille antiquus hostis qui deo esse per superbiam similis cõcupiuit, dicens: In cœlum conscendam, super astra cœli exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo: dum in fine mundi in sua virtute relinquetur extremo supplicio perimendus, cum Michaele archangelo præliaturus esse perhibetur, sicut per Ioannem dicitur: Factum est prælium cum Michaele archangelo: vt qui se ad dei similitudinem superbus extulerat, per Michaelem peremptus discat quia ad dei similitudinem per superbiam nullus exurgat. Ad Mariam quoque Gabriel mittitur. qui dei fortitudo nominatur. Illum quippe nunciare veniebat, qui ad debellandas aereas potestates humilis apparere dignatus est. De quo per Psalmistam dicitur: Tollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales: & introibit

Michael Gabriel & Raphael qualiter interpretãtur.

Esaia 14.

Apoc. 12.

Psalm. 23.

A introibit rex gloriæ. Quis est iste rex gloriæ? dominus fortis & potens, dominus potens in prælio. Et rursum, Dominus virtutum ipse est rex gloriæ. Per dei ergo fortitudinem nunciandus erat, qui virtutum dominus, & potens in prælio cõtra potestates aereas ad bella veniebat. Raphael quoque interpretatur, vt diximus, medicina dei: quia videlicet dum Tobiæ oculos quasi per officiũ curationis tetigit, cæcitatis eius tenebras tersit. Qui ergo ad curandum mittitur, dignum videlicet fuit, vt dei medicina vocaretur. Sed quia angelorum nomina interpretando perstrinximus, nunc superest vt ipsa officiorum vocabula breuiter exequamur. Virtutes etenim vocantur illi nimirum spiritus, per quos signa & miracula frequentius fiũt. Potestates etiam vocantur hi qui hoc potentius cæteris in suo ordine perceperunt, vt eorum ditioni virtutes aduersæ subiectæ sint, quorum potestate refrenantur, ne corda hominũ tantum tentare præualeant, quantum volunt. Principatus etiam vocantur, qui ipsis quoque bonis angelorum spiritibus præsunt, qui subiectis aliis dum quæque sunt agenda disponunt, eis ad explenda diuina ministeria principãtur. Dominationes autem vocantur, qui etiam potestates principatuũ dissimilitudine alta transcendunt. Nam principari est inter reliquos priorem existere: dominari verò est etiam subiectos quosque possidere. Ea ergo angelorum agmina quæ mira potentia præeminent, pro eo quòd eis cætera ad obediẽdum subiecta sunt, do-

Ibidem.

Tobiæ. 2.

Angelorũ officia.

Principari, & dominari, differũt.

B minationes vocantur. Throni quoque illa agmina sunt vocata, quibus ad exercenda iudicia semper deus omnipotens præsidet. Quia enim thronos latino eloquio sedes dicimus: throni dei dicti sunt hi qui tanta diuinitatis gratia replentur, vt in eis dominus sedeat, & per eos sua iudicia decernat. Vnde & per Psalmistã dicitur: Sedes super thronum, qui iudicas ęquitatem. Cherubin quoque plenitudo scientiæ dicitur. Et sublimiora illa agmina idcirco Cherubin vocata sũt: quia táto perfectiori scientia plena sunt, quanto claritatem dei vicinius cõtemplantur, vt secundum creaturæ modum, eo plenè omnia sciant, quo visioni conditoris sui per meritum dignitatis appropinquant. Seraphin etiam vocantur illa spirituum sanctorum agmina: quę ex singlari propinquitate conditoris sui incomparabili ardent amore. Seraphin nanque ardentes, vel incendentes vocantur. Quæ quia ita deo cõiuncta sunt, vt inter hæc & deum nulli alij spiritus intersint: tanto magis ardent, quanto hunc vicinius vident. Quorũ profectò flamma amor est, quia quo subtilius claritatem diuinitatis eius aspiciunt, eo validius in eius amore flammescunt. Sed quid prodest nobis de angelicis spiritibus ista perstringere: si non studeamus hæc etiam ad nostros profectus congrua consideratione deriuare?

Throni dicuntur sedes.

Psalm. 9.

Cherubin dicitur plenitudo scientiæ.

Seraphin dicuntur ardentes.

C Quia enim superna illa ciuitas ex angelis & hominibus constat, ad quam tantum credimus humanum genus ascendere, quantos illic contigit electos angelos remãsisse: sicut scriptum est: Statuit terminos gentium secũdum numerum angelorum dei: debemus & nos aliquid ex illis distinctionibus supernorũ ciuium ad vsum nostræ conuersationis trahere, nósque ipsos ad increméta virtutum bonis studiis inflammare. Quia enim illuc tanta ascensura creditur multitudo hominũ, quanta multitudo remansit angelorum: superest vt ipsi quoque homines qui ad cœlestem patriam redeunt, ex eius agminibus aliquid illuc reuertentes imitentur. Distinctè nanque conuersationes hominum singulorum agminum ordinibus congruunt, vt in eorum sortem per conuersationis similitudinem deputentur. Nam sunt plærique qui parua capiunt, sed tamen hæc eadem parua piè annunciare fratribus non desistunt. Isti itaque in angelorum numerum currunt. Et sunt nonnulli qui diuinæ largitatis munere refecti, secretorum cœlestium summa & capere præualent, & nunciare. Quo ergo isti, nisi inter archangelorum numerum deputantur? Et sunt alij qui mira faciunt, signa valenter operãtur. Quo ergo isti, nisi ad supernarum virtutum sortem, & numerum congruunt? Et sunt nonnulli qui etiam de obsessis corporibus malignos spiritus fugant, eósque virtute orationis, & vi acceptæ potestatis eiiciunt. Quo itaque isti meritum suum, nisi inter potestatum cœlestium numerũ sortiuntur? Et sunt nonnulli qui acceptis virtutibus etiam electorum hominum merita transcendunt, cúmque & bonis meliores sunt: electis quoque fratribus principantur. Quo ergo isti sortem suam, nisi inter principatuum numeros accipiunt?

Homines ad cœlũ cũ angelis ascẽdere cupientes, ipsos angelos imitari debent.

D Et sunt nonnulli qui sic in semetipsis cunctis vitiis, omnibúsque desideriis dominantur: vt ipso iure munditiæ, dij inter homines vocentur. Vnde & ad Moysen dicitur: Ecce constitui te deum Pharaonis. Quò ergo isti, nisi inter numeros dominationum currunt? Et sunt nonnulli qui dum sibimetipsis vigilanti cura dominantur, dúmque se sollicita intentione discutiunt: diuino timori semper inhærentes, hoc in munere virtutis accipiunt, vt iudicare rectè & alios possint. Quorum profectò mentibus dum diuina contemplatio præsto est, in his velut in throno suo dominus præsidens, aliorum facta examinat, & cuncta mirabilitet de sua sede dispensat. Quid ergo isti throni sui cõditoris sunt? Vel quò nisi ad supernarum sedium numeros asscribuntur? Per quos dum sancta Ecclesia regitur, plærunque de quibusdam suis infirmis actibus etiam electi iudicantur. Et sunt nonnulli qui tanta dei ac proximi dilectione pleni sunt, vt Cherubin iure nominentur. Quia enim, vt pręfati sumus, Cherubin plenitudo scientiæ dicitur: & Paulo dicẽte didicimus, quia plenitudo legis est charitas: omnes qui dei & proximi charitate cęteris amplius pleni sunt, meritorũ suorum sortem inter Cherubin numeros percepetũt. Et sunt nonnulli qui supernæ contemplationis facibus accensi: in solo conditoris sui desiderio anhelant: nihil iam in hoc mundo cupiunt, solo æternitatis amore pascuntur, terrena quæque abiiciunt,

Exod. 7.

Roma. 13. Charitas est plenitudo legis.

E cuncta temporalia mente transcendunt, amant & ardẽt, atque in ipso suo ardore requiescunt: amando ardent, loquendo & alios accendunt, & quos verbo tangunt, ardere protinus in dei amore faciunt. Quid ergo istos nisi Seraphim dixerim, quorum cor in igne conuersum lucet & vrit: quia & mentium oculos ad superna illuminant, & eos compũgendo in fletibus vitiorum rubiginem purgant? Qui ergo ita ad amorem sui cõditoris inflammati sunt, quo nisi inter Seraphin numerum sortem suæ vocationis acceperunt? Sed hæc fratres charissimi me loquente, introrsus vos ad vosmetipsos reducite, secretorum vestrorum merita cogitationésque discutite. Videte si quid iã boni vobiscum intus agitis, videte si in numero horum agminum quæ breuiter tangendo perstrinximus, sortem vestræ vocationis inuenitis. Væ auté animæ quæ in se de his bonis quæ enumerauimus, minimè aliquid recognoscit. Eique adhuc væ deterius imminet, si & priuatam se donis intelligit, & nequaquam gemit. Quisquis ergo talis est fratres mei, gemẽdus est valde: quia non gemit. Pensemus ergo accepta electorum munera, & virtute qua possumus, ad amorem tantæ sortis anhęlemus. Qui in se donorũ gratiam minimè recognoscit, gemat. Qui verò in se minora cognoscit, aliis maiora non inuideat:

Gemendus est qui non gemit.

F quia & supernę illę distinctiones beatorum spirituum ita sunt cõditæ, vt aliæ aliis sint prælatæ. Fertur verò Dionysius Areopagita, antiquus videlicet & venerabilis pater, dicere quòd ex minorum angelorum agminibus foras ad explendum ministerium, vel visibiliter, vel inuisibiliter mittuntur, scilicet quia ad humana solatia, aut angeli, aut archangeli veniunt. Nam superiora illa agmina ab intimis nunquam recedunt: quoniam ea quæ præeminent, vsum exterioris ministerij nequaquam habent. Cui rei illud videtur esse contrarium quod Esaias dicit: Et volauit ad me vnus de Seraphin, & in manu eius calculus quem forcipe tulerat de altari, & tetigit os meum. Sed in hac prophetæ sententia vult intelligi, quia ij spiritus qui mittũtur, eorum vocabulum percipiunt, quorum officium gerunt. Qui enim vt peccata locutionis incendat, de altari angelus carbonem portat, Seraphin vocatur, quod incendium dicitur. Huic autem sensui, & illud creditur non inconuenienter opitulari, quod per Danielem dicitur: Milia milium ministrabant ei: & decies milies centena milia assistebant ei. Aliud nanque est ministrare, aliud assistere: quia hi administrant deo, qui ad nos nunciando exeunt: assistunt verò qui sic contemplatione intima perfruuntur, vt ad exempla foras opera minimè mittantur. Sed quia in quibusdam scripturæ locis quædã per Cherubin, quædam verò per Seraphin agi didicimus: vtrum per se hæc faciunt, an per subiecta agmina agantur, quæ sicut dicitur, in eo quòd à maioribus veniunt, maiorum vocabula sortiuntur, nos affirmare nolumus, quod apertis testimoniis non approbamus. Hoc tamen certissimè scimus, quia ad explendũ

Angeli secundũ Dionysium, vel visibiliter, vel inuisibiliter mittuntur ad humana solatia.

Esaia. 6.

Danie. 7.

de

Universidad de Deusto
Biblioteca

G de supernis ministerium, alij spiritus alios mittunt: Zacharia scilicet propheta testante, qui ait: Ecce angelus qui loquebatur in me, egrediebatur: & ecce alius angelus egrediebatur in occursum eius, & dixit ad eum: Curre, & loquere ad puerum istum, dicens: absque muro habitabitur Hierusalem. Dū enim angelus ad angelum dicit, curre & loquere: dubium non est, quia alius alium mittit. Minora verò sunt quæ mittuntur, maiora quæ mittunt. Sed hoc quoque de ipsis agminibus quæ mittuntur certum tenemus: quia & cùm ad nos veniunt, sic exterius implent ministerium, vt tamen nunquam desint interius per contemplationem. Et mittuntur igitur, & assistunt: quia etsi circunscriptus est angelicus spiritus, summus tamen spiritus ipse, qui deus est, circunscriptus non est. Angeli itaque & missi, & ante ipsum sunt, quia quolibet missi veniant, intra ipsum currunt. Sciendum quoque est, quia plærunque ipsi beatorum spirituum ordines vicinorum sibi ordinum vocabula sortiuntur. Thronos etenim, scilicet sedes dei, specialem beatorum spirituum ordinem diximus, & tamen per Psalmistam dicitur: Qui sedes super Cherubin, appare: quia videlicet dum in ipsis distinctionibus agminum Cherubin thronis iungitur: sedere etiam super Cherubin dominus ex vicini agminis æqualitate perhibetur. Sic quippe in illa summa ciuitate specialia quædam singulorum sunt, vt tamē sint communia omnium: & quòd in se ex parte quisque habet, hoc in alio ordine totum possidet. Sed idcirco vno eodémque vocabulo communiter non censentur, vt ille ordo vocari priuato vniuscuiusque rei nomine debeat, qui hanc in munere plenius accepit. Seraphin nanque incendium diximus, & tamen amore cōditoris simul omnes ardent. Cherubin verò plenitudinem scientiæ dicimus: & tamē quis ibi aliquid nesciat, vbi ipsum omnes simul fontem scientiæ deum vident? Throni quoque illa agmina quibus conditor præsidet, vocantur: sed beatus esse quis potest, nisi creator suus eius menti præsideat? Quæ ergo ex parte ab omnibus habētur, eis in priuato nomine data sunt: qui hæc in munere plenius acceperūt, Nā & si qua illic sic alij habent, vt haberi ab aliis nequaquam possint: sicut speciali nomine dominationes, & principatus vocantur, cuncta ibi singulorum sunt: quia per charitatem spiritus, ab alio in aliis habentur. Sed ecce dum cœlestium ciuium secreta rimamur: ab expositionis nostræ ordine longè digressi sumus. Suspiremus ergo ad eos de quibus loquimur, sed redeamus ad nos. Meminisse etenim debemus, quia caro sumus. Taceamus interim de secretis cœli: sed ante conditoris oculos, manu pœnitētiæ tergamus maculas pulueris nostri. Ecce ipsa diuina misericordia pollicetur, dicens: Gaudium erit in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agente: & tamen per prophetam dominus dicit: Quia quacunque die iustus peccauerit, omnes iustitiæ eius in obliuione erunt coram me. Pensemus si possumus dispensationem supernæ pietatis, quæ stantibus, si ceciderint, minatur pœnam: lapsis verò vt surgere appetant, promittit misericordiam. Illos terret, ne præsumant in bonis: istos refouet, ne desperent in malis. Iustus es, iram pertimesce, ne carruas: peccator es, præsume de misericordia, vt surgas. Ecce autem iam lapsi sumus, stare nequaquam valuimus, in prauis nostris defide riis iacemus. Sed qui nos condidit rectos, adhuc expectat, & prouocat vt surgamus. Sinum suæ pietatis aperit, nósque ad se recipere per pœnitentiam quærit. Sed pœnitentiam agere dignam nos non possumus: nisi modum quoque eiusdem pœnitentiæ cognoscamus. Pœnitentiam quippe agere, est & perpetrata mala plangere, & plangenda non pepetrare. Nam qui sic alia deplorat, vt tamen alia cōmittat: adhuc pœnitentiam agere, aut dissimulat, aut ignorat. Quid enim prodest si peccata quis luxuriæ desteat, & tamen adhuc auaritiæ æstibus anhælat? Aut quid prodest si iræ culpas iam lugeat, & tamen adhuc inuidiæ facibus tabescat? Sed minus est valde quod dicimus: vt qui peccata deplorat, ploranda minimè committat: & qui plangit vitia, perpetrare vitia timeat. Nam cogitandum summopere est, vt qui se illicita meminit commisisse, à quibusdam etiam licitis studeat abstinere: quatenus per hoc conditori suo satisfaciat, vt qui commisit prohibita, sibimetipsi abscindere debeat etiam concessa: & se reprehendat in minimis, qui se meminit in maximis deliquisse. Minima sunt quę loquor, si hæc ex sacri eloquij testimoniis non affirmo. Lex certè veteris testamenti alienam vxorem concupiscī prohibet. A rege verò fortia iuberi militibus, vel desiderari aquam, non pœnaliter vetat. Et cuncti nouimus quòd Dauid concupiscentiæ mucrone transfixus, alienam coniugem, & concupiuit, & abstulit. Cuius culpam digna verba sunt secuta, & malum quod perpetrauit, per pœnitentiæ lamenta correxit. Qui cùm longè pòst contra hostium cuneos sederet, aquam bibere de Bethlemitica cisterna ex desiderio voluit. Cuius electi milites inter cæteras aduersantium medias etumpentes, aquam quam rex desiderauerat, illæsi detulerunt. Sed vir flagellis eruditus, semetipsum protinus cum periculo militum aquam desideresse reprehendit, eámque domino fundens liba uit: sicut scriptum est: Libauit eam domino. In sacrificium quippe domini effusa aqua conuersa est, quia culpam concupiscentiæ mactauit per pœnitentiam reprehensionis suæ, Qui ergo quondam concupiscere alienam coniugem nequaquam timuit, pòst etiam quia aquā concupiscet, expauit. Quia enim se illicita perpetrasse meminerat, contra semetipsum iam rigidus, etiam à licitis abstinebat. Sic sic agamus pœnitentiam, vt ea quæ commisimus, perfectè desteamus. Pensemus supernas diuitias conditoris nostri. Peccare nos vidit, & pertulit. Qui nos ante culpam peccare prohibuit, etiam pòst culpam expectare ad veniam non desistit. Ecce ipse nos quem desperemus vocat. Auersi ab illo sumus, & tamen non auertitur: Vnde bene per Esaiam dicitur: Et erunt oculi tui videntes præceptorem tuum: & aures tuæ audient vocem pòst tergum monentis. Quasi in faciem suam homo monitus est, quando ad iustitiam conditus, præcepta rectitudinis accepit. Sed cùm hæc eadem præcepta contempsit, quasi conditori suo dorsum mētis in faciem dedit. Sed ecce adhuc pòst tergum sequitur, & monet: quia iam & à nobis contemptus est, & tamen nos adhuc vocare non cessat. Quasi dorsum ei in faciem dedimus, cuius verba despicimus, cuius præcepta calcamus. Sed stans pòst tergum nos auersos reuocat, quia & videt quòd despicitur, & tamen per præcepta clamat, per patientiam expectat. Pensate ergo fratres charissimi, si cuiliber vestrum loquenti famulus suus supetbiret, terga in faciem mitteret, nunquid nō contemptus dominus eius supetbiam feriret, vulnera districtæ animaduersionis infligeret? Ecce nos peccando auctori nostro terga in faciem dedimus, & tamen sustinemur. Superbè auersos benignè reuocat: & qui ferre nos auersantes potuit, vt reuertamur, munera promittit. Tanta ergo conditoris nostri misericordia duritiam nostri reatus emolliat: vt homo qui malum quod fecit expetiri percussus poterat, saltem expectatus erubescat. Rem fratres breuiter refero, quam viro venerabili Maximiano tunc patre monasterij mei atque presbytero, nunc autem Syracusano episcopo narrante cognoui. Hanc autem si solerter auditis, charitati vestræ breuiter suffragari credo. Nostris modo temporibus Victorinus quidam extitit, qui alio quoque nomine Aemylianus appellatus est, non inopis substantiæ iuxta mediocritatem vitæ. Sed quia plærunque regnat in rerum opulentia carnis culpa, in quodam facinore lapsus est, quod debuisset valde pertimescere, ac de suæ mortis immanitate cogitare. Reatus ergo sui consideratione compunctus erexit se contra se, mundi huius omnia dereliquit, monasterium petiit. In quo nimirum monasterio tantæ humilitatis tantæque sibi districtionis extitit: vt cuncti fratres qui illic ad amorem diuinitatis excreuerant, suam cogerentur vitam despicere, dum illius pœnitentiam viderent. Studuit nanque toto mentis adnisu cruciare carnem, voluntates proprias frangere, furtiuas orationes quærere, quotidianis se lachrymis lauare, despectum sui appetere, oblatam à fratribus venerationem timere. Hinc iraque nocturnas fratrum vigilias præuenire consueuerat. Et quia mons in quo monasterium situm est, ex vno latere in secretiore parte prominebat, illuc consuetudinem fecerat ante vigilias egredi: vt se quotidie in fletu pœnitentiæ quanto secretius, tanto liberius mactaret. Contemplabatur nanque districtionem venturi iudicis sui, & iam eidem iudici

Zacha.2. Angelus angelum mittit inter dum.

Psalm.79. Dominus quare dicitur sedere super Cherubin.

Fons scientiæ est deus.

Pœnitētiæ definitio. Luxuriam fugere non prodest, si auaritiam sequaris.

Luc.15.

Ezech.33.

Exod.20.

2.Reg.11. Dauid per pœnitentiā scelus suum correxit.

1.Para.11. 2.Reg.23.

Victorini cuiusdā cōmutatio. Carnis vitia plærunque regnāt in rerum opulentia.

A iudici cōcordans, puniebat in lachrymis reatum facinoris sui. Quadam verò nocte abbas monasterij vigilans hunc latenter egredientem intuitus, lēto foras pede secutus est. Quem cùm in secreto montis latere cerneret in oratione prostratū, expectare voluit quando surgeret, vt ipsam quoque longanimitatem orationis eius exploraret, cùm subito cœlitus lux emissa super eum fusa est, qui in oratione prostratus iacebat. Tātáque se illo in loco claritas sparsit, vt tota pars regionis illius ex eadem luce cādesceret. Quam abbas vt vidit, intremuit, & fugit. Cúmque post longum horæ spatium, idem frater ad monasterium redisset, abbas eius vt disceret an super se effusionē tanti luminis agnouisset, requirere eum studuit, dicens: Vbi fuisti frater? At ille latere posse se credens, in monasterio se fuisse respondit. Quod negans abbas compulsus est dicere quid vidisset. At ille videns se esse deprehensum, hoc quoque quod abbatem latebat, aperuit adiungens. Quando super me vidisti lucem de cœlo descendere, vox etiam patiter venit dicens: Dimissum est tibi peccatum tuum. Et quidem omnipotens deus peccatum eius potuit tacendo laxare. Sed loquēdo per vocē, radiando per lumen, exemplo suæ misericordię nostra ad pœnitentiam voluit corda cōuertere. Miramur fratres charissimi quod persecutorem suum Saulum dominus de cœlo prostratum, de cœlo allocutus est. Ecce nostris quoque tēporibus peccator, & pœnitens vocem de cœlestibus audiuit. Illi dictū est: Quid me persequeris? iste verò audire meruit: Dimissum est tibi peccatum tuū. Longè est inferior meritis peccator iste pœnitens quàm Paulus. Sed quia adhuc in hac re de Saulo loquimur, crudelitatem necis anhelante, liceat audētes dicere: quia Saulus propter superbiam vocē increpationis, iste verò propter humilitatem vocem consolationis audiuit. Hunc quia humilitas strauerat, diuina pietas erigebat. Illum quia superbia exerat, diuina seueritas humiliabat. Habete ergo fiduciam fratres mei de misericordia conditoris nostri, cogitate quæ facitis, recogitate quæ fecistis. Largitatem supernæ pietatis aspicite, & ad misericordem iudicem dum adhuc expectat, cum lachrymis venite. Considetantes nanque quòd iustus sit, peccata vestra nolite negligere. Considerantes verò quòd pius sit, nolite desperare. Præbet apud deum hominis fiduciam deus homo. Est nobis spes magna pœnitentibus, quia aduocatus noster factus est iudex noster. Qui viuit & regnat cum patre & spiritu sancto deus in secula seculorum. Amen.

Saulū persecutorē suū dominus de cœlo allocutus est. Act.9.

Esaiæ 30.

Dorsū Deo peccando vertimus, & tamen nos sustinet.

Iudiremmi sericordem bic cum lachrymis adire debemus.

Lectio sancti Euangelij secundum Lucam.

Luc.21.

C IN illo tempore. Dixit Iesus discipulis suis: Cùm audieritis prælia & seditiones, nolite terreri. Oportet enim hæc primū fieri: sed nondum statim finis. Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem: & regnum aduersus regnum: & terræmotus magni erūt per loca: & pestilentiæ & fames, terrorésque de cœlo, & signa magna erunt. Sed ante hæc omnia iniicient vobis manus suas, & persequentur, trahentes in synagogas & custodias: trahentes ad reges & præsides, propter nomen meum. Continget autem vobis in testimonium. Ponite ergo in cordibus vestris non præmeditari quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo vobis os & sapientiam: cui non poterunt resistere, & cōtradicere omnes aduersarij vestri. Trademini autem à parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis: & morte afficient ex vobis. Et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Et capillus de capite vestro non peribit. In patientia vestra possidebitis animas vestras.

Homilia lectionis eiusdem, habita ad populum in Basilica sancti Mammæ, die natalis eius.

Homilia XXXV.

QVia longius ab vrbe degressi sumus, ne ad reuertēdum nos tardior hora præpediat, necesse est vt expositionem sancti Euangelij breuior sermo transcurrat. Dominus ac redemptor noster perituri mundi præcurrentia mala denunciat, vt eo minus perturbent venientia, quo fuerint præscita. Minus enim iacula feriunt, quæ præuidentur: & nos tolerabilius mundi mala suscipimus, si contra hæc per præscientiæ clypeum munimur. Ecce enim dicit: Cū audieritis prælia & seditiones, nolite terreri. Oportet enim primùm hæc fieri, sed nōdū statim finis. (Pensanda sunt verba redēptoris nostri, per quæ nos aliud interius, aliud exterius passuros esse denunciat. Bella quippe ad hostes pertinēt, seditiones ad ciues. Vt ergo nos indicet interius exteriūsq; turbari, aliud nos fatetur ab hostibus, aliud à fratribus perpeti. Sed his malis præuenientibus, quia non statim finis sequatur, adiungit. Surget gens contra gentem, & regnum aduersus regnū: & terræmotus magni erunt per loca, & pestilentiæ & fames, terrorésque de cœlo, & signa magna erunt.) Vel sicut in quibusdam codicibus inuenitur, terroréſq; de cœlo, & tempestates: atque pòst subditur: & signa magna erunt. Vltima tribulatio multis tribulationibus præuenitur: & per crebra mala quæ præueniunt, indicātur mala perpetua quæ subsequuntur: Et ideo post bella & seditiones nō statim finis: quia multa debēt mala præcurrere, vt malum valeant sine fine nūciare. Sed cum tot signa perturbationis dicta sint, oportet ut eorum consideratione breuiter per singula perstringamus: quia necesse est vt alia è cœlo, alia è terra, alia ab elementis, alia ab hominibus patiamur. Ait enim: Surget gens contra gentem) ecce perturbatio hominum. Erunt terræmotus magni per loca) ecce respectus iræ desuper. Erunt pestilentiæ) ecce inæqualitates corporum.

Erat fames) ecce sterilitas terræ. Terroréſque de cœlo & tēpestates) ecce inæqualitas aëris. Quia ergo omnia consummāda sunt, ante consummationem omnia perturbantur, & qui in cunctis deliquimus, in cunctis ferimur, vt impleatur quod dicitur: Et pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos. Omnia nanque quæ ad vsum vitæ accepimus, ad vsum contuertimus culpæ. Sed cūcta quæ ad vsum prauitatis insleximus, ad vsum nobis verturtur vltionis. Tranquillitatē quippe humanę pacis, ad vsum vertimus vanæ securitatis. Peregrinationem terræ pro habitatione diligimus patriæ. Salutem corporum, redigimus in vsum vitiorum. Vbertatis abundantiā, non ad necessitatem carnis, sed ad peruersitatem intorsimus voluptatis. Ipsa serena blandimenta aētis, ad amorem nobis seruire cōgimus terrenæ delectationis. Iure ergo restat vt simul nos omnia feriāt, quæ simul omnia vitiis nostris malè subacta seruiebant: vt quot prius in mundo incolumes habuimus gaudia, tot de ipso postmodum cogamur sentire tormenta. Notandum verò quòd dicitur: Terrores de cœlo & tēpestates.) Cùm tempestates hyemales venire ex ordine soleant tempore, cur hoc loco tempestates venire in perditionis signū prædicuntur: nisi quòd eas tempestates dominus venire denunciat: quę nequaquam ordinem temporum seruant? Quæ enim ordinatè veniunt, in signa non sunt: sed tempestātes in signa sunt, quæ ipsa quoque temporum statuta confundunt. Quod nos quoque nuper experti sumus, qui æstiuum tempus omne conuersum in pluuiis hyemalibus vidimus. Quia autem cuncta hæc non de iniustitia ferientis sunt, sed de merito mūdi patientis, facta prauorum hominum præmittuntur, cum dicitur:

Sed ante hæc omnia incipient vobis manus suas iniicere, & persequentur, & tradent vos in synagogis, ducentes ad reges, & præsides propter nomen meum.) Ac si apertè dicat: Prius corda hominum, & pòst elementa turbantur, vt cùm rerū ordo confunditur, ex qua iam retributione veniat, demonstretur. Nam quanuis finis mundi ex ipso suo ordine pēdeat, peruersiores tamen quosq; inueniens, quia dignè ruinis illius opprimantur, innotescit, cùm subditur: Ducētes ad reges & præsides propter nomen meum. Contingent autem hæc vobis in testimonium. In testimonium videlicet quorum, nisi eorum qui aut persequendo mortes inferunt, aut videndo non mutātur? Mors quippe iustorum bonis in aditorium est, malis in testimonium: vt inde peruersi sine excusatione pereant, vnde electi exemplum capiūt vt viuant. Sed auditis tot terroribus, turbari

Iacula prænisa minus feriunt.

Bella & seditiones dicuntur.

Sapien.5. Orbis terrarum contra insensatos pugnabit.

Bonorum prosperitatem conuertimus ad voluptatis peruersitatem.

Mors iusto in bonis est, in aduersis.

G turbari poterant infirm orum corda, atq; ideo conſolatio adiungitur, cùm protinus ſubinfertur: Ponite ergo in cordibus veſtris non præmeditari quemadmodum reſpondeatis. Ego enim dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes aduerſarij veſtri.) Ac ſi apertè mēbris ſuis infirmātibus dicat: Nolite terreri, nolite pertimeſcere, vos ad certamen acceditis, ſed ego prælior: vos verba æditis, ſed ego ſum qui loquor. Sequitur: Trademini autem à parentibus & fratribus, & cognatis, & amicis: & morte ex vobis afficiēt.) Minorem dolorem mala ingerunt, quæ ab extraneis inferuntur. Plus verò in nobis ea tormenta ſæuiunt, quæ ab illis patimur, de quorum mentibus præſumebamus: quia cum damnò corporis, mala nos cruciant amiſſæ charitatis. Hinc eſt enim quod de Iuda traditore ſuo per Pſalmiſtam dominus dicit: Et quidem ſi inimicus meus maledixiſſet mihi, ſupportaſſem vtique: & ſi is qui oderat me, ſuper me magna locutus fuiſſet, abſcondiſſem me vtique ab eo. Tu verò homo vnanimis, dux meus, & notus meus, qui ſimul mecum dulces capiebas cibus, in domo dei ambulauimus cum conſenſu. Et rurſum: Homo pacis meæ in quo ſperabā, & qui edebat panes meos, ampliauit aduerſum me ſupplantationem. Ac ſi de traditore ſuo apertis vocibus dicat: Tranſgreſsionem eius tanto grauius pertuli, quanto hanc ab eo qui meus eſſe videbatur, ſenſi. Omnes ergo electi quia ſummi capitis membra ſunt: caput quoque ſuū in paſsione ſequūtur, vt ipſos quoque aduerſarios in ſua morte ſentiant, de quorum vita præſumebant, & tanto eis creſcat merces operis, quanto eis virtutis lucrum proficit ex alienæ dāno charitatis. Sed quia dura ſunt quæ prædicūtur de afflictione mortis, protinus cōſolatio ſubditur de gaudio reſurrectionis: cùm dicitur: Capillus de capite veſtro non peribit.) Scimus fratres, quia caro inciſa dolet, capillus inciſus non dolet. Ait ergo martyribus ſuis: Capillus de capite veſtro non peribit.) videlicet apertè dicens: Cur timetis ne pereat quod inciſum dolet, quando & illud in vobis perire non poteſt, quod inciſum non dolet? Sequitur: In patientia veſtra poſsidebitis animas veſtras.) Idcirco poſſeſsio animæ in virtute patientiæ ponitur, quia radix omnium cuſtóſque virtutum patientia eſt. Per patiētiam verò poſsidemus animas noſtras: quia dum nobis ipſis dominari diſcimus, hoc ipſum incipimus poſsidere quod ſumus. Patientia verò eſt aliena mala æquanimiter perpeti: contra eum quoq; qui mala irrogat, nullo dolore mordeři. Nam qui ſic proximi mala portat, vt tamē tacitus doleat, & tempus dignæ retributionis quærat, patientiam non exhibet, ſed oſtendit. Scriptum quippe eſt: Charitas patiens eſt, benigna eſt. Patiens nanque eſt, vt aliena mala toleret, benigna verò eſt, vt ipſos etiam quos portat, amet. Hinc nanque per ſemetipſam veritas dicit: Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos: orate pro perſequentibus & calumniantibus vos. Virtus itaq; eſt coram hominibus, aduerſarios tolerare: ſed virtus coram deo, diligere: quia hoc ſolum deus ſacrificium accipit, quod ante eius oculos in altari boni operis flāma charitatis incendit. I Sciendum vero quòd plærunque ideo patientes eſſe videmur: quia retribuere mala non poſſumus. Sed qui idcirco malum non retribuit, quia nequaquam valet, proculdubio, vt prædiximus, patiens non eſt: quia patiētia non in oſtenſione inquiritur, ſed in corde. Per impatientiæ autem vitium, ipſa virtutum nutrix doctrina diſsipatur. Scriptū nanque eſt: Doctrina viri per patientiam noſcitur. Tanto ergo quiſque minus oſtenditur doctus, quanto conuincitur minus patiens. Neque enim poteſt veraciter bona docendo impēdere, ſi viuendo neſciat æquanimiter aliena mala tolerare. Quanto enim culmine virtus patientiæ polleat, rurſus Salomon indicat, dicens: Melior eſt patiens viro forti: & qui dominatur animo ſuo, expugnatore vrbium. Minor eſt ergo victoria, vrbes expugnare: quia extra ſunt quæ vincuntur. Maius autem eſt quod per patiētiam vincitur, quia ipſe à ſe animus ſuperatur: & ſemetipſum ſibimetipſi ſubiicit: quando eum patientia in humilitate tolerantię ſternit. Sciendū verò eſt quòd plerūque euenire patientibus ſolet, vt eo quidem tempore quo aduerſa patiuntur, vel contumelias audiunt, nullo dolore pulſentur: & ſic patientiam exhibeant, vt cuſtodire etiam cordis innocentiam curent. Sed cùm poſt paululum hęc ipſa quæ pertulerint,

Tormenta à notis illata plus nocent quàm ab ignotis. — *Pſal. 54.* — *Pſal. 40.* — *Iudas grauius nocuit domino, quàm ſi nō fuiſſet de eius familia.* — H — *Capillus inciſus non dolet.* — *Patientia quid eſt.* — *1.Cor.13.* — *Matth.5. Lucæ.6.* — *Sacrificiū quod eſt deo acceptum.* — *Prouer.19.* — *Prouer.16.*

ad memoriam reuocant, igne vehementiſsimi doloris inſtigā- K tur. Argumenta vltionis inquirunt, & manſuetudinē quam tolerantes habuerunt, in retractatione ſua ſemetipſos diiudicantes perdūt. Callidus nāq; aduerſarius bellū cōtra duos mouet: vnum videlicet inflammans, vt contumelias prior inferat: alterum vero prouocans, vt cōtumelias læſus reddat. Sed quia eius iam vir extitit, quem ad proferendas contumelias commouit: contra illum acrius dolet, quem ad reddendas iniurias cōmouere non potuit. Vnde fit vt tota ſe virtute contra eum erigat, quem contumelias fortiter pertuliſſe conſiderat. Quem quia commouere in ipſa iniuriarum iaculatione nō potuit, ab aperto certamine interim recedens, in ſecreta cogitatione, deceptionis tempus inquirit. Et qui in publico bello perdidit, ad exhibēdas occultè inſidias exardeſcit. Quietis nanque iam tēpore ad victoris animum redit, & vel damna rerum, vel iniuriarum iacula ad memoriam reducit. Cunctáque quæ ſibi illata ſunt, vehementer exaggerans, fuiſſe intolerabilia oſtēdit: & quieſcentis animū tanto furore conturbat, vt plærunq; vir patiens illa ſe æquanimiter toleraſſe, etiam poſt victoriam captiuus erubeſcat: ſéque non reddidiſſe contumelias doleat, & deteriora rependere, ſi occaſio præbeatur, quærat. Quibus ergo iſti ſunt ſimiles, niſi his qui per fortitudinem in campo victores ſunt: ſed per negligentiam poſtmodum intra vrbis clauſtra capiūtur? L Quibus iſti ſunt ſimiles, niſi his quos irruēs grauis languor à vita non ſubtrahit: ſed leuiter veniens recidiua febris occidit. Ille ergo veraciter patientiam ſeruat, qui & ad tempus aliena mala ſine dolore tolerat, & hæc eadem retractans, pertuliſſe ſe talia exultat, ne bonum patiētiæ quietis tēpore pereat, quod in perturbationibus cuſtoditur. Sed quia nā talem martyris hodierna die colimus: fratres mei, nequaquam nos à virtute eius patientiæ exiſtimare extraneos debemus. Si enim adiuuante nos domino virtutem patientiæ ſeruare contendimus, & in pace Eccleſiæ viuimus: & tamen martyrij palmam tenemus. Duo quippe ſunt martyrij genera: vnū in mente, aliud in mente ſimul & actione. Itaque eſſe martyres poſſumus, etiam ſi nullo percutiētium ferro trucidemur. Mori quippe à perſequente, martyrium in aperto opere eſt. Ferre verò contumelias, odientem diligere, martyrium eſt in occulta cogitatione. Nam quia duo ſunt martyrij genera: vnum in occulto opere, aliud in publico: teſtatur veritas, quæ Zebedæi filios requirit, dicens: Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum? Cui cùm protinus reſpōderent: Poſſumus: ilico dominus reſpondit, dicens: Calicem quidem meum bibetis. Quid enim per calicem, niſi dolorem paſsionis accipimus? De quo aliàs dicit: Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte. Et Zebedæi filij, id eſt, Iacobus, & Ioannes non vterque per martyrium occubuit: & tamen quòd vterque calicem biberet, audiuit. Ioānes nanque nequaquam per martyrium vitam finiuit, ſed tamen martyr extitit: quia paſsionem quam non ſuſcepit, in M corpore, ſeruauit in mente. Et nos ergo hoc exemplo ſine ferro eſſe poſſumus martyres, ſi patientiam veraciter in animo cuſtodimus. Nam abs re arbitror fratres chariſsimi, ſi vnum vobis exemplum ſeruandæ patientiæ ad ædificationem loquar: Fuit quidam diebus noſtris Stephanus nomine, pater monaſterij iuxta Reatinæ vrbis mœnia conſtituti: vir valde ſanctus, virtute patientiæ ſingularis. Et ſuperſunt multi qui illum nouerunt, eiúſque vel vitam, vel obitum narrant. Erat autem huius lingua ruſtica, ſed docta vita. Hic pro amore cœleſtis patrię cuncta deſpexerat, poſsidere aliquid in hoc mundo fugiebat. Tumultus deuitabat hominum, crebris ac prolixioribus orationibus intentus erat. Virtus tamen patientiæ in eo vehementer excreuerat, ita vt eum ſibi amicum crederet, qui ſibi moleſtiæ aliquid irrogaſſet. Reddebat contumeliis gratias. Si quod in ipſa ſua inopia damnum fuiſſet illatum: hoc maximum lucrum putabat. Omnes ſuos aduerſarios nihil aliud quàm adiutores æſtimabat. Hunc cùm dies mortis egredi de corpore vrgeret: conuenerunt multi, vt tam ſanctæ animæ de hoc mundo recedenti, ſuas animas commendarent. Cúmque circa lectum illius hi qui conuenerant, omnes aſsiſterent: alij corporeis oculis ingredientes angelos viderunt, ſed dicere aliquid nullo modo potuerunt. Alij omnino nihil viderunt, ſed omnes qui aderant, ita vehementiſsimus timor perculit,

Bellum contra duos mouet callidus aduerſarius. — *Martyrij genera duo ſunt.* — *Matth.20. Mar.10. Matth.26. Marci.14.* — *Patientiæ ſeruandæ exemplum ſingulare.* — *Aduerſarij poſſunt dici adiutores.*

A perculit, vt nullus egrediēte illa ſancta anima, illic ſtare potuiſſet. Et hi ergo qui viderāt, & hi qui omnino nihil viderāt, vno omnes timore perculſi, & territi fugerūt. Nullúſq; illic aſsiſtere illo moriente potuit. Penſate ergo fratres, omnipotens deus qualiter terreat quando diſtrictus iudex venturus eſt, ſi ſic aſsiſtentes terruit quando gratus & remunerans venit: aut qualiter timeri poteſt, cùm videri potuerit, ſi ſic mētes præſentium ſtrauit, & quando videri non potuit. Ecce fratres chariſsimi ſeruata illa in Eccleſiaſtica pace patientia, ad quantum hunc retributionis culmen euexit. Quid huic ſuus conditor intus dedit, de quo nobis tantam gloriam in die eius exitus & foris innotuit? Quibus hunc credamus niſi ſanctis martyribus ſociatum, quem atteſtantibus corporeis quoque oculis, à beatis ſpiritibus conſtat eſſe ſuſceptum? Nullo iſte gladio percuſſus occubuit, & tamen coronam patientiæ quam in mente tenuit, in egreſsione percepit. Probamus quotidie verum eſſe quod ante nos dictum eſt: quia ſancta Eccleſia electorum floribus plena, habet in pace lilia, in bello roſas. Sciendū præterea eſt quòd tribus modis virtus patientiæ exerceri ſolet. Alia nanque ſunt quæ à deo, alia quę ab antiquo aduerſario, alia quæ à proximo ſuſtinemus. A proximo nanque perſecutiones, damna, & cōtumelias: ab antiquo verò aduerſario tentamēta: à deo autem flagella toleramus. Sed in his omnibus tribus modis vigilanti oculo ſemetipſam debet mens circunſpicere, ne contra mala B proximi, pertrahatur ad retributionem mali: ne contra tentamenta aduerſarij, ſeducatur ad delectationem, vel conſenſum delicti: ne cōtra flagella opificis, ad exceſſum proruat murmurationis. Perfectè enim aduerſarius vincitur, quando mens noſtra, & inter tentamenta eius ad delectationem, atque conſenſum non trahitur: & inter contumelias proximi cuſtoditur ab odio: & inter flagella dei compeſcitur à murmuratione. Nec hęc agentes, retribui nobis bona præſentia requiramus: nam pro labore patientię bona ſperanda ſunt ſequentis vitæ, vt tūc præmium noſtri laboris incipiat, quādo omnis iam labor funditus ceſſat. Vnde & per Pſalmiſtam dicitur: Non in finē obliuio erit pauperis, patientia pauperum non peribit in finem. Quaſi enim periiſſe patientia pauperum cernitur, cùm nihil pro illa in hac vita humilibus recompenſatur. Sed patientia pauperum in finem non peribit: quia tunc eius gloria percipitur, cùm ſimul omnia laborioſa terminantur. Seruate ergo fratres in mente patientiam, eámque cùm res exigit, exercete in operatione. Nullum veſtrum ad odium proximi, contumelioſa verba commoueant, nulla periturarum rerum damna perturbent. Si enim fixa mente manſura damna pertimeſcitis, dāna rerum tranſeuntium grauia non putatis. Si æternæ retributionis gloriam concupiſcitis, de temporali iniuria nō doletis. C Tolerate ergo aduerſarios veſtros: ſed vt fratres diligite, quos toleratis. Æterna præmia pro damnis temporalibus quærite. Nec quiſquam veſtrum ſuis ſe viribus hanc implere poſſe cōfidat: ſed obtinere precibus, vt ipſe hanc qui imperat, præſtet. Et ſcimus quia petentes libenter exaudit, quando hoc petitur largiri quod iubet. Cùm continuò pulſatur in prece, concitè opitulatur in tentatione, Ieſus Chriſtus dominus noſter: qui cum patre & ſpirituſancto viuit & regnat deus in ſecula ſeculorum. Amen.

Patientiæ virtus tribus modis exerceri ſolet. — *Pſalm.9.* — *Patientia eſt exercenda in operatione.*

Lectio ſancti Euangelij ſecundum Lucam.

Lucæ.14.

In illo tempore. Dixit dominus Ieſus diſcipulis ſuis, parabolam hanc: Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos: & miſit ſeruum ſuum hora cœnæ dicere inuitatis vt venirent: quia iam parata ſunt omnia. Et cœperunt omnes ſimul excuſare. Primus dixit ei: Villam emi, & neceſſe habeo exire & videre illam. Rogo te, habe me excuſatum. Et alter dixit: Iuga boum emi quinque, & eo probare illa. Rogo te, habe me excuſatum. Et alius dixit: Vxorem duxi, & ideo non poſſum venire. Et reuerſus ſeruus nunciauit hæc domino ſuo. Tunc iratus paterfamilias, dixit ſeruo ſuo: Exi citò in plateas & vicos ciuita- D tis: & pauperes ac debiles, cæcos & claudos introduc huc. Et ait ſeruus, Domine, factum eſt vt imperaſti, & adhuc locus eſt. Et ait dominus ſeruo, Exi in vias & ſepes, & compelle intrare, vt impleatur domus mea. Dico autem vobis, quòd nemo virorum illorum qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam.

Homilia lectionis eiuſdem, habita ad populum in Baſilica beatorum Apoſtolorum Philippi & Iacobi, Dominica ſecunda poſt Trinitatem.

Homilia XXXVI.

Hoc diſtare fratres chariſsimi inter delitias corporis, & cordis ſolet, quòd corporales delitiæ cùm non habentur, graue in ſe deſiderium accendunt: cùm verò auidè eduntur, comedentem protinus in faſtidium per ſatietatem vertunt. At contrà ſpiritales delitiæ cùm non habentur, in faſtidio ſunt: cùm verò habentur, in deſiderio: tantóque à comedente amplius eſuriuntur, quanto & ab eſuriente amplius comedūtur. In illis appetitus placet, experientia diſplicet. In iſtis appetitus vilis eſt, & experientia magis placet. In illis appetitus ſaturitatem, ſaturitas faſtidium generat. In iſtis autem appetitus ſaturitatem, ſaturitas appetitum parit. Augēt enim ſpiritales delitiæ deſiderium in mente, dum ſatiant: E quia quanto magis earum ſapor percipitur, eo amplius cognoſcitur quod auidius ametur. Et idcirco nō habitæ amari non poſſunt: quia earū ſapor ignoratur. Quis enim amare valeat quod ignorat? Proinde Pſalmiſta nos admonet, dicēs: Guſtate, & videte quoniam ſuauis eſt dominus. Ac ſi apertè dicat: Suauitatē eius nō cognoſcitis, ſi hanc minimè guſtatis. Sed cibum vitæ ex palato cordis tangite, vt probantes eius dulcedinem amare valeatis. Has autem homo delitias tunc amiſit, cùm in paradiſo peccauit: extra exiit, os à cibo æternæ dulcedinis clauſit. Vnde nos quoq; nati in huius peregrinationis ęrumna, huc faſtidioſi iam venimus: neſcimus quid deſiderare debeamus. Tantóq; ſe amplius faſtidij noſtri morbus exaggerat, quanto ſe magis ab eſu illius dulcedinis animus elōgat. Et eò iam internas delitias nō appetit, quo eas comedere diu longéque deſueuit. Faſtidio ergo noſtro tabeſcimus, & lōga inediæ peſte fatigamur. Et quia guſtare intus nolumus paratam dulcedinem, amamus foris miſeri famem noſtram. Sed ſuperna nos pietas, nec deſerentes ſe deſerit. Contemptas enim illas delitias ad memoriæ noſtræ oculos reuocat, eáſque nobis proponit: in promiſsione torporē excutit, atq; vt faſtidium noſtrum repellere debeamus, inuitat. Ait nāque: Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos.) Quis iſte homo eſt, niſi ille de quo per prophetam dicitur: Et homo eſt, & quis cognouit eum? Qui fecit cœnā magnam, quia ſatietatem nobis dulcedinis internæ præparauit. F Qui vocauit multos, ſed pauci veniunt: quia nōnunquam ipſi qui ei per fidem ſubiecti ſunt, æterno eius conuiuio malè viuēdo contradicunt. Sequitur: Miſit autem ſeruum ſuū hora cœnę dicere inuitatis, vt venirent.) Quid hora cœnę, niſi finis eſt mundi? In quo nimirum nos ſumus, ſicut iam dudū Paulus teſtatur, dicens: Nos ſumus in quo fines ſeculorum deuenerunt. Si ergo iam hora cœnæ eſt cùm vocamur, tanto minus nos debemus excuſare à conuiuio dei, quanto propinquaſſe iam cernimus finem ſeculi. Quò enim penſamus quia nihil eſt quod reſtat, eo debemus pertimeſcere, ne tempus gratiæ quod præſto eſt, pereat. Idcirco autem hoc cōuiuium dei non prandiū, ſed cœna vocatur: quia poſt prandiū cœna reſtat, poſt cœnam verò conuiuium nullum reſtat. Et quia æternum dei conuiuiū nobis in extremo præparabitur, rectum fuit vt hoc non prandiū, ſed cœna vocaretur. Sed quis per hunc ſeruum qui à patrefamiliâs ad inuitandū mittitur, niſi prædicatorum ordo deſignatur? De quo videlicet ordine quanuis adhuc indigni exiſtimus, quanuis peccatorum noſtrorū ponderibus grauamur, & nos tamen in iſtis diebus ſumus: & cum de ædificatione veſtra aliquid vobis loquor, hoc eſt quod ago. Seruus enim ſum ſummi patrisfamiliâs. Cū vos admoneo ad contēptum ſeculi, inuitare vos venio ad cœnam dei. Nemo me propter me hoc

in loco

Corporis et cordis delitiæ plurimū inter ſe differunt. — *Pſalm.33.* — *Multi ſunt qui neſciūt quid deſiderare debeant.* — *Cœnam magnam fecit dominus.* — *1.Cor.10.* — *Cœna facta nullum reſtat conuiuium.*

Universidad de Deusto Biblioteca

G in loco deſpiciat. Et ſi ad inuitandum nequaquam dignus appareo, ſed tamen magnæ ſunt delitiæ quas promitto. Sæpe fratres mei ſolet euenire quod dico: vt perſona potens famulum habeat deſpectum, cúmque per eum ſuis fortè, vel extraneis aliquod reſponſum mandat, non deſpicitur perſona loquentis ſerui, quia ſeruatur in corde reuerentia mittentis domini. Nec penſant qui audiunt per quem, ſed quid vel à quo audiant. Ita ergo fratres, ita vos agite: & ſi nos forſitan dignè deſpicitis, in mente tamen veſtra vocantis domini reuerētiam ſeruate. Cōuiuę fieri ſummi patris familiâs libenter obedite.

Nuncij verba quādoque nō deſpiciuntur, non propter ipſum, ſed propter dominum mittentem.

Corda veſtra diſcutite, atque ex eis mortale faſtidium pellite. Ad repellēdū nanq; faſtidium veſtrum iam parata ſunt omnia. Sed ſi adhuc carnales eſtis, fortaſſe epulas carnales inquiritis. Ecce ipſæ carnales epulæ in ſpiritale vobis alimentum conuerſæ ſunt. Ad abſtergendum nanque mentis veſtræ faſtidium, in cœna Dei ille vobis ſingularis agnus eſt occiſus. Sed quid agimus, qui hoc quod ſubiungitur, adhuc fieri à multis videmus? Et cœperūt ſimul omnes excuſare. Offert deus quod rogare debuerat, non rogatus dare vult, quod vix ſperari poterat, quia dignaretur largiri poſtulatus: & tamen contemnitur. Contemptoribus vero paratas delitias refectionis æternæ denunciat, & tamen ſimul omnes excuſant. Ponamus ante oculos mentis minima: vt poſsimus dignè penſare maiora. Si quiſpiam potens ad inuitandum quemlibet pauperem mitteret, quid fratres rogo,
H quid pauper ille faceret, niſi de eadem ſua inuitatione gauderet: reſponſum humile redderet, veſtem mutaret, ire quantocyus feſtinaret, ne prior ſe ad potentis conuiuium alter occurreret? Homò ergo diues inuitat, & pauper occurrere feſtinat. Ad dei inuitamur conuiuium, & excuſamus. Sed ecce inter hæc æſtimare poſſum, quid ſibi corda veſtra reſpondeant. Occultis enim fortaſſe ſibimet cogitationibus dicunt. Excuſare nolumus. Ad illud enim ſupernæ refectionis conuiuium, & vocari & peruenire gratulamur. Loquentes vobis talia mētes veſtræ verum dicunt, ſi non plus terrena quàm cœleſtia diligunt, ſi non amplius rebus corporalibus quàm ſpiritalibus occupantur. Vnde hic quoque ipſa excuſantium cauſa ſubiungitur, cùm protinus ſubinfertur. Primus dixit: Villam emi, & neceſſe habeo exire, & videre illam: rogo te, habe me excuſatum.) Quid per villam, niſi terrena ſubſtātia deſignatur? Exiit ergo videre villam, qui ſola exteriora cogitat propter ſubſtātiam.

Villa terrenam ſubſtantiam ſignat.

Alter dixit: Iuga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excuſatum.) Quid in quinque iugis boum, niſi quinque corporis ſenſus accipimus? Qui rectè quoque iuga vocati ſunt: quia in vtroque ſexu geminantur. Qui videlicet corporales ſenſus, quia interna comprehendere neſciunt, ſed ſola exteriora cognoſcunt: & deſerētes intima, ea quę extra ſunt tangunt: rectè per eos curioſitas deſignatur.

Boumquinque iuga, quinque ſēſus repræſentant.

Quę dum alienam quærit vitam diſcutere, ſemper ſua intima neſciens, ſtudet exteriora cogitare. Graue nanque curioſitatis eſt vi-
I tium, quæ dum cuiuslibet mentem ad inueſtigandam vitam proximi exterius ducit, ſemper ei ſua intima abſcōdit, vt aliena ſciens, ſe neſciat: & curioſi animus quanto peritus fuerit alieni meriti, tanto fiat ignarus ſui. Propter hoc nanque & de eiſdem quinque iugis boum dicitur: Eo probare illa: rogo te, habe me excuſatum.) Ipſa enim excuſantis verba à vitij ſui ſignificatione non diſcrepant, dum dicit: eo probare illa: quia videlicet aliquando pertinere probatio ad curioſitatem ſolet. Sed notādum eſt quòd & is qui propter villam, & is qui propter probanda iuga boum, à cœna ſui inuitatoris excuſat, humilitatis verba permiſcet, dicens: Rogo te, habe me excuſatum.) Dum enim dicit, rogo te: & tamen venire contemnit, humilitas ſonat in voce, ſuperbia in actione. Et ecce hæc diiudicat prauus quiſque cùm audit: nec tamen ea quę diiudicat, agere deſiſtit. Nam dum cuilibet peruerſe agenti dicimus, cōuertere, deum ſequere, mundum relinque: vbi hunc niſi ad dominicam cœnam vocamus? Sed cùm reſpondet, ora pro me, quia peccator ſum: hoc facere non poſſum: qui aliud agit, niſi & rogat & excuſat? Dicens nanque peccator ſum, humilitatem inſinuat: ſubiungens autem, conuerti non poſſum: ſuperbiam demonſtrat. Rogando ergo excuſat, qui & humilitatem perducit in voce, & ſuperbiam exercet in actione.

Alius autem dixit: Vxorem duxi: & ideo non poſſum venire.) Quid per vxorem, niſi voluptas carnis accipitur? Nam quanuis bonum ſit coniugium, atque ad propagandam ſobolem prouidentia diuina conſtitutum, nonnulli tamen non per hoc fœcunditatem prolis, ſed deſideria expetunt voluptatis, & idcirco per rem iuſtam ſignificari poteſt non incongruè res iniuſta. K

Coniugium bonum eſt.

Ad cœnam ergo nos æterni conuiuij ſummus paterfamiliâs inuitat, ſed dum alius auaritiæ, alius curioſitati, alius voluptati carnis eſt deditus, nimirum reprobi ſimul omnes excuſant. Dum hunc terrena cura occupat, illum alieni actus ſagax cogitatio deuaſtat, alterius etiam mentem voluptas carnalis inquinat, faſtidioſus quiſque ad æternę vitæ epulas non feſtinat.

Auaritia, curioſitas, & voluptas, priuant homines cœna dominica.

Sequitur: Reuerſus ſeruus nunciauit hæc domino ſuo. Tunc iratus paterfamiliâs, dixit ſeruo ſuo: Exi citò in plateas & vicos ciuitatis: & pauperes, debiles, cæcos, & claudos, introduc huc.) Ecce qui terrenæ ſubſtantiæ plus iuſtò incumbit, venire ad dominicam cœnam recuſat: qui labori curioſitatis inſudat, præparata vitæ alimenta faſtidit: qui carnalibus deſideriis inſeruit, ſpiritalis conuiuij epulas reſpuit. Quia ergo venire ſuperbi renuunt, pauperes eliguntur. Cur hoc? quia iuxta Pauli vocem, infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia. Sed notandum nobis eſt quomodo deſcribantur qui ad cœnam vocantur, & veniunt. Pauperes & debiles dicuntur, qui iudicio ſuo apud ſemetipſos infirmi ſunt.

1.Cor.1.
Pauperes & debiles qui dicantur.

Nam pauperes & quaſi fortes ſunt, qui & poſiti in paupertate ſuperbiunt. Cæci verò ſunt, qui nullum ingenij lumen habent. Claudi quoque ſunt, qui rectos greſſus in operatione L non habent. Sed dum morum vitia in membrorum debilitate ſignantur: profectò liquet quia ſicut illi peccatores fuerunt, qui vocati venire noluerunt: ita hi quoque peccatores ſunt, qui inuitantur & veniunt. Sed peccatores ſuperbi reſpuūtur, vt peccatores humiles eligantur. Hos itaque elegit Deus, quos deſpicit mundus: quia plærunque ipſa deſpectio hominem reuocat ad ſemetipſum.

Deus eligit quos mundus deſpicit.

Is enim qui patrem reliquit, & partem ſubſtantiæ quam perceperat prodigè expendit, poſtquàm eſurire cœpit, in ſe reuerſus dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei, abundant panibus? Longè quippe à ſe diſceſſerat, quando peccabat. Et ſi non eſuriſſet, in ſemetipſum minimè rediiſſet: quia poſtquàm terrenis rebus indiguit, tunc cogitare cœpit quid de ſpiritalibus amiſit.

Lucæ.15.

Pauperes ergo & debiles, cæci & claudi vocantur, & veniunt: quia infirmi quique, atque in hoc mundo deſpecti plærunque tantò celerius vocem Dei audiunt, quantò & in hoc mundo non habent vbi delectentur. Quod bene Amalechitarum puer ille Aegyptius deſignat, qui Amalechitis prædantibus atque currentibus æger remanſit in via: & fame ſitique aruit. Quem cùm Dauid inuenit, ei cibum potúmque præbuit, qui ilicò conualeſcēs M dux Dauid factus eſt. Conuiuantes Amalechitas reperit, & eos qui ſe debilem reliquerant, cum magna fortitudine proſtrauit.

1.Reg.30.

Amalechita quippe populus lambens vocatur. Et quid per lambentem populum, niſi mentes ſecularium deſignantur? Quæ terrena cuncta ambiendo quaſi lambunt, dum ſolis temporalibus delectantur.

Amalechita, populus lambens vocatur.

Quaſi enim populus lambens, prædam facit dum terrena diligentes, lucra de alienis damnis exaggerant. Sed puer Aegyptius æger in via relinquitur: quia peccator quiſque dum infirmari ab huius mundi ſtatu cœperit, mox ſecularibus mentibus in deſpectum venit. Quem tamen Dauid inuenit, eíque cibum & potum præbet: quia manu fortis dominus abiecta mundi non deſpicit, & plærunque eos qui ſequi mundum minimè valentes, quaſi in via remanent, ad amoris ſui gratiam conuertit, eíſque verbi cibum potúmque porrigit: & quaſi duces ſibi in via eligit, dum ſuos etiam prædicatores facit. Dum enim Chriſtum peccatorum cordibus inſerunt, quaſi Dauid ſuper hoſtes ducunt. Qui conuiuantes Amalechitas velut Dauid gladio feriunt, quia ſuperbos quoſque qui ſe in mundo deſpexerant, domini virtute proſternunt. Puer ergo Aegyptius qui in via remanſerat, Amalechitas interfecit, quia plærunque ipſi mentes ſecularium prædicando ſuperant, qui prius cum ſecularibus in hoc mundo currere non valebant. Sed deductis ad cœnam pauperibus, quid puer ſubiungat audiamus. Domine factum eſt vt imperaſti, & adhuc locus eſt.) Multi tales ad cœnam dominicam ex Iudæa collecti ſunt, ſed multitudo quæ ex Iſraëlitico populo credidit, locum ſuperni conuiuij non impleuit, Intrauit iam frequentia Iudæo-

A rum, ſed adhuc locus vacat in regno, vbi ſuſcipi debeat numeroſitas gentium. Vnde & eidem ſeruo dicitur: Exi in vias & ſepes, & compelle intrare, vt impleatur domus mea.) Cum de vicis & plateis ad cœnam quoſdam dominus inuitat: illum videlicet populum deſignat, qui tenere legem ſub vrbana conuerſatione nouerat. Cum verò conuiuas ſuos colligi ex viis & ſepibus pręcipit, nimirum agreſtem populum colligere, id eſt, gentilem quærit, de cuius ſignificatione per Pſalmiſtam dicitur: Tunc exultabunt omnia ligna ſyluarum ante faciem domini, quoniam venit.

Pſalm.95.

Ligna enim ſyluæ gentes vocatæ ſunt, quia in infidelitate ſua tortæ & infructuoſæ ſemper fuerunt. Qui ergo ex illo agreſti vſu conuerſi ſunt, ad cœnam dominicam quaſi ex ſepibus venerunt.

Gentiles vocati ſunt ligna ſyluæ.

Notandum verò eſt quòd in hac inuitatione tertia non dicitur, inuita, ſed compelle intrare. Alij enim vocantur, & venire contemnunt. Alij vocantur & veniunt. Alij autem nequaquam dicitur, quia vocantur, ſed cōpelluntur vt intrent. Vocantur & venire contemnunt, qui donum quidem intellectus accipiunt, ſed eundem intellectū operibus non ſequuntur. Vocantur & veniunt, qui acceptam intellectus gratiam operando perficiunt. Quidam verò ſic vocantur, vt etiam compellantur. Nam ſunt nonnulli, qui bona facienda intelligunt, ſed hæc facere deſiſtunt. Vident quæ agere
B debeant, ſed hęc ex deſiderio non ſequuntur. His plærunque, vt ſuperius diximus, contingit, vt eos in carnalibus deſideriis ſuis mundi huius aduerſitas feriat: apprehendere temporalem gloriam conentur, & nequeāt: & dum per alta pelagi quaſi ad grandiores curas huius ſæculi nauigare proponūt, ſemper aduerſis flatibus ad deiectionis ſuæ littora repellantur.

Gloriā temporalē multi conantur apprehendere, & nequeunt.

Cúmque ſe frangi in deſideriis ſuis, aduerſante mūdo conſpiciunt, quid de ſe auctori ſuo debeant commonentur, ita vt ad eum erubeſcentes redeant, qui eum ſuperbientes pro mundi amore deſerebant. Sæpe nanque nonnulli ad temporalem gloriam proficere volentes, aut longa ægritudine tabeſcunt, aut afflicti iniuriis concidunt, aut perculſi grauibus damnis affliguntur, & in mundi dolore vident, quia nihil confidere de eius voluptate debuerunt, ſéq; ipſos in ſuis deſideriis reprehendentes, ad deū corda conuertunt. De his quippe dominus per prophetam dicit: Ecce ego ſepiam viam tuam ſpinis, & ſepiā eam maceria, & ſemitas ſuas non inueniet: & ſequetur amatores ſuos, & nō apprehendet eos: quęret, & nō inueniet eos: & dicet, Vadam & reuertar ad virum meum priorem, quia bene mihi erat tūc magis quàm nunc.

Oſeæ.2.

Vir vniuſcuiuſque fidelis animæ deus eſt, quia hæc videlicet ei eſt coniuncta per fidem.

Animæ cuiuſq; fidelis vir deus eſt.

Sed illa quę cōiuncta deo fuerat anima, amatores ſuos ſequitur: quādo mens quæ iam per fidem credidit, adhuc ſe immundis ſpiritibus in
C operatione ſubſternit, mundi gloriam quærit, carnali delectatione paſcitur, exquiſitis voluptatibus nutritur. Sed plęrunque omnipotēs deus talem animam miſericorditer reſpicit, & eius voluptatibus amaritudines permiſcet. Vnde dicit: Ecce ego ſepiā vias tuas ſpinis. Viæ etenim noſtræ ſpinis ſeptæ ſunt, quando in hoc quod malè cupimus, dolorum punctiones inuenimus. Et ſepiam eas maceria, & ſemitas ſuas non inueniet. Viæ noſtræ maceria ſepiuntur, cum deſideriis noſtris duræ in hoc mundo obiectiones reſiſtunt.

Oſeæ.2.
Viæ noſtræ maceria ſepiuntur.

Et ſemitas noſtras inuenire non poſſumus, quia hoc quod malè quærim⁹, adipiſci prohibemur. Et ſequetur amatores ſuos, & nō apprehendet eos: quæret, & non inueniet eos: quia malignos ſpiritus quibus ſe in ſuis deſideriis anima ſubdidit, ad deſideriorum ſuorum effectum minimè comprehendit. Sed ex hac ſalubri aduerſitate quanta vtilitas naſcatur, adiungit cùm ſubditur, Et dicet: Vadam & reuertar ad virum meum priorem, quia bene mihi erat tunc magis quam nunc. Poſtquā ergo vias ſuas ſpinis ſeptas inuenit, poſtquam amatores ſuos apprehendere non valet: ad amorem viri prioris redit, quia plærunque poſtquam in hoc mundo non poſſumus obtinere quæ volumus, poſtquam in terrenis deſideriis de impoſsibilitate laſſamur, tunc ad mentem deum reducimus, tunc placere incipit quod diſplicebat, & is cuius nobis amara fuerant præcepta, repentè dulceſcit in memoria, & peccatrix anima quę adultera conata eſt eſſe, nec tamen aperto opere potuit: decernit eſſe fidelis coniunx.

Compelluntur aliqui intrare ad cœnam domini.

Qui ergo huius mundi aduerſitatibus fracti, ad dei amorem redeunt: atque à præſentis vitæ deſideriis corriguntur, quid iſti fratres mei, niſi compelluntur vt intrent? Sed valde eſt tremēda ſententia quæ D protinus ſubinfertur. Intenta hanc cordis aure percipite fratres & domini mei: Inquantum peccatores fratres mei: inquātum iuſti, domini mei. Intenta hanc aure percipite, vt tanto eā minus ſentiatis in examine, quāto nunc auditis formidoloſius in prædicatione. Ait enim: Dico autem vobis, quòd nemo virorum illorum qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam.) Ecce vocat per ſe, vocat per angelos, vocat per patres, vocat per prophetas, vocat per apoſtolos, vocat per paſtores, vocat etiā per nos, vocat plęrunque per miracula, vocat plærunque per flagella, vocat aliquando per huius mundi proſpera, vocat aliquando per aduerſa.

Deus nos vocat multipliciter.

Nemo contemnat, ne dum vocatus excuſat, cùm voluerit intrare non valeat. Audite quid ſapientia per Salomonem dicat: Tunc inuocabunt me, & nō exaudiam, manè conſurgent, & non inuenient me.

Prouer.1.

Hinc eſt quod fatuæ virgines tarde venientes clamant dicētes: Domine domine, aperi nobis. Sed iam tunc aditum quærentibus dicitur: Amen amen dico vobis: neſcio vos.

Matth.25.

Quid inter hæc fratres chariſsime, niſi relinquere omnia debemus, curas mundi poſtponere, ſolis deſideriis æternis inhiare? Sed hæc paucis data ſunt. Admonere vos volo, vt relinquatis omnia, ſed non præſumo. Si ergo cuncta mundi relinquere non poteſtis, ſic tenete quæ huius mundi ſunt, vt tamen per ea nō teneamini in mundo: vt terrena res poſsideatur, non poſsideat: vt ſub mentis veſtræ ſit dominio quod habetis: ne mens veſtra dum terrenarum rerum amore E vincitur, à rebus ſuis ipſa magis poſsideatur.

Bona mundana qualiter ſunt tenenda.

Sit ergo res tēporalis in vſu, æterna in deſiderio: ſit res temporalis in itinere, deſideretur æterna in peruentione. Quaſi ex latere reſpiciatur quicquid in hoc mūdo agitur. Ante nos autē tendant mentis oculi, dū tota intentione illa conſpiciunt, ad quæ peruenimus. Extirpētur funditus vitia, non ſolum ab actu operis, ſed etiam à cogitatione cordis euulſa. Non nos voluptas carnis, nō ſollicitudo curioſitatis, non æſtus ambitionis à dominica cœna præpediat, ſed ipſa quoque quæ honeſta in mundo agimus, quaſi ex quodam mentis latere tangamus, vt terrena quælibet ſic noſtro corpori ſeruiant, quatenus cordi minimè obſiſtant. Non ergo fratres audemus vobis dicere, vt omnia relinquatis: ſed tamen ſi vultis, omnia etiam retinendo relinquitis, ſi ſic tēporalia geritis, vt tamen tota mente ad æterna tendatis.

Omnia relinquere poſſumus etiam retinendo.

Hinc etenim Paulus apoſtolus dicit: Tempus breue eſt: reliquū eſt, vt qui habent vxores, tanquam non habentes ſint: & qui flēt, tanquam non flentes: & qui gaudent, tanquam non gaudētes: & qui emunt, tanquam non poſsidentes: & qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur: præterit enim figura huius mūdi.

1.Cor.7.

Vxorem nāque habet, ſed quaſi non habens, qui ſic ſcit debita carnis exoluere: vt tamen per ea mundo tota mente non cogatur inhærere. Nam cùm idem rurſum egregius prædicator F dicat: Qui habet vxorem, cogitat quæ ſunt huius mundi, quomodo placeat vxori: ille vxorem habet quaſi non habēs, qui ſic ſtudet placere coniugi, vt tamen non diſpliceat conditori.

Ibidem.

Flet quoque, ſed tanquam non fleat, qui ſic temporalibus damnis affligitur, vt tamen de æternis lucris ſemper animum conſoletur. Gaudet verò, ſed tanquam non gaudeat, qui ſic de temporalibus bonis hilareſcit, vt tamen ſemper tormenta perpetua conſideret: & in hoc quòd mentē gaudio ſubleuat, hanc continuò pondere prouidi timoris premat.

Gaude ſed tanquā nō gaudeas.

Emit autem ſed quaſi non poſsidens, qui & ad vſum terrena præparat, & tamē cauta cogitatione præuidet quòd hæc citius relinquat. Mundo quoque vtitur, ſed quaſi non vtitur, qui & neceſſaria cuncta exterius ad vitæ ſuæ miniſterium redigit, & tamen hæc eadem non ſinit ſuæ menti dominari: vt ſubiecta foris ſeruiant, & nūquam intentionem animi ad alta tendentis frangant. Quicunque ergo tales ſunt, eis profectò terrena omnia non ad deſidērium, ſed ad vſum aſſunt: quia rebus quidem neceſſariis vtuntur, ſed nihil habere cum peccato cupiunt. De ipſis quoque rebus habitis quotidie mercedes acquirunt: & plus gaudent bono opere quàm bona poſſeſsione. Ac ne aliquibus iſta difficilia eſſe videantur: rem de perſona refero, quam multi veſtrum mecum nouerunt. Quam videlicet rem ipſe ante triennīū in Centūcellenſi vrbe à perſonis fidelibus didici. Nuper nāque in eadem ciuitate Theophanius comes fuit, vir miſericordiæ actibus deditus, bonis operibus intentus, hoſpitalitati præcipuè ſtu-

Theophanij Comitis commendatio.

Universidad de Deusto Biblioteca

G pue studens. Exercendi comitatus actibus occupatus, agebat terrena & temporalia, sed vt pòst ex fine eius claruit, magis ex debito quàm ex intentione. Nam cùm appropinquante mortis eius tempore, grauissima aëris tempestas obsisteret, ne ad sepeliendum duci potuisset: eúmque coniunx sua cum fletu vehementissimo requireret, dicens: Quid faciam? quomodo te ad sepeliendum eiicio, quæ ostium domus huius egredi prænimia tempestate non possum? Tunc ille respondit: Noli mulier flere, quia mox vt ego defunctus fuero: aëris serenitas redibit. Cuius protinus & vocem mors, & mortem serenitas est secuta. Cuius manus ac pedes podagræ humore tumescentes, & versi in vulneribus fuerant, & profluēte sanie putebãt. Sed cum corpus illius ex more ad lauandum fuisset detectum, ita manus, pedésque illius sani reperti sunt: ac si vnquam vulneris nihil habuissent. Ductus itaque ac sepultus est: eiúsque coniugi visum est, vt quarto die in sepulchro illius marmor quod superpositum fuerat, mutari debuisset. Quod videlicet marmor corpori eius superpositum dum fuisset ablatum, tanta ex eius corpore fragrantia odoris emanauit: ac si ex putrescenti carne illius pro vermibus aromata ferbuissent. Hæc igitur dixi: vt è vicino exemplo ostendere possem, nonnullos & secularē habitum gerere: & secularem animum non habere. Quos enim tales in mundo necessitas ligat vt ex omni parte exui à mundo non possint: sic debent ea quę mundi sunt tenere, vt tamen

H eis nesciant ex mentis fractione succumbere. Hoc ergo cogitate, & cum relinquere cuncta quæ mundi sunt, non potestis: exteriora bene exterius agite, sed ardenter interius ad ęterna festinate. Nihil sit quod desiderium vestrę mētis retardet: nullius vos rei in hoc mundo delectatio implicet. Si bonum diligitur: mēs in bonis melioribus, id est, in cœlestibus, delectetur. Si malum metuitur: mala animo æterna proponantur: vt dum illic esse conspicit, & amplius quod diligat, & amplius quod pertimescat, hic omnino non hæreat. Ad hæc agēda habemus mediatorem dei & hominum, adiutorem nostrum: per quem citius cuncta obtinebimus, si ad illum vero amore flagramus. Qui viuit & regnat cum patre & spiritu sancto deus in secula seculorum. Amen.

Mentis nostræ desiderium nihil retardare debet.

Lectio sancti Euangelij secundum Lucam.

Lucæ.14.

IN illo tempore. Dixit Iesus turbis: Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam: non potest meus esse discipulus. Et qui nō baiulat crucem suã,

I & venit post me: non potest meus esse discipulus. Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, nónne prius sedens computat sumptus qui necessarij sunt, si habeat ad perficiendum: ne postquam posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui viderint, incipiant illudere ei dicentes: quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit cōsummare? Aut quis rex iturus committere bellum aduersus alium regē, nónne sedens prius cogitat, si possit cum decem milibus occurrere ei qui cũ viginti milibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longè agente, legationē mittēs rogat ea quæ pacis sunt. Sic ergo omnis ex vobis qui non renunciauerit omnibus quæ possidet: non potest meus esse discipulus.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in Basilica beati Sebastiani martyris.

Homilia XXXVII.

SI consideremus fratres charissimi, quæ & quãta sunt quæ nobis promittuntur in cœlis: vilescũt animo omnia quæ habentur in terris. Terrena nanque substantia supernæ fœlicitati comparata, pondus est non subsidium. Temporalis vita æternæ vitæ comparata, mors est potius dicenda quàm vita. Ipse enim quotidianus defectus corruptionis, quid est aliud quàm quædam prolixitas mortis? Quæ autē lingua dicere, vel quis intellectus capere sufficit, illa supernæ ciuitatis quãta sint gaudia: angelorum choris interesse, cum beatissimis spiritibus gloriæ conditoris assistere, præsentem dei vultum cernere, incircunscriptum lumen videre, nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetuę munere lętari? Sed ad hęc audita inardescit animus: iámque illic cupit assistere, vbi se sperat sine fine gaudere: sed ad magna præmia peruenire non potest, nisi per magnos labores. Vnde & Paulus egregius prædicator dicit: Non coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. Delectat ergo mentē magnitudo præmiorum, sed non deterreat certamen laborũ. Vnde ad se veniētibus veritas dicit: Si quis venit ad me, & nō odit patrem suum & matrem, & vxorē, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.) Sed percontari libet quomodo parentes, & carnaliter propinquos pręcipimur odisse: q iubemur & inimicos diligere? Et certè veritas de vxore dicit: Quod deus coniunxit, homo non separet. Et Paulus ait: Viri diligite vxores vestras: sicut & Christus Ecclesiam. Ecce discipulus vxorem diligendam prædicat, cùm magister dicat: Qui vxorem non odit, non potest meus esse discipulus? Nunquid aliud iudex nũciat, aliud præco clamat? An simul & odisse possumus, & diligere? Sed si vim præcepti perpendimus, vtrunque agere per discretionem valemus: vt eos qui nobis carnis cognatione coniuncti sunt, & quos proximos nouimus, diligamus: & quos aduersarios in via dei patimur, odiendo & fugiendo nesciamus. Quasi enim per odium diligitur, qui carnaliter sapiens, dum praua non ingerit, non auditur. Vt autem dominus demonstraret hoc erga proximos odium, non de affectione procedere, sed de charitate, addidit protinus dicens: Adhuc autem & animam suam.) Odisse itaque præcipimur proximos, odisse & animam nostram. Constat ergo, quia amando debet odisse proximum: qui sic eũ odit, sicut semetipsum. Tũc etenim bene nostram animam odimus, cum eius carnalibus desideriis non acquiescimus: cùm eius appetitum frangimus, eius voluptatibus reluctamur. Quæ ergo contempta ad melius ducitur: quasi per odium amatur. Sic sic nimirum exhibere proximis nostris odij discretionem debemus: vt in eis & diligamus quod sunt, & habeamus odio quòd in dei nobis itinere obsistunt. Certè dum Paulus Hierosolymam pergeret, propheta Agabus zonam illius apprehendit: suísq; pedibus alligauit, dicēs: Virũ cuius hæc zona est, sic alligabunt Iudæi in Hierusalē. Sed is qui animam suam perfectè oderat: quid dicebat? Ego non solum alligari, sed & mori in Hierusalē paratus sum pro nomine domini Iesu Christi: nec facio animam meam preciosiorem quàm me. Ecce quomodo animam suam amando oderat, imò odiens amabat, quam cupiebat pro Iesu morti tradere, vt hãc ad vitã de peccati morte suscitaret. Ab hac ergo discretione odij nostri trahamus formã ad odium proximi. Ametur quilibet in hoc mundo etiam aduersarius: sed in via dei contrarius non ametur etiam propinquus. Quisquis enim iam æterna concupiscit, in ea quã aggreditur causa dei, extra patrem, extra matrem, extra vxorem, extra filios, extra cognatos, extra semetipsum fieri debet: vt eo verius cognoscat deũ, quo in eius causa neminē recognoscit. Multũ nanq; est quòd carnales affectus intētionē mētis diuerberant, eiúsque aciem obscurant: quos tamen nequaquàm noxios patimur, si eos premēdo teneamus. Amãdi ergo sunt proximi: impēdēda est charitas omnibus, & propinquis, & extraneis: nec tamen pro eadem charitate à dei amore flectendum. Scimus autem quia cum de terra Philistiim arca domini ad terram Israëlitarum rediret, plaustro superimposita est, & vaccæ plaustro subiunctæ sunt, quæ fœtę fuisse memorantur: quarum filios clauserunt domi. Et scriptum est: Ibant autem in directum vaccæ per viam quæ ducit Bethsamis: vno itinere gradiebantur, pergentes & mugientes, & non declinabant, neque ad dexterã, neque ad sinistrã. Quid ergo vaccæ, nisi fideles quosque in Ecclesia designãt? qui dũ sacri eloquij præcepta cōsiderant, quasi superimpositã sibi domini arcam portant. De quibus hoc etiam est notandum quòd fuisse fœtæ memorantur: quia sunt plærique qui in via dei intrinsecus positi, foris carnalibus affectibus ligantur, sed non declinant à recto itinere

Vita temporalis, æternæ cõparata, mors est. K

2.Tim.2.

Matth.5. *Ephe.5.*

Matth.10.

L

Diligitur quandoque proximus per odium.

Acto.21.

Paulus animam suam amando oderat.

M

Arca dñi mysteriũ per vaccas. *1.Reg.6.*

A nere, qui arcam dei portant in mente. Ecce enim vaccæ Bethsamis pergunt. Bethsamis quippe dicitur domus solis. Et propheta ait: Vobis autem qui timetis dominum, orietur sol iustitiæ. Si ergo ad æterni Solis habitationem tendimus, dignum profectò est, vt de dei itinere pro carnalibus affectibus nō declinemus. Tota enim virtute pensandum est, quòd vaccæ dei plaustro suppositæ pergunt & gemunt. Dant ab intimis mugitus & tamen ab itinere non deflectunt gressus. Sic nimirũ prædicatores dei, sic fideles quique esse intra sanctam Ecclesiam debent, vt compatiantur proximis per charitatem, & tamen de via dei non exorbitent per compassionem. Hoc ipsum verò animæ odium qualiter exhiberi debeat, veritas subdendo manifestat, dicens: Qui non baiulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus. Crux quippe à cruciatu dicitur. Ex duobus modis crucem domini baiulamus: cùm aut per abstinētiam carnem afficimus, aut per compassionem proximi, necessitatem illius nostram putamus. Qui enim dolorem exhibet in aliena necessitate, crucem portat in mente. Sciendum verò est quòd sunt nonnulli qui carnis abstinentiam non pro deo, sed pro inani gloria exhibent. Et sunt plærique qui compassionem proximo non spiritualiter, sed carnaliter impendunt: vt ei* non ad virtutem, sed quasi miserendo ad culpas faueant.† Hi itaque crucem quidem videntur ferre, sed dominum non sequuntur. Vnde rectè hæc eadem veri-

B tas dicit. Qui non baiulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus.) Baiulare etenim crucem & post dominum ire, est vel carnis abstinentiam, vel compassionem proximo pro studio æternæ intentionis exhibere. Nam quisquis hæc pro temporali intentione exhibet, crucem quidem baiulat, sed ire post dominum recusat. Quia verò sublimia præcepta data sunt, protinus comparatio ædificandæ sublimitatis adiungitur, cum dicitur: Quis enim ex vobis volens turrim ædificare: non prius sedens computat sumptus qui necessarij sunt, si habeat ad perficiendum: ne postea quàm posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui viderint, incipiant ei illudere, dicentes, quia hic homo cœpit ædificare: & non potuit consummare?) Omne quod agimus, præuenire per studium considerationis debemus. Ecce enim iuxta veritatis vocem, qui turrim ædificat, prius ædificij sumptus parat. Si ergo humilitatis turrim construere cupimus: prius nos præparare contra aduersa huius seculi debemus. Hoc enim inter terrenum & cœleste ædificium distat, quòd terrenum ædificium expensas colligendo construitur, cœleste vero ædificium expensas dispergendo. Ad illud sumptus facimus: si non habita colligamus. Ad istud sumptus facimus, si &] habita relinquamus. Istos sumptus diues ille habere non potuit: qui multas possessiones possidens, magistrum requisiuit dicens: Magister bone quid faciendo vitam æternam possidebo? Qui cum præcepta relinquendi omnia audisset, tristis abscessit: & inde est

C angustatus in mente, vnde foris fuit latior in possessione. Quia enim in hac vita amabat sumptus celsitudinis, tendendo ad æternam patriam, habere noluit sumptus humilitatis. Considerandum vero est quod dicitur: Omnes qui viderint, incipient illudere ei.) Quia iuxta Pauli vocem, spectaculum facti sumus mundo, angelis, & hominibus. Et in omne quod agimus, considerare occultos nostros aduersarios debemus, qui semper nostris operibus insistunt, semper ex nostro defectu gratulantur. Quos propheta intuens ait: Deus meus in te confido, non erubescam, neque irrideant me inimici mei. In bonis enim operibus intenti, nisi contra malignos spiritus sollicite vigilemus: ipsos irrisores patimur, quos ad malum persuasores habemus. Sed quia de construendo ædificio comparatio data est, nunc ex minori ad maius similitudo subditur: vt ex rebus minimis maiora pensentur. Nam sequitur: Aut quis rex iturus committere bellum aduersus alium regem, nónne sedēs prius cogitat, si possit cùm decem milibus occurrere ei, qui cum viginti milibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longè agente, legationem mittens, rogat ea quæ pacis sunt.) Rex contra regem ex æquo venit ad prælium: & tamen si se perpendit non posse sufficere, legationem mittit, & ea quæ pacis sunt, postulat. Quibus ergo nos lachrymis veniam sperare debemus: qui in illo tremendo examine cum rege nostro ex æquo ad iudicium non venimus? Quos nimirum conditionis infirmitas, & causa inferiores exhibet. Sed fortasse iam mali operis

Mala.4.

Lucæ 14.

Crucem domini duobus modis baiulamus.

Int. faueant.

Ædificiũ cœleste, & terrenum, differunt.

Matth.19.

1.Corin.4.

Psalm.24.

D culpas abscidimus: iam praua quæque exterius declinamus. Nunquid ad reddendam rationem cogitationis nostræ sufficimus? Nam cum viginti milibus venire diceris, cōtra quem minimè sufficit iste qui cum decem milibus venit. Decem milia quippe ad viginti milia, simplum ad duplum sunt. Nos autem si multum proficimus, vix exteriora nostra opera in rectitudine seruamus. Nam & si iam luxuria carnis abscissa est: tamen adhuc à corde funditus abscissa non est. Ille autem qui iudicaturus venit exteriora simul & interiora iudicat: facta pariter & cogitationes pensat. Cum duplo ergo exercitu contra simplum venit: qui nos vix in solo opere præparatos, simul de opere & cogitatione discutit. Quid ergo agendum est fratres? nisi vt dum nos cum simplo exercitu contra duplum illius sufficere non posse conspicimus: dum adhuc longè est: legationem mittamus, & rogemus ea quæ pacis sunt? Lōgè enim esse dicitur: qui adhuc præsens per iudicium non videtur. Mittamus ad hunc legationem, lachrymas nostras, mittamus misericordiæ opera: mactemus in ara eius hostias placationis, cognoscamus nos cum eo in iudicio non posse contendere. Pensemus virtutem eius fortitudinis: rogemus ea quæ pacis sunt. Hæc est nostra legatio: quæ regem venientem placat. Pensate fratres quàm benignum sit, quòd is qui suo aduentu valet opprimere, tardat venire. Mittamus ad hunc, vt diximus legationem nostram flendo, tribuendo, sacras hostias offerendo.

E Singulariter nanque ad absolutionem nostram oblata cum lachrymis & benignitate mentis sacri altaris hostia suffragatur: quia is qui in se resurgens à mortuis iam non moritur, adhuc per hanc in suo mysterio pro nobis iterum patitur. Nam quotiens ei hostiam suæ passionis offerimus, totiens nobis ad absolutionem nostram, passionem illius reparamus. Multos vt arbitror vestrum fratres charissimi contigit nosse hoc quod volo ad memoriam vestram narrando reuocare. Non longè à nostris fertur temporibus factum quòd quidam ab hostibus captus longè transductus est. Cumque diu teneretur in vinculis, eum vxor sua cùm ex eadem captiuitate non reciperet, extinctum putauit. Pro quo iam velut mortuo hostias hebdomadibus singulis curabat offerre. Cuius totiens vincula soluebantur in captiuitate, quotiens ab eius coniuge oblatæ fuissent hostiæ pro animæ eius absolutione. Non longo post tempore reuersus, admirans valde suæ indicauit vxori, quòd diebus certis hebdomadibus singulis, eius vincula soluebantur. Quos videlicet dies eius vxor atque horas discutiens, tunc eum recognouit absolutum, cum pro eo sacrificium meminerat oblatum. Hinc ergo fratres charissimi, hinc certa consideratione colligite, oblata à nobis hostia sacra quantum in nobis soluere valeat ligaturam cordis, si oblata ab altero potuit in altero soluere vincula corporis. Multi vestrum fratres charissimi Cassium Narniensis vrbis episcopum nouerunt: cui mos erat quotidianas deo hostias offerre, ita penè nullus dies vitæ eius F
abscederet, quo non omnipotenti deo hostiam placationis immolaret. Cui cum sacrificio valde etiam concordabat vita. Nam cuncta quæ habebat, in eleemosynis tribuens, cùm ad horam offerendi sacrificij venisset, velut totus in lachrymis defluens, semetipsum cum magna cordis contritione mactabat. Cuius & vitam & exitum à quodam venerabilis vitæ diacono qui fuerat ab eo nutritus, referēte cognoui. Aiebat enim quòd quadam nocte eius presbytero per visum dominus astitit, dicens: Vade & dic episcopo: Age quod agis: operare quod operaris, non cesset pes tuus, non cesset manus tua: natali Apostolorum venies ad me, & retribuam tibi mercedem tuam. Surrexit presbyter, sed quia è vicino Apostolorum natalitius dies imminebat, tam propinqui exitus diem episcopo nunciare pertimuit. Alia nocte dominus rediit, eiúsque inobedientiam vehementer increpauit, atque eadem iussionis suæ verba retexuit. Tunc presbyter surrexit vt pergeret, sed rursus infirmitas cordis impedimento facta est indicandæ reuelationis. Et ad admonitionem quoque iteratæ iussionis obduruit pergere, & quæ viderat, manifestare neglexit. Sed quia magnã mansuetudinem contemptæ gratiæ maior sequi solet ira vindictæ, visione tertia dominus apparens, iam verbis addidit verbera, & tã districta cæde mactatus est, vt in eo duritiã cordis emollirēt vulnera corporis. Surrexit ergo eruditus ex verbere, perrexit

Iudex exteriora & interiora iudicabit.

Legationẽ ad dominũ mittere debemus vt rogemus ea quæ pacis sunt.

Hostia altaris multum valet ad absolutionem nostram.

Hostiæ oblatio magnæ esse efficaciæ notabili ostẽditur exemplo.

Punitione magna dignus est, qui sæpius dei gratiã contempsit.

G ad episcopum,cúmque iam ex more iuxta beati Iuuenalis martyris sepulchrum ad offerendũ sacrificium consistentẽ reperit: secretum à circũstantibus petiit,séq; eius pedibus strauit. Cũq; eum vbertim flentem episcopus vix ad se leuare potuisset, lachrymarum causas cognoscere studuit. Ille verò relaturus ordinem visionis,prius vestimento ex humeris deuoluto,detexit plagas corporis,vt ita dicam,testes veritatis & culpæ,moustrauit quanta animaduersione districtionis membra illius accepta verbera liuore inflicto sulcauerant. Quæ mox vt episcopus vidit,exhorruit : & quis sibi talia facere præsumpsisset,cum magnæ obstupefactionis vocibus inquisiuit. At ille respondit,hæc se pro ipso fuisse perpessum. Excreuit cum terrore admiratio, sed nullas iam presbyter inquisitioni eius moras adiiciens,secretum reuelationis aperuit, eique iussionis dominicæ ea quæ audierat verba narrauit, dicens: Age quod agis, operare quod operatis:non cesset manus tua,non cesset pes tuus,natali Apostolorum venies ad me,& retribuam tibi mercedẽ tuam. Quibus auditis,episcopus se in orationem cum magna cordis contritione prostrauit,& qui oblaturus sacrificium, ad horam tertiam venerat,hoc pro extensæ orationis magnitudine, ad horam nonam vsque protelauit. Atque ex illo iam die magis magísque aucta sunt ei lucra pietatis. Factúsque est tam fortis in opere,quàm certus ex munere: quippe qui eũ cui ipse debitor
H fuerat,ex ea promisione iam cœperat habere debitorẽ. Huic autẽ consuetudo fuerat, annis singulis natalitio Apostolorum die Romam venire. Iámque ex hac reuelatione suspectus,venire iuxta morem noluit.Eodem ergo tempore sollicitus fuit, secundo quoque anno vel tertio in mortis suæ expectatione suspensus,quarto,quintóque & sexto similiter. Qui desperare iã de veritate reuelationis poterat,si verbis fidem verbera nõ fecissent. Cum ecce anno septimo vsque ad expectati natalis sacras vigilias incolumis peruenit,sed leuis hunc in vigiliis calor * attigit,atque ipso die natalitio filiis suis se expectantibus, missarum solennia implere se posse recusauit. Illi verò qui de eius erant pariter egresione suspecti,simul ad eum omnes venerunt,sese vnanimiter astringẽtes,vt die eodem nequaquam acquiescerent missarum solennia celebrari,nisi pro eis apud dominum idem antistes suus intercessor accederet. Tunc ille cõpulsus, in episcopij oratorio missas fecit, & manu sua corpus dominicum pacémque omnibus tribuit. Qui cuncto ministerio oblati sacrificij peracto,ad lectulum rediit, ibíque iacens, dum sacerdotes suos ac ministros circunstetisse cerneret,quasi vale vltimum dicens,de seruando eos vinculo charitatis admonebat,& quanta debuissent concordia inter se vniri,prædicabat. Cùm subitò inter ipsa sanctæ exhortationis verba, voce terribili clamauit dicens. Hora est. Móxque asistentibus ipse suis manibus linteum dedit, quod ex more morientium, sibi
I contra faciem tenderetur. Quo tenso, spiritum emisit,sicque sancta illa anima ad gaudia æterna perueniens, à carnis corruptione soluta est. Quem fratres charissimi, quem vir iste in morte sua imitatus est, nisi eum quem in vita sua fuerat contemplatus?Dicens enim,hora est,de corpore exiit: quia & Iesus peractis omnibus cum dixisset consummatum est,inclinato capite tradidit spiritum. Quod ergo dominus ex potestate, hoc egit famulus ex vocatione. Ecce quotidianæ hostiæ illa cum eleemosynis & lachrymis missa legatio, quantum cum rege veniente gratiæ pacem fecit. Relinquat ergo omnia qui potest. Qui autem relinquere omnia non potest, cùm adhuc longè est rex, legationem mittat,lachrymarum, eleemosynarum,hostiarum munera offerat. Vult enim placari precibus, qui scit quia portari non posit iratus. Quòd adhuc moram facit venire,legationem pacis sustinet. Venisset iam iamque si vellet cunctos suos aduersarios trucidasset. Sed & quàm terribilis veniet,indicat:& tamen ad veniendum tardat, quia non vult inuenire quos puniat, sed reatum nobis contemptus nostri denunciat,dicens:Sic ergo omnis ex vobis qui non renunciat omnibus quæ posidet, non potest meus esse discipulus.) Et tamen sperandæ salutis remedium confert,quia qui per irã non potest ferri, per postulatæ pacis vult legationem placari. Lauate ergo fratres charissimi lachrymis maculas peccatorum, eleemosynis tergite,sacris hostiis expiate. Nolite posidere per desiderium,quæ adhuc per vsum minimè reliquistis. Spem in solo redemptore figite, ad æternam patriam mente transite.

** al. leuis dolor.*

Ioan. 19.

Lachrymarũ legationem mittamus ad regem.

Deus vult placari precibus.

Eleemosynæ tergunt maculas peccatorum

Si enim nil in hoc mundo iam amando posidetis:etiam posidendo cuncta reliquistis. Ipse nobis gaudia desiderata concedat, qui nobis æternæ pacis remedia contulit Iesus Christus dominus noster. Qui viuit & regnat cum patre in vnitate spiritus sancti deus,per omnia secula seculorum, Amen. K

Lectio sancti Euangelij secundum Matthæum.

Matth.22.

IN illo tempore. Loquebatur Iesus principibus sacerdotum & Pharisæis in parabolis,dicens:Simile factum est regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo, & misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias:& nolebant venire. Iterum misit alios seruos, dicens:Dicite inuitatis, Ecce prandium meum paraui: tauri mei & altilia occisa sunt,& omnia parata: venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt, & abierunt alius in villam suam,alius vero ad negociationem suã. Reliqui verò tenuerunt seruos eius,& contumeliis affectos occiderunt. Rex autem cùm audisset,iratus est: & misis exercitibus suis, perdidit homicidas illos,& ciuitates illorum succendit. Tunc ait rex seruis suis: Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui inuitati erant, non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viarum,& quoscũque inueneritis,vocate ad nuptias. Et egresi serui eius in vias,cõgregauerunt omnes quos inuenerunt, bonos & malos,& impletæ sunt nuptiæ discumbẽtiũ. Intrauit autem rex vt videre discumbentes, & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali,& ait illi: Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tũc dixit rex ministris: Ligatis pedibus eius & manibus,mittite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor dentium. Multi enim sunt vocati,pauci verò electi. L

Homilia lectionis eiusdem,habita ad populum in basilica beati Clementis: Dominica.xx.post Trinitatem.

HOMILIA XXXVIII.

TExtum lectionis Euangelicæ fratres charissimi volo,si possum, sub breuitate transcurrere, vt in fine eius valeam ad loquendum largius vacare. Sed quærendum prius est,an hæc apud Matthæum ipsa sit lectio,quæ apud Lucam sub appellatione cœnæ describitur? Et quidẽ sunt nonnulla quæ sibi dissona esse videntur,quia hic prandium,illic cœna memoratur:hic qui a nuptias non dignis vestibus intrauit,repulsus est:illic nullus qui intrasse dicitur,repulsus esse perhibetur. Qua ex re rectè colligitur, quòd & hic per nuptias præsens Ecclesia,& illic per cœnam æternum & vltimum conuiuium designatur : quia & hanc nonnulli exituri intrant, & ad illud quisquis semel intrauerit,vlterius nõ exibit. At si quis forte contendat,hanc eádem esse lectionem,ego melius puto,salua fide,alieno intellectui cedere, quam contentionibus deseruire:quoniam & intelligi congruè forsitan potest,quia de proiecto eo qui cum nuptiali veste nõ venerat,quod Lucas tacuit, Matthæus dixit. Quod verò per illum cœna, per hunc autem prandium, dicitur, nequaquam vel hoc nostræ intelligentiæ obsistit:quia cum ad horam nonam apud antiquos quotidie prandium fieret, ipsum quoque prandium cœna vocabatur. Sępe autem iam me dixisse memini,quòd plęrunque in sancto Euangelio regnum cœlorũ præsens Ecclesia nominatur. Congregatio quippe iustorum,regnum cœlorũ dicitur : Quia enim per prophetam dominus dicit: Cœlum mihi sedes est,& Salomon ait: Anima iusti sedes sapientiæ:Paulus etiam dicit Christum dei virtutem, & dei sapientiam,liquidò colligere debemus,quia si deus sapientia,anima autem iusti sedes sapientiæ, dum M

Esaiæ 66.

Sapien. 7.

1.Corin.1.

Anima iu-

A dum cœlũ dicitur sedes dei,cœlum ergo est anima iusti. Hinc per Psalmistam de sanctis prædicatoribus dicitur: Cœli enarrãt gloriam dei. Regnum ergo cœlorum est ecclesia iustorũ : quia dum eorum corda in terra nil ambiunt, per hoc quòd ad superna suspirant,iam in eis dominus quasi in cœlestibus regnat. Dicatur ergo : Simile est regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo.) Iam intelligit charitas vestra, quis est iste rex,regis filij pater : ille nimirum cui Psalmista ait : Deus, iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio regis. Qui fecit nuptias filio suo.) Tunc enim deus pater deo filio suo nuptias fecit, quando hunc in vtero virginis humanæ naturæ coniunxit:quando deum ante secula,fieri voluit hominem in fine seculorum. Sex quia ex duabus personis fieri solet ista nuptialis coniunctio,absit hoc ab intellectibus nostris,vt personam dei & hominis,redemptoris nostri Iesu Christi,ex duobus personis credamus vnitam. Ex duabus quippe atque in duabus hunc naturis existere dicimus,sed ex duabus personis compositum credi,vt nefas, vitamus. Apertius ergo atque securius dici potest,quia in hoc pater regi filio nuptias fecit, quo ei per incarnationis mysterium sanctam Ecclesiam sociauit. Vterus autem genitricis virginis,huius sponsi thalamus fuit. Vnde & Psalmista dicit:In sole posuit tabernaculum suum, & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Tanquam sponsus quippe
B de thalamo suo procesit, qui ad coniungendã sibi Ecclesiam incarnatus deus de incorrupto vtero virginis exiuit. Misit ergo seruos suos,vt ad istas nuptias amicos inuitarent. Misit semel, misit iterum,quia incarnationis dominicæ prædicatores ad inuitandum misit,& prius prophetas,& postmodum Apostolos fecit. Bis itaque seruos ad inuitandum misit, quia incarnationem vnigeniti & per prophetas dixit futuram,& per Apostolos nunciauit factam. Sed quia hi qui prius inuitati sunt, ad nuptiarum conuiuium venire noluerunt,in secunda inuitatione iam dicitur:Ecce prandium meum paraui,tauri mei,& altilia occisa sunt,& omnia parata. Quid in tauris vel altilibus fratres charissimi,nisi noui ac veteris testamẽti patres accipimus? Quia enim vulgo loquor, etiam ipsa me necesse est verba Euangelicæ lectionis explanare. Altilia enim saginata dicimus. Ab eo enim quod est alere,altilia quasi alitilia vocamus. Cùm verò in lege scriptum sit:Diliges amicum tuum,& odio habebis inimicum tuum : accepta tunc iustis licentia fuerat, vt dei inimicos,suósque aduersarios quanta possent virtute comprimerent, eósque iure † gladij ferirent. Quod in nouo procul dubio testamento compescitur, cùm per semetipsam veritas prædicat dicens:Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos. Qui ergo per tauros,nisi patres testamenti veteris significantur? Nam dum ex promisione legis acceperant, quatenus aduersarios suos odij retributione percuterent, vt
C ita dicam, quid aliud quàm tauri erant,qui inimicos suos virtutis corporeæ cornu feriebant? Quid verò per altilia,nisi patres testamenti noui figurantur?qui dum gratiam pinguedinis internæ percipiunt,æternis desideriis innitentes, ad sublimia contemplationis suæ pennis subleuantur. In imo quippe cogitationem ponere,quid est aliud quàm quędam ariditas mentis? Qui autem intellectu cœlestium, iam per sancta desideria de supernis, delectationis intimæ cibo pascuntur, quasi largiori alimento pinguescunt. Hac enim pinguedine saginari propheta concupierat,cum dicebat: Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Quia ergo prædicatores dominicæ incarnationis misi,persecutionem ab infidelibus, & prius prophetæ,& postmodum sancti apostoli pertulerunt, inuitatis & venire nolentibus dicitur: Tauri mei & altilia occisa sunt, & omnia parata.) Acsi apertius dicatur : Patrum præcedentium mortes aspicite,& remedia vitæ vestræ cogitate. Notandum verò quòd in priori inuitatione nil de tauris & altilibus dicitur,in secunda autem iam tauri & altilia mactata esse memorantur : quia omnipotens deus, cum verba eius audire noluimus,adiungit exempla, vt omne quod imposibile credimus, tanto nobis ad sperandum fiat facilius, quanto per hoc transisse iam & alios audimus. Sequitur: Illi autem neglexerunt, & abierunt,alius in villam suam, alius verò in negociationem suam.) In villam quippe ire, est labori terreno immoderatè incumbere. In negociationem verò ire, est actionum secularium lucris inhiare. Quia enim alius intentus labori terreno,

Si potest dici cœlum.

Psalm.18.

Psalm.71.

Nuptias quãdo dicitur deus pater filio fecisse?

Psalm.18.

Tauri vel altilia quid representẽt.

Leui.19.

Matth.5.

† al. in ore.

Matth.5.

Psalm.62.

Exẽpla adiungit deus cũ nos verba audire nolumus.

alius vero mundi huius actionibus deditus, mysterium incarnationis dominicæ pensare,& secundum illud viuere disimulat,quasi ad villam vel negocium pergens,venire ad regis nuptias recusat. Et plærunque,quod est grauius, nonnulli vocantis gratiam non solum respuunt,sed etiam persequuntur. Vnde & subditur: Reliqui vero tenuerunt seruos eius, & contumeliis affectos occiderunt. Sed rex ista cognoscens, misis exercitibus suis,perdidit homicidas illos,& ciuitatem illorum succendit.) Homicidas perdidit : quia persequentes interimit. Ciuitatem eorum igni succendit:quia illorum non solum animæ,sed & caro quoque in qua habitauerant,æternæ gehennæ flamma cruciatur. Misis verò exercitibus extinxisse homicidas dicitur:quia in hominibus omne iudicium per angelos exhibetur. Quid nanque sunt illa angelorum agmina,nisi exercitus regis nostri? Vnde & idem rex dominus sabaoth dicitur: Sabaoth quippe exercitus interpretatur. Ad perdendos ergo aduersarios suos exercitum mittit,quia nimirum vindictam dominus per angelos exercet. Cuius vindictæ potentiam tunc nostri patres audiebant,nos autem iã cernimus. Vbi sunt enim superbi illi martyrum persecutores? Vbi illi qui contra conditorem suam ceruicem cordis erexerant, & de huius mundi gloria mortifera tumebant? Ecce iam mors martyrum floret in fide viuentium,& hi qui contra illos de crudelitate sua gloriati sunt,nequaquam ad memoriam nostram veniunt, vel in numero mortuorum. Rebus ergo cognoscimus,quod in parabolis audiuimus. Sed is qui inuitantem se contemni conspicit, regis filij sui nuptias vacua non habebit. Ad alios mittit,quia etsi apud aliquos laborat verbum dei,quandoque tamen sermo dei inuenturus est vbi requiescat. Vnde & subditur: Tunc ait seruis suis : Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui inuitati erant,non fuerant digni. Ite ergo ad exitus viarum,& quoscunque inueneritis, vocate ad nuptias.) Si in scriptura sacra vias actiones accipimus,exitus viarum intelligimus defectus actionum:quia illi plærunque facilè ad deum veniunt,quos in terrenis actibus prospera nulla comitantur. Sequitur: Et egresi serui eius in vias, congregauerunt omnes quos inuenerunt, malos & bonos,& impletæ sunt nuptiæ discumbentium.) Ecce iam ipsa qualitate conuiuantium apertè ostenditur:quia per has regis nuptias præsens Ecclesia designatur, in qua cum bonis & mali conueniunt. Permixta quippe est diuersitate filiorum:quia sic omnes ad fidem generat, vt tamen omnes per immutationem vitæ ad libertatem spiritalis gratiæ culpis exigentibus non perducat. Quousque nãque hic viuimus,necesse est vt vitam præsentis seculi permixti peragamus. Tunc autem discernimur,cum peruenimus. Boni enim soli nusquam sunt, nisi in cœlo,& mali soli nusquam sunt,nisi in inferno. Hæc autem vita quæ inter cœlum & infernum sita est, sicut in medio subsistit, ita vtrarunque partium ciues communiter recipit, quos tamen sancta Ecclesia & nunc indiscretè suscipit,& postmodum in egresione discernit. Si ergo boni estis,quandiu in hac vita subsistitis,æquanimiter tolerare malos debetis. Nam quisquis malos non tolerat, ipse sibi per intolerantiam suam testis est,quia bonus nõ est. Abel enim esse renuit,quem Cain malitia non exercet. Sic in tritura areæ grana sub paleis premuntur:sic flores inter spinas oriuntur : & rosa quæ redolet, crescit cum spina quæ pungit. Duos quippe filios habuit primus homo:vnus horum electus est, alter reprobus fuit. Tres filios Noë arca continuit, sed duo ex his electi sunt, & vnus reprobus fuit. Duos Abraham filios habuit:sed vnus electus est,alter reprobus fuit. Duos Isaac filios habuit, sed vnus electus est,alter reprobatus. Duodecim filios habuit Iacob, sed ex his vnus per innocentiam venditus est, alij verò per malitiam venditores fratris fuerunt. Duodecim Apostoli sunt electi,sed vnus in his admixtus est reprobus qui probaret,vndecim qui probarentur. Septem sunt diaconi ab Apostolis ordinati : sed sex in fide recta permanentibus, vnus extitit auctor erroris. In hac ergo Ecclesia nec mali sine bonis, nec boni sine malis esse possunt. Anteacta itaque tempora fratres charissimi ad mentem reducite,& vos ad malorum tolerantiam roborate. Si enim electorum filij sumus,restat necesse est, vt per eorum exempla gradiamur. Bonus enim non fuit, qui malos tolerare recusauit. Hinc nanque est quod de semetipso beatus Iob asserit, dicens: Frater fui draconũ,& socius struthionum.

D (beside the first line); E (beside "numero mortuorum"); F (beside "modum in egresione")

Ciuitas malorum succenditur.

Sabaoth interpretatur exercitus.

Viæ, in sacris,scripturis accipiuntur pro actionibus.

Boni quando separabũtur à malis.

Universidad de Deusto Biblioteca

Iob 13. *Canti. 2.* *Ezech. 2.* *2. Pet. 2.* *Philipp. 2.* *Apoca. 2.*

G Hinc per Salomonem sponsi voce sanctæ Ecclesiæ dicitur: Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Hinc ad Ezechielem dominus dicit: Fili hominis, increduli & subuersores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas. Hinc Petrus beati Loth vitam glorificat dicens: Et iustum Loth oppressum à nefandorum iniusta conuersatione eruit: aspectu enim & auditu iustus erat, habitans inter eos qui de die in diem animam iustam iniquis operibus cruciabant. Hinc Paulus discipulorum vitam & laudat & roborat, dicens: In medio nationis prauæ & peruersæ, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo, verbum vitæ continentes. Hinc Ioannes Pergami Ecclesiæ attestatur dicens: Scio vbi habitas, vbi sedes est Sathanæ, & tenes nomen meum, & non negasti fidem meam. Ecce fratres charissimi penè omnia percurrendo cognoscimus, quia bonus non fuit, quem malorum prauitas non probauit. Vt enim ita loquar, ferrum animæ nostræ nequaquam perducitur ab subtilitatem acuminis, si hoc non eraserit alienæ lima prauitatis.

Boni pauci sũt, & multi mali.

Terrere autem vos non debet quòd in Ecclesia & multi mali, & pauci sunt boni, quia arca in vndis diluuij, quæ huius Ecclesiæ typum gessit, & ampla in inferioribus, & angusta in superioribus fuit. Quæ in summitate etiam sua ad vnius mensuram cubiti excreuit. Inferius quippe, quadrupedia atque reptilia, superius verò aues & homines habuisse credenda est. Ibi lata extitit: H vbi bestias habuit, ibi angusta, vbi homines seruauit: quia nimirum sancti Ecclesia in carnalibus ampla est, in spiritalibus angusta. Vbi enim bestiales hominum mores tolerat, illic latius sinum laxat. Vbi autem eos habet qui spiritali ratione suffulti sunt, illic quidem ad summũ ducitur: sed tamẽ quia pauci sunt, angustatur. *Matth. 7.* Lata quippe via est, quæ ducit ad perditionem & multi sunt qui vadunt per eam, & angusta est quæ ducit ad vitam & pauci sunt qui inueniunt eam. Eò autem vsque arca angustatur in summis, quousque ad mensurã vnius cubiti perducatur, quia in sancta Ecclesia quantò sanctiores quique sunt, tantò pauciores. Quæ in summo ad illum perducitur, qui solus homo in hominibus, & sine alterius comparatione natus est sanctus. *Psalm. 101.* Qui iuxta Psalmistæ vocem, factus est sicut passer vnicus in ædificio. Tanto ergo magis mali tolerandi sunt, quãto & amplius abundant, quia & in areæ tritura pauca sunt grana quæ seruantur horreis, & grandes acerui palearum, qui ignibus comburuntur.

Nuptiarũ domus dicitur sancta Ecclesia.

Sed quia iam largiente domino, nuptiarum domum, id est sanctam Ecclesiam intrastis, solerter fratres aspicite, ne aliquid de mentis vestræ habitu rex ingrediens reprehendat. Cùm magno enim cordis timore pensandum est quod protinus subditur: Intrauit autem rex vt videret discumbentes, & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali.) Quid fratres charissimi exprimi per nuptialem vestem putamus? Si enim vestem nuptialem, baptisma vel fidem dicimus, quis sine baptismate & fide has nuptias intrauit? Eo enim ipso I foris est, quo necdum credidit. Quid ergo debemus intelligere nuptialem vestem, nisi charitatem? Intrat enim ad nuptias, sed cum nuptiali veste non intrat, qui in sancta Ecclesia assistens, fidem habet, sed charitatem non habet. Rectè enim charitas, nuptialis vestis vocatur, quia hanc in se conditor noster habuit, dũ ad associandæ sibi Ecclesiæ nuptias venit. Sola quippe dilectione dei actum est: vt eius vnigenitus mentes sibi electorum hominum vniret. *Ioan. 3.* Vnde & Ioannes dicit: Sic enim dilexit deus mundum, vt filium suum vnigenitum daret pro nobis.

Vestis nuptialis dicitur charitas.

Qui ergo per charitatem venit ad homines, eandem charitatem innotuit vestem esse nuptialem. Omnis ergo vestrum qui in Ecclesia positus deo credidit: iam ad nuptias intrauit: sed cum nuptiali veste non venit, si charitatis gratiam non custodit. Et certe fratres si quis ad carnales nuptias esset inuitatus, vestem mutaret, congaudere se sponso & sponsæ ex ipso sui habitus decore ostenderet: inter gaudentes & festa celebrantes despectis vestibus apparere erubesceret. Nos ad dei nuptias venimus, & cordis vestem mutare dissimulamus. Congaudent angeli, cum ad cœlum assumuntur electi. Qua ergo mente hæc spiritalia festa conspicimus, qui nuptialem vestem, id est charitatem, quæ sola nos speciosos exhibeat, non habemus? Sciendum verò est quia sicut in duobus lignis, superiore videlicet & inferiore vestis texitur, ita in duobus præceptis charitas habetur in dilectione scilicet dei, & proximi. *Mar. 22.* *Deut. 6.* Scriptum quippe est: Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua, & proximum tuum sicut teipsum. K Qua in re notandum est, quia in dilectione proximi mẽsura amoris ponitur, cum dicitur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Dei autem dilectio nulla mensura constringitur, cum dicitur: Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua. Non enim iubetur quisque quantum diligat, sed ex quanto, cum dicitur ex toto: quia ille veraciter deum diligit, qui sibi de se nihil relinquit. Duo ergo hæc necesse est vt charitatis pręcepta custodiat, quisquis habere in nuptiis vestem nuptialem curat. *Ezech. 40.* Hinc est enim quod apud Ezechielem prophetam, portæ ipsius ciuitatis in monte constitutæ, vestibulum duobus cubitis mensuratur, quia nimirum accessus nobis cœlestis ciuitatis non panditur, si in hac Ecclesia, quæ pro eo quod adhuc foris est, vestibulum dicitur, dei & proximi dilectio non tenetur. *Exod. 25.* Hinc est quòd cortinis tabernaculi intexi coccus bis tinctus iubetur. Vos estis fratres, vos estis cortinæ tabernaculi, qui per fidem in cordibus vestris secreta cœlestia velatis. Sed cortinis tabernaculis bis tinctus coccus debet inesse. Coccus quippe ignis speciem habet. Quid verò est charitas nisi ignis?

Charitas debet esse bis tincta.

Sed ista charitas esse bis tincta debet, vt tingatur & per amorem dei, tingatur & per amorem proximi. Qui enim sic amat deum, vt per cõtemplationem illius negligat proximum, coccus quidẽ est, sed bis tinctus non est. L Rursum qui sic amat proximum, vt tamen cõtemplationem dei per eius amorem relinquat: coccus est, sed bis tinctus non est. Vt ergo charitas vestra bis tinctus coccus esse valeat, & ad amorem se dei, & ad amorem proximi accendat: quatinus nec ex compassione proximi, contemplationem relinquat dei: nec plusquam debet inhærens contemplationi Dei, compassionẽ abiiciat proximi. Omnis itaque homo inter homines viuens, sic ad eum anhælet quem desiderat, vt tamen hunc deserat, cum quo currebat: & sic huic adiutorium ferat, vt ab illo nullatenus torpeat ad quem festinabat. Sciendũ quoque est quòd ipsa dilectio proximi in duobus præceptis subdiuiditur, *Tob. 4.* *Matth. 7.* cum quidam sapiens dicat: Omne quod tibi odis fieri, vide ne ipse alteri facias. Et per semetipsam veritas prædicat dicẽs: Quævultis vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis. Si enim & quod impendi nobis rectè volumus, hoc aliis impartimur, & quod nobis fieri nolumus, hoc aliis facere ipsi deuitamus, charitatis iura illæsa seruamus. Sed nemo cum quempiam diligit, habere se protinus charitatem putet, nisi prius ipsam vim suæ dilectionis examinet. Nam si quis quemlibet amat, sed propter deum non amat: charitatem non habet, sed habere se putat.

Charitas vera quæ sit.

Charitas autem vera est, cùm & in deo diligitur amicus, & propter deum diligitur inimicus. Ille enim propter deum diligit eos quos diligit, qui iam & eos diligere à quibus non diligitur, scit. Probari enim charitas per solam odij aduersitatem solet. *Luca 6.* Vnde & per semetipsum dominus dicit: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos. M Ille ergo securus amat, qui propter deum illum amat à quo se intelligit non amari. Magna sunt hæc, alta sunt hæc, & multis ad exhibendum difficilia, sed tamen ista est vestis nuptialis. Quisquis autem hanc recumbens in nuptiis non habet, iam sollicitus metuat, ingrediente rege quando mittatur foras. Ecce enim dicitur: Intrauit rex ad nuptias, vt videret discumbentes, & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali.) Nos sumus fratres charissimi qui in nuptiis verbi discumbimus, qui iam fidem in Ecclesia habemus, qui scripturæ sacræ epulis pascimur, qui coniunctam deo Ecclesiam esse gaudemus. Considerate rogo, si cum nuptiali veste ad has nuptias venistis, cogitationes vestras sollicita inquisitione discutite. De rebus singulis corda vesta trutinate, si iam contra nullum odium habetis, si contra fœlicitatem alienam nulla vos inuidiæ face succenditis, si per occultam malitiam nemini nocere festinatis. Ecce rex ad nuptias ingreditur: & cordis nostri habitum contemplatur, atque ei quem charitate vestitum non inuenit, protinus iratus dicit: Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem?) Mirandum valde est fratres charissimi quòd hunc & amicum vocat, & reprobat. Ac si ei apertius dicat: Amice, & non amice. Amice per fidem, sed non amice per operationem. At ille obmutuit.) quia quod dici sine gemitu non potest, in illa districtione vltimæ increpationis omne argumentum cessat excusationis: quippe quia ille foris increpat, qui

Amicus & non amicus dei quandoque potest aliquis esse.

A qui testis conscientiæ intus animum accusat. Sed inter hæc sciendum est, quia quisquis hanc vestem virtutis habet, sed tamen adhuc perfectè non habet: ad pij regis ingressum desperare de venia nõ debet: *Psal. 138.* quia ipse quoque spem nobis per Psalmistam tribuens dicit: Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur. Sed quia pauca hæc in consolatione labentis & infirmantis diximus, nunc ad eum qui hanc omnimodo non habet, verba vertamus. Sequitur: Tunc rex dixit ministris: Ligatis manibus eius & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium.) Ligantur tunc pedes & manus per districtionem sententiæ, qui modò à prauis operibus ligari noluerunt per meliorationem vitæ. Vel certè tunc ligat pœna, quos modo à bonis operibus ligauit culpa. Pedes enim qui visitare ægrum negligunt, manus quę nihil indigentibus tribuunt, à bono opere iam ex voluntate ligatæ sunt. Qui ergo nunc spontè ligantur in vitio, tunc in supplicio ligantur inuitè. Bene autem dicitur quòd in exteriores tenebras proiiciatur. Interiores quippe tenebras dicimus cæcitatem cordis, exteriores verò tenebras æternam noctem damnationis. Tunc ergo damnatus quisque non in interiores, sed in exteriores tenebras mittitur, quia illic inuitus proiicitur in noctem damnationis, qui hic spontè cecidit in cæcitatem cordis.

Dentes dãnatorũ stridebunt, & eorum oculi flebunt.

Vbi fletus quoque & stridor dentium esse perhibetur, vt illic dentes strideant, qui hic de edacitate gaudebant. illic oculi defleant, qui hic per illicitas concupiscentias versabantur in mundo: quatenus singula quæque membra supplicio subiaceant, quæ hic singulis quibusque vitiis subiecta seruiebant. B Sed repulso vno, in quo videlicet omne malorum corpus exprimitur, generalis protinus sententia subinfertur, qua dicitur: Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.)

Multi sunt vocati, pauci verò electi; verbũ tremẽdum.

Tremendum est valde fratres charissimi quod audiuimus. Ecce nos omnes iam vocati per fidem ad cœlestis regis nuptias venimus, incarnationis eius mysterium & credimus & confitemur, diuini verbi epulas sumimus, sed futuro die iudicij rex intraturus est. Quia vocati sumus, nouimus: si sumus electi, nescimus. Tanto ergo necesse est vt vnusquisque nostrum in humilitate se deprimat, quanto si sit electus ignorat. Nonnulli enim bona nec incipiunt, nonnulli verò in bonis quæ inceperunt, minimè persistunt. Alter penè totam vitam ducere in prauitate conspicitur, sed iuxta finem vitæ à prauitate sua per districtæ pœnitentiæ lamenta reuocatur. Alter electam videtur vitam ducere, & tamen contingit ad erroris nequitiam iuxta finem vitæ declinare. Alius bonum bene inchoat, melius consummat. Alius in malis actibus à primæua ætate se exercet, & in eisdem operibus semper seipso deterior consummatur. Tanto ergo sibi vnusquisque sollicitè metuat, quanto ignorat quod restat: quia quod sæpe dicendum est, & sine obliuione retinendum, multi sunt vocati, pauci verò electi.

Expla pl' mouẽt quã verba.

Sed quia nonnunquam mentes audientium plus exempla fidelium, quàm docentium verba conuertunt, volo vobis aliquid de proximo dicere, quod corda vestra tanto formidolosius audiant, quanto eis hoc de propinquo sonat. C Neque enim res longè antè gestas dicimus, sed eas de quibus testes existunt, eisque interfuisse se referunt, memoramus.

Exemplum de trib' sororibus beati Gregorij.

Tres pater meus sorores habuit, quæ cunctæ tres sacræ virgines fuerunt. Quarum vna Tarsilla, alia Gordiana, alia Aemiliana dicebatur. Vno omnes ardore conuersæ, vno eodémque tempore sacratæ, sub districtione regulari degentes, in domo propria socialem vitam ducebãt. Cumque essent diutius in eadem conuersatione, cœperunt quotidianis incrementis in amorem conditoris sui Tarsilla & Aemiliana succrescere, & cum solo hic essent corpore, quotidie animo ad æterna transire. At contra Gordianę animus cœpit à calore amoris intimi per quotidiana decrementa tepescere, & paulisper ad huius seculi amorem redire. Crebrò autem Tarsilla dicere Aemilianę sorori suę cum magno gemitu solebat: Video Gordianam sororem nostram de nostra sorte non esse: perpendo enim quia foras deffuit, & cor ad quod proposuit non custodit. Quam curabant blanda quotidie redargutione corripere, atque à leuitate morum ad grauitatem sui habitus reformare. Quæ quidem resumebat vultum subitò grauitatis inter verba correptionis; sed cùm eiusdem correptionis hora transisset, transibat protinus & superducta grauitas honestatis, móxque ad leuia verba redibat: Puellarum gaudebat societate laicarum, eique persona valde onerosa erat, quæcunque huic mundo dedita non erat. D Quadam verò nocte huic Tarsillæ, quæ inter sorores suas virtute continuæ orationis, afflictionis studiosa, abstinentiæ singularis, grauitate vitæ venerabilis, in honore & culmine sanctitatis excreuerat, sicut ipsa narrauit, per visionem atauus meus Fœlix huius Romanæ Ecclesiæ antistes apparuit, eique mansionem perpetuæ claritatis ostendit, dicens: Veni, quia in hac te lucis mansione suscipio. Quæ subsequenti mox febre correpta, ad diem peruenit extremum.

Nobiles morientes multi circunueniunt.

Et sicut nobilibus fœminis, virísque morientibus multi conueniunt, qui eorum proximos consolentur, eadem hora eius exitus multi viri ac fœminæ eius lectulum circunsteterunt, inter quas mater mea quoque affuit. Cum subitò rursum illa respiciens, Iesum venientem vidit, & cum magna animaduersione cœpit circunstantibus clamare dicens: Recedite recedite, Iesus venit. Cúmque in eum intenderet quem videbat, sancta illa anima à carne soluta est, tantáque subito fragrantia miri odoris aspersa est, vt ipsa quoque suauitas cunctis ostenderet, illic auctorem suauitatis venisse.

Mortuorũ corpora aliquando lauantur.

Cúmque corpus eius ex more mortuorum ad lauandum esset nudatum, longæ orationis vsu, in cubitis eius & genibus, camelorum more inuenta est obdurata cutis excreuisse, & quid viuens eius spiritus semper egerit, caro mortua testabatur. Hæc autem gesta sunt ante dominici natalis diem. Quo transacto, mox Aemilianæ sorori suæ per visionem nocturnæ visionis apparuit dicens; Veni, vt quia natalem dominicum sine te feci, sanctam Theophaniam iam tecum faciam. E Cui illa protinus de sororis suæ Gordianæ salute sollicita respondit: Et si sola venio, sororem nostram Gordianam cui dimitto? Cui sicut asserebat, tristis vultu iterum dixit: Veni, Gordiana etenim soror nostra inter laicas deputata est. Quam visionem mox molestia corporis secuta est, atque ita vt dictũ fuerat, ante dominicæ apparitionis diem, eadẽ molestia ingrauescente defuncta est. Gordiana autem mox vt solam remansisse se reperit, eius prauitas excreuit, & quod prius latuit in desiderio cogitationis, hoc pòst effectu prauæ actionis exercuit. Nã oblita dominici timoris, oblita pudoris & reuerentiæ, oblita consecrationis, cõductorem agrorum suorum postmodum maritum duxit. Ecce omnes tres vno prius ardore conuersæ sunt, sed non in vno eodémque studio permanserunt, quia iuxta dominicam vocem, multi sunt vocati, pauci vero electi. Hæc ergo dixi, ne quis in bono iam opere positus, sibi vires boni operis tribuat, ne quis de propria actione confidat, quia & si iam nouit hodie qualis sit, adhuc cras quid futurus sit, nescit. Nemo ergo de suis iam operibus securus gaudeat, quando adhuc in huius vitæ incertitudine qui finis sequatur, ignorat. Sed quia rem retuli, quæ vos ex diuina districtione perterruit, aliud adhuc è vicino refero, quod ex diuina misericordia perterrita vestra corda consoletur: quod tamen in sermone alio iam dixisse me memini, sed vos nequaquam affuistis.

Exemplum cuiusdam mundani qui fratrẽ religiosum habebat.

Ante biennium frater quidam in monasterium meum, quod iuxta beatorum martyrum Ioannis & Pauli Ecclesiam situm est, gratia conuersationis venit: qui diu regulariter protractus, quandoque susceptus est. Quem frater suus ad monasterium non conuersationis studio, sed carnali amore secutus est. Is autem qui ad conuersationem venerat, valde fratribus placebat. Et contrà, frater illius longè à vita eius ac moribus discrepabat. Viuebat tamen in monasterio necessitate potius quàm voluntate. Et cùm in cunctis actibus peruersus existeret, pro fratre suo ab omnibus æquanimiter tolerabatur.

Hominis mũdani cõditiones.

Erat enim leuis eloquio, prauus actione, cultus vestibus, moribus incultus, ferre verò non poterat si quisquam illi de sancti habitus conuersatione loqueretur. Facta autem fuerat vita illius cunctis fratribus visu grauis, sed tamen, vt dictum est, pro fratris sui gratia erat cunctis tolerabilis. Aspernabatur valde, si quis sibi aliquid de prauitatis suæ correctione loqueretur. Bona non solum facere, sed etiam audire non poterat. Nunquam se ad sanctæ conuersationis habitum venire, iurando, irascendo, deridendo, testabatur. In hac autem pestilentia quæ nuper huius vrbis populum magna ex parte consumpsit, percussus in inguine, est perductus ad mortem. Cúmque extremum diem * ageret, conuenerunt fratres, vt egressum illius orando protegerent. Iam corpus eius ab extrema fuerat parte præmortuum, in solo tantummodo pectore vitalis adhuc calor anhelabat. Cuncti autem

** spiritum.*

Universidad de Deusto Biblioteca

G fratres tanto pro eo cœperunt enixius orare, quantò cum iam videbant sub celeritate discedere. Tum repentè cæpit eisdem fratribus assistentibus adnisu quo poterat clamare, & orationes eorum interrumpere, dicens: Recedite, recedite: ecce draconi ad deuorandum datus sum, qui propter vestram præsentiam deuorare me non potest. Caput meum iam in suo ore absorbuit: date locum vt me amplius non cruciet, sed faciat quod facturus est. Si ei ad deuorandum datus sum, quare propter vos moras patior? Tunc fratres cœperunt ei dicere: Quid est quod loqueris frater? Signum tibi sanctæ crucis imprime. Respondebat ille vt poterat, dicens: Volo me signare, sed non possum, quia à dracone premor. Cumque hoc fratres audirent, prostrati in terra cum lachrymis cœperunt pro ereptione illius vehementius orare. Et ecce subitò cœpit melioratus æger quibus valebat vocibus exultare, dicens: Gratias deo, ecce draco qui me ab deuorandum acceperat, fugit. Orationibus vestris expulsus est, & stare non potuit. Pro peccatis meis modo intercedite, quia conuerti paratus sum, & secularem vitam funditus relinquere. Homo ergo qui, sicut iam dictum est, ab extrema corporis fuerat parte præmortuus, reseruatus ad vitam, toto ad deum corde conuersus est. Longis & continuis in conuersatione H eadem flagellis eruditus, atque ante paucos dies excrescēte corporis molestia defunctus est. Qui iam moriens draconem non vidit, quia illum per cordis immutationem vicit. Ecce fratres mei, Gordiana, quam superius dixi, à sanctimonialis habitus excellentia corruit ad pœnam, & frater hic de quo ista narraui, ab ipso mortis articulo rediit ad æternam vitam. Nemo ergo scit quid de se in occultis dei iudiciis agatur, quia multi sunt vocati, pauci verò electi. Quia ergo nulli de se certum est electum se esse, restat vt omnes trepident, omnes de sua actione formident, omnes in sola diuina misericordia gaudeant, nullus de suis viribus præsumat. Est qui perficiat fiduciam nostram, ille scilicet qui in se dignatus est assumere naturam nostram Iesus Christus, qui viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Oratio deuota protegit à deuoratione diabolica.
Finē suum nemo cognoscit.

Lectio sancti Euangelij secundum Lucam.

Lucæ 19.

IN illo tempore. Cum appropinquaret Iesus Hierusalem, videns ciuitatem, fleuit super illam, dicens: Quia si cognouisses, & tu. Et quidem in hac die tua: quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. I Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo. Et circundabunt te, & coangustabunt te vndique, & ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt. Et non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quòd non cognoueris tempus visitationis tuæ. Et ingressus in templum, cœpit eiicere vendentes in illo & ementes, dicens illis: Scriptum est, quia domus mea domus orationis est. Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Et erat docens quotidie in templo.

Esaia 56.

Homilia lectionis eiusdem, habita ad populum in Basilica beati Ioannis quæ dicitur Constantiniana.

HOMILIA XXXIX.

LEctionem breuem sancti Euangelij, breui, si possum, volo sermone percurrere: vt illis in ea prolixior detur intentio, qui sciunt ex paucis multa cogitare. Quòd à flente domino, illa Hierosolymornm subuersio describitur, quæ à Vespasiano & Tito Romanis principibus facta est, nullus qui historiam euersionis eiusdem legit, ignorat. Romani enim principes denunciantur, cum dicitur: Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & circundabunt te, & coangustabunt te vndique, & ad terram prosternent te: & filios tuos qui in te sunt.) Hoc quoque quod additur, non relinquēt in te lapidem super lapidem) etiam iam ipsa eiusdem ciuitatis K transmigratio testatur, quia dum nunc in eo loco constructa est, vbi extra portam fuerat dominus crucifixus, prior illa Hierusalem, vt dicitur, funditus est euersa. Cui ex qua culpa euersionis suæ pœna fuerit illata, subiungitur: Eo quòd non cognoueris tempus visitationis tuæ.) Creator quippe hominum per incarnationis suæ mysterium hanc visitare dignatus est, sed ipsa timoris & amoris illius recordata non est. Vnde etiam per prophetam in increpatione cordis humani, aues cœli ad testimonium deducuntur, dum dicitur: Miluus in cœlo cognouit tempus suum: turtur & hirundo & ciconia custodierunt tempus aduentus sui, populus autem meus non cognouit iudicium domini. Sed quærendum prius est quid sit quod dicitur: Videns ciuitatem, fleuit super illam dicens, quia si cognouisses, & tu.) Fleuit etenim pius redemptor ruinam perfidæ ciuitatis, quam ipsa sibi ciuitas non cognoscebat esse venturam. Cui à flente domino rectè dicitur: Quia si cognouisses, & tu.) subaudi fleres, quæ modo quia nescis quod imminet, exultas. Vnde & subditur: Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi.) Cùm enim carnis se voluptatibus daret, & ventura mala non prospiceret, in die sua quæ ad pacem esse ei poterant, habebat. Cum verò bona præsentia ad pacē habuerit, manifestatur cum L dicitur: Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.) Si enim cordis eius oculis mala quæ imminebant, abscondita non essent, læta in præsentibus prosperis non fuisset. Cuius mox etiā pœna quæ de Romanis, sicut prædixi, principibus imminebat, adiuncta est. Qua descripta, quid dominus fecerit, subditur: quia ingressus templum, cœpit eiicere vendentes de illo & ementes, dicens illis: Scriptum est, quia domus mea domus orationis est, vos autem fecistis illam speluncam latronum.) Qui enim narrauit mala ventura, & protinus tēplum ingressus est, vt de illo vendentes & emētes eiiceret, profectò innotuit, quia ruina populi maximè ex culpa sacerdotum fuit. Euersionem quippe describens, sed vendentes & ementes in templo feriens, in ipso effectu sui operis ostenditvnde radix prodiit perditionis. Sicut autem Euangelista alio teste didicimus, in templo columbæ vendebantur. Et quid per columbas, nisi sancti spiritus donum accipitur? Sed vendentes & ementes è templo eliminat, quia vel eos qui pro munere impositionem manuum tribuunt, vel eos qui donum spiritus emere nituntur, damnat. De quo templo mox subditur: Domus mea, domus orationis est, vos autem fecistis illam speluncam latronum.) Qui enim ad accipienda munera in templo residebāt, profectò quia quibusdam non dantibus læsionem exquirerent, dubium non erat. Domus ergo orationis, spelunca latronum facta fuerat, quia ad hoc in templo assistere nouerant, vt aut non donantes M munera studerent corporaliter persequi, aut dantes spiritaliter necare. Quia verò redemptor noster prædicationis verba nec indignis nec ingratis subtrahit, postquàm disciplinæ vigorem eiiciendo peruersos tenuit, donum mox gratiæ ostendit. Nam subditur: Et erat docens quotidie in templo.) Hæc iuxta historiam breuiter tractando transcurrimus. Sed quia euersam iam Hierusalem nouimus, atque euersione sua in melius commutatam, quia expulsos latrones à templo, atque ipsum iam templum erutum scimus: debemus ex rebus exterioribus introrsus aliquam similitudinem trahere, atque ex euersis ædificiis parietum, morum ruinam timere. Videns enim ciuitatem, fleuit super illam, dicens: quia si cognouisses, & tu. Hoc semel egit, cùm perituram ciuitatem esse nunciauit. Hoc quotidie redemptor noster per electos suos agere nullatenus cessat, cùm quosdam ex bona vita ad mores reprobos peruenisse considerat. Plangit enim eos qui nesciunt cur plangantur, qui iuxta Salomonis verba, Lætantur cùm malè fecerint: & exultant in rebus pessimis. Qui si damnationem suam quæ eis imminet, agnouissent, semetipsos cum lachrymis electorum plangerent. Bene autem perituræ animæ sententia quæ subditur, conuenit: Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.) Suam hic diem habet anima peruersa, quæ transitorio gaudet in tempore. Cui ea quæ assunt, ad pacem sunt: quia dum rebus temporalibus lætatur, dum honoribus extollitur, dum in carnis voluptate resoluitur, dum nulla venturæ pœnæ formidine terretur, pacem habet in die sua, quæ graue damnationis suæ scandalum in die habebit aliena.

Vespasianus & Titus Hierusalē euerterunt.
Hierusalē visitauit creator per suam incarnationem. Hiere. 8.
Matth. 21. Esaia 56. Matth. 21.
Populus sæpe ruit ex culpa sacerdotum. Mar. 11.
Domus dei domus orationis est.
Prouer. 2.
Anima peruersa suam diē hic habet.

A aliena. Ibi enim affligenda est, vbi iusti lætabuntur: & cuncta quæ modo ei ad pacem sunt, tūc in amaritudinem rixæ vertentur, quia rixari secum incipiet, cur damnationem quam patitur, non expauit: cur à prospiciendis malis sequētibus oculos mentis clausit. Vnde ei dicitur: Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.) Peruersa quippe anima rebus præsentibus dedita: in terrenis voluptatibus resoluta, abscondit sibi mala sequentia, quia præuidere futura refugit, quæ præsentem lætitiam perturbant: dúmque in præsentis vitæ oblectationibus se deserit, quid aliud quàm clausis oculis ad ignem vadit? Vnde bene scriptum est: In die bonorum ne immemor sis malorum. Et inde per Paulum dicitur: Qui gaudent, tanquam non gaudētes sint: quia etsi qua est præsentis temporis, ita est agenda lætitia, vt nunquam amaritudo sequentis iudicii recedat à memoria: quatenus dum mens pauida extremæ vltionis timore transfigitur, quantum nunc præsens lætitia, tantum pòst ira subsequēs temperetur. Hinc nanque scriptum est: Beatus homo, qui semper est pauidus. Qui verò mentis est duræ, corruet in malum. Sequentis enim ira iudicij tantò tunc districtior portabitur, quantò nunc & inter culpas minimè timetur. Sequitur: Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo.) Qui inquam sunt humanæ animæ maiores inimici, quàm maligni spiritus, qui hanc à corpore exeuntem obsident, quam in carnis amore positam, deceptoriis delectationibus fouent? Quam vallo circundant: quia ante mentis eius oculos reductis iniquitatibus quas perpetrauit, hanc ad societatem suæ damnationis trahentes coarctant: vt in ipsa iam extremitate vitæ deprehensa, & à quibus hostibus circunclusa sit, videat, & tamen euadendi aditum inuenire non possit: quia operari iam bona non B licet, quæ cùm licuit agere, contempsit: de quibus adhuc aptè quod sequitur, intelligi valet: Circundabunt te, & coangustabunt te vndique.) Maligni quippe spiritus vndique animam coangustant, quando ei non solum operis, verum etiam locutionis, atque insuper cogitationis iniquitates replicant: vt quæ prius se per multa dilatauit in scelere, ad extremum de omnibus angustetur in retributione. Sequitur: Et ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt.) Tunc anima per cognitionem reatus sui ad terram consternitur, cùm caro cui vitam suam credidit, redire ad puluerem vrgetur. Tunc in mortem filij illius cadunt, cùm cogitationes illicitæ quæ modo ex illa prodeunt, in extrema vitæ vltione dissipantur, sicut scriptum est: In illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Quæ scilicet duræ cogitationes intelligi, etiam per lapidum significationem valent. Nam sequitur: Et non relinquent in te lapidem super lapidem.) Peruersa etenim mens, cùm peruersæ cogitationi adhuc peruersiorem adiicit, quid aliud quàm lapidem super lapidem ponit? Sed in destructa ciuitate super lapidem lapis non relinquitur: quia cùm ad vltionem suam anima ducitur, omnis C ab illa cogitationum suarum constructio dissipatur. Quæ cur hoc patiatur, adiungitur: Eo quòd non cognoueris tempus visitationis tuæ.) Prauam quanque animam omnipotens deus multis modis visitare consueuit. Nam assiduè hanc visitat præcepto: aliquando autem flagello, aliquando vero miraculo: vt ea vera quæ nesciebat, audiat: & tamen adhuc superbiēs atque contēnens, aut dolore compuncta redeat, aut beneficiis deuicta, malum quod fecit, erubescat. Sed quia visitationis suæ tempus minimè cognoscit, illis in extremo vitæ inimicis traditur: cum quibus in ęterno iudicio damnationis perpetuæ societate colligatur, sicut scriptum est: Cùm vadis cùm aduersario tuo ad principem, in via, da operam liberari ab illo: ne forte trahat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem. Aduersarius noster quippe in via, est sermo dei, contrarius nostris carnalibus desideriis in præsenti vita. A quo ipse liberatur, qui præceptis eius humiliter subditur. Alioqui aduersarius iudici, & iudex tradet exactori, quia ex sermone domini contempto reus peccator tenebitur in examine iudicis. Quem iudex exactori tradet: quia hunc maligno spiritui ad vltionem tradi permittet: vt compulsam animam ipse ad pœnam de corppre exigat: quæ ei ad culpam sponte consensit. Exactor mittit in carcerem: quia per malignum spiritum in inferno recluditur, quousque dies iudicij veniat, ex quo iam in inferni ignibus simul & ipse crucietur. Expleta ergo perditione ciuitatis, quàm nos ad pereuntis animæ similitudinem traximus, D protinus subditur: Et ingressus templum, cœpit eiicere vendentes & ementes de illo.) Sicut templum dei in ciuitate est, ita & in plebe fideli vita religiosorum. Et sæpe nōnulli religionis habitum sumunt, & dum sacrorum ordinum locum percipiunt, sanctæ religionis officium in commercium terrenæ negociationis trahunt. Vendentes quippe in templo sunt, qui hoc quod quibusdam iure competit, ad præmium largiuntur. Iustitiam enim vēdere, est hanc pro præmij acceptatione seruare. Ementes vero in tēplo sunt, qui dum hoc persoluere proximo quod iustum est, nolunt: dúmque rem iure debitam facere contemnunt, dato patronis pręmio emunt peccatum. Quibus bene dicitur: Domus mea, domus orationis est: vos autem fecistis illā speluncam latronum.) Quia dum nonnunquam peruersi homines locum religionis tenent, ibi malitiæ suæ gladiis occidunt, vbi viuificare proximos orationis suę intercessione debuerūt. Templum quoque & domus dei est ipsa mens atque conscientia fidelium. Quæ si quando in læsionem proximi peruersas cogitationes profert, quasi in spelunca latrones residēt, & simpliciter gradientes interficiunt, quando in eos qui in nullo rei sunt, læsionis gladios defigunt. Mens enim fidelium iam non domus orationis, sed spelunca latronum est, quando relicta innocentia & simplicitate sanctitatis illud conatur agere, vnde valeat proximis nocere. Sed quia contra peruersa hęc omnia verbis redēptoris nostri per sacras paginas indesinenter instruimur: nunc vsque hoc agitur, quod factū fuisse perhibetur, cùm dicitur: Et erat docēs quotidie in templo.) Cùm enim mētem filium ad cauenda mala subtiliter erudit, quotidie veritas in tēplo docet. Sed sciendū nobis est, quia veritatis verbis veraciter erudimur: si extrema mala nostra formidolosè & indesinenter E aspicimus: iuxta hoc quod per quendam sapientem dicitur: In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternū nō peccabis. Pēsare quippe quotidie debemus, quod ex eiusdē voce nostri redemptoris audiuimus: Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nūc autem abscondita sunt ab oculis tuis.) Dum enim districtus iudex sustinet, & adhuc manum non exerit in percussionem: dum à retributione vltionis vltimæ esse quædam temporis securitas videtur: debemus pensare malum quod sequitur, pensantes gemere, gementes ea quæ commisimus peccata indesinenter aspicere, aspicientes flere, & flentes abstergere. Nulla nos prosperitas transitoriæ laudis lætitiæque dissoluat, nec mentis nostræ oculos ea quæ sunt transitoria obstruant, ne cæcos ad ignem ducant. Si enim districtè pensetur, cuius sit ponderis improperium, ex ore veritatis agnoscitur: cùm negligenti & futura non prospicienti dicitur: Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.) Nam cogitandum valde est quātum nobis erit terribilis hora nostræ resolutionis, qui pauor mentis, quanta F nunc omnium malorum memoria, quæ obliuio transactę fœlicitatis, quæ formido & consideratio iudicis. Quid ergo esse nobis de præsentibus ad delectationem debet, quando cunctis simul transeuntibus, non valet transire quod imminet? quando & hoc funditus finitur, quod diligitur: & illud incipitur, vbi dolor nunquam finitur? Tunc maligni spiritus egrediente anima, sua opera requirunt. Tunc mala quæ suaserunt, replicant, vt sociam ad tormenta trahant. Sed cur hoc de peruersa solummodo anima dicimus, cùm ad electos quoque egredientes veniāt: & suum in illis, si præualeant, aliquid requirant? Vnus autem in hominibus extitit, qui ante passionem suam libera voce dixit: Iam non multa loquar vobiscum: venit enim princeps mundi huius, & in me non habet * quicquam. Quia enim hunc mortalem hominem vidit, suum in illo mundi princeps aliquid inuenire posse credidit. Sed sine vllo peccato à mūdi corruptione exiit, qui sine peccato in mundum venit. Hoc de se contra mūdi principem, nec Petrus dicere præsumpsit, qui audire meruit. Quæcunque ligaueris super terram, ligata erunt & in cœlis: & quodcunque solueris super terram, solutum erit & in cœlis. Hoc nec Paulus dicere presumpsit. Qui priusquā mortis debitum solueret, ad cœli tertij secreta peruenit. Hoc nec Ioānes dicere ausus est, qui pro amore præcipuo, in redēptoris sui pectore in cœna recubuit. Nam cùm propheta dicat: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in delictis peperit me mater

 meæ:

Anima peruersa futura præuidere refugit.
Eccli. 11. 1. Corin. 7.
Prouer. 28.
Anima humana nullos maiores habet inimicos, quā spiritus malignos.
Anima quandoque ad terrā cōsternitur. Psal. 145.
Animam prauam visitat deus multis modis.
Lucæ 12.
Sermo dei contemni nō debet.
Iustitiā vēdere quid est.
Matth. 21.
Templū dei est conscientia.
Eccli. 7.
Iudex districtus dū sustinet quid agere debeamus.
Hora resolutionis erit terribilis.
*Ioan. 14. * inuenit.*
Matth. 16.
2. Corin. 2. Ioan. 21. Psalm. 50.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mea: sine culpa in mundo esse non potuit, qui in mundum cum culpa venit. Hinc nāque idem propheta ait: Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens: Hinc Salomon ait: Nō est homo iustus in terra qui faciat bonum, & non peccet. Hinc Ioannes dicit: Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis nō est. Hinc Iacobus ait: In multis enim offendimus omnes. Constat enim, quia omnes qui de carnis delectatione concepti sunt, in eorum proculdubio vel actione vel locutione, vel cogitatione aliquid suum princeps huius mundi habuit. Sed idcirco illos vel post rapere, vel prius tenere non potuit: quia eos ille à debitis suis eripuit, qui pro nobis sine debito mortis debitum soluit, vt nos ideo sub iure hostis nostri debita nostra non teneant: quia pro nobis mediator dei & hominum homo Christus Iesus gratuitò reddidit quod non debebat. Qui enim pro nobis mortem carnis indebitam reddidit, nos à debita animæ morte liberauit. Ait ergo: Venit enim princeps mūdi huius, & in me non habet quicquā. Vnde eurādum nobis est, & cum magnis quotidie fletibus cogitandum, quàm rabidus, quàm terribilis sua in nobis opera requirens: in die nostri exitus princeps huius mundi veniat, si etiā ad deum carne morientem venit, & in illo aliquid quæsuit, in quo suum inuenire nihil potuit. Quid itaque nos miseri dicturi, quid acturi sumus, qui innumera mala commīsimus? Quid requirenti aduersario, & multa sua in nobis inuenīēti dicemus, nisi solum quod nobis est certum refugium, & solida spes, quia vnum cum illo facti sumus, in quo princeps huius mundi & suum aliquid requisiuit, & inuenire minime potuit? quoniam solus est inter mortuos liber. Et à peccati iam seruitio veraci libertate soluimur: quia ei qui verè liber est, vnimur. Constat enim, nec negare possumus, sed veraciter fatemur, quia princeps huius mundi habet in nobis multa: sed tamen in mortis nostræ tempore, iam nos rapere non valet, quia eius membra effecti sumus, in quo non habet quicquam. Sed quid prodest quòd eidem redemptori nostro per fidem iungimur, si ab eo moribus disiungamur? Ipse etenim dicit: Non omnis qui dicit mihi domine domine, intrabit in regnū cœlorum. Recta ergo opera rectæ fidei iungenda sunt. Mala quæ fecimus, per quotidiana lamenta diluamus: transactas nostras nequitias surgentia ab amore dei & proximi recta opera superent, nulla quæ possumus fratribus impendere bona recusemus. Neque enim aliter redemptoris nostri membra efficimur, nisi inhærēdo deo, & compatiendo proximis. Sed quia ad amorem dei & proximi plærunque corda audientium plus exēpla quàm verba excitant, charitati vestræ indicare studeo, quòd is qui præsto est filius meus, Epiphanius diaconus, Isauria prouincia exortus, in vicina factum terra Lycaoniæ solet narrare miraculum. Ait enim, quod in ea quidam Martyrius nomine, vitæ valde venerabilis monachus fuit, qui ex suo monasterio visitationis gratia ad aliud monasterium tendebat, cui spiritalis pater præerat.

Pergens itaque, leprosum quendam quem densis vulneribus elephantinus morbus per membra fœdauerat, inuenit in via, volentem ad suum hospitium redire, sed præ lassitudine non valentem. In ipsoverò itinere se habere perhibebat hospitium, quo idem Martyrius monachus ire festinabat. Vir autem dei eiusdem leprosi lassitudini misertus, pallium quo vestiebatur, in terram protinus proiecit & expandit, ac desuper leprosum posuit, eumque suo pallio vndique constrictum super humerum leuauit, secumque reuertens detulit. Cumque iam monasterij foribus propinquaret, spiritalis pater eiusdem monasterij magnis vocibus clamare cœpit: Currite, ianuas monasterij citius aperite, quia frater Martyrius venit dominum portans. Statim vero, vt Martyrius ad monasterij aditum peruenit, is qui leprosus esse putabatur, de collo eius exiliens, & in specie apparens, qua recognosci ab hominibus solet redemptor humani generis, deus & homo Christus Iesus, ad cœlum Martyrio aspiciente rediit, eique ascendens dixit: Martyri tu me non erubuisti super terram, ego te non erubescam super cœlos. Qui sanctus vir mox, vt est monasterium ingressus, ei pater monasterij dixit: Frater Martyri, vbi est quem portabas? cui ille respondens dixit: Ego si scissem quis esset, pedes illius tenuissem. Tunc idem Martyrius narrabat: quia cùm cum portasset, pondus eius minimè sensisset. Nec mirum: Quomodo enim pondus sentire poterat, qui portantem portabat? Qua in re pensān dum est nobis quantum fraterna compassio valeat, quantum nos omnipotenti deo misericordiæ viscera coniungant. Inde enim ei qui est super omnia propinquamus, vnde nos per eom passionem proximi, etiam sub nosmetipsos deponimus. In rebus corporalibus nemo alta tangit, nisi qui tenditur. In rebus verò spiritalibus certum est: quia quanto plus per compassionem attrahimur, tanto altis veriùs appropinquamus: Ecce autem redemptori generis humani ad ædificationem nostrā minimè suffecit, quod in extremo iudicio dicturum se esse perhibuit: Quandiu fecistis vni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis; nisi & ante iudicium hoc in se ostenderet quod dixisset: vt videlicet demonstraret, quia quisquis nunc bona opera indigentibus exhibet, ei hæc specialiter impendit, cuius hæc amore exhibuerit. Et tanto plus quisque maiorem mercedem recipit, quanto nec eum despicit, qui amplius despicendus videtur. Quid enim in humana carne sublimius carne Christi, quæ est super angelos exaltata? Et quid in humāna carne abiectius carne leprosi, quæ tumescentibus vulneribus scinditur, & exhalantibus fœtoribus impletur? Sed ecce in specie leprosi apparuit: & is qui est reuerendus super omnia, videri despectus infra omnia dedignatus non est. Cur hoc, nisi vt sensui nos tardiores admoneret: quatenus quisquis ei qui in cœlo est, festinat assistere, humiliari in terra, & compati etiam abiectis & despicabilibus fratribus non recusēt? Loqui charitati vestræ sub breuitate decreueram: sed quia non est in homine via eius, decurrens sermo retineri non potest, quem disponit ipse de quo loquimur: qui viuit & regnat cum patre in vnitate spiritus sancti deus per omnia secula seculorum, Amen.

Lectio sancti Euangelij secundum Lucam.

IN illo tempore. Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc. Homo quidam erat dives, & induebatur purpura & byssō & epulabatur quotidie splendide. Erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius, vlceribus plenus, cupiens saturari de micis quæ cadebant de mensa diuitis, & nemo illi dabat. Sed & canes veniebant, & lingebant vlcera eius. Factum est autem vt moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem & dives, & sepultus est in inferno. Eleuans autem oculos suos cùm esset in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in sinu eius. Et ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum vt intingat extremum digiti sui in aquam, vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Et dixit illi Abraham. Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala. Nūc autem hic consolatur, tu verò cruciaris. Et in his omnibus inter nos & vos chaos magnū firmatum est: vt hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc trāsmeare. Et ait: Rogo ergo te pater, vt mittas eum in domum patris mei: habeo enim quinque fratres, vt testetur illis, ne & ipsi veniant in locum hunc tormētorum. Et ait illi Abraham: Habent Moysen & prophetas, audiāt illos. At ille dixit: Non pater Abraham: sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent. Ait autem illi: Si Moysen & prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

Homilia lectionis eiusdem, habita ad populum in Basilica beati Laurentij martyris: Dominica prima post Trinitatem.

HOMILIA XL.

IN verbis sacri elo qui fratres chatissimi prius seruanda est veritas historiæ, & postmodum requirenda spiritalis intelligentia allegoriæ. Tunc nāque allegoriæ fructus suauiter carpitur, cùm prius per historiam in veritatis radice solidatur. Sed quia nonnunquam allegoria fidem ædificat: & historia moralitatem: nos qui authore deo iam fidelibus loquimur, non absre credimus, si ipsum loquendi ordinem postponāmus: quatenus qui fidem iam rectam † tenetis, prius de allegoria aliquid breuiter audire debeatis. Et quod vobis de moralitate historiæ valde est necessarium, hoc in expositionis nostræ ordine seruetur extremum, quia ea plærunque solent melius recoli, quæ contingit postmodum audiri. Sensus ergo allegoricos sub breuitate transcurrimus: vt ad moralitatis latitudinem citius venire valeamus. Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura & byssō, & epulabatur quotidie splendidè) Quem fratres charissimi, quem dives iste qui induebatur purpura & byssō, & epulabatur quotidie splendidè, nisi iudaicum populum signat, qui cultum vitæ exterius habuit, qui acceptæ legis delitiis admitorem vsus est, non ad vtilitatem? Quem verò Lazarus vlceribus plenus, nisi gentilem populum figuraliter exprimit? qui dum conuetsus ad deum, peccata confiteri sua non erubuit, huic vulnus in cute fuit. In cutis quippe vulnere virus à visceribus trahitur, & foras erumpit. Quid est ergo peccatorum cōfessio, nisi quædam vulnerum ruptio? quia peccati virus salubriter aperitur in confessione, quod pestiferè latebat in mente. Vulnera etenim cutis in superficiem trahunt humorem putredinis. Et confitendo peccata, quid aliud agimus, nisi malum quod in nobis latebat aperimus? Sed Lazarus vulneratus cubiebat saturari de micis quæ cadebant de mensa diuitis, & nemo illi dabat: quia gentilium quemque ad cognitionem legis admittere superbus ille populus despiciebat. Qui dum doctrinam legis non ad charitatem habuit, sed ad elationem, quasi de acceptis opibus tumuit. Et quia ei verba defluebant de scientia, quasi micæ cadebāt de mensa. At contrà iacentis pauperis vulnera lingebant canes. Nonnunquam solent in sacro eloquio, per canes, prædicatores intelligi. Canum etenim lingua vulnus dum lingit, curat: quia & doctores sancti dum in confessione peccati nostri nos instruunt, quasi vulnus mentis per linguam tangunt. Et quia nos loquendo à peccatis eripiunt, quasi tangendo vulnera ad salutem reducunt. Quia enim canum nomine prædicatorum lingua signatur, à domino per Psalmistam dicitur: Lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso. Ex Iudæis quippe infidelibus sancti prædicatores electi sunt, qui in assertione veritatis contra fures, latronésque veniētes magnos pro domino, vt ita dicam, latratus dederunt. Quo contra de quorundam reprobatione dicitur: Canes muti, non valentes latrare. Quia ergo prædicatores sancti peccata damnant: confessionem verò peccatorum approbant, dicētes: Confitemini alterutrum peccata vestra, & orate pro inuicem, vt saluemini: vlcera Lazari canes lingunt. Sancti etenim doctores dum gentilium confessiones accipiunt, mentium vulnera saluti restituunt. Vnde & Lazarus bene interpretatur adiutus: quia ipsi hunc ad ereptionem iuuant, qui eius vulnera per linguæ correptionem curant. Potest etiam per linctionem canum, lata adulantium lingua signari. Adulantibus etenim, vulnera nostra lingere est: quòd plærunque solent etiam ipsa mala quæ nos in nobis reprehēdimus, improbo fauore laudare. Contigit verò, vt vterque moreretur. Dives qui induebatur purpura & byssō, sepultus est in inferno. In sinum verò Abrahæ Lazarus ab angelis ductus est. Quid Abrahæ sinus, nisi secretam requiem significat patrum: De qua veritas dicit: Multi, inquit, venient ab Oriente & Occidente, & recumbent cum Abrahā, & Isaac, & Iacob, in regno cœlorum: filij autem regni eiicientur in tenebras exteriores. Qui enim purpura & byssō indutus dicitur, rectè regni filius vocatur. Qui de longinquo ad videndum Lazarum oculos leuat: quia dum per damnationis suæ supplicia infideles in imo sunt, fideles quosque ante diem extremi iudicij super se in requie attendunt, quorum pòst gaudia contemplari nullatenus possunt. Longè verò est quod consp iciunt, quia illuc per meritum non attingunt. In lingua autem amplius ardere ostenditur, cùm dicit: Mitte Lazarum vt intingat extremum digiti sui in aquam, vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Infidelis populus verba legis in ore tenuit, quæ opere seruare contempsit. Ibi ergo amplius ardebit, vbi se ostendit scire quod facere noluit. Quapropter bene de doctis & negligentibus per Salomonem dicitur: Omnis labor hominis in ore eius, sed anima illius non implebitur: quia quisquis hoc solummodo laborat vt sciat quid loqui debeat, ab ipsa refectione suæ scientiæ mente vacua ieiunat. Ab extremo digiti se tangi desiderat, quia æternis supplicijs datus optat operatione iustorum, vel vltima, participari. Cui respondetur, quòd in hac vita bona receperit, quia omne suum gaudium fœlicitatem transitoriam putauit. Habere hic etenim possunt, & iusti bona, nec tamen hæc in recompensatione reipere: quia dum meliora, id est, æterna appetunt, eorum iudicio quælibet bona adfuerint, cum sanctis desiderijs æstuant, bona minimè videntur. Vnde Dauid propheta, qui regni diuitiis, multisque obsequiis fulciebatur, quanuis & hęc ad necessitatem bona esse conspiceret: vni tamen singulariter bono inhianter æstuabat, dicens: Mihi autem adhærere deo bonum est. Inter hæc verò notandum est: quod ei dicitur: Memento fili.) Ecce enim Abraham filium vocat, quem tamen à tormento non liberat, quoniam huius infidelis populi præcedentes patres fideles, quia multos à sua fide deuiasse considerant, eos nulla compassione à tormentis eripiunt, quos tamen per carnem filios recognoscunt. In tormentis autem dives positus, quinque fratres habere se perhibet, quia superbus idem Iudaicus populus, qui ex magna iā parte damnatus est, sequaces suos quos super terram reliquit: quinque libris Moysi carnaliter intellectus, vel quinque sensibus corporis deditos nouit. Quinario et go numero fratres quos reliquerat, exprimit, quia quos ad spiritalem intelligentiam non assurgere in inferno positus gemit, petit vt ad eos Lazarus mittatur. Cui quia Moysen & prophetas habeant, dicitur. Sed ait: Quia non credent, nisi quis ex mortuis resurrexerit.) Cui protinus respondetur: Si Moysen & prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent ei.) Cęterè de Moyse veritas dicit: Si crederetis Moysi, crederetis vtique & mihi. De me enim ille scripsit. Impletur ergo quod per Abrahæ responsionem dicitur. Ex mortuis enim dominus resurrexit, sed Iudaicus ille populus, quia Moysi credere noluit: ei etiam qui resurrexit ex mortuis, credere contempsit. Cùmque Moysi verba spiritaliter intelligere contempsit, ad eum de quo Moyses locutus fuerat, non peruenit. Hæc nos fratres charissimi pro indicandis † allegoriæ mysteriis succinctè transcurrisse sufficiat, nunc ad intuendam latius rei gestæ moralitatem animus recurrat: Homo quidam erat dives, & induebatur purpura & byssō, & epulabatur quotidie splendidè. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus qui iacebat ante ianuam diuitis, vlceribus plenus.) Nonnulli putant præcepta veteris testamenti districtiora esse, quàm noui: sed hi nimirum improuida cōsideratione falluntur. In illo enim non tenacia, sed rapina mulctatur. Ibi res iniustè sublata, restitutione quadrupli punitur. Hic autem dives iste non abstulisse aliena reprehenditur, sed propria non dedisse. Nec dicitur, quia vi quenquam oppresit, sed in acceptis rebus se extulit. Hinc ergo summopere colligendum est, qua pœna mulctandus sit qui aliena diripit, si inferni damnatione percutitur qui propria non largitur. Nemo ergo securum se æstimet, dicens: Ecce aliena non rapio, sed concessis licitè rebus fruor: quia dives iste non idcirco punitus est, quoniam aliena abstulit, sed quia acceptis rebus semetipsum male deseliquit. Hoc quoque fuit quod hūc in inferno tradidit, quia in sua fœlicitate tiuidus nō fuit. quia accepta dona ad vsum arrogantiæ inflexit, quia viscera pietatis ignorauit, quia peccata sua redimere etiam cùm sibi abundaret precium, noluit. Et sunt nonnulli qui cultum subtilium preciosárúmque vestium non putāt esse peccatū: Quod si videlicet culpa non esset, nequaquam sermo dei tam vigilater exprimeret, quòd dives qui torquebatur apud inferos, byssō & purpura indutus fuisset: Nemo quippe vestimēta preciosa, nisi ad inanem gloriam quærit, videlicet vt honorabilior cæteris esse videatur. Nam quia pro sola inani gloria, vestimentum preciosius quæritur, res ipsa testatur, quòd nemo vult ibi preciosis

Universidad de Deusto Biblioteca

G sis vestibus indui, vbi ab aliis non posit videri. Quam culpam possumus melius etiam ex diuerso colligere: quia si abiectio vilis indumenti virtus non esset, Euangelista vigilanter de Ioanne non diceret: Erat indutus pilis camelorum.

Marci.1. Matth.3.

Sed notandú nobis est magnopere, in ore veritatis de superbo diuite & humili paupere quantus sit ordo narrationis. Ecce enim dicitur: Homo quidam erat diues: & protinus subinfertur, & erat quidam mendicus nomine Lazarus. Certè in populo plus solent nomina diuitum, quàm pauperum sciri.

Diuitũ nomina plus solent sciri quàm pauperum.

Quid est ergo quòd dominus de paupere & diuite verbum faciens, nomen pauperis dicit, & nomẽ diuitis non dicit, nisi quòd deus humiles nouit atque approbat, & superbos ignorat? Vnde & quibusdam de miraculorum virtute superbientibus in fine dicturus est: Nescio vos vnde sitis: discedite à me omnes operatij iniquitatis. At contrà Moysi dicitur: Noui te ex nomine.

Matth.7. Exo.33.

Ait ergo de diuite: Homo quidam. Ait de paupere: Egenus nomine Lazarus. Ac si apertè dicat: Pauperem humilem scio, superbum diuitem nescio. Illum cognitum per approbationem habeo, húc per iudicium reprobationis ignoro. Pensandum nobis est etiã, conditor noster quanta omnia consideratione dispensat. Vna etenim res non pro vna re agitur. Nam ecce plenus vlceribus mendicus Lazarus ante ianuam diuitis iacet. Qua de re vna dominus duo iudicia expleuit. Habuisset enim fortasse aliquam excusationem diues: si Lazarus pauper & vlcerosus ante eius ianuam non iacuisset, si remotus fuisset, si eius inopia non esset

H oculis importuna. Rursum si longè esset diues ab oculis vlcerosi pauperis, minorem tolerasset in animo tentationem pauper. Sed dum egenum & vlceratum ante ianuam diuitis, & delitiis affluentis posuit, in vna eadémque re, & ex visione pauperis non miserenti diuiti cumulum damnationis intulit: & rursum ex visione diuitis tentatum quotidie pauperem probauit. Quantas nanque hunc egenum, & vulneribus obsessum tentationes creditis in sua cogitatione tolerasse, cùm ipse egeret pane, & non haberet sanitatem? Atque ante se diuitem cerneret salutem, & delitias habere cum voluptate, se dolore & frigore adfici? illum gaudere conspiceret, bysso & purpura vestiri, se deprimi vulneribus? Illum affluere acceptis rebus: se egere, illum nolle largiri? Quantus putamus fratres mei tunc in corde pauperis tumultus tentationis fuit: cui certè ad pœnam sufficeret paupertas, etiam si sanus fuisset: & rursum suffecisset ægritudo, etiam si subsidium adesset? Sed vt probaretur amplius pauper, simul hunc & paupertas, & ægritudo tabefecit. Atque insuper videbat procedentem diuitem obsequentibus cuneis circumfulciri, & se in infirmitate & inopia à nullo visitari. Nam quia nemo ei ad visitandum aderat: testantur canes, qui licenter eius vulnera lingebant.

Iudicia duo Deus ex vna re exhibuit.

Ex vna ergo re omnipotẽs deus duo iudicia exhibuit, dum Lazarum pauperem ante ianuã diuitis iacere permisit: vt & diues impius damnationis sibi au-

I geret vltionem, & tentatus pauper cresceret ad remunerationem. Conspiciebat ille quotidie cui non misereretur, videbat iste de quo probaretur. Duo inferius corda, sed vnus desuper inspector, qui & hunc tentãdo exercebat ad gloriam, & illum tolerando expectabat ad pœnam. Nam sequitur: Factum est autem vt moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem & diues, & sepultus est in inferno.) Qui nimirum diues eum cui in hac vita misereri noluit, in suo iam supplicio positus patronum quærit. Nam ecce subiungitur: Qui eleuans oculos cùm esset in tormentis, vidit Abraham à longe, & Lazarum in sinu eius, & ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum vt intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.) O quãta est subtilitas iudiciorum dei. O quàm districtè agitur bonorum actuum malorúmque retributio.

Actuum bonorũ & malorũ retributio districtißimè agitur.

Certè superius dictum fuit quia in hac vita Lazarus cadentes micas de mensa diuitis quærebat, & nemo illi dabat: nunc de supplicio diuitis dicitur, quia de extremo digito Lazari distillari aquam in ore suo concupiscit. Hinc ergo, hinc fratres colligite, quanta sit districtio seueritatis dei. Diues enim iste qui vulnerato pauperi mensæ suæ, vel minima dare noluit: in inferno positus, vsque ad minima quærenda peruenit. Nam & guttam aquæ petiuit, qui micas panis negauit. Sed notan-

K dum valde est quid sit quòd diues in igne positus, linguam suã refrigerari petit. Mos quippe est sacri eloquij, vt aliquid aliud dicat, sed ex eodem dicto aliud innuat. Superius autem hunc superbum diuitem dominus non loquacitati vacantem dixerat, sed superfluè conuiuantem. Neque hunc de loquacitate notauit, sed cum elatione & tenacia de edacitate peccasse.

Conuiuia sunt plena loquacitatis.

Sed quia abundare in conuiuiis loquacitas solet, is qui malè hic conuiuatus dicitur, apud infernum grauius in lingua ardere perhibetur. Prima nanque male conuiuantibus famulatur culpa loquacitatis, post loquacitatem verò ludendi etiam leuitas sequitur. Nam quia edacitatem lusus sequatur: testatur sacra scriptura, quæ ait: Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere.

Exod.32.

Sed priusquam ad lusum moueatur corpus, ad iocos ac verba inania mouetur lingua.

Diues malus quare atrocius in lingua ardebat.

Quid ergo est quod innuitur, quia in tormentis positus diues linguam suam refrigerari postulet, nisi quòd is qui conuiuando magis de loquacitate peccauerat, per retributionis iustitiam in lingua atrocius ardebat? Sed cum graui valde est pauore pẽsandum hoc quod ei per Abrahæ responsionem dicitur: Fili recordare, quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris.) Ista fratres mei sententia pauore potius indiget, quàm expositione.

Bonum si quod hic habeamus, pertimescimus.

Nam si qui estis qui in hoc mundo exterioris boni aliquid accepistis: ipsum, vt ita dicam, donum exterius pertimescere debetis, ne vobis pro quorundam vestrorum actuum recompensatione sit datum: ne iudex qui hic bona exteriora restituit, à retributione boni intimi

L repellat: ne honor hic vel diuitiæ, non adiumentum virtutis, sed remuneratio sint laboris. Ecce enim dum dicitur, Recepisti bona in vita tua indicatur & diues iste boni aliquid habuisse, ex quo in hac vita, bona receperit. Rursúmque dum de Lazaro dicitur, quia recepit mala profectò, monstratur & Lazarus habuisse malum aliquod quod purgaretur. Sed mala Lazari purgauit ignis inopiæ, & bona diuitis remunerauit fœlicitas transeuntis vitæ. Illum paupertas afflixit & tersit, istum abundantia remunerauit & repulit. Quicunque ergo bona in hoc seculo habetis, cũ vos bona egisse recolitis: valde de ipsis pertimescite, ne concessa vobis prosperitas eorundem remuneratio sit bonorum. Et cùm quoslibet pauperes nonnulla reprehensibilia perpetrare conspicitis: nolite despicere, nolite desperare, quia fortasse quos superfluitas tenuißimæ prauitatis inquinat, caminus paupertatis purgat. De vobis omnimodo pertimescite: quia nonnulla etiam malè acta, prospera vita secuta est. De illis vero sollicitè pensate: quia eorum vitam etiam magistra paupertas cruciat, quousque ad vitæ rectitudinem perducat. Sequitur: Et in his omnibus inter nos, & vos chaos magnum firmatum est: vt hi qui volunt hinc ad vos transire, non possint, neque inde huc transmeare.)

Damnati an velint transire ad saluatos & econtra.

Qua in re valde quærendum est, quomodo dicatur, hi qui volunt hinc ad vos transire, non possunt: Quia enim hi qui in inferno sunt, ad beatorum sortem transire cupiant, dubium non est. Qui verò iam in beatitudinis sorte suscepti sunt, quo pacto dicitur: quia transire ad

M eos qui in inferno cruciantur, volunt? Sed sicut transire reprobi ad electos cupiunt, id est, à suppliciorum suorum afflictione migrare: ita ad afflictos atque in tormentis positos transire iustorum, est mente ire per misericordiam, eósque velle liberari. Sed qui volunt de beatorum sorte † ad afflictos atque in tormentis positos transire, non possunt: quia iustorũ animæ quamuis in suæ naturæ bonitate misericordiam habeant, iam tũc authoris sui iustitię coniunctæ, tanta rectitudine constringuntur, vt nulla ad reprobos compaßione moueantur. Ipsi quippe iudici concordant, cui inhærent: & eis quos eripere non possunt, nec ex misericordia condescẽdunt: quia tantum illos tunc à se videbunt extraneos quãtum ab eo quem diligunt authore suo conspiciũt esse repulsos. Nec iniusti ergo ad beatorum sortem transeunt, quia damnatione perpetua constringuntur. Nec iusti transire ad reprobos possunt: quia erecti iam per iustitiam iudicij, eis nullo modo ex aliqua compaßione miserentur. Sed postquam ardenti diuiti de se spes tollitur, eius animus ad propinquos quos reliquerat, recurrit: quia reproborum mentem pœna sua quandoque inutiliter erudit ad charitatem: vt iam tunc etiam suos spiritaliter diligant: qui hic dum peccata

† sede.

A cata diligerent, nec se amabant. Vnde nunc subditur: Rogo te ergo pater, vt mittas eum in domum patris mei: habeo enim quinque fratres, vt testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locũ tormentorum.) Qua in re notandum est, ardenti diuiti quanta ad supplicium cumulantur. Ad pœnam nanque suam ei, & cognitio seruatur & memoria. Cognoscit enim Lazarum quem despexit. Fratrum quoque suorum meminit, quos reliquit. Perfecta quippe ei vltio de paupere non esset, si hunc in retributione non recognosceret. Et perfecta pœna in igne non esset, si non hoc quod ipse patitur, etiam suis timeret.

Damnati quandoque vident saluatos in augmentum supplicij. Iusti iniustorum tormenta conspicere possunt.

Vt ergo peccatores in supplicio amplius puniãtur, & eorum vident gloriam quos contempserunt: & de illorum etiam pœna torquentur quos inutiliter amauerunt. Credendum verò est, quòd ante retributionem extremi iudicij, iniusti in requie quosdam iustos conspiciunt: vt eos videntes in gaudio, non solum de suo supplicio, sed etiam de illorum bono crucientur. Iusti verò in tormentis semper intuentur iniustos, vt hinc eorum gaudium crescat: quia malum conspiciunt quod misericorditer euaserunt, tantóque maiores redemptori suo gratias referunt, quanto vident in aliis quod ipsi perpeti, si essent relicti, potuerunt. Nec illam tantæ beatitudinis claritatem apud iustorum animum fuscat aspecta pœna reproborum: quia vbi iam compaßio miseriæ non erit, minui proculdubio beatorum lætitia non valebit. Quid autem mirum, si dum iusti iniustorum tormenta conspi-

B ciunt, hoc eis veniat in obsequium gaudiorum, quando & in pictura niger color substernitur, vt albus vel rubeus clarior videatur? Nam sicut dictum est tanto bonis sua gaudia excrescunt, quanto eorum oculis damnatorum mala subteriacent, quæ euaserunt. Et quanuis eis sua gaudia ad perfruendum plenè sufficiant: mala tamen reproborum absque dubio semper aspiciunt: quia qui creatoris sui claritatem vident, nihil in creatura agitur, quod videre non poßint. Petenti autem diuiti, vt Lazarus mittatur, ab Abraham protinus respondetur: Habent Moysen & prophetas, audiant illos.) Sed qui dei verba despexerat, hæc audire non posse suos sequaces existimabat. Vnde & respondit diues: Non pater mi: sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent. Cui mox veraci sententia dicitur: Si Moysen & prophetas non audiũt: neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.)

Præcepta redemptoris sunt subtiliora præceptis legis.

Quia nimirum qui verba legis despiciũt, redemptoris præcepta qui ex mortuis resurrexit: quanto subtiliora sunt, tanto hæc difficilius implebunt. Minus est enim quicquid per legem dicitur, quàm hoc quod per dominum iubetur. Illa enim dare decimas præcipit, redemptor verò noster ab his qui perfectionem sequuntur, omnia dimitti iubet. Illa peccata carnis resecat, redemptor verò noster illicitas cogitationes etiam damnat. Si ergo Moysen & prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent: quia hi qui viliora legis præcepta implere negligunt, saluatoris nostri

C mandatis altioribus obedire quando conualescunt? Et nimirum constat: quia cuius implere dicta renuunt, ei proculdubio credere recusant. Hæc nos de ipsa rei gestæ consideratione dixisse sufficiat.

Pauperes debemus nobis procurare pro aduocatis.

Sed vos fratres & reqeiem Lazari, & pœnam diuitis cognoscentes, solerter agite, culparum vestrarum intercessores quærite, atque aduocatos vobis in die iudicij pauperes procurate. Multos etenim nunc Lazaros habetis, ante ianuas vestras iacent, atque his indigent, quæ vobis iam satiatis quotidie micæ de mensa cadunt. Verba sacrę lectionis debent nos instruere ad implenda mandata pietatis. Quotidie Lazarum si quærimus, inuenimus: quotidie Lazarum, & si non quærimus, cernimus. Ecce importunè se pauperes offerunt, rogant nos, qui tunc pro nobis intercessores venient. Certè nos omnino rogare debuimus, sed tamen rogamur. Videte si negare debemus quod petimur, quando patroni sunt qui petunt.

Misericordiæ tempora non sunt perdenda.

Nolite ergo misericordiæ tempora perdere, nolite accepta remedia dissimulare. Ante supplicium cogitate de supplicio. Cùm quoslibet in hoc mundo abiectos aspicitis: etiam si qua reprehensibilia eorum esse videantur, nolite despicere: quia fortasse quos morum infirmitas vulnerat, medicina paupertatis curat. Quorum si qua sunt talia quæ debeant iure reprehendi: hæc si vultis, ad vsum vestræ mercedis inflectite, vt ex ipsis eorum vitiis cumulentur vobis incrementa pietatis: quatenus panem pariter detis & verbum: panem refectionis cum verbo correptionis: & duo à vobis alimenta percipiat, qui vnum quę-

D rebat, dum & exterius cibo, & interius satiatur eloquio. Pauper ergo cùm reprehensibilis cernitur, moneri debet, & despici non debet. Si vero reprehensionis nihil habet, venerari summopere sicut intercessor debet. Sed ecce multos cernimus, quis cuius sit meriti nescimus. Omnes ergo venerandi sunt, tantóque necesse est, vt omnibus te humiliare debeas, quanto quis sit ipse ignoras. Rem fratres refero, quam bene is qui præsto est frater & compresbyter meus Speciosus nouit.

Exemplum cuiusdam sanctimonialis.

Eodem tempore quo monasterium petij, anus quædam Redempta nomine, in sanctimoniali habitu constituta, in vrbe hac iuxta beatæ Mariæ virginis Ecclesiam manebat. Hæc illius Erundinis discipula fuerat, quæ magnis virtutibus pollens, super Prænestinos montes vitam eremiticam duxisse ferebatur. Huic duæ, in eodem habitu, discipulæ adhærebant: vna nomine Romula, & altera quę nunc adhuc superest, quam quidem facie scio, sed nomine nescio. Tres itaque hæ in vno habitaculo commanentes, morum quidem diuitiis plenam, sed tamen rebus pauperem vitam ducebant. Hęc autem quam præfatus sum Romula, aliam quam prædixi condiscipulam suam magnis vitæ meritis anteibat.

Mulieris religiosæ optima indicia.

Erat quippe miræ patientiæ, summæ obedientiæ, custos oris sui ad silentium, studiosa valde ad contieuæ orationis vsum. Sed quia plærunque hi quos iam perfectos homines æstimant, adhuc in oculis summi opificis aliquid imperfectionis habent, sicut sæpe imperiti homines necdum perfectè sculpta sigilla conspicimus, & iam

E quasi perfecta laudamus, quæ adhuc artifex considerat & limat, laudari iam audit, & tamen ea tundere meliorando non desinit, hæc quam prædiximus Romula, ea quam Græco vocabulo medici paralysim vocant, molestia corporali percussa est, multísque annis in lectulo decubans, penè omnium iacebat membrorum officio destituta: nec tamen hæc eadem eius mentem ad patientiam flagella perduxerant. Nam ipsa ei detrimenta membrorum facta fuerant incrementa virtutum: quia tanto sollicitius ad vsum orationis succreuerat, quanto & aliud quodlibet agere nequaquam valebat. Nocte ergo quadam eandem Redemptam quam præfatus sum, quæ vtrásque discipulas suas filiarum loco nutriebat, vocauit, dicens: Mater veni, mater veni. Quæ mox cum alia eius condiscipula surrexit, sicut vtrisque referentibus, & multis res eadem claruit, & ego quoque eodem tempore agnoui. Cúmque noctis medio lectulo iacentis aßisterent, subitò cœlitus lux emissa, omne illius cellulæ spatium impleuit, & splendor tantæ claritatis emicuit: vt corda aßistentium inæstimabili pauore perstringeret: atque, vt pòst ipsæ referebant, omne in eis corpus obrigesceret, & in subito stupore remanerent. Cœpit nanque quasi cuiusdam magnę multitudinis ingredientis sonitus audiri, ostium cellulæ concuti, ac si ingredientium turba premeretur. Atque, vt dicebant, intrantium multitudinem sentiebant, sed nimie-

F tate timoris & luminis, videre nil poterant: quia earum oculos & pauor depresserat, & ipsa tanti luminis claritas reuerberabat. Quam lucem protinus miri odoris est fragrantia subsecuta: ita vt earum animum, quia lux emissa terruerat, odoris suauitas refoueret. Sed cum vim claritatis illius ferre non possent, cœpit eadem Romula aßistentem sibi & trementem Redemptam, suorum morum magistram, blanda voce consolari, dicens: Noli timere mater, non morior modo. Cúmque hoc illa crebrò diceret: paulatim lux quæ fuerat immissa, subtracta est, sed is qui subsecutus est odor remansit. Sicque dies secundus & tertius transiit, vt aspersa fragrantia odoris remaneret. Nocte ergo quarta eandem magistram suam iterum vocauit. Qua veniente viaticum petiit, & accepit. Necdum verò eadem redempta, & alia eius discipula à lectulo iacentis abscesserant: & ecce subitò in platea ante eiusdem cellulæ ostium duo chori psallentium astiterunt: & sicut ipsæ se dicebant sexus ex vocibus discreuisse, psalmodiæ cantus dicebant viri, & fœminæ respondebãt. Cúmque ante fores cellulæ exhiberentur cœlestes exequiæ, sancta illa anima carne soluta est. Quæ ad cœlum ducta, quanto chori psallentium altius ascendebãt, tanto cœpit psalmodia lenius audiri, quousque & eiusdem psalmodiæ sonitus, & odoris suauitas elongata finiretur. Hæc ergo quandiu vixit in corpore, quis illam haberet in honore? Indigna cunctis, omnibus despecta videbatur. Quis enim ad illam accendere, quis ad illam venire dignaretur? Sed late-

Margarita quandoque

bãt

Universidad de Deusto Biblioteca

G bat in sterquilino Margarita dei. Sterquilinium fratres hanc ipsam corruptibilitatem corporis appello, sterquilinium abiectionem paupertatis nomino. Assumpta est ergo Margarita quæ iacebat in sterquilinio, & posita in cœlestis regis ornamēto, iam inter supernos ciues emicat. Iam inter ignotos illos lapides æterni diadematis coruscat. O vos qui in hoc mundo diuites, aut esse creditis, aut estis, conferre, si potestis, falsas diuitias vestras veris diuitiis Romulæ. Vos in huius mundi via omnia amissuri posidetis, illa nihil quæsiuit in itinere, & omnia inuenit in peruentione. Vos lætam vitam ducitis, tristem mortem timetis: illa tristem vitam pertulit, ad lætam morte n peruenit. Vos ad tempus quæritis obsequium hominum, illa despecta ab hominibus, inuenit socios choros angelorum. Discite ergo fratres temporalia cuncta despicere. Discite honorem transeuntem contemnere, æternam gloriam amare. Honorate quos pauperes videtis, & quos foris conspicitis despectos seculi, intus arbitramini amicos dei. Cum his participamini quod habetis, vt hoc quandoque dignentur vobiscum participari quod habent. Pensate quod ore magistri gentium dicitur: In hoc tempore vestra abundantia illorum inopiam suppleat: vt & illorum abundantia, vestræ inopiæ sit supplementum. Pensate quod ipsa per se veritas dicit: Quandiu fecistis vni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Ad tribuendum ergo pigri cur estis, quando hoc quod iacenti in terra porrigitis, sedē-
H ti in cœlo datis? Sed hæc omnipotens deus quæ per me in vestris auribus loquitur, per se in vestris mentibus loquatur. Qui viuit & regnat cum patre in vnitate spiritus sancti deus: per omnia secula seculorum. Amen.

latet in sterquilinio. — *Diuitiæ veræ valde discrepant à falsis.* — *Honores transeuntes contemnendi sunt.* — *2. Cor. 8.* — *Matth. 25.*

Beati Gregorij papæ Homiliæ quadraginta, de diuersis Euangelij lectionibus finiunt.

PROLOGVS
beati Gregorij papæ in septem Psalmos pœnitentiales.

Si ille rex & Propheta conuenienter Dauid, id est, manu fortis vocatus est: quia vrsum interfecit, leonem suffocauit, Goliath fortissimum lapidis vnius ictu prostrauit, & gentes innumeras imperij sui ditioni subegit: non incongruè eodem nomine sanctam animam accipimus, quæ illum qui quasi leo rugiens circuit quærens quem deuoret, in se ipsa interficit: & si quan-
I do eam sicut fortis armatus aperto certamine aggreditur, lapidis quem reprobauerunt ędificantes, illum ictu prosternit, corporis nihilominus pasiones subigit, atque ad virtutum officia conuertit. *Psalterium quid.* Psalterium quoque eandem animam spiritalibus exercitiis assuetam non inconuenienter nominamus. Sicut enim musicum illud instrumentum triangulum decem chordarum inferius quidem percutitur, superius verò sonare videtur: ita anima sanctæ Trinitatis fide formata, decem legis præceptis instructa: inferius percutitur, & superius auditur: quia cùm carnem aliquis perfectè afflixerit, tunc suauissimum deo in dulcedine melos reddit. Per Psalmum ergo meditationes, & laudes, & gaudia de deo in animo concepta accipimus, sicut cantum illius musici instrumēti Psalmum vocamus. *Psalmus quid.* Psalmus ergo iste, id est, hæc meditatio, Dauid, id est, fideli animæ virtutibus exercitatæ attribuitur: animæ scilicet tendenti in finem, id est, in Christum, qui est initiũ & finis. Christus finis dicitur: vel quia est consummatio legis & prophetarum: sicut ipse pendens in cruce testatus est, cum aceto & felle potatus dixit: Consummatum est. *Ioan. 19.* Vel quia bonorum omnium perfectio est, quia nullum bonum perficitur, nisi quod in summo bono solidatur. Sicut enim nobis non sufficit alios bonos quærere, nisi ad eius studeamus agnitionem peruenire: ita eo inuento nullus iam melior quæritur: quia omnis creatura eo, sub cuius pedibus à patre omnia sunt subiecta, inferior inuenitur. Pro octaua vero Psalmus iste factus asseritur, quia pro consideratione futuræ re-
K surrectionis domino decantatur. Omne præsentis vitæ tempus septem diebus euoluitur: & ideo æterna dies quæ expleta horum dierum vicissitudine futura est, octaua vocatur. Et quia pro consideratione extremi iudicij Psalmus iste concinitur, rectè pro octaua intitulatur. Vel quia sequitur finem carnalis & spiritalis generationis: ideo octaua dicitur resurrectionis. Caro enim ex quatuor constat elementis, anima tribus vegetatur naturis. Est enim rationalis ad discernendum, concupiscibilis ad virtutes appetendum, irascibilis ad vitia auersandum. De hac enim ita per eundem prophetam dicitur: Irascimini, & nolite peccare. *Psal. 4.* Quòd enim se contra seipsum erexerit, & zelo rectitudinis inflammatus, contra vitiorum se importunitates viriliter commouerit: in conspectu interni iudicis nequaquam delinquit. Vel secundum quosdam octaua dicitur: quia sequitur sex ætates in hoc seculo viuentium, & septimam dormientium iustorum. Hunc autem Psalmum in hymnis habendum titulus astruit: quia qui tactus dolore cordis intrinsecus peccata sua confitens, cor in pœnitentia conterit, suauem ad aures misericordis dei vocem exultationis reddit. *Lucæ 15.* Maius est enim angelis dei super vno peccatore pœnitente gaudium, quàm de nonagintanouem perseuerantia iustorum. Et qui pro indulgētiæ desiderio iniquitates suas annũciat, in tabernaculis iustorum dulciter hymnizat. Loquitur ergo in hoc psalmo fidelis anima octauam illam, id est, diem iudicij tremendam considerans, ter-
L rorémque districtionis diuinæ & reproborum damnationem perpetuam prudentię intuitu contemplans. Et quia de suis meritis diffidens, in se qualiter in illo tremendo examine iram vltionis diuinę effugere posit, non inuenit, audacter quidem, sed confidenter ad fontem misericordiæ faciem eius præoccupás accedit, malens in hac vita per pœnitentiam, & flagella conteri, quàm in futuro horrendis suppliciorum cruciatibus affligi. Quid ergo dicat audiamus, & illius exemplo cum fiducia ad thronum gloriæ dei adeamus.

DOmine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.

Vides quàm bonum principiũ, quàm affectuosum, quàm gratiæ plenum. In eo enim quòd dominum eum vocauit, quòd sui iure misereri deberet ostendit. *Dominorum officium.* Dominorum enim est, seruos alere, non negligere: delinquentes corrigere, non necare: fugientes requirere, non abdicare: Domine, ne in furore tuo.) Solet fieri, vt qui dominorum iram incurrunt: si eis reconciliari appetunt, patrones quærant, interuentores adhibeant, aduocatos adsciscant. Sed hæc anima illius terribilis iudicij terrore perculsa, amoris dei desiderio accensa, moras non patitur, dilationem aduersatur: & si ad horam deum conuenire distulerit, M
damnationem se euadere non posse arbitratur. Desiderium enim non sustinet, & in patientia modum non habet. Vires ergo colligit, de misericordia conditoris confidit, & quasi eum præsentem videat, loqui pręsumit: ac si dicat. Scio quidem quia ab oculis tuis meis excludor meritis, sed tamen minor sum cũctis miserationibus tuis. Tu igitur domine cuius me seruum esse non abnego, cuius imperiis obtemperare desidero, cuius suaue iugum referre nequaquam recuso: Ne arguas me in furore tuo.) Hic me potius argue: dum tempus est misericordiæ, corripe: dum dies salutis est, exerce. Quisquis in hac vita flagellis atteritur, in mansuetudine corripitur, quia correptionibus emendatur. In illo autem tremendo examine iniquus omnis in furore arguitur: quia pœnam interminabilem venia nulla comitatur. *Furor an sit in deo.* Absit, vt in deo furorem esse credamus. Non enim esset incommutabilis, si eum commouere posset alicuius necessitas pasionis. Sed quia aliter de deo, nisi secundum humanum morem loqui non possumus, infinitę damnationis sententiam, furorem vocamus. Non vt in illa iustitiæ seueritate, aliqua omnino perturbatione Deus moueatur: sed quia in eos qui duplici sunt contritione conterendi, irremediabiliter vindicatur: Ne arguas me in furore tuo:) non humano, non transitorio. Furor humanus, sicut citò præterit, ita suę vigorem potestatis, non nisi in corporibus extēdit: diuinæ verò vltionis animaduersio, non solum pœnas in corpore, & anima multiplicat, verũetiam

in

A in damnatis immobiliter perseuerat: Neque in ira tua corripias me.) Sicut maior est furor quàm ira, ita arguere maius est quàm corripere. Eos corripimus, quos amantes emendamus. Et quia post mortem carnis alij æternis deputātur suppliciis, alij ad vitam per ignem transeunt purgationis, fidelis anima, non solum furorem timet, sed etiam iram abhorret. Teste beato Augustino, hi omnes qui non posuerunt sibi fundamētum Christum, in furore arguuntur: quia æterno igne cruciantur. Qui autem eidem fundamento superposuerunt lignum, fœnum, stipulam, in ira corripiuntur: quia igne purgati, ad beatitudinis requiem deducuntur. Dicat ergo fidelis anima quid fecit considerans, & quid sit receptura contemplans: Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.) Ac si apertè dicat: Hoc solum tota cordis intentione efflagito, hoc indesinenter votis omnibs concupisco, ne me in illo tremendo examine, vel cum reprobis ferias, vel cum purgandis flammis vltricibus affligas. Et vt hoc fiat:

Miserere mei domine, quoniam infirmus sum sana me domine, quoniam conturbata sunt ossa mea.

In eo quòd nomen venerandum repetit, piæ precis affectum se habere ostendit. Quasi dicat: Tu domine, quem suaue videtur mihi sæpius inuocari, miserere mei dum tempus est misericordiæ. Hic me misericorditer corripe. Hic per flagella conte-
B re. Hic igne tribulationis exure. Et ne quid in me post huius vitæ terminum vindicādum inuenias, oro vt per ignem tui amoris omnem in me vitiorum rubiginem consumas. Et hoc opus est vt facias: Quoniam infirmus sum.) Ex peccato primi parētis pœnam contraxi magnæ infirmitatis: non enim quod volo, ago: sed quod odi malum, illud facio: *Roma. 7.* Infirmus sum:) quia ad malum pronus sum. Sed tu domine animarum debilium velox medice: Sana me:) Scilicet interius omni vitiorum labe emunda: Quoniam conturbata sunt omnia ossa mea) id est, virtutes animæ obscuratæ sunt, & extenuatæ virtutes simul conturbatæ sunt. Charitas enim confunditur, humilitas impingitur, fortitudo deiicitur, castitas impugnatur. *Ossa sunt virtutes.* Per ossa virtutes accipimus, per quas nimirum animam sustentamus. Sicut enim in ossibus est fortitudo corporum, ita in virtutibus robur inuenitur animarum. Et planè debilis omnis comprehenditur anima, nisi quæ fuerit virtutum fortitudine fulta. Postquam enim in ordine culpam incurrit primus humani generis parens, ab illa in qua positus fuerat mentis celsitudine decidit, claritatem visionis diuinę perdidit: suauissimas verborum dei epulas quibus interius reficiebatur, amisit. Oculos carnis ad obscœna & turpia videnda aperuit, qui prius aciem mentis qua lucis summæ fulger intuebatur obscurauit.

Et anima mea turbata est valde, sed tu domine vsquequo?

C Et quia me infirmum sentio, quia ossa mea conturbata agnosco? Anima mea) scilicet eò quòd mea est, quòd per me corrupta est, quòd per me debilis, & ægra facta est: turbata est ad gemitum, commota est ad compunctionem & lamēta, valde magna, scilicet & multimoda turbatione. Turbatur enim, quia peccauit, quia bonum dominum offendit, quia vitam perdidit, mortem incurrit: Sed tu domine vsquequo) turbaris cōtra me, quia peccaui, quia te ad iracundiam delinquendo prouocaui? Vel tu domine, dæmones quidem inuasores non domini naturaliter, malunt meam perditionem quàm salutem. Sed tu domine qui non vis mortem peccatoris: singulariter domine, nō abusiuè sed propriè: vsquequo, id est, quandiu differs sanare? Ecce in conspectu boni medici, & curare valentis assisto, vulnera detego, preces emitto, dolores augeo, lachrymas effundo. Cur ergo dissimulas, cùm non sit tibi minor potentia quàm voluntas? *lib. 10.* Licèt hoc cæles in corde tuo: tamen scio, quia vniuersorum memineris. Omnis curatio quanto difficilius acquiritur, tanto acquisita cautius custoditur.

Conuertere domine, & eripe animam meam, saluũ me fac propter misericordiam tuam.

Ne magis turberis, supplico: ne vltra misereri differas, peto: imò conuertere domine. Sicut anima mea conuersa est ad te per turbationem pœnitudinis, ita tu conuertere ad eam per serenitatem miserationis. Et conuersus: Eripe animam meam.) Impediunt eam vepres carnalium delectationum, detinent illā secularium illecebræ cupiditatum. Sed tu qui potens es omnia D
facere superabundanter quàm petimus, aut intelligimus, eam eripe: igne tui amoris, terrenarum dumeta voluptatum quibus irretitur, adure: extra omnem peccati appetitum illam tuæ manu fortitudinis trahe: Saluum me fac propter misericordiā tuam.) Parum est vt animam meam à mundi voluptatibus liberes, nisi me ab hostium tentationibus virtutis tuæ protectione conserues. *Medici boni officium.* Boni medici officium est, non solum salutem restituere, sed etiam restitutam custodiæ sedulitate seruare. Sic ergo & tu cùm animam meam à carnalibus desideriis eripueris, da mihi in bono perseuerātiam, ne mihi demissos laqueos iterum tentationum incurram. Et hoc: Propter misericordiam tuam:) Non de meis meritis confidens, vt me saluũ facias supplico, sed de sola misericordia tua præsumens impetrare, quod non de meis meritis spero.

Quoniam non est in morte qui memor sit tui, in inferno autem quis confitebitur tibi.

Peccata consummata generant mortem. Nisi enim conuersus fueris, nisi animam meam eripueris, nisi me saluum feceris: in peccatorum me caligine, id est, in morte dimittis: quòd si in morte fuero, tui proculdubio memoriam perdo. Et inde hoc scio, quòd in morte penitus tui memor esse nequibo: Quoniā non est in morte qui memor sit tui.) Quomodo nanque mihi conceditur, quod omnibus denegatur? In inferno autem, E
&c.) Sicut de morte ad infernum peccator peruenit, ita de peccatorum multitudine in desperationis foueam cadit. Vnde & scriptum est: Peccator cùm venerit in profundum malorum, contemnit. *Prouer. 18.* Fidelis anima non exaudiri metuens, miserias quas perlatura est si non exauditur, enumerat, vt se maximo timore concutiat, & deum citius ad misericordiam flectat. Ait ergo: In inferno autem quis confitebitur tibi? Quasi dicat: Dico si non eripueris me, in morte futuram: & non solum in morte futurā me præuideo, sed etiam in inferno, id est, in desperatione me sepeliendam cognosco. Quòd si in inferno fuero, tibi me confiteri non posse perpendo. Nullus enim in inferno confitebitur tibi. Et hoc est quod ait sub specie interrogantis: In inferno autem quis confitebitur tibi?) scilicet nullus: Non enim est speciosa laus in ore peccatoris. *Eccle. 15.* Aliter: Quoniā non est in morte qui memor sit tui.) Precor vt animam meam liberes à carnalibus desideriis quæ militant aduersus eam. Si enim hoc non feceris, interficient me: quia à te, qui es vita mea, serparabũt me. Cùm enim tu sis illud idem animæ, quod est anima corpori: si tibi inseparabiliter non inhæsero, necessariò mortem incurro. Et si in morte fuero, tui memor non ero. Quoniam non est in morte qui memor sit tui.) Sicut nullius rei meminit caro mortua, ita nec te sentire præualet à te deo anima diuisa. Nulla societas luci ad tenebras. Vbi autem tui ingreditur memoria, ibi est lux veritatis immensa. Quod tamen intelligi & aliter potest. Quasi dicat: Immedicabile corpus est recidendum ense, & F
mēbri in corpore mortui abscisio potius est necessaria quàm medicina. Sed ego non sum, vt membrum mortuum cui medicina non proficiat, sedulitas nihil conferat. Nam sum memor tui, scilicet misericordiæ. Te enim medicum scio, misericordē non ambigo, longanimem agnosco, quod non facerem si in morte essem. Et hoc apparet à toto, quoniam non est in morte.

Laboraui in gemitu meo lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo.

Dixerat superius, saluum me fac, & tempus est vt facias: nam ego laboraui in gemitu meo. Adest miser, assit & misericordia. Miseriam meam ego cognosco, vulnus non dissimulo, peccatum non cælo. Nisi enim miserum me agnoscerem, in gemendo non laborarem. Sed ego laboraui, id est, studiosè egi vt essem in gemitu, scilicet vt quousque viuerem gemendum mihi putarem. Et, Laboraui in gemitu.) Id est, modo mihi proprio. Nemini enim, sicut mihi ingemiscendum æstimo, quia præ omnibus me peccasse perpendo. Et quia non sufficit bene incipere, nisi studeat quis in bono opere perseuerare: adiungit: Laui per singulas noctes, id est, per singulas tenebrosas cogitationes: Lectum meum.) *Lectus conscientiā repræsentat.* Per lectum conscientiam accipimus: quia sicut in lecto iacentes quiescimus, ita in ea vel legi dei, vel legi peccati consentimus. Et sicut in laboribus pressi

in

G in lecto quieſcentes reficimur:ita dum mundi huius aduerſitatibus premimur,in bona conſcientia interius delectamur:Paulo atteſtante,qui ait : Gloria noſtra hæc eſt,teſtimonium conſcientiæ noſtræ. Lectum ergo per ſingulas noctes lauat,qui cõſcientiam à cogitationibus tenebroſis lachrymis compunctionis emundat.Et non ſolum cõſcientiam purificabo, ſed etiam Lachrymis meis ſtratum meum rigabo.) Quia vilis lectus eſt ſtratum,per ipſum, carnem accipimus.Et quoniam ſicut ſtratũ facilè concutitur, ita caro ab infirmo animo variè verſatur,ſicut per eundem prophetam dicitur : Vniuerſum ſtratum eius verſaſti in infirmitate eius. Rigat ergo lachrymis ſtratum ſuũ, quia continuo luctu & dolore carnis maculas diluit, & cordis duritiam imbre compunctionis emollit: vt ſicut ortus recepta ſuaui pluuia euidenter germinat, ita caro lachrymarum fluentis rigata, bonorum operum & iuſtitiæ germen emittat. Cur autẽ laborauerit,cauſam ſubdit:ac ſi dicat, ideo laboraui, ideo ingemui,quia:

2.Corin.1. *Pſal.40.*

Turbatus eſt à furore oculus meus, inueteraui inter omnes inimicos meos.

Humana natura ad imaginem primitus, & ſimilitudinẽ Dei condita:per præuaricationis culpam à contemplationis diuinę claritate expulſa, ſicut immortalitatis æternæ beatitudinẽ perdidit, ita interiorem oculum animæ ſcilicet rationabilem obſcurauit.Et quia poſtea bonum à malo diſcernere noluit: volẽs H poſtmodum,quid ſibi ſequendum,quidve fugiendum eſſet,ſcire nequiuit.Et quia illum qui lux eſt,& in quo non ſunt vllę tenebræ, non tenuit:ſicut in nocte, ſic poſtea in meridie palpauit. Dicat ergo fidelis anima : Turbatus eſt à furore oculus meus.) Quia diſcernendi rectè voluntatem non habui,per furorem,id eſt,damnationis ſententiam ipſam eligendi potentiã amiſi. Vel etiam illius à furore oculus turbatur, quia tremendi diem iudicij,damnati metuẽs,intuetur. Cùm enim quod quiſque geſſerit,quia ibi ſit recepturus,conſiderat:mẽtem quæ hoc præuidet, malorum ſuorum conſciam, ipſe iudicij terror perturbat.Et quia ad illud iudicium venire non trepidat, niſi quẽ conſcientia de peccatis accuſat,ideo adiungit: Inueteraui inter omnes inimicos meos.) Ac ſi diceret : Ideo ad illud terribile examen deduci metuo: quia per conſuetudinem & perſeuerãtiam prauorum operum, non nouum, ſed veterem me peccatorem agnoſco. Cùm enim ſim inter inimicos meos, ſpiritus videlicet malignos:quia eorum à me ſuggeſtiones non repuli, illis conſentiens in tenebrarum operibus inueteraui, id eſt, in veteris hominis in obedientiam redij.Factus ſum comparabilis veteri veſti.Sicut enim vetus veſtis,nec ornatum adiicit,nec frigus repellit : ita nec frigus tentationis expellere valeo, nec proximorum animas per doctrinæ verbum adorno. Vel inueteraui habitans inter inimicos meos: inimicos ſcilicet catholicæ fidei,& Chriſtianæ religionis.

I

Diſcedite à me omnes qui operamini iniquitatem, quoniam exaudiuit dominus vocem fletus mei.

Quæ ſocietas luci ad tenebras? Quæ conuentio Chriſti ad Belial? aut quæ pars fidelis cum infideli? Sicut enim qui diabolum ſequitur, ſanctorum collegium affectu & opere aſpernatur:ita qui deo perfectè adhæſerit, impiorum conſortium nequaquam admittit. Quia ergo inueteraui conuerſans inter inimicos meos, ne amplius aliquid vetuſtatis in me appareat, ne inimicorum conuerſatio notam mihi præuaricationis infigat: vos qui operamini iniquitatem,qui culpas veſtras confiteri negligitis,qui in malis operibus impœnitentes perſeueratis: hic à me affectu diſcedite,hic vos à me operum diſsimilitudine elõgate: vt quia à deo receditis hic animo,& in futuro etiam corpore à me diſcedatis. Diſcedite vt amplius non communicem operibus veſtris iniquis: Quoniam exaudiuit dominus vocem fletus mei.) Laui pedes meos,quomodo inquinabo illos? Vocem flebilem dominus exaudiuit,quia ab omni inquinamento carnis,& ſpiritus me mundauit. Quomodo autem exauditus ſit,oſtendit.

Canti.5.

Exaudiuit dominus deprecationem meam, dominus orationem meam ſuſcepit.

Peccata dimittẽdo,dominus orationem meam ſuſcepit,perſeuerantiam dando, quaſi dicat : Non ſolum pro peccatis meis flenti delictorum mihi indulgentiam contulit:ſed etiam ne eadem vlterius committerem, gratiæ ſuæ vbertatem conceſsit. K Dixerat ſuperius: Diſcedite à me omnes qui operamini iniquitatem.) Sed quia charitas non quærit quæ ſua ſunt:& hinc vera eſſe oſtenditur, cùm ille diligitur qui aduerſatur, ideo ſubiungit:

Erubeſcant & conturbentur vehementer omnes inimici mei, conuertantur & erubeſcant valde velociter.

Ille veraciter charitatem habet, qui & amicũ diligit in Deo, & inimicum diligit propter deum. Hinc nanque per ſemetipſam veritas dicit: Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos. Ne ergo ſurda aure præcepta tranſeat dominica, pro inimicis orat anima exaudita : Erubeſcant & conturbentur.) Ergo quia propter peccata quæ perpetraueram erubui:erubeſcens verò, vt ea diluerem in gemitu meo laboraui, exaudita veniam impetraui. Et vtinã meo exemplo erubeſcat, quicunque quòd ad imaginem & ſimilitudinem dei ſit factus intelligit,& qualiter illam peccando fœdauit, agnoſcit. Si ſe circunſpiciens conſideret: & decorem quem perdidit: & obſcœnitatem qua ſe velut quodam teterrimo colore perfudit de operum ſuorum qualitate, niſi ſit lapis erubeſcit. Nobilis anima ſi quas aliquando peccati notas admiſerit, verecũdiam tamen à ſe funditus non repellit. Nam & illud verum eſt apertæ deſperationis indicium, ſi verecũdia non ſequitur peccatum. Vnde ſub Iudææ ſpecie contemnenti animæ dicitur: Frons mulieris meretricis facta eſt tibi: noluiſti erubeſcere. Qui enim neglecto dei timore peccata peccatis accumulat, profectò vt meretrix frontem obdurat. Sed quia minus eſt de anteacta vita erubeſcere, niſi quis etiam ſtudeat ea quæ admiſit, pœnitendo corrigere, ſubiungit: Et conturbentur vehementer.) Quiſquis peccati ſui modum conſiderans, ſibi iratus, contra ſeipſum grauiter quòd egit puniẽdo inuehitur, per compunctionis lachrymas vehementer conturbatur. Quia verò per dolorem pœnitentiæ peruenitur ad conuerſionem vitę, protinus additur: Cõuertantur.) Ille nimirum ad deum conuertitur, qui tam cogitatus ſuos, quàm etiam operationes ad deum ſemper dirigere conatur. Et quoniam tempus breue eſt, & finis peccatorum mors eſt: ne quis putaret in hominis eſſe poteſtate, quãdo vias ſuas velit corrigere, repetit: Erubeſcant) ſe peccaſſe. Erubeſcant conuerſionem diſtuliſſe. Et hoc faciant: Valde velociter.) Dies enim domini ſicut fur in nocte ita veniet. Vnde & Salomon: Ne tardes, inquit, conuerti ad dominum, neque differas de die in diem.

Charitas in quo eſt veraciter. *Luca 6.* L *Hiere.3.* *2.Pet.3.* *Eccleſ.5.*

Prologus ſecundi Pſalmi pœnitentialis.

M Sicut ſuprà iam diximus, per Dauid fidelis anima accipitur: cui & nominis interpretatio, & operũ magnificentia conuenienter aptantur. Fidelis ergo anima ea quæ in hoc Pſalmo dicuntur, intelligat, & ab iſto nunquam intellectu recedat. Intellectus verò Dauid in hoc Pſalmo eſt, vt nemo ſe ante fidẽ de meritis ſuis, quæ nulla ſunt, efferat. Nemo fide per gratiam accepta, de peccati impunitate prẽſumat. Nemo bonum quod facit, ſibi, ſed gratię dei attribuat. Nemo per deſidiæ torporem in bona operatione pigreſcat. Videamus nunc quid dicat:

Expoſitio ſecundi Pſalmi pœnitentialis.

Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata.

Quaſi dicat: Cùm omnes velint eſſe beati, diuerſi de beatitudine diuerſa ſentiunt, & deſideriorum ſuorũ errorem ſectãtes, ad beatitudinis portum per deuia venire proponunt. Sed quicquid illi æſtiment, iſtud eſt reatum, iſtud eſt catholicũ, quòd illi ſolum ſunt beati, quorũ remiſſæ ſunt iniquitates originales per baptiſmum: Et quorum tecta ſunt peccata) actualia poſt baptiſmum cõmiſſa. Si tegit infirmus vulnera, quomodo illi à medico adhibetur medicina? Nõnne ſi celare vulnus cœperit, latius extenſum introrſum putreſcit? Sic & peccatũ, niſi per cõfeſsionẽ detegatur, letaliter in intimis dilatatur. Et ſicut vulnus nõ oſtẽſum etiã ſanam carnẽ putredine inficit, ita peccatũ niſi confitẽdo reueletur: etiã ſi qua ibi ſunt, bona corrumpit. Nõ enim accepta

A cepta ſunt deo bona, quæ malorũ admixtione maculantur. Sed aliud eſt quod à peccatore homine per obſtinationem tegitur, aliud quod miſerẽte deo per remiſsionem operitur. Tegit medicus vulnus ſanandum medicamine, tegit deus peccatum, ea quæ multitudinem peccatorum operit, charitate. Si quis ergo peccata ſua tecta eſſe deſiderat, deo ea per vocem confeſsionis oſtendat. Sunt tamen quædam peccata, quę quandiu in hac vita viuitur, etiam à perfectis viris aut vix, aut nullatenus declinentur. Habent enim ſancti viri aliquid quod in hac vita operire debeant: quia omnino eſt impoſsibile vt in locutione, aut etiam in cogitatione nunquam delinquant. Student igitur viri dei, oculorũ linguæque culpas tegere meritis vitę, ſtudent ponderé bonorum operum premere immoderata verborum. Verum quomodo in electis eſt poſsibile, eorum tranſgreſsiones contegi, cùm ab illo cuius oculis nuda, & aperta ſunt omnia, nõ poſſunt abſcondi? Sed quia hoc quod tegitur, inferius ponitur, & aliud aliquid ſuperducitur, vt quod eſt ſubterpoſitum, tegatur: tegere peccata dicimus, quæ quaſi ſubterponentes abdicamus. Quibus nimirum, quaſi tegmen ſuperducimus, dum bonorum operum nos indumento veſtimus. Peccata itaque tegimus, ſi bona facta malis actibus ſuperponamus.

Beatus vir, cui non imputauit dominus peccatum, nec eſt in ſpiritu eius dolus.

B Si noſmetipſos iudicaremus, non vtique iudicaremur. Si nobis peccata noſtra imputauerimus, non ea nobis imputat deus. Si ea ſatisfaciendo puniremus, nullum qui nos in futuro puniat, inueniremus. Imputare ſibi Adam peccatum ſuum noluit, quando culpam ſuam in creatorem refudit, dicens: Mulier quã dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi. Vnde quia ſe confiteri culpabilem renuit, mortiferæ damnationis ſententiam ad poſteros miſit. Iudicare autem ſeipſum nemo poterit, niſi qui virilem animũ ad vitia perſequendum aſſumit, ſicut per eũdem prophetam dicitur. Perſequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non conuertar donec deficiant. Qui enim mollis eſt, & diſſolutus in opere ſuo, frater eſt opera ſua diſsipantis. Ideo dixit: Beatus vir. Quaſi dicat: Ad hoc opus nemo adſurgere præualet, niſi qui ſanctæ fortitudinis vires habet. Quid enim fortius quàm omnes animi ſui motus rationi ſubigere: omnia carnis deſideria ſpiritus virtute frenare, proprias voluntates abiicere, contemptis viſibilibus ea quæ non videntur amare? Vnde & Salomon ait: Melior eſt patiens viro forti: & qui dominatur animo ſuo, expugnatore vrbium. Nec eſt in ſpiritu eius dolus.) Illi quidem peccatum non imputabitur, in cuius ſpiritu dolus mendacij non inuenitur. Qui ſe iuſtum eſſe non ſimulat, qui ea etiam quæ occultè deliquit, non cælat. In ſpiritu publicani ad templum aſcendentis, dolus non fuit: quia dum illum quem occulta non tranſeunt, placare voluit iudicẽ, C confiteri ſe non erubuit peccatorem. Ait nanque: Deus propicius eſto mihi peccatori. Magis ergo iuſtificatus deſcendit, quàm qui ſe de meritorum enumeratione iactabat. Denique & iuſtus in principio ſermonis accuſator eſt ſui. In Phariſæi verò ſpiritu dolus fuit, qui magis videri, quàm eſſe iuſtus optauit. Dum ergo ea quæ clamare debuerat, tacuit: miſer quod ſibi tacendum eſſet, clamauit. Et per ſuperbiam, ſi qua in eo fuerant, minuit merita: qui humiliari contemnens, adauxit peccata. Et nos ergo exemplo huius publicani præoccupemus faciem huius iudicis in confeſsione, & effundamus coram illo corda noſtra, leuantes puras manus ſine ira & deceptione in habitu ordinato cum verecundia & ſobrietate: vt qui omni tentationi patentes, manum effugere non poſſumus iudicis: per cõfeſsionem mundati, clementiam experiamur miſericordis.

Gene.3. *Pſal.17.* *Fortitudo in quo conſiſtit.* *Prouer.17.* *Luca 18.* *Prouer.18.*

Quoniam tacui, inueterauerunt oſſa mea, dum clamarem tota die.

Ille in cuius ſpiritu dolus non eſt, beatus eſt: econtrariò ille in cuius ſpiritu dolus eſt, infœlix eſt. Et hoc mihi experto credendum eſt: Nam inueterauerũt oſſa mea, quoniam tacui dum clamarem.) Per oſſa nimirum virtutes accipimus, quia per eas animam ſicut corpus per oſſa ſuſtentamus. Quæ profectò inueterantur, quando à ſtatu ſuæ fortitudinis infirmantur. Sicut enim morborum infeſtationes corporis oſſa debilitant, ita vitiorum importunæ turbationes animæ virtutes infirmant. Ait ergo: Inueterauerunt oſſa mea.) Ac ſi dicat: Virtutes & iuſtitia vel ratio & intelligentia, ita in me debilitatæ ſunt: vt nec per D me quidem vitiis reſiſtere, nec animam ægram, & ad ima ruentem, virtutum valeam fortitudine ſuſtentare. Et quia per humilitatem confeſsionis ad nouum hominem peruenire nolui, per arrogantiæ iactantiam in veteris infirmitate permanſi. Quare autem inueterauerunt, cauſam aperit, cùm ait: Quoniam tacui dum clamarem tota die.) Cùm clamare & tacere inter ſe repugnent, quomodo poteſt fieri vt aliquis taceat & clamet? Sed ille tacet nimirũ & clamat, qui peccata quidem ſua ſilentio contegit, merita verò per vocem magnificationis extollit. Aut certè ille tacet & clamat, qui peccata quidem præterita per confeſsionem non annunciat, & per cor impœnitẽs alia committere accepta peccandi libertate non ceſſat. Nam quòd peccatũ clamor ſit, teſtatur ſcriptura quæ dicit. Clamor Sodomorum & Gomorræorum aſcendit à me. Et iterum: Deſcendam videre vtrum clamorem qui venit ad me, opere compleuerint: Peccatum quippe cum voce, culpa eſt in actione: peccatum cum clamore, eſt culpa cum libertate. Dum clamarem tota die.) Tota die clamat, qui pro omni bono opere quod agit, laudari affectat: vel etiam tota die clamat, qui publice peccare non trepidat.

Gene.18.

Quoniam die ac nocte grauata eſt ſuper me manus tua conuerſus ſum in ærumna mea, dum configitur † ſpina.

† al. cõfringitur.

E Sicut per noctem opera tenebrarum, ita per diem, bonarum intelligimus lucem actionum. Qui ergo peccare non deſinit, & cæteris ſe præferens, per bona opera ſuperbit, die ac nocte diuinæ potẽtiæ iram incurrit. Vel, Die ac nocte.) Id eſt, in proſperitate & aduerſitate. Grauata eſt ſuper me manus tua.) Quia enim & in aduerſis ſuccubui, & in proſperis me nimis erexi, iram tuæ potentiæ ſuper me prouocaui: Conuerſus ſum in ærumna mea, dum configitur ſpina.) Quoniam manus tua quæ ſuperbos humiliat, humiles exaltat, grauata eſt ſuper me. Me enim ſuperbum depreſsit: quia non ſolum peccatum mihi dominari permiſit, ſed etiam de qua nimis gloriabar, iuſtitiam mihi difficilem fecit. Ideo, Conuerſus ſum in ærumna mea.) Qui enim de me præſumens, quaſi diuitem me prius & nullius egentem credidi: poſtea ad me rediens, quàm ſum miſer & infœlix agnoui. Et hoc feci, Dum configitur ſpina.) Per ſpinam omne peccatum ideo accipitur: quia dum confert delectationem, quaſi pungendo lacerat mentem. Tunc autem pœnitentis anima ad lamẽtum ducitur, cùm perpetrata nequitia in memoria fixè retinetur. In alia tranſlatione non configi, ſed confringi ſpina dicitur: quia nimirum mens ad luctum vertitur, vt peccati compunctio pœnitendo frangatur. Quomodo autem ſit conuerſus, oſtendit dum ſubdit:

Peccatum omne ſpina dicitur.

Delictum meum cognitum tibi feci, & iniuſtitiam meam non abſcondi.

F Quamuis omnia ſint nuda, & aperta oculis tuis: tamen quia ore confeſsio fit ad ſalutem: feci tibi cognitum delictum, dicẽs illud eſſe meum. Mihi enim, quia deliqui imputo, me ſolum in operum meorum prauitate culpabilem clamo. Plus eſt delictũ cognitum facere, quàm delictum manifeſtare. Ille enim delictum cognitum facit, qui non ſolum quod fecit annunciat, ſed etiam omnem peccati cauſam, & originem narrat. Qui non ſuperficietenus peccatum loquitur, ſed & quando, & vbi, & quomodo: & ſi vel ignorantia, vel caſu, vel ſtudio deliquerit, confitetur: Et iniuſtitias meas non abſcõdi.) Nullum in corde meo doloſitatis ſcrupulum retinui, iniuſtum eſſe quicquid à me habeo intimaui. Omne enim datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt. Delictum meum cognitum tibi feci, & iniuſtitiam meam non abſcõdi.) Non ſolum quod deliqui, quæ mihi facienda fuerãt bona prætereundo aperui: ſed quicquid commiſi quæ prætereunda fuerant, mala faciendo narraui.

Delictum cognitum facere plus eſt quàm ipſum manifeſtare. *Iaco.1.*

Dixi, confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.

Quòd delictum meum cognitum tibi feci, quòd iniuſtitias meas non abſcondi, non fuit ex neceſsitate, vel alicuius leuitatis occaſione, ſed ex pœnitendi & confitendi præmeditatione. Nam, Dixi,) id eſt, in corde meo ſtatui: Confitebor aduerſum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G aduersum me iniustitiam meam domino.) Aduersum se confitetur, qui omnino confitetur quod aperit: Qui in peccati confessione sibi non parcit: quicquid peccauit, non deo imputat,

Confiteri aduersum se, quid est.

non deo annotat, non fortunæ attribuit, non diabolo, non con stellationi adscribit. In eo autem euasurum se credit, si sibi iratus se sine moderatione accusat: Et tu remisisti impietatem peccati mei.) Attende quãtæ sit indulgentiæ vitalis velocitas, quãta misericordiæ dei commendatio, vt confitentis desiderium comitetur venia: antequam ad cruciatum perueniat pœnitentia: antè remissio ad cor perueniat, quàm confessio in vocem erumpat: Tu remisisti impietatem peccati mei.) Tu qui solus parcis, qui solus peccata dimittis. Quis enim potest dimittere

Esa.38.

peccata, nisi solus deus? Remisisti impietatem peccati mei.) Proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea. Non solum peccatum remisisti, sed etiam ipsam impietatem, prauæ scilicet operationis intentionem: vt iam nulla in corde meo malitiæ radix remaneat, ex qua pestiferæ actionis de cætero germen succrescat.

Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno.

Iob 15.

Scriptum est, quia nemo sine peccato, neque infans cuius est vnius diei vita super terram. Et iterum Iob testatur, quia cœli non sunt mundi in cõspectu eius, & in angelis suis reperit prauitatem. Quanto ergo electus quisque maiori sanctitate præ-

H

Rom.7.

minet, tanto magis de his sine quibus hæc vita non ducitur, venialibus peccatis dolet. Quis autẽ sanctior Paulo, qui cùm delectatur legi dei secundum interiorem hominem, & aliam legem in membris suis, legi mentis suæ videret repugnãtem, miserum se exclamans commemorat, & de se diffidens, de corpore mortis illius per dei gratiam liberari expectat. Idem nihil sibi conscius fuerat, sed nequaquam in hoc se iustificatum credebat. Sancti etenim viri licèt magnis iam virtutibus polleãt, habent tamen adhuc de culpæ obscuritate quod feriant. Et licèt magna iam vitæ claritate luceãt, aliquas tamen peccati nebulas velut quasdam noctis reliquias nolentes trahunt. Quod diuinæ profectò pietatis dispensatione agitur: vt qui ascensiones in corde suo disposuit, ad humilitatis celsitudinem sua melius infirmitate subleuetur: quatenus vnde parua reprehensibilia humiliter patitur: inde verius in iustitiæ virtute roboretur. Et eò se in virtutis culmine erectus minimum sentiat, quo suis viribus etiam parua quæ eum impediunt, non expugnat. Orat ergo pro remissione peccati omnis sanctus, quia sine peccati macula solus inuenitur homo Iesus Christus. Denique de ipso solo legimus, quòd non haberet quotidie necessitatem: quemadmodum sacerdotes prius pro suis delictis hostiam offerre, deinde pro populo. Verum ne aliquid intelligas transitorium appeti in oratione sanctorum, adiũgitur, Ad te.) Electi etenim dei orantes vt ad deum perueniant, infirmitatis suæ incessan-

I

ter excessus deplorant: quia & inde refectionis intimę dulcedinem sentiunt, vnde vim suauissimi amoris per lachrymas emit

2.Cor.6.

tunt: In tempore opportuno.) Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis, dicit Apostolus: Tempus opportunum tempus gratiæ: dies remissionis, plenitudo temporis. In quo propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos deus, misit filium suum factum ex muliere, factum sub lege: vt eos qui sub lege erãt, redimeret, vt adoptionem filiorum reciperemus. Sed quid est quòd dicit, in tempore opportuno? Nunquid & ante aduentum Christi non extiterunt sancti qui orarent pro hac sua & populi ignorantia? Fuerunt planè. Sed quia ipsum in carne venturum expectabant, eúmque solum saluatorem suum esse sciebant, per eius nimirum fidem saluati sunt, iámque illud tempus opportunum in corde susceperant, quia ad ipsum toto cordis desiderio nihil hæsitantes suspirabant.

Veruntamen in diluuio aquarum multarum, ad eũ non approximabunt.

Aqua profunda verba ex ore viri. Et de hæreticorum adin

Prouer.9.

uentionibus scriptum est: Aquæ furtiuæ dulciores sunt. Per aquarum ergo diluuium, multiplicitatem intelligimus doctrinarum. A quibus nimirum Paulus nos prohibet, dicens: Do-

Hebr.13.

ctrinis variis & peregrinis nolite abduci. Quisquis enim hæreticas & prophanas nouitates susceperit, longè à veritate abducitur. Et eò ad littus misericordiæ dei non approximat, quo inanium garrulitatum fluctibus raptus, in procellosam se disputationum caliginem omnes recipiens ineptias iactat. K Illis ergo tempus opportunum non est, qui de sua stulta sapientia inflati, vnde deum placare debuerãt, inde eum magis per vanarum assertionum blasphemiam irritant. Et excusando excusationes in peccatis, vt ad deum veniant, non inueniunt remedium, quẽ per compendium confessionis possent habere placatum.

Tu es refugium meum à tribulatione quæ circundedit me, exultatio mea, erue me à circundantibus me.

Quasi dicat: Illi in diluuio aquarũ, id est, in multiplicitate doctrinarum, & excusationum ad te non approximabũt, sed ego qui delictum meum cognitum tibi feci, qui iniustitias meas nõ abscondi, qui à fidei vnitate non exorbito, qui de me diffidẽs, de multitudine miserationum tuarum præsumo, ad te per humilitatem confessionis approximo: nam tu es refugium meũ.

Hiere.17.

Maledictus homo qui spem suam ponit in homine, & benedictus homo qui confidit in domino. Impugnant me carnis illecebrę, circunueniunt ignominiosæ passiones, perturbant inordinati desideriorum tumultus. Sed eò tutius omnia despicio, quo de me vilia sentiens, in solo virtutis tuæ munimine confido: Exultatio mea erue me.) In diuinæ contemplationis claritate electorum mentes quanto grauiores rerum temporalium tumultus tolerant, tanto in meditatione securæ in perpetuũ fœlicitatis suauius exultant. Et cùm cœperint eis mũdanæ per- L

uersitatis inæqualitates amarescere, tunc primùm possunt internæ quietis suauitatem sentire. Et quia nihil de seculo, nisi tri

2.Tim.3.

stitiæ fructus colligunt, Deum solummodo suum esse gaudium ducunt. Cęterum quoniam secundum Apostolum, Omnes qui volunt piè viuere in Christo, persecutionem patiuntur: ideo subiungitur: Erue me à circundantibus me.) Sancta etenim anima diuini amoris spiculis vulnerata, cùm anhelare in deum cœperit, cùm ad supernam se patriam per desiderium extendit, ad tentationem ei vertitur quicquid in hoc seculo amicum antea blandúmque putabatur: quia qui peccantem amare consueuerant, rectè viuentem crudeliter impugnant. Voluptates nihilominus pristinæ ad memoriam redeunt, & resistentem sibi graui aperti certaminis perturbatione affligunt. Orat ergo, vt in his omnibus liberationis præsidium à deo habeat, metuens ne ipso fatigationis suæ tædio deuicta succumbat.

Intellectum tibi dabo, & instruam te in via hac qua gradieris, firmabo super te oculos meos.

Pendent inferiora ex superioribus. Dixerat enim propheta superius: remisisti impietatẽ peccati mei: nunc verò ipsius propiciationis diuinæ verba interserit, in quibus significat, non solum de præteritis adeptum veniam, sed etiam de futuris pecca M

Psal.48.

tis diuinitus sibi prouisam esse cautelam, dicens: Intellectum tibi dabo, & instruam te.) Homo cùm in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Qui naturæ rationalis dignitatem contra authoris nostri præcepta superbiẽdo perdidimus: per infusam cordibus nostris spiritus sancti gratiam quam in nobis peccatum obscurauerat, intelligentiæ lucem cõfessionis humiliatione reuocamus. Cùm enim ad secretarium cordis accedimus, & quàm districtus iudex futurus sit, qui nũc est patiens & longanimis cõsideramus, cùm ad intuẽda sanctorũ præmia, & iniquorũ damnationem oculos mẽtis attollimus: cùm de futuris incerti, ne labamur metuimus: & ea quæ malè egimus, flendo punimus: tũc nimirum salutari à deo intellectu accepto, de cordis nostri habitaculo ignorãtiæ tenebras effugamus. Sed quia minus est rectè intelligere, nisi studeat quis rectè intellecta morum honestate complere, adiungitur: Et instruam te) Non te permittam perfunctoriè voluntatis meæ arcana cognoscere, sed & hoc tibi conferam, vt etiam bonũ quod intellexeris, peragas: & qualiter id agendum sit, cauta consideratione discernas. Sunt nanque nõnulli qui rectè quidem offerunt, sed rectè diuidere non sciunt: quia bonum quodlibet rectã intentione incipiunt, sed habere in eodem bono opere discretionis virtutem postponunt. Hi nimirum quod bene inchoant, malo plærunque fine consummant: quia inde reatum incurrunt criminis, vnde fructum habere potuerũt virtutis. Quia verò nihil est bonũ quod inci-

A incipimus, nisi perseueranti illud fine compleamus, rectè subditur: In via hac qua gradieris, firmabo super te oculos meos.) Quandiu hic viuimus, in via sumus qua ad patriam tendimus. Maligni autem spiritus iter nostrum quasi quidam latrunculi custodiunt, & operi nostro insidiãtes, deceptionis suæ vbique laqueos tendunt. Facilè ergo inter laqueos ambulantes labimur, nisi sapientiæ dei ducatu gubernemur. In hac verò via ille non graditur, qui temporalium rerum vel copiam cupiens, vel inopiam metuẽs, à rectæ operationis studio reuocatur. Sed quoniam is qui spiritu dei operatur, non desidia corrumpitur, non timore repellitur, non labore lassatur, non incongruè subiungitur: Qua gradieris) Quia nimirum semper de virtute in virtutem graditur, qui à sanctæ operationis studio nulla antiqui hostis calliditate superatur. Super eum ergo qui in hac vita graditur, deus oculos suos firmat: quia quicũque à boni propositi intentione non deficit, respectus ab eo diuinæ misericordiæ nunquam recedit: quatinus cum semper in omnibus adiutorem habeat, ad quem indeficientis amoris desiderio in-

Psal.33.

cessanter anhælat. Vnde & alibi per eundem prophetam scriptum est: Oculi domini super iustos.

Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus.

B Sancti viri cùm mala sua superant, cùm ad superna intuenda bonorum operum perfectionibus volant, nihil esse quod

1.Corin.13.

faciunt deputant, nisi etiam alios ab errore compescant. Scriptum enim est: Charitas non quærit quæ sua sunt. Sollicitæ ergo discretionis inspectione in secretis cordium ipsam matrem virtutum charitatem exquirunt, quam profectò se non habere comperiunt, nisi omnibus etiam inimicis eadem velint tribui quæ sibi optant impendi. Vnde sancta anima quæ per confessionis vocem peccata sibi dimissa non dubitat, & ipsius promissionis diuinæ oraculo roborata, in eo quod superest viæ, hostium insidias incurrere non formidat, ad proximos alloquendos conuertitur: & ne ipsi ab hac immensitate pietatis dei inueniantur exortes, hortatur, dicens: Nolite fieri sicut equus & mulus.) Ac si dicat: Quoniam quidem ad naturæ vestræ statum pietas diuina vos reuocat, & similitudinis suæ imaginem quam inobedientia destruxerat, benignitas Saluatoris nostri in vobis reformat: nolite diuitias bonitatis dei contemnere, nolite sicut equus alienum sessorem indifferenter portare. Equus enim sicut dominum suum ad portandum recipit, ita etiam sine discretione alios qui volunt ascendere sessores admittit. Qui ergo timore dei posposito, qui dominus omnium est, diabolicæ se potestati subiecerit: & animam, quæ sedes sapientiæ esse debuerat, fallacis domini ditioni mancipauerit, sine intellectu proculdubio sicut equus existit. Mulus ve

C rò sicut onus domini sustinet, ita se cuilibet extraneo onerabilem præbet. Quisquis itaque domini illius cuius iugum suaue, & cuius onus leue, præcepta reiiciens, grauissimas peccatorum sarcinas ferre non recusauerit, irrationabilem se profectò sicut mulum ostendit.

In chamo & freno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te.

Plærunque qui præcepta de aure cordis audire renuunt, persecutionum verberibus admonentur, vt ad virtutis amorem

Esa.28. Vexatio dat intellectum.

pœnarum dolores pertrahant, quos æternæ vitæ præmia non inuitant. De quibus nimirum scriptum est: Sola vexatio intellectum dabit auditui. Sæpe etenim amator præsentis seculi ita ab eodem quem diligit mundo despicitur & impugnatur: vt cùm eo nequaquam currere valeat, sed fractus aduersitate torpescat. Quod diuinæ profectò dispensatione miserationis agitur: quia in hoc mundo despectus, tanto celerius trahitur ad deum, quanto nihil habet in seculo vbi delectetur. Orat igitur fidelis anima vt lubricos peccantium cursus mundana aduersitate virtus diuina coërceat: quatinus erroris sui desideria sequi non valeant, & hoc modo ad se reuersi, saltem ex difficultate & impotentia peccandi resipiscant. Possumus quoque per chamum & frenum verba diuinæ legis accipere: quæ quia peccantibus aliquando grauiter minantur de pœna aliquãdo suauiter blandiuntur de venia, dum in ora fidelium veniunt, vagos eorum gressus more freni & chami reflectunt. Maxillas D

constringunt, quia vocem iactantiæ comprimunt, dum qui ex vitio superbiæ solebant iactare merita, per humilitatis virtutem discunt confiteri peccata. Quare autem tantopere prauorum hominum etiam inuitam conuersionem exoptet, ostendit cùm subdit:

Multa flagella peccatoris, sperantem autem in domino misericordia circundabit.

Qui enim per superbiam erectus contra conditorem peccata augere non desierit: & hic curarum aduersantium flagellis affligitur, & in futuro duplici nihilominus contritione conteretur. Cui si ad iniquitatis suæ cumulum peccanti contigerit exterius proficere, hoc ipsum sibi est diuinæ animaduersionis flagella tolerare: quia modo in conspectu dei eo ipso interius deiicitur, quo falsa gloria in conspectu hominum exterius eleuatur. Et illi sua in pœnam vertitur culpa: quia hoc ipsum fuit verè intus cadere, quod foras ostenditur profecisse. Hæc quidẽ prædicta inconfidentes inueniunt: Sperantem autem in domino misericordia circundabit.) Diligentibus enim deum, omnia *Roma.8.*

cooperantur in bonum.) Qui in amore cœlestium fixus, seculum perfectè despexerit, nulli omnino vanitati succumbit: nulla hunc aduersitas deiicit, nulla prosperitate corrumpitur, flagellis proficit: quippe qui ea aut quæ perpetrauit peccata obliterat, aut quæ perpetrare poterat, futura deuitat. Et sibi omnia E

fore existimat prospera, quæ à dilectoribus mundi putantur aduersa.

Lætamini in domino & exultate iusti, & gloriamini omnes recti corde.

Quasi diceret: Quandoquidem sperantes in domino misericordiæ diuinæ clypeo muniuntur: Lætamini in domino & exultate iusti.) Non est impiis gaudere, dicit dominus: quia qui terrenarum rerum amore vincitur, in deo nullatenus delectatur. Et quanto quis ad temporalia acriori cura exarserit, tanto magis ab æternis damnabili torpore frigescit. Iustis ergo solummodo, vt in domino lætentur dicitur: quia qui deum toto corde non diligunt, in eo lętari quamdiu secularibus delectantur, non possunt. Scriptum est enim: Quicunque amicus huius *Iaco.4.*

seculi esse voluerit, inimicus dei constituitur. Neque enim possumus hic gaudere cum seculo, & illic regnare cum Christo. Sed iusti tantum in domino exultant: quia ita extra mundum sunt facti, vt nec prosperari in mundo cupiant, nec aduersa pati nullo tacti præsentium amore pertimescant. Et notandum, quia non solum lætamini dixit, sed etiam & exultate adiecit: vt intelligas eos non posse tristari in corpore, quibus diuinæ claritas miserationis fulget in mente: Et gloriamini omnes recti corde.) Illi quidem qui habent cor ad terrena distortum, F

non gloriantur in domino, quia spem suam posuerunt in mũdo. Vos autem qui cor vestrum secundum dei voluntatem di- *2.Cor.10.*

rigitis, in spe beatitudinis æternæ gloriari debetis: vt qui gloriatur, in domino glorietur. Illa nanque sine dubio est vera gloria, quam nullius mœstitiæ obtenebrat pœna.

Prologus Psalmi pœnitentialis.

SAbbatum requies interpretatur. Sabbatum humanum genus in primo parente habuit, qui quamdiu in conditoris sui obedientia perstitit, in suauissimo contemplationis diuinæ lecto requieuit. In paradiso nanque primus homo deliciis potitus, sicut nullam in anima poterat sentire esuriem, ita etiam omnem quæ ex carne nascitur, ignorabãt passionem. At postquam diuini colloquij peccando familiaritatem perdidit, mortis legibus succumbens, requiem fœlicitatis æternæ amisit. Et in procellosos mundanæ instabilitatis corruit fluctus, quia statum rectitudinis seruare contempsit. Fidelis ergo anima requiem in primo homine perditam ad memoriam reuocans, & futurum nihilominus vitæ æternæ sabbatum spiritus agilitate contemplans, ab omnis spiritus & carnis optat corruptione eripi, & ad futuram indeficientis beatitudinis requiem, consummato huius vitæ termino, orat sine cunctatione perduci. Ait ergo:

Universidad de Deusto
Biblioteca

G

Explanatio tertij Psalmi pœnitentialis.

Domine,ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.

Ignis purgatorij est grauior omni tribulatione præsentis seculi.

Quasi dicat:Scio futurum esse, vt post huius vitæ exitum alij flammis expientur purgatoriis,alij sententiam æternæ subeant damnationis. Sed quia illum trãsitorium ignem omni tribulatione æstimo præsenti intolerabiliorem,non solum in furore æternæ damnationis opto non argui,sed etiam in ira trãseuntis timeo correptionis purgari. Tu ergo domine cui in spiritu meo seruio,quem omnium saluatorem esse cognosco : nè arguas me in furore damnationis perpetuæ, neque corripias me in ira expurgantis vindictæ. D: furore & ira,quia sufficienter in superioribus exposuimus:iterum tractare superfluum putamus,ne eadem repetentes,legentibus fastidium generemus. Quare autem non debeat in ira corripi, & in furore damnari, subiungit cùm ait:

Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi, & confirmasti super me manum tuam.

Quanto quisque plus cœperit quod amisit intelligere,tanto plus incipit corruptionis suæ sententiam quam subiuit lugere. Fidelis ergo anima perpendens quod perdidit, considerans quod inuenit, videns se à paradisi gaudiis venisse ad miserias
H vitæ præsentis:à societate angelorum transisse ad curas necessitatum:pensat quòd subiacet periculis,quæ peccando gloriam perdidit æternæ incorruptionis. Nouit etiã quia mortem nulla posit ratione euadere:quæ posset,si non peccasset, semper vixisse. Has ergo sibi sagittas infixas esse conqueritur:quia iam nobis est naturaliter inditum,quod primo homini fuit pro culpæ vindicta illatum. Mortalitas & passibilitas sunt sagittæ,quæ nimirum nobis infixę sunt:quia quandiu in præsenti seculo viuimus, ab eis liberari aliqua ratione nequimus. Dicat ergo fidelis anima: Quandoquidem pro originali commisso mortalis effectus, magnam huius seculi miseriam sustineo,pro me autẽ pœnitentiam ago : tu qui visitabis iniquitates in virga, ne impleas amaritudinibus vniuersa. Sed cùm in hoc seculo peccati pœnam lugeam, saltem in futuro districtæ animaduersionis terrorem euadam. Quod vt facere debeas : Confirmasti super me manum tuam.) Sicut studiosus magister frequenter verbere puerum corripit, ita à me tuæ vindictæ manus nunquam recedit. Per manum domini quam super se asserit confirmatã, miseriarum frequentiam & asiduitatem intellige. Quam ideo memorat, vt tanto facilius in futuro acquiratur venia,quanto maior hic fuit irrogata vindicta. Possumus etiam per sagittas verba dei intelligere, quæ corda quidem nostra transfodiunt, cùm nobis altius infixa, amoris dei nos vulnere compungunt. Quomodo autem sit continua hæc pœna quam patitur, ostendit,dicens: I

Mortalitatem & passibilitatem nemo euadere poterit.

Sagittæ sũt verba dei.

Non est sanitas in carne mea à facie iræ tuæ, non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum.

Caro humana ex quo maledictionis promeruit sententiam, portare non destitit peccati continuam pœnam. Et quia nos eius incessanter infirmitas debilitat,iræ dei faciem nobis indesinenter repræsentat. Portamus nanque corpus mortale doloribus obnoxium,indigentiis impeditum:quod nimirum tentationes sollicitant,sollicitudines angustant, angustiæ conterũt, contritiones affligunt. Quódque etiam si aliquando videatur esse validum, ipsa sua valetudine magis inuenitur infirmum. Quid enim infirmius quàm asiduè fame tabescere, difficultate somni languere,frigore dissolui,æstu torreri? Quæ autem sanitas esse poterit,vbi tot malorum multitudo concurrit? Dicat ergo fidelis anima: Non est sanitas in carne mea.) Vt videlicet corpus infirmum esse sentiat, quod tam facilè pasionum inæqualitas permutat. Ne autem intelligas propter peccati pœnã non infirmari in mente, quia dixerat sibi non esse sanitatem in carne,subiungit: Non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum.) Sicut iam dictum est, per ossa virtutes accipimus, quia sine eis nullum in anima robur habemus. Omnes autem virtutes in conspectu dei vicaria ope se subleuant,nec virtutes veræ sunt,si à se inuicem aliqua diuersitate discordant. Vna enim virtus sine altera,aut omnino nulla est, aut minima. Si enim aut castitatem humilitas deserat, vel humilitatem castitas derelinquat, cùm deus detestetur tam superbiam quàm immunditiam : quomodo oculis eius accepta erit castitas elata, vel humilitas immunda? Non enim bona accepta sunt deo, quæ malorum admixtione maculantur : quia modicum fermentum totam massam corrumpit: & qui in vno offendit, multa bona perdit: Et qui sine humilitate virtutes congregat, quasi in ventum puluerem portat. Quia ergo virtutes animæ aut vitiis impugnantur, aut plærunque elatione deprimuntur, rectè nunc dicitur: Non est pax ossibus meis,à facie peccatorum meorum.) Quotidiéque peccatorum pœnã patior, quam in ipsa peccatorum facie contemplor. Et quia sentio pœnam, recogito culpam. Vel, Non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum.) Quia videlicet nullam anima mea potest habere requiem, donec aliquam peccati in se habeat recordationem.

Homine nihil infirmius.

Virtutes seiunctæ parum proficiunt.

K

Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum,& sicut onus graue grauatæ sunt super me.

Quasi dicat:Non est mirum si nõ est pax ossibus meis,nam iniquitates meæ grauatæ sunt super me sicut onus graue. Iniquitas in talẽto plumbi sedet. Plærunque anima amoris dei desiderio accenditur,adeo vt etiam ad summa ambienda sustolli videatur. Sed quia graui peccatorum pondere premitur,eò citius ad ima labitur, quo admissorum conscientia interius grauatur. L Et quidem ascendere ad deum ea qua potest virtute nititur,sed ipso suo conamine lassata,relabi compellitur. Causam verò tantæ grauitatis præmisit, cùm ait : Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meũ.) Nisi enim iniquitates principale cordis mei superando transcenderent, nequaquam tanta me prauorum operum depresione grauarent. Sancti nanque viri,si quãdo in mente tentationes tolerant,illicitum cordis appetitum magna virtutis dominatione refrenant: ne si in aliquo lapsu tentatori consentiant,non iam cogitationum suarum,sed serui crudelium dominorum existant. Cùm enim diabolicis anima subesse suasionibus cœperit:quanto se hosti callido crebrius subiicit,tanto eum sibi intolerabiliorem facit:vt ei iam in nullo resistere valeat, cui in vno sui oblita assensum præstat. Solerter itaque vigilandum est, vt cùm pulsare mentem culpa inchoat:peractam culpam quis finis sequitur,attendat:ne si malę suasionis blandimenta non perspiciat,in nequissimæ tenebras perpetrationis nesciens ruat.

Diabolo consentire periculosum est.

Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ,à facie insipientiæ meæ.

Fidelis anima quæ in seipsam,sibi non parcens vehitur, deteriora adhuc de se quàm prius dixerat,confitetur dicens: Putruerunt,&c.) Super curatum vulnus cicatrix obducitur,dum M signum præteritæ plagæ in resarcita cute monstratur. Quæ nimirum cicatrix necessariò corrumpitur, si caro sanata iterum vulneratur. Vbi quanto magis extenditur inæqualitas corporis,tãto difficilius ostenditur efficacia curationis. Sed quid per vulnus nisi peccatum exprimitur? Quid verò per cicatricem, nisi pœnitentiæ actio designatur? Qui enim per pœnitentiæ lamenta peccatum corripit, quasi cicatricem vulneri superducit. Quòd si dimissæ nequitiæ mentem iterum ad delectationem pertrahunt,superductæ vulneri cicatrices putrescunt. Cicatrices nanque putrescere, est sanata iam peccatorum vulnera rursum in tentationem serpere, atque de eorum iteratione delectationem sentire. Cicatrices computrescere,est ex peccatorum suggestionibus post superductam cutem pœnitentiæ, dolorem iterum culpæ in occulto cordis per putridas cogitationes perpeti, & tandem per opus miserum quasi effuso fœtore corrumpi. Quare autem hoc sibi contigit, ostendit cùm ait : A facie insipientiæ meæ.) Sicut summa prudentia est aliquem post acceptam pœnitentiam sollicitæ sibi circunspectionis studio in posterum prospicere: ita miserabilis insipientiæ est in istius vitæ ambiguo quasi accepta securitate dormire. Per insipientiam ergo negligentiæ, vulnus iam sanatum computruit: quia dum per studium vigilantiæ mens ingrata sibi in posterum prouidere noluerit, miserabilius ea quæ prius abdicauerat,mala committit.

Prudentia summa in quo consistit.

Miser

A Miser factus sum,& curuatus sum vsque in finem, tota die contristatus ingrediebar.

Tanto vnaquæque anima fit preciosior ante oculos dei,quãto fuerit despectior ante oculos suos. Quid autem infœlicius quàm infœlicitatem suam non cognoscere, & inter ipsa vitæ discrimina nullum infirmitatis dolorem sentire? Sicut enim phrenetici mentis alienationem tolerant, cùm se non solum nihil pati,sed etiam incolumes putent,ita qui mortali carne circundatus,ærumnas præsentis vitæ non senserit,à virtute sapiẽtiæ alienus existit. Innumerabiles nanque humanę deiectionis miseriæ, sicut corda iustorum graui tristitiæ dolore conuulnerant, ita iniquorum mentes ipsa sua importunitate delectant. Cum enim omni vanitati patentes, sola quæ carnis sunt cogitant:& lachrymarum causas tripudiantes peragunt,mortis suę negocium ridentes exequuntur. De quibus profectò scriptum est:quia lætantur cùm malè fecerint, & exultant in rebus pessimis. Verùm qui ad sabbatum quietis æternæ peruenire desiderat:circunspecta quas patitur miseriarum multitudine, seipsum humilians dicat:Miser factus sum, & curuatus sum vsque in finem.) Vsque in finem curuatur,qui iniquæ voluntatis studium vsque ad effectum praui operis terrenis inhians protrahit,& ad cœlestia ambienda non solum per gradum operis,sed nec per intentionis volatum assurgit. Sed quia culpam sæpe sequitur pœnitentia : & plærunque qui cadit, adiicit vt resurgat. B Sequitur: Tota die contristatus ingrediebar.) Cùm sollicito se timore mens humana circunspiciens,modo quæ egit, mala enumerat : modo quæ agere neglexit, bona ad memoriam reuocat:modo reprehensibilia esse in quibus versatur, conspicit: modo sibi recta opera adhuc deesse perpendit: quia malorum tantorum in se remedium non inuenit, tristitiæ intolerabilis pondere prægrauata tabescit: & tanto se durius in cogitatione dilaniat,quanto terribilius esse quod imminet,iudicium pẽsat. Tota autem die contristatus ingreditur, qui miseriam esse deputat,si quando ei prosperitas seculi fallaciter pernitioséque blanditur,sicut in Canticis canticorum sponsus ad sponsam loquitur,dicens:Oculi tui columbarum. Columba enim pro cantu gemitum habet. Quia ergo sancti viri seculi blandimenta timentes & dolentes cum luctu & gemitu tolerant,in quibus amatores mundi securi & gaudentes exultãt,sancta Ecclesia columbis assimilatur:quia inde sanctus omnis cum dolore ingemiscit, vnde iniquus quisque cum gaudio hilarescit. Vnde per Salomonem dicitur: Risum reputaui errorem : & gaudio dixi, Quid frustra deciperis? Quare autem contristatus, viam præsentis vitæ ingrediatur,ostendit dicens:

Prouer.2.

Anima sue salutis memor multa debet agere.

Canti.1.

Eccles.2.

Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus, & non est sanitas in carne mea.

C In lumbis carnalis delectatio continetur : & inde nimirum humana generatio propagatur. Possumus ergo per lumbos animam accipere : quia sicut ex lumbis carnales delectationes prodeunt,ita ex anima omnes cogitationes procedunt. Deinde cùm illiciti operis tentatio subrepit,per vanarum cogitationum phantasmata spiritus malignus illudit. Sæpe nanque sanctorum etiam virorum mentes cogitationes illicitæ polluunt: & eas iam ad summa tendentes,terrenarum rerum delectationibus tangunt. Sæpe etiam in ipso orationis tempore importunè se illis ingerũt:vt hoc ipsum sacrificium aliquo modo commaculare valeant,quod in odore suauitatis deo acceptum contrito corde & contribulato spiritu mactatur. Quod nobis apertè illud quod de Abraham scriptum est,innuit,quia circa solis occasum sacrificium offerens,insistentes aues pertulit, quas ne oblatum raperent sacrificium,sollicitè abigere curauit. Nos ergo si quando in ara cordis sacrificium deo offerimus, à malignis hoc spiritibus sollicitè custodiamus,ne tenebrosarum importunitates cogitationum hoc aliquando valeant diripere, quod deo speramus vtiliter offerre. Quod autem sequitur: Nõ est sanitas in carne mea.) Idem est quod ait Apostolus: Non inuenio in me, hoc est in carne mea, bonum. Omnia nanque corporis membra quæ ad vsum vitæ accepimus,ad erroris materiam inclinamus. Oculos enim ad videndum obscęna & turpia inflectimus. Aures libenter ad audiendas detractiones accommodamus. Illecebros odoratus naribus haurire concupiscimus. D Iniquitatem in excelso loquimur, & inter fratres discordiam seminamus. Salutem etiam corporis redigimus in vsum vitiorum. Omnia tandem quibus vtiliter possemus ad dei seruitium,in praui operis conuertimus instrumẽtum. Non est in carne nostra sanitas : quia nulla pars nostri corporis intentata remanet, per quam nos peccati desiderium non titillet. Sequitur:

Lumbi animam repræsentare possunt.

Membra omnia ad vitium inclinamus.

Afflictus sum & humiliatus sum nimis, rugiebam à gemitu cordis mei.

Qui enim dixerat, non est sanitas in carne mea : ne forte in anima nihil pati putaretur,subiecit : Afflictus sum,& humiliatus sum nimis:) Vt intelligas in anima grauissimo iniquitatis pondere obrutum, quem in carne vides tot miseriis & pasionibus afflictum. Peccatum enim sicut peccantis mentem retibus delectationum illaqueat : ita etiam implicitam quasi mole superposita grauat, vt ad sublimia leuari iam non valeat, quoniam iniquitatis eam grauitudo coarctat, sicut per Psalmistam dicitur:Filij hominum vsquequo graui corde? Plærũque enim & quæ agenda sunt,bona cõspicimus,& ad hæc assurgere cordis desiderio non valemus. Et si forte mens aliquando ad bonum anhælare inchoat:grauitas quam sustinet, cogit vt cadat, quia ex pœna peccati est:vt à bono quod per rationis iudicium clarè conspicitur, per vitæ meritum anima infirma pellatur, Vnde fit, vt quia ad supernam lucem intuendam non valet ascendere,peccatis exigentibus delectetur in tenebris iacere. E Et quam à supernis deiecit necessitas, eam in infimis illicita teneat voluptas. Nimis ergo humiliatus est,qui ex peccati pœna non solum cœlestia non appetit,sed etiam carnalibus & terrenis cum amore & delectatione intendit. Sed quia plærunque tanto citius ad deum anima conuertitur, quanto longius se ab eo separatam intuetur,adiungitur: Rugiebam à gemitu cordis mei.)Rugitus est cordis cum magno dolore : quia quanto vehementius pœnitentis animum concutit,tanto velocius ad aures diuinæ misericordiæ conscendit. Et notandum quòd dixit, à gemitu cordis mei : quia sicut dolorem carnis generat amissio pecuniæ, & pignorum, ita cordis dolorem confert exterminatio virtutum.

Psal.4.

Domine ante te omne desiderium meum, & gemitus meus à te non est absconditus.

Tale est desiderium meum, vt dignum sit in conspectu tuo. Quia enim requiem,pro qua semper est orandum,desidero:esse coram te desiderium meum confido. Sancti viri,quia mundi gloriam contemnentes, supernæ claritatis lumine illustrari solummodo cupiunt,diuinæ maiestatis conspectui semper assistunt. Cùm enim sola cœlestia appetunt, vsque ad contemplandum deum per mẽtis desiderium ascendunt. Et quia quàm dulcis est dominus interius sentiunt, nunquam ab eo per prauæ voluntatis studium recedunt. F Si enim à deo Helias propheta aliquo modo discessisset, nequaquam dixisset : Viuit dominus,ante cuius conspectum sto. Quo contrà de reprobis dicitur: Non apparebit in conspectu dei omnis hypocrita. Hypocrita enim nequaquam cœlos penetrat : quia per opus bonum non deum, sed humanas laudes,vel transitorios quæstus, affectat. Et quia ad deum desiderium non dirigit, se ab eius oculis sub nequitiæ latebris abscondit. Qui autem per amorem spiritus cœlestia appetit,oculis dei intentionem suam ostendit. Despiciamus ergo terrena, & amemus cœlestia, vt possimus & nos dicere cum propheta: Domine ante te omne desiderium meum.) Qui deum amat, ipsum solum desiderat. Qui autem eum desiderat, ad ipsum cordis voce clamare non cessat. Nisi enim de corde desiderantis magnus ad aures misericordis dei clamor procederet,nequaquam Moysi diceretur. Quid clamas ad me? Sicut ergo frigescente charitate cor à bonis silet:ita clamorem emittit,cùm charitas feruet. Et notandum,quia dicturus desiderium,pręmisit omne:vt intelligas illud deo non posse placere desiderium,quod prauæ voluntatis commaculat additamentum. Et gemitus meus à te non est absconditus.) Omne desiderium in pœnam conuertitur, si non citò euenerit quod optatur. Desiderium enim non sustinet : quia sicut scriptum est: Cupiditati ipsa celeritas tarda est, & cupienti animo nihil satis festinatur. Quisquis ergo de deo in corde desideriũ

3.Reg.17.

Hypocritæ sunt reprobati.

Exo.14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G concipit:quia ſtatim quod optat non obtinet,ingemiſcit. Igitur hoc animo cùm præmiſiſſet deſiderium, ſtatim adiecit gemitum, dicens: Et gemitus meus à te non eſt abſconditus.) Quaſi dicat:Quia deſiderium quod de te concipio,per iudiciũ approbas:ideo dolorem quem inde ſuſtineo,non ignoras. Scire enim dei,approbare eſt:ſed neſcire,eſt reprobare. Moyſi namque dicit:Noui te ex nomine. Et reprobis in fine dicturus eſt: Neſcio vos. Non ergo à deo abſconditur gemitus,qui illi ſpiritui qui diſcretor eſt cogitationum,exiſtit acceptus. *Exod.33. Matth.15.*

Cor meum conturbatum eſt in me,dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipſum non eſt mecum.

Ac ſi dicat:Non eſt mitum ſi doleo,ſi gemo: nam Cor meũ conturbatum eſt in me.) Latrones enim timeo, temporalia damna formido,cœli motus & terræ perhorreſco: vndiq; ſollicitudinibus anguſtor,vndique anguſtiis premor,vndiq; preſſuris deiicior. Aduerſitas me deprimit,ſucceſſus extollit, conuitia commouent,adulationes demulcent. Hæc autem omnia ideo patior:Quia dereliquit me virtus mea.) Humanum cor ad omnem tentationis impulſum facilè concutitur,ſi virtute conſtantiæ interius non firmatur. Poſſumus quoque per hanc virtutem rationalitatem accipere, quæ ita in nobis per peccatum primi parentis hebetata eſt:vt dei in nobis obſcurantes imaginem,creaturas ſequentes, relinquamus creatorem. Sequitur: Lumen oculorum meorum, & ipſum non eſt mecum.) Solet plærunque animę peccanti contingere,vt mox cum in culpam labitur,& à ſui cognitione longius ſeparetur. Peccatum enim ipſum quod peragit, quaſi murum quendam oculis ſe mentis opponit:adeo vt nec vnde ecciderit conſpicere valeat:nec bonum quod ſibi quærendum ſit,cognoſcat. Voluntariis namque tenebris obuoluta,quantò malis tenacius adhæſerit, tantò difficilius intelligit bona perpetua quæ amiſit. Lux quippe veritatis prauorum culpas ſubtiliter examinans,ſi ab opere repellitur ,nequaquam in corde verſatur. Diſtricto enim & occulto agitur iudicio: vt à quo inuenta negligitur, ab eo poſtmodum nec amiſſa requiratur: & qui illam non ſeruat in opere,notitiã illius non habeat in corde. Sed tunc homo lumen quodammodo intelligentiæ habere incipit, cùm cæcitatis ſuæ tenebras recognoſcit. Quicunque ergo claritate luminis diuini illuſtrari deſiderat,ignorantiæ ſuæ primitus agnoſcens caliginem,dicat, Lumen oculorum meorum, & ipſum non eſt mecum.) Nec vacat quod ait:& ipſum.) Ipſum ſine quo cor humanum in tenebris eſt,ſine quo viuere non valeo, ſine quo bonum à malo diſcernere non queo. Sequitur: H *Matth.10. 1.Corin.13. Pſal.80. Eſaiæ 52.*

Amici mei & proximi mei, aduerſum me appropinquauerunt & ſteterunt.

Sciendum nobis eſt, quòd hi qui ſpiritu prophetiæ replentur,ſicut aliquando verba de ſe quaſi de aliis proferunt,ita nõnunquam de deo quaſi de ſeipſis loquuntur: vt in hoc quoque quòd vnum cum deo ſint innuant: cùm dei opera quaſi ſint, ſua narrant. Sic etiam fideles quique, quia in corpore Chriſti, quod eſt Eccleſia, poſiti, membra ſunt Chriſti,de eo quaſi de ſeipſis aliquãdo loquuntur:vt dum verba capitis ſui Chriſtum induti,quaſi ſint ſua enunciant, alium eſſe qui per ipſos profatur,oſtendant. Spiritus enim ſanctus per eos loquitur,ſicut ipſa veritas Apoſtolis loquens teſtatur. Ait enim:Non enim vos eſtis qui loquimini,ſed ſpiritus patris veſtri qui loquitur in vobis. Hinc etiam Paulus ait: An quæritis experimentum eius qui in me loquitur Chriſtus? Ipſe eſt enim qui dixit: Aperi os tuũ, & ego adimplebo illud. Ipſe etiam ait:Ego ipſe qui loquebar, ecce aſſum. Cùm itaque non prophetas, ſed ſe locutũ eſſe denunciat:profectò quia ipſe in eis loqueretur,affirmat,Non autem admirandum eſt, ſi de ſeipſo aliquando loquitur qui intus præſidet: quandoquidem ipſe eſt qui os & animam per officium obſequentis adimplet. Sic ergo & in hoc loco,enumeratis aliquibus humanæ infirmitatis miſeriis, paſſionem ſuam commemorat: vt capiti congruere quod conuenit membris oſtendat. Et fiat nobis magnum conſolationis remedium,ſi illum etiam paſſionis noſtræ fieri participem cognoſcimus: quẽ laborum quos patimur,futurum remuneratorem ſperamus: ſicut etiam aliàs loquitur:Si me perſecuti ſunt,& vos perſequẽtur. Ait ergo: Amici mei & proximi mei,aduerſum me appropinquauerunt & ſteterunt.) Quaſi dicat:Non ſolum membra mea illis quibus prædictum eſt modis conturbantur, ſed etiam ego vt virtutem in primo parente perditam eis reſtituam,conturbationem auferam, lumen nihilominus amiſſum reddam: ſolus inter mortuos liber, factus ſum obediens patri vſque ad mortem. In qua morte: Amici mei & proximi mei a duerſum me,&c.) Multi ex Iudæis amicos ſe Chriſti dicebãt,multi eum miracula facientem ſequebantur. Multi enim dominum,multi vocabant magiſtrum:ſicut legis doctor,qui cùm vellet eum capere in ſermone,dicebat:Magiſter ſcimus quia verax es,& viã dei in veritate doces. Proximos quoque eoſdem appellat Iudæos,ſecundum carnis ſibi cognationem propinquos. Neque enim fratres eius credebant in eum. Qui omnes appropinquauerunt Chriſto:non mente,ſed corpore:non paſſibus fidei,ſed proceſſu nequitiæ:non voluntate ſequendi,ſed intentione nocendi. Quod factum eſt, quando congregati in atrio principis ſacerdotum,qui dicebatur Caiphas,conſilium fecerunt,vt eum dolo caperent & occiderent. Aduerſus eum ſteterunt,quando conſtanter accuſabant eum,quando clamantes dicebant: Crucifige crucifige eum. I K *Ioan.15.* *Matth.26.* *Matth.26. Marc.14.*

Et qui iuxta me erant, de longè ſteterunt,& vim faciebant qui quærebant animam meam.

Scriptum eſt enim: Tunc diſcipuli omnes relicto eo fugerunt. Et iterum: Stabant autem noti eius de longè: Et vim faciebant qui quærebant animam meam.) Volente Pilato Chriſtum dimittere,Iudæi clamabant:Si hunc dimittis,non es amicus Cæſaris:Omnis qui ſe regem facit,contradicit Cæſari. Vim ergo faciebant qui iudicem iniuſtè iudicare minis & clamoribus vrgebant. Animam Chriſti Iudæi quærebant: non vt in eũ crederent,ſed vt illum perderent. Vel aliter: Vim faciebant.) Quia ſua vi & poteſtate Chriſto mortem inferre putabãt. Sed ipſe eis dicebat:Nemo tollit à me animam meam,ſed ego pono eam, & ſumo eam. Et iterum: Poteſtatem habeo ponendi animam meam. L *Matth.26. Ibidem.* *Ioan.19.* *Ioan.10.*

Et qui inquirebant mala mihi, locuti ſunt vanitates,& dolos tota die meditabantur.

Mala Chriſto principes ſacerdotum inquirebant, quando falſum teſtimonium contra eum,ſicut Euangelica lectio teſtatur,quærebant. Et omnibus inquiſitis,locuti ſunt vanitates. Dicit enim Euangeliſta, quia non erat conueniens teſtimonium ipſorum,ſicut illorum qui dicebant:Hic dixit. Poſſum deſtruere templum dei, & in tribus diebus reædificare illud: Et dolos tota die meditabantur.) Non enim caſu aut ignorantia peccauerunt,qui ſcienter mẽdacia confinxerunt. Grauiori ergo pœna plectuntur, quia eorum delicta qui ex præcipitatione corruunt, exquiſita per ſtudium peccata tranſcendunt,ſicut in eadem paſſione ſua veritas ait: Propterea qui me tradidit tibi, maius peccatum habet:Et alibi:Si non veniſſem,& locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent. Nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo. Et iterum: Si opera non feciſſem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent:nunc autem & viderunt & oderunt, & me, & patrem meum. Tribus nanque modis peccatum admittitur. Aut ignorantia incurritur,aut infirmitate committitur,aut ſtudio perpetratur. Sed ſicut grauius eſt infirmitate quàm ignorantia delinquere,ita peius eſt ſtudio quàm infirmitate peccare. Ignoranter quidem Paulus peccauerat, qui dicebat: Qui prius fui blaſphemus & perſecutor, ſed miſericordiam conſecutus ſum, quia ignorans feci. Per infirmitatem verò Petrus cecidit, quaudo mentis ſuæ ædificium fidei fundamento titubante concuſſit. Et quia ſubire mortem pertimuit:ad oſtiariæ vocem, vitam negauit. Vnde poſt fletum amaritudinis à domino reſpicitur: quia electi quique eo citius miſerationis diuinæ diuitias inueniunt,quò ſe ſi quando per carnis infirmitatem deliquerunt,durius & amarius affligunt. Ex induſtria autem Iudæi peccauerunt, qui eum quem inaudita miracula facientem videbant, execrabilis inuidiæ facibus accenſi, vt morti traderent,conſilium quærebant. Vnde excuſationem de peccato ſuo non habent: quia etſi malum M *Ioan.19. Ioan.15.* *Peccatum tripliciter committitur.* *1.Tim.1.* *Marci.14.*

A lum ſit bona non agere, tamen nequius eſt bonorum doctorum acta odiſſe.

Ego autem tanquam ſurdus non audiebam, & ſicut mutus non aperiens os ſuum.

Diſce qui maledicta & irriſiones pateris,in omnibus ſeruare patientiam & obtrectantium linguas audire. Diſſimula, ne ſi tu contumeliis conuitia retuleris,à doctrina Chriſti extorris inueniaris. Mediator nanque dei & hominum,homo Chriſtus Ieſus,qui ad hoc venerat,vt humilitatis & patientiæ præberet exemplum:non ſolum iniurias ſuſtulit, ſed nec conuitiantibus reſpõdit:nos in hoc inſtruens: vt cum perfidorum iniutiis impetimur,etiam ſi vera dicere poſſumus,ad contumelias reddẽdas non erumpamus,ne miniſterium correptionis in arma vertamus furoris.

Et factus ſum ſicut homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones.

Sicut homo non audiens erat, cui nihil ad obiecta reſpondenti, Pilatus dicebat: Non audis quanta aduerſum te dicunt teſtimonia? Qui cogitationes iniquorum nouerat,blaſphemãtium voces non audiebat: Nulla enim blaſphemia eum mouere poterat,qui penitus omnem mutabilitatem ignorat: & qui B poſſet eis vera pro falſis reſpondere, vt adimpleretur quod de eo per prophetam ſcriptum eſt: Tanquam ouis ad occiſionem ductus eſt: & ſicut agnus coram tondente ſe ſine voce,ſic non aperuit os ſuum. Redargutiones enim in ore ſuo Chriſtus nõ habebat, qui vnde eos reprehẽderet,nihil in cordibus,nihil in actibus eorum laudabile videbat. In ore redargutiones nõ habebat, qui vnde eos reprehenderet, in promptu habebat, & in ore ſuo habebat vnde poſſet eos redarguere, ex quo nullus vnquam potuit mendacium audire. *Matth.27.* *Iſa.53.*

Quoniam in te domine ſperaui, tu exaudies me domine deus meus.

Quaſi dicat:Ideo omnia patienter ſuſtinui, ideo ad eorum contumelias non reſpondi: Quoniam in te domine ſperaui.) Tibi enim domine reuelaui cauſam meam: In te domine ſperaui:) Non in ſapientia ſeculi,non in diuitiis mundi,non in viribus corporis,non in nobilitate carnis,non in tutamẽto principum, non in præſidiis amicorum. Verba ſunt hæc Chriſti ſecundum humanam naturam. Sic ergo & membrum Chriſti,ſi quando perſecutionibus affligitur:& ſi flagellis atteritur,ſi cõuitiis prouocatur, illum qui propoſitus eſt nobis forma iuſtitiæ,in omnibus imitetur:non deficiat ſi cauſa ſua non auditur, apud terrenum iudicem, ſciens quoniam conſcium habet in excelſis regem cœleſtem. Speret,quia ſi in hoc ſeculo immeritò accipit damnationis ſententiam: à deo accipiet in cœlo coronam. Sciat,quia retributionis æternæ gaudium nequaquam in cœlo colligitur,niſi prius in terra cum fletu & gemitu, & amaritudine ſeminetur:ſicut ſcriptum eſt: Euntes ibant & flebant,mittentes ſemina ſua. Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos ſuos. Sicut enim carne quieſcente ſpiritus deficit,ita ea laborante conualeſcit. Et quemadmodum carnem mollia nutriunt, ita animam dura alta ſuſtollunt. Illa nanque delectationibus paſcitur,hæc amaritudinibus vegetatur. Denique illam lenia refouent,iſtam verò aſpera exercent. Et rurſum,ſicut carnem dura conuulnerant,ita ſpiritum mollia necant. Et ſicut carnem laborioſa attenuãt, ita ſpiritum delectabilia anguſtant. Nos ergo quanto grauiora in hoc mũdo tentamẽta perferimus, tanto ſpei noſtræ anchoram in deo immobilius figimus, vt dicere veraciter cum capite noſtro poſſimus: Quoniam in te domine ſperaui tu exaudies me domine deus meus.) C *Pſal.125. Cernit & animæ diuerſa ſunt alimenta.*

Quia dixi nequando ſupergaudeant mihi inimici mei, & dum commouentur pedes mei,ſuper me magna locuti ſunt.

Gauiſi ſunt Iudæi occiſo Chriſto,ſed non ſunt ei ſupergauiſi, quia in cauſa mortis eius ipſo ſunt inferiores inuẽti. Qui enim, vt à morte redimeret hominem,mortis legibus ſubiacuit: tertia verò die victotioſiſsimè à mortuis ſurrexit. Hoc eſt quod ante omnia ſecula clementiſsimæ diſpenſationis moderamine ſapientia dei ſtatuerat:hoc eſt quod caro ſine contagione peccati aſſumpta cuidenter rogabat,cùm diceret:Pater clarifica filium tuum. Hoc etiam multo ante tempore per prophetam manifeſtauerat,dicens: Non dabis ſanctum tuum videre corruptionem. Ipſe enim dixit & facta ſunt. Sequitur: Et dum commouentur pedes mei,ſuper me magna locuti ſunt.) Pedes dicti ſunt Apoſtoli:quia ſicut pedes corpus deferunt,ita Apoſtoli Chriſtum in omnium gentium notitiam detulerunt:iuxta quod ſcriptum eſt:In omnem terram exiuit ſonus eorum. Qui nimirum commoti ſunt, quando eum quem pati viderunt,eſſe filium dei dubitauerunt:ſicut ille qui dicebat: Nos ſperabamus quòd ipſe eſſet redempturus Iſraël. Pedibus ergo cõmotis,ſuper Chriſtum inimici eius magna locuti ſunt, quia Apoſtolis conturbatis & fugientibus,Iudæi illum reum eſſe mortis iudicauerunt. Poſſunt quoque hæc verba fideli animæ conuenire. Habet nanque fidelis anima inimicos ſuos in hac vita,habet qui contra eam interius dimicent,habet etiam qui eam extrinſecus impugnent. Sed ſuper eam inimici gaudere non valent:quia conſilij ſpiritu & fortitudinis repleta, & ſuggeſtiones diabolicas abdicat,& rabiem perſequentium calcat. Cuius affectus ſi timore aliquo ſenſerint, qui perſequuntur arcem intentionis,propoſito promoueri:vel ſi cognouerint inuiſibiles hoſtes prauis eam ſuggeſtionibus delectari:tanto grauiores tẽtationes ingerunt,quanto magis de victoria confidentes,quaſi vnum ingrediendi aditum inuenerunt. Difficilè enim inimico reſiſtitur. ſi perſuaſionibus illius anima delectatur. Ideo vt non ſupergaudeant mihi inimici mei,confido: D *Ioan.17. Pſal.15. Pſal.32.* *Apoſtoli dicũtur pedes Chriſti.* *Pſal.18. Lucæ 24.* E F

Quoniam ego in flagella paratus ſum, & dolor meus in conſpectu meo ſemper.

Malo enim occidi quàm vinci. Flagella libenter patior, perſecutiones amplector, viſitationes deſidero, correptiones cupiſco. Sancti viri in hac vita flagellari deſiderant:vt flagellis correcti,& imminentes culpas videant,& commiſſas ante oculos ponant. Sæpe enim delinquentes oculos flagella aperiunt: quos inter vitia inſolentiæ & ſecuritatis tenebræ concludunt. Sæpe torpentis animus perſecutionibus tangitur vt excitetur: quatenus qui ſtatum ſuę rectitudinis per ſecuritatem perdidit, in afflictione conſideret quò peruenit. Sequitur: Et dolor meus in conſpectu meo.) Sicut cauſam reddidit quare viſibiles inimicos non timeat,quaſi imputet beneficio quod ipſi inferunt pro tormento: ita etiam quare verſutias diaboli non timeat, ſubdendo manifeſtat: Et dolor meus in conſpectu meo ſemper.) Scriptum eſt enim: Cor quod cognouit amaritudinẽ animæ ſuę,in gaudio illius non miſcebitur extraneus. Nam qui omnes vitæ præſentis erumnas frequenter cogitat, quæque ſunt tranquilla quæ perdidit, quàm confuſa in quibus incidit pẽſat:quia ſuperne patriæ deſideriis accenſus, mundo nequam & concupiſcentiis eius moritur,nullis vanitatis mundanæ delectationibus occupatur. *Oculi flagellis aperiuntur.* *Prouer.14.*

Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemper.

Qui peccatum ſuum confitendo annunciat, & pro eiuſdem peccati ſatisfactione cogitare non ceſſat:quia nullam in mundo inuenit requiem,in conſpectu ſuo ſemper habet dolorem. Vnde cum dixiſſet: Dolor meus in conſpectu meo ſemper.) Quaſi quomodo hoc fieri poſſit quæreremus,ſubiecit dicens: Quoniam iniquitatem meam annunciabo.) Hæc ſunt nanque veræ humilitatis teſtimonia,& iniquitatem ſuam quemque cognoſcere,& cognitam voce confeſsionis nunciare, & nunciatam pœnitentiæ ſatisfactione delere. At contrà omne prauorum hominum vitium eſt,& peccatum labendo committere, & commiſſum negando abſcondere, & vulgatum defendendo multiplicare. Sciendum tamen eſt,quia peccata ſua ſæpe & reprobi confitendo aperiunt:ſed quia nouæ vitæ habitum immutare deſpiciunt,ea ipſa quæ confitentur,flere obſtinati contemnunt. Electi verò culpas ſuas non ſolum voce confeſsionis denunciant: ſed etiam diſtrictæ animaduerſionis eas fletibus abolere procurant. Ad pœnitentiæ nanque ſe lamenta incitan- *Humilitas vera per quid cognoſcitur.*

Universidad de Deusto Biblioteca

G tes, occulta se increpatione dilaniant: & futuri iudicij timore percussi, si qua in eis adhuc malè gesta lateant, diligenter inuestigant. Sæpe enim quod torpentes latuit, flentibus innotescit. Et qui reatum suum securi nesciunt, hunc in se contra se erecti deprehendunt. Cogitemus ergo & nos pro peccato nostro, & amara illud pœnitentiæ inuectione persequamur, ne dum culpas nostras pensare negligimus, peccati pondus per negligentiam augeamus. Sequitur:

Inimici autem mei viuunt, & confirmati sunt super me, & multiplicati sunt qui oderunt me iniquè.

Occulti dispensatione consilij, conditor noster & culpas mortalium inspicit, & spatia vitæ disponit, vt diuturnæ vitæ tempora quibus iustus vtitur ad bene operandi auxilium, iniquus accipiat ad damnationis augmentum. Si enim accepta quis pœnitentiæ tempora diuertit ad culpam, districtus cùm venerit iudex, indulta misericordiæ spatia conuertit ad pœnã: Et confirmati sunt super me.) Ad hoc nãque omnipotens deus aliquando peruersos patitur diutius viuere, vt & ipsi malè viuentes praua quotidie opera augeant, & contemptores seculi ex eorum nihilominus persecutione clarescant. Qui fastu superbiæ tumentes, eò se grauius aduersus electos erigunt, quo in mundo eis cuncta ad votum succedunt. Nec intelligunt, quòd in vita sua plærunque bona mali recipiant, & ideo eos aut raro aut nunquam aduersa conturbant. Nam & iniquitatũ
H suarum fautores perditos quosque eò citius ij tales inueniunt, quò mundi gloriam quæstu & muneribus quærunt. Vnde & subditur: Et multiplicati sunt qui oderunt me iniquè.) Nihil est iniquius quàm odium pro dilectione reprehendere, mala pro bonis retribuere, pro correptione iniurias respondere. Quod plærunque mali faciunt, cùm iustos qui eorum saluationem appetunt, execrabilis nequitiæ percussionibus affligunt. Atque ideo subiungit:

Qui retribuunt mala pro bonis detrahebant mihi, quoniam sequebar bonitatem.

Qui reddit mala pro bonis, bonus non est. Qui non reddit bona pro bonis, ingratus est. Qui autem reddit mala pro bonis, iniquus est. Solent nanque perditi homines bene viuentibus inuidiosè detrahere, aut notam eis excogitati criminis infigere, aut puræ vitæ innocentiam, simulationem vocare. Quare autem hoc faciant, ostendit cùm ait: Quoniam sequebar bonitatem.) Bonitatem sequitur qui Christum imitatur. Cuius imitatores tanto in hac vita grauiora tentamenta perferunt, quanto longius corde à mundo discedunt. Dicit enim Apostolus: Omnes qui piè volunt viuere in Christo, persecutionem
1.Tim.3. patiuntur. Et alibi scriptum est: Multæ tribulationes iustorum.
Psal.33. Iusti nanque qui ea quę dei sunt, tota intentione desiderant, & supra mundum facti, mundana omnia quadam virtute dominationis conculcant: non solum in occulto cordis diabolicas
I infestationes tolerant, sed etiam peruersorum malitiam decore suæ conuersationis inflammãt. Verùm quia ad superandum nullus inuenitur idoneus, nisi qui fuerit virtutis diuinæ fortitudine roboratus, qui persecutorum flagellis atteritur, qui detrahentium dentibus mordetur, præsentiam & auxilium diuinæ maiestatis expostulat, vt eius fultus præsidio cõtra omnia quæ patitur aduersa conualescat. Ait ergo.

Ne derelinquas me domine deus meus, ne discesseris à me.

Illos proculdubio dominus relinquit, quibus constantiam in tribulatione non tribuit. Necessariò enim sequitur, vt omni tentationi sit subditus, quicunque à deo fuerit derelictus. Qui ergo tentamenta diaboli metuit, qui pati in hoc seculo aduersa pertimescit, ad deum tota virtute se conuertat: clamet ad deum medullis cordis, & dicat: Ne derelinquas me domine deus meus.) Quod verbum si cum affectu & desiderio sępe replicare studuerit: puto quòd quandam in eo dulcedinem sentiet, quam sermo noster explicare non valet. Sequitur: Ne discesseris à me.) Sancta anima quæ solum deum perfectè desiderat, precatur, vt nec ad horam deus ab illa discedat. Nouit enim, quia inter inimicos graditur: nouit, quia omni tempore diabolus sibi aduersatur. Quia ergo omni tempore intelligit sibi imminere pericula, etiam momento temporis non potest esse secura. K

Intende in adiutorium meum, domine deus salutis meæ.

Quasi dicat: Tu qui es adiutor in opportunitatibus in tribulatione, noli me velut alienum negligere, noli velut extraneum abdicare, immo intende in adiutorium meum: túque me inter lethifera tẽtationum iacula protege: tu ab omni inimicorũ incursione defende, tu in corde meo intelligentiæ lucem illumina, tu me ab omni malo, auxilio tuæ virtutis circũda. Quod bene debes facere, quia tu es dominus meus. Te enim solum habeo dominum, te solum confiteor deum. Congruum ergo videtur, vt qui es restitutor salutis in primo parente perditæ, sis & conseruator eiusdem in me per gratiam restitutæ.

Prologus quarti Psalmi pœnitentialis.

NOta est historia de qua titulus iste sumptus est. Dauid enim captus pulchritudine Bersabeæ uxoris Vriæ, non solum cum ea carnaliter coiit, sed etiam occiso viro eã sibi in coniugium copulauit. *2.Regũ.* Postea verò cùm venisset ad eum Nathan propheta, cúmque suo iudicio, inducta de ouibus similitudine, condemnasset: non solum peccatum celare vel defendere noluit, sed etiam cõfessus quod fecerat, ad dura se pœnitentiæ lamenta conuertit. In Psalmo tamen nulla fit de historia mentio, sed magna cognoscitur animi dolentis affectio.
L *Prospera sunt metuenda.* Admonemur autem in hoc psalmo prospera metuere, & contra omnem seculi fœlicitatem acrius vigilare. Sæpe nanque præsentia gaudia sequuntur perpetua lamenta. Sicut enim per fletus ad gaudia ducimur, ita per gaudia ad fletum peruenitur. Ille nempe qui dixit: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabũtur: *Matth.5. Luce 6.* ipsemet ait: Væ vobis qui ridetis nunc, quia plorabitis & flebitis. Quis sanctior Dauid? Qui cum Saulis persecutionibus vrgeretur, non solum persequentem occidere non voluit, sed ipsi persecutori cùm ipsum occidere posset, pepercit. Tãto enim in dei misericordiam spem suam fixerat, quanto miserabilius infirmitatem suæ tribulationis sentiebat. Verum vbi deuictis hostibus pressuris caruit, homicidium adulterio incautè securus adiecit. Admonemur etiam in hoc Psalmo carnales cupiditates restringere, & de dei misericordia nunquam desperare. Quisquis ergo desperans de venia, agere pœnitẽtiam dubitat, Dauid pœnitẽtiam ad animum reducat. Audiamus & nos Dauid clamantem, & nos cum eo clamemus. Gementem, & congemiscamus. Audiamus flentem, & collachymemur. Correctum, & collætemur.

Expositio quarti Psalmi pœnitentialis.

MIserere mei deus secundum magnam misericordiam tuam. M

Ponamus ante mentis oculos aliquem grauiter vulneratum, & vix iam vltimos huius vitalis auræ trahentem anhælitus qui & nudus in sterquilinio iaceat, & vulnus nondum ligatum ostendat, adueniẽtis medici desiderio confici, & agnitum vt sui misereatur precari. Vulnus enim animæ, peccatum est: de quo dicitur: Vulnus & liuor, & plaga tumens, non est circunligata, *Esaie.1.* nec curata medicamine, nec fota oleo. Agnosce interius vulnerate medicum tuum, & ei peccatorum tuorum vulnera detege. Audiat cordis tui gemitum, cui omne patet cogitationis arcanum. Moueant illum lachrymæ tuę, & quadam illum importunitate quærendi semper ad eum alta de profundo cordis suspiria educito: perueniat ad eum dolor tuus, vt dicatur etiam tibi: Transtulit dominus peccatum tuum. *2.Regũ.12.* Clama cum Dauid, vide quid ipse dixerit: Miserere mei deus, secundum magnam misericordiam tuam.) Quasi diceret: Ingenti vulnere periclitor, quod nullus medicorum curare valeat, nisi medicus ille qui est omnipotens succurrat. Omnipotenti enim medico nihil est insanabile, qui sicut medetur sine precio, ita salutem restituit verbo. Desperarem ergo de vulnere, si non pręsumerem de omnipotente. Miserere mei deus secundum magnam misericordiã tuam.) Quærant paruam misericordiam, qui ignoranter contrahunt culpam. Ego autem sicut grauiter cecidi, ita etiam sciẽter peccaui. Sed tu omnipotens medice & contemptores corrigis, & nescientes instruis, & confitentibus ignoscis. Vtinam domine

A domine Iesu ad me misericordia motus digneris accedere, qui *Luce 10.* descendẽs ab Hierusalem in Hierico; proruens scilicet de summis ad infima, de vitalibus ad infirma, in angelos tenebrarum incidi, qui non solum gratiæ spiritalis mihi vestimentum abstulerunt, sed etiam plagis impositis semiuiuum reliquerunt. Vtinam peccatorum meorum vulnera, data mihi recuperandæ salutis fiducia alliges, ne deterius sęuiant si sanari desperent. Vtinam oleum mihi remissionis adhibeas, & vinum compunctionis infundas. Quòd si in iumentum tuum me imposueris, de *Psal.112. 1.Reg.2.* terra inopem, & pauperem de stercore suscitabis. Tu es enim qui peccata nostra pertulisti, qui pro nobis quæ non rapueras exoluisti. Si in stabulum me Ecclesiæ tuæ duxeris, corporis & sanguinis tui me refectione cibabis. Si curam mei egeris, nec præcepta tua prætereo, nec frementium rabiem bestiarum incurro. Custodia enim tua indigeo, quandiu carnem hanc corruptibilem porto. Audi ergo me Samaritane spoliatum & vulneratum, flentem & gementem, inuocãtem, & cum Dauid clamantem: Miserere mei deus, secundum magnam misericordiam tuam.)

Et secũdum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam.

Peccata mea magna sunt & multa, & ideo non solum ma-
B *Misericordia & miseratio differunt.* gnam misericordiã expeto, sed etiam multitudinem miserationum tuarum requiro, ne pro aliis quod metuo subeam supplitium, si vnum solum nõ deleret peccatum. Per misericordiam, miserentis affectum intelligimus, per miserationem verò ipsam misericordiæ exhibitionem signamus, iuxta quod scriptũ est: Misericors & miserator dominus. *Psal.110.* Superfluum enim esset vtrunque ponere, nisi esset varietas in significatione. Scire debemus quia nemo est insanabilior eo qui sibi sanus videtur. Illud enim est clarum venturæ salutis indicium, si incipit homo cognoscere semetipsum. Semetipsum autem Dauid cognoscebat, cùm multitudinem miserationum quærebat. Dicat & peccator cum eo: Secũdum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam.) Immensas & innumerabiles mundo exhibuisti misericordias, quando genus humanum de seruitute diabolicæ tyrannidis eripuisti, & à peccatis suis in sanguine tuo electos tuos lauasti. Lauet sanguis iste peccatorum meorũ maculas, qui totius mundi potuit delere offensas. Non postulo à te aurum, non lapides preciosos, non laboribus & naufragiis exquisita commercia, non peregrinas merces de remotis terrenarum regionum multo ad nos discrimine delatas, quæ etiam fortium sæpe virorum mentes effœminant, & falsę pulchritudinis imagine illectas captiuant. Verùm quod omnibus his est præstantius & preciosius, remissionem peccatorum expeto. Quæ tunc vera esse probabitur, si addito fructu pœnitẽ-
C tiæ, gratiæ tuæ muneribus cumulatur Quid enim mihi prodest malorum quæ feci impunitas, nisi etiam bene operandi subsequatur facultas?

Amplius laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me.

Quid iniquius quàm alienam contrectare vxorem? virum eius nec scientem nec lachrymantem occidere? Et hoc quidem fecerat propheta de gregibus ouium sublatus, de post fœtantes ad regni gubernacula assumptus, corporis fortitudine præditus, spiritalis gratiæ donis illuminatus. Qui tanto grauius ceciderat, quanto celsius & regni gloria & excellentia virtutum cęteris præeminebat. *Peccatum prælati grauius est quàm subditi.* Gloriæ nanque præcedentis præconium, sequentis culpæ adauxit reatum. Tanto enim quisque grauius corruit, quanto antequam caderet, in conspectu dei altius ascẽdit. Dicat ergo: Amplius laua me ab iniquitate mea.) Prosit mihi domine quòd cecidi. Lauentur cum hac macula notæ delictorum, quas hactenus neglexi. Sæpe nanque dum quædam malè gesta plangimus, ipsa vi amaritudinis ad discutiẽdos nos excitati, alia in nobis plangenda inuenimus. Quæ admissa eo facilius obliuioni tradimus, quò ea vel nulla vel leuia putamus. Sed succrescens amaritudo pœnitẽtiæ, non solum maiora peccata cordi nostro congerit, sed etiam minima quæque ad memoriam reducit. Quæ omnia tanto obstinatius prosequimur, quanto omne malitiæ germen vigilantius extirpare de corde

D conamur. Lauatur ergo amplius, cui non solum quod in se punit peccatum dimittitur, sed etiam alia quæ obduxerat obliuio, nihilominus delentur. Aquæ quibus diluitur iniquitas, dona sunt sancti spiritus: quæ quasi torrens de supernis venientia, sicut electorum corda vt germinent irrigant, ita etiam ab omni inquinamento carnis & spiritus emundant. De hoc quippe torrente scriptum est: Fluminis impetus lętificat ciuitatem dei. *Psal.45.* Et à peccato meo munda me.) Inquinauit me facinorum colluuies, polluit peccati contagium, sed ad fontem confugio misericordiarum. Potens es me & ab iniquitate abluere, & à peccato mundare. Iniquè egi innocentem opprimens, peccatum feci mihi ipsi non parcens. Sciebat enim propheta quia quicũque molitur lædere alium, prius proprio iaculo percutit semetipsum. Quid crudelius quàm semetipsum occidere? Si os mentientis occidit animam, quanto magis gladius ferientis extinguit vitã? Vnde scriptum est: Miserere animæ tuæ placens deo. *Eccle.30.* Et iterum: Qui sibi nequam est, cui bonus erit?

Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper.

Quasi diceret: Scio quem inuocem. Iustum inuoco, qui & peccata odio habet, & ista impunita nõ dimittit. Sicut eius misericordiam expeto, ita etiam iustitiam ipsius attendo. Nam sic postulo misericordiam accipere, vt velim ab eo iustitiam suam auferre. Nolo vt peccatum meum remaneat impunitũ. E
Sic misericordia est vt peccanti ignoscat, sic iustitia est vt peccatum impunitum non trãseat. Sed quia peccatum meum ego ipse paueo, ideo vt tu me non punias tam vehementer exoro. Ideo agnosco, vt tu ignoscas. Ergo miserere mei, laua, munda, quoniam iniquitatem meam ego agnosco. Et peccatum meum cõtra me est semper.) Non posui super dorsum quod feci, non *Matth.7. & Luc.6.* intueor alios oblitus mei. Non affecto de oculo fratris festucam eiicere, & trabem quæ in oculo meo est, non considerare. Peccatum meum contra me est semper.) Quicunque misericordiam dei inuenire desiderat, necesse est vt iam grauiter peccata agnoscat, puniat culpas fletibus, faciem domini in confessione præueniat, ponat ante cordis oculos & culpas operis, & vltimæ terrorem animaduersionis: penset quàm discretus iudex veniat, qui ideo peccatores sustinet, vt eis conuersis minus inueniat quod condemnet. Ascendat tribunal mentis suæ, constituat se ante se, videat fœditatem suam vt corrigat, ne volens tãdem videat & erubescat. Sit sibi iudex incorruptus, torqueat eum timor, erumpat confessio, vt cum propheta possit dicere deo: Ini quitatem meam ego cognosco.)

Tibi soli peccaui & malum coram te feci, vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris.

Homo homini nõ peccat, quia eum aut par aut grauior culpa inquinat. Deus solus iustè peccata vlciscitur, quia ipse solus F
est in quo non potest inueniri quod puniatur. Quia ergo solus deus parcit, solus iustè iudicat, ipsum solum offendit qui peccat. Quo enim se quisque peccãdo dissimilem deo facit, eo tremendam superni iudicis maiestatem offendit. Clamet ergo ad deum peccator, clamet iniquitatum suarum conscius, clamet medullis cordis, & dicat: Tibi soli peccaui.) Quia tu solus es sine peccato. Et malum coram te feci.) Ab aliis quidem peccatũ meum ignorari potuit, te autem latere nequiuit. Penetrabilior enim omni gladio ancipiti penetras vsque ad diuisionem animæ & spiritus artuum quoque & medullarum, & discretor es cogitationum cordis. Nulla creatura in conspectu tuo est inuisibilis, quia omnia nuda & aperta sunt oculis tuis. Intantum es sine peccato, vt etiam Iustificeris in sermonibus tuis, & vincas *Roma.3.* cùm iudicaris.) Scribit Apostolus dicens: Est autem deus verax, omnis autem homo mendax: sicut scriptum est: Iustificeris in sermonibus tuis. Si deus verax est, necessariò in verbis suis iustus est. Nam si in sermonibus suis falsa veris insereret, iustus omnino non esset. Sed absit à fidelium cordibus, vt esse in deo *Psal.144.* mendacium putemus. Fidelis enim est in omnibus verbis suis, *Matth.24.* & sanctus in omnibus operibus suis, sicut ipse etiam ait: Cœlũ & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Deum ergo veritas iustificat, hominem verò mendacium condemnat. Sequitur: Et vincas cum iudicaris.) Præuidebat propheta deum in carne venturum, qui humano condemnandus esset

Universidad de Deusto
Biblioteca

G iudicio,vt æternæ mortis homo careret tormẽto, ideoque ait: Et vincas cum iudicaris.) Quasi diceret: Omnes qui iudicati sunt,etiam si multum fuerint in virtute prouecti,non omnino iniustè subierunt iudicium,quia antequam iudicarentur,aliquo modo commiserunt peccatum. Tu verò cùm mortis iniustè sententiam acceperis, quia solus homo inter homines ab omnibus peccatis es immunis,vincis ergo omnes iudicatos, cùm iudicaris vel tu deus pater in filio, vel tu deus verbum in homine assumpto. Quod tamen intelligi & aliter potest,quasi dicat: Ideo vt misereris precor,vt laues,vt mundes:vt iustificeris in sermonibus tuis,id est,verax appareas in promissis. Promisisti enim iustis regnum æternum, & virtutum amatoribus vitæ æternę brauium præparasti. Sed nisi me & alios iustifices, non poteris inuenire quos damnes. Iustifica ergo me,vt tu iustificeris in sermonibus tuis,& vincas cùm iudicaris. Iudicant tẽ,qui negant post lapsum reparationem fieri, & remissionem peccatorum nemini dandam astruunt. Quos,si mihi peccatum remiseris, velut fabricatores mendacij & peruersorum dogmatum cultores superabis. Vel iustifica me,vt iustificeris in sermonibus tuis. Promisisti enim quòd de stirpe mea carnem sis assumpturus:sed si me de tanto non emundes scelere,de cuius
Psal.131. semine carnem assumas videor indignus. Tu enim es qui dixisti: De fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Laua me
H ab iniquitate,ne sim fraudatus à promissione. Et vincas cùm iudicaris.) Iudicatus dominus vicit, quia vnde in passione succubuit,inde maiorem sui gloriam resurgendo manifestauit. Iudicatus vicit,quia quorum ad tempus iudicium moriendo subiit, eos iusto iudicio condemnatos æterna morte mulctauit.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.

Opus est domine vt miserearis, quia ab ineunte vitæ primordio, in peccati foueam incidi, & concupiscentiæ carnalis sordibus inquinata natiuitatis meæ initia contraxi. Non in me illa quam nouiter admisi,sola viget iniquitas,habeo in me etiã ex veteri quod ignoscas. Ecce enim in iniquitatibus conceptus
Matrimonium dicitur castum. sum.) Non ideo homines in peccatis concipiuntur,quia peccatum sit coniugibus commisceri: hoc enim opus castum non habet culpam in coniuge, quia nuptiale fœdus non exorbitat à fide. Deus enim copulam maritalem instituit,quando masculum & fœminam in principio creauit. Qui quidem sine peccato filios ederent,si in paradiso positi, in conditoris obedientia perstitissent. Sed quia à statu rectitudinis primus homo peccãdo corruit,peccati pœnam ad filios misit. Carnalis enim delectatio pœna peccati est, quæ ex radice peccati ita contrahitur,
1.Cor.15. vt nullus absque illa in mundo generetur. Sed sicut in Adam omnes moriuntur,ita & in Christo omnes viuificabuntur. Cõfiteatur ergo pœnitens de culpa quod metuit, vt consequi va-
I leat de venia quod cupit.

Ecce enim veritatem dilexisti,incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi.

Ideo vias meas à principio arguo,peccata mea ego ipse condemno,quia veritatem dilexisti. Veritatem deus diligit,quia sine vltione delictum non deserit. Aut enim hoc homo in se puniens persequitur, aut postmodum deus districto examine vlciscitur. Siue ergo sit magna siue parua iniquitas, nisi puniatur
Peccata nisi hic puniantur, in alio seculo seueriſſimã sentiẽt peccatores vltionem. ab homine pœnitente,punietur à deo iudicante:sicut per quẽdam sapientem dicitur: Sciens quia non parceres delinquenti. Delinquenti non parcitur, quia sine vindicta peccatum non relaxatur. Veritatem itaque deus diligit,quia iustum iudicium non prætermittit: Incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi.) Qui non est securus de munere veniæ,non est vehemens in executione vindictæ. Et quidem ante aduẽtum Christi incertum fuit,si grauiter lapsi possent habere veniã, & peccatorum remissio complures latuit, sed Dauid qui redemptorem mundi vt peccata tolleret, futurum præuiderat,de peccatorum indulgentia non dubitabat. Non ignorabat opus sapiẽtiæ dei à seculis absconditum, ante omnia tempora dispositũ, exhibitum in finem seculorum. Nanque sapientia filius dei est, de quo scriptum est: Christum dei virtutem,& dei sapientiam.
1.Cor.1. Ipse est per quem omnia facta sunt, & sine quo factum est nihil. Ipse est de quo propheta dicit: Omnia in sapiẽtia fecisti. K
Ioan.1. Psal.103. Dignum autem fuerat vt per eum fieret remissio,per quem facta fuerat creatio: & ipse esset largitor gratiæ, qui fuerat omnibus author naturę. Quam remissionem sicut in tempore gratiæ confitentibus tribuit, ita ante aduentum suum eum expectantibus prærogauit. Hæc sunt incerta & occulta diuinæ disspositionis consilia,omnibus gentibus per dei sapientiam vltimis temporibus reuelata. Quæ quia Dauid per spiritum cognouerat, de dei confidenter misericordia præsumebat. An non Niniuitis incerta erant, qui pœnitentiam agentes, super
Ionæ.2. prædicatione Ionæ hæsitando dicebant: Quis scit si conuertatur & ignoscat deus?

Asperges me domine hyssopo & mundabor,lauabis me,& super niuem dealbabor.

Hyssopus est herba, Christi humilitatẽ significans. Hyssopus est herba humilis, saxo quidem adhærens, & parum vtilitatis in seipsa sui facie ostendens, quæ tamen pulmonis inflationem deprimit, & virtutis suæ acrimoniam si conteratur ostendit. Quid ergo per hyssopum,nisi Christi humilitas designatur? Ipsa est enim quæ omnem in nobis reprimit contumaciam, sicut herba illa pulmoni inflato adhibet medicinam. Quis etenim iam dedignetur in mundo se pro deo abiicere, cùm audiat dei filium opprobria & derisiones subiisse? Quis supplicium pro deo perpeti arbitretur dedecus, cùm ipse rex regum & dominus dominantium morte turpissima propter nos sit condemnatus? præsertim cùm ipse sit nobis positus forma iustitiæ, cuius & audire imperia, & sequi debeamus exempla: sicut ipse in Euangelio ait: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Iuxta legis quoque testimonium, inquinatos mundabat eiusdem herbæ fasciculus, vaccæ rufæ cruore intinctus. Quid autem per vaccam, nisi ad sacrificium assumpta incarnationis dominicæ infirmitas designatur? Sicut enim per masculinum sexum solet fortitudo intelligi, sic & per fœmininum potest infirmitas designari: & de eo scriptum est: Quia etsi mortuus est ex infirmitate, sed viuit ex virtute dei: Ipse est enim summus põtifex noster, qui in ara crucis pro totius mundi sanitate, sui corporis hostiam obtulit. Pontifex videlicet futurorum bonorum, qui per proprium sanguinem in sancta æterna redemptione inuenta semel intrauit. Hæc autem vacca rufa dicitur vt in ea sanguinis Christi rubor euidenter demonstretur. De quo in Canticis canticorum sponsa loquitur dicens: Dilectus meus candidus,& rubicundus. Candidus nimirum ex diuinitatis specie, rubicundus ex passionis cruore. Hoc itaque hyssopo ille solummodo aspergitur: qui vias dominicæ passionis imitatur. Sanctificatur verò aspersus, sicut per Paulum dicitur: Si enim sanguis taurorum & vitulorum & cinis vitulæ aspersos inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, quanto magis sanguis Christi qui per spiritũ sanctum semetipsum obtulit immaculatum deo, emundabit M
conscientiam nostram ab operibus mortuis ad seruiendum deo viuenti? Sequitur: Lauabis me,& super niuem dealbabor.) Quemadmodum corpus aqua lauat à squaloribus sordium, ita gratia sancti spiritus animam purgat à maculis peccatorum. Quod verò ait: Et super niuem dealbabor.) Ostendit quia nulla pulchritudo quæ inest corpori, valet decori sanctæ animæ comparari. Quid nanque in corporibus niue candidius? Et tamen qui vias passionis Christi sequitur, super niuem dealbatur. De sanctis etenim scriptum est: Iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum. Quis verò ignoret solem niue candidiorem? Præterea candor niuis citò præterit, decor autem sanctorum inæternum manebit.

Vacca humanitatem Christi significat. 2.Corin.13. Cant.5. Hebr.9. Matth.13.

Auditui meo dabis gaudium & lætitiam, & exultabunt ossa humiliata.

Tunc quidem verum & inæstimabile gaudium habituri sunt sancti, cùm impiis æterna morte mulctatis, & in horrendam perpetui cruciatus voraginem per extremæ damnationis sententiam missis,audituri sunt: Venite benedicti patris mei,percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. *Matth.25.*
In eo autem quod ait, gaudium & lætitiam, duplicem sanctorum veneretionem intellige, qui visione claritatis in illa die, quantum cogitare non possumus illustrati, sicut animarum perfruen-

A perfruentur beatitudine, ita etiam corporis vestientur incor-
Esaiæ 45. ruptione. De ipsis enim scriptum est: In terra sua duplicia possi debunt. Sancti etenim viri mundi gloriam mentis despectu calcantes, omnes in se carnales voluptates mortificant, vt in deo postmodum perenniter viuant. Qui quoniam mundi miserias pro deo pati minimè refugiunt, beatitudinis æternæ retributionem acquirunt. Quæ nimirum beatitudo, & animabus eorum ante resurrectionem tribuitur,& corporibus nihilominus
Apoc.6. post iudicium conferetur,sicut in Apocalypsi Ioannes Apostolus scribit,dicens: Vidi sub altari dei animas interfectorum propter verbum dei, & testimonium quod habebant, & clamabant voce magna, dicentes: Vsquequo domine sanctus & verus non vindicas sanguinem nostrum, de his qui sunt in terra? Et datæ sunt ei singulæ stolæ albæ, & dictum est illis, vt requiescerent tempus adhuc modicum, donec impleatur numerus conseruorum & fratrum ipsorum, qui interficiendi sunt sicut & illi. Quid nanque est singulas illis stolas albas tribuere, nisi animabus eorum beatitudinis æternæ immortalitatẽ conferre? Quid verò est donec electorum numerus impleatur requiescere, nisi futuræ resurrectionis gloriam expectare? In qua nimirum iterum singulas stolas albas accipient, quia immortalia & incorruptibilia corporum suorum vestimenta resument. Quia ergo sancti viri ad æternæ fœlicitatis præmia, non solum
B anima, sed etiam corpore post iudicium transeunt, rectè de eis dicitur, quia in terra sua duplicia possidebunt. Huius incrementa fœlicitatis Propheta intuens, ait: Auditui meo dabis gaudium & lætitiam, & exultabũt ossa humiliata.) Animarum nostratum ossa virtutes sunt, quæ nimirum in hac vita humiliantur, qui assiduis tentationum impugnationibus indesinenter turbantur. Tentatio enim est vita hominis super terram. In æterna autem vita, non solum inuictæ potestatis accipient fortitudinem, sed etiam nullam vitiorum aduersantium sentient impugnationem.

Auerte faciem tuam à peccatis mei,& omnes iniquitates meas dele.

Quia peccata sua semper habet præ oculis, meritò rogat, vt deus faciem suam auertat ab ipsis. Superius nempe propheta dixerat: Peccatum meum contra me est semper. Qui ergo peccatum suum semper videbat, continuum pro eo dolorem in corde gestabat. Et ideo oculos ab eius peccato deus auertit, quia ipse illud sine cessatione animaduertit. Non enim Deus eorum peccata vlciscitur, qui in occulto cordis de prauorum operum memoria affliguntur. Qui nimirum ad hoc semetipsos
1.Corin.11. iudicant, vt terribile omnipotentis iudicium euadant, iuxta illud Apostoli: Si nosmetipsos diiudicaremus,non vtique iudicaremur. At contrà reprobi, quia ea quæ commiserunt, ne-
C quaquam conspiciunt,actus suos à conspectu iudicis non abscondunt. Et quanto magis errores suos ipsi considerare refugiunt, tanto magis eos conspectui diuinæ maiestatis opponũt. Delinquentium autem mala deus videt,non vt approbet, sed
Psalm.33. vt condemnet: non vt foueat, sed vt puniat: non vt semper patiatur, sed vt in iudicio vlciscatur. Denique oculi domini super faciẽtes mala, vt perdat de terra memoriam eorum. Grauis vltio, non solum de terra mala facientes expellere, sed etiam omnem penitus memoriam eorum abolere. Consideremus ergo mala quæ fecimus, & ea ante mentis oculos sine intermissione ponamus, ne cum ante iudicis illius conspectum venerimus, tunc primùm quicquid gesserimus, nolentes videamus.
Psalm.49. Impœnitenti enim deus terribiliter minatur, dicẽs: Existimasti iniquè quòd ero tui similis: arguam te, & statuam cõtra faciem tuam. Similis tui essem, si peccatum tuum impunitum dimitterem. Tu enim illud non solum non vis punire, sed & post tergum proiicis, ne possis videre. Ego autem qui illud video, quid faciam? nunquid impunitum dimittam? Iudex sum & iustus, iudex sum & vltor iniquitatum. Quomodo ergo iniustè iudicabo? quomodo veritatem mendacio mutabo? Tacui, nunquid semper tacebo? Tacui, quia misericordiam prærogaui. Iniquitatem tuam dissimulaui, tempus pœnitentiæ indulsi. Sed nunquid semper tacebo, imò arguam te, & statuam contra faciem tuam. Arguam quidem te de mendacio, quando cordium consilia manifestabo. A peccatis tuis auertis oculos tuos, & quandã tibi vanæ spei securitatem promittis. Et quia ipse te non vides, D
quòd nec ego te videam suspicaris. Putas quòd te non videam fornicantem, quem video adulterium cogitãtẽ? Ex hoc itaque te arguam, & statuam contra faciem tuam. Si non vis hic attendere faciem tuam, faciam vt agnoscas miseriam tuam. Et omnes iniquitates, &c.) Per Prophetam dominus dicit: Ego sum
Esaiæ 43. qui deleo iniquitates tuas, & memor non ero. Tu autem memor esto, & iudicemur. Audi qua conditione iniquitatum tuarum se esse immemorem dicat, videlicet si tu memor fueris. Caue ergo nevnquam quod deliquisti, à memoria tibi excidat: aut aliqua obliuione peccata tua obliteres: ne si carnalium voluptatum illecebris captus, iniquitatum tuarum memor non fueris, dicatur tibi in tempore necessitatis: Proiecisti sermones
Psalm.39. meos retrorsum.

Cor mundum crea in me deus,& spiritum rectum innoua in visceribus meis.

Matth.5. In Euangelio scriptum est: Beati mundo corde. Si illum qui ab omni peccato mundus est, in cotdis nostri hospitio habere volumus, oportet primò vt illud ab omni vitiorum sorde purgemus. Emundemus ergo interiora mentis nostræ, & diligenter peccatorum nostrorum secreta scrutemur, ne ex affectu nostro peccati delectatio pullulet, ne turpe desiderium cor in occulto titillet, ne passionum ex eo contentiones prodeant, ne peruersarum cogitationum dispensationes aliquando erumpant. Templum enim dei non potest esse pollutum, quia scri- E
1. Corin. 3. ptum est: Templum dei sanctum est, quod estis vos. Verum quis gloriabitur mundum se habere cor, aut immunem esse se à peccato? Si propheta pollutum labiis se esse asserit, cuius os Seraphin carbone quem susceperat de altari purgauit: quid dicturi sumus nos, quos luxuria inquinat, inuidia angustat, ambitio præcipitat, superbia exaltat? Non est enim virtutis humanæ ita ab illicitis motibus mundare animum, vt perstrepẽtium voces non sentiat cogitationum. Sed quia deo nihil est impossibile, clamemus ad deum tota virtute: Cor mundum crea in me deus,& spiritum rectum innoua in visceribus meis.) Vide ordinem, primò cor mundum, deinde spiritum rectum prophetã à deo requirit. Prius enim abrenunciandum est tibi omni peccato,& omnis à corde vitiorum fœditas eliminanda, vt omne quod agitur aut dicitur,eò purum in conspectu dei ac lucidum appareat, quo ex bonæ intentionis origine quasi de puro quodammodo fonte manat. Quomodo enim poterit esse perspicuum, quod in ipsa origine fuerit vitiatum? Scriptum est
Matth.12. enim. Bonus homo de bono thesauro profert bona,& malus homo de malo thesauro profert mala. Omnibus igitur carnalibus desideriis à corde exclusis, pete à deo vt spiritum rectum renouet, ne forte spiritus ille immundus inueniens domum de qua exiuit vacantem, assumptis aliis septem nequioribus se cũ eis ibi habitet, & fiant nouissima tua peiora prioribus? Hæc est F
autem spiritus recti innouatio, vt omnem mundi gloriã mente despicias, mentem medullitus in conditoris tui amore infigas, illatis contumeliis patientiam custodias, & custodita pa- *Spiritum innouare quid est.*
tientia dolorem à corde repellas, omnibus te per humilitatem inferiorem deputes, de morte inimici nullatenus exultes, aliena non ambias, propria egentibus distribuas, amicum in deo, & inimicum propter deũ diligas, in afflictione proximi teipsum per compassionem affligas. Hæc quidem est illa spiritus innouatio quam persuadet Apostolus dicens: Renouamini spiritu *Ephe. 4.*
mentis vestræ, & induite nouum hominem qui secundum deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis. Et iterum: Si qua igitur in Christo noua creatura, vetera transierunt, & *Homo vetus quid faciat.*
ecce facta sunt noua. Ad veterem quippe hominem pertinet, mundi huius gloriam concupiscere, animum à deo auertere, patientiam non seruare, opportunitatem vindictæ exquirere, melioribus quibusque despectis superbire, aliena diripere, propria retinere, nullum propter deum diligere, de inimici morte gaudere. Hęc autem omnia ille respuit qui deum induit, quique in nouitate vitæ ambulare contendit.

Ne proiicias me à facie tua,& spiritum sanctum tuum ne auferas à me.

A facie dei proiicitur, cui spes veniæ post peccatum negatur. Qui enim peccauerit in spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro. Quis est autem qui pec-
cat

Universidad de Deusto Biblioteca

G cat in ſpiritum ſanctum,niſi qui non credit remiſsionem peccatum? Remiſsio enim peccatorum, opus ſpiritus ſancti eſt. Nam & de baptiſmo Chriſti,in quo remiſsio peccatorum dāda erat, dixit Ioannes. *Ioan. 1.* Ipſe vos baptizabit in ſpiritu ſancto & igne. Vnde etiam ſuper baptizatum dominum in columbæ ſpecie ſpiritus ſanctus deſcendit,vt ex hoc apertè oſtenderet, quia ſpiritalis gratia per lauachrum baptiſmatis credentiū corda mundaret. *Cain peccauit in ſpiritum ſanctū* An non in ſpiritum ſanctum Cain peccauit,quādo dixit:Maior eſt iniquitas mea, quàm vt veniam merear?Et quia de venia deſperauit,ideo dixit:Ecce eiicis me à facie tua. *Gene. 4.* De quo & poſtea ſubditur, quòd egreſſus ſit à facie domini. Vides quemadmodum ille qui in deſperationis foueam labitur,à facie dei proiiciatur: Et ſpiritum ſanctum tuum ne auferas à me.) Attende qualiter poſtulat,ne ſpem veniæ poſt peccatum amittat. Vbi ſpiritus ſancti præſentia eſt,ibi deſperatio eſſe non poteſt. *Roma.8.* Fides enim in ſpiritu datur, ſicut Apoſtolus ait:Denique ipſe poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. *1.Corin.12.* Et nemo in ſpiritu dei loquens dicit anathema Ieſu. *Roma.8.* Nam in eo clamamus abba pater,quia ſcriptum eſt: *Ioan. 4.* Veri adoratores, adorabunt patrem in ſpiritu & veritate.

Redde mihi lætitiam ſalutaris tui,& ſpiritu principali confirma me.

H Lętabatur propheta de aduentu filij dei antequam peccaret,& certus quòd de ſuo naſciturus erat ſemine, antequam laberetur gaudebat.Sed poſtquam vxoris Vriç amore deceptus modum in peccando non habuit,ne ſibi deus hoc offenſus ſubtraheret quod antea placatus promiſerat,formidauit. Ideóque ait: Redde mihi lætitiam ſalutaris tui.) Salutaris qui eſt, niſi dei hominúmque mediator? *Salutaris eſt mediator Dei & hominum.* De quo iſte idem propheta in perſona dei patris dixerat:Propter miſeriam inopum,& gemitum pauperum nunc exurgam dicit dominus. *Pſalm. 11.* Ponam in ſalutari,fiducialiter agam in eo.Exurgere enim dicitur deus pater, cum filium mittit:qui quaſi iacere viſus eſt,cùm ſeruos miſit. Illi enim neminem ſaluare potuerunt:ſed filius hominis venit quærere, & ſaluum facere quod perierat. Ideoque perfectam & manentem ſaluationem in eo ſe poſiturum aſtruit, & in eo fiducialiter ſe dicit agere, quem conſtat nihil omnino peccati habuiſſe.Qui enim grauium ſibi conſcius eſt delictorum,non poteſt fiducialiter agere:quia poterit eum vel ille quem corripit reprehendere,vel conſcientia propria remordere. Redemptor vero noſter eò liberè loqui potuit, quo nunquam peccati maculam ex natiuitate, vel etiam ex operatione contraxit. Vnde turbis Iudæorum & principibus ſacerdotum inuidentibus & detrahentibus ipſe dicebat: I Quis ex vobis arguet me de peccato? *Ioan.8.* Fiducialiter ergo agebat, quem in nullo conſcientia accuſabat. Nam & de eo ſcriptum eſt,quòd erat docens tanquam poteſtatem habens,& non ſicut Scribæ & Phariſæi. *Matth.7.* Huius ergo ſalutaris ſibi reddi lætitiam Dauid poſtulat,in quo omnis ante aduentum ipſius electus ſperabat: Et ſpiritu principali confirma me.) Solet quibuſdam contingere, vt dum ſe purgatos per ſatisfactionem reputant, ab internæ mentis cuſtodia animum reſoluant.Qui quidem ipſa ſua elatione depreſſi,eò deterius corruunt, quo ſibi de indulgentia blandientes, vanæ ſpei ſecuritatem promittunt.Inde eſt quod propheta exorat dicens: *Pſalm. 85.* Lætetur cor meum, vt timeat nomen tuum. Non dicit lætetur,vt ſecurum ſit:ſed lætetur vt timeat. Ac ſi apertè dicat:Ita me correctum facito gaudere de venia,vt tamen nunquam deſinam eſſe ſuſpectus de culpa. Sic & in hoc loco poſtquam ſibi reddi ſalutaris dei lætitiam petiit,ne ſibi dimiſſus ad deteriora prorueret,illicò adiunxit: Et ſpiritu principali confirma me.) Sciebat enim quia infirma eſt omnis anima,niſi ſancti ſpiritus fuerit virtute firmata. Nam & de apoſtolis dictum eſt: *Pſalm. 31.* Verbo domini cœli firmati ſunt,& ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. *Apoſtoli cœlorum nomine repræſentantur.* Quid enim cœlorum nomine, niſi ſancti Apoſtoli deſignantur? Qui nimirum verborum imbribus terram cordis noſtri inebriant,venturi iudicij minis & terroribus intonant,miraculorum ſignis, & operum ſanctitate coruſcant. Denique ipſi ſunt qui enarrant gloriam Dei. Quibus profectò tunc ſpiritus virtutem tribuit, cùm in igneis linguis apparens, in cordibus eorum diuini flammas amoris accendit.

Quod quidem apertè cognoſcere poſſumus, ſi quales ante, quales poſt aduentum ſancti ſpiritus fuerunt, perpendamus. Qui enim ad paſsionem tendentem magiſtrum fugientes reliquerant, poſtmodum per adiunctam ſancti ſpiritus gratiam roborati, conſtanter & publicè nomen Chriſti prædicabant. Nam vt reliquos prætermittamus,ipſe Apoſtolorum princeps qui mori metuens vitam negauerat,cum facto conuentu cæteris Apoſtolis ſacerdotes & ſcribæ ne in nomine Chriſti loquerentur prohiberent,aiebat: Obedire oportet deo magis quàm hominibus. *Actu. 5.* Cœlorum igitur virtus de ſpiritu ſancto eſt, quia per infuſam ſancti ſpiritus gratiam facti ſunt in Chriſti confeſsione fortes Apoſtoli,qui prius fuerant ex fragilitate carnis infirmi. Niſi enim promiſſa chariſmatum dona illi dominici gregis paſtores ſuſciperent, eorum corda nullo virtutis decore claruiſſent. Hæc nanque virtus ſpiritus ſicut ab omni pœnarum, & mortis timore quos repleuerit efficit liberos,ita ab omni diabolicæ reddit tentationis incurſu ſecuros.Meritò ergo cui ſalutaris dei in remiſsionem peccatorum lætitia redditur, poſtulat vt in vera innocentia ſpiritus principalis virtute confirmetur.

Docebo iniquos vias tuas,& impij ad te cōuertētur.

Illos diuina clementia à peccatis per remiſsionem efficit liberos, quos præuidet vtilitati Eccleſiæ poſt conuerſionem profuturos. *Paulus vas eſt electionis.* Vnde Ananiæ de Saulo dixit: Vade,quoniam vas electionis mihi eſt iſte,vt portet nomen meum coram gentibus, L & regibus, & filiis Iſraël. *Actu. 9.* Magno igitur fructu dimiſſa ſunt illi à deo peccata. Qui enim prius blaſphemus, & perſecutor, ac iniurioſus extitit poſtmodum plus omnibus laborauit. Propheta ergo qui deleri iniquitates ſuas,& ſpiritu ſancto confirmari à domino poſtulat,quòd non ſine fructu hoc ſit futurum, affirmat dicens: Docebo iniquos vias tuas.) Vniuerſæ viæ domini miſericordia & veritas. Miſericordia eſt, qua ſine vllis præcedentibus meritis, pœnitentibus veniam tribuit. Veritas qua poſt gratiam vocationis & veniç,peccata impœnitentium punit.Ille ergo cui peccata dimittūtur, vias dei iniquos docet, cum peccantibus ſi reſipuerint, exemplo ſui ſpem tribuit veniæ,& inconuertibilibus,niſi ad veniam redeant, infert timorem gehennæ:Et impij ad te conuertentur.) O quàm vtilis eſt peccatorum remiſsio, quæ conuerſos non ſolum à peccatis liberos efficit, ſed etiam alios à via impietatis & iniuſtitiæ retrahit, flamma charitatis accendit. Hæc eſt enim charitatis euidens probatio,vt cui per gratiam dei contigerit à peccatorum vinculis eripi,ipſe ex zelo iuſtitiæ ſtudeat ad ſpem veniæ delinquentes hortari. Nullum quippe tam gratum deo eſt ſacrificium, quàm zelus animarum. M Exerceat ergo ſe in via dei, cui Deus peccata dimiſit, & exemplo ſuo peccatores, quoſque ad pœnitentiæ confugere remedium admoneat. Non ſit àrbor infructuoſa, aut ocioſus operarius, ſciens quia non ſolum manè venientibus ad veniam merces promittitur, ſed etiam circa vndecimam horam vocatis vitæ æternæ denarius præbetur. *Matth.20.*

Libera me de ſanguinibus deus deus ſalutis meæ, & exultabit lingua mea iuſtitiam tuam.

Niſi primitus me à peccatis liberaueris, non potero aliis eſſe exemplum conuerſionis. Libera ergo me de ſanguinibus, deſideriis videlicet carnalibus, quæ militant aduerſus animam. *1. Pet.2.* Caro enim & ſanguis regnum Dei non poſsidebunt. *1.Corin.15.* Deus deus ſalutis meæ. Nota in repetitione nominis,magnum affectum cordis, quaſi dicat: Meritò te vt me ſalues inuoco,quia tu ſolus es auctor ſalutis meæ. Nam domini eſt ſalus. A te ſolo eſt ſalus, quia ab omnibus aliis eſt infirmitas, vanitas vanitatum, & omnia vanitas. *Eccle. 12.* Non ſaluatur rex per multam virtutem,& gigas non ſaluabitur in multitudine virtutis ſuæ. Denique fallax equus ad ſalutem. *Pſalm.32.* Ex quibus verbis colligitur quòd nec ex diuitiis temporalibus, nec ex corporali fortitudine ſalus acquiratur: Et exultabit lingua mea iuſtitiam tuam.) Iuſtitia Dei, fides eſt, ſicut ſcriptum eſt: Credidit Abraham deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam, *Gene.15.* quia iuſtus ex fide viuit. *Fide carens iuſtus eſſe non poteſt.* Si ergo iuſti vita fides eſt, conſequens eſt eandem fidem eſſe iuſtitiam, ſine qua quiſque eſſe iuſtus non poteſt. Hanc itaque dei iuſtitiam ille cum exultatione enunciat, qui mundi

A mundi huius copiam,nec cupiens, nec inopiam metuens,omnem hęreticam prauitatem impugnat.Vel iuſtitia dei eſt,quod non vult mortem peccatoris.Homini nempe iuſtum videtur, vt ſuam vlciſcatur iniuriam.Dei vero iuſtitia eſt confitenti relaxare offenſam.

Domine labia mea aperies,& os meum annunciabit laudem tuam.

Non aliter iuſtitiam tuam proferre potero, niſi tu labia mea aperias.Tu es enim qui ora ſuperborum obſtruis,& linguas infantium diſertas facis. Hactenus os meum ego ipſe aperui,& ideo ex vaniloquio peccatum contraxi.Nunc verò vt tu aperias deſidero, qui nihil niſi quod ſuggeſſeris,loqui concupiſco. Illius labia deus aperit,qui non ſolum quid loquitur,ſed etiam quando & vbi, & cui loquatur attendit.Sapientia nanque dei dicit: *Eſaie 50.* Dominus dedit mihi linguam eruditam, quando ſcilicet oporteat ſermonem dicere: Meritò ergo ſapiens eſt,quia accepit à domino quo tempore ſibi loquendum ſit. Vnde non inconuenienter ait ſcriptura: *Eccli.20.* Homo ſapiens tacebit vſque ad tempus. *Eccli.28.* Hinc rurſum ſcriptum eſt: Ori tuo fac oſtium & vectem,& in verbis tuis iugum & ſtateram.Et fortaſſe hoc oſtium ſibi Propheta poſtulabat à domino,cùm dicebat: *Pſalm.140* Pone domine cuſtodiam ori meo,& oſtium circunſtantiæ labiis meis. Debemus enim os noſtrum claudere, & diligentius obſeruare† *†obſerare.*,ne quis in iracundiam excitet vocem noſtram, & contumeliam B rependamus contumeliæ. Iugum etiam in verbis noſtris eſſe,& ſtatera præcipitur,vt omne quod loquimur,& humilitate condiatur,& menſura ponderetur. Proferamus ergo ſermones examinatos libra iuſtitiæ,vt ſit grauitas in ſenſu,modus in verbis, pondus in ſermone. Nec prius loquendo os aperiamus,quàm expediat,ſed examinemus verba noſtra,ſi tacendum hoc,ſi dicendum aduerſus hunc, ſi tempus ſit ſermonis huius,poſtremò ſi à virtute modeſtiæ non diſſentiat. Nihil indecens, nihil inhoneſtum, nihil inuidum ſonans erumpat. Verum quia ad hæc omnia idonei eſſe non poſſumus, niſi hoc à largitore omnis gratiæ percipiamus,exclamandum eſt nobis cum propheta:Domine labia mea aperies,& os meum annunciabit laudem tuam.) Non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris. Ideoque propheta indulgentiam peccatorum primùm à domino expetit, & poſtmodum laudem ſe dei annunciaturum eſſe promittit, nobis patenter innuens,quia illi ſoli laudis Dei poſſunt ſentire dulcedinem, qui peccatorum ſuorum meruerint percipere remiſsionem. *Pſalm.32.* Vnde ſcriptum eſt: Rectos decet collaudatio. Quid autem laudabilius in deo, quàm miſericordia? *Pſal.144.* Scriptum nanque eſt: Confitentur domino miſericordiæ eius,denique:Miſerationes eius ſuper omnia opera eius. *Gene.1.* Quamuis enim laudabile ſit quòd hominem de limo terræ condidit: C laudabilius tamen eſt, quòd perditum proprij filij ſui morte redemit. Denique illud poteſtatis eſt, hoc gratiæ. Et os meum annunciabit laudem tuam.) *Auarus & luxurioſus ore ſuo deū nō laudāt.* Sunt enim plærique qui non ore laudant deum. Nunquam ſuo laudat ore deum auarus. Nunquam ſuo ore laudat luxurioſus. Nonne quaſi alienum os tibi videtur aſſumere,dum ea conatur quæ in corde non ſentit proferre? *Iob 17.* De quibus profectò ſcriptum eſt:Cor eorum longè eſt à diſciplina,propterea nō exultabunt:quia nimirum eorum laus ad omnipotentis dei aures nequaquam extollitur,quorum cor à ſemita iuſtitiæ per prauæ intentionis ſtudium elongatur. *Matt.15.& Marci.7.* Tales erant illi de quibus dominus dicebat: Populus hic labiis me honorat,cor autem eorum longè eſt à me.

Quoniam ſi voluiſſes,ſacrificium dediſſem vtique,holocauſtis non delectaberis.

Sacrificiū deo acceptabile eſt ipſū puro corde laudare. Sciebat propheta per ſpiritum,quia illa legalium inſtituta ſacrificiorum, ad inuiſibilis eſſent oblationis intelligentiam transferenda,quia illud verum & acceptabile eſt ſacrificium, quòd aliquis puro corde laudat deum. Vnde & alios in loco dicit·In me ſunt deus vota tua,quę reddam laudationes tibi.Et iterum: *Pſalm.49.* Immola deo ſacrificium laudis. Et rurſum. Sacrificium laudis honorificabit me.Cùm ergo dixiſſet,os meum annūciabit laudem tuam, ilico ſubiunxit: Quoniam ſi voluiſſes,ſacrificium dediſſem.) Ac ſi dicat: Laudis tibi offeram ſacrificium, ſciens quia carnalium nolis obſeruantiam cerimoniarum. Quoniam ſi voluiſſes ſacrificium dediſſem vtique, holocauſtis non delectaberis.) D Ideo nolo confidere in carnalis ritu ſacrificij, quia ſcio te hircorum & arietum occiſione non delectari. Tu es enim qui dixiſti: Non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos. *Ibidem.*

Sacrificium deo,ſpiritus contribulatus,cor contritum & humiliatum deus non deſpicies.

Nequaquam verè pœnitentiam agit, qui ex peccatorum ſuorum recordatione quandam ſpiritus tribulationem non ſentit. Quod quidem reprobis familiare eſt,quia etſi aliquando peccata ſua confiteantur,ea tamen diſtrictæ animaduerſionis fletibus non perſequuntur. Electi vero etiam ſi minima ſint quæ in ſe punienda inueniunt,zelo rectitudinis contra ſe erecti,ad pœnitentiæ ſe lamenta ſtudioſè ſuccendunt. Qui dum ſanctæ contemplationis pēnis ad cœleſtia ſe intuenda erigunt,eò ſubtilius ſi quid in ipſis vitioſum latebat inueniunt, quod ad diuinæ lucis claritatem vicinius accedunt. Tantóque eis diſplicet quod infirmum ex carne tolerant, quanto eos delectat quod ex incorruptibilis vitæ ſuauitate deguſtant.Vnde fit quòd graui in ſeipſos,vel pro ocioſis verbis, vel pro vanis cogitationibus inuectione deſæuiant,& quæ leuia antè crediderant, mox vt grauia & mortifera perhorreſcunt. Beneficia ſibi diuinitus collata conſpiciunt, culpas nihilominus anteactas ad memoriam reducunt. Vitæ huius corruptibilis ærumnoſas neceſsitates enumerant, quanta ſit cœleſtis gloriæ fœlicitas,in meditatione pertractant. E A qua quia per carnis fragilitatem retrahi ſe ſentiunt,validiſsimi ſeipſos interius vulnere doloris transfigūt. Dum ergo hæc omnia ante mentis oculos intenta conſideratione recolligunt,vehementiſsimæ tribulationis igne intrinſecus inardeſcunt. Hæc eſt illa ſpiritalis ſanctorum tribulatio, quam in cordibus eorum generat pœnitentiæ & deſiderij dilati amaritudo. *Iob.7.* Hanc nimirum Iob ſentiebat,cùm dicebat:Loquar in tribulatione ſpiritus mei. Electorum etenim linguas tribulatio ſpiritus commouet,vt reatum praui operis vox confeſsionis impugnet. Cor contritum & humiliatum deus non deſpicies.) Multi habent cor contritum, qui non habent cor humiliatum. Sunt enim plærique qui etſi peccata ſua fletibus puniunt,pauperes tamen opprimere poteſtatis ſuæ dominatione non ceſſant. Hi nimirum nequaquam purum ſacrificium deo offerunt,quia deteſtabilis ſuperbiæ illud admixtione corrumpunt. *Cor contritum,ſed nō humiliatū quidam habent.* Vel ſicut beatus Hieronymus hunc locum exponit, illi cor conterunt,ſed non humiliant,qui peccata quidem quæ commiſerunt deflēt,ſed tamen eadem committere etiam poſt fletus nō timent.Dum enim errorum ſuorum conſideratione reuocati,ad ea quæ dimiſerant redeunt,ſe contra conditorem ſuum per opera prauitatis extollunt.Ex ſuperbiæ nanque vitio eſt timorem Dei contemnere,cōditoris præcepta prauæ actionis tranſgreſsione calcare,cœleſtis vitæ gaudia manſura negligere, F damnationis perpetuæ infinita ſupplicia non timere.Illorum ergo ſacrificium deus nos accipit, qui lachrymis quidem ſe compunctionis abluunt, ſed eiſdem à quibus ante mundati eſſe videntur,peccatorum maculis in idipſum reuertentes ſordeſcunt.De talibus ſcriptum eſt: *Eccli.24.* Qui baptizatur à mortuo,& iterum tangit mortuum,quid prodeſt lauatio eius? Ille quippe lauatur à mortuo, qui per pœnitentiam mandatur à peccato. Quem ſi contigerit eadem quæ punierat iterando peccata cōmittere,nihil contuliſſe videtur adhibita ſatisfactionis lauatio, quem maculauit inhoneſtius iterata facinoris turpitudo. Quia igitur ſcriptum eſt:Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam, *1.Pet.5.* illos qui ſuperbiendo ad peccata redeunt,diuina iuſtitia reſpuit.Illos vero qui continendo & humiliando poſt tergum non reſpiciunt, clementia dei non deſpicit, quia ſcriptum eſt: *Pſalm.33.* Propè eſt dominus his qui tribulato ſunt corde: & humiles ſpiritu ſaluabit.

Benigne fac domine in bona voluntate tua Sion, vt ædificentur muri Hieruſalem.

Sion ſpeculatio interpretatur, per quam ſancta ſignificatur Eccleſia. *Sion Eccleſiam ſignificat.* Quæ in eminentioribus virtutem, & ſcientiæ locata veſtigiis, & cœleſtem patriam à longè proſpicit,& irruentes

Universidad de Deusto Biblioteca

G tes ſpiritalium inimicorum cuneos,interiori intuitu deprehendit. Cui deus tunc benignè fecit,quando filium ſuum in mundum miſit. Veniens autem filius dei,quam de diabolica poteſtate eripit,ſanctam ſibi Eccleſiam in vnitate ſpiritus confœderauit. De quo Ioannes ait: Qui habet ſponſam ſponſus eſt. *Ioan. 3.* Quid autem benignius quàm filium dei ſeruilem formam induere,mortis legibus ſubiacere proprio ſanguine nos redimere, æternæ vitæ aditum quem culpa obſtruxerat aperire, corpore ſuo nos paſcere,& de tenebrarũ poteſtate erutos,ad cœleſtem gloriam,& ad regnum nos lucis transferre? Quid denique benignius quàm quòd deus tradidit filium, vt redimeret ſeruum? Benignitatem nihilominus dei quotidie ſentit Eccleſia,cùm illam deus claritate ſuæ cognitionis illuminat,inter ſeculi turbines fluctuantem ſpiritus ſui virtute confirmat,ſuauitatis intimæ delitiis reficit, atque per eam peccantibus peccata dimittit. Et notandum quòd ait: In bona voluntate tua.) Vt intelligas nihil perfectum haberi poſſe ex meritis, ſed tantum conferri gratuito munere diuinæ miſerationis. Vt ædificentur muri Hieruſalem.) Per Hieruſalem,quæ viſio pacis interpretatur, ſancta anima accipitur, quæ futuram ſanctorum pacem mentis intuitu conſpicit, & omnibus in ſe mortificatis hoſtibus, illicitorum motuum impugnationem non ſentit. Cuius muri virtutes ſunt. Quos ille nimirum ædificat, qui ex operibus iuſtitiæ & pietatis, ſpiritale conſtruere ædificium non ceſſat. Vnuſquiſque autem Hieruſalem,aut Babylonis ciuis eſt. Sicut enim per amorem dei ſanctus quiſque Hieruſalem ciuis

Perfectum nihil conſequimur ex meritis.

Ciuis eſt qui libet Hieruſalem aut Babylonis.

H efficitur,ita per amorem ſeculi, omnis iniquus in Babyloniæ ſtructura operatur. Ad conſtruendum autem huius ſpiritalis Babyloniæ ædificium,peruerſi quique illius antiqui Babel imitantur exemplum. Cuius teſte ſancta ſcriptura, ciuitatis auctores,& pro ſaxis lateres, & pro cæmento bitumen habuiſſe leguntur. Per quod intelligitur quòd mundi amatores, carnalis vitæ conſtruunt municipium,quod ad vim ventorum, & impetus fluuij,facili impulſu velociter eſt ſubruendum. Notandum verò eſt, quia illi de quibus agitur,de Oriente veniſſe,& in campo Sennaar habitaſſe perhibentur. Cùm enim Chriſtus verè ſit Oriens, propheta atteſtante qui ait: Ecce vir Oriens nomen eius: de Oriente veniunt, qui à Chriſti conſortio malè viuendo recedunt. *Zacha. 6.* Sennaar autem interpretatur excuſsio dentium,ſiue fœtor eorum. In campo ergo Sennaar habitant, qui poſiti nõ in celſitudine virtutum,ſed in planitie vitiorum, & detractionem morſibus proximos lacerant,& in ocioſæ vitæ volutabro iacentes, infamiæ ſuæ circunquaque fœtorẽ exhalant. Quorum dẽtes tunc omnipotens excutit, cùm illorum facta ſimul & verba confundit. Vnde per prophetam ſcriptum eſt: Dentes peccatorum contriuiſti. *Pſalm. 57.* Et iterum: Dominus conteret dentes eorum in ore ipſorum, molas leonum confringet dominus.

Sennaar quid repræſentat.

I Nam de fœtore eorum per alium prophetam ſcriptum eſt: Computruerunt iumenta in ſtercore ſuo. *Ioel. 1.* Computreſcere,eſt carnales homines in fœtore luxuriæ vitam finire. Et Eſaias ait: Et erit pro ſuaui odore fœtor, pro zona funiculus. *Eſaiæ 3.* Quia nimirum hi praui operis fœtorem emittunt, qui abiecto cingulo caſtitatis funiculum intexunt laſciuiæ. De quibus dicitur per prophetam: Vę qui trahit peccata ſicut reſtem longam. *Eſaiæ 5.* Meritò ergo qui in Sennaar habitant, de lateribus ciuitatem ædificant: quia qui terrenis dediti ſunt, voluptatibus carnis inſeruiunt,de fragili materia mentis mutationem attollunt. Cæterum qui contempta terrenuram opum cupiditate, & carnalis vitæ abdicatis illecebris,per opera ſanctitatis virtutum in ſeipſis ſanctificationem accumulant, hi profectò lateres in lapides mutant. Et neque in arena mundanæ confidentiæ ſpiritalem ſtructuram erigunt, ſed in petra fidei, quæ Chriſtus eſt, atria nulli excidio obnoxia,ad ſimilitudinem euangelicæ illius parabolæ conſtituunt. Tales nimirum rectè cum Eſaia poſſunt dicere: Lateres ceciderunt, ſed quadris lapidibus ædificabimus. *Eſaiæ 9.* Sycomoros ſucciderunt,ſed cedros immutabimus. Lateribus quippe cadentibus, lapidibus quadris ædificat, quicunque carnis laſciuiam diſciplinæ ſtrictioris rigore caſtigat: qui membrorum legem,mentis lege ſuperat,qui corporis fortitudinem ſpiritus virtute commutat. Hinc nanque per prophetam dicitur: Qui confidunt in domino, mutabunt fortitudinem. *Eſaiæ 40.* Qui dum non dixit, accipient: ſed, mutabunt: apertè oſtendit,quia alia eſt fortitudo quæ deponitur, & alia quæ nouiter inchoatur. K Habent enim ſancti viri ſuam in hac carne poſiti fortitudinem,cùm vel pro fide certantes,tormenta omnia conſtantiæ virtute deſpiciunt, vel tentationes diabolicas armis ſpiritalibus protecti repellunt. De eis nanque per Salomonem ſcriptum eſt: En lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt,ex fortiſsimis Iſraël. *Cantic. 3.* Lectulum quippe Salomonis fortes ambiunt,quia intimam noſtri redemptoris requiem, ſancti quique indefeſſa deſiderij ſedulitate contemplantur. Hinc de ſancta Eccleſia electorum dicitur: Fortitudo & decor indumentum eius. *Prouer. 31.* Qui enim ita ſe in virtutibus decorum exhibet, vt tamen tentationum impugnationibus non repugnet, hic nimirum decore ad tempus induitur, ſed fortitudine nequaquam veſtitur. Quia verò ſancti dei,& ex operibus iuſtitiæ fulgidi,& ex aduerſariorum apparent impugnationibus veſtiti, rectè de eis ſub typo Eccleſiæ dicitur: Fortitudo & decor indumentum eius. Quiſquis ergo infirma carnis fortitudine contempta, in virile ſpiritus robur animum excitat,quaſi lateres in ſaxa quibus muri Hieruſalem ædificentur commutat. Poſſumus quoque per Hieruſalem, illam ſanctam ciuitatem accipere, quæ ex viuis lapidibus in cœlis conſtruitur, & ſicut ſponſa ornata viro ſuo à deo paratur. De illa nanque dicit Apoſtolus: Illa autem quæ ſurſum eſt Hieruſalem libera eſt,quæ eſt mater noſtra. *Gala. 4.* Quæ meritò dicitur libera,quia ab omni corruptionis moleſtia inuenitur aliena. Nec incongrue Hieruſalẽ dicitur,quæ veram in ſeipſa pacem ſine defectu experitur. Illa eſt enim ciuitas pacis, in quam nullus hoſtis ingreditur, & ex L qua nullus ciuis egreditur. Ciuitas inquam cuius plateæ auro mundo ſtruuntur,& in qua canticum lætitiæ indeſinenter cantatur. Quæ quidem,ſicut ſcriptũ eſt, nõ eget ſole neque luna: *Apoca. 21.* quia cùm illam deus præſentia ſuæ claritatis illuminet,impoſsibile eſt vt eam aliqua caliginis obumbratio obſcuret. Deus enim lux eſt,ſicut ait in epiſtola ſua Ioannes apoſtolus, & tenebræ in eo non ſunt vllæ. *1. Ioan. 1.* Quòd ſi tanta eſt claritas ſolis,vt totam ortu ſuo terram illuminet, quanta æſtimanda eſt dei claritas,qui & ipſum ſolem condidit, & ei ad vtilitatem noſtram hanc quam cernimus luminis venuſtatem infudit? Huius igitur Hieruſalem muri ædificantur cùm fideles ad vitam prædeſtinati,ad perfectionem iuſtitiæ deducuntur. Figuram autem huius ciuitatis illud Salomonis templum geſtauit, in cuius ædificatione lapidibus extructa,mallei ſonitus auditus non fuit. In ſacris enim ædificiis permanſuri, adhuc foris per flagella tundimur, vt in templo domini poſtmodum ſine aliqua percuſsione diſciplinæ diſponamur, quatenus quicquid in nobis ſuperfluum,aut diſtortum eſt,modo percuſsio reſecet,& tunc ſola in cœleſti ædificio concordia veritatis liget. Nec mirum ſi templum eadem ciuitas dicatur, quæ etiam tabernaculum dicitur, ſicut ſcriptum eſt: Ecce tabernaculum dei cum hominibus. M *Apoca. 21.*

Tunc acceptabis ſacrificium iuſtitiæ oblationes & holocauſta, tunc imponent ſuper altare tuum vitulos.

Aedificata cœleſti Hieruſalem, ſacrificium duntaxat iuſtitiæ acceptum erit domino, quia ibi non erit opus offerri ſacrificium pro peccato. In hac enim vita quia in multis quotidie delinquimus, oportet vt contriti cordis & contribulati ſpiritus Deo ſacrificium offeramus. In reſurrectione autem, cùm corruptibile hoc induerit incorruptionem,& mortale hoc induerit immortalitatem, nec vllus ſanctorum peccare poſtmodum poterit, nec quiſquam ad deum pro peccato orabit. In tantum nanque peccatum delebitur, vt etiam pœna peccati omnino deſtruatur, ſicut ſcriptum eſt: Abſorpta eſt mors à victoria. *1. Corin. 15.* Vbi eſt mors victoria tua? Vbi eſt mors aculeus tuus? Stimulus enim mortis peccatum eſt: Neceſſario ibi peccatum deeſſe conuincitur, vbi mortis aculeus non inuenitur. Non igitur oportet ibi offerri pro peccato ſacrificium, vbi nec in cogitatione admittitur delictum. Sacrificium itaque iuſtitiæ ſancti in æterna vita Deo offerent, quia in ſolo conditoris amore intenti, indefeſſas remuneratori ſuo in lætitia cordis laudes dicent. Vnde ſcriptum eſt: Beati qui habitant in domo tua domine, in ſecula ſeculorum laudabunt te. *Pſalm. 83.* Et iterum:

A *117.* tum: Vox exultationis & ſalutis in tabernaculis iuſtorum. Tũc electorum ſuorum oblationes deus acceptas habebit,quia ſanctas eorum meditationes nullius prauitatis admixtio commaculabit. Holocauſta nihilominus eorum accipiet: quia totum quod in eis erit, flamma diuinæ charitatis accendet. Et tunc imponent ſuper altare tuum vitulos.) Altare Dei filius eſt,de quo ipſe dominus ait: Altare de terra facietis mihi. *Exod. 20.* Quid eſt enim aliud altare de terra facere, niſi de Dei filij incarnatione non dubitare? Ipſe eſt nanque cui in hac vita cordium noſtrorum ſacrificia imponimus, & in quo cogitationes illicitas ne conualeſcunt mactamus. Vnde ſcriptum eſt: Beatus qui tenebit & allidet paruulos ſuos ad petram. *Pſal. 137.* Ad petram quippe paruulos noſtros allidimus,cùm orientes motus illicitos imitationis Chriſti intentione mortificamus. Sciptum eſt enim: Petra autem erat Chriſtus. *1. Corin. 10.* Ipſe ergo eſt petra ad quam cogitationes noſtras tenemus, ipſe altare cuius clementiæ peccatorum victimas imponere præſumimus. Denique peccata noſtra ipſe portauit. *1. Petr. 2.* Super ipſum ergo vitulos in æterna vita ſancti ſeipſos imponent, quia per gratiam dei liberati à lege peccati & mortis,quòd nulli iugo legis poſtmodum erunt ſubditi,totum attribuent gratiæ filij dei. Nullus enim hominum in cœlum aſcenderet, niſi filius Dei pro ſalute noſtra carnem ſumpſiſſet. Vel certè vitulos ſuper altare imponent, cùm depoſita primi hominis vetuſtate,& mortalibus exuti exuuiis, facti vituli, id eſt, innouati,& puri in perpetuum viuent. Quod ſi,vt præmiſ-

Cœlũ nemini pateret, niſi filius dei carnem ſumpſiſſet.

B ſum eſt,ſecundum moralem intelligentiam ædificationẽ, Hieruſalem accipere volumus, hunc quoque verſum eidem intellectui hoc modo conuenienter aptamus. Dictum eſt Dauid regi à domino: Non tu ædificabis mihi domum, quia vir ſanguinum es,poſtea verò filius eius re & nomine pacificus,& ſapientiæ gratiam à domino vltra mortales obtinuit,& templũ mirifici operis ſicut liber hiſtoriarum atteſtatur, deo Iſraël ædificauit. *1. Para. 17.* In quo datur intelligi,quia dum cum hoſtilibus vitiorum cuneis,virtutum oppoſitione configimus, domum ſapientiæ nequaquam ædificare valemus, vbi verò ſuperatis aduerſariorum agminibus,& paſsionum depulſa babarie,pacem in nobis factam, omnibus mentis imperiis carne iam temperante ſenſerimus, tunc corpus noſtrum inuiolabile templum domino conſtruimus,in quo & ſacrificium quod ex zelo iuſtitiæ veritatem prædicantes offerimus, deus accipit, & oblationes ſanctarum meditationum,& igne feruentis deſiderij ardentium orationum holocauſta aſſumit. Super altare quoque cordium noſtrorum ponimus vitulos, ſi cornua producentes, & vngulas, & hæreticorum ſententias vtriuſque teſtamenti auctoritate nouerimus comminuere,& virtutes à vitiis per ſtudium diſcretionis ſeparare. Per vngulas enim vitulorum,quæ finduntur,diſcretionem accipimus: per cornua verò,vtriuſque teſtamenti præcepta notamus. Vel certè cornua producimus, ſi etiam in his quæ carnis ſunt, deo placere ſtudeamus. Cornu

Vitulorum vngulæ diſcretionem ſignant.

C nanque cùm de carne ſit,carnem ſuperexcedens dureſcit. Quiſquis ergo carnis infirmitate depoſita, etiam per carnis obſequium opera virtutis effecerit,quaſi cornua de carne producit.

Prologus quarti Pſalmi pœnitentialis.

ORatio pauperis cùm anxiatus fuerit,& coram domino effuderit precem ſuam. Qui eſt iſte pauper cuius in hoc Pſalmo notatur oratio,niſi ille de quo ait Apoſtolus: *Philip. 2.* Qui cum eſſet diues,pauper pro nobis factus eſt? Ipſe enim vt nos diuitiarum ſuarum efficeret participes,paupertatis noſtræ ſuſcepit neceſsitates. Exinaniuit nanque ſemetipſum, formam ſerui accipiens,in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Humiliauit ſemetipſum,factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis. Sicut autem pauper pro nobis factus eſt,ita & pro nobis anxiatus eſt. Denique & pro nobis eſt morti traditus,& pro nobis in ligno ſuſpenſus. *1. Corin. 15.* Mortuus eſt enim, vt ait Apoſtolus, propter delicta noſtra,& reſurrexit propter iuſtificationem noſtram. Ex humana autem natura habuit vt anxiaretur, ex qua habuit etiam vt moreretur. Orat ergo caput noſtrum in Pſalmo hoc,vt illuc reducamur per gratiam, vnde per primi parentis cecidimus culpam. Poteſt etiam hæc oratio conuenire vnicuique qui pauperem ſe eſſe intelligit,& ſuarum miſeriam neceſsitatum agnoſcit, qui fallaces eſſe diuitias ſeculi iſtius conſiderat, & quàm horrendum ſit in manus dei viuentis incidere penſat. D Qui poſt tergum reductis oculis cogitat vnde ceciderit,& circunſpectis omnibus quæ imminent, quas inuenerit calamitates attendit. Hæc itaque omnia ante mentis oculos omnis pauper congerat, & pauperem Chriſtum pro nobis anxiatum conſiderans, miſeriarum ſuarum multitudinem attendat. Quanta gloria in Adam fuerit creatus recolligat,& in eis omnibus anxiatus,nõ in oculis hominum,ſed coram domino precem ſuam effundat, dicens:

Chriſtus quare voluit eſſe pauper.

Oratio vni cuique ſalutaris.

Explanatio quarti Pſalmi pœnitentialis.

DOmine exaudi orationem meam, & clamor meus ad te veniat.

In hac oratione quam expoſituri ſumus, quædam ipſi attribuuntur capiti, quædam noſtræ conueniunt infirmitati. Nec mirandum ſi ea quæ nobis ſolummodo congruunt,quaſi ſint ſua Chriſtus pronunciat. Vnum quippe corpus eſt tota ſancta vniuerſalis Eccleſia, ſub Chriſto Ieſu ſuo videlicet capite conſtituta. Vnde ait Apoſtolus: Ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ,qui eſt principium, primogenitus ex mortuis. *Coloſſ. 1.* Ipſa eſt enim quæ per Prophetam iucundatur,& dicit: Nunc exaltauit caput meum,ſuper inimicos meos. E *Pſalm. 26.* Pater enim filium, qui eſt caput Eccleſiæ, ſuper inimicos eius exaltauit, cum deſtructo mortis imperio, in ſuæ illum maieſtatis æqualitate conſtituit, cui & dixit: Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos, ſcabellum pedum tuorum. *Pſalm. 109* Chriſtus itaque cum tota ſua Eccleſia, ſiue quæ adhuc verſatur in terris, ſiue quæ cum eo iam regnat in cœlis,vna perſona eſt. Et ſicut eſt vna anima quæ diuerſa corporis membra viuificat, ita totam ſimul Eccleſiam vnus ſpiritus ſanctus vegetat & illuſtrat. Sicut nanque Chriſtus,qui eſt caput Eccleſiæ, de ſpiritu ſancto conceptus eſt,ſic ſancta Eccleſia quæ corpus eius eſt,eodem ſpiritu ſancto repletur vt viuat,eius virtute firmatur, vt in vnius fidei & charitatis compage ſubſiſtat. Vnde dicit Apoſtolus: Ex quo totum corpus per nexus,& coniunctiones ſubminiſtratum, & conſtructum creſcit in augmentum dei. Iſtud eſt corpus extra quod non viuificat ſpiritus. Vnde dicit beatus Auguſtinus: Si vis viuere de ſpiritu Chriſti,eſto in corpore Chriſti. De hoc ſpiritu non viuit hæreticus,non viuit ſchiſmaticus, non viuit excommunicatus: non enim ſunt de corpore. Eccleſia autem ſpiritum viuificantem habet,quia capiti ſuo Chriſto inſeparabiliter adhæret. Scriptum eſt enim: Qui adhæret domino,vnus ſpiritus eſt cum eo. *1. Corin. 6.* Pro membris itaque orat caput in hoc Pſalmo,vt corporis ſui orationem deus pater exaudiat,& vt eius clamor ad diuinæ maieſtatis aures aſcendat. Quotidie enim orat Chriſtus pro Eccleſia, de quo teſtatur Apoſtolus Paulus: Quia ſedens ad dexteram patris interpellat pro nobis. F *Coloſſ. 3.* Denique & ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris. Poteſt autem hęc oratio vnicuique conuenire fideli,qui à deo poſtulat in bono perſeuerantiam, & tam ſancti deſiderij quàm etiam irremiſſæ operationis emittit clamorem. Clamor autem aliquando in bona, aliquando in mala ſignificatione accipitur. Clamat enim iuſtus cùm operatur iuſtitiam ex deſiderio. Clamat & impius cùm peccatum adiungit peccato. Clamabat Moyſes cùm populum de Aegyptiaca ſeruitute liberatum, ad terram promiſsionis per deſertum deduceret. Clamabat & populus Gomorrhæus, cùm ex frequentiſsima peccati perpetratione deum ad iracundiam prouocaret. Denique & Moyſi tacenti dictum eſt à domino: Quid clamas ad me? *Exod. 14.* Et de illis ait dominus: Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum aſcendit ad me. Vnde quidam nos admonet dicens: Auferatur clamor de medio veſtrũ. Hic autem pro irremiſſa operatione clamor accipitur,cum dicitur: Clamor meus ad te veniat:) Notandum vero eſt quòd cùm præmiſiſſet, audi orationem meam, ſtatim adiecit: Et clamor meus ad te veniat.) Illi enim à domino exaudiri merentur, qui diuini zelo amoris accenſi,omnia quæ poſſunt bona operantur. Nam qui peruerſis actionibus aſſuetus,operibus iniquitatis inuigilat,nequaquam dignus eſt exauditione cum orat. Hinc nanque per ſemetipſam veritas ait: Non omnis *Matth. 7.*

Chriſtus cũ ſua eccleſia eſt vera perſona.

Clamor eſt & bonus & malus.

qui

Universidad de Deusto Biblioteca

G qui dicit mihi domine domine, intrabit in regnum cœlorum. Si volumus igitur vt ad aures dei nostra perueniat oratio, studeamus necesse est, vt ab omni admixtione prauitatis nostra mundetur operatio, vt possimus Deo cum propheta dicere. Clamor meus ad te veniat.)

Non auertas faciem tuam à me, in quacunque die tribulor, inclina ad me aurem tuam.

Domin' in suos iratus quid facit. Ad similitudinem dominorum dictum est, qui cùm pro alicuius suorum culpa grauiter offenduntur, solent eum à conspectu suo expellere, & à familiarium assistentium collegio separate supplicante faciem auertere, roganti veniam denegare. *Misericordia Dei est benignissima.* Deus verò licet cùm superbiendo ab eo auertimur, à nobis per iustitiam auertatur, tamen cùm humiliati ad eum cõuertimur, ad nos per misericordiam conuerti non dedignatur. Ipse est enim qui dicit: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. *Ezech. 18.* Et iterum: Si impius egerit pœnitentiam de omnibus peccatis suis quæ operatus est, & fecerit iudicium & iustitiam, vita viuet, & non morietur. Omnium iniquitatum eius quas operatus est, & non recordabor, in iustitia sua quam operatus est viuet. Ecce patet nobis sinus misericordiæ Dei. Quare misericordiam dei à nobis excludimus? quare vocationem eius audire dissimulamus? Non enim solum a conuersis non auertitur, sed etiam auersos vt conuertantur hortatur. Hinc est enim quod per Prophetam dicit: Si dimiserit vir vxorem suam, & illa recedens duxerit virum alium, nunquid reuertetur ad eam vltra? *Hiere. 3.* Nunquid non polluta & contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus tuis multis, tamen reuertere H ad me, dicit dominus. Mulieris derelictæ & fornicantis similitudinem adducit, vt eius cognoscamus pietatem, & sciamus eò nos illum grauius offendere, quo non cessat nos etiam post delictum vocare. Hæc autem vocationis dei clementia à parte exprimitur, cùm homini auerso per alium prophetam dicitur: *Esaiæ 30.* Et erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, & aures tuæ audient vocem post tergum monentis. Ille enim coram positus verba dei percipit, qui antequam peccatum perficiat, voluntatis eius pręcepta cognoscit. Quasi enim adhuc ante faciẽ eius stare est, necdum eum peccando contemnere. Cæterùm si abiecto timore Dei iniquitatem operari cœperit, quasi terguꝫ in faciem eius mittit. Sed & post tergum subsequens deus abscedentem admonet, quia etiam nequitia perpetrata ad se eum reuerti persuadet. Audiamus ergo vocem post tergum monentis, & ad inuitãtem nos deum saltem, post peccata reuertamur, vt si iustitiam vindicantis formidare negligimus, saltem vocantis & miserentis pietatem erubescamus. In quacunque die tribulor inclina, &c.) Ecce iam caput nostrum sedet à dextris dei, & tamen se dicit tribulari. Vbi ergo tribulatur, nisi in corpore? Nam quòd in corpore tribuletur, manifestè ostẽdit cum *Act. 8.* Saulo persecutori dixit: Saule Saule quid me persequeris? Et I Petro ait: Venio Romam iterum crucifigi. Qui enim in seipso iam pridem crucifixus fuerat, in Petro iterum se crucifigẽdum dicebat: Quamuis sit in electorum cordibus etiam alia tribulatio quam in eis generat continua pœnitentiæ amaritudo. Qui enim mala quæ commisit, ante mentis oculos congerens, pro singulis quibuscunque compungitur, in arcano cordis ma- *Consuetudo bona viri electi.* gna & amara doloris, & metus anxietate contribulatur. Solent nanque electi viri ad ea quorum sibi sunt conscij peccata, mẽtis intuitum reducere, & modis eorum cauta singulatim consideratione perspectis, singula quæque deflere, vt hoc modo cordis sui præparent habitaculum, dum per vnumquodque erroris sui deplorant excessum. *Threno. 1.* Hinc nanque Hieremias ait: Diuisiones aquarum deduxit oculus meus. Diuisas quippe aquas ex oculis deducere, est dispertitas lachrymas vnicuique peccato tribuere, & iniquitatis gaudia satisfactionis doloribus compensare, quatenus dum nunc huius, nunc illius delicti memoria mens acrius tangitur, simul de omnibus singulis commota purgetur. Quod verò ait: Inclina ad me aurem tuam.) Tale est, quasi dicat: Aeger sum, non possum me erigere ad te quia non est hominis dirigere viam suam. Sed tu more fidelis medici, inclina ad me aurem tuam. Inclina autem, quia non erigo ceruicem. Scio enim quia si me erexero, longius discedis: si humiliauero, proprius accedis. Sicut enim humiliato appropinquas, ita te ab elato elongas. Ideo ego tribulor, vt ad me inclines K aurem tuam.

In quacũque die inuocauero te, velociter exaudi me.

Non iam terrenus terrena desidero, sed à prima captiuitate liberatus, cœlestia concupisco. Exaudi ergo me orãtem non pro diuitiis seculi, non pro gloria temporali, non pro fœcunditate pignorum, non pro morte inimicorum. Velociter autem exaudi, vt in me adimpleas quod dixisti: Adhuc loquente te, dicam ecce assum. Multi vocant deum, sed non inuocant, quia labiis tantummodo, non cordis affectu orare procurant. Qui verò deum toto corde desiderat, confidenter clamat: In quacunque die inuocauero te, velociter exaudi me.) In die inuocat, qui in mentis puritate deum exorat. Cuius iustitia cum vias suas domino reuelauerit, sicut lumen educitur, & iudiciũ, sicut ait propheta, tanquam merides illustratur. Vnde & scriptum est: Sentite de domino in bonitate, & in simplicitate cordis querite illum. *Sapien. 1.* Cordis enim simplicitas dies est, quam fraus non obnubilat, non obtenebrat mendacium, non obscurat inuidia, non obfuscat dolus, quam lux veritatis illuminat, præsentiæ diuinæ claritas illustrat. *Prouer. 16* Scriptum est enim: Cum simplicibus sermocinatio eius. Deo autem sermocinari, est per suæ præsentiæ illuminationem humanis mentibus voluntatis suæ arcana reuelare. Cum simplicibus igitur deus sermocinari dicitur, quia illorum mentes de arcanis cœlestibus suæ inspirationie claritate illuminat, quos nulla caligo duplicitatis obumbrat. Quo contra de non simplicibus dicitur: Virum sanguinum & dolosum abominabitur dominus. *Psalm. 5. Sapien. 1.* Et Salomon ait: Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum & auferet se à cogitationibus quæ L sunt sine intellectu. Constat ergo quia istos inhabitando illuminat, illos recedendo excæcat.

Quia defecerunt sicut fumus dies mei, & ossa mea sicut cremium aruerunt.

Spectat hoc ad id quod dixit, velociter exaudi me. Quasi diceret: Opus est vt velociter me exaudias, quia dies mei defecerunt, videlicet ad defectum velut fumus deuenerunt. Per dies suos hic vult intelligi omne tempus quo mandata dei postposuit, & funestis periturarum rerum accensus desideriis, sibi nõ deo militãs carnaliter vixit. *Anima peruersa habet hic diem suam.* Habet enim in hac vita diem suam anima peruersa, quæ transitorio gaudet in tempore, & lætifera carnalis delectationis perfruitur iucunditate. Hinc est quod saluator noster præuaricatrici Hierusalẽ, destructionis suæ iustum excidium comminans, ait: Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi. Diem etenim suam ille tunc populus habebat, quia in rerum labentium opulentia confidens, quiete & successu gaudebat. Quorum nimirum oculos prosperitas clauserat, vt nec visitationis suæ tempus cognoscerent, nec imminentium malorum contritionem viderent. Sicut enim cordis oculos flagella aperiunt: sic mentis aciem aliquotiens successus prosperi retundunt, adeo vt seipsam mens cognoscere nõ valeat, quam prosperitatis mundanæ oblectatio captiuat. M Hinc nanque Salomon ait: Auersio populorum interficiet eos, & prosperitas stultorum perdet eos. *Prouerb. 1.* Istaeliticum ergo populum prosperitas perdidit, cuius in die sua oculos ne futuri excidij vastitatem cognoscerent, clausit. *Hiere. 17.* Hæc est dies de qua Hieremias ait: Diem hominis non desideraui. Dicat & fidelis anima: Defecerunt sicut fumus dies mei.) Fumus, sicut est omnibus notum, in altum quidem se in primis erigit, sed citò deficiens, quasi non fuerit euanescit. Sic nimirum si humana superbia cum rerum opulentia intumescens, se in altum extulerit, à statu suæ celsitudinis corruens, ad ima ruit. *Lucæ 14. Psalm. 36.* Hinc nanque per semetipsam veritas ait. Omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. Hinc per prophetam scriptum est: Vidi impium superexaltatum, & eleuatum sicut cedros libani. Et transiui, & ecce non erat: quæsiui eum, & non est inuentus locus eius. Qua in re pensandum est, peruersorum potentia qualiter destruitur, quorum nec locus quidem post modicum inuenitur. Sequitur: Et ossa mea sicut cremium aruerunt.) Per ossa, rationem & intelligentiam possumus accipere, quæ quasi sicca remanent, dum factorum & virtutum pinguedinem non habent. *Psalm. 62.* De qua profectò pinguedine dicit Propheta: Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Vel per ossa, fortiores

A tiores qui sunt in Ecclesia accipimus, quia sicut per ossa corpus nostrum vegetatur, ita per illos corpus Christi quod est Ecclesia, regitur & sustentatur. Habet enim & corpus Christi carnem suam, infirmos scilicet, virtutum carentes fortitudine, qui *Iob. 19.* perfectorum indigent sustentatione. De hac carne in persona *Pelli meæ consumptis &c. notabis in expositio* Christi rectè per Iob dicitur: Pelli meæ, consumptis carnibus, adhæsit os meum. Quod nimirum in passione Christi impletum est, quando discipulis fugientibus mulieres steterunt, & vsque ad crucem secutæ sunt. Scimus enim quia in corpore hominis pellis exterius eminet, caro verò ossibus introrsus adhæret. Pelli ergo consumptis carnibus os Christi adhæret, quia fugientibus & dubitantibus Apostolis, qui ei familiarius astiterant, mulieres quæ quasi remotiores esse videbantur, nec à cruci suspensi, nec à sepulti monumento discedebant. Quia verò sancti viri imperfectis delinquentibus condolent, & eorum infirmitati cõpatiuntur, rectè nunc dicitur: Ossa mea sicut cremium aruerunt.) Quod euidenter ostendemus, si vnum exemplum ad medium deducamus. Videamus vnũ de ossibus Christi quomodo cum infirmantibus infirmetur, cum dolentibus *2. Corin. 11.* doleat, cum arescentibus arescat. Ait enim: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror? Vides quomodo omnium in se infirmitates transtulerat, omnium casus velut proprios deflebat. Ideoque ait: Vt lugeam omnes *1. Corin. 9.* qui peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam. Denique & omnibus omnia factus est, vt omnes lucrifaceret. Ossa ergo si- B cut cremium consumpto adipe arent, cùm perfecti quique carnalium infirmitatibus condolent, & se quasi spiritali pinguedine æstimant vacuos, dum illos aspiciunt virtutum auxiliis destitutos. Cuius infœlicitatis causam manifestè aperit, cùm subiungit:

Percussus sum vt fœnum, & aruit cor meũ, quia oblitus sum comedere panem meum.

Esaiæ 40. Homo fœno cõparatur. Scriptum est in Esaia: Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius, quasi flos agri. Et rursum: Verè fœnum est populus. Homo nanque fœno comparabilis est, quia per natiuitatem viret in in carne, per iuuentutẽ candescit in flore, per mortem aret in *Iob 13.* puluere. Ipse est enim, Iob attestante, qui quasi flos egreditur & conteritur. Hæc autem mors & contritio, quæ ad omnes ho- *Roma. 5.* mines ex iustæ damnationis sententia peruenit, ex primi hominis peccato descendit. Vnde & Apostolus ait: Per primum hominem peccatum intrauit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit. Homo ergo qui si in creatoris obedientia perstitisset posset inæternum viuere, propter inobediẽtiæ culpam percussus est mortalitate. De qua nimirum percussione in hoc loco dicitur: Percussus sum vt fœnum, & aruit cor meum.) Quia ergo primus homo peccando mortem C incidit, propagata generis humani successio à rationis intimæ viriditate consequenter exaruit. Quare autem cor humanum ab illo aruit virore in quo cõditum fuit, subdendo manifestat. Ait enim: Quia oblitus sum comedere panem meum.) Panem *Panis primi hominis.* suum in paradiso primus homo conditus habuit, quandiu inconcusso mentis vestigio conditoris sui præcepta seruauit. Panis autem eius fuit visionis diuinæ delectatio, verbi dei satietas, internæ quietis gaudium, lucis inaccessibilis splendor, sapientiæ refectio, angelorum societas, amor dei, iubilum spiritus, contemplationis suauitas, collocutionis desiderium, securitas mentis, præsentia creatoris. Quem panem tunc profectò perdidit, cum serpentis suggestioni consensit. Tangens enim vetitum, oblitus est præceptum. Vnde factum est vt qui tenebat arcem beatitudinum, in lacum incideret miseriarum. Et qui intimæ reficiebatur suauitate dulcedinis, panem postmodum manducaret doloris. Quicunque ergo illius portat imaginem, factus est de terra terrenus, panem suum comedere obliuiscitur, quia terrenæ voluptatis captus illecebris, in verbo dei non *Panis noster est verbum Dei.* delectatur. Panis etenim noster, verbum dei est. Hinc nanque per semetipsum veritas ait: Non in solo pane viuit homo, sed *Lucæ 4.* in omni verbo quod procedit de ore dei. Sequatur ergo obliuionem commemoratio, & esuriem refectio comitetur, vt panem illum qui de cœlo descendit manducantes, & pœnam euadamus mortis perpetuæ, & vitæ participemus æternæ, sicut do- *Ioan. 6.* minus ait in Euangelio: Si quis manduceuerit ex hoc pane, viuet in æternum. D

A voce gemitus mei, adhæsit os meum carnis meæ.

Arescẽte corde propter panis & vini inopiam, & obliuionem, vox gemitus emittitur, quia vbi à desiderio vitæ æternæ defecerit intentio, consequenter de corde procedit malarum cogitationum vociferatio. In qua nimirum os adhæret carni, si ratio subigitur delectationi. Quæ nimirum vox gemitus dicitur, quia per eam ad tristitiam peruenitur. Aut enim in hac vita generat dolorem pœnitentiæ, aut in futuro cruciatum parit vindictæ. Possumus quoque per vocem gemitus vocem serpẽtis accipere, qua primis hominibus vt de interdicto gustarent persuasit, eósque deos futuros fraudis suæ dolositate promisit. Illa est enim vox gemitus per quam omnes peccauimus, per quam mortales & passibiles facti sumus. Vox per quam à cœlestibus gaudiis cecidimus, & in valle lachrymarum exulamus. Per hanc vocem os carni adhæsit, quia Adam Euæ consensit. *Adam & Euã vnusquisque habet.* Habet in se vnusquisque Adam & Euam. Sicut enim in illa prima hominis transgressione suggessit serpens, delectata est Eua, consensit Adam: sic & quotidie fieri videmus, dum suggerit diabolus, delectatur caro, cõsentit spiritus. Nos quippe cum tentamur, plerunque in delectationem, aut etiam in consensum labimur. Sicut autem peccatum illud subsecuta est mors, sic & peccato consentiens moritur anima, quia à vita sua, quæ deus est, separatur. Mortui enim sumus, quando implemur ossibus mortuorum. Mortuus est sermo malus, qui ex ore nostro E procedit. *Psalm. 5.* Scriptum nanque est: Sepulchrum patens est guttur eorum. *Psalm. 9.* Habemus autem portas per quas mortui efferimur, corporis videlicet sensus, de quibus ait propheta: Qui exaltas me de portis mortis. *Portæ mortis sunt sensus nostri.* Hæ sunt enim portæ per quas mors ingreditur, & per quas mortuus effertur. Nam quod per illas mors ingrediatur, testatur alius Propheta, qui ait: *Hiere. 9.* Intrauit mors per fenestras nostras. *Matth. 5.* Qui enim vidit mulierem ad concupiscendã eam, mortem per oculorum fenestras admisit. Qui verò seminat inter fratres discordias, & iniquitatem in excelso loquitur per oris portam mortuus effertur. Et quidem mihi hoc significare videtur iuuenis extra ciuitatis portam delatus, quem suscitauit Iesus. *Lucæ 7.* Signat enim hominem delectatione mortuum, & per praui operis iudicia iam extrà portas perlatum. Obsecro domine Iesu vt cunctas meæ ciuitatis portas iustitiæ facies, vt ingressus in eas confitear nomini tuo, tuæque maiestati, cum iustis per eas intrantibus, vt mors ibi aditus ingressum non habeat, passio non dominetur, sed occupet salus muros eius, & portas illius laudatio.

Similis factus sum pellicano solitudinis, factus sum sicut nycticorax in domicilio.

Pellicanus auis est amans solitudinem, in qua venenatis animalibus vescitur, & ideo per eam peccator designatur, qui in deserto huius mundi corde habitans, ærumnosis istius vitæ captus illecebris, veneno delectatur diabolicæ persuasionis. F Nycticorax, qui alio nomine bubo dicitur, in dirutarum domuum ædibus moratur. Solet autem nocte cantum cantare, per quod notantur hi qui in tenebroso tripudiant opere, & in mentium suarum exultant destructione. Sed quia sagena Ecclesiæ missa in mari præsentis seculi, non solum malos pisces colligit, sed etiam bonos trahit, rectè nunc dicitur:

Vigilaui, & factus sum sicut passer solitarius in tecto.

Vigilat qui ad aspectum veri luminis mentis oculos apertos tenet. Vigilat qui seruat operando quod credit sicut scriptum est: Beatus qui vigilat & custodit vestimenta sua. Vestimentum tuum, fides tua est: vestimentum tuum operatio tua est. *Apoca. 16.* Custodi ergo ne deripiant alieni laborem tuum: ne denuderis, & appareat ignominia tua. *Passer hominem prudẽtem notat.* Esto sicut passer solitarius in tecto. Per passerem quæ cauta & querula auis est, & in domibus nidificat, rectè homo intelligitur, qui in excelsis habitans, & solitudinem incolens, pro peccatis suis clamare non cessat. Prudentis enim & circunspecti viri est, in alto nidum ponere: & pro peccatis plorare, & solitudinem inhabitare: quatinus in opere terrena non appetat, & in lamentis veniam acquirat, & in habitatione inanium strepitus cogitationum effugiat, vt possit dicere cum propheta: Elongaui fugiens, & mansi in *Psalm. 54.* solitudine

Universidad de Deusto
Biblioteca

G solitudine. Vel etiam caput nostrum, pellicauus fuit solitudinis, quando natus est in Iudæa, quæ erat sola ciuitas plena populo, prophetis videlicet, & iustis orbata, & spiritus sancti virtute destituta. Nycticorax extitit, quando his qui in tenebris erant, regnum Dei euangelizauit. De illo nanque scriptum est
Thren. 1. lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt;
Ioan. 1. Si enim cognouissent, nũquam dominũ gloriæ crucifixissent.
1. Corint 2. Per domicilium Iudæos intelligimus, qui ex parte diruti erant, & ex parte stare videbantur, pro eo quod circuncisionem tenentes, legem & prophetas habebant, sed in eum quẽ prophetæ in carne venturum prædixerant, nequaquam credebãt. Stabant quidem in eis patietes carnalis obseruantiæ, sed corruerat tectum fidei & disciplinæ. Occiderunt ergo vitam mortui, & lucem tenebræ extinxerũt. Sed quid vltra fecerit audiamus.
Vigilaui & factus sum sicut passer solitarius in tecto.) Vigilauit, quia à mortuis resurrexit. Qui enim dormiuit in morte, vigilauit in resurrectione. Hinc nanque ait: Ego dormiui & somnum cepi, & resurrexi. Hinc Iacob in benedictione ait: Catulus leonis Iuda, ad prædam fili mi ascendisti, requiescens accubuisti vt leo, & quasi leæna, Quis suscitabit eũ? Quis est iste catulus leonis, nisi ille de quo in Apocalypsi ad Ioannem dicitur: Vicit leo de tribu Iuda? Qui ad prædam ascendit, quia fortem armatum fortior superueniens expugnauit. Arma eius abstulit, quia iure illo quod in hominibus habere videbatur, eum priuauit. Ille enim dum ambiit illicita, perdidit acquisita. Spolia quoq; eius distribuit, quia vasa iræ fecit vasa misericordiæ.
Psalm. 3. *Gene. 49.* *Christus dicitur catulus leonis.* *Apoca. 5.*
H Hinc ergo leo requiescens accubuit, quia mortem sponte subiit. Sed nullus eum suscitauit, quia per diuinitatis suæ potentiã ipse à mortuis resurrexit. Et quia post resurrectionem suam in cœlum ascendit, rectè cum præmisisset vigilaui, subiecit: Et factus sum sicut passer solitarius in tecto.) Quia solus inter mortuos liber, cum patre regnat in cœlo. Vnde & ait: Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, filius hominis, qui est in cœlo. Ferunt philosophi quòd pellicanus filios suos statim vt nati sunt, interficit: postea verò per triduum multo dolore se adficit, eisque quodammodo naturæ affectũ ostendit. Postea verò mater seipsam vulnerat, eósque sanguine suo resuscitat. Quis verò pater noster & mater, nisi mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus? qui occidit in nobis omnem iniquitatem, vt meliorem inueniamus resurrectionem, sicut ipse
Ioan. 3. *Pellicani natura.* *Deut. 32.* *Osee 6.* ait: Ego occidam, & ego viuere faciam. Et de eo per prophetã scriptum est: Viuificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos. Clamat adhuc in solitudine caput nostrum vel membrum eius, cùm eos vocat qui nondum agnouerunt veritatem. Clamat in domicilio, dum eos ad pœnitentiam qui ceciderunt
I inuitat. Clamat in tecto, cùm admonet vt foras mittamus timorem. Vnde in Euangelio discipulis ait: Quæ in aure auditis, prædicate super tecta.
Matth. 10.

Tota die exprobrabant mihi inimici mei, & qui laudabant me, aduersum me iurabant.

Quid iniquius? Venerat filius hominis quærere & saluum facere quod perierat. Venerat inquam vt auferret gemitum dolentium, vt reconciliaret nos deo, sed Iudæi quos iniquitatis
Iudæorum malitia. suæ caligo cæcauerat, pro bonis mala retribuentes, illum quasi
Lucæ 7. hostem oderant, eique maledictionis conuitia exprobrantes inferebant cùm dicerent: Dæmonium habes, & cætera insaniæ deliramenta, quæ Euangeliorum liber continet. Qui & si ei aliquando extrinsecus blanditentur, intrinsecus fœuiebant, sicut
Matth. 22. hi qui eum capere in sermone volentes dicebant: Magister, scimus quia verax es, & viam dei in veritate doces, nõ est tibi cura de aliquo. Magistrum eum vocabant qui venerant non discendi intentione, sed nocẽdi cupiditate. Nã quod ita se res habeat, veritas manifestat, cùm tentatores eos & hypocritas vocat. Quasi ergo aduersum eum iurauerant, qui ex consilio contra eum mendacia confingebant. Toto etiam vitæ huius tempore veritatis inimici Ecclesiæ dei exprobrant, cùm eam hæretica prauitate, aut morum dissimilitudine impugnant. Plerique autem in causa dei subdolè, & fallaciter intendentes, & esse se in corpore Christi simulant, & pacem Ecclesiæ dei occulta machinatione perturbant. De quibus profectò hic dicitur: Qui
Matth. 7. laudabant me, aduersum me iurabant.) Hi sunt qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. K
Qui in verbis quidem socialem videntur habere mansuetudinem, in corde verò hostilem gestant furorem. Talis erat ille Simon magus ab Apostolis baptizatus, sed postea ab Apostolorum principe propter nephandæ venalitatis ambitionem reprobatus. Vnde & dictum est ei: Non est tibi pars in sermone isto. Dum enim spiritus sancti gratiam precio comparare voluit, à doctrina Christi miser se alienauit. Ipse nanque præceperat dicens: Gratis accepistis, gratis date. Hæc est inquam hæresis, quæ ipsa nascentis Ecclesiæ rudimenta tentauit, & ante alias hæreses prima apparuit. Cuius erroris vesania licèt extunc dãnata fuerit, postea tamen in Ecclesia germine pestifero pullulauit. Nostris verò maximè temporibus malitiæ suæ virus exercuit. Et totius Ecclesiæ pacem schismatica infestatione turbauit. Concitauit enim aduersus Ecclesiam dei, non solum innumerabilem populi multitudinem, verum etiam regiam, si phas est dicere, potestatem. Nulla enim ratio sinit, vt inter reges habeatur, qui distruit potius quam regat imperiũ, & quodcunque habere potest peruersitatis suæ socios, eos à consortio Christi efficit alienos. Qui turpissimi lucri cupiditate illectus, sponsam Christi captiuam cupit abducere, & passionis dominicæ sacramẽtum ausu temerario contendit euacuare. Ecclesiã quippe quam sui sanguinis precio redemptam saluator noster
L voluit esse liberam, hanc iste potestatis regię iura transcendens facere conatur ancillam. Quanto melius foret sibi dominã suã esse agnoscere, eique religiosorum principum exemplo deuotionis obsequium exhibere, nec contra deum fastum extendere dominationis, à quo suæ dominium accepit potestatis? Ipse est enim qui ait: Per me reges regnant. Sed immensæ cæcatus cupiditatis caligine, & diuino, vt patet, ingratus beneficio: & cõtra deum fastuosus, terminos quos posuerunt patres nostri, contemptu diuino timore transgreditur, & contra catholicam veritatem suæ furore tyrannidis efferatur. Intantum autem suę temeritatem extendit vesaniæ, vt caput omnium Ecclesiarum Romanam Ecclesiam sibi vendicet, & in domina gentium terrenæ ius potestatis vsurpet. Quod omnino ille fieri prohibuit, qui hanc beato Petro apostolo specialiter commisit dicens: Tibi dabo Ecclesiam meam. Obstruatur ergo os loquentium iniqua, & omnis hæreticorum acies obmutescat, quia nullas vires habet mendacium, quod ipsius voce veritatis inuenitur destructum. Sequitur.
Regis iniquæ conditio. *Prouer. 7.* *Matth. 16.*

Quia cinerem tanquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miscebam.

Ex hoc maximè Scribæ & Pharisęi redemptorem nostrum criminabantur, quia publicanos peccatores, non solũ nõ respuebat, sed etiam cum illis in cibo & potu communicabat. Vnde M
quidem eorum indignè ferentes dicebant: Quare cum publicanis & peccatoribus manducat & bibit magister vester? Sed
Matth. 9. ille qui nõ iustos, sed peccatores vocate venerat, quid dicebat? *Ibidem.*
Non est opus sanis medicus, sed malè habẽtibus. O immensam dei clementiam. O inæstimabilem gratiæ charitatem? Illos volebat curare, qui salutem nolebãt habere, qui aduersus salutem suam armari, & phreneticorum more medicum incusantes, volebãt potius ex infirmitate mortem incurrere, quam vitam ex
Iudæi vitã cientes. salute inuenire. Sed cineres redẽptor noster manducabat, quãdo in corpus suum eos traiiciebat. Cineres nanque erant, quia dum principem tenebratum magis quàm auctorẽ sequerẽtur luminis, in eorum cordibus quasi extinctus fuerat diuini prorsus ignis amoris. Cineres inquam erant, videlicet nullo apti vsui, & sine charitatis glutino omnino dissoluti. Quis non has miretur misericordiæ dei diuitias? Quis iam de remissione peccatorum desperet? Quis non credet se si conuertatur, veniam
Roma. 8. consequi, cùm audiat etiam incredulos tanta benignitate admitti? Vnde ait Apostolus: Si enim cùm inimici essemus, reconciliati sumus deo per mortem filij eius, multo magis reconciliati salui erimus ab ira per ipsum. Quia ergo redẽptor noster in mundum veniens, vasa iræ fecit vasa misericordiæ, & omnibus ad se veniẽtibus pietatis suæ signũ aperuit, rectè nũc dicit: Quia cinerẽ tanquã panẽ manducabã, & potũ meũ cũ fletu miscebam.) Quæ autem esuries eius, vel sitis fuerit, ipse cuidenter
Ioan. 4. ostendit, cùm ait: Meus cibus est vt faciã volũtatem patris mei qui

A qui misit me. Et iterum: Me oportet operari opera patris mei
Ioan. 5. qui me misit, donec dies est. Venit nox, quando nemo operari potest. Quæ sunt hæc patris opera, quæ in die dicit & non nocte operanda, nisi salutifera agri intellectualis cultura? Ipse est
Mat. 9. enim homo qui seminauit bonum semen in agro suo, ad cuius culturã postea operarios destinabat, cùm diceret? Messis quidẽ multa, operarij autem pauci. Rogate ergo dominum messis, vt mittat operarios in messem suam. Quis sit ergo iste ager, ipse ostendit, cùm agrum mundum, & semen dixit esse verbum dei. Seminauit ergo vt meteret, messuit vt manducaret. Huius fructum quotidie colligit, & quasi eo pascitur, cùm electorum profectibus delectatur. Vnde sponsus in canticis canticorum
Cantic. 5. dicit: Comedi fauum cum melle meo. Habet iste homo & vineam sanctam, videlicet Ecclesiam, ad quam excolendam primò mane operarios misit, & postea singulis quibúsque temporibus mittere non cessauit. Patet ergo quia sicut agrum excoluit vt comedat, ita vineam plantauit vt bibat. Bona vinea, quæ vuarum decorata coloribus, & dilectionibus ac perseuerantiæ palmiribus propagata, regi omnium suauem in fructibus suis haustum præbet. Bona inquam vinea, quæ potest dicere: Vinea fui pacifico, in ea quæ habet populos, Quæ est illa
Cant. 8. quæ habet populos, nisi sancta Ecclesia per totum orbem diffusa? illa nanque habet populos, quia ex omni parte terrarum rectè credentes continet. In hac ergo solũmodo electus quisque vinea efficitur, quia nullum aliquando fructum ferre po-
B terit, qui ab vnitate Ecclesiæ discedit. Eo enim deo poculum subtrahit, quo hæreticorum ineptę garrulitati consentit. Quid
Ioan. 4. enim sitit deus nisi fidem nostram? Vnde & à muliere Samaritana quæsiuit bibere, de cuius eum non legimus aqua bibisse: sed spiritalem potum ei mulier obtulit, cùm mundi eum saluatorem agnouit. In cruce quoque positus sitiebat, & pœnitentiam peccantium, & fidem exoptabat perfidorum. Sed vinea domini sabbaoth in patribus à deo plantata, & doctrinæ aratro & verbi ligonibus per manus propheratum exculta, nouissimè in amaritudinẽ versa, dum ei vinum lætitiæ ferre debuit, feralis inuidiæ acetum porrexit. Plerunque etenim bonum vinum corrumpitur, & in acetum mutatur. Quia ergo ille populus & in patribus sanctus, & in filiis nequam extitit quasi primò vinum, postmodum verò acetum fuit. Fuerunt tamen alii qui etiam inter illos qui hunc omnium saluatorem crediderunt: fuerũt & qui de peccatorum profundo ad misericordiarum se patrem leuauerunt. Quis enim pluribus aut maioribus
Mar. 16. *Luce. 19.* criminibus vnquã obligatus extitit, quàm mulier illa peccatrix de qua septem, vt ait Euangelista, dæmonia eiecit? Nã & Zacchæus publicanis & raptoribus publicanus ipse & raptor præ-
C fuit, & tamen ad ipsius hospitium dei filius diuertit. Sed & Simon indignè tulit de admissione mulieris, & turba murmurauit de hospitio peccatoris. Poculũ nanque suum cum fletu miscuerat, & ideo sibi inimicorũ proteruitas exprobrabat. Quod quotidie in Ecclesia fieri cernimus cùm peccatores pro peccatis suis plangentes, Christum indui, & ad ipsius intrare vnitatẽ videmus. Vel certè poculum deo cum fletu miscere, est alios ab exterioribus introrsus trahere, alios ab interioribus exterius iactare. Scimus enim, quia potus ab exterioribus interius trahitur, fletus ab interiori exterius deriuatur. Quia ergo conditor noster occulta nostra examinat, & non solum opera, verum etiam intentiones radicitus pensat, occulto eius iudicio
Roma. 9. fit vt quosdam qui in oculis hominũ iusti esse videntur reprobet, quosdam criminibus reos per pœnitentiam correctos saluet. Et cùm iuxta Apostoli sententiam, neque volentis, neque currentis sed miserentis sit dei, alios qui corruerant, misericor direr erigit, alios qui stare videbantur, cadere iustè permittit. Ex peccato nanque primi parentis accepimus, vt nec in ipsa iustitia stabiles esse patsimus, sed aut contra deum nobis bonũ quod fecimus imputando erigimur, aut contra proximos in superbiam leuamur, vnde & subditur:

A facie iræ indignationis tuæ, quia eleuãs allisisti me.

Quia enim iustæ damnationis sententiam primus homo peccando pertulit, quam postmodum nepotum successio consequenter incurrit, ideo Christus Iesus venit in mundum peccatores saluos facere, & ab ea qua tenebantur damnatione libe- D
rare. Ecclesia verò quæ corpus eius est, cui claues regni cœlorum tribuit, & ligandi atque soluendi potestatem dedit, ideo peccatores quotidie suscipit, quia illam iræ dei sententiam agnoscit. Quia enim per faciem personam agnoscimus hominis, rectè per faciem iræ, damnationis intelligimus cogitationem. Nam quòd iram indignati onis agnoscat, manifestè ostẽ- *Hominis de*
dit cùm subiungit: Quia eleuans allisisti me.) Creatis cæteris a- *gnitas per cætera animalia.*
nimalibus, homo præ cũctis eleuatus fuit, quia & libertate extitit arbitrij præditus, & rationis lumine illustratus. Cui etiam datum est vt non sicut cætera animantia terram semper aspiceret, sed vt ipso situ corporis cœlos erectus videret, vt ex hoc quoque apertè cognosceret, quia & intentionem ad summa dirigere, & mentem deberet ad deũ leuare. Nam & terror eius & tremor omnibus animãtibus incubuit, quia diuina voce eis prælatus fuit. Morrem quoque nequaquam incurreret, si diuinis præceptis obediens nunquam peccaret. Sed conditoris sui mandata transgrediens, tanto grauius corruit, quanto antequam caderet altius stetit. Cadens igitur allisus est, quia peccare non metuens, & pro salute infirmitates pertulit, & pro vita mortem suscepit.

Dies mei sicut vmbra declinauerunt, & ego sicut fœnum arui.

Grauis allisio, per quam lux in tenebras vertitur, & in aridita- E
tem viror mutatur. Diem nanque sicut vmbrã primus homo habuit, quando se à facie conditoris abscõdit. Nam inter opaca nemorum latere voluit, vt ex hoc quoque patenter ostẽderet quas cæcitatis vmbras interius pertulisset. Si enim in vmbra non esset, deum esse localem nõ crederet, nec ab eius oculis putaret se abscõdi, à quo sciret etiam cordis occulta videri. Quæsiuit ergo vmbram corporis, qui prius incurrit vmbram mentis. Dies nanque eius inclinata fuerat, & ideo illi lumen sapientiæ interius non fulgebat. Sol etenim dum inclinat, maiores vmbras efficit, & caloris sui magnitudinẽ paulatim subtrahit. Vnde post meridiem Adam à deo vocatus esse descri- *Adã vocatus est post meridiem.*
bitur, vt ab exterioribus agnoscamus quid interius generetur. In meride enim lux est purior, aër lympidior, æstus feruẽtior. Quasi ergo meridies in Adam pectore inerat, dum lumine diuinæ contemplationis illustratus, amoris summi facibus ardebat. Sed hunc miser meridiem perdidit cùm peccauit. Ibi enim amoris refriguit incendium: caligauit claritas, defecit visio. Veniens autem in mundum lux vera dei filius, hanc nobis claritatem reddidit, cùm cordis nostri tenebras præsentiæ suæ illuminatione fugauit. Vnde scriptum est: Populus qui ambu- *Esaiæ 9.*
labat in tenebris, vidit lucem magnam. Magna lux remissio peccatorum, donum gratiæ, intelligentiæ claritas, contemplationis gaudium, collatio virtutum. Dedit enim nobis, vt ait F
Apostolus, pignus spiritus: gustauimus bonum dei verbum, *1. Cor. 5.*
virtutésque seculi superuenturi. Hi sunt dies gratiæ quos nobis contulit excellentia bonitatis dei. In quibus si noctem nequitiæ contemnimus, ad cœlestis regni hæreditatem inoffenso itinere ambulamus. Hinc etenim saluator ait: Si quis ambu- *Ioan. 11.*
lauerit in die, nõ offendit, quia lucem huius mundi videt. Sed hi dies in nobis sicut vmbra declinant, cùm peccatorum nostrorum nebulas propiciationi diuinæ opponentes, & mentis patimur caliginem, & diuinæ extinguimus charitatis ardorem. Scimus autem quia sole ad occasum vergente, vmbræ crescũt donec nox veniat, & lumen omnino diei deficiat. Sic nimirum cùm in reproborum cordibus sol iustitiæ occidere cœpit, cæcitatis vmbra vehementer excrescit, adeo vt diuino nõ illuminentur lumine, sed mortifera noctis inuoluantur obscuritate. Sequitur: Et ego sicut fœnum arui.) Nemo est qui *Fœnũ faneũ arct.*
nesciat quòd quantumlibet tenera aut delectabilis herba sit, si apposita falce succiditur, ex coloris venustate confestim exuitur, & à radicis humore siccatur. Sic profectò quicunque per opera prauitatis à deo recesserit, necessariò à virtutis intimę humore aresci. Hinc etenim saluator discipulis ait: Sicut pal- *Ioan. 15.*
mes non potest ferre fructum à semetipso nisi manserit in vite, sic & vos nisi in me manseritis. Nam etsi florere in hac vita peccatores plærunque videantur, ariditatẽ tamen suam in fine recognoscunt, dum simul amittunt & ridentis vitæ dul-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G cedinem,& temporalis glotiæ dignitatem.In sapientiæ quippe suæ vanitate confisi, dum sperant facilè sibi cuncta suppetere,arbitrantur vtique se religionis virtute non egere. Et dũ de inani sapientia se iactant, insipienter viuere nequaquã formidant.Et quia à veræ sapientiæ radice præcisi sunt, in stulta sua sapientia aruerunt.Qui si voluerint in ipsa sapientiæ vitalis radice reuiuisci, summopere studeant ad fontem vitæ mentis processũ properare.

Tu autem domine in æternũ permanes, & memoriale tuum in generatione & generationem.

Spectat hoc ad id quod ait:Ego sicut fœnum arui.) Quasi dicat:Qui diligens vanitatem,& sequens mendacium in æterni tate & stabilitate persistere nolui,temporalis & instabilis factus,mortis ariditatẽ incurri.Sed tu domine in æternum permanes.Hæc ergo est vnica spes salutis meæ,vt tibi inhæream, vt sicut per me factus sum aridus,ita per te fiam æternus.Et in te viuens mortem effugiã,à quo discedens perdidi vitam.Nos quoque scientes quia primus homo factus est de terra terrenus,secundus de cœlo cœlestis:sicut terreni imaginem portauimus,ita cœlestis imaginem portemus:& cum eo vnum efficiamur,qui resurgens à mortuus,iam nõ moritur, & mors illi vltra nõ dominabitur.Ipse est enim qui factus est in spiritum viuificantem:cuius si membra fuerimus, quo caput nostrum

H præcesit,pariter ascendemus.Cuius ascensus spem ipse nobis contulit,qui ait:Pater volo vt vbi ego sum, & ipsi sint mecũ.

Iosn. 17. Quòd si ab eius separati fuerimus corpore,velut abscissa mẽbra participatione caremus vitæ,nec cum eo in cœlum ascendimus.Cum eo ergo vnum simus,quia sicut ipse ait: Nemo ascendit in cœlum,nisi qui descẽdit de cœlo, filius hominis qui est in cœlo.Et notandum quia non dixit viui s, sed permanes

Viuere, & permanere multũ differunt. in æternum.Homo etiam si multo tempore viuat,non tamen vno die permanet: quia vt semper mutetur, ex conditione mortis habet.De quo quidam sapiens perhibet, dicens : Qui

Iob.13. quasi flos egreditur & conteritur,& fugit velut vmbra,& nũquam in eodẽ statu permanet. Deus verò qui solus vere æternus,vere immortalis est,in æternum permanet:quia in eo nihil est transitorium, nihil mutabile, nihil quod alienum sit à

Psal. 144. Homo mirabiliter cõditus est, sed mirabilius redemptus. sempiterna eius diuinitate. Memoriale tuum in genetatione & generationem.)Quid magis memoriale in deo quàm misericordia?De illa nanque scriptum est: Miserationes eius,super omnia opera eius.Misericordia domini ab æterno vsque in æternum super timentes eum.Licèt enim hominem mirabiliter condiderit,mirabiliter tamẽ perditum per filij sui mortem redemit.Hæc memorialis dei misericordia in generatione & generatione permanet, quæ omnibus per temporum curricula viuentibus vsque in finem seculi patet.

Tu exurgens domine misereberis Sion,quia tẽpus miserendi eius,quia venit tempus.

I Si Sion ad literam accipimus,Iudæorum in hoc loco & gen-

Sion notat Iudæos & Gentiles. tium vocationem notare valemus. Et videbitur hoc modo quasi præcedentis verbi expositio,vt cùm duas generationes nominat,qualiter in generatione & generationẽ misericordia dei sit permansura ostendat. Ait ergo : Tu exurgens misereberis Siõ,)Per filium deum pater exurrexit, quia qui antea nõ cognoscebatur,per eum in hominum notitiam venit.Vnde & verbum patris & splendor dicitur, quia per eum & voluntas dei agnoscitur,& ipsa diuinitatis essentia declaratur. Sion verò,id est Iudaici populi misertus est, quando de eorum progenie nasci voluit,& prius eos ad fidem vocauit.Tempus miserendi.)Tempus plenitudinis intellige : quia iuxta Apostoli

Gala.4. sententiam, vbi venit plenitudo temporis,mi sit dens filium suum natum ex muliere,factum sub lege:vt eos qui erant sub lege,redimeret:Quod verò ait:Quia venit tempus.) Tempus nimirum gratiæ vult intelligi , de quo dominus per prophetã

Esa.49. 2.Corin.6. Ibidem. dicit:Tempore accepto exaudiui te,& in die salutis adiui te. Quod exponens Apostolus ait: Ecce nunc tempus acceptabile,ecce nunc dies salutis.

Quoniam placuerunt seruis tuis lapides eius,& terræ eius miserebuntur.

Apostoli di Per lapides Sion. Apostolos intelligere possumus,qui de Iudaico nati populo,Ecclesiam demum ex seipsis ędificauerunt. Qui profectò lapides seruis dei placuerunt, cùm quales futuri

K *cuntur lapides Sion Esaiæ 60. Rom.10.* essent,prophetæ per spiritum viderunt. Nisi enim prophetis Apostoli placuissent, nequaquam de eis Esaias diceret : Qui sunt isti qui vt nubes volant,& quasi colũbæ ad fenestras suas? Et iterum: Quàm speciosi pedes euangelizantium pacem,euangelizantium bona ? Qui sunt pacem euangelizantes,nisi Apostoli Christum prædicantes?Ipse est enim pax nostra,vt ait

Ephe.2. Apostolus,qui fecit vtraque vnum.Vnde etiam ipso nato,hominibus pacem reddità angeli pastoribus nunciauerũt, quam postea Apostoli omnibus gẽtibus publicè prædicauerunt. Per pedes verò euangelizantium,affectus intelligimus Apostolorum,qui quidem speciosi erant,quãdo non sua commoda, sed

Pedes speciosos habere debemus. auditorum vtilitatem quærebant. Speciosi inquam erant , qui terreni lucri inquinamenta ex ipso operationis suæ incessu nõ contrahebant.Tunc nanque corporeos pedes habere speciosos dicimus,quando nulla cœnosæ vię labe fœdamur.Quia ergo ex prædicationis officio terrenas diuitias Apostoli non quærebant,rectè de eis dicitur,quia pedes eorũ speciosi erãt.

2.Reg.2. Hinc nanque Anna de deo prophetauit,dicens:Pedes sanctorum suorum seruabit.Quia ergo quales futuri essent Apostoli,per spiritum sanctum prophetæ viderunt, rectè nunc dicitur,quia seruis dei lapides Sion placuerunt,Qui porrò lapides

L *Peccatores dicuntur terra. Gala.3.* terræ miserti sunt,quia pœnitentiam agentes à peccatis absoluerunt.Per terram quippe peccatores accipimus.Vnde serpenti à domino dictum est:Terram comedes omnibus diebus vitæ tuæ.Antiquus enim hostis terram comedit , quia peccatores quousque in ventrẽ suæ malitiæ abscõdit.Isque hominum perditionem desiderans quodammodo reficitur, dum prauis eorum operationibus delectatur. Terræ ergo Sion Apostoli miserti sunt,quando Iudæos ab errore cõuersos à peccatis absoluerunt.Ecce constructus est vnus paries domus dei,quę est Ecclesia,paries inquam ex circuncisione:venier paries ex præputio,vt duo parietes in vnum iuncti lapidem angularem,vna construant ciuitatem.Videamus ergo quid sequatur:

Et timebunt gentes nomen tuum domine,& omnes reges terræ gloriam tuam.

Quasi dicat:Non solum misereberis, Iudæos vocando , sed etiam gentium,eas ad fidem conuertendo . Quæ quidem non resistent Euangelio,sed agnita veritate.Timebunt gentes nomen tuum domine.) Timebunt inquam non timore seruili, sed casto & filiali, Timuerunt gentes dum quando spreta idolorum cultura,& antiquæ cõtemptis superstitionis erroribus, baptismo sunt mundati pœnitentiæ,& Christianæ susceperũt institutа doctrinæ.In quibus verbis notandum , quia non ait, Sion timebit nomen tuum domine:sed,gentes timebunt nomen tuum:quia'etsi missus sit Christus ad oues quæ perierunt domus Israël,tamen illis verbum dei repellẽtibus, & indignos se æternæ vitę iudicantibus,conuersi sunt ad gentes Apostoli, quæ nomen Christi cum gaudio susceperunt. Hinc nanque Apostolus ait:Dico Christum Iesum ministrum fuisse circũci sionis,propter veritatem dei ad confirmandas traditiones patrum. Gentes autem super misericordia honorare deum,sicut scriptum est: Propterea confitebor tibi in gentibus,& nomini tuo cantabo.Hinc rursus ait: Quod quęrebat Israel,non est consecutus:electio autem consecuta est:Et omnes reges terrę gloriam tuam.) Infirma mundi elegit deus, vt confunderet fortia.Ignobiles vocauit, vt nobiles vinceret, piscatores elegit,vt reges subiugaret. Ecce impletum est quod de Christo prædictum est:Omnes reges terræ timebunt gloriam tuam. Omne enim enim culmen seculi ad reuerentiam Christi flectitur.Omnis dignitas humanæ conditionis ad obsequium Christi inclinatur,sicut ait Apostolus:Christus factus est pro nobis obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & deus exaltauit illum,& donauit illi nomen quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium,terrestrium,& infernorum.Gloria Christi resurrectio est,per quam à diabolo regnum abstulit,& mortis destruxit imperium.Qui enim in morte visus est infirmus, in resurrectione apparuit gloriosus,vnde dicit Apostolus : Et sũ mortuus est ex infirmitate,sed viuit ex virtute.

M Rom.15. *Psalm.17. Rom.11.* *2.Corin.13.*

Quia

A Quia ædificauit dominus Sion,& videbitur in gloria sua.

Causa est quare Gentes & Iudæi ad finem vocentur.Ex vtroque enim populo ædificata est Sion spiritalis,quæ in celsitudine virtutum posita terrena deserit, cœlestibus intẽdit, futura præuidet,hostium incursus non timet. Huius fundamenta in

Ephe.2. montibus sanctis sunt,quia sicut ait Apostolus: Iam non sumus hospites & aduenæ,sed ciues sanctorũ & domestici dei: superædificati super fundamentum Apostolorum & prophe-

Apoc.21. tarum.In hac ciuitate deus homini coniungitur , sicut scriptũ est:Ecce tabernaculum dei cum hominibus,& habitabit cum

Psalm.86. eis:Synagogam enim reprobauit , Ecclesiam elegit . Ideóque scriptum est:Diligit dominus portas Sion,super omnia tabernacula Iacob.Illa nempe deus tabernacula deseruit, Sion verò,id est,Ecclesiam præsentia suæ habitationis illustrauit . Vnde & illic nequaquam conspicitur,hic autem ab his qui mundo sunt corde,mentis intuitu videtur,nam subditur : Et videbitur in gloria sua.)In gloria sua Christus videtur in Ecclesia, qui in infirmitate visus est in synagoga.In qua infirmitate nequaquam à morte videbitur,qui immortalis & impassibilis factus,cum patre deus in illa iam cœlesti sede gloriatur. Vnde

1.Cor.1. B dicit Apostolus:Et si nouimus Christum secundum carnem, sed iam non nouimus.Possumus quoque per id quod superius dictum est:Tu exurgens misereberis Sion.) Remissionẽ peccatorum quæ in Ecclesia datur intelligere,& multiformis donа gratiæ,quæ quotidianis diuinitus incrementis consequitur. Quæ in illis deus multiplicat, quibus Sion placent lapides , id est,qui & Apostolorum doctrinam recipiunt, & eorum pro posse exempla imitantur.Sed iam ad sequentia reuertamur,

Respexit in orationem humilium & non spreuit precem eorum.

In humilium deus orationem respexit, quando ad humanam naturam reformandam filium in mundum misit. Hoc enim iustorum requirebat oratio,hoc prophetarum expectabat desiderium,vt ille in mũdum veniret,qui & à diabolica seruitute hominem redimeret,& vitæ aditum quem culpa obstruxe-

Esaie.19. rat , gratuito pietatis suæ munere referaret. Hiuc nanque Esaias ait:Clamabunt ad dominum à facie tribulantis,& mittet eis saluatorem & propugnatorem qui liberet eos. Ex quibus verbis liquidò colligitur, quia in eorum respexit orationem, quibus in tribulatione clamantibus non solum saluatorẽ consulit,sed etiam propugnatorem misit. Idem verò qui fuit sal-

Esaie.64. uator,fuit & propugnator. Saluator nanq; dei filius est,de quo scriptum est per prophetam:Deus ipse veniet,& saluabit nos. Vnde etiam Iesus priusquam in vtero conciperetur , vocatus est ab angelo.Nam quòd propugnator sit, ipse ostendit cùm

C per prophetam ait:Ego qui loquor iustitiam, & propugnator sum ad saluandum.Ex hoc preces non spreuit , quia eis quod

Exod.4. Psalm.71. Pater filio dedit iudicium. Psalm.2. Ioan.5. deprecabantur indulsit.Si enim preces eorum spreuisset , nequaquam ad eos liberandos filiũ misisset. Hinc nanque Moyses ad dominũ ait : Obsecro domine mitte quem missurus es. Hinc propheta alius exclamauit dicens : Vtinam dirumperes cœlos,& descendentes.Hinc etiam Dauid dixit: Deus iudiciũ tuum regi da.Iudicium suum regi deus pater dedit , quãdo dei filius carnis humanæ substantiam assumpsit. Hinc nanque ad filium ipse pater ait:Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam,& possessionem tuam terminos terræ.Reges eos in virga ferrea,& tanquam vas figuli confringes eos.Patet ergo quia iudicium suum illi dedit, cui & bonorum regnum , & inconuertibilium tradidit comminutionem . Vas enim figuli

Ibidem. postquam semel confringitur,nullo modo postmodum reparatur.Quid ergo per cõfractionem vasorum figuli, nisi extrema damnatio designatur? Ibi enim per iudicij seueritatem quicunque confringitur,nequaquam vlterius per pœnitentiæ remedium reparabitur.Quod profectò iudiciũ per dei & hominum mediatorem fiet,quia scriptum est:Pater non iudicat quenquam,sed omne iudicium dedit filio. In humiliumoranihilominus orationem deus respicit , cùm pro se vel aliis exores fideles exaudit.

Scribantur hæc in generatione altera, & populus qui D creabitur,laudabit dominum.

Sicut ex duobus populis primitiua est constructa Ecclesia, ita gemina est generatio in fidei vnitate collecta:carnalis scilicet,& spiritalis. Siue ergo Sion & ea quæ sunt supradicta,ad literam intelligamus,siue per intellectum mysticum ad Ecclesiam cuncta referantur,conueniunt superioribus sequentia , & prælibatis exponenda concordant: dictum est enim : Tu exurgens domine misereberis Sion.Et iterum : Quia ædificauit *Psal.101.* dominus Sion.Non verò ait: Scribantur hæc in generatione altera.) Quod enim Iudæis fuit promissum , hoc in gentibus videtur impletum.Si verò iuxta spiritalem intelligentiam per Sion Ecclesiam accipimus,per generationem alteram,spiritalem intelligimus,in qua nimirum diuinæ scriptæ sunt promissiones:quia quicquid de remissione peccatorum,quicquid de æternitate fœlicitatis scriptura sacra asserit , hoc in cordibus suis per amorem spiritus,spiritalis generatio inscribit. Cui & dicitur: Audi Israël præcepta domini, & ea in corde quasi in libro scribeDe hac præceptorum dei inscriptione per prophetã dominus dicit:Hoc est testamentum quod testabor eis , dabo leges meas in cordibus eorum, & in sensibus eorum scribam eas.Bonus pater,qui filiis non terrenæ hæreditatis iura, non luto aut lateribus constructas domus,non auri argentive præscribit aceruos,quæ liuoris plærunque & inuidiæ seminarium E sont,& superbiæ ac luxus existunt fomenta , sed charitatis & dilectionis gratiam,iustitiæ & pietatis proponit edicta, & veritatis legem non in lapide,vel membrana,vel ligno , vel cæra sed in tabulis cordis prescribit,vt æternæ filij promissionis vanis nunquam cogitationibus occupentur,sed semper omnipotentis patris testameutum quasi præ oculis habentes , quid timere,quidve sperare debeant cogitent,& in exequendis mãdatis cœlestibus,votis omnibus elaborent. De his quippe ait propheta in Psalmo:Hæc est generatio quærentium dominũ *Psalm.23.* quærentium faciem dei Iacob.Quid nobilius generatione diuina,quid sublimius cœlestiti:quid castius conceptione spiritali:Voluit immaculatus dominus vt homo sine macula nasceretur peccati,& absque vitio carnalis delectationis humanę sobolis propagaretur successio . Et ideo talem fecit Adam vt absque peccato filios æderet, si in conditoris obedientia persistitisset. Posset nanque fieri vt sicut absque delectatione fructus suos terra germinat,ita sine peccato filium mulier pare- *Filium mulier sine peccato parere posset.* ret.Et sicut ipse à deo Adam purè conditus fuerat , ita homo hominem purè procrearet.Quod homini cur esse incredibile videatur, cùm apibus etiam hoc ipsum conferatur? Sed quia domino suo obedire humana anima renuit , animæ imperio caro obtemperare contempsit . Nam & rebellis ei semper postmodum extitit,& aduersus eam cuius ancilla fuerat, se in superbiam erexit. Plærunque autem vsque adeo erigitur , vt ipsa dominæ suę versa vice dominetur.Vnde fit vt in filiorum procreatione per delectationem in peccatum incidat,& bonũ F opus malè operando delinquat. Sed dei hominúmque mediator sicut nobis quam perdideramus vitam contulit,ita etiã hanc in nobis generationem reparauit.Vnde & de virgine,& sine peccato nasci voluit : vt ex hoc patenter ostenderet quia hoc etiam nobis inter innumera beneficiorum suorum dona conferret.Ideòque Esaias ait:Propter hoc dabit dominus ipse *Esaiæ 7.* vobis signum . Ecce virgo concipiet & pariet filium. Quam virginis conceptionem nequaquam signum esse diceret , nisi aliquid nobis in ipsa sua natiuitate quod credere deberemus signaret.Vnde rursum scriptum est:Oradix Iesse,qui stas in signum populorum.Signum enim fuit populis illa Christi sine virili commixtione natiuitas,quod his qui credunt in nomine eius,datur erat potestatem filios dei fieri , his videlicet qui non ex sanguinibus,neque ex voluntate carnis,neque ex voluntate viri,sed ex deo nati sunt : Sicut nanque beata Maria Christum peperit virgo,post partum incorrupta permansit: ita & mater Ecclesia filios deo sine dolore generat , & virgo semper illibata perseuerat.Qui in hoc quoque quòd deum to to corde diligunt , patrem se deum habere euidenter ostenduut.Filiorum enim est diligere,non timere.Porrò in hac di-

Universidad de Deusto Biblioteca

[G] lectione nequaquam torpescunt ocio, aut operibus insolescunt, sed & in mandatis cœlestibus voluntatem dei custodiunt, & ex virtutum operatione nullam ab hominibus laudem quærunt. Vnde & subditur: Et populus qui creabitur laudabit dominum.) In operibus nempe suis deum laudāt, qui bonum quod faciunt, nequaquam sibi, sed gratiæ dei attribuunt. Vnde & Paulus cùm plus omnibus se laborasse dixisset, subiecit at- *1.Corin.15.* que ait: Non autem ego, sed gratia dei mecum. Sed quæ in nobis sunt sanctitatis opera, ita sunt ad proximorum ædificationem exterius trahenda, vt in eis non fauor aut gratia humana requiratur, sed ipse à quo hæc sunt hominibus collata, deus lau- *Matth.5.* detur. Hinc nanque per semetipsam veritas Apostolis ait: Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cœlis est.

Quia prospexit de excelso sancto suo, dominus de cœlo in terram aspexit.

Nec noua post creationem nasceretur, nec deum perfectè sanctorum vita laudaret, nisi per eum nos diuina miseratio respe- *Ioan.3.* xisset, qui nos in Nicodemo denuo nasci docuit: aliter in regnum intrare non posse, nisi ex aqua & spiritu renasceremur monstrauit. Vnde dum populum creandum dominum benedicturum esse propheta dixisset, causam ilico nostræ redēptio- [H] nis adiecit, velut qui indubitanter sciret aliter nouum nō posse creari populum, nisi dominus & redēptor noster nouus homo veniet in mundum. Nec posse quenquam amplius de vera salute ambigere, cùm sciret omnipotentem medicum ad infirmos descendisse. Dicatur ergo: Quia prospexit de excelso sancto suo.) Prospicere dicimur, cùm à longè intuemur. *Prospicere, est à longè intueri.* Quia ergo per verbi dei incarnationem non solum Iudæa quæ iuxta esse videbatur, sed etiam Gentilitas liberanda erat per misericordiam, rectè nunc dicitur, quia prospexit de excelso sancto suo, iuxta quod scriptum est: *Ephe.2.* Pacē iis qui longè, & pacem iis qui prope. *Redemptor noster quare excelsus & cœlū dicitur.* Redemptor noster non immeritò excelsus dicitur, quia diuinitatis eius potētiam nemo mortalium intuetur: denique & sanctus extitit, & dei per omnia fuit. Hinc nanque ipse de se in Euāgelio ait: Quem deus sanctificauit, & misit in mundum. Nam quod dei per omnia fuerit, ipse testatur cùm *Ioan.15.* ait: Non potest filius à seipso facere quicquam nisi quod viderit patrem facientem. Idem autem qui excelsus extitit, ipse etiam cœlum fuit. Sed excelsus propter sublimitatē, cœlum verò propter diuinam inhabitationem. In eo enim, sicut testatur *Col.2.* Apostolus, habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Et per prophetam quoq; dominus ait: Cœlum mihi sedes est: *Esaia.66.* Quæ autem maior sedes dei quàm Christus? Cœlū igitur dei Christus est, de qua dominus in terram aspexit, vt cùm peccātibus quibusque spem per eum veniæ tribuit, de cœlo in terram aspexit, vt cœlum fieret qui terra fuit. Quod apertè osten- [I] ditur, cùm illico subiungitur:

Vt audiret gemitus compeditorum, vt solueret filios interemptorum.

Viri sancti dicūtur cōpediti & gementes. Sancti viri nō incongruè compediti dicuntur, quia legati vinculis disciplinæ dei, nequaquam ad ea quæ exteriora sunt vagantur, & quasi gressum operis immobiliter figunt, dum à cōditoris desiderio nusquam discedunt. De his nāque compedi- *Eccli.6.* bus scriptū est: Iniice pedes tuos in cōpedes eius, & in torques illius collū tuum: Quia profectò cuius à prauitate gressus cōpescitur, eius fides sanctarum varietate virtutum adornatur. Collum nanque fides est, per quam deo fidelis quisque cōiungitur, & quasi per collum capiti suo Christo Ecclesia, quæ eius est corpus, vnitur. Vnde in laudem sponsæ in canticis canticorum dicitur: *Canti.1.* Collum tuum sicut monilia. Quia enim, sicut Iacobus ait: *Iacob.2.* Fides sine operibus mortua est, quasi collum sponsæ monilibus circundatur, dum fides sanctæ animæ operibus decoratur. Gemunt continuè compediti, quia dum exilij sui tenebras electi considerant, ad claritatem visionis dei indesinenter suspirāt. Sed eorum gemitus nequaquam deus audiret, nisi mediatorem nobis filium suum dedisset. Vnde dicit Apostolus: *Ephe.2.* Per quem accessum habemus ad patrem, & ipse est propiciatio pro peccatis nostris. Constat ergo quia nullius audiret gemitum deus, nisi ille venisset per quem ad patrem habemus [K] accessum. Vt solueret filios interemptorum.) Filij interemptorum sunt imitatores martyrum, eorum scilicet qui vel pro testamento dei sua corpora tradiderunt, & in sanguine agni lauerunt stolas suas: vel qui membra sua super terram mortificantes, carnem suam cum vitiis & concupiscentiis crucifixerunt. Possumus quoque per compeditos eos accipere, qui mortalitatis & pasibilitatis vinculis se astrictos intelligunt, & miseriis humanæ necesitatis afflicti, indesinenter gemunt.

Vt annuncient in Sion nomen domini, & laudem eius in Hierusalem.

Soluti à peccatorum vinculis, eò magis in Ecclesia nomen dei annunciant, quo eis dimissum est de peccatorum excesibus quod timebant: quid verò aliud est nomen domini annunciare, nisi dei misericordiam in Ecclesia prædicare? Dominorum enim est misereri. Hinc nanque de Christo dicitur: Benedictus qui venit in nomine domini. *Matth.21.* Scimus enim quia mediator dei & hominum homo Christus Iesus iudex est humani generis, iuxta quod scriptum est: *Ioan.5.* Pater non iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio. Qui si in primo aduentu venisset in nomine iudicis, nemo profectò foret qui pœnam æternæ euaderet damnationis. Omnes enim, vt ait Apostolus, peccauerunt & egent gloria dei. *Roma.3.* [L] Venit ergo in nomine domini, qui venit vt peccata dimitteret, non vt peccatores damnaret. Venit, inquam, in nomine domini primò, qui in nomine iudicis in aduentu veniet secundo. In Sion ergo nomen domini annunciant, qui dei misericordiam populis prædicant. Sequitur: Et laudem eius in Hierusalem.) Vnam Ecclesiam propter diuersas causas diuersis appellat nominibus, Sion eam nominans, sicut quæ ad alta sustollitur: Hierusalem verò quæ quasi iam mortificatis hostibus, veram in se pacem intuetur. Notandum verò quia nomen domini prius annunciandum, postea verò posuit esse laudandum. Agnitionem enim nominis laus sequitur confesionis. Quomodo enim credent ei quem non audierunt? Quæ autem maior laus dei, quàm quòd mundus in vnitate fidei collectus, non solum opera eius annunciat, sed etiam vita eum & operibus laudat? Vnde & subditur:

In conueniendo populos in vnum & reges vt seruiant domino.

Respondit ei in via virtutis suæ, paucitatem dierum meorum nuncia mihi.

In vnum conuenerunt populi in Ecclesia per totum orbē dif- [M] fusa, quæ Christum credit esse filium dei. De hac vnitate dicit Apostolus: *Ephe.4.* Vnus deus, vna fides, vnum baptisma. Extra hanc nemo laudat deum, nemo annunciat. Hanc designabat ille vnus qui post motionem aquæ in piscinam descendēs sanabatur. Nemo nāque est qui veræ posit inuenire salutis remediū, nisi ad vnitatem fidei veniat, & per sanctificationē vitæ Christum induens, vnum cum eo fiat. Hinc nāque per semetipsam veritas ait: *Ioan.17.* Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum deum, & quē misisti Iesum Christum. *Reges qui propriè dicuntur.* Per reges eos intelligas qui animorum suorum motus secundum dei voluntatem dirigunt, eisque regum more dominantur, dum in rationis eminentia quasi in regali solio præsidentes, repugnantia quæque seruituti subiiciūt, & pacatis omnibus, æquitatis leges & innocentiæ iura in seipsis disponunt: siue etiā eos qui populis præfecti, in rerum culmine stare videntur, dum diuitiis affluunt, honoribus cumulantur, terreni præeminent dominatione imperij, & gloria mundanæ potentię extolluntur, nō absurdum videbitur cùm & illi in ipsa cordium suorum directione domino seruiant: & isti religionis Christianæ documenta tenentes, orthodoxæ fidei iugo mentis colla supponant. In hoc igitur populorum, & regum conuentu quilibet fidelis respondit deo in via veritatis positus, videlicet in Christo, qui viam se nobis proposuit, dicens: Ego sum via, veritas & vita. *Ioan.14.* Responsio autem hæc non voce æstimatur, sed opere. Non enim respondent domino qui vocati peruersè viuunt, qui post illud

[A] illud diuinum semen in terra rationabili susceptū, spinas peruersitatis, aut tribulos producunt nequitiæ, sed qui in omni bono se aptantes, & de sua vocatione gratias deo referunt, & fructum deo centesimum, vel sexagesimum, aut etiam tricesimum in cordis innocentia ferunt. *Resurrectio & gloria, virtus Christi.* Notandum verò quòd dicit in via virtutis. Virtus nanque Christi, est gloria resurrectionis eius. Licet enim opera fecerit quæ nemo alius fecit, & miraculorum signa diuinitatis eius fidem astruant, credendi tamen in eū nulla potentior, aut condecentior via extitit, quàm quòd mortuus & sepultus tertia die resurrexit. In via ergo virtutis dei respōdet Ecclesia, cùm de gloria resurrectionis Christi nihil asserens ambiguum, nihil sentiens obscurum, studet in membris suis Christo per baptismum & pœnitentiam cōmori, & per nouitatem vitæ Christum induens eidem conuiuificari. Cùm enim, nihil in se lucidū, nihil vitale conspiciat, à solo deo se putat posse acquirere & luculentarum virtutum plenitudinem, & desideratam vitæ indeficientis æternitatem. Quæ etiam non nisi per gratiam dei potest aduertere quod sit obnoxia defectibus, quod infirmitatibus subdita, quod miseriis vallata. Ideóque dicit: Paucitatē dierum meorum nuncia mihi.) Quasi dicat: Qui ex meis viribus hoc cōsequi non valeo, vt quàm pauci sunt dies mei intelligā, fac vt per gratiam tuæ inspirationis, & virtutum defectum, & huius vitæ breuitatem [B] agnoscam, quatinus vitæ huius velocem considerans transitū, nullum in corde sentiam de amore illius affectum.

Ne reuoces me in dimidio dierum meorum, in generatione & generationem anni tui.

Per dimidium dierum, imperfectionē vitæ accipimus, in qua se fidelis quisque nō reuocari de mundi huius exorat exilio, ne si in die exitus sui trāsitoriæ adhuc vitæ amore occupatus fuerit, ad illā æternitatis vitā transire minus posit. In hac vita dimidium tantum dierū accipimus, quia etsi nos asiduè solis huius materialis splendor illuminet, sequitur tamē nox, quæ asiduè illuminatos obscuret. Roget ergo vnusquisq; vt dū in vitæ huius cursu mentis amore defigitur, antequam de adipiscēdis æternis satagat, à deo nō reuocetur. Sācti viri etsi sunt mortali carne circundati, nequaquam sunt in dimidio dierum, quia perfecti desiderij amore à terrenis suspēsi, illa beatæ vitę æternitate iam in spe perfruuntur. *Roma.8.* Hinc nāq; Paulus dicit: Spe salui facti sumus. Hinc rursus ait: Nostra cōuersatio in cœlis est. Sic nanque inoffenso cursu ad æternitatis statum perueniunt. Sic ante huius vitæ terminum, in æternitatis desiderio mentē fixerunt. Quod quidem euidenter ostenditur, cùm protinus subditur: In generatione & generationem anni tui.) Nota quòd vitam suam dierum paucorum appellatione significat, æternam verò, annorū in generatione & generatione permanentium, vt per hoc quoque prudens lector intelligat & infinitā illius futuræ fœlicitatis longitudinem, & labentem temporalis gloriæ breuitatem. Quis enim nesciat annos diebus multo lōgiores? *Eccles.1.* Quia verò etiam in annis finis potest intelligi, in genera- [C] tione & generatione eos permāsuros dicit: Sapiētia dicit: Generatio vadit, & generatio venit, terra autem in æternum stat. Hæc est nanque instabilis vitæ illius permutatio, vt decedentibus aliis alij succedāt, quibus postmodum simili modo deficientibus, alij nō æquali cōditione oriantur. Ex quibus tamen omnibus quę in seculo fuerūt vel futurę sunt generationibus, viua illa & diuina generatio perficitur, quæ in æternum claritatis dei consortio perfruetur. In hac itaque annos, id est, æternitatem dei permansuram dicit propheta, tunc videlicet cùm generatio quæ præcedit & quæ sequitur, vna facta fuerit, nouisima vt pote morte destructa, quæ antequā in victoria absorbeatur, nihil stabile, nihil solidum, nihil dimittit illæsum. Quæ tamē intelligi & aliter possunt, vt ad superiora hoc modo referātur. Dictum nanque est superius: Populus qui creabitur, laudabit dominum. Quomodo ergo laudet ostēdit cùm ait: Respōdit ei in via virtutis suæ, & laudē eius annunciabunt in Hierusalē. Hierusalē vero quæ serui cùm filiis, illa enim vocata nequaquam in laude respōdet, sed illa cui dictum est: Lætare sterilis quæ non paris, erumpe & clama quæ non parturis: vocata respondet domino posita in via virtutis suæ. Via virtutis Christi, est imitatio cōstantiæ eius. In hac via populus creatus, vel Hierusalem intelligibilis respondet domino, quia sicut pro nobis Christus animam posuit, in constantiam Christi sequens pro fratribus animam ponere in filiis suis nō recusauit. [D] Quid verò responderit, ostendit cum ait: Paucitatem dierum meorum nuncia mihi. Rogat innouatus populus vel secunda filiorum spiritaliū mater, vt breue sibi videatur huius tēpus tribulationis, cōparatione æternæ fœlicitatis: ne dū nimis extēdi quas patitur persecutiones autumat, pro dilatione præmiorū quasi tædio victa, quā imitari proposuit Christi constantiā, amittat. Tunc nobis deus quid sequi debeamus annūciat, cùm voluntatis suæ arcana nobis inspirat. Nunquid non paucitatē *Roma.8.* dierum suorum illi deus annunciauerat qui dicebat: Existimo quod non sunt cōdignę pasiones huius temporis ad futuram gloriā quæ reuelabitur in nobis? Nouerat enim quia tēporaliū pressura pasionū veloci fine cōcluditur, gloriæ verò cœlestis fœlicitas nullo termino angustatur. Possumus per paucitatem dierum etiā aliud intelligere. Fuerunt nanque hęretici qui dicerent. Ecclesiā nō nō esse generalē, sed in tempore Donati & ante finem seculi consummandā: nō attendentes quòd eis dominus in Apostolis promisit, dicens: Ecce ego vobiscum sum *Matt.28.* omnibus diebus vsq; ad cōsummationē seculi. Cōtra eos nūc dicitur, paucitatē dierum meorum nuncia mihi. Constat quia per multiplicitatem dierum perennis vita accipitur: per paucitatem verò cursus istius seculi designatur. Scriptū quippe est: Longitudo dierum in dextera eius. *Prouer.3.* Quid enim per dexteram, nisi perpetua vita designatur? Quia ergo sanctorū requies nullo clauditur termino, rectè in dextera dei dierum dicitur esse [E] longitudo. Nam quod hic dicitur: Paucitatem dierum meorū nuncia mihi: tale est ac si dicat Ecclesia, Sunt qui insipiētiæ suę caligine & perfidiæ detestabilis induti erroribus asserāt me in breui finiendam, & vsque in finem seculi inhabitatorē nō habituram: sed tu de cuius non diffido promisionibus, nuncia paucitatē dierum meorum mihi. Futura dierum paucitas, inquam, data est Ecclesiæ, quia toto istius vitæ tempore debet fides Christiana in mundo vigere. Ne reuoces me in dimidio dierum meorum.) Per dimidium dierum imperfectionem accipe temporum transeuntium, in qua quasi deus reuocari permitteret, si huic sententię hęreticorum faueret. Hoc autē ideo postulat, ne ab illis annis qui sunt in generatione & generatione, alicuius eam erroris peruersitas abducat.

Initio tu domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cœli.

Initium dei filius est, de quo scriptū est: Ipse est initium omnis creaturæ. Quod etiā ipse euidenter ostēdit, cùm se principium nominauit. Deniq; & in Apocalypsi ad Ioannem idē ipse ait: Ego sum α & ω, primus & nouisimus, initium & finis. *Apoc.1. 21.* In hoc initio fundata est terra, quia in ipso fundata est Ecclesia. Hinc nanque Apostolus dicit: *1.Cor.3.* Fundamētum aliud nemo potest ponere præter id quod positū est, quod est Christus Iesus. Hinc ipse dei & hominum mediator, ad Apostolorum principē ait: Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiā meam. *Matt.16.* Ipse est enim petra à qua Petrus nomē accepit, & super quam [F] se ædificaturū Ecclesiam dixit: Terra autem dicta est Ecclesia, *Ecclesia dicitur terra.* tum quia in messe fidelium populorum spiritali fœcunditate exuberat, tum quia in soliditate fidei perpetua firmitate immobiliter perseuerat. Vnde per Salomonē dicitur: Terra in æternum stat. *Eccli.1.* Terra quippe inæternū stare dicitur: quia sancta Ecclesia in hoc seculo à catholica fide nequaquam deficiet, & in futuro cū deo æterna stabilitate permanebit. Nam quod in hac vita nullis aduersitatibus frangenda sit, nullis persecutionibus superanda: ipse super quem ædificata est, euidenter ostēdit cum ait: Portæ inferi non præualebunt aduersus eam. *Matt.16.* Portæ inferi hæreses sunt, quæ dū multos in fide infirmos fucata verborum calliditate decipiunt, quasi infernorum eis aditum pandunt. *Portæ inferi quæ sint.* Sunt etiam portæ inferi quædā potestates huius mūdi. Quid enim Nero, quid Diocletianus, quid denique iste qui hoc tempore Ecclesiam persequitur, nunquid nō omnes portæ inferi? Quis cogitare sufficiat quāti promisionibus eorum deuorati sunt? Quanti eorum metu perterriti? Quāti afflictionibus eorum superati? Quos omnes perpetuæ mortis profundum absorbuit, & ad cruciandū damnationis æternæ infernus admisit. Sed Ecclesia in illius, de qua dictū est, petræ soliditate fundata, nec minarum ventis concutitur, nec persecutionū fluminibus mouetur, nec corporalium pœnarum incōmodis ti-

Universidad de Deusto Biblioteca

G tubat,nec mortis ipſius timore vacillat.Illi vero qui in inferni aditum ſequacibus ſuis vtpote portas aperiunt,eam impugnare & perſequi modis omnibus nō deſiſtunt.In quo quid aliud *Matth.16.* faciunt,niſi quod veritatis verba euacuare cōtendunt?Nō prę ualebunt aduerſus eam portæ inferi dicit dominus:& tamē vt *Pſalm.44.* ei præualeant conantur.Sed fidelis dominus in omnibus viis ſuis,& ſanctus in operibus ſuis.Initio enim terrā fundauit, & *Prædicatores dicuntur cœli.* opera manuum eius ſunt cœli.Quid per cœlos niſi prędicatores ſanctos accipimus? Qui terram iſtam, de qua dictum eſt, verborum imbribus prædicantes inebriant,ſubiectis fidelium perpetuæ damnationis exitium comminantes intonant,ad aſtruendam verborum fidem miracula facientes coruſcant.Nā quod prædicātis verba pluuiæ ſint, teſtatur dominus,cùm per *Eſaie.55.* prophetam dicit:Quomodo deſcendit imber & nix de cœlo, & illud nō reuertitur,ſed inebriat terram & infundit eam, & germinare eam facit,& dat ſemen ſerenti & panem comedēti:ſic erit verbū quod egredietur de ore meo. Quid apertius? Ecce ſicut de cœlo deſcendunt pluuiæ, ita de prædicatoribus verba emanant doctrinæ.Iſti ſunt nimirum qui enarrant gloriam dei.De quibus etiam hic dicitur,quia opera manuum e- *Pſalm.8.* ius ſunt cœli,In præcedentibus dicit propheta: Videbo cœlos tuos opera digitorum tuorum, hic verò ait: Opera manuum tuarum ſunt cœli.Quid eſt quod ibi vocantur opera digitorum,hic verò manuum,niſi quod diuerſa ibi dona ſancti ſpiritus doctorum infundenda cordibus intelliguntur?Hic verò H ipſa virtutum opera ex eiſdem tamen donis in hominum prodeuntia notitiam vocantur.Quia enim per manus omne opus agitur,ipſe virtutum operationes per manuum opera ſignantur.Primùm nanque humanis mētibus gratia ſpiritalis infunditur,poſtmodum verò in mente quid ſpiritus egerit,in operibus demonſtratur.Cœli etiam doctores Eccleſiæ dicti ſunt, quia dominus in eis præſidet,dum per eos ſua iudicia exercet. Quibus nanque regni cœlorum claues tribuit, eis ligādi atque ſoluendi poteſtatem dedit.Per eos ergo iudicat, quia quodcūque ab eis ligatum fuerit,ligat.Scimus autem quia ſedere iudi- *Eſaie.66.* cantis eſt:& ipſe dominus per prophetam dicit: Cœlum mihi ſedes eſt.Si ergo ſedes dei cœlum eſt,& in rectoribus Eccleſię dominus iudicat,cùm ſedere iudicantis ſit,neceſſariò cōſequitur quod Eccleſiæ rectores cœli dicuntur.Qui profectò cœli opera manuū ſunt dei,quia hoc ipſum quod cœli ſunt, ex gra- *Pſalm.32.* tia virtutis acceperunt,ſicut ſcriptum eſt:Verbo domini cœli firmati ſunt,& ſpiritu oris eius omnis virtus eorum.

Ipſi peribunt,tu autem permanes, & omnes ſicut veſtimentum veteraſcent.

I Nemo iam ſpem ſuā ponat in homine.Ipſi enim cœli etſi ſint opera manuum dei,peribunt tamē. Quomodo autē peribunt niſi ſecūdum corpus? Quòd ſi ſecundum corpus perituri ſunt, vbi reſurrectio?quam non ſolum negare ſcelus eſt,ſed etiā de ea dubitare,ſummū nephas eſt.Patet itaque quia non ſic peribunt vt non reſurgant: ſed vt eas quas in hac vita patiuntur, neceſſitates corporis euadāt.In ipſa enim corporis eorum reſumptione quodammodo periſſe videbuntur, cùm pereunte in eis corruptione,deſtruetur quod animale eſt,vt quod ſpiritale eſt viuat:& iam quaſi non ſint quod fuerāt, dum in aliam mutati naturam, in lumine claritatis dei perenniter exultant, Solus nanque deus verè immortalis eſt, quia ſolus æternus & incommutabilis eſt.Vnde dicit beatus Auguſtinus:Vera æternitas & vera immortalitas non eſt niſi in deitate trinitatis, cui quod eſt eſſe perfectū eſt:quia natura initio carens,incremento non indigens,ſicut nullum finem, ita nullam recipit mutabilitatem.Creaturæ autem etiam illæ quibus deus æternitatē dedit vel daturus eſt,non penitus omnis finis alienæ ſunt,quia non ſunt extra commutationem.Inter hæc ſciendum eſt,quia *Cœli peribunt, & nō peribunt.* hi de quibus agitur,cœli peribunt & non peribunt: quia morietur eis illa quam ex carnali generatione contraxerunt corruptio.Et tamen in eis plenior erit,quam in hac vita per ſpeculum & in ænigmate acceperunt,diuina inhabitatio. Cœli hoc modo eſſe non deſinent, dum ad recipiendum in ſemetipſis deum,ſinum cordis amplius laxent.Vnde cùm eos perituros propheta dixiſſet:ſubiecit atque ait:Tu autem peamanes.) Ac ſi patenter dicat: Peribit quidem quicquid in eis ex humana habetur corruptione,ſed permanebit in illis quod ex tua receperunt virtute.Tu enim permanes.Liquet ergo, quia in eis K non moritur quicquid de diuinitatis participatione in ipſis habetur.Caro tamen in puluerem redigetur,vt poſtmodum per reſurrectionem in melius reformetur.Vnde & ſubditur: Omnes ſicut veſtimentum veteraſcent.)Veſtimēta ſanctorū, ſunt corpora eorum.Vnde de quibuſdam ſcriptum eſt:Iſti ſunt qui *Apoc.22.* non inquinauerunt veſtimenta ſua.Et iterum:Lauerunt ſtolas ſuas,& dealbauerunt eas in ſanguine agni: Quæ profectò veſtimenta tunc veteraſcunt,cùm animus eorum ad cœlum tendentibus,ipſa eorum corpora in terræ eſſentiam deducuntur. Quia verò mortalitatem corporis immutatio ſequitur reſurrectionis,conſequenter adiunxit dicens:

Et ſicut opertorium mutabis eos & mutabuntur,tu autem idem ipſe es & anni tui non deficient.

Non prętereundū nobis eſt,quòd cùm dixiſſet eos ſicut opertorium mutādos,ſubiunxit,& mutabuntur.Signauit enim his verbis duplicē illā ſanctorum in futura vita cōmutationē. In qua nō ſolum corpora corruptioni in hoc ſeculo & morti obnoxia perpetuam percipiēt incorruptionem,ſed etiam animæ eorū & corda in æternā tranſibūt ſtabilitatē,vt ſicut mori nō poterunt,ita & peccare quidem non poſsint:& appareat in eis multiplicis bonitatis dei beneficium,cùm & mortale induerit immortalitatem,& affectus non ſentiet tentationē. Notandū L quòd opertorium dei ſancti dicūtur. Sicut enim homini nihil eſt vicinius quàm veſtis,ita deo nihil eſt vicinius ſanctis.Sicut enim veſtimentis ſuis homo circundatur,ita ſanctis ſuis deus *Eſaie 49.* veſtitur:Hinc nāque per prophetā ſcriptum eſt: Viuo ego dicit dominus: quia in ſublimatione tua omnibus his velut veſtimēto veſtieris.Hinc rurſus deo per alium prophetā dicitur: *Pſalm.44.* Myrrha & gutta & caſsia à veſtimētis tuis. Quia enim omniū virtutum odoramenta à ſanctis prodeunt,rectè dicitur:quia è veſtimentis dei myrrha & gutta & caſsia procedunt. Hinc nā *2.Corin.2.* que Apoſtolus ait:Chriſti bonus odor ſumus deo. Veſtimēta ergo dei mutantur:quia ſancti poſt mortem coporis, in fœlicitatem tranſeunt vitæ cœleſtis.Sequitur:Tu autem idem ipſe es.)Hæc eſt vera dei æternitas, & vera eiuſdem immortalitas quod non ſolū nullius finis limite ſempiterna eius virtus & diuinitas cōcluditur,ſed quod poteſtas ac voluntas ipſius nulla *Exod.3.* tenus imperfectionis cuiuſque aut incōſtātiæ varietate permu- *Ibidem.* tatur.Vnde ad Moyſen de ſeipſo ait: Ego ſum qui ſum.Et iterum:Hæc dices filiis Iſraël: Qui eſt, miſit me ad vos.Ideo & hic dicitur:Tu autem idem ipſe es.) Homo nāque etſi ipſe ſit, nō tamen idem eſt:quia hoc ex ſuæ mortalitatis corruptione accepit,vt in eodem ſtatu diu permanere nō poſsit. Quod de deo ſentire nimis abſurdum eſt.Sicut enim eſt æternus,ita incōmutabilis:nō diminutionē ſentiens,nec augmētis excreſcēs: M non mutans propoſitum,nō improbās quod ſemel eſt approbatum.Vnde & ſubditur: Et anni tui non deficient.)Si per annos dei,æternitatem accipimus, qualiter anni eius non deficiēt,apertè videmus.Quòd ſi per annos ipſam ſanctorū multudinem intelligere volumus,anni non deficient: quia cū illo qui nunquam deficiet vnum fient.Reuolutionē enim quandā dierum,annum vocamus.Quid autem ſunt ſancti niſi dies, & *Pſalm. 18.* quid peccatores niſi nox?Hinc etenim ſcriptum eſt: Dies diei eructat verbum,& nox nocti indicat ſcientiā. Anni ergo non deficient:quia ſanctorum chori poſtquam illā incomprehēſibilem ſemel in ſemetipſis acceperint lucem,nullā amplius ſentient ignorantiæ vel tētationis obſcuritatem.Tunc enim dies videtur deficere, cùm aut nubium aut noctis tenebris obſcuratus cœperit non lucere.Quod ab illa vita alienum erit: quia vera lux quæ obſcurari non poteſt,in ſanctis fulgebit.

Filij ſeruorum tuorum habitabunt,& ſemen eorum in ſeculum dirigetur.

Qui ſunt filij in annis, id eſt,in æternitate dei habitaturi, niſi Apoſtolorū imitatores,cùm deo in cœleſti regno perenniter māſuri?Omnes enim fideles,Apoſtolorum dicuntur filij:quia *Gala. 4.* ab eis fuerunt in fide generati.Hinc nanque ad Galatas Apoſtolus ait:Filioli mei,quos iterū parturio. In eo quod dicit filios illic & nō ſeruos habitaturos, oſtēdit quod ad cœleſte regnū aliquis peruenire non valeat,niſi prius vetuſtate abiecta, per nouitatem vitæ filius fiat. Nam & ipſi quos ſeruos vocat,

Apoſtolorum

A Apoſtolorum filij fuerunt,veterem videlicet cōuerſationem abdicantes,& in nouitate vitæ per Chriſtum ambulantes.Fuerunt igitur ſerui,fuerunt & filij:ſerui propter laborem operis, filij propter mutationem nouitatis. Hinc eſt quod ex filij Iſraël qui ex Aegyptiaca ſeruitute liberati ſunt,& mare rubrum præuio ductore Moyſe tranſierunt, nullus terram promiſsionis,exceptis duobus,intrauit:ſed filij eorum poſtea intrauerūt, & patribus eorum repromiſſa diuinæ largitatis beneficia acceperūt. Significabatur nanque per hoc quod ad promiſſam nobis æternæ hæreditatis terram nemo poteſt aſcendere,niſi qui prius per amorem ſpiritus in nouitate vitæ didicerit ambulare.Duo,Caleph videlicet & Ioſue,caput deſignant & corpus, Chriſtum ſcilicet & Eccleſiam,qui ſoli ingrediuntur illam viuentium terram.Quòd verò ait:Semen eorum in ſeculum dirigetur.)Electorum voluit opera intelligi,quæ tunc profectò diriguntur in ſeculum,cùm omnia ſpectant ad deum. Semen quippe ſuum nequaquam dirigit, qui ex operibus ſuis aliquid tranſitorium quærit.Opera autem noſtra idcirco ſemen dicta ſunt:quia ſicut ex ſemine fructum collgimus, ſic ex operibus noſtris mercedem expectamus. Hinc nanque Apoſtolus ait: *Gala.6.* Quæcunque ſeminauerit homo, hæc & metet. Qui enim in hac vita ſemen boni ſeminauerit operis,in futuro fructum æternæ conſequetur remunerationis. Per ſeculum verò, illius B beatæ vitæ intelligitur æternitas,quæ quia per varias temporum mutationes nullatenus diuiditur, vnius ſeculi appellatione non inconuenienter ſignatur. In illud ergo ſeculum dirigamus ſemen noſtrum, & cibum operemur non qui perit, *Gala.6.* ſed qui permanet in æternam vitam. Dum tempus habemus, operemur bonum,vt cùm ad indeficientem vitæ illius beatitudinē peruenerimus,perpetuos fructus in cœlo colligamus. Ille enim verè perpetuus eſt fructus,per quem perpetuò viuimus,& perenni panis & vini ſatietate gaudemus. Perpetuus, inquam,quia & mandendo non minuitur, & vetuſtate non deterioratur.

Prologus ſexti Pſalmi pœnitentialis.

INter innumeras & rutilantium operum & eminentiū ſtructurarum varietates,quibus templum Salomonicum adornatum fuit, hoc quoque fuiſſe deſcribitur,quòd quindecim ad illud gradibus aſcendebatur. Quod quidem non caſu vel ſine cauſa factum credendum eſt.Salomon quippe cœleſtium ſcrutator ſecretorum,& diuinæ receptaculum ſapientiæ,ſic tēplum illud manufactum edidit,vt exinde templum aliud non manufactum ſignaret, quatenus ex corruptibili terrenæ domus ædificio,incorrupta cœleſtis templi quodammodo imaginaretur pulchritudo.Ad illud nanque templum quod ex viuis in cœlo lapidibus conſtruitur, non plana aut ſpatioſa peruenitur via,vel greſſu aſcenditur corporeo,ſed proceſſu fidei & charitatis aſcenſu.Hinc nanque propheta dicit:Beatus vir C cuius eſt auxilium abs te,aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit. *Pſalm.83.* Dixit aſcenſiones in corde beati viri diſpoſitas,& vnde aſcendere debeamus oſtendit,cùm ait: In valle lachrymarum. In ea nanque exilij noſtri damnationem deplangimus, & innumerabiles corruptionis humanæ deflemus moleſtias. Quis enim *Iob.10.* immunis à moleſtiis? Hinc etenim Iob dicit:Si impius fuero, *Iob.7.* væ mihi eſt:ſi autem iuſtus,non leuabo caput, ſaturatus afflictione & miſeria.Et iterum:Tentatio eſt vita hominis ſuper terrā.Quia enim in hac vita omnia vidit eſſe plena laqueis & tentationibus,non in ea tentationes eſſe dixit, ſed ipſam eſſe tentationem memorauit.Laborioſa enim eſt vita temporalis, leuior fabulis,velocior curſore,inſtabilitate fluitans, imbecillitate nutans:cuius habitatio in luteis domibus,imo ipſa in luto ſubſiſtens,cui nulla eſt fortitudo, nulla propoſiti conſtantia,nulla à turbationibus requies, nulla à laboribus reclinatio. Quis denique eſt quem non excruciet dolor, ſollicitudo non vrgeat,non ſubruat timor?Riſus fletum ſequitur,gaudium triſtitia comitatur,eſuriei ſuccedit ſaturitas. Saturitatem iterum excludit eſuries:in nocte dies optatur,in die nox quæritur. In algore calor,in æſtu refrigerium,ante cibum ſuſpiria, poſt cibum tribulatio,iræ,indignationes exagitant,& innumerabiles miſeros homines motus perturbant.Hæc eſt vallis quam ſancti viri mentis affectibus indeſinenter exire diſponunt, & ad D illud ineffabile bonum, ad illud inæſtimabile gaudium aſcen- *1.Cor.2.* dere,quod nec oculus vidit,nec auris audiuit,nec in cor hominis aſcendit.Qui etſi corpore quidem inter homines eſſe videantur,animas tamen ſuas ad cœleſtia eleuant: & illi puro,& ſummo bono atque immortali & perpetuo adhærentes,temporalia & corruptibilia deſerunt, & mundo ſuperiores facti, in ſinu diuinæ contemplationis quieſcunt. Ibi in illo cœleſti templo cordis oculis deum conſpiciunt, immo& in eiuſdem templi ſtructura ipſi quoque lapides fiunt.Per quindecim verò illius templi gradus,ſpiritalis ſanctorum ſignatur aſcenſus. Numerus enim iſte in ſeptem & octo diuiditur: & ideo per *Vita actiua & contemplatiua per numerū quindecim deſignātur.* eum gemina iuſtorum vita ſignatur,actiua videlicet,& contēplatiua.Actiua nanque in mundo verſatur,contemplatiua verò ad cœleſtia erigitur.Quia verò ſeptenario numero temporalis,octonario verò perpetua vita ſignatur,rectè per eoſdē numeros & contemplatiua vita exprimitur & actiua.Hinc nanque prædicti templi auctor Solomon dominum exorans ait: *Eccleſ.11.* Da mihi domine partes ſeptem, necnon & octo. Optabat enim regiæ dignitatis potentia præditus,ita ſibi ſubditos populos regere,vt tamen contemplationis diuinæ non defraudaretur perfectione.Ipſa nanque officij adminiſtratoria neceſsitate cōſtrictus,cogebatur temporali actioni inſiſtere,ſed ſuauius eum contemplationis diuinæ dulcedo reficiebat in mente.Poteſt etiam intelligi quod ille quindecim gradus ad illud diuinę E illuminationis templum aſcendit,qui ſempiternæ virtutis dei amore correptus, temporalibus quæ per ſeptenarium numerum deſignantur, gradatim contemptis, per ſcalas octo beatitudinum ad ſublimia prouehitur,donec deus deorum in Sion mentis oculis videatur.Sed videmus nunc,ſicut ait Apoſtolus,per ſpeculum in ęnigmate. Impoſsibile eſt enim vt *1.Cor.13.* quis lutei huius corporis ergaſtulo incluſus, aut mortalis carnis circumſeptus volutabro, aſcendentem ſuper Cherubin & ſuper pennas ventorum volantem deum conſpiciat,vel quanta ſit eius potentia diuinitatis agnoſcat. Vnde per Ioannem dicitur:Deum nemo vidit vnquam.Et Moyſi deum vide *1.Ioan.4.* re quærenti,reſponſum eſt à domino:Non videbit me homo & viuet. Quòd ſi tanta claritas eſt Solis vt oculis in eum cor- *Exod.3.* poralibus non valeamus intendere, quanta eſt illius claritas qui fecit Solem,vt eum poſsimus in hac qua ſumus corruptione videre?Ipſum verò per ſpeculū in ænigmate intueri,quod humili aduentu ſponſi accepit Eccleſia, illius æternæ viſionis ſignum eſt,& futuræ perfectionis imago,in qua non non iam per fidem,ſed per ſpeciē ambulabimus:& reuelata facie ipſam diuinæ maieſtatis gloriam irreuerberatis oculis conſpiciemus. Quia ergo hi quindecim Pſalmi quandam ſpiritalis aſcenſus continent formam,rectè ſub eodem titulo omnes prænotati ſunt,vt ſicut ad illud materiale templum per gradus aſcendebatur lapideos, ita cœleſte illud templum hæc nobis cantica præferunt,per quæ in deo exultans anima, quaſi per quoſdam gradus aſcendat. Aſcenſuri ergo non corpore ſed ſpiritu, non F paſsibus ſed affectibus, hunc Pſalmum decantemus, & in eo ſtudeamus deo meditatione appropinquare,dicētes cum propheta:

Explanatio ſexti Pſalmi pœnitentialis.

DE profundis clamaui ad te domine, domine exaudi vocem meam.

Attendat vnuſquiſque in quo profundo iaceat,& quàm longe à deo peruerſe agens effectus ſit. Clamet ad eum totis viribus qui intuetur abyſſos, & ſedet ſuper Cherubin, donec de profundi tenebris erutus, ſuperno illuſtretur lumine, & claritate perfruatur cognitionis diuinæ. Clamauit Ionas ad *Ionas clamauit ad deum, & exauditus fuit.* deum de ventre ceti,de altitudine maris, de profundo inobedientiæ,& ad aures dei oratio illius peruenit: qui eum eruit à fluctibus,eripuit à beſtia,abſoluit à culpa. Clamet& peccator quem à deo recedentem cupiditatum tempeſtas contriuit,quē malignus hoſtis abſorbuit, quem præſentis ſeculi fluctus inuoluit: agnoſcat ſe eſſe in profundo, vt ad deum ſua perueniat oratio. Quia verò Pſalmus iſte ad aſcendentes pertinet, videamus qualiter ad deum iuſtus de profundo clamet. Quo-

Universidad de Deusto Biblioteca

G modo enim nõ profundus eſt qui aſcẽſiones ſuas in corde ſuo diſpoſuit,qui intentionẽ cordis ad deũ dirigit,qui laboris ſtudium ad cœlos attollit?Sed ſciendũ quòd ſancti viri eò ſe magis imſimos & abiectos ſentiunt,quò per mẽtis deſideriũ erecti,vicinius ad deum accedunt. Tunc enim primùm miſeriam ſuã incipiunt perfectè cognoſcere,cùm dei præſentiam cœperint in corde ſentire.Hinc eſt quòd Abraham qui collocutionis diuinę gratiam meruit,puluerem ſe eſſe & cinerem memorat,dicens:Loquar ad dominum,cùm ſim puluis & cinis? *Gene.43.* Hinc Iacob poſtquã dominum vidit,neruo fœmoris emarceſcente, *Gene.32.* vno pede claudicauit:quia profectò debiles ſe eſſe & infirmos reputant,qui ſe ad videndum deum per ſtudium ſanctæ contemplationis leuant. *Spẽ in carne ponere non debemus.* Qui dum ſpem ſuam in carne ponere deſinunt,quaſi vnius cruris vires amittunt.Eóque aſſueſcunt cœleſti duntaxt deſiderio inniti,quò ſenſerint ſe à ſpe rerum tẽporalium debilitari. Et quaſi neruum non habent in fœmore,dum non confidunt in carnali generatione.Omnia quæ ſub cœlo ſunt,vanitatem æſtimant:& cùm præſentis vitæ miſeriis plenos ſe eſſe & obſitos circunquaque conſpiciunt,quaſi de profundis ad deũ clamãt. Magna profunditas vita mortalis in qua nihil eſt certum,nihil vitale,nihil tutum,nihil tranquillum.Magna inquã profunditas,in qua peccator obruitur, impius immergitur,iuſtus turbatur. Ideo nanque clamat & dicit:

H De profundis clamaui ad te domine.)In quo notandũ: quia non ait clamo,ſed clamaui. *Oratio debet eſſe perſeuerans.* Habes in hoc perſeuerantiæ documentũ,vt ſi prmò non exaudiris,ab oratione nõ deficias, imo precibus & clamori inſiſtas. Vult deus rogari, vult cogi,vult quadã importunitate vinci.Ideo tibi dicit : *Matth. 11.* Regnum dei vim patitur,& violenti rapiũt illud.Eſto ergo ſedulus in oratione, eſto in precibus importunus : caue ne ab oratione deficias. Si diſsimulat audire quẽ rogas,eſto raptor , vt regnum cœlorum accipias:eſto violentus,vt vim etiam ipſis inferas cœlis. *Violẽtia eſt cœlis inferenda.* Quid hac rapina locupletius?quid hac glorioſius violẽtia?Bona violentia, qua deus non offenditur ſed placatur, proximus non læditur,ſed iuuatur,peccatum minuitur nõ multiplicatur. Bona inquam violẽtia,qua non quæritur lucrum citò periturum, ſed regnum acquiritur ſine fine manſurum. Diſcant qui res alienas diuino poſtpoſito timore diripiũt,& rapinis pauperum magis peccata cumulare quàm lucra augere nõ ceſſant:aliquid rapere quo & veras ſibi vendicent diuitias, & gloriam laudis perpetuæ acquirant: ne in hoc quoque ſtultitiæ arguantur , ſi cùm poſsint precioſa& æterna diripere, vilia ſolum & tranſitoria videantur auferre. Inferant & ipſis cœlis violentiam,& regnum cœlorum quadam orationis vi rapiant. Sint in precibus importuni,vt ex longo clamoris vſu dicere poſsint:

De profundis clamaui ad te domine, domine exaudi vocẽ meam.)Nominis venerandi repetitio, precandi adauget affectum.Mouetur enim deſiderium, ſi nomen quod diligitur replicatur. *Matth.15.* Videtur hic qui loquitur,quandam exauditionis cauſam prætendere, I cùm ſe inſinuat clamaſſe,vt quaſi iure debeat exaudiri,qui dudum inſtitit clamori.Hãc & Apoſtoli cauſam domino dediſſe leguntur, cùm Chananæa rogante dixerunt: Dimitte eam : quia clamat poſt nos. Ideo nanque à domino exaudiri meruit:quia prima domini reſponſione repulſa , clamare nequaquam ceſſauit. Fide quippe & dilectione accenſa, à clamore non antea deſtitit,quam optatam filiæ ſalutem acquiſiuit.

Fiant aures tuæ intendentes in vocem deprecationis meæ.

Aſcendens iſte maius aliquid rogare aggreditur , & in ipſa etiam ſua oratione aſcendit, cùm hoc adeo expoſtulat,vt quaſi quodammodo aures inclinans orationi ſuæ deus intendat : ne forte ſit mora in exauditione,ſi longè ſint aures ab oratione. Videtur enim quendam diuinæ miſerationis præcipuum precari affectum, cùm rogat eum quodammodo ad audiendum affectari,vt cùm vocem velit audire ſupplicantis, opus nõ differat exercere miſerentis:humanæ in hoc ſequens locutionis modum, quaſi huiuſmodi deus affectione indigeat , quem nõ effugit cogitatio,non latet voluntas,dum ei nec intentio ſilet, nec deſiderium tacet. Nam dum potens quilibet ſupplicantẽ aliquem audire negligit,quaſi primo aditu repulſus , exaudiri qui ſupplicat diffidit.Si verò qui rogatur, primò libenter audire cœperit,& aliis poſtpoſitis negociis, verbis ſolummodo K rogantis intendere,continuò ille qui rogaturus aduenit, quãdam concipit impetrandi fiduciam,& ipſa quodammodo ſpe animatus,ſuam liberius proloquitur cauſam. Magnum quippe bonæ voluntatis ſuæ dominus illi dedit indicium,cùm loquenti ſe præbuit incunctanter intentum. Sic & nos cùm dari nobis veniam à deo quærimus , & cœleſtis gratiæ vitalia dona conferri,ſi nobis deum præſentem aliquid ſuauitatis & dulcedinis ſuæ ſenſerimus indiciis , ad ipſius deſiderium ſtudioſius animamur, ſuper his quæ cupimus , adipiſcendis aliquatenus certiores effecti,cùm ille quem anima noſtra deſiderat,deſiderantibus nobis per miſericordiam appropinquat. Aſcendens igitur iſte qui ad illius incorruptibilis celſitudinem mentem leuare propoſuit,aures dei deprecationi ſuæ intentas depoſcit: vt quia oratio ſua ad deum per rectæ ſtudium intentionis dirigitur,circa eum quem rogat,velociter exaudiatur. Aſcendenti autem & prouecto viro,à domino per prophetã dicitur : Adhuc loquente te dicam,ecce aſſum. *Oratio & deprecatio differunt.* Inter orationem & deprecationem hoc intereſt:quia oratio pro virtute perſeuerantiæ, deprecatio verò fit pro peccatorum impunitate. Ideo qui ad celſitudinis arcem aſcendere contendit , dicit:Fiant aures tuæ intendentes in vocem deprecationis meæ.) Deprecatur enim deum vt peccatorũ ſuorum obliuiſcatur,vt pater eſſe velit,nõ L iudex.Ideóque ſubiungit dicens:

Si iniquitates obſeruaueris domine , domine quis ſuſtinebit?

Nomen repetit,vt affectum excitet.Iniquitatem Deus obſeruaret,ſi peccatoribus veniam negaret. Si ſolummodo oſtẽderet ſeueritatem,non etiã adhiberet pietatem.Quod ſi faceret, nemo æternæ gloriam fœlicitatis expectaret: nemo ad patiẽdum iuſti examinis pœnam ſufficeret. *Roma. 3. †gloria.* Omnes enim peccauerunt,vt ait Apoſtolus,& egent gratia†dei. Verùm quia pœnitentibus ex corde ignoſcit,& peccatore conuerſo omniũ iniquitatum eius obliuiſcitur,quis iam de miſericordia dubitet? Quis iam de venia deſperet?Hæc etenim per prophetã dominus pollicetur dicẽs: *Eſa.44.* Ego ſum,ego ſum, qui deleo vt nebulam iniquitates tuas vt iuſtificeris. Attẽde qualiter peccati confeſſio peccata obliteret,quæ iuſtificat iniquum , tollit à deo memoriam peccatorum.Confiteamur vt deleantur noſtra peccata,nec poſt confeſsionem ad ea reuertamur,ſed iuxta Apoſtolum, *Philip.3.* in anteriora nos extendẽtes,quæ retrò ſunt obliuiſcamur. Nõ geſtiamus reuerti in Aegyptum,aut ſedere ſuper ollas carnium,nec ſimus concupiſcentes malorum,nec idola mẽtis veneremur,nec deum tentemus,nec in deſerto mũdi huius murmuremus.Confiteamur de præteritis peccatis nos accuſantes, confiteamur de peccatorum indulgentia deum laudantes. *Cõfeſsio eſt & peccati, & laudis.* Eſt nanque cõfeſsio peccati,& confeſsio laudis.Si enim cõfeſsio laudis non eſſet,ſaluator noſter nequaquam dixiſſet: Cõfiteor tibi pater cœli & terræ. *Pſalm. 32.* Nam quomodo peccatum confiteretur,qui peccatum non fecit?præcedat itaque confeſsio,vt lau M datio ſequatur , ſicut ſcriptum eſt: Rectos decet collaudatio. Habemus enim pontificem qui poſsit compati infirmitatibus noſtris,de quo & apertè ſequitur:

Quia apud te propiciatio eſt,& propter legem tuã ſuſtinui te domine.

Heb.9. Quis eſt propiciatio niſi Chriſtus Ieſus: qui ſe obtulit ſacrificium deo,vt nos redimeret ab omni iniquitate , & mundaret ſibi populum acceptabilem,ſectatorẽ bonorum operum ? denique Ioannes ait: *1. Ioan. 2.* Ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris. *Pſal.109.* Qui eſt apud deum:quia ſedet ad dexterã dei, ſicut dicit propheta:Dixit dominus domino meo, ſede a dextris meis , donec ponam inimicos tuos,ſcabellum pedum tuorum.Apoſtolus quoque perhibet, quòd ad dexteram patris ſedens pro nobis interpellet.Et propter legem tuã ſuſtinui te domine.) Lex dei miſericordia eſt,qua peccantibus veniam contulit,reuertẽtibus æternæ vitæ aditum patefecit. *Luca.6.* Hãc legem pro crucifixoribus ſuis patrẽ exorans Chriſtus impleuit, hanc nobis tenendã vetus magiſter indixit. *Filii dei eſſe non poſſunt, qui inimicos nõ diligunt.* Ait enim:Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui vos oderunt , & orate pro perſequentibus & calumniantibus vos, vt ſitis filij patris veſtri qui in cœlis eſt.In quo profectò oſtendit:quia filij dei aliter eſſe nõ poſſumus,niſi miſericordiæ legem ſeruantes , inimicos diligamus.

Hanc

A Hanc etiam nobis Paulus tenendam inſinuat,cùm ait: *Gala.6.* Fratres etſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis,huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderãs teipſum,ne & tu tenteris. Altera alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti.Quis autem portat alteriuſonera, niſi qui charitatem habet?Qui enim veraciter diligit,læſus nõ lædit,contumeliis vicem non reddit ,‖detrahentibus ſibi non detrahit:qui eum oderunt, non odit . Scriptum nanque eſt: *1.Cor.13. Charitas eſt patiens & benigna.* Charitas patiens eſt,benigna eſt.Patiens quidem vt aliena'mala toleret,benigna verò vt ipſos etiam quos portat,amet. Qui ergo illata mala æquanimiter tolerat,quaſi infirmi fratris onera portat.Hæc eſt lex miſericordiæ,per quam perpetuam euadere damnationem confidimus, per quam etiam ſaluatorem dominum noſtrum Ieſum Chriſtum expectamus. Qui ſi,vt ſupra dictum eſt,iniquitates obſeruaret,nemo ſuſtinere ſufficeret.Suſtinemus autem eum propter legem ſuam,qui peccantibus in nos idcirco dimittimus,vt peccatorum noſtrorum ab eo veniam percipiamus. *Luca.9.* Hinc nanque per ſemetipſam veritas ait:Dimittite,& dimittetur vobis.

Suſtinuit anima mea in verbo eius,ſperauit anima mea in domino.

Vide perfectæ charitatis ordinem.Aſcendens iſte & in amore diuino proficiens,qui fide & dilectione introrſus accenditur,deſiderio ad æterna erigitur. Spe ad ſumma leuatur,proxi B morum non negligit curam,non poſtponit ſalutem:ad eos inter ipſa diuinæ gaudia contemplationis conuertitur,& vt gradibus eiſdem ad deum accedant hortatur:eis nimirum exemplum ſe proponens, vt ſi infirmitate aliqua impediantur à deſiderio proficientis,iam & peruenientis promoueantur exemplo.Ideóque ait:Suſtinuit anima mea in verbo.) Nolite diffidere,nolite dubitare,ponite corda veſtra in virtute eius : quia ſuſtinuit anima mea in verbo eius .Qui manet in verbo , non fraudatur à regno. *Ioan.15.* Aliter nanque fructum facere non poſſumus,niſi in eo maneamus.Ideoque ait: Manete in me , & ego in vobis.Vbi enim manendum niſi in ipſo?Deficient domus, palatia corruent,deſtruentur ciuitates, ab imis ſedibus turres euellentur.Poſtremò,cœlum & terra tranſibunt , verbum autem domini manet in æternum,Maneamus ergo in eo qui manet in æternum.Non ſequamur vanitatem,deſerentes veritatem:nec contriſtemur ſicut cæteri qui ſpem non habent, ſed ſuſtineamus eum. *Eccleſ.2.* Et ſi moram fecerit,expectemus, ne contingat nobis quod per Prophetam dicitur:Væ his qui perdiderũt ſuſtinentiam:vnde & ſubditur:Sperauit anima mea in domino.)Quicunque mundanæ aduerſitatis fractus moleſtiis , diabolicæ tentationis infeſtatione deiectus,à ſpe cœleſtium promiſsionum deciderit:ſuſtinentiæ quam prius habuerat mercedem amittit. *Pſal.144.* Qui verò ſuſtinebit , magnam reportabit remu C nerationem.Fidelis enim dominus in omnibus viis ſuis. Promiſit in hac vita pœnitentibus veniam. Manifeſtum eſt ergo quia ſicut confitentibus remiſsionem tribuit peccatorum , ita à ſpe non decidentibus dabit regnum cœlorum . *Hiere.17. Pſalm. 32.* Ideo qui in verbo eius ſuſtinuit,in domino ſperare ſe dicit:Sicut enim maledictus homo qui confidit in homine: ita & beatus cuius eſt nomen domini ſpes eius, & non reſpexit in vanitates & inſanias falſas.

A cuſtodia matutina vſque ad noctem,ſperet Iſrael in domino.

Si ad literam hoc accipiamus,dehortari nos potius quàm monere videtur.Quis enim tam puſillanimis: vt vna tantum die ſperet in domino? *Roma.8.* Vbi iam erit illa Pauli ſententia qua ait : Si autem quod non videmus, ſperamus,per patientiam expectamus? Quàm parua vnius diei patientia, & quàm breuis expectatio?Sed vt hunc locum melius intelligamus,ad viceſimi primi Pſalmi titulum curramus.Intitulatur enim pro aſſumptione matutina.Quæ eſt aſſumptio matutina, niſi reſurrectio deo manè facta?Ibi nempe & cuſtodia facta fuit,ad hoc vſq; prorumpente Iudaicæ cæcitate perfidiæ , vt quem viderant mortuum,crediderant non reſurrecturum.Et ne eum diſcipuli nocte raperent,cuſtodibus ſepulchrum munierunt.Alia tranſlatio habet,à vigilia matutina:per quod aptius ipſa domini reſurrectio exprimitur. Qui enim dormiuit in morte, vigilauit in reſurrectione.Ideoq; dicit: D *Pſalm. 3.* Ego dormiui, & ſoporatus ſum, & reſurrexi. *Pſal. 100.* Et iterum:Vigilaui,& factus ſum ſicut paſſer ſolitarius in tecto.Hæc itaque reſurrectio ſpei noſtræ fundamentum eſt:quia illuc nos peruenturos ſperamus , quo caput noſtrum præceſsiſſe cognoſcimus.Multos enim ante hanc reſurrectionem legimus reſuſcitatos,& tamẽ dicit Apoſtolus: quia primitiæ dormientium Chriſtus.Ioannes quoque primogenitum mortuorum eum nominat. *Chriſtus eſt primitiæ dormientiũ.* Quotquot enim ante eum reſurrexerũt,iterum mortui ſunt: Chriſtus verò reſurgẽs à mortuis,iam non moritur. *Rom.6.* Chriſti ergo reſurrectio ſpei noſtrę fundamentum eſt:quia in illa vita reſurrecturos nos credimus, in qua nos cum eo victuros ſine fine ſperamus.Nec debet iam homo de reſurrectionis veritate ambigere,cùm ſciat verũ hominem Chriſtũ à mortuis reſurrexiſſe. Ad hoc enim mortuus eſt vt viueremus,accepit à nobis vt offerret pro nobis . Moriendo itaque mortem deſtruxit,reſurgendo vitę aditum nobis patefecit. Hinc eſt quòd eidem Eccleſia dicit: *Pſalm. 15.* Notas mihi feciſti vias vitæ. Ante aduentum quippe eius, vitæ via omnibus ignota fuerat,tendentibus cũctis ad mortem,& ad inferos deſcendentibus etiam electis,donec ille veniret qui & impios ad iuſtificationem,& mortuos vocaret ad vitam, veram fidem aſtruẽs mortis & reſurrectionis ſuæ indiciis, & doctrinæ nouæ nos formãs inſtitutis,per quæ nimirum, & mortem poſſemus euadere,& in nouitate vitæ per adiunctam ſpiritusſancti gra- E tiam ambulare. *Cuſtodia matutina pro quo accipitur.* Poſſumus quoque per cuſtodiam matutinam ipſa fidei noſtræ rudimenta accipere, vt à tempore accepti baptiſmatis,poſt illuſtrationem gratiæ ſalutaris,intẽtionem ſuã vnuſquiſque ad eum dirigat,& ſpem ſuam in eo ſingulariter ponat. Quaſi enim matutinam lucẽ recipit anima, cùm tenebris infidelitatis expulſis,& vitiorum deterſa caligine,& emũdatis peccatorum maculis per lauachrum regenerationis,paulatim incipit deum agnoſcere,& in lumine iucundari cognitionis diuinæ.Eſt enim lumen cognitio dei, de qua ſcripũ eſt: Illuminate vobis lumen cognitionis . Magnum lumen , quod tenebras cordis euacuat,mentis oculos purgat , animos erigit, corda accendit,edocet ſemitas iuſtitiæ,deſiderium virtutis adauget.Magnum lumen,per quod vitamus offendicula , præcipitia præcauemus,euadimus pericula,pertrãſimus laqueos, nõ timemus proſpera,ſuſtinemus aduerſa,reſpuimus errorem, ſequimur veritatem.Quis nõ deſideret hoc illuminari lumine? Quis non hoc fulgore illuſtrari exoptet?Hinc eſt ꝙ propheta nos admonet dicens: *Pſalm. 33.* Accedite ad eum, & illuminamini . Qui accedit per fidem,illuminatur per cognitionem.Statim autem poſt illuminationem, gratiæ ſpem ſequi oportet. Hoc enim monet qui dicit:A cuſtodia matutina vſque ad noctem ſperet Iſraël in domino.)Quæ eſt hæc cuſtodia ? nũquid auri vel argenti?num monilium,vel lapidum precioſorum?num veſtiũ, vel pecuniarum?Nónne hæc ſunt quæ mergunt hominem in F interitum?Sed eſt his multo precioſius quod illuminatum cuſtodiri oporteat.Dicit enim propheta: *Pſalm. 18.* Iuditia domini vera iuſtificata in ſemetipſa.Deſiderabilia ſuper aurum & lapidẽ pręcioſum multum. *Prouer.3.* Denique de ſapientia dictum eſt:quia eſt pręcioſior cunctis opibus:& omnia quæ deſiderantur,huic nõ valent cõparari. Hæ ſunt ergo diuitiæ quas cuſtodire debet qui de nocte ad matutinum peruenit,multo precioſiores terrenis, & temporalibus veriores,quas nec ignis exuere,nec tinea comedere,nec prædo poteſt auferre.Hæc etiã mihi videtur propheta ſenſiſſe cùm in præcedentibus quęreret: *Pſalm.118.* In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam?Ne ſi hoc ſine diſcuſsione aſſereret, videretur quod adiunctum eſt , magis ex præcipitatione prolatum,quàm ex iudicio definitum. Et vt conſiliũ eò ſalubrius crederetur , quo propenſiori meditatione examinatum videretur,ſecutus adiunxit: *Ibidem.* In cuſtodiendo ſermones tuos. Conuerſus autem ad deum, ad interrogata reſpondet , vt diuinæ pietatis remedium crederetur,quod eſſet inuentum non præſumptione humana,ſed inſpiratione diuina. *Thre.3.* Hinc Hieremias ait : Bonum eſt viro cùm portauerit iugum ab adoleſcentia ſua. *Iugum portare debemus ab adoleſcẽtia.* Sedebit ſolitarius & tacebit.Iugum eſt verbum dei, mentis noſtræ collo impoſitũ,vt nec alta ceruice,aut nutibus procedamus oculorum, nec de accepta qualibet gratia inflemur, nec extollamus in altum cornu noſtrum,nec aduerſus Deum iniquitatẽ loquamur, ſed in omnibus ſicut dei miniſtros noſ-

metipſos

Universidad de Deusto
Biblioteca

C metipsos exhibẽtes,animas nostras humiliemus,& iuxta Apo-
Ephe.5. stolum Imitatores dei sicut filij charissimi existamus. Portandum autẽ hoc iugum ab adolescentia,vt iuuentutis annos cõgrua disciplinæ correctione vnusquisque præueniat,ne si post decursæ iuuentutis annos iugum tulerit,suorum stimuletur re-
memoratione peccatorum,& erroris vsu,& peccandi consuetudine exagitetur,& nouis semper insurgentibus præliis, eos in seipso sentiat impugnationum tumultus,per quos quotidie aut victor existat,aut victus. Nam si ab ipsis adolescentiæ primordiis ceruicem vetbi iugo subdiderit,omnibus in seipso ritè compositis in pace sedebit. Sedebit quidem animæ carnem subiiciens,& de tribunali rationis quasi de iudiciaria sede omnibus internis motibus velut quibusdam ciuibus edicta proponens. Sedebit inquam nullum metuens hostem,nullam sentiens impugnationem. Stare nanque pugnantis est,sedere verò feriati. Sedebit quoque solitarius,id est,ab omni carnalium
Psalm.54. desideriorum tumultu remotus. De hac solitudine Dauid dicit: Elongaui fugiens,& mansi in solitudine. Neque enim rex
Dauid cùm rex esset, qualiter in solitudine manere potuit. potentissimus qui tot milibus populorum præerat,in solitudine habitabat. Habitabat autem in solitudine cordis sui,in qua nullos hostium spiritalium impetus,nullos peruersarum cogitationũ strepitus,nullos pateretur clamoris iniqui tumultus. Qui verò solitarius sedet,tacet: intelligens,melius esse silere,
Prouer.11. quàm loqui incautè. Hinc etenim scriptum est: Homo sapiens
Eccl.20. tacebit vsque ad tempus. Prius nanque oportet discere quàm H docere. Ideo dictum est: Audi Israël. Neque enim prius dixit loquere,sed audi. Sed prophetæ dictum est à domino: Fili hominis,sta super pedes tuos, & audi quæcunque loquor ad te.
Psalm.84. Qui audit, tacet. Tacet ergo qui in lege dei meditatur die ac nocte,& audit quid loquatur in eo dominus deus, qui loquitur pacem in eos qui conuertuntur ad cor. Restat ergo vt dicamus quid sit quòd vsque ad noctem sperandum in domino dicit: Quis dubitat noctem finem esse diei? Sic & vnicuiq; hominis finis istius vitæ mors sua est. Potest quoque per noctem intelligi illa extremi iudicij dies,quam propheta diem nominat tenebrarum & caliginis,in qua ad cœleste regnum vocantur electi,vbi iam spes eorum terminabitur,receptis omnibus quę in hac vita sperauerunt, & ad laudem dei concinentibus sanctis: Sicut audiuimus, sic vidimus in ciuitate domini virtu-
Psalm.47. tum. Quod enim videt quis,quid sperat? Sperauimus ergo in hac vita,vt quod hic in spe concipimus,ibi in re habeamus.

Quia apud dominum misericordia,& copiosa apud eum redemptio.

Commodat nobis dei charitatem,vt nos ad sperandum hortetur. Ex hoc enim vsque ad noctem speramus: quia eum misericordem credimus,longanimem scimus. Vnde non incongruè per quendam sapientem dictum est: Tribularer, si non scirem misericordias tuas domine. Tribulationi quippe cor-
I dis nostri remedium miserationis diuinæ occurrit: & contra
†Vide nũ fit, diffidentiæ. differentiæ†malum,firmissimæ spei adhibet consolationem, promissionum diuinarum certa nobis proponens exempla, quibus peccantium salutem se malle asserit quàm perditionẽ. Quorundam quoque correctionẽ ad animum reducens,quos etsi à statu rectitudinis error subruit,conditoris tamen gratia in melius reformauit. Ecce grauium delictorũ mole obrutus,
Peccatorũ exempla ad se conuertẽdum. & de meritorum qualitate diffisus,aspicio Zacchæũ, intueor Mariam,considero Petrum,perpendo latronem in quibus miserationi diuinæ splendor apparuit, atque per eos spem veniæ peccantibus dedit. Hæ sunt inæstimabilis miserationis dei diuitiæ,humano quidem generi à seculis absconditę,nouissimis verò temporibus per mediatorem dei & hominũ declaratæ.
Misericordia dei est ineffabilis. Quæ pro sui immensitate adeo incomprehẽsibiles sunt, vt in explanatione eorum manus torpeat,fatiscant ingenia,eloquẽtiæ conticescant. Superant enim sensum,sermonem transcendunt,intellectum excedũt. Quis enim dignè enarrare sufficiat quantæ misericordiæ fuit, vnigenitum dei filium de sinu patris ad publicum nostrum descendere,carnem mortalem assumere,irrisiones pro nobis,vincula,flagella,crucem,mortémq; tolerare? Quis cogitare valeat quantæ fuerit gratiæ,quem perditam quærere,quæsitam inuenire, inuentam in humeris portare? Quis exponere queat,quantæ fuit miserationis,sacratissima precioſi sanguinis effusione genus humanum redimere,& K
sacrosanctum viuifici corporis & sanguinis sui mysteriũ mẽbris suis tribuere? cuius perceptione corpus suum,quod est Ecclesia,pascitur & potatur,abluitur & sanctificatur. Ideo & plenitudo temporis tempus gratiæ nominatur, in quo iuxta Pau-
li vocem: Apparuit gratia saluatoris nostri dei omnibus homi- *Tit.2.*
nibus,erudiens nos,vt abnegantes impietatem,& secularia desideria,sobriè,& iustè,& pie viuamus in hoc seculo. Et iterum: *Tit.3.*
Apparuit benignitas & humanitas saluatoris nostri, non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam miseri-
cordiam saluos nos fecit. Hinc per Zachariam prophetam di- *Zacha.13.*
citur: In die illa erit fons patens domus Dauid inhabitantibus Hierusalem in ablutione peccatorum & menstruatæ. Quis est iste fons nisi vnigenitus dei filius? de quo per prophetam Deo *Filius Dei dicitur fons patens.*
dicitur: Apud te est fons vitæ. Qui nimirum tunc patens extitit,quando in mundo visibilis apparens, pro liberatione nostra carnem suscepit. Qui etiam domus Dauid dictus est: quia *Psalm.35.*
ex semine Dauid secundum carnem natus est. Hierusalem verò visio pacis interpretatur. Hi ergo Hierusalem inhabitant,
qui ad amorem cœlestium mentem leuant. Peccator verò & *Luc.23. 1.Pet.2.*
menstruata est,vel is qui delinquit in opere, vel mens quæ labitur in praua cogitatione. Menstruata nanque muliet ita in seipsa polluitur,vt aliena carne minimè tangatur. Quasi ergo
menstruata illa est anima,quæ etsi in praui operis effectũ non L
ducitur, in immundarum tamen cogitationum delectatione versatur. Quisa igitur iam patet nobis fons misericordiæ redẽptor noster,toto hunc pectore hauriamus,vt extinguere sitim carnalium desideriorũ valeamus. Lauemus in eo maculas criminum,notas diluamus carnalium cogitationum. Et qui fontem misericordiæ,si clausus esset,quærere debuimus,saltem apertum & patentem non negligamus. Sperandum nanque nobis est: quia ibi pœnitentiæ nostræ locus non deerit, vbi innumerabilium hominum compunctio locum inuenit. Ad hoc enim patet vt lauet,ad hoc fluit vt lætificet,ad hoc redundat vt purget. Nam subditur:

Et ipse redimet Israël,ex omnibus iniquitatibus eius.

Restat igitur vt Israel efficiamur, & omnem transcendentes creaturam,in eum qui omnia creauit, mẽtis aciem dirigamus. Disponamus ascensiones in corde nostro,& per eas ad contorem angelorũ puro & simplici intellectu ascendamus, Quid enim tam suaue,& tam incundum quàm mentis oculis & cordis desiderio contemplari deum,atque eius suauissimam degustare dulcedinem,dulcissimámq; sentire suauitatem? Adest nobis gloria redemptoris nostri,quę nos à terrenis ad cœlestia erigat,oculos cordis nostri ad videndum solem iustitiæ aperiat, ac per hoc ex omnibus nos iniquitatibus nostris redimat. Qui viuit & regnat deus per omnia secula seculorum, Amen. M

Prologus septimi Psalmi pœnitentialis.

DE Psalmi centesimi quadragesimisecundi titulo,iuxta quod pietas diuina contulerit,locuturus,prius volo mo-
dos aperire prophetiæ, quatenus dum eius diuersitas *Prophetia inspicatur.*
ostenditur,eius & intelligentia facilius acquiratur. Sciendum
nanque est: quia prophetia tribus modis fit: videlicet verbis, *fit.*
factis,somniis. Quicunque enim propheta futura innotuit: aut *Esaiæ 7.*
verbis,aut factis,aut somniis prophetauit. Verbis nanque futura prædixit Esaias cùm ait: Ecce virgo concipiet & pariet filiũ,
& vocabitur nomen eius Emmanuel. Somniis verò Nabucho-
donosor futura prædixit, quæ spiritu sancto Daniel repletus *Roma.8.*
enodauit. Factis Abraham futura nunciauit, quando vnicum filium suum ad sacrificia obtulit. Quem nimirum, quem in hoc
opere designat, nisi eum qui proprio filio suo nõ pepercit, sed
pro nobis omnibus tradidit illum? Ipsa enim antiquorum patrum gesta nobis prophetiæ sunt, qui dum aliud agunt, & aliud
innuunt, occulta nobis quasi per operis linguã produnt. Quod
hoc in loco euidenter ostenditur, cùm Absalon facta ad me- *2.Reg.18.*
moriam reducuntur. Absalon nanque patrem persequens, ad
hoc vsque liuore feralis prorupit inuidiæ, vt in seipso destrueret iura naturæ. Quẽ enim naturaliter amare debuerat vt patrẽ eum

A eum inhumanè persequebatur vt hostem. Absalon autem pax
Absalon interpretatur pax patris. & psalmus Inclinegnat psalm.17. patris interpretatur: non quòd ei pax vlla cum patre fuerit,sed quia quantæ pacis & patientiæ extitit in eius peruersitate pater,ostendit. Quis autem per Absalon nisi Iudaicus populus? quis verò per Dauid nisi redemptor noster signatur? Hinc nãque per prophetam veritas ait: Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt. Denique ipse est filius senior,qui adolescẽtioris inuentioni inuidens & saluti,domum renuit intrare Ecclesiæ. Qui profectò canticum non cantat lætitiæ,nec concinentium admiscetur choris,& annulo carens fidei, nec stola immortalitatis induitur,nec vituli saginati alimento satiatur. Qui etiam hœdum quærit: quia agnum qui tollit pecca
ta mundi,non sequitur: & ideo inter hœdos in iudicio statuitur,nec ad cœnam nuptiarum eius vocatur. Patrem ergo Absalon persecutus est: quia Iudaicus populus dum monita salutis respuit,in propria venientem dei filium recipere recusauit. In tantum autem vesaniæ suæ extendere conatus est rabiem, vt suum occidere præsumeret creatorem. In quo nimirum facto patientia Christi declarata est, qui non solum eis malum pro malo nõ reddidit, verumetiam ad mortem ductus pro eis
Luc.23. orauit dicens: Pater ignosce illis: quia nesciunt quid faciunt.
1.Pet.2. Vnde & Apostolus admonet dicẽs: Christus pro nobis passus est,relinquens nobis exemplũ,vt sequamur vestigia eius. Qui
B peccatum non fecit,nec inuẽtus est dolus in ore eius. Qui cùm malediceretur,non maledicebat: cùm pateretur, non comminabatur. Orat autem caput in hoc Psalmo pro membris. Christus pro Ecclesia,virtus pro infirmitate. Orat quippe vt nõ seuerè iudicentur,sed misericorditer exaudiantur. Persequitur etiam hoc tempore schismaticus corpus Christi, impugnat hæreticus Ecclesiam,vnitatem infidelis perturbat. Sed clamat ad deum Ecclesia,capiti suo Christo in vnitate spiritus coniũcta. Quæ etsi omni tempore ad deum clamat,præcipuè tamen in tribulatione se ad orandum excitat,vnde & dicit: In die tribulationis meæ clamaui ad te. Sed videamus quid dicat:

Explanatio septimi Psalmi pœnitentialis.

DOmine exaudi orationem meam,auribus percipe obsecrationem meam in veritate tua, exaudi me in tua iustitia.

Sancta vniuersalis Ecclesia secundum digniorem partem sui in spe cœlestium præmiorum roborata, sicut in electis habet quod cõseruari desideret,ita in infirmis inuenit quod sibi dimitti exoret: sciens omnes diuino egere auxilio, quos infœlicis vitę conditio angustat: cùm & iustus inter pericula securus esse non valeat,& peccantem non nisi sola gratia diuinę miserationis absoluat. Vtrobique ergo pauida,vtrobiq; suspecta,
C & pro currentibus orat vt perueniãt,& pro regressis obsecrat
Oratio, & obsecratio, differentiam habent. vt currant. Inter orationem autem & obsecrationem hoc interest,quòd oratio pro perseuerantia virtutum,obsecratio verò fit pro indulgentia peccatorum. Orat ergo caput vel Ecclesia,vt & bene operantes in iustitia roborẽtur. In eo verò quod ait: Auribus percipe obsecrationem meam.) delinquentium designat debilitatem,qui ad similitudinem ægrotantium quadam omnipotentis medici indigent condescensione, cùm se
Esaiæ.41. nõ valeat ad eum peccator leuare. Vel auribus percipe, id est,
Psalm.50. obsecrationibus intende. Hoc nanque per Prophetam pollicetur,dicens: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Vnde & subditur: In veritate tua.) In hoc enim vera apparet promissio: quia conuersio tribuitur remissio peccatorum, iuxta
Luc.18. quod scriptum est: Iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cũ iudicaris. Exaudi me in tua iustitia.) Qui gloriatur in se,nõ exauditur. Non exaudiuntur illi qui ignorantes dei iustitiam, & suam volentes statuere,iustitiæ dei non sunt subiecti. Denique Pharisæus iustitiam suam in templo statuere voluit, & ideo à domino reprobatus fuit. Glorietur ergo in iustitia dei, si exaudiri quærimus,vt nos cum propheta dicere possimus:

Exaudi me in tua iustitia.) Quis autem gloriatur in iustitia dei,nisi qui nihil boni suis meritis tribuit,& iustum esse quicquid aduersi tolerat sentit? Gloriabatur Paulus in infirmitatibus suis,nihil boni non accepti se habere testabatur,humilitatis nobis exempla proponens erat, vt qui gloriatur, in domino glorietur. D
1.Cor.1.

Et non intres in iudicium cum seruo tuo,quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.

Qui contra conditoris flagella murmurat, quasi cum eo in iudicium intrat. Dei nanque accusat iudicium,qui se æstimat iustè percussum. Et quasi cum deo in iudicio contendit,qui inter flagella innocentem se ostendit. Hinc etenim dominus ad beatum Iob loquitur,dicens: Nunquid qui contendit cũ deo, tam facilè conquiescit? Vtique qui arguit deũ, debet & respondere illi. Tunc beatus Iob quasi deum arguit cum de percussione sua an fuerit iusta dubitauit. Nullius quippe delicti sibi conscius,iniuste se percussum credidit: quia merita sibi augeri ex percussione nesciuit. Sed qui multa de operatione sua locutus,audita sanctorum vita tacuit,quasi cum deo contẽdens facile cõquieuit. Vel certe ille cum deo in iudicium ingreditur, qui cũ orauerit,murmurat si nõ exauditur. Quibus dicitur: An vultis mecum iudicio contendere? Quasi enim iudicio contẽdebant,qui dicebant: Quare ieiunauimus,& non aspexisti? Humiliauimus animas nostras, & nescisti? Siquidem stultum est ab oratione deficere,si deus differat cùm rogatur exaudire. Et iniquum arguere conditorem,si effectus non sequitur orationem: præsertim cùm quid oremus sicut oportet, nesciamus. Nonnullis quippe impatientibus dominus quod petebant sæpe concessit iratus: sicut econtra Apostolo negat propitius. Dedit enim regem petentibus secundum desideria cordis eorum: dedit etiam postulanti diabolo, vt Iob simplicem & rectum,& timentem Deum tentaret, Malignos spiritus exaudiuit,& in porcorum gregem dæmonum cõcessit legionem intrare. Non igitur pro magno quis habeat si fuerit exauditus, cùm aliquid petat quod nõ impetrare plus prosit. Quòd si postulata non obtinet,non se abiiciat,aut de diuina erga se miseratione desperet,cùm forte ea peteret,quibus acceptis vel affi-
gaturatrocius, vel inutilius prosperetur. Scriptum quippe est:
Prouer.1. Auersio populorum interficiet eos, & prosperitas stultorum perdet eos. Quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.) Scio multos in conspectu hominum iustos videri,& ad spem cœlestium promissorum euectos innocenter in mundo viuere,qui etsi non delinquant in opere,labuntur tamẽ aliquando vana aut peruersa cogitatione. Cuius enim mentem cogitationes vanæ non laniant? cuius cor tentationes non vexant? cuius animam desideria carnis non turbant? Non ergo in conspectu dei iustificabitur qui corde delinquit,quòd intuetur deus,

Murmuratores dicũ tur intrare in iudicium cum Deo. Iob.39.

Hiere.2. Esaiæ.58.

E
Dominus iratus sæpe concedit impatientibus quod petũt.

Quia persecutus est inimicus animam meam, humiliauit in terra vitam meam.

F
Diabol⁹ est generis humani inimicus. Matth.13. 1.Petri.5. Psalm.139 Iob.18.

Quis sit generis humani inimicus, ostendit qui parabolam zizaniorum exponens ait: Inimicus autem diabolus est. Et apostolus Petrus ait: Inimicus vester diabolus tanquam leo rugiẽs circuit,quẽrẽs quem deuoret. Ipse enim est qui animas persequitur,qui mortem inferre petpetuam molitur. Ipse est,inquã, qui incautos decipit,& in via huius vitæ gredientibus laqueos tendit. Ideo propheta ait: In via hac qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi. Rursum de eo scriptum est: Abscondita est in terra pedica eius,& decipula illius super semitas. Dum enim humanę saluti inuidens perdere innocentẽ appetit,prius ei aliquid quod libeat ostendit. Quod dum appetere incautus nititur,occulto peccati mucrone transfuerberatur. Quasi ergo in terra pedica absconditur,dum in terrenis commodis peccatum occultatur. Decipula quoq; ab antiquo hoste super semitam ponitur,cùm in actione huius mũdi quam mens appetit, peccati laqueus paratur. Ita nanque in terra decipula ponitur, vt exposita esca ipsa nõ videatur. Sic nimirum sic antiquus hostis dum subruere aliquem cupit,quasi escam in muscipula,lucrum in culpa ponit. Ad quod dum auiditatis amore viator inhiat,ex improuiso eũ peccati laqueus suffocat. Quis huius hostis versutias non metuat,qui tanto est perniciosior,quãto occultior? Non enim quæ extra nos sunt auferre nititur,sed diri-
pere thesauros interiores conatur. Nulla sibi temporalium bo-
norum cupiditas,nulla diuitiarum ambitio,nullum dignitatis desiderium

Diabolus sola interiora appetit.

Universidad de Deusto Biblioteca

G desiderium, sola interiora appetit, solas virtutes diripit, solam animam occidit. Quòd si aliquando exteriora tetigerit, non ea aufert vt habeat, sed vt ea auferenda animam euertat. Nouimus quomodo multos quotidie fraudibus suis occupet, quomodo vestimentis gratiæ expoliet, deceptos virtutis priuet ornatu, diuitiis opum defraudet, liuoribus infuscet tentationũ, vulneribus peccatorum transfigat. Hæc est nanque peruersitatis eius intentio, vt omnes noceat, omnes deiiciat. Denique quos in viis dei ambulantes viderit, & in proposito iustitię cognouerit fortiores, eos grauius persequitur, à statu rectitudinis subruere conatur. Ideoque ait: Persecutus est inimicus animam meam, humiliauit in terra vitam meam.) Grauis persecutio. Qui cœperam amore cœlestium terrena relinquere, & contemptis diuitiis secularibus, in cœlis conuersari, iam impulsione diabolica cogor summa & æterna despicere, & de mundi huius prouidẽtia incerta cogitare. Terrenarum rerum curis aggrauor: carnaliũ voluptatum captus illecebris, ad ima deducor. *[Sapien.9.]* Deprimit enim terrena habitatio sensum multa cogitantem. Humiliauit in terra vitam meam.) Qui contemptis cœlestibus, ad ima solummodo appetenda deducitur, eius vita in terra humiliatur. Vnde fit vt eò morti fiat proximus, quo à deo factus est per dissimilitudinem longinquus. Hinc nãque apostolus ait: *[1.Timo.6.]* Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationẽ, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, quæ mergũt homines in interitum. Vnde & aptè subditur: *[Diuitẽ velle fieri periculosum est.]*

H Collocauit me in obscuris sicut mortuos seculi, & anxiatus est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meum.

Quid infœlicius? Viuebam olim Deo, mortuus seculo: nunc econtrario mortuus deo, mũdo viuo. Quid est enim peccatum nisi mors? Hinc etenim scriptum est: *[Psalm.6.]* Nõ est in morte qui memor sit tui. Et iterum *[Hiere.9.]* intrauit mors per fenestras nostras. Mors nanque est quæ animam a Deo separat, sensuum internorum intercludit officia, diuinã deturpat imaginẽ, lucis admittit claritatem. Denique qui in Christo moritur, in sepulchro conscientiæ tumulatur, ligatur concupiscentiarum institis, à conspectu dei proiicitur, duritie operitur, lapide iniquitatis intus clauditur. De talibus scriptum est: *[Psalm.75.]* Prodit quasi ex adipe iniquitas eorum. Hos tamẽ aliquando resuscitat Iesus, & sublato impœnitudinis lapide, à tenebris ad lucem reuocat. Et cùm pro eis Ecclesia intercesserit, per ministerium eos sacerdotum absoluit. Venit ipse ad monumentum, ad lachrymas Ecclesiæ commouetur, iubet vt ad iustitiam resurgat, qui pridem in iniquitate iacuerat. Tantummodo opus est vt per confessionem foras veniat, sentiat cordis dolorem, timeat iudicium dei, ab iniquitate recedat. Habet etiam in hoc prophetæ documentum.

I Nam subditur: Anxiatus est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meum,) Pœnitentis viri spiritus anxiatur, cùm superna desiderãs, carnis corruptione deprimitur. Cùm enim terrenæ labis pondere prægrauatus, sustolli ad altiora nititur, ipso suo conamine fatigatus lassatur. Sed eò enixius superiora desiderat, quo verius sarcinam agnoscit quam portat. Turbatur verò cor peccatoris in recordatione peccati, cùm primùm cœperit seipsum cognoscere, & quàm longe à Deo recesserit cogitare. Nec vacat quod addidit, in me. Quasi enim extra se fuerat, qui spretis salubribus & æternis, de noxiis & temporalibus cogitabat: qui ægritudinis suæ molestias non sentiebat: qui se videre cùm cœcus esset putabat. Sed eo in se rediit, quo seipsum qualis fuerat recognouit. Scriptum nanque est: *[Esaie 46.]* Redite præuaricatores ad cor. Sed de filio prodigo narrauit dominus: quia cùm distractis & profusis paternis bonis, vitæ cœlestis alimento egeret, in se reuersus sit. Non enim in se reuerteretur, nisi à se prius exisset. Ideóque & pater eius ait: Hic filius meus mortuus fuerat, & reuixit: perierat, & inuentus est. Si ergo à patre à quo per inobedientiam discesseras inueniri desideras, & deliciosè in domo illius epulari, ad teipsum statim reuertere, & discussis actibus tuis, vnde excideris recordare, vt eò magis mouearis ad pœnitentiam, quo incipies cognoscere quod amiseris, & perdere quod inueneris. Sequitur: *[Peccator si à deo recipi desideret, ad seipsum vt filius prodigus reuerti debet.]*

Memor fui dierum antiquorum, meditatus sum in omnibus operibus tuis, & in factis manuum tuarum meditabar. K

Fœlices antiqui dies, nihil tenebrarum, nihil caliginis præferẽtes. Quas diuinitatis lustrabat præsentia, securitatis purgabat serenitas, lætitiæ immẽsitas decorabat. Dies gaudiorum & luminis, dies virtutum & pacis, dies delitiarũ & suauitatis. Quos non perturbabat mœror, non infestabat angustia, non obumbrabat infirmitas. Hos dies in paradiso habuit anima antequã à statu rectitudinis per culpam caderet præuaricationis: sed eosdem tunc infœliciter perdidit, cùm præcepta cõditoris seruare contempsit: Potest quoque intelligi per antiquos dies, *[Dies antiqui quid denotant.]* primorum parentum transgressio, per quam oculos eorum apertos testatur scriptura. Vel etiam illecebrosa istius mundi prosperitas, fraudulenta quadã amœnitate stultis arrigens, cui maledicit iustus dicens: *[Iob.3.]* Pereat dies in qua natus sum. Sãcti etenim viri mundi huius prospera magis quàm aduersa metuẽtes, in ipsis successibus suis seipsos discutiunt: & quàm cito transeat mundanæ fœlicitatis fumus attendunt, reuoluentes quod scriptum est: *[Eccli.11.]* In die malorum ne immemor sis bonorũ. Si quem verò in mundo prosperari viderint: & in gloria diuitiarum suarum exultare, non culmen dignitatis eius considerant, sed finem illius mente pertractant: vt tanto obnoxius vera bona considerent, quanto apertius bona non esse quæ trãseunt vident. Hinc nãque Iob dicit: L *[Iob.5.]* Ego vidi stultum firma radice, & maledixi pulchritudini eius statim. Qui enim in multitudine diuitiarũ suarũ cõfidit, quasi in terra radicem firmauit. Sed vir sanctus eius maledicit pulchritudini, cùm illius derogat prosperitati. Meditatus sũ in omnibus operibus tuis.) Qui mũdi huius diuitias fallaces esse agnouerit, & amore cœlestiũ contempserit terrena, meditatur in operibus bonis quæ vita hac transeunte permaneant, & æternæ vitæ prẽmia ferant. Neque enim tempore vtiliter viuitur, nisi ad comparandum meritum quo in æternitate viuatur. Sequitur: Et in factis manuũ tuarum meditabar.) Loquitur propheta ad deum. *[Psal.101.]* Opera manuum tuarum sunt cœli. Et alibi: *[Psalm.18.]* Cœli enarrant gloriam dei. Illi sunt cœli qui enarrant gloriam dei, qui opus manuum dei dicuntur: quia diuinam in se non deformant imaginem, charismatum non excludunt dona, animæ speciem non demoliũtur. Qui nihil boni sibi, sed totum gratiæ dei tribunt, scientes se nihil habere quod non acceperunt. Hoc enim operatus est in eis, qui vasa misericordiæ fecit eos, qui illos ante mundi cõstitutionem in seipso elegit, vt in se non glorientur, nec altum sapiant, sed timeant, nec dicant in abundantia sua, *[Psalm.29.]* non mouebor in ęternum. In his meditabitur, qui de Babylone reuersus, exempla eorum sibi ad imitandum proponens, ne deceptus conuersatione eorum qui terrena sapiunt, in eadem quę dimiserat relabatur, & fiat deterior erroris cõfusio, si post acceptũ aratrum cœperit retrò aspicere, aut ad tollendam tunicam in domum remeare. M Eorum itaque exemplo se ad bene operandum excitat, cùm eis absens corpore, mente conuersatur: Gloriam ergo beatitudinis æternę quam receperunt, aut recepturi sunt, attendit, vt eò magis ad opus bonum animetur, quo cœperit agnoscere quod egerunt, & sperare quod acceperunt.

Expandi manus meas ad te, anima mea sicut terra sine aqua tibi.

Non sufficit bene velle, nisi sequatur & facere. Ideo qui in operibus bonis meditatum se dixerat, & in meditatione laudis sanctorum immoratum, secutus adiunxit: Expandi manus measad te.). Hinc nanque Propheta nos admonet, dicẽs: *[Thre.3.]* Leuemus corda nostra cum manibus ad deum. Quid est manus ad deum expandere, nisi operationem ad omnipotentem leuare? Denique ille manus suas contrahit, qui indigentibus nihil tribuit, qui vocem pauperis non exaudit. *[Pauperibus non subuenientes, dicuntur manus contractas habere.]* Hinc quidam sapiens admonet dicens: Non sit manus tua ad dandum contracta, & ad accipiendum porrecta. Docuit ille manus expandere, qui dixit: *[Luce.11.]* Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Et Propheta testatur dicens: *[Psalm.76.]* In die tribulationis meæ deum exquisiui manibus meis. Quid est enim manibus deum exquirere, nisi operibus sanctis saluatorem inuocare? Nec ociosè additum est, ad te: quia sunt plærique qui in eo quod bene agunt,

A ne agunt, laudari ab hominibus appetunt. Hi manus suas ad deum expandunt, qui per opera sanctitatis non deum, sed mũdi gloriam quærunt. De talibus dicit dominus: *[Matth.6.]* Amen dico vobis, receperunt mercedem suã. Expandamus ergo manus nostras ad deum, ne iustitiam nostram faciamus coram hominibus, nec cum fatuis virginibus lãpades vacuas accipiamus, sed in vasis nostris oleum sumentes, venienti sponso occurramus, vt dicere cum Apostolo possimus: *[2.Corin.1.]* Gloria nostra hæc est, testimoniũ conscientiæ nostræ. Anima mea sicut terra sine aqua tibi.) Hoc est propter quod magis timoratus quisque se ad bene operandum excitat, si se non extollat de meritis, si in se superbiam humanæ præsumptionis extinguat, si nihil se esse reputet, si virtutis incrementum à conditore expectet. Ideóque ait: Anima mea sicut terra sine aqua tibi.) Quasi enim terra sine aqua, est anima sine gratia. Sicut enim terra quę imbre non perfunditur, non vestitur herbis, non venustatur floribus, non abundat messe, sic anima gratia carens nõ operitur virtutibus, non cogitat de cœlestibus, nõ insistit vtilibus. Vitiato nanque in primo parẽte libero arbitrio, iam nec velle quidem bonum possumus, nisi illius gratia adiuuemur, apud quem gressus hominis diriguntur. Scriptum quippe est: Præparatur voluntas à domino. Et dominus discipulis ait: *[Ioan.15.]* Non vos me elegistis, sed ego elegi vos. Et Apostolus: *[Philip.2.]* Deus est, inquit, qui operatur in vobis, & velle, & perficere, pro bona voluntate. Et iterũ: *[Ephe.2.]* Gratia dei saluati estis, per fidem. B Si ergo fidem sine gratia dei nemo habet, quis se facere fructum æstimet sine adiutorio illius, qui ait: *[Ioan.15.]* Posui vos vt eatis, & fructus vester maneat? Quicunque enim plãtet aut riget, incassum vox correptionis exterius perstrepit, nisi ille incrementum dederit, sine quo nihil possumus facere.

Velociter exaudi me domine, defecit spiritus meus.

" Non incongruè à quodam sapiente dictum est: Cupiditati ip-
" sa celeritas tarda est. Parum enim est desiderãti iustificationes dei vt exaudiatur, nisi etiam velociter exaudiatur. Addit etiam causam quare exaudiri debeat, quasi instantem iam spiritum non habeat qui spem suam omnino in deo ponit. Dicendo enim defecit spiritus meus, pauperem spiritu se esse testatur, & de seipso non præsumere, sed sacrificium deo spiritum contribulatũ offerre. Agnoscit hoc etiã se ex gratia dei habere quod humiliatus est, confidens se eius auxilio erigendum, cuius gratia se sentit elisum. Hinc nanque propheta dominum exorãs ait: *[Psal.103.]* Auferes spiritum eorum, & deficient, & in puluerem suũ reuertentur. Emitte spiritum tuum, & creabuntur. Non enim receptaculum spiritus dei quisquã efficitur, nisi spiritu suo primitus euacuetur. *[Spiritus Dei super quos requiescit.]* Nam nec requiescit spiritus dei, nisi super humilem & quietum, & trementem sermones dei. Denique qui tremit, deficit. Hinc propheta ait: *[Psalm.118.]* Defecit in salutari tuo anima mea. Nisi enim quis à semetipso deficiat, ad eum qui supra ipsum est, non appropinquat, Hinc de regina Saba scriptum *[3.Reg.10.]* C est quòd audita sapientia Salomonis, & visis ministris domus eius, non habebat vltra spiritum: quia electorum Ecclesia de gentibus congregata, cognita Christi gratia, & Euangelicę doctrinæ inuentis magistris, abiecto superbiæ spiritu, omníque elationis fastu deposito, didicit de seipsa diffidere, & in regis sui misericordia magna sperare.

Non auertas faciem tuam à me, & similis ero descẽdentibus in lacum.

Solent domini irati ab his quibus offensi sunt seruis oculos auertere, & si quando illi pro gratia supplicauerint, in partem aliam faciem declinare. Et quia recto eos intuitu conspicere nequeunt, animorum suorum motus in ipso corporis habitu ostendunt. Deus quoque idem delinquentibus auertitur: quia turpitudinem eorum sereno vultu inspicere dedignatur. Sed qui abiicit delinquentem, conuertitur ad pœnitentem, vocat etiam auersos, donat peccata cõuersis, hortatur pigros, consolatur afflictos, docet studiosos, adiuuat dimicantes, confirmat laborantes, exaudit corde clamantes. Ipse nanque per prophetã dicit: *[Zacha.1.]* Conuertimini ad me, & ego cõuertar ad vos. Sed quia conuerti ad eum sine ipso non possumus, quotidie cũ propheta clamemus: Ne auertas faciem tuam à me, & similis ero descendentibus in lacum.) Auertente domino faciem, peccator in lacum descendit: D quia nisi illum deus misericorditer respexerit, post multa perpetrata scelera in desperationis foueam cadit. Nam & Petrus amarè non fleuisset, nisi eum dominus respexisset. Est enim pœnitentia vnum de perfectis donis descendentibus à patre luminum. Nisi ergo benigna dei misericordia mentem hominis illuminauerit, impossibile est ei in nouam naturam mutari, cùm scriptum sit: Non potest homo à se facere quicquam, nisi datum fuerit desuper. Et Apostolus. *[2.Cor.3.]* Fiduciam, inquit, talem habemus per Christum ad deum, non quòd sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Si ergo nec cogitare aliquid à nobis sufficimus, quomodo sine respectu misericordiæ dei pœnitentiam agemus? Sunt enim tenebrę vbi Christus nõ respicit, vbi lux illa vera non ingreditur, quæ sic lucet in tenebris, vt tamen non comprehendatur à tenebris. *[Tenebræ sunt vbi Christus nõ respicit.]* Ideóque propheta dominum exorãs dicebat: *[Psal.118.]* Faciem tuam illumina super seruum tuum. Quid est autem facies dei, nisi quædam claritas cognitionis eius? Hanc cognitionis eius claritatem non vidẽt, qui misericordiam ipsius ignorãt: qui de peccatorum suorum venia desperant. Illi denique in lacum descendunt, vbi lumen non videant misericordiæ, intentionem cordis non dirigant ad cœlos, carnis satisfaciant desideriis, deum contemnant sicut scriptum est: *[Prouer.18.]* Peccator cùm in profundum venerit, contemnit. E De talibus per Amos prophetam dominus intonat dicens: *[Amos.9.]* Si cælauerint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo serpenti, & mordebit eos. Quid est enim cælari in profundo maris, nisi in altitudine delitescere desperationis? Cælat verò se qui non confitetur peccata sua. Non confitetur autem qui desperat de misericordia dei. Vel certè ille se ab oculis dei cælat, qui à mandatis eius auertitur. Oculi enim domini, spiritus dei, qui legem, id est, mandata dedit. Qui ergo se ab oculis dei in profundo desperationis celauerint, potestatem accipit diabolus vt eos mordeat, & vt in ventrem eos suæ malitiæ inducat. Ipse est enim serpens cui dictum est: *[Gene.3.]* Terram comedes omnibus diebus vitæ tuæ.

Auditam fac mihi manè misericordiam tuam: quia in te speraui.

Quid est manè, nisi sequentis diei initium? Quæ autem dies nisi illa de qua propheta dicit: *[Psalm.83.]* Melior est dies vna in atriis tuis super milia? Et Apostolus: *[Roma.13.]* Nox, inquit, præcessit, dies autem appropinquabit. Abiiciamus ergo opera tenebrarum, & induamus arma lucis, sic vt in die honestè ambulemus. Illa est enim dies quam vetus ille sol illuminat qui nescit occasum, quẽ non obtenebrat nubes, nõ obscurat nebula, nõ obumbrat turbo. Quę rectè vna dicitur: quia nullus finis termino angustatur. In hac quippe vita diem non habemus, in qua per fidem, non per speciem ambulamus. *[Diẽ in hac vita non habemus.]* In qua cæcitatis nostræ patimur tenebras, & erroris humani deflemus caliginẽ. In qua assiduis mœroris, & angustiæ premimur nebulis, & per deuia trahimur, quasi captiui lumen sapientiæ non habentes, & in cogitationibus nostris euanescentes. F Cùm autẽ Christus apparuerit vita nostra, & reuelata facie deum videre cœperimus, tunc omnis effugiet caligo tenebrarum, omnis euanescet ignorãtiæ fumus, omnis dissipabitur tẽtationis nebula: quia & corruptibile hoc induet incorruptionẽ, & mortale hoc induet immortalitatem. Illa erit claritatis & lucis dies, quam electis omnibus præparauit, qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & trãstulit in regnum filij dilectionis suæ. Huius diei manè est futura resurrectio, iuxta quod scriptum est: *[Psalm.5.]* Manè astabo tibi & videbo, quoniam non deus volens iniquitatem tu es, neque habitabit iuxta te malignus. Et iterum: *[Psalm.91.]* Bonum est confiteri domino, & psallere nomini tuo altissime: ad annunciandum manè misericordiam tuam. In ea quippe iustorum lucescet fœlicitas, apparebit gloria, videbitur exultatio, vbi absterget deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum, *[Apoca.21.]* vbi nouissima destruetur mors, *[Matth.13.]* vbi iusti fulgebunt sicut Sol in regno patris eorum. In illo autem mane auditam faciet dominus misericordiam suam, cùm segregatis iustis, ab impiis, ouibus scilicet ab hœdis, dicet his qui à dextris eius erunt: *[Matth.25.]* Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. Ibi nota fiet misericordia dei, quam in præsenti vita mens

Universidad de Deusto Biblioteca

G mens humana capere non poteſt. Præparauit enim dominus
1.Cor.2. diligentibus ſe,quod oculus nõ vidit,nec auris audiuit,nec in
cor hominis aſcendit.Ideo qui per bonam conuerſationem à
gratia dei veniẽtem,ad deſiderium æternæ vitæ erigitur,dicit:
Auditam fac mihi manè miſericordiam tuam)ſcilicet æternã.
Miſericordia enim domini ab æterno vſque in æternum ſuper
timentes eum.Quòd ſi illa ſanctorum fœlicitas miſericordia
Prouer.24. eſt,& non meritis acquiritur,vbi erit quod ſcriptum eſt:Et tu
reddes vnicuique ſecundum opera ſua? Si ſecundum opera
redditur,quomodo miſericordia æſtimabitur?Sed aliud eſt ſe-
cundum opera reddere, & aliud propter ipſa opera reddere.
In eo enim quòd ſecundum opera dicitur, ipſa operũ qualitas
intelligitur,vt cuius apparuerint bona opera,eius ſit & retribu
tio glorioſa.Illi nanque beatæ vitæ in qua cum deo,& de deo
viuitur,nullus poteſt ęquari labor, nulla opera comparari,prę-
Roma.8. ſertim cùm Apoſtolus dicat.Non ſunt condignę paſsiones hu
ius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis
Quanquam & ex hoc quoque miſericordia iure poſsit no-
Pſalm.58. minari:quia pro illis operibus datur quæ ſine præuentu miſeri-
Vaſa iræ fe- cordię dei nemo adſequitur. Vnde in Pſalmis dicitur: Deus
cit deus va- meus,miſericordia eius pręueniet me. Niſi enim vaſa irę feciſ-
ſa miſericor- ſet vaſa miſericordiæ,neminem ab illa perditionis maſſa con-
diæ. uerſatio ſancta diſcerneret,neminem à pœna perpetuæ mor-
H tis iuſtitia propria liberaret.Conſtat ergo quia quibus miſeri-
corditer tribuit,vt in hac vita bene operentur ,eis miſericor-
dius largitur vt in æterna beatitudine centuplicato fructu re-
munerentur.Hæc eſt gratia quam pro gratia dandam ſanctis
dei Apoſtolus perhibet,vt quibus in hac vita diuinitus datur
gratia ſanctificationis,eis ex hac quoque in futuro datur gra-
tia æternæ fœlicitatis.Quod verò ait:Quia in te ſperaui)quaſi
cauſa eſt iuſtæ petitionis:quia cum ſpem ſuam quis in deo po
ſuerit,ad exorandum deum confidentior erit.Dixerat quoque
ſuperius:Defecit ſpiritus meus,nunc verò in deo ſperare ſe di
cit:In quo maioribus vſus confidentiæ remediis, ſpei noſtræ
ſaluberrimum adhibet documentum,vt diſcamus patum eſſe
quod à nobis deficimus,niſi nos tranſcendẽtes in deo profi-
ciamus.

Notam fac mihi viam in qua ambulem: quia ad te leuaui animam meam.

Quis eſt qui peruenire poſsit ad audiendam manè vocem mi-
ſericordiæ,niſi ambulauerit in via iuſtitiæ?Hinc Propheta do-
Pſalm.118. minum exorans ait:Viam iuſtificationum tuarum inſtrue me.
Pſalm.26. Et illud:Dirige me in ſemitam rectã propter inimicos meos.
Pſalm.56. Et dirige in conſpectu tuo viam meam. Sciebat enim viã eſſe
quæ recta videtur hominibus,cuius nouiſsima ad mortem du-
cunt.Ideóque ait: Notam fac mihi viam in qua ambulẽ : quia
I ad te leuaui animam meam.)Vide ordinem . Primum eſt vt à
teipſo deficias,nec ſuper te cauſa iactantiæ rapiaris, ſed omni-
bus inferiorem te ſentias,& ſic in te ſpiritum ſuperbiæ extin-
guas.Non te generis nobilitas extollat, nõ erigat honor,non
Pſalm.26. inflet prudentia. Qui enim cõfidit in homine,maledicto ſub-
Terrenorũ iacet.Deinde ſequitur vt in deo ſperes,vt derelictus,iuxta pro-
contemptus phetam à patre & matre,aſſumaris à domino, & eius pręſidio
eſt ſaluber- guberneris inter fluctus mundanæ tentationis. Poſtremò vt
rimus. animam ipſam leues ad deũ,& omni vanitate expulſa, in cœ-
leſtibus conuerſeris,vbi delitiarum dei reficiaris dulcedine,&
viſionis eius perfruaris claritate.Nõ tibi ſubrepat terrenarum
delectatiõ cupiditatum, non vanitatum phantaſmata mentẽ
occupent,quæ cum animum in diuerſa traxerint, tantã indu-
cunt caliginem negligentiæ,& cæcitatis tenebras opponunt,
vt cùm appetere cœperit infima,nullatenus erigatur ad ſũma.
Si amore cœleſtium accenſus fueris,& per iſtos aſcenderis hu
Pſalm.24. militatis gradus,poteris & tu dicere cum propheta: Ad te do-
mine leuaui animam meam.Beatus qui hoc poteſt dicere.Bea
tus planè quem iniquitas non onerat,non reuocat delectatio,
non inclinat voluptas,quem non grauat cupiditas,non depri-
Pſalm.63. mit opulentia,nõ trahit ambitio,ſicut ſcriptum eſt: Beatus vir
cuius eſt auxilium abs te,aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit.

Eripe me de inimicis meis domine,ad te confugi,doce me facere voluntatẽ tuam:quia deus meus es tu.

Pericula Qui in via ambulat,inſidias metuit , hoſtium timet incurſus,
prædonum impetus perhorreſcit.Ideo qui viam noſſe ſalutis K
deſiderat,vt etiã ab inimicis eripiatur exorat.Nouit quia inter multa ſunt
inimicos graditur,in medio laqueorum, vndique pericula im- in via præ-
minent,vndique ponuntur inſidiæ, vndique incauti præcipi- ſentis ſecu-
tantur. Aduerſarius enim noſter diabolus tanquam leo rugiẽs li.
circuit : quærens quem deuoret. Occupat incautos , inermes 1.Pet.5.
ſauciat,incautos expoliat. Alios necat,alios captiuat, alios ſuf-
focat. Aliquando transfigurat ſe in angelum lucis : & incautæ
menti quædam agenda bona proponit : vt dum à propoſito
tentatus deciderit,& tentationum ventis velut arundo cœpe-
rit agitari,facilius ad delicti inducatur conſenſum.Inſerit inu-
tiles cogitationes,vana adhibet deſideria, virtutum figmenta
depingit.Si quem verò inuenerit fortiorem , in bono propo-
ſito perſeuerantem:eũ acrius perſequitur , & grauioribus ad-
motis tẽtationum aculeis,extinguere conatur.Habet quoque
ſecũ nequitiæ miniſtros,& duces & ſatellites ſuos:cũ quibus
aduerſus humanam fragilitatem congreditur, vt eò tanto faci
lius ſuperetur,quanto non ab eo,ſed à multis impugnatur.Cõ
tra hunc potentem aduerſarium eiúſque plurimos apparatus Ephe.6.
nos inſtruebat Paulus cùm diceret:Non eſt vobis colluctatio
aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus mundi rectores
tenebrarum harum , contra ſpiritalia nequitiæ in cœleſtibus.
Quis tot inimicorum cateruas euadere,eorúmque inſidias in-
ueſtigare poteſt?Non grauantur carne, nullis occupantur cu- L
ris,ſed ſunt ad nocẽdum parati. Quis hominum aduerſus eos
dimicans illæſus abire poteſt,niſi auxilio diuinæ gratiæ valla-
tus fuerit,& ſcuto bonæ voluntatis eius coronatus? Etiam ſi
bonæ operationis ſtudio floreat, ſi lumine polleat virtutum:
non poterit inimici rugientis ſuperare nequitiam,nec poteſta
tis iniquæ reprimere vires,niſi illius fuerit fretus præſidio, qui
ſic manet in nobis,vt etiam pugnet pro nobis.Reſtat ergo vt
in omnibus diuinæ gratiæ auxiliũ poſtulemus : & ad illud in-
expugnabile occurramus ſemper refugium,in quo nullius ho
ſtis timeamus incurſum. Ad illud nempe refugium cõfugerat
qui dicebat:Eripe me de inimicis meis domine , ad te confu- Pſalm.89.
gi.)Et alibi:Domine refugium factus es nobis.Notandum ve-
rò quia non ait protege me, ſed eripe me,quaſi dicat: Iam me
fraudum ſuarum laqueis implicant , iam deceptionum aſtrin-
gunt nodis,iam retibus iniquitatum inuoluũt. Quis autem ad Pſal.123.
eripiendum idoneus,niſi ille cui cum propheta cantamus: A-
nima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium. La-
queus contritus eſt,& nos liberati ſumus? Et ne quis ſibi pla-
cens de ereptione ſua glorietur , adiunctum eſt : Adiutorium
noſtrum in nomine domini , qui fecit cœlum & terram: Am-
bulantes itaque in via hac in qua abſconderunt laqueos no-
bis,totis ad Deum medullis cordis clamemus:Eripe me de ini-
micis meis domine , ad te confugi:doce me facere voluntatẽ
tuam,quia deus meus es tu.)Iuſtum eſt vt deo ſuo omnis ho- M
mo ſeruiat:creatura obediat creatori,domini ſui mandata ſer- Anima
uus non tranſgrediatur . Contendat Chriſtiana anima facere chriſtiana
voluntatem dei ſui,agnoſcat creatorem ſuum , audiat vocem quid agere
eius,dirigat viam eius,obediat præceptis eius . Oret vt docea- debet.
tur,poſtulet vt dirigatur,ſupplicet vt confirmetur. Hoc quip-
pe ſine auxilio diuinæ inſpirationis adſequi nemo poteſt , ſed
in omnibus diuina nobis eſt exorãda clementia: vt infuſo cor Roma.12.
dibus noſtris ſpiritu cuius vnctio docet nos de omnibus:diſca
mus quæ ſit voluntas dei bona,beneplacens & perfecta.

Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: propter nomen tuum domine viuificabis me in æquitate tua.

Qui à ſpiritu ſuo deficit, à ſpiritu Dei deducitur. Dixerat Filij prodi-
autem ſuperius ſuum ſpiritum defeciſſe. Conſtat itaque quia gi [illegible] &
ad malum eum ſuus ſpiritus deduxerat. Et fortaſſe deduxe- pulchra ap
rat eum in regionem longinquam , in qua ſubſtantiam ſuam plicatio.
diſsipaſſet,in qua fames eſſet verbi dei,in qua vni ciuium, vi-
delicet diabolo , qui princeps eſt mundi huius nuncupatus,
adhærens , ad porcos mitteretur paſcendos . Vbi porcorum
cibis ventrem ſuum cuperet implere : id eſt,malignorum ſpi-
rituum ſuggeſtionibus carni ſuæ ſatisfacere . Iam verò ma-
lo ſpiritu deficiente , dei bono aſſumptus , in terram rectam
ſperet

A ſperet introduci:quæ tribulos non germinet & ſpinas,nec de-
ſerta ſit,vel inuia,vel inaquoſa:ſed cẽtenis exuberet fructibus,
Roma.8. & delitiis abundet æternis. Qui enim ſpiritu dei aguntur , hi,
iuxta Apoſtoli vocem,filij dei ſunt.Si autẽ filij, & hęredes. Et
ſi hęredes,hęreditatem poſsidẽtes.Quæ eſt autem hæreditas,
Pſalm.36. niſi terra viuentium?Hinc nanque propheta ait:Manſueti hæ
reditabunt terrã,& delectabuntur in multitudine pacis. Hinc
Ibidem. rurſus ait:Benedicentes ei,hæreditabunt terrã.Et ne quis cre-
deret terram illam quæ tranſitura eſt,benedicentibus & man-
ſuetis hæreditatem promitti,ſubiunxit atque ait : Iuſti autem
Ibidem. hæreditabunt terram,& inhabitabunt in ſeculum ſeculi ſuper
eam:&,Nouit dominus dies immaculatorũ, & hæreditas eo-
rum in æternum erit.Si ergo hæreditas filiorum eſt,& illi ſunt
filij dei,qui aguntur ſpiritu dei,cùm hæreditas terra viuẽtium
ſit,qui ſpiritu dei illuminantur,in terram rectam deducentur.
Ad quam quicunque deducitur,in multitudine pacis delecta-
tur. Hanc pacis multitudinem dominus per prophetam polli-
Eſaie.26. cetur dicens:Dabo illis ſolatium verum, pacem ſuper pacem.
Pacẽ ſuper Super pacem enim quam dilectis ſuis in hac vita tribuit,in æ-
pacem tri- terna fœlicitate aliam diuina miſeratio dabit,vt iam caro non
buit deus di- repugnet ſpiritui,nec aliqua vllius tẽtationis ſubrepat occaſio,
lectis ſuis. omnibus iam compoſitis:vt reformata in melius humana na-
tura,nemo iam cadere,nemo poſsit peccare.Hęc eſt pax Chri
Ioan.14. ſti:quam Apoſtolis ipſe promiſit dicens: Pacem relinquo vo-
B bis,pacem meam do vobis. In quo notandum,quia cùm his
eis ſuam pacem promiſit, intelligamus ſanctos Dei quandam
in hac vita pacem habere,ſed veram perfectámque pacem ibi
ſolummodo inuenturos,vbi eos iam nulla vana mouebit co-
gitatio,nulla turbabit illuſio , cùm eripuerit deus animas eorũ
de morte,oculos eorum à lachrymis,pedes eorũ à lapſu.Hanc
pacem Chriſtus ſolus habuit, quia ſolus inter mortuos liber,
peccati aculeum in corde non ſenſit. Nos verò quandiu cor-
ruptibili carne premimur,& corporis innectimur nodis, inte-
græ illius perfectæque pacis ignari vanè conturbamur, irrepẽ-
tibus nobis terrenarum illecebris cupiditatum,& cogitationi-
bus vanis,quæ frequenter quaſi facto agmine ex improuiſo e-
rumpentes,mentem confundunt,atque alio quàm propoſue-
rimus animum trahunt.Non enim in poteſtate noſtra eſt cor
noſtrum.Non ad deum ſecundum voluntatem noſtram erigi
tur,deducitur ad ima,trahitur ad deuia.Si ergo in terram rectã
cupimus ingredi,à ſpiritu dei bono optemus deduci. Propter
nomen tuum domine viuificabis me in æquitate tua.) Nõ vi-
uit iuſtitiæ,niſi qui moritur iniquitati.Sicut autem quod ſemi-
nauimus non viuificatur,niſi moriatur prius,ſic qui mundo &
C concupiſcentiis eius non moritur , in fructu bonorum operũ
Mortifice- non multiplicatur. Supereſt ergo vt mortificemus membra
mur nos ſi noſtra quæ ſunt ſuper terram , quatenus viuificet nos auctor
viuere vo- vitæ. Ad hoc enim ipſe mortuus eſt & reſurrexit,vt nos pecca
lumus. tis mortui,iuſtitiæ viuamus.Hinc propheta dicit : Viuificabit
Oſee.6. nos poſt duos dies,& in die tertia ſuſcitabit nos.Illa nempe re
Roma.6. ſurrectio noſtra vita fuit,per quam à morte animæ liberati ſu-
mus,atque vitæ reſtituti perpetuæ.Si enim credimus, quòd Ie
ſus mortuus eſt & reſurrexit, ita & deus eos qui dormierunt
Ibidem. per Ieſum adducet cum eo.Vides quia qui Chriſto commori-
tur,cum eo conuiuificatur:ſicut teſtatur Apoſtolus dicens : Si
enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis eius,ſimul
& reſurrectionis erimus.Plus eſt autem viuificari in æquitate,
quàm viuificari æquitati.Denique qui in æquitate viuificatur,
in ipſam æquitatem introducitur: vt nihil iniquum ſapiat,nihil
impium agat. Poteſt etiam per ęquitatẽ ipſe Chriſtus intelli-
gi,in quo viuificatur qui mundo moritur. Denique corpore
ſuo & ſanguine paſcimur& viuificamur,alimur & ſaginamur.
Nec ocioſè additur,propter nomen tuum. Ad omne enim bo
num quod agimus,non noſtram, ſed domini gloriam quæri-
mus.In eo nãque opus bonum deo acceptum efficitur , ſi ex
virtute operis non ſerui,ſed domini nomen glorificetur.

Educes de tribulatione animam meam: & in miſericordia tua diſperdes omnes inimicos.

Conſcientia Inter multiplices humanæ animæ tribulationes, & inumera-
delictorum biles afflictionum moleſtias , nulla eſt maior afflictio , quàm
ſummaxima conſcientia delictorum. Cùm enim exterius patitur homo,ad
deum confugit,ad virum fortitudinis recurrit. Singulare nan- D
que & ſaluberrimum eſt conſolationis remedium,tribulatio- omnium
nes exterius patienti: vt ſi eum contriſtat orbitas,ſi angit pau- afflictionũ.
pertas,ſi venit infirmitas,recedat ab eo qui foris eſt ſtrepitu:&
ingreſſus in interiora mentis penetralia,ibi deum inuocet, vbi
nemo videt.Reſtat quoq; vt oſtium cordis contra illatas clau-
dat moleſtias: vt ſæuientium exterius non ſentiat impetus, ſed
in ſpe cœleſtium promiſſorum exultans poſtponat damna,
moleſtias negligat,ſeculi blandimenta contemnat,humiliet ſe
in confeſsione peccati:magnificet & laudet deum corripientẽ
& conſolantem.Quòd ſi malæ cõſcientiæ tribulationem per-
ferens,in arcano cordis deum non inuenit:quoniam forte re-
receſsit ab hoſpitio cordis pro abundantia iniquitatis,quid fa
cturus eſt homo? vbi conſolationẽ inueniet? vbi requiem per-
quiret ? Grandis tribulatio vbi nullus euadendi aditus,ubi nul-
la libertatis ſpes, vbi nulla ereptionis fiducia.Si ad exteriora re
currit,ſi in tranſitoriis conſolationem quęſierit , ibi animi af-
flictio vrgebit,ſollicitudinum ſtimulabit calamitas, miſeriarũ Diuitiarũ
turba vallabit . Quæ enim in temporalibus conſolatio? quale gaudiũ eſt
in diuitiis gaudium?Nunquid nobiſcũ permanſuræ ſunt?Non momenta-
ne illæ ſunt ſpinæ,quæ,ſemẽ verbi ſuffocant? Quæ ſicut acqui- neum.
ſitę lætificant,ſic etiam amiſſæ contriſtant. Supereſt itaque vt
in tribulatione poſitus peccator ad eum recurrat,in quo ſolo
vera eſt conſolatio, & per iſtius vitæ noctes in lectulo cordis
deum quærat.Quem ſi primò non inuenit, magis ad quæren- E
dum animetur:ſurgat ad amorem cœleſtium,ciuitatem circũ-
eat exultatione vniuerſę terræ fundatã , interroget vigiles qui
cuſtodiunt Eccleſiam,nudetur pallio ſecularis ornatus,& cha-
ritatis ſagitta interius vulneretur.Nec prius à quærendo deſi-
ſtat,quàm mœrentium conſolatorem inueniat.Inuentum au-
tem ſummopere teneat,donec redemptus ope adiutricis gra-
tiæ,à conſcientiæ eripiatur tribulatione.Si enim naufragus cu
piens vitam in vndis ſeruare,ſemel adeptam tabulam non an-
tè dimittit,quàm fractus labore ſæuientium procellarum deſi
ciat:aut vehiculi pręſidio adiutus,optatum litius attingat: quis
in huius maris magni & ſpatioſi naufragio dei non amplecta-
tur ſapientiã:cuius gubernetur præſidio,regimine deducatur?
De ipſa nanque ſcriptum eſt? Lignum vitæ eſt his qui appre- Prouer.3.
henderint eam:& qui tenuerit eam,beatus.Quę eſt autem dei
ſapientia niſi Chriſtus?ſecundum quod Apoſtolus ait : Chri- 1.Corin.1.
ſtum dei virtutem & dei ſapientiã.Teneamus ergo lignũ ſalu
tis in pelago procelloſę tempeſtatis: per quod poſsimus, & à
periculo horrendæ mortis eripi:& de tribulatione diabolica-
rum tentationum educi.Dat nobis magnã ereptionis noſtræ
fiduciam,quod ſubditur:Et in miſericordia tua diſperdes om- F
nes inimicos meos.)Qui ſint inimici humani generis,& chri- Hoſtes hu-
ſtianæ animę impugnatores,ſuperiori ſatis expoſitione decla- mani gene-
ratum eſt.Quos tunc clementiã diuina diſperdit , cùm eis vi- ris qualiter
nocendi adimit,cùm aduerſus iacula tentationis diabolicæ ſcu diſperdun-
tum opponit ſuę protectionis. Quaſi enim confuſi abſcedũt, tur à Deo.
cùm ſe ad pręualendum impotentes agnoſcunt.

Et perdes omnes qui tribulant animam meam: quoniam ego ſeruus tuus ſum.

Iuſtum eſt vt bonus ſeruus à bono domino adiuuetur:con-
tra hoſtiles muniatur incurſus : à periculo liberetur. Sed quid
eſt quòd ſe nominat ſeruum,cùm ſeruus nõ maneat in domo
in ęternum ? Hinc ipſa veritas diſcipulis ait : Iam non dicam Ioan.15.
vos ſeruos,quia ſeruus neſcit quid faciat dominus eius. Et A-
poſtolus:Nam accepiſtis,inquit,ſpiritum ſeruitutis iterum in
timore:ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum,in quo cla- Roma.8.
mamus,abba pater.Sed ſciendum , quoniam ſicut ſunt duo ti-
mores:ita etiam ſunt duę ſeruitutes. Eſt enim timor pœnam Timor eſt
habens,quem perfecta charitas foras mittit . Eſt & timor do- duplex.
mini ſanctus permanens in ſeculum ſeculi,de quo etiam ſcri-
ptum eſt:Initium ſapientię timor domini. Et iterum : Timen Eccli.1.
tibus deum nihil deeſt.Ille igitur timor qui à charitate exclu-
ditur,ad ſeruum non manentem in domo pertinere videtur.
Timor verò ſanctus ſeruo illi conuenire noſcitur , cui voce
dominica dicitur:Euge ſerue bone & fidelis,quia ſuper pauca Lucæ.19.
fuiſti fidelis:ſuper multa te conſtituam,intra in gaudium do-
mini

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gmini tui. Quòd verò ait: Perdes omnes qui tribulant animam meam.) Ad illam beatæ vitæ fœlicitatem referendâ est: in qua nullum habebimus aduersarium, nullum metuemus inimicũ, cùm absorbebitur mors in victoria, cum illa nouissima inimica destruetur mors, cũ immutati fuerimus, & æquales angelis effecti. Modo enim nihil quietis aut securitatis inuenire possumus, dum adhuc in nobisipsis ingemiscimus grauati: adoptionem expectantes redemptionem corporis nostri. Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc nulla erit diabolicæ fraudis impugnatio, nullum hæreticæ prauitatis dogma, nulla infidelis populi impietas, omnibus ita pacatis & compositis, vt in tabernaculis iustorum sola audiatur vox exultationis & salutis. Ibi sancti sine fine laudabunt deum: & in lumine claritatis eius exultabunt: ciues effecti illius ciuitatis, quæ libera est, & æterna in cælis. Quam non obscurant tenebræ, non obumbrat nox, non consummat vetustas, non in ea rutilat lumen Solis, aut lunæ splendor, aut stellarum iubar: non ibi lucerna quæritur, non lampas accenditur, non lychnus aptatur. Claritas quippe diuina eã illuminat, Sol clarificat iustitiæ, lux vera illustrat, lux inquam inaccessibilis, quæ non clauditur loco, non finitur tempore, non obumbratur tenebris, non variatur nocte. Hoc immenso & indeficiente, & lucidissimo lumine illustrata Hierusalem sancta, quæ est mater nostra, filios abdicat tenebrarum, ciues recipit pacificos, filios videlicet lucis & diei, filios adoptionis, cõsortes supernę hæreditatis. Nullus in eam ingreditur impius, nullus habitat iniquus, nullus intrat immundus. Muri eius ex lapidibus construũtur viuis: portæ eius ex optimis adornãtur margaritis, plateæ eius ex auro purissimo sternuntur, & canticum lætitiæ sine fine in ea cantatur. Ibi est lux sine defectu, gaudium sine gemitu, desiderium sine pœna, amor sine tristitia, satietas sine fastidio, sospitas sine vitio, vita sine morte, salus sine languore. Ibi sancti & humiles corde, ibi spiritus & animæ iustorum, ibi cũcti cœlestis patriæ ciues: & beatorum spirituum ordines regem in decore suo videntes, & in gloria virtutis eius exultantes. Perfecta viget in omnibus charitas, vna omnium lætitia, vna iucunditas.

Vitæ beatæ excellẽtia.

Oratio auctoris pia, & satis artificiosa.

BOne Iesu, verbum patris, splendor paternæ gloriæ, in quẽ desiderant angeli prospicere, doce me facere voluntatẽ tuam: vt à spiritu tuo bono deductus, ad beatam illam perueniam ciuitatem, vbi est dies æternus, & vnus omnium spiritus: vbi est certa securitas, & secura æternitas: & æterna tranquillitas, & tranquilla fœlicitas: & fœlix suauitas, & suauis iucunditas: vbi tu deus cum patre & spiritu sancto viuis & regnas per infinita seculorum secula. Amen.

Deo gratias.

Finis explanationis diui Gregorij in septem Psalmos pœnitentiales.

IN NOMINE domini incipiũt Epistolæ ex

registro sancti Gregorij papæ. Mense septembrio Indictione nona: quæ fuit ordinationis eius prima.

Gregorius vniuersis episcopis per Siciliam constitutis: Vt semel in anno in vnum conueniant.

Caput primum.

VALDE necessarium esse perspeximus: vt sicut prædecessorum nostrorum fuit iudicium, ita vni eidémque personæ omnia committamus: vt vbi nos præsentes esse non possumus, nostra per eum cui præcipimus repræsententur auctoritas. Quamobrem Petro subdiacono sedis nostræ, intra prouinciam Siciliam vices nostras deo auxiliante commisimus. Nec enim de eius actibus dubitare possumus: cui deo auxiliante totum nostræ Ecclesiæ nosci mur patrimonium commisisse. Illud quoque fieri debere perspeximus, vt semel per annum ad Syracusanam, siue Cathenensium ciuitatem, vniuersaliter honore quo dignum est, sicut eidem iusimus, fraternitas vestra conueniat: quatinus quæ ad vtilitatem ipsius prouinciæ Ecclesiarúmque pertinent, siue ad necessitatem pauperum oppressorúmque subleuandã: vel ad monitionem omnium atque correctionem eorum quorum excessus contigerit demonstrari, congrua cum eodem Petro subdiacono sedis nostræ, debeatis moderatione disponere. A quo consilio procul absint odia, facinorum nutrimenta, atque inuidia interna tabescat, & nimis execrabilis animorum discordia. Sacerdotes suos concordia deo placita, & charitas recognoscat. Hæc igitur omnia cum ea maturitate ac tranquillitate gerite: vt dignissimè possit episcopale cõciliũ appellari.

Epistola. 1. Habetur prima parte decretorum, distinct. 94. imperatores. Valde.

Gregorius Iustino prætori Siciliæ: Quem redarguit de frumentis non ex integro transmissis.

Caput II.

QVod lingua loquitur, attestatur conscientia: quia dudũ vos & nullius dignitatis occupationibus implicitos, multum dilexi, multúmque veneratus sum. Ipsa nanque incessus vestri modestia quibusdam conatibus exigebat, vt diligi & venerari etiam à nolente debuisset. Et cùm vos venisse ad administrandam prælaturam Siciliæ audiui, valde gauisus sum. Et quia quandam inter vos atque ecclesiasticos simulationem subrepere comperi, vehementissimè contristatus sum. Nunc verò quia & vos administrationis cura, & me studium huius regiminis occupat: intãtum vos rectè diligere specialiter possumus, inquantum generalitati minimè nocemus. Vnde per omnipotentem dominum rogo, in cuius tremẽdo iudicio nostrorum actuum posituri rationes sumus: vt eius respectum semper gloria vestra ante oculos habeat: & nũquam quodlibet ex quo inter vos, vel parua dissensio proueniat, admittat. Nulla vos lucra ad iniustitiam perttrahãt, nullius vel minæ, vel amicitiæ, à rectitudinis itinere deflectant. Quòd sit vita breuis aspicite, ad quem quandoque ituri estis iudicem, qui iudiciariam potestatem geritis, cogitate. Soleter ergo intuendum est, quòd cuncta lucra hic relinquimus, & solas dispendiosorum lucrorum causas nobiscum ad iudiciũ deportamus. Illa ergo sunt nobis commoda quærenda: quæ nequaquam mors adimat, sed mansura in perpetuum præsentis vitæ finis ostendat. De frumentis autem quæ scribitis, longè aliter vir magnificus Citonatus asserit: quia solummodo tãto transmissa sunt, quæ pro transactæ indictionis debito ad replẽdum sitonicum sufficerent. De qua re curã gerite: quia si quid minus huc transmittitur, non vnus quilibet homo, sed cũctus simul populus trucidatur. Ad regendum verò Siciliæ patrimonium, talem, vt existimo, virum, Deo auctore transmisi: cum quo vobis, si, vt ego expertus sum, recta diligitis, omnino conueniat. Quod autem me vt vestri memor esse debeam admonetis,

Epistola. 2.

M

Respectum ad deũ debemus habere.

Vita quàm breuis sit aspicere debemus.

A ad monetis, verum fateor, si ex antiqui hostis insidiis ininstitia nul la subrepat, tantam gloriæ tuæ modestiam didici, vt tuus non esse erubescam.

Gregorius Paulo scholastico. Maurentium magistrum militum & Petrum subdiaconum commendat.

Epi. 3.

Caput III.

QVicquid mihi ex honore facerdotalis officij extranei arridenti, non valde penso. De vobis autem mihi hac ex re arridentibus nos minimè doleo, qui desiderium meum plenissimè scitis: & tamen profecisse me creditis. Summus enim mihi profectus fuerat, si potuisset impleri quod volui. Si voluntatem meam quam dudum cognitam habetis, perficere optatę quietis perceptione valuissem. At quia nunc in ciuitate teneor Romana, honoris huius vinculis religatus, habeo aliquid quod etiam vestræ gloriæ exultem. Et quia viro excellentissimo domino Leone exconsule veniente, vos in Sicilia remanere non suspicor: & cum ipse quoque tuo honore religatus, retineri Romæ cœperis, quid mœroris, quid amaritudinis ego patiar agnoscis. Veniente autem viro magnifico domino Maurentio Chartulario, ei quæso in Romanę vrbis necessitate concurrite: quia hostilibus gladiis foris sine cessatione confodimur. Sed seditione militum interno periculo
B grauius vrgemur. Petrum vero subdiaconum nostrum, quem pro regendo Ecclesiæ patrimonio, deo auctore transmisimus, vestræ gloriæ per omnia commendamus.

Gregorius Ioanni episcopo Constantinopolitano. Ipsius beati Gregorii confirmationem apud imperatorem procuranti, amicè conqueritur, & eius orationibus se committit.

Epi. 4.

Caput IIII.

SI charitatis virtus in proximi dilectione consistit, si sic diligere proximos sicut nos iubemur: quid est quod me beatitudo vestra, non ita sicut se diligit? Quo enim ardore, quo studio, episcopatus pondera fugere voluerit scio, & tamen hæc eadem episcopatus pondera ne mihi deberent imponi non restitistis. Constat ergo quia non me sicut vos diligitis, qui illa me voluistis onera suscipere, quæ vobis imponi noluistis. Sed quia vetustam nauem vehementer confractam indignus ego infirmúsque susceperi: vndique enim fluctus intrant: & quotidiana ac valida tempestate quassatæ putridæ naufragium tabulæ sonant: per omnipotentem deum rogo, vt in hoc mihi pericula orationis vestræ manum porrigatis: quia & tanto enixius potestis exorare, quanto & à confusione tribulationum, quas in hac terra patimur, longius statis. Synodicam vero epistolam de subsequenti festinatione transmitto: quia latorem præsentium Bacandam fratrem & coëpiscopum nostrum, in ipso meæ ordinationis initio multis & grauibus pressus occupationibus relaxaui.

C

Gregorius Theotistæ sorori imperatoris. Scribit de onere curæ pastoralis: & vitam actiuam & contemplatiuam per Rachel & Liam: Marthã & Mariam significari luculenter declarat.

Epi. 5.

Caput V.

MEns mea vestræ venerationi quãta deuotione substernitur, explere verbis nequeo, nec tamen me prodere laboro: quia & me tacẽte in vestro corde legitis, quid de mea deuotione sentiatis. Miror autem quòd in me collatas diudum continentias vestras ex hac moderna pastoralis officij continentia distraxistis: in qua sub colore episcopatus, ad seculum sum reductus, in qua tantis terræ curis inseruio, quantis me in vita laica nequaquam deseruisse reminiscor. Alta enim quietis meæ gaudia perdidi, & intus corruens, ascendisse exterius videor. Vnde me à conditoris mei facie longè expulsum deploro. Conabar nanque quotidie extra mundum, extra carnem fieri. Cuncta phantasmata corporis ab oculis mentis abigere, & superna gaudia incorporaliter videre, & non solum vo
Psalm. 26. cibus, sed medullis cordis ad dei speciem anhelans dicebam: Tibi dixit cor meum, quæsiui vultum tuum: &, Vultum tuum domine requiram. Nil autem in hoc mundo appetens, nil pertimescens, videbat mihi in quodam rerum vertice stare, ita vt
Esaiæ 58. in me penè impletum crederem, quod pollicente domino ex propheta didicissem: Sustollam te super altitudines terræ. Superenim altitudinem terræ sustollitur, qui & ipsa quæ alta & D gloriosa præsentis videntur seculi, per mentis despectum calcat. Sed repentè à rerum vertice tentationis huius turbine impulsus, ad timores pauoréque corrui: quia etsi mihi nil timeo, eis tamen qui mihi commissi sunt, multum formido. Vndique causarum fluctibus quatior, ac tempestatibus deprimor, ita vt *Psalm. 68.* rectè dicam: Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Redire post causas ad cor desidero, sed vanis ab eo cogitationum tumultibus exclusus redire non possum. Ex hoc ergo mihi longè factum est quod intra me est, ita vt obedire nequeam propheticæ voci, qua dicitur: Redite prævaricatores ad cor. *Esaiæ 46.* Sed stultis pressus cogitationibus, solummodo exclamare compellor, Cor meum dereliquit me. Contemplatiuæ vitæ pulchri *Psalm. 39.* tudinem velut Rachelem dilexi, sterilem, sed videntem ac pulchram: quæ etsi per quietem suam minus generat, lucem tamen subtilius videt. Sed quo iudicio, nescio. Lia mihi in nocte coniuncta est, actiua videlicet vita fœcunda: sed lippa, minus videns, quanuis amplius pariens. Sedere ad pedes domini cum Maria festinaui, verba oris eius percipere: & ecce cum Martha compellor in exteriora ministrare, & erga multa satagere. Expulsa à me, vt credidi, legione dæmonum, volui obliuisci quos noui, ad saluatoris pedes quiescere, & ecce mihi nolenti atque compulso dicitur: Reuertere in domum tuam: & annuncia quanta fecerit tibi dominus. Sed quis inter tot terrenas cu- E ras valeat dei miracula prædicare? cùm iam mihi difficile sit saltem recolere. Pressus enim in hoc honore tumultu seculariũ negociorum, ex eis me esse video, de quibus scriptum est: Deiecisti eos dum alleuarentur. Neque enim dixit deiecisti *Psalm. 72.* eos postquam alleuati sunt: sed, dum alleuarentur: quia prauiquique dum temporali honore suffulti, foris videntur surgere, intus cadunt. Allenatio ergo ipsa ruina est: ut quia dum gloria falsa subnixi sunt, à gloria vera euacuantur. Hinc iterum dicit: *Psalm. 36.* Deficientes vt fumus deficiens. Fumus quippe ascendendo deficit, & sese dilatando euanescit. Sic videlicet sit cùm peccatoris vitam præsens fœlicitas comitatur: quia vnde ostenditur vt altus sit, inde agitur vt non sit. Hinc rursum scriptum est: Deus *Psalm. 82.* meus pone illos in rotam. Rota quippe ex posteriori parte attollitur, & in anterioribus cadit. Posteriora autem nobis sunt bona præsentis mundi, quæ relinquimus: anteriora vero sunt æterna & permanentia, ad quæ vocamur: Paulo attestante, qui *Philipp. 3.* ait: Quæ retro sunt oblitus, in ea quæ sunt priora me extendẽs. Peccator ergo cùm in præsenti vita profecerit, vt rota ponitur: quia in anterioribus corruens, ex posterioribus eleuatur. Nam cùm in hac vita gloriam percipit quam delinquit, ab illa cadit quæ post hanc venit. Et quidem multi sunt qui sic exteriores prouectus regere sciunt, vt per eos nequaquam interius corruant. Vnde scriptum est: Deus potentes non abiicit: F cùm & ipse sit potens. Et per Salomonem dicitur: Et intelligẽs *Iob. 36.* gubernacula possidebit. Sed mihi hæc difficilia sunt, quia & *Prouerb. 1.* valde onerosa. Et quod mens sponte non recipit, congruè non disponit. Ecce serenissimus dominus imperator fieri simiam leonem iussit. Et quidem prouisione illius vocari leo potest, fie- *Imperator fieri simiam leonem iussit.* ri autem leo non potest. Vnde necesse est vt omnes culpas ac negligentias meas non mihi, sed suæ pietati deputet, qui virtutis mysterium infirmo commisit.

Gregorius Narsi patricio. Cui exponit id quod Apostolo Petro dicitur: Mactа & manduca.

Caput VI.

DVm contemplationis dulcedinem alrè descripsistis, ruinæ meæ mihi gemitum renouastis, qui audiui quid in- *Epi. 6.* tus perdidi, dum foris ad culmen regiminis ascendi immeritus. Tanto autem me percussum mœrore agnoscite, vt vix loqui sufficiam: oculos enim mentis meæ doloris tenebræ obsident. Triste est quicquid aspicitur. Quicquid delectabile creditur, cordi meo lamentabile apparet. Penso enim ab alto quietis meæ culmine corruens, ad quantum deiectus exterioris prouectus culmen ascendi: & pro culpis meis in occupationis exilium à facie dominantis missus, quasi destitutæ viduæ vocibus, cum propheta dico: Qui consolabatur me, longè recessit à me. Quod verò causæ & nominis similitudinem faciendo, per scripta vestra clausulas declamationésque formatis: certè

Universidad de Deusto Biblioteca

G frater charissime, simiam leonem vocas. Quod eo modo vos agere conspicimus, quo scabiosos sæpe catulos, pardos vel tygrides vocamus. Ego enim bone vir quasi filios perdidi: quia per terrenas curas recta opera amisi. Nolite ergo me vocare Noëmi, id est, pulchrum, sed vocate me Maram: quia amaritudine plenus sum. Quòd autem me dicitis scribere nō debuisse, vt in agro dominico cum bubalis non arares, quia in ostenso beato Petro linteo & bubali & omnes feræ oblatæ sunt: scis ipse quia subiunctum est, macta & manduca. Tu ergo qui easdem bestias necdum mactaueras, manducare iam per obedientiam cur nolebas? Aut nescit quia easdem quas scripsisti bestias oris tui gladius occidere recusauit? Quas ergo per compunctionem occidere potueris, de illis necesse est vt in tui desiderij fame satieris. De causa autem fratrum nostrorum vt scripsisti, ita futurum, si deus adiuuet, existimo, de qua modo serenissimis rerum dominis scribere omnino non debui: quia in ipso initio non est à quæstionibus inchoandum: sed dilectissimo filio meo Honorato diacono scripsi, vt opportuno tempore eis congruè suggerat, & mihi responsum sub celeritate indicet. Domnum Alexandrum, domnum Theodorum, filium meum Marinum, domnam Eusiriam, domnam Eudochiam, & domnam Dominicam, mea peto vice salutari.

Gregorius Marã se vocari dicit. Acto. 10.

Gregorius, Anastasio Episcopo Antiocheno.
Cui dicit ab imperatore se reditum eius postulasse.

H

Caput VII.

Epi. 7. Vide infra epistolā. 25 lib. 1.

EPistolam beatitudinis vestræ, vt fessus requiem, salutem æger, fontem sitiens, vmbram æstuans accepi. Neque enim illa verba per linguam carnis videbantur expressa, sed sic spiritalem amorem suum quem gestabat, aperuit: ac si mens per seipsam loqueretur. Sed durum valde fuit, quod secutum est: quia amor vester terrena me portare onera præcepit, & quem prius spiritaliter diligebatis, postea, vt existimo, temporaliter amantes, vsque ad terram me superposito onere depressistis: ita vt mentis rectitudinem funditus perdens, cōtemplationisque aciem amittens, non per prophetiæ spiritum, sed per experimentum dicam: Incuruatus sum, & humiliatus sum vsquaque. *Psalm. 118.* Tanta quippe occupationum onera deprimunt, vt ad superna animus nullatenus erigatur. Multis enim causarum fluctibus quatior, & tumultuosæ vitæ tempestatibus affligor, ita vt rectè dicam: Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. *Psalm. 68.* Periclitanti igitur mihi orationis vestræ manum tendite, vos qui in virtutum littore statis. Quòd verò me os domini, quòd lucernam dicitis, quòd multis prodesse perhibetis: hoc quoque mihi ad iniquitatum mearum cumulū accedit: vt cùm vindicari in me iniquitas debuit, laudes pro vindicta recipiam. Quibus autem hoc in loco terrenarum rerum tumultibus premor, explere verbis nequeo, quod tamen colligere ex breuitate epistolæ potestis, in qua ei minus loquor, quem plus omnibus diligo. I Prȩterea indico quia à serenissimis dominis quantis valui precibus postulaui: vt vos honore restituto, ad sancti Petri Apostolorum principis limina venire, & quousque ita deo placuerit, hic mecum viuere concedant: quatenus dum vos videre meruero, peregrinationis nostræ tædium de æterna patria inuicem loquendo releuemus.

Gregorius Bacandæ episcopo Formiensi.
Menturiensem Ecclesiam desolatam Formiensi coniungit.

Caput VIII.

Epi. 8.

ET temporis necessitas nos perurget, & imminutio personarum exigit, vt destitutis Ecclesiis salubri ac prouida debeamus dispositione succurrere. Et ideo quoniam Ecclesiam Menturiensem funditus tam cleri quàm plebis destitutam desolatione cognouimus: tuámque pro ea petitionem, quatinus Formianæ Ecclesiæ, in qua corpus beati Erasmi martyris requiescit, cui fraternitas tua præsidet, adiungi debeat: piā esse ac iustissimam prouidentes, necessarium duximus, consulentes tam desolationi loci illius, quàm Ecclesiæ tuæ paupertati, reditus supradictæ Ecclesiæ Menturiensis, vel quicquid ei antiquo modernóque iure vel priuilegio potuit, potéstve qualibet ratione competere, ad tuæ Ecclesiæ ius potestatémque hac præcepti nostri auctoritate migrare: vt à præsenti tempore sicuti de propria Ecclesia debeas cogitare, eique competentia tuā prouisione disponere, quatinus deinceps, quod perire hucusque potuit, pauperum Ecclesiæ tuæ vtilitatibus plærisque proficiat. K

Gregorius, Petro subdiacono. Disceptationem de possessione per quadraginta annorum tempus possessa, fine debito terminari mandat.

Caput IX.

Epi. 9.

GRegorius seruus dei presbyter & Abbas monasterij sancti Theodori in Sicilia prouincia, territorio Panormitano cōstituti, insinuauit nobis homines fundi Saloniaci, iuris sanctȩ Ecclesiȩ Romanæ, fines fundi Gerdimiæ collimitantis eidē præfato fundo Ecclesiæ sanctæ Romanæ, quos quieto iure per innumeros annos possederunt, velle peruadere, & ideo volumus accedente te ad Panormitanam ciuitatem, quæstionem ipsam tali ratione discutere, dominio rei apud possessorem sicuti hactenus possessa est, videlicet permanente: vt si monasterium præfatum sancti Theodori fines de quibus certatio mota est, inconcussis quadraginta annis possedisse reperetis: nullam deinceps, etiam si quid sanctæ Romanæ Ecclesiæ competere potuit, patiatis sustinere calumniam, sed quietem eorum inconcussam modis omnibus procurare. Sin verò auctores sanctæ Ecclesiæ non eos possedisse quadraginta annis inconcusso iure monstrauerint: sed aliquam hæc intra tempora motam fuisse aliquando quęstionem eorundem finium: electis arbitris, tranquillè & legaliter sopiatur. L Nos enim non solum nunquam mota suscitari nolumus: verumetiam quæ praua foris admonemur, sopire modis omnibus festinamus. Ita ergo experientia tua cuncta faciat effectibus mancipari, ne qua posthac huius rei quæstio ad nos reuertatur. Testamentum autem Bachandæ quondam xenodochij in ea qua conditum est, volumus firmitate persistere.

Causa. 16. q. 4. volumus.

Mense Nouembri. Indictione nona.

Gregorius Honorato diacono Salonitano.
De contentione ipsius contra episcopum suum.

Caput X.

Epi. 10.

EA quæ contra nos tu & episcopus tuus contraria direxistis scripta agnoscentes, doluimus, eò quòd inter vos nihil charitas recognoscit. Veruntamen te in officio ordinis tui administrare præcipimus: & si illic potest superante gratia causa vestri scandali definiri, multum credimus vestræ animæ acquisiuisse. Sin verò discordia inter vos partes suas armauit: vt in timore scandali voluntas vestra debeat remanere, tu ad nostram audientiā indifferenter occurre: & episcopus tuus pro se dirigat quam elegerit personam instructam: vt omnia subtili ratione perpensa constituere, quæ visa fuerint partibus, debeamus. M Scire vero te volumus, quòd à te districtè quæsituri sumus si non ea quæ vel propriæ Ecclesiæ, vel de diuersis Ecclesiis similia sunt collecta, sub omni nūc sollicitudine & fide seruentur. Quòd si quid ex eis vel negligentia, vel cuiusquam fraude deperierit: tu in hoc reatu constringeris, qui per archidiaconatus ordinem custodiæ eiusdem Ecclesiȩ arctius implicaris.

Mense Decembri. Indictione nona.

Gregorius Clementinæ patriciæ.
Consolatoriam epistolam facit de morte Eutherij episcopi.

Caput XI.

Epi. 11.

EPistolam gloriæ vestræ suscipiens, quæ de transitu Eutherij quondam magnificæ memoriæ loquebatur, indicamus non minus animos nostros quàm vestros esse tali mœrore confusos: eo quod opinionis probatæ viros huic paulatim subtrahi mūdo conspicimus: cuius ruina in ipsis iam causarum effectibus comprobatur. Sed huic nos solerti decet conuersionis cautela subducere, ne sua nos secum pariter ruina circumplicet. Et quidem amicorum nos amissio tanto debet tolerabilius contristare, quanto amissuros nos illos conditio mortalitatis exposcit. Sed tamen amissum carnalis vitæ subsidium, potens est ille consolari, qui vt adimeretur permittendo concessit, & ipse ad locū qui destitutus erat consolator accedere. Diaconum vero Anatholium quem ad vos dirigi poposcistis, hoc nos facere non posse causæ magis modus quàm rigoris austeritas facit. Vicedominum enim eum constituimus, cuius arbitrio episcopum commisimus disponendum.

1. Parte. Dist. 86. alias conum.

Gregorius

A *Gregorius Ioanni episcopo de vrbe veteri.*
Admonet de iniusta vexatione monasterij tollenda.

Caput XII.

Epi. 12. Cau. 16. q. 1. Agapitus.

AGapitus Abbas monasterij sancti Gregorij, insinuauit nobis plurima se à vestra sanctitate grauamina sustinere: & non solum in his quæ necessitatis tempore aliquod monasterio possint inferre subsidium, verumetiā quòd in eodem monasterio missas prohibeatis celebrari. Sepeliri etiam ibidē mortuos interdicatis. Quod si ita est, à tali vos hortamur inhumanitate suspendi: & sepeliri ibidem mortuos, vel celebrari missas, nulla vlterius habita contradictione permittatis: ne denuo querelam de his quæ dicta sunt, prædictus vir venerabilis Agapitus deponere compellatur.

Gregorius, Dominico episcopo Centumcellensi.
Commendat Luminosam viduam Zemarchi.

Caput XIII.

Epi. 13.

OFficij quidem sacerdotalis est, vt viduis ac maritali regimine desolatis, impartiri solatia debeatis, vt vnde in hoc mundo humana conditione priuantur sacerdotali tuitione possint remedia reperire. Quoniam ergo Luminosa honesta fœmina relicta charissimi Zemarchi tribuni, nostræ se post deum tuitioni commisit, huic vos solatiari in quo sibi necesse fuerit, admonens: nullúsque sit ei de quolibet molestus articulo. Sed quia comitiuam illam quam vir eius agendam B susceperat, nunc Theodoro Palatino concedente, ipsi est mulieri vt peragere debeat attributum, vel quem ipsi placuerit, donec præsentis indictionis celebretur impletio, nullum eandem quousque expleat inquietare permittas. Ita ergo facite, vt & deum vobis faciatis pro rebus talibus debitorem: & noster huiuscemodi, de impensis à vobis solatiis, propensius animus gratuletur.

Gregorius, Demetrio episcopo Neapolitano.
Præcipit hæreticos, etiamcum periculo, in communionem suscipere.

Caput XIIII.

Epi. 14.

STephanus præsentium portitor, cùm de quibusdam fidei catholicæ capitulis, eius à via veritatis nutaret intentio, pro huius rei dubietate à catholicæ se Ecclesiæ communione suspenderat, donec eum deus veritatis iudex ad viam rectitudinis reuocaret: quem recepta satisfactione in fidem catholicam communicasse cognoscas. Sed quia eum quosdā dubietatis suæ socios ibidem in Neapolitana ciuitate habere comperimus, hoc nobis de his quoque præfatus Stephanus pollicitus esse dinoscitur, vt si eorum ambiguitatem animæ nostræ interpositionis periculo sanaremus, ipsos etiam ad communionem catholicam sine mora posse vel reluctatione conuerti. Pro qua re præsentibus epistolis admonemus, nostra fide, nostróque, sicut ipsi videntur poposcisse, periculo, eos in fidem catho- C licam communionémque suscipite: quibus potestis modis ad lucem de tenebris reuocare. Ne postquam ad nos huiusmodi causa perlata est, si silentio præterimus, de animabus eorum negligentiæ possimus subire iacturam.

Gregorius, Balbino episcopo Rosellano.
Populonensem Ecclesiam visitationis gratia commendat.

Caput XV.

Epi. 15.

PEruenit ad nos quòd Populonensis Ecclesia ita sit sacerdotis officij destituta, vt nec pœnitentia decedentibus ibidem, nec baptismata possit præstari infantibus. Huius igitur tam piæ rei, tamque necessariæ mole permoti, iubemus dilectioni tuæ, vt huius prȩceptionis auctoritate commonitus, memoratæ Ecclesiæ visitator accedas: vt vnum cardinalem illic presbyterum, & duos debeas diaconos ordinare. In parœciis verò præfatæ Ecclesiæ tres similiter presbyteros, quos tamen dignos ad tale officium veneratione vitæ & morum grauitate præuideris: & quibus in nullo obuient constituta canonicæ disciplinæ, vt sanctæ cum digna cautela prouideatur Ecclesiæ.

Gregorius, Seuero episcopo Aquileiensi.
Præcipit Romam ob fidei causam venire.

Caput XVI.

Epi. 16.

SIcut gradientem per deuia, carpentem denuo rectum tramitem, tota dominus auiditate complectitur: ita demum de deserente cognitam veritatis viam maiore mœrore, quàm gaudio quo de conuertente lætatus fuerat, contristatur: D quia minoris excessus est, veritatem non cognoscere, quàm in eadem cognita non manere. Aliúdque est quod ab errante cōmittitur, aliud quod per scientiam perpetratur. Et nos siquidem quantum incorporatum te iampridem fuisse in vnitatem Ecclesiæ gauisi fueramus, abundantius nunc dissociatum à catholica societate confundimur. Pro qua re imminente latore præsentium, iuxta christianissimi & serenissimi rerum domini iussionem, ad beati Petri Apostoli limina, cum tuis sequacibus venire te volumus, vt auctore deo aggregata synodo, de ea, quæ inter vos vertitur dubietate, quod iustum fuerit iudicetur.

Gregorius vniuersis episcopis Italiæ.
Scribit vt filios Longobardorum in hæresi Ariana baptizatos ad fidem catholicam concilient.

Caput XVII.

Epi. 17.

QVoniam nefandissimus Antharith in hac, quæ nuper expleta est, paschali solennitate Longobardorum filios fide catholica baptizari prohibuit: pro qua culpa eum diuina maiestas extinxit, vt solēnitatem paschalem vlterius non videret: vestram fraternitatem decet cunctos per loca vestra Lōgobardos admonere, vt quia vbique grauis mortalitas imminet eosdem filios suos in Ariana hæresi baptizatos, ad catholicam fidem cōcilient: quatenus super eos E iram domini omnipotentis placent. Quos ergo potestis admonete, quanta virtute valetis, eos ad fidem rectam suadendo rapite: æternam eis vitam sine cessatione prædicate: vt cùm ad districti veneritis conspectum iudicis, possitis ex vestra sollicitudine lucrum in vobis ostentare pastoris.

Gregorius Petro subdiacono.
Insinuat vt Marcello victus & vestitus necessaria ministret.

Caput XVIII.

Epi. 18.

INsinuatum nobis est Marcellum Barubicanȩ Ecclesiȩ, ibidem in Panormitana ciuitate, in monasterio sancti Adriani, in pœnitentiam deputatum, non solum victus necessitatem pati, sed & nuditatis nimiam sustinere molestiam. Pro qua re necesse habemus strenuitati tuæ præsenti iussione præcipere, vt ipsi pro victu & vestimento, stratóque ad continentiam, pueróque eius annonam quantum prospexeris satis esse, constituas: vt inopia nuditásque eius tali prouidentia possint habere consultum: vt ea quæ eidem viro deputaueris, tuis postmodum possint rationibus imputari. Id ergo fac, vt & nostram iussionem impleas, & tu quoque hoc ipsum bene disponendo hac ipsa possis participari mercede. Præterea hoc tibi indigandum mandare curauimus, veteri quæ iam inoleuerat consuetudine postposita: vt si quæ ciuitates in prouincia Siciliæ pro peccatis per sacerdotum lapsus à pastorali regimine vacare noscuntur, de clero Ecclesiarum ipsarum vel ex monasteriis, si qui digni ad sacerdotalem locum possunt inueniri, perspicias: & ad F nos inquisita primitus morum grauitate transmittas: vt grex vniuscuiusque loci per pastoris lapsum inueniri non debeat lōgo tempore destitutus. Si verò vacantia quidem loca repereris, & nullus tali dignitati ex eadem Ecclesia congruus inueniatur, ad nos similiter inquisitione solerti renuncia: vt deus quem dignum talibus ordinationibus indicauerit, valeat prouidere. Non enim oportet vt vnius excessu grex dominicus per prærupta possit sine pastore diffluere. Ita enim & locorum ordinatio prouenit, & reuertendi lapsis ad gradum priorem quò melius pœniteant, suspitio non manebit.

Gregorius Natali episcopo Salonitano.
Præcipit vt Honoratum archidiaconum suo gradui restituat.

Caput XIX.

Epi. 19. Distinc. 74. gesta in prin.

GEsta quæ nobis in concilij vestri confecta secretario direxistis, in quibus archidiaconus Honoratus addicitur, plena esse cognouimus semine iurgiorum: cùm vno eodémque tempore vna persona nolens ad sacerdotij ordinem prouehitur, quæ tanquam immerita à diaconatus officio remouetur. Et sicut iustum est, vt nemo crescere compellatur inuitus: ita cēsendum puto similiter, ne quisquam insons ab ordinis sui ministerio deiiciatur iniustè. Veruntamen quia inimica deo discordia tuas partes accusat: locum & administrationē

Discordia inimica est deo.

suam

Universidad de Deusto Biblioteca

G suam Honorato archidiacono restituas commonemus, atque concordes diuinis ministeriis competentia exhibere seruitia. Audientiæ & quæstioni nostræ si adhuc inter vos causa nutritur scandali, prædictus archidiaconus occurrat admonitus: atque dilectio tua pro partibus suis diriget personam instructam: quibus præsentibus solatiante domino nobis deposito studio personarum quæ competunt fauori iustitiæ decernere valeamus.

Gregorius Natali episcopo Salonitano.
Scribit se gregémque dominicum vt precibus adiuuet.

Caput XX.

Epi.20.

SCripta reuerentiæ tuæ quæ processioni nostræ gratias referebat, offerente Stephano diacono, quem direxistis, accepimus: & nimirum valde credenda sunt gratia & studio charitatis impensa, dum pontificatus nostri congaudere ordinem ratio commonebat. Idcirco nos salutis tuæ causa redditi lætiores, conscientiam nostram indicamus, ipsius honoris onera me ægro animo suscepisse. Sed quia diuinis iudiciis non poteram resultare: necessario mentem meam parti læriori reuocaui. Pro qua te reuerentiam vestram epistolario sermone deposcimus: vt tam nos quàm Christianus grex curæ nostræ cõmissus, orationis vestræ solatiis perfruamur: quatenus ea valeamus præsidij firmitate procellas temporum superare.

Mense Februario: Indictione nona.

H *Gregorius Nonnoso. Maurentium de possessione quam petiit, dicit se exauditurum.*

Caput XXI.

Epi.21.

OMnipotens deus cordi vestro indicet quanta deuotione ac dilectione vobis coniungor. Et si hanc per epistolas implere nequeo: si quando tamen opportunitatem inueniam, rebus ostendere curabo. Salutationis præterea alloquium soluens indico, quia veniente humili vestro domino Maurentio de possessione quam gloria vestra petiit, per omnia parebimus.

Gregorius, Georgio episcopo Italiæ. Gratiarum actiones facit.

Caput XXII.

Epi.22.

BOnitatem vestræ excellentiæ quam semper cognitam habui, experimento superaddito recognoui. Vnde omnipotentem deum deprecor, vt sua nos protectione custodiat vobísque & apud se gratiam, & apud serenissimos dominos largiatur. Si autem nullæ hominum qui intersunt vos prauitates diuidant, esse me vestrum proprium valde certum tenete, & vobis dilectione coniunctum. Quod in omnipotente domino confido: qui hoc vobis etiam per documentum meæ attestationis ostendo. Salutationis igitur alloquium soluens peto, vt quotiens vsus exegerit, vestris me affatibus releuare curetis.

Gregorius Anthemio subdiacono.
I *Ancillas dei, Paulinum presbyterum, & alios commendat.*

Caput XXIII.

Epi.23.

INsinuatum nobis est ancillas domini quasdam Nolanæ ciuitatis in Aboritana domo commorantes, nimiam victus vestitúsque penuriam sustinere. Quibus ex præcepto dei nos subuenire conuenit: & inopiam earum, quantum possumus, donante domino subleuare. Propterea experientiæ tuæ præsenti iussione mandamus, vt de hac præsenti nona indictione, quadraginta in auro eis solidos dare debeas: & deinceps succedentibus indictionibus annuos viginti solidos ministrare, qui tuis possint rationibus imputari. Præterea Paulino Presbytero monasterij sancti Erasmi, quod in latere montis Soractis situm est: sed & duobus monachis in oratorio sancti Archangeli seruientibus, quod in Lucano castro iuxta sancti Petri Basilicam esse dinoscitur: binos te in præsenti solidos dare præcipimus, qui & ipsi tuis rationibus imputentur. Ita ergo fac vt impensæ mercedis tu quoque participium sortiaris.

Gregorius Ioanni episcopo Constantinopolitano, Eulogio Alexandrino, Gregorio Antiocheno, Ioanni Hierosolymitano, & Anastasio Patriarchæ Antiocheno a paribus. Scribit epistolam de onere pastorali sibi nuper imposito, in qua etiam plurima testimonia scripturarum exponit.

Caput XXIIII.

K *Epi.24.* *Dignitas sacerdotalis, ac vitæ declaratur, & officium*

COnsideranti mihi quòd impar meritis, ac toto animo renitens, pastoralis curæ pondera portare compulsus sum, caligo mœroris occurrit: & triste cor nihil aliud, nisi eas quæ videri nil sinunt tenebras videt. Nam quid antistes ad dominum, nisi pro delictis populi intercessor eligitur? Qua itaque fiducia ad deum pro peccatis alienis intercessor venio, apud quem de propriis securus non sum? Si fortasse quispiã apud potentem virum, qui & sibi iratus, & mihi esset incognitus, intercessorem suum me fieri quæreret, protinus responderem: Ad intercedendum venire nequeo, quia eius notitiam ex sedula familiaritate non habeo. Si igitur rectè homo apud hominem de quo minimè præsumpsissem, fieri intercessor erubescerem, quãtæ hoc audaciæ est, quòd apud deum pro populo locum intercessoris obtineo, cui familiarem me esse per vitæ meritum non agnosco? Qua in re est mihi adhuc aliud grauius formidandum: quia sicut cuncti liquidò cognouimus, cùm is qui displicet ad intercedendum mittitur, irati ad deteriora animus prouocatur. Et valde pertimesco, ne commissa mihi plebs fidelium, reatus mei additamento depereat: cuius nuncusque delicta dominus æquanimiter tolerabat. Cùm verò vtcunque hũc timorem supprimo: & consolatam mentem ad põtificalis operis studia accingo, considerata ipsa rei immensitate deterreor. Perpendo quippe quòd omni cura vigilandũ est, vt rector cogitatione sit mundus, operatione præcipuus, discretus in silentio, vtilis in verbo, singulis compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus, bene agentibus per humilitatem socius: contra delinquentium vitia, per zelum iustitiæ erectus. Quæ videlicet cũcta dum subtili studio & inquisitione perscrutor, ipsa me in singulis latitudo considerationis angustat. Nam, sicut prædixi, curandum summopere est, vt rector cogitatione sit mundus quatenus nulla hunc immunditia polluat, qui hoc susceperit officij, vt in alienis quoque cordibus pollutionis maculas tergat. Quia necesse est vt esse munda studeat manus, quæ diluere sordes curat: ne tacta quæque deterius inquinet, si sordida ipsa stercoris lutum tenet. Scriptum nanque est: Mundamini, qui fertis vasa domini. Domini etenim vasa ferunt, qui proximorum animas in interna sacrificia perducendas, in conuersationis suæ exemplo suscipiunt. Apud semetipsum ergo quantum debeat mundari conspiciat: qui ad æternitatis templum vasa viuentia in sinu propriæ conuersationis portat. Hinc diuina voce præcipitur vt in Aaron pectore rationale iudicij vittis ligãtibus imprimatur: quatenus sacerdotale cor nequaquam cogitationes fluxæ possideant, sed ratio sola constringat. Nec indiscretum quid vel inutile cogitet, qui ad exemplum aliis constitutus, ex grauitate semper debet ostẽdere quantum in pectore rationem portet. In quo etiam rationale vigilanter adiungitur: vt duodecim patriarcharum nomina describantur. Asscriptos enim patres in pectore ferre, est antiquorum vitam sine intermissione cogitare. Nam tunc sacerdos irreprehensibiliter graditur: cùm exempla patrum præcedentium indesinenter intuetur. Cùm sanctorum vestigia sine cessatione considerat, & cogitationes illicitas deprimit: ne extra ordinis sui limitem, pedem operis tendat. Rursum cùm me ad consideranda debita pastoris opera confero: perpendo quanta intentione curandum est, vt sit operatione præcipuus: quatenus vitæ viam subditis viuendo denunciet: & grex qui pastoris vocem morésque sequitur, per exempla melius quàm per verba gradiatur. Qui enim loci sui necessitate exigitur summa dicere, hac eadem necessitate compellitur summa monstrare. Illa nanque vox libentius auditorum cor penetrat, quã dicentis vita cõmendat: quia quod loquẽdo præcipit, ostendẽdo adiuuat, vt fiat. Hinc enim per prophetã dicitur: Super mõtem excelsum ascende tu qui euangelizas Sion. Vt videlicet qui cœlesti prædicatione vtitur: ima iã terrenorũ operum deserẽs, in rerum culmine stare videatur: tãtóque subditos facilius ad meliora pertrahat, quanto per vitæ meritum de supernis clamat. Hinc diuina lege armum sacerdos in sacrificiũ & dextrũ accepit & separatũ: vt nõ solum sit eius operatio vtilis, sed etiã singularis: nec inter malos tantúmodo quæ recta sunt faciat, sed bene quoq; operãtes subditos, sicut honore ordinis superat, ita etiã morum virtute trãscendat. Cui in esu quoque pectusculum cum armo tribuitur, vt quod de sacrificio præcipitur

L *Rector qualis esse debet.* *1.quæst.1. necesse.* *Esaia 52.* *M* *Esaia 40.* *Leuit.7.*

A præcipitur sumere, hoc de semetipso discat conditori suo immolare. Et non solum pectore quæ recta sunt cogitet, sed spectatores suos ad sublimia armo operis inuitet. Nulla præsentis vitæ appetat, nulla pertimescat: blandimenta mundi respecto intimo terrore despiciat: terrores autem considerato internæ dulcedinis blandimento cõtemnat. Vnde supernæ quoque vocis imperio, in vtroque humero sacerdos velamine superhumeralis astringitur: vt contra aduersa & prospera, virtutum semper ornamento muniatur, quatenus iuxta Pauli vocem: Per arma iustitiæ à dextris sinistrisque gradiens: cùm ad sola quæ anteriora sunt nititur, in nullo delectationis infimæ latere flectatur. Non hunc prospera eleuent, non aduersa perturbent: non blanda vsque ad voluptatem demulceant, non aspera ad desperationẽ premant: vt dum nullis passionibus intentionem humiliat, quanta in vtroque humero superhumeralis pulchritudine tegatur, ostendat. Quod rectè etiam superhumerale ex auro, hyacintho, purpura, bis tincto cocco, & torta fieri bysso præcipitur: vt quanta sacerdos clarescere virtutum diuersitate debeat, demonstretur. In sacerdotis quippe habitu ante omnia aurum fulget, vt in eo intellectus sapientiæ principaliter emicet. Cui hyacinthus qui aëreo colore resplendet, adiungitur: vt per omne quod intelligendo penetrat, non ad fauores infimos, sed ad amorem cœlestium surgat: ne dum in

2.Corin.6.

B suis incautus laudibus capitur, ipso etiam veritatis intellectu vacuetur. Auro quoque ac hyacintho purpura permiscetur: vt videlicet sacerdotale cor, cùm summa prædicat: in semetipso etiam suggestiones vitiorum reprimat, eisque veluti regia potestate contradicat: quatenus nobilitatem semper intimæ regenerationis aspiciat: & cœlestis regni habitum moribus defendat. De hac enim nobilitate spiritus per Petrum dicitur: Vos autem genus electum, regale sacerdotium. De hac etiam potestate qua vitia subigimus, Ioannis voce roboramur, qui ait: Quotquot autem receperunt eum dedit eis potestatem filios dei fieri. Auro autem ac hyacintho & purpuræ bis tinctus coccus adiungitur: vt ante interni iudicis oculos, omnia virtutum opera ex charitate decorentur: & cuncta quæ coram hominibus rutilant, hæc in conspectu occulti arbitri flamma intimi amoris accendat. Quæ scilicet charitas, quia deum simul & proximum diligit, quasi coccus ex duplici tinctura fulgescit. Qui igitur sic ad auctoris speciem anhelat, vt proximorum curam negligat: vel sic proximorum curam exequitur, vt à diuino amore tepescat, quia vnum horum quodlibet negligit, in superhumeralis ornamẽto habere coccum bis tinctũ nescit. Sed cùm mens ad præcepta charitatis tenditur, restat proculdubio: vt per abstinentiam caro maceretur. Vnde & bis tincto cocco torta byssus adiungitur: De terra enim byssus nitenti specie oritur. Et quid per byssum, nisi candens decore munditiæ corporalis castitas designatur?

1.Pet.2. *Ioan.1.*

C Quæ videlicet torta pulchritudini superhumeralis innectitur: quia tunc castimonia ad perfectissimæ munditiæ candorem ducitur, cùm per abstinentiam caro fatigatur. Cúmque inter virtutes cæteras etiam afflictæ carnis meritum proficit, quasi in diuersa superhumeralis specie byssus torta candescit. Rursum cùm me ad considerandum debitum pastoris verbum ac silentium confero, pauenti cura perpendo, quòd valde necesse est, vt & discretus sit in silentio, & vtilis in verbo: ne aut tacenda proferat, aut proferenda reticescat. Nam sicut incauta locutio in errorem pertrahit: ita indiscretum silentium, hos qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Sæpe nanque rectores improuidi humanam amittere gratiam formidantes, loqui recta liberè pertimescunt: & iuxta veritatis vocem, nequaquam iam gregis custodiæ pastorem studio, sed mercenariorum vice deseruiunt: quia veniente lupo fugiunt, dum se sub silentio abscondunt. Hinc nanque eos dominus per prophetam increpat, dicens: Non ascendistis ex aduerso, neque opposuistis murum pro domo Israël, vt staretis in prælio in die domini. Ex aduerso quippe ascendere, est pro defensione gregis voce libera huius mundi potestatibus contraire. Et in die domini in prælio stare, est prauis decertantibus ex iustitiæ amore resistere. Pastori etenim recta timuisse dicere: quid est aliud quàm terga tacendo præbuisse? Qui nimirum si pro grege se obiicit, murum pro domo Israël hostibus oppo-

Locutio incauta in errorem pertrahit. *Ezech.13.*

nit. Hinc rursum delinquenti populo dicitur: Prophetæ tui viderunt tibi falsa & stulta, nec aperiebant tibi iniquitatem tuã, vt te ad pœnitentiam prouocarent. Prophetæ quippe nonnunquam in sacro eloquio doctores vocantur, qui dum fugitiua esse præsentia indicant, quæ sint ventura manifestant. Quos diuinus sermo falsa videre redarguit: quia dum corripere culpas metuunt, incassum delinquẽtibus promissa securitate blandiuntur. Qui iniquitatem peccantium nequaquam aperiunt, quia ab increpationis voce cõticescunt. Clauis quippe apertionis, sermo est correptionis: quia increpando culpam detegit, quam sæpe nescit ipse etiam qui perpetrauit. Hinc Paulus ait: Vt potens sit exhortari in doctrina sacra: & eos qui contradicunt, redarguere. Hinc per Malachiam dicitur: Labia sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore eius: quia angelus domini exercituum est. Hinc per Esaiam dominus admonet dicens: Clama, ne cesses: sicut tuba exalta vocem tuam. Præconis quippe officium suscipit, quisquis ad sacerdotium ascendit: vt ante aduentum iudicis qui terribiliter sequitur, ipse scilicet clamãdo gradiatur. Sacerdos vero si prædicationis est nescius, quam clamoris vocem daturus est præco mutus? Hinc est enim quòd super pastores primos in linguarum specie spiritus sanctus insedit: quia nimirum quos repleuerit, de se protinus loquentes facit. Hinc Moysi præcipitur vt tabernaculum sacerdos ingrediens, tintinnabulis ambiatur: vt videlicet voces prædicationis habeat: ne superni speculatoris iudicium ex silentio offendat. Scriptum quippe est: Audiatur sonitus quando ingreditur vel egreditur sanctuarium in conspectu domini: & non moriatur. Sacerdos nanque ingrediens vel egrediens moritur, si de eo sonitus non audiatur: quia iram contra se occulti iudicis exigit, si sine sonitu prædicationis incedit. Aptè autem tintinnabula vestimentis eius describuntur inserta. Vestimẽta etenim sacerdotis, quid aliud quàm recta opera debemus accipere? propheta attestante, qui ait: Sacerdotes tui induantur iustitiam. Vestimentis itaque illius tintinnabula inhærent: vt vitæ viam cum linguæ sonitu, ipsa quoque opera sacerdotis clamẽt. Sed considerandum quoque est vt rector cùm se ad loquẽdum præparat, sub quantæ cautelæ studio loquatur attendat: ne si inordinatè ad loquendum rapitur, erroris vulnere audientium corda feriantur: & cum fortasse sapiens videri desiderat, vnitatis compagem insipienter abscindat. Hinc nanque veritas dicit: Habete sal in vobis: & pacem habete inter vos. Per sal quippe verbi sapientia designatur. Qui igitur loqui sapienter nititur: magnopere metuat, ne eius eloquio audientium vnitas confundatur. Hinc Paulus ait: Non plus sapere quàm oportet sapere: sed sapere ad sobrietatem. Hinc in sacerdotis veste iuxta diuinam vocem tintinnabulis mala punica coniunguntur. Quid enim per mala punica, nisi fidei vnitas designatur? Nam sicut in malo punico vno exterius cortice multa interius grana muniuntur: sic innumeros sanctæ Ecclesiæ populos vnitas fidei contegit, quos intus diuersitas meritorum tenet. Tũc ergo tintinnabulis mala punica iũgimus: cùm per omne quod dicimus vnitatem fidei custodimus. Rursum, cùm me ad considerandum confero qualis rector in compassione, qualísque esse debeat in contemplatione perpendo, vt & singulis compassione sit proximus, & præ cunctis contemplatione suspensus: quatenus & per pietatis viscera in se infirmitatem cæterorum transferat: & per speculationis altitudinẽ semetipsum quoque inuisibilia appetendo transcendat: ne aut alta petens, proximorum infirma despiciat: aut infirmis proximorum congruens appetere alta desistat. Hinc est nãque quòd Paulus in paradisum ducitur: cœlique tertij secreta rimatur: & tamen in illa inuisibilium contemplatione suspensus, ad cubile carnalium mentis aciem reuocat: & cùm sanctum sit coniugium, creandorum causa liberorum, aliquid etiam eis & de voluptate largitur dicẽs: Propter fornicationem autem vnusquisque suam vxorem habeat: & vnaquæque suum virum habeat. Vxori vir debitũ reddat: similiter & vxor viro. Ecce iam cœlestibus secretis inseritur: & tamen per cõdescensionis viscera, carnalium cubile perscrutatur, & quem subleuatus ad inuisibilia erigit, hunc mentis oculum ad secreta coniugum inflectit. Cœlum contemplatione transcendit: nec tamen stratum carnalium sollicitudine de-

D *Threno.2.* *Prophetæ quandoque doctores vocantur.* *Ad Tit.1.* *Mala.2.* *Esaia 58.* *E* *Exod.28.* *Sacerdotes sonitũ debent dare.* *Psalm.131.* *Mar.6.* *Roma.12.* *F* *1.Cor.12.* *1.Corin.7.*

Universidad de Deusto Biblioteca

G ſerit quia compage charitatis ſummis ſimul & infimis iun-
ctus,& in ſemetipſo virtute ſpiritus ad alta valenter rapitur,&
pietate in aliis æquanimiter ad ima reuocatur. Pro hac ſuę com
2.Corin.11. paſsione charitatis iterum Apoſtolus Paulus dicit: Quis infir-
matur,& ego non infirmor? qui ſcandalizatur,& ego nō vror?
1.Corin.9. Hinc rurſus ait: Factus ſum Iudæis tanquam Iudæus. Quod vi-
delicet exhibebat non amittēdo fidem,ſed extendēdo pietatē:
& in ſe perſonam infidelium transfigurans, vt ex ſemetipſo di-
ſceret qualiter aliis miſereri debuiſſet: quatenus hoc illis im-
penderet,quod ſibi ipſe, ſi ita eſſet, impendi rectè voluiſſet.
2.Corin.5. Hinc iterū dicit: Siue mente excedimus,deo: ſiue ſobrij ſumus,
vobis: quia & ſemetipſum nouerat cōtemplando tranſcēdere:
& eundem ſe auditoribus condeſcendo temperare. Hinc Ia-
cob domino deſuper innitente,& vncto deorſum lapide aſcen
dentes & deſcendētes angelos vidit: quia ſcilicet prædicatores
recti,nō ſolum ſurſum ſanctum caput Eccleſiæ, videlicet domi
num contemplando appetunt: ſed deorſum quoque ad mēbra
illius miſerando deſcendunt. Hinc Moyſes crebrò tabernacu-
lum intrat & exit: & qui intus in contemplatione rapitur,foris
infirmantium negociis vrgetur. Intus dei arcana conſiderat,fo-
ris onera carnaliū portat. Qui de rebus quoque dubiis ſemper
ad tabernaculum recurrit,& coram teſtamenti arca dominum
conſulit. Exemplum proculdubio rectoribus præbens,vt cùm
foris ambigunt quid diſponant,ad mentem ſemper quaſi ad ta
H bernaculum redeant: & velut coram teſtamenti arca dominū
cōſulant,ſi de his in quibus dubitant,apud ſemetipſos intus ſa-
cri eloquij paginas requirant. Hinc ipſa veritas per ſuſceptio-
nem nobis noſtræ humanitatis oſtenſa in mōte orationi inhæ
ret: miracula in vrbibus exercet: imitationis videlicet viam
bonis rectoribus ſternens: vt etſi iam ſumma cōtemplando ap
petunt,neceſsitatibus tamen infirmantium cōpatiendo miſceā
tur: quia tunc ad alta charitas mirabiliter ſurgit, cum ad ima
proximorum ſe miſericorditer attrahit: & quò benignè deſcē-
dit ad infima,volenter recurrit ad ſumma. In qua videlicet com
paſsione neceſſe eſt vt talem ſe qui præeſt exhibeat,cui ſubie-
cti quique occulta quoque ſua prodere nō erubeſcant: vt cùm
tentationum ſuarum fluctus paruuli tolerant,ad paſtoris men-
tem,quaſi ad matris ſinum recurrant: & hoc quòd ſe inquina-
ri pulſantis culpæ ſordibus præuident,exhortationis eius ſola-
tio,& lachrymis orationis lauent. Vnde & ante fores templi ad
abluendas ingredientium manus mare æneum,id eſt,luterem,
duodecim boues portant: qui quidem facie exterius eminent,
ſed ex poſterioribus latent. Quid nāque duodecim bobus,niſi
vniuerſus paſtorum ordo ſignatur? De quibus lex Paulo diſſe-
1.Corin.9. rente dicit: Non obturabis os boui trituranti. Quorum qui-
dem nos aperta opera cernimus: ſed apud districtum iudicem,
quæ illos poſterius maneant in occulta retributione,neſcimus.
Qui tamen cùm condeſcenſionis ſuæ patientiā abluendis pro-
ximorum confeſsionibus præparant,velut ante fores templi lu
I terem portant: vt quiſquis intrare æternitatis ianuam nititur,
tentationes ſuas menti paſtoris indicet: & quaſi in boum lute-
re cogitationis vel operationis manus lauet. Et fit plærunque
vt dum rectoris animus tentamēta condeſcendendo recogno
ſcit, auditis tentationibus & ipſe pulſetur: quia & hæc eadem
per quam populi multitudo diluitur, aqua proculdubio luteris
inquinatur. Nam dum ſordes diluentium ſuſcipit, quaſi ſuæ
munditiæ ſerenitatem perdit. Sed hæc nequaquam paſtori ti-
menda ſunt: quia deo ſubtiliter cuncta penſante,tanto facilius
à ſua eripitur,quanto miſericordius ex aliena tentatione fatiga
tur. Rurſus cùm me ad conſiderandum confero, qualis in hu-
militate,qualiſque eſſe rector debeat in diſtrictione perpendo
quoniam neceſſe eſt vt & bene agentibus ſit per humilitatem
ſocius, & contra delinquentium vitia per zelum iuſtitiæ ere-
ctus: quatenus & bonis in nullo ſe præferat,& cùm prauorum
culpa exigit, prioratus ſui poteſtatem agnoſcat: vt & honore
ſuſpenſo,æqualem ſe ſubditis bene viuentibus deputet: & con-
tra peruerſorum culpas ex zelo iuſtitiæ excreſcat. Hinc eſt nan
Acto.9. que quòd Petrus auctore deo ſanctæ Eccleſiæ principatum
tenens, à bene agente Cornelio & ſeſe ei humiliter proſter-
nente,immoderatius venerari recuſauit: ſeque illi ſimilem re-
cognouit dicens: Surge ne feceris: & ego homo ſum. Sed cùm
Ananiæ & Sapphiræ culpam reperit,mox quanta potētia ſu- K
per cæteros excreuiſſet oſtendit. Verbo nanque eorum vitam Acto.5.
perculit,quam ſpiritu perſcrutante deprehēdit: & ſummum ſe
intra Eccleſiam contra peccata recoluit,quod honore ſibi vehe
menter impenſo,coram bene agentibus fratribus nō agnouit.
Hic communionem æqualitatis meruit ſanctitas actionis: illic
zelus vltionis vim aperuit poteſtatis. Hinc eſt quòd Paulus be- 2.Corin.1.
ne agentibus fratribus prælatum ſe eſſe neſciebat,cùm diceret:
Non quia dominatur fidei veſtræ,ſed adiutores ſumus gaudij
veſtri. Ad quæ ilico adiunxit: Fide enim ſtatis. Ac ſi id quod
prætulerat aperiret,dicens: ideo non dominamur fidei veſtræ,
quia fide ſtatis. Aequales enim vobis ſumus in quo vos ſtare
cognoſcimus. Quaſi prælatum ſe eſſe fratribus neſciebat,cum
diceret: Facti ſumus paruuli in medio veſtrum, & rurſus: Nos 1.Theſſ.
autem ſeruos veſtros per Chriſtum. Sed cùm culpā quæ corri 1.Corin.4.
gi debuiſſet, inuenit: ilico ſe magiſtrum eſſe recoluit, dicens.
Quid vultis in virga veniam ad vos? Summus itaque locus be-
ne regitur, cùm is qui præeſt,vitiis potius quàm fratribus do-
minatur. Bene acceptam poteſtatem regit,qui & tenere illā no
uit,& impugnare. Bene hanc regit,qui ſcit per illam ſuper cul-
pas erigit: ſcit cum illa cæteris in æqualitate componi. Sic au- *Humilitatis virtus quomodo eſt ſeruāda.*
tem ſeruanda eſt virtus humilitatis, vt non ſoluantur iura re-
giminis: ne dum prælatus quiſque plus ſe quàm decet deiicit,
ſubditorum vitam reſtringere ſub diſciplinæ vinculo nō poſ-
ſit: & ſic ſeruanda eſt diſciplinæ ſeueritas, ne dum pluſquā ne- L
ceſſe eſt zelus accenditur,manſuetudo funditus amittatur. Sæ- *Vitia ſeſe pe virtutes mentiūtur.*
pe nanque vitia virtutes ſe eſſe mentiuntur,vt tenacia parſimo
nia,effuſio largitas,crudelitas zelus iuſtitiæ,remiſsio pietas ve-
lit videri. Diſciplina ergo vel miſericordia multum deſtituitur,
ſi vna ſine altera teneatur. Sed magna diſcretionis arte ſeruan-
da eſt & iuſtè conſulens miſericordia, & piè feriens diſcipli-
na. Hinc nanque eſt quod docente veritate per Samaritani ſtu- Luce 10.
dium ſemiuiuus in ſtabulū ducitur: & vinum atque oleum vul-
neribus eius adhibetur,vt per vinum ſcilicet mordeantur vul-
nera,& per oleum foueantur. Neceſſe quippe eſt, vt is qui ſa-
nandis vulneribus præeſt,in vino morſum doloris adhibeat,
in oleo mollitiem pietatis: quatenus per vinum mordeantur
putrida,per oleum ſananda foueantur. Sit ergo amor,ſed non
emolliens. Sit vigor,ſed non exaſperans. Quod bene illa taber
naculi arca ſignificat,in qua cum tabulis virga ſimul & manna
eſt,quia cum ſcripturæ ſacræ ſcientia in boni rectoris pectore
ſi eſt virga diſtrictionis,ſit & manna dulcedinis. Suſcepto ita-
que paſtoralis curæ onere, cum cuncta hæc atque alia huiuſ-
modi multa conſidero,videor quod eſſe non poſſum: maximè
quia hoc in loco quiſquis paſtor dicitur, curis exterioribus
grauiter occupatur,ita vt ſepe incertum fiat vtrum paſtoris of-
ficium an terreni proceris agat. Et quidem quiſquis regendis
fratribus præeſt, vacare funditus à curis exterioribus non po- M
teſt,ſed tamen curandum magnopere eſt,ne ab his immodera
tè deprimatur. Vnde rectè ad Ezechielem dicitur: Sacerdotes Ezec.44.
caput ſuum non radant, neque comam nutriant, ſed tondētes
attondeant capita ſua. Quid enim ſignant capilli in capite,niſi
exteriores cogitationes in mente? Qui dum ſuper cerebrum
inſenſibiliter oriuntur, curas vitæ præſentis exprimunt, quæ
ex neglecto ac torpenti ſenſu quia inopportunè prodeunt,qua
ſi nobis non ſentientibus procedunt. Quia ergo cuncti qui prę
ſunt,habere quidem ſollicitudines exteriores debent, nec ta-
men eis vehementer incumbere,ſacerdotes rectè & caput pro
hibentur radere,& comā nutrire,vt cogitationes carnis de vi-
ta ſubditorū nec à ſe funditus amputent,nec rurſum ad creſcē-
dum nimis relaxent. Vnde bene dicitur, tondentes tondeāt ca
pita ſua,vt videlicet cura temporalis ſollicitudinis & ad quan-
tum neceſſe eſt prodeant,& tamen recidantur citius,ne immo
deratius excreſcāt. Dum igitur per adminiſtratam exteriorem
prouidentiam corporalis ſubditorum vita protegitur,& rurſus
per immoderatam alta cordis intentio non impeditur,quaſi ca
pilli in capite ſacerdotis ſeruantur,vt cutem cooperiāt: & reſe-
cantur,ne oculos claudant. Sed hoc in loco huius diſcretionis
moderamina video ſeruari non poſſe,quia tanti quotidie caſus
imminent,vt mentem ſimul obruant,cum vitam corporalem
necant. Vnde fratres ſanctiſsimi,per venturum iudicem rogo,
per

per multorum milium angelorum frequentiam,per Eccleſiam
primitiuorum qui conſcripti ſunt in cœlis, ſub hoc paſtoralis
curæ onere laſſeſcentem, orationis veſtræ interceſsione me
adiuuante,ne ſuſcepta me pōdera vltra vires premant. Memor
Iaco.5. verò quod ſcriptum eſt: Orate pro inuicem vt ſaluemini,etiam
impēdo quod peto. Sed recipiam quod impendo. Dum enim
nos vobis per orationis opem coniungimus, quaſi ambulātes
per lubricum,viciſsim nobis manum tenemus: fitq; ex magna
prouiſione charitatis,vt eò ſingulorum robuſtius charitas per-
Roma.10. figatur,quo in alterum alter innititur. Præterea quia corde cre-
Diſtin.15. ditur ad iuſtitiam,ore autem confeſsio fit ad ſalutē,ſicut ſancti
ſicut ſanct. euangelij quatuor libros,ſic quatuor concilia ſuſcipere & ve-
nerari me fateor. Nicænum ſcilicet,in quo peruerſum Arij do-
gma deſtruitur. Conſtantinopolitanū quoque,in quo Eunomij
& Macedonij error conuincitur. Epheſinum etiam primum,in
quo Neſtorij impietas iudicatur. Calcedonēſe verò,in quo Eu-
thicetis Dioſcorique prauitas reprobatur,tota deuotione com
plector: integerrima approbatione cuſtodio,quia in his velut
in quadrato lapide,ſanctæ fidei ſtructura conſurgit. Et cuiuſli-
bet vitæ atque actionis exiſtat,quiſquis eorū ſoliditatem non
tenet,etiam ſi lapis eſſe cernitur,tamen extra ædificium iacet.
Quintum quoque concilium pariter veneror,in quo epiſtola,
quæ Ibe dicitur,erroris plena, reprobatur, in quo Theodorus
B perſonam mediatoris dei & hominum in duabus ſubſtantiis
ſeparans,ad impietatis perfidiā cecidiſſe conuincitur,& in quo
ſcripta quoque Theodorici per quæ beati Cyrilli fides repre-
henditur,auſu dementię prolata,refutantur. Cunctas verò quas
præfata veneranda concilia perſonas reſpuunt,reſpuo: quas ve
nerantur,amplector: quia dum vniuerſali ſunt conſenſu conſti
tuta,ſe & non illa deſtruit quiſquis præſumit aut ſoluere quos
religant,aut ligare quos ſoluunt. Quiſquis ergo aliud ſapit,ana-
thema ſit. Quiſquis verò prædictarū ſynodorum fidem tenet,
pax ei ſit à deo patre per Ieſum Chriſtum filium eius,qui cum
eo viuit & regnat conſubſtantialiter deus in vnitate ſpiritus
ſancti,per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Gregorius Anaſtaſio patriarchæ Antiocheno.
Conqueritur de onere paſtorali. Caput XXV.

Epi.25. Vide ſupra epi.7.
SCripta veſtræ beatitudinis: vti feſſus requiem,ſalutem æ-
ger,fontem ſitiens,vmbram æſtuans accepi. Neque enim
illa verba per linguam carnis videbantur expreſſa: quia ſic
ſpiritalem amorem ſuum quem geſtabant aperuerunt, ac ſi
mens per ſemetipſam loqueretur. Sed durum valde fuit quod
ſcriptum eſt,quia amor veſter terrena me portare onera præce
pit,& quem prius ſpiritaliter diligebatis,poſtea,vt exiſtimo,tē-
poraliter amantes,vſque ad terram me ſuperpoſito onere de-
preſsiſtis: ita vt omnem mentis rectitudinem funditus perdēs,
Pſalm.118. contemplationiſque aciem amittens,nō per prophetiæ ſpiritū,
C ſed per experimētum dicā: Incuruatus ſum & humiliatus ſum
vſquequaque. Tanta me quippe occupationū onera deprimūt,
vt ad ſuperna animus nullatenus erigatur. Multis cauſarum flu-
ctibus quatior,& poſt illa quietis ocia,tumultuoſæ vitæ tempe
ſtatibus affligor,ita vt rectè dicam: Veni in altitudinem maris,
Pſalm.68. & tempeſtas demerſit me. Periclitanti igitur mihi manum ora
tionis veſtræ tendite vos qui in virtutū littore ſtatis. Quod ve-
ro me os domini,quòd lucernam dicitis,quòd loquēdo multis
prodeſſe,multiſque poſſe lucere perhibetis, exiſtimationē mi-
hi meam,fateor,in dubietatem maximam perduxiſtis. Conſide
ro nanque qui ſum,& nihil in me ex huius boni ſigno deprehē
do. Conſidero nanque qui eſtis,& vos mentiri poſſe non arbi-
tror. Cum ergo credere volo quod dicitis,contradicit mihi in-
firmitas mea. Cū diſputare volo quod in laude mea dicitur,cō-
tradicit mihi ſanctitas veſtra. Sed quęſo vir ſancte nobis aliquid
de hoc certamine noſtro conueniat,vt etſi nō quod dicitis ita
eſt,ſit ita quia dicitis. Præterea ſicuti patriarchis aliis vel fratri-
bus,ita & ſynodicam vobis epiſtolam direxi,quia apud me ſem
per hoc eſtis,quod ex omnipotētis dei munere accepiſtis eſſe,
non quod ex voluntate hominum putamini nō eſſe. Latori ve-
ro præſentium Bonifacio defenſori aliqua iniunxi,quæ ſancti-
tati veſtræ debeat ſerioſius intimare. Amatoris autem veſtri
beati Petri apoſtoli vobis claues trāſmiſi,quæ ſuper ægros po-
ſitæ,multis ſolent miraculis coruſcare.

Gregorius Anaſtaſio archiepiſcopo Corinthienſi. Conqueritur de onere paſtorali,& hortatur vt ſuccurrat portitori præſenti. D

Caput XXVI.

IVdicia dei quanto ſunt inueſtigabilia,tanto debent humanis Epi.26.
mentibus eſſe metuenda: vt quia ea ratio mortalis compre-
hendere non valet, his ſe neceſſe eſt humili cordis ceruice
ſubſternat: quatenus quò eam regentis voluntas duxerit, illuc
obedientibus mentis greſsibus proſequatur. Ego autem conſi-
derans infirmitatem meam ad Apoſtolicæ ſedis culmen non
poſſe pertingere,onus hoc malui declinare, ne in paſtorali re-
gimine imparis adminiſtrationis actione ſuccumberem. Sed
quia contraire non eſt domini diſponentis arbitrio, obedien-
ter ſecutus ſum quod miſericors de me regentis manus volue-
rit operari. Nam fraternitati veſtræ,& ſi præſens non eueniret
occaſio,neceſſariò fuerat indicandum, quòd licet indignū,me
Apoſtolicæ ſedi dominus præeſſe dignatus eſt. Cùm ergo fieri
hoc & cauſa poſceret,& directi à vobis præſentium latoris,id
eſt,Bonifacij defenſoris,eueniſſet occaſio,curauimus nō ſolum
ſcriptis fraternitati veſtræ charitatis vota perſoluere,ſed etiam
de ordinatione noſtra, quod deſiderabile vobis fuiſſe credi-
mus indicare. Propterea charitas veſtra reciprocis literis nos de
vnitate Eccleſiæ,& deſiderabili nuncio ſalutis veſtræ lætificet:
quatenus abſentia corporalis,quam nos locorum facit ſuſtine-
re diſiunctio,ſcriptorum ſibi viciſsitudine præſentetur. Adhor- E
tamur etiam vt quia memoratum ſuperius præſentium portito
rem pro neceſſariis quibuſdam cauſis ad clementiſsimi princi-
pis veſtigia deſtinauimus, & mutabilitas temporis multa ſolet
impedimenta itineris generare, quicquid ei ſiue in terreni iti-
neris prouiſione,ſiue etiam in procuratione nauigij neceſſariū
fuerit,veſtra ſacerdotalis impendat affectio: vt deſtinatum iter
celerius domino miſerante valeat explicare.

Gregorius Sebaſtiano epiſcopo Riſinienſi. De reuerſione Anaſtaſii patriarchæ.

Caput XXVII.

QVanuis nulla merui beatitudinis veſtræ ſcripta ſuſcipe- Epi.27.
re,tamen ego etiam obliuiſcentem me non obliuiſcor,
negligentem pulſo,torpentem amoris ſtimulis inquie-
to,vt qui ex ſemetipſo non vult impendere,vel
pulſatus ſciat reddere quod debet. Præterea indico ſuggeſtio-
nem me apud piiſsimos dominos ſummis precibus plenam fe-
ciſſe,vt virum beatiſsimum dominum Anaſtaſium patriarchā
conceſſo vſu pallij ad beati Petri Apoſtolorum principis limi-
na mecum celebraturum ſolennia miſſarum tranſmittere de-
buiſſet, quatenus ſi ei ad ſedem ſuam minimè reuerti liceret,
ſaltem mecum in honore ſuo viueret. Sed quæ cauſa contigerit
vt eadē ſcripta retinerem, præſentium lator vobis innoteſcet.
Eiuſdem tamen domini Anaſtaſij animum cognoſcite,& quic F
quid ei de hac re placuerit,veſtris mihi epiſtolis indicate.

Gregorius Ariſtobolo ex præfecto & antigrapho.
De expoſitione epiſtolarum ſuarum.

Caput XXVIII.

AD explendum affectum meum fateor,lingua non ſuffi- Epi.28.
cit, ſed quicquid de vobis ſentio, veſter vobis melius
affectus dicit. Quibuſdam vero vos aduerſitatibus la-
borare audiui. Sed nō hac de re valde contriſtor, quia plærun-
que nauis quę peruenire ad alta pelagi per proſperitatem pote-
rat,in ipſo nauigationis initio vento aduerſanter repellitur,ſed
ad portum repulſa reuocatur. Præterea ſi prolixam epiſtolā ad
ad interpretandum accipere fortaſſe contigerit: rogo nō verbū
ex verbo, ſed ſenſum ex ſenſu transferre,quia plerunque dum
proprietas verborum attenditur, ſenſuum virtus amittitur.

Gregorius Andreæ de Dibiria. Tranſmittit clauem à corpore ſancti Petri,& de catenis eius.

Caput XXIX.

OMnipotens deus dulciſsimo cordi veſtro indicet, quia Epi.29.
& abſens corpore à charitate veſtra animo non receſsi.
Bona enim veſtra etiam ſi obliuiſci volo, non valeo.
Hoc autem quòd me ad epiſcopatus ordinē cognoſcitis perue
niſſe,ſi me diligatis,plāgite: quia hic huius mundi tātę occupa-
tiones ſunt, vt per epiſcopatus ordinē penè ab amore dei me
videam eſſe ſeparatum. Quod inceſſanter defleo,atque vt pro

Universidad de Deusto Biblioteca

G me dominum exoretis,rogo . Præterea ſanctiſsimam clauem, à ſancti Petri Apoſtoli corp ore vobis tranſmiſi, quæ ſuper ægros multis miraculis ſolet coruſcare,nam etiam de eiuscatenis interius habetur.Eædem igitur catenæ quæ illa ſancta colla tenuerunt,ſuſpenſæ colla veſtra ſanctificent.

Gregorius Ioanni exconſuli atque patricio & quæſtori.
Clauem ſancti Petri & de catenis eius tranſmittit.

Caput XXX.

Epi.30. BOna excellentiæ veſtræ expertus,tanto erga vos amore conſtringor,vt veſtra memoria de meo pectore aboleri nullatenus poſsit. Sed contra amorem non modicè contriſtor,quia quatenus me quærere cognouiſtis,& ad inquietudinẽ perduxiſtis,vobis quidẽ omnipotens deus quia hoc bono animo feciſtis,bona æterna retribuat,ſed me à tãto loci huius periculo qualiter voluerit abſoluat:quia ſicut peccata mea merebantur,nõ Romanorum,ſed Longobardorum epiſcopus factus ſum,quorũ ſinthiciæ ſpatæ ſunt,& gratia pœna. Ecce vbi me patrocinia veſtra perduxerunt.Gemo quotidie occupationibus preſſus,& reſpirare non valeo.Sed vos qui adhuc valetis huius mũdi occupationes fugite:quia quãto in eo quiſque profecerit,tãto,vt video,ab amore dei amplius decreſcit.Præterea ſanctiſsimã clauẽ à beati Petri Apoſtolorum principis corpore vobis trãſmiſi,quæ ſuper ægros multis ſolet miraculis coruſcare.Nã etiã de eius catenis interius habet. Eædem igitur catenæ
H quæ illa ſancta colla tenuerũt,ſuſpẽſæ colla veſtra ſanctificent.

Gregorius Philippo Comiti Excubitorum.
Cauſas Italiæ commendat. Caput XXXI.

Epi.31. INquantum homo diſcutere & inueſtigare iudicia ſuperna non ſufficit , intantum ſub eis debet ceruicem cordis inflectere:vt quia id quod ſibi tribuitur,quo iudicio diſponatur ignorat,nec ad appetendum locum procax inſiſtere,nec ad repellendum contumax debet inueniri. Vnde indignus ego ad ſuſcipienda epiſcopatus onera iuſsioni omnipotentis dei , veſtræque me voluntati ſubdidi.Cui me præeſſe largitate magis gratiæ quàm iudicij extimatione voluiſtis.Potẽs eſt enim deus propter quem me indignum diligitis,hanc vobis in perpetuum repẽſare mercedem,vt gratiam quam indignis famulis eius impenditis,apud eum inuenire multiplicius valeatis.Cauſas verò Italiæ veſtra quæſo excellentia habeat mandatas , vt dum vos petentibus libenter impenditis,omne quòd à deo petitis,quantocyus impetretis.

Gregorius Romano Patricio & exarcho Italiæ.
Exarcho ſcribit de Blando epiſcopo reſtituando.

Caput XXXII.

Epi.32. SCribendi ad excellentiam veſtram ſi cauſa omnino nulla ſuppeteret , nos tamen eſſe oportet charitate paterna de veſtra ſalutis incolumitate ſollicitos,vt quod de vobis audire cupimus,internunciorum frequentia cognoſcamus. Præ-
I terea peruenit ad nos Blandum epiſcopum Hortenſis ciuitatis, longo iam tempore in ciuitate Rauennate à veſtra excellentia detineri.Et fit vt eccleſia ſine rectore,&populus quaſi ſine paſtore,grex cõſiſtens defluat,& ibidẽ infantes pro peccatis abſque baptiſmate moriãtur.Et turſus quia nõ credimus quòd eũ excellentia veſtra niſi pro aliqua probabilis exceſſus cauſa tenuerit,oportet vt habita ſynodo palàm fiat ſi quod in eum crimen intenditur.Et ſi talis in eo culpa reperitur , quæ vſque ad degradationem ſacerdotij perducatur, aliam neceſſe eſt ordinationẽ inquiramus,ne Eccleſia dei in his ſine quibus iã Chriſtiana non patitur eſſe religio , inculta ac deſtituta remaneat. Sinautem excellentia veſtra aliter ſe habere quàm de eo quod dicitur eſſe perſpexerit,cum ad Eccleſiam ſuam reuerti concedat vt officium ſuum in commiſsis ſibi animabus adimpleat.

Menſe Martio. Indictione nona.

Gregorius Venantio Cancellario Italiæ. Venantio exmonacho ſcribit,& increpat de habitu monaſtico dimiſſo.

Caput XXXIII.

Epi.33. MVlti hominum ſtulti putauerunt quòd ſi ad ordinem epiſcopatus eueherer,vos alloqui ac per epiſtolas frequentarere cuſarem.Sed non ita eſt,quia ipſa iam loci mei neceſsitate compellor,vt tacere non debeã:ſcriptum quip-
Eſaiæ 58. pe eſt:Clama,ne ceſſes:ſicut tuba exalta vocem tuam . Et rurſus ſcriptum eſt:Speculatorem te dedi domui Iſraël: audies de K
ore meo verbum,& annũciabis eis ex me. *Ezech.3.* Ex qua videlicet annunciatione vel retenta vel exhibita quid ſpeculatorem vel auditorem ſequatur,protinus intimatur:Si dicente me ad impiũ, Morte morieris non annunciaueris ei,neque locutus fueris,vt auertatur à via ſua impia & viuat: ipſe impius in iniquitate ſua morietur,ſanguinem autem eius de manũ tua requiram.Si autem tu annunciaueris impio,& ille non fuerit conuerſus ab iniquitate ſua : & à via ſua impia : ipſe quidem in iniquitate ſua morietur,tu autem animam tuã liberaſti. Hinc etiam Epheſiis *Acto.20.* Paulus dicit:Mundæ ſunt hodie manus meæ à ſanguine omniũ *Diſt.43.* veſtrum:non enim ſubterfugi quò minus annunciarem vobis *Epheſiis.* omne dei conſilium. Mundus ergo à ſanguine eorum nõ eſſet, ſi eis dei cõſilium annunciare noluiſſet,quia cum increpare delinquentes noluerit,eos proculdubio tacendo paſtor occidit. Hac igitur conſideratione compulſus , velis nolis locuturus ſum,quia omni virtute aut te cupio ſaluari , aut de tua morte me eripi.In quo enim habitu fueris recolis, & ſupernæ diſtrictionis animaduerſione propoſita , ad quid ſis delapſus agnoſcis. Culpã ergo tuã penſa dum vacat, diſtrictionẽ futuri iudicis dum vales exhorreſce:ne tunc illam amaram ſententiã audias:cum iam nullis fletibus euadas . Penſa quod ſcriptum eſt: Orate ne fiat fuga veſtra hyeme vel ſabbato. *Matth.24.* Ad ambulandum quippe in hyeme torpor frigoris obſiſtit,& iuxta præceptum L
legis,ambulare in ſabbato non licet.In hyeme ergo vel ſabbato fugere conatur,qui iam diſtricti iudicis tunc appetit fugere, quando ei iam non licet ambulare. Dum vacat ergo , dum licet , animaduerſionem tanti terroris fuge.Pẽſa quod ſcriptum eſt : Omne quod poteſt manus tua facere , inſtanter operare: *Eccli.9.* quia nec opus,nec ratio,nec ſapientia , nec ſcientia , ſunt apud inferos,quò tu properas. Teſte Euangelio,ſcis quia diuina ſeueritas de ocioſo ſermone nos arguit,& de verbo inutili rationes ſubtiliter exquirit. *Matth.12.* Penſa ergo quid factura eſt de peruerſo opere,ſi quoſdam in iudicio ſuo reprobat de ſermone? Ananias pecunias deo vouerat , quas pòſt diabolica victus perſuaſione,ſubtrahit. *Can.17. quæſt.1. Ananias.* Sed qua morte mulctatus eſt,ſcis. Si ergo ille mortis periculo dignus fuit , qui eos quos dederat nummos deo abſtulit , conſidera quanto periculo in diuino iudicio dignus eris,qui non nummos, ſed temetipſum deo omnipotenti,cui te ſub monachali habitu deuoueras,ſubtraxiſti? Conſidera iudicium dei quod mereatur qui ſemetipſum deo vouit,cõtinuóque mundi deſideriis irretitus,mẽritus eſt quod vouit. Si mihi crediderís,ſi correptionis meæ verba ſecuturus audieris, quàm ſint blanda & dulcia in fine cognoſces.Ecce fateor,mœrens loquor , & facti tui triſtitia aſtrictus,edere verba vir valeo,& tamen animus tuus actionis ſuæ conſcius vix ſufficit ferre quod audit:erubeſcit,confunditur,auerſatur. Si ergo non valet verba ferre pulueris,quid facturus eſt ad iudicium conditoris?Fateor tamen,quia ſupernæ gratiæ eſſe miſericordiam ma- M
ximam credo,quòd te effugere vitam conſpicit : & tamen ad vitam adhuc reſeruat:quòd ſuperbientem te videt : & tolerat, quòd per indignos famulos ſuos verba tibi increpationis & admonitionis adminiſtrat.Tantũ eſt vt penſare ſollicitè debeas: quod,Paulus ait : Exhortamur vos fratres ne in vacuum gratiã *2.Corin.6.* dei recipiatis:ait enim tempore accepto exaudiui te, & in die ſalutis adiuui te.Ecce nunc tempus acceptabile:ecce nunc dies ſalutis.Sed ſcio quia cum epiſtola mea ſuſcipitur, protinus amici conueniunt,literati clientes vocantur,& de cauſa vitæ conſiliũ à fautoribus mortis quæritur,qui dum non te,ſed res tuas diligunt,nulla tibi niſi quæ ad tẽpus placeant loquuntur.Tales enim fuerunt,ſicut ipſe reminiſceris, dudum cõſiliarij qui te ad tanti facinus perduxerũt delicti. Vt tibi aliquid ſecularis auctoris loquar:Cum amicis omnia tractanda ſunt ſed prius de ipſis. Si verò in cauſa tua hominem conſiliariũ quæris, conſiliarium rogo me ſuſcipe.Nullus tibi fidelior eſſe ad conſilium poteſt, quàm qui nõ tua,ſed te diligit.Omnipotẽs deus cordi tuo indicet,cor meũ quãto te amore quãtáq; charitate amplectitur,inquãtũ tamẽ diuina gratia nõ offẽdatur.Nã ſic culpã tuam inſequor,vt te diligã.Sic perſonã diligo,vt culpæ vitiũ nõ ãplectar. Si igitur à me amari te credis, Apoſtolorũ liminibus præſentare,méq; cõſiliario vtere.Si autẽ eſſe fortaſſe in cauſa dei minimus

A mus credor,& pro zeli mei ardore ſuſpectus ſum,cũctã ſimul Eccleſiã in conſilio huius diſceptationis adhibeo,& quicquid omnibus fieri ſalubriter placet , ego in nullo contradico : ſed quod in commune decernitur, lætus impleo & ſubſcribo.Implentem quæ monui,gratia diuinitate cuſtodiat.

Gregorius Petro epiſcopo Terracinenſi.
De Iudæis non perſequendis.

Caput XXXIIII.

Epiſt.34. IOſeph, præſentium lator , Iudæus nobis inſinuauit quòd de loco quodam in quo ad celebrandas feſtiuitates ſuas Iudæi in Terracinenſi caſtro conſiſtentes conuenire conſueuerãt, tuam eos fraternitatem expuliſſe:& in alium locum pro colẽdis ſimiliter feſtiuitatibus ſuis, te quoque noſcente & conſentiente migrauerint:& nunc de eodem loco,expulſos ſe denuo conqueruntur.Sed ſi ita eſt, volumus vt tua fraternitas ab huiuſmodi ſe querela ſuſpendat:& ad locum quem ſicut prædiximus,cum tua conſcientia quò congregentur adepti ſunt,eis ſicut mos fuit,ibidem liceat conuenire . Eos enim qui à religione Chriſtiana diſcordant,manſuetudine,benignitate,admonẽdo,ſuadendo,ad vnitatem fidei neceſſe eſt congregare:ne quos dulcedo prædicationis,& pretentus futuri iudicis terror ad credendum inuitare poterat , minis & terroribus repellantur. Oportet ergo vt ad audiendum de vobis verbum dei benignè conueniant: quàm auſteritatem quæ ſupra modum extenditur
B expaueſcant.

Gregorius Ioanni epiſcopo Rauennati . De controuerſia Ioannis & Stephani epiſcopi. Caput XXXV.

Epiſt.35. SI profeſsionem ordinis noſtri , & locum cuius miniſteriũ gerimus,attendamus:oportet nos afflictis, inquãtum poſſumus, comitante iuſtitia ſubuenire . Quoniam ergo glorioſum virum Maurilionem expræfecto inſontem concedere in geſtis Eccleſiaſticis cognouimus: veſtra fraternitas inquantum poſsibilitas ſubeſt,opem ferre feſtinet:non quia,quod abſit.de viri excellentiſsimi domini Georgij præfecti iuſtitia dubitamus , aut in aliquo putamus eũ rationis tramitẽ declinare, virum quem in huius tantæ dignitatis adminiſtratione in bonis omnibus habemus expertũ, ſed quò & glorioſus vir Maurillio expræfecto rationes ſuas abſque ſuſpitione oppreſsionis exponat,& prædictus excellentiſsimus vir dominus Georgius præfectus rationes ſine laceratione ſuæ opinionis exequatur.

Gregorius Malcho epiſcopo Dalmacienſi. De contentionibus Ioannis & Stephani. Caput XXXVI.

Epiſt.36. IOannes vir eloquentiſsimus : conſiliarius viri excellentiſsimi domini Georgij præfecti per Italiam , inſinuauit nobis contra Stephanum epiſcopum Scodenſis ciuitatis quorundam ſe negotiorum habere controuerſias : & petiit inter eum & ſe iudicium debere conſiſtere. Propterea fraternitatem tuã præſenti præceptione curauimus admonendum,vt prędictum
C epiſcopum ad eligendum compellas venire iudicium. Et quicquid inter prædictum Ioannem virum magnificum & ſæpeſatum epiſcopum electorum fuerit ſententia diffinitum , ad effectum perducere non omittas, vt & actor de conſecuta iuſtitia gratias referat, & pulſatus cum ad cognitionem deducitur, nihil contra ſe de illata iniuſtitia conqueratur.

Gregorius Anthemio ſubdiacono. Vt dominæ Paterichiæ & Viuianæ neceſſaria ſubminiſtret.

Caput XXXVII.

Epiſto.37. DIſcedenti tibi mãdauimus,& poſtmodum præceptis diſcurrẽtibus iniunxiſſe me memini, vt curam pauperum gereres.Et ſi quos illic egere cognoſceres,ſcriptis recurrẽtibus indicares, & vix de paucis hæc facere curaſti.Volo autem vt dominæ Paterichiæ meæ mox vt pręſentem iuſsionem ſuſceperit,offeras ad calciarium puerorum ſolidos quadraginta,& tritici modios quadringentos. Dominæ Palatinæ relictæ Vrbici,ſolidos viginti : & tritici modios trecentos . Dominæ Viuianæ relictæ Felicis:ſolidos viginti,& tritici modios trecẽtos,Qui omnes ſimul octoginta ſolidi in tuis rationibus imputentur . Summam verò impenſionum ſub feſtinatione tranſmittito,& ad paſchalem diem domino auxiliante occurrito.

Gregorius Felici epiſcopo Meſſanenſi.De monaſterio ſancti Theodori ordinando. Caput XXXVIII.

ET tibi gratum confidimus ſi fratris tui viri venerabilis e- D
piſcopi Paulini peregrinationis onera releuentur, & eius *Epiſt.38.* regimine communi mercede beati Theodori monaſterium in ciuitate tua fundatum ſtudioſius omnipotenti deo deſeruiat.Quod etiam te voluiſſe facere,eius relatione cognouimus.Ideòque rectori patrimonij noſtri præcipimus,vt monachos monaſterij memorati epiſcopi perquiſitos ad vnum congreget: & in eodem monaſterio cum iis qui nunc ibi ſunt,collocare non differat , quatenus eo rectore dignius animarum ſuarum curam exerceant. Quam rem venerationi tuæ innoteſcendam præuidimus : ne te omiſſo , aliquid ordinatum in tua contriſteris diœceſi.

Gregorius Petro diacono. De monachis diſperſis per Siciliam.

Caput XXXIX.

VErum Paulinus epiſcopus Tauri ciuitatis,prouincię Britiorum,nobis aſſeruit monachos ſuos occaſione diſperſos barbaricę:eóſque nunc per totam vagari Siciliam,& eos,quippe ſine rectore,nec animarum curam gerere, nec diſciplinæ ſui habitus indulgere . Qua de re præcipimus eoſdẽ monachos te omni cura & ſollicitudine perquiſitos ad vnum reducere,& cum memorato epiſcopo rectoréque ſuo in monaſterio ſancti Theodori Meſſanenſi ciuitate poſito collocare:vt & hi qui nunc ibi ſunt quos egere rectore comperimus , & illi quos de congregatione eius inuentos reduxeris,in vnum poſſint eo duce omnipotenti domino deſeruire.Quam rem & Fe- E
lici eiuſdem ciuitatis epiſcopo nos ſignificaſſe cognoſce : ne pręter ſuam notitiam in diœceſi ſibi conceſſa ordinatum quippiam contriſtetur. *Epiſt.39.*

Gregorius Anthemio ſubdiacono.
De monachis circunquaque vagantibus.

Caput XL.

IOannes frater & coëpiſcopus noſter directo per iuſtum clericum ſuum capitulari, inter alia plura hoc nobis noſcitur intimaſſe , aliquos monachos monaſteriorum in Surentina diœceſi poſitorum,de monaſterio in monaſterium,prout eis libuerit, trãſmigrare:& à proprij abbatis regula deſiderio rei ſecularis abſcedere.Sed & quod non licere notum eſt,peculiaritati eorum ſingulos ſtudere . Si quos autem à clericatu in monachicam conuerſionem venire contigerit , non liceat eis ad eandem vel aliam Eccleſiam : quarum pridem milites fuerant ſua voluntate denuo remeare: niſi talis vitæ monachus fuerit: vt epiſcopus cui ante militauerat,ſacerdotio dignum præuiderit : vt ab eo debeat eligi , & in loco quo indicauerit ordinari. Propterea experientiæ tuæ iuſsione præſenti mãdamus, vt neque monacho vlterius de monaſterio in monaſterium liceat migrare, neque eorum aliquando peculiare quicquam habere permittas . Sed ſi quilibet hoc præſumpſerit, in monaſterio in quo ab initio conuerſatus eſt , & ſub abbatis ſui regula de qua fugerat,cum competenti coërctione reddatur:ne ſi tantam ini- F
quitatem fluxam inemendatámque dimittimus,pereuntium animæ à præpoſitorum anima requirantur.Et quia aliquos mo- *Can.37.q.*
nachorum vſque ad tantum nephas proſiluiſſe cognouimus, vt *1.Et quia.*
vxores publicè ſortiantur:ſub omni eos vigilantia requiras,& inuentos digna coërctione in monaſteriis quorum monachi fuerunt retranſmittas . Sed & de clericis ad monachatum venientibus,ſicut ſupra diximus,peragere non omittas. Ita enim dei placabis oculos, & impletæ mercedis particeps inuenieris. *Epiſt.40.*

Gregorius Leandro epiſcopo Hiſpaniarum. De Recharedo rege.Et de trina merſione baptiſmi. Capu XLI.

REſpondere epiſtolis veſtris tota intentione voluiſſem, *Epiſt.41.* niſi peſtoralis curæ ita labor me attereret : vt mihi magis flere libeat quàm aliquid dicere . Quod veſtra quoque reuerentia in ipſo literarum mearum textu vigilanter intelligit,quando ei negligenter loquor quem vehementer diligo . Tantis quippe in hoc loco huius mundi fluctibus quatior, vt vetuſtam ac putreſcentem nauem quam regendam occulta dei diſpẽſatione ſuſcepi,ad portũ dirigere nullatenus poſsim. Nunc ex aduerſo fluctus irruunt : nunc ex latere cumuli ſpumoſi maris intumeſcunt,nunc à tergo tempeſtas in ſequitur. Intérque hæc omnia turbatus cogor modo in ipſum clauum aduerſitatem dirigere , modo curuata naui impetum fluctuum

ex

Universidad de Deusto Biblioteca

G ex obliquo declinare. Ingemisco, quia sentio quòd negligente me crescit sentina vitiorum, & tempestate fortiter obuiante, iamiamque putridæ naufragium tabulæ sonant. Flens reminiscor quòd perdidi meæ placitum littus quietis, & suspirando terram conspicio, quam tamen rerum ventis aduersantibus tenere non possum. Si ergo me frater charissime diligis, tuæ mihi orationis in his fluctibus manum tende, vt quo laborantem me adiuues: ex ipsa vice mercedis in tuis quoque laboribus valentior existas. Explere autem loquẽdo nullatenus valeo gaudium meum quòd communem filium Recharedum gloriosissimum regem ad catholicam fidem integerrima agnoui deuotione conuersum. Huius dũ mihi per scripta vestra mores exprimitis, amare me etiam quem nescio fecistis. Sed quia antiqui hostis insidias scitis, quoniam bellum durius contra victores proponit, nunc contra eundem solertius sanctitas vestra euigilet, vt bene cœpta perficiat, nec se de perfectis bonis operibus extollat: vt fidem cognitam vitæ quoque meritis teneat, & quia æterni regni ciuis sit, operibus ostendat: quatenus post

4.sen.di.3. iuxta finē. De consec. di.4. De trina.

multa annorum curricula, de regno ad regnũ trãseat. De trina verò mersione baptismatis, nil responderi verius potest, quàm quod ipsi sensistis: quia in vna fide nihil officit sanctæ Ecclesiæ consuetudo diuersa. Nos autem quòd tertiò mergimus, triduanæ sepulturæ sacramenta signamus, vt dum tertiò infans ab aquis educitur, resurrectio triduani temporis exprimatur. Quod
H si quis fortè etiã pro summæ trinitatis veneratione existimet fieri, neque ad hoc aliquid obsistit baptizando semel in aquis mergere: quia dum in tribus personis vna substantia est: reprehensibile esse nullatenus potest infantem in baptismate vel ter vel semel immergere, quando & in tribus mersionibus personarum Trinitas, & in vna potest diuinitatis singularitas designari. Sed quia nunc hucusque ab hæreticis infans in baptismate tertiò mergebatur: fiendum apud nos esse non cẽseo: ne dum mersiones numerãt, diuinitatem diuidant, dúmque quod faciebant faciunt, se morem nostrum vicisse glorientur. Dulcissimæ autem mihi fraternitati vestrę codices direxi, quorum notitiam subter inserui. Ea autem quæ in beati Iob expositione dicta fuerant, & vobis dirigenda scribitis, quia hæc verbis sensibúsque petentibus per homilias direxeram, vtcunque studui in librorum ductum permutare, qui nunc à librariis conscribuntur. Et nisi portitoris præsentium me festinatio coangustasset, cuncta vobis transmittere sine aliqua imminutione voluissem, maximè quia & hoc ipsum opus ad vestram reuerẽtiam scripsi, vt ei quem præ cæteris diligo, in meo iudicer labore desudasse. Præterea si vobis indulgeri tempora ab Ecclesiastica occupatione cognoscitis, quid sentiam scitis, quamuis etiã absentem corpore præsentem mihi te semper intueor, quia vultus tui imaginem intra cordis viscera impressam porto.

I *Gregorius Petro subdiacono Siciliæ. De iniustis ponderibus rusticorum: alijsque quàm plurimis rebus necessariis: ac de vxoribus clericorum.* Caput XLII.

Epist.42.

QVod responsalem tuum tardè dimisimus, paschalis festiuitatis occupationibus implicati, eum relaxare citius minimè valuimus. Causas vero de quibus indicandum curasti, omnes subtiliter perquirentes, qualiter disposuimus, inferius cognosces. Cognouimus rusticos Ecclesiæ vehementer in frumentorum preciis grauari, ita vt instituta summa eis in comparatione abundantiæ tempore non seruetur. Et volumus vt iuxta precia publica omni tempore siue amplius frumenta nascãtur, in eis comparationis mensura teneatur. Frumenta autem quæ naufragio pereunt, per omnia volumus reputari, ita tamen vt à te negligentia ad transmittendum minimè fiat, ne dum transmittendi tempus negligitur, damnum ex vitio vestro generetur. Valde autem iniquum & iniustũ esse prospeximus, vt à rusticis Ecclesiæ de sextariaticis aliquid accipiatur, & ad maiorẽ modium dum dare cõpellãtur, quàm in horreis Ecclesiæ infertur. Vnde præsenti admonitione præcipimus, vt plusquam decem & octo sextariorũ modiũ nunquã à rusticis Ecclesiæ frumenta debeant accipi. Nisi forte si quid est quod nautæ iuxta consuetudinem superaccipiunt: quod minui ipsi in nauibus attestantur. Cognouimus etiam in aliquibus massis Ecclesiæ exactionem valde iniustissimã fieri, ita vt à septuaginta ternis semis, quod dici nephas est cõductores exigantur, & adhuc neque hoc sufficit, sed insuper aliquid ex vsu iam multorum annorum exigi dicũtur. Quam rem omnino detestamur, & amputari de patrimoniis funditus volumus. Sed tua experientia siue in hoc quod per librã amplius: siue in aliis minutis oneribus, & quod vltra rationis ęquitatem à rusticis accipitur penset, & omnia in summam pẽsionis redigat: & prout vires rusticorum portãt, pensionem integram & pensantem ad septuagena vina persoluãt, & neque siliquas extra libras, neque libram maiorem, neque onera supra librã maiorem exigi debeant: sed per æstimationem tuam prout virtus sufficit, in summam pensionis crescat: & sic turpis exactio nequaquam fiat. Neque vero post obitum meum hæc ipsa onera quæ super pensum illata subtraximus, & in capite pẽsionis fecimus crescere, iterum in quolibet addantur & inueniantur, & summa pensionis augeri, & onera adiectionis insuper rustici persoluere compellantur. Volumus vt securitatis libellos ita de pensionibus facias, quatenus in primis dicẽs tantam pẽsionem vnũquemque debere persoluere, inibi adiectis siliquis oneribus vel granaticis. Quod autem ex his minutiis in vsu rectoris accedebat, volo vt hoc ex præsenti iussione nostra, ex summa pẽsionis in vsum tuũ veniat. Ante omnia hoc te volumus sollicitè attẽdere, ne iniusta põdera in exigẽdis pẽsionibus ponã- K
tur. Sed si qua talia inueneris, frãge, & noua & recta constitue, L
quia & filius meus & seruus dei diaconus iam talia inuenit, quę ipsi displiceret, sed licẽtiam hæc immutãdi non habuit. Super iusta ergo põdera præter excepta & vilia cibaria nihil aliud volumus à colonis Ecclesię exigi: Pręterea cognouimus quòd prima illatio burdationis rusticanos nostros vehemẽter angustat, ita vt priusquàm labores suos venũdare valeãt, compellãtur tributa persoluere, quę dum de suo vnde dare non habent, ab auctionariis publicis mutuo accipiũt, & grauia cõmoda pro eodem beneficio persoluũt, ex qua re fit vt dispẽdiis grauibus coangustẽtur. Vnde præsenti admonitione præcipimus, vt omne quod mutuum pro eadem causa ab extraneis accipere poterãt, à tua experientia ex publico detur, & à rusticis Ecclesiæ paulatim vt habuerint accipiatur, ne dum in tempore coãgustentur, quod eis postmodũ sufficere poterat, in inferẽdum prius compulsi, vilius vendãt, & hoc eis minimè sufficiat. Peruenit etiam ad nos quòd de nuptiis rusticorũ immoderata commoda percipiãtur, de quibus præcipimus vt omne cõmodum nuptiarum vnius solidi summam nullatenus excedat. Si qui sunt pauperes, etiam minus dare debeant. Si qui autem diuites, præfati solidi summam nullatenus trãsgrediantur: quod nuptiale commodũ nullatenus volumus in nostram rationem redigi, sed ad vtilitatem conductorum proficere. Cognouimus etiã quòd nonnullis conductoribus morientibus parentes sui non permittuntur succedere, sed res eorum ad vsus Ecclesiæ pertrahuntur: de qua M
re diffinimus, vt parẽtes morientium qui in possessione Ecclesiæ degunt, hæredes eis succedere debeant: nec aliquid eis de substantia morientium subtrahatur. Si vero filios paruulos aliquis reliquerit, quousque ad ætatem talem veniant, vt substantiam suam regere valeant, personæ eligantur cautæ, quibus parentum eorum res tradi debeant ad custodiendum. Cognouimus etiam quòd si quis ex familia culpam fecerit Ecclesię: non in ipso sed in eius substantia vindicatur: de qua re præcipimus vt quisquis culpam fecerit, in ipso quidem vt dignum est vindicetur. A cõmodo autem eius omnino abstineatur. Nisi forte parum aliquid quod in vsum executoris, qui ad eum transmissus fuerit, proficere non possit. Cognouimus etiam quia quoties, conductor aliquid colono suo iniustè abstulerit, hoc quidẽ à cõductore exigitur: sed ei non redditur à quo ablatum est, de qua re præcipimus vt quicquid violenter cuilibet ex familia ablatum fuerit, ipsi restituatur cui ablatũ est, & vtilitati nostræ non proficiat, ne nos ipsi auctores violentiæ esse videamur. Præterea volumus vt si quando eos qui in obsequio sunt experientiæ tuæ, in aliquibus causis quæ sunt extra patrimonium transmittas, parua quidem commoda ex eis accipiant, sed tamẽ ita vt in eorum vtilitatem proficiant: quia nos sacculum Ecclesiæ ex lucris turpibus nolumus inquinari. Iubemus etiam vt hoc experiẽtia tua summopere custodiat, vt per commodum conductores

Ca.16.q.6. cognouimus.

A cõductores in massis Ecclesiæ nunquã fiant, ne dum commodum quęritur, conductores frequenter mutentur: ex qua commutatione quid aliud agitur nisi vt Ecclesiastica prædia nunquàm colãtur? Sed ipse etiam libellatica, prout summa pẽsionis fuerit, moderẽtur, per cellas & cellaria nõ plus de massis Ecclesiæ te accipere volumus, nisi quãtũ cõsuetudo est, tua autẽ quæ comparari iussimus, ab extraneis comparẽtur. Peruenit autem ad nos tres libras auri Petro cõductori de Subpatrianæ iniustè ablatas, de qua causa Fautinum defensorem subtiliter require, & si manifestè iniustè & incompetẽter ablatæ sunt, sine aliqua tarditate restitue. Cognouimus etiam rusticos burdationẽ quã iam ab eis exactam Theodosius minimè persoluerat, iterũ dedisse, ita vt in duplo exacti sint. Quod ideo factũ est: quia eius substãtia ad debitum Ecclesiæ non sufficiebat. Sed quoniã per filium nostrum seruũ dei diaconum edocti sumus: quòd ex rebus substantiæ eius possit hoc ipsum damnũ sufficienter resarciri, volumus quingentos septẽ solidos eisdem rusticis sine aliqua imminutione restitui, ne in duplo videantur exacti. Si autẽ supra damnum rusticorum etiam quadraginta solidi de rebus Theodosij remanent, quos apud te diceris habere, volumus vt filiæ eius reddantur, vt res suas quas in pignore dederat, recipere debeat. Cui etiam Batiolam patris sui restitui volumus. Cãpanianus gloriosus magister militũ duodecim solidos annuos Ioanni notario suo reliquerat ex massa Varroniana, quos dare
B te annis singulis sine aliqua dubitatione præcipimus. Nepti Eupli conductoris, quamuis omne mobile eiusdem Eupli perceperit: exceptis duntaxat solidis: dare etiam de solidis illius te volumus solidos vigintiquinque: Suppositorium aliquod argenteum, pro vno solido dicitur esse appositũ, & calix pro sex solidis dicitur esse appositus: Interrogato Dominico secretario: vel aliis qui scire possunt, debitum recipe, & vascula præfata restitue. Agimus autẽ gratias sollicitudini tuæ, quia de causa fratris mei præcepi tibi vt argentum illius transmittere debuisses, & sic obliuioni mandasti, ac si tibi aliquid ab extremo mancipio diceretur, quod iam vel modo non experientia, sed negligentia tua studeat implere, vel quicquid eius apud Antonium fuisse cognouerit: sub omni velocitate retransmitte. De causa Salpingi Iudæi epistola aliqua est inuenta, quam tibi fecimus transmitti, vt eam relegens, & subtiliter causam eius, vel viduæ cuiusdam quæ in eodem negocio dicitur implicata cognoscẽs, de quinquaginta vno solidis, qui reddi debere noscũtur, sicut iustum tibi fuerit visum, responsum facias: ita vt res alienæ iniustè nullo modo à creditoribus defraudẽtur. Antonino medietas legati sui data est, medietas redimetur: quam medietatem ex communi substantia ei voluimus adimpleri, & nõ solum ei, sed etiam defensoribus & peregrinis, quibus legati titulo aliquid dereliquit, & familiæ legatum persolui volumus,
C quod tamen ad nos pertinet. Collecta ergo ratione pro nostra parte, id est, pro nouem vnciis persolue. De solidis Ecclesiæ Canusinæ volumus vt aliquid clericis eiusdem Ecclesiæ largiaris: quatenus & ij qui inopiam patiũtur, sustentationem aliquam habeant. Et si illic deus voluerit ordinari episcopum, habeat vnde subsistat. De lapsis sacerdotibus vel leuitis, vel quolibet ex clero, obseruare te volumus, vt in rebus eorum nulla contaminatione miscearis: sed paupertima regularia monasteria require, quæ secundum deum viuere sciuntur, & in eisdem monasteriis ad pœnitentiam lapsos trade, vt res lapsorum in eodem loco proficiant, in quo agere pœnitentiam traduntur: quatenus ipsi ex rebus illorum subsidium habeãt, qui de correptione eorum solicitudinem gerunt. Si verò parentes habent, res eorum legitimis parentibus dentur, ita tamen vt eorum stipendium qui in pœnitentiã dati fuerint, sufficienter debeat procurari. Si qui verò ex familia Ecclesiastica sacerdotes, vel leuitæ, vel monachi, vel clerici, vel quilibet alij lapsi fuerint: dari eos in pœnitentiam volumus, sed res eorum Ecclesiastico iuri non subtrahi. Ad vsum tamen suum accipiant vnde an pœnitẽdum subsistant, ne si nudentur, locis in quibus dati fuerint, onerosi sint. Si qui parentes in possessione habẽt, ipsis res eorum tradendæ sunt, vt in ipsis iura Ecclesiæ conseruentur. Ante triennium subdiaconi omnium Ecclesiarũ Siciliæ prohibiti fuerant, vt more Romanæ Ecclesiæ, nullatenus suis

Ca.16.q.6. De lapsis.

Dist.31. Ante.

vxoribus miscerentur. Quod mihi durum atque incompetens videtur, vt qui vsum eiusdem continentiæ non inuenit, neque castitatem antè promisit, compellatur à sua vxore separari: atque per hoc, quod absit, deterius cadat. Vnde videtur mihi vt à præsenti die omnibus episcopis dicatur, vt nullum subdiaconum facere præsumant: nisi qui se victurum castè promiserit: quatenus & præterita mala quæ per propositum mentis appetita non sunt, violenter non exigantur: & futura cautè caueantur. Qui vero post eandem prohibitionem quæ ante triennium facta est continenter cum suis vxoribus vixerunt, laudãdi atq; remunerandi sunt: & vt in bono suo permaneant, exhortandi. Eos autem qui post prohibitionem factam se à suis vxoribus continere noluerint, promoueri ad sacrum ordinem nolumus: quia nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata. Liberato negociatori qui se Ecclesiæ commẽdauit, qui habitat in massa Cinciana annuam continentiam à te volumus fieri. Cuius continentiæ summam ipse æstima quãta esse debeat: vt renunciata nobis in tuis possit rationibus imputari. De præsenti verò indictione, vt iam à filio nostro seruo dei diacono percepi, Faustinum defensorem Ioannes monachus quidem moriẽs in sex vncias hæredem dimisit: cui hoc quidem quod dimissum est trade: sed cõtestare eum vt hoc facere vlterius non præsumat. Sed pro labore suo statue quid accipiat, vt ei vacuus labor suus D
esse non debeat: & hoc meminerit, vt qui Ecclesiæ stipendiis E
subsistit, ad lucra propria non anhælet. Si quid vero sine peccato, sine appetitu concupiscentiæ, per eos qui causas Ecclesiæ agunt ad Ecclesiam venerit, dignum est vt labore suo ipsi vacui esse non debeant. Sed nostro seruetur iudicio, qualiter debeãt remunerari. De argẽto Rusticiani causam subtiliter require, & quod tibi iustum videtur, exequere. Alexandrum virum magnificum admone, vt causam suã cum sancta Ecclesia decidere debeat. Quòd si facere forte neglexerit: eandem causam cum timore dei, honestate seruata, vt potes, exequere. In qua re etiam largiri te volumus aliquid, & si potest fieri, quod aliis dãdum est, ipsi relaxetur: dummodo causam quam nobiscum habet, exeat. Donationem ancillæ dei quæ lapsa est, & in monasterio data, omni postposita tarditate restitue: quatenus ipse locus, vt superius dici, rerum eius stipendia habeat, qui eius sollicitudinis labores portat. Sed quicquid ab aliis ex eius substãtia tenetur, recollige: & monasterio præfato trade. Pensiones xenodochij de via noua quantas mihi indicasti, quia apud te habes, nobis dirige. Actionario autem quem in eodem patrimonio deputasti, prout tibi videtur, ei aliquid largire. De ancilla dei quæ cum Theodosio fuit, Extranea nomine, videtur mihi vt ei continentiam facias si vtile conspicis: aut certè donationem quam fecit reddas. Domum monasterij quam Antonius datis triginta solidis à monasterio tulerat: receptis so- F
lidis omni postposita tarditate restitue. Amulas onychinas requisita subtiliter veritate restitue, quas per portitorem præsentem transmitte. Saturninum, si vacat, & occupatus apud te non est, ad nos dirige. Felix conductor dominicæ Campaniæ, quem liberum reliquerat, atque esse indiscussum iusserat, dixit sibi à Maximo subdiacono septuaginta duos solidos ablatos, pro quibus dandis asseruit quia omnes res suas quas in Sicilia habuit, vel venundedit vel apposuit. Sed scholastici dixerunt, quòd de fraudibus indiscussus esse non potest: dum tamen ad nos de Campania reuerteretur, facta tempestate mortuus est, cuius te volumus vxorem & filios requirere, & quicquid apposuerat vel vendiderat apposita absolue, & de venditis precium restitue: & insuper eis aliquod alimentum præbe, quia Maximus eum in Siciliam miserat, & ibi ei quæ asserebat abstulerat. Cognosce ergo quæ ablata sunt, & vxori filiísque eius sine aliqua mora restitue. Hæc omnia sollicitè relege: omnémque illam familiarem tuam negligentiam postpone. Scripta mea ad rusticos quæ direxi, per omnes massas fac relegi: vt sciant quid sibi contra violentias debeant defendere ex auctoritate nostra, eísque vel authentica vel exemplaria eorum dentur. Vide vt omnia absque imminutione custodias, quia de his quæ tibi pro seruanda iustitia scribo, ego absoluor: & tu si negligis, obligaris: terribilem iudicem cõsidera venientem, & de aduentu

Subdiaconorum castitas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G aduentu illius nunc tua conscientia contremiscat ne tunc sine causa iam timeat, cùm coram illo cœlum & terra tremuerit. Audisti quod volo: vide quid agas.

Gregorius vniuersis episcopis per Illyricum.
De episcopis ab hostibus expulsis suscipiendis.

Caput XLIII.

Epist.43. IObinus excellentissimus vir, filius noster, præpositus per Illiricum, scriptis suis nobis indicasse dinoscitur ad se sactis apicibus destimatis iussum fuisse: vt episcopos quos è propriis locis hostilitatis furor expulerat, ad eos episcopos qui nũc vsque in locis propriis degunt, pro sustentatione & stipendiis præsentis vitæ esse iungẽdos. Et licet ad hoc fraternitatem vestram iusio principalis admoneat, habemus tamen maius tuis mandatum æterni principis, quo ad hæc terribilius peragenda compellimur, vt nõ dico fratres & coëpiscopos nostros, sed etiam quos nobis contrarios patimur, cum opportunitas postulat, in conferendis subsidiis necessitatum carnalium diligamus. Oportet ergo vos ad hanc rem & cœlesti primitus principi obedientes existere, & imperialibus iusionibus consentire, quatenus fratres coëpiscopósque nostros quos & captiuitatis diuersarúmque necessitatum angustię comprimunt, debeatis cõsolandos, conuicturósque vobiscum in Ecclesiasticis sustentationibus libenter suscipere. Non quidẽ vt per communionem episcopalis throni dignitas diuidatur, sed vt ab Ecclesia iuxta
H possibilitatem sufficientiæ debeant alimenta percipere. Sic enim & proximum in deo & deum in proximo diligere cõprobamur. Nullã quippe eis nos in vestris Ecclesiis auctoritatem tribuimus: sed tamen eos vestris solatiis contineri summopere hortamur.

Mensis Iunij, Indictione nona.

Gregorius Petro subdiacono. Petrum quendam commendat.

Caput XLIIII.

Epist.44. DIuina præcepta nos admonent diligere proximos sicut nosmetipsos: & cum hac eos præcipiamur caritate diligere, quãtomagis debemus his in subsidiis necessitatum carnalium subuenire? vt eorum angustias si non ex omnibus saltem aliquibus substentaculis subleuemus. Quoniam ergo Godestaldi j dignissimi filium non solum amissione visus, sed etiam inopia victus egestatem pati conspeximus, necessarium duximus inquantum possibilitas suppetit, ei præbere consultum. Propterea experiẽtię tuæ præsenti iusione præcipimus, vt ei annis singulis vigintiquatuor modios tritici, fabæ quoque modios duodecim, & vini decimatas viginti pro sustentatione vitæ debeat ministrare: quod tuis postmodũ possit rationibus imputari. Ita ergo fac vt præsentium lator nullas de percipiendis domini donis moras substineat: & tu bene dispensatæ mercedis possis particeps inueniri.

Gregorius Virgilio & Theodoro episcopis Massiliæ Galliarum.
I *De Iudæis quòd vi non debeant baptizari.*

Caput XLV.

Epist.45. SCribendi ad fraternitatem vestram reddendique debitæ salutationis alloquium, licet nulla congrui temporis vel personarum esset occasio: actum est vt vno in tempore & quæ decebant de dilectione proximitatis fraternæ persoluerẽ, & quorundam quærimoniam quæ ad nos perlata est, quomodo errantium animæ saluãdæ sint, non tacerem. Plurimi siquidem ludaicæ religionis viri in hac prouincia commorantes: ac subinde in Massiliæ partes pro diuersis negociis ambulantes, ad nostram perduxere notitiam, multos consistentium in illis partibus Iudæorum, vi magis ad fontẽ baptismatis quàm prædicatione perductos. Nam intentionem quidem huiusmodi & laude dignam censeo, & de domini nostri dilectione descẽdere profiteor. Sed hanc eandẽ intentionẽ, nisi cõpetens scriptura sacræ comitetur effectus, timeo ne aut mercedis opus exinde nõ perueniat, aut iuxta aliquid, animarũ quas eripi volumus, quòd absit, disp endia subsequantur. Dum enim quispiam ad baptismatis fontẽ nõ prædicationis suauitate, sed necessitate perueneritad pristinam superstitionẽ remeãs, inde deterius moritur, vnde renatus esse videbatur. Fraternitas ergo vestra huiusmodi homines frequẽti prædicatione prouocet: quatenus mutare veterem vitam magis de doctoris suauitate desiderent: sic enim & intẽtione vestra rectè perficitur, & cõuersi animus ad K priorem denuo vomitum non mutatur. Adhibendus ergo est illius sermo qui & errorum in ipsis spinas vrere debeat, & prædicãdo quod in his tenebrescit illuminet, & pro his admonitione frequenti mercedem fraternitas vestra capiat, & eos quantum deus donauerit, ad nouæ regenerationem vitæ perducat.

Gregorius Theodoro duci Sardiniæ. De Iuliana abbatissa & Pompeiana.

Caput XLVI. *Epist.46.*

IVstitiam quam mente geritis, oportet coram hominibus luce operum demonstretis. Iuliana siquidem abbatissa monasterij sancti Viti: quod Vitulana quondam recordandæ memoriæ construxerat: insinuant nobis à Donato officiali vestro possessionem iuris prædicti monasterij detẽtari. Qui dum excellentiæ vestræ patrociniis erigi se conspicit, ad examinãdum iudicium venire contemnit. Sed nunc gloria vestra præcipiat eundem officialem, cum prædicta ancilla dei arbitrale subire iudicium: quatenus quicquid eorum de tali controuersia arbitrorũ iudicio fuerit diffinitum, effectui mancipetur: vt id quod se admittere siue retinere prospexerit, non hoc virtutis opere fieri, sed legis iustitia debeat reputari. Præterea & Pompeiana religiosa quæ monasterium in domo propria construxisse dinoscitur: queritur matrem quondam generi sui defuncti testamentum eius velle cassare, quatenus vltimum filij eius arbitriũ L ad irritum deducatur. Pro qua re charitate paterna, gloriam vestram necessariò duximus adhortandam: vt piis se causis salua iustitia libẽter accommoder, & quicquid his iuris ratio tribuit, benignè iubeat custodire. Dominum autem petimus, vt viam vitæ vestræ propicius dirigat, dignitatémque eius suscepta administratione prosperitate d sponat.

Gregorius Honorato diacono. De oppressionibus Theodori ducis.

Caput XLVII. *Epist.47.*

QVia regiminis locum licet immeriti suscepimus, oportet vt fratrum nostrorum necessitatibus, inquantum facultas suppetit, occurramus. Ianuarius ergo metropoleos Carallis frater & coëpiscopus noster veniens huc in Romanam ciuitatem edocuit nos Theodorum gloriosum magistrum militum, qui ducatum Sardiniæ insulæ suscepisse dignoscitur, multa illic contra piissimorum dominorum iussa peragere, quibus plurima grauamina possessorum, vel ciuium imperij sui, illa competenti clementia, ac mansuetudine submouerunt. Pro qua re volumus vt apto tempore piissimis dominis, iuxta id quod prouinciales prædictæ insulæ competenter postulant, suggeras: dum & ad Edantium gloriosum magistrum militum, iam per indictionem septimam tunc ducem Sardiniæ sacra imperialia concurrunt, quibus omnia præcepe-
runt grauia nunc capitula submoueri, quatenus eorum iussa de pietatis fonte procedentia, à ducibus quos in tempore præesse contigerit, inconcussa seruentur: nec eósque eorum ab administrantibus non debeat disipari, vt quietam sub imperio clementi dominorum vitam transigant, & consultum quod subiectis suis tranquilla mente tribuunt, in aduentu æterni iudicis multiplicata compensatione percipiant.

Gregorius Anthemio subdiacono. Quòd mulieres circa monasteria monachorum non maneant, nec pueri ante xviij. annos in monasterio suscipiantur.

Caput XLVIII. *Epist.48.*

SIcut regiminis locum deo, vt ipsi placuit, disponente suscepimus, ita nos oportet de commissis nobis animabus esse sollicitos. Comperimus autem in insula Orphiana, in qua situm beati Petri Apostolorum principis oratorium esse dinoscitur, multos virorum cum mulieribus suis diuersorum patrimoniorum, illuc pro necessitate feritatis barbaricæ refugisse: quod importunum iudicauimus, vt dum aliorum refugiorum loca vicina sint: ibidem cum monachis debeant mulieres habitare. Propterea præsenti iusione præcipimus experientiæ tuæ: vt à præsenti tempore nullam illic vlterius mulierem, siue Ecclesiastici iuris sit, siue cuiuslibet alterius habitare commanerève permittat, sed refugium sibi, cùm sicut prædictum est, tot loca vicina sint, vbi maluerint ipsi prouideant, vt omnis exinde mulierum conuersario submoueatur, ne si quæ in nobis est curam gerere desistamus, & inimici

Mulieres cum monachis habitare nõ debent.

A inimici laqueis obuiare, nos exinde, quod absit, si quid aduersi contigerit, culpabiles existamus. Præsentium itaque latori Felici abbati mille quingentas plumbi libras, de quo in eadem insula egere dinoscitur, dare nõ differas: quod postmodum cùm totius quantitatis summa noscetur, tuis rationibus imputetur. Ita ergo fac, vt tu ipse prouideas, si in eiusdẽ insulæ fabrica expendi vtiliter valent. Quia autem dura est in insulis congregatio monachorum, etiã pueros in eisdem monasteriis ante decem & octo annorum tempora suscipi prohibemus. Vel si qui nunc sunt, tua eos experientia auferat, & in Romanam vrbem transmittat. Hoc & in Palmaria aliisque insulis te per omnia volumus custodire.

C.20.q.1. Quia auiẽ.

Gregorius vniuersis monachis in Christi monte insula constitutis. De Horosio abbate suscipiendo.

Caput XLIX. *Epist.49.*

PEruenit ad nos, nulla vos monachicæ regulæ præcepta cũ stodire. Ideo compulsi sumus præsentis præcepti portitorem Horosium abbatem ad vos dirigere: vt omnia acta vestra subtiliter exquirens, quæque ei recta fuerint visa disponat, & nobis quæ ab eo ordinata fuerint renũcier. Proinde admonemus vt omnem ei obedientiam præbeatis. Et quicquid dispositum fuerit, velut antè a me dispositum cum debita reuerentia custodite.

B *Gregorius Symmacho defensori.*
De Horosio abbate in Gorgone insula ordinando.

Caput L. *Epist.50.*

FIlius meus Bonifacius diaconus dixit mihi quòd experiẽtia tua scripsisset monasterium quondam ab Albina religiosa fœmina constructum posse paratum existere, vt in eo debeant monachi ordinari. Et quidem laudaui sollicitudinẽ tuam, sed volo vt excepto eo loco qui iam in eãdem rem dimissus est, locus alter debeat prouideri, ita tamen vt pro incertitudine temporis locus super mare requiri debeat: qui aut loci dispositione munitus existat, aut certè non magno labore muniri valeat, vt illuc monachos transmittamus, quatenus insula ipsa quæ monasterium nuncupque non habuit, ex huius conuersationis via meliorati debeat. Ad quam rem implendã atque prouidendam Horosium abbatem præsentis præcepti portitorem direximus, cum quo tua experientia littora Corsicæ circumeat: & cuiuslibet personæ priuatæ locus talis inueniti dignus potuerit: dignum parati sumus precium dare, vt possimus aliquid firmè constituere. Cui præfato Horosio iniunximus: vt in Gorgonem insulam pergat: cum quo tua experiẽtia pariter ear, & mala omnia quæ illic cognouimus admissa: ita vindicate, vt per vltionem vestram præfata insula etiam in posterum maneat correcta. Huius insulæ monasteria sæpefatus abbas Horosius instituat, atque ita ad nos remeare festinet. Ita igitur experientia tua faciat: vt ex vtraque re, id est, vel prouiC dendo in Corsica monasterio, vel corrigendis monachis in Gorgonia, non nostræ sed voluntati omnipotentis dei parẽre festinet. Præterea volumus vt sacerdotes qui in Corsica commorantur, prohiberi debeant: ne cum mulieribus conuersentur, excepta duntaxat matre, sorore, vel vxore, quæ castè regẽda est. Tribus verò de quibus prædicto filio meo Bonifacio diacono tua experientia scripsit, quia vehementer egent, quicquid eis sufficere æstimas impende, quod nos in tuis postmodum rationibus reputabimus.

Gregorius Felici episcopo Sipontino.
Canosinam Ecclesiam commendat.

Caput LI. *Epist.51.*

PEruenit ad nos quòd Canosina Ecclesia ita sit sacerdotij officio destituta, vt nec pœnitentia ibidem decedentibus, nec baptisma præstari possit infantibus. Huius igitur tam piæ rei támque necessariæ mole permoti, iubemus dilectioni tuæ, vt huius præceptionis authoritate commonitus, memoratæ Ecclesiæ visitator accedas, & vel duos paræciales presbyteros debeas ordinare, quos tamen dignos ad tale officium venerationevitæ, & morum grauitate præuideris: & quibus in nullo obuient constituta canonicæ disciplinæ, vt sanctæ cum digna cautela prouideatur Ecclesiæ.

Gregorius Ioanni episcopo Surrentino.
Præcipit consecrationem monasterij sancti Stephani.

Caput LII. D

REligiosis desideriis facile est præbere consensum: vt fidelis deuotio celerem sortiatur effectum. Et quoniam Sauinus abbas monasterij sancti Stephani insulæ Cabris suggessit nobis se sanctæ Agathæ martyris reliquias iam olim apud se habere cõcessas, & in monasterio suo vult ipsa sanctuaria collocari, ideo ad prædictum monasterium te iubemus accedere, & si ibidem nullum corpus constat humatum, prædicta sanctuaria solenniter collocabis, vt deuotionis suæ potiatur effectu. *Epist.52.*

Gregorius Anthemio subdiacono. Scribit de oppressione Gaudiosi.

Caput LIII.

NOn solum frequentibus præceptionibus, sed etiam præsentem te sæpius me monuisse memini, vt illic vice nostra, non tantum pro vtilitatibus Ecclesiasticis, quãtum pro subleuandis pauperum necessitatibus fungereris, & eos magis à cuiuslibet oppressionibus vindicares. Præsentium ergo lator Gaudiosus insinuauit nobis ab auctoribus sanctæ Romanæ, cui deo auctore præsidemus, Ecclesiæ sibi violentiam irrogari, asserens quòd filios suos viri prædictæ Ecclesiæ velint vendicare. Oblatis etenim ab eo documentis, agnouimus Siricam vxorem præsentium portitoris ab Ecia quondam gloriosæ memoriæ, Morenæ cuidam fœminæ, titulo donationis fuisse largitam, & ab eadem Morena per epistolam manumissam, & ideo indecens esse credimus, vt progeniti ex libera muliere E filij ad seruitium retrahantur. Propterea experientiæ tuæ præsenti auctoritate præcipimus, vt his ipsis documentis sicut & nos dicimus: exuto à curis animo, diligenter intendat, quatenus si documenta nulla sunt ab Ecclesiæ parte quæ dõcumẽtis huius hominis debeant obuiare: ab eius se molestia sine aliqua retractatione suspendat. Durum enim est vt si alij pro mercede sua libertates tribuunt, ab Ecclesia quam tueri hæc oportuerat, aduocentur. Iterum ergo atque iterum experientiam tuam necessariò submonemus: vt illic si quæ inter pauperes & Romanam Ecclesiam sanctam quæstiones vertuntur, omni mentis integritate discutiat: sicque patrimoniales vtilitates peragat, vt à benignitate iustitiæ non recedat. *Epist.53.*

Gregorius Petro subdiacono. De stipendiis in dedicatione sanctæ Ecclesiæ Mariæ dandis.

Caput LIIII.

FEstiuitatibus sanctorum desiderabiliter insistentes, præsentis præceptionis nostræ paginam, ad experientiam tuã necesse duximus dirigendam: indicantes ei oratoriũ beatæ Mariæ quod nuper in cella fratrum ædificatum est, vbi Marinianus abbas præesse dinoscitur, Augusto mense dispositisse nos adiuuante domino summopere dedicare, quatenus cœpta nostra operante domino debeant consummari. Sed quia cellæ ipsius tenuitas exigit debere nos in ipsa diei festiuitate concurrere: propterea volumus vt ad celebrandam dedicationem dare debeas ad erogandum pauperibus, in auro solidos decem, vini amphoras triginta, annonæ modios ducentos, olei orcas duas, verueces duodecim, gallinas centum: quæ tuis possint rationibus postmodũ imputari. Statim ergo fieri hæc nulla moræ interiectione constitue, vt vota nostra deo auctore sortiantur effectum. *Epist.54.* F

Gregorius Seuero episcopo.
Visitationem Ariminensis Ecclesiæ iniungit.

Caput LV.

FRaternitatis tuæ docti sumus epistola, in persona Odeatini de electione episcopatus aliquos cõsensisse: quem quoniam nos non concedimus, in eius non debent immorati persona. Sed habitatoribus eiusdem ciuitatis edicito: vt si in eadem Ecclesia dignum ad hoc opus inuenerint: in ipsius cuncti electionem declinent. Alioquin præsentium tibi portitor personam de qua ei diximus, indicabit: in cuius debeat fieri electione decretum. Vos etenim in eiusdem visitatione Ecclesiæ estote solertes atque solliciti, vt & res eius illibatæ seruentur, & vtilitates vobis disponentibus more solito peragantur. *Epist.55.*

Gregorius Vrsicino duci, clerico ordini & plebi Ariminensis ciuitatis. De episcopo eligendo.

Caput LVI.

Dilectionis

Universidad de Deusto
Biblioteca

G
Epist.56. Dilectionis vestræ quàm sit in expectatione pontificis prona deuotio, directæ relationis textus insinuat. Sed quia ordinatorem vehementer in his oportet esse sollicitum: nostrę in hoc vtique cura deliberationis inuigilat. Ideóque charitatem vestram scriptis præsentibus admonemus, vt nullus se debeat pro Odeatini ad nos fatigare persona, sed si in eadem ciuitate qui ad hoc sit vtilis inuenitur, ita vt à nobis reprehendi non possit, vestra concurrat electio. Si vero ad hoc dignus inuentus non fuerit: nos in quo pariter debeatis præbere consensum, præsentium diximus portitori. Vos autem vnanimes orate fideliter vt quicunque fuerit ordinandus, & vobis vtilis possit existere, & dignum deo nostro sacerdotale exhibere seruitium.

Gregorius Anthemio subdiacono. Palatinam illustrem fœminam pro sustentatione commendat. Caput LVII.

Epist.57. Si in proximorum necessitatibus habita compassione benigna mente concurrimus, nostris proculdubio petitionibus clementem dominum repetimus. Palatina si quidem fœmina illustris, continua hostilitate insinuauit se plurimis necessitatibus subiacere. Propterea experientiæ tuæ præsenti authoritate præcipimus: vt pro sustentatione eius annuos triginta solidos dare non differas, qui tuis postmodum possint rationibus imputari. Ita ergo fac: vt tu & bene ministrando mercedis commodum percipias, & nostra ad effectum præcepta
H perducas.

Gregorius clero & ordini & plebi consistenti Perusiæ. De episcopo eligendo. Caput LVIII.

Epist.58. Miramur charissimi fratres in Christo: quare Ecclesiam dei tãto tempore absque rectore conspicitis: ac de vestro totiúsque plebis regimine minimè cogitatis. Notum est enim quòd grex si pastoris cura defuerit, per auia graditur, & ob hoc familiarius inimici laqueos insidiantes incurrat. Vnde necesse est de his qui Ecclesiæ militant, vnum habito timore domini perquirere, qui pastoris ministerium possit dignè suscipere: atque illic protegente domino sacramentorum diuinorum dispensator insistere: quatenus & pro filiis Ecclesiæ vestræ puræ quotidie mentis holocaustum offerat, & viam gregi quomodo ad supernam patriam gradiatur, ostendat.

Gregorius Gennadio & exarcho Africæ. De violentiis Theodori magistri militum. Caput LIX.

Epist.59. Dei præ oculis vos indesinenter habere timorem, ac sectari iustitiam submissa hostium colla testantur: sed vt gloriam vestram in eadem prosperitate gratia Christi custodiat, quæcunque perperam committi cognoscitis, celeri, sicut consueuistis, cohibitione compescite: vt armis iustitiæ præmuniti, hostiles impetus fidei virtute, quod est totius culmen virtutis, superetis. Matianus siquidem Turritanæ ciuitatis
I frater & coëpiscopus noster nobis lachrymabiliter indicauit: ciuitatis suæ pauperes omnino vexari, & commodalibus affligi dispendiis. Insuper & religiosos Ecclesiæ suæ homines grauem ab hominibus Theodori magistri militum sustinere molestiam: ac pati corporales iniurias, & ad hoc vsque prorumpitur, vt in carcerem, quod dici nephas est, retrudãtur. Se quidem etiam in causis ad Ecclesiam suam pertinentibus, à præfato glorioso viro grauiter impediri. Quæque sint, si tamen vera sint, reipublicæ disciplinæ contraria vos scitis. Et quia hæc omnia vestram excellentiam conuenit emendare, salutans eminentiã vestram postulo, vt ea vlterius fieri non sinatis: sed ex opere illi iubete diligere, vt ab Ecclesiæ se læsione remoueat, & nullus eorũ in angariis seu commodis vltrà quàm finit ratio prægraetur: aut si quæ causæ fuerint, non potentatus metu, sed legali ordine finiantur. Ita igitur quæso aspirante nobis domino hæc omnia interminationis nostræ præceptione corrigite, vt si nõ rectitudinis contemplatione, saltem formidine nostræ iussionis, à talibus se gloriosus Theodorus, vel homines eius, abstineant, quatenus quod ad laudem vestram proficiat & mercedem, in partibus vobis commissis possit florere cum libertate iustitia.

Gregorius Ianuario archiepiscopo Carol. Sardiniæ. Catellam illustrem fœminam commendat.

K
Caput LX.

Epist.60. Si ipse dominus noster viduarum se maritum, orphanorũque patrẽ scripturæ sacræ profitetur testimonio, nos quoque membra corporis eius, ad imitandum caput summo debemus mentis affectu intẽdere, & salua iustitia, orphanis & viduis præsto, si necesse sit, esse. Et quia insinuatũ est nobis Catellam religiosam fœminam, habentem filium suum hic in sancta Romana Ecclesia, cui deo authore præsidemus, militãtem, quorundam immissionibus vel inquietudinibus molestari: de ea re fraternitatem vestram scriptis præsentibus necesse duximus adhortandam: vt eidem prædictæ fœminę tuitionem ferre, salua iustitia, non declinet: sciens quod de huiusmodi rebus & dominum sibi debitorem faciat, & nostram circa se charitatẽ magis astringat. Causas enim prædictæ fœminæ, siue sint, siue fuerint, nostro volumus iudicio terminari: vt foralis illi inquietudo submoueri debeat, & tamen à iudicij iustitia nullatenus excusetur. Oro autem dominũ, qui viam vestram cursu ad se prospero dirigat, & ad regnum venturæ gloriæ propiciatus ipse perducat.

Gregorius Ianuario episcopo Caral. Sardiniæ. Pompeianam religiosam commendat. Caput LXI.

Epist.61. Licèt fraternitas vestra zelo iustitiæ se in diuersorum tuitionem congruenter impendat: proniorem tamen eam
L credimus prorsus existere in eorum solamina, quos ei nostra commendat epistola. Pompeiana igitur religiosa fœmina per hominem suum suggessit nobis, multa se quorundam hominum sustinere assiduè irrationabiliter grauamina: & ob hoc nobis supplicasse dignoscitur, vt nostris eam vobis commendaremus apicibus. Propterea salutans fraternitatem vestram, debito charitatis affectu prædictam vobis fœminam necessariò duximus commendandam: vt comitante iustitia, in nullo eam fraternitas tua contra æquitatem grauari permittat: nec aliqua inconsultè pati dispendia. Sed si quas eam habere causas contigerit, in electorum iudicio altercando ventiletur contentio: & quæcunque fuerint definita, ita tranquillè ad effectum vobis solatiantibus perducãtur, vt & vobis pro tali opere merces inhæreat, & nostris apicibus commendata gaudeat se inuenisse iustitiam.

Gregorius item Ianuario archiepiscopo Caralitano Sardiniæ. Catellam religiosam commendat. Caput LXII.

Epist.62. Pastoralis regiminis necessitate compellimur, vt orphanorum, viduarumque causis solertius quàm curis cæteris insistamus: & quia insinuatum nobis est Catellã religiosam fœminam, habẽtem filium hic in sancta Romana Ecclesia, cui deo authore præsidemus, militantem quorundam immissionibus vel inquietudinibus molestari, de ea re fraternitatem ve- M
strã scriptis præsentibus necesse duximus adhortandam, vt eidem prædictæ fœminæ tuitionem ferre salua iustitia non declinet, sciens quòd de huiusmodi rebus & sibi dominum faciat debitorem, & nostram circa se charitatem astringat. Causas enim prædictæ fœminæ, siue sint siue fuerint, nostro volumus iudicio terminari: vt foralis illi inquietudo submoueri debeat, & tamen à iudicij iustitia nullatenus excusetur. Oro autem dominum qui viam vestram cursu ad se prospero dirigat: & ad regnum venturæ gloriæ propitiatus ipse perducat.

Gregorius Anthemio subdiacono. Scribit domum Petronij iniustè titulatam. Caput LXIII.

Epist.63. Sicut res ad ius Ecclesiæ pertinentes amittere non debemus, ita alienas appetere inciuile esse nihilominus iudicamus. Et quoniam edocti sumus domus Petronij notarij sanctæ Romanæ Ecclesiæ, cui deo authore præsidemus, à Constantino tunc defensore irrationabiliter titulatam, experientiæ tuæ præsentis præcepti pagina demandamus, vt omni excusatione vel dilatione omissa, depositio titulo eandem domũ præsentium latrici Theodoræ relictæ antedicti Petronij sine mora restituas: ne, quod absit, viduis inde præiudicium oriatur, vnde consolationis debent inuenire solatium.

Gregorius Felici episcopo Messanensi. Scribit vt consuetudines antiquas obseruet. Caput LXIIII.

Consuetudines

A
Epist.64. Consuetudines quæ Ecclesiis grauamen noscuntur inducere, nostra nos decet consideratione remittere: ne illuc aliqua cogantur in ferre, vnde sibi inferenda debeant potius expectare. Clerico rum quidem aliorum cõsuetudinem te oportet illibatam seruare, eisque annis singulis quæ sunt consueta, transmittere. Nobis autem de cætero ne quid transmittere debeas, inhibemus. Et quoniam non delectamur xeniis, palmacianas quas tua direxit fraternitas, cum gratiarum actione suscepimus: sed eas, ne quod exinde potuisses sentire dispẽdium, digno fecimus precio venundari, & id fraternitati tuæ transmisimus sigillatim. Sed quia charitatem tuam ad nos venire velle cognouimus, scriptis præsentibus admonemus, vt ad veniendum non debeas laborem assumere, sed ora pro nobis, vt quãto nos itineris interualla dissociant, tanto animis nostris adinuicem Christo adiuuante simus in charitate coniuncti: quatenus nos alterna obsecratione iuuantes, susceptum officium venturo integrum iudici resignemus.

Gregorius Anthemio subdiacono. Pastorem quendam infirmum oculis, commendat. Caput LXV.

Epist.65. Si proximorum necessitatibus habita compassione benigna mẽte concurrimus, nostris proculdubio petitionibus dominum clementem reperimus. Pastorem siquidem qui nimia visus imbecillitate laborat, habentem coniugem, duósq; mancipia: qui & cum Ionatha quondam glorioso fuerat, plu-
B rimis cognouimus necessitatibus subiacere. Propterea experientiam tuam per præsentis præcepti paginam admonemus, vt pro sustentatione eius annuos tritici modios xxiij. necnon & fabæ modios xj. dare non differas, quæ postmodum possint tuis rationibus imputari. Ita ergo fac vt tu bene ministrãs mercedis commodum percipias, & nostra ad effectum præcepta perducas.

Mense Augusto.

Gregorius Anthemio subdiacono. Castigationem iniungit illorũ qui sacra vasa & ministeria Ecclesiastica Iudæis vendiderunt. Caput LXVI.

Epist.66. Fuscus Archiater ardore fidei prouocatus preces effudit, dicens Opilionem diaconum, sed & seruum dei Crescentium, clericos Benefanæ Ecclesiæ, oblitos timorem futuri iudicij, ministeria præfatæ Ecclesiæ Hebræo cuidam quod dici nephas est, vendidisse, id est, in argento calices duos, coronas cum delphinis duas, & de aliis coronis lilios, pallia maiora sex. Et ideo mox vt præsentem iussionem experientia tua susceperit, memoratos Ecclesiasticos ad se faciat indifferenter occurrere: & requisita veritate, si ita esse sicut suggestum est constiterit, memoratum Hebræum, qui oblitus vigorem legum, præsumpsit sacra ciuiliter comparare, per iudicem prouinciæ faciat conueniri: & sine aliqua mora antefacta ministeria restituere compellatur, vt ex eis sæpefatæ Ecclesiæ nihil possit im-
C minui. Ipsum autem diaconum vel clericos qui nephas commiserunt, in pœnitentia relegare non differas, vt tale tantúmque delictum suis lachrymis possint diluere.

Gregorius Petro subdiacono Siciliæ. Præcipit vt exteriorem curam monasterij Fausto commendet. Caput LXVII.

Epist.67. Sicut studij nostri esse condecet, à litigiis foralibus monachos submouere: vt diuinis ministeriis piè ac solerter inuigilent: ita necesse est nostra prouisione, quemadmodum negotia eorum disponi debeãt ordinare, ne districta mens per varias causarum curas defluat, & ad celebrandum opus cõsuetum eneruata torpescat. Præsentium itaque lator abbas Ioannes plurima se monasterij sui asserit habere negocia. Pro qua re experientiam tuam per præsentis præcepti paginam admonemus, quatenus cum Fausto qui Romani viri magnifici ex prætore cancellarius fuerat, loqui debeat. Cuius si pronam ad hanc rem compereris voluntatem, ei monasterij ipsius generaliter debeas constituto salario commendare negocia. Expedit enim paruo incõmodo à strepitu causarũ seruos dei quietos existere: vt & vtilitates cellæ per negligentiã non pereant, & seruorum dei mentes ad opus dominicũ liberiores existãt.

Gregorius vniuersis episcopis per Siciliam. Vt se caueant de his qui fallaciter angarias accipiunt. Caput LXVIII.

D
Epist.68. Fraternitatis vestræ diu iam probata deuotio tanto nos compellit pro vobis cautè prouidere, quanto nos asserit audito vestræ Ecclesiæ damno studiosè concurrere. Cognouimus quosdam in Sicilia insula simulantes se sedis apostolicæ defensores de frumento vos in angariis aliisque rebus affligere: necessarióque duximus eorum fallaciæ scriptis præsentibus obuiare. Ideóque fraternitatem vestram charitate debita salutantes, magnopere commonemus: vt nullo modo talibus deinceps apud vos locus surrependi remaneat, sed quisquis ille est, si reuera sedis nostræ fuerit notarius vel defensor, nisi nostra ad vos specialiter, vel rectoris nostri patrimonij scripta detulerit, nullis per nomen Ecclesiæ nostræ potiatur angariis: nec aliqua vobis ab eo grauamina imponi permittatis, sed suis vtilitatibus iter suum propriis, vt nouit, disponat expẽdis. Nec quéquam ab eo in locis istis patiamini molestari. Hæc etenim quæ nostris apicibus pro vestra vestrorúmque quiete nos inhibuisse cognoscimur, sic constantius conseruate, vt hoc exuti grauamine, diuinis obsequiis deuoti ac paratiores inueniri valeatis.

Gregorius Petro subdiacono. Tuitionem Ciriaci, & Ioannam commendat. Caput LXIX.

Epist.69. Egentibus nostræ commendationis auxilio, oportet nos, inquantum ratio patitur, benigna mente præbere subsidium. Proinde expetientiæ tuæ Ciriacũ & Ioannam coniugem eius, præsentium portitores, nostra præceptione duxi- E
mus commendandos, quatinus à nullo eos contra iustitiam opprimi vel grauari permittas. Sed vbi necesse fuerit, tuis, annuẽte iustitia, solatiis perfruantur: vt salua æquitate, nostram sibi in omnibus commendationem te concurrente prodesse lætentur. Quia verò præfata fœmina, pro eo quòd post acceptas spõsalitias arras, ex Iudæa ad Christianam religionem cõuersa est, dicitur sustinere molestiam: & eandem causam iam dictam assertam & finitam, experientia tua diligenter exquirat: & si causam iudicatam cognouerit, nullam exinde querelam aduersus suprascriptam fœminam vlterius quolibet modo reserpere permittat. Sed quæ iudicata sunt, modis omnibus conseruentur, ne ob id quòd meliorem pattem elegisse dinoscitur, malorum hominum controuersiis quatiatur.

Gregorius, Petro subdiacono. Ne episcopi ante hyemem ad se veniant. Et de comparatione frumenti. Caput LXX.

Epist.70. Quia fratres & coëpiscopos nostros in Sicilia insula cõmorantes, ad beati Petri Apostoli natalitium diem conuenisse voluimus, scriptis præcedentibus agnouisti. Sed quia ea causa quæ cum viro magnifico Iustiniano exprætore dicitur: eorum iter præpediuit: & quia iam tempus veniẽdi & redeundi non sinit, eos nolumus ante hyemem fatigari. Gregorium verò Agrigentinum, & Leonem Cathenensem, & Victorem Panormitanum per omnia volumus ad
F te ante hyemem proficisci. Quinquaginta verò auri libris quas habes, ex eis noua frumenta ab extraneis compara: & in Sicilia in locis in quibus non pereant, repone, vt mense Februario illuc naues quantas possumus, dirigamus: & eadem ad nos frumenta deferantur. Sed si nos transmittere cessamus, ipse naues prouide, & ad nos auxiliante domino Februario mense transmitte hæc eadem frumenta, exceptis duntaxat frumentis, quæ nunc mense Septembrio vel Octobrio, iuxta consuetudinem transmitti præstolamur. Ita ergo experientia tua faciat, vt sine alicuius vexatione Coloni Ecclesiastici, frumenta congregentur: quia tantum hic parua natiuitas fuit, vt nisi auxiliante deo frumenta de Sicilia congregentur, fames vehementer immineat. Naues vero quæ commendatæ Ecclesiæ sanctæ semper fuerunt, in omnibus tuere, ad quod tibi etiam directæ gloriosi viri Leonis exconsulis epistolæ concurrunt. Multi vero huc veniunt, qui terras aliquas vel insulas in iure Ecclesiæ nostræ, in emphyteusim sibi postulant dari: & aliquibus quidem negamus, aliquibus verò iam concessimus. Sed tua experientia sanctæ Ecclesiæ vtilitatem conspiciat, memor quòd ante sacratissimum beati Petri Apostoli corpus, poteſtatem patrimonij eius acceperit. Et licet hinc scripta decurrant, quod vtilitatem patrimonij impedit, fieri nullo modo permittat: quia nec nos sine ratione aliquid dedisse reminiscimur, vel dare disponimus.

Gregorius

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gregorius Petro subdiacono. De possessionibus Tauromitanæ Ecclesiæ iniustè occupatis. Caput LXXI.

Epist.71. QVanto Apostolicæ sedi ab Ecclesiis reuerentia cæteris exhibetur, tanto eam in eorum decet esse tuitione sollicitam. Et quia domus vel fines vel possessiones Tauromenitanæ iuri Ecclesiæ pertinentes, ab actionariis dicuntur nostræ Ecclesiæ contra rationis ordinem occupatæ: experientiæ tuæ huius præcepti paginam deputamus, quatinus cognita veritate, si ita est, cuncta quæ occupata didiceris, in antefatę Ecclesię pristina iura restituas. Quia vero peruenit ad nos viuente adhuc Victorino episcopo, eiusdem Ecclesiæ perisse pecunias, ad earum requisitionem te Secundino fratri & coëpiscopo nostro volumus præbere solatia: & vtilitatibus eiusdem Ecclesiæ in quo necessarium fuerit, salua æquitate concurrere. Ita etenim cuncta quæ in huius præcepti pagina continentur, effectui mãcipare festina, vt de æquitate seruata præfati episcopi relationibus ipse laueris.

Gregorius Gennadio patricio & exarcho Africæ. De concilio contra hæreticos faciendo.

Caput LXXII.

Epist.72. SIcut excellentiam vestram hostilibus bellis in hac vita dominus victoriarum fecit luce fulgere: ita oportet eam inimicis Ecclesiæ eius omni viuacitate mẽtis & corporis obuiare, quatinus eius ex vtroque triumpho magis ac magis enitescat opinio, cùm & forensibus bellis aduersariis catholicæ Ecclesiæ pro christiano populo vehementer obsistitis, & Ecclesiastica prælia sicut bellatores domini fortiter dimicatis. Notum est enim hæreticæ religionis viros si eis, quod absit, suppetit nocendi licentia, contra catholicam fidem vehementer insurgere, quatinus hæreseos suæ venena ad tabefacienda, si valuerint, christiani corporis membra transfundant. Cognouimus enim eos contra Ecclesiam catholicam domino eis aduersante, colla subtrigere, & fidem velle Christiani nominis inclinare. Sed eminentia vestra conatus eorum comprimat, & superbas eorum ceruices iugo rectitudinis premat. Concilium vero catholicorum episcoporum, admoneri præcipite, vt primatem non ex ordine loci, postpositis vitæ meritis faciat: quoniam apud deum non gradus elegãtior, sed vitæ melioris actio comprobatur. Ipse vero primas nõ passim, sicut moris est, per villas: sed in vna iuxta eorum electionem ciuitate residеat, quatinus adeptæ dignitatis meliori ingenio resistendi Donatistis possibilitas disponatur. Ex concilio vero Numidiæ, si qui desideruerint ad apostolicam sedem venire, permittite: & si quilibet eorum viæ contradicere voluerit, obuiate. Magno profecto excellentiæ vestrę apud creatorem gloria proficit: si per eã dispersarum Ecclesiarũ potuerit societas restaurari. Cùm enim largita munera ad nominis sui gloriam conspicit reuocari, tanto largiora tribuit, quanto per ea religionis suæ dignitatem viderit ampliari. Persoluentes præterea paternæ charitatis affectum, dominum petimus, quo brachium vestrum ad comprimendos hostes forte efficiat, & mentem vestram zelo fidei velut mucronem gladij vibrantis exacuat.

Gregorius Gennadio patricio & exarcho per Africam. Gratiarum actiones facit pro beneficiis sancto Petro collatis.

Caput LXXIII.

Epist.73. Ca.23.q.4 Si non. SI non ex fidei merito, & Christianæ religionis gratia, tanta excellentiæ vestræ bellicorum actuum prosperitas eueniret, non summopere miranda fuerat, cùm sciamus etiam hæc antiquis bellorum ducibus fuisse concessa. Sed cùm futuras deo largiente victorias non carnali prouidentia, sed magis orationibus præuenitis, sit vt hoc in stuporẽ veniat, quòd gloria vestra non terreno consilio, sed deo desuper largiente descendat. Vbi enim meritorum vestrorum loquax non discurrit opinio? Quæ bella vos frequenter appetere, non desiderio fundendi sanguinis, sed tantum dilatandæ causa reipublicæ: in qua deum coli conspicimus, loquitur, quatinus Christi nomen per subditas gentes, fidei prædicatione circunquaque discurrat. Sicut enim exteriora nos virtutum opera eminentes in hac vita constituunt, ita & interna morum ornamenta ex corde mundo procedentia, in futurorum gaudiorum participatione glorificant. Plurima enim pro pascendis ouibus beati Petri Apostolorum principis vtilitatibus excellentiam vestram præstitisse didicimus: ita vt non parua loca patrimonij eius propriis nudata cultoribus, largitis Datitiorum† habitatoribus restauraſſer. Quæcunque igitur hic illic Christiana mente conferris, horum retributionem per spem futuri iudicij sustinetis. Quamobrem præsentium quoque latorem Hilarium nomine, eminentiæ iudicauimus commendandum vestræ, vt in his quę sibi necessaria, iustitia tamen præeunte, suggesserit: solitum ei impẽdatis affectum. Persoluentes autem paternæ charitatis alloquium, petimus dominum saluatorémque nostrum, qui eminentiam vestram pro solatio reipublicæ sanctæ misericorditer protegat, & ad dilatandum per finitimas gentes nomen eius, magis magisque brachij sui firmitate confortet.

Gregorius Gaudioso maternæ Africæ. Congratulatur pro benevolentia eius.

Caput LXXIIII.

Epist.74. SIcut lucernæ lumen per collimitantia quæque quo lucet loca diffunditur, ita cuiuslibet personæ bonorum actuum probitas, non solum quo degit, sed per diuersas prouincias fama loquente cognoscitur: vt quoniam præsentię nulla potest esse notitia, hoc discursus opinionis efficiat, quod rei veritas per præsentiam poterat exhibere. Didicimus enim diuersos iudices qui ad administrandam Aphricanam prouinciam diriguntur, summa gloriam vestram familiaritare diligere. Quod non procederet, nisi apud eosdem iudices mentis eius synceritas appareret, vt adeptam administrationem cõsilij vestri participatione disponerent. Ex quo maximas deo gratias referimus, cùm tales habere proprios prouincias habitatores cognoscimus, qui ingenita nobilitate polleant, & potẽtibus viris adhæreant, prouincialibúsque suis ad remedium, adepta temporum opportunitate, consistant. Persoluentes itaque paternæ charitatis affectum, præsentium latorem quem illuc ad ordinandas res pauperum direximus, vestræ gloriæ commendamus: quatenus ei quæ necessaria fuerint, salua iustitia tribuatis. Oro autem dominum, qui vitam vestram in omni bono custodiat, actúsque vestros misericordiæ suæ dono disponat.

Gregorius vniuersis episcopis Numidiæ. Vt nullum ex Donatistis ordinent.

Caput LXXV.

Epist.75. SI quando charissimi in Christo fratres, inter virentes segetes, zizaniorum quædam se infert importuna commixtio, hanc radicitus necesse est cultoris manus adimat, ne futurus fœcundę segetis fructus possit intercipi. Et nos ergo qui, licet indigni, dominici agri culturam suscepimus, ab omni zizaniorum scandalo ingenuam reddere segetem festinamus, quatenus ager domini reditu abundãtiori fructificet. Petistis etenim per Hilarium chartularium nostrum à beatæ memoriæ prædecessore nostro, vt omnes vobis retro temporũ consuetudines seruarẽtur, quas à beati Petri Apostolorũ principis, ordinationũ initiis hactenus vetustas lõga seruauit. Et nos quidem iuxta seriem relationis nostræ, cõsuetudinem, quæ tamen cõtra fidem catholicã nihil vsurpare dinoscitur, inuiolatã permanere concedimus, siue de primatibus constituẽdis, cæteríque capitulis, exceptis his qui ex Donatistis ad episcopatũ peruenirũt, quos prouehi ad primatus dignitatẽ, etiã cùm ordo eos ad locum eundem deferat, modis omnibus prohibemus. Sufficiat autem illis commissæ sibi plebis tãtummodo curã gerere: non autem etiã illos antistites, quos catholica fides in Ecclesiæ sinu & edocuit & genuit, ad obtinẽdi culmẽ primatus anteire. Vos ergo fratres charissimi, admonitiones nostras zelo charitatis dominicæ præuenite, sciẽtes quòd districtus iudex ad examinãdũ deducturus est cũcta quæ gerimus, & vnũquẽque nostrũ non ex prærogatiua sublimioris gradus, sed ex operũ meritis approbabit. Quæso ergo, vosmetipsos inuicẽ alterna pace diligite in Christo, & hæreticis vel inimicis Ecclesiæ vno cordis intuitu obuiate. De proximorũ animabus estote solliciti, ad fidẽ quos valetis prædicatione charitatis prętẽso terrore futuri iudicij suadete quoniam pastores cõstituti estis, & dominus gregum ab iis quibus commisit pastoribus fructũ multiplicãri gregis expectat. Qui si proprij gregis augmentũ adhibito studio diligentiori prospexerit, multiplicibus profectò vos cœlestis regni muneribus decorabit. Persoluens prætẽrea fraternæ dilectionis

dilectionis alloquium, oro dominum, qui nos animarum pastores quos elegit, ante se dignos efficiat: sed hic actus nostros quos in futura vita dignè suscipiat, ipse disponat.

Gregorius Leoni episcopo in Corsica. Visitationem iniungit Sagonensis Ecclesiæ.

Caput LXXVI.

Epist.76. PAstoralis nos cura constringit, Ecclesiæ sacerdotis moderamine destitutæ, sollicita considerationе concurrere. Et quoniam Ecclesiam Sagonensem ante annos plurimos, obeunte eius pontifice, omnino destitutam agnouimus, fraternitati tuæ visitationis eius operam duximus iniũgendam, quatenus tuis dispositionibus eius posit vtilitas profligari. In qua etiam Ecclesia vel eius paroeciis diaconos atque presbyteros tibi concedimus ordinandi licentiam. De quibus tamen tui sit studij diligentius perscrutari, vt eorum personæ à sacris nullo modo canonibus respuantur. Sed quos fraternitas tua tanto dignos ministerio perspexerit, eorúmq; mores & actus huic ordinationi concordare cognouerit, eos auctoritatis nostræ permissione, ad prædictum promoueat licenter officium. Cunctis igitur rebus superscriptæ Ecclesiæ vt proprium te volumus vti pontificem, vsque ad secundam nostram epistolam. Ita ergo in omnibus his diligens esto ac sollicitus, vt tua dispositione vtilitates Ecclesiasticæ salubriter modis omnibus deo valeant auctore disponi.

Gregorius Martino episcopo in Corsica. Præcipit de Tamitana Ecclesia transire in Aleritensem.

Caput LXXVII.

Epist.77. IVsta poscentibus, autem nos oportet beniuolam commodare, quatenus & petentes remedia sperata reperiant, & Ecclesiæ non desit sollicitudo pastoris. Et quoniã Ecclesia Tamitana, in qua dudum fuerat honore sacerdotali tua fraternitas decorata, ita est delictis facientibus, hostili feritate occupata atque diruta: vt illuc vlterius spes remeandi nulla remanserit. In Ecclesia Salonensi, quæ iam diu pontificis auxilio destituta est, cardinalem te secundum petitionis tuæ modum, hac auctoritate constituimus sine dubio sacerdotem. Ita ergo studio vigilanti cum dei amore secundum canonum præcepta, cuncta dispone vel ordina, vt & fraternitas tua suis desideriis se gaudeat esse potitam, & Ecclesia dei alterno gaudio repleatur cardinalem te susceпisse pontificem.

Gregorius clero, & ordini, & plebi Vianensis Ecclesiæ. De episcopo eis ordinando.

Caput LXXVIII.

Epist.78. QVotiens res aliqua pluribus agenda committitur, dum quisquis dissentit ab altero, dispẽdiis potius quàm vtilitatibus aditus reseratur. Quod nos prouidẽtes, ne hoc vestræ contingere possit Ecclesiæ, eius curam vtilitatésque Honorato presbytero ad præsens committendas eligimus, quatenus res vtilitatésque Ecclesię per eum procurari valeant, & modis omnibus custodiri. Ideóque dilectionem vestram scriptis præsentibus adhortamur, quatenus vt vobis possit ordinari sacerdos, inuicem vestræ voluntatis omnino in vnius digna electione concordet assensus: nec amplius dei Ecclesiam officio patiamini vacare pontificis. Quousque verò Ecclesiæ ipsi sacerdos fuerit ordinatus, omnẽ suprадicto presbytero, sicut diximus, sollicitudinis eius curã commisimus. Ita ergo se vestra dilectio in his omnibus exhibere festinet, vt amorem vos Ecclesiæ habere, pronæ deuotio mentis ostendat.

Gregorius clero, & nobilibus Corsicæ à partibus. De Martino episcopo eis de alia Ecclesia ordinando.

Caput LXXIX.

Epist.79. ET si vos multo iam tempore sine pontifice esse dei Ecclesiam non doletis: nos tamen de eius regimine cogitate & susceпti cura compellit officij, & vestra quàm plurimum charitas dilectionis astringit: scientes quòd in eius gubernationibus animarum vestrarum simul consistit vtilitas. Nam si gregi pastoris cura defuerit, facilè laqueos insidiatoris incurrit. Ea de re quoniam Ecclesia Salonẽsis sacerdotis diu est auxilio destituta, necessarium duximus Martinum fratrem & coëpiscopum nostrum ibidem cardinalem cõstituere sacerdotem: Leoni verò fratri & coëpiscopo nostro operam visitationis iniungere. Cui etiam in ea, paroeciísque eius presbyteros atque diaconos concessimus ordinandi licentiam, eúmque rebus eius quousque illic fuerit, vt proprium pontificem vti permisimus. Ideóque scriptis præsentibus admonemus, vti præfatum visitatorem charitas vestra cum omni deuotione suscipiat: eique obedientiam in his quæ rationi conueniunt, sicut Ecclesiæ decet filios, exhibeте: quatenus omnia quæ ad vtilitatem suprascriptæ pertinere cognoscuntur Ecclesiæ, vestra valeat suffultus deuotione implere.

Gregorius Lauentio episcopo Mediolanensi. De quibusdam possessionibus iniustè detentis.

Caput LXXX.

Epist.80. SCripta fraternitatis vestræ suscipiens, gratias omnipotenti deo retuli, qui desiderabili me sospitatis eius nuncio releuauit. Quòd autem perhibeтis ab exactione patrimonij Siciliæ prouinciæ vestræ, sanctæ, cui deo præsideтis auctore, Ecclesiæ certam redhiberi pecuniæ quantitatem: pro eo quòd ab auctoribus sanctæ Romanæ Ecclesiæ illo tempore patrimonij Ecclesiæ vestræ celebratur exactio: necessarium fuerat iuxta tenorem scriptorum à vobis directorum, acceptarum illatarúmque pecuniarum summam inspicere, & totius rationicinij meritum subtiliter indagare, quibus perspectis nihil à sancta Romana Ecclesia Ecclesiæ vestræ allegatum est redhiberi. Sed quia dum Constantius diaconus vester ad ea quæ obiecta à nostris fuerant, aliud allegauit: examen negocij venit in dubium, quod subtilius poterat ventilari, si qua persona existeret, cum qua definiri aliquid stabiliter potuisset. Proinde necesse est, sanctitas vestra hac de re personam instituat cum qua Romana Ecclesia aliquid debeat solidè definire: vt siue nihil debet, ex iudicio pateat: seu aliquid debet, restituat: & personam quam instituistis, cum securitate solenniter remittat.

Gregorius Ianuario archiepiscopo Carallis Sardiniæ. De superbia Liberati diaconi comprimenda.

Caput LXXXI.

Epist.81. SCriptis tuis cor nostrum lætificasse dignosceris, quòd te mandatorum nostrorum memorem fuisse testatus es. Et quia memoriter retinemus ea quę nos fraternitati tuæ mãdasse commemoras, quemadmodum disponendum sit vbi voluntatis nostræ expectatur auctoritas, scriptis præsentibus breuiter respondemus. Liberatus igitur de quo nobis tua fraternitas indicauit: quia diaconij fungi perhibetur officio, si à decessore tuo non factus est cardinalis, ordinatis à te diaconis nulla deber ratione præponi, ne eos quos consecrando prosse cognoscеris, reprobare supponẽdo quodammodo videaris. Prædictum itaque Liberatum quem reprimendus ambitionis inflat spiritus, omni instantia à sui præuitate compesce, & vltimũ inter diaconos stare constitue, ne dum se illicitè præferri contendit, immeritus loco in quo nũc situs est, iudicetur. Cuius tamen si obedięтia fueris inuitatus: & eum post hæc cardinalem facere volueris, nisi põtificis sui cessionem solenni more meruerit, abstinendum ab omni eius incardinatione memineris, quoniam æquitati conuenire non ambigis, vt aliis seruare non differas, quod ipse quoque tibi seruari desideras.

Gregorius Hilario Monacho Africæ. De Argentio episcopo & Donatistis.

Caput LXXXII.

Epist.82. FEliciſsimus atque Vincentius diaconi Ecclesiæ Lamigensis, oblata petitione quæ tenetur in subditis, suggesserunt ab Argentio eiusdem ciuitatis episcopo, grauem se iniustitiam pertulisse, & accepto præmio, Donatistis in Ecclesiis fuisse præpositos, eúmque inter alia non leue aliud facinus, quod dici nephas est, commisisse commemorant. Propterea experiẽtiæ tuæ præsenti pagina præcepti duximus iniungendum, quatenus præfatum episcopum idoneæ satisfactioni committere non omittas, tuáque instantia in locis illis fiat ex more concilium: & omnia secundum oblatæ petitionis textum canonicè coram positis partibus subtili indagatione perquirãtur. Et quęcunque eorum iudicio fuerint terminata: te exequente modis omnibus compleantur. Ita ergo cum omni te vivacitate huic causæ volumus præbere instãtiam, vt ad examinanda quæ iussimus, nulla possit subnecti dilatio, sciturus non in leuem te offensam incurrere, si nostra quacunque excusatione lentata fuerit præceptio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G

LIBER SECVNDVS.

In nomine domini. Mense Septembrio. Indictione decima.

IMporibus papæ Gregorij, consulatu Mauricij Augusti anno septimo, depositus est Laurentius, qui primus fuerat in ordine diaconij sedis apostolicæ, propter superbiam, & mala sua: quę tacenda duximus, & factus est archidiaconus Honoratus corã omnibus presbyteris & diaconis, notariisque subdiaconis: vel cuncto clero in basilica aurea.

Charta quæ relicta est de litania maiore, in basilica sanctæ Mariæ.

SOlennitas annuæ deuotionis nos filij dilectissimi admonet, vt litaniam quæ maior ab omnibus appellatur, sollicitis ac deuotis debeamus, auxiliante domino, mentibus celebrare: per quam à nostris excessibus, cius misericordiæ supplicantes, purgari aliquatenus mereamur. Considerare etenim nos conuenit dilectissimi, quàm variis, continuisque calamitatibus pro nostris culpis atq; offensionibus affligamur, & qualiter cœlestis pietatis nobis subinde medicina subueniat. Sexta igitur feria veniente à titulo beati Laurẽtij martyris, qui appellatur Lucinæ, egrediẽtes ad beatum Petrum Apostolorum principem, domino supplicantes cum hymnis & canticis spiritalibus properemus, vt ibidem sacra mysteria celebrantes, tam de antriquioribus quàm de præsentibus beneficiis pietati eius, inquantum possumus, referre gratias mereamur.

Gregorius Petro notario. De monachis in monasterio sancti Michaelis.

Caput I.

Epist.1. MOnasterium sancti Archãgeli, quod Tropeis est cõstitutum, indicante præsentium portitore, victus habere necessitatẽ didicimus. Ideóque experientia tua diligenter inuigilet: & si eiusdem loci monachos bene se tractare noueris, in quibus eos necessitatem habere manifesta veritate patuerit, eis subuenire hac auctoritate suffultus, modis omnibus festinabis, scitutus tuis rationibus quicquid nostra præceptione præceptione prębueris imputandum. Sed & terrulam Ecclesiæ nostræ vicinam quam solidum vnum & tremisses duos pensitare asserunt, si ita est, sibi libellario nomine ad summam tremisis vnius habere concede. Studij ergo tui sit hæc omnia ita complere: si, sicut diximus, eius loci monachi in dei seruitio, sicut decet, solerter perstiterint.

Gregorius Præiectitio episcopo Narniensi. De mortalitate, & conuersione Longobardorum.

I

Caput II.

Epist.2. PEruenit ad nos, peccatis imminentibus, in ciuitate vestra Narniensi mortalitatem omnino grassari: quæ res nos nimis addixit. Quamobrem salutantes fraternitatem tuam, instantissimè suademus: vt à Longobardorum siue Romanorum, qui in eodem loco degunt admonitione siue exhortatione nulla ratione cessẽtis, & maximè à gentilium & hæreticorum, vt ad veram, rectámque fidem catholicam conuertantur. Sic enim aut diuina misericordia pro sua eis forsitan conuersione, & in hac vita subueniet: aut si eos migrare contigerit, à suis, quod & magis optandũ est, transient facinoribus absoluti.

Gregorius clero, nobilibus, ordini & plebi consistentibus Neapoli. De episcopo eligendo.

Caput III.

Epist.3. QVanuis spiritalium syncera deuotio filiorum pro matre Ecclesia, nullius adhortationis indigeat: ne tamen se neglectam existimet, epistolari debet alloquio prouocari. Propter quod dilectionem vestram commonitione paternæ charitatis aggredior: vt profusis lachrymis redemptori nostro vnanimiter gratias referatis, qui sub tam peruerso doctore vos per auia gradientes, ad iter rectum perduxit: & tam indigni pastoris crimina publicauit. Demetrius siquidem qui nec ante episcopus dici meruerat, tantis ac talibus negociis inuentus est inuolutus, vt si secundum suorum qualitatem facinorum iudicium sine misericordia recepisset, diuinis K mundanisque legibus durissima proculdubio fuerit morte plectendus. Sed quia pœnitẽtiæ reseruatus, sacerdotij honore priuatus est, Ecclesiam dei sine ductore diu vacare non patimur: quia & canonicis regulis est constitutum, vt defuncto vel sublato pastore, diu sacerdotio priuari Ecclesia non debeat. Ideóque charitatem vestram scriptis præsentibus admonemus, vt ad eligendum pontificem nec mora, nec discordia, quæ cõsueuit scãdala generare, prouenias. Sed talem vobis cum omni sollicitudine personam exquirite, in qua & omniũ adunata possit gaudere concordia, & sacris nullo modo canonibus resputur, quatenus officium quod nephandissimus hominum malè gerendo polluerat, quisquis ille per dei gratiam fuerit ordinatus, ipso quoque suffragante, digna valeat administratione complete.

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano. Præcipit vice sua esse super omnes Ecclesias Siciliæ.

Caput IIII.

Epist.4. MAndata cœlestia efficacius gerimus, si nostra cum fratribus onera partiamur. Proinde super cunctas Siciliæ Ecclesias reuerẽdissimum te virum Maximianum fratrem & coẽpiscopum nostrum vices sedis apostolicæ ministrare decernimus: vt quisquis illic religionis habitu censetur, fraternitati tuæ ex nostra auctoritate subiaceat, quatenus eis non sit necessarium post hæc pro paruulis ad nos causis tanta L maris spatia transmeando peruenire: sed si qua fortasse difficilia existunt, quæ fraternitatis tuæ iudicio nequaquam dirimi possint, hæc solummodo nostrum iudicium flagitent, vt subleuati de minimis, in causis maiotibus efficacius occupemur. Quas videlicet vices non loco, sed personæ tribuimus: quia ex transacta in te vita didicimus, quid etiam de subsequenti tua conuersatione præsumamus.

Mense Decembri. Indictione decima.

Gregorius Candido episcopo de Vrbe veteri. De Calumnioso ægroto.

Caput V.

Epist.5. Ca.7.7.1. Cum percussio.

CVm percusio corporalis vtrum pro purgatione, an pro vindicta contingat, dei in hoc iudicium ignoratur: non debet à nobis addi flagellatis afflictio, ne nos culpæ, quod absit, offensa respiciat. Et quia præsentium lator Calumniosus pro hac percusione quam sustinet, consueta sibi commoda ab Ecclesia vestra asserit negari: idcirco fraternitatem tuam præsentibus hortamur epistolis, quatenus nihil eum ad percipienda quæ consueta sunt, hæc ægritudo debeat impedire: quia diuersis in Ecclesia militantibus, varia sicut nosti, sæpe contingit infirmitas. Et si hoc fuerint exemplo deterriti, nullus de cætero qui Ecclesiæ militet, poterit inueniri. Sed secundum loci eius ordinem quæque ei si sanus esset poterant ministrari, M de ipsa exiguitate quæ Ecclesiæ potest accedere, fraternitas tua diuini contemplatione iudicij ægrotanti prębere non desinat, quatenus in huius rei administratione ad eleemosynam potius videaris quæ sunt consueta exoluendo conuertere.

Gregorius ordini & plebi consistenti Neapoli. De eligendo Paulo episcopo.

Caput VI.

Epist.6. QVale de Paulo fratre & coẽpiscopo nostro habeat charitas vestra iudicium, directa à vobis relatio patefecit. Quem quoniam ita estis in paucis diebus experti, vt eũ cardinalem habere desideretis episcopum, gratulamur. Sed quia summis in rebus citum non oportet esse consilium, & nos quid fiendum sit, matura subinde Christo adiuuante deliberatione disponimus, & vobis melius tractu temporis qualem se exhibeat innotescet. Ideoque filij dilectissimi prædicto viro si eum verè diligitis, obedite, deuotísque ad eũ mentibus occurrite pacifica conuenite: quatenus ita vos ad alterutrum dilectio mutuæ charitatis astringat, vt inimicus ęmuiendo circunuolans, in nullo viam nãciscatur ad vestram dissociandum vnanimitatem, qua subrepat. Præfatum quoque episcopum dum fructum animarum quem desideramus deo nostro, ipso quoque suffragante facere senserimus: quicquid post hæc de eius persona, vestróque desiderio cordi nostro inspiratio diuina ministrauerit, faciemus.

Gregorius

A

Gregorius Paulo episcopo Neapolitano. De officio sacerdotali.

Caput VII.

Epist.7. SI sacerdotale quod suscepimus, securè ministramus officium. & diuinum adiutorium, & dilectio nobis spiritalium aderit sine dubio filiorum. Propterea ita se fraternitas tua in cunctis studeat exhibere: quatenus testimonium quod de ea Neapolitanæ ciuitatis clerus, nobilitas simul habet & populus, bonitatis tuæ roboretur augmento. Sic ergo te in præfati populi adhortatione assidua debes occupatione constringere, vt verbi tui fructum quem ex eis fueris operatus, in suis horreis diuinus cõdat agricola. Quousq; verò de his quæ à nobis prædicti filij nostri fienda postulant: reuelante domino deliberare possimus: clericos ex laicis ordinari, necnon & manumissiones apud te in eadem Ecclesia solenniter celebrari concedimus. Consuetudines autem cleri suprascriptæ Ecclesiæ & presbyterorum te volumus sine cunctatione persoluere. In cuius etiam instructione ita diligenter inuigila, quatenus ab incongruis vel illicitis omnibus abstinentes, in dei nostri seruitium digno obsecundationis ministerio te quoque hortante consistant.

Mense Ianuario. Indictione decima.

Gregorius Clero, ordini, & plebi consistenti Nepæ. De Leontio illuc transmisso, vt ei obediant.

Caput VIII.

B *Epist.8.* LEontio viro clarissimo præsentium portitori curam sollicitudinémque ciuitatis iniunximus: vt in cunctis inuigilans quæ ad vtilitatem vestram, vel reipublicæ pertinere dinoscit, ipse disponat. Ideóque dilectionem vestram scriptis præsentibus admonemus, quatenus ei exhibere obedientiam in omnibus debeatis, nec quisquam vestrum eum pro vestra vtilitate tractantem existimet contemnendum, quia quisquis congruę ordinationi eius restiterit, nostræ resultare dispositioni cognoscitur. Quicunque verò eum in his quæ supra retulimus audierit, nos audier. Si quis autem, quod non credimus, eũ post hanc admonitionem nostram contemnendum putauerit: ad suum procul dubio sciat pertinere periculum.

Gregorius Castorio episcopo de Arimino. De oratorio sanctæ Crucis consecrando.

Caput IX.

Epist.9. THemothea illustris fœmina petitoria nobis insinuatione suggessit, quod habetur in subditis, intra ciuitatem Ariminẽsem in loco iuris sui oratorium se pro sua deuotione fundasse, quod in honorem sanctæ Crucis desiderat consecrari. Et ideo frater charissime si in tuæ ciuitatis iure memorata constructio consistit, & nullum corpus ibidem constat humatum esse, percepta primitus donatione legitima, id est, totius facultatis eius excepta familia, prius mobilium vel immobilium, séque mouentium vnciis octo retento sibi vsufructuario diebus vitæ suæ, gestísque municipalibus alligatam, prædictum oratorium absque missis publicis solẽniter consecrabis: ita vt in eodem loco nec futuris temporibus baptisterium cõstruatur, nec presbyterum constituas cardinalem. Et si missas forte maluerit fieri sibi à dilectione tua presbyterum nouerit postulandum, quatenus nihil aliàs à quolibet sacerdote alio nullatenus præsumatur. Sanctuario verò susceptа sui cum reuerentia collocabis.

Gregorius Importuno episcopo. Transmittit Dominicum presbyterum.

Caput X.

Epist.10. EA quæ prouidè disponũtur, fraternitatem tuam credimus libenter amplecti. Et quia Ecclesiam sanctæ Mariæ Campisonis in tua parœcia positam, presbytero vacare cognouimus, præsentium portitorem Dominicum presbyterũ in eadem Ecclesia vt præesse debeat, nos certũ est deputasse. Ideóque fraternitas tua ei emolumenta eiusdem Ecclesię faciat sine cunctatione præstari: & decimæ fructus indictionis, qui iam percepti sunt, prædicto viro fac sine mora restitui, quatenus eiusdem Ecclesiæ vtilitates cuius emoluměta consequitur, deo adiutore sollicitè valeat procurare.

Gregorius Ioanni episcopo Vellitrano. Præcipit in alium locum transmigrare.

Caput XI.

TEmporis qualitas admonet, episcoporũ sedes antiquitus D certis ciuitatibus constitutas, ad alia quæ securiora putamus eiusdem diœceseos loca transponere, quò & habitatores nunc degere, & barbaricum possit periculum facilius declinari. Propterea te Ioannem fratrem, coẽpiscopúmque nostrum Vellitrensis ciuitatis, sedémque tuam in locũ quem Harenata ad sanctam Andream Apostolum dicunt, præcipimus exinde transmigrari: quatenus & ab hostilitatis incursu liberiot existere valeas: & illic consuetudinem solennium festa disponas. *Epist.11.*

Gregorius Paulo episcopo. Scribit de persona Petri.

Caput XII.

AD hoc fraternitatem tuã Neapolitanæ Ecclesiæ ad præ- *Epist.12.*
sens præesse constituimus: vt quoscunque potuisses, suasoria ad deum prædicatione conuerteres. Et dum tota te oporteat hoc intentione peragere, prius quàm hic domini fructum opereris, reuerti festinas, petísque à me vt celeriter eãdem debeam Ecclesiam ordinare, dum meus non sit animus in hac re ociosus. Sed quia vtilitates eius summa cupio firmitate vallare, diuturna de hoc necesse habeo deliberatione tractare, vt eã digna possim ordinatione Christo reuelante disponere. Interea ergo fraternitas tua ita inuigilare animarum lucris studeat, vt iudicium quod de te habeo operationis tuæ roboretur effectu. De persona verò Petri diaconi quæ scripsisti, omnia mihi Theodorus vir consularis nunc indicauit. Et ideo postquam ti- E bi adhærere, & Ecclesiasticis eum vtilitatibus, tua testificatione studere cognoui, nullius debet aduersitatẽ vel inimicitias formidare: sed quanto sibi allos inuidere perpendit, tanto vigilãtius vt ei nihil nocere valeãt, in vtilitatibus Ecclesiæ, & dei seruitio perseueret. Fraternitas autem tua pro eius persona post hoc non debet esse suspecta: quia apud me nulla subreptio locum inueniet.

Gregorius Paulino episcopo. Liparitanam Ecclesiam sua auctoritate commendat.

Caput XIII.

SCire te volumus, quia Maximiano fratri & coẽpiscopo no- *Epist.13.*
stro scripsimus vt fraternitatem tuam Ecclesiæ Liparitanę ex nostra auctoritate præsse constituat. Cui te modis omnibus obedire necesse est, eiúsq; te Ecclesiæ vtilitatibus prę- cipimus decẽter insistere, & quæque eius commoditatibus cognoueris oportere, te volumus sine cunctatione peragere. Ecclesiam verò Tauritanensem, quotiens opportunum tempus cognoueris, visitabis. Ita ergo fraternitas tua hæc omnia implere festinet: vt & sui præsentia Liparitanam salubriter disponat Ecclesiam, & visitationis studio Tauritanensem Ecclesiam congregare & fouere non desinat.

Gregorius Natali episcopo Salonitano. De Honorato archidiacono in locum suum restituendo.

Caput XIIII.

MVltis ab vrbe tua venientibus frater charissime didici, *Epist.14.*
pastorali cura derelicta, solis te conuiuiis occupatum. F *Parte.1.*
Quæ audita non crederem, nisi hæc actionum tuarum *Distin.44*
experimentis approbarem. Nam quia nequaquam lectioni stu *Multis.*
deas nequaquã exhortationi inuigiles, sed ipsum quoque suum Ecclesiastici ordinis ignores, hoc est in testimonium quòd eis sub quibus es positus, reuerentiam seruare nescis. Cum enim sanctæ memoriæ decessoris mei fueris scriptis prohibitus, ne contra Honoratum archidiaconum tuum dolorem tam longè ingratitudinis in corde retineres, cúmque à me sæpe correptus fueris, & hæc tibi summopere fuerint interdicta: & mãdata dei negligens, & scripta nostra contemnens, præfatum Honoratũ archidiaconum tuum, quasi ad fortiorem honorem prouehẽs, conatus es callida arte degradare. Vnde actum est vt eo de archidiaconatus loco summoto, alium accersires, qui tuis moribus obtemperare potuisset: cum præfatus vir pro nulla tibi re, vt arbitror, displicuit: nisi quòd vasa sacra & velamina tuis re parentibus dare prohibebat. Quam causam subtili voluimus & nunc ego, & tunc sanctæ memorię decessor meus indagatione discutere: sed tu tuorum tibi actuum conscius personam ad iudicium instructam transmittere distulisti. Proinde fraternitas tua vel post frequentatam totiens admonitionem à culpæ suæ errore resipiscat: & præfatum Honoratum in suũ mox, vt mea scripta susceperit, locum suscipiat. Quòd si forte facere distuleris vsum tibi pallij, qui ab hac sede concessus est, noueris esse

 sublatum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sublatum. Si verò etiam amisso pallio in eadem pertinacia adhuc persistis, dominici corporis ac sanguinis te scias participatione esse priuatū. Post quæ iam necesse est vt causas tuas subtilius indagantes, an in episcopatu ipso persistere debeas: summa cura atque inquisitione debeamus tractare. Eum enimuero qui cōtra iustitiæ regulam, in archidiaconatum alterius se prouehi consensit, ab eiusdem archidiaconatus honore deponimus. Qui si vlterius in loco eodem ministrare præsumpserit: se participatione communionis sacræ nouerit esse priuatum. Tu igitur frater charissime, nequaquam nos amplius prouoces: ne duros valde in asperitate sentias, quos erga te positos in charitate contemnis. Restituto igitur loco suo Honorato archidiacono, instructam personam sub festinatione trāsmitte, qui mihi hoc debere ex ratione fieri suis possit allegationibus demōstrare. Eundem nanque archidiaconum ad nos venire decreuimus: vt quicquid iustum, quicquid omnipotenti deo placitum fuerit, cognitis assertionibus partium decernamus. Nos enim nullum pro personali amore defendimus, sed auctore deo normam iustitiæ postposita cuiuslibet personæ acceptione custodimus.

Cā.7.q.1. Eum enimuero.

Gregorius vniuersis episcopis per Dalmatiam constitutis. De Natali episcopo, & Honorato archidiacono.

Caput XV.

H Fraternitatem vestram licet desideremus scriptis discurrētibus frequenter visitare, tamen præterea cum res exigit, vtraque cupimus negocij vnius occasione persoluere, vt & fraternos de visitatione releuemus animos: & quæ supersunt, ne mentem possint ignorata confundere, subtilius explicare. Fratet itaque noster Natalis Salonitanę ciuitatis episcopus: cùm Honoratum archidiaconum sedis suæ ad ordinem presbyteratus vellet prouehere, ac deinceps ille ad sublimiorē gradum crescere declinaret, à sanctæ memoriæ decessore meo missa supplicatione poposcerat, ne ad hūc ordinem inuitus accederet. Hoc enim fieri sibi non prouehēdi gratia, sed causa ingratitudinis perhibebat. Pro qua re tunc iam sanctæ memoriæ decessor noster scripta Natali fratri coēpiscopóque nostro direxerat: interdicēs ne prædictum Honoratum archidiaconum inuitum prouehereret, néve dolorem cōceptæ ingratitudinis in corde suo retineret. Cúmque & à nobis sepe correptus fuerit, & hæc eidem summopere fuerint interdicta: non solum mandata dei negligēs, sed & scripta nostra contemnens, præfatum archidiaconum, vt dicitur, contra morem, quasi ad fortiorem honorem prouehens, conatus est callidè degradare. Vnde actū est vt eo de archidiaconatus loco submoto, alium adsciscēret, qui in loco depositi archidiaconi ministraret. Quem scilicet Honoratū arbitramur antistiti suo propterea displicere potuisse, quòd eum vasa sacra suis dare parētibus prohibebat. Quam causam & tunc sanctæ memoriæ decessor meus: & nunc ego I subtili voluimus indagatione discutere: sed is ipse sibi cōscius, personam ad iudicium postposuit destinare, ne actuum eius discussa potuisset veritas apparere. Nos itaq; tot iam scriptis admonitum, & hactenus pertinaciter obstinatum, scriptis iterum directis per præsentium latorem curauimus admonendū: quatenus Honoratum archidiaconum coniungente statim præsentium latore in priore loco susciperet: Quem obduratо adhuc corde contumaciter ad eundem reuocare gradum si forte postponeret, vsu eum pallij, qui ab hac sede concessus est, pro contumacia tot vicibus admissa priuari præcipimus. Si verò etiam amisso pallio adhuc in eadem pertinacia perseuerauerit, à dominici quoque corporis ac sanguinis participatione submoueri. Æquum enim est vt asperos de iustitia sentiat, quos erga se positos in charitate contempsit. Nos itaque nec nunc quidē à iustitiæ, quā præfatus antistes despexit, semita deuiamus, sed restituto in locum suum eo cuius nobis culpa minimè patuit, præcipimus Natalem episcopum instructam ad nos debere dirigere personam, quæ rectam eius esse intentionem suis possit nobis allegationibus demonstrare. Nam & eundem archidiaconum venire fecimus, vt quicquid iustum, quicquid omnipotenti deo placitum fuerit, cognitis assertionibus partium decernamus. Nullum nanque pro personali amore defendimus, sed auctore deo normam iustitiæ, postposita cuiuslibet acceptione personæ, custodimus.

Epist.15.

Gregorius Antonino subdiacono. De Natali episcopo & Honorato archidiacono.

Caput XVI.

HOnoratus archidiaconus Ecclesiæ Salonitanæ à sanctæ memoriæ decessore meo missa supplicatione popoſcerat, vt ab antistite suo inuitus prouehi ad fortioris gradus ordinem contra morem nullatenus cogeretur. Hoc enim fieri sibi non prouehendi gratia, sed causa ingratitudinis perhibebat. Pro quare tunc iam sanctæ memoriæ decessor noster scriptis suis Natali fratri coēpiscopóque nostro interdixerat, ne prædictum Honoratum archidiaconum inuitum prouehe-ret, néve dolorem conceptæ ingratitudinis diutius in corde retineret. Cúmque & à nobis hæc eidem summopere fuerint interdicta, non solum mandata dei negligens, sed & scripta nostra contemnēs, præfatum archidiaconum quasi ad fortiorem honorem prouehens, conatus est arte callida degradare. Vnde actum est, vt eo de archidiaconatus loco summoto, alium adsciſceret: qui eius obtemperate moribus potuisset. Quem Honoratum archidiaconum arbitramur antistiti suo aliunde displicere non potuisse, nisi quòd eum vasa sacra suis dare parentibus prohibebat. Quam causam subtili voluimus, & tunc sanctæ memoriæ decessor meus, & nunc ego indagatione discutere, sed ipse suorum sibi actuum cōscius, personam ad iudicium L postposuit destinare. Proinde experientiam tuam præsentis præcepti auctoritate duximus fulciēdam, quatenus conueniēs in Salona, Natalem fratrem coēpiscopúmque nostrum saltem tot scriptis admonitum studeat adhortari: vt supra memoratū archidiaconū in suo statim loco susciꝑiat. Quod si facere hoc contumaciter, vt consueuit, forte distulerit: vsum ei pallij, qui ab hac sede concessus est, ex auctoritate sedis apostolicæ contradicito. Quem si etiam amisso pallio adhuc in eadem pertinacia perseuerare perspexeris, dominici quoque corporis ac sanguinis eundem antistitem participatione priuabis. Eum verò qui cōtra iustitiæ regulam, in archidiaconatum alterius prouehi consensit, ab eiusdem archidiaconatus honore deponi præcipimus. Quem, si vlterius in loco eodem ministrare præsumpserit, communionis sacrę participatione priuamus. Æquum enim est vt asperos de iustitia sentiat, quos erga se positos in charitate contempsit. Restituto ergo loco suo Honorato archidiacono, instructam personam supradictus antistes te compellente dirigat, quæ intentionem eius esse vel fuisse iustam, suis mihi allegationibus possit demonstrate. Sed & eundem archidiaconum ad nos venire præcipimus: vt quicquid iustum, quicquid omnipotenti deo placitum fuerit, cognitis assertionibus partium decernamus. Nullum nanque pro personali amore defendimus, sed auctore deo normam iustitiæ postpositа cuiuslibet acceptione personæ seruamus. Malchum verò M fratrem coēpiscopúmque nostrum curabis fide iussori committere, vt ad nos quantocyus veniat: quatenus omni mora ac dilatione postposita, actionum suarum expositis ratiocinijs, ad propria cum securitate valeat remeare.

Epist.16.

Gregorius Iohino episcopo Illyrici. Plurimum gaudet, & de Natali episcopo loquitur.

Caput XVII.

LIcet ad reddenda paternæ charitatis officia hostilitate itineribus occupatis, raritas portitorum impediat: quotiens tamen occasio inciderit, excellentiam vestram non desistimus scriptis discurrentibus visitare, quatenus hos quorum aspectum præsentiū videre non possumus, eos aliquatenus scriptis valeamus alternantibus intueri. Gaudemus itaque quòd eminentiæ vestræ regimine, afflictæ dominus voluit prouinciæ consulere: vt quam ex vna parte flagello Barbaricæ vastationis vlceratur, hanc ex alia per eminentiam vestram, quasi per superductam salutem curet. Largitam ergo vobis dignitatem ex solo munere donantis atcendite: & ex ipsa cōcessi regiminis administratione conditorem vestrum erga vos placabilem facite, quatenus cùm ipse quod largitus est meritis bonorum operum, ad suā videri gloriam reuocari, & in hac vos vita clariores efficiat, & præmia vobis regni cœlestis concedat. Præsentium igitur latorem quem illuc pro ipsa exigui patrimonij administratione

Epist.17.

A ministratione direximus, vestræ excellentiæ commendamus. Nos enim charitatis vestræ connexi vinculo, dominum petimus, quò sic actus vestros in hac vita dirigat: vt ipsorum merito ad æterna vos regna perducat. Natali autem fratri & coēpiscopo nostro in nullo gloria vestra opem contra iustitiam ferat: quia tanto necesse est vt canonicæ vltionis vindictam sentiat, quanto & ipse regulam canonicam ignorat.

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano. De quodam presbytero digno ad episcopatum Ecclesiæ.

Caput XVIII.

Epist.18. FElix vir consularis, præsentiū lator, edocuit nos esse quendam in illis partibus presbyterum, qui ad episcopatus ordinē prouehi probatę vitæ merito dignus appareat. Hunc ergo fraternitas tua coram se deduci faciat, eúmque, sicut certus sum, propter animæ periculum diligenter examinet. Quem si ad hunc gradum prouehi dignum esse perspexerit, ad nos studeat destinare, vt eum disponente deo loco, cui prę̄uiderimus, posimus ordinare pastorem. Præsentium verò latorem Felicē virum consularem Chartularium, salua fraternitatis tuæ iustitia, cōmendamus: quatenus in his quæ iustè poposcerit, fratrum inuenire possit affectum.

Gregorius Benenato episcopo visitatori Cumanæ Ecclesiæ. Visitationem iniungit Cumanæ Ecclesiæ.

Caput XIX.

B *Epist.19.* QVoniam Cumanæ Ecclesiæ Liberius quondam antistes de hac luce migrasse cognoscitur: propterea visitationis destitutæ Ecclesiæ fraternitati tuæ operam solennitер delegamus, quam ita te conuenit exhibere, vt nihil de prouectionibus clericorum, reditu, ornatu, ministeriisque, vel quicquid illud est, à quoquam præsumatur Ecclesię. Et ideo charitas tua ad prædictam Ecclesiam ire properabit: & assiduis adhortationibus clerum plebémque eiusdem Ecclesię admonere te volumus, vt remoto studio diuersarum partium, vno eodémque consensu talem sibi præficiendum expetant sacerdotem, qui & tanto ministerio dignus valeat reperiri, & à venerandis canonibus nullatenus resꝑuatur. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti, omnium subscriptionibus roborati, dilectionis tuæ testimonio literarum ad nos sacrandus occurrat. Commonemus etiam fraternitatem tuam, vt nullum de altera eligi permittas Ecclesia: nisi forte inter clericos ipsius ciuitatis in qua visitationis impendis officium, nullus ad episcopatum dignus, quod euenire non credimus, potuerit inueniri. Prouisurus ante omnia, ne ad hoc cuiuslibet conuersationis vel meriti laicæ personæ aspirare præsumant, & tu periculum ordinis tui, quod absit, incurtas.

Gregorius Ioanni episcopo visitatori Nepesinæ Ecclesiæ. Visitationem Nepesinæ iniungit Ecclesiæ.

Caput XX.

C *Epist.20.* QVoniam Paulo fratri & coēpiscopo nostro Neapolitanæ Ecclesię visitationis operam iniunximus, idcirco fraternitas tua visitationem Ecclesiæ Nepesinæ non desinat assumere, quatenus exigente paschali festiuitate, quicquid sacrorum solennitas poscit, te operante, modis omnibus impleatur. Donec igitur quid de persona prædicti fratris & coēpiscopi nostri agendum sit, deliberare possimus: ita in cunctis te fraternitas tua solertem vigilantémque studeat exhibere, vt prædictus vir absens nullo modo sentiatur.

Gregorius Rusticiano. De visitatione sanctorum locorum, & infidis Pasiui.

Caput XXI.

Epist.21. EPistolam excellentiæ vestræ suscipiens, votiuo sum incolumitatis eius nuncio releuatus, optans vt vitam actúsque vestros sua dominus misericordia protegat & disponat. Valde autem miratus sum, cur deliberaræ vię eundi ad loca sancta intentionem, & votum boni operis deflexistis, dum si quādo bonum aliquod bono conditoris in corde concipitur, celeri necesse est deuotione complerine dū callidus insidiator animum irretire nititur, subinde impediméta suggerat, quibus ad effectum minimè desideria sua mens occupationibus debilitata perducat. Vnde necesse est excellentiam vestram omnibus impedimentis piis causis obuiantibus anteire, & ad fructum boni operis totis cordis nixibus inhiare, vt & in præsenti seculo tranquillè viuere, & in futuro cœleste regnum valeat possidere. Illud autem quod scripsistis: Paꝛsiuum contra vos aliquas molitum fuisse calumnias, piissimos verò imperatores non solum libenter non audisse, sed etiam asperè suscepisse, cuius hoc fuerit donum perpendite, & ad eum qui hominibus in hoc seculo ne quantum appetunt nocere valeant, potēter obuiat, totam spem mentis inflectite: quatenus prauas hominum voluntates brachij sui oppositione reuerberet, conatúsque eorum vt consueuit misericorditer ipse cōfringat. Gloriosum domnum Appionem, & domnam Eusebiam, domnum Eudoxium, & domnam Gregoriam mea per vos deprecor vice salutari.

D

Gregorius Ioanni episcopo Rauennati. Commendat episcopos longè à se positos.

Caput XXII.

Epist.22. DOminicis mādatis præcipimur proximos sicut nosmetipsos diligere, eorúmque languoribus tanquam propriis infirmitatibus condolere. Quorum memor fraternitas vestra competenti sibi more Castorium fratrē coēpiscopúmque nostrum, & prius compaꝛsione habita studuit visitare, & postmodum pro excrescenti molestia corporis Rauennati in vrbe susꝯipere. Vnde non solum nos impensę charitatis, sed & deum vobis fecistis proculdubio debitorem, cui in fratris infirmitate condoluisse probamini, ipsúmque ægrum in sui membri molestia, non solum visitasse, sed etiam susꝯipisse. Quem E quidem ipse pro sua simplicitate illic ordinare omnimode renuebam: sed petētium importunitas fecit, vt contradicere nullatenus potuissem. Si autem fieri potest, multum mihi & ipsi consuletis, si eum ad me per Siciliam transmittatis: si tamen ei graue non esse perpenditis. De episcopis verò ad nos pertinētibus, qui tamen huc pro interpositione hostium venire non possunt, curam vestra fraternitas gerat. Ita tamen vt pro causis suis ad Rauennatem vrbem nullatenus reuocētur, ne eos hoc tēpore vexare aut fatigare in aliquo videamur. Sed si qua sunt quæ in eis videantur iustè reprehendi, debent semper per fraternitatis vestræ epistolas admoneri. Sin verò, quod absit, aliqua grauiora contigerint, hæc ad nos subtiliter referre vos volumus, vt inquisitionis vestræ testimonio roborati, quæ legibus canonibúsque conueniunt, salubri iuuante domino consilio disponamus.

Mense Iulio. Indictione decima.

Gregorius Iustino presbytero. De Leone episcopo suscipiendo.

Caput XXIII.

Epist.23. Can.2.q.5. Habet. HAbet hoc proprium antiqui hostis inuidia, vt quos in prauorum actuum perpetratione, deo sibi resistēte, decipere non valet, opiniones eorum falsa ad præsens simulando dilaceret. Quoniam igitur quædam contra sacerdotale propositum de Leone fratre & coēpiscopo nostro finister rumor aspersit: vtrum vera essent, districta diutius fecimus inquisitione perquiri, & nullam in eo de his quæ dicta fuerāt, culpam inuenimus. Sed ne quid videretur omissum, quod nostro potuisset dubium cordi remanere, ad beati Petri sacratissimum corpus districta eum ex abundanti fecimus sacramenta præbere. Quibus præstitis, magna sumus exultatione gauisi, quòd huiusceмodi experimento innocentia eius euidēter enituit. Pro qua re gloria vestra prædictum virum cum omni charitate susꝯipiat, & reuerentiam ei, qualem sacerdoti decet, exhibeat: ne qua in cordibus remaneat de his quæ sunt iam purgata, dubietas. Sed ita suprascripto vos episcopo deuotissimè oportet in omnibus adherere: vt congruè decentérque deum in eius persona, cuius minister est, videamini honorare.

F

Gregorius Eusebio abbati. De contentione inter ipsum & Maximianum episcopum.

Caput XXIIII.

Epist.24. CRedat mihi charitas tua, quia valde contristatus sum de tristitia tua, ac si in te iniuriam ipse pertulissem. Sed postmodum agnoui, quia etiam reddēte reuerendissimo viro fratre & coēpiscopo nostro Maximiano gratiā atque communionem, tua dilectio ab eo communicare nolebat. Cognoui & illud prius iustum fuisse quod factum est. Seruorum dei humilitas in afflictionis tempore debet apparere. Qui verò se

Universidad de Deusto
Biblioteca

G contra præpositos suos erigunt, profectò ostendunt quia serui dei esse contemnunt. Et quidem ab illo hoc quod factum est, minimè fieri debuit: à te tamen omnino debuit diligenter suscipi: & rursum cum gratiam reddebat, ad eum cum gratiarum actione debuit occurri. Quod quia ita à te factum non est, adhuc cognosco quia nobis omnino lachrymarũ opus est. Non enim grãde est his nos esse humiles, à quibus honoramur: quia & hoc seculares quilibet faciunt. Sed illis maximè humiles esse debemus, à quibus aliqua patimur: nam Psalmista dicit. Vide humilitatem meam de inimicis meis. Nos cuius vitæ sumus, qui humiles esse etiam patribus nolumus? Proinde dilectissime fili rogo, vt omnis amaritudo de corde tuo trãseat, ne fortasse finis vicinus sit, & antiquus hostis per iniquitatem discordię, viam regni cœlestis intercludat. Propterea centum solidos per Petrum subdiaconum dilectioni tuæ dari fecimus, quos peto vt absque iniuria sui suscipiat.

Psal.9.

Gregorius Ioanni episcopo Squilatino.
Visitationem cuiusdam iniungit Ecclesiæ.

Caput XXV.

Epist.25. Ca.7.q.1. pastoralis.

PAstoralis officij cura nos admonet destitutis Ecclesiis proprios constituere sacerdotes, qui gregem dominicum debeant sollicitè gubernare. Propterea te Ioãnem ab hostibus captiuatũ Lisitanæ ciuitatis episcopum in Squilatina Ecclesia cardinalem duximus necesse constituere sacerdotem: vt

H susceptam semel animarum curam, intuitu futuræ retributionis impleas. Et licet à tua Ecclesia sis hoste imminente depulsus, aliàm quæ pastore vacat, Ecclesiã debes gubernare: ita tamen vt si ciuitatem illam ab hostibus liberam effici, & domino protegente ad priorem statum contigerit reuocari, in eam in qua prius ordinatus es, Ecclesiam reuertaris. Sin autem prædicta ciuitas continua captiuitatis calamitate premitur, in hac in qua à nobis ordinatus es vel incardinatus Ecclesia debeas permanere. Præcipimus autem ne vnquam illicitas ordinationes facias. Ne digamum, aut qui virginem non est sortitus vxorem, aut ignorantem literas, vel in qualibet parte corporis vitiatum, pœnitentię, vel curiæ, vel cuilibet conditioni obnoxiũ, ad sacros ordines permittas accedere. Sed si quos huiusmodi repereris, non audeas promouere. Aphros palsim, vel incognitos peregrinos, ad Ecclesiasticos ordines tendentes, nulla ratione suscipias: quia Afri quidem aliqui Manichæi, aliqui rebaptizati: peregrini verò plurimi etiam in minoribus ordinibus cõstituti, ad fortiores prætendisse honores sæpe probati sunt. Admonemus etiam fraternitatem tuam, vt in commissis sibi animabus solerter inuigilet, & animarum magis lucris quàm commodis vitæ præsentis intendat. In continendis aut disponendis rebus Ecclesiæ diligens insistat: vt omni ex parte susceptum dignè te gessisse pastoris officium venturus iudex cùm ad iudicandum venerit, debeat approbare.

Distin.34. præcipimus

I *Gregorius Ioanni episcopo Squilatino.*
Ad idem admonet: vt supra.

Caput XXVI.

Epist.26.

OBitũ Paulini Tauriatinensis Ecclesiæ, sed & illius Turritanæ Ecclesiæ antistitum, directa relatio patefecit. Quapropter visitationis destitutarum Ecclesiarum fraternitati tuę operam solenniter delegamus, quam ita te conuenit exhibere, vt nihil de prouectionibus clericorum, reditu, ornatu, ministeriisque, vel quicquid illud est, in patrimonio eiusdem à quoquam præsumatur Ecclesiæ. Et ideo fraternitas tua ad prædictas Ecclesias ire properet: & assiduis adhortationibus clerum plebémque earundem Ecclesiarum admonere festinet: vt remoto studio vno eodémque consensu talem sibi præficiendum expetant sacerdotem, qui & tanto ministerio dignus valeat reperiri, & à venerandis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & directionis tuæ testimonio literarum ad nos veniat consecrandus. Commonentes etiam fraternitatem tuam, vt nullum de altera eligi permittas Ecclesia, nisi forte inter clericos earundem ciuitatum in quibus visitationis impendis officium, nullus ad episcopatum dignus, quod euenire non credimus, poterit inueniri: Prouisurus ante omnia ne ad hoc cuiuslibet conuersationis vel meriti laicæ personæ aspirare præsumant, & tu periculum ordinis tui, quod absit, incurras. Monasteria autẽ si qua sunt in ipsius parœcia constituta, sub tua cura disponito, neque quousque illic prius fuerit episcopus ordinatus esse concedimus: vt sollicitudinis tuæ vigilantia, proposito suo congrua deo iuuante actione respondeat. K

Gregorius Ioanni clero, ordini & plebi consistenti Crotonæ.
De Ioanne visitatore eiusdem Ecclesiæ.

Caput XXVII.

VEstri antistis obitum cognoscentes, curæ nobis fuit, destitutæ Ecclesiæ visitationem fratri & coëpiscopo nostro Ioanni solenniter delegare. Cui dedimus in mãdatis, vt nihil de prouectionibus clericorum, reditu, ornatu, ministeriisque à quoquam vsurpari patiatur. Cuius vos assiduis adhortationibus conuenit obedire: quatenus in Ecclesiastico obsequio sacerdos exquiratur, qui à venerandis canonibus nulla discrepet ratione. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & visitatoris pagina prosequente, ad nos veniat ordinandus. Prouisuri ante omnia, ne cuiuslibet vitæ vel meriti laicam personam præsumatis eligere. Et non solum ille ad episcopatus apicem nulla ratione prouehetur, verùm etiam vos nullis intercessionibus veniam promereri posse cognoscite: sed omnes quos ex vobis de laica persona aspirasse contigerit, ab officio & à communione alienos faciendos proculdubio nouerit is. L

Epist.27.

Gregorius Ioanni episcopo Rauennati.
De Viulando & Gauiniano diacono.

Caput XXVIII.

IVrgãtium controuersias celeri sententia terminare, & æquitati proculdubio conuenit & vigori. Quia ergo Viulandus præsentium lator, fraternitatis tuæ cognitionem implorat, diaconum Gauinianum contra quem se habere causam commemorat, fraternitas tua ad suum facias accerssiri iudicium, & amota dilatione, causę veritatem subtili inquisitione discutiat: & quæcunque iustitiæ ordo dictauerit, ac tua fuerit sententia definitũ, & obseruare & implere partes modis omnibus compellantur.

Epist.28.

Gregorius Felici episcopo de Acropoli. Visitationem Velinæ, Vixentinæ, & Blandanæ iniungit Ecclesiarum.

Caput XXIX.

QVoniam Velina, Vixẽtina, & Blandana Ecclesia, quæ tibi in vicino sunt constitutæ, sacerdotis noscuntur vacare regimine: propterea fraternitati tuæ earum solenniter operam visitationis iniunximus: illud præ omnibus commonentes, vt vbi præfatarum Ecclesiarum siue diœceseos earum, vel diaconi, siue religiosæ personæ inuentæ fuerint, districtè canonicéque vt viuant, modis omnibus admonere studebis. Nec palsim eis in qualibet re sit excedendi licentia, sed tuo moderamine atque prouisione inculpabiliter in quæ sunt cõuersatione vel habitu perseuerent, Sciturus si quid M secus accesserit, tuo neglectui modis omnibus imputari. Presbyteros quoque vel diaconos, si in aliquibus Ecclesiis præsidebis ordinandos, si tales personæ fuerint quæ canonicis regulis morum vel vitæ, qualitate nullo modo reprobentur, habebis per omnia ordinandi licentiam. Ministeria verò earundem Ecclesiarum vbi sint recondita, sollicita indagatione perquire, quibus repertis ad nostram notionem perducere festinato: vt cognoscentes quid fiendum sit, adiutore domino disponamus.

Epist.29.

Gregorius Lucillo episcopo de Mellita. De clericis terras Africanæ Ecclesiæ tenentibus.

Caput XXX.

OFficij nostri decet valde propositum, subiectis magnopere suadere, vt rebus debeat seruare fidem in placitis: ne dum inconsideratè lucrandi rapiuntur studio, pacificam vertant conuentionem in iurgium. Peruenit itaque ad nos, fraternitatis tuæ clericos, terras Africanæ tenentes Ecclesiæ, quòd pensionem earundem possessionum dare contemnant. Quod si verum est, & ad fraternitatis tuæ hãc sunt perlata notitiam, tua in hoc desidia eorum culpa nutrita est. Ob quam rem scriptis te præsentibus admonemus: quatenus ad persoluendam pensionem nulla mota nullãque excusatione eosdem clericos vti permittas. Sed si fidem, honestatis contemplatione

Epist.30.

A templatione seruare postponunt: tua districtione compulsi, quę rationi conueniunt, cogantur implere. Nam si huius rei ad nos denuo querela recurrerit, & de te aliam æstimationem habere incipiemus, & in illos vt dignum est vindicabimus.

Gregorius Benenato episcopo: Cumanam & Musitanã vnitas præcipit esse Ecclesias.

Caput XXXI.

Epist.31. Ca.16.q.1. Et reperis.

ET temporis qualitas, & vicinitas nos locorum inuitat: vt Cumanam atque Musitanam vnire debeamus Ecclesias: quoniam hæ non longo à se itineris spatio seiunctæ sunt, nec peccatis facientibus tanta populi multitudo est, vt singulos, sicut olim fuit, habere debeant sacerdotes. Quia igitur Cumani castri sacerdos cursum vitæ huius expleuit, vtráque nos Ecclesiam præsentis auctoritatis pagina vniisse, tibique commisisse cognosce, propriúmque vtrarúmque Ecclesiarum scito te esse pontificem. Et ideo te quæcunque tibi de earum patrimonio, vel cleri ordinatione siue promotione, iuxta canonum statuta visa fuerint ordinare atque disponere: habebis, vt proprius reuera sacerdos, liberam ex nostræ auctoritatis consensu atque permissione licentiam. Vbi verò commodius atque vtilius esse perspexeris, ibi habitato: ita sanè vt alteram Ecclesiam cui corporaliter præsens non es, sollicita prouidentiq; cura disponas: quatenus diuina illic mysteria solenniter auxiliante domino peragantur. Fraternitas ergo tua tãto in adhortatione populi, lucrãdisque animabus sollicitiori cura semper

B inuigilet: quanto se vnitarum Ecclesiarum gubernationis onera susceptisse cognoscit.

Gregorius Ioanni episcopo Rauenne. De Arnulpho. De episcopis Istriæ. De baptizatis non rebaptizandis. Et de ordinatis non reordinandis. Aliáque quamplura.

Epist.32.

Caput XXXII.

QVod scriptis vestræ beatitudinis minimè respõdi, non hoc torpori meo, sed languori deputate: quia peccatis meis facientibus, eo tempore quo Arnulphus ad Romanam vrbem veniens, alios occidit, alios detruncauit, tanta mœstitia affectus sum, vt in cholicam molestiam caderem. Valde autem mirabar quid esset quòd illa mihi notissima sollicitudo vestræ sanctitatis huic vrbi meisque necessitatibus minimè prodesset: sed scriptis vestris discurrentibus, agnoui vos quidem sollicitè agere, culpámque non habere. Peccatis ergo hoc meis reputo: quia iste qui nunc interest, & repugnare contra inimicos nostros dissimulat, & nos facere pacem vetat: quãuis iam modo, etiam si velit facere, omnino non possumus: quia Arnulphus exercitũ Ancturith & Nordulphi habens, eorum sibi dari precaria desidetat: vt nobiscũ aliquid loqui de pace dignetur. De causa verò episcoporum Istriæ omnia quæ mihi vestra fraternitas scripsit, ita esse iam ante deprehendi in his iussionibus, quæ ad me à piissimis prin

C cipibus venerunt: quatenus me interim ab eorum compulsione susperderem. Ego quidem pro his quæ scripsistis, zelo atque ardori vestro valde congaudeo, debitorémque me vobis multipliciter factum profiteor. Scitote tamen quia de eadem te serenissimis dominis cũ summo zelo dei & libertate rescribere non cessabo. Mouere autẽ vos non debet præfati excellentissimi viri Romani Patricij animositas, quia nos quanto eum loco & ordine præmus: tanto si qua sunt eius leuia, tolerare maturè & grauiter debemus. Si quando tamen est aliqua cum eo locus obtinendi, agat apud eum fraternitas vestra, vt pacẽ cum Arnulpho, si ad aliquid parum possumus, faciamus: quia miles de Romana vrbe ablatus est, sicut ipse nouit. Theodosiani verò qui hic remanserunt, togam nõ accipiẽtes, vix ad murorum custodiam se accommodant: & destituta ab omnibus ciuitas si pacem non habet, quomodo subsistet? Præterea de puella de qua scripsistis nobis, quæ de captiuitate redempta est, volo vt requirat sanctitas vestra qualiter orta sit, quia ignota persona non facile inuestigari potest. Illud autem quod dicitis, vt is qui ordinatus est, iterum ordinetur: valde ridiculum est, & ab ingenij vestri consideratione extraneum: nisi forte quod exemplum ad medium deducitur, de quo & ille iudicandus est qui tale aliquid fecisse perhibetur. Absit autem à fraternitate vestra sic sapere. Sicut enim baptizatus semel, iterum baptizari non debet: ita qui consecratus est semel, in eodem iterum ordine non debet consecrari. Sed si quis forsitan cum D leui culpa ad sacerdotiũ venit, pro culpa pœnitentia indici debet, & tamen ordo seruari. De Neapolitana verò vrbe excellentissimo viro exarcho insinuãte vobis indicamus: quia à Rhegiis, vt cognouimus, cum Arnulpho se fecit: & reipublicæ contra fidem venit: & valde insidiatus est eidem ciuitati, in quam si celeriter dux non mittatur, omnino iam interperditas habetur. De hoc quòd dicitis incensæ ciuitati Seueri schismatici eleemosynam esse mittendam: idcirco vestra fraternitas sentit, quia quæ cõtra vos præmia in palatium mittat, ignorat. Quæ & si non transmitteret nobis, considerãdum fuit quia misericordia prius fidelibus, ac postea Ecclesiæ hostibus est facienda. Iuxta quippe est ciuitas Phanum, in qua multri captiuati sunt: ad quam ego iam transacto anno transmittere voluí, sed inter hostes medios non præsumpsi. Videtur ergo mihi vt Claudium abbatem cum aliquanta pecunia ibi transmittere debeatis: & liberos quos illic pro precio suo in seruitio teneri inuenerit, vel si qui adhuc sunt captiui, redimat. De summa verò eiusdem pecuniæ transmittẽda, vobis certum sit, quia quicquid vos decernitis, mihi placet. Sinautem cum excellentissimo viro Romano Patricio agitis vt pacem facere cum Arnulpho debeamus, ego ad vos personã aliam transmittere paratus sum, cum qua mercedis causæ melius fiant. De fratre autem & coepiscopo nostro Natali valde contristabar: quòd de illo quædam superba cognoueram. Sed quia mores suos ipse E correxit, meam tristitiam simul meipsum vincendo cõsolatus est. Pro qua re fratrem & coepiscopum nostrũ Malchum admone: vt priusquam ad nos veniat, ei rationes suas ponat: & tunc demum alibi vbi necesse est proficiscatur. Et si eius actus bonos cognoscimus, ei fortasse vbi necesse est vt hoc ipsum patrimonium quod tenuit, restituamus.

Gregorius Columbo episcopo Numidiæ.
De hæresi Donatistarum. Et de cura pastorali.

Caput XXXIII.

Epist.34.

NOtum est charissime in Christo frater, quòd antiquus hostis qui primum hominem de paradisi deliciis in hãc erumnosam vitam callida persuasione deposuit: & in eo iam tunc humano generi pœnam mortalitatis inflixit, eadé calliditate nunc ouium dominicarum pastores quò facilius gregem capiat, transfusis conetur venenis inficere, & iure iam potestati propriæ vẽdicare. Sed nos qui, licet immeriti, sedem Apostolicam vice Petri Apostolorum principis suscepimus gubernandam, ipso pontificatus officio cogimur generali hosti quibus valemus nisibus obuiare. Porrecta igitur petitione insinuauerunt nobis præsentium latores, Constantius & Mustellus, vt asserunt, Ecclesiæ Pudentianæ diaconis in Numidia prouincia constitutæ: Maximianum eiusdem Ecclesiæ antistitem in loco quo degit, corruptum præmio Donatistarum, episcopum noua licentia fieri permisisse: cùm & si hoc anterior F vsus permitteret, manere atque persistere fides catholica prohiberet. Ob hoc ergo fraternitatem tuam scriptis præsentibus necessariò duximus adhortandam: vt venientead te Hilario chartulario nostro, adunato episcoporum vniuersali concilio, habito præ oculis terrore venturi iudicis, causa eadem subtili ac solerti debeat indagatione perquiri. Et si capitulum hoc à præsentium latoribus prædicto episcopo documentis idoneis fuerit approbatum, à dignitate officiõque quo fungitur, modis omnibus degradetur: vt & ille ad pœnitentiæ lucra per agnitionem delicti redeat: & cæteri tentare talia non præsumãt. Æquum enim est vt qui Iesum Christum dominum nostrum hæretico accepta pecunia venundedit, vt fertur, ab eius videlicet sacrosancti corporis ac sanguinis tractandis mysteriis submoueatur. Si qua autem inter eos extra crimẽ hoc damnorum quorumdam vel priuatorum negociorum, sicut petitio diaconorum ipsorum continet, versatur intentio: hanc tua fraternitas cum prædicto chartulario nostro priuata cognitione perquirat: & inter vtranque partem iustitia præcedente definiat. Porrò autem præsentium latorũ insinuatione didicimus, Donatistarum hæresim pro peccatis nostris quotidie dilatari: & valde plures data per venalitatem licentia, post catholicum baptisma à Donatistis denuo baptizari. Quod quàm graue sit frater, oportet nos tota mentis intentione perpendere. Ecce lu-

Universidad de Deusto Biblioteca

G pus dominicum gregem non iam in nocte latĕter,ſed in aperta luce dilaniat:& nos eum graſſati in ouium nece cernimus, & nulla ei ſollicitudine,nullis verborũ iaculis obuiamus.Quos ergo fructus domino multiplicati gregis oſtendemus, ſi & ipſum quem paſcendum ſuſcepimus, ocioſa mente cernimus à beſtia deuorari? Studeamus igitur cor noſtrũ terrenorum paſtorum imitatione ſuccendere,qui hyemales noctes,imbribus gelúque conſtricti ducunt ſæpe peruigiles:ne vel vna ouis, & non forte vtilis pereat. Quam & ſi inſidiator ore voraci momorderit,quomodo ſatagunt,quibus cordis anhelant æſtibus, in quas voces vt eruant captum pecus anguſtia ſtimulãte proſiliũt:ne à gregis domino quicquid per incuriam perdiderint, exigatur? Vigilemus ergo ne quid pereat, ei ſi captum forte quid fuerit,vocibus diuinorum eloquiorum ad gregem dominicum reducamus:vt ille qui paſtor paſtorum eſt, vigilaſſe nos circa gregẽ ſuum ſuo dignetur iudicio comprobare.Hoc quoque vos neceſſe eſt ſolerter attendere:vt ſi qua contra latores præſentium eiuſdẽ epiſcopi recta fuerit petitio, ſubtili debeat indagatione perquiri: & ſi fortaſſe ipſi quoque pro ſua culpa iure feriendi ſunt,nequaquam cenſemus eſſe parcendum.

Menſe auguſto. Indictione decima.

Gregorius Ioanni epiſcopo Caralitan. Inter alia ſcribit de Iſidoro ſine cauſa excommunicato.

Caput XXXIIII.

H

Epiſt.34. SI ſacerdotale quod adminiſtramus officiũ mentis integritate penſemus,ſic nos cum filiis noſtris debet vnire concordia,vt ſicut patres in nomine, ita affectu probemur in opere.Dum ergo tales nos eſſe quales prĕfati ſumus oporteat: miramur cur aduerſus fraternitatem tuam tanta querimoniarũm moles exorta eſt.Quod quidem nos adhuc credere dubitamus. Sed vt veritatem valeamus agnoſcere, Ioannem ſedis noſtræ notariũ noſtra illic præceptione ſuffultum direximus, qui partes in electorum compellat adeſſe iudicio: & ſua ad effectum executione quæ fuerint iudicata perducat. Quocirca fraternitatem tuam ſcriptis præſentibus adhortamur:vt cauſa-
Ca.23.q.4. inter querelas. rum apud ſe antè debeat merita pertractare.Et ſi qua ſe iniuſtè tuliſſe vel habere cognoſcit,ante iudicium ſacerdotij contemplatione reſtituat. Inter querelas autem multiplices Iſidorus vir clariſsimus à fraternitate tua fruſtra ſe excommunicatum anathematizatúmque cõqueſtus eſt.Quod ob quam rem factum fuerit,dum à clerico tuo qui præſens erat voluiſſemus addiſcere: pro nulla alia cauſa, niſi pro eo quòd te iniuriauerat,factum innotuit.Quæ res nos vehementer affligit. Quod ſi ita eſt,nil te oſtendis de cœleſtibus cogitare,ſed terrenam te conuerſationem habere ſignificas:dum pro vindicta propriæ iniuriæ,quod ſacris regulis prohibetur,maledictionem anathematis inuexiſti. Vnde de cætero omnino eſto circunſpectus
I atque ſollicitus: & talia cuiquam pro defenſione propriæ iniuriæ tuæ inferre denuo non præſumas.Nam ſi tale aliquid feceris,in te ſcias poſtea vindicandum.

Gregorius Ioanni epiſcopo. Triumtabernenſium Eccleſiam ſuæ Eccleſiæ vniri præcipit.

Caput XXXV.

Epiſt.35. Ca.16.q.1. poſtquam. POſtquam hoſtilis impietas diuerſarum ciuitatum,ita peccatis facientibus deſolauit Eccleſias, vt reparandi eas ſpes nulla populo deficiente remãſerit:maiori valde cura conſtringimur, ne defunctis earum ſacerdotibus, reliquiæ plebis nullo paſtoris moderamine gubernatæ, per inuia fidei, hoſtis callidi rapiantur,quod abſit,inſidiis. Huius ergo rei ſollicitudine ſæpe commoti, hoc noſtro cordi ſedit conſilium:vt vicinis eas mandaremus pontificibus gubernandas.Ideóque fraterni-
†al.Treuerenſium. tati tuæ curam gubernationémque Triumtabernenſium † Eccleſiæ prouidimus committendam,quam tuæ Eccleſiæ aggregari vniríque neceſſe eſt: quatenus vtrarumque Eccleſiarum ſacerdos rectè Chriſto adiutore poſsis exiſtere. Quæque tibi de eius patrimonio, vel cleri ordinatione ſeu promotione, vigilanti ac canonica viſa fuerint cura diſponere, quippe vt pontifex proprius, liberam habeas ex noſtra præſenti permiſsione licentiam. Quapropter frater chariſsime dominicorum reminiſcens ſalubriter mandatorum:ita in commiſſę plebis regimine lucrandis animabus inuigila, vt ante tribunal æterni iudicis conſtitutus,fructum bonæ operationis, quoad mercedem K
tuam pertineat, eidem redemptori noſtro in quo lætari poſſis,exhibeas.

Gregorius vniuerſis epiſcopis per Hyberniam. De cauſa trium capitulorum.

Caput XXXVI.

SCripta veſtra ſumma cum gratulatione ſuſcepi:ſed erit in Epiſt.36.
me vberior valde lętitia,ſi mihi de veſtra contigerit reuerſione gaudere.Prima itaque epiſtolæ veſtræ frons, grauem vos pati perſecutionem innotuit. Quæ quidem perſecutio dũ non rationabiliter ſuſtinetur: nequaquam proficit ad ſalutem. Nam nulli phas eſt retributionem præmiorum expectare pro culpa. Debetis enim ſcire ſicut beatus Cyprianus dixit: quia martyrem non facit pœna, ſed cauſa. Dum igitur ita ſit,incongruum nimis eſt de ea vos quam dicitis perſecutione gloriari: per quam vos conſtat ad æterna præmia minimè prouehi. Reducat ergo charitatem veſtram tandem integritas fidei ad matrem quæ vos generauit Eccleſiam:nulla vos animorum intentio à concordiæ vnitate diſſociet, nulla perſuaſio repetẽdo vos à recto itinere defatiget. Nam in ſynodo in qua de tribus capitulis actum eſt,apertò liquet nihil de fide conuulſum eſſe,vel aliquatenus immutatum: ſed ſicut ſcitis, de quibuſdam illic ſolummodo perſonis eſt actitatum: quarum vna,cuius ſcripta euidenter à rectitudine catholicæ fidei deuiabant, non iniuſtè L
damnata eſt.Quod autem ſcribitis quia ex illo tempore inter alias prouincias maximè flagelletur Italia:non hoc ad eius de- Hebr.12.
betis intorquere opprobrium, quoniam ſcriptum eſt: Quem diligit dominus,caſtigat:flagellat omnem filium quem recipit. Si igitur ita eſt vt dicitis,ex eo tempore magis dilecta eſt apud deum,& modis omnibus approbata, ex quo domini ſui meruit ſuſtinere flagella. Quia verò non ita ſit quemadmodum vos in eius inſultatione affirmare conamini, rationem attendite. Poſtquam recordandæ memorię Virgilius papa in vrbe regia conſtitutus,cõtra Theodoram tunc auguſtam vel acephalos damnationis promulgauit ſententiam: tunc Romana vrbs ab hoſtibus adita & captiuata eſt.Ergo bonam cauſam habuerunt acephali, & iniuſtè damnati ſunt, poſt quorum damnationẽ talia contigerunt? Abſit,Hoc enim nec noſtrum quempiam nec alios qui catholicæ fidei myſteriis inſtituti ſunt, dicere vel aliquo modo confiteri conuenit. His denique cognitis,ab hac quandoque iam deliberatione recedite. Vt igitur de tribus capitulis animis veſtris ablata dubietate poſsit ſatisfactio abundanter infundi.librum quem ex hac re ſanctæ memoriæ deceſſor meus Pelagius papa ſcripſerat,vobis vtile iudicaui tráſmittere.Quem ſi poſito voluntariæ defenſionis ſtudio,puro vigilantíque corde ſæpius volueritis relegere,eum vos per omnia ſecuturos,& ad vnitatem veſtram reuerſuros nihilominus eſſe confido. Porrò autem ſi poſt huius libri lectionem in M
ea qua eſtis volueritis deliberatione perſiſtere, ſine dubio non rationi operam,ſed obſtinationi vos dare monſtratis. Vnde iterum habita locutione charitatem veſtram admoneo, vt quoniam deo ſuffragante fidei noſtræ integritas in cauſa trium capitulorum inuiolata permanſit:mentis tumore depoſito,tanto citius ad matrem veſtram, quæ filios ſuos expectat & inuitat, Eccleſiam redeatis: quanto vos ab ea quotidie expectari cognoſcitis.

Gregorius Natali epiſcopo Salonitano. De conuiuiis iuſtis & iniuſtis.Et de Honorato archidiacono.

Caput XXXVII.

QVaſi oblita præcedentium ſcriptorum ſerie,ſola veſtræ Epiſt.37.
beatitudini quæ ad dulcedinem pertinerent, loqui decreueram: ſed dum veſtra epiſtola ad priora ſcripta ratiocinando reuocat: iterum forſitan quædam quæ minus libeant, narrare compellor. In conuiuiorum etenim defenſionem veſtra fraternitas Abrahæ conuiuium memorat,in quo, teſte ſacro eloquio, tres angelos ſuſcepiſſe perhibetur. Sed hoc exemplo neque nos beatitudinem veſtram de conuiuio reprehendimus, ſi hanc ſuſcipere angelos in hoſpitalitate cognoſcimus.Rurſum narrat Iſaac ſatiatum benedictionem filio dediſſe. Quæ vtraque veteris teſtamenti quia ita ſunt geſta per hiſtoriam,vt tamen ſignarent aliquid per allegoriam:

A riam:vtinam valeamus ſic res geſtas legẽdo percurrere,vt poſſimus etiam gerendas præuidendo ſentire.Ille quippe in tribus angelis vnum ſalutans,trinitatis ſubſiſtentias vnius ſubſtantiæ eſſe declarauit.Iſte verò ſatiatus benedixit filium,quia qui diuinis epulis repletur,illius ſenſus in prophetiæ virtutem tẽditur. Diuinæ autem epulæ ſacri eloquij verba ſunt. Si igitur aſsiduè legitis, ſi exemplum ab exterioribus trahentes,interna penetratis,quaſi de agri venatione ſatiati, mentis ventrem repletis: vt antepoſito filio,ſuſcepto videlicet populo, poſsitis ventura nunciare.Sed iam in hoc ſeculo caligat qui de deo aliquid prophetat:quia profectò dignum eſt,vt hic iam per concupiſcentiam minus videat, cuius ſenſus per allegoriam intus coruſcat. Hęc ergo ad voſmetipſos trahite:&ſi vos tales cognoſcitis,nihil eſt quod de veſtra æſtimatione dubitetis.Gaudere quoque beatitudinem veſtram inuenio,ſi voracis nomen cum rerũ auctore ſuſtineat.Quod ego breuiter expono,quia ſi de vobis falſum dicitur,nomen hoc veraciter cum rerum auctore ſuſtinetis.Si verò de vobis verum eſt, quod de illo falſum fuiſſe quis dubitet?abſoluere vos non valet par nomen,quorum diſpar eſt cauſa. Nam cum eo crucem etiam periturus latro ſuſcepit:ſed quem reatus proprius tenuit,par crucifixio non abſoluit. Ego autem quantis valeo precibus depoſco:vt ſanctiſsimam frater-
Porro.1. diſt.44. Conuiuia. nitatem veſtram auctori noſtro non ſolum nomen,ſed etiam cauſa coniungat. Conuiuia autem quæ ex intentione impendendæ charitatis fiunt: rectè ſanctitas veſtra in ſuis epulis laudat. Sed tamen ſciendum eſt, quia tunc veraciter ex charitate
B prodeunt:cùm in eis nulla abſentium vita mordetur,nullus ex irriſione reprehenditur:& non inanes in eis ſecularium negociorum fabulæ,ſed verba lectionis ſacræ audiuntur: cùm non plus quàm neceſſe eſt ſeruitur corpori, ſed ſola eius infirmitas reficitur,vt ad vſum exercendæ virtutis habeatur. Hæc itaque ſi vos in veſtris conuiuiis agitis, abſtinentium fateor magiſtri
Roma.14. eſtis.Quod ergo Pauli Apoſtoli teſtimonium ad me poſuiſtis, in quo ait:Qui non manducat,manducantem nõ iudicet:omnino exiſtimo incongruum fuiſſe:quia neque ego nõ comedo, neque ad hoc à Paulo dictum eſt, vt membra Chriſti quæ in in eius corpore,id eſt,in Eccleſia inuicem ſibi charitatis compage connexa ſunt,nullam de ſe vllo modo curam gerant.Sed ſi neque ego ad te,neque tu aliquid pertineres ad me,iure tacere compellerer: vt eum non reprehenderem qui emendari non poſſet. Hæc ergo ſententia ſolummodo propter eos dicta eſt, qui illos iudicare ſtudent,quorum ſibi cura commiſſa non eſt. At poſtquam nos auctore deo vnũ ſumus,ſi ea quæ nobis corrigenda ſunt tacemus,valde delinquimus. Ecce fraternitas tua ægre ſe tulit de conuiuiis à me eſſe reprehenſam, cùm ego qui etſi hanc non vita,tamen loco tranſgredior,ab omnibus corripi,ab omnibus emendari paratus ſim. Et hunc ſolum mihi amicum æſtimo,per cuius linguam ante apparitionẽ diſtricti iudi-
C cis meæ maculas mentis tergo. Illud autem frater dulciſsime quòd tribulationibus preſſum te legere poſſe abnegas: minus
Roma.15. ad excuſationem idoneum puto,cùm Paulus dicat: Quæcunque ſcripta ſunt,ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt:vt per patientiam & conſolationem ſcripturarum ſpem habeamus. Si igitur ad conſolationem noſtram ſacra ſcriptura præparata eſt, tanto magis debemus legere, quanto magis nos conſpicimus ſub tribulationum faſce laſſari. Si vero in ea ſolummodo ſen-
Matth.10. tentia eſt fidendum, quam in epiſtola veſtra poſuiſtis,qua dominus dicit: Cum tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini.Non enim vos eſtis qui loquimini:ſed ſpiritus patris veſtri qui loquitur in vobis: ſacra ergo ad nos eloquia fruſtra mandata ſunt:quia repleti ſpiritu,verbis exterioribus non egemus. Sed aliud eſt frater chariſsime quod anguſtiari perſecutionis tempore abſque dubitatione confidere: aliud quod in trãquillitate Eccleſiæ agere debemus.Oportet etenim nos per ſpiritum hunc modo legendo percipere quæ poſſumus:ſi contigerit cauſa in nobis eſſe, etiam patiendo demonſtrare.Valde verò in epiſtola veſtra gauiſus ſum,quòd vos exhortationi ſtudium dare fatemini.In hoc etenim ſcio quia curam veſtri ordinis ſolerter agitis,ſi ad auctorem veſtrum & alios trahere curatis.Quod autem in eodem loco dicitis vos mei ſimiles nõ eſſe, poſt abortam lætitiam me ilico contriſtatis: quia laudes meas per irriſionem dici exiſtimo,quas per veritatem minimè reco- D
gnoſco. Ago autem omnipotenti deo gratias:quia per vos quidem hæretici ad ſanctam Eccleſiam reuocantur.Sed curare vobis neceſſe eſt:vt ipſi quoque qui intra ſanctæ Eccleſiæ gremium continentur, ita viuant, quatenus eius aduerſatij prauis moribus non exiſtant.Nam ſi non diuino deſiderio, ſed terrenis cupiditatibus, voluptatibúſque deſeruiunt: intra eius gremium filij alieni nutriuntur. Quòd autem vos fatemini eccleſiaſticos ordines ignorare non poſſe:ego quoque hoc de vobis per omnia ſcio,atque idcirco valde contriſtor:quia cùm rerum ordinem ſcitis,in me quod peius eſt ſciendo deliquiſtis. Poſtquam enim ad beatitudinem veſtram,& deceſſoris mei,&mea in cauſa Honorati archidiaconi ſcripta directa ſunt:tunc contempta vtriuſque ſententia, præfatus Honoratus proprio gradu priuatus eſt. Quod ſi quilibet ex quatuor patriarchis feciſſet,ſine grauiſsimo ſcandalo tanta contumacia tranſire nullo modo potuiſſet. Tamen poſtquam fraternitas veſtra ad ſuum ordinem rediit, nec ego meæ, nec deceſſoris mei iniuriæ memor ſum.Quòd vero dicitis noſtris temporibus debere ſerua- Ca.25.q.2. Quòd vero.
ri quæ à meis quoque prædeceſſoribus tradita atque cuſtodita ſunt:abſit hoc à me,vt ſtatuta maiorum conſacerdotibus meis in qualibet Eccleſia infringam:quia mihi iniuriam facio,ſi fratrum meorum iura perturbo.Sed cùm reſponſales veſtri aduenerint:quæ inter vos & pręfatum Honoratum archidiaconum ſint iuſta cognoſcam: & ex ipſo meo examine perpendetis, quia ſi pars veſtra per iuſtitiam fulta eſt, nihil aduerſi à me perferetis,ſicut nec antè pertuliſtis.Sinuero ſæpefato Honorato archidiacono in aſſertione ſua iuſtitia ſuffragatur:ex eius ab- E
ſolutione monſtrabo, quia perſonas etiam quas noui,in iudicio non agnoſco. De excommunicationis vero articulo, quæ Cau.24.q.
tamen interpoſita conditione gradus, ſecundo vel tertio iam, 3. De excõ-
vt ita dicam, ex neceſsitate ſubiuncta eſt: beatitudo veſtra im- municatio-
meritò queritur,cùm Paulus Apoſtolus dicat: In promptu ha- nis.
bentes vlciſci omnem inobedientiam. Sed iſta iam tranſeant, 2.Corin.10
ad noſtra redeamus. Si enim rectè agit, ego domino Natali non poſſum coniunctus non eſſe, cuius me affectui valde eſſe debitorem noui.

Gregorius Maximiano epiſcopo Syracuſano. De Eccleſia Liparitana ordinanda.

Caput XXXVIII.

LOcis inimicis Eccleſia conſtituta, paſtoris vacare non de- Epi.38.
bet officio. Quia igitur Eccleſia Liparitana ſacerdote priuata dinoſcitur: ideo Paulinum Taurianenſis Eccleſiæ epiſcopum in prædicta Eccleſia Liparitana fraternitas tua ſine mora præeſſe conſtituat: vt officij ſui adminiſtrationem in eadem Eccleſia vigilanter exhibeat:& quæque eius vtilitatibus conuenire didicerit, ordinare non deſinat. Cunctúmque clerum vt in omnibus canonicè ei obedire debeat, admoneas: F
quatenus præfata Eccleſiæ in cunctis vtilitas, prædicto fratre & coëpiſco noſtro diſponente, Chriſto adiuuante procurari valeat.

Data pridie Martij. Indictione.x.

Gregorius Dominico epiſcopo Carthaginenſi gratiarum actiones reddit. Et de cura paſtorali admonet, & de eccleſiaſticis priuilegiis.

Caput XXXIX.

PErlatas ad nos ſerius per Donatum, atque Quoduult- Epiſt.39.
deum ,reuerendiſsimos fratres & coëpiſcopos noſtros: necnon & Victorem diaconum vel Angelum notarium veſtræ fraternitatis epiſtolas ſumma cum gratulatione ſuſcepimus.In quarum etſi nos ſuſtinuiſſe diſpendium tarditate putauimus:tamen de vberiori reperimus charitate compendium, vt hac dilatione temporis, non interrupta videatur: ſed nutrita dilectio, quam miſerante domino contemplatione ſacerdotij, lectionis vſu, ætatíſque in vobis cognoſcimus iam maturitate fundatam. Non enim tam lrgè de te flueret, ſi in tuis plurimas venas mentibus non haberet. Hanc ergo matrem cuſtodémque virtutum ſanctiſsime frater inconcuſſa ſtabilitate teneamus. Nullæ in nobis eam ſubdolorum linguæ imminuant: nullæ antiqui hoſtis inſidiæ corrumpant. Hæc nanque diuiſa iungit, & coniuncta cuſtodit. Hæc humilia ſine

Universidad de Deusto
Biblioteca

G lia sine timore subrigit. Hæc erecta sine deiectione submittit. Per hanc vniuersalis Ecclesiæ vnitas, quæ est compago corporis Christi, ex æquatione mentis gaudet in singulis, cum sit ei dissparilitas in diuersitate membrorum. Per hanc eadem membra & alieno gaudio in suis afflicta exiliunt, & alienis mœroribus
1. Corin. 12. etiam in suis læta contabescunt. Teste enim magistro gentium, dum si quid patitur vnum membrorum, compatiuntur cætera membra: & si gloriatur vnum membrum, congaudent omnia membra: vos non ambigo de nostra perturbatione ingemiscere, cum nos omnino certum sit de vestra pace gaudere. Quod verò ordinationi nostræ fraternitas vestra congauder, affectũ mihi integerrimæ charitatis exhibet. Sed ex consideratione huius ordinis mentem meam, fateor, transuerberat vis doloris. Graue nanque est pondus sacerdotij: prius quippe est sacerdoti necesse vt cæteris ad exemplum viuat: ac deinde seruandum, vt mentem per ostensa exempla non eleuet. De prædicationis semper ministerio cogitet: intentissimo timore considerans quòd recessurus ad percipiendum regnum dominus, & talenta
Lucæ 19. seruis distribuens, dicat: Negociamini dum venio. Quod profectò negocium tunc verè nos agimus, si viuendo & loquendo proximorum animas lucramur: si infirmos quoque cœlestis regni gaudia prædicando, in superno amore roboramus: si proteruos ac tumidos, gehennæ supplicia terribiliter insonando, flectimus. Si nulli contra veritatem parcimus. Si supernis amiciriis dediti, humanas inimicitias non timemus. Quod nimirum exhibens, quasi quoddam se sacrificium obtulisse deo
Psal. 138. Psalmista nouerat, cùm dicebat: Nónne qui oderant te deus oderam illos, & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos, & inimici facti sunt mihi. Sed ad hoc ego pondus meæ infirmitatis expaueſco: & quòd accepto regno pter familiãs redeat, ratione nobiscum posituras, aspicio. Sed quia eum mente sustineo, cui de suscepto negocio animatum lucrum aut nullum, aut penè nullum reporto? Tua ergo me oratione frater charissime adiuua: & quę de me formidare me cõspicis, in temetipso quotidie timore prouidæ sollicitudinis pensa. Per charitatis quippe compagem, & tua sunt quæ de me loquor, & mea quæ te agere concupisco. De Ecclesiasticis verò priuilegiis quod vestra fraternitas scribit, hoc postposita dubi-
Causa. 25. q. 2. de Ecclesiasticis. tatione teneat, quia sicut nostra defendimus, ita singulis quibusque Ecclesiis sua iura seruamus. Nec cuilibet, fauente gratia, vltra quàm meretur impartior: nec vlli hoc quod sui iuris est, ambitu stimulante derogo: sed fratres meos per omnia honorare cupio: sicque studeo honore singulos subuehi, dummodo non sit quod alteri iure ab altero possit opponi. Responsalium verò nostrorum moribus valde congaudeo: in quibus mihi ostensum est quantum me diligitis, qui ad me electos fratres & filios transmisistis.

Data decimo Augusti. Indictione. x.

I FINIS.

INCIPIVNT EPISTOLÆ EX REgistro beati Gregorij. Indictione xj.

Gregorius Petro subdiacono Campaniæ.
De persecutione Pauli episcopi.

Caput XL.

Epi. 1. QValem in castello Luculano sit scelus in Paulo fratre & coëpiscopo nostro commissum, directa nobis fecit relatio manifestum. Et quia his diebus Scholasticus vir memorabilis Campaniæ iudex hic presens inuentus est, specialiter ei iniunximus, vt tantæ peruersitatis insaniam districta debuisset emendatione corrigere. Sed quia nunc prædictæ relationis pontitor nos vt personam dirigeremus admonuit: ideo Epiphanium subdiaconum illuc direximus: qui vnà cum præfato iudice à quibus excitata sit vel commissa seditio, inuestigare ac cognoscere posit, & digna vltrione vindicare. Experientia ergo tua ita tota virtute in hac causa solatiari festinet, quatenus & cognosci veritas, & in delinquentes valeat vindicta procedere. Quoniam igitur mancipia gloriosæ Clementiæ in eodem scelere K interfuisse, & voces quæ seditionem commouerant iactitasse dicuntur, si ita est, districtè ea imminenti vltioni substerne: nec pro persona vllius sit vestra seueritas remissior: quia tanto amplius ferienda sunt, quãto, vt pote nobilis fœminæ pueri, ex sola superbia deliquerunt. Sed & illud subtili vos oportet indagatione perquirere, vtrum ne prædicta fœmina in tanta habuerit sceleris immanitate consilium: aut si cum eius est scientia perpetratum: vt quàm sit periculosum non solum manibus, sed etiam in sacerdotem verbis excedere, ex nostra cuncti possint defensione cognoscere. Si quid enim in hac causa lentatum fuerit vel omissum, ad tuam culpam, ac potius cognoscas pertinere periculum: nec aliquem apud nos excusationis locum inuenies. Nam quanto te apud nos res ipsa si districtissimè fuerit perscrutata & emendata commendat: tanto si lentata fuerit, nostram contra te scito indignationem exacui. Mancipia autem si qua de cætero in monasterio sancti Seuerini vel in alia Ecclesia eiusdem castelli de ciuitate refugerint: mox vt ad notitiam tuam peruenerit, nullo modo illic ea immorari liceat, sed intra ciuitatem in Ecclesiam reuocentur: & si iustam contra dominos suos querelam habuerint, cum congrua ordinatione de Ecclesiis exire necesse est. Si verò venialem culpam commiserint, dominis suis accepto de venia sacramento, sine mora reddantur. L

Gregorius Paulo episcopo.
Consolatoriam scribit epistolam.

Caput XLI.

Epi. 2. LIcet non mediocriter nos contristauerit cognita quam es perpessus iniuria: habemus aliquam tamen consolationis materiam, quòd laudem tuam huic rei inesse cognouimus: ob id quòd pro æquitatis rectitudine hoc, quantum directa nobis patefecit relatio, pertulisti. Vt ergo ad maiorem fraternitatis tuæ gloriam applicetur: hæc res constantiam tuam nec frangere, nec à via debet veritatis auertere. Nam maior in sacerdotibus merces est, in veritatis tramite etiam post iniurias permanere. Ac ne tãtæ impietatis insania inulta remaneat, & in peius indisciplinatio pernicioſa prorumpat, Scholastico viro memorabili Campaniæ iudici: quia hic præsens inuentus est, vt hæc digna coërctione vindicare debuisset, iniunximus. Sed quia homines tui à nobis vt personam dirigeremus, petierunt: propterea Epiphanium subdiaconum illuc nos transmisisse cognosce: qui vnà cum suprascripto iudice inuestigare valeat ac cognoscere veritatem: quatenus in eos à quibus tantum facinus commissum cõstiterit vel perpetratum, sua instantia dignam faciat exerceri vindictam.

Gregorius Ioanni abbati. De bonifacio præposito. De tunica sancti Ioannis. De causa Floriani. De cura animarum. De hospitibus, & de pauperibus. M

Caput XLII.

Epist. 3. PEtiit dilectio tua vt frater Bonifacius in monasterio tuo à te debeat ordinari præpositus: quod ego valde miratus sum, quia antè factum non est. Nam ex quo illum tibi dari feci, iam eum ordinare debuisti. De tunica verò sancti Ioannis omnino gratè suscepi, quia sollicitus fuisti mihi indicare. Sed studeat dilectio tua mihi ipsam tunicam, aut, quod melius est, eundem episcopum qui eam habet, cum clericis suis & cum ipsa ad me transmittere: quatenus & benedictione tunicæ perfruamur, & de eodem episcopo vel clericis mercedem habere valeamus. Causam verò quæ cum Floriano vertitur, incidere volui: etiam ei vel octoginta solidos mutuos dedi. Quos ille credo disponit sibi pro monasterij debito recompensari, & omnino volo eandem causam decidi: quia Stephanus charitularius dicitur imminere, vt eam prædictus Florianus in publico transferat, & graue nobis est cũ publico litigare. Vnde necesse est nobis aliquid cedere: vt possimus eandem causam ad compositionem perducere. Quod dum factum fuerit, dilectioni tuæ, deo auxiliante, nunciabimus. De fratrum verò animabus esto sollicitus. Sufficiat iam quòd opinio monasterij per vestram negligentiam inquinata est. Non frequenter foras egrediaris, in causis istis procuratorem instituе: & tu ad lectionem atque orationem vaca. De hospitalitate esto sollicitus, quantum

A tum potes pauperibus largire: ita tamen vt serues quod Floria no restitui debeat. In ipsis autem frattibus monasterij tui quos video, non inuenio eos ad lectionem vacare. Vnde considerare necesse est quantum peccatum est: vt ex aliena oblatione deus vobis alimoniam transmiserit, & vos mandata dei discere negligatis. De sex verò vncijs domus, si authenticam chartulam non videmus aut exemplaria, nil possumus facere. Sed Florentino dei famulo præceptum transmisi, vt si ei veritas constiterit, easdem sex vncias vobis restituat. Quibus restitutis, reliquas sex vncias aut in emphyteusim damus, aut reditus commutamus.

Gregorius Bonifacio episcopo Regien.
De humanis laudibus vitandis.

Caput XLIII.

Epist. 4. QVibusdam venientibus agnoui fraternitatem tuam misericordiæ operibus vehementer insistere, atque omnipotenti deo gratias retuli: quia iuxta egregij prædicatorisvocem, nunc viuimus, si vos statis in domino. Sed illud fateor, non leuiter mentem meam momordit: quòd eadem opera multis vosipsi nunciastis, ex qua re collegi, quòd mens vestra non studeat dei oculis, sed humano iudicio placere. Vnde necesse est frater charissime, vt cùm bona exterius agis, hæc interius cum magna cautela custodias: ne appetitus placendi hominibus subrepat, & omnis labor boni operis incassum fiat. Nos enim qui sumus, quibus placeri ab hominibus
B quæritur? Quid nanque aliud, quàm puluis & cinis sumus? Sed illi tua fraternitas placere desideret, qui & non longè est vt appareat: & omne quod retribuerit, finem nullo modo habebit.

Mense Octobri. Indictione vndecima.

Gregorius Petro subdiacono Campaniæ.
De violentis laicorum reprimendis.

Caput XLIIII.

Epist. 5. SIcut in iudiciis laicorum priuilegia turbare non cupimus: ita eis præiudicantibus, moderata te volumus auctoritate resistere. Violentos nanque laicos coërcere, non contra leges est agere, sed legi ferre subsidium. Quia igitur Deusdedit gener Felicis de Orticello præsentium latrici violentiam dicitur irrogasse: præfatámque rem illicitè detinere: ita vt viduitatis eius deiectio non misericordiam prouocare, sed eius inueniatur roborare malitiam: præcipimus experientiæ tuæ, vt tam contra præfatum virum, quàm in cæteris causis in quibus se asserit præfata fœmina præiudiciũ sustinere, tuæ ei in solatium tuitionis impendas: nec à quolibet eam prægrauari permittas, ne vel ea quæ tibi salua tamen æquitate mandantur, in aliqua inueniaris parte negligere, vel viduis aliisque pauperibus, dum illic auxilium non inueniunt: ex huius itineris profligentur longinquitate dispendia.

Gregorius Ioanni episcopo primæ Iustinianæ.
De iniusta condemnatione Adriani episcopi.

C

Caput XLV.

Epist. 6. POst longas tribulationes suas quas Adrianus Thebanæ ciuitatis episcopus à consacerdotibus suis velut ab hostibus pertulit, in Romanam ciuitatem confugit. Et licèt aduersus Ioannem Larissæum episcopum eius fuisset prima suggestio, nõ ab eo in causis pecuniarijs reseruatis legibus iudicatum: tamen post hæc magis contra personã fraternitatis tuæ, à qua non iustè se à sacerdotij gradu flagitabat esse deiectum, grauissimè querebatur. Sed nos indiscussis petitionibus non credentes, eadem quæ apud Ioannem fratrem & coëpiscopum nostrum, vel quæ apud fraternitatem tuã sunt acta relegimus. Et quidem de memorati Ioannis episcopi Larissæi iudicio, quod fuerat appellatione suspensum, satis & piissimi rerum domini ad Corinthi episcopum missis iussionibus decreuerunt. Et nos quoque per præsentium latores epistolis nostris ad præfatum Ioannem Larissæum directis, Christo auxiliante decreuimus, quòd diuersi disceptatione iudicij, cuius examinationem tibi imperialia iussa tradiderant: & inspecta gestorum apud Ioannem episcopum de criminalibus habitorum serie ventilaremus, reperimus propè nil te quod ad nominatas indictásque sibi causas attinuit, exquisisse: sed machinationibus quibusdam testes aduersus Demetrium diaconum in damnatione eiusdem episcopi produxisse. Qui eum de illo, quod nec audiri phas est, testimonium dicentem se audisse perhibetur. Quod D dum præsens Demetrius contradiceret se dixisse, aduersus sacerdotalem mortem disciplinámque canonicam, deiectum honore suo diaconum proconsuli prouinciæ tradidisse. Qui cùm multis laniatus verberibus aduersus episcopum suum forsan aliqua potuisset tormentorum necessitate mẽtiti, vsque ad finem negotij nihil eum de quibus interrogabatur penitus inuenimus fuisse confessum. Sed nec alia in gestis ipsis, siue per depositionem testium, siue per Adriani professionem, quod ei potuisset obesse, reperimus. Sed tantum fraternitas tua nescio quo mentis motu, diuino humanóque iure contempto, abruptam protulit in eius damnatione sententiã: quæ licèt nõ esset appellatione suspensa, contra legescanonésq; prolata, ipso non poterat iure subsistere. Postquam tamen ex abundanti appellatione tibi cõstat esse porrectam: mirati sumuscur nec homines tuos secũdum cautionem Honorato diacono nostro per respõsales tuæ Ecclesiæ expositam, qui tui iudicij ratione potuissent reddere transmisisti. Quod factũ te vel de cõtumacia, vel de cõscientiæ trepidatione redarguit. Si igitur hæc quæ nobis aperta sunt veritate valla ntur: quoniam occasione vitium nostratum consideramus nos iniusta præsumere: de his aliàs secundum id quod à nobis deliberatum fuerit, Christo auxiliante decernemus. Quod verò ad præsens attinet, cassatis prius atque ad nihilũ redactis prædictæ sententiæ tuæ decretis: ex beati Petri Apostolorum principis auctoritate decernimus, triginta dierũ spatio sacra te communione priuatum, ab omnipotẽti deo nostro E tanti excessus veniã cum summa pœnitentia ac lachrymis exorare. Quòd si hanc sentẽtiam nostrã te cognouerimus implesse remissius, non iam tantum iniustitiam, sed & contumaciam fraternitatis tuæ cognoscas adiuuante domino seuerius punienda. Præfatum verò Adrianum frattem & coëpiscopum nostrũ ex tua sentẽtia, vt diximus, nequaquam canonibus neque legibus existente damnatum, in suum locũ atque ordinẽ reuerti Christo comitante disponimus: vt nec illi fraternitatis tuæ noceat contra iustitiæ tramitem prolata sententia: nec charitas tua pro placanda futuri indignatione iudicis, incorrecta remaneat.

Gregorius Ioanni episcopo Larissæo.
De iniusta condemnatione Adriani.

Caput XLVI.

Epi. 7. Cau. 16. q. 1. Frater. FRater noster Adrianus, Thebanæ ciuitatis episcopus, ad Romanam vrbem veniens, lachrymabiliter est cõquestus de quibusdam capitulis se à fraternitate tua, necnon à Ioanne primæ Iustinianæ vrbis episcopo, non legitimè neque canonicè condemnatum. Cúmque per diuturnum tempus nullam diuersæ partis videremus huc aduenire personam, quę eius debuisset obiectionibus respondere: necessariò cognoscendæ veritatis intuitu, ea quæ penes vos acta sunt, relegenda tradidimus. Ex quibus cognouimus Ioannem atque Cosmam diaconos, vnum pro lubrico corporis, alterum pro fraudibus Ecclesiasticarum rerum proprio depulsos officio, de pecuniariis criminalibúsque capitulis aduersus eum piissimis nostris imperatoribus suggessisse. Qui per iusiones suas te voluerunt, seruata videlicet iuris canonúmque districtione cognoscere: ita vt de pecuniariis quidem ferres firmam iure sententiam. De criminalibus verò eorum clementiæ habita subtilius examinatione suggereres. Quòd si tã rectas iusiones tua fraternitas rectis quoque mẽtibus accepisset, nunquã viros pro suis excessibus proprio amoros officio, atque iam immutantis animi, ad acculationem passim sui suscepisset episcopi, maximè cùm ex suggestione piissimis dominis oblata eorum sit detecta fallacia: quia cũ consensu omnium clericorum hęc contra suum pontificem se suggessisse professi sunt. Post hæc tamen vt breuiter quædam strictimque, quæ apud te sunt acta percurram: primum capitulum penes fraternitatem tuam motum est Stephani Thebani diaconi: cuius vitam quasi sciens turpissimam Adrianus episcopus, nõ eum sui ordinis honore priuauerat. Quod capitulũ, nullus deductorum testium ad Adriani episcopi dicit peruenisse notitiam: nisi quòd solus Stephanus turpis vitæ, suaque professione damnabilis, dicitur esse confessus. Secundum capitulum aduersus eum videtur esse propositum, de infantibus eius iussu à sacri baptismatis susceptione prohibitis, atque ita inabluta sorde peccati defunctos in tenebris.

Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Sed nullus aduersus eum deductorũ testium professus est nosse se tale aliquid ad Adriani episcopi peruenisse notitiam: sed à matribus infantum, quarum viri remoti pro culpis, vt dicitur, ab Ecclesia fuerant, se cognouisse dixerunt. Sed nec imbaptizatos eos mortis tempus profelsi sunt occupasse: sicut accusatorum continebat iuuidiosa suggestio: cùm in Demetriade ciuitate baptizatos eos esse constiterit. Et hæc quidem de criminalibus causis. De pecuniariis verò qualiter à te fuerit iudicatum: inquisitio deputatorum à principe vitorum piisima iussione serenissimis principibus attestatur. Nam cùm tuam sæpe fatus Adrianus suspendisset appellatione sententiam: quantum ex quatuor testium dispositionibus apud Ioãnem primæ Iustinianæ episcopum prolatis agnouimus, arctissima detrusus custodia, libellum in quo obiecta sibi cõsitereturcapitula, tua coactus est fraternitate potrigere. Qui quidem in potrecto à se libello de pecuniariis inuenitur tuæ consensisse sententiæ. Criminalia verò medio quodam dubióque verborũ calle transcurrit: vt & tua quibusdam subiectis nebulis frustraretur intentio & ipse porrò à confessione imperplexæ locutionis obscuritate refugeret. Cũque porrecta appellatio per homines eius, cæteráque quæ penes te gesta sunt, piissimis fuissent deportata principibus: deputatis, vt diximus, Honorato diacono sedis nostræ: & Sebastiano glorioso antigrapho, cunctisque examinatis subtiliter, à serenissimis est dominis ab omnibus iussioni
H bus absolutus. Sed nescio quibus machinationibus exquisitis alia rursus est principalis iussio elicita: vt de cũctis antefatis capitalis Ioãnes primæ Iustinianæ episcopus requirens subtiliter iudicaret. In cuius iudicio omnes clerici Adriani episcopi, & Demetrius diaconus inter tormenta professus est, omnẽ hanc contra Adrianum episcopum calumniam fraternitatis tuæ machinatione confectam. Nec aliqua de capitulis ipsis quæ in tua audientia criminaliter obiecta fuerant Adriano episcopo, sunt probata. Sed prouenit alia cõtra canones ac leges in Demetrio diacono eius aliísque personis crudelis atque dolosa discussio, in qua nihil penè repertum est, ex quo sæpe memoratus Adrianus damnari legitimè debuisset: sed magis ex quo potuisset absolui. Sed de Ioanne primæ Iustinianæ vrbis antistite, ac de nequissimo eius damnandóque iudicio aliàs sumus iuuante domi
Ca. 16. q. 1. Frater no-ster. no tractari. Adrianum verò episcopum reperimus, & tuo contra sacerdotales mores odio laborasse: & nullo iure pecuniariis in causis eum fraternitatis tuæ condemnatum fuisse sententia. Quia igitur & ab antefato Ioanne primæ Iustinianæ episcopo contra ius canonésque depositus, honoris sui gradu care non potuit, in sua eum reformari Ecclesia, atque in proptiæ dignitatis ordinem decreuimus reuocari. Et cum oportuisset te ex eo dominici corporis communione priuari, quod admonitione sanctæ memoriæ decessoris mei contẽpta, perquam eum Ecclesiámque eius de tuę iurisdictione potestatis exemit, rursus in eis aliquid tibi iurisdictionis seruare præsumpseris: tamen
I nos humanius decernentes, communionisque tibi sacramẽtum interim conseruantes, decernimus: vt fraternitas tua ab eo Ecclesiáque eius omnem ante habitæ suæ potestatem iurisdictionis abstineat: & secundum scripta decessoris nostri, si qua causa vel fidei vel criminis, vel pecuniaria aduersus præfatum Adrianum consacerdotem nostrum potuerit euenire, vel per eos qui nostri sunt vel fuerint in vrbe regia responsales, si mediocris est quæstio, cognoscatur: vel huc ad Apostolicam sedem, si ardua est, deducatur quatenus nostræ audientiæ sententia decidatur. Quòd si contra hæc quæ statuimus, quolibet tempore, seu qualibet occasione vel surreptione venire tentaueris, sacra scias te communione priuatum: nec eam te, excepto vltimo vitæ tuæ tempore, nisi concessa Romani pontificis decernimus iussione percipere. Hæc enim consona sanctis patribus definimus sanctione, vt qui sacris nescit canonibus obedire, nec sacris administrare, vel communionem capere sit dignus altaribus. Res autem siue sacras siue aliàs mobiles immobilésque eius Ecclesiæ quas hactenus diceris retinere: quarum notitiam nobis oblatam præsentibus annectimus literis, sine aliqua ei dilatione fraternitas tua restituat. De quibus si qua intervos quæstio vertitur, volumus vt apud responsalem nostrum in vrbe regia ventiletur.

Gregorius Natali archiepiscopo Solonitano.

Vt non deponatur episcopus nisi in conuentu episcoporum. K

Caput XLVII.

Epi. 8.

CVm cuncta negocia indagandæ sollicitudine veritatis indigeant: tum quæ ad delectionem sacerdotalium graduum pertinent, districtius sunt trutinanda, in quibus non tam de humanis constitutis, quàm de diuinæ quodammodo benedictionis refragatione tractatur. Quæ res quoque nos in Florentij Tauritanæ ciuitatis episcopi persona, ad exhortationem vestræ fraternitatis admouit. Nunciatum siquidem nobis est à quibusdam fuisse eum in causis criminalibus accusatum: & nullis canonicis probationibus exquisitis: nec sacerdotalis consilij præueniente iudicio, eum ab honoris officio non iure, sed auctoritate depositum. Quia ergo nõ potest quen quam episcopatus gradu, nisi iustis ex causis concors sacerdotum summouere sententia: hortamur fraternitatem vestram, vt præfatum virum ex eodem in quo detrusus est eiici faciatis exilio, causámque eius episcopali disceptatione perquiri. Et si in his in quibus accusatur, canonica fuerit probatione convictus, canonica proculdubio est vltione plectẽdus. Quòd si aliàs quam de eo æstimatum est, synodali fuerit inquisitione compertum: necesse est vt & criminatores iusti districtionem iuris exhorreant, & in criminato innocentiæ suæ seruentur illibata suffragia. Executionem verò antefati negocij cum Antonino subdiacono nostro, ex nostra præceptione mandauimus: quatenus eius instantia & quæ sunt legibus canonibúsque placita decernantur, & decreta iuuante domino mancipentur effectui. L

Gregorius Antonino subdiacono.
De Florentino episcopo iniustè deposito.

Caput XLVIII.

PEruenit ad nos Florentinum Epitauritanæ ciuitatis epi- *Epi. 9.*
scopum præceptis prius rebus eius pro quibusdam non approbatis criminibus sine sacerdotali concilio fuisse damnatum. Et quia non debet is pœnam sustinere canonicam, *Ca. 11. q. 3. Non debet.* in cuius damnatione non est canonica prolata sententia: præcipimus experientiæ tuę, vt Natali fratri & coëpiscopo nostro debeas innuere, quatenus supradictum virum de eodem eiici faciat quo nunc dicitur detrusus exilio. Conuocatóque episcoporum consilio, si hæc in quibus accusatus est, ei canonicè fuerint approbata, præfati Natalis fratris & coëpiscopi nostri volumus in eum proprium robur obtinere sententiam. Sin autem generali fuerit iudicio absolutus, nec eam deinceps cuiuslibet præiudicio subiacere permittas: & præfatæ res districta tuæ sollicitudinis restituantur instantia. Necesse est ergo vt quanto grauiora talium negotiorum perpendis pondera: tanto ea maturiori vigilantiorique studeas executione complere.

Gregorius Sauino subdiacono.
De Chalcedonensi synodo, & de aliis tribus synodis recipiendis. M

Caput XLIX.

EXeuntes maligni homines turbauerunt animos vestros, *Epi. 10.*
non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant: astruentes quòd aliquid de sancta Chalcedonensi synodo piæ memoriæ Iustiniani temporibus sit imminutum, quam omni fide omníque deuotione veneramur. Et sic quatuor synodos sanctæ vniuersalis Ecclesiæ, sicut quatuor libros sancti Euangelij recipimus. De personis verò de quibus post terminum synodi aliquid actum fuerat, eiusdem piæ memoriæ Iustiniani temporibus est ventilatum: ita tamen vt nec fides in aliquo violaretur, nec de eisdem personis aliquid aliud agereretur, quàm apud eandem sanctam Chalcedonensem synodum fuerat constitutum. Anathematizamus autem si quis ex diffinitione fidei, quæ in eadem synodo prolata est, aliquid imminuere præsumit: vel quasi corrigendo eius sensum mutare: sed sicut illic prolata est, per omnia custodimus. Te ergo fili charissime, decet ad vnitatem sanctæ Ecclesiæ remeare: vt finem tuum valeas in pace concludere, ne malignus spiritus qui contra te per alia opera prævalere non potest: ex hac causa inueniat vnde tibi in die exitus tui in aditu regni cœlestis obsistat.

Gregorius

A *Gregorius ordini & plebi consistenti in Albano.*
De ordinatione episcopi.

Caput L.

Epi. 11.

PRobabilibus desideriis nihil attulimus tarditatis: fratrem nanque & coëpiscopum nostrum hominem bonum vobis ordinauimus sacerdotem.

Mense Nouembrio. Indictione. xj.

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano.
De Causa Gregorij Agrigentini episcopi.

Caput LI.

Epi. 12.

PRidem quidem fraternitati vestræ scripseram: vt eos qui aduersus Gregorium episcopum Agrigentinæ ciuitatis aliqua dixerant, ad Romanam ciuitatem transmittere deberetis. Quod vt nunc instantius fieri debeat, præsentibus adhortamur epistolis. Vnde personas ipsas, cæteráque documenta, id est, gesta & petitiones quæ data sunt, festinate cum celeritate transmittere. Nec moram aliquam excusationémque perquiri penitus permittimus: quatenus eis in Romanam, sicut diximus, ciuitatem trãsmissis, sub celeritate sciamus quid auxiliante domino de persona salubrius eius disponere debeamus.

Gregorius Agnello episcopo de Fundis, qui nunc in ciuitate ordinatus est Terracina. Præcipit vt in Terracinensi Ecclesia sit episcopus.

B Caput LII.

Epi. 33. Ca. 21. q. 1. Relatio.

RElatio cleri simul & populi Terracinensis gentis nos valde lætificat, ob hoc quòd de tua fraternitate bona testatur. Et quia defuncto Petro pontifice suo, te sibi cardinalem postulant constitui sacerdotem, eorum vota necessariò complenda præuidimus: quatenus & illi se gaudeant impetrasse quod postulãt, & nos cõcessisse quod expedit videamur. Quia igitur ob cladem hostilitatis, nec in ciuitate nec in Ecclesia tua est cuiquam habitandi licentia: ideo te auctoritate nostra Terracinensi Ecclesiæ cardinalem constituimus sacerdotem, admonentes vt ita de animabus populorum ille consistentium deo protegente debeas esse sollicitus: quatenus callidi peruersíque hostis insidiæ commisso tibi gregi, qualibet arte nocere non valeant. Sed sollicitudinis tuæ grex circunscriptus custodia, digni se pastoris gaudeat meruisse tutamina. In tuis actibus plebi exempla bene viuendi existant, auaritia in te vires non habeat. Tua prædicatione qui literas nesciunt, quid diuinitus præcipiatur agnoscant. In dei timore populum quemadmodum viuere possit, tui mores instituant. Operibus exerce quod subiectos doces, & prædicas. Actus tui in aliorum correptionem proficiant, in adiutorium sibi vitæ tuæ imitationem assumant. Sicque te in cunctis operibus exhibe: vt scripturam conscriptionémque te habeat, quicunque aut negligit, aut non
21. q. 1. Relatio. potest lectione formari. Tota igitur mentis intentione ita lucrum animarum deo nostro facere festinato: vt digna te merC ces ante eius conspectum in die tribulationis inueniat. Quicquidverò de prædictæ rebus Ecclesiæ vel eius patrimonio, seu cleri ordinatione promotionéve, & omnibus generaliter ad eam pertinentibus, solerter atque canonicè ordinate, faceréq; prouideris: liberam habebis, quippe vt sacerdos proprius, mo-
21. q. 1. Illud quoque dis omnibus facultatem. Illud quoque fraternitatem tuam scire necesse est: quoniam sic te prædictæ Terracinensis Ecclesiæ cardinalem esse constituimus sacerdotem: vt & Fundensis Ecclesiæ pontifex esse non desinas, nec curam gubernationémque eius prætereas: quia ita fraternitatem tuam sæpedictæ Terracinensi Ecclesiæ, sicut præfati sumus, præesse præcipimus vt antedictæ Fundensis Ecclesiæ tibi iura potestatémve nullo modo subtrahamus.

Gregorius clero, ordini, & plebi consistenti in Terracina.
De Aguello episcopo suscipiendo.

Epi. 14.

Caput LIII.

DIlectionis vestræ desideria insinuata nobis quam obtulistis petitio reserauit, electionémque vestram valde laudauimus: quia Agnellum fratrem & coëpiscopũ nostrum probatum iam meritis, cardinalem vobis constitui deprecamini sacerdotem. Et quoniam gratæ laudandæque petitioni nec effectum negari, nec moram licebat innecti: secundum desideria petitionémque vestram supradictum Agnellum ditectæ præceptione Ecclesiæ vestræ cardinalem esse statuimus sacerdotem. Pro qua re dilectionem vestram paterna adhortatione ad- D
moneo: vt ei obedientiam prębere in omnibus debeatis: quatenus charitatis vestræ solatio roboratus, curam gubernationémque Ecclesiæ quam vobis probatur petentibus suscepisse, adiuuante domino salubriter valeat implere.

Mense Decembrio. Indictione. xj.

Gregorius Scholastico iudici Campaniæ.
De episcopo in Neapoli eligendo.

Caput LIIII.

Epi. 15.

DVm de Neapolitanæ ciuitatis cura destitutæ sacerdotis solatius vehementius angeremur: superuenientes præsentium latores cum decreto in Florentium subdiaconum nostrum confecto, aliquid nobis in tanto cogitationum pondere reuelationis inuenerant: sed dum præfatus subdiaconus noster refugiens ciuitatem, ipsam ordinationem suam lachrymabiliter euasisset, quasi ex maiori quadam desperatione nostram cognoscite creuisse mœstitiam. Atque ideo salutantes hortamur magnitudinem vestram, vt conuocantes priores vel populum ciuitatis: de electione alterius cogitetis, qui dignus posit cum Christi solatio ad sacerdotium promoueri. In quo decreto solenniter facto, atque ad hanc vrbem transmisso, ordinatio illic tandem Christo auxiliante proueniat. Sin autem aptam non inuenietis in quam posits consentire personam: saltem tres viros rectos ac sapientes eligite, quos ad hanc vrbem generalitatis vice mittatis, quorum & iudicio plebs tota consentiat. Forsitan huc venientes præstante dei misericordia E
talem reperient, qui vobis antistes irreprehensibiliter ordinetur: quatenus destitutæ ciuitatis vestræ nec intrinsecus actuum suorum desit inspector: nec extrinsecus adhibita sollicitudine sacerdotis hostilibus aditus præstetur insidiis.

Gregorius Petro episcopo Aretij.
Valerianum presbyterum commendat.

Caput LV.

Epist. 16.

LIcèt fraternitatem tuam piis se causis non dubitemus sponte impendere: veruntamen quia proniorem eam nostra fieri arbitramur epistola idcirco præsentibus tibi indicamus apicibus, horum latorem Valerianum presbyterum pro redemptione captiuorum in illas partes aduenisse: cui tanto enixius in omnibus debetis ferre solatium, quanto eum mer dis intentione, longinqui itineris laborem assumpsisse cognoscitis. Sic enim & hic quod intendit, te adiuuante perficiet, & fraternitas tua pro impenso solamine magnam apud deum, sicut desiderat, retributionem inueniet.

Mense Ianuatio. Indictione. xj.

Gregorius Gratioso subdiacono.
De possessionibus Florę abbatissæ reddendis.

Caput LVI.

Epist. 17. Causa. 12. q. 2. Religiosam.

REligiosam vitam eligentibus, congrua nos oportet consideratione prospicere, ne cuiusdam necessitatis occasio F
aut desides faciat: aut robur, quod absit, conuersationis confringat. Idcirco præsenti tibi auctoritate præcipimus: quatenus domum positam in hac vrbe, regione quarta, iuxta locum qui appellatur Gallinas albas: vel ortum iuris sanctæ Romanæ Ecclesiæ, cui deo auctore præsidemus, in qua Campania quodam vxor Patricij mãsisse dinoscitur: simul & hortum atque hospitia quæ intra eandem domum ianua concludit, Floræ abbatissæ tradere debeas, proprietatis iuris proculdubio possidendam. In qua domo monasterium virginum, vbi cum congregatione sua habitare posit, Christo queat adiuuante constituere: vt ram ipsa, quàm etiam quæ in eius honore locóque successerit, prædictam domum & ortum cum omnibus ad se pertinentibus, sicut diximus, quieto inconcussóque iure à nobis pietatis consideratione concessa valeat possidere.

Gregorius Theodoro consiliario.
Acosimum puerum dono dat per epistolam.

Caput LVII.

Epist. 18. Cau. 12. q. 2. Ecclesiasticis.

ECclesiasticis vtilitatibus desiudantes, Ecclesiastica dignum est remuneratione gaudere: vt qui se voluntariis obsequiorum necessitatibus sponte subiiciunt: digné nostris prouisionibus consolentur. Quia igitur te virum eloquentissimum consiliarum nostrum mancipiorum cognouimus ministerio destitutum: ideo puerum nomine Acosimum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G mum,natione Siculum,iuri dominióque tuo dari tradique præcipimus.Quem quoniá traditum ex nostra voluntate iá potes-
des:huius te necesse fuit pro futuri temporis testimonio ac róbore,largitatis auctoritate fulciri:quatenus domino protegéte
securè eum semper & sine vllius retractationis suspitione,quip
pe vt dominus,valeas possidere. Neque enim quenquam fore
credimus, qui tam paruam largitatem pro tua tibi deuotione
concessam desideret,vel tentet vllo modo reuocare: cùm vno
eodémque tépore,& verecundũ sit à decessoribus bene gesta
resoluere:& verecundum sit docere cæteros in suam quando-
que resolutoriam proferre largitate sententiam.

Gregorius Petro subdiacono Campaniæ.
Vt de reliquiis sancti Seuerini transmittat.

Caput LVIII.

Epi. 19. COr nostrum pia diuinitatis inspiratione compungitur
loca quondam exectandis erroribus deputata, in catho-
licæ religionis reuerentiam dedicare. Quia igitur Eccle-
siam positam iuxta domum Merulanam regione tertia, quam
superstitio diu Ariana detinuit,in honorem sancti Seuerini cu
pimus consecrare:experientia tua reliquias beati Seuerini sum
mopere debita cum veneratione transmittat:quatenus quæ ve
stris animis perficienda decreuimus,implere omnipotentis gra
tia suffragante possimus.

H *Gregorius Gratioso episcopo Numentano.*
Curam comittit Ecclesiæ sancti Anthemij.

Caput LIX.

Epi. 20. POstquam hostilis impietas diuersarum ciuitatum ita pec-
catis facientibus desolauit Ecclesias:vt reparandi eas spes
nulla populo deficiente remanserit, maiori valde cura
constringimur,ne defunctis earum sacerdotibus,reliquiæ ple-
bis, nullo pastoris moderamine gubernante, per deuia fidei,
hostis callidi,quod absit,rapiantur insidiis. Huius ergo rei solli
citudine sæpe commoniti,hoc nostro sedit cordi consilium:vt
vicinis eas mádaremus pontificibus gubernandas.Ideóque fra-
ternitati tuæ curam gubernationémque sancti Anthemij Eccle
siæ,in curium Sabinorum territorio cõstitutæ præuidimus cõ-
mittendam,quam tuæ Ecclesiæ aggregari vnirique necesse est:
quatenus vtrarumque Ecclesiarum sacerdos rectè Christo ad-
iuuante possis existere,& quæque tibi de eius patrimonio vel
de cleri ordinatione vigilanti ac canonica visa fuerint cura di-
sponere:quippe vt pontifex proprius,liberam habebis ex præ-
senti nostra permissione licentiam. Quapropter frater chatis-
sime,dominicorum reminiscens mandatorum,salubriter ita in
commisse plebis regimine lucrandisque animabus inuigila:vt
ante tribunal æterni iudicis constitutus, fructum bonæ opera-
tionis qui ad mercedem tuam pertineat : eidem redemptori
nostro in quo lætari possis exhibeas.

Mense Februario. Indictione.xj.

I *Gregorius Paschali Demetriano atque Castorio filiis Vrbici defen-*
soris de Tiburtina. Reddit substantiam patris eorum.

Caput LX.

Epi.21. OFficij nostri est,orbatis ita parentibus ferre consultum,
quatenus aliquid de his quæ iustè debentur Ecclesiæ
relaxantes,eorum possimus subuenire miseriis. Quia
igitur facta subtilius ratione,patrem vestrum Vrbicum, quon-
dam defensorem,de patrimonio Sabinensi atque Carciolano,
quod eius fuerat curæ commissum, constat in non modicam
summam debitorem fuisse defunctum : & quamuis tota eius
substantia per hoc sit Ecclesiæ obligata, nec tamen ad satisfa-
ctionem eorum quæ consumpserat possit sufficere:nos tamen
pietatis intuitu, eiusdem patris vestri substantiam vos habere
ac possidere permittimus atque concedimus:vestris proculdu-
bio vtilitatibus profuturã,securi quod nullus vos denuo de iis
quæ vobis relaxantes concessimus,aliqua ratione concutiat.

Mense Martio. Indictione xj.

Gregorius Antonio subdiacono rectori patrimonii in Dalmatia.
De obitu Natalis episcopi, & de ordinatione episcopatus eius.

Caput LXI.

Epi.22. NAtalem Salonitanæ Ecclesiæ fratrem & coëpiscopum
nostrum obiisse, discurrens in partibus istis fama vul-
gauit. Quod si verum est,experientia tua omni instan-
tia omnique sollicitudine clerum & populum eiusdem ciuita- K
tis admonere festinet : quatenus vno consensu ordinandum
sibi debeant eligere sacerdotem : factóque in personam quæ
fuerit electa decreto,ad nos transmittere studebis:vt cum no-
stro consensu, sicut priscis fuit temporibus, ordinetur. Illud *Ca. 8. q. 1. i. Illud quidē*
quidem præ omnibus tibi curæ sit:vt in hac electione, nec da-
tio quibusque modis interueniat præmiorum:nec quantumli-
bet personarum patrocinia conualescant. Nam si quorundam
pattocinio fuerit quisquam electus, voluntatibus eorum,cùm
fuerit ordinatus,obedire reuerentia exigente compellitur, sic-
que fit vt & res illius minuantur Ecclesiæ, & ordo ecclesiasti-
cus non seruetur. Talem ergo te imminente personam debent
eligere,quæ nullius incongruè voluntati deseruiat, sed vita ac
moribus decorata tanto ordine digna valeat inueniri. De re-
bus verò vel ornamento eiusdem Ecclesiæ, fideliter rerum in-
uentarium facito te præsente conscribi. Et ne de rebus ipsis
posit aliquid deperire, Respectum diaconum atque Stepha-
num primicerium notarium,vt ipsarum rerum omnino gerant
custodiam admoneto, interminans eis,de propria eos satisfa-
cturos esse substantia, si quicquam exinde eorum negligentia
fuerit imminutum. Malchum autem fratrem & coëpiscopum
nostrum contestati te volumus:vt se penitus in hac causa non
misceat. Nam si per eum aliquid contra voluntatem nostram
factum vel tentatum potuerimus addisceresnon modicam ad L
se culpam & periculum pertinere cognoscat. Sed & hoc eum
admonere curato , vt ad ponendas explendásque rationes pa-
trimonij nostri quod gessit, debeat esse sollicitus , pro quibus
etiam faciendis, ex Siciliæ partibus ad nos postposita excusa-
tione venire festinet. In rebus igitur Salonitanæ Ecclesiæ nullo
modo se miscere præsumat : nè amplius ei aut obnoxius , aut
posit esse culpabilis . Nam multa habere de rebus prædictæ
Ecclesiæ fertur:eúmque opinio penè auctorem extitisse in ven
ditione rerum eius, vel aliis illicitis asseuerat. Quod si ita esse,
sicut dicitur,manifesta veritate patuerit:certus sit inultum hoc
nullatenus remanere. Expensa verò quæ necessaria fuerit , per
œconomum qui tempore mortis prædicti episcopi inuētus est,
erogetur:quatenus rationes suas futuro episcopo ipse,vt nouit,
exponat. Cuncta siquidem quæ tibi agenda mandauimus,cum
consilio magnifici atque eloquentissimi Marcelli filij nostri te
agere profectò necesse est:quatenus ita omnia quæ huius præ-
cepti pagina continet , sollicitè strenuéque possis implere: vt
nulla te neglectus culpa respiciat.

Gregorius Petro subdiacono Campaniæ.
De lapsu Secundini, & ordinatione Theodosij.

Caput LXII. *Epi. 23.*

QVamuis horrenda execrandáque nimis Secundinum
ad aures nostras peruenerit crimina commisisse : hoc
tamen solum ad eius damnationem potest sufficere,
quod etiam ipse de se dicitur fuisse confessus. Co- M
gnouimus autem ab eo dictum quòd dum tertius à loco esset
abbatis,à statu habitus sui lapsu corporis ceciderit:& licèt ad
abbatis ordinem tanto inquinatus facinore nulla debuerit ra-
tione proficere,tamen quia temerario pòst ausu ac tanta pollu
tione detentus , hoc indignus arripuit , experientiæ tuæ huius
auctoritatis tenore præcipimus , vt præfato Secundino remo-
to ab abbatis officio , Thodosium quem congregatio ipsa
sibi petiit ordinari , in monasterio sancti Martini abbatem so-
lenniter per eum cuius prouisio interest , facias ordinari:qua-
tenus in cura congregationis subiectæ, adiuuante deo cauta
posit sollicitudine vigilare. Possessiones verò vel ortos eiusdē
monasterij ecclesiastica,inquantum ratio patitur, tuitione
defende.

Gregorius Leontio Episcopo.
De infirmitate Castorii,& visitatione eius Ecclesiæ.

Caput LXIII. *Epi. 24.*

CAstorium fratrem & coëpiscopum nostrum hic pro
corporis sui molestia retinemus. Et quia nunc ad
suam Ecclesiam non valet remeare propterea eo ab-
sente , Ecclesiæ ipsius fraternitati tuæ operam prouidimus
visitationis delegandam : admonentes charitatem tuam,vt
ita effaciter omnes vtilitates eius exerceat : quatenus tui
præsentia proprium se, absentem habere non sentiat facer-
dotem.

A dotem.Quicquid autem tibi visum fuerit pro vtilitatibus eiusdem Ecclesiæ ordinare,habebis modis omnibus ex nostra per-
missione licentiam.Reditus verò vel ornamenta,ministeriaq; ipsius sollicitudinis tuæ cura conseruet.Et præter ordinationes
clericorum:cætera omnia in prædicta Ecclesia tanquam cardi-
nalem & proprium te volumus agere sacerdotem.

Gregorius vniuersis habitatoribus Arimini.
De infirmitate Castorii,& visitatione Leontij.

Epi.25. Caput LXIIII.

SI in culpam vestram filij dilectissimi intentius velitis in-
tendere assidua vos apud deum debetis oratione purgare,
quod episcopum vestrum non deuota mente nec vt filij
suscepistis:quem inquietudo & tribulatio à vobis illata ad hoc
vsque perduxit, vt molestiam corporalem incurreret: quam-
uis in eo nihil de his quæ nobis sunt scripta cognouimus , sed
solam inesse debilitatem vidimus,pro qua eum hic retinere cu-
tauimus.Et quia illuc modo ad præsens non valet remeare,Ec-
clesiæ vestræ prouidimus Leontium fratrem & coëpiscopum
nostrum visitatorẽ per omnia deputare, cui etiam nostris scri-
ptis iniunximus,vt omnia quæ ad curã vtilitatémque Ecclesiæ
pertinent,tanquam proprius episcopus debeat ordinare. Vos
ergo ei ita & in omnibus obedite,quatenus operam sibi visita-
B tionis iniunctam, vestra virtute,salubri in omnibus deuotione
posit complere.

Gregorius Magno presbytero Ecclesiæ Mediolanen.
De excommunicatione eius, & de episcopo eligendo.

Epi.26. Ca.24.q.3. Cyprianus. Caput LXV.

SIcut exigente culpa, quis à sacramento communionis di-
gnè suspenditur , ita insontibus nullo modo talis debet ir-
rogari vindicta. Comperimus siquidem quod Laurentius
quondam frater & coëpiscopus noster nullis te culpis extanti-
bus communione priuauerit , ideóque huius præcepti nostri
auctoritate munitus , officium tuum securus perage, & com-
munionem sine aliqua sume formidine.Illud præterea necessa-
riò te duximus adhortandum, vt ita te in cunctis vtilitatibus
Ecclesiæ tuæ purè ac diligenter exhibeas,quatenus nec offensa
te aliqua de neglectu respiciat,& culpam si qua in te , propter
quam dominici corporis & sanguinis communione fueras
priuatus,vel latens inuenta est,tuæ fidei puritate detergas. Ad-
mone igitur clerum & populum , vt ad eligendum nullatenus
dissentiant sacerdotem , sed vno consensu talem sibi eligant
consecrandum episcopum, cuius & actus laudabiles , & grata
deo & hominibus posit esse persona , ne si aliter actum fue-
rit,in diuersis,quod absit, studiis damnum Ecclesiasticis rebus
cueniat.

Mense Aprili. Indictione vndecima.

C *Gregorius Marmiano abbati de Panormo,& Benenato notario re-*
ctori patrimonij Panormitanen. De Bonifacio victore iniu-
stè damnato.

Caput LXVI.

Epi.27. Ca.23.q.4. Si ea. SI ea de quibus vehementer deus offenditur, insequi vel
vlcisci differimus,ad itascendum vtique diuinitatis patien
tiam prouocamus. Multa etenim ad nos mala de quibus-
dam in Panormitana ciuitate degentibus peruenerunt , quæ
quoniam maiorem coërctionem expectant,nec temerè credẽ-
da,nec desidiosè quærẽda sunt.Pro qua re Victori fratri & coë-
piscopo nostro iniunximus , vt si vera essent,& ea insequi de-
buisset & vlcisci. Nunc itaque huc veniens Bonifacius Victor
præsentium lator frustra se & cõmunione priuatum, & alia se
grauiora à prædicto episcopo queritur fuisse perpessum. Quia
ergo nullus sine cognitione damnãdus est,eidem fratri & coë-
piscopo nostro scripsimus,vt si persona quæ de ipso quædam
dicere posit,inuenta fuerit,earn ad nostram debeat cognitio-
nem dirigere. Ideóque huius præcepti vos pagina necessario
duximus adhortandos,quatenus nullius personam attẽdentes,
sed dei timorem habentes præ oculis,ibi cum omni æquitate si
qua vobis de eo dicta fuerint,memores futuri iudicij,subtili de
beatis indagatione perquirere.Et si in vestra cognitione euius-
quã eum facinorosi criminis reum esse patuerit,tunc ex nostra
auctoritate non solum dominici corporis& sanguinis commu
nione priuatus sit,verumetiam in monasterium vbi pœniten- D
tiam agere debeat,retrudatur,vt criminis sui maculas conueni
enti valeat apud æternũ iudicem lamentatione purgare. Si ve-
rò aut nihil aduersus eum in cognitione vestra dictum fuerit,
aut si quid dici contigerit,& verum non esse constiterit,nec a-
liquibus illum iudiciis in hoc quod dicitur incidisse potueritis
agnoscere,modis omnibus renunciare nobis curabitis. Prædi-
ctum enim Bonifacium nullam à quolibet volumus molestiam
sustinere,quoniam sicut iustum est,vt in delinquentibus digna
debeat vindicta procedere,ita iniquum est quibusdam afflictio
nibus quenquam irrationabiliter subiacere.

Gregorius vniuersis episcopis per Italiam.
Vt Armenio in necessitatibus subueniant.

Caput LXVII.

QVicquid misericorditer ac respectu pietatis impendi- *Epi.28.*
tur,& hic auctorem suum adiuuat,& optatum ei præ-
mium in die rettributionis apportat. Quod cùm ita sit:
quia excellentiam vestram valde diligo,merce-
dis vobis causas insinuo. Armenius itaque magnificus filius
quondam Antonini illustrissimi viri, sua me egestate compu-
lit , vt pro ipso vobis debuissem scribere. Qui quoniam , sicut
nostis,vtroque parente orbatus est , eminentiæ vestræ tuitio-
nem & con'inentiam præstolatur.Vnde pietas vestra piæ con
siderationi,vt consueuit,intuitu,inquantum vtile prospicit,ei
locum vel actionem prouideat , ex qua quotidianis stipendiis
valeat contineri, quoniam hæc maxima laus & merces est,si E
illa orphanis impendantur , quæ eorum pro suis obsequiis po-
terant genitoribus exhiberi.

Gregorius presbyteris,diaconis, & clero Mediolanensis Ecclesiæ.
De ordinando ad episcopatum Constantio diacono.
Et admonitio de die iudicij.

Caput LXVIII. *Epi.29.*

EPistolam dilectionis vestræ suscepimus,cui tamen nullius
erat inserta subscriptio , sed fidem , Magni presbyteri,&
Hypoliti clerici portitorum personæ faciebant. Qua re
lecta , comperimus omnium vestrum in Constantio filio no-
stro Ecclesiæ vestræ diacono conuenire cõsensum,qui dudum
mihi bene cognitus fuit. Et cùm in vrbe regia responsa sedis
Apostolicæ facerem,longo mihi tempore adhæsit,sed nihil vn
quam in illo quod reprehendi passim potuisset,inueni. Verun-
tamen quia antiquæ meæ deliberationis intentio est , ad susci-
pienda pastoralis curæ onera,pro nullius vnquam misceri per-
sona orationibus prosequor electionem vestram , vt omnipo-
tens deus qui futurorum actuum nostrorum semper est præ-
scius,talem vobis pastorem præbeat , in cuius lingua & mori- F
bus , exhortationis diuinæ pascua valeatis inuenire , in cuius *Ca. 8. q. 2. Dilectissimi.*
mente & humilitas cum rectitudine fulgeat , & seueritas cum
pietate , qui vobis viam vitæ,non solum legendo vel loquen-
do,sed etiam viuendo possit ostendere , quatenus exemplo il-
lius discat vestra dilectio, ad æternæ patriæ desiderium suspi-
rare.Itaque nos filij charissimi officij nostri censura commo-
niti suademus , vt in hac suscipiendi antistitis causa nullus ve-
strum neglecta vtilitate communi suo lucro prospiciat : ne si
quisquam propria commoda appetit,friuola æstimatione falla
tur:quia nec libero iudicio præferendam sibi personam exa-
minat mens quam cupiditas ligat. Pensantes igitur quæ cun-
ctis expediunt , ei quem vobis diuina gratia præstulerit , inte-
gerrimam semper in omnibus obedientiam præbete. Iudicari
nanque à vobis vltra non debet semel prælatus,sed tanto nunc
subtiliter iudicandus est,quãto postmodum iudicandus nõ est.
Consecrato autẽ nobis deo auctore pastori totavos mente cõ-
mittite,atque in illo omnipotenti domino qui vobis hunc præ
tulit deseruite.Sed quia iuxta meritum plebium,solent super-
no iudicio personæ prouideri pastorum,vos spiritalia quærite,
cœlestia amate,temporaliavt fugitiua despicite:&certissimum
tenete,quia placẽtem deo pastorem habebitis , si vos in vestris
actibus deo placetis. Ecce iam mundi huius omnia perdita
conspicimus,quæ in sacris paginis audiebamus peritura.Euer-
sæ vrbes. Castra eruta. Ecclesiæ destructæ. Nullus terram ve-
stram cultor inhabitat. In nobisipsis paucissimis , qui ad mo-
dicum derelicti sumus , cum supernæ percussionis cladibus,
humanus gladius incessanter sæuit. Mundi igitur mala quæ
dudum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dudum ventura audiebamus, aspicimus, quasi paginæ nobis co dicum, factæ sunt ipsæ iam plagæ terrarum. In interitu ergo rerum omnium pensare debemus, nil fuisse quod amauimus. Appropinquante itaque æterni iudicis diem sollicita mente conspicite, & terrorem ipsius pœnitendo præuenite. Delictorum omnium maculas fletibus lauate. Irâ quæ æterna imminet, temporali lamento compescite. Pius enim conditor nostet cùm ad iudicium venerit, tanto nos maiore gratia cõsolabitur, quanto nunc conspicit: quòd à nobis nostra delicta puniuntur. Latoré verò præsentium Ioannem subdiaconum nostrum ad hoc deo fauente transmisimus, vt electum vestrum sua imminẽtia cum dei omnipotentis solatio secundum morem prædecessoris eius faciat episcopum cõsecrari. Nam sicut ab aliis nostra exigimus, ita singulis sua iura seruamus.

Gregorius Ioanni subdiacono.
De electione & consecratione Constantij.
Caput LXIX.

Epi. 30. Parte. 1. Dist. 63. QVanto Apostolica sedes deo auctore cunctis prælata constat Ecclesiis, tanto inter multiplices curas, & illa nos valde sollicitat, vbi ad consecrandum antistitem nostrum expectatur arbitrium. Defuncto igitur Laurentio Ecclesiæ Mediolanensis episcopo, sua nobis relatione clerus innotuit, in electione se filij nostri Constantij diaco-
H ni sui vnanimiter consensisse. Sed quoniam eadem non fuit subscripta relatio, ne quid quod ad cautelam pertinet omittamus, huius idcirco præcepti auctoritate suffultum Genuam te proficisci necesse est. Et quia multi illic Mediolanensium coacti barbarica feritate consistunt, eorum te voluntates oportet conuocatis eis in commune perscrutari. Et si nulla eos diuersitas ab electionis vnitate disterminat, si quidem in prædicto filio nostro Constantio omnium voluntates atque consensum perdurare cognoscis, tunc eum à propriis episcopis, sicut antiquitatis mos exigit, cum nostræ auctoritatis assensu solatiante domino facias consecrari, quatenus huiusmodi seruata consuetudine, & Apostolica sedes proprium vigorem retineat, & à se concessa aliis sua iura non minuat.

Gregorius Romano patricio & exarcho Italiæ.
De obitu Laurentij, & consecratione Constantij.
Caput LXX.

Epi. 31. OBitum Laurentij Ecclesiæ Mediolanensis episcopi excellentiam vestram iam credimus cognouisse, & quia quantum ex cleri relatione didicimus, in Constantio filio nostro diacono eiusdẽ Ecclesię omnium consistit electio, necesse fuit pro seruanda consuetudine militem Ecclesiæ nostræ dirigere, qui eum in quo omnium voluntates atque cõsensum concorditer conuenire cognouerit, à suis episcopis, sicut vetus mos exigit, cum nostro tamen assensu faciat consecrari.
I Proinde paterna dilectione persoluentes debitum salutationis officium, quæsumus vt prædicto Constantio, seu fuerit cõsecratus episcopus, necne, excellentia vestra vbi necesse fuerit, suum dignetur impendere, iustitia fauente, solatium: quatenus hæc vos merces, & hic apud inimicos vestros exalter, & in futura vos vita apud deum præuenienter cõmender. Meus est enim proprius, olimque mihi magna fuit familiaritate coniunctus. Et vos quos nostros cognoscitis, habere vt vestros, & peculiariter diligere debetis.

Gregorius Honorato archidiacono Salonitano.
De absolutione ipsius.
Caput LXXI.

Epi. 32. DVdum quidem decessoris nostri, nostráque præceptio ad dilectionem tuam cucurrerat, in qua & de obiectis tibi calumnioſe capitulis fueras absolutus, & in tui gradus ordine sine aliqua te instituimus altercatione restitui. Sed quia tursus ante non multum temporis spatium, ad Romanam ciuitatem veniens, de aliquibus illic actis incongruè, & de sacrorum es cõquestus alienatione vasorũ, atq; dum pro hac re, quæ tuis obiectionibus respondere potuissent, sustineremus in hac ciuitate personas: Natalis episcopus tuus de hac luce migrauit, necessarium iudicauimus easdem præceptiones tam decessoris nostri quàm nostras quas dudum, vt dictum est, pro tua absolutione transmisimus, præsentibus deinceps apicibus confirma re. Quamobrem à cunctis tibi obiectis capitulis te plenius ab- K
soluentes, in tui te ordinis gradu sine aliqua volumus alteratione permanere, vt nihil tibi penitus mota à præfato viro quæstio qualibet occasione præiudicet. De his autem capitulis de quibus conquestus es: Antonino subdiacono & rectori illic patrimonij sanctæ, cui deo auctore præsidemus, Ecclesiæ, instanter iniunximus, vt siquidem in his Ecclesiasticas inuenerit immixtas esse personas, cum summa causas ipsas districtione atque auctoritate diffiniat. Sinautem cum talibus res agitur, in quos Ecclesiasticæ vigor non possit iurisdictionis extendi, de singulis quibusque capitulis probationes inter publica gesta depositas, ad nos absque vlla dilatione transmittat, vt instructi subtiliter sciamus quid de his debemus, Christo auxiliante, disponere.

Gregorius Dynamio patricio Galliarum &c. Crucem transmittit in qua de craticula sancti Laurentij reliquiæ continebantur.
Caput LXXII. *Epi. 33.*

MOnstrat quàm bene dispensẽt propria, qui fideliter ad ministrat aliena. Quod vestra nobis gloria ostendit, quæ perenni muneri intenta, beato Petro, Apostolorum principi, suorum redituum fructus intulit. Cui dum sua fideliter impenditis, hæc apud eum vestra munera fecistis. Sic quippe agere huius terræ gloriosos de æterna gloria cogitantes decet, vt in eo quod temporaliter præualent, mercedem sibi non temporalem parent. Proinde debitum salutationis alloquium persoluentes, omnipotentem dominum deprecamur, vt vitam vestram & bonis præsentibus repleat, & ad sublimia gaudia æternitatis extendat. Suscepimus namque per Hilarium filium vestrum de præfatis Ecclesiæ nostræ redditibus Gallicanos solidos quadragintos. Transmisimus autem beati Petri Apostoli benedictionem, crucem paruulam, cui de catenis eius beneficia sunt inserta. Quæ illius quidem ad tempus ligauerunt, sed vestra colla in perpetuum à peccatis soluant. Per quatuor verò in circuitu partes de beati Laurentij craticula in qua perustus est, beneficia continentur, vt hocvbi corpus illius pro veritate crematum est, vestram mentem ad amorem domini accendat.

Gregorius Petro subdiacono Campaniæ.
De Festo episcopo à ciuibus suis contempto.
Caput LXXIII.

Epi. 34. QVeritur Festus frater & coëpiscopus noster à suis se clericis ac ciuibus despici, atque contemni. Pro qua re experientiæ tuæ præcipimus, vt tranquilla eos adhortatione conuenias, quatenus sedatis, si quæ fortè odiorum causæ sunt, mutua eos, & deo placita charitate concilies: vt & ille quod filiis decet impendat, & illi quod patri oporteat exhibeant. Si quæ verò aliæ causæ sunt, prædicto episcopo te impendere præcipimus, salua tamen iustitia & æquitate solatium. M

Mense Maio. Indictione. xj.

Gregorius Petro subdiacono Campaniæ.
De eligendo in Neapolitana ciuitate episcopo.
Caput LXXIIII. *Epi. 35.*

SAepius à vobis Paulus frater & coëpiscopus noster expetiit, vt eum ad propriam reuerti faceremus Ecclesiam. Quod quia rationabile esse perspeximus, eius petitionem necessariò duximus adimplendam. Proinde experientia tua clerum Ecclesiæ Neapolitanæ conueniat, quatenus duos vel tres de suis eligere, & huc ad eligendũ episcopũ trãsmittere nõ omittat. Sed & sua nobis relatione insinuẽt, quoniã ij quos trãsmiserint, omnium in hac electione vice fungantur, vt Ecclesiæ illi deo auctore suus antistes valeat ordinari. Nã amplius eam sine proprio nõ patimur esse rectore. Qui si fortasse admonitio nẽ tuã quolibetmodo differre tentauerint, Ecclesiasticũ in eos vigorem exerce. Nam prauitatis de se dabit indicium, quisquis in hoc non sponte consenserit. Prædicto autem Paulo fratri & coëpiscopo nostro centum solidos, & vnum puerulum orphanum quem ipse elegerit, pro labore suo de eadẽ Ecclesia facies dari. Illos autem qui cunctorum vice huc venerint ad eligendum episcopum, admone, vt vestiarium omne episcopi sui sciẽte deferendum, & quantum præuiderint secum argentum adducant, quod in vsu suo habere possit, qui fuerit episcopus ordinatus.

A tus. Hæc verò omnia viuaciter, districtéque implere festina, & sub omni huc celeritate electos, sicut diximus, de clero transmitte: vt quia diuersi hic nobiles ciuitatis Neapolitanæ præsentes sunt, vnà cum eis de episcopali ordinatione & tractare, & adiutore domino deliberate possimus.

Gregorius Anthemio subdiacono. De Ianuario episcopo, & de Epiphanio presbytero. Caput LXXV.

Epist. 36. QVædam ad aures nostras grauia peruenerũt, quæ quoniam canonicam emendationem expectant, idcirco experientiæ tuæ præcipimus, quatenus vnà cum Ioanne notario, omni excusatione postposita, Ianuarium fratrem & coepiscopum nostrum summa huc exhibere instãtia non omittas: vt eo corã posito, ea quæ ad nos perlata sunt, subtili valeant indagatione perquiri. Pompeiana verò atque Theodosia religiosæ fœminæ iuxta postulationẽ suam, si huc venire voluerint, vestra eis in omnibus præbete solatia: vt desideria sua vobis queant succurrentibus adimplere. Præcipuè autem Isidorum eloquentissimum, sicut petiit, studij vestri sit per omnia vobiscum adducere, vt causæ eius qualitas quam contra Ecclesiam Catalitanam habere dinoscitur, interius tru
B tinata, legalem valeat finẽ accipere. Præterea quoniam aliqua nobis de persona Epiphanij presbyteri facinora nũciata sunt, necesse est vt diligentius cuncta perscruteris, & seu mulieres cum quibus periisse dicitur, seu alios quos de causa eadem scire aliquid senseris, huc pariter festines adducere, quatenus Ecclesiasticæ districtioni liquidè possint aperiri, quæ vera sunt. Hæc verò omnia ita efficaciter vtrique curabitis adimplere, vt nulla te de neglectu culpa respiciat, scientes ad vestrum omnino pertinere periculum, si hæc nostra quoquo modo fuerit lentata præceptio.

Gregorius Libertino præfecto Siciliæ. De præsumptione Nasæ Iudæi, & de mancipiis comparatis.
Caput LXXVI.

Epist. 37. ABipso administrationis exordio, deus vos in causæ suæ voluit vindicta procedere, & hanc vobis mercedem propicius cum laude seruauit. Fertur si quidem quòd Nasas quidam sceleratissimus Iudæorum, sub nomine beati Heliæ altare punienda temeritate construxerit: multósque illic Christianorum ad adorãdum sacrilega seductione decepe-
rit. Sed & Christiana, vt dicitur, mancipia cõparauit, & suis ea obsequiis ac vtilitatibus deputauit. Dum igitur seuerissimè in eum pro tãtis facinoribus debuisset vlcisci, gloriosus Iustinus medicamento auaritiæ, vt nobis scriptum est, delinitus, dei distulit iniuriam vindicare. Gloria autem vestra hæc omnia districta examinatione perquirat, & si huiusmodi manifestum esse repererit, ita districtissimè ac corporaliter in eundem sceleratum festinet vindicare Iudæum, quatenus hac ex causa & gratiam sibi dei nostri conciliet, & his se posteris pro sua mer
Distin. 54. Mancipia. cede imitandum monstret exemplis. Mancipia autẽ Christiana quæcunque eum comparasse patuerit, ad libertatem iuxta
C legum præcepta sine ambiguitate perducite, ne, quod absit, Christiana religio Iudęis subdita polluatur. Ita ergo omnia districtissimè sub omni festinatione corrigite, vt nõ solum pro hac vobis disciplina gratias referamus, sed & testimonium de bonitate vestra, vbi necesse fuerit, præbeamus.

Gregorius vniuersis episcopis Corinthiæ. De Adriano episcopo. Caput. LXXVII.

Epistola. 38. DEsiderij nostri est, ad concordiam redigere discordes, & vnitos esse in gratia, eos quos diuisos ab alterutra dilectione voluntatis fecit esse diuersitas. Scripta igitur fraternitatis vestræ relegentes, agnouimus quòd hi qui cõtra Adrianum fratrem & coepiscopum nostrum aliqua dixerant, moo dcum eodem episcopo in amicitiam cõuenissent, & magna nobis ad præsens facta est de eorũ vnitate lętitia. Sed quoniam ea quæ dicta sunt, indiscussa remanere nõ patimur, sedis nostræ diaconum ad ea inuestiganda dirigimus: quia nunciati nos facinoris qualitas vehementer impellit, vt ea quæ audiuimus, dissimulare nullatenus debeamus. Præsertim cùm accusatores & accusatũ inter se feciſſe gratiam indicastis, hoc nobis necesse est subtilius perscrutari, ne fortasse eorũ sit comparata concordia: quæ si, quod absit, non ex charitate, sed ex præmio facta constiterit, maiori hoc emẽdatione plectendu est. Nam D
nos qui canonicè, reuelante deo, mala, siquidem vera sunt, resecare præcedentia festinamus, commissam postmodum culpam sine vindicta nulla ratione dimittimus.

Mense Iunio. Indictione. xj.

Gregorius Petro subdiacono Campaniæ. De Numerio diacono, & Catella puella. Caput. LVXXIII.

ANte aliquot dies tibi scripsimus, vt Numerium diaco- *Epist. 39.*
num Nucetinæ Ecclesiæ interrogare subtiliter debuisses, & si nihil esset quod ei ad sacerdotij gradum potuisset obsistere, huc eum consecrandum deo auctore transmitteres. Et ideo si facta interrogatione quam diximus, suprascriptum ad nos diaconum transmissurus es, clerum & populum ciuitatis ipsius admonere curabis, vt cum eo quantuncunque potuerint, venire non differant, quatenus eis præsentibus, si deo placuerit, qui ordinandus fuerit, consecretur. Præterea quia Felix defensor puellã nomine Catellam habere dicitur, quæ cum magnis lachrymis, & vehementi desiderio habitum conuersationis appetit, sed eam præfatus dominus suus cõuerti minimè permittit, proinde volumus vt experientia tua præfatum Felicem adeat, atque puellæ eiusdem animum sollicitè requirat, & si ita esse cognouerit, precium eiusdem puellæ suo domino præbeat, & huc eam in monasterio dãdam cum personis quibus domino auxiliãte transmittat. Ita verò hæc age E
vt non per lentam actionem tuam præfatæ puellæ anima detrimentum aliquod in desiderio suo sustineat.

Gregorius Panthaleoni notario. De filia diaconi à Felice stuprata. Caput LXXIX.

QVestus est nobis Euangelus Sypontinæ Ecclesiæ dia- *Epist. 40.*
conus, filiam suam à Felice fuisse, quod dici nephas est, stupratam. Pro qua re huius præcepti auctoritate suffultum ad Sypontinam ciuitatẽ te proficisci necesse est, & adhibitis tibi sapientibus illic viris, cum omni subtilitate veritatem curabis addiscere, & si ita repereris, eam quam stuprauit, aut vxorẽ factis nuptialibus instrumentis accipiat, aut corporaliter castigatum in monasterium eum priuatum communione vbi pœnitentiam petagat tradere festinabis, ita vt nulla exinde ei sit quoquo modo egrediendi licẽtia, nisi hoc nostra permiserit fortasse præceptio. Præterea quia supradictus diaconus de [illegible]stibus se redemptum, ac propterea debitum habere commemorat: ideo si talem eius substantiam non esse cognoueris, quæ ad reddendum debitum ipsum possit sufficere: Felici & fratri & coëpiscopo nostro te imminere præcipimus, vt eius precium de Ecclesia dare non differat, quatenus supradictus Euangelus sine tarditate aliqua à debiti posit necessitate, cui est suppositus liberari

Gregorius Felici episcopo Sypontino. De diuersis causis emendandis.
Caput LXXX.

PRopositi nostri sollicitudo nos vehementer adstringit, *Epist. 41.*
vt ita rerum Ecclesiasticarum, deo auxiliante, debeamus prouidere cautelam, quatenus in eis nulla posit ex negle F
ctu prouenire iactura. Proinde fraternitas tua vnà cum Bonifacio, necnon & Panthaleone latore præsentium sedis nostræ notariis res Ecclesiarum, quæ apud Sypontinam noscuntur esse Ecclesiam, curet subtiliter singulas quasque describere, vt tam ministeria Ecclesiarum, quàmetiam vsuale argentum, vel quicquid aliud est, idem breuis à vobis conscriptus, veraciter rerum facta inspectione contineat. Nec quandam ad hoc moram vel excusationem fraternitas tua tentet adducere, sed omni excusatione cessante, hæc quæ à nobis iniuncta sunt, modis omnibus implere festina, eundémque nobis breuem manu tua subscriptum, per antedictũ Panthaleonem transmitte, quatenus quid de hoc fieri salubriter debeat, diuina posimus gratia suffragante disponere.

Gregorius Felici episcopo Sypontino. De pernicitate Felicis nepotis eius. Caput LXXXI.

EXpectabamus fraternitatem tuam sua aliquos ad deum *Epistol. 42.*
prædicatione conuertere, & masẽ agentes ad rectitudinem reuocare. Qua de re nimis contristamur: quia è diuerso in nepotis tui Felicis prauitate, tua euidenter, qui ta-

Universidad de Deusto Biblioteca

G Iem nutristi,culpa mõstrata est.Peruenit itaque ad nos, quòd suprascriptus Felix Euangeli diaconi tui filiam stupro deceperit.Quod si verũ est,quanuis graui esset de lege pœna plectẽdus,nos tamen aliquatenus legis duritiam mollientes huiusce modi,disponendo præcipimus, vt aut quam stuprauit vxorẽ habeat,aut certè si renuendum putauerit, districtius ac corporaliter castigatus,excommunicatúsque,in monasteriũ vbi pœnitentiam peragat,retrudatur,de quo ei nulla sit egrediendi sine nostra præceptione licentia.Ita ergo fraternitas tua vt hæc compleantur studeat,quatenus nihil de his aliquo modo possit omitti.Nam si quid quod non credimus, lentatum fuerit, & illi graue postea periculum imminebit, & te non leuis incipiet culpa respicere.

Gregorius Bonifacio episcopo Regitano. De iniustitia Stephaniæ facta. Caput LXXXII.

Episto. 43. causa.12. q.2.sicut.

SIcut Ecclesia proprias res amittere non debet,ita eam rapacitatis ardore inuadere alienas non oportet. Stephania siquidem latrix præsentium, quasdam res suas temporibus decessoris tui Lucij quondam episcopi ab actoribus eius vi queritur occupatas.Et quia sibi eas petiit iustitia fauẽte debere restitui,propterea fraternitas tua cũ dei timore hæc quæ asserit, subtiliter curet addiscere. Et si ita,quemadmodum suprascripta fœmina ait,esse repererit,quæque malè ablata sunt, faciat sine aliquo damno vel dilatione restitui.Nam valde durum est res alienas contra rationem,Ecclesiam detinere.Ita ergo querimoniam præfatæ mulieris salubriter finire festina,vt nec nos exinde denuo molestiam patiamur,nec te auarum vel
H desidiosum hæc causa demonstret.

Gregorius Andreæ episcopo Tarentino. De concubina eius,& muliere de matriculis verberata. Caput LXXXIII.

Epist .44. Distin. 33. Habuisse.

TRibunal iudicis æterni securus aspiciet, quisquis reatus sui conscius,digna eum modo pœnitentia placare contendit.Habuisse te siquidem concubinam,manifesta veritate comperimus.De qua etiam contraria est quibusdam nata suspicio.Sed quia in rebus ambiguis absolutum non debet esse iudicium,hoc conscientiæ tuæ elegimus committẽdum. Qua de re si in sacro ordine cõstitutũ eius te permixtione esse recolis maculatum,sacerdotij honore deposito, ad administrandum nullo modo pręsumas accedere: sciturus in animæ tuæ periculum ministrare,& deo nostro sine dubio te reddere rationem,si huius sceleris conscius,in eo quo es ordine cælans veritatẽ permanere volueris. Vnde iterum adhortamur, vt si te deceptum antiqui hostis calliditate cognoscis,competenti eum dum licet pœnitentia superare festines: ne cum eo particeps,quod non optamus,in die iudicii deputeris. Si verò huius reatus tibi conscius nõ es,in eo te necesse est quo es ordine permanere. Præterea quoniam mulierem de Matriculis
I contra ordinem sacerdotii cædi crudeliter fustibus deputasti: quam licet post octo menses exinde minimè arbitramur fuisse defunctam,tamẽ quia ordinis tui habere noluisti respectũ, propterea duobus te mensibus ab administratione missarum statuimus abstinere.In quibus ab officio tuo suspensum, flere te conuenit quod fecisti. Nam valde dignum est,vt postquam te ad vitæ istius tranquillam rectitudinem laudabilium sacerdotum exempla non prouocant,saltem correptionis medicina compellat.

Gregorius Ioanni episcopo Calliopolitano. De Andrea episcopo,& Matricula verberata. Cap. LXXXIIII.

Epis.45.

EX gestis quæ ad nos fraternitas tua direxit,inuentum est Andream fratrem & coepiscopum nostrum habuisse sine dubio concubinam. Sed quia incertum est si eam in sacro ordine constitutus contigerit, necesse est vt eum sollicita adhortatione commoneas, vt si positus in sacro ordine, cum ea se nouit mixtũ,ab eo in quo est officio quiescat,& nullatenus administrare præsumat.Qui si fortè cõscius sibi huius rei,peccatum suum supprimens, administrare præsumpserit, animę suę periculũ diuino iudicio imminere cognoscat. Matriculam verò quam fecit fustibus castigari, quanuis exinde post octo menses obiisse nõ credimus:quia tamen eam cõtra propositi sui ordinẽ huiusmodi fecit affligi,duobus hunc mẽsibus à missarum solennitate suspẽde,vt vel hęc eum verecun- K
dia qualem se de cętero possit exhibere,instituat.Pręterea oblata nobis petitione,quæ tenetur in subditis, clerici prædicti episcopi multa se mala ab eo sustinere commemorãt.Ob quã rem fraternitas tua subtiliter cuncta curet addiscere, & ita ea rationabili modo emendare atque disponere, vt nulla eis pro hac re huc remeandi de cætero necessitas imponatur.

Gregorius clero Ecclesiæ Salonitanæ. De Honorato ad episcopatum eligendo. Caput LXXXV. *Episto.46.*

DIlectionis vestræ scripta relegentes, electionem vos in Honoratum archidiaconũ vestrum fecisse didicimus, & omnino nobis gratum fuisse cognoscite, quod olim expertũ virum,& grauem moribus, ad episcopatus ordinem elegistis. Cuius etiam & nos personam: quia dudum est nobis bene cognita,comprobamus:eúmque vobis iuxta desiderium vestrum & nos ordinari voluimus sacerdotem.Pro qua re hortamur vos in eius electione sine aliqua ambiguitate persistere. Nec quædam vos res ab eius debet persona deflectere: quia sicut ista laudabilis nunc probatur electio,ita si,quod absit,dilectionem vestram ab eo quisquã deuiare seduxerit, & animæ vestræ grauamen,& opinioni maculam infidelitatis imponet. Eos verò qui ab electionis vestræ vnitate incõsideratè discordant,vt vobiscũ sentire possint,ab Antonino subdiacono nostro fecimus admoneri. Cui etiã de persona Malchi fratris & coepiscopi nostri quid oporteat fieri,iampridem iniunximus. Sed quoniam & ipsi scripsimus,credimus eum ab inquietudi- L
ne vestra sine mora quiescere. Qui si fortasse obedire quocũque modo neglexerit,contumacia eius canonicæ vltionis districtione modis omnibus multabitur.

Gregorius Columbo episcopo Numidiæ. De sacris ordinibus,& de concilio faciendo. Caput. LXXXVI. *Episto.47.*

ANtequam fraternitatis tuæ scripta susciperem, bonum te dei famulum esse,nũciante veredica opinione cognoui.Et postquam suscepi certum fuisse hoc quod fama dudum asperserat,plenius intellexi,meritísque tuis valde congaudeo,quod testes vitę laudabilis mores tuos & actus ostendis.Hæc ergo quoniam superna tibi sentio maiestate collata, gratulor, & deum creatorem nostrum vtique benedico, qui seruis humilibus,misericordiæ suæ dona non denegat.Qua de re verum fateor:quia sic me fraternitas tua ad amorem suum flamma charitatis accẽdit,sicque tibi vnitus est meus spiritus, vt & videre te cupiam, & tamen absente corde semper attendam.Hæc igitur ita esse ex te bene consideras. Nam profectò plus in charitate animorũ vnitas, quàm corporalis potest venerari præsentia. Præterea tota te mente,toto corde, totáque anima Apostolicæ sedi inhærere ac esse deuotum & nũc scio, M
& priusquam epistola tua hoc testimoniũ perhiberet, manifestè cognoui. Præmisso ergo ex charitate salutationis alloquio,adhortor vt eorum quæ beato Petro Apostolorum principi promisisti,memor esse nõ desinas. Itaque erga primatem synodi tuę esto sollicitus,vt pueri ad sacros ordines nullatenus admittãtur:ne tanto periculosius cadant,quanto citius cõscendere ad altiora festinãt. *Can. 1. q.1. Pueri.* Nulla sit in ordinatione venalitas: potẽtia vel supplicatio personarum nihil aduersus hæc quæ prohibemus,obtineat.Nam proculdubio deus offenditur, si ad sacros ordines quisquam nõ ex merito,sed ex fauore, quod absit,aut ex venalitate prouehitur.Hæc autem si fieri cognoscis, non taceas,sed instãter obsiste,quoniam si hęc aut inuestigare fortasse neglexeris,aut intellecta cælaueris, nõ solum illos qui hæc agunt,peccati vinculum alligabit,sed & te huius rei nõ leuis ante deum culpa respiciet.Oportet ergo canonica vltione si quid tale committitur,coerceri,ne tãtum facinus, cùm aliorum peccato parcitur,vires ex dissimulatione percipiat. Præsentium igitur portitorem Victorinũ fraternitatis tuæ diaconum,quem tuum reor imitatorem existere,& cũ charitate suscepi,& ad remeandũ citius relaxaui,per quem etiã claues beati Petri in quibus de catenis ipsius inclusum est, tibimet pro benedictione transmisi.Propterea de vnitate ac pace concilij, quod deo auctore congregare disponitis,charitas tua animos nostros

A nostros subtiliter omnia indicando lætificet.

Gregorius Adeodato episcopo primati prouinciæ Numidiæ. Vt nullus ad sacros ordines precio ascendat. Caput LXXXVII.

Epist.48.

QValiter erga nos fraternitatem vestram charitas dilectionis adstrinxerit, scriptorum vestrorum series euidenter innotuit.Magnúmque fomitem nobis contulere lætitiæ,quòd ea & benigna pietate cõposita & deo placita dilectione feruere cognouimus.Vt igitur breuiter diximus,ita mentem vestram epistola quam direxistis exposuit,vt auctor eius abesse minimè crederetur.Nec enim absentes iudicandi sunt,quorũ animus ab alterutra charitate nõ discrepat.Quanuis autem nec virtus,nec ætas vos,sicut scribitis,ad nos venire permittat,vt de fraternitatis vestræ corporali possimus gratulari præsentia,tamen quia animus noster vobis,vestérque nobis vnitus est,vicissim nobis per omnia præsentes sumus,dum nos vnita per amorem mente conspicimus. Salutantes præterea fraternitatem vestram, congruo charitatis affectu hortamur,vt officium primatus, quod deo habetis auctore,tota intentione sic studeatis sagaciter exhibere,quatenus ad hunc vos ordinem peruenisse, & animæ vestræ proficiat,& aliis in futuro exẽplũ bonæ imitationis existat. *Can.1.q.1. Estote.* Estote ergo præcipuè in ordinatione soliciti, & ad sacros ordines aspirare, nisi prouectiores ætate, & mundos opere,nullatenus
B admittatis,ne forte semper esse desinant,quod immaturè esse festinant. Eorum enim qui in sacro sunt ordine collocandi, prius vitam morésque discutite,& vt dignos huic officio adhibere possitis non vobis potentia, aut supplicatio quarumlibet surrepat personarum. Ante omnia autem cautos vos esse oportet,vt nulla præueniat in ordinatione venalitas, ne quod absit,& ordinatis & ordinantibus periculum maius immineat. Si quãdo igitur de his tractari necesse est, graues expertósque viros consiliis vestris adhibete participes,& cum eis communi de hoc deliberatione pensate.Præ omnibus autem Columbum fratrem & coëpiscopum nostrũ in cunctis adhibere vos conuenit.Credimus enim quia si illa quę agenda sunt,cum eius consilio feceritis,nullus in vobis quod quibusque modis redarguere possit,inueniet:nobísque ita gratum esse, tanquam si cum nostro consilio agantur,cognoscite:quoniam vita morésque illius ita in omnibus sunt nobis approbati, vt cunctis liquidò constet,quia quod cum eius consensu agitur, nullius culpæ macula fuscetur.Præsentium verò lator Victorinus suprascripti coëpiscopi nostri diaconus,vestrorum præco ita extitit meritorum,vt animos nostros de vestra vehementer affectione reficeret.Et oramus omnipotentem dominũ, vt bona quæ de vobis oretenus retulit, placita sibi plenius faciat operatione clarescere.Concilium itaque quod congregare dispo-
C nitis, dum deo fuerit solatiante peractum, de eius nos vnitate atque concordia lætificate,ac reddite per omnia certiores.

Gregorius Theodoro episcopo Lilibitano. De Paulo in pœnitentiam dato. Caput LXXXVIII,

Episto. 49.

FRaternitatis tuæ grata nobis omnino sollicitudo est: quia ea quæ de sacerdotum vita cognoscit, & perscrutari curat, & inuestigata renunciat. Vt ergo in hac sollicitudine quam in te laudamus,possis sine diminutione persistere, studiosus esto ac vigilans:& si quos illic à quibuslibet, quod absit,excessus perpetrare cognoueris, siquidem tales sunt qui emendari ibidem possint,rationabiliter emendentur: alioquin fratri nostro Maximiano episcopo scriptis renunciare festina, vt quid fiendum sit,à vobis informatus agnoscat. Nulla igitur res ab inuestigatione prauorum actuum vel insinuatione te reuocet, nam quanto vigilantiam tuam modo laudamus, tanto culpabilior inuenieris,si huiusmodi actus qualibet dissimulatione cælaueris.Paulum præterea quõdam episcopum in monasterio in quo est,in pœnitẽtia volumus permanere.Res autem quæ apud eum inuẽtę sunt,in cimiliarchio Ecclesię tuæ seruari modis omnibus studebis. De quibus etiam secundum rerum inuentarum paginam scriptum te facere volumus,&in scrinium Ecclesiæ tuę transmittere.Sed clericis eius, si tamen illic aliqui pręsentes sint,à pari aliud facere desusceptum te cõuenit,in quo tua fraternitas fateatur:quia desusceptum de eis- D
dem rebus in scrinio nostro emiserat, quatenus dum necesse fuerit,competenti personæ res omnes possint sine detrimento restitui.De Bonifacio verò quædam grauis ad nos accusatio peruenit,cuius scelera volumus, vtrum vera sint, fraternitas tua cum loci seruatore prętoris examinet

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano &c. De gestis sanctorum per Italiam. Caput LXXXIX.

Epist.50.

FRatres mei qui mecum familiariter viuunt, omnimodo me compellunt aliqua de miraculis patrum quę in Italia facta audiuimus,sub breuitate scribere. Ad quam rem solatio vestrę charitatis vehementer indigeo, vt ea quę vobis in memoriam redeunt,quęque cognouisse vos contigit, mihi breuiter indicetis.De domino enim Nonnoso abbate, qui iuxta dominum Anastasium de Pentumis fuit,aliqua retulisse te memini,quę obliuioni mãdaui.Et hoc igitur, & si qua sunt talia,tuis peto epistolis imprimi, & mihi sub celeritate transmitti,si tamen ad me ipse non properas.

Gregorius Prisco patricio Orientis. De humilitate tenenda in prosperis & aduersis. Caput XC. E

Epist. 51.

SI vitę istius cursum veraciter attendamus, nihil in eo firmum,nihil inuenimus stabile,sed quemadmodum viator modo per plana,modo per aspera graditur, sic nobis vtique in hac vita manentibus nunc prosperitas, nunc occurrit aduersitas.Denique alternis sibi succedũt temporibus,& mutua se vice confundunt,Dum igitur omnia in hoc mundo mutabilitatis ordo confundit,nec eleuari prosperis, nec frãgi debemus aduersis.Tota ergo mente ad illum nos conuenit anhelare,vbi quicquid est,firmum permanet, vbi non mutatur aduersitate prosperitas.In hac ergo vita miro dei omnipotẽtis moderamine idcirco agitur, vt vel prosperitatem aduersitas, vel aduersitatẽ prosperitas subsequatur,quatenus & humiliati discamus quicquid deliquimus flere,& iterum exaltati,aduersitatis memoriam,quasi humilitatis anchoram in mẽte teneamus.Non hoc ergo creatoris nostri ira est deputanda, sed gratia,per quã discimus vt eius dona tanto seruemus verius,quãto humilius tenemus.Quia igitur perfectam vos dominorum gratiam auctore omnipotente deo reparasse cognouimus,magna pro vobis exultatione gaudemus,optãtes vt vitam vestrã rerum omnium gubernator & bonis semper præsentibus fulciat,& ad gaudia perpetua extendat. Hoc vobis ideo loquor, quia multum vos diligo,atque me à vobis diligi scio.Sed hoc quod me diligitis,in latorem præsentium Sabinianum diaconum demonstrate,vt vbi vsus exegerit,vestra patrocinia consequatur. Vir autem gloriosus Castus præco laudum vestrarũ, F
in Romanis partibus existit,quem vestræ excellentiæ paterna dilectione commendo.

Gregorius Ioanni episcopo Constantinopolitano. De Ioanne presbytero,& de monachis Isauriæ cæsis. Caput. XCI.

Epist. 52.

QVanuis causę consideratio me mouet ad scribendũ,tamẽ & charitas impellit: quia & semel & bis sanctissimo fratri meo domno Ioanni scripsi,sed non eius Epistolas recepi. Alter enim mihi secularis quidã sub eius nomine loquebatur,quæ si Epistolæ eius fuerint, ego vigilans non fui,qui longè de eo aliter credidi,quàm inueni.De causa enim reuerentissimi viri Ioannis presbyteri scripseram, atque de quęstionibus monachorum Isaurię,quorum vnus & in sacerdotio positus,in Ecclesia vestra fustibus cęsus est:& te scripsit mihi, sicut ex nomine epistolæ agnosco, sanctissima fraternitas tua,quia nescierit de qua causa scriberẽ. Ad quod scriptum vehemẽter obstupui,meum tacitus voluens, si verũ dicit,quid esse deterius potest, quàm vt agantur talia contra seruos dei,& ipse nesciat qui præsto est? Quæ enim potest esse pastoris excusatio,si lupus oues comedit,& pastor nescit? Si autẽ sciuit sanctitas vestra & de qua causa scripserim, & quid vel contra Ioannem presbyterum, vel contra Anastasium

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Isautiæ monachum atque presbyterũ gestum sit,& mihi scripsit,contra hoc ego nescio, quid respondeam? quoniam per scripturam suam veritas dicit:Os quod mentitur, occidit animam. Requiro frater sanctissime,illa tanta abstinentia ad hoc *Sapien.1.* peruenit,vt fratri suo ea quæ nouit gesta, negando velit abscondere? Nunquid nõ melius fuerat illud os carnes ad vescendum ingredi, quàm de eo falsum sermonem ad illudendum *Matth.25.* proximum exire? præcipuè cùm veritas dicat: Nõ quod intrat in os,coinquinat hominem:sed quæ exeunt de corde,illa sunt quæ coinquinant hominem.Sed absit hoc, vt ego de sanctissimo corde vestro tale aliquid credam.Illæ epistolæ vestro nomine prænotatæ sunt,sed vestras eas fuisse non arbitror. Ego beatissimo viro domino Ioanni scripseram, sed credo quod mihi familiaris vester ille iuuenculus reseripsit, qui adhuc de deo nihil didicit,qui viscera charitatis nescit,qui in cœlestibus rebus ab omnibus accusatur, qui insidiari quotidie diuersorũ mortibus per occulta testamenta, nec dominum metuit, nec homines erubescit.Mihi crede frater sanctissime, si zelũ charitatis perfectæ habes,ipsum prius corrige,vt ex his qui vobis vicini sunt,etiam hi qui vicini non sunt,exemplo melius emẽdentur.Illius linguam noli recipere, ille ad concilium vestræ sanctitatis debet dirigi, nõ autem sanctitas vestra ad verba illius inflecti.Si enim illum audit,scio quia pacem cum suis fratribus habere non poterit.Ego enim attestante mihi conscientia fateor:quia cum nullo homine habere scandalum volo,& quanta valeo virtute declino.Et quanuis cum omnibus hominibus pacem habere summopere cupiam,vobiscum præcipuè H quos vehementer amo,si tamẽ ipsi quos noui,vos estis. Nam si canones non custoditis,& maiorum vultis statuta conuellere,nõ cognosco qui estis. Age ergo frater sanctissime atque charissime,vt nos inuicem recognoscamus, ne si antiquus hostis duos per scandalum mouerit, per nequissimam victoriam multos necet.Ego enim vt apertè indicem quia per claritionem nil quæro, si ille iuuenculus,de quo prælocutus sum, apud fraternitatem tuam culmen prauæ actionis minimè teneret,ipsa etiam quæ mihi de canonibus supperũt, interim tacere potuissem,& ab ipso initio venientes ad me personas ad eam fiducialiter transmisissem, sciens quòd eas sanctitas tua cum charitate susciperet:sed iam nunc dico, aut easdem personas in suis ordinibus suscipe, eisque quietem præbe: aut si hoc fortasse nolueris,omni mihi alteratione postposita,de eorum causa statuta maiorum & canonum terminos custodi. Si verò neutrum feceris,nos quidẽ rixam inferre nolumus, sed tamen venientem à vobis non deuitamus. Quid autẽ de epis- *Parte.1.* copis qui verberibus timeri volunt,canones dicant,bene ve- *Distin.45.* sta fraternitas nouit.Pastores etenim facti sumus,nõ percus- *Quid autẽ.* sores.Et egregius prædicator dicit: Argue,obsecra, increpa cũ *2.Tim.4.* omni patientia & doctrina.Noua verò atque inaudita est ista I prædicatio,quæ verberibus exigit fidem. Sed de his multa in epistolis loqui non debeo, quia dilectissimum filium meum Sabinianum diaconum pro responsis Ecclesiasticis faciendis, ad dominorum vestigia transmisi,qui vobiscum cuncta subtilius loquetur. Si nobiscum litigare non vultis,paratum eum ad omnia quæ iusta sunt inuenietis. Quem vestræ charitudini commendo,vt saltem ipse dominum illum Ioãnem inueniat, quem ego in vrbe Regia sciui olim.

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano. De Agathone episcopo.

Caput XCII.

Epist.53. POstquam in Agathonem quondam episcopum, iuxta qualitatem excessuum districtione est canonica vindicatum:necesse est humanitatis intuitu, quemadmodum sustentari possit,disponere. Propterea fraternitas tua ad Liparitanam Ecclesiam,in qua supradictus Agatho sacerdotis gessit officium,festinet dirigere, eique ad præsens exinde quinquaginta solidos qui in eius possint proficere victum,transmittat. Nam nimis est impium,si alimentorum necessitati post vindictam subiaceat.

Gregorius Ioanni episcopo Rauennati. De illicita vsurpatione pallij.

Caput XCIII. K

Epist.54. NOn multum temporis interuallum est,quod quædam nobis de tua fraternitate fuerant nunciata, de quibus vobis veniente illuc Castorio notario sanctæ,cui deo auctore præsidemus,Ecclesiæ: subtiliter nos indicasse meminimus.Peruenerat nanque ad nos quædam in Ecclesia vestra contra consuetudinis atque humilitatis tramitẽ geri,.quæ sola,vt bene nostis,est officij sacerdotalis erectio. Quæ si sapientia vestra manseuetè,vel cum episcopali suscepisset studio,non de illis accendi debuerat, sed oportuerat te hæc eadem cum gratiarum actione corrigere. Cõtra morem quippe Eccle- *Parte.1.* siticum est si non patientissimè toleratur, quod à vobis absit, *Dist.100.* etiam iniusta correctio.Mota autem nimis est vestra frater- *Contra.* tas,atque cum tumore cordis,quasi satisfaciens, scripsit nobis pallio te non nisi post dimissos de secretario filios Ecclesiæ, & missarum tempore,atque in litaniis vti,solẽnibus verbis aliquid te vsurpasse contra generalis Ecclesiæ consuetudinem apertissimæ veritate professus. Quomodo enim fieri potest,vt illud cineris atque cilicij tempore per plateas inter populorũ strepitus agas licitè,quod te agere in conuentu pauperum nobilium,& in secretario Ecclesiæ velut illicitum excusastiꝰIllud tamen frater charissime tibi non putamus ignotum,quod penè de nullo Metropolitano in quibuslibet mundi partibus fit auditum, extra missarum tempus vsum sibi pallij vindicasse. Et quòd bene hanc consuetudinem generalis Ecclesiæ nouerittis,vestris nobis manifestissimè significastis Epistolis,quibus L præceptum beatæ memoriæ decessoris nostri Ioannis papæ nobis in subditis transmissistis annexum, continens omnes cõsuetudines ex priuilegio prædecessorum nostrorum concessas,vobis,Ecclesiæque vestræ,debere seruari. Confitemini igitur aliam esse generalis Ecclesiæ consuetudinem, postquam ea quæ vos geritis,vobis ex priuilegio vendicatis. Nulla ergo vobis in hac re,vt arbitramur,poterit remanere dubietas. Aut enim mos omnium Metropolitanorum etiam à tua est fraternitate seruandus,aut si tuæ Ecclesiæ aliquid specialter dicis esse concessum,præceptúmve à prioribus Romanæ vrbis pontificibus,quòd hæc Rauennati Ecclesiæ sunt concessa, à vobis oportet ostendi. Quòd si hoc nõ ostenditur,restat, postquam talia agere neque consuetudine generali, neque priuilegio cas,vt vsurpasse te comprobes quod fecisti. Et quid dicturi sumus futuro iudici frater charissime, si illud quod graue iugum atque vinculum ceruicis nostræ non dico pro Ecclesia, sed pro quadam seculari nobis dignitate defendimus, grauari nos iudicantes,si tanto pondere vel patui tẽporis spacio careamus? Decorari pallio volumus, forsan moribus indecori,dum nihil in episcopali cetuice splendidius fulget, quàm humilitas.Oportet igitur fraternitatem tuam, si honores suos sibi quibuslibet argumentis stabili proposuit mente defendere,aut generalitatis vsum ex non scripto sequi, aut ex scriptis priuilegiis se tueri. Vel si postremò nihil horum est, aliis Metropolitanis huius te præbere volumus præsumptionis exemplum.Sed ne fortè putes,nos hæc vobis scribentes, quæ pro fraterna sunt charitate neglexisse, scitote in nostro scrinio de priuilegio Ecclesiæ tuæ subtiliter perquisitum. Et quidem quædam inuenta sunt,quæ omnino possint fraternitatis tuæ intẽtionibus obuiare,nihil autem in quo de huiusce modi capitulꝰ pars vestræ possit Ecclesiæ roborari.Nam & de ipsa consuetudine tuæ quam opponis Ecclesię,quę vobis olim,vt à partibus vestris probaretur,scripsimus,iã nos satis sollicitudinẽ gessisse cognoscite,inquirentes filios nostros Petrum diaconum, atque Gaudiosum primicerium,necnon & Michaëlium defensorem sedis nostræ vel alios,qui pro diuersis responsis Rauennam à nostris decessoribus sunt transmisi,& hæc te in præsentia sua egisse districtissimè negauerunt. Apparet igitur secretò nõ potuisse geri,nisi quod vsurpabatur illicitè. Vnde quod latenter subintroductum est, nulla debet stabilitate persistere. Quæ ergo superfluè à te,vel à tuis decessoribus sunt præsumpta,cum charitatis intuitu,atque cum fraterna stude benignitate corrigere. Nullatenus, non dico per te,sed per aliorum vel decessorum tuorum normam ab humilitatis tentes regula deuiare. Vt enim ea quæ superius dixi, breuiter colligam, admoneo

A admoneo quatenus nisi decessorum meorum munificentia tibi hæc per priuilegium attributa docueris, vt in plateis palliũ vlterius ferre non præsumas:ne non habere & ad missas incipias,quod audaciter & in plateis vsurpas.De secretario autem quod fraternitas tua recedisse cum pallio,& filios Ecclesiæ suscepisse,& fecit & excusauit,nũc interim nihil querimur: quia synodorum sententiam sequentes,minores culpas quæ negãtur,vlcisci recusamus.Hoc tamen quia semel & iterum sit factum cognouimus,sed fieri vlterius prohibemus. Fraternitas autem tua sit omnino sollicita,ne hoc quod præsumptioni inchoanti adhuc creditur,in proficiente deterius vindicetur.Cõquesti præterea estis,quòd quidam de sacerdotali ordine Rauennatis ciuitatis peccatis imminentibus grauibus sint criminibus inuoluti. Quorum causam vel illic te discutere volumus,vel huc eos,si tamen probationum difficultas pro locorum longinquitate non impedit, ad hæc ipsa discernenda transmittere.Quòd si vel ad tuum iudicium,vel ad nos, maiorum fulti patrocinio,quod non credimus,venire despexerint, & in obiectis sibi capitulis contumaciter respondere nequiuerint:volumus vt eis post secundam & tertiam admonitionem tuam ministerium sacri interdicas officij,atque nobis de contumacia eorum scriptis tuis renuncies,vt deliberemus quemadmodum actus eorum debeas subtiliter perscrutari,atque secundum diffinitiones canonicas emendare.Cognoscat igitur B fraternitas tua de causa hac nos plenissimè absolutos, ex eo quòd vobis causas ipsas commisimus perquirendas, atque omnia peccata eorum si inulta venerint,& omne pondus discutionis huius,in tuæ animæ redundare periculum, sciens nullã dilectionem vestram excusationem apud futurum iudicem habituram,si non excessus cleri tui cum summa canonici rigoris seueritate correxeris,& hos quibus hæc fuerint approbata, sacros vlterius ordines temerate permiseris.

Parte.1. Dist.93. Illud autẽ.

Illud autem quod pro vtendis à clero vestro mappulis scripsistis,à nostris est clericis fortiter obuiatum,dicentibus nulli hoc vnquam alij cuilibet Ecclesiæ concessum fuisse: nec Rauennates clericos illic,vel in Romana ciuitate tale aliquid cũ sua conscientia præsumpsisse.Nec si tentatum esset ex furtiua vsurpatione sibi præiudicium generari.Sed etiam si in qualibet Ecclesia hoc præsumptum fuerit, asserunt emendandum quod non concessione Romani pontificis, sed sola surreptione præsumit.Sed nos seruantes honorẽ fraternitatis tuæ, licet contra voluntatẽ antedicti clerici nostri,tamen primis diaconis vestris,quos nobis quidam testificati sunt etiam antè eis vsos fuisse,in obsequio duntaxat tuo mappulis vti permittimus,alio autem tempore vel alias personas hoc agere vehementissimè prohibemus.

Gregorius Cypriano diacono. De Cosma multis debitis obligato.

C Caput XCIIII.

Epist.55. COsmas ex variis periculorum necessitatibus multis se dicit debitis obligatum,ita vt pro eis à creditoribus suis,suos dicat filios detineri.Quę res si ita est,nos omnino commouet. Quamobrem hortamur dilectionem tuam, vt quia de rebus pauperum dandis agitur, causam eius cum summa subtilitate perquiras,& si inueneris eum prædictis debitis veraciter inuolutum,vt non sit substantia vnde possit hæc ipsa persoluere, prædictos creditores eius adeas, & propter recolligendos filios eius,quanta cognoueris quantitate componas.Et quia, sicut dictum est,non habet vnde restituat, de rebus pauperum ex præsenti nostra auctoritate persolue,sciens quicquid illic te prouidente datum fuerit, patrimonij nostri pensionibus esse reputandum.

Gregorius Secundino episcopo. De auferendo baptisterio in monasterio monachorum.

Caput XCV.

Epist.56. PRidem præcepimus vt de monasterio sancti Andreæ, quod est super Mascalas,baptisterium propter monachorum insolentias debuisset auferri, atque in eodem loco quo fontes sunt,altare fundari. Cuius rei perfectio hactenus est protracta.Admonemus igitur fraternitatem tuam, vt nullam iam moram post susceptas præsentes literas nostras inferre debeas,sed repleto loco ipsorum fontiũ,altare ad sacra ce D lebranda mysteria illic sine aliqua dilatione fundetur, quatenus & prædictis monachis opus dei securiùs liceat celebrare, & non de negligentia vestra, contra fraternitatem tuam noster animus excitetur.

Gregorius Italicæ patriciæ. De rebus pauperum cum manſuetudine disponendis.

Caput XCVI.

SVscepimus plenas dulcedine literas vestras atque incolu- *Epist.57.* mitatis excellentiæ vestræ nos lætificauit auditus. Circa quas tanta est nostræ mentis sinceritas, vt nihil in earum tranquillitate simultatis recõditũ,paternus nos suspicari permittat affectus.Sed omnipotens deus faciat, vt sicut de vobis nos bona sentimus,ita mens vestra nobis bona respondeat, & dulcedinem quam verbis impenditis,exhibeatis operibus.Nihil enim potest gloriosissima sanitas & pulchritudo in superficie corporis,si vulnus animæ latet intrinsecus. Atque illa magis cauenda est discordia,cui satellitium pax præbet exterior. Illud verò quod epistolis prædictis reuocare in memoriam nostram, excellentia vestra studiosè contendit, scriptum vobis sciat nihil cum scandalo, nihil cum forali strepitu vobiscum nos velle de causis pauperum definire. Hoc nos & scripsisse meminimus,& scimus nosmetipsos iuuante domino à causarum litigiis Ecclesiastica moderatione compescere, atque se- E cundum Apostolicum illum sensum, rapinam bonorum nostrorum cum gaudio sustinere. Sed illud scire vos volumus, taciturnitatem atque patientiam nostram futuris post me pontificibus in rebus pauperum præiudicium non facturam. Vnde & nos explentes suprà memoratam promissionẽ vestrã,iam de causis ipsis præuidimus reticẽdum,nec in his in quibus minus agi benignè cognouimus, desideramus nos per nosmetipsos immiscere negociis. Sed ne forte ex his coniiciatis, gloriosa filia,ea quæ ad concordiam pertinent, adhuc nos omnino renuere,filio nostro Cypriano diacono venienti ad Sicilię partes,indiximus, vt si quid de his salubriter, & sine peccato animæ vestræ ordinare dispositis,ex nostra auctoritate vobiscum definiat:& nos non amplius illis vexemur negociis,quorum cum mansuetudine est dispensandus effectus. Deus autẽ omnipotens qui ea quæ omnino impossibilia sunt,ad possibilitatem bene nouit inflectere, ille vobis aspiret & causas vestras cum pacis intentione disponere, & pro mercede animæ vestræ,de rebus eis competentibus huius Ecclesiæ consulere pauperibus,

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. De monasterio Gratiosæ abbatissæ consecrando.

Caput CXVII. F

Epist.58. REligiosis desideriis sine difficultate præstari decet effectum. Atque ideo Gratiosa abbatissa vnà cum congregatione sua,oblata petitione quæ tenetur insubditis,postulauit quod patriciæ recordationis Rustica per vltimum voluntatis suæ arbitrium in ciuitate Neapolitana, in domo propria,in regione Herculensi,in vico in quo Lampadius monasterium ancillarum dei constituit sepeliretur,in quo præfatam Gratiosam abbatissam præesse disposuit: simúlque & oratorium extruxisse dinoscitur,& pro voto suo quatuor vncias totius substantiæ suæ dimisisse suggessit: quódque in honorem beatæ Mariæ semper virginis genitricisque dei,& domini nostri Iesu Christi desiderauit consecrari.Et ideo frater charissime præsenti præsenti pręceptione dilectionem tuam duximus adhortandam,vt inspecto primitus testamẽto,si iure subsistit,& easdem quatuor vncias verissimè eidem monasterio collatas esse compereris, ad prædictum locum cũm postulauerint,ingrauanter accedas,venerandæ solennia dedicationis impendens,vt quotiens necesse fuerit, à presbyteris Ecclesiæ in suprascripto loco deseruientibus celebrentur sacrificia veneranda missarum:ita vt in eodem monasterio neque fraterni tas tua,neque presbyteri præter diligentiã disciplinæ, aliquid molestiarum inferant.Aut si quod pro diuersorum deuotione commoditatis accesserit,siue aurum,siue argentum, siue prædium,siue vestimentum,omnibus modis constructio prefata

Universidad de Deusto Biblioteca

G posſideat, ancillis dei in eodem loco deſeruientibus debeat proficere, quicquid offerri ibidem contigerit.

Gregorius Euticio epiſcopo Tundarino. De cultoribus idolorum conuertendis.

Caput XCVIII.

Epiſto.59. SCripta fraternitatis tuæ Benenato Eccleſię tuę clerico deferente ſuſcepi, gratiáſque omnipotenti deo retuli, quòd in cauſis animæ & iis quæ ad deum pertinent, te occupatum eſſe cognouimus. Scripſiſti ſiquidem nobis quoſdam idolorum cultores, atque Anglorum dogmatis, in iis in quibus conſtitutus es partibus inueniri, de quibus plures aſſeruiſti eſſe conuerſos, aliquos autem potentum nomine atque locorũ ſe qualitate defendere. Auxiliantes igitur bonis tuæ charitatis operibus, viro glorioſo prætori Siciliæ noſtra ſcripta tranſmiſimus quatenus iuuante domino, qua poteſt tibi virtute concurrat, vt quod laudabiliter acceptum eſt valeat ſalubriter adimpleri. Oportet ergo fraternitatem tuam maximam in hoc ſollicitudinem gerere. Verè enim epiſcopalem vitam ſequeris, ſi per zelum linguámque tuam, hos qui à fidei veritate diſſentiunt, in Eccleſiæ vnitatem reduxeris.

Gregorius Fortunato epiſcopo Neapolitano. Quomodo in Eccleſia ſua conuerſari debeat.

Caput XCIX.

Epiſ.60. SCripta tuæ charitatis accepimus, quibus nobis indicaſti deo propicio te bene à filiis tuis Neapolitanis ciuibus eſſe ſuſceptum. De quibus omnipotenti deo gratias retuli-
H mus. Oportet ergo affectui eorum te tuis moribus compenſare, malos coërcere, bonis te diſcretè atque benigniſsimè relaxare, ad ſequendas eos meliores partes frequentius admonere: quatenus & illi paternos in te mores inueniſſe ſe gaudeát, & tu creditam tibi regiminis cauſam cooperante domino ſtudioſius exequaris.

Gregorius Mauricio Auguſto. De lege eius iniuſta vt miles in monaſterio non ſuſcipiatur.

Caput C.

Epiſto. 61. OMnipotẽti deo reus eſt, qui ſereniſsimis dominis in omne quod agit & loquitur, purus non eſt. Ego autem indignus pietatis veſtræ famulus, in hac ſuggeſtione neque vt epiſcopus, neque vt ſeruus iure rei publicæ, ſed iure priuato loquor: quia ſereniſsime domine, ex illo iam tempore dominus meus fuiſti, quando adhuc dominus omnium non eras. Longino viro clariſsimo ſtratore veniente dominorũ legem ſuſcepi, ad quam fatigatus tũc ægritudine corporis, & reſpondere nihil valui. In qua dominorum pietas ſanxit, vt quiſquis publicis adminiſtrationibus fuerit implicatus, ei ad Eccleſiaſticum officium venire non liceat. Quod valde laudaui, euidentiſsimè ſciens: quia qui ſecularem habitũ deſerẽs, ad Eccleſiaſtica officia venire feſtinat, mutare vult ſeculum, non relin-
I quere. Quod verò in eadem lege dicitur, vt ei in monaſterio conuerti nõ liceat: omnino miratus ſum, dum & rationes eius poſsint per monaſterium fieri: & agi poteſt vt ab eo loco in quo ſuſcipitur, eius quoque debita ſoluantur. Nam & ſi quiſquam deuota mente conuerti voluiſſet, prius res malè ablatas redderet, & de ſua anima tantò verius, quantò expeditior cogitaret. In qua lege ſubiunctum eſt, vt nulli qui in manu ſignatus eſt, conuerti liceat. Quam conſtitutionem ego, fateor dominis meis, vehementer expaui: quia per eam cœlorũ via multis clauditur, & quod nuncuſque licuit, ne liceat prohibetur. Multi enim ſunt qui poſſunt religioſam vitam etiam cum ſeculari habitu ducere. Et plærique ſunt qui niſi omnia reliquerint, ſaluari apud deum nullatenus poſsint. Ego verò hæc dominis meis loquens, quid ſum niſi puluis & vermis? Sed tamẽ quia contra auctorem omnium deum hanc intendere conſtitutionem ſentio, dominis tacere nõ poſſum. Ad hoc enim poteſtas ſuper omnes homines dominorum meorum pietati cœlitus data eſt, vt qui bona appetunt, adiuuentur, vt cœlorũ via largius pateat, vt terreſtre regnum cœleſti regno famuletur. Et ecce aperta voce dicitur, vt ei qui ſemel in terrena militia ſignatus fuerit, niſi aut expleta militia, aut pro debilitate corporis repulſus, domino noſtro Ieſu Chriſto militare non liceat. Ad hæc ecce per me ſeruum vltimum ſuum & veſtrum re-

ſpondebit Chriſtus dicens: Ego te de notario comitem excubi- K
torum, de comite excubitorum Cæſarem, de Cæſare imperatorem, nec ſolum hoc, ſed etiam patrem imperatorum feci. Sacerdotes meos tuæ manui cõmiſi, & tu à meo ſeruitio milites tuos ſubtrahis? Reſponde rogo piiſsime domine ſeruo tuo, quid venienti & hæc dicenti reſpõſurus es in iudicio domino tuo? Sed fortaſſe creditur: quia nullus eorum puro animo conuertatur. Ego indignus famulus veſter ſcio, quanti his diebus meis in monaſterio milites conuerſi miracula fecerũt, ſigna & virtutes operati ſunt. Sed per hanc legem iam ne quiſquam taliũ conuerti valeat, prohibetur. Requirat rogo dominus meus quis prior imperatorum talem legem dederit, & ſubtilius ęſtimet ſi debuit dari. Et quidem conſiderandum valde eſt: quia eo iam tempore prohibentur quique relinquere ſeculum, quo appropinquauit finis ipſe ſeculorum. Ecce enim mora non erit, & ardente cœlo, ardente terra, corruſcantibus elementis, cum angelis & archangelis, cum thronis & dominationibus, cum principatibus & poteſtatibus tremẽdus iudex apparebit. Si omnia peccata dimiſerit, & ſolam hanc legem contra ſe dixerit eſſe prolatam, quæ rogo erit excuſatio? Vnde per eũdem tremendum iudicem deprecor, ne illæ tantæ lachrymæ, tantæ orationes, tanta ieiunia, tantæque eleemoſynæ domini mei ex qualibet occaſione apud omnipotentis dei oculos fuſcentur, ſed aut temperando pietas veſtra, aut immutando vigorem eiuſdem legis inflectat: quia tunc magis dominorum exercitus contra hoſtes creſcit, quanto dei exercitus ad orationem cre-
L uerit. Ego quidem iuſsioni ſubiectus, eandem legem per diuerſas terrarũ partes tranſmitti feci, & quia lex ipſa omnipotenti deo minimè concordet, ecce per ſuggeſtionis meæ paginam ſereniſsimis dominis nunciaui. Vtrobique ergo quæ debui exolui, qui & imperatori obedientiam præbui, & pro deo quod ſenſi, minimè tacui.

Gregorius Domitiano Metropolitano.
De diabolo corruptore animæ, & Sichemitis iniuſtè occiſis.

Caput CI.

SCripta dulciſsimæ & ſuauiſsimæ beatitudinis veſtræ ſuſci- Epiſto.62.
piens, valde gauiſus ſum: quia multa mihi de ſacra ſcriptura loquebantur. Et quia dilectas in eis epulas reperi, eas auidè comedi. In quibus quædam quoque de cauſis exterioribus & neceſſariis ſunt permixta. Et quaſi menti conuiuium præparantes egiſtis, vt oblatæ epulæ ex diuerſitate melius placerent. Et ſi quidem exteriores cauſæ, velut inferiores & abiecti cibi minus ſapiunt, ita tamen à vobis prudenter dictæ ſunt, vt libenter ſumantur: quia & cibi contemptibiles plærunque dulces ex condimento bene coquentis fiunt. Seruata autem veritate hiſtoriæ, hoc quod dudum de diuina ſignificatione dixeram, reſpui nullo modo debuit. Nam etſi mihi, quoniam ita vultis, ſignificatio eius non congruit, ex ipſis tamen locis ſuis circunſtantibus, hoc quod ex ea dictum eſt, incunctanter teneri poteſt. Nam & corruptor eius princeps terræ dicitur, per M
quem apertè diabolus deſignatur: quia redemptor noſter ait: Nunc princeps huius mũdi eiicietur foras. Qui etiam vxorem Ioan. 12.
petit: quia malignus videlicet ſpiritus feſtinat, vt licenter poſſideat animam, quam prius occulta ſeductione corruperit. Vnde Iacob filij vehementer irati contra omnem Sichem domum, eiúſque patriam, gladios ſumunt: quia à cuncta zelum habentibus ipſi quoque inſequendi ſunt, qui maligni ſpiritus adiutores fiunt. Quibus prius circuncíſionem pręcipiũt, quos in dolore poſitos poſtmodum occidunt. Quia plærunque magiſtri ſeueriores ſi zelum ſuum moderari neſciunt, quamuis per prædicationem vitia corruptionis reſecent, cùm iam à delinquentibus plangitur, quod fuerat perpetratum, adhuc tamẽ ipſi per aſperitatem diſciplinæ ſæuiunt, & duriores exiſtunt. Qui enim iam & præputia abſciderãt, mori minimè debebãt: quia qui culpam plangunt luxuriæ, & voluptatem carnis in dolorem vertunt, à magiſtris ſentire non debent aſperitatem diſciplinæ, ne ipſe humani generis redemptor minus ametur, ſi pro eo anima pluſquam debet atteritur. Vnde & eiuſdem filiis Iacob dicit: Turbaſtis me, & odioſum feciſtis Chananæis. Quando enim & hoc quod iam delinquentes plangũt, adhuc magiſtri crudeliter inſequuntur, infirmæ mẽti ipſe redemptoris ſui amor tepeſcit: quia ibi ſe affligi conſiderat, vbi ſibi & ipſa non

A ipſa non parcit. Hæc igitur dixerim, vt intellectum quem protuli, non eſſe improbabilem ex locis circunſtantibus demonſtrarem. Ea verò quæ ex eodẽ loco à veſtra ſanctitate in meã conſolationem dicta ſunt, libenter accipio: quia in intellectu ſacræ ſcripturæ reſpui nõ debet quicquid ſanæ fidei non reſiſtit. Sicut enim ex vno auro alij murenulas, alij annulos, alij dextralia ad ornamentum faciunt, ita ex vna ſcripturæ ſciẽtia expoſitores quique per innumeros intellectus quaſi varia ornamẽta componunt, quæ tamen omnia ad decorem cœleſtis ſponſæ proficiũt. Valde autem gaudeo, quòd dulciſsima beatitudo veſtra etiam cauſis ſecularibus occupata, ad intellectum ſacri eloquij vigilãter ingenium reducit. Sic quippe neceſſe eſt vt ſi illa omnimodo caueri non poſsint, iſta non omnimodo poſtponantur. Sed per omnipotentem dominum rogo, mihi in tantis tribulationũ fluctibus laboranti, tende orationis manum, vt ex veſtra interceſsione ad ſumma releuer, qui culparũ mearum pondere ad profundum premor. Imperatorem verò Perſarum etſi non fuiſſe conuerſum doleo, vos tamen ei Chriſtianam fidem prædicaſſe omnimodo exulto: quia etſi ille ad lucem venire non meruit, veſtra tamen ſanctitas prædicationis ſuæ præmium habebit. Nam & Aetiops in balneum niger intrat, & niger egreditur, ſed tamen balneator nummos accipit. De Mauricio autem bene dicitis vt in actione eius ab vmbra ſtatuam cognoſcam, id eſt, in minimis maiora perpẽdam.
B In hoc tamen ei credimus: quia eius vobis animam ſacramenta & obſides ligant.

Gregorius Narſæ. De cauſa Ioannis epiſcopi & presbyterorum eius.

Caput CII.

Epiſt.63. Ruth.1. MVlta mihi dulciſsima charitas veſtra per epiſtolas ſuas in bonæ operationis laudibus eſt locuta, ad quæ omnia breuiter ego reſpondeo: Nolite me vocare Noëmi, id eſt, pulchrum: ſed vocate me Mara, id eſt, amarum: quia amaritudine plenus ſum. De cauſa verò presbyterorum, quæ cum fratre meo, & coepiſcopo viro reuerentiſsimo Ioãne patriarcha agitur, ipſum puto aduerſarium patimur, quem aſſeris velle canones cuſtodire. Charitati autem tuæ breuiter fateor: quia omni virtute & omni pondere, eandem cauſam, auxiliante omnipotente deo, exigere paratus ſum. In qua ſi videro ſedis Apoſtolicæ canones non ſeruari, dabit omnipotens deus quid contra contemptores eius faciã. Quòd autem charitas veſtra ſcripſit mihi, vt filio meo domino Theodoro archiatro & expræfecto pro vobis gratias agerem, feci: & quantum potui, vos commendare minimè ceſſaui. Peto autem mihi ignoſcas, quòd epiſtolis tuis ſub breuitate reſpondeo: quia tantis tribulationibus premor, vt mihi neque legere, neque
C per epiſtolas multa loqui liceat. Hoc ſolum tibi breuiter dico: quia oblitus ſum manducare panem meũ, à voce gemitus mei. Omnes qui vobiſcum ſunt, mea peto voce ſalutari. Dominæ Dominicæ ſalutes meas dicite. Cui mininè reſpõdi: quia cùm ſit Latina, Græcè mihi ſcripſit.

Gregorius Theodoro medico &c. De iniuſta lege imperatoris, ne miles conuertatur.

Caput CIII.

Epiſt.64. QVanta bona omnipotentis dei & ſereniſsimi domini mei imperatoris habeam, lingua mea nõ ſufficit explere. Pro quibus bonis quid eſt meũ retribuere, niſi eorũ veſtigia purè amare? Peccatis autem meis facientibus, ex quorũ ſuggeſtione vel conſilio neſcio an veſtro, tranſacto anno talem in republica ſua legem protulit, vt quiſquis eũ purè amat, flere vehementer debeat. Ad quam legem tunc reſpõdere nõ potui, quia ægrotus fui. Modo autem eidẽ domino aliqua ſuggeſsi. Præcepit enim vt nullus qui actionem publicam egit, nullus qui officio vel manu ſignatus, vel inter milites fuit habitus, ei in monaſterio cõuerti liceat: niſi forte ſi militia eius fuerit expleta. Quam legem primum, ſicut ij dicunt,
Iuliani lex qui leges veteres nouerunt, Iulianus protulit, de quo ſcimus omnes quãtum deo aduerſus fuerit. Quod ſi ideo ſereniſsimus dominus noſter fecit: quia forte multi milites conuertebãtur, & exercitus decreſcebat: nũquid per virtutem militum ſubiugauit ei omnipotens deus imperium Perſarum? Nunquid non ſolæ lachrymæ illius auditæ ſunt, & eo ordine quem ipſe ne-

ſciuit, eius imperio Perſarum regnum ſubdidit? Valde autem D
mihi durum videtur, vt ab eius ſeruitio milites ſuos prohibeat: qui ei & omnia tribuit, & dominari eum, nõ ſolum militibus, ſed etiam ſacerdotibus conceſsit. Nunquid ſi intentio eſt ſeruandarum rerum, nõ poterant ea ipſa monaſteria quæ milites ſuſcepiſſent, alienas res reddere, atque ad conuerſionem homines tantummodo habere? Hæc quia mihi valde dolent, eidem domino ſuggeſsi. Sed veſtra gloria oportuno tempore ſecretè ſuggeſtionem meam ei offerat. Nolo eam à reſpõſali meo publicè dari, quia vos qui ei familiarius ſeruitis, loqui ei liberius & aptius poteſtis, quæ pro eius ſunt anima: quoniam in multis eſt occupatus: & vix animus eius inuenitur à curis maioribus vacuus. Tu quidem glorioſe fili, pro Chriſto loquere. Si auditus fueris, lucrum eſt animæ prædicti domini tui, & tuæ. Si verò auditus non fueris, lucrum ſolummodo tuæ feciſti.

Gregorius Theotimo medico. De illo quod ſcriptum eſt: Erat illis cor vnum & anima vna.

Caput CIIII. Epiſt.65.

FVerunt quidam veteres philoſophorum, qui in duobus corporibus vnam eſſe animam dicerent, non affectus iũgentes duos, ſed vnam in duobus animæ ſubſtantiã partientes. At contrà nos eſſe in duorum mentibus vnam animã E
dicimus, non diuidendo ſubſtantiam, ſed corda iungendo. Nã Acto.4.
de illis primis fidelibus ſcriptum eſt: Erat in eis cor vnum, & anima vna. Quod ego ſic in Actibus Apuſtolorum lego, vt in me & domino Theotimo recognoſcam: quia ſic vnanimis mecum eſt, vt pręſens corpore, nunquam mihi defuerit, & abſens corpore, ſemper per ſpiritum præſens fiat. Ago autem omnipotenti deo gratias, qui charitatis ſuæ gratiam mentis veſtræ viſceribus infundit: & deprecor, vt magis magiſque in vobis dona ſua augeat: & hic bona nobis præſentia, & in futuro ſeculo gaudia æterna concedat. Filium meum Sabinianum diaconum venientem charitati veſtræ commẽdo: petens vt eo amore quo me diligitis, etiam noſtros ametis.

Finiunt epiſtolæ Indictionis vndecimæ.

LIBER TERTIVS.

Epiſtolæ ex regiſtro beati Gregorij Papæ. Menſe Septembri. Indictione duodecima.

Gregorius Conſtantio epiſcopo Mediolanen. Congratulatur quòd bene receptus ſit à ſuis.

Caput I. Epiſt.1.

SCripta fraternitatis veſtre ſuſcipiens, magnas omnipotenti deo gratias retu- F
li, quia ordinationis veſtræ metui celebratione releuari. Quòd verò ex ſuperno munere in electionem veſtram cõcorditer omniũ conuenit aſſenſus, hoc fraternitas tua cum ſumma debet cõſideratione penſare: quia poſt deum valde eſt debitrix eis, qui ſibi vos præferri tam ſubdita mente voluerunt. Decet igitur vos ſacerdotali benignitate eorum moribus in omnibus reſpondere, eorumque neceſsitatibus pia cõpaſsione ſuccurrere. Si quorum fortaſſe ſunt vitia, hæc maturis obiurgationibus increpate: vt ipſa quoque ſacerdotalis indignatio virtute ſit admixta dulcedinis, quatenus & tũc à ſubiectis amari debeat, etiam cũ grauiter timetur. Quæ res perſonam veſtram apud eorum iudicium in magnam quoque reuerentiam adducit: quia ſicut præceps furor vſitatúſque deſpicitur, ita contra culpas diſcreta indignatio plærunque quò tarda fuerit, eo amplius ſit timenda. Ioãnes verò ſubdiaconus noſter multa nobis bona tuæ fraternitatis rediens nũciauit. De quibus omnipotentem dominum petimus, vt hæc quæ cœpit, ipſe perficiat: quatenus te interius exteriúſque profeciſſe, & nũc inter homines, & pòſt inter angelos oſtendat. Preterea pallium ad ſacra miſſarum ſolennia vtendum ex more tranſmiſimus. Sed peto vt dum hoc ſuſcipitis, eius honorem ac genium ex humilitate vendicemus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *Gregorius Constantio episcopo Mediolanensi. De tribus capitulis, & Theodelanda regina. De episcopis à communione eius separatis, & Agone rege Longobardorum.*

Caput II.

Epist.2. Dilectissimus filius meus Bonifacius diaconus quiddam mihi ex scripto fraternitatis tuæ secretò nunciauit, quòd exquisita occasione potius quàm inuenta, tres se episcopi à fraternitatis vestræ communione separauerint, dicentes vos in damnationem trium capitulorum consensisse, atque cautionem fecisse. Et quidem si quid de tribus capitulis in quocunque vel verbo vel scripto nominatum est, bene fraternitas tua reminiscitur, quanuis decessor fraternitatis tuæ Laurentius districtissimam cautionẽ sedi Apostolicæ remiserit, in qua viri nobilissimi, ex legitimo numero subscripserũt. Inter quos ego quoque tunc Vrbanam præturam gerens, pariter subscripsi, quia postquã talis scissura pro nulla re facta est, iustum fuit vt sedes Apostolica curam gereret, quatenus vnitatem vniuersalis Ecclesię in sacerdotum mentibus per omnia custodiret. Quòd autem dicitur filiam nostram Theodelindã reginam sese à communione tua hoc audito nuncio suspendisse: constat per omnia, quia etsi prauorum hominum verbis ad paululum seducta est, venientibus tamen Hippolypo notario, & Ioanne abbate, erit modis omnibus vestræ fraternitatis cõmunionem quæsitura. Cui etiam meas epistolas direxi, quas fraternitas vestra sine dilatione trãsmittat, De episcopis verò qui se suspendere nisi sunt, aliam epistolam feci, quam cum eis H ostendi feceris, eos nõ ambigo de superstitione suæ superbiæ apud fraternitatem tuam pœnitentiam acturos. Subtiliter autem mihi & breuiter indicastis, vel de Agone rege, vel de Frãcorum regibus quæ gesta sunt. Peto, vt vestra fraternitas quæ adhuc recognouerit, mihi modis omnibus innotescat. Si autẽ videritis, quia cum Patriculo nihil facit Ago Longobardorum rex, de nobis ei promittite: quia paratus sum in causa eius impendere, si ipse vtiliter aliquid cum republica voluerit ordinare.

Gregorius Constantio episcopo Mediolanen. De episcopis ab eo diuisis, & synodo Chalcedonensi.

Caput III.

Epist.3. Peruenit ad nos quòd quidam episcopi vestræ diœcesis exquirentes occasionem potius, quàm inuenientes, sese scindere à fraternitatis vestræ vnitate tentauerint: dicẽtes te apud Romanam vrbem in trium capitulorum damnationem, cautionem fecisse. Quod videlicet idcirco dicũt: quia quantum fraternitati tuæ etiam sine cautione credere soleam, nescIunt. Si enim hoc esset necessarium fieri, verbis nudis vobis credi potuisset. Ego tamen non nominata inter nos neque verbo, neque scripto tria capitula recolo. Sed eis, si citius reuerterentur, de suo errore parẽdum est: quia iuxta Pauli apostoli vocem: Non intelligunt, neque quæ loquuntur, neque de qui- I bus affirmant. Nos enim auctore veritate, teste conscientia, fatemur nos fidem sanctę Chalcedonensis synodi per omnia illibatã custodire, nihilque eius definitioni addere, nihilque subtrahere audere. Sed si quis contra eam, eiusdémque synodi fidem, siue plus minúsve ad sapiendum appetit vsurpare, cum omni dilatione postposita, anathematizamus, atque à sinu matris Ecclesiæ alienum esse decernimus. Quem igitur ista mea confessio non sanat, non iam Chalcedonensem synodum diligit, sed matris Ecclesiæ sinum odit. Si ergo ea ipsa quæ audere visi sunt, zelo loqui animæ præsumpserunt, superest vt hac satisfactione suscepta, ad fraternitatis tuæ vnitatem redeant, séque à corpore Christi, quod est sancta vniuersalis Ecclesia, non diuidant.

Gregorius Theodelindæ reginæ Longobardorum. De synodo Chalcedonensi, & Constantio episcopo.

Caput. IIII.

Epist. 4. Quotundã ad nos relatione peruenit, ab aliquibus episcopis gloriam vestram vsque ad hoc scandalũ contra sanctam Ecclesiam fuisse perductam, vt sese à catholicę vnanimitatis cõmunione suspẽderet. Quod quantum vos purè diligimus, tantũ de vobis fortius dolemus: quia vos imperitis, stultisque hominibus creditis, qui non solũ K ea quæ loquuntur nescIunt: sed vix ea percipere quę audierint possunt. Dicunt enim piæ memoriæ Iustiniani temporibus aliqua contra Chalcedonensem synodum fuisse constituta: qui dum neque legunt, neque legentibus credunt, in ipso errore manent, quem sibi de nobis ipsi finxerunt. Nos enim teste cõscientia, fatemur de fide eiusdem sancti Chalcedonensis cõcilij, nihil motum, nihil esse violatum: sed quicquid prædicti Iustiniani temporibus actum est, ita actum est vt fides Chalcedonensis concilij in nullo vexaretur. Si quis autem contra eiusdem synodi fidem aliquid loqui præsumit vel sapere, nos eius sensum sub anathematis interpositione detestamur. Cùm ergo integritatem nostram ex conscientiæ vestræ attestatione cognoscitis, superest vt vos nunquam à catholicæ Ecclesiæ cõmunione separetis: ne tot vestræ lachrymę, tãtáque bona pereant, si à fide vera inueniuntur aliena. Decet ergo gloriam vestram ad reuerentissimum fratrem & coepiscopum meum Constantium, cuius & fides, & vita bene olim mihi approbata est, sub omni celeritate transmittere, eique directis vestris epistolis indicare, ordinationem eius quam benignè suscepistis. Et quia ab eius Ecclesiæ communione in nullo separamini, quamuis in hac re me vobis superfluè dicere arbitror: quia ersi quid in vestro animo dubietatis fuit, veniente filio meo Ioanne abbate, atque Hippolyto notario ex corde vestro attbitror fuisse sublatum.

Gregorius Bonifacio episcopo regio &c. De correctione clerici eius. L

Caput V.

Epist.5. Contumelia siquidem sacerdotum est, de diuinis cultibus admoneri. Quod enim ipsi debent exigere, turpiter exiguntur. Tamen ne, quod non æstimamus, in aliquo fraternitas tua ea quæ ad opus dei pertinent, negligat: de hoc ipso specialiter te præuidimus adhortandum, Admonemus itaque vt nullatenus clerus Regitanæ ciuitatis in causis quas eorum poscit officium, fraternitatis tuæ remissione luxetur. Sed in iis quæ ad deum pertinent, instantissimè atque studiosissimè cõpellantur. Opinionem quoque prædicti cleri tui studere te volumus, vt nihil de iis paruum, nihil quod contra Ecclesiasticã disciplinam pertinet, audiatur. Ad ornatum quippe eius non ad fœditatem actuum eorum pertinere debet officium. Subi diaconis verò tuis hoc quod de Siculis statuimus, decernimus obseruari. Nec illam definitionem nostram cuiusquam sinas contumacia, aut temeritate corrumpi, quatenus dum prædicta omnia per te fuerint conseruata districtissimè, nec admonitionis nostræ, sicut & credimus, transgressor existas, nec in quolibet reum te remissionis accuset pastoralis tibi commissus ordo reginis,

Dist.32. Subdiaconis.

Gregorius Cypriano diacono nostro, & rectori Siciliæ. De Petronilla conuersa, & Agnello corruptore eius. M

Caput VI.

Epist.6. Ca.19.q.3. Perlatum. Perlatum est ad nos Petronillam nomine de prouincia Lucania genitam, per exhortationem Agnelli episcopi fuisse conuersam, réslque suas omnes quas habere potuit, licet sibi iure potuissent competere, tamen eidem monasterio quod ingressa est, etiam specialiter donationis titulo contulisse. Morientémque prædictum episcopum dimidiam partem substantiæ suæ Agnello cuidam filio suo, qui notarius nostræ esse fertur Ecclesiæ, atque dimidiam eidem monasterio reliquisse. Sed cùm propter irruentem Iraliæ cladem ad Siciliam refugissent: dicitur eam sæpe nominatus Agnellus corruptis eius moribus stuprasse, atque sentiens grauidam, de monasterio seduxisse, réslque eius omnes tã proprias, quàm eas quas de parte patris ipsius habere poterat, abstulisse, ac post perpetratum tãtum facinus in sui eam dominij iure defendere. Hortamur igitur dilectionem tuam vt prædictum virũ vel antefatam fœminã sub districta ad te facias executione perduci, causamque ipsam secundum suum meritũ summa subtilitatis examinatione perquiras. Et si ita inueneris vt nobis nunciatum est, negocium tot iniquitatibus inquinatum, cùm summæ purgationis seueritare determina, quatenus & antefatum virum, qui neque suum, neque illius attendit habitum, & tantorum causa

A causa fuit scelerum, vltio districta præueniat, & illa prius præcedente vindicta, atque in monasterium sub pœnitentia redacta, omnes res quæ de sæpedicto loco ablatæ fuerant, cum omnibus illic suis fructibus atque accessionibus reuertantur.

Gregorius Gennadio patricio & exarcho Africæ. De peruerso concilio Numidiæ.

Caput VII.

Epist.7. Satis credimus religiosam excellentię vestrę mentem aduersus ea maximè quæ in Ecclésiis geruntur incongrua, diuini auctoris æmulatione succendi. Tanto igitut Ecclesiasticarum correptionem causarum vobis libẽter ingerimus, quanto de pia vestræ mentis intentione confidimus. Cognoscat siquidem excellentia vestra quibusdam de Africanis partibus venientibus ad nos fuisse perlatũ, in plura cõcilio Numidiæ contra patrum tramitem atque canonum statuta committi. Quarum rerum frequentes querelas quia diutius tolerare nullatenus potuimus, Columbo fratri & coepiscopo nostro, de cuius grauitate ipsa eius quæ percrebruit dubitare iam nos non permittit opinio, commisimus perquirendas.

Quamobrem paterno salutantes affectu hortamur excellẽtiam vestram, in cunctis quæ ad Ecclesiasticam correptionem pertinent, vestri robur ei subrogetis auxilij, ne si quod male geritur, quæsitum vel vindicatum non fuerit, longorum vsurpatione temporum cum maiori licentia in futuris crescat excessibus. Scito autem excellentissime fili si victorias quæritis, B si de commissæ vobis prouinciæ securitate tractatis, nihil vobis magis aliud ad hoc proficere, quàm zelari sacerdotum vitas & intestina Ecclesiarum quantum possibile est, bella compescere.

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano Sardiniæ. De Theodosia religiosa, & monasterio constituendo.

Caput VIII.

Epist.8. Theodosia religiosa fœmina in construendo monasterio voluntatem Stephani quondam viri sui complere desideraus, petiit à nobis vt ad fraternitatem tuam nostras transmitteremus epistolas, quibus per commendationem nostram tuum facilius mereretur auxilium. Asserit siquidem hoc à suo coniuge constitutum, vt in prædio quod appellatur Piscenas, quod ad Xenodochi Thomæ quondam episcopi iura peruenit, monasterium construi debuisset. Quia igitur in alienis hoc fundare rebus licèt possessor permitteret, dominus tamen videtur cum ratione refugere, petitionem eius præuidimus annuendam: id est, vt in domo iuris sui, quam Caralis asserit se habere, ancillarum dei monasterium debeat domino adiuuante construere. Sed quia prædictam domum suam dicit ab hospitibus atque superuenientibus onerari: hortamur fraternitatem tuam vt studeas eis in cunctis cõcurrere, deuotionique eius tuæ præbeas tuitionis auxilium, vt mercedis defun- C cti atque eius studij tuus te concursus faciat & sollicitudo participem. Reliquias verò quas ibidem postulat collocandas, volumus vt à fraternitate tua sub debita veneratione condantur.

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano. De monasteriis ancillarum dei. Et de concilio episcorum, & de episcopis, seruis & ancillis Iudæorum. Et quòd episcopi baptizatos infantes bis in frontibus signare non debeant, sed presbyteri semel in pectore, & postea episcopi semel in fronte.

Caput IX.

Epist.9. Satis quidem te ipse pastoralis zelus instigare debuerat, vt gregem quem susceperas, etiam sine nostro solatio salubriter ac prouide tuereris, & à callidis inimicorum surreptionibus eum diligenti circunspectione seruares. Sed quia charitatem tuam pro suæ infirmitatis augmento, nostræ quoque pagina auctoritatis indigere comperimus, necessarium nobis fuit titubantes animos tuos ad religiosi vigoris studium, fraternæ dilectionis exhortatione firmare. Peruenit siquidem ad nos minus te monasteriis ancillarum dei in Sardinia siris, tuitionis impendere: & cùm dispositum à tuis prudenter fuisset decessoribus: vt quidem de clero probati viri curam gerentes earum se necessitatibus adhiberent, nunc ita funditus est neglectum, vt per publicas personas, pro tributis, aliisque D muniis ipsæ per se principaliter deo dedicatę fœminæ compellantur subire, necessitatémque habeant pro supplendis fiscalibus, per villas, prædiáque discurrere, atque virilibus incõpetenter se miscere negotiis. Quod malum fraternitas tua facili correptione remoueat, vt vnum probatum virum vita moribúsque, cuius ætas atque locus nihil de se praui suspitionis obiiciat, sollicitè deputet, qui sic monasteriis ipsis cum dei timore posit assistere, quatenus vlterius eis pro quibuslibet causis priuatis vel publicis extra venerabilia loca contra regulam vagari non liceat, sed quicquid pro his agendum est, per eum quem deputaueris, rationabiliter peragatur. Ipsæ verò referentes deo laudes, atque coercentes semetipsas, in monasteriis suis nullam occasionem vlterius fidelium mentibus praue suspitionis iniiciant. Si qua autem earum vel per anteriorem *Ca.27.q.1 Si qua.* licentiam, vel per impunitatis prauam consuetudinem ad lapsum adulterij deducta est: aut in stupri fuerit perducta voraginem, hanc post competentis seueritatem vindictæ in aliud districtius virginum monasterium in pœnitentiã redigi volumus, vt illic orationibus atque ieiuniis vacet: & sibi pœnitendo proficiat, & metuendum cæteris arctioris disciplinæ præster exemplum. Is autẽ qui cum huiusmodi fœminis in aliqua fuerit iniquitate repertus, communione priuetur, si laicus est: si verò clericus, à suo quoque remotus officio, pro suis contiE nuè lugendis excessibus in monasterium detrudatur. Episcoporum etiam concilia sicut tam tuæ mos dicitur fuisse prouinciæ, quàm quòd sanctorum canonum auctoritate præcipitur, bis in anno celebrare te volumus: vt si quis inter eos à sui formа propositi actionis atque morum qualitate discordat: sociali posit fratrum increpatione redargui, & pro securitate commissi gregis, animarúmque statu, paterna valeat circunspectione tractari. Peruenit etiam ad nos, seruos ancillásque Iudæorum, fidei causa ad Ecclesiam refugientes, aut infidelibus restitui dominis, aut eorum, ne restituantur, precium dari. Hortamur igitur vt nullatenus tam prauam consuetudinem manere permittas: sed si quilibet seruus Iudæorum ad venerabilia loca confugerit, causa fidei nullatenus eum patiamini præiudicium sustinere, Sed siue olim Christianus, siue nunc fuerit baptizatus, sine vllo pauperum damno, religioso Ecclesiasticæ pietatis patrocinio, in libertatem modis omnibus defendatur. Presbyteri baptizatos infantes signare bis in fronte chris- *De consec. distin.3. Presbyteri.* mate non præsumant. Sed presbyteri baptizatos tangant in pectore, vt episcopi postmodum tangere debeant in fronte. Pro fundandis etiam monasteriis, quæ à diuetsis iussa sunt cõstrui, si iniusta perspicis hæc ab iis quibus indicta sunt, excusatione differri, solerter secundum quod leges præcipiunt, ad- *Ca.16.q.1. Admonere* monere te volumus, ne piæ viuorum aut defunctorum volũtes, tua, quod absit, remissione cassentur. De monasterio autẽ quod in domo sua construendum quondam Petrus asseritur F præcepisse, præuidimus: vt fraternitas tua subtiliter requirat relictorum illic redituum quantitatem. Et si quidam modus habetur substantiæ, recollectis omnibus quæ de rebus ipsis imminuta dicuntur esse, vel dispersa, cum omni studio hoc & sine aliqua dilatione fundetur. Sinautem vel minus idonea vel damnosa facultas est, omnibus, vt edictum est, subtiliter inquisitis, nobis renunciare te volumus, vt sciamus quid deliberare iuuante domino de eius constructione possimus. Fraternitas igitur tua ita in cunctis prædictis capitulis se solerter impendat: vt nec nostræ admonitionis seriem inueniatur fuisse transgressa: nec diuini rea iudicij, de minori zelo pastoralis existat officij.

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano. De monasterio construendo.

Caput X.

Epist. 10. Nos quidem arbitramur quòd ad imminentiam expletionis piarum rerum, ipse te tuus satis ordo compellat. Sed ne zelum tuum cuiuslibet interuentus remissionis emolliat, de his etiam te specialiter iudicauimus exhortandum. Peruenit siquidẽ ad nos Stephanum vestrum de hac luce migrantẽ, supremæ voluntatis eloquio monasteriũ præcepisse fundari. Cuius desiderium à Theodosia honesta fœmina, hærede eius, fertur quòd hactenus dilatione protrahitur. Quamobrem hortamur fraternitatem tuam: vt maximum de prædicta

Universidad de Deusto Biblioteca

G prædicta causa studium geras, atque antenominatam fœminã commoneas, quatenus intra annale spatium monasterium, vt iussum est, debeat ordinare: & cuncta secundum defuncti voluntatem sine altercatione construere. Quod si intra prædicti temporis metam aliqua perficere negligentia vel calliditate distulerit, vt siue in loco eo quo constitutum fuerat, seu certe ibi non poterit & alibi placet ordinari, & dilatione interueniẽte negligitur, tũc volumus vt fraternitatis tuæ ædificetur studio, ordinatísque omnibus res atque reditus, qui relicti sunt, per te loco ipsi venerabili sine imminutione aliqua socientur. Sic enim & ante tremendum iudicem tuum sententiam remissionis effugies, & secundum piissimas leges, dilatas defunctorũ pias voluntates episcopali supplebis studio:

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano. De reditibus Ecclesiarum. Et nullum clericorum in monasteriis abbatẽ esse debere. Iuuenculas fieri Abbatissas vehementissimè prohibet. Nullam virginem nisi sexagenariam velandam.

Caput XI.

Epist.11. OLim quidem fraternitati tuæ nostra fuerat auctoritate commissum, vt si quæ in Sicilia exciderẽt Ecclesiæ, cæterísque venerabilibus locis, vel incongruè gererẽtur, H nostra vice corrigeres. Sed quia post hæc de quibusdam neglectis hactenus capitulis ad nos querela peruenit, rursus ad eorũ correptionem tuam fraternitatem specialiter præuidimus excitandam. *Ca.12.q.2. Cognouim⁹.* Cognouimus nanque de reditibus Ecclesiarum nouiter acquisitis, canonicam dispositionem quartarum minimè prouenire: sed episcopos locorum tantummodo distribuere quartam antiquorum redituum, nunc verò quæsita suis vsibus retinere. Quam rem prauam, subintroductámque consuetudinem fraternitas tua viuaciter emendare festinet: vt siue de prę teritis reditibus, siue de iis quæ obuenient quartæ, secundum distributionem canonicam dispensetur. Incongruum nanque est vnam eandémque Ecclesiæ substantiam duplici quodam- *Ca.16.q.2. Presbyteros.* modo iure censeri, id est, vsurpationis & canonum. Presbyteros, diaconos, cæterósque cuiuslibet ordinis clericos, qui in Ecclesiis militant, abbates fieri per monasteria non permittas, sed aut admissa clericatus militia, monasticis non promoueantur ordinibus: aut si in abbatis loco permanere decreuerint, clericatus nullatenus permittantur habere militiam. Satis enim incongruum est, si cùm vnum ex his pro sui magnitudine diligenter quis non possit explere: ad vtrunque iudicetur idoneus: sicque inuicem & Ecclesiasticus ordo vitæ monachicæ, & Ecclesiasticis vtilitatibus regula monachatus impediatur. *Ca.12.q.2. Charitatem tuam. †al. œconomis.* Illud quoque charitatem tuam commonere curauimus, vt si quispiam episcoporum de hac luce migrauerit: vel, quod absit, pro suis fuerit remotus excessibus, conuenientibus hierarchicis† cunctísque cleri prioribus, atque in sui præsentia inuentarium Ecclesiæ rerum facientibus, omnia quæ reperta I fuerint, subtiliter describantur: ne sicut antea fieri dicebatur, species quędam aut aliud quodlibet de rebus Ecclesię, quasi pro faciendi inuentarij labore tollantur. Sic nanque ea quæ ad munitionem pauperum facultatis pertinent, desideramus expleri, vt nulla penitus in rebus eorum ambitiosis hominibus venalitatis relinquatur occasio. Visitatores Ecclesiarum, clericíque eorum qui cum ipsis per non suæ ciuitatis parœcias fatiagantur, aliquod laboris sui capiant te disponente subsidiũ. Iustum nanque est vt illic consequantur stipendium, quo pro tempore suum commodare reperiuntur obsequium.

Ca.20.q.1. Iuuenculas Iuuenculas abbatissas fieri vehemẽtissimè prohibemus. Nullam igitur fraternitas tua, nisi sexagenariam virginem, cuius ætas hoc atque mores exegerint, velari permittat: quatenus tã prioribus, quàm præsenti capitulo tuæ districtionis instantia domino adiuuante correctis, & diu dissolutum rerum venerabilium statum canonicis nexibus religare festines, & diuina negotia non per incongruas voluntates hominum, sed competenti possint districtione disponi.

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano. De vxore cuiusdam ablata, & alteri data.

Caput XII.

TAnta nobis subinde mala quæ aguntur in ista prouincia, K *Episto. 12.* nunciantur: vt peccatis facientibus, quod auertat omnipotens deus, celeriter eam perituram credamus. Præsentium nãque portitor veniens lachrymabiliter questus est, ante plurimos annos ab homine nescio quo, de possessione Messanensis Ecclesiæ, de fontibus se susceptum, & violenter diuersis persuasionibus puellæ ipsius iunctum: ex qua iuuenculos filios iam habere se asseruit: & nunc violenter huic disiunctam abstulisse dicitur, atque cuidam alij venundedisse. Quod si verum est, quàm sit inauditum, atque crudele malum, tua bene dilectio perspicit. Ideóque admonemus vt hoc tãtum nephas sub ea viuacitate quam te in causis piis habere certissimè scimus, requiras, atque discutias. Et si ita vt supradictus portitor insinuauit, esse cognoueris, non solum quod malè factum est, ad statum pristinum reuocare curabis, sed & vindictam quæ deum possit placare, exhibere modis omnibus festinabis. Episcopum verò qui homines suos talia agentes corrigere negligit atque emandare, vehementer aggredere, proponens quia si denuo talis ad nos de quoquam qui ad eum pertinet, querela peruenerit, non in eum qui excesserit, sed in ipsum canonicè vindicta procedet.

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano. De Adeodati presbyteri iniusta expulsione.

L

Caput XIII.

Epist.13. Ca.7.q.1. Præsentium. PRæsentium latoris Adeodati querelã qui se à sui presbyteratus loco incongruè dicit expulsum: licet subditæ tibi textus petitionis explanet, tamen paulò latius iudicauimus apertiúsque retexendam. Asserit nanque à Quintiano fratre & coëpiscopo nostro in loco suo pro quibusdam se suis ordinandis negociis relaxatum, ægritudinísque causa per duorum mentium spatium suæ se Ecclesiæ defuisse: cuius rei occasionem captantem prædictum fratrem nostrũ alium loco eius illic presbyterum ordinasse. Hortamur igitur fraternitatem tuam vt causam eius sollicitè perquiras, districtéque discutias. Et si manifeste ægritudinis, sicut dicitur, causa Ecclesiæ suæ eũ defuisse repereris, nullum ei ex ordinatione alterius presbyteri permittas præiudicium generari. Sed in locum suum sine aliqua eum fac dubietate restitui. Sinautem aliter se res habere dicitur, quam porrecta ab eo continere videtur suggestio, causam eiusdem canonice legitiméque perquire: & quicquid tibi secundum deum visum fuerit, iuuante domino, ita stude discernere, vt nulla de hac re quæstio ad nos vlterius reuertatur. Illud autem charitatem tuam specialiter admonemus: vt si vera fuerit huius suggestio, atque in suum fuerit ordinem restitutus, de presbytero qui in loco eius ordinatus est, subtiliter districtéque debeas esse sollicitus. Et si quidem sine datione aliqua ad eundem ordinem venit, vt in simoniacam hæresim nõ potuisset incidere, in alia qualicunque vacante Ecclesia, eum volumus ordinari. Sinautem in eo quippiam, quod auertat do- M minus, fuerit tale repertum, ipso etiam presbyteratus priuetur ordine, quem non causa replendæ necessitatis Ecclesiæ, sed sola comprobatur ambitione sumsisse.

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano. De Felice diacono.

Caput XIIII. *Epist.14.*

PRæsentium lator Felix diaconus, cum nullatenus in hæreticorum dogma lapsus sit, nec à catholica fide discesserit, prauis illectus aduersus Constantinopolitanam synodum suspitionibus, in Hystricorum se separatione remouerat. Qui cùm Romam venisset, recepta à nobis, iuuante domino, ratione, excessum suum recepta dominici corporis & sanguinis communione correxit. Quia ergo, vt dictum est, non in hæresim incidit, sed à sacris generalis Ecclesiæ mysteriis quasi rectæ studio intentionis errauit, imbecillitati eius atque necessitatibus consulentes, maximéque sustentationi eius, pietatis intuitu prouidentes, in tua Ecclesia Syracusana eum præuidimus cardinandum, siue vt officium diaconatus expleat, seu certè vt sola eiusdem officij pro sustentanda paupertate sua commoda consequatur, in tuæ fraternitatis volumus hoc pendere iudicio. Quod hortamur vt tua fraternitas implere festinet. Commendantes etiam personam eius, quatenus nullis eum patiaris molestiis aut necessitatibus subiacere

A subiacere, ne vel nostræ cõmendationis inueniaris tramitem neglexisse, vel minus exhibuisse quàm tuus exigit ordo pauperibus: quia & nos ei annuum quid de nostra Ecclesia dari fecimus, vt eiusdem operis quod te hortamur exhibere, participes esse possimus.

Gregorius Cypriano diacono rectori Siciliæ. De ministeriis Ecclesiarum per Siciliam recolligendis.

Caput XV.

Epist.15. PEruenit ad nos diuersos Italiæ sacerdotes Siciliam confugientes, plurima secum Ecclesiarum suarum ministeria detulisse, eáque siue defunctis eis, siue malè dispergentibus, propè omnia deperiisse. Qua in re moti hortamur dilectionem tuam, quatenus transmittens per omnia Siciliæ loca, sicubi vasa sacra, résque Ecclesiarum positas incautè repereris, ea cum summa districtione recolligi facias, atq; adunatas sub notitia testium suscipias, susceptásque apud singulos episcopos Eccesiarum deponas, apud quos vsque dum pacis tempus expoposcerit, iuuante domino debeant tutissimè conseruari. Omnium autem rerum ipsarum non solum de suscepta eos qui eas tradũt percipere volumus, sed etiam à te notitias earũ subtiliter retineri, vt dum necesse fuerit, ex hac cautela iuuante domino, possint ab iis quibus traduntur, sine imminutione restitui.

Gregorius vniuersis episcopis per Dalmatiam. Vt nulli in Salonitana Ecclesia manus sine sua permissione imponant & de Maximi præsumptione. B

Caput XVI.

Epist.16. OPortuerat quidem fraternitatem vestram diuini respectu iudicij, clausis carnalibus oculis, nihil quod ad deũ pertinet, à recta mentis intentione omittere, nec cuiuslibet hominis faciem rectitudini iustitiæ præponere. Sed postquam mores vestri ita sunt secularibus traducti negotiis, vt obliuiscentes omnem sacerdotalis in vobis honoris tramitem, cunctúmque superni metus intuitum, non quid deo sed quid vobis placeat studeatis explere, necesse habuimus hæc ad vos districtiora specialiter scripta transmittere, quibus ex beati Petri principis Apostolorum auctoritate præcipimus, vt nulli penitus extra consensum permissionémque nostram, quantum ad episcopatus ordinationem pertinet, in Salonitana ciuitate manus præsumatis imponere: nec quẽquã in ciuitate ipsa aliter quàm diximus ordinare. Quòd si cõtra hæc quippiã vel spõte vestra, vel à quolibet coacti præsumpseritis vel tentaueritis agere: decernimus vos à dominici corporis & sanguinis participatione priuatos: quatenus ex eadem vobis ipsa attrectatione vestra vel volũtate transgrediendæ præceptionis nostræ, à cœlestibus mysteriis alieni sitis, nec is quem ordinaueritis, habeatur episcopus. Nos nanque nullum cuius vita reprehẽdi potest, ordinare temere volumus. Quòd si honoratus dia- C conus indignus ostẽditur, de vita moribúsque eius qui electus fuerit, nobis renunciari volumus: vt quicquid in hac re agendum est, cum consensu nostro salubriter permittamus impleri. Confidimus enim in omnipotentem dominum, quia quantum ad intentionem nostram pertinet, nunquam quod nostrã grauare possit animam, nunquam sinimus fieri quod nostram grauare possit Ecclesiam. Sinuero in qualibet persona ita voluntarius omnium consensus accesserit, vt auctore deo digna sit, & nõ sit qui ab eius ordinatione dissentiat, hanc à vobis in eadem Salonitana Ecclesia ex præsentis epistolæ nostrę cõcessa licentia volumus consecrari: excepta dũtaxat persona Maximi, de qua ad nos multa mala perlata sunt, quæ si ab appetitu maioris ordinis non cessat, restat, vt arbitror, quatenus subtiliter discussa, ipso quoque in quo est officio careat.

Mense Septembri. Indictione duodecima.

Gregorius Felici episcopo Sypontino &c. De Tribuno ab hostibus redimendo.

Caput XVII.

Epist.17. QValiter succurrẽdũ sit redẽptionibus captiuorũ, & sanctorum canonum, & mundanarum legum sanctio euidenter edocuit. Quod cùm omnibus notũ sit, mirati sumus vt fraternitas tua in redemptionẽ Tribuni clerici tui pręsentium latoris nulla mota misericordia subueniret. Quod ergo sponte facere distulisti, nostra saltem facere festina adhortatione commonitus: ne si, quod nõ credimus, negligendum putaueris, incipiat tibi necessitas, quod voluntas fugit imponere. Quia igitur supradictus Tribunus ab hostibus se prædatum, ac centum duodecim solidis se perhibet cõputatum, ad quorum se deflet restitutionem vrgeri, hæc te oportet diligenter inquirere. Et si ita est, nec eum vnde preciũ in se datum reddere possit habere cognoueris, supradictos solidos de Ecclesia redemptori eius restitue. Nam valde durum est si de Ecclesia cui militat, remedium nullum veniat. Omissa itaque excusatione, precium quod in eo datum manifesta veritate patuerit, sine aliqua mora, sicut sumus præfati, restitue: quatenus nec creditorẽ eius tempore necessitatis afflicto subuenisse pœniteat, & hic onere mœroris exutus, mente libera officij sui ministerium sollicitè ac competenter exhibeat. D

Mense Ianuario. Indictione duodecima.

Gregorius Mauro abbati à sancto Pancratio. Commendat Ecclesiam sancti Pancratii.

Caput. XVIII. *Epist.18.*

ECclesiarum cura quæ sacerdotalibus officiis euidenter infixa est, ita nos cogit esse sollicitos, vt nulla in eis neglectus culpa appareat. Quoniam verò Ecclesiam sancti Pancratij, quæ erat commissa presbyteris, frequenter neglectã fuisse cognouimus, ita vt venientes dominico die populi missarum solennia audituri, non inuento presbytero, murmurantes redirent: hoc matura deliberatione nostro sedit arbitrio, vt eis remotis, monachorum congregationem in monasterio E eidem Ecclesiæ cohærenti constituere cum dei gratia deliberemus, quatenus abbas qui illic præesset, curam & sollicitudinem antefatæ Ecclesiæ habere modis omnibus debuisset. In quo etiã monasterio te Maurum abbatem præuidimus prępónendum: statuentes vt terras præfatæ Ecclesiæ, vel quicquid illuc intrauerit, seu de reditibus eius accesserit, antedicto monasterio tuo debeat applicari, atque illic sine diminutione aliqua pertinere, ita sanè vt quæcunque in ipsa suprascripta Ecclesia fienda reparandáque sunt, per te sine dubio reparantur. Sed ne remotis presbyteris quibus Ecclesia ipsa fuerat antè commissa, vacare mysteriis videatur: idcirco huius tibi auctoritatis tenore præcipimus, vt peregrinum illic debeas adhibere presbyterum, qui sacra missarum possit solennia celebrare. Quem tamen & in monasterio tuo habitare, & exinde vitæ subsidia habere necesse est. Sed & hoc præ omnibus curæ tuæ sit, vt ibidem ad sacratissimum corpus beati Pãcratij quotidiè opus dei proculdubio peragatur. Hæc igitur quæ tibi pręcepti huius facienda serie deputamus, non solum te perficere, verũ etiam & ab his qui in officio locóque tuo successerint, sic in perpetuum seruari volumus & impleri, vt nullus deinceps in supradicta Ecclesia possit inueniri neglectus. F

Gregorius Leoni acolyto. Ecclesiam sanctæ Agathæ in Suburra commendat.

Caput XIX. *Epist.19.*

LOcorum venerabilium cura nos admonet de eorum vtilitate per omnia cogitare. Quia ergo Ecclesia sãctæ Agathæ sita in Saburra, quæ spelunca fuit aliquando prauitatis hæreticæ: ad catholicæ fidei culturam deo propiciante reducta est: Ideo huius auctoritatis tenore commonitus, pensiones omnium domorum in hac vrbe constitutarum, quas prædictam Ecclesiam temporibus habuisse Gothorum constiterit, annis singulis congregare non desinas: & quantum in sartis tectis vel luminaribus, aliáque reparatione eiusdem Ecclesiæ necessarium fuerit, erogare modis omnibus studebitis. Quicquid verò exuberare potuerit, fideliter rationibus te Ecclesiasticis inferre præcipimus.

Mense Aprili. Indictione duodecima.

Gregorius Maximiano præsumptori in Salona. De excommunicatione illorum episcoporum, qui ei manus contra canonum statuta posuerunt.

Caput XX. *Epist.20.*

LIcèt cætera cuiuspiam talia vitæ sint merita: vt nihil sit quod ex his sacerdotalibus valeat ordinibus obuiare, tamen solius nephas ambitus seuerissima canonum districtione damnatur. Cognouimus itaque quòd vel surrepta

vel

Universidad de Deusto Biblioteca

G vel simulata piissimorum principum iussione: dũ vita dignus non fueris, te ad sacerdotij ordinem cunctis venerabilem prorupisse. Quod nos ideo sine vlla hæsitatione credidimus: quia vitam ætatemque tuam non habemus incognitam, ac deinde: quia serenissimi domini imperatoris animum nõ ignoramus, quòd se in causis sacerdotalibus miscere nõ soleat, ne nostris in aliquo peccatis grauetur. Additur inauditum nephas, quod post interdictionem quoque nostram, quæ sub excommunicatione tua, ordinantiúmque te facta est, cæsis presbyteris, diaconis, cæteróque clero, manu militari ad medium diceris deductus. Quam rem nos cõsecrationem dicere nullo modo possumus: quia ab excõmunicatis est hominibus celebrata. Quia igitur sine vllius exempli forma violasti talẽ tantámque sacerdotij dignitatem, præcipimus vt vsque dum dominicis vel responsalis nostri cognouerimus apicibus quòd non surreptitia, sed vera fueris iussione ordinatus, nullatenus tu ordinatorésque tui attrectare quicquam pręsumatis sacerdotalis officij, neque vsque ad rescriptum nostrum, ad cultum sacri altaris accedere. Quòd si contra hæc agere præsumpseritis, anathema vobis sit à deo, & à beato Petro Apostolorum principe, vt contemplatione iudicij vestri, cæteris quoque catholicis Ecclesiis, vltionis vestræ præbeatur exemplum.

Mense Maio. Indictione duodecima.

H

Gregorius Venantio episcopo Lunensi. Quòd Iudæis non liceat Christiana mancipia habere.

Caput XXI.

Epist.21.

MVltorum ad nos relatione peruenit, à Iudæis in Lunensi ciuitate degẽtibus ad seruitium Christiana detineri mancipia, quæ res nobis tanto visa est asperior, quantò a fraternitatis tuæ patiẽtia operosior. Oportebat quippe respectu loci tui, atque Christianæ religionis intuitu, nullá relinquere occasionem superstitioni Iudaicæ, ne simplices animæ nõ tam suasionibus quàm potestatis iure quodãmodo deseruirent. Quamobrem hortamur fraternitatem tuam, vt secundum piissimarum legum tramitem, nulli Iudæo liceat Christianum mancipium in suo retinere dominio. Sed si qui penes eos inueniuntur, libertas eis tuitionis auxilio ex legum sanctione seruetur. Hi verò qui in possessionibus eorum sunt, licet & ipsi & legum districtione sint liberi, tamen quia colendis eorum terris diutius adhæserunt, vtpote conditionem loci debentes, ad colenda quæ consueuerant rura permaneant, pẽsiones prædictis viris præbeãt: quæ cuncta de colonis vel originariis iura præcipiunt peragant, nihil eis extra hoc oneris amplius indicatur. Quòd si quisquam de his vel ad alium migrare locum, vel in obsequio suo retinere voluerit, ipse tibi reputet qui ius colonarium temeritate sua, ius verò dominij sub iuris seueritate damnauit. In his ergo omnibus ita te volumus solerter impendi, vt nec direpti gregis pastor reus existas, nec
I apud nos minor æmulatio fraternitatem tuam reprehensibilẽ reddat.

Gregorius Constantio episcopo Mediolanensi. Vt Venantio episcopo Lunensi concurrat.

Caput XXII.

Epist.22.

QVorundam de Laudensium venientiũ partibus ad nos relatione peruenit, religiosos locorum ipsorum ita ab Ecclesiasticę disciplinę tramite deuiasse, vt nullatenus in suis moribus actionibúsq; canonicę dispositionis statuta respiciant. Quæ quia erant & examinanda subtilius, & seuerius vlciscenda: præsentium latorem Venantium fratrem & coepiscopum nostrũ vt instanter emendarentur, admonui. Sed pro magnitudine inquietudinis, excedentium personarũ solũ se nõ iudicauit in huiusmodi inquisitione sufficere, ideóque postulauit à nobis, vt in eodem examinando negotio fraternitatis tuæ ei addiceretur auctoritatis solatium. Quãquam igitur fraterna dilectio hoc à te & sine nostris scriptis debeat exigere, tamen pręsentibus quoq; vos specialiter epistolis adhortatur, vt adhibito vobis prędicto fratre nostro, cũctos clericos ceterósque religiosos prænominatæ ciuitatis & territorij eius de excessibus quorum aliquid est suspitionis, ad te venire compellas, atque cuncta secundum deum propter futuri

K metum iudicij subtiliter inquirentes, si quem à canonum statutis recessisse repereritis, canonica eũ vltione corrigite. Nec patiamini in locis vestris eos qui non gerunt in moribus quod ostendunt in habitu, per abrupta diutius euagari. Quos oportet ad rectitudinis normam pastorali vos circunspectione reducere. Ita ergo fraternitas tua cunctis solertius indagatis, quę nobis in talibus nunciata sunt corrigat, ordinet, atque in futurum sopire festinet, vt & animæ tuæ proficiat, si tui causas vigilantes atque viuaciter perscrutaris officij, & nostrum minimè frustrari permittas, quod semper de tuæ maturitatis habuimus districtione iudicium.

Gregorius nobilibus ac possessoribus in Sardinia insula consistentibus &c. De rusticis idolis seruientibus.

Caput XXIII.

Episto.23.

FRatris & coepiscopi mei Felicis, & filij mei Ciriaci serui dei, relatione cognoui, penè omnes vos rusticos in vestris possessionibus idololatriæ deditos habere. Et valde hac de re contristatus sum, quia scio quòd subiectorum culpa, pręposítorum deprimit vitam: & cùm in subiecto peccatum non corrigitur, in eos qui pręsunt sententia retorquetur. Vnde magnifici filij exhortor, vt omni cura, omnísque sollicitudine animarum vestrarum zelum habere debeatis, & quas rationes omnipotenti deo de subiectis vestris reddituri estis, aspicite. Ad hoc quippe illi vobis commissi sunt, quatenus & L ipsi vestræ vtilitati valeant ad terrena deseruire, & vos per vestram prouidẽtiam eorum animabus ea quæ sunt æterna prospicere. Si igitur impendunt illi quod debent, vos eis cur non soluitis quod debetis? id est, vt assiduè illos magnitudo vestra commoneat, ab idololatriæ errore compescat, quatenus eis ad fidem ductis, omnipotentem dominum erga se placabilem faciat. Ecce enim mundum hunc, quia finis vicinus vrget aspicitis, quòd modo humanus in nos, modo diuinus gladius seuiat videtis, & tamen vos veri dei cultores, à commissis vobis lapides adorari conspicitis, & tacetis. Quid quæso in tremendo iudicio dicturi estis, quãdo hostes dei & sub potestate vestra suscepistis, & tamen eos deo subdere, atque ad deum reuocare cõtemnitis? Vnde debitum salutationis alloquium soluens peto, vt magnitudo vestra attendere erga zelum dei vehemẽter inuigilet, & quis quantos ad Christum perduxerit, suis mihi epistolis indicare festinet. Quod ergo vos agere ex aliqua occasione forsitan minimè valetis, prædicto fratri & coepiscopo nostro Felici vel filio meo Ciriaco iniungite, eíque ad opus dei solatium prębete, vt in remuneratione vitæ tanto possitis esse participes, quanto nunc bono operi solatium præbetis.

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano. De Xenodochio Ecclesiæ. De Epiphanio presbytero. De Paulo clerico malefico. De ordinationibus & nuptiis clericorum. De virginibus velandis. De mulieribus à monasteriis egressis. M

Caput XXIIII.

Epist.24.

OPortebat si quidem fraternitatem tuã ita de rebus piis esse sollicitam, vt nihil ad explendas eas nostris admonitionibus penitus indigeret: tamen quia quædam ad nos peruenerunt quæ sunt corrigenda capitula, nihil est incõgruum si nostræ quoq; vobis pagina auctoritatis accedat. Quãobrem significamus peruenisse ad nos, cõsuetudinem fuisse, vt Xenodochia quæ sunt in Caralitanis partibus constituta, apud episcopum ciuitatis singulis quibúsque temporibus suas subtiliter rationes exponerent, eius videlicet tuitione atque sollicitudine gubernãda. Quod quia tua hactenus fertur charitas neglexisse: hortamur, vt, sicut dictum est, tibi singulis quibusque temporibus rationes suas xenodochi qui in eis sunt constituti vel fuerunt, subtiliter reddant. Atque tales in eis qui præsint ordinentur: qui vita moribus, atque industria inueniantur esse dignissimi, religiosi duntaxat, quos vexandi iudices nõ habeãt potestatẽ: ne si tales personæ fuerint, quas in suũ possint euocare iudicium, vastandarum rerum debilium, siuę illic retacẽr, præbeatur occasio: de quibus rebus summam te curam gerere volumus, vt nulli sine tua licentia dentur notitiáve, ne vsq; ad direptionẽ earum, ex fraternitatis tuæ perueniatur incuria. Pręterea nosti latorem pręsentium Epiphanium presbyterũ quorundam

A rũdam sacerdotum literis criminaliter accusatum. Cuius nos, vt valuimus, discutientes causam, nihílque in eo obiectorum reperientes, vt ad locum suum reuerteretur, absoluimus. Criminis ergo eius auctores te volumus perscrutari. Et nisi qui easdem transmisit epistolas, paratus fuerit hoc quod obiecit, canonicis atque districtissimis probationibus edocere, nullatenus ad sanctæ ministerium communionis accedat. Paulũ verò clericũ qui sæpe dicitur in maleficiis deprehensus, qui despecto habitu suo ad laicam reuersus vitam, in Africam fugerat: si ita est, corporali prius præueniente vindicta, præuidimus in pœnitentiam dari, quatenus & secundum apostolicam sententiam, ex carnis afflictione spiritus saluus fiat, & terrenas peccatorum sordes, quas prauis contraxisse fertur operibus, lachrymarum possit assiduitate diluere. Eis verò qui ab Ecclesiastica communione suspensi sunt, nullus religiosus secundum canonum præcepta iũgatur. De ordinationibus verò vel de nuptiis clericorum, aut de iis quæ velantur virginibus, nullus, vt nunc fieri dicitur, quicquam præmij præsumat accipere, nisi quippiã sua sponte offerre maluerint. In mulieribus quæ de monasteriis ad laicam vitam sunt egressæ, virósque sortitæ, quid fieri debeat, cum prædicto fraternitatis tuæ presbytero subtilius sumus locuti, cuius relatione sanctitas vestra potest plenius informari. Religiosi verò clerici conuentus patrociniáque laicorum caueant, qui tuæ modis omnibus secundum canones B iurisdictioni subdantur, ne remissione fraternitatis tuæ eius cui præes disciplina dissoluatur Ecclesiæ. Eos autem qui in prędictas mulieres quę egressæ sunt de monasteriis excesserunt: & nunc dicuntur à communione suspensi, si fraternitas tua de tali facinore dignè pœnituisse præuiderit, ad sacramentum cõmunionis te volumus reuocare.

Ca.26.q.1. Eos autem qui.

Gregorius Zabardæ duci Sardiniæ. De Barbaricinis conuertendis.

Caput XXV.

Epist.25.

SCriptis fratris & coepiscopi mei Felicis & Ciriaci serui dei, gloriæ vestrę bona cognouimus. Magnásque omnipotenti deo gratias agimus, quòd talem ducem Sardinia suscepit: qui sic sciat quæ terrena sunt, reipublicę exoluere, vt bene etiã nouerit omnipotenti deo obsequia patriæ cœlestis exhibere. Scripserunt etenim mihi quòd eo pacto cum Barbaricinis facere pacem disponitis, vt eosdem Barbaricinos ad Christi seruitium adducatis. Hac de re valde lætatus sum, & dona vestra si omnipotenti deo placuerit, citius serenissimis principibus innotesco. Vos ergo quod cœpistis, explete: omnipotẽti deo deuotionem vestræ mentis ostendite: eos illuc ad conuertendos Barbaricinos transmisimus, quantum valetis adiuuate, scientes quòd talia opera multum vos & ante terrenos principes, & coram cœlesti rege præualeant adiuuare

C

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano. De ordinatione Ecclesiarum. De rusticis Paganis. De lapsis ad pristinum officium non reuocandis. Et de chrismate.

Caput XXVI.

Epist.26. Ca.11.q.1. Fratris.

FRatris & coepiscopi nostri Felicis, & Ciriaci abbatis relatione cognouimus, quòd in insula Sardinia sacerdotes à laicis iudicibus opprimantur: & fraternitatem tuam ministri sui despiciant: dúmque solum simplicitati à vobis studetur, quantum videmus, disciplina negligitur. Vnde hortor vt omni excusatione postposita, Ecclesiam quam suscepisti, auctore deo regas, disciplinã clericos tenere cogas, nullius verba metuere studeas. Archidiaconum verò tuum, vt audio, cum mulieribus habitare prohibuisti, & nuncusque in ea prohibitione despiceris. Qui nisi iussioni tuæ paruerit, eum à sacro ordine volumus esse priuatum. Accidit autem aliud valde lugendum, quia ipsos rusticos quos habet Ecclesia tua, nuncusque in infidelitate remanere, negligẽtia fraternitatis vestræ permisit. Et quid vos admoneo vt extraneos ad deum adducatis, qui vestros ab infidelitate corrigere negligitis? Vnde necesse est vos per omnia in eorum conuersionem vigilare. Nam si cuiuslibet episcopi in Sardinia insula Paganum rusticum inuenire potuero, in eundem episcopum fortiter vindicabo. Iam verò si rusticus tantæ fuerit perfidiæ & obstinationis inuentus, vt ad deum ve

Ca.23.q.6. Iam verò.

D nire minimè consentiat, tanto pensionis onere grauandus est: vt ipsa exactionis suæ pœna compellatur ad rectitudinem festinare. Peruenit etiam ad nos quosdam de sacris ordinibus lapsos, vel post pœnitentiam, vel ante ad ministerij sui officiũ reuocari: quod omnino prohibemus, & in hac re sacratissimi quoque canones contradicunt. Qui igitur post acceptum sacrum ordinem lapsus in peccatum carnis fuerit, sacro ordine ita careat, vt ad altaris ministerium vlterius non accedat. Sed ne vnquam ij qui ordinati sunt pereant, prouideri debet quales ordinentur: vt prius aspiciatur si vita eorum continens in annis plurimis fuit, si studium lectionis, si eleemosynæ amorẽ habuerunt. Quærendum quoque est, ne forte fuerit digamus. Videndum etiam ne sine literis, aut obnoxius curiæ, compellatur post sacrũ ordinem ad exactionẽ publicam redire. Hęc itaque omnia diligenter fraternitas vestra inquirat: vt dum diligenter quilibet exquisitus ordinatur, non celeriter post ordinationem deponatur. Ea autem quæ fraternitati vestræ scripsimus, cunctis sub vobis episcopis innotescite, quia ego illis scribere nolui, ne honorem vestrum viderer imminuere. Peruenit quoque ad nos quosdam scandalizatos fuisse, quòd presbyteros chrismate tangere in fronte eos qui baptizãdi sunt, prohibuimus. Et nos quidem secundum vsum veterem Ecclesiæ nostræ fecimus, sed si omnino hac de re aliqui contristantur, vbi episcopi desunt, vt presbyteri etiam in frontibus baptizãdos chrismate tangere debeant, concedimus.

Parte.1. distin.50. Peruenit.

Parte.1. distin.95. Peruenit. De consec. di.4. presbiteri baptizatos. 4. sẽtentiarum. dist.7.c.1.

Gregorius Hospiten duci Barbaricinorum. De Barbaris conuertentis.

E

Caput. XXVII.

Epist.27.

CVm de gente vestra nemo Christianus sit, in hoc scio quia omni gente tua es melior, quia tu in ea Christianus inueniris. Dum enim Barbaricini omnes vt insensata animalia viuant, deum verum nesciant, ligna autem & lapides adorent, in eoipso quòd deum verum colis, quantum omnes antecedas, ostendis. Sed fidem quam percepistis, etiam bonis actibus & verbis exequi debes, & Christo, cui credis, offer quod præuales: vt ad eum quoscunque potueris adducas, eósque baptizari facias, & æternam vitam diligere admoneas. Quod si fortasse ipse agere non potes, quia ad aliud occuparis, salutans peto, vt hominibus nostris quos illuc transmisimus, scilicet fratri & coepiscopo meo Felici, filióque meo Ciriaco seruo dei, solatiari in omnibus debeas: vt dum eorum labores adiuuas, deuotionem tuam omnipotenti domino ostendas: & ipse tibi in bonis actibus adiutor sit, cuius in bono opere, famulis solatiaris. Benedictionem verò sancti Petri Apostoli vobis transmisimus quam peto vt debeatis benignè suscipere.

Mense Iunio. Indictione duodecima.

Gregorius Candido defensori. De Albino luminibus priuato.

Caput. XXVIII. F

Epist.28.

NEcessitatem patientibus pontificale conuenit adesse subsidium. Pro quo experientię tuæ præsenti auctoritate præcipimus, quatenus Albino priuato luminibus, filio quondam Martini coloni, singulis annis duas tremisses sine aliqua dilatione præstare non desinat, non dubitatura suis hoc sine dubio rationibus imputari.

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano. De episcopo intra Dardaniam ordinando.

Caput XXIX.

Epist.29.

PEruenit ad nos in loco qui intra prouinciam Sardiniam dicitur Phausiana, consuetudinem fuisse episcopum ordinari, sed hanc pro rerum necessitate longis aboleuisse tẽporibus. Quia autem nunc sacerdotum indigentia quosdam illic Paganos remanere cognouimus, & ferino degentes modo, dei cultum penitus ignorare: hortamur fraternitatem tuã, vt illic secundum pristinum modum ordinare festinet antistitem, talem videlicet qui ad hoc opus moribus ac verbo existat idoneus, & oberrantes ad gregem dominicum pastorali studeat æmulatione deducere, quatenus eo illic ad animarum vacante compendium, nec vos inueniamini superflua poposcisse, nec olim destructa frustra nos reformasse pœniteat.

Gregorius Constantiæ Augustæ. De miraculis Apostolorum Petri & Pauli. Et de monachis Græcis mortuorum

Universidad de Deusto Biblioteca

G *tuorum ossa effodientibus, detentisque vendere ea in Oriente pro reliquiis. Et de sudario sancti Pauli.*

Caput. XXX.

Epist.30. SErenitas vestræ pietatis, religionis studio, & sanctitatis amore conspicua, propter eam quæ in honorem sancti Pauli Apostoli in palatio ædificatur Ecclesiam, caput eiusdem sancti Pauli, aut aliud quid de corpore ipsius suis ad se iussionibus à me præcipit debere transmitti. Et dum illa mihi desiderarem imperari, de quibus facillimam obedientiam exhibens, vestram erga me amplius potuissem gratiam prouocare: maior me mœstitia tenuit, quod illa præcipitis, quæ facere nec possum, nec audeo. Nam corpora sanctorum Petri & Pauli Apostolorum, tantis in Ecclesiis suis coruscant miraculis atque terroribus, vt neque ad orandum sine magno illuc timore posit accedi. Denique dum beatæ recordationis decessor meus, quia argentum quod supra sacratissimum corpus beati Petri Apostoli erat: longè tamē ab eodem corpore ferè quindecim pedum spatio, mutare voluit, signum ei non parui terroris apparuit. Sed & ego aliquid similiter ad sacratissimum corpus sancti Pauli Apostoli meliorare volui: & quia necesse erat, vt iuxta sepulchrum huiusmodi effodi altius debuisset, præpositus loci ipsius ossa aliqua nō quidem eidem sepulchro coniuncta reperit. Quæ quoniam leuare præsumpsit, atq; in alium locum trāsponere, apparentibus quibusdam tristibus H signis, subita morte defunctus est. Prçter hæc autem sanctæ memoriæ decessor meus idem ad corpus sancti Laurētij martyris quædam meliorare desiderans, dum nescitur vbi venerabile corpus ipsius esset collocatum, & effoditur exquirendo, subitò sepulchrum ipsius ignoranter apertū est: & hi qui prçsentes erant atque laborabant, monachi & māsionarij qui corpus eiusdem martyris viderunt, quod quidem minimè tangere præsumpserunt, omnes intra decem dies defuncti sunt, ita vt nullus vitæ superesse potuisset, qui sanctum & iustū corpus illius viderat. Cognoscat autem tranquillissima domina, quia Romanis consuetudo nō est, quādo sanctorum reliquias dant, vt quicquam tangere prçsumant de corpore: sed tantummodo in pyxide brādeum mittitur, atque ad sacratissima corpora sanctorum ponitur. Quod leuatum, in Ecclesia quæ est dedicanda, debita cum veneratione reconditur: & tantæ per hoc ibidem virtutes fiunt, ac si illuc specialiter eorum corpora deferantur. Vnde contigit vt beatæ recordationis Leonis papæ tēporibus sicut à maioribus traditur: dum quidam Græci de talibus reliquiis dubitarent, prædictus pontifex hoc ipsum brandeum allatis forficibus inciderit, & ex ipsa incisione sanguis effluxerit. In Romanis nanque vel totius occidentis partibus omnino intolerabile est atque sacrilegū, si sanctorum corpora tāgere quisquam fortasse voluerit. Quod si præsumpserit, certum est quia hæc temeritas impunita nullo modo remanebit. Pro qua re de Græcorum consuetudine, qui ossa leuare sancto I rum se asserunt, vehementer miramur, & vix credimus. Nam quidam monachi Græci huc ante biēnium venientes, nocturno silentio iuxta Ecclesiam sancti Pauli corpora mortuorū in campo iacentia effodiebant, atque eorum ossa recōdebant, seruantes sibi dum recederēt. Qui cum tenti, & cur hoc facerent diligenter fuissent discussi, confessi sunt quòd illa ossa ad Grçciam essent tanquam sanctorum reliquias portaturi. Ex quorū exemplo, sicut prædictum est, maior nobis dubietas nata est, vtrum sit quòd leuare veraciter ossa sanctorum dicuntur. De corporibus vero beatorum Apostolorum quid ego dicturus sum, dum constet, quia eo tempore quo passi sunt, ex Oriente fideles venerunt, qui eorum corpora sicut ciuium suorum repeterent? Quæ ducta vsque ad secundum vrbis miliarium, in loco qui dicitur Catatumbas, collocata sunt. Sed dum ea exinde leuare omnis eorum multitudo conueniens niteretur, ita eos vis tonitrui atque fulguris nimio metu terruit atque dispersit: vt talia denuo nullatenus attentare præsumerent. Tūc autem exeuntes Romani eorum corpora, qui hoc ex domini pietate meruerunt, leuauerunt, & in locis quibus nunc sunt condita, posuerunt. Quis ergo nunc serenissima domina tam temerarius posit existere, vt hæc sciens, eorum corpora non dico tāgere, sed vel aliquatenus præsumat inspicere? Dum igitur talia mihi à vobis præcepta sunt, de quibus parere nullatenus possem, quantum inuenio, non vestrum est: sed quidam K homines contra me pietatem vestram excitare voluerunt: vt mihi, quod absit, voluntatis vestræ gratiam subtraherent, & propterea quæsiuerunt capitulum, de quo vobis quasi inobediens inueniret. Sed in omnipotente domino confido, quia nullo modo benignissimæ voluntati surrepitur, & sanctorum Apostolorum virtutem, quos toto corde & mente diligitis, nō ex corporali præsentia, sed ex protectione semper habebitis. Sudarium verò quod similiter transmitti iussistis, cum corpore eius est, quod ita tangi non potest, sicut nec ad corpus illius accedi. Sed quia serenissimæ dominæ tam religiosum desiderium esse vacuum non debet, de catenis quas ipse sanctus Paulus Apostolus in collo & in manibus gestauit, ex quibus multa miracula in populo demonstrantur, partem aliquam vobis transmittere curabo, si tamen hanc tollere limando præualuero, quia cum frequenter ex catenis eiusdem multi venientes, benedictionem petunt, vt parum quid ex limatura accipiant, assistit sacerdos cum lima, & aliquibus petentibus ita concitè aliquid de catenis ipsis excutitur, vt mora nulla sit. Quibusdā verò petentibus diu per catenas ipsas ducitur lima, & tamen vt aliquid exinde exeat, non obtinetur.

Mense Iunio. Indictione duodecima. L

Gregorius Anthemio subdiacono. De Iudæis conuertendis. Caput XXXI. Epist.31.

HIs quos de Iudaica perditio ne redemptor noster ad se dignatur conuertere, rationabili nos oportet moderatione concurrere, ne victus, quod absit, inopiam patiantur. Ideoque tibi huius præcepti auctoritate mandamus, quatenus filiis iustè ex Hebræis, id est, Iuliano, Redempto, & Fortunæ à tertiadecima succedenti indictione annis singulis solidos dare non differas: quos tuis noueris modis omnibus rationibus imputandos.

Gregorius Panthaleoni episcopo Aphricæ. De Donatistis comprimendis.

Caput XXXII. Epist.32.

HAereticorum nephādissimam prauitatem qualiter lex persequatur instantius, excellentiæ vestrę non habetur incognitum. Hi igitur quos & fidei nostræ integritas, & legum damnat districtio mundanarum, non leue peccatum est si vestris inueniant temporalibus licentiam reserpendi. In illis igitur partibus quantum didicimus, ita Donatistarū creuit audacia, vt non solum de suis Ecclesiis auctoritate pestifera eiiciant catholicæ fidei sacerdotes, sed & quos vera cōfessione aqua regenerationis abluerat, rebaptizare non metuunt. Valdéque miramur, si tamen ita est, vt vobis illic positis huiuscemodi liceat hominibus prauis excedere. Primum siquidem quale de vobis iudicium hominibus relinquatis attendi- M te, si hi qui aliorum temporibus iusta ratione compressi sunt, vobis administrantibus viam sui excessus inueniant. Deinde perditorum animas deum nostrum de manu vestra scitote requirere, si tantum nephas, inquantum possibilitas exigit, emēdare negligitis. Hæc enim excellentia vestra non amarè suscipiat. Nam quia vos vt filios proprios diligimus, propterea hęc quæ vobis prodesse non ambigimus, indicamus. Paulum verò fratrem & coepiscopum nostrum ad nos sub omni festinatione dirigite, ne cuiquam impediendi eum aliqua occasio vel excusatio detur, vt veritatem plenius agnoscentes, qualiter tāti facinoris vltio debeat peruenire, deo adiuuante, rationabili possimus tractatu disponere.

Gregorius Theodelindæ reginæ Longobardorum &c. De quarta synodo, & Constantino episcopo.

Caput XXXIII. Epist.33.

QVorundā ad nos relatione peruenit, ab aliquibus episcopis gloriā vestrā vsq; ad hoc scandalū contra sanctam Ecclesiā fuisse perductā, vt sese à catholicę vnanimitatis cōmunione suspēderet. Quod quātū vos purè diligimus, tāto de vobis fortius dolem⁹, qa vos imperitis stultisq; hominibus creditis: qui nō solū ea quę loquuntur nesciūt, sed vix ea quæ audierūt, percipere possūt. Qui dū neq; legunt,

A gunt, neque legentibus credunt, in ipso errore manent quem sibi de nobis finxerūt. Nos enim veneramur sanctas quatuor synodos: Nicenā, in quā Arius: Constantinopolitanam, in qua Macedonius. Ephesinā primam, in qua Nestorius atque Dioscorus. Chalcedonensem, in qua Euthices damnatus est, profitentes quia quisquis aliter sapit, quàm hæ quatuor synodi, à fide veritatis alienus est. Damnamus autem quoscūque damnant: & quoscunque absoluunt, absoluimus: sub anathematis interpositione ferientes eum qui earundem quatuor synodorum, maximè autem Chalcedonensis, de qua quibusdam imperitis hominibus nata est superstitionis occasio, fidei addere, vel adimere præsumit. Cùm itaque integritatem nostram ex aperta mea traditione seu professione cognoscitis, dignū est vt de Ecclesia beati Petri Apostolorum principis nullum vlterius scrupulum dubietatis habeatis, sed in vera fide persistite, & vitam vestram in petra Ecclesiæ, hoc est in confessione beati Petri Apostolorū principis solidatę, ne tot vestræ lachrymę, tantáque bona opera pereant, si à fide vera inueniātur aliena. Sicut enim rami sine virtute radicis arefiūt, ita opera quātumlibet bona videantur, nulla sunt, si à soliditate fidei disiūguntur. Decet ergo gloriam vestram ad reuerentissimum fratrem & coepiscopum nostrum Constantinum: cuius & fides & vita olim mihi bene est approbata, sub omni celeritate transmittere, eíque directis epistolis indicare ordinationē eius B quam benignè suscipitis, & quia ab eius Ecclesiæ communione in nullo separemini, vt verè, sicut de bona ac fideli filia cōmuni exultatione gratulemur. In hoc autem vos ac vestra opera deo placere cognoscite, si prius quàm eius examen veniat, sacerdotum illius iudicio comprobentur.

Gregorius Leoni episcopo Cathanensi. De vxore Speciosi diaconi in monasterium detrusa.

Caput. XXXIIII.

Epist.34. Ca.27.q.2. Multorū. MVltorum relatione comperimus hanc apud vos olim consuetudinem tenuisse, vt subdiaconi suis licitè miscerentur cōiugibus. Quod ne dehuo quisquam præsumeret, à seruo dei, sedis nostræ diacono, ex auctoritate nostri decessoris est isto modo prohibitum: vt eodem tempore ij qui iam vxoribus fuerant copulati vnum è duobus eligerēt: id est, aut à suis vxoribus abstinerent, aut certe nulla ratione ministrare præsumerent. Et quantum dicitur, Speciosus tunc subdiaconus hac pro re ab administrationis se suspendit officio: & vsque in obitus sui tempus notarij quidē gessit officiū: & à ministerio quod subdiaconū oportuerat exhibere, cessauit. Post cuius obitū, quia relicta eius Honorata marito est sociata, à tua eam fraternitate in monasterio cognouimus deputatam. Ideóque si, vt fertur, eius se maritus ab administratio- C ne suspendit, antedictæ mulieri non debet officere quòd ad secundam coniugij copulationem migrauit: præsertim si non tali mente subdiacono iuncta est, vt à carnis voluptatibus abstineret. Si ergo ita se veritatem, quemadmodū edocti sumus, habere cognoscis: prædictam te mulierem de monasterio per omnia conuenit relaxare, vt ad suum maritum sine aliqua possit formidine remeare. De cætero verò fraternitas tua sit omnino sollicita, & quos ad hoc iam officium cōtigerit promoueri, hoc quàm maximè diligēter inspiciat, ne si vxores habēt, miscendi se cum eis licentia potiantur, sed ad similitudinem sedis apostolicæ eos cuncta obseruare sua nihilominus districtione constituat.

Gregorius Victori & Columbo episcopis Aphricæ. De hæresi Donatistarum. Caput. XXXV.

Epist.35. QValiter neglectus inter initia morbus vires accipiat, ex nostris necessitatibus, quicunque in hac sumus vita cōstituti, probauimus. Huic igitur nascenti morbo si doctorū obstaret prouisio medicorum: scimus quidem quia antè solet cessare quam noceat. Huius ergo cōsiderationis ratio vehemēter nos debet impellere: vt animarum morbis initiantibus, tota festinemus possibilitate resistere, ne dū salubria adhibere medicamēta negligimus, multorū nobis vita quos deo nostro contendimus lucrari, subripiatur. Vnde nos oportet ita caulas ouiūquibus custodes videmur esse prępositi, vigilanti custodia atque sollicitudine præmunite, quatenus lupus insidians vndique pastores sibi repugnātes inueniat, & viam ingrediendi in eas non habeat. Comperimus siquidem Donatistarū stimulos sic in illis partibus gregem turbasse dominicū: ac si nullius pastoris moderamine regeretur. Nunciatúmque nobis est, quod dicere sine graui dolore non possumus, quòd plurimi eorum venenatis iam sint dētibus laniati. Denique sacerdotes canonicos prauissima de suis Ecclesiis temeritate repellere. Et multos insuper, quibus salutem regenerationis aqua præbuerat, rebaptizantes, prauitate nephandissima necauisse dicūtur: Quò res animos nostros valde mœstificat, quòd vobis illic positis damnatæ præsumptioni tantum scelus perpetrare licuerit. Qua de re fraternitatem vestrā scriptis præsentibus adhortamur: vt habito tractatu, initóque consilio, ita nascenti huic adhuc morbo inhianter ac tota virtute debeatis obsistere, dummodo nec vires ex neglectu percipiat, nec in commisso vobis grege pestilentiæ damna cōcutiat. Nam si quolibet modo, quod nō credimus, incipienti negligitis iniquitati resistere, plurimos erroris sui gladio vulnerabunt. Et est profectò grauissmum laqueo diabolicæ fraudis irretiri permittere, quos prius possumus ne alligentur eripere. Melius est autem ne quisquā vulneretur obsistere, quàm vulneratus qualiter sanari posit exquirere. Hoc itaque considerandum, sacrilegam prauitatē sedula oratione ac virtute qua valetis obruite, vt subsequens nuncius Christi gratia suffragāte de eorum nos vltione lætificet, magis quàm de excessu cōtristet. Paulum præterea fratrem & coepiscopum nostrum ad E nos quo potestis studio omni sub festinatione dirigite, quatenus ab eo causas subtilius tanti facinoris agnoscentes, huic nephandissimæ prauitati cum creatoris nostri solatio medicinā dignæ posimus correptionis imponere.

Gregorius Maximiano episcopo, &c. Præcipit Euplo bona patris reddi. Caput XXXVI.

Epist.36. EVplus præsentium portitor Eusenium Agrigentinæ ciuitatis episcopum suum fuisse memorat genitorem, matrisque suæ res apud eum plurimas indicat mansisse. Quē quoniam intestatum inquit esse defunctum, ideo & res maternas sibi petit debere restitui, & antedicti episcopi patris sui se permitti substantiam adipisci. Qua de re fraternitati tuæ huius prçcepti serie deputamus, quatenus diligenter curet addiscere, & si quid apud prędictam Ecclesiam de rebus matris ipsius inueniri potuerit, si quidē nihil est quod antedicto Euplo rationabiliter posit obsistere, ei secundum suam faciant portionem restitui. Proinde & de rebus paternis quas ante episcopatū dinoscitur habuisse, si eas in ius Ecclesiæ suę quodammodo transtulit, ei quantum portioni eius legaliter scit competere, vt satisfieri posit immineat. Nam omnino & cō- F tra rationem & contra nostrum probatur esse propositum, si cui ea quę iustè competunt, restitui ac satisfieri denegemus. Ita ergo hęc fraternitas tua implere festinet: vt suprascripto portitori ad nos denuo ex hac re nulla remeādi necessitas imponatur. Nam quòd beatę recordationis decessor noster prçceptum direxerat, vt lapso eo res eius omnes Ecclesiæ remanerent, hoc ideo eum credimus præcepisse, ne per eas adhuc amplius deperiret, nunc verò æquum esse pensamus, vt filium patris culpa non ingrauet. Sed fraternitatis tuæ dispensatione, quicquid ei legaliter potest competere, consequatur.

Gregorius Constantio episcopo Mediolanensi, &c. De iuramento non dando ciuibus Brixiæ. Et de nominatione Ioannis inter missarum solennia, & quatuor synodis. Caput. XXXVII.

Epist.37. SCriptis sanctitatis vestræ percursis, in graui vos mœrore esse cognouimus: maximè propter episcopum & ciues Brixiæ, qui vobis mandant, vt eis epistolam transmittatis, in qua iurare debeatis vos tria capitula minimè damnasse. Quod si decessor fraternitatis vestræ Laurentius non fecit, à vobis quæri non debet. Si autem fecit, cum vniuersali Ecclesia non fecit, & cautionis suæ iuramenta transcendit. Sed quia eundem virum sua credimus sacramenta seruasse, atque in vnitate catholicæ Ecclesiæ permansisse, dubium non

est

Universidad de Deusto
Biblioteca

G est quòd nulli episcoporum suorum iuratetur se tria capitula minimè damnasse. Ex qua re colligat sanctitas vestra, quia cogi non debet ad hoc quod à decessore vestro factũ nullo modo est. Sed ne ij qui vobis ista scripserunt, scandalizari videantur, transmittite eis epistolam, in qua sub anathematis interpositione fateamini, nequevos aliquid de fide Chalcedonẽsis synodi imminuere, neque eos qui imminuunt recipere: & quoscunque damnauit, damnare, & quoscunque absoluit, absoluere. Vnde credo eis posse celerrimè satisfieri. Quòd autem scripsistis quia scandalizantur plurimi eorum, quia fratrem & coepiscopum nostrum Ioannem Rauẽnatis Ecclesiæ inter missarum solennia nominetis, requirenda vobis cõsuetudo antiqua est: & si consuetudo fuit, modo à stultis hominibus reprehendenda non est. Si verò consuetudo non fuit, fieri non debet vnde quibusdam scandalum moueri possit: tamẽ sollicitè perquirere studui si idem Ioănes frater & coepiscopus noster vos ad altare nominet, quod minimè dicunt fieri. Et si ille vestri nominis memoriam non facit, quæ necessitas cogat ignoro, vt vos illius faciatis? Quod quidem si sine aliquorum scandalo fieri potest, vos tale aliquid facere valde laudabile est, quia charitatem quam erga fratres vestros habetis ostenditis. Quòd autem scripsistis quia epistolam meã reginæ Theodelindæ trãsmittere minimè voluistis, pro eo quòd in ea quinta synodus nominabatur: si eam exinde scandalizari posse credidistis, rectè factũ est vt minimè transmitteretis. Vnde nunc H ita facimus sicut vobis placuit, vt quatuor synodos solummodo laudaremus. De illa tamen synodo quæ in Cõstantinopoli postmodũ facta est, quæ à multis quinta nominatur, scire vos volo, quia nihil contra quatuor sanctissimas synodos constituerit vel senserit, quippe quia in ea de personis tantummodo, non autem de fide aliquid gestum est, & de his personis de quibus in Chalcedonensi cõcilio nihil cõtinetur, sed post expressas synodos, seu canones facta cõtentio & extrema actio de personis vẽtilata est. Nos tamen sicut voluistis, ita fecimus, vt eiusdem synodi nullam memoriã faceremus. Sed & de episcopis quæ scripsistis, prædictæ filiæ nostræ reginæ scripsimus. Vrsicinum qui vobis scripsit aliqua contra Ioannem fratrem & coepiscopum nostrum, vos per epistolas & dulcedine & ratione ab intentione sua compescere debetis. De Fortunato autem fraternitatem vestram esse sollicitam volumus, ne vobis à malis hominibus in aliquo subripiatur. Nam audio eum cum decessore vestro Laurentio ad mẽsam Ecclesiæ per annos plurimos nuncusque comedisse, inter nobiles cõsedisse, & subscripsisse: eũmque fratre nostro sciẽte innumeris annis militasse. Et post tot annos modo videtur fraternitati vestræ vt de status sui conditione pulsetur. Quod mihi omnino incongruum videtur. Et ideo hoc per ipsum vobis sed secretò mandaui. Tamen si quid est rationabile quod ei possit opponi, in nostro debet iudicio ventilari. Ad filium vero nostrum I domnum Dynamium: si omnipotenti deo placuerit, per hominem nostrum scripta transmittemus.

Gregorius Marcello scholastico. De præsumptore Maximo. Capitulum. XXXVIII.

Epist. 38. GLoriæ vestræ charitas sic in nostro corde semper inuigilat, vt nihil sibi corporalis defendat absentia. Nam quanuis à carnalibus oculis longè est, mentis tamen aspectibus nunquam deest. Frequenter enim nos voluntas ad scribendum desideranter impellit: sed occupatio non permittit. Dum ergo nobilitatis vestræ peritia non ignoret quantis sit locus noster occupationibus inuolutus: quòd à scribendi interdum cessamus officio: non voluntatis sed necessitatis esse consideret. Gloria autem vestra quòd tardius sua nos requirit epistola: qua posit excusatione defendere, non videmus. In hoc igitur sola me debui taciturnitate defendere, sed feruor charitatis linguam meam non pertulit habere silentium. Salutantes itaque cũ omni affectu atque dulcedine indicamus nos grauiter contristatos: quòd illa à nobis voluistis expetere: in quibus voluntatem vestram perficere, quia obstitit ratio, non valemus: contristare vos quòd nolumus, videmur. Nam hoc nos sine correctione relinquere, Ecclesiastica non sinit aliquo modo disciplina: nec vos pro talibus decet petere ne nõ rectitudini sed indisciplinationi, quod absit, videamini consentire. K Causa verò eiusdem Maximi, pro quo nobis scribitis, quem si missarum solennia celebrare præsumpserit: iam sacri corporis communione priuauimus, matura quando oportuerit deliberatione: sicut deo nostro placuerit, iudicabitur atque disponetur. Oramus autem omnipotentem dominum, vt & hic vos sua protectione custodiat, & ad æternæ vitæ præmia perducat.

Mense Augusto. Indictione duodecima.

Gregorius clero, ordini & plebi consistenti Hortonæ. De obitu episcopi eorum, & visitatione Ecclesiæ.
Caput. XXXIX.

Epist. 39. VEstri antistitis obitum cognoscentes: curæ nobis fuit, destitutæ Ecclesiæ visitationem fratri & coepiscopo nostro Barbaro solenniter delegare. Cui dedimus in mandatis, vt nihil de reditu, ornatu, ministeriisque à quoquã vsurpari patiatur: cuius vos assiduis adhortationibus conuenit obedire. Hoc tamen scitote: quia ei ordinandi presbyteros ac diaconos: si necesse fuerit: quos dignos ad hoc officium inuenire potuerit, dedimus licentiam, quatenus in Ecclesiastico obsequio sacerdos exquiratur, qui à venerandis canonibus vlla nõ discrepet ratione, & tanto ministerio dignus valeat reperiri. Qui dum postulatus fuerit, cum sollenni decreto omniũ subscriptionibus roborato, & visitatoris pagina prosequente, ad nos veniat ordinandus. Prouisuri ante omnia ne cuiusliber vitæ vel meriti laicam personam præsumatis eligere. Et non solum illic ad episcopatus apicem nulla ratione promoueatur, verumetiam vos nullis intercessionibus veniam promereri posse cognoscite. Sed omnes quos ex vobis de laica persona aspirare constiterit, ab officio & à cõmunione alienos faciendos proculdubio noueritis.

Gregorius Valentino abbati. Ne monachi eius faciant sibi commatres.
Caput XL.

Epist. 40. Can. 18. q. 2. Peruenit PEruenit ad nos quòd in monasterio tuo passim mulieres ascendãt, & quod adhuc est grauius, monachos tuos mulieres sibi commatres facere, & ex hoc incautam cum eis communionem habere. Ne ergo hac occasione humani generis inimicus sua eos, quod absit, calliditate decipiat: ideo huius te præcepti serie commonemus, vt neque mulieres in monasterio tuo deinceps qualibet occasione permittas ascendere, neque monachos tuos commatres sibi facere. Nam si hoc denuo ad aures nostras quocunque modo peruenerit, sic te seueriſsime noueris ultioni subdendum, vt emendationis tuæ qualitate cæteri sine dubio corrigantur.

Gregorius Bonifacio magnifico Aphricæ Sal. &c. De fide sua apud sanctum Petrum exponenda. M
Caput XLI.

Epist. 41. SIta vt audieram magnitudo vestra intentione sollicita de animæ suæ salute cogitaret, nequaquam se mihi de fide sua per epistolas, sed per semetipsam potuit respõdere. Nam quòd in excusatione molestia corporalis adducitur, expectato salutis tempore, laborem summopere potuistis pro commodo æternæ salutis assumere, vt & vos de nostra ratione, & nos de vestra credulitate gauderemus. Etenim quæ in eis scripsi epistolis, replicanda nunc non sunt, neque alia ratiocinatione monstranda, quia apud nolentis animum quanuis sit euidens ratio, hæc ipsa obstaculum esse solet. Sed per vos venite, & beati Petri Apostolorum principis liminibus vosmet præsentate, & cuncta quæ scripsi, nisi ex lectione monstrauero, cum qua vultis disputatione recedite. Horror tamen vt dum vitæ spatiũ supereſt, ab eiusdem beati Petri Ecclesia, cui claues cœlestis regni commissæ sunt, & ligandi ac soluendi potestas attributa: vestra anima nõ inueniatur diuisa, nesi hic beneficium eius despicitur, illic vitæ aditum claudat. Hi autem qui dubitationis vestræ participes sunt, si ad me venire voluerint, nullã ex me quasi ex potestate prodeuntẽ violentiã pertimescãt. Nã nos licet in omnibus causis, in iis tamẽ præcipuè quæ dei sunt, ratione magis stringere homines, quàm potestate festinamus.

Gregorius

A *Gregorius Maximiano episcopo Syracusano. De clericis Baucaden. per Siciliam dispersis.*
Caput XLII.

Epist. 42. INdicauit nobis Baucada frater & coepiscopus noster quosdam de clero suo in Siciliæ partibus ad sacros ordines peruenisse. Qui quoniam neque presbyterum, neque diaconos se habere commemorat, eos ad se petiit debere trãsmitti. Proinde fraternitas tua vbicunque illos, latore præsentium indicante repererit: huc eos sine dilatione transmittat, quatenus & illi ad Ecclesiam in qua olim militauerunt reuocentur, & antedictus episcopus optatum de eis possit habere solatium.

Gregorius Fantino defensori. De Cosma Syro multis debitis obligato.
Caput XLIII.

Epist. 43. LAtor præsentium Cosmas Syrus in negotio quod agebat, debitum se contraxisse perhibuit, quod & multis aliis & lachrymis eius attestantibus verum esse credimus. Et quia centum quinquaginta solidos debebae, volui vt creditores illius cum eo aliquid paciscerentur: quoniam & lex habet vt homo liber pro debito nullatenus teneatur, si res defuerint quæ possint eidem debito addici. Creditores ergo suos, vt asserit, ad octoginta solidos consentire possibile est. Sed quia multum est vt à nil habente homine octoginta solidos petant, sexaginta solidos per notarium tuum tibi transmisimus: vt tu cum eisB dem creditoribus subtiliter loquaris, rationem reddas, quia filium eius quem tenere dicuntur, secũdum leges tenere nõ possunt. Et si poterit fieri, ad aliquid minus quàm nos dedimus cõdescendant. Et quicquid de eisdem sexaginta solidis remãserit, ipsi redde, vt cum filio suo exinde viuere valeat. Si autẽ nil remanet, vel ad eãdem summam debitum eius incidere studeat, vt possit sibi liberè postmodum laborare. Hic tamen solerter agat vt acceptis solidis ei plenariam munitionem scripto faciant.

Gregorius Rusticianæ Patriciæ. De reditu eius à monte Syna.
Caput XLIIII.

Epist. 44. EXcellentiæ vestræ scripta suscipiens, libenter agnoui, qualiter ad montem Syna perrexit. Sed mihi credite: ego quoque voluissem vobiscum ire, sed vobiscum minimè redire. Quanuis mihi valde difficile fuit credere, quia ad loca sancta fuistis, patres multos vidistis. Nam credo si vidissetis, tam celeriter ad Constantinopolitanam vrbem redire minimè poteratis. At postquam talis ciuitatis amor de corde vestro nullo modo recesit, suspicor quia excellẽtia vestra sancta quæ corporaliter vidit, ex corde minimè attendit. Sed omnipotens deus mentem vestram gratia suæ pietatis illustret, donet vobis sapere, & temporalia omnia quàm sint fugitiua pẽsare, quia dũ hæc loquimur, & tempus currit, & iudex superuenit, & mũdum quem sponte nolumus, ecce iam propè est inuiti relinquamus. Domnum Apionem & domnam Eusebiã, eorumq; filias meaC peto vice salutari. Domnam verò illam nutricem meam quam mihi per literas commendatis, omnino diligo, & grauari in nullo volo. Sed tantis angustiis premimur, vt ab angariis atque oneribus hoc iam tempore, nec nosmetipsos excusaremus.

Finiunt epistolæ indictionis duodecimæ.
Finit liber tertius secundum computationem Gratiani in decretis.

LIBER QVARTVS.

Epistolæ indictionis decimætertiæ ex registro beati Gregorij papæ.

Gregorius Ioanni Rauennati archiepiscopo. &c. Monasterium monachorum non per clericos nec laicos ordinandum.
Caput XLV.

Epist. 1. Ca. 18. q. 2. Peruenit. Ca. 16. q. 1. Memo. PEruenit ad me quòd in Ecclesia fraternitatis tuæ, aliqua loca dudum monasteriis consecrata, nunc habitacula clericorum aut etiam laicorum facta sunt, dũque hi qui sunt in Ecclesiis, fingunt se religiosè viuere, monasteriis præponi appetunt: & per eorum vitam monasteria destruuntur. Nemo etenim potest & Ecclesiasticis obsequiis deseruire, & in monachica regula ordinatè persistere: vt ipse monasterij districtionem teneat, qui D quotidie in obsequio Ecclesiastico cogitur permanere. Proinde fraternitas tua hoc quolibet in loco factum sit, emendare festinet: quia ego nullo modo patior loca sacra vt per clericorum ambitum destruantur. Vos itaque ita agite, vt mihi hac de re correctam causam sub celeritate nuncietis.

Gregorius Felici & Ciriaco abbatibus. De ordinando monasterio Theodosiæ.
Caput XLVI.

QVerelam Theodosiæ religiosæ fœminæ, subditæ vobis satis series narrationis explanat, in qua plura & non ad *Epist. 2.* sacerdotalem pertinentia mansuetudinem, contra lanuarium fratrem & coepiscopum nostrum capitula comprehensa relegimus: ita vt post fundatum à se seruorum dei monasterium, omne quod ad auaritię turbulentiam præiudiciúmque pertinet, tempore dicatur oratorij ipsius dedicationis exhibitum. Quamobrem si ita est: vt antefata eius suggestione comperimus, & in hoc quicquam cognoscitis indecentius fuisse commissum, hortamur vt Musicum abbatem monasterij Agilitani, remotis prius omnibus præiudiciis, studeatis vt monachos suos quos illic ordinare cœperat, summopere vocare festinet: quatenus ipso venerabili loco, decenti regulárique modo per vos domino iuuante disposito, nec frequens nos prædictæ religiosæ fœminæ de non impletis bonis desideriis suis querela concutiat: nec cum vestræ detrimento E sit animæ, si tam pium propositum aliqua vobis negligentibus, quod non credimus, dilatione torpescat.

Gregorius Dominico episcopo Carthaginensi. De compescendis hæreticis.
Caput XLVII.

VEniens ad nos Prosper præsentium lator, resposalis ve- *Epist. 3.* ster, post alios vestræ charitatis affectus: secundò nobis vestras epistolas cum allegatione principalium iussionum, apud vos habitæ synodi chartulam porrexit. Quibus relectis, & de vestro gratulati sumus, quem pastoraliter geritis, zelo: & piissimos dominos occasione religionis illatas venalium personarum remouisse calumnias. Maximè autem quia ita studuit fraternitas vestra Africanam inconcussam seruare prouinciam, vt nullatenus deuias hæreticorum sectas cum feruore sacerdotali coërcere negligeret. De quibus etiam omnibus sopiendis, & antequam charitatis vestræ consuleremur apicibus, intantum nos subtilius definisse meminimus, vt nihil rursus de his vobis responderi necessarium credamus. Quanquam ergo hæc ita se habeant, & desideremus omnes hæreticos à catholicis sacerdotibus vigore semper rationéque compescit tamen subtiliter intuentes omnino nos tetigit, ne per ea quæ apud vos gesta sunt, aliorum conciliorum primatibus, quod auertat dominus, generetur scandalum. Sententia nanque à vobis prolata est in conclusione gestorum. In qua dum pro inuestigandis illis hæreticis admonetis: subintulistis eos qui negligunt, substantiarum dignitatúmque priuatione plectendos. Optimum est igitur frater charissime: vt in his quæ foris corrigenda sunt, prius charitas interna seruetur, & simus mente subiecti. Quod maximè vestræ grauitatis proprium iudicamus: etiam personis dignitate minoribus. Tunc enim totis coaduna tis viribus hæreticorum commodius obuiatis erroribus, cùm secundum morem sacerdotij vestri studueritis Ecclesiasticam custodire concordiam.

Gregorius Victori episcopo Panormitanensi. De Gregorio abbate, & Martia abbatissa.
Caput XLVIII.

LAtorem præsentium Gregorium Abbatem atque presby- *Epi. 4.* terum monasterij sancti Theodori nulla quidem ratio permittebat vt post lapsum illius pœnæ generalem vltra ei præesse debuisset. Qui enim tot discipulos per suam negligentiam ad infernum duxit, reliquis vnquam præponi non debuit. Sed quia longo hic est apud nos pœnitentia afflictus, fraternitatem tuam necesse est eum in monasterium prædictum recipere, locóque suo constituere, ita tamen vt Vrbicus monasterij mei præpositus dare aliquem de seruis dei debeat: qui ejus præpositus fiat, vt quod istius incuria negligitur, illius sollicitudine seruetur. Præterea ex monasterio ancillarũ dei, quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

G est sancti Martini, Martiam sancti monialem fœminam in monasterium aliud iniustè audio fuisse migratam: & Victoria quæ locum illius sequebatur, sicut audio, res monasterij dispersit, vt ad prioratus locum pertingeret, & ipsa post abbatissa interim inuenirì debuisset. Quam rem fraternitas tua sub omni studeat celeritate corrigere: cuius enim iam culpæ sit intelligis, vt ego tam longè positus, quæ in ciuitate tua aguntur agnoscam, & tot curis occupatus, quæ fieri debeant disponam. Prædictam itaque Martiam in monasterium suum & locum suum volumus reuocari. Victoriam vero Fantino defensori nostro trade, quatenus ipse eam discutiens, cui quid de rebus monasterij dedit, inueniat. Quam discussam in monasterium aliud dari volumus, nobisque per Fantinum defensorem subtiliter renunciari, vt sciamus quid de ea debeat sententia certiori constitui. Multa autem mala in eodem monasterio per Anastasium medicum audio contigisse. Qui si quando in monasterium virginum seu ipse seu alius fuerit ingressus, fraternitatem tuam culpa respiciat, quæ gregem commissum tenet, & custodire dissimulat.

Gregorius Venantio episcopo Lunensi.
De Saturnino episcopo lapso.

Caput XLIX.

Epist. 5. A Accedens ad Gorgonam insulam fraternitas vestra discutiat id quod ad nos de Saturnino presbytero est perlatum. Peruenit nanque ad nos, quia postquam pro crimine lapsus sui à sacerdotij ordine est deiectus, ad explendum H ministerium sacerdotij præsumpsit accedere, & omnipotenti deo hostias immolare. Quod si ita factum fraternitas vestra repererit, cum sacri corporis & sanguinis dominici participatione priuatum, in pœnitentiam redigat: ita vt vsque ad diem obitus sui in eadem excommunicatione permaneat, & viaticum tantummodo exitus sui tempore percipiat. Sinautem eum fraternitas tua talem pœnirentiam agere cognouerit: vt ei iustè ad recipiendam inter laicos communionem & ante exitum debeat misereri, hoc in tuæ fraternitatis ponimus potestate.

Parte. 1. dist. 50. accedens.

Mense Octobri. Indictione. xiij.

Gregorius Cypriano diacono & rectori patrimonij Sicil.
De Manichæis comprimendis.

Caput L.

Epist. 6. De Manichæis qui in possessionibus nostris sunt, frequenter dilectionem tuam admonui, vt eos persequi summopere debeat, atque ad fidem catholicá reuocare. Quòd si tempus exigit, per te: si autem pro causis aliis non licet, per alios soleter inquire. Peruenit ergo ad me, esse Hebræos in possessionibus nostris, qui conuerti ad deum nullatenus volunt. Sed videtur mihi vt per omnes possessiones, in quibus ipsi Hebrei esse noscuntur epistolas transmittere debeas, eis ex I me specialiter promittens, quòd quicunque ad verum dominum deum nostrum Iesum Christum ex eis conuersus fuerit, onus possessionis eius ex aliqua parte imminuetur. Quod ita quoque fieri volo, vt si quis ex eis conuersus fuerit: si solidi pensionem habet, tremissis ei relaxari debeat: si tres vel quatuor, vnus solidus relaxetur. Si quid amplius, iam iuxta eúdem modum debet relaxatio fieri: vel certe iuxta quod dilectio tua præuidet: vt & ei qui conuertitur, onus releuetur, & Ecclesiastica vtilitas non grani dispendio prematur. Nec hoc inutiliter facimus, si pro leuandis pensionum oneribus, eos ad Christi gratiam perducamus: quia etsi ipsi minus fideliter veniunt, hi tamen qui de eis nati fuerint, iam fidelius baptizantur. Aut ipsos ergo, aut eorum filios luctamur. Et ideo non est graue quicquid de pensione pro Christo dimittimus. Præterea ante hoc tẽpus Ioãne subdiacono veniẽte, mihi tua dilectio aliqua scripsit, quę omnia hora eadem relegens, multos dies interposui, & post multorum dierum moram tanquam in memoriá retinens, quę legeram, ad singula respondi. Sed nunc, vt arbitror, vnum mihi capitulum excidit: & de eo suspicor nihil responsisse. Scripseras enim vt mutui solidi rusticis per manus quorundam debiti conductorum darentur, ne tollentes ab aliis, aut in angariis, aut rerum preciis grauarentur. Quod capitulum mihi gratissimum fuit. Et siquidem iam scripsi, ea serua quæ scripta sunt. Si autem ex eo, vt suspicior, minimè aliquid rescripsi, commonitione cer-

ta ad dandos solidos pro vtilitate rusticorum non debes immorari: quando & res Ecclesiastica non perit, & ex ea vtilitas rusticorum leuatur. Sed & alia si qua sunt quæ vtilia esse consideras, omni ambiguitate postposita debes exhibere. K

Gregorius Felici episcopo in Sardinia.
De obedientia maioribus exhibenda.

Caput LI.

Epist. 7. Q Valiter obedientia vel sit reuerentia præpositis exhibenda, ex tuis quoque subiectis ipse non ambigis. In qua re est valde vtile si id quod disciplinæ vigor imponit, nullo cogente humilitas laudanda seruauerit. Peruenit itaque ad nos quòd fraternitas tua Ioanni fratri nostro primæ Iustinianæ episcopo secundum morem parére despiciat: & nec decreto eius, nec relationi quam ad nos direxit, iuxta consuetudinem voluisse subscribere. Quod si ita est cõtristamur: quia superbiæ de te manifestum præbes indicium. Quòd quam sit, præcipuè in sacerdote, culpabile, diuinę admonitionis clamant eloquia. Propterea hortamur vt mentis tumore deposito, ordinatori tuo antedicto fratri & coëpiscopo nostro humilem te exhibere, ac parére non desinas: quatenus & deus gaudeat in fraternitatis vestræ concordia, & alij de te sumant bonitatis exemplum. Nam si, quod non credimus, te in superbia permanere contigerit, districtam canonicámque disciplinæ correctionem contumaciæ tuæ nos scito vlciscenter imponere. Bene ergo facis, talem te sponte salubri consideratione præbere: qualis esse canonica coërctione exigére compelleris. Nam nec tibi denuo post nostram admonitionem licebit ad tuæ voluntatis arbitrium contra morem maioribus tuis inobedientem existere, nec tantæ nos indisciplinationis Ecclesiasticam cognoscas dissimulare vel differre vindictam.

Gregorius Petro notario in Sardinia.
De ministeriis Mirtensis Ecclesiæ recipiendis.

Caput LII.

Epist. 8. M Inisteria Ecclesiæ Mirtensis quæ secum Squillatrum quondam episcopus Seuerinus detulerat: præsentium sibi portitores restitui postulant. Quia ergo res Ecclesiasticæ cauta debent sollicitudine prænmuniri, hoc nobis visum est: vt in eadem Ecclesia seu ciuitate, episcopus cui ministeria ipsa tradi possint, debeat ordinari. Sed quoniam Leonem archidiaconum aliósque clericos eiusdem Ecclesiæ esse illic commorant: experientiæ tuæ præcipimus, quatenus eos ad suam Ecclesiam proficiscí, ac eligere ordinandum episcopum sibi commoneat, vt dum deo illic fuerit propitio consecratus, ipse Ecclesiæ suæ res sine aliqua ambiguitate recipiat.

Gregorius vniuersis episcopis per Illyricum.
De ordinatione Ioannis episcopi. M

Caput LIII.

Epist. 9. E T nobis confert de sollicitudine vestra lætitiam: & fraternitatem vestram de sua reddit ordinatione securam, si antiquæ consuetudinis ordo seruatur. Quia ergo per epistolas quas ad nos per Maximianum presbyterum & Andream diaconum direxistis, in personam Ioannis fratris & coëpiscopi nostri cõsensum omnium vestrum, & serenissimi principis conuenisse cognouimus voluntatem: magna nos exultatio habuit, talem deo auctore ad sacerdotij officium fuisse prouectum, qui dignus cunctorum est electionis iudicio comprobatus. Proinde iuxta postulationis vestræ desiderium, prædictum fratrem & coëpiscopum nostrum in eo in quo est sacerdotij ordine constitutus, nostri assensus auctoritate firmamus: ratámque nos eius consecrationem habere dirigentes pallium indicamus. Cui quoniam iuxta morem nostras vices commisimus peragendas, ideo fraternitatem vestram necessariò præuidimus adhortandum, quatenus ei in his quæ ad ordinem Ecclesiasticum, rectitudinémque pertinent disciplinę: siue in aliis quibus canonum decreta non obstant, parére nullo modo differatis: vt charitatem vestrá syncero cum iudicio elegisse, exhibita valeat obedientia declarare.

Gregorius Ioanni episcopo Rauennæ.
De vsu pallij.

Caput LIIII.

Fraternitatem

A *Epist. 10.* F Raternitatem vestram valde inuenio contristatam, pro eo quòd in litaneis induere pallium rationis censura prohibetur. Sed per excellentissimum Romanum patricium: & per eminentissimum præfectum: atque per alios ciuitatis suæ nobiles viros importunè expetit vt hoc debeat concedi. Nos autem sollicitè requirentes ab Adeodato diacono quondam fraternitatis tuæ cognouimus, quia nunquam consuetudo fuerit decessoribus tuis, vt in litaniis pallio nisi in solennitate beati Ioannis Baptistæ, & beati Petri Apostoli, & beati martyris Apollinaris vterentur. Cui quidem nequaquam credere debuimus: nisi quia multi apud ciuitatem fraternitatis vestræ respondent sæpius fuerunt: qui se fatentur tale aliquid nunquam vidisse. Et hac de re multis potius credendum est, quàm vni pro sua Ecclesia aliquid attestanti. Sed quia nos fraternitatem vestram contristari nolumus: & petitionem filiorum nostrorum apud nos minimè, frustrari: vsum pallij, donec subtilius veriúsque aliquid cognoscamus in litaniis solẽnibus: id est die natalitio beati Ioãnis Baptistæ: & beati Petri Apostoli: & beati Apollinaris martyris, atque in ordinationis vestrę celebratione concedimus. In secretario verò secundum morem pristinum susceptis ac dimissis Ecclesiæ filiis, induere vestra fraternitas pallium debeat: atque ad missarum solennia ita proficisci, & nihil sibi amplius ausu temerariæ præsumptionis arrogare: ne dũ B in exteriori habitu inordinatè aliquid arripitur, ordinatè etiam quæ licere poterant amittantur.

Gregorius Petro episcopo Trecalonitano.
De visitatione Agrigentinæ Ecclesiæ.

Epist. 11. Caput LV.

Q Voniam Agrigentinæ Ecclesiæ à nobis fraternitati tuæ visitationis commissa est cura, laboribus tuis aliquid ex ea vtile prospeximus consulendum. Propterea Maximiano fratri & coëpiscopo nostro scripsimus: vt quartam quam eiusdem Ecclesiæ episcopum oportebat accipere, à die visitationis tuæ, vel quousque illic eam sollicitudinem gesseris, tibi debeat applicare. Vnde fraternitatẽ tuam necesse est mente sollicita cogitare: vt cuius fructus Ecclesiæ perceperit, opera studeat solerter impendere, atque ad deum illic animas congregare, prauos ab iniquitate compescere: inci- *Prouer. 31.* pientes bona opera verbo exhortationis nutrire. Memor quod de Ecclesia vniuersali dictum est: Panem ociosa non comedit.

Gregorius Gaudentio episcopo Nolano.
Visitationem Capuanæ iniungit Ecclesiæ.

Epist. 12. Parte. 1. dist. 16. Quamuis. Caput LVI.

C Q Voniam Sixtus Capuanæ Ecclesiæ episcopus, in Romana ciuitate positus, de hac luce migrauit, curæ nobis fuit, quæ vniuersis Ecclesiis à nobis impenditur, ad fraternitatem tuam præsentia scripta dirigere: vt memoratæ Ecclesiæ visitator accedas: sic tamen vt nihil de prouentionibus clericorum, reditu, ornatu, ministeriisque, vel quicquid præfati loci esse patuerit, à quoquam præsumi patiatis, sed omnem vigilantiam atque cautelam circa clerum plebémque eiusdem Ecclesiæ exhibere te conuenit: vt in vigiliis obsequióque Ecclesiastico sedulè ac deuotè debeãt deseruire: quatenus fraternitatis tuæ instantia atque adhortatione tales se in seruitio diuino exhibeant, vt irreprehensibile eorum valeat obsequium reperiri.

Gregorius clero Ecclesiæ Capuanæ degenti Neapoli.
De visitatione Ecclesiæ eiusdem Gaudentio commissæ.

Epist. 13. Caput LVII.

Q Voniam Sixtus Capuanæ Ecclesiæ episcopus hic positus de hac luce migrauit, curæ nobis fuit, destitutæ Ecclesiæ visitationem fratri & coëpiscopo nostro Gaudentio Nolanę ciuitatis episcopo solenniter delegare. Cui dedimus in mandatis, vt nihil de prouentionibus clericorum, reditu, ornatu, ministeriisque à quoquam vsurpari patiatur. Cuius vos assiduis adhortationibus conuenit obedire: quatenus in Ecclesiastico obsequio, atque in dei laudibus vigilanti debeatis cura persistere: moréque vestros sub digna Ecclesiastici regiminis disciplina componere. Nec quisquam vestrum eius audeat præceptionibus obuiare, sed omni tam Eccle-

siastica obseruatione quàm etiam Ecclesiæ vestræ custodia, D eius prouisionibus obedientiam exhibere: quatenus dum eius regimini vestra fuerit obedientia commodata: & Ecclesiæ vestræ in nullo negligatur vtilitas, & eius sit cura propensior.

Gregorius Ioanni episcopo Rauennæ. De irrisorio dictatu eius. De duplicitate morum & operum. De contumelia seruorum. De doctrina clericorum. De inordinato vsu pallij, & cura pastorali: & aliis plurimis rebus.

Caput LVIII.

Epist. 14. P Rimùm me hoc contristat, quia mihi fraternitas tua duplici corde scribit, & alia blandimenta in epistolis suis exhibet, alia in lingua sua seculariter ostẽdit. Deinde graue mihi est, quia irrisiones illas quas habere notarij adhuc pueri *Notariorũ mores.* solent, vsque hodie frater meus Ioannes in lingua sua retinet. Mordaciter loquitur, & quasi de tali astutia lætatur. Amicis præsentibus blanditur, de absentibus obloquitur. Tertiò graue mihi & omnino execrabile est, quia seruis suis qua hora furit, turpia crimina imponit: vt effæminati & adhuc grauiter hoc apertius vocentur. Post hæc accesit quòd disciplina ad vitam clericorum custodiendam nulla est, sed tantummodo solum clericis suis dominium exhibet. Vltimum verò est quod tamen pondere elationis primum est: scilicet de vsu pallij extra Ecclesiam. Quod decessorum meorum temporibus facere nunquam E quisquam præsumpsit: nunquam à decessoribus eius præsumptum est, sicut responsales nostri restantur, excepto si reliquiæ conderentur. Quod tamen de reliquiis: vnus tantummodo potuit inueniri, qui meis diebus in despectum meum cum summa audacia non solum faciebat, sed etiam frequentabat. Ex quibus omnibus inuenio, quia honor episcopatus vestri totus foris in ostensione est, non in mente. Et quidem omnipotenti deo gratias ago: quia eo tempore quo ad me hoc peruenit, quod ad aures decessorum meorum nũquam peruenerat, Longobardi inter me & Rauennatem ciuitatem positi fuerant. Nam ostẽdere forsitan hominibus habui, quantum scio esse districtus. Ne autem credas quia ego Ecclesiam tuam in aliquo grauari aut minui volo: recordare in missarum Romanarum solennibus vbi Rauennas diaconus stabat, & require vbi hodie stat, & cognosces quia Ecclesiam Rauennatem honorare desidero. Sed vt quicunque quodlibet ex superbia arripiat: hoc ego tolerare nõ possum. Tamen hac de re iam diacono nostro ad Constantinopolim scripsi: vt per omnes qui sub se etiam tricenos & quadragenos episcopos habẽt, requirere debeat. Et sicubi iste vsus est, vt in litaniis cum palliis ambulent, absit vt per me Rauennatis honor Ecclesiæ in aliquo imminui videatur. Hæc ergo omnia quæ superius dixi, frater charissime recogita, diem tuæ vocationis attende, quas rationes de sarcina episcopatus redditurus es, considera. Emenda illos mores notarij. Vide quid in lingua, quid in actu episcopum deceat. Esto totus purus. Fratri- F bus tuis non aliud loquaris & aliud in corde habeas. Nec appetas vltra videri quàm es: vt posis vltra esse quàm videris. Crede mihi, quando ad hunc locum veni, tantæ deliberationis fui, tantæque charitatis circa fraternitatem tuam, vt si eandem charitatem meam custodire voluisses, adhuc talem fratrem sicque te purè diligentem: tibique omni deuotione concurrentem nunquam inueneras: sed cognitis verbis ac moribus tuis, fateor resiliui. Rogo ergo per omnipotentem deum, emenda omnia illa quæ præmisi, maximè duplicitatis vitia. Permitte me amare te, & ad præsentem, & ad futuram vitam vtile tibi esse poterit: vt à tuis fratribus ameris. Ad hæc autem mihi non verbis, sed moribus responde.

Gregorius Ioanni episcopo primæ Iustinianæ.
De vsu pallij, & cura pastorali.

Caput LIX.

Epist. 15. Parte. 1. dist. 63. Quia. M Anifestum bonitatis esse liquet indicium, in vnius electione cunctorum conuenire consensum. Quia igitur suscepta fratrum & coëpiscoporum nostrorum relatio, ad locum vos sacerdotij totius concilij vnito consensu, & serenissimi principis voluntate declarat accersiri: gratias omnipotenti deo creatori nostro magna cum exultatione retuli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G mus,qui vitam actúsque vestros ita de præteritis fecit esse probabiles,vt omnium vos,quod est valde laudabile,faceret placere iudicio. Quibus nos quoque in personam fraternitatis tuæ per omnia consentimus. Atque omnipotentem dominũ deprecamur,vt charitatem vestram sicut sua gratia elegit,ita in omnibus sua protectione custodiat. Palliumverò ex more transmisimus, & vices vos Apostolicæ sedis agere iterata innouatione decernimus:admonẽtes vt ita vos circa subiectos debeatis exhibere placabiles,vt rectitudinem vestram diligere prouocentur potius quàm timere: Quorum si culpa forte popoſcerit,ita excessus emendare curabitis, vt paternum affectum de animo nullo modo relinquatis. Estote in custodia commissi gregis vigilantes atque solliciti,& disciplinæ zelo districti:ne lupus insidians nec ouile turbare dominicum,nec nocere ouibus aliqua fraudis occasione prævaleat. Animarum luctum deo nostro tota mentis intentione facere festinate, nomen nos pastoris non ad quietem,sed ad laborem suscepisse cognoscite. Exhibeamus ergo in opere quod signamur in nomine. Sacerdotij prærogatiuam si recta consideratione pensemus,sollicitis & bene gerentibus in honorem,negligentibus autem profectò erit in onus. Sicut igitur laborantes,& circa animarum salutem sollicitos hoc nomen ante deum æternum ducit ad gloriam,ita desides ac torpentes vrget ad pœnam. In lingua nostra vitam esse aliam plebs commissa agnoscat. Sit illis fraternitatis vestræ doctrina:gratus coërctionis stimulus, & vita imitationis exemH plum. Quid enim diligere & quid timere debeant, charitatis vestræ sermo prædicationis aperiat, fructum efficacia vestra æternæ huiusmodi retributionis acquirat. Inter hæc verò & hu iusmodi ista vos principaliter deliberationis cura constringat, ne vnquam ordinationes facere tentetis illicitas,sed si quos ad clericatus ordinem, vel potiorem fortè gradum promoueri contigerit:non præmiis aut precibus, sed meritis ordinentur. In nulla ordinatione fraternitati vestræ commoda quolibet modo surrepant:ne laqueis simoniacæ,quod absit,hæreseos il-
Matth.16. ligetur. Quid enim prodest homini,sicut veritas docet,si totum mundum acquirat, & suæ faciat animæ detrimentum ? Vnde necesse est vt deum in omni quod gerimus, attendamus, peritura & temporalia contemnamus : atque ad æternitatis bona cordis desiderium dirigamus. Xenia autem vestræ sanctitatis suscipere omnino nolueram,quia valde esset incongruum,vt à prædatis atque afflictis fratribus munera percepisse videremur. Sed responsales vestri alio me argumento vicerunt, ad eum illa deferentes, à quo non posset oblatio vestræ fraternitatis repelli. Illud enim vobis præ omnibus studendum est,vt venturo iudici animarum,sicut prædiximus, non peritura munera procuretis,quatenus & vos de vestra mercedis operatione,& nos pariter de nostra adhortatione respiciat.

I *Gregorius Venantio episcopo Lunensi.*
De lapsu presbyterorum,diaconorum,& subdiaconorum.

Caput LX.

Epist.16. RElectæ textus quam fraternitas tua direxit epistolæ,sollicitudinem tuam diligenter innotuit. Sed cognita nos corporis tui molestia contristauit. Veruntamen dominica patienter debent sustineri flagella. Nam frequenter ad emendationem ægritudo conceditur. Et hoc ante deum hominem purgatum statuit:quod in hac illum ad præsens vita contristat. Vnde necesse est vt creatori nostro etiam in infirmitate positi gratias referamus, & vt in illa nobis vita castigatio ista profi-
Parte 1. di.50. Præterea. ciat exoremus. Præterea ad fraternitatis tuæ consulta respondentes,statuimus diaconũ & abbatem de portu Veneris,quem indicas cecidisse,ad sacrum ordinem nõ debere,vel posse vllo modo reuocari. Quem quidem sacro ordine priuatum in pœnitentiam deputare te conuenit. Cuius si postea actus,conuersatióque meruerit, priorem inter alios monachos,vbi tu tamen decreueris,standi locum obtineat. Subdiaconi quoque quos similis culpa constringit,ab officio suo irreuocabiliter depositi, inter laicos communionem accipiant. In portu autem Veneris loco lapsi diaconi,alium qui hoc officium implere debeat,ordinabis. Saturninum vero ex presbytero, vt nunquam ad sacri ordinis ministerium præsumat accedere,scriptis cauere decreuimus. Sed eum in insula Gorgona atque Capratia sollicitudinem de monasteriis gerere:& in eo in quo est statu,sine cuiusquam aduersitate manere permittimus. Fraternitas ergo tua commissos sibi vigilanti cura custodiat : à malis actibus sua,vt valet,prædicatione corripiat:quatenus & officij sui inueniatur, sicut decet, implere propositum : & deum sibi retributorem suæ faciat actionis existere. Nos vero omnino vos videre cupimus:atque in deo de vestra præsentia & salute gaudere. Vestem verò ei quæ baptizanda est direximus:atque vt nobis talia scribatis,semper optamus. Codicem vero regulæ pastoralis domno Columbo presbytero transmittendum per harum portitorem direximus,quem vos nolite detinere. Nam vsui vestro alium sub celeritate transmittemus.

Gregorius Constantio episcopo Mediolanen.
De his qui depositi sunt quomodo ad pœnitentiam deputantur.

Caput LXI.

Epi. 17. Parte.1. dist. 50. Si lapsis. SI lapsis ad suum ordinem reuertendi licentia concedatur, vigor canonicæ proculdubio frangitur disciplinæ : dum pro reuersionis spe prauæ actionis desideria quisque concipere non formidat. Fraternitas siquidem vestra nos consulit si Amandinus ex presbytero & abbate qui à suo est decessore culpa exigente depositus,in eo quo fuerat ordine constitutus, debeat reuocari. Quod quidem nec licet, nec fieri posse aliqua ratione decernimus. Eius tamen si conuersio fortè meruerit, L sacro per omnia sicut est priuatus officio, in monasterio eum ante alios vt præuideritis monachos ordinate. Illud igitur præ omnibus studete : vt lapsos in sacrum ordinem nullius vobis supplicatio aliquo modo reuocare suadeat,ne huiusmodi non statuta,sed temporaliter dilata credatur esse vindicta. Vitalianum vero expresbytero de quo scribitis vt districtè debeat custoditi,in Siciliam dirigi faciemus,vt spe discedendi sublata, impœnitentiæ se saltem tunc lamenta constringat. Iobinum quoque de portu Veneris quondam diaconum & abbarem suo decreuimus priuandum officio, atque vt alter in eius loco debeat ordinari, scripsimus. Similiter etiam & tres subdiaconos quos fraternitas vestra lapsos innotuit:à suo semper vacare,ac decernimus priuatos officio:quibus nihil aliud quàm inter laicos sacra est præbenda communio. Saturum vero expresbytero ne ad sacri ordinis ministerium præsumat vnquam accedere,deputauimus facere cautionem. Eúmque in eadem qua fuerat insula sacri ordinis priuatione volumus permanere:permittentes ei curam & sollicitudinem de monasteriis habere vel gerere,quoniam & ex suo lapsu cautiorem factum eum credimus commissos sibi iam nunc sollicitus custodire. De Ioanne autem Ecclesiæ vestræ notario charitas nos qua vos diligimus, M olimque dileximus,vt scriberemus admonuit,ne dum eius cupa prouocat,aliquid quod ad peccatum pertinet,fieri mãdaretis. Hoc ergo cauentes, Ecclesiæ vestræ res subtiliter modis quibus potueritis inquirite, dummodo nec deum offendatis, nec ille vos vnde apud homines accuset,valeat inuenire. Nam nos Ioannem non defendendo,vel contra rationem commendando eius personam, sed ne vestra magis anima, stimulante furore,in aliquo grauaretur,scripsimus. Vnde necesse est, vt,sicut præfati sumus, Ecclesiam vestram subtili inuestigatione cum dei timore perquirere minimè negligatis. Præterea multum nos de Fortunati persona charissimæ fraternitatis vestræ mitari fecit epistola. Sed aut à vobis minimè scripta ipsa dictata sunt, aut certè si vestra sunt, nos in eis fratrem nostrum dominum Constantium nequaquam agnoscimus. Debuistis etenim & adhuc debetis attendere,quia pro vestra est opinione quod scribimus. Nam dum illic se prædictus Fortunatus violentiam sustinere,nec defensoris auxilio muniri potuisse commemorat,quid aliud nisi vestram attingit inuidiã ? Ergo vt nec opinionem vestram hęc res apud quosdam obfuscet,nec Ecclesiæ vestræ sit,si bona causa est,detrimentum:instructam hic debetis mandare personam: vt causæ qualitas trutinata sine vestra posit inuidia terminari : quoniam præsertim post eius querelam:si illuc pro vestris partibus fuerit dicta sententia, non rationabiliter,sed sola potestate credetur superatus. Nos vero pro charitate qua vobis astringimur:quæ pro opinione vestra sunt

A sunt vt facere debeatis, non desistimus admonere. Scientes quia etsi vos ad tempus adhortatio ista cõtristat:postea tamen deposita contentionis intentione lætificat.

Mense Septembri. Indictione.xiij.

Gregorius Romano exarcho per Italiam.
De Speciosо presbytero, & sanctimonialibus ad seculum reuersis.

Caput LXII.

Epist.18. APud excellentiam vestram prauorum audacia correptionis debet aculeos, magis quàm defensionis inuenire solatium. Nam satis graue est, vt illic habere prauam contingat actionem refugium, vnde disciplinæ debet prodire censura. Peruenit itaque ad nos Speciosum quendam presbyterum,qui causa poscente in monasterio à Ioanne fratre & coëpiscopo nostro fuerat deputatus,cõtra sui pastoris exinde voluntatem exiisse,& Ecclesiasticæ constitutionis vigore despecto,antedicto episcopo,vestra fretum tuitione,resistere. Quod quia excellentiæ vestræ sine dubio pulsat inuidiam,necesse est vt ab eius vos,habita discretione,debeatis tuitione suspẽdere: ne si nominis vestri occasione pastori suo inobediens vel cõtumax extiterit,ad tempus & vestros cõtra vos iudices defensare,atque excellentiam vestram hac ex re cogatur offendere,& nos pariter de vestra discordia contristare. Comperimus præterea,quod dici nephas est, quasdam mulieres quæ nuncúsque in religioso atque monachico habitu permanserunt, sacram B vestem & suam velaturam deponere,& coniugibus,quod sine graui referre non possumus dolore,sociari. Sed hoc quidem vt dicere vel attentare præsumant,fauoris vestri patrocinio fulciri dicuntur:quod nos credere peruersitatis ipsius acerbitas non permittit. Petimus ergo vt tanto vos peccato miscere nullatenus debeatis. Nam huiusmodi iniquitatem impunitam propter deum nullo modo patimur remanere. Vnde iterum quæsumus:vt excellentia vestra in talium se causarum defensione non misceat:ne & deus suam defendat iniuriam, & inter nos aliorum pariat culpa discordiam.

Mense Februario. Indictione.xiij.

Gregorius Cypriano diacono.
De obitu Maximiani,& de episcopo eligendo.

Caput LXIII.

Epist.19. AMatissimas tuæ dilectionis epistolas de domni Maximiani obitu mense Nouembri suscepi. Et quidem ille ad præmia desiderata peruenit,sed infœlix populus Syracusanæ ciuitatis lugendus est,qui pastorem talem diu habere non meruit. Proinde dilectio tua sollicitudinem gerat,vt in eadem Ecclesia talis debeat ad ordinandum eligi,qui post domnum Maximianum eiusdem regiminis locum nõ videatur immeritò sortiri. Et quidem credo quòd Traianum presbyterum maxima pars eligat,qui,vt dicitur,bonę mẽtis est,sed quantum C suspicor,ad regendum locum illum idoneus non est. Tamen si melior inueniri non valet,& ipse nullis criminibus tenetur inuolutus,condescendi ad eum,cogẽte nimia necessitate potest. Si autem mea voluntas ad hãc electionem quæritur:tibi secretò indico quod volo : quia nullus mihi in eadem Ecclesia post domnum Maximianum tam dignus videtur quàm Ioannes archidiaconus Cathanensis Ecclesiæ. Qui si fieri potest vt eligatur,credo quòd aptavalde persona inueniatur. Sed ipse quoque prius de criminibus quæ impedire possunt, à te secretè requirendus est. A quibus si liber inuentus fuerit, eligi iure potest. Quod cum factum fuerit, etiam frater & coëpiscopus noster Leo ei cessionem præstare debebit, vt liber ad ordinandum posit inueniri. Hæc ergo dilectioni tuæ indicare curaui : tuæ iam sollicitudinis intererit,vt omnia sollicitè circunspicias,& ea quæ sunt deo grata disponas.

Gregorius Ioanni episcopo Squillatino.
Visitationem Ecclesiæ Rauennatis commendat.

Caput LXIIII.

Epist.20. OBitum Ioannis antistitis directa relatio patefecit. Quapropter visitationis destitutæ Ecclesiæ fraternitati tuæ operam solenniter delegamus : quam ita te conuenit exhibere,vt nihil de prouectionibus clericorum, reditu,ornatu, ministeriisque, vel quicquid illud est in patrimonio eiusdem,à quoquam præsumatur Ecclesiæ,&c. secundum modum præhabitum.

Gregorius Clero,ordini,& plebi consistenti Rauennæ. D
De visitatore Seuero. Caput LXV.

VEstri antistitis obitum cognoscentes,curę nobis fuit,vi- *Epist. 21.*
sitationem destitutæ Ecclesiæ fratri & coëpiscopo nostro Seuero Paulino solenniter delegare, cui dedimus in mandatis:vt nihil de prouectionibus clericorum,reditu,ornatu, ministeriisque à quoquam vsurpari patiatur. Cuius vos assiduis adhortationibus conuenit obedire,&c. secundum morem habitum.

Gregorius Cyprian diacono. De obitu Theodori,& alio episcopo eligendo. Caput LXVI. *Epist. 22.*

OBitum Theodori episcopi dilectionem tuam iam credimus cognouisse. Sed quia ipse testamentum dicitur cõdidisse:subtiliter tene quid de rebus Ecclesiæ suæ consumpsisset,oportet inquirere. Et siquidem eum exinde aliquid incongruè minuisse didiceris:ita age vt res ipsæ ab eo cuius interest modis omnibus reparentur. Clerum verò & populum loci ipsius admonere te cõuenit:vt omni dilatione postposita, eligant qui sibi reuelante deo debeat episcopus ordinari.

Gregorius Castorio Notario.
De morte Ioannis:& alio episcopo eligendo.

Caput LXVII. *Epistо. 23.*

NImis nos Ioannis fratris & coëpiscopi nostri mors cognita contristauit. Maximè quòd ciuitas illa hoc tempore amisit pastoralis curæ solatium. Quia igitur pluri- E
mæ vtilitates exposcunt : vt Ecclesiæ ipsi sacerdos sine mora Christo auctore debeat ordinari,ideo experiẽtiæ tuæ præcipimus quatenus clerum & populum omni instãtia studeat adhortari,vt consecrandum sibi non differãt eligere sacerdotẽ. Quos tamẽ præ omnibus admonere te volumus,vt in generali causa vtilitates proprias non attẽdant,nulla ergo sit in hac electione venalitas,ne dum præmia appetunt,discretionem electionis amittant:& illum dignum ad hoc esse arbitrentur officium,qui non meritis,sed datione placuerit. Specialiter enim & absolutè cognoscant,quia non solum indignus est sacerdotio,sed & aliis profectò erit culpis obnoxius, quisquis dei donum precij præsumpserit venalitate mercari. Non itaque largus præmiis, sed dignus meritis eligatur. Nam & electum & eligẽtes par pœna respicier,si sacerdotij sinceritatem mente sacrilega violare tẽtauerint. Siue autem vnus,siue duo electi fuerint,quinque de prioribus presbyteris, & quinque de præcedentibus diaconis simulvenire per omnia cõmoneto. De clericis verò præter eos qui venire deliberant : si quos alios præsentes esse necessarios æstimas,ad nos sine mora transmittito : vt ad ordinandum dei Ecclesiam,nec excusatio,nec aliqua possit præuenire dilatio.

Gregorius Castorio diacono.
De peruersitate episcoporum,& Valerio monacho.

Caput LXVIII. *Epistо. 24.*

QVædam ad nos de Pisaurensi episcopo peruenerunt, F
quæ indiscussa nullo modo sunt relinquenda. Propterea expetientiæ tuæ præcipimus, vt de vita & actibus ipsius subtili indagatione studeat perscrutari. Et si quid fortasse reperetit,quod sacerdotij,quod absit,integritatem valeat maculare, ad nos eum cum scriptis tuis de his quæ in veritate cognoueris, omnimodo sub competenti cautela transmitte,vt informati deo reuelãte subtilius veritatem,quid fieri debeat,pertractemus. Non solum autem de eo, sed & de aliorum quoque sacerdotum te vita conuenit esse sollicitum. Et si de quolibet sinistrum quippiam sentire potueris, nobis renunciare festina:vt actuum prauitas salubriter cum dei solatio debeat emendari. Peruenit quoque ad nos Adeodatum quendam ciuem Pisaurensem filio atque vernaculo suo de quibusdam hæredibus institutis Thomam deputasse tutorem: hanc conditionem adiiciens, vt si fortè hæredes ipsius in pupillari ætate de hac vita transirent : omnis eius substantia per manus antedicti tutoris debuisset pauperibus erogari. Sed defunctis qui hæredes fuerunt instituti,ne defuncti possit voluntas impleri, suprascriptus tutor à quibusdam dicitur impediri. Propterea si,sicut edocti sumus,ita esse in veritate compereris, curæ atque sollicitudinis tuæ sit, antedictum tutorem rationabiliter tueri atque defendere:vt quæque sibi iniuncta sunt,valeat effectui mancipare. Sed quoniam dicitur eundem tutorem

Universidad de Deusto Biblioteca

G velle aliquid in diaconia quę ibidem constituta est emere, summopere ei solatiari festina, vt ea quæ mercedis intuitu piis causis relicta sunt, te concurrente sine cuiusquam possint impedimento compleri. Valerianum vero monachum quem emendatum in monasterio beati Ioannis in classe posito tradidisti, in eodem eum monasterio sine dubio volumus permanere. Præterea ne quam necessitatem in expensis tua experientia patiatur, de reditibus sanctæ Romanæ Ecclesiæ, qui illic te prouidente aggregati sunt: omnes expensas tuas te facere volumus. Et si quid superfuerit, nobis cum veneris defer.

Gregorius Vincomali defensori.
Dat sibi potestatem inter cæteros defensores.

Caput LXIX.

Epi. 25. Ecclesiasticæ vtilitatis intuitu id nostro sedit arbitrio: vt si nulli conditioni vel torpori teneris obnoxius, nec fuisti clericus alterius ciuitatis: aut in nullo tibi canonum obuiant statuta, officium Ecclesiæ defensorum accipias: vt quicquid pro pauperum commodis tibi à nobis iniunctum fuerit, incorruptè & viuaciter exequaris: vsurus hoc priuilegio quod in te habita deliberatione contulimus: vt omnibus quæ tibi à nobis fuerint iniuncta, complendis operam tuam fidelis exhibeas, redditurus de actibus tuis sub dei nostri iudicio rationem. Hanc autem epistolam Paterio notario Ecclesiæ nostræ subscribendam dictauimus.

Mense Martio. Indictione.xiij.

H *Gregorius Gaudentio episcopo Nolano.*
De Capuanis clericis Neapoli degentibus.

Caput LXX.

Epist. 26. Qui Ecclesiasticis famulantur obsequiis, Ecclesiasticum, vt possibilitas exigit, debent adipisci subsidium. Proinde fraternitatem tuam præsentibus hortamur affatibus: vt clericis Capuanę Ecclesiæ, qui in ciuitate Neapolitana consistunt: quartam in presbyterum eorum de hoc quod antè Ecclesiæ singulis annis accesserit, iuxta antiquã consuetudinem distribuere secundum personarum studeat qualitatem, quatenus aliquod stipendiorum habẽtes solatium, ministerium officiúmque suum circa eandem Ecclesiam deuotiori mente prouocentur impendere. Præterea decem solidos quos Rustico archidiacono suo Festus episcopus suprascriptæ Ecclesiæ abstulit, fraternitas tua, omni cessante ambiguitate restituat: quia in tantam dicitur pauperiem peruenisse, vt conferendum illi potius esset, quàm aliquid ab eo auferendum. Durum enim est & procul à sacerdotis officio, personam positam sub necessitate negligere: & studio congregandi indecenter inhiare pecuniis.

Gregorius Cypriano diacono. De Cicerone monacho.

Caput LXXI.

Epist. 27. I Benenatus frater & coëpiscopus noster Ciceronem quendam monachum qui pro suis excessibus à dilectissimo filio nostro diacono Petro, tunc autem subdiacono & rectore patrimonij nostri, est in pœnitentiam deputatus, iuris Ecclesiæ tuæ famulum esse perhibet: eúmque sibi cum rebus suis postulat debere restitui. Necesse est ergo vt dilectio tua studiosè perquirat. Et si ita verum esse cõstiterit, suprascriptum Ciceronem cum rebus suis quæ apud Fautinum defensorem dicuntur esse depositæ, domino Mitenatis Ecclesiæ sine aliqua dilatione restitue, vt postquam à monachico cõuersatione culpæ lapsus arripuit, iugum domini sui quod euadere in conuersatione poterat, permanens recognoscat.

Mense Augusto. Indictione.xiij.

Gregorius Cypriano diacono.
De monachis Theodosii abbatis.

Caput LXXI.

Epist. 28. Peruenit ad nos insinuante Theodosio abbate monasterij sancti Martini, tres se illic in Sicilia monachos, quos pro vtilitate monasterij sui transmiserat, ibidem retinuisse: & petiit a nobis vt cum tuo eos solatio in suum debeat monasterium reuocare. Dilectio ergo tua quæ nos huiusmodi causas zelare feruenter cognouit, eos sollicita faciat indagatione perquiri: & inuentos ad suprascriptum abbatem cui contumaces extiterunt, sub competenti cautela atque districtione transmitti. Esto itaque sollicitus ne regularis districtio vel dilatione aliqua: vel deputatorum remissione lædatur. Præsentium verò K portitoribus qui pro agendis eiusdem monasterij vtilitatibus à supradicto Theodosio abbate noscuntur esse transmissi: in omnibus te instanter volumus præberi solatia, quatenus te concurrente, rationabiliter, quæ sibi iniuncta sunt, valeant explicare. Mancipia autem eiusdem monasterij quæ prædictus abbas ab hominibus Ecclesiæ nostræ indebitè perhibet detineri, necesse est te modis omnibus perscrutari. Et si ita repereris, sine aliqua ei facito dilatione restitui.

Gregorius Seuero scholastico Exarcho.
De Agilulpho rege Longobardorum.

Caput LXXIII. Epist. 29.

Qui assistunt iudicibus, & sinceris erga eos dilectionibus obstringuntur: illa eis suadere debent atque suggerere, quæ & animam saluent, & opinioni non derogent. Proinde quoniam nouimus quanta fidei sinceritate excellentissimum exarchum diligatis: idcirco magnitudini vestræ quæ acta sunt indicare curauimus, vt hæc cognoscentes, ad consentiendum eum rationabiliter prouocetis. Scitote autem quia Agilulfus Longobardorum rex generalem pacem facere non recusat: si tamen ei dominus Patricius iudicium esse voluerit. Nam multa sibi in locis suis intra pacis terminũ queritur esse commissa. Et quoniam sibi, si ratio iudicantium inuenerit, satisfieri postulat, & ipse quoque se satisfacturum modis omnibus pollicetur, si quid à partibus suis constiterit in pace commissum. Quia ergo rationi non ambigitur cõuenire quod L petit, oportet esse iudicium, vt si qua ab vtraque parte malefacta sunt, componantur: dummodo generalis pax valeat deo protegente firmari. Nam qualiter sit nobis omnibus necessaria, bene nostis. Sapienter itaque sicut consueuistis agite, vt excellentissimus exarchus ad hoc sine mora debeat consentire, ne per eum pax renui, quod non expedit, videatur. Si enim consentire noluerit, nobiscum quidem specialem pacem facere repromittit. Sed scimus quia & diuersæ insulæ & loca sunt alia proculdubio peritura. Hæc autem considerat, & pacem habere festinet, quatenus in hac saltem dilatione & nos quietem possimus habere ad modicum, & reipublicæ resistendi vires adiuuante domino melius reparentur.

Gregorius Heliæ presbytero & abbati prouinciæ Isauriæ.
De Epiphanio diacono, & de solidis.

Caput LXXIIII. Episto. 30.

Dulcissima sanctitatis vestræ scripta suscepi, in quibus mihi satisfecistis vt contristari non debeam quòd secundum meum desiderium ad beati Petri Apostolorum principis limina non venistis. Et ego quidem omnino vos videre volui, sed si molestia corporis aut ætatis infirmitas obstitit, aut impedimento fuit, hoc mihi sufficit vt vbicunque tua sanctitas fuerit, pro me sollicitè oret: quia & si locis corpore M diuidimur, charitate semper indisiuncti sumus. (Cau. 1. q. 1. Filium.) Euangelista autem sicut mandastis transmisimus. Filium verò nostrum Epiphanium mandastis vt ad sacrum ordinem prouehere deberemus, vobísque retransmittere. Sed in vno vos audiuimus, in alio autem minimè audire potuimus. Diaconus quidem factus est: sed quisquis semel in hac Ecclesia ordinem acceperit, egrediendi ex ea alterius licentiam non habet. Si ergo vos videre non potui, hac ex re consolationem habeo, quia in filio vestro requiesco. Solidos autem nobis voluistis pro necessitatibus cellæ quinquaginta transmitti, quos multum esse existimantes, ex eis nobis decem donastis, vt quadraginta mitteremus. Sed ne forsitan vel hoc graue esset, adhuc alios nobis ex eis estis dignati largiri. Sed quia vos valde in continentia nostra benignos inuenimus: eidem benignitati vice simili respondemus. Quinquaginta transmisimus: & ne forsitan minus esset, alios decem superaddidimus. Ne verò & hoc adhuc minus esset: alios duodecim iungi fecimus. In hoc autem cognoscimus charitatem vestram: quia de nobis ita præsumitis, sicut vos præsumere debetis. Sed per omnipotentem dominum rogo, vt assiduas preces pro nobis faciatis: quatenus de peccatis in quibus obligatus teneor, & tribulationibus quibus premor, citius absoluar, & patriæ cœlestis gaudiis perfruar. Hoc autem quod pro me qualiter oratis, in epistolis vestris indicastis, cognoscite quia valde me releuauit. Sed iam post petitionẽ meã amplius facite, quàm etiam

A etiam me non petente fecistis. Præfatum vero dilectissimum filium meum Epiphanium diaconum: quia huic Ecclesiæ diaconatu interueniente ligauimus, sanctitatem tuam non debet cõtristare, quòd sancto Petro Apostolorum principi, quia per temetipsum corpore non vales: ei per filium tuum ipse deseruias, vt lucro cœlestis remunerationis perfruaris. Sancta autem trinitas sua te protectione custodiat, & in præsentis vitæ eremo à subsequentibus atque obuiantibus hostibus tegat, vt & si qua sunt nostra præterita peccata relaxet, & ea quæ adhuc ante faciem veniunt, à nobis manu suæ pietatis amoueat. Ipsa te ducat & ipsa perducat, atque in æterno gaudio suscipiat. Det tibi ad electorum sortem pertingere: & pro peccatore me, vt absolui merear, orare.

Mense Iunio. Indictione.xiij.

Gregorius Mauricio Augusto. Conqueritur se fatuum appellatum. De sacerdotibus honorandis exemplum ponit Constantini, & de frumentis.

Caput LXXV.

Episto. 31. In serenissimis iussionibus suis dominorum pietas dum me de quibusdam redarguere studuit, parcendo mihi minimè pepercit. Nam in eis vrbanæ simplicitatis vocabulo me fatuum appellat. In scriptura etenim sacra cum in bona intelli- B gentia ponitur simplicitas, sæpe prudentiæ aut rectitudini sociatur. (Iob. 1.) Vnde etiam de beato Iob scriptum est: Erat vir simplex (Roma. 16.) & rectus: & beatus Paulus Apostolus admonet dicens: Estote (Matth. 10.) simplices in malo: & prudentes in bono. Et per semetipsam veritas admonet dicens: Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Esse valde inutile iudicans, si aut simplicitati prudentia, aut prudentiæ simplicitas desit. Vt ergo seruos suos ad cuncta eruditos efficeret, esse eos & simplices sicut columbas, & prudentes vt serpentes voluit: quatenus in eis & serpentis astutia columbæ simplicitatem acueret, & columbæ simplicitas serpentis astutiam temperaret. Ego igitur qui in serenissimis dominorum iussionibus ab Arnulphi astutia deceptus, non adiuncta prudentia simplex denuncior, constat proculdubio quia fatuus appellor: quod ita esse ego quoque ipse confiteor. Nam si hoc vestra pietas taceat, causæ clamant. Ego enim si fatuus non fuissem: ad ista toleranda quæ inter Longobardorum gladios hoc in loco patior, minimè venissem. In ea autem re quam de Arnulpho perhibui, quia toto corde venire ad rempublicam paratus fuit: dum mihi non creditur etiam mentitus esse reprehendor. Sed & si sacerdos non sum, scio grauem esse hanc iniuriam sacerdoti, vt veritati seruiens, fallax credatur. Et dudum noui, quoniam Arnulpho plus est creditum quàm mihi. Leoni amplius est creditum quàm mihi: & C nunc eis qui esse ad medium videntur, plusquam meis assertionibus credulitas impenditur. Et quidem si terræ meæ captiuitas per quotidiana momenta non excresceret, de despectione mea atque irrisione lætus tacerem. Sed hoc me vehemẽter affligit: quia ego vnde crimen falsitatis tolero, inde Italia quotidie ducitur sub Longobardorum iugo captiua. Dúmque meis suggestionibus in nullo creditur, vires hostium immaniter excrescunt. Hoc tamen piissimo domino suggero: vt de me mala omnia quilibet existimet: de vtilitate verò reipublicæ & causa ereptionis Italiæ non quibuslibet facilè pias aures præbeat, sed plus rebus quàm verbis credat. (Caus. 11. q. 1. Sacerdotibus.) Sacerdotibus autem non ex terrena potestate dominus noster citius indignetur: sed excellenti consideratione propter eum cuius serui sunt, eis ita dominetur, vt etiam debitam reuerentiam impendat. Nam in diuinis eloquiis aliquando sacerdotes dij, aliquando angeli vocantur. (Exod. 22.) Nam & per Moysen de eo qui ad iuramentum deducẽdus est, dicitur: Applica illum ad deos: id est ad sacerdotes. Et rursum (Ibidem.) scriptũ est: Diis non detrahes: scilicet sacerdotibus. Et propheta (Mala. 2.) ait: Labia sacerdotis custodiunt scientiam: & legem requirent ex ore eius, quia angelus domini exercituũ est. Quid ergo mirum si illos nostra pietas dignetur honorare, quibus in suo eloquio honorem tribuens: eos aut angelos, aut deos ipse etiam appellat deus? Ecclesiastica quoque testatur historia: quia cùm piæ memoriæ Constantino principi in scripto oblatæ accusationes contra episcopos fuissent: libellos quidem accusationis accepit, & eosdem qui accusati fuerant episcopos conuocans, in D eorum conspectu libellos quos acceperat incendit, dicens: Vos dij estis, à vero deo constituti. Ite, & inter vos causas vestras discutite, quia dignum non est vt nos iudicemus deos. In qua tamen sententia pie domine, sibi magis ex humilitate, quàm illis aliquid præstitit ex reuerentia impensa. Ante eum quippe pagani in republica principes fuerunt: qui verum deũ nescientes, deos ligneos & lapideos colebant, & tamen eorum sacerdotibus honorem maximum tribuebant. Quid ergo mirum si Christianus imperator veri dei sacerdotes dignetur honorare, dum pagani, vt prædiximus, principes, honorem impendere sacerdotibus nouerunt, qui diis ligneis & lapideis seruiebant? Hæc ergo pietati dominorum non pro me, sed pro cunctis sacerdotibus suggero. Ego enim homo peccator sum. Et quia omnipotenti deo incessanter quotidie delinquo: aliquod mihi apud tremendum examen illius esse remedium suspicor, si incessantibus quotidie plagis ferior. Et credo, quia eundem omnipotentem dominum tanto vobis amplius placatis, quanto me ei malè seruientem districtius affligitis. Multas enim iam plagas acceperam, & superuenientibus dominorum iussionibus inueni consolationes, quas non sperabam. Si enim possum has celeriter plagas enumero. Primum, quòd mihi pax subducta est, quam cum Longobardis in Thuscia positis sine vllo E reipublicæ dispendio feceram. Deinde corrupta pace, de Romana ciuitate milites ablati sunt, & quidem alij ab hostibus occisi, alij vero Narniis & Perusij positi: & vt Perusium teneretur, Roma relicta est. Post hoc plaga grauior fuit aduentus Agilulphi, ita vt oculis meis cernerem Romanos more canum in collis funibus ligatos qui ad Franciam ducebantur venales. Et quia nos qui intra ciuitatem fuimus, deo protegente manus eius euasimus: quæsitum est vnde culpabiles esse videremur, videlicet cur frumenta defuerint, quæ in hac vrbe diu multa seruari nullatenus possunt, sicut in alia suggestione plenius indicaui. Et quidem de memetipso in nullo turbatus sum, quia teste cõscientia fateor: aduersa quælibet pati paratus sum dummodo hæc omnia cum salute duntaxat meæ animæ euadã. Sed de gloriosis viris Gregorio præfecto & Castorio magistro militum non mediocriter sum afflictus, qui & omnia quæ potuerunt fieri, nullo modo facere neglexerũt, & labores vigiliarum & custodiæ ciuitatis, in eadem obsessione vehementissimos pertulerunt, & post hæc omnia graui dominorum indignatione percussi sunt. De quibus patenter intelligo: quia eos non sua acta, sed mea persona grauat. Cum qua, quia pariter in tribulatione laborauerunt, post laborem pariter tribulantur. Quod autem dominorum pietas illud mihi pauendum, & terribile omnipotentis dei iudicium intentat: rogo per eundem omnipotẽtem dominum, ne hoc vlterius quidem faciat. Nam F adhuc nescimus quis sibi qualis sit. Et Paulus egregius prædicator ait: (1. Corin. 4.) Nolite iudicare ante tempus, donec veniat dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Hos tamen breuiter dico, quoniam indignus & peccator, plus de venientis Iesu misericordia, quàm de vestrę pietatis iustitia præsumo. Et sunt multa quæ de iudicio illius homines ignorant: quia fortasse quæ vos laudatis, ille reprehendet: & quæ vos reprehenditis, ille laudabit. Intermitto ergo incerta, ad solas lachrymas redeo, petens, vt idem omnipotens deus piissimum dominum nostrum, & sua hic manu regat, & in illo terribili iudicio liberum ab omnibua delictis inueniat. Et me ita placere, si necesse est hominibus faciat, vt ęternam eius gratiam non offendam.

Gregorius Mauricio Augusto. De Ioanne episcopo Constantinopolitano, qui sibi vniuersale nomen arripuit. Et de peruersitate episcoporum.

Caput LXXVI.

Piissimus atque à deo constitutus dominus noster, inter cæteras augustorum ponderum curas, conseruandæ quoque sacerdotali charitati rectitudine studij spiritalis inuigilat, videlicet piè veracitérque considerans, neminem posse rectè terrena regere, nisi nouerit diuina tractare, pacémque reipublicæ ex vniuersalis Ecclesiæ pace pendere. Quæ enim sere- Episto. 32.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nissime domine virtus humana, quódque carnei robur brachij contra vestri Christianissimi culmen imperij irreligiosas præsumeret manus errigere, si studeret concors sacerdotum mens redemptorem suum pro vobis atque vt oportebat meritis exorare? Aut quis ferocissimæ gentis gladius in necem fidelium tanta crudelitate grassaretur, nisi nostra vita qui sacerdotes nominamur, & non sumus, à prauissimis grauaretur operibus? Sed dum nos competentia nobis relinquimus, & nobis incompetentia cogitamus, peccata nostra barbaricis viribus sociamus, & culpa nostra hostium gladios exacuit, quæ respublicæ vires grauat. Quid autem dicturi sumus, qui populum dei cui indignè præsumus, peccatorum nostrorum oneribus premimus? qui quod per linguam prædicamus, per exempla destruimus: qui iniqua docemus operibus, & sola voce ea quæ sunt iusta prætendimus. Ossa ieiuniis atteruntur, & mẽte turgemus. Corpus despectis vestibus tegitur, & elatione cordis purpuram superamus. Iacemus in cinere, & excelsa respicimus. Doctores humilium, duces superbiæ, ouina facie lupinos dentes abscondimus. Sed quis horum finis est, nisi quòd hominibus suademus, deo autem manifesti sumus? Quamobrem prouidentissimè piissimus dominus noster ad compescendos bellicos motus pacem quærit Ecclesiæ, atque ad huius compagem sacerdotum dignatur corda reducere. Quod quidem ego opto, atque quantum ad me attinet, serenissimis iussionibus obedientiam præbeo. Quia vero non causa mea, sed dei est: & quia
H non solus ego, sed tota turbatur Ecclesia: quia piæ leges, quia venerandæ synodi, quia ipsa domini nostri Iesu Christi mandata superbi atque pompatici cuiusdam sermonis inuentione turbantur: piissimus dominus locum secet vulneris, atque resistentem ægrum augustæ auctoritatis vinculis constringat. Adstringendo cum, statum reipublicæ subleuatis: & dum talia reciditis, de regni vestri prolixitate tractatis. Cunctis enim Euangelium scientibus liquet, quòd voce dominica sancto & omnium Apostolorum Petro principi apostolo totius Ecclesiæ cura commissa est. Ipsi quippe dicitur: Petre amas me? pasce
Ioan. 21. oues meas. Ipsi dicitur: Ecce Satanas expetiit cribrare vos sicut
Lucæ 22. triticum, & ego pro te rogaui Petre vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Ipsi dicitur: Tu
Matth. 16. es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo claues regni cœlorum: & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Ecce claues regni cœlestis accipit, potestas ei ligandi & soluendi tribuitur. Cura ei totius Ecclesiæ, & principatus committitur: & tamen vniuersalis Apostolus non vocatur, & vir sanctissimus consacerdos meus Ioannes vocari vniuersalis episcopus conatur. Exclamare compellor ac dicere:
I O tempora, ò mores. Ecce cuncta in Europæ partibus Barbarorum iuri sunt tradita. Destructæ vrbes, euersa castra, depopulatæ prouinciæ, nullus terram cultor inhabitat. Sæuiunt & dominatur quotidie in necem fidelium cultores idolorum: & tamen sacerdotes qui in pauimẽto & cinere flentes iacere debuerunt, vanitatis sibi nomina expetunt, & nouis ac prophanis vocabulis gloriantur. Nunquid ego hac in re piissime domine propriam causam defendo? Nunquid specialem iniuriam vindico? & non magis causam omnipotentis dei, & causam vniuersalis Ecclesiæ? Quis est iste qui contra statuta Euangelica, cõtra canonum decreta, nouum sibi vsurpare nomen præsumit? Vtinam vel sine aliorum imminutione vnus sit, qui vocari appetit vniuersalis. Et certè multos Constantinopolitanæ Ecclesiæ in hæreseos voraginem incidisse nouimus sacerdotes, & non solum hæreticos, sed etiam hæresiarchas factos. Inde quippe Nestorius, qui mediatorem dei & hominũ Iesum Christum duas esse personas existimans: quia deum fieri hominẽ potuisse non credidit, vsque ad Iudaicam perfidiam erupit. Inde Macedonius, qui consubstantialem patri & filio spiritum sanctũ deum esse denegauit. Si igitur illud nomen in ea Ecclesia sibi quisquam arripuit, quod apud bonorum omnium iudicium fuit: vniuersa ergo Ecclesia, quod absit, à statu suo corruit, quando is qui appellatur vniuersalis, cadit. Sed absit à cordibus Christianorum nomen istud blasphemiæ, in quo omnium sacerdotum honor adimitur, dum ab vno sibi dementer arrogatur. Certè K pro beati Petri Apostolorum principis honore per venerandam Chalcedonensem synodum Romano pontifici oblatum est. Sed nullus eorum vnquam hoc singularitatis vocabulum assumpsit, nec vti cõsentire dum priuatũ aliquid daretur vni, honore debito sacerdotes priuarentur vniuersi. Quid est ergo quòd nos huius vocabuli gloriam & oblatum non quærimus, & alter sibi hanc arripere etiam non oblatam præsumit? Ille ergo magis est piissimorum dominorum præceptione flectẽdus, qui præceptis canonicis obedientiam præbere contemnit. Ille coërcendus est, qui sanctæ vniuersali Ecclesiæ iniuriam facit, qui corde tumet, qui gaudere de nomine singularitatis appetit, qui honori quoque imperij vestri se per priuatum vocabulum superponit. Ecce omnes hac de re scandalum patimur. Ad vitam ergo rectam reuertatur auctor scandali, & omnia sacerdotum iurgia cessabunt. Ego enim cunctorum sacerdotum seruus sum, inquantum ipsi sacerdotaliter viuunt. Nam qui contra omnipotẽtem dominum per inanis gloriæ tumorem, atque contra statuta patrum suam ceruicem erigit, in omnipotẽti domino confido, quia meam sibi nec cum gladiis flectit. Quid autem nuper in hac vrbe ex huius auditu vocabuli gestum sit: Sabiniano diacono ac responsali meo subtilius indicaui. Cogitet ergo dominorum pietas de me proprio suo, quem specialiter præ cæteris semper fouit atque continuit, qui & vobis obedientiam præbere desidero, & tamen de mea negligentia reperiri reus in superno tremẽdoque iudicio pertimesco. Ac secun- L
dum petitionem prædicti Sabiniani diaconi, aut piissimus dominus ipsum dignetur indicare negotiũ, aut sæpe nominatum virum, vt ab hac tandem intentione cesset deflectere. Si ergo iudicio pietatis vestræ iustissimo, vel clementibus admonitionibus cesserit, omnipotẽti deo gratias referimus, atque de concessa per vos omni Ecclesiæ pace gaudemus. Sinautem in eadẽ diutius contentione perstiterit, hac de re iam veritatis sententiam certam tenemus: quæ ait: Omnis qui se exaltat, humiliabi- *Lucæ 14. & 18. Prouer. 16.*
tur. Et rursus scriptum est: Ante ruinam exaltabitur cor. Ego autem dominorum iussionibus obedientiam præbens, prædicto consacerdoti meo & dulciter scripsi, & humiliter, vt ab hac inanis gloriæ appetione sese emendet admonui. Si igitur me audire voluerit, habet deuotum fratrem. Si verò in superbia perstiterit, iam quid assequatur aspicio, quia illũ sibi aduersarium inuenit, de quo scriptum est: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. *Iacob. 4.*

Gregorius, Constantiæ Augustæ. De peruersitate iudicij in Sardinia, & superbia Ioannis episcopi.

Caput LXXVII.

CVm serenissimam dominam sciam de cœlesti patria atque animæ suæ vita cogitare, culpam me committere vehementer existimo, si ea quæ pro timore omnipotentis domini sunt suggerenda, siluero. Dum in Sardinia insula multos esse gentiles cognouissem, eósque adhuc prauæ gentilitatis more, idolorum sacrificiis deseruire, & eiusdem insulæ sacerdotes ad prædicandum redemptorem nostrum torpentes existere: vnum illuc ex Italiæ episcopis misi, qui multos gentilium ad fidem domino cooperante conuertit. Sed quidam rem mihi sacrilegam nunciauit: quia hi qui in ea idolis immolant, iudici præmium persoluunt, vt eis hoc facere liceat. Quorum dum quidam baptizati essent, & immolare iam idolis desiuissent: adhuc ab eodem insulæ iudice etiam post baptismum præmium illud exigitur, quod dare prius pro idolorum immolatione cõsueuerant. Quem cùm prædictus episcopus increparet, tantum se suffragium permisisse respondit, vt nisi de causis etiam talibus impleri non posit. Corsica vero insula tanta nimietate exigẽtium, & grauamine premitur exactionum, vt ipsi qui in illa sunt: eadem quæ exiguntur, complere vix filios suos vendendo sufficiant. Vnde fit, vt derelicta pia republica, possessores eiusdem insulæ ad nephandissimam Longobardorum gentem cogantur effugere. Quid enim grauius, quid crudelius à Barbaris pati possunt, quàm vt cõstricti atque compressi suos vendere filios compellantur? In Sicilia autem insula Stephanus quidam marinarum partium chartularius tanta præiudicia tantásque *Epiſt. 33.*

A tantásque oppressiones operati dicitur, inuadendo loca singulorum, atque sine dictione causarum per possessiones ac domos titulos ponendo: vt si velim acta eius singula quæ ad me peruenerunt dicere, magno volumine hæc explere non possim. Quæ omnia serenissima domina solerter aspiciat, & oppressorum gemitus compescat. Hæc enim ego ad piissimas aures vestras peruenisse non suspicor. Nam si peruenire potuissent, nuncusque minimè permansissent. Quæ piissimo domino apto sunt tempore suggerenda: vt ab anima sua, ab imperio, atque à filiis suis tale hoc tantúmque facinus peccatique pondus amoueat. Qui scio quoniam dicturus est, quia nobis in Italiæ expensis transmittitur, quicquid de prædictis insulis aggregatur. Sed ego suggero, vt etsi minus expensæ in Italia tribuantur, à suo tamen imperio oppressorum calamitates non mitigantur. Nam idcirco fortasse tãtæ expensæ in hac terra minus ad vtilitatem proficiunt, quia cum peccati aliqua admixtione colliguntur. Præcipiant ergo serenissimi domini nil cum peccato colligi. Nam scio, quia & si parum reipublicæ attribuitur vtilitatibus, ex eo multũ respublica adiuuatur: Quam etsi fortasse contingat expensis minoribus minus adiuuari, melius est tamen temporaliter nos non viuere, quàm vos ad æternam vitam obstaculum aliquod inuenire. Quæ enim mentes, qualia viscera parentum esse possunt, perpendite, quando filios suos distrahunt, ne torqueantur? Qualiter autem miserendum sit fi-
B liis aliorum, hoc bene sciunt qui habent proprios. Vnde mihi hæc breuiter suggessisse sufficiat, ne si ea quæ in his partibus aguntur pietas vestra non cognosceret, me apud districtum iudicem silentij mei culpa mulctaret.

Gregorius Constantiæ Augustæ. De superbia Ioannis episcopi: & de Maximo præuaricatore.

Caput LXXVIII.

Epiſt. 34. OMnipotẽs deus, qui pietatis vestræ cor suæ dextera maiestatis tenet, & nos ex vobis protegit, & vobis pro temporalibus actibus æternæ præmia remunerationis parat. Nam Sabiniano diacono responsali meo scribente cognoui in causis beati Petri Apostolorũ principis contra quosdam superbos, humiles facientes & blandos, quanta se iustitia vestra serenitas impendat. Et in redemptoris nostri largitate confido, quia bonum hoc in serenissimo domino & piissimis filiis in cœlestis quoque patriæ retributione recipietis. Nec dubium est peccatorum vinculis solutos, æterna vos bona recipere, qui in causis eius Ecclesiæ ipsum vobis, cui potestas ligandi & soluendi data est, debitorem fecistis. Vnde adhuc peto, vt nullam præualere contra veritatem hypocrisim permittatis: quia sunt quidam qui iuxta egregij prædicatoris vocem, per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium: qui veste quidem despecti sunt, sed corde tument. Et
C quasi in hoc mundo cuncta despiciunt: sed tamen ea quæ mundi sunt, simul cuncta adipisci quærunt. Qui indignos se omnibus hominibus fatentur, sed priuatis vocabulis contempti esse non possunt: quia illud appotunt, vnde omnibus digniores esse videantur. Vestra itaque pietas, quam omnipotens deus cũ serenissimo domino vniuerso mũdo præesse constituit, illi per fauorem iustitiæ famulatum suum reddat, à quo ius tantæ potestatis accepit: vt quanto verius in executione veritatis auctori omnium seruit, tantò securius commisso sibi mundo dominetur. Præterea indico, quia piissimi domini scripta susceperi, vt eum fratre & consacerdote meo Ioanne debeam esse pacificus. Et quidem sic religiosum dominum decuit, vt ista sacerdotibus præciperet. Sed cùm se noua præsumptione atque superbia idem frater meus vniuersalem episcopum appellet: ita vt sanctæ memoriæ decessoris mei tempore adscribi se in synodo tali hoc superbo vocabulo faceret: quamuis cuncta acta illius synodi sede contradicente apostolica soluta sint, triste mihi aliquid serenissimus dominus innuit, quòd non eum corripuit, qui superbit: sed me magis ab intentione mea declinare studuit, qui in hac causa Euãgeliorum & canonum statuta, humilitatis atque rectitudinis virtute defendo. Qua in re à prædicto fratre & consacerdote meo contra euangelicam sententiam, contra beatum quoque Petrum Apostolum, & contra omnes Ecclesias, contraque canonum statuta agitur. Sed est omnipotens dominus, in cuius manu sunt omnia, de quo scri-
D ptum est: Non est sapientia, non est prudentia, non est consiliũ contra dominum. Et quidem sæpe præfatus sanctissimus fra- *Prouer. 21.*
ter serenissimo domino multa suadere conatur: sed bene noui, quia tantæ illæ orationes eius & lachrymę nil ei à quoquam contra rationem aut animam suam surripi permittunt. Triste tamen valde est, vt patienter feratur, quatenus despectis omnibus, prædictus frater & coëpiscopus meus solus conetur appellari episcopus. Sed in hac eius superbia quid aliud nisi propinqua iam Antichristi esse tempora designatur? quia illum videlicet imitatur, qui spretis in sociali gaudio angelorum legionibus, ad culmen conatus est singularitatis erumpere dicens:
Super astra cœli exaltabo solium meum, sedebo in monte te- *Esaiæ 14.*
stamenti, in lateribus Aquilonis, & ascendam super altitudidem nubium, & ero similis altissimo. Vnde per omnipotentem dominum rogo, ne pietatis vestræ tempora permittatis vnius hominis elatione maculari: neque tam peruersa vocabulo vllum quoquo modo præbeatis assensum, atque hac in causa nequaquam me pietas vestra despiciat: quia etsi peccata Gregorij tanta sunt, vt pati talia debeat, Petri tamen apostoli peccata nulla sunt, vt vestris temporibus pati ista mereatur. Vnde iterum atque iterum per omnipotentem dominum rogo, vt sicut parentes priores vestri principes sancti Petri apostoli gratiam quæsierunt: ita vos quoque & hanc vobis quærere & conseruare curetis, & propter peccata nostra, qui ei indignè seruimus, eius apudvos honor nullatenus minuatur, qui & E
modo vobis aduitor esse in omnibus & postmodum vestra valeat peccata dimittere. Viginti autem iam & septem annos ducimus, quòd in hac vrbe inter Longobardorum gladios viuimus. Quibus quàm multa hac ab Ecclesia quotidianis diebus eroganturr: vt inter eos viuere posimus, suggerenda non sunt. Sed breuiter indico, sicut in Rauennæ partibus dominorum pietas apud primum exercitũ Italiæ sacellarium habet, qui causis superuenientibus quotidianas expensas faciat, ita & in hac vrbe in causis talibus eorum sacellarius ego sum. Et tamen hæc Ecclesia, quæ vno eodémque tempore clericis, monasteriis, pauperibus, populo, atque insuper Longobardis tam multa indesinenter expendit: ecce adhuc ex omnium Ecclesiarum premitur afflictione, quæ de hac vnius hominis superbia multum gemunt, etsi nihil dicere præsumunt. Salonitanæ verò ciuita- *Parte 1. Distin. 63. Salonitanæ*
tis episcopus me ac responsali meo nesciente ordinatus est, & facta res est quæ sub nullis anterioribus principibus euenit. Quod ego audiens, ad eundem præuaricatorem qui in ordinatè ordinatus est, protinus misi: vt omnimo missarum solennia celebrare nullo modo præsumeret, nisi prius à serenissimis dominis cognoscerem, si hoc fieri ipsi iussissent, quod ei sub excommunicationis interpositione mandaui. Et contempto me atque despecto, in audaciam quorundam secularium hominum quibus denudata sua Ecclesia præmia multa præbere dicitur, nuncusque missas facere præsumit, atque ad me venire F
secundum iussionem dominorum noluit. Ego autem præceptioni pietatis eorum obediens, eidem Maximo qui me nesciente ordinatus est, hoc quòd in ordinatione sua me vel responsalem meum prætermittere præsumpsitita ex corde laxaui, ac si me auctore fuisset ordinatus. Alia verò peruersa illius, scilicet mala corporalia quæ cognoui: vel quia cum pecuniis est electus, vel quia excõmunicatus missas facere præsumpsit, propter deum irrequisita relinquere non possum. Sed opto, & dominum deprecor: quatenus nihil in eo de his quæ dicta sunt, valeat inueniri, & sine periculo animæ meæ causa ipsius terminetur. Prius tamen quàm hæc cognoscantur, serenissimus dominus discurrente iussione præcepit, vt eum venientẽ cum honore suscipiam. Et valde graue est, vt vir de quo tanta nunciantur, cum ante requiri & discuti debeat, honoretur. Et si episcoporum causæ mihi commissorum apud piissimos dominos aliorum patrociniis disponuntur, infœlix ego in Ecclesia ista quid facio? Sed vt episcopi mei me despiciant, & contra me refugium ad seculares iudices habeant: omnipotenti deo gratias ago, peccatis meis deputo. Hoc tamen breuiter suggero, quia aliquantulum expecto: & si ad me diu venire distulerit, in eo exercere districtionem canonicam nullo modo cessabo: In omnipotenti domino confido, quia longam piissimis dominis vitam tribuet, & nos sub manu vestra non secundum pec-

Universidad de Deusto Biblioteca

G cata nostra,sed secundum gratiæ suæ dona disponet.Hæc ergo tranquillissimæ dominæ suggero quia integerrima serenitatis eius constantia quanto moueatut zelo rectitudinis atque iustitiæ,non ignoro.

Gregorius Sebastiano episcopo Cerinienſi. De malitia Romani,& de Bonifacio defensore.

Caput LXXIX.

Epist.35. DVlcissima atque suauissima fraternitatis tuæ scripta suscepi.Quæ mihi quamuis nũquam desit à corde, sanctitatem tamen vestram quasi corporaliter præsentem fecerunt. Sed omnipotentem dominum rogo,vt sua vos dextera protegat, nobísque & hic tranquillam vitam, & quando ei placuerit præmia æterna concedat. Sed peto,si illo me amore diligitis,quo præsentem semper amastis:vt pro me enixius exoretis:quatenus omnipotens deus à peccatorum meorum nexibus me citius soluat, & corruptionis huius pondere exutum suo conspectu liberum existere faciat. Quamuis enim inæstimabilis sit cœlestis patriæ dulcedo quæ trahat: multi tamen in hac vita dolores sant, qui ad amorem cœlestium quotidie impellant.Qui mihi in hoc ipso solum vehementer placent,quia placere in hoc mundo aliquid non permittunt.Quæ enim frater sanctissime de amici vestri domini Romani persona in hac terra patimur, loqui minimè valeamus. Breuiter tamen dico, quia eius in nos malitia gladios Longobardorum vicit: ita vt H benigniores videantur hostes qui nos interimunt, quàm reipublicæ iudices, qui nos malitia sua rapinis atq; fallaciis in cogitatione cõsumunt. Et vno tempore curam episcoporum atque clericorum,monasteriorum quoque & populi gerere,contra hostium insidias sollicitum vigilare,contra ducum fallacias atque malitias suspectum semper existere, cuius laboris, cuius doloris sit, vestra fraternitas tãto verius pensat,quanto me qui hæc patior,purius amat.Præterea debitum salutationibus alloquium soluens, indico quòd ad me Bonifacio defensore referente peruenerit, quia vir sanctissimus pater noster domnus Anastasius patriarcha in vna suarum ciuitatum regendam vobis Ecclesiam committere voluit,& consentire noluistis.Quẽ sensum ac sapientiam vestram valde ego libenter amplexus sum:laudaui vehemẽter,& vos fœlices, me infœlicem esse deputaui, qui hoc tali tempore regimen Ecclesiæ suscipere consensi Si tamen animus vester fortasse fratribus condescendendo,& misericordiæ operibus intentus,ad hoc vnquam consentire decreuerit,peto vt amori meo alium minimè præponatis. Sunt enim in Sicilia insula Ecclesiæ vacãtes episcopis:& si vobis placet auctore deo Ecclesiam regere,iuxta beati Petri apostoli limina, cum eius adiutorio melius potestis.Sin vero non placet,fœliciter insta,& pro nobis infœlicibus exora.Omnipotens autem deus in quocunque vos esse loco voluerit,sua protectione custodiat,& ad cœlestia vos dona perducat.

I *Gregorius Eulogio episcopo Alexandrino, & Anastasio episcopo Antiocheno. Vt communiter insequantur superbiam Ioannis episcopi.*

Caput LXXX.

Epist.36. Roma.11. 1.Thes.2. DVm prædicator egregius dicat: quamdiu quidem sum gentium apostolus, ministerium meum honorificabo: qui rursus aliàs dicens:Facti sumus vt paruuli in medio vestrum,exemplum proculdubio nobis se sequentibus ostendit:vt & humilitatem teneamus in mẽte:& tamen ordinis nostri dignitatem seruemus in honore,quatenus nec in nobis humilitas timida,nec erectio sit superba. Ante hos siquidem annos octo sanctæ memoriæ decessoris mei Pelagij tempore,frater & coëpiscopus noster Ioannes in Constantinopolitana vrbe ex causa alia occasionem quærens synodum fecit, in qua se vniuersalem appellare conatus est. Quod mox idem decessor meus,vt agnouit,directis literis ex auctoritate sancti Petri apostoli eiusdem synodi acta cassauit. Quarum videlicet epistolarum sanctitati vestræ exemplaria studui destinare. Diaconum verò qui iuxta morem pro responsis Ecclesiæ faciendis piissimorum dominorum vestigiis adhærebat, cum præfato consacerdote nostro missarum solennia celebrare prohibuit. Cuius ego quoque sententiam sequens, similia prædicto consacerdoti nostro scripta transmisi, quorum exemplaria vestræ beatitudini censui transmittenda: hoc præcipuè intendens,vt hac K de re, qua ex noua superbia tota vniuersalis Ecclesiæ viscera perturbantur,prius sæpefati fratris nostri animum modesta intentione pulsemus. Qui si nequaquàm à suæ elationis rigore voluerit inclinari,tunc quid fieri debeat,cum omnipotẽtis dei solatio subtilius pertractetur.Sicut enim veneranda vestra sanctitas nouit,mihi per sanctam Chalcedonensem synodum põtifici sedis apostolicæ,cui deo disponente deseruio,hoc vniuersitatis nomen oblatum est. Sed nullus vnquàm decessorum meorum hoc tam prophano vocabulo vti consensit: quia videlicet si vnus patriarcha vniuersalis dicitur,patriarcharum nomen cæteris derogatur.Sed absit hoc, absit à Christiana mente id sibi velle quempiam arripere, vnde fratrum suorum honorem imminuere ex quantulacunque parte videatur. Cum ergo nos hunc honorem nolumus oblatum suscipere:pensate quàm ignominiosum sit hunc sibi quempiam violenter vsurpare voluisse.Propterea sanctitas vestra in suis epistolis neminem vnquam vniuersalem nominet, ne sibi debitum detrahat,cùm alteri honorem offert indebitum.Nec hac in re de serenissimis dominis animum vestrum mordeat sinistra suspicio, quia omnipotentem dominum metuit, & contra statuta Euangelica, contra sacratissimos canones agere aliquid nullo modo consentit.Ego verò quamuis à vobis per lõga terrarum atque maris spatia disiunctus sim, sum tamen omnino vobis L corde coniunctus.Ideóque de vestra beatitudine erga me modis omnibus confido:quia cùm me vicissim diligitis,à me non longè estis. Vnde magis gratias referimus grano illi synapis, qui ex modici despicabilisque seminis specie, ita est ramis ex eadem radice surgentibus, atque se distendentibus vsquequaque diffusus,vt in eis volatilia cœli cuncta nidificent. Gratiáq; sit fermento illi quod tribus farinæ satis totius humani generis massam in vnitate cõspersit.At que paruo lapidi,qui abscissus de monte sine manibus,occupauit vniuersam faciem orbis terræ. Qui ad hoc se vsquequaque distendit,vt ex omni humano genere in vnitatem redacto totius corpus perficeretur Ecclesiæ: atque ita ad totius compaginis pertineret commodum, membrorum partialis ista distinctio. Vnde nos quoque vobis non longè sumus:quia in illo qui vbique est, vnum sumus. Agamus ergo ei gratias,qui solutis inimicitiis,in carne sua fecit, vt in omni orbe terrarum vnus esset grex, & vnum ouile sub se vno pastore: memores semper quid nos prædicator veritatis admoneat,dicens:Solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis:&,Pacem sectamini cum hominibus, & sanctimoniam,sine qua nemo videbit deum.Qui aliis quoque discipulis dicit:Si fieri potest,quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. Vidit enim pacem bonos cum malis habere non posse: & idcirco sicut nostis præmisit,si fieri potest. Sed quia pax nisi in duabus partibus firmari non valet: cum hanc mali fugiunt,boni tenere medullitus debent.Vnde & mirè dicitur,quod ex vobis est,vt videlicet in nobis maneat, etiã cùm à prauorum hominum mente repellitur. Quam videlicet pacem tunc veraciter tenemus, cùm superborum culpas, cum charitate simul & iustitia insistente prosequimur:cùm eos diligimus, & eorum vitia odio habemus.Opus quippe dei homo est,sed opus hominis vitiũ. Nos ergo discernamus quid deus, quid autem homo fecerit, & neque propter errorem odio habeamus hominem, neque propter hominem diligamus errorem. Vnita ergo mente insequamur in homine malum superbiæ, vt ab hoste suo videlicet errore prius ipse homo liberetur.Prestabit vires omnipotens redemptor noster charitati atque iustitiæ:præstabit nobis longè à nobis positis vnitatem spiritus sui ipse cuius artificio quasi in arcæ modum quatuor mundi constructa lateribus, atque imputribilium lignorum compage,& bitumine charitatis adstricta,nullius aduersitate spiritus, nullius venientis extrinsecus tumore fluctus perturbetur Ecclesia. Sed quemadmodum illius gubernante gratia petendum est, vt nulla nos superueniens exterius vnda conturbet: ita ex totis orandum est visceribus frater charissime, vt suæ prouidentiæ dextera cumulum sentinæ in nobis interioris exhauriat. Aduersarius quippe diabolus qui contra humiles sæuiens,sicut leo rugiens circuit quærens quem deuoret: non iam, vt cernimus, caulas circuit: sed ita valdè in quibusdam Ecclesiæ

Ephe.4. Hebr.12. Rom.12. M 1.Pet.5.

A Ecclesiæ necessariis membris dentes figit, vt nulli sit dubium, quia nisi vnanimiter fauente domino cunctorum prouida pastorum turba cõcurrat,omne, quod absit,citius ouile dilaniet. Iob 41. Perpendis frater charissime quis è vicino subsequitur,cuius & in sacerdotibus erumpũt tam peruersa primordia. Quia enim iuxta est ille de quo scriptum est: Ipse est rex super vniuersos filios superbiæ: quod non sine graui dolore dicere compellor, frater & coëpiscopus noster Ioannes mandata dominica, Apostolica præcepta,regulas patrum despiciens,eum per elationem præcurrere conatur in nomine. Vestræ autem beatitudini indicet omnipotẽs deus, quàm graui considerationis huius gemitu torqueor,quod ille quondam mihi modestissimus,ille omnibus dilectus, ille qui in eleemosynis, orationibus,atque ieiuniis videbatur occupatus, ex eo in quo sedebat cinere, ex ea quam prætendebat humilitate,iactãtiam sumpsit:ita vt vniuersa sibi tentet adscribere,& omnia quæ soli vni capiti cohærent,videlicet Christo, per elationem põpatici sermonis eiusdem Christi sibi studeat membra subiugare.Nec mirum,quòd ille tentator qui initium omnis peccati scit esse superbiam: & tunc ea in primo homine ante omnia vsus est, & nunc eam quibusdam hominibus ponit in fine virtutum:vt qui aliquatenus bonis vitæ studiis eius videbantur crudelissimas manus effugere, eis in ipsa meta boni operis,& in ipsa quodammodo apponat perfectionis conclusione tendiculum. Vnde magnoB pere orandum est, & omnipotens deus assiduis precibus implorandus,vt hunc à mente illius auertat errorem, hoc ab vnitate atque humilitate Ecclesiæ malum superbiæ & confusionis amoueat.Et fauente domino omnibus viribus concurrendum atque prouidendum,ne in vnius veneno sermonis viuentia in Christo corpore membra moriantur. Si enim hoc dici licẽter permittitur,honor patriarcharũ omnium negatur.Et cùm fortasse is in errore perit,qui vniuersalis dicitur,nullus iam episcopus remansisse in statu veritatis inuenitur.Oportet ergo vt cõstanter ac sine præiudicio seruetis sicut accepistis Ecclesias, & nihil sibi in nobis hæc tentatio diabolicæ vsurpationis adscribat.State fortes, state securi, scripta cum vniuersalis nominis falsitate,nec dare vnquam,nec recipere præsumatis.Omnes episcopos curæ vestræ subiectos, ab huius elationis inquinatione prohibete: vt vniuersa vos Ecclesia patriarchas,non solum in bonis operibus,sed in veritatis auctoritate cognoscat.Si qua autem forsan aduersa subsequuntur, vnanimiter persistentes, Philip.1. 1.Petr.3. etiam moriendo debemus ostendere,quia in damno generalitatis nostrum specialiter aliquid non amamus. Dicamus cum Paulo:Mihi viuere Christus est,& mori lucrũ.Audiamus quod primus omnium pastorum dicit: Si quid patimini propter iustitiam,beati eritis. Mihi enim credite, quia honorem quem pro prædicanda veritate suscepimus, si necessitatis causa exigat,securius pro eadem veritate relinquimus, quàm tenemus. C Pro me autem,sicut vestram charissimam beatitudinem decet, orate:vt hoc quod vobis loqui audeo,operibus ostendam.

Gregorius Anastasio episcopo Antiocheno. Congratulatur de reuersione eius.

Caput LXXXI.

Epist.37. GLoria in excelsis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis:quia magnus ille fluuius qui quondam arentia Antiochiæ saxa reliquerat, tandem ad proprium alueum reuersus,subiectas & iuxta positas valles rigat:vt & vnũ tricesimum,& aliud sexagesimum,aliud verò centesimum fructum ferat. Iam nunc dubium non est,multos in eius vallibus animarũ flores excrescere, eósque ad maturos fructus per linguæ vestræ fluenta peruenire.Vnde omnipotenti deo debitam laudem cordis atque oris vocibus ex omnibus medullis reddimus,& in vestra beatitudine non vobis tantummodo,sed omnibus qui vobis subiacent,congaudemus.Suscepi vero epistolas dulcissimæ mihi atq; suauissimæ sanctitatis vestræ, ipsum, vt ita dicam,laborem sudantes.† Et quidem scio,quòd post illa quietis culmina, in quibus secreta cœlestia cordis tangebas manu,graue valde sit exteriora tolerare. Sed memento,quia Apostolicam sedem regis, & dolorem citius temperas,quoniam omnibus omnia factus es. In libris Regum, sicut perfecta vestra sanctitas nouit,quidam describitur, qui vtraque manu pro dextera vtebatur. In qua re ego de dulcissimo atque sanctissimo dudum patrono domno Anastasio dubius non sum: quia dum terrena opera ad cœlestem vtilitatem pertrahit, in vsum dextræ vertit sinistram,vt cœlestis intentio opus suum videlicet dextra peragat,& cura temporalium dum ad iustitiæ vtilitatem ducitur,ad fortitudinem dextræ sinistra permutetur. Equidem hæc esse sine graui labore & tædio, nequaquam possunt.Sed recordemur labores præcedentium,& dura non erũt quę toleramus.Per multas enim tribulationes oportet nos introire in regnum dei. Et supra modum grauati sumus:supra etiam virtutem, ita vt tæderet nos viuere.Sed & ipsi in nobis responsum mortis habuimus, vt non simus fidentes in nobis. Et tamen non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Quomodo igitur sine labore transire possumus æstum huius seculi,infirmę nos oues,in quo grauiter sudasse nouimus & arietes? Quantas verò in hac terra, tribulationes de Longobardorum gladiis, de iniquitatibus iudicum, de insolentia atque importunitate causarum,de cura subiectorum, de molestia etiam corporis patior, explere nec calamo, nec lingua sufficio. De quibus & si qua breuiter possum loqui,dubito ne vestrę sanctissimæ pietati,dũ de suis tribulationibus affligitur,etiam meas augeam.Sed omnipotens deus,& suæ largitate pietatis sanctissimæ vestræ beatitudinis mentem omni consolatione repleat,& indignum me aliquando ab his quæ patior malis quiescere pro vestra intercessione concedat,Amen. Gratia.Quæ videlicet verba de scriptis vestris accepta,idcirco in meis epistolis pono, vt de sancto Ignatio vestra beatitudo cognoscat:quia non solum vester est,sed etiam noster.Sicut enim magistrum eius Apostolorum principem habemus communem, ita quoque eiusdem principis discipulum nullus nostrum habet priuatum. Benedictionẽ autem vestram qua debuimus,mente suscepimus,bene redolẽtem,bene sapientem.Et omnipotenti deo gratias agimus:quia & odora sunt & sapora quę agitis,quæ dicitis,quæ datis.De vita igitur vestra dicamus pariter,dicamus omnes, Gloria in excelsis deo,& in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

† al. suadẽtes. D Acto.14. 2.Cor.1. Rom.8. E

Gregorius Ioanni episcopo Constantinopolitano. De pace sanctæ Ecclesiæ ab eo per vniuersale nomen turbata. De synodo per Pelagium papam cassata. Exemplum proponit diaboli contra deum superbientis. Et de superbia eius nimia.

Caput LXXXII.

Epist.38. EO tempore quo fraternitas vestra in sacerdotalem honorem prouecta est,quantam Ecclesiarum pacem atque cõcordiam inuenerit, recolit.Sed quo ausu, quóve tumore F nescio,nouum sibi conata est nomen arripere, vnde omnium fratrum corda potuissent ad scandalum peruenire. Qua in re vehementer admitor, quia ne ad episcopatum venire potuisses,fugisse velle te memini.Quem tamen adeptum ita exercere desideras,ac si ad eum ambitioso desiderio cõcurrisses.Qui enim indignum te esse fatebaris,vt episcopus dici debuisses:ad hoc quandoque perductus es,vt despectis fratribus,episcopus appetas solus vocari.Et quidem hac de re sanctę memorię decessoris mei Pelagij grauia ad sanctitatem vestram scripta trãsmissa sunt.In quibus synodi quæ apud vos de fratris quondam & consacerdotis nostri Gregorij causa congregata est,propter nephandum elationis vocabulum,acta dissoluit:& archidiaconum quem iuxta morem ad vestigia dominorum transmiserat, missarum vobiscum solennia celebrare prohibuit. Post eius verò obitum, cùm indignus ego ad Ecclesiæ regimen adductus sum:& ante per alios responsales meos,& nunc per communem filium meum Sabinianum diaconum alloqui fraternitatem vestram,vt à tali se præsumptione compesceret, non equidem scripto,sed nudò sermone curaui. Et si emẽdari nolet, eum missarum solennia cum fraternitate vestra celebrare prohibui,vt sanctitatem vestram prius sub quadam verecũdiæ reuerẽtia pulsarem: quatenus si emẽdari nephandus ac prophanus tumor verecundè non posset,tũc ad ea debuisset quæ sunt districta

Universidad de Deusto
Biblioteca

G districta atque canonica peruenit. Et quia resecanda vulnera prius leui manu palpanda sunt:rogo,deprecor, & quanta possum dulcedine exposco, vt fraternitas vestra cunctis sibi adulantibus, atque erroris nomen deferentibus contradicat, nec stulto ac superbo vocabulo appellari consentiat. Verè enim fiens dico, atque ex intimo viscerum dolore peccatis meis reputo, quod ille meus frater nuncusque ad humiliratem reduci non valuit,qui ad hoc in episcopatus gradu constitutus est, vt aliorum animas ad humilitatem perducat:quòd ille qui veritatem docet alios, semetipsum docere,nec me quoque deprecãte consensit. Perpende rogo,quia in hac præsumptione temeraria pax totius turbetur Ecclesiæ,& gratiæ cõtradicitur communiter omnibus effusæ. In qua nimirum ipse tantum crescere poteris,quantum penes temetipsum decreueris. Tantóque maior efficeris, quanto te à superbi & stulti vocabuli vsurpatione restringis. Atque intantum proficis,inquantum tibi non studueris derogãdo fratribus arrogare. Humilitatem ergo frater charissime totis visceribus dilige:per quam cunctorum fratrum cõcordia,& sanctæ vniuersalis Ecclesiæ vnitas valeat custoditi. Certè Paulus Apostolus cùm audiret quosdam dicere: Ego sum Pauli,ego Apollo,ego verò Cephæ:hanc dilaceratione corporis dominici,per quam membra eius aliis quodammodo se capitibus sociabant: vehementissimè perhorrescens exclamauit, dicens: Nunquid Paulus pro vobis crucifixus est, H aut in nomine Pauli baptizati estis? Sic ergo ille membra dominici corporis certis extra Christum quasi capitibus, & ipsis quidem Apostolis subiici particulariter euitauit: tu quid Christo,vniuersalis scilicet Ecclesiæ capiti, in extremi iudicij es dicturus examine, qui cuncta eius membra tibimet conaris vniuersalis appellatione supponere? Quis rogo in hoc tam perverso vocabulo,nisi ille ad imitandum proponitur,qui despectis angelorum legionibus,secum socialiter constitutis,ad culmen conatus est singularitatis erumpere: vt & nulli subesse,& solus omnibus præsse videretur? Qui etiam dixit: In cœlum conscendam: super astra cœli exaltabo solum meum. Sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo. Quid enim fratres tui omnes vniuersalis Ecclesiæ episcopi, nisi astra cœli sunt? Quorum vita simul & lingua inter peccata, errorésque hominum quasi inter noctis tenebras lucent. Quibus dum cupis temetipsum vocabulo elationis præponere, eorúmque nomen tui comparatione calcare: quid aliud dicis,nisi in cœlum conscendam: super astra cœli exaltabo solium meum? An non vniuersi episcopi nubes sunt, qui & verbis prædicationis pluunt, & bonorum operum luce coruscant? Quos dum vestra fraternitas despiciens, sub se premere conatur: quid aliud dicit nisi hoc quod ab antiquo hoste dicitur, Ascendam super altitudinem nubium? Quæ cuncta ego cùm flens conspicio,& occulta I dei iudicia pertimesco, augentur lachrymæ,gemitus se in meo corde non accipiunt, quòd ille vir sanctissimus dominus Ioannes, tantæ abstinentiæ atque humilitatis, suorum familiarium seductione linguarum ad tantam superbiam erupit,vt in appetitu peruersi nominis illi esse conetur similis,qui dum superbè esse similis deo voluit, etiam donatæ similitudinis gratiam amisit: & ideo veram beatitudinem perdidit, quia falsam gloriam quæsiuit. Certè Petrus Apostolus primum membrum sanctæ & vniuersalis Ecclesiæ est. Paulus, Andreas, Ioannes, quid aliud,quàm singularium sunt plebium capita? Et tamè sub vno capite omnes membra sunt Ecclesiæ. Atque vt cuncta breui cingulo locutionis astringam: sancti ante legem, sancti sub lege, sancti sub gratia,omnes hi perficientes corpus domini, in membris sunt Ecclesiæ constituti,& nemo se vnquam vniuersalem vocare voluit. Vestra autem sanctitas agnoscat quantum apud se tumeat,quę illo nomine vocari appetit,quo vocari nullus præsumpsit,qui veraciter sanctus fuit. Nunquid nam, sicut vestra sanctitas nouit, per venerandum Chalcedonense concilium huius Apostolicæ sedis antistites, cui deo disponente deseruio, vniuersales oblato honore vocati sunt? Sed tamen nullus vnquam tali vocabulo appellari voluit: nullus sibi hoc temerarium nomen arripuit,ne si sibi in pontificatus gradu gloriam singularitatis arriperet,hanc omnibus fratribus denegasse videretur. Sed hæc,scio,quia vestræ sanctitati ab illis oriuntur,qui nobis deceptiosa familiaritate deseruiunt:contra quos peto,vt vestra fraternitas solerter inuigilet, nec se eorum verbis fallendum præbeat. Tanto enim maiores hostes credendi sunt,quanto magis laudibus adulantur. Relinque tales: & si omnino decepturi sunt, saltem terrenorum hominum, & non sacerdotum corda decipiant. Sine mortuos sepelire mortuos suos. Vos autem cum propheta dicite: Auertantur statim erubescentes,qui dicunt mihi euge euge. Et rursus: Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Vnde & bene quidã sapiens admonet: Multi sint pacifici tui, consiliarius autem sit vnus tibi de mille. Corrumpunt enim bonos mores colloquia mala. Antiquus enim hostis cor robustum irrumpere non valet, subiectas ei infirmas personas quærit, & quasi contra alta mœnia scalis appositis ascendit. Sic Adam per subiectam mulierem decepit. Sic beato Iob cùm filios occidit,infirmam mulierem reliquit: vt qui eius cor per se minimè poterat,saltem si posset per mulieris verba penetraret. Quicunque ergo iuxta vos infirmi ac seculares sunt, in sua semper persuasione atque adulatione frangantur: quia inde æternas dei inimicitias pariunt, vnde ipsi peruersi amatores videntur. Certè olim clamabatur per Apostolum Ioannem: Filioli,nouissima hora est, secundum quod Christus prædixit. Pestilentia & gladius per mundum sæuit,gentes insurgunt gentibus,terra concutitur,or bis cum habitatoribus suis terra dehiscente sorbetur. Omnia enim quæ prædicta sunt,fiũt. Rex superbiæ propè est: &,quod dici nephas est,sacerdotum est præparatus exitus, quia ceruici militant elationis, qui ad hoc positi fuerant, vt ducatum præberent humilitatis. Sed hac in re, etiam si nostra lingua minimè contradicat,illius virtus contra elationem in vltionem erigitur,qui superbię vitio per semetipsum specialiter aduersatur. Hinc enim scriptum est: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Hinc rursus dicitur: Immundus est apud deũ qui exaltat cor. Hinc contra superbiẽtem hominem scriptum est: Quid superbis terra & cinis? Hinc per semetipsam veritas dicit: Omnis qui se exaltat humiliabitur. Quæ vt nos ad viam vitę per humilitatem reduceret,in semetipsa dignata est,quod nos admoneret,demonstrare,dicẽs: Discite à me,quia mitis sum, & humilis corde. Ad hoc nanquevnigenitus dei filius formam infirmitatis nostrę suscepit:ad hoc inuisibilis,non solum visibilis,sed etiam despectus apparuit: ad hoc contumeliarum ludibria,illusionũ probra,passionũ tormenta tolerauit, vt superbũ non esse hominem doceret humilis deus. Quanta igitur humilitatis virtus est,propter quam solam veraciter edocendam, is qui sine æstimatione magnus est, vsque ad passionem mortis factus est paruus? Quia enim originem perditionis nostræ se prębuit superbia diaboli,instrumentũ redemptionis nostrę inuenta est humilitas dei. Hostis quippe noster inter omnia conditus,videri supra omnia voluit elatus. Redemptor autem noster magnus manens supra omnia, fieri inter omnia dignatus est paruus. Quid ergo nos episcopi dicimus, qui honoris locũ ex redemptoris nostri humilitate suscepimus,& tamen superbiam hostis ipsius imitamur? Ecce nouimus creatorem nostrũ de suæ celsitudinis culmine, vt humano generi daret gloriam, descendisse: & nos de infirmis creati,de fratrum minoratione gloriamur. Humiliauit se vsque ad nostrum puluerem deus,& in cœlos os suum ponit, & super terram lingua pertransit puluis humanus,& non erubescit:non metuit extolli homo putredo,& filius hominis vermis. Reducamus ad animũ frater charissime hoc,quod per sapiẽtissimum Salomonem dicitur: Ante tonitruum præibit coruscatio: & ante ruinã exaltabitur cor. Vbi è diuerso subiũgitur,ante gloriam humiliabitur. Humiliemur ergo mente, si ad solidam conamur venire celsitudinem. Nequaquam per elationis fumum oculi cordis obscurẽtur: qui quãto magis excreuerit,tãtò celerius euanescit. Pensemus quid nos præcepta admoneant redemptoris nostri dicentis: Beati pauperes spiritu,quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Hinc etiam per prophetam dicit: Super quem requiescet spiritus meus,nisi super humilem & quietum & trementem sermones meos? Certè cùm dominus ad humilitatis viam adhuc infirmantia discipulorum corda reduceret,dixit: Si quis vult inter vos

1.Corin.1.

Esaiæ 14.

K

Luce 9. Psal.69. Psal.140.

Gene.3.

1.Ioan.2.

L

Luce.4.

Eccles.10. Luc.14. & 18.

Matth.5.

Esaiæ. 66.

Matth.20.

M

A vos primus esse, erit omnium minimus. Qua in re apertè cognoscitur,quoniam ille veraciter sublimis est, qui in suis cogitationibus humiliatur. Formidemus ergo in illorum numerum adscribi,qui primas in synagogis cathedras quærunt: & salutationes in foro,& vocari ab hominibus Rabbi. Quo contra discipulis dominus dicit: Vos autem nolite vocari Rabbi. Vnus autem magister vester est,vos autem omnes fratres estis. Et patrem nolite vocare vobis super terram: vnus est enim pater vester. Quid ergo frater charissime in illo terribili examine venientis iudicis dicturus es, qui non solum pater, sed etiam generalis pater in mundo vocari appetis? Caueatur ergo malorũ praua suggestio, fugiatur omnis instigatio diaboli. Oportet quidem vt veniant scandala: veruntamen væ homini illi per quem scandalum venit. Ecce ex hoc nephando elationis vocabulo Ecclesia scinditur. Fratrum omnium corda ad scandalum prouocantur. Nunquid nam mente excidit: quod veritas dicit: Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris? Scriptum verò est: Charitas non quærit quæ sua sunt. Ecce vestra fraternitas sibi arrogat etiam aliena. Rursus scriptum est: Honore inuicem prævenientes. Et tu conaris eum omnibus tollere,quem tibi illicitè desideras singulariter vsurpare. Vbi est frater charissime quod scriptum est: Pacem habete cum omnibus & sanctimoniam, sine B qua nemo videbit deum? Vbi est quod scriptum est: Beati pacifici, quoniam filij dei vocabuntur? Considerare nos conuenit,ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat, & per illam coinquinentur multi. Quod tamen si considerare negligimus, contra tantæ elationis tumorem iudicia superna vigilabunt. Et nos quidem in quos talis tantáque per ausum nepharium culpa committitur, seruamus quod veritas præcepit dicens: Si peccauerit in te frater tuus,vade,& corripe eum inter te& ipsum solum. Si te audierit,lucratus eris fratrem tuum. Si autem te non audierit,adhibe tecum adhuc vnum vel duos, vt in ore duorum vel trium testium ster omne verbum: quòd si non audierit eos, dic Ecclesiæ. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Ego itaque per responsales meos semel & bis verbis humilibus hoc quod in tota Ecclesia peccatur,corripere studui,nũc per me scribo. Quicquid facere humiliter debui, non omisi. Sed quia in mea correptione despicior,restat vt Ecclesiam debeam adhibere. Hæc itaque dicens: omnipotens deus fraternitati vestræ indicet, quanto circa vos amore constringor: quantúmque in hac causa non contra vos, sed pro vobis lugeo. In qua tamen præceptis Euangelicis,institutionibus canonum,vtilitatibus fratrum personam præponere non possum, nec eius quem multum amo. Scripta autem sanctitatis vestræ dulcissima atque suauissima de causa presbyterorum Ioannis & Athanasij suscepi, de C qua vobis in subsequentibus domino adiuuante respondebo quia sub tantis tribulationibus circunfusus Barbarorum gladiis premor: vt non dico multa tractare,sed mihi respirare vix liceat.

Matth.20. & Mar.10 Matth.23.

Ibidem.

Matth.18.

Ibidem.

2.Cor.13.

Roma.12.

Ibidem.

Matth.5.

Matth.18.

Gregorius Anciano diacono Constantinopolitano. De superbia Ioannis episcopi vitanda.

Caput LXXXIII.

Epist.39.

DE causa fratris nostri viri reuerentissimi Ioannis episcopi Constantinopolitani,duas epistolas facerevolui. Sed vna breuiter facta est,quę vtrunque habere videtur admixtum,id est,& rectitudinem, & blandimentum. Tua itaque dilectionem epistolam quam nunc direxi,propter voluntatem imperatoris dare studeat. Nam de subsequenti talis alia transmittitur, de qua eius superbia non lætetur. Ad hoc enim vsque peruenit,vt sub occasione Ioannis presbyteri gesta huc transmitteret, in quibus se pene per omnem versum διοικητικὸν patriarcham nominaret. Sed spero in omnipotentem deum,quia hypocrisim illius superna maiestas soluet. Mitor autem quòd dilectionem tuam fallere potuit,vt permitteres domino imperatori persuaderi: quatenus ad me sua scripta de hac causa trãsmitteret, in quibus admonerer, vt cum eo pacem habere debuissem. Qui si iustitiam tenere vult, illum debuit admonere: vt se à superbo vocabulo compesceret, & protinus inter nos D pax fieret. Tamen qua id calliditate à prædicto fratre nostro Ioanne factum sit,minimè,suspicor,pensasti. Idcirco enim hoc ille fecit,vt audiretur dominus imperator,& ille in sua vanitate confirmatus esse videretur. Sed nos rectam viam tenemus, nihil in hac causa aliud nisi omnipotentem dominum metuentes. Vnde tua dilectio in nullo trepidet. Omnia quæ in hoc seculo videt alta esse contra veritatem, pro veritate despiciat: in omniporentis dei gratia, atque beati Petri Apostoli adiutorio confidat. Vocem veritatis recolat dicẽtis: Maior est qui in cœlis est,quàm qui in mundo: & in hac causa quicquid agendum est, cum summa auctoritate agat. Postquam enim defendi ab inimicorum gladiis nullo modo possumus: postquam pro vtilitate reipublicæ,argentum,aurum, mancipia, vestes perdidimus: nimis ignominiosum est, vt per eos etiam fidem perdamus. In isto enim scelesto vocabulo consentire,nihil est aliud, quàm fidem perdere, Vnde sicut tibi iam transactis epistolis scripsi,nunquam cum eo procedere præsumas.

Ioan.14.

Gregorius Theodoro medico. Gratias refert de pecunia pauperibus transmissa.

Caput LXXXIIII.

AGo omnipotẽti deo gratias: quia eorum qui se vicissim E veraciter diligunt,loca animum non diuidunt. Ecce enim dulcissime & gloriosissime fili longè à vobis distamus corpore, & tamen præsentes vobis existimus charitate. Hoc vestra opera,hoc scripta testentur,hoc de præsenti expertus sum, hoc de absenti vestra gloria recognosco. Hoc vos & hominibus amabiles,& omnipotenti deo dignos in perpetuũ faciat. Quia enim virtutum mater est charitas, idcirco bonos operum fructus profertis, quia ipsam eorundem fructuum in mente radicem tenetis. Ea autem quę in redemptionem captiuorum,deo vobis aspirante transmisistis,lætus, fateor, & ttistis accepi. Lætus videlicet vobis,quos de præparanda mansione cœlestis patriæ cogitare cognoui. Tristis vero vehementer mihi,qui super curam rerum sancti Petri apostoli,adhuc etiam de rebus dulcissimi filij mei domini Theodori rationes posturus sum: sollicitè an negligenter eas expenderim, requirendus vado. Omnipotens autem deus, qui menti vestræ luæ mi- *2.Cor.8.* sericordiæ viscera infudit, qui vobis sollicitè cogitare concessit, hoc quod de saluatore nostro per egrẽgium prædicatorem dicitur: quia pro vobis egenus factus est, cùm diues esset: in eiusdem saluatoris aduentu,vos virtutibus diuites ostendat,ab omni culpa liberos assistere faciat, & pro terrenis cœlestia,pro transitoriis gaudia vobis æterna concedat. Hoc autem quod pro vobis agi apud sactatissimum corpus sancti Petri apostoli scribitis: certum tenete: quia & si lingua vestra taceat, fieri cha F ritas vestra iubet. Sed vtinam digni simus, qui pro vobis orare debeamus. Quia vero dignus ego non sim,non ambigo. Sed multi hic digni sunt, qui ex oblatione vestra ab hostibus redimuntur: & fideliter nostro creatori deseruiunt,de quibus hoc egistis quod scriptum est: Absconde eleemosynam in sinu pau- *Eccle.29.* peris,& hæc pro te exorabit. Sed quia ille plus diligit qui plus præsumit: erga dulcissimam mentem gloriosissimi filij mei domini Theodori habeo aliquam querelam: quia donum ingenij,donum rerum,donum misericordiæ atque charitatis à sancta Trinitate percepit: sed tamen secularibus indesinenter cauis adstringitur, assiduis processionibus occupatur, & quotidie legere negligit verba redemptoris sui. Quid est autem scriptura sacra, nisi quædam epistola omnipotentis dei ad creaturam suam? Et certè sicubi esset gloria vestra alibi constituta, & scripta terreni iam imperatoris acciperet, non cessaret,non quiesceret,somnum oculis nõ daret, nisi prius quid sibi imperator terrenus scripsisset,agnouisset. Imperator cœli,dominus hominum & angelorũ,pro vita tua tibi suas epistolas trãsmisit, & tamen glorioſe fili easdem epistolas ardẽter legere negligis. Studeergo quæso,& quotidie creatoris tui verba meditare. Discedei in verbis dei vt ardẽtius ad æterna suspires, vt mẽs vecor dei in verbis dei vt ardẽtius ad æterna suspires, vt mẽs vestra ad cœlestia regna maiorib⁹ desideriis accẽdatur. Tãto enim tũc maior ei erit requies, quãto modo ab amore cõditoris sui

requies

Universidad de Deusto
Biblioteca

G requies nulla fuerit. Sed ad hæc agenda infundat vobis omnipotens deus consolatorem spiritum. Ipse mentem vestram sua præsentia impleat, & implendo leuet. De me autem cognoscite, quia multas hic & innumeras amaritudines patior. Sed ago omnipotenti deo gratias, quia minus affligor valde quàm mereor. Charissimum autem filium meum susceptum vestrum domnum Narsetem gloriæ vestræ commendo. Quem quidem scio, commendatum in omnibus habetis, sed facere vos rogo quod facitis: vt dum peto quod fieri video, mercedi vestræ me petendo subiungam. Præterea excellentiæ vestræ benedictionem, ea qua trãsmissa est charitate suscepi. Vnam vero anatem cum duobus paruulis atticis pro vestri amoris gratia transmittere præsumpsi: vt quotiens ad respiciendum eam vester oculus ducitur, memoria etiam mei inter occupationes, tumultúsque causarum in animum vestrum reuocetur.

Gregorius Luminoso abbati monasterij sancti Thomæ de Arimino. Scribit omnia grauamina à monasterio illius auferenda.

Caput LXXXV.

Epist. 41. PEtitionem tuam congregationisque tuæ libenter suscepimus, secundum statuta iurisque formam tuis precibus accommodantes effectum. Castorio siquidem fratri & coëpiscopo nostro, nostra præceptione transmissa est epistola, successoribúsque eius à te monasterióque tuo cunctam læsionis
H funditus abstulimus potestatem: vt nec vltra in vestro versetur grauamine, nec monasterij res describantur, nec publica illic debeat esse processio, illa videlicet ei iurisdictione relicta: vt in defuncti abbatis locum, alium quem dignum communis consensus congregationis elegerit, debeat ordinare. His autem ita perfectis, in dei opere estote solliciti: & assiduè operam orationi date, ne non videatur magis vobis quæsita mentis in oratione securitas, sed male, quod absit, de gentibus episcopalis cuitata districtio.

Gregorius Leontio episcopo visitatori Ariminensis Ecclesiæ. De visitatione Ariminensi melius procuranda.

Caput LXXXVI.

Epist. 42. CLero Ariminensis Ecclesiæ, cuius visitator es, conquerente comperimus, quòd remotis omnibus clericis fraternitas tua hominibus sui patrimonij eius gubernationem, cæterasque vtilitates commiserit peragendas. Quod si ita est, querelam eiusdem cleri ineptam esse non credimus. Ea de re his te hortamur affatibus, vt omnia quæ ad suprascriptam Ecclesiam pertinent: per proprios eius homines, quos ipse prouideris, siue per diaconum latorem præsentium gubernari atque disponas, vt nulla eis aduersum te iusta murmurandi relinquatur occasio. Si vero quædam de eis infidelitatis est fortasse suspitio: cum eis quoque homines tuos in actione constitue, vt alterna erga se sollicitudine debeant esse custodes, rationes tibi modis omnibus posituri. Quicquid vero de reditibus Ecclesiæ ipsius accesserit, quatuor iuxta consuetudinem oportet fieri portiones: vnam scilicet quæ clero præbenda sit, aliam pauperibus. De reliquis autem duabus partibus tres fieri volumus. Vnam sartis tectis profuturam. Aliam pro sustentatione sua Castorio proprio episcopo dirigendam. Reliquam tibimet retinendam. Si quis igitur in suprascriptæ Ecclesiæ clero dignus sit presbyter vel diaconus, siue in gradu alio ordinari, liberam habebis ex nostra auctoritate eum promouendi licentiam. In lucrandis ergo animabus inuigila, circa cleri rectitudinem esto sollicitus. Vtilitates Ecclesiæ, cuius visitationem geris, iniustè perire vel deteriorari nulla subiectione permittas: ne, quod absit, & apud deum perpetui labem periculi, & apud nos reatum culpę possis incurrere. Comperimus præterea aliquid te annonæ de publico consequi: & hac ex re verecundia comprimi, atque in causis Ecclesiæ, vel defensione pauperum, vt congruit, non esse efficacem. Propterea abstinendum est ab hoc quod verecundiam incutit, & stipendiis quæ de Ecclesia consequeris, debes esse contentus. Nam si aliter facere post nostram adhortationem volueris, aliam de te æstimationem habebimus. Quippe qui commissos tibi auaritiæ militare doces, quos sufficientibus stipendiis instituis non esse contentos.

Gregorius Castorio episcopo Ariminensi. Vt Luminoso abbati, eiusque monasterio, nullam inquietudinem faciat. K

Caput LXXXVII.

LVminosus abbas monasterij sanctorum Andreæ & Thomæ, in Ariminensi ciuitate constituti, quas nobis lachrymabiliter preces effuderit, inditæ textus petitionis informat. Pro qua re fraternitatem tuam hortamur, vt obeunte abbate monasterij ipsius, Ecclesia tua in describendis, prouidendisque, acquisitis acquirendisve eiusdem monasterij rebus nulla se occasione permisceat. Abbatem vero eidem monasterio non alium, sed quem dignum moribus atque actibus disciplinæ monasticæ communi consensu congregatio tota poposcerit, te volumus ordinare. Missas autem illic publicas per episcopum fieri omnimodo prohibemus, ne in seruorum dei secessibus, popularibus occasio præbeatur vlla conuentibus, & simpliciores ex hoc animas plærunque, quod absit, in scandalum trahat frequentior quoque introitus muliebris. Hanc autem scriptorum nostrorum paginam omni in futuro tempore à te vel post te episcopis ordinandis, firmam statuimus illibatámque seruari: vt & tua Ecclesia iuuante domino suo tantummodo sit iure contenta, & monasterium illud nulli vlterius aliqua ratione generali canonicæue iurisdictioni deseruiens, remotis vexationibus ac cũctis grauaminibus, diuinum opus cum summa animi deuotione perficiat. L

Gesta synodi habitæ à beato Gregorio papa, tempore Mauricij Augusti, in vrbe Roma.

Caput LXXXVIII. *Epist. 44.*

REgnãte in perpetuum domino nostro Iesu Christo: temporibus piissimi ac serenissimi domini Mauricij, Tiberij & Theodosij Augustorum eiusdem domini: Imperio Mauricij anno tertiodecimo, indictione tertiadecima, quinto die mensis Iulij: Gregorius papa coram sanctissimo beati Petri corpore cum episcopis omnibus ac Romanę Ecclesiæ presbyteris residens, astantibus diaconis, & cuncto clero dixit: In sancta Romana Ecclesia, cui diuina dispensatio præsse me voluit: dudum consuetudo est valde reprehensibilis exorta, vt quidam ad sacri altaris ministerium cantores eligantur, & in diaconatus ordine constituti, modulationi vocis inseruiant, quos ad prædicationis officium, eleemosynarúmque studium vacare congruebat. Vnde fit plærunque, vt ad sacrum ministerium dum blanda vox quæritur: quæri congrua vita negligatur: & cantor minister deum moribus stimulet, cùm populum vocibus delectat. Qua in re præsenti decreto constituo, vt in sede hac sacri altaris ministri cantare non debeant, solúmque lectionis Euangelicæ officium inter missarum solennia exoluant: psalmos vero ac reliquas lectiones censeo per subdiaconos, vel si necessitas fuerit, per minores ordines exhiberi. Si M quis autem contra hoc decretum meum venire tentauerit, anathema sit: & omnes responderunt, anathema sit. Verecundum mos torporem indiscretionis inuoluit, vt huius sedis pontificibus ad secreta cubiculi seruitia laici pueri ac seculares obsequãtur, & cùm pastoris vita esse discipulis semper debeat in exemplo, plærunque clerici qualis in secreto sit vita sui pontificis nesciunt, quam tamen, vt dictum est, pueri sciunt seculares. De qua re præsenti decreto constituo, vt quidam ex clericis, vel etiam ex monachis electi, ministerio cubiculi pontificalis obsequantur: vt is qui in loco est regiminis, habeat testes tales, qui vitam eius in secreta conuersatione videant, & ex visione sedula exemplum profectus sumant. Consuetudo noua in Ecclesia hac, & valde reprehensibilis erupit, vt cum rectores eius patrimonij vrbana vel rustica prędia iuri illius competere posse suspicantur, fiscali more titulos imprimant: atque hoc quod competere pauperibus æstimant, non iudicio, sed manibus defendant. Et cùm per prædicatores suos veritas dicat: Ni *philip. 2.* hil per contentionem, etiam ipsum litigiosæ contentionis malum transcendũt: & res quælibet cùm æstimatur Ecclesiæ posse competere, per vim tenetur. Proinde præsenti decreto constituo: vt si quis Ecclesiasticorum vnquam titulos ponere siue in rustico, siue in vrbano prædio sua sponte præsumpserit, Anathema sit. Et responderunt omnes, Anathema sit. Is autem qui Ecclesiæ præest, si hoc vel ipse fieri præceperit, vel sine sua præce-

A ptione factum digna punire animaduersione neglexerit, Anathema sit. Et responderunt omnes, Anathema sit. Sicut indignos nos pro beati Petri Apostoli reuerentia mens fidelium veneratur, ita nostram infirmitatem decet semetipsam semper agnoscere, & impensæ sibi venerationis onera declinare. Ex amore quippe fidelium, huius sedis rectoribus mos vltra meritum erupit: vt cùm eorum corpora humãda deferuntur, & hęc dalmaticis contegant, eadem dalmaticas pro sanctitatis reuerentia sibimet partiendas populus scindat: & cùm absint multa à sacris corporibus Apostolorum, martyrúmque velamina, à peccatorum corpore sumitur, quod pro magna reuerentia reseruatur: de qua re presenti decreto constituo, vt feretrum quo Romani pontificis corpus ad sepeliendum ducitur, nullo tegmine veletur. Quã decreti mei curam gerere, sedis huius presbyteros ac diaconos cetiseo. Si quis verò ex eorum ordine hęc curare neglexerit, anathema sit. Et responderunt omnes, Anathema sit. Antiquam patrum regulam sequens, nihil vnquam de ordinationibus accipiendum esse cõstituo, neque ex datione pallij, neque ex traditione charrarum, neque ex ea quam noua per ambitionẽ simulario inuenit appellatione pastelli. Quia enim ordinando episcopo pontifex manum imponit, Euangelicam lectionem minister legit, confirmationis autem eius epistolam notarius scribit, sicut pontificem non decet, manũ quã
B imponit vendere, ita minister vel notarius non debet in ordinatione sua eius vocem suam, vel calamum venundare. Pro ordinatione vero vel pallio seu chartis atque pastello eũdem qui ordinandus vel ordinatus est, omnino aliquid dare prohibeo. Ex quibus prædictis rebus si quis hunc aliquid commodi appellatione exigere, vel deferre forte præsumpserit, in districto dei omnipotentis examine reatu subiacebit. Is autem qui ordinatus fuerit, si non ex placito, neque exactus, neque petitus, post acceptas chartas, & pallium aliquid cuilibet ex clero gratiæ tantummodo causa dare voluerit: hoc accipi nullo modo prohibemus, quia eius oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ ex accipientis ambitu non processit. Multos de Ecclesiastica familia nouimus ad omnipotentis dei seruitium festinare, vt ab humana seruitute liberi, in diuino seruitio valeant in monasterio conuersari: quod si passim dimittimus, omnibus fugiendi Ecclesiastici iuris dominium, occasionem præbemus. Cui vero festinantes, ab omnipotentis dei seruitio incautè retinemus, illi inuenimur negare quædam, qui dedit omnia. Vnde necesse est, vt quisquis ex iuris Ecclesiastici seruitute ad dei seruitiũ conuerti desiderat, probetur prius in laico habitu constitutus: & si mores eius atque conuersatio bono desiderio eius testimonium ferunt, absque retractatione seruire in monasterio omnipotenti domino permittatur, & ab humano seruitio liber recedat, qui diuini obsequij districtiorem appetit
C seruitutem.

Subscriptio episcoporum.

GRegorius dei gratia episcopus his decretis subscripsit: Maurianus episcopus ciuitatis Rauennę, subscripsit. Paulus episcopus ciuitatis Nepesin. Ioannes episcopus ciuitatis Surrentinæ. Gratianus ciuitatis Nomentumæ. Ioannes episcopus ciuitatis Falartinæ. Angelus episcopus ciuitatis Terracinensis. Romanus episcopus ciuitatis Blentanæ. Dominicus episcopus ciuitatis Centumcellensis. Pelagius episcopus ciuitatis Anagminæ. Felix episcopus ciuitatis Portuensis. Ioannes episcopus ciuitatis Viliternæ. Candidus episcopus ciuitatis Bulcinen. Luminosus episcopus ciuitatis Ferentinæ. Baldinius episcopus ciuitatis Rosellas. Secundinus episcopus ciuitatis Tauromeniæ. Martianus episcopus ciuitatis Fereñ. Homobonus episcopus ciuitatis Albanensis. Dominicus episcopus ciuitatis Vtriculanæ. Constantius episcopus ciuitatis Narniensis. Fortunatus episcopus ciuitatis Neapolitañ. Anastasius episcopus ciuitatis Tiburtinæ. Proculus episcopus ciuitatis Prænestinæ.

Subscriptio presbyterorum.

LAurentius presbyter tituli sancti Syluestri subscripsit. Ioannes presbyter sancti Vitalis. Speciosus presbyter sancti Clementis. Deusdedit presbyter sancti Ioannis & Pauli. Andromachus presbyter Apostolorum. Cresçus presbyter sancti Laurentij. Rusticus presbyter sanctæ Susannę. Vilibus presbyter sancti Marcelli. Petrus presbyter sancti Iulij & Calixti. Spectatus presbyter sancti Vitalis. Stephanus presbyter sancti D Martij. Felix presbyter sancti Sixti. Petrus presbyter sanctæ Balbinæ. Iustus presbyter sanctorum Nerei & Achillæi. Speciosus presbyter sancti Damasi. Maurus presbyter sanctæ Priscæ. Placidus presbyter sanctæ Balbinæ. Victor sanctæ Cecilię. Ioannes sancti Grisogoni. Auentius sanctæ Praxedis. Andreas sancti Marci. Ioannes sancti Ioannis & Pauli. Agapitus Apostolorũ. Felix sanctæ Sabinæ. Bonus sancti Eusebij. Bassus sancti Prudentis. Ioannes sancti Syluestri. Albinus sanctorũ Marcellini & Petri. Antonius sanctę Balbinæ. Candidus sancti Clementis. Romanus sancti Marcelli. Leo sancti Damasi. Auctius sancti Quiriaci, Fortunatus sanctorum quatuor coronatorum.

Gregorius Andreæ scholastico. De ordinatione Marinianj presbyteri ad episcopatum.

Caput LXXXIX.

EXcellentissimi viri domini patricij voluntatem in perso- *Epist. 45.* E
na Donati archidiaconi implere voluimus: sed quia valde periculosum est animæ, temerè cuiquam manum imponere: curæ nobis fuit, vitam actúsque eius subtili inuestigatione discutere. Et quoniam multa inuẽta sunt, sicut eidem domno Patricio scripsimus: quæ eum procul ab episcopatu remouerent, dei iudicium metuentes, in ordinando eo non præsumpsimus consentire. Sed nec Ioãnem presbyterum psalmorum
E nescium præsumpsimus ordinare, quia hæc eum res minus sui profectò habere studium demonstrabat. His igitur remotis, cùm ad eligendum de suis à nobis partibus vrgerentur, & nullum se habere ad hoc officium faterentur idoneum, maiórque nos vna cum eis teneret afflictio: tãdem venerabilem fratrem presbyterum Marinianum, quem diu mecum didicere in monasterio conuersatum, communi concordantique voce atque consensu sępius petiuerunt. Cui refugienti, diuersis modis vix aliquando potuit suaderi, vt eorum pręberet petitioni consensum. Et quia bene nobis eius vita est cognita, atque in lucrandis animabus illum nouimus esse sollicitum, nullam in ordinatione ipsius moram attulimus. Gloria itaque vestra eum, sicut decet, suscipiat, nouitatique eius consolationis auxilium præbeat. Nam omnibus, sicut nostis, cuiuslibet officij valde onerosa est nouitas. Ego autem magnam confidẽtiam habeo, quia omnipotens deus qui eum dignatus est suo gregi præponere, & ad interiora illum curanda exacuet, & ad exteriora gerenda gratiæ suæ pietate confortabit. Sed quia post longa quietis otia, eius, vt prædiximus, nouitas proculdubio perturbatur: peto, vt cùm venerit tempestatum secularium procellas fugiens, semper apud vestram mentem portum quietis inueniat, & de vestræ bono charitatis hilarescat. Quantum vero vobis cum illo conuenire valeat, citius cognoscetis, quia ad episcoparum venit inuitus. F

Gregorius Leandro episcopo Hispaniarum. De libris in expositionem beati Iob.

Caput XC.

QVanto ardore videre te sitiam, quia valde me diligis, in *Epist. 46.*
rui tabulis cordis legis. Sed quia longo terrarum spatio disiunctum te videre nequeo: vnum quod mihi de te dictauit charitas, feci, vt librum regulæ pastoralis, quem in episcoparus mei exordio scripsi: & libros quos in expositionem beati Iob, iam dudum me feciſſe cognouisti: sanctitati tuæ cum communi filio Probino presbytero venienti transmitterem. Et tuæ quidem charitati in eo opere tertiæ & quartæ partis codices non transmisi, quia eos solummodo inuenio, quos ex eisdem partibus codices iam monasteriis dedi. Hos itaque sanctitas tua studiosè percurrat, & peccata mea studiosius defleat, ne mihi culpæ gravioris sit, quòd quasi scire videor, quod agere prætermitto. In hac vero Ecclesia quãtis causarum tumultibus premor: ipsa charitati tuæ epistolæ meę breuitas innotescit, quando ei parum loquor, quem magis omnibus diligo.

Gregorius nobilibus Syracusanis. De episcopo eis eligendo.

Caput XCI.

Laudis

Universidad de Deusto
Biblioteca

G
Epist.47. LAudis vestræ testimonium,quam direxistis epistola, electionis vos onera sapienter declinasse significat. Et quoniam nostro hoc arbitrio commisistis, ac multa bona de venerandæ memoriæ quondam Maximiano episcopo referêtes,talem vobis ordinari depoſcitis:vos quidem sicut decet fideles filios,facitis:quia hæc de digno sollicitóque patre testamini,& obtrectantibus aliis bona ipsius etiam post obitum nõ tacetis.Vnde oramus omnipotentem dominum , vt & vobis pro sinceritatis vestræ voluntate retributa , & obloquentibus clementer ignoſcat.Hoc tamen sciat magnitudo vestra : quia ciuitati illi quem date poſsimus,Maximiano reuerẽtiſsimo ſimilem non habemus.Sed quia à clero & plebe Eccleſiæ Syracuſanæ Agatho,ab aliquibus autem alter eligitur , hunc qui à clero & plebe electus est:ad nos interim venire necesse est, vt vtriſque cominus constitutis, ille qui deo placuerit, & vtilior visus fuerit,ordinetur.Nam desiderij nostri est , talé illic cum Christi gratia ordinari pontificem,qui dominum ſupradicti episcopi cuius vos actionibus testimonium perhibetis , in omnibus debeat deo adiutore,imitator existere.

Gregorius Ioanni abbati de Regio. De correctione monaſterij ſancti Andreæ.

Caput. XCII.

Epiſt.48. EA quæ ad correptionem religioſarum pertinẽt perſonarum,nos prætẽrire non decet,nec conuenit. Peruenit ita-
H que ad nos,in monaſterio ſancti Andreę,quod iuxta Vulcanum est positum multa perpetrari facinora. Atque ideo noſtræ auctoritatis præceptione ſuffultum,ad id te monaſterium proficiſci neceſſe eſt:& omnia quæ dicuntur, ſubtili inueſtigatione diſcutere.Et ſi ita,quod abſit,inueneris : ſic in illos regulariter vindicabis,vt digna eos coërctio à prauis & illicitis de cætero doceat actibus abſtinere.

Gregorius Petro & Prudentio epiſcopis de Hiſtria. Scribit de fide eis ſatisfacturum ſe.

Caput XCIII.

Epiſt.49. DEus qui lætatur in vnitate fidelium, & reuelat quærentibus veritatem,cordibus veſtris dilectiſsimi fratres aperiat,quanto vos deſiderio in gremio cupiam ſanctæ vniuerſalis Eccleſiæ contineri,& in eius manere vnitate cõcordes. Quod fore non dubito,ſi abiecto contentionis ſtimulo,ſatisfieri vobis veraciter de his de quibus eſt dubietas intendatis. Remeantis autem Caſtorij notarij me relatione edoctus ſum, fraternitatem veſtrã ad me habere deſideriũ veniendi , ſi promiſſum fuerit,quia nullam moleſtiam ſuſtinebit . Hoc ego cognoſcens,& opto, & ſuccenſus ardore charitatis inuito : vt ad me veniendi debeatis laborem aſſumere:quatenus pariter cõferentes,quæ vera & redemptori noſtro ſunt placita,& cõmuniter loquamur,& modis omnibus teneamus.Ego verò diuinę protectionis gratia ſuffragante,ſatisfacere vobis de quibus dubitatis paratus ſum,& confido de omnipotentis dei miſericordia:quòd ita vobis ſatisfactio mea interius inhærebit , vt nihil charitati veſtræ de cætero poſsit ambiguum remanere . Nam illa quæ ſanctiſsimæ quatuor ſynodi ſapuerunt atque definierunt,ſicuti prædeceſſor noſter ſanctiſsimus Leo papa,ita ea & nos ſapimus,ſequimur ac tenemus,nec ab earũ fide aliquo modo diſſentimus. Sed quia plus perſona præſens quàm epiſtola ſatisfacit:hortor dilectiſsimi fratres,vt ad me venire,ſicut præfatus ſum debeatis, dummodo ratione percepta ad concordiã ſanctæ vniuerſalis Eccleſiæ diſſenſio vos nulla diſſociet.Hoc tamẽ certa ſit veſtra charitas, quia vos & cum affectu quo decet ſuſcipio & cum gratia relaxabo.Nec aliquam vosvel quoſcunque alios qui pro hac ad me cauſa venire voluerint , afflictionem vel moleſtiam ſuſtinere permitto.Sed ſeu ad conſentiendum mihi cor veſtrum miſericordia diuina compunxerit, ſiue,quod abſit,in ea vos durare diſſenſione contigerit,ad propria vos remeare quando volueritis,iuxta promiſsionẽ meam ſine læſione,vel moleſtia relaxare curabimus.

Gregorius Ioanni epiſcopo Corinthiorum. De Anaſtaſio epiſcopo depoſito , & diacono eius.

Caput XCIIII.

Epiſt.50. AEquitatem atque ſollicitudinem Secundini fratris & coëpiſcopi noſtri quæ olim bene nobis eſt cognita , etiam ſeries iudicati & ſcriptorum veſtrorum monſtrauit . In qua re valde placuit,lætóſque nos reddidit:quia in cauſa Anaſtaſij quondam epiſcopi quam ei examinandam iniunximus,vigilantiam ſuam & diligenter exercuit , & cognita crimina,vt iuſtitia poſcebat & oportuit,vindicauit . Sed his in omnibus gratias omnipotenti deo referimus , qui deſiſtentibus quibuſdam accuſatoribus,cognitioni eius veritatem,ne tantorum cauſa facinorum latere potuiſſet,oſtendit.Quoniam vero in eadem ſententia in qua ſupraſcriptum Anaſtaſium iuſtè damnatum conſtat atque depoſitum:ſic quaſdam ſupraſcriptus frater & coëpiſcopus noſter vltus perſonas eſt,vt noſtro arbitrio reſeruaret : idcirco quid de eis tenendum ſeruandúmque ſit, *Can.2.q.3. Paulum.*
præſenti epiſtola perſpeximus.Paulum itaque diaconum latorem præſentium,quamuis culpa ſua vehementer confundat atque redargúat,quòd deceptus promiſsione,ab accuſatione nuper depoſiti quondam epiſcopi ſui deſiſterit,& cupiditatis ſtudio ſilere contra animam ſuam potius quàm prodere vera cõſenſerit:tamen quia plus eſſe conuenit nos miſericordes quàm diſtrictos,hanc ei culpam ignoſcimus,atque eum in ordine locóque ſuo recipiendum eſſe cenſemus.Nam ei à tempore prolatæ ſententiæ afflictionem quam pertulit,credimus ad vindictam huius poſsę culpæ ſufficere. Euphemiũ verò atque Thomam,qui pro deferenda accuſatione ſacros ordines acceperũt, *Can.2.q.3. Euphemiũ.*
eiſdem ſacris priuatos ordinibus eſſe,atque ita ſicuti ſunt depoſiti , volumus permanere,nec vnquam eos ſub qualibet excuſationis ſpecie ſacros in ordines reuocari decernimus.Nam ni
L mis indignum & contra Eccleſiaſticæ regulam diſciplinæ eſt, vt honore quem non ex meritis , ſed pro ſceleris præmio perceperunt,fungantur.Quia tamen plus miſericordiæ , quàm diſtrictæ nos conuenit operam dare iuſtitiæ: eoſdem Euphemiũ atque Thomam in ordine locóque tantummodo vnde ad ordines ſacros promoti fuerãt volumus reuocari, & cunctis diebus vitæ ſuæ eorundem locorum continentiam ſicut conſueuerant antè percipiant.Clematium verò lectorem ſimili benignitatis intuitu, in ordinem locúmque ſuum reuocandum eſſe conſtituo . Quibus & omnibus,id eſt,Paulo diacono , Euphemio , Thomæ atque Clematio commoda ſua ſecũdum locum & ordinem in quo quiſque eorum eſt,ſicut ſolitus erat accipere,à præſenti tertiadecima indictione veſtra fraternitas ſine aliqua ſtudeat imminutione præbere. Quia igitur ſupraſcriptus Paulus diaconus multa ſe pro vtilitate Eccleſiæ veſtræ memorat expendiſſe , & vt ea poſsit recipere, fraternitatis veſtræ ſolatio deſiderat adiuuari:hortamur,vt ſi ita eſt,omni ei poſsibilitate ad recipienda quæ dedit,debeatis cõcurrere,atque veſtris eũ auxiliis adiuuare:quia nulla ratio patitur , vt in his quæ pro vtilitate generalitatis impendit , aliquod ſuſtineat iniuſtè diſpendium . Præterea tres libras auri quas imminente ſupraſcripto fratre & coëpiſcopo noſtro Secundino , eundem Paulum diaconum pro vtilitate veſtræ dediſſe conſtat Eccleſiæ,fra
M ternitas veſtra eas ceſſante dilatione reſtituat , ne, quod abſit, non rationabiliter,ſed ſola eum grauarevoluntate tantummodo videatur.

Menſe Auguſto. Indictione.xiij.

Gregorius Virgilio epiſcopo Arelatenſi . De vſu pallij, & de ſacris ordinibus per venalitatem non dandis: & de ſimoniaca hæreſi condemnanda.

Caput XCV.

Epiſt.51. OQuam bona eſt charitas,quæ abſentia per imaginem, præſentia ſibimetipſis exhibet per amorem:diuiſa vnit, confuſa ordinat,inæqualia ſociat , imperfecta conſummat. Quam rectè prædicator egregius vinculum perfectionis vocat,quia virtutes quidem cæteræ perfectionem generãt:ſed tamen eas charitas etiã ligat,vt ab amantis mente diſſolui iam nequeant. Hac itaque virtute frater chariſsime plenum te eſſe reperio,ſicut mihi de te,& hi qui ex Gallicanis partibus veniũt, & epiſtolæ tuę ad me directæ verba teſtatur. Quod verò in eis iuxta antiquũ morem,vſum pallij,ac vices ſedis apoſtolicæ poſtulaſti:abſit,ne aut trãſitoriæ poteſtatis culmen,aut exteriorẽ cultus ornamẽtũ in vicibus noſtris ac pallio queſiſſe te ſuſpicer. Sed quia cũctis liquet, vnde in Galliarũ regionibus fides ſancta prodierit,cùm priſcã conſuetudinẽ ſedis apoſtolicę fraternitas veſtra

A veſtra repetit,quid aliud quàm bona ſoboles ad ſinũ matris Eccleſiæ recurrit?Libenti ergo animo poſtulata cõcedimus, ne aut vobis quicquã de debito honore ſubtrahere,aut prę-
Philip.2. cellentiſsimi filij noſtri Childeberti regis petitionẽ cõtempſiſſe videamur.Sed iam nunc ſtudio maiori res indigẽt: vt cùm honor creſcit,etiam ſollicitudo proficiat,& erga cæterorum cuſtodiã vigilãtia excreſcat:vitę quoque merita ſubiectis in exemplũ veniãt,& nũquam ſua per ſuſcepti honoris gratiã , ſed lucra cœleſtis patriæ veſtra fraternitas acquirat.Noſtis enim quid beatus Apoſtolus gemens dicat:Omnes enim quæ ſua ſunt,quærunt,non quæ ſunt Chriſti Ieſu. Quibuſdam nãque narrãtibus agnoui, quòd in Galliarũ vel Garmaniæ partibus,nullus ad ſacrũ ordinem ſine commodi datione peruenĩat . Quod ſi ita eſt,ſtens dico,gemẽs denuncio:quia cùm ſacerdotalis ordo intus cecidit,fortis quoque
Matth.21. diu ſtare nõ poterit.Scimus quippe ex Euãgelio quid redemptor noſter per ſemetipſum fecerit : quia ingreſſus templũ, cathedras vẽdẽtium columbas,euertit.Columbas enim vendere,eſt de ſpiritu ſancto,quem deus omnipotẽs cõſubſtantialem ſibi,per impoſitionẽ manuũ hominibus tribuit,commodum temporale percipere.Ex quo,vt prædixi,malo iam
B innuitur quid ſequatur . Quia qui in templo dei columbas vendere præſumpſerũt,eorũ deo iudice,cathedrę ceciderũt, qui videlicet error in ſubditis cum augmento propagatur. Nam ipſe quoque qui precio ad ſacrũ ordinem perducitur, iam in ipſa prouectus ſui radice vitiatus paratior eſt aliis ve-
Matth.10. nundare quod emit. Vbi eſt quod ſcriptũ eſt:Gratis accepiſtis,gratis date?Et cùm primum ſimoniaca hæreſis ſit cõtra ſanctam Eccleſiã exorta:cur non perpẽditur: cur non videtur,quia eum quem quis cum precio ordinat, prouehẽdo agit vt hæreticus fiat?Alia quoque nobis tes eſt valde deteſtabilis nunciata:quòd quidã ex laico habitu per appetitũ gloriæ temporalis defunctis epiſcopis tonſurantur,& fiunt ſubitò ſacerdotes.Qua in re iam notum eſt qualis ad ſacerdotium venerit,qui repẽte de laico habitu ad ſacrũ trãſit ducatum.Et qui miles nunquã extitit,dux religioſorum fieri non pertimeſcit. Quam iſte ſuam prædicationem habiturus eſt, qui fortaſſe nunquam audiuit alienã? Aut quãdo aliena mala
Pars.1. Diſt.48. Sicut. corrigat,qui necdũ ſua fleuit? Et cùm ad ſacros ordines Paulus apoſtolus Neophytum venire prohibebat:ſciendum nobis eſt,quia ſicut Neophytus tunc vocabatur,qui adhuc nouiter erat plantatus in fide:ita nunc inter Neophytos deputamus,qui adhuc nouus eſt in ſancta conuerſatione. Scimus autem,quòd ædificati parietes non prius rignorum pondus accipiũt,niſi à nouitatis ſuæ humore ſiccẽtur:ne ſi ante pondera quàm ſolidẽtur,accipiãt,cunctã ſimul fabricam ad terram deponant.Et cùm ad ædificium arbuſta ſuccidimus, vt
C priusviriditatis humor exiccari debeat,expectamus:ne ſi eis adhuc recentibus fabricæ pondus imponitur , ex ipſa nouitate curuentur,& confracta citius corruant, quæ immaturè in altum leuata videbantur . Cur ergo hoc non ſubtiliter in hominibus cuſtoditur , quod in lignis quoque ac lapidibus tanta conſideratione perpenditur? Qua de re neceſſe eſt,vt veſtra fraternitas præcellentiſsimum filium noſtrum Childebertum regem admonere ſtudeat,vt huius peccati maculã à regno ſuo funditus repellat : quatenus omnipotẽs deus tanto illi apud ſe maiora rettribuat,quanto eum cõſpicit , & amare quod ipſe diligit, & euitare quod odit.Itaque fraternitati veſtræ vices noſtras in Eccleſiis , quæ ſub regno ſunt præcellẽtiſsimi filij noſtri Childeberti,iuxta antiquum morem deo authore committimus . Singulis ſiquidem metropolitis ſecundũ priſcã conſuetudinem proprio honore ſeruato,palliũ quoque tranſmiſimus , quo fraternitas tua intra Eccleſiam ad ſola miſſarum ſolẽnia vtatur.Sicubi autem longius epiſcoporum quiſquam pergere forte voluerit,ſine tuę ſanctitatis authoritate,ei ad loca alia trãſire nõ liceat.Si qua verò inquiſitio de fide, vel fortaſſe aliarum rerum inter epiſcopos cauſa emerſerit,quæ diſcerni difficilius poſsit,collectis duodecim epiſcopis vẽtiletur atque decidatur.Si autem decidi nequiuerit, diſcuſſa veritate ad noſtrũ iudicium referatur.Omnipotens autẽ deus ſuavos protectione cuſtodiat, honorémque perceptum vos in moribus ſeruare concedat.

Gregorius vniuerſis epiſcopis Galliarum. De Virgilio ens prælato, & de ſynodo.

Caput XCVI.

Epiſt.52. ADhoc diuinæ diſpenſationis prouiſio , gradus & diuerſos conſtituit ordines eſſe diſtinctos:vt dum reue
Pars.1. rentiam minores potioribus exhiberent,& potiores Diſtin 89. minoribus dilectionem impenderent,vna concordiæ fieret Ad hoc. ex diuerſitate contextio , & rectè officiorum gereretur adminiſtratio ſingulorum. Neque enim vniuerſitas alia poterat ratione ſubſiſtere,niſi huiuſmodi magnus eam differentiæ ordo ſeruaret. Quia verò creatura in vna eadémq; qualitate gubernari vel viuere nõ poteſt, cœleſtium militiarum exemplar nos inſtruit:quia dum ſint angeli,ſint archangeli, liquet quod non æquales ſunt, ſed in poteſtate & ordine,ſicut noſtis,differt vnus ab altero . Si ergo inter hos qui ſine peccato ſunt,iſtam conſtat eſſe diſtinctionem : quis hominum abnuat huic ſe diſpoſitioni libenter ſubmittere,cui nouit etiam angelos obedire?Hinc etenim pax & charitas mutua ſe vice complectũntur,& manet firma concordiæ in alterna & deo placita dilectione ſinceritas.Quia igitur vuumquodque tunc ſalubriter completur officiũ:cùm fuerit vnus ad quem poſsit recurri præpoſitus , idcirco opportunũ eſſe perſpeximus,in Eccleſiis quæ ſub regno præcellentiſsimi fi-
E lij noſtri Childeberti regis ſunt,ſecundum antiquam cõſue tudinem fratri noſtro Virgilio Arelatẽſis ciuitatis epiſcopo vices noſtras tribuere:quatenus& catholicę fidei integritas, id eſt,ſanctarum quatuor ſynodorum,deo protegente,ſollicita deuotione ſeruetur: & ſi inter fratres, cõſacerdotéſque noſtros aliqua euenerit forte contentio,authoritatis ſuæ vigore,vicibus nempe ſedis Apoſtolicæ functus,diſceteta moderatione compeſcat.Cui etiam iniunximus, vt ſi quarundam cauſarũ tale fuerit certamen exortũ,in quo aliotũ præſentia opus ſit:congregatis ſibi in numero competenti fratribus,& coëpiſcopis noſtris,ſalubriter hoc ſeruata æquitate diſcutiat,& canonica integritate definiat.Si quãverò contentionem,quod longè faciat diuina potentia,de fidei cauſa euenire cõtigerit:aut negociũ emerſerit,cuius vehemens ſit fortaſſe dubietas, & pro ſui magnitudine iudicio ſedis Apoſtolicæ indigeat:examinata diligẽtius veritate,relatione ſua ad noſtriã ſtudeat perducere notionẽ : quatenus à nobis valeat cõgrua ſine dubio ſentẽtia terminari.Et quoniã neceſſe eſt,vt ad eum cui noſtras vices iniunximus,quotiẽs oportere perſpexerit , pro faciẽda collatione aptis debeãt epiſcopi temporibus conuenire:hortamur,vt nullus mãdatis eius inobediens eſſe præſumat, nec cõmuni cõgregationi intereſſe poſtponat,niſi aut corporis infirmitas quempiã fortaſſe vetuerit,aut cuiuſquã eum cauſę iuſta excuſatio minimè venire permiſerit . Hi tamẽ qui prohibẽte aliqua neceſsitate ne-
F queunt in ſynodum conuenire,loco ſuo presbyterũ aut diaconum dirigant:quatenus quæ à noſtro vicario deo auxiliãte fuerint definita,ad eum qui abſens eſt,per ipſum quẽ miſerit,fida relatione perueniant : vt inconcuſſa firmitate ſeruentur,& nullus ea quæ cõſtituerit,audeat occaſionis excuſatio violare.Hoc etiam vos pariter prẽuidimus admonendos,vt nullus veſtrum ad longinquiora loca ſine præfati fratris & coëpiſcopi noſtri Virgilij authoritate tentet aliquo modo proficiſci:ſciẽres quia & prædeceſſorum noſtrorum qui vices ſuas eius prædeceſſoribus commiſerunt,ſic procul dubio mandata definiunt.Hortamur præterea,vt de officio ſuo ſit quiſque veſtrũ ſollicitus,vt qui promiſſam cupit mercedem paſtionis accipere, commiſſum ſibi gregem ſollicitudine & oratione cuſtodiat:ne lupus inſidians oues creditas inuadendo dilaniet, & ſit in rettributione pœna pro munere.Optamus igitur fratres chariſsimi,& totis omnipotentem dominum precibus exoramus,vt dilectionem veſtram in amoris ſui conſtantia faciat magis magiſque feruescere, atque in pace Eccleſiæ, & in vna vos concedat manere concordia.Nunciatum verò nobis eſt,quòd per ſimoniacã hæreſim ad ſacros quidã ordines adducantur,& hoc ſupraſcripto fratri & coëpiſcopo noſtro Virgilio per omnia prohibendũ mãdauimus:quod vt veſtra fraternitas recognoſcat, & ſtudioſè cuſtodiat,&ipſa corãvobis eſt epiſtola relegẽda.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gregorius Childeberto regi Francorum. De multis rebus corrigendis in regno eius.

Caput XCVII.

Epist.53. LÆtos nos excellentiæ vestræ vehementer fecit epistola, quæ pia vos affectione de honore & reuerẽtia sacerdotali testatur esse sollicitos. Hinc etenim cũctis ostenditis fideles dei vos esse cultores, dum sacerdotes ipsius gratia ac debita veneratione diligitis, & Christiana deuotione quicquid ad eorum augmentũ pertinet, agere festinatis. Vnde & grataṅter quæ scripsistis, accepimus: & quæ voluistis, animo libenti cõcessimus: atque ideo fratri nostro Virgilio Arelatensis ciuitatis episcopo, vices nostras iuxta antiquum morem, & excellẽtiæ vestræ desideriũ deo fauente commisimus: cui etiã & pallij vsum sicut prisca habuit cõsuetudo, cõcessimus. Sed quia aliqua ad nos perlata sunt, quæ & omnipotentem deum nimis offendunt, & quàm plurimũ sacerdotij honorẽ reuerẽtiámque cõfundunt: quęsumus, vt potestatis vestræ annuente cẽsura, modis omnibus emẽdentur, ne dum laudãdæ deuotioni vestræ res temerariæ ac peruersę repugnãt, aliorum, quod absit, culpa aut regnũ vestrũ grauetur, aut anima. Peruenit autem ad nos, obeũtibus episcopis, quosdam ex laicis tonsurari, atque ad episcopatum præcipiti saltu cõscẽdere. Et qui discipulus non fuit, incõsiderata ambitione magister efficitur. Et quoniã quod potsit docere, nõ
H didicit, sacerdotiũ tãtummodo gerit in nomine: nam laicus in sermone pristino perseuerat & opere. Quomodo ergo pro aliorũ peccatis intercessurus est, qui sua primitus non defleuit? Talis enim pastor nõ munit gregẽ, sed decipit: quia dum cõtradicente verecũdia, non potest aliis hoc quod ipse non facit persuadere: quid est aliud nisi vt plebs dominica prædonibus populãda remaneat, & inde sumat interitũ, vnde salutiferæ protectionis magnũ debuit habere subsidium? Quod quàm prauum sit, quàm peruersum, ex sua quoque ordinatione excellẽtiæ vestrę cẽsitudo perpẽdat. Certum nãque est, non vos antè exercitui ducem præponere, nisi vobis labor eius fidẽique probata cõstiterit, nisi eum anteactę vitę virtus & sollicitudo aptum esse mõstrauerit. Si verò non aliis, nisi huiusmodi viris cõmittitur gubernandus exercitus, qualis dux esse debeat animarũ, ex istius bene rei comparatione colligitur. Sed verecũdum nobis est, & dicere pudet: quia ducatum sibi sacerdotes arripiũt, qui exordiũ religiosæ militiæ non viderunt. Simul autem & illud valde execrandum nobis est nũciatũ: quòd sacri ordines per simoniacam hæresim, id est, accepto precio cõferãtur. Et quia pestiferum nimis est, & sanctæ Ecclesiæ vniuersali cõtrarium, in sacrum quempiã ordinem non meritis, sed precio collocari: hortamur vt tam detestabile facinus de regno suo excellentia vestra prohiberi præcipiat. Nam ipse se ad hoc officiũ ostendit prorsus indignũ, qui donum dei pecunia mercari nõ metuit: & commodis præsumit appetere, quod habere per gratiam non meretur. Hæc igitur præcellentissime fili idcirco
I admoneo, quia animã vestram saluari desidero. Quæ etiam dudum scribere volui, si voluntatẽ meã innumeræ occupationes minimè præpedissent. At postquã se cõgruum rescribendi tempus ingessit, quod facere me oportuit, non omisi. Salutãtes itaque excellentiam vestrã, paternæ charitatis affectu petimus, vt cuncta quæ suprascripto fratri & coẽpiscopo nostro fieri, seruarique mandauimus, fauoris vestri præsidio compleantur, nec cuiusquam ea aliquo modo elatione aut superbia conuelli permittatis. Sed sicut per prædecessores eius singulos in patris vestri regno seruata sunt, ita quoque auxilio vestro sollicita & modo deuotione seruentur. Oportebit ergo vt hoc nobis vicariè repẽdatur: & sicut nos vestram implere non distulimus volũtatem, ita & vos propter deum, & beatum Petrum Apostolorum principem nostra faciatis in omnibus seruari statuta: quatenus excellẽtiæ vestrę laudabilis, & deo placita se circũquaque tẽdat opinio.

Gregorius Martiniano episcopo Rauennæ. De vsu pallij ei concesso.

Caput XCVIII.

Epi.54. APostolicæ sedis benevolentia, & antiquæ consuetudinis ordine prouocati, fraternitati tuæ quam in Rauennati Ecclesia gubernationis suscepisse constat officium, pallij vsum præuidimus concedendum. Quo non aliter te vti memineris, nisi in propria tuæ ciuitatis dimissis iam filiis Ecclesia procedens à salutatorio ad sacra missarum solennia celebranda: peractis ergo missis, id in salutatorio rursum curabis deponere. Extra Ecclesiam verò non amplius illo tibi, nisi quater in anno, in litaniis quas ad decessorem tuum Ioannem expressimus, vti permittimus, hoc nihilominus admonẽtes, vt sicut à nobis huiusmodi decoris vsum, ad sacerdotalis officij honorẽ largiẽte domino percepisti, ita etiã morum atque actuum probitate ad Christi gloriam susceptũ adornare contendas officiũ. Sic etenim alterno eris inuicem decore cõspicuus: si ad huiusmodi corporis habitũ, mentis quoque tuæ bona cõcordent. Omnia etiã priuilegia, quæ tuæ pridem cõcessa esse cõstat Ecclesiæ, nostra authoritate firmamus, & illibata decernimus pmanere.

Gregorius Ioanni episcopo Corinthiorum. Quomodo gyegem des gubernare debeat.

Caput XCIX.

POstquam deus noster, cui nihil occultum est, de Ecclesiæ suæ gubernatione nephandam pollutionis pestem abiiciens, vos ad eius voluit regimen adducere, magna vobis præcauendum est prouisione, vt post vulnera & diuersa prioris mali pastoris contagia, in fraternitate vestra grex dominicus consolationem ac salubre medicamentum inueniat. Sic ergo præcedentis contagij maculam manus ve
L strę actionis abstergat, vt nulla execrandæ prauitatis illius vestigia, nullã sinat manere memoriam. Sit igitur erga subiectos sollicitudo laudabilis. Exhibeatur cum mansuetudine disciplina. Sit cum discretione correptio. Irã benignitas mitiget, benignitatem zelus exacuat: & ita alterum condiatur ex altero, vt nec immoderata vltio plusquam oportet, affligat, nec iterum frangat rectitudinem disciplinæ remissio. Instructio commissi populi, fraternitatis vestræ sit actio. Vt deat in vobis quod diligat, cernat quod imitari festinet. Exemplo vestro viuere doceatur. A recto itinere te duce non deuiet, ad deum vos sequendo perueniat: vt tot ab humani generis saluatore retributiones accipias, quot lucra ei operatus fueris animarum. Labora itaque frater charissime, & ita totam mẽtis & cordis ad hoc efficaciam dirige: quatenus *Luc.19.* dignè merearis in futuro audire: Euge serue bone & fidelis, intra in gaudium domini tui. Pallium verò sicut per epistolam vestram, quam per Andream, & coẽpiscopum nostrum suscepimus, postulastis, direximus: quo ita vos, vt necesse est, sicut prædecessores vestri vsi, cõcedentibus nostris prædecessoribus, approbantur. Præterea peruenit ad nos, quòd in illis partibus nullus ad sacrũ ordinem sine commodi datione perueniat. Quod si ita est, flens dico, gemens denuncio: quia cùm sacerdotalis ordo intus cecidit, foris quoque diu stare non poterit. Scimus quippe ex Euangelio, quid redemptor noster per semetipsum fecerit: quia ingressus tem *Matth.21.* plum, cathedras vendentium columbas, euertit. Columbas enim vendere, est de sancto spiritu, quem deus omnipotens consubstantialem sibi per impositionem manuum hominibus tribuit, commodum temporale percipere. Ex quo, vt prædixi, malo, iam innuitur quid sequatur: quia qui in templo dei columbas vendere præsumpserunt, horum deo iudice cathedræ ceciderũt. Qui videlicet error in subditis cum augmento propagatur. Nam ipse quoque qui ad sacrum ordinem perducitur, iam in ipsa prouectus sui radice vitiatus, paratior est aliis venundare quod emit. Et vbi est quod scri- *Matth.10.* ptum est: Gratis accepistis, gratis date? Et cùm primùm simoniaca hæresis sit exorta contra sanctam Ecclesiã: cur non perpenditur, cur non videtur, quia eum quem quis cum precio ordinat, prouehendo agit vt hæreticus fiat? Quia ergo hanc nephandissimam prauitatem sancta vniuersalis omnino damnat Ecclesia: hortamur fraternitatem vestrã, vt tam detestabile, & tam immane peccatum de locis omnibus quę sub se sunt, sollicitudinis suæ modis omnibus compescat instantia. Nam si tale aliquid deinceps fieri senserimus, iam *Parte 1. Dist.100. Nouit.* non verbis, sed canonica hoc vltione corrigemus: & de vobis, quod non oportet, aliud incipiemus habere iudicium. Nouit autem fraternitas vestra: quia prius palliũ nisi dato commodo

A modo non dabatur. Quod quoniam incongruum erat, facto cõsilio ante corpus beati Petri Apostolorum principis, tam
Cau.1.q.1. De ordinationibus. de hoc, quàm de ordinationibus aliquid accipere sub districta interdictione vetuimus. Oportet ergo vt neque per cõmodum, neque per gratiam, aut quorũdam supplicationem, aliquos ad sacros ordines cõsentiatis, vel permittatis adduci. Nam est peccatum, sicut diximus, graue, & sine correptione hoc non patimur remanere. Suprascriptum verò Andream fratrem & coẽpiscopum nostrum ob hoc tardè suscepimus, quia renunciãte fratre & coẽpiscopo nostro Secundino, didicimus epistolas nostras sibi eum in Ioannis Larissæi episcopi executione finxisse. Et nisi bona vestra nobis quæ audiuimus suasissent, nulla illum habuimus ratione suscipere.

Gregorius vniuersis episcopis per Helledam prouinciam constitutis. Vt nullum per præmium ordinarent. Paritérque exponit, quòd dominus cathedras columbas vendentium euertit.

Caput C.

Ioh.56. GRatias omnipotenti deo vobiscum fratres charissimi refero, qui latens vulnus quod antiquus hostis intulerat, ad omnium fecit peruenire notitiam, & de Ecclesiæ suæ corpore salutifera illud incisione compescuit. Ex qua re & gaudendum nobis est, & dolendum. Gaudendum quippe de correctione facinoris, dolẽdum verò de casu fratris. Sed quoniam plærunque alterius casus, alterius solet es-
B se cautela: hoc quisque timet cadere, attendat: aditum hosti non præbeat, non putet latere quod agitur. nam veritas cla-
Matth.10. mat: Nihil opertum quod non reueletur: & occultum quod non sciatur. Hæc etenim vox actioni nostræ iam præco est, & ipso teste modis omnibus adducitur ad publicum, quod agitur in secreto. Aut quis actus suos ante illum nitatur abscondere, qui eorum & testis & iudex est? Quia verò nonnunquam dum aliud attenditur, aliud non cauetur, oportet vt contra omnes hostis insidias quisque debeat esse sollicitus: ne dum in vno vincit, superetur in altero. Nam & terrenus hostis, qui munita loca cupit inuadere, pugnandi arte sic vtitur. Latenter quidem ponit insidias, & ad vnius loci se expugnationem totus ostendit: vt dum ad defensionem loci illius vbi instat periculum conuenitur, loca alia de quibus nulla est suspitio capiãtur. Et euenit, vt qui cognitus resistentis virtute repulsus est, latens obtineat quod certando non potuit. Sed quia in his omnibus diuinæ protectionis auxilio opus est, voce cordis singuli clamemus ad dominum, dicen-
Psalm.39. tes: Domine, ne longè facias auxilium tuum à me, ad defensionem meam respice. Manifestum nanque est, quia nisi ipse auxiliatus fuerit, & ad se clamantes defenderit, hostis noster vinci non poterit. Præterea epistolam charitatis vestræ per Andream fratrem, & coẽpiscopum nostrum suscipiens, pallium Ioanni fratri nostro Corinthiorum episcopo nos
C transmisisse cognoscite: cui vos magnopere conuenit obedire: præsertim dum hoc sibi & antiquæ cõsuetudinis ordo defendat, & bona eius quibus ipsi testimonium perhiberis, *Cau.1.q.1. Quibusdã.* inuitent. Quibusdam nanque narrantibus agnoui, quòd in illis partibus nullus ad sacrũ ordinem sine commodi datione perueniat. Quod si ita est, flens dico, gemens denuncio, quia cùm sacerdotalis ordo intus cecidit, foris quoque diu stare non poterit. Scimus quippe ex Euangelio, quid redemptor noster per semetipsum fecerit: quia ingressus in tem-
Matth. 21. plum, cathedras vendentium columbas, euertit. Columbas quippe vendere, est de sancto spiritu, quem sibi consubstantialem deus omnipotens per impositionem manuum homi nibus tribuit, commodum temporale percipere: ex quo, vt prædixi, innuitur quid sequatur: quia qui in templo dei columbas vẽdere præsumpserunt, eorum deo iudice cathedræ ceciderunt. Qui videlicet error in subditis cum augmento propagatur. Nam ipse quoque qui ad sacrũ ordinem perducitur, iam in ipsa prouectus sui radice vitiatus, paratior est a-
Matth.10. liis vendere quod emit. Et vbi est quod scriptum est: Gratis accepistis, gratis dare? Et cùm primò contra sanctam Ecclesiam simoniaca hæresis sit exorta: cur non perpẽditur, cur non videtur: quia eum quem quis cum precio ordinat, prouehendo agit vt hæreticus fiat? Ideóque hortamur, vt nullus vestrum denuo hoc fieri patiatur: sed neque gratia alicuius, neque supplicatione aliquos ad sacros ordines audeat pro- D
mouere, nisi eum quem vitæ & actionis qualitas ad hoc dignum esse monstrauerit. Nam si aliter factum denuo sensetimus, districta ac canonica illud noueritis vltione cõpesci.

Finit liber quartus, secundum computationem Gratiani.
Finiunt epistolæ Indictionis xiij.

LIBER QVINTVS.

Incipiunt epistolæ Indictionis xiiij. ex Registro beati Gregorij Papæ, huius nominis primi.

Gregorius Mariniano episcopo Rauennæ. De testamento à Ioanne episcopo condito.

Caput CI.

Sicut iniusta poscentibus nullus est tribuẽdus effectus, ita legitima desiderantiũ non est differenda petitio. Presbyteri igitur ac diaconi atque clerus fraternitatis vestrę, obla *Epist.1.* ta nobis petitione conquesti sunt, Ioannem quõdam decessorẽ tuum condito testamento diuersa in Ecclesiæ suæ grauamina conscripsisse. Et petiuerunt vt hæc in damnum Ecclesiæ, prohibente quippe lege, nulla deberent occasione persolui. Et quanuis postquã hæreditas illius, suc- E
cessióque repudiata est: ad hæc te satisfacienda ratio nulla constringat: veruntamen ex abundanti his te hortamur affatibus: vt ea quæ de Ecclesia sua, vel de acquisitis in episcopatu rebus contra legũ fieri statuta disposuit, fraternitas vestra ne authoritatem præbeat, nec aliqua ratione cõsentiat. Si quid autem de propriis rebus quas ante episcopatum habuit, quod quidem prius Ecclesiæ suæ non contulit, fieri voluit vel decreuit, firmum per omnia robur obtinere necesse est: nec quisquam Ecclesiasticorum id contra rationem tentet qualibet excusatione cõuellere. Quia verò dum viuerer, *Causa.12. q.5. Quia verò.* sæpius à nobis expetiit, vt ea quæ in monasterio illo contulerat, quod iuxta Ecclesiam sancti Apollinaris ipse construxerat, nostra deboissemus authoritate firmare, & nos facturos hoc esse promisimus, fraternitatem vestrã necessariò duximus adhortandam, vt nihil de his quæ illic contulit atque constituit, aliquo modo patiatur imminui, sed omnia firma studeat stabilitate seruari. Huius igitur monasterij & collatarum illic rerum: quia in testamento quod condidit feciſſe nosciturmentionem: sciẽdũ vobis est non ea nos ideo confirmasse, quoniã suprema eius sequimur voluntatẽ: sed quia ei hoc, sicut diximus, viuẽti promisimus. Hæc itaque sic sollicitè fraternitas vestra implere festinet, quatenus & quæ in suprascripto cõstituit, & à nobis sunt firmata, seruẽtur: & illa quæ in damnũ dari vel fieri per testamẽtũ suæ decreuit Ec
clesiæ, nullã, prohibente nempe lege, obtineant firmitatem. F

Gregorius clero & plebi Ecclesiæ Rauennæ. De Maximiano episcopo, quòd rectæ fidei sit.

Caput CII.

PEruenit ad nos quosdam homines maligni spiritus instigatione persuasos, erga opinionem fratris & coẽpi- *Epist.2.* scopi nostri Maximiani mẽtes vestras corrumpere falsa locutione voluisse, dicentes quòd idem frater noster minus quàm decet sanctam Chalcedonensem synodum venerẽtur. De qua re omnibus vobis & ipse præsens de integritate suæ fidei satisfaciat: & nos per omnia testamur eum à cunabilis in sanctæ vniuersalis Ecclesiæ gremio nutritũ, rectam prædicationẽ fidei cum vitæ suæ attestatione tenuisse. Veneratur enim sanctam Nicænam synodum, in qua Arius; Constãtipolitanam, in qua Macedonius: Ephesinã primam, in qua Nestorius: & sanctam Chalcedonẽsem synodum, in qua Nestorius, Dioscorus, atque Euthyces damnatus est. Si quis autem cõtra harum quatuor synodorum fidem, & contra sanctæ memoriæ Leonis papæ tomum atque definitionem aliquid vnquam loqui præsumat, anathema sit. Proinde satisfactionem plenissimã recipiẽtes, charitate integra, puro corde, pastorem vestrum diligite, vt apud deum purius fusa, eiusdem vobis valeat prodesse intercessio pastoris.

Universidad de Deusto Biblioteca

G *Gregorius Maximiano præsumptori Ecclesiæ Salonitanæ. Quòd per simoniacam hæresim ordinatus est.*

Caput CIII.

Epist.3. Qvotiens contra Ecclesiasticã quid gestum dicitur disciplinam, ne nos ante deum culpa ex dissimulatione redarguat, irrequisitũ hoc relinquere non audemus. Peruenit itaque ad nos, quòd per simoniacã hæresim fueris ordinatus. Sed & alia de te multa hic dicta sunt, de quibus vnũ quàm maximè fuit, propter quod necesse habuimus te summopere per scripta nostra prohibere, ne missarũ solénia celebrare debuisses: donec quid esset, verius potuissemus addiscere. Ne ergo filij Ecclesiæ diu videantur non habere pastorem: & ne per hæc quæ dicũtur, si indiscussa remanserint, huiusmodi se vitiũ tédat in plurimos, hortamur vt ad nos venire omni postposita excusatione festines: quatenus seruata iustitia, hæc & cognoscere & finire secundum canonica instituta Christo reuelante possimus. Ita autem fac, vt ad veniendum amplius iam moras non ingeras, ne ipsa te magis absentia obnoxiũ his quæ dicũtur assignet, & nos in te hæc res nõ solũ propter dicta crimina quæ purgare subterfugis, sed etiã propter inobediẽtiæ culpã durius, scilicet vt in contumacem, cogar ex concilio ferre iudicium.

Gregorius Cypriano diacono. Præcipit modios tritici pauperibus erogare duo milia.

Caput CIIII.

H Epist.4. Zenon frater, & coëpiscopus noster quosdam in ciuitate sua alimoniarum necessitatem innotuit sustinere: quibus quoniam, vt possibile est, aliquod desideramus ferre consultum: idcirco dilectionem tuam antedicto fratri & coëpiscopo nostro mille modios tritici: aut si plus leuare potuerit, vsque ad duo milia scriptis te dare præsentibus deputamus. Hortamur igitur, vt in his præbendis nullam moram aut excusationem adducas: quatenus dũ tempus finit, & hic cum dei adiutorio sine periculo ad propria remeare, & citius valeat necessitatem patientibus subuenire.

Gregorius Brunichildæ reginæ Francorum. Candidum presbyterum rectorem patrimonij commendat.

Caput CV.

Episto.5. Excellentiæ vestræ prædicandam ac deo placitã bonitatem, & gubernacula regni testãtur, & educatio filij manifestat. Cui non solum incolumem rerũ temporalium gloriam prouida solicitudine conseruastis, verũetiam æternæ vitæ præmia prouidistis, dum mentem ipsius in radicem veræ fidei materna, vt decuit, & laudabili institutione plantastis. Vnde non immerito contigit, vt cuncta gentiũ regna præcelleret: quippe qui earundem gentium creatorem & purè colit, & veraciter cõfitetur. Sed vt laudabilius in eo fides cum operibus enitescat, adhortationis vestræ eum verba succendant: quatenus sicut sublimem illum inter homi- I nes potentia regalis ostendit, ita ante deum magnum faciat pietas actionis. Quia verò multarum rerum experiméta nos admonent de excellentiæ vestræ Christianitate confidere: idcirco paterno salutantes affectu, quæsumus, vt propter amorem beati Petri Apostolorum principis, quem toto vos scimus corde diligere: dilectissimum filium nostrum Candidum presbyterum præsentium portitorem, vnã cum patrimoniolo, ad cuius eum gubernationem transmisimus, auxilij vestri patrocinio foueatis: quatenus potestatis vestrę gratia roboratus, patrimoniolum ipsum quod pauperum constat expensis proficere, & salubriter regere: & si qua exinde ablata sunt, vestro fultus auxilio diligenter inquirere, & deo propicio in pristinum possit reformare statũ. Ad ipsius verò patrimonioli regimen proprius Ecclesię homo transmissus est. Excellentia ergo vestra ita se libenter in his quæ poscimus dignetur impendere, vt beatus Petrus Apostolorum princeps, cui à domino Iesu Christo ligandi ac soluendi data est potestas: & hic excellentiam vestram in sobole gaudere concedat, & post multorum annorum curricula à malis omnibus absolutam ante conspectum æterni faciat iudicis inueniri.

Gregorius Childeberto regi Francorum Candidum presbyterum commendat.

Caput CVI.

K Epist.6. Qvantò cæteros homines regia dignitas antecellit, tãtò cæterarũ gentiũ regna regni vestri profectò culmen excellit. Esse autem regẽ, quia sunt & alij, non mirũ est: sed esse catholicũ, quod alij non merentur, hoc satis est. Sicut enim magnæ lampadis splẽdor in tetræ noctis obscuritate, luminis sui claritate fulgescit, ita fidei vestræ claritas inter aliarũ gentium obscuram perfidiam rutilat ac coruscat. Quicquid autem reges se cæteri gloriantur habere, habetis. Sed ipsi in hac re vehemẽtius superãtur, quoniã hoc principale bonũ non habẽt quod habetis. Vt ergo sicut fide, ita & actione vincantur, benignã se excellẽtia vestra suis subiectis semper exhibeat. Et si qua sunt quę eius animũ offendere valeãt, ea indiscussa non sinat. Tunc enim verè regi regũ, id est, omnipotẽti domino amplius placebit, si potestatẽ suã restringẽs, minus sibi crediderit licere, quàm potest. Quia igitur sinceritatẽ fidei, & mẽte seruatis & opere, beati Petri Apostolorũ principis amor, qui in vobis est, euidenter ostẽdit, cuius res sub Christianæ religionis intuitu sub vestri culminis potestate bene hactenus gubernatæ & cõseruatæ sunt. Sed quoniã Dynamius patricius, qui ex nostra commẽdatione rebus ipsis sollicitudiné impẽdebat, eas modo gubernare, vt cognouimus, non potest: ne patrimoniolũ ibidem constitutũ faciẽte negligẽtia deperiret: idcirco præsentiũ portiorem dilectissimũ filium nostrũ Candidum presbyterum ad id gubernandum trãsmisimus, quem excellentiæ vestræ, præmissa paterna charitate salutationis allo- L quio in omnibus commendamus: petẽtes vt si aliquod illic fortasse prę iudicium factũ est, aut res eiusdẽ patrimonioli ab aliquo detinẽtur, potestatis vestræ iustitia corrigatur, & iuri pristino quę ablata sunt, reformẽtur: quatenus sicut fides vestra, ita & æquitas omnibus, quod est valde gloriosum atque laudabile, gentibus enitescat. Claues pręterea sancti Petri in quibus de vinculis catenarum eius inclusum est, excellentiæ vestræ direximus, quæ collo vestro suspensæ à malis vos omnibus tueantur.

Gregorius Theodoro & Demetrio, Philippo, Zenoni, & Alcissono episcopis Epiri. De ordinatione Andreæ episcopi. De vsu pallij, & quid sit in templo dei columbas vendere.

Caput CVII.

Epist.7. Scriptorum vestrorum insinuatio, fratres charissimi, patefecit Andream fratrem nostrũ Nicomeditanæ ciuitatis episcopũ deo propitio solenniter ordinatum. Cuius quoniã cõsecrationem cleri & prouincialiũ prouenisse significatis assensu: gaudemus, atque bona quæ de ipso testamini, vt in eo maneãt, & dei gratia cooperãte augmentũ accipiãt, exoramus: quia bonitas præpositorũ, salus est vtique subditorum. Oportet ergo vt ea quæ in persona ipsius placere vobis laudãtes ostẽdistis, imitari studiosius festinetis. Nã & apud homines culpa, & apud deũ pœna est nolle quenquam M bonũ imitari quod placet. Testimonio itaq; vestro obediẽtia fidem accõmodet, nullus ei in his quę integritate seruata Ecclesiæ pro cõmuni vtilitate iniunxerit, cõtradicat. Deuotionem suã quisque vestrũ libẽter exhibeat, vt dũ deo placita inter vos sacerdotalis fuerit & nõ ficta cõcordia, nulla vos à charitatis mutuę vinculo inuidia dissoluere valeat aut turbare diuersitas. Nec enim callido hosti in cordibus vestris vllus erit accessus: quoniam scit se nullatenus nec capi posse nec recipi, vbi plenè sincereq; locũ charitas inuenerit. Estote præterea solliciti fratres charissimi, & cõmisso gregi vigilantiã quã suscepistis, vt debetis, impẽdite: inimici fraudibus sollicitudine & oratione resistite, & obedite incontaminata fide, deo nostro cui præestis populũ resignate, vt officiũ vobis sacerdotale ante cõspectũ æterni iudicis nõ ad pœnã, sed proficiat ad coronam. Suprascripto igitur Andreæ fratri & coëpiscopo nostro palliũ nos direxisse agnoscite: atq; priuilegia cũcta cõcessisse quæ prędecessores nostri eius prędecessoribus cõtulere. Præterea peruenit ad nos, quòd sacri ordines in illis partibus cũ datione cõmodi conferãtur. Quod si ita est, flẽs dico, gemẽs denũcio, quia cùm sacerdotalis ordo intus cecidit, foris quoq; diu stare nõ poterit. Scimus quippe ex Euangelio quid redẽptor noster per semetipsum fecerit: quia ingressus templũ cathedras vendentiũ columbas, euertit. Columbas enim vẽdere, est de spiritu sancto, quem deus omnipotens Cau.1.q.1. Quibusdã. Mat.21.

A omnipotens consubstantialem sibi per impositionem manuum hominibus tribuit commodũ temporale percipere. Ex quo, vt prædixi, malo iam innuitur quid sequatur: quia qui in templo dei columbas vendere præsumpserunt, eorum, deo iudice, cathedrę ceciderunt. Qui videlicet error in subditis cum augmento propagatur. Nam ipse quoque qui ad sacrum ordinem perducitur, iam in ipsa prouectus sui radice vitiatus, paratus est aliis vẽdere quod emit. Matth.10. Et vbi est quod scriptum est: Gratis accepistis, gratis date? Et cùm prima contra sanctam Ecclesiam simoniaca hæresis orta sit: cur non perpẽditur, cur non videtur, quia eum quem quis cum precio ordinat, prouehẽdo agit vt hæreticus fiat? Pro qua re admoneo atque contestor, vt omnino debeatis esse solliciti: vt nihil sibi commodi datio, nil gratia, nil quarumlibet supplicatio personarum in sacris ordinibus vendicet. Sed ille ad hoc officium perducatur, quem morum grauitas commẽdat & actio. Nam si, quod non credimus, fieri tale aliquid senserimus, canonica illud, vt dignum est, seueritate corrigemus. Deus autem omnipotẽs, qui sapientiæ suæ potestate cuncta mirabiliter ordinat, & misericorditer ordinata custodit: ipse vobis & velle tribuat, & operari quod præcipit.

Gregorius Maximiano episcopo Rauennæ. De vsu pallij.

Caput CVIII.

Epist.8. B Apostolicæ sedis beneuolentia atque antiquæ consuetudinis ordine prouocati, fraternitati tuæ quam in Messanensis Ecclesiæ gubernatione suscepisse constat officium, pallij vsum præuidimus concedendum, illis videlicet temporibus atque ordine, quibus decessorem quoque tuum esse vsum non ambigimus: hoc nihilominus admonentes, vt sicut à nobis huiuscemodi decoris vsum ad sacerdotalis officij honorem accepisse te gaudes: ita etiã motũ atque actuum probitate ad gloriam in Christo nostram, susceptum adornare contendas officium. Sic etenim alterno eris inuicem decore conspicuus, si ad huiuscemodi corporis habitum mentis quoque tuæ bona cõcordent omnia. Omnia enim priuilegia, quæ tuæ pridem concessa esse constat Ecclesiæ: nostra authoritate firmamus, & illibata decernimus permanere.

Gregorius Bonifacio episcopo Regitano, vbi ei Carinensem coniungit Ecclesiam.

Caput CIX.

Epist.9. Postquam Ecclesiæ Carinensis, defuncto eius antistite, alium ordinari, nec loci desertio, nec sinit imminutio personarum, maiori cura cõstringimur, ne defunctis earum sacerdotibus, consistentes ibidem si pastoris fuerint moderamine destituti, per inuia fidei hostis callidi rapiantur insidiis. Sed hoc nostro sedet cordi consilium, tuæ eam sollicitudini debere committi, quod facere per præsentia scripta perspexi- C mus. Cuius vt curã gubernationẽmque studiosius habere gerereque festines, tuæ eam Ecclesiæ aggregari vnirique censemus: quatenus vtrarumque Ecclesiarum sacerdos rectè Christo adiutore possis existere: & quæque tibi de eius patrimonio vel cleri ordinatione ac canonica vigilãti visa fuerint cura disponere: quippe vt sacerdos proprius, liberam habebis ex præsenti nostra permissione licentiam. Quapropter frater charissime, dominicorũ reminiscens salubriter mandatorum: ita in commissæ plebis regimine, lucrandisque animabus inuigila: vt ante tribunal æterni iudicis constitutus, fructum bonæ operationis, quod ad mercedem tuam pertineat, redemptori nostro, in quo lætari possit, exhibeas.

Gregorius Candido presbytero eunti ad patrimonium Galliæ. Patrimonium sancti Petri commendat in Galliis.

Caput CX.

Epist.10. Pergens auxiliante domino deo nostro Iesu Christo ad patrimonium quod est in Galliis gubernandum, volumus vt dilectio tua ex solidis quos acceperit, vestimenta pauperum, vel pueros Anglos, qui ab annis decem & septem vel decem & octo sunt in monasteriis dati, vt deo proficiant comparet: quatenus solidi Galliarum qui in terra nostra expendi non possunt, apud locum proprium vtiliter expendantur. Si quid verò de pecuniis redituum quæ dicuntur ablatæ, recipere potueris: ex his quoque vestimenta pauperum comparare volumus, vel, sicut præfati sumus, pueros qui in omnipotentis dei seruitio proficiant. Sed quia Pagani sunt qui illic inueniri possunt, volo vt cum eis bresbyter transmit- D tatur, ne quid ægritudinis contingat in via: vt quos morituros conspexerit, debeat baptizare. Ita igitur tua dilectio faciat, vt hæc diligenter implere festinet.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. De Gratiano diacono, & cura pastorali.

Caput CXI.

Epi.11. Parte 1. Distin.71. Fraternitatum. Fraternitatem tuam à nobis petisse recolimus, vt Gratianum Ecclesiæ Benephranæ diaconum tuæ concederemus Ecclesiæ cardinandum. Et quoniam nec episcopum cui obsecundare, nec propriam habet Ecclesiam, hoste scilicet prohibente, quo suum debeat ministerium exhibere, petitionem tuam non præuidimus differendam: idcirco scriptis tibi præsentibus, eum, necessariò duximus concedendum, habituro licentiam diaconum illum nostra interueniente authoritate Ecclesiæ tuæ deo proprio constituere cardinalem. Quia verò peruenit ad nos, clericos aliasque ciuitatis ac parœciæ tuæ religiosas personas ab aliis conueniri, fieri hoc de cętero prohibemus: & neque clericum tuum, & neque monachum, vel quamlibet ciuitatis aliam religiosam personam parœciæ tuæ conueniri à quoquam, vel ad alterius volumus iudicium exhiberi. Sed si quis contra huiusmodi personas cuiuslibet negotij mouere voluerit quæstionem, fraternitatem tuam nouerit adeundam. Aut si forte, vt assolet, aliqua illis quolibet E modo fuerit nata suspitio, & electorum desiderauit fortasse iudicium, sub tua executione eligendi fas habeant cognitores: quatenus hoc modo nec tu amisisse iurisdictionem, nec actor apud suspectum litigando videatur præiudicium sustinere. Hoc enim seruandum & Anthemio subdiacono nos præcepisse cognosce. Oportet ergo vt fraternitas tua erga monasteria ciuitatis, parœciæque suæ omnes subiectos pastorali cura diligenter inuigilet, & de vita actúque eorum sit omnino sollicita: vt sicut nos hæc tibi priuilegia seruare dignoscimur, ita & tu vigilantiam tuam in cunctis, vt decet, solerter exhibeas, quatenus in nulla re possis de neglectu reprehensibilis inueniri. Porrò autem si tu, quod non opinamur, dissimulandum putaueris, rectori patrimonij Ecclesiæ nostræ, qui illic est, vel fuerit constitutus, noueris esse licentiam: vt quod sponte postponis, eius facere instantia modis omnibus vrgearis. Sed & illud studere te conuenit: vt hi qui contra quoslibet iurisdictioni tuæ suppositos causam habuerint, nullis apud fraternitatem tuam frustratoriis debeant dilationibus lacessiri, ne ad fatigationem & damnum vlterius hæc tibi seruasse priuilegia videamur.

Gregorius Montano & Thomæ. Libertatem per testamentum dat.

Caput CXII. F

Epist.12. Ca.12.q.2 Cùm redemptor. Cvm redemptor noster totius conditor creaturæ ad hoc propiciatus humanam voluerit carnem assumere, vt diuinitatis suæ gratia dirupto quo tenebamur capti vinculo seruitutis, pristinæ nos restitueret libertati: salubriter agitur, si homines quos ab initio natura creauit liberos, & protulit, & ius gentium iugo substituit seruitutis: in ea in qua nati fuerant, manumittentis beneficio, libertate reddantur. Atque ideo pietatis intuitu, & huius rei consideratione permoti, Montanum atque Thomam famulos sanctæ Romanæ Ecclesiæ, cui, deo adiutore, deseruimus, liberos ex hac die ciuésque Romanos efficimus, omnéque vestrum vobis relaxamus seruitutis peculium. Et quia tu Montane animos ad conuersionem fateris appulisse monachicam: idcirco duas vncias quas tibi quondam Gaudiosus presbyter per supremæ suæ voluntatis arbitrium institutionis modo noscitur reliquisse, hac die tibi donamus atque concedimus, omnia scilicet monasterio sancti Laurentij, cui Constantia abbatissa pręest, in quo conuerti deo miserante festinas, modis omnibus profutura. Si quid verò de rebus suprascripti Gaudiosi te aliquo modo cælasse constiterit, id totum Ecclesiæ nostræ iuri sine dubio mancipetur. Tibi autem suprascripto Thomæ, quem pro libertatis tuæ cumulo etiam inter notarios volumus militare, quinque vncias quas præfatus Gaudiosus presbyter per vltimam voluntatem hæreditario tibi nomine dereliquit, simul & sponsalia quæ matri tuæ conscripserat: similiter hac die per huius manumissionis paginam donamus at-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G que concedimus,ea sanè lege atque conditione subnexa:vt si sine filiis legitimus, hoc est de legitimo suscepti coniugio te obire contigerit, omnia quæ tibi concessimus, ad ius sanctæ Romanæ Ecclesiæ sine deminutione aliqua reuertantur. Si autem filios de coniugio,sicut diximus, cognitos lege susceperis,eósque superstites reliqueris,earundem te rerum dominum sine quadam statuimus conditione persistere, & testamenti de his faciendi liberam tibi tribuimus potestatem. Hęc igitur quæ per huius manumissionis chartulam statuimus atque concessimus, nos successoresque nostros sine aliqua scitote refragatione seruare. Nam iustitiæ ac rationis ordo suadet, vt qui sua à successoribus desiderat mandata seruari, de-
Ca. 25 q. 1. Iustitiæ. cessoris sui proculdubio volúntatem & statuta custodiat. Hanc autem manumissionis paginam Paterio notario scribendam dictauimus,& propria manu vnà cũ tribus presbyteris prioribus,& tribus diaconis, pro plenissima firmitate subscripsimus,vobisque tradidimus. Actum in vrbe Romana.

Gregorius Cypriano diacono rectori Siciliæ.
De ordinando episcopo Lilybitanæ Ecclesiæ.

Caput CXIII.

Epist.13. LIlibitanæ clerus Ecclesiæ huc pro ordinando sibi veniens sacerdote,licentiam eis de requirendo sibi episcopo nos dedisse cognoscas. Qui repetentes Decium Forensem presbyterum,sibi eum consecrari multis precibus po-
H poscerunt, quorum petitionem necessarium duximus adimplere, & ideo dilectio tua in omnibus ei solatiari non negligat: vt quia Theodorus quondam eiusdem Ecclesiæ episcopus dereliquit plurima quæ emendari debeant, tuo in omnibus adiutus auxilio,duntaxat æquitate seruata,à causarum inquietudinibus liberior,in dei laudibus possit existere.

Gregorius Narsi Comiti. De Pelagiana hæresi. De anima Adæ in peccato mortua. De synodo Ephesina, & de causa Ioannis presbyteri.

Caput CXIIII.

Epi. 14. CHaritas vestra sollicitudinem nostræ opinionis habẽs scribere studuit quid de illo codice qui contra Athanasium presbyterum transmissus est,sensit. Quem nos ex parte aliqua subtiliter percurrentes, in Manichæi inuenimus dogma cecidisse. Sed is qui loca aliqua esse hæretica signo contrapposito ostendit: ipse quoque in Pelagianam hæresim labitur,quia quædam loca catholicè dicta, & omnino orthodoxa velut hæretica annotauit. Hoc enim vbi scriptum est, quia cùm peccauit Adam,eius est anima mortua: qualiter mortuã dixerit,inferius ostendit, quia status sui beatitudinem amisit. Hoc quisquis negat, catholicus non est. Deus autem dixerat:
Gene.2. Qua hora comederitis, morte moriemini. Cùm ergo comedit de ligno vetito Adam, quia in corpore mortuus non est, nouimus quia post hoc filios genuit,atque annis multis vixit. Si itaque in anima mortuus non est, quod dici nephas est,ip-
I se mentitus est, qui hunc prædixit die qua peccasset, moriturum. Sed sciendum est, quia mors duobus accidit modis, aut absentia viuendi, aut à qualitate viuendi. In hoc ergo quòd comedendo vetitum eius anima dicitur mortua, non absentia viuendi, sed à qualitate viuendi, vt postmodum viueret in pœna, qui ad hoc creatus fuerat, vt beatè viueret in lætitia. Hũc ergo locum qui in eodem codice, qui mihi à fratre meo Ioanne episcopo transmissus est, annotauit hæreticum,Pelagianus est:quia sententia ista euidenter Pelagij est. Quam Paulus Apostolus apertè in suis epistolis destruxit. Quę loca epistolarum eius singula dicere prætermitto, quia sciẽti loquor. Pelagius verò qui in Ephesina synodo damnatus est, ea intention hoc dixit, vt ostenderet nos à Christo vacuè redemptos. Si enim nos per Adam in anima mortui non sumus, quod dicere nephas est, vacuè redempti sumus. Ephesinam autem synodum perscrutantes, de Adelfio & Saua,& cæteris aliis,qui illic dicuntur esse damnati,omnino nihil inuenimus, & existimamus, quia sicut Chalcedonensis synodus in vno loco ab Ecclesia Constantinopolitana falsata est, sic aliquid in Ephesina synodo factum est. Charitas ergo vestra verustos omnino codices eiusdem synodi requirat,& illic inde videat,si quid tale inuenitur, mihíque eundem codicem quem inuenerit, transmittat: quem mox vt legero, retransmitto. Nouis enim codicibus passim non credat, ex qua re dubius factus sum, & nihil adhuc volui de hac causa prædicto fratri K meo Ioanni episcopo rescribere. Romani autem codices multo veriores sunt,quàm Græci: quia nostri sicut non acumina, ita nec imposturas habent. De Ioanne verò presbytero cognoscite,quia illius causa per synodum decisa est,in qua apertè cognoui,quia eius aduersarij eum facere hæreticum volebant, & diu conati sunt,sed minime potuerunt. Vestros qui nostri sunt,mea vice salutate: & nostri qui vestri sunt,per me vos multum salutant. Omnipotens deus sua te manu inter tot spinas protegat,vt eos illæsus, quos dominus elegit, flores decerpas.

Gregorius Ioanni episcopo Constantinopolitano.
De Ioanne presbytero iniustè damnato.

Caput CXV.

SIcut hæreticorum prauitas zelo rectæ fidei comprimenda,ita verę confessionis est integritas amplectenda. Nam si credi fideliter confitenti despicitur, cunctorum in dubium fides adducitur,atque errores ex incauta generantur districtione mortiferi. Et hinc non solum errantes oues ad caulas minimè dominicas reuocantur, sed etiam intrò positæ ferinis dentibus laniandæ crudeliter exponuntur. Hoc ergo frater sanctissime subtiliter perpendamus, vt sub prætextu hæresis affligi quempiam veraciter profitentem fidem catholicam non sinamus: ne,quod absit, hæresim fieri sub emenda-
L tionis magis specie permittamus. Valde autem mirati sumus, cur hi qui in causa fidei iudices contra Ioannem Chalcedonensis Ecclesiæ presbyterum à vobis fuerant deputati, negligentes veritatem, opinioni crediderint, & credere districtè profitenti noluerint: maximè dum accusatores ipsius Marcianistarum, quam commemorabant, hæresim, vnde eum reum moliebantur efficere: interrogati quæ esset, nescire se manifesta professione responderunt. Ex qua re euidenter agnoscitur, quia personam ipsius sine dei respectu non iustè, sed contra animas suas sola grauare voluntate tantummodo voluerint. Nos itaque facto concilio, sicut gestorum apud nos habitorum tenor ostendit, cuncta quæ erant necessaria subtiliter perscrutantes ac tractantes, quoniam in nullo antedictum presbyterum, reum inuenire potuimus, præcipuè quia libellus quem delegatis à vobis iudicibus obtulit, rectæ fidei per omnia sinceritati concordat: eapropter eorundem iudicum reprobantes sententiam,nostra eum diffinitione catholicum, & ab omni hæretico crimine liberum esse Christi dei redemptoris nostri misericordia & gratia reuelante denunciamus. Quem quoniam ad vestram transmissimus sanctitatem:oportet vt eum,sicut se cunctis exhibet,benignè suscipiat,& charitatem illi sacerdotalem impendat,atque à cuncta eum inquietudine tueatur, nec quenquam se in eius molestia occupare permittat:sed sicut alios ab oppressione defenditis, M ita huic vestra subtrahere solatia non debetis.

Gregorius Mauricio Augusto. De Ioanne presbytero recipiendo iniustè damnato.

Caput CXVI.

Epist.16. CVm syncera in vobis Christianissime principum velut emissum celeriter iubar fidei rectitudo resplendeat: cúmque notum sit omnibus serenitatem vestram, qua deo pollet propicio,integram professionem vehementer amplecti, & toto corde diligere: necessarium esse valde perspeximus pro his,quos vna eadémque fides illustrat,suggerendo deposcere:quatenus dominorum pietas sua eos gratia protegat,& ab omni molestia tueatur. Quorum dum cõfessionem quidam despiciunt, veræ fidei contradicere videntur. Nam cùm oris confessionem fieri clamet Apostolus ad salutem, qui rectæ confessioni credere non consentit: in eo quod alium improbat,se accusat. Relatis igitur in concilio,quæ contra Ioannem Chalcedonensis presbyterum Ecclesiæ acta sunt, simul & serie iudicati, maiorem illum iniustitiam sustinuisse cognouimus:quippe quem clamantem se atque monstrantem catholicum esse non reatus culpa, sed diu accusatio incerta contriuit. Intantum, quia accusatoris ipsius, Marcianistarum,quam commemorabant hæresim se nescire, aperta responsione profesi sunt. Et qui ilico in ipso fuerant iudicij limine repellendi,in accusatione eius permanere incerti permisi

A misi sunt:sed ne dicta eum saltem lacerare potuisset opinio, libellum fidei protulit, in quo se patenter ostendere fidei rectæ professorem studuit,& sequacem. Sed hunc à sanctissimo Ioanne fratre & coëpiscopo nostro iudices deputati, iniustè ac irrationabiliter negligentes, dum in eius se nituntur occupare grauamine,se potius reprehensibiles ostenderunt. Nam nullus ambigit,infidelitatem esse, fidem fidelibus non habere. Quia ergo omnibus subtiliter rimatis atque tractatis, catholicum suprascriptum Ioannem presbyterum sancti concilij mecum definitio diuinæ potentiæ reuelante gratia declarauit,nec quædam in ipso hæreticæ macula prauitatis inuenta est:obsecro, vt pia serenitatis vestræ protectio illæsum illum ab omni molestia seruari præcipiat,ne catholicæ fidei confessorem aliquam sinat inquietudinem sustinere. Nam veraciter confitenti non credere, non est hæresim purgare,sed facere. Quod si licuerit,surgit infidelitatis occasio: & ipsi in eas quas incautè volunt euadere,culpas incurrunt. Hæc igitur serenissimus dominus pia prouidentia consideret: & sicut poposci profusis iterum precibus rogo: vt affligi denuo innocentem velut obnoxium non permittat:quatenus deus omnipotens, qui placitam sibi catholicæ rectitudinis integritatem clementiam vestram amare cernit atque defendere: & hic deuictis hostibus pacatæ vos imperare reipublicæ, & cum sanctis suis
B in æterna faciat vita regnare.

Gregorius Theotisto cognato imperatoris.
Commendat Ioannem presbyterum iniustè damnatum.

Caput CXVII.

Epist.17. SCimus excellentiæ vestræ Christianitatem bonis intentam semper operibus: & idcirco mercedis vobis causam qua nos diligere certum est, prouidemus, vt nos vestris meritis prouidendo iungamur. Indicamus itaque vobis Ioannem presbyterum latorem præsentium, liberum ab his quibus accusatus fuerat extitisse. Cuius fidem facto consilio subtili examinatione,vt petiit, perscrutantes, nullam in eo culpam prauæ confessionis inuenimus. Sed quia rectæ fidei deo miserente professor ac cultor apparuit,nostra eum diffinitione absoluimus. Præsertim cùm accusatores ipsius, quæ esset Marcianistarum quam commemorabant, hæresim se nescire professi sunt. Eapropter paterno salutantes affectu, quæsumus vt fauoris vestri eum gratia tueri dignemini. Et ne quisquam illum frustra post hoc velit affligere,aut aliquam ei pro hac re quolibet modo molestiam irrogare: ita eum excellentiæ vestræ defensio contra hæc instantius pro sua mercede protegat ac defendat, vt nec hunc amplius tribulatio iniusta consumat,& eius vobis vicem humani generis conditor ac redemptor,quem sincera confessione colitis,inter bona plurima quæ agitis,recompenset.

C Mense Octobri. Indictione decimaquarta.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano. De vsu pallij.

Caput CXVIII.

Epist.18. APostolicæ sedis beneuolentia, & antiquæ consuetudinis ordine prouocati,fraternitati tuę,quam in Syracusana Ecclesia gubernationis officium constat suscepisse,pallij vsum prouidimus cõcedendum, illis videlicet temporibus atque eo ordine,quibus decessorem tuum vsum esse non ambigis:hoc nihilominus admonentes, vt sicut à nobis huius pallij vsum ad sacerdotalis officij honorem accepisse te gaudes: ita etiam morum atque actuum probitate ad gloriam in Christo nostram,susceptum adornare contendas officium. Sic enim alterno eris inuicem honore conspicuus, si ad huius corporis habitum mens quoque tua concordet. Omnia enim priuilegia,quæ tuæ pridem concessa esse constat Ecclesiæ, nostra authoritate firmamus, & illibata decernimus permanere.

Epist.19. *Gregorius Dominico episcopo Africano scribit, petens pro se orari.*

Caput CXIX.

EPistolarum vestratum plena sacerdotali charitate elocutio,ita sanctitatem vestram memoriter nostris facit mentibus inhærere, vt non credatur abesse corpore, quippe quæ per affectũ semper manet in corde. Vt ergo hęc quam ad alterutrum habemus dilectio, cœlestium nobis commodum acquirat gaudiorum:nostri simus inuicem adiutores,& auxilium nobis orationis mutuæ porrigamus: quatenus diuina mi D sericordia clementiæ suæ nobis dono concedat, & prædicare quod diligit, & sequi hoc quod per nos prædicare concessit. Sicque officij nostri ministerium pietatis suæ protectione disponat,vt fructum de creditis eidem venienti domino reportemus,& ad futura æquitatis præmia cum aliorum lucro eius adiuuante gratia perducamur. Quia verò scriptum est: Orate *Iaco.5.* pro inuicem,vt saluemini: vt ad hæc peruenire mereamur, & me pro vobis apud sacratissimum beati Petri Apostolorum principis corpus: & vos pro me apud sanctum Cyprianum martyrem orationibus decet incumbere. Preces etenim nostræ tanto celerius in dominicæ pietatis aurem subleuanturi quanto eas vicissim pro nobis fusas charitatis ardor exacuit. Sed quia sanctitas vestra nudis me verbis alloqui recusat:epistolis quoque xenia coniunxit, quæ nos cum gratiarũ actione suscepimus, sed tamen plus meatis vestræ affectu, quàm rerum copia delectamur.

Gregorius Cypriano diacono. Præcipit adiutorium impendere Ioanni episcopo.

Caput CXX.

SIcut dilectio tua studiosè laborauit pro persona fratris & *Epi.20.* coëpiscopi nostri Ioannis, vt in Syracusana Ecclesia authore deo debuisset ordinatitia nunc necesse est per dile
E ctionis tuæ studia ei quoque regiminis solatia ministrentur. Quendam enim presbyterum proprium habuisse se perhibet, qui tamen à fratre & coëpiscopo nostro Leone in Catinensi Ecclesia dicitur ordinatus: & quia in nouam Ecclesiam vadit, & suos illic proprios homines habere necesse est: vt cùm causarum tumultibus premitur, in secreto suo inueniat vbi requiescat: prædicto fratri & coëpiscopo nostro Leoni blandè & leniter persuadere debes, vt ei præfatum presbyterum cedere debeat, ne quem tam benignus ad ordinandum cesit,ordinatum destituere fortasse videatur. Sed sicut idem frater & coëpiscopus noster Ioannes, quantum ego in eius mente didici,eius se esse archidiaconum,nec ob episcopatum susceptum obliuiscitur, ita eum æpefatus frater & coëpiscopus noster Leo suum proprium debet attendere: & non solum de vnius persona presbyteri, sed in quacunque re eius solatio indiguerit,sua ei ministrare auxilia.

Mense Nouembri. Indictione decimaquarta.

Gregorius Petro episcopo Hydruntino visitatore Brundusij & Gallipolensi.

Caput CXXI.

PAstoralis nos cura constringit Ecclesiis sacerdotis mo- *Epist.21.*
deramine destitutis,sollicita consideratione prospicere, ne proprio decedente rectore,contrarium, quod absit, F aliquid patrum regulis oriatur. Quia igitur Ecclesias Brundusij Lippias atque Gallipoli, obeuntibus earum pontificibus, omnino destitutas agnouimus,idcirco fraternitati tuæ visitationis earum operã duximus iniungendam. Quam ita te conuenit exhibere, vt nihil de prouectionibus clericorum, reditu,ornatu, ministeriisq;, vel quicquid illud est in patrimonio earum, à quoquam patiaris imminui. Et ideo fraternitas tua ad prædictas Ecclesias ire properabit, & assiduis adhortationibus clerum plebémque earundem Ecclesiarum admonere festinet: vt remoto studio, vno eodémque consensu tales sibi præficiendos expetant sacerdotes,qui & tanto ministerio digni valeant reperiri, & à venerandis canonibus nullatenus recspuantur. Quidam fuerint postulati,cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & dilectionis tuæ testimonio literarum ad nos veniant consecrandi:prouisurus ante omnia ne ad hoc cuiuslibet conuersationis seu meriti laicæ personæ aspirare præsumant, & tu periculum ordinis tui, quod absit,incurras. Monasteria autem si qua sunt in earum parœcia constituta, sub tua cura dispositioneque, quousque illic fuerit proprius episcopus ordinatus, esse concedimus: vt sollicitudinis tuæ vigilantia proposito suo congrua, deo ad- *Epist.22.*
iuuante,actione respondeant.

Mense Ianuario. Indictione decimaquarta.

Gregorius Petro episcopo Alexandriæ de Corsica.
De baptisterio faciendo in possessione Cellascupias.

Caput CXXII.

Universidad de Deusto Biblioteca

G Epist.22. QVoniam in insula Corsica in loco Nigeuno in possessione quæ Cellascupias appellatur, iuris sanctæ Romanæ, cui deo adiutore deseruimus, Ecclesiæ, basilicam cum baptisterio in honorem beati Apostolorum principis Petri, atque Laurentij martyris pro lucrandis animabus fundari præcepimus, idcirco fraternitatē tuam his hortamur affatibus: quatenus prædictum locum debeat incunctanter accedere, & venerādę solennia dedicationis impendens, prædictā Ecclesiam & baptisterium solenniter consecrare te volumus. Sanctuaria verò recepta sui cum reuerentia collocabis.

Gregorius Anthenio subdiacono. De Pigmenio Amalphicano episcopo.

Caput CXXIII.

Epi.23. Cau.7.q.1. Peruenit. PEruenit ad nos Pigmenium Amalphicanæ ciuitatis episcopum in Ecclesia sua residere non esse contentum: sed foris per diuersa loca vagari: quod videntes alij nec ipsi in castro se retinent, sed ipsius exemplum sequentes, foris magis eligunt habitare. Et quia agentes ipsi potius ad suam hostes deprędationem inuitant: idcirco hac tibi authoritate pręcipimus, vt supradicto episcopo interminari nō desinas, quatenus hoc de cætero facere non præsumat, sed in Ecclesia sua sacerdotali more resideat. Quem si forte non emendari post tuam interminationem cognoueris, in monasterio eum de- H putare, & nobis curabis modis omnibus indicare, vt quid facere debeas, nostra iterum præceptione cognoscas.

Gregorius Mariano episcopo Rauennæ. De disceptatione inter Ecclesiam Rauennatem, & Claudinum abbatem. Commemorat dubias quoque causas Romæ determinandas.

Caput CXXIIII.

Epist.24. SCripta fraternitatis vestræ Vigilio diacono deferente suscepimus, in quibus indicastis quosdam de clero & populo clamitasse, contra leges & canones esse, vt inter Ecclesiam vestram & Claudinum abbatem causa hic examinari debeat ac iudicari. Qui si Ecclesiasticū ordinem, vel inter quos vertitur, nossent aduertere, se à superflua querela modis omnibus abstinerent, præsertim quia nec causa dici illic posit, vbi se prædictus abbas à decessore vestro questus est iniustitiam pertulisse, & ex ea hactenus laborare. Hoc enim poterat fortassis opponi, si non ad maiorem recurreret, & apud eum causæ suæ peteret meritum terminari. Nunquid non ipse nosti quia in causa quæ à Ioanne presbytero contra Ioannem Constantinopolitanum fratrem & coëpiscopum nostrum orta est: secundum canones ad sedem Apostolicam recurrit, & nostra est sententia definita? Si ergo de illa ciuitate vbi princeps est, ad nostram causa cognitionem deducta est, quanto magis negotium quod contra vos est, hic est veritate cognita terminandum? Vos autem ibi stultorum verba non I moueant, nec per nos credatis aliquod dispendium Ecclesiæ vestræ fieri. Nam si seruum dei diaconum vestrum atque Castorium notarium nostrum requiretis, ab eis agnosceris qualiter causam istam iam decessor vester voluerit ordinare. Fraternitas autem vestra sapienter egit personas pro negotio ipso transmittere, & verba inania non audire. Confidimus autem in omnipotenti deo: quia examinata subtilius veritate, ita deo placitus huic causæ finis imponetur, vt nec aliqua denuo querela remaneat, nec pars quælibet contra iustitiā prægrauetur. Spartam verò quam apud decessorem vestrum dilectissimus filius noster Petrus diaconus tunc illic defensor reliquerat, nobis per Secundinum seruum dei, atque Castorium notarium præsentium portitores transmittite.

Gregorius Maximo in Salona, qui episcopatum arripuit. Præcipit vt humiliatus Romam veniat, & Paulino episcopo & Honorato archidiacono amplius vim non inferat.

Caput CXXV.

Epist.25. DVm scriptis nostris quæsitis quibusdam excusationibus differs obediētiam exhibere, dum pro veritatis satisfactione totiens à nobis admonitus venire postponis, iis quę aduersum te dicta sunt, fidem ex hoc magis accommodas, & vel si qua alia deesse videbantur quę grauent aut noceant, id agis vt sola te dilatio faciat & accuset esse culpabilem. Humiliare tandem, & obedientiæ te submitte, atque ad nos sine excusatione aliqua venire festina, vt requisita & cognita veritate, secundum dei timorem, quicquid æquum canonicūmque fuerit, decernatur. K Certus enim esto: quia iustitiam tibi, & canonum statuta seruabimus, atque causæ tuę reuelante domino veritatis authore amicum iustitiæ finem imponemus. Cau.6.q.5. Quod ais. Nam quod ais vt illic personā dirigere debeamus, qua præsente de his quæ dicuntur, posit esse probatio: esset vtrunque excusabile si vnquam ratio ei qui accusatur, necessitatem probationis imponeret. At postquam non tibi sed accusantibus hoc onus imponitur, ad nos, sicut præfati sumus, dilatione cessante venire non desinas: & aut sine mora aderit accusator, qui ea quæ de simoniaca hæresi vel aliis dicta sunt, congruenti probatione suffulciat, aut certè in his quæ ad salubritatem negotij ipsius pertinent, interueniente beato Petro Apostolorum principe, dispensatio iusta præueniat, quatenus nulla ante deum dissimulatione pro eo quòd hæc ad nostram conscientiā peruenēre, reatus culpa posit confundere. Quod verò indicas serenissimos dominos, vt illic debeat esse cognitio, præcepisse: nos quidem nullas eorum aliâs de hac re, nisi vt ad nos venire debeas, iussiones accepimus. Sed & si forsitan pro reipublicæ suæ vtilitate, quæ diuina sibi largitate concessa est, multa cogitātibus, & in diuersis sollicitudinibus occupatis suggestum est, & eorum iussio per obreptionem elicita, postquam & nobis & omnibus notum est piissimos dominos disciplinam diligere, L & ordines seruare, canones venerari, & in causis se sacerdotalibus non miscere, instanter exequimur quod & illorum iuuat animam atque rempublicam, & ad quod nos terribilis tremendíque iudicis respectus impellit. Quiesce ergo à cunctis excusationibus, & huc adesse nō differas, vt veritatis indagatione roborati, causæ tuæ tandem terminus imponatur. Quòd autem valde te pertimescere, ac omnino trepidare cognouimus, ne hoc fortasse in te vlciscamur quòd sine nostro consensu ad sacerdotalem ordinem cognosceris inordinatè prorupisse, intolerabilis quidem culpa est, sed hanc secundum iussiones serenissimi domini imperatoris, si nequaquam amplius in contumaciæ tuæ errore perstiteris, laxamus, atque de hac re cōtra te minimè mouemur. Sed & alia quę nobis dicta sunt irrequisita præterire non patimur. Quia verò dudum scripta tibi transmisimus, vt quoadusque voluntatem eiusdem serenissimi domini cognosceremus, missarum solennia nullo modo celebrare auderes: sed tu elata mente egisti callidè ne eadem scripta susciperes: quæ tamen eorum esset sententia, quoquo modo cognouisti, sed seruare noluisti: ideo ea quæ tibi prius scripta transmisimus confirmamus, vt missarum solennia celebrare non audeas, donec omnia quę contra te dicta sunt, subtiliter inquisita fuerint ac discussa. Qui si peruerso forsitan ausu celebrare præsumpseris, ab interdictæ pridem communionis interminatione liberum te non esse cognoscas. M Nam etiam si alij excessus desint, pro ista solummodo culpa superbiæ, dominici te corporis ac sanguinis communione priuamus. Pro qua re obedientiam quam decet exhibens, ad nos summopere, sicut diximus, venire festina, ita vt triginta dierum spatium habeas, quatenus iter tuum præpares, & omni excusatione postposita, huc adesse non differas. Si qua autem à iudicibus, vel manu militari, vel à populo ad contradicendum itineri tuo occasio fuerit exorta, qua calliditate agatur, agnoscimus. Ipse ergo videas quam vel hic hominibus, vel in futuro iudicio omnipotenti deo de tua reddas obligatione rationem, qui districtam in te ex tuo contemptu prouocasti sententiam. Præterea peruenit ad me: quia Paulinus frater & coëpiscopus meus, & Honoratus Ecclesiæ Salonitanæ archidiaconus pro eo quòd præsumptioni tuæ noluerunt præbere consensum, graues à te molestias patiantur, ita vt datis fideiussoribus sint constricti, quatenus eis ciuitatem vel domos suas egredi omnino nō liceat. Quod si ita est, vel serò iam ad sensus salutis rediens, scriptis præsentibus acceptis, ab vtrorumque te suspende molestia, vt eis libera sit licentia, vel ad me veniēdi, si voluerint, vel quomodolibet alibi pro suis vtilitatibus proficisci.

Gregorius dilectissimis filiis, clero & nobilibus Salonæ consistentibus.

Caput CXXVI.

Peruenit

A Epist.26. PEruenit ad me quosdam peruersæ mentis homines vt dilectionis vestræ animos vulnerarent, vobis insinuare conatos: quia ego contra Maximum quodam odio mouear, & non magis quæ canonica, sed ea quæ foris sunt exequi concupiscam. Sed absit hoc, absit à sacerdotali animo, vt in qualibet causa priuato zelo moueatur. Cau.1.q.7. Ego. Ego autem & vestrę dilectioni prouidens, & meę animæ omnipotentis dei iudiciū pertimescens, eiusdem Maximi causam subtiliter exquiri desiderio, si nullis criminibus pressus quæ sacro ordini contradicunt, si non per simoniacam hæresim, id est, præmia quibusdam se eligentibus præbendo, ad sacerdotale pertingere officium conatur. Tunc enim liber pro vobis apud dominum intercessor erit, si non obligatus de suis ad locum intercessionis venerit. Cuius tamen culpa superbiæ in aperto monstratur, quod euocatus vt ad nos venire debeat, diuersis excusationibus renititur, refugit, metuit. Vnde ergo trepidat, si eum de his in quibus inclamatus est, conscientia non accusat? Ecce enim iam diu dilectio vestra sine pastore est, & sicut vobis omnipotens deus innotescat, vehementer destitutioni vestræ, & medullitus, & toto corde compatior. Audio enim quæ in grege domini dilacerationes fiāt. Sed cùm pastor deest, quis contra lupos inuigilat? Ideóque prædictum Maximum, vt huc ad nos veniat vrgete, quatenus si hunc innocētem inuenire pos- B simus, confirmemus. Sin verò ea quę de eo dicta sunt, vera patuerint, non iam tam diu dilectio vestra per interpositionem personæ eius destituta sit. De me enim certum tenete: quia nec odio, nec priuati studij zelo contra eum moueat, sed quicquid canonicum, iustúmque fuerit, auctore deo decerno. Parte.1. Distin. 93. Miratus. Miratus autem valde sum: quia in tanto Salonitanæ Ecclesiæ clero vel populo vix duo ex sacris ordinibus inuenti sunt, frater scilicet & coëpiscopus noster Paulinus, & dilectissimus filius meus Honoratus archidiaconus eiusdem Ecclesiæ, qui communicare Maximo sacerdotium rapienti, minimè consentirent, & se Christianos esse cognoscerent. Debuistis enim filij charissimi pensare ordines vestros, & quem sedes Apostolica repellebat, repulsum cognoscere, vt prius si posset, ab illatis criminibus mundaretur, & tunc ei vestra dilectio communicaret, ne particeps obligationis eius existeret. Nos tamen erga charitatem vestram visceribus pietatis adstringimur: & quia quosdam violenter pressos ad consentiendum ei, & ad communicandum cognouimus, omnipotentem dominum deprecamur, vt vos ab omni reatu peccatorum vestrorum atque ab omnibus vinculis alienæ obligationis absoluat, vobísque & in præsenti vita suæ protectionis gratiam tribuat, & nos de vobis in æterna patria gaudere concedat.

Mense Martio. Indictione xiiij.

Gregorius Candido episcopo de vrbe veteri maiore. De presbyteris ordinandis.

Caput CXXVII.

C Epist.27. INdicauit nobis fraternitas tua se non habere presbyteros, & ex hac causa necessitatem non modicam sustinere. Et quia in quibusdam monasteriis in sua parœcia constitutis quosdam esse monachos perhibet qui ad hoc apti possint esse officium, & eos secum nostra auctoritate ad hunc postulat ordinem promoueri: propterea præsentibus vobis licentiam damus epistolis, monachos de monasteriis in tua parœcia positis cum consensu abbatis sui tollere, & presbyteros ordinare. Sed illud præ omnibus estote solliciti vt vitam actúsque horum qui in hoc sunt officio constituendi, subtiliter debeatis inquirere, & tunc eos si digni fuerint ordinare. Si verò aliqua in eis culpa cælauerit, quæ hos ad hunc ordinem canonica prohibitione prouehi non permittat, nullius vobis supplicatio aut gratia personæ surrepat, vt talibus debeatis manum imponere, ne, quod absit, hic honor, & illis pœna, & vobis incipiat esse peccatum.

Gregorius Mariano episcopo Rauennæ. De importunitate clericorum in monasterio.

Caput CXXVIII.

Epist.28. MIramur cur sic in breui fraternitatis tuæ fuerit immutata discretio, vt ea quæ postulat, nō aduertat: ex qua re dolemus: quia manifestum prębet indicium plus apud te verba malè suadētium valuisse, quàm diuinæ lectionis studiū profecisse. D Cùm ergo monasteria oporteat defensare, & religiosos illic summopere congregare, vt lucrum de animarum congregatione possis efficere, in eorum te è diuerso grauamina, sicut literæ tuæ testantur, desideras exercere: & quod est deterius, nos tuę culpę studes fieri debere participes, scilicet dum cum nostro consensu monasteriū quod decessor tuus condidit, cupis sub quarundam rerum atq; causarum nomine prægrauare. Debes enim recolere: quia te præsente, diuersis etiam presbyteris & diaconis clericisque tuis pręsentibus, contra ipsius præceptum sicut postulauere concessimus. Vbi tamen eiusdem decessoris tui dispositio, quam fecerat de monasterio ipso, firmata est, tu nunc ista dissimulans, contraria nos poscis debere præcipere. Et hæc quidem scimus, non tua sunt, sed dum incōgrua dicentes audire non renuis, nō solum opinionem tuam, sed grauas & animam. Quia ergo te multum diligo, instanter admoneo, quod sic rectè consideres vt non plus pecunię quàm animabus studeas. Illud à latere respiciendum est, ad hoc autem tota mentis intentione laborandum ac vehemētius innitendum. Huic rei operam & sollicitudinem vigilanter impende: quia redēptor noster à sacerdotis officio non quęrit aurum, sed animas. Pręterea peruenit ad nos: quia monasteria quæ sub fraternitate tua sunt cōstituta, clericorum importunitatibus, & diuersis eorum molestiis prægrauētur: quod ne decętero fiat, districta hoc interminatione compesce, quatenus monachis illic degentibus liberè in dei E nostri laudibus liceat exultare. Romanum verò atque Dominicum clericos, qui de hac vrbe ausu temerario sine nostra pręsumpserunt benedictione decedere, licèt maiori fuerint vltione plectendi, tamen relaxari eis benignitatis studio debet, vt ad suum remeare officium videantur.

Suprascripto mense Aprili. Indictione xiiij.

Gregorius Secundino seruo dei non aparibus. De pace Agilulfi, & Mariniano episcopo increpando.

Caput CXXIX.

Epist.29. POstquam reuertens Castorius omnia nobis quę inter vos & Arnulphum regem acta sunt indicauit, ne excusationem contra nos de mora potuisset aliquis inuenire, sub omni eum celeritate illuc transmittendum pręuidimus. Ab eo ergo quæ sunt agēda cognoscens, esto sollicitus, & omnimodo immine, vt pax ista debeat ordinari: quia, quātum dicitur, aliqui hoc impedire conantur, pro qua re festina sollicitè agere, vt labor vester sine effectu non valeat remanere. Nā iam & partes istæ, & diuersæ insulæ in graui sunt periculo positæ. Fratrem nostrum Marinianum episcopum verbis quibus vales excita: quia obdormisse eum suspicor. Nam venerunt quidam ad me senes mendicantes, qui à me discussi sunt à quibus quid acceperint, & per singula retulerunt quanta eis & à F quibus in itinere data sunt. Quos dum sollicitè de prædicto fratre requirerem quid eis dedisset, responderunt se eum rogasse, sed ab eo se omnino nihil accepisse, ita vt neque panem in via acceperint, quod dare omnibus illi Ecclesiæ semper familiare fuit. Dixerunt enim: Respondit nobis dicens: Non habeo quod vobis dare possim. Et miror si is qui vestes habet, argentum habet, cellaria habet, quod pauperibus debeat dare, non habet. Dic ergo ei, vt cum loco mutet & mētem. Non sibi credat solam lectionem & orationem sufficere, vt remotus studeat sedere, & de manu minimè fructificare: sed largā manum habeat, necessitatem patientibus concurrat, alienam inopiam suam credat: quia si hęc non habet, vacuum episcopi nomen tenet. Quædam verò eum per epistolam meam de anima sua admonui, sed nihil mihi omnino respondit. Vnde credo quia eam neque legere dignatus est. Pro qua re iam necessarium non fuit, vt eum per epistolam meam admonere aliquid debuissem, sed tantùm illa scripsi, quæ in causis terrenis consiliarius dictare potuit. Nam ego ad hominem non legentem fatigari in dictatu non debui. Tua ergo dilectio secretò ei omnia loquatur, & admoneat qualiter se disponere debeat, ne per præsentem negligentiam, vitam, quod absit, priorem perdat.

Gregorius fratribus & coepiscopis, sacerdotibus, leuitis,

& omni

Universidad de Deusto Biblioteca

G *& omni populo Rauennæ. Excommunicat quendam qui nocte contestationem posuit.*

Caput CXXX.

Epist.30. QVidam maligni spiritus consilio repletus, contra Castorium notarium ac responsalem nostrum nocturno silẽtio in ciuitatis loco contestationem posuit in eius crimine loquentem, mihíque etiam de facienda pace callidè contradicentem. Et quia quisquis veraciter loquitur, semetipsum innotescere non debet formidare, oportet vt publicè exeat, & quæque in contestatione sua loqui præsumpsit ostẽdat: quòd si non exierit, neque publicè confessus fuerit, quisquis ille sit qui hoc agere præsumpsit, vel consensum in tantæ iniquitatis consilio præbuit, ex dei & domini nostri Iesu Chisti spiritu definimus, vt sancti eius corporis ac sanguinis participatione priuatus sit. Si verò quia latet, & quoniam nescitur, teneri à disciplina non valet, tanti mali conscius, etiam prohibitus corpus ac sanguinem domini percipere præsumit, anathematis vltione percussus sit, vt fallax ac pestifer à sanctæ Ecclesiæ corpore sit diuisus. Si quis autem fortasse talis est, quem noshuius facti actorem ac participem esse scientes, ad eum bona optantes, Epistolas transmittamus, ipsa pro eo apud omnipotentem dominum deprecatio sit vacua. Sinautem in eadem ciuitate egressus ad publicum potuerit docere quæ dixit, vel certè sciens se non posse quæ scripsit ostendere, errorem suum fuerit aperte confessus, dominici cor-
H poris ac sanguinis participatione nõ sit priuatus, neque à corpore sanctæ Ecclesiæ alienus existat: quia nos apud omnipotentem dominum ex nostris quotidie culpis agnoscimus, vt quatenus seruato disciplinæ moderamine, aliorum tamen erratis parcendo indulgeamus.

Mense Aprili. Indictione xiiij.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. De Iudæis & de mancipiis ab eis comparatis.

Caput CXXXI.

Epist.31. FRaternitati vestræ ante hoc tempus scripsimus, vt hos qui de Iudaica superstitione ad Christianam fidem deo aspirante venire desiderant, dominis eorum nulla esset licentia venundandi, sed ex eo quo voluntatis suæ desiderium prodidissent, defendi in libertatem per omnia debuissent. Sed quia quãtum cognouimus, necvoluntatẽ nostram, nec legum statuta subtili scientes discretione pensare, in paganis seruis hac se non arbitrantur conditione constringi, fraternitatem vestrã oportet de his esse sollicitam: & si de Iudæorũ seruitio non solum Iudæus, sed etiam quisquam Paganorũ fieri voluerit Christianus, postquam voluntas eius fuerit patefacta, ne hunc sub quolibet ingenio vel argumẽto cuipiam Iudęorum venundandi facultas sit, sed is qui ad Christianam conuerti fidem desiderat, defensione vestra in libertatẽ modis omnibus vendicetur. Hi verò quos huiusmodi oportet seruos amitte-
I re; ne forsitan vtilitates suas irrationabiliter æstiment impedire, sollicita vos hęc conuenit cõsideratione seruare, vt si Paganos quos mercimonij causa de externis finibus emerint, intra tres menses dum emptor cui vẽdi debeant non inuenitur, fugere ad Ecclesiam forte contigerit, & velle se fieri dixerint Christianos, vel etiam extra Ecclesiam hãc talem voluntatem prodiderint, precium eorũ à Christiano scilicet emptore percipiant. Si autem post præfinitos tres menses quisquam huiusmodi seruorum velle suum edixerit, & fieri voluerit Christianus, nec aliquis eum postmodum emere, nec dominus qualibet occasionis specie audeat venundare, sed ad libertatis procul dubio præmia perducatur: quia hunc non ad vendendum, sed ad seruiendum sibi intelligitur reseruasse. Hæc igitur omnia fraternitas vestra ita vigilanter obseruet, quatenus ei nec supplicatio quorundam valeat, nec persona surrepere.

Parte.1. distin. 54 Fraternitatem.

Gregorius Leoni episcopo Cathinensi. De Samaræis qui Pagana mancipia emerunt & circuncidunt.

Caput CXXXII.

Epist.32. REs ad nos detestabilis & omnino legibus inimica peruenit, quæ si vera est, fraternitatem vestram vehementer accusat: quia eam de minori sollicitudine probat esse culpabilem. Comperimus autem quòd Samaræi degẽtes Cathinæ pagana mancipia emerint, atq; ea circuncidere ausi K temerario præsumpserint. Atque idcirco necesse est, vt omni modo zelum in hac causa sacerdotalem exercens, cum omni hoc viuacitate ac sollicitudine studeas perscrutari: & si ita repereris, mãcipia ipsa sine mora in libertatem modis omnibus vindica, & Ecclesiasticam eis tuitionem impende, nec quicquam dominos eorum de precio quolibet modo recipere patiaris, qui non solum hoc damno multandi, sed etiam alia erãt pœna de legibus feriendi.

Gregorius Castorio Notario. De vsu pallij secundum morem antiquum Andreæ episcopo.

Caput CXXXIII.

*Epist.33. *al. Quoniam dominus Andreas.*

VIr magnificus dominus Andreas * crebrò mihi imminet de vsu pallij secundum antiquam consuetudinem in Rauennati Ecclesia restituendo. Et scis quia Ioannes episcopus mihi scripserit, quòd in litaniis solennibus consuetudo fuit eiusdem Ecclesiæ, episcopos vti pallio. Huius Ecclesiæ diaconus Adeodatus cùm me pro eadem causa fortiter rogaret, iureiurando satisfecit: quia quater in anno vti in litaniis pallio eiusdem loci episcopi solebant. Prædictus dominus Andreas in epistolis suis dicit: quia pręterquam in quadragesima, omni tempore Rauẽnas episcopus in litaniis pallio vtebatur. Et ipsas asserit litanias solennes, quas non erubescit dicere L quotidianas. Vnde omnino miratus sum. Sed tua experientia nullius personam, nullius verba consideret, solum dei timorem & rectitudinem ante oculos habeat, & seniores personas, & eiusdem Ecclesiæ archidiaconum, quem non suspicor pro alterius honore periurare, & alios antiquiores qui in sacris ordinibus ante Ioannis episcopi tempora fuerant, requirat, vel si qui maturiores sunt extra sacros ordines, & veniant ante corpus sancti Apollinaris, & tacto eius sepulchro, iurent, quæ consuetudo ante Ioannis episcopi tempora fuerat: quia sicut scis, idem vir multum præsumptor extitit, & multa sibi per superbiam conabatur arrogare. Et quicquid à fidelioribus viris & grauibus iuratum fuerit, secundum indiculum qui subter annexus est, hoc volumus in eadem Ecclesia conseruari. Sed vide ne negligenter agas, ne quis fidem tuam aut deuotionem tuam in hac causa corrumpat: zelum enim tuum scio, age sollicitè, ita tamen vt prædicta Ecclesia contra iustitiam non grauetur, sed vsus qui ante Ioannis episcopi tempora extitit, ei conseruetur. Personas autem non duas vel tres ad satis faciendum tibi, sed quantas antiquiores & grauiores inueneris require, vt neque quod vsus fuit antiquior eiusdem Ecclesiæ denegemus, neque quod nouo ausu appetitum est, concedamus. Sed omnia age blãdè & dulciter, vt actio tua districta sit, & lingua mitis. Spatam quæ illic dimissa est, sicut iam pridem scripsimus, tecum reuoca, & hoc quod tibi filius noster Bonifacius diaconus, & vir magnificus Maurentius chartularius scripsit, sollicitè attende. Iuro ergo per patrem & filium M & spiritum sanctum, inseparabilem diuinæ potentiæ trinitatem, & hoc corpus beati Apollinaris martyris, me pro nullius fauore personæ, neque commodo aliquo interueniente testari, sed hoc scio & per memetipsum cognoui: quia ante tempora Ioannis quondam episcopi Rauennas episcopus præsente Apocrisario sedis Apostolicæ illo atque illo, illis & illis diebus consuetudinem vtẽdi pallio habuit, & non cognoui quia hoc latenter vel absente Apocrisario vsurpasset.

Gregorius Anthemio subdiacono. De receptione captiuorum.

Caput CXXXIIII.

Epist.34. QVantus dolor, quantáque sit nostro cordi afflictio de his que in partibus Cãpanię cõtigerũt, dicere nõ possumus, sed ex calamitatis magnitudine potes ipse cognoscere. Ea de re pro remedio captiuorũ qui tenti sunt, solidos experientiæ tuæ per horum portitore Stephanum virũ magnificum transmisimus, admonentes vt omnino debeas esse sollicitus, ac strenuè peragas, & liberos homines quos ad redemptionẽ suam sufficere non posse cognoscis, tu eos festines redimere. Qui verò serui fuerint, & dominos eorum ita pauperes esse compereris, vt eos redimere non

A assurgant, & hos quoque comparare non desinas. Pariter etiam & seruos Ecclesiæ qui tua negligentia perierunt, curabis redimere. Quoscunque autem redemeris, subtiliter nota quæ nomina eorũ, vel quis vbi maneat, siue quid modis omnibus, seu vnde sit cõtinuò facere studebis, quam tecum possis afferre cùm veneris. Ita autẽ in hac te re studiosè exhibere festina, vt ij qui ridimendi sunt, nullum te negligẽte periculum possint incurrere, & tu apud nos postea vehementer incipias esse culpabilis. Sed & hoc quàm maximè age, vt si fieri potest, captiuos ipsos minori possis precio cõparare. Substantiam verò sub omni puritate atq; subtilitate describe, & ipsam nobis descriptionem cum celeritate transmitte.

Epist.38.

Mense Maio. Indictione xiiij.

Gregorius Secundino episcopo Zauronæ. De Syncero latore præsentis epistolæ.

Caput CXXXV.

Epist.35. ET legum ratio, & æquitas admonet naturalis, vt quisquis hæreditatem aut renuit, aut parentum successione se abstinet, hæreditaria non habeat onera sustinere. Quia ergo Syncerus lator præsentium Hilarium socerum suum omnino inopem defunctum innotuit, & vxorem suam filiámque ipsius in qualibet re eius se substantiæ minimè miscuisse, & ad persoluendum paternum debitum eam ab eius credito-
B ribus queritur perurgeri, idcirco fraternitas vestra diligenter inquirat, & si ea quæ ait, veritate subsistunt, sacerdotalem illis studeat tuitionem impendere, nec eos contra rationis ordinem vexari, aut damnum permittat aliquod sustinere. Nam valde durum est, vt vnde nullum sensit commodum, sustineat iniustè dispendium. Supradictus autem portitor, si huc cum vxore sua venire voluerit: quia illic se dicit non posse subsistere, vestris propter deum solatiis potiantur, nec cuiusquam eos illic aduersitas pro sua tantum voluntate retineat, aut eis irrationabiliter molestus existat, sed liberam habeant quò voluerint eundi licentiam, quatenus viuendi subsidium alibi saltem deo largiente reperiant.

Mense Iunio. Indictione xiiij.

Gregorius Columbo episcopo Numidiæ. De Petro quodam episcopo, & de Donatistis.

Caput CXXXVI.

Epist.36. SCripta fraternitatis vestræ sacerdotali plena dulcedine prẹsentium portitore Rogitano diacono deferente suscepimus. Et valde nos eorum lætificauit benigna locutio, pręsertim, quia per ea de vestra, quod desiderij nostri est, incolumitate cognouimus. Deuotionem verò sanctitatis vestræ &
C olim nouimus, & nunc sicut scribitis sic habemus. Nam qualis erga nos sinceritas fraternitatis vestræ sit, satisfactione non egemus: quia eam ex mẽtis nostræ, quæ circa vos est, dilectione cognoscimus. Suprascripto autem latori quem nobis epistolariter commendastis, scripta ad rectoẽ patrimonij Siciliæ dedimus, vt aduersam partem facere quæ iusta sunt vrgeat, quatenus frustratoria excusatione postposita, ad finem citius perducatur totius causæ contentio. Indicamus itaque sanctitati vestræ venisse ad nos quendam hominem Petrum nomine, qui se asserit fuisse episcopum, atque causæ suæ à nobis remedium postulasse. Et prius quidem retulit quæ digna esse miseratione potuissent, sed requirentes, postea multo aliter quàm indicauit inuenimus, & vehementer nos eius actio contristauit. Sed quia causæ ipsius interna subtiliter nequaquam addiscere tam lõgo itineris interuallo disiuncti potuimus, eam, incerti quippe, definire nequiuimus. Nunc verò quoniam remeans supradictus diaconus secum eum relaxari poposcit, & ipse ad vos se petiit debere transmitti, scientes sanctitatem vestram, zelum, sicut decet, fidei, & amorem debere iustitiæ, nobis gratum fuit, & ea quæ petiuerunt concessimus. Quia ergo præsentes causam subtilius potestis scire, hortamur vt eidem Petro ita seruare quicquid iustum canonicúmq; fuerit debeatis, quatenus & rectitudinis vigor à vobis in omnibus impleatur, & causa ipsius secũdum dei timorem & Ecclesiæ videatur regulas iudicata. Si quis verò conscius vel particeps præfato Petro in his quæ accusatur, dicitur extitisse, subtiliter requirendum est, & veritate cognita, similiter canonicè iudicãdum. D Præterea res ad nos omnino dura, & rectę fidei inimica peruenit: quia, quod dici nephas est, catholici homines & religiosi, quod est deterius, filios mãcipiáque sua, vel alios quos in potestate habent, in Donatistarum hęresi baptizari consentiunt: & ideo si verũ est, fraternitas vestra hoc summopere studeat emendare, quatenus sinceritas fidei vestra sollicitudine intemerata consistat, & innocentes animæ quæ catholico baptismate saluari poterant, hæreticorum infectione non pereant. Quisquis ergo de his personis quas superius commemorauimus, quemquam suorum apud Donatistas passus est baptizari, ad catholicam eos fidem omni virtute omníque instantia studeat reuocare. Si quis verò talium decætero hoc fieri de suis qualibet excusatione pertulerit, à clero sit modis omnibus alienus.

Gregorius Anthemio subdiacono. Alexandriam relictam Vincomali commendat.

Caput CXXXVII.

Epist.37. QVanto viduæ bene viuentes virorum sunt solatio destitutæ, tanto eis enixius Ecclesiastica est impendenda tuitio. Atque ideo huius tibi præcepti pagina deputamus, quatenus Alexandriæ magnificæ fœminę relictæ quondam Vincomali omni instantia omníque sollicitudine, vbi necesse fuerit, seruata scilicet æquitate, tuitionem festines impendere, atque eius vtilitatibus studiosè concurrere, nec eam à quoquam vexari permittas, aut molestiam susti- E nere, sed ita, sicut prædiximus, vbi causa poposcerit, ope tuæ sollicitudinis potiatur, vt nullus se in afflictione oppresionéque ipsius te illic coram posito tentet aliquatenus occupare.

Gregorius Cypriano diacono. Ioannem religiosum commendat.

Caput CXXXVIII.

Epist.38. IOannem religiosum præsentium latorem qui ex Histricorum schismate ad sinum sanctæ ecclesiæ deo reuelante accepta ratione reuersus est, dilectionem tuam, æquitate seruata, habere necesse est in omnibus commendatum, atque ei in quibus causa poposcerit, ecclesiasticam tuitionem impendere. Cui etiam pro dispendiorum suorum subsidio, ab hac quartadecima indictione annis singulis octo solidos dare te volumus, quos tuis per omnia noueris rationibus imputãdos.

Gregorius Dono episcopo Messanensi. Georgium, si emendare se voluerit, commendat.

Caput CXXXIX.

Epist.39. GEorgius præsentium portitor degere, vt ait, in ciuitate vestra desiderans, apud fraternitatem vestram nostra se petiit epistola commendari. Cui quoniam à praua se promisit actione compescere, quod petebat, pręuidimus non denegandum. Et ideo sanctitas vestra de anima eius studeat propter deum esse sollicita, atq; eum adhortationibus suis ad F viam deo placitam reuocare: & si adiuuante domino, vt promisit, ab omni se prauitate suspẽdens, viuere honestè voluerit, fraternitas vestra pro mercede sua, vt prospexerit, eius sustẽtationi subueniat, ne forsitan ad malè agendum excusationem sibi ex necessitate videatur assumere. Quid autem fraternitas vestra ex eius importunitate sit passura consideret, qui ad vos cum nostris epistolis venit, quem nos sine auctoritate aliqua importunum valde in prece pertulimus.

Gregorius Rufino episcopo Viuonensi. De presbytero ordinando in ecclesia Massanichoterana.

Caput CXL.

Epist.40. EX habitatorum Massanichoteranæ, quorum episcopus pro quibusdam culpis in pœnitẽtiam deputatus est, relatione cognouimus, nullum illic esse presbyterum, qui sacra posit missarum solennia celebrare, intantum vt etiam filios suos sine baptismate asserant remansisse. Et quia hac pro causa magnopere petiuerunt sibi in eadẽ Ecclesia, cui fraternitas vestra operam visitationis impendit, debere presbyterum ordinari: eapropter scriptis vos præsentibus adhortamur, vt de clero eiusdem Ecclesiæ requirere debeatis, cuius vita & mores ad hoc posint officium conuenire, & eum illic presbyterum festinetis auxiliante domino consecrare. Nam valde durum est, vt quousque causa episcopi eorum subtiliter requiratur,

Universidad de Deusto Biblioteca

G requiratur, non habeat Ecclesia illa presbyterum qui sacrum illic opus valeat celebrare.

Mense Iulio. Indictione xiiij.

Gregorius Victori episcopo Panormitano.
Caput CXLI.

Epist. 41. VRbicus abbas monasterij sancti Hermæ, quod Panormi situm est, à nobis cum aggregatione sua magnopere postulauit in eodem monasterio presbyterum, qui sacra missarum solennia celebrare debeat, ordinari. Et quia huiusmodi non est differenda petitio, fraternitatem vestram scriptis præsentibus necessariò duximus adhortãdam, vt eum qui ad hoc ministerium de hac congregatione electus fuerit, cuius vita, mores & actio tanto possint ministerio conuenire, sine mora auxiliante domino valeat consecrari, quatenus nec ille de monasterio suo hac pro causa egredi, nec extraneum sibi ad peragendum sacrum opus cogatur adducere.

Gregorius Venantio patritio exmonarcho. De discordia inter ipsum & Ioannem episcopum.
Caput CXLII.

Epist. 42. MVltum ea quam direxistis, iam nos contristatos inuenit epistola, quod inter vos & Ioãnem fratrem & coépiscopum nostrum, H de quorum desiderabamus gaudere concordia, scandalum prodiisse cognouimus. Quæuis enim causa fuisset, non vsque ad hoc debuit furor erumpere, vt armati homines vestri, sicut audiuimus, in episcopum irruerent, & diuersa hostili more mala committerent, atque vos hæc res à paterna charitate interim diuideret. Nũquid non poterat quęlibet contentio fuerit, tranquillè disponi, vt nec partium vtilitas detrimentum, nec sentiret gratia læsionem? Cuius autem grauitatis, cuius sanctitatis, cuius mansuetudinis supradictus frater noster sit, non habemus incognitum. Ex qua re colligimus: quia nisi vis eum doloris nimia coëgisset, ad hanc rem de qua vos contristatos asseritis, eius fraternitas nullo modo peruenisset. Nos tamen vt hoc eo scribente comperimus, illico ei scripsimus, admonẽtes vt & oblationes vestras sicut antè susciperet, & missas in domo vestra non solum celebrari permitteret, sed si velitis etiam ipse perageret, causamq; suam seruata charitate exequi debuisset. Et quia nullos discordes vel fieri volumus vel manere, eandem adhortationem iterandam esse prospeximus. Vnde necesse est charissime fili, vt & vos sacerdotalem illi reuerentiam exhibere, sicut decet filios, debeatis, nec eius ad iracũdiam animos prouocetis. Nam cum quo fidam estis gratiã habituri, si vobis, quod absit, cum sacerdote fuerit discordia? Itaque animarum errore deposito, sic agere causas quas habetis inuicem studete, vt & charitas inter vos intemerata permaneat, & alterutra mansuetè procure-
I tur vtilitas.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano. De discordia inter ipsum & Venantium patricium facta.
Caput CXLIII.

Epist. 43. QVanuis causa fuerit quę fraternitatis vestræ animos ad iracundiam non immeritò prouocaret, vt nec oblationes domni Venantij voluissetis suscipere, nec in domo ipsius sacra missarum sineretis solennia celebrari, tamen quia ita terrena agi debet vtilitas, vt nullũ vos iurgium à charitatis valeat cõnexione disiungere: proinde charitatem vestram, sicut dudum scripsimus, adhortamur, quatenus & oblationes antedicti viri omnino in dulcedine & deo placita debeatis sinceritate suscipere, & in domo ipsius missarum peragi mysteria permittatis, aut sicut scripsimus, si fortasse voluerit, per vos debeatis accedere, & celebrando apud eum missas, priorem gratiam reformare. Oportet nanque filiis sacerdotalem vos amorem impendere, & in causis, prout ratio suffragatur, iurisdictionem Ecclesiæ vestræ minimè præterire. Hoc ergo considerans, necesse est, vt ita se circa eos fraternitas vestra discreta moderatione exhibere studeat, vt & quod negotij qualitas exigit, salubriter peragat, & à paternę charitatis gratia non recedat.

Gregorius Bono abbati. De monasterio eius in melius transmutando. K
Caput CXLIIII. Epist. 44.

ECclesiastica damnum non sentit vtilitas, si res aliis competentes, cognita veritate restituantur, atque ideo cognouimus Ioannem quondam presbyterum sanctæ Romanę, cui deo auctore pręsidemus, Ecclesię, in domo iuris sui posita in hac vrbe Roma iuxta thermas Agrippinas oratorium construxisse, ibique quosdam reditus legati titulo per testamenti sui seriem reliquisse. In quo etiam oratorio seruorum dei congregationẽ esse constituit, & hęc omnia vt debuissent impleri, testamenti sui pagina sanctæ memoriæ decessori nostro Pelagio dicitur deputasse. Sed quia morte occupatus, necdum hoc occurrit implere, & domus ipsa cum horto suo ab auctoribus nostræ Ecclesiæ detinetur, & idcirco hactenus nec dum voluntas defuncti completa est, nostra sollicitudine piæ dispositionis voluntatem, & hoc quod decessori nostro iniunctum est, præuidimus esse complendum. Ideòque necessarium esse perspeximus, vt dedicari oratorium ipsum protegẽte domino debuisset: & quia monasterium, vbi prius fuisti, in ruinæ erat periculo constitutum, te illic cum congregatione tua consistere per omnia debere, quatenus & in suprascriptæ domus monasterio esse cõgregatio potuisset, & imminens res periculum euitaret. Vnde necesse est vt & nunc, & in futuris temporibus dei illic laudes per eam quæ modo est vel successura est congregationẽ modis omnibus celebrentur. L Considerantes igitur antedicti presbyteri voluntatem, perpetuo illic tempore monasterium esse, atque ad eandem domum in integro cum horto suo, & rebus inferius designatis, quæ à testatore relictę sunt, proprietatis iure constituimus pertinere, id est, massam Magulianensem cum appendiciis suis, via Numentana, miliario plus minus vndecimo, tabernam in hac vrbe, quę est posita iuxta Palacenis, & Salgamum positũ ante domum suprascripti monasterij. Oportet ergo vt ita dilectio tua diligenter inuigilet, vt dei illic, sicut præfati sumus, laudes deuotè vt moris est celebrentur, & suprascriptæ res in eius ius pertinentes, nulla te negligente occasione depereant. Hanc enim sollicitudinem non solum à te, sed etiam à tuis successoribus in prædicto oratorio & rebus superius designatis constituimus nihilominus exhiberi.

Gregorius Leontio episcopo Ariminensi. De Ecclesia sancti Stephani dedicanda.
Caput CXLV. Epist. 45.

BAsilicã beati Stephani martyris, quam fraternitas vestra incendio asserit concrematam, quam etiam nuper instauratã esse commemorat, facultatem tribuimus dedicandi, in qua etiam reliquiarum sanctuaria eiusdem beati Stephani martyris volumus collocari. Et ideo frater charissime ad prędictã te Ecclesiam ire necesse est, & tam Ecclesiæ quàm etiam altaris nouiter constructi dedicationem solenniter exhibere, M vt expectantium de eadem consecratione deuotio domino valeat auxiliante compleri. Quicquid præterea eidem loco à fundatoribus olim concessum est, in ea qua dimissum est voluntate ac firmitate volumus permanere.

Gregorius Felici episcopo Pisaurensi. De decimis monasterij à Ioanne constructi.
Caput CXLVI. Epist. 46.

MIramur fraternitatẽ vestram quòd serie præcepti neglecta, quam ad vos sanctæ memorię decessor noster dederat, monasterium à Ioãnne præsentium portitore constructum, aliter quàm antiquæ cõsuetudinis vsus exigit consecrares. Dum etiam in eodem præcepto inter alia mendatum sit, vt locum ipsum absq; missis publicis dedicares, vt ad nos peruenit, cathedra posita illic publicè missarum solẽnia celebrantur. Quod si verũ est, his vos hortamur affatibus, vt omni excusatione cessante, cathedrã vestrã exinde amoueri modis omnibus faciatis, nec denuo illic missas publicas peragatis. Sed & sicut cõsuetudo & præcepti tenor eloquitur, si missas ibidẽ sibi celebrari voluerint, ad te presbyter dirigatur: in eodem autem monasterio congregationem seruorum dei, sicut prædictus Ioãnes & petiit, & nunc est, cum dei gratia semper volumus permanere. Calicẽ verò quem sibi à fraternitate vestra

A stra ablatum innotuit, ei, si ita est, restituere festinate. Hæc ergo sanctitas vestra ita studeat adimplere, vt denuo ad nos prædictus portitor pro hac causa necessitatem remeãdi non habeat.

Gregorius Leoni episcopo Fanensi. De schismaticis ad vnitatem Ecclesiæ redeuntibus.
Caput CXLVII.

Epist. 47. SIcut in schismaticis prauo studio perdurantes, obiurgandi detestandique sunt, sic ad sinum matris Ecclesiæ redeuntes, consolandi ac nihilominus refouendi. Quia igitur Ioannes religiosus præsentium lator recepta ratione ad vnitatem sanctæ Ecclesiæ ab errore Histricorum deo miserante conuersus est, eapropter fraternitatem vestram hortari pręuidimus, vt eum, salua ratione, habere debeat in omnibus commendatum, atque suo fauore protegere. Cui etiam ne possit post conuersionem alicui necessitati succumbere, aliquid de Ecclesia illi præuidimus annis singulis consulendum. Quia ergo vestræ sanctitati se summopere petiit commendari, prouidendum vobis pro vestra mercede est, vt, sicut diximus, vestris in omnibus solatiis fulciatur.

Gregorius Presbyteris, diaconis & clero, nobilibus ac populo Laderæ consistentibus, & militibus, qui Maximo præuaricatori communicauerant. B
Caput CXLVIII.

Epist. 48. PEruenit ad me quosdam vestrum ignorantia vel necessitate deceptos, his qui ab Apostolica sede culpa, sicut nostis, exigente, communione priuati sunt, communicasse: quosdam verò se salubri discretione, protegente domino, suspendisse, & quantum de constantibus gaudeo, tantum de deuiantibus ingemisco, quoniam sacræ cõmunionis mysteria, quæ ad absolutionẽ vobis diuina pietate cõcessa sunt, in detrimentum magis suę animæ perceperunt. Et quia sicut vobis omnipotens deus vehementer innotescat, charitati vestræ medullitus & ex toto corde compatior, paterno affectu obtestor atque suadeo, vt ab illicita cõmunione se quisque suspendat, & quos Apostolica sedes in communionis suæ consortium non recipit, omnino refugiat, ne inde reus ante conspectum ęterni iudicis vnde poterat saluari consistat. Comperi autem quod quidam peruersæ mentis homines illic insinuare conati sunt: quia ego contra Maximum quodam odio mouear, & non ea quę canonica, sed ea potius quæ furoris sunt, exequi concupiscam. Sed absit hoc, absit à sacerdotali animo, vt in qualibet causa priuato zelo moueatur. Ego verò populo in illis partibus consistenti, ac meæ animæ prouidens, & omnipotentis dei iudicium pertimescens, C causas eiusdem Maximi exquiri volo, & cum omni synceritate reuelante domino quod est canonicum definiri. Cui quoniam frequenter scripsimus, vt non prius sacra missarum solennia celebraret, quàm causam potuissemus agnoscere, alioquin esset communione priuatus: ex hoc iam superbiæ ipsius culpa in aperto monstratur, quod sæpius, sicut dixi, admonitus vt ad nos veniret, diuersis excusationib⁹ renititur, Ca. 11. q. 3. Rego. refugit, metuit. Vnde ergo trepidat, si eum de his quæ dicta sunt, conscientia non accusat? Hoc ergo cognoscentes, postquam vobis nullam de ignorantia excusationem assumere potestis, rogo, hortor, & moneo vt à prohibitæ vos communionis consortio per omnia suspendatis, ne cuiquam sacerdoti suprascripto Maximo communicanti, contra animam suam quisquam vestrum communicare præsumat. Quia tamen audio, sicut pręfatus sum, quosdam vestrum ignorantia lapsos, quosdam etiam ad communicandum violenter esse oppressos, omnipotentem dominum deprecor, vt & eos qui huic prauitati minimè consenserunt, perpetua gratię suę protectione custodiat, & optata eis largitate respondeat. Et illos quos aut studium, aut ignorantia, aut alia quælibet causa traxit in culpam, ab omni reatu peccatorũ, atque ab omnibus vinculis alienæ obligationis absoluat in omnibus, qui & in præsenti vita protectionis suæ gratiam tribuat, & nos de vobis in æterna patria gaudere concedat. Vt igitur hæc vobis intercessio apud deum saluatorem nostrum proficiat, adhortantibus nostris, pro animæ vestræ salute obedientiam exhibete, & ab illis sacram communionem percipite, quos se antedicti Maximi communione abstinuisse vel abstinere D cognoscitis.

Gregorius Vrbico abbati monasterij Hermetis, quod in Panormo situm est. De Agathone suscipiendo.
Caput CXLIX.

Episto. 49. QVisquis diuina inspiratione compunctus, relictis seculi huius actionibus, ad deum conuerti festinat, ita cum charitate suscipiendus est, & blandis per omnia consolationibus refouẽdus est, vt in ea quam elegit, deo adiuuante, delectetur modis omnibus conuersatione persistere. Quia igitur Agatho præsentium lator in Ca. 27. q. 2. Agatho. monasterio dilectionis tuæ conuerti desiderat, hortamur vt cum omni eum dulcedine ac deuotione suscipias, atque ad æternam vitam eius desiderium cõtinua adhortatione succendas, & circa animæ ipsius salutem diligenter studeas esse sollicitus, quatenus dum in dei nostri seruitio, te admonente, deuota mente persliterit, & illi prosit seculum reliquisse, & tibi eius conuersio proficiat ad mercedem. Quem tamen ita suscipiendum esse cognosce, si & vxor ipsius similiter conuerti voluerit. Nam dum vnum vtrorumque corpus coniugij copulatione sit factum, incongruum est partem conuerti, & partem in seculo remanere.

Gregorius Palladio episcopo Sanctonis. De reliquiis Apostolorum Petri & Pauli suscipiendis. E
Caput CL.

Epist. 50. VEniens lator pręsentium Leuparicus presbyter vester insinuauit nobis fraternitatem vestram Ecclesiam in honore beati Petri & Pauli Apostolorum, necnon Laurentij atque Pancratij martyrum construxisse, atque illic tredecim altaria collocasse, ex quibus quatuor necdum dedicata comperimus remansisse, ob hoc quod suprascriptorum sanctorum reliquias illic collocare deo annuente disponitis. Et quia reliquias sanctorum Petri & Pauli, necnon Laurentij atque Pancratij martyrum cum veneratione præbuimus, hortamur vt eas cum reuerentia suscipere & collocare, auxiliante domino, debeatis: prouisuri ante omnia, vt seruientibus ibidẽ non debeant alimoniarum deesse suffragia.

Gregorius Brunichildæ reginæ Francorum. De reliquiis Apostolorum Petri & Pauli.
Caput CLI.

Epist. 51. EPistolarum vestrarum series, quæ religiosum animum & piæ mentis studium continebat, non solum voluntatis vestrę fecit nos laudare propositum, sed etiam libenter inuitauit postulata concedere. Nec enim nos negare decuit, quod Christiana deuotio & recti cordis desiderium flagitabat, præsertim dum illa postulari & tota amplecti mente cognouimus, quæ credentium fidem valde protegere, & animarum salutem operari nihilominus poterũt ac seruare. Atque F ideo congruo honore vestram excellentiam salutantes, indicamus latori pręsentium Leuparico, quem vos esse presbyterum scripsistis, per quem eloquia vestrarum suscepimus literarum, reliquias nos beatorum Apostolorum Petri & Pauli, iuxta excellentiæ vestræ petitionem cum ea veneratione qua dignum est præbuisse. Sed vt in vobis magis magísque laudabilis & religiosa possit clarere deuotio, prouidendum vobis est, vt sanctorum beneficia cum reuerentia & debito honore condantur. Et seruientes ibidem nullis oneribus nullisque molestiis affligantur, ne forsitan necessitate exterius imminenti, in dei seruitio inutiles segnésque reddantur: & iniuriam, quod absit, neglectúmque beneficia sanctorum collata sustineant. Quieti ergo eorum excellentia vestra prospiciat, quatenus dum vestro beneficio liberi ab omni fuerint inquietudine custoditi, & illi deo nostro secura mente laudes exoluant, & vobis in æterna vita merces accrescat.

Gregorius Pelagio de Turinis, & Sereno de Massilia, episcopis Galliarum aparibus. Commendat Augustinum.
Caput CLII.

Epist. 52. LIcèt apud sacerdotes habentes deo placitam charitatem, religiosi viri nullius commendationis indigeant: quia tamen aptum scribendi tempus ingessit, fraternitati

Universidad de Deusto
Biblioteca

G fraternitati vestrę nos trãsmittere scripta curauimus,insinuantes latorem præsentium Augustinum seruum dei,de cuius certi sumus studio,cùm aliis seruis dei illuc nos pro vtilitate animarum,auxiliante domino, direxisse. Quem necesse est vt sacerdotali studio sanctitas vestra adiuuare, & sua ei solatia præbere festinet.Cui etiam vt promptiores ad sufragandum positis existere,causam vobis iniunximus subtiliter indicare,scientes quod ea cognita,tota vos propter deum deuotione ad solatiandum,quia res exigit, commoderis. Candidum præterea presbyterum communem filium, quem ad gubernationem patrimonioli Ecclesię nostrę transmisimus, charitati vestræ in omnibus commendamus.

Gregorius Virgilio episcopo Arelatensi Metropolitano Galliæ. Augustinum episcopum & Candidum commendat. Caput CLIII.

Epist. 53. QVanuis fraternitatem vestram bonis esse intentam operibus, & sponte se in causis exhibere deo placitis confidamus,veruntamen vtile esse fraterna vos alloqui veritate creditmus, vt solatia quæ vos vltro decet impendere,nostris quoque prouocati epistolis augeatis. Atque ideo indicamus sanctitati vestræ Augustinum seruum dei præsentium portitorem, cuius zelus & studium
H bene nobis est cognitum,cum aliis seruis dei pro animarum nos illuc compendio transmisisse,sicut ipse vobis coram positus poterit indicare.In qua re oratione vos eum & auxiliis adiuuare necesse est,atque vbi opus exegerit,solatiorum vestrorum ei præbere suffragia:& paterna ac sacerdotali illum consolatione,sicut conuenit,refouere:quatenus dum sancti tatis vestræ fuerit solamina consecutus , si quid deo nostro lucrifacere, sicut optamus , valuerit , & vos positis pariter mercedem acquirere:quia ad bona opera suffragij vestri deuotè copiam ministratis. Candidum autem presbyterum, communem filium, & patrimoniolum Ecclesiæ nostræ fraternitas vestra , quippe vt vnanimis nobis , studeat habere commendatum,vt aliquid inde pauperum alimoniis sanctitate vestra valeat adiuuante proficere . Quia igitur patrimoniolum ipsum per annos plurimos prædecessor vester tenuit,& collectas apud se pensiones seruauit,fraternitas vestra cuius sint res,vel cui erogentur consideret,atque eas animæ suæ respectu suprascripto filio nostro Candido presbytero nobis restituat dirigendas. Nam valde est execrabile, vt quod à regibus gentium seruatum est , ab episcopis dicatur ablatum.

Gregorius Desiderio Viennensi & Syagrio Augustino episcopis Galliæ aparibus. Augustinum commendat. Caput CLIIII.

Epist. 54. I DE fraternitatis vestræ syncera charitate bene confidimus,quod amore beati Petri Apostolorum principis hominibus nostris vestra deuota solatia commodetis,præsertim dum causæ qualitas exigat , vbi etiam sponte concurrere,& laborare magis optetis.Indicamus itaque sanctitati vestræ Augustinum seruum dei præsentium portitorem,cuius zelus & studium bene nobis est cognitum , cum aliis seruis dei pro animarum illi causa,disponente domino, direxisse:cuius relatione quid sibi iniunctum sit, subtiliter agnoscens fraternitas vestra ei modis omnibus in quibus causa poposcerit,impendat solatia, vt boni operis adiutores,sicut decet & conuenit, positis existere. Ita ergo fraternitas vestra in hac re se deuotam studeat demonstrare , vt bona quæ de vobis opinione narrante didicimus, vera esse opere cõprobemus.Dilectumverò communem filium Candidum cui patrimoniolum Ecclesiæ nostræ commisimus in illis partibus constitutum,vobis per omnia commendamus.

Gregorius Protasio episcopo de aquis Galliæ. Vt Virgilio episcopo de pensionibus Ecclesiæ insinuet. Caput CLV.

Epist. 55. QVantus in vobis beati Petri Apostolorum principis amor excellat,non solum officij vestri prærogatiua, sed etiam deuotio quam circa vtilitates Ecclesiæ ipsius geritis patefecit . Quam quia Augustino seruo dei præsentium latore cognouimus referente,de affectu & veritatis studio quod in vobis est, valde cõgaudemus K
& gratias agimus:quia etsi corpore absentes , mente tamen & animo nobiscum vos esse monstratis , quippe erga quos charitatem fraternam, vt conuenit, exhibetis.Vt igitur bona quæ de vobis prædicauit opinio,rerum possit veritas confirmare,Virgilio fratri & coëpiscopo nostro dicite,vt pensiones quas prædecessor eius per annos plurimos de patrimoniolo nostro percepit,& apud se retinuit,ad nos,quia pauperum res sunt,studeat destinare. Qui si fortè aliquo se modo, quod non credimus,excusare voluerit,vos qui veritatem ipsam subtilius nostis,reuera qui in Ecclesia ipsa tempore illo curam vice domini gerebatis , qualiter se habeat causa disserite,& ne res sancti Petri & pauperum eius apud se retinere debeat,admonete. Sed & si fortasse hominibus nostris necessarium fuerit, vestrum in causa testimonium non negare, vt tam pro veritatis quàm pro voluntatis vestræ deuotione beatus Petrus Apostolus,cuius amore hæc facitis , sua vobis & hic & in futura vita intercessione respondeat. Candidum presbyterum communem filium cui patrimoniolum ipsum commisimus,sanctitati vestræ magnopere commendamus.

Gregorius Stephano abbati à Galliis. Vt sollicitus sit circa congregationem sibi commissam. Caput CLVI. *Epist. 56.* L

LAetos nos relatio Augustini serui dei præsentium portitoris effecit,quòd dilectionem tuam,vt oportet,vigilantem esse narrauit : denique & presbyteros & diaconos,cunctámque congregationem vnanimes viuere ac concordes affirmat.Et quoniam præpositorũ bonitas,subiectorum salubris est regula,omnipotentem dominum deprecamur , vt in bonis te semper operibus gratia suæ pietatis accendat,& commissos tibi ab omni diabolicæ fraudis tentatione custodiat,& tecum cum charitate & placita sibi viuere conuersatione concedat. Quia verò humani generis inimicus insidiari nostris actibus non quiescit,sed assidua calli ditate hoc nititur,vt deo seruientes animas in qualibet parte decipiat,ideo dilectissime fili hortamur,vt sollicitudinem tuam vigilanter exerceas,& ita commissos tibi oratione & cura prouidenti custodias,vt lupus circuiens nullam dilaniãdi occasionẽ inueniat,quatenus dum deo nostro incolumes quorum susceptisti curam reddideris , & præmia labori tuo gratia sua respondeat,& tibi æternæ vitę desideria multiplicet.Cocleares verò & circulos quos direxisti susceptimus,& charitati tuæ gratias agimus : quia qualiter pauperes diligas ostendisti,qui ad vsus eorum quæ sunt necessaria trãsmisisti.

Gregorius Arigio patricio de Gallia. Augustinum episcopum , & Candidum presbyterum commendat. Caput CLVII. *Epist. 57.* M

QVanta in vobis bonitas,quantáque mansuetudo cum Christo placita charitate respleudeat, latore præsentium Augustino seruo dei referente competimus:atque omnipotenti deo gratias agimus,qui hęc vobis pietatis suę dona cõcesit,per quæ inter homines valde laudabiles,& ante conspectum ipsius , quod est veracitet vtile,glorioſi posſitis exiſtere. Oramus ergo omnipotẽtem dominum,vt hęc in vobis quæ concesit dona multiplicet, & sua vos cum omnibus vestris protectione custodiat:& ita actionem gloriæ vestræ in hoc seculo disponat,vt & hic vobis & in futura gloria,quod magis optandum est,vita proficiat. Salutantes itaque gloriam vestram paterna dulcedine petimus , vt lator præsentium & serui dei qui cum eo sunt, vestra in quibus necesse fuerit,solatia consequãtur:quatenus dum vestrum fauorem inuenerit,iniuncta sibi melius,adiuuante domino , valeat adimplere. Præterea filium nostrum Candidum presbyterum,quem ad gubernationem patrimonij Ecclesiæ nostræ quod illic est transmisimus , vobis per omnia commendamus,confidentes à deo nostro vos mercedis vicem recipere , si rebus pauperum solatia sua gloria vestra deuota mente prestiterit.

Gregorius Theodorico , & Theodeberto regibus Francorum. De Augustino seruo dei. Caput CLVIII.

Postquam

Epist. 58. A POstquam deus omnipotens regnum vestrum fidei rectitudine decorauit,& integritate Christianæ religionis inter gentes alias fecit esse conspicuum,magnam devo bis materiam præsumendi concipimus , quòd subiectos vestros ad eam conuerti fidem per omnia cupiatis , in qua eorum nẽpe reges estis & domini. Atque ideo peruenit ad nos Anglorum gentem ad fidem Christianam deo miserante deiderantes velle conuerti,sed sacerdotes tuos è vicino negligere,& desideria eorum cessare sua adhortatione succendere. Ob hoc igitur Augustinum seruum dei præsentium portitorem , cuius zelus & studium bene nobis est cognitum, cum aliis seruis dei prævidimus illuc dirigendum.Quibus etiam iniunximus vt aliquos secum è vicino debeãt presbyteros ducere,cum quibus eorum possint mentes agnoscere,& voluntatem admonitione sua,quantum deus donauerit,adiuuare.In quâ re vt efficaces valeant atque idonei apparere, excellentiam vestram paterna salutantes charitate quæsumus,vt hi quos direximus , fauoris vestri inuenire gratiam mereantur. Et quia animarum causa est, vestra eos potestas tueatur & adiuuet,vt deus omnipotens qui vos in causa sua deuota mente & toto studio solatiari cognoscit , causas vestras sua protectione disponat,& post terrenam potestatem ad cœlestia vos regna perducat. Præterea dilectissimum filium nostrum Candidum presbyterum & patrimoniolum
B Ecclesiæ nostræ , quod in illis partibus est constitutum , vt cõmendatum excellentia vestra habere debeat postulamus, quatenus beatus Petrus Apostolorum princeps suavobis intercessione respondeat , qui mercedis intuitu, tuitionem in rebus pauperum eius impenditis.

Gregorius Brunichildæ reginæ Francorum. De conuersione Anglorum & Augustino. Caput CLIX.

Epist. 59. EXcellentiæ vestrę Christianitatis ita nobis veraciter olim innotuit vt de bonitate eius nullatenus dubitemus, sed magis certum modis omnibus teneamus : quia in causa fidei deuotè & studiosè concurrat,& religiosæ sinceri tati sua solatia copiosissimè subministret.Ex qua re bene cõfidentes paterna charitate salutantes indicamus ad nos peruenisse , Anglorum gentem deo annuente velle fieri Christianam,sed sacerdotes qui in vicino sunt , pastoralem erga eos sollicitudinem non habere. Quorum ne animæ in æterna damnatione valeãt deperire,curæ nobis fuit præsentium portitorem Augustinum seruum dei,cuius zelus & studium bene nobis est cognitum,cum aliis seruisdei illuc dirigere,vt per eos potuissemus ipsorum voluntates addiscere,& de eo rum conuersione vobis quoque annitentibus , inquantum est possibile,cogitare.Quibus etiam iniunximus,vt ad agen
C da hæc è vicino secum debeãt presbyteros ducere. Excellentia ergo vestra,quæ prona in bonis consueuit esse operibus, tam pro nostra petitione, quàm etiam diuini timoris consideratione , cum dignetur in omnibus habere commendatum,atque ei tuitionis suæ gratiam vehementer impendat, & labori eius patrocinij sui ferat auxilium , & vt plenissimè possit habere mercedem,ad suprascriptam Anglorum gentem sua tuitione securum iter præuideat:quatenus deus noster qui in hoc seculo vos bonis sibi placitis decorauit , hic & in æterna requie cum suis vos sanctis faciat gratulari.Præterea dilectum filium nostrum Candidum presbyterum,& patrimoniolum Ecclesiæ nostræ quod illic constitutum est, vestræ Christianitati commendantes , petimus vt tuitionis vestræ gratiam in omnibus consequatur.

Gregorius Eulogio episcopo Alexandrino. De laude charitatis,& perfecutione Longobardorum. Caput CLX.

Epist. 60. MAter & custos bonorũ omnium charitas,quæ multorum corda vniendo constringit , absentem non æstimat eum quem oculis mentis habet præsentem. In huius ergo radice cùm frater charissime teneamur , nihil fibi in nobis corporalis absentia,nihil poterit regionum vindicare longinquitas : quippe quia scilicet longè à nobis non sumus,qui vnum sumus. Hanc autem esse nobis cum cæteris fratribus communem semper optemus. Est tamẽ aliquid quod nos erga Alexandrinam Ecclesiam quadam peculiaritate constringit,& in eius amore proniores existere speciali D
quodammodo lege compellit. Nam sicut omnibus liquet, quia beatus euangelista Marcus sancto Petro Apostolo magistro suo Alexandriam sit transmissus,huius nos magistri& discipuli vnitate constringimur,vt & ego sedi discipuli presidere videar propter magistrum,& vos sedi magistri propter discipulum . Ad hanc autem vnitatem cordium etiam vestræ sanctitatis meritis ligamur , quos auctoris sui salubriter sequi instituta cognoscimus , & semper ad magistri sui gremium vnde illi prędicatio salutis orta est, tota se conferre deuotione sentimus. Atque ideo sanctitatis vestrę susceptis apicibus,quantum cor nostrum de fraterna visitatione gauisum est , tantum de indictis quę significastis oneribus mœstitia premitur , & fraterna compassione vobiscum gemimus quod doletis.Sed quia in diuersa se tendit vbi cõcussio,& communi necessitate,minus est de propria dolẽdum, sed studendum magis est vt patienter tolerando vincamus; quod omnino deuitare non possumus.Quanta autem nos à Longobardorum gladiis in quotidiana nostrorum ciuium deprędatione vel detruncatione atque interitu patimur,nat rare recusamus,ne dum dolores nostros loquimur,ex compassione quam nobis impẽditis,vestros augeamus.Præterea ante aliquantum temporis communi filio Sabiniano diacono responsa Ecclesię in vrbe regia faciẽti,scripta nostra trãsmisimus , quę vestræ fraternitati debuisset dirigere. Quę si E
suscepistis,miramur cur nobis ad ea minimè respondistis.Et ideo quia cauendum est ne cuiuslibet superbia scandalum Ecclesiis introducat , necesse est vt eadem scripta subtiliter relegentes,omni studio & rota intentione quę ad honorem vestrum & pacem Ecclesię pertinent,conseruetis.Omnipotens autem deus qui pietatis suę gratia sacerdotalem vobis animum & charitatem cõtulit, in suo vos seruitio protegat, atque ab omni aduersitate interius exteriúsque custodiat,& conuerti ad se errantium animas vestra propitius prędicatione concedat. Latorem a utem præsentium Isidorum diaconum communem filium cum ea qua oportuit charitate suscepimus,benedictionem vobis sancti Marci euangelistæ deferentem. Et vos quidem bonę vitę merito resplendentes , ea quę paradiso vicina sunt , bene olentia nobis ligna transmisistis.Nos verò quia videlicet peccatores sumus , ab Occidente vobis ligna transmisimus,quę construendis apta nauibus,nostrę mentis tumultum signantia,in marinis semper fluctibus agitantur,& quidam transmittere maiora voluimus,sed hęc nauis angusta non recipit.

Mense Augusto. Interdictione xiiij.

Gregorius Gennadio patricio Africæ. De Paulo episcopo. Caput CLXI.

Epist. 61. EXcellentiam vestram non ambigimus reminisci, quia ante biennium pro Paulo fratre & coëpiscopo nostro scripsimus , vt ei ad nos venire desideranti , dignitatis F
vestrę sufftagia pręberetis,ob hoc quod à Donatistis insecutionis dicebatur molestiam sustinere, quatenus postquam dum contra eos nunciatum habere subsidium non posse,cognita veritate , fraterna ei compassione potuissemus ferre consilium,& salubri dispositione quid contra pestiferę presumptionis insaniam debuisset fieri , tractaremus. Et quantum nobis prędictus frater innotuit,non solum nullum metuit cuiusquam habere solatium , sed ne minimè ad Romanam potuisset vrbem accedere , diuersa est impedimento prohibitus. Cui tamen dum vestram relegi fecissemus Epistolam,respondit se non quorundam odio quia Donatistas prohibebat laborare,sed magis pro defensione catholicę fidei multorum perhibet ingratitudines sustinere : multáque alia retulit,quę quoniam aptum dicendi tempus non extitit, silentio reticete prędidimus.Quia ergo non de rebus terrenis,sed de animarum salute tractatur , & vestra atque illius diuersa existit assertio,nihil indiscussa veritate subtiliter respondere potuimus : quia tempore quo excellentię vestrę scripta suscepimus,corporisegritudine tenebamur.Sed dum nos omnipotens deus si ei placuerit,ptistinę saluti reddiderit,veritatem diligẽti,vt possumus,inquisitione rimabimur, & secundũ ea quę valuerimus addiscere,ita causam deo miseráte disponemus, vt animarũ quarum vos curę pro vestra

mercedę

Universidad de Deusto
Biblioteca
DG

G mercede ſtudere dignamini, ſalus non ſolum quæ ab errantibus iam amiſſa eſt reparetur, ſed etiam quæ noſtræ fidei cultrix eſt, redemptoris noſtri gratia diſponente ſeruetur. De ſuprafcripto autem epiſcopo, quem communione priuatum eſſe aſſeritis, valde mirati ſumus, cur nobis hoc non primatis eius, ſed excellentiæ veſtræ Epiſtola indicauit.

Gregorius Dominico epiſcopo Carthaginis. De laude charitatis, & cura paſtorali.

Caput CLXII.

Epiſt. 62. Verè mirabilis charitatis virtus eſt dilecte frater, quæ aduentu ſupernæ gratiæ poſtquam ſpiritualia inclinauit ad infima, poſtquam ipſum ſibimet vnumquéque carnalibus illecebris diſcordantem pacauit hominem, ita in humanis ſe dilatauit mẽtibus, vt ſublimia inclinaret, humilia ſublimaret, pacaret diſcordantia, ferocia mãſueta faceret, diſſociata conglutinaret, ſciſſa ſarciret, diuiſas tot aquarum terrarúmque ſpatiis climatúmque diuerſitatibus hominum nationes compaginatis ad vnum mentibus ſuæ vinculo ſuauitatis adſtringeret. Huius amplitudinis præconia quando humanæ infirmitatis exponere lingua ſufficiat? Huius autem laus in cœlis perfecta eſt, in terris verò forma eius oſtẽdẽda potius eſt quàm dicẽda: vt qualis quãtáq; ſit poſtquã ore noſtro nõ plenè poteſt, ex noſtra magis cõpaſsione mõſtretur.

H Quam & ſi vtcũque laudamus ore, ſimul neceſſe eſt vt fateamur manu: ne ſi laudator eius tantũ eſt quiſquam & non factor, ſententiam ſibi magis exacuat: quia in cõſpectu iudicis hoc fauoribus exaggerat quod omiſit. Hanc nos licèt locorum interuallis diſiuncti, atque corpore longè à vobis poſiti, auxiliante dei potentia erga vos ſtudioſiſsimè conſeruemus: hanc vos nõ ſolum circa nos, ſed erga fratres filióſque veſtros paternis, fraterníſque oportet viſceribus exhibere. Nam quomodo hoc non ſit ſtudioſiſsimè faciendum, quando eius non tam in fratrum filiorúmque eſt, quàm in inimicorum quoque dilectione perfectio? Quamobrem chariſsime nos quos paſtoralis curæ coſtringit officium, diligamus fratres. Ipſos quoque aduerſarios noſtros propter mandatum domini cum noſtro circa nos copulemus affectu. Pacẽ ſequamur cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit deum. In piis verſemur operibus, virtutibus polleamus, fulgeat in noſtro pectore rationale iudicij cum ſuperhumeralis actione coniunctum. Ita in dei conſpectu procedamus, atque totius Iſraël. Huiuſmodi commiſſo nobis gregi præbeamus exempla, vt videant noſtra opera bona, & glorificẽt patrem noſtrum qui in cœlis eſt. Sit in lingua ſermo, ſit zeli feruor in animo, vt verè de illorum dicamur numero
Act. 2. de quibus legitur: Apparuerunt illis diſpartitæ linguæ ſicut ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum.
I Verè enim in nobis igneæ linguæ reſident, ſi in fraterna filiorúmque exhortatione diuini feruore ſpiritus accẽdamur. Creditũ nobis agrum dominicum exerceamus, dum licet: ſeminemus in timore, dum tempus eſt: bonum facientes non deficiamus, tempore enim ſuo metemus non deficiẽtes. Scimus de illis de quibus
Pſal. 125. Pſalmiſta dicit: Euntes ibant & flebant, mittẽtes ſemina ſua.
Ibidem. Ad cuius rei fructum nos prouocans ſubdidit: Venientes autem venient, cum exultatione, portantes manipulos ſuos. Vigilemus itaque, & relinquentes terrena negocia, cœleſtibus anhelemus. Ea quæ retrò ſunt obliuiſcentes, in his quæ antè ſunt, noſmetipſos enixius extendamus. Mens noſtra ſeculari varietate non diffluat, ſed tota in vnum currat atque cõfluat finem, quem mira ſuauitate Dauid reſpexerat, cum dicebat:
Pſalm. 26. Vnam petij à domino, hãc requiram, vt inhabitem in domo domini omnibus diebus vitæ meæ. Hoc amore liqueſiant boni corda rectoris. In his ſe mens tota ſuſpendat. Dum adhuc in terris ſumus poſiti, frequens à nobis lachrymarum imber in cœlo compunctionis nube fructificet. Tunc enim bene atque verè dilecte mi frater ad proximorum dilectionem deſcendimus, ſi in dilectione dei ex toto corde, ex tota anima & mente, atque ex totis viribus perſiſtimus. Xenia verò temporalia à vobis directa, licet nos talibus nõ egeamus, tamen cum debita charitate ſuſcepimus. Egemus autem debita charitate atque commiſsi vobis regiminis ſollicitudine gratulari. Multo enim vobis hæc dulciſsima fiunt, cùm ſacerdotum mentes piæ conuerſationis fuerint ſuauitate cõditæ. K

Gregorius Mauricio Tiberio Auguſto epiſcopo. De Donatiſtis, & epiſcopis ad eum tranſmiſsis.

Caput CLXIII. Epiſt. 63.

Inter armorum curas & innumeras ſollicitudines, quas indefeſſo ſtudio pro Chriſtianę reipublicę regimine ſuſtinetis: magna mihi cum vniuerſo mundo lætitiæ cauſa eſt, quòd pietas veſtra cuſtodiæ fidei, qua dominorum fulget imperium, pręcipua ſollicitudine ſemper inuigilat. Vnde omnino confido quia ſicut vos dei cauſas religioſæ mẽtis amore tuemini, ita deus veſtras maieſtatis ſuæ gratia tuetur & adiuuat. Qualiter autem pietatis veſtræ ſerenitas contra Donatiſtarum flagitioſiſsimam prauitatem cõſideratione iuſtitiæ & ſinceriſsimæ religionis zelo commota ſit, directarum lucidiſsimè tenor inſinuauit iuſsionum. Sed veniẽtes viri reuerẽdiſsimi ex Africana prouincia epiſcopi, aſſerunt ita eſſe incauta diſsimulatione poſtpoſitas, vt nec dei illic iudicium haberetur in metu, nec principales hactenus iuſsiones ſortirentur effectum. Hoc etiam ſubiungentes, quod in præfata prouincia Donatiſtarum pręmiis pręualentibus fides catholica publicè venundetur. At contra glorioſus vir Gennadius de vno eorum mihi ſimilia queſtus eſt, qui talia querebatur. Cui etiam duo alij in re eadem teſtimonium ferebant. Sed quia in cauſa ipſa ſecularis iudicis intererat, eoſdem epiſcopos ad pietatis veſtræ exiſtimaui eſſe veſtigia dirigendos: vt L
per ſemetipſos ſereniſsimis auribus ſuggerant, quæ ſe fatentur pro fide catholica pertuliſſe. Eapropter obſecro vt dominorum chriſtianitas pro ſalute animæ, & vita piiſsimæ ſobolis, ſua eos quos tales eſſe cognoſcit, diſtricta vlciſci iuſsione præcipiat: & ruinam pereuntium ereptionis manu ſuſpendat, atque inſanis mentibus correptionis medicinam adhibeat, & errorum ab eis morbos expellat: quatenus dum piæ prouiſionis veſtrę remedio, peſtiferę prauitatis fuerit caligo depulſa, & vera illic fides radios ſuę ſerenitatis aſperſerit, cœleſtis vos ante redemptoris ſui oculos triumphus expectet: quia quos exterius ab hoſte defenditis, etiam interius à diabolicæ fraudis veneno, quod eſt glorioſius, liberatis.

Gregorius Athanaſio presbytero de Iſauria. De condemnatione hæretica.

Caput CLXIIII. Epiſt. 64.

Sicut de eis quos ab vnitate Eccleſiæ hęreticę prauitatis error abſcidit, affligimur & dolemus: ita his quos intra ſinum ſuum catholicę fidei profeſsio continet, congaudemus. Et vt paſtorali ſollicitudine illorum nos oportet impietatibus obuiare: ſic piis eorum profeſsionibus congruit fauorem impẽdere, & ſincera eſſe quæ ſapiunt declarare. Atque ideo dum tibi Athanaſio presbytero monaſterij ſancti Mile, cui eſt vocabulum Tãnaco, quod in Lyaconia eſt prouincia conſtitutum, contraria integræ fidei fuiſſet orta ſuſpi- M
tio: vt profeſsionis tuę potuiſſet integritas apparere, ad Apoſtolicam ſedem, cui præſidemus, elegiſti recurrere: aſſerens etiam te corporaliter verberatum, aliqua iniuſtè ac violenter feciſſe. Et quanquam ea quæ vi impulſionis fiunt, canonum minimè cenſura recipiat, & iure habeátur infirma: quia ipſe ea diſſoluit qui iniuſtum fateri compellit: ſed magis illa ſuſcipienda eſt & amplectenda confeſsio, quę ex ſpontanea voluntate moſtratur procedere, ſicut apud nos feciſſe dignoſceris: ne quid tamen nobis ambiguum potuiſſet exiſtere, ſanctiſsimo Ioanni quondam fratri & coépiſcopo noſtro Conſtantinopolitanæ ciuitatis antiſtiti, de te præuidimus ſcribendum, vt ſuis nos quid actum eſſet epiſtolis informaret. Qui ſæpe à nobis admonitus, reſcribens innotuit codicem apud te fuiſſe inuentum, in quo plurima continebantur hęretica: & ob hoc ſe aduerſus dilectionem tuam fuiſſe commotum. Quem quia ad nos ſtuduit pro ſatisfactione tranſmittere, priores eius partes ſollicita lectione percurrimus. Et quoniam manifeſta in eo hęreticę prauitatis venena reperimus, ne denuo debuiſſet legi, vetuimus. Sed quia hunc te ſimpliciter teſtatus es legiſſe: & ad amputãdã ambiguę ſuſpitionis materiam, libellũ nobis manu tua porrexiſti perſcriptum, in quo fidem tuã exponẽs, omnes generaliter hęreſes, vel quicquid aduerſus catholicę fidei vel profeſsionis integritatẽ eſt, apertiſsimè cõdẽnaſti: & cuncta quę ſanctę quatuor vniuerſales

A ſynodi recipiũt, te ſemper recepiſſe ac recipere: & quæ cõdemnant, condemnaſſe, condẽnaréq; profeſſus es: eam quoq; ſynodum quæ Iuſtiniani tẽporibus de tribus capitulis facta eſt, & ſuſcipere & cuſtodire promiſiſti: & prohibitus à nobis codicẽ ipſum legere, in quo peſtiferę fraudis virus innexum eſt, libentiſsimè conſenſiſti: reprobans etiã atque cõdemnans ea omnia, quę contra catholicę fidei integritatẽ in eo dicta vel latẽter inſerta ſunt: nec eũ te legere denuo promiſiſti: hac ratione permoti, poſtquã etiam ex probata à te libelli pagina, fides tua nobis catholica deo cuſtodiente perclaruit, ab omni te hęreticę peruerſitatis macula, iuxta profeſsionẽ tuam liberum eſſe decernimus, atque catholicum, & ſincerę fidei in omnibus profeſſorem atque ſequacem Chriſti Ieſu ſaluatoris gratia claruiſſe pronunciamus: liberam quoque tribuimus licentiam ad tuum monaſterium in tuo te loco vel ordine nihilominus remeare. De hoc quoque & dilecto fratri noſtro Conſtantinopolitanæ ciuitatis antiſtiti, qui in ſupradicti ſancti Ioannis loco ordinatus eſt, noſtra volumus ſcripta trãſmittere. Sed quia conſuetudo non eſt vt priuſquam ad nos eius ſynodica deferantur, debeamus ſcribere, idcirco diſtulimus. Sed poſtea ei, hæc dum impleta fuerint, indicabimus.

Finit liber quintus, ſecundum computationem Gratiani.

B

Finiunt epiſtolæ Indictionis xiiij.

LIBER SEXTVS.

Incipiunt epiſtolæ beati Gregorij Papæ per Indictionem quintamdecimam.

Gregorius Fortunato epiſcopo Neapolitano. De muliere quadam viro iungenda. Caput CLXV.

Epiſt. 1. Ca. 29. q. 2. Cuius rei cauſa.

CVIVS rei cauſa cum matre ſua huc cõpulſa anno pręterito pręſentiũ venerit latrix, fraternitas veſtra cautius nouit. Quam quia maritus ſuus clericus veſter ob hoc quod de ſeruili fuerat cõditione pulſata, à ſuo noſcitur remouiſſe cõſortio: vóſq; hic poſitos aſſerunt promiſiſſe, vt ſi liberã probare ſe adiuuãte domino valuiſſet, ſuo eã vos cõiugi reformare, fraternitas veſtra cognoſcat, quòd reuelãte deo libertatis auctore approbata ſit libera, nullaque ſeruilis in ea macula inuẽta. His igitur cognitis, ſine mora aliqua ſuo per eã vos volumus marito reſtitui: nec vlterius idẽ vir eius argumẽta ſibi aliqua occaſione exquirat, quibus eã poſsit abiicere. Nã ſi à vobis, quod non credimus, minimè fuerit adimpletũ, eamq; recipere fortè diſtulerit, vos illud cognoſcatis cum diſtricta vindicta corrigere.

Epiſt. 2. C *Gregorius Columbo epiſcopo Numidiæ. De Paulo epiſcopo.* Caput CLXVI.

Epiſtolam fraternitatis veſtræ harũ latore diacono veſtro deferẽte ſuſcepimus. In qua nobis de perſona Pauli epiſcopi quę apud vos acta ſunt indicaſtis. Quod tam ſerò factum eſt, vt perſona ipſa hic iam valuiſſet minimè reperiri. Nam & vir excellentiſsimus filius noſter Gẽnadius patricius ſuum ad nos pro cauſa eadem cancellariũ deſtinauit. Sed dum feciſſemus inquiri vtrum cum eo nobis coram poſitis vellet inire cõflictum: reſpõdit ad hæc ſe minimè fuiſſe trãſmiſſum: ſed ſolũmodo tres quoſdã huc de eius Eccleſia deduxiſſe, qui contra eum plurima dicere debuiſſent. Dum ergo neq; illũ ad inferendas actiones paratum inuenimus, neq; perſonarum illarũ nos qualitas mouit, quod in accuſatione epiſcopi valuiſſent idonei reperiri, ſæpedicto Paulo epiſcopo ad vrbem ſe regiam relaxari debuiſſe precibus ſperanti, non potuimus cõtradictionis moras afferre: ſed mox eum ſecũdũ petitionẽ ſuam cum aliis duobus ſecum deductis epiſcopis ambulare permiſimus. Si qua ergo fuere quæ cõtra eum dici rationabiliter potetãt: mox eo huc veniente veſtra debuit, quod nõ fecit, fraternitas cũcta ſubtiliter indicare. Quòd enim multorũ vos inimicitias ob hoc, ꝙ noſtris vos frequẽtius viſitamus epiſtolis pati ſignaſtis: dubiũ nõ eſt reuerẽdiſsime frater bonos prauorum odia ſuſtinere, diuiníſq; intẽtos operibus peruerſorũ aduerſitatibus lacerari. Sed quãto hæc quę ſunt praua circũſtant, tanto in cõmiſsi vobis cura regiminis debetis cõſtãtius occupari, circa gregis Chriſti inuigilare cuſtodiam: quantóque iniquorum vos contrarietas premit, tanto alacriores, ac de promiſſa D
remuneratione certiſsimos, paſtoralis ſollicitudinis cura debet accendere: quatenus paſtori ſummo lucrum de iniuncto vobis opere valeatis offerre.

Gregorius Gennadio patricio de Africa. De Ruferio & Anaſtaſio. Caput CLXVII.

His qui ſe apud excellentiam veſtram noſtris deſiderant epiſtolis cõmendari, ſecuri de veſtra benignitate facimus quod petimur. Ruferius ſiquidẽ comes, cum aliis cõciuibus ſuis, à vobis, vt cognouimus, ad Africanam euocati prouinciam, petiuerunt ſcriptorũ noſtrorũ ſuffragia ſibi apud vos prodeſſe. Quapropter excellentiã veſtram paterno ſalutãtes affectu, petimus, vt eos in nullo à quoquã patiamini apud veſtros animos contra iuſtitiã prægrauari: ſed ſicut circa commiſſos vobis pia diſcretáq; vos nouimus inuigilare cautela: ita vt de his tranquillè diſponere inſpirãte vobis domino debeatis, atq; de inſulę ipſius ſollicitius tractare cautela: ne ſi illuc exercitus ſine perſona vtili, quæ hunc gubernare valeat, & incauta diſpoſitione tranſmittitur, adiumentũ hoſtibus præbeatur. Qui autem Anaſtaſium tribunũ, quem illic excellentia veſtra ordinauerat, bene ſecum egiſſe, atq; in nulla læſione eum aſſerunt miſcuiſſe ſe prouinciæ: quem etiam nunc eſſe remotum grauiter ferunt: præcipiat excellentia veſtra illic eum iterum deſtinari, ſuíſque adhortationibus formari: vt qui de bona a- E
ctione iam placuit, nullius ad malè agendũ ſuaſionibus incitetur: ne tãtorũ iudicium quod ex bona adminiſtratione habere meruit, deterius perdat, quod non optamus, agẽdo contraria. Ita ergo petimus vt veſtra excellentia faciat, quatenus bonum veſtrum quod teſtatur Africa, etiam Corſica cognoſcat.

Gregorius Cyriaco epiſcopo Conſtantinopolitano. De conſeruanda pace ſanctæ Eccleſiæ. Caput CLXVIII.

Dudum dum in vrbe regia reſpõſa ſedis Apoſtolicæ facerem, bona veſtræ ſanctitatis agnoui. Et quia vobis animarũ nunc cura cõmiſſa eſt, valde gaudeo. Et quanuis indignus, omnipotẽtem dominum quibus valeo precibus exoro: vt in vobis ſuam gratiam ſemper augeat, vóſque ad æternam patriam faciat animarum lucra congregare. Quia verò ad hoc opus ad quod perducti eſtis, infirmos vos eſſe dicitis: ſcimus quia primum virtus eſt cognitio infirmitatis, atque ex eo colligimus poſſe vos bene ſuſceptum miniſterium implere, quia vos videmus infirmitatem propriam ex humilitate cognoſcere. Omnes enim infirmi ſumus: ſed ille eſt infirmior, qui ſuam conſiderare non valet infirmitatem. Vos verò beatiſsimi fratres ideo fortes eſtis, quia de fortitudine propria diffidentes, in omnipotentis dei virtute confiditis. Quantum verò mens mea charitati veſtræ ligata ſit, verbis epiſtolaribus explere non poſſum. Sed oro vt omnipotens deus eandem quæ inter nos eſt charitatem, ex gratiæ ſuæ dono multiplicet, omnémque occaſionem ſcandali auferat: ne ſancta Ec- F Epiſt. 4.
cleſia confeſsione veræ fidei vnita, & coniunctis fideliũ cordibus cõſtipata detrimẽtum aliquod, quod abſit, ſacerdotibus inter ſe diſceptantibus ſentiat. Quanuis ego in omne quod loquor, in omne quod ſuperbis quorundam actibus cõtradico, ex omnipotentis domini largitate charitatis intimæ cuſtodiã nunquã relinquo: ſed ſic ea quæ ſunt iuſtitiæ, foris exequor vt ea quę intus amoris & dilectionis ſunt minimè poſtponã. Vos autem ſemper mihi amoris mei vicem reddite: & ea quę pacis & dilectionis ſunt, cuſtodite: vt vnum in mente permanentes, quo nullam diſſenſionẽ inter nos intrare permittimus, eo obtinere quæ petimus, apud dominum ex ipſa melius cordiũ noſtrorum vnitate valeamus. Præterea Ioãnem Chalcedonẽſem presbyterum, & Athanaſium Lycaoniæ, ſanctitati veſtrę commẽdo: vt nullus vobis cõtra eos falſidica locutione ſurrepat: quia eorum fidem ſubtiliter diſcuſsi, eóſq; rectos in ſuis cõfeſſionibus, quæ & ſcripto datæ ſunt, inueni. Sancta autẽ trinitas ſua vos manu protegat, & circa animarum cuſtodiam ſemper vos vigilantes & ſollicitos reddat: quatenus in æterna retributione valeatis non ſolum de veſtro opere, ſed etiam de ſubiectorum veſtrorum melioratione coronari.

Gregorius Cyriaco epiſcopo Conſtantinopolitano. De cuſtodienda charitate & vnitate ſanctæ Eccleſiæ: vbi etiam inſerit multa teſtimonia valde vtilia ſacræ ſcripturæ. Caput CLXIX.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G COmmunes filios Georgiũ presbyterũ, & Theodorum diaconum vestrum, ea qua decuit charitate suscepimus,
Epist. 5. vósque ab Ecclesiasticorum rerũ cura ad animarum regimen venisse gaudemus: quia iuxta veritatis vocẽ, qui in mo
Matt. 25. dicitur: Quia enim in pauca fidelis fuisti, supra multa te constituam. Cui etiã mox de æterna rettributione subiungitur: In-
Can. 8. q. 1. In scriptis. tra in gaudium domini tui. In scriptis autẽ vestris vos magno pere requiem quæsisse narratis. Sed per hoc ad pastoralẽ solli
citudinem vos congruè venisse ostẽditis, quia sicut locus regiminis desiderantibus negãdus est, ita fugiẽtibus offerẽdus est.
Hebr. 5. Et sicut scriptũ est: Nec quisquã sumit sibi honorẽ, sed qui vocatur à deo tanquam Aarõ. Et rursus idẽ prædicator egregius
2. Cor. 5. dicit: Si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt: & vnus pro omnibus mortuus est Christus, vt qui viuũt,
iam nõ sibi viuãt, sed ei qui pro eis mortuus est, & resurrexit.
Ioan. 21. Et pastori sanctæ Ecclesiæ dicitur: Simon Ioãnis amas me? Pasce oues meas. Ex quibus verbis colligitur: quia si is qui valet,
omnipotentis dei oues renuit pascere, ostẽdit se pastorẽ summũ minimè amare. Si enim vnigenitus patris pro explẽda vtilitate omniũ, de secreto patris egressus est ad publicũ nostrũ:
nos quid dicturi sumus, si secretum nostrũ prẽponimus vtilitati proximorũ? Quies itaque nobis ex corde appetẽda est: &
tamen pro multorum lucro aliquãdo postponenda. Nã sicut
H toto desiderio debemus occupationem fugere, ita si desit qui prædicet, occupationis onus libenti necesse est animo subire.
Quod ex duorũ prophetarũ opere docemur: quorũ vnus præ
dicationis officiũ vitare conatus est, & alter appetiit. Nã mit-
Hiere. 1. tẽti se domino Hieremias respõdit dicẽs: A, a, a, domine deus
nescio loqui, quia puer ego sum. Et cùm omnipotẽs deus per-
sonam ad prædicãdũ quæreret, dicens: Quem mittam, & quis
Esaiæ 6. ibit ex vobis? vltro se Esaias obtulit dicẽs: Ecce ego, mitte me.
En ab vtrisque exterius diuersa vox prodiit, sed non à diuerso
fonte dilectionis emanauit. Duo quippe sunt præcepta charitatis, dei videlicet amor, & proximi. Per actiuã igitur vitam proximis cupiẽs Esaias, officium prædicationis appetiit: per contẽplatiuam verò Hieremias amori conditoris sui sedulo inhærere desiderans, ne mitti ad prædicãdum debeat, cõtradicit. Quod ergo laudabiliter vnus appetiit, hoc laudabiliter alter expauit. Ille ne tacitę cõtẽplationis lucra loquẽdo perderet: ille ne dãna studiosi operis tacendo sentiret. Sed hoc in vtrisq; est subtiliter intuendũ: quia & is qui recusauit, plenè nõ restitit: & is qui mittivoluit, ante se per altaris calculum purgatum vidit: ne aut non purgatus adire quisquã sacra ministeria
Iob. 26. audeat: aut quẽ superna gratia eligit, sub humilitatis specie superbè contradicat. Magno autem desiderio vos in epistolis vestris inuenio serenitatem mentis quærere: & repulsa perturbatione, ad trãquillitatem cogitationis anhelare. Sed qua ratione ad hoc vestra fraternitas pertingere possit, ignoro. Qui e-
I nim regendã nauem suscepit, tãto amplius necesse est vigilet, quãto amplius littus relinquit: vt aliquãdo futuras procellas ex signo præuideat: aliquãdo veniẽtes aut directo clauo si paruæ sint superat. aut si vehemẽter intumescunt, dato in obliquum latere irruentes declinet: & sæpe solus vigilat, cùm cuncti illi quibus nulla nauis cura commissa est, quiescãt. Quomodo autem suscepto pastorali onere habere serenitatẽ cogitationum potestis, cùm scriptũ sit: Ecce gigãtes gemunt sub aquis? Iuxta Ioãnis etenim vocẽ, aquæ populi sunt. Et gigãtes sub aquis gemere est: quia quisquis in hoc mundo quali quadam corporis mole, ordine potestatis excreuerit, tanto pondera maioris tribulationis sentit, quãto super se regẽdorũ populorum curam susceperit. Sed si sancti spiritus virtus afflictam mentem affluerit: protinus hoc quod Israëlitico populo corporaliter factũ
Exod. 15. est, nobis spiritaliter cõtingit. Scriptum quippe est: Filij Israël ambulauerũt per siccum per mediũ mare. Et per prophetam
Esaiæ 43. dominus pollicetur dicẽs: Cùm transieris per aquas, tecũ ero: & flumina nõ operient te. Illos enim flumina operiunt, quos actiones huius seculi mẽtis perturbatione confundunt. Nam qui sancti spiritus gratiã tenet in mente, transit aquas, & tamẽ fluminibus non operitur: quia etiam inter mediaspopulorum turmas sic peragit gressus sui itineris, vt nõ submittat actionibus seculi caput mentis. Ego quoque qui indignus ad locum regiminis veni, infirmitatis meæ conscius, secretiora loca petere aliquando decreueram: sed superna mihi iudicia aduersa K
ri conspiciens, iugo conditoris subdidi ceruicem cordis: hoc
præcipue perpendens, quia quælibet occulta loca sine dei gratia animam saluare non possunt, quod aliquando in ipsis quoque conspicimus erratibus electorum. Nam Loth in peruersa ciuitate iustus fuit, in monte peccauit. Sed ista cur dicimus, cùm maiora nouerimus? Quid enim paradiso iocundius? Quid cœlo securius? & tamen homo ex paradiso peccando, & angelus cecidit è cœlo. Illius ergo nobis virtus quærenda est, & gratia postulanda, sine quo nusquam absque periculo & culpa, cum quo nusquam sine iustitia esse non possumus. Curandum ergo est, vt perturbatio cogitationum non exueperet animum: nam repelli funditus nullatenus potest. Quisquis enim est in loco regiminis, aliquando necesse est habeat etiam terrena cogitare, & exteriorum quoque curam gerere: vt grex commissus valeat ad ea quæ sibi sunt explenda subsistere. Sed magnopere semper prouidendum est, ne hæc eadem cura modum transeat: vt cùm ad cor licenter admittitur, *Ezech. 44.*
nimis excrescere nõ permittatur. Vnde rectè per Ezechielem prophetam dicitur: Sacerdotes caput suum non radãt, neque comam suam nutriant: sed tondentes attondeant capita sua. Quid enim per significationem sunt capilli in capite, nisi cogitationes in mente, qui dum super cerebrum insensibiliter oriuntur, curas vitæ præsentis designant, quæ ex sensu negligenti quia importunè aliquando prodeunt, quasi nobis L
non sentientibus procedunt? Quia igitur cuncti qui præsunt, habere quidem sollicitudines exteriores debent, nec tamen eis vehementer incumbere: sacerdotes rectè & caput prohibentur radere, & comam nutrire, vt cogitationes carnales de vita subditorum nec à se funditus amputent, nec rursus ad *Ibidem.*
crescendum nimis relaxent. Vbi & bene dicitur: Tondentes tondeant capita sua: vt videlicet curæ temporalis sollicitudines, & quantum necesse est prodeant, & tamen recidantur citius, ne immoderatius excrescant. Cum igitur & per administratam exteriorem prouidentiam corporum vita protegitur: & rursus per immoderatam cordis intentionem non impeditur, capilli in capite sacerdotis & seruantur vt cutem cooperiant, & refecantur ne oculos claudant. Præterea epistolas vestras directas plenas fide suscepimus. Atque omnipotenti deo gratias agimus, qui inconsutilem tunicam desuper contextam, videlicet Ecclesiam suam, vicaria cõfessione fidelium in vnitate gratiæ ab omni erroris scissione custodit: & contra pereuntis mundi, vt ita dicam, tot culparum diluuium, ex multis lignis arcam construxit, in qua omnipotentis dei electi seruentur ad vitam. Nam cùm vicissim nobis fidei nostræ confessionem transmittimus, & charitatem nostram erga vos ostendimus: quid aliud in sancta Ecclesia agimus, nisi arcam bitumine linimus, ne vnda erroris intret: & vel spiritales quosque tanquam homines intret, vel carnales tanquam M
animalia occidat? Sed cùm sapiẽter à vobis recta fides prolata *Matt. 6.*
sit: restat vt proculdubio debeatis pacem cordiũ prudentius custodire, propter hoc quod veritas dicit: Habete sal in vobis, *Ephe. 4.*
& pacẽ habete inter vos. Et Paulus apostolus admonet dicẽs: *Coloss. 4.*
Solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis, qui rursus ait: Pacem sequimini cum omnibus & sanctimoniã, sine qua *Hebr. 12.*
nemo videbit deum. Quam videlicet pacem tũc nobiscum ve- *1. Timo. 6.*
raciter habebitis, si prophani nominis superbiam declinetis, iuxta quod idẽ magister gentiũ dicit: O Timothee depositum custodi, deuitans prophanas vocum vanitates. Nimis quippe iniquum est, si hi qui prædicatores humilitatis facti sunt: de vana nominis elatione glorientur: cùm verus prædicator dicat: *Galat. 6.*
Mihi autẽ absit gloriari nisi in cruce domini nostri Iesu Christi. Ille ergo verè gloriosus est, qui non de tẽporali potentia, sed pro Christi nomine de sua passione gloriatur. In hoc itaq; vos medullitus amplectimur. In hoc sacerdotes vos esse recognoscimus, si repulsa vanitate verborum, sanctitatis locũ cum sancta humilitate teneatis. Ecce enim in nephãdi appellatione nominis scãdalizati sumus: & nõ minimas querelas seruamus in mente, & promimus in voce. Vestra autẽ fraternitas nouit *Matth. 5.*
quid veritas dicit: Si offers munus tuum ante altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum: & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Qua in re pensandum est, quia

A quia cùm omnis culpa oblato sacrificio deleatur, tantũ est malum scãdali alieno cordi generati, vt ab eo qui peccauerit, nec ipsum sacrificium dominus accipiat, quod delere peccatum solet. Curate ergo cordis vestri festinè scandalum detegere, vt possit omnipotens deus oblationis vestræ sacrificium acceptabile habere. Præterea cùm recta à vobis fides veraciter & subtiliter sit prolata, inter eos quos per sanctissimas generales synodos damnandos esse cẽsuistis, Eudoxium quendam vos dãnasse cõperimus: cuius nomen in Latina lingua neque in synodis, neque in libris beatæ memoriæ episcoporum Epiphanij, Augustini, & Philastri, quos contra hæreticos præcipuè dispu
tasse nouimus, positũ reperimus. Quòd si quis eum veraciter de catholicis patribus damnat, eius proculdubio sentẽtiam sequimur. Vos tamen si in synodica vestra epistola eos quoque nominatim damnare voluistis, qui extra sanctas synodos per patrum scripta damnantur, multos scriptis suis vestra fraternitas minus posuit: si autem eos quos generales synodi respuũt, hunc vnum amplius. Sed inter hæc sciendum est, quia vt nobis liceat rectam fidem liberè fateri, & cuncta quæ agenda sunt, concorditer in pace disponere, pro serenissimorum dominorum vita, propria quoque sobole incessãter orandum est: vt omnipotens deus eorum pedibus barbaras nationes subiiciat: longa eis & felicia tempora concedat: quatenus per
B Christianum imperium ea quæ in Christo est, fides regnet.

Epist. 6. *Gregorius Mauricio Augusto. De ordinatione Cyriaci episcopi.* Caput CLXX.

OMnipotens deus qui pietatem vestram pacis Ecclesiasticæ fecit esse custodem, in ipsa vos fide seruet, quam vos sacerdotali vnitate seruatis: cúmque supernæ pietatis iugo cor humiliter subditis, cœlesti gratia agitur, vt hostes vestros pede fortitudinis prematis. Non enim paruæ potuit esse mercedis, quod Ioanne sanctæ memoriæ de hac luce subtracto, ad ordinandum sacerdorem pietas vestra diu hæsitauit, tempus paulò longius distulit, cum metu omnipotentis domini cõsilium quæsuit: vt videlicet causa dei cum magno debuisset timore disponi. Vnde & aptũ valde existere in pasto
rali regimine fratrem atq; consacerdotem meum Cyriacum existimo, quem ad eundẽ ordinem pietatis vestræ cõsilia lõga genuerunt. Qui in administrandis dudum rebus Ecclesiasticis quàm sollicitus, & quomodo fuerit exercitus, cũcti nouimus. Vnde & superna gestũ dispositione non ambigo: vt qui bene minima gesserat, cõgruè maiora susciperet: atq; à cura rerum, ad animarum regimina transiret. Pro qua re totis precibus de precamur, vt bonum hoc omnipotens deus serenitati dominorum piáque eorum soboli, & in præsenti seculo atque in perpetua remuneratione retribuat: & prædicto fratri & consacerdoti meo, qui dominico gregi prælatus est, animarum cu
C ram plena sollicitudine exhibere concedat: vt irreprehensibiliter posit subiectorum suorum & praua corrigere, & recta ad crescendũ fouere: quatenus de eo pietatis vestræ iudicium non solum ante homines, sed etiam ante supernæ quoque maiestatis oculos conualescat. Venerabiles autem viros Georgium presbyterum & Theodorum diaconum pro iusione dominorum, atque pro imminentia hyemalis temporis in hac vrbe moras perpeti non permisi.

Gregorius Mauricio patricio, Petro Domitiano & Elpidio episcopis &c. De ordinatione Cyriaci episcopi, atque reprehendit declamationem eius de ordinatione: quia clamauerunt, hæc dies quam fecit dominus. Dicit quoque quia non conuenit homini nisi solum filio dei. Sed culpam ignoscit: quia ex charitate processit.

Epist. 7. Caput CLXXI.

ORdinationem viri sanctissimi Cyriaci fratris & consacerdotis mei cum magna vos lætitia suscepisse vehe-
1. Cor. 12. menter exulto: & quia Paulo apostolo prædicante dicimus, si gaudet vnum membrum, congaudent cætera membra: pensare vos necesse est, quãta vobis hac in re exultatione congaudeo, in qua non vnum mẽbrum, sed multa Christi mẽbra gauisa sunt. Sicut tamen scripta fraternitatis vestrę potui transcurrendo perpẽdere: magna lætitia in immoderatã eiusdem fratris mei laudem vos rapuit. Nam hunc sicut solem in Ecclesia apparuisse dicitis, ita vt cuncti clamaretis: Hæc dies quã fecit dominus, exultemus & lætemur in ea. Et certè sequẽ tis vitæ promissio est, qua dicitur: Fulgebunt iusti sicut sol. Nã in hac vita adhuc quisque positus quantalibet virtute polleat: D
quomodo sicut sol fulget, in qua corpus quod corrumpitur *Matt. 13.*
aggrauat animã, & deprimit terrena inhabitatio sensum mul- *Sapien. 10.*
ta cogitantem? In qua videmus aliam legem in membris nostris repugnantem legi mentis nostræ, & captiuos nos ducentem in lege peccati, quæ est in membris nostris, in qua & in *Roma. 7.*
nobismetipsis responsum mortis habemus, vt non simus fidentes in nobis. In qua etiam propheta clamat: Timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ. Nam & *Psal. 54.*
quod scriptum est: Sapiẽs vt sol permanet, fatuus vt luna mutatur: non ad claritatis fulgorem, sed ad perseuerantiam boni *Eccli. 27.*
operis comparatio est solis deducta. Bonum verò ordinationis eius initium potuit videri: sed necdum potuit de perseuerantia à vobis laudari. Quod autem hæc dies quam fecit dominus, clamasse vos dicitis, de quo hoc dictum sit, pensare de- *Psal. 117.*
bustis. Præmissum quippe est: Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli. A domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris. Atque de hoc eodem lapide protinus subditur: Hæc dies quam fecit dominus. Ipse enim qui pro fortitudine constructionis dicitur lapis, pro illuminationis gratia appellatus est dies, qui etiam factus est, quia incarnatus est. In quo exultare & lætari præcipimur, quia erroris nostri tenebras suæ in nobis virtutis luce superauit. In creaturæ autem laudem vox illa dari non debuit, quæ soli cõuenit creatori. Sed cur ista reprehẽdo, qui quantum gaudia mẽtem E
rapiunt, scio? Charitas etenim vestra magnam nobis lætitiam genuit, quam videlicet mẽtis lætitiam in fauore lingua secuta est. Quod cùm ita sit, laus ista culpa iam dici non potest, quam charitas inuenit. Mihi verò de sanctissimo fratre meo dici breuiter debuit, quod sufficienter acciperẽ: quia scirem quis esset qui hãc mihi præcipuè dudum suæ magnitudinis probationẽ dedit, quòd in tam multis dispensationis Ecclesiasticæ causis occupatus, tranquillũ cor inter turbas turbulẽtas frequentius tenuit, séque ipsum semper sub mãsuetudine restrinxit. Quod videlicet non parua laus magni & inconcussi est ánimi, inter causarũ turbas nõ fuisse turbatum. Præterea assiduis insistere fraternitas tua precibus debet, vt omnipotẽs deus in prędicto fratre & cõsacerdote nostro bene cœpta custodiat, & semper ad meliora perducat. Hoc sanctissimis vobis, hoc subiecto ei populo semper optandum est. Nam ita sibi regentium merita connectuntur & plebium, vt sæpe ex culpa præcedentium deterior fiat vita subiectorum: & sæpe ex merito plebium delinquat vita pastorum. Quia enim mala actio præsidentis valde noceat subditis, testantur Pharisæi, de quibus scriptum est: *Matth. 23.*
Claudítis enim regnum cœlorum ante homines. Vos enim non intratis, nec introeúntes sinitis intróire. Et quia culpa plebium multum noceat vitæ pastorum, in Dauid facto cognoscimus. Ille enim deo attestante laudatus, ille supernorum my- *2. Reg. 2. & 24.*
steriorum conscius, tumore repentinæ elationis inflatus, populum numerando peccauit: & tamen vindictam populus F
Dauid peccante suscepit. Cur hoc? quia videlicet secundum meritum plebium disponuntur corda regentium. Iustus verò iudex peccãtis virtium ex ipsorum animaduersione corripuit, ex quorum causa peccauit. Sed quia ipse sua scilicet voluntate superbiens, à culpa alienus non fuit, vindictam culpæ etiã ipse suscepit. Nam ira fœuiens quæ corporaliter populum perculit, rectorem quoque populi intimo cordis dolore prostrauit. Hæc itaq; considerate inuicem: & sicut is qui vobis, plebibúsque prælatus est, intercedere pro omnibus, ita pro eius cõuersatione & moribus orate omnes debetis: vt apud omnipotẽtẽ deum & vos illius valeatis imitatione proficere, & ille meritis vestris adiuuetur. Cuncti autem concorditer pro serenissimis dominis, eorúmq; pia sobole cũ magnis inquãtum possumus assiduè fletibus oremus: vt eorũ vitã gratia protegẽs superna custodiat, & Christiano impetio gentium colla substernat.

Gregorius Stephano episcopo. De Maria patricia conuersa, & Constantinum præfectum commendat.

Caput CLXXII.

SCripta vestræ sanctitatis medullata mihi charitatis verba *Epist. 8.*
locuta sunt: ita vt per calamum sic in epistolas animus transiret, ac si mihi per semetipsum loqueretur. Qua de re magnas omnipotenti deo gratias refero: quia & diuisis corporibus, nobisque à vobis recedentibus longè, charitas inter

G nos permanet indiuisa. Et quidem multum mihi, & vltra quàm indignus audire debui, fauorē in epistolis demōstratis. *Eccli.11.* Et scriptum est: Ne laudes hominem quādiu viuit. Tamen & si audire talia non dignus fui, orationibus vestris peto, vt dignus efficiar: vt si bona in me nō ideo dixistis quia sunt, ideo sint quia dixistis. De gloriosa autē Maria patricia valde lętatus sum: quia in sancto dei ouili aggregata est, quod ex vestra factū assidua prædicatione nō dubito: quia ex ipso fructu ostenditis quantū pro fide catholica laboratis. Multos etiā per illā venire ad Ecclesiā suspicor, quod totū vestræ laudi proficit, *Prouer.14.* quia scriptum est: Vbi plurimæ segetes, ibi maxima fortitudo boum. Manifestatur enim virtus prædicantium, vbi surgit seges animarū. Cōmunem verò filium excellentissimum virum dominū Cōstantinum præfectum quantum plus diligitis, tantum exhortari continuè debetis, vt in causis in quibus mixtus est, semper omnipotentis dei iudicium ante oculos cordis habeat: eique soli placere studeat, qui & in præsenti vita valet protegere, & cœlestis patriæ præmia compensare.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano. Gratias agit de bonitate eleemosynarum. Caput CLXXIII.

Epist.9. BEnedictionem quam pauperibus fraternitas vestra transmisit, lator præsentium homo vester, Candidus nobis dispensantibus suis manibus erogauit: quod vobis secundum animum vestrum fortasse parum visum est. Nos tamen secundum modum vestræ substantiæ esse nimium & vltra H modum æstimamus: vt qui illic apud vos innumeros pauperes habetis, pro explenda largitate misericordiæ, etiam loca alia & longè posita requiratis. De causis verò aliis à vobis scriptis prioribus iam respondisse memini: & nihil aliud quærere debetis, nisi vt sub consideratione solius omnipotentis dei cuncta faciatis: & nullius persona vos à vigore disciplinæ emolliat: neque vehemens indignatio in rigore, quod absit, aliquo immoderatæ districtionis obduret. Præterea audio, quod aliqua de his quæ scripsisse me memini, fraternitas vestra ad mensam suam coram extraneis legi faciat, quod mihi non videtur esse faciendum: quia hoc quod vos pro charitate facitis, possunt quidam quantum ad me est, vanæ gloriæ deputare. Ideóque coram extraneis antiquorū dicta legite, ex quorum auctoritate valeant qui audierint informari.

Gregorius Agnello episcopo de Arimino. De præposito ordinando, & cura monasterij. Caput CLXXIIII.

Episto. 10. FIlio nostro Secundo seruo dei renunciante didicimus, quòd dilectio tua præpositum non habens, omnino in regēdis fratribus elaboret. Si ergo qui vos ex ordine sequitur, talis est vt circa cellæ ordinationem fratrúmque custodiam, necnon & in hunc luctādis animabus solers valeat inueniri: is debet ad hunc locū incunctanter accedere. Si verò talis non est, qualem locus exposcit, de quolibet etiā vltimo gradu I si talis inter fratres domino protegēte fuerit repertus: qui vitę meritis dignum cōuersationis suæ præbeat documētū, diuinique in eo timoris vigor inuigilet, huius profectò nō locus, sed est vtilitas profectò prouidēda: vt tali exēplo ad bonę imitationis normā cuncti se fratres extēdāt: nec eos adhuc locus inferior ad bene operandū tepidos reddat: dū in illo qui profecerit, de præsenti quod imitentur, aspiciunt. Dilectioni quapropter tuæ in hac ordinatione sit nulla dubietas, quòd non locus, sed actio apta perquiritur: quia & ante deum illē prioris obtinet locum, qui in eiusdem oculis, etiam si hic abiectus sit, bonæ actionis instrumento placuerit. Circa fratres nàque sollicita vos, sicut cōfidimus, decet inuigilare custodia: ne à recto conuersationis itinere per illicitas euagando cogitationes exorbitent, atque inimico per inertem custodiam irruptionis aditum præstent. Sed eos orationi decet instantius adhærere, quatenus pia cœpta eorū, suæ propiciationis dono perficiāt, & imperfecta ad cumulum faciant perfectionis ascendere.

Gregorius Rufino episcopo Ephesi. Commendat clericum quendam litteras nescientem. Caput CLXXV.

Epist. 11. AMicitiarum vestrarū antiqua nos charitas monuit fraternitatem vestrā scriptis præsentibus visitare. Magno etenim sumus gaudio releuati, quod de vestræ salutis indicio prospera cuncta cognouimus: sed in his omnipotentē dominū deprecamur: vt sicut nos in præsenti vita, quæ quodā modo vmbra futurę est, de transitoria, præstitit corporis incolumitate gaudere, ita in illa cœlesti patria, in qua vita vera est, K de perfecta animæ salute gratulari, cōmuníque faciat exultatione gaudere. Harum nanque lator nostris se apud vos desiderans epistolis commendari: à nobis inquisitus vtrum, sicut decet clericum, literas didicisset, eas se ignorare respōdit. Quid ergo commendationis de eo apud fraternitatem vestram amplius agam, ignoro, nisi vt de eius anima debeatis esse solliciti, ac circa eū pastorali inuigilare studio, vt qui nescit legere, lingua vestra illi sit codex: in bono prædicationis vestræ vel operis, quod imitetur aspiciat. Solet enim plærumq; strictius cor viua vox trahere, quam lectio dicta per transitum. Sed dum hęc ei interius spiritalis à vobis magisterij doctrina tribuetur, exterior quoque sollicitudo non desit, vt eius adiumento ad spiritalia appetenda perueniat. Transitoria quoque percipiat, ne si hoc despicitur, desit cui prædicatio ministretur.

Gregorius Respectæ abbatissæ de Galliis Massiliæ. De priuilegiis monasterij sui. Caput CLXXVI. *Epist.12.*

PIæ postulatio voluntatis effectu debet prosequente compleri: quatenus & deuotionis sinceritas laudabiliter enitescat, & vtilitas postulata vires indubitanter assumat. Proinde monasterio quod in honorem sancti Cassiani est cōsecratū, in quo præesse dinosceris: iuxta petitionem filiorū nostrorū Dynamij atq; Aureliani, qui id religiosa deuotione domui sui iuris iūctis vniisse ædificiis comprobātur, & priuilegia præuidimus indulgeri. Cōstituētes, vt obeūte antedicti mona- L sterij abbatissa, non extranea, sed quam cōgregatio sibi de suis elegerit ordinetur, quā tamen si digna hoc ministerio iudicata fuerit, eiusdē loci episcopus ordinet. In rebus autē vel in dispositione monasterij eiusdem, nec episcopū, neq; ecclesiasticorū quēquam aliquā habere decernimus potestatē: sed hæc ad sollicitudinis tuæ curā vel quæ post te in eodē loco fuerit abbatissa, statuimus per omnia pertinere. Die siquidē natalis vel dedicationis supradicti mōasterij, episcopo illic missarū sacra cōueniat solēnia celebrare. A quo tamen ita est hoc officiū exoluēdum, vt cathedra eius nisi prædictis diebus, dū illic missarū solēnia celebrat, nō ponatur. Quo discedente similiter etiā cathedra illius de eodē oratorio auferatur. Cæteris verò diebus per presbyterū qui ab eodē episcopo fuerit deputatus, missarum officia peragantur. Præterea erga vitā actúsq; ancillarum dei siue abbatissæ, quæ in suprascripto fuerit monasterio cōstituta: episcopo secundum dei timorē sollicitudinem statuimus adhibere, vt si aliquā de illic habitantibus exigente culpa oportuerit vltioni submitti: ipse iuxta sacrorū canonum vigorē modis omnibus debeat vindicare. His ergo à nobis statutis atque cōcessis, ita te in cōgregationis tuę dispositione custodiā stude sollicitiorē enixius in omnibus exhibere, vt iniqui hostis malitia nihil ibi quod maculari possit inueniat. Hæc igitur omnia, quę huius pagina pręceptionis amplectitur, monasterio tuo in omnibus, & ab omnibus in perpetuum seruari Christo M protegente censemus: quatenus indultorum priuilegiorū beneficia, in sua semper inuiolabiliter firmitate permaneant.

Mense Nouembri. Indictione xv.

Gregorius Fortunato episcopo Fanensi. Scribit sacra vasa pro redemptione captiuorum venundanda. Caput CLXXVII. *Epist.13.*

SIcut reprehēsibile & vltione dignum est sacrata quemquā vasa, præterquā in his quæ lex & sacri canones pręcipiūt, venundare: ita nulla est obiurgatione vel vindicta plectēdum: si pietatis causa pro captiuorum fuerint redemptione distracta. Quia ergo fraternitate vestra indicante comperimus ad redemptionem captiuorum mutuam se fecisse pecuniam, & eam vnde solueret non habere: atque ob hoc cum nostra vos auctoritate sacrata velle vasa distrahere, in hac re, quia & legū & canonum decreta cōsentiunt, nostrū cōsensum prębere curauimus, & in distrahendis sacratis vasis vobis licētiam indulgemus. Sed ne eorum venditio ad vestram possit inuidiam pertinere, oportet vt in Ioānis defensoris nostri pręsentia vsq; ad quātitatem debiti distrahi, & eorum solui preciū creditoribus debeat: quatenus dū hæc res huiusmodi fuerit obseruatione completa, nec creditores mutuæ pecuniæ damna sentiant, nec fraternitas vestra inuidiam nunc vel quādoque sustineat.

Gregorius Constantio episcopo Mediolanen. De non curandis obtrectationibus malorum. Caput CLXXVIII.

Antiquus

A *Epist.14.* ANtiquus humani generis inimicus quibus vos linguarum iaculis, & malorum cordium insidiis existimauit impetendos, relatione multorum iādudum me audisse *Cau.11.q.1. Sed in cunctis.* cognoscite. Sed in cunctis quæ in hac vita aduersa proueniūt: sola est, sicut nostis, omnipotentis dei districtio pensanda, atq; ad cor semper proprium recurrendū: vt nullius nos ibi lingua implicet, vbi cōscientia nō accusat. Quem enim conscientia defendit, & inter accusationē liber est, & liber vel sine accusatione esse nō potest, si sola quæ interius audit cōscientia accusat. De vestra igitur sanctitate absit à Christianorum iudicio: vt ea quæ maledicorū hominū rumoribus cōficta sunt, credamus in qualicūq; modulo suspitionis adduci: quia ex sacri eloquij testimonio tenemus, vt maiora mala cū forsitan dicūtur, nisi probata credi non debeant: sed probata citius vlcisci. Nam ipse qui omnia creauit, & cūcta quæ cōdidit intuetur deus, malorū grauiū vltione cōmotus ait: *Gene.18.* Clamor Sodomæ & Gomorræ ascendit ad me, descēdā vt videā verū clamorē quē audiui, opere cōpleuerint, & vlciscar, an non est ita vt sciā. Quò enim descēderet deus, vt quæ essent facta cognosceret? Aut quid nō is qui vbique est sciret? Sed vt nostræ ignorātiæ exēplū discretionis daret, quatenus deberemus mala grauia audita non credere: ipse se dicit ad cognoscēdū descendere, de quo omnibus liquet, quia & nō descēdēs omnia sciret. Hæc igitur dixi, vt nimiæ esse leuitatis ostenderem, si quis mala grauia credere B studeat, quæ probari nō possunt. Vnde sanctitas vestra debet mētem suā à maledicorū hominū rumoribus atq; obtrectatione disiungere: & sola quæ æternę vitę sunt, atq; ad vtilitatem subditorū proficiūt, cogitare: quia & ad hoc fortasse antiquus hostis tali cura implicari vos voluit: vt dū fraternitatis vestræ animus erga ea quę sua sunt indesinēter occupatur, aliena minus cogitet: & nullum verbi solatiū subditis inferat, atq; peruersē agentibus nulla districtione cōtradicat. Sic nàq; in corporali prælio fieri solet: vt is qui in certamine vexillū portat, ipsum hostis vehemēter impetat: quatenus si ipse qui à cęteris attēditur, vulnus accepit, multitudo omnis citius dispersa capiatur. Hoc igitur opinionis illatę vulnus sentire vestra fraternitas nō debet: sed vitā atque meliorationem sibi cōmissorum curare: quatenus vēturo iudici bonā possitis & de vestra innocētia, & de subiectorū melioratione ponere rationē. Cætera autē quæ ad vtilitatem tēporis cōgruūt, per Marianum defensorē vestrū vobis verbo intimanda mādaui. Illū verò episcopū quē à fraternitate tua inuenimus esse depositū: postquā sacri canones, sicut nostis, vltra tres mēses Ecclesiā pręcipiant non vacare, si manifestū in eo crimen apparuit, loco eius episcopum studij vestri sit modis omnibus ordinare: quia diu sine proprio rectore esse non debet Ecclesia.

Mense Maio. Indictione xv.

C *Gregorius Georgio presbytero, & Theodoro diacono Ecclesiæ Constantinopolitanæ. Quos dominus, descendens ad inferos, secum assumpserit.* Caput CLXXIX.

Epist.15. MEmor bonitatis vestrę atq; charitatis, memetipsum valde reprehēdo: ꝙ vos ad remeandū citius relaxaui: sed quia semel ac secundò importunè mihi de relaxatione vestra vos insistentes vidi, perpendi ne graue esset, si vestra apud nos dilectio moraretur. Postquā verò cognouimus vos propter hyemis tēpus iam lōgo tēpore in itinere remansisse, fateor citius dimissos esse vos dolui. Si enim iter propositū vestra dilectio peragere nō valebat, melius fuerat vt apud me morā quā extra me faceret. Pręterea post discessum vestrū dilectissimis filiis meis diaconis narrātibus agnoui, quod dilectio vestra dixisset omnipotētem dominū saluatorem nostrū Iesum Christū ad inferos descēdentē, omnes qui illic cōfiterētur eum deū, saluasse, atque à pœnis debitis liberasse. De qua re volo vt fraternitas vestra lōgè aliter sentiat. Descendens quippe ad inferos, solos per suam gratiam liberauit, qui eum & venturum esse crediderunt, & præcepta eius viuendo tenuerunt. Constat autem quia post incarnationem domini nullus ex his etiam saluari potest, qui fidem illius tenent, & vitam fidei nō *Ad Titū.1.* habent: quia scriptum est: Confitentur se nosse deum, factis *1.Ioan.2.* autē negant, & Ioannes ait: Qui dicit quia nouit eum, & man- *Iaco.4.* data eius non custodit, mendax est. Iacobus quoque frater domini scribit dicens: Fides sine operibus mortua est. Si ergo fideles nunc sine operibus bonis non saluantur: & infideles ac reprobi sine bona actione domino ad inferos descendente D saluati sunt, melior illorum sors fuit, qui incarnationem domini minimè viderunt, quàm horū qui post incarnationis eius mysterium nati sunt. Quod quantæ fatuitatis sit dicere vel sentire, ipse dominus testatur discipulis dicens: Multi reges & pro- *Mat.13.* phetæ voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderūt. Sed ne dilectionem vestram in mea disputatione immorer: quid de hac hæresi Philaster in libro quem de hæresibus scripsit dixerit cognoscat, cuius hęc verba sunt: Sūt hęretici qui dicūt dominū in infernū descēdisse, & omnibus post mortem etiam ibidē se nunciasse, vt cōfitentes ibidem saluarentur: cū hoc sit contrariū dicēti prophetæ Dauid: In inferno autē quis cōfite- *Psal.6.* bitur tibi? Et Apostolus: Quotquot sine lege peccauerūt, sine *Roma.2.* lege peribunt. Cuius verbis beatus quoq; Augustinus in eo libro cōcordat, quem de hęresibus scripsit. Hęc itaq; omnia pertractātes, nihil aliud teneatis, nisi quod vera fides per catholicā Ecclesiam docet: quia descēdens ad inferos dominus illos solū modo ab inferni claustris eripuit, quos viuētes in carne per suā gratiam in fide & bona operatione seruauit. Quod enim per Euāgelium dicit: Cum exaltatus fuero à terra, omnia trahā ad *Ioan.12.* meipsum: omnia videlicet electa: nā trahi ad deū post mortē nō potuit, qui se à deo malè viuendo separauit. Omnipotens deus sua vos protectione custodiat, vt vbicunque estis, & in anima & in corpore gratiæ eius auxilium sentiatis.

Gregorius Agnello episcopo Terracinensi. De obitu Becandæ, & visitatione Ecclesiæ eius. Caput CLXXX. E

Epist.16. OBitum Becādę antistitis directa relatio patefecit: quapropter visitationis Ecclesię destitutę fraternitati tuæ operam solenniter delegamus, quā ita te conuenit exhibere, vt nihil de prouectionibus clericorū, reditu vel ornatu ministeriisque: vel quicquid est in patrimonio eiusdē, à quoquā pręsumatur, Ecclesiā monere festinet, vt remoto studio, vno eodémque consensu talem sibi pręficiendū expetāt sacerdotē, qui tanto ministerio dignus valeat reperiri: & à venerandis canonibus nullatenus respuatur: qui dū fuerit postulatus, cū solēnitate decreti omnium subscriptionibus roborati: & dilectionis tuę testimonio literarū ad nos sacrādus occurrat: cōmonentes etiā fraternitatē tuā, vt nullum de altera eligi permittatis Ecclesia: nisi forte inter clericos ipsius ciuitatis in qua visitationis impēdis officiū, nullus ad episcopatū dignus, quod euenire nō credim⁹, potuerit inueniri. Prouisurus ante omnia ne ad hoc cuiuslibet cōuersationis seu meriti laicę personę aspirare pręsumant, & tu periculū ordinis tui, ꝙ absit, incurras.

Gregorius Sabiniano episcopo Iadrentinen. De non communicando Maximo præuaricatori. Caput CLXXXI. *Epist.17.*

SI dispensationis Ecclesiasticæ regulam, & antiquæ consuetudinis ordinem, sollicita studuissem consideratione pensare, nec tibi aliqua illicitæ pręsumptionis culpa surreperet, nec alij occasione tui peccati discrimen incurrerēt. Itaque F cognouisse te non est ambiguum: quia dum ad nos quædam de Maximo peruenissent, quę sacerdotij prouectū non leuiter impedirent, nostrum in eius persona non fuisse cōsensum, nec prius eū voluisse ad hoc quod nitebatur accedere, quàm digna de his quæ dicta erant satisfactio proueniret. Quod cū seruare & tu omnimodo debuisses, actū magis est vt antedictus Maximus cęcę mentis auiditate episcopatū arripiens, ad suam te incautè voluntatē, contra nostrum vetitū inclinaret. Sed ne vel tunc irrequisita quę ad nos perlata fuerāt, permanerēt: nostris vt huc veniret epistolis est accersitus. Quem etiā prauo studio differentē, curæ nobis fuit sub interdictione cōmunionis iteratis epistolis admonere, vt ad nos pro sui purificatione venire, excusatione postposita properaret: sed elegit excōmunicationi succūbere, quàm obedientiā exhibere. Vnde contigit vt peruersæ ipsius mētis prauitas in suā alios secū, ꝙ dici nephas est, perditionem conuolueret. Nūc autem quia ab eius te nequitia cognouimus dissentire, deniq; vt nec ei cōmunices, nec nominis ipsius facias inter sacra missarū solennia mētionem, vt animę tuę vel serò te ab eo discordasse proficiat, scriptis te pręsentibus adhortamur, quatenus ad nos mora submota venire nō differas: sed & alios tecū, quos tamē potueris, episcopos, cęterósq; religiosos festines adducere, vt causa subtilius examinata: & vestra, si res exegerit, cōgruè, decēterq; debeat absolutio prouenire: & hi qui in peccato eiusdem temeritatis

Universidad de Deusto
Biblioteca

G collapsi sunt: ad viam salutis auxiliante beato Petro Apostolorum principe dispositione deo placita reuocentur. Sciat autem quisquis ad nos episcopus vel religiosus venerit, nullum se præiudicium vel iniustitiam sustinere: sed ita interius cognita veritate, quæ redẽptori nostro placuerit ordinari: quatenus ex ipsa nostra dispositione domino suffragante cunctis appareat, non nos proprio odio contra aliquem, sed dei zelo & Ecclesiastici ordinis libramine commoueri.

Gregorius Marino diacono & abbati. De absolutione eius.

Caput CLXXXII.

Epist.18. SIcut veraciter aduersus religiosos dicta crimina digna sunt vltione plectenda: ita ab illicitis sunt nihilominus absoluendi, quando nullus eos culpæ reatus adstringit. Quia igitur aliqua nobis de te fuerant nunciata, quæ officij tui propositum non leuiter macularent: curæ nobis fuit ea diu ac subtili inuestigatione perquirere. Et quoniam nil quod tibi noceret inuenimus, ne qua de his quæ dicta fuerant, suspirio remaneret, ad plenissimam te satisfactionem si ab eis insons extiteris: ad sacratissimum corpus beati Petri Apostolorum principis districta fecimus sacramenta præbere. Et ideo postquã nobis, vt oportuit, satisfactũ est: dilectionẽ tuã præuidimus modis omnibus absoluendam, atque ad ruam te Ecclesiã: in eo videlicet quo fuisti loco & ordine per omnia statuimus remeare, & nullã te à quoquã cõtradictionem vel inquietudinẽ de
H his quæ ad nos perlata fuerant sustinere: admonẽtes vt ita re de cætero cautũ sollicitúmq; debeas exhibere, quatenus, & officio tuo moribus & actione respondeasi & omnis contra te penitus aduersæ opinionis dicendi subtrahatur occasio.

Mense Maio. Indictione xv.

Gregorius Cypriano diacono. De conuentu episcoporum, & consolatione Libertini. Caput CLXXXIII.

Epist.19. NOuit dilectio tua hanc olim cõsuetudinem tenuisse, vt fratres & coepiscopi nostri Romam semel in triẽnio de Sicilia conuenirent: sed nos eorum labori cõsulentes, cõstituisse: vt suã huc semel in quinquẽnio præsentiã exhiberent. Et quia iam diu est q̃ huc minimè cõuenerũt, eos hortari revolumus, vt natalẽ sancti Petri hic deo perducẽte nobiscum debeãt celebrare. Sed ne forte prætori aliqua possit nasci suspitio, si eos huc admonitos venire cognouerit: volũtatẽ nostram intelligens, ita hoc ex te facere stude, vt & ipsi, sicut prædiximus, ad diem cõstitutum huc veniãt: & nulla de eis prætori possit esse suspitio. Liparitanũ verò & Regitanũ episcopos vt huc veniant, pariter commonebis. Circa Libertinum verò virum magnificum esto sollicitus: vt nullus illum dolus decipiat: quia aliqua nobis de Rauennati vrbe scripta sunt, ipsamque ad te epistolam misimus: vt ex ea qualiter te erga eum debeas exhibere, possis addiscere. Consolare autem eum, vt se non affligat: quia credimus quod nos dilectissimus atque excellentissimus filius noster exarchus non contristet. Nam de
I persona ipsius scribere nõ distulimus. Sed quia in Pado idem exarchus occupatus est, minimè scripta eius suscepimus.

Gregorius Fortunato episcopo & Anthemio defensori. De desponsata conuersa. Caput CLXXXIIII.

Epist.20. CAtellus præsentium lator nobis innotuit, sororẽ suam, quæ Stephano cuidam fuerat desponsata, diuinæ propitiationis instinctu, Neapoli in monasterio esse conuersam: atque eundem Stephanum domum & res eius aliquas in debitè detinere. Et quia decreta legalia desponsatam si cõuerti voluerit, nullo omnino censuerunt damno multare: fraternitas tuavnà cum Anthemio subdiacono veritatẽ diligenti curiositate studeat perscrutari. Et si vt edocti sumus, domum vel quid aliud suprascriptum Stephanũ iniustè tenere cognoscitis, eũ adhortatio vestra instanter admoneat: vt quæ indebitè detinet, sine aliqua mora vel altercatione restituat, ne rerũ alienarum restitutionẽ sub qualibet excusationis specie differat. Quem si adhortationem vestrã negligere forsitan cognoscitis: nobis tam hoc, quàm etiam qualibet se causæ veritas habeat, subtiliter indicate: quatenus cognito negocij merito, alter cogatur, æquitate suadente, restituere, quod facere propria sponte honestatis consideratione contemnit. Latorem verò præsentium fraternitati tuę commendantes hortamur, vt eum illic moras pati hac pro causa diutius non permittas.

Gregorius Candido presbytero Galliæ. De redemptione captiuorum à Iudæis detentorum. Caput CLXXXV. K

Epist. 21ã DOminicus præsentiũ portitor lachrymabiliter nobis innotuit quatuor fratres suos de captiuitate à Iudæis redemptos esse: atque eos nunc Narbonæ in eorundam Iudæorũ seruitio detineri. Et quia omnino graue est execrãdúmque est Christianos esse in seruitio Iudæorũ, dilectionem tuã scriptis præsentibus adhortamur: vt cũ omni subtilitate & sollicitudine studeat perscrutari. Et si reuera ita est, atq; manifesta tibi veritate cõstiterit: quia nec ipsi vnde se redimãt, nec suprascriptus portitor habet, eos studij tui sit redimere: sciens quia quicquid in eis dederis, tuis sine dubio rationibus imputabitur. Mense Ianuario. Indictione xv.

Gregorius Gregoriæ cubiculariæ Augustæ. Deo quod scriptum est: Dimissa sunt ei peccata multa, alibique testimonijs multis. De misericordia dei. Caput CLXXXVI.

Epist. 22ã DEsiderata dulcedinis vestræ scripta suscepi: in quibus vos omnino de peccatorum multitudine studuistis accusare: sed scio quia omnipotẽtem dominum ferueter diligitis, atque in eius misericordia confido, quia illa de vobis sẽtẽtia ex ore veritatis procedit: quæ de quadã sancta muliere dicta est: Dimissa sunt ei peccata multa, quoniã dilexit multum. Quomodo autem fuerint dimissa, in hoc etiã mõstratum est, quod postmodũ est secutũ: quia ad pedes domini sedebat, & verbum ex ore illius audiebat. In cõtẽplatiua enim vita suspẽsa, iam actiuã transcenderat: quam adhuc Martha illius soror tenebat. Sepultũ quoque dominum requisiuit studiosè, ad monumentũ inclinata corpus illius non inuenit. Sed etiã recedentibus discipulis ipsa ante ianuam monumẽti plorãs perstitit: & quem mortuum quærebat, viuentem videre meruit: & quia resurrexisset dominus, discipulis nũciauit. Et hoc mira dispensatione pietatis dei fuit, vt ex ore mulieris nũciaretur vita: quia ex ore mulieris mors fuerat in paradiso propinata. Quæ alio quoque tẽpore cũ Maria altera dominũ post resurrectionẽ vidit, & accedẽs pedes eius tenuit. Duc rogo ante oculos, quę manus, cuius tenuerũt pedes? Illa mulier quę fuerat in ciuitate peccatrix, illæ manus quę fuerãt iniquitate pollutę illius tetigerunt pedes, qui ad patris dexterã super angelorũ vertícem sedet. Pensemus si possumus, quę sint istæ supernæ pietatis viscera: vt mulier quæ in profundo voraginis fuerat demersa per culpam, ex amoris penna sic in altum leuaretur per gratiam. Impletũ est dulcissima filia, impletũ quod de hoc sanctę Ecclesiæ tẽpore prophetica nobis voce promissum est: Et in die illo erit domus Dauid fons patẽs in ablutionẽ peccatoris & mẽstruatę. Domus enim Dauid nobis peccatoribus fons patẽs in ablutionẽ est: quia ab iniquitatũ nostratũ sordibus per Dauid filiũ saluatorẽ nostrũ aperta iam misericordia lauamur. Quod verò dulcedo tua in suis epistolis subiunxit: importunã se mihi existere, quoadusque scribã mihi esse reuelatum quia peccata tua dimissa sunt: rem & difficilem etiã & inutilẽ postulasti. Difficilem quidẽ, quia ego indignus sum, cui reuelatio fieri debeat. Inutilem verò, quia secura de peccatis tuis fieri non debes, nisi cum tam in die vitæ tuæ vltimo plangere eadẽ peccata minimè valebis. Quæ dies quousq; veniat, semper suspecta, semper trepida metuere culpas debes, atq; eas quotidianis fletibus lauare. Certè Paulus apostolus iam ad tertium cœlum ascenderat: in paradisum quoque ductus fuerat, arcana verba audiuerat, quæ homini loqui nõ liceret: & tamen adhuc trepidãs dicebat: Castigo corpus meũ, & seruituti subiicio ne forte aliis prædicãs ipse reprobus efficiar. Adhuc timet qui iã ad cœlũ ducitur: & iã timere nõ vult qui adhuc in terra cõuersatur? Perpende dulcissima filia, quia mater negligentiæ solet esse securitas. Habere ergo in hac vita nõ debes securitatem, per quã negligẽs reddaris. Scriptũ est enim: Beatus vir qui semper est pauidus. Et rursus scriptum est: Seruite domino in timore, & exultate ei cum tremore. In pauco ergo huius vitæ tẽpore mẽtem vestrã necesse est vt tremor teneat: quatenus per securitatis gaudiũ sine fine postmodũ exultet. Omnipotẽs deus sancti spiritus sui gratia mentem vestram repleat: & post fletus quos quotidie in oratione funditis, ad gaudia vos æterna perducat.

Gregorius Theotisto pariter & Andreæ. De duobus generibus compunctionis. Necnon gratias agit de pecunia in redemptionem captiuorum collata. Et de miraculo per clauem sancti Petri transpositam facto. Caput CLXXXVII.

Quod in

A *Epist.23.* QVod in tanto tumultu causarum vestra excellentia posita: sacri verbi vbertate plena est, atque ad æterna incessanter gaudia suspirat: magnas omnipotẽti deo gratias ago: quia hoc in vobis impletũ video, quod
Exod.15. Psal.68. de dilectis patribus scriptũ est: Filij autẽ Israël ambulauerunt per siccũ per mediũ mare: at contra: Ego veni in altitudinẽ maris, & tempestas demersit me. Vos verò ad repromissionis patriam inter vndas causarum seculariũ siccis, vt video, gressibus ambulatis. Agamus ergo gratias spiritui qui corda quę implet leuat: qui inter tumultus hominum, solitudinem in mente facit. In cuius præsentia nullus locus cõpunctæ animæ est secretus. Æternæ enim suauitatis odoré trahitis, atq; ideo sponsum animæ ardenter amatis, ita vt cũ cœlesti sponsa ei dicere possitis: Trahe me post te: in odorem vnguentorum tuorum curimus. In epistolis autem excellentiæ vestræ hoc minus reperi: quia mihi de serenissima domina indicare noluit, quæ studiosè legar, vel in lectione qualiter compungatur. Prodesse qui dem ei multum debet vestra præsentia: vt inter causarum fluctus quas assiduè patitur, ex quibus velit nolit foras trahitur, semper ad amorem cœlestis patriæ interius reuocetur: & hoc quoque inuestigare debetis, quotiens ei pro sua anima lachry-
Compũctionẽ duo sunt genera. mæ dantur: vtrum adhuc ex timore, an iam ex amore cõpungatur. Duo quippe sunt compunctionis genera, sicut scitis. Vnum quod æternas pœnas metuit, aliud quod cœlestibus præ
B miis suspirat: quia deum sitiens anima prius timore compungitur, pòst amore. Ante enim semetipsam in lachrymis afficit: quia dũ malorũ suorũ recolit, pro his perpeti supplicia æterna pertimescit. At verò cùm lõga mœroris anxietate fuerit formido consumpta, quædam iam de præsumptione veniæ securitas nascitur: & in amore cœlestium gaudiorum animus inflãmatur. Et qui prius flebat antequam duceretur ad supplicium, postmodũ flere amarissimè incipit quia differtur à regno. Cõtemplatur etenim mẽs qui sint illi angelorum chori, quę ipsa societas beatorum spirituũ, quæ visio interna charitatis dei: & amplius plangit quia à bonis perẽnibus deest, quã flebat prius cùm mala æterna metuebat: sicq; fit vt perfecta cõpũctio formidinis trahat animam ad cõpunctionẽ dilectionis. Quod be
Iohan.15. ne in sacra veracique historia figurata narratione describitur, quæ ait: Axa filia Caleph sedẽs super asinã suspirauit. Cui dixit pater suus: Quid habes? At illa respondit: Da mihi benedictionem. Terram Australem & arentẽ dedisti mihi, iunge & irriguam. Et dedit ei pater suus irriguũ inferius, & irriguũ superius. Axa quidem super asinam sedet, cũ irrationabilibus carnis suæ motibus anima præsidet. Quæ suspirãs à patre terram irriguã petit: quia à creatore nostro cũ magno desiderio quæ renda est lachrymarum gratia. Sunt nãque nonnulli, qui iam in
C dono percipiunt liberè pro iustitia loqui, oppressos tueri, indigẽtibus propria tribuere, ardorem fidei habere: sed adhuc gratiam lachrymarum non habent. Hi nimirum terrã Australem & arentẽ habẽt, sed adhuc irrigua indigẽt. In bonis enim operibus positi, in quibus magni atque feruẽtes sunt: optãt valde vt aut timore supplicij, aut amore regni cœlestis peccata sine quibus viuere non possunt, quotidie plorent. Sed quia, vt dixi duo sunt cõpunctionis genera: dedit ei pater suus irriguũ superius, & irriguum inferius. Irriguũ quippe superius accipit animam, cùm se in lachrymis regni cœlestis desiderio affligit. Irriguum verò inferius accipit, cũ inferni supplicia flendo pertimescit. Et quidem prius inferius, & pòst irriguum superius datur. Sed quia compũctio amoris magna dignitate præeminet: necesse fuit vt prius irriguum superius, & pòst irriguum inferius diceretur. Vos ergo quæ operante omnipotente domino vtraque compunctionis genera experimẽto nostis: quãtũ per verba serenissimæ dominæ vestrę prodestis, quotidie sollicitè perscrutari debetis. Peto autem vt paruulos dominos quos nutritis, præcipuè moribus instruere curetis: & glorioſos eunuchos qui eis deputati sunt admonete: vt ea illis loqui debeant, quæ eorum mentes in charitate circa se inuicem, & erga subiectos in mansuetudine cõpungant: ne si quid odij modo inter se conceperint, in aperto postea erumpat. Verba siquidem nutrimenta aut lac erunt si bona sunt, aut venenum si mala. Talia ergo nunc eis suggerant, quę postmodum ostendãt quàm bona fuerint, quæ à nutritorum suorum ore suxerunt. Præterea triginta auri libras dilectus filius meus Sabinianus diaconus ab excellentia vestra transmissas in redemptionẽ captiuorũ dan- D das, atque pauperibus erogandas detulit, de quibus vobis gaudeo, sed mihi pertimesco: quia apud tremendũ iudicem non solum de sancti Petri Apostolorũ principis substãtia, sed etiã de vestris rebus rationẽ redditurus vado. Vobis autem omnipotẽs deus pro terrenis cœlestia, pro temporalibus æterna restituat. Indico verò quia ex Crotonensi ciuitate quæ super Adriaticum mare in terra Italiæ posita, transacto anno à Lõgobardis capta est: multi viri ac multæ mulieres nobiles in prædã ductę sunt, & filij à parẽtibus, parentes à filiis, & cõiuges à cõiugibus diuisi, ex quibus aliqui iam redẽpti sunt. Sed quia grauia precia eis indicũt, multi apud nephãdissimos Lõgobardos hactenus remãserũt. Mox autẽ medietatem pecuniæ quã trãsmisistis, in eorum redemptionẽ transmisi. De medietate verò ancillis dei quas vos Græca lingua monasticas dicitis, lectisternia emere dispositui: quia in lectis suis graui nuditate in huius hyemis vehementissimo frigore laborabant, quæ in hac vrbe multæ sunt. Nam iuxta notitiam quæ dispẽsantur, tria milia reperiuntur. Et quidem de sancti Petri Apostolorum principis rebus, octoginta annuas libras accipiunt. Sed ad tantam multitudinem ista quid sunt? maximè in hac vrbe, vbi omnia grauis precio emuntur. Harum verò vita talis est, atque inrantum lachrymis & abstinẽtia districta: vt credamus quia si ipsę non essent, nullus nostrũ iam per tot annos in loco hoc subsistere E inter Longobardorum gladios potuisset. Præterea benedictionem sancti Petri apostoli clauem à sacratissimo eius corpore transmisi, de qua videlicet clauis hoc est gestũ quod narro miraculum. Dum eam quidam Longobardorum ciuitatem ingressus in transpadanis partibus inuenisset: quia sancti Petri clauis esset, despiciens, sed pro eo quòd eam auream vidit, facere sibi ex illa aliquid aliud volens, eduxit cultellum vt eam incideret: qui mox cultellum cum quo eam per partes mittere voluit, arreptus per spiritum, sibi in gutture defixit, eadémque hora defunctus cecidit. Et dum illic rex Longobardorum Antharith atque alij multi eius homines adessent: & is qui se per cusserat, seorsum mortuus, clauis verò hæc seorsum iaceret in terra: factus est omnibus vehementissimus timor: vt eandem clauem de terra leuare nullus præsumeret. Tunc quidem Longobardus catholicus, qui sciebatur orationi & eleemosynis deditus, Minulfus nomine, vocatus est, atque ipse hãc leuauit de terra. Antharith verò pro eodem miraculo aliam clauem auream fecit, atque cum ea pariter ad sanctæ memoriæ decessorem meum transmisit: indicãs quale per eam miraculum contigisset. Ipsam ergo vestræ excellentiæ trãsmittere studui, per quam omnipotens deus superbientem & perfidum hominem peremit, vt per eam vos qui eum timetis & diligitis, & præsentem salutem & æternam habere valeatis.

Gregorius Anastasio episcopo Antiocheno. De Cyriaco episcopo & prophano vocabulo. F

Caput CLXXXVIII.

Epist.24. DEsideratam suauissimæ vestræ sanctitatis epistolã communi filio meo Sabiniano diacono deferente suscepi, in qua non linguæ, sed animæ verba profluebant. Et nõ mirum si bene loquitur qui perfectè viuit. Quia enim per magistrum spiritum in schola cordis per præcepta vitæ didicistis terrena cũcta despicere, ad cœlestem patriã festinare: quãtum vos in bono profecistis, tantum bona etiam de aliis sentitis. Dum verò in scriptis vestræ beatitudinis multa de me dici laudabilia audirem, intellexi studium: quia cõmemorare voluistis non quid sum, sed quid esse debeã. Illud verò quod me dicitis morum meorũ debere reminisci, & maligno spiritui quærẽti animas cribrare, pro nulla causa locũ dare: ego quidem malis semper me moribus recolo, atq; eosdẽ in me mores si possum vincere ac delere festino summopere. Si tamẽ, vt vos creditis, aliquid boni habui, in omnipotẽtis dei adiutorio cõfido, quia oblitus nõ sum. Sed sanctitas vestra, vt video, in præmissis verbis dulcedinis, & subsequẽti hoc verbo epistolã suam api esse similem voluit, quę mel simul & aculeũ portat: vt me & melle satiaret, & aculeo pungeret. Sed inter hæc ego ad meditãdam Salomonis vocem redeo: quia meliora sunt vulnera diligẽtis, *Prouer.27* quàm inimici blandientis oscula. Quod verò dicitis pro nulla causa dare nos locum scãdalo debere: hęc mihi & piissimus do

 sæpius

G sæpius scripsit:& quod ille ex potestate,scio quia hoc vos ex
amore dicitis. Nec miratus sum vos in vestris epistolis impe-
rialia verba posuisse:quia habent inter se maximā cognationē
amor & potestas. Nam vtraq; principaliter præsumunt,vtraq;
per auctoritatē semper loquuntur. Et quidem in suscipienda
fratris & cōsacerdotis nostri Cyriaci synodica epistola dignū
non fuit vt pro causa prophani vocabuli moras facerē,ne vni
tatem sanctæ Ecclesiæ perturbarem:sed tamē de eodem super
stitioso & superbo vocabulo eū admonere studui,dicensquia
pacem nobiscum habere non posset,nisi elationē prędictiver
bi corrigeret:quam primus apostata inuenit. Vostamē eādem
causam nullam esse dicere non debetis: quia si hāc æquanimi
ter portamus, vniuersæ Ecclesiæ fidem corrumpimus. Scitis
enim quanti non solum hæretici,sed etiā hæresiarchæ de Cō-
stātinopolitana Ecclesia sunt egressi. Et vt de honoris vestri in
iuria taceā,si vnus episcopus vocatur vniuersalis,vniuersa Ec-
clesia corruit,si vnus vniuersus cadit. Sed absit hęc stultitia,ab
sit hæc leuitas ab auribus meis. In omnipotēte autem domino
Lucæ 14. & .18. cōfido:quia quod promisit,citius impleturus est:Omnis qui
se exaltat,humiliabitur. Hæc occupatus in multis,ad epistola-
rum vestrarū dicta in breuitate respondi: nām quę modo lo-
qui per scripta non debeo,in animo signata manent. Peto vt
me beatitudo vestra in suis sanctis orationibus semper ad me-
moriam reducat:quatenus à malis me tēporalibus & æternis
H vestræ intercessiones eripiant. Pro serenissimo autem domi-
no imperatore studiosè & feruenter orate:quia valde est eius
vita mundo necessaria. Cesso autem amplius dicere, quia &
vos non dubito scire.

Gregorius Theodoro medico Constantinopolitano.
De largitate eleemosynarum eius.

Caput CLXXXIX.

Epist.25. Dilectissimus filius meus Sabinianus diaconus ad me re
uersus, nulla gloriæ vestræ scripta detulit : sed ea quæ
transmissa sunt,captiuis & pauperibus deportauit , vn-
de & intellexi causam: ideo enim homini loqui per epistolas
noluistis,quia omnipotēti deo verbū in bona operatione fece
ratis. Habet enim vestra operatio vocē propriā: quæ ad aures
Eccli.29. dei secreta clamat:sicut scriptum est: Absconde eleemosynam
in sinu pauperis,& hæc pro te orabit. Et quidem mihi(fateor)
triste est aliena expēdere:& super eas quas de substātia Eccle-
siastica habeo:adhuc etiā de rebus sanctissimi filij dōni Theo
dori rationes ponere. Vestrę tamē benignitati cōgaudeo:quia
Lucæ 11. sollicitè attenditis atq; custoditis hoc quod veritas dicit:Date
eleemosynam,& ecce omnia mūda sunt vobis. Et hoc quod
Eccli.3. scriptū est:Sicut aqua extinguit ignē,sic eleemosyna extinguit
2.Cor.8. peccatū. Paulus quoque Apostolus ait: Vestra abundātia illo-
rum inopiā suppleat:vt & illorū abundantia vestrę sit inopiæ
supplementum. Tobias filium admonet dicens : Si multū tibi
Tob.4. fuerit,abundanter tribue:si autē parum,etiam de exiguo libē-
I ter impartire. Vos itaq; hæc omnia præcepta seruatis: sed pro
nobis vt oretis petimus,ne laborū nostrorū fructus indiscre-
tè & nō sicut necesse est dispēsemus:ne vnde vos peccata mi-
nuitis,nos inde cumulemus. Omnipotens autem deus sua vos
protectione custodiat:sicq; vobis in terreno palatio humanā
gratiam tribuat:vt post longa vos tempora ad cœlestis palatij
gaudia æterna perducat. Benedictionē verò sancti Petri Apo-
stolorum principis quem multum diligitis,clauem à sacratissi
mo eius corpore vobis trāsmisimus:in qua ferrum de catenis
eius clausum est:vt quod illius collum ligauit ad martyriū,ve-
strum ab omnibus peccatis soluat.

Gregorius Andreæ. De contemnendo hoc seculo.

Caput CXCX.

Epist.26. Magnitudinis vestræ scripta suscipiens, cognita salute
vestra gauisus sum:& de benignitate piissimæ domi-
næ:quæ erga vos suam gratiam ostēdere dignata est:
valde lætat⁹. Et quòd domina Cōstātia clarissima puella prius
quam nuptias faceret:ab huius mūdi illecebris est erepta, vehe
menter exulto. Illud autē quòd vos in militiam sponsum eius
intrasse dixistis:& ꝙ serenissimo domino imperatori cōmen
dari voluistis:vt vobis aliqua iniūgat:vbi vos vtiles esse existi-
mat:mētem meam nō modico mœrore tetigit:quia ego boni
tatem morū vestrorū ad aliud tēdere semper existimaui. Mul-
tos autē noui qui in seruitio reipublicæ positi vehemēter affli
guntur:quia eis nō licet vacare,& peccata sua plangere:& vos K
quare nescio occupari desideratis. Cur enim magnificè fili nō
cōsideras:quia mundus in fine est? Omnia vrgentur quotidie,
ad reddēdas rationes ęterno & tremēdo iudici,ducimur. Quid
ergo aliud nisi de aduentus illius cogitare debemus: Vita enim
nostra nauigāti est similis:is nāq; qui nauigat,stat, sedet,iacet,
vadit:quia impulsu nauis ducitur. Ita ergo & nos sumus,qui si-
ue vigilantes,siue dormientes,siue tacentes, siue loquentes,
siue ambulantes, siue volentes , siue nolentes , per momenta
temporum quotidie ad finem tendimus. Cum igitur finis no-
stri dies aduenerit, vbi nobis erit omne quod modo cum tāta
cura quæritur, & cum sollicitudine congregatur ? Non ergo
honor,non diuitiæ quærendæ sunt; quæ dimittuntur. Sed si
bona quærimus:illa diligamus,quæ sine fine habebimus. Si au
tem mala pertimescimus,illa timeamus quę à reprobis sine fi-
ne tolerantur. Hoc ipsum verò esse in obsequio piissimi prin-
cipis,quanta est mentis occupatio in appetitu terrenæ gratiæ:
& quantus est timor ne hæc eadem gratia perdatur si adepta
fuerit? Perpēde ergo quę pœna sit,aut prosperitatis desiderio
fatigari,aut aduersitatis timore pauescere. Vnde magis suadeo
vt magnitudo vestra in suo proposito quōdam,in pauco tem
pore delectabili receptaculo peregrinationis viuere studeat:
& quietam ac trāquillam vitam ducere,sacris lectionibus va-
care,cœlestia verba meditari,in æternitatis amore se accende- L
re,de terrenis rebus secundum vires bona opera agere , & re-
gnum perpetuū in eorum remuneratione sperare. Sic autem
viuere,iam in æternitatis vita partem habere est. Hæc magni-
fice fili loquor,quia multum te diligo. Et quia in procellas &
fluctus cordis tendis, verborum meorum funibus te ad littus
reuoco:& si trahentem sequi volueris,quæ pericula euaseris,
quę gaudia inueneris,in ipso quietis tuę littore positus agnos
ces. Pręterea gratias ago,quia me de duabus personis quę cum
glorioso Gallicio venerunt , cautū reddere studuistis,quanuis
personæ eius quam prius magnitudo vestra nominauit ,iam
in malis non modicum experimentū tenemus. Sed quia mala
sunt tempora,omnia cum gemitu portamus. Omnipotēs autē
deus sua vos protectione custodiat: detque vobis & hic bene
agere:& apud se in perpetuum in æterna vita gaudere.

Gregorius Narsæ religiosæ. De persecutione non timenda: & salute plurimorum amicorum. Caput CXCI.

Epist.27. Cum Romanum defensorem ad vrbem regiam mitte-
rem , diu scripta vestra requisiui : sed inueniri minimè
potuerunt:postmodum verò inter multas aliorū episto
las sunt inuēta:in quibus mihi dulcedo vestra suas afflictiones
& tribulationes spiritus indicat:& aduersitates malorū homi-
nū manifestat. Sed rogo in his omnibus reuoca ad mentē hoc
2.Timo.3. ꝙ credo quia nūquā obliuisceris. Quia omnes qui volūt viuere
in Christo , persecutionē patiūtur. Qua in re ego fidēter dico
M quia minus pièviuis,si minus persecutionē pertuleris. Idē quo
1.Thess.2. que doctor gentiū quid aliud discipulis dicat , audiamus : Ipsi
scitis fratres introitū nostrum ad vos,quia non inanis fuit:sed
antè passi & cōtumeliis affecti. Ecce dulcissime fili,prędicator
sanctus ingressum suum vacuū fuisse perhibuit , si cōtumelias
non pertulisset,& tua charitas dici bona vult,sed mala perpeti
recusat. Vnde necesse est vt inter aduersa se strictius accingat:
vt desideriū ad amorē dei atq; studium bonæ operationis ip-
sa plus aduersitas augeat. Sic semina messiū gelu cooperta fer
tilius germināt. Sic ignis flatu premitur vt crescat. Scio quidē
quia ex tot malarum linguarū sermonibus peruersis tempesta
Psalm.80. tem validā pateris:in mente cōtradictionum fluctus sustines.
Sed redeat ad animū quod per Psalmistam dominus dicit:Ex-
audiui te in abscondito tēpestatis:probaui te ad aquas contra
dictionis. Si enim inter contradicentes ea quę dei sunt egeris,
tunc verus operator probaris. Dulcissima autē vestra charitas
mihi scripsit,vt monasteriis quæ per orationes & magisteriū
vestrum à filio nostro domino Paulo instituta sunt,aliquid ad
monendo scriberem. Sed si dei sunt vasa,scio quia per cōpun
ctionis gratiā fontem sapientiæ intus habēt:& meæ siccitatis
guttas paruulas suscipere nō debēt. Perfecta verò vestra sapiē
tia recolit,quia in paradiso pluuia non fuit:sed fons ascēdebat
de medio paradisi,qui irrigaret faciem terræ. Illæ ergo animę
quę per compunctionis gratiam fontem in semetipsis habēt,
de aliena lingua pluuiam necessariam non habent. Per scripta
autem

A autem vestra mihi transitum domnæ Esychiæ nunciastis , &
magna exultatione gauisus sum : quia illa bona anima fœlici-
ter ad suam patriam peruenit, quæ in patria laborabat aliena.
Gloriosas autem filias meas domnam Dominicam , & dom-
nam Eudochiam mea vice salutate. Sed quia prędictam dom-
nam Dominicam iam diu est quòd audio præpositā factam:
hoc circa eam vestra charitas vigilet,vt quia iam seruire in la-
bore terreni palatij non compellitur,omnes mūdi huius stre-
pitus perfectè fugiat,totam se deo cōferat, nihil de se extra se
relinquat . Sed & quantas volet animas in creatoris sui serui-
tium colligat: vt earum mentes per verbum eius gratiā com-
punctionis accipiant:& tāto celerius ipsa ab omnibus pecca-
tis suis absoluta sit,quanto per eius vitam & linguam etiam a-
liarum animæ peccatorum suorū nexibus eruperint. Quia au-
tem nemo hominum in hoc mundo sine peccato est:(& quid
est aliud peccare nisi à deo fugere?) fiducialiter dico etiā ean
dem filiam meā peccata ali qua habere . Vt ergo dominæ suæ
id est æternæ sapientię perfectè satisfaciat:quę sola fugit,cum
multis redeat. Auersionis enim suæ culpa nulli imputabitur,
quę reuertens lucrum reportat. Dominū autem Alexandrum
& dominum Theodorū mea per vos peto vice salutari. Quod
verò scribitis,vt excellentissimę filiæ meę domnæ Gurdiæ:&
sanctissimæ filiæ eius domnæ Theotistę:& magnificis earum
hominibus domino Marino & domino Christiodoro scribe-
B re debeam:eósque aliquid de anima sua admonere , bene scit
dulcissima vestra magnitudo , quia hodie in Constantinopo-
litana ciuitate , qui de Latino in Græcum dictata benè trans-
ferant,non sunt. Dum enim verba custodiūt , & sensus mini-
mè attendunt:nec verba intelligi faciunt, & sensus frangunt.
Pro qua re prædictæ filiæ meæ domnæ Gurdiæ breuiter scri-
psi,nam cæteris tacui. Duas autem camisias,& quatuor oraria
vobis trasmisi:quæ prædictis viris ex benedictione sancti Pe-
tri peto humiliter offerri. Præterea quidam moriens vnū mi-
hi puerulum dimisit:de cuius anima cogitans , cum dulcedini
vestræ trāsmisi:vt in eius viuat in hac terra seruitio,per quem
ad libertatem cœli valeat peruenire. Dilectissimum autem fi-
lium meum Anatholium diaconum,quem ad faciēda respon-
sa Ecclesiæ in vrbem regiam trāsmisi:peto vt frequenter dul-
cissima vestra charitas visitet , vt post labores quos in causis
secularibus patitur,in verbo dei vobiscum requiem inueniat,
& quasi quodam candido linteo eiusdem laboris terreni su-
dorem detergat. Quem personis omnibus , quæ vobis notæ
sunt commendate: quanuis scio quia si perfectè cognoscitur,
commendatione non eget. Vos autem quantum sanctum Pe-
trum Apostolum, quantum me diligitis , in ipso modo mon-
strate. Omnipotens autem deus dulcissimam mihi charitatem
vestram ab interioribus hostibus exterioribúsque custodiat,
& quando ei placuerit,ad cœlestia vos regna perducat.

Epist.28. C *Gregorius Cyriaco Episcopo Constantinopolitano. De submonendo prophano vocabulo.* Caput CXCII.

Scripta beatitudinis vestræ suscepimus,quę nobis non lin
guæ sed animæ verba loquebātur. Aperiebāt etenim men
tem,quæ tamen mihi clausa non erat: quia per memetip-
sum suauitatis ipsius experimentum tenebam. Vnde omnipo-
tenti deo incessanter gratias refero , quia si erga nos in corde
nostro virtutū mater charitas permanet:bonorum operū ra-
mos nūquam amittitis, quia ipsam bonitatis radicem tenetis.
Oportet ergo vt mihi atq; omnibus fratribus vestris eius cha
ritatis pulchritudinē in hoc primùm opere mōstretis,vt ver-
Ephe.4. bum superbiæ,per quod graue scādalū in Ecclesiis generatur,
1.Timo.5. auferre festinetis:hoc modis omnibus implētes,quod scriptū
est:Solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Et rur
sus:Nullā occasionem dare aduersario maledicti gratia. Tunc
enim ostensa charitas vera est,si per typhū superbię inter nos
schisma non fuerit. Ego enim Iesum testem inuoco in anima
mea:quia à summo vsque ad vltimum nulli hominū dare scan
dali occasionē volo. Omnes magnos esse & honorabiles cu-
pio: quorū tamen honor honori omnipotētis dei non detra-
hat. Nam quisquis se contra deum honorari appetit:mihi ho-
norabilis non est. Sed vt cognoscatis quā erga vestrā beatitu-
dinem habeam voluntatem , dilectissimū filium meum Ana-
tholium diaconū ad piissimorū dominorū vestigia transmisi,
qui eorum pietati ac vestræ fraternitati satisfaciat: quia nulli
in hac causa nocere appeto,sed humilitatem deo placitam, & D
sanctæ Ecclesiæ concordiā custodire. Et quia hostis omnipo-
tentis dei Antichristus iuxta est , studiosè cupio ne proprium
quid inueniat non solū in moribus,sed etiam nec in vocabulo
sacerdotū. Ea ergo quæ nouo modo introducta sunt,ipso or-
dine quo illata sunt,auferantur:& pax in domino illibata per-
manebit. Nam quę erit inter nos dulcedo,quę charitas si nos-
metipsos voce refouemus,& rebus pungimus? Hoc ergo ve-
stra sanctitas agat,vt bona quæ dicitis , nos in cordis medulla
sentiamus,quatenus dum in vnanimitate corda fuerint sacer-
dotum,pro piissimorū dominorū vita deprecantes tanto ci-
tius exaudiri mereamur, quanto & orationes vestras ante dei
oculos pax illuminat:& discordiæ macula non obscurat.

Gregorius Anastasio presbytero. De contentione inter ipsum & Hierosolymorum Episcopum. Caput CXCIII.

Qvia bonus homo de bono thesauro cordis sui bona
profert,hoc tua charitas & semper viuendo,& modo *Epist.29.*
mihi in epistola sua loquēdo monstrauit, in qua inue- *Matth.12.*
ni duos quosdā de virtutibus litigātes:te vide-
licet pro charitate:atque aliū pro timore & humilitate cōten-
dere. Et quanuis in multis occupatus , quanuis Græcæ linguæ
nescius,in contentione tamen vestra iudex resedi : sed requi-
sita veritate in meo iudicio contradictorem tuum ipse vicisti
per apostolicā sententiam, quam vobis contendentibus pro- *1.Ioan.4.*
tuli,quia timor nō est in charitate, sed perfecta charitas foras E
mittit timorem:quoniā timor pœnā habet: qui autem timet,
non est perfectus in charitate. Tua itaque fraternitas quātum
in charitate perfecta sit scio. Et quia omnipotentem deū mul
tum diligit,oportet vt de proximo multū pręsumat. Nō enim
loca vel ordines creatori nostro nos proximos faciunt: sed ei
nos merita bona iungunt,aut mala disiungunt. Quia ergo ad-
huc incertum est quis interius qualis sit,cur non audebas scri-
bere:cùm inter me & te quis sit superior ignores? Et quidem
bene te viuere scio , me autem multis oneratū peccatis noui.
Sed etsi ipse peccator es,me tamen multo melior: quia tu tua
tantummodo, ego verò & eorū qui mihi cōmissi sunt pecca-
ta porto. In hoc ergo te altū,in hoc te magnū aspicio, qui an-
te humanos oculos in magno atque in alto loco minimè pro-
fecisti:in quo sæpe dum exterius ab hominibus honor tribui-
tur,ad ima animus mergitur:quia cutis discerpentibus grauā-
tur . Tibi autem omnipotens deus iuxta hoc quod scriptum
est: Ascensus in corde disposuit,in conualle lachrymarū. Mul- *Psalm.83.*
to autem mihi altior,multo sublimior videri poteras,si neque
ducatū monasterij quod Neas dicitur suscepisses : quia in eo-
dem monasterio(sicut audio)monachorū quidem species te-
netur,multa verò sub sanctitatis habitu secularia agūtur. Sed
etiam ad hoc te existimabo cœlesti gratia peruenisse,si ea quę
in loco illo omnipotēti deo displicent, te fuerint duce corre- F
cta. Sed quia inter patrem eiusdē monasterij & pastorē Hie-
rosolymorū Ecclesiæ semper esse iurgia consueuerunt,credo
quòd omnipotens deus idcirco dilectionem tuā & sanctissi-
mum fratrē & consacerdotem meū ambos esse vno tempo-
re Hierosolymis voluit:vt ea quæ prædixi iurgia tollerentur.
Nunc ergo ostēdite quātum vos prius amastis. Scio quia vtri-
que abstinētes,vtrique docti,vtrique humiles estis : vnde ne-
cesse est vt saluatoris nostri gloria in vobis iuxta vocem Psal-
mistę resonet,in tympano & choro laudetur. In tympano et-
enim coriū ex pelle sicca est:in choro verò vocum cōcordia.
Quid igitur per tympanū,nisi abstinentia : quid per chorum,
nisi vnanimitas designatur ? Quia ergo per abstinentiam do-
minum laudatis in tympano , peto vt per vnanimitatē laude-
tis in choro. Per semetipsam quoque veritas dicit: Habete sal *Marc.9.*
in vobis:& pacem habete inter vos. Quid per sal nisi sapiētia
designatur? Paulo attestāte qui ait: Sermo vester in gratia sem *Col.4.*
per sale sit conditus. Quia ergo per doctrinā verbi cœlestis sal
habere vos nouimus,restat vt per charitatis gratiam etiam in-
ter vos pacem toto corde teneatis. Hæc charissime frater di-
co,quia vtrosque vos multum diligo,atque omnino pertime-
sco ne orationū vestrarū sacrificia ex aliqua inter vos dissen-
sione maculentur. Benedictionem verò quā & prius per exhi-
larātū Secūdicerium , & postmodum per Sauinianum diaco-
num transmisistis,cum gratiarum actione suscepi, quia de san
cto loco decuit vos sancta transmittere, & cui assiduè mini-
stratis,

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

G stratis,ex vestro ipso munere demõstrare. Omniporens deus sua vos dextera protegat,atq; à malis omnibus seruet illæsos.

Gregorius Mauricio Augusto. Quòd qui vniuersalem se nominat, præco sit Antichristi. Caput CXCIIII.

Epist.30. DOminorum pietas prouida ne quid fortasse scandali in vnitate sanctæ Ecclesiæ ex sacerdotũ dissensione generari potuisset, semel ac bis me admonere dignata est, vt responsales fratris & consacerdotis mei Cyriaci benignè susciperem,eósque ad remeandum citius relaxarem. Et licèt piissimè domine aptè & prouidè cuncta percipiatis, ego tamen inuenio quia eorũ iudicio indiscretus esse ex hac tali admonitione reprehendor. Nunquidnam si ex superbo ac prophano vocabulo meus non in modico est animus vulneratus, tantæ indiscretionis esse potui,vt nescirem quid vnitati fidei, quid concordiæ ecclesiasticæ deberem,& fratris mei responsales & synodicam epistolam susciperе cuiuslibet cautæ amaritudine interueniente recusarem? Absit hoc. Nimis mihi fuerat desipuisse,sic sapere. Aliud nanque est quod conseruandæ vnitati fidei, atque aliud quod debemus comprimendæ elationi. Distinguenda ergo erant tempora, ne prædicti fratris mei ex quolibet articulo nouitas turbaretur. Vnde & responsales eius cum magno affectu suscepi. Quicquid debui charitatis exhibui,meliúsque eos quam consuetudo prisca fuerat ho
H norauí: & mecum feci eos sacra missarum solennia celebrare, quia sicut meus diaconus ad exhibẽda sancta mysteria il i nõ debet ministrare qui elationis culpam aut commisit,aut commissam ab aliis ipse non corrigit: ita ministri illius in celebratione missarum mihi adesse debuerunt: qui, custodiente deo, in superbiæ errorem nõ cecidi. Eundem verò fratrem & consacerdotem meum studiosè admonere curaui,vt si habere pacem omnium concordiámque desiderat, ab stulri vocabuli se appellatione cõpescat. De qua re mihi in suis iussionibus dominorum pietas præcepit dicens, vt pro appellatione friuoli nominis inter nos scandalum generari non debeat. Sed rogo vt imperialis pietas pẽset: quia alia sunt friuoli valde innoxia, atque alia vehementer nociua. Núquidnon cùm se Antichristus veniens deum dixerit,friuolum valde erit, sed tamen nimis pernicioſum? Si quantitatem sermonis attendimus, duæ sunt syllabæ. Si verò pondus iniquitatis, vniuersa pernicies. Ego autem fidenter dico,quia quisquis se vniuersalem sacerdotem vocat,vel vocari desiderat, in elatione sua Antichristum præcurrit: quia superbiendo se cæteris præponit. Nec dispari superbia ad errorem ducitur,quia sicut peruersus ille,deus videri vult super omnes homines, ita quisquis iste est qui solus sacerdos appellari appetit, super cæteros sacerdotes se extol-
Lucæ 14. & 18. lit. Sed quoniam veritas dicit: Omnis qui se exaltat, humiliabitur: scio quia quæhbet elatio tanto citius rumpitur, quanto
I amplius inflatur. Illis ergo pietas vestra præcipiat, ne quod per appellationem friuoli nominis scandalum gignant, qui in superbiæ typhum ceciderunt. Nam peccator ego, qui authore deo humilitatem teneo, admonendus ad humilitatẽ non sum. Omnipotens autem deus serenissimi domini nostri viram, & ad pacem sanctæ Ecclesiæ,& ad vtilitatem reipublicæ Romanæ per tempora longa custodiat. Certi etenim sumus: quia si vos viuitis, qui cœli dominum timetis, nulla contra veritatem superba præualere permittitis.

Gregorius Eulogio episcopo Alexandrino, & Anastasio episcopo Antiocheno. De responsalibus Cyriaci episcopi,in causa fidei commissorum. De suo diacono cum eo non processuro. De damnatione Eudoxij sibi incognita. De historia Sozomeni, ab apostolica sede reprobata. De anima Adæ, quòd in peccato mortua est. Dicit quoque eum per pœnitentiam saluatum. Et quòd diabolus cor hominis ingreditur. Caput CXCV.

Epist.31. CHaritas qua vobis valde constrictus sum, tacere me minimè permittit: vt sanctitas vestra quæcũque apud nos aguntur agnoscat,& falsis tumoribus non decepta, suæ iustitiæ atque rectitudinis viam, sicut perfectè cœpit, perfectius teneat. Responsales siquidem fratris & coëpiscopi nostri Cyriaci venientes, eius ad me synodicam detulerunt epistolam. Et quidem inter nos & ipsum, sicut vestra beatitudo nouit, propter appellationem prophani nominis est grauis discordia, sed in causa fidei transmissos responsales eius existi
K mauí esse suscipiendos, ne culpa elationis quæ in Constantinopolitana Ecclesia penè cõtra omnes sacerdotes exorta est, dissensionem fidei & rixam ecclesiasticæ faceret vnitati. Eosdem verò responsales,quia hoc omnino humiliter precabantur, missarum solennia mecum celebrare feci, quia licut & serenissimo domino imperatori nostro intimare studui, responsales fratris & consacerdotis nostri Cyriaci mihi communicare debuerunt, quia authore deo in elationis errorem non cecidi. Meus verò diaconus cum prædicto fratre nostro Cyriaco missarum solennia celebrare non debet: quia per prophanum vocabulum culpam superbiæ aut commisit, aut sequitur: ne si,quod absit, procedit, ei in tali elatione posito vanitatem stulti nominis confirmare videamur. Eundem verò fratrem admonere studui, vt se à tali elatione corrigat: quia si hanc non correxerit, pacem nobiscum nullo modo habebit. Præterea idem frater noster omnia in suis synodicis catholicè,deo authore,locutus est. Quendam verò Eudoxium damnauit, quem neque in synodis damnatum inuenimus: neque à decessoribus eius in suis synodis reprobatum. Et canones quidem Constantinopolitani concilij Eudoxianos damnant: sed quis fuerit eorum author Eudoxius, minimè dicunt. Romana autem Ecclesia eosdem canones vel gesta synodi illius hactenus non habet,nec accipit: in hoc autem eandem synodum accepit, quod est per eam contra Macedonium definitum. Reliquas verò hæreses quæ illic memoratæ sunt, ab aliis L
iam patribus damnatas reprobat. De Eudoxianis verò nihil hactenus agnouit. In historia autem Sozomẽni, de quodam Eudoxio qui Constantinopolitanæ Ecclesiæ episcopatum arripuisse dicitur,aliqua narrãtur. Sed ipsam quoque historiam sedes Apostolica accipere recusat: quoniam multa mentitur, & Theodorum Monsuestiæ nimium laudat, atque vsque ad diem obitus sui magnum doctorem ecclesiæ fuisse perhibet. Restat ergo vt si quis illam historiã recipit, synodo quæ ptæ memoriæ Iustiniani temporibus, de tribus capitulis facta est, contradicat. Qui verò huic contradicere non valet, illam historiam necesse est vt repellat. In Latina verò lingua de hoc Eudoxio nuncusque, neque in Philastro, neque in beato Augustino, qui multa de hæresibus conscripserunt: neque in aliis patribus aliquid inuenimus. Charitas igitur vestra si quis apud Græcos probatorum patrum de eo sermonem fecit, suis mihi epistolis innotescat. Præterea ante triennium, cogente causa monachorum Isauriæ, qui hæretici accusabantur, satisfaciens mihi quondam frater & consacerdos meus dominus Iohannes literas misit: quibus nitebatur ostendere eos Ephesinæ synodi diffinitionibus contradixisse: & velut ex eadem synodo certa nobis quibus ipsi obsisterent capitula destinauit. Inter alia autem scriptum illic cõtinebatur, de Adæ anima, quia in peccato mortua non fuerit: eo quòd diabolus in cor homi-M
nis non ingrediebatur: & si quis hoc dixisset, anathema esset. *Genes.* Quæ cùm mihi relata fuissent, valde contristatus sum. Si enim Adæ, qui primus peccauit, anima in peccato mortua non est: quomodo de ligno vetito ei dictum est: In quacunque die comederitis ex eo, morte moriemini? & ecce comedit Adam & *Sapientiæ 7. Lucæ 12.* Eua de ligno vetito: & tamen in carne sua vltra nongẽtos annos postmodum vixerunt. Constat itaque quia in carne non est mortuus. Si ergo in anima mortuus non est, quod dici nephas est, falsam sententiam de illo protulit deus qui dixit: quacunque die comederet, moreretur. Sed absit hic error: absit à vera fide. Nos enim primum hominem qua die peccauit, animam mortuum dicimus: atque per hunc omne genus humanum in hac mortis & correptionis pœna damnatum. Per secundum verò hominem & modo à morte animæ, & postmodum ab omni corruptione carnis in æterna resurrectione liberati nos posse confidimus. Sicut autem & prædictis responsalibus diximus, Adę animam in peccato mortuam dicimus, non à substantia viuendi: sed à qualitate viuendi. Quia enim aliud est substãtia atque aliud qualitas, nõ est eius anima ita mortua vt non esset: sed ita mortua, vt beata non esset. Qui tamẽ Adam postmodũ per pœnitentiã ad vitã rediit. Quòd vero diabolus cor hominis ingrediatur: si Euangelio creditur, non negatur, *Iacob. 14.* ibi enim scriptũ est: Et post buccellam introiuit in eum Satanas. Et rursus ibi dicitur: Cũ diabolus iam se misisset in cor Iudæ vt traderet eũ Iudas. Hoc autem qui negat, in Pelagianam hæresim

A hæresim cadit. Quia ergo perscrutãtes Ephesinam synodum, *Iacob. 4.* nihil in ea tale inuenimus cõtineri: de Rauennati quoque Ecclesia vetustum valde codicem eiusdem synodi ad nos deferri fecimus: & synodum quam habebamus, eum ita concordare inuenimus, vt in nullo discreparet: & nihil aliud cõtinet in definitione anathematis & reprobationis, nisi quod duodecim capitula beatæ memoriæ Cyrilli reprobant. Hanc autem totam rationem multo latius subtiliúsque prędictis responsalibus eius in præsenti positis reddidimus, atque ei plenissimè satisfecimus. Igitur ne vel hæc, vel aliqua similia illic surrepãt quæ sanctam Ecclesiam scandalizent: necesse nobis fuit hæc ipsa sanctitati vestræ indicare. Et quanuis te fratrem & coëpiscopum nostrum Cyriacum nouerimus orthodoxum: tamen propter alios cauti esse debemus, vt antequam ad publicum prodeant, errorum semina cõculcentur. Scripta autem vestræ sanctitatis communi filio Sabiniano diacono veniente suscepi. Sed quia harum lator, iam ad egrediẽdum paratus, retineri non potuit: ad hęc respõsali meo diaconoveniẽte respõdebo.

Gregorius Dominico episcopo Carthaginensi. Ne monachi contra abbates ab episcopis defendantur. Caput CXCVI.

Epist.32. LIcèt fraternitatem tuam erga monasterium pastorali vigilantia credamus esse sollicitam: ea tamen quæ de mo-
B nasterio, in Africana prouincia posito, cognouimus: vobis necessario præuidimus indicare. Queritur autem Concodeus abbas, lator præsentium, quia siquando monachos, quibus præesse dinoscitur, sub regulari volueric disciplina restringere: monasterium remerè deserant, & licitè quocunque voluerint vagantes existant. Quia ergo hoc & ipsis omnino pernicioſum est, & aliis perditionis monstrat exemplum: hortamur fraternitatem vestram, vt si ita est, ecclesiasticam in illos correptionem exerceat: & congrua eos vltione à tali proculdubio præsumptione compescat: atque ita ad obediendum salubri prouisione superbientes animos iugo disciplinæ subiiciat: vt quos ad huius prauitatis excessum, eorum poterat imitatio prouocare, emẽdatio à culpa reuocet: & suis, vt dignum est, doceat præpositis obedire. Quia vero à quibusdã episcopis excedentes monachos perhiberi defensari: fraternitas vestra in hoc studeat esse sollicita: & eos à tali defensione, sua modis omnibus interminatione suspendat.

Mense Iulio. Indictione xv.

Gregorius Dynamio & Autelæ per Franciam. Vt ad meliora proficiant. Et de codice transmisso.

Caput CXCVII.

Epist.33. SCriptorum vestrorũ pagina lectione percursa, magnam nobis studio vestro indicato contulit lætitiam: quia per hoc quod vos sacræ lectionis pabula quærere, & supernę patriæ desiderate gaudia nunciauit, dilectionem vestram religiosam cõuersationem non solum amare nomine, sed etiam
C tenere vita monstrauit. Et quoniam desiderata vos adepturos esse confidimus: vehementi vobis cor nostrum exultatione congaudet. Nam quia huiuscemodi desiderium gratia diuina non deserat, ipsa nos veritas testimonio suæ vocis informat, *Matthæi 7. Lucæ 11.* dicens: Omnis qui quærit, inuenit, qui petit, accipit: & pulsanti aperietur. Hac itaque fulti certitudine, de eiusdem redemptoris nostri misericordia nihil ambigere, sed spe debemus indubitata præsumere. Nec enim muneris sui largitate frustrabitur: sed vires obtinẽdi prorsus indulget, qui velle concessit. Nam iam ipsum desiderantes appetere, donum est. Quia ta-
Lucæ 17. men ita de gratia debemus superna præsumere, vt non simus negligentes in oratione vel opere, voce eiusdem veritatis exprimitur: Oportet semper orare, & nõ deficere. Petamus igitur orando, quæramus legendo, pulsemus operando. Sit igitur mens vigilans, sit vndique suspecta, sit vbique sollicita: vt insidiantis possit laqueos præcauere. Sed quia quanto hostis nostet cautum contra se vnumquenque cognoscit, tanto corda sibi resistentium subtili molitur arte subuertere: omnipotentem dominum assiduis lachrymis & deprecatione poscamus, vt nos veneni eius non sinat infectione cotrumpi: sed contra certamina & latẽtes suggestiones quas ingerit, potentiæ suæ nos scuto circuntegat, in quo iacula illius illisa frangãtur: & cor nostrũ percussionis ipsius cõtactus nõ vulneret: sed gratię suæ dono eius nobis insidias & intelligere doneт, & vincere. Codicem verò quem dirigeremus, talem qui vos vt petistis instrueret, minimè paratum habuimus: sed in subse- D
quenti transmittemus.

Gregorius Dominicæ vxori Ioannis. Vt ad virum suum reuertatur. Caput CXCVIII.

LÆtos nos vestræ nimis epistolæ reddiderunt: quòd vos *Epist.34.* vnitati ecclesiæ sociatos deo protegẽte cognouimus. Et quidem sicut & ipsæ scribitis, ante hoc facere debuistis: quia talis viri coniugem, nec ad modicum esse decuit à communionis vnitate disiunctam. Considerare enim debuisti, gloriosa filia, quãta multitudo fidelių in matris Ecclesię sinu consistat: quãtisque virtutibus sacerdotes, qui in ista fide defuncti sunt, coruscarunt: vel quanta ad corpora sua miracula faciant: atque eos non diiudicare, sed plus tantis vitis ac sacerdotibus quàm tibi credere debuisti. Inter hæc tamen omnipotẽti deo gratias agimus: qui ita cordi vestro lumen suæ veritatis infudit, vt erroris sui pulsa caligine, rectam vobis viam quam sequi & tenere debeatis, ostenderet. Gloriosum autem coniugem vestrum quoúsque viuimus, à nobis dimittere nolumus: & ideo eum ad vos reuerti nullatenus confidatis. Et quidem ipse ad vos venire desiderat: sed postquam in ciuitate Romana est, non potest, non ei licet: quia amoris nostri omnino tenetur vinculis alligatus. Melius est ergo vt vos ad eum venirẽ modis omnibus festinetis: quia caput suum potius membra & sequi debent: & quocunque fuerit, comitari.

Gregorius Domino episcopo Messanensi. De vasis sacris pro redemptione captiuorum distrahendis. Caput CXCIX. E

Epist.35. ET sacrorum canonum, & legalia statuta permittunt, ministeria Ecclesiæ pro captiuorum esse redemptione vendenda. Et ideo quoniam Faustinus lator præsentium vt filias suas de iugo potuisset captiuitatis exuere, trecentorũ triginta solidorum probatur debitũ cõtraxisse: ex quibus triginta redditis, ad reliquæ quantitatis restitutionem eum certũ est non posse sufficere: fraternitatem tuã his hortamur affatibus, vt de argento Meriẽtis Ecclesiæ, cuius miles esse dignoscitur, quod apud vos est, quindecim ei libras accepto ab eo de susce pto dare modis omnibus debeatis: vt eo venũdato, & restituto debito, necessitate valeat obligationis absolui. Sed & illud fraternitas vestra debet esse sollicita, vt siquidem de prædicta Ecclesia vsuale argẽtũ est, suprascriptã quãtitatẽ accipiat: aliquin de sacratis vos vasis hac in re eam quã prædiximus quãtitatẽ præbere necesse est. Nã sicut omnino graue est frustrã Ecclesiastica ministeria venũdare: sic iterũ culpa est imminẽti huiusmodi necessitate, res maximè desolatæ Ecclesiæ, captiuis suis præponere, & in eorum redemptione cessare,

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano. De contentionibus mẽnasteriorum terminandis. Caput CC.

Epist.36. NE religiosorum virorũ corda secularium rerum cõtentio à mutua, quod absit, charitate disiungat: magna est F
sollicitudine studendum, vt facillimum finem res possit in altercationem deducta percipere. Quia ergo indicante Cæsario abbate monasterij sanctí Petri, quod in loco est qui Baias dicitur cõstitutum, comperimus inter eum & Ioatinem abbatem monasterij sanctæ Luciæ in Syracusana ciuitate cõstituti, grauem esse exortam de quibusdam finibus quæstionem: ne ipsa inter eos valeat contentio prolongari, certamina eorum agrimensoris definitione prospeximus finienda. Et ideo scripsimus Fautino defensori, vt Ioannẽ agrimensorem, qui de Romana vrbe Panormũ profectus est, illuc ad fraternitatem vestram del eat destinare. Hortamur ergo vt cum eo ad loca, de quibus est contentio debeatis accedere: & vtraque parte cominus constituta, per loca quæ in lite sunt, vestra faciatis præsentia terminari: quadraginta tamen annorum vtique parti præscriptione seruata. Quæcunq; verò definita fuerint, ita seruari fraternitas vestra sollicitè studiosèque prouideat: vt denuo nec iurgium exinde aliquod excitari, nec querela ad nos valeat aliqua peruenire. Cæsarius abbas venerabilis, quia noster olim fuerit, fraternitatem vestram credimus non latere: & ideo eũ vobis, salua æquitate, in omnibus commendamus. Et quia in secularibus causis omnino inexpertus est, vestra eum sollicitudine necesse est adiuuari: sic tamen vt in cunctis, sicut decet, rationem & institiam conseruetis.

Gregorius Eulogio episcopo Alexandrino. De quatuor apostolicis sedibus, & de lignis transmissis. Caput CCI.

Suauissimæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

G
Epist.37. SVauissima mihi sanctitas vestra multa in epistolis suis de sancti Petri Apostolorum principis cathedra locuta est, dicens quòd ipse in ea nũcupsque in suis successoribus sedeat. Et quidem ego indignum me esse non solum in honore præsidentium, sed etiam in numero stantiũ agnosco. Sed cuncta quę dicta sunt, in eo libenter accepi: quod ille mihi de Petri cathedra locutus est, qui super Petri cathedrã sedet. Et cùm me specialis honor nullo modo delectet, valde tamen lętatus sum, quia vos sanctissimi quod mihi impendistis, vobismetipsis dedistis. Quis enim nesciat sanctam Ecclesiã in Apostolorum principis soliditate firmatã, quia firmitatẽ mẽtis traxit in nomine: vt Petrus à petra vocaretur? Cui veritatis voce dicitur: Tibi dabo claues regni cœlorum. Cui rursus dicitur: Et tu aliquãdo conuersus, confirma fratres tuos. Iterúmque: Simon Ioãnis amas me? pasce oues meas. Itaque cùm multi sint Apostoli, pro ipso tamen principatu sola Apostolorũ principis sedes in authoritate cõualuit, quæ in tribus locis vnius est. Ipse enim sublimauit sedẽ, in qua etiã quiescere, & præsentem vitam finire dignatus est. Ipse decorauit sedẽ, in qua Euangelistã discipulũ misit. Ipse firmauit sedẽ, in qua septem annis, quanuis discessurus, sedit. Cùm ergo vnius atq; vna sit sedes cui ex authoritate diuina tres nunc episcopi præsidẽt: quicquid ego de vobis boni audio, hoc mihi imputo. Si quid de me boni creditis, hoc vestris meritis imputate: quia in illo vnũ sumus qui ait: Vt omnes vnũ sint: sicut & tu pater in me, & ego in te: vt & ipsi in nobis vnũ sint. Debitũ autẽ salutationis alloquium persoluens, indico quia magno gaudio exulto, quòd vos contra hæreticorum latratus assiduè laborare cognoui: atque omnipotentem dominũ deprecor, vt beatitudinẽ vestrã sua protectione adiuuet: quatenus per linguã vestram de sinu sanctæ Ecclesiæ omnem radicẽ amaritudinis euellat: ne rursum germinans impediat multos, & per illã coinquinẽtur multi. Accepto etenim talẽto cogitatis quod præceptũ est: Negociamini dum venio. Ego autem etsi negotiari non valeo: lucris tamen negotij vestri cõgaudeo, hoc videlicet sciẽs, quia & si me participem operatio non facit, laboris vestri me participẽ charitas facit: quia, sicut existimo, bonũ proximi etiã otioso cõmune fit, qui de alterius actibus gaudere cõmuniter scit. Prętera ligna trãsmittere volui, sed beatitudo vestra si essent necessaria non indicauit: & maiora mulcò mittere possumus, sed nequaquã talis nauis huc mittitur, quæ hæc capere valeat. Minora autem mittere verecũdum puto. Quid tamẽ facere debeã, beatitudo vestra suis mihi epistolis innotescat. Paruulã vero benedictionẽ de amatoris vestri sancti Petri Ecclesia sex minora Aquitanica pallia, & duo oraria trãsmisi: quia enim multum diligo, etiã de paruis præsumo. Habet enim ipsa dilectio authoritatem suã, & omnino certa est, quia iniuria nõ erit in omne quod amãdo præsumpserit. Suscepi autẽ benedictionẽ sancti Euãgelistæ Marci, iuxta breue vestris epistolis insertũ. Sed quia collatũ ac iuritheũ* non libẽter bibo, præsumẽs cognidiũ requiro quod in hac vrbe post multa tempora vestra innotescere trãsacto anno sanctitas fecit. Nã nos hic à negotiatoribus nomẽ cognidij, & non substantiam, comparamus. Peto autem vt contra omnes amaritudines quas in hac vita patior, vestræ me sanctitatis oratio fulciat, atque ab his apud omnipotentem dominum, suis intercessionibus defendat.

Matth.16. Lucæ 22. Ioan.21.

** intreum.*

Gregorius Cypriano rectori nostro per Siciliam. De Episcopo Lucen. Ecclesiæ ordinando. Caput CCII.

Epist.38. HAbitatores Lucẽsis ciuitatis quendã ad nos presbyterum adduxerunt, qui eis debuisset episcopus ordinari. Sed quia minimè dignus inuentus est, ne diu sine proprio possint cõsistere sacerdote: à nobis admoniti in scrinio promiserunt aliũ studiosè quærere, & ad nos cõsecrandũ deo adiuuante perducere. Et ideo ad dilectionẽ tuã latore præsentium venière Marcianũ presbyterũ diœceseos Taurianẽsis Ecclesiæ, qui nũc habitat in Ecclesia quæ est in Massalargia cõstituta, diœcesis Cathenẽsis Ecclesiæ, ad te facito modis omnibus euocari, atq; eũ studij tui sit de criminibus quæ ad episcopatum accedere nõ permittũt, cũ omni subtilitate requirere. Et si eorũ se expertem esse respõderit, cum presentium portitore eũ festina dirigere, vt facto in eum decreto ad nos veniat deo adiuuante, ordinandus. Si verò est aliquid quod ei possit obsistere, hunc qui ad dilectionem tuam venit, cum omni cura & celeritate dimitte: vt eo ad loca sua remeante, alter secundum ea quæ præmissa sunt, requiratur. K

Gregorius Mariano Episcopo Rauennæ de ordinando Episcopo in Cornelienſi Ecclesia, loco alterius lapsi. Caput CCIII.

Epist.39. FRaternitatis vestræ epistola nunciáte comperimus, Cornelienſis Ecclesiæ filios assidua supplicatione in loco lapsi quondam episcopi sui consecrandum sibi à vobis poscere sacerdotem: atque vos quid de ea re fieri debeat dubitare, & nostrum euidens expectare mandatum. Postquam ergo quenquam criminaliter absedentem in locum de quo lapsus est nulla permittit ratio reuocari, & vltra tres menses Ecclesiam vacare pontifice statuta sacrorum canonum non permittunt, ne cadẽte pastore dominicũ gregem antiquus, quod absit, hostis insidiando dilaniet, fraternitas vestra deprecationi eorum consentire, & in loco lapsi debet episcopum ordinare. Nam dum non petentes eos etiam antè vestris ad hoc debueratis adhortationibus admonere, postulantes nulla vos oportet excusatione differre: quia Ecclesia dei diu viduata proprio episcopo remanere non debet.

Gregorius Mariniano episcopo Rauennæ. De submouendo clericorum dominio in monasteriis. Caput CCIIII. *Epist.40.*

DVdum ad nos multorum relatione peruenerat, monasteria in Rauennæ partibus constituta omnino clericorum vestrorum dominio prægrauari, ita vt occasione quasi regiminis, ea, quod dici graue est, velut in proprietate possideant. Quibus non modicum condolentes decessori vestro epistolas misimus, vt hoc emẽdare per omnia debuisset. Sed quoniam vitæ est termino citius occupatus, ne hoc onus monasteriis remaneret, fraternitati vestræ hæc eadẽ nos scripsisse recolimus. Et quia, vt comperimus, in huius rei hactenus correptione cessatum est, hæc ad vos iterum præuidimus scripta dirigere. Hortamur ergo, vt omni mora, omnique excusatione submota, ita monasteria ipsa ab huiusmodi studeatis grauamine releuare, quatenus nullam deinceps in eis clerici vel hi qui in sacro sunt ordine constituti, ob aliud habeant nisi orandi tantummodo causa accedendi licentiam: aut si forte ad peragenda sacra missarum fuerint initiati mysteria. Sed ne pro cuiuslibet monachi aut abbatis promotione, aliquod onus fortasse sustineant, studendum vobis est, vt si quispiam abbatum aut monachorum ex quocunque monasterio ad clericatus officium vel ordinem sacrum accesserit, non illic aliquam habeat vlterius, vt diximus, potestatem: ne monasteria huius occasionis velamine, ea quę prohibemus, sustinere onera compellantur. Hæc itaque omnia vigilanti cura emendare iam secundò commonita sanctitas vestra non differat, ne si post hoc negligẽtes vos esse, quod non credimus, senserimus, aliter monasteriorum quieti prospicere compellamur. Nam vobis notum sit quia tantæ necessitati seruorum dei congregationẽ amplius subiacere non patiemur. Ne verò aliqua vobis excusatio de monachis oriatur: personam huc quam præuiderit vtilem ex opere fraternitas vestra transmittat, & ei nos qui cũ eo ad vos venire possint, monachos deputamus: quos vt prospexeritis debeatis in monasteriis ordinare, si tamen talia loca sunt, vt sit ibi vnde subsistere valeant. M

Gregorius Cypriano diacono per Siciliam. De Paula & quodam Iudæo. Caput CCV. *Epist.41.*

QVesta nobis est Paula præsentiũ latrix quendam Theodorum ex Iudęo sibi nimis frustra inimicum existere, intantum, vt, quod dici nephas est, iniquitate maleficiorum eum lædere moliatur, atque ab hominibus Ecclesiæ Messanensis eundem Theodorum contra hoc facinus fortius vindicari. Dilectio igitur tua studeat, vt nullus ecclesiasticorum prædictæ mulieri in hac causa tenter aduersus existere. Sed ad inuestigandum hoc ipse, vt potueris, esto sollicitus. Et si suprascriptus Theodorus tantæ iniquitati obnoxius esse patuerit, ita hoc districta vltione per hos quorum interest facias vindicari, vt & deus placari possit, & aliis exemplum correptionis sit.

Finit liber. iij. Registri beati Gregorij papæ, qui secundum aliam computationem domini Gratiani in Decretis est sextus.

Finiunt epistolæ Indictionis. xv. Incipit

A Incipit liber quartus secundum aliam computationem.

LIBER SEPTIMVS.

Incipiunt epistolæ beati Gregorij papæ. Indictione prima.

Gregorius Sabiniano diacono. De causa Maximi, & præsumptione eius. Caput I.

Epist.1. DE causa Maximi preuaricatoris quid actum sit, cognouisti. Sed postquam serenissimus dominus imperator iussiones transmisit vt ordinare minimè debuisset, tunc ad altiorem superbiam erupit. Nam homines glorioſi viri Patricij Romani ab eo præmia acceperunt, eúmque ita ordinari fecerunt, vt Antonium subdiaconum & rectorem patrimonij nisi fugisset occiderent. Ego autem epistolas transmisi, postquam eum ordinatum contra rationem cognoui & contra consuetudinem, vt missarum solennia celebrare non præsumeret, nisi prius à serenissimis dominis cognoscerem, quid de eius persona iussissent. Quæ scripta mea publicè relecta, vel in ciuitate posita, publicè scindi fecit, atque in cõemptum sedis Apo-
B stolicæ apertius exiliit. Quod ego qualitet patiar scis, qui antè paratior sum mori, quàm beati Petri Apostoli Ecclesiã meis diebus degenerare. Mores autem meos bene cognitos habes, quia diu porto: sed si semel deliberauero non portare, contra omnia pericula lætus vado. Vnde necesse est cum dei auxilio periculo succurrere, ne cogatur excedendo peccare. Vide quę dico, & pensa ex quãto dolore sunt. Peruenitverò ad me quia transmisit nescio quem cleticum, qui diceret quia Malcus episcopus in custodia pro solidis occisus sit. De qua re vnum est quod breuiter suggetas serenissimis dominis vestris, quia si ego seruus eorum in morte Longobardorum me miscere voluissem, hodie Longobardorũ gens nec regem, nec duces, nec comites haberet, atque in summa cõfusione esset diuisa. Sed quia deum timeo, in mortem cuiuslibet hominis me miscere formido. Quod autem Malcus episcopus neque in custodia fuit, neque in aliqua afflictione, sed die qua causam dixit, & addictus est, nescière me à Bonifacio notario in domũ eius ductus est, cui & prandium factum est, vbique prãdidit, & honoratus est ab eo, & nocte subitò mortuus est, iam dilectionem tuam arbitror cognouisse. Exhilaratũ autem nostrũ pro ea re dirigere volui. Sed quia iam eãdem causam actã existimaui, idcirco me retinui. Domino autem Romano dilectio tua dicat, quia pro Felice, sicut scripsit ad virum excellentissimum magistrum epistolas, si deus iusserit facio, & per hominem meum transmitto. Nam modo postquam nulli alteri scribo, durũ mihi fuit soli magistro scribere. Cui etiã dicendum est, quia Catellus palatinus substantiam eius quantum Virigãtinus dicit, malè exterminat. Cui vix potui imponere, vt expensas eidem Virigãtino in monasterio quo lectioni vacat, & laborare non potest, parum aliquid de substantia matris suæ dare debuisset.
C

Gregorius Chrysantho episcopo Spolitano. De conuertendis ab idolorũ cultura. Et de quinquaginta solidis baptizandis transmissis.

Epist.2. Caput II.

SVsceptis epistolis fraternitatis vestræ magnas omnipotenti deo gratias retulimus, quia de congregatione multarum animarum nos dignatus es releuare. Et ideo fraternitas vestra sollicitè studeat opus quod cœpit auxiliante domino ad perfectionem deducere. Et siue eos qui aliquãdo fideles fuerũt, sed ad cultũ idolorum negligentia aut necessitate faciente reuersi sunt, festinet cũ indicta pœnitẽtia aliquantorum dierũ ad fidem reducere, vt reatum suum plangere debeant, & tãto firmius teneãt hoc ad quod deo adiuuãte reuertuntur, quanto illud perfectè defleuerint vnde discedũt. Siue eos qui necdũ baptizati sunt admonẽdo, rogando, de vẽturo iudicio terrendo, rationem quoque reddẽdo, quia ligna & lapides colere non debent, festinet fraternitas tua omnipotẽti domino cõgregare: vt in aduentu eius cũ districtus dies iudicij venerit, in numero sanctorũ possit tua sanctitas inueniri. Quod enim opus vtilius & subl[illegible]mius acturus es, quàm vt de animarum vinificatione & collectione cogites, & tuo domino qui tibi locum ptædicandi dedit, immortale lucrũ reportes? Transmisimus autẽ fraternitati tuæ quinquaginta solidos pro vestimẽtis eorũ qui baptizandi sunt comparãdis: presbytero quoque Ecclesiæ quæ in Negeugno monte sita est, possessionem quã tua fraternitas petiit, dari fecimus, ita vt quantum præstat, tantũ de solidis quos accipere cõsueuerat, minus accipiat. Vestra autem fraternitas petiit, vt sibi episcopũ in Ecclesia quæ non longè ab eodẽ monte est, facere debeat, quod omnino libenter accepi, quia quantũ vicina fuerit, tantũ prodesse animabus illic consistentibus amplius poterit. Latorem verò præsentium pro intercessione sanctitatis vestræ acolytum fecimus, quem ad obsequia tua transmisimus, vt si in lucrandis animabus amplius seruierit, proficere amplius possit. D

Can.1.q.1. Latorem.

Gregorius Anastasio episcopo Antiocheno. Consolatoriam scribit epistolam de aduersitatibus huius mundi. De Barbarorum gladiis, ac diuersis aduersitatibus.

Caput III.

SVscepi epistolas suauissimæ beatitudinis vestræ, quæ pro verbis lachrymas pluebãt. Vidi nanque in eis nubem more suo in altum volantem, sed quandam caliginem tristitiæ ferentem, nec penetrare in ipso exordio facilè valui, vnde ex quo iret, quia præ ipsa quam dixi caligine, ad plenum causas non intellexi. Hoc tamẽ sanctissimos vos semper sicut & E facitis reducere ad mentem decet, quod prædicator gentium dicit: In nouissimus temporibus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, & cætera, quæ mihi labor est dicere, & vobis non est necessarium audire. Ecce in senectute sancta vestra beatitudo multis tribulationibus laborat, sed perpendat cuius sedem teneat. Nunquid non illius cui voce veritatis dictum est: Cùm senueris, alius te cinget, & ducet quò tu non vis? Sed hæc dicens recolo quòd sanctitas vestra in multis aduersitatibus etiam à iuuentute desudauit. Cum bono ergo rege dicat: Recogitabo omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Sunt autem multi qui delectationem suam, sicut scribitis, de nostris sibi vulneribus faciunt, sed scimus qui dixit: Plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit, vos antem contristabimini. Et protinus adiunxit: Sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Quia verò ia prædicta patimur, restat vt etiã promissa sperare debeamus. Hi enim de quibus dicitis, quia ipsi addũt onera qui subleuare debuerunt, scio quia illi sunt qui veniunt in vestitu ouium, & intus sunt lupi rapaces. Sed tanto magis tolerãdi sunt, quanto non solum per malitiosam mentem, sed etiam per religiosum habitum persequuntur. In hoc autem quod soli ptæ aliis haberi appetunt, quod dignum non fuerat vt vel cum fratribus haberent, nullo modo turbamur, quia omnipotenti confidimus, quia hi qui aliena appetunt, etiã suis citius priuantur. F Scimus enim qui dixit: Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur. Et rursum scriptum est: Ante ruinam exaltabitur cor. His autem diebus, sicut inuenio, noua hæreticorum bella consurgũt, de quibus vestræ beatitudini iam antea scripsi, ita vt prophetias, Euangelia, & dicta patrum omnia euacuare moliantur. Sed permanente vita vestræ sanctitatis, in protectoris nostri gratia speramus, quòd eorum ora citius obmutescant, quę contra soliditatem veritatis aperta sunt, quia & quamlibet acuti gladij mittantur cum saxum feriunt, fracti resiliunt. Hoc autem magna omnipotentis dei est gratia, quòd in ipsis qui ã sanctæ Ecclesiæ doctrina diuisi sunt, vnitas non est, quoniam omne regnum in se diuisum nõ stabit. Et sancta Ecclesia subtilius in sua semper eruditione instruitur, dum hæreticorum quæstionibus impugnatur, ita vt apertè impleatur quod per Psalmistam contra hæreticos de deo dictum est: Diuisi sunt ab ira vultus eius, & appropinquauit cor illius. Nam dum ipsi in suo prauo errore diuiduntur, cor nobis dei appropinquat, quia eruditi aduersitatibus intellectum eius subtilius inuenimus. Quæ autem mala à Barbarorum gladiis quæ à peruersitate iudicum patimur, beatitudini vestræ narrare refugio, ne eius gemitum augeam quem minuere consolando debueram. Sed in his omnibus authoris nostri me præcepta consolantur dicentis: Hæc locutus sum vobis, vt in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis. Penso enim quibus dictum est;

Epist.3. 2.Tim.3. Ioan.21. Esaiæ 38. Ioan.16. Matth.7. Lucæ.1.4. Prouer.16. Lucæ 11. Psalm.54. Ioan.16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ctum est:Hæc est hora vestra,& potestas tenebrarum. Si ergo potestas lucis postea erit,quia electis dictum est:Vos estis lux mundi,& sicut scriptum est:Obtinebant eos iusti in matutino,omne quod in hora & potestate tenebrarum patimur,lu gendum non est. Indicat autem mihi suauissima sanctitas vestra quòd mecum, si potuisset fieri,sine charta & calamo loqui voluisset,& dolet quòd nobis Orientis penè & Occidentis spatium interiacet. Sed hoc quod sentio,verum dico: & in charta mihi mens vestra sine charta loquitur, quia in verba vestræ sanctitatis sola charitas sonat: & diuisi locis non sumus, qui ex dono omnipotentis domini dilectionis vinculo vniti sumus. Cur igitur accipere pennas columbæ deargentatæ quæritis, quas iam habetis? Pennæ quippe eius sunt charitas dei,& proximi. Per ipsas enim sancta Ecclesia euolat, per ipsas terrena omnia transcendit, quas si vestra sanctitas non haberet,ad me cum tãta charitate per epistolas non venisset. Rogo autẽ vt pro mei cordis infirmitate enixius oretis,quatenus omnipotens deus mentem meam à malis omnibus pro vestra intercessione tueatur, & citius me de tot procellis huius tempestatis eripiat, atque in æternæ quietis littore perducat. Benedictiones verò locupletissimas omnes quæ directæ sunt susscepi, quæ mihi vir dei pauper spiritu transmisisti, de quibus dicitis: Quid enim det pauper nisi ea quæ pauperia sunt? Sed nisi vos per humilitatis spiritum pauperes essetis, benedictiones vestræ locupletes non fuissent. Omnipotẽs deus sua vos à malis omnibus protectione defendat: & quoniam vita vestra bonis omnibus valde est necessaria,post longa adhuc tempora vos ad cœlestis patriæ gaudia perducat.

Luc. 22. Matth. 5. Psalm. 48.

Gregorius episcopo Messalino. De precio pro sepultura aliqua nunquam recipiendo, & proponit exemplum Abrahæ & Sichimitarum.

Epist. 4.

Caput IIII.

FIlius noster Faustinus vir eloquẽtissimus ad nos veniens questus nobis est,quòd pater eius quondam Peltrasius aliqua vestræ Ecclesiæ sepulturæ suæ gratia iuris alieni reliquerit. Et quidem quid de hac re seculi leges habeant,& ipsi nostis, & nos audiuimus, quia hæres ad soluendum cogitur, si auctor eius vel testator aliena legauerit. Sed quia fraternitatem vestram lege dei,non autem lege seculi nouimus viuere, valde mihi iniustum videtur, vt calix electrinus, & puer qui cuiusdam Ecclesiæ,in possessione eius positæ,diœceseos Con sentinæ Ecclesiæ esse perhibetur, à tua fraternitate teneatur. Cum enim & vir reuerentissimus Palumbus nunc episcopus, tunc vero archidiaconus ita fuisse testatus est, vos omnino eius fidei credere,& aliena restituere debuistis. Fibulam vero auream quam prædictus vir moriens pariter reliquit considerare, vt arbitror, debuistis, quæ esset summa eius substantiæ: si quid esset vnde hi quos reliquerat, sustentari debuissent, & tunc pro sepultura eius accipere, quanuis secundum nostrum institutum noueritis nos illiciram antiquam consuetudinem à nostra Ecclesia omnino vetuisse, nec cuiquam assensum præbere, vt loca humani corporis precio possint adipisci. Nam si gentiles, vt arbitramur, viri Sichimitæ Abrahæ pro Sarra mortua, atque in loco proprio humãda sepulturam gratis obtulerũt,& vix magna eius importunitate coacti sunt vt precium de loco sepulturæ perciperent, nos qui episcopi dicimur,de humandis fidelium corporibus pensa quid facere debemus. Hoc ergo fraternitatis vestræ iudicio committo. Et hæc quoque nobis prædictus eloquentissimus vir questus est Sisinnium defensorem Ecclesiæ tuæ irrationabiliter iuri suo mancipia competentia detinere. De quibus etiam iudicio sanctæ memoriæ Maximiani episcopi, vt ea detentator redderet, esse asserit definitum, sed eorum restitutionem hactenus voluntariè distulisse. Hortamur ergo fraternitatẽ tuã, vt si manifestè causa iã iudicata est, quæ statuta sunt compleantur. Alioquin deputato defensore ad frattis & coëpiscopi Secũdini nostri partes fac iudicium cõuenire, vt dum cuius sint iuris mancipia, de quibus quæstio vertitur, eius fuerit sententia declarata, nec hic præiudicium, nec ille videatur iniuriã sustinere.

Gregorius Brunichildæ reginæ Francorum. De Pallio Siagrio episcopo concedendo, & sacris ordinibus præmio non concedendis, & de schismaticis.

Caput V.

QVanta in omnipotentis dei timore excellentiæ vestræ mens soliditate firmata sit,inter alia bona quæ agitis, etiam in sacerdotum eius laudabiliter dilectione monstratis: & magna nobis sit de Christianitate vestra lætitia, quoniam quos venerantes vt famulos reuera Christi diligitis, augere honoribus studetis. Decet enim vos excellentissima filia, tales existere, vt subiectæ possitis esse dominatori. In eo enim timore regnum potestatis vestræ & subiectis gentibus confirmatis, in quo timori omnipotentis domini mẽtis colla subiicitis,& vnde vosmetipsas seruitio creatoris subditis, inde vobis vestros subditos ad seruitiũ deuotius obligatis. Susceptis itaque epistolis vestris, valde nobis excellentiæ vestræ studium placuisse signamus,atque fratri & coëpiscopo nostro Siagrio pallium dirigere secundum postulationem vestram voluimus,propter quod & serenissimi domini imperatoris, quantum vobis diaconus noster qui apud eum responsa Ecclesiæ faciebat,innotuit, prona voluntas est,concedi hæc omnino desiderat, atque multa de prædicto fratre nostro tam vobis quàm etiam aliis testificantibus ad nos bona perlata sunt: maximè vitam eius Ioãne regionario ad nos remeãte cognouimus. Et quid in fratre nostro Augustino fecerit audientes, redemptorem nostrum benedicimus,quia eum sacerdotis nomen etiam operibus implere sentimus. Sed res plurimæ restiterunt, quę nos hoc interim facere minimè permiserũt. Primum siquidem quia is qui pallium ipsum venerat accepturus, schismaticorũ tenetur errore implicatus. Deinde quòd non id ex vestra petitione,sed ex nobis transmissum voluistis intelligi. Extra hoc aute quia nec is qui eo vti desiderat,directa ad nos hoc sibi largiri speciali petitione popoſcerat,& tanta causam nullo modo prębere sine eius postulatione debuimus,maximè quia & prisca cõsuetudo retinuit, vt honor pallij nisi exigentibus causarum meritis, & fortiter postulanti dari non debeat. Nos tamen ne vestræ excellentię desideriũ sub prætextu cuiusdã excusationis forsitan videremur velle differre, dilect:ssimo filio nostro Candido presbytero pallium prævidimus dirigendũ, iniungentes ei vt vice nostra cõgrua id debeat obseruatione tribuere. Vnde necesse est vt ex eo opere suprascriptus frater & coëpiscopus noster Siagrius facta cum aliquãtis suis episcopis petitione hoc sperare,atque eã prædicto debeat date presbytero: quatenus dignè eiusdẽ pallij vsum cũ dei gratia valeat adipisci. Vt ergo hæc vobis cura ante oculos creatoris nostri in fructu sit,christianitatis vestræ sollicitudo diligẽter inuigiler,& nullũ qui sub regno vestro est,ad sacrum ordinem ex datione pecuniæ, vel quarũlibet patrocinio personarũ, seu proximitatis iure patiatur accedere: sed ille ad episcopatũ vel alterius sacri ordinis officiũ eligatur,quẽ dignũ vita & mores ostenderint: ne si, quod non optamus, bonor venalis fuerit sacerdotalis, simoniaca in illis partibus hæresis, quæ prima in Ecclesia prodiit, & patrum sententia damnata est,cõsurgat: & regni vestri, quod absit, vires imminuat. Nã graue omnino & vltra quàm dici potest facinus est, spiritũ sanctũ, qui omnia redemit, venundare. Sed & hoc curæ vobis sit, vt quia, sicut nostis, Neophytum egregius prædicator ad sacerdotij regimẽ omnino vetat accedere, nullum ex laico patiamini episcopũ cõsecrari. Nam qualis magister erit, qui discipulus nõ fuerit? Aut quemadmodũ ducatum gregi dominico præbeat, qui disciplinæ pastoris subditus antè non fuerit? Si cuius ergo vita talis constiterit, vt ad hunc dignus sit ordinem promoueri, prius ministerio debet ecclesiæ deseruire: quatenus longæ exercitationis vsu videat quod imitetur, & discat quod doceat, ne fortè onus regiminis conuersionis nouitas non ferat, & ruinæ occasio de prouectis in maturitate cõsurgat. Qualiter autẽ se excellentia vestra erga fratrem & coepiscopum nostrum Augustinũ exhibuerit, quantãque illi sibi deo aspirante charitatem impenderit, diuersorum fidelium relatione cognouimus, pro quo gratias referentes, diuinæ potentiæ misericordiam deprecamur, vt & hic vos sua protectione custodiat, & sicut inter homines, ita quoque & post multorum annorum tempora, in æterna faciat vita regnare. Præterea hos quos ab vnitate Ecclesiæ schismaticorũ error dissociat, ad vnitatem studete cõcordiæ pro vestra mercede reuocare. Nã non ob aliud ignorantiæ suæ hactenus cæcitate voluuntur, nisi vt ecclesiasticam fugiant disciplinã, & peruersè

Epist. 5.

Dist. 100. Priscis.

A peruersè habeant, vt voluerint, viuẽdi licentiã: quia nec quid defendant, nec quid sequantur intelligunt. Nos autem Chalcedonensem synodũ de qua illi sibi pestiferæ nebulas excusationis assumunt, per omnia veneramur & sequimur: & si quis de fide eius minuere aut addere aliquid præsumpserit, anathematizamus. Sed ita illos erroris labes imbibit, vt ignorãtiæ suæ credentes, vniuersalem Ecclesiam atque omnes quatuor parœcias non ratione, sed malitiosa mente tãtummodo refugiant, ita vt is qui ad nos à vestra excellentia missus est, cum quæreretur à nobis cur ab vniuersali Ecclesia separatus existeret, se ignorare professus sit. Sed neq; quid diceret, neq; quid aliud audiret, valuit scire. Hoc quoque pariter hortamur, vt eę teros subiectos vestros sub disciplinæ debeatis moderatione restringere, vt idolis non immolent, cultores arborũ non existant, de animaliũ capitibus sacrificia sacrilega non exhibeant: quia peruenit ad nos quòd multi Christianorum & ad Ecclesias occurrant, &, quod dici nephas est, à cultu tis dæmonum non discedant. Quoniam verò omnino deo nostro hæc displi cent, & diuisas mentes non possidet: prouidete vt ab his decent, & diuisas mentes non possidet: prouidete vt ab his decent, & diuisas mentes non possidet: prouidete vt ab his dec

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quàm ad nos eius nuncius peruenirет. Sed dum nimia te facit ſtultitia negligẽtem, non ſolum de illis offendimur, ſed etiam ad vlciſcendum deſidiam tuam nihilominus prouocamur. Omni ergo dilatione omnique excuſatione poſtpoſita, filiam gloriоſæ memoriæ Tulliani magiſtri militiæ, quæ proiectis quas ſponтaneas aſſumpſit religioſis veſtibus, indumentis ſe laicis deturpauit, vnà cum fratre & coëpiſcopo noſtro Vitaliano feſtina comprehendere, atque ad religioſum ruſus habitum reuocare, ac in monaſterium mittere, vbi ſtrictè omnino valeat cuſtodiri. Nec eius cuſtodiam aliquatenus releuari permittas, quouſque noſtra denuo ſcripta ſuſceperis. Nã ſi quolibet modo in hac re negligens vel lentus extiteris, ita in te noueris dictrictiſsime vindicandum, vt quod ex te neſcis, pœna poſsis reſecante cognoſcere: quia ſicut diximus, ſi intellectum hominis habuiſſes, hæc quæ modo facere præciperis, antè debueram etiam cùm vltione facta cognoſcere.

Gregorius Euſebio Theſſalonicenſi, Vrbitio Deracitano, Conſtantino Mediolanen. Andreæ Nicopol. Ioanni Corinthi, Ioanni primæ Iuſtinianæ, Ioanni Cretenſi Coritano, Ioanni Lariſſæo, Mariano Rauendæ, Ian. Claral. Sard. & omnibus epiſcopis Siciliæ. De lege Imperatoris, quòd ex militari habitu nullus ante triennium ſuſcipiendus ſit.

Caput XI.

Epiſt. 11. H *Parte 1. Diſtin. 53. Legem.*

LEgem quam piiſsimus Imperator dedit, ne fortaſſe hi qui militiæ vel rationibus ſunt publicis obligati, dum cauſarum ſuarum periculum fugiunt, ad Eccleſiaſticum habitum veniant, vel in monaſteriis conuertantur, veſtrę ſtudui fraternitati tranſmittere: hoc maximè exhortans, quòd hi qui ſeculi actionibus implicati ſunt, in clero Eccleſiæ præproperè ſuſcipiendi non ſunt: quia dum in eccleſiaſtico habitu non diſsimiliter quàm vixerant viuunt, nequaquam ſtudent ſeculum fugere, ſed mutare. Quòd ſi etiam tales quoque monaſterium petunt, ſuſcipiendi nullo modo ſunt: niſi prius actionibus publicis abſoluti fuerint. Si qui vero ex militaribus viris in monaſteriis conuerti feſtinant, non ſunt temerè ſuſcipiendi: niſi eorum vita fuerit ſubtiliter inquiſita. Et iuxta normam regularem debent in ſuo habitu per triennium probari: & tunc monachicum habitum deo authore ſuſcipere. Qui ſi ita ſunt probati atque ſuſcepti: & pro anima ſua pœnitentiam de perpetratis culpis agere ſtudent, pro eorum vita & lucro cœleſti, non eſt eorum conuerſio renuenda. Qua de re etiam ſereniſsimus & chriſtianiſsimus imperator, mihi credite, omni modo placatur, & libenter eorum conuerſionem ſuſcipit: quos in rationibus publicis implicatos non eſſe cognoſcit.

Menſe Decembri. Indictione prima.

Gregorius Sabiniano Epiſcopo Iadertino. De pœnitentia eius & Florentino Epiſcopo.

Caput XII.

I *Epiſto. 12.*

SIcut perſeueranti culpæ debetur iure vindicta, ita reſipiſcentibus eſt venia concedenda. Nam vt res illa contra ſe meritò iracundiam excitare, ſic hæc in ſua prorſus dilectione ſolet concordiam propagare. Et ideo quia fraternitatem tuam à conſortio & communione Maximi, vbi te prius neglectus impulerat, intantum poſtea grauitas ſacerdotij ad animum reducta ſuſpendit, vt eius ſola nullatenus patereris eſſe congregatione contentus, niſi & in monaſterij te clauſtra recipiens dudum commiſſa defleres: eapropter in noſtram te gratiam ac communionem receptum eſſe non dubites. Nam quantum nos prius culpa tuæ charitatis offenderat, tantum pœnitentia mitigauit. Hortor igitur dilectiſsime frater vt gregi dominico paſtoralem ſollicitudinem inſtanter impendas, lucrum de commiſsis ouibus facere diligenter inuigiles, vt tanto tibi copioſæ retributio mercedis exuberet, quanto in aduentu æterni iudicis multiplices laboris fructus obtuleris. Stude itaque in culpa lapſos eruere, ſtude errantibus regrediendi viam oſtẽdere, ſtude communione priuatos ad communionis ſalubriter gratiam reuocare. Sit cæteris charitatis veſtræ reuerſio ereptionis officium, ſit ſalutis exemplum: quatenus dum errantes greſſus ouium ad ſepta ſummi paſtoris ſollicitudinis veſtræ cura direxerit, nec ipſæ luporum dentibus relinquantur expoſitæ, & te in æterna vita, quod ſummopere petendum eſt, dignæ compenſatio retributionis excipiat. De cauſa vero quam nobis ſcripſiſtis, vt debeamus K ne in vrbe regia contra vos ſurripiatur, eſſe ſolliciti, animos veſtros res iſta non turbet. Nam reſponſali noſtro omnino ſtudioſè mandauimus, vt ſollicitum cautúmque ſe debeat exhibere. Et confidimus de dei noſtri potentia, quia id agitur vt vos nullius contra rationem aut turbare quoquo modo aut premere poſsit aduerſitas. Præterea habitatores Epitauienſis ciuitatis Florentium, quem ſuum eſſe dicunt epiſcopum, ſibi à nobis reſtituendum ſtudioſiſsimè popoſcerunt, aſſerentes fruſtra eum ad ſolam tantummodo voluntatem Natalis epiſcopi detruſum exilio. Et ideo ſi quid de eius cauſa fraternitas veſtra cognouit, nobis ſuis ſubtiliter epiſtolis innoteſcat. Si autem necdum cognouit, requirat, nobiſque renunciet: vt quicquid de eo ſtatuendum ſit certi, deliberare adiutore domino valeamus.

Menſe Februario. Indictione prima.

Gregorius Candido Abbati monaſterij ſancti Andreæ ad clivum Scauri. De contentione inter ipſum & Maurentium.

Caput XIII.

Epiſt. 13.

SIcut loci noſtri conſideratio prouidere nos admoner, vt monaſteriorum negotia pacis intentio ſalubri fine diſtinguat: ſic iterum ratione conſtringimur, conſenſus noſtri authoritate quæ vtiliter deciſa fuerint, roborare: ne forte cuiquam excuſationis obiectu, quod à religioſo propoſito & æquitate valde diſſentiat, aliquid in dubium contentio recidiua perducat, & gignat ex pace litigium. Proinde quoniam inter te & Candidum abbatem monaſterij ſancti Andreæ apoſtoL li, poſiti in hac vrbe Romana in clivo Scauri, agentem vtilitates eiuſdem monaſterij, & Maurentium glorioſum magiſtrum militiæ, cauſa ſucceſsionis hæreditatiſque Ioannis fratris conſanguinei prædicti viri, qui in ſuprаſcripto monaſterio conuerſus eſt, ac defunctus: cum noſtro quoque conſenſu commodæ ſollicitæque tranſactionis pagina interueniente deciſa eſt: denique quia, cum fidei memorati glorioſi ſinceritas olim nobis veraciter nota ſit & bene comperta, vt ad ſatisfactionem poſſet omnino ſufficere, etiam dato corporaliter ſacramento firmaret nihil ſe in fraude verſatum, aut aliquid occultaſſe, ſed omnia in integro prodidiſſe: idcirco huius decreti, præceptíque noſtri ſerie tranſactionem deciſionémque inter te & præfatum Maurentium glorioſum habitam, ratam habentes, per omnia confirmamus, nec in totum partémve aliqua ratione conuelli, ſed eam habere perpetuam decernimus firmitatem. Cui rei ſi quis, quod non credimus, contrariam afferre quoquo modo tentauerit voluntatem: ille quidem reum ſe ante deum eſſe nouerit, qui nititur ea quæ vtiliter ſunt finita reſcindere: nam eidem deciſioni trãſactióníque nihil ſe derogare cognoſcat. Vt ergo & ſæpedicti glorioſi Maurentij maneret illibata ſecuritas, & tu nihil de his quæ deciſa ſunt valeas dubitare, ſimile ei præceptũ pro vtraque partium munitione conceſsimus. M

Gregorius Adeodato & Maurentio epiſcopis Africæ aparibus. Perſeuerantiam boni operis commendat laudátque.

Caput XIIII.

Epiſt. 14.

MVltum frater chariſsime ſinceritatis tuæ bono congaudeo, quòd grauitatem qua præditum te dudum audieram, præſentium portitoris Pauli fratris & coëpiſcopi noſtri teſtificatio confirmauit. Qui tanto latius quanta in nobis ſollicitudo eccleſiaſtici ordinis, quantáque cura ſit rectitudinis indicauit, quanto hoc & præſens comperit, & in ſua amplius defenſione cognouit. Quia ergo magnum, ſicut noſtis, coram deo noſtro eſt in bonis quenquam indeſinenter operibus permanere, fraternitatis veſtræ ſe ſollicitudo ad fouendas partes iuſtitiæ decenter exacuat: & contra Eccleſiaſtici vigoris moderamina, prout poſsibile fuerit, prouiſionis ſuę ſollicitudine fieri nihil permittat. Nec vos res aliqua ab huiſmodi intentione remoueat: ſed ſi qua ſunt quæ dilectionis veſtræ ſinceritatem offendunt, & regulas canonicæ diſcretionis excedunt, vigilantem ſtudete curam imponere, atque ea hortando, ſuadendo, terrendo emendare, charitatis vnitate ſeruata, inquantum vires ſuppetunt, deo adiuuante contendite, & exceſſus authorem, coërtionis fræno ſacerdotali conſtringite, atque eum ab inuio itinere lingua duce & actione reducite, & ita veſtram in omnibus efficaciam

A efficaciam exhibete: vt deus omnipotens qui bonæ voluntatis auctor, & intentionis inſpector eſt, velle veſtrum & hic adiuuet, & in futura vita remuneret. Supradictum vero Paulum fratrem & coëpiſcopum noſtrum fraternitati veſtræ cõmendantes hortamur, vt idoneè charitatem veſtram debeat experiri quam prædicat.

Gregorius Victori & Columbo epiſcopis Numidiæ. De contentione paræciarum.

Epiſt. Caput XV.

QVanto cordi noſtro lætitiam Eccleſiæ ordo inculpabiliter cuſtoditus infundit, tanto reciſus tædium doloris imponit, quòd prauitatis temeritas in euerſionẽ diſciplinæ tentat, & quę ſunt olim laudabiliter ſtatuta diſſoluere, & quæ fortius punienda, præſumere. Præſentium itaque portitoris Criſonij fratris & coëpiſcopi noſtri querela ad nos inſinuante peruenit, quod nulla exigente culpa, vel concilij definiente ſententia, Eccleſiæ eius paræciæ antiquitus deputatæ, à Valentione fratre & coëpiſcopo noſtro, B ante ferè quindecim annos ſint irrationabiliter occupatæ: atque eum inſuper res deceſſoris ipſius ad ſuum, quod dici graue eſt, arbitrium abſtuliſſe. Quòd ſi ita veritas ſe habet, quàm peruerſum, quámve ſit execrandum, præcipuè religioſo præpoſito, dicere non valemus. Hac igitur in re, quia nec leuitas, neque aliqua debet eſſe dilatio, fraternitatem veſtram præſenti epiſtola commonemus, vt ſollicitius requiratis. Et ſi querela eius manifeſta eſſe cõſtiterit, ablatarum rerum & occupatarum paræciarum reſtitutionẽ dilectio veſtra ſine mora ſuccurrere prouideat: & ita omnia vobis ſolatiantibus ceſſante excuſatione iuſtitia fauente recipiat, vt nec hunc labor obſeruationis afficiat, nec de eius damno aliquid lucri inuaſor acquirat. Accendat ergo vos zelus æquitatis, accendat iuſtitiæ rectitudo. Ad cuſtodiendam in cunctis antiquam Eccleſiaſtici ordinis diſpoſitionem, operam inſtanter impendite. Diſtrictos ſollicitóſque vos inter culpas & innocentiam exhibete: quatenus & iuſtitiam habentibus magna de rectitudinis veſtræ ſit zelo fiducia, & inquietis de futuro omnis excedendi amputetur occaſio.

Gregorius Columbo epiſcopo Numidiæ. Paulum epiſcopum commendat.

Epiſt. Caput XVI.

QValiter de fraternitatis veſtræ debeamus charitate cõfidere, ex mentis noſtræ quam circa vos habemus, qualitate colligimus. Nec aliter vos apoſtolicam ſedẽ diligere, quàm ipſa vos diligit arbitramur. Vnde neceſſe eſt, vt eos quos in Eccleſia beati Petri Apoſtolorũ principis, vt oportet, deuotos eſſe cognoſcimus: vobis cuius vitã & actio ſacerdotis ornat & digniras, peculiarius cõmẽdemus: C de cuius fcilicet ſinceritate firmum experimentum de præteritis iam tenemus. Frater igitur & coëpiſcopus noſter Paulus præſentium portitor, quantis illic fluctibus, quantiſve aduerſitatibus quatiatur, ſanctitatem veſtram memorat non latere. Qui quoniam querelas quas de eo ad vos peruenisſe ſigna ſtis, non veras eſſe, ſed inſtigatione aduerſantium contra ſe aſſerit excitari: & omnia ſe fidit patrocinante veritate, vobis cognoſcentibus adiutore poſſe domino ſuperare: horramur dilectiſsime frater vt ei, in quibus fuerit iuſtitiæ ratio manifeſta, manum decẽter præbere ſolatij, atque ſacerdotali cum compaſsione debeas adiuuare. Nulla ergo vos res ab æquitatis ſtudio, nulla ſuſpendat potentia perſonarum. Sed innitens præceptis dominicis, omnia quæ ſunt certitudini aduerſa contemne. In defendendas partes iuſtitiæ, conſtanter inſiſte. Odia pro veritate, ſi qua ſunt, ſuſtinere non renuas, vt tanto maiorem in aduentu redemptoris noſtri fructum mercedis inueniàs: quanto eius mandata non negligens, in fauorem iuſtitiæ & defenſionem impenderis.

Menſe Martio. Indictione prima.

Gregorius Bonifacio primo defenſori priuil. primicerij. Defenſori priuilegium primicerij concedit.

Epiſt. Caput XVII.

ECcleſiaſticis vtilitatibus fideliter inſudantes, congruæ remunerationis ſunt beneficio proſequendi, vt & nos reſpondiſſe eorum dignè obſequiis videamur, & illi ex indulta conſolationis gratia vtiliores exiſtant. Quia igitur D defenſorum officium in cauſis Eccleſiæ & obſequiis noſcitur laborare pontificum: hac eos conceſſa proſperimus recompẽſationis prærogatiua gaudere: cõſtituentes ſicut in ſchola notariorum atque ſubdiaconorum per indultam longè retro pontificum largitatem ſunt regionarij conſtituti: ita quoque in defenſoribus ſeptem qui oſtenſa ſuæ experientiæ vtilitate placuerint, honore regionario decorentur. Quos quoliber per abſentiam pontificis & ſedendi in conuentu clericorum habere licẽtiam & honoris ſui priuilegia in omnibus ſtatuimus obtinere. Præterea ſi quis ad prioris locum veniens, in alia fortaſſe prouincia propter vtilitatem propriam degit: hũc neceſſe eſt primatus loco per omnia curare, vt ille prior defenſorum omnium poſsit exiſtere, qui & antè prioratus locũ in Eccleſiaſticis vtilitatibus obſequiis pontificis non deſtitit per ſedulam præſentiam permanere. Hęc itaque conſtitutionis noſtræ decreta, quæ pro defenſorum ſunt priuilegiis & ordinatione diſpoſita: perpetua ſtabilitate & ſine aliqua conſtituimus refragatione ſeruari: ſiue quæ ſcripto decreuimus, ſeu quæ in eis in noſtri preſentia videntur eſſe diſpoſita: nec à quoquam pontificum in totum partémve ea qualibet occaſione conuelli decernimus vel mutari. Nam nimis eſt aſperum, & precipuè bonis ſacerdotum moribus inimicum, niti E quempiam quacúque rationis excuſatione, & quę bene ſunt ordinata reſcindere, & exemplo ſuo docere, cęteros ſua quãdoque poſt ſe conſtituta diſſoluere.

Menſe Aprili. Indictione prima.

Gregorius Mariniano epiſcopo Rauennati. Priuilegium dat monaſterio ſanctorum Ioannis & Stephani.

Caput XVIII.

QVàm ſit neceſſarium monaſteriorum quieti proſpice re: & de eorum perpetua ſecuritate tractare, anteactũ vos officiũ, quod in regimine monaſterij exhibuiſtis, informat. Et ideo quia monaſteriũ beatorum Ioannis & Stephani, quod in Claſsitana eſt ciuitate conſtitutum, cui communis filius Claudius abbas præeſſe dinoſcitur: multa à prædeceſſoribus veſtris præiudicia atque grauamina pertuliſſe cognouimus, oportet vt fraternitatis veſtræ prouiſio eorum de futuro quietem ſalubri ordinatione diſponat, quatenus conuerſantes illic in dei ſeruitio ipſius quoque gratia ſuffragante mẽte libera perſeuerent. Sed ne ex ea quę magis emendanda eſt conſuetudine quiſquam illic quolibet tempore quicquam moleſtię preſumat inferre: neceſſe eſt vt hęc quę inferius numeranda curauimus, ita fraternitatis veſtrę ſtudio debeant cuſtoditi: vt ex eis non poſsit vlterius inferendę inquietudinis occaſio reperiri. Nullus igitur vltrà audeat de reditibus, de rebus vel chartis prędicti monaſterij, vel de loco aliquo qui ad eum pertinet, quocunque modo qualibet exquiſitione minuere, nec immiſsiones vel doloſitates aliquas facere. Sed ſi qua forte cauſa inter Rauennatem Eccleſiam & præfatum monaſterium euenerit, & pacificè non potuerit ordinari, apud electos à partibus, timentes deum, ſine voluntaria dilatione, mediis ſacroſanctis euangeliis, finiatur. Defuncto vero abbate, non extraneus niſi de eadem conuerſatione, quem ſibi propria voluntate congregatio elegerit: & qui electus fuerit ſine dolo vel venalitate aliqua ordinetur: quòd ſi aptam inter ſe perſonam inuenire nequiuerint, ſolerter de aliis monaſteriis ſibi ſimiliter eligant ordinandum. Ne que venienti abbati quæcunque perſona qualibet occaſione in ſuo monaſterio præponatur, niſi forte extantibus, quod abſit, criminibus, quæ ſacri canones punire monſtrantur. Pariter autem cuſtodiendum eſt vt inuito eiuſdem monaſterij abbate ad ordinanda alia monaſteria, aut ad ordinis vel clericatus officium tolli exinde monachi non debeant. Sed ſi abũdantes fuerint, & ad celebrandas deo laudes vel vtilitates monaſteriorum complendas ſufficiãt: abbas cũ deuotione de his qui ſuperfuerint offerat, quos dignos coram deo putauerit. Quòd ſi ſufficienter habẽs dare noluerit, tũc Rauẽnas epiſcopus ad ordinãda alia monaſteria de his q ſuperſunt tollat. Ad eccleſiaſticũ tamen officium nullus exinde producatur, niſi quem abbas loci admonitus propria volũtate obtulerit. Quiſ

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quis autem ex prædicto monasterio ad ecclesiasticum ordinem peruenerit, vltetius illic nec aliquam potestatem, nec licentiam habeat habitandi. Obseruandum quoque est vt descriptio rerum aut chartarum eiusdem monasterij ab Ecclesiasticis fieri non debeat, si quando res exigit: sed abbas loci cum abbatibus aliis rerum inuentarum attestationem faciat. Quotiens autem pro vtilitate monasterij sui ad Romanum pontificem abbas venire vel transmittere fortè voluerit, ei modis omnibus liceat. Præterea cùm episcoporum aduentus desideranter à monasteriis debeant expectari, quia tamen hospitandi occasione prædictum monasterium temporibus
Ca. 18. q. 2. *Visitandi.* decessoris vestri nobis fuisse nunciatum est prægrauatum: oportet vt hoc sanctitas vestras decenter debeat temperare: vt visitandi, exhortandique gratia ad monasterium, quotiens placuerit, ab eiusdem ciuitatis antistite accedatur. Sed sic charitatis officiū illic episcopus impleat, vt grauamen aliquod monasterium non incurrat. Vestram quoque fraternitatem prædictus abbas non solum non metuat ad monasterium frequenter accedere, sed etiam desiderabiliter concupiscat: sciès quòd per vos substantia monasterij omnino grauari non posit.

Gregorius Mariniano episcopo Rauennæ.
De Claudio abbate.

Caput XIX

Epi. 19. H QVòd communem filium Claudium abbatem latorem præsentium longa apud nos hactenus mora retinuit, res illa fecit quod magnū nobis, sicut nostis, erat in verbo dei solatium, quem etiam hic adhuc voluerāmus diutius retinere, nisi & ipse ad suum monasterium festinasset, & nos congregationi fratrum eius præsentiam esse omnino necessariam, sciremus. Et ideo quia illū sicut petiit & exigebat vtilitas, relaxādum esse prospeximus: commendantes eum, hortamur vt sanctitas vestra sacerdotali illum affectione suscipiat, paternā illi monasteriisque ipsius charitatem, sicut decet, impendat: benignitatis suæ eum consolatione refoueat, in eius se tuitionem instanter accommodet, & præsidij sui beneficio liberum ab omni inquietudine redditum, quieti & vtilitatibus fratrum vacare permittat, atque peculiariter sicut à nobis eum, scit diligi, diligat: quatenus & charitatis vestræ affectum, quem olim expertus est, in se multiplicius recognoscat, & nos in vobis inuenisse se gaudeat.

Gregorius Agnello episcopo Terrauinæ. De his qui idola colebant & arbores.

Caput XX.

Epi. 20. PEruenit ad nos quosdam illic, quod dici nephas est, arbores colere, & multa alia contra Christianam fidem illicita perpetrare. Et miramur cur hoc fraternitas vestra districta emendare vltione distulerit. Eapropter scriptis vos
I præsentibus adhortamur, vt hos diligenti inuestigatione per quiratis: & veritate cognita, talem in eis faciatis exerceri vindictam, quatenus & deus placari possit, & aliis eorum vltio correptionis exemplum sit. Scripsimus autem & Mauro tūc vicecomiti, vt fraternitati vestræ in hac re debeat adhibere solatia, dūmodo ad comprehendendos eos inuenire excusationem aliquam non possitis. Quia vero comperimus multos se à murorum vigiliis excusare, sit fraternitas vestra sollicita, vt nullum nec per nostræ vel Ecclesiæ suæ nomen, aut quolibet alio modo defendi à vigiliis patiatur, sed omnes generaliter compellantur, quatenus cunctis vigilantibus, melius auxiliante domino ciuitatis valeat custodia procurari.

Gregorius Maiano episcopo Rauennæ. De molestia vxoris cuiusdam Ioannis.

Caput XXI.

Epist. 21. IOannes præsentium portitor queritur vxorem suam molestias Georgij cuiusdam refugientem, diu in septis venerabilibus residere, & nullum hactenus inuenire solatium. Cuius quia de conditione esse controuersiā asserit, & vestræ eam fraternitati petiit commendandam, his vos hortamur affatibus, vt eidem mulieri, seruata æquitate, tuitionem debeatis impēdere, & à nullo eā contra rationis ordinē grauari aliquo modo permittatis. Sed si de statu eius quæstio perseuerat, studij vestri sit, vt sine oppressione aliqua, legali modo ad iudicium veniatur, quatenus dum veritate cognita K quod iuris ordo suaserit, fuerit definitum, neutra se pars aliquod doleat præiudicium pertulisse.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano. De Felice quodam Samaræo donato.

Caput XXII.

Epi. 22. FElix præsentium portitor questus nobis est, cùm sit de Christianis natus parentibus, à quodā Christiano, Samaræo se, quod dici scelus est, esse donatum. Et dum huiusmodi superstitionis homines Christiana quolibet modo mancipia possidere, nec ratio legis, nec reuerentia religionis admittat: se tamē per decem & octo annos in eius asserit seruitio permānisse. Sed cognoscente hoc sanctæ memoriæ decessore vestro Maximiano ab eo se zelo, sicut decuit, sacerdotali commoto, de Samaræi seruitio nefario dicit liberatū. Sed quia eiusdem Samaræi filius post quinque annos factus dicitur Christianus, & supradictum Felicem in eius seruitiū, quātum ipse dicit, quidam nituntur redigere, sanctitas vestra hæc quæ edocti sumus, diligenter inquirat, & si ita ei esse constiterit, eum tueri studeat: & à nullo suo qualibet occasione grauari permittat, quia dum superstitiosæ sectæ mancipia dominos suos ad fidē præcedentia seruitio eorū apertè redigi iura prohibeant, quanto magis hic de Christianis parentibus natus, & factus à paruulo Christianus, hāc non debet quæstionē aliquo modo sustinere: maximè quia nec patris eius esse L seruus potuit: quē liquet ex prana potius præsumptione pænam posse venientem de legibus sustinere? Et ideo, sicut diximus, ita eum sanctitatis vestræ defensio rationabiliter tueatur, vt nulli eum sub quolibet argumento sit aliquatenus affligendi licentia.

Gregorius Rusticianæ patriciæ. Vt Romam veniat. Et de precio in captiuos expenso.

Caput XXIII.

Epist. 23. IAndudum vestræ excellentiæ me scripsisse, & sæpius monuisse reminiscor, vt beati Petri Apostolorum principis limina festinet reuidere. Et quæ tanta sit Constantinopolitanæ ciuitatis delectatio, queue Romane vrbis obliuio, ignoro: obtinete apud vos hac ex re nuncusque nil merui. Quantū enim ad colligendas æternæ vitæ mercedes vestræ animæ expedire possit, quantum etiam gloriosæ filiæ vestræ animæ neę Eusebiæ in omnibus congruat, & nos subtiliter attendimus, & vos cōsiderate subtilius potestis. Filiū meū Petrum hominem vestrum quem vltra ætatem suam sapere, & maturitati studere cognoui: si requiritis, inuenietis quantus hic omnium habitantium circa excellentiam vestram amor sit, quantúmque desideriū vt vos reuidere mereamur. Et si præcipiente deo sanctis eloquiis admonemur, vt etiam inimicos diligere debeamus: pensandum nobis est quantæ culpæ sit etiam amantes minimè amare. At si fortè dicitur quòd amaM mur, nos certissimè scimus, quia nemo potest diligere quos non vult videre. Sin verò gladios Italiæ ac bella formidatis, sollicitè debetis aspicere quanta beati Petri Apostolorum principis in hac vrbe protectio est: in qua sine magnitudine populi, & sine adiutorio militum tot annis inter gladios illesi, deo auctore, seruamur. Hęc nos, quia amam⁹ vos: dicimus. Sed omnipotens deus quicquid animæ vestræ in perpetuum, quicquid opinioni domus in præsenti conspicit expedire, cōcedat. Decem verò auri libras quas in captiuorum redemptionem excellentia vestra transmisit, prefato filio meo deferēte suscepi. Sed peto vt superna gratia, quæ vobis cōcessit eas pro animæ vestræ mercede tribuere, mihi etiā concedat sine aliquo peccati contagio dispensare: ne vnde vos peccata detergitis, nos inde maculemur. Omnipotens deus qui debilitatem corporis vestri, & peregrinationem vestram cōspicit, de sua semper gratia & dulcissimi filij mei domini Strategij, vos vita & salute consoletur: quatenus eum & vobis per longa tempora, & sibi ad æternitatem nutriat: vósque cum omni domo vestra, & bonis præsentibus repleat, & supernam gloriam habere concedat. Glorioſum vero domnū Eudoxium nostra petimus vice salutari.

Gregorius Faustino defensori. De conuersione Iudæorum in Agrigentino territorio.

Caput XXIIII. Domina

A *Epist. 24.* DOmina abbatissa monasterij sancti Stephani, quod in Agrigentino est territorio constitutum, indicante cōperimus, multos Iudæorum ad Christianam fidem divina gratia inspirante velle conuerti, sed esse necessariū vt ali quis illuc ex nostro mādato debeat proficisci. Proinde huius tibi auctoritatis tenore præcipimus, vt omni excusatione sub mota ad prædictū locum pergere, & desiderium eorum tuis,
De consec. dist. 4. Ne quod. deo propicio, adhortationibus adiuuare festines. Quibus tamen si longum vel triste videtur solennitatem sustinere paschalem, & eos nūc ad baptisma festinare cognoscis: ne, quod absit, longa dilatio eorum retro posit animos reuocare, cum fratre nostro episcopo loci ipsius loquere, vt pœnitentia ac abstinentia quadraginta dierum indicta, aut die dominico, aut si celeberrima festiuitas fortasis occurrerit, eos omnipotentis dei misericordia proregente baptizes: quia & tēporis qualitas propter eam quæ sibi imminet cladem, impellit vt desideria eorum nulla debeant dilatione differri. Quoscūque vero ex eis pauperes, & ad vestē sibi emendā nō sufficere posse cognoscis: te eis vestem quam ad baptisma habeant cōparare volumus ac præbere: in quibus precium quod dederis, tuis noueris rationibus imputandum. Si vero sanctum Pascha elegerint expectare, iterum cum episcopo loquere, vt modo quidem catechumeni fiant, atque ad eos frequenter accedat, B gerátque sollicitudinem, & animos eorum admonitione suæ adhortationis accēdat: vt quanto quæ expectatur est lōga festiuitas, tanto se præparent, vt eam desiderio feruenti debeāt sustinere. Præterea cum omni studio ac diligentia studij tui sit perscrutari: vtrum supradictum monasterium cui antedicta domina præest: sufficiens sibi sit: an necessitatem aliquam patiatur. Et quicquid in veritate cognoueris, vel quid de his qui baptizari desiderant, actum fuerit: nobis subtiliter indicare festina.

Mense Iunio. Indictione prima.

Gregorius Sauiniano episcopo Iadertino. De obedientia eius, & contumacia Maximi.

Caput XXV.

Epi. 25. SAtis frater charissime de sinceritate tua lætificor, quòd eam solliciti discretione iudicij & vbi obediendum est obedire, & vbi resistendum est resistere studio sacerdotali cognosco. Cum quâ nanque re deuotionis alacritate submiseris his quæ ob culpam præteriti excessus indiximus, literarum tuarum, quas per latorem præsentium direxisti, pagina reseravit. Nec enim poterat aliter à dilecto fratre suscipi, quàm à diligente mandatū est. Vnde in omnipotentis dei miseratione confido, quia ita eius te gratia proregit, vt per hoc etiam ab aliis absolutus, salubriter paruisse gaudeas. De hoc C verò quòd se contristari charitas tua Maximi præuaricatoris & excommunicati emulatione significauit, turbari non debet, sed decet vt ad modicum tumentes inaniter fluctus patienter tolerando sustineas, & vndarum spumas perseuerantiæ virtute substernas. Nouit enim patientia leuigare quod graue est: & constantia superare quod sæuit. Animos ergo tuos aduersitas non deiiciat, sed accendat. Audaciorem te in omnibus vigor sacerdotalis ostendat. Nam vera documenta veritatis sunt, prōptiorem in duris, & fortiorem se quenquā quandoq; in contrariis exhibere. Vt igitur rectitudinis robur à bono deliberationis suæ nulla valeat impulsione conuelli: mentis gressus in eius petræ soliditate, sicut cœpistis, dirigite, in qua redemptorem nostrum pet totum mundum fundasse nostis ecclesiam: quatenus certa finceri cordis vestigia in deuio itinere non offendant. Ea vero quæ nobis scripsistis, vel præsentium lator coràm positus explicauit, non nos credatis negligenter omittere: sed de his omnino sollicitè cogitamus. Dilectissimo autem filio nostro Anatholio diacono domina præst

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gregorius Eulogio episcopo Alexandrino. De libris Eusebij, & lignis transmissis.

Caput XXIX.

Epi.29. VTilis semper est docti viri allocutio:quia aut discit audiens quod nescire se nouerat:aut cognoscit, quod est amplius,id quod se & nescisse nesciebat. Qua in re ex audientium numero ego nunc factus sum,cui sanctissima vestra beatitudo scribere studuit, vt cunctorũ martyrum gesta,quæ piæ memoriæ Constantini temporibus ab Eusebio Cæsariensi collecta sunt,transmittere debeamus.Sed hęc neque si collecta sunt,neque si sint, ante vestræ beatitudinis scripta cognoui.Ago ergo gratias, quia sanctissimæ vestræ doctrinæ scriptis eruditus cœpi scire quod nesciebam.Præterilla enim quæ in eiusdem Eusebij libris de gestis sanctorum martyrum continentur,nulla in archiuo huius nostræ Ecclesiæ,vel in Romæ vrbis bibliothecis esse cognoui, nisi pauca quædam in vnius codicis volumine collecta. Nos autem penè omnium martyrum distinctis per dies singulos passionibus,collecta in vno codice nomina habemus,atque quotidianis diebus in eorum veneratione missarum solennia agimus. Non tamen in eodem volumine,quis qualiter sit passus indicatur,sed tantummodo nomen,locus , & dies passionis ponitur.Vnde fit vt multi ex diuersis terris atque prouinciis per
H dies,vt prædixi, singulos cognoscantur martyrio coronati. Sed hæc habere vos beatissimos credimus.Ea verò quæ transmitti voluistis, quærentes quidem non inuenimus,sed adhuc non inuenientes quærimus,& si potuerint inueniri,transmittemus. De lignis autem,quod scribitis,quia breuia fuerint,nauis per quam transmissa sunt,qualitas fecit, quia si maior nauis venisset,potuimus ligna etiam maiora trãsmittere. Quod autem dicitis:quia si maiora transmittimus,precium datis:largitati quidem gratias agimus:sed accipere precium Euangelio interdicente,prohibemur. Nos enim ea quæ transmittimus ligna non emimus,& quomodo possumus precium ac-
Matt. 10. cipere,cum scriptum sit:Gratis accepistis,gratis date? Nunc ergo iuxta modum nauis per nauclerum parua ligna transmisimus,quorum notitia subter annexa est. Sequenti verò anno,si omnipotenti deo placuerit,maiora præparamus. Benedictionem autem sancti Marci Euangelistæ,imò quod est verius,sancti Petri Apostoli in ea dulcedine qua est transmissa suscepimus,& salutationis alloquium persoluentes petimus vt beatitudo vestra pro nobis orare dignetur : quatenus & à malis præsentibus mereamur citius eripi , & à futuris gaudiis non excludi.

Gregorius Eulogio episcopo Alexandrino. Vbi commemorat in sancta Chalcedonensi synodo papam Romanum vniuersalem appellatum. Caput XXX.

Epi.30. I COmmunis filius præsentium latorsanctitatis vestræ scripta deferens,ægrum me reperit , ægrum reliquit: qua ex re contigit vt ad largũ vestræ beatitudinis fontem breuis epistolæ me vix parua potuisset aqua reseruare.Superni autem muneris fuit,vt in dolore corporis positus,suauissimæ vestræ sanctitatis scripta susciperem:quæ me doctrina Alexandrinę Ecclesiæ, de conuersione hæreticorum , de concordia fidelium sublimiter lætificaret:quatenus ipsa mentis lætitia immanitatem mihi molestiæ temperaret. Et quidẽ de bonis vestris noua semper exultatione gaudemus , sed tamẽ ita nos perfectè agere,noua esse nullo modo deputamus. Quòd enim crescit sanctæ Ecclesiæ populus,quòd ad cœleste horreum spiritales segeres multiplicantur, hoc de omnipotentis dei gratia quæ in beatissimis vobis largè influit , nunquam habuimus incertum. Gratias itaque omnipotenti deo
Prouc. 14. soluimus,quia impletum videmus in nobis esse, quod scriptũ est:Vbi plurimæ segetes,ibi manifesta fortitudo boũ.Si enim bos fortis aratrum linguæ in terram cordis audientium non transfixisset , tanta fidelium seges minimè surrexisset . Sed quoniam verè in bonis quæ agitis,scio quòd & aliis congaudetis,vestræ vobis gratiæ vicem reddo , & non dissimilia nuncio : quia dum gens Anglorum in mundi angulo posita , in cultu lignorum ac lapidum perfida nuncusque remaneret , ex vestræ mihi orationis adiutorio placuit , vt ad eam monasterij mei monachum in prædicationem transmittere deo auctore debuissem.Qui data à me licentia,à Germaniarum episcopis,episcopus factus,cum eorum quoque so
K latiis ad prædictam gentem in fine mundi perductus est , & iam nunc de eius salute & opere ad nos scripta peruenerunt, quia tantis miraculis vel ipse , vel hi qui cum eo transmissi sunt,in gente eadem coruscant, vt Apostolorum virtutes in signis quæ exhibẽt,imitari videãtur.In solennitate autem dominicæ nativitatis quæ hac prima indictione transacta est, plusquam decem milia Angli ab eodem nunciati sunt fratre & coepiscopo nostro baptizati.Quod idcirco narraui,vt cognoscatis quid in Alexandrino populo loquendo, & quid in mundi finibus agitis orando. Vestræ enim orationes sunt in eo loco vbi non estis,quorum operationes sanctæ monstrantur in eo loco in quo estis.Præterea de Eudoxij hæretici persona,de cuius errore in Latina lingua nihil à vestra beatitudine largissimè gaudeo satisfactum. Vitorum quippe fortissimorum Basilij Gregorij,atque Epiphanij testimonia protulistis, & manifestè peremptum cognoscimus eum in quem heroes nostri tot iacula dederunt. De his vero erroribus qui nunc in Constantinopolitana Ecclesia probantur exorti, doctissimè omnia,& vt iudicium tantæ sedis proferre decuit, respondistis.Vnde omnipotenti deo gratias agimus,quia adhuc arcæ dei insunt tabulæ testamenti. Quid est enim sacerdotale cor,nisi arca testamenti?in qua quia spiritalis doctrina
L viget:proculdubio tabulæ legis iacent. Indicare quoque vestra beatitudo studuit,iam se quibusdam non scribere superba vocabula,quæ ex vanitatis radice prodierunt : & mihi loquitur dicens: Sicut iussistis, quod verbum iussionis pęto à meo auditu remouete:quia scio quis sum , qui estis. Loco enim fratres estis,moribus patres.Non ergo iussi,sed quę vtilia visa sunt,indicare curaui. Non tamẽ inuenio vestram beatitudinem,hoc ipsum quod memoriæ vestræ intuli , perfectè retinere voluisse.Nam dixi nec mihi vos , nec cuiquam alteri tale aliquid scribere debere:& ecce in præfatione epistolę, quam ad meipsum qui prohibui direxistis,superbæ appellationis verbum,vniuersalem me papam dicentes,imprimere curastis.Quod peto dulcissima mihi sanctitas vestra vltra non faciat,quia vobis subtrahitur quod alteri plusquam ratio exigit præbetur.Ego enim non verbis quæro prosperari,sed mo
M tibus.Nec honorem esse deputo in quo fratres meos honorẽ suum perdere cognosco.Meus nanq; honor est,honor vniuersalis Ecclesiæ.Meus honor est, fratrum meorum solidus vigor.Tunc ego verè honoratus sum, cùm singulis quibusque honor debitus non negatur.Si enim vniuersalem me papam vestra sanctitas dicit:negat se hoc esse quod me fatetur vniuersum.Sed absit hoc.Recedant verba quæ vanitatem inflãt, charitatem vulnerant.Et quidem in sancta Chalcedonensi synodo atque post à subsequentibus patribus hoc decessoribus meis oblatum vestra sanctitas nouit.Sed tamen nullus eorũ vti hoc vnquam vocabulo voluit:vt dum in hoc mundo honorem sacerdotum diligerent omnium , apud omnipotentem deum custodirent suum. Proinde debitum salutationis alloquium soluens,peto vt in sanctis orationibus vestris mei memores esse dignemini:quatenus à peccatorum meorum nexibus,quia meis meritis nõ valeo, vestris intercessionibus me dominus absoluat.

Gregorius Secundo episcopo Taurorum. De querimonia monachorum monasterij Castellien.

Caput XXXI.

Epist. 34. QVerimoniam monachorum monasterij Castellien. oblata ab eis petitio quæ tenetur in subditis,patefecit. Proinde fraternitas vestra hæc quæ asserunt, sollicita perscrutari cura studeat.Et si ea inuenerit in veritate sustinere,rationem tuitionis illis impendat : & monasterium quod monasterio eorum vnitum est,secundum consuetudinem deputatis de cõgregatione eorum illic monachis prouideat ordinari:quia rationis ordo non patitur, vt monasterium ipsum, & maximè contra voluntatem fundatorum, ab eorum dispositione, ad arbitrium suum , præsertim laica persona,subducat:aut aliquid sibi in id ius debeat vendicare.

Gregorius Dominico episcopo Carthaginis. De laude charitatis.

Caput XXXII.

Scripta

Epist.32. A SCripta sanctitatis vestræ,quę latore præsentium deferente suscepimus,ita sacerdotalem modestiam loquebantur vt auctoris sui corporalem nobis quodammodo præsentiam blandirentur.Nec enim sermo rarus aliquid officit , vbi manet in animis continuus dilectionis affectus. Magna autẽ charitatis virtus est dilecte frater,quæ sinceritatis suæ vinculo alterna mutuo affectu corda constringiti & ea à gratiæ nõ sinit compage dissolui:diuisuncta coniungit,vnita custodit,& ignotos sibi imagine reddit cognitos per amorem. Quisquis igitur in huius cardine mentem figit,eum de supernæ patriæ habitaculo cuiuslibet aduersitatis impulsio non euellit : quoniam quotcunque se verterit,à mandatorum limine nõ excedit.Vnde & in eiusdem charitatis laude per egregium prędica
Colo.3. torem dicitur:Quæ est vinculum perfectionis. Quantæ itaq; sit laudis aspicimus,quæ perfectionem non solum in mente generat,sed etiam ligat.Quia igitur huius virtutis igne succẽsum tuarum te prodit locutio literarũ:vberi in domino exultatione lætificor,atque opto vt hæc in te magis magisque resplẽdeat:quia lux gregis flamma est pastoris. Decet enim decet dominicum sacerdotem moribus & vita claresc̃ere,quatenus in eo tanquam in vitæ suæ speculo plebs commissa & eligere quod sequatur,& videre possit quod corrigat. Scientes
B præterea vnde in Africanis partibus sumpserit ordinatio sacerdotalis exordium,laudabiliter agitis quòd sedem Aposto licam diligendo,ad officij vestri originem prudenti recordatione recurritis:& probabili in eius affectu constantia permanetis.Certum quippe est quia vestro honori additis,quicquid reuerentiæ ac deuotionis ordini sacerdotali exhibetis : quia per hoc vt vicaria erga vos dilectione adstringi debeat,inoitatis.Quod superest charissime frater,omnipotentẽ dominum assidua oratione poscamus:quatenus cordis nostri gressus in veritatis suæ tramitem dirigat:& vt ad cœlestia regna perducat,nominis officium protectionis suæ gratia operibus nos exhibere concedat.

Gregorius Ioanni Schollitano. De oppressione monachorum Castellien. monasterij.

Caput XXXIII.

Epi.33. GRaue nimis & contra sacerdotale constat esse propositum:velle cuiusquam monasterij priuilegia olim indulta confundere,& ad irritum quæ sunt pro quiete disposita niti deducere.Questi itaque nobis sunt monachi Castellensis monasterij:quod in fraternitatis vestræ ciuitate est cõstitutum,quia eidem monasterio quædã contra ea quæ à prędecessoribus nostris permissi,ac consuetudine longa seruata sunt,festinetis superinducere,& antiquam ordinationem quadam præiudicij nouitate turbare.Proinde his fraternitatẽ vestram hortamur affatibus,vt si ita est,ab eius molestia se sine
C aliqua excusatione cõtineat:& quæ ei sunt diutius custodita: nullius occasionis tentet vsurpatione conuellere:sed cũcta illibatè,& sine aliqua studeat refragatione seruare, & plus sibi in eodem monasterio quàm prædecessoribus suis licuit,nouerit non licere. Quia vero pariter questi sunt fraternitatem tuam quædam de monasterio sub xenij quasi specie abstulisse,necesse est vt si quid te indecenter recolis accepisse,sine dilatione restituas,ne auaritiæ te grauiter culpa redarguat, quẽ largum erga monasteria sacerdotalis magis debuerat munificentia demõstrare.Seruatis itaque omnibus,quæ à tuis , sicut diximus,prædecessoribus permissa sunt , ac seruata curæ tuæ sit circa actus ac vitam consistentium illic monachorum vigilantem insistere,& si quempiam illic prauè conuersari , aut in aliquam immunditiæ,quod absit,culpam inueneris incidisse,districta ac regulari emendatione corrigere. Nam sicut ab his quæ incongruè vsurpantur,fraternitatem vestram volumus abstinere,ita in his quæ ad disciplinæ rectitudinem vel animarum custodiam pertinent,esse sollicitam modis omnibus admonemus. Indicauerunt etiam prædicti monasterij monachi castrum quod Schillatinum dicitur,in solo iuris monasterij eorum esse fundatum:atque ob hoc habitantes illic factis libellis solatium annis singulis spopondisse persoluere: sed postea contempsisse,& ab eadem se præstatione superuacuè suspendisse.Fraternitas ergo vestra subtiliter veritatem curet addiscere,& si ita reperierit,instanter studeat vt ea quæ promiserunt(quia & ratio exigit)præbere non differant,qua D tenus & illi quietè quod tenent,possideant,& monasterij iura præiudicium non incurrant. Præterea questi nobis sunt prædicti monasterij monachi, abbatem suum terram intra Schillitanum castrum,quæ in sexcentos pedes extẽditur, sub prætextu fabricandæ Ecclesiæ fraternitati tuæ donationis titulo concessisse:& ideo volumus quantum parietes possunt ædificatæ Ecclesiæ circundare, iuri Ecclesiæ vendicari. Quicquid vero extra parietes eiusdem Ecclesiæ esse poterit, ad iura monasterij sine difficultate aliqua reuertatur:quia mundanarum legum nec sacrorum canonum statuta permittunt res monasterij de iure eius quoliber titulo segregari. Eapropter donationem eiusdem terræ,quæ contra rationem facta est, sine aliqua dilatione restitue.

Gregorius Leontio exconsuli. De cœlesti Hierusalem & Babylone.

Caput XXXIIII.

Epi.34. QVia in magna domo non solum sunt vasa aurea & argentea , sed & lignea & fictilia : & quædam quidem in honore,quædam autem in contumelia : quis ignoret quòd & in vniuersæ Ecclesiæ sinu,alij velut vasa contumeliæ rebus deputantur infimis:alij verò vt honoris vasa rebus deputentur mundis?Et tamen plerunque contingit,vt & ciues Babyloniæ in angaria seruiant Hierusalem, E & ciues Hierusalem,id est,cœlestis patriæ , in angaria deputentur Babyloniæ.Cùm enim electi dei magnis moribus pręditi,modestia ornati, lucra propria non quærentes, terrenis deputantur rebus,quid aliud quàm sanctæ Hierusalem ciues in Babyloniæ opere seruiunt?Et cùm quidam in prauis moribus effrenati, locum sancti honoris tenent : atque in ipsis quæ benefacere videntur,propriam laudem quærunt,quid aliud quàm ciues Babylonię supernæ Hierusalẽ angarias exoluunt?Sic enim Iudas Apostolis admixtus diu redemptoremi humani generis prędicauit:signa cum cæteris fecit. Sed quia Babylonię ciuis fuit,Hierusalem cœlesti opus suum in angaria persoluit.At contra Ioseph in Aegyptum ductus , terreno palatio seruiuit,curam ministerij in rebus temporalibus gessit,quicquid iustè regno transitorio debebatur exhibuit. Sed quia sanctę Hierusalem ciuis extitit , seruitium Babylonię insola,vt dictum est,angaria minist rauit. Huius ergo bone vir esse te sequacem credo: quem terrenis actibus implicatum, mansueto spiritu agere,humiliatis arcem per omnia custodire:& singulis quę iusta sunt tribuere cognosco. Tanta enim de vestra gloria à multis bona referuntur,vt mihi hęc non libeat audire,sed cernere : eius tamen quem videre non licet, bona me pascit opinio. Sanctę autem Ecclesię,id est omniũ electorum,typum tenens mulier,quę alabastrum fudit,domũ repleuit vnguento.Et nos quotiẽs de bonis aliquid audimus, suauitatis auram quasi per narem trahimus.Et Paulus Apostolus cùm dicebat:Christi bonꝰ odor sumus deo,patẽter datur intelligi quia saporẽ se quidem præsentibus,sed odorem absentibus exhibebat.Nos itaque qui per presentię saporem nõ possumus,per odorẽ vestræ absentię nutrimur.Hoc etiã valde gaudemus quòd munera quę transmisistis,vestris moribus dissimilia non fuerint.Oleum quippe sanctę crucis,& aloës lignum suscepimus.Vnum quod tactũ benedicat,aliud quod in censum redoleat.Decebat igitur vt bonus vir ea trãsmitteret quę iram nobis domini placare potuissent.Alia quoq; in cella riis multa misistis,quia sicut mẽte & carne subsistimus,necessarium fuit vt à vobis nunc in vtroq; cõtineri deberemus.De quibus trãsmissis cur dulcissima mẽs vestra valide se erubescere fatetur,atque eidem verecundię scrutũ charitatis opponere? Sed in his ego verbis omnimodo gaudeo,quia in tali eius arce stratione cognosco quòd nũquã possit aliena tollerare, & hoc ipsum erubescit,quòd propria largitur.Parua vero appellatis munera vestra,quę magna sunt,sed credo vt adhuc amplꝰ ex ipsa glorię vestrę humilitate proficiãt. Et petitis vt hęc bona mẽte suscipiam. Sed inter ista ad memoria cuiusdã viduę duminuta reducite. Si enim illa deo placuit , quę bono animo pauca obtulit,cur non hominibus placeat, qui mente humili multa dedit?Preterea benedictionẽ vobis sancti Petri Apostolorum principis,clauẽ sanctissimi sepulchri eius in qua be-

Universidad de Deusto Biblioteca

G nedictio de catenis illius est inserta, transmisimus, vt quod eius collum ligauit ad martyrium, hoc vestrum ab omnibus peccatis absoluat.

Finiunt epistolæ Indictionis primæ.

Incipiunt epistolæ indictionis secundæ ex Registro beati Gregorij papæ.

Mense Septembri. Indictione secunda.

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano. De exarata messe cuiusdam ante missarum solennia dominicorum die, & terminis eradicatis post missarum solennia.

Caput I.

Epist. 1. Ca. 2. q. 7. Paulus. 1. PRædicator omnipotentis domini Apostolus dicit: Seniorem ne increpaueris. Sed hæc eius regula in eo seruanda est, cùm culpa senioris exemplo suo non trahit ad interitum corda iuniorum. Vbi autem senior iuuenibus exẽplum ad interitum præbet, ibi districta increpatione feriendus est, nam scriptũ est: *Esaiæ 42. Esaiæ 65. Parte 1. di. 86.* Laqueus iuuenũ omnes vos. Et rursus propheta dicit: Et peccator centum annorum maledictus est. Tãta autem nequitia *Tanta.* H ad aures meas de tua senectute peruenit, vt eã nisi adhuc humanitus pensaremus, fixa iam maledictione feriremus. Dictũ quippe mihi est, quòd dominicorũ die priusquam missarum solennia celebrares, ad exarandam messem latoris præsentiũ perrexisti, & post exarationem eius missarũ solennia celebrasti. Post missarum solennia etiam terminos possessionis illius eradicare minimè timuisti. Quod factum quæ pœna debuit insequi, omnes qui audiunt sciunt. Dubij autem de tanta hac peruersitate fueramus, sed filius noster Cyriacus abbas à nobis requisitus, dum esset Caralis, ita se cognouisse perhibuit. Et quia adhuc canis tuis parcimus, hortamur aliquando resipisce senex, atque à tãta te leuitate morum, & operum peruersitate compesce. Quanto morti vicinior efficeris, tanto fieri sollicitior atque timidior debes. Et quidem pœnæ sententia in te fuerat iaculanda, sed quia simplicitatem tuam cum senectute nouimus, interim tacemus. Eos vero quorum consiliis hæc egisti, in duobus mensibus excommunicatos esse decernimus, ita tamen vt si quid eis intra duorum mensium spatiũ humanitus euenerit, benedictione viatici nõ priuentur. Deinceps autem ab eorum consiliis cautus existe: te quoque sollicitè custodi, ne si eis in malo discipulus fueris, quibus in bono magister esse debuisti, nec simplicitati tuæ vlterius, nec senectuti parcamus.

I *Gregorius Ianuario episcopo Caralitano. De pace facta cum rege Longobardorum.*

Caput II.

Epist. 2. QVid in Sardinia hostes nostri fuerunt operati, priusquam fraternitatis vestræ epistola ad nos peruenerit, agnouimus. Et quia hoc futurum dudum metuimus, euenisse quod præuidimus, nobiscum nunc gemimus. Quòd si secundum ea quæ tam vobis, quàm excellentissimo filio nostro Gennadio hoc fore nunciantes scripsimus, sollicitudo fuisset adhibita, inimici illuc aut non accederent, aut accedentes periculum quod fecerunt mererent. Vel nunc ergo ea quæ contigerunt, vigilantiam vestram in futura exacuant. Nam & nos quicquid prodesse possumus, facere domino auxiliante nequaquam omittimus. Cognoscatis autem abbatem quem ad Agilulphum ante multum iam tempus transmisimus, pacem cum eo, deo propicio, quantum vobis ab excellentissimo exarcho scriptum est, ordinasse. Et ideo quousque pacta de confirmatione pacis ipsius cõscribantur, ne fortè hostes nostri in hac dilatione ad partes illas iterum velint accedere, murorum vigilias, & sollicitudinẽ in locis facite omnibus adhiberi. Et confidimus in redemptoris nostri potẽtia, quia aduersariorum nobis incursus vel insidiæ denuo nõ nocebũt. Hoc verò quod scripsistis, multos cõtra vos nobis querelas deponere, verũ est, sed inter diuersa non nos sic res alia contristauit, quomodo id quod nobis dilectissimus filius noster Cyriacus abbas retulit, quia die dominico ante missas messem de agro quem Donatus possidebat, feceris exarari. Quod ne parum esset, expleto sacrificio, per temetipsum illuc accedens terminos effodisses. K Ob quam rem hortor vt officium quod geris, sollicita mente consideres, & quicquid grauare potest aut opinionẽ tuã aut animã, omnino refugias, & te committere illud nullius suasione cõsentias. Nam nõ terrenarum rerũ curã, sed animarũ te ducatum suscepisse cognoscas. Ibi ergo cor figere, ibi sollicitudinẽ, ibi totum debes studium adhibere, atque de earũ lucro diligẽtius cogitare, vt dum venienti domino multiplicata quæ tradidit talẽta reddideris, retributionis ab eo fructum cõsequi, & inter fideles famulos in æterna merearis gloria exaltari. Hoc autẽ ꝙ obiurgo vel increpo, non ex asperitate, sed ex fraterna scito dilectione descendere, quia sacerdotem te apud omnipotentem deum non nomine, quod solum ad pœnam est, sed etiam meritis, quod ad mercedem respicit, inueniri desidero. Nam dum vnum in redẽptoris nostri corpore membrum sumus, sicut in culpa tua dilaceror, ita quoque in bona actione lætificor. Illud præterea quod vultis, vt personam à nostro latere deputemus, cui causas vestras insinuare nobis referendas subtiliter debeatis, dilectissimo filio nostro Petro & Theodoro consiliario, quæcũque vultis scribite, vt per eorum nobis insinuata, quicquid de his ratio suaserit, domino valeat reuelante disponi. De fratre autem & coëpiscopo nostro Matiniano dum pax cum prædicto Agilulfo perfectè fuerit consummata, erit cognitio, & fiet quicquid rationis ordo dictauerit. L

Gregorius Marcellino proconsuli Dalmatiæ. Scribit redarguens de fauore Maximo præuaricatori præstito.

Caput III.

Epist. 3. EPistolam magnitudinis vestræ suscepimus in qua vos nostram incurrisse ingratitudinem indicastis, atque ob hoc per directam satisfactionem habere nostram velle vos gratiam. Et quidem tanta ad nos de vestra magnitudine peruenerunt, quanta à fideli viro minimè committi debuerant. Vos enim tanti mali de causa Maximi omnes astruunt auctores existere, per quos spoliatio illius Ecclesiæ vel tãtarũ animarum perditio, atque inauditæ præsumptionis audacia sumpsit initium. Et quidem quòd nostram vos velle gratiam habere petitis: conuenit vt redemptori nostro pro his talibus satisfacere tota intentione mentis, vt dignum est, cum lachrymis debeatis: quia si illi satisfactum non fuerit: quid nostra relaxatio vel gratia poterit certe conferre? Dum tamen adhuc in præsumptorum ruinis vel errantium defensionibus inesse vos cernimus: qualis vel deo, vel hominibus vestra sit satisfactio, non videmus. Tunc enim deo & hominibus se satisfacere magnitudo vestra patenter euidentérque cognoscat, si & deuia ad rectitudinem, & præsumptiua ad humilitatis normam reducat. Quod si factum fuerit, per hoc vos & dei percepturos & hominum gratiam cognoscatis. M

Gregorius Andreæ scholastico. Castorium chartularium recommendat.

Caput IIII.

Epist. 4. QValiter de gloriæ vestræ debeamus sinceritate præsumere, cognitæ deuotionis qualitas, quam beato Petro Apostolorum principi olim exhibuistis, ostendit. Cuius licet causis mente vos adesse promptissima confidamus: non tamen ab re est, si ea quæ sponte egistis, nostra ex abundanti epistola deposcamus. Atque ideo salutãtes paternæ charitatis affectu petimus, vt quia latorem præsentium Castorium chartularium nostrũ pro necessariis illic causis diximus, vestra eum ope in omnibus adiuuetis: atque illi bonitatis vestræ consilio quocunque necesse fuerit concurratis: quatenus fultus Christianitatis vestræ solatio, ad explenda quæ sibi iniuncta sunt, solers & idoneus possit inueniri. Sic etenim & vos quæ vestra sunt facitis, & nos pro vobis enixius orare compellitis. Omnipotens deus gratiæ suæ vos tuitione præmuniat, & ita actus vestros in suo sicut desideratis ꝓpicius timore disponat, vt & à malis omnibus hic exuat, & ad gaudia vos æterna perducat.

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano. Scribit de excessu Petri neophyti contra Iudæos.

Caput V.

Epist. 5. IVdæi de ciuitate vestra huc venientes questi nobis sunt, Petrus quòd in synagogam eorum quæ Caralis sita est, qui ex eorum superstitione ad Christianæ fidei cultum deo

A deo volente perductus est, adhibitis sibi quibusdam indisciplinatis, sequenti die baptismatis sui, hoc est dominico in ipsa festiuitate paschali, cum graui scandalo sine vestra occupauerit voluntate, atque imaginem illic genitricis dei dominíque nostri, & venerandam crucem, vel birrum album quo de fonte surgens indutus fuerat, posuisset. De qua re & filiorũ nostrorum Eupaterij gloriosi magistri militum, atque magnifici pij in domino præsidis, aliorúmque nobilium ciuitatis vestræ ad nos hæc eadem scripta attestantia cucurrerũt. Qui etiam adiecerunt à vobis hoc præsensum, & prædictum Petrum ne hoc auderet fuisse prohibitum. Quod cognoscentes, omnino laudauimus: quia sicut reuera bonum decuit sacerdotem, nil fieri vnde iusta esset reprehensio voluistis. Sed quia per hoc quod minimè vos in his quæ praua sunt miscuistis, displicere vobis quod factum est demonstrastis, considerãtes hac de re vestræ voluntatis intentum, ac magis iudicium his hortamur affatibus, vt sublata exinde cum ea qua dignum est veneratione, imagine atque cruce, debeatis quod violẽter ablatum est, reformare, quia sicut legalis diffinitio Iudæos nouas non patitur erigere synagogas, ita quoque eos sine inquietudine veteres habere permittit. Ne ergo supradictus Petrus, vel alij qui ei in hac indisciplinationis prauitate præbuere solatium, sine consensu hoc zelo fidei se fecisse respõdeant, vt per hoc quasi eis necessitas fieret conuertendi, admonendi sunt, atq; B scire debent, quia hac circa eos temperantia magis vtendum est: vt trahatur ab eis velle non reniti, non vt adducantur inuiti, quia scriptum est: *Psalm. 53.* Voluntariè sacrificabo tibi, id est, ex volũtate mea cõfitebor illi. Sanctitas ergo vestra gratiam inter ciuitatis suæ habitatores adhibitis sibi filiis suis, quibus vnà vobis hæc displicent, sacerdotali adhortatione, sicut condecet, studeat facere, quia in hoc maximè tempore quando de hoste formido est, diuisum habere populũ non debetis. Quia verò non minorem de vobis, quàm de nobis sollicitudinem gerimus, hoc quoque pariter indicandum curauimus, quòd finita hac pace, Agilulfus Longobardorum rex pacem non faciat. Vnde necesse est vt fraternitas vestra, dum licet, ciuitatẽ suã vel alia loca fortius muniri prouideat, atque immineat vt abundanter in eis condita procurentur, quatenus dum hostis illuc, deo sibi irato, accesserit, non inueniat, quod lædat, sed cõfusus abscedat. Sed & nos pro vobis quantum possumus cogitamus, & his quorum interest, vt se ad obsidendum deo adiutore præparare debeant, imminemus, quia sicut vos nostras tribulationes vestras attenditis, ita quoque nos vestras afflictiones nostras similiter reputamus.

Gregorius Eusebio archiepiscopo Thessal. De pace, & Luca presbytero hæretico.

Caput VI.

Epist. 6. C SI quàm magna sit frater charissime pacis virtus attendimus, quo à nobis studio sit colẽda agnoscimus. Hãc quippe dominus & redemptor noster in magno munere discipulis suis relinquere ac dare dignatus est, vt eos qui firmiter ei fidei cohærebant, per hanc sibi pia faceret participatione consortes. *Mat. 5.* Scriptum nanque est: Beati pacifici, quoniam filij dei vocabuntur. Quisquis ergo patris hæres esse desiderat, filius existere hanc custodiendo non renuat. Nam qui locũ præbet discordiæ, ipse profectò tãti se muneris exortem esse cõstituit. Cùm igitur fidei tuę sinceritas catholica nobis, vt oportuit, deo propicio sit rectitudine declarata, magna nimis admiratione suspẽdimur, vt eos quos bene credere & rectè sentire cognoscis, frustra quorundã scandalizati vitio patiaris, vt aliorũ culpa, fraternitatis tuæ fuscetur opinio. Nam quomodo sine erroris suspitione sit, qui patiẽtiã præstat erranti? Aut quam de se æstimationẽ præbeat, si ea quæ feruor fidei postulat, aperta purgari satisfactione non præuidet? Fertur siquidẽ Lucam presbyterum tuum & Petrum, Chalcedonẽsem synodum nolle suscipere, atque ex hoc filiorum tuorum orthodoxorum corda non leui scandalo perturbari. Quorum quia zelus nõ solum laudandus, verum etiam omnino fouendus est, hortamur vt cũ omni viuacitate ac sollicitudine fraternitatis hoc vestræ rimari cura nõ desinat. Et si ab hac eos insõtes prauitate repererit, scandalum de filiorũ suorũ mentibus habita eorũ satisfactione remoueat, atque inter omnes hęreses Seuerũ ac Nestoriũ anathematizẽt, vt quibus sinistra de eis suspitio discessionem amore fidei genuit, gignat purificatio charitatem. D Et salubriter vnus concordiæ nectat affectus, quos catholicæ sincera & vna tenet confessio veritatis. Nec satisfactio dubitantibus existimetur indigna, quia dominica voce præcipitur: Ne contemnatis vnum ex his minimis. *Matt. 18.* Qui ergo non despici à præcipiente desiderat, præceptoris verba nõ renuat: quia & is quem vas electionis redemptor sibi noster testatus est esse, seruate nos vnitatem spiritus in vinculo pacis admonuit. Vnde quisquis hoc se teneri salutis vinculo nõ recusat, quæ sunt pacis studeat, & locum hosti non præbeat, vt facta fortius valeat vnitate calcari, qui in fratrum sæua poterat diuisione grassari. Si vero, quod non optamus, erroris huius deprehenduntur iaculo vulnerati, Ecclesiasticæ adhortationis est adhibenda curatio: vt aut inter oues dominicas, si sanati fuerint, permaneãt, aut ab vnitate Ecclesiastici corporis excidantur: quatenus & magnum ex damno modico lucrum fiat, & totum faciat liberum pars amissa. Nam & prouidi sollicitudo pastoris ouem languidam quæ curationem non recipit, ne alias languoris sui labe contaminet, à sanarum cõsortio nõ differt eiicere, sciens cæterarum se sanitatem non aliter nisi huius posse eiectione seruare. Proinde iterum fraterna charitate cõmoneo, vt summa hoc vigilantia perscrutari, & summo quæ scripsimus seruare studio debeatis, nec rectam fidem quam geritis, aliorum dubiam cõsortio faciatis. Nam qui non corrigit resecãda, committit. E Itaque magna vobis sollicitudine, magna omnino prouisione pẽsandum est, vt nec aliis eorum persona scãdalum, nec vobis opinio sit nociua, quatenus tanto fraternitati vestræ de commissis ouibus pastoris lucra proficiant: quanto vos ad earum custodiam & sincera dilectio & credita fecerit cura sollicitos.

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano. De Grauiniæ abbatissæ sacramento.

Caput VII.

QVia ingredientibus monasterium conuertendi gratia, vlterius nulla sit testandi licentia: sed res eorum eiusdem monasterij iuris fiant, aperta legis definitione decretum est. *Epist. 7. Ca. 19. q. 3. Quia ingredientibus.* Quod cum penè omnibus notum sit, in magna nos Grauiniæ abbatissæ monasterij sanctorum Gauini & Luxorij insinuatio admiratione perduxit. Quæ Siricam monasterij sui abbatissam postquam regendi suscepit officium, cõdito testamento legata quibusdam asserit reliquisse. Et dũ de sanctitatis vestræ sollicitudine quæreremus, cur res monasterio competentes ab aliis pertulerit detineri, cõmunis filius Epiphanius archipresbyter vester præsens inuentus respondit memoratam abbatissam vsque ad diem obitus indui se monachica veste noluisse: sed in vestibus quibus loci illius vtuntur presbyterę permansisse. Ad hæc replicabat prædicta Grauinia hoc penè ex cõsuetudine licuisse, adeo vt abbatissam quæ ante suprascriptam Siricã fuerat, talibus vsam fuisse vestibus allegaret. F Cum ergo de qualitate vestium nec nos mediocriter cœpissemus ambigere, necessarium visum est, vt tam cum cõsiliariis nostris, quam cum aliis huius ciuitatis doctis viris quid esset de lege tractarem. Qui tractãtes, responderunt: Postquam solenni more abbatissa ab episcopo ordinata est, & in monasterij regimine per annos plurimos vsque ad vitæ suæ transitum præfuit: vestis qualitatem ad culpam forte episcopi respicere, qui eam sic permiserit, nõ tamẽ potuisse monasterio præiudicium irrogare: sed res ipsius eidẽ loco ex eo quòd illuc ingressa abbatissa constituta est, manifesto iure competere. Et ideo quia ex dimissis illicitè rebus xenodochium possessionem asserit indebitè retinere, his vos hortamur affatibus, vt quia & monasterium & xenodochiũ ipsum in vestra est ciuitate positum, omni cura ac studio prouidere debeat, quaten⁹ si possessio ipsa ex nullo precedẽti cõtractu, sed ex memoratę Siricę legato descẽdit: antedicto monasterio postposito strepitu vel excusatione reddatur. Si vero ex alio fortè dicitur obuenisse cõtractu: aut fraternitas vestra inter partes cognita veritate ꝙ legalis suaserit ordo definiat, aut mutuo sibi cõsensu arbitros eligãt, qui earũ valeãt allegationes discindere. A quibus quicquid fuerit statutum, ita vestra prouisione seruetur, vt nullũ inter venerabilia loca iurgiũ remaneat, quæ magnopere altera pacis sunt fouenda cõcordia. Alia igitur omnia quæ ex testamẽto prænominatæ Si-

Universidad de Deusto Biblioteca

G ricę detinētúr,quippe ꝙ nullũ esse legali sáctione permittitur: necesse est vt iuri monasterij fraternitatis vestrę sollicitudine sacerdotali per omnia studio reparentur,quia imperiali constitutione apertè sancitum est,vt ea quæ contra leges fiunt, non solum inutilia,sed etiam pro infectis habenda sint.

Gregorius Vincentio,atque quàm plurimis episcopis. De tempore paschæ requirendo.

Caput VIII.

Epist.8. COgnouimus quòd mos vestræ sit insulæ post paschalem festiuitatem vobis euntibus aut directis responsalibus vestris ad metropolitanum vestrum: vtrum sciatis,an minimè,ipse vobis de věturo pascha scripta debeat denunciatione mandare. Et quantum dicitur quidam vestrum hoc facere secundum consuetudinem postponentes,aliorum quoque ad non obediendum corda peruertunt. Additur etiã quòd ex vobis aliqui pro Ecclesiæ suæ emergentibus causis transmarina petentes,sine prædicti metropolitani sui cognitione vel epistolis,sicut canonũ ordo constituit,audeant ambulare. Hortamur ergo fraternitatem vestram , vt antiquam ecclesiarum vestrarum consuetudinem exequentes : tam de suscipienda paschali denunciatione,quàm etiam si quenquã vestrum pro causis propriis vbicunque compulerit ambulare necessitas,ab eodem metropolitano vestro secundum indictam vobis regulam petere cessioné debeatis,nec eum postponere in aliquo præsumatis,excepto si,quod non optamus,

H contra eũdem metropolitanum vestrum habere vos aliquid causæ contingat,vt ob hoc sedis Apostolicæ iudicium requiratis. Nam his qui petere festinant licentiam,quod scitis, per canones etiam antiquorum patrum institutione habere permissum est.

Gregorius Basilio de schismaticis, & de peruerso consilio Iustini.

Caput IX.

Epist. 9. INter hæc quòd mihi de Sclauis victorias nunciastis, magna me lætitia releuatum esse cognoscite : quòd latores præsentium de Capritana insula vnitati sanctæ Ecclesiæ coniungi festinantes, ad beatum Petrum Apostolorum principem ab excellentia vestra transmisi sunt. In hoc enim contra hostes vestros amplius præualetis,si eos quos dei hostes agnoscitis,sub iugo veri domini reuocatis, tantóque vestras causas apud homines fortiter agitis, quãto dei causas in hominibus sincera ac deuota mente feceritis. Quod autem exemplar iussionis quæ ad vos pro schismaticorum defensione transmissa est,mihi ostendi voluistis: pensare sollicitè dulcissima mihi vestra excellentia debuit,quia quãuis iussio ipsa subrepta est,non tamen in ea vobis præceptum est,vt veniẽtes ad vnitatem Ecclesiæ repellatis,sed vt venire nolẽtes hoc increto tempore non cõpellatis. Vnde necesse est vt hæc ipsa piissimis imperatoribus nostris suggerere festinè debeatis,

I quatenus cognoscant quòd eorum temporibus schismatici cum omnipotentis dei solatio & labore nostro sua sponte reuerti festinant. Quæ autem de insulæ Capritanæ ordinatione decreuerim, per reuerentissimum fratrem & coëpiscopum meum Marinianum vestra excellẽtia agnoscat. Illud verò cognoscite,quia me nõ modicè cõtristauit,quòd maior domus vestræ qui petitionem episcopi volentis reuerti suscepit , eã se perdidisse profess⁹ est: & postmodũ ab aduersariis Ecclesię tenebatur. Quod nõ negligentia,sed venalitate eius factũ arbitror. Vnde miror quia in eo culpã hãc minimè vestra excellentia vindicauit. Sed tamẽ quia hoc miratus sum,memetipsũ citius reprehẽdi. Nam vbi dominus Iustinus consiliũ præbet, qui pacem cum catholica Ecclesia non habet,ibi nõ possunt hæretici adduci. Præterea sancti Petri Apostolorum principis natalium diem in Romana ciuitate vos facere velle perhibetis. Et oramus omnipotentem dominũ vt sua vos misericordia protegat,& vota vestra vos implere concedat. Sed prædictus vir eloquentissimus peto vt simul veniat: qui si non venerit,à vestris obsequiis recedat. Vel certè si vestra excellentia fortasse emergẽtibus causis venire nequiuerit: ipse aut sanctæ Ecclesiæ vnitati communicet,aut peto vt vestrorum cõsiliorum particeps non sit. Bonum enim virum audio, si pessimi non esset erroris. De causa vero Maximi, quia importunitatem dulcedinis vestræ iam ferre non possumus, quid decreuimus Castoris notario suggerente cognoscetis.

Gregorius Mariniano episcopo Rauennæ,de episcopis Istriæ,scilicet Nouano & Caprulensi. K

Caput X.

LAtores præsentium ad nos viri clarissimi atque defensores venerunt,asserentes quòd in castello quod Nouas dicitur,episcopus quidã Ioannes nomine, de Pannoniis veniens fuerit constitutus,cui castello eorum insula quæ Capritana dicitur,erat quasi per diœcesim coniuncta. Adiungũt autem quòd eodem episcopo violenter expulso,alius illic fuerit ordinatus. De quo tamen hoc placuisse referunt,vt non in prædicto castro,sed in sua insula habitare debuisset. Qui cum illic cũ eis degeret,in errore se schismatis detinere noluit, atque cum omni plebe sua excellentissimo filio nostro Callinico exarcho petitionem dedit vt catholicæ Ecclesiæ cum omnibus qui cum ipso erant, sicut prædiximus , vniri debuisset. Qui,vt aiunt,à schismaticis persuasus post semetipsum rediit; & nũc omnis ille populus qui in prædicta insula cõsistit,sacerdotis protectione priuatus est: quia dũ sanctæ Ecclesiæ vniri desiderat,illum iam recipere non potest qui ad schismaticorũ errorem reuersus est,& petũt sibi ordinari alium debere. Sed nos quia cuncta necesse est districtè & subtiliter perscrutari: hoc ordinandum esse præuidimus,vt fraternitas tua ad eundem episcopum mittat,cúmque reuerti ad Ecclesiæ vnitatem & ad propriam plebẽ admoneat. Qui si iam monitus redire contempserit,grex dei decipi non debet in errore pastoris. Et L idcirco sanctitas tua illic episcopum ordinet,eandémque insulam in sua diœcesi habeat,quousque ad fidem catholicã Istrici episcopi reuertantur, vt & vnicuique Ecclesiæ suæ diœceseos iura seruemus,& destituto à pastore populo non desit protectio & cura regiminis. In his tamen omnibus fraternitatem tuã decet sollicitè vigilare,vt plebs eadem quæ ad Ecclesiam venit,studiosius admoneatur,quatenus constanter in sua reuersione fixa sit,ne vagis cogitationibus in erroris iterum foueam relabatur. Excellentissimum vero exarchum potere studeat,vt hæc ipsa suis suggestionibus piissimis imperatorum auribus innotescat: quia quanuis iussio quæ ad eum delata est,subrepta esse videatur, non tamen in ea iussione ei præceptum est,vt volentes ad Ecclesiam redire non permittat,sed vt inuitos hoc interim tempore minimè compellat. Huius ergo causæ ordinationem in suam curam prædictus filius noster suscipiat: quatenus suis responsis agat,vt quicquid ordinauerit,dubium non fiat. Quod tamen & nos communi filio Anatholio scripsimus,vt hæc piissimis principibus subtiliter innotescat. Excellentissimi filij mei domni Callinici exarchi assiduè & importunè pro persona Maximi scripta suscepi. Cuius importunitate victus,nihil habui quod amplius facere debuissem,nisi eiusdem Maximi causam tuæ fraternitati committerem. Si igitur ad fraternitatem vestram venerit idẽ Maximus,deducatur,& Honoratus eius Ecclesiæ archidiaco- M nus,& cognoscat sanctitas tua si rectè ordinatus est , si in Simoniacam hæresim lapsus non est,si ei de criminibus corporalibus nihil obuiauit,si se non cognouit excommunicatum quando missas facere præsumpsit: & quicquid sub timore dei tibi visum fuerit,decerne: vt nos dispositioni tuæ consensum deo auctore præbeamus. Si autem tuam fraternitatem suspectam prædictus filius noster habuerit, etiam reuerentissimus vir frater noster Constantius Mediolanensis episcopus Rauẽnam veniat,tecum resideat,& de eadem causa pariter decernite,& quod vtrisque vobis placuerit , mihi placiturum esse certum tenere. Sicut enim obstinati esse humilibus nõ debemus,ita districti existere superbis debemus. Vestra ergo fraternitas sicut in scripturæ sacræ paginis didicit,quicquid iustũ perpenderit,in eius negotio decernat.

Gregorius Serentino episcopo & pluribus aliis. De reliquiis concedendis Gregorio expræfecto.

Caput XI.

Epist. 11. GLoriosus filius noster Gregorius expræfectus,sanctuaria beatorum martyrum in diœcesis vestræ locis quiescentium , sibi postulat debere concedi,in quorum honorem Basilicam propriis sumptibus ædificari desiderat. Et ideo fratres charissimi præfati viri desideriis ex nostra vos præceptione conuenit obedire: vt deuotionis suæ in consecratione quam postulat potiatur effectum.

Gregorius

A *Gregorius episcopo Chrysantho. De reliquiis collocandis en Ecclesia sanctæ Mariæ.*

Caput XII.

Epist. 12. PAulus Ecclesiæ Reatinæ diaconus,petitoria nobis insinuatione poposcit: vt ad fontes in basilica beatæ Mariæ semper virginis genitricis dei & domini nostri Iesu Christi,quæ est intra ciuitatem Reatinam posita,reliquiæ beatorum martyrum Hermetis & Hyacinthi,& Maximi debeãt collocari. Et ideo frater charissime si in eodem loco nullum corpus constat humatum,sanctuaria prædictorum martyrum cum reuerentia sine ambiguitate suscepta diligenter consecrabis.

Gregorius Seuero episcopo Ancomitanensi. De argento Ecclesiæ, apud Serenum diaconum deposito,requirendo.

Caput XIII.

Epist. 13. VIr reuerentissimus Passiuus frater & coëpiscopus noster,ad nos veniens,indicauit argentum Ecclesiæ suæ à decessore suo Fabio apud Serenum diaconũ tuum pro temporis qualitate esse depositum. Cuius parte aliqua restituta,partem apud eum asserit iacere,& restituere eam quadam excusatione differre. Proinde his fraternitatem tuam hortamur affatibus,vt eum admonere studeat, quatenus quæ accepit,sine contentione restituat. Aut si forte ab eius restitutione aliqua se excusari ratione confidit, necesse est vt inter eũ & auctores Firmanæ Ecclesiæ vnà cum Armenio fratre &

B coëpiscopo nostro cognoscere debeatis,& subtiliter veritate discussa ita huic causæ finem imponere,vt nec antedictus diaconus pati prçiudicium,nec præfata iniustè damnum videatur Ecclesia sustinere.

Gregorius Demetrio & Valeriano clericis firmariis. De pecunia expensa ab Ecclesia pro eorum redemptione.

Caput XIIII.

Epist. 14. ET sacrorum canonum statuta,& legalis permittit auctoritas licitè res Ecclesiasticas in redemptioné captiuorum impendi. Et ideo quia edocti à vobis sumus, ante annos ferè decem & octo,virum reuerentissimum quendam Fabiũ episcopum Ecclesiæ Firmanæ pro redemptione vestra , ac patris vestri Passiui fratris & coëpiscopi nostri,tunc verò clerici,necnon matris vestræ libras vndecim argenti de eadem Ecclesia hostibus impendisse,atque vos ex hoc quandam habere formidinem,ne hoc quod datum est, à vobis quolibet tempore repetatur: huius præcepti auctoritate suspitionem vestram præuidimus auferendam, constituentes nullam vos exinde hæredésque vestros quolibet tẽpore repetitionis molestiam sustinere,nec à quoquam vobis aliquam obiici quæstionem,quia ratio æquitatis exposcit,vt quod studio pietatis impensum est,ad redemptorum onus vel afflictionem non debeat pertinere.

C *Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. Quòd consecret Ecclesiam sancti Petri Apostoli, & sancti Michaelis archangeli.*

Caput XVI.

Epist. 15. THeodosius abbas monasterij sancti Martini petitoria nobis insinuatione suggessit,quæ habetur in subditis, in domo quondam Martini ex eius voluntate decessorem suum Andream abbatem monasterium,in quo monachi habitare debeant,construxisse. Et quia id in honoré beati Petri Apostolorum principis,& sancti archangeli, postulat dedicari,dilectionem tuam præsentibus apicibus duximus adhortandam,quatenus ad prædictum locum cum postulauerit ingrauanter accedas,venerandæ solennia dedicationis impendens. Et quotiens necesse fuerit,à presbyteris Ecclesiæ tuæ in loco sancto deseruientibus celebrentur sacrificia veneranda missarum: itavt in eodem monasterio nec fraternitas tua,nec presbyteri præter diligentiam disciplinæ aliquid molestiarũ inferant: aut si quid illic pro diuersorum deuotione commoditatis accesserit,sibi existiment vendicari : cum monachis in eodem loco deseruientibus debeat proficere,quicquid à fidelibus offerri contigerit.

Gregorius Romano defensori. De monasterio in Sicilia construendo.

Caput XVI.

Epist. 16. FIlius noster Theodosius abbas monasterij à Liberio quondam patricio in Campaniæ parte constructi , nobis noscitur intimasse Rusticam quondam illustrem fœminam ante nos ferè viginti & vno annis condito testamen- D to,Felicem iugalem suum hęredem instituisse, eíque de construendo illic in Sicilia monasterio hac conditione interposita delegasse,vt si intra anni spatium omnia libertis dimissa legata non solueret,vel prędictum monasterium ita,vt voluit, minimè ordinaret,tunc sancta Romana Ecclesia portionem quam in fundo Comas habere visa est, sibi deberet sine dubio vendicare: & ipsa ad persoluenda eadem legata vel constructionem ipsius monasterij solatia cõmodaret. Vnde quia quantum dicitur,dimissa res hactenus minimè ipsi monasterio est completa: atque ab eius nuncusque hæredibus possessionis pars aliqua detinetur,cum omni subtilitate experientia tua causam exquirat atque discutiat. Et primum quidem si in conditione testamenti hæres incidit,per quod nostra habeat causas Ecclesia,inuestigare te volumus atque euidenter addiscere,& vtilitatem pauperum,sicut rei ordo poposcerit,exequi: & tunc pro ordinatione cellæ illius,vel redintegratione admissæ rei instanter esse sollicitum,quatenus pia testatricis voluntas in vtroque valeat adimpleri, & detentores iniusti culpam retentionis indebitæ ex iusta amissione cognoscant. Cum omni ergo viuacitate causam hanc & exquirere, & ad affectum volumus,domino auxiliante,perducere,vt pia ordinantis deuotio tãdem sortiatur effectum. Sed & monasterio ipsi in omnibus,salua iustitia solatiari te volumus,vt laicæ personæ quasi ex conditoris nomine quæ iuuaminis debuerunt ferre solatium,lædendi non habeant,sicut asseritur,facultatẽ. E

Gregorius Romano defensori. Patrimonium Ecclesiæ in Sicilia commendat.

Caput XVII.

PRopositi nostri cura nos admonet Ecclesiasticas vtilitates strenuis agendas mandare personis. Et ideo quia te Epist. 17. Romanum defensorem fidelem sollicitúmque probauimus extitisse,patrimonium sanctæ Romanæ,cui deo miserãte deseruimus Ecclesiæ,in partibus Syracusanis , Cathinensibus, Agrigentinis vel Milensibus constitutum,à præsenti secũda indictione gubernationi tuæ præuidimus committendũ. Vnde necesse est te illic indifferenter accedere,vt diuini consideratione iudicij,nostræ quoque admonitionis memoria te efficaciter ac fideliter studeas exhibere , vt nullius neglectus vel fraudis,quod absit,inueniatis sustinere periculum. Magis autem id agas,quatenus de fide & industria tua diuinæ possis gratiæ commendari. Ad familiam verò eiusdem patrimonij secundum morem præcepta direximus,vt nihil sit quod te ad peragenda ea quæ tibi iniuncta sunt, valeat impedire.

Gregorius colonis patrimonij Syracusani. Vt obediant Romano defensori.

Caput XVIII.

COgnoscatis volo quia ad sollicitudinem vos defenso- Epist. 18. ris nostri dispositio nostra pertinere constituit. Et ideo præcipimus vt ea quæ vobis peragenda pro vtilitati- F bus Ecclesiasticis præuiderit & iniunxerit,sine aliqua debeatis difficultate obedire. Cui talem dedimus potestatẽ , vt eos qui inobedientes vel attentauerint contumaces existere , districta vltione corripiat. Pariterque illi demandauimus,vt mãcipia quæ foris latitãt,vel à quoquam aliqui fines inuasi sunt, sollicitudinis suæ instantia iure Ecclesiastico reuocare non differat. Noueritis etenim periculo suo fuisse commonitum, vt nullam aliquando violentiam rebus alienis,vel raptum aliqua excusatione facere præsumat.

Gregorius Petro Siciliensi. Quòd Romano patrimonium Ecclesiæ commendasset.

Caput XIX.

SCientes deuotionis affectum paternis cõmendationibus Epist. 19. ampliari,necesse est vt ea quæ agere vos sponte confidimus,gloriæ vestrę in his fauorem nostris augere epistolis festinemus. Indicamus itaq; Romano defensori latori pręsentiũ,patrimoniũ Ecclesię quod in Syracusanis,Cathinẽsibus,& vicinis locis noscitur esse cõstitutũ,dei ꝓtegẽte gratia credidisse. Et ꝓpterea salutãtes paterno affectu petimus vt vestra eũ fouere ꝓuidẽtia debeatis,atq; ei in omnibus vestrũ , sicut de vobis cõfidimus,auxiliũ cõmodetis: vt dum in gloriæ vestræ

solatio

Universidad de Deusto
Biblioteca

G solatio vel fauore subsidium consolationis habuerit, & vos qualem circa nos charitatem geritis manifestius ostendaris, & nos voluntatis vestræ respondere, dum necesse fuerit, per omnia festinemus.

Gregorius Libertino expræfecto. De patrimonio in Sicilia Romano commendato. Caput XX.

Epist. 20. GLoriæ vestræ & experta & cognita nos deuotio prouocat epistolari vos alloquio causis Ecclesiasticis exhibere adiutores. Et ideo quia Romano defensori præsentium portitori causam †patrimonij Ecclesiæ nostræ quod in Syracusano atque Cathinensi territorio situm est, deo auctore commisimus, salutantes gloriam vestram petimus, vt concurrere illi ac ferre solatium in omnibus debeatis. Et ne forsitan de nouitate minus aliqua vtilia comprehendat, vestris eum subtiliter consiliis informate, atque ad agenda hæc vestram illi sicut consueuistis, operam adhibere: quatenus dū vobis opitulantibus vtiliter quæ iniuncta sunt peregerit, & vos de bono vestro meredem recipere valeatis, & nos pro gloriæ vestræ vita omnipotentis dei misericordiam exorare enixius inuitemur. De capitulo autem de quo mihi lator præsentium est locutus, vel reuerentissimus frater noster Ioannes episcopus scripsit, interim vel tentari vel agi nil potuit, quia persona apud quam agi poterat, necdum est in potestate aliqua confirmata.

†curam.

H

Gregorius Libertino Ciridano. Romanum defensor em commendat. Caput XXI.

Epi.21. GLoriæ vestræ bonitas nuncio veraci diffusa, tantam nobis de se certitudinem præbet, vt nihil de eo diffidere, sed magis sicut reuera sapiēti filio Ecclesiæ nostræ debeamus specialiter causam commendare. Et ideo Romanum defensorem nostrum præsentium portitorem ad gubernationem patrimonij Ecclesiæ nostrę in Catinensibus ac Syracusanis partibus constituti, deo protegente transmisimus. Salutantes igitur paterna dilectione gloriam vestram petimus vt in cunctis affectum vestræ charitatis inueniat, & fauoris vestri solatiis quocunque necesse fuerit potiatur, vt vobis præsentibus nos absentes esse non sentiat, quatenus cum iniuncta sibi salubriter vestra ope expleuerit, & nos vobis gratiarum possimus existere debitores, & beatus Petrus Apostolorum princeps, in cuius causis vos impenditis, hic vobis & in futuro compenser.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano. De querimonia Leontij contra Leonem episcopum. Caput XXII.

Epist. 22. FIlius noster gloriosus vir Leontius ex consulatu de fratre & coēpisco nostro Leone grauiter est questus, nósq; eius querela omnimodo turbauit, quia ita præcipitanter & leuiter ab episcopo agi non debuit. Quā causam subtiliter exequendam venienti Romano defensori commisimus. De vestra autem fraternitate is qui ab eo directus est queritur quòd Marchilai viti clarissimi medici defensione fratris & coēpiscopi nostri Domitiani metropolitæ vtilitas grauetur. Et quidem tueri iustè filios suos, vel sicut est fortè sanctæ Ecclesiæ negotia fraternitas vestra debet, & nullam occasionem dare aduersarijs maledicti gratia. Quod tamen vos per omnia custodire, etiam ista loquendo non ambigo, eidem tamē Romano venienti etiam de hac causa iniunximus, vt vobiscum debeat quæ sunt recta disponere.

Gregorius Romano defensori. De Stephania & Calixeno filio eius Caput XXIII.

Epist. 23. QVanquā ea quæ ad Ecclesiæ iura peruenūt, alienari legis ratio nō permittat, rēperanda tamē interdū est cēsura districtionis, vbi misericordiæ respectus inuitat, maximè quādo tanta est quātitas, quæ nec dantē onerat, & accipientis pauperiē iuxta aliquid consolatur. Et ideo quia Stephania presentiū latrix cum Calixeno filio suo paruulo, quē de Petro quódā viro suo se suscepisse, & nimia asserit pauperie laborasse, huc veniēs assiduo obsecratione & lachrymis à nobis exigit, vt domū possessionis in ciuitate Catenensiū, quā Ammonia quondā socrus eius, Ecclesię nostræ titulo donationis obtulerat, eidē Calixeno restitui faceremus: memoratam Ammoniam asserens alienandi eam non habere licentiam, sed antefati Calixeni per omnia iuris esse. Cui rei filius noster Cyprianus diaconus, qui causam cognitam habuit contradictor extitit: inquiens quòd prædictæ mulieris querimonia non haberet iustitiam, nec posse rationabiliter ad filij sui nomen domum ipsam vindicare, siue repetere. Sed ne suprascriptæ mulieris lachrymas inanes relinquere, & plus sequi rigoris viam quàm causas videamur pietatis complecti, hac tibi præceptione mandamus, vt memoratam domum sępefato Calixeno simul & donationem ab Ammonia factam de domo ipsa, quia illic in Sicilia esse noscitur, reddere debeas: quia, sicut diximus, melius est in dubiis non districtionem exequi, sed ad benignas potius partes inflecti, præsertim dum ex paruæ rei cessione nec Ecclesia grauatur, & orphano atq; pauperi misericorditer subuenitur.

K

Gregorius Romano defensori. Laicis non temerè tuitionem Ecclesiasticam impendere. Caput XXIIII.

Epist. 24. PEruenit ad nos quia quidam homines minorem omnimodo discretionem tenentes, in suis nos periculis implicari desiderant, atque ita volunt ab Ecclesiasticis personis defendi, vt ipsæ quoque personæ Ecclesiasticæ ex eorū culpa teneantur. Idcirco præsenti te præceptione admoneo, & per te fratrem & coēpiscopum nostrum domnum Ioannem vel cæteros qui interesse possunt, vt patrocinia Ecclesiastica, siue mea susciptatis scripta, siue etiam minimè fuerint directa, sub tanto moderamine debeatis impendere, quatenus hi qui in furtis publicis implicati sunt, à nobis non videantur iniustè defendi, ne opinionem malè agentium ex indiscretæ defensionis ausu in nos vllo modo transferamus: sed quantū decet Ecclesiam, admonendo, & verbum intercessionis adhibendo, quibus valetis succurrite, vt & illis opem feratis, & opinionem sanctæ Ecclesiæ non inquietis.

L

Can. 14. & 6. Eli qui.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. Visitationem Messenatensis Ecclesiæ iniungit. Caput XXV.

Epist. 25. COgnoscentes Messenarem Ecclesiam sacerdotis regimine destitutam, visitationis eiusdem Ecclesiæ fraternitati tuæ operam solenniter delegamus. Quam ita te conuenit exhibere, vt nihil de prouectionibus clericorum, reditu, ornatu, ministeriisque, vel quicquid aliud est in patrimonio eiusdem à quoquā præsumatur Ecclesiæ. Et ideo charitas tua ad prædictam Ecclesiam ire properabit, & assiduis adhortationibus plebem, clerúmque eiusdem Ecclesiæ admonere festiner: vt remoto contentionis diuerso studio, vno eodémque consensu talem sibi præficiendum expetant sacerdotem, qui & tanto ministerio dignus valeat reperiri: & venerandis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus, & cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborata fuerit, dilectionis tuæ testimonio literarum ad nos sacrandus occurrat. Commonentes etiam fraternitatem tuam, vt nullum de altera eligi permittas Ecclesia, nisi forte inter clericos ipsius ciuitatis, in qua visitationis impendis officium, nullus ad episcopatum dignus, quod euenire non credimus, potuerit inueniri. Prouisurus ante omnia ne huc cuiuslibet conuersationis vel meriti laicæ personæ aspirare præsumant, & tu periculum ordinis tui, quod absit, incurras.

M

Gregorius clero, ordini, & plebi constistenti Messanæ. De eligendo episco. Caput XXVI.

Epist. 26. COgnoscentes Ecclesiam vestram sacerdotis regimine destitutam, curæ nostræ fuit visitationem eiusdem Ecclesiæ, fratri & coēpiscopo nostro fortunato solenniter delegare. Cui dedimus in mandatis, vt nihil de prouectionibus clericorum, reditu, ornatu, ministeriisque à quoquam vsurpari patiatur. Cuius vos assiduis adhortationibus conuenit obedire, & remoto strepitu, vno eodémque consensu talem vobis præficiendum expetite sacerdotem, qui & à venerādis canonibus nulla discrepet ratione, & tāto ministerio dignus valeat reperiri. Qui dū fuerit postulatus, cum solennitate decreti omniū subscriptionibus roborat, & visitatoris pagina prosequente, ad nos veniat ordinandus. Prouisuri ante omnia, ne cuiuslibet vitæ vel meriti laicā personā præsumatis

A tis eligere: Et non solum ille ad episcopatus apicem nulla ratione prouehetur, verumetiam vos nullis intercessionibus veniam promereri posse cognoscite; sed omnes quos ex vobis de laica persona aspirasse constiterit, ab officio & à communione alienos faciendos proculdubio nouetitis.

Gregorius Antonio subdiacono, & Dominico abbati atque presbytero aparibus. De concordia facta inter Ecclesias & monasteria. Caput XXVII.

Epist. 27. SIcut graue & plenum vituperationis est, inter personas omnipotenti deo militantes, de secularibus negotiis orcam diu controuersiam permanere: ita laudabile & studio est religioso conueniens, terrenis gratam deo pacem preferre compendiis, & ex rebus transitoriis mansura super charitatis lucra mercari. Et ideo quia de possessionibus Faiani, Nasusiani, & Labiniani, positis in prouincia Sicilia territorio Panormitano, de quibus inter præpositos monasterij sanctorū Maximi & Agathæ, quod Lucusianū dicitur, & è diuerso administratores xenodochij in hac vrbe constituti, quod Valerij nuncupatur, longa se traxit contentio: nunc verò inter te Antonium subdiaconum nostrum memorati xenodochij præpositum, & è diuerso dilectissimum filium nostrū Dominicum abbatem atque presbyterum dicti monasterij pactis interuenientibus salubris processit, deo auctore, decisio: igitur

B necesse est vt omnis discordiæ posit occasio præueniri, & ea quę gesta sunt, interueniente auctoritate firmari. Proinde per huius præcepti setiem hoc decernendum esse perspeximus, vt omnia instrumenta, vel quicquid est aliud quod partibus, quod absit, ad iudicem contra se venire cupientibus quoquo modo vel ex temporis perscriptione, seu aliter opem de lege, aut quocunque priuilegio poterat ministrate: sit, sicut & vos poscitis, vacuum, & omni virtute cessatum: & sola pactorum inter vos nunc habitorum pagina validum perpetuúmque robur obtineat. Cui si quid forte incuria vel imperitia minus firmitatis insertum est, vires plenissimæ munitionis & soliditatis ex hac nostra auctoritate suscipiat, nec superesse aliquid valeat: vnde ea quæ religioso studio prouidè, vt oportuit, ac pacificè terminata sunt, ne quocunque tempore quicquam dubietatis incurrant, sed omnia quę in eisdem pactis tenentur adscripta, firma, illibata, & sine aliqua refragatione persistāt, quatenus amota penitus totius altercationis materia, inter eos quos charitatis immutabiliter decet manere concordia, nulla queat deinceps litigiosæ contentionis occasio generari. Pro munitione verò suprascripti monasterij memorato Dominico abbati atque presbytero præceptum simile dedimus.

Gregorius Venantio episcopo Lunensi. De contentione Adeodatæ & matris eius. Caput XXVIII.

C *Epist. 28.* QVæ sit Adeodatæ ancillæ dei, latricis præsentium, aduersus Fidētiam matrem suam querimoniæ, ex pagina petitionis oblatæ quæ tenetur in subditis, fraternitas vestra cognoscit. Et quoniam æquitatis censura admoneт, vt maximum conuersis, salua ratione, episcopale debeat esse solatium, idcirco his fraternitatem vestram epistolis adhortamur, vt prædictam matrem ipsius ad se faciat euocari, & tranquilla ei adhortatione suadeat, vt facere sponte non desinat quod legali potest ratione compelli: quatenus nec illa affligi, nec ista videatur præiudicium sustinere. Quæ si, quod non credimus, admonitionem vestram differre voluerit, prædictæ Adeodatæ religiosæ contra eam tuitionem impendite, atque vestris eam solatiis apud iudicem, vel quocunque vsus exegerit, instantius adiuuate. Et ita in exequendam vos hanc causam impendite, vt legali ratione constricta, inuita vrgeatur facere quod sponte posponit. Memoratam verò latricem fraternitas vestra ita seruata æquitate habeat in omnibus commendatam, vt vobis ei tuitionem impenden tibus, in eo quem assumpsit habitu sine aliqua, deo protegente, concussione permaneat.

Gregorius Antonio subdiacono Campaniæ. De massa Veteris Stephano abbati. Caput XXIX.

D *Epist. 29.* AEquitatis ius exigit vt hoc quod à prædecessoribus nostris cognita veritate est redditum, nostra indebitè denuo Ecclesia tenere non debeat: ne quod omnino contra religiosum constat esse propositum, non vera, sed imaginaria ac magis dolosa fuisse restitutio videatur. Et ideo quoniam Stephanus abbas monasterij sancti Marci, quod constitutum iuxta muros Spoletanæ ciuitatis esse dinoscitur, quæstus est nobis massam Veneris in prouincia Campania sitam territorio Minturnensi ei beatæ memoriæ decessoris nostri Benedicti redditam præceptione cognouimus, ab Ecclesia nostra nunc indebitè detineri: idcirco hac tibi auctoritate præcipimus, vt si manifestè ab Ecclesiæ nostræ hominibus detinetur, in iura eam prædicti monasterij sine aliqua mora vel altercatione restituas. Si vero nō à nostris, sed à quibuslā forsitan extraneis detinetur: strenua te agere sollicitudine volumus, vt in iure modis omnibus memorati debeat monasterij reformari: quatenus & ipse quod suum est, te solatiante sine aliqua fatigatione recipiat, & alter de dispendio monasterij iniustè lucrum non habeat.

Gregorius Fausto. De ministeriis Ecclesiasticis à filio Constantij recipiendis. Caput XXX.

Epist. 30. SIcut res Ecclesiasticæ competentibus personis sine aliqua sunt dilatione reddendæ, ita restituendis adhibenda cautela est, vt nulla possit postmodum ex ipsa nasci restitutione molestia. Et ideo quoniam tempore quo quondam Consentius defensor paternæ gloriæ vestræ, commissi sibi patrimonij Campaniæ curam gessit, ministeria Ecclesiæ Vulternæ, quæ erat pro peccatis clero & pontifice destituta, apud se propter iniunctam sibi sollicitudinē tulisse dignoscitur, quæ vos nunc reddere sine nostro cōsensu dubitare cognouimus: ea propter his vos hortamur epistolis, vt ea Antonio subdiacono sub depositi emissione restituere sine aliqua difficultate debeatis, quatenus & res Ecclesiæ in tuto apud eos quos conuenit habeantur, & gloria vestra ab omni dubitatione sit libera.

E

Gregorius Anthemio subdiacono. De ministeriis Ecclesiæ Vulternæ. Caput XXXI.

Epist. 31. COmperimus ministeria Ecclesiæ Vulternæ, quæ Consentius defensor propter iniunctam sibi sollicitudinē deficiente cleto vel episcopo eiusdem Ecclesię tulerat, apud hæredem ipsius remansisse. Et quia gloriosum virum Faustum filium ipsius ea reddere sine nostro consensu dubitare cognouimus, nostris eum hortati sumus epistolis, vt experientiæ tuæ ministeria eiusdem Ecclesiæ reddere sine dubietate aliqua debuisset. Et ideo experientia tua ministeria ipsa sub depositi emissione suscipiat, atque in tuto habere studeat, & F modum ac qualitatem ipsorum nobis facta notitia omni subtilitate innotescat.

Gregorius Andreæ. De infirmitate eius, & quòd flagellat deus omnem filium quem recipit. XXXII.

Epist. 32. AVdiens quòd gloriam vestram vehementer afflixerit luctus & ægritudo, valde cōdolui. Sed protinus agnoscens quòd te morbus perfectè reliquerit, dolorem mox in lætitiam verti, magnasque omnipotenti deo gratias retuli, quia percussit, vt sanaret: afflixit, vt ad gaudia vera perduceret. Hinc enim scriptum est: Quem diligit dominus castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit. Hinc per semetipsam veritas dicit: Patet meus agricola est: & omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum: & eum qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plus afferat. Palmes enim infructuosus tollitur, quia peccator funditus eradicatur. Palmes vero fructuosus purgari dicitur, quia per disciplinam reciditur, vt ad vberiorem gratiam perducatur. Sic enim spicarum grana tribulis attrita, aristis & paleis nudantur: sic oliuæ prælo pressæ, in olei pinguedinem defluunt. Sic botri vinearum tunsi calcibus, in vinum liquescunt. Gaudē igitur bone vir quia in hoc flagello tuo & prouectu conspicis quòd ab æterno iudice amaris. Præterea filiam meam gloriosam coniugem vestram mea peto vice salutari. Omnipotens autem deus cœlesti vos protectione custodiat, vósque & modo

Heb. 12.

Ioan. 15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

C modo consoletur de largitate donorum, & postmodum de retributione præmiorum.

Gregorius Venantio episcopo Lunensi. De presbyteris & diaconis Aldioni ordinandis.

Caput XXXIII.

Epist. 33. QVotiens ea quæ hortari nos conuenit, postulamur, moras ad concedendum facere non debemus, ne differre bona desideria, quæ magis fouenda sunt, videamur. Et ideo quia gloriosus Aldio magister militum in ciuitate ipsius presbyteros vel diaconos omnino, sicut suis nobis epistolis indicauit, desiderat ordinari, eos qui ad consecrandum eliguntur, fraternitas vestra diligenter inquirat. Et si nihil est quod canonicè eorum ordinationem impediat, deo illos propicio studeat ordinare. Cum quibus nos etiam loqui conuenit, vt adhortationis suæ sollicitudine degentem illic populum ab infidelitate reuocare, ac contendant à gentilium cultu suspendere, atque eos in omnipotentis dei doceant timore persistere, & præmia æternæ vitæ diligere, quatenus hæc consecratio & illis ante deum ad gloriam, & habitanti illic populo proficiat ad salutem.

Gregorius Constantio Mediolanensi. De pecunia Virgilio præstita.

Caput XXXIIII.

Epi. 34. H QVamuis ita fraternitas vestra conuenienti sibi grauitate discreta sit, vt nõ admonita, sed ex se quid cui sit impendendum intelligat, tamen quia lator præsentiũ Ioannes vir memorandus, qui præfecturæ vices illic acturus aduenit, nostra se petiit epistola commendari: sanctitas ei vestra, dum necesse fuerit, salua ratione præsidium sui fauoris impendat: & ita eum sacerdotaliter studeat suis solatiis adiuuare, quatenus vobis præsentibus nec aliorũ debeat iniustè oppressionibus laborare, nec ipse aliis contra rationem grauis existat. Quia vero peruenit ad nos quòd Virgilius qui vices illic ante hunc præfecturæ gesit, per scriptorum nostrorum occasionem, quibus eum petitione eius compulsi commendauimus: mutuas à vobis, vt ita dicamus, pecunias exegisset, ægrè, si verum est sustinemus: vt hoc non ex se, sed quasi per nostram epistolam obtineret. Et ideo fraternitatem tuam scire necesse est ita sibi à nobis eos qui hoc exigant commendari, vt eis adesse inquantum possibile & iustũ est debeat: non tamen vt Ecclesiæ suæ huius rei occasione aliquod grauamen imponat.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. De Iudæis & Christianis mancipiis.

Caput XXXV.

Epist. 35. COgnoscentes qualis fraternitatem vestram zelus pro Christianis mancipiis, quæ Iudæi de Galliarum finibus emunt accenderit, adeo nobis sollicitudinem vestram I placuisse signamus, vt inhibendos eos ab huiusmodi negociatione nostra etiam deliberatio iudicaret. Sed Basilio Iudæo cum aliis Hebræis veniente comperimus hanc illis à diuersis iudicibus reipublicę emptionem iniungi, atque euenire vt inter paganos & Christiani pariter comparentur. Vnde necesse fuit ita causam ordinatione cauta disponi, vt nec mandantes frustrari, nec hi qui contra voluntatem suam se inquiunt obedire, aliqua sustineãt iniustè dispẽdia. Proinde fraternitas vestra hoc vigilanti sollicitudine obseruari ac custodiri prouideat: vt reuerentẽbus eis de præfata prouincia Christiana, mãcipia quæ ab ipsis adduci contigerit, aut mandatoribus contradantur: aut certè Christianis emptoribus intra diem quadragesimum venundentur. Et transacto hoc dierum numero, nullus apud eos quolibet modo remaneat. Si autem quædam ex eisdem mancipiis talem ægritudinem fortasse incurrerint, vt intra statutos dies vendi non valeant, adhibenda sollicitudo est, vt dum saluti fuerint pristinæ restituta, similiter modis omnibus distrahantur: quia rem quæ culpa caret, ad damnum vocari non conuenit. Quoniam verò quotiens nouum quid statuitur, ita solet futuris formam imponere, vt multis dispendiis præterita non commodent, si qua apud eos mancipia de emptione anni præteriti remanserunt, vel à vobis nuper ablata sunt, dũ apud vos sunt posita, ea habeãt alienandi licentiã, ne detrimentũ ante prohibitionẽ possint ignorantes incurrere, quod eos dignũ est postmodũ vetitos sustinere. Nunciatum præterea nobis est suprascriptum Basilium K filiis suis deo propitio Christianis quædam mancipia ad hoc velle titulo donationis concedere, vt ei huius occasionis obtentu, domini solummodo nomine ablato deseruiant, & post hoc si ad Ecclesiam confugiendum fore crediderint, vt fieri debeant Christiana, non in libertatẽ, sed eorum dominio, quibus antea donata sunt, vendicentur. In qua re fraternitatem vestram decenter conuenit vigilare. Et si qua filiis suis mancipia donare voluerit, vt cuncta fraudis collatur occasio, fiant modis omnibus Christiana, & in domo eius non maneãt, sed cum res exegerit, vt eorum debeat vti solatiis, hoc illi iubeantur impendere, quod etiam à suis filiis ei decet, & propter deũ conuenit exiberi.

Gregorius Chrysanthо episcopo Spoletano. De monachis ab eo non defensis.

Caput XXXVI.

CVm sit proprium disciplinæ ab illicitis prohibere, & *Epist. 36.* excessus culpas salubriter resecare, studiosè eius seruãda censura est. Nam si negligitur, cuncta in confusionẽ deueniunt, dum alter destruit quidquid ea custodiendo alter ædificat. Valentinus itaque presbyter questus est nobis, quia si monachus monasterij ipsius exigente culpa fuerit communione priuatus, ad loca vestra se conferat, & communionem sine aliqua reseruatione percipiat. Quòd si ita se res habet, L quoniam non solũ regularis ordo dissoluitur, sed etiam perditionis ex hoc materia ministratur, qui sub vobis sunt presbyteris districtè ac sollicitius interdicere vos necesse est, vt hoc facere de cætero non præsumant. Sed si fortè iniustè se excõmunicatum quis queritur, fraternitas vestra & subtili indagatione cognoscat, & ita causam cognita veritate disponat, vt iniustitia diu insontis afflictione præualeat, nec disciplinæ vigor aut frangi, aut ex indiscreta valeat præsumptione dissolui. Et pariter suprascriptus presbyter nobis questus est diaconum quendam duo iuris sui sub hac conditione manumisisse mancipia, vt monachi fieri, & in eodem monasterio debuissent, vbi ipse fuerat, permanere: adiicientem vt si quis contra facere præsumpsisset, iugo iterum seruitutis per omnia subderetur: atque vnum ex eis hanc omnino conditionem desperasse: & monasterium temerario ausu deseruisse, atque se inter clericos sociasse. Fraternitas igitur vestra & hoc subtili iudagatione discutiat, & si ita repererit, sic sacerdotali se zelo hac in re deconter exhibeat, vt nec illi monasterium deserendi facultas sit, & manumittentis voluntas nihilominus conseruata, aliqua præteriti excusatione non valeat.

Gregorius Anthemio subdiacono. De Mauro multis debitis obligato.

Caput XXXVII.

Epist. 37. MAurus præsentium portitor in quadringentis solidis M quasdam merces à Felice viro memorando se asserit suscepisse, atque promisisse sex siliquas per solidũ lucri causa persoluere precij. Qua lucri quãtitate in vnũ congesta, duas se cautiones, id est, vnam de quadringentis quinquaginta, & alterã de quinquaginta solidis emisse, spondens certo tempore quod debeat exsoluere. Sed quia, vt perhibet, in eisdem mercibus passus est non leue dispendium, & restitutis quadringentis decem solidis quod reliquum lucri est implere compellitur, atque ex hoc maiori se necessitati ac potius desperationi ingemit subiacere: & propterea aliquo sibi subueniri petit auxilio, experientia tua, si ita est, apud magnificum filium nostrum vnà cum reuerentissimo fratre & coepiscopo nostro Fortunato, ac glorioso filio nostro Maurentio magistro militum, quia & ipsi scribimus, agere studeat, vt hac in re, sicut Christianum decet & nobilem, plus benignus quàm rigidus, plus misericors esse debeat quàm districtus, & lucrum de damno alterius non expectet: sed recepta precij sit sorte contentus, quatenus quicquid pauperi cesserit, omnipotens ei deus multiplicata, sicut promisit, restitutione compenset. Ita ergo studiosè experientia tua agat, vt illi modis omnibus hoc pro mercede ipsius imponere, & hũc ab afflictione possit obligationis exuere.

Gregorius Romano defensori Siciliæ. De Gaudiosi penuria sustentanda.

Caput XXXVIII.

Diuinorum

Epist. 38. A DIuinorum nos admonent eloquia præceptorum, necesitatem patientibus, Ecclesiasticum præbere subsidium. Qua ergo dilectissimus filius noster Cyprianus diaconus Gaudiosum defensorem sedis nostræ, qui Syracusis degere comprobatur, paupertatis asseruit inopia constringi: idcirco experientiæ tuæ præsentium actoritate mandamus vt à præsenti secunda indictione sex solidos annis singulis ei dare non differas, vt & ille huius remedij solatio potiatur, & tu quod dederis tuis sine dubio noueris rationibus imputandum.

Gregorius Romano defensori, Fantino defensori, Sabino subdiacono, Adriano notario, Felici subdiacono, Sergio defensori, Bonifacio defensori, aparibus & sex patronis. Vt episcopi cum mulieribus non habitent.

Caput XXXIX.

Epist. 39. QVia sicut cauta prouisio, culparum vias obstruere, & nouit quæ sunt noxia declinare: ita neglectus patet excessibus, & quæ sunt cauenda solet incurrere, magnã sollicitudinis oportet curam impẽdere, & fratrum sacerdotúmque nostrorum opinioni pariter & cautelæ prospicere. Peruenit autem ad nos quosdam episcoporum sub prætextu quasi solatij in vnã domo cum mulieribus conuersati. Et ideo ne per hoc aut subsannatoribus iusta obtrectario
B nis detur occasio, aut facilem antiquus humani generis inimicus materiam deceptionis assumat, huius tibi serie præceptionis iniungimus, vt strenuum te studeas ac sollicitum exhibere. Et si qui episcoporum, quos commisi tibi patrimonij finis includit, cum mulieribus degunt, hoc omnino compescas: & decætero eas illic habitare nullo modo patiaris, exceptis eis quas sacrorum canonum censura permittit: id est matrem, amitam germanam, & alias huiusmodi, de quibus prætua non possit esse suspicio. Melius tamen faciunt, si etiam à talium se cohabitatione contineant. Nam legitur quòd beatus
†Consensa. Augustinus nec cum sorore habitare consueuerit, † dicens: Quæ cum sorore mea sunt, sorores meæ non sunt. Docti ergo viri cautela magna nobis debet esse instructio. Nam incautæ præsumptionis est, quod fortis pauet, minus validum non timere. Sapienter enim illicita superat, qui didicerit etiam nõ vti concessis. Et quidem nos nullos in hoc nolentes adstringimus, sed sicut facere solent medici: & si ad tempus tristem curam, tamen pro salute dictamus. Et idcirco necessitatem non imponimus, sed si imitari doctũ sanctúmque virum elegerint, ipsorum voluntati relinquimus. Tua igitur experientia, vt seruati debeant quæ prohibenda mandauimus, studiũ & sollicitudinẽ gerat. Nam si aliter postmodum inueniri cõtigerit, non leue se apud nos nouerit periculum incursuram. Præterea curæ tuæ sit eosdem fratres nostros episcopos adC hortari: vt subiectos sibi in sacris videlicet ordinibus constitutos, quod ipsi seruant, ad similitudinem sui modis omnibus seruare commoneant. Hoc tantummodo adiecto, vt hi, sicut canonica decreuit auctoritas, vxores quas castè debent regere, non relinquant.

Gregorius Romano defensori. De Calixeno filio Stephaniæ.

Caput LX.

Epist. 40. MEnse Nouembrio præsentis secundæ indictionis, experientiæ tuæ præceptione nostra mandauimus, vt Calixeno filio Stephanię domum Catinæ possessionis, quam Ammonia auia eiusdem Calixeni Ecclesiæ nostræ facta donatione contulerat, reddere ei donationem eandem tandem debuisses. Quod hac, vt dicitur, excusatione facere distulisti, quia notitia eiusdem donationis non esset de pollicitis cataxata. Quod incongruè te dixisse cognoscas, dum ad munitionẽ tuam præcepti nostri pagina posset valde sufficere. Proinde præsenti auctoritate suscepta, prædictam domum & donationem antefato Calixeno orphano sine mora restitue. Nam quod iustum & ipse sentias nouimus, & nos tamen prædicto eidem orphano supradictam domum ex benignitate largimur.

Gregorius Agilupho regi Longobardorum. Gratias agit de pace facta.

Caput XLI.

GRatias excellentiæ vestræ referimus, quia petitionem *Epist. 41.* nostram audientes, pacem quæ vtrisque esset partibus D profutura, sicut de vobis confidentiam habuimus, ordinastis. Ex qua re excellentiæ vestræ prudentiam & bonitatẽ valde laudauimus, quia pacem diligẽdo, deum vos, qui auctor est ipsius, amare monstratis. Nam si, quod absit, facta nõ fuisset, quid aliud agi habuit, nisi vt cum peccato & periculo partium, miserorum rusticorum sanguis, quorum labor vtrisque proficit, funderetur? Sed vt prodesse nobis eandem pacẽ sentiamus, quemadmodum à vobis facta est, paterna charitate salutantes petimus: vt quotiens se occasio dederit, ducibus vestris per diuersa loca, & maximè in his partibus constitutis, vestris præcipiatis epistolis, vt hanc pacem, sicut promissum est, purè custodiãt, & occasiones sibi aliquas non quærant, vn de aut contentio quædam, aut ingratitudo nascatur, quatenus voluntati vestræ amplius agere gratias valeamus. Latores verò præsentium, sicut re vera homines vestros, in eo quo decuit affectu suscepimus, quia iustum fuit vt viros sapientes, & qui pacem factam deo propicio nunciauerunt, cum charitate & suscipere & dimittere deberemus.

Gregorius Theodelindæ Longobardorum reginæ. Gratias refert de pace facta.

Caput XLII.

E

QVia excellentia vestra ad faciendam se pacẽm studio- *Epist. 42.* sius & benigne, sicut solet, impenderit, renunciante filio nostro Probo abbate cognouimus. Neque enim aliter de Christianitate vestra fuerat confidẽdum, nisi quia in causa pacis laborem & bonitatem vestram modis omnibus monstraretis. Vnde omnipotenti deo gratias agimus, qui ita cor vestrum sua pietate regit, vt sicut rectam fidem tribuit, ita quoque placita sibi vos semper operari concedit. Non enim excellentissima filia de sanguine qui ab vtraque parte fundendus fuerat, patruam te credas acquisisse mercedem. Ex qua re voluntati vestræ gratias referentes, dei nostri misericordiam deprecamur, vt bonorum vobis vicem in corpore & in anima hic & in futuro compenset. Salutantes præterea paterna dilectione hortamur, vt apud excellentissimum coniugem vestrum illa agatis, quatenus Christianæ reipublicæ societatem non renuat. Nam sicut & vos scire credimus, multis modis est vtile si se ad eius amicitias conferre võluerit. Vos ergo more vestro, quæ ad gratiam partium pertinent, semper studete, atque vbi causa mercedis se dederit laborate, vt bona vestra amplius ante omnipotentis dei oculos commendetis.

Gregorius Felici in Sicilia. De reuerentia & iustitia Ioannis episcopi

Caput XLIII.

CVm reuerentissimi fratris nostri Ioannis episcopi be- *Epist. 43.* ne nobis nota sit grauitas, mirari nos glorię vestrę valF de fecit epistola, quòd nihil eum secundùm admonitionem nostram facere voluisse significabat. Et quidem durum nobis videbatur, aut vobis non credere, aut de illo talia suspicari: quippe cuius cogniti nobis mores & actio tale non permittebant habere iudicium. Cum ergo noster animus dubius in vtroque penderet, comperimus eum inter vos & Ecclesiam suam voluisse esse iudicium, sed vestram magis gloriam distulisse. Quod negare neque homo vester lator præsentium potuit. Et contristati sumus cur gloria vestra quæ iudicium refugit, contra eum queri voluerit, postquam constat quia quod rationis fuit, vel vltro, vt scripsimus, obediuit. Nec ei scribere iterum necessarium erat, ne distulisse prius secundum animum videretur. Sed ne vos contristare fortitãr videremur, ex abundanti rursus præuidimus scribendum. Et quoniã certi sumus quia quicquid æquitas ordinauerit, facere nõ recusetis: oportet vt gloria vestra animos suos contra eius iniuidiã non accendat, sed studeat inire iudiciũ, in quo vna eadémque cognitione & momenti & proprietatis causã valeat distingui. Nam nos venire ad iudicium cupienti, prætiudicialiter scribere quædam non possumus: quia ita nos vni parti accommodare decet auditum, vt tamen alteri, præsertim inauditæ allegationis, sine dubio rem integram reseruemus. Et ideo agite, sicut diximus, vt negotiorum vestrorum merita veritate cognita iudicij censura definiat. Nam dum nullum volimus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G mus præiudicium ſuſtinere,multo magis vobis, ſicut reuera filiis,volumus ſeruari quod iuſtum eſt.

Gregorius Ioanni epiſcopo Syracuſano. De poſſeſſionibus iniuſtè peruaſis.

Caput XLIIII.

Epiſt. 44. ANte aliquantum temporis filius noſter vir glorioſus Felix ſuis nobis epiſtolis queſtus eſt,quarundam poſſeſsionum ſuarum fines ab hominibus Eccleſiæ veſtræ violenter eſſe peruaſos,& nullam ſe apud vos inuenire iuſtitiam.Sed nobis incredibile viſum eſt,hoc aut vobis eſſe præſentibus perpetratum,aut certè ſi ad aures veſtras peruenit, non fuiſſe correctum.Ne tamen eius prætermittere querimoniam videremur,fraternitati veſtræ ſcripſimus,vt aut ea ſi vera eſſent compeſci,aut certè actores Eccleſiæ ſuæ cum eo faceret ſubire iudicium.Poſt hæc verò hominem cum epiſtola ad nos dirigens,indicauit nihil vos facere voluiſſe.De qua re, ſcientes ſanctitatis veſtræ diſcretionem,dum noſter animus dubitaret,comperimus illum magis diſtuliſſe.Nam vos paratos extitiſſe,vt debuiſſet eſſe iudicium.Et quamuis hac de cauſa denuo vobis non fuerat ſcribendum:quippe quia ea quæ rationis ſunt,ante vos manifeſtũ eſt facere voluiſſe:tamen ne querelam ipſius neglexiſſe forſitan videamur, hanc ad vos idcirco epiſtolam dedimus,hortantes vt cum eo etiam nunc mora poſtpoſita,veſtros ad iudicium homines tranſmittatis,
H in quo & momenti & proprietatis valeat quæſtio terminari, vt poſthac,nec ille habeat quod queratur,nec Eccleſia veſtra tenere aliquid præiudicialiter videatur.Quia vero homo quẽ ad nos miſit, ſchedam compromiſsi ac iudicati protulit , vbi legebatur poſſeſsionem eam quæ Aſinaria dicitur , quam ab hominibus veſtris inuaſam nuper aſſeruit:deceſsoris veſtri recordandæ memoriæ Maximiani temporibus eſſe ex iudicio reſtitutam , neceſsarium eſſe præuidimus eius exemplar tranſmittere,& ideo ſi ita actum manifeſtè cognoſcitis, ſi poſſeſsio ipſa deceſsore veſtro cõſentiente reſtituta eſt,& à dicto viro poſſeſsa,ſine aliqua eam facite contentione reſtitui,manente ſcilicet proprietatis ſicut in eodem iudicio cõſtitutum eſt quæſtione.Si vero aliter eſt,& hoc pariter iudicij neceſse eſt diffinitione diſtingui.Hæc igitur omnia ita fraternitas veſtra indita ſibi tranquillitate ſine aliqua mora fieri prouideat,quatenus nec contra vos murmur excitetur inuidiæ,nec vobis prædictus vir importunus denuo cogatur exiſtere.

Gregorius Sergio defenſori. De Panthaleone notario & ſubſtantia auunculi eius.

Caput XLV.

Epiſt. 45. QVia Panthaleõ notarius ſit in Eccleſiaſticis vtilitatibus occupatus,experientia tua non habet incertum. Et ideo quia Ioanues auunculus Megalis ſocrus ipſius
I nullo alio proximiore exiſtente obiiſſe inteſtatus,& ſine filiis memoratur,ne per abſentiam generi ſui illa damnum poſsit incurrere:quia,ſi ita eſt,lex prædictam mulierem ad inteſtati auunculi ſucceſsionem vocare dinoſcitur, hac tibi præceptione iniungimus, vt reuerentiſsimum fratrẽ & coẽpiſcopum noſtrum Vitalianum atque Bonifacium notarium in ſolatio tuo adhibeas: & quaſcunque res eum qui defunctus eſt conſtiterit reliquiſſe,ſub breui annotari,quouſque predictus Pãthaleon redeat in totum ſtudioſè facere debeas.Quod vt melius poſsis implere,filium noſtrum Ioannẽ virum memorandum tribunum in tuo pariter ſtude adhibere ſolatio.De quo omnino confidimus,quia ſi ei voluntatem noſtram prodideris,deuotè ſe tibi accommodare non deneget.Pariter etiam ſtudij tui ſit,quoniam quædam apud ſe ſacrata prædictus Ioannes habuiſſe miniſteria perhibetur,& ea diligenter inquirere,& cum omni cautela in tutũ facere, nobiſque ſubtiliter quicquid inuentum fuerit indicare. Ita ergo experientia tua,hæc quæ ſcripſimus facere ſollicitè ac vrbanè feſtinet,vt nõ poſsit eſse culpabilis.Nam ſi negligendum eſſe putaueris,ita te noſtros noueris motus incurrere , vt nulla te poſtmodum poſsis excuſatione defendere.

Gregorius Sabino ſubdiacono. De Bonifacio epiſcopo & clero ſuo accuſato.

XLVI.

Epiſt. 46. CLerus Eccleſiæ Regitanæ multa contra reuerentiſsimum fratrem noſtrum Bonifacium epiſcopum ſuum, data nobis petitione conqueſtus eſt , petens vt ad nos debuiſſet habere veniẽdi licentiam , quatenus cauſæ ipſæ hic K
ſubtiliter probarentur.Sed quia nos interim prædictum fratrem noſtrum hic modo non præuidimus deducẽdum,viſum nobis eſt illic deputare cauſam eandem cognoſcendã.Et ideo mediis ſacroſanctis euangeliis experientia tua,vnà cum Paulino,Proculo,Palumbo vel Venerio,atque Martiano reuerẽtiſsimis fratribus coẽpiſcopiſque noſtris ſine cuiuſquã perſonæ reſpectu tam clericorum querela , quam aduerſus ſuũ, ſicut diximus,habent epiſcopum,vel ſi quam fortè ille contra eos habuerit,cum omni æquitate ac ſollicitudine perſcrutetur.Et quicquid in veritate cognouerit,nobis vnà cum prædictis fratribus noſtris ſubtiliter diligentérque ſignificet : vt renunciatione veſtra redditi certiores, quid fieri debeat , decernamus.

Gregorius Anaſtaſio epiſcopo Antiocheno. De cura paſtorali. De eo quòd non rectæ fidei homines ad ſacros ordines minimè promoueri debeant.Et de obſeruatione quatuor conciliorum.Et de damnatione Pelagij & Cæleſtini.

Caput XLVII.

FRaternitatis tuæ ſcripta ſuſcepi,profeſsionem fidei re- *Epiſt.47.*
ctæ ſeruantia.Magnáſque omnipotenti deo gratias retuli,qui & immutatis gregis ſui paſtoribus,fidem quam
L ſemel ſanctis patribus tradidit,etiam poſt eos immutabilẽ cuſtodit.Prædicator autem egregius dicit:Fundamentum aliud *1. Corin. 3.*
nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt,quod eſt Chriſtus Ieſus. Quiſquis ergo cum dilectione dei & proximi,fidei quæ in Chriſto eſt,firmitatem tenet, eundẽ Ieſum Chriſtum dei & hominis filium apud ſe poſuit fundamentũ. Sperandum ergo eſt,quòd vbi Chriſtus fundamẽtum eſt,bonorum quoque operum ſequatur ædificium.Ipſa quoque per *Iacob. 20.*
ſe veritas dicit:Qui non intrat per oſtium in ouile ouium,ſed aſcendit aliunde,ille fur eſt & latro:qui autẽ per oſtiũ intrat, paſtor eſt ouium.Qui paulopoſt ſubiicit dicens : Ego ſum oſtium.Ille ergo ad ouile ouium intrat per oſtium , qui intrat per Chriſtum.Ipſe autem per Chriſtum ingreditur, qui de eo dem creatore ac redemptore humani generis vera ſentit & prædicat,& prędicata cuſtodit.Culmẽ regiminis ad officium portandi oneris ſuſcipit,non ad appetitum gloriæ tranſitorij honoris : curæ quoque ſuſcepti ouilis ſolerter inuigilat,ne oues dei aut peruerſi homines praua loquentes dilaniẽt, aut maligni ſpiritus oblectamenta vitiorum ſuadentes deuaſtẽt. Certè beatum Iacob qui pro vxoribus ſuis diu ſeruierat,dixiſ- *Genes. 31.*
ſe meminimus:Viginti annis fui tecum , oues tuæ & capræ tuæ ſteriles non fuerunt.Arietes tui gregis non comedi , nec captum à beſtia oſtendi tibi.Ego damnum omne reddebam, quicquid furto pereirat,à me exigebas.Die noctúq; æſtu vre- M
bar & gelu,fugiebat ſomnus ab oculis meis.Si igitur ſic laborat & vigilat qui paſcit oues Laban,quãto labori, quantiſque vigiliis debet intendere,qui paſcit oues dei?Sed in his omnibus ipſe nos inſtruat,qui propter nos homo factus eſt,qui dignatus eſt fieri quod fecit.Ipſe & infirmitati meæ, & tuæ charitati ſpiritum ſui amoris infundat,atque in omni ſollicitudine cuſtodiat,circunſpectionis oculum noſtri cordis aperiat. Quod verò ad ſacros ordines rectæ fidei viri perducantur,eidem omnipotenti deo gratiæ ſine ceſſatione ſoluendæ ſunt, & pro vita piiſsimi & Chriſtianiſsimi domini noſtri Imperatoris,& tranquilliſsima eius cõiuge, & manſuetiſsima ſobole ſemper orandum eſt,quorum temporibus hæreticorum ora conticeſcunt:quia etſi eorum corda in inſania peruerſi ſeneſus ebulliunt, Catholici tamen Imperatoris tempore praua quæ ſentiunt,eloqui non præſumunt. Præterea dum de ſanctorum conciliorum cuſtodia tua fraternitas loqueretur, ſanctam Epheſinam ſynodum primam ſe cuſtodire profeſa eſt.Sed quia ex annotatione hæretici codicis, qui ad me ex regia vrbe tranſmiſſus eſt , agnoui hoc, quòd quædam capitula catholica cum hæreticis fuerant reprehenſa , quia quidam illam Epheſinam primam ſynodum in eadem vrbe exiſtimant,quæ quondam ab hæreticis traditur,eſſe compoſita, omnino neceſſe eſt vt charitas veſtra eandem ſynodum apud ſanctam Alexandrinam atque Anthiochenã Eccleſiam requirat: & qualiter in veritate ſe habeat,inueniat.Vel ſi placet,hinc dirigim⁹ quæ ab antiquitate ſeruata in ſcriniis habemus.

A bemus.Illa enim ſynodus quæ ſub primæ Epheſinæ imagine facta eſt, quædam in ſe oblata capitula aſſerit approbata,quæ ſunt Celeſtini atque Pelagij prædicamẽta . Et cùm Celeſtinus atque Pelagius in ea ſynodo ſint damnati, quomodo poterãt illa capitula recipi,quorum damnabãtur auctores?Quia vero peruenit ad nos in oriẽtis Eccleſiis nullũ ad ſacrum ordinem niſi ex præmiorum datione peruenire , niſi ita eſſe veſtra fraternitas agnoſcat,hanc primam oblationem omnipotẽti deo offerat,vt à ſubiectis ſibi Eccleſiis errorẽ ſimoniacę hæreſeos compeſcat.Nam, vt alia taceã,quales eſſe in ſacris ordinibus poterunt,qui ad hoc non merito,ſed præmiis euehũtur?Omnipotens deus dilectionem tuam gratia cœleſti cuſtodiat, & de iis qui ſibi cõmiſsi ſunt, fructum multiplicẽ ac menſuram ſuperafluentem ad æterna gaudia reportare concedat.

Gregorius Bonæ abbatiſſæ. De monaſterio eius in melius tranſmutando.

Caput XLVIII.

Epiſt. 48. ECcleſiaſtica damnum non ſentit vtilitas, ſi res aliis competentes cognita veritate reſtituãtur . Cognouimus itaque Ioannem quondam presbyterum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, cui auctore deo deſeruimus,in domo iuris ſui poſita in hac vrbe Roma iuxta thermas Agrippinas oratoriũ cõſtruxiſſe,atque illic quoſdam reditus legati titulo reliquiſſe:in
B quo etiam oratorio ſeruorum dei cõgregationẽ eſſe cõſtituit. Et hęc omnia vt debuiſſent impleri,teſtamẽti ſui pagina ſanctæ memoriæ Pelagio deceſſori noſtro mãdauerat. Sed quia morte occupatus hoc nõ occurrit implere, & domus ipſa cũ horto ſuo ab actoribus noſtrę Eccleſiæ detinetur,iuſtitiæ nos ratio vehemẽter incitat,huiuſmodi piæ diſpoſitionis arbitriũ adimplere. Sed quoniã illic pro difficultate tẽporis noua ſeruorũ dei cõgregatio adhiberi non potuit,fœminarũ ſaltẽ ibi congregationem conſtituendam eſſe decernimus,atque ideo & locum ipſum ſolenniter dedicare. Et quia monaſteriũ tuũ, vbi priùs fuiſti, in ruinę erat periculo conſtitutũ:te illic cum congregatione tua conſiſtere deo annuẽte perſpeximus:quatenus & in ſuprafcriptæ domus monaſterio iuxta voluntatẽ defuncti, domino redẽptori noſtro ſeruiens habitare cõgregatio debuiſſet,& imminẽs potuiſſes periculũ euitare.Præterea cõſiderãtes antedicti presbyteri volũtatem, perpetuo illic tẽpore monaſteriũ eſſe, atque ad eãdẽ domũ in integro cum horto ſuo & rebus inferius deſignatis,quæ à teſtatore relictę ſunt,proprietatis iure cõſtituimus pertinere,id eſt,maſſã Mauilianẽſem cum appẽditiis ſuis via Numẽtana miliario plus minus xj. tabernã in hac vrbe quæ eſt poſita iuxta Palatinios,& Salgamũ poſitũ ante domũ ſupradicti monaſterij.His igitur ita conceſsis atq; diſpoſitis,dilectio tua diligenter inuigiler,vt& dei illic laudes ſalubri ſtudio deuotiſsimè,vt moris
C eſt, celebrentur : & ſupradictæ res ad ius ipſius pertinentes, nulla te negligente occaſione depereant. Hanc enim ſollicitudinẽ non ſolum te,ſed etiam eas quæ loco tuo ſucceſſerint, in prædicto monaſterio & rebus ſuperius deſignatis conſtituimus nihilominus exhibere.

Gregorius Marimiano archiepiſcopo Rauennæ. De Ariminenſi Eccleſia propter infirmitatem epiſcopi deſtituta. Atque hortatur ciues alium elegere.

Caput XLIX.

Epiſt. 49. QValiter ordinati à nobis ſacerdotis, corporis quã noſtis impediẽte moleſtia, Ariminẽſis eccleſia paſtorali hactenꝰ ſit regimine deſtitura, dudũ fraternitas veſtra cognouit.Quẽ dũ habitatorũ loci illius precibus permoti ſæpius hortaremur , vt ſi de eadẽ capitis qua detinebatur,moleſtia, melioratũ ſe eſſe ſentiret,ad ſuã auxiliãte domino reuerteretur eccleſiã,datis indutiis in hoc quadriennio expectatus eſt. Quẽ dũ monitu cleri ciuiũq; illinc venientiũ, noſq; precibꝰ arguẽtiũ, inſtãtius hortaremur: vt ſi valeret,cũ eis auxiliante domino remearet,data in ſcriptis ſupplicatione nos petiit,vt quia ad eiuſdem Eccleſiæ regimen vel ſuſceptũ officiũ pro eadẽ qua detinetur moleſtia aſſurgere nullatenus poſsit,Eccleſiæ ipſi ordinare epiſcopũ deberemus.Vnde quia cũctatũ Eccleſiatũ iniuncta nós ſollicitudinis cura cõſtringit, D
ne diutius gregi fideliũ deſit cuſtodia paſtoralis, illorũ præcibus huiuſq; ex ſui impoſsibilitate renunciatione cõpulſi, viſũ nobis eſt eidẽ Ariminenſi Eccleſiæ debere epiſcopũ ordinari, & datis ex more præceptis,clerũ,plebemq; eiuſdem Eccleſiæ non deſtitimus admonere, quatenus ad eligendũ ſibi antiſtitem concordi prouiſione cõcurrant. Hortamur igitur vt fraternitas veſtra eũ quẽ vno conſẽſu omnes elegerint, ſicut & ipſi à nobis popoſciſſe noſcũtur,ad ſe faciat euocari, quẽ cauta ex omnibus examinatione diſcutite. Et ſi ea in eo quę in textu heptatici morte mulctata ſunt,minimè domino fuerint opitulãte reperta, atque fideliũ perſonarũ relatione eiꝰ nobis quidẽ vita placuerit,ad nos eũ cũ decreti pagina veſtrę quoq; addita teſtificationis epiſtola deſtinate:quatenus eiuſdẽ à nobis Eccleſiæ diſponente domino conſacretur antiſtes.

Gregorius Leoni epiſcopo in Corſica. Propter infirmitatem epiſcopi ſui præcipit alium eligendum.

Caput L.

PAſtoralis nos cura conſtringit , Eccleſiis ſacerdotis mo- *Epiſt. 50.*
deramine deſtitutis,ſollicita conſideratione concurrere.Et ideo quia Ariminenſis eccleſia cui fraternitas veſtra viſitationis impendit officiũ, diu ſacerdotis proprij, corporis, quia noſtis, impediẽte moleſtia,paſtorali eſt regimine deſtituta, eleri vel ciuium precibus permoti, eundem epiſcopum non deſtitimus admonere:vt ſi ex eadẽ moleſtia ſe melioratũ eſſe ſẽtiret,ad ſuſcepti ſacerdotij debuiſſet miniſteriũ remeare.Qui ſemel à nobis ſæpiúſve cõmonitus, eadẽ vrgente moleſtia nunc in ſcriptis nobis ſupplicatione porrecta noſcitur intimaſſe: nullatenus ſe ad regimen eiuſdẽ eccleſię vel ſuſceptũ officiũ impediente moleſtia aſsurgere poſſe. Qua perſonę eiꝰ deſperatione cõpulſi,neceſſariũ duximus de ordinatione nos eiuſdẽ eccleſię cogitare. Hortamur ergo vt clerũ, plebémq; eccleſiæ eiuſdem ſollicita debeatis admonitione cõpellere,vt ſibi cum domini auxilio talẽ preficiendũ eligant ſacerdotem,qui & aptus tanto miniſterio valeat inueniri,& à venerandis canonibus nullo modo reſpuatur . Qui dũ fuerit poſtulatus,cum ſolennitate decreti omniũ ſubſcriptionibus roborati,veſtrarũ quoque teſtimonio literarum huc ſacrandus occurrat , quatenus eccleſia ipſa proprium , auxiliante domino, habere valeat ſacerdotem.

Gregorius Anthemio Campano ſubdiacono. De teſtamento Importuni, Attellanæ ciuitatis epiſcopi.

Caput

Universidad de Deusto
Biblioteca

G

Caput LII.

Epi. 52. QVorundam ad nos relatione peruenit, quòd Importunus, Attellanæ ciuitatis episcopus, dũ de hac luce migraret, condito testamento in octo vncijs totius substãtiæ suæ nurum suam hæredem instituerit, & Ecclesiam suã in residuis quatuor. Hortamur ergo experiẽtiam tuam, vt sollicita inquisitione discutias, & quicquid Ecclesiæ ipsius esse patuerit, à qualibet persona detineri nullatenus patiaris, nisi hoc solum quod eum ante episcopatus ordinem proprium habuisse constiterit. Quicquid verò vel antè Ecclesiæ ipsius esse cognoueris, vel in episcoparus ordine prædictum episcopum acquisisse, in eiusdem Ecclesiæ cõseruetur dominio, nec quisquam exinde aliquid vsurpare qualibet occasione præsumat. Clerum vero plebémque eiusdem Ecclesiæ cum omnete volumus instantia commonere, quatenus pręficiendum sibi sine dilatione aliqua eligant sacerdotem, qui clerum plebémque, vel res Ecclesiæ ipsius, cauta regularíque valeat obseruatione disponere. Pariter etiam clerum, plebémque ipsius Ecclesiæ, vel aliarum quæ ei vnitæ sunt coràm instantius cõmoneto: quatenus & ipsi omni mora dilationéque postposita, aprum sibi eligere debeant sacerdotem: diu, ne & tali ptæsertim tempore, pastoris proprij sint regimine destitutæ.

H *Gregorius Secundino seruo dei incluso. De insidiis antiqui hostis. De Chalcedonensi synodo omnimodè recipienda. De Ibæ & Cyrillo. De ordinatione apostolicæ sedis. De sacerdotali officio post lapsum, si pœnitentia secuta fuerit, in pristinum gradum restituendo. De muneribus ab eo transmissis. De parunlorum animabus, quæ sine baptismo moriuntur. Et de imaginibus transmissis.*

Caput LIII.

Epist. 53. DIlectionis tuæ scripta susceпi, quæ in meo sensu, amoris melle condita sapuerunt. O quanta aspiratione vitæ plena sunt, quæ per gratiam spiritus proferunturi Non in eis cultus eloquentiæ, non verborum typhus apparebat, sed solam veritatis atque charitatis radicem tenentia, per omne quod locuta sunt, cœlestis patriæ amorem flagrabant. In eis verò tua à me dilectio petere studuit, vt ad hanc libellũ exhortatorium scribere deberem. Sed scire te necesse est fili charissime quia tantis podagræ doloribus, tantísque curatum tumultibus premor, vt quamuis nunquam me aliquid fuisse reminiscar, valde tamen me videam nõ esse qui fuerim. Quid autẽ tua se charitas & vltra ætatẽ quinquagenariã adhuc iuue

Prouer. 18. nilibus desideriis asserit subiacere, in hoc quoq; diuini oraculi implet præceptũ, quo scriptũ est: Iustus in principio accusator est sui. Nec tamẽ dubito maiores te insidias hostis callidi perpeti, qui maiora contra eũ bella præparasti. Tanto quippe ille

I deceptionis molimina ardentius exquirit, quãto te cœlesti patriæ feruentius inhiare cognoscit. Et nos quidem qui vitã cũ pluribus ducimus: etsi formidolosi ac timidi, tamẽ quia cõtra antiquum hostẽ bella proposuimus, quasi in acie stamus. Vos autem qui solitariã vitam ducitis, quid aliud quàm monachos dixerim, qui feruore virtutis etiã ante aciem exire festinatis? Cur ergo eũ non singulariter hostis impetat, à quo se impeti singulariter spectat? Et nos quidẽ qui inter homines viuimus, sæpe per homines à callido hoste tentamur. Vos autẽ qui viã vitæ præsentis extra hominum frequentiam ducitis, tãto maiora certamina pati necesse est, quanto ad vos ipse tẽtationũ magister accedit. Neque enim vacare orationibus ac laudibus dei sine aliqua interruptione temporis potestis: quia etsi intẽtio cõtinuè prompta est, ipsa tamẽ humanitatis infirmitas ad semetipsam relabitur, vt aliquãdo fessa iaceat, atque ab studij exercitatione torpescat. Antiquus vero hostis mox vt ociosã mentem inuenerit, ad eam sub quibusdã occasionibus locutus venit: & quædã ei de gestis præteritis ad memoriam reducit, audita quondã verba indecenter cogitationi resonat, & si qua dudum turpiter acta sunt, eorum species oculis cordis apponit: vt quem de præsentibus non valet inquinare, de malis transactis violet. Et decepta mens sæpe inde delectationẽ reparat, vnde diu iam se per pœnitentiam afflixit: ita vt verè cũ Psalmista dicat: Computruerũt & deterioratæ sunt cicatrices K
meæ, à facie insipiẽtiæ meæ. Cicatrix quippe figura est vulne- *Psal. 37.*
ris, sed sanati. Cicatrix ergo ad putredinem redit, quando pec
cati vulnus, quod iam per pœnitentiam sanarũ est, in delectatione sui animũ cõcutit. Sæpe quod nũquam fecimus, per hostis callidi insidias cordis oculis videmus. Cúmque insensibili
ter in hoc delectatio surripit, quãuis iam plangat quæ fecerat,
tædet tamen infœlicẽ animũ quædã non feciſſe quæ plangat.
Hę sunt cordis nostri tenebræ, quas in hac vita volẽtes nolẽtésque sustinemus. Quis contra hæc quærendus est, nisi aditor in opportunitatibus in tribulatione? Valde autem libẽter accepi quod tua me charitas de sua dubitatione requisiuit, an Oriẽtales Ecclesiæ, fidẽ atque doctriuã sanctæ memoriæ Leonis sequãtur, ne fortasse earũ sensus inter semetipsas pro triũ capitulorum defensione diuisus sit. Vnde certam dilectionẽ tuam esse desidero, quia prædictæ sanctissimæ Orientales Ecclesiæ vno sensu, vna doctrina, fidẽ eiusdem sanctę memoriæ Leonis tenent, sanctámque Chalcedonensem synodũ ita nobiscum custodiunt atque venerãtur: vt nullus esse episcopus reputetur, qui eiusdem synodi defensor sectatórq; non fuerit. Hinc est etiam quòd quotiens in quatuor præcipuis sedibus antistites ordinantur, synodales sibi epistolas vsiciſsim mittãt, in quibus se sanctã Chalcedonensem synodum cũ aliis gene
ralibus synodis custodire fateãtur: sicut & nos auersamur, at- L
que anathemate plectẽdos ducimus, qui de fide eiusdẽ synodi aliquid minuere, vel aliquid in ea addere præsumunt. Nam synodus quæ post eã generaliter facta est, idcirco à nobis recipitur, quia eiusdẽ synodi in omnibus sequax, honorem illius auctoritatémq; custodit. Vnde necesse est vt dulcissima mihi tua dilectio in hoc ꝙ præcipuè in bonis moribus viuit, ꝙ se per abstinentiã affligit, quòd doctrinæ dei vehementius insistit, hoc studiosius cogitet, ne errorem schismaticorũ sequẽs, à sancta vniuersali Ecclesia diuisa possit inueniri. Et quid tot labores proderũt, si in vnitate fidei inuẽta nõ fuerint, quæ an te dei omnipotẽtis oculos in bonis actionibus animã præ- *Cant. 6.*
cipuè custodit? Hinc enim dicitur, vna est colũba mea, perfecta *Exod. 33.*
mea. Hinc ad Moysen dominus dicit: Est locus penes me, & stabis super petrã. Quis est locus qui nõ sit in deo, dum cũcta ab ipso per quem creata sunt continẽtur? Sed tamen est locus apud eum, videlicet sanctæ Ecclesiæ vnitas, in qua super petram stat, dum cõfessionis eius humiliter soliditas tenetur. De quo loco subiungitur: Tũc videbis posteriora mea. In petra enim, id est, in sancta Ecclesia stãtes, dei posteriora videbimus, quando iam ea quæ in fine promissa sunt, cœlestis patriæ gaudia contẽplabimur. Peruersi autẽ homines qui triũ capitu- *Ibidem.*
lorũ occasione reperta, Ecclesiasticã disciplinã fugiũt, de suis carnalibus actibus reprehendi pertimescũt, subesse sedis apostolicæ præceptis nolunt, & nos quasi de fide reprehendunt, quam ipsi nesciũt. Et dum neq; in fide recti sunt, neque in bonis operibus intenti, studeant vt certare pro fide videãtur. Sic- M
que fit vt quotidie deteriores fiant, dũ in eis culpa grosseſcit, *Ibidem.*
quæ quasi de zelo feruoris, videri etiã laudabilis appetit. Sed iuxta hoc quod scriptum est: Ex operibus eorum cognoscetis eos: vitam eorum tua charitas attendat, & meritum intentionis aspiciat. Vt enim dilectioni tuæ de eadem re breuiter loquar, sancta Chalcedonensis synodus vsque ad definitionem fidei, & prolationem canonum de generalibus causis locuta est. Nam post prolationem canonum, specialia episcoporum certamina sopire curauit. Epistola verò quam in ea reuerentissimus Ibas denegat suam, quòd in extrema parte synodi iaceat, agnoscis. Quæ videlicet epistola Nestorium inaudi-
tum, & inquisitione non facta dãnatum asserit. Cyrillum vero in Apollinaris dogma cecidisse suspicatur. Et si totus superius textus prædictæ synodi legitur, quantum hæc epistola eidem synodo aduersetur, inuenitur: quia scilicet sancta synodus & Nestorium, sicut est, hæreticum denunciat: & beatum Cyrillum patrẽ catholicum veneratur. Epistola ergo quæ illum defendit qui à synodo damnatus est, & illum accusat qui à synodo veneratur, proculdubio definitioni sanctæ synodi probatur aduersa. Sed quia eius defensores solẽr dicere quòd hanc Ibas eo tempore scripsit, quo adhuc Cyrillus propter duodecim capitula quæ necdũ expositerat, dubius habebatur,

in ipsa

A in ipsa hac epistola perpende: quia legitur quòd inter Orientales episcopos, & beatũ Cyrillum pax fuerit celebrata. Si ergo post cõcordiam pacis, post satisfactionem amoræ dubitationis, hæc eadem epistola scripta est, constat quia non est catholica, quæ patrem catholicum, atque in toto synodi volumine laudatũ, hæreticũ appellat. Hæc paucis dixi, quia ex quibus præcipuè causis hac in re dubitationẽ tuã charitas habet, *Parte. 1. Dist. 50.* in epistolis nõ inueni. Et quia tua sanctitas hoc à nobis requisiuit, vt sibi de sacerdotali officio post lapsum resurgendi authoritates scriberemus, dũ se dicit de hoc canones diuersos legisse, & diuersas sententias inuenisse, aliàs resurgẽdi, aliàs nequaquã posse: ideo generalissima quæ à Nicæno cõcilio incipiunt, cum reliquis quatuor inuenimus concordãtia. Nam & nos præcedentes patres sequi debemus, qui authore deo, à sacra doctrina illorũ non discordamus. A capite itaque incipientes, vsque ad quartũ altaris ministrum, hanc formam seruandam cognoscimus, vt sicut minorẽ maior præcedit in honore, ita & in crimine. Et quẽ maior sequitur culpa, maiori plectatur vindicta, quæ post pœnitentiam credatur esse fructuosa.
Psalm. 40 Quid enim prodest triticũ seminare, & fructum illius non colligere? Aut domum construere, & non illic habitare? Post dignam igitur satisfactionẽ credimus posse rediri ad honorẽ, di
B cente propheta: Nunquid qui cadit, non adiiciet vt resurgat?
Psalm. 50. &: Qui auersus est, non reuertetur? Et peccatori ait: In quacũque die cõuersus ingemueris, tunc saluus eris. Vide & Psalmista ait: Cor mundum crea in me deus, & spiritũ rectum innoua in visceribus meis. Ne proicias me à facie tua, & spiritum sanctum ne auferas à me. Dum enim petiit, ne à domino proiiceretur pro culpa sua, alienã rex & propheta simul rapuisse vxorem tremefactus expauit, & propheta indicãte flagitium suum, pœnitẽtiam agens addebat: Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Si enim cõdignam deo pœnitẽtiam non feciſſet, nequaquam aliis prędicaret. Ait enim: Docebo iniquos vias tuas, & impij ad te conuertentur. Dum enim peccata prospexit propheta mundatus per pœnitentiam, nõ dubitauit prędicando curare aliena, & sacrificium de semetipso deo offerre studuit, quum dicebat: Sacrificiũ deo spiritus contribulatus. Ad hoc ista sufficerent, sed omnis sen-
Ezech. 18. tentia quò plus sacræ scripturæ testimoniis confirmatur, facilius creditur. De hoc enim Propheta dicit: Nolo mortẽ peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. De hoc peccantibus dicitur: Peccator in quacunque die conuersus iugemuerit, saluus erit: omnes iniquitates eius obliuioni ttadentur. Si enim redẽptor noster, qui peccatores nõ perdere, sed iustificare venit, in
Roma. 8. obliuione peccãtium delicta derelinquit, quis hominum condemnanda reseruat, quum Apostolus dicat: Si deus iustificat,
Luce 15. quis est qui condemnet? Ad tantem misericordiæ recurrẽtes, C Euangelij proferamus sententiam: Gaudeo, inquit, super vno peccatore pœnitentiam agente, magis quàm super nonagintanouem iustis qui non indigent pœnitentia. Et ouem perditam, nonagintanouem non errantibus relictis, humero pij pastoris ad ouile reportatam dominus ipse testatur. Si ouis perdita errans post inuẽtionem ad ouile humero reportatur, cur post pœnitentiam ad Ecclesiæ ministerium lapsus non reuocetur? Quid enim est grauius, aut carnale delictum admittere, sine quo pauci inueniuntur, aut dei filium iureiurando negare? In quo tamen hunc ipsum beatum Petrum Apostolorum ptincipem, ad cuius sacrũ corpus indigni sedemus, lapsum esse cognoscimus. Sed post negationem pœnitentia secuta est, & post pœnitentiam misericordia data est: quia postea ab illo ab Apostolatu deiectus nõ est, qui antè quidem ipsum se negare prædixit. Tibi hæc fili charissime dicta sufficiãt, vt illum quem cõspicis delicta fletu delere, in cõspectu diuinitatis non dubites misericordiã cõsequi: quia ille peccatorem reuersum non despicit, qui peccatores sanguine suo redimere venit. De ordinationibus verò Apostolicæ sedis põtificum, vtrum post beatissimum vtrum Hormisdam aliqua sint addita, vestra charitas requirit. Sed vsque ad Vigilij papæ tempora, expositas ordinationes præsulum esse cognoscas. Aloam verò, thymiama, syracem & balsamum, sanctorum martyrum corporibus offerenda, latore præsentium deferente transmisimus. In extremo verò epistolæ quæsisti quid eis respondendum sit, qui dilectionem tuam de paruulorum animabus requirunt, qui sine

gratia baptismatis moriuntur, dicentes: si corpus originali tenetur culpa, vnde anima quæ à deo datur, rea erit, quæ adhuc in actuali delicto corpori non consensit? Sed hac de re dulcissima mihi tua charitas sciat, quia de origine animæ inter sanctos patres requisitio non parua versata est: sed vtrum ipsa ab Adam descenderit, an certè singulis detur, incertum remãsit. Eámque in hac vita insolubilem fassi sunt esse quæstionem. Grauis enim est quæstio, nec valet ab homine comprehendi: quia si de Adam substãtia anima cum carne nascitur, cur non etiam cum carne moritur? Si verò cum carne nõ nascitur, cur in ea carne quæ de Adã prolata est, obligata peccatis tenetur? Sed cùm hoc sit incertum, illud incertum non est, quia nisi sacri baptismatis gratia fuerit renatus homo, omnis anima originalis peccati vinculis est obstricta. Hinc enim scriptum est: Non est mundus in conspectu eius, nec vnius diei infans su-
per terram. Hinc Dauid ait: In iniquitatibus conceptus sum: *Psal. 50.*
& in delictis peperit me mater mea. Hinc ipsa veritas dicit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non introi- *Ioan. 3.*
bit in regnum cœlorum. Hinc Paulus ait: Sicut in Adam om- *1. Cor. 15.*
nes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabũtur. Cur ergo infans qui nihil egit, in cõspectu omnipotentis dei non valet esse mundus? Cur Psalmista ex legitimo cõiugio prolatus, in iniquitate conceptus est? Cur nisi qui mũdatus aqua baptismatis fuerit, mundus non est? Cur in Adam omnis homo moritur, si originalis peccati vinculis nõ tenetur? Sed quia genus E humanum in parente primo velut in radice putruit, & ariditatem traxit in ramis. Et inde omnis homo cum peccato nascitur, vnde primus homo permanere noluit sine peccato. De his autem subtilius & latius loqui debueram, sed dum me & curarum *tumultus premunt, & harum portitor vt laxari debuisset, importunus extitit: vnde multa debui, pauca locutus sum. Rogo autem omnipotentem deum, vt tua te gratia protegat, & beati Petri Apostolorũ principis intercessione à malis omnibus illæsum seruet, quatenus feruor cœlestis desiderij in tua mẽte quotidie ardentius excrescat, vt semper nouus, & semper seipso robustior ad cœlestia præmia multiplicius percipienda pertingas. Transmisi autem duos homiliarum codices, quas dixi in Ecclesia dum adhuc loqui præualerẽ: vt quia ipse te videre, tibíque sedulè colloqui non possum, charitati tuæ vel per ea quæ scribere valui, absens non sim. Exiguum quoque vestimentum trãsmittere studui, per quod tua charitas, quia Australi in animo calore feruet, foris à corpore arctu ri frigus repellat. Peto autem vt pro me orare etixius debeas: vt tuæ intercessionis ope, & à malis præsentibus eripi, & æternis merear gaudiis præsentari. Imagines quas tibi dirigendas
per Dulcidum diaconum rogasti, misimus. Vnde valde nobis *Nota de imaginibus.*
tua postulatio placuit, quia illum toto corde, tota intentione F
diligis, cuius imaginem præ oculis habere desideras. Ab re nõ facimus, si per visibilia inuisibilia demonstramus. Sic homo qui alium ardenter videre desiderat, aut sponsam amans videre conatur, si cõtigerit eam ad balneum, aut ad Ecclesiam ire, statim per viam incedenti se præparat: vt de visione eius hilaris recedat. Scio quidem, quòd imaginem saluatoris nostri nõ ideo petis, vt quasi deũ colas, sed ob recordationem sibi dei in eius amore recalescas, cuius te imaginem videre cõsideras. Et nos quidem nõ quasi ante diuinitatem ante illam prosternimur, sed illum adoramus quem per imaginem, aut natum, aut passum, sed & in throno sedẽtem recordamur. Et dum nobis ipsa pictura quasi scriptura ad memoriam filium dei reducit, animum nostrum aut de resurrectione lætificat, aut de passione demulcet. Ideóque direximus tibi surtarias duas, imaginẽ dei saluatoris, & sanctæ dei genitricis Mariæ, beatorũmque Apostolorum Petri & Pauli continentes, per suprædictũ filium nostrum, & vnam crucem, clauim etiam pro benedictione à sanctissimo corpore Petri Apostolorum principis: vt per ipsum à maligno sis defensus, per cuius signum munitum te esse credis: & ex eo te protegat, qui iuuenilia semper suggerit recordari: vt in bonis actibus perseuerans, alios in eius amore accendas, propter quem te feciſti haberi, vt vitæ huius mala quæque inimicus suggerit retroacta mentis prouentibus quasi facilius inardescas, pro cuius amore vitã etiam velis finire. Ipse quoque te protegat vsque in finem: qui cunctum mundum dignatus est redimere Iesus Christus domi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nus noster, qui vivit & regnat in secula seculorum. Amen.

Gregorius Adeodatæ illustri.
Etsi ad superna meditanda corroborat.

Caput LIIII.

Epist.54. MAgnam nobis lætitiam gloriæ vestræ ingessit epistola, quæ æternæ vitæ desiderium vos habere signauit: sed quia huiusmodi studium fugitiua solet mundi gloria præpedire: hortamur vt mentis vestræ saluberrimam deliberationem res quælibet transitura non reuoceat, nec ab incepto eam tramite deuiet. Sed magis supernæ patriæ amor accendat, præmia mansura sollicitent, & ad venturi iudicis promissionem certa semper aspiret, atque ex temporalibus æterna mercetur: vt ex hoc & in vera gloria esse, & inter matronas positis cœlestes adscribi. Reducite ad animos prosperitates temporum, multitudinem hominum, dignitatum pompas, matronarum gloriam, diuitiarum abundantiam. Attendite hæc omnia vbi vel quid facta sunt, & ex hoc pensate quòd nulla sint: & quia qui ista diligit, somnium vigilans videt. Hæc itaque recordatio magna vobis debet esse instructio, quoniã pro magno diligi non debet quicquid sine concluditur. Illa ergo petenda, illa summopere diligendã sunt, quæ nec inuenta transeunt, nec adepta deficiũt. Sed quia ad horum desiderium anhelare sine diuinæ misericordię gratia nullus valet, oramus omniporentem dominum, vt hæc vobis & eligendi velle, & H posse tribuat obtinendi: quatenus & hic vos in suo viuere timore concedat, & postea in sanctarum matronarum sorte recipiat. Paterna itaque charitate gloriam vestram salutates indicamus de causa fratris & coëpiscopi nostri Decij hoc nobis visum fuisse, vt eam audiendam fratri & coëpiscopo nostro Ioanni, & Leontio viro glorioso, quia bonus & iustus vir dicitur, committere deberemus: securi maximè, quia vbi prædicti fratris & coëpiscopi nostri in iudicio charitas interest, nec eis surripiatur, nec pars Ecclesiæ possit præiudicium sustinere.

Gregorius Ianuario episcopo Sardiniæ.
Quòd nihil pro sepultura exigendum est.

Caput LV.

Epist.55. Ca.13.q.2. Quæsta. QVesta nobis est Nereida clarissima fœmina, quòd ab ea centum solidos pro filiæ suæ sepultura, fraternitas vestra non erubescat exigere: atque ei super doloris gemitum, maiorẽ dispendij studeat inferre molestiam. Quod, si ita se veritas habet, quia graue nimis est, & procul nimis est à sacerdotis officio, precium de terra concessa putredini quærere, & de alieno velle facere luctu compendium, ab hac se patratione fraternitas vestra contineat, & molesta ei de cætero non existat. Maximè quia & hortulanum quendam de quo seipsam asserit filiam suscepisse, Ecclesiæ vestræ non in parua quantitate munificum memorat extitisse. Hoc autem vitium & nos postquam, deo authore, ad episcoI patus honorem accessimus, de Ecclesia nostra omnino vetuimus, & prauam denuo consuetudinem nequaquam vsurpati permisimus, memores quia dum Abraham à filiis Emor, hoc *Gene.23.* est Ephron, filio Seor, sepulchri terram precio ad humandum corpus cõiugis postularet, præmium accipere renuit, ne commodum videretur de cadauere consecutus. Si ergo tantæ considerationis paganus vir fuit, quanto magis nos qui sacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Vnde ne hoc auaritiæ vitium, ne vel in alienis denuo tẽtari præsumatur, admoneo. Sed si quando aliquem in Ecclesia vestra sepeliri conceditis, siquidem parentes ipsius, proximive hæredes pro luminaribus sponte quid offerre voluerint, accipi non vetamus. Peti verò aut aliquid exigi omnino prohibemus. Quod valde irreligiosum est, ne aut venalis fortasse, quod absit, dicatur Ecclesia, aut vos de humanis videamini mortibus gratulari: si ex eorum cadaueribus studeatis quærere quolibet modo compendium. Alias verò causas, quas prædictæ Nereidæ est complexa petitio: hortamur vt aut pacifica si fieri potest, ordinatione definias, aut certè in deputatum à nobis iudicium personam instructam dirigere non omittas: quia ad hoc Redemptum defensorem nostrum præsentium portitorem illuc direximus: vt & partes in iudicio obseruare compellat, & executionis suæ instantia, ad effectum quæ fuerint iudicata perducat.

Gregorius Constantio episcopo Mediolanen.
De clericis Cumanis ad vnitatem Ecclesiæ reducendis.

Caput LVI.

LAtore præsentium communi filio Euentio diacono, qui *Epist.56.* fraternitatis vestræ nobis scripta detulit, referente cognouimus, clericos Ecclesiæ Cumensis quos sacerdotali studio reuerti ad vnitatem Ecclesiæ monuistis, respondisse, non sibi talem à vobis affectum impendi, vt adhoc redire charitate suadente præualeant: asserentes res diuersas suas iniustè ab aliis, inter quos & à nostra Ecclesia possessionem quæ villa Auriana dicitur, detineri. Nos quidem sanctitatis vestræ sollicitudinem omnino laudauimus, quia quod vos oportuit facere, minimè neglexistis. Sed nec nos prædictam possessionem, si eis iure competit, etiam si ad communionem forte reuerti distulerint, contra rationis ordinem patimur detineri, sed eam cognita volumus veritate restitui. Si verò ad vnitatem Ecclesiæ, quod optamus, deo se inspirante conuerterint, etiam si nihil illis competat, eam illis parati sumus concedere. Nam nulla occasione excusare volumus, quod ad matris Ecclesiæ sinum redire desiderabiliter expectamus. De hortis verò quos in capitulare transmisso ex substantia, & Italiæ Ecclesiæ competere signastis, vel prædictus vobis portitor indicauit, in subsequenti illuc personam transmittemus, cui inter alia curabimus euidenter iniungere, vt veritatem congrua indagatione cognoscat, & quicquid iustum fuerit faciat. Nam L nos qui alios contristare contra æquitatem non patimur, multo magis vos quos multum diligimus, tristes relinquere non valemus. De aliis autem causis, quale nostrum ad singula sit responsum, supradicti communis filij relatione cognoscetis. Scripta verò ad dilectissimum filium nostrum Anatholium diaconum, pro commendatione hominum vestrorum, sicut voluistis, fecimus.

Gregorius Anatholio diacono Constan.
Homines Constantiæ episcopi recommendat.

Caput LVII.

Epist.57. REuerentissimus frater & coëpiscopus noster Constantius suos homines illuc pro Ecclesiæ suæ vtilitatibus festinans transmittere, tuæ eos dilectioni voluit commendari. Proinde inquantum, deo iubẽte, potueris, eis salua ratione, vbi necesse fuerit, concurras atque feras solatium: quatenus dum tua fuerint, sicut dignum est, opitulatione suffulti, & ipsi illic minus valeant laborare, & prædictus frater noster Ecclesiæ suæ vtilitates adiutum, te suffragante, cognoscat.

Gregorius Fantino defensori.
De Synagogis Iudæorum irrationabiliter occupatis.

Caput LVIII.

Epist.58. ANte aliquantum tempus Victori fratri & coëpiscopo nostro scripsimus, vt quoniã quidam Iudæorum data nobis petitione questi fuerunt, synagogas in ciuitate Panormitana positas, cum hospitiis suis fuisse ab eo irrationabiliter occupatas, quousque causa vtrum iustè factum esset, potuisset agnosci, ab eorum suspenderet se congregatione: ne forte in eorum sola voluntate versari iudicium videretur. Et quidem nos prædictum fratrem nostrum incongruè aliquid egisse, facerdotij eius respectus facilè credere non permisit. Sed quia Salerio notario nostro, qui illic præsens postea inuentus est, renunciante comperimus, nullam extitisse causam pro qua potuissent rationabiliter occupari, atque eas esse inconsultè ac temerè consecratas: ideirco experientiæ tuæ præcipimus, vt quia quod semel cõsecratum est, Iudæis vltra non valet restitui, quantum à filiis glorioso Venantio patricio, & Vrbicio abbate, synagogæ ipsæ cum his hospitiis quæ sub ipsis sunt, vel earum parietibus cohærent, atque hortis sibi coniunctis, æstimatæ fuerint, studij tui sit vt præfatus frater & coëpiscopus noster dare precium debeat: quatenus hoc quod occupari fecit, in ius Ecclesiæ ipsius valeat permanere, & illi opprimi aut aliquam pati iniustitiam nullo modo videantur. Codices verò vel ornamenta pariter ablata quærantur. Quæ si manifestè culta sunt, & ipsa sine ambiguitate aliqua volumus restitui: quia sicut illis quicquam in synagogis suis facere, vt & ipsi prius scripsimus, vltra quàm lege decretum est, non debet esse licentia: ita eis contra iustitiam & æquitatem, nec præiudicium, nec aliquod debet inferri dispendium.

Gregorius

A *Gregorius Fantino defensori.*
De Tamno Iudæo.

Caput LIX.

Epist.59. INdicauit nobis Tamnus Iudæus præsentium portitor, nauem suam atque res suas Candidum defensorem nostrum cum aliis creditoribus occupasse, atq; eas pro credita quam dederant pecunia venundasse, & à cunctis debitis cautionibus restitutis solum apud se prefatum defensorem obligationis chirographũ tenuisse, & sæpius se supplicantem ideo reddere contempsisse. Et quia, vt ait, fors est debiti satisfacta, experientiæ tuæ præcipimus, vt cum omni subtilitate curet addiscere, & si ita repererit, districta compulsione perurge, quatenus omni mora postposita, cautionem prædicti portitoris restituat. Ita ergo sollicitudo tua studeat, vt denuo ad nos hac de causa querela non redeat.

Gregorius Prætecti illustri.
Gesta inter ipsum & Fantinum defensorem approbat.

Caput. LX.

Epist.60. QVotiens in conuentionibus quibuslam noster expectatur assensus, ne in dubium veniant quæ geruntur, ratio ea pro securitate partium debet habita solidare. Proinde cognoscentes quid inter dilectionem tuam & Fatinum defensoré ac rectorem patrimonij partium B Panormitanarum conuenerit de portionibus tibi competentibus in Messalenas & Samanteria, in prouincia Sicilia, & in territorio Panormitano, & domo in Panormitana ciuitate sita, quam Ecclesiæ nostrę dudum titulo donationis obtuleras, nostrum in his accommodamus assensum: atque omnia sicuti inter vos gesta sunt, per huius rationis paginam cõfirmamus: nec quicquam eorum à nobis, successoribúsque nostris deduci in irritum profitemur: quia valde Ecclesiasticæ est moderationi conueniens, vt quæque ordinata fuerint vel decisa, nulla in posterum debeant refragatione turbari.

Gregorius Martino scholastico.
Quòd episcoporum causæ magna cum diligẽtia sunt perscrutãdæ.

Caput LXI.

Epist.61. CVm de negotiis cuiuslibet exorta occasio maioris, vt magnitudini tuæ notũ est, requisitionis indigeat, quanta cura, quantáque vigilantia episcoporum causæ debeant perscutari, sapientia tua consideret. In ea verò epistola, quam per latorem præsentium transmisistis, pro quibus ad nos causis à Crementio fratre & coëpiscopo nostro transmissus fueris, superficietenus indicasti, & earum radicem penitus tacuisti. Quarum si nobis origo vel fuisset qualitas interius manifesta, quid de eis diffiniendum esset, prædicti fratris vestri animos responsione vtique patenti ac congrua firmaremus. Illud tamen nobis omnino displicuit, quòd aliquos C episcoporum sine primatis sui epistolis ad comitatum profectos esse, vel conuentus significas illicitos celebrare. Sed quia, sicut præfati sumus, causarum origo vel qualitas omnino nobis ignota est, pronunciare aliquid definitiuè non licet, nec possumus: vt ne, quod reprehensibile nimis est, de rebus non bene cognitis proferre sententiam videamur. Vnde valde necessarium fuerat, si hic pro plenissima instructione nostra, magnitudo tua nostris interrogationibus responsura, tempore quo in Sicilia dilata est, perrexisset. Sed tamen postquam fratrem & coëpiscopum nostrum Ioannem vidistis: in eo & vos vidisse nos credimus. Et ideo quia de eisdem nobis & ipse causis scribere studuit, ei quæ nobis sunt visa rescripsimus. Qui quoniam maturi prouidique consilij sacerdos est, si cum ipso causas pro quibus missus est tractare volueris, certi sumus quia in ea, & quod vtile est, & quod ratione habet, inuenies.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano.
De deponendo Lucillo episcopo.

Caput LXII.

Epist.62. QVæ aduersus Lucillum Miletinæ ciuitatis episcopum querela commota sit, ex epistolarum vestrarum, & gestorum quæ ad nos direxistis pagina, declaratum est. Et ideo quia tanti facinoris vltio nulla debet dilatione differri, fraternitas vestra tres vel quatuor de fratribus ac consacerdotibus sibi nostris adhibeat, vt ipsis quoque præsentibus prædicta ac satisfacta veritate prædictum Lucillum de episcoparus ordine quem huius sceleris contagio macula- D uit, studeat sine ambiguitate deponere. Quia verò presbyteri vel diaconi quidam proditæ iniquitatis fuisse conscij ac participes memorantur, sanctitas vestra subtili indagatione discutiat. Et si ita repererit, ab honoris sui & ipsos similiter gradu deiiciat, & in monasteriis vbi dignè valeant pœnitentiam agere, deputet. Sed quia per hos multi in huius labẽ peccati perhibentur esse collapsi, cunctos qui rei esse claruerint, dominici corporis ac sanguinis participatione priuare vos conuenit, atque eos vestris epistolis strictius admonere, vt litaniis & orationibus operam dent, & peccati quam contraxerunt maculam flendo tergant. Quibus quando sit secundum modum pœnitentiæ reddenda communio, iudicio vestro committimus. Hoc tamen sollicite vos prouidere necesse est: vt iis qui mortis vrgentur periculo, viaticum non negetur. Curæ præterea sit vobis, clerum & populum Miletinæ ciuitatis horrari, vt quia sine proprio pastore esse non poterunt, ordinandum sibi eligant deo propitio sacerdotem. Causam verò presbyterorum ac diaconorũ, qui in lapsu accusati sunt, sollicitè omnino rimamini. Et si rei criminis esse patuerint, seueram in eis vltionem & canonicam exhibete: vt quanto illorum iniquitas deum potuit ad iracũdiam prouocare, tanto eum vos placare emendatione districtissima valeatis.

Gregorius Ioanni Episcopo Syracusano. Contra aliquorum mur- E muurationem, rationem reddit de missæ ordinatione.

Caput LXIII.

VEniens quidam de Sicilia, mihi dixit quòd aliqui amici *Epist.63.* eius vel Græci vel Latini, nescio quid quasi sub zelo sanctæ Romanæ Ecclesiæ de meis dispositionibus murmurarent, dicentes: Quomodo Ecclesiam Constantinopolitanam disposuit comprimere, qui eius consuetudines per omnia sequitur? Cùm enim dicerem quas consuetudines sequimur, respondit: Quia halleluia dici ad missas extra pentecostes tempora fecistis: quia subdiaconos spoliatos procedere: quia kyrie eleison dicit: quia orationem dominicam mox post canonem dici statuistis. Cui ego respõdi: quia in nullo eorum secuti aliam Ecclesiam sumus. Nam vt halleluia hic diceretur, de Hierosolymorum Ecclesia ex beati Hieronymi traditione, tempore beatæ memoriæ Damasi papæ traditur tractum: & ideo magis in hac sede illam consuetudinem amputauimus, quæ hic à Græcis fuerat tradita. Subdiaconos autem vt spoliatos procedere facerem, antiqua consuetudo Ecclesiæ fuit. Sed placuit cuidam nostro pontifici, nescio cui, qui eos vestitos procedere præcepit. Nam vestræ Ecclesiæ, nunquid traditionem à Græcis acceperunt? Vnde habent ergo hodie vt subdiaconi lineis in tunicis procedant, nisi quia hoc à matre sua Romana Ecclesia perceperunt? Kyrie eleison autem F nos neque diximus, neque dicimus, sicut à Græcis dicitur: quia in Græcis simul omnes dicunt: apud nos autem à clericis dicitur: à populo respondetur: & totidem vicibus etiam Christe eleison dicitur: quod apud Græcos nullo modo dicitur. In quotidianis autem missis alia quæ dici solent tacemus: tantummodo kyrie eleison & Christe eleison dicimus, vt in his deprecationis vocibus paulò diutius occupemur. Orationem autem dominicam ideirco mox post precem dicimus: quia mos Apostolorum fuit: vt ad ipsam solummodo orationem oblationis hostiam consecrarent. Et valde mihi inconueniens visum est, vt precem quam scholasticus composuerat, super oblationem diceremus, & ipsam traditionẽ quam redemptor noster composuit, super eius corpus & sanguinẽ non diceremus. Sed & dominica oratio apud Græcos ab omni populo dicitur: apud nos autem à solo sacerdote. In quo ergo Græcorum consuetudines secuti sumus, qui aut veteres nostras reparauimus, aut nouas & vtiles constituimus, in quibus tamẽ alios comprobamur imitari? Ergo vestra charitas quum occasio dederit, vt ad Cathenensem ciuitatem pergat, vel in Syracusana Ecclesia eos quos credit atque intelligit, quia de hac re murmurare potuerunt, facta collocutione doceat: & quasi alia ex occasione eos instruere non desistat. Nam de Constantinopolitana Ecclesia, quod dicunt, quis eam dubitet sedi Apostolicæ esse subiectam? Quod & dominus piissimus imperator, & frater noster Eusebius eiusdem ciuitatis episcopus

Universidad de Deusto Biblioteca

G pus assiduè profitentur. Tamen si quid boni vel ipsa vel altera Ecclesia habet: ego & minores meos quos ab illicitis prohibeo, in bono imitari paratus sum. Stultus est enim, qui in eo se primum existimat, vt bona quæ viderit, discere contemnat.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano.
De episcopo Constantinopolitano, de crimine accusato.

Caput LXIIII.

Epi.64. Fraternitatis vestræ scripta suscepi, in quibus indicastis Martinum virum eloquentissimum de Africana prouincia Syracusas venisse: vobisque aliquid secretum locutum fuisse. Et quidem fraternitas vestra quotiens occasionem reperit, amorem suum circa beatum Petrum Apostolum non cessat ostendere. Vnde omnipotenti deo gratias agimus, quia vbi illa est, ibi nos absentes non inuenimur. Causam tamen de qua agitur, necdum sanctitas vestra subtiliter agnouit. In quodam enim crimine Byzancenus primas fuerat accusatus: & piissimus imperator cum iuxta statuta canonica per nos voluit iudicari. Sed acceptis decem auri libris, tunc Theodorus magister obstitit, vt minimè fieret. Tamen piissimus imperator admonuit vt transmitteremus, & quicquid esset canonicum faceremus. Sed vidētes contrarietates hominum, eandem causam inire voluimus. Nunc autem idem primas aliqua
H de consilio suo loquitur. Et valde dubium est vtrum purè an certè: quia à coëpiscopis suis impetitur, nobis modo talia loquatur. Nam quòd se dicit sedi Apostolicæ subiici: si qua culpa in episcopis inuenitur, nescio quis ei episcopus subiectus non sit. Cùm verò culpa non exigit, omnes secundum rationem humilitatis æquales sunt. Tamen quod vestræ fraternitati placet, cum prædicto eloquentissimo Martino loquimini. Vos enim tractate quid agere debeat. Cui nos de causa breuiter rescripsimus, quia & hominibus incognitis passim nos credere non debemus. Si tamen vos qui eum in pręsenti conspicitis, ei loquendum fixius aliquid iudicatis, vestræ hoc charitati committimus, de cuius amore in omnipotenti dei causa certi sumus. Quæ autem vos agitis, nos egisse nō dubitetis.

Gregorius Vitali defensori. Quod præsidium defensionis non præstet clericis ab episcopis suis punitis pro eorum excessibus.

Caput LXV.

Epist.65. Indicatum est nobis, quòd quidam Caralitanæ Ecclesię clerici disciplinam sui refugientes episcopi, contra eum solatium tuæ defensionis exquirant, atque per hoc illi quod dici graue est, contumaces existant. Quam rem, si ita est, omnino durè suscepimus. Dicitur etiam quòd suæ actus deserentes Ecclesiæ, in aliarum se obsequiis ac laboribus occupantes, vbi
I nomen dederunt militiæ, inueniantur extranei. Experientiæ ergo tuæ denunciamus, vt non deinceps tale aliquid facere præsumant: sed si cuiusquam clerici, vt assolet, culpæ casus emerserit, in qua te sibi petere debeant adiutorem, ad eundem episcopum reuerenter accede, & sicut causæ meritum cognoueris, apud eum non defensor culpæ, sed potius intercessor existe: vt hac prouisione & poscenti feras auxilium, & iura præpositi nō turbētur. Si qui verò sunt qui iusta poposcerint, eis per te auxilium sedis Apostolicæ non est negandum. Sed tamen ita seruandum est vniuscuiusque episcopi reuerentia, vt clericorum disciplina per defensionis tuæ experientiam minimè soluatur. Dictum est nobis etiam, quòd rustici possessionis eiusdem Caralitanæ Ecclesiæ iura propria deserentes, in priuatorum possessionibus culturam laboris exhibeant. Ex qua re agitur, vt possessiones Ecclesiæ proprio in alios occupato cultore depereant, atque ad tributa sua persoluenda idoneę non existant: in qua re experientiam tuam volumus omnino esse sollicitam, ne tale quidquam fieri posthac nostra authoritate data tibi permittere debeas, sciturus quòd si neglexeris, nostros exinde de minori cōtra se sollicitudine animos commoueri. Cognouimus etiam quòd monasteria seruorum dei, vel etiam fœminarum pro suo quisque libito & diuersarum causarum executione perturbāt, quod omnino non gratè suscipimus, tuámque experientiam ex hoc commonemus, ne quenquam hoc vsurpare denuo accepta nostra authoritate permittas, sed vt episcopis loci ipsius sub cuius degunt moderamine, curæ sit eorum causas vtilitatésque disponere. Valde enim est incongruum vt omisso eo, alius quilibet eorum se K
causis admisceat. Sed ille eorum vitam competenti regularique debet moderatione disponere, qui pro commissis eorum sibi animabus compellitur reddere rationem.

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano.
De clericis suis ei non obedientibus, & aliis multis.

Caput LXVI.

Epist.66. Peruenit ad nos, quòd quidam de vestris clericis spiritu elationis inflati, quod dici graue est, fraternitatis vestræ iussionibus obedire postponant, atque in aliorum se magis obsequiis ac laboribus occupantes, suæ deserant, vbi sunt necessarij, actus Ecclesię. Ex qua re nimium admiramur, cur in eis Ecclesiasticæ non teneatis regulam disciplinæ, nec eos dissolutè vagantes in deuiis, ad normam suscepti officij districti moderaminis fræno restringatis. Dicitur etiam quòd aliqui ex eisdem contumacibus clericis, vt defendi contra vos valeant, ad Vitalis defensoris nostri patrocinia conuolarint. Vnde ad eum scripta nostra direximus, ne quenquam clericorum vestrorum contra vos irrationabiliter denuo audeat defensare: sed si culpæ casus emerserit, & grauis non est, sed veniam mereatur, intercessor apud vos magis accedere debeat, quàm defensor. Ne ergo tale ad nos deinceps de subiectorum vestrorum contemptu quicquam proueniat, præcauete. Co- L
gnouimus etiam, quòd monasterio sancti Iuliani quædam vidua suam substantiam derelinquens, à clerico vestro, qui eiusdem defuncti mulieris actus, dum adhuc viueret, gubernabat, ipsa sit direpta substantia, núncque callidum ad reddendum existere. Hortamur ergo vt eum, si, vt dicitur, ita verum esse patuerit, districta faciatis executione constringi, quatenus res monasterio derelictas restituere sine imminutione festinet, & quod adire seruata fidei suæ puritate non debuit, vel cum pudoris sui damno reddere compellatur. Quàm verò verecundum sit, vt fraternitatem vestram nos admonere videamur, quatenus clericum suum sub disciplinę vigore constringat, credo quòd eadem fraternitas vestra tacita etiā ipsa consideret. Contra idolorum nanque cultores vel aruspicum atque sortilegorum, fraternitatem vestram vehementius pastorali hortamur inuigilare custodia, atque publicè in populo contra huius rei viros sermonem facere, eósque à tanti labe sacrilegij, & diuini intentione iudicij, & præsentis vitæ periculo, adhortatione suasoria reuocare. Quos tamen si emendare se à talibus atque corrigere nolle repereris, feruēti comprehendere zelo te volumus, & siquidem serui sunt, verberibus cruciatibúsque, quibus ad emendationem peruenire valeant, castigare. Si verò sunt liberi, inclusione digna districtáque sunt in pœnitentiam dirigendi: vt qui salubria, & à mor- M
ris periculo reuocantia audire verba contemnunt: cruciatus saltem eos corporis ad desideratam mentis valeat reducere sanitatem. Indicatum etiam nobis est, quòd laicis quibusdam curam vestri patrimonij committentes, postmodum in rusticorum vestrorum deprædationibus, atque per hoc & fatigationibus fuerint deprehensi, & reddere res, quas indecenter retinent habitas, quasi suæ ditionis, quippe vestræ non suppositi curationi, postponant: vobísque despiciant actuum suorum reddere rationem. Quod si ita est, districtè à vobis discuti conuenit, atque inter eos Ecclesiæque vestræ rusticos causam examinare subtilius. Et quicquid in eis fuerit fraudis inuentum, cum pœna legibus statuta reddere compellantur. De cætero verò cauendum à fraternitate vestra est, ne secularibus viris, atque non sub regula nostra degentibus, res Ecclesiasticæ committantur, sed probatis de vestro officio clericis. In quibus si quid reperiri poterit prauitatis, vt in subditis, emendare quod illicitè gestum fuerit, valeatis: quos apud vos habitus sui magis officium commendet, quàm excusat.

Gregorius Anatholio diacono Constan. De his qui ex Histria partibus ad vnitatem fidei venerunt.

Caput LXVII.

Epist.67. Latores præsentium, qui de Histricorum schismate ad vnitatem Ecclesiæ, deo miserante, reuersi sunt, multa de prauitate episcoporum qui in illis partibus sunt, conqueuntur. Et quia ea pro re Constantinopolim festinantes tua sibi

A sibi petunt adesse debere solatia, dilectionem tuam his hortamur affatibus, vt eis salua ratione solatiari debeat atque concurrere: quatenus te opitulante & minus illic fatigari, & quod iustum est, facilius valeant adipisci.

Gregorius Constantino episcopo Mediolan.
De Maximo Salonitano episcopo.

Caput LXVIII.

Epist.68. Maximus Salonitanæ Ecclesiæ præuaricator, postquā per potestates maiores seculi obtinere nihil valuit, ad minores sese contulit. Nobísque tam nimietate precum, quàm attestatione bonorum operum pręualere contendit. Ex qua re inhumanum credidi, si is qui se quasi multum timere me dicit, in aliquo temperatiorem minimè inuenire potuisset. Et ideo decreui vt reuerentissimus frater & coēpiscopus noster Marinianus, eius causam debeat in Rauennati vrbe cognoscere. Si autem persona eius suspecta forsitan habetur, volumus vt vestra quoque fraternitas, si ei laboriosum non est, ad eandem ciuitatem fatigare se debeat, & cum prædicto fratre in eodem iudicio pariter sedere. Quicquid autem vestræ vtrorumque sanctitati placuerit, scitote mihi modis omnibus placiturum, & vestrum ego iudicium meum deputo, & quæ vtrique vos relaxanda esse censetis, me relaxare
B certum tenete. Hoc tamen solliciti pensantes, ne aut cum peccato remisisi, aut cum iniuria sanctæ Ecclesiæ esse videamur austeri. Huius autem causæ executionem Castorio chartulario iniunximus, vt ipse nobis debeat cuncta quæ acta fuerint, subtiliter renunciare.

Gregorius Eusebio Thessalonicensi, aliisque compluribus episcopis. De superbia Ioannis episcopi Constātinopolitani, & Cyriaci.

Caput LXIX.

Epist.69. Suscepti regiminis cura constringimur officij nostri sollicitudinem vigilanter extendere, & fratrum nostrorum animos sermone admonitionis instruere: vt nec ignorantes præsumptio praua decipere, nec sciētes dissimulatio quædam valeat excusare. Cognoscat siquidem fraternitas vestra Ioannem quondam Constantinopolitanæ ciuitatis antistitem, contra deum, contra pacem Ecclesiæ, in omnium despectum & iniuriam sacerdotum, modestiæ ac mensuræ suæ terminos excessisse: & illicitè in synodo superbū ac pestiferum Oecumenicum, hoc est vniuersalis sibi vocabulum vsurpasse. Quod beatæ recordationis Pelagius decessor noster agnoscens, omnia gesta eiusdem synodi, præter illa quę illic de causa venerandæ memoriæ Gregorij episcopi Antiocheni sunt habita, valida omnino districtione cassauit, districtissima illū
C increpatione corripiens, vt se à nouo & temerario superstitionis nomine cohiberet: à deo vt suum illi diaconum nisi tantum nephas emendaret, procedere prohiberet. Cuius nos rectitudinis zelo per omnia inhærentes, statuta ipsius sine refragatione deo protegente seruamus, quia dignum est vt rectam decessoris sui viam gressibus inoffensis incedat, quem de eodem loco ad reddendam rationem æterni iudicis tribunal expectat. In qua re ne quid omittere quod ad pacem Ecclesiæ pertinet videremur, nostris eundem sanctissimum Ioannem scriptis semel iterúmque conuenimus, vt amoto superbiæ vocabulo, cordis sui elationem ad humilitatem quam magister & dominus noster docuit, inclinaret. Quem quoniam neglexisse comperimus, hæc eadem & beatissimum fratrem & consacerdotem nostrum Cyriacum successorem ipsius concordiæ studio non destitimus admonere. Sed quia iam vt videmus, mundi huius termino propinquante, in præcursione sua apparuit humani generis inimicus: vt ipsos qui ei contradicere bene atque humiliter viuēdo debuerunt, per hoc superbiæ vocabulum præcursores habeat sacerdotes: hortor atque suadeo, vt nullus vestrum hoc nomen aliquando recipiat, nullus id consentiat, nullus scribat, nullus vbi fuerit scriptum admittat, vel subscriptionem suam adiiciat. Sed sicut omnipotentis dei ministros decet, integrum se ab huiuscemodi venenata infectione custodiat, & callido insidiatori in se locum non præbeat, quoniam hoc in totius Ecclesiæ iniuriam ac discissionem, &, sicut diximus, in omnium vestrum despectum fit. Nam si vnus, vt putat, vniuersalis est, restat vt vos episcopi non sitis. Præterea peruenit ad nos, quòd fraternitas vestra ad vrbem Constantinopolim sit conuocata. Et quanuis piissimus noster imperator agi illic illicita non permittat: tamen D
ne peruersi homines conuentus vestri occasione percepta, aut per huius nominis superstitionem locum subreptionis requirant, aut ob aliam rem facere synodum cogitent, quatenus hoc in ea callidis machinationibus inducant, quanuis sine Apostolicæ sedis authoritate atque consensu nullas quæque acta fuerint vires habeant, veruntamen coram omnipotente deo contestor & admoneo, vt nullius vestrum illic quibuslibet blandimentis, quibuslibet præmiis, quibuslibet terroribus teneatur assensus, sed pro æterni iudicij consideratione, aduersos vos prauis desideriis salubriter ac vnanimiter exhibete, & pastorali constantia atque apostolica authoritate suffulti, prędonem, irruētémque lupum excludite, & in discissionem Ecclesiæ sæuienti non cedite: nec de hac re quacunque surreptione synodum patiamini, quæ neque legitima quidem, nec synodus dicenda est, celebrari. Hoc quoque pariter admonemus, vt si forte nil actum de huius peruersi nominis mentione fuerit: sed de alia re synodus forte colligitur, omnino sitis cauti, circunspecti, vigilantes atque solliciti, ne quid illic circa locum aliquem vel personam præiudicialiter siue illicitè, vel aduersus canones censeatur. Sed si quid incidentis vtilitatis causa tractandum est, sic causa de qua agitur formas accipiat vt statuta vetera nulla conuellat. Vnde iterum coram deo & E
sanctis ipsius admonemus, vt hæc omnia summo studio, & tota mentis intentione seruetis. Nam si quis, quod non credimus, scripta præsentia aliqua in parte neglexerit, à beati Petri Apostolorum principis pace se nouerit segregatum. Ita ergo fraternitas vestra agat, vt cùm pastor pastorum in iudicio venerit, de loco regiminis quem accepit, reatum habere non possit.

Gregorius Maurentio, magistro militum, Theodorum commendat oppressum.

Caput LXX. Epist.70.

Valde mirati sumus, quòd vobis in Neapolitana ciuitate positis, venire ad nos pro quibusdam causis Theodorus vir memorandus præsentium portitor cogeretur, maximè dum in illa se re contra antiquum morem à fratre & coëpiscopo nostro Fortunato queratur præiudicium pertulisse: quam ad curam dispositionémque patroni ciuitatis eiusdem gloria vestra teste asserit sine dubio pertinere. Quòd si ita se res habet, omnino contristamur, cur in eius vos defensione veritas non permouit, vt & liberè quod esset ratio diceretis, & reseruari quod longa sibi consuetudo iure vendicat faceretis. Quia ergo graue nimis est contra veterem vsum sacerdotes sibi quicquam arripere: vnde in laicorum viden- F
tur actus incidere: prędicto fratri coëpiscopóque nostro scribere quæ nobis sunt visa curauimus, ipsorúmque ad vos scriptorum exemplar transmisimus, vt ex eis quid debeat scrutari gloria vestra cognoscat. Præterea indicauit nobis supradictus portitor, Vectano qui comes fuit in Missinati castello, propterea quòd eum nobilem fuisse nouerat, & paupertate nimia laborabat, viginti venas vini per duos annos de insula Prochita, quæ ei vicina erat, misericordiæ intuitu se fuisse largitum, & nunc eas de eadem insula successorem ipsius tanquam debitas violenter exigere. Et quoniam hoc ne de cætero tentari debeat, postulat prohiberi, gloria vestra curet addiscere. Et si hoc quod quæritur, veritate subsistit, & hæc antè consuetudo non fuit, huiusmodi grauamen iustitia suadente compescat: & studeat vt pietatis administratio in præfata insula onus præiudicij non imponat. Quia verò priuilegia ciuitatis suæ, vel causas insulæ illius, à nobis gloriæ vestræ petit commendandas: hortamur vt vestram ei tuitionem impendere seruata æquitate quocunque necesse fuerit, debeatis: & si qua in re vtilitas populi cui præest contra rationis, sicut ait, ordinem prægrauatur, imposita onera vsque ad modum iustitiæ vobis suffragantibus releuentur, nec priuilegia eorum quolibet modo calcentur: sed omnia quæ vsus antiquitatis statuit, in omnibus intemerata seruentur. Ita ergo in his gloria vestra se decenter exhibeat, vt & ipsa partes fouere iustitiæ comprobetur: & ij qui commendati sunt, bona nobis vestra quæ de vobis cupimus semper audire renuncient.

Gregorius Passiuo episcopo Firmano.
Mandat consecrare oratorium sancti Sauini.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Caput LXXI.

Epist.71. VAlerianus notarius Eccleſiæ Firmanæ fraternitatis tuæ petitoria nobis inſinuatione ſuggeſſit, quæ habetur in ſubditis, in fundo Viſiano iuris ſui iuxta muros ciuitatis Firmanæ oratorium ſe pro ſua deuotione fundaſſe, quod in honorē beati martyris Sauini deſiderat conſecrari. Et ideo frater chariſsime ſi in tuæ parœciæ memorata conſtructio iure conſiſtit, & nullum corpus ibidem conſtat humatum, percepta primitus donatione legitima, id eſt in reditu ſolidos tres, liberos à tributis fiſcalibus, geſtiſque municipalibus alligata, prædictum oratorium abſque miſsis publicis ſolenniter conſecrabis: ità vt in eodem loco nec temporibus futuris baptiſterium conſtruatur, nec presbyterum conſtituas cardinalem. Et ſi miſſas ibi fieri forte maluerit, à dilectione tua presbyterum nouerit poſtulandum, quatenus nihil tale à quolibet alio ſacerdote vllatenus præſumatur. Sāctuaria verò recepta, ſui cum reuerentia collocabis.

Gregorius Chryſanthо epiſcopo Spoletano. Mandat ſanctuaria ſanctı Sauini Valeriano notario Firmano dari.

Caput LXXII.

Epiſt.72. VAlerianus notarius Eccleſiæ Firmanæ ſanctuaria beati martyris Sauini oblata petitione ſibi poſtulat debere concedi, quatenus in eius nomine oratorium proprijs conſtructum ſumptibus poſsit ſolenniter conſecrari. Et ideo frater chariſsime præfati deſideriis ex noſtro te mādato conuenit obedire: vt deuotionis ſuæ in conſeruatione quam poſtulat, potiatur effectu.

Gregorius Conſtantio epiſcopo Panormitano. Eccleſiæ Terracinenſis viſitationem committit.

Caput LXXIII.

Epiſt.73. FRaternitati veſtræ Eccleſiæ Terracinenſis viſitationis operam nos olim mandaſſe recolimus. Sed quia peruenit ad nos, quòd peccatis faciētibus nec clerus illic, nec plebs tanta remanſerit, quibus debeat interim epiſcopus ordinari: vtile eſſe perſpeximus eandem Eccleſiam, vel quicquid ipſius eſt, quouſque illam vt domino placuerit ordinemus, veſtræ deo authore diſpoſitioni committere. Et ideo ſollicitudinem vos conuenit adhibere, vt quicquid poſſeſsionibus Eccleſiæ ipſius in qualibet re accedere potuerit, vobis in reparationem eiuſdem Eccleſiæ ſiue cleri ipſius ſubuentionem proficiat: quatenus & nos remedium pro veſtro labore capere, & illi aliquod valeant ſuſtentationis habere ſolatium. Mobilia verò prædictæ Eccleſiæ facta ſubtiliter volumus deſcribi notitia, nobiſque tranſmitti, vt ex hoc quid fieri debeat, authore domino diſponamus. Circa actus autem vel diſciplinam clerivel filiorum Eccleſiæ ipſius magnam te habere curam neceſſe eſt, atque ita ſuper paſtorali ſtudio vigilare: vt de animabus eorum non culpabilis ſis, ſed apud omnipotentem deum mercedem potius poſsis acquirere.

Gregorius Mauretio magiſtro militum. Theodoſium abbatem commendat.

Caput LXXIIII.

Epiſto.74. FIlius noſter Thodoſius abbas monaſterij quod à Liberio quōdam patricio in Cāpaniæ partibus noſcitur eſſe conſtructum, à nobis precibus impetrauit, vt eum cum congregatione ſua, veſtræ deberemus gloriæ commendare. Aſſerit enim ſe in murorum vigiliis vltra vires ſuas vehementer affligi. Petimus ergo gloriam veſtram, vt, ſiquidem eſt poſsibile, de eodem per vos onere releuetur. Si verò ex toto vt nō fiat hoc eſt omnino difficile, vel ita illi ex noſtra commendatione ipſum leuigantes pondus ſollicitudinis temperetis, vt dum in dei laudibus liberior vacare voluerit, pro vobis, cuius opere vt leuationem aliquam habeat, factum eſt, ſecurior valeat dominum exorare, ſed & noſtram ſibi apud gloriam veſtram ſentiat epiſtolam profuiſſe.

Gregorius Chryſanthо Epiſcopo Spoletano. De ordinatione clericorum Viuanenſis Eccleſiæ.

Caput LXXV.

Epiſt.75. ANte hoc biennium fraternitati tuæ Viuanenſis Eccleſiæ viſitationis deputauimus officium, in quo de amore Scrinij noſtri nihil vos de prouectionibus facere voluimus clericorum. Nunc verò venientes huc præſentium portitores prædictæ Eccleſiæ clerici, dixerūt ſacerdotes ſe nec in eadem Eccleſia, nec in eius parœciis habere. Hortamur igitur fraternitatem tuam, vt ſi quidem talem potuerint reperire perſonam, qui dignus ad epiſcopalis officij apicem valeat promoueri: huc eum cum ſolennitate decreti, veſtrarúmque teſtimonio literarum celerius dirigatis. Sin verò hoc inueniri non poteſt, cum omni ſtudio ac viuacitate perſonas exquirite, qui illic in presbyterij ordine valeant conſecrari. Quorum vitam actúſque ſubtili prius inquiſitione diſcutite, vt in nullo eis vel ſacri canones, vel Eccleſiaſticæ regulæ valeant obuiare, vt hac prouiſione populus illic degens communione qua ſe priuatos ob ſacerdotum neceſsitatem flebiliter conqueruntur, recepiſſe ſe gaudeāt, & in Eccleſiis illis ſacra miſſarum ſolennia deeſſe non debeant. Sed & pro conſignandis infantibus fraternitas tua illuc curet accedere: vt nihil ſit quod paſtoralis ſollicitudinis neglecta vos cura remordeat.

Gregorius Caſtorio notario Rauennæ. De legitimo vſu pallij.

Caput LXXVI.

Epiſt.76. DVm Florentinus Rauennatis Eccleſiæ diaconus apud nos pro reuerentiſsimo fratre & coēpiſcopo noſtro Mariniano de vſu pallij ageret, requiſitus à nobis quæ eſſet antiqua conſuetudo, reſpondit, quòd in omnibus litaniis pallio Rauennatis Eccleſiæ epiſcopus vteretur. Quod ita non eſſe & ab aliis didicimus, & ex epiſtolis Ioannis quondam epiſcopi, quas ei oſtendi fecimus, euidenter apparuit. Sed hoc aſſeruit quod dicere iuſſus eſt. Nam tempore quo à te idem Ioannes quondam epiſcopus eſt inhibitus ne pallio inordinatè ac temerè vti præſumeret: ſcripſit nobis hāc fuiſſe priſcam conſuetudinem, vt ciuitatis ipſius epiſcopus pallio in litaniis ſolennibus vteretur. Quarum tibi literarum exemplaria pro tua informatione tranſmiſimus. Adeodatus verò prædictæ Eccleſiæ diaconus, dum apud nos tempore quo hic fuit, ſimiliter de eiuſdem vſu pallij agere enixius ſtuderet, volentes cognoſcere veritatem, eum ſimiliter quæ eſſet conſuetudo curauimus requirendum. Qui vt credi ſibimet ſuaderet, atque à nobis valeret quod petebat exigere: ſub iureiurando teſtatus eſt, antiquam conſuetudinem fuiſſe: vt in quatuor aut quinque ſolennibus litaniis pallio ciuitatis ſuæ epiſcopus vteretur. Experientia ergo tua diligenter inuigilet, & cum omni ſollicitudine quot litaniæ ſolēnes ab antiquitate fuerint, requirat. Nec eas ſolennes nominando requirere ſtudeat, ſed maiores: vt per hoc quod nobis præfatus Adeodatus diaconus teſtatus eſt, & prædicti Ioannis epiſcopi fatetur epiſtola, dum conſtiterit quantæ litaniæ ſolennes fuerint, quotiens indui ſolebat in litaniis pallium cognoſcentes, libentiſsimè concedamus. Sed hoc non ab illis perquirat, qui ab Eccleſiaſticis exhibentur, ſed ab aliis quos ſine fauore partis eſſe cognoſcit, & quæque ſollicita indagatione repererit, nobis ſubtiliter indicet, vt veritate, ſicut diximus, cognita, fratris & coēpiſcopi noſtri ſereuerentiſsimi Matiniani animos releuemus.

Gregorius Tonello epiſcopo Erogatori. De eo quòd amat anima amantem ſe.

Caput LXXVII.

Epiſt.77. IN noſtra mente veſtra magnitudo quantæ ſit dulcedinis, ex veſtra, vt ſuſpicor, mente penſatis: quia, ſicut ſcriptum eſt, amat anima amantem ſe. In eo ergo quod me diligitis, vos quoque à me diligi ſcitis. Et quod prius illuc Caſtorio chartulario noſtro veniente, vobis minimè ſcripſi, non torporis fuiſſe credite, ſed ægritudinis & occupationis. Nam nos & præſentes vos videre cupimus, & abſentibus colloqui ſaltem per epiſtolam deſideramus. Vnde & optamus vt vos beatus Petrus Apoſtolorum princeps ad ſua limina feliciter perducat, quatenus in omnipotentis dei gratia perfrui preſentia veſtra mereamur.

Gregorius Eulogio patriarchæ Alexandrino. De poſſeſſione Eccleſiæ, & ligni.

Caput LXXVIII.

Epiſt.78. SCripta dulciſsimæ veſtræ ſanctitatis latore præſentium deferente ſuſcepi, quæ mihi de eius cauſa citius terminanda locuta ſunt. Sed mox vt venit, qualiter poſſeſsio quam quærebat, ab Eccleſia noſtra tenebatur agnouit, ſibique ipſi citius rationem reddidit. Ea autem quæ cum aliis habuit, ſine ſtrepitu decidit. De cauſa verò de qua mihi omnino ſcribendum

dum fuerat, nihil veſtra ſanctitas ſcripſit, in qua me & tardum eſſe iudicauit, quæ ne fortaſſe in ſcandalo diuiſionis erumperet, eiuſdem diuiſionis nolui author exiſtere. Elegi enim vt ea quæ ſecutura ſunt, per alios exirent. Sed ſubſequenti tempore, deo authore, probabitis: quia in cauſa in qua deo placere cupio, homines non formido. De qua vobis iam etiā in Conſtantinopolitanam vrbem venientibus ſcribere curaui. Ligna verò, ſicut beatitudo veſtra ſcripſerat, maiora paraueram: ſed ita parua nauis huc tranſmiſſa eſt, vt niſi reſciſſa eſſent, ferro non poſſet. Quæ reſcindi nolui, ſed veſtro iudicio quid de his fieri debeat reſeruari. Si autem non ſunt neceſſaria hic, ea in aliis vſibus aptamus. Peto autem vt pro me enixius veſtra ſanctitas orare debeat, quia & podagræ doloribus, & Barbarorū gladiis, & curatum afflictionibus inceſſanter premor. Sed ſi mihi orationis veſtræ opem impenditis, credo quòd me contra aduerſa omnia fortiter iuuetis.

Gregorius Mariniano epiſcopo Rauennæ. Quid de Maximo agendum ſit.

Caput LXXIX.

Epiſt.79. QVæ de cauſa Maximi ſint agenda, ex epiſtolis quas ad vos antè tranſmiſimus, agnouiſtis. Sed quia qualis hac de re fraternitatis veſtræ voluntas ſit, ac magis petitio, præſente latore Caſtorio chartulario noſtro renunciante cognouimus: ideo ſi idem Maximus coram vobis & prædicto chartulario noſtro de ſimoniaca hæreſi præſtito ſe ſacramento purgauerit: atque de aliis ante corpus ſancti Apollinaris, ſicut ſcripſimus, tantummodo requiſitus, liberum ſe eſſe reſponderit, cauſam ipſius, fraternitatis veſtræ, de eo quòd excommunicatus miſſarum ſolennia agere præſumpſit, indicio committimus: qua debeat pœnitēria talis culpa purgari. Et ideo quicquid vobis ſecundum deum placet, ſecuri diſponite: nec aliquid de nobis dubium habeatis. Nam ſi quid à vobis hac de cauſa fuerit ordinatum, nos & gratè ſuſcipimus, & libenter admittimus. Hortamur tamen vt debeatis eſſe ſolliciti, & ita quæ fienda proſpicitis temperetis, quatenus & illi quod videbitur benignè præſtetis, & vigoris Eccleſiaſtici genium, vt oportet, congrua diſpenſatione ſeruetis. Supraſcriptum verò portitorem in præſenti quid vobiſcum ei ſit agendum, inſtruximus. A quo cuncta ſubtiliter addiſcentes, ſic vos in omnibus exhibete, vt in veſtra ſollicitudine noſtram fuiſſe præſentiam ſentiamus.

Gregorius Caſtorio notario. Poſt pœnitentiam, conſolatoriam Maximo dare iubet epiſtolam.

Caput LXXX.

Epiſt.80. QVanto credi tibi à nobis, & neceſſarias vides cauſas iungi, tanto te ſtrenuum debes & ſollicitum exhibere. Proinde ſi Maximus Salonitanus præſtito ſacramēto firmauerit ſimoniaca ſe hæreſi non teneri: atque de aliis ante corpus ſancti Apollinaris tantummodo requiſitus, innoxium ſe eſſe reſponderit: & de inobedientia ſua pœnitentiam, ſicut deputauimus, egerit: volumus vt ad conſolandum illum epiſtolam quam ad eum ſcripſimus, vbi ei & gratiam noſtram, & communionem nos reddidiſſe ſignauimus, experientia tua dare debeat: quia ſicut in cōtumacia perſiſtentibus ſeueros nos eſſe conuenit, ſic iterum humiliatis & pœnitentibus negare locum veniæ non debemus. Præterea de fratre noſtro Sauiniano epiſcopo Iadertino, atque Honorato archidiacono Salonitano, vel aliis qui ſe ad ſedem Apoſtolicam contulerunt, cum eodem Maximo omnino ſtudioſe agendum eſt, vt illos in ea qua decet charitate ſuſcipiat: & dolorem contra eos nullo modo in corde retineat, ſed pura cum eis gratia & ſincera dilectione viuat.

Gregorius Maximo Salonitanenſi epiſcopo. De vſu pallij conceſſo.

Caput LXXXI.

Epiſt.81. QVanuis culpabilibus ordinationis tuæ primordiis, grauque malum per inobedientię culpam addideris, nos tamen ſedis Apoſtolicæ authoritatem eo quo decuit moderamine temperantes, nunquam contra te vſque adhuc, vt cauſa poſcebat, exarſimus. Sed vt longius ſe ingratitudo noſtra quam tu tibi excitaſti produceret, credita nos ſollicitudo vehementer angebat: ne quædam illicita quæ de te audieramus, negligenter omittere videremur. Quæ ſi bene conſideres, ipſe per te ſatisfacere differendo firmabas, atque ex hoc aduerſum te zelum noſtrum acrius incitabas. At vbi tandem ſalubri conſilio vſus, iugo te obedientiæ humiliter ſubmiſiſti: & tua dilectio pœnitentiam agens, digna ſe, vt deputauimus, ſatisfactione purgauit, reddità tibi gratiam fraternæ charitatis intellige, atque in noſtro te receptum conſortio gratulare: quia ſicut perſeuerātibus in culpa diſtrictos, ita reſipiſcentibus nos benignos eſſe decet ad veniam. Poſtquam ergo fraternitas tua Apoſtolicæ ſedis communionem ſe reparaſſe cognouit, perſonam ad nos tranſmittat, quæ pallium tibi deferendum ex more percipiat. Nam quemadmodum illicita perpetrari non patimur, ſic quæ ſunt conſuetudinis non negamus. Licet autem ad hæc concedenda diſpenſatio nos loci noſtri vocauerit, multum tamen à nobis petitio dulciſsimi atque excellentiſsimi filij noſtri domini Gallinici exarchi vt temperantius erga te ageremus, exegit. Cuius charitſimam voluntatem nec pertulimus, nec potuimus contriſtare.

Gregorius Anatholio diacono. Marcellinum commendat.

Caput LXXXII.

Epiſt.82. BOnis deuotiſque filiis ità nos opere dignum eſt reſpondere: vt quia debitum reddimus, id quod vltro nos conuenit impendere, duplicemus. Quia igitur lator præſentium filius noſter magnificus Marcellinus ſic in cauſa ſe fratris & coēpiſcopi Maximi atque Hiſtricorum exhibuit, & in Eccleſiæ noſtræ vtilitates feſtinat impendere, vt ſinceritatis ſuæ affectum non ſolum verbis, ſed etiam opere magis magiſque valeat demonſtrare, idcirco dilectionem tuam his hortamur affatibus, vt ei in vrbe regia venienti toto ſtudio, totáque intentione concurras, atque eum ita in omnibus tuis ſtudeas ſolatiis adiuuare, vt omnipotentis dei ac tuis fultus auxiliis, minus illic debeat laborare. Quem etiam ita ſicut retiera noſtrum proprium attendere, atque ei affectum meæ charitatis in omnibus ſtudebis impendere, quatenus & de præteritis ſibi vicem redditam recognoſcat, & magnam de futuro deuotionis ſuæ, quam ſe eccleſiaſticis exhibere vtiliratibus pollicetur, ſpem poſsit retributionis aſſumere. Quoniam verò, quantum didicimus, prædictum magnificum filium noſtrum ſereniſsimus dominus imperator ad ſua ſub feſtinatione iuſſerat veſtigia properare, quæſita opportunitate, inferre te conuenit: quia non inobedientiæ culpa, ſed fratris & coēpiſcopi noſtri Maximi eum cauſa retinuit. Quæ etſi tardè, finem tamen eo ſtudente percepit. Hoc autem dilectionem tuam volumus ſollicitè attendere, ne ſe in quacunque cauſa vbi grauamen eſt pauperum, miſceri conſentiat, ne forte potentia perſonarum aliquatenus preſſus, cogatur agere quod animæ illius non poſsit expedire. Cuncta ergo cum dei timore tractantes, æternam maximè mercedem perpendite.

Gregorius Fantino defenſori. De moleſtia Iannariæ ab Anaſtaſio.

Caput LXXXIII.

Epiſto.83. IAnuaria præſentium latrix, maximam ſe moleſtiam ab ingenuo Anaſtaſio atque Bonifacio contra iuſtitiā pati commemorat, adeò vt de poſſeſsione quam per plurimos annos aſſeritur poſſediſſe, eam, ſicut ipſa ait, nitantur expellere. Et quia contra eos ſe eccleſiaſtica debere petiit tuitione defendi, expetiēria tua prædictos viros ad ſe euocet, eóſque admoneat, vt illi mali facere nihil præſumant. Sed ſi quid ſibi contra ſupraſcriptam mulierem credunt iuſtè poſſe competere, iudices cum ea eligant, & quæ inter eos fuerint diffinita, tuo pro quiete partium ſolatio compleantur. Si verò eos differre cognouerit, antefatæ mulieri, ſalua æquitate, tuitionem impendas, & eam contra rationis ordinem nullo modo grauari permittas.

Gregorius Fortunato epiſcopo Neapolitano. Iannariæ reliquias ſanctorum Seuerini & Iulianæ dare iubet.

Caput LXXXIIII.

Epiſto.84. IAnuaria religioſa fœmina, peritoria nobis inſinuatione ſuggeſsit, quod habetur in ſubditis, in maſſa Furiana iuris ſui oratorium ſe pro ſua deuotione fundaſſe, quod in honorem ſanctorum Seuerini confeſſoris, & Iulianæ martyris deſiderat conſecrari. Et ideo frater chariſsimè ſi in tuæ parœciæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

G memorata cōstructio iure cōsistit, & nullum corpus ibidem constat humatum, percepta primitus donatione legitima; id est, in reditu præstantes liberos à tributis fiscalibus solidos decem, gestisque municipalibus alligata, prædictum oratorium absque missis publicis solenniter consecrabis: ita vt in eodem loco, nec futuris temporibus baptisterium constituatur, nec presbyterum constitutas cardinalem. Sed si missas ibi fieri suprascripta conditrix fortè maluerit, à dilectione tua presbyterum nouerit postulandum: quatenus nihil tale à quolibet alio sacerdote vllatenus præsumatur. Sanctuaria verò suscepta sui cum reuerentia collocabis.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. Ianuariæ reliquias sanctorum Seuerini & Iulianæ dare iubet.

Caput LXXXV.

Epi. 85. IAnuaria religiosa fœmina sanctuaria beatorum Seuerini confessoris, & Iulianæ martyris oblata petitione sibi postulat debere concedi: quatenus in eorum nomine oratorium propriis sumptibus constructum posit solenniter consecrari. Et ideo frater charissime præfatæ Ianuariæ desideriis ex nostra te præceptione conuenit obedire: vt deuotionis suæ in consecratione quam postulat potiatur effectu.

Gregorius Constantio episcopo Mediolan. De reliquiis sanctorum Ioannis & Pancratij martyrum.

H Caput LXXXVI.

Epist. 86. LAtor præsentium Euentius diaconus fraternitatis vestrę nobis talia intimat sibi à vobis iniuncta, vt reliquias beati Pauli Apostoli, sed & beatorum Ioannis & Pancratij per eum ad vos dirigere deberemus. Quam petitionem vestram curauimus effectui mancipandam. Fraternitas ergo vestra solito studio perscrutari non differat, quatenus in locis quibus condēdæ sunt, luminaria vel alimonia ibidem seruientium ante dedicationē loci ipsius debeant profligari, & tunc in eisdem locis directa, sanctuaria sui cum reuerentia collocentur: ne loca deo dicata si prædicta prouisio omissa nunc fuerit, futuris temporibus destituta, quod absit, seruientium reperiantur obsequiis.

Gregorius Fortunato episcopo Mediolanensi. De visitatione Cadinensis Ecclesiæ.

Caput LXXXVII.

Epist. 87. COgnoscentes Ecclesiā Cadinensem diu sacerdotis proprij regimine destituram, fraternitati tuæ eiusdem Ecclesiæ visitationis operam solēniter delegamus. Quam ita te conuenit exhibere, vt nihil de prouectionibus clericorum, reditu, ornatu, ministeriisque vel quicquid illud est in patrimonio eiusdem, à quoquam præsumatur Ecclesiæ. Et ideo fraternitas tua ad prædictam Ecclesiam ire properet: & assiduis adhortationibus clerum, plebémque eiusdem Ecclesiæ I admonere festinet, vt remoto studio, vno eodémque consensu talem sibi præficiendum expetant sacerdotem, qui & tanto ministerio dignus valeat reperiri: & à venerandis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & dilectionis tuæ testimonio literarum ad nos sacrandus occurrat. Commonentes etiam fraternitatem tuam, vt nullum de altera eligi permittas Ecclesia: nisi forte inter clericos ipsius ciuitatis, in qua visitationis impendis officium, nullus ad episcopatum dignus, quod euenire non credimus, potuerit inueniri. Prouisurus ante omnia, ne cuiuslibet conuersationis seu meriti laicæ personæ aspirare præsumant: & tu periculum ordinis tui, quod absit, incurras.

Gregorius clero, ordini, & plebi consistenti Tadinas. De episcopo eligendo.

Caput LXXXVIII.

Epist. 88. COgnoscentes Ecclesiam vestram diu sacerdotali regimine destitutam, curæ nobis fuit eiusdem Ecclesiæ visitationem fratri & coēpiscopo nostro Gaudioso, Egabinæ Ecclesiæ solenniter delegare. Cui dedimus in mandatis vt nihil de prouectionibus clericorum, reditu, ornatu, ministeriisque à quoquam vsurpari patiatur. Cuius vos assiduis adhortationibus conuenit obedire, & remoto strepitu, vno eodémque consensu, talem vobis præficiendum expetere sacerdotem, qui & à venerandis canonibus nulla discrepet ratione, & tanto ministerio dignus valeat reperiri. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti omnium subscriptionibus K roborati, & visitatoris pagina prosequente ad nos veniat ordinandus. Prouisuri ante omnia, ne cuiuslibet vitæ vel meriti laicam personam præsumatis eligere. Et non solum ille ad episcopatus apicem nulla ratione prouehatur: verumetiam vos nullis intercessionibus veniam promereri posse cognoscite. Sed omnes quos ex vobis de laica persona aspirasse constiterit: ab officio & à communione alienos faciendos proculdubio noueritis.

Gregorius Seuero episcopo Anconitano. Visitationem iniungit Ausinæ ciuitatis.

Caput LXXXIX.

Epist. 89. POstquam ciuitas Ausina deo iuuante recuperata est, atque à republica teneri dinoscitur: magna de Ecclesia ipsa sollicitudo habenda est: maximè quia gloriosus filius noster Bahan magister militum, à nobis pro hac re auxilium speraſſe dinoscitur, atque ideo ad fraternitatem tuam præsentia curauimus scripta dirigere: vt eidem Ecclesiæ ex more visitator accedas. Quam ita te conuenit exhibere: vt nihil de prouectionibus clericorum, &c. vt suprà epistola. lxxxvij.

Gregorius clero, ordini & plebi Ausinæ ciuitatis. De eligendo episcopo.

Caput XC.

Epist. 90. COgnoscentes Ecclesiam vestram diu pastorali sollicitudine destituram: postquam ciuitatem vestram recuperatam, & in iure reipublicæ, auxiliante domino, cognouimus restitutam: curę nobis fuit Ecclesię vestrę visitationem fratri & coēpiscopo nostro Seuero Anconitanę ciuitatis episcopo solenniter delegare. Cui etiam dedimus in mandatis, &c. vt suprà epistola. lxxxviij. L

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. De abbate instituendo.

Caput XCI.

Epist. 91. QVia seruorum dei pater, quem in Neapolitana ciuitate translatum fecerat: deo, sicut ei placuit, disponente defunctus est: visum mihi est latorem præsentium Barbatianum monachum pro eorundem monachorum gubernatione transmittere. Quem ad præsens præpositum esse decernimus, vt si eius vitæ tuæ fraternitati placuerit: hunc post aliquantum temporis eorum patrem debeas ordinare. Sunt enim bona quæ in eo placeant. Sed hoc est in illo vehemens vitium, quia valde sibi esse sapiens videtur. Ex qua radice quanti rami peccati valeant prodire, patēter agnoscitur. Tua itaque sanctitas circa eum sollicitè inuigilet, & si hunc cautum in regimine, & humilem in suo sensu fieri cognouerit, tunc eum ad abbatis honorem, deo authore, perducat. Si verò minus in humilitate proficit: eius ordinationem differat, mihique renuncier. M

Gregorius Victori episcopo Panormitano. De ordinando sacerdote in monasterio Præcoritano.

Caput XCII.

Epist. 92. DEsiderium quod ad religiosum propositum, & animarum salutem pertinere monstratur, sine aliqua, deo authore, est dilatione complendum. Et ideo quia monachorum congregatio quæ in monasterio Præcoritano constitit, pro sacris missarum solennibus peragendis presbyteri indigere probatur officio: atque de sua sibi congregatione in hoc ordine postulant consecrandum: fraternitatem vestram scriptis præsentibus adhortamur, vt eum quem sibi de congregatione sua vnanimes duxerint eligendum, in prædicto monasterio sine mora vel excusatione aliqua presbyterum debeat ordinare, atque eum nec in Ecclesia, nec in loco alio obseruare, sed illic iugiter permanere ex nostra quoque authoritate constituat: quatenus & ille dum alibi non fuerit occupatus in officio suo assiduus posit & vtilis inueniri: & congregatio quæ sibi eum postulat ordinari, quotiens necesse fuerit, ipso sacrificij solennitatem veneratione debita celebrante, valeat refoueri.

Gregorius Basilio. De schismaticis.

Caput XCIII.

Epist. 63. MVltum cor nostrum vestræ magnitudini congaudet, quòd sic vos studiosos in vestris actionibus inuenimus, vt vobis & apud homines gloriam, & apud omnipotētem deum præmia mercedis acquiratis. Inter alia igitur laudanda

A laudanda quæ agitis, qualiter vos contra Histricorum schisma pro vnitate Ecclesiæ amoris olim feruor accenderit: & multorum testificatione, & nostrorū modo plenè relatione cognouimus. Vnde redemptoris nostri misericordiam exoramus, vt sua vobis in omnibus gratia suffragetur: & effectu vos implere tribuat, quod velle cōcesit. Quia ergo hac in re tanto commoda retributionis accrescunt, quanto & studium laboris augetur, paterna dilectione salutantes: hortamur vt opportunitate occasionis inuenta, efficaciam vestram exercere enixius debeatis. Atque id modis quibus possibile fuerit omni studio agere contendatis: quatenus prædicabile desiderium vestrum de reuersione errantium adiuuante domino compleatis. Præsentium verò portitorem Castorium chartularium nostrum, quem pro quibusdam illic causis transmisimus: magnitudo vestra vt bona sua multiplicet, suis in omnibus studeat solatiis adiuuare. Omnipotens deus sua vos protectione cum filiis & omni domo vestra ab omni aduersitate tueatur atque custodiat: vobisque & præsentis vitæ prosperitatem, & lætitiam futuræ concedat.

Epist. 94. *Gregorius Masſaloni. De zelo eius iusto pro domino.*

Caput XCIIII.

REsponsalium nostrorum relatione compertmus, quòd pro amore vnitatis Ecclesiæ tantus vos diuini zeli ardor accenderit, vt quoscunque valueritis non desinatis ad B sinum matris Ecclesiæ reuocare, atque vt bonus fidelisque famulus lucrum quotidie de accepto dono, domino & redemptori nostro cum summa mētis intentione facere non desista tis. Et quidem veniētem ad nos vt potuimus ex corporalis visus ostensione didicimus: bonum verò quod ex diuina inspiratione in mentis tuæ charitate manebat occultum, desiderabilius nunc operis attestatione cognoscimus. Vnde diuinæ misericordiæ gratias ineffabili laude reddentes: hortamur dilectionem tuam, atque quibus valemus admonitionibus confortamus, vt quantum te acceptum talentū occultantis pœna perturbat: tantum luctum facientium, atque per hoc de cœlestis regni perceptione lætantium, dominicæ vocis inuitatio te deside rabiliter ad petenda corroboret. Scire te nanque dilectissime fili conuenit, quòd fructus huius quem apprehendisti studij, retributionis suæ non careat fine. Et ideo præpedientium te nulla, vel si est, debet contrarietas perturbare: quia quanto ex difficultate causæ bonum perfici domino cooperante valuerit, tanto tibi erit & gloriosius retributionis spes. Excellentior nanque nascitur ex desperatione victoria, quæcunque fuerit laboris nimij adepta sudoribus. Cognouimus etiam quòd Theodosius filius noster tui sequax, bonique coperator studij, pariter tecum in sollicitudine lucrandarum animarum soleſter inuigilet. Cui omniporentem deum intercessione beati Petri Apostolorum principis retributorem citius esse confidimus.

C *Gregorius Gulfari magistro militum. Vt melius quotidie proficiat.*

Epist. 95. Caput XCV.

LAtores præsentium de Histriæ ad nos partibus venientes, tanta nobis bona gloriæ vestræ retulerunt, vt in reddendam nos vobis gratiarum actionem vehementer accenderent. Cognouimus nanque quòd inter curas iniunctæ vobis gubernationis illarum partium præcipuam de animarum lucris sollicitudinem habeatis: & ita errantium corda ad vnitatem festinare vos Ecclesiæ reuocare, vt quantum ad desiderium vestrum pertinet, nullum illic ab Apostolica segregatum remanere velitis Ecclesia: tantúsque vos beati Petri Apostolorum principis amor accenderit: vt ouile ipsius cui à domino omnes creatūræ sunt traditæ, summo reintegrare cum desiderio cupiatis. Habe gloriose fili ex tanto talique opere præfixam de diuina retributione fiduciam, in qua vos nō solum nostra adhortatio, sed Apostolicus quoque sermo confirmat: quia is qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte, & operit multitudinem peccatorum. Quantaliber enim sit temporalis affluentia vel certè prosperitas, habet finem suum terminum mortis. Hoc verò quod de animarum lucris apprehendistis studium: tenet fixam spei suæ certitudinem, æternæ scilicet vitæ retributionem. Quapropter paterno salutationis affectu hortamur gloriam vestram: vt pro vnitate sanctæ fidei zelum quem vobis ipse D vnitatis auctor tribuit, studiosius peragatis: & quousque potueritis, in sinum matris Ecclesiæ ab schismatis sui reuocantes errore, adhortatione continua foueatis. Hoc etiam peragentes, vt & quos per vos dominus suo ouili redintegrari concesserit ita defensionis vestræ solatiis protegatis, vt non sit quò hi qui adhuc in errore sunt positi, reuertentes ad salubre consilium valeant applicare. Dum enim vos causas dei in terra agitis, ipse & hic actus vestros protectionis suę feliciter operet, & in æterna vobis vita quam cupitis, pro tanto bono vestro retributio existet.

Gregorius Romano defensori. De Histrianis ad vnitatem Ecclesiæ reuersis.

Caput XCVI.

Epist. 96. PRæsentium portitores huc de Histriæ partibus venientes, ad episcopum suum, qui nunc in Sicilię degit partibus, cum nostro se perrexisse solatio poposcerunt. Quos hinc ordinantes fecimus ambulare. Suscipiens ergo eos experientia tua ordinet qualiter ad prædictum episcopum suum velocius valeant peruenire: ne sicut astruunt, schismaticorum illarum partium eos alij ad persuadendum præueniant. Quantum enim indicant, ipse episcopus pro vnitate fidei ad nos habet desiderium veniendi. Concurrendum ergo illis est: vt bona quæ cupiunt domino adiuuante valeant perficere. Sed experientia tua aut per se si in vicino est: aut suis epistolis eun- E dem episcopum adhortetur, vt propiciante domino, ad Apostolorū limina properare festiner, sciturus quòd à nobis cum omni susceipiatur affectu. Cui expēsam itineris qualiter ad nos veniat, præbere te volumus. Sin verò onerosum illic est huc venire: & Siciliam habitare disponit, atque in vnitate Ecclesię apud scripturarum peruersores cum cautela permanere consentit: & hoc nobis tua suggestione indicare non differas: vt qualiter illic consultum habeat, expensare auxiliante domino disponamus. Sed & harum latores quemadmodum ad eūdem episcopum suum veniant, tuæ concursionis sit atque solatij: vt venientes à nobis nihil minus sentiant.

Gregorius Gallinico exarcho Italiæ. De schismaticis ad Ecclesiam redeuntibus.

Caput XCVII.

Epist. 97. APud excellentiam vestram tanto nobis quæ petimus velut impetrata iam credimus: quanto & hoc quod petitur, ab officio nostro non discrepat: & vos inter curas fluctuationum secularium æternæ quoque ex hoc cumulus retributionis expectat. Harū siquidem latores de Histriæ ad nos partibus venientes, schismaticorum, inter quos erant positi, vitantes errorem, vnitati Ecclesiæ subdi salubriter cupierunt. Quorum boni intentionem operis perpendentes, in sinum matris Ecclesiæ competenti cum exhortatione suscepimus, eósque nostræ desiderantes Ecclesiæ militare gratè concesimus. Præmisso quapropter excellentiæ vestrę pater- F nę salutationis affectu: petimus vt eos pro bono desiderij sui quo ad Apostolorum principis petram solidam cōcurrerunt: ne fluctuantium adhuc erroribus mixti naufragium desperatæ salutis incurrerent, habere dignemini commendatos: quatenus ad propria remeantes, nullis propter hoc bonum quod appetisse noscuntur, peruersorum inquietudinibus perturbentur: sed magis in omnibus auxilium vestrę tuitionis inueniant: vt ex eorum quiete, aliorum adhuc in schismate positorum corda flectantur, atque horum per bonum vestri patrocinij prouocati sequaces existant. Ad augmentum nanque mercedis vestræ pertinet, si inter curas bellicas sicut corpus ab exteriori hoste, sic animā ab interni insidiatoris impugnatione protegatis.

Gregorius Mariniano episcopo Rauennæ. De schismaticis ad Ecclesiæ vnitatem reuersis.

Caput XCVIII.

Epistio. 98. LAtores præsentium ad nos de Histrię partibus venientes, vnitati se Ecclesię subdi auxiliante domino cupierunt. Quos pro sui laude desiderij cum affectu suscepimus: eósque de conseruatione adeptę vnitatis præmissa exhortatione, nostrę quoque, sicut eorum desiderium erat, Ecclesię fecimus militare. Quos fraternitas vestra gratanter excipiat, eisque opem vt exegerint, libenter impendat: quatenus ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nus ad propria reuertentes, nullis, vt boni operis sui pœniteat, peruersorum inquietudinibus fatigentur. Magis autem apud excellentissimũ filium nostrum Exarchum id studiosius peragite: vt suis illos iusionibus apud eos, quorum illic interest, securos in omnibus reddat: vt horum quiete, aliorum quoque adhuc in schismate positorum animi ad conuersionis gratiam prouocentur.

Gregorius habitatoribus Capreæ insulæ. De episcopo eis constituendo.

Caput XCIX.

Pœnit. 99. REdemptor noster dei hominúmque mediator conditionis humanæ non immemor, sic imis summa coniungit: vt ipse in vnitate permanens, ita temporalia occulto instinctu pia consulens moderatione disponat, quatenus de eius manu antiquus hostis nullatenus rapiat, quos ante secula intra sinum matris Ecclesiæ coadunandos esse præsciuit. Nam etsi quisquam eorum inter quos corporaliter degit, flatibus motus ad tempus vt palmes titubet, radix tamen rectæ fidei, quæ ex occulto prodit, diuino iudicio virens manet: quæ accepto tempore fructum de se ostentare valeat qui latebat. Quod in vobis nunc ex desiderio vestro gestum esse superni respectus illustratione cognoscimus: qui schismaticorũ inter quos habitatis pertinaciam refutantes, coadunari ouili dominico
H mente promptissima ipsa rei operatione monstratis. Quibus enim scissura displicet, sanos velle se esse testatur: & reprobantes errorem, ostenditis vos amare quod rectũ est, vitare quod deuium. Hinc est quòd nos & vestra dudum directa petitio, & latorum præsentium responsalium vestrorum salubria postulantium lætificauit aduentus: per quos significastis vos & deuios reprobare gressus errantium, & rectum salutis iter quærere, per quod vnitati vos sanctæ Ecclesiæ reformantes, ad retributionem bene operantium, qui intra eius sinum constituta est debitam, tenderetis. Vnde sic laudabilem, vestræque in æternum animæ profuturam voluntatem vestram cum omni gaudio fumus libenter amplexi. Hoc cum domini auxilio disponentes, vt siquidem episcopus quem vobis in vestra reformari petieueratis Ecclesia, à schismaticorum lapsu se segregãs, Ecclesiæ voluerit vnitati coniungi: fratri & coëpiscopo nostro Mariniano euidenter scripsimus, qualiter petitionem vestram ex nostra auctoritate debeat confirmare. Sin verò, quod optandum à nobis non est, ab illorum se noluerit schismate separare, idem quomodo vestra Ecclesia proprium habere valeat sacerdotem, prædicto fratri & coëpiscopo nostro scripsimus: quatenus in vtroque & pia mentis veræ deuotio sortiatur effectum: & grex dominicus contra insidiantis inimici iacula sit securus.

Gregorius Felici in Sicilia. Conqueritur ab Ecclesia suas possessiones fuisse occupatas.

I Caput C.

Epist. 100. SVsceptis magnitudinis vestræ epistolis contristati sumus, quòd ab actoribus Ecclesiæ Syracusanæ quasdam possessiones, quas vos tenuisse dicitis, occupatas irrationabiliter indicastis. Sed credimus quia hoc ad fratris & coëpiscopi nostri Ioannis notitiam non peruenit. Nam absolutè poterat cognita veritate si quid illicitè factum est, emendare. Et ideo quia legali prouisione decretum est tam momenti quam proprietatis causam in vno eodémque iudicio debere cognosci, nec nos contra inaudita aliquid possumus definire: prædicto fratri nostro scripsimus, vt actores Ecclesiæ suæ deputare debeat: qui nobiscum sine mora electorum possint subire iudicium: ne aut vos res vestras sine cognitione, sicut querelam facitis, amittere: aut pars altera videatur præiudicium sustinere. Gloria ergo vestra nullas in eligendo iudices moras interferat aut difficultates, vel differat ad causam accedere. Nam omnino de supradicti fratris & coëpiscopi nostri moribus certi sumus, quia facere quicquid rationis ordo exegerit, non recusset.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano. Quòd cum Felice iudicium subeat.

K Caput CI.

Pœnit. 101. FElix vir memorandus suis nobis epistolis questus est, fraternitatis vestræ actionarios possessiones quas tenuerat, illicitè & contra iuris ordinem peruasisse, petens ablata sibi restitui: & se cum eis, si tamen causam voluerint dicere, paratum esse in iudicio sine aliqua dilatione consistere. Quod si ita est, quia quid legalis ratio habeat non nescitis: oportet vt omni mora postposita, actores vestræ Ecclesiæ deputetis, vt cum eo debeant eligere cognitores: qui tam momenti, quàm principalis rei quæstiones cognoscere valeant & finire ne si qualibet occasione dilatum fuerit, & ipse pati præiudicium, & partes Ecclesiæ non habere iustitiam videantur. Ita ergo agite, vt sub omni celeritate iudicium eligatur. Nam nos sic causas Ecclesiæ vestræ fieri volumus, vt nec dispendium contra æquitatem sustineat, nec ad vestram possit aliquid inuidiam sustinere.

Gregorius Theodoro curatori Rauennæ. De pace facta cum Longobardis.

Caput CII.

Epist. 101. LIcèt multa de vobis ad nos olim, referentibus responsalibus nostris, quæ animos nostros lætificarent peruenerint: nunc autem remeans filius noster Probus abbas, tanta de gloriæ vestræ amplius charitate retulit, quanta de bono reuera & Christianissimo decet filio prædicari. Et quoniam tantum sibi affectum impensum, ac tale studium in ordinanda pace vos habuisse narrauit: quale nec in nostris ciuibus, qui illic antè inuenti sunt extitit, supernæ protectionis misericordiam postulamus, vt hanc vobis vicem in corpore & in L
anima hic & in futuro rettribuat: qui pro multorum salute vigilanter agere quę erant vtilia non cessastis. Indicamus itaque Arnulphum de seruanda pace, non vt rex ipsius iurauit, sed sub conditione si sibi in quoquam excessum non fuerit: aut si nullus contra Atogis exercitum ambulauerit, sacramenta præstitisse. Quod quia omnino iniquum & dolosum est, nos tanquam si non iurasset putamus: quia in aliquid parum facilem sibi exercendi occasionem inueniet: & plus nos si de eo suspecti non fuerimus, decipiet. Vnarnilfrida verò ad cuius consilium idem Arnulphus cuncta agit, omnino iurare despexit. Et id contingit vt ex pace quam multum desiderauimus, nos in his partibus nullum penè remedium habere possimus: quia de eisdem hostibus de quibus suspecti nuncusque fuimus adhuc & in posterum suspecti sumus. Cognoscat præterea gloria vestra homines regis qui huc transmissi sunt, imminere, vt in pacto debeamus subscribere. Sed recordantes eorum quæ Agilulphus Basilio viro clarissimo conuitia super nos in beati Petri dixisse fertur iniuriam: quanuis hoc penitus idem Agilulphus negauerit, à subscriptione tamen abstinere præuidimus: ne nos qui inter eum & excellentissimum filium nostrum dominum Exarchum peritores sumus & medij, si quid fortè clàm sublatum fuerit, falli in aliquo videamur: & nostra ei promissio in dubium veniat: & si qua de futuro, quod absit, necessitas fuerit, occasionem inueniat qualiter nostræ petitio ni consentire non debeat. Et ideo petimus vt sicut & à prædicto filio nostro excellentissimo poscimus, gloria vestra ea qua nobis charitate vnita est peragat: quatenus antequam homines ipsi ab Arogis reuertantur, rex eis sub festinatione scripta transmittat: quæ tamen ad nos deferantur, in quibus eis præcipiat vt nos subscribere non petant. Sed si tantum est, gloriosum frattem nostrum vel de episcopis vnum, aut certe archidiaconum subscribere faciemus. De persona verò Augusti gratias agimus, atque studemus, vt cum aduersario suo causam suam secũdum æquitatem definiat: quia ita illi ne illuc exhiberetur laborem imponi voluimus: vt tamen aduersario ipsius iustitiam non negemus. De aliis autẽ quia dignè vobis gratias agere necdum occurrimus, in subsequẽti responsalem dirigimus, per quem in charitate qua ad alterutrũ nexi sumus, amplius miserante domino constringamur. Præterea gloriæ vestrę mœror nos vehementer afficit. Sed quia vir sapiens ea quæ per consolationẽ dicenda sunt, cuncta nouit, verbis consolari cessamus: sed oratione prosequimur, petentes vt omnipotens deus vitam & salutem vestram vestrorúmque omnium pietatis suę protectione custodiat, & cor vestrum in afflictione positum consoletur.

Gregorius Occiliano tribuno. De ordinatione eius, & de Sauino episcopo.

Caput CIII.

Cognoscentes

A *Epist. 103.* COgnoscentes magnitudinem vestram de Rauennatis partibus cum ordinatione excellentissimi filij nostri domini Exarchi Hydrontinam ciuitatem fœliciter remeasse, gratè suscepimus: & dominũ exoramus quo actus vestros suæ propitiationis opitulatione disponat. Sauinus siquidem frater & coëpiscopus noster ad nos veniẽs, graues nobis ciuium suorum querelas innotuit: asserẽs àviatore ex tribuno Hydrõtinæ ciuitatis multa se hactenus illicita pertulisse. Magnitudinẽ ergo vestram paterno salutantes affectu hortamur: vt quicquid pridẽ malè gestum esse cognoscitis, iudiciaria debeatis emendatione corrigere. Scitis etenim quòd locus ipse Ecclesiæ nostræ sit proprius: & ipsi pauci qui illic rustici remanserunt, si in aliquibus incõpetẽtibus angariis vel oppressionibus affliguntur, locum ipsum deserunt: &, quod nõ optamus, hostibus datur illum occasio peruadendi. Prædictum ergo episcopum, omnésque habitatores loci ipsius, vobis peculiariter commendamus: vt non solum nullis illicitis iniunctio
B nibus onerentur: sed magis ex commendatione nostra vestra sibi in omnibus sentiant adesse solatia: vt & beatus Petrus Apostolorum princeps, cuius res ipsa est, vobis retributor existat: & nos in vestris promptius utilitatibus commodemus.

Gregorius Sauiniano episcopo Callipoli. De hominibus suis ab aduersariis defendendis.

Caput CIIII.

Epist. 104. INdicatum nobis est quòd homines Callipolitani castri, in quo te propiciante domino esse constituimus sacerdotem, grauibus diuersorum molestiis affligantur: atque in longin quis angariis mutisque dispendiis conterantur. Hortamur ergo fraternitatem tuam, vt quia & locus ipse nostræ, sicut cunctis notum est, Ecclesiæ esse dinoscitur, sollicitudinem tuam rectę defensionis zelo succendas: eósque non permittas illicitis prægrauari: quia & exemplaria tibi priuilegiorum Ecclesię de scrinio nostro ob hoc fecimus dari: quatenus informatus ex omnibus qualiter habitatores loci illius defensare valeas, non ignores. Volumus etiam vt massæ ipsius Callipolitanæ homines sub solli citudinis tuæ cura, à futura tertia indictione habere debeas, atque de eorum releuandis molestiis esse cautissimum: & adhibita sollicitudinis cura vniuscuiusque vires quid præstare de sua pensione Ecclesiæ vtilitatibus valeant, cautè cognoscere: ac secundum vires suas ad persoluendum quenque disponere. De qua ordinatione fraternitas tua subtiliter facta notitia quid dare ipsi homines totius Callipolitanæ massæ possunt, indicare non differas: vt sciamus quid exin de disponere auxiliante domino valeamus. Ad Sergium verò defensorem præcepta direximus: vt in hac tibi re non solum
C tia subministret. non audeat esse contrarius, sed vobis magis vbi valuerit sola-

Gregorius Sergio defensori. De Fruniscendo obnoxio Ecclesiæ Hydrontinæ.

Caput CV.

Epist. 105. REuerentissimus frater noster Petrus Hydrontinæ ciuitatis episcopus, questus est nobis per Vincentium diaconum suum, Fruniscendum Ecclesiæ suæ in multis existere debitorem: & non solum nolle eum satisfacere de his quibus tenetur obstrictus: sed etiam contemnere subire iudicium. Inde experientiæ tuæ præsenti auctoritate præcipimus, vt eum admonere studeat: quatenus si quid de obstricta Ecclesiæ se redhibere cognoscit, satisfacere dilatione postposita non desistat. Alioquin mora cessante ad electorum te compellente accedat iudicium. Et quicquid veritate cognita mediis sacrosanctis Euangeliis fuerit statutum: ita ad affectum executionis tua instantia perducatur, vt huius rei querela ad nos denuo non redeat.

Gregorius Sergio defensori. De Petro puero fugæ lapso.

Caput CVI.

Epist. 106. FIlius noster vir magnificus Occilla tribunus Sirontinæ ciuitatis ad nos veniens puerum vnum, Petrum nomine, artis pistoriæ ex iure germani nostri ad eum noscitur perduxisse, quem nunc fuga lapsum ad partes illas reuerti cognouimus. Experientia ergo tua antequam ad Reatinam ciuitatem valeatis ipse contingere: sub qua valuetis celeritate, vel D
ad episcopũm Hydrontinæ ciuitatis, vel ad prædictum tribunum, vel ad alium quem in loco tuo te habere cognoscis, scripta dirigas, vt vxorem vel filios prædicti mancipij sub omni habere debeant cautela, atque de ipso sollicitudinem gerere, vt peruenies valeat detineri: & mox cum rebus suis omnia quæque ad eos pertineant, naui impositis per fidelem personam huc modis omnibus destinari. Experientia itaque tua cum omni hoc studeat efficacia, solertiaque perficere: ne de neglectu vel mora nostros, quod non optamus, animos offendas.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. Ne milites in monasterio virginum hospitentur.

Caput CVII.

Epist. 107. INsinuavit nobis latrix præsentiũ Angela Abbatissa quòd intra monasterium ipsius milites hospitentur. Et omnino de fraternitatis vestræ sollicitudine mirati sumus, cur hoc patienter tulerit, & non illud cum omnũ celeritate fecerit emendari. Vnde hortamur vt vel nunc studij vestri sit instanter eis quorum interest imminere: quatenus sine aliqua exinde excusatione tollantur: & nullus illic vlterius hospitium accipiat, ne callidus hostis occasionem inueniens deceptione religioſi habitus, quod absit, valeat exultare.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. De diuisione populi Neapolitani. E

Caput CVIII.

Epist. 108. QVorundam in Neapolitana consistentium ciuitate relationẽ de quibusdam capitulis Stephano deferente suscepimus. De quibus Theodorus vir magnificus maior populi ad nos veniens, antè questus iam fuerat, à fraternitate tua in eis fuisse præiudicia irrogata. Sed & alteram quorundam relationem in prædicta vrbe degentium, qui prædicti maioris populi partem sequuntur, accepimus. Ex quibus liquidò comperimus in duas se partes populum diuisisse. Et quia nobis triste & tibi graue est inter habitatores memoratæ ciuitatis prodisse discordiam: quorum vnitati studere debueras ac concordiæ: ideo fraternitatem tuam his hortamur affatibus, vt cessante omni excusatione, personam huc instructam sub festinatione transmittas: quæ aut in electorum, aut certè in deputatorum à nobis iudicio, si qua pro tuis partibus sunt agenda, aduersariorum intentionibus ac obiectis per omnia valeat respõdere: vt veritate cognita, salubrem hic finem causa suspiciat: quatenus rationabiliter omnibus capitulis quæ in altercationem venerant terminatis, nullas in hac contentione ingrauedo vires accipiat: sed sola inter te & filios tuos pax, sicut decet, & charitas perseueret. Quia ergo exortæ cõtentiones nulla illic possunt ratione distingui: quippe vbi tanta in habitatoribus est nata dissensio, vt nullus sit qui posit in iudicio respondere, siue defendendæ alternæ partis studio remanere, ita fraternitas tua agat vt in transmittenda persona, sicut diximus, nullam tarditatem qualiber excusatione subiungat.

Gregorius Sereno episcopo Massilien. De imaginibus in Ecclesiis non confringendis.

Caput CIX.

Epist. 109. QVod fraternitati vestræ tam serò transmittimus, non hoc torpori, sed occupationi deputate. Latorem verò præsentium dilectissimum filium nostrum Cyriacum monasterij nostri patrẽ vobis in omnibus commendamus: vt nulla hunc in Massiliensi ciuitate mora detineat: sed ad fratrem & coëpiscopum nostrum Syagrium cum sanctitatis vestræ solatio deo protegente proficiscatur. Præterea indico dudũ ad nos peruenisse quòd fraternitas vestra quosdam imaginũ adoratores aspiciens, easdẽ Ecclesiæ imagines confregit atque proiecit. Et quidem zelum vos, ne quid manu factum adorari posit, habuisse laudauimus: sed frangere easdem imagines non debuisse iudicamus. Ideirco enim pictura in Ecclesiis adhibetur, vt hi qui literas nesciunt, saltem *Imagines quid prosint.* in parietibus videndo legant quæ legere in codicibus non valent. Tua ergo fraternitas & illas seruare, & ab earum adoratu populum prohibere debuit: quatenus & literarum nescius populum prohibere debuit: quatenus & literarum nescij tu populum prohibere debuit: quatenus & literarum nescius haberent vnde scientiam historiæ colligerent: & populus in picturæ adoratione minimè peccaret.

Gregorius

Universidad de Deusto Biblioteca

G *Gregorius Syagrio, Betherio, Virgilio, & Deſiderio, epiſcopis apartibus. De ſimoniaca hæreſi, & quòd neophytus nō ordinetur: vt nec epiſcopi cum mulieribus maneant.*

Caput CX.

Epiſto.110. CApur noſtrum, quod Chriſtus eſt, ad hoc ſua eſſe membra nos voluit: vt per compagem charitatis & fidei, vnum nos in ſe corpus efficeret. Cui ita corde adhærere nos conuenit: vt quia ſine ipſo nihil eſſe poſſumus, per ipſum poſsimus eſſe quod dicimur. Ab arce capitis noſtri res nulla nos diuidat, ne ab ea, ſi eius eſſe membra refugimus, relinquamur: & velut eiecti de vite palmites areſcamus. Vt ergo redemptoris noſtri eſſe habitaculum mereamur, in dilectione Ioan.14. ipſius toto mentis ſtudio maneamus. Ipſe nanque ait: Qui diligit me, ſermonē meum ſeruabit: & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Sed quoniam bonorum auctori hærere aliter nō valemus, niſi cupiditatem à nobis, quæ omnium malorum radix eſt, abſcindamus: per ſcripta præſentia quæ alterno adinuicem deſideratæ viſitationis ſermone nos ſociant, fraternitatem veſtram inſtitutis Apoſtolicis cōmonemus: vt patrum regulis & præceptis dominicis innitentes, de templo fidei auaritiam, quæ idolo-H rum eſt ſeruitus, excludamus, vt in domo domini nil noxiū, nilque debeat eſſe cōfuſum. Nuncio ſiquidem apud nos olim diſcurrente vulgatum eſt quòd in Galliarum partibus ſacri ordines per ſimoniacam hæreſim conferantur. Et vehementi tædio mœroris afficimur, ſi in eccleſiaſticis officiis quenquā habeat locum pecunia, & fit ſeculare quod ſacrum eſt. Quicun-1.qu.1.can. Quicūque. que verò hoc precij ſtudet datione mercari, dū non officium, ſed nomen attendit: ſacerdos non eſſe, ſed dici tantūmodo inaniter concupiſcit. Quid ſcilicet? quid per hoc aliud agitur, niſi vt nulla de actu probatio: nulla ſollicitudo de moribus, nulla ſit de vita diſcuſsio: ſed ille ſolummodo dignus, qui dare precium ſuffecerit, ęſtimetur? Ex qua re ſi recti libraminis examinatione penſetur: dum improbè ad inanem gloriam locum feſtinat vtilitatis arripere: eoipſo magis quòd honorem quærit, indignus eſt. Sicut autem is qui inuitatus renuit, quæſitus refugit, ſacris eſt altaribus admouendus, ſic qui vltro ambit, vel importunè ſe ingerit, eſt proculdubio repellendus. Nam qui ſic nititur ad altiora conſcendere, quid agit niſi vt creſcendo decreſcat, & aſcendendo exterius, interius ad profunda deſcendat? Itaque fratres chariſsimi in ſacerdotibus ordinandis ſinceritas vigeat, ſit ſimplex ſine venalitate cōſenſus, pura præferatur electio: vt ad ſumma ſacerdotij non ſuffragio venditorum prouectus, ſed dei credatur eſſe iudicio. Nam quia graue omnino ſit facinus, dei donum velle precio comparare, Matt.21. vel vendere, Euangelica eſt teſtis auctoritas. Templum enim I dominus & redemptor noſter ingreſſus, cathedras vendentiū columbas, euertit. Quid eſt columbas vendere, niſi precium de manus impoſitione percipere; & ſanctum ſpiritum quem omnipotens deus hominibus tribuit, venundare? Quorum ſacerdotium ante oculos dei cadere, cathedrarum vtique patenter euerſione ſignatū eſt. Et tamen exerit adhuc nequitiæ prauitas vires ſuas. Nam cogit vendere quos decipit vt emerent. Matt.10. Et dum non attenditur quod diuina voce præcipitur: Gratis accepiſtis, gratis date, agitur vt creſcat, & geminata fiat in vno eodémque delicti contagio, ementis ſcilicet & vendentis. Et cum liqueat hanc hæreſim ante omnes radice peſtifera ſurre-1.q.1.c. Cū liqueat. pſiſſe: atque in ipſa ſua origine Apoſtolica eſſe deteſtatione damnatam, cur non cauetur, cur non perpenditur, quia benedictio illi in maledictionem conuertitur, qui ad hoc vt fiat hæreticus, promouetur? Plærunque ergo aduerſarius animarum dum nō poteſt in his quæ ad faciem ſunt praua ſurrepere: callidè ſpecie quaſi pietatis iniecta, nititur ſupplantare. Suadétque forſitā debere ab habētibus accipi, vt ſit quod poſsit non habentibus erogari: dummodo vel ſic venena mortifera eleemoſynæ cælata obumbratione transfundat. Nam nec venator feram, aut auē auceps deciperet, vel piſcem piſcator caperet, ſi aut ille laqueum in aperto proponeret, aut ille hamum in eſca abſconditum non haberet. Omnino ergo metuenda & cauenda eſt hoſtis aſtutia, ne quos aperta nequit tentatione ſubuertere, latente telo ſæuius valeat trucidare. Neque enim K 1.quæ.1.ca. Non eſt putanda. eleemoſyna reputanda eſt, ſi pauperibus diſpenſetur quod ex illicitis rebus accipitur: quia qui hac intentione malè accipit, vt quaſi bene diſpenſet, grauatur potius quàm iuuatur. Eleemoſyna redemptoris noſtri oculis illa placet, quæ non de illicitis rebus & iniquitate congeritur, ſed quæ de rebus conceſſis & bene acquiſitis impēditur. Vnde etiam illud certum eſt, quia & ſi monaſteria aut xenodochia vel quid aliud de pecunia quę pro ſacris ordinibus datur, conſtruantur, mercedi non proficit: quoniam dum peruerſus & emptor honoris in locum ſanctum tranſmittitur, & alios ad ſui ſimilitudinem ſub commodi datione cōſtituit, plura malè ordinando deſtruit, quàm ille poteſt ędificare qui ab eo pecuniam ordinationis accepit. Ne ergo ſub obtentu eleemoſynæ cum peccato aliquid ſtudeamus accipere, apertè ſacra ſcriptura nos prohibet dicens: Prouer.21. Hoſtiæ impiorum abominabiles, quæ offeruntur ex ſcelere. Quicquid enim in dei ſacrificio ex ſcelere offertur, omnipotentis dei non placat iracundiam, ſed irritat. Hinc rurſus ſcriptum Prouer.3. eſt: Honora dominum de tuis iuſtis laboribus. Qui ergo malè tollit, vt quaſi bene præbeat, conſtat ſine dubio quia dominū Eccli.34. non honorat. Hinc quoque per Salomonē dicitur: Qui offert ſacrificium de ſubſtantia pauperis, ac ſi victimet filium in conſpectu patris. Quantus autem dolor patris ſit perpendamus, ſi in eius cōſpectu filius victimetur. Et hinc facilè cognoſcimus, L quātum apud deum dolor exaſperatur, quando ei ſacrificium ex rapina tribuitur. Nimis ergo declinandum eſt dilectiſsimi fratres ſub obtentu eleemoſynæ, peccata ſimoniacæ hæreſeos perpetrare. Nā aliud eſt propter peccata eleemoſynas facere, aliud propter eleemoſynas peccata committere. Hoc quoque ad nos perueniſſe non diſsimuli dignum deteſtatione complectimur, quòd quidam deſiderio honoris inflati defunctis epiſcopis tonſurantur, & fiunt repente ex laicis ſacerdotes, atque inuerecūdè religioſi præpoſiti ducatum arripiunt, qui nec eſſe adhuc milites didicerunt. Quid putamus quod iſti ſubiectis præſtaturi ſunt, qui antequam diſcipulatus limen attingāt, tenere locum magiſterij non formidant? Qua de re neceſſe eſt, vt quanuis inculpati quiſque ſit meriti: antè tamen per diſtinctos ordines Eccleſiaſticis exerceatur officiis. Videat quod imitetur, diſcat quod doceat, informetur quod teneat vt poſtea non debeat errare qui eligitur viam erranti demonſtrare. Diu ergo religioſa meditatione poliatur vt placeat, & ſic lucerna ſuper candelabrum poſita luceat: vt aduerſa ventorum vis irruens, conceptam eruditionis flammam non extinguat, ſed augeat. Nam cùm ſcriptum ſit, vt prius quis probetur, & ſic miniſtret: multo amplius antè probandus eſt, qui populi interceſſor aſſumitur, ne fiant cauſa ruinæ populi ſacerdotes mali. Nulla igitur contra hoc excuſatio, nulla poteſt eſſe defenſio: quia cunctis liquidò notum eſt quæ ſit in huius rei negligen-M tia egregij ſollicitudo doctoris, qui neophytum ad ordines vetat ſacros accedere. Sicut autem tunc neophytus dicebatur, Prima parte diſt.48. c. Sicut neophytus. qui in ſanctę fidei erat conuerſatione plantatus, ſic modo neophytus habendus eſt, qui repente in religionis habitu plantatus, ad ambiendos honores ſacros irrepſerit. Ordinatè ergo ad ordines accedendum eſt: nam caſum appetit, qui ad ſumma loci faſtigia poſtpoſitis gradibus per abrupta quærit aſcen-1.Tim.5. ſum. Et cum idem Apoſtolus doceat inter alia ſacri ordinis inſtituta diſcipulum: manum non eſſe cuiquam citius imponendam, quid hoc celerius quidve præcipitantius, quàm vt exotiatur à ſummitate principium, & antè eſſe incipiat epiſcopus quàm miniſter? Quiſquis ergo ſacerdotium non 1.q.1.c.non eſt putanda in ſine. ad elationis pompam, ſed ad vtilitatem adipiſci deſiderat: prius vires ſuas cum hoc quod eſt ſubiturus onere metiatur, vt & impar abſtineat, & ad id cum metu etiam quiſe ſufficere exiſtimat accedat. Ab re autem non facimus, ſi ad argumentum rationabile, vſum rerum irrationabilium colligamus. Apta nanque ædificationibus de ſyluis ligna ſucciduntur, nec tamen adhuc viridibus ædificij pondus imponitur, niſi eorum viriditatem multorum dierum mora ſiccauerit, & apta ad neceſſariū vſum effecerit. Quę obſeruātia ſi forte negligitur, citius ſuperimpoſita mole franguntur: & gignit ruinam ad auxilium res prouiſa. Hinc enim & medici, qui curam gerunt de corpore, quædam adiutoria recenti adhuc confectione formata, indigenti non offerunt, ſed maceranda temporibus

A poribus derelinquunt. Nam ſi immaturè quis dederit, dubium non eſt quia ſit cauſa periculi, res ſalutis. Diſcant itaque, diſcāt in officio ſuo ſacerdotes quibus animarum credita eſt cura, ſeruare quod diuerſarum artium homines docente ratione cuſtodiūnt: & à pręcipiti ſe ambitione ſi non metu, ſaltem pudore contineant. Sed ne forſan adhuc prauæ ſe conſuetudinis quiſquam velit obiectu defendere, fraternitatis veſtræ diſcretio rationis eos freno coērceat, & labi in illicitis non permittat: quia quicquid vltione dignum eſt, non ad imitationis, ſed in exēplum potius debet correptionis adduci. Neque autem hoc quod ſimiliter corrigendum eſt, patimur negligēter omittere. Nam quid prodeſt cuncta muniiſſe, ſi per vnum locum perniciosſus hoſti præbeatur acceſſus? Cum his itaque qui in ſacro ſunt ordine conſtituti, habitare mulieres prohibentur. De quibus ne antiquus humani generis inimicus exultet, omnium definiendum conſenſu eſt: vt præter eas quas ſacri canones complectuntur, alias ſecum mulieres habere non debeāt. Quæ interdictio etſi fortè aliquibus ad tempus amara eſt: certum eſt quia poſtmodū ex ipſa animæ vtilitate dulceſsit, ſi vn de inimicus ſuperare potuit, ſuperetur. Nec hoc quoq; in hac ſollicitudinis parte relinquimus: quod de habendis per parœcias conciliis patrum prouidentia vtilitatis cauſa ſancitum eſt. Vnde ne qua inter fratres diſſenſio, nequa inter prępoſitos & ſubiectos ſint fomenta diſcordiæ, in vnum conuenire ſacer-B dotes neceſſe eſt: vt & de incidentibus cauſis diſceptatio, & ſit ſalubris de Eccleſiaſtica obſeruatione collatio: quatenus dum per hoc & præterita corriguntur, & regulam futura ſuſcipiūt, omnipotens dominus fratrum concordia collaudetur. Cuius vobis adeſſe præſentiam, ſi hæc obſeruabitis, ſcitote, quia ſcri-Matt.18. ptum eſt: Vbi fuerint congregati duo aut tres in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. Si ergo adeſſe dignatur vbi duo vel tres fuerint, quanto magis non deerit, vbi plures conuenerint ſacerdotes? Et quidem quia de habendo bis in anno concilio patrum ſit regulis ſtatutum, non latet. Sed ne forte aliqua impleri hoc neceſsitas nō permittat: ſemel tamen ſine excuſatione aliqua decernimus congregari, vt expectatione concilij nihil prauum, nihil præſumatur illicitum. Nam plerunque etſi non amore iuſtitiæ, metu tamen examinis abſtinetur ab hoc quod omnium notum eſt poſſe diſplicere iudicio. Hāc frater chariſsime obſeruantiam noſtris relinquēdam poſteris teneamus: & omnia quæ ad eruditionem noſtrā ſacris apicibus ſcripta ſunt, meditemur: atque ad ea quoſcunque poſſumus incitemus. Certum quippe eſt, quia ſi toto corde præceptis nos ſalutaribus occupamus, omnium vitiorū labem effugimus: quia dum in his quibus ædificamur innitimur, locum ſine dubio deceptionis excludimus. De his itaque quæ ſuperius dicta ſunt, fraternitatem veſtram, auctore deo, volumus ſynodum con-C gregare: atque in ea reuerentiſsimo fratre noſtro Aregio coēpiſcopo, & dilectiſsimo filio noſtro Cyriaco abbate mediātibus, omnia quæ ſanctis canonibus, ſicut prædiximus ſunt aduerſa, diſtrictè ſub anathematis interpoſitione damnentur: id eſt, vt nullus pro adipiſcendis Eccleſiaſticis ordinibus dare aliquod commodum præſumat, vel pro datis accipere, nec ex laico habitu quiſquam repente audeat ad locum ſacri regiminis peruenire. Neque vt aliæ mulieres cum ſacerdotibus habitēt, niſi quæ ſacris, vt prædictum eſt, canonibus ſunt permiſſæ. De quibus cunctis reuerentiſsimus frater noſter Syagrius epiſcopus cum omni ſynodo dilectiſsimo filio noſtro Cyriaco abbate remeante, nobis quæ acta ſunt, ſtudeat renunciare: vt ſubtiliter agnoſcentes quid, & cum qua cautela, vel qualiter ſit decretum, omnipotenti deo de vita veſtra ac moribus gratias incessabiliter perſoluamus.

Gregorius Aregio epiſcopo. Conſolatoriam ſcribit epiſtolam, de interitu hominum ſuorum: & vſum Dalmaticarum concedit, & de ſynodo facienda hortatur.

Caput CXI.

Epiſt.111. FRaternitatis veſtræ afflictio quam de amiſsione veſtrorum vos hominum habuiſſe cognouimus, tantam nobis cauſam mœroris iniecit: vt quia nos de duobus charitas vnum fecit, cor noſtrum in veſtris ſpecialiter vri tribulationibus ſentiremus. Sed in hoc dolore multum me conſolata eſt D ſanctitatis tuæ ad animum reducta diſcretio, quam & patienter ferre triſtitiam: & decet de morte, ſpe vitæ alterius, longā non habere mœſtitiam. Ne tamen aliqua adhuc tribulatio in veſtra mēte ſe teneat, hortor quieſce dolere, deſine triſtis eſſe. Nam indecēs eſt de illis tędio afflictionis addici, quos credendum eſt ad veram vitam moriendo perueniſſe. Habent forſitan illi iuſtam longi doloris excuſationem, qui vitam alteram neſciunt, qui de hoc ſeculo ad melius eſſe tranſitum non confidunt. Nos autem qui nouimus, qui hoc credimus & docemus, cōtriſtari nimium de obeuntibus nō debemus: ne quod apud alios pietatis tenet ſpeciem, hoc magis nobis in culpa ſit. Nā diffidentiæ quodāmodo genus eſt: contra hoc quod quiſque prædicat, torqueri mœſtitia, dicente Apoſtolo: Nolumus 1.Theſ.4. autem vos ignorare fratres de dormientibus, vt non contriſtemini, ſicut & cæteri, qui ſpem non habent. Hac itaque frater chariſsime ratione perſpecta, ſtudendum nobis eſt: vt, ſicut diximus, de mortuis nō affligamur: ſed affectum viuentibus impendamus, quibus & pietas ad vtilitatem, & ſit ad fructum dilectio. Proinde obiurgando, hortando, ſuadendo, blandiendo, conſolando prodeſſe quibus poſſumus feſtinemus. Lingua noſtra bonis fomentum ſit: prauis aculeus, tumidos retundat, iratos mitiget: pigros exacuat, deſides hortatu ſuccendat: refugientibus ſuadeat, aſperis blandiatur, deſperatos conſoletur. E Et quia doctores dicimur, viam ſalutis gradientibus oſtendamus. Simus in cuſtodia vigilantes, aditus contra hoſtis inſidias ſolliciti muniamus. Et ſi quādo per deuia ouem de commiſsis gregibus error abduxerit: toto illam adniſu ad caulas reuocare dominicas cōtendamus: vt de paſtoris nomine, quod habemus, non ſupplicium, ſed præmium conſequamur. Quia ergo in his omnibus diuinæ gratię adiutorio opus eſt, omnipotētis dei aſsiduis precibus clemētiā exoremus, quatenus ad hęc nobis operāda & velle tribuat, & poſſe cōcedat, atque in ea nos via cum fructu boni operis: quam ſe paſtor paſtorū eſſe teſtatus eſt, dirigat: vt ſine quo facere nihil aſſurgimus, per ipſum implere omnia valeamus. Præterea cōmunis filius Petrus dia-Parte.1. diſt.23.ca. Communis. conus nobis innotuit, quòd fraternitas veſtra tēpore quo hic fuit popoſcerit, vt ſibi & archidiacono ſuo vtendi dalmaticis licentiam pręberemus. Sed quia ita hominū ſuorum infirmitate compulſus feſtinanter abſceſsit: vt nec ipſe mœror incumbens diu, vt dignum erat, & res deſiderata poſcebat, ſineret imminere: & nos in multis implicitos Eccleſiaſticæ rationis conſideratio nouum hoc inconſultè & ſubitò nō permitteret indulgere: idcirco poſtulatæ rei prolongatus effectus eſt. Nunc verò charitatis tuæ bona reuocantes ad animum, huius auctoritatis noſtræ ſerie petita concedimus: atque te vel archidiaconum tuum dalmaticarum vſu decorādos eſſe conceſsimus: eaſdémque dalmaticas dilectiſsimo filio noſtro Cyriaco abbate deferente tranſmiſimus. Præterea in ea ſynodo quam F contra ſimoniacam hæreſim per fratrem & coēpiſcopum noſtrum Syagrium decreuimus congregari, ſanctitatem veſtram volumus intereſſe: atque eidem fratri ita pallium quod tranſmiſimus tribui: ſi prius ſe promiſerit illicita quę prohibuimus, per definitionem ſynodicam à ſancta Eccleſiā remoueri. De qua ſynodo omnem nobis ſubtiliter ordinem tuam fraternitatem volumus ſcriptis diſcurrentibus nunciare: vt ipſe cuius nobis ſanctitas valde experta eſt, nos reddas de omnibus certiores.

Gregorius Syagrio epiſcopo Auguſtudunenſi. De conuerſione gentis Anglorum, & Auguſtino epiſcopo, & de ſynodo.

Caput CXII.

Epiſto.112. MAgiſtra bonorum omnium charitas, quæ nil ſapit extraneum, nil aſperum, nil confuſum, ita exercet corda & corroborat: vt nihil graue, nil difficile exiſtimet, ſed fiat totum dulce quod agitur. Huius igitur cùm ſit proprium nutrire concordiam, ſeruare coniuncta, diſſociata coniungere, praua dirigere, & virtutes cæteras perfectionis ſuæ munimine ſolidare, quiſquis in eius radices ſe inſerit, nec à viriditate deficit, nec à fructibus inaneſcit: quia humorem fœcunditatis opus efficax non amittit. Atque ideo multum tibi condelector atq; congaudeo quòd ſic eadem charitate te prę-ditum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ditum multorum testificatione comperio: vt & ipse quę facer
dotis sunt decenter exhibeas, & aliis te laudabiliter imitãdum
ostendas. Quia igitur in prædicationis opere, quandiu cogi-
tans Anglorum gẽti per Augustinũ quõdam monasterij mei
præpositum, nunc fratrem & coëpiscopum nõstrum impen-
dere studui, ita sollicitum atque deuotũ, adiutorémque in om-
nibus te, vt oportuit, fuisse cognouimus. vt magnum me sibi
fraternitas tua hac de re faceret debitorem, tantæ rei consi-
deratione commonemus, ne infructuosus erga te viderer existe
re, fraternitatis tuæ petitionem nulla pertuli ratione postpo-
nere. Proinde secundum postulationis tuæ desiderium, pallij
te vsu, quod intra Ecclesiam tuam habere debeas: ad sacra tan
tum missarum solennia celebranda deo auctore, præuidimus
honorandum. Quod tamen ita tibi dandum esse decreuimus,
si prius per synodi definitionem emẽdari promiseris quæ cor
rigenda mãdauimus: quia dignum profectò esse credimus, vt
cum mentis grauitate qua deo te propitio pollere didicimus,
habitus quoque exterioris clarior in te cultus accrescat: præ-
sertim cùm te hunc non ad superfluę elationis pompam, sed
pro genio & honore tuæ arbitramur Ecclesiæ petiuisse. Cuius
ne indumenti munificentiam nudam videamur quodammo-
do contulisse, hoc etiam pariter prospeximus concedendum,
vt metropolitæ suo per omnia loco & honore seruato, Eccle-
sia ciuitatis Augustudunæ, cui omnipotens deus præesse te vo
H luit, post Lugdunensem Ecclesiam esse debeat: & hunc sibi lo-
cum & ordinem ex nostræ auctoritatis indulgentia vendica-
re. Cæteros verò episcopos secundum ordinationis tuæ tem-
pus, siue ad consecrandum in consilio, siue ad conscribendum,
vel in qualibet alia re sua attendere loca decreuimus: & suo-
rum sibi prærogatiuam ordinum vendicare: quia omnino ra-
tionis ordo nos admonet vt cum vsu pallij aliqua simul, sicut
diximus, largiri priuilegia debeamus. Sed quoniam cum hono
ris augmento, cura quoque sollicitudinis debet accrescere: vt
cultui vestro actionis quoque ornamenta conueniant, oport-
tet vt enixius in cũctis se studiosè vestra fraternitas exerceat.
Sit circa subiectorum actus vigilans, vestrum illis exemplum
instructio & vita magistra sit. Linguę vestrę exhortatione dis-
cant quod metuant, & doceantur quod diligant: vt dum ta-
lenta credita lucro multiplicata reddideris, in die retributio-
nis audire ſis meritus: Euge serue bone & fidelis, intra in gau-
dium domini tui. Curam præterea congregandæ synodi,
quam vobis atque aliis fratribus nostris pro illicitarum rerum
prohibitione fiendam scripsimus, vestræ specialiter sollicitu-
dini nouerit is incumbere. Vnde quia præcellentissimos filios
nostros Francorum reges magnam vobis nouimus dilectio-
nem impendere, omni vos studio omnique agere annisu ne-
cesse est: vt quod de synodo congreganda mandauimus, frater
nitatis vestræ vigilãtia compleatur: atque omnia illic quæ pro
animarum salute scripsimus censeantur: quatenus per hoc &
I vos zelum vestrum, & qualiter, vobis illicita displiceant osten
daris: & nos vtiliter prouidisse, qui vestram ad hoc præ cæte-
ris personam eligimus, videamur.

Parte.1. dist.17. ca. Episcopos.

Parte.1. dist.100. ca. Rationi.

Matt.25. & Luc.19.

Gregorius Brunichildæ reginæ Francorum. De laicis ad episcopatum non adhibendis. De simoniaca hæresi. De synodo. De Iudæis Christiana mancipia possidentibus.

Caput CXIII.

Epist.113.

POstquam excellentiæ vestræ sollicitudo, regia est vbique
gubernatione laudabilis, ad augmentum gloriæ suæ vi-
gilantiorem se debet & prouidam exhibere: vt quos con
silio regit exterius, perire interius non permittat: quatenus
per fructum piæ sollicitudinis post huius, quod geritis, tempo
ralis regni fastigium, ad æterna, deo auctore, possitis regna
pertingere. Quod quidem hac vobis, confidimus posse ratio-
ne contingere, si inter alia bona de ordinandis curam sacerdo
tibus gesseritis. Quorum officium in tantum illic, sicut didici-
mus, ambitionem perductum est: vt sacerdotes subitò, quod
graue nimis est, ex laicis ordinentur. Sed quid isti acturi, quid
populo præstaturi sunt, qui non ad vtilitatem, sed fieri ad ho-
norem episcopi cõcupiscunt? Hi ergo qui necdum quod do-
cere debeant didicerunt: quid aliud agunt nisi vt paucorum

Parte.1. dist. 61.ca. Sacerdotale.

K prouectus illicitus, fiat multis interitus: & in confusionem Ec
clesiasticæ moderationis obseruantia deducatur? quippe vbi
nullus regularis ordo obseruatur. Nam qui ad eius regimen
improuidus, & ob hoc præcipitatus magis accedit, qua admo-
nitione subiectos ædificet: cuius exemplum non rationem do
cuit, sed errorem? Pudet profectò, pudet aliis tales imperare,
quod ipsi nesciunt custodire. Nec illud quidem quod simili
emendationi tradendum est, pręterimus: sed omnino execra-
bile & esse grauissimum detestamur: quòd sacri illic ordines
per simoniacam hęresim: quę prima contra Ecclesiam orta, &
districta maledictione damnata est, conferantur. Hinc igitur
agitur, vt sacerdotij dignitas in despectu, & sanctus sit honor
in crimine. Perit vtique reuerentia, adimitur disciplina: quia
qui culpas debuit emendare, committit: & nefaria ambitione
honorabilis sacerdotij ducitur in deprauatione censura. Nam
quis denuo veneretur quod venditur: aut quis non vile putet
esse quod emitur? Vnde valde contristor, & terræ illi condo-
leo: quia dum sanctum spiritum, quem per manus impositio-
nem omnipotẽs deus hominibus largiri dignatur, diuino mu-
nere habere despiciunt, sed prẽmiis assequuntur, sacerdotium
illic subsistere diu non arbitror. Nam vbi dona supernæ gra-
tiæ venalia iudicantur: ad dei seruitium non vita quæritur, sed
magis contra deum pecuniæ venerantur. Quia igitur tantum
facinus non solum illis periculum: verum etiam vestro regno
L satis est noxium, salutantes excellentiam vestram paterno af-
fectu, petimus vt de huius prauitatis emendatione deum vo-
bis placabilem faciatis. Et vt nulla deinceps valeat occasione
committi, synodum fieri iussio vestra constituat: vbi præsen-
te dilectissimo filio nostro Cyriaco abbate, sub districta ana-
thematis interpositione debeat inredici: ne vllus ex laico ha-
bitu subitò ad episcopatus audeat gradum accedere: neq; pro
Ecclesiasticis ordinibus quilibet quicquam dare, vel aulus sit
accipere: vt dominus & redemptor noster sic quæ vestra sunt
faciat, sicut excellentiam vestram in iis quæ sua sunt, pia esse
viderit deuotione sollicitam. Curam verò & sollicitudinem
eiusdem synodi quam fiendam decreuimus fratri coëpiscopo
quę nostro Syagrio, quem vestrum nouimus specialiter dele-
gare curauimus: quem petimus vt & supplicantem libenter
audire & opere iuuare dignemini: quatenus quod ad merce-
dem vestram respiciat, remoto huius mali contagio in cunctis
finibus iuri vestro subiectis, pia & deo placita procedat ordi-
natio sacerdotum. Cui fratri nostro pro eo quòd se in ea præ-
dicatione quæ Anglorum genti, auctore domino, facta est, de
uotum vehementer exhibuit, pallium ad missarum solennia
vtendũ transmisimus: vt quia iuuare spiritalia studuit, apostо
lorũ principis solatio in ipso quoque inueniatur spiritali ordi
ne profeciſſe. Omnino præterea admirati sumus, quòd in re-
gno vestro Iudæos Christiana mã cipia possidere permittitis.
Quid enim sunt Christiani omnes nisi membra Christi? Quo
rum videlicet membrorum caput cuncti nouimus quia fide- M
liter honoratis. Sed quàm diuersum sit, excellentia vestra per-
pendat, caput honorare, & membra ipsius hostibus calcanda
submittere. Atque ideo petimus vt excellentiæ vestrę constі-
tutio de regno suo huius prauitatis mala remoueat: vt in hoc
vos amplius dignas cultrices omnipotentis domini demon-
stretis quòd fideles illius ab inimicis eius absoluitis.

Gregorius Theodorico & Theoberto regibus Francorum aparibus. De simoniaca hæresi. Et vt ex laicali habitu nullus fiat episcopus. De synodo facienda.

Caput CXIIII.

Epist.114.

CVm regni vestri nomen inter cæteras gentes gratia o-
lim Christianæ religionis effulserit, valde studendum
est, vt vnde gloriosiores cæteris gentibus: eminetis, in-
de omnipotenti domino qui dat salutem regibus, perfectius
placeatis, & fidem quam colitis, adiutricem in omnibus ha-
beatis. Optaueramus quidem præcellentissimi filij nostrum
ad vos solita dirigere visitatione sermonem: vt charitatis ofti
ciis paternum monstraremus affectum. Sed quia animum res
contristat illicita: sic vnum nos cõuenit exhibere, vt aliud sub
silẽtio, quod emẽdatione indiget, minimè relinquamus. Quod
si diligenter

A si diligenter attenditis, pro salutis vestræ nos loqui prorsus in
Can.1. qu.1. Error. columnitate cognoscetis. Fertur autem simoniacam hæresim,
quæ prima contra dei Ecclesiam diabolica plantatione surre-
pſit: & in ipso ortu suo, zelo Apostolicæ vltionis percussa atq;
Leo.2. que damnata est, in regni vestri finibus dominati: cùm in sa-
cerdotibus fides sit eligenda cum vita. Si enim vita deest, fides
meritum nõ habet, beato Iacobo attestante, qui ait: Fides sine
operibus mortua est. Quæ enim opera esse valeat sacerdotis,
qui honorem tanti sacramenti conuincitur obtinere per præ
mium? ex qua re agitur vt ipsi quoque qui sacros ordines ap-
petunt, non vitam corrigere, non mores componere studeat:
sed diuitias quibus honor sacet emitur, satagant congregare.
Hinc fit etiam vt insontes & pauperes à sactis ordinibus pro-
hibiti despectique resiliant. Et dum innocentia displicet, du-
bium non est quod præmium illic delicta cõmendet: quia vbi
aurum placet, ibi & vitium. Hinc igitur non solum in ordina-
toris & ordinati animam letalevulnus insligitur, verum etiam
excellentiæ vestræ regnum episcoporum culpa, quorum ma-
gis intercesionibus iuuari debuerat, prægrauatur. Si enim di-
gnus is sacerdotio creditur, cui non actionis merita, sed præ-
miorum copia suffragatur, testat vt nihil sibi in honores Eccle
siasticos grauitas, nil defendat industria, sed totum auri pro-
phanus amor obtineat. Et dum vitia remunerantur honore, in
B locum vltoris, is qui fortasse fuerat vlcisc endus adducitur: at-
que hinc sacerdotes non proficere, sed perire potius iudican-
tur. Vulnerato nanque pastore, quis curandis ouibus adhibeat
medicinam? Aut quando populum orationis clypeo tueatur,
qui iaculis se hostilibus feriendum exponit? Aut qualem de se
fructum producturus est, cuius graui peste radix infecta est?
Maior ergo metuenda est locis illis fore calamitas, vbi tales in
tercessores ad locum reginiinis adducũtur, qui dei in se magis
iracundiam prouocant, quam per semetipsos populis placare
debuerant. Audiuimus autem quia Ecclesiarum prædia tributa
nunc præbeant, & magna super hoc admiratione suspẽdimur:
si ab eis illicita quærantur accipi, quibus etiam licita relaxen-
tur. Nec hoc quoque malum sollicitudo nostra patitur negli-
genter omittere: quòd quidam instinctu gloriæ inanis electi,
ex laico repente habitu sacerdotij honorem arripiũt: &, quod
dicere pudet, & graue tacere est, regendi rectores, & qui do-
cendi sunt doctores nec erubescent fieri nec metuunt. Duca-
tum animarum impudenter assumunt, quibus via omnis igno
ta ductoris est, & quo vel ipsi gradiantur, ignari sunt. Quod
quàm prauum quàm ve temerarium, seculari etiam ordine
& disciplina monstratur. Nam dum dux exercitus non nisi la
bore & sollicitudine expertus eligitur, quales animarum du-
ces esse debeant, qui ad episcopatus culmen immatura cupiũt
festinatione conscendere: huius saltem rei comparatione con
C siderent, & aggredi repente inexpertos labores abstineant:
ne cæca honoris ambitio & ipsis in pœnam sit, & aliis pesti-
fera erroris semina iaciat: quippe qui non didicerunt, quod ip-
si doceant. Proinde paterno salutantes affectu petimus excel-
lentissimi filij: vt hoc tam detestabile malum de regni vestri
studeatis finibus prohibere: & nulla apud vos excusatio, nulla
contra animam vestram suggestio locum inueniat: quia fa-
cientis proculdubio culpam habet, qui quod potest corrige-
re, negligit emendare. Qua de re vt magnum omnipotenti do
mino munus valeatis offerre, synodũ congregari præcipite. In
qua sicut fratribus coëpiscopisque nostris mandauimus, præ-
sente dilectissimo filio nostro Cyriaco abbate, sub anathema
tis debeat obligatione constitui: nullũ pro Ecclesiastico ordi-
ne aliquid vnquam dare, nullum accipere, nec quenquá ex lai-
cis ad sacerdotium repente transire, quatenus hanc vobis mer
cedem, & hic, & in futura vita redemptor noster cuius sacer-
dores interius ab hoste perire non sinitis, recompenset. Om-
nino præterea admirati sumus, quòd in regno vestro Iudęos
Christiana mancipia possidere permittitis. Quid enim sunt
Christiani omnes, nisi membra Christi? Quorum videlicet
membrorum caput cuncti nouimus, quia fideliter honoratis:
sed quàm diuersum sit excellentia vestra perpendat, caput ho
norare, & membra ipsius hostibus calcanda permittere. Atq;
ideo petimus vt excellentiæ vestræ constitutio de regno suo
huius prauitatis mala remoueat, vt in hocvos amplius dignos
cultores omniporentis domini demonstretis, quòd fideles il- D
lius ab inimicis eius absoluitis.

Gregorius Virgilio episcopo Arelatensi. De priuilegio monasterij Arelatensis.

Caput CXV.

Epist.115. Ca.23.q.2. ca.Cũ præ.

CVm piæ desiderium voluntatis, & laudandę deuotionis
intentio sacerdotalibus sit semper studiis adiuuanda,
cura est sollicitudinis adhibenda, vt ea quæ pro quiete
monachorum religiosæque conuersationis fuerint ordinata
nec dissimulatio negligere, nec quædam valeat præsumptio
perturbare. Sed sicut hoc quod ratio exigebat vtilitatis, opor-
tuit definiri, ita quod definitum est, non debet violari. Igitur
gloriosæ memoriæ Childebertus Francorum rex catholicæ
religionis amore succensus, intra muros Arelatensis ciuitatis,
monasteriumvirorum, vt scripto reperimus, pro sua mercede
cõstituens, quædam ibidem pro habitantium sustentatione
concesſit. Cuius ne voluntas vnquam duceretur in irritum, &
ea quæ pro quiete monachorum dispositа fuerant, turbaren-
tur, quæque contulit in iure monasterij, Epistolis suis Aposto
lica petiit auctoritate firmari. Hoc quoque suæ petitioni sub-
iungens, vt eidem monasterio tam in dispositione rerũ, quàm
in ordinatione abbatis, quędam pariter priuilegia largirentur.
Sciens quippe eam Apostolicæ sedi reuerentiam à fidelibus
exhiberi, vt quæ eius fuissent decreto dispositа, nullius dein- E
ceps illicitæ vsurpationis molestia quaterentur. Vnde quia
effectum & regia voluntas, & res valde desiderata poscebat, à
prædecessore nostro Virgilio Romanæ sedis antistite ad prę-
decessorem vestrum Aurelium scripta trãsmissa sunt, vbi om-
nia quę amplectẽdæ voluntatis studium depoſcebat. Aposto-
licæ auctoritatis libenter annisu firmata sunt: quia difficulta-
tem pati non potuit huiusmodi res petita. Sed vt fraternitas
vestra, quæ fuerant tempore illo decreta cognoscat, antedicti
prædecessoris nostri scripta his præuidimus scriptis adiungi.
Quibus lectione percursis hortamur vt omnia sacerdotali,
sicut decet, studio inuiolata conserues, nihilque illi de indebi-
tis, nihil permittas de illicitis irrogari, nec ea quadam patiaris
vsurpatione conuelli. Nam licèt ea quæ semel Apostolicæ se-
dis auctoritate sancita sunt, nil egeant firmitatis, ex abundan-
tia tamen nostra cuncta quæ pro huius rei quiete à prędece-
ſore nostro statuta sunt, nostra iterum auctoritate in omni-
bus roboramus. Fraternitas ergo vestra ita se in custodiendis
eis exhibeat, quatenus & omnem occasionem inquietudinis
excludat, & aliis hæc operari studeat, dum se in custodienda
defuncti piiſsima voluntate sollicitam, vt decet, exhibuerit &
deuotam.

Gregorius Desiderio episcopo. De priuilegiis Ecclesiæ suæ. F

Caput CXVI.

Epist.116.

FRaternitatis vestræ desiderium Ioannis regionarij rela-
tione cognouimus, quod quidem libenter parati sumus
implere, si diligenter fuerimus de his quæ retulit infor-
mati. Inquit autem à vestra sibi relatum dilectione quòd Ec-
clesiæ vestræ quædam olim priuilegia ab Apostolica sede con
cessa sunt, atq; vsum pallij eius sacerdotes antiquitus habuisse.
Quod quia vobis magnopere poscitis reformari, in Ecclesiæ
nostræ scrinio requiri fecimus, & inueniri nil potuit. Sed quo-
niam quanto studiosius ista cupitis adipisci, tanto vos arbitra
mur esse sollicitos, in requirendis chartis Ecclesiæ vestræ vigi
lantius curam impendite, & si qua exinde scripta inueniri po-
tuerint quæ nos valeant informare, huc curæ vestræ sit trans-
mittere. Nam qui noua concedimus, vetera libentissimè re-
paramus.

Gregorius Syagrio episcopo Augustudunensi. De Menate & Theodoro episcopis malè viuentibus.

Caput CXVII.

Epist. 117.

CVm sacerdotalis dignitas aliis videatur dignitatibus
eminere, ita quisquis ea ornatus est, cunctis se imi-
tandum debet ostendere, vt exemplo sui nulli noce-
re, sed vitam potius valeat componere subiectorum. Nam si

actus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G actus dissentiat à nomine, quãto pontificatus ipse plus erigit, tanto magis addicit. Itaque Menatem quendam episcopum, qui illic de diœcesi Romanę Ecclesię nostra ordinatione profectus est, in tantam se leuitatem didicimus exhibere, vt & nobis de eo maior sit verecundia, & illi episcopatus nomen non sit in honore, sed onere. Quod quia pudoris nobiseſt de eo illa cognoscere, quæ in aliarum prouinciarum omnino reprehendimus sacerdotibus, fraternitas vestra eum illic immorari amplius non permittat, sed ad nos quantocyus reuerti compellat, ac magis inuenta per omnia occasione transmittat, vt sub ea qua dignum est obseruantia refrenatus, seculares mores ad sacerdotalem studeat conuertere gravitatem. Nam satis noxium atque perniciosum est, vt imitatione ipsius, quæ ædificari debuerant, destruantur. In qua re non solum ille culpabilis, sed etiam qui non restiterit inuenitur. Quia verò Theodorus quidã episcopus de diœcesi reuerentissimi fratris nostri Constantij Mediolanensis Ecclesiæ episcopi discipliuam, vt dicitur, euitans, illic venisse firmatur, hortamur vt & isto diligentius requisito, ad episcopum suum vestra fraternitas trãsmittat. Et quia sicut legitur: Qui abiicit disciplinam, infelix est, nulla eum illic se excusatione patiamini retinere, quatenus ipsi qui leuitatis eorum vitio possunt decipi, liberentur, & de ipsis habere mercedem ne in hac stultitia pereant valeatis. *Sapien. 3.*

H *Gregorius Virgilio & Syagrio episcopis Galliæ. De Syagria defendenda.*

Caput CXVIII.

Epist. 118. COmmissi officij qualitas me fratres charissimi in vocem cogit doloris erumpere, & dilectionem vestram anxietate charitatis exasperare, quòd illic vos nimiiũ negligentes & remissos dicitur extitisse, vbi studium vestrum acriter iustitiæ rectitudo, & zelus debuit castitatis accendere. Peruenit enim ad nos Syagriam quondam vitam religiosam, mutatis etiam vestibus assecutam, postea marito violenter esse, quod dici iniquum est, sociatam, & nullo vos in eius defensione dolore permotos. Quod si ita est, vehementius ingemisco, ne apud omnipotentem dominum, quod absit, mercenarij officium, & non pastoris meritum habeatis. Quippe qui in ore lupi ouem laniandam sine certamine reliquistis. Quid enim dicturi, quámve rationem futuro estis iudici reddituri, quos stupri scortatio non commouit, quos ad defendendum fauor nequaquam religiosi habitus excitauit, quos ad tutandam pudicitię integritatem sacerdotalis consideratio non erexit? Vel nunc ergo neglectus ad memoriam redeat, huius re cordatio culpæ solliciter, & officij vestri consideratio ad prædictæ mulieris vos adhortationem impellat. Et ne fortè per tempus transisset in voluntatem necessitas, lingua illi vestra medela sit, atque admonentibus vobis, orationibus operam I der, de memoria lamenta pœnitentiæ non recedant, redemptori nostro cor pœnitens exhibeat, & castitatis damna quam ei corpore seruare non licuit, fletu reſarciat. Quia ergo prædicta mulier res suas etiam nunc piis, vt fertur, desiderat causis impendere, hortamur vt fraternitatis vestræ hac in re fauore inueniat, solatiis potiatur, & seruata competenti filiis portione fas illi sit de substantia sua iudicare quod velit. Vestrum enim sine dubio bonum facitis, si bona volentibus opem fertis. Hæc igitur dilectissimi fratres quæ loquimur, ex quanto procedant amore pensate, & omnia cum ea qua dicũtur charitate susçipite. Nam dum vnum in redemptoris nostri corpore corpus sumus, in his quæ vobis nocere sentio, simul vror. Qua autem intentione, quóve affectu hanc vobis epistolam miserim, cordi vestro veritatis auctor aperiat. Et ideo hęc fraterna vos admonitio non contristet: quia & asperum poculum libenter accipitur, quod intentione salutis offertur. Quod superest, charissimi fratres, iunctis dei nostri misericordiam precibus exoremus, vt vitam nostram in suo propicius timore disponat, quatenus & hic illi sacerdotaliter deseruire, & in conspectu ipsius in futuro securi assistere & sine metu valeamus.

Gregorius Syagrio episcopo Augustudunensi. De Vrsicino Tauritanæ ciuitatis episcopo.

Caput CXIX.

SI in rebus secularibus suum cuique ius & proprius ordo K seruandus est: quanto magis in Ecclesiasticis dispositionibus nulla debet induci confusio: ne ibi discordia locum inueniat, vnde pacis debent bona procedere? Quod hac ratione seruabitur, si nihil potestati, sed totum æquitati tribuitur. Perlatum siquidem ad nos est, dilectissimum fratrẽ nostrum Vrsicinum Tauritanæ ciuitatis episcopum: post captiuitatem & deprædationem quam pertulit, graue in parœciis suis, quæ in Francorum sitæ terminis perhibentur, præiudicium pertulisse: denique vt alter illic contra Ecclesiastica statuta nullo eius crimine deposcente constitueretur antistes. Et ne leue forsitan videretur huius rei præiudiciale commissum: etiam aliquid doloris est additum, vt res ei Ecclesiæ suæ quas habere potuit, tollerentur. Quod si hæc veritate subsistunt: quia crudele nimis est, & apertè sacris canonibus inimicum, vt ab alterius proprio insontem ambitio remoueat sacerdotem, qui non meretur ex crimine successorem, suam in huius præiudicium cuncti causam attendant, & quod nolunt perpeti, nec aliis imponant. Nam si prauæ rei aditus antequam diu patescat non clauditur, vsu fit latior, & erit consuetudine licitum, quod ratione constat esse prohibitum. Sed pręcæteris fraternitatis vestræ sollicitudo pro nostra commendatione, ac diuinę considerationis intuitu, in eius se enixius defensione impendat: & à suis illum amplius contra rationem remotum esse parœciis L non permittat. Sed tam per se, quàm supplicando prælatis nimis regibus, quos vos in nullo credimus contristare, id peragat, vt & hoc quod malefactum est corrigatur: & quę violenter ablata sunt, veritate patrocinante reddantur: quia cùm scriptum sit: Frater fratrem adiuuans exaltabitur, tanto se *Prouer. 18.* ab omnipotente deo charitas vestra nouerit receptura, quanto præcepta ipsius in adiuuando fratre libenter atque constanter fuerit executa.

Gregorius Theodorico & Theoberto regibus Francorum. De Vrsicino episcopo.

Caput CXX.

SVmmum in regibus bonum est, iustitiam colere, ac sua *Epist. 120.* cuique iura seruare: & subiectis non sinere quod potestatis est fieri, sed quod æquum est custodire. Quod quia vos & diligere & omnino confidimus custodire: excellentiæ vestræ indicare ea quæ emendationem expetunt inuitamur: vt per hoc oppressis succurrere, & vobis mercedẽ acquirere nostris epistolis valeamus. Fratrem itaque & coëpiscopum nostrum Vrsicinum Tauritanæ ciuitatis antistitem in parœciis suis quæ intra regni vestri sunt terminum constitutæ, omnino dicitur præiudicium sustinere, adeo vt contra Ecclesiasticam obseruantiam, contra sacerdotalem grauitatem, & contra sacrorum canonum definita: nullo eius exigente crimine, alter illic non meruerit episcopus ordinari. Et quia parũ visum est si illicitis non iungerentur illicita, etiam res Ecclesiæ suæ, vt fertur, ablatæ sunt. Quòd si ita se veritas habet, quoniam M intolerabile nimis est, vt vi opprimeretur cui culpa non nocuit, præmisso paterna charitate salutationis alloquio, petimus vt quid excellentia vestra amore Ecclesiasticę reuerentię, & æquitatis contemplatione sponte potest impendere, nostra studeat benignius intercessione concedere: & iustitiam illi, sicut de æquitatis eius bono confidimus, faciat in omnibus custodiri: atque patefacta veritate, & quod illicitè actum est corrigit: & res ei violenter ablatas æquitate iubeat fauẽte restitui. Nec quod ad tempus eius ab hostibus detinetur, debet illi aliquid officere, sed hoc ad subueniendum Christianitatis vestrę magis ac magis debet animos permouere, vt largitatis vestræ munere consolatus, captiuitatis quam pertulit, nõ posit damna sentire. Pro vtilitate ergo animę vestræ, hęc apud vos exhortatio locum inueniat, vt ad mercedem vestram deiectionem ipsius porrecta manu iustitię releueris, quatenus per hoc quod æquitatem sacerdotibus custoditis, eorum precibus ante dei semper oculos floreatis.

Gregorius Brunichildæ reginæ Francorum. Hilarium commendat.

Caput CXXI.

CVm in regni regimine virtus iustitia, & potestas e- *Epistle 121.* geat æquitate, nec ad hoc alterum sine altero possit sufficere, quanto in vobis amore horum cura præfulgeat

A geat, ex hoc vtique ostenditur patenter, dum turbas gentium laudabiliter gubernatis. Quis ergo hæc considerans, de excellentiæ vestræ bonitate diffidat? aut de impetratione sit dubius, quando illa à vobis quę subiectis vos libenter posse nouit impendere, duxerit postulanda? Latet itaque præsentium Hilarius exellentiæ vestræ famulus, nostra se interuẽtione apud potestatem vestram æstimans adiuuari, commendationis nostræ sibi popoſcit epistolas suffragari, certum tenens sibi vbertius, sicut cæteris conceditis, promereri, si nostra pro eo intercessio loqueretur. Proinde paternæ charitatis affectu salutationis persoluentes alloquia, petimus vt quia quorundam se perhibet nequitia aduersitatibus laborare, excellentiæ vestræ eum tuitio muniat, & ne contra rationem valeat prægrauari, sua illum iusione tutum esse præcipiat, quatenus dum vobis iubentibus atque propiciis nullius aduersitas iniustè & prosola tantummodo voluntate locum habuerit, & nos de impetratis quæ pro vestra magis mercede poscimus gratias referamus, & excellentiæ vestræ beatus Petrus Apostolorum princeps, quem in omnibus concedendo quæ petimus Christiana deuotione veneramini, recompenset.

Gregorius Vantilono & Aregio. Hilarium commendat.

Epist. 122. Caput CXXII.

B AD magnam gloriæ vestræ laudem accedit quòd Hilarius præsentium lator valido se fidit præsidio releuari, si assequi fauorem tuitionis vestræ meruerit. Quod adeo, sicut est, magnum existimat, vt ad hoc obtinendum etiã nostram sui commendationem adhibere studuerit adiutricẽ. Hunc igitur quoniam ad vestrum patrocinium videmus desideranter velle confugere, scribere pro eo non iudicauimus differendum, confidentes tanto vos defensionem petentibus libenter impartiri, quanto eam in tristitia & stricto positos cognoscitis suppliciter expectare. Ea de re gloriam vestram paterna dulcedine salutantes, petimus vt quia prædictus portitor aliquorum inimicitiis se contra rationem asserit subiacere, patrocinium vestrum quod magnopere cupit, inueniat, & nullam illum contra æquitatem molestiam, nullam vexationem patiamini sustinere, sed ab omni eum afflictione, quã non ratio, sed aduersantium voluntas ingesserit, patrocinij vestri gratia tueatur, vt & hîc optatum se in vobis, vt sperat, lætetur inuenisse refugium, & aliquid vobis ad mercedem proficiat, ac vestrum quidem in nobis alij similiter quærere discant in tribulatione solatium.

Gregorius Asclipiadoto. Hilarium commendat.

Caput CXXIII.

Epist. 123. C QVi terrenis rebus adhærent, quantum eis præstandi locus conceditur, tanto proniores in causis debent mercedis existere, vt fructu boni operis & hic eorum quibus seruiunt gratia perfruantur, & cœlestis regni aulam introire postea mereantur. Vnde licet hoc diligere, & in hoc vos esse confidamus intentos, veruntamen quia paternum alloquium aliquid bonis mentibus semper addit, hortamur vt quotiens congruum iuuandi tempus astiterit, nequaquam quod operandum vobis est, differatis. Nam qui fratrem relictum releuat, apprehensum eripit, mentem consolatur, ab illo sibi retribui, cui totum impendit non dubitet, qui ait: *Matt. 25.* Quod vni ex minimis istis fecistis, mihi fecistis. Quia igitur Hilarius præsentium portitor pro eo quòd frustra contra se quorundam perhibet inimicitias exarsisse, vestræ se tuitioni nostra petiit Epistola commendari, certus quòd patrocinantibus vobis cuiquam cõtra rationem aduersitas ei nocere nõ valeat: idcirco paterno gloriam vestram salutantes affectu, petimus vt fauoris vestri gratia muniatur, & quod cæteris iusta petentibus indulgetis, huic quoque pro nostra intercessione largius impendatis, atque eum contra æquitatem oppressionem ipsius porrecta manu iustitię releueris, quatenus per hoc primi non sinatis, sed manum illi auxilij vbi rationis ordo vocauerit, porrigatis, quatenus ad mercedem gloriæ vestræ, & ipse in vobis quod omnino arduè quæsiuit inueniat, & vos afflicto & humiliter supplicanti videamini, quod valde gloriosum est subuenisse.

Gregorius Claudio in Hispaniis. De familiaritate regis Gothorum.

Caput CXXIIII.

QVia vnguenti more bonorum fragrat opinio, vestræ *Epist. 124.* gloriæ de occidentibus partibus hucusque odor tetendit. Cuius profectò auræ suauitate respersus, multum D fateor quem nesciebã dilexi: atque intra sinũ cordis amoris manu te rapui, nec iam eum nescientem diligebã, cuius bona cognoueram. Qui enim mihi magna intentione notus, sed corporis visione manet incognitus, de eo proculdubio veraciter dicere possum: quia personam illius scio, sed domum nescio. Magna autem vestræ laudis datur assertio, quod excellenti Gothorum regi vestra gloria sedulò adhærere perhibetur: quia dum malis boni semper displiceãt, bonos vos esse certum est, qui bono placuistis. Propterea debitum salutationis alloquiũ soluens, opto vos in his quæ cœpistis exerceri, vt in vobis compleatur veridica Salomonis illa sententia quæ ait: Iustorum semita quasi lux splẽdens procedit, *Prouer. 4.* & crescit vsque ad perfectum diem. Nunc enim cùm lux nobis veritatis infulget, cùm sese regni cœlestis suauitas mentibus aperit, iam quidem dies est, sed adhuc perfectus non est. Tunc autem dies perfectus erit, quando iam quicquam de nocte peccati in mente nostra non erit. Vos autem vsque ad perfectum diẽ crescite, vt quousque patria æterna videatur, bonorum hic operum augmenta dilatentur, quatenus tãto post in retributione maior sit fructus muneris, quanto nunc studium creuerit laboris. Propterea dilectissimum filium nostrũ E Cyriacum monasterij nostri partem vestræ gloriæ commendamus, vt peractis quæ ei iniuncta sunt, nulla illum remeandi mora præpediat. Omnipotens deus cœlestis vos brachij protectione tueatur, & nũc gloriosos inter homines, & post longa annorum curricula inter angelos esse concedat.

Gregorius Leandro episcopo Hispaniarum. De laude charitatis. De honore suæ prælationis. De pallio ad sacra tantum missarum solemnia transmisso.

Caput CXXV.

SAnctitatis tuæ susçepi Epistolam, solius charitatis calamo *Epist. 125.* scriptam. Ex corde enim lingua tinxerat quod in chartæ pagina refundebat. Boni autem sapientésque viri cum legeretur affuerunt, quorum statim viscera in compunctione commota sunt. Cœpit quisque amoris manu in suo corde te rapere: quia in illa Epistola tuæ mentis dulcedinem non erat audire, sed cernere. Accendebantur & mirabantur singuli, atque ipse ignis audientium demõstrabat qui fuerit ardor dicẽtis. Nisi enim prius in se faces ardeant, alium non succendũt. Ibi ergo vidimus quanta charitate tua mens arserit, quæ sic accendit. Vitam verò vestram, cuius ego semper cum magna veneratione reminiscor, minimè nouerat, sed eis altitudo vestri cordis patuit ex humilitate sermonis. Vitã autem meam cunctis esse imitabilem illa vestra Epistola loquitur. Sed quod F non est ita vt dicitur, sit ita quia dicitur, ne qui non solet, mẽtiatur. Ad hæc autem breuiter cuiusdam bonæ mulieris verba loquor: Nolite me vocare Noëmi, id est pulchram, sed vocate me: Mara: quia amaritudine plena sum. Neque enim bone vir hodie ego sum ille quem nosti. Multum fateor exterius proficiendo, interius cecidi: neque de eorum numero esse pertimesco, de quibus scriptum est: Deiecisti eos dum alle- *Psalm. 72.* uarentur. Cùm alleuatur enim deiicitur, qui honoribus proficit, & moribus cadit. Ego enim vias mei capitis sequens, summopere esse decreueram opprobrium hominum, & abiectio plebis: atque in eius sortem currere, de quo rursus per Psalmi- *Psalm. 83.* stam dicitur: Ascensus in corde suo disposuit in valle lachrymarũ: vt videlicet tanto verius intus ascenderem, quanto per cõuallem lachrymarum foris humilius iacerem. At me multum nunc deprimit honor onerosus, curæ innumeræ perstrepunt, & cùm sese ad deum animus colligit, hunc suis impulsibus, quasi quibusdam gladiis scindunt. Nulla cordis quies est. Prostratum in infimis iacet suæ cogitationis pondere depressum. Aut rara valde aut nulla hoc in sublimia penna contemplationis leuat. Torpet ignaua mens, & circumlatrantibus curis temporalibus iam penè ad stuporem deducta, cogitur modo terrena agere, modo etiam quæ sunt carnalia dispensare. Aliquando verò fastidio exigente compellitur, quædam etiam cum culpa disponere. Quid multa loquar? Victa suo põdere sanguinem sudat. Nisi enim sanguinis nomine culpa censeretur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal.50. G censeretur,Psalmista non diceret: Libera me de sanguinibus.
Osee. 4. Cùm verò culpam culpis iungimus, hoc quoque quod per alium prophetam dictum est implemus:Sanguis sanguinem tetigit.Sanguis enim sanguiné tangere dicitur,cùm culpa culpæ adiungitur,vt iniquitatis cumulus multiplicetur.Sed inter hęc per omnipotẽtẽ deum deprecor,in perturbationis fluctibus lapsum tuæ orationis manu me teneas.Quasi enim prospero flatu nauigabam,cum tranquillam vitam in monasterio ducerem.Sed procellosis subitò motibus tempestas exorta, in sua perturbatione me rapuit,& prosperitatem itineris amisi:quia quiete perdita mentis naufragium pertuli.Ecce nunc in vndis versor,& tuæ intercessionis tabulam quæro, vt qui in naui integra diues peruenire non metui,saltem post damna ad litus per tabulam reducar. De podagræ verò molestia sanctitas vestra vt scribit affligitur , cuius dolore assiduo & ipse vehementer attritus sum.Sed facilis erit consolatio,si inter flagella quæ patimur,quęque fecimus ad memoriam delicta reuocemus,atque hæc non iam flagella,sed dona esse cõspicimus,si quia carnis delectatione peccauim⁹,carnis dolore purgamur.Prẽterea ex benedictione beati Petri Apostolorũ principis pallium vobis transmisimus ad sola missarum solennia vtendum.Quo transmisso,valde debui qualiter vobis esset viuẽdum admonere.Sed locutionem supprimo,quia verba moribus anteiris.Omnipotens deus sua vos protectione
H custodiat,atque ad cœlestis remunerationẽ patriæ cum multiplici animarum fructu perducat.Ego autem quanta occupatione deprimar & debilitate,breuis attestatur Epistola,in qua ei quem multum diligo,parum loquor.

Gregorius Necharedo regi Visigothorum. De muneribus sancto Petro transmissis. Factum Dauid ad memoriam reducit , qui aquam noluit bibere. Crucem transmittit in qua de ligno domini erat,& de capillis sanctli Ioannis Baptistæ.

Caput CXXVI.

Epist.126. EXplere verbis excellentissime fili non valeo,quantum tuo opere,tua vita delector.Audita quippe noui diebus nostris virtute mirabili, quòd per excellentiam tuam cuncta Gothorum gens ab errore Arianæ hęresis in fidei rectæ soliditatem translata est,exclamare cum propheta libet:
Psal.76. Hæc est immutatio dexterę excelsi.Cuius enim vel saxeũ pectus tanto hoc opere cognito non statim in omniporẽtis dei laudibus,atque in tuæ excellentiæ amore mollescat? Hæc me fateor quæ per vos acta sunt sæpe cõueniẽtibus filiis meis dicere,sæpe cũ eis paritet admirari delectat.Hæc me plerunque etiã contra me excitant,quòd piger ego & inutilis tunc inerti otio torpeo,quando in animarum congregationibus pro lucro cœlestis patrię reges elaborant.Quid itaque ego in illo
I tremẽdo examine iudici veniẽti dicturus sum,si tunc illuc vacuus venero,vbi tua excellẽtia greges post se fidelium ducet, quos modo ad veræ fidei gratiã per studiosam & continuam prędicationem traxit?Sed est mihi bone vir hoc ex dei munere in magna consolatione:quia opus sanctum quod in me nõ habeo,diligo in te.Cúmque de tuis actibus magna exhortatione gaudeo,ea quæ per laborẽ tua sunt , per charitatẽ mea fiũt.De conuersione igitur Gothorum in vestro opere, & in
Luc.2. nostra exultatione libet cũ angelis exclamare : Gloria in excelsis deo,& in terra pax hominibus bonæ volũtatis . Nos enim,vt existimo,gratiarum amplius omnipotẽti domino debitores sumus,qui & si vobiscum nihil egimus, vestro tamen operi cõgaudẽdo participes sumus.Beatus verò Petrus Apostolorum princeps quàm libenter munera excellentiæ vestræ susceperit,ipsa cunctis liquidò vita vestra testatur. Scriptum
Prouer.15. quippe est:Vota iustorum placabilia. Neque enim in omnipotẽtis dei iudicio quid datur,sed à quo datur aspicitur.Hinc est enim quod scriptum est:Respexit dominus ad Abel & ad
Gene. 4. munera eius,ad Cain autẽ & ad munera eius non respexit.Dicturus quippe quia domin⁹ respexit ad munera,prẽmisit sollicitè quia respexit ad Abel.Ex qua re patenter ostẽditur:quia non offerens à muneribus,sed munera ab offerẽte placuerũt. Vestra itaque oblatio quàm sit grata ostenditis,qui datuti aurum,prius ex conuersione gentis subditæ animarum munera dedistis.Quòd verò transmissos abbates,qui oblationem K
estram beato Petro Apostolo deferebant,vi maris dicitis fatigatos ex ipso itinere ad Hispanias remeasse,non munera vestra repulsa sunt quæ postmodum peruenerũt,sed eorum qui transmisi fuerant constantia est probata, an scirent sancto desiderio obiecta pericula vincere,& in fatigatione corporis mente minimè lassari. Aduersitas enim quæ bonis votis obiicitur,probatio virtutis est,non iudicium reprobationis. Quis enim nesciat quàm prosperum fuit quòd beatus Paulus Apostolus prædicaturus ad Italiam veniebat , & tamen veniens naufragium pertulit?Sed nauis cordis in marinis fluctibus integra stetit.Prætерea indico,quia creuit de vestro opere in laudibus dei hoc quod dilectissimo filio meo Ptobino presbytero narrante cognoui:quia cùm vestra excellentia constitutionem quandem contra Iudæorum perfidiam dedisset,hi de quibus prolata fuerat,rectitudinem vestræ mentis inflectere pecuniarum summam offerendo moliti sunt,quam excellentia vestra contempsit, & omnipotentis dei placere iudicio re
quirens,auro innocentiam prætulit.Qua in re mihi Dauid regis factum ad memoriam venit , cui dum concupita aquæ de
1.Paralip. cisterna Bethleemitica quæ inter hostiles cuneos habebatur, ab obsequentibus militibus fuisset allata,protinus dixit: Absit à me,vt sanguinem iustorum hominum bibã. Quam quia fudit & bibere noluit,sciptum est:Libauit eam domino.Si igi L
tur ab armato rege in sacrificium dei versa est aqua contempta,pensemus quale sacrificium omnipotenti deo rex obtulit,qui pro amore illius non aquam,sed aurum accipere contempsit?Itaque fili excellentissime fidẽter dicam, quia libasti aurum domino,quod cõtra eum habere noluisti.Magna sunt hæc & omnipotentis dei laudi tribuenda.Sed inter hæc vigilanti sunt studio antiqui hostis insidiæ cauendæ , qui quanto maiora in hominibus dona conspicit,tanto hæc auferre subtilioribus insidiis exquirit.Neque enim latrunculi in via capere viatores vacuos expetunt,sed eos qui aurì vascula vel argenti ferunt.Via quippe est vita præsens.Et tanto quisque ne cesse est vt insidiantes spiritus caueat,quanto maiora sunt dona quæ portat.Oportet ergo excellentiam vestram in tanto hoc de cõuersione gentis subditæ munere quod accepit,summopere custodire prius humilitatem cordis,ac deinde mun
Luc.14.& 18. ditiam corporis.Cùm enim scriptum sit : Omnis qui se exaltat,humiliabitur:& qui se humiliat, exaltabitur , profectò liquet quia ille veraciter alta amat,qui mentem suam ab humilitatis radice non desecat.Sæpe nanque malignus spiritus vt bona destruat quibus prius aduersari nõ valuit, ad operantis mentẽ post peractam operationem venit,eámque tacitis cogitationibus in quibusdã suis laudibus excutit, ita vt decepta mens admiretur ipsa quàm sint magna quæ fecit.Quæ dũ per occultum tumorem apud semetipsam extollitur,eius qui do M
Ezech.16. num tribuit,gratia priuatur.Hinc est enim quòd per prophetæ vocem cõtra superbientem animam dicitur: Habens fiduciam in pulchritudine tua,fornicata es in nomine tuo.Fiduciã quippe animã in pulchritudine sua habere,est in semetipsa de iusta actione præsumere.Quæ in suo nomine fornicatur, quã
Ezech.32. do in hoc quod rectè egit,nõ conditoris laudẽ dilatari appetit,sed suæ opinionis gloriam requirit.Hinc rursum per prophetam scriptum est:Quo pulchrior es, descende.Anima enim vnde est pulchrior,inde descendit , quando ex virtutis decore quo exaltari apud deum debuit, ab eius gratia per suã elationẽ cadit.Quid ergo in his agẽdũ est,nisi vt malignus spiritus cũ nobis ad eleuandã mentẽ reducit bona quæ egimus, nos sẽper ad memoriã mala nostra reuocem⁹?quatenus & nostra cognoscamus esse quæ peccando fecimus,& solius omnipotentis dei munera,cùm peccata declinamus. Custodienda
1.Corin.3. est quoque munditia corporis in studiis bonæ actionis : quia
1.Thes.4. iuxta vocem prædicantis Apostoli : Templum dei sanctum est,quod estis vos.Qui rursus ait:Hæc est enim voluntas dei sanctificatio vestra. Quam sanctificationem quid dixerit , ostendens protinus adiunxit: Vt abstineatis vos à fornicatione,vt sciat vnusquisque vestrum suum vas possidere in sanctificatione & honore, & non in passionibus desiderij. Ipsa quoque regni gubernacula erga subiectos magno sunt moderamine temperanda,ne potestas mentem surripiat. Tũc enim

A enim regnũ bene regitur,cùm regnandi gloria animo nõ dominatur.Curandum quoque est ne ira surrepat. Ne fiat citius omne quod licet.Ira quippe etiam cũ delinquentium culpas exequitur,nõ deber menti quasi domina præire, sed post rationis tergum velut ancilla famulari,vt ad facię iussa veniar. Nam si semel mentem possidẽs ceperit, iustum esse deputat
Luc.1. etiã quod creduliter facit.Hinc enim scriptum est:Ira viri iustitiam dei nõ operatur.Hinc rursus dicitur:Sit omnis homo velox ad audiendum,tardus autem ad loquendũ,& tardus ad iram.Hæc autem vos auctore deo omnia seruare non ambigo.Sed occasione admonitionis exorta,bonis vestris actibus me furtiuè subiungo,vt cùm non admoniti facitis, quãdo vobis admonens additur,iam non soli faciatis. Omnipotens autem deus in cunctis actibus vestris,cœlestis brachij extensione vos protegat,vobisque & præsentis vitæ prospera,& post multa annorum curricula gaudia concedat ęterna.Clauim ve
B rò paruulam à sacratissimo beati Petri Apostoli corpore pro eius benedictione transmisimus,in qua inest ferrum de catenis eius inclusum,vt quod collum illius ad martyrium ligauerat,vestrum ab omnibus peccatis soluat.Crucẽ quoque dedi latori præsentium vobis offerendam,in qua lignum dominicæ crucis inest,& capilli beati Ioannis Baptistæ. Ex qua semper solatium nostri saluatoris per intercessionem præcursoris eius habeatis.Reuerentissimo autem fratri & coẽpiscopo
B nostro Leandro pallium à beati Petri Apostoli sede transmisimus,quod & antiquæ consuetudini & nostris moribus, & eius bonitati atque grauitati debeamus. Item in anagnostico ante longum tempus dulcissima mihi vestra excellentia Neapolitano quodam iuuene veniente mandare curauerat,vt piissimo imperatori scriberẽ,quatenus pacta in chartophylacio requireret,quæ dudum inter piæ memoriæ Iustinianum principem & iura regni vestri fuerant emissa, vt ex his colligeret quid vobis seruare debuisset.Sed ad hoc faciendum duæ res mihi vehementer obstiterunt.Vna quia chartophylaciũ prædicti piæ memoriæ Iustiniani principis tempore,ita furtipien te subitò flamma incensum est, vt omnino ex eius temporibus penè nulla chatta remaneret. Alia autem,quia,quod nulli dicendum est,ea quæ contra te sunt,apud temetipsum debes documenta requirere,atque hæc pro me in medium proferre.Ex qua re hortor vt vestra excellentia suis moribus cõgrua disponat,& quæque ad pacem pertinent,studiosè peragat,vt regni vestri tempora per longa sint annorum curricula in magna laude memoranda.Prætерea trãsmissimus clauim aliam à sacratissimo beati Petri Apostoli corpore , quæ cum digno honore reposita,quæque apud vos inuenerit benedicendo multiplicet.

Gregorius Italiæ patriciæ & Venantio. Conqueritur de doloribus eius.

C Caput CXXVII.

Epist.127. QVosdam de Sicilia venientes affectu quo debui de sospirate vestræ excellentiæ requirere curaui. Sed de assiduitate ægritudinum mihi tristia responderunt.Hęc autem dicens nec ego vobis de meipso inuenio aliud quod debeam nunciare,nisi quòd peccatis meis exigentibus ecce iam vndecim menses sunt quòd valde tarum est si de lecto surgere aliquando potuero. Tantis enim podagræ tantisque molestiarum doloribus premor, vt vita mea mihi grauissima pœna sit. Quotidie enim in dolore deficio , & mortis remedium expectando suspiro.In clero verò huius vrbis & populo tanti febrium languores irruerunt,vt penè nullus liber,nullus seruus remanserit,qui esse idoneus ad aliquod officium vel ministerium possit. De vicinis autem vrbibus strages quotidie mortalitatis nobis nunciantur. Africa autem qualiter mortalitate & lãguoribus vastetur,quanto viciniores estis,tanto credo quòd subtilius cognouistis. De Oriente verò qui veniunt,grauiores desolationes nunciant.In his itaque omnibus quia appropinquante fine mundi generalem percussionem esse cognoscitis,affligi nimis de propriis molestiis non debetis.Sed sicut sapientes nobiles decet , omne cor ad animarum curam reducite,districtum iudicium quanto sit vicinius,plus timete. Studiis pietatis intendite , de qua scriptum est, quòd promissionem habeat vitæ præsentis & futuræ.Potens est autẽ omnipotẽs deus vitã vestræ excellẽtiæ & hîc in longo tempore conseruare,& post multa annorum curricula ad gaudia ætерna perducere. Dulcissimas filias meas domnam Barbaram & domnam Antoniam mea pero vice salutari.Quas oro vt superna gratia protegat,eísq; prosperari in omnibus concedat. D

Gregorius Donello erogatori. De prouisione Romanæ ciuitatis.

Caput CXXVIII.

EPistolam gloriæ vestrę plenam,boni filij charitate susce *Epist.128.*
pimus,ex qua quidẽ de molestia corporis vestri noster est animus contristatus. De diuina tamen miseratione confidimus,quòd qui vos miseram & deiectam diligere fecit Italiam,ipse vobis & corporis salutem restituat, & in ætерna retributione compenser.De militari enim toga,quam vos cõtra voluntatem vestram principali significastis iussione iterũ suscepisse,omnino sumus libenter cõplexi,scientes quia magnitudo vestra cautiori salubriorique prouisione militari necessitati concurrat.De sex verò cęnenariis,qui in cimiliarcho Rauennati Ecclesiæ fuerant commẽdati, sicut vestra testatur Epistola,ab excellentissimo Exarcho in quotidiana militum præfectura sunt mutati,qui vt hactenus minimè restaurẽtur, cuius sit causa cognoscitis.Quod enim scripsistis,hoc prædicto filio nostro Exarcho visum esse,vt quia pax ad conclusionem tenuit de pecuniis hinc competẽtibus,primum vt to- E
gam illarum partium faciatis,gloria vestra cautè prospiciat si vel fieri debet,vel sit quoquo modo præsumendum,vt si præfectura illarum partium acceptas pecunias recuperare negligit,hæ partes ob hoc periculum de militis nuditate sustineãt.Sed hi quibus mutuatæ ipsæ dicuntur pecuniæ , debent à mutuante constringi,quatenus sicut nouerunt expensa centenaria ipsi restituant,& pecuniæ quæ sine erogantis non possunt tangi periculo,subtractæ quibus debẽtur, admisso quod nobis imminet periculo,minimè aliis dispergantur indebitè. Et hoc quidem nos nec cum nouo in causa viro Romanarũ partium ignauo agimus.Cui quippe constat quòd si pax reparata minimè fuerit,belli tempore in his locis nisi solius diuinæ potentia maiestatis, humanum non prævaler subuenire remedium.Sciens ergo magnitudo vestra voluntatem dominorum principum quãta de Romanæ ciuitatis cura præcipuè subuentione sit prouida,quod ex donis eorum euidenter agnoscitur,sed & partium istarum imminens periculum omni no curæ tuæ est,& ciuitatis cum pecuniis huc venire.Quod si omissum fuerit,& aduersi aliquid,quod non optamus, euenerit,neque apud deum,nec apud rerum dominos cuiuslibet obtentu personæ vos excusare quoquo modo valeatis.Romana enim ciuitas peccatis nostris facientibus diuersis est attrita lãguoribus,vt nec qui in murorum custodia sint, idonei persistant.

Gregorius Maximo episcopo Salonitano. De vsu pallij,& ratione eius. F

Caput CXXIX.

SVsceptis fratris & coẽpiscopi nostri Marciniani epistolis, *Epist.129.*
sed & Castorio chartulario nostro remeante fraternitatem vestram plenissimè de his quibus dubietas fuerat,satisfeciſse cognouimus, magnásque omnipotenti deo gratias agimus:quia de meo corde medullitus omnis rancor siniſtræ suspitionis euulsus est.Pro qua re Stephanum communẽ filiũ diaconum vestrum cum summa volui celeritate laxare. Sed hunc apud me vel paucis diebus immorari , dolores crebri mearũ ægritudinum compulerunt. At postquã meliorari vel modicũ cœpi,eum protinus cum gaudio transmittere curaui. Iraque palliũ ad sacra missarum solennia vtendum ex more transmisimus,cuius vos volumus per omnia genium vẽdicare.Huius enim indumenti honor,humilitas atque iustitia est. Tota ergo mente fraternitas vestra se exhibere festinet in prosperis humilem,& in aduersis si quando euenìunt,cum iustitia erectam,amicam bonis,peruersis contrariã.Nullius vnquam faciem pro veritate loquentẽ premẽs,misericordię operibus iuxta virtutẽ substantiæ insistens, & tamen insistere etiã supra virtutem cupiens,infirmis compatiens,bene valẽtibus congaudens,aliena dãna propria deputãs,de alienis gaudiis tãquã de propriis exultãs,in corrigendis autem vitiis sæ-

Universidad de Deusto Biblioteca

G uiens, in fouendis virtutibus auditorum animos demulcens, in ira iudicium sine ira tenens, in tranquillitate autem seueritatis suæ censuram non deserens. Hæc est frater charissime pallij accepti ratio, quam si sollicitè obseruaueris, quod foris accepisse ostenderis, intus habes. Præterea fratrem & coëpiscopum nostrum Sauinianum fraternitati vestræ in omnibus commendo, & si quæ causæ sint, interim postponantur. Charitas inter vos fixa permaneat, vt sic de exterioribus, si quando contentio vertitur, examen veniat, quatenus mentem charitas non relinquat. Communem quoque filium Honoratum archidiaconum commendamus. De quo, si ita est, sicut per Castorium chartularium nostrum didicimus: quia per eum iam tres antea archidiaconi seruare consuetudinem Ecclesiasticam, qui quinquennio expleto exeũdo compulsi sunt, tuæ quidem volumus vt charitatem sanctitatis inueniat. Nam flagitari iudicium non debet de causa quam ipse iudicauit. Sin verò ita non est, omni mẽtis tumore depresso, omníque odio postposito, debet in charitate recipi, & nullatenus à loco in quo inuẽtus est, amoueri. Mesianeñ. quoque clericum, qui ad nos confugerat, communi filio Stephano diacono fiducialiter dedimus, certi quia quem vos vestræ fraternitati transmittimus, vos in eo non odium, sed gratiam potestis ostendere. Omnipotens deus sua vos protectione custodiat, détque nobis ita agere, vt post huius temporalitatis fluctus, ad æterna valeamus simul gaudia peruenire.

H

Gregorius Constantio episcopo Mediolanensi. De Philagrio.

Caput CXXX.

Epist. 130. LIcet multum fraternitatem vestram ad seruandam sibi iustitiam Philagrij portitoris præsentium flagellum cæcitatis inuitet, veruntamen quia ad restauranda quæ sibi præiudicialiter asserit detineri, per nos vos voluit fieri promptiores, præsentia ad vos scripta prouidimus dirigenda. Questus autem est campum cum vinea sua ab Ecclesiæ vestræ hominibus irrationabiliter occupatum. Quod si ita est, quanquã ante iudicium possessio ei debuerat violenter ablata restitui, tamen quia peruenit cõmunis filius Euetius diaconus vester, consentiente præfato latore cõstituit per quinque testes partem Ecclesiæ vestræ satisfacere posse, eiusdem Ecclesiæ iuris illum esse. Ideóque fraternitas vestra prædictum Philagrium contra iustitiam laborare non faciat, sed modis quibus potuerit, veritatem diligenter inquirat. Et si manifestè sicut hic constituit, probari potuerit vestri iuris esse, huic propter deũ citius satisfaciendum est, vt à sua intentione sine labore discedat. Alioquin ante omnem contentionem res eius tua vestra prouisione reddatur, vt sua cuique parti integra post hoc maneat de proprietate cognitio. Quia verò pro eo quòd vobis nescientibus inde discessit, vestros se existimat animos offendisse, fraternitas vestra dulcedinem suæ charitatis ostendat, vt cognoscat se lõgè aliter quàm debuit de sacerdote credidisse.
I Sed quoniam & sanctorum Apostolorum liminibus se, vt ait, præsentare desiderat: quotiens venire voluerit, nullius impedimento auertatur, sed vestrum magis habeat in hac parte solatium. Indicauit præterea prædictus portitor quòd collecta facta inter alios ciuitatis, Ianuensis habitatores, ipse dare pariter compellatur. Et miramur vt qui magis misericordia dignus est, vobis præsentibus prægrauetur. Quid si ita est, denuo ab eo per quemlibet exigi vestra sanctitas non permittat: quia cum quem cæcitas sua grauat, inhumanum nimis est in collatione affligere: cui si esset magna necessitas, debuit ex collatione misereri. Quia verò ab Ecclesia Dertonensi puerũ suũ iniustè queritur detineri, fraternitas tua prædictę ciuitatis episcopo curet scribere: vt, si ita est, sine aliqua illũ cõtẽtione restituat. Qui si aliter esse fortè respõderit, aut apud vos, aut apud arbitros causa hæc cognoscẽda sine excusatione est aliqua facienda. Nam idem Philagrius puellam suam cum filiis & nepotibus, de qua, vt ait, nulla est quæstio, eũdem puerum suum nomine Maurum maritum suum secutam innotuit. Ex qua re actum est vt per eum de quo est contentio, etiam alij de quibus nulla est quæstio, teneãtur. Quod si veritate subsistit, puella illi cum filiis & nepotibus sine aliqua altercatione reddenda est, & tunc de suprascripto Mauro quæstione ventilata, quod ratio suaserit, terminetur. Quòd si fortè & de vxore ipsius aliqua dicitur esse contentio, & hoc quoque ita K interuentu iudicij finiatur, vt vobis illic præsentibus ad nos de memoratis causis denuo prædictus portitor necessitatem remeandi non habeat.

Finiunt Epistolæ Indictionis secundæ.

Incipiunt epistolæ indictionis tertiæ ex Registro beati Gregorij papæ.

LIBER OCTAVVS.

Gregorius Romano defensori. De Lucillo episcopo qui ministeria Ecclesiastica iniustè abstulit.

Caput I.

NIHIL proficit sacerdotũ culpas vlcisci, & cõmissa digna deiectione crimina vindicare, si eis qui cõuicti facinore deponuntur, amisio honoris solatium, & casus sui cœperint esse compẽdium. Epist. 1. Questus itaque nobis est frater & coëpiscopus noster Traian' Lucillum quondam insulæ Melitẽsis episcopum, L flagitij sui iniquitate perterritum, non solum res Ecclesiæ cuius non rector, sed inimicus potius extitit, abstulisse, verumetiam plurima eum eidem Ecclesiæ competentia de præteritis retinere. Quippe qui in fabricã, vel sartatecta ipsius nihil pertulit expendere, sed mente sacrilega suis totum studuit compendiis applicare. Et quia graue nimis ac contra deum est, vt sua illi deiectio non sit pœna, sed commodum, experientia tua eum districtè commoneat, vt quicquid abstulit, vel apud se de præteritis retinet, sine mora restituat. Qui si indita sibi nequitia negare fortè voluerit, quia facilè dicitur posse conuinci, vnà cum reuerentissimo fratre & coëpiscopo nostro Ioanne Syracusano residẽs, subtili inquisitione huius rei veritatẽ rimamini, quatenus probatione habita, quicquid eum tulisse vel surripuisse claruerit, palam verecundia confusus restituat, quod inuerecundè clam abstulit. Petrum autem prædicti Lucilli filiũ, similiter tui studij sit admonere, vt quia & ipse supradictę Ecclesię tulisse plurima perhibetur, honesta ea consideratione restituat, alioquin vestro & ipse est iudicio præsentandus, vt præcedente subtili inquisitione, vtrorũque causa valeat vno fine concludi. Præterea petiit à nobis suprascriptus Traianus frater noster, vt de monasterio suo, quod in ciuitate Syracusana situm est, ei quatuor vel quinque dari monachi debuissent. Quod pro eius solatio nequaquam existimauimus denegandum: M quia ad locum proficiscẽs incognitum, si proprios quorum consolatione vtatur non habeat, mens affecta tristitia minus se ad ea quæ vtilitatis sunt erigit, & ante incipit succumbere, quàm laborare. In qua re ne suprascripti reuerentissimi fratris & coëpiscopi nostri Ioannis priuilegiorum videremur prærogatiuã minuere, ita hoc illi noueris esse concessum, vt tamen fratris & coëpiscopi nostri Ioannis sit arbitrio per omnia reseruatum. Quia ergo petitioni suæ prædictus frater noster adiecit, vt pueros quos de pecunia sua comparauit, ac suos patrísque sui codices, aut res alias proprias, quas in eodem monasterio habet, ei sit tollendi licentia, ratio nos hoc negare non pertulit. Sed ne postulata videamur indiscretè concedere, hanc tenendam obseruantiam scito, id est, vt quicquid postquam ab abbatis remotus est officio, comparauit, vel qoolibet titulo acquisiuit, libera illi tollendi facultas sit. Sed & hoc quod de monasterio illo in quo conuersus est, quod in prouincia Valeria in possessione iuris sui patrem eius manifestum est construxisse, pellẽte hostilitate discedens abstulit, secúmque detulit, sine aliqua dubietate ei reddendum est: quia alterius inquisitionis ius effugit, quod semel monasterij fuerit dominio sociatũ. Siquid autem dum adhuc illic abbatis fungeretur officio acquisiuit, nõ suum, sed monasterij ipsius esse cognoscat. Et ideo de iure illud eiusdẽ monasterij auferri vlterius quolibet modo nõ patimur.

A timur. Legatum autem quod antedictum fratrem nostrum illud capitulans conditrix supradicti monasterij singulis annis de eodem monasterio per vltimam voluntatem suam habere constituit, experientia tua solatiante, iustitia faciente, sine aliqua faciat dilatione percipere.

Gregorius Mauricio Augusto. De denariis sancto Petro transmissis.

Caput II.

Epist. 2. DOminorum pietas, quæ suos consueuit misericorditer famulos continere, ita benigna hic subuẽtione resplẽduit, vt cunctorum debilium inopia, largitatis eius sit cõsolatione subleuata. Pro qua re lachrymabili prece omnes deposcimus, vt omnipotens deus qui clemẽtiæ vestræ ad hoc corda compunxit, incolume in amoris sui constantia dominorum seruet imperium, & victorias eorum in cunctis gentibus auxilio suæ maiestatis extendat. Triginta itaque libras auri quas confamulus meus Busa detulit, Scribo sacerdotibus, egenísque & aliis fideliter erogauit. Et quia quædam in hanc vrbem sanctimoniales fœminæ ex diuersis prouinciis fugientes, post captiuitatem venerunt, ex quibus quantum locorum possibilitas recipit, aliquæ in monasteriis datę sunt: quæ verò in eis minimè capi potuerunt, singulariter degentes inopem vitam ducunt: placuit vt hoc quod cæcis, truncis aliísque debilibus superesse posset, eis erogari debuisset: dummodo non solum dominorum misericordiam indigentes indigenæ, sed
B aduenientes etiam peregrini susciperent. Vnde actum est vt simul omnes pro vita dominorum concorditer orarent, quatenus omnipotens deus longa vobis & quieta tempora tribuat, & pietatis vestræ fœlicissimam sobolem diu in Romana republica florere concedat. Togę quoque militum ita per prædictum confamulum meum Scribonem, præsente quoque glorioso Rasco factæ sunt, vt dona dominorum cuncti sub disciplina debita gratias agendo susciperent, & hoc quod eis prius dominari consueuerat, omne murmur auerterent.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. De monasterio Romani consecrando.

Caput III.

Epist. 3. FRaternitati vestræ esse non putamus incognitum: quia Romanus clarissimæ memoriæ vir, per vltimæ suæ voluntatis arbitrium, in domo iuris sui Ecclesiam quæ in ciuitate vestra sita est, ædificari deputauit. Et quia, deo miserante, defuncti noscitur volũtas impleta, sanctitas vestra illic ingrauanter accedat & si nullum ibidem corpus constat humatum, locum ipsum in honorem sanctorum Hermetis, Sebastiani, atque Cyriaci, necnon & Pancratij solenniter studeat absque missis publicis cum veneratione debita consecrare, ita vt in eodem loco baptisterium nunquam constituatur, nec presbyterum constituas cardinalem. Sed quotiens missas ibi degentes illic monachi fieri voluerint, à dilectione vestra presbyterum nouerint postulandum, quatenus nihil tale
C à quolibet alio sacerdote vllatenus præsumatur.

Gregorius Fantino defensori. De mancipiis Romani spectabilis viri.

Caput IIII.

Epist. 4. MAncipia iuris Romani spectabilis memoriæ viri, qui in domo sua quæ in Neapoli sita est, monasterium ordinari constituit, habitare in Sicilia perhibẽtur, & quia monasteriũ ipsum iuxta voluntatem eius noscitur ordinatum, experientia tua præsentium portitoribus qui ad recolligenda mancipia ipsa illuc directi sunt, omni studio solatiari festinet. Et recollectis eis, possessiones illis vbi laborare debeant, te solatiante conducat. Et quicquid eorum labore accesserit, reseruato vnde ipsi possint subsistere, reliquum ad prædictum monasterium experientiæ tuæ cura annis singulis auxiliante domino transmittatur.

Gregorius Sauino subdiacono Regionario. De Sisinnio presbytero culturæ idolorum dedito.

Caput V.

Epist. 5. CVm plęrũque quod in laicis culpa non est, hoc crimen in sacro sit ordine cõstitutis, quanta in eis districtione puniendum sit piaculare flagitium, qui zelo rectitudinis vtitur, non ignorat. Quorũdam siquidem relatione perlatũ est, quia Sisinnius Regitanæ ciuitatis presbyter, quod auditu ipso intolerabile nimis est, idolorũ venerator ac cultor est, adeo vt in domo sua quoddam idolum positum habere præ- D sumeret. Sed &, quod nõ dissimile nephas est, Sodomitico illum scelere maculatum. Et ideo quia tanti facinoris iniquitas districta atque subtili inuestigatione quærenda atque plectẽda est, hac tibi auctoritate præcipimus, vt vigilanti studio, & diligenti omnino cura perquiras. Et si qua indicia apprehendere huius rei potueris, eum in custodia districta, quousq; nobis renũcies redigas, vt qualiter immanissimum facinus discuti debeat ac puniri, deliberare possimus. Scio autem quia studium, zelúsque tuus qualis contra nefandissima sit crimina: hæc causa est sine dubio monstratura, per quam te apud nos, aut multum de sollicitudine commendari, aut periculosè de neglectu noueris accusari. Vnde necesse est, vt ita te vigilantẽ in hac requisitione studeas exhibere, quatenus & nos de sollicitudine tua lætifices, & deũ tibi facias esse placabilem. Hoc quoque nobis de prædicto presbytero nunciatum est, quòd Victorianus presbyter ei cum diuersis rebus vel ornamentis auctoritati suæ pecuniam commẽdasset, qui dum depositum abnegaret, iudicio habito conuictus est, & vnde reddere debuisset, addictus sit. Et quia eo restituere id quod condemnatus est differente, is qui deposuisse dicitur obiit, & necessitate eius perhibentur filij laborare, & hoc experientia tua diligenter inquirat, atque ita, salua ratione, ad finem hanc causam perducat: quomodo, si ita est, nec ille res alienas perfida mente retineat, & orphani quod suum est vel amisso patre recipiant. E

Gregorius Sauino subdiacono. De iniustitia Stopaulo & Marcello facta.

Caput VI.

LAtores præsentium Stopaulus, atque Marcellus liberti Epist. 6. quondam Comicioli excubitoris, questi nobis sunt, asserentes duas substãtiæ suæ vncias quas libertis suis idem dominus eorum per paginam testamenti sui legauerat, ab hærede filia ipsius Maria vxore Pardi clerici necdum sibi esse cõpletas. Et vt legatum ipsum differre valeat, ab hærede eadem ipsius status sui sibi fieri terrorem insinuant. Et quoniam ea quæ relicta sunt, tua postulant instantia adimpleri, idcirco tibi hac auctoritate præcipimus, vt prædictam Mariam commoneas, quatenus voluntatem patris, auctorísque sui implere non differat, studiíque tui sit, vt nullis contra rationem dispendiis debeant subiacere. Quòd si fortè ab hac se solutione aliqua nititur excusatione defendere, mediis sacrosanctis Euãgeliis causam subtiliter perscrutari, & ita quæ legis ac iustitię ordo postulauerit diffinire conuenit, atque diffinita effectui mancipare, vt hæc ad nos denuo querela nõ redeat. Quia verò comperimus duas vncias substantiæ suæ prædictum testatorem sanctæ Eccesiæ sancti Georgij vbi se sepeliri voluit legauise, curæ tuæ sit vt easdem duas vncias substantiæ suæ, si tamen necdum completæ sunt, prædicto loco modis omnibus vendicare debeas, vt piæ voluntatis intentio, etiam inuito hærede ad affectum per omnia perducatur, nec in hac re amplius differri quæ relata sunt patiaris. Nam sacrilegum & F contra leges est, si quis quod venerabilibus locis relinquitur, prauæ voluntatis studiis, suis tentauerit compendiis retinere.

Gregorius Theodoro curatori. Ioannem præfectum commendat.

Caput VII.

QVanuis gloriæ vestræ bonitas semel sibi cõmendatos Epist. 7. nesciat obliuioni mandare, veruntamen scientes hæc eadem iterata clarissimum filiũ nõ onerosè suscipere, scribere nos quæ iam dudũ scripsimus, non piget. Quia ego Ioannes gloriosissimus filius noster præfectus vrbis ad deducendam huc coniugem suam latorem presentium Ioannem clarissimum virum illic noscitur transmisisse, hunc paterna dilectione salutãtes petimus, vt quia memoratus gloriosissimus filius diuisus hic consistere non potest, venienti coniungi ipsius gloriæ vestræ sinceritas patrocinij sui opem ferat. Et vt securius iter suum, deo custodiente, peragere valeat, ad Perusinam ciuitatem militari eam solatio fulciri disponat, quatenus & antedictus gloriosus vir amplius patrociniis vestris sit deditus, & nos dulcissimæ gloriæ vestræ gratias referamus.

Gregorius Mariniano episcopo Rauennæ. Ioannem præfectum commendat.

Caput VIII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Epist. 8. GLoriosissimus filius noster Ioannes præfectus vrbis ad hoc illuc latorem præsentium Ioannem virum clarissimum destinauit, vt gloriosam coniugem ipsius deo debeat protegente huc perducere. Quam & nos hic volumus per omnia aduenire, vt prædictum gloriosissimum filium nostrum non diuisum, sed totum habere possimus. Fraternitas itaque vestra sollicitudinem gerat, ne quod impedimentum ad veniendum sustineat, atque vt hic citius adesse valeat, studiosè concurrat. Et ita se circa eam quocunque exegerit vsus exhibeat, vt nec suum abesse coniugem sentiat, & nos in vobis modis omnibus præsentes esse cognoscat.

Gregorius Mariniano episcopo Rauennæ. De sanctimoniali de monasterio egressa, & marito sociata.

Caput IX.

Epist. 9. SI latoris præsentium Stephani viri clarissimi querela veritate subsistit, omnino nos fraternitas vestra contristatos intelligat, cur tam pigra vel desides extiterit, vt ante ad nos facti prauitas, quàm correctio perueniret. Quæstus itaq; est quòd cognatam eius, cui aliquando Petrus quidam nequissimus diabolico instinctu de monasterio exire suaserat, atque à Gratioso notario nostro fuerat mutato habitu vnde exierat reuocata, nequissimus vir iniqua suasione de monasterio rursus eiiciens, apud se nuncusque impudicè retineat. Ex qua re valde nos, sicut diximus, tua desidia cõtristauit, cur necdũ H in monasterium reuocata sit ac retrusa. Vel nunc ergo propositi tui consideratio & zelus te castitatis accendat, id summopere modis quibus poteris studere, vt asperitatem quam de tantæ iniquitatis perpetratione concepimus, eis citius valeas correctione mollire. Nã & Vitali defensori præcepimus, vt nobis hac in causa solatiari non differat. Sed quia memoratus Petrus ab homine filij nostri magnifici Filoxeni dicitur defensari, apud eum vobis cum omni studio & charitate instanter agendum est, vt eam sine aliqua faciat dilatione restitui, quem credimus hoc, quia bonus omnino vir esse dicitur, sine mora facturum. Quòd si fortè, quod non credimus, aliqua hoc fuerit excusatione dilatum, tunc etiam publicè contestandus est. Atque fraternitas nobis vestra renunciet, vt exinde in vrbem regiam scribamus, quatenus quod fieri honestè negligitur, ea qua dignum est vltione plectatur.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano. De decem auri libris Basilio Cypriano episcopo transmissis.

Caput X.

Epist. 10. GLotiosi filij nostri, Cethegus atque Fora iugales, pro certis causis suis Maximum virum clarissimum Palatinum priuatarum ad Siciliam transmittentes, decem libras auri à reuerentissimo filio nostro Basilio Capuanæ ciuitatis episcopo, qui illic iam esse dinoscitur, suis vtilitatibus profuturas dari de pensionibus Ecclesiastici patrimonij voluerunt. In quarum restitutione ne qua mora fieret, aut difficultas fortè contingeret, quantitatem ipsi dilectissimo filio I nostro Bonifacio diacono tradiderunt. E ideo quia nostros nos filios, & præsertim vbi damnum minimè sentit Ecclesia, non conuenit contristare, his fraternitati tuæ mandamus apicibus, vt suprascripto fratri, coëpiscopóque nostro Basilio, & Maximo viro clarissimo secũdum volũtatem prædictorum filiorum nostrorum Cethegi atque Floræ, gloriosarum personarum, decem libras auri sine tarditate post subditam de susceptо paginã dare debeatis, quatanus dum nulla in accipiendo eis mora prouenerit, & illi manda sibi, vt nouerint, vtiliter exequantur, & pars Ecclesiæ rationabiliter sit munita.

Gregorius Romano defensori. De Basilio episcopo in causis forensibus occupato.

Caput XI.

Epist. 11. Parte. 1. dist. 88. ca. Perlatum. PErlatum ad nos reuerentissimum fratrem nostrum Basilium episcopum velut vnum de laicis in causis seculari bus occupari, & prætoria inutiliter obseruare. Quæ res quoniam & ipsum vilem reddit, & reuerentiam sacerdotalem annihilat, statim vt experientia tua hoc præceptum susceperit, eum ita ad reuertendum districta executione compellat, quatenus ei illic te insistẽte quinque diebus sub qualibet excusatione immorari non liceat, ne si quolibet modo eum ibidem moram habere permiseris, cum ipso apud nos grauiter K incipias esse culpabilis.

Gregorius Gudiscalco duci Campaniæ. De infractione monasterij sancti Archangeli.

Caput XII.

Epist. 12. lib. 9. 3. Illa præpositorum. ILla præpositorum sollicitudo vtilis est, illa est cautela laudabilis, in qua totum ratio agit, & furor sibi nihil vendicat. Restringenda ergo sub ratione potestas est, nec quicquam agendum, priusquam concitata ad tranquillitatem mens redeat. Nam commonitionis tempore iustum omne putat ita quod fecerit. Peruenit itaque ad nos magnitudinem tuam vsque ad hoc esse impetu furoris impulsam, vt non solum frãgi ianuas monasterij sancti Archangeli, verùm etiam diripi exinde quod ibi inuentum est feceris. Insuper autem sic contra abbatem eiusdem monasterij diceris exarsisse, vt nisi occultans se, iracundiæ tuæ tempore latuisset, non leue discrimẽ incurrisset: denique vt metu tuo perterritus, de domo in qua se olim receperat, exire nuncusque non audeat. Quod ne frustra fecisse forsitan videreris, fugam monachi ipsius, qui ad hostes abiit, ad eius quantum ad nos perlatum est, crimen impingis, asserens quòd cum ipsius voluntate fugerit. Quod si ita est, contristamur, & valde vestram sapientiam miramur. Nam si licitum putatis, vt aliorum culpa aliis sit nociua, multi huic possunt crimini subiacere. Diuersorũ enim nobilium serui, multarum Ecclesiarum clerici, diuersorũ monasteriorũ monachi, multorum iudicum homines, sæpe se hostibus tra- L diderunt. Ergo si hoc creditur, seruorum vtique domini, clericorum episcopi, monachorum abbates, diuersorum fugaciũ iudices, omnes sub culpa sunt & crimine constituti. Nunquid & diebus magnitudinis tuę multi de ciuitate in qua consistis, ad Longobardos milites fuga non lapsi sunt? Et quis tantæ indiscretionis, tãtæque posit stultitiæ reperiri, vt eorum iniquitatem tibi æstimet applicandum? Hæc itaque sollicitè pensa, atque ex te aliorum causas æstima, & in quorundam aduersitates falsis suspitionibus non ducaris. Si verò est aliquis qui de prædicti monasterij abbate posit aliquid dicere, quod ad culpam reatúmque eius pertineat, nos hoc non negligi, sed magis vnà quidem cum eis quorum interest, causam omnino districtè & sollicitè volumus perscrutari, vt aut feriat vindicta culpabilem, aut absoluat veritas innocẽtem. Si autem nullus inueniri potuerit, qui contra eum hoc quod solus ipse perhibes asserat: hortamur magnifice fili, vt à memorati monasterij, abbatisque ipsius te aduersitate cõtineas, & potius tuitionem illis & propter deum charitatem impẽdas. Et si quid est vnde animi vestri fortasis offensi sunt, pro nostra eis interuentione remittite: & ita vos, sicut Christianos conuenit & prudentes, in eorum magis iuuamine commodate, quatenus & nos vobis gratias referamus, & ante omnipotentem dominum mercedem pro impensis seruis eius beneficiis ac M solatiis acquiratis.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano, Fuscum abbatem & monasterium eius commendat.

Caput XIII.

Epist. 13. QVanuis & ratio & loci sui qualitas fraternitatem vestram commoneat, tuitionem monasteriis & maximè sub se constitutis impendere: veruntamen quia latoris præsentiũ Fuscus abbas suum à nobis voluit ex abundanti monasterium commendari: his vos hortamur affatibus, vt quia frustra monasterium ipsum inquietudine dicitur laborare, sanctitatis vestræ illud defensio tueatur, & ab aliquo illud grauari contra rationis ordinẽ non permittat: quatenus dum nullum id iniustæ rei pondus afflixerit, & vos videamini quod sacerdotis est salubriter impendisse, & degens illic congregatio queat in dei laudibus occupari, & nullis irrationabiliter molestiis valeat subiacere.

Gregorius Romano defensori. De Fusco abbate, & xenodochio sancti Theodori.

Caput XIIII.

Epist. 14. FVscus abbas monasterij sanctorum Herasmi, Maximi, atque Iulianæ, quod Neapoli ab Alexandra clarissimæ memoriæ fœmina, sicut nosti, fundatum est: quæ etiam & hæredẽ instituit, massam Papyrianensem quæ illic in Sicilia

A Sicilia sita est, cum xenodochio sancti Theodori suprascriptũ monasterium suum asserit habere communem. Sed vt ad diuidendam eam cum his quorum interest, dilationem non debeat sustinere, experientiæ tuæ sibi petit adesse solatium. Proinde huius tibi serie præceptionis iniungimus, vt ei cõcurrere, atque in omnibus solatiari festines, quatenus massa ipsa secundum portiones competentes sine mora aliqua diuidatur. Sed ne fortè dicatur: quia à prædicto monasterio possessiones quæ his communes sunt, detinentur: esse ex hoc excusatio non debet: quia & ipsas paratus est sine difficultate diuidere. Quia verò legatum quod prædictæ Alexandræ à Pompeio relictum dicitur, ab eodem xenodochio, quippe quod ei in octo vnciis iure perhibetur hæreditario successisse, memoratus abbas suo faciat monasterio redhiberi, & hoc quoque experientia tua curet addiscere: & si ita est agere studeat, vt quod relictum est, modis omnibus exoluatur. Ita ergo sollicitudo tua in hac se re exhibeat, vt suffragante iustitia, prædicti abbatis labor quem vt ad nos veniret assumpsit, vacuus esse non debeat.

Gregorius Fantino defensori. De Fusco abbate & Constantino cellæ suæ presbytero.

Caput XV.

Epist. 15. B FVscus abbas monasteriorum sancti archangeli quod Macharis dicitur, atque sanctorum Maximi, Herasmi, & Iulianæ, asserit Constantinum cellæ suæ presbyterum ob temporis qualitatem se in Siciliam transmigrasse, & codices monasterij sui atque vela secum deportasse. Quem quoniam defunctum perhibet, & ea quæ cellæ suæ esse commemorat, sibi postulat debere restitui: experientia tua veritatem curet addiscere, & si ita est, omnia quæ monasterij ipsius sunt, sine aliqua faciat dilatione restitui. Nam contra rationem est, vt quod de monasterio pro temporis, sicut dictum est, qualitate sublatũ est, ab eius debeat iure separari. Ita ergo experientia tua agat, vt veritatem addiscens, prædictum illic abbatem vel quem vice sua transmiserit, dilationem frustra sustinere minimè patiatur.

Gregorius Clementinæ patriciæ. De malis hominibus discordiam seminantibus.

Caput XVI.

Epist. 16. ABbate quodam ad nos referente peruenit, quòd gloriæ vestræ à quibusdam sit maledicis nunciatum: quia aliquem, quod absit, contra vos stimulum habeamus. Quod si ita est, quicunque hoc fallaciter confinxerunt sub puritatis vobis specie duplices extiterunt, vt se quasi fideles ostenderent, & vos de nobis prauè facerent dubitare. Ego autem gloriosa filia, bona tua olim cognoscens, & præcipuè castitatem quæ tibi ab adolescentia comes fuit, in magna semper veneratione & dilectione te habui. Sed ne vel nunc aliud cor meum esse gloria vestra suspicetur, nullum mihi odij vel C iracũdiæ circa vos scrupulum inesse significo, sed paternam me vobis dilectionem exhibere cognoscite. Vnum tamen quòd ad me perlatum est, reticere non debeo, ne minus esse charitatis incipiat, si silennio prematur, quod ad emendationem dicendum est. Nunciatum siquidem mihi est, quòd si quando vos quisquam offenderit, dolorem irremisibiliter retinetis. Quod si verum est, quia quantum vos diligo, tantũ cõtristor, peto vt hoc à vobis vitium nobiliter excludatis, & secum boni operis segetem, inimici semen crescere non sinatis. Dominicæ orationis verba ad memoriam reducantur, & non apud vos plus culpa quàm venia. Excussus gloriæ vestræ bonis superet, & magis salubriter ignoscendo deuotũ faciat quem potest persistẽs facère asperitas indeuotum. Relinquatur illi vnde verecundiam habeat, & non seruetur quod doleat. Nam plærunque plus virium habet discreta in coërctione remissio, quàm in exequenda vltione districtio, adeo vt nonnunquam hæc fideliorem atque subiectum, illa verò obstinatum faciat & æmulum. Et quidem hæc non ad hoc dicimus vt zelo vos rectitudinis subtrahatis: sed ne tales sitis in minimis, quales esse debetis in maximis. Nam si quando seue ritatem excessus qualitas exigit, agendum est vt & culpam vltio corrigat, & correctis post gratia non negetur. Hæc igitur quia paterna suadente dilectione pro vestra vos anima commonemus, cum ea qua dicuntur charitate suscipite, atque ea ad loriæ vestræ vtilitatem assumite, vt bona vestra & apud homines clariora, & apud omnipotem dominum possint esse D purissima. De nobis autem sicut reuera charissima filia fiducialiter in cunctis præsumite. Et quia de vestra cupimus prosperitate semper audire, discurrentibus nos æpius epistolis releuate.

Gregorius Clementinæ patriciæ. De Amando à Surentinis electo.

Caput XVII.

Epist. 17. AMandum presbyterum à Surentinis ad episcopatum, gloriosa filia, electum esse cognoscas. Quem quia huc scripsimus debere transmitti, contristari de eius absentia non debetis: quia nec abscedere creditur, qui mente vobiscum est. Et quoniam pastorẽ quærentibus, is qui vobis olim placuit, gratus est, omnipotentem deum benedicentes Christiana magis in hoc deuotione gaudete. Et vt ad nos celerius aliis profuturus venire debeat, hilariter studete: quia sinceræ charitatis est exultare, quando is qui diligitur, ad hoc vocatur vt crescat.

Gregorius Anthemio subdiacono. De Amando presbytero ad se dirigendo.

Caput XVIII.

Epist. 18. POstquam is qui ad episcopatum Surentinæ ciuitatis electus fuerat, aptus nobis visus non est, Amandum presbyterum oratorij sancti Seuerini, quod in castro Luculano situm est, elegerunt. Eapropter experientiæ tuæ præcipimus, vt eũdem presbyterum excusatione postposita sub omni ad E nos studeat festinatione transmittere, quatenus petentium desideria cum Christi auxilio, si nihil est quod eum impediat, impleantur. Cuius vita vel actus quia melius possunt illic vbi diu est conuersatus agnosci, curæ tuæ sit cum fratre & coëpiscopo nostro Fortunato de eo diligenter inquirere. Et si nulla sunt quæ ad sacrum ordinem obsistere valeant, ad nos debet omni postposita tarditate transmitti. Ne autem gloriosa filia nostra Clementina hoc molestè suscipiat, ad eam experientia tua pergat, & cum eius voluntate hoc faciat. Sin verò reniti fortasse voluerit, huc eum, sicut diximus, sine mora experientia tua transmittat: quia ita animi filiorum nostrorum à nobis pacandi sunt, vt tamen animarum vtilitas à nobis nõ debeat præpediri.

Gregorius Anthemio subdiacono. De monachis Surentinis.

Caput XIX.

Epist. 19. PEruenit ad nos quòd monachi quos in Surentina ciuitate pro complenda, sicut nosti, Antonini quondam defensoris voluntate transmisimus, pecuniam quam acceperant, ad emendas possessiones expendant. Quæ res quoniã non leuem eis necessitatem in breui indicat imminere: ideo experientia tua hac auctoritate commonita prouideat atque dispenset: vt solidos ipsos incautè vitioséque erogare nõ debeant. In qua re vt sollicitudo tua posit esse laudabilis, cum F omni eis studio ac vigilantia possessiones ad comparandum exquire. Ex quarum fructibus serui dei alimoniam consequẽtes, nec acceptos solidos incassum expendere, nec ipsi valeant victus necessitatem incurrere. Ita ergo omni vigilantia, omníque intentione in hoc te exhibere festina, vt efficacia tua & ab illis periculum, & à nobis omnem posit curam sollicitudinis amouere.

Gregorius Ioanni proconsuli Italiæ. De annona Neapolitana subtracta.

Caput XX.

Epist. 20. QVicquid tribuitur pauperi, si subtili cõsideratione perserur, non est donum, sed mutuum: quia quod datur, multiplicato sine dubio fructu recipitur. Scripsistis autem nobis vt Dulcitio agenti vices vestras dicere deberemus, ne quid superbiæ typho auderet expendere. Et quanquam sit laudabile futura prospicere, quia tamẽ infirma omnino cautela est quæ pietatis adiutorio non munitur, in hac sollicitudine vestra quod nos pro vobis contristaret, inuenimus. Fertur itaque quòd annonas atque consuetudines diaconiæ quæ Neapoli exhibetur, eminentia vestra subtraxerit. Quod minus fortasse fuerat obstupendum, si Ioannis decessoris vestri non fuissent tempore ministratæ. Si igitur hæc ille cuius cũctis notum est quàm fuerit grauis actio non nega

Universidad de Deusto Biblioteca

G uit,qualis sit sapientia vestra consideret,si vel in aliquo bono opere malus homo vos superet. Nulla enim occasione hoc subtrahere vos decuit. Quod etsi forte nullus vestris voluisset rationibus imputare,hoc de proprio in vos impendere nõ debuit grauare precatio:vt huius pietas in vestro esset patrocinia iuuamine,quæ ministra fuisset in opere. Hæc itaque eminentia vestra,potentia qua pollet inspicere ,atque hoc quod à prædecessoribus eius non est ademptum , vt solitè valeat ministrari,largitatem bonitatis suæ debeat magis ostendere, quatenus nec in his quæ secũdum iussionem agitis, aduersitatem aliquam incurratis,& huius vobis officij administratio, & coram hominibus laudem parare, & coram omnipotenti deo possit prouidere mercedem.

Gregorius Leoni episcopo Cathinensi. Quòd monachi monasterij sancti Viti tam nequiter viuant, vt mulieribus se coniungere sine metu audeant.

Caput XXI.

Epist. 21. MAartianus monachus monasterij sancti Viti quod in Aethna monte est positum,consensu,vt ait, congregationis eiusdem monasterij ad nos veniens,questus est multas monasterium ipsum à quibusdam molestias ac præiudicia sustinere.Inter quæ illud nos quoque vehemẽtissima exacerbatione commouit,quòd intantũ monasterium ipsum H innotuit calcari ac despici,vt etiam monachis ibidem degentibus mulieribus se iungi sine metu sit licitũ. Quòd si ita est, fraternitatem tuam quàm graue & apud deum peccatum , & apud homines culpa respiciat, ipse poteris iudicare : quippe quia nulla te præuales excusatione defendere. Aut enim hæc fieri nescisti , & culpa neglectus vehementer argueris. Aut certe factum recognouisti,& grauiorem erga te videris indignationem exigere,cur tantum facinus vltione districtissima non punisti.Itaque scriptis fraternitatẽ vestram præsentibus admonemus,vt cum omni hoc vigilãtia inuestigare festinet. Et si huiusmodi iniquitatem à quibusdam perpetratam inuenerit, ita huius peruersitatis facinus digna studeat emendatione corrigere,quatenus & deum placare, & aliis ne de cætero quid simile perpetretur,custodiæ possit disciplinam ostendere.Molestias verò quas prædictum monasterium pati, vel ea quanta eius perhibentur inuisa,sanctitas vestra cognoscat: & ita se inquantum iustum est,in protectione eiusdem exhibeat,vt in nullo contra æquitatis ordinem valeat aliquo modo prægrauari.Præceptum verò beatæ recordationis prædecessoris nostri Pelagij datum ad Lapidium prædecessorem vestrum cuius subtus exemplaria fecimus ascribi,sine aliqua volumus refragatione seruari.

Gregorius Hadriano notario. De supradictis monachis.

Caput XXII.

Epist. 22. RES ad nos omnino detestabilis & nephanda peruenit, & miramur cur si veritate subsistit,eam minimè cognouisti.Veniens autem ad nos Martianus monachus mo- I nasterij sancti Viti,quod in monte Aethna est positum,oblata nobis petitione questus est inter alia,ita monachos eiusdẽ monasterij peruersè ac nequiter viuere,vt etiam mulieres sibi sociare,quod dici nephas est,audeant. De qua re quia fratri & coëpiscopo nostro Leoni scripsimus,requisita veritate, si ita repererit,districtissima hoc studeat seueritate corrigere necesse est,vt in hac re tua quoque se experientia ad inuestigandam veritatem,& puniendum tantum scelus omnimodo sollicitè debeat exhibere,vt neque remissè, neque negligenter agi aliquid videatur. In aliis verò vtilitatibus memorati monasterij solatia tua inquantum ratio poposcerit,æquitatis impende:quatenus & si quid ei,sicut dicitur,inuasum est , secundum iustitiam reformetur,& de cætero præiudicium illic aliquod contra dei timorem,& legum ordinem nullo modo generetur.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. De Mauricio monacho cum aliis fuga lapso.

Caput XXIII.

Epist. 23. CVm fraternitas vestra minus erga monasteria sibi subiecta studet esse sollicita, & ipsa culpam reprehensionis incurrit,& nos de sua leuitate contristat. Peruenit autem ad nos Mauricium quendam qui nuper in monasterio K Barbaciani conuersus est, ablatis secum aliis monachis , fuga de eodem monasterio discessisse.Qua in re prædictum nobis Barbacianum præcipitatio sua vehementer accusat, qui temerè secularem hominem & non ante probatum tonsurauit. Nunquid vobis scripsimus vt prius probaretis,& tunc si aptus esset,abbatem facere deberetis? Vel nũc ergo circa eum quem elegistis,estote solliciti.Nam vos illo delinquente delinquitis, si ita cœperit se exhibere vt se ad fratrum regimen ostendat indignum.Præterea monasteriis omnibus fraternitas vestra districtius interdicat,vt eos quos ad conuertendum susceperint,priusquam biennium in cõuersatione compleãt, nullo modo audeãt tonsurare.Sed hoc spatio vita morésque eorum sollicitè comprobentur,nequis eorum aut non sit cõtentus quod voluit,aut ratum non habeat quod elegit. Nam dum graue sit,inexpertos hominũ sociari obsequiis,quis possit dicere quàm sit grauius ad dei seruitium improbatos applicari?Miles verò si conuerti voluerit,prius quàm nobis renuncietur,nullus eum sine nostro consensu qualicũque præsumat ratione suscipere.Quod nisi diligenter fuerit custoditum,omnem subiectorum in te culpam inexcusabiliter noueris redundare:qui minus te erga eos rebus ipsis testaris esse sollicitum.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. De restituendis iniustè ablatis. L

Caput XXIIII. Epist. 24.

SI scriptorum nostrorum seriem voluisses diligenter aduertere , aut sponte restituere quæ tulisti ,aut certè personam instructam secundum admonitionem nostram in causa transmittere debuisti.Et dum te modo quodam excusare contendis,asserens in his quę contra fraternitatem tuam à parte contraria gesta sunt,non voluntariè,sed magnis te cõstrictum coniurationibus miscuisse,ea quæ scripsimus , quasi intelligere distulisti,& magnificos viros Faustum atque Dominicium non à te,sed à quibusdam filiis tuis indicasti esse transmissos:ac per hoc,vt aliis litigantibus , ipse quæ tuleras retineres.Pars verò altera epistolæ tuæ textum addiscens crebra nobis allegatione cœpit insistere : vt ea quæ abstuleras, redderentur,paratam se inquiens,si quid contra eam magnifici viri prædicti suorum vel aliorum nomine mouere voluerint, respondere.Quod quia nec nobis à rationis visum est ordine dissentire,præsertim postquam admonitus instructã personam ad dicendam causam transmittere neglexisti, idcirco fraternitatem tuam hortamur , ilicò vt præsentia scripta susceperit,Theodorico viro magnifico maiori populi portes, & Rustico viro clarissimo seniori,atque ductum sine aliqua contentione restituat,ne in hac re moram,vel aliquam excusationem interserat,ne culpã indiscretionis incurrat , si quod vltro facere debuerat,admonita differendum qualibet forte M putauerit.Hac itaque memoratis viris primitus reformata,liberum tibi sit si quam cõtra eos postea apud nos hic causam mouere volueris.Sin verò non ipse,sed filij tui,vt asseris,causam se habere querantur, vnde eos publico debeant pulsare iudicio,eis est liberum in quolibet loco voluerint , causæ suæ negotium contra eos legaliter propositum terminare.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. De Petro à pueris falsè accusato.

Caput XXV. Epist. 25.

VAlde nos vestra mirari fecit fraternitas, vt causam clerici sui,aut noluisset,aut non assurgeret definire. Petrus itaque præsentium portitor ad nos veniens,questus est,pueros à quibus de tentatione sceleris falso se asserit criminatum,non vt oportuit esse discussos,sed tantummodo verbo tenus inquisitos, & sibi hoc solum ne vobiscũ procedere audeat,interdictum.Aut enim vera fuere quę dicta sunt, & iuxta causæ qualitatem canonicæ fuit coërctionis subdendus:aut falsa, & diu non debuit in crimine remanere. Quia ergo & ratio indixit,& hic pro sui purificatione sollicitus,quę aduersum se dicta sunt,apostolicam sedem adiit, & iusta examinatione finiri perquirit , necesse est vt vnà cum Anthemio subdiacono nostro subtili ac districta discussione à pueris illis veritatem exigere debeatis.Et si prædictus portitor attentati

A tentati facinoris reus esse patuerit,canonica modis omnibus vltione plectatur.Si verò insons fuerit declaratus,celeri absolutione respiret,& vobiscum habeat procedendi licentiam: quia sicut reis competens exercenda vindicta est,ita innocentibus non est absolutio differenda.Sic ergo huic causæ sollicitè fraternitas vestra finem studeat imponere,quatenus nullam de neglectu valeat reprehensionem incurrere.

Gregorius Anthemio subdiacono. De Petro à pueris falsè accusato.

Caput XXVI.

Epist. 26. PEtrus clericus lator præsentium questus est nobis, à quibusdam se pueris fallaciter criminatum,& causam suam non vt oportuit districta examinatione discussam , nec se ab aliquo condemnatum,sed solũ ab episcopo suo,ne cum eo procedere auderet inhibitum. Quod audientes omnino ægrè tulimus:quia veritate subtiliter perquisita,aut reum , vt causæ exigebat qualitas,condemnare,aut certè debuit innocentem absoluere.Quia igitur & causa exigit , & memoratus portior magnopere postulat,vt hac de re subtilis debeat haberi discussio, præsenti tibi auctoritate præcipimus , vt vnà cum reuerentissimo fratre nostro Fortunato coëpiscopo, atque,si visum tibi fuerit,glorioso filio nostro Maurentino attẽtati criminis veritatẽ subtili nimis indagatione ac discussione studeatis addiscere,& ita aut culpam vlcisci , aut festineris innocentiam releuare:vt nec vos videamini negligẽtes in ali B quo extitisse,nec hæc amplius sine definitione causa remaneat.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. De Saponariis ciuitatis suæ.

Caput XXVII.

Epist. 27. AVgustinus præsentium portitor,qui reliquorum Saponariorum ciuitatis vestræ vice se dixit esse transmissum: questus nobis est quòd Ioannes vir clarissimus Palatinus multis eos frustra affligat incommodis,atque noua plurima eorum corpori præiudicialiter nitatur impendere. Denique vt,sicut ait,eos promittere sibi compellat,vt si quis arti eorum sociari voluerit,quicquid cõmodi de introitu eius accesserit,ipsi proficiat.Adiiciens quoque pactum inter se de quibusdam rationabilibus artis suæ capitulis iuxta priscam consuetudinem omnium consensu interposita esse pœna cõfectum,atque id sacramento interueniente firmatum , & ab eo nunc velle quosdam ex suis, eius scilicet patrocinio fretos,abscedere:atque ita contrauenire tuitionem cupientibus impendere,vt,quod dici graue est , plus in defensione eius præsumptionem habeant,quàm de pœna penuriam,vel de sacramento præstito possint habere formidinem.Quòd si ita se res habet,quia etiam ipsi quod ait,aduersum est : quippe qui alieno se peccato sua defensione constituit esse participem, fraternitas vestra paterna cum adhortatione cõueniat, vt ab C huiusmodi se actu cohibeat,& præiudicialiter illis nihil imponat,nec eos dispendiis cõtra rationem affligat.Pariter etiam prouidendum est,vt & pactum vbi sacramenta sunt præstita conseruetur,& cum dispendio animæ suæ temporalia lucra contraueniendo non appetat,ne & periurij crimen incurrat, & commoda prauè desiderata non capiat.Et si quod non credimus,admonitionem vestram prædictum Ioannem virum clarissimum videtis forte differre, cum eminentissimo filio nostro Præfecto strictè loquimini,vt ipse hoc sicut in præsenti dici fecimus,quomodo præuiderit , rationabiliter faciat emendari:quatenus & eos qui tuitionis vestræ suffragia quæsiuerunt,quorundam voluntas iniustè non opprimat , & ille ab opere se indecenti prohibitum,pro suæ magis animæ vtilitate cognoscat.

Gregorius Zizasimas militi. De rebus Ecclesiasticis in publico competentibus.

Caput XXVIII.

Epist. 28. EPpistolas vestras Græco sermone dictatas, me indico suscepisse,in quibus dicitis quòd quædam religiosa loca responsum iuri publico de rebus ei competẽtibus reddere contẽnant.Quæ res me omnino cõtristauit , quia nostri est habitus,nõ solũ præiudicia minime facere,sed etiã facta æquanimiter portare,nisi forte quia res pauperũ defendere rationabiliter cogimur,ne apud omnipotentem deũ culpabiles inueniri valeamus.Proinde Fantino defensori quę scripserũt gloriæ vestræ transmisi:vt ipse religiosos quosque in Panot- D mitanis partibus apud electos iudices venire compellat , & suorum actuum rationem reddãt.Omnipotens deus cœlestis vobis misericordiæ largitatem prębeat,vt per cuncta quæ agitis,eius gratiæ seruiatis.

Gregorius Fantino defensori. De reditibus Ecclesiæ hospitibus dandis.

Caput XXIX.

Epist. 29. SAbinus vir clarissimus præsentium lator nobis indicauit,hanc olim ibi consuetudinem conuenisse , vt diuersis superuenientibus,ciues eiusdem ciuitatis de proprio expensas expenderent.De qua re dum se quererentur affligi,hoc illis cum Theodoro quondam episcopo conuenisse,vt in Ecclesia eius certæ portiones substantiæ suæ donatione cõscriberentur,& hoc in se onus susciperet,atque securis eis red ditis, ipse de Ecclesia quicquid esset necessarium erogaret .Si verò per tertiamdecimam & primã indictiones, quibus prædictæ ciuitati defensoris officium absente episcopo de proprio expendisset,quod de Ecclesia poterat erogari.Et quia sibi quod expendit,postulat debere restitui , idcirco experientiæ tuæ præcipimus, vt reuerentissimo fratri & coepiscopo nostro Decio studeat imminere, quatenus aut pacifica , si ita est,cum eo ordinatione decidat:aut certè si qua se ratione à restitutione expensarum credit defendere posse,in iudicio tuo partes assistant,& exquisita diligentius veritate,ita quic- E quid tibi æquitatis ordo suaserit,mora postposita definito, vt & rationabiliter causa finem accipiat, & partes apud te nulla fatiget in obseruatione dilatio.Si autẽ donationes,de quibus dictum est, Ecclesiæ suæ esse onerosas existimat , & reddere eas donatoribus fortasse voluerit:si quæ ex eis qui eas recipiunt, clerici sunt:à te similiter moneantur , vt aut secundum portiones suas quæ erant soliti dare persoluant:aut certè si causari voluerint,contentiones partium,tua necesse est cognitione distingui, vt nulla se pars inaudita queratur præiudicium sustinere.Alias verò causas quæ cum memorato reuerentissimo viro fratre nostro suprascriptus portitor habere se asserit,tuo similiter volumus,mediis sacris euangeliis,iudicio definiri.

Gregorius Constantino episcopo Mediolan. De Pompeio episcopo innocenter condemnato.

Caput XXX. Epist. 30.

RElectis epistolis quas ad nos per Marianum latorem præsentium transmisistis,gratam nobis sollicitudinem vestram fuisse rescripsimus,quòd ea quæ ad vos de fratre & coëpiscopo nostro Pompeio,qui adhuc ita à nobis nominandus est,peruenerunt,dissimulare minimè pertulistis. Sed si qualis fuit in requisitione cura , talis fuisset in discussione subtilitas nihil ex hoc quod de eo dictũ est, fuisset ambiguũ. Sed vtrum verum an esse compositum patuisset; iam contra F ipsum dudum in Sicilia apud reuerẽdæ memoriæ fratrem nostrum Maximianum episcopum talis quęstio, vt cognouimus, mota est.Sed quia causa ipsius subtili omnino inuestigatione quæsita est,inuentus est innocens,qui fuerat accusatus in crimine.Nunc ergo quoniam illa quæ contra eum dicta sunt, nõ sub illa qua decuit districtione quæsita sunt , & gesta quæ exinde apud fraternitatem vestram confecta sunt , neque ad condemnationem,nec ad absolutionem eius probantur posse sufficere,non leuis res agitur,vt incautè vel in transcursu debeat definiri.Nam graue est satis & indecens,vt in re dubia certa dicatur sententia.Et hæc quidem gesta esse poterant ad definiendum satis idonea,si accusati ea confessio sequeretur, si tamen eandem confessionem subtilitas examinis ex occultis eliceret, & non afflictio vehemens extorqueret, quæ frequenter agit, vt noxios sese fateri etiam cogantur innoxij. Nam postquam præfatus episcopus,vt dicitur, cruciari custodia,cremarique fame se asserit,scire debetis si ita est, vt non noceat si sic fuerit extorta confessio. Nunquid quando sententiam tales causæ suscipiunt , & ad sedem apostolicam appellatur , nónne & persona quæ iudicatur præsens est, vt districtissimè atque ab omni latere veritas quæratur : vt tunc si debeat nécne manere sententia,decernatur ? Necnon & si prædictus episcopus ad sedem apostolicam appellare voluerit, causa ipsius interius & cum omni diligentia est

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tia est perscrutanda. Et ideo postquam & persona absens est, & gesta, quæ ad nos transmisistis, nobis, sicut præfati sumus, satisfeciste idonee non videntur, temerè aliquid de episcopi persona decernere nec possumus, nec debemus, ne quod absit, reprehensibiles inueniamur in nostris, quibus aliorum iure competit retractare sententias. De Alemanis autem quod vobis indicatum est, nos & longius quàm vos positi scimus. Et quia verum non sit, minimè dubitamus. Vestra tamen fraternitas bene fecit pro informatione nostra scribere quod audiuit.

Gregorius Libertino expræfecto. De aduersitatibus patienter tolerandis.

Caput XXXI.

Epist.31. QVanta vos seculi huius premat angustia incognitum non habemus. Sed quia in summa tribulatione positis sola est cõsolatio misericordia creatoris, in eum spem vestram ponite, ad ipsum tota vos mente cõuertite, qui & iustè quem vult permittit affligi, & confidentè in se misericorditer liberabit. Ipsi ergo gratias agite, & patienter quæque illata sunt sustinete. Nam rectæ mentis est, deum non solum in prosperis benedicere, sed etiam in aduersitatibus collaudare. In his ergo quæ patimini, nullũ contra deum murmur cordi vestro surrepat, quia ad quid hoc creator noster operetur, ignorum est. Forsitã enim magnifice fili aliquid illum in pro- H speris positus offendisti, vnde te clementi amaritudine vult purgare. Et ideo nec temporalis te frãgat afflictio, nec rerum damna discrucient, quia si in aduersis gratias referens deum tibi patientia feceris esse placabilem, & quæ amissa sunt multiplicata redduntur, & super hoc gaudia æterna præstantur. Peto autem ne iniustosum ducatis quòd viginti annos vestitus ad pueros vestros per Romanum defensorem scripsimus præberi, quia de beati Petri Apostoli rebus quamuis parua sint quæ offeruntur, pro magna semper benedictione susci pienda sunt, quoniam & hic vobis valebit maiora impendere, & apud omnipotentem deum beneficia æterna præstare.

Gregorius Secundino Tauromitanen. De vxore Leonis Cartharij.

Caput XXXII.

Epist.32. PRæsentium portitor Leo Cartharius ad nos veniens indicauit vxoris suæ causam, quæ relicto eo pro fornicationis crimine quo vehementius stimulatam aiebat, atque ob hoc religiosam vestem induerat, se culpabilem nullatenus extitisse, adeo vt, sicut ait, requirẽte fraternitate vestra, cui huius rei cognitionem ante hoc fere triennium mãdaueramus, in nullo claruerit eum post initum coniugum in fornicationis culpam collapsum, adiiciens quoque quòd eidem vxori suæ districtissima sacramenta prębuerit, insontem se ea de re, vnde etiam illam mordebat suspitio, permansisse: & idcirco proprio eam sponte ad se reuersam. Sed quia communione I illam cum familia sua pro hoc solummodo à fraternitate vestra priuatam asserit, quòd ad eum clam postpositis vobis redierit, volumus familia quidem ipsius vt sacram communionem recipiat, & dominæ ea culpa in huius afflictionis pœna familiam diu non teneat. De ipsa verò, hoc est de vxore prædicti portitoris hoc vos obseruare necesse est, vt si manifestè constat, quia contra coniugem suum dicere nihil potuit, sed insuper suspitio, ipsius prætexto, vt edocti sumus, sacramento amputata est, & vtique post hoc sua ad eum sponte reuersa est, & in ea quoque temperanda est censura iudicij, vt longo iam tempore minimè communione priuetur. Si autem aliter se veritas quàm vobis insinuatum est fortasis habuerit, fraternitatis vestræ subtiliter scripta nos instruant: vt quid fiendum sit, nostris iterum discurrentibus epistolis agnoscatis.

Gregorius Secundino episcopo Tauromitan. De mendacio Marciani episcopi nescienter dicto.

Caput XXXIII.

Epist.33. SCripta fraternitatis vestræ suscepimus, in quibus indicastis reuerentissimum fratrem nostrum Marcianum Lucensis ciuitatis episcopum aliter nobis de causa Ecclesiæ contra monasteriũ sancti Christophori, quod in vestra diœcesi est constitutum, intimasse: non quidem fallendi voluntate, sed quia à clericis suis nõ fuerat veritatis naturam diligẽter instructus. Et quoniam scribitis Dulcinum decessorem ipsius K nihil de rebus Ecclesiæ suæ fuisse testatum, sed de propriis ac magis quæ in prædicto monasterio fidelium oblatione collata sunt, eulogium condidisse, atque sex vncias Ecclesiæ, & sex eidem monasterio iure hæreditario reliquisse: necesse est, vt si ita esse non ex opinione sed absolutè in veritate recolitis, nullam prædicto monasterio sinatis molestiam irrogari, præcipuè dum eandem causam iam temporibus reuerendæ memoriæ Maximiani episcopi vos atque fratrem nostrum coëpiscopum Ruffinum ex eius deputatione audisse ac decidisse testemini: adeo vt inter partes ea quæ inueniri potetãr, partiretur: & quod Ecclesiæ fuit, intrinsecus redderetur. Volumus ergo vt pars vtraque conticeat, & ea quæ à fraternitate tua vnà cum prædicto Ruffino quondam episcopo statuta sunt, inconuulsa persistant, quatenus nec pars Ecclesiæ denuo iniustè quæstionem inferre, nec monasterium irrationabiliter videatur, posse vestram maximè definitionem, controuersiam sustinere.

Gregorius Eulogio episcopo Elusino. De Ioanne episcopo ordinando.

Caput XXXIIII.

Epist.34. GLoriosus filius noster Anfidus ad nos scripta transmisit, indicans quòd in castro Balneum regis dicto, vnà cum habitatoribus loci ipsius sibi Ioannem diaconum eligerit episcopum ordinãdum, de cuius omnino vita bona te status est. Sed quia quæ sunt canonica nesciunt, & nos inexpertis vel incognitis manus temerè non audemus imponere; fraternitas vestra cum omni sollicitudine ac vigilantia diuersis quibus potuerit modis de vita actibúsque ipsius requirere studeat. Et si nihil est quod ei canonicè posit obsistere, requirendum quoque est si in opere dei studium habuit, vel psalmos nouit. Et si talis fuerit, eum ad nos cum testificationis suę epistola ditigat. Si verò aliter fuerit, vestris nobis similiter epistolis indicate, & habitatores loci ipsius adhortamini: vt si iste aptus non fuerit, sicut & suprascripto Anfido filio nostro scripsimus, alium sibi eligant qui ad hoc officium cum gratia dei aptus valeat inueniri.

Gregorius Eulogio patriarchæ Alexandrino. De hæresi Agnoitarum.

Caput XXXV.

TRansacto anno suauissima sanctitatis vestræ scripta susscepi, quibus pro ægritudinis meæ nimietate respondere nuncusque non valui. Ecce enim iam bienniũ penè expletur quo lectulo teneor, tantisque podagrę doloribus affligor, vt vix in diebus festis vsque ad horarum trium spatiũ surgere valeam missarum solennia celebrare. Mox autem cũ graui compellor dolore decumbere: vt cruciatum meum possim interrumpente gemitu tolerare. Qui dolor interdum mihi lentus est, interdum nimius. Sed neque ita lentus vt recedat, neque nimius vt interficiat. Vnde fit vt qui quotidie in M morte sum, quotidie repellar à morte. Nec mirum, quia peccator grauis talis corruptionis carcere diu teneor inclusus. *Psal.141.* Vnde compellor clamare: Educ de carcere animam meam, ad confitendum nomini tuo. Sed quia meis hoc precibus obtinere non mereor, rogo vt vestræ sanctitatis oratio suæ mihi intercessionis adiutorium præbeat, nęque à peccati & corruptionis pondere liberum reddat in illam quam bene nostis libertatem gloriæ filiorum dei. Scripsit autem mihi dulcissima & semper honoranda beatitudo vestra, quòd ei cõmunis filius Anatholius diaconus de Cõstantinopolinana vrbe sperat, ad me quosdam monachos de Hierosolymorum partibus venisse, qui me aliquid de Agnoitarum errore requirerent, & dicitis quia petiit vt vestra sanctitas scriberet quid de eadem debuissem inquisitione sentire. Sed neque ad me de Hierosolymorum partibus requirentes aliqui monachi venerunt, neque eundem communem filium nobis potuisse aliquid aliud quàm erat scribere, sed interpretem suspicor in eius epistolis errauisse. Nam idem diaconus mihi iam ante biennium scripsit, quia à prædictis partibus ad Constantinopolitanam vrbem talia requirentes monachi venerunt, mẽque studuit requirere quid sentirem. Cui ego ante longum tempus quàm vestra scripta susciperem, respondi: quæ postmodum in epistola vestræ sanctitatis inueni, atque omnipotenti deo magnas gratias retuli: quia de cunctis inquisitionibus

A quisitionibus Romanorum atque Græcorum patres, quorum nos sequaces sumus, vno spiritu sunt locuti. In multis enim eã dem vestram epistolam ita reperi, ac si contra prędictam hæresim scripta Latinorum patrum legerem. Et quantum potui de sanctissimo fratre meo amare bonum & laudare, perpendite: in cuius ore venerandos patres, quos multum diligo, recognoui. Sic ergo illi laus sit in excelsis & gloria: cuius dona adhuc in sede Petri clamat vox Marci, de cuius effusione spiritus cum sacerdos ad perscrutanda mysteria, scilicet ad sancta sanctorum intrat, in sancta Ecclesia velut in tabernaculo ex verbis prædicationis spiritalia tintinnabula resonant. Recta itaque & valde laudabilis est vestra prædicatio. Sed omnipotentem dominum deprecamur, vt dii vos etiam in hac vita custodiat, vt de dei organo quod estis, in mũdo latius vox veritatis sonet. Pro me autem peto intercedite, vt huius peregrinationis via quæ mihi asperior facta est, cum celeritate finiatur: quatenus qui ex meis nó valeo, ex vestris meritis posim ad æternæ patrię promissa pertingere, & cum cœli ciuibus gaudere.

Gregorius Maximo episcopo Solonitano. De Iuliano Scribone, & de Frontinianistis.

Caput XXXVI.

Epist.36. AD Romanam veniẽs vrbem communis filius presby- B ter Veteranus, ita me podagræ doloribus debilem reperit, vt fraternitatis tuæ epistolis per me respondere nullatenus valuissem. Et quidem de Sclauorum gẽte quæ vobis valde imminet, & affligor vehementer & conturbor. Affligor in his quæ iam in vobis patior: conturbor, quia per Histriæ aditum iam ad Italiam intrare cœperunt. De Iuliano autem Scribone quid dicam, quando vbique video, quia nobis peccata nostra respondeant, vt & foris à gentibus, & intus à iudicibus conturbemur? Sed nolite de talibus omnimodo cõ tristari, quia qui post nos vixerint, deteriora tempora videbunt: ita vt in comparatione sui temporis, fœlices nos existi ment dies habuisse. In quantum verò prędualet fraternitas tua, opponere se pro pauperibus & oppresis debet. Quæ etiam *Prouer.24.* si prodesse minimè valuerit, ipsa omnipotenti deo mẽtis deuotio sufficit quã dedit. Scriptum est enim: Eripe eos qui duocuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. Quòd si dixeris, vires non suppetunt: qui inspector est cordis, ipse intelligit. In omni ergo quod agis, inspectorẽ cordis appete habere placatum. Quicquid verò est vnde illi placeas, facere non omittas. Nam humani terrores & gratiæ fuceas, facere non omittas. Nam humani terrores & gratiæ fumo sunt similes, qui leui aura raptus euanescit. Hoc certissimè scito, quia placere deo & prauis hominibus nullus potest. In tanto se ergo existimet fraternitas tua omnipotenti deo placuisse, quanto se peruersis hominibus displicuisse cognouerit. Ipsa tamen defensio pauperum moderata & grauis sit, C ne si quid nimis rigidè agitis, ex iuuentute vos arbitrentur homines superbire. Sed talis necesse est vt inueniatur pro oppresis vestra defensio, quatenus & humiles protectionem sentiant, & oppressores non facilè inueniant quod ex maleuo *Ezech.2.* la mente reprehendant. Attende ergo quod ad Ezechielem dicitur: Fili hominis, increduli & subuersores sunt tecum, & *Iob.30.* cum scorpionibus habitas. Et beatus Iob ait: Frater fui draco *Philip.2.* num, & socius struthionum. Et Paulus discipulis dicit: In medio nationis prauæ & peruersæ, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo. Tanto ergo debemus cautius ambulare, quãto nos scimus inter dei inimicos viuere. De Frõtinianistis autẽ fraternitas tua sit omnino sollicita, & sicut cœpit, studeat, quatenus ad sinum sanctæ Ecclesiæ reuocẽtur. Si qui verò ad me venire voluerint, & rationem recipere: prius iusiurandũ præbeant quia non permittant suis quod in eorum errore, etiam ratione recepta, persistant. Et postmodum eis tua sancti tas promittat, quia à me nullam violentiam patientur, sed rationem reddo: Si veritatem cognouerint, suscipiant. Si non cognouerint, illæsos dimitto. Si qui verò contra vos ex eis ad nos venire voluerint, minimè eos fraternitas tua retineat: quia venientes aut rationem recipient, aut scito, quia aliter profectò terram illam vlterius non videbunt.

Gregorius Innocentio episcopo. De libris Iob transmittendis, & de libris sancti Augustini.

Caput XXXVII. D

Epist.37. VCulenta eminentiæ vestræ, & condita cordis melle facundia, ita sui nobis saporem medullitus infudit, & in suo amore nos rapuit: vt nobis & dulcè sonet quod scribitis, & sapiat suaue quod agitis, nec immeritò: quia qui bonis studiis comptus est, iudicio magnus est, non fauore. Præfecturæ autẽ vos suscepisse cingula cognoscẽtes, lætitiæ se miscuit nostræ tristitia. Nam ex vna parte lætati de profectu dulcissimi filij, contristati sumus ab altera, quia quàm graue sit confusis tẽporibus locis maioribus esse prępositos, ex nostro prorsus dolore sentimus. Vnde omnino studendum est, vt res aspera fiat mercedis occasio. Nam, sicut nostis, de tẽrra plena tardius frumentum egreditur, & de spinis rosa producitur. Dum ergo seminandi vobis congruum tempus est, bonorũ operum serere semina non cessetis, vt maiores in die messis lætitiæ manipulos reportetis, atque ad æternã gloriã ex transitoriis honoris merito veniatis. Cognoscẽtes quale studiũ in præparandis drumonibus gesseritis sollicitudinem vestram, desiderato nuncio, releuamus: indicantes cum Longobardorum rege vsque ad mensem Martiũ futuræ quartæ Indictionis, de pace, propiciante domino, cõueniste. Quæ si retineatur ignoramus: quia idem rex obiisse postea nunciatus est: licèt adhuc habeatur incertum. De Anamundaro autem quæ scripsistis fecimus, sed voluntatem vtinã sequatur effectus: quia quantum ad nos pertinet, afflictis intercessionis nostræ solatium nõ negamus. Quod verò in expositione sancti Iob trãsmitti vobis codicem voluistis, de vestro omnino studio gaudemus, quoniam illi rei eminentiam vestram studere conspicimus, quæ nec totos foras vos exire permittat, & ad cor iterum secularibus curis dispersos recolligat. Sed si delitioso cupitis pabulo saginari, beati Augustini patrioræ vestri opuscula legite, & ad comparationem siliginis illius nostrum furfurem non quæratis. Quale præterea patrocinium qualémque affectum in vtilitatibus pauperum beati Petri Apostolorum principis amatoris sui gloria vestra præbuerit, Hilario chartulario nostro testificante didicimus. Ex quare vbetes gratias exoluentes omnipotentis dei misericordiam exoramus: vt gratiæ suæ protectione vos muniat, & nec malos contra vos homines exterius, nec malignos spiritus interius prævalere permittat. Sed ita actiones vestras in suo propicius timore disponat, vt sicut fecit inter homines, ita quoque post longæuę ætatis discursus, in sanctorum suorum vos esse faciat numero glorioso.

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano. De oppressionibus minorum à maioribus in Sardinia.

Caput XXXVIII.

Epist.38. QValiter in Sardinia minores vel pauperes ab eis qui il- F lis maiores sunt opprimantur, reuerentissimi fratris nostri Carthaginensis episcopi atque eminentissimi filij nostri Innocentij præfecti epistolæ testãtur: à quibus vt quæ nobis scripta sunt noueritis: ipsarum vobis epistolarum exemplaria præuidimus transmittenda. Et ideo quia ea quæ nobis petenda sunt, offeruntur: studiosè agendũ est, vt ea quæ promittuntur, opere compleantur. Si qui eorũ de quibus est quæstio, in Ecclesiam fortasse refugerint, ita debet causa disponi, vt nec ipsi violentiam patiantur, nec ij qui dicuntur oppressi, damna sustineant. Curæ ergo vestræ sit, vt eis sacramentum ab his quorum interest, de seruanda lege & iustitia promittatur: & per omnia cõmoneantur exire; atque suorum actuum reddere rationem, quibus etiam Ecclesiæ vestræ defensorem deputate vos conuenit. Cuius sollicitudine ea quæ illis fuerint promissa seruentur, quatenus nec aliis noxia sint, & ipsis Ecclesiastica, salua ratione, possint prodesse suffragia. Ita ergo fraternitas vestra faciat vt hæc quæ eius studio emendanda sunt, mora per eam vel impedimentum aliquod non contingat.

Gregorius Adeodato abbati Neapolitano. De vnitate monasterij Gazarensis ad Neapolitanum.

Caput XXXIX.

Epist.39. QVorundam monachorum eiusdem monasterij ad nos relatione peruenit, monachos monasterij Gazanensis quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quod situm in Plagia est,& monachos sancti Sebastiani monasterij,quod Neapoli in domo quondam Romani constructum est:vbi deo miserante,sicut dictum est,abbatis geris officium,se monasteriúmque suum vniri magnopere popoſcisse,adeo vt chartas omnes eiusdem monasterij tuo monasterio,vt dicitur, tradidissent. Sed quia monasterium ipsum in Neapolitana est diœcesi constitutum, ne quid constituere, quod absit,præiudicialiter videamur, volumus vt quousque Neapoli ordinetur antistes,tuo interim monasterio antefatũ Gazarense monasterium cum omnibus ad se pertinentibus sit vnitum.Cum verò propiciante domino Neapoli fuerit episcopus ordinatus,vtrum in perpetuum hæc vnitio extendi an temporalis esse debeat,maturius ac solidius cum dei gratia pertractabimus.Quia verò monasterium Puteolis constitutũ quod Falcidis dicitur:ita esse destitutum à monachis perhibetur,vt non solum dei illic opus minimè celebretur, sed etiam penè pro derelicto,quod dici graue est,habeatur:idcirco illud monasterio tuo cum omnibus ad se pertinentibus in perpetuum duximus vniendum,admonentes vt monachos in prædicta vtraque monasteria debeas deputare, qui & curam illic diligenter habeant,& opus dei regulari studeãt institutione peragere,atque ita se in his sicut conuenit,exhibere:vt nec illos de neglectu,nec te de minori sollicitudine culpa cõsũdat. Quicquid verò ad eadem monasteria pertinere cognoscis, si H ab aliquibus irrationabiliter detinetur,ex hac nostra auctoritate repetendi,exigendíque,atque tuo monasterio vendicandi habebis per omnia,deo iuuãte,licentiam:quia dignum est vt quorum curam geris,rebus nullo modo defrauderis.Monachos autem quos in monasterio Puteolis sito deputaueris, sub tua quidem disciplina,sed tamen Puteolano episcopo,cuius diœcesis est,non Neapolitano noueris subiacere.

Gregorius clero, & nobilibus ciuibus Neapolitanis. De eligendo eis episcopo.

Caput XL.

Epist. 40. Cau.8.q.1. ca.nec nouum. Parte.1. dist.68.ca. Priusquã.

NEc nouum,nec reprehẽsibile est in eligendo episcopo populi se vota in duas partes diuidere: sed graue est quando in huiusmodi causis non ex iudicio,sex ex solo fauore venit electio.Prius enim quàm scripta ad nos vestra recurrerent,Ioannem diaconum qui ab altera parte electus est,paruulã habere filiam quorũdam relatione cognouimus. Vnde si rationem voluissent attendere, nec alij eum eligere, nec ipse debuerat consentire.Nam qua præsumptione ad episcopatum audet accedere,qui adhuc longam sui corporis cõtinentiam,filiola teste,conuincitur nõ habere?Petrus autem idem diaconus quem à vobis electum esse asseritis, omnino, quantum dicitur,simplex est.Et nostis, quia talis hoc tempore in regiminis debeat arce constitui,qui non solum de salute animarum, verumetiam de extrinseca subiectorum vtilitate & cautela sciat esse sollicitus.Nam de eo insuper ad nos peruenisse cognoscite,quòd solidos dederit ad vsuras,quod vos oportet cũ omni subtilitate perquirere:& si ita constiterit alium eligite, & ab huius vos persona fine mora suspendite. Nam nos amatoribus vsurarum nulla ratione manus imponimus.Si verò subtili habita inquisitione hoc falsum esse patuerit:quia persona eius nobis ignota est, & vtrum ita sit de simplicitate eius quod ad nos perlatum est ignoramus: cum decreto à vobis facto ad nos venire necesse est,vt de vita moribúsque ipsius sollicitius requirentes,sensum quoque pariter agnoscamus:vt si huic iudicio aptus extiterit, vestra in eum, adiuuante domino, desideria compleamus. Studij præterea vestri sit,etiam alium qui aptus sit prouidere:vt si forte huic ordini hic non videatur idoneus,sit in quo se vestra declinare possit electio.Nam graue cleri illius erit opprobrium,vt si his fortasse approbatus non fuerit, alium se dicant qui eligi debeat,non habere.

Parce.1. dist.39. ca.Petrus. I *Parte.1. di.47.ca. de Petro.* *Parte.1. dist.41.ca. Studq.*

Gregorius Dominico episcopo Carthaginen. De pestilentia Africana.

Caput XLI.

Epist.41.

QVanta in Africanis partibus lues irruerit,iam dudũ cognouimus:& quia necdum à tali percussione est liberata,geminati in nobis dolorũ sunt gemitus.Sed inter hæc mala,& alias calamitates innumeras desperata cor nostrũ charissime frater tribulatione deficeret,nisi fragilitatem nostram vox dominica præmunisset.Olim enim fidelibus euangelicæ tuba lectionis insonuit,appropinquante fine mũdi pestilentiam,bella,& alia multa quæ adhuc,sicut nostis,in meru sunt,euentuta.Quæ ergo præscientes patimur,affligi ex his nimium tãquam de incognitis non habemus. Nam plærunque & genus mortis in alterius mortis consideratione leuamen est. Quantas ergo detruncationes,quantásque crudelitates vidimus,quibus mors sola remedium, & erat vita tormentum? Nónne cùm Dauid optio esset mortis oblata,recusatis fame & gladio,populum suũ eligit dei manu succumbere ? Ex qua re colligite,in his qui diuina percussione intereunt,quanta sit gratia,quando ea vocatione obeunt quam prophetæ sancto pro munere constat oblatam.Itaque creatori nostro in cunctis aduersitatibus gratias referamus,atque de eius misericordia confidentes,patienter omnia toleremus, quia satis minus patimur,quàm meremur.Quoniam tamen ita temporaliter flagellamur,vt sine æternæ vitæ consolatione minimè relinquamur,necesse est vt quanto his signis nunciantibus venturum iudicem in proximo non nescimus: tanto rationes nostras quas in eius sumus examine posituri,bonæ actionis studio & fletu pœnitentiæ muniamus,vt tantæ nobis percussiones fauente eius gratia non damnationis initium,sed beneficium purgationis existant. Quia verò ea infirmitatis nostræ K natura est,vt non possimus de obeuntibus non dolere:frater noster vestræ doctrina tribulatis sit solamen.Mãsura illis bona quæ promittuntur,insinuet:vt spe certissima roborati in comparatione futuri muneris discant de amissione temporalium non dolere.Vestra eos lingua,sicut & credimus, magis ac magis à praui operis perpetratione coërceat:bonorũ præmia,malorum pœnas edisserat :vt qui bona minus diligunt, saltem mala permitescant,& ab his se quæ sunt plectenda cõtineant.Nam in flagellis positos,flagellis digna committere, contra ferientem est specialiter superbire,& sæuientis actius iracundiam irritare. Atque est primum genus dementiæ,nolle quẽpiam à malis suis iustè quiescere, & deum iniustè à sua velle vltione cessare. Sed quoniam in his diuino adiutorio opus est,in cunctis dilecte frater precibus omnipotentis clementiam exoremus,vt & nos dignè ista tribuat exhibere, & populorum ad hæc operanda misericorditer corda compungat,quatenus in timore ipsius actus nostros salubriter ordinantes,& ab ingruẽtibus malis erui, & ad superna venire gaudia eius duce gratia,sine qua nihil possumus,mereamur.

Gregorius Eulogio patriarchæ Alexandrino. De hæreticis Agnoitis, & expositio Euangelij de siculnea,sub testimonio scilicet Augustini. De eo quod scriptum est:Nemo scit diẽ iudicij,nec filius, nisi pater solus. De eo quod dicitur: Adam vbi es? Et ad Cain: Vbi est frater tuus? Et de Lazaro: Vbi posuistis eum? quæ omnia vtiliter exponit. M

Caput XLII.

Epist.42. Prouer.25.

SIcut aqua frigida animæ sitienti,sic nuncius bonus de terra longinqua.Quis verò mihi esse nuncius bonus quantum ad sanctæ Ecclesiæ adiutorium potest,nisi vita atque incolumitas suauissimæ mihi vestræ sanctitatis, quæ ex perceptа luce veritatis,& eandem Ecclesiam prædicationis verbo illuminat,& ad meliorem viam morum suorum exemplis cõformat? Quotiens autem in corde meo vnanimitatem vestrã relego, atque in corde vestro fixũ me permanere cognosco, ago omnipotenti deo gratias,quia diuidi locis charitas non potest.Nam etsi corpore longè disiungimur, mente tamen indiuisibiles sumus.Communis autem filius Anatholius diaconus suis mihi scriptis innotuit,in vrbe regia nonnulla Ecclesiastica quædam de causis terrenis mota. Sed credo quòd prius hoc mihi nunciauerit,quàm de causa Ecclesiæ beatitudo vestra loqueretur.Et gaudeo,quia vbi vos adesse contingit,me non arbitror defuisse. Nam veritatis minister Petri sequax,& sanctæ Ecclesiæ prædicator scit,quia illa loqui potuisti, quæ de sede Petri Apostoli per os doctoris sonare debuerunt.Ante hos autem dies Abramio Alexandrino veniente sanctitati vestræ rescripseram, vel quid de scriptis vestris quæ contra hæreticos Agnoitas edidistis sensissem, vel cur

A cur tardè respondetim.Sed Abramius nauigij necessitate cõpulsus,diu perhibetur in Neapolitana ciuitate demoratus: atque in eo sensu quod dudũ scripserã,ita rescribo,quia de doctrina vestra cõtra hæreticos,qui dicũtur Agnoitæ,fuit valde quod admiratemur:quod autẽ displicerer,nõ fuit. In eodem autem sensu iamdudũ cõmuni filio nostro Anatholio diacono plurima scripserã.Ita autẽ doctrina vestra per omnia Latinis patribus cõcordauit,vt mirũ mihi nõ esset quòd in diuersis linguis spiritus nõ fuerit diuersus.Nam hoc quod de ficulnea dixistis:in eo sensu propriè beatus Augustinus loquitur, Matt.21. quia cùm Euangelista subiungit:Nondũ enim erat tempus ficorũ,apertè cognoscitur quòd per ficum dominus in synagoga fructum quærierat,quæ folia legis habuit,sed fructũ operis nõ habebat.Nõ enim poterat creator omniũ nescire,quia Matt.13. fructũ ficus non habuit,quod dum tempus ficorũ non esset, omnes poterãt scire.De eo verò quod scriptũ est: Quia diem & horã neque filius neque angeli sciũt: omnino rectè vestra sanctitas sensit,quoniam nõ ad eũdem filium,iuxta hoc quod caput est,sed iuxta corpus eius nos quod sum⁹,est certissimè referẽdum. Qua de re multis locis idẽ beatus Augustinus eo sensu vtitur.Dicit quoque aliud quod de eodẽ filio posit in- telligi,quia deus omnipotẽs aliquando more loquitur humaGene.22. no,sicut ad Abrahã dicit:Nũc cognoui quia times deum.Nõ quia se deus tunc timeri cognouerit,sed quia tũc eundẽ Abra B ham fecit agnoscere quia deũ timeret.Sicut enim nos diẽ lætũ dicimus,nõ quòd ipse dies lætus sit,sed quia nos lætos facit:sic dictũ est,nõ quòd ipse nesciat diem,sed quia hunc sciri minimè permittat.Vnde & pater solus dicitur scire, quia con substantialis ei filius,eius natura qua est super angelos, habet vt hoc sciat quod angeli ignorant.Vnde & hoc intelligi subtilius potest,quia incarnatus vnigenitus, factúsq; pro nobis homo perfectus,in natura quidẽ humanitatis nouit diem & horam iudicij,sed tamen hunc nõ ex natura humanitatis nouit. Quod ergo in ipsa nouit,nõ ex ipsa nouit,quia deus& homo factus,diẽ & horã iudicij non nisi per deitatis suæ potẽtiam nouit,sicut cùm ei in nuptiis mater virgo diceret vinũ deesse, Ioan.2. respondit:Quid mihi & tibi mulier? Nondũ venit hora mea. Neq; enim Iesus angelorũ dominus horæ subiectus erat, qui inter cũcta quę creauerat,horas& tẽpora fecerat,sed quia mater virgo cùm vinum defuit,per eũ miraculũ fieri volebat,statim ei respõsum est:Quid mihi & tibi mulier? Ac si apertè diceret:Vnde facere miraculum possum,hoc mihi ex patre, nõ ex matre est.Ex matre enim mori poterat, qui ex natura patris miracula faciebat.Vnde & in cruce positus,eãdẽ matrem moriens recognouit,quã discipulo commendauit,dicens: Ecce mater tua. Ait ergo:Quid mihi & tibi est mulier?nondum Ioan.19. venit hora mea.Quod est dicere:In miraculo quod ex tua na Ioan.2. tura nõ habeo,te minimè recognosco.Sed cùm hora mortis C venerit,cognosco te matrem,quia vnde mori possum,hoc ex te habeo.Itaque scientiã quam ex humanitatis natura non habuit,ex qua cũ angelis creatura fuit,hanc se cum angelis , qui creaturæ sunt,habere denegauit.Diem ergo & horam iudicij scit deus & homo.Res autem valde manifesta est:quia quisquis Nestorianus non est, Agnoita esse nullatenus potest.Nã qui ipsam dei sapientiam fatetur incarnatam, qua mẽte valet Ioan.1. dicere esse aliquid quod dei sapiẽtia ignoret?Scriptum est: In principio erat verbum,& verbũ erat apud deum,& deus erat verbum.Omnia per ipsum facta sunt.Si omnia,procul dubio etiam dies iudicij,& hora. Quis ergo desipiat vt dicere præsumat quia verbum patris fecit quod ignorat? Scriptũ quippe Luc.10. est:Scies Iesus quia omnia dedit ei pater in manus.Si omnia, profectò diem iudicij & horã. Quis ergo ita stultus est,vt dicat quia accepit filius in manib⁹ quod nescit?De eo verò loco Ioan.11. in quo mulieribus de Lazaro dicit:Vbi posuistis eum?ipsa specialiter sensimus quæ sensistis:quia si negant scisse dominum vbi fuerat Lazarus sepultus:atque ideo requisisse: proculdubio compellentur fateri,quia nescivit dominus in quibus locis se Adam & Eua post culpam absconderant:cum in paradiGene.3. so dixerat:Adam,vbi es?aut cum Cain corripuit,dicens: Vbi Gene.4. est Abel frater tuus? Qui se nescierat:cur protinus adiũxit:Sãguis fratris tui de terra clamat ad me? Quãuis hoc in loco Seuerianus Gaulensis aliud loquitur:dicens,quia hoc mulieribus dominus per increpationẽ quasi dixerit,quòd mortuum La- D zarũ vbi posuerunt requisiuit. Ac si apertè Euæ culpam memorans mulieribus diceret:Ego virum in paradiso posui,quẽ vos posuistis in sepulchro.Ad hoc verò mihi idem communis filius Anatholius diaconus respondit aliam quæstionẽ dicẽs:

Quid si obiiciatur mihi,quia sicut immortalis mori dignatus est:vt nos liberaret à morte,& æternus ante tempora fieri voluit temporalis,ita dei sapientiam ignorantiã nostrã susciperе dignatam esse,vt nos ab ignorantia liberaret?Sed ad hoc ei necdum respondi,quia graui nuncusque infirmitate detentus sum.Iam nunc autem vestra cœpi oratione conualescere: & ei,si ita perfectè conualuero vt dictare ,valeam, adiuuante domino respondebo.Ex quibus vobis mihi nihil dicendum est,ne videar docere quæ nostis,quia & medicamina vim mendi perdunt,quæ membris sanis & fortibus apponuntur. Indicamus præterea quia grauem hic difficultatem interpretum patimur.Dum enim non sunt qui sensum de sensu exprimant,sed transferre semper proprietatem volũt,omnem dictorum sensum confundunt.Vnde agitur vt ea quæ translatã fuerintinisi cum graui labore intelligere nullo modo valeamus.Benedictionem verò sancti Marci Euangelistæ,& vestræ beatitudinis accepi.Ligna autem transmittere volui:sed quia nauis parua fuit quæ venit,ea portare non potuit. Quãuis hæc ipsa qui viderunt Alexandrini venientes dixerunt quòd parua sunt.Nam alia omnino vobis maiora parauerã, E quæ necdum ad Romanam ciuitatem tracta sunt,quia expectaui vt veniente Alexandrina naui trahi debuissent: & in loco vbi incisa fuerant remanserunt.Omnipotens deus vitam vestram ad ędificationem sanctæ Ecclesię per longa tempora custo diat:vobisque aspiret vt pro me enixius oretis:vt quem propria peccata deprimunt,vestræ apud omnipotentem deũ preces leuent.

Gregorius Venantio episcopo Lunensi. De abbatissa ordinanda.

Caput XLIII.

Epist. 43.

FRaternitatis vestræ adeo nobis sollicitudinem placuisse scribimus,vt nostri studij esset ea quæ voluistis effectu complere.Quia ergo scripsistis vt personã transmittere deberemus,quæ in monasterio quod in ciuitate nostra situm est,abbatissæ regere posit officium,quam diuina misericordia suffragante, in regimine eiusdem monasterij strenuam posse existere arbitramur,illuc prævidimus dirigendam: vt à vobis deo protegente abbatissa debeat ordinari.Nam ad nos huc tãtummodo causa orationis venit. Quia ergo memoratam ancillam dei ad vestram voluntatem & scripta transmisimus,horramur vt circa eam monasteriúmque ipsius sollicitudinem gerat fraternitas vestra : atque degentẽ illic congregationem in Iesu Christi dei & redemptoris nostri seruitio adhortationis suæ voce, & bonorum operum exhibitione corroboret:& ita se erga exteriores vtilitates eius, vbicúque F necesse fuerit,& causas exhibeat,vt conuersantes ibidem magnum in vobis subsidium,sicut decet,inueniant,& nullius rei eas necessitas deprimat:quatenus dum vobis prouidentibus omnis eius fuerit amota necessitas, in oratione dei & laudibus assiduè secura valeant mente persistere. Sic etenim agetur vt & illis electa conuersatio ad salutem,& vobis proficiat ad mercedem.Nam gratia prorsus maior acquiritur, si de cõmissis ouibus luctum offerat domino sollicitudo pastoris.

Gregorius Venantio episcopo Lunensi. De petitionibus Agrippini & Seruandi.

Caput XLIIII.

Epi.44.

QVid petitio Agrippini presbyteri vel Seruandi diaconi contineat Ecclesiæ Fesulanæ,subiecta vobis pagina patefacit.Et ideo si ea quę illic cõtinẽtur,veritate subsistũt,atq; tales personę advos venerint quibus credi aliquid debeat,vtq; ad viginti solidos,aut si pl⁹ vobis visũ fuerit,in reparationẽ Ecclesiarũ,quę in ruinis esse phibẽtur, sub testamẽti pagina darevos cõueniat:quaten⁹ &illic remediũ sit,& vestra debeat esse monitio.De cęteris verò rebus quę apud nos sunt,p̃ memoria futuri tẽporis ex eisdẽ susceptũ emittitet

Universidad de Deusto
Biblioteca

G mittite: vt dum deus pacẽ donauerit, res ipsæ iuri Ecclesiæ cuius sunt, sine aliqua valeãt dilatione vel cõtrouersia reparari.

Gregorius Palladio presbytero de monte Syna. De detractionibus non curandis.

Caput XLV.

Epist. 45. EPistolis dilectionis tuæ susceptis, filium meum Simplicium requirere curaui, & qua tentatione tua charitas vt geretur, inueni: de qua tamen verbi mei cõsolatione nõ
Matt.10. indiget, cùm ipsa veritas dicat: Si patremfamiliãs Beelzebub vocauerunt, quãto magis domesticos eius? Qui iterum dicit:
Ioan. 15. Si de hoc mũdo essetis, mũdus quod suum erat diligeret. Sed quia de hoc mundo nõ estis, sed ego eligi vos de mũdo, propterea odit vos mũdus. Mundum videlicet corda carnalia designans, quæ diligunt mundum. Hæc igitur cum perfectè te scire audiam, miror dilectionem tuam verbis hominum contristatam. Inter verba enim laudantium siue vituperantium, ad mentem semper recurrendum est: & si in ea non inuenitur bonum quod de vobis dicitur, magna tristitia generari debet. Et rursum si in ea non inuenitur malum quod de vobis homines loquuntur, in magnam debemus lætitiam prosilire. Quid enim si homines laudant, & conscientia accusat? Aut quæ debet esse tristitia si omnes accusent, & sola conscientia
H nos liberos demonstret? Habemus Paulum dicentem: Gloria
2. Cor.1. nostra hæc est: testimoniũ cõsciẽtiæ nostræ. Iob quoque dicit:
Iob.16. Ecce in cœlo testis meus, Si ergo nobis est testisin cœlo, testis in corde, dimitte stultos foris loqui quod volunt. Quid aliud detrahentes faciunt, nisi in puluerem sufflant, atque in oculos suos terram excitant: vt vnde plus detractiones perflant, inde magis nihil veritatis videant? Vocandi tamẽ sunt etiam ipsi & tranquillè admonẽdi, eisque satisfieri modis omnibus debet, scientes quid de Iudæis veritas dicit: Ne forte scandalizemus eos. Si autem satisfieri sibi ex veritate noluerint, habes consolationem quã in sancto Euangelio conspicias, quia cùm
Matt.15. domino dictum fuisset: Scis quia Pharisæi audito hoc verbo scandalizati sunt? respondit: Sinite illos, cęci sunt, & duces cęcorum. Paulus quoque Apostolus admonet dicens: Si fieri po
Roma.12. test, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. Dicturus quippe, cum omnibus pacem habentes, quia hoc difficile esse prospexit, præmisit, si fieri potest. Sed tamẽ adiunxit quod possit fieri, cùm dixit: quod ex vobis est: quia si nos in mente charitatem contra audiẽtes seruare cupimus, etsi illi nobiscum pacem non habent, nos tamen cum illis sine dubio habemus. In omnibus ergo fili dilectissime cor cu
Prouer.4. stodi, sicut scriptum est: Omni custodia serua cor tuum, quia ex ipso vita procedit. Hæc breuiter pro charitatis commemoratione rescripsi. Sed pero vt pro me orare debeas, quatenus
I omnipotens deus, & à malis me spiritibus, & à peruersis hominibus custodire dignetur, quia in hac vitæ meæ peregrinatione mala me simul & multa circundant, ita vt cum Psalmi
Psal.87. sta iure dicam: In me pertransierunt iræ tuę, & terrores tui cõturbauerunt me. Circundederunt me sicut aqua tota die, circundederunt me simul. cœlestis gratia & nos in vitibus, & vos in eremo protegat, quia antiquus hostis terrarum locis à tentatione non excluditur: quia si in paradiso hominem strauit, quis locus extra paradisum esse potest, in quo mentes hominũ penetrare non valeat? In sola ergo creatoris nostri pro
Psal.70. tectione fidendum est, cui ex intimo corde clamemus: Esto mihi in deum protectorem, & in locum munitum, vt saluum me facias. Transmisimus vobis de benedictione sancti Petri Apostoli cucullam & tunicã, quas petimus ea charitate susci pi, quæ à nobis transmissæ sunt.

Gregorius Ecclesio episcopo Elusino. De episcopo cautè eligendo.

Caput XLVI.

Epist.46. SCripta fraternitatis vestræ suscipiẽtes, contristati sumus quòd vos per ea & grauiter infirmatos, & adhuc debiles esse cognouimus. Et licèt sanctitatem vestram videndi desiderium haberemus, bene tamen fecistis isto vos illic tẽpere continere, ne venientes huc de ęgritudinis vestræ molestia recidiuã nobis tristitiã faceretis. De episcopatu autẽ lauda
K cuit, extitistis. Venientibus enim vobis, si deo placuerit, cõmu ni deliberatione tractabimus, & quod vtile visum fuerit, deo auxiliãte disponemus. Vnum autem caballum vobis qualem inuenire potuimus, de benedictione sancti Petri transmisimus, vt habeatis cum quo post infirmitatem vectari possitis. De causis verò pro quibus latores præsentium huc venerunt, quid actum sit, ipsorum omnia renunciatione cognoscetis. Præterea Ecclesiis ad quas sine labore potestis accedere, fraternitas vestra officium visitationis impendat, vt ij qui illic deo propicio baptizantur, inconsignati non debeant remanere.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano. Crescentium vicarium commendat.

Caput XLVII.

CVm lator præsentium Crescentius, vicarius noster, quẽ *Epist. 47.*
ad se filius noster gloriosissimus dominus Leontius excõsulatu præcepit occurrere, exire de septis venerabilibus dubitaret, ne qua per eum excusatio aliis fortasse nascero
L tur, aut publica diceretur vtilitas impediri: ei vt egredi debuisset, æquitatem seruari promitti fecimus. Et ideo quia hæc illi res sicut iussus fuerat, illic suasit occurrere, fraternitas vestra ei salua ratione concurrat, atque apud prædictum gloriosissimum dominum vestrum agere cum ea qua consueuit charitate studeat, vt in nullo eum contra leges aut rationem patiatur aliquo modo prægrauari: sed iustitiam ei sicut Christianitati eius cõuenit, in omnibus faciat custodiri: quatenus & ipse ad mercedem suam, quod æquitatis ordo exigit, videatur saluberiter seruasse: & hic se contra ea quæ promitti fecimus, grauari non sentiat.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano. Apollonium magistrum militum commendat.

Caput XLVIII.

QVanuis glorioso Apollinio magistro militũ commu *Epist. 48.*
ni filio paternam vos pietatem nouerimus impendere, quia tamen eundem dilectionis modum quem circa eum sacerdotaliter exhibetis, nostris creditit apicibus augmentandum: idcirco cum fraternitati vestræ his epistolis cõmendamus, hortantes vt paternam in vobis, sicut decet, consolationem inueniat: & solatiis vestris, sicut vsus exegerit, comitante iustitia potiatur: quatenus dum vestram erga se amplius fuerit dilectionem expertus, & ipse quod de vobis confidit agnoscat, & nostram sentiat epistolam profuisse.

Gregorius Leontio exconsuli. Apollonium commendat.

Caput XLIX.

SCientes gratia paterna vos scripta suscipere, si illud per- *Epist.49.*
agere studeamus, gloriam vestram vltro non est dubium
M operari, vt filiorum nostrorum desideria non patiamur cõtristari. Et ideo quia gloriosus filius noster Apollonius magister militũ, lator præsentiũ, nostris se apud vos voluit apicibus commendari, salutantes gloriam vestrã paterna dilectione petimus, vt salua ratione, gratiam vestri fauoris inueniat, & patrocinij opem in quocunque necesse fuerit, consequatur: quatenus dum gloria vestra ea quæ sponte consueuit impendere, nostræ quoque commendationi præstiterit, & ipse se optatum in vobis gaudeat inuenire subsidium, & nos vberes sinceritatis bonitati vestræ gratias referamus.

Gregorius Domiciano episcopo Metropolitano. De Leontio & substantia Theodori episcopi.

Caput L.

VÀm magnæ charitatis sit in mente vestra sinceritas, *Epist. 50.*
etiam res ipsa testatur, quòd dilectionis affectum quẽ coràm positis exhibetis, seruare absentibus non cessatis. Proinde multũ nos ad diligẽdũ gloriosum Leõtiũ cõmunẽ filiũ epistolarũ vestrarũ testificatio prouocauit: quia dum illũ sanctitati vestræ in amicitiis indicastis esse coniũctũ, qualis iam sit ostẽditur, scilicet quia bono viro nisi bonus placere nõ potuit. Et ideo nõ immeritò diligendus est, qui vobis inuenitur familiariter cõiunctus. Idẽ autẽ gloriosus vir in Sicilia se retinuit, & ad Romanã vrbem necdũ venit. In his tamẽ quæ ei pro publica vtilitate serenissimorũ dominorum

A rum iussione mandata sunt, inquantũ ratio fuit, minimè susfragari distulimus. Gloriosum enim Gregorium expræfecto vel alios qui in septis Ecclesiasticis residebant, hortari studiosè curauimus, vt exire, & rationes suas exponere debuissent. Qui egredientes cum Marco viro magnifico scribone, qui ad exhibitionem eorum venerat, accepto verbo ad Siciliam ire parati sunt. Prœterea de substantia Theodori episcopi quem Ecclesiæ vestræ iuri scripsistis fuisse superpositã, plus amplius aliud quod fieri posset non fuit, quàm vt antefato gloriosissimo Leontio de quo tanta testificamini, cui & causam ipsam asseritis commendatam, atque Ioanni fratri & coëpiscopo nostro, de cuius sanctitate & sollicitudine certi sumus, huius negotij audientiam mandaremus, hortantes vt & veritatem cum omni studeant subtilitate perquirere, & ita contẽtionibus partium secundum iustitiam citius finem imponere: quatenus nec homines sanctæ fraternitatis vestræ lõga valeat illic dilatio retinere, nec pars altera inauditam se pati præiudicium conqueratur. Quicquid enim alteri hac de re fuerit statutum, certi estote quia sine mora complebitur. Nam sicut sine iudicio quenquam nolumus condemnari, ita quæ diffini ta fuerint, nulla patimur excusatione differri. Omnipotens autem deus sua vos protectione atque propitiatione circutegat, gressúsque vestros in timoris sui tramite conseruet, vósque pro me ad orandum excitet, vt & vestris intercessionibus mea studia in viam vitæ dirigantur.

B

Gregorius Leontio exconsuli. De causa Libertini, & quia ira viri cauta debeat esse.

Caput LI.

Epist.51. CAutionis exemplar Libertini ad me studuit gloria vestra transmittere, quatenus mihi ostẽderet cum quo obligatione vel mente ad præturæ dignitatem idem Libertinus accesserit. Quæ à glorioso fratre meo Palestino patricio vel consiliario meo viro magnifico Theodoro relecta, mihi subtiliter insinuata est, atque execrabilis & mihi & cunctis apparuit, qui cognoscere valuerunt. Sed debet gloria vestra meminisse, quia nunquam epistolas meas pro commendatione alicuius accepit, nisi vt protectionem vestram fauente iustitia præstaretis. Et quia de eodem Libertino tota simul prouincia gratias referebat, iudicaui. Nam vel quis esset, vel quales causas habuerit, neque vnquam professus sum, nec hactenus simpliciter scio. Nam licet in ista causa cautionis culpabilis inuenitur, & de aliis causis quid pro se alleget nescio, vnum tamen bene atque constanter noui, quia si quam rebus publicis fraudẽ fecit, substantia eius cẽdi debuit, non libertas. Nam in hoc quod liberi cædũtur, vt taceã quòd omnipotẽs deus offenditur, vt taceam quod opinio vestra vehementer grauatur, piissimi tamẽ imperatoris nostri omnino tempora
C fuscantur. Hoc enim inter reges gentium & imperatores Romanorum distat, quia reges gentium domini seruorum sunt: imperator verò Romanorum, dominus liberorum. Vnde & vos quidem quicquid agitis, prius quidẽ seruata iustitia, deinde custodita per omnia libertate debetis. Scriptũ est: Quod
Tob.4. Matt.7. tibi non vis fieri, alteri nõ feceris. Et per semetipsam veritas dicit: Quæ vultis vt faciant vobis homines, & vos facite eadem illis. Libertatem ergo eorum qui vobis in discussionem commissi sunt vestram, specialiter attẽdere debetis, & si ipsi à maioribus vestris iniuriari libertatem vestram non vultis, subiectorum vestrorum honorãdo libertatem custodire debetis. Scimus enim qui dixit: Cœlum & terra transibunt, verba autẽ mea nõ transibunt. Cuius quia verba non transeunt, sed per omnia implẽtur, metuamus quod iterum dicit: In qua mensura mensi fueritis, in ea remetietur vobis. Quid autem gloria vestra existimat, quia si superbè, si crudeliter agimus, despecto deo nobis hominem placamus? Nullo modo. Nam ipse qui despicitur, cum contra nos cui despecto deo placere volumus, irritat. Curemus ergo per omnia placere deo; qui potẽs est etiam iratos homines ad mãsuetudinem reducere. Nam, sicut dixi, etiã mansueti homines indignante deo ad iracundiam prouocãtur. Si autem dicitur quia sine verberibus at que terroribus fraudes publicæ inueniri nũ possũt: hoc admitere poteram, si in ratiociniorum causa dominus Leontius nõ veniisset. Nam verũ est, quia illi solent manibus excedere, qui in sensu & lingua deficiunt, de quo se mihi vestra gloria non D
valet excusare. Nam quæ auditis, vel quæ dicitis, subtiliter exquirens, inueni quia homines sine causa cædũtis, quia auxiliãte deo verbis agere omnia potestis. De causis vero eorum quos discutitis, verum fateor quia multa audiens quæ nunquam antè cognoui, vehementer erubesco. Vnde & vobis & piissimo domino imperatori taceo. Nam si mihi constare potuisset, quia iustas causas de suis rationibus haberẽt, prius per epistolas vos pulsare habui, & si auditus minimè fuissem, serenissimo domino imperatori suggererem. Sed quia mihi de suorum rationibus nihil constat: ideo sicut dixi, & vobis & piissimo principi hactenus nihil dico. Turpe est enim hoc defendere, quod mihi non constiterit iustum esse, quia ego homines propter iustitiam diligo, non autem iustitiam propter homines posti pono. Ita ergo age glorioſe fili, vt in actione cõmissa prius illum habeas placatũ, qui continet omnia, ac deinde serenissimi principis vtilitatẽ cum omni sollicitudine impleas. Nam & in eius actione à quo tibi commissa est, esse negligentem non sine peccato existimo. Sed quia omnipotente deo largiente, idonea est vestra sapientia, & rationes vigiliter ac subtiliter exquirere, & creatoris vobis iudicium per mansuetudinem placare, quotiẽs ira animum inuadit, mentẽ edoma, vince teipsum. Differ tempus furoris, & cùm trãquilla mens fuerit, quod placet vindica. Ira enim in vindicta malorum sequi debet rationem animi, non præire: vt quasi ancilla iustitiæ post tergum veniat, & non lasciua ante faciem pro E
rumpat. Aliquando verò ostendenda est, & non exhibenda. Aliquando exhibenda est, sed nunquam sequenda. Quando enim in executione iustitiæ placata mente irascimur, iracundiam & non sequimur & exhibemus. Ira enim quæ animum perturbat, quanta consideratione cauenda est, monstratur. De
Iacob.1. qua scriptum est: Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram. Ira enim viri iustitiam dei non operatur. Hinc rursum scriptum est: Quis po
Prouer.18. test habitare cum homine, cuius spiritus facilis est ad iracendum? Hinc iterum dicitur: Noli esse cum homine iracũdo, ne
Prouer.22. que ambules cum viro furioso: ne forte discas semitas eius, & sumas scandalum animæ tuæ. Contra hanc in laude patientiæ dictum est: Melior est vir qui vincit iram, quàm qui capit ciui tatem magnam. Hinc Dauid personam in se infirmorum sumẽs ait: Turbatus est præ ira oculus meus. Atque ex ipsa per-
Psal.6. turbatione quid sequatur, adiunxit dicens: Inueteraui inter omnes inimicos meos. Ex ira quippe cùm turbatus fuerit oculus cordis, inter inimicos nostros ad vetustatem reducimur, quia inter malignos spiritus ad veteris hominis similitudinem reuocamur. Cùm igitur iram quæ cor permouet, sacra eloquia tot testimoniis detestentur, perpendamus qua intentione debemus hoc vitium fugere, quod deo iudice, in testimonio illius totiens reprobatur. Alia quoque occurrit opinio: quia alij pro aliis grauantur. Ex quibusdam quæ ex prin- F
cipali iussione exacta sunt, minimè reputantur. Quòd si verum sit, nescio. Si tamen ita est, hoc omnino facere & pro timore æterni iudicij, & pro ipsius humanæ considerationis ratione minimè debetis. Ecce glorioſe fili amore dei tuóq; prouocatus, cuncta quæ sensi, quæ audiui, breuiter indicaui. Sapientis autẽ viri est, & breuiter audita latius pensare, & quæque deo displicent, in celeritate corrigere. Omnipotens deus cœlestis vos gratiæ protectione circundet, & hic vos & à præuis actibus, & à peruersis hominibus tueamur, & apud se posi: modum in æterna patria pia remuneratione lætificet.

Gregorius Amantino domestico. De cautionibus Ioannis palatini. De persona Libertini.

Caput LII.

EA quæ per Paulum latorem præsentium, & Timarchum *Epist. 52.*
excubitorem gloria vestra transmisit, eo quo voluistis modo susceptа sunt. Sed & excellentissimo filio nostro Exarcho per suprascriptum excubitorem qui ad eum profectus est, scripsimus: vt cautiones agentium vices Ioannis præfecti simul & palatini huc transmittere debeat. Indicantes ei, quia nisi illas direxerit, vsque ad aduentus vestros ea quæ à gloria vestra transmissa sunt, non tangantur, sed vobis remeantibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G meatibus conseruentur. De persona autem glorioſi Libertini quædam ad nos antè peruenerant, & neceſſe fuit vt ea vobis ſicut reuera filiis quos diligimus, minimè taceremus. Et quātū in gloriæ veſtræ epiſtolis inuenimus, moleſtè illa, quod non decuit, ſuſcepiſtis: dum quando nihil aſperum ſcripſiſſe meminimus, ſed hortati ſumus vt cum eo charitatem & gratiā haberetis. Sed quia ad hæc aſpera vobis reſcribentibus, ne ipſam ad nos epiſtolam mitteretis, per ſomnium vos ſcripſiſtis eſſe prohibitos: omnipotenti deo gratias agimus, qui ſic vos vigilantes cuſtodit vt etiam dormientes admoneat. Sed quia in eodem ſomnio & à me vos de eadem cauſa reprehenſos ſcribitis, qualis ſim, vel ex hoc colligite. Et quando vos paterna adhortatione conuenio, moleſtè ſuſcipere non debetis: quia qui dormientibus purus ſum, vigilantibus duplex eſſe non patior.

Gregorius Romano defenſori. De inſulis Neapolitanis.

Caput LIII.

Epiſt. 53. PEruenit ad nos quòd quidam prauæ voluntatis ſtudio, contra ſeniores & ciues Neapolitanæ ciuitatis de inſulis iuris eorum Leontio glorioſo filio noſtro nitantur ſutripere, vt eos iniuſtè damnis poſſint afficere atque affligere. Idcirco tibi hac præceptione iniungimus, vt debeas eſſe ſollicitus, quatenꝰ apud eum nullus locus ſurreptionis hac de cauſa inueniatur, vbi fortè aliquid dictū fuerit, vel epiſcopum præ-
H iudicialiter quid, quod non credimus, facere fortè cognoueris, ex noſtro illi mandato dicere te volumus, vt malorum hominum verbis aſſenſum præbere, & in hoc peccato ſe miſcere non debeat: quia licet retro principum iuſsionibus omnino de eiſdem inſulis ſint munita: nobis tamē cùm in regia vrbe fuimus ſuffragātibus, ita ſereniſsimi domini Mauritij principis elicita iuſsione, eorum ſtrictè iura munita ſunt, vt non habeant vnde iuſtè debeant formidare. Pro qua re vt & tu diligentius informari, & antedicto glorioſo filio noſtro, ſi cauſa ſe dederit, liquidò ſatis facere valeat, earum tibi iuſsionum exemplaria præuidimus tranſmittenda. Sed ſi neceſſariū fuerit, ipſas facimus authēticas deſtinari. Tantum eſt, vt diximus, vt ſtudeas eſſe ſollicitus, vt ſurripiendi cuiquā illic locus non pateat.

Gregorius Bono epiſcopo Meſſanenſi. Gregorium præfectum commendat.

Caput LIIII.

Epi. 54. LIcèt glorioſus filius noſter Gregorius expræfecto magnam de fraternitate veſtra certitudinem habeat, vt ſacerdotalem ſibi à vobis impendi affectum non dubiter, quia tamen charitatis veſtræ modum noſtra rogante commendatione fidit augeri, his vos epiſtolis prēuidimus adhortandos, vt vtilitati ipſius concurrere, atque in eius iuuamine impendere vos quæcunque ſuaſerit ratio debeatis. Et quia a-
I liqua apud fraternitatem veſtram pro ſua, vt ait, cautela agere deſiderat, locum apud vos, ſicut reuera decet ſacerdotes, inueniat, & paterna ſibi compati dilectione vos cognoſcat: quatenus dum ſollicitudinis cura ipſius veſtræ charitatis ſtudio fuerit releuata, & ipſe confidentiam quam de vobis gerit operibus valeat experiri, & fraternitas veſtra poſtulantium deſideriis ſe videatur ſalubriter impendiſſe.

Gregorius Leontio exconſuli. De Gregorio expræfecto.

Caput LV.

Epiſt. 55. CVm iuſtitiæ vigor in cognitione veſtra, & veritas iuuare ſufficiat quod tuetur, cuiuſquam apud vos cōmēdatione opus non fuerat, quippe qui ea quæ pro æquitate petenda ſunt, ex vobis impenditis. Sed ne poſtulantium deſideria, qui bonorum filiorum ſtudiū paterna creſcere adhortatione cōfidunt, poſtponere videamur, idcirco illa apud gloriam veſtram agere quæ vltro exhibetis, omnibus modis inuitamur. Eapropter paterna dilectione vos ſalutātes petimus, vt glorioſo viro filio noſtro Gregorio expræfecto charitatis gratiam, qua eſtis prediti, largius tribuatis: quatenus & ille quicquid æquitatis in veſtra benignitate confidit, veris poſsit effectibus experiri, & nos bona quæ de vobis multipliciter prædicantur addiſcentes, aſsiduè pro gloriæ veſtræ incolumitate omnipotentem valeamus dominum deprecari.

Gregorius Amantino domeſtico. Gregorium expræfectum commendat. K

Caput LVI.

Epiſt. 56. COonfidentes quòd gloria veſtra ſe in amicorum ſuorū ſolatiis deuota ſemper exhibeat, eorum vobis cauſas commendare, quos diligitis, ſtudemus. Atque ideo ſalutantes petimus, vt glorioſus filius noſter Gregorius, quales nos hic habuit, illic vos tales inueniat: & tam apud glorioſum filium noſtrum Leontium, vel alibi quocunque neceſſe fuerit, gloriæ ſolatia conſequatur: ac magnam in vobis conſolationem inueniat, & inquantum poſsibile eſt, ne cuiquam iniuſtæ poſsit afflictioni vel grauamini ſubiacere, gloriæ veſtræ ſollicitudo ſtudio vigilanti prouideat, & tranquillo maturóque hoc ſtudeat conſilio declinare: quatenus dum vos, ſicut decet, adiutores habuerit, & ipſe & nos amplius cognoſcere valeamus: quia, ſicut de gloria veſtra preſumimus, non ad faciem, ſed quod eſt valde laudabile, puras noſtris amicitias exhibere.

Gregorius Secundino & Ioanni epiſcopis Siciliæ. Gregorium commendat.

Caput LVII.

BOnorum nos hortatur dilectio filiorum, vtilitatibus eo *Epiſt. 57.*
rum ſtudiosè concurrere, & eos inquantum rario ſuppetit, adiuuare. Et ideo quia quantum ſe glorioſus filius noſter Gregorius expræfecto benignè cunctis exhibuit, tanto
L omnium debet vti ſolatiis, fraternitatem veſtram his hortamur affatibus: vt illic veniēti tam apud Leontium glorioſum exconſulem in diſponendis rationibus ſuis, quàm apud alios vbi cauſa popoſcerit, opem ferre, & partes illius ſubleuare ſciente iuſtitia feſtinetis: vt vobis ſacerdotaliter concurrentibus, nullam moleſtiam vel diſpendium contra ordinem poſsit æquitatis incurrere. Quem ſi, quod non credimus, grauari fruſtra in aliquo ſenſeritis, apud prędictum glorioſum virum agere vos epiſcopali modeſtia ſeruata neceſſe eſt, vt verbum quod ei per Alimarcum virum magnificum ſcribonem præbuit, cuſtodire debeat ac ſeruare, atque illum irrationabiliter affligi vel ſuſtinere diſpendium minimè patiatur. Ita ergo fraternitas veſtra ſe erga eum ſollicitam curet oſtendere: & in eius ſe cauſis ſecundum deum ſtudeat exhibere: vt & ſacerdotale in vobis ſubſidium, & paternam inueniat charitatem.

Gregorius Bonifacio epiſcopo regio. De querimonia Gregorij aduerſus eum.

Caput LVIII.

SAcerdotali proculdubio conuenit grauitati, vt ſi quas Ec *Epiſt. 58.*
cleſiæ ſuæ cauſas habuerit, aut pacifica eas ordinatione, ſi fieri poteſt, aut certè iudicio interueniente ſine mora diffiniat: vt ſublata è medio contentionis materia, ſola illi cum ſuis ſuis pacis poſsit remanere concordia. Indicauit itaque nobis glorioſus filius noſter Gregorius expræfecto: quòd inter
M ſe & Eccleſiam veſtram de locis quæ competunt, aliqua ſit orta contentio. Ob quam rem hortamur vt eā aut ceſſante iurgio finiatis, aut certè dilatione ſubmota Eccleſiæ veſtræ acto res ad electorum ire iudicium faciatis, vt eorum diffinitione præcedente, nec ille contra iuſtitiam grauari, nec veſtra prætiudiciū videatur Eccleſia ſuſtinere. Quia verò homines ſuos & poſſeſsiones quas illic habet, vobis voluit commendari: oportet vt veſtra ſe fraternitas in eius cauſis quodcunque ratio inuitauerit, non omittat impendere. Atque ſta eum in quibuſcunque valuerit iuuare feſtinet, vt concurrentibus vobis, abſentem ſe à ſuis vtilitatibus eſſe non agnoſcat.

Gregorius Ioanni & Fortunato epiſcopis, & Anthemio ſubdiacono. Homines Gregorij commendat.

Caput LIX.

EA quę filiis noſtris vltro nos decet impēdere, negare eis *Epiſt. 59.*
petentibus non debemus. Et ideo quoniam filius noſter glorioſus Gregorius expræfecto poſſeſsiones quas illic haber, vel homines ſuos fraternitati veſtræ à nobis ſtuduit commendandos, ſcriptis vos præſentibus adhortamur, vt vtilitatibus eius ſalua ratione concurrere: & poſſeſsiones eius atque homines tueri, ſicut deſiderat, debeatis, nec eos cōtra iuſtitiam à quibuſlibet vexari, aut patiamini prægrauari. Sed id agite, vt tuitione veſtra prædicti filij noſtri ſupplere

A plere præſentiā valeatis: quia ita ſe, ſicut noſtis, exhibuit cunctis, vt omnium ſolatia habere mereatur.

Gregorius Azimarco ſcriboni. De infirmitate Gregorij.

Caput LX.

Epiſt. 60. QVòd præſentium portitor glorioſus filius noſter Gregorius tardè ad Siciliam venit, non voluntate diſtulit, ſed ita infirmitate corporis debilis factus eſt, vt vix in multis diebus reparari potuerit. Cuius debilitatis indicia etiam ipſi adhuc in eo cognoſceris. Mox autem vt aliquantum conualuit, venire illuc, ſicut magnitudini veſtræ promiſerat, non neglexit. Quod ideo his apicibus ſcribēdum prædidimus, ne eum diſtuliſſe ſponte credentes, hanc moram eius forſitan ſtudio factam reputetis.

Gregorius Romano defenſori. De Gentione viro magnifico.

Caput LXI.

Epiſt. 61. QVoniam filius noſter Gentio, vir magnificus ſcribo tantæ, deo propitio, bonitatis eſt, vt valde ſit diligendus: ſiquid ei potuiſſemus conferre, debuimus. Voluerat enim poſſeſsionem iuris Eccleſiaſtici ſub ſpecie libellorum tenere. Sed propter malos ſcribones iudicauimus in hac nos cauſa, nec bono committere. Proinde excepta de poſſeſsione quæ potuerunt in eius vtilitatem verti, ea-
B dem volumus eius magnitudini ſingulis annis offerri: id eſt porcos viginti qualiter ipſe prædixeris, berbices viginti, & galinas quadraginta. Quæ omnia volumus in exceptis reputari.

Gregorius Adeodatæ illuſtri fœminæ. De reliquiis ei conceſsis.

Caput LXII.

Epiſt. 62. VT moram in dandis reliquiis, quas gloria veſtra petit faceremus, non voluntate diſtulimus: ſed præcedentis rei nos caſus fecit ambigere. Deus autem omnipotens cordis veſtri deuotionem intuens, miraculorum ſignis admonentibus à veſtra vos intentione fraudari non pertulit. Sed ideo deſiderium modica voluit dilatione differri, vt docentibus miraculis & amor vobis creſceret in veneratione ſanctorum, & maior fieret exultatio gaudiorum. Quia ergo in affectu poſtulatæ rei, glorię veſtræ vota completa ſunt, hortamur vt cuius prædicatores colitis, eius ſollicitè mandata ſeruetis: & ſicut religioſa deuotione terrena ſanctorum honoribus loca conſtruitis, ſic quoque cum eis manſionem vobis procurare in cœleſtibus feſtinetis, quatenus & hic illios in omnibus adiutores, & in futura mereamini habere vita conſortes.

Gregorius Decio epiſcopo Lillabitano. De conſecratione Eccleſiæ.

Caput LXIII.

Epiſto. 63. ADeodata glorioſa fœmina petitoria nobis inſinuatione ſuggeſsit, quod habetur in ſubditis. In domo ſiquidem iuris ſui intra ciuitatem Lillabitanā monaſterium
C ancillarum dei à ſolo ſe pro ſua deuotione fundaſſe, quod in honorem beati Petri principis Apoſtolorum, & ſanctorum Chriſti martyrum Laurentij, Hermetis, Pancratij, Sebaſtiani, & Agnetis deſiderat cōſecrari. Et ideo frater chariſsime, quia in tuo memorata conſtructio iure conſiſtit, ſi nullum corpus ibidem conſtat humatum, percepta priusdonatione legitima, id eſt in reditu præſtantes liberos à tributis fiſcalibus ſolidos decem, pueros tres, boum paria tria, mācipia alia quæ ſeruiant in ipſo monaſterio numero quinque, equas numero decem, vaccas decem, iaſtulas vinearum numero quatuor, oues numero quadraginta, & cætera ſecundum morem.

Gregorius Hilario notario. De naui Adeodatæ abbatiſſæ data.

Caput LXIIII.

Epiſto. 64. NAuem in qua Vitalis præſentium portitor nauigat, ad dilectiſsimam filiam noſtram Adeodatam abbatiſſam pro ſuſtentatione monaſterij ſui emiſſam cognoſcas. Qua illucveniente, hac tibi auctoritate præcipimus, vt ita eam in cunctis tueatis, atque ab omni angaria vel onere exuere excuſatéque feſtines, ac ſi ſpecialiter noſtra ſit. Nam noſtri cauſa in eodem monaſterio tanta congregatio deo propitio degere comprobatur, vt plus illi ſolatiari atque cōcurrere, quàm noſtræ in omnibus feſtinemus Eccleſiæ. Et ideo poſtquam voluntatem noſtram experientia tua circa prædictum monaſterium talem eſſe cognoſcit, ita ſe in tuitione ſupradictæ, vt diximus, nauis impendat, vt te illic poſito, nullam moram vel impedimentum ab aliquo valeat ſuſtinere. Nam ſi, quod non credimus, in aliquo negligens eſſe tentaueris, vehementer te noſtram noueris offenſam incurrere. D

Gregorius populo, presbyteris, diaconis, & clero Mediolanenſi. De obitu Conſtantij epiſcopi, & alio epiſcopo eligendo.

Caput LXV.

Epiſto. 65. QVantus nos de obitu fratris & coēpiſcopi noſtri Conſtantij mœror afficiat, paginali explere locutione non poſſumus. Sed quàm multa bona partes illæ in vno homine perdiderunt, vtinam vicinæ repentina calami tate non ſentiāt. Nam quemadmodum ſollicitus in Eccleſiaſticæ regula diſciplinæ, vel quàm fuerit vigilans in tuitione ciuitatis veſtræ, non habemus incognitum. Sed quoniam obeunte paſtore ſine proprio vos eſſe non decet antiſtite, omnino gratè ſuſcepimus, quod Deuſdedit diaconum veſtrum, ad epiſcopatus officium vos vnanimes elegiſſe, deo auctore, ſignaſtis. Vnde quia bonorum ſtudiorum deſiderta nulla debet tarditas impedire, vota in eo veſtra complere cum dei gratia feſtinamus. Et quia prædictus vir nobis non moribus, ſed ſolum ſpecietenus notus eſt, oportet vt quanto in hac electione non ſolum veſtram vtilitatem, ſed etiam cauſam dei agi cognoſcitis, tanto debeatis eſſe ſolliciti. Et ſi ſubtiliter requirentes, nihil eſt quod ei ex anteacta vita criminis per ſacros poſſit canones obuiare: aut ſi ad tenendam diſciplinam, vel exhibendum regimen idoneus reperitur, atque cunctorum in eius, ſicut ſcribitis, electione concordet aſſenſus, diuinitatis gratia ſuffragāte, eum præſentium ſcriptorum auctoritate ſolenniter decernimus ordinari. Illud autem quod vobis ab Agilulpho indicaſtis ſcriptum, dilectionem veſtram non moueat. Nam nos in hominem qui non à catholicis, & maximè à Longobardis eligitur, nulla præbemus ratione conſenſum. Nec ſi alicuius præſumptionis vſurpatione factus fuerit, in locum vel ordinem illum ſacerdotis ſuſcipimus, quia vicarius ſancti Ambroſij indignus euidenter oſtenditur, ſi electus à talibus ordinatur. Nec enim eſt quod vos hac ex cauſa deterreat, vel aliquam vobis neceſsitatem incutiat, quia vnde poſſunt alimenta ſancto Ambroſio ſeruientibus clericis, miniſtrari, nihil in hoſtium locis, ſed in Sicilia, & in aliis reipublicæ partibus, deo protegente, conſiſtit. Vt igitur in ordinando eo qui à vobis electus eſt, nulla poſsit mora contingere, Panthaleonem notarium noſtrum tranſmiſimus, qui eum, vt moris eſt, annuente conſenſus noſtri auctoritate faciat conſecrari. Cui etiam quia de poſſeſsiunculis, quas magnus presbyter commiſſas habuerat, vel de aliis Eccleſiæ noſtræ vtilitatibus curam gerere, vel quid aliud agere debeat, in præſenti mandaui-
F mus, veſtra ſe ei dilectio in omnibus deuota, vt decet, ſtudeat exhibere.

Finiunt epiſtolæ Indictionis tertiæ.

LIBER NONVS.

Incipiunt epiſtolæ Indictionis quartæ, ex regiſtro beati Gregorij Papæ.

Gregorius ſeruus ſeruorum dei Innocentio Africæ præſtito. De Victore Fauſtianenſi epiſcopo.

Caput I.

Epiſto. 1. OVi prauorum actuum eminentiam veſtram iudicem eſſe deſiderat, quid de æquitatis eius bono ſentiat, æſtimatis. Proinde reuerentiſsimi fratris & coēpiſcopi noſtri Victoris Fauſianenſis epiſcopi plenam vobis doloribus querelam deferimus: vt & malos ab actione propera corrigatis, & ab iniuſtitia, quam ſuſtinent, bonos eruatis. Queritur ſiquidem ſupradictus frater noſter multas in illis locis violentias, multáque alia contra dei timorem Africanos iudices exercere. Denique vt duplicia illic tributa, quod auditu ipſo intolerandum eſt, exi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gantur. Et quia huius mali emendatio vestræ specialiter auctoritatem dignitatis expectat, petimus vt subtili indagatione perquirere, & ita hoc deo vobis imperante debeatis corrigere, quatenus afflictis pro mercede animæ vestræ protectione iustitiæ succurratis: & huius emendationis exemplo alios in futuro à prauis actionibus arceatis.

Gregorius Mariniano episcopo Rauennæ. De persona quadam ad sacrum ordinem promouenda.

Caput II.

Epist. 2. FRaternitatis vestræ scripta suscepimus, in quibus indicastis Florentinum diaconum vestrum pro vtilitatibus Ecclesiæ vestræ ad vrbem regiam nos velle transmittere. Et quia voluistis vt eum dilectissimo filio nostro Anatholio diacono superscriptis debuissemus apicibus commendare, scribere ei curauimus, vt illi in quibus necesse fuerit & valuerit adesse non differat, ipsaque scripta ad vos transmisimus vt secum ea, quam direxeritis, persona debeat deportare. De persona verò quam in sacro vos dicitis velle ordine promouere, videtur nobis vt si nihil est quod vitæ eius obsistat, & ei à nullo res quam indicastis obiicitur, quod visum vobis fuerit, faciatis. De aliis verò causis volumus vobis vt sollicitudinem geretis, scribere. Sed postquam vnam vobis commisimus, quæ per neglectum vestrum deperiit, de aliis tacere elegimus, ne & ipsas similiter perderemus.

H *Gregorius Anatholio diacono Constantinopolitano. Diaconum Marini episcopi commendat.*

Caput III.

Epist. 3. FRater & coëpiscopus noster Marinianus ad vrbem regiam pro Ecclesiæ suæ vtilitatibus, diaconū suum scripsit se velle transmittere. Et quia illum dilectioni suæ magnopere voluit commendari, scriptis præsentibus adhortamur, vt vbicunque necesse fuerit, salua ei ratione concurras, & ita in cunctis illi opitulari festines, vt charitatem tuam de qua prædictus frater noster valde confidit, cognoscat in opere.

Gregorius Alexandrino præfecto. De patrimonio Ecclesiæ Rauennæ.

Caput IIII.

Epist. 4. QVi de filij charitate non dubitat, commendare ei quos diligit, non recusat. Et ideo quia patrimonium Ecclesiæ Rauennatis quod in Sicilia constitutum est, ita dicitur deminutum, ac si nullus esset qui vtilitates ipsius agere potuisset, necesse fuit reuerentissimum fratrem & coëpiscopum nostrum Marinianum de ordinando patrimonio ipso, ne amplius decresceret, cogitare. Ad cuius gubernationem quia Ioannem diaconū suum transmisit, paterno salutantes affectu petimus, vt ei tanquam à nobis misso, sicut de vobis confidimus, charitatem in omnibus impendatis.

Gregorius Leoni episcopo Cathenensi. Seuerum commendat.

I Caput V.

Epist. 5. FIlius noster Seuerus vir magnificus præsentium lator ad Siciliam venire desiderans, nostris se apud fraternitatem vestram petiit epistolis commendari. Venientem ergo eum sacerdotali qua decet charitate suscipite, eique in quo vsus exegerit, vestra solatia ministrate, quatenus vobis coram positis in nullo se cōtra iustitiam sentiat laborare, sed magis auxilij vestri ope suffultus, quiete sua quam studiosè diligit, securus perfruatur, nósque de eius tranquillitate quæ illu per vos fuerit procurata, lætificari possimus.

Gregorius Talitano. Patrimonium Ecclesiæ commendat.

Caput VI.

Epist. 6. CVm tanta nos de vobis oporteat charitate præsumere, vt si Ecclesiæ nostræ vtilitates apud alios agerentur, vestram illic gloriam adhiberemus adiutricem, satis debemus, quoniam in vobis est causa, gaudere: quia vos non oportet negligere, quod amore beati Petri Apostolorum principis præstare ipsi apud alios poteratis. Quia igitur comperimus publici patrimonij curā vestræ ordinationi esse cōmissam, idcirco paterna dulcedine salutātes, patrimonium vobis nostræ Ecclesiæ secundum iustitiam commendamus. In quo si forte, vt fieri assolet, occasione inuenta homines publici aliquam velint inferre molestiam, hoc magnitudinis vestræ bonitas fieri non permittat, sed ab omnium illud hominum K inquietudine tueatur. Sicq; salua ratione pauperum partes attendat, vt eleemosynæ vicem impleat seruata iustitia: & vobis ex hoc ante dei oculos maior merces accrescat. Hortamur ergo dilectissime fili, vt vos benignos exhibere tam circa Ecclesiæ nostræ quam diligitis vtilitares, quàm etiam in omnibus curis Ecclesiarum debeatis, quatenus & iniuncta salubriter expleatis, & omnipotentem deum vobis, quod summopere studendum est, placabilem faciatis.

Gregorius Romano defensori. De Tecla abbatissa defendenda.

Caput VII.

Epist. 7. QVia Tecla abbatissa monasterij sanctæ Mariæ, quòd Neapoli in domo quondam Felicis scholastici constitutum est: contra Alexandrum virum magnificum generum ipsius de quibusdam rebus causam habere dinoscitur: & ad hoc præsentium portitorem transmisit, vt causa ipsa illic cum eo si potest fieri pacificè decidatur, hac experientiæ tuæ auctoritate præcipimus: vt ei quocunque vsus exegerit, salua ratione, solariari ac cōcurrere non omittat. Sed & prædictum virum magnificum hortari studeat: vt omni contentione cessante, ad decisionem causæ ipsius, pacis & ipse intentione perueniat, ne si negligendum putauerit, cum strepitu postea & dispendio cogatur efficere, quod bona voluntate implere postponit: quia sicut edocti sumus, frequenter iam prædictæ abbatissæ per epistolas suas promisit ipsam decidere, & facere hoc hactenus supersedit. Tua ergo experientia ita agat, vt aut ipsa causa, sicut diximus, decidatur: aut si certè differre voluerit, & videris quia facere quæ pacis sunt, non volet, subtiliter nobis ea ipsa renuncia: vt quid pro vtilitate monasterij memorati agi debeat, sciamus.

Gregorius Bononi abbati monasterij Lirinensis. De cauta prouisione monasterij.

Caput VIII.

Epist. 8. PRæpositorum sollicitudo subiectorum est cautela, quia qui super rem creditam vigilat, hostis insidias declinat. Quàm autem solers sis in regendis fratribus, quantóque studio in eorum sis custodia vigilans, reuerentissimo fratre & coëpiscopo nostro Menna referente cognouimus. Et sicut nos audita decessoris tui incauta remissio sæpius contristauit, ita prouisionis tuæ sollicitudo lætificat, quia studij tui cautelam & tibi ad remunerationem: & aliis ad vtilitatis exēplum prodesse non dubium est. Sed quia quantum se aduersarius noster ex omni parte præcaueri cognoscit, tanto per occulta quærit irrumpere: & repugnantem sibi callida arte nititur decipere, dilectionis tuæ vigilantia ardentiori se semper cura succendat: & ita cuncta, deo adiuuante, præmuniat, vt lupus sæuiens huc illúcque discurrens, in oues dominicas ingredien- M di locum non habeat. Eos ergo qui tibi commissi sunt, à gula, à superbia, ab auaritia, à maliloquio, & ab omni immunditia, redemptoris nostri suffragante gratia prohibere, ac studij tui sit per omnia custodire: vt tanto tibi maior de commissa gubernatione merces accrescat, quanto subiecti tui contra aduersarij nequitias te fuerint vigilante victores. Itaque boni te dulcem, praui sentiant correctorem. In qua videlicet correctione hunc esse ordinem noueris obseruandum, vt personas diligas, & vitia persequaris, ne si aliter agere forasse volueris, transeat in crudelitatem correctio, & perdas quos emendare desideras. Sic enim vulnus debes abscindere: vt non possis vlcerare quod sanum est, ne si plus quàm res exigit fertum impresseris, noceas cui prodesse festinas. Ipsa enim in te dulcedo cauta, non remissa sit: correctio verò diligens sit, non seuera. Sed sic alterum condiatur ex altero: vt & boni habeant amando quod cauent, & prauimetuendo quod diligant. Hæc dilectissime fili sollicitè attende, studioſè custodi, vt dum tali moderatione deo nostro incolumes quos suscepisti reddideris, in die æternæ retributionis eo dicente audire sis meritus: Euge serue bone & fidelis: quia in pauca fidelis fuisti, supra multa te constituam, intra in gaudium domini tui. Filium preterea nostrum Columbum presbyterum, qui charitati tuæ suis est meritis commendatus: in tua dilectione proficere optamus, & ex nostra commendatione.

Gregorius

A *Gregorius Serено episcopo Massilienſi. De sanctorum imaginibus non confringendis, & malis hominibus non admittendis in secretatem.*

Caput IX.

Epist. 9. LIterarum tuarum primordia ita sacerdotalem in te esse beneuolentiam demonstrabant, vt maior nobis fieret de fraternitate tua lætitia. Sed tantum earum finis à suis dissensit initiis, vt non vnius, sed diuersarum esse mentium talis crederetur epistola. Ex illo autem quod de scriptis nostris, quę ad te misimus dubitasti, quàm sis incautus apparuit. Nam si diligēter ea quæ fraterno amore monuimus attendisses, non solum minimè dubitasses, quinimo quid sacerdotalem gratitatem oporteret agere, cognouisses. Neque enim Cyriacus quondam abbas, qui scriptorum nostrorum portitor extitit, istius disciplinæ vel eruditionis fuit, vt vel ipse aliud facere, sicut putas, auderet, vel istam de eius tibi persona suspitionem falsitatis assumeres. Sed quia monita salubria pensare postponis, contingit vt iam non solum actu, verum etiam esses interrogatione culpabilis. Perlatum siquidem ad nos fuerat, quòd inconsideratо zelo succensus, sanctorum imagines sub hac quasi excusatione, ne adorati debuissent, confregeris. Et quidem quia eas adorari vetuisses, omnino laudauimus, fregisse verò reprehendimus. Dic frater à quo factum sacerdote aliquando auditum est quod feciſti? Si non aliud, vel illud te non B debuit reuocare, ne despectis aliis fratribus solum te sanctum, & esse crederes sapientem? Aliud est enim picturam adorare, aliud per picturæ historiam quid sit, adorandum addiscere. Nam quod legentibus scriptura, hoc idiotis præstat pictura cernentibus, quia in ipsa etiam ignorantes vident quod sequi debeant, in ipsa legunt qui literas nescīunt. Vnde & præcipuè gentibus pro lectione pictura est. Quod magnopere à te qui inter gentes habitas, attendi debuerat, ne dum recto zelo incautè succenderis, ferocibus animis scandalū generares. Frangi verò non debuit, quod non ad adorandum in Ecclesiis, sed ad instruendas solummodo mentes fuit nescientium collocatum. Et quia in locis venerabilibus sanctorum depingi historias nō sine ratione vetustas admisit, si zelum discretione condisses, sine dubio & ea quæ intendebas salubriter obtinere, & collectum gregem non dispergere, sed potius dispersum poteras congregare: vt pastoris in te meritum nomen excelleret, non culpa dispersoris incumberet. Hic autem dum in hoc animi tui incautè nimis motus exequeris, ita tuos scādalizasse filios perhiberis, vt maxima eorum pars à tua se communione suspenderit. Quando verò ad ouile dominicum errantes oues adducas, qui quas habes, retinere non præuales? Proinde hortamur, vt vel nunc studeas esse sollicitus, atque ab hac te præsumptione compescas, & eorum animos quos à tua disiunctos vnitate cognoscis, paterna ad te dulcedine, omni adnisu, omníque studio reuocare festines. Conuocandi enim sunt dispersi Ecclesiæ filij, eisque scripturæ sacræ est testimoniis ostendendum, quia omne manufactum adorare non licet: quoniam scriptum est: Dominum deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Ac deinde subiungendum est: quia picturas imaginum, quæ ad ædificationem imperiti populi fuerant factæ, vt nescientes literas, ipsam historiam attendentes discerent quid actum sit, quia transisse in adorationem videras, idcirco commotus es vt eas imagines frangi præciperes. Atque eis dicendum: Si hanc institutionem ad quam imagines antiquitus factę sunt, haberevultis in Ecclesia, eas modis omnibus & fieri & haberi permitto. Atque indica quòd non tibi ipsa visio historiæ, quæ pictura teste pandebatur displicuerit, sed illa adoratio, quę picturis fuerat incompetenter exhibita. Atque in his verbis eorum mentes demulcens, eos ad concordiam tuam revoca. Et si quis imagines facere voluerit, minime prohibe, adorare verò imagines, omnibus modis deuita. Sed hoc sollicitè fraternitas tua admoneat, vt ex visione rei gestæ ardorem compunctionis percipiant, & in adoratione solius omnipotentis sanctæ trinitatis humiliter prosternantur. Cuncta verò hæc amore sanctæ Ecclesiæ, & tuæ fraternitatis loquimur. Non ergo ex mea correptione frangatur à zelo rectitudinis, sed magis adiuuetur in studio piæ dispensationis. Præterea peruenit ad nos, quòd dilectio tua libenter malos homines in societate sua recipiat, adeò vt presbyterum quendam qui postquam lapsus est, & in suæ adhuc dicitur iniquitatis pol- D lutione versari, familiarem habeat. Quod quidem nos ex toto non credimus: quia qui talem recipit, scelera non corrigit, sed magis aliis talia perpetrandi videtur dare licentiam. Sed ne forte aliqua tibi surreptione vel dissimulatione vt à te recipe retur, atque adhuc haberetur gratus suaserit, non solum hunc longius à te expellere, verum etiam excessus ipsius sacerdotali te zelo modis omnibus conuenit resecare. Alios verò qui praui esse memorantur, paterna adhortatione à sua prauitate compesce, & ad viam stude rectitudinis reuocare. Quod si, quod absit, salubri monitione eos videris in nullo proficere, & hos quoque curabis à te procul abiicere, ne prauitates eorum ex eo quòd recipiuntur, displicere minimè videantur: & non solum ipsi inemendati remaneant, sed etiam eorum receptione alij corrumpantur. Et considerate, quàm & hominibus execrabile & periculosum ante dei sit oculos, si per eum à quo plectenda sunt crimina, nutriri vitia videantur. Hæc igitur dilectissime frater diligenter attente, & ita agere stude, vt prauos salubriter corrigas, & scandalum de malorum societate filiorum tuorum animis non inducas.

Gregorius populo, presbyteris, diaconis, & clero Ecclesiæ Mediolanen. De Arethusa.

Caput X. E

Epist. 10. LAtrix præsentium Arethusa clarissima fœmina, propter causam legati quod ei coniugique vel filiis ipsius Laurentius reuerendæ memoriæ episcopus vester reliquerat, diu apud nos est, vt recolitis, demorata. Vnde recordandæ memoriæ fratri & coëpiscopo nostro Constantio miseramus, vt cum ea sacerdotali studio causam ipsam definire iurgiorum cessante strepitu debuisset. Quod sicut scire vos credimus, se & olim facere voluisse, & adhuc facere tunc velle responderat. Sed quia latrix harum diu est in hac vrbe demorata, atque illuc distulit remeare, nuncusque decidi non potuit. Idcirco dilectionem vestram scriptis præsentibus adhortamur, vt memoratæ mulieri illuc venienti charitatem quam decet Ecclesiæ filiis impendatis. Et cum auctore deo Ecclesia fuerit ordinata, id agatis, quatenus causa ipsa quæ tempore diuturno dilata est, ita sine mora, æquitate seruata, debeat terminari, vt nec antedicta fœmina amplius fatigari, nec vos videamini, contra Ecclesiasticum propositum, petentibus negasse quod iustum est.

Gregorius Anthemio subdiacono Campanensi. Theodoram relictam Sabini commendat.

Caput XI.

Epist. 11. THeodora relicta Sabini defensoris, missa huc homine suo quesita est nobis, à filio suo & Aligerno quodam, cuius filiam idem filius eius in coniugio suo sortitus est, deceptam esse, vt omnes res suas tempore nuptiarum ei- F dem filio donationis titulo legaret, & nunc se ab eis valde despici atque contemni, adeò vt ablatis rebus ipsius, nihil ei vnde possit nutriri remanserit. A quibus insuper etiam tantam se aduersitatem asserit sustinere, vt nec seruum iuris sui ei deseruire, nec in aliquo solatiari permittant. Et quia, si ita se res habet, graue nimis & contra deum est, huius tibi auctoritatis tenore præcipimus, vt veritatem cures addiscere. Et si ita repereris, Ecclesiasticam tuitionem impendere, atque eam salua in omnibus ratione adiuuare festines, quatenus te illic posito nullum denuo grauamen vel oppressionem à prædictis viris quoliber modo sustineat, sed prouidere studij tui sit vt in id quo se deceptam queritur, legāliter valeat subueniri, quia omnino crudele est vt mulier quæ ex filij persona debet sperare solatium, per eum magis necessitati cogatur vel inopiæ subiacere. Quòd si fortè quies vel solatium ipsius te procurante non potuerit ordinari, nobis renunciare festina: vt quid post hæc facere debeas, nostra iterum præceptione cognoscas.

Gregorius Anthemio subdiacono. De Helenæ hominibus ab Ecclesia iniustè detentis.

Caput XII.

Epist. 12. GLoriosa filia Helena per suos nobis homines indicauit quosdam de suis ab Ecclesiæ nostræ actoribus irratiōnabiliter detineri. Et quia eos petit sibi restitui, idcirco

Universidad de Deusto
Biblioteca

G hac tibi auctoritate præcipimus, vt cum omni diligentia veritatem studeas perscrutari. Et si ita est, nec est quod in eis ad nostræ nomẽ Ecclesiæ possit vẽdicari, omni mora postposita, aut ipsos restitue, aut si fortè mancipiis Ecclesiæ nostræ conuenti sunt, dando pro eis vicarios recompensa. Siverò aliquid nostræ dicuntur Ecclesiæ competere, sit sine aliqua dilatione compendium, & quæ iudicata fuerint, ita experientia tua ad effectum sine aliqua difficultate perducat, vt prædictæ filiæ nostræ denuo non sit huc necessitas transmittendi.

Gregorius Anthemio subdiacono. Donatum commendat.

Caput XIII.

Epistola.13. DOnatus lator præsentium diuersis se illic oppressionibus grauari commemorans, Ecclesiastica se petiit tuitione fulciri. Quapropter hac tuæ experientiæ auctoritate mandamus, vt eundem Donatum seruata æquitate defendas, & nullis eum grauaminibus vel damnis contra iustitiam subdi permittas, quatenus te sibi opitulante nulla ei sit huc remeandi necessitas.

Gregorius Scholastico defensori. De condemnia Calumnioso danda.

Caput XIIII.

Epistola. 14. ANte aliquantum temporis experientiæ tuæ nos præcepisse recolimus: vt quia reuerentissimus frater & H coëpiscopus noster Calumniosus necessitatem se desolatiis asseruit sustinere, vnam illi de iure Ecclesiæ deputate condumiam debuisses. Sed quia condumiam ipsam vineolam paruolam iuris eiusdem Ecclesiæ nostræ tenere dicitur, & ipse sibi pariter vineolam petit debere locari, hac tibi auctoritate præcipimus, vt ad tres siliquas aureas factis libellis ei vineolam ipsam locate debeas, quatenus & ipse exinde aliquod remedium consequatur, & ius Ecclesię sine deminutione aliqua cõseruetur. Præterea questus nobis est suprascriptus reuerentissimus frater noster, quòd & episcopiũ Ecclesiæ ipsius hactenus detineas: & occasione blandiaris, vt episcopi patris tui vestes tibi, vel alia quę in episcopio inuẽta sunt, applices. Et ideo si ita est: & ab episcopio te præcipimus sine mora recedere, & quicquid prædictus pater tuus episcopatus sui tempore Ecclesiæ de proprio constiterit conquisisse, ne tollas: quia & sacris canonũ legibus esse noscitur definitum, vt in his quæ antistes episcopatus tempore acquisierit, non alius, nisi sola succedat Ecclesia. Asserit etiam Ferocinatum quendam condito testamento hæredem nostram instituisse Ecclesiam: atque Ecclesię sancti Ioannis quę ante portam Hortonensis ciuitatis sita est, duos casales fundi campos, per Ausinianum legati titulo reliquisse: & à nostra eos nunc Ecclesia detineri. Quos quia secundum voluntatem defuncti sibi petit debere contradi, experientia tua lecta serie testamenti, si ita esse repererit, nec est quod I rationabiliter apertè nostrę possit opponi Ecclesiæ, prædictos casales tradere suprascripto fratri nostro non differat: quia dum talibus nos etiam de proprio cõueniat impartiri, ea quæ illis competunt, nullo modo à nostris irrationabiliter patimur detineri.

Gregorius Scholastico defensori. De Alexandro Frisisto.

Caput XV.

Epistola.15. ALexander Frisistus præsentium portitor colonus Ecclesiæ nostræ questus est nobis in domo, id est Ecclesia, quæ Cathinæ à dilecto filio nostro Cypriano diacono fabricata est, triennij se tempore laborasse, & mercedem non vt dignum est accepisse. Et quanquam per tempora ipsa dicatur apud plurimos laborasse, vnde etiam dum hic esses, notitiam accepisti, hac tibi tamen auctoritate præcipimus, vt diligenter inspicias: & si plus in eadem domo, quàm mercedes acceperit operatus est, volumus vt secundum laboris modum si quid super quatuor solidos & tremisses duos quos à memorato diacono accepisse dictus est meritus sit, addere ei quod iustum videris debeas, sciens tuis rationibus imputandum.

Gregorius Romano defensori. Vt Argentio colono terram Ecclesiæ concedat.

Caput XVI.

Epistola.16. QVia præsentium portitorem Argentium colonum Ecclesiæ nostræ curam hospitalitatis habere cognouimus, necesse est vt in parte aliqua eius studium adiuue- K mus. Ideirco huius tibi præceptionis auctoritate mandamus: vt tertulam modiorum plus minus, sicut asserit, decem possessionis disterianæ quam tenuit, tradere ei sine mora aliqua vel excusatione festines, vt eam diebus vitæ suæ habeat, atque ex ipsa rationibus Ecclesiasticis nihil impẽdar, sed in ea ille quam exhibet hospitalitate proficiat: quia dignum est vt bono laudandóque operi concurrere ac ferre consultum modis omnibus debeamus.

Gregorius Spes de Ropes præsidi Sardiniæ. De Barbaricinis conuertendis.

Caput XVII.

Epistola.17. PArticeps proculdubio mercedis existit, qui bonorum se operum exhibet adiutorem. Quia ergo multi de Barbaris & prouincialibus Sardiniæ ad Christianam fidem dicuntur deo propicio deuotissimè festinare: magnitudo vestra studium suum hac in causa decenter accommodet: & fratri & coëpiscopo nostro Victori in cõuertendis baptizãdísque eis studiosè concurrat, quatenus dum de interitu multorum animæ per baptismatis gratiam vobis fuerint sollicitantibus liberatæ: & apud homines laudem habere, & apud omnipotẽtem dominum, quod summopere studendum est, magnam mercedem possitis acquirere, atque nos vobis gratias referentes, magnitudini vestrę possimus modis omnibus existere debitores.

Gregorius Vitali defensori. De Barbaricinis mancipiis comparandis.

Caput XVIII. L

Epistola.18. BOnifacium præsentium portitorem, notarium scilicet nostrum, ad hoc nos experientia tua illuc transmisisse cognoscat, vt in vtilitatem parœciæ Barbaricina debeat mancipia comparare. Et ideo experientia tua omnino ei studiosè sollicitéque concurrat, vt & bono precio, & talia debeat comparare, quæ in ministerio ptochochij vtilia valeant inueniri, atque emptis eis huc deo protegente is ipse celerius possit remeare. Ita ergo te in hac re exhibere festina, vt te quasi seruientium amatorem, quorum vsibus emuntur ostendas, & nobis te ipsi de tua valeant sollicitudine commendare.

Gregorius Ioanni tribuno Sipontino. De violentia Bonifacij notarij.

Caput XIX.

Epistola.19. LAtor præsentium de status sui conditione nobis sępius conquestus est, à Bonifacio nostro notario sibi violentiam irrogari. Cuius rei cognitionem in fratris & coëpiscopi nostri Vitaliani notitiam prędidimus perducendam. Cuius causæ meritum se examinasse professus est. Sed quia ad proferẽdum iudicium se assurgere nullatenus dicit, hortamur magnitudinem vestram, vt pro causa mercedis æternę, cum prędicto resideatis episcopo, & rei meritum euidentius perscrutantes, quicquid vobis suadente iustitia visum fuerit, scripto decernite: & si de eius vobis certius libertate constiterit, nullis deinceps quotumlibet inquietudinibus ad rei decisę me M ritum probetur, sed in ea qua vobis visum fuerit libertate declaratus securè permaneat.

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano. De monasterio construendo.

Caput XX.

Epistola.20. GRatam nobis fraternitatis vestræ sollicitudinem fuisse cognoscite, quòd pastorali se vigilantia pro tutamine animarum vt oportebat exhibuit. Nũciatum siquidem nobis est, quòd in domo quondam Epiphanij lectoris Ecclesiæ vestrę, idcirco secundum voluntatem ipsius monasterium construi vetuistis, ne pro eo quòd domus ipsa ancillarum dei monasterio cohęrebat, deceptio exinde contingeret animarum. Et valde laudauimus, quia antiqui hostis insidias prouisione congrua, vt decuit, pręcauistis. Sed quia perlatum ad nos est, Pompeianam religiosam fœminam velle de eodem monasterio ancillas dei tollere, & per sua vnde acceptæ fuerant monasteria reuocare, atque illic congregationem construere monachorum, necesse est vt si impletum hoc fuerit, defuncti depositio modis omnibus cõseruetur. Siverò factum hoc non fuerit, ne testatoris voluntas in totũ videatur esse frustrata, volumus vt quia monasterium Vrbani quondam abbatis positum foris extra ciuitatem Caralitanam ita dicitur destitutũ, vt ne vnus illic monachus remaneret, Ioannes, quem memoratus Epiphanius in monasterio, quod sicut dictum est, in domo sua fiendũ decreuerat, abbatem esse constituit, si tamen nihil

A nihil est quod eum impediat, abbas debeat ordinari. Atque reliquiæ quę in domo antedicti Epiphanij cõdendæ fuerant, ibi recondantur, & ei modis omnibus applicetur quicquid idem Epiphanius in monasterio quod deputauerat, ædificari contulerat: quatenus & si de loco propter supradictã cautelam voluntas eius non disponitur, merces nihilominus illibata seruetur. Et hæc quidem omnia fraternitas vestra vnà cum Vitali defensore disponat: & ita ea vtiliter studeat ordinare, vt sicut de laudabili prohibitione, ita quoque de bona habere possit constructione mercedem. Ipsum verò monasterium licet fraternitati vestræ sit superuacuum commendari, hortamur tamen ex abundanti vt id salua iustitia, sicut vos decet, habeatis commendatum.

Gregorius Panthaleoni notario. De Deusdedit diacono ad episcopatum Mediolani ordinando.

Caput XXI.

Epist. 21. EXperientia tua præsenti auctoritate suffulta, ad Ianuensem vrbem, auxiliante domino, proficiscens, Deusdedit diaconum Ecclesiæ Mediolanensis, si tamen à cunctis electus est, & nihil est quod ei ex anteacta vita possint canones obuiare, episcopum solenniter faciat ordinari. Præterea quia multæ illic Ecclesiæ nostræ vtilitates sunt, quæ deo propi B cio peragantur, sollicitum esse necesse est: & ita omnia secundum capitularem subter annexum requirere, vtilitérque disponere, vt in nullo te neglectus culpa respicere, sed magis vigilantia deo & hominibus valeat commendare.

Gregorius de Probo abbate monasterij sancti Andreæ. De Probo ac testamento eius.

Caput XXII.

Epistola. 22. IN nomine domini saluatoris nostri Iesu Christi. Imperantibus domno Mauritio & Tiberio Augustis, anno incarnationis dominicæ sexcentesimo primo, eodémque domno vndecies consule, sub die tertio nonarum Octobrium, præsidente beatissimo & Apostolico papa Gregorio: atque considentibus reuerentissimis Menna episcopo Telesino, Basilio Capuano, Constantio Numentano, Montano Sauonense, Victore Fausanense, Ioanne presbytero tituli sanctorum Gerualij & Prothasij, Deusdedit, Rustico presbytero tituli sanctæ Susannæ, Iubilo presbytero tituli sancti Marcelli, Probino presbytero tituli sancti Cyriaci, Ioanne presbytero tituli sanctorum Ioannis & Pauli, Agapito presbytero tituli Eudoxiæ, Felice presbytero tituli sanctæ Sabinæ, Gratioso presbytero tituli sanctorum Nereæ & Achillæi, Bonifacio presbytero tituli sancti Sixti: astantibus etiam diaconis & clero, Paterius se cundicerius dixit: Probus abbas monasterij sanctorũ Andreæ C & Luciæ vestris, si præcipitis, desiderar aspectibus præsentari. Gregorius episcopus sanctæ Ecclesiæ catholicæ vrbis Romæ dixit: Veniat. Cúmque ingressus fuisset, dixit: Cur adesse volueris, fateri te conuenit. Probus abbas dixit: Petitionem prę manibus habeo. Postulo à beatitudine domini mei, vt eam suscipi, & vobis relegi iubeatis. Gregorius dixit, fiat. Quæ cum suscepta fuisset, Paterius in hisrecitauit: In nomine dei nostri Iesu Christi die tertio Kalend. Octobris, Indictione quarta. Ea quæ nunc beatitudini vestræ intimare desidero, olim domino meo bene comperta sunt, vestrámq; mihi cõscientiam testem esse scio quæ suggero, quoniam dum ante hos annos ex laico ad religiosum migrassem officium, dispoueram in cella super me solitarius habitare, ibiq; ipsis paucis diebus quì supersunt, vitã trãsigere, propter quod nec aliquid de substantiola mea antè ordinaui siue dispoui, sciẽs tam ab intestato, quàm ex testato filium mihi posse succedere. Quadam autem die dum interalios ad obsequia domini mei fuissem ingressus, subitò atque inopinanti, introire in monasterium, atque onera abbatis debuissem suscipere, præcepistis. Statimque surgentes, non in dulto ad deliberandum vel tractandum mihi spatio, ad monasterium iam cum monachis ambulare coactus sum. Vnde quia nihil antea de substantiola mea occurrit, vel potui ordinare, idcirco lachrymabiliter supplico, vt concessa per constitutionem vestri decreti licentia, fas mihi sit de omnibus rebus meis ad voluntatẽ meam disponere, quatenus nec mihi obedientia mea officiat, nec filio pauperi possit esse damnosa. Nam D tunctis notum est, quia illos legalis sanctio quicquam de substantia sua prohibet postquam monasterium ingressi fuerint ordinare, quibus disponendarum rerum suarum suppetit antè licentia; nõ autem eos, quos adhuc quod nunquam tractauerant præpositorum suorum parere cogit instantia. Quia sicut legis voluntas hoc ex deliberatione facientibus cõtradicit, ita eis qui compelluntur, maiore prouidentia succurrit. Hanc autem suggestionem supplicationémque meam Aemiliano notario sanctæ Ecclesiæ Romanæ noto meo scribendum dictaui, eíque propria manu ego Probus seruus vester subscripsi, & vobis beatissimo domino meo Gregorio papæ porrexi. Ego Probus seruus vester huic petitioni à me oblatæ subscripsi. Gregorius dixit: Postquam textus oblatæ petitionis nobis innotuit, Probus abbas paulisper abscedat, vt de his quæ petit, cum fratribus filiisq; nostris quid statuendũ sit deliberare possimus. Quo recedente, postquam diu de eius petitione tractatum est, dixit papa Gregorius: Probus abbas quem abesse paululum feceramus, cursus adueniat: vt ea quæ nobis cum fratribus filiisque nostris in commune visa sunt, censeamus. Cúmque præsentatus fuisset, dixit: Vbi veritas cum ratione concordat, desideria petentis implere non minus iustum est, quàm benignum. Perpensa igitur serie à te petitionis oblatæ omnia quæ in ea locutus es, ita esse recolimus. Neque enim vel in nostram vnquam antea cogitationem ascenderat: vt in quo- E cunque monasterio abbatis tibi curam debuissemus iniungere. Sed quodam die dum de ordinando monasterio cui præesse dinosceris, cum nostris filiis tractaremus, atque diu aptam personam huic officio quæreremus, ex improuiso te ingrediente, cordi nostro & eorum qui nobiscum ad tractandum aderant, subitò natum est, vt te illic abbatem deo propitio constituere deberemus. Quod quia renitenti tibi constat impositum, & voluntatis tuæ rigorem vix nostræ potuerunt adhortationes inflectere, necesse fuit ne forte habere debuisses post te spatium tedeundi, vt iam ordinatum abbatem ad ipsum te monasterium cuius nec monachus fuisti, antea mitteremus. Ne ergo hæc obedientia vel dilectioni tuę tristitiam, vel aliis possit inferre iacturam, vniuersas res tuas alienandi, vel vt voueris disponendi liberam tibi per huius constituti nostri tribuimus statuta licentiam. Per quam eam te in disponendis eis vt tibi placuerit, habere noueris facultatem: quam habere poteras, antequam monasteriũ introires. Nec quicquam tibi abbatis officium, quod sicut dictum est, repente ac inuitus nosce ris suscepisse, formides obsistere: quia vt in ordinandis disponendisque rebus tuis non haberes licẽtiam, dilectionem tuam ne post se rediret, nostra, vt diximus, coëgit instantia. Proinde ne qua te dubium faciat de his quæ volueris ordinare suspitio, nullum vnquam Ecclesię nostrę vel monasterij tui, siue quolibet nomine alio ex monachicę conuersationis statu vel ab- F batis officio, quocunque ingenio vel cuiuslibet excusationis specie contra presentis seriem constituti venire deceruimus: sed tanquam si ingressus monasterium non fuisses, ita omnia quę de vniuersa facultate tua ordinare disposueris, illibata & sine aliqua deo auctore statuimus refragatione seruanda.

Gregorius Ioanni subdiacono Rauennæ. De Ioanne argentario & fide eius.

Caput XXIII.

Epistola.23. QValiter Ioannes argentarius indigentibus fideiussione fuit sępe remedium, experientia tua bene nouit. Vnde contigit vt nunc importuno quodam palatino fideiussor accedens, necessitatem non modicam patiatur, adeo vt in ecclesia diu iam residens vehementius affligatur. Sed quia quibusdam erat suspitio, quòd prędicto Importuno non simpliciter, sed compendij causa fideiussor accesserit, ad sacratissimum corpus beati Petri Apostolorum principis districta omnino sacramenta, quãtum nobis renunciatum est, prębuit, non solum nullum se ab eo commodum ex toto recepisse, verumetiam nec aliquid promissum habuisse, sed ei vt cęteris simpliciter accessisse. Et quia tam longo tempore innocentis hominis simplicitas non debet affligi, apud eminentissimum filium nostrum prefectum modis quibus valueris age: vt vnà ipsa statio, quæ in Romana ciuitate remanfit,

Universidad de Deusto Biblioteca

G eius temporibus claudi non debeat,sed ei pro mercede sua in hac afflictione subueniat,atque eum directa iussione dignetur absoluere,& amplius illum in hac esse necessitate minimè patiatur,quia quemadmodum simplex benignúsque sit, vel diuersis fuerit sæpe in tribulatione remedium, nec ipsi habetur incognitum.Et ideo,sicut diximus,cum omni dulcedine apud eum stude agere, vt in huius absolutione multis possit ferre consilium,& hæc via remedij eius temporibus non claudatur.

Gregorius Ioanni religioso, quem mensis pauperum præponit.

Caput XXIIII.

Episto.24. Licet eos qui pia intentione sollicitudinis curam egenis ac debilibus impendunt,sua apud omnes valeat tueri deuotio,melius tamen est si per quietem suam de his muniti fuerint quæ gesserint: ne inde eis inquietudinis occasio vnde magis laudandi sunt oriatur.Quia igitur te Ioannem religioso intentionis tuæ studio prouocati,mensis pauperum & exhibendæ diaconiæ eligimus præponendum, ne qua tibi ex hac administratione nascatur dubietas,hac te munitione pro speximus fulciendum,constituentes vt de hoc quod ad mensas pauperum vel diaconiæ exhibitione percepisti, siue subinde perceperis erogandum,nulli vnquam hominum quolibet modo seu ingenio cogaris ponere rationem,vel aliquam debeas molestiam sustinere.Sed quia ita ab humaniste omnibus
H volumus rationibus esse absolutum,vt deo nostro de his quæ tibi commisimus,rationem te noueris positurum: hortamur vt fidei in te integritas vigeat,sit mens in rebus intentior,cura propensior,voluntas pronior,studium vigilantius,deuotio clarior,exhibitio efficacior, quatenus dum diuino intus auxilio hoc opus solerter impleueris,& illi pro quibus sollicitudinem geris,studij tui solatio vtiliter consolentur,& tu mercedis tuæ bonum in æterna vita redemptoris nostri gratia compensante recipias.

Gregorius Venantio episcopo Syracusano. De infirmitate sua, & dei misericordia.

Caput XXV.

Episto.25. Debitum salutationis alloquium soluens,ea volui loqui quæ patior.Sed incongruum puto narrare quæ nostis. Podagræ enim doloribus torqueor,qui & mihi & vobis non dispariliter nocuiui,dum apud nos vehementer excrescunt,nos decrescere à vita fecerunt. Inter quos quid aliud debemus,nisi semper delicta nostra ad memoriam reuocare,atque omnipotenti deo gratias agere? Quoniam qui ex carnis blandimento multa peccauimus, ex carnis afflictione purgamur.Sciẽdũ quoque est nobis,quia pœna præsens si animum afflicti conuertit,finis est culpæ præcedentis.Si autem ad timo
I rem domini minimè conuertit, initium est pœnæ sequentis. Curandũ igitur nobis est,& summopere in fletibus tota mentis conuersione vigilãdum,ne de tormento ad tormenta trãseamus. Considerandum quoque est quanta erga nos dispensatione pietatis agit cõditor noster,quòd morte dignos assiduè percutit,& tamen adhuc minimè occidit.Minatur enim quod facturus est,& tamen non facit:vt dolores nos præcurrentes terreant,& conuersos ad timorem districti iudicis ab eius nos animaduersione in æternum abscõdant. Quis enim dicat,quis enumerare sufficiat quanti in sua luxuria dimissi,in plasphemiis quoque & superbia proruentes, in rapinis & iniquitatibus permanentes vsque ad diem obitus sui ita in hoc seculo vixerunt,vt nunquam dolorem vel capitis paterentur,&subitò percussi ignibus inferni sunt traditi?Nos ergo habemus indicium quia derelicti non sumus, qui assiduè flagellamur, teste
Heb.12. scriptura,quę dicit:Quem diligit dominus castiget,flagellat autem omnem filium quem recipit.In ipsis itaq; verberibus dei reuocemus ad memoriã & eius munera,& nostri reatus damna.Pensemus quanta bona super nostram malitiam fecerit,& quãta mala sub eius bonitate commisimus. Impleamus quod
Esa. 43. per prophetam dominus dicit: Reduc me in memoriam,vt iudicemur simul. Iudicemur modo in nostra cogitatione cum
1.Cor.11. deo,ne districtè postmodum iudicemur à deo. Quid etenim Paulus dicit?Si nosmetipsos iudicaremus,non vtique iudicaremur. Quisquis ergo festinat euadere districtionem iudicij sequentis,per amaritudinem pœnitentiæ omnem sibi dulcedi-
nem interimat vitæ præsentis. Quæcunque autem huius K
mundi bona sunt,cuius dona sunt nisi conditoris? Sed libere nobis non debet donum dei,quod per delectationem sui separat ab amore dei,ne data danti preferamus:& dum bona percipimus etiam mali,vnde crescere in eius timore debuimus,inde à timore illius disiungamur.Creator autem omnium,id est omnipotens deus,hæc quæ vobis in epistolis loquimur,menti vestræ aspiratione sui spiritus infundat,vósque ab omnibus culpæ inquinationibus tergat: & hic vobis consolationis suæ gaudium, & apud se quandoque præmia æterna concedat. Dulcissimas filias meas domnam Barbaram & domnam Antoniam mea peto vice salutari.

Gregorius Pascasio episcopo Neapolitano. De pecunia sanctuariis sancti Seuerini concedenda.

Caput XXVI.

Episto.26. Ioannes seruus & actor domni Venantij sanctuaria beati Seuerini confessoris,oblata petitione, suprascripto domino suo postulat debere concedi, quatenus in eius nomine oratorium,propriis constructum sumptibus, possit solenniter consecrari:& ideo frater charissime præfatis desideriis ex nostra te præceptione conuenit obedire,vt deuotionis suæ in consecratione quam postulat potiatur effectu.

Gregorius Maximiano episcopo Arabiæ. De laude Candidi abbatis. L

Caput XXVII.

Episto.27. Latore huc præsentium Candido abbate pro petendis reliquiis veniente, quæ & concessæ sunt,quanto de fraternitatis tuæ nutrimento lætatus sum, quòd in eo studium tuæ fraternitatis apparuit, tanto contristatus sum quòd eius,vt volui,presentia vti non potui.Propter quod me ægrotum reperit,& discedens in infirmitate adhuc positum dereliquit. Multum enim iam tempus est,quòd surgere de lectulo non valeo. Nam modo podagræ dolor cruciat, modo nescio quis in toto corpore cum dolore se ignis expandit: & fit plærunque,vt vno me tempore ardor cum dolore affligat,& corpus in me animúsque deficiat. Quantis autem aliis necessitatibus extra hæc quę retuli infirmitatis afficiar, enumerare non valeo.Sed breuiter dico, quia sic me infectio noxij humoris imbibit, vt viuere mihi pœna sit,& mortem desideranter expectem,quam gemitibus meis solam esse credo posse remedium.Proinde frater sanctissime diuinæ pro me pietatis misericordiam deprecare,vt percussionis suæ erga me flagella propitius mitiget, & patientiam tolerandi concedat: ne nimio, quod absit,tædio in impatientiam cor erumpat,& ea quæ curari per plagam poterat culpa,crescat ex murmure.

Gregorius Mariniano episcopo Rauennæ. De infirmitate eius, & vomitu sanguinis. M

Caput XXVIII.

Episto.28. Venientes quidam Rauennates homines, grauissimo mœrore me percusserunt, qui fraternitatem tuam de vomitu sanguinis retulerunt ęgrotare. Ex qua re sollicitè & sigillatim eos quos hic doctos lectione nouimus medicos fecimus inquiri:& quid singuli senserint,quidve dictauerint, sanctitati vestræ scriptum transmisimus. Qui tamen quietem & silentium prę omnibus dictant. Quam si tua fraternitas in sua Ecclesia, vnde valde sum dubius, non habet,ideo videtur mihi vt ordinata illic Ecclesia,vel qui missarum solennia celebrent,vel qui episcopij curam gerere valeant, hospitalitatémque & susceptiones possint exhibere, quive monasteriis custodiendis præesse norint,tua fraternitas ad me ante ęstiuum tempus debeat venire. Aegritudinis enim tuę ego specialiter inquantum valeo curam geram, quietem tuam custodiam, quia huic ægritudini ęstiuum tempus medici vehementer dicunt periculosum, & valde pertimesco, ne si curas aliquas cum aduersitate temporis habueris, amplius ex eadem molestia pericliteris. Ego enim ipse valde sum debilis,& omnino valde est vtile,vt cum dei gratia sanus ad tuam redeas Ecclesiam:aut certè si vocandus es, inter tuorum manus voceris.Et ego qui me proximum morti video,si me ante vocare omnipotens voluerit, inter tuas manus transire debeam.Si autem qualitas temporis ad veniendum præpedic aliquo

A aliquo paruo remedio dato,apud Agonem agi potest,vt ipse vobiscum hominem suum vsque Romam transmittat. Si igitur eadem ægritudine grauari te sentis, & venire disponis, cum paucis tibi veniendum est:quia mecum manens in episcopio,quotidiana obsequia de hac Ecclesia habebis. Præterea nec hortor nec admoneo, sed districtè pręcipio, vt ieiunare minimè præsumas:quia dicunt medici huic molestię valde esse contrarium,nisi forte sic grandis solennitas exigit,quinque in anno vicibus concedo.Sed & à vigiliis quoque temperandum est:& preces quę super cæreum in Rauennati ciuitate dici solent:vel expositiones euangelij quæ circa paschalem solennitatem à sacerdoribus fiunt,per alium dicãtur.Et tua dilectio contra virtutem sibi laborem minimè imponat. Hæc autem dixi vt si te melius senseris, & venire distuleris,scias quid debeas ex meo mandato custodire.

Gregorius Pascasio episcopo Neapolitano. De pecunia Ecclesiastica concedenda.

Caput XXIX.

Luce 29. Tempore quo fraternitas tua ad episcopatus officium deo auctore prouecta est,constituisse nos recolit, vt ex pecuniis Ecclesiæ vestræ portio cleri vel pauperum quam minimè decessor vester præbuerat,in est, quadringenti solidi seorsum fieri debuissent,qui eiusdem cleri atque paupe-
B rum erogationi proficerent: quod quia diutius non est differendum, volumus vt secundum distributionem præsentibus scriptis insertam coram Anthemio subdiacono nostro sine difficultate aliqua debeat erogare. Præbendi itaque sunt clericis vestris per singulos,sicut conspexeritis,simul omnis summa solidi centum:præiacentibus,quos centum vigintisex esse cognouimus,dandi sunt solidi sexaginta duo,id est medius solidus per singulos: presbyteris ac diaconis & clericis peregrinis,solidi quinquaginta: hominibus honestis ac egenis quos publicè petere verecundia non permittit,solidi.cl.ita vt quilibet eorum ad singulos tremisses,quidam ad binos,quidam ad singulos solidos,vel si visum fuerit amplius dimittantur.Reliquis verò pauperum, qui eleemosynam publicè petere consueuerunt,solidos trigintasex. Ecce nos quantum vel quibus dare debeant,distribuimus.Sed quia sicut præuidimus,nõ omnibus æqualiter est præbendum, necesse est vt vnà cum prædicto subdiacono prout præuideritis,dare singulis debeatis,atque id modis omnibus studeatis,quatenus quod alter iniuste detinuit,vos deuotè ac celerius impendendo,ad vestram possitis applicare mercedem.

Gregorius Barbaræ & Antoniæ. De infirmitate patris eorum.

Caput XXX.

Episto.30. Susceptis gloriæ vestræ epistolis, quæ pro verbis lachrymas loquebantur,non minor nos dilectissimi filij nostri,
C quàm vos de patris ægritudine mœror afficit. Nec enim extraneam possumus reputare tristitiam, quippe quæ nobis charitatis lege fit propria.Sed quia in nulla desperatione de redemptoris nostri est misericordia diffidẽdum,animos vestros ad consolationem patris erigite,spem vestram in omnipotentis dei manu ponite:& in ipsius protectione confidimus,quia & ab omni vos aduersitate custodiat, atque tribulationem vestram exhilaret,& secundum paterna desideria propicius vos ordinari concedat. Si verò debitum humanæ sortis impleuerit,nec tunc desperatio aliqua vos comprimat, vel quorundam vobis verba terrorem incutiant. Nam post deum,qui orphanorum gubernator ac protector est,sic de dulcissima gloria erimus vestra solliciti, atque vtilitati vestræ prouidere vt possumus adiuuante domino festinabimus,vt nec vos iniustorum hominum cõcussio vlla perturbet:& nos debitum quod de parentum vestrorum benignitate contraximus,vobis per omnia repensemus.Gratia itaque cœlestis vos suo fauore nutriat,sua protectione à malis omnibus defendat:vt vitæ vestrę incolumitas gaudium nostrum fiat.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano. De infirmitate Venantij & filiabus eius.

Caput XXXI.

Episto.31. Fraternitatis vestræ scripta suscepi,quæ mihi de dulcissimi filij mei domini Venantij ægritudine loquebantur, & cuncta circa eum qualiter acta sunt enarrabant. Sed vno tempore auditis & illum disperatè ac grauiter ægrotare,& in rebus orphanorum homines iniquos insistere, vix se dolor in corde meo capere poterat. Sed in hoc fuit solatium, quòd lachrymæ mihi per gemitus erumpebant. Vestra igitur sanctitas,primam quam decet curam negligere non debet,vt de anima eius cogitare debeat,exhortãdo,rogando,dei terribile iudicium proponendo, ineffabilem eius misericordiam promittendo:vt ad habitum suum redire vel in extremis debeat,ne ei tãti culpa reatus in æterno iudicio obsistat:ac deinde vestrum est cogitare quomodo filiæ eius Barbara & Antonia debeant ordinari,vt nulla occasio malis hominibus præbeatur. Nam postquam me de eis sollicitudinis curam gerere coniurauit,addens vt earum debeam ordinationi prospicere, aliud in epistola sua secutum est,quod hoc mihi studenti dubium non est,quia possit obsistere. Ait enim vt serenissimo domno imperatori sæpius supplicem, quatenus ipse faciat vt præuiderit eas ordinari.Quod quàm sit contrarium priori voluntati,perpenditis.Ex qua re dubito,ne hominibus in Sicilia positis & quærentibus occasionem in rebus ipsius apta detur occasio. Nam ex hoc cognoscite, quid facturi sunt qui nulla existente causa,iam sigillum in substantia ipsius,quantum dicitur,nitebantur imponere. Nunquid non illos videtur ratio ad faciem adiuuare:& ad hoc illis iustam quasi præbere materiam?Si dixerint:domno imperatori commendatę sunt,negli- E
gere non possumus,periculi nostri interest, res in tutum facimus, quousque domnus imperator Constantinopolim duci præceperit.Dic rogo quid ad hęc facturus sum,quando homini habenti potestatem paterna videtur commendatio concordare?Me enim coniurat,vt ita eas ordinari prouideam,quatenus aut in Romana ciuitate sint,aut de Sicilia non tollantur,& ille id agit,vt eas nulla nec deducẽdi, nec illis sit ratio retinendi.Vos autem inquantum potestis,malis hominibus obuiate. Earum substantiam propter deum omnipotentem velut propriam defendite:& si adhuc licet,quomodo occasio remoueatur violentiæ,in prædicti viri domini Venantij testamẽto prouidete. Si autem ita placet vt palatio commendentur, mihi non debet imponere pondus, vt in anima mea curam ordinationis earum velit impingere, de quarum ordinatione qualiter cogitem,omnipotentem deum sufficiat scire.Vnde statim filio meo Anatholio dilectissimo diacono vt cum gloriosa Patricia rusticana loqui studeat, & qualiter de personis quarũ mihi nomina transmissa sunt,debeat exquirere & iudicare, scribere curaui,vt nobis omnia sub celeritate indicet: & quæ fienda sunt,deo ordinante disponantur. Præterea in scriptis quæ ad nos misistis, fraternitatem vestram contristatam inuenimus,eo quòd huc eam quasi pro ingratitudine aliqua venire voluissemus, dum non illud ob aliud nisi sola vtilitatis causa fecimus,scientes propter personas ibidem consistentes valde necessariam illic vestram fuisse præsentiam. Sed ne for- F
te ex hoc ingratum erga vos animum nostrum credatis,quod absit, existere, si veniendi vobis voluntas est, apto vos tempore Apostolorum liminibus præsentate. Nam quantum ad nos pertinet,ita charitatem vestram diligimus, vt videre vos sæpius cupiamus.

Gregorius Romano, defensori Siciliæ. De non defendendis clericis contra episcopos suos.

Caput XXXII.

Episto.22. 11.q.1. Ca. peruenit. Peruenit ad nos, quòd si quis contra clericos quoslibet causam habeat,despectis eorum episcopis eosdem clericos in tuo facias iudicio exhiberi,quod si ita est,quia valde constat esse incongruum, hac tibi auctoritate pręcipimus, vt hæc denuo facere non præsumas.Sed si quis contra quemlibet clericum causam habuerit,episcopum ipsius adeat,vt aut ipse cognoscat,aut certè ab eo iudices deputentur:aut si forte ad arbitros eundum est,partes ad eligendum iudicem ab ipso executio deputata compellat. Si quis verò clericus vel laicus contra episcopum causam habuerit, tunc te interponere debes, vt inter eos aut ipse cognoscas,aut certè te admonente sibi iudices eligant. Nam si sua vnicuique episcopo iurisdictio non seruatur, quid aliud agitur,nisi vt per nos per quos Ecclesiasticus custodiri debuit ordo confundatur? Item nunciatum est nobis,quia quosdam clericos qui à reuerentissimo

Universidad de Deusto Biblioteca

G fratre nostro Ioanne episcopo exigēte culpa in pœnitentiam missi sunt, nesciente: illo tua illos exinde auctoritate eieceris quod si verum est, rem te omnino inhonestam, & non leuiter culpandam fecisse cognoscas. Eosdem ergo clericos episcopo suo sine mora restitue. Et hoc de cætero caue committere: quia si neglixeris, nostros te noueris non mediocriter motus incurrere.

Gregorius Vito defensori. Iniungit officium Ecclesiæ defensoris.

Caput XXXIII.

Epist. 33. ECclesiasticæ vtilitatis intuitu id nostro sedit arbitrio, vt officium Ecclesiæ defensoris accipias: & quicquid pro pauperum commodis tibi à nobis iniunctum fuerit, incorruptè & grauiter exequaris. Vsurus hoc priuilegio, quòd in te, habita deliberatione, contulimus: vt omnibus quæ tibi à nobis iniuncta fuerint complendis operam tuam fidelis exhibeas, redditurus de actibus tuis sub dei nostri iudicio rationē. Hanc autem epistolam Paterio Secundicerio nostro scribendam dictauimus, cuique subscripsimus.

Gregorius Romano defensori. De Vito defensore constituto.

Caput XXXIIII.

Episto. 34. VIrum præsentium portitorem experientia tua olim nostrum fuisse cognoscat. Cuius quoniam bene fidem & H solertiam nouimus, in defensorem illi schola data ei solenniter epistola militandum esse præuidimus. Et ideo si quid ei pro Ecclesiasticis vtilitatibus iniungere forte volueris: nullam de eo dubietatem habeas, sed omnino de puritate ipsius certus esto, nec eum fraudulenter, vel dupliciter aliquid acturum existimes. Vnum est, tu ei charitatem, quæ fidelibus debetur, impendas.

Gregorius Romano defensori. De possessionibus Fausti iniuste peruasis.

Caput XXXV.

Episto. 35. GLoriosissimus filius noster Faustus epistola directa nos petiit, asserens ab actionariis Syracusanæ Ecclesiæ fines possessionis suæ illic intra Siciliam positos nuper violenter ablatos. Vnde quia à cognitione fratris, & coëpiscopi nostri Ioannis hoc omnino credimus alienum, eum videre te volumus. Et si quidem res nuper, vt asseritur, à possidente sublata est, & hoc apud te manifesta satisfactione claruerit, eius cui subtracta est dominio reformetur. Et tūc si quid actores prædictæ Ecclesiæ rationabiliter sibi in finibus suis credūt posse competere, electorum subeant sine dilatione iudicium: vt cuius sit proprietas, iudicantium sententia decernatur: quatenus per hoc episcopalis de illicita, quæ prætenditur, inuasione, auferatur inuidia, & causa legali valeat ordine finiri.

I *Gregorius Ioanni episcopo Syracusano. De finibus possessionis cuiusdam iniustè peruasis.*

Caput XXXVI.

Episto. 36. GLoriosissimus filius noster Faustus directa petitione nos adiit, asserens fines possessionis suæ illic intra Siciliam positos, à vestris nuper hominibus occupatos, atque ob hoc rem violenter ablatam sibi per præceptionis nostræ seriem debere petiit reformari. Quod quia si ita, vt asserit, factum est, à fraternitatis vestræ cognitione omnino credimus alienum, diligenter inquirite. Et si, vt asserit, cōtra iuris ordinem fines ipsius à possidente sublati sunt, in possessoris redeat res peruasa dominium. Et tunc si quid est, quod à vestra Ecclesia proprietatis iure vtiliter opponatur, electorum debet iudicium prouenire, eorúmque iudicio terminari, dummodo indecenter possessoris ius minimè perturbetur. Sed causa iudiciali termino diffinita, sine sacerdotali inuidia, dominum atque iustitiam res manifesta cognoscat.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano. Super eisdem possessionibus.

Caput XXXVII.

Episto. 37. PEtrus vir clarissimus vicedominus gloriosæ filiæ nostræ Rustici anæ patriciæ, suis nobis epistolis questus est, asserens postquam fraternitas vestra de Romana ciuitate reuersa est, fines cuiusdam possessionis prædictæ patriciæ ab hominibus Ecclesiæ vestræ vi esse peruasos. De qua re sæpius de vobis querelam deposuisse significauit: & aliquando ad dicendam vobis causam Martianū tabularium deputasse, quem K asserit diuersis dilationibus distulisse, vt nuncusque ad causæ dictionem partes accedere minimè potuissent. Et quia quanto fraterna vos charitate diligimus, tanto audire aliquid quod ad vestram pertineat inuidiam contristamur: idcirco scriptis vos præsentibus adhortamur, vt omni mora vel excusatione cessante, de finibus qui dicuntur inuasi, subire homines vestros iudicium cum parte altera faciatis: quatenus & peruasionis quæstio, & si qua est proprietatis contentio, finiatur. Hæc igitur fraternitas vestra fieri sine dilatione prouideat, vt nec vos inuidia tangere, nec nos denuo exinde valeat querela pulsare.

Gregorius Rusticianæ patriciæ. De infirmitate eius. Et de miraculis monasterij sancti Andreæ. Et de donariis eidem monasterio ab ipso concessis.

Caput XXXVIII.

EXcellentiæ vestræ scripta suscepi, quæ me in grauissima ægritudine positum, de salute, de deuotione, ac de dulcedine tua omnino releuarunt. Vnum verò ægrè suscepi, quia in eisdem epistolis ad me, quod semel esse poterat, sæpius dicebatur: ancilla vestra, ancilla vestra. Ego enim qui per episcopatus onera seruus sum omnium factus, qua ratione mihi se ancillam dicit, cuius ante susceptum episcopatum pro L prius fui? Et ideo rogo per omnipotentem deum ne hoc verbum in scripris vestris aliquando ad me inueniam. Ea autem quæ ex purissimo, sincerissimóq; corde beato Petro Apostolorum principi munera transmisistis, præsente omni clero suscepta, atque illic suspensa sunt. Filius enim meus vir memorandus dominus Symmachus, quia ægrotum me ex dolore podagræ, & penè desperatum reperit: scripta vestra mihi dare distulit, & post multum temporis quàm vela suscepta sunt, dedit. Postmodum verò in scriptis excellentiæ vestræ inuenimus, vt cum litania ad beati Petri Ecclesiam portari debuissent. Quod ideo minimè factū est: quia sicut prædixi, antè vela quàm scripta suscepimus. Tamen prædictus vir cum omni familia domus vestrę hoc fecit, quod nos cum clero facere voluistis. Sed & si voces defuerūt hominum, habet ipsa vestra oblatio apud omnipotentem deum vocem suam. In eius pietate confido: quia cuius corpus vos cooperuistis in terra, eius vos intercessio ab omnibus peccatis proteget in cœlo. Omnemque domum vestram sua prouisione reget, sua vigilantia custodiet. De podagræ autem molestia quam vobis euenisse dixistis, & contristatus vehementer sum, & lætatus. Lętatus quia humor noxius inferiora petens, superiora perfectè deseruit. Contristatus verò, quia in tam tenuissimo corpore dolores vos nimios perpeti pertimesco. Vbi enim caro deest, quæ virtus esse M poterit doloribus resistens? Me etenim quem qualis fuerim, nostis: ita amaritudo animi, & assidua exacerbatio atque præter hoc podagræ molestia afficit, vt corpus meum tanquam in sepultura ita siccatū sit. Vnde fit, vt iam de lectulo rarò surgere valeam. Si ergo mei molem corporis in tantam ariditatem podagræ dolor redegit: quid de vestro corpore sentiam, quod nimis siccum ante dolores fuit? De eleemosyna verò, quam beati apostoli Andreæ monasterio fecistis: quid necesse est me aliquid dicere, cùm scriptum sit: Absconde eleemosynam in sinu pauperis, & hæc pro te orabit? Si ergo apud secretas aures dei habet ipsa bona operatio vocem suam: siue nos clamemus, siue nos taceamus, hoc ipsum quod bene egistis, clamat. Indico autem, quia tanta miracula, tanta cura, tanta custodia monachorum in eodem monasterio eiusdem Apostoli est, ac si specialiter abbas monasterij ipse sit. Nam vt pauca de multis loquar, quæ abbate ac præposito monasterij narrantibus agnoui, edicam. Quadam die duo exinde fratres transmissi sunt, qui aliquid emere pro monasterij vtilitate debuissent: vnus iunior qui prudentior videbatur: alter senior, qui custos iunioris esset. Perrexerunt vtrique, & de precio quod acceperant, ipse qui custos missus fuerat, nesciente altero de eodem precio furtum fecit. Qui mox, vt ad monasterium sunt reuersi, atque ad oratorij limen venerunt, arreptus à dæmone is qui furtum fecerat cecidit, & vexari cœpit. Dimissus autem à dæmonio concurrentibus monachis requisitus est, num forsitan de eo

Epistō. 38.

Eccle. 29.

A de eo quod acceperat furtum fecisset: negauit, iterū vexatus est. Dimissus atque iterum requisitus: negauit, atque iterum vexatus est. Octo itaque vicibus negauit, octo vicibus est vexatus. Post octauam vero negationem, necnon vexationem confessus est, quantos nummos furto abstulerat. Et agens pœnitentiam, prostratus, se peccasse testatus est. Vlterius verò ad eum dæmonium non accessit. Alio quoque tempore dum in die natalitio eiusdem Apostoli iam meridianis horis fratres quiescerent: subitò quidam frater apertis oculis cæcatus cœpit tremere, voces ingentes emittere, quibus vocibus testabatur ferre se non posse quod patiebatur. Concurrentes fratres viderunt cæcum apertis oculis trementem & clamantem, & à præsentibus alienum, nihil quod foris agi poterat sentientem. Eúmque in manibus leuauerunt, atque ante altare sancti Andreę apostoli proiecerunt, ipsíque pro eo in oratione prostrati sunt. Qui statim ad se reuersus, quę passus fuerat, confessus est: quia senex quidam ei apparuit, & canem nigrū ad eum dilaniandum dimisit dicens: Quare fugere voluisti de monasterio isto? Cúmque euadere de canis morsibus nullo modo potuissem, venerunt quidam monachi, & eundem senem pro me rogauerunt. Qui statim iussit canem abscedere, & ipse ad me reuersus sum. Qui etiam confessus est: quia eo die quo ista pertulit, consilium habuerat de eodem monasterio fugere. Alius quoque monachus discedere de eodem monasterio laten B ter voluit. Cúmque hoc mente tractasset, voluit oratorium ingredi, sed statim dæmonio traditus vehementissimè vexatus est. Relinquebatur verò à dęmonio, si extra oratorium stetisset, & nihil patiebatur aduersi. Si vero conatus fuisset ingredi, statim maligno spiritui traditus vexabatur. Cúmque hoc sæpius fieret, culpam suam confessus est, quia egredi de monasterio cogitabat. Tunc collecti pro eo fratres, sese per triduum in precibus astrinxerunt, atq; ita curatus est, vt ad eum postmodum nunquam spiritus malignus accederet. Dicebat autem se eundem beatum apostolum dum vexaretur vidisse, séque ab eo increpatū esse cur voluisset abscedere. Alij quoque duo fratres de eodem monasterio fugerunt, atque aliqua prius colloquendo fratribus signa dederuut, quòd per viam Appiam descendentes Hierosolymam tenderent. Qui exeuntes diuerterunt ab itinere. Et vt à sequentibus inueniri minimè potuissent, tertusas cryptas iuxta Flamineam portam inuenientes, in eis sese occultauerunt. Cùm vero vespertinis horis requisiti minimè in congregatione inuenti essent, ascensis caballis eos quidam fratres secuti sunt per Metroni portam exeuntes, vt eos in Latinam vel Appiam viam sequerentur. Subitò autem eis cōsilium ortum est, vt eos in Salariam viam sequerentur. Extra ciuitatem igitur pergentes deflexerunt in Salariam. Eos verò minimè inuenientes per portam Flami- C neam decreuerunt reuerti. Cúmque reuerterentur mox, vt equi eorum ante cryptas illas venerunt, in quibus se absconderant: fixerunt gradū, pulsi & compulsi passum mouere non potuerunt. Considerauerunt monachi rem talem sine mysterio esse non posse. Attenderunt ad cryptas, viderunt earum aditus missa maceria damnatos, sed caballis eorum nusquam euntibus descenderunt. Deposuerunt lapides qui in ore cryptarum positi fuerant, ingressi sunt, eósque in eisdem tenebrosis latibulis consternatos terræ inuenerunt. Qui ad monasterium reducti, ex eodem miraculo ita sunt meliorati; vt eis multum profuerit, ad parum temporis de monasterio fugisse. Hæc dixi, vt excellentiæ vestræ innotesceret cuius oratorio eleemosynam fecistis. Omnipotens autem deus, & in anima, & in corpore, & in omni dono cœlesti vos protectione custodiat, & ad consolationem vestram diu vos viuere concedat. Dilectissimum filium meum Strategium cum gloriosis parentibus suis filiis vestris, mea peto vice salutari.

Gregorius Theotistæ patriciæ. De detractionibus multorum non curandis, quibus etiam satisfaciendum: vnde plurima exempla proponit: & quòd religionis gratia coniugia non soluantur. De his qui dicunt in baptismo omnia peccata non dimitti. Et his qui asserunt post pœnitentiam triennio factam licentiam esse peccandi, quos omnes anathematizat.

Caput XXXIX.

MAgnas omnipotēti deo gratias agere debemus, quòd D piissimi & benignissimi imperatoris nostri tales de Epist. 39. suo genere iuxta se propinquos habent, de quorum conuersatione nobis omnibus grande sit gaudium. Vnde & pro eisdem dominis quotidie nobis orandum est, vt eorum vita cum suis omnibus, protegente cœlesti gratia, per longa tempora & tranquilla seruetur. Indico autem, quòd leuitate populi tumultum contra vos detractionis exortum nunciantibus quibusdam agnoui. Qua ex re excellentiam vestram audio fuisse non modicè contristatam. Quod si ita est, valde miror cur vos qui cor fixistis in cœlo, verba hominum agitāt in terra? Beatus enim Iob cùm amici eius qui ad consolādum eum venerant, in increpationem prosilissent, ait: Ecce enim in Iob. 16. cœlo testis meus, & conscius meus in excelsis. Qui enim vitæ suæ in cœlo testem habet, iudicia hominum in terra pertimescere non debet. Dux quoque bonorum Paulus dicit: Gloria 2. Cor. 1. nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Qui iterum dicit: Opus suum probet vnusquisque, & sic in semetipso glo- Galat. 6. riam habebit, & non in altero. Si enim laudibus lætamur, & vituperationibus frangimur, gloriam nostram non in nobis, sed in aliorum ore posuimus. Et fatuæ virgines in vasis suis o- Matth. 25. leum non sumpserunt, sapientes autem sumpserunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Lampades quippe nostræ, bona sunt opera. De quibus scriptum est: Luceat lux vestra corum Matth. 5. hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent pa- E trem vestrum qui est in cœlis. Tūc autem oleum in vasis cum lampadibus sumimus, quando de bonis actibus nitorem gloriæ non laudantibus proximis quærimus, sed hunc in testimonio conscientiæ seruamus. In omne autem quod agimus, vel quod extra de nobis dicitur recurrere ad arcana mentis debemus. Et si omnes vituperent, liber est tamen quem conscientia non accusat. Quia si omnes laudent, liber esse non potest si hunc conscientia accusat. Vnde de Ioāne veritas dicit: Quid Matth. 11. existis in desertum videre? arundinem vento agitatam? Quod videlicet per negationem dicitur, non per confirmationem: cùm subditur: Sed quid existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Quanuis enim iuxta veritatem Euangelij, Ioannes vestimento aspero fuerit indutus: per significationem tamen mollibus vestiti sunt, qui adulationibus ac laudibus delectantur. Negatur autem, quia Ioannes arundo vēto agitata fuerit, quoniam mentis eius fortitudinem nulla humani oris aura flectebat. Nos enim si laudibus erigimur, vituperationibus humiliamur, arundo vento agitata sumus. Sed absit hoc, absit à corde excellentiæ vestræ. Scio, quia magistrum gentium studiosè legitis, qui ait: Ego si hominibus adhuc placerem, Christi seruus Galat. 1. non essem. Si qua tamen vel parua tristitia hac ex re menti ve- stræ exorta est, credo quòd hoc fieri omnipotens deus beni- F gnè permisit. Neque enim electis suis in hac vita promisit gaudia delectationis, sed amaritudinem tribulationis: vt medicinæ more, per amarum poculum ad dulcedinem æternæ salutis redeant. Quid nanque dicit? Mundus gaudebit, & vos lu- Ioan. 16. gebitis. Super quā promissionem paulo post additur: Iterum Ibidem. videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. Hinc iterum discipulis dicit: In patientia ve- Luca 21. stra possidebitis animas vestras. Pensate quęso vbi erit patientia, si deest quod toleretur? Ego Abel esse non suspicor, qui Cain nō habuerit. Boni enim si sine malis fuerint, perfecti esse boni non possunt: quia minimè purgantur. Ipsa autem malorum societas purgatio bonorum est. Tres in arca filij Noë fuerunt: Vnus irrisor patris extitit, qui etsi in se benedictus fuit, maledictionis tamen sententiam in filio suscepit. Duos Abraham priusquam vxorem Cethuram acciperet, filios habuit: sed tamen carnalis eius filius est repromissionis filium persecutus. Quod magnus doctor exponit, dicens: Sicut is Galat. 4. qui secundum carnem est, persequebatur eum qui secundum spiritum, ita & nunc. Duos Isaac filios habuit, sed vnus qui spiritalis extitit, ante minas carnalis fratris fugit. Duodecim Iacob filios habuit: sed vnum qui rectius viuebat, vndecim in Aegypto vendiderunt. In Dauid propheta, quia fuit quod purgari debuisset, actum est vt persecutionem per filium Iob. 30. pateretur. Beatus Iob de societate reproborum dicit: Frater

sui

Universidad de Deusto
Biblioteca

G fui draconum, & socius struthionum. Ad Ezechielem domi-
Ezech. 2. nus ait: Fili hominis, increduli & subuersores sunt tecum, &
cum scorpionibus habitas. In duodecim Apostolis vnus repro
bus mixtus est, vt esset cuius persecutione vndecim tentaren
1.Pet. 2. tur. Apostolorum princeps discipulis loquitur, dicens: Iustum
Loth oppressum à nephandorum iniuria & conuersatione e-
ripuit. Aspectu enim & auditu iustus erat, habitans inter eos,
qui de die in diem animam iusti iniquis operibus cruciabant.
Phil. 2. Paulus quoque apostolus discipulis scribit, dicens: In medio
nationis prauæ & peruersæ, inter quos lucetis sicut luminaria
in mundo, verbum vitæ continentes. Quia ergo scriptura te-
ste cognoscimus in hac vita bonos sine malis esse non posse:
de stultorũ vocibus excellentia vestra turbari nullatenus de-
bet: maximè quia in omnipotẽtis dei misericordia tunc certa
fiducia est, quãdo pro bono opere aduersitatis aliquid in hoc
mundo recipitur, vt plena merces in æterna retributione ser-
Matth. 5. uetur. Vnde in sancto Euangelio veritas dicit: Beati eritis cùm
aduersum vos omne malũ dixerint homines, mẽtientes pro-
pter nomen meum. Qui in consolatione nostra sua in exem-
plum adducere opprobria dignatus est, dicens: Si patremfami
Matth. 10. liâs Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius?
Sunt autem plurimi qui vitam bonorum amplius quàm de-
bent, laudãt: & ne qua elatio de laude surrepat, permittit om-
nipotens deus malos in obtrectationem & obiurgationem
H prorumpere: vt si qua culpa ab ore laudãtium in corde nasci-
tur, ab ore vituperantium suffocetur. Hinc est ergo quòd do-
ctor gentiũ se in prædicatione currere testatur per infamiam
2.Cor. 6. & bonam famam. Qui etiã dicit: Vt seductores, & veraces. Si
Ibidem. ergo fuerunt qui malam famam Paulo imponerent, qui hunc
seductorem vocarent, quis nunc Christianus debet indignum
ducere, pro Christo iniurias audire? Quantæ autem virtutis
præcursor nostri redemptoris fuit, nouimus, qui per sacrum
eloquium non solum plus quàm propheta, sed etiam angelus
vocatur, & tamen sicut mortis huius historia testatur, post
mortem à persecutoribus eius corpus incensum est. Sed quid
ista de sanctis hominibus dicimus? De ipso sancto sanctorum,
Ioan. 6. id est, de deo, qui pro nobis homo factus est, loquamur: qui
ante mortem iniuriam, quia dæmonium haberet, audiuit. Post
mortem verò à persecutoribus suis seductor appellatus est,
Matth. 27. cùm dicerent: Scimus quia seductor ille dixit, post tres dies
resurgam. Quanta ergo nos peccatores à lingua vel manibus
iniquorum hominum portare necesse est, qui in aduentu æter
ni iudicis iudicandi sumus, si & ipse tanta post mortem pertu-
lit, qui & iudex venit? Hæc dulcissima & excellentissima filia
breuiter dixi, ne quotiens stultos homines tibi derogare co-
gnoscitis, qualibet vel paruula mentis tristitia tangaris. Sed
quia sedari hoc ipsum stultorum hominũ murmur tranquilla
ratione potest: peccatum credo, si bonũ quod valet fieri, ne-
I gligitur vt fiat. Nam cùm placare insanas mentes, atque ad sa-
lutem reducere possumus, scandalizare eos minimè debemus.
Sunt enim quædam scandala quæ omnino despicienda sunt:
quædam vero cum vitari sine culpa possunt, despicienda non
sunt, ne cum culpa seruentur. Quod sacro Euangelio testante
Marc. 7. cognouimus, quia cùm veritas diceret: Non quod intrat in os,
coinquinat hominem: sed quod procedit ex ore, hoc coinqui-
nat hominẽ: & discipuli responderent, dicentes: Scis quia Pha
Matth. 15. risæi audito hoc verbo, scandalizati sunt? protinus respondit:
Omnis plantatio quam non plantauit pater meus cœlestis, e-
radicabitur. Sinite illos, cæci sunt, & duces cęcorum. Et tamen
cum tributum peteretur, prius rationem reddidit per quã tri-
butum soluere non deberet, atque ilico subiunxit: Vt autem
Matth. 17. non scãdalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum, & eum
piscem qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore eius, inue-
nies staterem. Illum sumẽs da eis pro me & te. Quid est quòd
de scandalizatis dicitur: Sinite illos, cæci sunt, & duces cæco-
rum: & aliis ne scandalizentur, à domino tributum soluitur,
quod etiam non debetur? Quid est quod aliis scandalum esse
permisit, aliis vero venire prohibuit? nisi vt nos doceret, & il-
la scandala quæ nos ad peccata implicant, contemnere: & ea
quæ placare sine peccato possumus, modis omnibus mitiga-
re. Vestra itaque excellentia potest, protegente domino, pra-
uorum hominum scandala cum magna tranquillitate decli-
nare. Priores enim eorum vobis secretò vocandi sunt, atque K
ipsis ratio reddenda: & peruersa quædam capitula quæ teneri
existimant, coram ipsis sunt anathematizanda. Quòd si etiam,
sicut dicitur, dari à vobis anathema fictè suspicantur, etiam iu-
reiurando firmandum est vos nunquam eadem capitula te-
nere, nunquam tenuisse. Nec vobis indignum videatur tali eis
modo satisfacere, ne de imperiali genere sit contra eos ali-
quod in vestra mente fastidium. Omnes etenim fratres su-
mus, vnius imperatoris potestate conditi, & sanguine redem-
pti. Et ideo fratres nostros quantumlibet pauperes & abie-
ctos in nullo despicere debemus. Certè etenim Petrus pote-
statem regni cœlestis acceperat, vt quæque in terra ligaret vel
solueret, essent in cœlo ligata vel soluta, supra mare ambula-
uit, ægrotantes vmbra curabat, peccantes verbo occidebat,
mortuos oratione suscitabat. Et quia ex admonitione spiritus
ad Cornelium gentilem fuerat ingressus, contra eum quæstio
à fidelibus facta est cur ad gẽtiles intrasset, & comedisset cum
eis, cur eos in baptismate suscepisset. Et tamen idem Aposto-
lorum primus tanta donorum gratia repletus, tanta miracu-
lorum potestate suffultus: querelæ fidelium non ex potestate,
sed ex ratione respondit, causam per ordinem exposuit: quo- Actu. 10.
modo vas quoddam velut linteum in quo quadrupedia terræ
& bestiæ reptilia atque volatilia inerant: de cœlo submitti vi-
derit, vocémque audierit: Surge Petre, occide & manduca: L
qualiter tres viri venerint eum ad Cornelium vocantes, qua- Act. 10.
liter spiritus sanctus hunc cum eis ire præceperit. Qualiter & 11.
idem spiritus sanctus qui venire in baptizatos in Iudæa post
baptismum consueuerat, in gentibus ante baptismum venit.
Si enim cùm à fidelibus culparetur, authoritatem quam in san
cta Ecclesia acceperat, attendisset, respondere poterat, vt pa-
storem suum, oues quæ ei commissæ fuerant, reprehendere
non auderent. Sed si in querela fidelium aliquid de sua pote-
state diceret, profectò doctor mansuetudinis non fuisset. Hu-
mili ergo eos ratione placauit, atque in causa reprehensionis
suę, etiam testes exhibuit, dicens: Venerunt autem mecum sex Act. 10.
fratres isti. Si ergo pastor Ecclesiæ, Apostolorum princeps si-
gna & miracula singulariter faciens, non dedignatus est in
causa reprehensionis suæ rationem humiliter reddere, quan-
to magis nos peccatores cùm de re aliqua reprehendimur, re-
prehensores nostros ratione humili placare debemus? Ad me
etenim, sicut nostis, cùm apud vestigia dominorum in regia
vrbe demorarer, multi ex eis venire consueuerant, qui de prę-
dictis capitulis accusabantur. Sed teste cõscientia fateor, nun-
quam in eis aliquid erroris, aliquid prauitatis, aliquid de his
quæ contra vos dicebãtur, inueni. Vnde & eos opinione cõ
tempta familiariter suscipere, & magis ab insequentibus de-
fendere curabam. Dicebatur nanque contra eos, quia sub ob-
tentu religionis coniugia soluerent: & quia dicerent, quòd ba
ptisma peccata penitus non auferret: & si de iniquitatibus M
suis quis in triennium pœnitentiam ageret, postmodum ei
peruersè viuere liceret. Et quia si compulsi aliquid de quibus
reprehendebantur anathematizare se dicerent, anathematis
vinculo nullo modo teneri. Et si sunt qui certissimè talia sen-
tiunt vel tenent: quia Christiani non sunt, dubium non est.
Eósque & ego & omnes catholici episcopi, atque vniuersa
Ecclesia anathematizamus: quia veritati contraria sentiunt,
contraria loquuntur. Si enim dicunt religionis causa cõiugia 26.q.2.ca.
debere dissolui, sciendum est, quia etsi hoc lex humana con- Sunt qui.
cessit, lex diuina tamen prohibuit. Per se enim veritas dicit: Matth. 19.
Quæ deus coniunxit, homo non separet. Quæ etiam ait: Non Marc. 10.
licet dimittere vxorem, excepta causa fornicationis. Quis er- Luce 16.
go huic cœlesti legislatori contradicat? Scimus quia scriptum 1.Cor. 6.
est: Erunt duo in carne vna. Si ergo vir & vxor vna caro sunt,
& religionis causa vir vxorem dimittit: vel mulier virũ in hoc
mundo remanentem vel fortasse ad illicita migrantẽ: quæ est
ista migratio vel cõuersio, nisi quia vna eadémque caro, & ex
parte transit ad continẽtiã, & ex parte remanet in pollutione?
Si verò vtrisque conueniat cõtinẽtem vitam ducere, hoc quis
audeat accusare: quando certũ est, quòd omnipotens deus qui
minora concessit, maiora non prohibuit? Et quidem multos
sanctorum nouimus cum suis coniugibus, & prius cõtinẽtem
vitam duxisse, & postmodũ ad sanctæ Ecclesiæ regimina mi-
grasse.

A grasse. Duobus enim modis sancti viri, etiam à licitis solent ab-
stinere. Aliquando vt merita sibi apud omnipotentem deum
augeant: aliquando vero vt anteactæ vitæ culpas detergant.
Tres enim pueri in regis Babylonici obsequium deducti, legu-
mina ad vescendum petentes, cibis regiis vti noluerunt: non
quia culpa esset, si ea quæ deus creuerat, ederent. Noluerunt
ergo ea sumere quæ licebat, vt per continentiam virtus ex-
cresceret. Dauid vero qui alienam vxorem tulerat, & pro sua
culpa valde fuerat flagellatus, aquam bibere longè pòst de Be
thlehemitica cisterna voluit. Quam cum ei fortissimi milites
detulissent, bibere noluit, cámque fundendo domino libauit.
Licebat enim bibere si voluisset: sed quia illicita se fecisse me-
minerat, laudabiliter à licitis abstinebat. Et qui prius pro cul-
pa sua morientium militũ sanguinem fundi non timuit: post-
modum si aquam biberet, etiam viuentium militum sangui-
1.Para. 11. nem se fudisse iudicauit, dicens: Num sanguinem istorum ho-
minum qui profecti sunt, & animarum periculum bibam?
Proinde cùm boni coniuges, aut meritum augere desiderant,
aut anteactæ vitæ culpas delere: vt se ad continentiam adstrin
27.q.2.ca. gant, & meliorem vitam appetant, licet. Si vero cõtinentiam
Sunt qui. § quam vir appetit, vxor non sequitur: aut quam vxor appetit,
Si verò. vir recusat, diuidi coniugium non licet, quia scriptum est: Mu
1.Cor. 7. lier sui corporis potestatem non habet, sed vir: & vir sui cor-
poris potestatem non habet, sed mulier. Si qui vero sunt qui
B dicunt peccata in baptismate superficietenus dimitti: quid est
hac prædicatione infidelius, in qua ipsum fidei sacramentum
festinant soluere? in quo principaliter ad cœlestis munditiæ
mysterium anima ligatur: vt absoluta radicitus à peccatis om-
Psalm. 72. nibus, soli illi inhæreat, de quo Psalmista ait: Mihi autem ad-
hærere deo bonum est. Certe enim maris rubri transitus figu
ra sancti baptismatis fuit, in quo hostes à tergo sunt mortui,
sed alij contra faciem in eremo sunt inuenti. Sic quippe om-
nes qui in sancto baptismate tinguntur, eorum peccata præ-
terita omnia laxantur: quia eis velut Aegyptij hostes à tergo
moriuntur. Sed in eremo alios hostes inuenimus: quia dum in
hac vita viuimus, priusquam ad promissionis patriam pertin-
gamus, multæ tentationes nos fatigant, & ad terram viuen-
tium tendentibus iter intercludere festinant. Qui ergo dicit
peccata in baptismate funditus non dimitti, dicat in mari ru-
bro Aegyptios non veraciter mortuos. Si autem fatetur Ae-
gyptios veraciter mortuos: fateatur necesse est peccata in ba-
ptismate funditus mori: quia nimirum plus valet in absolu-
Ioan. 13. tione nostra veritas, quàm vmbra veritatis. In Euangelio do-
minus dicit: Qui lotus est, non indiget, nisi vt pedes lauet, sed
est mundus totus. Si igitur peccata in baptismate funditus mi
nimè dimittuntur, quomodo is qui lotus est, mundus est to-
tus? Totus enim mundus dici non potest, cui de peccato ali-
quid remansit. Sed nemo resistit voci veritatis, quæ ait: qui lo
C tus est, mundus est totus. Nihil ergo ei de peccati sui conta-
gione remanet, quem totum fatetur mundum, ipse qui rede-
mit. Si qui autem sunt qui dicunt, quia de peccato quolibet
triennio pœnitentia agenda est, & post triennium in volu-
ptatibus viuendum: isti adhuc nec prædicamenta veræ fidei,
Galat. 6. nec sacræ scripturæ testimonia nouerunt. Contra hos prædi-
Roma. 8. cator egregius dicit: Qui seminant in carne sua, de carne &
metent corruptionem. Contra hos item dicit: Qui in carne
sunt, deo placere non possunt. Vbi discipulis subiungit: Vos
autem non estis in carne, sed in spiritu. Hi quippe in carne
1.Cor. 15. sunt, qui in carnalibus voluptatibus viuunt. Contra hos dici-
tur: Neque corruptio incorruptionem possidebit. Si autem
dicunt pauci temporis contra pœnitentiam peccatum debe-
2.Pet. 2. re sufficere, vt iterum liceat ad peccatum redire: rectè eos pa-
storis primi percutit sententia, qui ait: Contingit illis illud ve-
ri prouerbij: Canis reuersus ad suum vomitum, & sus lota in
volutabro luti. Magna est enim contra peccatum virtus pœ-
Matth. 10. nitentiæ, sed si quis in eadẽ pœnitentia perseueret. Nam scri-
& 24. ptum est: Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.
Eccle. 34. Hinc rursum scriptum est: Qui baptizatur à mortuo, & iterũ
tangit mortuum, quid proficit lauatio eius? Mortuum quippe
est omne opus peruersum, quod pertrahit ad mortem, quod
vita iustitiæ non viuit. Baptizatur ergo à mortuo, & iterum
tangit mortuum, qui praua opera quæ se meminit egisse de-
plorat, sed in eisdem se iterum post lachrymas implicat. Ani-
ma itaque quælibet eiusdem mortui lauatione non proficit, D
quæ hoc iterum faciendo quod planxit, nec per lamenta pœ-
nitentiæ ad rectitudinem iustitiæ exurgit. Pœnitentiam enim
verè agere, est commissa flere, sed iterum plangenda declina-
re. Si vero sunt qui dicunt, quia compulsus quispiam necessi-
tate, si anathematizatus fuerit, anathematis vinculo non tene-
tur: ipsi testes sunt, quia Christiani non sunt: quia ligamenta
sanctæ Ecclesiæ variis se existimant conatibus soluere, ac per
hoc nec absolutionem sanctæ Ecclesiæ, quam præstat fideli-
bus, veram putãt, si ligaturas eius veras esse atque valere non
æstimant. Contra quos diutius disputandum non est, quia de-
spiciendi per omnia & anathematizandi sunt: vt vnde verita-
tem fallere se credunt, inde in peccatis suis veraciter ligentur.
Si qui sunt igitur qui sub nomine christiano hæc quę diximus
errorum capitula aut prædicare audent, aut taciti apud semet-
ipsos tenere, hos proculdubio & anathematizauimus. Ex om
nibus tamen capitulis in eis, sicut dixi, qui ad me in vrbe re-
gia venire consueuerunt, nullum omnino errorem cuiuslibet
prædicti capituli agnoui, sed neq; fuisse existimo. Nam si fuis-
set, agnouissem. Quia vero sunt multi fidelium, qui imperito
zelo succenduntur, & sæpe dum quosdam quasi hęreticos in-
sequuntur, hæreses faciunt: eorum infirmitati consulendum
est: &, sicut prædixi, ratione & mansuetudine placandi sunt.
Illis quippe sunt similes de quibus scriptũ est: Testimonium Roma. 10.
illis perhibeo, quòd æmulationem dei habent, sed non secun- E
dum scientiam. Vestra itaque excellentia quæ in lectione, in
lachrymis atque in eleemosynis incessabiliter viuit eorum, si-
cut petij, imperitiam placare mansuetis exhortationibus ac re
sponsionibus debet: vt non solum de semetipsa, sed etiam de
illis gloriam æternę retributionis inueniat. Hæc me vobis di-
cere nimius ardor suasit: quia & in vestra lætitia me crescere,
& in vestra tristitia me existimo minorari. Omnipotens deus
gratia vos cœlesti custodiat, & salua domini nostri pietate, &
piissimi domini tranquillitate, pro dominorum paruulorum
nutrimento vitam vestram longiùs extendat.

Gregorius Isicio episcopo Hierosolymorum.
De cura pastorali, & de simoniaca hæresi.

Caput XL.

Seruata veritate historiæ, quid aliud est quòd diluuij tem- Epist. 40.
pore humanum genus extra arcam moritur: ad vitam ve
ro in arca seruatur, nisi hoc quòd apertè nunc cernimus,
quia infideles quosque extra Ecclesiam peccati sui vnda peri-
mit, & fideles suos in fide atque in charitate sanctæ Ecclesiæ
vnitas, quasi arcæ compago custodit? Quæ arca videlicet de
imputribilibus lignis compingitur, quia de omnibus fortibus
atque in bono suo perseuerantibus ædificatur. Et cùm à secu-
lari vita vnusquisque conuertitur, quasi adhuc ligna de mon- F
tibus succiduntur. Cùm vero ad sanctæ Ecclesiæ ordinem, ad
aliorum custodiam deducitur, quasi de excisis atque compo-
sitis lignis ad seruandam vitam hominum arca ædificatur.
Quæ profectò arca cessante diluuio in monte requieuit, quia
huius vitæ corruptione cessante, cùm malorum operum flu-
ctus transierint, in cœlesti patria sancta Ecclesia in monte re-
quiescet excelso. In huius itaque arcæ ædificatione vos curre-
re relecta fraternitatis vestræ epistola rectæ fidei compage
gaudemus. Magnásque omnipotenti deo gratias exoluimus,
qui & immutatis gregis sui pastoribus, fidem quam semel san
ctis patribus tradidit, etiam post eos immutabilem custodit.
Prædicator egregius dicit: Fundamentum autem aliud nemo 1.Cor. 3.
potest ponere præter id quod positum est, quod est Chri-
stus Iesus. Quisquis igitur cum dilectione dei & proximi fidei
quæ est in Christo firmitatem tenet, eundem Iesum Chri-
stum dei & hominis filium apud se posuit fundamentum.
Sperandum ergo est: quia vbi Christus fundamentum est,
bonorum quoque operum sequatur ædificium. Ipsa quo-
que veritas per se dicit: Qui non intrat per ostium in ouile o- Ioan. 10.
uium, sed ascendit aliundè, ille fur est & latro. Qui autem in-
trat per ostium, pastor est ouium. Et paulopost subiicit dicens:
Ego sum ostium. Ille vero ad ouile ouium intrat per ostium, Ibidem.
qui intrat per Christum. Intrat ipse per Christum qui de eo-
dem creatore & redemptore humani generis vera sentit &
prædicat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G prædicat, prædicata custodit, culmen regiminis ad officium
portandi oneris suscipit, non ad appetitum gloriæ transitorij
honoris. Coræ quoque susceptiouilis solerter inuigilat: ne o-
ues dei, aut peruersi homines praua loquentes dilanient, aut
maligni spiritus oblectamenta vitiorum suadentes deuastent.
Sed in his omnibus ipse nos instruat, qui propter nos homo
factus est. Qui dignatus est fieri quod fecit ipse, & infirmitati
meæ, & tuæ charitati spiritum sui amoris infundat: atque sol-
licitudine & custodia circunspectionis oculum nostri cordis
aperiat. Quod vero ad sacros ordines rectæ fidei viri perdu-
cuntur: eidem omnipotenti deo sine cessatione gratiæ soluen
dæ sunt & pro vita piissimi & Christianissimi Imperatoris do
mini nostri, & tranquillissima eius coniuge, & mansuetissima
sobole semper orandum, quorum temporibus ora hæreticorum conticescunt: quia etsi eorum corda in insania peruersi
sensus ebulliunt, orthodoxi tamen imperatoris tempore pra-
ua quæ sentiunt, eloqui non præsumunt: ita vt apertè videa-
Psalm. 32. mus impleri quod scriptum est: Congregans sicut in vtre a-
quas maris. Aqua enim maris sicut in vtre cõgregata est: quia
amara hæreticorum scientia quicquid odit, ptauum sentit: in
pectore comprimit, & apertè dicere non præsumit. Tua ergo
fraternitas rectam per omnia fidem percolit spiritaliter edo-
cta: quæ quærenda erant, subtiliter enarrauit. Fides itaque ve-
stra, fides est nostra. Ea tenemus quæ dicitis, ea dicimus quæ
H teneris. Quia vero peruenit ad nos in Orientis Ecclesiis nul-
lum ad sacrum ordinem nisi præmiorum datione peruenire,
si ita esse vestra fraternitas agnoscit: hãc primam oblationem
omnipotenti deo offerat, vt à subiectis sibi Ecclesiis errorem
simoniacæ hæreseos compescat. Nam, vt alia taceam, quales
esse in sacris ordinibus poterunt, qui ad hos non merito, sed
præmio prouchuntur? Scimus autem quanta animaduersio-
ne hanc Apostolorum princeps insecutus est: qui primam
damnationis sententiam contra Simonem protulit, dicens:
Actor. 8. Pecunia tua tecum sit in perditionem, quia donum dei pecu-
nia existimasti possideri. Ipse quoque creator ac redemptor
Matth. 21. humani generis dominus deus noster cum flagellum de resti-
culis fecisset, de templo cathedras vendentium columbas euer
tit. Quid est enim aliud in templo columbas vendere, nisi in
sancta Ecclesia eam per quam spiritus sanctus datur, ad pre-
cium manus impositionem dare? Sed cathedræ vendentium
columbas euersæ sunt, quia talium sacerdotium in sacerdo-
tio non deputatur. Præterea peruenit ad me, quia in ea Eccle-
sia quæ Aenea dicitur, sæpe in Hierosolymorum vrbe vestræ
Ecclesiæ iurgia nascuntur. Vnde sanctitas vestra debet solli-
citè cuncta pensare, & quædam mansuete corrigere: quædam
vero quæ corrigi nequeunt, æquanimiter tolerare. Apertè e-
nim videmus, quod per Psalmistæ vocem à sancta Ecclesia di
Psal. 128. citur: Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores. In dor-
I so quippe onera portantur. Supra dorsum ergo nostrum fa-
bricant peccatores, quando eos quos corrigere non possu-
mus, patiendo portamus. Nauis etenim gubernator cùm ad-
uersari sibi ventum considerat, quosdam fluctus directo cla-
uo exuperat: quosdam vero quos superari non posse præui-
der, inflexo cursu prudenter declinat. Sic itaque sanctitas ve-
stra quædam compescendo, quædam tolerando mitiget, vt in
sancta Hierosolymorum Ecclesia pacem cohabitantium con
Heb. 12. seruet. Scriptum quippe est: Pacem sequimini cum omnibus
& sanctimoniam, sine qua nemo videbit deũ. In rixa etenim
Psalm. 6. mentis ipsum lumen clauditur bonæ intentionis. Vnde Psal-
mista dicit: Turbatus est præ ira oculus meus. Et quid iam in
nobis boni operis remanet, si pacem ex corde perdimus, sine
qua dominum videre non valemus? Vos itaque agite, vt de
his quoque qui per iurgium perire poterant, mercedis vestræ
lucra colligatis. Omnipotens deus dilectionem tuam gratia
cœlesti custodiat: & de his qui tibi commissi sunt, fructum
multiplicet, ac mensuram superefflluentem ad æterna gaudia
reportare concedat.

Gregorius Anatholio diacono Constantinopolitano. De Ioanne episcopo primæ Iustinianæ, quòd nec ipse nec alius quis propter infirmitatem sit deponendus.

Caput XLI.

SCripsit mihi tua dilectio, piissimum domnum nostrum K
reuerentissimo fratri meo Ioanni primæ Iustinianæ epi- *Epist. 41. 7. q. 1. ca. Scripsit.*
scopo pro ægritudine capitis quam patitur, præcipere suc-
cedi, ne fortè dum episcopi iura eadem ciuitas non habet,
quod absit, ab hostibus pereat. Et quidem nusquam canones
præcipiunt, vt pro ægritudine episcopo succedatur. Et ideo
iniustum est, vt si molestia corporis irruat, honore suo priue-
tur ægrotus. Atque ideo hoc per nos fieri nullatenus potest,
ne peccatum in mea anima ex eius depositione veniat. Sed
suggerendum est, vt si is qui est in regimine, ægrotat: dispen-
sator illi requiratur talis, qui possit eius curam omnem agere,
& locum illius in regimine Ecclesiæ, ipso non deposito, ac in
custodia ciuitatis implere: vt nec omnipotens deus offenda-
tur, neque ciuitas inueniatur neglecta esse. Si verò idem reue-
rentissimus Ioannes fortasse pro molestia sua petierit, vt ab
episcopi honore debeat vacare, eo petitionem scripto dante
concedendum est. Aliter autem nos id facere pro omnipo-
tentis dei timore omnimodo non audemus. Quod si hoc pe-
tere ille noluerit, quod piissimo imperatori placet: quicquid
iubet facere, in eius potestate est. Sicut nouit, ipse prouideat.
Nos tantummodo in depositione talis viri, non faciat permis-
ceri. Quod vero ipse fecerit, si canonicum est, sequimur. Si ve
ro canonicum non est, inquantum sine peccato nostro vale-
amus, portamus.

Gregorius Vrbico abbati. De dissensione congregationis eius, & abbate ordinando. L

Caput XLII. *Epist. 42.*

VAlde me contristatum dilectio tua cognoscat, quòd
tantam in congregatione monasterij vestri confusio-
nem euenisse cognoui, quòd dum de ordinando abba-
te aliquid in Lucusiano monasterio disposueritis: non vnum
sed duos penè abbates feciſti. Manè, sicut audio, Domitium
presbyterum: vespere verò latorem præsentium Bonum
seruum dei. Ex qua re aspicio quàm dissoluta sit regula mona-
sterij, dum nec monachi eiusdem monasterij tibi ad obedien-
dum parati extiterint, nec tu constantet aliquid disponere po
tuisti. Vnde vehementer ingemisco, quia aliter esse monaste-
rium vestrum quàm putabam inuenio. Quod ex nulla alia re
euenire valuit, nisi quia tua dilectio in regimine sua inordina-
ta est, nec cum grauitate aliquid valet disponere, sed modo
studet peccantibus leniter blanditi, modo inordinatè, & ex-
tra modum nimiè irasci. Nam si semetipsam in mentis suę ra-
tione tenere potuisset, ipsa eius maturitas haberi in reuerentia
potuit, & disciplinæ in monasterio ordo seruari. Hoc autem
factum deterius puto, quòd prædictum Bonum monachum
de monasterio quod cõstruxit, sine iussione mea tollere præ-
sumpsisti: maximè, quia nec ætati eius expedire suspicor, vt
posit in regimine præesse. Ideóque volumus vt Domitius
presbyter abbas esse Lucusiani monasterij debeat, eique præ-
positus Lucifer monachus fiat, in cuius requiescere solatio M
valeat. Ex nostra itaque authoritate hæc te disponere deo ad-
iuuante præcipimus. Cui dispositioni si quis præsumpserit in-
gratus existere, ad nos sine dubio transmittatur. Acceptis er-
go scriptis nostris, frattem, & coëpiscopum nostrum Victo-
rem ad Lucusianum monasterium dilectio tua inuitet, quate-
nus ipse illic missarum solennia celebrare, & prædictum do-
minum authore deo abbatem ordinare debeat, ne dum tuum
consilium sequimur, in errorem sicut cæci ducamur. Nam Ca
tellum monachum in Lucusiano monasterio præpositum di-
lectio tua fieri voluerat. Quod postquam fieri mandauimus,
quia monachus non sit, agnouimus. Ex parua enim eulogia
quam Bonus monachus accepit, partem petendo, contentio-
nem facere in itinere minimè timuit. Quod ex quanta amari-
tudine cordis descenderit, poterit tua dilectio scire, si regulam
monachorum nosse voluisset. Ex discipulo autem tuo cogno-
uimus: quia tu qui abbas diceris esse, adhuc monachus non
fis'. Et credo, quòd non disparis mentis sit in hac diuisione
cellarius etiam Lucifer, quem præpositum fieri diximus. Sed
tolerabilius est antiquiorem frattem, quàm nouum & puer-
um tolerare.

Gregorius Vrbico abbati. De xl. solidis Petro Trocalitano dandis.

Caput XLIII.

Dilectio

A DIlectio tua præsentia scripta suscipiens, de solidis Lu- D
Epist. 43. cusiani monasterij quos apud eũ Salerius notarius no-
ster esse renunciauit, sine mora vel excusatione aliqua
xl. solidos fratri nostro Petro Trocalitano episcopo dare stu-
deat. Sed & monachis quos apud se pro eorum salute de eo-
dem monasterio præfatus frater noster abstulit, studij tui sit
abbati antefati Lucusiani monasterij districtius imminere, vt
alimoniam & vestimenta annis singulis exinde præbere mo-
dis omnibus debeat.

Gregorius Adriano notario Panormitano. De Agathosa actui præcipit maritum suum iam tonsuratum & monachum factum reddere.

Caput XLIIII.

Epist. 44. 7. q. 2. ca. Agathosa. AGathosa latrix præsentium questa est maritum suum
contra voluntatem suam in monasterio Vrbici abba-
tis esse conuersum. Quod quia ad eiusdem abbatis cul
pam & inuidiam non est dubium pertinere: experientiæ tuæ
præcipimus, vt diligenti inquisitione discutias, ne fortè cum
eius voluntate conuersus sit, vel ipsa se mutare promiserit. Et
si hoc repereris, & illum in monasterio remanere prouideat:
& hanc sicut promisit, mutare compellat. Si verò horum ni-
hil est, nec quondam fornicationis crimen, propter quod vi-
ro licet vxorem relinquere, prædictam mulierem commisisse
cognoueris, ne illius conuersio vxori relictæ in seculo fieri
B posit perditionis occasio: volumus vt maritũ suum illi, etiam
si iam tonsuratus est, reddere omni debeas excusatione cessan
te: quia etsi mũdana lex præcipit, conuersationis gratia, vtro-
libet inuito posse solui coniugiũ, diuina hoc lex fieri non per-
mittit. Nam excepta fornicationis causa, virum vxorem di-
mittere nulla ratione conceditur: quia postquam copulatione
coniugij viri atque mulieris vnum corpus efficitur, non po-
test ex parte conuerti, & ex parte in seculo remanere.

Gregorius vniuersis episcopis Siciliæ. De innasione hostium, & litaniis faciendis.

Caput XLV.

Epist. 45. SVper afflictiones & gemitus quos annosa hic continua-
tione de hostibus sustinemus, maior nos metus excruciat,
quòd inimicos nostros omni adnisu ad Siciliæ inuasio-
nem cognoscimus festinare. Sed ne hæc illis molientibus, pro-
speritatem multitudo nostrorum præbeat peccatorum, toto
nos corde ad redemptoris nostri remedia conferamus: &
quibus resistere virtute non possumus, lachrymis obuiemus.
Nam quid vobis cauendum, quidve sit vehementius formi-
dãdum, ex istius prouinciæ debetis desolatione colligere. Ita-
que horror fratres charissimi, vt omni hebdomada quarta, &
sexta feria litaniam inexcusabiliter indicatis, & contra Barba-
ricæ crudelitatis incursus supernæ protectionis auxilium im-
ploretis. Sed vt ad aures dei viam precibus faciatis, vigilantius
studendum est vt voces actibus adiuuentur. Nam inanis fit
C oratio vbi praua est actio. Quia igitur quanto immane cerni-
tis imminere periculum, tanto simul omnes in fletu debetis,
& gemitu occupari, filios vestros à seculari peruersitate facer
dotali quamprimum adhortatione compescite. Discant iniu-
sta contemnere, & quæ deo placita sunt amare, vt illos possi-
tis habere ad impetrandam diuinæ misericordiæ gratiam ad-
iutores: ne si neglexeritis, actio eorum preces orationum su-
peret: & sæuientis inimici gladius, quod absit resecet, quod
monentis verba non corrigunt. Deus autem noster iustus &
pius est, & sicut perseuerantibus in prauitate districtus est, ita
est conuersis misericors. Ad ipsum ergo tota mente contriti
cordis euigilatione curramus, ab ipso ereptionis nostræ sola-
tia postulemus. Et quoniam benignus & mitis est, si nos à ma
lis nostris emendatos sua viderit mandata diligere: & hic nos
potens est ab hoste defendere, & in futuro æterna nobis gau-
dia præparare.

Gregorius Dono episcopo Massanensi. De contentione inter Placidum & Ecclesiam eius.

Caput XLVI.

Epist. 46. NVllus vnquam contentionibus finis imponitur, si im-
pleri ea quæ iudicata fuerint, differantur. Filius itaque
noster Placidus, vir memorandus, questus est nobis ea
quæ inter eum & actores Ecclesiæ vestræ diffinita sunt, frater-
nitatem vestram nolle complere. Quod si ita est, miramur: vt
dum quieti vestræ vos deceat studere, cõtentionis vobis scru-
pulum reseruetis. Proinde scriptis vos præsentibus adhorta- D
mur, vt subtiliter requirere debeatis. Et si quid minus imple-
tum est, si tamen nihil est quod iustè posit obsistere, sine di-
scordia compleatur: quatenus nec supradictus magnificus vir
se queratur irrationabiliter fatigari; nec vos contra ordinis
vestri propositum videamini despexisse quod iustum est.

Gregorius Adriano notario. De incantationibus & sortilegiis insequendis.

Caput XLVII.

PEruenit ad nos, quòd quosdam incantatores ac sortile- *Epist. 47.*
gos fueris insecutus. Et omnino nobis sollicitudinem
zelúmque tuum gratum fuisse cognoscas: sed molestè tu
limus, quòd re dubitare ne ab eis nobis contra experientiam
tuam surrepi potuisset, didicimus: quum certus esse ac scire
debueris, hoc tibi apud nos ad commendationem magis pro-
ficere, non ad culpam adscribi. Et ideo studij tui sit, sollicitè
quærere: & quoscunque huiusmodi inimicos Christi inuene-
ris, ita districta vltione corrigere, vt & nos de experientia tua
melius debeamus habere iudicium, & deo nostro te, quod ma
ximè studendum est, valeas commendare.

Gregorius Desiderio episcopo Galliæ. De eo quòd ipse grammaticam artem docere non debeat.

Caput XLVIII.

CVm multa nobis bona de vestris fuissent studiis nuncia *Epist. 48.*
ta, ita cordi nostro nata est lętitia: vt negare ea quæ sibi *Parte. 1.*
fraternitas vestra concedenda popposcerat, minimè pa- E *dist.*
teremur. Sed post hoc peruenit ad nos quod sine verecundia *86. ca. Cũ*
memorare non possumus, fraternitatem tuam grammaticam *multa.*
quibusdam exponere. Quam rem ita molestè suscepimus, ac
sumus vehementius aspernati, vt ea quæ prius dicta fuerunt,
in gemitum & tristitiam verteremus, quia in vno se ore cum
Iouis laudibus Christi laudes non capiunt. Et quàm graue ne-
phandúmque sit episcopis canere, quod nec laico religioso
conueniat, ipse considera. Et quanuis dilectissimus filius no-
ster Candidus presbyter postmodum veniens, hac de re subti-
liter requisitus negauerit, atque conatus vos fuerit excusare:
de nostris tamen adhuc animis non recessit. quia quanto exe-
crabile sit hoc de sacerdote enarrari, tanto vtrum ita necne
sit, districta & veraci oportet satisfactione cognosci. Vnde si
post hoc euidenter ea quæ ad nos perlata sunt, falsa esse cla-
ruerint, necvos nugis & secularibus literis studere contigerit,
deo nostro gratias agimus, qui cor vestrum maculari blasphe
mis nephandorum laudibus non permisit: & de concedendis quæ poscitis, securè iam & sine aliqua dubitatione tracta-
mus. Monachos verò quos vnà cum dilectissimo filio nostro
Laurentio presbytero, & Melito abbate ad reuerendissimum
frattrem, & coëpiscopum nostrum Augustinum trãsmisimus,
vobis in omnibus commendamus: vt fraternitate vestra soli-
citante, nulla illos ad proficiscendum mora valeat impedire.

Gregorius Virgilio episcopo Arelatensi. Quòd auaritia sit idolorum seruitus. F

Caput XLIX.

CVm diuinæ lectionis testimonio, idolorum seruitus aua- *Epist. 49.*
ritia nuncupetur, quo studio de domo dei sit pellenda
cognoscitur, & à quibusdam sacerdotibus, quod gemen
tes dicimus, non cauetur. Tenet enim captiuum cor sæua cu-
piditas, & licitum esse suadet malum quod imperat, atque id
agit, vt vno eodémque gladio, & dantem, & accipientem in-
terimat. Quis igitur post hoc locus cõtra auaritiam tutus esse
prævaleat, si dei illi à priuatis sacerdotibus apetiatur Ecclesia?
Quando ouium septa inuiolata custodiet, qui intrare lupum
inuitat? Proh nephas. Illicito manus munere polluit, & alios
se benedictione credit erigere, cùm ipse iam sit propria iniqui-
tate substratus, & sua nihilominus ambitione captiuus. Huius
ergo mali rapacitas, quia arcem vestræ mẽtis nunquã intraue-
rit, & innoxias habere vos manus de ordinationibus perhibe
tis, omnipotenti deo gratias agite: & tanto vos dei debitores
esse cognoscite, quãto illęsi ab huius morbi contagione eo cu
stodiente manistis. Sed hæc vobis minus quàm poterãt bona
proficiunt, si hæc & in aliis sollicitè non veratis. Sicut autem
in te illud tibi malum displicuit, ita hoc & in fratre zelare de-
bueras. Nã cùm diuina præcepta moneant proximos nostros
sicut nosipsos diligere debere, non paruæ culpę est despicere:
& quod sibi quisque meruit, aliis non timere. Vel nunc ergo
dilectissimę

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dilectissime frater da operâ, vt quod à correptione quiescendo in aliis perdidisti, resarcias, & ab hac quos potueris prauitate compescas, atque vt synodus ad eradendam ipsam hæresim congregari possit insiste: quatenus cum dilectionis vestræ mercede melius ab omnibus caueatur, quod authore deo omnium fuerit constitutione damnatum. Peruenit præterea ad nos, fratrem & coëpiscopum nostrum Serenũ prauos homines omnino in societate sua recipere: ita denique vt presbyterum quendam qui post lapsum in suis adhuc dicitur iniquitatibus volutari, familiarem habeat, quod à vobis subtiliter requirendum est. Et si ita constiterit, curæ vobis sit nostra hoc sic vice corrigere, vt & qui talem recipit, non familiaritate fouere, sed discat potius vltione comprimere: & qui receptus est, idem discat cum lachrymis peccata diluere, non iniquitatem in immunditiis cumulare. Monachos vero quos ad reuerentissimum frãtrem, & coëpiscopum nostrum Augustinum transmisimus, fraternitas vestra habeat in omnibus commendatos, & ita eis ad proficiscendum solatiari studeat atque concurrere: vt vobis sibi opitulantibus, celeriter deo protegente quò directi sunt, valeant peruenire.

Gregorius Aetherio episcopo Galliæ. De cura pastorali & synodo congreganda.

Caput L.

Epist. 50. H EPistolarum vestrarum plena venerabili grauitate locutio, ita sibi cordis nostri iunxit affectum, vt mutuum semper libeat miscere sermonem, quatenus & si corporali vestri non valemus frui presentia, nil sibi contra nos absentia hoc intercurrente valeat commercio vindicare. Quantus autem in vobis Ecclesiastici ordinis amor eniteat, quanta sit dilectio disciplinæ, quãtum obseruantiæ studium salubrium decretorum, ex illo quòd nostram submisse & omnino libenter adhortationem accipitis, & seruandam inuiolabiliter prædicatis, ostenditis. Quia igitur ad aliorum emendationem promptum cor gerit is, & vetustatis malum libera, sicut decet, voce damnatis, postquam & aliis frattibus & coëpiscopis nostris ipsa voluntas est, oporter vnanimes contra dominicos hostes insurgere. Et vt auaritiam de domo dei synodali debeatis definitione proiicere, nihil in dandis Ecclesiasticis ordinibus auri sæua fames inueniat, nil blandimenta surripiant, nil gratia conferat, honoris præmium, vitæ sit prouectus, sapientiæ incrementum, modestia morum, vt obtinente huiusmodi obseruantia, & indignus qui præmiis quærit ascendere iudicetur, & dignè cui bonum testimoniũ actio perhibet, honoretur. Hæc vobis dilectissime frater cura sit, hæc animis vestris sollicitudo semper inuigilet, vt & zelum quem literis ostenditis, cordis vestri testem esse opere demonstretis. Itaque assiduè instantérque ad congregandam synodum imminete, & ita enixius exhibete, vt nominis dignitatem officij administratione compleatis. De eo vero quod Ecclesiæ vestræ concedendum ex antiqua consuetudine deposcitis, requiri in scrinio fecimus, & nihil inuenimus. Vnde nobis Epistolas ipsas quas vos dicitis habere transmittite, vt ex eis quid concedendum est colligamus. Gesta vero vel scripta beati Irenæi iãdiu est quòd sollicitè quæsiuimus, sed hactenus ex eis inueniri aliquid non valuit. Præterea fraternitas vestra monachos quos ad reuerendissimum fratrem & coëpiscopum nostrum Augustinum direximus, habere studeat commendatos in omnibus, suãmque illis charitatem propter deum exhibeat, atque illis ita studio sacerdotali enixè concurrat, & suo eos solatio ad agendum iter adiuuare festinet, vt dum nulla eis illic res morandi causas intulerit, & hi celerius pergere, & vos mercedem de præstitis inuenire possitis.

Gregorius Aregio episcopo Galliæ. De Simoniaca hæresi, & monachis Augustino transmissis. Caput LI.

Epist. 51. CVm in fraterna dilectione vnum cor, vnus sit animus: sicut in alterius prosperis mens lætatur, ita in aduersis affligitur: quia in vtroque particeps esse lege charitatis astringitur. Atque ideo maior nos de tristitia vestra mœror inuaserat, ne fortasse prolixi luctus afflictio assiduo cor vestrum dolore pulsaret, & vitam gemitibus oneraret. Sed suscepti s charitatis vestræ epistolis, optato sumus gaudio consolati, atq; omnipotenti deo gratias egimus, quia & humanitatem vestram incolumem, & animum ad consolationem rediisse cognouimus. Nec enim aliter de vobis fuerat existimandum, K nisi quia quicquid aduersitatis esset, sacerdotali sine dubio patientia vinceretis. Qualiter præterea in abscindenda Simoniaca hæresi olim fraternitatis vestræ zelus exarserit, bene recolimus. Vnde hortamur vt operam studiosius impendentes, districta inter alia quæ scripsimus, concilij definitione damnetur, quatenus dum voluntatis nostræ intentio sollicitudinis vestræ fuerit ope completa, & omnipotenti deo oblationem plenissimam de vitiorum correptionibus offeratis, & ad aliorum ædificationem, qualiter in vobis pastoralis officij cura fulgeat, ostendatis. Experientia autem vitę vestræ nos prouocat, quam valde multis præminere cognouimus, vt de vobis hac in re grande solatium præsumamus. Et ideo feruorem vestrum sicut deo authore cœpistis, explete, vt bona quæ in vobis recta intentione cœpta sunt, iuuante deo creatore omniũ rectius impleantur. Præterea monachis quos ad reuerendissimum frattrem & coëpiscopum nostrum transmisimus, charitatem suam fraternitas vestra, vt consueuit, impendat, & ita eis tam per se quàm per alios quos potuerit ad proficiscẽdum solatiari studeat, vt dum vobis prouidentibus nullas illic difficultates vel moras habuerint, & nos quod de vobis confidimus sentiamus, & deus vobis omnipotens pro conuersione animarum pro quibus transmissi sunt, suam gratiam recompenser.

Gregorius Mennæ Tolosano & aliis cõpluribus episcopis per Galliam. De Augustino episcopo Anglorum, & conuersione gentis ipsius. Caput LII. L

Epist. 52. LIcèt fraternitatem vestram susceptí officij cura commoneat vt religiosis viris, & præcipuè in causa animarum laborãtibus, omni debeat adnisu concurrere, non tamen ab re est si sollicitudinem vestram epistolarum nostrarum sermo pulsauerit: quia sicut ignis aura flante fit grãdior, ita bonæ mentis studia commẽdatione proficiunt. Quia igitur redemptoris nostri gratia cooperante tanta de Anglorum gente ad Christianæ fidei gratiam multitudo conuertitur, vt reuerentissimus communis frater & coëpiscopus noster Augustinus eos qui secum sunt, ad hoc opus exequẽdum per diuersa loca asserat non posse sufficere, aliquantos ad eos monachos cum dilectissimis & communibus filiis Laurentio presbytero, & Mellito abbate præuidimus trãsmittendos. Et ideo fraternitas vestra eis charitatem quam decet exhibeat, atque ita illis vbicunque necesse fuerit auxiliari festinet, quatenus dũ vobis opitulantibus nullas illic remorãdi causas habuerint, & ipsi vestra se releuatos cõsolatione congaudeant, & vos solatiorũ exhibitione in causa pro qua directi sunt, possitis participes inueniri.

Gregorius Theodorico regi Francorum. De simoniaca hæresi eradicanda.

Caput LIII.

EXcellentiæ vestræ index cordis Epistola, quanta in vobis fulgeat cum regia potestate prudentia ita luculenti M *Epist. 53.*
cõpia sermonis edocuit, vt dubium esse non valeat quicquid laudabile de vobis fama narrauerit. Et quoniam adhortationem nostram adeo regiis animis vestris per laudis prædicamenta placuisse signastis, vt quicquid ad dei nostri cultum, quicquid ad Ecclesiarum reuerentiam, quicquid ad honorem pertinere cognoscitis sacerdotum, & studiosè statui, & velitis in omnibus custodiri, iterata vos pro vestra magna mercede adhortatione pulsamus, vt congregari synodum iubeatis: & sicut dudum scripsimus, corporalia in sacerdotibus vitia, & simoniacæ hæreseos prauitatem omnium episcoporum definitione damnari, atque de regno vestro amputari faciatis, nec plus illic pecuniam obtinere quàm præcepta dominica permittatis. Nam cùm omnis auaritia idolorum sit seruitus, quisquis hanc, & maximè in dandis Ecclesiasticis honoribus, vigilanter non præcauet, infidelitatis perditioni subiicitur, etiam si tenere fidem quam negligit videatur. Sicut ergo contra exteriores hostes, ita quoque contra interiores animarum aduersarios studete esse solliciti, vt per hoc quod dei nostri inimicis fideliter repugnatis, & hic fœliciter ipsius protectione regnetis, & ad æternæ postmodum gaudia eius duce gratia veniatis. Quanta præterea bona reuerentissimo fratri & coëpiscopo nostro Augustino ad Anglorum

A glorum gentem proficiscenti excellentia vestra præbuerit, reuertentes ab eo quidam monachi retulerunt. Vnde vberes referentes gratias petimus vt his quoque monachis qui ad eum directi sunt, suffragia vestra copiosius præbere, atque eos ad proficiscendum iuuare dignemini, vt quanto beneficia vestra eis amplius exhibetis, tanto maiorem vicissitudinem ab omnipotenti deo, cui seruiunt, expectetis.

Gregorius Theodorico regi Francorum. De simoniaca hæresi confutanda.

Caput LIIII.

Epist. 54. QVi paternæ adhortationis verba libenti animo suscipit, & sinu cordis amplectitur, emendatorem se vitiorum fore proculdubio profitetur. Ex qua re satis nos excellentiæ vestræ certos reddit absoluta promissio. Nam eius quem idoneum ad soluendum esse cognoscimus, verba pro pignore tenemus. Itaque excellentia vestra dei nostri mandatis inhærens, studium ad congregandam synodum pro sua mercede adhibere dignetur, vt omne à sacerdotibus corporale vitium, & simoniaca hæresis, quæ prima in Ecclesiis iniqua ambitione surrexit, potestatis vestræ imminente censura concilij definitione tollatur, & abscissa à radicibus amputetur, ne si plus illic aurum quàm deus diligitur, qui modo tranquillus in suis præceptis despicitur, iratus
B in vindicta postmodum sentiatur. Et hoc quidem quia provocamur loquimur, idcirco imminere sæpius non cessamus, vt prodesse excellentissimis ac dulcissimis filiis nostris vel ex importunitate possimus. Nam regno vestro per omnia proficit, si quod contra deum illis partibus geritur, emendatione vestræ excellentiæ corrigatur. Quanta præterea bona proficiscenti ad Anglorũ gentem reuerentissimo fratri & coëpiscopo nostro Augustino excellentia vestra impenderit, referentibus quibusdam monachis qui ab eo reuersi sunt, cognouimus. De qua re maximas gratias exoluentes petimus vt & monachis præsentium portitoribus quos ad eundem frattrem direximus, vestra vberius beneficia ministretis, quatenus dum vobis patrocinantibus nullas illic difficultates inuenerint, sed cœptum iter, Christo adiuuante, peregerint, vberiorem mercedis vestræ fructum ante dei nostri oculos faciatis.

Gregorius Clothario regi Francorum. De sociis Augustini suscipiendis, & simoniaca hæresi.

Caput LV.

Epist. 55. INter tot curas & sollicitudines quas pro subiectarum vobis gentium regimine sustinetis, existere vos in causa dei laborantibus adiutores, eximiæ laudis, & magnæ mercedis est. Et quia tales vos præcedentibus bonis ostenditis, vt præsumere de vobis meliora possimus, ad ea quæ pro mercede
C vestra sunt, libentissimè prouocamus. Quidã igitur qui cum reuerentissimo fratre & coëpiscopo nostro Augustino ad Anglorum gentem perrexerant, remeantes, quanta eundem fratrem nostrum excellentia vestra in presentia positum, charitate receperit, quantisque suffragiis proficiscentem adiuuerit, narrauerunt. Sed quia illa deo nostro opera grata sunt semper, quæ à vobis cùm cœperint, non recedunt, paterno affectu salutantes petimus, vt monachos præsentium portitores quos ad prædictum fratrem nostrum vnà cum dilectissimis filiis nostris Laurentio presbytero, & Mellito abbate transmisimus, habeatis peculiariter commendatos. Et quicquid illi antè exhibuistis, his quoque ad laudis vestræ cumulum vberius impendatis, quatenus dum vobis prouidentibus cœptum sine mora iter expleuerint, bonorum vestrorum omnipotens deus recompensator existat, atque vobis & in prosperis custos, & in aduersitatibus sit adiutor. Præterea peruenit ad nos quòd sacri illi ordines cum datione pecuniæ conferantur. Et vehementer affligimur, si ad dei dona non meritis acceditur, sed præmiis prosilitur. Et quia hæc simoniaca hæresis prima in Ecclesia surgens Apostolorum est authoritate damnata, petimus vt pro mercede vestra congregari synodum faciatis, quatenus omnium sacerdotum definitionibus compressa, & radicitus amputata, nullas illic vires de cætero in periculo animarum inueniat, nec vlterius sub qualibet excusatione permittatur exurgere, vt tanto vos omnipotens deus contra aduersarios vestros exaltet, quanto vos in suis mandatis zelum habere, & pro animarum salute quę huius fuerant sceleris gladio peritura, viderit cogitare. D

Gregorius Brunichildæ reginæ Francorum. De Augustino & monachis ad eam directis suscipiendis.

Caput LVI.

GRatias omnipotenti deo referimus, qui inter cætera *Epist. 56.*
pietatis suæ dona quæ excellentiæ vestræ largitus est, ita vos amore Christianæ religionis impleuit, vt quicquid ad animarum luctum, quicquid ad propagationem fidei pertinere cognoscitis, deuota mente, & pio operari studio non cessetis. Quanto autem fauore, quantáque opitulatione excellentia vestra reuerentissimum fratrem & coëpiscopum nostrum Augustinum proficiscentem ad Anglorum gentem adiuuerit, nec antè silentio fama conticuit, & postea quidem ab eo ad nos monachi redeuntes subtiliter retulerunt. Et quidem hæc de Christianitate vestra mirentur alij, quibus adhuc beneficia vestra minus sunt cognita, nam nobis, quibus experimentis iam nota sunt, non mirandum est sed gaudendum: quia per hoc quod aliis impenditis, vos iuuatis. Quæ autem, quantáque in conuersione suprascriptæ gentis redemptor noster fuerit miracula operatus, excellentiæ vestræ iam notum est. Ex qua re magnam vos oportet habere lætitiam: quia maE iorem sibi partem hac in re præstitorum vestrorum solatia vendicant, cuius post deum auxiliis verbum illic prædicationis innotuit. Nam qui alterius bonũ adiuuat, suum facit. Sed vt mercedis vestræ magis magísque sit fructus vberior, petimus vt monachis præsentium portitoribus, quos cum dilectissimis filiis nostris Laurentio presbytero, & Mellito abbate ad prædictum reuerentissimum fratrem & coëpiscopum nostrum pro eo quòd illos qui secum sunt, sufficere sibi dicit non posse, transmisimus, patrocinij vestri suffragia benignius ministretis, atque ita eis in omnibus adesse dignemini, quatenus dum bonis excellentiæ vestrę initiis meliora successerint, & nullas illic moras vel difficultates inuenerint, tanto erga vos, ac dulcissimos nobis nepotes vestros dei nostri misericordiam prouocetis, quanto pro eius amore vos in huiusmodi causis misericorditer exhibetis.

Gregorius Brunichildæ reginæ Francorum. De præceptis domini custodiendis.

Caput LVII.

QVanta in vobis bona diuino munere sint collata, quan- *Epist. 57.*
tãque vos supernæ gratiæ pietas impleuerit, inter cætera vestrorum testimonia meritorum illud etiam patenter insinuat: quia & effera corda gentilium prouidi gubernatis astu consilij, & regiam, quod maiorris adF huc laudis est, ornatis sapientia potestatem. Et quoniam sicut multis in vtroque gentibus eminetis, ita quoque eis fidei sinceritate præcellitis, magnam de vobis in emendandis illicitis fiduciam capimus. Nam qualiter adhortationem nostram excellentia vestra amplexa sit, quantáque eam deuotione gestiat adimplere, scriptorum vestrorum emissa dudũ pagina testis est. Sed quia ipse bonarum mentiũ consueuit esse adiutor, qui etiam largitor est, confidimus quòd tanto promptius causas vestras sua pietate disponat, quanto ipse de sua vos videt esse causa sollicitos. Facite quod dei est, & deus faciet quod vestrũ est. Itaque synodum congregari præcipite, & peccatum simoniacæ hæresis de regno vestro inter alia, sicut diximus, definitione concilij studiosius prohibete. Sacrificium deo deuicto interiori hoste offerte, vt exteriores aduersarios, ipso adiuuante, vincatis: vt quale vos contra inimicos ipsius studium gesseritis, talem illum in vestro iuuamine sentiatis. Mihi autem credite, quia sicut experimẽto multorum didicimus, in damno expenditur quicquid cum peccato congregatur. Si vultis igitur nihil iniustè perdere, summopere studete de iniustitia nihil habere. In terrenis etenim rebus semper causa damni est origo peccati. Vos itaque si eminere aduersantibus gentibus vultis, si earum, authore deo, victrices existere desideratis, eiusdem omnipotentis domini cùm timore præcepta suscipite, vt ipse pro vobis contra aduersarios vestros pugnare dignetur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gnetur,qui per sacrum eloquium pollicitus est dicens:Domi-
Exod. 14. nus pugnabit pro vobis,& vos tacebitis.

Gregorius Augustino episcopo Anglorum. De conuersione gentis ipsius,& vt non glorietur in operationum virtute,quas plærumque faciunt & mali.

Caput LVIII.

Epist.58. GLoria in excelsis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis:quia granum frumenti mortuum cadens in terram,multum fructum attulit, ne solum regnaret in cœlo,cuius morte viuimus, cuius infirmitate roboramur,cuius passione à passione eripimur,cuius amore in Britannia fratres quærimus quos ignorabamus, cuius munere quos nescientes quærebamus inuenimus.Quis autem narrare hic sufficiat quanta lætitia in omnium corde fidelium fuerit exorta, quòd gens Anglorum operante omnipotentis dei gratia, & tua fraternitate laborante,expulsis errorum tenebris, sanctæ fidei luce perfusa est, quòd deuotione integerrima iam calcat idola,quibus prius væsano timore subiacebat,quòd omnipotenti deo puro corde substernitur, quòd à praui operis lapsibus sanctę prædicationis regulis ligatur,quòd præceptis diuinis subiacet, & intellectu subleuatur, quòd vsque ad terram se in oratione humiliat, ne mente iaceat in terra ? Cuius hoc opus est,nisi eius qui ait: Pater meus vsque nunc operatur,& ego operor? Qui vt mundum ostenderet non sapientia hominum,sed sua se virtute conuertere,prædicatores suos quos in
H mundo misit,sine literis elegit,hoc etiam modo faciens: quia in Anglorum gente fortia dignatus est per infirmos operari. Sed est in isto dono cœlesti frater charissime, quod cum magno gaudio vehementissimè debeat formidari.Scio enim quia omnipotens deus per dilectionem tuam in gente quam eligi voluit,magna miracula ostendit. Vnde necesse est vt de eodem dono cœlesti,& timendo gaudeas, & gaudendo pertimescas. Gaudeas videlicet : quia Anglorum animæ per exteriora miracula ad interiorem gratiam perrahuntur:pertimescas vero,ne inter signa quæ fiũt,infirmus animus in sui præsumptione se eleuet:& vnde foras in honore attollitur, inde per inanem gloriam intus cadat. Meminisse etenim debemus quòd discipuli cum gaudio à prædicatione redeuntes, dum
Lucæ 10. cœlesti magistro dicerent : Domine in nomine tuo dæmonia nobis subiecta fuerunt:protinus audierunt : Nolite gaudere super hoc,sed potius gaudete quia nomina vestra scripta sunt in cœlis.In priuata enim & temporali lætitia mentem posuerunt,qui de miraculis gaudebant . Sed de priuata ad communem,de temporali ad æternam lætitiam reuocantur, quibus
Ibidem. dicitur:In hoc gaudete,quia nomina vestra scripta sunt in cœlo.Non enim omnes electi miracula faciunt, sed tamen nomina omnium in cœlo tenentur adscripta . Veritatis etenim discipulis esse gaudium nõ debet,nisi de eo bono quod commune cum omnibus habent, & in quo finem lætitiæ non habent.Restat itaque frater charissime, vt inter ea quæ,operante deo,exterius facis: semper te interius subtiliter iudices , ac
I subtiliter intelligas & remetipsum qui sis, & quanta sit in eadem gente gratia: pro cuius conuersione etiam faciendorum signorum dona percepisti . Et si quando creatori nostro seu per linguam , siue per opera reminiscaris deliquisse , semper hęc ad memoriam reuoces:vt surgentem cordis gloriam memoria reatus premat. Et quicquid de faciendis signis acceperis vel accepisti:hæc nõ tibi,sed illis reputes donata, pro quorum tibi salute collata sunt . Occurrit autem menti ista cogitanti,quid de vno dei famulo actum sit,etiam egregiè electo. Certè Moyses cum dei populũ ex Aegypto educeret, mira,sicut tua fraternitas nouit,signa in Aegypto operatus est.In Sina monte quadraginta diebus & noctibus ieiunans legis tabulas accepit:inter coruscos tonitruos pertimescente omni populo omnipotentis dei seruitio solus familiari etiam collocutione coniunctus est:rubrum mare aperuit : in itinere ducem habuit nubis columnam : esurienti populo manna de cœlo pluit : carnem desiderantibus vsque ad satietatem nimiam in eremo per miraculum ministrauit . Sed cùm iam sitis tempore ad petram ventũ fuisset, diffusus est:séque de eadem aquam educere posse dubitauit:quam iubente domino, percussit,atque aquas effluentes aperuit.Quanta autem post hæc per triginta & octo annos in deserto miracula fecerit, quis enume-
rare,quis inuestigare valeat?Quotiens res dubia animum pul- K
sasset,recurrens ad tabernaculum, secretò dominum requirebat:atque de ea protinus,deo loquente,docebatur.Iratum populo dominum placabat suæ precis intercessione, surgentes in superbia atque in discordia dissidentes dehiscentis terræ hiatibus absorbebat: victoriis præmebat hostes , signa monstrabat ciuibus. Sed cùm iam ad repromissionis terram ventum fuisset,vocatus in montem est: & quam culpam ante annos triginta, vt dixi,& octo fecerat,audiuit : quia de educenda aqua dubitauit.Et propter hoc quia terram repromissionis intrare non posset,agnouit , Qua in re considerandum nobis est quàm timendum sit omnipotentis dei iudicium,qui per illum famulum suum tot signa faciebat,cuius culpã longo tempore adhuc seruabat in cogitatione.Igitur frater charissime si & illum agnoscimus post signa pro culpa mortuum , quem omnipotenti deo nouimus præcipuè electum: quãto nos debemus motu contremiscere, qui necdum adhuc nouimus si electi sumus?De reproborum verò miraculis quid dicere debeo?cùm tua fraternitas nouerit quid in Euangelio veritas di-
cit:Multi venient in illa die dicentes mihi:Domine in nomine *Matth.7.*
tuo prophetauimus, & in tuo nomine dæmonia eiecimus,& in tuo nomine virtutes multas fecimus . Sed dicam illis , quia *Lucæ 13.*
nescio qui estis . Recedite à me operarij iniquitatis.Valde ergo premendus est animus inter signa & miracula,ne fortasis in his propriam gloriam quærat : & priuato suæ exultationis L
gaudio exultet . Per signa enim , animarum lucra quærenda sunt, & illius gloria, cuius virtute illa eadem signa geruntur. Vnum vero dominus nobis signum dedit : de quo & vehementer gaudere, & electionis gloriam in nobis posse agnoscere,dicens:In hoc scietur quia mei discipuli estis,si dile- *Ioann. 13.*
ctionem habueritis adinuicem . Quod signum propheta requirebat,cùm diceret:Fac mecum domine signum in bonum, *Psalm. 84.*
vt videant qui oderunt me,& confundantur . Hæc autem dico : quia auditoris mei animum in humilitate sternere cupio. Sed ipsa tua humilitas habeat fiduciam suam . Nam peccator ego spem certissimam teneo : quia per omnipotentis creatoris ac redemptoris nostri dei & domini Iesu Christi gratiam iam peccata tua dimissa sunt:& idcirco electus es vt per te dimittantur aliena.Nec habebis luctum de quolibet reatu in posterum,qui de multorum conuersione gaudium conaris facere in cœlo. Idem vero conditor & redemptor noster cùm de *Lucæ 15.*
pœnitentia hominis loqueretur,ait:Ita dico vobis,maius gaudium erit in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonagintanouem iustis,quibus non opus est pœnitentia. Et si de vno pœnitente grande fit gaudium in cœlo: quale gaudium factum credimus de tanto populo à suo errore conuerso: qui ad fidem veniens,mala quæ egit,pœnitendo damnauit ? In hoc itaque cœli & angelorum gaudio repetamus ipsas quas prædiximus voces angelorum . Dicamus igi- M
tur,dicamus omnes: Gloria in excelsis deo,& in terra pax ho- *Lucæ 2.*
minibus bonæ voluntatis.

Gregorius Aldibergæ reginæ Anglorum. De coniuge eius ad meliora exhortando.

Caput LIX.

Epist.59. QVipost terrenam potestatem regni cœlestis gloriam cupit acquirere,ad faciendum lucrum creatori suo debet enixius laborare:vt ad ea quæ desiderat,operationis suæ gradibus posse ascendere:sicut vos fecisse gaudemus . Remeantes igitur dilectissimus filius noster Laurentius presbyter,& Petrus monachus, qualis erga reuerentissimum fratrem & coëpiscopum nostrum Augustinum gloria vestra extiterit : quantaque illis solatia vel charitatem impenderit , retulerunt . Et omnipotentem deum benediximus qui conuertionem gentis Anglorum mercedi vestræ dignatus est propitius reseruare . Nam sicut per recordandæ memoriæ Helenam matrem piissimi Constantini imperatoris ad Christianam fidem corda Romanorum accendit:ita & per gloriæ vestræ studium in Anglorum gente ei misericordiam confidimus operari. Et quidem iamdudum gloriosi filij nostri coniugis vestri animos prudentiæ vestræ bono , sicut reuera Christianæ,debuistis inflectere: vt pro regni & animæ suæ salute fidem quam colitis, sequeretur : quatenus & de eo
& per

A & per eum de totius gentis conuersione digna vobis in cœlestibus gaudiis retributio nasceretur. Nam postquam , sicut diximus,& recta fide gloria vestra munita & literis docta est: hocvobis nec tardum,nec debuit esse difficile.Et quoniã,deo volente,aptum nunc tempus est:agite vt diuina gratia cooperante cum augmento possitis quod neglectũ est reparare.Itaque mentem gloriosi coniugis vestri in dilectione Christianę fidei adhortatione assidua roborate,vestra illi sollicitudo augmentum in dei amore infundat:atque ita animoseius etiã pro subiectæ sibi gentis plenissima conuersione succendat , vt & magnum omnipotenti domino de deuotionis suę studio sacrificium offeratis:& ea quæ de vobis narrata sunt,crescãt:& vera esse modis omnibus approbentur : quia bona vestra nõ solum iam apud Romanos,qui pro vita vestra fortius orauerũt: sed etiam per diuersa loca,& vsque Constantinopolim ad serenissimum principem peruenerũt.Vnde sicut nobis de Chri
stianitatis iustè solatiis lętitia facta est:ita quoque de perfecta operatione vestra angelis fiat gaudium in cœlis.Sic vos in adiutorio supradicti reuerentissimi fratris & coëpiscopi nostri, & seruorũ dei quos illuc misimus in cõuersione gentis vestræ deuotè ac totis viribus exhibete,vt & hic fœliciter cum glorioso filio nostro coniuge vestro regnetis,& post longa anno
B rum tempora futuræ quoque vitę gaudia, quæ finem habere nesciunt capiatis.Oramus autem omnipotentem deum vt gloriæ vestræ cor ad operanda quæ diximus,gratiæ suæ igne succendat,& æternæ mercedis fructum vobis de placita sibi operatione concedat.

Gregorius Aldiberto regi Anglorum. Congratulatur de conuersione gentis ipsius.

Beda.lib.1. Caput LX.

PRopter hoc omnipotens deus bonos quoque ad populorum regimina perducit:vt per eos omnibusquibus prę
lati fuerint,dona suæ pietatis impendat.Quod in Anglorum gente factum cognouimus,cui vestra gloria idcirco præ
posita est:vt per bona quæ vobis concessa sunt,etiam subiectę vobis genti superna beneficia præstarentur. Et ideo gloriosę fili eam quam accepisti diuinitus gratiam sollicita mente custodi. Christianam fidem in populis tibi subiectis extendere festina.Zelum rectitudinis tuæ in eorum conuersione multiplica,idolorum cultus insequere,fanorum ædificia euerte:sub
ditorum mentes in magna vitæ munditia exhortando, terren
do,blandiendo , corrigendo, & boni operis exempla monstrando ædifica:vt illum tributorem habeas in cœlo , cuius nomen atque cognitionem dilatauerit in terra.Ipsæ enim vestræ quoque gloriæ nomen etiam posteris gloriosius reddet, cuius vos honorem quæritis & seruatis in gentibus. Sic enim Constantinus quondam piissimus imperator Romanam rem
C publicam à peruersis idolorum cultibus reuocans , omnipotenti domino deo nostro Iesu Christo secum subdidit : seque cum subiectis populis tota ad deum mente conuertit.Vnde factum est,vt antiquorum nomen principum suis vir ille laudibus vinceret:& tanto in opinione prædecessores suos,quanto & in bono opere superaret.Et nũc itaque vestra gloria cogni
tionem vnius dei patris& filij & spiritus sancti regibus ac populis sibimet subiectis festinet infundere,vt & antiquos gẽtis suæ reges laudibus ac meritis transeat : & quanto in subiectis suis aliena peccata deterserit:tanto etiam de peccatis propriis ante omnipotẽtis dei terribile examen securior fiat.Reuerentissimus autẽ frater noster Augustinus episcopus in monasterij regula doctus,sacræ scripturæ scientia repletus , bonis,auctore deo,operibus præditus : quæque vos admonet,libenter audite,deuotè peragite,studiosè in memoria reseruate:quia si vos eum qui pro omnipotẽte deo loquitur auditis:idem omnipotens deus hunc provobis orantem celerius exaudiet.Si enim,quod absit,verba eius postponitis : quãdo eum omnipotens deus poterit audire pro vobis,quem vos negligetis audire pro deo ? Tota igitur mente cum eo vos in feruore fidei stringite: atque adnisum illius, virtute quam vobis diuinitas tribuit adiuuate:vt regni sui vos ipse faciat esse participes,cuius vos fidem in regno vestro recipitis,& facitis custodiri.Prę
terea scire vestram gloriam volumus:quia sicut in scriptura sacra ex verbis domini omnipotentis agnoscimus, præsentis mundi iam terminus iuxtà est:& sanctorum regnum ventu-
rum est:quod nullo vnquam poterit fine terminari. Appro- D
pinquante autem eodẽ mundi termino,multa imminent quæ antè non fuerunt: videlicet immutationes aëris , terroréſque de cœlo,& contra ordinem temporum tempestates,bella, fames,pestilentiæ,terræmotus per loca. Quę tamen non omnia nostris diebus ventura sunt:sed post nostros dies omnia subsequentur.Vós itaque si qua ex his euenire in terra vestra cognoscitis,nullo modo vestrum animum perturbetis:quia idcirco hæc signa de fine seculi præmittuntur , vt de animabus nostris debeamus esse solliciti,de mortis hora suspecti:vt ventu
ro iudici in bonis actibus inueniamur præparati. Hæc nunc glorioſe fili paucis locutus sum,vt cùm Christiana fides in regno vestro excreuerit,nostra quoque apud vos locutio latior excrescat:& tanto plus loqui libeat,quanto se in mente vestra gaudia de gentis vestræ perfecta conuersione multiplicant. Parua autem xenia transmisi,quę vobis parua non erunt,cùm à vobis beati Petri Apostoli fuerint benedictione suscepta. Omnipotens itaque deus in vobis gratiam suam quam cœpit perficiat , atque hic vitam vestram per multorum annorum curricula extendat:& post longa tempora in cœlestis vos patriæ congregatione recipiat.

Gregorius Quirino episcopo & cæteris episcopis in Hybernia catholicis. De his qui ab hæreticis in trinitatis nomine baptizantur non rebaptizandis , qui in Occidente per manus impositionem,chrismate verò in Orientę sanctæ Ecclesiæ reconciliantur. De his verò qui in trinitatis nomine non baptizantur rebaptizandis. Scribit etiam de sancta Maria quare dicatur mater & ancilla. Et de hæreticis reuersis quid promittere debeant. E

Caput LXI.

Epist. 61. QVia charitati nil longè est, quod diuidunt loca , iungat epistola.Lator itaque præsentium ad beati petri Apostolorum principis Ecclesiam veniens , fraternitatis vestrę se asseruit ad nos epistolas accepisse:easque in Hierosolymorum vrbe cum rebus quoque aliis perdidisse.In quibus,sicut ipse ait,studuistis inquirere,sacerdotes ac plebes quæ Nestorianæ hæreseos errore confusę sunt:cùm ad matrem electorum omnium catholicam Ecclesiam reuertuntur,vtrum baptizari debeant , an certè solius veræ fidei confessione eiusdem matris Ecclesiæ visceribus adiungi. Et quidem ab antiqua patrum institutione didicimus:vt quilibet qui apud hæresim in trinitatis nomine baptizantur , cùm ad sanctam Ecclesiam redeunt,aut vnctione chrismatis,aut impositione manus,aut sola professione fidei ad sinum matris Ecclesiæ reuocentur.Vnde Arianos per impositionem manus Occidens : per vnctionem verò sancti chrismatis ad ingressum sanctæ Ecclesiæ catholicæ Oriens reformat.Monophysitas verò & alios ex sola vera confessione recipit : quia sanctum ba- F
ptisma quod sunt apud hæreticos consecuti , tunc in eis vires emundationis accipit:cùm vel illi per impositionem manus spiritum sanctum acceperint , vel isti per professionem veręfidei sanctæ & vniuersalis Ecclesiæ visceribus fuerint vniti.Hi verò hæretici qui in trinitatis nomine minimè baptizantur, sicut sunt Bonosiaci & Cataphrygę:quia & illi Christum dominum non credunt: & isti sanctum spiritum peruerso sensu esse quendam prauum hominem Montanum credunt , quorum similes multi sunt,illi cùm ad sanctam Ecclesiam veniũt, baptizantur : quia baptismum non fuit quod in errore positi in sanctę trinitatis nomine minimè perceperunt. Nec potest hoc ipsum baptisma dici iteratum: quod,sicut dictum est, in trinitatis nomine non erat datum. Nestoriani verò quia in sanctę trinitatis nomine baptizantur:sed eos Iudaicę perfidię similes,incarnationem vnigeniti non credentes, suæ hęreseos error obscurat:ad sanctam Ecclesiam catholicam venientes de veręfidei firmitate & confessione docendi sunt: vt vnum eundémque dei & hominis filium , deum dominum nostrum Iesum Christum credant,ipsum existentem in diuinitate ante
I secula,& ipsum factum hominem in fine seculorum:quia verbum caro factum est,& habitauit in nobis.Verbum verò carnem dicimus factum,non immutando quod erat , sed susci-
piendo quod non erat.Incarnationis enim suę mysterio vnigenitus patris nostra auxit,sua non minuit. Vna itaque persona

De consec. dist. 4. ca. Ab antiqua.

De consec. dist. 4. ca. Hi verò.

Ioan. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G est verbum & caro, sicut ipse ait: Nemo ascendit in cœlũ nisi
Ioan.3. qui de cœlo descendit, filius hominis qui est in cœlo. Qui filius
dei in cœlo, erat filius hominis qui loquebatur in terra. Hinc
1.Ioan. 5. Ioãnes ait: Scimus quia filius dei venit, & dedit nobis sensum.
Qui nobis quem sensum dederit, illicò subiungit: Vt cognosca
mus verum deum. Quem hoc loco verum deum insinuat, nisi
patrem omnipotentem? Sed quid etiam de omnipotente filio
sentiat adiungit: Et simus in vero filio eius Iesu Christo. Ecce
Ibidem. ait verum deum patrem, verum eius filium Iesum Christum.
Quem verum filium quid esse sentiat, apertius ostẽdit: Hic est
inquit, verus deus & vita æterna. Si igitur iuxta errorẽ Nesto-
rij alius verbum, atque alius esset homo Iesus Christus, qui ve
rus est homo, vtique verus deus non esset & vita æterna. Sed
vnigenitus filius verbum ante secula factus est homo. Hic est
ergo verus deus & vita æterna. Certè cùm hunc sancta virgo
Lucæ 1. conceptura esset, & loquentem ad se angelum audiret, ait: Ec-
ce ancilla domini, fiat mihi sicut dicis. Quæ cùm eum concepi-
sset, & ad Helizabeth cognatam suam pergeret, ab eadem
Helizabeth protinus audiuit: Vnde ego digna, vt mater do-
mini mei veniat ad me? Ecce eadem virgo & ancilla domi-
ni dicitur, & mater. Ancilla enim domini, quia verbum ante
secula vnigenitus equalis est patri. Materverò, quia in eius vis-
ceribus ex sancto spiritu eiúsque carne factus est homo. Nec
H alterius ancilla, alterius mater: quia dum vnigenitus dei existẽs
ante secula, ex eius vtero natus est homo, inuestigabili mira-
culo facta est ancilla hominis per diuinitatẽ, & mater dei per
carnem. Non autem prius in vtero virginis caro concepta est,
& postmodũ diuinitas venit in carnem: sed mox vt verbum
venit in vtero, mox verbum seruata propriæ virtute naturæ
factum est caro. Et perfectus homo, id est, in veritate carnis &
animæ rationalis, natus est per vterum virginis vnigenitus fi-
Psal.44. lius dei. Vnde & vnctus præ participibus dicitur: sicut Psalmi-
sta ait: Vnxit te deus deus tuus, oleo lætitiæ præ consortibus
tuis. Vnctus quippe est oleo, dono videlicet spiritus sancti. Sed
præ consortibus vnctus est, quia omnes nos prius peccatores
homines existimus, & postmodum per vnctionem sancti spi-
ritus sanctificamur. Ipse autem qui existens deus ante secula,
per sanctum spiritum in vtero virginis homo conceptus est
in fine seculorum: ubi ab eodem spiritu vnctus est, vbi conce-
ptus. Nec antè conceptus, & postmodum vnctus est: sed hoc
ipsum de spiritu sancto ex carne virginis concipi, à sancto spi-
ritus sanctificamur. Ipse autem qui existens deus ante secula,
per sanctum spiritum in vtero virginis homo conceptus est
in fine seculorum: ubi ab eodem spiritu vnctus est, vbi con-
ce

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gregorius Mellito abbati. Dat mandata Augustino episcopo porrigenda.

Caput LXXI.

Epistо. 71.

POst discessum congregationis nostræ quæ tecum est, valde sumus suspensi redditi, quia nil de prosperitate vestri itineris audisse nos contigit. Cùm verò vos deus omnipotens ad reuerentissimum virum fratrem nostrum Augustinum episcopum perduxerit: dicet ei quòd diu mecum de causa Anglorum cogitans tractaui, videlicet quia fana idolorum destrui in eadē gente minimè debeant: sed ipsa quę in eis sunt, idola destruantur. Aqua benedicta fiat, in eisdem fanis aspergatur, altaria cōstruantur, reliquię ponātur: quia si fana eadem bene constructa sunt, necesse est vt à cultu dæmonum in obsequium veri dei debeāt commodari: vt dum gens ipsa eadem fana sua nō videt destrui, de corde errorem deponat, & deum verum cognoscens, ac adorans, ad loca quæ consueuit, familiarius concurrat. Et qui boues solent in sacrificio dæmonum multos occidere, debet his etiam hac de re aliqua solennitas immutari: vt die dedicationis vel natalicio sanctorum martyrum quorum illic reliquiæ ponuntur, tabernacula sibi circa easdem Ecclesias, quæ ex fanis commutatæ sunt, de ramis arborum faciant, & religiosis conuiuiis solennitatem celebrent. Nec diabolo iam animalia immolēt, sed ad laudem dei in esu suo animalia occidant, & donatori omnium de satietate sua gratias referāt: vt dum eis aliqua exterius gaudia reseruantur, ad interiora gaudia consentire facilius valeant. Nā duris mentibus simul omnia abscindere impossibile esse non dubium est: quia is qui locum summum ascendere nititur, gradibus vel passibus non autem saltibus eleuatur. Sic Israëlitico populo in Aegypto dominus se quidem innotuit: sed tamen eis sacrificiorū vsus, quos diabolo solebat exhibere, in cultu proprio reseruauit, vt eis in sacrificio suo animalia immolare præciperet: quatenus commutantes aliud de sacrificio amitterent, aliud retinerent: vt etsi ipsa essent animalia quæ offerre consuerant: veruntamen deo hæc & non idolis immolarent, iam sacrificia ipsa non essent. Hæc igitur dilectionem tuam prædicto fratri necesse est dicere: vt ipse in præsenti illic positus perpendat qualiter omnia debeat dispensare.

Festa paganorū qualiter sensim Christianismū cōmutari debeant.

Gregorius Claudio abbati. Præcipit vt Romam quantocyus veniat.

Caput LXXII.

Epistо. 72.

VEniente viro reuerentissimo Seuero episcopo, tuam quoque dilectionem credidi ad beati Petri Apostolorum principis limina pariter venire: quia & ita mihi fuerat nunciatum, & valde ex eodē nuncio lætabar. Sed credo te occupationibus monasterij præpeditum, & idcirco ad me minimè venisse. Epistolas verò quas dilectio tua ante hoc tempus transmiserat accipiens, sicut voluisti, secretò relegi. Sed de tribus personis de quibus scripseras, nihil vidi esse posibile: de ea maximè persona quæ hic apud me fuit, non suspicor posse aliquid tale vtiliter fieri: quæ aut naturę simplicitate, aut negligentia torpere mihi visa est. Et ideo dilectio tua si quid valet illic requirat, & sollicitè disponat, atque ad me veniat. Si verò venire non valet, vel post aliquantum temporis venire debet: vt vsque ad quinque vel sex menses, si vita comes fuerit, mecum faciat, & postea ad propria reuertatur. Omnipotentis dei gratia ab omni te aduersitate custodiat.

Gregorius Petro episcopo Hidruntino. De reliquiis sancti Leucij.

Caput LXXIII.

Epistо. 73.

OPportunus abbas monasterij sancti Leucij, quòd in quinto Romanæ vrbis miliario situm est: sanctuaria eiusdem martyris quæ de Ecclesia nominis ipsius dicata, vt astruit, furto ablata sunt, sibi denuo postulat debere concedi, vt in loco eodem recondantur. Et ideo frater charissime, quia eiusdem beatissimi martyris corpus in Brundusij Ecclesia, cui visitationis impendis officium, esse dinoscitur: præfati viri desideriis ex nostra te præceptione conuenit obedire, vt in deuotione quam postulat, sortiatur effectum.

Gregorius Bonifacio defensori Corsicæ. De Aleria atque Adiacio ciuitatibus sine episcopis.

Caput LXXIIII.

Epistо. 74.

EXperientia tua non sine culpa est, quòd Aleriam atque Adiacium ciuitates Corsicæ diu sine episcopis esse cognoscens, clerum & populum earum ad eligendum sibi sacerdotem distulerit commonere. Quæ quoniam sine proprio amplius nō debent esse rectore, presenti auctoritate suscepta, clerum & populum singularum ciuitatum hortari festina, vt inter se dissentire non debeant: sed vno sibi consensu, vnaquæque ciuitas consecrandum eligat sacerdotem. Et facto decreto ad nos is qui fuerit electus, adueniat. Si autem in vno consentire noluerint, sed in duorum se electione diuiserint: similiter decretis ex more ad nos factis adueniāt, vt requirentes de vita, actu & moribus eorum: is qui vtilior visus fuerit, ordinetur. Quia verò multi illic pauperes opprimi ac pati præiudicium perhibentur: experientia tua sollicitudinem gerat, & grauari eos contra iustitiam non permittat: sed ita studeat, vt nec agentes contra rationem impediri, nec hi contra quos agitur, iniustè valeant dispendium sustinere. Præterea peruenit ad nos, quòd quidam clericorum te illic posito à laicis teneantur. quod si ita est, tuæ hoc culpæ noueris reputari: quia hoc fieri si homo esses, non habuit. Et ideo cætero sollicitudinem te habere necesse est, vt hoc fieri non permittas: sed si quis contra clericum causam habuerit, episcopum ipsius adeat. Qui si forte suspectus fuerit, executor vel ab ipso: aut si & hoc actor refugerit, à tua est experientia deputandus, qui partes sibi mutuo consensu iudices compellat eligere. A quibus quicquid fuerit definitum, ita vel tua vel episcopi sollicitudine, seruata lege, modis omnibus compleatur, vt non sit vnde se possint litigiis fatigare.

Gregorius Barbaræ & Antoniæ. De eo quòd eas commendauerit Ioanni episcopo, & Romano defensori. Et de xenio ab eis sibi transmisso.

Caput LXXV.

Epistо. 75.

VSceptis epistolis vestris, omnimodo cognita vestra sospitate lætatus sum, atque omnipotentem deum deprecor, quòd vos & à malignis spiritibus in cogitatione, & à peruersis hominibus atque ab omni contrarietate sua protectione custodiat: sicque vos cum timoris sui gratia dignis coniunctionibus ordinet, vt omnes nos in vestra ordinatione lætificet. Vos autem dulcissimæ filiæ in eius adiutorio spem vestram ponite, & sub vmbra defensionis illius semper, & orando, & bene agendo malorum hominum insidias declinate. Quæcunque enim humana solatia vel aduersitates fuerint, nulla sunt, nisi aut eius gratia protegat, aut eius offensa pertur bet. In nullo igitur hominum spem ponatis, sed totam mentem in fiducia dei patris omnipotentis adstringite. Nobis ergo dormientibus, ille vos protegat: de quo scriptum est: Ecce non dormitabit neque dormiet, qui custodit Israël. Quia autem ad beati Petri Apostolorum principis limina festinare vos dicitis: opto vos nimis, & æstuantis animi desiderio expecto, vt dignis metitis iunctas vos in eius Ecclesia videam: quatenus & vos de me solamen aliquantulum, & ego de vestri præsentia non paruam lætitiam acquiram. Viro autem reuerentissimo fratri meo episcopo Ioanni, & Romano defensori causas vestras studui commendare: vt quæ cœperunt, deo auctore debeant perficere. Xenium autem vestrum duas racanas, quas de labore vestro esse mandastis, libenter accepi. Sed tamen cognoscite, quia non mihi mandatum credidi. Nam vos de labore alieno laudem quæritis, quia fortasse adhuc ad fusum manum nunquam misistis. Nec tamen me res ista contristat, quia opto vt sanctam scripturam legere ametis: vt quandiu vos omnipotens deus viris coniunxerit, sciatis qualiter viuere, & domum vestram quomodo disponere debeatis.

Psalm. 120.

Finiunt epistolæ Indictionis quartæ.

LIBER

LIBER DECIMVS.

Incipiunt epistolæ indictionis quintæ ex Registro beati Gregorij papæ.

Gregorius episcopus seruus seruorum dei, Dominico Carthaginensi de exhortatione pastorali.

Caput I.

Epistо. 1.

VÀm copiosa cordis vestri sit charitas, lingua interprete demōstratis: dum sic eius suauitate epistolarum vestrarū verba cōditis, vt dulce & iocūdū sit omne quod scribitis. Vnde fit, vt fraternitatem vestram quam corpore non possumus, dilectionis brachiis amplectamur. Nam quod animis concordibus longitudo negat itineris, præstat officium charitatis. Et quoniam sicut amantissimorum fratrum sanitate reficimur, ita ægritudine contristamur: omnipotenti deo gratias agimus, qui mœstitiam nostram nuncio consolatus est prosperorum. Qui audientes vos infirmitatem grauissimam incurrisse, priusquam scripta vestra susceperimus, maiori tristitia tenebamur. Sed quando de periculo mortis eripimur, ad quid frater charissime reseruemur, incertum est. Induciarum ergo tempus ad vtilitatem animæ conuertamus: & posituri venturo iudici rationes, causam nostram apud eum lachrymis & operibus muniamus: vt securitatem de his quæ gessimus, accipere mereamur. Nam & in causis secularibus ad hoc frequēter benignus concedit iudex inducias, vt qui antè paratus non fuerat, postmodum paratus ad iudicium veniat. Et quale est, si quod in terrenis iudiciis custodimus, pro salute animę negligamus? Et ideo quia iuxta Ioannis apostoli vocem: nullus sine peccato est, cogitationum illecebras, linguæ incōtinentiam, delictorum opera ad memoriam reuocemus: & dum licet, magno pulsatu iniquitatum nostrarum maculas deleamus: vt iustus & pius redemptor noster, non iuxta merita nostra vindictam exerceat, sed secundum misericordiam suam flectatur ad veniam. Et quia officium nostrum sua solum flere non sufficit, nisi & de alienis sollicitudinem gesserit, curam in commissi gregis custodia studiosius impendamus: & suadendo, hortando, terrendo, prædicando, inquantum superna clementia vires donat officium implere opere festinemus: vt desideratū, creatore nostro largiente, præmium expectemus. Sed quia boni aliquid operari sine diuino auxilio non valemus, iunctis omnipotentem deum dilectissime frater precibus exoremus: vt in mandatorum suorum viam cum commisso grege gratia sua duce nos dirigat, atque ipse nobis & intelligere & agere quæ sibi placita sunt, concedat, qui misericordiæ suæ dono nomen nos voluit habere pastorum. Præterea ex transmissione vestræ sanctitatis, beati Agilegi martyris benedictionē ea charitate qua nobis est à vobis transmissa percepimus.

Gregorius Anthemio subdiacono. De Matthæo viro clarissimo.

Caput II.

Epistо. 2.

QVotiens digna consideratione, sustentationis causa aliqua merentibus conceduntur, & deum lætificant, & ipsum ditant sine dubio largientem. Ideo experientiæ tuæ hac auctoritate præcipimus, quatenus Matthæo viro clarissimo scholastico duodecim solidos dare non differas, quos tuis scito rationibus proculdubio imputandos. Ita ergo cum gratiarum actione iussionem nostram festina implere, vt nulla accipientem posit fatigare dilatio.

Gregorius Anthemio subdiacono. De puero quodam de transmarinis edūcto.

Epistо. 3.

LAtor præsentium Gallus nauclerus oblata nobis petitione noscitur intimasse, asserens, puerum se quendam de Siciliæ partibus venientem orationis gratia ad Campaniæ partes perduxisse, qui in Messenati portu coniungens illic in monasterio cōuersationis causa sese retinuit. Quem cùm hic de conditione sua pro sui periculo diligenter inquireret: quantum astruit, iurisiurandi interueniente vinculo, liberum se nulliśque conditioni obnoxium publica voce professus est. Pro quo ab actionariis publicis se remeantem queritur esse constrictum: impetentibus cur seruum iuris publici furtim de illis partibus auferre præsumpserit. Qui post illata sibi damna captionis, se quoque ostendit obstrictum, vt eundem puerum ad partes illas, quibus valeret viribus, reuocaret. Vnde pietatis causa permoti, hoc experientia tua nos decreuisse cognoscat, vt ad Panormitanas partes vbi res agitur, ipsum mancipiam, licet iam monachi habitum sumpserit, debeat reuocare: eúmque Fantino defensori nostro contradere: vt ipse quid de eo fieri debeat, secundum præceptionis nostræ seriem, cuius & te quoque textus poterit informare, subtiliter exequatur. A laro ergo præsentium experientiam tuam volumus fideiussionem accipere, qui mācipium ipsum in sua à te manu suscipiēs, illic tibi in Neapolitana ciuitate pro eo scriptis euidēter spondeat, quòd illum Fantino defensori nostro sine aliqua excusatione contradat: vt hac præueniente cautela, & precator liber à cautionis suæ reddatur vinculo, & causa mancipij, sicut constituimus, auxiliante domino disponatur.

Gregorius Fantino defensori. De causa Maurentij Magistri militum.

Caput IIII.

Epistо. 4.

GLoriosissimus filius noster Maurentinus magister militum, causam se de Massa Getina contra Panormitanam Ecclesiam habere queritur, & ad hoc latorem præsentium facto mandato transmisit, quòd debeat sine excusatione aliqua terminari. Ideóque experiētia tua reuerentissimum fratrem, & coēpiscopum Victorem nostrum, seruato honore commoneat, vt aut pacificè causam ipsam sine dilatione studeat terminare: aut certè si vtilius sibi ésse crediderit eam iudicio diffiniri, omni mora cessante vice sua personam legaliter instituat, quæ de eadem massa apud gloriosissimum filium nostrum dominum Patricium, & experiētiam tuam debeat subire iudicium, vt causa posit, cognita veritate, distingui: aut certè alios sibi, si partes voluerint, te imminente eligat cognitores. Et quicquid mediis sacrosanctis Euangeliis ab eis fuerit statutum: ita lege seruata tua volumus ad effectum executione perduci, vt nihil inter partes remaneat, vnde post hæc rediuiuo possint litigio fatigari.

Gregorius Marmiano episcopo Rauennæ. Homines Maurentij commendat.

Caput V.

Epistо. 5.

POst quam gloriosissimo filio nostro Maurentio hoc apud vos solum potest sufficere, quòd eum nostrum esse proprium non nescitis, qualiter ei à vobis sit concurrendum, scribere non debemus. Sed ne data occasione, fraternitatem vestram in causa ipsius prætermittere videamur: latores præsentium cōmendantes hortamur, vt quia eos pro percipiendo precario suo illuc noscitur transmisisse, vestra ope in omnibus fulciatur. Cui, vt melius præstare possitis, quia vos in multis esse non est dubium occupatos, Mennam notarium qui bene nouit esse sollicitus deputate, vt ipse eos vestro nomine, in cunctis vbi necesse fuerit, studeat adiuuare: quia quid agere debeant, dato sibi capitulari, vt perbibēt, sunt instructi. Cúmque ego sanctitatem vestram sua in præsenti relatione informauerim: ita vos in eius causis impendite, vt sicut & nos de fraternitate vestra certi sumus, & ille omnino confidit, vobis suffragantibus vtilitas ipsius, deo adiutore, salubriter peragatur.

Gregorius Theodorico curatori. Maurentium magistrum militum commendat.

Caput VI.

Epistо. 6.

QVia sic de gloria vestra, sicut de charissimo reuera filio omnino præsumimus, certi de vobis eos qui nostri sunt, commendamus. Ob quam rem paterno salutantes affectu quæsumus: vt præsentium portitoribus, quos gloriosissimus Maurentinus magister militum ad precarium suum accipiendum transmisit, vestram tuitionem impartire dignemini: quatenus vobis patrocinantibus, nec moram illic contra rationem, nec laborem debeant sustinere: sed quicquid prędicto viro gloriosissimo comperit, gloriæ vestræ opitulatione sine difficultate percipiat, vt & ipse

Universidad de Deusto Biblioteca

G nostris amplius sit deuotus obsequiis, & nos pro eo referre gratias, sicut dignum est, valeamus.

Gregorius Saturnellæ. De eleemosyna sæpius facienda.

Caput VII.

Episto.7. Satis me gloriosa filia operationis tuæ audita bona lætificant, quòd illa agere perhiberis, per quæ dum egentibus misericorditer subuenis, ipsa misericordiam consequaris: & alios temporaliter nutriendo, bonis in æternum cœlestibus satieris. Et ideo quia fidelis est cui credis, secura commoda, ea quæ tribuis, vt in die retributionis recipias quod impendis. 2.Timo.1. Ait nanque egregius prędicator: Scio cui credidi, & certus sum, quia potens est seruare depositum meum in illum diem. Ecce gloriosa filia quanta sit bonorum operum certitudo considera: & larga sit manus in opere, vt fiat vobis quod scriptum est: Eccli.29. Absconde eleemosynam in sinu pauperis, & hæc pro te exorabit. Quisquis igitur copiosum in cœlis fructum habere desiderat: seminare dum tempus est, non omittat, vt manipulos in die messis cum lætitia colligat. Psal.125. Nam qui seminant in lachrymis, in exultatione ac gaudio metent. Sed qualis messis ex huiusmodi semente futura sit, dicat Gala.6. Apostolus: Qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem: qui autem seminat in spiritu, de spiritu & metet vitam æternam. Neverò nos inopia egestatis inueniat, hanc nobis messem satione H multiplici præparemus: & quanto vberius satiari cupimus, Matt.25. tanto ei à quo totum accepimus, largius conferamus. Nam ipse de se dominus ait: Esuriui, & non dedistis mihi manducare: sitiui & non dedistis mihi bibere: hospes fui, & non collegistis me: nudus fui, & non operuistis me, &c. Atque in conclusione subiungitur: Amen dico vobis quamdiu fecistis vni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Hoc igitur studiosius agite, & hoc agentes in terra vobis retribui nil quæratis, quia superna desiderantibus temporalia nulla sunt. Sed ibi desideria figet, vbi quicquid retribuitur, finem non suscipit. Bonum ergo facientes non deficiatis: vt illic vobis thesauros thesaurizare possitis, vbi nec erugo, nec tinea demolitur, & vbi fures non effodiunt, nec furantur. Præterea gloriam vestram paterno salutātes affectu: indicamus per latorem præsentium Hilarium chartularium nostrum clauem nos à sacratissimo corpore beati Petri Apostolorum principis trāsmisisse, in qua de catenis quoque ipsius benedictio continetur. Quæ collo vestro suspensa, hoc vobis eo intercedente gratia absolutionis fiat, quod illi fuit causa martyrij. Omnipotens deus in suo vos timore custodiat, atque sic cor vestrum ad bonam semper operationem accendat: vt & hic vobis suam gratiam tribuat, & ad gaudia vos postmodum æterna perducat.

Gregorius Columbo episcopo Numidiæ. De Donadeo diacono iniustè damnato.

Caput VIII.

Episto.8. I Qvàm grauis & auditu ipso intolerabilis Donadei latoris præsentium qui se asserit fuisse diaconum sit querela, ab eo data petitio quę tenetur in subditis, fraternitati vestræ faciet manifestum. Sed quia peruenit ad nos, quòd pro corporali peccato fuisset depositus: dilectio vestra subtili hoc inquisitione perquirat: & si ita est, in pœnitentiam retrudendus est, vt commissi flagitij vinculum lachrymis possit absoluere. Si verò insons ab huius perpetratione claruerit: vnà cum primate concilij vel aliis fratribus, coëpiscopisque nostris omnia quæ petitio eius continet, diligenti vobis examinatione quærēda sunt. Et si querela eius veritate fulcitur, & in episcopo eius Victore, qui contra deum & sacerdotale propositum tantum committere nephas non metuit, canonici rigoris ita districtio teneatur, vt ex diffinitione vestra quàm sit iniquum quod fecit intelligat, & hic suo ordini reformetur, quia satis peruersum & contra Ecclesiasticam probatur esse censuram: vt frustra pro quorundam voluntatibus quis priuetur, quem sua culpa vel facinus ab officij quo fungitur gradu non deiicit.

Gregorius Castorio notario. De monasterio Marci, Marcellini, & Feliculæ.

Caput IX.

Episto.9. Experientiæ tuæ in præsenti nos recolis præcepisse, vt de possessione quæ monasterio sanctorum Marci, Marcellini, & Feliculæ, quod Rauennæ situm est: largitatis titulo dicitur esse cōcessa, quia causam bene nosti, debuisses quod K iustum est facere. Pro qua re hac te iterum præceptione duximus commonendum, vt in re ipsa vigilans debeas esse atque sollicitus. Et si manifestè donatum esse cognoueris, & nihil est quod à partibus nostræ obiici possit Ecclesiæ, impedimentum aliquod monasterio ad tenendum ipsam possessionem non facias. Si verò, quia prout diximus, causa est tibi cognita, bene habes quod iustè possit pro Ecclesiæ partibus allegari: electorum te cum parte altera necesse est subire iudicium: vt & veritas cognosci, & quod æquitatis ordo suaserit, valeat diffiniri.

Gregorius Anthemio subdiacono. De Adeodato, & constructione basilicæ.

Caput X.

Episto.10. Indicauit nobis Adeodatus præsentium lator ante multos annos in solo se iuris Ecclesiæ nostræ hac conditione ædificium posuisse, vt duos solidos annis singulis Ecclesiasticæ rationi persolueret, & post eius obitum solum ipsum cum imposito ædificio ad ius Ecclesiæ sine dubitatione aliqua remaneret. Sed quia asserit se in tantam pauperiem peruenisse, vt eosdem duos solidos, sicut promiserat, singulis non possit annis impendere, & ob hoc vnum sibi petiit relaxari, experientia tua curet addiscere. Et si pauper ita, vt asserit, manifestè est: nostra præstatione partem mediam relaxatam volumus, vt annis L singulis non amplius quàm vnum solidum exoluat: quia & ætatis senium, & pauperies eius indicat, vt onus quod petit, debeat relaxari. Ita ergo hoc seruari studij tui sit, vt tamen proprietatem soli atque imposita ædificia post obitum ipsius, Ecclesiæ sollicitudine & vigilanti cura conserues.

Gregorius Fantino defensori. De xenodochio construendo.

Caput XI.

Episto.11. Ea quæ facienda mandat piæ voluntatis intentio, vt ad effectum valeant peruenire, cura debeat sacerdotalis existere. Proinde experientiæ tuæ præcepimus, vt hæredibus Isidori illustris memoriæ viri, assiduè & fortius debeat imminere: vt xenodochium quod auctor eorum per vltimæ voluntatis arbitrium in Panormitana fieri ciuitate constituit, sine aliqua difficultate secundum ea quæ sunt disposita implere festinent: ne si amplius hoc adhuc negligendū putauerint, tam nostri quàm dei iram de legibus venientem, quam huiusmodi dispositionem implere differentes merentur, incurrant. Si verò deputata in eorum xenodochio quod fiendum est, quantitas videtur fortè non posse sufficere, locum in quo xenodochium ipsum fuerat constituendum, vel quicquid ibi relictum est, xenodochio sancti Theodori, quod in prædicta ciuitate à Petro quondam constitutum est, applicetur: quatenus & hæredes à sollicitudine vel labore constituendi xenodochij valeant exui, & volūtas defuncti salubriter sumat effectum: dum M etsi in loco alio, ipsi tamē rei quicquid à testatore deputatum est, erogetur. Ita ergo experientia tua sollicitudinem gerat, vt vnum è duobus sine aliqua debeat fieri tarditate.

Gregorius Passiuo episcopo Firmano. Mandat oratorium consecrare.

Caput XII.

Episto.12. Anio comes castri Apertiensis, Firmensis territorij, petitoria nobis insinuatione suggessit, quæ habetur in subditis, in suprascripto castro oratorium se sumptu proprio pro sua deuotione fundasse: quod in honorem beati Petri Apostolorum principis desiderat consecrari. Et ideo frater charissime, si in tuæ diœceseos, in quo visitationis impendis officium, memorata constructio iure consistit, & nullum corpus ibidem cōstat humatum: percepta primitus donatione legitima, id est fundos campulos cum conduma vna, boues domitos parium vnum, vaccas duas, argenti libras quatuor, lectū stratum vnū, in peculio capita quindecim, armenti capita duo, ferramenta numero quinque, præsentes liberos à tributis fiscalibus solidos sex, gestisque municipalibus alligata, prædictū oratorium solenniter consecrabis. Presbyterū quoque te illic cōstituere volumus cardinalem: vt quotiens præfatus conditor fieri sibi missas fortasse voluerit, vel fidelium concursus exegerit, nihil sit quod ad missarum sacra exhibenda solennia valeat impedire, sanctuario verò suscepta cum reuerentia collocabis.

Gregorius

A *Gregorius Passiuo episcopo Firmano. De Aprutina ciuitate diu pastore viduata.*

Caput XIII.

Episto. 13. Parte.1. Epist.61. ca. Bene nouit. Bene nouit fraternitas vestra, quàm longo sit tempore Aprutium pastorali sollicitudine destitutum. Vbi quæsiuimus diu quis ordinari debuisset, & nequaquam potuimus inuenire. Sed quia Opportunus mihi in moribus suis, in psalmodiæ studio, in amore orationis valde laudatur, & religiosam vitam omnimodo agere dicitur: hunc volumus, vt fraternitas vestra ad se faciat venire, & de anima sua admoneat, quatenus in bonis studiis crescat. Et si nulla ei crimina quæ per legis sacræ regulam morte mulctanda sunt, obuiant: tunc hortandus est, vt vel monachus, vel à vobis subdiaconus fiat. Et post aliquantum temporis si deo placuerit, ipse ad pastoralem curam debeat promoueri. Si qua verò grauia obuiāt, multo magis admonendus est, vt seculum relinquat, & hæc perfectius defleat. Pro autem vt pro me orare debeas, quia cum tribulationibus cordis fatigor nimiis doloribus corporis.

Gregorius Opportuno de Aprutio. Contristari non debere de admonitione sua.

Caput XIIII.

Episto.14. Peruenit ad me: quia ex eo tempore quo dilectionem tuam verbis asperis propter quædam quæ mihi iure displicuerant, contristaui: magna tibi sit oborta tristitia, at-
B que continuus animi mœror. Vnde te dilectissime fili volo cognoscere: quia ego illa verba non asperitate cordis, sed amore tuæ animæ sum locutus. Tu itaque ad omnipotentem deum tota mente conuertere, quantum sit fugitiua vita præsens considera, æterna præmia lucrari festina, inquantum virtus sufficit, castiga carnem, quæ quando in voluptatibus vixit, animam mortificauit. Benignitatem tuam proximis exhibe, psalmodię & lachrymis horas vitæ frequentius impende, illata mala à proximis æquanimiter tolera. Si contra veritatem iniuriam pertuleris, lucrum puta: vt hæc agens, per temporalia quę despiciendo pateris, ad cœlestia regna pertingas. Omnipotens autem deus, & cor, & corpus tuum cœlestis gratiæ salute perfundat: vt de eius spiritu, & recta interius sentire, & recta exterius sufficias agere.

Gregorius Fantino defensori. De morte Primogeniti notarij.

Caput XV.

Episto.15. Cognoscat experiētia tua Primogenitum notarium nostrum de hac pro peccatis luce transisse. Et quoniam sanctam Romanam, cui auctore deo deseruimus, Ecclesiam, & coniugem suam, quæ se tuitioni Ecclesiasticæ postea commendauit: hæredes, necnon & filium fratris sui, in vnam vnciam hæredem idem noscitur reliquisse: ea propter statim vt hoc præceptum susceperis, antequā eum quisquam obiisse
C cognoscat, & in substantia illius aliquid fraudis committat, ad locum in quo res eius sunt reconditæ, sine mora curabis accedere, & cum omni sollicitudine ac diligentia studij tui sit præsente Consentio puero, qui rerum ipsarum custos esse asseritur, adhibitis testibus solenniter ac subtiliter facere, vt res in loco tutissimo, vt vtile præuideris collocentur: quatenus apto tempore huc cum eodem puero, deo auxiliante, valeant transmitti. Sed & cętera in quibuslibet rebus siue corporalibus quę de substantia ipsius esse didiceris, cum omni strenuitate in vnum congregare, & constituere festina, vt nihil de eius possit qualibet occasione deperire substantia. Hæc igitur omnia ita sollicita & subtili stude cura peragere, vt te illic posito ne dispendium in rebus ipsis eueniat, & cuiuslibet fraudis sub qualibet occasione sine exquisitione locus aliquis patere non valeat. Summa verò redituum eius quæ sit, nobis pariter tuis scriptis indicare festina.

Gregorius Romano defensori. De rationibus Bonifacij Numerarij.

Caput XVI.

Episto.16. Experientiam tuam non latet in rationibus, quòd Bonifacij Numerarij nostri suorum aliquid apud te interesse audiuimus: propter quod partem aliquam substantiæ suę xenodochio quod ad beatum Petrum Apostolorum principem constitutum est, dereliquit, & suam nobis cōiugem commendauit. Et ideo quia Laurentius vir clarissimus præsentium portitor pro rationibus ipsis, id est, nonæ ac decimæ indictionis faciendis transmissus est, D huius tibi præceptionis serie iniungimus: vt ei hac in causa quocunque necesse fuerit præbere solatia, atque eum æquitate seruata iuuare festines: quatenus dum te sollicito rationes ipsæ salubriter fuerint terminatæ, & pauperum fiat vtilitas, & mulieris quæ commendata est, quies procuretur atque securitas. Quia verò nosti quemadmodum causæ, & maximè tales agantur, si forsitan videris, quia rationes ipsa finiri sine dispendio non possunt: ad gloriosissimum Leontium vnà cum reuerentissimo fratre, & coëpiscopo nostro Ioanne te ire necesse est, & communi cum eo consilio agere, & ad quantum potueris loqui ei promittere quicquid vel ipsi, vel diuersis dandum suffragatoribus fuerit, dummodo per partes non eat, sed celerius finem accipiat. Illud autem prę omnibus tractare vos conuenit, vtrum cum prædicto gloriosissimo viro antequam rationes incipiantur, aut certè loqui propterea debeatis: ne forte causa in examinatione missa, nobis postea ad decidēdum difficultatem adducat. Sed quia melius in præsenti quid oporteat, poteris aduertere: quod vtilius visum fuerit, agite. In hac tamē promissione sollicitos vos esse necesse est: vt omnia inibi comprehensa pro totius causæ decisione plura solidis nullo modo promittantur, indicantes ei, si causa exegerit, quia pauper omnino defunctus est. Quod vt ita esse cognoscat, exemplar rerum inuentarum de substantia ipsius præuidimus dirigendum. E Quod si forte apud prædictam solidorum quantitatem consentire noluerit: eligimus potius hoc quod peruenit ad xenodochium reddere, quàm inanem inuidiam sustinere. Si verò consenserit, studiosè agendum est, vt exinde securitas remittatur: quatenus post datam securitatem, & decisionem causa recidiua exinde alterius nullo modo valeat quæstionis suscitari. Quod autem dederis, tuis rationibus imputamus.

Gregorius Azimarcho Scriboni. De rationibus Bonifacij.

Caput XVII.

Episto.17. Magnitudinem vestram quo tempore hic in Romana vrbe fuit, cognouisse recolimus Bonifacium quondā numerarium condito testamēto partem aliquam hęreditatis suę xenodochio quod ad sanctum Petrum Apostolorum principem situm est, reliquisse. Et quoniam gerere nos sollicitudinem diximus, vt ad gloriosum filium nostrū Leontium persona pro exponendis ratiociniis ipsius mitteretur, curam, vt compleri debuisset, habuimus. Idcirco quia Laurentius vir clarissimus præsentium portitor ad hoc illuc noscitur esse transmissus: magnitudinem vestram paterna dilectione salutantes, petimus, vt ei hac in causa cōcurrere, atque vestra, sicut de vobis confidimus, salua iustitia impendere patrocinia debeatis: quatenus dum sincerissimę bonitatis vestrę fuerit ope suffultus: & de viduitate mulieris quondam Bonifacij, & F de pauperibus quibus, sicut diximus, idem Bonifacius hęreditatis suę partem aliquam dereliquit, mercedem apud omnipotentem deum acquiratis.

Gregorius Azimarcho Scriboni. De naufragio eius.

Caput XVIII.

Episto.18. Qvanto nos cognitus casus vestri naufragij contristauit, tanto subsequens epistola releuauit, quòd magnitudinem vestram incolumem ad Siciliam peruenisse cognouimus. Et creatori nostro gratias agimus, qui solita vos pietate protexit, & de maris periculo liberauit. Vnde necesse est, vt dei misericordiam quam in vobis sæpe collatam inspicitis, ita semper in omni actu præ oculis habeatis, vt eius in vobis gratia cumuletur, & sicut ab exterioribus periculis, ita quoque ab interioribus eripiat. Paterna igitur dulcedine salutantes petimus, vt de vestra nos incolumitate quotiens se occasio dederit releuetis.

Gregorius Maurilioni expræfecto. Vt sæpius scripta sua ei dirigat.

Caput XIX.

Episto. 19 Valde miramur, quod nos de Sicilia venientibus diuersis gloria vestra incolumitatis suæ nuncio releuare postponit. Et vtrum obliuioni charitatis, an occupationi debeat reputari, nescimus. Et ideo salutantes paternę charita-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tis affectu petimus, vt quotiens scribendi se occasio dederit, de vestra nos salute,& qualiter circa vos agatur,refouete:qua tenus dum secundum desiderium nostrum de prosperitate ve stra læti fuerimus effecti, redemptori nostro pro vobis agere gratias valeamus. Omnipotens deus misericordiæ suæ vos gratia tueatur, & ab omni aduersitate seruet illæsos atque custodiat.

Gregorius Maurentio magistro militum. Comitiolum commendat.

Caput XX.

Epistо.20. VEniens dilectissimus filius noster Cyprianus diaconus laudabile Comitioli studium, & quam vtilitatem Vrminati castro fecerit,indicauit. Sed & multa de eo bona diuersis testificantibus olim cognouimus. Et quia eum apud vos,sicut antè fuit,modo non esse audiuimus, gloriam ve stram petimus: vt si quid est vnde iustè vestros animos fortassis offendit,nobis quicquid illud est, remittatis: eique plenam gratiam reddere,atque illum in ea qua apud vos dudum fuit familiaritate recipere debeatis:& vestrum illi fauorem,sicut re vera proprio,salua ratione quodcunque vsus exegerit, impendatis.Ita ergo facite vt de integro ei gratia restituta,aut ipso renunciante,aut aliis referentibus posimus agnoscere.

H *Gregorius Eupatori duci Sardiniæ. Valdarichum commendat.*

Caput XXI.

Epistо.21. CVm lator præsentium Valdarichus illa nos pro sua cõmendatione scribere postulet,quæ magnitudinem vestram æquitatis intuitu sine cuiusquam etiam intercessione non dubitamus efficere, peritionem ipsius minimè despiciendam prospeximus.Quia ergo cum vxore sua quam hic de Romana ciuitate esse perhibet, vt reuerti sicut desiderat, valeat,vestris se poscit patrociniis adiuuandum: paterna dilectione salutantes affectu petimus, vt hac in re magnitudinis vestræ tuitionem habeat,& a nullo eos illic contra rationis or dinem impediri permittatis, sed desideriis eorum pro vestra mercede adesse & concurrere debeatis:quatenus & illi se adiu tos vestra ope congaudeant,& magnitudo vestra poscentibus impendisse quod iustum piúmque est,videatur.

Gregorius Ioanni subdiacono Rauennæ. De monasteriis monasterij Claudij abbatis. De peculiaritate à monasteriis funditus extirpanda. Et de quibusdam scriptis non rectè à Claudio abbate transscriptis.

Caput XXII.

Epistо.22. VEnientes monachi monasterij quondam abbatis Claudij,petiuerunt sibi Constantium monachum abbatem debere constitui. Quos valde ego in sua petitione detestatus sum:quia mihi terrenæ mentis esse omnino apparuerunt,qui terrenum nimis hominem abbatem quæsiuerunt habere.Cognoui enim quòd idem Constantius peculiaritati studeat.Quæ res maximè testatur cum cor monachi non habere. Ac deinde cognoui:quia ad monasterium quod in Piceni prouincia situm est,soluspergere sine aliquo fratrum suorum præsumpsit. Ex qua eius actione cognoscimus, quia si sine teste ambulat,rectè non viuat. At quomodo aliis regulam teneat, quam sibiipsi nescit tenere? Ab hoc igitur recedẽtes,cellerariũ quendam nomine Maurum petiuerunt,cuius vitæ atque industriæ multa testificantur,quia & quondã abbas Claudius eum quibusdam laudabat.Tua itaque experiẽtia sollicitè requirat: & si eius vita ad locum regiminis digna est : à reuerentissimo fratre & coëpiscopo nostro Mariniano hunc abbatẽ ordinari faciat.Si verò est quod ei omnino obuiet,& ex sua congregatione inuenire aptum minimè possunt,ipsi sibi aliundè eligãt: & is quem elegerint,fiat.Hoc autem prædicto fratri,& coëpiscopo nostro omnino dicere stude, vt peculiaritatẽ à quatuor aut quinque monasterij monachis in quibus corrigi hactenus minimè potuit,studiosissimè compescat,& hoc ipsum monasterium à tali peste mundare festinet:quia si illic peculiaritas à monachis habetur,ne concordia nec charitas in congregatione eadem potetit permanere.Quid est autem habitus monachi,nisi contemptus mundi? Quomodo igitut mundum desiderant,qui in monasterio positi aurum quærũt? Ita igitur tua K
experientia faciat,vt neque loci ordinationem differat,neque ad nos vlterius hac de re querela perueniat. Præterea quia idẽ charissimus quondam filius meus Claudius aliqua me loquentem de prouerbiis,de Canticis Canticorum, de prophetis, de libris quoque Regum,& de heptatico audierat, quæ ego scripto tradere præ infirmitate non potui,ipse ea suo stylo dictauit,ne obliuione deperirent,vt apto tempore hæc eadem mihi inferret& emendatius dictarentur. Quæ cum mihi legisset, inueni dictorum meorum sensum valde in multis fuisse permutatum. Vnde necesse est vt tua experientia omni excusatione atque mora cessante,ad eius monasterium accedat, conuenire fratres faciat,& sub omni veritate quantascunque de diuersis scripturis chartas detulit,ad medium deducant. Quas tu suscipe,& mihi celerrimè transmitte.De tuo autẽ reditu quia molestiam te validam incurrisse cognouimus,deo propicio in subsequenti cogitamus. Illud autem quod ad me quorundam relatione perlatum est:quia reuerentissimus frater & coëpiscopus meus Marinianus legi commenta beati Iob publicè ad vigilias faciat,non gratè suscepi:quia non est illud opus populare,& rudibus auditoribus impedimentum magis quàm pro uectum generat.Sed dic ei vt commenta Psalmorum legi ad vigilias faciat,quæ mentes secularium ad bonos mores præcipuè informant. Neque enim volo dum in hac carne sum, si L
qua dixisse me contigit,ea facilè hominibus innotesci. Nam quia dilectissimæ memoriæ Anatholius diaconus quærenti ac iubenti Romano imperatori librum regulæ pastoralis dedit, ægrè suscepi:quem sanctissimus frater & coëpiscopus meus Anastasius Antiochenus in græcam linguam transtulit. Et sicut mihi scriptum est,ei valde placuit, sed mihi valde displicuit,vt qui meliora habent,in minimis occupentur. In parte autem tertia beati Iob in eo versu in quo scriptum est: Scio quia redemptor meus viuit, suspicor quia prædictus frater & coëpiscopus meus Marinianus mendosum codicem habeat. Nam in scrinio nostro idem locus aliter habetur quàm hæc in aliorum codicibus esse cognoui,atque ideo eundẽ locum relegi feci,vt sicut in scrinio nostro est, ita quoque hunc & sæpe fatus frater meus habeat. Quatuor enim verba sunt,quę si eidem loco defuerint,nõ modicum possunt lectori scrupulum generare.Hęc omnia subtiliter & celeriter exquire.Et si apud excellentissimum exarchum nihil potes, vel hęc non videaris neglexisse quæ potes.De loco autem Albini quid dicã,de quo vobis apertè contra iustitiam respondetur?De quo tamen debes districtius cogitare. Præterea ante aliquãtum temporis experientię tuę præceperamus, vt apud eminentissimum filium nostrum præfectum ageret,quatenus cura formarum committi Augusto debuisset,pro eo quòd omnino sollicitus atq; strenuus vir est.Et ita hactenus distulisti,vt nobis nec quid egeris M
indicares.Et ideo apud eundem eminentissimum filium nostrum vel modo omni agere intentione festina,vt formę prędicto clarissimo viro per omnia committantur,quatenus sollicitudine sua aliquid in eas valeat reformare. Nam sic despiciuntur atque negliguntur formę ipsę,vt nisi maior sollicitudo fuerit,intra paucum tempus omnino depereant. Sicut ergo nosti quàm necessaria causa sit & generaliter vtilis sit, studendum tibi est,vt prędicto,sicut diximus, viro pro sollicitudine sua modis omnibus committantur.

Gregorius Maurentio magistro militum. De sillis plectilibus dirigendis.

Caput XXIII.

Epistо.23. COgnoscat gloria vestra mandasse nos Anthemio subdiacono, vt aliquantas sellas plectiles nobis dirigere studeat : aut si factas non inueneris, ipsum ad te artificem tollat,vt in domo ipsius debeat laborare, & vel. xxiiij.sellas omnino bonas faciat.Et ideo quia omnino nobis sunt necessarię,gloria vestra vt hoc fieri posit prouideat. Etsi fortè vos iam aliquas conquisistis,nobis eas transmitte. Sed & Iuliano viro clarissimo maiori excellentiæ vestræ,aut si quis alter habuerit,eas nobis mittere procuretis. Ita ergo gloria vestra faciat vt hæc quæ scripsimus, sollicitudinis vestrę debeãt modis omnibus instantia procurari.

Gregorius

A *Gregorius Laurentio magistro militum. De trabibus in Ecclesia sancti Petri necessariis.*

Caput XXIIII.

Epist.24. PRopterea quòd in Ecclesiis beatorum Petri & Pauli trabes sint necessariæ,omnino Sabino subdiacono iniunximus,vt aliquantas de partibus Britannorum incidere, & ad locum vnde huc per marẽ duci possint,trahere debeat.Sed quoniam solus hoc facere non assurgit, Arogi scripsimus,vt homines qui sub eo sunt, cum bobus suis, in eius deputet ire solatiis,promittentes quia dum res perfecta fuerit,dignum ei xenium transmittemus. Gloria ergo vestra vnam Epistolam nostrã ad eum sub vrbana persona studeat sub celeritate transmittere, quæ ei hoc quod scripsimus deferat, vt antedictus subdiaconus voluntatem ipsius possit agnoscere. Si verò nauigij prosperitate inuenta discesserit,cũcta ei gloria vestra per suas Epistolas innotescat,vt sciat quid agere debeat,sed & nobis similiter quæ acta fuerint,indicate.

Gregorius Arogi duci. De trabibus in Ecclesiis sanctorum Apostolorum Petri & Pauli.

Caput XXV.

Epist.25. QVia sic de gloria vestra sicut re vera de filio nostro cõfidimus, petere aliqua à vobis fiducialiter prouocamur, arbitrantes quòd minimè nos patiamini contristari,maximè in tali re,vnde anima vestra mul
B tum poterit adiuuari.Indicamus autem propter Ecclesias beatorum Petri & Pauli aliquantas nobis trabes necessarias esse, & ideo Sabino subdiácono nostro iniunximus vt de partibus Britannorum aliquantas incidere, & vsque ad mare in locum aptum trahere debeat. Et quia in hac re solatiis indiget, salutantes gloriam vestram,paterna charitate petimus, vt actionariis vestris, qui in illo loco sunt deputetis, vt homines qui sub eis sunt,cum bobus suis in eius transmittere debeant solatium,quatenus vobis concurrentibus melius quod ei iniunximus,possit perficere.Nos enim promittimus quia dum res perfecta fuerit, dignum vobis xenium quod non sit iniuriosum transmittemus.Nam scimus nos considerare, & filiis nostris qui bonam voluntatem exhibent,respondere. Vnde iterum petimus gloriosissime fili, vt ita facere debeatis, vt& nos vobis possimus esse prestito beneficio debitores,& vos mercedem pro sanctorum Ecclesiis habeatis.

Gregorius Gregorio expræfecto. De trabibus in Ecclesiis sanctorum Apostolorum Petri & Pauli.

Caput XXVI.

Epist.26. SCientes quanta erga beatorum Petri ac Pauli Ecclesias in gloriæ vestræ mente maneat dilectio,vestrum nobis post deum adiutorium scriptis discurrentibus adhibere necessariò procuramus, confidentes facilè vos & deuotè quicquid pro earum vtilitate cognoscitis impartire, quibus gloriam ve
C stram etiam sponte non dubitamus velle præstare. Et ideo quia in prædictis Ecclesiis trabes omnino sunt necessariæ, atque Sabino subdiacono vt interim vsque ad.xx.incidere festinet,& ad mare trahere debeat iniunximus, paterno salutãtes affectu petimus, vt gloria vestra de possessionibus quas illic in emphyteusim habet, hac in re homines cùm bobus suis faciat præbere solatia, quatenus & ipse vestra opitulatione sufultus,ad ea explenda quæ sibi iniuncta sunt, possit esse idoneus,& vos mercedem valeatis acquirere. Ita ergo,sicut diximus,vt & vobis confidimus,agite glorioſe fili, vt & nos vobis gratias referamus, & beatos Apostolorum principes pro amore & dilectione vestra quam eorum Ecclesiis exhibetis, habeatis in omnibus adiutores.

Gregorius Stephano. De trabibus conducendis.

Caput XXVII.

Epist.27. QVamuis fraternitatem vestram officij sui qualitas pro Ecclesiarum vtilitatibus vltro solatiari commoneat, non tamen ab re est si illud ex abundanti nostra hortemur Epistola,quod facere vos conuenit prona voluntate. Proinde in Ecclesiis beatorum Petri & Pauli trabes valde necessarias fraternitati vestræ duximus indicãdum. Et quoniam Sabino subdiacono vt aliquantas incidere,& vsque ad mare trahere debeat, vnde huc adduci valeant iniunximus, atque in ea re manifestum est eum opus habere solatiis, sanctitas vestra vt oportuerit, ei toto studio totáque intentione opem ferre studeat, ac in eius solatio boues hominésque transmittat,vt nullam excusationem inueniat,sed quę ei præcipimus,vobis opitulantibus implere sufficiat. Ita ergo fraternitas vestra faciat,vt ei se quantum valet impẽdat.Nam quanto prædicti subdiaconi culpa est, si vobis concurrentibus piger extiterit, tanto culpabilius erit & grauius, si qua se occasione fraternitas vestra aut excusare,aut indeuotã, quod non credimus,mõstrare voluerit. Debes autem scire hanc fraternitati tuæ curam vehementer incumbere, cuius Ecclesiæ trabes olim cultu proprio consueuerat procurare. D

Gregorius Romano defensori. De filiis Petri defensoris.

Caput XXVIII.

Epist.28. PEtrus quem defensorem fecimus,quia de massa iuris Ecclesiæ nostræ quæ Vitelas dicitur,oriundus sit,experientiæ tuæ bene est cognitum.Et ideo quia ita circa eum benigni debemus existere, vt tamen Ecclesiæ vtilitas non lædatur,hac tibi præceptione mandamus, vt eum districtè debeas commonere, ne filios suos quolibet ingenio vel excusatione foris alicubi in coniugio sociare præsumat,sed in ea massa cui lege & conditione ligati sunt, socientur. In qua re etiam & tuam omnino necesse est experientiam esse sollicitam, atque E
eos terrere,vt qualibet occasione de possessione cui oriundo subiecti sunt, exire non debeant.Nam si quis eorum exinde, quod non credimus, exire præsumpserit, certum illi sit quia noster consensus nunquam illi aderit,vt foris de massa in qua nati sunt,aut habitare, aut debeant sociari. Sed & suprascriptam terram eorum sciatis vos non leue periculum sustinere, si vobis negligentibus quisquam ipsorum quicquam de iis quæ prohibuimus,facere qualibet sorte tentauerit.

Gregorius Maurentio magistro militum. De filio Domitij relaxando.

Caput XXIX.

Epist.29. PEtiit Domitius vir magnificus,vt vestræ gloriæ scribere deberemus,quatenus nauigantibus aliis,& filio suo similiter esset licentia nauigandi. Et quamuis de gloria vestra certi sumus quia nihil quod indiscretum est faciat, sed omnia sapienter intendat, hortamur tamen vt si alij relaxantur, ille non debeat retineri : ne forsitan non ex ratione, sed sola fratrum inimicitia retineri videatur. Vos tamen qui præsentes estis,ęquitatis consideratione generalem etiam vtilitatem attendentes,melius quid expediat potestis aduertere.

Gregorius Quæstino expræfecto. De Bonito viro glorioso.

Caput XXX.

F
Epist.30. EPistolam gratiæ vestræ suscepimus, in qua scripsistis vt pro glorioso Bonito filio nostro agere debeamus, quatenus præfecturæ illi administratio committatur. Et quidem nos eundem filium nostrum non modo, sed multi sunt anni quòd nouimus, & idcirco concurrere illi per omnia festinamus,sed non in illa re de qua amaritudines posuit & tribulationes assumere. Nam administratio ipsa vni priori ipsius,& alteri minori oblata est, & miscere se nullo modo voluerunt,scientes omnino graue esse,& præsertim in hoc tempore,hanc administrationem suscipere.Si ergo illis graue fuerit, quanto magis isti debet esse difficile qui nobis in actione est? Additur quia & inutile & valde laboriosum est,hominem literatum ratiociniorum causas assumere, & in eis se, quod non expedit,obligare. Super hæc autem res illa nos reuocat: quia nullũ de hac actione bene exisse recolimus, nisi gloriam vestram, de qua omnipotentem dominum petimus, vt eam vsque ad finem continua protectione custodiat. Et ideo hoc considerantes, in eius læsione miscere nos noluimus. Nam quo modo putatur vtile, certum est quia postmodum plenum laboris erit atque dispendij. Si autem sic vtilitatibus suis æstimat oportere, & vult agere vt hæc administratio sibi cõmittatur,nos contrarij non sumus,sed etiam modo futuris tribulationibus ipsius condolemus:quia quid passurus sit,exemplo præcedentium non nescimus.

Parte.v. Dist.88.cã Inutile.

Promissio

Universidad de Deusto
Biblioteca

Promissio cuiusdam episcopi hæresim suam anathematizantis.

Caput XXXI.

Epist. 31. QVotiens cordis oculus nube erroris obductus, superne illustrationis lumine fit serenus, magna cautela nitendum est, ne latenter author schismatis irruat, & ab vnitatis radice eos qui ad eam reuersi fuerant, telo iterum erroris abscindat. Et ideo ego ciuitatis illius episcopus, comperto diuisionis laqueo quo tenebar, diutina mecum cogitatione pertractans, prona & spontanea voluntate ad vnitatem sedis Apostolicæ diuina gratia duce reuersus sum. Et ne praua mente, seu simulatè reuersus existimer, sub mei ordinis casu spondeo, & anathematis obligatione, atque promitto tibi, & per te sancto Petro Apostolorum principi, atque eius vicario beatissimo Gregorio, vel successoribus ipsius, me nunquam quorumlibet suasionibus vel quocunque alio modo ad schisma, de quo redemptoris nostri misericordia liberante ereptus sum, reuersurum: sed semper me in vnitate sanctæ Ecclesiæ catholicæ & communione Romani pontificis per omnia permansorum. Vnde iurans dico, per deum omnipotentem & hæc sancta quatuor Euangelia, quæ in manibus meis teneo, & salutem gentium atque illustrium dominorum nostrorum rempublicam gubernantium, me in vnitate, sicut dixi, Ecclesiæ catholicæ & communione Romani pontificis semper & H sine dubio permanere. Quòd si, quod absit, aliqua excusatione vel argumento ab hac me vnitate diuisero, periurij reatum incurrens, æternæ pœnæ obligatus inueniar, & cum authore schismatis habeam in futuro seculo portionem. Hanc autem confessionem promissionisque meæ carthulam notario meo eum consensu presbyterorum, & diaconorum, atque clericorum qui me in hac vnitate obligantes, in suprascriptis omnibus prona simul voluntate secuti, atq; propriis manibus subscripturi sunt, scribendam dictaui, & propria manu subscribens tibi tradidi. Acta in loco illo die & consule suprascriptis. Subscriptio episcoporum illorum. Ego ille episcopus ciuitatis illius huic cõfessioni promissionique meæ præstito de conseruandis suprascriptis omnibus sacramento subscripsi.

Gregorius Columbo episcopo Numidiæ.
De peruersitate Paulini Regensis episcopi.

Caput XXXII.

Epist. 32. QVia bene olim est cognitum fraternitatem tuam sacerdotali grauitate, & zelo esse Ecclesiastico decoratam, satis oportere prospeximus, vt interesse ad cognoscenda ea quæ correptionis indigent debeas, ne si fuerint dissimulatione postposita, licitum esse sibi credat quisque, quod potest. Qualiter autem fratrem nostrum Paulinum Regensis ciuitatis episcopum clerus suus, vel hi qui in sacro I sunt ordine constituti, in se perhibeant corporaliter excessisse, audire nõ indiges, quippe quia priusquam hæc ad nos querela pertingeret, tibi iam factum est sicut eis asserentibus dicimus manifestum. Et quoniam præpositis in subiectorum pœna fas esse non debet parcendi, Victori fratri & coëpiscopo nostro qui primatus inter vos locũ tenet, curauimus scribendum, vt vnà cum tua fraternitate, vel cum aliis fratribus & coëpiscopis nostris quos adhibere prospexeritis, inter memoratum fratrem & consacerdotem nostrum & clerum ipsius causa subtili debeat inuestigatione cognosci. Et ideo dilectio tua immineat atque sollicitudinem gerat, vt ea quæ ad nos perlata sunt, inaudita non transeant, ne discordia in Ecclesia vnde magnopere pellenda est nutriatur. Et si quidem contra eum clericorum suorum vera querela est, culpam suam quam sponte emendare despexit, in Ecclesiastici vigoris diffinitione cognoscat, vt & de præsenti sentiat, quàm sit graue quod fecit, & discat de futuro nil se plus agere posse quàm licet. Præ omnibus igitur hortamur, vt zelum quem propter deum habere te nouimus, ardentius studeas exercere. Et quia memoratus frater noster Paulinus Ecclesiasticos ordines per simoniacam dare hæresim, quod audire nephas est, dicitur: vnà cum antedicto primate, vel aliis subtilius hoc & cum omni diligentia tibi sit curæ perquirere. Et si ita, quod absit, inuentum fuerit, studendum atque agendum est, vt & eum qui præmium accipere, & eum qui dare non metuit, canonicæ vltionis sententia feriat, quatenus horum emẽdatio multorum K posit esse correptio. Et priusquam hæc radix mortifera conualescat, & plures interimat, totius concilij diffinitione damnetur, vt nullus vnquam pro quouis ordine accipere, nullus dare aliquid audeat, nec quisquã ex gratia sed ex merito promoueatur, ne & ordo Ecclesiasticus confundatur, & sit probitas vitæ despectui, si præmium meriti indignus acceperit. Hilario autem chartulario nostro iniunximus, vt si causa poposcerit, cognitioni vestræ interesse non renuat. Si ergo necessarium fuerit, vestris illum apicibus vt illuc venire debeat, facite certiorem, quatenus simul cum ipso tractantes, melius decernere quæ statuenda sunt debeatis.

Gregorius Victori episcopo. De Paulino Regensis ciuitatis episcopo.

Caput XXXIII.

Epist. 33. QVanto nobis lætitiæ est fratres nostros cognoscere ergà filios suos paterna charitate esse sollicitos, tanto tristitiæ deputamus, quando eos ab illicitis nec aliorum fratrum reuerentia, nec sacerdotij prætualet consideratio temperare. Quàm igitur grauis & aspera aduersus fratrem nostrũ Paulinum Regensis ciuitatis episcopum, clericorum eius vel eorum qui in sacro sunt ordine positi, sit querela, fraternitati tuæ liquere non dubium est: quia latere te in vicino non potuit quod ad nos in lõginquo peruenit. Et quoniam valde cauendum est ne hoc quod eum frustra in se corporali iniuria queruntur excedere, aut licitè præsumatur, aut fiat dissimulatione deterius, sic manifesti excessus canonica semper moderatione premendi sunt, vt vna res & præteritorum correptio, & esse possit regula futurorum. Proinde simul cum dilectissimo communi fratre Columbo episcopo vel aliis sacerdotibus quos prævideris inter suprascriptum fratrem nostrum & clericos ipsius causam subtili inuestigatione rimari te conuenit. Et si supp licantium querela veritate subsistit, ita hoc regulari emẽdatione corrigite, vt & quàm sit malum quod fecit agnoscat, & officij sui terminos discat decætero non exire. Nec loci tui, sicut dicitur, ab eo postponi ordinem patiaris, ne illi despectus suus ad periculum, & tibi fiat ad culpam. Nam ad personam in priori loco positam respicit quicquid committitur, nisi sollicitè cognoscatur. Illud autem quod idem frater noster Paulinus Ecclesiasticos ordines dare sub præmio perhibetur, subtilius à vobis & omnino districtè quærendum est. Et si ita, quod non optamus, esse claruerit, sic ad vlciscẽdum hoc vester se propter deum zelus accendat, vt & ordinanti auaritia sua conuertatur ad pœnam, & illicita ordinatio effectu carens, ambitionis suæ desiderio non fruatur. In qua re hortamur atque præ omnibus admonemus, vt ita fraternitas vestra studeat esse sollicita, quatenus priusquam vnius vitio, simoniacæ illic hæreseos nequitia conualescat, sententię vestræ facto ex opere consilio radicitus amputetur. M Nam quisquis ad hoc facinus emendandum officij sui consideratione vehementer non arserit, cùm ipso non dubitet habere portionem, à quo prius hoc peculiare flagitium sumpsit exordium. Et ideo, sicut diximus, hinc vigilanter atque studiosè agendum est, vt concilium vestrum quod nunc usque sine huiusmodi praua opinione deo custodiente seruatum est, huius sceleris venena nec polluere possint, nec perdere. Præterea Hilario chartulario nostro præcepimus, vt si res exegerit, interesse vobiscum non differat. Vnde si necesse fuerit, vestris illi vt ad vos venire debeat, epistolis indicare, quatenus omnia vnà cum eo salubriter deo possitis adiuuante dirimere.

Gregorius Ioanni episcopo primæ Iustinianæ. De Paulo Dyaclinæ ciuitatis episcopo lapso.

Caput XXXIIII.

Epist. 34. QVando mala quæ pœnitentiæ fletu purganda sunt, augentur excessibus, ita maior delinquentibus est adhibenda correptio, vt & ipsi facinus suum saltem pœna vindicante cognoscant, & alios ab illicitis Ecclesiasticæ tuitionis timor inhibeat. Dilectissimus itaque lator præsentium Neemesion ad nos veniens indicauit, sicut & gestorum exemplaria quæ huc detulit continebant, Paulum Dyaclinæ ciuitatis episcopum inter alia mala in corporale

2.q.7. cũ Latur.

A porale crimen lapsum, à suis fuisse clericis accusatum, atque habita cognitione, ita quod sine dolore dicere nõ possumus, claruisse: atque insuper postquam cõuictus est, etiam libellum in quo ea de quibus accusatus fuerat, vera esse confessus est, obtulisse. Qua de re, sententia illum episcopali depositum, & se eius loco cum fraternitatis vestræ consensu, esse episcopũ ordinatum. Sed nunc eundem Paulum cum auxilio quorundam secularium iudicum venientem, episcopium more prædonis ingressum, ablatisque violenter rebus Ecclesiæ ab eo se proiectum, ac summa iniuria ad necem penè perductũ. Et quoniam tantæ nequitiæ prauitas nec dissimulanda, nec leuiter attendenda est, fraternitas vestra hæc omnia diligenter curet addiscere: & si ita se, vt edocti sumus, veritas habet, prædictũ Paulum districta faciat executione compelli, vt quæcunque abstulit, omni mora vel excusatione cessante restituat. Si verò nihil Ecclesiæ, sed suum proprium dixerit abstulisse, quamuis graue & iniquum fuit vt non à vobis vel à metropolita eius hoc peteret, sed temerario ausu agere præsumpserit, veruntamen si quid propriũ tulit, sub fraternitatis vestræ debet examinatione constare, si verum est. Sed & illud diligenter quærendum est, si quid malè de rebus dilapidauit Ecclesiæ, vt ex eo quòd nunc abstulit, hoc reformare vel satisfacere modis omnibus compellatur. Si autem differre tentauerit, quousque omne quod dilapidauit vel de substantia tulit Ecclesiæ restiB tuat, in monasterium mittendus est, vt saltem coactus reddat, quod malè auferre non metuit. Quod si fortè, quod non credimus, post depositionem suam inuerecundè ac mente peuersa aliquid de episcopatu loqui, atque rursus ad hoc qualibet aspirare præsumptione tentauerit, fraternitatis vestræ se contra improbitatem ipsius omnino vigor accendat, atque dominici corporis ac sanguinis communione priuatũ in monasterium eum vsque ad diem obitus sui ad agendum curet pœnitentiam retrudendum: quatenus perperrati sceleris maculas dignis discat fletibus emundare, quas magis in interitu animæ suę nequiter augere desiderat. Suprascriptus autem dilectissimus filius noster Neemesion in loco suo & episcopatus officio proculdubio reformetur, & ne denuo hac de re inquietudinem ac molestiam patiatur, sollicitos vos esse necesse est: quia hoc non solum ad huius munitionem, verumetiam ad aliorum constat emendationem proficere, vt prauorum hominum præsumptio nihil de cætero contra sacrorum canonum statuta, vel Ecclesiasticam disciplinam vllo modo audeat attentare.

Gregorius Constantio episcopo Scodritano. De facinore Pauli Diodatini.

Caput XXXV.

Epist. 35. C QVæ dilectissimus lator præsentium Neemesion, qui se dicit Dyaclinę ciuitatis esse antistitem, de facinore Pauli Diodatini, vt ipse asserit, quondam episcopi questus sit, fraternitati tuæ fuerant subtilius indicanda, nisi scire te omnia testaretur, quippe quem & compassum sibi, & voluisse subuenire perhibet, sed minimè potuisse. Et quia tanti causa flagitij negligi vel transiri non debet impunita: ne eius imitatione, sceleste ab aliis, quod absit, sumatur audacia, fraternitas tua exemplaria scriptorum his subdita quæ ad reuerentissimum fratrem nostrum Ioannem primæ Iustinianæ ciuitatis episcopum, seruantem vices nostras direximus, diligentius relegat. Et si secundum eorum seriem explere se cuncta posse cognoscit, ea quæ illi mandauimus, ipse omnia ex nostra authoritate exequaris & facias. Si verò hoc tibi quibusdam fortè aduersantibus obstaculis videtes esse difficile, studendum est vt eadem scripta nostra ad antedictum fratrem nostrum sine excusatione perueniant. Cui etiam & te conuenit imminere, vt ea quæ ei à nobis mandata sunt; districtius exequi, & nulla debeant occasione lentari, sed ita quę nequiter acta sunt, emendatione congrua corrigantur, quatenus vna res & vltio competẽs delinquentis, & formido sit aliis in eodem ordine constitutis.

Gregorius vniuersis episcopis concilij Vrzachij. De Clementio primate eorum.

Caput XXXVI.

D SIcut laudabile discretúmque est, reuerẽtiam & honorem debitum exhibere prioribus, ita rectitudinis & dei timoris est, si qua inter eos correctione indigent, nulla dissimulatione postponere: ne totum, quod absit, corpus incipiat morbus inuadere, si languor non fuerit curatus in capite. Ante multum siquidem temporis quædam ad nos de fratre nostro Clementio primate vestro perlata sunt, quę cor nostrum non modico mœrore trãsfigerent. Sed prementibus diuersis tribulationibus, & maximè circumsæuientibus hostibus, ea nobis non fuit spatium requirẽdi. Et quoniam ita sunt grauia, vt transire indiscussa vllo modo non debeant, fraternitatem vestram his hortamur affatibus, vt cum omni sollicitudine ac viuacitate veritatis indagare substãtiam multis modis debeatis, vt aut, si ita sunt, vltione canonica resecentur: aut si falsa, fratris nostri innocentia diu sub nephandæ opinionis dilaceratione non iaceat. Vnde ne quis desidiæ torpor in requisitione sit, admonemus vt non cuiusquam personæ gratia, non fauor blandimenta, vel quodlibet aliud, quenquam vestrum vel ad discutiendum quæ nobis nunciata sunt, molliat, vel à tramite veritatis excutiat: sed sacerdotaliter ad inuestigandam vos propter deum veritatem accingite. Nam si quis in hoc aut piger esse, aut negligentem se præsumpserit exhibere: dictis criminibus apud omnipotentem Dominum se nouerit esse participem, cuius zelo ad perscrutandas subtiliter nefandi causas facinoris non mouetur. E

Epist. 36. 2.q.7. can. Sicut inquit.

Gregorius Firmino episcopo Histriæ. De conuersione eius ad sanctam ecclesiam catholicam.

Caput XXXVII.

Epist. 37. QVem redemptor noster de seruorum suorum numero perire non patitur, ita misericordiæ suæ inspiratione cor eius illustrat, vt deserto errotis obscuro, ad cognitionem lucis & viam redeat veritatis. Vnde susceptа charissime fraternitatis tuæ Epistola, magna in domino exultatione gaudemus, quòd diuina te gratia ad vnitatem Ecclesiæ, à qua pertinacium & imperitorum homiuum instinctu disiunctus fueras, reuocauit. Sed quia quanto antiquus hostis superatum se conspicit, tanto insidiari actius non quiescit omnino sollicitum vigilantémque te esse conuenit, atque scutum constantiæ contra iacula ipsius præparere; vt illisa frangantur, & vim interius penetrandi non habeant. Nulla ergo te charissime frater rerum desideria, nulli terrores, nulla blandimenta, nullæ seductiones, quæ venenatis verborum sagittis animas inficiunt, à reuersionis tuæ feruore te mollianr, aut retro redire compellant: ne qui fortem superaueras, grauius à forti supereris, & captiuus, quod absit, post victoriam tenearis: sed magis vt mater Ecclesia per totum deo propitio orbem diffusa, ad suum te rediisse gremiũ non inertem agnoscat, studiosissimè tibi vigilandum ac laborandum est vt tecum possis & alios reuocare: quatenus damna quæ auersionis F tuę exemplo commiseras, non solum reuersionis bono resarcias, sed etiam lucrum exhibeas, vt ad promerendam præteritorum veniam, & futurorum præmia capessenda plus domino tuo videaris reuocasse, quàm tuleras. Nobis ergo omnino curæ erit, de fraternitatis tuæ quiete, vt dignum est, cogitare: quia postquam nobiscum iam deo protegente vnus es, non aliter vtilitates tuas quàm nostras attendimus. Aliqua verò nobis de necessitatibus vestris Ioannes subdiaconus scripsit, sed credimus de dei nostri potentia, quia sanctus Petrus ad quem reuersi estis, vos deserere non debet. Modo autem de benedictione eiusdem sancti Petri transmissimus fraternitati vestræ patraturam vniam, quam vos necesse est cum ea charitate qua vobis transmissa est, suscipere.

Gregorius Ciritano. De cura Sitonici.

Caput XXXVIII.

Epist. 38. GLoriæ vestræ dudum scripta suscepimus, in quibus indicastis sollicitudini vestræ serenissimorum principum iussione curam Sitonici fuisse mandatam, atque præceptum esse vt omnis tritici quantitas quæ in horreis nostræ Ecclesiæ susceptа fuerat, vobis tradi ante omnia debuisset, & scripsistis vt hoc ipsum parari in specie faceremus. Quod quidem quia vestrum, cuius ad nos quidem bona tanta perlata

Universidad de Deusto
Biblioteca

G lata sunt, non fuerit, nouimus, & scitis quàm durum quámque omnino difficile sit, vt res quæ nec seruari, nec eo tempore ad emendum poterat inueniri, in species restitui pereretur. Veruntamen vt exui ab huius rei sollicitudine valeremus, studij nostri fuit, vt etsi cum maiori dispendio, omnino frumenta ipsa, sicut voluistis, in species faceremus præparari. Pòst verò per latorem præsentium Euticium virum magnificum qui se illustrem præfectum esse commemorat, aliam nobis Epistolam transmisistis, vt quæ summa eiusdem Sitonici ab horreatiis Ecclesiæ sit suscepta. prodi inter acta publica debuisset. Et ideo ne per occasionem Ecclesiæ, quædam cuiquam nasci videatur occasio seu excusatio, & quantitatem, sicut scripsistis, defensores Ecclesiæ prodiderunt, & quæ putauerunt vtilia, petiuerunt. Quod gloria vestra diligenter sollicitéque pertracter, & verba eorum non negligat. Nam quicquid post hæc in prædicti Sitonici specie damni corrigerit, amplius iam ad Ecclesiæ dispendium sciatis nullo modo pertinere: quia nec habitatores ciuitatis istius, afflicti reuera homines, prædictum Sitonicum in suo se asserunt detrimento posse suscipere. Hæc igitur omnia gloria vestra cognoscens, ita de his quę sibi sunt commissa studeat cogitare, vt & vtiliratem publicam faciat, & huius operis pondus Ecclesiæ nostræ denuo ad grauamen
H pauperum non incumbat.

Gregorius Desiderio episcopo. De Pancratio monasterio monachorum sociando. Caput XXXIX.

Epist. 39. PAncratius lator præsentium, vt asserit, diaconus Apostolorum se liminibus repræsentans, à nobis noscitur petisse, vt cum fraternitati vestræ deberemus specialiter commendare. Intimauit etiam nobis quòd in clericatus officio vestræ sit Ecclesię mancipatus. Vnde diuini motus inspiratione compunctus, gratiam monasticæ conuersationis appetit, illicque in eodem quem sumpsit habitu, desiderans permanere, etiam diaconum se eiusdem monasterij factum esse commemorat. De cuius loci seruitio auelli nulla patitur ratione. Nunc quantum asserit fraternitas vestra non quidem impedimentis intentum, sed affectu beneuolentię, in officium eum suæ vult reuocare Ecclesiæ. Hortamur igitur vt tam promptę deuotioni eius, quàm in sancto studet habere proposito, minimè vestra sit impedimento fraternitas, magis autem quibus valeris adhortationibus pastorali admonitione succendite, vt feruor huius desiderij in eo non tepescat, vt qui à turbulento curarum seculatium tumultu se segregans, quietis desiderio portum monasterij appetiit, rursum in Ecclesiasticarum curarum non debeat perturbationibus implicari, sed in dei laudibus permittatur securè ab his omnibus remanere vt postulat.

Gregorius Bonito defensori. De mancipio Fortunati abbatis.

I Caput XL.

Epist. 40. FIlius noster Fortunatus abbas monasterij sancti Seuerini, quod in hac vrbe Romana situm est, latores præsentium monachos suos illic pro recolligendis mancipiis iuris sui monasterij, quæ illic latitare dicuntur, dirigens, petiit vt experientiæ tuæ ei debeant adesse solatia. Eapropter præsenti tibi authoritate præcipimus, vt eis in omnibus salua ratione concurrere ac opitulari festines: quatenus te illic coram posito, atque in hac causa ferente solatia, salubriter hæc citius valeant quæ sibi iniuncta sunt, ad effectum deo authore perducere.

Gregorius Romano episcopo defensori, Anthemio subdiacono, & Sauino subdiacono. Romanum cum hominibus suis commendat. Caput XLI.

Epist. 41. EA quæ sponte præbere nos conuenit, petiti negare non possumus. Et ideo quia gloriosus filius noster Romanus expræpositure possessiones suas & homines qui in illis sunt partibus, vestræ voluit experientiæ commendari, hac vobis præceptione mandamus, vt possessiones hominésque ipsius seruata æquitate tueri non desinatis, atque ita in omnibus cautis vtilitatibúsque ipsius concurrere ac solatiari studeatis: quatenus & ille se hac adiutum commendatione cognoscat, & salubriter iniuncta exhibuisse comprobemini.

Gregorius Deodato episcopo Mediolanensi. De Luminosa ancilla dei, & testamento eius. K

Caput XLII.

NVlli dubium est: quia sicut sacerdotibus res in episcopatu acquisitas, nulla est alienandi licentia: ita de eis quas antè habuerint, quicquid iudicare voluerint, non vetantur. Itaque fraternitatem vestram tempore quo ad nos fuit, questam esse recolimus, quòd quædam immobilia quæ Constantius decessor vester Luminosæ ancillæ dei filię fratris sui testamenti serie legati titulo dereliquit, iam episcopus acquisisset, deerecuisséque nos vt si hoc constarer, nullum ex his Ecclesia vestra præiudicium pateretur. Quod & vos oportet recolere, & molestiam aliquam prædictæ ancillæ dei non facere, nec ei sine cognitione de his quæ possidet, quicquam auferre. Sed si hoc Ecclesiæ vestræ actores probari posse confidunt, vestris nobis Epistolis indicate, vt qualiter hoc ipsum constare debeat disponamus: dummodo, cognita veritate, nec Ecclesia vestra pati præiudicium, nec illa iniustè videatur affligi: quia quantum aliqui perhibent, hoc supradictus decessor vester non in episcopatu, sed dum adhuc esset diaconus acquisiuit. Vnde necesse est vt, sicut diximus, facta probatione debeat constare quod verum est. Eandem verò ancillam dei L
fraternitati vestrę commẽdamus, vt à nullo eam patiatur grauari vel opprimi, ne si inquietata fuerit, ex huius causæ occasione hoc pati quod nõ decet existimetur. Et ideo si quid fortè fuerit quod debeat emendari, aut plano adhortationis vestræ moderamine corrigatur, aut certè nobis subtiliter nuncietur, quatenus & vos ab inuidia fitis extranei, & nos quod conuenit facere nullatenus omittamus.

Epist. 42.

Gregorius Fantino defensori. De capitibus equarum Florentino dandis. Caput XLIII.

Epist. 43. EXperientiam tuam iam credimus cognouisse, dilectissimum filium nostrum seruum dei diaconum hæredem sanctam Romam Ecclesiam, cui, deo authore, deseruimus, reliquisse. Et quia legati titulo quatuor equarum capita Luminosæ ancillæ dei proximæ suæ dari constituit, atque nos petente dilectissimo filio nostro Florentino diacono xenodochio Anichiorum, cui præsse dinoscitur, decem equarum capita cum emissario suo prędidimus largienda, hac tibi idcirco præceptione mandamus, vt latori præsentium qui ad hoc illic ex opere missus, tam quatuor quæ legata sunt, quàm decem equarum capita, quas xenodochio concessimus, de equabus præfati quidem diaconi simul & emissarium sine aliqua debeas excusatione vel mora contradere.

Gregorius Gennadio patricio. Droculfum de hostibus reuersum commendat. Caput XLIIII.

Epist. 44. DRoculfus præsentium portitor de hostibus ad rempublicam veniens, opinionis vestræ quæ longè latéque diffusa est, bono successus, ad excellentiæ vestræ obsequia summo desiderio festinauit occurrere. Et quoniam nostra se apud vos posse Epistola commendari, paterna dulcedine salutantes, petimus vt eum sicut deus vobis in cor misserit ac vtile fuerit, excellentia vestra ordinate dignetur, quatenus bona quæ de nobis etiam positus adhuc inter hostes audiuit, in se valeat experiri, & excellentiæ vestræ eius quoque ante omnipotentis dei oculos inter cæteras merces accrescat. M

Gregorius Venantio patricio. De factis Sansonis exponendis.

Caput XLV.

Epist. 45. DEsideratissimæ excellentiæ vestræ scripta suscepi, in quibus tantum de absentis collocutione gauisus sum, quantum ipsum qui locutus est, semper mihi cupio esse præsentem. Vultis ergo quædam de Sansonis factis allegoricè disserantur, sed tanta mihi debilitas corporis accidit, vt si qua subire valuerint, exercere animus non assurgat. Bono autem desiderio vestro congaudeo: quia dum expositionem sacrorum verborum cupitis, quàm strictè ipsum authorem eorundem verborum quæritis, demonstratis. Si igi-

A tur vires salutis accepero, authore omnipotente domino vestris desideriis parebo. Oro autem vt in cũctis actibus vestris gratia vos superna custodiat, quatenus in bono opere & aspirando vos repleat & adiuuando confortet.

Gregorius Panthaleoni notario. De argento Ecclesiarum secum deferendo. Caput XLVI.

Epist. 46. EXpectabamus vt nos experientia tua de argento Ecclesiarum, vel aliis quas inuenit rebus omnino subtiliter redderet certiores, vt eius renunciatione quod fieri debuisset, deliberare minutius potuissemus. Sed non nos ita renunciatio tua vt oportebat instruxit. Curæ ergo tuæ sit, vt argẽtum Ecclesiarum quod clerus & populus habet, apud quos præuideris, in cimiliarcho Ecclesiæ sub omni sollicitudine atque cautela deponas, atq; de eodem deposito inde susceptum accipias. Argentum verò Ecclesiarum quod pro peccatis à clero & populo destitutum est, tecum huc defer. Si fortè tres aut quatuor clerici de ipsis ecclesiis cognoueris remansisse, facta notitia, quis, quomodo est, vel vbi habitat, nobis defer, vt eis si necessarium viderimus, quid singulis annis accipere valeãt, statuere valeamus. Res verò quæ vetustate perire possunt, tecum similiter defer, vt ex eis quod vtilevisum fuerit, disponatur. Tu autem protegente domino inuenta nauigij prosperitate reuertere.

Gregorius Romano defensori. De præsumptione tonsuratorum in Sicilia. B Caput XLVII.

Epist. 47. PEruenit ad nos quod tonsuratores in Sicilia praua sibi præsumptione nomen defensorum sumerent, atque eos non solum vtilitatibus Ecclesiasticis non esse vtiles, sed etiam hac occasione multa indisciplinata committere. Proinde experientiæ tuæ præsenti authoritate præcipimus, vt hoc diligenter inquirat. Et si quos sibi, præter eos qui huius rei Epistolas habent, hoc denuo nomen vsurpare repererit, districta illud emendatione compescat. Si verò quosdam strenuos ac fideles in Ecclesiasticis negotiis esse probaueris, subtiliter nobis de eis te renunciare necesse est, vt vtrum digni sint Epistola iudicemus. Præterea à Fortunato de iis quæ gesit, rationes subtiliter perscrutari te volumus, & satisfactis omnibus quæ debere constiterit, eum per patrimonium vel actionem aliquam Ecclesiæ nostræ transire vlterius non permittas: quia ita se, quantum ad nos peruenit, exhibuit, vt commune aliquid deinceps cum nostris habere non debeat. Præterea nunciatum est nobis Martinianum quendam qui nomen sibi defensoris assumpsit, fratri & coëpiscopo nostro Ioanni, cui curam patrimonij nostri commiseramus, exhibere obediẽtiam distuliſſe. Require ergo, & si verum est, exilio transmittatur, vt ex cuius Ecclesia honoris sibi falsum nomen arripuit, admi nistranti vtilitates ipsius, minimè obedisse, impunitum non sit. Sed & si qui sunt alij ordinationi meorati fratris nostri
C inobedientes, districta in eos vltione modis omnibus vindicate.

Gregorius Romano defensori. De violentia Luminosi.

Caput XLVIII.

Epist. 48. LVminosus præsentium portitor violentiam se, vxorémque suam à Salustio viro clarissimo asserens sustinere, huc necessitate eadem faciente venire compulsus est. Vnde quia seruum sanctæ Mariæ quod est parœciæ Grumentinæ se esse asserit, necesse est vt Ecclesiastica tuitione valletur. Experientia itaque tua præfato supplici ecclesiastica non desistat impartire solatia, eúmque de quo queritur admonere, quatenus se ab eorum inquietudine compescat. Sin verò est quod sibi in eis rationabiliter dicat posse competere, electorum iudicio terminetur, tuáque quicquid definitum fuerit, executione modis omnibus impleatur.

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano. De reditibus Ecclesiæ suscipiendis.

Caput XLIX.

Epist. 49. FIlij nostri Paschasius vir magnificus, & Blancho vir clarissimus conquesti sunt nobis sanctitatem vestram reditus, qui sanctæ Romanæ Ecclesiæ debentur, non alibi nisi aut in suburbano ciuitatis, aut in massa, quæ dicitur Gelas, velle percipere. Quod ego non ita actum intelligo, sicut hi qui murmurant putant. Scio enim sapientiam fraternitatis ve D
strę, & idcirco vos arbitror talia proposuisse, vt per eandem propositionem quocunque in loco reditus vtiles potuissetis accipere. Laudo frater charissime intentionem charitatis tantæ, & vehementer amplector, quia sic curam Ecclesiæ nostræ agitis, quæ profectò vestra est, sicut & vestræ, quæ nostra est. Tamen nec in suburbano, nec de massa Gelas, filij mei excellentissimi Italica & domus Venãtij reditus quos promiserunt sunt petendi. Sed siue in Syracusana, siue in Panormitana parte dare voluerint, hoc solum vestra sanctitas sit intenta, vt vtiles per omnia reditus accipiat, secundum promissionem pacti vel cautionis quam misimus. Ita ergo sanctitas vestra prouideat, vt nec dilecti filij mei prædicti derelictis suburbanis sibi necessariis contristentur, nec nostra Romana Ecclesia damnum aliquod vel minorem vtilitatem in eorum redituum perceptione sustineat.

Gregorius Anthemio subdiacono Campaniæ. De vxore Stephani redimenda.

Caput L.

Epist. 50. STephanus præsentium portitor, qui vxorem se Ecclesiæ E
nostræ ancillam habere perhibet, octo se solidis ab Accello seniore de hostibus comparatum innotuit. Et quia ad eorum restitutionem se inopem esse commemorat, experientia tua diligenter inquirat, & si ita esse cognouerit, nec habere vnde suum posit precium reddere, cum prædicto seniore ad quantum potueris ordina, & precium ei quod tibi statuerit, restitue: securus quia tempore quo rationes tuas posituras aduueneris, de captiuorum redemptione quod dederis, tibi restitui faciemus.

Gregorius Eugenio diacono. De seruis dei Bleranæ ciuitatis.

Caput LI.

Epist. 51. SErui dei monasterij quod in Blerana ciuitate est constitutum, de terris suggesserunt necessitatem se grauissimam sustinere. Et quia talibus nos personis oportet ferre consultum, experientiæ tuæ hac authoritate præcipimus, quatenus appendicem quæ Agellus dicitur, ex corpore massæ Gratilianæ cum suis finibus eis debeas contradere, quod eis saluo iure Ecclesiæ nostrę in. xxxvj. annorum spatium concessimus habere. Sed & terrulam modiorum. xxx. ex prædicta massa quam pridem à nobis sibi datam possidere noscuntur, pariter in prædicto annorum spatio, eos habere concedimus: quatenus tali prouisione congregatio illic consistens huius rei valeat habere solatium. Experientia itaque tua huius præcepti authoritate suffulta, prędictas terras eis tradere non moretur, vt liberiori animo in dei laudibus valeant permanere.

Gregorius Felici episcopo Portuensi. Ioannem famulum dat.

Caput LII. F

Epist. 52. CHaritatis vestræ gratia prouocati, ne infructuosi vobis videamur existere, præcipue cùm & minus vos habere seruitia nouerimus, ideo Ioannem iuris Ecclesiastici famulum, natione Sabinum, ex massa Flauiana, annorum plus minus decem & octo, quem nostra voluntate diu iam possidetis, fraternitati vestræ iure directo donamus atque concedimus: ita vt eum habeatis, possideatis, atque iuri proprietatique vestræ vendicetis atque defendatis, & quicquid de eo facere volueritis, quippe vt dominus, ex huius donationis iure libero potiamini arbitrio. Contra quam munificentiæ nostrę chartulam nunquam nos successorésque nostros noueris esse venturos. Hanc autem donationem à notario nostro perscriptam legimus, atque subscripsimus, tribuentes etiam non expectata professione vestra, quo volueritis tempore alligandi licentiam legitima stipulatione & sponsione interposita. Actum Romæ.

Gregorius Venantio episcopo Perusino. De Ecclesio episcopo frigore laborante.

Caput LIII.

Epist. 53. FRatrem & coëpiscopum nostrum Ecclesium frigore omnino laborare cognouimus, pro eo quòd hyemalem vestem non habeat. Et quia aliquid sibi à nobis petiit

debere

Universidad de Deusto
Biblioteca

G debere transmitti: fraternitati tuæ ad hoc per latorem præsentium transmisimus amphimallum, tunicam vel pectoralem, vt à te ei debeat sine mora transmitti. Et ideo ad prædictum fratrem nostrum sub omni illud celeritate stude transmittere, atque hoc ipsum nobis, quia transmiseris, tuis renunciare epistolis non omittas: sed ita fac vt ad transmittendum, quia vehemens frigus est, moram aliquam minimè facias.

Gregorius Eulogio patriarchæ Alexandrino.
De conuersione Monophysitarum.

Caput LIIII.

Epist. 54. LAtores præsentium Siciliam venientes, à Monophysitarum errore conuersi sunt, atque sanctę vniuersali Ecclesiæ semetipsos adunauerunt. Qui ad beati Petri Apostolorum principis Ecclesiam pertendentes, popoſcerunt à me, vt eos meis epistolis vestræ beatitudini commendare debuissem: quatenus ab hæreticis qui iuxta ipsos sunt, nullâ iam violentiam perpeti permittantur. Et quia vnus eorum dicit monasterium in quo fuit, à parentibus suis fuisse cõstructum, authoritatem desiderat à sanctitate vestra percipere, vt hi qui in eo sunt hæretici, aut ad sinum sanctæ Ecclesiæ redeant, aut de eodem monasterio repellantur. Hæc à nobis vobis indicata esse sufficiat: nam de vestra beatitudine nouimus, quia quic
H quid ad zelum dei omnipotentis pertinet, cum omni facere feruore festinet. Pro me verò vt oretis peto: quia inter gladios Longobardorum quos sustineo, podagræ doloribus vehementer affligor.

Ioannis episcopi ad Gregorium papam.
De vsu pallij, & diuersis ornatibus.

Caput LV.

Epistola. 55. REuerentissimus conseruus meus Castorius Apostolicæ sedis vestræ notarius reddidit mihi domini mei Episto-lam consortem mellis & vulneris. Quæ sic tamen inflixit aculeos, vt locum non subtraheret medicinæ. Nam qui superbiam, diuinum sequens iudicium, reprehendit, meritò se mitem ac placidum quodammodo profitetur. Commemoratis igitur quòd ego nouitatis ambitione, pallij vsum suprà quàm antecessoribus meis indultũ fuerat, vsurpassem. Quòd proprij domini mei conscientia, quæ diuina regitur dextera, nullo modo credere patiatur, nec opinionis incerto aures saeratissimas aperite. Primùm, licèt peccator, noui tamen quàm graue sit terminos nobis à patribus affixos transcendere, & quòd omnis elatio nihil aliud habeat quàm ruinam. Nam si maiores nostri in regibus superbiam non tulerunt, quãto magis non est in sacerdotibus sustinenda? Deinde recolo me in
I sinu atque in gremio sacrosanctæ Ecclesiæ vestræ Romanæ & nutritum, & deo auxiliante prouectum. Et quibus ausibus ego sanctissimę illi sedi, quæ vniuersali Ecclesię iura sua transmittit, præsumpserim obuiare, propter cuius conseruandam authoritatem, sicut deo manifestum est, multorum contra me inimicorum inuidiam grauiter excitaui. Sed beatissimus dominus meus nihil me contra priscam consuetudinem existimet attẽtasse, quod à multis & propè ab omnibus ciuibus huius vrbis attestatur, inter gesta etiam si acquieuisset, & suprascriptus reuerentissimus notarius potuerat attestari, quoniam iam de secretario descendentibus filiis Ecclesiæ, & ingredientibus diaconis vt mox procedatur, tunc primus diaconus episcopo Rauennatis Ecclesię pallium consueuit induere, quo & in litaniis solennibus vti pariter consueuit. Nullus ergo contra me domino meo conetur surripere: quia si vult, deo custode, non esse potest quòd à me aliqua nouitas fuisset introducta. Qualiter enim iussionibus vel vtilitatibus vestris vbi causa exegerit paruerim, omnipotens deus cordi vestro purissimo faciat manifestũ: & hoc peccatis meis imputo, quòd post tot labores atq; angustias quas intus foris que sustineo, talem vicissitudinem merear inuenire. Sed iterum me illa res inter alia consolatur, quòd interdum sanctissimi patres ob hoc tantummodo castigant filios suos, vt eos faciãt potiores. & post hanc deuotionem ac satisfactionem sanctæ Rauennati Ecclesiæ quæ peculiariter vestra est, non solum vetera priuilegia conseruetis, sed & maiora vestris temporibus cõferatis. Nam quòd de mappulis à presbyteris & diaconis meis præsumptũ K Apostolatus vester scripsit, verè fateor, tædet me aliquid exinde commemorare, cùm per se veritas, quæ apud dominum meum sola præualet, ipsa sufficiat. Nam cùm hoc minoribus circa vrbem constitutis Ecclesiis licitum sit, poterit etiam apostolatus mei domini, si venerabilem clerum primæ apostolicæ sedis suæ requirere dignatur, modis omnibus inuenire: quia quoties ad episcopatus ordinationem seu responsi sacerdotes vel leuitæ Rauennatis Ecclesiæ Romam venerũt, quod omnes in oculis sanctissimorum decessorum vestrorum cum mappulis sine reprehensione aliqua procedebant. Quare etiã eo tempore quo istic à prædecessore vestro peccator ordinatus sum, cuncti presbyteri & diaconi mei in obsequium domini papæ mecum procedentes vsi sunt. Et quia præuidens deus noster omnia in manu vestra; & in conscientia purissima collocauit, adiutorvos per ipsam sedem apostolicam, quam à natura moribus, nuncetiam honore debito gubernatis, vt in nullo Rauennati Ecclesię quæ familiariter vestra est, pro meo merito priuilegia quibus hucusque vsa est minuatis: sed secundum vocem propheticam, in me & in domo patris mei secundum suum meritum transferatur. Quia ergo vniuersa priuilegia quæ sanctæ Rauennati Ecclesiæ à prædecessoribus vestris indulta sunt, pro maiori satisfactione subiecti in scriniis venerabilibus secundum consecrationem decessorum meorum tempora fidem nihilominus repereris, nunc verò in dei & L vestra est potestate, quicquid veritate cognita fieri iusseritis, quoniam ego iusionibus apostolatus domini mei parêre desiderans, quamuis antiqua consuetudo obtinuit, vsque ad sanctam iusionem abstinere curaui.

Exemplum præcepti generalis.

Caput LVI.

Epist. 56. DIlectissimo fratri Petro Gregorius. Omni conuenire nouimus rationi, vt eos amictu pallij decoremus, quos in illis ciuitatibus, diuina inspirante misericordia sacerdotij honor illuminat: in quibus hoc etiam ab illis qui prætéritis temporibus pontifices fieri meruerunt, & ab apostolica sede constat esse indultum. Ideóque charitati tuę vsum pallij, sicut decessores tui habuisse noscuntur, præsenti authoritate concedimus, atque ea omnia circa honoris tui priuilegium volumus permanere, quæ anteriotibus temporibus Ecclesiæ tuæ constat esse seruata, vt nihil prorsus de priuilegiis eius doleas diminutum. Deus te incolumem custodiat.

Finiunt Epistolæ Indictionis quintæ.

LIBER VNDECIMVS.

M

Incipiunt Epistolæ Indictionis sextæ ex registro beati Gregorij Papæ.

Gregorius. De Foca coronato & Mauricio interfecto cum filiis suis.

Caput I.

Epist. 1. IN nomine domini dei & saluatoris nostri Iesu Christi, per indictionem sextam die xxiij. mensis Nouembris, temporibus domini, & beatissimi papæ Gregorij, coronatus est Focas, & Leontia Augusta septimo palatio quod dicitur Secundianas: & occisus est Mauricius imperator, cum omnibus filiis suis masculis, id est, Theodosio iam coronato, Tiberio, Petro, Paulo, & Iustiniano: simul & Petro fratre suprascripti Mauricij Augusti. Sed & aliqui procerum qui ei cohærebant, id est, Constantius patricius, & curator de Placidias, sed & Georgius notarius principis. Venit autem Icona suprascriptorum Focæ & Leõtiæ Augustorum Romam. vij. Kal. Maij, & acclamatum est eis in Lateranis, in basilica Iulij ab omni clero vel senatu, Exaudi Christe: Focæ Augusto, & Leontiæ Augustæ vita. Tunc iussit ipsam Iconam dominus beatissimus

A tissimus & apostolicus Gregorius papa reponi in oratorio sancti Cæsarij martyris intra palatium.

Sermo beati Gregorij papæ tempore mortalitatis. Vt plebs faciat septem litanias diuisim secundum status in vno die.

Caput II.

Epist. 2. OPortet fratres charissimi, vt flagella dei quæ metuere ventura debuimus, saltem presentia & experta timeamus. Conuersionis nobis aditum dolor aperiat, & cordis nostri duritiam ipsa iam quam patimur pœna dissoluat. Vt
Hiere. 4. enim prophera teste prædictum est: Peruenit gladius vsque ad animam. Ecce enim cuncta plebs cœlestis iræ mucrone percutitur, & repentina singuli cæde vastantur. Nec languor mortem præuenit, sed languoris moras, vt cernitis, mors præcurrit. Percussus quisque antè rapitur, quàm ad lamenta pœnitentiæ conuertatur. Pensate ergo qualis ad conspectum districti iudicis peruenit, cui non vacat flere quod fecit. Habitatores quippe non ex parte subtrabuntur, sed pariter corruunt. Domus vacuæ relinquuntur, filiorum funera parentes aspiciunt, & sui eos ad interitum hæredes præcedunt. Vnusquisque ergo nostrum ad pœnitentiæ lamenta confugiat, dum flere ante percussionem vacat. Reuocemus ante oculos mentis quicquid errando commisimus, & quod nequiter egimus
B flendo puniamus. Præueniamus faciem eius in confessione, & sicut propheta admonet: Leuemus corda nostra cum manibus ad deum. Ad deum quippe corda cum manibus leuare, est orationis nostræ studium cum merito bonæ operationis erigere. Dat profectò, dat tremori nostro fiduciam, qui per pro-
Ezech. 18. phetam clamat: Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Nullus autem de iniquitatum suarum immanitate desperet. Veternosas nanque Niniuitarum culpas triduana
Matth. 27. pœnitentia abstersit, & conuersus latro vitæ præmia etiam in ipsa sententia suæ mortis emeruit. Leuemus igitur corda, & præsumamus nos iam percepisse quod petimus. Citius ad precem iudex flectitur, si à prauitate sua petitor corrigatur. Imminente ergo tantæ animaduersionis gladio, nos importunis fletibus insistamus. Ea nanque quæ ingrata esse hominibus im portunitas solet, iudiciveritatis placet: quia pius ac misericors deus à se vult veniam precibus exigi, qui quantum meremur,
Psal. 49. non vult irasci. Hinc etenim per Psalmistam dicitur: Inuoca me in die tribulationis tuæ, & eripiam te, & magnificabis me. Ipse ergo sibi testis est: quia inuocantibus misereri desiderat, qui monet vt inuocetur. Proinde fratres charissimi contrito corde, & correctis operibus crastina die primo diluculo ad septiformem litaniã iuxta distributionem inferius designatam deuota mente cum lachrymis veniamus. Nullus vestrum ad terrena opera in agros exeat, nullus quodlibet negotium a-
C gere præsumat: quatenus ad sanctæ genitricis domini Ecclesiam connenientes, qui simul omnes peccauimus, simul omnes mala quæ fecimus deploremus, vt districtus iudex dum culpas nostras nos punire considerat, ipse à sententia propositæ damnationis parcat. Litania Cleticorum exeat ab Ecclesia beati Ioannis baptistæ. Litania virorum, ab Ecclesia beati martyris Marcelli. Litania monachorum, ab Ecclesia martyrum Ioannis & Pauli. Litania ancillarum dei, ab Ecclesia beatorum martyrũ Cosmæ & Damiani. Litania fœminarum conIugatarum, ab Ecclesia beati primi martyris Stephani. Litania viduarum, ab Ecclesia martyris Vitalis. Litania pauperum & infantium, ab Ecclesia beatæ martyris Ceciliæ. Facta sunt hæc in basilica sanctæ Sabinę sub die. iij. Kalen. Septembris. Indictione. vj.

Gregorius dilectissimis filiis Romanis ciuibus. De hoc quòd si necesse fuerit, corpus dominico die lauare possint, sicut & faciem. Et de sabbato non custodiendo.

Caput III.

Epist. 3. De consec. Dist. 3. ca. peruenit. PEruenit ad me, quosdam peruersi spiritus homines, praua inter vos aliqua & sanctæ fidei aduersa seminasse, ita vt die sabbati aliquid operati prohiberent. Quos quid aliud nisi antichristi prædicatores dixerim? Qui veniens, diem sabbatum atque dominicum ab omni faciet opere custodiri. Quia enim mori se & resurgere simulat, haberi in veneratione vult dominicum diem: & quia Iudaizare populum com- D
pellit, vt exteriorem ritum legis reuocet, & sibi Iudæorum perfidiam subdat, cùi vult sabbatũ. Hoc enim quod per pro-
Hiere. 17. phetam dicitur: Ne inferãtis onera per portas vestras die sabbati: tandiu teneri potuit, quandiu legem licuit iuxta literam custodiri. At postquam gratia omnipotentis dei domini nostri Iesu Christi apparuit, præcepta legis quæ per figuram dicta sunt, iuxta literam seruari non possunt. Nam si quis dicit hoc de sabbato seruandum, dicat necesse est etiam carnalia sacrificia persoluenda: dicat præceptum quoque de circuncisione corporis hucusque retinendum. Sed contra se Paulum
Galat. 6. apostolum audiat dicentem: Si circuncidamini, Christus vobis nihil prodest. Nos itaque quod de sabbato scriptũ est spiritaliter accipimus, spiritaliter tenemus. Sabbatum enim requies dicitur. Verum autem sabbatum ipsum redemptorem nostrum Iesum Christum dominum habemus. Et qui lucem fidei eius agnoscit, si peccata concupiscentiæ ad mentem per oculos trahit, in die sabbati onera per portas introducit. Non ergo in die sabbati per portas introducimus onera, si in redemptoris nostri gratia cõstituti, pondera peccati ad animam per sensus corporeos non trahamus. Nam idem dominus ac redemptor noster multa in die sabbati legitur operatus, ita vt
Luc 13. Iudæos reprehenderet dicens: Quis vestrum bouem aut asinum suum non soluit in die sabbati, & ducit adaquare? Si ergo ipsa per se veritas non custodiri iuxta literam sabbatum E
præcepit, quisquis otium sabbati secundum legis literam custodit, cui alteri nisi ipsi veritati contradicit? Aliud quoque ad
De consec. Dist. 3. ca. Placuit. me perlatũ est vobis à peruersis hominibus esse prædicatum, vt dominico die nullus debeat lauari. Et quidem si pro luxu animi ac voluptatis quis lauari appetit, hoc fieri nec reliquo
§. Aliud. quolibet die concedimus. Si autem pro necessitate corporis, hoc nec dominico die prohibemus. Scriptum nanque est: Ne-
Ephe. 5. mo carnem suam odio habuit, sed nutrit & fouet eam. Et rursum scriptum est: Carnis curam ne feceritis in concupiscentiis. Qui igitur carnis curam in concupiscentiis fieri prohibet,
Roma. 13. profectò in necessitatibus concedit. Nam si dominico die corpus lauare peccatum est, lauari ergo die eodem nec facies debet. Si autem hoc in corporis parte cõceditur, cur hoc exigente necessitate toto corpori negetur? Dominico verò die à labore terreno cessandum est, atque omnimodo orationibus insistendum, vt siquid negligentię per sex dies agitur, per diem resurrectionis dominicæ precibus expietur. Hæc filij charissimi certa constantia & recta præditi fide custodite, stultorum hominum verba despicite, & omnia quæ ab eis dici cognoscitis, nolite facilè credere: sed in rationis trutina pensate, vt dum erroris vento forti stabilitate resistitis, ad solida cœlestis regni gaudia peruenire valeatis.

Gregorius Adeodato abbati Neapolitano.
De Catherensi monasterio suo iungendo. F

Caput IIII.

Epist. 4. QVantum bene dispositæ fratrum congregationi animus noster ex interni desiderij intentione congaudet, tantum ex destitutis & penè in desolatione positis, vt pastoralis sollicitudinis eis citius cura subueniat, vehementi mœrore cõcutitur. Monachi siquidem monasterij quod Crateras dicitur, Neapolitanæ vrbi è vicino fundati, porrecta nos petitione informasse noscuntur, locum ipsum ita penè funditus seruorum dei obsequiis destitutum, vt vix illic remanserint qui loci ipsius solummodo valeant esse custodes. Ob quam rem lachrymabiliter supplicantes à nobis popoſcisse noscuntur, vt monasterio vestro ipsum iungere monasterium deberemus: quatenus per sollicitudinem tuam, & deinceps succedentibus aliis, locus ipse authore deo regulari valeat ordinatione disponi. Sed dum huic rei frater & coëpiscopus noster Basilius Capuanæ Ecclesiæ præsens fuisset inuentus, extitit valde contrarius, asserens locum ipsum olim monasttrio alij diœcesis suæ fuisse coniunctum, & idcirco minimè in alterius Ecclesiæ ius debere contradi. Contra quam obiectionem Neapolitanæ rursus clerus Ecclesiæ multo esse aliter quàm dicebatur, oppositis allegationibus replicabar, quibus diuersa sentientibus ne constituere quicquam

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quicquam dubiè videremur, deputatis cognitoribus instituimus inter eos esse iudicium. Quibus renunciantibus manifesta ratione comperimus fratrem & coëpiscopum nostrum Basilium nullum in prædicto Crateréni monasterio ius habere. Quo cognito, monachis pia poscentibus, necessariò duximus præbere consensum. Præsentis itaque præcepti nostri authoritate idem Crateréne monasterium cellæ vestræ constituimus vniendum. Hoc præcipuè commonentes, vt locus ipse ita cum diuino solatio per vos deinceps debeat ordinari: quatenus dum ab hoste licuerit, deputati à vobis illic monachi debeant iugiter in dei laudibus permanere: perturbationis verò tempore intra vrbem, in cellam quippe propriam, reuocari. Res verò omnes eidem monasterio competentes, diligenti volumus cura perquiri atque recolligi, eásque vt tibi visum fuerit, aprè disponi. Nihilque quod eidem monasterio competit, à quoquam derineri permittas, sed omnia in ius Ecclesiæ, quippe iam tuæ, reformare non negligas, vt cunctis salubri ordinatione dispositis, quæ deo placita & nostra sunt authoritate suffulta, perpetuis maneant inconuulsa temporibus.

Gregorius Adeodato seruo dei. Permittit testamentum de rebus suis legitimè facere.

H Caput V.

Epist. 5. Effectum iusta postulantibus indulgere, & vigor æquitatis, & ordo exigit rationis, præsertim quando petentium voluntatem & pietas adiuuat, & veritas non relinquit. Quia igitur priusquam in monasterio sancti Adriani, vbi es conuersus, intrares, rerúmque tuarum illic donationem emitteres, domos, & hortos intra ciuitatem, seu terras sationales, vel vineas in fundo, sicut nos docuisti, Carsiniano, pariter & portiones tuas in fundo Fulloniaco, vel ex aliquibus mancipiis tuis, quibus ante concessa libertas est, verbo largitus es: ipsa quoque donatio licèt posit iure subsistere, præcipuè in hoc quod ab illis tribuitur, qui cum pompis suis seculum relinquentes, ad dei se eligunt conferre seruitiú, tamen ne quid in futurũ tempus obliuionis nubilo huic derogare quicquam valeat largitati, scripturæ hoc desideras tradere monumentis. Quod vt queat robustum existere, à nobis tibi poscis dari licentiam. Idcirco huius tibi præcepti nostri pagina liberam hoc faciendi concedimus facultatem: quatenus dum omnia à te fuerint expressa, & designatione tua nouerint esse suum, quod cunctis modo commune est, & ipsi sine contentione donata possideant, & voluntas tua quid ad quem pertinere voluerit, esse non possit ambigua. Quicquid enim huiusmodi scriptura interueniente feceris, firmum, stabiléque, & ex rei ipsius veritate, & ex hac nostra authoritate non dubites: quippe quia non nouum aliquid facere quod lege est veritum, sed dudum factum videris exprimere, & salubriter amputandi I causa litigij literarum memoriæ seruanda reponere.

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano. De abbatissa Desiderii.

Caput VI.

Epist. 6. Vando inter religiosas personas de terrenis rebus controuersia nascitur, ita sacerdotali est sollicitudine fienda, vt crescere non possit ex mora contentio. Desideria siquidem abbatissa, latrix præsentium, huc veniens questa est substantiam parentum suorum pariter & germani sui sibi rationabiliter competentem, à Ioanne abbate indebitè detineri. Et quia eandem causam interuenientes petit iudicio terminari, fraternitas vestra adhibitis sibi Innocentio atque Libertino fratribus, coëpiscopisque nostris, cum eis negotij huius qualitatem diligenter examinet, & pari consilio communique tractatu ita se in definiendo ex omni latere festinet exhibere sollicitum, quatenus & ipsa omni inuidia fauoris ac negligentiæ careat, & inter illos post definitionem vestram aliquod non possit litigium remanere. Si vero aliqua ex lege vobis ad proferendam sententiam fuerit nata dubietas, sapientem virum, & quem nostis dei timorem habere præ oculis, requirite, vt ab eo quid sit legitimum informati, nullam reprehensionem vestræ definitionis valeat calculus sustinere.

Gregorius Eleutherio episcopo. Vt propter infirmitatem episcopus non deponatur, nisi petierit. K

Caput VII.

Vamuis triste nobis sit valde quod loquimur, atque fraterna nos compassio flere potius vrgeat, quàm aliquid de auditis finire permittat: suscepti tamen sollicitudo regiminis cor nostrum instanti pulsat aculeo, magna nos ecclesiis cura prospicere, & antequam earum possit vtilitas deperire, quod fieri debeat, deo authore disponere. Peruenit igitur ad nos, quibusdam referentibus, quédam episcopum ita passionem capitis incurrisse, vt quod mente alienata agere soleat, gemitus & fletus audire sit. Ne ergo languente pastore grex, quod absit, insidiatoris laniandus dentibus exponatur, vel Ecclesiæ ipsius vtilitates depereant, cauta nos necesse est prouisione tractare. Et ideo quia viuentem episcopũ ab officio suo necessitas infirmitatis non crimen abducit, alium loco eius nisi recusante eo, nulla finit ratio ordinari. Sed si interualla ægritudinis habere est solitus, ipse data petitione non se vlterius ad hoc ministerium intellectum habere, nec ad alia officia subuertente infirmitate posse fatetur assurgere, & alium in loco suo expetat ordinandum: quo facto omnium solenniter electione alter qui dignus fuerit episcopus solenniter consecretur: sic tamen vt L quousque eundem episcopũ in hoc seculo vita tenuerit, sumptus ei debiti de eadem Ecclesia ministrentur. Enimuero si nullo tempore ad sanæ redit mentis officium, persona fidelis ac vitæ est probabilis eligenda, quæ ad regimen Ecclesiæ idonea possit existere, atque de animarũ vtilitate, inquietos sub disciplinæ vinculo restringere, ecclesiasticarum rerum curam agere, & maturum atque efficacem se in omnibus exhibere. Qui etiam si episcopo qui nũc ægrotat superstes exstiterit, loco eius debeat consecrari. Ordinationes vero presbyterorum vel diaconorum, seu alterius ordinis si fieri in eadem Ecclesia causa popoposcerit, fraternitati tuæ noueris reseruandum, quatenus si tuę est diœceseos, de eius qui ad hoc eligitur, vita, moribus, actúque perquiras. Et si placuerit, nec est quod in eo iudicium canonicæ districtionis reprehendat, ad destinatum ordinem non aliter nisi te ordinante perueniat. Ita ergo fraternitas tua faciat, atque hæc vigilantia prouidenti disponat, vt nec dei Ecclesia neglectum vlterius habeat, & consacerdotes suos non solum verbis, sed etiam exemplo locorum venerabilium curam laudabiliter habere commoneat.

Gregorius Brunichildæ reginæ Francorum. De pace ordinanda. De Menna episcopo. De quodam episcopo capitis infirmitate detento. De priuilegiis monasteriorum eius.

Caput VIII.

M

INter alia bona hoc apud vos præ cæteris tenet principatum, quòd in mediis huius mundi fluctibus qui regentis animos turbulenta solent vexatione confundere, ita cor ad diuini cultus amorem & venerabilium locorum disponendam quietem reducitis, ac si vos nulla alia cura sollicitet. Vnde quia huiusmodi præpositorum actio, subiectorum magna soleat esse munitio, plus aliis gentibus gentem Francorum asserimus fœlicem, quæ sic bonis omnibus præditam meruit habere reginam. Epistolis autem vestris indicantibus agnoscentes Ecclesiam vos sancti Martini in suburbano Augustudunensi, atque monasterium ancillarum dei, necnon & xenodochium in vrbe eadem construxisse: valde lætati sumus, & gratias omnipotenti deo retulimus, qui cordis vestri sinceritatem ad hæc operanda compunxit. Qua de re vt & nos bonis vestris in aliquo participes haberemur: priuilegia locis ipsis pro quiete & munitione illic degentium, sicut voluistis, indulsimus: nec excellentiæ vestræ amplectenda nobis desideria, vel ad modicum differre pertulimus. Paterna præterea charitate salutationis præmittentes alloquium, indicamus illustribus filiis nostris: vestræ verò excellentiæ famulis ac legatis Burgoaldo, & Varmaricario nostrum nos secundum vestra scripta præbuisse secretum. Qui omnia quæ sibi iuncta dixerant, subtili nobis insinuatione referasse noscuntur. De quibus curæ nobis erit sequenti tempore excellentiæ

A tiæ vestræ quid actum fuerit indicare. Nam quos quicquid possibile & vile ad ordinandum pacem inter vos & rempublicã pertinet, summa, deo authore, cupimus deuotione compleri. Mennam verò reuerentissimũ fratrem & coëpiscopum nostrum, postquam ea quæ de eo dicta fuerant requirentes, in nullo inuenimus culpabilẽ esse, qui insuper ad sacratissimum corpus beati Petri Apostoli sub iureiurando satisfaciens, ab his quæ obiecta eius opinioni fuerant, se demonstrauit alienum, reuerti illuc purgatum absolutúmque permisimus: quia sicut dignum erat vt si in aliquo reus existeret, culpam in eo canonicè puniremus: ita dignum non fuit, vt eum adiuuante innocentia diutius retineremus el affligere in aliquo deberemus. De quodam autem episcopo quem capitis infirmitas, sicut nobis prædicti magnifici viri dixerunt, administrare suum non sinit officium, fratri coëpiscopóque nostro Etherio scripsimus: vt si interualla eiusdem infirmitatis habuerit, data petitione ad implendum se locum suum profiteatur non posse sufficere, sed alium Ecclesiæ suæ postulet ordinandum: quia viuente eo quem ab administratione officij sui non culpa, sed ægritudo subducit: alium loco ipsius sacri nullo modo permittunt canones ordinari. Si verò nullo tempore ad mentis sanæ redit officium, quæri persona debet vita & moribus decorata: quæ & animarum curam gerere, & eiusdem Ecclesiæ causas vtilitatéque salubri valeat ordinatione disponere: talisque B sit, vt si superstes extiterit, eius possit loco succedere. Sed & si qui sunt in sacro ordine, vel ad clericatus ministeriũ promouendi, antefato reuerentissimo fratri nostro Etherio: si tamen ipsius est diœceseos, reseruandum nunciandúmque decreuimus: vt inde habita inquisitione si nulli culpæ quas sacri canones insequuntur, subiecti sunt, ipse eos debeat ordinare. Excellentiæ ergo vestræ cura nostræ se dispositioni coniungat: quatenus nec Ecclesiæ vtilitates, quarum nobis maximus amor est, pereant: & bonis excellentiæ vestræ mercedis augmenta succrescant. Similiter verò de quodam digamo requisiti, an ad sacrum ordinem potuisset accedere, iuxta canonicam regulam omnino vetuimus. Absit enim ne vestris temporibus, in quibus tam multa pia ac religiosa agitis, aliquid cõtra Ecclesiasticum institutum fieri permittatis. Præfati autem viri magnifici filij nostri dato capitulari inter cætera petierũt, quod sibi ex vestra perhibuere iusione mandatum: vt talis debeat à nobis in Gallis persona transmitti, quę facta synodo cuncta quæ contra sacratissimos canones perpetrantur, omnipotenti deo authore possit corrigere. In qua gloriæ vestræ cura cognouimus quàm de vita animæ & de regni vestri soliditate cogitatis: quia redemptorem nostrũ formidantes, eiúsque in omnibus præcepta seruantes, & hic agitis vti regni vestri gubernacula subsistant: & post longa annorum curricula vos quoque de terreno regno ad regnum cœleste transeatis. C Apto autem tempore si deo placuerit, veneranda excellentiæ vestrę desideria implere curabimus. Nos itaque pro munitione locorum de quibus excellentia vestra scripsit, omnia sicut voluit sancire studuimus. Sed ne fortasse ab eorum locorum præpositis eadem decreta nostra tempore quoquo supprimantur, pro eo quòd eis quædam interdicta esse noscuntur, hæc eadem constitutio gestis est publicis inserenda: quatenus sicut in nostris, ita quoque in regalibus scriniis teneatur. Omnipotens deus excellentiam vestram in suo semper timore custodiat, atque ita vestra vota in filiorum excellentissimorum regum nepotum vestrorum, intercedente beato Petro Apostolorum principe, cui eos commendatis, sospitate, adimpleat: vt stabile vobis gaudium de eorum semper incolumitate, sicut cupitis, habere concedat.

Gregorius Theodorico regi Francorum. De pace in republica facienda.

Epist. 9. Caput IX.

SCriptorum vestrorum eloquia incolumitatem vestram signantia læti suscepimus, ex quibus ita transcendere vos prudentia ætatem agnouimus, vt euidenter appareat progentis Francorum felicitate, excellentiæ vestræ, potestatis regiæ gubernacula, supernæ gratiæ fauore fuisse commissa, interquæ hoc quoque in vobis satis laudabile, mirandúmque est: quòd in his quæ filiam nostram præcellentissimam auiam vestram pro omnipotentis dei amore desiderare cognoscitis, D iuuare sic studiosissimè festinatis: vt per hoc & hic feliciter viuatis, & in futura vita regnum cum angelis teneatis. Quia ergo hoc, deo donante, ex magna venit discretione iudicij: ita omnia quæ excellentia vestra voluit, citius ac libenter implemus: vt quantum nobis bona vestra placuerint, effectus nostri celeritate monstraremus. Salutantes præterea vos paterna dulcedine, indicamus omnia quæ viris illustribus famulis vestris Burgoaldo & Varmaricario filiis nostris agenda mandastis, facta nobis fuisse habito secreto colloquio manifesta. Et valde laudauimus, quia & præsentia sapienter, sicut decet, attenditis: & sic munire futura sempiternæ pacis interuentu inter vos & rempublicam festinatis: vt vnum facti, regni vestri firmitatem in perpetuum extendere salubriter possitis. De quibus succedenti vobis tempore quæ deo fuerint placita nunciamus. Nam nos quicquid vtile, quicquid probatur esse pacificum desideramus, & vt fieri valeat studemus. Tãtum est, vt sicut nostra, ita quoque dei, quo sine nihil possumus, in ea quæ expediunt sit voluntas. Sancta trinitas in suo semper faciat vos timore proficere: & ita cor vestrum placita sibi moderatione disponat, vt & nunc subiectis vestris de vobis, & postmodum vobis de se gaudium sine fine concedat.

Gregorius Senatori presbytero & abbati. De xenodochio quod in Augustudunensi ciuitate à Syagrio & Brunichilda constructum est, & priuilegio eius. E

Caput X.

QVando catholicorum regum corda, ad ea ad quæ pontificalibus sunt monitis prouocanda, ita ardenti desiderio diuina præueniente gratia succenduntur, vt ab eis vltro poscantur: tanto alacri & læto sunt animo concedenda, quanto & ea ipsa quæ cupiunt, si nollent facere, peti debuerant. Proinde iuxta scripta filiorum nostrorum præcellentissimorum regum Brunichildæ ac nepotis ipsius Theodorici, xenodochio quod in ciuitate Augustudunensi à Syagrio reuerendæ memoriæ episcopo, & prædicta filia nostra regia excellentissima constructum est: cui tu præesse dignosceris, huiusmodi priuilegia præsentis authoritatis nostrę decreto indulgemus, concedimus atque firmamus, statuentes nullum regum, nullum antistitum, nullum quacunque præditum dignitate, vel quenquam alium, de his quæ xenodochio à suprascriptis præcellentissimis filiis nostris regibus iam donata sunt: vel in futuro à quibusuis aliis de proprio fuerint iure collata, sub cuiuslibet causæ, occasionisve specie minuere vel auferre, siue suis vsibus applicare, vel aliis piis causis pro suæ auaritiæ excusatione posse concedere: sed cuncta quæ ibi oblata sunt vel offerri contigerit, tam à te, quàm ab eis qui in tuo officio locóque successerint, perenni tempore F illibata & sine inquietudine aliqua volumus possideri. Eorum tamen vsibus pro quorum sustentatione gubernationéque concessa sunt, modis omnibus profutura. Item constituimus, vt obeunte abbate presbyteróque suprascripti xenodochij atque monasterij: non alius ibi quacunque obreptionis astutia ordinetur, nisi quem rex eiusdem prouinciæ cum consensu monachorum, secundum amorem dei elegerit ac prouiderit ordinandum. Hoc quoque capitulo præsenti subiungimus, vt locum auaritiæ excludamus: nullum de regibus, nullum de sacerdotibus vel quemcunque aliũ per se supposítámve personam, de ordinatione eiusdem abbatis, vel quibuscunque causis xenodochio ipsi pertinentibus, audere in auro siue alia qualibet specie commodi quicquam accipere: neque eundem abbatem ordinationis suæ causa dare aliquid præsumere: ne hac occasione, ea quæ à fidelibus piis locis offeruntur, aut iam oblata sunt, consumantur. Et quoniam mulæ occasiones in deceptione religiosarum personarum à prauis illic, vt dicitur, hominibus exquiruntur: abbatem atque presbyterum prædicti xenodochij nullo modo priuãdum deponendúmque censemus, nisi causa specialiter criminis exigente. Vnde necesse est, vt si qua contra eum huiusmodi querela surrexerit: non solum episcopus ciuitatis Augustudunensis causam examinet, sed adhibitis sex aliis episcopis suis, subtili hoc inuestigatione perquirat: quatenus cunctis concorditer iudicantibus,

Universidad de Deusto Biblioteca

G canonicæ districtionis censura aut reum punire, aut innocentem possit absoluere. Simili quoque definitione iuxta desiderium conditorum decernimus: vt nullus eorum qui eidem xenodochio atque monasterio abbas in posterum fuerit ordinatus, ad episcopatus officium quacunque obreptione sit ausus accedere: ne res xenodochij vel monasterij iniqua erogatione consumens, grauissimam egestatis necessitatem pauperibus ac peregrinis, vel cæteris exinde viuentibus generet. Episcopum verò tollendi de eodem loco monachum, ad Ecclesiasticum ordinem promouendum, vel pro aliqua quacunque causa, sine consensu abbatis atque presbyteri habere licẽtiam prohibemus: ne huius rei vsque ad hoc vsurpatio perducatur: vt loca quæ acquisitione hominum cõstruenda sunt, oblatione destruantur. Hæc igitur omnia quæ huius præcepti decretique nostri pagina continet: tam tibi, quàm cunctis qui in eo quo es ordine locóque successerint, vel eis quorum interesse potuerit, in perpetuum seruanda decernimus. Si quis verò regum, sacerdotum, iudicum, ac personarum secularium hanc constitutionis nostræ paginam agnoscens, contra eam venire tentauerit, potestatis honorísque sui dignitate careat, reúmque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat. Et nisi vel ea quæ ab illo malè ablata sunt restituerit: vel digna pœnitentia illicitè acta defleuerit, à sacratissimo corpore ac sanguine dei nostri redemptoris Iesu Christi alie-
H nus fiat, atque in æterno examine districtæ vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco iusta seruantibus sit pax domini nostri Iesu Christi: quatenus & hic fructum bonæ actionis recipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inueniant.

Gregorius Thessaliæ abbatissæ. De monasterio sanctæ Mariæ, quod in Augustunensi ciuitate erectum est, & priuilegio eius.

Caput XI.

Epist. 11. QVando ad ea ad quæ catholicorum regum corda, pontificalibus sunt monitis prouocanda: ita ardenti desiderio diuina præueniente gratia succenduntur, vt ab eis vltro poscantur, tanto sunt alacri & læto animo concedenda, quanto & ea ipsa quæ cupiunt, si nollent facere, peti debuerant. Proinde iuxta scripta filiorum nostrorum præcellentissimorũ Brunichildæ ac nepotis ipsius Theodorici monasterio sanctæ Mariæ, vbi ancillarum dei congregatio est constituta, in vrbe Augustudunensi, &c. vt suprà.

Gregorius Lupponi episcopo & abbati. De Ecclesia sancti Martini quæ est in suburbano Augustudunensi, & priuilegio eius.

Caput XII.

Epist. 12.
I QVando ad ea ad quæ catholicorum regum corda pontificalibus sunt monitis prouocanda: ita ardenti desiderio diuina præueniente gratia succẽduntur: vt ab eis vltro poscantur, tanto sunt alacri & læto animo concedenda, quanto ea ipsa quæ cupiunt, si nollent facere, peti debuerant. Proinde iuxta scripta filiorum nostrorum præcellentissimorum regum Brunichildæ ac nepotis ipsius Theodorici Ecclesiæ sancti Martini, quæ in suburbano ciuitatis Augustudunensis, &c. vt suprà.

Gregorius Maximo episcopo Salonitano. De scriptis eius sine subscriptione non suscipiendis.

Caput XIII.

Epist. 13. ALia quidem scripta ad fraternitatem tuam antè feceramus, sed tempore quo homines tuos quos ad nos misisti relaxare voluimus, scripsisse te quibusdã nostrum comperimus, quòd Veteranum presbyterum atque Optatum defensorem tunc minimè in causa transmiseris: & ideo ea quę cum eis acta sunt, non debere subsistere. Sed & Thomas Ecclesiæ tuæ defensor sibi verbo à te dictum perhibuit. Ex qua re iam præsentium portitoribus iudicauimus esse credẽdum, ne de ipsis quoque post hæc similiter diceretur. Quia ergo hæc nos res valde fecit ambigere, & cautos esse debere præmonuit, si causam vultis dicere, instructam de cætero personam cum mandato legaliter facto, tuis ac presbyterorum seu

K diaconorũ in testimonium subscriptionibus roborato, gestísque ex more indito transmittatur: vt quicquid cum ea actum fuerit, possit iure subsistere. Nam nos non solũ tibi, sed etiam omnibus quod iustum legitimúmque fuerit, parati sumus, deo iuuante per omnia custodire, tantum vt tu quod lege pręcipitur, facere non omittas.

Gregorius Venatio episcopo patricio. De persona Vrbici abbatis.

Caput XIIII.

EXcellentiæ vestræ electionem in persona Vrbici abbatis quia valde nobis placuit indicamus: quoniam sicut iudicij vestri discretionem oportuit, ad Ecclesiæ gubernationem virum quæsistis vigilantem atque sollicitum, & diuinæ scripturæ scientia, quod maximè in sacerdotibus eligendum est, institutum. Sed quia cæteris sic est aliquis præponendus: vt dum ipse exterius proficit, interius non decrescat, quietem ipsius turbare non possumus, ne cùm eum ad altiora producimus, minorem illum seipso fieri missum in fluctibus compellamus. Persona verò Crescentis diaconi propterea quòd omnino nobis ignota est, prima nobis cura fuit requirere quemadmodum xenodochium, cui præfuerat, gubernasset: vt ex minimis, qualis esse possit in maximo, nosceremus. Sed Epist. 14.
L quid nobis portitores scriptorum vestrorum responderint, ab ipsis addiscetis. Hunc ergo presbyterum dare omnino vobis excellentia vestra scit esse difficile: quia personarum nos necessitas ad ordinanda alia loca pastoribus destituta non leuis angustat. Et ideo quia deum timere, & animæ vestræ vos habere respectum nouimus, paterna charitate salutationis alloquium præmittentes hortamur: vt sicut decet, cauta diligentíque inuestigatione scrutari interius de vita, moribus, actúque præfati diaconi debeatis. Et si eum ad Ecclesiæ assurgere regimen agnoscatis, vestra adhortatione omnes in eo concordent. Si autem aliud vestri sentit sollicitudo iudicij: & eum pastoralem curam efficaciter admiñistrare non posse considerat, agẽdum cum omnibus concorditer, vt alterum qui aptus visus fuerit, de Ecclesia ipsa possint eligere: vt venientes tam diaconus qui iam electus est, quàm etiam qui eligendus est, is qui deo placuerit, ordinetur. Enimuero si in Ecclesia illa neque de presbyteris vel diaconis, siue reliquo clero huiusmodi inueniri potuerit, de alia sibi Ecclesia talem ordinandum eligere festinent antistitem, qui vigilanti sollicitudine exterioribus eorum vtilitatibus, & sacerdotali adhortatione animabus valeat deo miserante vtilis reperiri. Prætera ne qua hac in causa possit esse dilatio, & peccatis facientibus nullus de electis aptus existat: hortandus est clerus & populus vt eis qui ad nos venerint, sua debeant vice mandare: quatenus hic ha-
M beant eligendi licentiam, nobísque hoc ipsum apicibus suis roboratis propriis subscriptionibus innotescant: vt si vel hic inueniri potuerit, sine difficultate aliqua Christi operante gratia consecretur. Quod tamen nos non voluntate impulsi loquimur, sed necessitate compulsi: quia quantum ad nostrum est iudicium, de suis volumus vt debeant habere pastorem.

Gregorius Pascasio episcopo Neapolitano. De Iudæis non opprimendis.

Caput XV.

QVi sincera intentione extraneos à Christiana religione ad fidem cupiunt rectam perducere, blandimentis non asperitatibus debent studere: ne quos reddita ad planum ratio poterat reuocare, pellat procul aduersitas. Nam quicunque aliter agunt, & eos sub hoc velamine à consueta ritus sui volunt cultura suspendere, suas illi magis quàm dei causas probantur attendere. Iudæi siquidẽ Neapoli consistentes, questi nobis sunt, asserentes quòd quidam eos à quibusdam feriarum suarum solennitatibus irrationabiliter nitantur arcere: ne illis sit licitum festiuitatum suarum solennia colere: sicut eis nuncusque & parentibus eorum longis retro temporibus licuit obseruare. Quòd si ita se veritas habet, superuacuæ rei videntur operam adhibere. Nam quid vtilitatis est, quando, & si contra longum vsum fuerint vetiti, ad fidem illis & conuersionem nihil proficit? Aut cur Iu- Epist. 15. Parte. 1. Dist. 45. ca. qui sincera.

A dæis qualiter cæremonias suas colere debeat, regulas ponimus, si per hoc eos lucrari non possumus? Agendum ergo est vt ratione potius & mansuetudine prouocati, sequi nos velint, non fugere vt eos, ex eorum codicibus ostẽdentes quæ dicimus, ad sinum matris Ecclesiæ deo possimus adiuuante conuertere. Itaque fraternitas tua eos monitis quidẽ prout potuerit, deo adiuuãte, ad conuertendũ accendat: & de suis illos solennibus inquietari denuo non permittat: sed omnes festiuitates feriásque suas, sicut hactenus tam ipsi, quàm parentes eorum per longa colentes retro tempora tenuerunt, liberam habeant obseruandi celebrandíque licentiam.

Gregorius Barbaro episcopo Carinis. De obitu Victoris episcopi, & de alio eligendo.

Caput XVI.

Epist. 16. Parte. 1. Dist. 61. ca. Obitum. OBitum Victoris Panormitanæ ciuitatis antistitis directa relatio patefecit. Quapropter visitationis destitutæ Ecclesiæ fraternitati tuę operam solenniter delegamus. Quam ita te conuenit exhibere, vt nihil de prouectionibus clericorum, reditu, ornatu, ministeriísque, vel quicquid est in patrimonio eiusdem, à quoquam præsumatur Ecclesiæ. Et ideo dilectio tua ad prædictam Ecclesiam properabit, & assiduis adhortationibus clerum plebémque eiusdem Ecclesiæ admonere festinet: vt remoto studio, vno eodémque consensu talem sibi præficiendum expetant sacerdotem: qui & tan-
B to ministerio dignus valeat reperiri, & à venerandis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati: & dilectionis tuæ testimonio literarum ad nos sacrandus occurrat. Commonemus etiam fraternitatem tuam vt nullum de altera eligi permittas Ecclesia: nisi forte inter clericos ipsius ciuitatis, in qua visitationis impendis officium: nullus ad episcopatum dignus, quod euenire non credimus, potuerit inueniri: prouisurus ante omnia, ne ad id cuiuslibet conuersationis vel meriti laicam personam aspirare permittas, ne & conatus eorum habeatur inefficax: & tu periculum ordinis tui, quod absit, incurras. Monasteria autem si qua sunt in ipsius constituta parœcia, sub tua cura dispositionéque quousq; illic proprius fuerit ordinatus episcopus, esse concedimus.

Gregorius clero, ordini & plebi Panormitanæ ciuitatis. De eligendo episcopo.

Caput XVII.

Epist. 17. VEstri antistis obitum cognoscentes, curæ nobis fuit destitutæ Ecclesiæ visitationem fratri & coëpiscopo nostro Barbaro solenniter delegare. Cui dedimus in mandatis: vt nihil de prouectionibus clericorum, reditu, ornatu, ministeriísque à quoquam vsurpari patiatur. Cuius vos assi-
C duis adhortationibus conuenit obedire, & remoto strepitu, vno eodémque consensu talem vobis præficiendum expetere sacerdotem, qui à venerandis canonibus nulla discrepet ratione, & tanto ministerio dignus valeat reperiri. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & visitatoris pagina prosequente ad nos veniat ordinandus. Prouisuri ante omnia, ne cuiuslibet vitæ vel meriti laicam personam præsumatis eligere: & non solum ille ad episcopatus apicem nulla ratione prouehatur, verumetiam vos nullis intercessionibus veniam promereri posse cognoscite: sed omnes quos ex vobis de laica persona aspirasse constiterit, ab officio & à communione alienos faciendos proculdubio noueritis.

Gregorius Passino episcopo Firmano. De reliquiis sancti Sauini, & oratorio construendo.

Caput XVIII.

Epist. 18. PRoculus diaconus Ecclesiæ Asculanæ petitoria nobis insinuatione suggessit, in fundo Gressiano iuris sui monasterium se pro sua deuotione fundasse: quod in honorem sancti Sauini martyris desiderat consecrari. Et ideo frater charissime, si in tuæ parœciæ memorata constructio iure consistit, & nullum corpus ibidem constat humatum: percepta primitus donatione legitima: id est, conduma vna, boues par vnum, armenta capita quinque, oues & capras promiscuas capita viginti, in fundo Gressiano vbi ipsum monasterium fundatur vncias octo, fundum Staciani vncias octo, fundum Pa-

D terni in integro, porcos decem, lectisternia, gestísque municipalibus alligata, &c. secundum morem.

Gregorius Ioanni subdiacono Rauennæ. De Exuperantio episcopo.

Caput XIX.

LAtor præsentium Ioannes frater & coëpiscopus noster aliqua vobis de causis Ecclesiæ suæ dato capitulari noscitur intimasse. Quibus cognitis, culpanda à nobis experientia tua fuerat, si ad te perlata hactenus indefinita remanserint. Sed inquirentes agnouimus, quòd ad notitiam tuam minimè sunt perducta. Ipsum ergo quod nobis capitulare porrectũ est, his fecimus subter annecti. Agnitis itaq; omnibus ac discussis, si ita apud te esse vt suggestum est, manifesta veritate patuerit: fratrem & coëpiscopum nostrum Marinianum adire te volumus, cúmque modis omnibus adhortari: vt his quorum in peragendis negotiis Ecclesiæ ipsius interesse dignoscitur, debeat deputare: quatenus perpensis omnibus cum prædicto viro de his quæ nota fuerint, Ecclesiastica inter se debeant tranquillitate decidere. Si verò elegerint retinendum, experientia tua immineat esse iudicium: & quicquid cognitorum inter eos fuerit sententia definitum, te debeat exequente compleri: ne diutinis protractionibus dilata paupertas Ecclesiæ ipsius, sicut iam factum asserit, dispendiis ingrauetur. Indicauit etiam nobis, quòd quidam Exuperantius episcopus ausu temerario in diœcesi ipsius oratorium con- Epist. 19.
E struxerit: idque sine præcepti authoritate contra morem pręsumpserit dedicare, missásque illic publicas celebrare nõ metuit. Quam rem cũ summa te celebritate ac districtione conuenit emendare, nec vlterius tale aliquid attentare permittas. Oratorium verò quod ab incompetenti persona repereris esse constructum, huic proprio te volumus episcopo, si res, vt dictum est, ita se habere constiterit, sine mora aliqua reformare.

Gregorius Leoni episcopo & aliis quamplurimis. Ne ad consignandos infantes egressi, nimium aggrauent Ecclesias.

Caput XX.

SIcut nos nobis inuicem specialia per Apostolorum orationem admonemur impartiri suffragia: ita in his quæ necessitate iniuncti regiminis per dispensationem rerum pauperum, deo per nos fuerint authore disposita, sacerdotalia dignum est solatia non deesse. Latorem siquidem præsentium Hadrianum chartularium nostrum ad regendum Ecclesiæ nostræ patrimonium Syracusanarum partium dirigentes, fraternitati vestræ necessariò duximus commendandum, vt in quo vsus exegerit, vestra ei solatia conferatis: quatenus dum ad agendum per vos corporalibus, & ad facilitatem explendi quæ cœperit spiritalibus orationum fuerit fultus auxi- Epist. 20.
F liis, prosperè ea quæ à nobis ei iniuncta sunt, deo quoque valeat cooperante perficere. Vosmetipsos autem ita in conspectu omnipotentis dei in bonis operibus debetis exibere, vt inueniri in vestra actione nequeat quod vel deo iudice percuti, vel quolibet homine insidiante valeat accusari. Nam exinde præfato chartulario nostro iniunximus: vt si qua de reuerentissimis fratribus nostris episcopis inordinatè acta cognouerit, prius quidem secreta ac modesta adhortatione ipse corripiat. Præterea relatum est nobis sanctæ memoriæ decessoris mei temporibus per seruum dei diaconum qui tunc Ecclesiastici patrimonij curam gessit, fuisse dispositum vt sacerdotes per vniuersas diœceses vestras constituti, quotiens ad consignandos infantes egredimini, vltra modum grauari minimè debuissent. Summa enim præfixa fuerat, vobis, vt audio, consentientibus: quæ ab eisdem sacerdotibus pro labore clericorum dari debuisset. Atque hoc quod tunc placuit, sicut nunc dicitur, minimè custoditur. Vnde fraternitatem vestram admoneo, vt subiectis vestris graues non studeatis existere: sed si qua sunt grauamina temperetis: quia nec ab eo quod semel definitum est, deflectere debuistis. Etenim in futura, & in pręsenti vobis vita prospicitis, si eos qui vobis commissi sunt, sine grauamine conseruatis. 10. q. 3. ca. Relatum.

Gregorius Iuliano. De beneficio eius monasterio collato.

Caput XXI.

Universidad de Deusto Biblioteca
DIG

G Epist. 21 GLoriæ vestræ scripta suscipiens, legenda lætus aperuit: sed tristis perlecta replicaui. In eis quippe dicebatur, quod pudoris causa fuerat, mihi vos ea quæ dicenda erant, tempore multo tacuisse. Et certum est quia minus amatur, qui adhuc erubescitur. Atque modo cõtristatus sum, quia me à vobis comperi minus, quàm existimaueram amari. In hoc autem valde me contemnitis, si mercedis causas mihi assiduè prouidendas studiosè non requiritis. Ne debet esse verecundiæ ei aliquid de eleemosynis importunè dicere: quem constat non suas, sed ad dispensandum res pauperum habere. De causis itaque mercedis apud episcopum liberè agere debuistis: etiam si meum animum qualis in amore vestro existeret, nesciretis. Postquam enim & nos omnino gloriam vestram diligimus, & dispensationis locum in rebus, sicut scitis, pauperum tenemus: vestra fateor verecundia valde accusabilis fuit. Quam ideo tot verbis increpando insequor, vt hanc à corde vestro funditus repellam: & in mercedis causas magnum solatium vestræ prouisionis habeam. Monasterio itaque nostro quod à vobis in Cathenensi vrbe constructum est: per Hadrianum notarium & rectorem patrimonij emissa præcepti pagina decem annuos solidos dari deputauimus, quos petimus sine iniuria suscipi: quia non hæc vobis nostra oblatio, sed sancti Petri Apostolorum principis benedictio offertur.

H *Gregorius Honorio episcopo Tarentino.*
De baptisterio consuetudo.

Caput XXII.

Epist. 22. FRaternitate tua indicante didicimus in ciuitate Tarentina in qua præesse dignosceris, in Ecclesia sanctæ Mariæ baptisterium te nouiter construxisse. Et ideo frater charissime præsenti authoritate suscepta, tui desiderij complebis effectum: quatenus per sacrum lauacrum peccatorum illic maculæ deleantur.

Gregorius Paschali & Consolantiæ. De spe ad æternam patriam tendendæ.

Caput XXIII.

Epist. 23. EPistolam magnitudinis vestræ latore præsentium deferente suscepimus. Et licet tempora restituendæ pecuniæ in induciis data defluxerunt: petitionem tamen vestram nullo modo duximus contristandam. Hadriano itaque chartulario nostro, quem illuc ad regendum Ecclesiæ nostræ patrimonium direximus, de præsenti iniunximus, quæ vobiscum exinde loqui debeat: vt nec Ecclesiastica in aliquo negligatur vtilitas, & postulatio vestra sortiatur effectum. Quia ergo plus de animæ vestræ salute, quam de terrenarum rerum vtilitate debetis esse solliciti, salutantes paterno affectu hortamur: vt mens onere tribulationis oppressa, cõtra deum non murmuret, ne post amissionem rerum, etiam animæ sequantur
I dispendia. Nihil de prauis actibus: nil cum peccato, necessitate quasi faciente, festinetis acquirere: sed spem in redemptoris vestri misericordia habentes, qui confidentes in se non deserit, tolerabiliter quæ pertulistis incommoda sustinete. Erigite animos. Tribulatio vires non opprimat. Aduersa seculi patientia superet. Pompam mundi secura mens despiciat. Actio vestra se ad ea quæ dei sunt, occupet. Considerãtes quàm nullum sit quicquid casibus subiacet, quicquid fine concluditur. Et cor se vestrum vltra quàm conuenit, non affligat: sed studeat quatenus in omnipotentis dei protectione iure confidat, qui & non habita donat, amissaque reparat, & reparata custodit. Potens est enim si vos in mandatorum suorum via ambulare cognouerit: & hic illata damna multiplici compensatione sarcire: & vitam vobis quæ toto magis adnisu petenda est, æternam concedere.

Gregorius Rusticinæ patriciæ. De quodam Beatoro plurima iniusta faciente.

Caput XXIIII.

Epist. 24. QVotiens de vrbe regia ad nos aliquis venit: curæ nobis est de corporis vestri sospitate requirere: sed peccatis meis facientibus ea semper audio quæ me pœnitet audire: quia in tanta tenuitate atque debilitate adhuc in vobis referuntur podagræ dolores excrescere: sed oro omnipotentem dominum, vt omnia quæ in vestro corpore aguntur, ad salutem animę dirigantur. Flagella temporalia æternam quietem vobis præparent: & per eos dolores qui cum fine sunt, gaudia vobis sine fine concedat. Ego autem in K tanto gemitu & occupationibus viuo: vt ad dies quos ago, me peruenisse pœniteat, solàque mihi consolatio sit mortis expectatio. Vnde peto vt pro me debeatis orare: quatenus de hoc carnis carcere citius educar, ne tantis laboribus diutius torquear. Præterea indico quendam hic nomine Beatorum, qui quasi Comes priuatorum dici vult, venisse: & multa contra omnes agere: maximè autem contra excellentiæ vestræ homines: vel nobilissimarum neptium vestrarum quasi res publicas quærens. Et nos quidem peruersè eum agere non permittimus: sed neque vtilitatibus publicis possumus obuiare. Vos ergo apud piissimum principem, sicut potestis, agite: vt ei agere praua contradicat. Nam cum omni strepitu, neque vtilitas publica agitur: neque magni est dispendij, quod repetere videtur. Dulcissimum filium meum dominũ Stategium mea pro vice salutari: quem omnipotens deus sibi, vobisque nutriat: vósque semper de sua gratia & de vita illius consoletur. De reuersione autẽ vestra quid scribere debeo, qui quantum eam desiderem, scitis. Sed dum cautarum obligationes aspicio, mihi in desperatione est, atque ideo creatorem omnium exoro, vt vbicunque estis, vbicunque fueritis, suæ vos dextræ extensione protegat, atq; à malis omnibus conseruet.

Gregorius Bonifacio notario Constantinopolitano. L
De Ioanne Rauennatæ clerico.

Caput XXV.

EA quæ nobis experientia tua de Ioanne Rauennati clerico indicauit, facere idcirco distulimus, quia in absenti de qualitate personæ iudicare non possumus. Sed hortare eum vt ad nos venire festinet: quatenus in præsenti mores & personam ipsius subtiliter addiscentes, quid de his quæ petit fieri debeat, sine dubietate aliqua disponamus. Epist. 25.

Gregorius Philippo presbytero.
De obitu Andreæ presbyteri.

Caput XXVI.

SVscepi epistolas dilectionis tuæ, in quibus mihi innotescere curauit, quòd vir venerabilis Andreas presbyter de hac luce migrauit. De cuius ereptione gauisus sum: quia ad ea quæ semper expetiit, gaudia æterna peruenit. De solidis verò qui pro faciendo xenodochio à filio nostro Probo abbate Hierosolymis relicti sunt: hoc quod deliberatum fuerat, vt fieri debuisset, immutare non potui. Sed benedictionem paruulam quinquaginta solidos sanctitati vestræ transmisi. Vos igitur pro me, sicut credo quia facitis, enixius orate: vt de pręsentis vitę pelago me omnipotens deus sua manu eripiat, atque me quiescere in æternæ vitæ littore concedat. Graues enim gladiorum oppressiones & causarum tumultus patior. M Sed si me diligitis, orando monstrate: quatenus orationis vestræ intercessionem sentiam, & amplius in tot malis atque perturbationibus non affligar. Omnipotens deus sua vos manu protegat, & peruenire cum vestris ad cœlestia bona concedat. Epist. 26.

Gregorius Sauino subdiacono regionario.
De negligentia Palumbi episcopi.

Caput XXVII.

QVare venerabilis frater noster Proculus episcopus, ab Ecclesia sua diu abfuerit, experientia tua non ignorat. Ad quam quoniam deo propicio habita nunc, vt oportuit, satisfactionis purgatione reuersus est: ne forte per eius absentiam in aliquo Ecclesiæ ipsius sit neglecta vtilitas, aut aliqua sint de eius iure subtracta: reparare ea vel corrigere cupienti: illi in omnibus, æquitate seruata, solatiari te volumus atque concurrere: vt tua opitulatione suffultus, in his quæ ab eo agenda sunt, nec difficultatem aliquam quorundam impedimento sustineat, nec diutius debeat laborare. Epist. 27.

Gregorius Sauino subdiacono.
De absentia Pauli episcopi.

Caput XXVIII.

Peruenit

A Epist. 28. PEruenit ad nos reuerẽtissimum fratrem & coëpiscopum nostrum Palumbium ita, quod dici graue est, Ecclesię suę vel parœciarum causas & vtilitates negligere, vt non solum res aliquas, vel mancipia earum, sed etiam & ministeria apud diuersos esse incautè patiatur: quod ita esse hoc etiam nobis ex parte aliqua innuit ac confirmat: quòd Gregorius lator præsentium, qui iuris se Emolitanæ Ecclesiæ, quæ in eius diœcesi cõstituta est, esse perhibet: ab alio se indebitè eo præsente queritur seruitio subiugari. Ideóque experiẽtia tua prædictum fratrem nostrum studeat commonere: vt res Ecclesiarum vel parœciarum suarum siue ministeria rationabiliter vendicet atque defendat, & ab aliis detineri nullo modo patiatur. In qua te ne quam fortè excusationem valeat inuenire, tua ei volumus salua æquitate adesse solatia. Quem si forte, vt hactenus extitit, videris esse negligentem: ea quæ eum facere oportuerat, te agere volumus & implere in omnibus: quatenus Ecclesiarum vtilitas nulla occasione depereat: sed & nobis quæque acta fuerint, renunciare festina, vt à nobis quid post hoc facere debeas, instruaris.

Gregorius Athemio subdiacono Campaniæ.
De desidia Paschasij episcopi increpanda.

B Caput XXIX.

Epist. 29. Parte. 1. Dist. 84. ca Peruenit. PEruenit ad nos fratrem & coëpiscopum nostrum Paschasium ita desidem, negligentémque in cunctis existere: vt in nullo quia est episcopus agnoscatur: adeò vt neque Ecclesia ipsius, neque monasteria, siue filij Ecclesiæ, vel oppressi pauperes eius erga se dilectionis studium sentiant, nec aliquam supplicantibus sibi his quibus iustum est, opem defensionis accommodet: &, quod adhuc dici est grauius, consilia sapientum, & recta suadentium nulla patiatur ratione suscipere: vt quod per se nequit attendere, ab alio saltem possit addiscere: sed rebus quæ ad pastoris curam pertinent prætermissis, ab fabricandam nauim toto se studio inutiliter occupare. Vnde, sicut fertur, contigit quadringentos illum, aut amplius iam solidos perdidisse. Hoc quoque eius culpis adiungitur, quòd ita quotidie despectus cum vno aut duobus clericis dicitur ad mare descendere, vt & apud suos in fabula sit, & extraneis sic vilis ac despicabilis videatur: vt nihil habere episcopalis, vel ingenij, vel reuerentiæ iudicetur. Quod si ita est, non sine culpa tua esse cognoscas, qui eum obiurgare, atque coërcere, vt dignum est, distulisti. Quia ergo hoc totum non solum ipsum reprobat: sed etiam ad sacerdotalis officij pertinere probatur opprobrium: volumus vt eum coram aliis sacerdotibus, vel quibusdam de filiis suis nobilibus contestari debeas, ac hortari, vt vitio corporis excusso, deses esse non debeat: sed in Ecclesiæ suæ, ac monasteriorum cura sit vigilans, paternam filiis suis charitatem exhibeat: in defensionem
C pauperum cum discretione, in quibus iustitia suaserit, sit erectus, consilia sapientium libenter suscipiat: quatenus & ciuitas illa eius queat sollicitudine consolari, & ipse desidiæ suæ culpam valeat operire. Si verò, quod non credimus, post hanc adhortationem nostram solito adhuc more negligens esse tentauerit: ad nos est modis omnibus transmittendus: vt hic positus discere possit quid vel qualiter secundum timorem dei agere conueniat sacerdotem.

Gregorius Anthemio subdiacono. De facinoribus Benenati Messenatis episcopi.

Caput XXX.

Epist. 30. COmperimus Benenatum Messenatem, facinus quod de se per scripturam manus prius professus est, abnegare. Et ideo quia huius sceleris negatio sicut maiori discussione, ita & maiori indiget vltione, experientiæ tuæ præsenti authoritate pręcipimus: vt eundem Benenatum accusatorém que ipsius, simul & personas de quibus accusatus est, atque omnes qui in accusationis chartula leguntur, sub omni hac cautela & celeritate transmittat: quatenus causæ huius veritas districta, vt dignum est, inquisitione examinari valeat & agnosci.

Gregorius Anthemio subdiacono.
De Benenato Messenate episcopo.

Caput XXXI.

PEruenit ad nos quondam Benenatum Messenatem episcopum pro construendo illic castro solidos accepisse. D Epist. 31. Et quia pars eorum solidorum apud eum dicitur remansisse, experientia tua subtili indagatione perquirat: & si quid manifestè de ipsis solidis cognoueris remansisse: comitatio comiti prædictæ ciuitatis sub desuscepti illud pagina contradat, atque immineat: vt in constructione eiusdem loci, sicut sunt dati, deo adiuuante proficiant: quia ratio nulla permittit, vt propriis cuiusquam vsibus applicetur, quod pro communi vtilitate datum esse cognoscitur.

Gregorius Mariniano episcopo Rauennæ.
De infirmitate & medicamine eius.

Caput XXXII.

MVlta nos frater charissime cogit infimitas: ex quibus si sani essemus, iure reprehensibiles videremur. Sed quia aliter subsistere in hoc fragili corpore positi non valemus, nisi eius lãguoribus seruiamus, erubescere quod imponit necessitas, non debemus. Et ideo quoniam eruptionem sanguinis patientibus ieiunia medici omnino dicunt esse contraria: his fraternitatem tuam hortamur affatibus: vt te ducens ad animum ea quæ est solita de ægritudine sustinere, ieiunandi sibi laborem minimè imponat. Si autem, deo miserante adeo melioratam se esse, ac virtutem suam sufficere pos- E se cognoscit: semel aut bis in hebdomada ieiunare permittimus. Sed illud te præ omnibus studere conuenit: vt exasperationem sentire nullo modo debeas: ne ægritudo quæ modo leuior est, & quasi suspẽsa creditur: per exacerbationem postmodum sentiatur grauis. Epist. 32.

Gregorius Anthemio subdiacono Campaniæ. De negligentia & desidia episcoporum Campaniæ.

Caput XXXIII.

QVotiens illa de fratribus coëpiscopisque nostris audimus: quæ & illos reprehensibiles ostendere, & nobis tristitiam valeant generare, de eorum nos emendatione non mediocriter cogit necessitas cogitare. Quia ergo nunciatum nobis est Campaniæ episcopos ita negligentes existere, vt immemores honoris sui, neque erga Ecclesias, neque erga filios suos paternæ vigilantiæ curam exhibeant, vel monasteriorum sollicitudinem gerant, seu in oppressorum & pauperum se tuitionem impendant, ideo hac tibi authoritate præcipimus: vt eis à te conuocatis, ex nostro illos mandato districtè commoneas: quatenus desides vlterius esse non debeant: sed sacerdotalem se habere zelum & sollicitudinem opere doceant: atque ita in his quæ eos iustè secundum deum agere conuenit, vigilantes existant: vt nullum nos de eis denuo murmur exasperet. Si quem verò eorum post hæc negligentem esse cognoueris, ad nos eum sine aliqua excusatione transmitte: vt quàm sit graue nolle ab his quæ reprehensibilia, & valde vituperanda sunt corrigi, regulari in se valeant districtione sentire. Epist. 33. F

Gregorius Ioanni episcopo Syracusano. De Cosma & de benignitate erga subiectos.

Caput XXXIIII.

QVorundam ad nos relatione peruenit Cosmam qui ex monacho monasterij sanctæ Luciæ à decessore vestro memorandæ memoriæ Maximiano in Ecclesia Syracusana factus subdiaconus, atque à vobis postea in possessione quæ Iuliana dicitur, presbyter est ordinatus: ita nimia tristitia & loci qualitate vehementer afflictum, vt vitam sibi pœnam existimet, & contritionis suæ fugam quærat auxilium. Et ideo quia tales erga subiectos nostros debemus existere, quales nobis si subiecti fuissemus, nostros voluerámus esse præpositos: magnæ benignitatis est si eum in Ecclesia vbi subdiaconi est functus officio, sanctitas vestra reducere: atque illic presbyterum voluerit constituere cardinalem. Quod & facere quantum arbitramur debebitis, si tamen nihil est, quod iustè contra ipsum animos vestros exasperet. Si verò aliqua culpa est, suis nobis hoc epistolis fraternitas vestra vt scire possimus insinuet. Epist. 34.

Gregorius Deodato episcopo Mediolanensi.
De querimonia Theodori episcopi.

Caput XXXV.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G FRater & coëpiſcopus noſter Theodorus multa queritur
Epiſt. 35. ſe contra iuſtitiam atque promiſsionem tuæ ſanctitatis
perpeti: quæ nos facilè non duximus credenda. Sed quia
hæc relinquere ſine inquiſitione non poſſumus, fratri & coëpiſcopo noſtro Venatio eius cauſam deputauimus ventilandam: vt ſubtiliter ipſe cognoſcat, nobiſque renũciet. Tua itaque fraternitas eundem epiſcopum cum defenſore Eccleſiæ ſuæ ſub feſtinatione ad prædictũ fratrem dirigat: vt nos eiuſdem negotij tui cognita veritate ſuis ipſe epiſtolis certiores reddat.

Gregorius Phocæ Auguſto. De releuatione afflictionis reipublicæ.

Caput XXXVI.

Epiſt. 36. Daniel. 2. GLoria in excelſis deo, qui iuxta quod ſcriptum eſt, mutat tempora, & transfert regna: & quia hoc cunctis innotuit, quod per prophetam ſuum loqui dignatus eſt,
Daniel. 4. dicens: Quia dominatur excelſus in regno hominum, & cui voluerit, ipſe dat illud. In omnipotentis quippe dei incomprehenſibili diſpenſatione vitæ mortalis ſunt moderamina: & aliquando cùm iuſtorum multorum peccata ferienda ſunt, vnus erigitur, per cuius duritiam tribulationis iugo ſubiectorum colla deprimantur. Quod in noſtra diutius afflictione probauimus. Aliquando verò cùm miſericors deus mœrentium multorum corda ſua decreuit collatione refouere, vnum ad regiminis culmen prouehit, per cuius miſericordiæ viſcera
H in cunctorum mentibus exultationis ſuæ gratiam infundit. De qua exultationis abundantia roborari nos citius credimus, qui benignitatem pietatis veſtræ ad imperiale faſtigium
Pſalm. 95. peruenisse gaudemus. Lætentur cœli & exulter terra, & de veſtris benignis actibus vniuerſæ reipublicæ, populus nunc uſque vehementer afflictus hilareſcat. Comprimantur iugo dominationis veſtræ ſuperbæ mentes hoſtium. Releuentur veſtra miſericordia contriti ac depreſsi animi ſubiectorum. Virtus cœleſtis gratię inimicis terribiles vos faciat, pietas ſubditis benignos. Quieſcat felicisſimis temporibus veſtris vniuerſa reſpublica, prolata ſub cauſarum imagine præda pacis. Ceſſent teſtamentorum inſidiæ, donationum gratiæ violenter exactæ. Redeat cunctis in rebus propriis ſecura poſſeſsio: vt ſine timore habere ſe gaudeant, quæ non ſunt eis fraudibus acquiſita. Reformetur iam ſingulis ſub iugo imperij pij libertas ſua. Hoc nanque inter reges gentium & reipublicæ imperatores diſtat, quòd reges gentium domini ſeruorũ ſunt: imperatores verò reipublicæ, domini liberorum. Sed melius hoc orando, quàm ſuggerendo dicimus. Omnipotens deus in cuncta cogitatione & opere cor veſtrę pietatis ſua gratia manuteneat: & quæque iuſtè, quæque clementer agenda ſunt, inhabitator veſtri pectoris ſpiritus ſanctus benignè diſponat: vt ex temporali regno veſtra clementia poſt multorum annorum curricula ad cœleſtia regna pettingat.

I *Gregorius Euſebiæ patriciæ.*
De ſalute animæ ſuæ.

Caput XXXVII.

Epiſt. 37. ET ſi occupata mens veſtra diuinis actionibus, aũt fortaſſe regiæ ciuitatis tumultuoſis implicationibus, nos per epiſtolas ſuas viſitare poſtponit: noſtrum eſt tamen etiam aduerſa filiorum corda dulci charitate proſequi, eaque ad benignum animum & admonendo & orando reuocare. Vnde nunc debitum ſalutationis alloquium ſoluens, hortor vt excellentia veſtra à ciuitatis illius ſuperfluis tumultibus animum auertat, plúſque ea quæ animæ, quàm quæ ſunt corporis cogitet. Tranſitoria eſſe omnia perpendat. Venturi iudicis examen tremendum cum metu & lachrymis quotidie ſine ceſſatione conſideret, illúmque diem in quo perturbáda ſunt omnia, cum timore ad animum reducat: vt iram iudicis in ipſo iam die non timeat. Omnipotens autem deus hæc veſtris cogitationibus aſpiratione ſui ſpiritus infundat, vóſque & hic cum nobiliſsimo coniuge & tranquillè viuere, & de domini Stategij ſalute gaudere faciat, atque poſt longa tempora ad æterna præmia peruenire concedat.

Gregorius Semaragdo patricio exarcho. De violentia Seueri contra Firminum epiſcopum.

Caput XXXVIII.

OLim nouimus excellentiſsime fili quo deſiderio quá- K
Epiſt. 38. ve conuerſione animi pro adiuuanda dei Eccleſia, in Hiſtriæ videlicet partibus, zelo redemptoris noſtri amore æternæ mercedis ſtudij veſtri feruor extiterit. Quod cùm ita ſit, ea quæ nobis de illis nuper ſunt partibus nunciata, ad veſtram non deſtitimus perferre notitiam. Firminus ſiquidem frater & coëpiſcopus noſter Tregeſtinæ antiſtes Eccleſiæ ante aduentum veſtræ excellentiæ ſalubri conſilio ab ſchiſmate cui inhæſerat reſipiſcens, atque ad vnitatem matris Eccleſiæ reuertens, noſtris eſt epiſtolis confirmatus: quatenus in vero quem cognouerat, ſinu matris Eccleſię fortitudine animi fixus ac ſtabilis permaneret. Quo audito Seuerus Gradienſis epiſcopus, eiuſdem caput ſchiſmaris, eum diuerſis prę-
M miorum cœpit, ſi poſſet, ſuaſionibus à bono reuocare propoſito. Quod dum perficere poſſe authore deo minimè valuiſſet, ſeditionem illi ſuorum ciuium excitare non timuit. Quanta verò prædictus frater & coëpiſcopus noſter Firminus ex eadem immiſsione pertulerit, plenius illic acverius è vicino poteritis agnoſcere. Directis itaque excellentiæ veſtræ iuſsionibus, his qui in Hiſtriæ partibus locum veſtrum agere, deo authore, noſcuntur, diſtrictius iubetote: quatenus & ſæpedictum fratrem noſtrum ab illatis debeant defenſare moleſtiis: & quietem illius multis ad imitandum profuturam modis omnibus procurare: vt hæc veſtra prouiſio & conuerſorum ſit optata ſecuritas, & occaſio apta ſequentium. Excel- L
lentiam quapropter veſtram paterno ſalutantes affectu petimus, vt zelo veſtri in hac cauſa olim exhibiti, nunc vehementius feruor incandeat: tantóque vos cõtra hoſtes dei vindices defenſoréſque reperiant, quanto apud deum preciоſior eſt animæ, quàm defenſio corporis. Armet vos contra deuios, ipſa quæ in vobis fidei viget rectitudo: redintegretur veſtris téporibus quod in illis eſt partibus ſciſſum corpus Eccleſiæ. Habetis in hac cauſa retributorẽ veſtri operis rectitudinis ac integritatis authorem. De diuina nanque miſeratione confidimus, quòd tanto exteriores hoſtes noſtri valentioresvos contra ſe reperient, quanto vos inimici rectæ fidei diuino in ſe ſenſerint amore terribiles. Præterea duas ad Tilquinum epiſtolas miſimus, ſi pacem quæ ab excellentia veſtra in triginta diebus facta eſt, cuſtoditet, & reſcripſit eam ſe ſeruaturum: ſi tamen ipſi à reipublicæ partibus fuerit cuſtodita. Homines autem illos quos tenuerat, omnes cum rebus ſuis relaxauit: ſed de occiſis hominibus ſuis valde dolet, atque de vobis vehementer ſuſpectus eſt: quia ſi, quod deus auertat locum inuenerit, etiam in pace eum non eſt dubium exceſſurum. Ad Piſanos autem hominem noſtrum dudum qualem debuimus: & quomodo debuimus tranſmiſimus, ſed obtinere nil potuit. Vnde & dromones eorum iam parati ad egrediendum nunciati ſunt.

Gregorius Panthaleoni notario.
De menſura ruſticorum iniuſta.

Caput XXXIX.

EXperientia tua quod vel quale apud ſacratiſsimum cor- Epiſt. 39.
pus beati Petri Apoſtoli iuſurandum præbuerit, memor eſt. Vnde nos quoque ſecuri diſcuſsionis tibi cauſam in patrimonio partis Syracuſanæ commiſimus. Oporteт ergo te fidem tuam & eiuſdem beati Petri apoſtoli timorem ſemper ante oculos habere, atque ita agere: vt neque ab hominibus in præſenti vita, neque ab omnipotente deo in extremo iudicio valeas reprehendi. Valerio ſiquidem chartulario noſtro narrante cognouimus, quia modium cum quo coloni Eccleſiæ frumenta dare compellebantur, xxv. ſextariorum inueneris. Quod omnino execrati ſumus, atque eandem excuſsionis cauſam tardè feciſſe doluimus. Quia ergo eundem modium te fregiſſe, & iuſtum feciſſe commemoras, gauiſi ſumus. Sed quia prædictus chartularius ſummam nobis quoque indicare ſtuduit: quæ de fraudibus conductorum apud experientiam tuam iam de duobus territoriis eſt collecta, ſicut te ſtudioſe feciſſe fracto iniuſto modio gaudemus, quia in futuro nobis proſpicimus, ita etiam de peccatis præteritis cogitamus, ne ſi ea quæ fraudulenter cõductores à ruſticis abſtuleѓunt, ad nos peruenіunt:

A peruenіunt: peccata quæ ab ipſis perpetrata ſunt, ad nos trahãtur. Et ideo volumus cum omni fide, omni puritate, cõſiderato timore omnipotẽtis dei, reducta ad memoriã diſtrictione beati Petri Apoſtoli, per vnamquãq; maſſam colonos pauperes & indigentes experientiam tuã deſcribere: atque ex eis pecuniis quę in fraudibus ſunt inuentæ, vaccas, oues, porcóſque comparate: & ſingulis colonis pauperibus ea diſtribuere. Quod facere tecũ conſilio viri reuerentiſsimi domini Ioannis epiſcopi, atque Hadriadi chartularij noſtri & rectoris volumus. Si autem neceſſe propter conſilium fuerit, etiam filius noſter dominus Iulianus debet adhibeti, ita vt nullus alius agnoſcat, ſed ſecretum ſit. Vos ergo inter vos pertractate: vtrum in auro aut certè in pecuniis eiſdẽ colonis pauperibus dari eadem continentia debeat. Quicquid verò communiter ſteterit, prius deſcriptionem, ſicut dixi, facito: & poſtmodũ ſingulis iuxta qualitatẽ ſuæ paupertatis diſtribuere ſtude. Ego enim ſicut magiſter gentium teſtatur, habeo omnia, & abundo: nec pecunias, ſed mercedem quæro. Ita ergo age, vt in die iudicij de eadem cauſa mercedis quæ experientiæ tuæ commiſſa eſt: mihi fructum quem feceris, oſtendas. Quòd ſi purè ac fideliter & ſtrenuè egeris, & hic illud in filiis tuis recipies: & poſtmodum retributionem plenariam in æterni iudicis examine habebis.

B *Gregorius Catulo Romano & Victtarith. Quòd epiſcopi cum mulieribus habitare non debeant.*

Caput XL.

Epiſt. 40. PEruenit ad nos, quòd qui ſunt in ſacro ordine conſtituti, in territorio Nurſino, cum mulieribus extraneis habitẽt. Quod quia ignauum & valde eſt indecẽs, Optato defenſori præcepimus, vt eos debeat adhortari, quatenus ſi ita eſt, nullus eorũ cum extraneis mulieribus decætero debeat habitare. Quòd ſi forte adhortationem eius neglexerint, hoc quoque ei iniunximus: vt ad notitiam fratris & coëpiſcopi noſtri Chryſanthi illud perducere debeat: dummodo aut per illum corrigantur, aut cum eius authoritate prædictus defenſor ſtudeat emendare. Et ideo magnitudo veſtra in hoc capitulo, ſicut eam decet, concutrat: atque eundem deſuper fratrem habeat in omnibus commendatum, vt vobis ſolatiantibus, & quæ ei iniuncta ſunt ſalubriter expleat, & in aliis contra rationem laborare non valeat.

Gregorius Chryſanthо epiſcopo Spoletano. De ſacerdotibus Nurſiæ cum mulieribus cohabitantibus.

Caput XLI.

Epiſt. 41. EX quorundam relatione cognouimus ſacerdotes territorij Nurſini cum mulieribus extraneis commanere. Pro qua re valde nos fraternitas tua contriſtatos agnoſcat: quæ dudum talia, ſi tamen cognouit, minimè paſſa eſt coërceri. Sed quoniam præcipimus defenſori, vt hæc debeat modis
C omnibus emendare, ſi quiſquam ex eis in tali capitulo contumax voluerit apparere, ad fraternitatis tuæ eum debeat euocare iudicium. Ideóque ſanctitati tuę neceſſariò duximus ſcribendum: vt ſi quos de ſacerdotibus ad tuam diœceſim pertinentibus, vel certè de quibus antedictus Optatus tuæ renunciauerit ſanctitati procaces inuenerit, admonitione ſacerdotali præmiſſa: & ſi res ita exegerit, etiam & canonicam adhibens diſciplinam, decætero emendare feſtinet: quia nos audire talia nulla patimur ratione. Sed & presbyterum quem dicunt ſine dei reſpectu plurimas violentias irrogare: admonere eum vel increpare pro talibus fraternitas tua ſtudeat. Qui ſi te audire noluerit, à communione eum ſuſpende: vt vel ſic incipiat à prauis ſe actibus remouere.

Gregorius Ioanni epiſcopo Panormitano. De vſu Pallij notanda.

Caput XLII.

Epiſt. 42. APoſtolicæ ſedis grata beneuolentia prouocati, fraternitati tuæ, quam Panormitanæ Eccleſiæ ſpeculatoris cõſtat ſuſcepiſſe officium, pallij vſum prędidimus concedendum, illis videlicet temporibus, atque eo ordine: vt alios quoque in inſula Sicilię ſacerdotes vel deceſſores tuos eſſe vſos non ambigis. Illud autem admonemus, vt Apoſtolicæ ſedis reuerentia nullius præſumptione turbetur. Tunc enim ſtatus membrorum integer manet, ſi caput fidei nulla pulſet D
iniuria, & canonum manet incolumis atque intemerata ſemper authoritas: vt ſicut à nobis huiuſcemodi decoris vſum ad ſacerdotalis officij honorem accepiſſe te gaudes: ita etiam morum atque actuum probitate ſuſceptum, adornare contendas officium. Sic etenim alterno eris inuicem decore conſpicuus, ſi ad huiuſcemodi corporis habitum, mentis quoque tuę bona concordent.

Gregorius Phocæ Auguſto.
De reſponſalibus Apoſtolicis.

Caput XLIII.

COnſiderare cum gaudiis & magnis actionibus gratia- Epiſto. 43.
rum libet, quantas omnipotenti domino laudes debemus, quòd remoto iugo triſtitiæ ad libertatis tempora ſub imperiali benignitatis veſtræ pietate peruenimus. Nam quòd permanere in palatio iuxta antiquam conſuetudinem Apoſtolicæ ſedis diaconum veſtra ſerenitas non inuenit, non hoc meæ negligentiæ, ſed grauiſsimæ neceſsitatis fuit: quia dum miniſtri omnes huius noſtræ Eccleſiæ contrita aſperáque tempora cum formidine declinarent atque refugerent, nulli eorum poterat imponi, vt ad vrbem regiam in palatio permanſurus accederet. Sed poſtquam veſtram clementiam omnipotentis dei gratia diſponente ad culmen imperij peruenisse cognouerunt, ipſi quoque ſuadente lætitia ad veſtra veſtigia venire feſtinant, qui illuc accedere valde timuerant. E
Sed quia eorum quidam ita ſenectute ſunt debiles, vt laborem ferre vix poſsint, quidam Eccleſiaſticis curis vehementer implicantur, & lator preſentium qui primus omnium defenſor fuit, bene mihi ex longa aſsiduitate compertus eſt, vita, fide, ac moribus approbatus, hunc aptum pietatis veſtræ veſtigiis iudicaui. Vnde eum authore deo diaconum feci, & ſub celeritate tranſmittere ſtudui, qui cuncta quæ in his partibus aguntur, inuento opportuno tempore valeat clementiæ veſtrę ſuggerere. Propter quod rogo vt ſerenitas veſtra pias aures inclinare dignetur: vt tanto nobis valeat celerius miſereri, quanto afflictionem noſtram verius ex eius relatione cognouerit. Qualiter enim quotidianis gladiis, & quantis Longobardorum incurſionibus ecce iam per triginta quinque annorum longitudinem premimur: nullis explere vocibus ſuggeſtionis valemus. Sed in omnipotẽte domino confidimus, qui ea quæ cœpit, conſolationis ſuæ nobis bona perficiet. Et qui ſuſcitauit in republica pios dominos, etiam extinguet crudeles inimicos. Sancta itaque Trinitas vitam veſtram per tempora longa cuſtodiat: vt de bono veſtræ pietatis quod tardè ſuſcepimus, diutius gaudeamus.

Gregorius Leontiæ Auguſtæ. De Eccleſia ſancti Petri ſpecialiter honoranda.

Caput XLIIII.

QVæ lingua loqui, quis animus cogitare ſufficiat, quan- Epiſt. 44.
tas de ſerenitate veſtri imperij omnipotenti deo gra- F
tias debemus, quòd tam dura longi temporis pondera ceruicibus noſtris amota ſunt, & imperialis culminis leue iugum ſubiit quod libeat portare ſubiectis? Reddatur ergo creatori omnium ab hymnidicis angelorum choris gloria in cœlo: perſoluatur ab omnibus gratiarum actio in terra: quia vniuerſa reſpublica quæ multa mœroris pertulit vulnera, iam nunc conſolationis veſtræ inuenit fomenta. Vnde nobis neceſſe eſt omnipotentis dei miſericordiam enixius exorare, vt cor veſtrę pietatis ſua ſemper dextera teneat: eiuſque cogitationes cœleſtis gratiæ ope diſpenſet: quatenus tranquillitas veſtra tanto rectius valeat ſibi ſeruientes regere, quanto dominatori omnium nouerit verius deſeruire. In amore catholicæ fidei faciat defenſores ſuos, quos fecit ex benigno opere imperatores noſtros. Infundat in veſtris mentibus zelum ſimul & manſuetudinem: vt pio ſemper feruore valeatis, & quicquid in deo exceditur, non inultum relinquere: & ſi quid in vobis delinquitur, parcendo tolerare. Sed det vobis in veſtra pietate pulchræ Auguſtæ elementiam, quæ pro zelo catholicæ fidei in ſancta ſynodo Helena noua vocata eſt. Omnipotentis dei miſericordia largiora vobis cum piiſsimo domino ſpatia viuendi concedat: vt quò veſtra longius vita extenditur, ſubiectorum omnium conſolatio valigius vita extenditur, ſubiectorum omnium conſolatio valigius extenditur, ſubiectorum omnium conſolatio valigius vita extenditur, ſubiectorum omnium conſolatio valigius vita extenditur, ſubiectorum omnium conſolatio valigius vita

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Petri apostoli quæ nunctúsque grauibus insidiis laborauit, haberet vestra tranquillitas specialiter commendatam. Sed qui scio quia omnipotentem deum diligitis, non debeo petere quod sponte ex benignitate vestra pietatis exhibetis. Quanto
Matth. 16. enim plus timetis conditorem omnium: tanto amplius eius potestis Ecclesiam amare, cui dictum est: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & portæ inferi non præualebunt aduersus eam: & tibi dabo claues regni cœlorum: & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlo: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlo. Vnde nobis dubium non est, quàm forti amore ad eum vos stringitis, per quem solui ab omnibus peccatorum nexibus desideratis. Ipse ergo sit vestri custos imperij, sit vobis protector in terra, sit pro vobis intercessor in cœlo: vt per hoc quod releuatis duris ponderibus in vestro imperio subiectos gaudere facitis: post multa annorum tempora in cœlesti regno gaudeatis.

Gregorius Cyriaco patriarchæ Constantinopolitano. De pace & vnitate sanctæ Ecclesiæ.

Caput XLV.

Epist. 45. Ioan. 14. QVanta sit pacis virtus, charissime frater ex voce dominica diligentius intuentes, quæ ait: Pacem meam relinquo vobis, pacem meam do vobis: ita in eius nos debe-
H cet dilectione persistere, vt locum præbere discordiæ nullo modo debeamus. Sed quia in radice ipsius viuere aliter non valemus, nisi mête & actu humilitatem, quam ipse author pacis docuit, teneamus: cum ea charitate qua dignum est suademus, vt prophanam elationem, quę animabus semper aduersa est, cordis pede calcantes, peruersi superbique vocabuli scandalum Ecclesiæ auferre de medio festinetis: ne à pacis nostræ societate diuisi inueniri possitis. Sed vnus in vobis spiritus, vna mens, vna charitas, vna in Christo, qui sua membra esse nos voluit, sit compago concordiæ. Nam quàm durum, quàm indecens, quàm crudele, quámque à sacer dotali proposito sit extraneum, pacem illum quam aliis prædicat non habere, sanctitas vestra consideret, & suos de superbia fratres scandalizare non præsumat. Sed hoc magis studeat, vt vanæ aut superfluæ elationis authorem, humilitatis queat ense prosternere: quatenus ex eiusmodi victoria, suum vos habitaculum sancti spiritus gratia sibi vendicet, & apertè
2. Cor. 6. impleatur in vobis quod scriptum est: Templum dei sanctum est, quod estis vos. Præsentiũ verò portitorem dilectissimum communem filium Bonifacium diaconum vobis in omnibus commendamus: vt quocunque necesse fuerit, solatia vestræ, sicut decet, inueniat sanctitatis.

Gregorius Eulogio patriarchæ Alexandrino. De puero ordinato in diaconum, & de simoniaca hæresi.

I Caput XLVI.

Epist. 46. QVadam die inter me familiares meos de consuetudinibus Ecclesiarum cùm sermo fuisset exortus, quidam qui in magna ciuitate Alexandrina medicinali arte erat imbutus: collectorem se apud sophistam suum habuisse perhibuit, summæ prauitatis puerum, quem repente dixit esse diaconum ordinatum. Atque addidit, quòd per præmia & donationes ordinatus fuisset: quia eandem consuetudinem in sancta Alexandrina Ecclesia conualuisse fatebatur, Quod ego audiens obstupui, & valde miratus sum: quia sanctissimi ac beatissimi viri domini Eulogij lingua, quæ tam multos hæreticos ad fidem catholicam reuocat, simoniacam hæresim de sancta Alexandrina non erasit. Et quis erit cuius exhortatio vel correctio hoc poterit emendare, si magna & admirabilis doctrina eius hoc sine emendatione reliquerit? Vnde pro absolutione animæ vestræ, próque augmento mercedis vestræ, vt ante tremendi oculos iudicis vestra in omnibus perfecta sint opera, festinare debetis, simoniacam hæresim, quæ prima in Ecclesia exorta est, à sanctissima sede vestra, quę nostra est, funditus euellere atque eradicare. Propter hoc etenim contingit vt Ecclesiastici ordinis à plurimis sanctitas caderet, quia personæ non pro vita & actibus, sed pro præmiis ad eos ordines adducuntur. Si autem morum merita & non præmia quęruntur, ad ordinationem personæ indignę non veniunt. Et tanto plus incipiet vobis merces accrescere, K quanto boni quique qui adducti ad sacros ordines fuerint, de animarum lucris studuerint cogitare.

Gregorius Eulogio patriarchæ Alexandrino. De verbo dei instantius prædicando.

Caput XLVII.

Epist. 47. MAgnas omnipotenti deo gratias reddimus: quia in ore cordis dulcis sit sapor charitatis, cùm impletur
Prouer. 25. quod scriptum est: Sicut aqua frigida sitienti, sic nuncius bonus de terra longinqua. Ante hoc enim temporis Bonifacij chartularij responsalis mei, qui in vrbe regia demoratur, vehementer me scripta turbauerunt: quæ dicebant dulcissimam mihi atque suauissimam sanctitatem vestram defectũ corporei luminis pertulisse. Ex quibus scriptis graui mœrore perculsus sum. Sed subitò creatoris ac redemptoris nostri gratia prosperante beatitudinis vestræ suscepi epistolam: & sanam de ea quam audiui corporis molestia agnoscens, exultaui vehementer: quia tanta lætitia cordis secuta est, quanta prius tristitiæ amaritudo præsederat. Scimus enim quia in omnipotentis dei adiutorio multorum salus est vita vestra. Nam tunc inter fluctus nautæ secuti nauigant, quando gu-
L bernator doctus atque artifex ad claui regimen sedet. In salutis autem vestræ gaudio, hæc quoque mihi est exultatio addita: quia & imminutos ore vestro Ecclesiæ hostes, & multiplicatos dominicos greges agnoui. Crescunt enim quotidie per linguæ vestræ vomerem grana cœlestia, atque in supernis hor
Prouer. 14. reis multiplicantur: ita vt in vobis implerum esse gaudeamus, quod scriptum est: Vbi plurimę segetes, ibi manifesta fortitudo boum. Vnde apertè colligimus, quia quantum plus ad seruitium dei omnipotentis fugitiuos eius reducitis: tantum apud eum maius meritum habetis. Et quanto meritum maius accipitis, tanto potestis amplius imperrare quæ petitis. Rogo ergo vt pro peccatore enixius oretis, quia & dolor corporis, & amaritudo cordis, & immensa vastitas mortalitatis inter tot barbatorum gladios me vehemẽter affligit. Inter quæ omnia non temporalem, sed æternam consolationem requiro, quam per me impetrare non valeo: sed intercessione vestræ beatitudinis hanc me obtinere confido. Secundo verò anno nulla sanctitatis vestræ scripta susceperi, atque omnino contristatus sum. Et quidem vestra benedictio, quam sine epistola transmisistis, data atque suscepta est. Sed quia plus me lingua vestra, quàm data lætificant, minoris gratiæ esse credidi quæ dabantur. Communem autem filium Epiphaniũ diaconum Alexandro atque Isidoro sanctissimæ Ecclesiæ ve-
M strę diaconis feci scribere: vt constaret quia ea quæ transmissa sunt, suscepissemus. Scripsi verò quia grandia ad arbores ac temones faciendos ligna parauerant: sed nauis parua quæ venerat, hæc portare non potuit, & nihil mihi exinde rescripsistis. Vnde si sunt necessaria, communi filio Bonifacio diacono, quem nunc ad vrbem regiã pro faciendis responsis transmittimus: scribite vt mihi ipse rescribat quatenus præparentur: vt cùm beatitudo vestra transmiserit, parata valeant inueniri. Præterea transmisimus crucem paruulam, in qua de catenis amatorum vestrorum sanctorum Petri & Pauli Apostolorum inserta est benedictio, quæ oculis vestris assiduè supponatur: quia multa per eandem benedictionem miracula fieri consueuerunt. Omnipotens deus cordi beatitudinis vestræ aspiret, vt pro me orare assidue cureris. Et vos vestrósque omnes sua dextera protegat, atque post longa annorum curricula ad cœlestia regna perducat. Eulogias verò sanctí Marci à beatissima fraternitate vestra transmissas, cum ea charitate qua sunt directæ, secũdum notitiam earum suscepimus: & gratias affectui vestro referimus: quia ex his exterioribus, quales erga nos sitis, agnoscimus.

Gregorius Ioanni episcopo Panormitano. De videndo eo.

Caput XLVIII.

Epist. 48. AMorem circa nos vestrum, quem corporali nobis visione volumus exhiberi: scriptis & operibus assiduè demonstratis. Sed quid aliud hæc exhibendo agitis, nisi

A nisi vt plus quæramus videre quem docemur amplius amare? Et paulominus iam etiam murmur accepimus: quia non possumus videre quem amamus. Sed affuit qui mihi impossibilitatem nauigij de vestra gloria narraret, atque ideo quod amaui retinui, & quod iratus fueram, peperci. Omnipotens deus sua vos protectione custodiat, & à malis omnibus gratia assidua defendat.

Gregorius Ioanni episcopo Panormitano. De charitate clericis suis exhibenda.

Caput XLIX.

Epist. 49. IMplenda sunt semper postulantium desideria, quotiens illa poscuntur quæ à ratione non deuiant. Et ideo quia quædam capitula, quæ seruaturum te clericis tuis petentibus promisisti, nostra ab eis postulatur auctoritate firmari, fraternitatem tuam his hortamur affatibus: vt ea quæ præsentia scripta continent, sine aliqua debeas refragatione seruare. Primum vt de reditibus Ecclesiæ quartam in integro portionem Ecclesiæ tuæ clericis secundum meritum vel officium siue laborem suum, vt ipse vnicuique dandum prospexeris, sine aliqua præbere debeas tarditate. De hoc verò quod ex fidelium oblatione accesserit, quartam partem in solidis vel cellario eis iuxta pristinam consuetudinem dare non differas. Reliqua autem omnia mobilia in tua retineas potestate. Immobilia enim ec-
B clesiasticis reditibus aggregentur: vt multiplicata quantitate, clericorum tuorum vsibus, deo largiente, proficiant. Tabellarium vnà cum consensu seniorum & cleri memineris ordinandum, qui annis singulis ad amputandam fraudis suspitionem solenniter suas debeat rationes exponere. Vindemiarum autem tempore idem clerus emendivinum de possessionibus Ecclesiæ tuæ ad iusta precia, inquantum vendendum est, remedium consequatur. Nam satis contra rationem est, vt quod potest extraneis venundari, clericis dato precio denegetur. Possessiones igitur, vel si qua sunt ecclesiastico iuri competentia, & ab extraneis indebitè detinentur, cum omni studio seruata ciuilitate in ius Ecclesiæ tuæ præparare festina, vt ne-
15. q. 7. ea. si quid. gligens in aliquo videri non valeas. Si quid igitur de quocunque clerico ad aures tuas peruenerit, quod te iustè possit offendere, facilè non credas, nec ad vindictam te res accendat incognita, sed præsentibus senioribus Ecclesiæ tuæ diligenter est veritas perscrutanda: & tunc si qualitas rei popoſcerit, canonica districtio culpam feriat delinquentis. Hæc ita que omnia sic sollicitè ac mansuetè studij tui sit custodire: quatenus nec tu promissionis tuę videaris immemor extitisse, nec illi contra te iustam occasionem inuenire valeant murmurandi.

Gregorius Ioanni defensori, eunti in Hispaniam. De lege multimoda episcoporum & aliorum.

C Caput L.

Epist. 50. 2. q. 7. ea. in primis. IN primis requirendum est de persona presbyteri dilectissimi fratris & coëpiscopi nostri Ianuarij, & si ita se veritas habet, sicut eiusdem episcopi petitio continet, in Ecclesia atque in loco suo, modis omnibus idem presbyter reuocetur. Si autem dictum fuerit, quia contra ipsum causa aliqua mota siue probata est, subtiliter ipso præsente, & pro se rationem reddente, quærendum est & genus causæ, & modus probationis, vt ex hoc colligere valeas, vtrum adhuc in exilio demorari, aut certe in Ecclesia sua & officio suo debeat reuocari. De supradicti episcopi persona hoc statuendum est, vt si nulla contra eum criminalis causa, quę exilio vel depositione digna est, mota siue probata est, is qui eo superstite episcopus peruersè ac contra canones in Ecclesia eius ordinari præsumpserit, sacerdotio priuatus, ab omni ecclesiastico ministerio repellatur. Quj etiam eidem dilectissimo Ianuario fratri & coëpiscopo nostro tradendus est, vt ab ipso in custodia habeatur, aut certè ab eo ad nos per omnia transmittatur. Episcopi verò qui eum ordinauerunt, vel ordinationi eius consentientes interfuerunt, in sex mensibus dominici corporis & sanguinis communione priuati, agere pœnitentiam decernantur in monasterio: & suprascriptus Ianuarius loco & ordini suo modis omnibus reformetur. Si verò communione priuatis, mortis contigerit imminere periculum, benedictio eis viatici non negetur. Si autem episcopi in præiudicium condemnationis vel depositionis memorati episcopi, se metu iudicis consensisse, D
ac talia feciſſe non sua sponte falsi fuerint, tempus eis abbreuiandum est, & modus pœnitentiæ temperandus. Si verò ille qui locum eius inuasit, de hac fortasse luce migrarit, & alter est ordinatus, quia leuior culpa videtur, cum non quasi isti superstiti, sed successisse defuncto videatur, episcopatus illi officium in illa Ecclesia tantummodo interdicatur, vt in alia Ecclesia quæ sacerdote vacauerit, si electus fuerit, possit esse episcopus, ad Malachitanam tamen Ecclesiam nunquam aliquo modo reuersurus. Gloriosus autem Comitiolus quicquid prædictus episcopus per violentiam atque insecutionem ipsius expendisse, vel damnum pertulisse dato sacramento firmauerit, eidem episcopo restituere compellatur. Si autem aliter quàm antefati episcopi petitio continet, actum esse forsitan perhibetur, subtiliter quærendum est, & veritate cognita, cum dei timore quod iustitiæ ordo suaserit iudicandum. Quia ergo Stephanus episcopus in odio suo quædam ficta, & de falsis se capitulis accusatum, neque aliquid ordinabiliter factum, sed iniustè se asserit condemnatum: diligenter quærendum est primò si iudicium ordinabiliter est habitum, aut si alij accusatores, alij testes fuerunt. Deinde causarum qualitas, si digna exilio vel depositione fuit. Aut si eo præsente sub iurelurando contra eum testimonium dictum est, si scriptis actum est, vel ipse licentiam respondendi & defendendi se habuit. Sed & de
E personis accusantium ac testificantium subtiliter quærendum est cuius vitæ, cuius conditionis, cuiúsve opinionis, aut ne inopes sint, aut ne fortè aliquas contra prædictum episcopum inimicitias habuissent, & vtrum testimonium ex auditu dixerunt, aut certe se scire specialiter testati sunt, si scriptis iudicatum est, & partibus præsentibus sententia recitata est. Quòd si forte hæc solenniter acta non sunt, nec causa probata est quæ exilio vel depositione digna sit, in Ecclesia sua modis omnibus reuocetur. Hi verò qui eum contra dei timorem & canonum statuta condemnauerunt, excommunicati in monasterio ad agendam pœnitentiam sex mensibus sunt mittendi, ita sanè vt si cuiquam eorum mortis contigerit imminere periculum, viatici benedictio non negetur. Ipse autem qui eo viuente locum eius temerariè ambiuit, priuatus sacerdotio ab omni ministerio ecclesiastico repellatur, atque eidé dilectissimo fratri & coëpiscopo nostro tradatur, vt eum aut ipse ad nos transmittat, aut apud se in custodia habeat. Episcopi verò qui eum ordinare præsumpserunt, vel peruersè ipsius ordinationi præbuere consensum, iidem communione priuati sex mensibus ad agendam pœnitentiam in monasterio deputentur. Si autem episcopi in præiudicium cõdẽnationis vel depositionis memorati Stephani se metu iudicis consensisse, ac talia feciſſe non sua sponte professi fuerint, tempus eis abbreuiandum F
est, & modus pœnitentiæ temperandus. Si igitur is qui prædicti Stephani locum inuasit, fortasse defunctus est, atque alius in Ecclesia eius episcopus ordinatus est, illud de eo statuẽdum est, quod superius de causa fratris & coëpiscopi nostri Ianuarij, diximus. Quòd si forte aliqua de obiectis contra memoratum Stephanum episcopum probata sunt, aliqua verò doceri minimè potuerunt: causa omni consideratione pensanda est, vtrum leuiora capitula, an certe grauiora probata sint, vt ex eis qualiter diffinitionem tuam formare debeas, possis scire. Gloriosus verò Comitiolus, si suprascriptus episcopus innocens esse clarueriť, quicquid de rebus eius vel Ecclesiæ ipsius tulit, ei sine aliqua restituat dilatione. Sed & quęque se in persecutionem ac violentiam eius expendisse, vel damnum idem episcopus pertulisse iurauerit, idem memorarus Gloriosus Comitiolus reddat ac satisfaciat. Si autem talem culpam antedictum episcopum commisisse constiterit, quod absit, vt constet eum non irrationabiliter fuisse depositum, eadẽ eius depositio confirmetur, & Ecclesiæ res suæ omnes restituantur, quæ ablatæ clarueriní, quia delictum personæ in damnum Ecclesiæ non est conuertendum. Si enim, vt dicunt, Comitiolus defunctus est, ab hærede eius quæ ab illo iniustè ablata sunt, sine excusatione reddantur.

Gregorius Vitali defensori. De consiliariis excommunicatis Ianuarij episcopi.

Caput LI.

Quid de

Universidad de Deusto Biblioteca

G *Epiſto. 51.*

QVid de fratre noſtro Ianuario epiſcopo agnouimus,& lator præſentium & exẽplaria ſcriptorum noſtrorum te poterunt informare; atque ideo excommunicationem quam ſuper vniuerſos eius cõſiliarios dari decreuimus, tua experientia ſolerter exequatur, vt cadentes diſcant quatenus incautè ambulare non debeant.Pręterea precium tritici quod nobis xenij nomine fuerat tranſmiſſum,per latorem præſentium redemptorem defenſorem trãſmiſimus. Videat experientia tua,ne vel tu vel ipſe qui detulit,aliquid ex eo in precio commodi participare præſumat,ſed totum ſingulis vel ſimul omnibus illibatum reſtituat,eorúmque mihi ſcripta de eodem præmio tranſmittat, quia ſi aliter quàm admoneo factũ cognouero,vindictam ex eadem cauſa non mediocriter exercebo.

Gregorius Ioanni defenſori. De monachis Capreæ inſulæ.

Caput LII.

Epiſto. 52.

VBi canonicam diſtrictionem culparum contra ſe qualitas excitat,poſtponere quæ corrigenda ſunt non debemus: ne diſsimulatione vires dare prauis actibus, quos falce nos diſciplinæ reſecare conuenit, videamur. Quia ergo peruenit ad nos,monachos monaſterij in Capricana inſula,quæ iuxta Maioricam inſulam eſt poſita,ita peruerſè ſe agere,ac vitam ſuam diuerſis facinoribus ſubmiſiſſe,vt nõ om- H nipotenti deo,ſed antiquo hoſti, quod cum gemitu dicimus, oſtendantur militare:experiẽtia tua præſenti auctoritate commonita, ad prædictum monaſterium accedere, & vitam moréſque illic conuerſantium ſub tali ſtudeat inueſtigatione perquirere,& ita quæ reſecatione digna repererit, ſicut canonicus ordo deſiderat,congrua vltione corrigere, atque eos quæ obſeruare debeant ſtudeat informare: quatenus emendationis tuæ modus & iſtos ad viam rectæ conuerſationis reducere,& te apud nos nullo modo valeat accuſare culpabilem.

Epiſtola Ioannis defenſoris de cognitione de qua inter epiſcopos reſedit.

Caput LIII.

Epiſto.53.

IN nomine domini ipſe ill.die.ill.indict.illis,cui officium cognitoris iniungitur,ita ſe pura ac intemerata conſcientia debet in omnibus exhibere,vt ex his quæ in aliis iudicat, ipſe vltionem æterni examinis non incurrat. Cùm igitur ex deputatione & iuſsione beatiſsimi atque Apoſtolici domini mei Gregorij, ego Ioannes defenſor inter Ioannem epiſcopum Malachitanæ ciuitatis,inter illos & illos epiſcopos cognitor reſediſſem, neceſſe fuit huiuſmodi cauſam prædicti Ianuarij interna inquiſitione diſcutere,& à partibus ſubtiliter quærere veritatem,ſi vt petitio eius continet, tranſmiſsis clericis à memoratis epiſcopis vnà cum hominibus glorioſi Comitioli I de Eccleſia fuerit violenter abſtractus.Qui dum multa contra ſe inuicem, ſicut geſta teſtantur, obiicerent: ad concluſionis hunc vtræque partes aliquando terminum peruenerunt, petentes me de agnitis debere iudicare. Vnde ſollicitè relegens quæ acta ſunt, & veritatem diligenti inueſtigatione perquirens,nullam in antedicto Ianuario culpam quæ exilio vel depoſitione digna eſſet puniri, ſed magis illum eiectum de Eccleſia violenter inueni.Et quanquam huiuſmodi temeritatem legum cẽſura diſtrictiſsimè feriat,ego tamen legum vigorem ſacerdotali moderamine temperans,mediis ſacroſanctis Euangeliis,quibus præſentibus ab initio in hoc cognitor reſedi,iudico ea quæ contra eum ſtatuta ſunt, licèt iure non teneant, nec alicuius ſint momenti,iniuſta tamen & infirma eſſe pronuncio:atque illos memoratos epiſcopos,qui poſtpoſita conſideratione ſacerdotali,in fratris præiudicium atque condemnationem iniuſtè & contra dei timorem verſati ſunt,condemnans,in monaſterium recipiendos ad agendam in tempus pœnitentiam ſtatuo atque decerno. Illum verò qui locum antedicti ſanctiſsimi Ianuarij contra ſacrorum canonum ſtatuta nequiter præſumpſit inuadere, condemnans,priuari ſacerdotio,& ab omni eccleſiaſtico ordine remoueri ſtatuo:vt &hoc quod malè eſt adeptus amittat,nec ad officium quod antè indignè geſſerat, reuertatur. Sæpedictum autem ſanctiſſimum Ianuarium epiſcopum abſolutum loco ſuo in epiſcopatus gradu deo auctore reuerti, ac modis omnibus reformari K conſtituo.

Gregorius Ioanni defenſori eunti ad Hiſpaniam. De pluribus cauſis examinandis.

Caput LIIII.

Epiſto.54. 11.q.1.ca. De perſona.

DE perſona presbyteri hoc attendendũ eſt,quia ſi quam cauſam habuit,non ab alio teneri,ſed epiſcopus ipſius adiri debuit, ſicut nouella conſtitutio manifeſtat,quæ loquitur de ſanctiſsimis & deo amabilibus ac reuerentiſsimis epiſcopis,clericis,& monachis, Imperator Iuſtinianus auguſtus Petro glorioſiſsimo præfecto prætorio:Si quis contra aliquem clericum aut monachum, aut diaconiſſam aut monaſtriam aut aſcetriam habeat aliquem actionẽ,adeat prius ſanctiſsimum epiſcopum, cui horum vnuſquiſque ſubiacet. Ille verò cauſam inter eos diiudicet. Et ſiquidem vtraque pars his quæ iudicata ſunt,non acquieuerit, iubemus per loci iudicem hæc executioni perfectè mãdari,&c. Ne verò obiiciatur, quia de clerico hoc loquitur,non de presbytero:ſciendum eſt quia in eadem conſtitutione lib.C.j.legitur appellatione clericorum,& presbyteros & diaconos contineri. Verba autem legis iſta ſunt:Presbyteros autem &diaconos & ſubdiaconos, cantores & lectores,quos omnes clericos appellamus,& reliqua.De perſona Ianuarij epiſcopi ſciendum eſt grauiter om- L nino & contra leges eſſe actum, vt violenter de Eccleſia traheretur,dum ſi quamlibet aliam iniurius à quocunque epiſcopo in Eccleſia paſſus fuerit,iniuriantem lex capitali pœna percutiat,& ſicut maieſtatis reum omnibus det accuſandi illum licentiam, vt huius legis ſeries loquitur Codicis libro primo,titulo ſexto,cõſtitutione decima.Imperatores Arcadius &Honorius auguſti Theodoro præfecto præto. Si quis in hoc genus ſacrilegij proruperit,vt in Eccleſias catholicas irruens,ſacerdotibus & miniſtris,vel cultoribus ipſis,locóq; aliquid importet iniuriæ quod geritur, à prouinciæ rectoribus animaduertatur,atque ita prouinciæ moderator,ſacerdotum & clericorum,& catholicæ Eccleſiæ miniſtrorum,loci quoque ipſius & diuini cultus iniuriam capitali in conuictos ſeu confeſſos reos ſententia nouerit vindicandum. Et poſt pauca: Sitque cunctis laudabile factas atroces ſacerdotibus aut miniſtris iniurias,veluti publicum crimen inſequi,atque de talibus reis vltionem mereri,&c.Data.vj.Kalend.Maij.Mediolani,Honorio auguſto quater,& Eurychiano ter conſulibus. Libri ſupra ſcripti titu.xv.conſti.ij. Imperator Honorius & Theodoſius auguſti Ionio præfecto præto. Fideli ac deuota præceptione ſancimus, nemini licere ad ſacroſanctas Eccleſias confugientes abducere,ſub hac videlicet definitione, vt ſi quiſquam contra hanc legem venire tentauerit, ſciat ſe maieſtatis crimine eſſe retinendum. Data Kalend. Aprilis Honorio ſepties, & Theodoſio tertiò conſulibus. Item eiuſdem titu. conſtitu.v. M Imperator Leo auguſtus Eurithrio præfecto præt. Præſenti lege decernimus per omnia loca valitura,excepta hac vrbe regia in qua nos diuinitate propicia degentes,quotiens vſus exegerit inuocati,ſingulis cauſis atque perſonis præſentanea conſtituta præſtamus,nullos penitus cuiuſcunque conditionis de ſacroſanctis Eccleſiis orthodoxæ fidei expelli, aut trahi, vel protrahi confugas.Et poſt pauca: Qui hoc moliri,aut facere, aut nuda cogitatione ſaltem atque tractatu auſi fuerint tentare,capitali & vltima ſupplicij animaduerſione plectendi ſunt. Ex his ergo locis,eorúmque finibus quos anteriorum legum præſcripta ſanxerunt,nullos eiici aut expelli aliquando patimur,nec in ipſis Eccleſiis reuerendis ita quenquam detineri atque reſtringi,vt ei aliquid aut vinctualium rerum,aut veſtis negetur,aut requies,&c.Data pridie.Kalend.Martij Conſtantinopoli,Leone auguſto tertiùm conſule.De perſona Stephani epiſcopi ad hoc attendendum eſt, quia nec inuitus ad iudicium trahi,nec ab epiſcopis alieni concilij debuit iudicari, ſicut nouella quædam traditio quę de epiſcopis loquitur, continet. Ait enim: Sed neque pro qualicunque pecuniaria vel criminali cauſa ad iudicem ciuilem ſiue militarem, inuitum epiſcopum producere, vel exhibere citra imperialem iuſsionem permittimus, ſed iudicem qui tale aliquid, ſiue ex ſcripto,ſiue ex non ſcripto præſumpſerit imperare, poſt cinguli priuationem.xx.librarũ auri pœnam exoluere iubemus Eccleſiæ

2.q.1.ca. In primis. par.de perſona.

2.q.1.ca. In primis. §.De perſona epiſcopi Stephani.

A ſię cuius epiſcopus produci aut exhiberi iuſſus eſt,executorem ſimiliter poſt cinguli priuationem & verberibus ſubdendum, & in exilium deportandum. Item poſt multa: Si autem & à clerico aut laico quocũque aditio contra epiſcopum fiat,propter quamlibet cauſam, apud ſanctiſsimũ eius metropolitam ſecundum ſanctas regulas & noſtras leges cauſa iudicetur. Et ſi quis iudicatis cõtradixerit,ad beatiſsimum archiepiſcopum & patriarcham diœceſeos illius referatur cauſa: & ille ſecundum canones & leges huic præbeat finem. Contra hæc ſi dictum fuerit,quia nec metropolitam habuit nec patriarcham, dicendum eſt quia à ſede Apoſtolica, quæ omnium Eccleſiarum caput eſt, cauſa audienda, ac dirimenda fuerat, ſicut & prædictus epiſcopus periiſſe dinoſcitur, qui epiſcopos alieni concilij habuit omnino ſuſpectos.Quia ergo ſententia non à ſuo iudice dicta,nihil firmitatis obtineat,lectionis huius tenor oſtendit,lib.C.vij.titu.xlviij. conſtitu.iiij. Imperatores Gratianus,Valentinianus,& Theodoſius auguſti ad Pontium Mutium: Et in priuatorum cauſis huiuſmodi forma ſeruetur,ne quenquam litigatorum ſententia,non à ſuo iudice dicta,conſtringat.Data.xj. Kalend. Octobris Romæ,Auſonio & Olybrio conſulibus. Quòd autem dicitur à ſeruis ſuis accuſatus, ſciendum eſt quia audiri minimè debuerunt, vt hæc conſtitutio patefacit ſic dicens.C.lib.ix.titu.j.conſtitu. xx. Imperatores Arcadius& Honorius auguſti Eutychiano præfecto pręto- B rio:Si quis ex familiaribus vel ex ſeruis cuiuſlibet domus cuiuſcunque criminis delator atque accuſator extiterit,eius æſtimationem,caput,atque fortunas petiturus, cuius familiaritati vel dominio inhæſerit:ante exhibitionem teſtium,aut examinationẽ iudicij,in ipſa expoſitione criminũ atq; accuſationis exordio,vltore gladio feriatur.Vocem enim funeſtram intercidi oportet potius quàm audiri,maieſtatis autem crimen tantum excipimus. Data.v. idus Nouembris Cæſaribus conſulibus.Si verò dictum fuerit,quia de hoc accuſatus eſt, quod ad maieſtatis crimen attinet,nec ipſum de eo credendum fuit,ſi vita vel opinio eius talis ante non extitit,ſicut lib. pandectarũ xlviij.ad legem Iuliam maieſtatis ſcribit Modeſtinus, lege famoſi,paulo poſt princi.Hoc tamen crimen à iudicibus non in occaſione ob principalis maieſtatis venerationem,habẽdum eſt,ſed in veritate rei iudicatæ. Nã & perſona ſpectãda eſt,an potuerit facere, & an antè quid fecerit, & an cogitauerit.Quòd autem dicit idẽ epiſcopus quia ſe abſente, aliqui viliſsimi ſint teſtes exhibiti:hoc ſi verum eſt,nullius eſſe momenti lege noſcendum eſt: Conſtitutione nouella quæ de teſtibus loquitur. Hoc quoq; ſæpius agnouimus,quoniam quidam aut apud locorum defenſores, aut apud clariſsimos prouinciarum iudices, aut etiam, vt aſſolet,hic apud virum clariſsimum magiſtrum cenſus ingrediuntur,& queruntur tãquam ab alio paſſi aliquid contra leges,aut aliter læſi aut damnificati, teſtes volentes producere. At ne poſtea obiiciatur eis quia per vnam C partem geſta confecta ſunt:oportet illum in ipſa ciuitate conſtitutum vbi teſtimonia dantur,admonitum à iudice ſiue à defenſore aduenire,& audire atteſtationes. Si verò noluerit aduenire,ſed contempſerit,vt ex hoc ab vna parte teſtimonia aduerſus eum inutilia ſint, ſancimus huiuſmodi teſtimonia ita valere,ac ſi non ex vna parte conſiſterent,ſed etiam ipſo præſente fuiſſent facta.Si enim recuſauerit & venire noluerit,& audire quæ deponuntur, cum vtique in publico ſit,& non ex ineuitabili quadam neceſsitate venire non poſsit,ſimilis aduenienti erit,& nulla vtilitas ex contẽptu ſuo ei adhibebitur,ſed videbuntur quidem in vtriuſque præſentia probationes factę. Ecce admonẽdus eſt ſemper aduerſarius vt ad audiẽdos teſtes adueniat.Quod quia hic omiſſum eſt,neceſſe eſt vt quod contra leges actum eſt,firmitatem non habeat.Quales autem teſtes vel cuius opinionis ad teſtimonium admittendi ſunt,plurimæ leges oſtendunt,quę penè nulli habentur incognitę,quę etiam ſanciũt vt viliſsimis teſtibus ſine corporali diſcuſsione credi non debeat.Quod autem dicitur quia nihil ſcriptis iudicatum eſt,legendus eſt titu.xliiij. lib.vij. codicis, quia ſcriptis debuit iudicari. Nam ibi inter alia dicitur atque præcipitur, vt ſententia quæ ſine ſcripto dicta fuerit, ne nomen quidem ſententiæ habere mereatur.

Vbi ſupra. §.Quòd autem.

Vbi ſupra.

Vbi ſupra.

Authen.de teſtib.§.Et hic verò.

Vbi ſupra. §.Teſtes.

Gregorius Theodoro curatori. De Petro viro magnifico.

POſtquam ſic de gloriæ veſtræ ſinceritate præſumimus, D vt veſtros vos credamus reputare qui noſtri ſunt, latori præſentium Petro viro magnifico ad promerendam bonitatis veſtræ gratiam, hoc ſolum ſufficere poterat, indicare quia noſter eſt. Sed quoniam paterna commendatio boni filij mentem ſolet ſemper accendere,paterna dulcedine ſalutãtes petimus,vt memorato filio noſtro,atque memoratæ filiæ noſtræ glorioſæ matri ipſius patrocinij veſtri gratiam oſtendatis,eóſque & illic poſitos tuitionis veſtræ remedio foueatis,& venientes ad nos veſtris ſubſidiis adiuuetis: quatenus dum ea quæ gloria veſtra ex ſe ſolet impendere,noſtra benignius epiſtola interueniente pręſtiterit,& ipſam rem conſuetam videatur laudabiliter exhibere, & nos ſibi pro ſua bonitate,gratiarum eſſe per omnia faciat debitores.

Gregorius Paulo ſcholaſtico. De vltione eius in maleficos.

Caput LV.

Epiſto.55.

QVanto nos gloria veſtra triſtes dudum effecerat, propterea quod ſe aduerſus fratrem & coëpiſcopum noſtrum Leonem reuerentiſsimum virum querelas habere aliquas perhibeat, tanto eodem fratre ad nos modo veniente, cor noſtrum gauiſum eſt, quia in priſtinam vos cõcordiam,deo propitio,ad inuicem rediiſſe teſtatus eſt. Qui etiam inter alia bona quæ veſtris laudibus inſerebat,adiecit omnino vos in vltione maleficiorũ ſollicitos ac diſtrictos, E ſicut reuera vos vt Chriſtianos oportuit extitiſſe.Vnde valde in nobis lætitia,quam de vobis ſumpſeramus excreuit,quia illum vobis placabilem redditis,cõtra cuius inimicos zelo veſtri rectitudinem exercetis. Propterea gloriam veſtram paterna dulcedine ſalutãtes hortamur,vt quia ſatis eſt moribus veſtris accommodum, pacem diligere, reparatam inter vos gratiam nullius lingua perturbet,ſed ſic in vobis erga paternum amorem charitas ardeat,vt eam aduerſi flatus more flammæ non extinguant,ſed augeant.Nam& eundem antedictum fratrem noſtrum hortari ſumus, vt ita paternam vobis dilectionem impendat,quatenus reciprocum gloriæ veſtræ affectum non odioſè,ſed velut mutuum tanquam fœnerator ſemper poſsit exigere.

Gregorius Vitali defenſori. De xenodochio neglecto. De Eccleſiis vacantibus. De Pompeiana. De infirmitate Ianuarij epiſcopi tempore ſacrificij.

Caput LVI.

Epiſto.56.

EXperientia tua indicante comperimus xenodochia in Sardinia conſtituta,grauem habere neglectum.Vnde reuerentiſsimus frater & coëpiſcopus noſter Ianuarius vehementiſsimè fuerat obiurgandus, niſi nos eius ſenectus ac ſimplicitas & ſuperueniens ægritudo,quam ipſe retuliſti, ſuſpenderet.Quia ergo ita eſt poſitus vt ad aliquam ordinationem eſſe non poſsit idoneus:œconomum eius Eccleſię,atque F Epiphanium archibresbyterum ex noſtra diſtrictè auctoritate commonemus,vt eadem xenodochia ſine periculo ſuo ſollicitè ac vtiliter ſtudeant ordinare. Nam ſi quis illic poſt hæc neglectus extiterit, nulla ſe nouerint poſſe apud nos ratione aliquatenus excuſare. Quoniam verò poſſeſſores nos Sardiniæ petiuerunt,vt quia diuerſis oneribus affliguntur,Conſtantinopolim pro eorum debeas remedio proficiſci, licentiam tibi eundi concedimus.Sed & dilectiſsimo filio noſtro Bonifacio ſcripſimus,vt ſuum tibi pro remedio illius prouincię ſtudeat adhibere ſolatiũ.De eccleſiis autem quas vacare ſacerdotibus indicaſti,prædicto reuerentiſsimo fratri & coëpiſcopo noſtro Ianuario ſcripſimus,vt eas debeat ordinare,ſic tamẽ vt nõ omnes ad epiſcopatum de Eccleſiis ipſius eligantur.Nam ſic eum conuenit alias ordinare,vt Eccleſię ſuæ perſonis quæ in ea poſsint proficere neceſsitatẽ nõ faciat.Illud igitur quod ad gubernationem quorundã monaſteriorum perſonas eſſe præpoſitas,quæ antè dum adhuc in minori eſſent ordine,monaſtico ſcilicet habitu,lapſæ ſunt indicaſti,officium quidẽ abbatis ſuſcipere,niſi omnino correcta vita & digna pręcedente pœnitentia minimè debuerunt.Sed quoniam iam oblatum,ſicut dicis,officium ſuſceperunt,de vita,moribus,ac ſollicitudine eorum cura gerenda eſt.Et ſi actus nõ ſunt contra officiũ, in eo quo ſunt ordine perſeuerent,alioquin remotis eis, aliis

quì

Universidad de Deusto
Biblioteca

G qui commissis sibi animabus prodesse valeant ordinẽtur. Causa propterea de monasterio sancti Hermæ, quod in domo Pompeianæ religiosæ à fratre nostro constructũ est, quia plus blandimentis quàm districtione agenda est, experientia tua apud eãdem mulierem cum dulcedine agere studeat: quatenus nec illa in peccato proprio auctoris sui debeat postponere voluntatem, & tu vtilitates monasterij valeas salubriter procurare. Puellas autem suas quas antedicta Pompeiana in monasterio mutata olim religiosa veste conuertit, abstrahi ab ea vel inquietari nullo modo patiaris, sed in ea qua sunt conuersione, deo protegente, permaneant. Pro requirendis verò rebus Ecclesiarum, vel monasteriorum, siue piarum causarum quod scripsisti, prius quidem hi quorum interest, admonendi sunt vt ab eis te insistente, te solatiante modis omnibus requirantur. Quòd si forte vel ipsi negligentes extiterint, vel certe qui eas requirere debeant, inuenti non fuerint, tunc omnia ipse perquire, atque ita reperta collige, vt manu aliquod iudicium inferre cuiquam minimè videaris. De xenodochiis itaque hortulani atque Thomæ nihil hactenus horum quæ indicasti cognouimus. Eapropter experientia tua iussionem principis ex hoc datam diligenter inspiciat, & omnia secundum eius tenorem disponat, & nobis quicquid egerit innotescat. De hoc igitur quod scripsisti, fratrem & coëpiscopum nostrum Ianuarium tempore quo sacrificium celebrabat, tantã pati frequen
H ter augustiam, vt vix post longa interualla ad locum canonis redire valeat quem reliquit, atque ex hoc multos dubitare, si communionem debeant de eius consecratione percipere: admonendi sunt vt nullatenus perrimescant, sed cum omni fide & securitate communicent, quia ægritudo personæ, sacri mysterij benedictionem nec mutat, nec polluit. Secretius tamen omnino idem frater noster hortandus est, vt quotiẽs aliquam molestiã senserit, non procedat, ne ex hoc se & despiciendum præbeat, & infirmorum animis scandalum faciat. Præterea Pompeiana religiosa fœmina questa nobis est, hæreditatem quondam generi sui Epiphanij, in qua Epiphanius idem Matronam coniugem suam filiam antefatæ Pompeianæ vsufructuariam constituerat, monasterio quod in domo sua fundari statuerat, & postea extincto vsufructu modis omnibus profuturam, atque alia quæ eidem Matronæ proprietatis iure probantur competere, ab experientia tua, & à reuerentissimo fratre & coëpiscopo nostro Ianuario iniustè sublata, & exinde nihil hactenus vel filiæ suæ reditum, vel profecisse monasterio. Quòd si ita veritas se habet, & aliquid te indecenter fecisse cognoscis, absque vlla mora ablata restitue, aut certe si aliter esse putas, ne grauari pars aduersa præiudicialiter videatur, electorũ cum ea iudicium hac de causa nullo modo subire postponas, vt vtrum vera iustáque eius sit querimonia, definitione iudicij declaretur.

Gregorius Ioanni episcopo Panormitano. De transmutatione rerum Ecclesiasticarum.

I Caput LVII.

Epistо. 57. SIcut rationi contraria procul est abiicienda petitio, ita in his quæ bene desiderantur, effectum negari non conuenit. Quia igitur vt fraternitatis tuæ petitio, quæ tenetur in subditis, continet: in qua tecum vnà presbyteri & diaconi, cæteráque Ecclesiastica officia præscribentes præbuere consensum, domum cum horto & balneo suo, atque omnibus ad eam pertinentibus in hac vrbe Romana positam, quę ad ius Panormitanæ Ecclesiæ ex hæreditate quondam Flori viri magnifici peruenisse dignoscitur, cum dilectissimo filio nostro Epiphanio diacono permutare desideras, propter hoc quòd domus ipsa, ita parte derecta, parte diruta, parte igne probatur esse consumpta, vt nihil exinde commodi, sicut testaris, ante multos iam annos nuncusque Ecclesiasticis vtilitatibus potuisset accedere, atque hac in re nostra tibi dari postulas auctoritate licẽtiam, prouisionem tuam diligentius intuentes, postquam & nobis cognitum est, domum ipsam in eo esse statu quo asseris, atque ita minante ruina quotidie deteriorem fieri, vt non solum Ecclesiæ tuæ non vtilis, sed potius subinde damnosa posse videatur existere, idcirco permutandi tibi eam cum balneo & horto suo, omnibúsque generaliter ad eam pertinentibus, iuxta petitionem tuam, quam & veritatis & rationis apud nos ordo suffulsit, huius auctoritatis nostræ serie libe
ram per omnia concedimus facultatem, quatenus huiusmodi K accepta licentia, nec te culpa de temeritate, vel incautela respiciat, nec ille aliquid dubietatis incurrat. Nam prouidum, salubréque est aliquid compẽdij procurare, vnde nulla spes lucri, sed damni magis formido est.

Gregorius Fantino defensori Panormitano. De Exhilarato episcopo.

Caput LVIII.

TAlia ad nos de fratre & coëpiscopo nostro Exhilarato, *Epistо. 58.* sicut & ipse nosti, peruenerunt: qua districta essent omnino vltione plectenda: sed quoniam bis eam reuerentissimus frater & coëpiscopus noster Leo, qui etiam in causa eius iudicem se fuisse testatus est, leuigauit, ad Ecclesiam suam illum transmittendum esse præuidimus, iudicãtes sufficere illi hoc quòd eum hic diutius retinẽtes afflximus. Itaq; experientiæ tuæ præcipimus, vt erga mores actusque illius curam habeat, atque eum frequenter admoneat, quatenus se ad impendendam clericis suis charitatem benignum, & si res exegerit, ad corrigendas culpas debeat exercere sollicitũ. Sed & clerum eius admonere volumus, vt humilitatem illi ac obedientiam quam dominus mandat exhibeat, nec in aliquo illi superbus præsumat existere. Quòd si quis eorum, id est episcopus siue clerus admonitionem tuam neglexerit, ex hac nostra auctoritate canonica coërctione inobedientiæ culpam: aut tu, sicut præuideris, corrige: aut nobis renunciare festina, vt disponere valeamus qualiter disciplinæ frenum extra iter suum eos per- L gere non permittat, quos ad excessum aculeus prauæ mentis irritat.

Gregorius Ioanni episcopo Panormitano. De Fantino defensore & Petro.

Caput LIX.

QVia sunt culpę in quibus culpa est relaxare vindictam, *Epistо. 59.* quærenda semper est veritas, vt inquiri debeat vtrum accusatum noxa cõdemnet, an à pœna innocentia patefacta subducat. Itaque peruenit ad nos Fanti num defensorem vltionem exercere in Petrum latorem præsentium voluisse pro eo quòd, quantum dicitur, relictam cuiusdam diaconi tempore quo conductor fuerat, marito tradiderit. Sed quoniam iste coniugem diaconi asserit non fuisse, dicens nec virginem illam ad eum venisse, denique vt nec religiosam vestem mutare præsumeret, postquam ille in sacro ordine promotus est, adiicens & priusquam ad diaconum perueniret, & postea praua illa opinione vixisse. Ideóque fraternitatem tuam his hortamur affatibus, vt cum dei, sicut decet, timore causam hanc subtili omnino inuestigatione perquirat, vt si in coniugio diaconi mulierem de qua agitur, fuisse constiterit, & suprascriptus lator memorato defensori, & rectori patrimonij ad vindictam modis omnibus tradatur, & cum competenti emendatione hi qui malè sociati sunt, disiungantur. Si verò in eius coniugio non fuit, memoratũ Fãtinum ex nostro mandato commonere te volumus, vt ei facere nil præsumat, nec illum accusatio apud eum in aliquo prægrauet. Quia ver- M rò relictam sibi antedictus Petrus apud Ecclesię colonos perhibet reducere, volumus vt sine cuiuscunque impedimento eam habeat, si tamen ita est exigendi licẽtia. Nam si inuentus fuerit esse culpabilis, non res suas amittere, sed in se debet dignam vltionem suscipere.

Finiunt epistolę Indictionis sextæ.

LIBER DVODECIMVS.

Incipiunt epistolæ Indictionis septimæ, ex registro beati Gregorij Papæ.

Gregorius seruus seruorum dei Marciniano episcopo Rauennæ. De Fortunato abbate iniustè deposito.

Caput I.

OVia incongruũ valde est à suscepto offi- *Epistо. 1.* cio sola quenquam voluntate suspendi, quem culpa nõ remouet, sollicitè dispõnẽdum est, vt nec prior ordinatio irrationabiliter destruatur, nec sine eméda tione quę malè secuta fuerint, relinquã tur. Fortunatus itaque lator præsentium in monasterio sanctorũ Laurẽtij & Zenonis, quod in Celenati castro est constitutum, à Natali quondam epi-

A dam episcopo officium sibi abbatis asserens esse commissum, nunc se à successore eius Concordio nulla existente causa vel culpa exinde remotum, atque alium in loco suo queritur ordinatum. Quod etiam coram testibus quibusdam diaconis nostris præsente diacono prædicti Concordij episcopi sui causas allegante ex parte ita esse perclaruit. Sed quoniam certior in partibus illis vbi res acta est potest esse probatio, fraternitas tua diligenter atque sollicitè hoc studeat perscrutari. Et si nulla manifesta causa depositionis extitit, quæ prædictum Fortunatum ab abbatis officio remouerit, eum in suo loco reformare festinet, atque eius episcopum digna reprehensione increpare non desinat, cur decessoris sui nullis prouocatus excessibus destruere ordinationem molitus sit. Si verò aliter quàm edocti sumus, causam esse pars altera dixerit, subtili veri

Epistо. 2. tas inuestigatione quærenda est, & ita quicquid canonicus ordo popoposcerit terminandum, vt nulla ea de re denuo querela remaneat.

Gregorius Alcysono episcopo Corcyræ. De Cassiopę castro iniustè pertuso.

Caput II.

NOn immeritò elati cordis retundi postulatur ambitio, B quando sacrorum canonum vigore postposito, temerariæ præsumptionis excessus aliena illicitè concupiscendo, non solum ad generãda dispendia noxius, verumetiam paci Ecclesiasticæ probatur esse contrarius. Relictis igitur fraternitatis tuæ epistolis, quæ de Cassiopi castro quod in tua sitam est diœcesi episcopo Isauriæ ciuitatis vel prius vel modò sint acta cognouimus. Et contristati sumus quòd hi qui Ecclesiæ tuæ pro impensa sibi charitate debitores esse debuerant, inimici magis fieri nullo sunt pudore prohibiti. Denique vt contra Ecclesiasticam ordinationem, contra sacerdotalem modestiam, contra sacrorum canonum statuta, prædictum castrum de iurisdictione eius abducere, ac suæ molirentur potestati subiicere, vt fierent quodammodo domini, vbi prius sustati subiicere, vt fierent quodammodo domini, vbi prius fuerant peregrini. Qua de re quoniam Andreas venerabilis memoriæ frater noster Nicopolitanus metropolita innitente sibi quoque principali iussione in qua ei causæ huius fuerat iniuncta cognitio, prolata sicut nobis patuit nosciturstatuisse sententia, antefatum Cassiopi castrum sub iurisdictione Ecclesiæ tuæ quemadmodum semper fuit debere persistere, formam eiusdem sententiæ comprobantes, Apostolicæ sedis auctoritate eam fauente iustitia comprobamus, cõfirmamus, atque per omnia robustum manere decernimus. Nam nulla æquitatis ratio, nullus canonum ordo consentit, vt paræciam alterius alter aliquo modo debeat occupare. Vnde licèt districtionem contra se non modicam huius litigij culpa videatur exigere, propter quod ab eis mala pro bonis sint reddita, studendum tamen est vt excessum benignitas non videatur perpetrare, nec illud quod extraneis debetur, fratribus etiam necessitatem patientibus denegetur, ne nihil charitas agere in episcoporum mentibus iudicetur, si sine consolationis remedio hi quibus magna est habenda compassio relinquantur. Oportet ergo vt sacerdotes vel clerus Isauriæ ciuitatis ab antefati Cassiopi castri habitatione nullatenus repellantur, sed & beati Donati sanctum ac venerabile corpus quod secum detulerunt, in vnam Ecclesiarum antedicti loci quam elegerint, siue intus siue foris habeant recondendi debita cum veneratione licentiam. Sic tamen vt dilectioni tuæ in cuius paræcia castrum ipsum est positum, emissa procuretur cautione municatio, per quam promittat episcopus Isauriæ nullam sibi potestatem, nullum priuilegium fore, nullam iurisdictionem, nullam tanquam cardinalis episcopus vlterius auctoritatem defendere, sed post pacem deo propicio redditam ablato venerabili sancti Donati corpore, ad propria modis omnibus reuersurus. Vt huius promissionis persistente memoria, nec de cæterus. Vt quicquam sibi illic principaliter quacunque occasione auro quicquam sibi illic principaliter quacunque occasione auderi deant vendicare, sed omni se tempore esse ibidem hospites re cognoscant: & fraternitatis tuę Ecclesia iurisvel priuilegij sui in qualibet parte præiudicium non incurrat.

Gregorius Bonifacio diacono Constantinopolitano. De pertusione castri Cassiopi.

Caput III. D

QVotiens nos eorum discordia tristes facit qui pacis prę- *Epistо. 3.* dicatores esse deberant, magna sollicitudine studendum est, vt litigij ablata materia ad concordiam redeant hi qui diuersa ab inuicem voluntate discordant. Quæ igitur de Cassiopi castro quod in insula Corcyra est positum, acta sint, qualiter de iurisdictione Corcyritani episcopi episcopus Isauriæ moliatur subtrahere, & suæ nequiter iurisdictioni subiicere, valde prolixum est dicere. Sed dilectioni tuæ vt cuncta subtiliter comprehendas, fratris nostri Alcysoni episcopi Corcyræ scripta transmisimus, atque eius illuc venire hominem fecimus, qui etiam verbo tutius te ad singula posit instruere. Hoc tamen breuiter indicamus, quia dum imperatori Mauricio esset in præiudicio Ecclesiæ Corcyritanæ quondam subreptum, nec iussio eius, quippe quia contra leges & sacros canones data fuerat, habuisset effectum, & indecisa inter partes contentio remansisset: aliam illum ad Andream quondam fratrem nostrum & coëpiscopum & metropolitam Nicopolitanum iussionem dedediſſe: vt quoniam vtraque pars eius erat iurisdictioni subiecta, ipse hanc causam cognoscere, & finire canonicè debuisset. Qui metropolita cognita causa probatáque sententia cuius tibi exemplaria misimus, prædictum Cassiopi castrum sub potestate ac iurisdictione Corcyritani episcopi, cuius & semper fuit diœcesis, esse distinxit. Quam nos sententiam comprobantes, Apostolicæ E sedis auctoritate prędicimus confirmandam. Et ne ea quæ decreuimus, ita potuissent esse distincta, vt nihil benignitatis habere viderentur admixtum: curæ nobis fuit ita causam temperatè disponere, sicut sententiæ nostræ quam ad te missimus textus ostendit, vt neque episcopus neque clerus Isauriæ ciuitatis necessitatem habitationis incurrerent, nec Corcyritanæ Ecclesiæ priuilegia in aliquo turbarentur. Sed quia inter ipsa primordia serenissimo domino surreptum est, atque contra iudicium Nicopolitani metropolitæ, quod Ecclesiastica rectitudine & canonica ratione suffultum est, episcopus Isauriæ, quod nec sine dolore audire, nec loqui sine gemitu possumus, cum maiori iniuria episcopi Corcyritani & clericorum eius antefatum Cassiopi castrum traditũ memoratur, vt amota, quod graue est dici, iurisdictione Corcyritanę Ecclesię, ipse illic omnem tanquam principalem habeat potestatem, sententiam nostram nulli dare præuidimus, ne contra iussionem clementissimi domini imperatoris, vel quod absit, in despectum eius aliquid facere videremur. Itaque dilectio tua pietati eius cuncta diligẽter insinuet, atq; constanter astruat hoc omnino illicitum, omnino prauum, omnino iniustum, & sacris esse vale de canonibus inimicum. Et ideo huiusmodi peccatum temporibus suis introduci Ecclesię prędiudicium non permittat. Sed quid de hoc negocio iudicatũ antefati quõdam metropolitæ iudicium contineat, vel à nobis qualiter ea quę ab illo decreta sunt, cõfirmata fuerint suggerat: atq; id agere studeat, vt cum F eius iussione nostra illic sententia trãsmittatur: & quatenus serenitati ipsius, sicut dignũ est, referuatis, & rationabiliter correxisse quæ malè præsumpta sunt, videamur. Qua in re omnino danda opera est, vt si fieri potest, etiã iussionem suam ipse tribuat, in qua ea quę à nobis definita sunt seruari prędicat. Nã hoc facto, omnis decerero surreptionis locus obstruitur. Ita ergo ad compescenda hęc prędicta vigilantiam tuã cum omnipotentis dei adiutorio exercere festina: vt nec modo voluntas eorum qui peruersa moliuntur, aliquid cõtra antiquum Ecclesiasticę consuetudinis statum obtineat, nec pòst ad exemplum res nephanda proficiat. Quanta prętera mala quantásque oppressiones suprascriptus Alcysonus frater & coëpiscopus noster ab actionariis Ecclesię Thessalonicensis asserat sustinere, vt posis cognoscere, ipsam quam ad nos misit epistolam dilectioni tuę transmisimus. Ideóque prędictę Ecclesię responsalem venire ad te facito, atque causam ipso præsente cognoscere: & de capitulis quibus te ratio mouerit, fratri & coëpiscopo nostro Eusebio scribe, vt homines suos agere iniusta prohibeat: & minores non premere, sed magis in quibusiustũ fuerit, moneat adiuuare. Hoc quoq; volumus, vt ei qui in ciuitate Nicopolitana metropolita fuerit ordinatus, dilectio tua scribere debeat, quatenus causam de dánisque Ecclesię suę illata prędictus frater noster Alcysonus queritur, cognoscere, &

quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quod iustum est debeat definire, quia à decessore ipsius negotium ipsum non decisum, sed legitur reseruatum.

Gregorius Ioanni episcopo. De Ecclesia sanctæ Mariæ consecranda.

Caput IIII.

Epistо. 4. BAsilicam quam à dilectione tua in honorem beatæ semperque virginis Mariæ per Sauinum subdiaconum nostrum, & rectorem patrimonij suggeris esse perfectam, consecrandi tibi præceptionis nostræ serie noueris facultatem attributam, quatenus frater charissime deuotionis tuę desiderium complens celebritatis perfectione gratuleris.

Gregorius Desiderio episcopo Galliæ. De milite qui ancillam dei de monasterio rapuit.

Caput V.

Epistо. 5. CVm inter multa bona quæ nobis de magnitudine vestra fæpius nunciantur, illud in vobis plus laudabile dicitur existere, quòd charitatem diligitis, & disciplinam, sicut dignum est, custoditis, satis mirati sumus quòd in milite illo qui ancillam dei diabolica instigatione perdiderit, districtissima vindicta hactenus facta non fuerit. Nam moribus & bonitati vestræ valde cõueniẽs fuit, vt antè ad nos vltio quàm perpetratæ culpæ iniquitas peruenirer. Sed quia vindictam huius sceleris non voluntate vestra, sed aliorum credimus surreptionibus esse suspensum, neque hoc peccatum vel numerum
H indisciplinati militis, vel loca illa in quibus commissum est, valeat premere, hortamur vt sine excusatione aliqua vel modo qualis vobis feruor sit erga charitatis custodiam demonstrantes, ita pro exemplo aliorum districtè emendare tantum facinus festinetis: vt & deum vobis, in cuius ille hoc iniuriam perpetrauit, & timorem eius despexit, placabilem faciatis, & nos vobis de zeli vestri rectitudine gratias referamus. Nam tantam iniquitatem inultam remanere nullo modo patimur.

Gregorius Ioanni episcopo. De eligendo episcopo Anchonitanæ Ecclesiæ.

Caput VI.

Epistо. 6. NE incauta eorum ordinatio, qui ad episcopatum eligun
Parte 1. dist. 35. ca. Archidiaconũ aliàs. Florentinum archidiaconum. rur, valeat prouenire, vigilanti de eorum personis sollicitudine est requirendum. Indicatum siquidem nobis est Florentinum archidiaconũ Ecclesiæ Anchonitanæ qui ad episcopatum fuerat electus, scripturæ quidem sacræ scientiã habere: sed ita ætatis senio confectum accepimus, vt ad regimi nis officium non possit assurgere. Addentes etiam ita illum te nacẽ existere, vt in domo eius amicus ad charitatem nũquam introëat. Rusticus autem diaconus eiusdem Ecclesiæ, qui simi liter electus fuerat, vigilans quidem homo dicitur. sed quãtum asseritur, psalmos ignorat. Florentium verò diaconum Ecclesiæ Rauennatis, qui electus ab omnibus dicitur, sollicitum esse
I nouimus, sed qualis sit interius, omnino non scimus. Ideóque fraternitas tua vnà cum fratre & coëpiscopo nostro Armenio suprascriptæ Anchonitanæ Ecclesiæ visitatore illuc festinet accedere, & diligenter de moribus singulorum requirere, si de nullo sibi sunt crimine cõscij, quod eos ad hoc officium vetet accedere. Pariter etiam requirendum est si hoc quod de præfato archidiacono dictum est, quia nunquam amicus domum eius ingressus est: si ita se veritas habeat: & vtrum ex necessitate, an ex tenacia talis sit: aut si ita senex est, vt ad tegẽdũ non possit assurgere: vel si tactis sacrosanctis euangeliis, sicut nobis nunciatum est, iusiurãdum præbuit, nũquam se ad episcopatum accedere. Sed & de Rustico diacono, quantos Psalmos minus teneat perscrutandum est. Florentio autem diacono Rauennati, si nullum, sicut diximus, crimen est quod obsistat, apud episcopum eius agi necesse est: vt ei debeat cessionem concedere, non tamen ex nostro mandato vel dicto, ne contra suam voluntatem eum concedere videatur. Sed hoc vt norunt, qui eum eligunt, ex se agant: tu verò de singulis cum omni studio ac sollicitudine omnia quę scripsimus require, atque nobis stude subtiliter indicare, vt renũciatione tua redditi certiores, quid post hęc fieri debeat, deo auctore disponamus.

Gregorius Theodelindæ reginæ Longobardorum. De scriptis Secundini.

Caput VII.

SCripta quæ ad nos dudum à Ianuensibus partibus transmissis, gaudij vestri nos facere participes, propterea K *Epistо. 7.*
quòd omnipotentis dei gratia & filium vobis donatum & quod valde excellentiæ vestræ est laudabile, catholicæ eum fidei nouimus sociatum. Nec enim de Christianitate vestra aliud credendum, nisi id studere vos, vt quem diuino munere suscepistis, catholicæ rectitudinis auxilio muniretis: vt & redemptor noster familiarem te suam famulam cognosceret, & Longobardorum genti nouum regem in timore suo fœliciter nutriret. Vnde oramus omnipotentẽ deum: vt & vos in manu datorum suorum via custodiat, & eundem excellentissimum filium Adulouualdum in suo amore faciat proficere, quatenus sicut hic inter homines iam magnus est, sic quoque & bonis actibus ante dei nostri oculos sit gloriosus. Illud autem quod excellentia vestra scripsit, vt dilectissimo filio nostro Secundino abbati ad ea quæ scripsit subtiliter respondere deberemus: quis vel petitionem, vel vestra desideria quæ multis esse profutura cognoscit, si ægritudo non obsisteret, duceret postponenda? Sed tantæ non podagræ infirmitas tenuit, vt non solum non dictare, sed nec ad loquendum possimus assurgere, sicut & præsentium portitores legati vestri cognouerunt, qui nos & venientes infirmos inuenerunt, & discedentes in summo vitæ periculo atque discrimine reliquerunt. Sed si omnipotente deo disponente conualuero, ad cuncta quæ mihi
L scripsit, subtiliter respondebo. Eam tamen synodum quæ piæ memoriæ Iustiniani tẽpore facta est, per latores præsentium transmisi, vt prædictus filius meus dilectissimus ipsam relegens, agnoscat quia falsa sunt omnia quæ contra sedem apostolicam vel catholicam Ecclesiam audierat. Absit enim nos cuiuslibet sensum hæretici recipere, vel à romo sanctæ memorię Leonis prædecessoris nostri in aliquo deuiare: sed quæcunque à sanctis quatuor synodis sunt definita, recipimus, & quęcunque reprobata sunt, condemnamus excellentissimo autem filio nostro Adulouualdo regi transmittere filateria curauimus, id est crucem cum ligno sanctæ crucis domini, & lectionem sancti euangelij theca Persica inclusam. Filię quoque meæ sorori eius tres annulos transmisi, duos cum hyacinthis, & vnum cum albula, quæ eis per vos peto dari, vt apud eos nostra charitas ex vestra excellentia condiatur. Paterna præterea charitate persoluentes salutationis officium, petimus vt excellentissimo filio nostro coniugi vestro pro nobis de facta pace gratias referatis, atque eius animum, sicut consueuistis, ad pacem de futuro per omnia prouocetis, quatenus mercedem populi innocentis, qui in scandalo perire poterat, ante conspectum dei inter multa bona quæ agitis, inuenire possitis.

Gregorius Alcysono episcopo Corcyræ. De corpore beati Donati in Castiopi castro.

Caput VIII.

RErispiscentibus fratribus, & ad salubre se consilium con- M *Epistо. 8.*
uertentibus non est neganda benignitas, vt ne plus in episcoporum mentibus culpa videatur posse quàm charitas. Venientem igitur ad nos Petrum Ecclesiæ Isauriæ lectorem cum scriptis fratris & coëpiscopi nostri Ioannis, coram responsalibus dilectionis tuæ susceptmus, atque eum post relecta scripta quæ detulerat, curæ nobis fuit requirere, si quid contra allegationẽ eorundem responsalium tuorum haberet, quod diceret. Qui dum nihil sibi aliud iniunctum vel responsurum se penitus perhiberet, extra hoc quod episcopi ipsius epistola continebat, ea quæ canonibus cõgruebant, deo auctore sine tarditate decreuimus. Post longum verò tempus suprascriptus Petrus chartularem protulit, quem sibi datum à suo asserebat episcopo, & idcirco moras causa sustinuit. Sed quia in eodem capitulari memoratus speraſſe legebatur antistes, vt in Ecclesia beati Ioannis quæ in Casiopi castro est posita, sanctum ac venerabile corpus beati Donati habere recondendi licentiam, paratum se esse inquiens dilectioni tuæ, propterea quòd tua probatur esse diœcesis, munitionem emittere, nullum tibi ex hoc præiudicium generati: petitionem eius sine effectu non præuidimus relinquendam, postquam ita sibi necessitatis tẽpore desiderat fieri consultum, vt Ecclesię tuę iurisdictionẽ seruare se in omnibus fateatur. Hac itaq; ratione permoti, fraternitatẽ tuã scriptis presentibus, adhortamur, vt sine mora,

A morã, vel aliqua excusatione, in prænominati beati Ioannis Ecclesia recondendi suprascripti sancti venerabile corpus præbeat potestatem: ita sanè vt prius scriptura interueniente te muniat, nunquam se in antefata Ecclesia, vel castro sub quolibet argumento, aliquam iurisdictionem vel priuilegium tanquam proprius episcopus vendicare, sed omne illic ius ac potestatem Ecclesiæ tuæ, quippe cuius est parœcia, inuiolabiliter custodire. Pariter quoque te sicut idẽ frater noster petiit, conuenit respondere, vt tempore quo miserante deo pace reddita illi ad propria fuerit reuertendi licentia, antedictum venerabile corpus auferendi secum sine aliqua obiectione fas habeat. Qua de re ne personale esse videatur quod geritur, & inueniri possit vnde recidiua rursus excitetur contentio, & successores vestri in hac promissione pro conseruandis omnibus sunt per omnia complectẽdi, quatenus huiusmodi peruenien te cautela, nec ille ibidem de cætero sibi quicquam in diœcesi tua contra æquitatem, & sacrorum canonum decreta præsumat defendere, & ius Ecclesiæ tuæ ex huiusmodi concessione præiudicium aliquod nulla vnquam ratione sustineat.

Gregorius Felici subdiacono rectori patrimonij. De redditibus Ecclesiæ sancti Pauli concessis.

Epistо. 9. Caput IX.

B LIcèt omnino quæ hic Apostolica habet Ecclesia beatorum Petri & Pauli, quorum honore & beneficiis acquisita sunt, deo sint auctore communia, est tamen in administratione actionum diuersitas personarum, vt in assignatis cuique rebus cura adhiberi possit impensior. Cum ergo pro Ecclesia beati Pauli Apostoli, sollicitudo debita nos commoneret, ne minus illic habere luminaria idem præco fidei cernetetur, qui totum mundum lumine suæ prædicationis impleuit, & valde incongruum ac esse durissimum videretur, vt illa ei specialiter possessio non seruiret, in qua palmam sumens martyrij capite est truncatus vt viueret, vtile iudicauimus eandem massam, quæ aquas Saliuas nuncupatur, cum omnibus fundis suis, id est cella vinaria, Antoniano, villa Pertusa in foro Primiano, Cassiano, Silonis, Cornelij, Thessela tacq; Corneliano, cum omni iure, instructu, instrumentóque suo, & omnibus generaliter ad eam pertinentibus, cum eius Christi gratia luminaribus deputare, adiicientes etiam eidẽ cessioni hortos duos inter Tiberim & porticum ipsius Ecclesiæ, euntibus à porta ciuitatis parte dextera quos diuidit fluuius Almon, inter affines hotti monasterij sancti Stephani, quod est ancillarum dei, positum ad sanctum Paulum, & ad fines possessionis Pissinani: simul & terrulas, quæ vocantur Fossa latronis positas, id est iuxta eandem porticum euntibus: similiter parte sinistra ad portam vbi nunc vineæ factæ sunt, quæ terrulæ cohærent ab vno latere possessioni Eugentis quondam scholastici, & ab alia parte possessioni monasterij sancti Hedisti, quæ
C omnia deo adiuuante per antedictæ Ecclesiæ præpositos qui per tempora fuerint subsequentia à præsenti septima indictio ne volumus ordinari. Et quicquid exinde acceſſerit, luminaribus eius impendi, atque ipsos exinde ponere rationes. Idcirco experientiæ tuæ præcipimus: vt suprascriptam massam aquas Saliuas cum prænominatis omnibus fundis suis, necnon hortos, atque terrulas quæ superius continentur, de breuibus suis deleri facias, ac auferri, & ad nomen prædictæ Ecclesiæ beati Pauli Apostoli tradere: quatenus seruientes ibi præpositi omni per hoc carentes excusatione, de luminaribus eius ita nostra studeant sollicitudine cogitare, vt nullus vnquam illic neglectus possit existere. Facta verò suprascriptarũ omnium rerum traditione, volumus vt hoc præceptum in scrinio Ecclesiæ nostræ experientia tua restituat.

Gregorius Felici episcopo Messanensi. De construenda Ecclesia.

Epistо. 10. Caput X.

IAnuarius subdiaconus Ecclesiæ Messanensis, petitoria nobis insinuatione suggessit, quæ habetur in subditis, in ciuitate Messanensi basilicam se pro sua deuotione fundasse, quam in honorem sancti Stephani & Pancratij, atque Eupli desiderat consecrati. Et ideo frater charissime si in tuæ diœcesis ciuitatis iure consistit, & nullum corpus ibidem constat humatum, percepta primitus donatione legitima: id est, à præ
D sentis anni tributis liberos fiscalibus solidos decem, & reliqua, de substantia sua sibi tãtummodo vsumfructum retineat. Quæ omnia diligenter inquire, vt si eorum quæ offeruntur rẽdituum quantitas, vel quę tempore mortis reliquerint, sartis tectis, & luminaribus, necnon alimoniis seruientium annua possunt præstatione sufficere, ipsa munificentia sit gestis municipalibus alligata. Quod si hæc quę diximus per sollicitudinem tuam impleta non fuerint, de propria substantia quanti interfuerit, vtilitati Ecclesiæ vel hęredes tuos satisfacturum esse non dubites. His igitur procuratis, benedictio optata proueniat. Nec antè dedicationis munus impartias, quàm superius comprehensus fuerit ordo donationis impletus, enunciaturus ex more nihil illic conditoris iuri alterius iam deberi, nisi processionis gratia, quę Christianis omnibus in commune debetur. Sanctuarium verò susceptum sui cum reuerentia collocab is.

Gregorius Iuliano Scriboni. De Maximi inquisitione.

Caput XI.

SI seculatibus officiis ordo suus & tradita à maioribus dis- *Epistо. 11.*
ciplina seruatur, quis ferat ecclesiasticos ordines temeraria præsumptione confundi, audita negligere, & emendanda non bene remittendo postponere? Et quidem vos bene facitis charitatem diligere, & ad concordiam suadere. Sed
E quoniam loci nostri consideratione compellimur, ea quę ad nostrã notitiam peruenerunt, minimè propter deum irrequisita relinquere: idcirco veniente Maximo, subtiliter ab eo quę de ipso dicta sunt, perscrutari curauimus. Et confidimus de creatoris nostri custodia, quia cognita veritate, à statu canonum & equitatis rectitudine, nec gratia cuiusquam, nec culpa deflectimur, sed libenter quę congruunt rationi, seruamus. Nam si quod absit, ecclesiasticam sollicitudinem vigoremque negligimus, perdit desidia disciplinam, & animabus profectõ fidelium nocetur, dum talia à suis pastoribus exempla suscipiunt. Illud autem quod scribitis, quia voluntas palatij & amor ab eo populi non discordet: hęc res à iustitię vos zelo non reuocat, nec intentionem vestram in requirenda facie veritate peccare. Studendum ergo est fili magnifice, vt amorem sibi dei quisque concilier. Nam sine diuina gratia humana dilectio quid dicam in posterum, dummodo quoque apud nos amplius nocet?

Gregorius conductoribus massarum per Galliam. Quòd eos Arigio patricio commendauit.

Caput XII.

QVanuis inter medias sitis turbas gentium constituti, *Epistо. 12.*
tamen ratio nos ipsa suspicari compellit, multum vos ab aliis bona actione distare. Sicut enim appellatio sancti petri Apostolorum principis familiam Ecclesię tantę multitudini clariorem demonstrat, ita debetis cæ- F
teros morum claritate præcedere, atque eos quibus præestis, vt bene agant, vt agnoscant cui seruiunt, assiduè commonere, vt à rapinis gentium atque prauitatibus abstineant, & familia Ecclesię non solum nomine, sed meritis honoretur. Nos enim de vobis cognoscite studiosissimè cogitare. Disposuimus enim hominem nostrum, qui vos possit tueri, & regere, & cum hominibus commendatitiis ad excellentissimum regem Christo auxiliante transmittere. Sed viam tempus hyemis impediuit. Viro ergo glorioso Arigio patricio vos prędimus commendandos, cui interim cum summa benignitate atque obedientia, sicut beati Petri famulos decet, obedite studete: atque ea quę pro Ecclesiastica vtilitate vobis præcipiuntur, implete. Visum autem nobis est, vt consuetudinaria excepta eius vtilitati debeatis inferre. Pensionesverò fideliter cum omni colligite diligentia, vt apud vnumquenque vestrum, quem communi consensu elegeritis reiaceant, à quo cùm veneritis, quem à latere nostro transmisetimus, eas possit accipere. Non enim sumus dubij, quòd per eum qui vobis visus fuerit, possit fideliter conseruari. Ita ergo in omnibus irreprehensibiles atque obedientes existite, quatenus veniens ad nos is qui patrimonium ipsum recturus est, sciat quemadmodum vnicuique vestrum pro sua debeat strenuitate rependere.

Gregorius

Universidad de Deusto Biblioteca

G *Gregorius Cypriano diacono. De perſequendis maleficiis cantermis.*

Caput XIII.

Epiſto. 13. VIr ſanctiſsimus Maximianus epiſcopus noſter Eccleſiam dei prauis hominibus purgare deſiderans, laudabiliter erga Eccleſiaſticorum vitam, ſicuti noſti, ſollicitus fuit. Qui dum eorum actus vigilāter cura paſtorali intenderet, maleficio quod vulgo canterma dicitur, quoſdā didicit Canterma. maculatos. Quos etiam, ſicut & dilectionis tuæ nunciauit epiſtola, dedit in cuſtodia retinendos. Sed quia peccatis noſtris facientibus morte præuentus, crimen ipſum vlciſci non potuit, neceſſe eſt vt dilectio tua cum omni hoc ſubtilitate indagare feſtinet, atque eos ſecundum immanitatem ſtudeat facinoris vindicare: qualiter ſecundum leges ſupraſcriptum epiſcopum zelo correptionis ac iuſtitiæ in hac vltione propter deum nouit ſi viueret commoueri. Omni ergo virtute, omníque inſtantia tua dilectio in hac cauſa zelum ſuum erga omnipotentem deum curet oſtendere, & inimicis illius aduerſitatem dignam inflictis vltionibus exhibere, vt impleas quod ſcriptum eſt: Pſal. 138. Nónne qui oderūt te domine oderam, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? Si ergo hoc zelo dilectio tua accenditur, in eos qui deum dereliquerunt, & contra eum maleficiis aliquid egerunt, pœna monſtretur. Quòd ſi rectè illic exequi non valet, nobis qui tales ſunt tranſmitti debent, ſi tamen hic monſtrari poterint, vnde illic poſſunt abſque difficultate conuinci. Sed H quia impoſsibile eſſe exiſtimo, illic per te debet diſtricta atque fortis correctio prouenire. Virum autē glorioſum dominum Libertinum prętorem in tali loco per contemplationem omnipotentis dei adiutorem te habere confido. In hac tamen cauſa miteſcere minimè debuiſti, etiam ſi tibi quilibet ſecularis iudex aduerſarius potuiſſet exiſtere. Poſſeſsiones præterea Archilai medici dilectio tua rationabiliter tueatur, vt ab aliquibus iniuſtè eum minimè grauari permittatis.

Gregorius Datiano epiſcopo Metropolitano. De Barbarorum gladiis.

Caput XIIII.

Epiſto. 14. SCripta dulciſsimæ & cordis vlnis omnibus amplectendæ veſtræ beatitudinis triſtis cepi, lętus relegi. Quis enim in hac terra non lugeat, quæ barborum gladiis tradita, penè iam non habet qui in ea viuat: & tamen habet quotidie qui moriantur? Sed in quantalibet triſtitia, quem non veſtræ epiſtolæ in gaudium exultationis excuterent? in quibus non oris efficacia cum præpollentis ſapientiæ ingenio mihi medullitus loquebatur, non carnis lingua, ſed charitatis. Quia verò ego de fonte veſtræ ſecuritatis hauriens, ex aliquanto lętificatus ſum, vos quoque rogo noſtræ triſtitiæ luctum tangite, & afflictionem noſtram in vobiſmetipſis magiſtra charitate protrahite. Neq; enim noſtri mœroris ſordes mundabitis, niſi ipſi I quoque per compaſsionem manum veſtri cordis inquinetis. Nam ſordida vaſcula, vt inquinatione terræ careant, cum terra mundari ſolent: & vos ſi parumper ad curam veſtrum animum ducitis, vt nobis opitulari valeatis, quaſi cum luto lutum mundatis. Sed quia hoc operando ſimul & orando agitis, ſi quid pro nobis in vobis terrena actio inquinat, ſtatim aqua ordinationis lauat. Quia enim ſi quis patitur vnum mēbrum, compatiuntur omnia membra, compatiēdo laboribus noſtris oſtendite quia vnum ſumus. Narrare enim mala quæ extrinſecus patior, epiſtolari breuitate prohibeor. Sed communis filius Sabinianis diaconus veſtræ dulciſsimę ſanctitati curanda vulnera noſtra aperiet, ſed ex opere ſupernę gratię ſubſequente ſalute cognoſcat, quia medicus eſt, qui vulnus videt. Pueros verò epiſcopo ſimiles non tranſmitto, niſi prius cum omnipotentis dei & beatitudinis veſtræ ſolatio à terrenis implicationibus exutus ipſe epiſcopus fuero. Quando enim me apud meipſum inuenero, tunc foris mei ſimiles, videlicet deformes quæro.

Gregorius Auguſtino epiſcopo Anglorum. De vſu pallij, & de Eboracenſi Eccleſia.

Caput XV.

Epiſto. 15. CVm certum ſit pro omnipotente deo laborantibus ineffabilia æterni regni præmia reſeruari, nobis tamen eis neceſſe eſt bonorum beneficia tribuere, vt in ſpiritalis operis ſtudio ex remuneratione valeant multiplicius inſudare. K Et quia noua Anglorum Eccleſia ad omnipotentis dei gratiam eodem domino largiēte, & te laborante perducta eſt, vſum tibi pallij ad ſola miſſarum ſolennia agēda concedimus, ita vt per loca ſingula duodecim epiſcopos ordines, qui tuę ditioni ſubiaceant, quatenus Lundonienſis epiſcopus ciuitatis ſemper in poſterum à ſynodo propria debeat cōſecrari, atque honoris pallium ab hac ſancta & Apoſtolica, cui auctore deo deſeruio, ſede percipiat. Ad Eboracam verò ciuitatem te volumus epiſcopum mittere, quem ipſe iudicaueris ordinandum, ita vt ſi eadem ciuitas cum finitimus locis verbum dei receperit, ipſe quoque duodecim epiſcopos ordinet, & metropolitani honore perfruatur, quia ei quoque ſi vita comes fuerit, pallium tribuere domino fauēte proponimus: quem tamen tuæ fraternitatis volumus diſpoſitioni ſubiacere. Poſt obitum verò tuum ita epiſcopis quos ordinauerit, præſit, vt Lundonienſis epiſcopi nullo modo ditioni ſubiaceat. Sit verò inter Lundoniæ & Eboracæ ciuitatis epiſcopos in poſterum honoris iſta diſtinctio, vt ipſe prior habeatur, qui prius fuerit ordinatus. Communi autem conſilio, & concordi actione quæque erunt pro Chriſti zelo agenda diſponant, vnanimiter recta ſentiant, & ea quæ ſenſerint, non ſibimet diſcrepando perficiant. Tua ergo fraternitas non ſolum eos epiſcopos quos ordinauerit, neque eos tantummodo qui per Eboracenſem epiſcopum fuerint ordinati, ſed etiam omnes Britanniæ ſacerdotes habeat domino deo noſtro auctore ſubiectos, quatenus L ex vita & lingua tuæ ſanctitatis, & rectè credendi, & benè viuendi formam percipiant, atque officium ſuum fide ac moribus proſequentes, ad cœleſtia, cum dominus voluerit, regna pertingant.

Gregorius Ioanni abbati de monte Sina. Petit pro ſe orare.

Caput XVI.

SAnctitatem vitæ tuæ, humilitatibus tuæ teſtatur epiſtola: Epiſto. 16. vnde omnipotenti duo gratias agimus, quia adhuc eſſe cognoſcimus, qui pro peccatis noſtris valeant exorare. Nos enim ſub colore Eccleſiaſtici regiminis mundi huius fluctibus voluimur, qui frequenter nos obruunt. Sed cœleſtis gratiæ manu protegente de profundo releuamur. Vos ergo qui in tanta quietis veſtræ ſerenitate tranquillam vitam ducitis, & ſecuri quaſi in littore ſtatis, nobis nauigantibus, aut potius naufragantibus, orationis veſtræ manum tendite, & conantes ad terram viuentium pergere, quantis poteſtis precibus adiuuate, vt non ſolum de veſtra vita, ſed etiam de ereptione noſtra mercedem habere in perpetuum valeatis. Sancta trinitas dilectionem tuam ſuæ protectionis dextera protegat, detq́ue tibi commiſſum gregem orando, admonendo, boni operis ſtudium oſtendendo, in conſpectu ſui redemptoris rectè paſcere, vt ad æternæ vitæ paſcua valeas cum ipſo quem Ioan. 10. paſcis grege peruenire. Scriptum quippe eſt: Oues meæ venient, M & paſcua inuenient. Quæ videlicet paſcua tunc inuenimus, quando huius vitæ hyeme carentes, de æternæ vitæ quaſi de noui veris viriditate ſatiamur. Filio noſtro Simplicio renunciante cognouimus, lectos vel lectiſternia in Gerontocomio, quod illic ab Iſauro conſtructum eſt, deeſſe. Propterea miſimus lenas. xv. rachanas. xxx. lectos. xv. precium quoque de emēdis culcitris vel naula dedimus, quę dilectionem tuam petimus non indignè ſuſcipere, ſed in loco quo tranſmiſſa ſunt, præbere.

Gregorius Aſchelpidato patricio Gallorum. Patrimonium Eccleſiæ ipſi & regibus commendat.

Caput XVII.

Epiſto. 17. PRudentes viros ſicut eſtis, regibus adhærere, multorum ſolamen eſt. Nam dum præſtandi ſibi locum ad animæ vtilitatem datum intelligunt, certum eſt quia mercedis cauſas, vbi inueniunt, nō poſtponunt. Quanto igitur affectu, quantáque deuotione gloria ſe veſtra in cauſis pauperum ſtudio pietatis impenderit, dilectiſsimo filio noſtro Candido presbytero renunciante comperimus. Sed cum hanc ſibi quodammodo nobilitas legem imponit, vt debere ſe quod ſpōte tribuit æſtimet, & niſi in beneficiis ſuis creuerit, nihil pręſtitiſſe ſe reputet, paterna dilectione ſalutantes glorię veſtræ ſupraſcriptum presbyterum & patrimoniolum Eccleſiæ noſtrę fiducialiter

A fiducialiter commendamus, vt ope gratiæ veſtræ pręmunitū, moleſtias, & onera nulla ſuſtineat. Sic igitur ſtudij boni in vobis cura proficiat, vt vtilitates pauperū vobis annitētibus nutriantur, & ſentiamus quod de charitate veſtra præſumimus. Augere fauoris veſtri præſidia, quia nobilium mentium ſemi plenum bonum videtur quod ſine adiectione relinquitur. Et quoniam ab excellentiſsimis regibus Francorum filiis noſtris poſcimus, vt ipſum patrimoniolum ſub ſua cura habere dignentur, vobis adminiculantibus impleatur vt veſtrum poſsit eſſe quod poſcimus: quatenus & nos gratias referentes pro gloriæ veſtræ incolumitate orare enixius valeamus, & veſtrorum bonorum viciſsitudinem deus vobis omnipotens & hic & in futuro recompenſet. Clauim vero à ſacratiſsimo beati Petri corpore, in qua de catenis eius benedictio continetur, tranſmiſimus, quæ collo veſtro ſuſpenſa cōtra omnia aduerſa vos muniat.

Gregorius Bacandæ & Agnello epiſcopis. De ſynagoga Iudæorum. Caput XVIII.

Epiſt. 18. SVpplicauerunt nobis Hebræi Terracinæ degentes vt locum quem ſynagogæ hactenus habuerunt, cum illis noſtra quoque auctoritate eſſet habendi licentia. Sed quia peruenit ad nos quòd locus ipſe ſic vicinus eſſet Eccleſiæ, vt etiam voces pſallentium illic ad eam peruenirēt: ideo ſcripſimus fratri & coëpiſcopo noſtro Petro, ſi ita eſſet vt vox de B eodem loco in Eccleſia reſonaret, Iudæi celebrationibus priuarentur. Itaque fraternitas veſtra cum ſupraſcripto fratre & coëpiſcopo noſtro locum ipſum diligenter inſpiciat, & ſi ita eſt vt aliquid vobis in Eccleſia viſum fuerit obfuiſſe, alium locum intra ipſum caſtellum præuidere, vbi præfati Iudæi conueniant, quo poſsint ſuas ſine impedimento cerimonias celebrare. Talem vero fraternitas veſtra præuideat, ſi hoc fuerint loco priuati vt nulla exinde in futuro querela naſcatur. Prędictos vero Iudæos grauari vel affligi contra ordinem rationis prohibemus: ſed ſic Romanis viuere legibus permittantur, annuente iuſtitia, actúſque ſuos, vt norunt, nullo impediente diſponant, eis tamen Chriſtiana mancipia habere non liceat.

Gregorius Sabino ſubdiacono. De horto Feliciani monaſterio ancillarum dei tradendo.

Caput XIX.

Epiſt. 19. OFficio pietatis impellimur monaſteriis prouida conſideratione ferre conſultum, ne hi qui in ſeruitio dei deputati eſſe noſcuntur, neceſsitatem aliquam, quod auertat dominus, poſsint ſuſtinere. Ideóque experientiæ tuæ hac auctoritate præcipimus, vt hortum quondam Feliciani presbyteri poſitum regione prima, ante gradus ſanctæ Sabinæ, excuſatione poſtpoſita monaſterio Euprepiæ, in quo ancillarum dei cōgregatio eſſe dinoſcitur iure proprietario poſ C ſidendum tradere ſine ambiguitate feſtinet, quatenus noſtræ beneficio largitatis in dei ſeruitio ipſo quoque ſuffragante ſecuris mentibus perſeuerent.

Gregorius Stephano chartulario. De monachis fugitiuis reſtituendis. Caput XX.

Epiſt. 20. SCiētes magnitudinē charitatis veſtræ toto dominū corde diligere, ob hoc ea quæ in marcis de iure quondum Patricij viri piæ recordationis contra præcepta dominica, contráque canonum regulam cōmiſſa eſſe didicimus, ad eius neceſſe duximus referre notitiam: quatenus hæc quæ perpetrata ſunt, corrigi debeant, & alij deinceps tentare non pręſumant. Inſinuatum igitur nobis eſt, in maſſa quæ nuncupatur Maratoclis, abbati monaſterij ſancti Georgij, quod in eadem ſitū eſt, duos monachos refugiſſe, & vnum quidem ex eis iam cōiugem accepiſſe, alium autem laicum effectū ſeculariter viuere, cum nec ex familia maſſæ homines ipſi eſſe liberi aſſerātur: & vel ſi ſecundum cōditionē debuiſſent agere, cōtra deū erat vt poſt adeptum officij diuini cultum, ad ſecularē vitam atque habitū remearent. Vnde hortor, vt habita iudicis ęterni cōſideratione, monachos ipſos retrudi ſine dilatione faciatis, ne eorum exemplo, cum veſtro, quod abſit, peccato, cęterorū monaſteriorū diſtrictio diſsipetur, ſed magis vt magnitudinis veſtrę ſolatio, aliis monachis ſpes gerēdi talia ſubmoueatur.

Aſſeruit autem prædictus abbas presbyterū prædictę maſſæ D nouas monaſterio ipſi velle ponere conſuetudines, quæ ex tēpore conditionis monaſterij per triennale tempus hactenus non fuerunt, ſiquidē ſi quid illic munificētiæ gratia à fidelibus viris oblatū fuerit, portionem ſe debere precipere. Quod magnitudo veſtra ſtudeat diligenter agnoſcere, & ſi hoc ab initio non fuit, etiam labentibus temporibus aliquid nouiter imponi non concedat: quia maximè exiguæ ſubſtantię, & monaſterium pauperum eſſe didicimus, & abbatem ipſum hoſpitalem omnino eſſe multorum atteſtatione didicimus.

Gregorius Veloci magiſtro militum. De perſecutione Arnulphi. Caput XXI.

ET pridem expreſsimus gloriæ veſtræ, quia milites illic Epiſt. 21. erant parati venire, ſed quoniam inimicos congregatos & hic diſcurrere epiſtola veſtra ſignificauerat, hæc eos hic cauſa retinuit. Vtile nunc verò eſt viſum, vt aliquanti illuc milites tranſmittantur, quos gloria tua admonere & hortari, vt parati ſint ad laborem, ſtudeat. Et occaſione inuenta cum glorioſis filiis noſtris Mauritio & Vitaliano loquere, & quæcūque vobis deo adiutore pro vtilitate reipublicæ ſtatuerint, facite. Et ſi huc vel ad Rauennates partes, nec dicendum Arnulphum cognoueritis excurrere, vos à dorſo eius ita ſicut decet viros fortes, laborate: quatenus opinio veſtra ex laboris veſtri qualitate amplius in republica, deo auxiliāte, proficiat: illud tamen præ omnibus admonemus, vt familiam Maloin, E & Adobin, Vigildi, atque Gruſsingi, qui cum glorioſo Mauricio magiſtro militum eſſe noſcuntur, ſine aliqua mora vel excuſatione relaxes, quatenus venientes illuc homines prædicti viri cum eis ſine aliquo impedimento debeant ambulare.

Gregorius Mauricio & Vitaliano magiſtris militum. De Arnulpho. Caput XXII.

Epiſt. 22. GLoriæ veſtræ ſuſcipiētes epiſtolas, deo gratias egimus, quia de ſalute veſtra cognouimus, & de ſollicitudine veſtra multum gauaſi ſumus, & mox ea quę ſcripſiſtis, parata fuerunt. Sed Allidio memorandus vir poſt aduentum hominum veſtrorum nobis ſcripſit, quia in proximo iam Arnulphus eſſet, & timuimus ne milites qui ad nos diriguntur, in manus eius inciderent. Et tamen hic, quantum deus adiuuerit, contra eum filius noſter glorioſus magiſter militum ſe parauit. Sed & gloria veſtra, ſi huc perrexerit ipſe hoſtis, quomodo conſueuiſtis, cum auxilio dei à dorſo eius quod poteſtis perficite. Speramus enim in omnipotentis dei virtute, & in ipſius beati Petri Apoſtolorum principis, in cuius natali ſanguinem effundere deſiderat, quia ipſum ſibi contrarium ſine mora inueniet.

Gregorius Mauritio & Vitaliano magiſtris militum. De fide Suanenſium. Caput XXIII.

SVppliciter glorię veſtrę per filium noſtrum Vitalianum Epiſt. 23. cum quo & tractaretis & verbo & ſcripto mandauimus. F Vndecimo autem die menſis Iunij Arnulphus hanc epiſtolam quam vobis direximus tranſmiſit. Et ideo relegentes eam, videte ſi in fide ſua Suanenſes quam reipublicę promiſere, perſtiterunt. Obſides dignos de quibus poſsitis confidere, ab eis percipite: & inſuper eos ſacramentis obſtringite, reddentes illis quod loco pignoris ſuſtuliſtis, ſermonibus veſtris eos ſanantes. Si autem manifeſtiſsimè cognoueritis eos cum Arnulpho de ſua ſubditione locutos fuiſſe, vel certe obſides ei dediſſe, ſicut nos Arnulphi epiſtola quam vobis direximus, dubios reddidit, ſalubri conſilio pertractantes, ne in aliquo anima noſtra de ſacramentis grauetur, quicquid vtile reipublicę iudicaueritis, peragite. Sed ita gloria veſtra faciat vt neque ſit aliquid vnde poſsimus ab aduerſariis comprehēdi, neque in quo quod vtilitas reipublicę exigit, quod auertat dominus, negligatur. Pręterea glorioſi filij eſtote ſolliciti, quia quantum comperi, hoſtis collectam habet, & Narinas dicitur reſidere: & ſi hic curſum deo ſibi irato mittere voluerit, vos loca ipſius, quantum dominus vos iuuerit, deprędate, aut certè ſcultas quos mittitis, ſollicitè requirant, ne dolens factū ad nos diſcurrat.

Gregorius vniuerſis epiſcopis Neapolitanis. De obedientia Conſtantio exhibenda. Caput XXIIII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G
Epist. 24. SVmma militiæ laus inter alia bona merita hæc est: obedientiam sanctæ reipublicæ exhibere, quódque sibi vtiliter impetatum fuerit, obtemperare, sicut & nunc deuotionem vestram feciſſe didicimus, quæ epiſtolis noſtris quibus magnificum virum Conſtantium tribunum cuſtodiæ ciuitatis deputauimus præeſſe, paruit: & congruam militaris deuotionis obedientiam demonſtrauit. Vnde ſcriptis vos præſentibus curauimus admonendos, vti prædicto magnifico viro tribuno, ſicut & feciſtis, omnem debeatis pro ſereniſsimorum dominorum vtilitate, vel conſeruanda ciuitate obedientiam exhibere, quatenus, quicquid à vobis bene geſtum hacte nus agnoſcitur, per præſentis temporis vigilantiam ac ſollicitudinem augmentetis.

Gregorius Iunio Cathanenſi epiſcopo. De ſocietate legendi.

Caput XXV.

Epiſt. 25. DIlectiſsimus filius meus Cyprianus diaconus reuertens mihi valde placuerat, ſi ad me totus rediiſſet. Sed poſt quam gloria veſtra in Sicilia ſeſe retinuit, certiſsimè ſcio quia prædictus filius meus ad me quidem corpore rediit, ſed mente in Sicilia remanſerit. Hæc tamen dicens, tantum quieti veſtræ congaudeo, quantum de meis occupationibus ingemiſco. Atque hoc ſummopere exhortor: vt ſi palatum corporis dulcedo tetigit intimæ ſuauitatis: ita introrſus rapiatur animus, vt triſte ſit omne quod foris ſonat, omne quod H foris delectat. Laudo autem quòd humana conuenticula cauetis, quia ſæpe animus qui renouari in deo per compunctionis gratiam deſiderat, per praua colloquia iterũ veteraſcit. Quæſiui autem qui vobis adhæreant in lectionis ſacræ collegio, & neminem reperi, & vehemẽter ingemui paupertatem boni. Et quamuis peccator ego valde occultus, tamen ſi ad beati Petri Apoſtoli limina venire voluerit is, in ſacro eloquio ſtrictũ potetitis me habere collegam. Omnipotẽs deus cœleſti vos protectione cuſtodiat, atque ab antiqui hoſtis inſidiis munitos permanere concedat.

Gregorius Maximiano epiſcopo. De Euſebio abbate reſuendo.

Caput XXVI.

Epiſt. 26. FRequenter me admoniuiſſe vos recolo, vt in proferenda ſententia eſſe præcipites nullatenus deberetis. Et nũc eſſe cognoui, quia reuerentiſsimum virum abbatem Euſebium commota furore veſtra fraternitas excommunicauit. Quod ego valde miratus ſum, vt non antiqua eius conuerſatio, non ætas longa, non ægritudo diuturna, ab ira veſtrũ animũ flexerit. Quiliber enim in eo fuerit exceſſus, ipſa ægritudinis afflictio ei debuit pro flagello ſufficere. Quem enim diuꝛna diſciplina conterit, ei humana flagella addi ſuperfluũ fuit. Sed fortaſſe ideo excedere in tali perſona permiſſus es vt cautior in vilioribus fias, & diu trutines cùm aliquem per præſentem ferire ſententiam diſponis. Eundem tamen præfatum virum quanto furore exaſperaſti, tanta nunc dulcedine conſolare: quia valde iniuſtum eſt vt qui te plus amauerunt, ipſi te I ſine cauſa atrocem contra ſe ſentiant.

Gregorius Honorato diacono. De Venantio honorando.

Caput XXVII.

Epiſt. 27. FIlius meus dominus Venãtius nepos quondam Opilionis patricij ad beatum Petrum Apoſtolum veniens, hoc à me ſummopere petiit: vt cauſam eius tuæ dilectioni commendare debuiſſem. Honores enim non habet, & chartas conſulatus petiit, pro quibus triginta auri libras trãſmiſit, vt ei debeant comparari. In qua re nolo vt dilectio tua ſe ſummopere impendat: quia talis vir eſt, cui etiam honor ſine precio debeatur. Et quia eaſdem chartas emere paratus eſt vt dixi, non valde neceſſe eſt vt ex me aliquid ſereniſsimis principibus dicatur, ſed magis ex ſe agat dilectio tua, quatenus oblatis in ſacella cõſuetudinibus honores mereatur accipere. Si quid tamen potueris mitius agere, maximam de eo mercedem habebis. Sed ita fac vt labor eius quòd hic ad nos fatigatus eſt, vacuus nõ ſit. Si vero in eadem cauſa difficile aliquid eſſe perſpexeris, etiam quia per me hoc poſtulet indicare debes: & cuius natiuitatis, cuius modeſtiæ ſit atque ſapientiæ, ſereniſsimis dominis intimare.

Gregorius Anthemio ſubdiacono. De malis quæ patiebatur Romana ciuitas.

Caput XXVIII.

QVia gloriam veſtram fixam valde atque ſtabilem in K
ſuis eſſe moribus audio, multum lætificor, & ſic vobis Epiſt. 28.
quæ mihi diſplicent, ſicut ſpeciali filio fiducialiter loquor. Excellentiſsimus enim exarchus aliqua loqui tur, quæ omnes qui illuminant, ad inimicitias illius valeant excitare. De qua re ei per latorem præſentiũ in excepto, quæ mihi viſa ſunt relegenda dictaui: quæ ſi placet, & vobis relegantur: vt ſciatis quid ei de re eadem ſcribere debeatis. Hic autem quanta neceſsitas, & quæ nos mala conſtringant, & præſentis reſponſalis noſtri relatione, & ex epiſtolis fratris & coëpiſcopi mei Mariniani poteſtis agnoſcere. Vnde gloriam veſtram decet ſtudiosè cogitare, quia nos de ſapientia veſtra magnam in omnipotente domino fiduciam habemus: & vbi vos eſtis, illic cauſam negligi nullo modo credimus. Ita ergo facite vt confidentia noſtra à ſua certitudine non inueniatur alienã. Gratia vos ſuperna cuſtodiat, & proſperè agere omnia concedat.

Gregorius Romano defenſori. De neceſsitatibus annonæ in vrbe Roma.

Caput XXIX. Epiſt. 29.

QValem neceſsitatem diuerſa officia palatij vrbis Romæ de annonis ſuis ſuſtineant, experientiã tuam credimus non latere. Et ideo quia latores preſentium vice ſua illuc omnes elegerunt tranſmittere, vt apud filium noſtrum glorioſum Leontium agere debeant, qualiter L eis annonæ, ſicut à ſereniſsimis principibus largitæ ſunt, deputentur impendi, & in hac re etiam ſibi petiuerunt experientiã tuam debere concurrere: eapropter quia hoc te etiam illis non petentibus eorum exigit paupertas ac neceſsitas impartiri, dum aptum opportunumque eſſe conſpexeris, eis in quibus valueris ſtudij tui ſit ita præbere ſolatia, quatenus hoc quod illis clementiſsimi principes pietate ſibi ingenita conceſſerunt, & illic conſequi valeant, & tu indiſertus non videatis exiſtere.

Gregorius Petro ſubdiacono Siciliæ. De diuerſis cauſis.

Caput XXX. Epiſt. 30.

INdicãte mihi Romano defenſore cognoui, quia monaſterium ancillatum dei quod eſt in fundo Monaſteo, ab Eccleſia noſtra de villa noua de fundo iuris ſui violentiam pertulit, qui eidem monaſterio dicitur dimiſſus. Quod ſi ita eſt, experientia tua eis & fundum reſtituat, & eiuſdem fundi de duabus indictionibus quas exegiſti penſiones reddat. Quia autẽ multi ludeorum in maſsis Eccleſię commanẽt, volo vt ſi qui ex eis Chriſtiani voluerint fieri, aliquantulum eis penſi relaxetur, quatenus iſto beneficio prouocati, tali deſiderio & alij aſſurgant. Vacęę autem quę iam ſunt ętate ſteriles, vel bones maſculi qui omnino inutiles eſſe videntur, vendi debent: vt ſaltem eorum precium ad aliquam vtilitatem creſcat. Greges vero equarum quas valde inutiliter habemus, omnes volo diſtrahi, & tantummodo quadringentas iuniores ſeruari ad fœ M tum, ex quibus quadringentis ſingulis conductoribus ſingulę condonari debent, quatenus ex ipſis ſingulis annis aliquid reddant: quia durum eſt valde vt ſexaginta ſolidos paſtoribus expendamus, & ſexaginta denarios ex eiſdem gregibus non habeamus. Ita ergo experientia tua faciat, vt alia per conductores omnes, ſicut diximus, partiantur, alia ſint diſtracta, & in nummum reducta. Paſtores vero ipſos per poſſeſsiones ordina, vt ex cultura terrę ferre aliquid vtilitatis poſsint. Aeramenta vero omnia quę vel in Syracuſis, vel in Panormo, iuris Eccleſiaſtici eſſe poſſunt, diſtrahẽda ſunt priuſquam ipſa vetuſtate fundirus pereant. Veniente autem fratre Cyriaco Romam, de illo ſubtiliter requiſiui, ſi cum tua conſcięntia fuerit de accipiendo prẽmio in cauſa mulieris cuiuſdam locutus. Quod idem ita ſe dicit te referente cognouiſſe, quia ex te immiſſus eſt vt quis eſſet ad conferendum prẽmium immiſſor probaret. Quod ego credidi, mõxque eum in gratiam familiariter recepi, coram populo & clero eum perduxi, presbyterium ei auxi, in loco ſuperiori inter defenſores poſui, collaudans coram omnibus fidẽ eius: quia ita ſe in obſequio tuo fideliter geſſerit, quẽ idcirco ad te celeriter retrãſmiſi. Quia vero multum feſtinas, & ego quãuis egrotus videre te deſiderem, quem ipſe in omnibus probatũ habes, loco tuo in Syracuſana parte dereliſque: & ipſe ad me venire feſtina, vt ſi omniporẽti deo

A deo placuerit, cõmuni cõſilio pertractemus: vtrum ipſe illuc reuerti, an alter in loco tuo illic debeat ordinari. Benenatũ vero notarium pariter tranſmiſi: vt in Panormitana patte locũ tuum in patrimonio quoadũque omnipotens deus ordinet, quod ei placuerit, ipſe cõſeruet. Romanum de leuitate ſua vehemẽter increpaui, quia ſicut nũc reperi, in xenodochio quod tenuit, magis vilitatibus quàm mercedibus occupatus fuit. Et ideo ſi fortaſſe tibi viſum fuerit, loco tuo ipſum relinquere, vide quẽadmodũ eũ terrendo & admonendo præmuias, vt ſciat circa ruſticos piè & ſollicitè agere, & circa extraneos & vrbanos ſe in omnibus ſtrenuũ exhibere. Ego tamen hæc loquens, nullam perſonã eligo, ſed tuo hoc iudicio derelinquo. In Panormitana autẽ parte loci ſeruatorẽ tui me ſufficit elegiſſe. Et videre volo quod ipſe in Syracuſana parte ,puideris. Veniens autem, pecunias & ornamẽta de Antonini parte vel ſubſtantia tecũ defer. Penſiones quoque nonæ & decimæ Indictionis quas egiſtis, & rationes omnes pariter deporta. Stude ſi deo placuerit, vt in hãc vrbẽ ante natalẽ beati Cypriani trãſeas, ne ex ſigno quod diebus iſtis ſemper imminet, quod abſit, aliquod periculum poſsit euenire. Præterea cognoſcas, quia propterea quod Preciosum dei ſeruum nõ pro graui culpa grauiter auerſatus ſum, eúmque à me triſtem amaricatũm B omnino noluit. Quẽ contriſtare ego nec debeo, nec poſſum: quia in cauſis dei occupatus, conſolatione fulciri debet, non amaritudine deprimi. Idem vero Preciosus, ſicut audio, omni no contriſtatur, quòd ad me non reuertitur. Ego vero dominum epiſcopum, vt dixi, contriſtare non poſſum, qui eum nõ vult dimittere, & inter vtroſque anceps maneo. Tu ergo ſiquidem in paruo corpuſculo maiorem ſapientiam habes, eãdẽ cauſã diſpone, vt & mea volũtas fiat, & dominus epiſcopus nõ contriſtetur. Quem tamen ſi leuiter contriſtari videris, omnido exinde nihil loquaris. Aegrè tamen tuli domnum Euſebium excommunicatum, virũ tantæ ætatis, & tantæ ægritudinis. Vnde neceſſe eſt, vt eidẽ domino epiſcopo ſecretè dicas: quatenus in proferẽdis ſententiis præceps non ſit, quia cautæ per ſententiam decidẽdæ ſunt, neceſſe eſt vt prius ſtudioſa & frequentiſsima conſideratione menſurentur. Veniẽtibus ſcribonibus, nam ſicut audio iam illi tyrones colligunt, loci tui ſeruatoribus deputa, vt parum aliquid xenij offerant, quatenus ſibi eos placabiles reddant. Sed ex officio præſoris, priuſ quàm venias, aliquid ſecundum antiquam conſuetudinem tribue, per manus tamen illius quem dimittis, vt ei gratiam eorum cõcilies. Ne & nos omnino eis inhumani eſſe videamur, ea quæ danda per præceptũ ſingulis quibuſque perſonis vel monaſteriis tuæ experientiæ iniunxi, loci ſeruatoribus tuis præcipe, vt per omnia impleant. Hęc verò auxiliante C domino cum veneris, qualiter diſponẽda ſunt, pertractemus. Trecentos verò ſolidos quos per te pauperibus direxi: eorũ arbitrio non arbitror committendos. Illa ergo de ſingulis locis & perſonis impleãt. Ante verò hoc tempus iam ſcripſiſſe memini, vt legata quę ex tenore Antonini defenſoris à nobis debẽtur, monaſteriis vel aliis ſolueretur. Et quare neſcio tua experientia hoc implere tardauerit. Proinde volumus vt pro portione noſtra ex pecuniis Eccleſiæ eadẽ legata impleas: vt cùm ad me veneris, illic contra te gemitum pauperum nõ relinquas. Cautiones verò quæ in eiuſdem Antonini ſubſtantia ſunt inuentæ, patitet defer. Cognoui autem Romano referẽte, quia moriens vxor redempti vnam concham argenteã nudis verbis dixerit venundari, & libertis ſuis tradi. Scutellam quoque argenteam monaſterio cuidam reliquerit, in quibus vtriſque voluntatẽ eius per omnia volumus impleri, ne ex re bus minimis peccata maiora capiam'. Fratre autẽ Matiniano abbate indicãte cognoui, quia fabrica in prætoriano monaſterio ne ad medietatẽ quidẽ adhuc perducta eſt. Ex qua re quid aliud quàm fauorẽ tuæ experiẽtiæ collaudemus? Sed vel nunc admonitus excitare: & quantum potes, in eiuſdẽ monaſterij conſtructione te exhibe. Ego nihil dari eis in expẽſis dixi, non autem monaſteriũ de eis fabricare prohibui. Sed ita fac, vt ei quem loco tuo Panormi dimiſeris, iniũgas, quatenus expẽſis & annona Eccleſiaſtica hoc idẽ monaſterium cõſtruat; & ad D me priuati abbatis querela nõ redeat. Præterea cognoui quòd quaſdam res vel plures fundorum alieni iuris eſſe cognoſcis: ſed pro quorũdã obreſtatione vel metu, dominis ſuis reſtituere formides. Qui ſi veraciter Chriſtianus eſſes, plus dei iudicium, quàm voces hominũ timeres. Atiẽde quia ego te quoque hac de re indeſinẽter admoneo. Quod ſi implere negleXeris, etiã meas voces cõtra te in teſtimoniũ habebis. Si verò de laicis deũ timentibus inueneris, vt tonſurati debeant, & actionarij ſub rectore fieri, omnino libẽter fero. Quibus neceſſe eſt vt etiã epiſtolæ tranſmittantur. De cauſa verò filij Commiſſi ſcholaſtici conſuluiſti, & non ſunt legibus iuſta quæ reperit. Vtilitatem pauperũ grauare nolumus, ſed pro eo quòd ſe hic fatigauit, quinquaginta ſolidos ei dare te volumus, quos tuis certum eſt rationibus imputari. In cauſa vero pthochiſi quas expẽſas de rebus Eccleſiæ feciſti, aut illic de pẽſione red dituum eius tibi ſatisfacito: aut ſi certè ipſi reditus minimè ad recompenſandũ ſufficiãt, hic neceſſe eſt vt à diacono hoc recipiantur. De Gelaſio autẽ ſubdiacono loqui aliquid nõ præſumas: quia ſcelus illius vſque ad finem vitæ grauiſsima pœni tentia indiget. Præterea vnum nobis caballũ miſerũ, & quinque bonos aſinos tranſmiſiſti. Caballum illum ſedere nõ poſſum, quia miſer eſt: illos autem bonos non poſſum, quia aſini ſunt. Sed petimus, vt ſi nos continere diſponitis, aliquid nobis cõdignũ deferatis. Euſebio autem abbati dare te volumus E auri ſolidos centũ quos tuis certum eſt rationibus imputari. Cognouimus autem Siſinnium qui index Siſannij fuit, graui inopia in Sicilia laborare, cui volum°. ccxx. decimatos vini, & quatuor ſolidos annuos debeas miniſtrare. Anaſtaſius autẽ religioſus iuxta Panormitanam ciuitatẽ dicitur habitare in oratorio ſanctæ Agneris, cui dari volumus auri ſolidos ſex. Matri autem Vrbici præpoſiti dari volumus ſolidos ſex, qui tuis rationibus imputabũtur. De Honoratæ vero ancillæ dei cauſa hoc mihi videtur: vt omnem ſubſtantiã quæ cõſtat, quia ante tẽpus epiſcopatus Ioannis epiſcopi Larinenſis fuit, veniẽs te cum deferas. Eadem verò ancilla dei cum filio ſuo veniat]: vt nos cum ea loqui, & quod deo placitum fuerit, facere debeamus. Codicem autem Heptatici de ſubſtantia Antonini dari volumus in monaſterio Prætoriano, reliquos tecum deferri.

Gregorius Felici epiſcopo Siciliæ. De tribus capitulis. De affinitatis coniunctione. De epiſcopis non detrahendis. De ſynodo congreganda.

Caput XXXI.

Epiſt. 31.

REuerentiſsimo fratri Felici epiſcopo Gregorius ſeruus ſeruorum dei. Caput noſtrum quod eſt Chriſtus, ad hoc ſua membra nos eſſe voluit, vt per eius largã charitatẽ F & fidem, vnum nos in ſe corpus efficeret, cui ita nos adhęrere conuenit: quia ſine ipſo nihil eſſe poſſumus, per ipſum poſſimus eſſe quod dicimur. Ab arce capitis res nulla nos diuidat, ne ab eo, ſi mẽbrorum eius eſſe refugimus, relinquamur: & velut deiecti de vite palmites areſcamus. Vt ergo redemptoris noſtri habitaculũ eſſe mereamur, in dilectione ipſius toto mentis ſtudio maneamus. Ipſe nanque ait: Qui diligit me, ſer Ioan. 14. monem meum ſeruabit, & pater meus diliget eũ, & ad eum veniemus, & apud eum manſionem faciemus. Exegit ergo dilectio tua frater chariſsime, vt ex auctoritate ſedis Apoſtolicę tuis deberemus cõſultis reſpõdere. Quod licet nõ prolixè, ſed ſuccinctè agere feſtinemus, propter quaſdam importunitates quę noſtris præpediẽtibus peccatis in nos ſuperuenere, tuis tamẽ hoc per reliqua ſanctorum patrum inſtituta ſtudiis perquirere latius & inueſtigare cõmittimus. Nõ enim poteſt mẽs attrita, & honoribus & importunitatibus grauata, & oppreſsionibus ſoluta, libere de his loqui. Nõ ego iſta ob id prętulimus, vt hæc & alia quæ neceſſaria fore cognouerimus, tuę ſãctitati velimus denegare: ſed vt quod hic min° inuenitur, latius perquiratur. De tribus enim Apoſtolicã ſedẽ, in qua alitus es & doctus, capitulis conſulẽdam prædeceſſorum tuorũ ſequens exempla credidiſti, id eſt de conſanguinitatis coniũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Grum dubitatione consecrationū:Quod autem scripsi Augustino Anglorū gentis episcopo,alumno videlicet vt recordatus es tuo,de cōsanguinitatis coniunctione,ipsi & Anglorū genti,quę nuper ad fidē venerat,ne à bono quod cœperat,metuēdo austeriorā recederet,specialiter & non generaliter cæteris me scripsisse cognoscas. Vnde & mihi omnis Romana ciuitas extitit testis,nec ea intentione hæc illis scriptis mandauit: vt postq̄ firma radice in fide fuerint solidati,si infra propriā fuerint consanguinitatē inuenti,non separentur,aut infra affinitatis lineam,id est vsque ad septimam generationē cōiungātur,sed adhuc illos neophytos existētes sæpissimè eos prius illicita docere vitare,& verbis ac exēplis instruere,& quæ pòst de talibus egerint,rationabiliter & fideliter excludere oportet. Nam iuxta Apostolū qui ait:Lacvobis potū dedi,nō escā: ista illius modo nō posteris,vt præfixū est,tēporibus tenenda indulsimus,ne bonū quod infirma adhuc radice plātatum est erueretur,sed cœptum firmaretur:& vsque ad perfectionem custoditetur. Sanè si in his secus quàm debuimus aliquid egimus,non propter ipsam,sed commiserando actum esse cognoscas. Vnde testem inuoco deum,qui cogitationes omniū hominum nouit,cuius etiā oculis omnia nuda sunt & aperta. Nā si ea destruerē quæ antecessores nostri statuerunt,non cōstructor,sed euersor esse iustè comprobarer, testāte veritatis voce,quæ ait:Omne regnū in seipsum diuisum non stabit, & omnis sciētia & lex aduersus se diuisa destruetur. Ideóque ne cesse est,vt omnes cōcorditer statuta sanctorū patrū nostrorum teneamus,nihil videlicet per contentionem agentes,sed ad omne studiū bonæ deuotionis vnanimes diuinis & Apostolicis cōstitutionibus auxiliāte domino pareamus. O quàm bona est charitas,quæ absentia per imaginem,præsentia sibimetipsis exhibet per amorem. Diuisa vnit,confusa ordinat, inæqualia sociat,imperfecta consumat. Quam rectè prædicator egregius vinculum perfectionis vocat,quia virtutes quidem cæteræ perfectionem generāt,sed tamen eas ita charitas ligat,vt ab amantis mente dissolui iam nequeāt. His ritè perpensis,charitati tuæ iam dictis indulsi,nec præceptū dedi,sed cōsilium:nec regulam in his posteris vllis tenendam tradidi, sed de duobus periculis quod facilius vitandum sit,ostendi. Si igitur in rebus secularibus suum cuique ius & proprius ordo seruādus est,quāto magis in Ecclesiasticis dispositionibus nulla debet induci confusio,ne ibi discordia locū inueniat,vnde pacis debēt bona procedere? Quod hac ratione seruabitur,si nihil potestati,sed totum æquicati tribuitur. Quapropter multum cor nostrum magnitudini vestræ cōgaudet,quòd sic vos in vestris actibus studiosos inuenimus,vt & nostri curam habeatis,quatenus talia vobis non solum apud homines gloriā, sed & apud omnipotētē dominū præmia mercedis acquirāt.

Cæterum super vexatione episcoporum, quia nos consulere voluistis,scimus quia à nullis vita præsulum perturbari debet: quoniam si Dauid regum iustissimus in Saul quem constabat iam à domino reprobatum & abiectum esse,manum mittere non præsumpsit,quāto magis cauendum est ne manum detractionis,aut vituperationis,siue indiscretionis,aut dehonorationis,quidam mittant in vnctum domini,vel in prædicatores sanctæ Ecclesiæ? quia eorum vexatio siue detractio ad Christum pertinet,cuius vice in Ecclesia legatione fungūtur. Vnde summopere cauendum omnibus fidelibus,ne clanculò aut publicè episcopum suum,id est vnctū domini detractionibus aut vituperationibus dilanient, perpendentes illud exemplum Mariæ,quia pro eo quòd Moysi famulo dei propter Aethiopissam detraxit,immunditia lepræ mulctata sit,& illud Psalmistę:Nolite tāgere Christos meos,& in prophetis meis nolite malignari. Et in lege diuina legitur:Diis non detrahes, & populi tui principi non maledices. Vnde valde prouidendum est subditis tam clericis quàm laicis, ne episcoporū,ne præpositorum vitā temerè reprehendant, si quid eos fortassè agere reprehensibiliter videntine vnde mala redarguūt, inde per elationis impulsum in profundiora mergantur. Admonēdi sunt etiam ne cùm culpas præpositorum suorū cōsiderant, contra eos audaciores fiant. Sed sic eorum praua apud semetipsos considerent, vt diuino timore constricti,ferre sub eis iugum reuerentię non recusent: quoniam facta suorū episcoporum vel præpositorū oris gladio non sunt ferienda, etiam cum rectè reprehendēda videntur, quoniā à prędecessoribus nostris & reliquis multis sāctis episcopis statutū fore cognouimus: vt oues pastores suos nō facilè reprehendant, nec eos criminari vel accusare præsūmāt: quia cum in præpositos delinquimus, eius ordinationi qui nobis eos prędulit, obuiamus. Vnde Moyses dum contra se & Aarō conqueri populum cognouisset, ait: Nos enim qui sumus? Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra deum. Quapropter admonēdi sunt subditi vtriusque ordinis viri, vt cum magistrorum facta conspiciunt, ad suum cor redeāt, & de eorum increpationibus nō præsumant: quia non est discipulus super magistrum, nec seruus super dominum suum. De dedicationum verò Ecclesiarū dubitatione, super qua inter cætera nos cōsuluistis, hos vos ritè tenere debetis, quod nos ab antecessoribus nostris traditū accepimus, id est vt quotiens tam de baptismo aliquorum vel cōfirmatione, quàm de Ecclesiarū cōsecratione dubitatio habetur, & nec scriptis, nec testibus ratio certa habetur vtrū baptizati vel confirmati, siue Ecclesiæ consecratæ sunt, vt baptizentur tales ac cōfirmentur, atque Ecclesiæ canonicæ dedicētur: ne talis dubitatio ruina fidelibus fiat: quoniam non monstratur iteratum quod non certis indiciis offenditur ritè peractum, hæc nos adminiculāte diuina gratia ita tenere cupimus, vobisq; vt postulatis, tenere & docere mādamus, vt ea quæ à sanctis patribus ante nos sunt statuta, non proteruè itrūpere, sed fideliter seruare optemus. Vnde redemptoris misericordiā exoramus: vt sua vobis omnibus gratia suffragetur, & effectu implere vos tribuat quod velle concesit, quia, in hac re tanto commoda retributionis accrescunt, quāto & studiū laboris augetur. Progeniē verò suā vnumquēque de his qui fideliter edocti sunt, & iam firma radice plantati, stant inconcussi, vsque ad septimam obseruare decernimus generationē. Et quandiu se affinitate agnoscunt propinquos, ad huius copulę non accedere societatē præsūmāt, nec eam quā aliquis ex propria consanguinitate coniugē habuit, vel aliqua illicita pollutione maculauit, in coniugium ducere vlli profectò licet Christianorū vel licebit, quia incestuosus est talis coitus, & abominabilis est deo, & cunctis bonis hominibus. Incestuosus verò nullo cōiugij nomine reputādos à sanctis patribus dudū statutū esse legimus. Ideo nolumus nos in hac re à vobis siue à cęteris fidelibus reprehendi. Quod in his Anglorū genti indulsimus, nō formam dādo, sed cōsiderādo ne christianitatis bonum quod cœperāt, imperfectū dimitterēt, egimus. Paterna ergo vos dilectione salutātes hortamur vt oppositas opportunitate occasiones in vestra efficacia enixius elaborare debeatis, atq; id modis quibus possibile fuerit, omni studio agere cōtēdatis, quatenus prędicabile desiderium vestrū in auxilium omnium adiuuāte domino compleatis. Nec hoc quoq; in hac sollicitudinis parte relinquim⁹, quod omnes incestuosi à limi nibus sanctæ Ecclesię sint separādi, quousq; per satisfactionē precibus sacerdotū eidē sanctæ Ecclesiæ catholicæ reconcilientur. Sunt enim mali segregandi à bonis, iniqui à iustis: vt saltem rubore suo conscientias suas recognoscant, & cōuertātur à prauitatibus suis. Et si incorrigibiles apparuerint, segregentur à fidelibus vsque ad satisfactionē, iuxta saluatoris domini sententiā, qua inter cætera de peccante in se fratre præcipiendo, ait: Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus es fratrem tuum. Si autem nō audierit te: adhibe tecum vnum vel duos, vt in ore duorum vel trium testium, stet omne verbum. Quòd si non audierit, dic Ecclesiæ. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi ethnicus & publicanus. His ergo & aliis multis sanctorum patrum auctoritatibus segregandi sunt mali à bonis, ne pereant iusti pro iniustis, sicut scriptum est: Perit iustus pro impio. Debet enim discretio fieri inter bonos & malos, sicut est inter hędos & oues. Manifesta quoq; peccata nō sunt occulta correctione purgāda, sed palam sunt arguēdi, qui palam nocent: vt dum aperta obiurgatione sanātur, hi qui eos imitādo deliquerant, corrigātur. Dū enim vnus corripitur, plurimi emēdātur. Et melius est vt pro multorum salute vnus cōdēnetur, quàm per

per vnius licentiam multi periclitentur. Nec mirum si inter homines hæc ratio custoditur, cùm & inter iumenta hoc fieri persæpe cognouimus, vt ea quæ scabiem aut impetiginem habere videntur, separentur à sanis, ne illorum morbo sana dānentur & pereant. Vnde volumus nos in vnum conuenire episcopos, vt de incidentibus causis fiat disceptatio, & salubris de Ecclesiastica obseruatione collatio, quatenus dum per hoc & præterita corriguntur, & regulam futura suscipiunt, omnipotens vbique dominus fratrum ore collaudetur. Cuius vobis adesse præsentiam si hæc obseruaueritis, scitote, quia scriptum est: Vbi fuerint duo vel tres cōgregati in nomine meo, ibi in medio eorum sum. Si ergo dignatur adesse duobus vel tribus congregatis: quanto magis nō deerit vbi plures conueniunt sacerdotes? Et quidem quia adhibendum bis in anno cōcilium, patrum sit regulis institutum, non latet. Sed ne fortè aliqua excusatio sit, semel decrepimus congregari, vt expecta tione concilij nihil præsumatur illicitum. Nam plærique & sine amore iustitiæ, meru examinationis abstinēt ab hoc quod omnium notum est posse displicere iudicio. Hanc frater charissime obseruantiam nostris relinquendam posteris teneamus, & omnia quæ ad eruditionē nostrā sacris apicibus scripta sunt, custodiamus, atq; ad ea quoscūque possumus excitemus. Certū quippe est: quia si toto corde præceptis salutaribus nos occupamus, omnem vitiorum labē effugimus, quia dum his quibus ædificamur innitimur, locū sine dubio deceptionis excludimus. Quapropter oportet vt enixius in cunctis studiosum vos circa fratres atque subiectos ostēdatis: vt omnes cum quibus aliti estis, atque didicistis sanctæ Romanæ Ecclesiæ præceptionibus parere, Apostolicę sedis præcepta multiplicare, apertissimèque nota facere cognoscat: quia quod specialiter tibi tuisque, vt tuæ literæ innotuerunt, consultis scribimus, generaliter omnibus tenere mādamus. Circa subiectorum autem actus fraternitas tua sit vigilans: vt cùm illis exemplū iustructio & vita magistra sit, linguæ vestræ exhortatione discant quod metuant, & doceantur quod diligant: vt dum talenta credita cum lucro multiplicant, in die retributionis annuente diuina gratia audire mereamini: Euge serue bone & fidelis, intra in gaudium domini tui. Curam præterea de omnibus quæ vobis aliisque fratribus vestris, & generaliter cunctis pro illarum rerum prohibitione scripsimus habere vos per omnia cognoscamus: quia omni studio, omníque adnisu necesse est fraternitatis vestræ vigilantia cōplea tur, atque illic omnia quæ pro animarū scripsimus salute, fideliter recensentur: quatenus & vos per hoc vestrum zelū qua liter vobis illicita displiceāt ostēdatis, & nos vtiliter prouidisse qui vos ac vestram ad hoc præ cęteris personam elegimus, videamur. Omnipotens deus sua vos protectione custodiat, honorémque perceptum moribus seruare concedat. Amen.

Gregorius omnibus episcopis. Gairaldo abbati sancti Medardi, monasterij Sueßionensis. Priuilegium eiusdem Ecclesiæ amplissimum.

Preciosissimis lapidibus in diademate Christi merito renientibus, omnibus sanctæ dei Ecclesiæ membris, quorū vniuersale caput est Christus, Gregorius licet sanctę Romanæ sedis pontificio sublimetur, humillimus tamen seruorum dei seruus. Quando catholicorum regum corda, ad ea ad quæ pontificalibus sunt monitis prouocanda: ita ardenti desiderio diuina præueniente gratia succenduntur, vt ab eis vltro poscantur, tanto sunt lætius concedenda, quanto ea ipsa quæ cupiunt, si nollent facere, peti debuerant. Proinde iuxta filiorum nostrorum præcellentissimorum scripta regū Brunichildis ac nepotis eius Theodorici, monasterio sanctæ dei genitricis Mariæ, ac beatorum Petri Apostolorum principis, necnon protomartyris Christi Stephani, quod est in Suessorū ciuitate sitū: vbi sanctus Medardus requiescere, &, vir venerabilis Gairaldus abbas præesse videtur, huiusmodi priuilegia auctoritatis nostræ decreto indulgemus, & ea plenius confirmamus. priuilegia quę à bonę memoriæ domino Papa Ioāne comitante illustriū regum clemētia, Clotarij scilicet & Sigeberti huius nostræ filię iugalis: ipsi loco sub anathematis vinculo sunt concessa vel indulta, concedimus atque terminamus. Stantes nullum regum, antistitum, vel iudicum, nullum quacunque præditū dignitate ea quę à præcellentissimis regibus, vel quibuslibet aliis deū timentibus loco concessa sunt vel cōferētur, sub cuiuslibet occasionis specie minuere vel auferre, vel suis vsibus applicare, sed cūcta quæ deo seruientibus monachis oblata sunt vel offerri contigerit, perēni tempore illibata, & sine aliqua inquietudine volumus possideri, eorū vsibus pro quorum sustentatione cōcessa sunt, modis omnibus profutura. Concedimus etiam vt obeunte abbate, nō alius ibi quicunque obreptionis astutia ordinetur, nisi quem cōmunis consensus monachorum elegerit, aut præuiderit ordinandū. Caueāt autem præfati monachi simoniacam hæresim, ne potentia regum vel antistitum cōuicti, loco pastoris suscipiāt tyrannum. Quod omnino fieri prohibemus, & eundem abbatē causa ordinationis suæ aliquid dare præsumere vetamus: ne hac occasione, quæ à fidelibus piis locis offeruntur vel oblata sunt, cōsumātur. Et quia fama religionis deo seruientiū monachorum nostras peruenit ad aures, quibus vir vitę venerabilis Gairaldus præsse dinoscitur, iustis petitionibus præcellētissimorū regum Brunichildis atque Theodotici fauētes ob amorem domini Medardi tantā diuini honoris dignitatē & securitatē concedimus perenni tempore mansuram. Auctoritate igitur diuina vice beati Petri Apostolorum principis, cōsensu omnium Romanorū pontificum, & voluntate totius senatus Romani suadēte nobis viro Apostolico Anserico Suessorum vrbis pontifice, & omnium Galliæ episcoporum fauēte iudicio decernimus, vt nullus archiepiscoporū vel archidiaconorum fratres præfatæ basilicę de ordinatione sui abbatis, vel Ecclesiasticorum graduum assumptione inquietet, sed secūdum prærogatiuam ipsius loci vobis modo recitatā beatissimi prędecessoris nostri domini Ioannis papæ tempore decretam, & Apostolica auctoritate firmatam ordinationē sui abbatis ipsi fratres peragant, & Ecclesiasticorum graduum dignitatem suscipiant, consecrationes quoque fontiū, & scrutinij mysteria in ipso monasterio celebrent. Chrismatis quoque ac olei, altaris, calicis, corporalis, à quocunque voluerint pontifice benedictionem expetant, ne tantus honor à quoquā rectore vllius occasionis causa vel necessitatis intermittatur: ne vilescat tāta sublimitatis locus sanctæ Mariæ & beati Petri, necnon & protomartyris, & domini Medardi meritis sacratus: quem caput monasteriorum totius Galliæ constituimus, nulliúsque ditioni patimur subesse: sed velut hæc sedes Romana speculationem suam toto orbi indicit, & nouas cōsuetudines omnibus mittit, & omnium personarū seruitio caret, ita præfatus locus remota omni consuetudine pessima regum, antistitū, iudicū, exēplū diuinæ religionis & honestatis cæteris exhibeat monasteriis, & super ea plena gaudeat libertate. Cui⁹ rectores & filij præsentes & successuri tātum sub regum custodia positi admonitionem sancti Petri & successorum suorum huius sanctæ Romanæ sedis pontificū auctoritate proclamant. Et si iucumbit necessitas, adeam. Huius rei gratia fratribus dirigendis in via tāti itineris hæc filia nostra Brunichildis regina. xx. mansos ingenuos: & totidem seruiles, cuncta integritate generaliter facta præceptione iuxta finem Alpium cōtulit. Et multos alios reditus terrarum ob hanc causam delegauit, sitos in eiusdē itineris spatio. Tusiacum vero & Mortinetū fiscos regios communiter ad stipendia fratrū dedit, & ita omnes villas deo & sācto Medardo traditas vel tradēdas sua præceptio ne cōclusit, vt quicúque super terras domini Medardi habitare voluerit vel steterit, siue seruus, sine liber cuiuscúque sit, alterius dominio priuetur, & sāctæ genitricis seruitio aptetur, vel vltra redeundi licentiā habeat. Quòd si fugerit, reputatur vt seruus nunciúsq; sanctæ dei Ecclesiæ. De altaribus quoque iuxta institutionem domini papæ Ioannis Apostolica auctoritate confirmamus, vt qui fuerit rector præfati monasterij, fiat prēterea altarium præsul & omnium Ecclesiarū sibi pertinentium, & inde præfatorum sanctorū præcipuo altari luminaria exhibeantur, & hospitalitas peregrinorū cum reuerētia agatur. Subiungimus & aliud edictum, si causa capitalis cri

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gminis abbas est deponendus,nō prius deponatur, donec depositores Apostolicam auctoritatem requirāt,& ita sint tres metropolitani cum suffragancis suis,& abbates quàm plurimi.In ipso autem concilio accusatores vnusquisque cum xij. testibus præsentes assistāt,& ita veri iudicij examine probēt se vidisse,vt audiente concilio obtestentur.Ad vltimum verò ipse abbas rationes suæ excusationis reddat,& iurisiurādi pacto supra sacrorum mysteria quatuor euangeliorum satisfaciat.Tūc si verò cōuictus fuerit,correctione deponatur:sinautem,suo honori reddatur,& Ecclesiasticæ dignitatis mysteria recipiat,& inter sacra missarū solennia,benedictionē & prædicationem iuxta instituta domini papæ Ioannis peragat, & suæ conuersationis vitām melioribus exemplis deducat.Monachis quoque hanc proponimus sententiam vt nullus eorū inuidia aut odio abbātis,quod absit,comprimatur,vel extranearum personarum censura plectatur.Quòd si culpa principalis virij deliquerit,priuatim intra claustrum eiusdem monasterij ab ipso abbate & spiritalib' fratribus arguatur,& à corpore sanctæ cōgregationis segregetur.Quòd si perseuerante contumacia abscissus fuerit,præcepimus illi vt precatorias accipiens literas quodcunque voluerit ingrediatur monasterium,aut causa pœnitentiæ huius sedis Apostolicæ licentiam perat,& susceptis à domino papa literis liber suum monasterium repetat.Hæc igitur omnia quæ huius Apostolicæ auctoritatis & nostræ præceptionis priuilegio continentur,præfati monasterij rectoribus,& filiis presentibus & futuris, & omnibus monasteriis ipsi loco subiectis vel sociatis sub anathemate seruanda constituimus. Si quis autem regum, antistitum,iudicū,vel quarumcunque secularium personarum, huius Apostolicæ auctoritatis, & nostræ præceptionis decreta violauerit,aut cōtradixerit,aut negligēter dixerit, vel fratres inquietauerit,vel cōturbauerit,vel aliter ordinauerit,cuiuscū que dignitatis vel sublimitatis sit,honore suo priuetur, & vt catholicæ fidei deprauator,vel sanctę dei Ecclesię destructor, à cōsortio Christianitatis,& corpore ac sanguine domini nostri Iesu Christi sequestretur, & omniū maledictionum anathemate,quibus infideles & hæretici ab initio seculi vsque in præsens damnati sunt,cum Iuda traditore domini in inferno inferiori damnetur, nisi digna pœnitentia præfatorum sanctorum sibi propiciauerit clementiam, & fratrum communem reconciliauerit concordiam.

EGo Gregorius sanctæ Romanæ sedis antistes huic priuilegio subscripsi. Euterius Arelatensis archiepiscopus subscripsit. Gregorius Portuensis episcopus subscripsit.Andreas Albanensis episcopus subscripsit. Augustinus Cāthuariorum episcopus subscripsit. Anastasius Tyburtinæ episcopus subscripsit. Sergius Prænestinæ episcopus subscripsit.Petrus Ananiæ episcopus subscripsit.Agnellus Futrinæ episcopus subscripsit: Mellitus Lundoniæ episcopus subscripsit. Ioannes Pelitetnensium episcopus subscripsit. Tybertius siluæ candidæ episcopus subscripsit. Matinianus Rauennatis Ecclesiæ episcopus subscripsit.Vitalinus Syppontinensis episcopus subscripsit. Ioannes Syracusanorum episcopus subscripsit. Sabinianus Tudertinorum episcopus subscripsit.Eulogius Alexandriæ episcopus subscripsit.Dominicus Chartaginensis episcopus subscripsit. Fortunatus Neapolitanorum episcopus subscripsit.Ioannes Surrentinus episcopus subscripsit.Primęuius Nunciēsium episcopus subscripsit.Felix Portuensium episcopus subscripsit.Gloriosus Ostēsium episcopus subscripsit.Constantius Narniensis episcopus subscripsit. Constantius Mediolanen. episcopus subscripsit. Sutellius Burdegalensium episcopus subscripsit.Vitalis Vesconsium episcopus subscripsit. Bonifacius Placentiæ episcopus subscripsit.Siagrius Augustunduensiū episcopus subscripsit.Flauius Remorum archiepiscopus subscripsit. Ansericus Suessorū episcopus subscripsit.Theodoricus rex subscripsit. Brunichildis regina subscripsit.Ego Petrus sanctæ Romanæ sedis subscripsi, & sigillaui.Datum.vij.kalend.Iunij.Anno ab incarnatione domini.DXCIII.Indictione vndecima.

Incipiunt decreta beati Gregorij papæ, tempore Mauricij,Tiberij,Theodosij Augustorum.

REgnāte in perpetuum domino nostro Iesu Christo,tēporibus piissimi ac sanctissimi †domini Mauricij,Tiberij,& Theodosij Augustorū, eiusdē domini Mauricij imperij anno.xiij. Indictio. xiiij.quinta die mensis Iulij,Gregorius papa corā sacratissimo beati Petri Apostoli corpore,cum episcopis omnibus Romanæ Ecclesiæ,& presbyteris residēs,assistentibus diaconis & cuncto clero dixit:In sancta hac Romana Ecclesia cui diuina dispēsatio præesse me voluit,dudum cōsuetudo valdè reprehēsibilis exorta est,vt quidā ad sacri altaris ministerium cantores eligantur,& in diaconatus ordine cōstituti modulationi vocis inseruiāt,quos ad prędicationis officiū & eleemosynarum studiū vacare congruebat.Vnde fit plęrunque vt ad sacrum ministerium dum blanda vox quęritur, quæri cōgrua vita negligatur.Et cātor minister deum moribus stimulet, cū populū vocibus delectat.Qua de re presenti decreto constituo,vt in sede hac sacri altaris ministri cantate nō debeant,sōlúmque Euangelicæ lectionis officiū inter missarum solennia exoluant:psalmosverò ante reliquas lectiones cēseo per subdiaconos:vel,si necessitas exigit,per minores ordines exhiberi.Si quis autem contra hoc decretum meum venire tentauerit,anathema sit.Et responderunt omnes,anathema sit.

VErecundus mos torpore indiscretionis inoleuit,vt huius sedis pontificibus ad secreta cubiculi seruitia laici pueri ac seculares obsequātur:& cum pastoris vita esse discipulis semper debeat in exēplo, plęrūque clerici qualis in secreto sit vita sui pontificis,nesciunt,quā, vt dictum est,seculares pueri sciunt.De qua re presenti decreto cōstituo:vt quidam ex clericis,vel etiā ex monachis electi,ministerio cubiculi pōtificalis obsequatur:vt is qui in loco regiminiesset,habeat tales,qui vitam eius in secreta conuersatione videant, qui ex visione sedula exemplum profectus sumant.

COnsuetudo noua in hac Ecclesia & valde reprehensibilis erupit:vt cùm rectores eius patrimonij vrbana vel rustica prędia iuri illius cōpetere posse suspicātur,fiscali more titulos imprimant:atque hoc quod cōpetere pauperibus existimant,non iudicio sed manibus defendant.Et cū per prędicatores suos veritas dicat,nihil per contentionē: etiam ipsum litigiosæ contentionis malum transcēditur,& res quęlibet cùm existimatur Ecclesię posse comperere,per vim tenetur.Proinde presenti decreto constituo,vt si quis Ecclesiasticorum vnquam titulos ponere siue in rustico,siue in vrbano prędio sua spōte presumpserit,anathema sit. Et respondērūt omnes,anathema sit.Is autem qui præest Ecclesię, si hoc vel ipse fieri pręcipit,vel sine sua pręceptione factum digna punire animaduersione neglexerit,anathema sit.Et respondērunt omnes,anathema sit.

SIcut indignos nos pro beati Apostoli Petri reuerentia mēs fidelium veneratur:ita nostram infirmitatem decet semetipsam semper agnoscere, & impensæ sibi venerationis honorem declinare. Ex amore quippe fidelium huius sedis rectoribus mos vltra meritum erupit:vt cùm eorū corpora deferuntur,hęc dalmaticis cōtegant,& eas denique dalmaticas pro sanctitatis reuerentia,sibimet partiendas populus scindat.Et cùm assint multa à sacris corporibus Apostolorum martyrúmque velamina, à peccatorū corpore sumitur, quod pro magna reuerētia seruetur.De qua re presenti decreto cōstituo:vt feretrū quo Romani pontificis corpus ad sepeliēdum ducitur,nullo tegmine veletur.Quam decreti mei curam gerere sedis huius presbyteros ac diaconos censemus.Si quis vero ex eorum ordine hoc curare neglexerit, anathema sit.Respondērunt omnes,anathema sit.

ANtiquam patrum regulam sequens, nihil vnquam de ordinationibus accipiendum esse constituo:neque ex datione pallij,neque ex traditione chartarū,neque ex ea quam

A ea quam noua per ambitionē simulatio inuenit appellatione pastelli.Quia enim ordinādo episcopo pontifex manū imponit,Euāgelij vero lectionem minister legit:cōfirmationis vero huius epistolā notarius excipit:†sicut pontificē manū non decet quam imponit vēdere,ita minister vel notarius nō debet in ordinatione eius vocem suam vel calamum venūdare. Pro ordinatione ergo,vel vsu pallij seu chartis atq; pastello, eūdem qui ordinādus est vel ordinatur,omnino aliquid dare prohibeo. Ex quibus prædictis rebus si quis aliquid cōmodi appellatione exigere vel petere fortè præsūpserit,in districto omnipotentis dei examine reatui subiacebit.Is autē qui ordinatus fuerit,si non ex placito,neque exactus,vel petitus post acceptas chartas & pallium offerre aliquid cuilibet ex clero gratiæ tantūmodo causa voluerit,hoc accipi nullo modo pro hibemus:quia eius oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ ex accipientis ambitu non processit.

MVltos ex Ecclesiastica familia,seu seculari militia nouimus ad omnipotētis dei seruitium festinare, vt ab humana seruitute liberi in diuino seruitio valeant familiarius in monasteriis cōuersari. Quos si passim dimittim⁹, omnibus fugiēdi Ecclesiastici iuris dominiū,occasionē præbemus.Si vero festinantes ad omnipotētis dei seruitiū incautè retinem⁹,illi inuenimur negāre quędā qui dedit omnia.Vnde necesse est vt quisquis ex iuris Ecclesiastici seruitute,vel secularis militiæ,ad dei seruitiū cōuerti desiderat,pbetur prius in laico habitu cōstitutus.Et si mores illius atque conuersatio bono desiderio illius testimonium ferūt,absque vlla retractatione seruire in monasterio omnipotēti deo permittatur,vt à seruitio humano liber recedat,qui diuino amore districtioꝝ subire appetit seruitutē.Si autē & in monastico habitu secundum patrū regulas irreprehensibiliter fuerit cōuersatus, post præfixa sacris canonibus tēpora,licēter iam ad quodliber Ecclesiasticū officium prouehatur,si tamen illis nō fuerit criminibus maculatus,quæ in testamento veteri morte mulctātur.

Gregorius gratia dei episcopus his decretis subscripsit,& confirmauerunt episcopi & presbyteri numero LVIII.

GRegorius sanctissimus apostolicus papa, ante corpus beatissimi Petri in synodo residēs dixit: Hinc maximè nimiū dolens,& ingemiscēs dico,quia aliquot ex Christianis in occidentis partibus constitutos audio temerè contra catholicam fidem & patrum statuta agere:ita vt consecratas fœminas ducere præsumant mulieres,& propinquas cōiugio sortiātur.Quod opportunū est spiritali amputare mucrone,atque siuestræ placet sanctitati,radicitus euellere:ne seges boni agricolæ,iniquorū mixta horrētibus frutetis sordescat. Sanctissimi episcopi,seu venerabiles presbyteri, respōderūt: Verè cognoscimus gratia sancti spiritus cor Apostolatus vestri succēsum,vt tantæ miseriæ squaloꝝ à fidelių mēibus detergatis.Post hanc omniū consonam responsionē,Gregorius apostolicus papa ante corpus memoratū venerabile Christi Apostolorum principis,in ferendo sententiam dixit.j.

SI quis presbyteram in coniugiū duxerit: anathema sit.ij. Si quis presbyter, vel diaconus,duxerit vxorem: anathema sit.iij.Si quis monacham,quam dei ancillā appellant, in coniugium duxerit:anathema sit.iiij.Si quis cōmatrem spiritalem duxerit in coniugium: anathema sit.v. Si quis fratris vxorem duxerit in coniugium:anathema sit.vj.Si quis neptē duxerit in coniugium:anathema sit.vij.Si quis nouercam aut nurum suam duxerit in coniugium:anathema sit.viij. Si quis consobrinam duxerit in coniugium : anathema sit.ix. Si quis de ꝓpria cognatione,in qua cognatas habuit,duxerit in vxorem:anathema sit.x. Si quis virginē rapuerit,vel furatus fuerit eam,cū sibi consentientibus:anathema sit.xj.Si quis virginē quam sibi non despōsauerit rapuerit,vel furatus fuerit in vxorem,vnà cum sibi fauentibus:anathema sit.xij. Si quis hariolos,aruspices,vel incātatores obseruauerit,aut filacteriis vsus fuerit:anathema sit.xiij.Si quis in quanlibet partem præcepta antè emissa Apostolicæ Ecclesiæ de cameris & locis diuersis temerauerit,& nō in omnibus obseruarit:anathema sit.xiiij. Si quis homicidium fecerit,agat pœnitentiā decem annis.xv. Si quis in scelere permāserit:anathema sit.xvj. Si quis ex clericis laxauerit coronam:anathema sit.xvij. Et respōderunt omnes per singula capitula terriò:anathema sit. D

Subscriptio beati Gregorij papæ.

GRegorius sanctæ catholicæ atque apostolicæ Romanæ Ecclesiæ,huic constituto à vobis promulgato subscripsi.Agellus episcopus ciuitatis Feretentis, huic constituto à nobis promulgato subscripsit.Et cæteri subscripserūt. Valete.

INCIPIVNT VNDECIM INTERrogationes Augustini Canthuariensis Anglicæ archiepiscopi,ad beatissimum Gregorium papam.

Prima interrogatio Augustini, vt supra.

QVæro pater beatissime,de episcopis qualiter cum suis clericis conuersentur. Vel de his quæ fidelium oblationibus accedunt altari, quantæ debeant fieri portiones.

De obuentionibus Ecclesiasticis diuidendis. Caput I.

Responsio beatissimi Gregorij papæ vrbis Romæ.

QValiter episcop⁹ agere debet in Ecclesia,sacra scriptura testatur,quam re bene nosse non dubium est,& specialiter beati Pauli ad Timotheum epistolæ,in quibus eum erudire studet qualiter in domo dei conuersari debuisset.Mos autem apostolicæ sedis est ordinatis episcopis præceptum tradere,vt ex omni stipendio quod accedit,quatuor fieri debeant portiones.Vna videlicet episcopo & familiæ,proprer hospitalitatem & susceptionem. Alia clero.Tertia pauperibus.Quarta Ecclesiis reparandis. Sed quia tua fraternitas monasterij regulis erudita,seorsum viuere nō debet à clericis suis,in Ecclesia Anglorum, quæ auctore deo nuper ad fidem perducta est,hanc debet instituere conuersationem,quæ in initio nascentis Ecclesiæ fuit patribus nostris, in quibus nullus eorum ex his quæ possidebant,aliquid suum esse dicebat,sed erant illis omnia communia. 12.q.1.ca. Mos. E 12.q.1.cap. quia tua. Actor.4.

Secunda interrogatio Augustini.

OPro enim doceri, an clerici continere non valentes, possint contrahere. Et si contraxerint;an debeant ad seculum redire.

De clericis contrahentibus post clericatum.

Caput II.

Responsio beati Gregorij papæ.

SI qui vero sunt clerici extra sactos ordines constituti,qui se continere non possunt,sortiri vxores debent, & stipendia sua exterius accipere,quia & de eisdē partibus de quibus præfati sumus, nouimus scriptum quòd diuidebatur singulis prout cuique opus erat.De eorū ergo stipendio cogitandum atque prouidēdū est,& sub Ecclesiastica regula sunt tenendi,vt bonis moribus viuant,& canendis psalmis inuigilent,& ab omnibus illicitis cor & linguam & corpus deo auctore cōseruent.Communi autem vita viuentibus,iam de faciendis portionibus,vel exhibenda hospitalitate,& adimplēda misericordia,nobis quid erit loquēdum,cùm omne quod supereſt,in causis piis ac religiosis erogādum est? Domino & magistro omnium dicente:Quod supereſt,date eleemosynā, & ecce omnia munda sunt vobis. Part.1.di. 52.c.Si quis vero.Item 12.q.1.ca. quia tua. §.Si qui vero. F Luc.11.

Tertia interrogatio Augustini.

CVr cum vna sit fides , sunt Ecclesiarum consuetudines tam diuersæ?Et altera consuetudo missarum est in Romana Ecclesia,atq; altera in Galliarū Ecclesiis tenetur.

De diuersis consuetudinibus diuersarum Ecclesiarum non improbandis. Caput III.

Responsio beati Gregorij papæ.

NOuit fraternitas tua Romanæ Ecclesiæ consuetudinē, in qua se meminit enutritam.Sed mihi placet, vt siue in Romana,siue in Gallicanarum, seu in qualibet Ecclesia aliquid inuenisti quod pl⁹ omnipotēti deo possit placere,sollicitè eligas:& in Anglorū Ecclesia, quæ adhuc ad fidē noua est,institutione pręcipua q̄ de multis Ecclesiis colligere potuisti,infundas.Nō enim pro locis res,sed pro bonis rebus loca amāda sunt.Ex singulis ergo quibusque Ecclesiis quę pia, quæ religiosa,quæ recta sunt,elige:& hæc quasi in fasciculū collecta,apud Anglorum mentes in consuetudinem depone. Part.1.di. 12.c.Nouit

Universidad de Deusto Biblioteca

G *Quarta interrogatio Augustini.*

OBsecro quid pati debeat, si quis aliquid de Ecclesia furto extulerit.

De pœnitentia furum, & restitutione Ecclesiasticarum rerum.

Caput IIII.

Responsio beati Gregori papæ.

12.q.2.ca. Fraternitas.

HOc tua fraternitas ex persona furis pẽsare potest: qualiter valeat corrigi. Sunt enim quidam qui habentes subsidia, furtum perpetrãt: & sunt alij qui in hac re ex inopia delinquunt. Vnde necesse est vt quidam damnis, quidam vero verberibus: & quidã districtius, quidam vero leuius corrigantur. Et cùm paulò districtius agitur, ex charitate agẽdum est, & nõ ex furore: quia ipsi hoc præstatur qui corrigitur, ne gehẽnæ ignibus tradatur. Sic enim nos fidelibus tenere disciplinam debemus, sicut boni patres carnalibus filiis solent: quos & pro culpis verberibus feriũt, & tamẽ ipsos quos doloribus affligunt, habere hæredes quærũt: & quæ possidẽt, ipsis seruant, quos irati insequi videntur. Hæc ergo charitas in mente seruanda est. Et ipse modus correctionis dictat, vt mens extra rationis regulã omnino nihil faciat. Addis etiam quomodo ea quæ furto de Ecclesiis abstulerunt, reddere debeant. Sed absit quòd Ecclesia cum augmento recipiat quod de rebus terrenis videtur amittere, & lucra damnis quærat.

Quinta interrogatio Augustini.

H PEto an debeant duo germani fratres singulas sorores accipere, quæ sunt ab illis longa progenie generatæ.

Quòd duo fratres possunt contrahere cum duabus sororibus.

Caput V.

Responsio beati Gregorij papæ.

HOc fieri omnibus modis licet. Nequaquam enim in sacris eloquiis inuenitur, quod huic capitulo contradicere videatur.

Sexta interrogatio Augustini.

VSque ad quotam generationẽ fideles debeant cũ propinquis sibi coniugio copulari: & nouercis & cognatis si liceat coniugio copulari.

Qui sint in contrahendo prohibiti gradus consanguinitatis & affinitatis. Caput VI.

Responsio beati Gregori papæ.

QVædam terrena lex in Romana republica permittit: vt siue frater, siue soror, seu duorum fratrũ germanorum, vel duarũ sororum filius & filia misceãtur. Sed experimento didicimus, ex tali coniugio sobolem non posse succrescere. Et sacra lex prohibet cognationis turpitudinem reuelare. Vnde necesse est, vt iam tertia vel quarta generatio fideliũ licenter sibi iungi debeat. Nã secunda quam diximus, à se omnimodo debet abstinere. Cũ nouerca autem misceri, graue est facinus, quia in lege scriptũ est: Turpitudinẽ patris tui non reuelabis. Neque enim turpi- I

Leuit.18. *Gene.2.*

tudinem patris filius reuelare potest, sed quia in lege scriptũ est: Erunt duo in carne vna, qui turpitudinem nouercæ, quæ vna caro cum patre fuit, reuelare præsumpserit, profectò patris turpitudinem reuelauit. Cũ cognata quoq; misceri prohibitum est, quę per coniunctionẽ priorem caro fratris facta est. Pro qua re etiã Ioannes Baptista capite truncatus est, & sancto martyrio coronatus. Cui nõ est dictum, vt Christũ negaret, nec pro Christi confessione occisus, sed quia idem dominus noster Iesus Christ' dixerat: Ego sum veritas, quia pro veritate occisus est Ioannes, pro Christo sanguinem fudit.

Ioan.14.

Septima interrogatio Augustini.

DEclarari posco an sic turpiter coniunctis sit indicenda separatio, & sacræ communionis deneganda oblatio.

Quòd neophyti in gradu prohibito iuncti, nec separandi sunt, nec sacra communione priuandi.

Caput VII.

Responsio beati Gregorij papæ.

QVia vero multi sunt in Anglorum gẽte, qui dum adhuc in infidelitate essent, huic nephando coniugio dicuntur admixti, ad fidem venientes admonendi sunt, vt se abstineant, & graue hoc peccatum esse cognoscãt. Tremendũ dei iudicium timeãt, ne pro carnali delectatione tormẽta æterni K cruciatus incurrãt. Non tamẽ pro hac re sacri corporis ac sanguinis domini cõmunione priuandi sunt, ne in eis illa vlcisci videamur in quibus se per ignorantiã ante lauachrũ baptisma tis astrinxerunt. In hoc enim tempore sancta Ecclesia quædã per feruorẽ corrigit, quædã per mãsuetudinem tolerat, quædam per consideratiõe dissimulat, atque portat, vt sæpe malum quod auersatur, portando & dissimulando cõpescat. Omnes autẽ qui ad fidem veniunt, admonẽdi sunt ne aliquid tale valeant perpetrare. Si qui autẽ perpetrauerint, corporis & sanguinis domini cõmunione priuandi sunt, quia sicut in his quæ per ignorantiã fecerunt, culpa aliquatenus tolerãda est, ita est in his fortiter insequenda, qui non metuunt sciẽdo peccare.

Octaua interrogatio Augustini.

PEto si longinquitas itineris magna interiacet, vt episcopi facile non possint conuenire: an debeat sine aliorũ episcoporum præsentia episcopus ordinari.

Quot sunt necessarij episcopi in episcopi consecratione.

Caput VIII.

Responsio beati Gregorij.

ET quidem etiam in Anglorũ Ecclesia in qua adhuc solus tu episcopus inueniris, ordinare episcopum non aliter nisi cum episcopis potes. Nam quando de Galliis episcopi veniunt, illi in ordinationẽ episcopi testes tibi assistant. Sed fraternitatem tuã ita volumus in Anglia episcopos ordinare: vt ipsi sibi episcopi longo interuallo minimè disiungantur, quatenus, nulla sit necessitas, vt in ordinatione cõuenire non possunt. Pastorũ quoque aliquorũ præsentia, quia valde est vtilis, facillimè debeant conuenire. Cũ igitur deo auctore, ita fuerint episcopi etiã in propinquis sibi locis ordinati, per omnia episcoporũ ordinatio sine aggregatis trib' vel quatuor episcopis fieri non debet. Nã in ipsis rebus spiritalibus, vt sapienter & maturè disponantur exemplũ trahere à rebus etiã carnalibus possumus. Certe enim dum cõiugia in mundo celebrantur, coniugati quiq; vocantur, vt qui in via iam cõiugij præcesserunt, in subsequenti quoq; gaudio misceãtur. Cur nõ ergo in hac spiritali ordinatione qua per sacrũ mysteriũ homo deo coniungitur, tales conueniant, qui vel in profectu ordinati episcopi gaudeant, vel per eius studia omnipotenti domino preces pariter fundant?

L *Parte.1.dis. 80.c. Fraternitatem*

Nona interrogatio beati Augustini.

POstulo etiam qualiter debemus cum Galliarum atque Britannorum episcopis agere.

Qualiter Metropolitanus in aliena prouincia se habere debeat.

Caput IX.

Responsio beati Gregorij papæ.

IN Galliarum episcopos nullam tibi auctoritatem tribuimus: quia ab antiquis prædecessorũ meorum temporibus pallium Arelatensis episcopus accepit, quem nos priuare auctoritate percepta minimè debemus. Si igitur contingat vt fraternitas tua ad Galliarum prouinciam transeat, cum eodẽ Arelatensi episcopo debet agere, qualiter si qua sunt in episcopis vitia corrigantur. Qui si fortè in disciplinæ vigore tepidus existat, tuæ fraternitatis zelo accẽdendus est. Cui etiam epistolas fecimus, vt cùm tuæ sãctitatis pręsẽtia in Galliis fuerit, ei ipse tota mẽte subueniat, & quę sunt creatoris nostri iussioni contraria, ab episcoporũ moribus compescatis. Ipse autem auctoritate propria episcopos Galliarum iudicare nõ poteris, sed suadendo, blandiendo, bona quoque tua opera eorũ imitationi monstrãdo, prauorum mẽtes ad sanctitatis studia reforma, quia scriptum est in lege: Per alienã messem transiẽs falcem mittere non debet, sed manu spicas cõterere & mãducare. Falcem ergo iudicij mittere nõ potes in eam segetẽ quæ alteri videtur esse cõmissa, sed per effectum boni operis frumẽta dominica vitiorum suorũ paleis expolia, & in Ecclesiæ corpus monendo & persuadendo quasi mandando cõuerte. Quicquid vero ex auctoritate agendũ est, cũ prædicto Arelatẽsi episcopo agatur, ne prętermitti possit hoc quod antiqua patrũ institutio inuenit. Britãnorũ vero omnes episcopos tuę fraternitati cõmittimus, vt indocti doceãtur, infirmi persuasione

M *25.q.2.ca. In Galliarum.*

Deu.23.

A sione roborentur, peruersi authoritate corrigantur.

Obsecratio Augustini.

OBsecro vt reliquiæ sancti Sixti martyris nobis trãsmittantur.

Concessio Gregorij.

Caput illud ex vetusto exemplari hic insertum est.

FEcimus quod petisti, quatenus populus qui in loco quodam sancti Sixti martyris, corpus dixerũt venerari, quod tuæ fraternitati nec verum nec veraciter sanctũ videtur, certa sanctissimi & probatissimi martyris beneficia suscipiens, colere incertè non debeat. Mihi tamen videtur, quia si corpus, quod à populo cuiusdam martyris esse creditur, nullis illic miraculis coruscat: & neque aliqui de antiquioribus existunt, qui se à parentibus passionem eius audisse fateãtur, ita reliquiæ quas petisti, seorsum condendæ sunt, vt locus in quo præfatum corpus iacet, modis omnibus obstruatur, nec permittatur populus certum deserere, & incertum venerari.

Decima interrogatio Augustini.

SI prægnans mulier debeat baptizari, aut postquàm genuerit, post quantum tempus possit Ecclesiam intrare. Aut etiam ne morte præoccupetur quod genuerit, post quot dies hoc liceat sacri baptismatis sacramenta percipere. Aut post quantum temporis huic vir possit in carnis copulatione coniungi. Aut si menstrua consuetudine tenetur, an ec- B clesiam introire ei liceat, aut sacræ communionis sacramentum percipere. Aut vir suæ coniugi permixtus antequam lauetur aqua, si Ecclesiam intrare possit: vel etiã ad mysterium sacræ communionis accedere. Quæ omnia rudi Anglorum genti oportet habere comperta.

Quòd mulier prægnans & puer natus possit baptizari, & de concubitu, & menstruis vitandis. Caput X.

Responsio beati Gregorij.

HOc non ambigo fraternitatem tuam esse requisitam, cui etiam responsum addidisse me arbitror. Sed hoc quod ipse dicere & sentire potuisti, credo quod mea apud te volueris respõsione firmari. Mulier etenim pręgnãs, cur non debeat baptizari, cùm non sit ante omnipotentis dei oculos culpa aliqua fœcunditas carnis. Nam cùm primi parẽtes nostri in paradiso deliquissent, immortalitatem quam acceperant, recto dei iudicio perdiderunt. Quia itaque omnipotens deus humanum genus pro culpa sua funditus extinguere noluit, & immortalitatem homini pro peccato suo abstulit, & tamen pro benignitate suæ pietatis, fœcunditatem ei sobolis reseruauit. Quod ergo naturæ humanæ ex omnipotentis dei dono seruatum est, qua ratione poterit à sacri baptismatis gratia prohiberi? Illi quippe mysterio in quo omnis C culpa funditus extinguitur, valde stultum est si donum gratię contradicere posse videatur. Cùm vero enixa fuerit mulier, post quot dies debeat Ecclesiam intrare, testamenti veteris præceptione didicisti: vt pro masculo diebus.xxxiij.pro fœmina vero.lxvj.debeat abstinere. Quod tamen sciendum est, quia in mysterio accipitur. Nam si eadem hora qua genuerit, actura gratias intrat Ecclesiam, nullo peccati pondere grauatur. Voluptas etenim carnis non dolor in culpa est. In carnis autem commixtione voluptas est: nam in prolis propagatione gemitus. Vnde & ipsi primæ matri omnium dicitur: In doloribus paries. Si itaque enixam mulierem prohibemus Ecclesiam intrare, ipsam ei pœnam suam in culpam deputamus. Baptizari autem vel enixam mulierem, vel hoc quod genuerit si mortis periculo vrgetur, vel ipsa hora eadem qua gignit, vel hoc quod gignitur, eadem qua natum est, nullo modo prohibetur: quia sicut sancti mysterij gratia viuentibus atque discernentibus cum magna discretione prouidenda est, ita quibus mors imminet, sine vlla dilatione offerenda est, ne dum adhuc tempus ad prębendum redemptionis mysterium quęritur, interueniente paululum mora, inueniri non valeat qui redimatur. Ad eius vero concubitum vir eius accedere nõ debet, quousque qui gignitur, ablactetur. Praua autem in coniugatorum moribus consuetudo surrexit, vt mulieres filios quos gignunt, nutrire contemnant, eosque aliis mulieribus ad nutriendum tradant. Quod videlicet ex sola causa incontinentiæ videtur inuentum, quia dum se continere nolunt, D despiciunt lactare quos gignunt. Hæ itaque quæ filios suos ex praua consuetudine aliis ad nutriendum tradunt, nisi purgationis tẽpus transierint, viris suis non debent admisceri, quippe cùm & sine partus causa, cum inconsuetis mẽstruis detinẽtur, viris suis misceri prohibeãtur, ita vt morte lex sacra feriat si quis vir ad mẽstruatam mulierẽ accedat. Quæ tamẽ mulier dum ex cõsuetudine menstrua patitur, prohiberi Ecclesiã intrare nõ debet, quia ei naturæ superfluitas in culpam nõ valet imputari. Et per hoc quod inuita patitur, iustum non est vt ingressu Ecclesiæ priuetur. Nouimus nãque quòd mulier quæ sanguinis fluxum patiebatur, post tergum domini veniẽs, vestimenti eius fimbriã tetigit, atque statim ab ea sua infirmitas recessit. Si ergo in fluxu sanguinis posita laudabiliter potuit domini vestimentum tãgere, cur quæ menstruũ sanguinis patitur, ei non liceat domini Ecclesiam intrare? Sed dices: Illam infirmitas compulit, has vero de quibus loquimur, cõsuetudo constringit. Perpẽde autẽ frater charissime, quia omne quod in hac mortali carne patimur, ex infirmitate naturæ est, digno dei iudicio, post culpã ordinatũ. Esurire nãque & sitire, æstuare, algere, lassescere, ex infirmitate naturæ est. Et quid est aliud contra famem alimenta, contra sitim potum, cõtra ęstũ auras, contra frigus vestem, cõtra lassitudinẽ requiem quærere, nisi medicamẽta quędam cõtra ęgritudines explorare? Fœminis nanq; & menstruus sui sanguinis fluxus ægritudo est. Si igitur E bene præsumpsit quæ vestimentũ domini in languore posita tetigit, quod vni personę infirmanti cõceditur, cur non cõceditur cũctis mulieribus, quæ naturæ suæ vitio infirmãtur? Sãctæ autem cõmunionis mysterium in eisdẽ diebus percipere non debet prohiberi. Si autẽ ex veneratione magna præsumere non pręsumit, laudanda est: sed si percipiat, non iudicanda. Bonarum quippe mentium est etiam ibi aliquo modo culpas suas agnoscere, vbi culpa non est, quia sæpe sine culpa agitur, quod venit ex culpa. Vnde etiã cùm esurim', sine culpa comedimus, quib' ex culpa primi hominis factũ est vt esuriremus. Mẽstrua enim cõsuetudo mulieribus nõ aliqua culpa est, videlicet quia naturaliter accidit, sed tamen quòd natura ipsa ita vitiata est, vt etiã sine voluntatis studio videatur esse polluta, ex culpæ venit vitio, in quo seipsam qualis per iudicium facta sit humana natura cognoscat, vt homo qui spõte culpã perpetrauit, reatum culpæ portet inuitus. Atque ideo fœminę quę cum semetipsas cõsiderãt in menstrua cõsuetudine, ad sacramentum domini corporis & sanguinis accedere non præsumunt, de sua recta cõsideratione laudandæ sunt. Dũ verò percipiendi ex religiosæ vitæ consuetudine eiusdẽ mysterij amore rapiũtur, reprimẽdæ, sicut diximus, non sunt. Sicut enim in veteri testamẽto exteriora opera seruabãtur, ita in testamẽto nouo nõ tam quod exterius agitur quàm id quod interius cogitatur, sollicita intentione attenditur, vt subtili sententia pu- F niatur. Nam cum multa lex velut immunda manducari præcipiat, in Euangelio tamen dominus ait: Non quod intrat in os, coinquinat hominem. sed quæ exeunt de corde, illa sunt quæ coinquinant hominẽ. Arq; paulopost subiecit exponẽs: Ex corde exeunt cogitationes malæ. Vnde vbertim indicatum est, quia illud ab omnipotenti deo pollutum esse in opere ostẽditur, quod ex pollutæ cogitationis radice generatur. Vnde Paulus quoq; Apostolus dicit: Omnia mũda mũdis, coinquinatis autem & fidelibus nihil est mundum. Atque mox eiusdem coinquinationis causam annuncians subiungit: Coinquinata sunt enim eorũ & mẽs & conscientia. Si ergo ei cibus immundus non est, cuius mens immunda non fuerit, cur quod munda mẽte mulier ex natura patitur, ei in immunditiam reputetur? Vir autem cum propria coniuge dormiens, nisi lotus aqua intrare Ecclesiam nõ debet, sed neq; lotus intrare statim debet. Lex autẽ veteri populo præcepit, vt mixtus vir mulieri, & lauari aqua debeat, & ante Solis occasum Ecclesiam non intrare. Quod intelligi spiritaliter potest, quia mulieri vir miscetur, quando illicitæ concupiscentiæ animus in cogitatione per delectationem coniungitur. Qui nisi prius ignis cõcupiscentiæ à mente deferueat, dignum se congregatione fratrũ existimare non debet, quia se grauari per nequitiam prauę voluntatis videt. Quamuis enim de hac re diuersæ hominum

Parte.1. dist.5.ca. Cũ enixa. Leuit.12.

Gene.3.

Notẽt hæc mulieres Gallicanæ, quæ suos filios recenter editos tanquàm alienos ac adulterinos proscribũt, aliisque cõductitiis mulierculis enutriẽdos cõmittunt.

Matth.9.

Matt.15. *Ibidem.* *Ad Ti.1.*

Universidad de Deusto Biblioteca

G hominum nationes diuersa sentiát,atque alia custodire videá
tur,Romanorú tamé semper ab antiquioribus vsus fuit, post
admixtioné propriæ coniugis,& lauacri purificationé quære
re,& ab ingressu Ecclesiæ paululum reueréter abstinere. Nec
hæc dicentes deputamus culpam esse côiugium. Sed quia ipsa
licita admixtio coniugú sine voluptate carnis fieri nó potest,
à sacri loci ingressu abstinendú est,quia voluptas ipsa esse sine
culpa nullatenus potest.Nó enim de adulterio vel fornicatio
Psal. 50. ne,sed de legitimo coniugio natus fuerat qui dicebat:Ecce e-
nim in iniquitatibus conceptus sum,& in delictis peperit me
mater mea.Qui enim in iniquitatibus cóceptum se nouerat,
in delicto se natum gemebat, quia portat arbor in ramo hu-
morem vitij qué traxit ex radice.In quibus verbis non ipsam
admixtionem coniugum iniquitatem nominat,sed ipsam vi-
delicet voluptatem admixtionis.Sunt enim multa licita ac le-
gitima,& tamen in eorum actu aliquatenus fœdamur, sicut
sæpe irascendo culpas insequimur, & tranquillitatem in no-
bis animi perturbamus.Et cum rectum sit quod agitur, non
est tamen approbabile quòd in eo animus perturbatur.Con-
tra quippe vitia delinquentium iratus fuerat qui dicebat: Tur
batus est præ ira oculus meus.Quia enim non valet nisi tran-
Psal.6. quilla mens in contemplationis lucem se suspendere, in ira
suum oculum turbatum dolebat,quia dú male acta deorsum
insequitur,confundi tamen atque turbari à summorum cô-
H templatione cogebatur.Et laudabilis ergo est ira contra vitiú,
& tamen molesta,quia turbatum se reatum aliquem incurris
se æstimabat. Oportet itaque legitima carnis copula vt causa
prolis sit,non voluptatis:& carnis commixtio, creandorum
liberorum sit gratia,non satisfactio vitiorum.Si quis ergo suá
coniugé non cupidine voluptatis captus, sed solúmodo libe-
rorum creandorú gratia vtitur, iste profectò de ingressu Ec-
clesiæ, seu de sumendo corporis dominici sanguinisque my-
sterio,suo est relinquendus iudicio,quia à nobis prohiberi nó
debet accipere,qui in igne positus nescit ardere.Cú vero non
amor procreandæ sobolis, sed voluptas dominatur in opere
cómixtionis,habent coniuges etiam de sua cómixtione quod
defleant. Hoc enim eis concedit sancta prædicatio, & tamen
de ipsa concessione metu animum concutit. Nam cùm Pau-
1.Corin.7. lus Apostolus diceret: Qui se continere non potest, habeat
vxorem suam:statim subiungere curauit Hoc autem dico se-
cundum indulgentiá,non secundum imperiú.Non enim in-
dulgetur quod licet & iustum est.Quod enim indulgeri dixit,
culpam esse demonstrauit. Vigilanti ergo mente pensandum
est quòd in Syna monte dominus populú abstinere à mulie-
ribus præcepit. Et si illic vbi dominus per creaturam subditá
hominibus loquebatur,tanta prouisione est munditia corpo
ris requisita, vt qui verba dei perciperent, mulieribus mixti
non essent:quanto magis qui corpus domini omnipotétis ac
I cipiunt,custodire in se munditiam carnis debent, ne ipsi inæ-
stimabilis mysterij magnitudine prægrauentur? Hinc etiam
ad Dauid de pueris suis per sacerdoté dicitur,vt si à mulierib9
mundi essent,panes propositionis acciperent: quos omnino
non acciperent,nisi prius mundos eos Dauid à mulieribus fa
teretur.Tunc auté vir qui post commixtionem côiugis lotus
fuerit aqua,& iam sacræ cómunionis mysterium valet accipe
re,cùm ei iuxta præfinitam sententiam etiam licuerit intrare.

Vndecima interrogatio Augustini.

QVæro etiam si post illusioné quæ per somniú solet ac-
cidere,vel corpus domini quilibet accipere valeat,vel
si sacerdos sit,sacra mysteria celebrare.

Quando nocturna pollutio celebrationem & communionem impediat. Caput XI.

Responsio beati Gregorij papæ.

†al.dicit. HVnc quidem testamentum veteris legis, sicut in supe-
riori capitulo iam diximus, pollutum domino † &
nisi lotum aqua etiam vsque ad vesperam intrare Ec-
clesiam non concedit.Quod tamen specialiter ad illum popu K
lum,spiritaliter autem intelligens sub eodem intellectu acci-
piet quem præfati sumus: quia quasi per somnium illuditur,
qui tentatus immunditia, vanis imaginibus in cogitatione in-
quinatur.Sed lauandus est aqua,vt culpas cogitationis lachry
mis abluat.Et nisi prius ignis tentationis recesserit,reú se qua-
si vsque ad vesperú cognoscat.Sed est in eadem illusione val-
de necessaria discretio,quia valde subtiliter pensare debeat,ex
qua re accidat menti dormientis.Aliquando enim ex crapula.
Aliquando ex naturæ superfluitate vel infirmitate.Aliquando
ex cogitatione contingit.Et quidem cum ex naturæ superflui
tate vel infirmitate euenerit,omnimodo hæc illusio non est ti
menda:quia hanc animus nesciens pertulisse magis dolendus
est quàm fecisse.Cùm verò vltra modum appetitus gulæ in su
mendis alimentis rapitur,atque idcirco humorum receptacu-
la grauantur,habet exinde animus aliquem reatum,non tamé
vsque ad prohibitionem percipiendi sacri mysterij, vel missa
rum solennia celebrádi,cùm fortasse aut festus dies exigit, aut
exhiberi mysterium pro eo,quòd sacerdos alius in loco deest,
ipsa necessitas compellit.Nam si adsunt alij qui implere my-
sterium valent,illusio per crapulam facta, à perceptione sacri
mysterij prohibere non debet,sed ab immolatione sacri my-
sterij abstinere, vt arbitror, humiliter debet, si tamen
dormientis mentem turpis imaginatio non cócusserit. Nam
sunt quibus ita plærunque illusio nascitur, vt eorum animus L
etiam in somno corporis positus turpibus imaginationibus
non fœdetur. Qua in re ostenditur mens rea,non tuo vel
suo iudicio libera, cùm se etsi dormienti corpore nihil me-
minit vidisse,tamé in vigiliis corporis meminit in ingluuiem
cecidisse. Si vero ex turpi cogitatione vigilantis oritur illusio
dormientis, patet animo suus reatus. Videt enim à qua radice
inquinatio illa processerit,qui quod cogitauit sciens,hoc per-
tulit nesciens.Sed pésandum est,ipsa cogitatio vtrum in sug-
gestione,an delectatione, vel quod maius est,peccati consen-
su acciderit.Tribus enim modis impletur omne peccatum,vi
delicet suggestione,delectatione,consensu. Suggestio quip-
pe fit per diabolum,delectatio per carnem,consensus per spi
ritú,quia cùm primá culpá Serpens suggessit, Eua velut caro
delectata est:Adam velut spiritus consensit. Et necessaria est
magna discretio,vt inter suggestioné,delectationem,& con-
sensum iudex sui animus præsideat. Cùm enim malignus spi-
ritus peccatum suggerit in mente, si nulla peccati delectatio
sequatur,peccatum omnimodo perpetratum non est. Cùm
vero caro delectari cœperit, tunc peccatum incipit nasci. Si
autem etiam ad consensionem ex deliberatione descendit,
tunc peccatum cognoscitur perfici. In suggestione igitur pec
cati semen † est.In delectatione fit nutrimentum.In consen- †initium.
su perfectio. Et sæpe contingit, vt hoc quod malignus spiri-
tus seminat in cogitatione,caro in delectationem trahat,nec M
tamen animus eidem delectationi consentiat.Et cum caro si-
ne anima delectari nequeat, ipse tamen animus carnis volu-
ptatibus reluctans in delectatione carnali aliquo modo liga-
tur inuitus,vt ei ex ratione contradicat nec consentiat, & ta-
men delectatione ligatus sit,sed ligatum se vehementer inge-
miscat.Vnde & ille cœlestis exercitus præcipuus miles geme-
bat,dicens:Video aliam legem in membris meis repugnátem Roma.7.
legi mentis meæ,& captiuum me ducentem in lege peccati,
quæ est in membris meis.Si autem captiuus erat,minimè pu-
gnabat.Quapropter & captiuus erat, & captiuus non erat, &
pugnabat.Igitur legi mentis, lex quæ in membris est, repu-
gnabat.Pugnabat autem,quapropter captiuus non erat. Ecce
itaque homo,est vt ita dixerim,& captiuus,& liber. Liber,ex
iustitia quam diligit.Captiuus,ex delectatione quá portat in-
uitus.

INTERROGATIONVM AVGVSTINI Canthuariensis episcopi ad Beatum Gregorium finis.

A

PROLOGVS BEATISSIMI Gregorij papæ in expositionem primi libri Regum.

POst Moysi,& Iesu Naue libros,& Iu-
dicum,octauus, siue nonus in canone
sanctarum scripturarum,primus liber
Regum ostéditur. Qui profectò liber,
sicut & plæraque volumina sacri elo-
quij quòd à sanctæ Ecclesiæ doctori-
bus nondum sit expositus: nonnulli
simpliciores hunc non esse mysticum
arbitrátur,& eò sublimiora per spiritú nulla dicere, quò pla-
niora per literá videtur enarrare.Sed si ea quæ in aliis expla-
nationú libris doctores sancti locuti sunt legerent, huius quo
que historiæ quá sit immensa profunditas inuenirét.Ná ple-
rumq; in illorum expositionibus,quod hic planum per literá
dicitur,valde esse arduum per spiritalem intelligentiam decla
ratur,& aperte insinuant,quia longè sublimius de sacra histo-
ria intelligunt, quàm in eius superficie foris legunt. Planum
Infra.1. nanq; est,quod Helcana vir Effrathæus vxores duas habuis-
Infra.4. se describitur.Quod Heli sacerdos dú à censura correptionis
filiorum,affectione dissoluitur,de sella cadit,& fracta ceruice
interit.Quod rex Saul obedire deo in Amalechitarú demoli-
B Infra.13. tione noluit,sed non multò pòst, & vitam,& regnum amisit.
Sed hæc nimirum plana sicut placet simplicioribus,doctores
sancti,vt digna sublimitate perciperent: eorum intellectú nó
in simplicitate quęsierunt literæ,sed in volatu allegoriæ.Hinc
Augu. est enim quod cum sanctus Augu. duas Helcanæ vxores per
historiam legeret,in planitie lectionis spiritalem altitudinem
intués,synagogæ typú vna,altera vero quia figurá sanctæ Ec-
clesię haberet,exposuit.Sáct9 quoq; Hiero.Heli sacerdotis &
Hierony. Saul morté,non ad hoc solú in sacra historia positá,vt inobe-
dientes præpositos eorum terreret pœna. sed etiam vt dum
veterum & transgressorum rectorú repulsio legitur,antiquæ
legis & sacerdotij interitus designetur.Sacra igitur Regú hi-
storia non idcirco spiritalibus sacramentis vacua credéda est,
quia à venerabilibus patribus seriatim nó est exposita,sed eò
altior & profundior,quò velut immensi vastitas fluminis, ex
parte quauis exigua hauriri exponédo potuit, & repletis eo-
rú vasculis,suæ plenitudinis impetu quotidie implendis aliis
decurrit.Dum ergo quædá huius sacræ hostiæ ad robur suorú
operum tollerent,plenitudiné vero illius in suæ sublimitatis
secreto indiscussam præterirét,quid aliud agere visi sunt, quá
de immenso amne aliquid capere,quod sitientibus fidelium
mentibus propinarent?Quorum profectò moré,nos quoque
in præsenti opere sequimur, qui ad ingenté hanc historiam
gratia aperiendæ intelligentię eius accedimus,cuius tamé vni
C uersitatem exponendá suscipere nó audemus,hoc videlicet,à
Attéde modestiam S. patris. præfatis venerabilibus patribus distantes,quia nó sparsim &
de diuersis locis eligimus,quod expositùri sumus,cum illi nó
ex ordine aliquá sacræ huius historiæ partem, sed sparsim te-
stimonia quædam susciperent, quæ ad eruditionem fidelium
exponere debuissent.Dei ergo omnipotétis adiutorio cófisi,
à principio voluminis vsq; ad Dauid regis vnctioné explana-
re proponim9:vt breui isto quod cernitur,experiri possimus,
si vltrá progredi exponendo debeamus.Plærique etenim dú
immoderata proponút, executores propositi sui fieri núquá
Homœosis elegans. possunt.Maximè cum tractator sacri eloquij moré gerat viri
in alta specula consistétis.Scriptura vero sacra syluæ vastioris
similitudiné.Qui profectò vir in alto situs,& si acuta visione
nemoris vastitatem considerat,tamen dum summa montiú,
dum extrema collium,dum arborum celsa,in quadam æqua-
litate sibi côueniétia respicit,quam magnæ valles,quá disten-
tæ planicies in medio lateant,non attédit.Sed si perambulare
quod ei breue videtur,cœperit,repéte cognoscit: quia qui se
totum vidisse putauerat,valde plura remanserant,quæ nó vi-
debat.Vnde & sæpe immoderat9 viator decipitur,vt táto pe-
riculosius iter expleat:quáto & cum in via expleto die,noctis
error intercipit,qui velut in parui itineris spatio,nec diei parté
se explere cogitauit.Sic, sic nimiùm dum sacræ historiæ in-
tellectum in quadá sensuú eius summitate cósideramus, om- D
nipotentis dei gratia,velut altos opacioris syluę vertices de
quadá sublimitate attédimus.Sed quia dú iidem sensus subti-
liùs cósiderari & proferri cœperint,alios se multipliciores gi-
gnunt,velut in superficie vt videtur,totius inspecti nemoris,
& vallium concaua,& distenti Marini latét spatia,quæ nó vi-
détur.Tutius ergo gradimur,si sic metimur ea,quę cernimus,
vt etiá ea quæ procedédo visuri sumus,percurrenda esse cogi
temus.Itaque dum ingentis historiæ paruam partem expla-
nare proponimus,pro modulo imbecillitatis nostræ cursum
itineris in vicinio terminamus: tá videlicet ingenij tenuitate
diffisi,quàm sacri voluminis ꝓfunditate perterriti.Sed & pri
mùm non tam instituere,quàm obsecrare lectorem censui,vt
inanitate expositionis meæ pondus sacræ historię nequaquá
pésset,quia diuina eloquia ex mésura tractatorum nunquam
æstimanda sunt.Nam nec idcirco sunt vilipendenda,quia nó Attende.
subtiliter considerátur,nec celsa & venerabilia ideo, quia fa-
cundè & subtiliter exponuntur.Alia quippe virtus est,quæ a-
pud seculi sapientes táta habetur,quantum eam extollere pos
sunt præclara ingenia.Sacra vero scriptura quia diuinitus in-
spirata est,tanto sublimius etiam preclara hominum ingenia
superat,quanto ipsi præclari homines deo inferiores sunt, &
nihil in illa spirituali sublimitate conspiciút,nisi quod eius ip-
sius diuinæ dignationis bonitate reuelatur. Nemo igitur in
eius sciétia ita perfectus est, vt proficere vltra nó possit: quia
inferior est omnis profect9 hominis,diuinitatis altitudine eá E
inspirantis. Vnde & per Psalmistam de domino dicitur: Qui Psal.103.
tegit aquis superiora eius.Si enim aquarum appellatione illæ
supernæ designantur profundæ intelligétię angelorum, dum
sacri eloquij altitudiné de9 in aquis tegere dicitur,cóstat ni-
mirum quia homo semper illa sit inferior,cui solú eius infe-
riora reuelantur.Hinc etiam per Moysen pręcipitur, vt agni Exó.12.
residuum igne comburatur:quia videlicet,scripturę sacrę quę
ad cognoscendum redemptorem sunt editę,pro sublimitatis
suę dignitate venerandę tunc etiam sunt, cum non intelligú-
tur.Itaque & si nihil pensatur, quod à me dicitur, nihilomi-
nus pésandum est:quia hęc sacra scriptura (quę à me indigne
exponitur) ei cui omnipotens deus secreta aperire voluerit,
bona & sublimia multa dicit.Scriptura etenim sacra tam mi-
rabiliter ab omnipotéte deo condita est, vt & si multipliciter
videatur exposita:non desunt tamen ei secreta,quibus seruet
occulta,quia fere nunquam sic exponitur: vt ei non plura re-
maneant,quę quotidie exponantur. Qua profectò eius in-
comprehensibilitate omnipotens deus humanę mutabilitati
magna dispensatione consuluit, nam vt vilescere nota non
possit,sic mire disposita est,vt cognita nesciatur:& eo legatur
gratius, quo quotidie discitur,ac dum semper recentia inti-
mat,suauius oblectet.Historia ergo Regum quia eo spiritu có
dita,quo & cetera scripturę sanctę volumina cognoscuntur,
non debet credi eis esse minor sacramentis, quibus non est F
inferior titulo auctoritatis.Nam omnes scriptores eius Pro-
phetę fuisse referuntur,qui cum historica narrant, spiritualia
signant,exteriora loquuntur,& intima innuunt:terrena pro-
ponunt,vt cœlestia exequantur.Vnde & hic liber primus, &
secundus eiusdem historiæ,ad hoc Prophetæ Samueli ascribi
tur,vt ex auctoris titulo,sentiatur historia,quam scribit, non
tam historia quàm prophetia,simplex veráque litera, sed alta
nimis,& multiplicitate occultorú sensuum profunda. Nos
autem de tanto eius pondere pro modo pusillitatis nostræ as
sumimus ferenda,quę possumus.Nam cum suauis sit in super
ficie literæ,altior in typis allegoriæ,moribus instruendis vti-
lis:lucida in exemplis exhibendis,in locis tamen singulis & hi
storica asserere,& typica proferre,& cóferre moralia,& pro
ponere exempla refugio,quanquam alia sub vno intellectu,
adiuuante domino,sim expositurus, alia vero sub pluribus.
Maximè cum his temporibus scribendi operam dare censue
rim,in quibus dum cordibus quorundam Ecclesiasticorum
virorú vetus solicitudo mundanæ intétionis immergitur,no
ua scribendi studia eo esse superflua iudicant,quò & doctorú
venerabilium abundare vetera non ignorant. Qui nimirú ra
tione cóuincendi essent,nisi signum calumniæ exposita fróte
prætenderét.Ná qui noua velut noua cóténunt,illa,quæ pro-
bant

Universidad de Deusto
Biblioteca

G bant vetera,curarum secularium saturitate fastidiunt. Quos
Prouer.27. sanè plures sub vni⁹ denotatione scriptura exponit, dicẽs: A-
nima saturata calcabit fauũ.Fauus quippe mel nouũ cõtinet.
Quasi ergo dicat: Dum terrenarum rerũ cura immoderatius
pascitur,in ea quæ valde placere solet, recenti scripturarum
dulcedine non lætatur.Sed quia huius sacræ historiæ commẽ
ta veterum nulla reperiunt,rectius agunt,si opus nostri labo-
ris ea charitate,qua ad vtilitatem paruulorum sanctæ Eccle-
siæ impenditur amplectuntur,& pro reprehensionum mole-
stia,nobis in tanta scripturæ profunditate,velut altissimo pe-
lago laborantibus,pręsidia orationum ferant.Hinc nimirum
nostri sudoris fructum suum faciunt:quia dum ex benignita-
te diligunt,ad æternę remunerationis sibi cumulum vertunt,
& quod tantis temporibus tam clausa & inexposita scriptura
ad communem intelligẽtiam ducitur,& quod paruuli sanctæ
Ecclesiæ dum in veteris scripturæ tegminibus nouæ religio-
nis splendorem suscipiunt,in profectu suæ deuotionis adiu-
uantur.Sed quia in diuersis sanctorum patrum operibus,di-
uersa huius historiæ testimonia inueniuntur exposita,notare
lector debet,quia aliquando eorũ sensus tractãdo subsequor,
aliquando autem enodare historiam aliter insudo,vt & opus
quod spe diuinæ inspirationis aggredior,& antiquorum pa-
trum auctoritate sit validum,& lectori nequaquàm fastidio-
sum,dum inter ea quæ nouit vetera,ea etiam ei quæ non no-
H uit,noua repræsentat. Ad quam profecto sententiarum pro-
nunciationem,aliquando ex necessitate ducor,quia & patres
venerabiles si seriatim cuncta exponerent,quæ ex parte teti-
gerũt, eam seriem locutionis quam tenere visi sunt,obserua-
re nequaquàm potuissẽt.Dũ igitur sanctorũ patrũ intellectus
prætereo,necessitate aliquando,aliquando cõmoditate vtor,
quia & fastidium lectori amoueo,& dum totum seriatim di-
scutio,multa ex mediis contra me veniunt,quæ illorum sequi
sententias non permittunt.In quo sanè opere lectorem flagi
Deute.16. to,vt non verba ex eloquentium oratorum sanctæ Ecclesiæ
comparatione consideret,sed sententiarum intellectus ex Ec
clesiasticæ disciplinæ rationibus pẽset: quia & si iuxta dei pro
hibitionem in eius domo nemus plantare nescio,regulam ta
mẽ qua sancta scriptura fideliter exponitur, in nullo derelin-
quo.Sed & vbi minus placet, quod peritus lector inuenerit,
cõsideret:quod dum spiritalem historiã & altis sensibus pro-
fundã,velut magni pelagi procellas nauta peregrinus aggre-
dior,reprehensibile valde nõ est,si gubernaculum dicẽdi pul-
chrè non ducitur,cum spumantes vndarum vertices irruunt,
qui peritissimum regimen sæpe soluere clauum cogũt.Sic sic
nimirum nec syluosa colere deuotus arator ingrediens,rectas
sulcorum disponit lineas,si ea prius reducto vomere sæpius
non rescindat:quia artem facilitas nulla sequitur, si eandem
arandi peritiam consuetudo culturæ præesse nulla videatur.
I Verum nec planitiem historiæ quis hac æstimatione conside-
ret,quia plærũque tantò difficilius ad spiritalium sensuum se-
creta pertingimus,quantò in litera planiori secretorũ aditum
situm longius videmus:& eo eius tangere summa non possu
mus,quò gradus est inferior,vnde tãgere summa cogitamus.
Quid enim est intellectus diuinitatis, nisi ineffabilis quædam
summa celsitudinis?Et quia omnipotens deus per scripturas
agnoscitur,quid est eadem sacra scriptura nisi gradus quidam
qui conscenditur,vt illa sublimitas cõtingatur?Quoties ergo
historia planior est,sed altior intellectus, quid est aliud, nisi
quia talem gradum illa sublimitas habet,à quo facile contingi
non potest?Si ergo aliquid indecens etiam in planioris histo-
riæ explanatione lector inspexerit, tanto benignius dare ve-
niam poterit,quãto rationabilius agnoscit,quia dum à plano
quod cernitur,ad illa sublimia vltra nos tẽdimur,facilè vacil-
lamus.Priora igitur voluminis quia tã sanctæ Ecclesiæ sacra-
menta continent,quàm mores electi hominis demonstrant,
positi in studio bonæ conuersationis,sub vtroque intellectu
sigillatim edissero:vt cum in actibus veterum,nouæ fidei ra-
tiones agnoscimus,in eis etiam conuersationis nostræ ædifi-
cationem capiamus.Sed & quia in salute fidelium fides operi
bus prior est,typicam significationem velut solidũ fundamẽ-
tum præmittimus,cui toti⁹ suscepti operis fabrica in morali,
vel historica expositione imponatur,vel subsequatur.

DIVI GREGO- K
rij Papæ in primum Sa-
muelis,qui & Regum primus dicitur, variarum enarrationum Libri sex.

LIB. I. CAPVT I.

Fuit vir vnus de Ramatha Sophim de monte Ef-
fraim,& nomen eius Helchana,filius Hieroboam,
filij Heliu,filij Thau,filij Suph Effrathæus.

QVem ergo vir iste nobis insinuat, nisi Allegoria
dominum ac redẽptorẽ nostrum, qui
& in infirmitate nostræ carnis appa-
ruit,& tamen eãdem susceptæ naturæ
infirmitatem vitæ remissioris blãditiis
non subegit?Vir quippe à virtute no-
minatur.Homo autem in paradiso cõ- Gene.3.
ditus,bellũ cũ apostata angelo habuit, L
cui tamẽ per conditionalẽ virtutẽ resistere nõ curauit. Fortis
ergo cõditus,sed hosti eneruiter subiugatus,vir nõ fuit ex cõ-
gressione,qui fuit ex munere.Sic itaq; factus est fortis,vt dã-
nata humana natura,victori hosti præualere non posset,si hãc
ille nõ assumeret,qui supra homines extitisset.Factus est ita-
que prçliator noster,conditor noster. Sed vtrũ vir fuerit no-
scitur,si ex ostensa virtute cõsideretur. Assumpsit nostrã na-
turam,quæ dum in ipso vinceret,nobilitatem cõditam repa-
raret,& fieret in redẽptore infirma valida, quæ in Adã facta Matth.4.
fuerat fortis infirma. Cui nimirũ dum ieiunaret in eremo tẽ-
tator affuit,antiquæ victoriç suæ tela reparauit,gulç elationis
ac superbiæ iacula intorsit,sed eum sibi per omnia resistẽtem
reperit.Vir ergo claruit per victoriam,qui fortem iam victo-
rem apostatam Angelum superans,non ei potẽtiam suæ diui-
nitatis exhibuit,sed infirmitatem humanitatis. Hũc virũ Pro-
pheta Hieremias considerans ait: Fœmina circũdabit virum. Hiere.31.
Hunc Zacharias monstrat,dicens:Ecce vir oriens nomẽ eius. Zacha.6.
Hunc beatus Petrus apostolus Iudæis prædicans dicit:Iesum Acto.2.
Nazarenum virum approbatum à deo in vobis, virtutibus &
prodigiis & signis,hunc præfinito cõsilio, & præscientia Dei
traditum per manum iniquorũ affligentes,interemistis. Hinc
eidem redemptori in via colloquens Cleophas , ait : De Iesu M
Nazareno,qui fuit propheta potens in opere & sermone.Vir Luc.vlti.
etenim fuit,qui & in hoc mundo ab Ecclesia expulit antiquũ
hostem,& in inferno,moriens,alligauit. Et quia qui moriens
inferni vires comminuit, resurgens nobis aditum reserauit
æternitatis,magnitudinem virtutis suæ non solum viuendo
monstrauit nobis,sed etiam moriendo & resurgendo. Quia
ergo redemptor noster per humanitatem quam assumpsit,
magnæ virtutis opera egisse cognoscitur,rectè is qui eum ty-
po significat, vir fuisse perhibetur. Sed quærendum est , cur
dicatur vir vnus.Nam si vnitas hæc referatur ad numerum,
superfluum videtur:vnusquisque enim vnus,& non duo est.
Et sanctus Samuel à quo ista scribuntur,contra morem scri-
ptorũ sanctæ Ecclesiæ frustrà inchoasse nullatenus credẽdus
est.Nam scriptor illius voluminis,cũ beati Iob vitam ad exẽ-
plum fidelium duceret,sic exorsus est: Vir erat in terra Hus, Iob.1.
nomine Iob.Euangelista etiam Lucas, cum in principio sui
Euãgelij iusti sacerdotis præconia diceret,ait : Fuit in diebus Lucæ 1.
Herodis regis sacerdos nomine Zacharias. Nam nec ille ait
vir vnus , nec Euangelista , fuit sacerdos vnus. Quid est er-
go quod electus Propheta contra vsum scriptorum,scriben-
di tale cœpit exordium?Sed quia non solum scriptor erat,
sed etiam Propheta, nouerat de quo historia diceret : & qui
per historiam dicebatur, nouerat quem signaret. Quod ergo
de historia,præter vsum narrat historię, hoc ad vsum catho-
licę

A licæ fidei,in intellectu loquitur allegoriæ. Vnde & hac noua
cõsuetudine,simul tota cõfitetur Ecclesia,quia deus & homo
vnus est Christus.Dicit ergo,fuit vir vnus,quia de deo homi
ne loquebatur,vt deitatem,& humanitatẽ eius assereret,& nõ
aliã suscipientis verbi,& suscepti hominis personam,sed Dei
& hominis vnã,eandẽmque esse apertius demonstraret : quæ
tamen vnitas,ad excellentiã dignitatis eius referri conuenien
ter potest.Nam etsi redemptorẽ alium sancta Ecclesia nõ ha-
buit,ex virtutis ostensione viros nonnullos habuit. Dũ ergo
vnus dicitur,incomparabilis demonstratur. Nam æqualẽ nõ
habuit,qui dum humano generi excellenti vita, & verbo cõ-
suluit,singulari munere dare potuit dona redẽptionis. Vnde
Roma.5. & Paulus ait: Abundantiã gratiæ,& donationis & iustitiæ ac-
cipiẽtes,in vita regnabunt per vnum Iesum Christum. Hanc
excellentiæ suæ dignitatem per semetipsum Iudæis imprope-
Ioan.15. rans ait:Si opera nõ fecissem in eis,quæ nemo alius fecit,pec-
catum non haberent.Excellentiã quoque pulchritudinis eius
Psal.44. Psalmista considerans dixit:Speciosus forma præ filiis homi-
num,diffusa est gratia in labiis tuis.Singulare bonum redem-
Esaia 53. ptionis Esaias in eo testificãs,ait:Vere languores nostros ipse
tulit,& iniquitates nostras ipse portauit.Singularem quoque
dignitatẽ eius,æternus genitor ostendens,à magnifica gloria
2.Petri 1. clamauit dicẽs:Hic est filius meus dilectus,in quo mihi bene
Acto.3. complacui.Vnus vir erat,quem Petrus confitens,ait:Non est
B aliud nomen datũ sub cœlo,in quo oporteat nos saluos fieri.
Philip.2. Hanc excellentiæ eius magnitudinem, Paulus asserit , dicens:
Dominus exaltauit illũ,& dedit illi nomen,quod est super o-
mne nomen.Et quia excellentia virtutis eius nõ solũ electos
homines,sed etiam cunctos beatos Angelos superat,Hebręis
Heb.1. hunc prædicans Paulus dicit:Qui cũ sit splendor gloriæ,& fi-
gura substantiæ eius,portans omnia verbo virtutis suæ,purga
tionem peccatorum faciens,sedet ad dexterã maiestatis in ex
celsis,tanto melior Angelis effectus,quanto differentius,præ
illis nomẽ hęreditauit.Cui enim dixit aliquãdo Angelorũ, fi-
lius meus es tu,ego hodie genui te?Et rursum: ego ero illi in
patrẽ,& ipse erit mihi in filium?Rectè ergo vir vnus dicitur,
cui nemo comparatur.Sed quẽ tãtum agnouimus ,audiamus
iã vnde esset.De Ramatha Sophim,de monte Effraim.Rama
tha,Sophim,& Effraim,Hebraica nomina sunt,quorum pri-
mum in lingua nostra sonat visio consummata:secundũ vero
specula:tertium denique frugifer,siue fructificans interpreta
tur.Quæ autem est visio consummata,nisi Dei omnipotentis
cognitio perfecta?Hanc profecto consummatam visionẽ,do
1.Corin.13. ctor gentium insinuat,dicens:Videmus nunc per speculũ in
ænigmate,tũc autem facie ad faciẽ:nunc cognosco ex parte,
tũc cognoscam sicut & cognitus sum.Et quid in specula , nisi
illa Angelorum sublimitas intelligitur?Specula quippe in su-
blimi,ad clariorem visionem eligitur.Ramatha autẽ Sophim
rectè dicitur, quia illa cõditoris nostri perfecta cognitio,à so
C lis illis beatis ciuibus haberi potest,qui in superna illa sublimi
tate consistunt.Iubar quippe æterni luminis in sui plenitudi-
ne,non in imo præsentis exilii,sed de statu respicitur æternæ
sublimitatis.Vnde bene Ramatha Sophim, in monte Effraim
sita perhibetur.Quis est enim mons Effraim,nisi cœlũ?Mons
quippe est frugifer,q æternæ pulchritudinis flores,& fructus
indeficiẽtis gaudij,semper profert.Bene autẽ,& Ramatha,&
Sophim in Effraim mõte sita perhibetur,quia illa omnipotẽ-
tis Dei æterna visio,& altitudo illa ciuium beatorũ,nõ in ter-
ra habetur,sed in cœlo.De Ramatha nanque se esse insinuãs,
ait Sicut nouit me pater,& ego agnosco patrem. Hinc iterũ
Ioan.10. dicit:Nemo nouit filium nisi pater, & patrẽ nemo nouit nisi
filius,& cui voluerit filius reuelare. De specula,hoc est subli-
Matt.21. mi fuit,qui & Iudæos increpans dicit: Vos de deorsum estis,
ego autem de supernis sum:Vos de hoc mundo estis, ego au-
Ioan.8. tem non sum de hoc mũdo.De mõte Effraim fuit,quia dicit:
Ioan.6. Ego sum panis viuus qui de cœlo descendi.De mõte Effraim
Idem.3. cum fuisse Ioannes Baptista affirmãs,ait: Qui de cœlo venit,
Psal.18. super omnes est.Hinc Psalmista,ait:A summo cœlo egressio
1.Cor.15. eius.Hinc gentium doctor ait:Secundus homo de cœlo cœle
stis.Vir ergo qui vnus fuisse asseritur de Ramatha Sophim,de
monte Effraim extitisse perhibetur,quia qui inter omnes na-
tus supra omnes enituit,inde tantus in terra apparuit, quia de D
cœlo venit.De Ramatha quippe Sophim fuit,quia etsi incõ-
parabilis hic refulsit,magnitudo tamen excellentiæ eius non
capitur,nisi vbi eius perfecta cognitio æternis ciuibus exhibe
tur.Nam hic eum in excellentia virtutis aspexerat, qui dice-
bat:Quod vidimus & audiuimus & manus nostræ cõtrecta- 1.Ioan.1.
uerũt de verbo vitæ.Sed quia magnitudinẽ excellentiæ eius
nõ viderat,in Ramatha eam nobis repromittit,dicens : Cum 1.Ioan.3.
apparuerit,similes ei erimus,quoniã videbimus eũ sicuti est.
Potest autem huius montis nomine,beatissima semper virgo B. Maria
Maria dei genitrix designari.Mons quippe fuit, quæ omnem mons.
electæ creaturæ altitudinem electionis suæ dignitate transcẽ
dit. An non mons sublimis Maria, quæ vt ad conceptionem
æterni verbi pertingeret,meritorum verticẽ supra omnes An
gelorum choros,vsque ad solium deitatis erexit?Huius enim
montis pręcellentissimam dignitatem, Esaias vaticinans , ait: Esaia.2.
Erit in nouissimis diebus præparatus mõs domus domini in
vertice montium.Mons quippe in vertice mõtium fuit, quia
altitudo Mariæ supra omnes sanctos refulsit.Nam sicut mõs
altitudinem,ita domus designat habitationem.Mons quippe
& domus aptè dicitur,quæ dum incomparabilibus est illustra
ta meritis,Dei vnigenito in quo recumberet sacrum præpa-
rauit vterum.Nam mons in vertice montium Maria non fie-
ret,si supra Angelorum altitudinem,hanc diuina fœcunditas
non leuaret.Et domus domini nõ fieret,si in eius ventre,per
assumptam humanitatem,verbi diuinitas non iaceret.Sed re- E
ctè mõs frugifer dicitur,de qua optimus fructus,id est,nouus
homo generatur,quam certè in fœcunditatis suæ gloria pul-
chram,ornatãmque Propheta respiciẽs,ait : Egredietur virga Esaia.11.
de radice Iesse,& flos de radice eius ascendet. De huius nam-
que montis fructu,Dauid deo exultans,ait:Confiteantur tibi Psal.66.
populi deus,confiteantur tibi populi omnes, terra dedit fru-
ctum suum,Terra quippe fructũ suum dedit, quia quem vir-
go peperit,non concepit materiali opere,sed Sancti spiritus
obumbratione.Hinc eidem regi,& prophetæ à domino dici- Psal.131.
tur:De fructu ventris tui ponam super sedem meam.Hinc E- Esaia.4.
saias,ait:Erit fructus terræ sublimis.Nam quem virgo genuit,
non solum homo sanctus fuit,sed etiam potens deus.De hoc
fructu ad eandem beatam virginem,Elizabeth salutante dici-
tur:Benedicta tu in mulieribus,& benedictus fructus ventris
tui.Rectè igitur mons Effraim dicitur,quæ dum ineffabili di-
gnitate diuinæ generationis attollitur, in eius fructu , arida
humanæ conditionis germina reuirescunt.Vir igitur de Ra-
matha Sophim factus est de monte Effraim:quia qui per diui
nitatis suæ potentiam Angelos cõdidit,de carne pręcelsę vir-
ginis,formam suscepit humanitatis. Et quia per humanitatẽ,
quam assumpsit,non ex infidelibus,sed ex fidelibus nasci vo-
luit,sequitur:Filius Hieroboã,filij Heliu,filij Thau,filij Suph.)
Quatuor quippe patrum nomina assignantur , quia dum ex
fideli populo dominus carnẽ sumpsit, eos per humanitatem F
patres habuit,quos totidem principalium virtutum gloria il-
lustrauit. Vnde & non ad infidelem aliquem , sed ad fidelem
Abraham diuina promissione dicitur:In semine tuo benedi- Gene.22.
centur omnes gentes terræ. Hinc Euangelista Matthęus ge- Matt.1.
nerationis eius ordinem texens , ait:Liber generationis Iesu
Christi filij Dauid,filij Abraham. Hinc per semetipsum Sa-
maritanę mulieri loquitur, dicens : Salus ex Iudęis est. Hinc
Paulus,ait:Quorum adoptio est filiorum, & gloria & testa- Ioan.4.
mentum, & obsequium , & legislatio , & promissa , quorum Roma.9.
patres,ex quibus Christus secundum carnem, qui est super
omnia deus benedictus in secula. Quibus profecto quia &
prudentia affuit in cognitione rerum,Iustitia,qua cognita,dis
ponere recta cuperent,Fortitudo,qua exequi quę vellent,bo
na potuissent,Temperantia,per quam discretè cuncta perfi-
cerent,aptè quaternario numero designantur.
Sequitur:Effrathęus.)Qui autẽ de Effraim monte asseritur,
cur Effrathęus esse perhibetur?Sed hoc ad literam patet,quia
videlicet de Effraim monte esse aliquis potuit , qui de tribu
Effraim natus non fuit. Dicitur ergo Effrathęus , vt qui ex
loco ostenditur , de stirpe etiam propaginis agnoscatur.
Quia verò Effrathæus fructificans dicitur,rectè hoc personę
redem-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G redemptoris ascribitur,qui prophetæ vaticinio prædicatur:
Esaiæ 1. Erit tanquam liguum,quod plantatũ est secus decursus aquarum,quod fructum dabit in tẽpore suo. Nam in præfinita apparens plenitudine temporũ,cœlestis doctrinæ flores,in poma vertit electorum,& quotque sibi coniunxit ex humano genere,quasi tot fructus protulit ad æternitatem:quo in loco dum redemptoris vita describitur,latenter etiam diaboli perditio demonstratur. Nam de monte Effraim fuit,& tamẽ Effrathæus non fuit,quia de cœlo quidem cecidit,sed arbor pessima bonum fructũ non dedit. Qui habebat duas vxores,nomen vni Anna,nomen secundæ Fenenna,fuerúntque Fenẽnę filij: Annæ vero non erant liberi.) Quid per Fenẽnam nisi synagoga exprimitur? Et quid per Annã,nisi sancta Ecclesia figuratur? Fenennæ quippe filij fuisse referuntur,quia cum redẽptor noster in carne apparuit,per legem quã dederat,per prophetas,quos miserat, editos in fide synagogæ filios inuenit. Annæ autem nõ erãt liberi,quia nouitia tunc,& cœlesti sponso nuper coniuncta sancta Ecclesia,prædicando adhuc nequaquam pariebat. Vnde & ei eiusdem sponsi voce in cantico di
Canti.8. citur: Soror nostra paruula est,& vbera non habet. Vel certe non pro inæqualitate ætatis filios nõ habuisse dicitur,sed per infœcunditatem sterilitatis. Quæ est ergo sterilitas Annæ, ni si obduratio Iudææ? Quæ enim dura corda Iudæorum ad redemptoris fidem conuertere non potuit, nimirùm sterilis
H fuit. Sed notandum, quia Fenenna quæ prius parere dicitur, vxor secũda nominatur. Prius quippe synagoga in fide filios edidit,sed tamẽ dignitate sanctæ Ecclesiæ minor fuit. Secunda igitur vxor extitit,non tempore coniugalis copulę,sed inæqualitate prærogatiuæ. Sequitur: Et ascendebat vir ille statutis diebus de ciuitate sua vt adoraret & immolaret domino deo exercituum in Sylo.) Quæ enim spiritalis ciuitas redemptoris,nisi scriptura sacta extitit? Hæc nimirum ciuitas suis ciuibus tot defensionum munimina contulit,quot præce
pta: tot arma eis præbuit, quot consilia salutis. Quid autem fuit redẽptori nostro ascendere,nisi in humanitatis forma,diuinitatis suę alta reuelare? Et quia in sacra scriptura cognoscitur,de ciuitate sua rectè ascẽdere perhibetur. Statuti verò dies sunt promissiones de se,in sanctis scripturis positę. Dies quippe sunt,quia ad cognoscendum eum, electis lucent. Statuti quoque dies sunt,quia ab antiquis patribus in eodem sacro eloquio eos esse positos non ignoramus. Diem nanque ascensus eius præfigebat Moyses,cum dicebat:
Deute.18. Propheta vobis suscitabit dominus de filiis vestris, tanquam meipsum audietis.
Gene.49. Diem quoque statuebat,qui dicebat: Non deficiet sceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est,& ipse erit expectatio gentium. Diem huius ascensus statuẽs,ait Michæas: Et tu Bethleem terra Iuda,nequaquam mi-
Mich.5. nima es in principibus Iuda, ex te enim exiet dux, qui regat
I populum meum Israël. Hinc Esaias ait: Ecce virgo in vtero
Esaiæ.7. concipiet,& pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel. Quotquot enim de illo legis, & prophetarum promissiones sunt,tot statutos dies ad eius ascensum intuemur. Nã
Ioan.5. velut in statutis diebus ascendebat,cùm Iudæis dicebat: Scrutamini scripturas,in quibus vos putatis æternam habere vitam,quia ipsæ sunt,quæ testimonium perbibent de me. Hinc iterum dicit: Si crederetis Moysi,crederetis forsitan & mihi, de me enim ille scripsit. Statutis ergo diebus ascẽdit,quia promissionum insignia quæ in sanctis scripturis posuit,apparendo monstrauit. Possunt autem statuti dies intelligi, promissi in aduentu eius splẽdores miraculorum. Quos nimirum dies
Esaiæ.35. propheta Esaias statutos intuens,ait: Pusillanimes, confortamini & nolite timere, ecce deus noster vltionem adducet retributionis,deus ipse veniet & saluabit nos. Tunc aperientur oculi cæcorum,& aures surdorum audient,tunc saliet sicut ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorum. Sed qui dies statutos ad ascensum redemptoris agnouimus, vtrum in eis ascenderit,videamus. Requisitus nanque à Ioanne, si ipsum an alium expectarent,respondit missis discipulis, & ait:
Luc.7. Ite & dicite Ioanni quæ vidistis & audistis: cæci vident, claudi ambulant,leprosi mundantur, pauperes euangelizantur, & beatus homo qui nõ fuerit scãdalizatus in me. Statutis ergo diebus ascendit,qui vt ab electorũ suorũ cordibus vetusti K
erroris caliginem pelleret,tot promissorum miraculorũ splẽdoribus radiauit. Sed ascẽdit vt adoraret,& immolaret, quia ad hoc cognosci voluit,vt moriendo redimeret,quos viuẽdo docuisset. Adorauit quippe,quia in exemplum electorum se deo patri totum humilem,& abiectum per obedientiã præbuit. Immolauit autem,quia qui nobis exempla humilitatis viuendo dedit,se deo patri in ara crucis oblationem,& hostiam tradidit,& quos viuendo docuit,moriendo redemit. Vtrumque enim nobis valde necessariũ nouit,& ideo alterũ sine altero non impẽdit. Nam cum natus esset in Bethleem Iudę,eũ *Matt.2.*
fraude Herodes ad interficiendum quæsiuit,sed si tunc redẽptor moreretur,immolaret vtique,& nõ adoraret: quia victima moriẽdo fieret: sed quos morte debebat liberare, nequa-
quã viuẽdo docuisset. Et si viuẽdo nos docẽs,mori cõtẽneret, *Mat.11.*
,pfectò adoraret & nõ immolaret. Vt ergo adoraret,persequẽtẽ se regẽ in Aegyptũ fugit,& vt immolaret, dissuadẽti Petro exprobrauit,dicens: Vade retrò satana,nõ enim sapis ea quæ dei sunt,sed quæ hominũ. Adorare nanq, se insinuãs ait: Non *Idem.16.*
veni facere voluntatẽ meã,sed eius qui misit me. Hinc,itẽ dicit: *Ioan.10.*
Quæ ei sunt placita,facio semper: Immolare etiã se insinuãs, *Idem.8.*
ait: Propterea me diligit pater,quia ego pono animã meã, & iterum sumam eam,nemo tollit eam à me,sed ego pono eã à meipso. Potestatem habeo ponendi eam, & iterum sumendi *Ioan.10.*
eam,& paulò pòst: Ego sum pastor bonus,qui pono animam *Ephe.5.*
meam pro ouibus meis. Immolare eũ Paulus intuens,ait: Tra L
didit semetipsum pro nobis oblationem & hostiã deo in odorem suauitatis. Ascendit ergo vt adoraret,& immolaret: quia ad hoc se tot miraculis ostendit,vt nos verbis & exemplis instruerer,& mortem nostram moriendo superaret. Sed notandum,quia cum ad immolandum Effrathæus ascẽdere dicitur, Deus omnipotẽs,cui immolat,deus exercituum nominatur. Cur hoc fieri cognoscitur,nisi quia redemptoris morte non vnus Iudaicus populus,sed omnes gentes redimebãtur? Quid enim sunt fideles multitudines nationum, nisi dei omnipotentis exercitus? Hos nimirum exercitus ad regis sui triumphum Psalmista exultare cohortans,ait: Omnes gentes plau- *Psal.46.*
dite manibus,iubilate deo in voce exultationis. Hos conueni re item intuens,dixit: Omnes gentes quascunque fecisti, ve- *Idem.85.*
nient,& adorabunt coram te domine,& honorificabunt nomen tuum. Dicitur ergo Dominus exercituum,quia profecto per mortem dominicam non solũ electa Iudæa colligitur,sed omnes gentes ad Dei omnipotẽtis seruitiũ perducuntur,quæ dum contra occultos hostes fideles acies virtutũ armis robustas ducunt,per gloriam triumphi ad superna regna perueniunt. Locus etiam immolationis declaratur,quia dicitur: In Sylo.) Sylo enim missus,siue missio interpretatur. Quid nanque per hanc missionem,nisi summi patris iniunctum vnigenito præceptum obedientiæ designatur? Quid est etiam quod in
Sylo immolare dicitur,nisi qa nõ aliter se morti dedit,quàm M
à patre mandatũ habuit? Nõ quippe immolaret in Sylo,si aliter moreretur,quàm præceptũ à patre habuisset. Vnde & per *Ioan.14.*
semetipsum dixit: Sicut mãdatum dedit mihi pater, sic facio. *Philip.2.*
Hinc Paulus ait: Factus obediens patri vsque ad mortem crucis. In Sylo igitur & adorauit,& immolauit: quia tam viuendo,quàm moriendo patris sui voluntatem fecit. Sequitur:

Erant ibi duo filij Heli,Ophni & Phinees sacerdotes domini.) De quibus rectè quæritur,cur dicantur sacerdotes domini,qui non valde inferiùs Belial filij esse referuntur? Sed si ad literã simpliciter istud de Heli filiis quæritur, facilè respõdetur,quia eo tempore sacerdotes domini dicti sunt, quãdo simulachrorum sacerdotes ex deorum falsorũ nominibus cẽsebantur. Cum ergo dicuntur sacerdotes domini,per insignia fidei,à simulachrorum cultoribus discernuntur. His enim verbis eorum fides,& non vita prædicatur, quia & prauitatem exercebant operis,sed non errabant in fide conditoris. Quòd tamen & tempore diuinæ incarnationis Iudææ prælatis conuenienter ascribitur. Qui nimirum sacerdotes duo esse referuntur, & hoc ipsum non refertur ad virtutis laudem, sed ad calliditatis reprehensionem. Vnde & per semetipsum *Matth.*
dominus eis comminatur,dicens: Væ vobis Scribæ & Pharisæi

A risæi hypocritæ,qui similes estis sepulchris dealbatis,quæ à foris videtur pulchra,intus sunt plena ossibus mortuorum. Sed quid est,quòd ibi esse referuntur? Si enim Sylo,id est, missio, illam summi patris præceptionem significat,quomodo prælati Iudææ ibi fuerunt,qui eum cui iuncta fuit,non recipiendo venerati sunt,sed expellendo peremerunt? Ibi tamen fuerunt,quia & si crudeliter sæuierunt in mortem Domini,ex illa tamen crudelitate non sunt consecuti, quod sæuiendo statuerunt,sed æterni patris consilium in eius vnigeniti morte
Ioan. 11. complebant. Consilium nanque eorũ fuit, vt eum ideo morti traderent, ne in ipsum populus credere potuisset, sed qui persecutores suos iniũctæ sibi paternæ præceptionis adiutores habebat,mortuus resurrexit,& omnis mũdus in eũ credidit. Ibi enim erant filij Heli,Ophni,& Phinees,id est, in missione,quia redemptor noster ad implendam patris sui volũtatem,Iudæorum prælatos fautores habuit, quanquã ipsi se ei nequaquam fauere crederent,quem occidere non pauissent.

Vnde &sequitur: Venit ergo dies,& immolauit Helchana, dedítque Fenennæ,& filiis & filiabus eius partes.) Quem diẽ istum esse credimus, nisi quem scripturæ sacræ testimonio
Esaiæ 53. Esaias statuit,dicens: Tanquam ouis ad occasionem ducetur, & sicut agnus coram se tondẽte sine voce, nõ aperiet os suũ. Venit quippe dies cum claritas promissi oraculi tempus ostẽ
B dit dominicæ passionis. Tunc immolauit Helchana,quia se redẽptor noster æterno patri in sacrificio nostræ absolutionis, per mortem crucis obtulit. Tunc Fenennę,& filiis, & filiabus eius dedit partes,quia nimirum electos Iudææ,quos apud inferos reperit,ad paradisi gaudia reportauit. Partes quippe eorum,sunt dona gaudiorum perẽnium. Vnde & Psalmista sor-
Psal.141. tis suæ situm eligens,ait: Portio mea Domine sit in terra viuentium. Bene autem seorsum Fenẽna,& filij & filię seorsum in accipiendis partibus nominatur. Fenenna quippe doctores Iudææ significat,filij vero validiores auditores eius,filiæ autẽ infirmiores,ipsius subditos designãt. Seorsum ergo mater,& filij,& filiæ memorantur,quia propter disparia electorum veterum merita,æqualia eorum præmia non fuerunt. Sequitur: Annæ autem dedit partem vnam tristis: quia Annam diligebat.) Quid est quòd cum partes Fenennæ, & filiis,& filiabus dedit,tristis nequaquã fuit: cum vero partẽ vnam Annæ tribuit,tristis fuisse perhibetur? Sed quid est vna pars Annæ,nisi temporalis afflictio sanctæ Ecclesiæ? Hanc nanque ei
Ioan.16. partem dabat,cum dicebat: Amen amen dico vobis,quia plorabitis,& flebitis vos,mundus autem gaudebit,vos vero con-
Acto.9. tristabimini. Hanc partem ei dabat, cum Ananiæ Paulum cõmendaret,dicens: Vade,quia vas electionis est iste, vt portet nomen meum coram gentibus,& regibus,& filiis Israël: ego
Coloss.1. enim ostendã ei,quanta eum oporteat pro nomine meo pati.
C Vnde in eius acceptione idem doctor gentium gloriatur,di-
Gala.6. cens: Adimpleo ea,quæ desunt passionis Christi in corpore meo. Hinc iterũ dicit: Ego stigmata Iesu in corpore meo porto. Hinc ait: Mihi autẽ absit gloriari nisi in cruce domini mei Iesu Christi,per quẽ mihi mũdus crucifixus est,& ego mundo. Vnam quippe partem à sponso susceperat, qui gloriari in sola cruce disponebat. Cum ergo partes Fenennæ tribuit, Helchana tristis non fuit, quia redẽptor noster electos synagogę, post mortis triũphũ,paradisi gaudiis iam lætus reddidit. Annæ autem partem tristis tribuit,quia non cõpati ei non poterat,quam mortis coniugem relinquebat,& crucis hæredem.
Acto.7. Vnde & patiente Stephano,apertis cœlis Iesus stare perhibetur. Stare enim eius cõpati est. Quod autẽ subditur, quia Annam diligebat,vtriusque rei causa intelligi cõueniẽter potest. Nam siue hũc ideo tristem esse quis accipiat,quia Annam diligebat,siue idcirco ei partem vnam tribuisse,à bono intellectu non vacat. Si enim non diligeret, compati eius passionibus nequaquã vellet. Nam cur illa de Aegypto educitur, nisi quia ad passionem inuitatur? Sed ei lacte,& melle emanantia loca promittuntur. Bene igitur cum ei partẽ vnam dare dicitur,diligere eam perhibetur: quia nimirum redemptor noster sanctæ Ecclesiæ,etsi crucis suæ laborem credidit,excellentiora ei valde in cœlo constituit dona retributionis. Cuius nimirum passionis incrementa edisserens subdit,atque ait: Do
minus autem concluserat vuluã eius. Affligebat quoque eam D
æmula eius,& vehementer angebat,in tãtum,vt exprobraret ei,quia concluserat Dominus vuluã eius.) Vuluam quippe sanctę Ecclesię Dominus clausit,quia summo eius iudicio repulsum Iudeorum populum, in redẽptoris nostri fide generare nõ potuit. Quam nimirũ eius æmula afflixit, quia contra eam synagoga minis,atque exprobrationibus sæuit. Sed ei, quam nec minæ,neque contumeliæ fregerant,etiam tormentorum pœnas inferebat. Bene itaque eam non solum affligere,sed vehementer angere perhibetur,quia repulsã Iudæa cõtra electã Ecclesiam cum terrore minarũ,mouit, & plagis cædit. Vnde & de persequente tũc Saulo,in Apostolorum actibus dicitur:
Acto.9. Saulus adhuc spirãs minarũ & cædis in discipulos domini,accẽsit ad principem sacerdotũ,& petiit ab eo epistolã in Damascũ,vt si quos inueniret huius viæ viros,vinctos perduceret in Hierusalem. Qui enim minas,& cædes spirabat,nimirũ eam,quam non bene æmulabatur,Ecclesiam,non solum affligebat,sed etiam angebat. Nam eius æmulum se fuisse fatetur,
Gala.1. dicens: Audistis enim aliquando conuersationem meã in Iudaismo,quoniam supra modum persequebar Ecclesiam Dei, & expugnabã illam, & proficiebã in Iudaismo supra multos coætaneos meos in genere meo,abundantius æmulator existẽs paternarũ mearũ traditionũ. Et quia in tãtę damnationis profundũ Iudææ cecidit,vt inde lætetur,quòd æterna Dei animaduersione proiicitur, subiunctum est: Intantũ vt expro-
E braret ei,quòd Dominus conclusisset vuluam eius.) Adhuc quippe pro magno habebat,quòd cõuerti ad fidẽ nõ prævalebit. Quasi ergo magnitudine cæcitatis eius propheta admirans,ait: Tanta caligine erroris deprimitur, vt inde bonis insultet,quòd ipsa bona fieri vltra nõ potest. Cui profecto per
Roma. 9. eunti,quia sancta Ecclesia condoluit, sequitur: Porro Anna flebat.) Nam & doloris sui lamenta protulit, dicens: Tristitia est mihi magna,& continuus dolor cordi meo: optabam quidem & ipse anathema fieri pro fratribus meis à Christo, qui sunt cognati mei secundum carnem. Et quia de eorum cõuersione gaudium non recepit,subditur: Et cibum nõ capiebat.) Cibum denique caperet,si de Iudææ integra conuersione lætitiæ refectionem habuisset. Quæ ergo fleuit,cibum non accepit,quia quę de pereunte Iudęa doluit,de eius salute gaudium non recepit. Sed cibus lætitiæ,qui de Iudæorum conuersione datur sanctæ Ecclesiæ,per sponsi cohortationem porrigitur. Nam verba prædicationis eius, etsi auditores non recipiunt reprobi,non tamen vacant à mercede retributionis. Omnipotẽs enim deus & hoc remunerat,quod sine reprobo rum profectu reprobis impẽditur,& quod electis prædicatoribus aduersitatis ingerunt,per liberã æqui examinis in lucro eis pensat retributionis. Vnde apte subinfertur: Dixit ergo ei Helchana vir suus: Anna,cur fles? Et quare non comedis? Et quamobrem affligitur cor tuum? Nunquid non ego melior F
sum tibi quàm decem filij?) Quasi ergo per internę inspirationis solatium mẽti doctoris redemptor dicat: Frustra de amisso lucro prędicationis quereris,quę eo abundantiorẽ fructum recipis,quo affectum charitatis etiam inimicis impendis. Inde igitur doles,vnde gaudere debuisses. Et quia ipse est electorum prẽmium, interrogat,dicens: Nunquid non ego melior sum tibi quàm decem filij?) Decem nanque filios Anna pareret,si primitiua Ecclesia Iudęorum populum sub decalogo legis positum in fide genuisset. Et quia nonnulli prædicando prosunt aliis,qui per multa displicent conditori, ratione ostenditur,quia melior vir suus Annę,quàm decem filij sunt. Potest autem & per hoc quod cur fleat inquiritur ipsius Iudęę perditio designari. Quasi dicat: Ociose plangitur,cui iustorum prece nequaquã indulgetur. Cum ergo subsequenter interrogat, quare non comedis? profecto ei gaudium de conuersione gentilitatis intimatur. Quasi ergo dicat: Cum orbem vniuersum parere debeas, frustra non gaudes. Quod ea quę proiecta est, erroris tenebras non relinquat, sequitur: Surrexit ergo Anna, postquam comederat, & biberat in Sylo, Heli sacerdote sedente super sella ante postes templi Domini: & cum esset amaro animo,orauit ad dominum flens largiter,& votum vouit.) Quid enim fuit

tunc

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tunc ſanctæ Eccleſiæ mãducare, niſi cibũ ſolatij diuina cohortatione ſuſcipere? Et bibere ei quid extitit, niſi de infuſa ſibi internæ cõſolationis ſuauitate gaudere? Nam ſi cibus confortat, potus exhilarat, cibum ergo ſuminus, quãdo viſis ęternis præmiis, inter aduerſa roboramur. Et quaſi poſt cibum bibimus, quia vbi ſe mens electi in æternorum bonorũ roborat, eo copioſius gaudet inter magna aduerſa, quæ ſuſtinet, quo magnis laboribus ampliores repoſitas in cœlo retributiones videt. Audax quippe ſuperna refectione tũc reddita, vires renouat, vt tanto fortius terrena deſpiciat, quãto eam ſupernorum amor exaltat. Bene itaque poſtquam manducauit, & bibit, ſurgere Anna memoratur. Surrexit nanque, quia ad prædicationis inſtantiam reformauit. Et quia Iudaicus populus adhuc ſacrificiorum ritus, adhuc & honorem legalis magiſterij & ſublimitatem pontificalis dignitatis habebat, ſuper ſellã Heli ſacerdos ſedere perhibetur. Quod tamen legis magiſterium, quia non ſpiritualiter, ſed carnaliter exhibere poterat, non intra templum, ſed ante poſtes templi ſedebat. Quid eſt enim templum domini, niſi ſpiritalis intelligentia ſanctarum ſcripturarum? Poſtes autem rẽpli ſunt Lex, & Prophetia. Vnde & in monte dominus in medio Moyſi & Heliæ transfiguratus apparuit: quia tunc diuinitatis eius ſplendor aſpicitur, cum non in occidente litera, ſed in ſpiritali legis & propheţię ſignificatione, eius ſacramenta requiruntur. Heli ergo ſedebat ante poſtes templi, id eſt, foris, quia doctores ſynagogæ à ſpiritali ſcripturarum intelligentia expulſi erant, & tamen in ſubuerſione ſubiecti populi, auctoritatem habebant magiſterij, & dignitatem prælationis. Anna autem amaro animo fleuiſſe ſcribitur. Et quia potum Annæ ad lætitiã retulimus ſanctæ Eccleſiæ, quæ lætari oſtẽditur, amaro animo fleuiſſe quomodo narratur? Sed rationabiliter intelligi poteſt, quia ad lætandum hanc contemplatio ſupernæ retributionis extulerat, & compaſsio repulſæ Iudææ in amaritudinem animi afficiẽdo concitauit. Inter turbines quippe magnæ perſecutionis deprehenſa, reuelaris ſibi ſupernis præmiis exultauit, ſed in amaritudinem incidit, quia electum prius populum perire cõſpexit. Vnde & orans largiter, flere deſcribitur, vt tantæ affectionis munere, populi ſui ſalutem à domino impetrare potuiſſet. Poteſt & hoc totum aliter intelligi. Nam in Sylo, id eſt, in miniſterio, quo miſſa eſt, mãducauit, quia etſi omnem Iudæorum populum lucrifacere non potuit, plures tamen ex eo ad redemptoris fidem prædicando cõuertit. Vnde & prædicante Petro, vna die quinque milia hominũ, altera verò tria milia crediderunt. Et quia quod bibimus, facilius glutire poſſumus, quàm quod manducamus, manducauit Anna & bibit, quia difficile alios, alios vero facile prædicando conuertit. Nã & ad prædictam Petri prędicationem plura milia vno momẽto crediderũt, ſed Paulus non ante credidit, quàm ipſis prædicatoribus per minas, & cędes vehementer obſtitit. Poſtquam autem mãducauit, & bibit in Sylo Anna, ſurrexit, quia vt eos, qui erant prædeſtinati ad æternã vitam, de Iudæa abſtulit, ſeſe ad prædicationem gentium præparauit. Sed qualem gignere appetebat, oſtenditur per hoc, quod additum eſt: Et votum vouit, dicens: Domine exercituum, ſi reſpiciens videris afflictionem famulæ tuæ, & recordatus mei fueris, nec oblitus, dederiſque ſeruæ tuæ ſexum virilem, dabo eum Domino omnibus diebus vitæ ſuæ, & nouacula non aſcendet ſuper caput eius.) Quid eſt quod Anna virilem ſexum à Domino poſtulat, niſi quia eos quos ſancta Eccleſia parere prædicãdo appetit, Euangelica perfectione forteſſe concupiſcit? In cõparatione quippe Euangelicæ perfectionis, opera illa legis, quæ videbantur fortia, non fuerunt fortia, ſed infirma. Ibi enim mandatum eſt: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. In Euangelio autem Dominus prędicit, dicens: Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos. Ibi immunditia fornicationis à corpore reciditur, vt fortitudo conuerſationis, quaſi virili ſexu præcellat, etiam à corde immunda cogitatio reſecatur: Qui viderit (inquit) mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Synagoga igitur quæ infirmitate præceptorum Iudaicum populum genuit, non peperit ſexum virilem, ſed potius mulierem. Anna itaque dum virilem ſexũ ſibi dari à domino poſtulat, quid aliud exoptare cernitur, niſi tales per Euangelium gignere, qui fortes appareant, & exteriori munditia corporis, & interna charitate? Et quia de conuerſione gentilium humanam gloriam prædicatorum ordo non appetit, ſubiectum eſt: Dabo eum domino omnibus diebus vitæ ſuæ.) Domino nanque filium dat, qui de eo quem prædicãdo gignit, aliquid ſuis laudibus non vſurpat. Omnibus quoque diebus vitæ ſuæ hunc domino tribuit, qui de virtutibus, in quibus ſubditus meliorando proficit, propriis fauoribus nihil adſcribit. Dies nãque vitæ electi ſubditi ſanctæ virtutes ſunt, quæ eius animam coroſcando illuminant, ne in via cœleſtis patriæ vitiorum nocte tenebreſcat. Sed perfectus ordo prædicatoris, dum fauores de lucro prædicationis habere deſpicit, ſubditorum temporalia bona ambiendo, non tollit. Vnde bene quoque illic ſubditur: Et nouacula non aſcendet ſuper caput eius.) Nouacula cum ſuper caput aſcendit, capillos radit. Quid enim per capillos, qui corpori ſuperfluunt, niſi abundans terrenæ ſubſtantiæ copia deſignatur? Et quid per nouaculam, niſi malorum paſtorum cupiditas exprimitur? Qua nouacula nati filij caput raditur, cum bona ſubditorum per prædicatorum cupiditatem rapiuntur. Hinc nanque & delinquenti Iudææ per Prophetam dicitur: Paſtores tui lupi veſpere, non relinquentes in mane. Veſpere nanque paſtores lupi fiunt: quia intenebreſcente, atque decreſcente in fine iſto ſeculo, rapere ſubditorum bona non metuunt. Qui in mane non relinquunt, quia dum temporalibus inhiant, inalbeſcente aduentu futuri iudicij, danda ſibi præmia non reſeruant. Quos nimirum Micheas denotat, dicens: Prophetæ qui ſeducunt populum meum, qui mordent dentibus ſuis, & prædicant pacem, & ſi quis non dederit in ore eorum quippiam, ſanctificant ſuper eum prælium. Prophetæ quippe populum Domini ſeducunt, cum prædicatores reprobi auditorum ſuorum iudicia confundunt. Et mordentes dentibus pacem nunciant: quia in appetitu ſuæ rapacitatis, dum terrena flagitioſorum dona ſuſcipiunt, eis diuinæ indulgentiæ ſecuritatem pollicentur. Super ipſos autem prælium ſanctificant, qui in ore eorum aliquid non dant: quia iuſtos etiam diſtrictis ſententiis terrent, qui eis pro voto terrena non exhibent. Qui nimirum ſuper caput filij nouaculã ponunt, dum prætextu charitatis cœleſtia prædicant, vt eis terrena per cupiditatem tollant. Hanc certè nouaculam, quod ſancta Eccleſia in prędam ſubditorum non habeat, doctor egregius in ſemetipſo oſtendit, dicens: Non quæro datum, ſed quæro fructum. Hinc item dicit: Qui Euangelium annunciat, de Euangelio viuat. Ego autem non ſum vſus hac poteſtate. Qui enim neceſſaria non curat à ſubditis alimenta percipere, oſtendit planè, qua mundani contemptus ſublimitate, lucra turpia, & illicita dona conſutaret. Anna igitur dum nouaculam non aſcenſuram ſuper caput filij vouet, aperte mores ſanctæ Eccleſiæ inſinuat, quæ ad ęternam vitam electos loquendo parturit, ſed temporalia bona eorum per auaritiam nunquam tollit. Sed quia hoc de Anna adhuc vouente, & nõ pariente dicitur, aptè ſubinfertur:

Factum eſt autem dum illa multiplicaret preces coram domino, vt Heli obſeruaret os eius.) Quid fuit ſanctę Eccleſię pro pariendi deſiderio preces coram domino multiplicare, niſi aſsiduis orationibus pro conuertenda ſynagoga inſiſtere? Et quid fuit Iudaico ſacerdotio os eius obſeruare, niſi prędicationi ſanctę Eccleſię inſidiari? Os nanque eius obſeruauit: quia rectam prędicationem fidei reprehendere vehementer ſtuduit. Bene autem tunc os eius obſeruaſſe dicitur, cum illa preces multiplicaret: quia tanto callidius ei nocere ſtuduit, quanto maiora eius deſideria in prędicationis inſtantia recognouit. Denique os eius non obſeruaret, ſed attenderet, ſi prędicationis inſtantia recognouit. Denique os eius non obſeruaret, ſed attenderet, ſi prędicationem fidei noſtrę ad ſalutis ſuę fructum audire voluiſſet. Sequitur: Porro Anna loquebatur in corde ſuo, tantúmque labia eius mouebantur, & vox penitus non audiebatur.) Quid eſt aliud cor ſanctę Eccleſię

A Eccleſiæ, niſi ea quæ intra ſe eſt deuota, & erudita beatitudo fidelium? In corde autem ſuo Anna locuta eſt: quia ſanctæ Eccleſiæ prædicatio eis tãtum profuit, qui vero lumine illuſtrandi erãt ex diuina prædeſtinatione. Quid verò eſt motus labiorum, niſi ſignorum promotio in ſanctis prædicatoribus? Qui profectò & ſi velut foris loquentia labia, & in imo ſtare videbantur, dum cæcis viſum, auditũ ſurdis, vitam mortuis dabãt, magnos vtiq; meritorum motus exhibebãt. Vnde & illud ingens labium ſanctæ Eccleſiæ, dum loquens velut in imo ſtare videretur, quia non ſolum verbo, & cõuerſatione humilis erat, ſed & ſignorum poteſtate ſublimis, vi motus ſui, vſque ad cœlum ſe extulit, dicens: Noſtra conuerſatio in cœlis eſt. Heli itaque tantum Annæ labia mota conſpexit, & vocem penitus non audiuit: quia Iudaicum ſacerdotium opera Apoſtolorum miratus eſt, ſed ex eorum prædicatione non eſt promotus in ſalutem. Vox itaque Annæ nõ audiebatur, quia & ſi ſignorum oſtenſione ſancta eccleſia mirabilis erat, dum prædicationis verba protulit, ad amorem redemptoris extraneos accendit. Sed quid de ea ſentiat Heli, quam non intelligit. Sequitur: Aeſtimauit eam igitur Heli temulẽtam. Hoc nimirum etiã iuxta hiſtoriam Actuũ Apoſtolorũ agnouimus, quia diebus pẽteco ſtes ſancti Apoſtolici ebrij crediti ſunt, cũ accepta ſancti ſpiritus plenitudine Chriſti magnalia omni lingua loquerẽtur. Spiritualiter autem ſancta eccleſia ebria creditur, quã Iudæa non B æſtimat vera aſſerere, ſed hæretica, & falſa prædicare. Ebria tamen erat, nõ potatione erroris, ſed repletione ſpiritus ſancti. Etenim mutare cor, mentem alienare conſueuit ebrietas. Mutato autem corde pergebat, qui nuper domos intrans, fideles quoſque minis terrens, cædibus laniãs, iam eum, quem perſecutus Ieſum fuerat, verum eſſe omnipotẽtis dei filium prædicabat. Vnde & ſuperioris ſenſus inſaniam ſeſe perdidiſſe glorians dicit: Qui prius fui blaſphemus, & perſecutor, & contumelioſus, ſed miſericordiam cõſecutus ſum, quia ignorans feci. Aliũ cor ſe accepiſſe teſtificans, ait: Nos autẽ ſenſum Chriſti habemus. Vnde & tanto attentius prædicabat, quanto in ſenſu Chriſti vim maioris dilectionis acceperat. Sed dum ardenter ſancta eccleſia diligeret, dum fiduciaIiter ea quæ diligebat prędicaret, Iudæorum ſacerdotiũ eius verba in onere impatientiæ, non in ſuauitate deuotionis habuit: quare & ſequitur. Dixitque ei vſquequo ebria eris.) Et quia ei ſilentium indicere tẽtauit, adiunxit: Digere pauliſper vinum quo mades.) Vinũm quo madebat Anna, digereret, ſi à feruore prędicationis ſanctæ eccleſia Iudæorum minis victa, repuiſſet. Et quia vltro prædicationis ſenſum ei ſubtrahere nitebantur, vinũ Anna pauliſper digerere iubetur. An non digerere Annam Heli tunc ioſsit, cùm Iudæorum principes, cæſis Apoſtolis denunciauerunt, dicentes, ne vltra loquerentur in nomine Ieſu? Sed qui illud quo madebant, digerere vinum noluerunt, reſpondentes dixerunt: Obedire oportet magis deo, quàm hominibus. Et iterũ: Non poſſumus quæ vidimus, & audiuimus non loqui. Sed quia ſancta eccleſia inter verba libertatis, virtutem mãſuetudinis cuſtodiuit. Sequitur: Nequaquam domine mi.) Dominum nãque vocauit, cui miniſterium prædicationis exhibuit, ſed dominum vocans, ebriam ſe eſſe abnegat, vt ſuperiori ordini ex humilitate ſe ſubderet, & falſæ obiectioni ex veritate contrairet. Dominum nanque eum vocans, honorauit: & ebriam ſe eſſe abnegans, quod non erat, ſatis humiliter oſtendit. Poteſt autem ebrietatis obiectio erga ſanctam eccleſiam aliter accipi. Nam dum miniſterio Euangelicæ prædicationis inſiſteret, dum ex lucro credentium, in magnam populorum gloriam veniret, eam ſacerdotes Iudæorum non putabant æternorum bonorum culmen appetere, ſed terrenæ ſublimitatis gloriam deſiderare. Dum ergo ebria vocatur, euerſo ſtatu mẽris cœleſtia poſtponere, & appetere terrena reprehenditur. Sed quæ labentia bona ſeculi deſpexerat, dicit: Nequaquam domine mi. Nam mulier infœlix nimis ego ſum.) Quaſi dicat: Tu me labentis mundi fœlicitatem appetere cogitas, ſed ego tanto infœliciorem me video, quanto fœlicitatis meæ gaudia hinc longius recognoſco. Quia verò illic me futuram fœlicem credo, hic eo valde me infœlicem arbitror, quo ad gloriam nulla concupiſco. Mulier quippe ſancta eccleſia dicitur, pro fœcũditate, infœlix nimis pro fortitudine: quia & orbem verbo paritura erat, & orbis gloriã non poſſet perfectè deſpicere, ſi non eã ſupernus amor, mira fortitudine roboraret: vel nimis infœlix fuit: quia de perditione populi ſui non parum doluit. Quam profectò ſapiens Salomon vehementer admirans, ait: Mulierem fortem quis inueniet? Quo in loco etiam notandum eſt, quia non dicit mulier infœlix, ſed nimis ego ſum. Nimis nanque infœlix fuit, cui nullum de ſecu lo blandimentum placuit. Vel certè nimis infœlicem ſe aſſerit, quæ ſe ab æternæ vitę gaudiis expulſam, per primę culpę meritum meminit, ad quæ redire non prævaler, niſi per multas vitæ huius tribulationes. Nõ enim nimis infœlix exiſteret, ſi ad perdita paradiſi gaudia, ſine præſenti tribulatione reuerti potuiſſet. Hinc nanque Paulus nimiæ huius infœlicitatis ærumnam ineuitabilem oſtendens, dicit: Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum dei. Ac ſi ergo dettahenti ſibi Iudaico ſacerdotio, ſancta eccleſia reſpondens, dicat: Tu mihi regnum adſcribis in fœlicitate temporis, ſed meum illud eſt, ad quod non pertingitur, niſi ex afflictione multæ tribulationis. Sequitur: Vinum, & omne quod inebriare poteſt, non bibi.) Vinum nanque non bibit, quia de prædicationis officio temporalia lucra non petiit. Aliud, quod inebriare poteſt, non bibit, quam in lapſum vitiorum, carnis concupiſcentia non euertit. Iuxta ſuperiorem verò ſententiam vinum non bibit, quæ aliquid pranitatis hæreticæ non habuit in refectione. Aliud quod inebriare poteſt, biberet, ſi de verbi facundia decepta tumuiſſet. Quia verò recta intẽtione vera docuit, ſubdens, E ait: Sed effudi animam meam in conſpectu domini. In conſpectu nanque domini animam effundere, eſt cõceptam in mente verbi dei ſcientiam, pro ſolo conditoris amore prædicare. Anima quippe effunditur, cùm innatus verbi dei intellectus, ad vtilitatem audientium diuulgatur. Quiſquis enim pro humanis fauoribus, quiſquis pro terreno commodo, verbũ dei prædicat, quia res alia de prædicatione attenditur, in conſpectu domini verbum illud animæ non profertur. Quare & doctor gentium aſſerit, dicens: Non ſumus ſicut plurimi adulterantes verbum dei, ſed ſicut ex ſyncerítate, ſed ſicut ex deo, coram deo, & Chriſto loquimur. Anna ergo in conſpectu domini animam ſuam effudit: quia ſancta eccleſia in virtutũ omnium culmine perfecta, in eruditione fidelium magna facundiæ verba protulit: ſed ex vitæ verbis ſoli deo placere deſiderauit. Cuius prędicationis etiam miniſterium commendat, dicens: Ne putes ancillam tuam quaſi vnam de ſiliabus Belial: quia ex multitudine doloris, & mœroris mei locuta ſum vſque in præſens.) Quaſi dicat: Quæ tibi æternæ vitæ bona loquitur, velut idololatra deſpici non meretur. Ancillam quoque ſuam ſe eſſe aſſerit, vt cognoſcat ex nomine miniſterij, quia ad æterna ei appetit lucra famulari. Sequitur: Quia ex multitudine mœroris, & doloris locuta ſum vſq; in præſens.) Quaſi apertius loquatur, & dicat: Hinc agnoſce, quod nihil à malo ſpiritu habeam, quia ex multa pœna perſecutionis, ad lo F quendum venio, & prædicationis inſtantiam, nullis pœnis victa derelinquo. Poteſt etiam dolor Annæ ad affectionem ſanctæ Eccleſiæ, mœror eius referri ad paſsionem. Ex multitudine quidem locuta eſt, quæ pereunti Iudaico populo, verbum prędicationis protulit ex affectu compaſsionis. Quod Paulus inſinuat, dicens: Veritatem dico in Chriſto, non mentior, teſtimonium perhibente mihi conſcientia mea in Spiritu ſancto, quoniam triſtitia eſt mihi magna, & continuus dolor cordi meo: optabam ego ipſe anathema eſſe pro fratribus meis à Chriſto, qui ſunt cognati mei ſecundum carnem, qui ſunt Iſraëlitæ. Sed qui ſe ex multitudine doloris loqui inſinuat, an ex multitudine loquatur, dicat: A Iudæis quinquies quadragenas, vna minus, accepi, ter virgis cæſus ſum, ſemel lapidatus ſum. Sancta verò eccleſia patienter aduerſa tolerans, humiliter innocentiæ & veritatis ſuæ virtutem manifeſtans, quibuſdam Iudææ ſacerdotibus bonum prædicationis ſuę loquendo perſuaſit. Quare & ſubditur: Tunc ait Heli: vade in pace, det tibi deus Iſraël petitionem quam rogaſti eum.) Prius quippe Heli oranti Annæ prolaris contumeliis contradixit, poſtea vero in eius ſibi deuotione complacuit. Quid eſt hoc, niſi quod Iudaicum ſacerdotium & per alios ſui officij miniſtros prædicanti Eccleſiæ obſtitit, & per alios cognitæ demum fidei noſtræ veritati conſenſit? Nam de obſiſtentibus dicitur, qui cæſis denunciauerunt Apoſtolis, dicentes, ne vltra loquerentur

Universidad de Deusto
Biblioteca

G in nomine Iesu. De consentientibus autem, idem Lucas me-
minit, dicens: Plurima turba sacerdotum obediebat fidei. Tũc
Acto. 5. ergo Heli pro voto fœcunditatis Annæ precatus est, cùm sa-
Acto. 6. cerdotum plurima illa turba fidei obediens, per prædicatio-
nem sanctæ Ecclesiæ electorum numerum multiplicati desi-
derauit. Quam certè in pace ire optauit: quia fructum prædi-
cationis eam desiderauit consequi, sine dolore passionis. Et
quia in eorum voto sancta Ecclesia sibi complacuit, sequitur:
Vtinam inueniat ancilla tua gratiam in oculis tuis.) Quasi di-
cat: Iuxta intuitum desiderij tui, opus ministerij mei subse-
quatur, gratia diuinæ dispensationis. Sequitur: Et abiit mulier
in viam suam, & comedit & bibit, vultúsq; eius non sunt am-
plius in diuersa mutati.) In viam suam mulier abiit: quia san-
cta Ecclesia verbum fidei gentibus prædicauit. Quod & Apo
Acto. 13. stoli Iudæis comminantes, dicunt: Quia indignos vos fecistis
æternæ vitæ, ecce conuerti mur ad gentes. Quæ bene mulier
tunc dicitur, cùm recedit, quia per prædicationem redemptо-
ris, exhibitura erat in gentibus fructum magnæ fœcunditatis.
Comedit autem, & bibit, & tamen vultus eius non sunt am-
plius in diuersa mutati, quia magna lucra de conuersione gen
tium habuit, sed persecutionem quam in Iudæa passa fuerat,
etiam in gentibus inuenit. Sed ordine quo abierit edisserens,
ait: Et surrexerunt mane, & adorauerunt coram domino, re-
uersíque sunt, & venerunt in domum suam, in Ramatha.)
H Quid est autem quod supra de sola Anna singulariter dicitur,
abiit mulier in viam suam: nunc verò pluraliter, surrexerunt
mane: nisi vt cum viro descendere cognoscatur? Et quia vir
sanctæ Ecclesiæ redemptor humani generis est, qui iã ad cœ-
los ascenderat, cùm ipsam Iudæam incredulitatis suæ caligine
obrutam relinquebat, quomodo de Anna, & de viro suo Hel
cana intelligi in Christi & Ecclesię typo nunc potest, quod si-
mul mane surgerent, & in ciuitatem suam pariter redirent.
Sed quia ciuitatem Ramatha, cœlestem patriã designare iam
diximus, quomodo hoc sanctæ Ecclesiæ conuenit, quæ statim
vt à Iudæorum prædicatione cessauit, ad cœlestem patriam
non ascenditur. Verum quia resurgens à mortuis dominus,
Matth. vl. missis in prædicatione doctoribus loquitur, dicens: Ecce ego
vobiscum sum, vsque ad consummationem seculi, absurdum
non est, vt cum eo sancta Ecclesia surgere, & reuerti sentia-
tur. Qui enim electos suos per spiritalem præsentiam nun-
quam deserit, & cum stantibus permanet, & cum abeuntibus
recedit. Ramatha verò cœlestem patriam designare diximus,
sed quod nihil aliud significare possit, non diximus. Quid er-
go aliud hoc in loco significat, nisi adimpletionem prophetię
in gentium vocatione? Ramatha quippe visio consummata
dicitur (vt iam diximus.) Quid verò est gentium iam impleta
vocatio, nisi prophetarum visio cõsummata? Nam visionem
Psalm. 58. asserebat, sed non consummatam, qui de futuro adhuc, quod
I viderat, pronunciabat, dicens: Omnes gentes, quascunque fe-
Psalm. 71. cisti, venient, & adorabunt te coram te domine. Hinc item re
promittit, dicens: Adorabunt eum omnes reges terræ, omnes
gentes seruient ei: Visio igitur consummata rectè prophetа-
rum promissio dicitur: quia nimirum authore deo, iuxta eo-
rum oracula, in redemptorem humani generis omnes gentes
crediderunt. Mane autem cum viro suo Anna surgere dici-
tur: quia sancta Ecclesia in exortu interni luminis ad gentes
transiit, cum verbo prædicationis. Vel mane surgit, quod Iu-
dæam in nocte infidelitatis deseruit. Mane etiam surgit, quia
prosperum iter in conuersione gentium inuenit. Et coram do
mino adorauit, quia in repulsione synagogæ incomprehensi-
bile iudicium venerata est omnipotentis dei. Adorauit quip-
pe, & recessit, quia cùm à gentis suæ prædicatione pro sola
dei omnipotentis ordinatione recederet, diuino iudicio per
obedientiam obsecuta est, quod penetrare intelligendo, non
potuit. Adorans autem reuersa est: quia ministerium prædica-
tionis in vocatione gentium adimplere proposuit, sed tãtum
eiusdem prædicationis modum in superna contemplatione
quæsiuit. Reuerti enim prædicatoribus est, ad diuinæ contem
plationis lumen recurrere. Inde quippe lucem hauriunt, qua
& ad venerationem fidelium luceant, & quam loquendo, au-
ditorum suorum mentibus infundant. Hinc nanque est quod
prædicator egregius ante ad tertij cœli secreta sustollitur, &
sic terrena disponere perhibetur, & paradisi secreta ingre-
diens, verba percipit, quæ non licet homini loqui, vt discer- K
nere & loqui vtiliter foris possit. Anna ergo reuersa memo- 2.Cor.12.
ratur, quia sancta Ecclesia dum terrena disposuit: qualiter sint
eadem terrena disponenda, in ea ad quam sæpe reuertitur, dei
contemplatione instruitur. Et tunc demum in domum suam
venit, quia in auditorum deuotione collocare se potuit, cùm
accedendi ad eos modum, sursum reuertendo cognouit. Do-
mum nanque sanctæ primitiuæ Ecclesiæ, gentium deuotio
extitit, quam dum sibi in eis condidit, custodiæ sollicitudine
inhabitauit. Quæ videlicet domus posita in visione consum-
mata describitur, quia non antè condi potuit, quàm vocatio-
nis eius prædictum à propheris tempus aduenit. Sequitur:
Cognouit autem Helcana Annam coniugem suam, & recor-
datus est eius dominus.) Helcana Annam coniugem suam tũc
cognouit, cùm redemptor noster præfinitum tempus voca-
dæ gentilitatis aspexit, quo dum nouæ sponsæ sanctæ videli-
cet Ecclesiæ gremio gratiam superni amoris infunderet, no-
uam ex ea prolem fidelium generaret. Nam velut nondum Acto.16.
cognoscebat eam, cùm volentes transire in Asiam prædica-
tores, à spiritu sancto prohibiti sunt. Hinc est, quòd cùm ad Matth.10.
prædicationem Iudææ discipulos suos mitteret, per semetip-
sam veritas prohibet, dicens: In viam gentium non abieritis,
& in ciuitates Samaritanorum non intraueritis. Quando au-
tem cognouit Annam coniugem suam Helcana, tunc recor- L
datus est eius dominus, quia gentilitas tunc venisse in dei me-
moriam visa est, cum sancta Ecclesia verbo dei per amoris gra
tiam coniuncta, in salute visitatur. Quid est hoc loco circulus
dierum, nisi innumeris sancti spiritus ostensa radiis manife-
statio diuinæ voluntatis? Quæ profectò dum prædicatorum
suorum mentibus, in contemplatione suspensis, claritates su-
pernæ dispositionis innumeras exhibet, nimirum veluti plu-
res dies, temporum circulus clausas tenet. Circulus quippe
dierum Annæ conceptum præuenit, quia sanctæ Ecclesiæ ver
bum dei ad docendum non antè infunditur, quàm ab ea su-
pernæ dispositionis radij plenius agnoscantur. Quæ concи-
piens filium peperit, quia ij quos in fide redemptoris parit,
noua conuersatione robusti sunt. Et vocauit nomen eius Sa-
muel, eo quòd à domino postulasset eum.) Samuel interpre-
tatur nomen eius deus. Quem ergo nobis Samuel conuenien
tius insinuat, quàm prædicatorum ordinem, qui ad fidem vo-
catus est ex gentilitate? Quia enim fortis conuersatione est, Exo.7.
potestate sublimis, & dum in eo speciale signum gratiæ diui- Exo.14.
næ conspicitur, ad venerationem prædicationis eius, deuotæ
auditorum turbæ deducuntur, rectè nomen eius nuncupatio-
ne declaratur. Hinc est quòd ad Moysen à domino dicitur: Po
suit te in deum Pharaonis. Hinc item in lege prohibẽs, ait: Diis
non detrahes. Et notandum, quia cuius nomen deus dicitur,
filius non filia fuit, quia certè pastoralis dignitas, cum infirma M
conuersatione deprimitur, splendore tam celsi nominis non
ornatur. Quia igitur ordo doctorum ad euangelizandi mini-
sterium ex gentilitate promotus, excellentiæ dignitatis suæ,
meritorum gratia impar non fuit, rectè nunc dicitur: Voca-
uit nomen eius Samuel, eo quòd à domino postulasset eum.)
Et notandum, quia hoc loco postulare dicitur, quod postulan
do promeruit. Apertis ergo verbis ostenditur, cur Annæ pri-
mogenitus tanto nomine censeatur. Quod tale est, ac si dicat:
Idcirco ei tantum nomen imposuit, quia is, qui superno mu-
nere nascitur, meritorum gratia magnus fuit. Sed vt ostenda-
tur quo studio eum prouida mater foueat. Sequitur: Ascendit
autem vir eius Helcana, & omnis domus, vt immolaret ho-
stiam solennem, & votum suum, & Anna non ascendit. Dixit
enim viro suo: Non vadam donec ablactetur.) Quę est autem
immolatio solennis hostiæ, nisi illa sanctæ ecclesiæ amoris o-
blatio, qua conditori coniungitur in æterna contemplatione?
Ad hanc autem Helcana tunc ascendit, cum redemptor no-
ster iam de morte triumphans, iam possibilitatis nostræ tene
bras superans, carnem, quam pro nostra salute susceрit, ad cœ
lestia sublimauit. Cum quo & omnis domus eius ascẽdit, quia
priores electos synagogæ in altitudinem immortalitatis extu
lit. Tunc immolauit solennem hostiam, cum se æterno patri
per glorificatæ carnis materiam in cœlo exhibuit, & angelo-
rum naturam sicut de redemptione nostra, ita etiam de co-
rum reparatione lætificauit. Ad hanc solennem hostiam An-
na

A na inuitatur, quia sancta Ecclesia superni sponsi spirituali co-
hortatione ad æternam contemplationem diuinæ claritatis,
per quotidiana desideria amoris accenditur. Quę tamen ab a-
scensu suo abstinet, vt filium lactet, quia vt prosit hic Christi
paruulis, dilationem suæ gloriæ patienter sustinet. An non ad
Phil. 2. immolationem huius solennis hostiæ mater illa inuitata fue-
rat, quæ dicebat: Cupio dissolui & esse cum Christo? Sed quæ
1.Cor.13. per amoris desideria ad sponsi speciem trahitur, an amet la-
ctare filium, dicat: In carne mihi manere necessarium est pro-
pter vos. Quo etiam cibo se Corinthios aluisse insinuat, di-
cens: Lac vobis potum dedi nõ escam. Lactare quippe paruu-
los sanctæ Ecclesiæ est pastoribus, infirmorum siue simpli-
cium auditorum corda, planioris scripturæ pabulo enutrire.
1.Cor.2. Quibus profectò idem doctor egregius dicit: Nihil iudicaui
me scire inter vos, nisi Christum, & hunc crucifixum. Abla-
ctantur autem infantes, cum paruuli sanctæ Ecclesiæ tam spi-
ritualis eruditionis, quàm bonæ conuersationis incrementa
susciрiunt, & iam non planiora sacri eloquij, sed alta eius sa-
cramenta requirunt. Et ablactatus infans ante conspectum do
mini vt appareat, ducitur, cùm per adhortationem prædicato-
rum quisquis subiectus bene proficiens, bonis operibus ador
natur. Qui enim ad hoc ducitur vt appareat, non tantum vt vi
deat, defertur, sed etiam vt videatur. Quia enim in fine à do-
mino multi audituri sunt, nescio vos, apparere in conspectu
B domini Samuel dicitur, quia electus, & humilis subditus, dum
perfectè præsentia despicit, adueniente extremo iudice ne-
quaquam reprobatur. Quos autem seculum in sui amore de-
fixos tenet, in conspectu domini non apparent. Qui enim in
honore rerum transeuntium videri elatiores appetunt, hoc
profectò superbiendo agunt, vt ab eo, quo solo videri debent
honorabiles, nunquam videantur. Vnde & rex electus, & in
rerum culmine positus, ne in flore seculi deciperetur, obse-
Psal. 50. crat, dicens: Ne proiicias me domine à facie tua. Anna ergo &
ablactare filium repromittit, & ante conspectum domini vt
appareat, ducere: quia sancta Ecclesia electos subditos, quos
erudit, præsentia perfectè despicere docet, & bona agere, &
ad æterna bona per humilitatem festinare. Et notandum, quia
ab ablactationis loco ductus asseritur, qui apparere debere in
conspectu domini perhibetur, quia videlicet, non parum in-
teresse spiritualis itineris, cùm ab eo, quod de cœlesti magiste-
rio discimus, in vsum perfectæ tendimus operationis. Quia
verò à studio eiusdem boni operis nunquam cessandum est,
sequitur: Et appareat ibi iugiter.) Iugiter nanque ibi appa-
remus, vnde nunquam discedimus. Iugiter ergo in conspectu
domini apparere est, decorem bonæ conuersationis nullis vi-
tæ tenebris obscurare, quia qui ad illicita nulla defluit, à secre-
to diuini intuitus nunquã exit, & quasi in luce positum, hunc
diuina bonitas respicit, quia eas, quas damnauit peccatorum
tenebras, electione sui examinis non attendit. Donec igitur a-
C blactetur infans, ad immolandam solennem hostiam se non
ascensurum Anna denunciat, quia sancta Ecclesia tandiu cu-
stodire filios proponit, quandiu de eorum perfectione secura
fieri valeat: quia ipsi ab accepta bonitate vlterius non rece-
dant. Potest tamen ascensus solennis hostiæ ad altitudinem
sanctæ prædicationis referri. Nam de ascẽsu viri eius per pro-
Psalm. 17. phetam scriptum est: Ascendit super Cherubim, & volauit su
per pennas ventorum. Super Cherubim quippe dominus a-
scendit, quia in sublimibus prædicatorum suorum mentibus
ascendit, & scientiæ suæ altitudinem ponit. Et super pennas
ventorum volat, quia coram spiritualibus eorum oculis in al-
titudinem miræ intelligentiæ se sancti spiritus flatibus eleuat.
Et tenebras latibulum suum ponit, quia maiestatis suæ sub-
limitatem reprobis abscondit. Sed in circuitu eius tabernacu-
lum suum, quia quos per sublimia dona eleuat, eis suæ maie-
statis etiam gloriam manifestat. Bene autem cum Helcanæ a-
scensus asseritur, omnis domus eius ascẽdisse perhibetur, quia
illos quorum mentibus eminet, in altitudine suæ contempla-
tionis velut domesticos, & familiares tenet. Quæ est autem
Helcanæ, id est, redemptoris nostri hostia solẽnis, nisi sancto-
rum suorum cordibus ineffabilis illius internę amor eruditio-
nis? Nam eorum quisque sibi ineffabiliter complacet, in eo,
quòd se ostensa redemptoris sublimitas, tam sublimiter do-
cet. Anna ergo se cum viro suo ascendere abnegat, donec fi-
lium lactat, quia sancta Ecclesia tandiu vitauit alta prædican- D
do contingere, quandiu cognouit rudes auditores suos, velut
paruulos alta capere nequaquam posse. Hinc nanque in ipsis
sanctæ ecclesię primordiis factum est, vt velut paruulo adhuc
Annæ filio, per trium euangelistarum scripta, Matthæi scili-
cet, Lucæ, & Marci lac propinaretur, qui humanitatis domi-
nicæ historiam scribentes, pauca de eius diuinitate tractaue-
runt, sed cùm paruulus Ecclesiæ populus cresceret, & in men-
suram ætatis plenitudinis Christi proficeret, cui lactis potus
nõ sufficerat, pasci cibo solido perquirebat. Compulsa itaque
mater Ecclesia ascendere est, vt ipsa quoque Cherubim fieret,
volantique super se redemptori appropinquaret, pennas assu
meret, ambulantem super eas in sacramẽtorum altitudine te-
neret, atque ex eius maiestate caperet, quod poscenti vnico a-
limentum daret. Vnde factum est, vt rogatus à fratribus euan
gelista Ioannes, non solum humana, sed etiam angelica supe-
rans, condita cuncta transcenderet, & quem videre meruit, Ioan. 1.
vnigenitum in sinu patris prędicaret, dicens: In principio erat
verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbũ. Tunc
ergo Anna ascendit, cum sancta Ecclesia se in celsitudinem di
uinę prędicationis tam sublimiter extulit. Tunc etiam immo-
lauit solennem hostiam, quia de cognitione diuinitatis, in au-
ditorum suorum cordibus flammam miræ deuotionis accen-
dit. Solennis quippe hostia fuit, de incomparabili eloquio, sin E
gularis oblatio deuotionis. Tunc in conspectu domini filium
adduxit, cum auditorum suorum cordibus perfectam cogni-
tionem summæ diuinitatis intimauit. Quæ profectò dei co-
gnitio quia non solum fide tenenda est, sed confessione, &
quod credimus & confitemur, nec ignorare vlterius, nec tace
re permittimur, puer ablactatus, qui ad domum domini addu
citur, iugiter in conspectu domini manere declaratur. Sequi-
tur: Et dixit ei Helcana vir suus, fac quod tibi bonum videtur,
mane donec ablactes eum.) Quid est quod Annę cõsilium vi
ri sui authoritate roboratur, nisi quia proposítum sanctæ Ec-
clesiæ nõ ex humano præsumitur iudicio, sed ex diuino? Nam
quicquid sancta Ecclesia in subiectis sibi nationibus dispone-
re voluit, tunc demum id ratum habuit, cùm ex internæ veri- 1.Ioan.2.
tatis iudicio, quid disponendum esset, agnouit. Et quia aduo-
catum habemus apud patrem, qui interpellat pro nobis, sub-
iungit, atque ait: Precórq;, vt impleat dominus verbũ suum.)
Quod est verbum quod implendum asseritur, nisi prædestina
ta conuersio gentilitatis? Et quia per eius sanguinem reconci-
liamur deo, ipse pro implendo verbo precatur, cuius obtentu
salus nostra perficitur. Precari etiam ei est, se in humanitate
assumpta, pro salute nostra æterno patri continuè exhibere,
quod dum sic se offerre non desinit, receptioni nostrę aditum
ad vitam facit. Quia verò dispositionis suæ consilium exqui-
rendo perfecit, apiè subinfertur: Mansit ergo mulier, & lacta-
uit filium suum, donec amoueret eum à lacte.) Deinde sequi- F
tur: Et adduxit eum, postquam ablactauerat, in vitulis tribus,
& tribus modiis farinæ, & amphora vini, & adduxit eum in
domum domini in Sylo.) Quid nanque per vitulum hoc lo-
co significatur, nisi propositum imitandæ vitæ perfectorum?
Sed vitulus est, cùm in corde exoritur proficiẽtis, bos autem,
cùm per robur virtutis, ad effectum perducitur magnæ con-
uersationis. Quo in loco valde quærendum est, cur non vnus
vitulus, sed tres ad tabernaculum adducti perhibentur. Sed in
tribus vitulis infans delatus ostenditur, vt eorum formam in-
sinuet, qui ad prædicationis ministerium instruuntur. Perfe-
ctus etenim doctor, & peccatoribus conuertendis & custo-
diẽdis iustis inuigilat. Quasi enim colonus summi patris fami
lias vtrunque bouem aratris inserit, vt nõ solum vigilare stan
tibus, ne corruant, sed etiam lapsos posse erigere, vt subsi-
stant. Sed qui duosboues habet in subiectorum sollicitudine,
vt esse perfectus valeat, bouem tertium iungat, in diuina con-
templatione, vt & corda proximorum ioegro iugo loquendo,
velut arando aperiat, & semetipsum per singularem amo-
ris fortitudinem, ad conditoris sui speciem semper extendat.
Samuel ergo invitulis tribus ad domum domini ducitur, cùm
bene quisque proficiens, proponit, vt ex labore prędicationis
prodesse valeat proximis, & ex secreto quietis, inhærere inti-
mæ visioni conditoris. Et quia id bene exhibere animus im-
mæ visioni conditoris. Et quia id bene exhibere animus im-
perіti nunquam poterit, in tribus etiam farinæ modiis offer-

Universidad de Deusto Biblioteca

G tur.Ex farina quippe cùm panes fiunt,præparatio refectionis perficitur.Quod verò nō in panibus,ſed in farinæ modiis offertur,bonam deuotionem,doctrinam proponere oſtēditur; non ipſius doctrinæ commodum exhibere.Modius ergo farinæ ſanctæ prædicationis præparationem ſignificat.Sed in tribus modiis farinæ infans adducitur: quia dum prædicare proponimus,verbum ſcientiæ præparamus peccatoribus ad conuerſionem,iuſtis ad ſtatum perſeuerantiæ, & nobis ad ſupernam cōtemplationem,vel certè vnus modius eſt(vt diximus) pro conuerſione peccatoris,alius pro diſciplina coniugati,tertius verò pro excellenti puritate cōtinentis.Et modij quidem dicuntur pro mēſura diſcretionis.Vnde & beatus Paulus perhibet,dicens:Non plus ſapere,quàm oportet ſapere,ſed ſapere ad ſobrietatem. *Roma.12.* Quod profectò, quia prædicatorum ordo electus exigentibus, non ex leuitate vanitatis habuit, ſed ex virtute bonæ intentionis.Sequitur:Et amphora vini.) Virtus verò bonæ intentionis eſt charitas dei,quæ in electorum cordibus diffunditur,per donum ſpiritus ſancti. Quod nimirum charitatis donum,rectè vini appellatione figuratur, quia mentem occupat,& à terrenis affectibus alienat, vt intentionem ad ſeculum non habeat, quam ad appetenda ſola cœleſtia inflammat. Verum vt huius quoque virtutis non perfectio, ſed initium deſignetur,amphora vini,& non poculū fuiſſe oſtenditur.In amphoram quippe reponimus, quod quādoque per

H poculū propinemus.Hinc eſt enim,quòd is qui ſupernæ charitatis perfectionem guſtauerat,deo omnipotenti confitebatur,dicēs: *Pſal.22.* Impinguaſti in oleo caput meū, & poculum meum inebriās,quàm præclarum eſt. In amphora ergo vini Samuel oblatus oſtenditur: quia electus quiſque cum ad Euangelicæ prædicationis miniſterium præparatur, ipſius prædicationis bonum proponit, non pro vana huius ſeculi ambitione, ſed pro ſola charitate impendere. In vitulis ergo adducitur pro propoſito fortitudinis, in farinæ modiis pro doctrina verbi, in amphora vini pro intētione charitatis. Quæ profectò virtutum initia, vbi ſint perficienda edocet,cùm ſubiungit: Et adduxit in domum domini in Sylo.) Domus domini ſancta Eccleſia rectè intelligitur, quæ nimirum in Sylo ſita eſſe perhibetur.Sylo autem locus eſt, in quo arca dei manſiſſe perhibetur.Quid ergo aliud Sylo iſto in loco ſignificat,quàm veteris legis traditionem?Nam velut arcam dei continet,dum carnalem literā foris exhibet,quæ in ſuis ſecretis ſpiritalem ſcientiam clauſam tenet.Quid eſt ergo quod domus domini in Sylo ſitaeſſe perhibetur,niſi quia ſancta Eccleſia in ſacramento ſcripturarum,velut in loco fundata cognoſcitur?Illuc Samuel adductus aſſeritur,illic oblatus, quia præter ſanctā Eccleſiam, locus non eſt,vbi merita virtutum creſcāt,& ad culmen perfectionis veniant.Sed cùm ipſe qui adductus eſt,aſſeritur,eius quoque dilationis cauſa memoratur, cùm ſubditur: Puer autem erat adhuc infantulus.)Nam ſi infantulus tunc non eſſet,

I dum per ſe poſſet accedere, duci huc ab alio non oporteret. Sequitur: Et immolauerunt vitulum, & obtulerunt puerum Heli.)Superius de ſola Anna dicebatur.Et adduxit eū ſecum, poſtquam ablactauerat.) Nunc autem de Helcana pariter,& de Anna ſubiungitur: Et immolauerunt vitulum, & obtulerunt puerum Heli.) Tunc immolatus eſt vitulus, cùm adductus eſt Samuel,& oblatus. Si ergo ibi erat tunc Helcana, & cùm ducebatur,& cùm offerebatur,quare non dictum eſt,adduxerunt eum ſecum,ſicut dictum eſt,immolauerunt, & obtulerunt? Sed quia hæc ad Eccleſiam, & ad Chriſtum retulimus,illi lactare,illi adducere pertinet,offerre,& immolare ſibi, & Chriſto. Ipſa quippe inſtitit verbo prædicationis, ſed quibus doctrinam inſinuat,virtutem adimplendę operationis nequaquam ſubminiſtrat. Literam quippe ſcripturæ loquendo,exhibet,ſed ipſum bonum ſe petētibus,non niſi cum ſponſo dare poteſt.Immolatur ergo vitulus,cùm diuina gratia cordi bona petentis infunditur, vt bona quæ deſtinando deliberat,ſtudio boni operis hilariter impendat. Vitulus enim tunc immolatur,quia victima boni operis propoſiti, ab omnipotenti deo deuotæ mentis oblatione ſuſcipitur, ſi id quod ei vouendo mens exhibet,totum deo mactatur per hilaritatem. De hac immolatione vituli dominus in Euangelio ait:Si vos, cùm ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris,quanto magis pater meus cœleſtis dabit ſpiritum bonum petentibus ſe?

Hinc Paulus ait:Qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet, K *Matth.7.* vnuſquiſque prout deſtinauit in corde ſuo, non ex triſtitia, aut ex neceſsitate, hilarem enim datorem diligit deus. *2.Cor.9.* Quid nanque eſt deſtinare in corde,niſi proponere ex deliberatione?Dum ergo deſtinauit,dixit,quaſi vitulum adductum,aſſeruit.Sed dum addidit,nō ex triſtitia, aut ex neceſsitate. quia hilarem datorem diligit deus, adductum vitulum qualiter immoletur,expoſuit.Adducuntur ergo vituli,cùm ad agenda fortia bene proponendo præparamur, ſed vitulus immolatur, cùm deliberatio boni propoſiti deo impenditur,in oblatione magnæ deuotionis.Vterque autem, id eſt vir, & vxor vitulum immolaſſe perhibentur: quia eadem hilaritas fidelibus ſubditis prædicatoris voce oſtenditur, atque in eorum cordibus diuina gratia propagatur. Pariter ergo vitulum immolant, cùm in corde bene proficientis ſubditi,diuina conuenit cum humana prædicatione.Tres autem vituli adducuntur,quia cum auxilium lapſis, & ſtantibus ferre, & nobis ipſis opem cuſtodię proponimus,dum vna bona intentione hæc attēdimus,tria quidem ſunt reſpectu operis,ſed vnum in munere oblationis.Tria quidem ſunt,quia erga nos, & proximos noſtros diuerſo reſpectu, & diuerſis temporibus exhibentur, ſed vnus ſunt vitulus,quia ſimul proponuntur,& pari deuotione oblationis deo impenduntur, & vna in eis hilaritas,& alia non habetur.Sequitur:Et obtulerunt puerum Heli.) In Heli, non ſolum perſonæ doctorum veterum, L

ſed etiam doctrinæ figurantur. Quid eſt ergo,quòd puer Samuel Heli oblatus aſſeritur, niſi hoc quod apertè cognoſcitur,quia quiſquis prædicando, aliis prodeſſe nititur, non ſolum noua ſcribere debet,ſed etiam vetera. Vnde & dominus *Matth.13.* in Euangelio per parabolam dicit: Ideo omnis ſcriba doctus in regno cœlorum ſimilis eſt homini patrifamilias, qui profert de theſauro ſuo noua & vetera. Samuel ergo Heli tunc offertur,cùm mens bene proficientis ſubditi legis,& Prophetarum ſcientia eruditur, vt in libris antiquorum occidentem literam legat, ſed etiam ſecundum ſpiritum viuificantem intelligat:& ſic quod foris ſonat,accipiat, vt præter elementorum ſonum,quod intus inſonet ſpiritus,recognoſcat,& ad fidem noua habeat, ſed quotiens neceſſe fuerit, ad noui teſtamenti cōfirmationem ſcripturas veteres adducat. Tunc quippe defendere noua poterit, cùm eorum rationem ex veteribus agnoſcit. Apertè igitur Samuel Heli oblatus aſſeritur, quia ſolum ſufficienter noua prædicat,qui eam rationem, qua intelligenda ſunt vetera,non ignorat.Et quia eaſdem ſcripturas veteres intelligere ſine præceptore non poſſumus, & doctor nihil in nobis docendo proficit, ſi quod ipſe foris loquitur, in cordibus noſtris per diuinam gratiam non fundatur, mater non ſola puerum obtulit,ſed cum viro.Ei autem,cui filium tradit,ſe cum verbo præconij Anna inſinuauit, dicens: Obſecro mi domine viuit anima tua,ego ſum illa mulier,quę ſteti coram te hic.)Coram Heli Anna ſtetit,quia ſancta Eccle M

ſia doctorum ſynagogę nullis perſecutionibus corruit.Quod tale eſt,ac ſi dicat Eccleſia glorians ſynagogæ præpoſitis: Idcirco orbem patere per Euangelium deo potui, quia aduerſa, quæ mihi intuliſtis,inuicta toleraui.Nam ſi pœnis victa vetuſtati me ſubderem, nouam redemptori tot nationum ſobolem nequaquam genuiſſem. Et quia humiliter loquitur,obſecrando dominum vocat.Quia verò ei vitæ æternæ pignus in fide redemptoris dare apperit,dicit:Viuit anima tua.)Sed quę ſe ſtetiſſe gloriata eſt,magna de ſe protulit.Et quia eadem magna humiliter, non ſuperbè dixerat, ea protinus ad laudem omnipotentis dei retulit,dicens: Oraui, & dedit mihi dominus petitionem quam rogaui eum, idcirco & ego commendaui eum domino.) Diuina gratia ad hoc ſanctæ Eccleſiæ filios tribuit,vt eos doctrina veritatis inſtituat, bonis moribus exornet,pia ſuper eos cuſtodia vigilet, à malo declinare perfectè faciat,& ad æternam patriam ſufficientem bonorum operum copiam præparare. Hæc profectò miniſterij paſtoralis ſunt, ſed electus prædicator ea ſuis viribus implere poſſe diffidit.Quia ergo nec ſua virtute aliquos per Euangelium poteſt gignere,nec quos generat,cuſtodire, rectè per Annam in Eccleſiæ typo nunc dicitur:Oraui,& dedit mihi dominus petitionem,quam rogaui eum. Idcirco & ego commēdaui eum domino, cunctis diebus quibus fuerit commendatus domino.)

A no)Nam vt gignere poſsit,obſecrat,& vt hi,quos orādo obtinet,in ſancta conuerſatione permaneant, eos item omnipotenti deo precibus commendat. Et quia ab eiſdem precibus nunquam deſinit, cunctis diebus ſe commendare filium deo dicit.Cunctis nanque diebus domino filium commendare,eſt ei pro eorum ſalute,quos generat, omni huius vitæ tempore ſupplicare.Dies nanque quibus domino commendamur,tempora præſentis vitæ ſignificant.In quibus profectò diebus tanto validioribus diuinæ protectionis auxiliis indigemus,quanto grauioribus ſpirituum malignorum tentamentis impetimur.Quia verò in plæriſque codicibus non commēdatus,ſed commodatus legitur, à bono intellectu non vacat. A matre quippe Eccleſia in hac vita filij commodantur. Quicquid verò commodamus, id reddi nobis in fide excipientis expectamus.Dies verò virtutum ſpiritalium, claritates ſunt. Quibus profectò diebus Annæ filius domino commodatur, quia ei ſancta Eccleſia electos offert in claritate virtutū, vt eos poſtmodum ad augmentum ſui æterni gaudij ſibi omnipotens deus exhibeat in ſplendoribus præmiorum. Et notādum quia omnibus diebus commendatus aſſeritur, vt ei de eo quod habendum eſt de ſpirituali conuerſatione,nihil deſit,quem prędicator electus in æterna vita recipere tenebroſum ex aliqua parte non poterit.Sequitur:Et adorauerunt ibi dominum.)Et nos membra ſanctæ Eccleſiæ, cùm per ſcripturas teſtamenti

B veteris,venerationi, & præcepto conditoris ſubmittimur,ibi profectò dominum adoramus, quia patrum veterum fidem tenemus, & eandem fidem per dilectionem in bono opere exercemus.

Caput I.

Moralis. HÆc de principio typica expoſitione protulimus, nunc in eiuſdem verbis hiſtoriæ, eruditionem noſtram per moralem ſignificationē requiramus. Fuit vir vnus(inquit) de Ramatha Sophim.) In hoc viro vno,quid rectius, quàm vnuſquiſque nouus ſeculi contemptor deſignatur?Vir nanque dicitur,quia propoſito fortis eſt,vnus vero, quia amore ſingularis:vir nanque eſt,quia ex magna virtute cuncta pręſentia deſpicit,ſed vnus, quia ſola omnipotentis dei ſpecie frui concupiſcit.Quiſquis enim perfectè terrena deſpicit, vir eſt ex fortitudine,ſed ſi conditorem ſuum ardenter videre non cupiat, non eſt vnus ex intentione.Perfectio igitur viri, in præconio ponitur vnitatis, vt qui ſeculum potenter deſpicit, mentem non diuidat, ſolis ſupernis inhiet,ad ea tantum quæ de viſione conditoris ſunt æterna gaudia ſuſpiret. *Pſalm.72.* Talis profectò erat qui deo confitens, ait: Quid mihi reſtat in cœlo, & à te quid volui ſuper terram? *Pſalm.26.* C Hinc item dicit:Vultum tuum domine requiram.Qui enim in terra nihil voluit, profectò vir fuit, ſed qui neque in cœlo, neque in terra aliquid præter ipſum voluit,qui ſpretis omnibus ſolum eius vultum quæſiuit,non ſolum vir,ſed etiam vnus extitit. De hac vnitate dominus in Euangelio, *Lucæ 10.* Marthæ loquitur,dicens: Martha, Martha ſollicita es,& turbaris erga plurima,porrò vnum eſt neceſſariū. Hinc Lucas de perfecto credentiū numero loquens,ait:Erat eis cor *Act.4.* vnum,& anima vna.Vnum quippe eis cor erat,quia per intentionem rationis,ſolum conditorem aſpexerant, vnā animam habebant:quia per affectionem amoris,ſolum eius faciem videre deſiderabant.Hinc eſt quod diligens propheta ſecum reputat,dicens: *Pſalm.41.* Sitiuit anima mea ad deum fontem viuum,quando veniam & apparebo ante faciem dei? Pro hac vnitate obtinenda veritas docens, ait: *Lucæ 14.* Qui non renunciauerit omnibus quæ poſsidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Quæ etiam noſtra ſunt, quia hi qui abrenunciantes ſeculo remotioris vitæ ſecretum petiuimus,monachi vocamur. *Monachus quis.* Monos quidem Græcè, Latinè autem vnus dicitur. Hoc quippe titulo appellationis inſcribimur,vt vox nominis noſtri nobis inſinuet altitudinem dignitatis,& animus noſter tāto ardentius ad conditoris viſionem ſe erigat, quanto ſublimitatem claritatis, in qua ſemper debet conſiſtere,quaſi in fronte prælatam, portat.Sed diuini amoris ſublimitas, in ſola catholica Eccleſia ve

ris electis impenditur.Bene ergo vir,qui vnus dicitur:De Ramatha Sophim, de monte Effraim fuiſſe perhibetur.) D Ramatha quippe(vt iam dixi) Hebræum nomen eſt, ſed Latina locutione,dicitur viſio conſummata. Quæ profectò appellatio ſanctæ Eccleſiæ conuenit,quæ antiquitus à prophetis præuiſa eſt,ſed in finem ſeculorū,in redemptoris fide diſpoſita. Conſummata ergo viſio ſancta Eccleſia dicitur: quia per redemptorem humani generis erecta eſt in religionis culmine, quæ olim tantum prouiſa erat ſpiritu prophetiæ. Hæc autem Sophim,eſſe deſcribitur in monte Effraim ædificata, quia contemplatione dei celſiſsima eſt, & ſpiritalibus virtutibus fœcunda. Sophim quippe ſpecula dicitur, Effraim fructificans. Quæ profectò vocabula ſitū ſanctæ Eccleſiæ rectè inſinuant, quæ non ſolum intentione viſionis alta eſt, ſed excellentia conuerſationis.Quibus etiam vocabulis, & hæreticorum dementia, & cæterorum improborum ſterilitas reprobatur. Illi quidem dum à rectitudine fidei deuiant,ſpeculationem ſublimitatis non habent:iſti verò,quia recta vident quæ agant,& ea facere ſemper diſsimulant, ſpeculam quidem habent, ſed virtutum montem excellenti vita non obtinent.Sancta verò Eccleſia: quia in Sophim, id eſt, in ſpeculatione ſublimis eſt, *Philip.3.* gloriatur,dicens:Noſtra conuerſatio in cœlis eſt. Quia etiam in virtutum monte per boni operis fructum conſtituta eſt,eliſam reproborum fidem reprobans, ait: *Iaco.2.* Fides ſine operibus mortua eſt. E Hinc item prædicans, dicit: *Galat.6.* Dum tempus habemus operemur bonum, ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei. Vir ergo,qui vnus dicitur, de monte Effraim eſſe memoratur:quia & terrena deſpicere, & ſuperna deſiderare, ei ſolum prodeſt,qui per fidem catholicam intra ſanctam Eccleſiam ſeſe continet.Sequitur: Et nomen eius Helcana,filius Hieroboam,filij Heliu, filij Thau, filij Suph.) Hoc etiam nomen ſuperius oſtendimus,quia ab Hebræa lingua,in noſtram dei feruor verteretur. Quod profectò nomen viri,bene congruit ordini ſpititalis expoſitionis.Qui enim vir vnus dicitur, neceſſe eſt,vt ex dei feruore cenſeatur.Quis enim aut temporalia deſpicere, aut amare cœleſtia ſine diuina gratia poſsit? Neceſſe quippe eſt,vt hunc gratia diuina pręueniat,quatenus ſpiritus ſancti igne ſuccenſus, quanto ardentius ſumma diligit,tanto fortius ima contemnat.Cui etiam in genealogiæ ordine quatuor patrum nomina perſcribuntur, quia in fide redemptoris, eorum prædicatione genitus eſt, qui in eundem humani generis redemptorem, per quatuor Euangeliſtarum ſcripta,de omni mundi parte credidere.Qui etiam Effrathęus dicitur.De monte Effraim,& Effrathæus eſt, qui in fertili terra,ſterilis non eſt.Nam plærique intra ſanctam Eccleſiam nomine cenſentur fidei,cuius nullos proferunt fructus actionis. Qui nimirum dum de Eccleſia prodeunt,velut de monte fructifero eſſe ſentiuntur, ſed quia ipſi bonorum operum non habent fructum,non ſunt Effrathæi. De monte ergo Effraim eſt,& Effrathæus non eſt,qui fidem catholicam in Eccleſia dicit, F ſed opera digna fidei non impendit.Talibus profectò veritas in Euangelio comminatur, dicens: *Lucæ 13.* Auferetur à vobis regnum dei,& dabitur genti facienti fructum eius.Hinc ſub ficulneę ſpecie,colono ſanctę Eccleſię repulſionem infructuoſæ animæ imperans, ait: Succide eam, vt quid terram occupat?Hinc Ioannes Baptiſta comminans,ait: *Lucæ 3.* Iam ſecuris ad radicem arboris poſita eſt.Omnis arbor,quę non facit fructum bonum,excidetur, & in ignem mittetur. De monte quoque Effraim eos eſſe oſtenderat,ſed non Effrathæos,de quibus veritas in Euangelio per parabolam dicit: *Matth.21.* Malos malè perdet,& vineam ſuam aliis locabit agricolis,qui reddant ei fructum in temporibus ſuis. Vir ergo de monte Effraim, dicitur Effrathæus,quia quicunque intra ſanctam Eccleſiam fidem catholicam tenemus,dum per ardorem affectionis, terrena abiicimus,cœleſtia amamus,oportet & vt à terrenis, quæ deſpicimus,per boni operis laborem ſeparemur,& ad ea quæ diligimus cœleſtia præparemur.Eſſe ergo in Eccleſia, & opera bona non facere,quia ad acquirendæ æternæ ſalutis bonum non prodeſt, vir qui de monte Effraim aſſeritur,etiam Effrathæus fuiſſe memoratur. Vnde & duas vxores habere deſcribitur: quia actiuæ vitæ per fœcunditatem boni operis, & contemplatiuæ vitæ coniungitur per amorem internæ delectationis. Quam ob rem Fenennæ filij fuiſſe dicuntur, Annæ autem fi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G lij non fuisse. Quid enim sunt actiuæ vitæ filij, nisi bonorum operum fructus? Et quid est quod Anna filios non habe, nisi quia rudis contemplatio, ea quæ iam amare cœpit, internæ contemplationis gaudia citò non obtinet? Filij quidem sunt contemplatiuæ vitæ gaudia internæ visionis. Sed mens, quæ contemplari æterna inchoat, ad eorum gaudia excipienda, tanto difficilius peruenit, quanto etiam illorum pulchritudinem non attendit. Quis ergo in gloria eius pulchritudinis gaudere prævalet, quam non videt? Mens autem, quæ in æternorum bonorum contemplatione se nouiter eleuat, ad ea tanto tardius assurgit, quanto humanitatis suæ familiares tenebras velociter non deponit: quia dum à se abiicere mundanas curas nõ prævalet, velut in oculis gestat puluerem: quo id quod cupit, videre non potest. Prius ergo abiiciendus est puluis ex oculo, deinde oculus refouendus. Puluis quippe abiicitur, cùm ab intentione mentis cuncta rerum corporearum phantasmata remouentur: & oculus refouetur, cum vsu cõtinuæ meditationis, eadem mentis intentio ad æterna sustollitur. Quæ profectò cum diuturna consuetudine in supernis morari didicerit, eadem diuturnitate cõsuetudinis, puritatem obtinet: quia dum clarius æterna respicit, in eorum gloria exultare plenius posit. Anna ergo non habuisse filios dicitur, vt non solum inchoantis imperfectio designetur, sed etiam vitæ contemplatiuæ celsitudo. Magno enim meritorum sita est culH mine, quæ in fœcunditatis suæ gaudio facilè habeti non potest. Hinc est enim quod Iacob Rachelem coniugem habere
Gene. 29. desiderat, sed tamen ei prius Lía substituitur: vt pro obtinenda illius specie, septenatius annorum numerus in soceri seruitio geminetur: quia amator vitæ cõtemplatiuæ, hanc in vbertate æterni gaudij citò adipisci desiderat, sed tamè ei omnium donorum largitor Spiritus citò non tribuit, ne habitam quasi vilem despiciat, si facilitas ei hanc pro voto repræsentat: sed tanto ea fruatur dulcius, sollicitiúsque custodiat, quanto hanc difficilius promeretur. Quare & sequitur: Et ascendebat vir ille statutis diebus, vt adoraret & immolaret domino exercituum in Sylo.) Statutis quidem diebus ascendit: quia in splendoribus æternæ visionis paulatim proficit. Quid enim sunt illæ manifestationes interni luminis, nisi dies electæ mentis? & statuti nanque dies sunt: quia in profectu spiritalis vitæ positis, diuina ordinatione disponuntur. Statuti etiam dies sunt: quia in eorum claritate non possumus admitti, cùm volumus: sed cum diuina dignatione subleuamur. Aliquando nanque nos in contemplatione internæ lucis excipit, quando que labi vsque ad perferendas humanitatis tenebras relinquit. Quasi enim statutis diebus eleuat, quibus amœnitatem internæ lucis non iugiter aperit, sed per tempora suę disposition ostendit. Dies ergo nostri sunt, quia in magnis splendoribus excipimur, cùm internæ gloriæ nobis pulchritudo reuelatur. Sta-
I tuti verò dies idcirco nominantur: quia vt intima luce fruamur non est nostri conaminis, sed diuinæ dignationis. Sæpe nanque diuturno silentio, instantibus supplicationibus, crebris gemitibus, illam nobis internæ lucis gloriam aperiri flagitamus, & in eius amœnitate recipi non meremur. Sæpe nil tale pro eius desiderio agimus: sed subitò nos diuina gratia præuenit, ab imo nostræ infirmitatis erigit, in superna rapit, insperantibúsque nobis gloriam suæ lucis ostendit. Diebus ergo statutis ascendimus: quia in cõtemplationem cœlestium sublimari non possumus nostro conamine, sed diuina dispositione. Ascensus quoque dies sunt: quia quando illa sublimi luce non fruimur, in imo sumus: & cùm in illius alta visione assumimur, quam in imo iacuissemus ante assumptionis nostræ horam cognoscimus. Displicemus nos tũc nobis, in quo fuimus, placemus autẽ, in quo sumus: quia absorpta iam mens amore cœlestium, dum lætatur luce, qua fruitur, cuncta terrena horrore nimio dedignatur. Vnde & beatus Petrus, dum in montem assumitur, dum nube lucida obumbratur, dum ei
Matth. 17. transfigurati gloria saluatoris ostẽditur, dicit: Bonum est nos hic esse domine. Nam quia iam dei omnipotentis munere meretur interesse sublimibus, incomparabile illic bonum ineffabiliter diligit, ex cuius pulchritudine, cuncta quæ transeunt, velut fœda reprehendit. Sed quid est quod idem vir de ciuitate sua ascendere dicitur? Quid verò aliud est ciuitas, nisi cohabitantium munimentum? Quæ autem est hęc ciuitas, nisi muniti cordis perfecta custodia circunspectionis? Hæc nimirum velut cohabitantes ciues altis mœnibus protegit: quia dum custodiendis virtutibus solerter inuigilat, internam eorum pacem hostis callidus non conturbat. In hac certè ciuitate nos consistere, sapiens ille præcepit, qui ait: Omni custodia *Prouer. 4.* serua cor tuum, quoniam ex ipso vita procedit. Hinc etiam do minus discipulis præcipit, dicens: Vos autem sedete in ciuita- *Luce 28.* te, donec induamini virtute ex alto. In ciuitate quippe sedemus, cùm per quotidianam sollicitudinem in internæ custodiæ defensione requiescimus. In qua sedentes, virtute induimur ex alto: quia præparati iam in habitaculum sancti spiritus, per eius gratiam, in supernæ gloriæ contemplationem subleuamur. In hoc igitur quod vir Effrathæus de ciuitate sua ascendere dicitur, quid aliud, quàm negligentiæ nostræ culpa indicatur? Nam per contemplationem rimari cœlestia volumus, qui nõ solum cordis, sed etiam corporis custodiam non habemus. Et quidem sæpe indecenter aspicimus, otiosa audimus, superflua loquimur, somnum, cibum non ad refectionem corporis habemus, sed ad vsum delectationis: itaque cùm discutere ambigua volumus, superna conspicere, tenebras nostras deserere, internæ dulcedinis saporem gustare, ab illius secreto tanto dignius repellimur, quanto munitionis nostræ fortitudines negligentius dissipamus: iámque nobis tanto est ascendere difficilius, quanto ad nosmetipsos relapsi, in altitudinem custodiæ erigere non curauimus cordis munitiones. L
Ascendat ergo vir de ciuitate sua: vt qui per internam contemplationem appetit proficere, exteriores sensus ordiner, mentem regat: & quasi in altis receptus munitionibus, expectet, vbi eum superna illustratio visitet. Ad statutorum quippe diem ascensum iam qui paratus inuigilat, dignus custodia puritatis efficitur: vt sæpius diuina dignatione visitetur. Sed dum ascendere dicitur, ascensionis etiam causa memoratur, cùm subditur: Vt adoraret, & immolaret domino exercituum in Sylo.) Quisquis diuinæ contemplationis arce sustollitur, in illa cuncta illuminante luce respicit, & quod se mirabiliter terreat, & quod ineffabiliter delectet. Nam illa summa visio, vt electæ menti se aperit: & imperscrutabilem abyssum iudiciorum dei, & bonitatis eius abundantiam misericorditer ostendit: vt videntem magno pauore deiiciat, & ingenti gaudio sustollat, & terrore quidem deiicitur, vt statum mundanę affectionis deserat: & mulcetur gaudio, vt quod prægustare de conditoris bonitate inchoat, ardentius concupiscat. Tunc quippe adorat: cùm considerata illa immensitate omnipotentiæ: sic conditori submittitur, vt contra spiritualem conuersationem, carnalis concupiscentiæ impulsibus non leuetur. Adorans autem immolat: quia quo humilius diuina veneratione prosternitur, summæ claritatis illius blandimento suauius refouetur. Adorare igitur ascendenti, est diuinæ omnipotentiæ magna casti amoris veneratione submitti: immolare ve- M
rò, diuinæ lucis suauitate ineffabiliter delectari. Electa enim mens, velut spirituali immolationi deo se consecrat: dum in illa ineffabili eleuationis suæ lætitia, eam ignis diuinæ charitatis ardẽtius inflammat. Dum ergo electi cuiusque studium, sub Effrathæo viro ostenditur, & adorare dicitur, & immolare: quia sic mens electa appetit superna conspicere, vt spirituali visione proficiens, & omnem statum conterat carnalis vitæ, & plenitudinem capiat æternæ lætitiæ. Nam & si ad hãc summæ contemplationis altitudinem carnalis aliquis non assumitur, quantum tamen ad illam spiritualem conuersationem, in quam illo ascensu cõtemplationis proficit, antequam proficiat quodammodo carnalis est. Hoc enim ipsum quasi carnale est, per altitudinem visionis à corporearum rerum intentione separari non posse. Sed vt temeritas humanæ audaciæ comprimatur, prius adorare dicitur, postea immolare. Ordinatus quippe contemplantis ascensus est, si à timore incipiat. Timor autem ipse quid est aliud, quàm electæ mentis ad diuinam gloriam speculandam transeuntis præordinata purgatio? Eo enim purius diuinæ lucis radios intueri merebitur, quo validiori timore deiecta, visioni maiestatis intimæ purgatior exhibetur. Sic ergo Effrathæi huius conuersatio foris nobis ostenditur, vt ad perfectionem tendentibus, quid intus agendum sit, rationabiliter demõstretur. Igitur dum summæ gloriæ respergi claritate appetimus, præsumptionis nostræ

A stræ ausum in hoc timoris transitu præfigamus: vt quo venerabilius omnipotentem dominum metuimus, eo perspicacius benignitatis eius gloriam videamus. Cuius etiam timoris magnitudo, electæ menti aliquando post ostensionem lætæ visionis incutitur. Quòd profecto dum fit, non fit vt mẽtem ad
Matth. 17. gloriæ visionem putificet: sed vt custodiat ab elatione. Vnde & Petrus, & Iacobus, & Ioannes prius transformati Domini gloriam viderunt, deinde incusso eis timore cecidere: ne elati perderent, quod humiliter assumpti videre meruissent. Aliquando ergo adoratio immolationem præcedit, aliquando immolatio adorationem: sed nimirum diuina dispositione, nõ nostro conamine. Vir quippe Effrathæus, vt prius adoraret, & postea immolaret, ascendisse describitur: quia profectò ordo ita perfectus est, vt à veneratione, quæ ex pauore diuinæ districtionis nascitur, ad speculationis lætæ maiestatis efferamur. Diuina tamen clementia, electas mentes aliquando sic suę dulcedinis infusione exhilarat, vt eas in timoris magnitudinem non inducat. Vnde & subditur: Venit ergo dies, & immolauit Helcana.) Quid est quod dicit, venit dies, & immolauit, & nõ dixit, adorauit, & immolauit: nisi quia (vt superius dixi) sic sæpe diuina dignatione ad videndum gloriam diuinæ claritatis extollimur, vt nulla tunc iudiciorum immixta consideratione turbemur. Et quanquam sine magna veneratione omnipoten
B & non adorat: dum sic illa summi gaudij fœlicitate fruitur, vt deiectione timoris nulla quatiatur. In hunc quippe affectum
Cenri. 1. veneratur, quæ dicebat: Osculetur me osculo oris sui. Quem timoris affectum prætendit, quæ osculari appetit. Hinc etiam
Exo. 33. de Moyse scriptum est: quia deo loquebatur, sicut solet loqui vir cum amico suo. Nam velut veniente die, hunc scriptura sacra sic immolare ostendit, vt eum adoratio timoris nulla prostrauisset. Quo in loco hoc notandum video quod vt adoraret, & immolaret ascendere dicitur: non tamen adorasse & immolasse veniente die, sed immolasse solum. Alij ergo sunt dies quibus ascẽdimus, vt adoremus, & immolemus: alius ille dies, qui dum venerit, immolamus. Dum enim nostro conamine in diuinarum rerum meditatione suspendimur, quasi statuti ascensus nostri dies sunt: quia quosdam spiritualis luminis radios intuemur, quosdam nosipsi nobis ordinamus, ab imo no strę humanitatis quadam altitudine subleuamur. Sed quia his meditationibus, sine diuina gratia nihil agitur: & quia nec timorem nobis prævalemus incutere, nec diuinæ dulcedinis suauitatem exhibere: ascensus quidem dies sunt, in quibus adorare, & immolare statuimus: sed tamen in eis nec adoramus, nec immolamus. Dies autem alius venit, & immolamus: quia subita luce gratiæ diuinæ respergimur, & de gloria maiestatis eius, ineffabilem percipimus abundantiam dilectionis. Hic ergo dies non est illorum aliquis, sed illos sequitur: quia nimirum si nostra dispositione, hanc diuinæ gratię largitatem
C accipere non valeamus: tamen eam nunquam promeremur, nisi omnino curemus, vt & meditando, & quotidie legendo, & orando, & in iis quæ possumus, spiritualibus claritatibus immoremur. Venisse autem dies dicitur, vt superna dignatio designetur: quia cùm electas animas visitat, non est facultatis nostræ, sed bonitatis suæ. Sequitur: Dedítque Fenennæ, & filiis, & filiabus partes, Annæ autem dedit partem vnam tristis: quia Annam diligebat.) Filij nanque Fenennæ sunt mentis sacræ consilia, quæ per studium pietatis actiuæ vitę subrescunt. Qui nimirum filij cum matre partes accipiunt: cùm consilia pietatis, ad splendorem supernæ gratiæ, in operum bonorum pinguescunt deuotione. Pia etenim mens, quo sublimius tollitur in diuina contemplatione, eo deuotius se extendit in sancta operatione. Partes nanque matris huius, & filiorum, præparationes sanctorum operum sunt. Vnam verò partem Annæ tristis exhibet: quia per contemplationem, qua superna desiderat, quandiu in hac ærumna temporis impedita, superna quæ amat, non obtinet: in solis fletibus pastum refectionis habet. Ieiunam quippe se tenet, quotiens se proiectam ab æternis gaudiis memorãs, flere non potest. Partem igitur vnam à tristi accipit: quia nunquam pro voto reficitur, nisi cum flendo satiatur. Quam ei vir Effratheus tristis tribuit, qui cùm partem Fenennæ tribueret, tristis non fuit: quia videlicet lætatur D
in præparatione bonorum operum, quia supernis, quæ amat, quandiu differtur gaudiis non lætatur. Hanc certè partem Annæ tribuerat, qui æternis se intuens excluſum bonis loquebatur, dicens: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, *Psalm. 41.*
dum dicitur mihi quotidie: Vbi est deus tuus? Sed inchoantis adhuc imperfectio designatur, dum Effrathæi coniunx altera, alteram affligere, & vehementer angere perhibetur. Perfecto enim cuique eo nequaquam pugna committitur vxorum: quo firma iam experientia nouit, discretè disponere indigentiam operis, & intentionem contemplationis. Nam velut in pace vtranque vxorem possidet, qui nec tempora operis, contemplationi deputat: nec contemplationis ocia, per intentionem operis inquietat. Affligebat quoque eam æmula eius, & vehementer angebat: in tantum, vt exprobraret ei quòd concluſisset dominus vuluam eius.) Ab æmula Anna affligitur: cùm immoderata intentio boni operis, turbat quietem internæ visionis. Affligitur, cum ei illa præponitur, quæ esse nobilior comprobatur: & vehementer angitur, quia electæ mentis contemplatio angustatur, dum is qui in contemplatione sublimium esse desiderat, sese in actiuæ vitæ operibus immoderatius dilatat. Angere quippe, stringere est. Mentis quippe visio stringitur, cum impedita occupationibus operum, in illa internæ lucis immensitate nequaquam dilatatur. Et quia hanc vehementer angere dicitur, notandum est: quia etiam boni operis E
immoderata sollicitudo contemplationi non parum nocet. Fenenna quippe Annam vehementer angit: quia mens, dum actiuæ vitę immoderatæ impenditur, valde difficile est, vt cùm ad disponenda terrena se occupat, in visione cœlestium potenter surgat. Cui etiam velut sterili Fenenna exprobrat: quia dum ex actiua vita bonorum operum fructus citò profetimus, & ad internæ contemplationis gaudia facile pertingere non valemus: sterilis ista cernitur, dum rudes de eius fœcunditate desperamus. Dum ergo pro fœcunditate Fenennam diligimus, Anna affligitur, angitur, & sterilitatis opprobrio notatur: quia dum bonarum actionum sollicitudinem nõ ea qua debemus discretione restringimus, puritatem contemplationis tanto nobis difficiliorem reddimus, quanto nobiliorem vitam excellenti studio nequaquam retinemus. Sed quia ad altiora inchoauit ascendere, si fortis est in suo proposito, huiusmodi tentamenta tolerans, non desperat. Nam ad ea quæ cœpit alta contemplationis innititur: & de actionis cibo consolari despicit, qui in sola conditoris specie delectari concupiuit. Aptè itaque subditur: Porrò Anna flebat, & non capiebat cibum.) In fletu quippe ardens desiderium diuinæ contemplationis ostenditur: in dedignatione verò cibi, despectum lætitiæ transeuntis. Mens enim quæ feruentibus deliderijs interna desiderat, dum terrenæ lætitię blandimentum respuit, dum instantibus gemitibus infundi sibi supernę lucis amœnitatem experit, flet vtique, & cibum non capit. Hunc nanque cibum fastidiebat, qui dicebat: Renuit consolari anima mea. Sed qui F
cibum solatij capere de oblectamento rerum conditarum dedignatus est, epulas deliciarum suarum, quia in solo conditore inuenerit, dicit: Memor fui dei, & delectatus sum. Ad has pro- *Psalm. 76.*
fectò epulas flentem cõiugem hortabatur, cùm diceret: Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in deo, *Psalm. 42.*
quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, & deus meus. Quæ nimirum exhortatio hic quoq; cognoscitur, quia à viro suo: Cur fleat, & quare non comedat, & afflictum cor habeat, interrogatur.) Quasi dicat: cur de non habita contemplationis perfectione contristaris, quam si rudis non obtines, proficiens obtinebis? Vnde & quæ afflicta ab æmula comedere noluit, à viro cohortata manducauit: quia quæ saniori consilio ima despicit, perfectionem contemplationis habet in spe, quam nondum habet in virtute experientiæ. Fere enim deficienti, & collapsę contemplationi spei renouatę gaudium cibus est. Ad viti ergo sui vocem Anna reficitur, cum contemplationis intentio concussa per tentationem, ab eo qui se amare cœperat, ad spem sui profectus excitatur. Vnde sumpto cibo surrexit, omnipotenti deo preces fudit, atque ei sexum virilem, si hunc ab eo accipere mereretur, vouit. Natum filium omnipotenti deo vouet, qui gaudium contemplationis ad fru

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tentibus,in contemplationis desiderio carnales præpositi obsistere vehementer solent: eo quippe ineptius agere secretiorem vitam appetentes cogitant, quo ipsi vim internæ dulcedinis ignorant. Qui si aliquando in spiritales subditos voce asperæ inuectionis sæuiunt, ab eis humillima ratione sedandi sunt. Nam si se irrationabiliter contra rectè agentes erigunt, reuerentia superioris ordinis exigit: vt tunc honorentur,cùm modum rationis excedunt. Quos sanè vtrosque, & carnales scilicet prælatos & spiritales subditos,bene Heli,& Anna insinuant: nam cùm ille ante postes templi domini sederet, & Anna oraret,os eius Heli obseruauit:& eam ebriam vocauit. Sed hæc,quæ iniurias patienter sustinuit,humilitatem respon si exhibuit,cum veritate rationis. Ancillam se eius asseruit,ex multo dolore & mœrore loqui,& furentem in se animũ non solum sedauit: sed etiam pro consequendo fructu sui desiderij,ad orationem conuertit. Sed quia hęc vltima ad historiam diximus,non ab re agimus, si in his sacræ historiæ verbis eruditionem nostram paulò subtilius requiramus. Si ergo rerum ordo requiritur,prius manducauit,& bibit,deinde amarum animum habuit, orauit dominum flens largiter,postea votum vouit,& preces multiplicauit. Quid multiplicatio precum Anę,nisi illam electorum perfectionem significat,ad quam nos
1.Thes.5.d. doctor egregius hortatur,dicens: Sine intermissione orate. Sine
H re enim sine intermissione, est per affectum supplicationis, conditori semper assistere. Qui autem imperfectionis adhuc infirmitate deprimitur, eo sine intermissione dominum non obsecrat, quo in ipso etiam orationis tempore, à conspectu eius mentis elabitur vagatione. Bene autem ante precum multiplicationem, votum vouisse sancta mulier dicitur: quia nisi quis se totum cœlitem per propositi rigorem exhibeat,eo sępius ab affectu supplicationis educitur: quo mobilitate mentis in gyrum mundanæ intentionis vertitur, & in conspectu domini,per fortem custodiam non tenetur. Sed spiritali proposito sese vouere electi mens cœlestibus gaudiis poterit, si largiter flere iam nouit: si fletuum largitate supernæ dulcedinis saporem gustare iam didicit: atque in illius internæ refectionis suæ gaudio occupata,respicere terrena fastidit. Apertè igitur ante votum suũ fleuisse largiter Anna describitur, quia totum sese quis exhibere sic cœlitem terrena o liuiscendo non poterit: nisi magnis accessus fletibus, in mortuæ iam mundo mentis solatio delectationis, intimæ recipere suauitatem nouit,& quia in gaudio animæ hoc lachrymarum solatiũ non recipitur, si se prius non afficit per amaritudinem compunctionis: & quicquid in se de labenti vioit lætitia,salubris tristitiæ pugione transfigit: Anna amaro animo antè fleuisse relata est, & sic largiter flere potuisse. Quod bene Salomõ insinuat,
Prouer.14. dicens: Cor quod nouit amaritudinem animæ suæ, in gaudio
I eius non miscetur extraneus. Extraneus quippe est, qui adhuc de bonis exterioribus intentionem delectationis habet. Qui certè in gaudio amaricati cordis non recipitur: quia non potest experiri,quæ sit interna lætitia, nisi qui perfectè contemnere exteriorem curat. Sed notandum a fluc, quia ante ista omnia surrexisse,relata est: & antequam surgeret comedisse, & bibisse. Quis est cibus electæ animæ, nisi iuxta veritatis vocem: Omne verbum,quod procedit de ore dei? & quid est ei
Matth.4. surgere, nisi se ad statum supernæ intentionis erigere? Antè ergo surrexisse,quàm amaro animo fuisse dicitur: & antequam surgeret manducasse & bibisse: quia electa anima de ærumna vitæ præsentis,dolere non poterit, si sese ad illa,quæ in cœlestibus perdidit,non extendit: & se ad illa summa non eleuat, si à scripturæ sacræ pabulo ieiunat. Vt surgamus ergo, manducamus,& bibimus: quia tum ad altitudinem superni amoris erigimur, cum scripturæ sacræ profundis, & planioribus sensibus roboramur. Dehinc si surgamus,amaritudinem cordis acquirimus: quia dum in superna per amorem ferimur, quæ in imo sunt,non nobis præbent blandimenta gaudij, sed asperitatem afflictionis. Sed iam ab amaro animo,ad fletuum fluenta conscendimus: quia cum iugi, validąque compunctione transfigimur, ea mala,quæ in hac valle lachrymarum incurrimus, & futura quæ timemus, & æterna bona quæ amisimus,flere copiosius valemus. Hinc verò ad vouendorum votorum secreta procedimus: quia dum ab omni quod foris K libet,fletuum nos largitas sepelit: velut totos effectus cœlites, supernis obtutibus ostendit,& votavouemus,quibus sic æterna bona placent,vt mens nostra per nulla terrena, atque carnalia se inquinet. Dehinc profectus nostros precum multiplicatio sequitur,quia eo iam libentius,sæpius,&instantius æterna orando,quærimus,quo in solo futurorum bonorum solatio respiramus. Mane autem adorant,& in ciuitatem suam reuertuntur. Post multiplicatione m precum, cum Anna coniuge mane adorare,est inter magna virtutum dona, humilitatis virtutem custodire:& quia in illa sublimi visione diutius stare non potest anima,quæ adhuc ista corruptionis sarcina prægra uatur,aptè in ciuitate sua reuersi referuntur. Electa enim anima,cum infirmitate prægrauante,à dei contemplatione repel litur,vt redire in eandem visionis altitudinem valeat, debet habere constructa ædificia munitionis, quatenus ad semetipsam relapsa,in alto se teneat, vnde iterum ad eandem intimæ clacitatis altitudinem consurgat. Quod & sub typo Hierusalem,electæ animæ per Propheram dicitur: Sta in excelso, & Abac.2.
vide iucunditatem quæ venier tibi à deo tuo. Quasi dicat: Et si manere iugiter in dei contemplatione non potes,ne vsque ad ima deponaris: vt ab altis custodiæ tuæ turribus, ad eum contemplandum,sine difficultate conscendere, quem desideras, possis. In Ramatha quidem ciuitatem suam reuertitur, si cum à diuinę maiestatis visione repellitur, in sanctorum angelo- L
rum contemplatione retinetur. Sed cùm de ista subtiliori natura,id est.angelica cogitare non pręualer,si ad beatos martyres,vel electos alios,qui iam ęternitate recepti sunt meditando recurrit (quia de perfecta eorum gloria cogitat) nimirum tunc in sua ciuitate recipitur,qui morari in sublimibus prohibetur. Bene autem eadem Ramatha ciuitas sua dicitur, quia quam familiariter diligit,suam esse indubitanter credit. Suam nanque hanc ciuitatem esse cognouerat,qui dicebat: Scimus 2.Cor.5.
quia si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur,quia ędificationem habemus ex deo,domum non manufactam,æternam in cœlis. Hinc iterum dicit: Hierusalem,quæ Oblat.4.
sursum est,mater nostra est. Sed qui in illa sublimi ciuitate reuerti non potest, redeat nihilominus in ciuitatem suam Ramatha, & qui ab altissima illa deponitur, in istius Ecclesię adhuc in imo peregrinantis, sed sublimis vitę fulgore tadiantis,visione teneatur. Eo quippe hinc iterum redire ad reuisendum iubar alti versque luminis poterit, quo eum sensum, quem carnis sarcina ab internę lucis secreto retrahit, vsque ad terrę infirma non deponit. Quid est autem, quòd post dierum circulum Anna concipit, & parit, nisi quia gaudium perfectæ deuotionis, contemplatio ad conditoris pulchritudinem semel eleuata, non suscepit? Post dierum ergo circulum concepisse, & peperisse dicitur: quia dum ex consuetudine contemplatio ad superna rapitur, in visione supernı luminis munus accipit desideratæ fœcunditatis. Cir- M
culus nanque dierum, est infusio diuinæ lucis. Quæ profectò in suo ambitu diebus pluribus cingitur, dum vna sua claritate mentem irradiat, sed sui splendoris radios, per vices dispensatiæ manifestationis ei insinuat, quousque perfectius gaudium, de ampliori manifestatione comprehendat. Vel certè post dierum circulum Anna concipit, quia nimirum quandiu mentis aciem, contemplationis ruditas in gyrum mutabilitatis concutit, ipsa mens ad percipiendum plenum internæ maiestatis gaudium non assurgit. Velut enim in quodam circulo dies transeunt, cùm mens inchoantis in contemplationis se culmen eleuat, sed vix per respecti iubar luminis,eam adhuc rotantem, ac discurrentem fixam in sua luce seruat. Post dierum ergo circulum concipit, quia prius à mutationis suæ vertigine, instandi robur anima ducitur, & eum stare fixa ex vsu in contemplatione didicerit, gaudium perfectæ deuotionis in fructu suæ fœcunditatis apprehendit. Quod etiam conceptum parit, quando proximis ad gloriam supernæ maiestatis innotescit. Natus verò puer in tribus vitulis ad tabernaculum ducitur, quia de largitate spiritualis muneris, gratias referre debemus summæ Trinitati. De quibus vitulis dominum obsecrans Prophe- Oseæ.14.
ta dicit: Omnem aufer iniquitatem, & accipe bonum, & red-

A & reddemus vitulos labiorum nostrorum. Quasi dicat: Pro largitate munerum reddemus sacrificia laudis,per obsequium labiorum. In domum verò domini puer offerẽdus adducitur, cùm sacræ mentis profectus,sanctę ecclesiæ doctoribus reuelatur, vt dum collatione sapientum discutitur, fraude hostis callidi nequaquam maculetur. Potest & domus Domini æter nam patriam designare. De hac quippe Psalmista exultans, di-
Psalm.84. cit: Beati qui habitant in domo tua domine, in secula seculorum laudabunt re. In domum domini puer adducitur,cum electa mens in altra sustollitur,& de omni,quod spiritualiter proficit,omnipotenti deo gratias referre satagit,à quo profectus sui sibi impensa munera recognoscit. Bene autem vnus vitulus immolatur, cùm tres delati referantur: quia & si personarum Trinitas, confessione fidelium in diuinis laudibus canitur, earundem personarum inseparabilis vnitas prædicatur. Sed qualis aut quanta sit laus, si deuota non sit? Aptè itaque tribus vitulis, totidem farinæ modij coniunguntur, vt de eo quod in dei laudibus ore dicimus, per deuotionem satiemur. Nam sine farina vitulum offert, qui in dei laudibus verba quidem edit, sed mente vaga ad ea, quæ loquitur, non intendit. Sed si verba dei laudando vel orando proferentes hilarescimus,dum intelligentiæ miscemus gaudium, illius vini, quod
Psalm.66. B lætificat cor hominis,amphoram farinæ sociamus. Hoc profectò insinuat,qui exoptans ait: Benedicat nos deus,deus noster,benedicat nos deus, & metuant eum omnes fines terræ. Quasi tres vitulos ad tabernaculum duxit, qui deum laudans diuinitatis eius nomen repetendo, personarum proprietates exposuit. Sed cùm metuant,non eos sed eum dixit,profectò qui tres adduxit vitulos,vnum immolauit. Et quia farinam
Psalm.65. vitulis,& farinæ vinum miscuit, gloriatur, dicens: Ad ipsum ore meo clamaui,& exultaui sub lingua mea. Dum enim clamauit,quasi ad immolandum sacrificij vitulum duxit, sed sub lingua sua exultare non posset,si alta precis suæ verba non intelligeret. Cùm clamauit ergo,intellexit quæ clamauit,& exultauit in oblatione omnipotentis dei, non solum vitulum habuit,sed etiam farinæ modios,& amphoram vini. Igitur vitulus, farina,& vinum,laus est Dei,intellectus laudis, & lætitia deuotæ mentis. Cur autem modium,& amphora,in Dei oblatione nominãtur,nisi quia mensuræ sunt nomina? Hoc etiam quid spiritualiter indicet,Paulus exponit,dicens: Vnusquisque donum habet ex Deo,vnus quidem sic,alius vero sic. Hinc ve
1.Ad Co- rinth.7. Lucę 6. ritas dicit: Mensuram bonam,& confertam & coagitatam dabunt in sinum vestrum. Hanc nobis mensuram custodire sabent in sinum vestrum. Hanc nobis mensuram custodire sacra scriptura præcipit,dicens: Supra te onus ne leuaueris. Sed electæ animæ valde cauendum est, vt hæc tria omnipotenti Deo ardore piæ deuotionis offerat,& studio manifestæ veritatis. Vnde & eiusdem Annæ filius, sacerdoti oblatus asseritur.
C Quod profectò & nos agimus, si cum in sancta conuersatione proficimus,cum fœcundis iam mentibus spiritalium gaudiorum fructum proferimus,ad prælatorum nostrorum examen ducimus omne,quod in nobis ex superna contemplatione generatur. Et quia electi viri inter dona sublimia,humilitati suę bonum non deserunt,sequitur: Et adorauerunt ibi dominum.) In domo Domini Dominum adorant,qui & alta mente in supernæ patriæ contemplationem se eleuant,sed per humilitatem omnipotenti Deo substernuntur,& omni quod in virtute Spiritus tam sublimiter eleuatur. Hæc non ex ordine,sed summatim ad historiam, siue moralem intelligentiam exponendo perstrinximus, vt verba spiritalis cantici: quod subsequitur secundum moralem,typicámque explanationem paulo latius indagemus.

Caput II.

ET orauit Anna, & ait: Exultauit cor meum in Domino.) In Annæ persona sanctæ ecclesiæ typũ latere iam ostendimus. Quæ nimirum nato iam puero, in domino exultare se perhibet: quia de eo quod ad fidem Redẽptoris gentilem populũ traxit, vanè non tumuit, sed in eo lætitiæ suæ intentionem tenuit,à quo fœcunditatis suæ dona suscepit. Quibus nimirum D
verbis sic lætitiæ suæ fitum indicat, vt causam pariter exultationis eiusdem ostendat. Sterilis quidem fleuit, pariens exultauit, vt sanctæ ecclesiæ motes portenderet, quę se in hanc vallem lachrymarum à paradisi gaudiis proiectam doler, sed pro lucrandis animabus exilij sui ærumnas patienter sustinet. In hoc tantum exultare consueuit, si in ærumna temporis, qua premitur per fœcunditatis suæ gloriam, multiplicatis electis, cœlestis patriæ damna reparentur. Dicit ergo: Exultauit cor meum in domino,) quia fructum sui propositi consecuta est. Quo in loco notandum est,quia hoc quod glorians loquitur, orasse perhibetur. Nam præmissum est: Et orauit Anna, & ait,exultauit cor meum in domino.) Quæ autem nihil à Deo petere flagitãdo cognoscitur, cur orasse perhibetur? Sed quia hoc futurum esse per prophetiæ spiritum sancta mulier nouerat,& id fieri vehemẽter optat,& exultando loquitur,& orando. Exoltabat quidem certitudine futurorum, vehementer exoptans fieri,quod nouerat,reuelatione sacramẽti. Sancta quoque ecclesia inde diuina beneficia amando & venerando recolit,prædicat, & orat, quia nimirum id foris loquendo exequitur,quod intus miro desiderio fieri cupit,& factum magna deuotione veneratur. Dicit ergo: Exultauit cor meum in domino:) quia munera, quæ ad æternæ lætitiæ fructum accipit, ad temporale gaudium non conuertit. Sequitur: Et exultatum E
est cornu meum in Deo meo.) Quid est cornu Annę, nisi potestas sanctę ecclesię? Quod profecto cornu tunc mirabiliter se extulit,cum Dei filius per assumptam humanitatem,naturę nostrę participem se fecit. In eo igitur, cornu sanctę ecclesię exaltatum est,in quo humana natura iam splender,supra angelos eleuata. Sed in hoc quod hunc Deum suum & salutarem sancta ecclesia singulariter asserit, synagogæ repulsionem latenter ostendit. In Deo igitur salutari nostro, exaltatum est cornu nostrum,quia sublimitas ecclesiasticæ potestatis in humanitate nobis erecta est Redemptoris. Vnde & de eodem Redemptore per Zachariam dicitur: Erexit cornu salutis nobis,in domo Dauid pueri sui,sicut locutus est per os sancto- Lucæ 1.
rum Prophetarum suorum: & quia exaltatum cornu suum refert,latenter indicat,quia ante cornu habuerat, quod exaltatum non erat. Sancta quippe ecclesia ante Redemptoris aduentum cornu habuit, quia in Patriarchis & Prophetis tam recteviuendi ordinem quàm delinquentis corrigendi,potestatem diuinitus accepit. Sed tamen cornu exaltatum nõ habuit quia etsi viuere iuste poterat, tamen ad Paradisi gaudia sine Redemptoris præsentia,redire non poterat. Nunc autem sanctæ ecclesiæ cornu exaltatum est, quia iam mundi Redemptorem venientem recepimus, per cuius gratiam non solum recte possumus viuere,sed & ad paradisi gaudia transire, quia ille iam pro nobis mortuus resurrexit, in cuius morte mors obiit,& paradisus se eius fidelibus reserauit. Exaltatum est er- F
go cornu nostrum in Deo nostro,quia effusa iam gratia Sancti spiritus, in electorum multitudinem impletam Redemptoris imaginem videmus,dum qui terrena omnia despiciũt, carnis voluptates fugiunt,propria derelinquunt, tanto altioti potestate radiant,quanto hæc tanta virtutis insignia,in veterum multitudine sancta ecclesia non habebat. Exaltatum est cornu nostrum in deo salutari nostro,) quia quotquot eum re- Ioan.1.
cepimus,dedit nobis potestatem filios dei fieri. Hoc cornu exaltare volebat salutaris noster,cum dicebat: Ecce dedi vo- Lucæ 10.
bis potestatem calcandi super serpentes,& scorpiones, & omnem virtutem inimici. Hinc item asserens, ait? Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis. Hinc iterum Matt.16.
repromittit,dicens: Sedebitis super sedes iudicantes duode- Matth.19.
cim tribus Israël. Dicat ergo Anna: Exaltatum est cornu meum,in Deo meo,) vt videlicet sanctæ Ecclesiæ gloria designetur,quæ singulare culmen potestatis obtinet de præsentia Redemptoris. Et quia iam in toto mundo distenditur, quæ quondam intra Iudæam persecutionibus angebatur,sequitur: Dilatatum est os meum super inimicos meos.) Qui enim inimici ecclesiæ alij quàm Iudæi intelligendi sunt? Supra quos ni mirum dilatatũ os habet,quia contra eorum perfidiã omnium gentiũ iam fideliũ linguas mouet. Os ergo sanctæ ecclesiæ dilatũ est,quia per vniuersum orbẽ diffunditur, & dũ nationes vniuersas

Universidad de Deusto Biblioteca

G vniuersas prædicatione veritatis erudit, Iudæorum stultitiam
veluti dilatato ore reprehendit. Et quia hoc inde potuit, quia
venientem in carne mundi redemptorem gaudenter excepit,
causam dilatati oris exponit, dicens: Quia læta sum in saluta-
ri tuo.) Iam quis sit salutaris dei cognouimus. De quo etiam
Esa.52. Esaias vaticinans, ait: Videbit omnis caro pariter salutare dei.
Iesus autem nostro eloquio salutaris dicitur. De quo etiam
Abac.3. Abacuc sibi gaudium repromittit, dicens: Gaudebo in deo Ie-
su meo. Ecce veterum Iudęorum vocibus dominus Iesus deus
asseritur. Sed nunc Iudæi saluatorem expectant, quem deum
esse nequaquam credunt. Sed fortasse hoc Iudæi in ore suo re
probare contendunt, & dum Iesum saluatorem interpretan-
tur, deum saluatorem non vnigeniti personam, sed patris in-
telligunt, veruntamen in eodem loco subditur, vnde vnigeni-
ti persona apertius demonstretur. Domine deus (inquit) vir-
tus mea, constitue pedes meos in consummatione, & super
excelsa statue me, vt vincam in claritate ipsius. Ecce deo lo-
quitur, dicens: statue me super excelsa. Sed quia dicit: vincam
in claritate ipsius, alius vtique est, de quo dicit. Quis ergo est,
de quo dicit, nisi vnigenitus dei filius, quem non solum ve-
rum hominem, sed etiam deum credit? Dum ergo deo loqui-
tur, dicens: gaudebo in deo Iesu meo, & vincam in claritate
ipsius, non deum alium, sed deus personam aliam demonstrat.
Hæc sunt sanctæ Ecclesiæ rationes, hæc cōtra Iudæorum per-
H fidiam inuincibiles assertiones, per vniuersum orbem diffusę.
Dilatatum ergo os habet sancta Ecclesia super inimicos suos,
quia iam authore deo vbique cognoscitur, vnde & Iudæorum
perfidia conuincatur. Causam igitur dilatati oris audiant, qui
salutare dei negant: & de gaudio salutaris nostri feriantur ar-
gumento confusionis suæ. Sed feriri possunt, à blasphemiis ve
ro suis cessare nolunt. Iam dei salutare mundus excepit, om-
nis caro vidit, Iudæus non credit, quia (vt dixi) saluatorem ex-
pectat, qui deus non sit. Audiant ergo maledictionem Pro-
Hiere.17. phetæ dicentis: Maledictus homo, qui confidit in homine, &
à domino recedit cor eius. In hominem Iudæi confidunt, qui
credere in redemptorem refugiunt, dum Antichristum in fi-
ne mundi præstolantur. In quorum confusionem, Psalmista
Psalm.96. prædicat, dicens: Viderūt omnes fines terræ salutare dei. Quasi
perfidiam Iudęorum confundat, dicens: Quid in posterum vi
siones differtis? Quem expectatis, iam venit, quem promissum
habuistis, iam omnibus finibus terræ apparuit, cum clausistis
oculos, transit, imò sic cæci facti estis, quod coram vobis tanta
Psalm.97. lux stetit, & non vidistis. Ergo iubilate deo omnis terra, canta
te, & exultate, & psallite: psallite deo nostro in cithara, & vo-
ce psalmi, in tubis ductilibus, & voce tubæ corneæ, iubilate in
conspectu regis domino, moueatur mare, & plenitudo eius,
orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo. Flumina plau-
dent manibus in idipsum, montes exultauerunt ante faciem
I domini, quoniam venit, quoniā veniet iudicare terram. Quasi
dicat: Quia tam immensa cæcitate premuntur, vt nequaquam
videre meruerint, vos gaudete abundantius qui vidistis. Sed
quam mirabiliter, atque ineffabiliter gaudendum sit, signa
gaudij coacernans, ait: Iubilate, cantate, & psallite. Celebrita-
tem quoque lætitiæ insinuare gestiens, instrumenta eius enu-
merans, dicit: Psallite domino in cithara, & cithara, & voce
psalmi, in tubis ductilibus, & voce tubæ corneæ, iubilate in
conspectu regis domino. Quid in conspectu regis, nisi in co-
gnitione redemptoris? Sed à quantis hæc gaudiorum solen-
nitas sit agenda, exponit: dicens: Moueatur mare, & plenitu-
do eius, orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo. O in-
fœlix Iudæa, fines terræ viderunt salutare dei, omnis terra
commota iubilat, gaudet vniuersus orbis, flumina plaudunt
manibus, montes exultant, sed impia Iudæorum corda non
credunt, & in cæcitatis suæ tenebris liuoris pœna feriuntur.
Sed quem blasphemare non metuunt, sancta Ecclesia atten-
tius commendat, dicens: Non est sanctus, vt est dominus.)
In descriptione redemptoris omnia incomparabilia desi-
gnantur. Inde enim verus redemptor ostenditur, quod in om
ni, quod ad eius gloriam dicitur, ei nemo comparatur. Ille e-
nim omnes redemit, qui omnibus excellit. Quod rectè con-
tra Iudæam dicitur, quæ eo audacius redemptorem despicit,
quo multos se habuisse viros recolit, qui magna clarue-

runt laude sanctitatis. Hinc est enim quod illuminato cæ- K
co, exprobrantes, dicunt: Tu sis discipulus illius, nos autem *Ioan.9.*
Moysi discipuli sumus. Scimus quia Moysi locutus est deus,
hunc nescimus vnde sit. Hinc item gloriantur, & dicunt: Se-
men Abrahæ sumus, & nemini seruiuimus vnquam. Sed ho- *Ioan.8.*
mo fuit Moyses, homo Abraham, homo Christus. Veruntа-
men illi assumpti ad locutionem dei, iste assumptus in diuinita
tem. Illi assumpti ad ministerium, iste vt vnigenitus assum-
ptus ad regnum. Vnde & loquitur, dicens: Omnia, quæ habet
pater, mea sunt. Non est sanctus, vt est dominus.) Hoc etiam *Ioan.16.*
sacra scriptura testatur, dicens: Cui se infudit omnis plenitudo
diuinitatis corporaliter. Hinc Ioannes ait: De plenitudine eius *Ad Col.2.*
omnes accepimus. Non est sanctus, vt est dominus,) quia in *Ioan.1.*
eo quòd dominus asseritur, sanctitatis eius excellentia com-
mendatur. Sed Iudæi Christum, quem expectant, purum ho-
minem asserunt, & tamen suum dominum futurum, & sin-
gulariter sanctum credunt. Sed Psalmista illos reprobans, nos
ad fidei gaudium cohortatur, dicens: Iubilate deo omnis ter- *Psalm.99.*
ra, seruite domino in lætitia. Intrate in cōspectu eius in exulta
tione, scitote quoniam dominus ipse est deus. Illi dominum
vocant, qui deus non sit. Nobis ergo iubilandum, nobis in læ-
titia seruiēdum, qui talem habemus dominum, qui etiam deus
veraciter credatur, qui maiestatem diuinitatis, quam in se asse-
ruit, incomparabilibus miraculis comprobauit. Qui ergo inui L
sibilem eius diuinitatem abnegant, patentibus operibus cre-
dant. Sed quàm mira sanctitas illa est, quæ peccatores sanctifi-
cat? Vnde & de peccatrice muliere dicit: Remittuntur ei pec-
cata multa, quoniam dilexit multum. Hanc excellentiam san- *Luca 7.*
ctitatis, illa in fluxu sanguinis posita, cognoscens, ait: Si tetige-
ro vel fimbriam vestimenti eius, salua ero. Sed quis fidem eius *Matt.9.*
assereret, si effectus fidei non pateret? Nam vt vestimentum
eius tetigit, sanguis stetit. Non est ergo sanctus, vt est domi-
nus, quia quisquis potuit sanctus existere, eius accepit mune-
re, vt sanctus esse potuisset. Hoc nanque sancta ecclesia subse
quenti verbo insinuans, ad eundem redemptorem ex nimia
charitate conuertitur, dicens: Neque enim est alius extra te,)
subauditur sanctus. Extra eum sanctus aliquis esset, si absque
dono vnigeniti, sanctificationis spiritum habere potuisset.
Sed quis hoc asserere audeat de hominibus, quod de Angelis
nequaquam constat? Scriptum quippe est: Verbo domini cœ- *Psalm.32.*
li firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Ver-
bum domini est vnigenitus dei. Quem profectò euangelista *Ioan.1.*
Ioannes insinuans, ait: In principio erat verbum, & verbum
erat apud deum, & deus erat verbum. Si ergo etiam Angeli
sanctificati creduntur in filio, multo magis de hominibus cre
ditur, quia extra eum sanctificationis gratiam inuenire non
possunt. Potest etiam hoc sine aliqua subauditione intelligi. M
Cum ergo dicit: Nec est alius extra te.) Quid aliud in redem-
ptore, quàm diuinæ essentiæ incommutabilitas designatur?
Vnde & Iudæis blasphemantibus, dicit: Antequam Abraham
fieret, ego sum. Idipsum in Genesi Moysi insinuans, ait: Ego *Ioan.8.*
sum, qui sum. Deo enim vnigenito esse est, dissimiliter nun- *Exod.3.*
quam esse. Qui certe status, tanto longe est à cunctis morta-
libus, quanto clarius cognoscitur, quia momentis singulis, per
multa variantur. Potest hoc, & ad iustitiæ statum pertinere
quia electorum esse est, in deo per iustitiam manere. Et quia
vnigenitus dei, deus est, extra eum non est aliquis, quia nemo
electorum nisi in ipso est. Quod sic refertur ad diuinitatem
eius, vt nequaquam intellectum humanitatis eius euacuet:
quia iustus esse non potest, qui fidem non habet diuinæ incar
nationis. Iudæi ergo per hæc singula verba feriuntur: qui dum
redemptorem cōtemnunt, Antichristum expectant: qui deus
non esse liquido comprobatur. Vnde & per beatum Iob dici-
tur: Habitant in tabernaculo eius socij eius, qui non est. Taber *Iob.18.*
naculum Antichristi est, amor perfidię: quo fidei contradicit
redēptoris. In quo nimirū tabernaculo Iudæi nūc permanēt:
quia dum perfidiæ suæ sitū amanter inhabitant, contra redem
ptorem pugnant. Qui etiam eius, qui nō est, socij esse referun
tur: quia in proposito suo diabolū adiuuant, qui dum à summę
illius essentię amore corruit, verū esse protinus amisit. Cui ni-
mirum nō esse est, ad summæ illius beatæ essentię per amoris
participationem reuerti non posse. Et quia Iudæorum popu-
lus, non

A lus, non solum arduam patrum veterum conuersationem, sed
etiam miraculorum ostensionem, ad augmentum elationis
habuit. Subditur: Et non est fortis, sicut deus noster.) Quasi
inaniter gloriantem Iudæam reprimat dicens: Quos magna
fecisse astruis, puri homines fuerunt: quem prædico, nō solum
homo sanctus fuit: sed etiam potens deus. Dum ergo fortitu-
do respicitur, excellentia indicatur, quia nimirum omnino in-
firma est omnis fortitudo hominis, in comparatione deitatis.
Quo tamen in loco, assertio diuinitatis non probat excellen-
tiam operis: sed incomparabilitas fortitudinis, ostendit verita
tem deitatis. Quasi dicat: In hoc cognoscitur, quia vera protu
lit: quia deitatem, quam in se asseruit, incomparabilibus ope-
Ioan.15. ribus comprobauit. Vnde per semetipsum dicit: Si opera nōn
fecissem in eis, quæ nemo alius fecit: peccatum non haberent.
Exod.14. Iam verò ipsa opera discutienda sunt. Moyses mare, Helias flu
4.Reg.2. mē diuisit: Dominus noster Iesus super mare ambulauit. Quid
Lucæ 5. ergo est elegantius, in sicco profundi alueo, viam trāseunti po
pulo exhibere, an ipsam maris faciem viam facere? Illi quippe
quia humanitatis deprimebantur pondere, in profundi solido
viam, qua pergerent, requirebant: sed qui infirma humanæ na
turæ, in celsitudinem diuinitatis assumpsisse cognoscitur: su-
per aquas virtute propria ferebatur. Moyses de consortio ser-
Exod.33. monis domini splendorem vultus obtinuit. Iosue orationi-
Iosue 10. bus, solem fixit: sed quia deus est Iesus, coram discipulis in so-
lis virtute resplenduit. In illius faciem filij Israël intendere
B non poterant: istius gloriam qui meruerunt cernere, cecide-
runt: vt apertè cognosceres, quia diuinum existeret: quo hu-
Matth.17. mana transiret: Huic, in monte illis asistentibus, ab æterno
3.Reg.17. patre dicitur: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi com-
placui, ipsum audite. Et idcirco etiam Helias, qui ne plueret
cœlum clausit: & vt plueret, reserauit: in eius comparatione
quid est, qui apertis cœlis patrem exhibuit testem suæ diuinæ
generationis? Non est ergo fortis vt dominus:) quia quicquid
virtutis Moyses ostendere potuit, dominus, non ipse fecit. Ie-
sus autem omnia, quæ mirè gesit, propria virtute exhibuit,
Exod.16. quia dominus etiam Moysi fuit. Non enim Moyses populo
Exod.13. per deserta gradienti, sed dominus Manna pluit. Non Moy-
ses, sed dominus in columna ignis per noctem, & nubis in die
populum præcesit. Non Moyses, sed verbum, quod factum
Exod.16. est ad eum, aquam de rupe produxit. Non Moyses, sed domi-
nus volatilia concupiscentibus exhibuit. Vnde & dominus
Iudæos in patrum fortitudine gloriantes, reprimit, dicēs: Non
Nume.20. Moyses, sed pater meus dedit vobis panem de cœlo. Hinc
Ioan.6. Psalmista, non Moysen inaniter efferens, sed dominum lauda-
Psalm.77. biliter extollens, dicit: Fecit mirabilia in terra Aegypti, in cam
po Thanęos, interrupit mare, & perduxit eos, & statuit aquas
quasi in vtre. Eduxit eos in nube diei, & tota nocte in illumina
tione ignis. Eduxit aquam de petra, & deduxit tanquam flu-
mina aquas. Et mandauit nubibus desuper, & ianuas cœli ape-
C ruit, & pluit illis manna ad manducandum, & pluit super eos
sicut puluerem carnes, & sicut arenam maris, volatilia penna
ta. Dominus autem Iesus fortis incomparabiliter non in alie-
na virtute apparuit, sed in sua. Vnde & ex seipso potens, para-
Lucæ 5. lytico imperans, ait: Tibi dico surge. Hinc etiam scriptum est:
Marci 6. Quotquot tangebant eum salui fiebant, à quocunque languo
Lucæ 6. re tenebantur. Et iterum: Virtus de illo exibat, & sanabat om-
nes. Hoc nanque insigne fortitudinis, nec Moyses, nec Helias
habere potuit, vt dum incomparabilia signa innotescerent,
aduentum vnigeniti apertisimè designarent. Rectè ergo sy-
nagoga perpetuo silentio damnatur, cum subditur: Nolite
multiplicare loqui sublimia. Recedant vetera de ore vestro.)
Quasi dicat: Dum incomparabiliter noua cernitis, gesta anti-
quorum reprehensibiliter effertis. Quasi enim vmbra illa præ
cesserant. Sed nunc palam veri fideles hæc redemptoris nō-
stri opera venerabiliter adorant, quia quod vmbrabatur ibi
occultatione sacramenti, in aduentu redemptoris patuit, ex-
pectasse corpus reuelandæ veritatis. Ergo si ad noua referan-
tur, vetera non sunt, quia in spiritu sancto intellecta, vetusta-
tem aliquam non recipiunt. De illo quippe renouante omnia
Psal.103. spiritu, Psalmista precatur, dicens: Emitte spiritum tuum &
creabuntur, & renouabis faciem terræ. Vetera ergo sunt si
redemptoris operibus conferantur, sed cum ad confirmanda

hæc, spiritualiter illa proferimus, eo spiritu, quo hęc intelli- D
gimus illa renouantur. Sancta ergo ecclesiā dum Iudæos, de
veterum narratione reprehendit, quid aliud, quàm eos acta pa
trum spiritualia carnaliter intelligere designatur? Synagoga et
enim contra sanctam ecclesiā se tāto temerius erigit, quanto
legis, & Prophetarum scientia superbius extollitur: quam suis
patribus diuinitus inspiratam, sibi autem materialiter exhibi-
tam didicit. Vnde sequitur: Nolite multiplicare loqui subli-
mia, gloriantes.) Et vt tumere desinant, subiungit, dicens:
Recedant vetera de ore vestro.) Iam quippe ei vetera sunt,
quæ (vt dixi) per renouantem spiritum non intelliguntur. Ta
le est igitur, ac si dicat: Dignum est, vt ab eorum narratione si-
leas, quorum nouos, & splendidos sensus ignoras. Quæ nimi-
rum etsi subtiliter intelligis, tumorem arrogantiæ tibi præsta-
re non debent: quia deus scientiarum dominus est. Redem-
ptor quippe humani generis, quia summi patris est verbum,
dominus est vtique omnium scientiarum. Alta quippe, & ma-
gna locutus est Esaias, magna locutus est Hieremias: sed pro-
fectò nihil dicerent, si hoc verbum scientiarum dominus, non
eis antequam loquerētur, scientias indicaret. Vnde & frequen
ter in libris eiusdem Esaię prophetæ legitur: Verbum quod
factum est ad Esaiam prophetam. Frequenter & in libro Hie-
remiæ scribitur: Verbum quod factum est ad Hieremiam pro
phetam. Hoc verbum scientiarum dominum, Ioannes in al- *Ioan.1.*
tisimo summi patris sinu aspiciens, ait: In principio erat ver- E
bum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbum. Hinc
Paulus scientiarum dominum redemptorem nostrum insi-
nuans, dicit: Quia in ipso habitat omnis plenitudo diuinitatis *Coloss.2.*
corporaliter. Dum ergo dicit: Recedant vetera de ore vestro,
quia deus scientiarum dominus est:) quid est aliud dicere, nisi
synagogæ aperta ratione monstrare, vt tanto sollicitè tacere
debeat, quanto non solum quod sint, sed etiam à quo sint ea,
quę dicit, ignorat? Quasi dicat: illam scientiam, quam patrum
tuorum fuisse astruis, tāto tibi dare arrogantiam non debuit,
quanto non ipsorum, sed vnigeniti filij dei fuit: & ipsam ean-
dem scientiam nōn intelligis. Dicit ergo: Recedant vetera de
ore vestro,) vt Iudæi nequaquam deprauent, quod intelligere
rectè non præualent. Deus scientiarum (dicit) dominus est, vt
quod veraciter dei esse comprobant, hominibus fallaciter non
abscribant. Sed dum de verbis iactantia Iudæę reprehenditur,
quia nullo timore compungitur: ei etiam de occultis perfido-
rum cordium motibus, tormenta nunciantur. Nam sequitur:
Et ipsi præparantur cogitationes.) Quasi dicat: Quem blas-
phemare non metuis, non solum linguæ habebis iudicem, sed
& cordis. Vnde & per Esaiam comminatur, dicens: Ego ope-
ra, & cogitationes eorum venio vt congregem. Hinc per *Esa.56.*
Moysen dominus comminans, ait: Nonne hæc condita sunt
apud me, & signata in thesauris meis? Et quia his verbis silen- *Deut.32.*
tium synagogæ præcipitur, videamus iam sancta Ecclesia qui-
bus fœcunditatis suæ laudibus in Annæ voce glorietur. Sub- F
dens nanque, ait: Arcus fortium superatus est.) Quisnam est
arcus fortium, nisi fraudulenta sæuitia Iudæorum? Ex occulto
quippe, quasi ex arcu redemptori vulnus inflixerant, quem
gentium manibus occidebant. Sed superatus est arcus for-
tium: quia qui eorum vulnere obiit, à mortuis resurrexit, in cœ
lum ascendit, promissum spiritum sanctum discipulis misit.
Vnde subditur: Et infirmi accincti sunt robore.) Appellatione
quidem roboris, virtus ostenditur spiritus sancti. Vnde & eun
dem spiritum dominus discipulis repromittens, ait: Vos au- *Luc. vlti.*
tem sedete in ciuitate, donec induamini virtute ex alto. Robur
autem gratia sancti spiritus rectè dicitur, quam vt electi reci-
piunt, contra omnia aduersa huius seculi fortes fiunt. Qui ve-
ro infirmi hoc loco, nisi Apostoli intelligendi sunt? Sed infir-
mi profectò, cum arcus fortium tenditur, non cum virtute ex
alto vestiuntur. Nam in hora Dominicæ comprehensionis
scriptum de eis est: quia relicto domino, omnes fugerunt. An *Matth.16.*
non valde infirmus tunc Petrus erat, cum interrogantis an- *Matth.14.*
cillulæ vocem timuit, & redemptorem negauit? Iam quippe
superatus erat arcus fortium, annihilata sæuitia Iudæorum
quia redēptor morte victa surrexerat: & tamen adhuc infirmi
Apostoli, superatos fortes clausis ianuis metuebāt. Sed vbi eos
robur induit, libet intueri, quàm fortes fecit. Repētino quippe
sonitu *Actu.2.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sonitu super eos spiritus sanctus venit, & eorum infirmitatem in miræ charitatis virtutē permutauit. Cœperunt enim Christum iam robore induti prædicare, qui persecutorum minas non erubescebant delitescēdo fugere: & qui mulierum verba timuerant, auctoritatem principum, libertate frangebant. Vicit robur formidinem, terrores, minas, & cædes superauit: & quos superueniendo induit, in cœlesti militia mirabilis audaciæ insignibus illustrauit: vt inter flagella, cædes, & opprobria non metuerent, sed exultarent. Scriptum quippe de eis, hoc iam robore indutis, est: Ibant apostoli gaudentes à conspectu
Act. 5. concilij, quoniam digni habiti sunt, pro nomine Iesu contumeliam pati. Hinc iam prædicantes, dicunt: Omne gaudium
Iacob. 1. existimate fratres, cum in tentationes varias incideritis. Bene ergo dicitur: Arcus fortium superatus est, & infirmi accincti sunt robore.) quia prius à mortuis resurrexit, & sic ad cœlum redemptor abiit, & spiritum sanctum discipulis misit. Prius nanque superandus erat arcus fortium, & post infirmi robore
Ioan. 7. accingendi. Vnde & scriptum est: Nōdum erat spiritus datus, quia Iesus nondum fuerat glorificatus. Quo in loco notādum est, quia hoc contra Iudæam dicitur, quæ miracula redemptoris tanto superbius despicit, quanto inter supplicia mortuum recognoscit. Dicit ergo: Arcus fortium superatus est, & infirmi accincti sunt robore.) Quasi mortem redēptoris calum
H nianti synagogæ respondeat, dicens: Noli despicere, quod mori poruit: sed mirare potius, quia mortuus resurrexit: & gentis tuæ cæuitiem, reuiuiscendo superauit. Et quia hoc de præterito ostendit, non solum denunciando ei loquitur, sed insultando. Quasi enim inaniter insultāti improperet, dicēs: Quid vobis profuit occidisse, quem mortis laqueus non potuit tenere? Vos occidistis, ne post eum totus mundus iret: sed idcirco post eum totus mundus vadit, quia verum se dei filium probauit, moriendo humanum genus redimeret: & dum resurgendo viuentem se monstraret, & ad cœlum conscenderet, & spiritum sanctum promissum discipulis destinaret. Et quia pro incredulitatis suæ merito, synagoga à participatione promissæ gratiæ repulsa est, idipsum sancta ecclesia improperans ei, subdens, ait: Repleti prius, pro panibus se locauerunt, & famelici saturati sunt.) Qui fuerunt prius repleti, nisi qui cognitionem dei antequam cæteri populi habuerunt? Qui ergo repleti prius, intelligendi sunt alij, quam Iudæi, qui in fide conditoris fere ab ipso fuerunt principio mundi eruditi? Ipsi quidem pro panibus se locauerunt. Quid enim panes hoc loco significāt, nisi mysteria diuinæ incarnationis? Locus autem inuenien dorum panum sacra est scriptura. Vnde & panis qui de cœlo descendit, ad inueniendum se, ignorantibus, dicit: Scrutamini scripturas, quia ipsæ sunt, quæ testimonium perhibent de me. Pro panibus ergo se locauerunt, quia omnes scripturas acceperant, vt in eis sacramenta diuinæ incarnationis inuenire de-
I buissent, sed cum panis venit, synagoga, quæ se pro pane locauerat, locum reliquit, in quo inuenire panem debuit, quem quæsiuit. Scripturas quidem (vt dixi) ad cognoscēdum redemptorem habuit, sed qui secundum scripturas veneratur, venientem confutauit. Famelici ergo saturati sunt: quia qui crediderunt de gentibus, dum mysteria diuinæ incarnationis veneranter accipiunt, cœlestem cibum habent, ad internæ delectationis vsum. Famelici quidem dicti sunt, quia ante aduentum redemptoris infidelitatis famæ proiecti, spiritualis refectionis cibum nullum habuerunt. Vel certe famelici dicuntur, quia spiritualis cibi dulcedinem, cum magna auiditate suscipiunt. Repleti vero, qui se pro pane locauerunt, audiant quem expectabant: Ego sum panis viuus, qui de cœlo descendi. Sed quia non merebantur agnoscere, respondebant: Nonne hic est filius Ioseph? quomodo dicit, quia de cœlo descendi? Ipse autem qui omnia nouerat, ad delectationis suæ recubitum fame licos venturos prophetabat, dicens: Amen dico vobis, quia ab oriente, & occidente venient, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno cœlorum, filij autem regni proiicientur in tenebras exteriores. Repleti ergo se locauerunt pro panibus, sed famelici saturantur, quia synagogæ filij in scripturis sanctis pastum fidei, de futura incarnatione redemptoris habuerunt: sed nunc proiectis illis, dum gentiles in eum veraciter credunt, diuinitatis, & humanitatis eius sacramenta, in delectationis intimæ refectione suscipiunt. Quia vero per egre- K
gium doctorem dicitur: Omnes eandem escam manducauerunt, & omnes eundem spiritualem potum biberunt, bibebant de spiritali consequente eos petra, petra autē erat Christus, potest rationabiliter colligi, quia illi manducauerunt, & non sunt saturati, isti manducauerunt, & saturati sunt. Quod nimirum contra synagogam à sancta Ecclesia rectè dicitur, vt ij qui sunt sub gratia, mira celsitudine præeminere sub lege positis, designantur. Quid enim illis fuit se pro panibus locare, nisi sacramenta venturi redemptoris in scriptura sacra per quirere? Quorum profecto vnusquisque manducauit, & saturatus non est, quia futuram summi vnigeniti incarnationem credidit, sed præsentem non vidit. Manducare quidem ei fuit diuinam incarnationem in mentis desiderio dulciter retinere, & non saturari ei fuit, desideratam eius præsentiam non videre. Sed infirmi, qui robore accingendi erant, saturatis suę preconia ab eo, quo saturabantur pane audiebant: Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis. Amen dico vobis, quia multi reges & prophetæ voluerunt videre, quæ vos videtis, & non viderunt, & audire, quæ vos auditis, & non audierunt. Qui enim videre volebant, iam intimæ delectationis panem per desiderium manducabant: sed quia videre non poterant, habebant gaudium desiderij, sed non habebant perfruitionem saturitatis. Nam & si scriptura dicat: Quia panem omnem suauitatem *Sapien. 17.*
habentem, & omnem dulcedinem deus eis dedit, sic dicitur L
ab eis accipi, sicut nosci, sicut per fidem notus ab eis, per charitatis desiderium poterat concupisci. Synagogæ igitur in primis patribus glorianti, ij accincti robore proferuntur, vt dum nouum culmen electorum conspicitur præcelsum nequaquā inaniter vltra glorietur. Et quia à discubitu sanctæ ecclesiæ cibus vitæ nunquam tollitur, futura quam præterita insinuans, ait: Donec sterilis peperit plurimos, & quæ multos habebat filios infirmata est.) Quæ est sterilis, nisi sancta Ecclesia, vt supra latius in Annæ typo iam diximus? Quid est ergo famelicos saturari, donec sterilis pariat, nisi vsque in mundi finem panem vitæ possidere? Quod & ipse repromittit, dicens: Ec- *Matt. vlti.*
ce ego vobiscum sum, vsque in consummationem seculi. Non enim sunt nisi famelici, quos sancta Ecclesia parit. Ergo donec parit, famelici saturantur: quia vsque in mundi finem, Deo filios generat, qui dum venisse in carne redemptorem credunt, panem vitæ, quem desiderant, comedunt, & plenitudine replentur. Sed donec sterilis plurimos parit, ea, quæ multos habebat filios, infirmatur. Infirmari synagogæ, est institutione legis veteris, parere non posse. Quæ enim fidem viri prioris perdidit, Diabolo iam, & non deo parit. Bene autem dicitur, quæ multos habebat filios: quia dum in veritate scripturam subiectum sibi populum antiquitus eruditet, venturi redemptoris aduentum concupiscere, de complexu cœlestis sponsi filios pariebat. Nunc autem, quæ habebat filios, M
infirmata est, & filios non habet. Scripturas quidem suis auditoribus exhibet, sed quia redemptorem negat, deo filios nunquam generat. Infirmari ergo dicitur, cui spiritualis fœcunditas negatur. Et quia tam synagogæ repulsio, quàm electio gentilitatis incomprehensibili dei iudicio facta est, sequitur: Dominus mortificat, & viuificat, deducit ad inferos, & reducit. Dominus pauperem facit, & ditat: humiliat, & sublevat. Suscitat de puluere egenum, & de stercore erigit pauperem: vt sedeat cum principibus, & solium gloriæ teneat.) Quasi obstupescenti alicui de tam electæ gentis repulsione respondeat, dicens: Quid in his rationem quæris, quæ summa ratio incomprehensibiliter facit? Quod etiam genus quæ- *Roma. 9.*
rendi, doctor egregius reprehendens, ait: Homo, tu quis es, qui respondeas deo? Nunquid dicit figmentum factori suo, quid me fecisti sic? aut non habet potestatem figulus, ex eodem luto aliud quidem vas facere in honorem, aliud vero in contumeliam? Tale est ergo, ac si dicat: Quia omnium dominus rectè cognoscitur, opus illius, & in Iudææ abiectione, & in gentium electione, venerandum, & non discutiendum esse sentiamus. Mortificat quidem dominus: quia incomprehensibili iudicio, quondam electum Iudæorum populum, à cognitione veritatis separat, & in perpetuum damnat. Viuificat: quia gentilitatem ad agnitionem sui vnigeniti temporaliter

A temporaliter per fidem recipit, & ad eius contemplandam gloriam æternalitater perducit. Ad inferos ducit: quia districto eius iudicio, vltrix gehenna eos puniendos in perpetuum recipit, qui per culpam perfidiæ à veneratione se diuidunt Redemptoris. Reducit ab inferis: quia gentilem populum ad filij sui fidem deuotè accedentem suscipit, cui velut altus abyssi catter extitit, immensa obscuritas erroris. Pauperem facit, & ditat: quia & repulsam Iudæam spiritalibus virtutibus spoliat: & electam gentilitatem, tam precio fidei, quam bonorū operum fulgoribus exornat. Qui etiam humiliare, & sublimare dicitur. Etenim synagoga à redemptore recedendo, sublimitatis suæ alta deposuit: & sancta Ecclesia redemptorem venerādo, ab imo infidelitatis, vbi proiecta iacuerat, in altitudinem reB surrectionis fidei, & Christianæ potestatis celsitudinem surrexit. Quia ergo Dei filium Iudæa contemplit, gentilitas promeruit: rectè & illa humiliata, & ista creditur exaltata. Sequitur: Suscitans de puluere egenum, & de stercore erigens pauperē: vt sedeat cum principibus, & solium gloriæ teneat.) Egenus, & pauper gentilis populus intelligitur: qui de puluere suscitātus, & de stercore erectus dicitur: quia cum recipitur in fidem redemptoris, & ei minima, & grauiora peccata remittuntur. Quia enim facile puluis excutitur, & quem stercora inquinant, horribiliter fœdant: puluis leuiora, stercus grauiora peccata significat. Bene etiam de puluere suscitātus egenus dicitur, & de stercore pauper erectus. In illis siquidem dormiebat, à quibus leui tactu gratiæ suscitari poterat. In illis verò iacebat, quia lapsus in grauioribus, manu magni auxilij indigebat. Sed iam egenus, qui de puluere suscitatur, & is, qui de stercore pauper erigitur, audiamus, quo culmine præferatur. Vt sedeat cum principibus, & solium gloriæ teneat.) Qui verò principes hoc in loco, nisi sancti Apostoli designantur? De
Psal. 44. quibus nimirum principibus, deo per Psalmistam dicitur: Constitues eos principes super omnem terram, memores erunt nominis tui domine. Quid est quòd pauper cum principibus sedet, nisi quia ordo prædicatorum, de gentibus electus, in sancta ecclesia culmen Apostolicæ auctoritatis obtinet? Cum principibus quippe sedet: quia de throno cœlestis magisterij, doctrinam salutis exhibet. Et solium gloriæ tenet: quia bonæ famæ odorem spargit, quibus dignitate præeminet. Vel certe solium gloriæ tenet, & cum principibus: quia & sublimitatis honore radiat, & miraculis coruscat. Sed qui tam sublimi dignitate sustollitur, qualiter vti ea debeat, indicat, cum subiungit: Domini enim sunt cardines terræ, & posuit super eos orgit: Domini enim sunt cardines terræ, & posuit super eos orbem.) Cardines terræ sunt extrema terræ. Nomine autem cardinum, ipsos prædicatores, electos de gentibus, voluit designari. Extrema quidem terræ dicuntur, quia de vili quodammodo & abiecta gentilitate producuntur. Qui profecto cardines domini esse dicuntur, pro mortificatione propriæ voluntatis. Domini quidem sunt, quia non sua quærunt, sed quæ
C Iesu Christi. Sed dum domini esse dicūtur, singularis quędam in eis sanctitas designatur. Qui vero domini sunt, videant: quia super eos orbis ponitur non sub eis. Quid enim orbis nomine, nisi sanctæ ecclesiæ subiecta designatur plenitudo fidelium? Super cardines quidem terræ deus orbem posuit: quia prædicatores ad hoc sanctæ ecclesiæ præponuntur, vt eorum infirmitatem releuent: & debiles quoque ad cœlestem patriam, velut superimpositum onus, portent. Non igitur se semper prælatos debent aspicere, sed quandoque subiectos: vt disciplina cohibendis vitiis præsint, sed æstimatione, & obedientia ministerij, sæpe subsint eis, quibus præeminet cura prælationis. Et quia magna sunt onera, quæ prædicatores sustinent: subdit, atque ait: Pedes sanctorum suorum seruabit.) Quasi dicat: Inter onera tam immensa corruerent, si eorum pedes dominus non seruaret. Pedes quidem sanctorum suorum sunt affectus mentium. Qui profecto à domino seruantur: quia ab ipsis gratia miræ deuotionis infunditur, qua onus tantum gratanter feriunt. Seruare quidem pedes sancto rum dominus dicitur: quia tanti ponderis molem fugerent, si hoc intolerabiliter graue, non eis infusa desuper charitas leuigaret. Possunt etiam & status fortitudinis, pedum appellatione signari. Pedes vero sanctorum suorum dominus seruat, quando eos mira fortitudine roborat: vt inter tam immensa onera, nequaquam cadant. Et quia non pedem, sed pedes ser- D
uare dicitur, quid in vtroque pede sanctorum intelligimus, nisi fortitudinem, & humilitatem? Ne enim ruamus, in vtroque pede consistimus. Quicunque enim fidelibus gregibus præsunt, in via, qua ad supernam patriam tendunt, modo prospera, modo aduersa inueniunt. Ipsa enim prospera, quia elationem menti excitant, eam ad casum valde impugnant: verumtamen ne electa meus cadat, hinc subsistere nititur pede fortitudinis, inde consistit pede humilitatis. Firmum quippe statum inter vtranque tentationem retineret, si tam solida humilitate consisteret: vt nulla hanc prosperitas eleuaret, aduersitas nulla deiiceret. Quid est ergo quod dicitur, pedes sanctorum suorum seruabit, nisi quia debilis est omnis virtus hominis, sine auxilio conditoris? Infirma quippe humilitas nostra, dum prosperitatis fauore mulcetur, ab ineptæ lætitiæ impulsu prosternitur. Infirma fortitudo nostra, dum aduersitate impiē gitur, leuiter superatur. Sed tristibus elidimur, lætis eneruamur: cum nos nobis omnipotens deus deserit, non cum auxilium suæ protectionis impendit. Dicit ergo: Pedes sanctorum suorum seruabit:) quia omnipotens deus infirmitatem nostram in ferendis subditorum nostrorum oneribus adiuuat: vt nos nec aduersa atterant, nec læta seducant. Tunc quidem à domino pedes nostri seruantur, cū diuino auxilio roborati, obuientia mundi læta contemnimus, aduersa nulla formidamus: cum stabili patientia gratanter mala ferimus, & incon- E
cussa humilitate sublimem animum à vana delectatione refrenamus. Possunt autem pedes sanctorum fides, & amor rectę ptoris intelligi. Quibus profecto pedibus gradiuntur, cum eum, quem per fidem fideles credunt, amore consequuntur. Hos profecto pedes seruari sibi à domino postulabat, qui precabatur, dicens: Super excelsa statue me, vt vincam in claritate ipsius. Super excelsa statuitur, cui Rędemptoris diuinitas *Abac. 3.*
reuelatur. Et in claritate eius vincit: quia dum eius charitatis radiis illustratur, cuncta maligni spiritus tentamēta destruuntur. Statutos quidem in monte pedes tenet, qui veritatis contemplatione arduus est, & eius, quem credit, summi patris vni genitum, amore succensus. Super excelsa quidem Petrus statu- *Matt. 16.*
tus erat, qui cum domino confiteretur, dicens: Tu es Christus filius dei viui, protinus audiuit: Beatus es Simon Bariona, quia caro, & sanguis non reuelauit tibi: sed pater meus qui est in cœlis. Fundatus enim fide, accensus charitate, cum quem amabat, etiam prædicabat. Bene ergo de reprobis subiunctum est: Et impij in tenebris conticescent.) Qui enim impij hoc in loco, nisi Iudęi intelliguntur: qui à pietate verę fidei sunt extranei, & redemptoris morte cruenti? De quibus rectè dicitur: In tenebris conticescent.) quia sancti super excelsa statuti, redemptorem mundi, quem in diuinę maiestatis claritate conspiciunt, eternis laudibus confitentur. In tenebris ergo tacent impij: quia Iudęi ideo redemptorem non prædicāt, quod ineffabilis eos illa claritas diuinitatis non illustrat. Scriptum F
quippe est: Tollatur impius, ne videat gloriā domini. His quip *Esa. 26.*
pe tenebris damnatos eos intuens, Ioānes ait: Lux in tenebris *Ioan. 1.*
lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Hinc Dauid nō *Psalm. 8.*
optans, sed prophetans dicit: Obscurentur oculi eorum ne videant, & dorsum eorum semper incurua. In tenebris ergo tacēt impij: quia etsi Iudæi diuinæ scripturæ verba in dei laudibus proferunt, dum filium negant, deo patri nulla vocum obsequia consecrant. Deo enim silet qui patrē laudās, vnigeniti laudem tacet. Sed quem crucifixum despiciunt, quando iudex venerit, expauescent. Vnde etiā subditur: Quia nō in fortitudine sua roborabitur vir, dominum formidabunt aduersarij eius.) Nunc autem durus in fidelitate, fortis in errore est: & quem credere deum contemnit, audacter blasphemare non metuit. Velut vir siquidem nunc vinci non potest: sed tunc sicut vir nequaquam roborabitur, cum is, qui eorum insidiis crucifixus est, in sua maiestate conspicietur. Tunc formidābūt eius aduersarij: quando crucifixi virtute omnia moueri conspexerint, cum eius iudicio vniuersa summitti, cum per excelsos cœlos tonantia iudicia audierint æternæ suæ dānationis. Vnde & subditur: Et super ipsos in cœlis tonabit.) Qui enim cœlos nosse hoc loco nisi sancti apostoli designātur? Quibus profecto cœlis sublimitatis suę gloriā dominus repromittens, ait:

Sedebitis

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Sedebitis super sedes iudicantes duodecim tribus Israël. Ho-
Matth.19. Luc.æ 11. rum profecto cœlorum tonitrua, Iudæis dominus insinuans, ait: Ipsi iudices vestri erunt. Super Iudæos igitur impios, tunc in cœlis tonabit, quia à sanctis Apostolis, tunc terribilia iudicia suæ damnationis audient: vt eorum examine sententiam æternæ mortis accipiant, quos prædicantes humiliter vitæ æternæ bona persecutionibus affligebant. Quia verò de extremo iudicio ista intelligi debeant, sequitur: Dominus iudicabit fines terræ.) Qui sunt fines terræ, nisi vltima huius mundi? Fines verò terræ dominus iudicat, vt æquitatis eius sententia impunita, aut irremunerata nulla derelinquat: quia dum in iudicio extrema concludit: aliqua discutiēda non deserit. Tūc sublimabit cornu Christi sui.) quando omnes electos in æterna contemplatione sui vnigeniti recipiet: vt eis æterna illa, & ineffabili maiestate præsideat, qui dum in præsentis vitæ peregrinatione viuerent, secum non erat. Tunc sublimabit cornu Christi sui:) quando in celsitudine sua respicietur sublimitas
1.Ioan.3. redemptoris. De hac sublimitate per Ioannem dicitur: Videbimus eum sicuti est. Nam potestas, siue regnum domini nostri Iesu Christi semper æquale est: sed tunc sublimari dicitur, quando tales erimus, vt eius sublimitatem intueri valeamus: quicquid enim nunc de illa sublimitate, humana mens sibi po
Esa.54. H test fingere, omnino nihil est in illius gloriæ comparatione. Nam scriptum est de illa: Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit deus diligentibus se. Prius ergo Christo datur imperium, deinde cornu eius sublimabitur: quia tunc sublimitatis eius celsitudo respicitur, cum nostra quoque natura à corruptionis suæ imo subleuatur: cum renouationis suæ integritatem resurgendo suscipit, quia præcelsum lumen contemplari valeat redemptoris. Si verò in cornu aliquis vult regnum intelligi, per regnum Christi sancta Ecclesia designatur. Quod profecto cornu sublimabitur, quia ima nostra ad angelorum æqualitatem perdu-
Matth.22. centur. Quare & de electis in euangelio dominus dicit: Erunt sicut angeli dei in cœlo. De ista cornu sui sublimitate, iterum
Matth. 13. dicit: Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum. Sublimabitur ergo cornu Christi, quia sancta Ecclesia in æterna contemplatione sui redemptoris extolletur: & quę nunc in hac valle miseriæ depositionis suæ pœna deprimitur, absorpta tunc morte renouata, æterni gaudij culmine subleuatur. Sed hæc iam typica explanatione protulimus, restat vt in sequenti volumine moraliter exprimamus.

Caput I. Secundi libri.

Moralis.

I Superiori libro, dum sacræ historię textum moraliter discuteremus, Annę fœcunditatem in summę contemplationis perfectione posuimus: quia concipere menti est, de summa dei omnipotentis contemplatione ineffabiliter gaudere: Pārere autem, in mente concepte charitatis insignia occultare non posse. Nunc autem parienti canticum dicere quid est, nisi conditorem, quem ineffabiliter diligit, veris prędoniis prędicare? Dicit ergo: Exultauit cor meum in domino.) Sed ea quę manducauit, & bibit, quę amarum animum habuit, quę fleuit largiter, & quę votum vouit: quia illa mens, omnipotentem deum dignè laudare potest, quę dignis agonibus, ad charitatis eius summa peruenit. Hęc quidem diuturno vsu contemnere omnia didicit, & dum cuncta creata ab intentione abiicit, tanto amplius in visione eternę maiestatis gaudet, quanto alicuius creaturę species, in sui amore hanc retinere non prędualet. Hęc ergo dicit: Exultauit cor meum in domino.) quę cum contemptis omnibus, solum
Psal.72. amat. In hunc profecto affectum venerat, qui dicebat: Quid
Psal.26. mihi restat in cœlo, & à te quid volui super terram? Hinc in
Cant.1. deo exultans, dicit: Vultum tuum, vultum tuum domine requiram. Hinc sponsa in canticis petit dicens: Osculetur me osculo oris sui. Dum ergo dicit: Exultauit cor meum in domino.) quid aliud, quàm in eius se oculis inhęsisse, quem ardenter diligit, gloriatur? Et idcirco illa sola hęc dicit, quę ex- K
perta nouit, quę vis amoris sit in thalamo spōsi. Cūctis quippe passionum victoriis illustrata, & prælata virtutum culmine, ad illam sublimitatem peruenit, ex qua per gaudium mirę de uotionis, exultationisque cor suum in deo potuit. Et quia cor suum dicit, quid aliud, quàm mentis suę libertatem asseruit? Reprobi quidem corda sua non habent, quia ea diabolus pos-
Ioan.13. sidet. Vnde & de proditore dicitur: Cum diabolus iam misisset in cor, vt traderet eum Iudas Simonis Schariotis. Si enim Iudas cor suum, & non diabolus possideret, ipse potius in eo bonum, quam diabolus malum poneret. Quo contra electus
Psalm.50. vir loquitur, dicens: Animam meam porto in manibus meis.
Iob 13. Quid enim aliud manus electi est, quàm potestas internę libertatis? Quid ergo eis est, animam in manibus portare, nisi interne libertatis gloriam in potestate retinere? Quotiensćunque ergo grauiter delinquimus, cor nostrum nos non habemus. Quare & Hieremias, Iudaico populo grauiter delinquenti, improperans, ait: Audi populę stulte, & qui non habes cor. Hinc item conuersus alter Propheta deo confitetur dicens: Inuenit seruus tuus cor suum. Dicit ergo: exultauit cor meum in domino, vt libertatem mentis assereret: sine qua deum dignè laudare non posset. Sequitur: Exaltatum est cornu meum in deo meo.) In cornu electę mentis intentio designatur, quę mirabiliter extollitur: cum ad eum gaudendo peruenit, qui super L
vniuersa consistit. Vnde & cornu suum, non in alio aliquo exaltatum asserit, sed in deo. Qui enim transeuntia bona diligit, huius profecto intentio depressa, non exaltata est: quia in imo
Matth.6. figitur, vbi per desiderium locatur. Hinc est quod in euāgelio dominus dicit: Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Exal-
Ibid.3. tare ergo cornu nostrum volebat dominus, cum dicebat: Thesaurizate vobis thesauros in cœlo. Exaltatū cornu habebāt ij, quibus se Paulus conformabat, dicens: Nostra conuersatio in cœlis est. Sed qui cœlestia tantum diligit, si illam intimę dulcedinis suauitatem gustare non nouit: quanquam valde exaltatus sit, ad huius tamen exaltationis sublimitatem nō peruenit. Ille ergo hac exultatione sublimis est, qui per incrementa virtutum proficiens, sublimitatem summę contemplationis obtinuit: non solum vt perfecte cœlestia diligat, sed etiā vt amoris perfectione, in sola omnipotentis dei contemplatione requiescat. In deo exaltatum cornu habet, qui interni luminis alta visione fruitur: in qua familiari quadam singularitate gloriatur. Quare non ait: in deo nostro, sed in deo meo. Meum nāque de eo dicit, quem familiariter, ac singulariter diligit. Ad
Psal.118. Esa.7. quam certè diuinę familiaritatis dignitatem peruenerat, qui dicebat: Deus meus es tu, & confitebor tibi, deus meus es tu, & exaltabo te. Hinc Esaias ait incredulos increpans: Nunquid parum est vobis molestos esse hominibus, quia molesti estis & deo meo? Quę ergo exaltatione cornu in deo sustollitur, Deū suum singulariter fatetur: quia summa illa infusio diuinæ dulcedinis, exaltatam mentem, & sui susceptibilem, & valde fa- M
miliarem facit. Sequitur: Dilatatum est os meum, super inimicos meos.) Qui sunt inimici electæ mentis, nisi spiritus maligni? Quid ergo est dilatatum os super inimicos habere, nisi omnes malignorum spirituum suasiones, amplissima sibi infusæ gratiæ largitate reprobare? Angustum quippe os habet, qui cunctis fraudibus malignorum spirituum, per considerationem rationis, contraire non prævalet. Os quippe mentis eius, ratio est, & loqui, deliberare. Os nanque repletur, cum mentis ratio per infusam sibi gratiam in contemplationem summæ veritatis attollitur. Repleri quidem ei est, illustratione summæ veritatis imbui. Ibi quippe discit, & quod æternaliter appetat, & quod temporaliter contemnat. Et quia summa veritas amor est, subtilitate veritatis attollitur electa anima, eiúsque rei charitate, quam didicerit, inflammatur, & tanto strictius seruat magisterium, quanto seruentius id sibi inuiscerat vis amoris. Cui nimirum etsi maligni spiritus mala suggerunt, dilatati oris apertione confunduntur, quia veritate summæ sapientiæ instructa, & summi amoris facibus accensa, habet iam cōtra suggestionem erroris, immensam lucem sapientiæ: habet & contra oblatam mundi huius pōpam, ineffabilem charitatem. In immensitate lucis videt, quæ reprobet, sed per vim summę charitatis amat inepta reprobare, quę nouit. Per sa-

pientiam

A pientiam mala suggesta reprehendit, sed in virtute charitatis deprehensa redarguit. Os ergo super inimicos dilatat, quia ex abundantia rationis, contra dæmones multa deliberat: & eo acutius eorum obiecta destruit, quo id, vnde mala suggesta reprobet, in sublimibus agnoscit. Vnde protinus causam insinuans, ait: Quia lætata sum in salutari tuo.) Quod profecto tale est, ac si dicat: Quia exaltatum est cornu meū in deo meo. Hoc certe est lætari in salutare dei, quod exaltatum cornu habere in deo suo. Quod non de qualibet lætitia salutaris accipitur, sed de illo perfectissimo gaudio, quo electa, perfectaque anima more sponsæ, gaudet in sponso. De qua nimirum lætitia Dauid obsecrat, dicens: Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Quæ ergo dilatatum os habere super inimicos suos se gloriatur, in salutare dei prius lætata fuisse describitur: quia illa beata mens valide reprobare malignorum spirituum suasiones poterit, quæ in redemptoris diuinitate per contemplationem sublimiter assumpta, ex eo & sapientiæ accipit magnitudinem, & plenitudinem charitatis. Quem profecto dignis laudibus prædicat, dicens: Non est sanctus, vt est dominus: neque enim est alius extra te, & non est fortis, sicut deus noster.) His nanque Annæ vocibus, quæque electa anima hoc redemptori clamat in laude, quod ab ipso credit in munere. Sed ex hoc piæ confessionis ordine, ordo innuitur, quo eadem muneris bona, quæ seriatim protulit,
B consequamur. Sanctus itaque dominus & fortis asseritur, à quo sanctificamur, ad requiem ducimur, & glorificamur. Sanctificationem à domino accipimus, in virtute regenerationis, esse autem, id est quietem ab huius mutabilitate corruptionis in terminatione exilij, fortitudinem in triumpho resurrectionis. Primum itaque horum munerum, in ista vita consequimur, cum electi cuiusque anima in carne est, sed vtraque adhuc in agone operis posita, sequens autem in sola anima præter carnem, post carnis vitam, & iam de huius vitæ laboribus assumpta, vltimum vero, in carne, & anima, sed vtraque iam per gloriam æternitatis innouata. Prius itaque sanctus dicitur, quia regeneratis per salutis lauacrum, charitas dei cordibus nostris infunditur, per cuius gratiam, ad æternæ patriæ bona præparamur, vt dum hæc vita per decursionis suæ tempus elabitur, ea nos vita suscipiat, cuius gaudio, hinc electorum egredientes animæ, sine mortis pauore potiantur. Deinde esse ei ascribitur, quia securi consummationis nostræ diem, vide icet claritatem vltimæ resurrectionis expectamus, dum in illo munere acceptæ requiei discimus, extremi examinis non discussionem metuere, sed promissæ gloriæ lætitiam expectare. Vltimo autem loco fortis asseritur, quia in gaudio futuræ resurrectionis infirma nostra roborantur, cum caro surgit de puluere: sed idem carnis nostræ puluis translatus in perpetuæ
C incorruptionis gloriam, ad fragilitatis suæ miseriam vltra non redit. Sed & notandum, quia in his tribus ab altero, ad alterum ducimur, sed cum haberi non habitum cœperit, qui hoc accipit, quod non habuit, quod ante habuerat non amittit. Nam cum de sanctificatione ad requiem perducimur, & de quiete animæ perducimur ad robur æternæ incorruptionis, & sanctificatio charitatis augetur nobis in illa requie: & requies, & amor excrescit valde in resurrectione. Conditorem nanque suum, vnaquæque anima per amorem coniuncta, in tantis muneribus intuens, Annæ vocibus dicat: Dicat quàm bene sapit sibi donum perfectæ regenerationis, & vis amoris: Dicat, Non est sanctus vt est dominus.) Dicat, quam melius munus sibi est, promissio quietis in hora sui transitus. Neque est alius extra te.) Dicat quam optimum sibi placens præmium sit, vltima renouatio sua, in gaudio perfecti spiritus sui, & glorificatæ carnis. Dicat: Et non est fortis, sicut deus noster.) Et notandum quia hoc in precis cantico Anna loquitur. Electæ etenim menti, hæc in cantico poscere est, dona tam grandia, cum gaudio desiderare. Petere quippe ei, desiderare est: & gaudere, cantare. Sed quæ tam gaudenter dignitatis suæ munera conspicit, quam fortiter occultis hostibus exprobret, innotescit. Sequitur enim & dicit: Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes, recedant vetera de ore vestro.) Sublimia quippe, & vetera spiritus maligni loquuntur: cum alta, quæ videntur huius seculi appetenda, fidelibus sug-

gerunt. Qui ergo cornu suum in deo exaltare iam didicit, qui D
teneri in gaudio maiestatis nouit, quicquid offertur sibi de blandimento seculi labentis, exprobrando despicit, dicens: nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes, recedant vetera de ore vestro.) Ac si apertè loquatur, & dicat: Eo mihi ea quæ offeruntur displicent, quo per desiderium alia video, quæ valde placent. Quod profecto dicere, quia ei competit qui iam idoneus ad ministerium prædicationis agnoscitur: apte quoque contra arrogantes sapientes, & contra negligentes sanctæ vitę professores, ista prolata sentiuntur. Alta quippe glorians, loquitur, qui per scientiam, quam accepit, se intelligere sublimiter gloriatur. Vetera vero loquitur, qui post positis sanctę scripturæ eloquiis, secularibus verbis occupatur. Dicitur itaque arrogantibus: Nolite loqui sublimia gloriantes. Quibus profecto verbis ostenditur, quia non modum loquutionis prohibet, sed affectum intentionis. Quasi apertè dicat: Sublimia loquimini, sed de eo, quod altum dicitur, gloriari refugite. Vnde & Paulus piè discipulum admonet, dicens:
Roma.11. Noli altum sapere, sed time. Non dixit noli altum loqui, sed noli altum sapere, sicut & hic non dicitur, nolite loqui sublimia, sed nolite gloriantes loqui, quia sacra eloquia altius exquirenda sunt, sed quo altius exquires proficit, semetipsum cohibere à vanæ gloriæ fastu debet, per custodiam humilitatis. Dicitur etiam ociosè loquentibus: Recedant vetera de E
ore vestro.) Vetera quippe sunt verba seculi, quia dum in eis loquentis animus per intentionem figitur, deuotionis suæ decore spoliatur. Quare illi sublimia gloriantes loqui non debent, & cur ab eorum ore vetera debeant recedere, hæc causa demonstrat, quæ subiungitur.

Quia deus scientiarum dominus est.) Audiat itaque sciens, & arrogans, quia non ipse scientiarum dominus est, sed deus. Nam rectè glorians diceret, si eius, qua tumeret scientia, non omnipotens deus, sed ipse dominus extitisset. Audiamus & nos quando loquimur verba seculi, quia deus scientiarum dominus est. Iam quippe electorum mentes non solum noui, sed etiam veteris testamenti, scientia innouat, venit nanque
Esa. 43. qui diceret: Ecce noua facio omnia. Cum ergo tot noua habeamus, quæ loqui possumus, vetera loqui sine culpa nullatenus valemus. Recedant igitur de ore vestro vetera, vt cum damnatæ vetustatis culpa etiam à sermone compescitur, in noui hominis pulchritudinem tranleamus. Quod profecto si contemnimus, audiamus. Et ipsi præparantur cogitationes.) Quasi à minori culpa, subintellecta comparatione, nos terreat, dicens: Hinc ociosa loquentes cogitent; quam metuere culpam locutionis debeant, si is cui loquendo delinquitur, etiam cogitationum excessus, ad iudicij sui examen seruat. Audiant item arrogantes, quod sequitur, Arcus fortium superatus est, & infirmi accincti sunt robore.) Iam quippe in allegorica expositione diximus, quia immundi spiritus ho- F
rum fortium appellatione designantur. Qui nimirum quia à cœlesti gloria superbiendo ceciderunt, apte elatis doctoribus ad terrorem proponuntur, vt de se tanto iam humiliter sentiant, quanto etiam angelos à superna gloria lapsos, per appetitum vanæ gloriæ contemplantur. Quod etiam redemptorem nostrum in elatis discipulis egisse recolimus, qui cum se subiecta dæmonia habere iactarent, ab eo protinus audie-
Lucæ 10. re: Videbam satanā quasi fulgur de cœlo cadentem. Arcus itaque fortium superbia est spirituum malignorum. Dicuntur autem fortes, vel quia de se magna senserunt, vel quod humanum genus magnatum tētationū impetu vincant. Quem profecto arcū dum intentio impia tetēdit, iacere malitiæ iacula supra se, in conditorem studuit. Ponam (inquit princeps eorum) sedem meam ad Aquilonem, similis ero altissimo. Sed superatus est arcus fortium, quia deus apostatarum spiri uū superbię
Esa.14. restitit, de cœlo præcipitauit, conditionali gloria virtutis exuit, vt in lapsi angelis, homo disceret, quid timeret. Nam quid de æreo vase fiet, si deus nec aureis superbiæ fœtore plenis ignoscit? Vnde & Petrus in epistola sua loquitur, dicens: Deus
2.Pet.2. peccantibus angelis nō pepercit, sed rudentibus inferni detra ctos in tartarum, tradidit in iudicium reseruari. Quasi ergo electus, & humilis prædicator superbientibus dicat: Vt cęlestis ab elatione, in cōformibus vobis angelis, videlicet lapsis damnationis

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nationis debitę pœnas aſpicite. Et quos imitari debeãt propo
nens, ait: Et infirmi accincti ſunt robore.) Si ob præſumptio-
nem æſtimationis mali angeli fortes vocantur, infirmorum ap
pellatio rectè beatis ſpiritibus conuenit, qui de ſe nulla præ-
ſumẽtes, virtuti ſui opificis perpetua humilitate ſubiecti ſunt.
Infirmi accincti ſunt robore.) Quia voluntariæ ſubiectio-
nis merito, ſancti angeli interni amoris vinculo, conditori ſuo
coniuncti ſunt. Quibus aptè accinctionis nomen congruit,
quia accinctus quilibet, eo quo cingitur cinctorio, ex omni
parte retinetur, quia videlicet beatiſsimi illi ſpiritus ſic ſunt in
Danie. 10. æternitate ſolidati, ne ab ea cadere vnquam poſsint. Hinc eſt
quòd ad Danielem in Babylonia prædicantem angelus mittitur, qui accinctus obrizo perhibetur. Hinc eſt quòd angelus,
Apoca. 1. cum quo in Apocalypſi Ioannes colloquium habuit, aurea
zona ad mammillas circundatum conſpexit: quia vero idem
beati ſpiritus ab humilitatis merito, in amoris gloriam ſurre-
xerunt, ſed quia eandem gloriam in complexu æternitatis ha-
bent, & in timore amiſsionis non habent: glorioſi quidem
ineffabiliter ſunt, ſed ineffabilem illam gloriam amittere nun
quam poſſunt. Vt itaque deſinat gloriari, audiat arrogans.
Arcus fortium ſuperatus eſt.) Et vt damnata culpa ſuperbiæ,
proficiant in humilitate, dicitur ſibi: Infirmi accincti ſunt
robore.) Robur nanque infirmis impenditur, cum ſubiectio-
nis merito mitibus infunditur virtus ſupernæ charitatis. Ac-
H cingimur etiam cum ad verbi miniſterium præparamur. Bene
itaque accincti robore infirmi, in alta locutione gloriantibus
præponuntur, quia ij qui in miniſterium mittuntur ſpiritus,
propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis, priuſquam accin
gerentur ad miniſterium, humiles fuerunt. Ante enim memo
ratur infirmitas, poſt verò accinctio roboris. Hos profectò
Heb. 1. nobis accinctos Paulus inſinuat, dicens: Nonne omnes ſunt
adminiſtratorij ſpiritus, in miniſterium miſsi, propter eos qui
hæreditatem capiunt ſalutis? De quibus & Propheta etiam
Daniel. 7. loquitur, dicens: Milia milium miniſtrabant ei. Quaſi ergo
dicat: Prius vos agnoſcite, & ſic vos ad aliorum ſalutem præ-
parate, quia bonum prædicationis tunc bene impletur, cum
prædicatur, qui ſublimis eſt verbo, humiles eſſe ſatagit mini-
ſterio. Sed quia ſuperbos & arrogantes prædicatores loquendo
redarguit, ſubdit, dicens: Repleti prius, pro panibus ſe lo-
cauerunt, & famelici ſaturati ſunt.) Repleti prius illi ſunt, qui
dum tumoris cibos in mentis refectione ſuſcipiunt, delitias
ſanctarum virtutum, velut cibo iam pleni capere non poſſunt.
Sed tamen pro panibus ſe locant, quia in ſcripturis, quas intel-
ligunt, iuxta magnitudinem ſapientiæ, ſe percipere ſpiritualia
munera virtutum putant. Sed ſaturari nequeunt, quia reple-
tioni arrogantiæ dona ſancti ſpiritus addere nequaquam poſ-
Sapien. 1. ſunt. Ipſe nanque ſpiritus diſciplinæ effugit fictum, & non
1. Pet. 5. habitat in corpore pleno peccatis. Hinc etiam ſcriptum eſt:
I Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Fruſtra
ergo quæ dei ſunt, accipere geſtiunt, qui in eo quod ſuper-
biunt, largitorem munerum ſibi aduerſantem reddunt. Satu-
rari ergo nequeunt, quia munera ſpiritualium gratiarum non
adipiſcuntur. Qui vero ſunt famelici, niſi à cibis vitiorum va-
cui, à tumore ieiuni? Famelici ergo ſaturati ſunt, quia ſancti vi-
ri humiliatis arce prædicti, dum de ſe alta non ſentiunt, alta vir
tutum dona promerentur. Nam per humilitatis bonum ſan-
cti ſpiritus ſedes fiunt, quem dum in ſe manentem recipiunt,
Eſa. 56. eius donis plenius replentur. Vnde & per Prophetam domi-
nus dicit: Super quem requieſcit ſpiritus meus, niſi ſuper hu-
milem, & quietum, & trementem ſermones meos? Valde er-
go ſaturãtur famelici, quia in donorum plenitudine, ſuper hu-
miles ſanctus ſpiritus requieſcit. Quod tamen cõtra negligen
tes ſacri altaris miniſtros, atque audaces dominici corporis ſu-
ſceptores, dici non inconuenienter poteſt. Repleti vero prius
ſunt, vitioruḿque cibo ſaturati, qui pro pane ſe locant, quia
corpus ad ſuſceptionem euchariſtiæ præparant. Qui nimirum
comedunt, & ſaturari non poſſunt, quia etſi ſacramẽtum ore
percipiunt, virtute ſacramenti nequaquam replentur. A virtu
te ergo illa ſacramenti ideo ieiunant, quia prius repleti fue-
rant. Saluris quippe fructum non percipiunt, in comeſtione ſa
lutaris hoſtiæ, qui ea, quibus ſe repleuerant, flagitia portant in
mente. Non ſaturantur ergo niſi famelici, quia à vitiis perfe-
cte ieiunãtes, diuina ſacramenta percipiu nt in plenitudine vir K
tutis. Et quia ſine peccato electi etiam viri eſſe non poſſunt,
quid reſtat, niſi vt à peccatis, quibus eos humana fragilitas ma
culare non deſinit, euacuari quotidie conentur? Nam qui quo
tidie non exhaurit, quod delinquit, etſi minima ſunt peccata,
que congerit, paulatim anima repletur, atque ei merito aufe-
runt fructum internæ ſaturitatis. Hac repletione nos euacua-
re Paulus inſinuans, ait: Probet ſeipſum homo, & ſic de pane
1. Cor. 11. illo edat, & de calice bibat. Quid enim eſt hoc loco probare,
niſi euacuata peccatorum nequitia, ſe probatum ad domini-
cam menſam, & purum exhibere? De repletis etiam ſubdit:
Qui enim manducat, & bibit indignè, iudicium ſibi mandu-
cat, & bibit. Qui ergo quotidie delinquimus, quotidie ad pœ-
nitentiæ lamenta curramus, quia ipſa ſola virtus eſt, quæ eua-
cuat, quod in ventre animæ culpa coadunat. Et tunc verè fa-
melici ſaturantur, quia quo ſtudioſius mundamur lamento
pœnitentiæ, eo vberiorem diuinæ gratiæ fructum recipimus
in ſpiritali refectione. Quæ nimirum electorum ſaturitas, quia
vſque in mundi finem extenditur, ſubdit, atque ait: Donec ſte-
rilis peperit plurimos, & quæ multos habebat filios, infirmata
Galat. 4. eſt.) Quæ itaque huius appellatione ſterilis ſignatur: niſi ea, de
qua Paulus loquitur, dicens: Quæ ſurſum eſt Hieruſalem, li-
Eſa. 54. bera eſt, quæ mater noſtra eſt. Vnde & paulo poſt Eſaiæ vati-
cinium ei coaptauit, dicens: Scriptum eſt enim: Lætare ſterilis,
L quæ non paris, erumpe, & clama quæ non patturis: quia multi
filij deſertæ, magis quàm ei, quæ habet virum. Sed quomodo
Hieruſalem ſterilis, beatorum ſcilicet Angelorum ſancta ſo-
cietas intelligitur, cum iuxta vocis ſuæ ſignificatum, de æter-
na pacis viſione perenni gaudio ſit fœcunda? Sed ſi mater eſt
electorum hominum, ſterilis profecto erat quãdo humanum
genus in Adam perierat. Velut enim parturire non potuit,
cum eum in quo fœcunditatis ſuæ extendere ſinum debuit,
lapſi ſpiritus ſuaſionibus amiſit. Tandiu accinguntur infirmi,
donec ſterilis pariat: quia angelorum humilium valido mini-
ſterio eouſque indigemus, donec quotquot ad vitam prædeſti
Matt. 13. nati ſunt de humano genere, vſque in mundi finem colligan-
tur. Mittet nanque filius hominis angelos ſuos, & colligent
electos ſuos à quatuor ventis. Ad eos nanque colligendos
tunc mittendi ſunt, in quorum ſalute quotidie mittuntur: quia
ad regnum non colligent, niſi quibus per robur accinctionis
ſuæ nunc adiutorium præbent. Vſque etiam in mundi finem
famelici ſaturantur. Sed & bene plurimos hæc ſterilis pare-
re dicitur: quia non omnes homines, ſed electi ſolummodo
ad æterna gaudia perducuntur. Aptè igitur etiam parere dici-
tur: quia angelorum miniſterio docemur ſuperna petere, vt
ad eorum valeamus bona peruenire. Sed dum hæc ſterilis pa-
rit, ea quæ multos habebat filios, infirmatur: quia quo plenio-
ra lucra electorum. per angelorum miniſteria ſuperna regna M
percipiunt, huius Babyloniæ filij minuuntur. Velut enim in-
firma in partu ſuo eſt, quę inordinato amore rerum tranſeun-
tium (vt ſolet) filios gignere, nequaquam poteſt. Vbique
enim iam cœleſtia regna prædicant: quæ profecto dum fide-
lium mentes audita diligunt, dum ea etiam bonis moribus
inquirunt, velut in partu ſuo Babylonia ſtringitur. quia mater
noſtra Hieruſalem eos per orbem deo parturit, quos illa laſſo
perditionis vtero, patere gehennæ conſueuit. Quorum tamen
accinctorum robur, non ipſis, ſed ei, a quo accinguntur, aſcri-
bitur. Apte itaque ſubditur: Dominus mortificat, & viuifi-
cat.) In quibus profecto verbis, etiam ordo notãdus eſt. Prius
quippe mortificare dicitur, deinde viuificare: quia niſi ſecu-
1. Ioan. 2. lum amare deſiſtimus, Deo per amorem viuere non vale-
mus, Ioanne atteſtante, qui ait: Qui diligit mundum, non eſt
charitas patris in eo. Vnde & is qui ſe mortificatum, & viuifi-
Galat. 6. catum, qui ſe proſtratum, & erectum meminerat: loquebatur,
Ibidem 2. dicens: Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. Viuebat,
ſed non mundi vita, quia dicebat: Viuo iam nõ ego, viuit vero
in me Chriſtus. Non ergo accinctorum aliquis, ſed dominus
mortificat, & viuificat. Mortificatum quippe, & viuificatum
eſſe, eſt præſentia nulla concupiſcere, & ęterna deſiderare. Cui
itaque de his muneribus referendæ ſint gratiæ exponit, dicẽs:
Dominus mortificat, & viuificat.) Vnde & ſæpe iã nominatus
1. Cor. 3. gentiũ prędicator dicit: Neque qui plantat, eſt aliquid, neque
qui rigat:

A qui rigat: ſed qui incrementũ dat deus. Sed quo ordine omni
potẽs deus iſta in electis operetur, exponit, dicens: Ducit ad
inferos, & reducit.) Vt mortificet quippe ducit ad inferos, &
vt viuificet, reducit ab inferis. Omnipotenti etenim deo ad
inferos ducere, eſt peccatorum corda ęternorum cruciatuum
conſideratione terrere. Ei quoque ab inferis reducere, eſt ter
ritas pœnitentium, atque commiſſa lugentium mẽtes, ſpe vi-
tæ indeficientis attollere. Tunc quippe peccare deſinimus, cũ
ſuperna gratia mollitis cordibus, futura tormenta formida-
mus. Et ab inferis reducimur, cum interno viſitati ſolatio, ad
ſpem veniã, de pœnitentiæ lamento reſpiramus. Aptè itaque
dominus ducere ad inferos, & reducere dicitur: quia humana
duritia in hominis ſolius prędicatione, nec terrore cõcutitur,
nec amore ſubleuatur. Nam ſi doctorum eſſet mortificare,
quotquot eorum prædicatio tangeret, peccare deſinerent: &
ſi eorum eſſet viuificare, quicunque ab eis cœleſtia audirent,
ad ea nos protinus omni conatu perquirenda, intimi affectus
ſui amor accenderet. Nunc autẽ cum ſæpe peccatoribus æter
na ſupplicia minentur, cum ea, quę poſſunt eis cœleſtia bona
prædicent, & nec ſupplicia metuant, nec læta concupiſcant:
clamemus Annæ vocibus in laudibus dei, & ei etiam illud
quod per eos quidam proficiunt imputantes, dicamus: Do-
minus mortificat, & viuificat.) Dominus itaque ducit ad in-
feros, & reducit: quia illa poſſunt futura tormenta metuere,
B illa ſuperna gaudia diligere, in quibus per eas voces, quas fo-
ris homo loquitur, intus dei pietas operatur. Eſt autẽ in quo
ſeſe quiſque cognoſcat, ſi iam ad inferos ductus, & reductus
ſit, ſi mundo obiit, cœlis viuit: nam ſi electus eſt, proficit. De
eodem vero profectu ſubdit: Dominus pauperem facit, & di-
tat.) Seculi diuites idcirco de larga facultate gloriantur, quia
alto, & incomprehenſibili iudicio dei cœleſtia eis bona abſcõ
dita ſunt. Dominus itaque facit pauperes tenent, quo à veris ſeſe
lectis bona inſinuat eo ſe pauperiores tenent, quo à veris ſeſe
diuitiis pulſos vident. Vnde & rex ille, qui ſeculi poſſeſsione
Pſalm. 24. latiſsimus erat, quia ei veras diuitias dominus oſtẽderat, cla-
mabat ad eum dicens: Reſpice in me, & miſerere mei, quia
Hier. 3. vnicus & pauper ſum ego. Hinc propheta Hieremias, & ele-
cti cuiuſque illuminationem in ſe exprimens, ait: Ego vir vi-
dens paupertatem meam. Pauperẽ itaque domino facere, eſt
in contemplatione bonorum perennium, electorum mentes
ad contemptum rerum omnium viſibilium excitare. Sed cui
ſumma reuelat, quia eadem ſumma, diutius laboris precio ſint
quærenda, inſinuat: dicat quia qui pauperes facit, etiam di-
tat: quia nimirum dum ab omnipotenti deo bonorum cœle-
ſtium cognitionem percipimus, ab ipſo etiam virtutem con-
ſequimur: vt digno pro eis labore certemus. Bene autem
ſubditur: Humiliat, & ſubleuat: quia in contemplatione cœ-
leſtium, quam abiecti ſunt in terra, conſpiciunt: ſed in eadem
C abiectione temporalis inopiæ, per dei gratiam meritorum
ſe pennis ſubleuant ad gaudia perennis vitæ. Humilitatem
ergo percipiunt, in æſtimatione exilij, ſublimitatem vero, in
præparatione ſanctæ operationis. Sequitur: Suſcitans de pul-
uere egenum, & de ſtercore erigit pauperem: vt ſedeat cum
principibus.) Paulus nãque eſt ſubtilis deliberatio cogitatio-
nis illicitæ, quæ eam mentem, cui inſederit, fœdam reddit.
Quid nanque in ſtercore, niſi fœda perpetratáque flagitij au-
dacia deſignatur? Vnde & propheta vitã carnalium cœno fœ
Iob. 1. di operis obrutam intuens, ait: Computruerunt iumenta in
ſtercore ſuo. Apta igitur ſerie, dona dei in flagitioſorum cõ-
uerſione numerantur. Prius nanque ſuſcitatur de puluere e-
genus, quàm pauper de ſtercore: quia à cordeante deliberatio
immũdæ cogitationis abſcinditur, & poſtmodum ab actione
culpa reſecatur. Aptè quoque ſuſcitari de puluere egenus di-
citur, pauper de ſtercore erigi: quia intus praua deliberans,
dormit à contemplatione iuſtitiæ: foris illicita perpetrans, in
iniquitate per actum iacet. Et quia iam cum fortibus, de ma-
lignis ſpiritibus trophæa conſequitur, ſuſcitatus egenus, & e-
rectus pauper quid mereatur exponit, dicens: Vt ſedeat cum
principibus, & ſolium gloriæ teneat. Sedere quippe triũm-
phantis eſt. Vnde & in Apocalypſi Ioannis, victoriæ noſtræ
dignitatem dominus oſtendit, dicẽs: Qui vicerit faciam eum Apoc. 3.
ſedere in throno meo: ſicut & ego vici, & ſedi cũ patre meo, D
in throno eius. Quod & Paulus intuens, ſuſcitationis, atque
ſeſsionis noſtræ dona, in dei laudibus numerans, ait: Conre- Ephe. 2.
ſuſcitauit, & cõſedere nos fecit in cœleſtibus in Chriſto Ieſu.
Cum eo itaque principes ſedent: quia qui eius auxilio malig-
norum ſpirituum vires reprimunt, in eorum triumpho di-
gnitatem ſeſsionis habent: quibus ex præſidentis ſibi virtute
dominantur. Cum eo item principes ſedẽt: quia etſi ſtare per
corpus in hac vitæ labentis ærumna cernũtur, meritorum ta-
men ſedem cum redemptore in ſublimibus haber, à cuius cõ-
formitate claritatis, nec in iſta fœditatis valle ſeparantur. Ege
ni quoque rebus, & pauperes ſunt: qui propter Euangelium
ea quæ in ſeculo habere poterant, cuncta reliquerũt. Qui cer-
tè vt cum principibus poſsint ſedere, de puluere ſuſcitari de-
bent, & de ſtercore erigi. Quid enim fauores linguæ, quid
ſunt aliud labentium dignitatem inſulę, niſi puluis? Nam eam
quam blandiendo fordidant, à veris ſplendoribus mentẽ cæ-
cant. Et quid diuitiæ pereuntes, & tranſitoriæ facultates, ni-
ſi ſtercora, æterna diligẽtibus ſunt? Stercora quippe ſunt, quæ
ſanctæ animæ in contemptu vtilitatis habent, nõ in appetitu
deſiderij. Vnde & Salomon in amiſsione bonorũ temporaliũ Eccl. 24.
contriſtatum ſeculi diuitem intuens, ait: De ſtercore boum
lapidandus eſt piger. Quaſi dicat: De eo verba doloris ſu-
ſtinet, quod is, qui pro æterna vita laborate apperit, velut ſter E
cora contemnit. Hinc Paulus ait: Omnia detrimẽtum feci, & Ephe. 2.
arbitror vt ſtercora, vt Chriſtum lucrifaciam. De puluere ita-
que egen⁹ ſuſcitatur, & de ſtercore pauper erigitur, cum mũ-
ſeculo abrenuncians, quicquid ſibi placere ſolebat de linguæ
humanæ fauoribus, de honore dignitatum, & de abundantia
rerum calcat, dum ad ſola æterna reſpicit, quæ ſola ardenter
amat. Ei nanque ſuſcitari, & erigi eſt, ea quæ corpore dere-
linquit mentis ſublimitate deſpicere. Et cum principibus ei ſe
dere eſt, ſupernæ patriæ ciuibus per gaudium æternæ quietis
intereſſe. Qui certè tunc gloriæ ſolium tenet, quia qui tam ſu
blimiter præſidet, à conditoris ſui laudibus nunquam ſiler.
Hanc nanque gloriæ ſedem Pſalmiſta admirans, domino lo- Pſal. 83.
quitur, dicens: Beati qui habitant in domo tua domine, in ſe-
cula ſeculorum laudabunt te. Hanc ſedem gloriæ Eſaias præ- Eſaiæ 51.
dicat, dicens: Gaudium & lætitia inuenietur in ea, gratiarum
actio, & vox laudis. Hanc item ſanctus Tobias oſtendens, ait: Tob. 13.
Et omni lapide precioſo, & mundo plateæ eius ſternentur: &
per omnes vicos eius halleluia cantabimur. Sed ea quæ ſe-
quuntur ereptus pauper aſpiciat: quia ad principum ſeſsio-
nem, ad gloriæ ſolium nõ ſtatim vt fuerit erectus, adducitur.
Domini (inquit) ſũt cardines terrę, & poſuit ſuper eos orbẽ.)
Quia terrę nomine peccatores in ſacro eloquio deſignantur:
cardines terræ hi accipi conuenienter poſſunt, in quibus per
inepta deſideria ſeculum circuit, & de alio ad alium ducit. F
Cum igitur cõuerſos peccatores aſpicim⁹, in laude creatoris,
his Annæ verbis erumpamus. Quali enim aliis verbis tunc di
cimus: Iam domini eſſe per eius gratiam cœperunt, qui diu
in rota rerum tranſeuntium, per mundi concupiſcentiam ten
ti ſunt. Et cum iam derelictis vitæ ſecularis blandimentis, for-
tia tentamenta fortiter tolerant, dicamus: Poſuit ſuper eos
orbem.) Orbem quippe ſuper eos poſuit, qui antequam eis
imponeretur, ſub eis fuit. Nam cum iam in onere tentationũ
habent: qui eis blandiendo, velut ſubiectus ſeruiebat, cum in
eo delitias, & voluptates ſequendo recumberent. Et quia ma
gnas ex eo tentationes habent, qui magna in illo oblectamẽ-
ta habuerunt, adiungitur: Pedes ſanctorum ſuorum ſeruã-
bit.) Quibus profecto verbis ſic auxilium diuinæ protectio-
nis, propitiationiſque oſtenditur, vt pericula tentationũ gra-
uia deſignentur. Quaſi etenim dicat: Tam grandia de eo, cui
adhæſerant ſeculo tentamenta ſuſtinent, vt ſolus ad adiuan
dum ille ſufficiat, qui deeſſe fidelibus ſuis in tribulatione
non poteſt. Pedes nanque ſanctorum ſuorum ſeruare, eſt cõ-
cuſſos in tentatione affectus electorum, ne corruant, per gra-
tiam roborare. Vnde & qui ad caſum nutauerat, & tamen à Pſal. 72.
domino conſeruatus erat, Propheta dixit: Mei autẽ pene mo

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ti sunt pedes,pene effusi sunt gressus mei.Hinc iterum pulsus
Psal.11. sum,& euersus sum,vt caderem,& dominus suscepit me:fortitudo mea,& laudatio mea dominus,& factus est mihi in salutem.Et de hostium infirmitate subiunxit dicēs:Et impij in tenebris conticescent.)Quid est autem quod cū seruare sanctorum pedes dominus dicitur,silentium memoratur impiorum:nisi quia ad peccati lapsum nequaquam impellimur, nisi cum peruersa nobis malignorum spirituū tentamenta suggeruntur?Cum ergo pedes nostros dominus seruat, in tenebris tacēt impij,quia dum gratia diuina protegimur, vocem, qua nos præcipitent,dare nobis immundi spiritus nequaquā possunt.In tenebris quippe tacent,quia caliginosa reproborum corda possident:à quorum ad nos progredi obscuritate non audent.Quare autem sanctorum pedes seruet, exponit, dicens:Quia non in fortitudine sua roborabitur vir.) Quasi dicat:Idcirco tenet: quia sine ipso stare non possent.Nam etsi vir virtutis agnoscitur,in fortitudine sua timorem lapsus habet,statum robur non habet,& totiēs illicita concupiscendo labitur,quotiens interna eius vestigia à domino tenēte deseruntur.An vero non vir erat cuiin iuuencularū choro cantabatur:Saul percussit mille,& Dauid decem milia?Qui nimi
1.Regū 18. tum cum inter onera,fortitudini suæ relinquitur, in carnis suæ culpam impulsus corruit,atque in se expertus est, quia vir in se non habeat statum roboris, sed lapsum infirmitatis.
H Vnde & relabi metuens,eum à quo teneri ad statum debeat,
Psal.118. exposcit,dicens: Non me derelinquas vsquequaque. Nemo ergo se fallat, quasi in se robur standi inueniat, quia etsi magno sæpe occultorum hostium bella superamus, si dignè eos in suis suasionibus reprobando, velut in fugam versos insequimur:non nos tunc refugi spiritus,sed eum, quem in nobis aspiciunt,expauescunt.Vel certe si nos etiam timent, idcirco profecto timent, quia in diuinæ gratiæ robur assumptos vident. Aptè ergo subiungitur:Dominum formidabunt aduersarij eius, & super ipsos in cœlis tonabit.) Cœli nanque tunc sumus,cum in altitudinem diuinæ gratiæ præsidentis nobis, subleuamur. Et tonitrua contra eius aduersarios habemus,cum validis sanctorum desiderioru vocibus,omne quod nobis de eorum suggestione spirat,elidimus. Quicquid enim tonittuum ferit,interficit.Tonitrua ergo cœlorum, sunt perfecta desideria electorum.Nam velut à cœlorū altitudine terribiliter sonando prodeunt:cum ab eo mentis culmine malignos spiritus feriunt,cui omnipotens deus sic præsidet, vt amore præsidentis facile superet omne quod ad pugnā moueri poterat hostis audacia mala suggerentis.Sed præmonēte re
Matt.10. demptore nouimus, quia qui perseuerauerit vsque in finem,
Ezech.18. hic saluus erit:eodē quoque domino promittēte, didicimus. Quia quacunque hora peccator conuertitur, saluus erit.In extremo itaque sui cantici addat Anna,& dicat vnde peccāti
I terreat:dicat,quo iustum cautiorem reddat,Dominus,inquit, iudicabit fines terræ.) Non ait terram, sed fines terræ.Fines quippe terræ sunt qui vitæ suæ vltima cum culpæ perpetratione clauserunt.Nam qui peccat,& corrigit quod delinquit: terra est per peccatum,& fines terræ non est,quia delinquendo,redemptionis suæ alta deposuit, sed ab imo depositionis suæ ante iudicium resurrexit. Fleuit nanque quod fecit, & venturum iudicem eo lætius sustinet:quo in damnatione terrenitatis, per pœnitentiam ipse in se flagella vltionis tenet. Quia ergo fines terræ dominus iudicat, conuersus peccator ad dominum priora sua,siue media, non expauescat. Quia item fines terræ dominus iudicat,iustus inchoata iustitia, nō præsumat.Nam si hunc ab ea,qua cadere potest adhuc æquitate,labentem subita mors intercipit: quia in suis extremis culpa clauditur,finium terræ lege iudicatur. Sequitur : Et dabit imperium regi suo,& sublimabit cornu Christi sui.) Hoc profecto superius quia ad redemptorem retulimus, in huius quoque explanationis ordine non mutamus.Ipse nanque est
Ephe.2. pax nostra,qui fecit vtraque vnum.Ipse quoque est lapis an-
1.Pet.2. gularis,in quo dum electorum paries vterque copulatur,æternæ ciuitatis structura disponitur. Teneat itaque morem suū locutio nostra,vt prolato iam sacri cantici & morali, & allegorico intellectu,in eo vterque conueniat,quem fide credimus,moribus promereamur. K

Caput II.

SEQVITVR enim diuinus sermo, & dicit: Et abiit Helcana in Ramatha,in domum suam.) Quem profecto virum humani generis redēptorē,Annā vero coniugē eius Ecclesiæ puerum Samuelem credentium de gentibus populum,Ramatha quoq; ciuitatem cœlestē patriam designare ostendimus. Quid ergo est,quod post coniugis canticum, abiisse in Ramatham ciuitatem suam Helcana dicitur, cum post natum puerum,Deo canticum Anna dixerit, atque ante ad cœlos redemptor ascenderit,quàm gentilem populum sancta Ecclesia in fide genuisset ? Quod profecto ab eis solummodo quæritur, qui tantum domini nostri corporalem pœnitentiam scire noscuntur.Nunquid enim tunc non eum secum Paulus habebat qui ad patrem ascenderat, cum dicebat : An experimentum quæritis eius qui in me habitat Christus?Qui item fatetur, dicens : Sicut ex deo, coram deo,& Christo loquimur.Quid est ergo quod sanctæ Ecclesiæ aliquando affuit per gratiam muneris,aliquando ei se subtraxit per dispensationem probationis ? Affuit nanque, vt in acquisitione gentium vitæ verba abundanter affunderet.Sed aliquando ei velut absens se abscondit, vt verbi munere sublato,cognosceret sine eius præsentia qualis esset.Post finem itaque cantici, dicitur: Abiit Helcana in domum suam : quia sancta Ecclesia ex eius præsentia asta prædicat, qui cum mortalibus per dispensationem se subtrahit, æternis se ciuibus iugiter repræsentat. Domus nanque sua illa supernorum ciuium, (quam amando, replendo, & sociando dominus inhabitat) æterna societas est.In eam igitur vadit, cum Annam deserit,quia qui se nobis adhuc proficientibus salubriter subtrahit,perfectis atque consummatis, æternæ patriæ ciuibus,eo se incessanter iūgit,atque exhibet : quo probari iam probatos eius absentia,vlterius nō oportet. Aptè itaque post Annæ canticum, dicitur : Abiit Helcana in domum suam, quia sancta Ecclesia,quæ tā sublimia electos edocet, sicut pia semper domini dispensatione deseritur,ita & eadem alta,quæ doceat non semper habet.Sed pleriq; verba vitæ audiūt,præteritam malitiam detestantur,& correctioris vitæ opera proponunt:sed cum audire desierint, ac si nunquam eadem vitæ verba audissent ad iniquitatem redeunt,auditor sanctæ Eccle
M się gentilis populus,deuotus ad audiendum fuit,& ad operandum promptus. Aptè itaque subditur : Puer autem Samuel erat minister in cōspectu domini,ante facié Heli sacerdotis.) Ac si apertè diceretur:Ex eo quod audiuit,omnipotenti deo placere studuit.Qui aptè puer dicitur:quia etsi grādia pro defensione fidei nostræ agenda susceperat, tamen in eadem fidei generatione adhuc nouus erat. Et quia placidum omnipotenti deo ministerium præbuit,minister in conspectu conditoris fuit.In cōspectu etenim domini est, quem in oblatione obsequiorum,diuina dignatio libenter aspicit. A quo nimirū domini conspectu expelli valde metuens quis, orat, dicens: *Psal.50. Psal.61.* Ne proiicias me à facie tua.In quo itē recipi vehementer cupiens,dilationis suæ moras secum repurat,dicens:Quando ve *3.Reg.17.* niam & apparebo ante faciem dei?Hinc Helias gloriatur, & ait:Viuit dominus in cuius conspectu sto. Ministet itaque erat Samuel in conspectu domini,quia in nouæ religionis obsequiis, omnipotenti deo gentilis populus valde acceptus fuit. Quo nimirum verbo Iudęę quoque repulsio latenter innuitur,dum solus Samuel,in quo gentium fidelis populus exprimitur,ante dominum ministrare perhiberur.Solus itaq; in eius conspectu erat,quia profecto ei Iudaicus populus pla *Malach.* cere desierat.Quod vtrunque per Malachiam dominus loqui rur

A tur.Nam Iudææ repulsionem insinuans,ait:Non est mihi voluntas in vobis,& sacrificium nō suscipiam de manu vestra. Sed qui à facie sua Iudaicam perfidiam expulit,quem libēter intueatur,subiungens,ait : Ab ortu solis vsque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco offertur nomini meo oblatio munda. Sed subtiliter est videndum quod dicitur:Ante faciem Heli Samuel domino ministrauit:quia prædicatorum sanctæ Ecclesiæ ministerium,gentilis populi conuersionem,amorem,& reuerentiam circa redemptoris obsequium,veterum ordo doctorum longe ante videndo,cognouit:& prophetando, prædicauit. Hunc nanque pronum in domini ministerio nouerat,qui dicebat:Ado-
Psal.71. rabunt eū omnes reges terræ,omnes gentes seruient ei.Hinc
Aggæi.2. Aggæus loquitur,dicens : Veniet desideratus cunctis gen-
Esaiæ.11. tibus, & replebitur gloria domus domini. Hinc Esaias dicit:
Psalm.116. Erit radix Iesse,qui exurget regere gentes,in ipsum gētes spe-
Gene.49. rabunt.Hinc Psalmista ait:Laudate omnes gentes dominum, & collaudate eum omnes populi.Hinc patriarcha Iacob ait: Ipse erit expectatio gentium.Ante faciem ergo Heli minister domini Samuel puer fuit:quia quod dignum deo postmodū gentilis populus habuit,doctorum ordo veterum per prophetiæ spiritum præuidit.Et statim de proiectis subditur: Porro filij Heli nescientes dominum, & officium sacerdotis ad populum:) subaudis erant. Qui nanque filij Heli sunt alij nisi
B Israëlitatæ secundum carnem,qui scripturam sacrā nouerāt à patribus editam,& tamen quem scriptura promiserat, nescie bant?quos nimirum per semetipsam veritas in Euangelio increpat,dicens:Abraham exultauit vt videret diem meum: vi-
Ioan.8. Ioan.5. dit & gauisus est.Et item:Si crederetis Moysi, crederetis vtique & mihi:de me enim ille scripsit.Nescierunt ergo dominum,qui veniētem in carne nostra redemptorem spreuerūt. *Esa.1.* Vnde & per Esaiam queritur,dicens:Cognouit bos possessorem suum,& asinus præsepe domini sui:Israël autem me nō cognouit.Quasi dicat:Et incarnationis meæ vias,ei longe ante per prophetas aperui,& tamen id quod promiseram,exhibitum nō accepit. Quare & officium sacerdotum ad populū nesciit.Officium sacerdotale quippe cognosceret,si ad redēptionem humani generis eum,qui à lege,& prophetis fuerat promissus,iam veniſſe prædicaret.In quem profecto quia nō solum non credidit,sed etiam persequēdo insaniuit,& dominum nesciit,& ad populum officium sacerdotū.Cuius tamen malitia minor esset, si qui prodesse minoribus redemptoris aduentum prædicando noluit, nocere timuisset. Sequitur ergo,& dicit:Sed quicunque immolasset victimam, veniebat puer sacerdotis,dū coquerentur carnes,& habebat fuscinulā tridentem in manu sua,& mittebat in lebetem,vel caldarium aut in ollam,siue in caçabum,& omne quod leuabat fuscinula,tollebat sacerdotibus.) Quid enim est immolare victimā,
C nisi veræ fidei omnipotenti deo offerre confessionem ? Et quid vasa,in quibus immolando caro coquitur , nisi fidelium mentes sunt?Quæ dum mediatorem dei,& hominum homi nem Christum Iesum esse verum summi patris vnigenitum credunt,nimirum in his caro coquitur,quæ deo per deuotionis intimæ obsequium immoletur. Quis puer sacerdotis est alius,quàm perfidis synagogæ pastoribus per obsequium subiectus populus? Qui aptè puer dicitur , quia dum infirma legis ad literam tenere maluit,in virum perfectum crescere per Euangelium recusauit.Quid vero est, quod ad inferendos ciborum raptus destinatur?Quid est iterum,quod in illata violentia,tenere tridentem fuscinulam dicitur? Sed cibus electæ animæ persona est redemptoris.Qui profecto cibus in sacris vasis coquitur, dum per calorem sancti spiritus ad suauitatem refectionis,in electis mentibus præparatur.Caro etenim coquitur,dum per spiritus sancti gratiam , humanitatem dominicam in diuinitatis naturam assumpram,& firmiter credimus & efficaciter confitetur. Vnde & per Moysen agni pa-
Exo.12. schalis carnes comedendas insinuat, dicens : Non comedetis ex eo crudum quid,aut coctum aqua. Crudum quippe ex eo manducare est,præter spiritus sancti gratiam , redemptorem nostrum purū hominem credere. Aqua vero coquitur , cum redemptoris essentia,per humanā sapientiam vētilatur. Cru- D
dum ergo Iudæi comedunt,aqua coctum hæretici-quia illi ei-
Ephe.2. ius diuinitatem negant,isti per humanam sapientiam & diuinitatis & humanitatis eius sacramenta euacuant. Puer itaque sacerdotis,ad tollendum fidelium cibos mittitur:quia Iudęorum populus à fide redemptoris expulsus,amorem fidei eius à corde fideliū auferre vehementer studuit.Qui aptè fuscinulam tridentē in manu habuisse perhibetur,quibus carnis partem,quam posset infigere,eductam coqui prohiberet. Fuscinula quippe in manu pueri,illata sanctæ Ecclesiæ Iudaici populi persecutio est.Et quia blandimentis,pœnis,atque terroribus nocere fidelibus tentauit,tres vtique fuscinula dentes habuit.Bene autem dicitur,quia quod leuabat fuscinula, tollebat puer sacerdotibus:quia magna epulatio iniquorum prælatorum erat,si eum blandientium , siue furentium satellitum turba subuerteret:quem in fidei nostræ sublimitate stare per confessionem cognouisset.Sequitur: Sic faciebant vniuerso Israëli venienti in Sylo,etiam antequam adolerēt adipem.) Adeps quidem interna pinguedo est,in qua nimirum illa deuotio mentis exprimitur, qua electorū mentes conditori suo in perfectiori charitate copulātur.Qui rectè iam cocta carne immolant:quia assurgere quis ad sublimitatem charitatis non poterit,nisi prius quæ credit amet mysteria incarnatæ diuinitatis.Humanitatem quippe domini Iesu in diuinitatem assum
E ptam,per sanctum spiritum credere,quæ immoletur deo,carnē coquere est.Ante igitur quàm adoleretur adeps,puer carnem percipere studuit in vniuerso Israëli:quia apparitores synagogę nouos Christi confessores putauerunt euertere,prius quàm eos omnipotenti deo charitas perfecta sociaret.Quod apertius ipsa sacrę historiæ verba indicant,quibus dicitur:

Dum coquerētur carnes.)Per quæ nimirum verba, nō perfectio coctionis,sed apparatus innuitur.Sed ordo nefariæ huius exactionis ostenditur, per ea, quæ sequuntur: Veniebat puer sacerdotis,& dicebat immolanti:Da mihi carnem vt coquam sacerdoti,non enim accipiam à te carnem coctam,sed crudam.) Carnem crudam puero daret,qui coram persecutoribus humanitatem Christi purā assereret:& eam puer sacerdoti coqueret,quia per ignem malitiæ Iudaicus populus hoc putaret,quod eius prælati in mentis suæ refectione libenter exciperent.Venit ergo puer sacerdotis,& crudam carnem petiit,quando Iudaicus populus literæ legis seruiens, diuinitatē redemptoris negare fidelibus suggessit. Veniens ergo, dicit:

Non accipiam à te carnem coctam,sed crudam.) Quia quē purum hominem fidelis compulit cōfiteri,esse deum nec audire voluit.Cuius profecto populi importunitas ostenditur, cum verba sacrilega in nefaria exactione geminantur. Nam sequitur:Non enim accipiam à te carnē coctam , sed crudā.) quia Iesum dominum,ac redemptorem nostrum , nos dominum,& hominem,sed purum tātum hominem audire valde F
desiderauit.Sed quos quasi imperfectos in carne tētauit,perfectos reperit.Nam qui diuinitatem redemptoris negare cōpulsi sunt,non solum redemptorē noluerunt negare,sed eos pulsores suos curabant ad vitam trahere. Vnde & sequitur:

Dicebātque illi immolans: Incendatur primum iuxta morem hodie adeps,& tolle tibi,quantum desiderat anima tua.) A bestiali siquidem appetitu,cruda postulantem auertere nititur,qui ei ad libitum cocta pollicetur. Quasi male esuriētibus Iudæis,sancta Ecclesia respōsum præbeat,& pro humanitate simplici,quam vorare per desiderii cupiunt, diuinitatis cibum repromittat,dicens:Prius coqui sinite,quod ad refectionem vitæ habeatis in spiritu sancto intellectum.An non tunc puer sacerdotis crudam carnem petiit, cum illuminato à domino eo,qui cæcus fuerat natus,diceretur? Da gloriam deo, *Ioan.9.* nos scim' quia hic homo peccator est.Quid est dicere da gloriam deo,nisi nō huic curationis tuæ laudes tribuas,quia deus non est?Et quia peccator asseritur,non solum deus esse negatur:sed etiam homo iustus.Cui profecto crudam , quam petebat,carnem præbere noluit,coctam obtulit: quia quem saluti suæ auctorē instanter asseruit, ex ostenso tantæ admirationis signo , non solum hominem sanctum , sed verū deum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G esse mostrauit. Qui autem sequi bestias, amissa ratione populus cœperat, crudam sibi carnem exhiberi importunè postulabar. Nam sequitur: Nunc dabis, alioquin tollam tibi vi.) Sequitur: Erat enim peccatum puerorum grande nimis coram domino.) Et causam, qua grande fore hoc peccatum demonstraretur, adiungit, dicens: Quia detrahebant homines à sacrificio domini.) Grãde nimis peccatum esse cognoscitur, quod pœnitentiæ lachrymis non deletur. Hoc nanque nimis grande peccatum synagogæ prophera intuens, ait: Peccatum Iudæ
Hiere. 17. scriptum est stylo ferreo, vngue adamantino. Vel certe grande nimis coram domino peccatum erat: quia ad peccandum alios pertrahebat. Quare & subditur: Quia detrahebant homines à sacrificio domini.) Detrahebant quippe à sacrificio homines: quia ad confessionem rectæ fidei progredi infirmorum corda prohibebant. Et notandum quia qui detrahũtur à sacrificio, homines dicuntur: quia nimirum si in fidei nostræ vera confessione persisterẽt, hos diuinus sermo filiorum dei appellatione signaret. Quibus pfecto per Psalmistam dominus dicit: Ego dixi dij estis, & filij excelsi omnes, vos autem
Psal. 81. sicut homines moriemini. Sequitur autem: Samuel autem erat minister in cõspectu domini, puer accinct⁹ ephod lineo.) Subtilior quàm lanea vestis, linea esse cognoscitur. Apte autem Samuel lineo ephod indutus asseritur, per quem sacerdotum ordo electus ex gentibus, delignatur. Nam in comparatione legalis vitæ, noua Euangelij conuersatio sini subtilitas
H est. Ibi enim aliquid animale præceptum est, ibi omnis maledicitur, à quo semina propaginis in Syon nulla relinquuntur.
Testamẽti veteris & noui differentia. In nouo autem testamento, quia subtiliora sunt omnia, quisquis eius præceptis vtitur, velut delicatiori lini veste decoratur: ibi quippe connubij abstinentia damnatur: hic miris laudibus colitur: illic sacerdotes carnaliter generãt: hic fructum spiritalis propagnis tanto copiosius afferunt, quanto etiã per coniugale bonum, pudicitiæ detrimenta sentire non possunt. Bene autẽ dum Samuelis vestis exponitur, linea fuisse perhibetur: vt noui sacerdotij gloriã apertè ostenderet, quod nouę pudicitiæ nitoribus splẽderet. Sed dum in conspectu domini esse minister Samuel dicitur, ephod lineo accinctus memoratur: quia diuina obsequia tũc bene exhibẽtur, cum exhibentis persona, carnalis voluptatis sordibus nõ fœdatur: & acceptũ deo tunc est munus ministerij, cum per sanctæ cõuersationis munditiam deo placida est persona ministri. Et quia inter primordia nouitatis suæ proficiebat, adhuc sequitur, Et tunicam paruam faciebat ei mater sua, quam afferebat ei, cum ascendebat cum viro suo, vt immolaret domino hostiam solennẽ.) Sanctæ Ecclesiæ hostiã immolare est, per eloquia prædicationis, auditorum suorũ corda in amorem conditoris accẽdere. Tunc itaque Samueli parua vestis delata perhibetur: quia dũ
I adhuc per nouitatis suæ incrementa ꝓficeret, ab Ecclesia aptæ suæ paruitati accepit mõimenta iustitiæ, cuius splendore radiaret. Sequitur: Et benedixit Heli Helcanæ, & vxori suæ, dicens: Redda: tibi dominus semen de muliere hac, pro fœnore quod commendasti domino.) Quia in persona Heli sacerdotis etiam boni doctores populi veteris designantur, Helcanæ, & vxori eius benedixisse cognoscitur: quia nimirũ eorundem veterum doctorũ ordo, Christi & sanctæ Ecclesiæ spiritalem copulam præuidit, & eorum electorum prolem futurã, cœlo dignam, cum deuotione prædicauit. Quod quanuis longe anteactum fuerit, tamẽ tunc se eis sic benedixisse innotuit, cum reuelata iam nostræ redemptionis gratia, credere vnusquisque fidelis poterat, quia tot bona patres nostri veteres de hac renouatione præcinebant. Et vt ordo, quo fiebat, agnoscatur, subiunctum est: Et abierunt in locum suum.) In locum suum cum vito suo sanctæ Ecclesiæ abire, est vitæ actiuæ molestias interdum fugere, & supernæ vitæ gaudiis per contemplationem vacare. Puerum quippe ad horam reliquerat mater illa, quæ dicebat: Cupio dissolui, & esse cum Christo. Si
Philip. 1. 2. Cor. 12. cum puero erat, quando eundem egregium doctorem vsque ad tertium cœlum vis amoris extulerat? Si tunc erat cum puero, quando in paradiso exceptus, verba, quę non licet homini loqui, audiebat? & in locum suum rapiebatur, quia ostendit, dicens: Non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram *Hebr. 13.*
inquirimus. Sed quæ cum viro abibat in locum suum, reuerti K hanc materna viscera cogebant ad filium. Nã loquebatur & dicebat: In carne manere est mihi necessariũ propter vos. Sequitur: Visitauit ergo dominus Annam, & concepit, & peperit tres filios, & duas filias.) In tribus filiis perfectiores quique sanctæ Ecclesiæ designati sunt, qui pro fide Trinitatis fortia semper egisse cognoscuntur. Sed si solos perfectos sancta Ecclesia gigneret, nostra infirmitas ad ęternę vitę pręmia peruenire non posset. Robur ergo filiorum, duarũ filiarũ fragilitas sequitur: quia sancta Ecclesia etsi contra superbientem hostẽ humani generis fortes protulit, tamen ad æternæ patriæ gaudia etiam infirma eius mẽbra per duo charitatis præcepta perducuntur. Et quia in inchoationis suæ initiis non semper manet, quisquis eo tempore eruditi ad sacerdotale ministeriũ cœperat. Sequitur: Et magnificatus est puer Samuel in conspectu domini.) Quo in loco valde notãdum est, quòd puer Samuel dicitur, & magnificatus. Sed & cum magnificatus asserL tur, hoc virtutis suæ præconium nõ in conspectu hominum, sed in cõspectu domini habere perhiberur. Cur ergo puer nisi quia humilis? Et cur magnificatus asseritur, nisi quia ad perfectionis erat celsitudinem sublimatus? Puer itaque, & magnificatus in conspectu domini Samuel dicitur, quia nouus ordo prædicatorum, etsi ad magnæ conuersationis celsitudinẽ peruenit, humilitatis suæ virtutẽ non perdidit. Magnificari quippe ante deum nõ prodesset, si puer esse desisteret, quia amissa humilitate placere omniporenti deo, de conuersationis altitudine non valeret. Denique magnificati iam fuerãt, qui in nomine Iesu ab obsessis dæmonia eiiciebant, sed quia pueritiæ *Luc. 10.*
suę bonũ perdiderant, hos veritas arguit, dicẽs: Videbã Satanam quasi fulgur de cœlo cadentem. Hinc iterum denunciãs, *Matt. 18.*
ait: Nisi cõuersi etitis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnũ cœlorum. Quia ergo nouorum prædicatorũ vita & sublimis est merito, & plana per humilitatem, Samuel apte magnificatus, & puer asseritur. Et quia ex vtroq; valde accepti deo sunt, magnificatus non simpliciter, sed in conspectu domini fuisse perhiberur. Sequitur: Heli autẽ erat senex valde, & audiebat omnia, quæ faciebant filij sui in vniuerso Israël, & quomodo dormiebant cum mulieribus, quæ obseruabant ad ostium tabernaculi.) In persona Heli nõ solum vetus sacerdotium, sed etiam antiquorum patrũ doctrinæ figurantur, quia ex hoc quod spiritali dignitate præfuit, hoc sa cepit officij, vt salutari prædicatione instrueret, pro quibus placabiles hostias domino offerret. Quid est ergo quòd Heli senex asserit ur, nisi quia in reproborũ Iudæorũ cordibus vis infirmabatur cœlestium mãdatorum? Iuuenis quidẽ fuit Heli, quandiu sacra scriptura in electis synagogæ vim magnæ auM ctoritatis obtinuit, quia videlicet promissiones venturi redemptoris acceperat, & eum cum magno desidetio expectabat. Tunc ergo Heli senuit, quando Iudęa deuotionem obseruandæ promissionis amisit, vt desideratum à patribus suis redemptorẽ, corã se miraculis se probantẽ cerneret: & omnino cæca, in tanta eius luce, de veritatis pręsentia dubitaret. Valde etiam fuisse senex dicitur, vt profecto omnis vis fidei in synagoga emarcuisse doceatur. Vere autem dicimus, quia si valde senex erat Heli, omnino debilis viuebat. Quid enim tunc erat seni scripturę viuere, nisi debilem valde aspirationem fidei synagogæ ministrare? Senex quidem valde esse, & viuere poterat: cum Iudæorum corda nutabant, vt dominum Iesum nec redemptorem verum esse crederent, nec quasi blasphemum apertè damnarent. Huius nanque senectutis debili*Ioan. 7.*
tatẽ Euangelista Ioannes ostendit, dicens: Alij dicebant quia *Ioan. 10.*
bonus est, alij vero, non, sed seducit turbas. Hinc Iudęi ipsi *Matt. 12.*
calliditatis suæ versutiam proferentes, dicunt: Vsquequo animas nostras tollis, si tu es Christus, dic nobis palam. Hinc item dicunt: Magister volumus à te signum videre. Sed Heli valde senex audiuit omnia, quę faciebant filij sui vniuerso Israël. Audiuit certè hæc, quia nouit. Quod autem cognoscimus, intra aulas memorię clausum tenemus. Consulta vero sacra eloquia, intra se omnem Iudęorũ perfidiam scriptam, foris

A tis proferunt: & velut diu seruatam memoriter, ostendunt. Huius profecto auditus notitiam, Amos velut Heli ascribẽs, *Amos. 3.* ait: Non faciet dominus verbum super terram, quod non reuelauerit seruis suis prophetis. Hinc Abacuc deo vnigenito *Abac. 3.* confitetur, dicens: Domine audiui auditum tuum, & timui: consideraui opera tua, & expaui: in medio duorũ animalium innotescris. Veteribus quippe synagogæ doctoribus filiorũ scelera audire, pręcognoscere est. Sed quid præcognouerit exponit, quia dicit: Omnia quæ faciebant filij sui vniuerso Israëli, & quomodo dormiebant cum mulieribus, quæ obseruabant ad ostium tabernaculi.) Cum mulieribus quippe Iudæis dormire est, variis hæresibus pollui. Bene autẽ ipsæ mulieres ad ostium tabernaculi obseruare referũtur. Quid enim est ostium tabernaculi, nisi litera legis spiritalis? Iudæi autem dum sacram scripturam iuxta literam solam intelligunt, ibi hæreses statuerũt, vnde ad secretum veræ fidei intrare potuere. Nam sicut per ostium ad interiora tabernaculi, ita per literam sacræ scripturæ ad spiritalem intratur cognitionem redẽ proris. Quia ergo per obseruantiam literæ Iudæa decipitur, mulieres ad ostium, non intra tabernaculũ obseruare referũtur. Et quia in omnibus scripturis Iudæi redemptori nostro contradicunt: non vna mulier fuisse dicitur, sed plures. Hæc
Hiere. 33. quidem sibi filij Heli faciunt, quia iuxta prophetæ vocẽ: Anima, quę peccauerit, ipsa morietur: sed vniuerso Israëli ea face
B re dicuntur: quia dum in erroris sui nocte prælati intereunt, caliginis suæ minores cæcitate inuoluuntur. Cum mulieribus ergo filij Heli dormiunt: quia reprobi Iudæi hæresum suarũ
Mat. 17. admistione, vsque in mundi finem polluuntur. Dormiunt etiam: quia etsi grauissima sunt erroris sui nocte obruti, per Heliam tamen sunt in fine mundi ad fidem redemptoris excitandi. Sequitur: Et ait ad eos: Quare facitis res huiusce modi, quas ego audio, res pessimas ab omni populo?) Ecce senex equas ego audio, res pessimas ab omni populo?) Ecce senex equas erat Heli, & acuta loquebatur: quia virtus sacri eloquij etsi in reproborum corde deficit: tamen coram rectè intelligentibus, Iudęorum culpas subtiliter exquirit. Districte enim dijudicat

Universidad de Deusto
Biblioteca

G mortis suæ fouea surgere nequaquam possent: & qui iræ dei pelagus biberant, in damnationis suæ cumulum, haberent nō solum pœnam commissi sceleris, sed etiam additā vindictam contemptæ prædicationis. Sed cur hoc de præterito miramur, quod nunc vsque fieri cernimus: Heli videlicet monentē, filios contemnentes, Dominū occidere volentem. Quid enim sacra scriptura quotidie Iudæis aliud, quàm caliginē sui erroris insinuat? Non equidem sic per latētes, & spiritales intellectus redemptorem prædicat, vt eius incarnationē, natiuitatē, passionem, resurrectionem, & ad cœlos ascensionem nō patenter ostēdat. Nec ipsi tam irrationabiles sunt, vt tam excellentia bona redemptori cōuenire nō videant: sed tamen cæci sunt, vt promissa patribus suis signa in redēptorem effulsisse audiant, & non credant. Cæci ergo sunt, non modo videndo promissa, sed non credendo exhibita. Cur vocem scripturæ monentis non audiunt, nisi quia eos Dominus occidere vult? Nec mirum tamen, si eius iudicio pereunt, cuius vnigenitum occidere. Intimæ enim æquitatis districtione cum Iudęorum populo agitur: vt monita vitę quotidie scripturis loquentibus audiant, & ipsi scripturis monētibus nequaquam credant. Sed repulsa Iudæorum perfidia, quibus successibus sanctorum prędicatorum ordo potiatur in gētibus, exponit, dicens: Puer autem Samuel proficebat, atque crescebat, & placebat tam deo, quàm hominibus.)

H Proficiebat quidem lucro prędicationis, crescebat numero ministrorū. Nam de profectu eius apostolus Paulus gloriatur, dicens: Ab Hierusalem vsque Illyricum repleui Euangelium Christi. Crescendi quoque modum Lucas meminit, dicens: Crescente numero discipulorum, factum est murmur Græcorum aduersus Hebræos, eo quòd despicerentur in ministerio viduæ eorum. Et paulo post: Elegerunt (inquit) Stephanum plenum fide, & spiritu sancto, & Procorum, & reliquos. Hos statuere ante conspectum Apostolorum, & orantes imposuerūt eis manus. Item de profectu isto nouorum prædicatorum scriptū est: In omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Sed subtiliter est intuendum, quod dicitur: Placebat tam deo, quàm hominibus.) Hominibus placet doctor, cum se subditis venerabilem, & bonis moribus ornatum præbet. Deo autem placet, cum de bona conuersatione inaniter gloriari refugit: & solius Dei laudem promereri concupiscit. Dicit ergo: Placebat tam deo, quàm hominibus:) quia nonnulli prædicatores prætextum sanctitati præferunt, quam non habent. Hi ergo, quia etsi hominibus placent, Deo displicent in typo noui, & electi prædicatoris de Samuele nunc dicitur: Placebat tam Deo quàm hominibus.) Venerabiles quidem se exhibent subditis, & deo offerunt puritatem intentionis. Hominibus quidem placere studuerat, qui dicebat: Christi bonus odor sumus in omni loco. Et item: Omnia omnibus factus sum, vt omnes facerem saluos. Hominibus etiam placere auditores suos docebat, dicēs: Sine offensione estote iudæis, & gentibus, sicut & ego omnibus per omnia placeo, nō quærens quod mihi vtile est, sed quod multis. Sed qui se hominibus placuisse insinuauerat, puritatem cordis commendat, dicens: Gloria nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ. Placebat tam Deo, quàm hominibus.) quia nouus ordo prædicatorum venerabilem se suis auditoribus, ad imitationem foris præbuit, & intus acceptum Deo, per innocentiā voluntatis. Sequitur: Venit vir dei ad Heli.) Quid per hunc virum dei, nisi sanctorum Apostolorum ille cœtus veneradus exprimitur? Qui certè vir dei dicitur, pro excellentia sanctitatis: quia culmen ordinis, quod in vniuersi orbis prælatione cōsenderat, æquali sublimitate virtutis disponebat. Qui profecto ad Heli tūc venit, quando ad annunciandam repulsionem synagogæ, eius pontificibus accesit. Sequitur: Et ait ad eum, Nunquid nō apertè reuelatus sum domui patris tui, cum esset in Aegypto in domo Pharaonis, & elegi eū ex omnibus tribubus Israël mihi in sacerdotem, vt ascēderet ad altare meū, & adoleret mihi incensum, & portaret ephod coram me, & dedi domui patris tui cuncta de sacrificiis filiorū Israël?) Quia diuino iudicio Iudæa repellitur, ipsius iudicij districtio, quam mira æquitatis dispositione illata sit, demonstratur. Prius enim collata Heli dona numerātur, vt dum tam benignus dator omnipotens deus ostenditur, cōremptorem suum quam iustè feriat, cognoscatur. Reuelatum se domui patris eius asseruit, vt ignorantiæ excusationem habere nō possit. Eandem vero suæ reuelationis cognitionē, se ei in Aegypto exhibuisse edocet, vt se ei suis meritis Heli obtinuisse nequaquam putet. Quasi apertè dicat, illic me ei cognoscendū prębui, vbi mei obliuisci poterat, reminisci nesciebat. Et ne ipsa cognitionis diuinę dona, reptobo parua fortasse viderētur, de cæteris tribubus Israël ad culmē sacerdotij assumptus asseritur. Quasi dicat: Eis eum prætuli, quibus nō superior, sed æqualis fuit. Notandū vero est, quod in officio ipsius sacerdotij tria denotantur. Vt ascenderet (inquit) ad altare meum, & adoleret mihi incēsum, & portaret ephod corā me.) Quid vero in hoc altari, nisi ille lapis ostēditur, quem patriarcha Iacob in titulum erexit? Et quis lapis iste alius, nisi ille exprimitur, quem Paulus in laude fidelium prædicat, dicens: Ædificati super fundamētum apostolorum, & prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu. Pater ergo Heli ideo in sacerdotium electus à domino est, vt ad altare ascēderet: quia ordo doctorum veterū, ad hoc subiecto sibi populo præfuit, vt humani generis reparationem in redēptoris aduentu futuram prędicaret. Et incensum adoleuit: quia ei, quem futurum redemptorem prędicat, per desiderium, auditorum corda cōiunxit. Ephod quoque portauit: quia desiderio tantæ expectationis, dignę cōuersationis ornatum præbuit. Adoleret vtique incensum, & ephod non portaret, si auditorum corda in desiderium venturi redemptoris accenderet, à quo ipse fædę cōuersationis inæqualitate differret. Et quia omnipotēs deus veritatem religionis, & nō prætextum quærebat, coram se, & nō coram populo, ephod se ei portare prępcipisse perhibuit. Coram domino quidē ephod portare est, de vitæ innocētia solius diuinę bonitatis retributionem quęrere. Apertè autem ista cōtra Heli per improperium dicuntur. Ad altare quippe non ascēdit: quia sacerdotium illud, quod manifestatæ veritatis tempore synagogæ præfuit, eum qui tanta signorum magnitudine Redemptor humani generis claruit, subiectis plebibus nequaquam prædicauit. Et incensum Deo nō adoleuit: quia in persecutionem eius populum, & nō in amorem cōcitauit. Ephod etiam coram Domino portare cōtempsit: quia nulla religionis veritate resplenduit. Nam & si nōnulla honestatis insignia pręferebat ornatus ille vitæ, ex prętextu fallaciæ erat, nō ex intentione charitatis. Vnde & hoc ipsum in eis dominus reprehendit, dicens: Væ vobis Scribæ, & Pharisei: quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ foris videntur hominibus speciosa, intus autem plena sunt ossibus mortuorum. Sed cui tam multa, & spiritalia præbuit, minus cōtulisse videretur, nisi etiam temporalia exhiberet. Vnde & subditur:

Et dedi domui patris tui, cūcta de sacrificiis filiorum Israël.) Quasi ei aperta obiectione reputet, dicens: In nullo ei defui, spiritualis honoris, potestatisque culmina prębui, & ad tēporales vsus, terrenæ abundantiæ copiā ministraui. Sed qui tam rationabiliter collata dona enumerat, audiamus iam trāsgressionis eius audaciā, qua instantia discussionis exquirat. Nam sequitur: Quare calce abiicitis victimā meā, & munera mea, quæ pręcepi vt offerrentur in templo?) Quare enim nō dicit iudex, nisi qui instanter discutit. Et qui calce repulisse victimam dei, & munera reprehenditur, ei iniuriam sine cōsilio rationis feciſſe indicatur. Notandū vero est: quia plurali numero dicit, quare calce abiicitis victimam meam, vt nō tantū ad Heli, sed ad filios quod dicitur, pertinere videatur. Fera quippe animalia solent sibi adhærentia calce repellere. Quæ enim fidelibus victimę alię fuerūt, quàm redemptoris sui laudibus insistere, Christum Iesum pro salute mundi in mortem occubuisse prędicare, resurgēdo, humani generis vitam reparasse? Et quę alia eorū munera erant, nisi pro tātis sibi collatis beneficiis gratiarū actiones omnipotenti deo incessanter offerre? Quę profecto Heli filij calce repulerūt: quia in repulsione nouæ prędicationis nō cōsilium rationis, per sacra eloqui secuti sunt,

A sunt, sed impetum feritatis. Ab irrationabili nanque sæuitia, ad rationalis cōsilij intentionem, eos veritas reuocare cupiebat, dicens: Scrutamini scripturas: quia vos in ipsis putatis vitam æternam habere, & illæ testimonium perhibent de me. Vnde & hic quoque dicitur: Quæ præcepi, vt offerrentur in templo.) In lege nanque, Psalmis, & Prophetis scriptum de passione, resurrectione domini, & vniuersalis Ecclesiæ statu fuerat. Calce ergo synagogæ prępositi victimā & munera domini, in templo domini offerri iussa, repulerunt: quia profecto prædicationem sanctæ Ecclesiæ non scripturæ sanctæ auctoritate discutere, sed solo feritatis suæ impetu reprobare, atque abiicere conati sunt. Nā si prępcepta dei in sacro eloquio illuminata mente cōsulerent, sanctos prędicatores, quos ferociter abiecere, quasi ad se missos diuinit', recepissent. Sed qui Heli filios, id est, veteres doctores minoris ordinis, de irrationabili feritate reprehendit, ipsum etiam patrem de negligētia arguit, dicens: Honorasti filios tuos magis quàm me.) Quasi apertè reprehendēs dicat: illi repulerunt, & tu repulsores honorasti. Magis quàm deum filios honorauit: quia dum aperta eorum opera ostensa, contemneret, lucra temporalia iisdem prouidebat. Vnde & subdit: Vt comederetis primitias omnis sacrificij mei.) Quibus nimirum verbis arguere maiorum ordinem doctorum videtur, qui idcirco in redemptoris morte cōsensit, quod oblationum veterum lucra amittere formidauit. Vnde & inito consilio cum Pharisæis, dicebant: Quid facimus: quia hic homo multa signa facit? si dimittimus eū sic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent nostrū locum, & gentem. Et iterum: Videte quia nihil proficimus, ecce mūdus totus post eum vadit. Ideo igitur filios honorauit, vt comederent: quia à prædicationis intentione conticuit, ne dum veritatem nouæ oblationis assereret, habere vlterius ad voluptatis suæ luxuriam vetera nō valeret. Quia ergo magni tudinem, qualitatémque reatus exposuit, videamus iam quāta æquitate examinis modum insinuet vltionis. Nam subdēs

B ait: Propterea ait dominus Deus Israël, loquens locutus sum, vt domus tua & dom' patris tui ministraret in cōspectu meo, nunc autē absit hoc à me.) Quasi aperta cōgruaque sententia ferions, dicat: Tu filios tuos honorasti, vt omnis sacrificij primitias ederetis, sed ideo vobis primitiarum iura auferuntur: quia indignē honorati sunt. Quid enim est dicere: Absit à me, vt domus tua ministret in conspectu meo,) nisi ab illo vos deiicio culmine, cui primitiarum iura debebantur? Mira igitur æquitatis executione comprehensus est, qui vnde primitiarum esum inhiāter appetiit, inde à primitiarum perceptione ieiunauit. Nam redēptorem mori pertulit, ne sacerdotalia lucra perderet, sed ille de trium

C pho mortis accepit, vnde sacrificij veteris emolumēta destruxit. Dicit autem: Loquens locutus sum, vt domus tua & patris tui ministraret in conspectu meo, nunc autē absit hoc à me.) Quāsi verbis apertioribus dicat: Vt in tanto culmine dignitatis stares, te frequenter admonui, sed modo talis nō es, qualem esse desideraui. Quod quia in Iudaici populi reprobatione dicitur, de ordine nouorum prædicatorum subiunctum est: Sed qui glorificauerit me, glorificabo eum.) Iam quippe glorificantis gloriam cernimus: quia prædicatores sanctæ Ecclesiæ magno splēdore vitæ omnipotētis dei laudes cōcinūt, atq; in vniuersali orbis prælatione gratulātur. Ecce iam sacerdotū vestigiis gētilitas vniuersa substernitur, & eos, quibus se gaudet obediendo subiicere, patronos gloriatur in cœlestibus posidere. Glorificātem se ergo dominus glorificat: quia à quibus deuotas quotidie laudes accipit, ad vniuersi orbis honorē sustollit. An non glorificati gloria est, in terra manere, & cœlum claudere? Vitam communiter homines viuere, atq; supernas cœlorū sedes subditis auctoritate potestatis exhibere? Glorificabat quippe dominū, qui dicebat: Tu es Christus filius dei viui. Sed glorificātem se dominus glorificauit: quia ei respōdit, dicens: Tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcūque ligaueris super terram, erit ligatū & in cœlis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Sed de proiectis Iudæorum reprobis subditur: Qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.) Ipsi quidem cōtemnūt, qui nequaquam hunc esse mundi redemptorē credunt: de quibus profecto ipsa veritas in Euangelio queritur, dicens: Ciues autem eius oderant illū, & miserunt legationem post eum dicentes: Nolumus hunc regnare super nos. Sed eorum iam nobilitatē cernimus: quia & genere, & cōditione proscribūtur. Genere quidem ignobiles sunt, quia ab ipsa veritate audierūt: Vos ex patre diabolo estis. Cōditione etiam ignobiles sunt: quia amissa libertate, & regno, perpetua gētium seruituti deprimūtur. Sed pœnarum ordinem clarius ostendit, dicens: Ecce dies veniunt, & præcidam brachium tuum, & brachiū domus patris tui, vt nō sit senex in domo tua.) Iam quidē sine brachio est: quia qui templum, & tabernaculum perdidit, manum ad oblationem sacrificij veteris nō extendit. Et quia Heli, id est, maioribus synagogæ sacerdotibus loquebatur, non solū brachium eius, sed etiā domus eius se præcidere minatur, vt profecto vniuersalem ritus veteris destructionē insinuet: & hoc quod nouo tēpore iam factum cernimus, antiquitus fuisse dispositum sentiamus. Et brachium itaque eius, & domus eius dominus pręcidit: quia & summos Iudææ pōtifices, & minores sacerdotes ab immolatione veteri penitus amouit. Vnde & cōuenienter adiungitur: Vt nō sit senex in domo tua.) Senes quippe intelligendi sunt sacerdotes, quorum officiū: quia grauitate magnę honestatis impenditur, à religionis pōdere

D nulla puerili leuitate vacuatur. Brachiū igitur eius, & domus patris eius ita præcisum est, vt in domo sua senex nō sit: quia sic veteris sacerdotij ritus euanuit, vt omnino nemo remāserit, qui veteri more immolare iam posit. Nam postquā redēptor humani generis, p peccatis nostris, nouo sacrificij more se obtulit, esse sacerdos cōsuetudine antiqua cessauit. Sed qui amissi sacerdotij damna sustinet, habet tormentū maioris pœnæ de dolore inuidiæ. Quare & subditur: Et videbis æmulum tuum in templo, in vniuersis prosperis Israël.) Intra tēplum quippe æmulum suū videt: quia ipse iam foras expulsus est. Nam quis æmulus sacerdotij veteris alius est, quā ordo nouorum prędicatorum? Qui profecto dum veterum, & electorū patrum studia viuendo, atque docēdo adęquare nititur, bona Heli nimirū in bono æmulatur. Hinc Paulus admonet, dicēs: Bonum æmulamini in bono omnes. Quæ autē Israël prospera nisi felicitates huius transeuntis temporis intelliguntur, in quibus Israël secundum carnem valde lętabatur? In vniuersis ergo Israël prosperis æmulū suum videt, qui in sancta Ecclesia prædicatores veritatis fœlices aspicit, & rerū opulētia & celsitudine dignitatis. Hoc etiam quod in templo vidēdus asseritur, perfectiori intelligētia declaratur. In omnibus quippe prosperis in templo est æmulus: quia ordo prędicatorum, omne quod sibi famulatur de fœlicitate temporis, in contēplatione disponit æternitatis. Sequitur: Veruntamen non auferā

E penitus ex te virum ab altari meo.) Penitus nanque ab altari suo virum auferret, si ad fidei nostrę vnitatem nullum admitteret. Penitus ergo non abstulit: quia etsi reprobos synagogę sacerdotes repulit, plures tamē ex eis ad sui cognitionem misericorditer adduxit. Quorum profecto in apostolorum actibus Lucas meminit, dicens: Plurima turba sacerdotū obediebat fidei. Digni nāque tāto, & nouo ministerio inuenti sunt, qui remanere cum perditis in vetustate noluere. Sed quia nō solum electos prędicatores de gētibus, verumetiam illos, qui de Iudęa credidere ad tormentum inuidię Iudaicum sacerdotium habuit. Sequitur: Sed vt deficiant oculi tui, & tabescat anima tua.) Vel idcirco virum penitus ex eo ab altari suo non abstulit, vt Heli oculi deficerēt, & anima eius tabesceret: quia videlicet electos de Iudęa noluit ad ministeriū nouę prędicationis assumere, vt remotis eis, culpa ad pœnā reprobos teneret. Defecerunt nanque oculi Heli, cum summū sacerdotium veritatem fidei per ora prędicatorum in auditu habuit, & nō cognouit. Anima quoq; eius tabescit: quia videlicet per repulsionis suę pœnam emarcuit, dum sancti spiritus gratiam amisit. Sequitur: Et pars magna domus tuę morietur, cum ad virilem ętatem peruenerit.) Aetas virilis tempus est dominicę

F incarnationis. Quod profecto Apostol' insinuat, dicēs: Quā-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G do venit plenitudo temporis, misit deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege, vt eos, qui sub lege erant, redimeret, & adoptionem filiorum perciperemus. Quid igitur præcepta Iudææ fuerūt, nisi quędam eruditiones infantiæ? Huius *Ibidem.* item puertitiæ tempus idem Apostolus insinuat, dicēs: Cū essemus paruuli, sub elementis mundi huius eramus seruientes. In virili ergo ætate mortua est: quia in plenitudine tēporis, in mundi redemptorē seruiit, & semetipsam in fidelitatis mucrone transfixit. Bene autem nō tota domus, sed pars magna domus eius moritura prædicitur: quia ex eis quidam in redēptorem crediderunt. Et causam maioris dolotis adiiciēs, ait: Hoc autem tibi signum, quod venturum est duobus filiis tuis, Ophni, & Phinees. In vna die morietur ambo.) In duobus filiis Heligeminum sacerdotij veteris ordinem supra ostendimus designari. Qui certè in vna die mortui sunt: quia simul in redemptoris morte conuenerunt. Bene autem sacerdotū mors in signum moritutæ domus posita memoratur: quia cū pastores intereunt, necesse est, vt ad eundem interitum grex sequatur. Et quia ex falsa ratione decepti sunt, in die mori perhibētur. De cuius falsitate lucis beatus Iob loquitur, dicens: Sic in *Iob.24.* tenebris, sicut in luce ambulāt. Sed qui vetus expulit, nouum sacerdotium præparauit. Vnde & subditur: Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem.) Mortuis nanque filiis Heli, fidelē sa- H cerdotē sibi dominus suscitauit: quia extinctis in perfidia prę latis veteris populi, electos ad exhibēdum redemptionis nostræ ministerium assciuit. Qui nimirum fidelis assumptus dicitur: quia vetus, cui succesit, per infidelitatem fuit reprobatus. Et quia ea fides, eius sacerdotis laudibus ascribitur, quæ per dilectionem operatur, ipsi dilectionis opera per sequētia verba designantur. Nam sequitur: Qui iuxta cor meum, & animam meam faciat.) Hoc nanque, ineffabilis diuina substantia signari per partes hominis voluit, quod in se iuxta literam intelligi non oportet. Dixit itaque: Qui iuxta cor meum, & animam meā faciat.) non quod incorporea, & incircunscripta dei substantia cor, & animam habeat, sed sic loquitur homini vt homo homini loqui soler, vt per hoc, quod ex verbo suo audiēs homo cognoscit, aperte sciat, quid etiā velit de°. Quod profecto dici simplicius potuisset: Qui faciat voluntatē meā. Et præmia operis exponit, dicens: Et ædificabo ei domum fidelem.) Quæ nanque ista domus alia, nisi æterna patria intel- *Ioan.14.* ligitur? Quam profecto domum dominus commēdans, ait: In domo patris mei māsiones multę sunt. Sed hæc domus ædificari nunc dicitur: quia ex piæ vitæ actionibus præparatur. Veruntamen ad eam promerēdam, indignū est opus hominis, si nō hoc agat gratia misericordis dei. Bene itaque cum domus ædificium ponitur, Dominus ei eam ędificare pollicetur: quia nimirum vires humanæ à tāta operatione deficiunt, si nō diuinitus adiuuentur. Hinc Paulus ait: Deus est, qui operatur in I me velle, & perficere. Hinc iterum dicit: Non est volentis, ne *Philip.2.* que currentis, sed miserentis est dei. Hāc domum se ædificare *Roma.10.* promittebat cum diceret: Vado parare vobis locum, & iterū *Ioan.14.* veniā, & accipiā vos ad meipsum, vt vbi ego sum, & vos sitis. Quia vero vocantē se gratiā, ex arbitrij libertate deuote secuturus erat, adiungitur: Et ambulauit coram Christo meo cunctis diebus.) Vnicuique enim electorum coram Christo ambulare est, se semper in conspectu redemptoris aspicere, & ea quæ ei accepta cognoscit, operari. Vel certe corā Christo ambulat, qui in omni quod agit, semper ad ipsū respicit, & vitæ suæ rectitudinem in eo dirigit, quem per assumptā humanitatem ad componēdum electorum speciē, venisse recognoscit. Sed in cæcitatis suæ tenebris Iudæa non semper deserēda est: *Esaiæ.10.* quia per prophetam dicitur: Si fuerit numerus filiorū Israēl sicut arena maris, tamen reliquiæ saluæ fient. Hinc Paulus ait: *Roma.8.* Cæcitas ex parte contingit in Israēl, donec plenitudo gētium introëat, & sic omnis Israēl saluus fiet. Hāc ergo Iudęę visitationē subsequēter ostēdit, quia dicit: Futurū est autē, vt quicū que remāserit in domo tua, veniat vt oretur pro eo.) Tūc certè Iudęa pro se orari dominum postulat, quādo collectis iam electis de gentibus, cæcitatis suæ tenebras nō ignorat, cū per sacerdotes omnipotentis dei, ei offerri per cōfessionē sanctæ Trinitatis appetit: quia in vetustate pristina superna pro mere K ri gaudia non præsumit, sed & fidem redemptoris, quam conuersa recepit, prædicando etiam conuertendis aliis impendit. Bene etiam subditur: Vt offerret nummum argenteum. Argē to quippe eloquia diuina signantur, quia per propheram dicitur: *Psal.11.* Eloquia domini igne examinata, argentum igne probatum. Quod profecto argentum tunc Iudæa in dei laudibus impendit, cum apertè fidem nostram prædicat, cui infidelitate posita ante contradixit. Et quia eundem redemptorem, quem amando prædicat, etiam compatiendo imitatur, adiungitur: Et tortam panis.) Panis nanque nomine ille exprimitur, qui de semetipso ait: Ego sum panis viuus, qui de cœ- *Ioan.6.* lo descendi. Torta itaque panis, redemptoris caro est, affecta suppliciis. Hunc nanque totum panem prophera intuens, ait: *Esa.53.* Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse por- *Proue.25.* tauit. Et quia pet quendam sapientem dicitur: Si sederis ad mensam potentis, sapiēter attēde, quæ apponuntur tibi: quia similia oportet te præparare. Tortam panis, & nūmum argēteum Iudæa tunc offert, cum redemptorem nostrum aperta confessione prædicat, & pro eius amore, quem prædicat, sustinere tormenta à perfidis non recusat. In qua nimirum imitatione passionis, & refectione dulcedinis: quia valde delecta tur, sequitur: Dicātque, dimitte me obsecro, ad vnam partem sacerdotalem.) Dimitte me ait. Quasi dicat: Noli me quasi in- L famem, & morte redēptoris cruentatā repellere. Vnam quoque partem sacerdotalem sibi concedi obsecrat: quia veris sacerdotibus sociari desiderat, vt eorum valeat admiscri gaudiis', quorum oblationes appetit seipsam offerens imitari. Vnde & refectionis suæ exponens desiderium, dicit:

Vt comedam bucellam panis.) Qua in re notādum est: quia tortam panis in deuorione oblationis habitura prædicitur, & buccellam in appetitu comestionis. Cur ergo ad comedēdum nō totta panis, sed buccella cōcupiscitur? Et cur nō buccella, sed torta offerenda perhibetur? Sed quia in rotunditate buccella conficitur, rotunditas autem ipsa quodāmodo nec principio, nec fine dignoscitur, recte per panis buccellam redemptoris æternitas designatur. Torta igitur panis à nobis offerri, & non buccella potest: quia qui passionem dominicam imitari moriendo, siue carnem affligendo possumus, æternitatem in nobis, quam præsentemus eius conspectui, non habemus. Et buccella nobis in perfectione desiderij esse, non torta panis debet: quia qui humani generis redemptorem compatiendo temporaliter sequimur, in superna patria non mortalem iam, nec patientem, sed æternum atque regnātem possidere desideramus. Eam igitur, quam offerre tortā panis desiderat, dicit: Vt comedam buccellam panis quia: conuersi de Iudæa, redemptorem nostrum in æternitate refectionis possidere desiderant, cuius passionem imitari hic sunt, ad strē- M nuitatem militiæ, non ad præmium retributionis.

Caput III.

Moralis.

HÆC de sacra historia typica explanatione percurrimus, vt in eisdē sacræ historiæ verbis, moralis intelligentiæ aliquid perquiramus. Itaque puer Samuel in conspectu domini minister assetitur, quod tamen ministerium non absolute, sed ante faciem Heli domino exhiberi memoratur. His igitur verbis, non ostenditur perfectio ministerij, sed humilitatis. Facies nanque Heli vniuscuiusque institutoris ratio est arbitrij. Ille nanque ante præceptoris sui faciem domino ministrat, qui in exhibitione ministerij sui, proprij arbitrij rationē non sequitur, qui eo operis itinere graditur, quod ei magistri sui cognitione prævidetur. Nam perfecti quique viri, & docibiles dei, ministri quidem in conspectu domini sunt, sed ante faciem hominis, ministri eius non sunt: quia ipsa eos intus diuinitas erudit, qualiter foris etiam vita, & moribus, ac doctrina disponantur. Vnde & præcursori redēptoris paterni oraculi laude, promittitur: Tu quidē puer propheta altissimi *Luc.1.*

A mi vocaberis, præibis ante faciem domini, parare vias eius. Ante faciem quidē domini prœire describitur, qui in ministerio suo non erat secuturus arbitriū superioris hominis, sed in spirationē diuinitatis. Ante faciē ergo Heli Samuel domino ministrare dicitur, vt subiecti quique, eius exēplo docearntur, quatenꝰ de ministerio suo sic placere cōditori studeāt, vt præter prælatorū suorū arbitrium, agere aliquid non præsumant. Nam qui ante institutoris sui faciem domini minister asseritur, si eius faciem præire per tumorem despicit, minister in conspectu domini non existit, quia omnipotentem ignorare conuincitur, cui per eius arbitrium placere despicit, cuius se imperio, vt ei placeret, subiugauit. Vnde & Heli, & Belial esse filij, & nescire dominum dicūtur, & ad populum officium sacerdotum. Filii nanque sunt, qui spiritualibus patribus ad eruditionem subiguntur. Qui profectò cum eorundem patrum sequi consilia superbiendo despiciunt, Belial filij rectè nominantur: quia eius, qui per superbiā de cœlo cecidit, apostatæ spiritus imitatores fiunt. Qui certè tāto deterius dominum nesciunt, quanto eius sibi cognitionē arrogārius adscribunt. Eo nanque agitur, vt quod scire debent, periculosius nesciant, quo id quod se scire existimant, nescientes, discere non curant. Et quia inuisibilem conditorem amare nequeunt, quę ignorant, in appetitu visibilium, ipsa, quæ sibi vsurpant Dei ministeria, diuisipant. Vnde & ij qui ignorare dominum sacerB dotes relati sunt, vt sacerdotum quoque officiū ad populum nescire perhibētur. Et vt reprehēsionis eius causas aperiat, ad omnem immolantem ignorātis sacerdotis puer, cum tridēte *Gulæ spe-* fuscinula venire memoratur, & crudam carnē violenter exi- *cies tres.* gere. Quibus profectò verbis in auiditate suæ rapacitatis tres gulæ species notantur, nam is cuius puer, antequam coquerētur carnes, ad inferendam pro eis violentiam veniebat, legiti mā refectionis horā sustinere non poterat, & cui carnes quærebantur, simplicibus cibis vti nesciebat, & quia coctam renuens, crudam carnē exigebat, communi præparatione eandem carnem edere fastidiebat. Verū cum sacerdorū voluptati seruierit peruersitas famulorum, quid est quod non ipsorum sauierit peruersitas famulorum, quid est quod non ipsorum sacerdotum, sed puerorū peccatum grande nimis etiam coram domino fuisse memoratur? Sed eisdem verbis sacerdotū culpa maior ostēditur: nam qui minorum peccatū grande nimis coram domino fuisse asserit, maiorum iniquitatem, in quem damnationis cumulum excreuisse cognouit? Quæ tamen magnitudo reatus asseritur, non solū pro appetitu illicitæ comestionis, sed etiam pro violētia rapacitatis. Sed ad electi pueri narrationem diuinus sermo regreditur, vt in eo, non quod reprobandum, sed quod imitandum est, attentius cōsideremus. Itaque ephod lineo accinctus, & in cōspectu domini esse perhibetur. Quid ergo in ephod lineo, nisi continētiæ candor ostenditur? quo nimirum ephod accingimur, cum ad nitorem C pudicitiæ ex omni parte retinemur, cū animæ, & carnis pars nulla à districtionis lege absoluitur, per quā ad luxuriæ caligi nem defluamus. Talis itaque minister in cōspectu domini est: quia de omnipotentis dei sperata visione non fallitur, cui cū tanto accinctionis suę nitore famulatur. Cui profecto puero, ascendens mater cum viro ad immolandum solennē hostiā, attulisse paruam tunicam dicitur. Mater quidem cum viro ascendit, quando mens prædicatoris per præscientiam interni sponsi, sese, ad contemplanda sublimia illa æternitatis gaudia erigit. Tunc quippe immolat solennem hostiam: quia dum per illius amoris ineffabilem suauitatem cōditori cōiungitur, supernis altaribus deuotio festiua præsentatur. Et tunc quidē paruam tunicam defert: quia etsi per magnam internæ visitationis gratiam, pastoris anima ad superna sustollitur, paruulis tamen non admodum subtilitatis suæ, sed pro eorum viribus *Exo.34.* imponere præcepta conuersationis debet. Vnde & Moyses à monte in immenso vultus sui splendore regrediens, faciē velauit, vt in eum populus intēderevisum potuisset. Paruam itaque tunicam ea quæ spiritalis mater est, filio defert at, vt paruulis adhuc initia quædam, & plana præcipiat, & non fortitudi- *1.Reg.17.* nis suæ on' imponat. Nam sæpe inter magna opera corruūr, qui per minora vincere hostē possunt. Vnde & Dauid contra Allophylorum fortissimum in pugnam progrediens, loricā, clypeum & militaria quæque instrumenta deposuit, & qui se D in eorum pondere contra hostem exercere nō potuit, in vno eum fundæ lapide prostrauit. Ad immolandam solennem ho *2.Cor.12.* stiam mater illa ascenderat, quæ dicebat: Scio huiusmodi hominē, qui raptus est in paradisum. Sed de tanta magnitudine, *2.Cor.13.* magnam vestē paruulis non adduxit: quia dicit: Audiuit arcana verba, quæ nō licet homini loqui. Item lac vobis potū dedi, non escam. Paruam itaque patuo filio tunicam mater deferat, & pro modo corporis, mēsura indumēti tendatur, quatenus dum temperatæ cōuersationis virtute dimicat, hunc hostis inæquali armorū sarcina non substernat. Et quia ex discreto curæ pastoralis studio, prædicatori deus cōuersorum lucra multiplicat, visitata à domino Anna perhibetur, atq; per gratiam diuini muneris in filiis, & filiabus meruisse gratiam fœcū ditatis. Quæ filios quidem parit, cum eos verbo lucratur, per quos prædicationis semina aliis tribuit. Filias verò parit, cum eas mentes ad omnipotētis dei seruitium reuocat, quæ etsi ad prędicationem idoneę non sunt, verbi dei tamē semen diligēter à prędicatoribus acceptum nutriunt: quod velut parturiētes postmodū filiæ, per bona opera in exemplū proximorum gignunt. Sed quia prius Samuel lineo ephod accinctus asseritur, dehinc fœcunditas matris in pluralitate liberorū, potest rationabiliter intelligi hoc, quod fieri quotidie, cernimꝰ: quia videlicet ex bona opinione electi discipuli, magistro succrescunt lucra conuersorum. Vnde & post ortum fratrum, & so- E rorum magnificatus Samuel apud dominum fuisse perhibetur: quia profectò coram domino iam magni sunt, qui per exempla piæ conuersationis proximorum corda, ad omnipotentis dei seruitium cōuertunt. Magnus verò nobis timor incutitur: quia Heli filiorum culpa dānatur: cuius peccata propria nulla referuntur. Nam bonis subditis bene viuere, ad salutem sufficit, prælatis verò propria vita nō sufficit. Valde etenim senex est, qui viuere irreprebēsibiliter sempet studet. Vn- *Sap.4.* de etiam scriptum est: Senectus enim venerabilis est, nō diuturna, neque annorum numero cōputata: cani enim sunt sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata. Sed quidam bene viuendo præminent, qui auctoritatem, quam prælatio exigit, nullam habent. Nam & si ad agēda bona excitare subditos satagunt, tamen cōtraire delinquentibus per zelum rectitudinis erubescunt. Qui nimirum etsi ad redarguēdos eos aliquando exeunt, nocēt potius loquēdo quàm prosunt: quia eorum obstinationem non digna seueritate cōfundunt. Nam idem Heli filiorum scelera, & quomodo ad tabernaculi ostiū cum mulieribus dormirent audiuit: qui velut ab aspera inuectione auctoritatis incipiens, res pessimas ab omni populo se audisse perhibuit. Sed qui insequi eas quas exposuit culpas debuit, per subsequentia verba leuigauit, dicens: Nolite filij.) In qua nimirum propinquitatis appellatione, quantum à domini voluntate dissentiat, liquet: quia illos filios appellauit, quos F diuinus sermo supra Belial, id est, spiritus nequam filios esse perhibuit, dicens: Porro filij Heli filij Belial.) Cum mulieribus quippe dormire est, secure, & sine metu futuræ vindictæ peccare. Mulieres quippe meretrices, sunt cōcupiscentiæ secularis. Quæ bene ad tabernaculi ostiū obseruare perhibentur: quia ad introitum regni cœlestis tendentibus insidiantur. Qui verò sic mundi concupiscentias sequitur, vt sæpe diuini metus cōsideratione terreatur: polluitur quidē cum mulieribus, sed non dormit: quia etsi transgrediendo labitur, in perpetratis tamen facinoribus, per securitatē nequaquā requiescit. Dormiens itaque cum mulieribus, nomine propinquitatis honorādus nō est: quia qui proiecto iam deitimore, in suis sceleribus obstinati sunt, leuiori increpatione arguendi non sunt: ne leue pondus peccati esse putent id, in quo corruunt: dum graue eis illud nō sonat, quod ex auctoritate prędicatur. Sed temisi pastores inter fomenta verborum, quædam proferre solent argumenta rationis. Vnde & Heli voce dicitur:

Si peccauerit vir in virum, pacari ei potest deus: si autem in deum peccauerit, quis orabit pro eo?) Vir in virum peccare, est de rebus labentibus alterutrum sibi homines nocere. In deum verò peccare, est ea ei, quæ ad æternitatem condidit, auferre. Quicunque igitur aut suam, aut alterius fidelis hominis

Universidad de Deusto Biblioteca

G minis animam ad peccandum pertrahit,in deum peccare cõ-
uincitur:quia ſua ei auferre propria nititur. Quod nimirum
tanto grauius peccatũ eſſe oſtenditur, quanto & qui pro eius
abſolutione dignus interceſſor exiſtat,rarius inuenitur.Nam
ſub interrogatione quis orabit pro eo,nõ dicitur,vt talibus e-
tiam pœnitentiæ remedia denegẽtur:ſed quia altiora peccato
rum vulnera difficilius curãtur. Quod tamen idcirco dictum
poteſt intelligi:quia ſacerdotes arguũtur. Vir enim in virum
peccat,cum ille delinquit,cuius culpa corrigenda ad hominis
ſuperioris iudicium reſpicit.Quia igitur peccata ſubditi popu
li,quæ ad ſacerdotes reſpiciũt,ipſorum ſacerdotum precibus
delẽtur:cum ſacerdos in culpam labitur:ſuperior perſona nõ
eſt,cuius precibus expietur. Quod & ipſa veritas per ſe-inſi-
nuat dicens:Si ſal euanuerit,in quo ſalietur?Dicat ergo:Quis
orabit pro eo?)Quaſi dicat,quis ei interceſſor remanet,cũ il-
le ſe tráſgrediẽdo præcipitat,qui ad intercedendũ pro aliis or
dinatus eſt?Quo profectò culpæ magnitudo mõſtratur: quia
plęrique eorum à domino in impœnitentis cordis caliginem
proiiciuntur:& nulla hominis adhortatione reſipiſcũt.Quare
aptè ſubiunctum eſt: Non audierunt vocem patris ſui,quia
voluit eos dominus occidere.)Puer autẽ Samuel & profice-
re,& creſcere memoratur,& tam deo quàm hominibus place
H re,vt electi auditoris ſtudiũ deſignetur,qui rectæ vitæ itinere
ſuos conatus ad ſupernã patriam dirigit,dũ ad maiora conua-
Psal.83. leſcit. Vnde & per Pſalmiſtam dicitur: Ambulabunt de vir-
tute in virtutem,videbitur deus deorũ in Sion.Profectus ita
que cõuerſationis eſt,creſcere meritis,placere deo,& homini
bus conſummatæ perfectionis.Et quia ad opera conuerſatio
pertinet,meritúmq; prouenit ex charitate,illi auditores pro-
ficiũt,& nõ creſcũt,qui bona opera pro ſtudio vanitatis ex-
hibent,& charitatem nõ habent.Proficimus ergo, & creſci-
mus,ſi cũ ſublimiori cõuerſatione per opera meliora ſuſtol-
limur,ex eadẽ ſublimitate operis,ad ſola intendimus gaudia
æternitatis.Placere autem tam deo,quàm hominibus magnę
virtutis eſt:quia plærunque de bono opere noſtro proximos
noſtros offendimus, ſi eadem bona opera non cum magna
cautela faciamus.Tã deo igitur,quàm hominibus placet , qui
in bono opere,quod omnipotẽtis dei obſequiis impẽdit,cau
tus eſt,qui ſic deo placere curat,vt de dei miniſterio aliquem
nõ offẽdat.Et quia de Samuele adhuc puero, & ſub aliena in-
ſtructione poſito dicitur,cõmuniter viuẽtium per hoc vita
eruditur.Nam quidam in ſacris locis cõmuniter viuentes,fer
uore nouitio ſub colore magnæ operationis ſibi vacare appe
tunt,qui cõtubernalibus fratribus quominus ſunt vtiles , hoc
minus placent.Electus itaque puer Samuel communiter viuẽ
tibus forma proponitur,cui imprimantur.Deo itaque,& ho-
minibus quiſque eorum placet,cũ fratribus vtilis eſt,deo de-
I uotus.Sic ergo agant curam ſui,vt ea quæ ſunt proximi,non
omittant,quatenus ex benignitate his placeat,qui ſecũ in imo
ſunt:ſupernis verò oculis ex deuotione,fortitudinis ſuę robur
cautè exhibeat,vt infirmorum corda nõ atterat,dum fortitu
dinis ſuæ impetu,ad ſuperna feſtinat.Vir autẽ dei ad Heli ve-
niſſe deſcribitur,qui profectò diuinæ ſententiæ ſeueritatem
prolaturus,quanta ei dona contulerat,diligẽter enumerauit.
Et quia tandem vindictæ, quam mereretur, pœnam denun-
ciat,quid dat intelligi,niſi quia paſtorum culpæ ſubtilius iudi-
cantur?& non ſolum peccata eis pœnam vltionis aggrauant,
ſed etiam munera conceſſa.Item quia ſigillatim eadem dona
replicat,aliquid grauius deſignat: quia ſingula ad tormẽtum
veniunt,quæ mala fuiſſe ſeruata comprobantur.Male nãque
in ſe omnipotentis dei munera cuſtodit, qui nitorem paſto-
ralis culminis, per maculas polluit prauæ actionis. Vnde &
aptè Heli domus munera,& victimas domini calce abieciſſe
reprehenditur.Calx quidem ea pars corporis eſt, qua terram
tangimus.In hac igitur inferiori parte corporis animæ affe-
ctus oſtenditur,quo terrena concupiſcuntur.Et quia, vt qui-
buſdam viſum eſt,pro conſecuta, vel conſequenda victoria
victimæ offerri conſueuerant,munera amicis dari,quid in vi-
ctimis,& muneribus , niſi proficientium adhuc vota,& per-
fectorum deuotiones in omnipotentis dei laudibus deſignã-
tur?Qui enim per occultorum hoſtium tentamenta profici-
mus,cum ad eorum conflictum virtutem præparamus,profe K
ctò victimas in omnipotẽtis dei laudibus tenemus.Sed deui-
ctis iam iis,quæ ingeruntur nobis,prælijs,cũ de victoria cõſe-
cutã omnipotenti deo gratias agimus,eidem domino nimirũ
victimas immolamus.Qui autem ei familiaris amoris affectũ
offerunt,quaſi amico munera impendũt. Munera igitur ſunt
affectiones charitatis,quibus corda electorũ in deſideriũ ſui
cõditoris inardeſcunt.Et quia cũ rector terrena ſequitur,plę-
riſque in ſpirituali cõflictu poſitis,plæriſque etiam iam anhe-
lare incipientibus nocet,calce nimirũ dei victimas, & mune-
ra abiicit:quia exemplo ſuæ prauitatis, eorundem vtrorũque
ſtudia expellit.Abiiciuntur itaque victimæ: quia ſæpe à rudi-
bus Chriſti militibus pugnæ ſpiritualis labor relinquitur,cum
principes Chriſtianæ expeditionis,in terrenorum blandimen
torum requie,ſequi corporis ocia videntur.Calce abiiciuntur
munera:quia affectiones charitatis à plurimorũ iam ſuperna
diligentium mente frigeſcunt,dum prælatos ſuos aſpiciũt ſu-
pernam patriam,per nulla amoris deſideria quærere,ſed cor-
poris frigore cõſtrictos,& infimis delectationib' iacere.Quo
rum profectò nonnulli ſunt,qui ipſos ſpiritales honores car-
naliter exhibent,& quod meritis debetur, propinquitati tri-
buunt.Qui profectò præſumptionis ſuæ reatũ expaueſcerẽt,
ſi hoc,quod de Heli ſacerdote dominus queritur,attente pẽ-
ſarent.Honoraſti,inquit, filios tuos , magis quàm me , vt co- L *Indignos promouere est illos deo præponere.*
mederetis primitias omnis ſacrificij populi mei Iſraël.)Filios
quippe,& propinquos magis quàm dominũ honorat,qui ad
ſacros ordines perſonas eligit, non ex cõuerſationis honeſta
te,ſed amore propinquitatis.Idcirco filij honorati referũtur,
vt ſacrificij primitias ederent: quia carnales prælati ſpiritua-
lis honoris culmina,carnalibus propinquis ideo tribuunt , vt
Eccleſiaſticis facultatibus vtãtur,& in altitudine ordinis cu
mulentur abundantiæ vbertatis.Nec curãt quales ſunt,qui ad
ſpirituale miniſterium veniant,ſed tantum vt tẽporali digni-
tate præferant,quos carnali affectione complectuntur.Queriã
tur ergo honoraſſe filios,ſed ſceleſtos,qui & carnali propin-
quitate proximi habendi nõ ſunt,ſi Eccleſiaſticæ doctrinæ cõ
uerſatione nequaquam fulgeſcunt.Sed qui reprobos proue-
hunt,ipſum promotionis ordinẽ cõfundere deſignãtur, cùm
idcirco honoratos filios refert,vt ſacrificij primitias ederẽt.
Non enim prædicat ſacerdos,vt comedat,ſed ideo vt prædi- *2.Corin.9.*
cet,manducare debet.Quod & Paulus inſinuat, dicens: Qui *Deute.25.*
Euangelium annunciat,de Euangelio viuat. Hinc iterum di-
cit:Boui trituranti non claudatur os,vt videlicet prædicator
ſanctæ Eccleſiæ ideo comeſtionẽ ſubminiſtret corpori,vt fer
re valeat laborem prædicationis. Rectũ itaque promotionis
ordinem peruertere comprobantur,qui propinquos proue-
hunt,non ad intentionem miniſterij,ſed ad propoſitũ digni-
tatis.Quod profectò non facerent,ſi ſe,& eos in ſpiritali cul- M
mine carnaliter non amarẽt.Sed ſi Heli repulſionem intelli-
gunt,ſui quoque reatus iudicia pertimeſcant. Nam diuina vo
ce dicitur:Honoraſti filios tuos magis quàm me,vt comede-
retis omnes primitias populi mei Iſraël.Propterea ait Domi-
nus deus Iſraël:Loquẽs locutus ſum, vt domus tua,& domus
patris tui miniſtraret in conſpectu meo vſque in ſempiternũ,
nunc autẽ abſit hoc à me.Ecce Heli celſitudine dignitatis ſen
tentia diuina deponitur,qui pro primitiarum eſu ſceleſtos fi-
lios honoraſſe cõuincitur, vt profectò ſanctæ Eccleſiæ prædi
catores intelligãt;quia ſi carnali amore reprobis ſpiritalia mi
niſteria ſcienter committunt,ab illo,in quo foris ſtare viden
tur culmine,interni arbitri æquitate ceciderunt.Et quia ſub-
ſequenter adiunxit:Sed quicunque glorificauerit me , glori-
ficabo eum.) Etiam inhonoratũ fuiſſe eorum audacia, laten-
ter innuit.Quibus profectò & Paulus idipſum improperans, *Roma.2.*
ait:Nomen dei per vos blaſphematur inter gentes. Quia e-
nim decorem acceptæ dignitatis , per miſeræ famæ ſordes
maculant,profectò dominum inhonorant. Digne enim ab
honoris arce repellitur,qui ei facit iniuriam , à quo honora-
tus fuiſſe comprobatur.Quo cõtra generali promiſsione af-
firmat,dicens:Sed qui me glorificauerit , glorificabo eum.)
Deum quippe paſtor glorificat,qui exemplo bonorum ope-
rum,ad imitationẽ fidelium coruſcat,qui de ſublimitate regi
minis,

A minis,ingenti lumine radiat magnæ cõuerſationis,qui ad ſpe
culum ſacrorum ordinum,reproborum miniſtrorũ perſonas
non accipit,ſed eos ad formam ſubiecti gregis eligit, quos o-
mnis,qui ad imitationem reſpicit:quia verum in eis lumen ſe
quitur,nõ offendit.Quibus nimirum per ſemetipſam veritas
Matt.5. loquitur,dicens: Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt vi
deant veſtra bona opera,& glorificẽt patrem veſtrum,qui in
cœlis eſt.Glorificãtes quidẽ ſe dominus glorificat: quia quod
electi paſtores ſanctæ Eccleſię exterius portant de gloria cul-
minis,hoc intus accipiũt ex gratia diuinæ bonitatis: & hono-
rẽ,quo ſublimes ſunt in oculis hominũ,digno ſtudio in inte-
riori,ab internæ maieſtatis largitate promerẽtur.Quo contra
inhonorantium ſe gloriam,à ſe non eſſe eis impenſam,queri-
Osee.8. tur,dicens:Ipſi regnauerunt,& non ex me, principes extite-
runt,& ego ignoraui.Ex ſe nanque,& non electione ſummæ
ordinationis regnant:quia ad gloriã Eccleſiaſtici culminis nõ
vocantur diuinitus,ſed per cupiditatem perducuntur. Quos
profectò dominus ignorat:quia eos per internę æquitatis iu-
diciũ reprobat.Tale eſt ergo,ac ſi dicat:Et ſi meus eſſe vide-
tur honor,quem habent,non illum meruerunt obſequio,ſed
per cupiditatem rapuerunt.Vnde & ſubſequenter adiungit:
Qui autem contemnunt me,erunt ignobiles.)Quaſi apertè
loquatur,dicẽs:Et ſi nobilitatẽ dignitatis præferunt prętextu
religionis,ignobiles tamẽ ſunt:quia excellẽtię eius,quam ha-
B bent,gloriæ,non concordant per ſublimitatem vitę.Sed quia
hoc totum expreſsione futuri tẽporis promittitur,poteſt nõ
inconuenienter ad venturæ retributionis meritum referri. De
Marc.13. qua nimirũ Ioannes dicit:Cum apparuerit ſimiles ei erimus.
1.Ioan.3. Hinc Euangeliſta Marcus aſſerens,ait: Tunc videbunt filium
hominis cum poteſtate multa,& gloria. Cum autem glorifi-
cãtem ſe glorificaturum aſſerit,profectò ei ſuæ ſimilitudinis
gloriam repromittit.Glorificantem quippe ſe Dominus glo
rificat:quia eos æterna ſublimitate remunerat,qui nunc intra
ſanctam Eccleſiam per exempla bonorum operum,in electo
rum oculis coruſcant.Contemptores autem erunt ignobiles:
quia in electorum gloria recipi nõ merẽtur.Nam quia modò
per conuerſationem reprobam,lapſi angeli imaginẽ veſtiũt,
ignobiles cum eo tunc erunt,quãdo ei in interna pœna ſociã
tur.Horum nanque glorificationem,atque illorum ignobili-
Psal.149. tatem propheta intuens,ait:Exultabunt ſancti in gloria,læta-
bũtur in cubilibus ſuis.Exultationes dei in faucibus eorum,&
gladij ancipites in manibus eorum.Ad faciendam vindictã in
nationibus,increpationes in populis. Ad alligãdos reges eo-
rum in cõpedibus,& nobiles eorum in manicis ferreis. Glo-
rificantem ſe quippe dominus glorificat: quia humiles electi
cũ in eo æterna gloria exultant.Qui nimirum,quia glorifica-
tionis claritatem ex modo propriæ cõuerſationis accipiũt, in
cubilibus ſuis lætari,de gloria conſecuta perhibentur.Contẽ-
C ptores autem eius perpetua ignobilitate feriuntur:quia natio
nũ reges,& nobiles ferreis,æternis videlicet vinculis, ad pœ-
nam vinciuntur.Reges autem nationum,& principes ſunt ſu
perbi & glorioſi prælati carnalium.Ignobiles autẽ tunc erũt,
quando ferreis vinculis ligantur : quia qui modo ſe aduerſus
paruulos tẽporaliter erigunt,à fulgore honoris & auſu ſuæ ty
rannidis æterna pœna cohibentur.Vnde & hic quoque ſubdi
tur:Ecce dies venient,& præcidam brachium tuum , & bra-
chium domus patris tui.) Brachium quippe cõtemptoris eſt
fortitudo temporalis.Et quia de ſummi patris familia trãſgre
diendo exiit,lapſum angelum à cœleſti gloria habere iam pa-
trem cœpit.Domus itaque patris eius eſt ea,quæ ſibi fauet in
malo ſocietas ſubditorum. De quibus profectò ſuperius di-
cit : Honoraſti filios tuos,magis quàm me.)Brachium ergo
contemptoris,& domus patris eius præciditur, cum interue-
niente morte carnis,prælatus,& ſubditi violẽtiam ſuæ tyran-
nidis pariter amittunt.Tunc quippe ſine brachio eſt, cum in
Matt.22. oppreſsione paruulorum exercere violentiam nequaquam
poteſt. Vnde & æterni iudicis æquitate decernitur: Ligatis
inquit,manibus,& pedibus proiicite in tenebras exteriores.
In cuius etiam domo ſenex non erit.Damnati quippe homi-
nis domus,infernus eſt.Senectus autem vera eſt maturitas ſa
piẽtiæ.In domo itaq; eius ſenex nõ erit:quia in inferno nul-
la inueniri poterunt conſilia ſalutis.Vnde & ad verę ſapiẽtiæ D
opera ſacra ſcriptura excitat,dicens: Quodcunque poteſt ma *Eccles.9.*
nus tua inſtanter operare:quia nec ratio,nec ſapientia,nec ſci
entia eſt apud inferos,quo tu properas.Hinc Paulus ait: Ecce *2.Cor.6.*
nunc tẽpus acceptabile,ecce nũc dies ſalutis. In domo itaque
contemptoris ſenex non erit:quia quiſque rectè ſapit,non in
inferno,ſed in cœlo ſibi mãſionem parauit.Qui etiam contẽ-
ptor ad augmentum pœnæ ſuæ æmulum ſuum videt in tem-
plo in vniuerſis proſperis Iſraël.) Templum etenim dei,ſu-
perna patria eſt.De qua etiam per prophetam dicitur:Domi- *Psalm.10.*
nus in templo ſancto ſuo, dominus in cœlo ſedes eius.Iſraël
autẽ,qui videns deũ interpretatur, angelorum illa fęlix mul-
titudo ſignatur,de qua dominus in Euãgelio dicit: Angeli eo-
rum ſemper vident faciẽ patris mei,qui in cœlis eſt.Iſraël au-
tem proſpera ſunt,beatorum illorum ſpirituũ gaudia ſempi-
terna.In templum igitur æmulum ſuum cõtemptor aſpiciet:
quia prędicator reprobus iam damnatus,ordinem humilium
iam gaudere in cœleſtibus recognoſcit.Cui nimirum æmulo
vniuerſa Iſraël proſpera tribuuntur,ſcriptum quippe eſt:Erit *Ephes.4.*
deus omnia in omnibus.Cũcta igitur Iſraël proſpera , omnia
quæ deus eſt illis beatiſsimis ciuibus deſignantur. Nam cum
ęterna illa eſſentia ſummũ videlicet & ſimplex bonum in ſe-
metipſo ſit,tamẽ quia reuelatione maieſtatis ſuæ omnia illo-
rum beatorum ſpirituum deſideria ſatiat,hanc eſſe doctor e-
gregius demonſtrat,vnde & cautè nõ in ſemetipſo deus om- E
nia,ſed in omnib' omnia eſſe prædicat:quia qui in natura ſua
vnum,& ſimplex bonum ineffabiliter exiſtit,tot bona eſt bo
nis omnibus,quot ipſi omnes de contẽplatione gloriæ adim
plentur gaudiis.Vniuerſa igitur Iſraël proſpera æmulo tribu-
untur,quia ordo humilium electorum inter angelorum cho-
ros excipitur,vt diuinæ contemplationis gaudiis æterna per-
ceptione ſatietur.Qui rectè æmulus contemptoris eſſe perhi
betur:quia electi dei etiam ſuperborum,atque negligentium
prædicatorum bonæ admonitionis hortamenta ſuſcipiũt.Vn
de & dominus pręcipit dicens:Quęcũque dixerint vobis faci *Matt.23.*
te,ſecundum opera illorum facere nolite.Hinc Paulus ait:Bo *Gala.4.*
num æmulamini in bono omnes.Sed cũ ſcriptura dicat:Tolla *Esaia 26.*
tur impius,ne videat gloriam domini,contrariũ videtur, vt ij
qui in inferno dãnati ſunt,eos qui in cœlo gaudẽt, videre in-
telligãtur.Sed quia videre etiam ad cognitionem pertinet,in
templo æmulum videt:quia etſi inferni pœnis conſtrictus te-
netur impius,electos humiles,quos oculis non videt,in cœlo
non dubitat angelorum gaudiis intereſſe.Et notandum , quia
bis dicitur,non erit ſenex in domo tua:quia nec de pœnarum
experientiã,quam damnatus habet,nec de ſciẽtia alienæ fœli
citatis,nec de pœnarum experientia,quam non habet,ad ſalu
tem eruditur.Aliquãdo autem paſtoribus reprobis,electi per
doctrinam filij naſcuntur.Quos nimirũ obligatos paſtorum
culpa nõ retinet,quia bonæ prędicationis eius hortamenta ſe F
quuntur,quæ audiunt , & non peruerſa opera quæ vident.
Vnde & ſubditur:Veruntamen non auferam penitus ex te vi
rum ab altari meo.Viri nanque ſunt qui ardua rigidæ cõuer-
ſationis arce fulgeſcũt.Quaſi ergo dicat: Idcirco eos ab altari
meo non aufero,quia viri ſunt.Nam pro merito cõuerſatio-
nis,ſeruatur eis fortitudo,& celſitudo poteſtatis.Vnde & per
prophetam dominus ęquitatis edicta promulgat,dicens:Ani *Ezech.18.*
ma quæ peccauerit,ipſa morietur. Filius non portabit iniqui-
tatem patris,nec pater filij. Ab altari itaque ſuo ex eo virum
dominus iuſte auferret, ſi filius patris iniquitatem portaret.
Sed ex eoipſo quod elect' auditor in gloria cernitur,reprobo
doctori pœna cumulatur.Quare & ſubditur:Sed vt deficiant
oculi tui,& tabeſcat anima tua.)Oculi nanque eius deficiunt:
quia ex eius vita,qui ſua perfecit exhortatione,confundũtur.
Anima quoque eius tabeſcit,quia abundantius dolere cõpel-
litur,dum bonum quod docuit,per gloriam retributionis flo
rere noſcit in ſubditis,& ipſe hoc agere nõ curauit.In quibus
etiam verbis notandum eſt:quia qui penitus ex eo virũ ab al-
tari ſuo ſe non ablaturum promittit,rarus innuitur eſſe quem
recipit:quia profectò doctoris reprobi plures auditores ſunt,
qui ſequantur praua quæ agunt,quàm recta quæ docent.Vn-
de & hic quoque,magna pars domus eius in virili ætate mori
turæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tura perhibetur. Aetas nanque virilis, tempus est administran di sacerdotij, imitator itaque doctoris reprobi ad virilē ætatem ducitur, cū ad sacri ordinis celsitudinē promouetur. Ad quam profectò ætatē cum peruenerit, moritur: quia ad tantū ministerium quisquis indignus accesserit, vel in eo indignè vixerit, cōdemnatur. Vnde & Paulus dominici corporis, & sanguinis mentionē faciens, ait: Qui manducat, & bibit indignè, 1.Cor.11. iudicium sibi māducat & bibit. In virili ergo ætate moriūtur, quia de præsumptiōe & ausu ministerij sublimioris intereūt. Hinc ergo, hinc iam quippe præcipites colligant, & tāti ministerij subire onera non ambiant, sed expauescant. Nā qui mori prædicitur, quando ad virilem ætatem peruenerit, donec ad eam peruenīat, viuit: quia nimirum infirmi quique & illi tāto ministerio impares, si pusillitatis suæ modū cōsiderāt, habent in sancta Ecclesia locū, in quo se custodientes viuant. Vnde & Exo.20. per Moysen dominus denunciat, dicēs: Bestia si montē tetige Gene.19. rit, lapidetur. Hinc est eriā quod cū Lothexiret de Sodomis, ab ascensu mōtis abstinuit, & in Segor paruulam ciuitatē declinauit, ne dum paruulus adhuc ad altiora nititur, vitilem ętatem impingens moriatur. Sodomam quippe eximus, cum ardentis concupiscentiæ incēdia declinamus. Qui statim ad sublimia non ascendimus: quia superioris ministerij summa nō tangimus, dum infirmitatem propriam metiendo consideramus: ne si infirmæ ætatis nostræ tenere modum conténimus, H qui paruuli viximus, in virili ætate moriamur. In signum verò moriturę domus, ambo Heli filij vna die mori prædicuntur. Quos nimirum filios, illos signare diximus: qui ad sacros ordines à propinquis carnalibus promouerētur, non ad intentionem administrandi ordinis: sed ad gloriā mundanæ dignitatis. In vna ergo die ambo moriuntur: quia in appetitu mūdanę fœlicitatis intereunt. Gloria secularis, honoris reuerētia, potestas culminis, claritas dignitatis, frequentia obsequentiū, affluentia rerum seculariter amata, dies est: sed quæ interficit. Audiant ergo filij Heli: quia in vna die ambo moriūtur. Qui enim de accepto pastorali culmine, labēris vitæ fœlicitatē diligunt: intentionem quidem habent gaudij, fructum verò lamenti proposītū in exultatione vitæ, & peruenrionē in mortis mœrorem. Ad mortem itaque properant, quoties vanè de temporali fœlicitate gratulantur. Quod & apostolus probat, 1.Tim.5. cum apostatantis viduæ memorat, dicens: Quæ autem in deliitis est, viuens mortua est. In die nanque hac mori perhibuit, qui causam mortis viduæ esse delitias ostendit. Sed mors filiorū minus pestima esset, si ipsa causa mortis alienæ non fieret. Vnde & non simpliciter mori, sed in signū moriturę domus mori prædicuntur: quia cum ij qui de vicino doctorē reprobum imitantur, in eodē præcipitio corruunt, & secutores sequentium in ruina cumulātur. Hoc itaque de officio susceptī culminis, temporalem fœlicitatem amantes, audiāt, & reatus sui magnitudinē permitescant. Tanto denique grauiori pœna I digni sunt, quanto apertè conspiciunt: quia de vanitate, quam diligunt, nō soli moriuntur: quia dum in prætextu mundanæ lætitiæ mortem ebibunt, potius sui pestē ad sequentiū se multitudinem transmittitur. Quibus tamen verbis, potest docto ribus reprobis præsentis vitę breuitas intimari. In vna quippe die moriuntur: quia cum ad terminum huius vitæ peruenīūr, breue eis omnino fuisse cernitur, quod vixerunt. Vnde per Iob.20. quendam sapientem dicitur: Gaudiū hypocritæ ad instar pun Iob.21. cti. Hinc iterū de huius mundi amatoribus beatus Iob loquitur, dicēs: Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Sed raptis ad pœnā reprobis, ad gregis dominici curam sapientes, & electi pastores excitantur. Quare & subsequenter adiungit: Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem.) Fidelem nanque sacerdotem sibi dominus excitat: quia videlicet eum summus locus ad sui coram exigit, qui non solum rectè intelligat, sed qui fideliter ministret. Ministrare autē tunc rectè poterit, cum ministerij sui modū de sacro eloquio recognoscit. Vnde & cum fidelis sacerdos promittitur, iuxta cor, & animam omnipotentis dei facturus esse, perhibetur. Quid enim cor, & animam dei, nisi sacram eius scripturam accipimus? Nam corde cogitamus ad deliberationē, anima verò afficimur ad amorē. Quia ergo in sacro eloquio consilia omnipotentis dei agnoscimus, ibique amorem quo humanū genus K dilexit inuenimus: ipsum eloquiū cor, & anima eius rationabiliter designant. Illum itaque omnipotens deus ad suū ministerium sacerdotem eligit, qui iuxta cor eius, & animam facit: quia profectò nō alius tanto ordine dignus est, nisi qui volūtatem eius de sacro eloquio didicit: & hoc quod didicit, proximorum vtilitatibus per studium charitatis impendit. Sed vigilanter est adhuc intuendum, quod dicitur: Iuxta cor, & animam meam.) Nam quædā in scriptura sacra inueniuntur præcepta, quæ dispensatione quidē dei præcepta sunt: & non amore dei. Quæ profectò si sacerdos, qui excitandus promittitur, adimpleret: iuxta cor quidem dei, & non iuxta animam faceret: dum consilium diuinæ dispensationis, & non amoris præceptū operibus reddidisset. An non de dispensatione dei illa mandata eius fuerant, de quibus loquitur, dicens: Dedi eis mandata nō bona. Et cū Pharisęi de dādo repudij libello, cum ipsa veritate disputarent, audierunt: Ad duritiam vestram de- Matt.19. dit vobis legem Moyses. Quia itaque de dispensatione cōsilij eius illa fuere, quisquis eisdē præceptis vsus est: iuxta cor quidem domini, & non iuxta animam fecit. Nā cordis, & animæ Ioan.15. præceptum illud est, de quo dicitur: Hoc est præceptum meū, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Quia hoc quod per consilium præcipit, per amplexum charitatis apprehendit. Hinc item dicit: Diligite inimicos vestros, benefacite iis qui odе- Luc.6. runt vos. Hinc item præcipit, dicens: Quæ vultis vt faciāt vo L bis homines, hæc facite eis. Hæc itaque, & huiusmodi cordis, & animæ dei præcepta sunt: quia hoc reuelatione ostenditur secreti eius consilij, quod in eius conspectu suscipitur probatione charitatis. Sacerdos ergo fidelis per hoc indiciū noscitur, si videlicet iuxta cor & animā eius operatur: quia profectò tunc vere fidelis est, si non dispensationis eius licentiā, sed præcepta sequatur amoris. Sed quia non frustra, sed ad lucrū subiectæ plebis eligitur: subdit, atque ait: Et ædificabo ei domum fidelem.) Domus nanque sacerdotis est amplitudo, in qua conuersatur, populi subiecti. Quæ profectò domus ei fidelis à domino ædificatur: quia ad obediētiæ studium diuina inspiratione erigitur. Infidelis nanque domus est ea subditorum societas, quæ boni rectoris quotidie prædicationē suscipit: cui tamen obedire, per studium boni operis non intēdit. Infidelis enim domus esse cognoscitur: quia verbi Dei pecunia, quæ ei prędicatoris sui ministerio creditur, per negligētiā prodigæ vitę dissipatur, & quod sibi ad negotij lucrum commmittitur, nequaquam in tempore reddēdæ rationis inuenitur. Bono itaque prędicatori hdelis à domino domus cōstruitur, cum ad obediendū voci eius subiectæ plebis diuinitus corda præparantur: vt non solum id, quod in ea cōditur, de verbi talento custodiat: sed lucro multiplici cumulatū, ad mensam æternæ susceptionis ducat. Et notandum: quia fidelis domus à domino ædificari dicitur, vt de bona conuersatione subiecti populi prędicator nequaquā inaniter glorietur. Notādū quoque: quia sacerdotem fidelem sibi dominus excitat: vt subiectorum corda hoc ipsum quod optimo rectore reguntur, tribuere suis meritis non præsumant. Notandum etiam, quod sacerdotem, quē excitat Dominus dicit fidelem sibi: domum autem, quam ei ædificat, fidelem ipsi sacerdoti dicit futuram: quia profecto prædicator Deo obediētiam debet, subiectus prælato. Sed ante subiectum tunc rectè prælatus graditur, si ad omnia dirigenda vitæ suæ itinera, veritas ipsa videatur. Sequitur ergo: Et ambulabit coram Christo meo omnibus diebus.) Christus autem domini redemptor est generis humani. Qui nimirum quia iam ad cœlos ascēdisse creditur, à fidelibus suis nunc nō oculis corporeis, sed mente videtur. Coram ipso itaque omnibus diebus ambulat, qui cogitatione subita nihil operatur. Nam vt rectos gressus foris ponat in opere, intus ad Christum respicit, quem per consyderationem portat in corde. Sed quia adhuc reprobo pastori loquitur subiungens, ait: Futurum est autem, vt quicunque remanserit de domo tua veniat, vt oretur pro eo.) Remansurus nanque de eius domo aliquis dicitur: quia magna pars illius mortuta perhibetur. De domo nanque reprobi pastoris remanet, quem conscientia peccati à spe consequendæ ve M niæ non

A niæ non extinguit. Remanet ergo: quia pondus conscientię per pœnitentiæ propositum leuigatur, spe consequendæ vitæ. Qui profecto, vt oretur per eo, venit, & ad deū pœnitēdo properat, à quo peccando recessit. Vt oretur itaque pro eo venit: quia qui indignum deo se fecit, dignum intercessorem exigit, vt alienis precibus expietur, qui propriis mundari nō pos Luc.5. se cognoscitur. Vnde & pie Iacobus admonet, dicens: Confitemini alterutrum peccata vestra, & orate pro inuicē vt saluemini. Hinc iterum: Multum valet oratio iusti assidua. Sed pro eo oratio valet, qui dum se à peccati immūditia cohibet, ad dei se similitudinem redigit, qua se peccando spoliauit. Vnde & hic quoque subditur: Vt offerat numum argēteum.) In numo igitur imago domini sculpitur, vt eius esse cognoscatur, à quo formati præcipitur. Numus itaque dei, similitudo Gene.2. eius accipitur. Vnde in Genesi loquitur, dicens: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Et quia de sacro eloquio dei imaginem, & similitudinem, ad quam redigamur, agnoscimus, argenteus numus esse perhibetur. Qui ergo à peccati via, vt pro se oretur, venit, numum argenteum offerre debet: quia nihil ei prodest, quod pœnitendo cōpungitur, nec quod flendo cōfitetur, si inemendata, & incorrepta interius pulchritudine bonæ volūtatis, luce dei imaginis nequaquā radiare cognoscitur. Imago etenim & similitudo dei est, inclyto odio malū odire, & amore perfecto deū diligere. B re. Vnde & prophetæ claritatē diuinæ similitudinis ab humano genere periisse intuens, ad eum, qui cum inclyta reparatio Psal.44. nis nostræ luce de cœlo venit, respicit, dicens: Dilexisti iustiPsal.118. tiam, & odisti iniquitatem. Hinc se iam de eius cōtemplatione in perfectionis formam renouatū cōsiderans, ait: Iniquos odio habui, & legem tuam dilexi. Qui ergo de domo reprobi per cōfessionem venit, qui per humilitatē pro se orari dominum petit, curet omnino necesse est, vt numum argenteū offerat, quatenus sumpto splendore bonæ voluntatis, perfectè oderit malum, quod fecit, & bonum integro amore diligat, Ezech.18. quod neglexit. Vnde & iusti iudicis examine, propiciationis edicta promulgātur: In quacunque die, vel hora (ait) peccator conuertitur, vita viuet, & non morietur. Conuersio autē peccatoris non est in humilitate cōfessionis, sed in renouatione interioris hominis, cū peccatori iam diuina inspiratione cor recto, & malum displicet quod amauit, & bonū placet quod odit. Nam sunt nonnulli, qui se & de nequitia accusant crimi nis, & prauitatem non corrigunt voluntatis. Qui profectò cō uerti ad dominum non creduntur: quia vera conuersio in ore non accipitur, sed in corde. Conuerti etenim simul verti est. Conuersio peccatoris vera. Cōuersio itaque peccatoris vera tūc est, cum ad creatoris nostri beneplacitum vterque noster homo reducitur, cū & caro nostra per iniquitatis odiū cohibetur à perpetratione facino C næ operationis. Sed quia nōnulli intra ecclesiam sunt, qui tantum in vitæ suæ terminum, ad pœnitentiæ satisfactionem veniunt, & iudicio veritatis dicitur, quacūque hora peccator cōuertitur, viuit. A nonnullis valde quæri solet, si statim vitam post carnis mortem inueniant, qui magnę vitæ tempore peccata perpetrant, & tantum in vitæ exitum, se nequiter egisse accusant. Ad quod dicendum est: quia ex vi conuersionis magnitudo deletur criminis. Vis autem conuersionis est affectio charitatis, cordi infusæ visitatione sancti spiritus. Et scriptum est de eodem spiritu: quia ipse remissio peccatorum est. Nam cum electorū corda dignanter visitat, ab omni peccatorū immunditia potenter purgat: quia vt se menti infuderit, eā protinus in peccatorum, & vitiorum odia, & in virtutum amorē ineffabiliter excitat. Facit eam statim odisse, quod amabat, & quod odio habuerat, ardenter diligere, atque in vtroque valde de ingemiscere: quia & mala quæ odit, se dānabiliter amasse recolit, & bona quæ diligit, odisse. Quis enim audeat dicere, licet omnimoda peccatorū sarcina prægrauetur, quod perire possit aliquis visitatus gratia spiritus sancti? Quia ergo peccator nulla hora conuertitur, nisi qua à sancto spiritu illustratur, quid restat, nisi quia sicut peccati mortem execrando deserit, ita vita iustitiæ, ad quam se desyderanter conuertit, vinat? Qui statim post mortem in vita recipitur, si tantum amoris ignem recipit in conuersione, qui cōsumere in anima posD fit omnem congestam peccati rubiginē. Vnde & de peccatrice muliere dicitur: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Hinc ab eadem veritate in cruce pendenti di- Lucæ 7. citur: Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. In vitæ igitur exitu hi solummodo salubriter resipiscunt, qui & per in Ioan.23. ternam visitationem perfectè bona diligunt, & mala oderūt, quæ amauerūt. Qui tamē si sufficienter pro admissis iniquita- Conuersio tibus dolere non possunt, nihilominus & isti in hora, qua cō finalis peccatoris. uertuntur, viuunt. Nam qui perfectionem bonæ voluntatis habuerunt in confessione peccati, post mortē purgatoria pœna peccati ad vitam transeunt, si ad delenda peccata sufficiē tem vim amoris nequaquā habuerūt. Vnde & Paulus dicit: Sic 1.Corin.3. salui fient quasi per ignem. Sed peccator qui ibi saluari per ignem meruit, hic per afflictionē carnis adimpleat hoc, quod sibi de vi amoris deesse cognoscit. Et tortam panis.) Panis nāque nomine aliquādo terrenæ delectationis refectio designatur. Quare & Propheta Hieremias in appetitu seculari corruptæ ludęæ populū memorās, ait: Omnis populus eius gemēs, Threm.1. & quęrens panem. Panem itaque peccator cōuersus torquet, cum præteritam delectationem cruciat per afflictionē pœnitentiæ. Panem nanque torquere est, carnē pro perpetrata delectatione affligere. Qui ergo sine tormēto ignis, ad salutem transire desiderat, cum numo argenteo tortā panis offerat, vt E qui per bonam voluntatem peccata deserit, ea nimirū valida carnis afflictione penitus extinguat. Numum nanque argenteum offerebat, qui recepta iam dei similitudine, confitendo Psal.52. execrabatur, quod fecerat, dicēs: Cōputruerūt cicatrices meæ à facie insipiētiæ meæ. Et item: Incuruatus sum, & humiliatus vsquequaque. Sed qui numum argenteum sibi non sufficere ad oblationem timuit, panis tortam addere curauit. Nā confitetur, & dicit: Rugiebā à gemitu cordis mei. Rugitus enim fletum magni doloris insinuat, in afflictione pœnitentis. Hunc tortum panem argenteo numo socians idem ipse liquitur, dicens: Quoniā iniquitatē meā annunciabo, & cogitabo pro peccato meo. Pro peccato etenim cogitare est delectationi præteritæ dignā carnis afflictionē proponere. Offerendum ergo panem torquebat, qui & flagitia perpetrata pronuncians, qualiter ea delere posset, cogitabat. Et quia de austeritate cōuersationis pœnitētibus subrepere aliquādo solet cupido laudis, intentio verè cōuersi peccatoris insinuatur per hoc, quod subditur: Dicātque, dimitte me obsecro ad vnam partem sacerdotalem.) Pars nanque sacerdotalis vniuscuiusque est, in æterna vita retributio electi. Sacerdotes etenim dei, omnes electi eius sunt: quia cui per oblationem ministerij sui incessāter seruiunt, sacra semper offerre munera non desistunt. Vn- Apoc.5. de etiam illi in regno tripudiantes, dicunt: Redemisti nos deo F in sanguine tuo: & fecisti nos deo nostro regnum, & sacerdotes. Dicere ergo peccatori conuerso: Dimitte me obsecro ad vnam partem sacerdotalem, est de austeritate vitæ, & pœnitentiæ solā parte æternæ beatitudinis expectare: vt videlicet securitatem delectationis inueniat, quā & perenni perfuitione possideat: & post se tortiones pœnitentiæ nunquā trahat. Quare & subditur: Vt comedā buccellā panis.) Si enī panis in sacro eloquio, p delectatione accipitur, buccella panis est indeficiens delectamentum æternæ vitæ. De quo nimirum ob- Esaiæ 51. lectamento per prophetam dicitur: Gaudiū & lætitia inuenietur in ea, gratiarum actio, & vox laudis. Hinc item iam ad mēsam non tortæ panis: sed buccellæ inuitatos cōuiuas intuens, Esaiæ 35. ait: Lętitia sempiterna super capita eorum, gaudium & exultationem obtinebunt. Hinc Psalmista voce correpti pœnitentis pronuncians, dicit: Notas mihi fecisti vias vitæ, adimple- Psal.15. bis me lætitia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua vsque in finem. Viæ etenim vitæ sunt afflictiones pœnitentiæ, quibus nimirū à damnationis suæ barathro, peccator ad supernam patriam ducitur, dum pro cōmissis iniquitatibus sponte cruciatur. Vnde & cum correptū se esse peccatorē insinuat, præsumit, dicēs: Tu es domine, qui restituisti hęreditatē meā mihi. Et item confidens, ait: Quoniam nō derelinques animā meam in inferno. Viæ nanque vitæ peccatori notę fiūt, quādo videlicet afflictiones pœnitentiæ ei diuinitus insinuātur, quando

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cet illuminata mente considerat, quam vitæ amaritudiné, sin gulis præteritæ culpæ delectationibus apponar. Qui nimirũ cũ vultu omnipotentis dei, iucunda lætitia adimpleri gloriãtur: quia de manifesta diuinæ contemplationis satietate refici tur, & qui in læua vitæ præsentis ad tempus pœnitẽdo compungitur, in dextra æternæ vitæ vsque in finẽ delectionibus satiatur. Qui ergo tortã panis obtulit, ad buccellæ comestionẽ perducitur: quia amore supernæ vitæ noxias delectiones cruciat, in discubitu æterni gaudij sibi perpetuam refectionẽ parat. Sequitur:

Caput IIII.

1. Reg. 3. Allegoria.

PVer autem Samuël ministrabat domino, coram Heli.) Illud autem hoc in loco reperisse ostenditur, quod de electo puero superius memoratur, vbi dicit: Puer autem Samuël erat minister in conspectu domini, ante faciem Heli. Hoc quidem est ministrare domino coram Heli, quod esse ministrum domini ante faciem Heli. Et quia ibi istud domino adiuuante plenius exposuimus, in iterãda eius expositione penitus non moramur. Verũ quia diuinus sermo est, qui hoc in isto loco, H & in illo loquitur, sine vtilitate rationis nequaquam hoc egisse monstratur. Pro fastidio itaque lectoris, explanationem tacemus, repetitionem verò causam dicimus ad eius vtilitatem. Quidam nanque prælatorum sanctæ Ecclesiæ magisterio subditi rudes obediunt, sed cum paulo altius per cõuersationem proficiunt, in eadem obedientiæ humilitate nequaquam persistunt. Quos bene Agar Saræ ancilla spiritaliter designat, quę cum de Abraham viro eius concepisse se vidit, dominam despexit. Agar quippe cõcipit, quando reproba mẽs subditi aut per eruditionem scientiæ se proficere, aut per vitæ cõuersationem credit. Quæ profectò prægnans dominam suã despexisse dicitur: quia iam præsidenti sibi præpositi sui volũtati per obedientiã subdi dedignatur. Sed quæ dominam despicit, ancilla esse perhibetur: quia superbi subiecti, & infirmi sunt per elationem, & ad filiorum dei numerum nõ pertingũt. Samuëlis autem profectus exponitur: quia superius dictum est: Puer autem Samuël proficiebat, atque crescebat, & placebat tam deo quàm hominibus.) Quæ profectio tria qua sublimitate cõuersationis percurrerit, supra expositum est. Quia ergo etiã nunc corã magistro ministrare memoratur, q i est, nisi quia electis auditoribus formam præbet, vt quo altiori vita proficiũt, seruare bonum obedientiæ nunquã obliuiscantur? Nam tunc vere proficiunt, si ad altitudinẽ meritorũ, & fortitudine conantur operis, & virtute humilitatis. Quo in loco est aliud, quod notari debeat: quia tũc Samuël corã Heli domino ministrare I ostenditur, quando ipse de filiorum negligentia à domino obiurgatur. Nonnulli nanque subiecti, dũ fortitudinis suę modũ considerant, prælatorũ suorum malunt esse seueri iudices, quam auditores pij. Qui nimirũ quia exaggerare, & discutere eorum vitas consueuerunt, si in eorum conuersatione vel leuioris delicti maculas intuentur, subdi eorũ præcepto obediendo renuunt. Sed vere fortes existerent, si maiorũ, quæ infirma existimant, humiliter sustinerent. Nam ante deum ille magnus per meritũ nosc itur, qui ei in bono præcepto subiicitur, qui ex parte aliqua venerabilis nõ videtur. Ecce enim Heli aperta dei sentẽtia de negligẽtiæ suæ perpetrata culpa reprehẽditur, sed puer domini Samuël corã eo ministrare domino memoratur, vt profecto apud se colligat, qualis sit, qui in leuiori culpa sibi prælatum despicit: si ei se Samuël obediendo subdidit, quem omnipotens deus sui examinis tanta districtione reprobrauit. Sed quia Heli nõ valde suprà peccãtes subditos honorasse reprehenditur, ipsæ sacrorum ordinũ dignitates pensandæ sunt. Nam rector peccantem subditũ pisi correptũ honorare debet: subiectus autem nec tunc prælatũ despicere, cũ se iustũ, & illum agnouerit peccatorẽ: quia æternus iudex subditorum iudiciũ sanctæ Ecclesiæ rectoribus tribuit, sed eosdẽ rectores discutiẽdos suo examini reseruauit. Hoc tamẽ ipsum rectoribus valde timendum est, quod dei seruantur examini: K quia tãto subtiliores rationes vitæ, & doctrinę suę parare debent, quanto sapientior est iudex, quem sustinent. Nec tantũ eius futurũ iudicium in futura vita, quasi in longinquo positum timeant: ne qui vbique præsens est, incautũ ferìat de vicino. Negligẽtes nanque pastores ad euadendã futuræ vindictę pœnam, longa vitæ præsentis spatia ad pœnitentiam cogitãt sed iudex qui vbique est, de vicino pœnam irrogat: quia prius eis lumen contẽplationis subtrahit, deinde ad tormenta per mortem rapit. Vnde & de eodem Heli, qui paulo inferius fracta cervice moritur, subiunctum est: In diebus illis non erat visio manifesta.) Nam dum rector agẽda quæ nouit, despicit: agitur cum eo districto iudicio, vt agenda nõ videat: quia implere noluit, quod videbat. Manifesta nanque visio negligẽtis postoris nõ est, sed amãtis. Vnde & per scipsam veritas dicit: Qui diligit me, diligetur à patre meo: & ego diligam eum, & Ioan. 14. manifestabo ei meipsum. Claritas nãq; manifestę visionis est, reuelatio amatæ veritatis. Quæ profectò veritas si mẽtite dilectionis ostẽditur, iis, qui torpẽt à bono opere, dignissimè occultatur: quia signũ amoris non est in affectione animi, sed in studio bonæ operationis, vnde & in Euangelio dominus prẽmisit, dicens: Qui habet mandata mea, & facit ea: hic est, qui Idem in eo me diligit. Quia ergo de negligentia operis caligo incurritur dem. internæ visionis: apte nimis dum de contemptu mãdatorum sacerdos arguitur, visio occultata memoratur. Sequitor: Et L sermo domini erat pretiosus.) Quantum ad sacrę historiæ veritatem pertinet, pretiosum, pro raro posuit. Pretiosus itaque sermo erat: quia dum rarus esset, qui summa contẽplando cerneret frequens esse non poterat, qui bona loquendo prædicaret. Quod nunc quoque in sancta Ecclesia fieri videmus: quia dum plerique de reuerentia culminis, gloriam affectant honoris, dum sacri ordinis ministeria negligunt, summa quæ videre nequeũt, subiectis plebibus prędicare nõ possunt, atque in eorũ familia pretiosus sermo esse cognoscitur: quia rato bonæ prędicationis hortamenta audiunt, quorum prẽlati ex desiderio non quærunt superna, quæ dicant: sed terrena, quæ ag- Psal. 56. gant. Quos profectò sacra scriptura notat, quæ dicit: Canes muti non valentes latrare. Non dixit, non volẽtes, sed, nõ valentes: quia certè dum mundi gloriã ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente & virtute diligũt, vellent populo sublimia dicere, vt etiam de sublimitate verbi possent gloriam habere. Canes ergo muti volentes latrare, non possunt: quia dum prauo corde terrena meditantur, occulta veritatis, quæ proferãt, reuelatione nulla cõprehendũt. Sed quia quod pretiosum est, magna cum diligentia custodiri solet, potest hoc, quod dicitur: Non erat visio manifesta,) ad carnalium prælatorum negligentiam referri. Quod verò additur: Et sermo domini erat pretiosus,) ad bonorum ardens studium subditorum, cum fideles subiecti etsi non habent qui eis frequenter de thesauro sacri eloquij superna prædicet, hoc tantum, M quod aliquando scire potuerunt, mira deuotione complectũtur, & velut rem ineffabiliter pretiosam custodiunt, dum per bona opera in cœlo collocant, vbi fures, qui id auferre valeant, nequaquam appropinquant. Vnde & in Euãgelio de emptore bonæ margaritæ dicitur: Inuenta vna pretiosa dedit omnia sua & comparauit eam. Cum itaque in occultatæ visionis tempore pretiosus sermo esse describitur, electorum, subditorum laudes nuntiantur: quia tanto sublimiori gloria prędicandi sunt, quanto id bonum, quod de eminentiori loco periit, perfectione magnæ charitatis, in inferioribus remansit. Quorum profecto bona conuersatione plærunque agitur, vt ea, quæ occultata fuerat visio, manifesterur, vt qui deuotè custodiunt minima, scire debeant, quæ faciant, & maiora. Vnde & subditur: Factum est igitur in die quadam, Heli iacebat in loco suo, & oculi eius caligauerant, nec poterat videre lucernam Dei, antequam extingueretur. Samuël autem dormiebat in templo Domini, vbi erat arca dei. Et vocauit Dominus Samuëlem.) Samuël quippe puer à Domino vocatur, quoties humilibus subiectis diuini consilij arcana reuelantur, & humilitatis suæ merito lumen contemplationis acquirunt, quod superbiæ suæ rettributione, elati prædicatores perdunt.

Sed

A Sed notandũ: quia id quadam die factũ ostenditur, in qua videlicet Heli & in loco suo iacere, & videre nõ posse perhibetur. In die nanque vocatur, qui pro suã, & aliorum salute, ad supernæ sapientiæ scienda secreta sustollitur. Quo contra, & 3. Reg. 3. Salomõ sapientiam in nocte percepit, vt caligo tẽporis indicaret: quia eandem sapientiam non perseueraturus acciperet. Quod intelligi & aliter potest: quia videlicet caligo memoratur. Positione itaq; diei, eius ostẽditur magnitudo cęcitatis: quia profecto magnas tenebras habuit, qui in die non vidit. Nunc quoque si ad Ecclesiæ statum respicimus, generalis gratia luminis est. Venit nanq; qui veræ claritatis radios spar Ioan. 8. gens, diceret: Ego sum lux mundi, qui sequitur me non ambulat in tenebris. Et quia interni splẽdoris eius gloria ineffabilis est, non dicitur de die isto, vel illo, sed die quadam, cuius profecto diei claritas non est, claritatis verò magnitudo incogni ta. Magnas ergo tenebras pastor sustinet, si is, qui Ecclesiæ oculus esse per officiũ noscitur, in gratia tãtæ lucis visionẽ nõ habet. Quare & eiusdẽ oculi tenebras per semetipsam veritas Matt. 6. magnas ostẽdit, dicẽs: Ipsæ tenebrę quantæ erũt? Sed iam vnde sibi tanta caligo oriatur insinuat: quia dicit: Iacebat in loco suo.) Locus nanque prædicatoris standi, non iacendi officium habet. Vnde & de seipso dominus formam eisdẽ prędicatoribus præbet, dicẽs: Ego autem in medio vestri sum, sicut Luc. 22. qui ministrat. Stare etenim in medio fratrum est, per laborio B sam conuersationem se in exemplũ minoribus præbere. Stare itaque ad laborẽ operis pertinet, & ad pugnæ necessitatẽ. Ephes. 6. Vnde & agonotheta spiritualis certaminis pręcipit, dicẽs: State ergo succincti lũbos in veritate. Et qa iacere quiescẽtis est, in loco prẽlij, & laboris, quietis tẽporẽ sequi reprehenditur, 1. Cor. 1. qui in loco suo iacere memoratur. Stare etiam iusti est. Vnde & Paulus dicit. Fide enim statis. Iacere ergo etiam ad remissioris vitæ negligentiam pertinet. Tunc itaque Heli iacet in loco suo, cum per lapsum prauitatis, reprobus prædicator requiescit in sede iusti. Iacentis ergo in loco suo oculi caligant: quia summa videre nequeunt, qui in arce pastoralis culminis non exequuntur vitturis opera, sed remissioris vitæ blãditiis immerguntur. Qui profectò lucerna dei iam non veritate laudis, sed per imtroperiũ appellatur derisionis. Nam qui lucernæ dei appellatione fungitur, & videre nõ posse perhibẽtur, deridetur potius tanto nomine, quo cẽsetur. Nam in vera iu- Ioan. 5. sti laude dicitur: Ipse erat lucerna ardens, & lucens. Nam veri luminis iubar quod amãdo hauserat, loquẽdo fundebat. Prædicator etiam carnalis dicitur lucerna per officiũ, ca ca per intentionem: quia dignitate fungitur prædẽdi luminis, sed mẽtẽ figit in tenebris vanitatis. Cuius profectò consummata perC uersitas designatur: quia non dicitur nõ videbat, sed videre nõ poterat. Quare & malæ arboris mentionem faciẽs dominus, Matt. 7. ait: Nõ potest arbor mala, fructus bonos facere. Lucerna itaque dei videre nõ potest, cum is, qui pastorali dignitate prẽeminet, tãta spiritsitate secularis amoris premitur, vt ad internæ claritatis intuitum, nulla gratiæ inspiratione sublleuetur, cum iam videlicet iusta dei indignatione proiectus, in caliginis suæ cæcitate relinquitur, vt vlcerius per infusionem superni lumis nunquam visitetur. Bene autem dicitur: Antequam extingueretur.) Nõ videre enim pœna peccatoris est, in hoc tamen adhuc seculo viuentis: videre autẽ non posse, est mortui Matt. 22. impij, in illo iam seculo æterna pœna damnari. Vnde & cõditoris iudicio in exterioribus tenebris claudi præcipitur, vt videlicet ad lucis intuitum nũquam reducatur. Cum ergo antequã extingueretur, videre nõ posse dicitur, in isto adhuc seculo viuens prædicator reprobus, dãnato iam in perpetuum impio, in cæcitate similatur. Extinguitur autem lucerna, cum pastor moritur. Vel certè lucerna extinguitur: quia cum reprobus prædicator per mortem carnis interit, quicquid in eo lucere videbatur de gloria culminis amittit, & velut sola lucernæ testa sine lumine remanet, cum ad æternum iudicii seruari persona cogitur, quæ omnia penitus seculi fulgore spoliatur. Antequam igitur extinguatur lucerna dei videre non potest: quia & meritum futuræ damnationis per æternitatẽ suæ cæcitatis possidet, & tamen adhuc corã hominibus per splẽdorem acceptę dignitatis fulget. Samuel autem dormiebat in templo domini, vbi erat arca dei.) Bene autẽ reprobus prę- D latus non dormire, sed iacere dicitur, puer autẽ subditus, & electus non iacere, sed dormire: quia dormire aliquãdo in bona parte accipitur, iacere autẽ fere semper in mala. Vnde & spõsa in Cantico canticorum dicit: Ego dormio, & cor meũ vigi Canti. 5. lat. In somno itaque pueri perfecti vniuscuiusque electi subditi, à prauo opere requies designatur. In templo quippe, & vbi est arca dormit, qui cœlesti desiderio, atque in sacræ scripturę meditatione occupatus, ad ea quę ad peruersitatem pertinẽt, non intẽdit. Quidam nanque in templo dormiũt, sed in loco vbi est arca dei non dormiũt: quia nonnulli simplices in cœlesti contemplatione per amorem requiescũt, sed sacri eloquij occulta meditari nesciunt. Samuel autem qui non solum in tẽplo, sed corã arca dei dormire dicitur, eruditos pariter, & electos subditos designat: quia dum amoris sui flãmas de sacro eloquio frequẽtius meditando hauriũt, ad supernæ patriæ desiderium altius assumuntur, & velut intima templi ad somnũ eligunt, dum eo longius separantur à publico terreni operis, quo secretius per meditationem recõduntur in sacrario internæ visionis. Et vocauit dominus Samuëlem.) Vocare etenim dei, per vim maioris gratiæ excitare est. Dormientem nanque dominus vocat: quia à terrena intentione quiescentes, ad augmentum supernæ cognitionis excitat. Nam dum ad ea, quę fortis sunt, per sollicitudinem vigilamus, interna, & spiritualia non sentimus. Repulsio itaq; terrenę curæ, præparatio est no E strꝛa ad perceptionem supernæ gratiæ: quia in electis fit vberior infusio diuini muneris, quo mẽs fuerit purior per custodiam internæ meditationis. Sequitur: Et vocauit (inquit) dominus Samuelem. Qui respondens, ait: Ecce ego, & currit ad Heli, & dixit: Vocasti enim me, qui dixit: Non vocaui te fili mi, reuertere, & dormi. Et abiit & dormiuit. Et adiecit dominus vocare rursum Samuëlem. Consurgẽs abiit ad Heli, & dixit, Ecce ego: quia vocasti me. Qui respondit: non vocaui te fili, reuertere & dormi. Porro Samuel non sciebat dominũ, neque reuelatus ei fuerat sermo domini. Et adiecit dominus, & vocauit Samuelẽ tertio. Qui consurgẽs abiit ad Heli, & dixit, Ecce ego: quia vocasti me. Intellexit igitur Heli: quia dominus vocaret puerum, & ait ad Samuelẽ. Vade & dormi, & si deinceps vocauerit te, dices, loquere domine: quia audit seruꝰ tuus.) Quid est ergo quod omnipotens deus vocationem suã tanta arte insinuat, vt vocati mens teneatur, ne se vocantem cognoscat? Deũ audiẽs, magistrũ hunc esse hominem putet? Vocationem emittat, & causam taceat? Ire ad magistrũ sinat, toties ad somni quietẽ redire, & tamen dormientẽ quiescere F nõ permittat? Nãquid enim qui ad secreta sua cognoscẽdavocauit, quem voluit: voce tantum Heli simili, & non potuit vo ce, qua voluit? Et qui quando voluit, vocauit, causam vocationis statim indicare non potuit: & qui excitare voluit, vt audiret, nisi per magistrum eum docere non potuit, quemadmodum audire debuisset? Sed hac in re magna omniporẽs deus dispẽsatione vtitur, vt profectò electorum corda duplici eruditione doceantur: quatenus & in superficie historiæ quod sequãtur obediẽtiæ bonũ quique subiecti videant, & prælati intueantur occulta mysteria, quæ ad lucem intelligentiæ discuti endo perducant. Sed quod primo loco dicendũ arbitror, puer qui loquentem dominum, esse magistrum putauit: vocẽ corpoream audiuit. Non itaque per semetipsum deus, sed per Euangelium spiritum puero locutus est: quia qui non stringitur forma corporea, instrumento corporis non angustatur ad sonum vocis. Quod nimirum & puerili audientiæ conuenit. Nam etsi magna sunt merita inchoãtis subditi: quia tamẽ adhuc non in perfectione esse, sed in profectu conuersationis agnoscitur: ad eam locutionem, qua omnipotens deus per semetipsum loquitur, non pertingit. Per se quidem omniporẽs deus, summus videlicet & incircunscriptus spiritus magnis viris, & spiritualibus spiritualiter loquitur, cum spirituali locutione eorum mentibus indicat, & agenda, quæ agant, & loquenda, quæ sciant. Exteriorem itaque vocem per Euangelicum spiritum mouit, sed gratiæ suę presentia creator spiritus, quę voluit, iridicauit. Vocans itaque voce, dum Heli putatus est, cogitionẽ latuit, vt ad magistrum puer cutre-

ret, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ret,& dum se non fuisse vocatū audiret,deceptus ostēderet, in quāto culmine virtutis staret. Puer ergo humiliter homini subiectus,atque obediētię ardua arce sublimatus,dū vocatus, *tscribit.* accessit,iussus rediit,quid aliud nobis exēplo præbet,nisi altissimæ formam obedientiæ? Vera nanque obedientia nec præpositorū intentionē discutit,nec præcepta discernit:quia qui omne vitæ suæ iudiciū maiori subdidit,in hoc solo gaudet, si quod sibi pręcipitur,operatur. Nescit enim iudicare,quisquis perfectè didicerit obedire:quia hoc tantum bonum putat,si pręceptis obediat. Sed in tāta perfectę cōuersationis eius gloria,vita nostra confunditur. Ecce etiam ad supernā patriā sub ducibus Christiani exercit' profiscīci decreuimus, sed opera diuersa,etiā si diuersis temporibus iubemur agere,murmuramus. Quis enim sese à murmuratione cōpescat, quis ab ira tēmperaret,si vocatum se bis,& ter audiret, & tamē ex vocātis responso perciperet:quia vocatus minime fuisset? Quam profecto desidiæ nostræ caliginē patimur:quia tantę virtutis bonum,qua prēmij sui claritate respondeat,nō videmus. Vnicum etenim bonum est ad recuperationem vitæ,si inobediētiæ culpa malum sufficiens fuit ad perpetrandam mortem. Si ergo in malo inobedientiæ mors prævaluit,toties vitæ reddimur,quoties obedimus. Puer itaque Samuel nec vocatus,nec repulsus offenditur:quia vocantis, aut repellentis animū videre noluit,qui in hoc solo gaudere nouerat,quod obediuit. Et H quia surgere ad laborē,redire autem ad dormiendum, pertinet ad quietem,quid insinuat,nisi quia vtramque nobis vitā præparat,si obedientis animus in eo,quod agit,non nisi obedientiæ bonum pensat? Præceptum nāque in hoc solo pēsari debet,quod maioris præceptum est, & qui obedientiæ bonū exequitur,non iniunctum opus debet cōsyderare,sed fructū: quia ad promerenda æternæ vitæ gaudia nō exquiretur qualitas operis,sed mortificatio propriæ,& executio alienæ volūtatis. Vnde & Paulus ait: Circūcisio nihil prodest,& pręputiū *2. Corin. 7.* nihil est,sed obseruatio mādatorū. Iā ergo apud omnipotētē Deum nec ea,quæ ad laborem,neque ea,quæ ad quiētē pertinent,parua sunt,si æternam vitam parare obedientibus possunt. Quisquis ergo alieno imperio subiectus est,hoc solū cōsyderet:quia quod sibi secundum deum iniungitur,valdè magnū,& & excelsum in lucro est menti,quod vitā præparet,in mercede retributionis. Quo cōtra inobediētes aspiciant,quia *Gene. 3.* prim' humani generis parēs,à paradisi gaudiis nec furto, nec rapina,nec adulterio,nec homicidio,sed pomi vetiti inobedientia corruit. Vnde & aptè colligitur: quia si patua,quæ vidētur maiorum imperia contempta, ab internis gaudiis separant,etiam minima,quæ perficiūtur, vitam parant. Operator itaque strennus vitæ socialis, & communiter secum deo seruientium pius æmulator,si æterni meriti ampliorem retributionem per obedientiæ bonum adipisci desiderat, in hoc solo se cognoscat excellere,si præ cæteris arbitrio maioris propriam subdiderit voluntatem. Nam nec magna lucra ieiunij, nec asperæ vitæ studia,deuotis Christi militibus in maiorum præcepto valde pensanda sunt. Maioris etenim est meriti,cha- *Ieiunium.* ritatis iniuncta refectio ieiunio propria deliberatione susceptо. Qui enim iussus carnem reficit,inuitus ieiunij præmium deuotione promeruit: & ampliorem meredē obedientiæ mādando conquisiuit. Vocauit ergo deus puerum, sed voce magistro simili: vt profectò modum suę locutionis indicaret. Causam vocationis tacuit, vt electus puer, qua humilitate obedientiæ esset,sublimis ostenderet. Ire ad prēceptorem pertulit, vt deuotionis suæ munus offerret. Redire ad sōm quietem sinitur, vt profectò nec ea,quæ sunt minima,contemnamus. Iterato excitat,vt eum quem in forma electorū ponere volebat,ostenderet: quia nec imperiorum instantia fatigaret. Per eum,qui reprobandus erat,audire quemadmodū debuisset,didicit: vt profecto sciamus, quia maiorum imperia tunc etiam veneranda sunt,cum ipsi laudabilem nō habēt vitam: quia eorū doctrina,quæ praua operatione potest superbis vilescere,humiles auditores facit ad diuinæ familiaritatis celsitudinē peruenire. Sed quia sequitur: Porro Samuel nec- dum sciebat dominum.) & superius ministrare domino perhibetur,valdè contrarium videtur esse quod dicitur: quia ne- scire non poterat,cui ministrabat. Quis enim ei seruiat,quem K ignorat? Sed profecto per id quod subiunctum est: liquet id quod sonat contrarium, qua intelligi conuenientia rationis debeat. Neque reuelatus ei fuerat sermo domini.) Per quod nimirum datur intelligi: quia quē amore,& ministerio nouerat,sermonis eius reuelatione nesciebat. Nondū enim sic vocantem audierat,quem se cognouisse,& deuotione ministerij,& virtute testabatur amoris. Sed in conuersatione fideliū conuenienter accipitur: nam plærique sub aliena institutione bene proficiunt,qui nouitatis suæ tempore omnipotēti deo ministeria persoluunt: & tamen puritate contemplationis ad internæ pulchritudinis eius speciem non pertingunt. Qui cū subiectionis suæ merito,etiam donum diuinę contēplationis accipiunt: & experientia internæ visionis intelligunt: quia sic nondum sciebant,cui ministrabant. Quod bene Iacob ad accipiendam coniugem proficiscens,designat: qui post laborem itineris,per soporem quietis dominū vidit: sed à somno cui- *Gene. 28.* gilans,ait: Vere dominus est in loco isto, & ego nesciebam. Neque enim illic esse dominū antequam dormiret,dubitare poterat,qui esse hunc vbique sentiebat,sed quia tūc eum perfectius didicit,ignorasse se illum perhibuit, cum familiarius non agnouit. Via nanque qua ad coniugem pergitur,intentio deuotæ obedientiæ est,qua fœcunditas internæ charitatis cōsequi desideratur. Iacob itaque dormit in via,cum fidelis subL iectus maligni spiritus supplantator, per laborem obedientiæ,ad quietem suscipitur internæ visionis. Qui profectò tūc dominum se agnouisse fatebitur: quia dum eam,ad quam nouiter est assumptus,internæ lucis miratur speciem: quantum ante nescierit,experiētia reuelatæ pulchritudinis agnoscit. Fide etenim velut fama deum cognoscimus: amore autē contēplationis,is qui fama innotuit,nobis velut ex ostensione præsentiæ reuelatur. Bene autem per obedientiā proficiscēs subditus,dum ad contemplationis altitudinem ducitur,dudum ignorasse dominū perhibetur: quia is quasi ex præsentiæ veritate inuenitur,qui fama velut incognitus, & non presentia velut cognitus,ante videbatur. Sed quia separatim dicitur:

Nōdum sciebat dominum,neque reuelatus ei fuerat sermo domini.) potest subtilius intelligi. Nam in vna eadēmque interna dei contemplatione,& mira charitas contēplanti infunditur de fructu tantæ gloriæ,& stupor magnus in secreti verbi reuelatione. Quidam ergo dominū sciūt, & sermonis eius reuelationem percipiunt: quia & mira dulcedine replentur ex ea,quam ex consuetudine hauriunt,infusione tātæ charitatis, & magna eruditiuntur sapientia reuelatione verbi. A nōnullis verò scitur dominus,quibus sermo domini nequaquam reuelatur: quia simplices quique,sed magna cōuersatione perfecti viri,de contemplationis diuinæ gloria ineffabilē quidā amoris dulcedinem contemplando percipiūt,sed tamē ad reuelati verbi eius altitudinem non pertingūt: quia ad amantiū ordinem assumpti sunt,non ad celsitudinē prædicationis. Reuelatur quidem ei verbum,vt ametur: & ne prædicetur,absconditur. Bene autem de eo,qui ad ministerium prædicationis eleuatur,dicitur: Nondum sciebat dominum,neque reuelatus ei fuerat sermo domini: vt dum ea quę nondū habet rudis,insinuar,quibus bonis ditari prędicator debeat,patēter ostēdat. Nam qui illam intimi amoris virtutē nondū precepit, profecto omnipotentem dominū,quē fide velut fama nouit,præsentia illius magnæ charitatis nescit. Et si ardēter diligit,& arcana mysteriorū discutere per spiritum nondum nouit, iam quidem dominū cognoscit,sed ad sermonis eius reuelationē non peruenit. De obediente autem puero statim subditur:

Abiit ergo Samuel,& dormiuit.) Iam quippe ad diuinæ locutionis notitiā puer instructus mittitur, cū electus subditus maioris cōsilio ad spiritalia cognoscenda præparatur. Et dormire quidem ei est in desiderio æternę vitę quiescere,cū videlicet animę iam sola superna sitienti, cuncta presentia in dedignatione sunt: vt quo studiosius ab intentione sua corporeū omne repellitur,amore inuisibilium abundātius repleatur. Et- notandum quia iam quater ad somni quietem redire prēcipitur: quia dum negligenter vtimur isto seculo circa visibilia, opere,locutione,& cogitatione vigilam'. Ter ergo dormire M prēcipi

A prēcipimur,vt ad cognitionem supernorum per quietem operis,oris silentium,& cogitationum superfluarum abiectionem præparemur. Quarto autem loco ad somnum mittimur,cùm maiorum nostrorum licentia,ab vtili etiam ministerio cessare præcipimur,vt dum nulla præpedimur cura sollicitudinis,totam se mens colligat ad intuitum supernæ visionis. Et notandum,quia quiescentem puerum nesciente Heli dominus excitat,sed tamen excitato,nisi eodem Heli præcipiente, vocationis suæ causam nequaquam manifestat: quia electos subditos occulta inspiratione ad supernę patriæ desyderium erigit, sed per quietem vacare eos ad eam quam diligunt,patriam sine maiorum licentia non permittit. Quia ergo quotiens vocatur puer,totiens ire ad magistrum sinitur, quid est aliud, nisi quia ipsa diuinitus inspirata subiectorum desyderia maiorum iudicio submittuntur? Opus nanque subiecti diuinitus inspiratum,tunc deo gratum esse cognoscitur,si maioris imperio,aut permissione peragatur. Quater ergo vocatur puer à domino, quater somni quies prēcipitur à magistro: quia ad temperamentum operis,silentium oris, abiectionem internæ sollicitudinis,cessationem ministerij,pro amore secretioris vitę,per diuinam inspirationem succendimur,& tamen amoris nostri desyderia adimplere sine maiorum nostrorum permissione prohibemur. Vocat itaque dominus,& vocationis causam tacet,vt permittente magistro semetipsum vocato subiecto in- B sinuet. Nam qui non iussō audire,postquam vocauit siluit,vbi doctor homo præcepit,vocans deus,vocationis causam indicauit. Sequitur enim: Abiit ergo Samuel, & dormiuit in loco suo,& venit dominus,& stetit,& vocauit, sicut vocauerat secundò. Samuel,Samuel. Et ait Samuel: Loquere domine: quia audit seruus tuus. Et ait dominus ad eum.) Quibus profectò verbis: quia de incorporea, & inuisibili diuina substantia illud dicitur,quod ad corpus pertinere cognoscitur, necesse est,vt rationabiliter intelligatur. Nam quò veniat,qui vbique est? Quo pacto stare,& loqui dicitur,qui corporea substantia non formatur? Sed in illa omnia dictante substantia,ponuntur verba inopiæ nostræ, per quæ sugere valeamus ad cognoscenda mysteria operationis suæ. Nam venire domino, est præsentia gratiæ suæ corda electorum tangere: stare eius, est manenti eiusdem gratiæ suæ dono, eas quas tangit mentes, inconcessæ gratię suæ dono retinere. Vocare autem eius est,electam mentem ad augmentem maioris gratiæ excitare. Venit nanque dominus, & non stat, cùm corda negligentium tanguntur per gratiam, & tamen in affectu, & amore tangentis gratiæ nequaquam perseuerant. Velut enim prēsens,est veniens,& non stans,recedens,cùm ex præsenti tactu diuinæ gratiæ, repente bona facere proponunt,& statim derelicti,eiusdem boni propositi intentionem deserunt. Quod si ad vim contemplationis refertur, venit, & stat dominus, cùm electorum corda C & repente per gratiam tangit,& tacta repente non deserit,vt veniendo visitet,stando confirmet,& qui ad gaudium sibi dilectæ mentis ostenditur,non recedat ipse prius, quàm illa videndo,satietur. Sed quia stare dicitur, discessurus quandoque designatur: quia etsi aliquando electas animas in sua reuelatione per aliquantulam moram satiat,præsentiæ suę dulcedinem subtrahit,vt subtractam ardentius concupiscant. Venit ergo dominus,visitans,stat: suauiter se demonstrans,vocat ad amorem ostensæ suę gloriæ, por ardentissimum desiderium excitatus puer,repetito nomine vocatur: quia vocatio ex nomine, designat affectum magnę charitatis & familiaritatis. Vnde & Moysi loquitur,dicens: Noui te ex nomine. Vocati igitur nomen iteratur, cùm in magnam iam familiaritatem internę maiestatis mens videntis excipitur, & feruentibus desideriis ad amorem se vocantis eleuatur, vt prēter id quod audit, nil libeat,atque in lętitia auditus sui, immorari perpetuo concupiscat. Vnde & hic apertè subiungitur: Ait ergo Samuel, Loquere domine,quia audit seruus tuus.) Qui ergo loquere posuit,ex necessitate concluſit. Quasi enim verbis apertioribus dicat: Ego respondi, loquere,qui aliter respondere non potui. Nam quid aliud desiderate potest mens,in illo gaudio loquentis maiestatis assumpta? Dicere enim menti deo, Loquere, illam ineffabiliter dulcem locutionem semper audire, desiderare est. Dicit ergo: loquere, qui vellet vt nunquam taceret. Vnde & subditur: Quia audit seruus tuus.) Quasi D dicat: Quia hoc quod experientia interni affectus excipio, ęterna frui perceptione concupisco. Petit ergo vt loquatur, qui hunc nunquam in internis suis affectibus silere desiderat, ne qui tam sublimi exultratione domino loquente sustollitur, ad perferendas damnatę humanitatis angustias,eo tacente deponatur. Nam si à corruptionis nostrę tenebris ipso loquente assumimur,cum nobis per subtractionem gratię tacet,eiusdem tenebris subiugamur. Merito igitur tanto subuectus culmine domino dicit: Loquere,) quia eo interni auditus gaudio sibi complacet,quo in exterioribus suis nihil placet: & manere cum colloquente secum tanto ardentius cuperet, quanto ad infirma sua libentius nunquam deponi voluisset. Etiam auctore deo cum domino dicimus, loquere: ipso donante dicimus,sed tamen quo affectu id ei perfectiores electi dicant, dicere non valemus: quia quod desiderij est ineffabilis, non exprimitur locutione rationis. Quem profecto affectum bene Petrus insinuat,qui cum transformato domino in monte assisteret,refulgentémque faciem eius,sicut sol cerneret,& ad instar niuis albentia vestimenta eus conspexisset,ait: Bonum *Matth. 17.* est nos hic esse,si vis,faciamus hic tria tabernacula,tibi vnum, *Mat. 9.* Moysi vnum,& Helię vnum. Qui enim dicit, bonum est nos *Lucæ 9.* hic esse,si posset, ab illa visione tantę glorię nunquam deponi voluisset. Dum enim dicit Petras: Domine bonum est nos hic esse: & Samuel dicit: Loquere domine, quia audit seruus E tuus.) Voces quidem diuersę sunt,affectiones equales. Hoc enim significat Petrus in monte transfigurato domino, quod Samuel a veniente, & stante domino secundò vocatur. Sed etsi quasi nescíens Petrus quid diceret ab Euangelista reprehenditur,huic tamen sensui contrarium non videtur. Euangelista quippe non affectum Petri, sed rationem reprehendit: quia cum domino assumptus in gloria seorsum, sic esse semper cupiebat, & pro redemptione communi eum ad ignominiam crucis descendere nolebat. Nescíebat ergo quid diceret, sed ardenter quod videbat,amabat: quia profectò tantum bonum videbat, quod sic non amari nullatenus poterat. Vnde etsi iustè Petrus reprehenditur,ei tamen rationabiliter indulgetur: quia amore tantę maiestatis per fruitionem vincebatur. Veruntamen cum de dicendi ignorantia Petrus arguitur, eiusdem ignorantię causa memoratur. Nam subdens euangelista,ait: Erant enim timore exterriti. Illa enim internę maiestatis ineffabilis pulchritudo electam mentem, cui se delectabiliter ostendit,aliquando mirabili pauore concutit: ne de visionis magnitudine ad elationem prosiliat,si eam, quam blanda contemplatio ad tam summa euehit, prouector suus spiritus timoris moderamine non refrænat. In vna quidem,& eadem reuelatæ gloriæ visione,& bonitas redemptoris aspicitur,ineffabiliter blādiens: & æquitas illius ineffabiliter terrēs, vt quo videntis animus de respectu dei bonitate dulcius pasci F tur,consideratione æquitatis territus caueat,ne inaniter satietur. Vnde & Samuel,cùm ad diuinæ locutionis familiaritatem sustollitur,ei non læta de electorum profectu,sed de magnorum defectu terribiliter nunciantur. Nam subditur: Et ait dominus ad Samuelem: Ecce ego facio verbum in Israël, quod quicunque audierit,tinniēt ambæ aures eius.) Inter dona quippe sublimia electa mens eo cautius ab elatione compescitur, quo per omnipotentis dei iustitiam etiam illos repulsos aspicit,qui donis sublimioribus fulti esse videbantur. Quare & de verbo, quod facturum se esse dominus minatur,tinnire aures audientiū prædicuntur. Aures quippe corporis tinniunt,quando intolerabili sonitu impetuntur. Nam cùm vltra auditus capacitatem ei clamor infunditur,húc,quem officij angustia sonitum reiicit,in tinnitū cōuertit: quia dum per aurium antra vox sibilar,quæ infusa simul,ad interiora non intrat. Ad aures verò mētium intolerabilis clamor est,alicuius magni repulsio prædicatoris. Clamotis ergo effusi magnitudo non capitur: quia dum sublimia dona prędicatori reprobo cōcessa recolunturquo diuinę æquitatis examine proiicitur,ignoratur. In tinnitum ergo aurium effusæ vocis magnitudo conuertitur: quia etsi quo dei iudicio fiat,mentis intentione non capitur,dū diu per considerationē pensatur,corda considerantia timore consternūtur. Velut enim de clauso magnę vocis sonitu aures tin-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G niunt, quando de diu consyderata magnorum virorum reprobatione, iustorum corda pertimescunt. Sed ambę aures tinnire referuntur, dexteram videlicet & sinistra. Et quia per dextram æterna vita, per sinistram verò præsens designatur, & per aurem ea, quę dicuntur, audiuimus: quid per sinistram aurem, nisi intentionem pię operationis: & quid per aurem dexteram, nisi intentionem supernæ visionis accipimus? Ambæ itaque audientis aures tinnient: quia cum summorum virorum ruina ostenditur, electorum intentio vtraque turbatur: quia & pauenti corde ad contemplanda æterna se erigunt, & sine ingenti formidine temporalia non disponunt. Hunc nanque aurium tinnitum passus fuerat: qui domino loquebatur, dicens:
Psalm. 85. Iustitia tua sicut montes dei, iudicia tua abyssus multa. Montes quippe dei, summi & electi viri intelliguntur. Quibus profectò montibus dei iustitia æquatur, cùm ardua eius mandata opere perficiunt: sed tamen diuina iudicia abyssus multa sunt: quia etsi in sanctorum virorum oculis recta sunt ea, quæ agunt, ante omnipotentis dei oculos qualia sunt, scire non possunt. Vnde & bona, quæ præualent, incessanter agunt, & super se tonantem illam iudiciorum abyssum pertimescũt: quia de facto domini verbo, quod audiunt, tinnitu magni terroris eorum corda quatiuntur. Aptè autem non nisi audientium aures tinnire prędicuntur. Nam & in Euangelio hoc admonet, dicens:
Matt. 11. Qui habet aures audiendi, audiat. Qui enim tota intentione ad ea, quæ foris sunt, vigilant, hunc timoris tinnitum nescĩt: quia super se diuinorum iudiciorum altitudinem nequaquam pensant. Sed ecce, qui subtilia Dei iudicia super se pensare noluit, de eo iudiciorum sententiæ quam acutæ replicantur. Nam subdens, dicit: Prædixi enim quòd iudicaturus essem domum eius vsque in æternum propter iniquitatem, eo quòd nouerat filios suos indignè agere, & non corripuit eos. Idcirco iuraui domui Heli, quod nõ expietur iniquitas domus eius victimis, & munetibus in æternum.) Quia enim plærunque iustæ seueritatis sententia, per clemẽtiam temperatur, magnæ districtionis hoc iudicium est, vbi animaduersionis sententia replicando asseritur. Prædixit enim superius Heli cum per virum Dei suppresso nomine deiectionis eius sententiam nunciauit. Quia verò & nunc idem se acturum iurat, profectò dãnationis iudicium replicat. Qua in re etiam notandũ est: quia qui iniquè agentes filios non corripuit, iniquitatem fecisse reprehenditur: quæ in æternum victimis & muneribus nequaquam expietur. Quæ ergo erit districtio iniquitatis propriæ, si irremediabilis culpa est negligentia curæ alienæ? Nam si subditorũ peccata incorrepta perenni reatu nos obligat, audacia iniquitatis proprię quibus nos pœnis ligat? Meritò ergo audię tis aures tinniunt: quia nimirum electorum mentes, quæ hoc attentè considerant, de tãta districtione contremiscunt. Meritò audientis hoc aures tinniunt: quia profecto immensitatem
I clamoris habet, quã electa corda vix sustinent. Et dextera quidem audientis auris tinnit: quia etsi perfectionis suę merito se quisque ad superna contẽplanda erigit, tamen de vitæ suæ celsitudine non conficit. Sinistra etiam auris tinnit: quia etsi dono scientię habet, vt temporalia quis perfectè ordinet: tamen de perfectione ministerij sui fiduciam nullam habet. Inter dona quippe sublimia verbum audiunt, de cuius clamore auris vttraque tinnitum patitur: sub quo donec ista incertitudinis vita ducitur, pauere non desinit. Vnde & aptè subiũgitur: Dormiuit Samuel vsque mane.) Vsq; mane enim dormit, qui quousque venturi Redemptoris splendor appareat, in cœptæ bonæ operationis cõuersatione requiescit. Vsque mane dormit, qui tota præsentis vitæ nocte per propositũ inchoatæ iustitiæ expectat: vt ad gaudiũ emeritæ retributionis, claritas sibi promissi Redemptoris effulgeat. Verbum enim promissum in Israël audiuit, de quo aures eius tinnire nõ desinunt, quia de cõspecta districtione diuinæ iustitię timoris spiritum hausit, sub cuius pondere ad seculi amorem euigilare nõ poterit. Sed fortasse vsque mane dormire dicitur, pro tinnitu auris dexterę. Nam dextera auris tinnit: quia dum perfectus interioris vitæ amator de perfectione contemplationis dubitat, magis ac magis proficere in ea, qua cœpit vitæ sublimitate, appetit. Sed quandiu in hac mortali carne sumus, maligni spiritus ad summa tendẽtibus insidiantur, & vt eos ab internę gloriæ visione retrahant, ineptarum cogitationũ figmenta congregant, quæ K
internis eorum oculis proponant. Bene itaque dicitur: Dormiuit Samuel vsque manc.) Tentatio immundorum spirituum nox est: qui verò vsque mane dormit, oculos tota nocte non aperit. Dormit ergo in nocte, qui figmenta dæmonum dedignatur aspicere in tentatione. Tota nocte etiam dormit: quia caligine tentationis non vincitur, sed viriliter sustinet, donec per aduentum gratiæ, claritatis supernæ luce visitetur. Et tunc profectò velut mane euigilat: quia oblectamento refusi sibi post tenebras luminis, hilarescit. Quasi euigilans quippe tunc oculos aperit: quia lucem, qua respergitur, lætanter aspicit, qui aspicere sibi illatas tenebras nõ curauit. De tinnitu quidem dexteræ auris obtinet, vt qui supernis innititur, videre reproba dedignetur, & certitudinem sui profectus insinuat, dum quod pace proficit per aperta, & violenta bella non perdit. Sequitur: Et timuit indicare visionem Heli.) Illud nanque ei indicare timuit, quod sibi dominus ostendit, vt temeritatem humanæ audaciæ refrænaret, vigore disciplinæ. Quidam nanque adeò sunt præcipites, vt ad prælatorum suarum reprehensionem facile proruant, atque eorum erratibus minati futura supplicia non paueant. Qui nimirum, quia sanctæ scripturę morem nesciunt, loquentem sibi dominum, nequaquam audierunt. Nam quibus omnipotens Deus loquens, prælatorum suorum pœnas insinuat, ea
L quæ audierunt, eis dicere formidant. Hinc ergo præpositorum suorum reprehensores colligant, quanta se inconsyderatione præcipitent, & lapsus sui profunda pertimescant. Si enim ij, quibus omnipotens Deus loquitur, prelatis suis loqui metuunt, ij quibus nequaquam locutus est Deus, recondere se sub lingnæ suæ silentio quanto terrore debeutunt? Timor ergo Samuẽlis non pauorem seruilem insinuat, sed reuerentiam debitam culmini pastorali. Nam & si negligens prædicator reprehensionem, & minas ex reatu meretur proprio, timorem reuerentiæ exigit eius ordinis celsitudo. Sequitur: Aperuitque ostia domus domini.) Quidnam est, quòd is, qui loqui timuit, domus domini ostia reseruit, nisi quia obedire non erubuit, qui indicare tristia expauit? Nam superius dictum est, Samuel dormiebat in templo domini, vbi erat arca dei. Puer enim qui in templo domini dormisse, & nunc eiusdem aperire ostia dicitur, iniunctum ministerium habuisse ostenditur, vt horis congruentibus aperiret ostia, & obseraret. Qui ergo visionem indicare expauit, & ostia domus domini aperuit, reuerentiam magistro dupliciter impendit, videlicet cura ministerij, & custodia locutionis. Quam profectò loquendi custodiam quam districtè tenuisset ostenditur, si ea, quæ sequuntur, subtiliter attendantur. Nam repente subinfertur: Venit ergo Heli ad Samuelem, & dixit: Samuel fili mi. Qui respondit, Præsto sum. Et interrogauit eum: Quis
M est sermo, quem locutus est dominus ad te: Oro ne cælaueris mihi. Hæc faciat tibi deus, & hæc addat, si absconderis à me sermonem ex omnibus, quæ dicta sunt tibi. Indicauit ergo ei Samuel vniuersos sermones, & non abscondit ab eo.) Qui enim tanta imprecationis instantia ad loquendum coactus asseritur, magna districtione silentij obligatus fuisse declaratur. Et quia non tam pro custodia putitatis, quàm obstinatione proteruiæ quidam tacere subiecti solent, Samuel electi subditi formam ostendit, qui reuerenter tacuit, sed racere, loqui iussus expauit. Itaque gemina luce conuersationis enituit, dum qui filialis timoris virtute siluit, loquendi vtilitatem, loquendo, conquisiuit. Sequitur: Et ille respondit: dominus est, quod bonum est in oculis suis faciat.) Qui simplicius quàm debet, istam Heli responsionem consyderat, tam rectè hunc respondisse, quàm humiliter putat. Nam sicut auditur exterius, quid humilius respondisse potuit? qui reprobationem suam audiuit, & minanti deo imo reprobationis suæ sententiam promulganti, quicquid de se facere vellet, obtulit. Sed profectò ista responsionis humilitas si subtiliter inspiciatur, vera humilitas non est. Vera nanque esse cognoscitur, quæ bonum obedientiæ in maioris imperia consequenda comitatur. Verè itaque esset humilis, si sese ad emendationem culpæ, pro qua arguebatur, obtulisset. Sed & fortasse verius esset humilis, si reprehensus nequaquam respõderet, sed neglectam

correptionem

A correptionem scelestis filiis adhiberet, si vel tunc pastorali zelo insisteret, & flagitiorũ sacerdotum scelera digna vltione vindicaret. Dum ergo dicit: Dominus est, quod bonum est in oculis suis faciat,) electionis suæ verbum apertius protulisse cognoscitur, quam responsionem humilitatis: quia nimirum potius elegit minatum dei causas incurrere, quàm de perpetratis iniquitatibus filios condemnare. O quanti sunt adhuc imitatores Heli, qui cùm minantem sibi omnipotẽtem deum quotidie de sacro eloquio sentiant, & tamẽ hominibus displicere trepidant, & diuinæ indignationis minas incurrere non formidant, & dum inimicitias hominum velut implacabiles metuunt, de dei misericordia etiam peccando confidunt. Sed inordinata fiducia apud omnipotentem deum vindictæ locum habere potest, indulgẽtiam verò obtinere non potest. Incorrepto enim peccatori, & in culpæ suæ proposito perduranti, quid est de minanti sibi deo dicere, Dominus est, quod bonum in oculis suis faciat,) nisi de ordinatissima dei misericordia inordinatè confidere? De omnipotentis etenim dei misericordia inordinatè confidit, qui hoc, quod peccando delinquit, pœnitendo corrigit, flendo tergit. Peccare ergo, & de dei creatoris clemẽtia præsumere, pelago iustitiæ eius exponi est. Sic nimirum peccata perpetrata non tergere pœnitendo, & de dei misericordia præsumere, in iudicium districtionis eius
B offendere est. Dum ergo Heli vita in reproborum prædicatorum forma describitur, non solum culpa lapsus ostenditur, sed etiam culpæ in præcipitatione securitas. Nam qui timore pœnitentiæ, diuinæ indignationis magnitudinem placare potuit, dum neglexit quod audiuit, incurrit quod meruit. Omnipotens enim deus etsi æquitate iustus est, abundantiori tamen
Psal. 144. Isa. 3. creditur misseratione pius. Vnde & per Propheram dicitur: Miserationes eius super omnia opera eius. Hinc est quod per Ionam propheram Niniuitis minas subuersionis protulit, & tamen pœnam euertendæ ciuitatis pœnitentibus indulsit. Hinc est etiam quod Ezechiæ regi per propheræ oraculum
Isa. 38. mortis pœna promittitur, sed quia rex mori metuens, coram domino se pœnitentiæ lachrymis afflixit, mortem qua moreretur, apud eum quem timuit, non inuenit. Et supra quidem se dominum locutum fuisse asseruit, vt domus Heli, & patris eius in conspectu suo vsque in sempiternum ministrarer, sed qui de bona agente, bona locutus fuerat, de domo, reproba iam effecta, sententiam permutauit, dicens: Nunc autem absit hoc à me.) Si ergo bona promissa reuocat omniporens deus: quia ij quibus promiserat, malè permutantur, quanto magis minarum effectus retrahit, cùm bene conuersos eos aspicit, quibus pro admissis iniquitatibus pœnam animaduersionis intimauit? Quid ergo ad hæc dicimus, qui quotidie delinquimus, atque in reatus nostri obligatione securi sumus? Hoc igitur ipsum quod districtionem diuinæ iustitiæ non timemus, nobis valde timendum est: quia ecce, qui diuina indignatione
C proiicitur, pro culpa perpetratæ negligentiæ, nullo timore sollicitus fuisse perhibetur. Sed quia ad timorem reprobi prædicatoris repulsionem nouimus, electi profectum audiamus. Nam sequitur: Creuit autem Samuel, & dominus erat cum eo.) Hoc profectò si ad historiam legitur, creuisse puer Samuel ætate corporis designatur: si verò vt cætera spiritali inuestigatione ista perquirimus, cum eo dominus esse describitur, qui creuisse memoratur. Crescit autem qui in virum perfectum, mentis ętate proficit. Vnde & per Prophetam de electis proficientibus dicitur: Ambulabunt de virtute in virtutem, videbitur deus deorum in Syon. Hinc Paulus ait: Donec occurramus et in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Verum nonnulli sunt, qui dum virtutibus crescunt, elatione corruunt. Hi nimirum crescere videtur, sed tamen cum eis dominus non est: quia à se eum alta sentiendo de se eiiciunt, quem in profectu virtutum positi, per humilitatem secum habere potuerunt. Vel si per exteriorem dignitatem creuisse intelligitur, dominus cũ eo esse memoratur: quia profecto plærique in humiliori ordine religiosi sunt, sed cùm subitò ad culmen dignitatis peruenerint, prima opera cum humilitate derelinquunt. Samuel igitur & proficit, & proficiens dominum secum habuit: vt profectò electorũ prædicatorum morem præferret: qui cùm dona, & dignitates, quibus prosint
Psalm. 83. Ephe. 4.

aliis assequuntur, de semetipsis placere deo non negligunt: & D
ex eo illa, quæ pro aliis acceperunt dona multiplicant, vnde in semetipsis ostendunt bonum, quod in eis loquendo propagare concupiscunt. Quare & subditur: Et non cecidit ex omnibus verbis eius in terra.) In terra quippe verbum prædicatoris cadit, cùm ex reproba prædicatoris conuersatione vilescit. Vnde & veritatis voce dicitur: Ad nihilum valet vltra, nisi vt *Matth. 5.* mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. Et notandum: *Prædicatoribus attendendum.* quia ex omnibus verbis eius non cecidisse in terra dicitur: vt profectò prædicatori nihil agere liceat, quod licet reprobare. Nam quicquid agi prohibet, is profectò si agit, verbum in terram cadit: quia dum à loquente contemnitur, hoc audientes nequaquam venerantur. Verbum nanque aliquod in terra cadere prohibebat dominus, cum negligentibus prędicatoribus, negligentię suæ verbum exponebat, dicens: Quicunque solue *Matth. 5.* rit vnum ex mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum: qui autem fecerit, & docuerit, magnus vocabitur in regno cœlorum. Mandatum nanque nec minimum prædicator soluit, cuius verbum, ex verbis omnibus in terram non cadit. Dum autem ex omnibus verbis Samuelis, verbum in terram non cecidisse dicitur, cuius mores insinuat Samuel, nisi qui merito & prædicationis & operis magni sunt in regno cœlorum? Itaque ex omnibus verbis eius in terram non cadit: quia omne, quod altum sanctæ Ecclesiæ perfectus prædicator loquitur, ab eo etiam sublimi prædicatur conuersatione, cum velut in ardua specula po- E
situs, & sapientes verbo erudit, & simplicibus iter, per quod ad æternam patriam ingredi debeant, operibus ostendit. Vnde & subditur: Et cognouit vniuersus Israël à Dan vsque Bersabeæ, quòd fidelis Samuel prophera esset domini.) Quid enim per Dan, nisi simplices, & quid per Bersabeæ, nisi sapientes designantur? A Dan vsque Bersabeæ fidelis Samuel prophera domini recognoscitur, quando electi prædicatoris vita simplicibus ad salutis exemplum proponitur, & sapientibus per doctrinam eius sanctæ scripturæ arcana reuelantur. Quia verò Bersabeæ puteus septimus interpretatur, possunt per Bersabeæ non solum sapiẽtes, sed etiam iusti designari. Puteus enim septimus quid est, nisi gratia spiritus septiformis? Per Dan peccatorum vita ostenditur: quia per veterem prophe-
Gen. 39. tam dicitur: Fiat Dan coluber in via, cerastes in semita, mordens vngulam equi, vt cadat ascẽsor eius retro. A Dan itaque vsque Bersabeæ Samuel domini propheta cognoscitur, dum electi prædicatoris vita, atque doctrina, peccatoribus est venerabilis, & iustis, vt in eo videlicet & lapsi bonum videant, in quo se pœnitendo corrigant, & boni mirentur vitæ celsitudinem, ad quam quotidie proficiendo conualescant. Sequitur: Et addit dominus vt appareret in Sylo.) Superius de tempore reprobi pastoris dicitur: In diebus illis nõ erat visio manifesta. Cùm itaque ex sacro eloquio optimus prędicator ostenditur, F
apparere iterum dominus perhibetur: quia nimirum cognitio diuini consilij, quæ absconditur reprobis, puritatis merito, reuelatur electis. Si enim & hominum consilia nisi familiaribus *Cognitio diuini cõsilij reprobis abscõditur.* non creduntur, omnipotens deus secreta suæ dispositionis cui mandus est suis patefacere inimicis? Prius ergo iusti doctoris vita prædicatur, deinde addidisse, vt appareret dominus dicitur: quia profectò diuinæ lucis ostensio reprobos, & fictos fugit, quæ se electis, & mundis cordibus aperit. Vnde & per se- *Matth. 5.* metipsam vera lux loquendo, nos illuminat, dicens: Beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt. Igitur vt appareret dominus, addidit: quia mundum prædicatoris sui oculum vidit. Sed cùm addidit: Vt appareret in Sylo, in eodem loco illum apparuisse vice alia designatur. Quia autem dixit vbi apparuit, ne Heli apparuisse crederetur, subsequenter & personam eius, cui apparuit, ostendit, dicens: Quoniam reuelatus fuerat dominus Samueli in Sylo iuxta verbum domini. Tũc nanque se ei reuelauit, cùm ei secretum sui cõsilij, de repulsione reprobi prædicatoris aperuit. Quod profectò iuxta verbum domini factum asseritur, & hoc quod non valde superius per virum dei ad Heli dictum fuerat, etiam secundum historiam impletum esse sentiatur. Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem, qui iuxta cor meum, & animam meam faciat, & ambulabit coram Christo meo omnibus diebus. Et item videbis æmulum tuum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G in templo,in vniuersis prosperis Israël.Quod si iuxta spiritalem intelligentiam perscrutamur, quomodo addit dominus, vt electis appareat,nisi quia qui electos suos de contemplatione iustitiæ suæ mirabiliter terret, etiam de ostensione gloriæ ineffabiliter demulcet.Qui enim apparendo iustus,corda sanctorum terrore concutit,vt appareat addit, quando cordi tertito dulcedo refunditur suæ pietatis. Hinc est enim quòd Moysi non semper in igne apparuit,sed in igne aliquando,aliquando in nube. In igne quippe terror iudicij est. Vnde & de
Psalm.96. secundo Redemptoris nostri aduentu per Psalmistam dicitur.Ignis ante eum præibit,& in circuitu eius tempestas valida. In nube autem protectio miserationis exprimitur: quia
Mar.13. eiusdem protectionis suæ blandimentum electis suis promittens dominus,ait:Tunc videbunt filium hominis venientem in nube. In igne itaque & nube per deferta gradientibus dominus apparet: quia mentes contemplantium se in hac exilij peregrinatione, etsi aliquando terret de iustitia, pauore deiectas erigit blandimẽto protectionis.Dominus itaque Samuelı apparuit,& vt appareret addidit:quia qui ab electorum mentibus in igne terroris aspicitur,in nube etiam dulcedinis exhibetur.Ignis nanque visionem intus viderat, qui nunciabat foris,dicens:Sanctum & terribile nomen eius.In igne item eum
Psalm.110. visum ostendere cupiens,ait:Venite, & videte opera domini,
Psalm. 65. terribilis in consiliis super filios hominum. Sed qui ei in igne
H apparuit,vt appareret addidit,quia suauitatem gloriæ,& dulcedinis suæ,ei etiam de nube propinauit. Quare & exhilara-
Psalm.30. tus,qui territus fuerat,dixit: Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ domine,quam abscondisti timentibus te.Hinc item
Psalm. 72. additam apparitionem admirans,ait:Quàm bonus Israël deus iis,qui recto sunt corde.Sed attente consyderãdum est, quod subiungitur: Iuxta verbum domini.) Verbum ergo domini cognoscẽdum est,antequam ad apparitionem domini pertingere mereamur, ne iniusta, & indiscreta visio ignis,& nubis, non solum nobis profectionem non ostendat cœlestis itineris,sed ad submersionem erroris nos impellat.Origenes quippe dum apparentem dominum,sine verbo domini videre vo
Origen. luit,visionem nubis inordinatè consyexit: quia ignis apparitioneni horrait.Nam dum abnegata, vel minuta iustitia dei, superfluam eius clementiam prædicaret,asserut,quòd non solum omnibus damnatis hominibus parceret,sed etiam de eter
Nouatus. na pœna reprobos angelos quandoque liberaret.Nouatus autem ignis aspicere visionem amplius amauit , qui dum seueram omnipotentis dei iustitiam implacabilem diceret,spe veniæ consequendæ,& pœnitentiæ omne remedium peccatoribus abstulit. Nec Nouato igitur , nec illi alij dominus apparuit : quia vterque eorum iuxta quod per veritatem sacri eloquij cernitur,omnipotentem dominum non consyexit.Tunc ergo iuxta verbum dominus apparet , cum ea ostensione se
I menti reuelat,quam sacræ scripturę fides non reprobat.Vnde & aptè subiungitur: Et venit sermo Samuelis in vniuersum Israëli.) Hæreticorum quippe sermo non venit.Nouati enim sermo fuit:quia iustus deus semel lapsis fidelibus nequaquam parcit.Origenis sermo fuit : quia misericors dominus nullam creaturam rationalem perire per æternam damnationem sinit.Sed quia conuersi ad dominum peccatores , nequaquam pereunt,& semel lapsi angeli,& in peccato suo mortui peccatores nunquam saluantur , hæreticorum profectò sermo non venit. Sermo igitur Samuelis venit in vniuersum Israëli , quia catholici viri prædicatio completur,quæ in veritate sacri eloquij rectè cognoscitur.Et notandum, quia eius sermo venisse dicitur,cui visionem suam dominus addidisse perhibetur,quia nimirum eius prædicatio vera est,cui sic diuinæ iustitiæ terror ostenditur, vt benignitatis eius abundans gratia non cæletur, videlicet vt mentem videntis sic conspecta veritas terreat , vt etiam ostensa benignitas mentem territam in desperationem cadere non permittat,vt sic de benignitate præsumat, quatenus ad præuaricationis ausum non proruat.Hæc autem in secundo libello præsentis operis disputata sufficiant,vt dum ea, quæ sequuntur,nouo principio inchoare disponimus,dicendi etiam studium per deuotionem renouetur.

Incipit Liber tertius. Caput I. K

VM sacræ historiæ sensus qualiter electorum moribus conueniret studiose quæreremus,allegoriæ ordinem repetere exponendo distulimus . Vt ergo ea,quæ omisisse cernimus suppleamus, quæritur, Quid est quòd dum Samuel ministrare domino coram Heli memoratur,preciosus sermo domini esse describitur? Sed (sicut superius est dictum) per Samuelem prædicatores sanctæ Ecclesiæ , per Heli etiam electi patres testamenti veteris designantur.Puer ergo Samuel ministrabat domino coram Heli, cùm nouus doctorum ordo Redemptoris fidem prædicabat.De quo nimirum ministerio Paulus loquitur,dicens: Quandiu sum gentium Apostolus , ministerium meum honorificabo.Hinc iterum dicit : Hebræi sunt , & ego, Israëlitę sunt,& ego,ministri Christi sunt, & ego. Ministrare ergo domino , in laborem prędicationis pergere est. Quod profectò ministerium Samuel coram Heli domino impẽdisse dicitur,quia quicquid de religione nouæ fidei , nouus prædicatorum ordo asseruit,hoc patrum veterum auctoritate roborauit. Domino quippe ministrabat Samuel , quando nouus prædicator asserebat,dicens: Dico enim Christum Iesum ministrum fuisse circuncisionis propter veritatem dei,gentes autem super misericordia honorare deum . Qui profectò vt L ministerium quod domino exhibebat, coram Heli quoque impenderet,adiunxit,dicens:Sicut scriptum est: Laudate omnes gentes dominum,& collaudate eum omnes populi. Et vt se arctius coram Heli in ministerio domini cohiberet , adiunxit : Esaias enim dicit:Erit radix Iesse,qui exurget regere gentes,in eum gentes sperabunt. Puer Samuel domino ministrabat,cum dominicæ resurrectionis gloriam Petrus assereret,dicens:Iesum Nazarænum virum approbatum à deo , in nobis signis & prodigiis , traditum per manus impiorum interemistis, hunc deus suscitauit à mortuis præfinito consilio tertia die, sicut impossibile erat teneri eum doloribus inferni. Sed hoc ministerium quod domino exhibuit , etiam coram Heli exhibuit,quia subiunxit,dicens: Dauid enim dicit: Quoniam non derelinques animam meam in inferno , nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.Coram Heli itaque Samuel ministrare domino aptè dicitur , quia electi sanctæ Ecclesiæ prædicatores, dum statum nouæ fidei prædicando erigerent, quod ratione asserere conati sunt,patrum veterum auctoritate firmauerunt.Et tunc quidem sermo domini pretiosus fuisse perhibetur.Pretiosa quippe res paruo pretio emi non potest. Pretium autem,quo sermo dei emitur , labor est sanctæ operationis.Velut enim rem,quam habere volumus, pretio emimus,cum per sermonem prædicationis quem accipimus,labore operis exhibemus. Tunc autem erat sermo preciosus, M cum pro qualicunque labore operis non dabatur,cùm omnis, qui emptorem sermonis interficiebat,obsequium deo se præstare cogitabat.Eo igitur tempore sermonis emptor multo pretio eguit , quia sine magno labore verbum fidei seruare non potuit,qui pro eo quòd credidit, ad tormenta peruenit. Tempus nanque tunc erat, quos is,qui emebatur sermo,non typo figuratæ moralitatis , sed apertæ locutionis præcepto hortabatur, dicens : Qui vult venire post me , tollat crucem suam quotidie & sequatur me. Hinc item dicit : Qui autem amat patrem,aut matrem plus quàm me,non est me dignus. Et qui non renunciauerit omnibus,quæ possidet , non potest meus esse discipulus. Itaque cùm ministerium Samuelis asseritur , pretiosus sermo domini esse perhibetur : quia profectò inter initia fidei illi qui prædicantibus æternæ vitæ doctoribus crediderunt,pro accepto verbo fidei magni laboris opera expendisse credendi sunt. Et quia Iudaicus populus iam lumen diuinæ cognitionis amiserat, sequitur: In diebus illis non erat visio manifesta.) Manifesta nanque visio eius esset,si in Redemptorem,quem ad visitationem suam venisse audierat, credidisset. De qua nimirum eius cæcitate subiungitur: Factum est autem Heli iacebat in loco suo , nec poterat videre lucernam dei antequam extingueretur.) Visio nanque Heli manifesta non est,quia Iudæorum sacerdotium in perfidiæ

Roma.11.

2.Cor.11.

Roma.15.

Psalm.115.

Esa.11.

Actu.2.

Psalm.15.

Matth.16.

Idem.10.

Luca.14.

A fidiæ suæ cæcitate sepultum est. Heli ergo iacet in loco suo, quia & literam legis habet,& in lege & prophetis non habet statum luminis,sed lapsum cæcitatis. Locus nanque Heli videlicet Iudaici prædicatoris sacra lex est. Quia ergo Iudaicum sacerdotium adhuc sacram scripturam habet,in loco suo est. Et quia virtutem sanctæ scripturæ nesciens,ad statum fidei non erigitur,nimirum in loco suo non stare,sed iacere perhibetur. Quia item vsque ad mundi finem proiectus est, lucernam dei videre non posse memoratur. Vnde & cùm quotidie tot à sancta Ecclesia prædicationis hortamenta suscipiant , cùm tot sacræ fidei assertionibus Iudæi victi non credant , quid aliud nisi hoc quod in sancta scriptura de eis legimus , & etiam per experimentum tenemus,quia videlicet proiecti sunt, non solum vt non videant,sed etiam vt videre non possint? Vnde & Apostoli superfluum laborem reputantes eorum qui videre
Act.13. non potebant,in actibus suis dicũt:Quia indignos vos fecistis æternæ vitæ,ecce,conuertimur ad gentes.Sed qui videre non posse relatus est,dei lucerna vocatur. Synagogæ nanque ministerium dei lucerna fuit , quando in electis patribus & per veræ prędicationis lumen, & per venturi Redemptoris promissionem luxit.Quæ profectò lucerna ministrante Samuele videre non potuit,quia tempore nouæ prædicationis,synagogę magisterium pœnam perpetuæ repulsionis incurrit.Et notandum,quia non dicitur, lucere non poterat , quia profectò
B adhuc lumen sanctæ scripturæ pro nobis portat. Sed quod portat,ignorat.Vnde & antequam extingueretur, videre non posse dicitur. Nondum enim extinguitur , & videre non potest,quia certè (vt iam dixi) lumen gerit , quod non attendit. Ante enim quàm extinguatur est,donec lucet. Et quia ab eo vsque ad mundi finem sacra scriptura non tollitur , si antequam extinguatur non videt , cum mundi fine extenditur in cæcitate.Quòd si accensio eius refertur ad zelum perfidiæ,idcirco non potest videre,quia non extinguitur. Nam si ignem perfidiæ de mente extingueret, ablato impietatis zelo,ad placitum veræ fidei lumen mentis oculos aperiret.Sed dum videre non posse dicitur,indigna lucerna perhibetur, & ad videndum ea,quæ digna est,quæritur. Nam subdit,dicens: Samuel autem dormiebat in templo domini vbi erat arca domini,& vocauit dominus Samuelem.) Confirmata cæcitate Heli,Samuelem dominus vocauit,quia damnato Iudæorum sacerdotio ad maiorem gratiam nouum prædicatorum ordinẽ assum psit.Sed qui exposuit quẽm vocauit,vnde etiã vocaret,ostendit, quia in templo domini , vbi erat arca Samuelem dormire perhibuit.Templum enim dei est,locus vbi habitat deus.Vnde
Psalm. 10. & per Psalmistam dicitur:Dominus in templo sancto suo,do
1.Cor.3. minus in cœlo sedes eius. Quem profectò locum Paulus insinuat,dicens:Templum dei sanctum est,quod estis vos. Templum itaque dei vniuscuiusque est anima electi. Templum vbi
C arca dei recõditur,mens est, in qua diuini eloquij sacramenta per intelligentiam reseruantur.Quid ergo ei aliud dormire in templo,nisi per intentionis custodiã in propria circunspectione persistere? Samuel itaque dormiebat in templo dei,quia nouæ gratiæ vnusquisque prædicator , dum cuncta,quæ mundi sunt perfectè contempsit,in electæ suę mentis intima circunspectione requieuit.Et quia in sacramẽtis diuinę scripturæ eruditus fuit,in templo dormiebat, vbi erat arca. Et notandum, quia non dicitur,dormiuit,sed dormiebat, quia nimirum eandem mentis suę circunspectionem non in transitu seruare studuit,sed in diuturnitate perseuerantiæ.Somnus itaque Samuelis,perfectum mundi contemptum designat in mente doctoris.Dormit ergo prædicator in templo,dum repulsa à se penitus mundana sollicitudine , sese per consyderationem rerum spiritalium recondit in mente. Huius nanque somni quietem
Act. 6. Petrus elegerat,cùm dicebat: Non est bonum relinquere verbum dei,& ministrare mensis.Hinc Ietro Madianita Moysen
Exod.18. cognatum suum iustè arguit,dicens:Stulto labore consumeris tu:sed audi verba mea,& erit dominus tecum. Esto tu populo in iis,quæ ad deum pertinẽt,vt referas,quæ dicuntur ad eum.
1.Cor.6. Hinc Paulus ad templi somnum, Corinthios reuocat,dicens: Iam quidem delictum est in vobis , quòd iudicia habetis inter vos. Quare non magis fraudem patimini? Dormire quippe in templo dei non posse conspexerat,quos iudiciorum occupatio à spiritali meditatione retrahebat.Dormiens ergo in tem- D
plo, vocatus à domino dicitur,quia ille tunc doctor ad cognoscenda diuina secreta assumptus est , qui per cordis intentionem non in exterioribus , sed in interioribus morabatur. Sequitur:Qui respondens,ait:Ecce ego, & concurrit ad Heli, & dixit:Vocasti enim me,qui dixit:non vocaui te fili mi, reuertere,& dormi.) Cur is,qui vocantem se dominum audiuit,ad Heli cucurrit,nisi quia se ab Heli vocatum putauit? Et quia ex planationis typicę ordinem tenemus quomodo Heli putatur, cum vocato puero deus loquitur? Sed quæcunque in scripturis sanctis patres nostri veteres locuti sunt,ad Heli referuntur locutionem.Qui nimirum quia à semetipsis non sunt locuti, dum deus per eos,quæ voluit locutus est,ea quæ in scripturis sanctis auditur,vox dei esse cognoscitur,quæ per Heli profertur.Puer autem quia loquente deo , ad Heli cucurrit , vocem profectò deus Heli similem protulit.Quid ergo est,quòd diuinæ locutionis vox ab Heli voce non differt,nisi quia & per patres veteres ipse locutionem profert? Vox nãque Heli dei esse cognoscitur,quoniam electi patresquicquid per sacra eloquia loquuntur:non à semetipsis,sed à domino acceperunt. Vnde & in prophetis per omnem ferè locutionem repetitur , hæc dicit dominus,vt ea quæ propheræ oraculo vox resonat , sentiamus non esse loquentis hominis,sed præcipientis dei. Aliquando autem per scripturam loquitur deus , aliquando per occultam inspirationem. Reuelatione autem occulta loqui- E
tur,cùm electæ menti per spiritum , aut agenda , aut docenda panduntur.Samuel itaque cùm vocantem se dominum audiuit,ad Heli cucurrit : quia electus ordo prædicatorum sanctæ Ecclesię hoc,quod deo reuelante , cognouerat , quale esset,in sacro eloquio perquirebat. Regula quippe rectę intelligentię in scripturę sacrę libris expressa est:quia diuina cõsilia ibi per venerabiles patres nostros exposita sunt , qui Spiritum sanctum habuerunt. Vocatus ergo tam sępius à domino Samuel, ad Heli cucurrit:quia ordo prędicatorum in omni quod spiritali reuelatione didicit , patrum veterum dicta consuluit , vt tunc demum à domino sibi fuisse reuelatum crederet,cum ab eo quod in sacra scriptura legebat , nequaquam differre cognouisset.Nam facilè fallitur,qui hoc, quod occulta contemplatione colligit, in prędara sanctę scripturę veritate nescit discutere , quale sit. Vnde & Apostolus denunciat , dicens: *2.Cor.11.*
Transfigurat se Satanas in angelum lucis. Quomodo autem falsa,in veræ lucis claritate,discernuntur? Ad Heli ergo currit Samuel,quotiens à domino vocatur:quia sancti prædicatores ne falsæ lucis imagine in intima contemplatione fallãtur,modum occultæ reuelationis,in aperta scripturæ sanctæ veritate discutiunt. Qua in re quærendum est , quomodo Heli dicere competat: Non te vocaui fili mi.) Sed patres nostri , qui per sacrum eloquium nouis prędicatoribus loquuntur , non eos vocant,sed qualis sit interna eorum reuelatio indicant. Vocare etenim dei,electorum suorum mentes aspiratione suę gra- F
tię excitare est. Antiqui verò patres per scripturam quidem sacram loquuntur , sed tamen aspiratione diuinę gratię corda audientium excitare non possunt. Consulta ergo sacra eloquia,dum se donum spiritualis gratię dare non posse indicant, auctoritate Samuelis sese Heli velut quibusdam locutionibus excusat.Sed hoc nimirum,quod dare non possunt , insinuare qualiter acquiri debeat,possunt.Vnde & Heli voce ad Samuelem dicitur: Reuertere,& dormi.) Quid est quod vocatum puerum redire Heli ad somnum pręcipit,nisi quia prędicatoribus ostendit,vt ad percipiendum donum internę gratię , se per mentis quietem parent?Et notandum,quia dicitur,Reuertere.) Samuel nanque reuertitur , cum electus prædicator à meditatione sacri eloquij ad secretum redit internæ contemplationis. Reuersus ergo dormiuit , quia in internæ contemplationis intentione requieuit,Quo in loco etiam hoc notandum est,quia Samuel à domino ter vocatur,ter iterum ab Heli dormire præcipitur.Quid est hoc,nisi quia tres gradus dile- *Vocatio dei*
ctionis esse , ipsa veritate docente didicimus ? Diliges domi- *Matth.8.*
num deum tuum ex toto corde tuo,& ex toto anima tua,& ex tota virtute tua. Sed quid in corde accipimus nisi consilium? Quid autem in mente,nisi voluntatem? Quid verò in virtute, nisi amoris affectio designatur ? Sed & per consilium,quid

Universidad de Deusto Biblioteca

aliud, quàm veritatis certitudinem inuestigamus? Et per voluntatem quid diligentes, nisi bona valde concupiscimus? Per affectionem, quid nisi veri gaudij perfruitionem quærimus? Per gradus nanque dilectionis ad summa sustollimur, cum cordis nostri consilio veritas reuelatur, & voluntati mentis bonitas vera conceditur, atque affectioni virtutis nostræ per infusionem diuinæ gratiæ, spiritale & verum gaudium datur. Ter igitur est Samuel vocatus à domino, quia dum ordo prædicatorum rudis adhuc Ecclesiæ ad superna se studia extendit, & veritatem de ratione consilij, & bonitatem de electione voluntatis, & verum gaudium appetiit de intentione affectionis. Ter etiam ad Heli vocatus accessit: quia de omni appetitu suo, sacram scripturam meditationis festinatione consuluit. Ter item, quia ab eo non vocaretur audiuit: quia meditando didicit, quod patres nostri ad eruditionem nostram, sacra nobis eloquia scripta tradiderunt, verumtamen dona nobis spiritalia dare minime possunt. Quid est ergo dicere non reuocauit: nisi desyderium donorum spiritalium ego non dedi? Nam si sacra scriptura, aut aliquis scriptorum dona spiritalia conferret, quotquot sacra eloquia legerent, quotquot sanctæ scripturæ tractatores audirent, donis spiritalibus ornarentur. Nunc verò cùm multi sacram scripturam legant, & tractantes prædicatores audiant & post studium lectionis, & prædicationis adhortationem, alij in pristino frigore vitiorum

H suorum remaneant, alij per gratiam in amorem sanctarum virtutum ferueāt: apertè liquet, quia ordo patrum venerabilium dona nobis virtutum per editas scripturas ostendit, sed amorem virtutum quas insinuat, solus nobis cōditor tribuit. Quare & Iacobus piè admonet, dicens: *Iaco.1.* Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à patre luminum. *1.Cor.3.* Hinc Paulus ait: Neque qui plantat est aliquid, sed qui incrementum dat deus. Quid est ergo aliud dicere, non te vocaui, nisi aperta eruditione ostēdere: quia hoc quod fidelis anima ad superna desideria erigitur, ex sola diuinæ gratiæ infusione generatur? Quia ergo ter vocatur à domino, ter ad dormiēdum à magistro reuerti præcipitur: tres ille gradus dilectionis insinuat, qualiter acquirantur. Nam quia cordi consilium aptauimus, consilium verò inuenire veritatem desyderat: magnus vtrique sopor est necessarius, ne prius amās euigilet, quàm quæsita veritas inueniatur. Reuertatur ergo puer, & dormiat, vt qui veritatis lucem inuenire desyderat: per quietem caueat, vt ad se errorum tenebras non admittat. Secūdo etiam dormiat, vt amoris obsequium omnipotenti deo ex tota mente impendat: vt bona, quæ amat pura simplicitate, nullóque malorum velamine pallientur. Quod profectò quia non nisi magna discretionis subtilitate cognoscitur: vocatus puer à domino, ab Heli reuerti, vt dormiat iubetur. Nam si dormire, pro ascēdendo isto amoris gradu negligit: hoc, quod de virtute appetit, nō acquirit, quia etsi iam bona, deo aspirante amare possumus, ni

I magna mentis quiete, qualia sint ipsa bona, quæ volumus, non diiudicamus. Ter ergo ad dormiendum Samuel mittitur: quia profectò nouus prædicatorum ordo, vt ex tota virtute diligat admonetur. Et quia virtutem ad affectionem retulimus, affectio autem mentis de gaudio spiritali perficitur, magnam somni quietem Samuel habuit: & dum spiritualia per quietem ordo prædicatorū certus didicit, sub specie veri gaudij, gaudium extraneum non recepit. Nam sicut de virtutibus cæteris, ita & de profectu contemplationis, mens contemplantis plerunque inaniter hilarescit. Dormiuit ergo iterum Samuel: quia nimirum ordo doctorum nisi cautè se in contemplatione circūspiceret, aliquando vanè gaudendo, se vero gaudio gaudere existimaret. Primò itaque dormiuit, quia dum cognoscendę veritati animum intendit, magna consilij subtilitate, erronea cuncta reprobauit. Secundò dormiuit, quia cùm conditorem diligere ex tota mente didicit, magna apud se quiete disposuit, vt bonis, quæ cuperet aliqua reproba non misceret. Tertiò etiā dormiuit, vt dum supremum gaudium de diuina contemplatione perciperet, vanam lætitiam reprobare consulta mente potuisset. Et quia hoc de Samuele adhuc proficiente dicitur, aptè subiungitur: Porrò Samuel necdum sciebat dominum, nec reuelatus ei fuerat sermo domini.) Dominum nanque tunc ordo prædicatorum nesciit ea perfectione, qua postea profecit,

Vel fortasse idcirco nescire dominum dicitur, quia alta, & profunda, quæ nouerat, infirmis adhuc, & rudibus auditoribus nō pandebat. K Vnde & volentibus diem dominici aduentus agnoscere, ea quæ omnia nouerat, & indicare nolebat, veritas dicit: De die autem illa & hora nemo scit, neque angeli in cœlo, neque filius, nisi solus pater. *Mar.13.* Quid est quod sciens omnia filius, iudicij diem nescit, nisi quia inter cuncta, quæ nouerat, diem sciens, nesciebat eum, vt diceret, sed eius tempus, & qualitatem sciebant? Hinc Ioannes Baptista, qui dominum perfectè nouerat, ad eum quasi nescius discipulos mittebat, dicens: *Matth.10.* Tu es, qui venturus es, an alium expectamus? Velut enim dominum nesciens Samuel prædicabat, cùm euangelista Matthæus diuinitatem Redemptoris præteriens, à sola humanitate eius inchoauit, dicens: *Matth.1.* Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham. Sed sciebat profectò dominum, & reuelatus erat ei sermo domini, cùm Ioannes diuinitatem eius alta exponendo suscipiens, ait: *Ioan.1.* In principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbum. Nesciebat dominum cùm Paulus loqueretur, dicens: *1.Cor.9.* Factus sum omnia omnibus, vt omnes facerem saluos. Qui enim infirmis infirmus, & paruulis fiebat paruulus, & omnibus omnia, nimirum cum ignorantibus etiam ignorabat. Nam vt eiusdem ignorantiæ verbo vteretur, Corinthiis loquēs, ait: *1.Cor.1.* Nihil iudicaui me scire inter vos, nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum. Nam cum sapientibus & dominum nouerat, & sermonem eius reuelatum habebat. L Vnde & dicit: *2.Cor.3.* Nos autem reuelata facie domini gloriam speculantes, in eandem imaginem transformamur, tanquam à domini spiritu. Hinc item loquitur, dicens: *1.Cor.2.* Sapientiam loquimur inter perfectos, non sapiētiam huius mundi, neque principum huius seculi, sed loquimur dei sapientiam, quæ in mysterio abscondita est. Hinc item eum quem nouerat dominum, prædicat, dicens: *Hebr.1.* Qui cùm sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, portánsque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis: tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditauit. Cui enim dixit angelorum: filius meus es tu, ego hodie genui te? Nescire ergo dominum dicitur, non ignorantia cognitionis, sed prætexta simplicitatis. Sequitur: Intellexit ergo Heli quia dominus vocaret puerum.) Nam si non intelligeret, per sacra eloquia ei salutis cōsilia nequaquam ministrasset. Intellexit nanque, quia præuidit. Quicquid enim omnipotens deus in constructione futuræ Ecclesiæ agere disposuit, hoc veteribus patribus per sanctum prophetię spiritum reuelauit. Nam per Amos prophetam dicitur: *Amos.3.* Non faciet dominus deus verbum, quod non reuelauerit seruis suis prophetis. Quid enim aliud, quàm nouorum prædicatorum vocationem intellexerat, qui dicebat: *Psalm.44.* Pro patribus tuis, nati sunt tibi filij, constitues eos principes super omnem terram. Sed ei, quem vocandum intellexit, etiam consilium subministrauit, dicens: Vade & dormi, & si deinceps vocauerit te, dices: M Loquere domine, quia audit seruus tuus.) Iam quidem de somno Samuelis satis (vt arbitror) quia internæ meditationis quietem designet, ostensum est. Qui profectò somnus ab Heli Samueli præcipitur, quia ad contemplanda interna mysteria vacare doctor per sacrum eloquium docetur. Sed quid est quod Samuel quotiens vocatur, totiens ad dormiendum remittitur, & tamen ei adhuc nequaquam iubetur, vt dicat deo, Loquere domine, quia audit seruus tuus?) Ibi enim dormire iubetur, non tamen loqui, hic autem etiam cum obedientia somni etiam licentia iniungitur locutionis. Ibi etiam ad dormiendum misso, non dicitur vade, sed reuertere, hic quoque nequaquam dicitur reuertere, sed vade. Quid enim sibi vult tanta præcipiendi varietas? Quam nimirum varietatem clarius agnoscimus, si illud, quod hoc in loco Samuelis somnus significat, attēdamus. Et quia superiores somni modos, ad probationem donorum sanctæ dilectionis retulimus, quid est hoc loco Samueli, id est nouo prædicatori dormire, nisi probata iam, & cognita eadē dona cū securitatis quiete possidere? Meritò igitur ei prius non dicebatur, vade, sed reuertere, nunc autem non reuertere, sed vade. Qui enim adhuc examinabat, reuerti iubebatur, vt mentis tranquillitate aliud donum discuteret, qui aliud iam eadē mentis quiete cognouisset.

A Ei autem quia iam cuncta examinando probauerat, vade dicitur, quia ad possidenda cognita, secura iam intentione mittebatur. Cur ergo prius somnus sine locutione præcipitur, nūc autem somnus cum locutione, nisi quia non licebat dicere, loquere, nisi ei qui vera cognitione certus existeret, quia is, qui loqueretur mētis suæ affectibus, deus esset? Examinanti ergo non dicitur, quia nisi loquentem intus perfectè diiudicet, locutionem spiritualem sibi adhuc incertam, non debet cupere, & excipere quasi certam. Dicere enim menti deo, loquere, est internam eius aspirationem securè excipere. Igitur perfectè cognoscenti hoc competit, non probanti: quia ante iudicium interni examinis, sicut diuina locutio non probatur, ita quòd de deo nobis est incognitum pro certo, & cognito non excipitur. Dictum nanque est Samueli: Vade, & dormi,) quia cum ordo sanctorum prædicatorum dona spiritalia per sacri eloquij probationem didicit, eiusdem sanctæ scripturæ eruditione cognouit, vt in eisdem donis eo securius per amorem requiesceret, quo eorum virtutē apertiori ratione cognouisset. Præceptum quoque est ei, vt vocanti deo diceret: Loquere domine.) Quia sacræ locutionis studio doctus est, non solum per internæ visitationis gratiam loquentem dominum, deuotè audire, sed silentem etiam, vt loqui dignaretur magnis desiderijs implorare. Abiit ergo Samuel, & dormiuit in loco suo.) Tot habet loca prædicator sanctæ Ecclesiæ, quot profectus

B vitæ. Vnde & profectus sui loca diuinis laudibus consecrans, *Prædicatoris locus.* beatus Iob dicit: *Iob.31.* Per singulos gradus meos pronūciabo eum. Non enim iam in loco examinis, sed certę cognitionis sistitur cùm ad altiora subleuatur. Locus nanque prædicatoris, rerum cognoscendarum certa cognitio est. Nam de reprobis prædicatoribus dominus dicit: *Hiere.3.* Tenentes legem meam, nescierunt me. In loco igitur suo Samuel dormit, cùm ordo doctorum spiritalium, rerum cognitionem, cum certitudine veritatis retinuit. Sed in quem gradum proficiat, ostenditur, quia repente subinfertur: Venit ergo dominus, & stetit.) Quia non redire, sed venire dominus dicitur, Iudææ destitutio, & sanctæ Ecclesiæ visitatio designatur. Vnde non solum venire, sed stare perhibetur. Ad Iudææ visitationem se venisse insinuat, dicens: *Matth.3.* Non sum missus nisi ad oues, quæ perierunt domus Israël. Sed veniens, non stetit, quia salutis suæ bonum contemnentem deseruit. Vnde & synagogæ principibus minatur, dicens: *Matth.23.* Relinquetur vobis domus vestra deserta. Hinc item denuncians, ait: *Idem.21.* Amen dico vobis, quia auferetur à vobis regnum, & dabitur genti facienti fructus eius. Ad Samuelem itaque venit, & stetit: quia prædicatores sanctæ Ecclesiæ semel assumpsit, à quibus per custodiam suæ gratiæ vlterius non recedit. Nam ad Samuelem venerat, cùm nouos præferens orbi prædicatores, dicebat: *Mar.16.* Ite in orbem vniuersum, & prædicate Euangelium omni creaturæ: qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit:

C qui verò non crediderit, condemnabitur. Sed si stare debeat, qui venit dominus, dicat: *Matth.vlt.* Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, vsque ad consummationem seculi. Venerat ergo dominus, non vt recederet, sed vt staret: quia nouos fidei ministros elegit, quos vsque in mundi finem per sanctarum virtutum sibi patrimonium succedentes protegit. Sed qui venit, per gratiam visitans, qui stat per electionis suæ immutabilitatem perseuerans, quid adiungat, audiamus: Et vocauit sicut vocauerat secundo Samuel, Samuel.) Secundo quippe vocauit, quia ei in ministerio prædicationis officium duplex præbuit: vt videlicet synagogæ superbiam repellendo contereret, & humilitatem gentilitatis ad fidem vocando subleuaret. Vel certè secundo vocatur: quia in destructionem veteris hominis, atque in noui ædificationem excitatur. Vocatus est ergo semel, cùm per spiritum instruebatur, qualiter peccata, & vitia in peccatorum cordibus delere potuisset: secundo vocatus, cùm interni magisterij eum deus documento instruxit: vt destructa in mente cōuersorum impietatis ædificatione, nouam sanctarum virtutum fabricam erigere deberet. Quod profectò magisterium, quia ordo sanctorum prædicatorum & libenter didicit, atque ad obediendum deuotè se obtulit, subditur: Ait ergo Samuel: Loquere domine, quia audit seruus tuus.) Audire loquentem deum, præcepta eius operibus adimplere est. Quod contra in Euangelio reprobis per semetipsam veritas dicit: Qui ex deo est, verba dei audit: propterea D vos non auditis, quia ex deo non estis. *Ioan.18.* Sed audienti quod insinuare appetit, subdit, nam sequitur: Et ait dominus ad Samuelem: Ecce facio verbum in Israël, quod quicunque audierit, tinnient ambæ aures eius.) Et idem verbum aperiens, ait: Prædixi enim ei, quòd iudicaturus essem domum eius vsque in æternum propter iniquitatem, eo quòd nouerat indignè agere filios suos, & non corripuit eos. Idcirco iuraui domui Heli, quòd non expietur iniquitas domus eius, victimis & muneribus in æternum.) Quid enim his verbis aliud, quàm totiens iam explicata Iudęorum repulsio designatur? *Prædicatoris domus.* Domus nanque prædicatoris est, multitudo populi subiecti, quam velut possidendo inhabitat, dum per suæ sollicitudinis curam seruat. Domus ergo Heli, id est sacerdotij veteris, Iudææ fuit, quam dum per conuersationem reprobam coluit, prauitatis suæ maculis immundam fecit. Qui profectò filios suos indignè agere conspexit, quia summum sacerdotium minoris ordinis sacerdotes in Redemptorem sæuientes vidit, & eos non corripuit: nec ab effusione tanti sanguinis vlla eos auctoritate reuocauit. Idcirco ei diuina comminatione promittitur, quod domus eius in æternum iudicetur. Iudicare etenim dei, damnare est. In æternum ergo iudicatur, quia perire æterna pœna decernitur. Et quia hoc æterna dei animaduersione fit, iureiurando se affirmasse perhibuit: quòd iniquitas domus Heli in æternum precibus & muneribus non expietur. E Quod profectò aperta veritate impleri conspicimus, quia Iudaicus populus in suæ perfidiæ obstinatione perseuerat. Quid enim est pręsens duritia, & cæcitas quondam tam electi populi, nisi iusiurandum diuinæ animaduersionis? Nam digno supplicio se sub æterna morte cohibuit, qui ad mortem temporis, æternam vitam cogere non expauit. Sed hoc quod iureiurando asserit, prędixisse se dicit: quia nimirum sanctę Ecclesię doctoribus subsequentibus de Iudeę repulsione illud innotuit, quod eorum prędecessoribus antè manifestauit: quia hoc per Samuelem ad Heli nunc dicitur, quod ei per virum dei superius dicebatur. Sequitur: Dormiuit Samuel vsque mane.) Quid est quod per sacrum eloquium Samuelis somnus tam attentè describitur? Et quia iam quater repetisse somnus dicitur: multum desipit, qui à dei spiritu hoc nō spiritualiter dictū credit. Nā etsi dormisse totiens rectè intelligitur pro veritate historiæ, ad hoc scribitur, vt in veritate literæ intellectus proferatur allegoriæ. Quid ergo designat Samuelis hæc quinta dormitio? Sed quia primum somnum retulimus ad exquisitionem veritatis, secundum ad probationem veri operis, tertium ad explorationem veri gaudij, quartum ad perfruitionem inuentæ & probatę, cognitæque perfectionis: quinta somni species refertur ad studium disponendæ locutionis. Samuel igitur quinta repetitione dormiuit, quia ordo prædicatorum, etsi per cordis consilium veritatem didicit, per voluntatem mentis bona F elegit, per affectionem virtutis verum gaudium recepit, per certitudinem inuentę, & cognitę beatitudinis in virtutum sublimium securitate requieuit: hoc tamen quod in semetipso cognouit, sine magni dispensatione consilij subditis prędicare non potuit. Plærunque etenim doctor & quæ prædicet, apud semetipsum habet, sed tamen ea, quæ habet, prout debet, prædicare ea non potest, quia si ea, quę dicat, iam domino reuelante didicit, modum quo ad populum sunt proferenda, non nouit. Dormiuit ergo Samuel iterum, quia ordo prędicatorum apud se magna quietis intentione disposuit, ne prædicando, verbi dei semen inutiliter spargeret, quod vtili contemplatione collegisset. Nam dum prędicator considerare compellitur, quid & quantum, siue quando loquitur, quæ dicat simul omnibus, qualiter moneat aliquos seorsum, quia magna sanctę meditationis quiete vtitur, aptè nimis in typo noui prędicatoris, Samuel iterum dormire perhibetur. Dormire quippe ei tunc est, dicendi modū tranquilla mente disponere. Et euigilare ei est, à quiete meditationis ad loquendum exire. Et quia rationabiliter non euigilat, antequam dicenda disponat, sequitur: Vsque mane.) Mane etenim perfecta pronunciandi verbi cognitio in mente doctoris est. Vnde & præcipitantes doctores propheta arguit, dicens: *Psal.126.* Vanum est vobis ante lucem surgere. Ante lucem quippe surgunt, qui vsque mane

Universidad de Deusto
Biblioteca

G non dormiunt,sed in vanum euigilant,quia inutiliter verbum proferunt,quod qualiter proferri debeat, meditatione nulla didicere. Vnde & consilium eis impendar,dicens: Surgite post quam sederitis,vt videlicet per quietem meditando, verbum colligant, quod per laborem locutionis non in vanum,sed ad audientium lucrum spargant.sequitur: Et timuit indicare visionem Heli.) Quidnam est,quòd timebat, nisi quia hoc dormiendo didicerat? Nam qui meditando verbum ordinat,ratione statuit,quando etiam verbum dicat. Visionem quippe Samuel vidit, & Heli indicare timuit, quia doctorum ordo sanctæ Ecclesiæ,& Iudææ repulsionem debitam conspexit,atque ei eam obiicere,ante repulsionis suæ tempora formidauit. Vnde &ad pœnitentię remedium eam potius cohortatur,dicens:
Actu.2. Pœnitentiam agite,& baptizetur vnusquisque vestrum. Quare & subditur: Aperuit ostia domus domini.) Quænam est alia domus domini,quàm sancta Ecclesia? Et quæ sunt huius domus ostia, nisi spirituales virtutes? Ostia nanque domus domini Samuel aperuit,quando concurrentibus ad vnitatem veræ fidei,prædicatorum ordo virtutum spiritalium dona patefecit. Velut enim clausa erant domus ostia,cùm sanctę Ecclesiæ virtutes ignorabantur. Bene autem cùm visionem Heli indicare Samuel timuit,domus domini ostia aperuisse memoratur,quia prius quàm apertam Iudææ repulsionem prædicatorum ordo indicaret, dum ad pœnitentiam monuit, electis
H ad fidem currentibus, virtutum spiritalium occulta reseruit. Nam qui misericordiæ tempore dicere visa timuit, tempore exquirendæ iustitiæ,visionem iustitiæ indicauit, dicens: Quia
Actu.13. indignos vos fecistis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. Ex qua profectò ratione quæstio oritur,quia videlicet visionem Samuelis prece magis, & imprecatione Heli indicatam fuisse perhibetur. Nam subditur: Venit ergo Heli ad Samuelem,& dixit: Samuel fili mi. Qui respondit, præsto sum. Et interrogauit eum quis est sermo, quem locutus est dominus ad te? Oro ne cælaueris mihi. Hæc faciat tibi deus, & hæc addat,si absconderis à me sermonem,ex omnibus, quæ dicta sunt tibi. Indicauit igitur ei Samuel vniuersos sermones, & nō abscondit ab eo.) Quomodo enim ab executore diuinæ sententiæ visionem suæ repulsionis didicit: qui hoc non tam à comminante,quàm ab eo qui magis precibus cogebatur,audiuit? Sed qui istud quærūt primò intelligant, quia nō ad literā sed ad spiritalem & typicam significationem ista discutimus. Hoc enim loco venire Heli neque ad motum corporis Iudaici sacerdotij refertur, neque ad effectum mentis: sed tamen venire ei fuit,hoc ipsum,quod rationalis dei creatura est,prædicatoribus apparere. Venit itaque,cùm in humana natura visus est,doctorúmque corda sibi ad miserendum mouit. Venire ergo Heli non est,in veteri populo accessus mentis,aut corporis: sed ostensio humanæ conditionis. Vel fortasse venire ei
I fuit, ex eo quod ex omnibus populis ad dei cultum electus fuit. Eum quoque filium appellauit,quia ab illo respicitur, qui in electis patribus institutor sanctæ Ecclesiæ fuisse memoratur. Vocat ergo filium non affectu appellationis,sed ostensione amissę dignitatis. Et quia in caligine cæcitatis aspicitur, indicari sibi visionem postulasse perhibetur. Obsecrare etenim ei est, respectu communis naturæ, prædicatorum mentes ad misericordiam prouocare. Qui etiam imprecationem precibus addidit: quia ordo prędicantium,dum in tanta miseria positum Iudæorum sacerdotium attenderet, irasci sibi omnipotentem dominum timuit: si non ei verbo subueniret. Vnde & aptè subiungitur: Indicauit ei Samuel vniuersos sermones, & non abscondit ab eo.) Omnia quippe ei visa indicauit, vt audito,quod meruit: magnitudo formidinis,ad sollicitudinem eum conuerteret impetrandæ diuinæ miserationis. Vniuersos ei domini sermones indicauit: vt dum in vetustate sua se proiectum cognosceret,per pœnitentiæ lachrymas,ad veræ fidei renouationem festinaret. Qui profectò respondit, dicens: Dominus est,quod bonum est in oculis suis faciat.) Quibus nimirum verbis quid aliud, quàm Iudaici populi perfidia clarius agnoscitur? Nam qui omnipotentem deum dominum vocat,adhuc ei seruire se existimat. Cum igitur Iudaico populo repulsio sua à sanctæ Ecclesiæ doctoribus insinuatur,dicit: Dominus est,quod bonum est in oculis suis faciat.) quia dum deo se placere per veterem institutionem credit, sanctę Ec- K
clesię nequaquam minas expauescit. Quasi enim apertioti voce Iudaica perfidia asserat, & comminantibus sibi sanctæ Ecclesię prędicatoribus dicat: Eo nobis minis vestris terrorem nullum incutitis, quo circa fidem ei nos ministrare credimus: à cuius gratia nos decidisse prædicatis. Cum ergo adiungit: Faciat quod bonum est in oculis suis, sanctę Ecclesię doctores subsannat, potius quàm se diuinę sententiæ offerat. Quasi alia intentione loquatur, & dicat: Eo nobis tale aliquid non facit,quo noster est dominus ille quem nobis ad vindictā proponitis. Sequitur: Creuit autem Samuel, & dominus erat cum eo.) Quid est quod postquam Heli visionem exposuit,creuisse Samuel dicitur: nisi quia doctorum nostrorum ordo postquam verbo synagogæ filios repulit, maioris reuerentię gloriā apud gentilitatē inuenit? Creuit ergo, quia qui per verbi ministerium se prius in vna gente cohibuit,postmodum sanctitatis, atque doctrinę famam in vniuerso mundo dilatauit. Vnde & per Psalmistam dicitur: In omnem terram
Psalm.18. exiit sonus eorum,& in fines orbis terrę verba eorum. Hinc iterum sanctę Ecclesię loquens,ait: Pro patribus tuis nati sunt
Psal.44. tibi filij,constitues eos principes super omnem terram. Creuit itaque cum in vniuerso mundo radiauit. Cum quo etiam dominus esse perhibetur: quia omne quod de fama sanctitatis redoluit,omne, quod clarum per verbum luxit, de præsentia Redemptoris accepit, quem secum habuit. Nam etsi verbo L
Paulus non solum infirma, & tertena, sed etiam summa, & cœlestia penetrat,ex eo hanc dicendi virtutem obtinet: quem
2.Cor.13. secum esse affirmat,dicens: An experimentum eius quętitis, qui in me habitat Christus? Qui enim in se loquebatur,secum erat. Redolet omni mundo per vitam: sed ex eo vitę odorem
2.Cor.2. trahit, quem ostendit, dicens: Christi bonus odor sumus in omni loco. Omnia esse de præsentia Redemptoris Ioannes insinuat,quia dicit: De plenitudine eius omnes accepimus. Samuel ergo cum creuisse dicitur,cum eo dominus esse memo-
Iosu.10 ratur: quia doctorū ordo cū magnę sanctitatis atq; doctrinę gratia omni mundo resplenduit,ex eo tā magnus apparere potuit,qui eum in mūdo positū non reliquit,sequitur: Et cognouit vniuersus Israël à Dan vsque Bersabeæ, quòd fidelis Samuel propheta esset domini.) Quibus profectò terræ nominibus, Iudææ vniuersitas designatur. Quid ergo in vniuersa Iudæa,nisi omnis designatur Ecclesia? Vniuersitas itaque Israël,quia Samuel propheta est domini,recognoscit: quia profectò omnis qui fidelis est,credit,quòd sanctorum prædicatorum ordo vera de futuris dicit. Prophetę nanque officium est, & futura prędicere,& occulta reuelare. Prædicatores autem sanctæ Ecclesiæ dum latentia quæque vitia in mente deprehendunt,dum spiritalium virtutum secreta aperiunt, dum sanctarum scripturarum latentes intellectus ad communem notitiam proferunt,dum futura cœlestis patriæ gaudia electis fi- M
delibus repromittūt,prophetæ ministerio vtuntur. Ab vniuerso igitur Israële propheta domini fidelis Samuel esse cognoscitur,quia omnipotentem dominum fidevidere non potest,qui sanctæ Ecclesię doctoribus fidem non adhibet. Et quia eadem diuinæ cognitionis gloria in sancta Ecclesia remansit, quę se doctoribus primis aperuit, subditur: Et addidit dominus,vt appareret in Sylo.) Sylo quippe missus interpretatur. Et quia vsque in mundi finem in prędicationis ministerium mittit, in Sylo dominus apparet,quia se eis clarius ostendit,per quos lucis suæ gloriam aliis aperit. Bene autem dicitur: Addidit,vt appareret,) quia incessanter eliguntur, quibus claritas diuinæ lucis infunditur. Vnde & causam cur additam visionem asserat, subdit,dicens: Quoniam reuelatus fuerat dominus Samueli.) Idcirco enim vt appareat addit,quoniam qui reuelatus fuerat dominus,se iterum atque iterū reuelat,& suæ ostensionis donum à sancta Ecclesia nequaquam subtrahit,quam ei exhibere ex eius exordio non cessauit. Sed qui Samueli reuelatus asseritur,quoriens apparere addiderit,non refertur: quia nimirum vsque in mundi finem sancta Ecclesia ducitur, cui prædicatores præsunt,qui ex eo in infimis alta æternitatis gaudia prædicent,quo summa,quæ prædicant,in alta dei manifestatione videnti. Quam profectò apparitionem iuxta verbum domini sanctam perhibetur. Quid est autē verbū domini, nisi promissio

Redemptoris?

A Redemptoris? Addidit ergo vt appareret iuxta verbum Domini,quia promissionis suæ veritatem exhibere non desinit. Ver-
Matth. vl. bum nanque Domini in additione apparitionis est, ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem saculi. sequitur: Et venit sermo Samuelis in vniuersum Israëli.) Sermo etenim venire cognoscitur,cum prędicatorū nostrorū promissio adimpletur. Promissio enim verbi est gaudium sine fine mansurum. Vniuerso igitur Israëli sermo Samuelis venit; quia omnis multitudo sanctæ Ecclesiæ ad gaudium æternæ beatitudinis peruenit,& quod nunc in fide sermonis à sanIoan.3. ctis eius prędicatoribus repromittitur,per rei veritatē eidem
Isa.64. in regnis cœlestibus exhibetur. Verbum nanque doctorum in repromissione fidelium est, omnis qui credit in ipsum, non perit,sed habebit vitam æternam. Vel certè sermo doctorum in repromissione munerum est,quæ oculus non vidit,nec auris audiuit,nec in cor hominis ascendit,quæ præparauit Deus diligentibus se. Sermo itaque Samuelis in vniuerso Israëli venit: quia quisquis sanctis prædicatoribus,& vitæ præsentis religiosam conuersationem suadentibus,& æterna gaudia iustis promittentibus credit, ad ea quæ pie viuendo expectauit gaudia æterna,carne moriendo,transiuit. Vnde & is,in cuius fide
Marc.13. promiserat,affirmat,dicens: Amen dico vobis,cœlum & terra transibunt,verba autem mea non transibunt. Vel certè sermo Samuelis in vniuerso Israeli iam venit, quia per effectum di-
B uinæ animaduersionis, generalis impleta cognoscitur repulsio Iudæorum. Vnde & ordinem,quo idem sermo in vniuerso Israeli venerit,latius exponens,ait:

Caput II.

EGressus nanque est Israel obuiam Philistim in prælium,& castrametatus est iuxta lapidem Adiutorij. Porro Philistim venerunt in Aphet, & instruxerant aciem contra Israel. Inito autem certamine terga vertit Israel, & cæsa sunt in illo certamine passim per agros quatuor milia virorum, & reuersus est Israel in castra.) Esse spiritalia prælia beatus apostolus ostendit: dum sanctæ Ecclesiæ castra ad victoriam cohortatur,dicens: Non est nobis colluctatio aduersus carnem,&
Ephe.6. sanguinem,sed aduersus principes,& potestates, & contra spiritales nequitias in cœlestibus. De quibus profecto prælijs etiā consequēdæ victoriæ consilium præbens,ait: Et scutum fidei in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere, & galeam salutis assumite,& gladiū spiritus quod est verbum dei.
1.Pet.5. Hinc Petrus exhortans dicit: Solliciti estote,& vigilate in orationibus: quia aduersarius vester diabolus circuit,quærens quē deuoret: cui resistite fortes in fide. Dum ergo Israelis prælia per literam referuntur,interna,& spiritalia designantur. Phi-
C listim nanque cadentes poculo interpretantur: quo nimirum nomine reprobi Angeli exprimuntur: quia per abundantiorē potum superbiæ,statum perdiderunt æternæ vitæ. Eis quippe velut poculo cadere fuit,potum superbiæ sine omni mora retractionis assumere. Nā quod potatur,facile sumitur. De quorum profecto cadentium principe, velut de potante Dominus dicit: Quia in veritate non stetit. Velut enim potu corIoan.8. ruit,qui superbiæ suæ velocitate ebrius, in ea qua fuerat conditus veritate,nec ad momētum sterit. Sed valde quærendum est quomodo Israel secūdum carnem,egredi in prælium contra istos cadentes poculo intelligatur. Nemo enim pugnat cū eo qui sibi subiicitur. Iudaicus ergo populus,qui malignis spiritibus per infidelitatem subiectus,cōtra eos in prælium quomodo egredi dicitur? Pugnare tamē asseritur non veritate fortitudinis,sed fallacia æstimationis. Veritate quippe fortitudinis à malignis spiritibus victus est,sed tamen dum partum vetterum traditiones seruat,cum malignis spiritibus se certamen habere existimat. Vnde & sub captiuitatis suæ vinculis tanto strictius ligatur,quanto ipsa libertatis,quam non haber,fiducia ab eorum sibi calliditate suggeritur. Versuti nanque aduersarij occultis suggestionibus ei falsæ libertatis fortitudinem prædicant,vt eam,qua premitur, caliginem non attendat, & eo securius iam eum deceptum possideant,quo ab eis,quibus tenetur,infidelitatis vinculis solui,in Redemptorem nostrum credendo non curat. Et notandum,quia de repulso populo di- D
citur: Egressus est Israel.) Tunc rectè exiit,cum sacræ fidei monumenta dereliquit. Vnde & de iis,qui à scriptura sanctæ mysteriis errando deuiauerūt,Ioānes dicit: Ex nobis exierunt,sed
1.Ioan.2. non erant ex nobis. Exire igitur Israeli secundum carnem est, rectæ fidei terminos errando,præterire. Sed quia alium Christum expectare non desinunt, iuxta Adiutorij lapidem castra ponūt. Meritò igitur terga vertisse Israel dicitur, quia & egressus fuisse perhibetur. Nam si intus maneret,vinci nequaquam potuisset,quia si se intra munitionesseruatet fidei,armatos spiritus debellaret erroris. Et quia fraude superatur,Philistim in Aphet aciem instruxisse perhibentur. Malignis nanque spiritibus aciem instruere, est incautis Iudæorum cordibus argumenta deceptionis ordinare. Sed inito certamine terga vertit Israel: quia dum mori metuit,malignis spiritibus non resistit. Ideo quippe pugnæ profugi terga hostibus vertuntur, ne resistentes moriantur. Quia vero si in Redemptorem Iudæi credant,mori trepidant,idcirco non resistunt,vt viuant, quia in Redemptorem non credunt,vt in veteri circumcisione saluentur. Resisterent quippe malignis spiritibus,si arma suæ fortitudinis,in Redemptoris nostri fide tenuissent. Sed ideo ne moriantur fugiunt,& ideo quia fugiunt,moriuntur. Hostis nanque,insequens eo facilius fugientē interficit,quo is qui fugien
do percutitur,imminentis victoris sui gladio non resistit. Vn- E
de & in eodem certamine quatuor Iudæorum milia cæsa memorantur. Quæ enim sunt hæc quatuor milia,nisi qui recipere quatuor Euangeliorum veritatem noluerunt? Quare & in agris mori perhibentur,quia in errorū suorum latitudine immorantur. Et quia erroris sui latibula adhuc nequaquam derelinquūt,Israel in castra reuertisse asseritur. Nam(vt iam dixi) cum malignis spiritibus adhuc habere certamen se æstimat, cum eorum voluntati potius obediat,quā repugnet. Quia vero etiam in bona significatione poculum accipitur; cadentes poculo,intelligi sanctæ ecclesiæ prędicatores possunt. De quo
Psal. 22. nimirum poculo propheta gloriatur, dicens: Impinguasti in oleo caput meum,& poculum meum inebrians quàm præclarum est. Poculum nanque inebrians, abundans est gratia spiritus sancti: Quæ aptè poculum dicitur,quia eius plenitudine electorum corda in momento inebriantur. Vnde & de primis
Actu.2. sanctæ ecclesiæ pastoribus dicitur: Factus est repente de cœlo sonus, tanquam aduenientis spiritus vehementis, & repleuit totam domum, vbi erant sedentes. Quo nimirū poculo prædicatores cadunt,quia dum sancti spiritus gratiam abundātēr excipiūt,statum vitæ carnalis ex toto derelinquunt. Quotidie nanque per hoc poculum velut nimiè potantes cadunt, quia etsi eos aliquando carnales motus ad perpetrandas culpas etigunt,virtute tamen potati spiritus in statu peccati non inueniuntur. Cum quibus profecto quia Iudaicus populus certa- F
men habet fidei contra Philistæos istos,carnalis Israel quotidie egreditur ad campum belli. Possunt autem Philistinorum appellatione idcirco sanctæ ecclesiæ prædicatores intelligi: quia de errore gentilium, ad gratiam fidei per Dei misericordiam sunt perducti. Cum quibus nimirum Israel prælians terga vertit,quia loquenti per ora prædicatorum spiritui non resistit. In prælium nanque Israel contra Philistim exierat, cum prædicanti Stephano Iudæi obsisterent, & de fidei nostræ ratione disputarent. Sed prælians terga vertit,quia resistere disputando non potuit. Nam de tergavertentibus,in apostolo-
Actu. 6. rum actibus dicitur: Non poterant resistere sapientiæ & spiritui,qui loquebatur. Cædi autem Israelitis est ab infidelitatis vita separari. Bene quoque in agris mori perhibentur: agri enim certaminis sunt sacri eloquij virentes intellectus. In agris igitur cæsa pugnatorum Israelitarum milia assignantur, quia qui sanctorum prædicatorum ministerio de Iudæa conuersi sunt,in Redemptorem humani generis per sanctarum scripturarum documenta crediderunt. Quatuor vero milia cæsorum fuisse memorantur, quia eandem sacri eloquij authoritatem, de lege, Prophetis, Psalmis, atque de Euangelio vouerunt. Sed & cæsis aliis, alij in castra reuertuntur, quia de Iudæa nonnulli prædicatorū ministerio ad cognitionem Redemptoris perducti sunt, sed eiusdem gentis plenitudo sanctæ ecclesię assertionibus tanto audacius aduersatur, quanto in infidelitatis sue

tenebris

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tenebris profundius ejecta,ad veritatis lumen non ducitur.In
castra quippe ei reuerti est,aduersari nō desistere. Et quia eos
qui crediderant, velut stultos, & nulla sufficienti ratione su-
peratos arguunt,sequitur : Dixerúntque maiores natu Israël:
Quare percussit nos hodie dominus coram Philistim.) Qua-
re enim hoc loco non est inquisitionis interrogatio,sed que-
rela admirationis. Sub admiratione ergo de percussione in-
terrogant:quia ad eam rationem,qua religionis suæ homines
fidem Redemptoris excepisse conspexerant, pertingere non
valebant.Et notandum,quia qui admirantes interrogant,ma-
iores natu de Israël fuisse memorantur,quia profecto superbi
quique in sua sapiēria gloriantes, ad diuinorum mysteriorum
cognitionem pertingere nequaquam potuerunt . Vnde & in
Matth. 11. Euangelio Dominus ad patrem loquitur,dicens: Confiteor ti
bi pater rex cœli & terræ,quia abscondisti hæc à prudentibus
& sapientibus, & reuelasti ea paruulis.Qui profecto se percus
sos fuisse conqueruntur : quia dum per eos qui crediderunt,
vererem legis consuetudinem solui conspicerent,quædā per-
cussionis vulnera incomprehensibili iudicio Dei inflicta sibi
arbitrari sunt, quæ communi dolore declamarent.Sed qui ce-
cidisse alios conqueruntur,quo se consilio ad resistendū pre-
parent,subdunt: Afferamus ad nos de Sylo arcam fœderis Do
mini,& veniat in medio nostri, & saluet nos de manu inimi-
corum nostrorum.) Et de effectu eiusdem consilij protinus
H subinfertur:Misit ergo populus in Sylo, & tulit inde arcā fœ-
deris Domini exercituum,sedentis super Cherubim.)Hoc est
enim consilium,hoc opus Israëlis contra certamen cadētium
poculo,sed profecto consilium,& opus inauditum: quia non
est Israëlis secundum spiritum,sed Israëlis secundum carnem
videlicet non Deum videre videntis,sed Deum,quem despi-
cit,se videre arbitrantis . Quid est enim ad Sylo mittere , nisi
Exo. 3. ad legem Moysi recurrere,cui à domino dicitur:Veni,mittam
te ad Pharaonem? Quid est afferre arcam domini , nisi veteris
legis sacramenta,ad reprobandam nouæ fidei veritatem reco
lendo,adducere? Et quia eandem legis scientiam suorum ne-
minem ignorare patiūtur,in medium eorum arca adduci pre-
cipitur.Quid est item quòd dicunt,& saluet nos de manu ini-
micorum nostrorum , nisi quia dum pertinaciter defendunt
vetera,repellunt noua , & hoc habent in fiducia salutis , si ad
veræ fidei rationem bonorum prædicatorū studio trahi non
possunt? Quia igitur veritatē diuinæ cognitionis per veterem
legem habere se iactant,eandem arcam,quam ad saluationem
suam deferri præcipiunt, Domini exercituum esse confirmāt.
Et quia incomparabili scientia eiusdem legis se pollere arbi-
trantur,dum arca deferri dicitur , Domini exercituum seden-
tis super Cherubim esse perhibetur.Cúmque arca venisset,o-
mnis Israël grandi clamore vociferarus est:) quia profecto de
eo quod carnaliter scientiam legis accipiunt, in sanctæ eccle-
siæ exprobratione garriunt,sine ostēsione rationis.Qui enim
I clamasse, & nihil dicuntur dixisse , hoc profecto exprimunt,
quod agunt,quia dum loqui spiritualia carnaliter satagunt,cla
morem quidem in garrulitate habent, sed rationem veritatis
non habent. Voce quidem multa dicunt , sed sine ratione lo-
quentes,sanctæ ecclesiæ electis in nullo obsunt,& in semetip
sa synagoga loquens , inani deuotione concutitur , quia eius
verbis sancta ecclesia nō mouetur. Vnde aptè nimis terra tan
tum sonuisse relata est.Terra quippe Iudæa nunc dicitur,non
quia Deo fructificet,sed propter carnalitatem, quia nimirum
dum Redemptoris fidem recipere noluit, cœlestem conuer-
sationem penitus amisit. Sed dum vociferatione sua concuti-
tur,ea existimatione,qua semetipsam conspexerat,esse se terri-
bilem sanctæ ecclesiæ prædicatoribus exultat . Et audierunt
Philistim vocem clamoris,dixerúnque: Quænam est hæc vo-
ciferatio in castris Hebræorum? Terræ quippe sonitum,& ca
strorū vociferationem Philistim audiunt,quia ij qui in sancta
ecclesia poculo sancti spiritus refecti sunt, Iudææ quidem &
garrulitatem,& vanam perfidiæ deuotionem cognoscunt.Et
quia eorum æstimationem in contemptu derisionis habent,
subditur: Et cognouerunt quod arca domini venisset in ca-
stra , timuerúntque Philistim dicentes, venit Deus in castra
& ingemuerunt.) Arca in castra Hebræorum venisse,& caden
tes poculo timuisse atq; ingemuisse per ironiam dicitur : quia
ad conflictum sanctæ ecclesiæ sacramenta legis veteris à sy- K
nagogæ carnalibus defensoribus,carnaliter exponuntur . De
eo nanque disputant,quod si secūdum Dei spiritum saperent,
hostibus suis si quos haberēt,in veritate terribiles esse potuis-
sent.Dū ergo pertimuisse& ingemuisse cadētes poculo dicū-
tur,non passiones mentiū in sanctis prędicatoribus scriptura
ostendit,sed subsannationem Iudaicæ disputationis,quæ tan-
to contemptibilior,& risu dignior noscitur, quanto ad spiri-
talem conuersationem Iudaicus populus legem à domino spi
ritalem accepit,& hoc,quod spiritu donante acceperat, in spi
ritu non attendit.Quare,& eiusdem Iudaicæ derisionis verba
addentes dicunt:Væ nobis , non fuit tanta exultatio heri , &
nudiustertius.)Et quia abundantius deridendi sunt,subdentes
dicunt : Quis nos liberabit de manu Deorum istorum subli-
mium.)Et notādum , quia Deorum appellatione deridentūr,
qui à fide veterum patrum recedentes,se in veritate fidei exi-
stere,atque in filiorum dei numero confidunt . In se quidem
illa diuinæ laudationis præconia prolata asserūt,quæ per pro-
phetam Dominus pronunciat,dicens:Ego dixi:Dij estis,& fi- *Psalm. 81.*
lij excelsi omnes . Si itaque mendaci existimatione omnes Is-
raëlitæ secundum carnem nuncupatiuè Dij sunt,sublimes Dij
eiusdem Iudaicæ existimationis mendacio , sunt sapientes Iu-
dæorum . Et quia periti synagogæ ad sanctæ Ecclesiæ consli-
ctum veniunt , ipsi sanctorum prædicatorum voce deriden-
tur,qui de ea quam non habent,doctrinæ virtute gloriantur. L
Et quia de antiqua patrum veterū conuersatione superbiunt,
verba subsannationum supponuntur:Hi sunt dij qui percus-
serunt Ægyptum omni plaga in deserto.) Ipsi nanque es-
sent,si nobilitatem,quam trahunt ex carnis origine, rectæ fi-
dei virtutibus illustrarent . Nunc autem quia per carnis pro-
pagimem eorum sunt filij,quorum virtutes non habent,de a-
missa eorundem virtutum successione , per contraria verba
deridentur: Hi sunt inquiunt Dij.) Quasi apertā derisionē Iu-
dæorum sapientes,doctorum nostrorum ordo reprobet , di-
cens:Carne quidem magnorum virorum se filios esse glorian
tur,sed eorum,de quorum generatione superbiunr,nobilita-
tem fidei non consequuntur. Ipsi ergo sunt subsecutione ge-
neris,sed quia ipsi non sunt imitatione virtutis, cum ipsi esse
dicuntur, qui virtute claruerunt, deridentur potius quàm lau
dentur . Et quia eorum assertiones sanctæ Ecclesiæ doctores
pro nihilo ducunt,sequitur:Confortamini,& estote viri Phi-
listim,ne seruiatis Hebræis,sicut ipsi seruierunt nobis.) Con-
tra Iudæorum quippe vanas assertiones , sanctæ Ecclesiæ do-
ctores eo nihil fortius nouiter præparant quo quicquid à Iu-
dęis de Redemptoris contemptu falsò asseritur,pro nullo pen
sant. Contra eorum quippe congressionem confortantur,
& quasi vitili fortitudine decertarent , si velut à sapientiori-
bus,& rationabiliter disputantibus,assertionis suæ munimen
ta infringi timuissent . Quasi enim dicat,contra eorum obie-
ctiones eo robusta, & acuta aliqua nobis exquirenda non M
sunt,quo ipsi nequaquam subtilia,& timenda, sed debilia, &
contemnenda obiiciunt.Sed(vt dixi)prædicatores sanctæ Ec-
clesiæ etsi contra Iudæorum vaniloquia nouiter nulla præpa-
rant , plana tamen , & humili veræ fidei nostræ, ratione quo-
cunque modo defensorum synagogæ impetum debellant.
Vnde & subdit: Pugnauit ergo Philistim,& auersus est Israël,
vnusquisque in tabernaculum suum, & facta est plaga magna
nimis, & arca dei capta est.Duo quoque filij Heli mortui sunt
Ophni & Phinees.)Philistim id est poculo cadentes pugnant,
cum doctores sanctæ Ecclesiæ cum catholicæ fidei vexillo Iu
dæis impugnantibus obuiant . Israël autem auertitur , quia in
omni disputatione,Iudęorum versutia superatur. Auerti enim
ei est,ex pari virtute,aduersari non posse.Qui autem prælian-
do auertitur,in prælio quidem est, sed fugiens,etsi virtute de-
ficiens,nocendi tamen desiderium non amittens.Sic nanque
est omnis repulsus Israël.Fugit quippe , quia doctoribus san-
ctæ Ecclesiæ respondere non sufficit, sed fugiens vellet resi-
stere,quia victus,& confusus cuperet sibi supperere,vnde ve
ritati „qua vincitur , refragari potuisset . Bene itaque cum a-
uersus Israël dicitur,cante subiunctum est:Vnusquisque in ta-
bernaculum suum.) Tabernaculum quippe vnusceiusque
Israëlitæ est cor perfidiæ conclusione circunseptum . Quia
igitur

A igitur victi à sanctæ Ecclesiæ prædicatoribus, erroris sui labi-
bula repetunt,singuli fugientes de prælio,in suum tabernacu-
lum reuertuntur . Et quia hoc totum de adimpletione verbi
Samuëlis videlicet de Ecclesiæ primitiuę comminatione dici-
tur,plaga magna nimis facta fuisse perhibetur, quæ profecto
plaga,pro lectoris arbitrio,& secundum spiritalem percussio-
nem , & secundum materialem accipi conuenienter potest.
Nam de spiritali eorum plaga , ad discipulos in prædicatione
Matth. 10. destinatos dominus dicit : Quicunque non receperint vos,
exeuntes foras de domo, vel ciuitate,excutite pulverem de pe
dibus vestris . Amen dico vobis tolerabilius erit terræ Sodo-
morum , & Gomorrhæorum in die iudicij,quam illi ciuitati.
Marc.16. Hinc iterum dicit : Qui crediderit & baptizatus fuerit,saluus
erit:qui vero non crediderit,condemnabitur.Secundum ma-
terialem quoque percussionem plagā magnam insinuat, cum
Lucæ 19. ad Hierusalem loquitur,dicens:Venient dies in te,& circun-
dabunt te inimici tui vallo , & coangustabunt te vndique , &
filios tuos,& ad terram prosternent te,& non relinquetur in
te lapis super lapidem.Hinc compatientibus sibi atque lugen
tibus mulieribus, ad passionis suæ dignationem proficiscens
Lucæ 23. loquitur,dicens:Filiæ Hierusalem nolite flere super me,sed su
per vosipsas flete , & super filios vestros : quoniam ecce ve-
nient in te dies,in quibus dicent,beatæ steriles,& vētres, quæ
non genuerunt,& vbera, quæ non lactaueruut,tunc incipient
B dicere mōtibus,cadite super nos;& collibus,operite nos,quia
Excidium Hierosoly-morum. si in viridi ligno hæc faciunt,in arido quid fiet ? Quibus pro-
fecto verbis ea quæ Iudæorum populo à Romanis principi-
bus Vespasiano & Tito illata est , & mors, & captiuitas desi-
gnatur.Tunc quippe plaga magna facta fuit, quando cum in-
ternitione populi Iudæorum ciuitas & capra extitit , & euer-
sa,quando pro vltione diuini sanguinis,& hostili gladio popu
lus corruit, & qui euadere ferrū potuit,pœnam sustinuit æter-
næ captiuitatis. Quæ profecto plagæ immensitas,auersio iam
Israëli perhibetur , quia Iudaicus populus ante fuit à sanctæ
Ecclesiæ doctoribus & victus,& reprobatus, quam à Roma-
no exercitu expugnatus, peremptus,& in captiuitatē ductus.
Nam inde expugnari , occidi,& in captiuitatem duci tempo-
raliter potuit,quia æternę libertatis securitatem oblatam sibi
à sanctæ Ecclesię doctoribus non recepit . Sed & eadem pla-
ga in Israëlem veterem alta diuinę bonitatis dispēsatione de-
cernitur, vt arca dei à gentilibus caperetur : & diuinorum sa-
cramentorum intellectus, sanctæ Ecclesiæ fideles tanto secu-
rius sub spiritali explanatione perciperent : quanto in Iudæa
nihil remanere cernerent,quod carnaliter exhiberet.Volente
nanque deo,ciuitatem,templum, arcam fœderis vetus popu-
lus perdidit , vt noua plebs sanctæ ecclesiæ eo plenius veri &
noui sacrificij mysterium recognoscat: quo apud Iudæos no-
uis apparentibus,vetera penitus defeciſse consyderat. Arca i-
C taque dei à Philistęis capta asseritur: quia destructo more ve-
teris scripturæ sacramenta, à gentilibus secundum veritatem
spiritus fideliter accipiuntur.Capit quippe arcam dei , qui di-
uinæ cognitionis mysteria in sacro eloquio per veritatem in-
telligentiæ,mentis deuotione comprehendit. Sed capta arca,
duo protinus Heli filij moriuntur : quia profecto & maioris
ordinis sacerdotes,atque minoris,in officio immolationis ve
teris nusquam viuunt.Mori nanque perhibentur, qui offerre
sacra omnino desiere. Sequitur : Currens autem vir vnus de
Beniamin ex acie,venit in Sylo in die illo,scissa veste, & cons-
persus puluere caput.Cúmque ille venisset, Heli sedebat su-
per sella,spectans cōtra viam.Vir autem ille postquam ingres
sus est,nunciauit vrbi,& vlulauit omnis ciuitas.)Quid per vi-
rum istum exprimitur , qui de acie fugit : nisi ea pars Iudaici
populi,quæ ad Redemptoris cognitionem veniendo , Iudai-
cam perfidiam dereliquit ? Currere nanque ei fuit , à praui-
tate erroris sui deuotionis velocitate desistere.Quia vero for
tia agere in Redemptoris professione dispoſuit,vir fuit . Qui
nimirum eo die,quo victus est de prælio currit:quia ea fidei il
luminatione,qua perfidiæ tenebras deseruit,ad prędicandum
veritatem,quā nouerat,accesit . Vnde & in Sylo venisse per-
hibetur,quia ad prædicationem mittitur . Qui vestem scidit,
quia veterem se hominem exuit,caput puluere cōspersit,quia
de spendore noui hominis,quo se induit, nequaquam super- D
biuit. Scissa nanque vestis ad decorem sanctæ conuersationis
pertinet:Conspersio puluēris , ad æstimationem humilitatis.
Quia ergo sanctis prædicatoribus,nec vitæ munditia, sine hu
militate,nec humilitas sufficit,sine sancta conuersatione, vir
qui in doctorum typo ad annunciādum Israëlis interitum ve-
nit,& vestem scidit,& caput puluere conspersit.Hoc nanque
puluere caput conspersum portabat,qui domino loquens ait:
Loquar ad dominum meum,cum sim puluis & cinis?Cōsper- *Gene. 18.*
so item capite loquebatur propheta, cum supplicaret,dicens:
Memento domine quia puluis sumus. Vestem quoque scide- *Psal. 102.*
rat,qui confitens,dixit:Conscidisti saccum meum, & præcin-
xisti me lætitia. Sed cum ecclesiastici prædicatoris humilitas *Psalm. 29.*
commendatur , pariter & superbia Iudaici doctoris exprimi-
tur , quia videlicet Heli super sella sedere perhibetur . In isto
quippe loco Heli non pontifices , sed legisperitos synagogæ
insinuat.Quid est autem, quòd sedet super sella , nisi quia su-
perbè extollitur de doctrina? Et quid est,quod spectat contra
viam,nisi quia dum superbè scripturas accipit,ei per quem ire
ad æternam patriam debuit,contradicit?Via quippe salutis il-
la est,quæ semetipsum asserit,dicens:Ego sum via , veritas & *Ioan. 14.*
vita. Non itaque viam,sed contra viam respicit:quia Redem
ptorē non cognoscit,cui contradicit.Et bene mortuis filiis,pa
ter super sella sedere dicitur,quia qui in veteri more sacrificēt, E
synagoga non habet, & tamen qui veteri more doceant , ad-
huc habet.Et quia per sapientes doctores ad ministerium eru-
diebantur,dum cessauit,qui sacrificaret : & adhuc qui doceat
remaneret,aptè filij referuntur mortui,& pater super sella se-
dere,sed de ea,quā audiuit annunciatione Redemptoris,mul-
titudo synagogæ non gaudium , sed mœrorem habuit . Vnde
& postquam vir de prælio venit , & captionem arcæ nuncia-
uit,vlulasse omnis ciuitas dicitur.Quæ nimirum tristitia, quia
vsque ad doctores peruenit,sequitur:Et audiuit Heli sonitum
clamoris dixtque,quis est hic sonitus tumultus huius? Tumul
tus est vociferatio populi,sed confusa , cum videlicet sine di-
sciplina audiendi , multis simul loquentibus , magnitudo sit
murmuris,sine ostēsione rationis.Heli ergo cum vlulatū ciui-
tatis audiuit,dixit: Quis est sonitus tumultus huius?)Quia vi-
delicet magisteriū synagogæ,subiectis sibi perfidis,de prædi-
catione Iesu Christi dolentibus , dum caulam doloris audire
voluit,non percepit responsionem rationabilem , sed confu-
sionem querelæ . Vt autem excusationem ignorantiæ habere
non posset,is qui de circuncisione ad ministerium ecclesiasti-
cæ prædicationis accesserat,ei rei veritatem aperuit . Vnde &
subditur : At ille festinauit , & venit & nunciauit Heli.) Sed
quia idem Heli statim mortuus, annuntiationem suscepit vi-
ri venientis , qualis sit ipse audiens, subsequenter innotescit.
Heli autem erat nonaginta,& octo annorum,& oculi eius ca
ligauerant,& videre non poterat.)Perfectæ nanque senectu- F
tis esset,si centenarinm numerum annorum viuendo peregis
set . Cui profecto numero , quia duo anni deesse conspiciun-
tur:quid est aliud,nisi quia perfectæ maturitatis existeret,si sa
cramentum geminum in Redemptoris nostri incarnatione
cognouisset: videlicet veram diuinitatem,in humanitate eius:
& veram humanitatem,in diuinitate?Nunc autem quia mul-
ta de lege veteri,plurima de mandatis cœlestibus rectè intel-
ligit,nonaginta & octo annorum est.Et dum deum credit, &
ex virgine nasci potuisse per carnem, & humanitatis eius na-
turam suscipi abnegat in diuinitate, cētum annorum non est.
Vnde & audita viri relatione, iustè moritur: quia sine fide Re
demptoris ei bona,quæ cognoscit,& alia nequaquā profuit.
Et quia alto & incomprehēsibili iudicio Dei cęcitas ignoran-
tiæ eius menti incutitur, caligasse,& videre non posse memo-
ratur.sequitur:Et dixit ad Heli:Ego sum qui veni de prælio,e-
go qui de acie fugi hodie.)Quasi in prælio se fuisse memora-
bat ille,qui dicebat: Audistis conuersationem meam aliquan-
do in Iudaismo,quoniā supra modum persequebar ecclesiam
Dei,& expugnabam illam: & proficiebam in Iudaismo supra *Galat. 1.*
multos coætaneos meos,in genere meo, abūdātius æmulator
existens paternarū mearum traditionum.Sed de prælio venit,
qui dicit:Qui prius fui blasphemus & persecutor, sed miseri- *1.Timo.1.*
cor-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G cordiam consecurus sum,quia ignorans feci. Fugere ergo de
acie Iudæo quid est aliud quam à perfidorum errore separari?
Et de prælio venire quid est, nisi rectæ fidei bonum aliis nun-
ciare?Fugere nanque metuentis est,venire volétis. Quo in lo
co, quia prius dicitur venire de prælio, quam ex acie fugere:
cum prius deseratur perfidia,quam veritas prædicetur,mirum
non est. Nam hoc quod de acie se fugisse posterius dicit,non
ad ordinem quo factum est, dicitur:sed ad certitudinem ver-
bi,quod præmisit. Quod etiam secundum historiæ ordinem
demonstratur: quia nisi prius de acie fugisset, venire de præ-
lio nequaquam potuisset.Nos autem,qui secundum spiritum
spiritalia, etiam in rebus Iudæorum carnaliter gestis, inquiri-
mus:illum virum,quem loquentem paulo superius introdu-
ximus,attendamus. Nam auditum est ab Ecclesia, quia is, qui
quondam persequebatur,euangelizaret: sicut scriptum de eo
Act. 9. iam euangelizante est:Cum autem venisset Hierusalem, ten-
tabat se iungere discipulis:& omnes timebant eum, non cre-
dentes,quia esset discipulus. Hiuc item ad Ananiam discipu-
lum,dominus Damasci apparens,ait:Surgens,vade in vicum,
qui vocatur Rectus, & quære in domum Iudæ Saulum nomi
ne Tarsensem,& impone sibi manum, vt visum recipiat.Qui
nimirum confestim domino respondit,dicens:Domine audi-
ui à multis,quanta mala sanctis tuis fecerit in Hierusalem, &
potestatem habet à principibus sacerdotum,alligandi omnes,
H qui inuocant nomen tuum.Cùm ergo illum Iudæis prædica-
bat,quem impugnare minis solebat & cædibus, nimirum de
prælio veniebat.Sed dum ei prædicanti,discipuli omnes se iun
gere timerent,de acie eum fugisse dubitabant. De prælio quip
pe veniebat,cum à vocante domino in terram prostrato, di-
Act. 9. ctum fuerat:Surge,& ingredere ciuitatẽ,& dicetur tibi, quid
te oporteat facere.Sed fugisse eum de acie Anania non credi-
dit,qui ea mala quæ sanctis in Hierusalem fecerat, & potesta-
tem quam acceperat,domino præcipienti intimauit. Vt ergo
eum venisse de prælio,& fugisse de acie veraciter demonstra-
ret,eidem Ananiæ dominus præcipit,dicens. Vade,quia vas e-
lectionis est mihi iste, vt portet nomen meum coram gentibus,& regibus, & filiis Israël. Et notandum, quia eo die quo
hæc nunciabat se venisse de prælio, & fugisse de acie asserebat. In die quippe fugiunt:quia attestante veritate, qui in te-
Ioan.12. 1.Thes.5. nebris est,nescit quo vadat. Hinc etiam scriptum est:Qui dor
miunt,in nocte dormiũt,& qui ebrij sunt,in nocte ebrij sunt.
Et quia in exemplo beati Apostoli Pauli, virum de acie fugiẽ-
tem videre cœpimus,hoc quod in die fugiat attẽdamus. Nam
nox erat, quando aciem contra sanctam ecclesiam construe-
bat, quando acceptis epistolis à principibus sacerdotum ad
Damascum,minarum,& cædis spirans in discipulos, festina-
bat. Sed qui in nocte bellum parauit,in die fugit,quia in itine-
re lux de cœlo eum subito circumfulsit,in terrámque prostra-
I uit,ineffabili pauore terruit,vt tenebras immẽsi erroris agno-
sceret, & pro ea quam expugnabat nocte ecclesia, in diei lu-
mine dimicaret. In die igitur fugit, quem vt perfidiæ noctem
desereret, de cœlo ostensa redemptoris claritas circunfulsit.
Quid est ergo quod eo die se fatetur venire de prælio,quo de
acie fugerit,nisi quia rectæ prædicationis intentio designatur?
Quidam nanque eo die de acie fugiunt, sed alio veniunt de
prælio, quia errores pristinos, amore æternæ vitæ derelin-
quunt,sed cum ad prædicationis ministerium assumuntur,de
sua prædicationis facundia, temporales retributiones appe-
tunt. Alio igitur die quàm eo quo fugerant, veniunt,quia ni-
mirum recti sunt conuersatione,sed prædicationis intentione
peruersi. Sancti ergo prædicatores, qui per redemptoris no-
stri gratiam de circuncisioue crediderunt, non alio die,sed eo
quo de acie fugerãt,de prælio venerunt:quia profecto vtrun-
que donum in superni amoris splendore consecuti sunt,verita-
tem scilicet cõuersationis, cum prædicatione verbi. Et quia
Iudaicum magisterium,& si non intentione cognoscendæ ve
ritatis,curiositatis tamen sollicitudine sanctorum prædicato-
rum assertiones audire voluit,sequitur:Cui ille ait:quid actum
est Fili mi.) Subvnius quippe descriptione,omnibus loquitur,
quia gentis suæ homines vidit,quos aliquando doctrina legis
instruxit. Vel fortasse filium vocauit,non affectu amoris, sed
adulatione calliditatis, vt eo hunc facilius per deceptionem
caperet, quo se eum paterno affectu diligere demonstrarer. K
Eum itaque filium vocat,à quo quid actum fuerit, scire appe-
tit, vt profecto ille pro impenso honore adulationis, festem
peruerteret veritatis. Honor igitur appellationis non ad amo
tem refertur,sed ad calliditatem. Sed qui prælatæ laudis favo-
rem respuit,constanter vera patefecit. Vnde & subditur? Re-
spondens autem qui nunciabat:Fugit(inquit) Israël cotã Phi-
listim, & ruina magna facta est in populo. Insuper & duo filij
tui mortui sunt, Ophi, & Phinees.) Hoc nanque vir fugiens
nunciauit,quod experientia didicit. Quid est igitur quod fu-
gisse Israëlem asserit,nisi quia constanter affirmat,quod dum
Iudaicus populus legis sensum carnaliter retinet, spiritalibus
sanctæ ecclesiæ doctoribus resistere disputando non potest?
Et quid est quod magnam ruinam factã fuisse in populo præ-
dicat, nisi quia omnes qui de Iudaico populo verbum fidei re
pulerunt, æterna morte perisse confirmat? Et quid est quod
duo Heli filij mortui referuntur, nisi quia vterque ordo vete
ris sacerdotij defecisse asseritur? Et quid est quod arcam dei ca
ptam fuisse dicit,nisi quia cognitionem diuinorum sacramen
torum à Iudæis ablatam,atque à gentibus fideliter apprehen
sam asserit,quia à gentibus iam dei gratia vocante,fidelibus di
uina mysteria cognoscuntur? Sequitur:Cúmque ille nominas-
set arcam dei,cecidit Heli de sella retrorsum iuxta ostium, &
fractis ceruicibus,mortuus est.) Quid est quod Heli audita Is-
raëlis fuga,relata sibi ruina populi, intimata filiorum morte, L
de sella nequaquam cadit,cognita autem arcæ captione,& de
sella cadit, & vitam perdit? Sed quia in Heli sapientes Iudæo-
rum,& legis peritos designari diximus,audita Israëlis fuga,de
sella non cecidit: quia quod simplices synagogæ filij à sanctæ
Ecclesiæ doctoribus in prædicatione superentur, pro paruo
ducit. Non cadit relata sibi ruina populi: quia dum perire au-
dit eos qui in Iudaismo moriuntur, nequaquam expauescit.
Intimata filiorum morte non cadit,quia & obiecta sibi sacer-
doti vtriusque cessatione, superbire non desinit. Illata autem
sibi arcæ captione cadit: quia dum sacramenta scripturæ suæ
profundè, & spiritualiter sciri à sanctæ Ecclesiæ prædicatori-
bus,& fidelibus videt,de ea quam carnaliter tantum intelligit,
sacri eloquij eruditione superbire non audet. De sella igitur
cadit:quia spiritali cognito, superbire de carnali magisterio
non præsumit. Sed quia vera prædicari sublimiter audit, &
nequaquam credit,dum confunditur,& non saluatur,cadit,&
moritur. Cadit quippe de sella, quia extolli desinit de doctri-
na. Sed cadens moritur, quia si ratione vincitur, eiusdem ta-
men rationis iudicio, peruenire ad æterna gaudia non mere-
tur. Qua in re notandum est, quia qui cadens moritur, iuxta
ostium cadit. Quid est enim quod cadit iuxta ostium,nisi quia
dum cæcus errat, impingit in Redemptorem? Qui nimirum
de semetipso asserit,dicẽs: Qui ceciderit super lapidem istum *Matth. 21.*
confringetur,super quem vero ceciderit,conteret eum. Ipse M
quoque de semetipso ait: Ego sum ostium, per me siquis in- *Ioan.10.*
troierit,saluabitur,& egreditur, & regredietur,& pascua inue
nier. Iuxta ostium ergo mortuus est Heli,quia synagogæ ma-
gisterium idcirco periit, quia in Redemptorem offendit. Ibi
enim cecidit, vbi deliquit. Qui etiam cadens,ceruices fregit.
In ceruice tumor temporalis potentiæ designatur. Fracta er-
go ceruice moritur, qui perfidiæ magnitudine amissa, regni
potentia condemnatur. Potest quoque per ostium,sacræ scri-
pturæ litera designari. Nam velut per ostium ad æterni tem-
pli atria ducimur, dum per sacri eloquij literam, ad allegori-
cam,& spiritalem intelligentiam subleuamur. Intus quoque
rex cernitur,quia promissus Redemptor humani generis, in
spirituali sacræ scripturæ intelligẽtia inuenitur. Heli ergo iux-
ta ostium mortuus cecidit: quia profecto synagogæ magiste-
rium idcirco interiit,quia per spiritalem scripturã eum,qui in
spiritu promissus,Redemptorem humani generis fuerat,non
spiritaliter,sed carnaliter quæsiuit. Iuxta ostium nanque mor
tuus est,quia de eo interiit,quod spiritalem redemptoris pro-
missionem,non secundum intelligentiã spiritalem, sed secun
dum simplicem locutionẽ historiæ intellexit. Et quia per do-
ctrinæ suæ studiũ,multo tempore Iudææ nõ amore bona ope
rãti,sed timore à malo declinãti,præfuit,sequitur:Senex enim
erat,& grandæuus,& ipse iudicauit Israël quadraginta annis.)

Senex

A Senex etenim fuit,& grandæuus diuturnitate temporũ. Qua-
draginta vero annis præfuit per timorem legalium mandato-
rum. Quadragenarius quippe numerus ad peccatores perti-
net. Vnde & quadragesimæ tempus in sancta Ecclesia eodem
dierum numero consecratum est, vt videlicet ea quæ com-
mittimus peccata,tergere pœnitendo studeamus. Quadrage-
narius quippe numerus ex denario, & quaternario consum-
matur. Et quia peccando decalogum diuinæ legis transgredi-
mur, ipsam vero peccandi facultatem ex ea qua consistimus,
quatuor elementorum compactione contrahimus,sub nume
ro quadragenario quandiu in peccato existimus,continemur.
Heli ergo quadraginta annis Israëlem iudicauit:qua synagogę
magisterium,& austeram legis disciplinam,ad timorem subie
ctæ plebis exhibuit: vt materiam humanæ conditionis per
concupiscentiam fragilem, in statu iustitiæ per timorem reti-
neret. Sed iam mortuus est Heli, iam fractis ceruicibus iuxta
ostium facet: sed tamen prauæ doctrinæ eius vitus in semine
remanet. Iam quippe qui non credit de Iudæorum sapiẽtibus
iudicatus est: sed quæ in eius instructione prauitatis semina
mentes concipiunt,qui eius doctrina filij nascuntur, perfidiæ
eius vesaniam non relinquunt. Quare & subditur: Nurus au-
tem eius vxor Phinees prægnans erat, vicináque partui: quæ
audito nuncio quia capta esset arca, & mortuus socer suus, &
vir suus, incuruauit se, & peperit. Irruerunt enim in ea dolo-
B res subiti. In ipso autem momento mortis eius dixerunt ei,
quæ stabant iuxta eam: Ne timeas,quia filium peperisti. Quæ
non respondit, neque animaduertit.) Quæ autem fuit nurus
Heli nisi plebs Iudæorũ reprobis sacerdotibus subiecta? Quæ
quia per eorum prædicationem semina perfidiæ in mente su-
sceperat,prægnans erat. Et quia conceptã malitiam,ipsa quo-
que cogitabat effundere, non solum prægnans fuisse dicitur:
sed etiam partui vicina. Quid est autem quod audita arcæ ca-
ptione, & soceri, atque viri sui morte,peperisse dicitur:nisi
quia Iudaicæ plebis residuum,dum spiritualia sacramenta scri
pturarum ad gentium eruditionem transisse cognoscit, dum
sapientes synagogæ cũ vtroque sacerdotio interisse iam con-
spicit,ea quæ concepit hæresis suę semina loquendo effunde-
re non desistit? Parere autem ei,est conceptam prauitatem lo
quendo aliis aperire. Et quia reproba prædicat,dum parere as-
seritur,incuruata memoratur. Velut enim non se curuãtes pa-
riunt,qui cœlestia loquuntur:quia iti statu fidei auditorũ suo-
rum corda ad studium erigunt bonæ operationis. Quæ igitur
praua asserit,incuruata parit:quia profecto hoc sibi loquendo
agitur, vt quo attentius loquitur,in damnationis suæ barathro
profundius deponatur. Rectè igitur dum ad partum incuruа-
tur,mori dicitur. Pariens nanque moritur,quia in blasphemię
suæ merito condemnatur. Et quia mortis suæ tormenta non
præuidet,subiti dolores in eam irruere dicuntur. Subiti nãque
C dolores sunt,repętinæ afflictiones mortis, sine præuisione ve
nientis. Subito enim dolores irruunt,cum Iudaicæ plebi sup-
pliciorum perẽnium retributiones obuiant: quæ nunc in con
temptu veritatis posita,non formidat. Quia enim pro pater-
narum traditionum obseruatione,ad æternam vitam morien
do se transire æstimat,in subitos dolores tunc corruit,cum su
stinere tormenta inchoat,quæ non speruit. Et notandũ quia
de moriente dicitur,irruerunt in eam dolores subiti: quia vi-
delicet dum per carnis molestias ad exitum vitæ cogitur,tunc
flagella dolorum irruere in eam temporaliter incipiunt: qui-
bus eius impietas æterna vindicta puniatur. Et quia vicino exi
tu reprobæ Iudæorum mentes se alterutrum ad perfidiam co
hortantur. In ipso autem momento mortis eius, dixerunt ei
quæ stabant iuxta eam: Ne timeas quia filium peperisti.) Fi-
lium quippe peperit: quia durum in nequitia, & insuperabi-
lem populum erudiuit. Quæ autem mulieres iuxta stant, nisi
mentes æquali ordine impietatis astrictæ? Stant quippe non
veritate & rectitudine fidei: sed præsumptione, & iactantia
religionis. Idcirco eam ne timeat,cohortantur,quia filium pe
perit: vt videlicet tãto securius in veteri traditione mori non
timeat,quanto illos etiam in ea obdutatos & inconuertibiles
aspicit, quos suo magisterio eruditos cognoscit. Sed dum in
se abundantius dolore compellitur,pro nihilo duci,quicquid
alij sua eruditione profecerunt: vnde & subditur: Quæ non re
spondit,neque animaduertit.) Nam dum æterni doloris expe- D
riri amaritudinem inchoat, hoc quod temporaliter aliis præ-
fuit, non delectat. Vel certè idcirco de nato puero non læ-
tatur:quia is qui gignitur sua institutione, in captiuitate con-
spicitur. Vnde & subditur:Et vocauit puerum Hichaboth,di-
cens:Translata est gloria domini:quia capta est arca dei.) Ar-
ca quidem capitur:quia iam authore deo,à veris fidelibus, san
ctæ scripturæ sacramenta, veræ intelligentiæ capacitate reti-
nentur. Et gloria Israël transfata est:quia postquam à vera reli
gione cecidit, redolere per bonæ famæ opinionem cessauit.
Bene autem non perire Israël gloria dicitur,sed trãsferri:quia
religionis fama,quã perdidit,ad gentilitatem transiuit. Trans-
lata quippe est gloria: quia in sancta Ecclesia veræ religionis
fragrantia redolet,quæ in fide redemptoris posita,pro æterni
spendoris certitudine,quam expectat, donum sancti spiritus
pignus tenet. Idcirco de nato filio lætari refugit: quia profe-
cto dum ad gentes transisse præteritam gloriam conspicit,ad
captiuitatem se parere ingemiscit. A translatione etiam glorię
filium nominat,quia profecto impietatem, in qua permanet,
quasi prælato nomine perpetuo repræsentat. Potest autẽ per
hoc quod à matre ei nomen imponitur, apertè intelligi quod
videmus. Ex ea enim nomen suscepit, à qua ei meritum im-
pietatis venit. Sequitur:

E

Caput III.

Caput quin tum.

PHilistim autem tulerunt arcam, & as-
portauerunt à lapide Adiutorij in A-
zotum. Tulerunt Philistim arcam dei,
& intulerũt eam in templum Dagon,
& surrexerunt Azotij altera die,& in-
uenerunt Dagon iacẽtem ante arcam,
pronum in terra.) Quid est quod arca
à lapide Adiutorij asportatur, nisi quia
præcones veritatis ab eo quem Iudæi falsa opinione expe-
ctant Christo,mysteria scripturarum auferunt? Dum enim ad
veri redemptoris cognitionem, sanctæ scripturæ testimonia
conuertunt ab eo nimirum, in quem sui auxilij spem Iudæi
posuerant,arcam tollunt. Et quia gentibus fidei mysteria cre-
duntur,arca dei in Azotum perducitur. Quæ profecto arca in
templum infertur. Quid ergo fuit templum Dagon nisi vna-
quæque anima infidelis quondam idololatriæ superstitione
polluta? Quid simulacrum Dagon, nisi totius idololatriæ su-
perstitionem designat? Quid igitur erat aliud, mysteria fidei
cordibus gentilium intimare,quàm arcam Dei in templũ Da-
gon inferri? Velut enim iuxta Dagon statuebatur arca, dum
prædicatores sanctæ ecclesiæ gentiles admonerent, vt ad pro-
bandam fidei veritatem, & prædicationem,quam audiebant,
& Idololatriæ,quam tenebant,errores discuterent. Bene ita- F
que die alia Dagon pronum in terra ante arcam iacẽtem Azo
tij repererunt. Vnã quippe diem Azotus habuit,in audita præ
dicationeveritatis,alteram in cognitione fidei. Primo nanque
die arca Dei iuxta Dagon statuitur,quia in audita prædicatio-
ne Redemptoris erroris vetusti tenebras deprehendunt. Alte
ra vero die surgentes, pronum in terra ante arcam iacentem
Dagon inuenerunt:quia & in cognitione veritatis statum ido
lolatria perdidit. Vnde & bene cum lapsus Dagon asseritur, ia
cere pronus in terra memoratur. Ante arcam quidem cadit,
quia ex mysteriorum diuinorũ scientia innotescit. Sed pronus
in terra iacet,quia authore iam Deo,ad aspectum fidelium fi-
mularę rationis imaginem nõ habet. Qui enim pronus in ter-
ra iacet,faciẽ in terra deprimit. Per faciem vero simulachri si-
mulatio exprimitur rationis. Pronũ itaque in terra iacere, est
iam vera cognoscentibus,simulationis suæ fraudibus illudere
nequaquam posse. Sed tamen vt certius gentiles vera cogno-
scerent,eandem fidei nostræ auditã rationẽ, & superstitionis
suę vetustã cõsuetudinẽ magis ac magis discutere conati sunt.
Aptè itaque sequitur: Tulerunt Dagon,& restituerũt eum in
locum suũ,)id est in templo,vbi arca Dei posita fuerat. Quid
est ergo Dagon in locũ suũ restituere,nisi iuxta iam cognitam
spiritalium sacramẽtorum veritatem idololatriæ statum sub-
tili consyderatione perquirere? & quia quo subtilius idolola-

triæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

G triæ error aſpicitur, verius cõdemnatur, ſubiunctum eſt: Rurſuſque diluculo ſurgentes, inuenerunt Dagon iacentem ſuper faciem ſuam coram arca domini.) Diluculo iterũ ſurgũt, quia ad amorem auditæ bonitatis iam certitudine deliberationis ſe erigunt. Primus itaque dies probationis eſt, ſequens cognitionis, tertius verò deliberatæ iam certitudinis, & oblatę profeſsionis. Qui profecto dies quia illuminatis conuerſorum mentibus, in ſplendore perfectæ & conſummatæ fidei illuxit, ſequitur: Caput autem Dagon, & duæ palmæ manuum eius abicisſæ erant ſuper limen. Porro Dagon truncus remanſerat in loco ſuo.) Quid enim Dagon, id eſt idololatriæ caput, eſt aliud, niſi ipſum initiũ omnis iniquitatis diabolus? Et quæ ſunt palmæ manuum eius, niſi vniuerſa opera idololatriæ? Caput itaque Dagon amiſit: quia per idolorum cultura regnare maligni ſpiritus in corde gẽtilium deſunt. Palmæ etiam manuum eius abſciſſę ſunt, quia idolis vanis ſacrificia nuſquam offerun tur. Et quia à cunctis fidelibus eius deformitas vbique conſpicitur, truncus Dagon in loco ſuo remanſiſſe memoratur. Caput vero & manus abſciſſæ, & ſuper limen poſitæ memoran tur: quia profecto quiſquis ad veram fidem ingreditur, primi pia diabolicæ ſuaſionis repellere, atque vniuerſis eiuſdem Satanæ operibus renunciare præcipitur. Poſita ergo hæc ſunt in limine, vt ab introeuntibus conculcentur: quia verè fidelis eſſe non poterit, qui & prauis maligni ſpiritus conſiliis aduerH ſari, atque iniquis operibus non proponit. Nam qui Dagon caput atterere, & manus vitat, & ſi fidelium numero contineri videtur, idololatra quodammodo eſſe conuincitur. In oblectatione etenim dæmonum nõ ſolum exteriora ſacrificia, ſed etiam iniqua deſyderia ab eorum cultoribus offeruntur. Qui ergo in veræ fidei cognitione receptus eſt, & ab immundis deſyderiis, & prauis operibus non remotus, quia Dagon collidere caput, & manus deſpicit, maligno ſpiritui, quem in oblatione cæremoniarum deſpicit, per internæ concupiſcentiæ, & exterioris vitæ immũditiam oblationem facit. Quare, & ſubditur: Propter hoc non calcãt ſacerdotes Dagon ſuper limen vſque in hodiernum diem.) Sacerdotes quippe Dagon ſe eſſe inſinuant, qui ſuper limen non calcant. Quibus in verbis cautè inſpiciendum eſt, quia non dixit limen, ſed ſuper limen, vt caput, & manus Dagon calcanda eſſe doceantur, quæ ſuper limen abſciſſa eſſe referuntur. Idcirco autem ſacerdotes ſuper limen non calcant, quia abſciſſas eius manus, & caput pede conterere vitant. Sacerdotes nanque Dagon vſque in hodiernum diem remanent, quia qui per immunda deſyderia antiquo hoſti ſacrificet, adhuc eſt. Qui profecto ſuper tẽpli limen calcare refugiunt: quia nec immundis ſuggeſtionibus, nec malis operibus reſiſtunt. Dagon itaque ſacerdotes ſunt, quia etſi manufactis ſe idolis non humiliant, concupiſcentiarum tamen ſimulachris per nepharia opera ſe incuruant. Sequitur: Aggrauata eſt manus domini ſuper Azotios.) Manus domini I eſt virtus diuinæ poteſtatis. Et quia in Azotios primordia gentilitatis deſignata ſunt, quid eſt quòd manus domini ſuper Azotios aggrauata perhibetur? Sed manum ſuper Azotum aggrauauit, cum gentilium corda virtute ſuæ potentiæ ad conuerſionem mouit. Nam dum per internam aſpirationem eis vim æternæ mortis innotuit, de perpetratis iniquitatibus, gentium mentes mirabili terrore perculſit. Quia ergo dum manus domini aggrauata dicitur, interfici Azotij perhibẽtur, grauedo hæc manus accipitur in multiplicatione conuerſorum. Nam mori gentilibus fuit, ab infidelitate ſeparari. Manu quoque domini occidi, eſt eandem veræ fidei cognitionem non miniſterio hominum, ſed diuina virtute promereri. Leuis itaque erat manus domini ſuper Azotum, cum adhuc per pauMatth. 9. cos miniſtros fidei pauci errorem deſererent gentilitatis. Vnde & quaſi de aggrauatione manus orare verbi miniſtros dominus admonet, dicens: Meſsis quidem multa eſt, operarij autem pauci, rogate dominũ meſsis, vt mittat operarios in meſsem ſuam. Quaſi aliter dicat: Qui per paucos miniſtros, velut leui manu paucos ab infidelitate ſeparat, rogate vt miniſtros multiplicet, vt quaſi in cõuerſorum multitudine manum grauer. Sed & modus interfectionis exponitur, quia quiſquis mori hac interfectione dicitur, dum ad purgandum ventrem exiret, in ſuperiori parte natium morderi à muribus perhibetur.

Ad literam vna percuſsio hic oſtenditur, ſed in typica expoſi- K
tione geminatur. Nam per literæ ſignificationem, & grauationem manus domini, & murium morſus ad eiuſdem mortis effectum pertinet: quia ad hoc dicitur, manus domini ſuper Azotios aggrauari, quod per murium morſus interfici. Quia vero per ſpiritalem ſignificationem duas mortes agnouimus, vnam videlicet qua peccatores iuſtitiæ peccando moriuntur: alteram, qua iuſti à peccatis in quibus vixerant, pœnitendo ſe erigunt, vnam quæ ad humana corda diabolo ſuadente ingreditur, alteram quam omnipotentis dei virtus operatur. neceſſe eſt ergo vt vtranque mortem in hoc loco ſpiritualiter attendamus. Mors quidem, qua peccatores à peccatis pœnitendo reſurgunt, deſignatur, quia dicit: Aggrauata eſt ſuper Azotios manus domini. Illa autem mors, qua gentiles ſe immunditiæ, & iniquitati ſeruos exhibuerunt, deſignatur, cum morderi à muribus, & interfici dicuntur. Mus quippe immundum eſt animal, & per legem edi prohibitum. Quid ergo per mures, niſi dæmonia deſignantur? Et quid eſt morderi à muribus, niſi peccati pœna lacerari? Sed mordebantur à muribus, cum ad purgandum ventrem egrediebantur. Quid eſt ergo purgare ventrem, niſi expletione peccati miſeræ famæ fœtorem proferre? Qui ergo ad purgandum ventrem egreditur, murium morſu perimitur, quia qui peccando ad aliorum notitiam per exemplum prauitatis extenditur, ad æternam quoque mortem graui dæmonum obligatione retinetur. In ſecre L
tiori enim parte natium percuſsi perhibentur: quia peccator quiſque ex ea parte vulnus accipit animæ, quam incurrat ad peccati delectationem. Cum ergo manus domini ſuper Azotum aggrauatur, à muribus percuſſus aſſeritur, quia prædicantibus æternæ vitæ doctoribus, dum ab infidelitate gentiles conuerſi ſunt, qua peccatorum morte ſuaſione dæmonum obligati eſſent, cognouerunt. Morderi igitur Azotiis poſt aggrauatam manum domini eſt, poſt veræ fidei cognitionem, dæmonibus non ſubiici, ſed quibus ſe peccati fœtoribus pœnæ mortis obtuleratnt, per fidei illuminationem intueri. Quaſi enim tunc morſi ſunt, quando peccatorum ſuorum morſus agnouerunt. Sequitur: Videntes autem viri Azoti huiuſcemodi plagam, dixerunt: Non maneat arca dei apud nos quoniam dura eſt manus eius ſuper nos, & ſuper Dagon deũ noſtrum.) Nam cum cernerent templa deſtrui, ſacrificia ceſſare, vxores à viris, & viri ab vxoribus diuidi, à genitoribus filios, & patres à filiis ſeparari, quid aliud quàm & ſuper ſe, & ſuper ſuperſtitionem ſuam manum domini duram eſſe putauerunt? Sed quid deinde factum fuerit, ſequitur: Et mittentes congregauerunt omnes Satrapas Philiſtinorum, reſponderũntque Gethæi, circũducatur arca dei.) Quia Satrapas Philiſtinorum congregauerunt, dicitur, quare autem congregauerunt, non dicitur. Sed quia reſpondiſſe Satrapæ dicuntur, & circunducendæ arcæ conſilium tribuiſſe: quia ad tribuendũ pro eadem arca cõſilium vocati eſſent, aperte cognoſcitur. Qui ergo ſunt M
Satrapæ Philiſtinorum, niſi electi prædicatores gentilium? Satrapæ quidem principes dicuntur. De quibus profecto principibus per Pſalmiſtam dicitur: Principes populorum congre- *Pſalm. 46*
gati ſunt cum deo Abraham. Populorum nanque appellatione gentes deſignantur. Qui ergo populorum nomen & principum poſuit, nimirũ eos, de quibus loquimur Philiſtinorum Satrapas deſignauit. Qui certe populorum principes cũ Abraham deo conuenerunt, quando ad ſalutem cõuertendarũ gentiũ, hoc prædicatores ſonuerũt verbo, quod omnipotẽs deus interno eis aſpirabat deſiderio. Quaſi enim in auditorũ gentium cordibus mira erat conuenientia dei & principũ, cum ſimul & à ſanctis prædicatoribus rationem recte prędicationis acciperent, atque à domino fructum bonæ voluntatis. Et quia aduerſarij eſſe cognoſcũtur, qui dixerant, non maneat arca dei apud nos, quomodo principes mittentes cõgregãt? Sed mittere, & principes cõgregare eſt, ſanctorũ prædicatorum mentes ad prædicationis inſtantiam prouocare, quia illic erat attẽtius prædicandum, vbi gentiliũ corda in errore profundius merge bantur. Hinc eſt quod egregius doctor nobiliorẽ de indomitis hoſtibus ſe elegiſſe victoriam gloriatur, dicẽs: Ab Hieruſa- *Roma. 15.*
lem vſque Illyricum per circuitũ repleui euangelium Chriſti: ſic autem hoc prædicaui euangeliũ, nõ vbi de eo annunciatum fuerat,

A fuerat, ne ſuper alienum fundamentum ædificarem. Prouocati ergo ſunt principes non deſyderio, ſed errore infidelium, cum inde deo lucrum maius facere arbitrati ſunt, vnde caligo errorum per flatum ſuperbiæ ſublimius ferebatur. Quare & ſanctæ prædicationis inſtantia deſignatur, cùm ſubditur: Reſponderúntque Gethæi: Circundatur arca dei.) Illi dicũt, non maneat arca dei apud nos, & iſti dicũt: Circunducatur.) Quid eſt enim arcam dei circunducere, niſi veræ fidei myſteria publicè prædicare? Manet enim arca apud eos qui veræ fidei ſacramenta, quę audiunt, per amorem amplectũtur. Qui autem, non maneat apud nos arca, dicunt, prædicationem fidei à ſe auerti concupiſcunt. Satrapæ ergo ecõtrario dicunt: Circunducatur arca dei,) quia illis attentius diuina prædicabant, quos ad odium veritatis grauis error accenderat. Et quia per ſanctorum prædicatorum miniſteria, etiam talium magna lucra regnis cœleſtibus illata ſunt, ſequitur: Illis autem circunducentibus eam, fiebat manus domini per ſingulas ciuitates interfectionis magnæ nimis, & percutiebat viros vniuſcuiuſque vrbis à paruo, vſque ad maiorem, & computreſcebant prominentes extales eorum.) Arca quippe circunducitur, cum myſteria fidei palam, & ſine timore prædicantur. Et quia inter initia fidei innumeri conuertebantur, interfectio magna nimis per ciuitates ſingulas facta perhibetur. Item quia non ſolum ſimplices, ſed ſapiẽtes conuerſi ſunt: eadem interfectio à parB uo vſque ad maiorem facta aſſeritur. Sed per eandem percuſſionem computreſcere extales referuntur. Extales quippe putreſcere, eſt peccati meatus ab effuſione conſueti fœtoris penitus interire. Bene nanque percuſſus eſt, cuius prominentes extales computreſcunt: quia nimirum nonnulli ſunt, qui poſt munditiam conuerſionis, priſtina inuoluuntur ſordẽ flagitij: borũ profecto prominentes extales minimè computreſcunt: quia ad conſuetum peccatorum fluxum per iniqua opera recuruantur. Hos nimirum ab imperfecta percuſsione male ſanos ille redarguit, qui ad fœtores priſtinos deuolutos inſi-
2. Pet. 2. nuat, dicens: Canis reuerſus ad vomitum, & ſus lota involutabro luti. Quaſi enim ad computreſcẽdum extales percutiebat
Roma. 6. ille, qui verbi gladium ingerens, ait: Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore, vt obediatis concupiſcentiis eius. Poteſt autem per hoc quod Azotij dicunt: nõ maneat arca apud nos, corũ qui de eiſdem gentibus & verbum fidei audierunt, & ad æternam vitã minimè prædeſtinati credere noluerunt, peruerſitas deſignari. Circunducere ergo arcam dei Satrapis fuit, ſanctis prædicatoribus eius verbũ veritatis ſubtrahere: at que illis, qui digni erant, myſteria fidei reuelare. Circunducta ergo eſt arca: quia fidei noſtræ ſacramenta ab aliorum notitia ſublata ſunt, atque aliis reuelata. Vnde & cum circũduceretur interfectio magna nimis per ſingulas ciuitates fieri perhibetur: quia vbicunque verbum ducebant fidei, gratia multiplicaC batur conuerſionis. Et quia vbicunque prædicabant, inter eos qui credebant, erant qui prædeſtinati ad æternam vitam non erant, ſequitur: Miſerunt arcam dei in Accaron. Cúmque veniſſet arca dei in Accaron, exclamauerunt Accaronitæ, dicentes: Miſerunt ad nos arcam dei vt interficiar nos, & populum noſtrum. Miſerunt ergo & congregauerunt omnes Satrapas Philiſtinorũ. Qui dixerunt: Dimitte arcã dei in locum ſuum.) Satrapæ (vt diximus) ſancti prædicatores intelliguntur Accaronitæ, qui interpretantur ſteriles, gentiles deſignant inconuertibiles. Qui nimirum prædicatores dimittendæ arcæ conſilium tribuerunt, vt ſi ſalutem ſuam de diuina prædicatione recuſarent, fidelibus ad æternam patriam cum ſacramentis fidei tendentibus, non obſiſterent. Locus nanque arcæ diuinorum videlicet ſacramentorum, ibi eſſe cognoſcitur, vbi quicquid de omnipotente deo nunc per ſcripturarum myſteriũ dicitur, aperta poſtmodum nobis cognitione reuelatur. Pro-
1. Cor. 13. prium quippe arcæ locum cognouerat, qui dicebat: Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem: nunc cognoſco ex parte, tunc cognoſcam ſicut & cognitus ſum. Conſilium itaque Satraparum fuit, vt in locum ſuum reuerti arcam dei permitterent: vt videlicet qui de verbi prædicatione nullum fidei fructum ferebant, eam ſaltem illis dimitterent, qui ex ea fructum ſibi in æternitate præpararent. Bene igitur qui remittendæ arcæ conſilium accipiunt, Accaronitæ nominantur. Accaronitæ quippe interpretẽtur ſteriles. Quia D
enim de audita fidei veritate, nullum credulitatis, aut boni operis fructũ dederant, ſteriles erant. Tollendæ ergo arcæ principes conſilium præbuerunt, ſed à ſterilibus, vt videlicet verbi dei ſemen, quod in peſsima terra germinare non poterat, terræ optimæ ſeruaretur, quæ de hoc labore hyemis, in perẽni vita fructum centeſimum proferret æſtatis. Et cauſam protinus relaxãdæ arcæ oſtendunt, cum prædicatores ſubdunt: Ne interficiat nos cum populo noſtro.) Accaronitæ clamauerũt, miſerunt arcam dei ad nos, vt interficiat nos, & populum noſtrum. Satrapæ conſilium tribuunt, dicentes: Dimitte arcam dei Iſraël, vt non interficiat nos cum populo noſtro. Quis eſt populus de quo Satrapæ, id eſt principes dicunt, vt non interficiat nos cum populo noſtro? Quis eſt populus, niſi populus Chriſtianus? Dicũt ergo principes, dimittite arcam dei Iſraël, vt reuertatur in locum ſuum. Quaſi dicat: hoc vnde vos mori pertimeſcitis, nobis ad æternæ vitæ meritum exercere non prohibeatis. Sed quod addunt, vt non interficiat nos cũ populo noſtro, gentilium quidem reproborum corda in errore ſuo per hanc reſponſionem confundũtur, dum inde ſe iſti affirmarent mortem euadere, vnde illi trepidarent mori. Arcam quoque dei ſancti prędicatores auferunt, quia dum cõremptoribus ſpiritalia panduntur, ad damnationẽ indiſcreti prædicatoris agitur, ſi eadẽ diuina myſteria, non imitãda perfidis, ſed irriden E
da, & concludenda deſerantur. Nam quaſi transferendæ arcæ non tam Satrapæ quàm Satraparum dominus præceptũ pone- *Matth. 7.*
bat, dicens: Nolite ſanctum dare canibus, neque ponatis margaritas ante porcos, ne conuerſi conculcent eas pedibus ſuis. *Idem. 10.*
Hinc iterũ dicit: Si perſecuti vos fuerint in vna ciuitate, fugite in aliã. Arcã itaque ne moriantur auferunt, quia cõremptoribus idcirco ſpiritualia abſcõdunt, ne de eorum contemptu ij, qui temere ea proferunt, ex indiſcretione puniantur. Sed quia Accaronitis arca præcipitur dimitti, hoc profecto inſinuat, quod præmiſi: quia tempore perſecutionis, ſanctorũ prædicatorũ exhortatio facta eſt, vt ipſi crederent, aliquãdo autem, vt ſi ipſi vitæ verbũ non reciperent, illud recipientibus non obſtarẽt, & ſi ipſi tormentorum metu, ſalutis viã non arriperent, eis impedimẽto nõ eſſent, qui ad regna cœleſtia feſtinare nec minùs, nec pœnis deſtitiſſent, ſequitur: Fiebat enim timor mortis in ſingulis vrbibus, & grauiſsima valde manus domini.) Hoc quidẽ ad exteriorem perſecutionem qualiter accipiatur, ſuprà expoſitũ eſt, ſequitur: Viri quoque, qui mortui non fuerant percutiebantur in ſecretiori parte natium: & aſcendebat vlulatus vniuſcuiuſque ciuitatis in cœlũ.) De natium quidem perſecutione quia ſuperius diximus, dicendum hic non eſſet: ſi hic aliud quam, ibi nequaquã diceretur. Quid eſt ergo, quod dicit: Viri quoque qui mortui non fuerant, percutiebantur? Nunquid verò ij qui mortui fuerant, morderi iterum pro at- F
tę pœna debuerunt? Sed & cum percuſſorũ clamor in cœlum aſcendiſſe dicitur, ſatis oſtendi poterat quia de viuis, & non de mortuis diceretur. Neque enim in cœlum aſcendere clamor poterat virorum mortuorũ. Sed quia percuſsionem natium ſuperius retulimus ad cognitionem peccatorum, ſunt profectò viri, qui non ſunt mortui. Viri quippe ſunt, qui pro æterna vita, quam appetunt, agere fortia decreuerunt. Sed viri adhuc non ſunt mortui, qui agere magna deliberant: tamen ad dolorem compunctio nis, mala præterita nequaquã penſant. Mordentur ergo à muribus, vt moriantur: quia in quibus nequiter ceciderunt recolunt, & pro præteritis actibus, ſe promereri ęternę vitę amiſsionem credunt. Quia ergo viri ſunt, de dei miſericordia non deſperant: & quia mordentur, vt moriatur, de eo quod magni eſſe incipiunt, ſe non exaltant. Quorum profecto clamor in cœlũ aſcendit, quia omnipotens deus conuerſorum gemitus clementer accipit. Et quia in tempore conuerſionis gentiũ, magnus erat ad fidem concurſus, non ab aliqua vna, ſed à pluribus ciuitatibus clamor aſcendiſſe perhibetur. *Pſalm. 60.*
Vnde & in perſona vniuerſalis eccleſię Propheta deprecatur, dicẽs: Intẽde orationi meę, à finibus terrę ad te clamaui. Et in *Pſalm. 27.*
cœlũ aſcẽdiſſe clamorem à finibus terrę clamantis oſtendens, ait: Exaudiuit de templo ſancto ſuo vocẽ meã, & clamor meus in cõſpectu eius introiuit in aures eius. Cùm ergo vnaquęque ciuitas in cœlum clamaſſe dicitur, vniuerſalis pœnitentia conuerſionis

Universidad de Deusto
Biblioteca

G uersionis commendatur. Quod si percusio ad cõuersionem, clamor autem refertur ad diuinæ laudis deuotionẽ: huc profecto in mysteriis scripturarum legimus, quod videmus. In dei nanque omnipotentis laudibus vnaquæque ciuitas clamat: quia Redemptoris pręconia orbis vniuersus nequaquam tacet: quem non absconse prædicat, sed ineffabilis lætitiæ iubilatione collaudat. Quid enim aliud, quàm vniuersas ciuitates
Psal. 85. ad clamorem cohortabatur, qui dicebat: Omnes gentes plaudite manibus, iubilate deo in voce exultationis, quoniã deus
Psalm. 46. & 98. summus & terribilis, & rex magnus super omnes deos? Hinc iterum admonens ait: Iubilate deo omnis terra, seruite domino in lætitia. Hinc rursum, tam plagam mordentium murium, quàm clamorem ciuitatum exprimit, dicens: Commoueatur à facie eius vniuersa terra, dicite in gentibus, quia dominus regnauit. Præmiserat enim: cantate domino canticum nouum, cantate domino omnis terra. Commotio quippe terræ pertinet ad dolorem pœnitentiæ, cantate domino, siue annunciare in gentibus: quia dominus regnauit: ad studium prædicationis, & ad deuotionem diuinæ laudis. Vniusquisque ciuitatis clamor in cœlum ascendit, quia in vniuerso orbe tam prædicationis veritas, quàm deuotionum laudes à fidelibus sanctæ Ecclesiæ declamantur: quæ ad superni auditus celsitudinem, per susceptionem diuinæ dignationis assumuntur.

H Caput IIII.

Caput sextum. Vit ergo arca domini in regione Philistinorum septem mensibus. Quid septem menses isti, nisi totam vitæ præsentis prolixitatem designant? Quanquam Azotij, & Accaronitæ clamarent, circunducatur arca dei Israël, & non maneat arca dei apud nos: veritate tamen sanctæ historiæ dicitur, quod in typo sanctæ Ecclesiæ cognoscamus quia in regione Philistinorum arca dei septem mensibus fuit. Non ergo malorum, & impiorum hominum voluntas, sed dei dispensatio in salute gentilium adimpleta est. Iam quidem de gentilitate sublati sunt impij, iam mortui sunt qui Christi confessores persequebantur, & tamen arca dei à Philistinorum regione non tollitur, quia diuina sacramenta apud gentes sancti spiritus poculo debriatas, per studiosam sollicitudinem reseruantur. Bene autem dicitur septem mẽsibus, quia sanctarum scripturarum mysteria vsque in mundi finem cum Christi fidelibus perdurabunt. Sed quisquis eiusdem sanctæ scripturæ mysteria per gratiam intimæ charitatis apprehendit, non de loco, in quo temporaliter arca dimittitur, sed de eo in quo æternaliter sistitur, sollicitus fuit. Quare & subditur: Et vocauerunt Philistæi sacerdotes, & dininos dicentes: Quid faciemus de arca
I dei? Indicate nobis. Et quomodo remittamus eam in locum suum.) Qui sunt, qui sacerdotes & diuinos consulunt, nisi fideles sanctæ Ecclesiæ, qui æternæ salutis viam sine errore tenere concupiscunt? Et qui sacerdotes & diuini, nisi sanctæ ecclesiæ prædicatores intelliguntur? Sacerdotes quippe sunt ob oblationem sacramenti, diuini verò, ministerio prędicationis. Nam duo ista in pastoris persona cõueniunt, si ei adsit & sanctitas vitæ, & eruditio sapientiæ: quia ad purgãda peccata subditorum constitutus est, & ad errorum caliginem prędicationis luce depellendam. Pastor ergo sanctæ Ecclesiæ, qui vitæ sanctitatem habet, & diuinæ prædicationis virtutem non habet, sacerdos quidem & non diuinus est. Item si verbi facundiam retinet, sine vitæ sanctitate, & si diuinus esse cernitur, sacerdotij honore nequaquam decoratur, quia quod sublimiter prædicat, terrena actione conculcat. Qui autem de arcæ loco, & de remittenda arca dei interrogant, & sacerdotes, & diuinos vocant, quia nimirum ij qui de cognitione diuinæ prædicationis, venturæ vitæ gaudia diligunt, ad salutis cõsilium nec carnales sapientes, nec multum simplices religiosos pastores quærunt. Sacerdotes itaque, & diuinos vocãt, quia eis se committunt, qui & superni rectitudinem itineris demonstrant sublimitate scientiæ, & pro subditis omnipotenti deo idonei intercessores sunt, per puritatem vitæ. De remittenda igitur in locũ sunm arca interrogant: quia de ista cognitione scriptu-

K rarum, quam in mysteriis verborum accipiunt, trãsire ad perfectam dei cognitionem in æternitate concupiscunt. Velut enim arca remittitur, cum parua ista cognitio per vitæ præsentis transitum adimpletur. Et in loco suo ostensæ arcæ dei gloriam cernimus, quando ab altis figurarũ tegminibus speciem diuinæ maiestatis reuelata facie contuemur. De ista quippe in loco suo arcæ relatione per Prophetam dicitur: Et non docebit vir vltra proximum suum dicens, cognosce dominum, à minimo vsque ad maximum cognoscent me. Hinc Ioannes
1. Ioan. 3. repromittit, dicens: Cùm apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum, sicuti est. Sed iam remittẽdæ quod consilium sacerdotes, & diuini quærentibus tribuant, attendamus. Nam sequitur: Qui dixerunt: Si dimiseritis arcam dei Israël, nolite dimittere eam vacuam, sed quod debetis reddite ei pro peccato, & tunc curabimini, & scietis quare non recedat manus eius à vobis.) Quidnam est arca vacua, nisi diuina scientia, sine bona operatione? Vacuam nanque arcam remittere, est de cognitione spiritualium sacramentorum, fructum boni operis nullum ferre. Vacua ergo arca remittitur, cum mens ad fidem venientis ad æternam dei contemplationem iam transire desyderat, & tamen in hac vita bonis operibus insudare nequaquam curat. Prædicatorum ergo voce præcipitur, vt arca cum dimittitur, vacua non relaxetur, vt si bona opera quisquis fidelis est non multiplicat, ad æternam dei omnipotentis
L cognitionem, quod transiturus sit, confidere non præsumat. Vacua autem arca non dimittitur, si illud ei pro peccato redditur, quod debetur. Quid est, quod pro peccato deberur arcę, nisi afflictio deuotæ pœnitentiæ? Quo in loco notandum est: quia eis loquitur, qui à muribus morsi sunt. Qui enim sunt morsi à muribus, nisi qui in fidei catholicæ illuminatione positi, ante eiusdem fidei cognitionem, siue post, praua egisse se recolũt? Nam qui ante gratiam regenerationis nulla crimina admisit, & regenerationis donum digna conuersatione retinuit, arcæ quidem debet, sed ei pro peccato non debet. Cognitione quidem diuini eloquij, boni operis reddere fructum cogitur, sed ad pœnitentiæ satisfactionem ex scelerum, quæ respuit, debito non vrgetur. Qui ergo mordentur adhuc, debitum arcæ pro peccato reddant, vt pro criminum memoria, humilem pœnitentiæ oblationem omnipotenti Deo restituant. Et tunc quidem curantur, quia tum conscientiæ vulnus obducitur, cum afflicta mens per pœnitentiam ad sperandæ veniæ securitatem releuatur. Tunc etiam sciunt, quare manus domini non recedat ab eis: quia tunc vtilitatem compunctionis, seu afflictæ carnis bonum intelligunt, cum de fiducia diuinæ indulgentiæ ineffabiliter lætantur. Quid est enim dolor pœnitentiæ, nisi plagæ molestia ex dæmonum percussione? Nam quasi in dolore plagæ adhuc acriter pungentis suspi-
Psalm. 31. rabat conuersus ille, cum diceret: Conuersus sum in ærumna
M mea, dum configitur spina. Quid enim ærumna, nisi afflictionem insinuat pœnitentiæ? Sed in eadem ærumna conuersum se asserit, dum spinæ confixuram sentit. Quasi dicat: Dum recordatione flagitij mordeor, arcæ debitum reddere non desisto. Spina quippe configitur, dum per omnipotentis Dei dispensationem, ad lachrymas conuersorum anima criminum recordatione inflammatur. Et arcę debitum soluitur, quando iam pro qualitate criminis, mensura extenditur lamentationis, cum post diuturnas lachrymas afflictæ diu menti, interni solatij lux infunditur, atque à percussionis intimæ pondere diuino dono leuigatur, cum iam purgatæ menti per gratiam suę inspirationis omnipotens deus appropiat, atque ex fiducia consecutæ indulgentiæ eam exhilarat, quam ei ex præsentiæ suę gratia sumministrat. Quasi enim de percusione tunc sanatur: cum per refusę indulgentię gratiam magnitudo doloris de pœnitentis afflicta mente remouetur. Vnde & is qui in
Psalm. 31. ęrumna conuertebatur, dum configeretur spina, in eodem Psalmo omnipotentem deum curationis suæ authorem lætanter alloquitur, dicens: Tu es mihi refugium à pressura, quę circundedit me exultatio mea. Pressuram quippe vocat grauissimam valde manum domini. De qua percussione grauis-
Roma. 8. simę manus etiam Paulus loquitur, dicens: Ipse enim spiritus pro nobis postulat gemitibus inenarrabilibus. Qui ergo à pressura inueniſſe domini refugium, & exultationem insinuat,

A nuat, ab interni doloris percussione, gaudio diuinæ indulgentiæ curatum se esse manifestat. Hinc item dolens adhuc confi-
Psalm. 50. tetur, dicens: Tibi soli peccaui, & malum coram te feci. Sed quia de curatione præsumit, insinuans, ait: Auditui meo dabis gaudium & lætitiam, & exultabunt ossa humiliata. Debitum ergo arcæ redditur pro peccato, cum peccatores ex scripturæ sacræ cognitione affliguntur, & cruciatu tergere culpas satagunt, quas carnis delectatione traxerunt. Curantur autẽ, quando iam expleta mensura afflictionis, ad fiduciam diuinæ indulgentiæ per auxiliũ releuantur interni solatij. Vnde & Psal-
Psalm. 79. mista loquitur, dicens: Cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis in mẽsura. Lachrymarum quippe potus ad mensuram dat: quia profecto peccator etsi ex interna dei aspiratione, pro culpa compungitur, ex eadem compunctionis afflictione eodem consolante releuatur. Vnde &
Deut. 32. per Moysen dominus dicit: Ego occido, & ego viuere faciam: percutiam, & ego sanabo. Percutit nãque, & sanat: quia quos per compunctionem sauciat, per indulgentiæ securitatem curat. Bene itaq; curatis iam dicitur: Et scietis quare manus eius non recedat à vobis.) Nam antequam curet, quare manus domini ab eis non recedat, scire non possunt: quia tunc pœnitentiæ bonum intelligunt, cum in purificato iam corde sancti spiritus gratiam recognoscunt: & diuinæ indulgentię dona concupiscunt, de quibus ineffabili exultatione gratulantur. Nam
B curantis iam manus domini causam, qua ab afflictione non recesserat, eos scisse conspexerat, qui percussorum exultationes
Psalm. 89. exprimit, deo loquens, & dicens: Repleti sumus mane misericordia tua, exultauimus, & delectati sumus pro diebus quibus nos humiliasti, annis quibus vidimus mala. Velut enim in nocte pœnitentiæ luctum exceperãt, qui mane videlicet diuinæ dignationis apparente claritate, se repleros misericordia congaudebant: qui se delectatos pro diebus, in quibus humiliati fuerant, asserunt: per donum curationis, grauitatem manus domini quare ab eis non recesserat, scire demonstrantur. Sed quia à principibus adhuc per consilium dicitur, vt quod debetur pro peccato arcæ reddatur: & quid sit illud, quod debetur, non exponitur, adiunctum est: Qui respondentes dixerunt, quid est quod pro delicto reddere debeamus? Responde runt illi: iuxta numerum prouinciarũ Philistim quinque anos aureos facietis & quinque mures: quia plaga vna fuit vobis, & Satrapis vestris. Facietisque similitudines anorum vestrorum, & similitudines murium, qui demoliti sunt terram, & dabitis deo Israël gloriam si forte releuet manum suam à vobis, & à diis vestris, & à terra vestra.) Quid est quod quinque anorum similitudines, & totidem similitudines murium, iuxta prouinciarum numerũ fieri iubentur, & sic arcæ debitum soluitur? Hæc profecto si more Iudaico secundum literæ vilitatem pensatur, non solum despicienda sunt, sed nec auditu di-
C gna. Quæ profecto dignè accipit, qui quo viliora per literæ sonum audit: eo ea per spiritalem significationem vtiliora esse intelligit. Nam sanctus spiritus quo inspirante tota hæc sacra
1. Cor. 10. historia scribitur, nunquam tam vilia promeret, si in huius vilitatis arcano magna quædam, & pretiosa valde mysteria non signaret. Vnde doctor egregius fatetur, dicens: Omnia in figura cõtingebãt illis, scripta sunt autẽ propter nos, in quos fines seculorum deuenerũt. Eo igitur per spiritum altius requirenda sunt, quo in exposita velut carne literæ vile cernitur, quod loquuntur. Quæ ergo sunt anorum similitudines, quæ murium imagines? Et quia hæc tam ad tentantia dæmonia, quàm ad membra peccatorum fœtoribus exposita, superius retulimus, similitudines anorum, & murium, qua significatione deaurantur? Sed profecto tunc arcæ debitum pro peccato bene soluitur, si anorum, & murium similitudines ex auro fabricentur. In ani quippe similitudine emittendi fœtoris membrum cernitur, & tamen quia similitudo non veritas est, fœtore iam nullo maculatur. Et quia de auro afficitur, hoc profecto insinuat: quia ex splendore pulchritudinis, species commutatur deformitatis. Peccator ergo conuersus ani similitudinem facit, cum quibus peccati fœtoribus membra sua deposuerat, ad memoriam ducit. Ani ergo similitudinem fabricare est membrorum suorum nuper peccantium turpitudinem, pœnitenti corde recolere. Non itaque anum, sed ani similitudinem fabricat, qui & à peccati fœtoribus membra abluit, & eadem D membra, quibus peccatis subdiderit, recolere non omittit. Et quidem ex auro fieri ani similitudo cernitur, quia ad pretium æternæ salutis, peccatorum turpitudines atteruntur. Vel fortasse memorãdo similitudines anorum fiunt, flendo deauruntur, quia & recolendo, quæ fecimus, fingimus, & dum commissa attentius lugemus, in iustitiæ splendorem membra deauramus. Anorum ergo similitudo, non veritas cernitur: quia tunc peccator suę deformitatis ignominiam respicit, cum prava opera, non solum committendo, non exercet, sed etiam in præterito se commisisse vehementer dolet. Quinque autem ani fieri iubentur, quia vniuersalis omnium gentilium satisfactio imperatur. Vnde & cautè notatum est: Iuxta numerum prouinciarum Philistim.) Quare enim quinque sunt Philistinorum prouinciæ, nisi quia carnalis vita gentilium designatur? Quia enim quinque sensus corporis non ad laudem creatoris, sed ad carnalem vitam contulit, per quinarium numerum Philistinorum prouinciæ exprimuntur. Quinque anos aureos præcipiuntur, vt faciant, vt de omnibus compungantur sensibus: & quia omnes peccauerunt, ideo ad supernæ vitæ claritatem membra omnia redigant, quæ per oblectamenta carnis, omnimoda polluerunt sorde flagitij. In auro quippe supernæ conuersationis fulgor ostenditur, quia per Ioannem de superna ciuitate dicitur: Ipsa verò ciuitas auro mundo, si-
Apo. 21. milis vitro mũdo. Membra igitur deaurantur, cum corpus ter- E
rena, & cœnosa cõspiscentiarum fœditate deforme, in splendorẽ cõmutatur æternæ vitæ: cũ videlicet per sanctæ conuersationis pulchritudinem radiat, quod in appetitu mundanæ delectationis peccatorum fœtore sordebat. Ad istam nanque deaurationem, beatus Paulus auditores suos admonebat, di-
Roma. 6. cens: Sicut exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita exhibeatis membra vestra, seruire iustitiæ in sanctificationem. Et quasi ad anorum similitudines eos respicere compellens, intulit, dicens: Quem ergo fructum habuistis in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors. Anorum ergo similitudines ad ruborem fiunt, quia profecto fœditatis nostræ maculas ad memoriam ducimus, vt de eisdem maculis confundamur. Sed deaurantur ad securitatem: quia profecto dum deformitatem nostram supernæ vitæ claritate obducimus, diuini examinis discussione quadam securitate præstolamur. Mures etiam, qui terram demoliti sunt, de auro fieri iubentur: quia & immundi spiritus, qui carni nostræ corruptionis oblectamenta suggerunt, ad iustificationem nostram memorantur. Quid est enim similitudines murium facere, nisi eas, quas de nobis maligni spiritus habuerunt victorias, memorari? Sed murium quoque similitudines deaurantur, cum nos eorum elisos viribus suspiramus. Nam dum ipsorum nos fraudibus victos plangimus, similitudines profecto murium aureas tenemus: dum præterita confi F
lia dæmonũ non habemus in blandimento operis, sed in contemptu reprobationis. Ex auro itaque similitudines murium fiunt: quia præteritæ fraudes dæmonum, ad fulgorem nobis bonæ vitę proficiũt. Tãto enim humiliores iam sumus, quanto membra nostra per supernæ conuersationis fulgorem radiant: & ipsi qui iam dei omnipotentis auxilio fortia agimus, immundorum spirituum prostratos fuisse fraudibus, nos metipsos videmus. Quod profecto consilium, quia pluribus tribuunt, eiusdem quoque rationẽ ostendunt: quia dicunt: Quia plaga vna fuit & vobis, & Satrapis vestris.) Quasi apertè dicãt: Quia omnes peccato subditi fuistis, necesse est, vt ad melioris vitæ studium corda pariter præparetis. Vnde & Paulus dicit: Omnes peccauerunt, & egent gloria dei, iustificati gratis per *Roma. 3.* gratiam ipsius. Et vt attentius meliorandæ vitæ propositum commendent, inculcando repetunt dicentes: Facietis similitudines anorum vestrorũ, & murium, qui demoliti sunt terram: & dabitis deo Israël gloriam, si forte releuet manum suam à vobis, à diis vestris, & à terra vestra.) Eis quæ prædictę sunt, similitudinibus factis, deo gloriam dare est, de studio boni operis, & de æstimatione humilitatis in semetipso inaniter non gloriari: sed Dei omnipotentis laudibus omne quod agitur, impendere. Et quia dicunt: si forte releuet manum suam à vobis, quid aliud in hoc verbo dubitationis accipitur, nisi quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

G difficilis ostenditur reconciliatio criminosorum? Vnde & per
Ioanæ 3. Ionam dicitur: Quis scit si cõuertatur, & ignoscat Deus? Quia ergo si forte releuat manum dicitur, commoueri ad pœnitentiæ lachrymas, cum magna fortitudine debemus: quia etsi hi qui pœnitentiam austeram faciunt, vix fiduciam salutis inueniunt, negligentes salui fieri quando possunt? Quæ profecto reconciliationis difficultas si in pœnitentium æstimatione tenetur, apud omnipotẽtem deum nequaquam inuenitur: quia & dum Niniuitæ velut pro difficili reconciliatione graui pœnitentia se deiciunt, omnipotẽtis Dei misericordia facile meruerunt. Et cum prophetæ Ioëlis voce acri se Deo populus lamento prostraret, egit profecto, vt qui videbatur ad placandum difficilis, eius iram leuigarer. Nam flatim in eo scriptum
Ioel. 2. est: Zelatus est Dominus terram suã, & pepercit populo suo. Manus itaque releuatur, cum mens in pœnitentia validè compuncta ad consecutę misericordiæ donum, diuina aspiratione sustollitur. Et quia (vt dixi) in initio nascentis Ecclesiæ sicut generalis peccatorum conuersio, ira & generalis erat reconciliatio conuersorũ manus Dei, quæ releuanda asseritur, & ab auditoribus, & à diis eorum, & à terra releuanda perhibetur. Per deos nanque sublimes, & sapientes viri designantur. Nam &
Exod. 7. ad Moysen Dominus dicit: Posui te in Deum Pharaonis. Et in
Exod. 22. legis etiam mãdato præcipitur: Diis non detrahes. Per terram vero simplicium vita exprimitur: quia dum prædicationem
H superiorum, velut cœli pluuiam in se cadentem, recipiunt, de irrigatione verbi, fructum proferũt bonæ operationis. A diis ergo, & à terra manus Domini releuatur, cum tam sapientes quam simplices ad certitudinem diuinæ indulgentiæ aut occulto, & spiritali solatio, aut prædicatorum iudicio reducuntur. Vnde & is qui paulo superius deauratã membra monuerat, dicens: Exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem,
Roma. 6. quasi releuatæ manus domini iudicium proferẽs, ait: Nunc autem liberati à peccato, serui autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam æternam. Hinc iterum conuersis à nequioris vitæ deformitate, integrum auri fulgorem mirabatur, dicens: Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Hinc idem suos collaudans, ait: In medio nationis prauæ & peruersæ, in quibus
Ephe. 5. *Philip. 2.* lucetis, quasi luminaria in mundo. Factis igitur ex auro similitudinibus anorum & murium & data deo gloria, manus domini releuatur, quia post pœnitentię luctum, post meliorationem vitæ, & æstimationis humilitatem, ad plenam omnipotentis dei misericordiam peccatores reducuntur. Et quia ista omnia adhuc per consilium præcipiuntur, prædicatorum verò consilium alij deuotè perficiunt, alijverò contemnunt, qui de bonæ vitæ splendore bonos laudibus efferunt, contra superbos per inuectionem increpationis accenduntur. Nam sequitur: Quare aggrauatis corda vestra, sicut Ægyptus, & Pha
I rao.) Cor nanque vt Ægyptus, & Pharao aggrauat, qui iam cognitione sacri eloquij, vulnera peccatorum suorum intelligit, & tamen per meliorationem vitæ, per amaritudinem pœnitentiæ, ad vera futuræ vitæ gaudia animum non intendit. Bene ergo Ægyptiis in grauitate cordis similatur. Ægyptus quippe tenebræ dicitur. Quid ergo Ægypti nomine accipitur, nisi à cœlorum sedibus angelorum lapsa multitudo? Et quid in Pharaone Ægypti rege, nisi ipse tenebrarum author diabolus designatur? Bene ergo dissimulatores pœnitentiæ Ægypto, Pharaoni in cordis aggrauatione similantur. Reprobi quippe angeli semel à cœlestibus lapsi, sicut amorem amissæ beatitudinis non recipiunt, ita & pœnitentiã agere de perpetrata superbia nunquam possunt. Dum ergo sancti prædicatores contra impudentes peccatores ad acutam increpationem se inuehunt, Ægypti, & Pharaonis similitudinem ad medium ducunt, vt auditores eorum tãto facilius ad satisfactionem proruant, quanto per id quod pœnitentiam nolunt agere, damnatis angelis se esse similes non ignorant. Vnde & instanter ad studium adimplendi consilij eos cogunt, dum subinferentes dicunt: Accipite ergo, & facite plaustrum nouum vnum, & duas vaccas fœtas, quibus non est impositum iugum, iungite ad plaustrum, & claudite vitulos eorum domi. Tollitisque arcam domini, & ponetis eam in plaustrum, & vasa aurea, quæ exsoluistis ei pro delicto ponetis in capsella, ad latus eius, & dimittite eam, vt vadat. Et aspicietis, & siquidem per viam con- K
finium suorum ascenderit, contra Bethsamis ipse fecit vobis grande malum hoc. Si autem minime, scietis quia nequaquam manus eius tetigit nos, sed casu accidit.) Quid enim plaustri nomine, nisi aut vniuersa simul sancta Ecclesia, aut vnaquæque cuiusque fidelis anima designatur? Cuius profecto plaustri rotæ sunt vtrunque testamentum. Nam dum sancta Ecclesia, vel electa quælibet mens per vetus & nouum testamentum instructa, ad æternam vitam innititur, quasi sublimibus prælata rotis, ad propositum locũ per altum fertur. Sed plaustrum fieri nouum præcipitur, vt videlicet qui ad æterna gaudia peruenire desiderat, per præceptum dilectionis noui hominis splendore vestiatur. Hoc quippe plaustrum innouari
Ioan. 5. præcipiebat dominus, dicens: Hoc est præceptum meum, vt
Ephe. 4. diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Hinc Paulus præcipit, dicẽs: Renouamini spiritu mentis vestræ, & induimini nouum ho-
Rom. 13. minem, qui secundum deum creatus est. Hinc Romanos alloquens, ait: Non in commessationibus, & ebrietatibus, non in contentione, & æmulatione, nõ in cubilibus, & impudicitiis, sed induimini dominũ Iesum Christũ. Plaustrũ igitur nouum facit, qui & vtrunque testamentum rectè intelligit, & splendore sanctæ conuersationis indutus, ad superna sese desideria extendit. Possunt quoque rotæ, quibus hoc plaustrum graditur, electi cuiusque geminum desiderium designare: quia quis- L
quis iam opitulante deo præsentem vitam in ærumnam peregrinationis tenet, ad futuram beatitudinem idcirco peruenire desiderat, vt impassibilis & immortalis fiat, vtvidelicet per vnum, eam quam horret, miseriam deserat, per aliud, eã quam prometetur beatitudinem, nunquam perdat. Vaccæ autem sunt sancti prædicatores. Qui quia & gemino præcepto charitatis insignes sunt, & in noua conuersatione conuersorum animas gignunt, rectè tam binario numero, quàm fœminino genere designantur. Vituli autem sunt desideria terrena. Cum ergo vaccæ plaustrum trahunt, domini vitulos claudunt, quia dum electis fidelibus ad superna patriam ducatum præbent, ea desideria, quæ eis reprobam vitam suggerunt, prodire ad effectum prohibent. Claudunt quippe vitulos, cum iam superba desideria in ipso suggestionis initio, intra conscientiam conterunt, & proficere ea ad effectum operis, nõ permittunt. Vnde & vaccæ, quibus non est iugum impositum, ad trahendum plaustrum exquiri perhibentur: quia prædicatores electis fidelibus prouidendi sunt, qui per nulla onera criminis
Esa. 10. subiecti sint imperio diabolicæ potestatis. De quo profecto iugo per prophetam dicitur: Computrescet iugum à facie olei. Bene autem processus sensuum, ordini concordat verborum, quia ersi aduersa dominatione sunt liberi, necesse est, vt semper sint de futura conuersatione suspecti. Vaccæ ergo & sine iugo sunt, & tamen earum vituli domi clauduntur: quia M
sancti prędicatores aduersariis spiritibus ex virtute dominantur, sed ab edomandis prauis desideriis, eo intentionem non auferunt, quo de sanctitate, qua se ornatos aspiciunt, securitatem in hac vita perpetuam habere non possunt. Et quia talibus diuinæ cognitionis gratia latius aperitur, aptè arca domini tolli, & super plaustrum poni præcipitur. Quod autem imponi arca auditoribus super plaustrum iubetur, hoc profecto insinuat, videlicet quod in sancta Ecclesia plures ordines prælatorum inuenimus, quia dum prærogatiua alij aliis digniores sunt, etiam authoritatem præcipiendi sortiuntur ex culmine ordinis altioris. Cum ergo arca domini reduci præcipitur, super plaustrum nouum poni perhibetur: quia profecto ad æternam patriam cum cognitione sacramẽtorum spiritualium rectè graditur, qui hoc quod de sancta scriptura didicit, per nouæ conuersationis pulchritudinem non relinquit. Ad latus autem eiusdem arcæ vasa aurea, quæ ei pro delicto sunt reddita, poni præcipiũtur. Vasa quippe aurea vocat, quæ superius memorat, dicens: Facietis similitudines anorum vestrorum, & murium.) In quibus profecto vasis, peccatorum, atque tentationum memoria designari dixeramus. Quid est ergo, quod superius anorum, & muriũ similitudines esse perhibuit, nunc vasa aurea appellauit. Sed ibi de eo quod arcæ pro peccato exolui debebat, tractabatur, hic autem de arcæ remissione. Quid ergo est, quod res istæ eędem honestiori nomine exprimuntur,

A muntur, nisi quia peccata, quæ pœnitentiæ fletibus tersa non sunt, in deformitate sua attentius videnda atque lugenda sunt: ea verò quæ iam sunt diluta magnis fletibus, non attentius, neque in deformitate sua respicienda, sed æstimatione humilitatis aliquando cogitanda. Quasi enim in mente pœnitentis, & acriter dolentis ani similitudo, & murium est: quando vt attentius lugeat eam, quã ante mentis suæ oculos congerit, peccati massam coadunatam videt. Sed cum iam magnis, & diuturnis fletibus quodammodo de peccatorum suorum remissione securus, ad supernam patriam festinare cursu magnæ conuersationis cœperit, quasi aurea iam vasa conspicit: quia peccata videt, non quibus obligatum videratur: sed quæ omnipotentis dei laudibus impendar. Bene autem in capsella, ad latus arcæ eadem vasa reponuntur. Nam si arca diuinæ cognitionis secretum insinuat, ad latus vasa dependantur: quia dum altitudo diuinę cognitionis mentem eleuat, ad virtutem humilitatis infirma nostra prę terita ad memoriam reducenda sunt. Non igitur ponenda sunt ante arcam, ne dum immoderatius infirma respicimus, attolli ad superna nequeamus. Constat itaque quia ex latere dependãtur: vt & superna videamus libere, & cum expedit ad nostra infirma mentis oculos reuocemus. Quid est autem, quod præcipiuntur: Et dimittite eam, vt vadat?) Sed arca dimittitur, quando eruditæ mentes subditorum à suis rectoribus libere viuere permittuntur: vt videli-
B cet ad æternam patriam properent, non iam maioris imperio, sed propriæ arbitrio rationis. Tenenda est igitur, vt plaustro imponatur, imposita quoque dimittitur: quia nimirum electis subditis disponendæ vitæ suæ licentia à prælatis ante danda non est, quam doctrinæ spiritualis eruditionem percipiant, & firmam consuetudinem bonæ operationis. Nam nec simplicibus subiectis, & bene viuentibus, nec eruditis, & infirmis, viuendi libertas rectè conceditur. Illi quippe à callido aduersario decipi tanto facilius poterunt, quanto & deprehendere eius insidias, per spiritalem eruditionem nequaquam didicerunt, isti verò eo difficilius seruant bonum eruditionis, quo tentatoris laqueos eruditi conspiciunt, & eorum vincula deuitare eruditi non possunt. Tunc ergo competenter arca dimittitur, cum id cui imponi debeat plaustrum ante fabricatur, cum eivasa aurea quæ debentur pro peccato, ex latere dependantur, quia profecto tunc secura esse poterit vita liberè viuentis subditi, cum renouatione interioris hominis custodire longo vsu didicerit, cum ex vitæ puritate, celsitudinem diuinæ eruditionis apprehendit, atque inter dona sublimia ea quæ aliquando praue egisse memorat, recolere ad humilitatem non negligit. Quæ profecto viuendi libertas: quia ad solum studium superni amoris boni subiectis impenditur, aptè & causam, qua eadem arca dimittatur, adiungit: Vt vadat inquit.) Quasi enim aliis verbis dicat: Ad hoc solum liberius vi-
C uere permittendi sunt, vt ad cœlestem patriam celerius proficiscantur. Sed quia nonnulli subditi tam conuersatione, quam scientia humano iudicio perfecti sunt, non diuino, prouidendum bonorum rectorum studio est, vt eorum curam tũc nec omnino prætereant, cum iidem subditi se de eorum cura dimissos putant, sed pia calliditate explorent, iam liberi qualiter viuant, quorum subditionis bona plenius nouerant. Quare & subiungitur: Et aspicietis, & siquidem per viam finium suorum ascenderit contra Bethsames, ipse fecit nobis hoc malum grande. Sin autem minime, sciemus quia nequaquam manus eius tetigit nos, sed casu accidit.) Bethsamis (vt iam diximus) interpretatur domus solis. Dimissam autem arcam prædicatores aspiciunt, vtrum recto itinere contra Bethsamis graditur: quia & cum proprio arbitrio dimittuntur subditi, explorare prælati debent, an bonum libertatis ad profectum conuertant cœlestis itineris. Sed & cautè notandum est: quia tunc rectè contra Bethsamis arca ascendit, cum confiniũ viam gradiendo non deserit. Confines etenim nostri, sunt electi priores: confines quippe sunt, qui iuxta se possessiones dispositas habent. Confines igitur electorum sunt ęterni regni perpetui cohæredes. Nam velut iuxta se dispositis possessionibus habitant, qui in eandem æternæ patriæ societatem vocati, de vna, & eadem conditoris maiestate sortiti sunt iura æternæ hæreditatis. Vel idcirco dicuntur confines: quia cum de bona cõuersatione ad perennis vitæ gaudia electi peruenient, D
qui rectè viuunt in hoc mũdo, cœlestibus ciuibus vicini sunt. Quæ est ergo via confinium nisi afflictio temporalis? Hanc viam Bethsamis per semetipsum dominus demõstrat, dicens: Arcta est via, quæ ducit ad vitam. Hãc item commendat, cum *Matth. 7.* discipulos increpans, ait: O stulti, & tardi corde ad credẽdum, *Luc 24.* nõnne oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriã suam? Hinc Paulus ait: Per multas tribulationes oportet nos intrare *Actor. 14.* in regnum dei. Cõsta Bethsamis ergo tunc arca dirigitur, cum per viam confinium ascendere videtur: quia in superna conuersatione ille verius proficit, qui ad æterna gaudia peruenire non per mũdanas delectationes, sed per carnis afflictiones, & mundi aduersitates quærit. Sed quia non ire, sed ascendere dimissa arca dicitur, altior via dimissis in libertate subditis indicatur: quia per viam Bethsamis non rectè gradiuntur, si non quotidie de bonis, ad meliora proficiunt. Ascẽdere enim meritis virtutum, quotidie ad meliora proficere est. Sed cum rectè contra Bethsamis arca ducitur, malum grande, quod perpessi fuerant, omnipotentis dei operibus adscribunt. Malum nanque grande eam percussionem vocant, de qua superius legitur: fiebat manus domini super singulas ciuitates, interfectionis magnæ nimis. Et quia eandem interfectionem tam ad conuersionem gentilium, quàm ad fidelium delinquentium E
salubrem compunctionem retulimus, cum arca rectè contra Bethsamis graditur, malum illud grande quod acciderat, à deo esse indicatur: quia profecto electorum singulorum finis indicat, qualiter prædicatoris animus eorum prima opera recognoscer. Nam si in fine deficiunt, apertè cognoscitur: quia bona eorum principia à domino non fuerunt. Vnde & subditur: Sinautem minime, scietis quia nequaquam manus eius tetigit nos, sed casu accidit.) Manus domini quid est, nisi vnigenitus patris ęternis? Manu nanque domini non tanguntur, qui non inspiratione diuini verbi, sed subita deliberatione cordis sui à pristina conuersatione separantur. Qui certè tanto celerius ab incepta bonitate deficiunt, quanto quod per arctam viam ingredi ad æternam patriam propouerant, qua fortitudine exequẽdum esset, præcogitare nescierunt. Quare & aptè dictum est: Casu accidit.) Quod enim casu accidit, subito & sine consilio, & prouisione contingit. Cum ergo hi qui à mundi amore, siue qui ab infidelitate discessisse videbantur conuersi, ad prioris vitæ nequitiam reuiuiscunt, apertè cognoscitur: quia non manu domini vt videbantur interfecti, sed accidente casu, à pristina sint conuersatione separati. Sequitur: Fecerunt illi hoc modo, & tollentes duas vaccas iunxerunt ad plaustrum, vitulósque earum clauserunt domi, & posuerunt arcam dei super plaustrum, & capsellam, quæ habebat mures aureos, & similitudines anorum.) Quia hæc supra latius exposita sunt, quid iam in se de spiritali eruditione contineat ipsa
F profectio arcæ videamus. Nam sequitur: Ibant autem in directum vaceę per viam, quæ ducit Bethsames, & itinere vno gradiebantur, pergentes: & mugientes, & non declinabãt neque ad dexteram, neque ad sinistram.) In directum per viam, quæ ducit Bethsames ire, est in studio cœlestis profectionis, afflictionem carnis tenere per virtutem discretionis. Nam in directum vaccæ nequaquam gradiuntur, si in afflictione carnis discretio non seruatur. Denique dum vltra modum caro affligitur, cõferre opem spiritui eadem caro omnino defecta, non sufficit. Et si dignè non affligitur, dũ superbit, velut libera seruire menti indomita dedignatur. Bene igitur dum per viam Bethsamis in directum vaccæ ire referuntur, subiunctum est: quia non declinabant, neque ad dexteram, neque ad sinistram. Ad dexteram quippe declinare, est virtuti abstinentiæ immoderatè insistere: quia per bonum, quod videtur, viam deserimus, dum sic necessariam abstinentiæ virtutem sequimur, vt alia nobis auxilia de carne subtrahamus. Ad sinistram quoque declinare, est carni abundantius indulgere. Nam per apertæ remissionis vitium, à Bethsamis via deflectimur, dum carnem per delicias deducimus, qui paradisi viam in afflictione dispositam noueramus. Et quia nulla est vitæ parcioris syncerita, si munditiæ boni operis simplicitas non concordat intentionis, cautè expressum est: Et itinere vno gradiebantur.) Vno quippe itinere graditur, qui virtutem, quam prætendit in bo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G no opere,in recta ſeruat intentione. Quo contra de vnoquoque reprobo dicitur: Væ peccatori, ingredienti terram duabus viis. Duabus quippe viis peccator terram ingreditur, cum Dei videtur eſſe quod agit, ſed ex omni, quod religioſum foris exhibet, intus ſeculi intentionem tenet. Vno autem itinere gradi electos ſuos Dominus inſinuat, dicens: Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit. Hinc Paulus ait: Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ. Hinc Dauid: Omnis gloria eius filiæ regis ab intus. Vno igitur itinere contra Berhſames vaccæ gradiuntur: quia electi ad æternam patriam feſtinantes bona foris agunt, ſed ex eiſdem bonis operibus ſeculi præmia non requirunt. Quid eſt autem quod de eiſdem vaccis dicitur: quia ingrediebantur per gentes, & mugientes.) Sed pergere dicuntur: quia ſancti viri bona inceſſanter faciunt: mugiunt vero, quia carnalia deſyderia in ſemetipſis extinguere, ſine magna quotidie tribulatione non poſſunt. Mugire nanque ad laborem edomandæ carnis pertinet, pergere autem ad perſeuerantiam bonæ voluntatis. Nam dum contra naturam caro carnales motus comprimere cogitur, velut mugit, dum graditur: quia propria deſyderia adimplere prohibetur. Bene quippe duo hęcin ſanctorum profectione deſcribuntur, videlicet pergere, & mugire. Quia & ſi eis ad ſuperną patriam feſtinantibus, magna eſt inſtantia deſyderij: eſt nihilominus inuincibilis patiętia laboris. Nam de

H his vaccis pergentibus per Ezechielem dicitur: Non reuertebantur, cum incederent. Vaccarum quoque mugitum, & cauſam exprimit Paulus, dicens: Video aliam legem contradicentem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Mugiunt ergo vaccæ, ſed pergunt: quia ſancti viri etſi magna ſunt tentamenta, quæ perferunt, viam tamen ſupernæ patriæ non relinquunt. Pergunt item, ſed mugiunt: quia etſi magnis deſyderiis ad ſuperna properant, profectum tamen ſuperni itinetis non de quiete pacis obtinẽt, ſed ex triumpho tentationis. Sequitur: Sed & ſatrapæ Philiſtinorum ſequebantur vſque ad terminos Bethſamis. Quinam ſunt termini, ad quos ſequi proficiſcentem arcam dei prælatis neceſſarium eſt, & quos in arcæ dei comitatu progredi cõgruum non eſt? Quos nimirum terminos ſi accipiamus in eruditione ſacri eloquij, & bona operatione contrarium non videtur. Sed hi profecto termini Bethſamis, ſequentium principum termini ſunt: cum pro modo ſuo quiſque ſuper ſubditis perfectus eſt doctrina ſacri eloquij, & vſu bonæ operationis. Eo enim iam de iſto ſecurus paſtor efficitur, quo & cautè iam ſpiritalia conſpicit, & ea quę ratione comperit, fortitudine boni operis apprehendit. Qui profecto termini, Bethſamis eſſe termini dicuntur: quia nimirum dum eruditos dei operarios dignanter excipiunt, ad contemplationem ſuperne patriæ introducunt.

I Termini nanque ſunt: quia & dignos ad contemplationem ſuſcipiunt, indignos expellunt. Indocti quippe ſi ad contemplanda ſubtilius ſuperna ſe ſuſtollere præſumunt, potius errando deuiant, quàm lumen veritatis apprehendant. Et niſi quis bona opera præmittat, hoc profectò agit, vt illam quam appetit claritatem internæ viſionis, nunquam inueniat. Vnde & dominus in Euangelio quaſi ad terminos Bethſamis contemplatiuæ vitæ amatores tranſmittens, ait: Qui habet verba mea, & facit ea: hic eſt qui me diligit. Qui autem diligit me, dilegetur à patre meo, & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum. Qui enim ſe manifeſtaturum non niſi diligentibus dicit, ſe autem diligere eos, qui ſeruant mandata eius: apertè docet, quia lucem ſuæ occultæ viſionis non tribuit, niſi pro retributione bonæ operationis. Sequitur: Porro Bethſamitæ metebant triticum in valle.) Qui enim Bethſamitæ rectius poſſunt intelligi, quàm hi qui perfecti iam viri ſunt in ſublimitate contemplationis? Nam velut de domo ſolis ſunt, qui contemptis terrenis omnibus, veri luminis ſplendoribus illuſtrantur. De domo quidem ſolis ſunt, qui iam omni mundo ſepulti, ad videndam conditoris ſui claritatem, flamma mitæ dilectionis inardeſcunt. Qui ad ciuitatem ſuam duobus modis aſcendunt: qui ad ſupernæ patriæ claritatem, & nunc per contemplationem, & in fine per veritatem gloriæ perducuntur, nunc ad domum ſoljs contemplando euolant, ſed quod nunc mentis puritate aſpiciunt, tunc per præſentem lætitiam K æternæ retributionis veritatem apprehendunt. Bethſames ergo arca dei perducitur, cum mens electa aut per contemplationis altitudinem, aut per aſſumptionem retributionis ad æterna gaudia ſublimatur. Qui ergo æternum illum, & ineffabilem arcæ ſirum ſcire non poſſumus: ea quæ de iſto, quem nouimus, dicuntur, audiamus. Quid eſt ergo quod Bethſamitæ metunt triticum in valle, niſi quia contemplatiuæ vitæ dediti, delitias internæ refectionis colligunt in virtute humilitatis? Vallis quippe in ſacro eloquio æſtimationem deſignat humilium, Pſalmiſta teſtante qui de domino loquens, ait: Qui emittis fontes in conuallibus. Nam infuſionem ſupernæ gratiæ mentibus infundit diſpoſitis per humilitatem. Bethſamitæ ergo in valle triticum metunt: quia contemplationi vacantes, dum pro humilitatis merito clarius ſuperna conſpiciunt: ad ſuauiorem refectionem mentium, ligant manipulos gaudiorum. Nam triticeus panis, ſicut aſpectu candidior, ita & ſapore delectabilior eſt. Sed fortaſſe in iſta vita adhuc poſiti non ſumimus panem, ſed ſpicas metimus: in illa autem ſuperna vita beatitudinis, non ſpicas, ſed panem manducamus. In iſta etenim vita, cum ad contemplanda æterna ſuſtollimur, ſupernarum rerum ſimilitudines capere de rebus iſtis infimis, & viſibilibus nitimur: vt iuxta egregij doctoris vocem, inuiſibilia à creatura mũdi, per ea quæ viſibilia facta ſunt, cognoſcamus. Quare & ille verus Bethſamita, & domeſticus ſolis iuſtitiæ L exultans, ait: Delectaſti me domine in factura tua & operibus manuum tuarum exultabo, quam magnificata ſunt opera tua domine, nimis profundæ factæ ſunt cogitationes tuæ. Sed dũ in rebus viſibilibus inuiſibilium rerum gaudia excipimus, velut intra paleas adhuc triticum tenemus. Tunc autem nobis purum triticum, ſiue de tritico panis erit. Nam cum abſorpta iam morte, in æterna vita reuelata facie clarius redemptorem cernemus, ad eius cognitionem thecis ſimilitudinum non egemus. Bene ergo de Bethſamitis dicitur, quod metebant triticum in valle: quia perfecti viri, etſi pro humilitatis merito ſublimitatem ſupernæ contemplationis accipiunt, ad illam omnipotentis dei puram ſubſtantiam contemplandam eo pertingere nequeunt: quo refectionem ſuæ mentis adhuc velut inter paleas metunt. Cuius profectò humilitatis bonum deſignatur, cum ſubditur: Et eleuantes oculos viderunt arcã dei.) Oculos quippe eleuant: quia dum de ſe alta non ſentiunt: æſtimatione ſua velut in plano ſunt. Oculos eleuant: quia eos, quos diuina gratia dignos aſpiciunt, in alto poſitos meritorum culmine contemplantur. Sed eleuantes oculos arcam vident: quia quo ſe humilius per æſtimationem deiiciunt, proximorum bona cognoſcere melius poſſunt. Ea etenim veritas, quæ ſuperborum corda per ſeipſam deſerit, illa eis etiam dona, quæ confert humilibus, abſcondit: vt velut obcæcati penitus, nec in terra diffuſum iam ſolem videant, qui eius claritatis radios videre in cœlo deſierunt. Sed quia regreſſionem arcæ dei ad propoſitum contemplatiuæ vitæ retulimus: eleuatio etiam oculorum ad ſtudium diſcernẽdorum ſpirituum non inconuenienter referti poteſt. Bethſamitæ quippe oculos leuant, cum vitæ ſecretioris propoſito confluentium ad ſe dona, ſubtili inſpectione conſyderant, cum intenta mente diſcutiunt, an vitæ altioris propoſitum, quod accedendo expetunt: recta validàque intentione proſequantur. Leuare igitur oculos eis eſt, nouitiorum ſpiritum altius conſyderare. Sed leuantes oculos arcam dei reſpiciunt: quia dum ſubtilius eius conuerſiones diſcutiunt, qua virtutum ſpiritualium gratia fulgeant, deprehendunt. Et quia per affectum dilectionis, de cognitis eorum bonis hilareſcunt, aptè ſubiungitur: Et gauiſi ſunt, cum vidiſſent.) ſequitur: Et venit plauſtrum in agrum Ioſue Bethſamitæ, & ſtetit ibi.) Si Bethſamis interpretatur domus ſolis, domus ſolis ciuitas eſt cœleſtis. Hic Ioſue Bethſamita non tam typo, quàm ipſo nomine & dignitate humani generis redemptorem ſignificat. Ioſue quippe ſaluator, noſtro eloquio dicitur. Et de ſemetipſo dominus dicit: Venit filius hominis quærere, & ſaluum facere quod perierat. Hinc eſt etiam quod Ioſeph, in ſomniis per angelum repromittitur: Ipſe ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Bethſamitam quoque ſe eſſe per ſemetipſum manifeſtat, dicens: Ego ſum

A ſum panis viuus, qui de cœlo deſcendi. Hinc Ioannes Baptiſta ait: Qui de cœlo venit, ſuper omnes eſt. Quis eſt ergo ager Ioſue Bethſamitæ, niſi amœnitas vitæ contemplatiuæ? Ibi enim & herbarum virores, & odores aromatum, & florum diuerſa pulchritudo cernitur: quia nimirum quo ſuperna illa ſocietas clarius aſpicitur, quod incorruptibile floret angelis, quòd immarceſsibile viret ſanctis, quod inuiolabile in virginibus redolet, contemplantium oculis gratius exhibetur. Bene autem idem ager ſaluatoris eſſe perhibetur: quia contemplatiuæ vitæ amatores, quo ſecretius conuerſantur: redemptori noſtro gratiores, & familiariores ſunt. In agrum quoque Ioſue Bethſamitæ plauſtrum venit, cum mens electa à ſeculi intentione diuiſa, ſolis cœleſtibus intendit: cum cœleſtis iam amœditate viſionis fruitur: quia terrena reſpicere per amorem dedignatur. Et notandum: quia hoc plauſtrum nouum fuiſſe, non valde ſupra relatum eſt: quia profecto mens criminum vetuſtate reſoluta, ad tãtam gloriam recipi non meretur. Sed habet vita ſecretior delicias in amœnitate viſionis: habet ingentem laborem in ſtrenuitate certaminis: quia nimirum diuina præmia ſicut ex triumpho conſequimur, ita & ſtrenuè dimicando cuſtodimus. Bene ergo de veniente in agrum Ieſu plauſtro ſubiungitur: Et ſterit ibi.) Stare quippe ad prælij cuſtodiam pertinet, non ad pacis quietem. Sterit quippe plauſtrum in agro: quia etſi mẽs amœna iam illius ſupernæ, & ſempiternæ patriæ videndo, atque amando inhabitat: tamen

B per virentis patriæ videndo, atque amando inhabitat: tamen quod amorem viſionis delectabiliter poſsider, ſine inceſſantis curę ſollicitudine nequaquam ſeruat. Sed nimirum in tanto agone poſita mens humana deficeret, ſi ille, qui humanam infirmitatem in ſua diuinitate roborauit, ei præſentiæ ſuæ auxilium non præberet. Quare & cauſam exponens, qua ſtare in agro plauſtrum potuerit, addidit, dicẽs: Erat enim ibi lapis magnus.) Lapis quippe magnus redemptor intelligitur generis humani. De quo lapide per Pſalmiſtã dicitur: Lapidem quem reprobauerut ædificantes, factus eſt in caput anguli. Hinc doctor egregius collaudans, ait: Superædificati ſupra fundamentum Apoſtolorum, & Propheratum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu, in quo & vos tanquam lapides viui ſuperædificamini. Et magnus quidem lapis dicitur: quia incomparabili fortitudine prædicatur. Cum ergo veniſſe, & ſtetiſſe in agro plauſtrum dicitur, additum eſt: Erat ibi lapis magnus:) vt latentibus myſteriis deſignaret: quia contemplatiuæ vitæ dediti, ſeruare dona tam ingentia ideo poſſunt: quia iuxta eum per gratiam ſunt, à quo eadem dona perceperunt. Sequitur: Et conciderunt ligna plauſtri, vaccaſque impoſuerunt ſuper ea in holocauſtum domino.) Quæ ſunt ligna plauſtri arcæ dei, niſi ſanctæ ſcripturæ ſententiæ, & exempla iuſtorũ? Bethſamitæ quippe ligna concidunt, cum ſecretioris vitæ præpoſiti ſubiectorum ſuorum mentibus ſcripturarum ſenſus ſubtilius aperiunt: cum excellentiora exemplorum, ad eorum

C imitationem proferunt: vt in eorum cordibus ſuperni amoris flamma tanto feruentius ardeat, quanto fomentum incendij, velut concifa ligna, citius ſubminiſtrant. Plauſtri quippe ligna ſunt: quia mens per dei gratiam renouata, ea per memoriam retinet. De quibus profecto lignis ſanctas legis laror decernit, dicens: Ignis in altari meo ſemper debet eſſe: quem nutriat ſacerdos, ſuggerẽs mane ligna per ſingulos dies. Quia verò concidi ligna memorantur, apertius indicant: quia contemplatiuę vitæ puritatem quærentibus, non communia de ſacro eloquio, ſed altiora & excellentia quæque pandenda ſunt: vt eo fortius ſe in alta videndo ſubleuent, quo eis nobiliora bona, quę audiũt, magis placent. Vnde & bene ſubiungitur: quia vaccas impoſuere ſuper ea in holocauſtũ domino. Holocauſtum nanque combuſtum dicitur. Cum ergo ligna concidũntur, holocauſta deſuper impoſitis vaccis fiunt: quia qui eximia de ſcripturis deuota mente ſuſcipiunt, quo in ſuperna ſe deſideria altius extendunt: eo nil in eis deſeritur, quod non diuini amoris flamma comburatur. Et tũc quidem curare doctorem neceſſe eſt, vt religioſi ſubiecti alta conſiderent, & tamen per æſtimarionẽ de ſe alta non teneant, ne quo celſius ſumma videndo proficiunt, per elationem corruentes, periculoſius elidantur. Vnde & hic quoque ſubditur: Leuitæ autem depoſuerunt arcam dei, & capſellam, quæ erat iuxta eam, in qua erant vaſa aurea, & poſuerunt ſuper lapidem grandem.) Leuitæ in- D terpretãtur aſſumpti. Qui ergo ſunt leuitæ, niſi qui ſic ſunt diuina gratia confirmati, vt à ſancto ſpiritu deſeri nunquã poſſint? Arcam quippe leuitę deponunt, cum perfecti prędicatores ſuos ſubiectos admonent, vt eos ſpiritalis ſcientia nequaquam inflet. Capſellam quoque, cum vaſis aureis deponunt, cum eos etiam de vitæ ſplendore conueniunt, vt eo de ſe humilius ſentiant, quo eriam redemptorem noſtrum ad exaltationis ſuę præmium, eorũ quiſque iam perueniſſe didicit: quia de ſe inaniter alta non ſenſit. Bene itaque depoſita arca, & vaſa aurea ſuper grandem lapidem poſita memorantur, quia inter dona ſublimia de ſe humiliter ſapere illi verius poſſũt, qui redemptoris magnitudinem, & humilitatẽ recolere ſæpius didicerunt. Nam deponere arcam dei, & ſuper lapidem grãdem volebat ponere, qui dicebat: Hoc ſentite in vobis, quod in *Philip. 2.* Chriſto Ieſu. Qui cum in forma dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem deo. Sed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens, in ſimilitudinem hominũ factus, & habitu inuentus vt homo, humiliauit ſe factus obediens vſque ad mortẽ crucis. Sed qui de ſubditorũ cordibus amoris hoſtiam miniſterio prædicationis deo immolãt, de ſuis etiam mẽtibus excellẽtiora valde oblationũ dona repræſentãt. Vnde & ſubditur: Viri autem Bethſamitæ obtulerunt holocauſta, & immolauerunt victimas in die illa domino.) In qua die, niſi in illa, in qua holocauſtum dominovaccas ſuper plauſtri ligna po E ſueret? Quæ eſt igitur dies illa, niſi illuminatio diuinæ prædicationis: Ea nanq; die Bethſamitæ holocauſta domino offerunt, ea die victimas immolãt, qua ligna concidunt, qua ſuper ea holocauſtum domino vaccas imponunt: quia ſancti prædicatores ea luceverbi, qua ſubiectis emicãt, ſibi quoque ad rectitudinem ſuperni itineris officium viſionis adminiſtrãt: & cõtemptis rebus infimis, per vim dilectionis omnipotenti deo tãto ſe liberius exhibent, quanto etiam auditores ſuos ei iam magna familiaritate coniunctos vident. Quia verò non ſolũ holocauſta obtuliſſe, ſed immolaſſe victimas viri Bethſamitæ relati ſunt, perfectorũ virorũ ſpiritalis oblatio deſignatur. Nam holocauſta offerunt, cũ per contemplationis aſcenſum ſe deo omnipotẽti ineffabili affectione coniungunt. Sed holocauſtis victimas ſociant: quia nimirum tantæ iucunditatis bonũ non ſuis meritis, ſed diuinæ referunt bonitati. Sine victimis quidem holocauſtum offert, qui iam ſupernis in magna delectatione coniungitur: & inſurgẽtibus elationis occultę motibus, per humilitatis virtutẽ nequaquã dominatur. In oblationibus ergo perfectorũ ſimul holocauſta, & victimæ conueniſſe deſcribuntur: quia & diuina frui dulcedine digni ſunt, & in omni, quod toros ſe iam cœlites faciunt, elationis ignari. Et quinque Satrapę Philiſtinorũ viderunt, & reuerſi ſunt in Accaron in die illa.) Satrapæ Philiſtinorum (vt iam ſupertus dixi) electi ſunt prædicatores gentilium. Qui nimirum quinario numero F continentur: quia ad refrenãdos quinque ſenſus corporis, aut rudibus adhuc fidelibus, aut carnalibus præſunt. Hi profectò plauſtrum cum dei arca comitantur: quia ad ſtudium ſpiritalis vitæ tranſeuntes iam eruditos diſcipulos, ſollicitudinis ſuæ cura proſequuntur. Sed applicante in agrum Ioſue plauſtro, & vaccis immolatis, in Accaron redeunt: quia cum eorum perfectionem iam cõſideraverint, conuerſationis eorum itinera vlterius non explorant. In Accaron autem redeunt: quia ad conuertendos alios ſe cõuertunt. Accaron quippe noſtro eloquio ſterilis dicitur. Steriles quoque ſunt, qui aut fide carent, aut bona conuerſatione. Bene etiam cum reuerſi principes dicuntur, additum eſt, in die illa: quia niſi in eis claritatem tantæ perfectionis agnoſcerent, ab eorũ ſollicitudine ſecuritatis certitudine non redirent. Sequitur: Hi ſunt ani aurei, quos reddiderunt Philiſtim pro delicto. Azotus vnum, Gaza vnum, Aſcalon vnum, Geth vnum, & Accaron vnũ. Et mures aureos, ſecundum numerum vrbium Philiſtim, quinque prouinciarum, ab vrbe murata vſque ad villam, quæ erat abſque muro: & vſque ad Abel magnum, ſuper quem poſuerunt arcam domini, qui erat vſque in die illa in agro Ioſue Bethſamitæ.) Quid hęc omnia deſignent, latè ſupra expoſitum eſt. Quid eſt autem, quod cum reddi pro peccato debitũ arcæ præcipitur, quinque ani aurei, & quinque mures ſimul nominantur: cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G verò iam redditum quod debebatur asseritur, vrbes singulæ separatim vnum reddidisse referuntur? Sed simul supra nominantur: quia simul omnium membrorum demonstrabatur ornatus, in commutatione bonorum operum: hic autem cum redditum debitum arcæ describitur, cautè ostenditur: quia vrbes singulæ anos aureos singulos, & mures obtulerũt: vt profectò peccatori cõuerso insinuetur, vt semel peccata deserat, quæ per solitã prauitatem vlterius non requirat. Vrbes quippe singulæ anos, & mures singulos reddunt, cum cõuersi peccatores semel tersa lachrymis pœnitentiæ peccata non repetunt. Vnde & sacra scriptura admonet, dicẽs: Non iteres verbum in oratione. Verbum quippe in oratione iterat, qui precibus purgare peccata conatus est: sed tamẽ committere non omittit alia, pro quibus oret. Qui profecto anum vnum, & murem deo pro delicto non offert: quia etsi pœnitendo compungitur, fœditates multiplicat, quas deo confirens ei repræsentat. Cum ergo anum vnum & murem vnum vrbes Philistiim, siue prouinciæ singulæ reddidisse describũtur, quid aliud designat: nisi perfectionem verę conuersionis? Perfectè enim conuertitur, qui cum semel quod prauè egerat, plangit: quod rursum plangat, vltra non repetit. Igitur anum vnum, & murem vnum pro peccato offert, qui sic commissa luget præterita, vt perfectè caueat futura. Et quia ista forma conuersionis tam sapientibus, quàm indoctis, tam fortibus, quam debilibus
H in sancta Ecclesia obseruanda est, bene ab vrbe murata, vsque ad villam sine muro hæc solutio debiti extensa perhibetur. Nulli enim iusta sanctam Ecclesiam constituto liberũ est peccare, nulli innoxium praua cõmittere. Quare per prophetam
Hierem. 31. dominus cõminatur, dicens: Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Muratæ quippe vrbes sunt mentes sanctarum scripturarum eruditione circundatæ. Villæ autem absque muro sunt mentes simplices. Vnum ergo anum aureum non solum singulæ vrbes reddunt, sed etiam villæ, vt quicunque ad religiosam vitam deo authore conuertitur, ablutis iam fœtoribus, vlterius nõ fœdetur. Et quia nemo tam sanctus est, qui in se non habeat aliquid fœditatis quod plãgat, solutio huius debiti vsque ad Abel magnum, super quem posuerant arcam dei perenditur. Abel quippe interpretatur luctus. Quo nimirum nomine, lapis ille in quo arcam dei posuerant vocabatur. Sed hoc profecto redemptori nostro nomen congruit: quia & si propria, quę fleret, non habuit, nostra tamẽ quotidianis precibus, & fletibus peccata purgauit. Sunt quoque in sancta Ecclesia viri perfecti, & illi summo lapidi, charitatis consummatione
Rom. 8. 1. Cor. 15. 1. Timo. 1. coniuncti. Huic nanque vnitus erat lapidi, qui dicebat: Nemo me separat à charitate Christi, qui an arcæ debitum soluat audiamus. Primum (inquit) fui blasphemus, & persecutor. Hinc iterum confitens, ait: Non sum dignus vocari Apostolus: quia persecutus sam Ecclesiam dei. Notandum etiam quod vsque
I ad lapidem excutrisse arcæ debitum legitur, qui vsque in die illo in agro Iosue manere, & in quo posita arca dei memoratur. Quia in re, quid aliud tenemus, nisi quod in sancta Ecclesia cernimus: quia illi etiam deo pro culpa satisfaciunt: qui non solum à peccatis per dei gratiam erepti, sed etiam per magna sanctarum virtutum culmina, in eius tabernaculũ sunt assumpti? sequitur: Percusit autem dominus de viris Bethsamitibus eo quod vidissent arcam domini, & percusit de populo septuaginta viros, & quinquaginta milia plebis.) Qui sunt Bethsamitæ percussi, nisi falsa contemplatione decepti hæretici? Bethsamitæ enim non veritare fuerunt, sed præsumptione. Dum igitur arcam videre in lapide præsumerent, percussi sunt: quia cum domini ac redemptoris nostri sacramenta indigni discuterent, æternæ damnationis laqueis, per fallaciã proprij sunt depressi erroris. Quid est autẽ, quòd de populo septuaginta viri, de plebe autem quinquaginta milia percussa sunt? sed quia appellatione populi etiam vrbium nobiles continentur, plebs autem vulgus est reliquum sine nobilibus, potest hoc colligi: quia hæreticorum alij inter alios quasi nobiles extiterunt, qui in munditia operum, solo errore perierunt: cæteri verò quasi plebis rusticitatem secuti, cum errore fidei, obscurati sunt sorde prauæ operationis. Vnde & alij quinquagenario, alij septuagenario numero exprimuntur: quia & illi per quinque sensus corporis cõcepta flagitia perfecerunt, illi dum falsò sibi dona ascriberent spiritus septiformis, æterna obruti sunt caligine cęcitatis. Et quia de eorum percussione, veri fideles contristati sunt, sequitur: Dixerũntque Bethsamitæ: Quis poterit stare in conspectu domini dei sancti huius? Quasi enim veri fideles, sed simplices dicant. Si tam sapientes, & philosophi in summæ veritatis cognitione fallũtur, indocti, & simplices quando venire ad eius notitiam possunt? Sed & si de sua mensura diffidunt, donum tamen diuinę cognitionis adesse Ecclesiæ non diffidunt. Quare & subditur: Et ad quem ascendet à nobis.) A nobis quippe dominus ascendit, quando id quod de eius cognitione nobis absconditur, per electorum fidelium vocem prædicatur. Velut ascendere nanque eius à nobis est, quod simplicioribus siue infirmioribus de æterna contemplatione cęlauerit, sublimibus per humilitatem cordibus reuelare. Quid est ergo dicere, ad quem ascendet à nobis, nisi dignum doctorem quærere, qui sic diuina prædicet, vt à via veritatis non erret? In quibus etiam verbis si historicũ sensum requirimus, apertè cognoscimus: quia qui ideo mortui sunt quia arcã domini viderunt, intelligimus nempe quod eadem visione digni non fuerunt. Merito igitur qui percussos aspiciunt dicunt: Quis poterit stare in cõspectu domini dei sancti huius? Nam si hi qui indigni sunt, videndo moriuntur: contrectantes quãdo viuunt? Bethsamitæ quidem in sancta Ecclesia sunt mortui sacerdotes, & ministri sacri altaris reprobi: quia de domo quidem solis iustitiæ sunt dignitate ministerij, non virtute & gratia sanctitatis. Bethsamitæ L quidem sunt: quia per sacrę oblationis officium conuersantur in domo dei: sed tanto sunt actiori damnatione percutiendi, quanto non solum videre audent sacra mysteria, sed contrectare: quanto non iam veteris testamẽti arcam respiciunt, sed quod omnia superat, indignè se corpori & sanguini ingerunt redemptoris. Quos percussos insinuat Paulus, dicẽs: Qui man *1. Cor. 11.* ducat, & bibit indignè, iudicium sibi manducat, & bibit. Veri etenim fideles dicunt: Quis poterit stare in conspectu domini dei sancti huius? Altitudinem quippe tantę administrationis consyderant, & tãti sacramenti dignitatem formidant. Sed dum tantæ rei subire officium metuunt qui id exhibere valeant, digniores quęrunt. Vnde & sequitur: Et ad quem ascenderet à nobis.) Quasi ergo sacra mysteria humiliter fugientes dicant: Quia nos infirma cõuersatione percutimur, ministri ex altiori vita quærendi sunt: quos dum in altissimam virtutum sanctificationem cõuersatio sublimis erigit, adsistere deo per officium tantæ oblationis possint. Sequitur: Miserunt ergo nuncios ad habitatores Cariathiarim, dicẽtes, remiserunt Philistiim arcam domini, descendite, & reducite eam ad vos.) Cariathiarim dicitur ciuitas eorum. Quæ est sanctorum ciuitas nisi illa Hierusalem, quæ sursum est? Qui sunt ergo habitatores eius nisi perfecti viri ab amore mundi alta conuersatione *Philip. 3.* separati? Quorum profecto vnus cæteris efficacior ait: No- M stra conuersatio in cœlis est. Ad hos quippe nuncij mittendi sunt, vt dei arcam suscipiant: quia ad electionem sacerdotum viri sancti non solum recipiendi sunt, sed etiam inuitandi. Et notandum, quia viris sublimioribus per nuncios dicitur: Descendite & reducite eam.) Descẽdunt quippe: quia obediunt, nequaquam enim descenderent, si id, quod ab eis fraternus amor expetit, impendere superba mente refutarent. Tunc quidem vere sublimes sunt, cum se Christo non auferunt: cum id quod ex fraterno iudicio eis imponitur, non repellunt. Vnde aptè subinfertur:

Caput V.

VEnerunt ergo viri Cariathiarim, & reduxerunt arcam domini, & intulerunt eam in domum Aminadab in Gabaa.) Aminadab interpretatur populus meus spontaneus, Gabaa sublimis. Et nimirum talibus arca dei committenda est. Populus nanque spontaneus est, quem ad exercenda virtutum opera, sola bona voluntas trahit: quem ad implenda mandata dei necessitas non compellit. Quos nimirum sub vnius

A vnius descriptione beatus Paulus prædicat, dicens: Hilarem
2. Corin. 9. datorem diligit deus. Quæ est domus spontanei populi, nisi munimentum sanctæ dilectionis? Nam in virtutum ministerio spontaneus esse non posset, si mansionem sibi dilectionis non conderet. Quæ profectò domus in Gabaa, id est in sublimi sita cognoscitur: quia charitatis altitudine ad cœlestia subleuamur. Vel certè in sublimi est domus: quia charitas omnibus virtutibus antefertur. Nã sublimitatis huius altitudinem
1. Cor. 12. insinuans Paulus, ait: Adhuc excellentiorem viam vobis demonstro. Si linguis hominum loquar, & angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut ęs sonans, aut cymbalum tinniens. Quid est autem quod Eleazarum sanctificant ad custodiendam arcam dei? Sed hoc nim irum ex vsu sanctæ Ecclesiæ nouimus: quia electus minister prius benedictionem consecrationis à summis viris accipit, quàm ministerium impendat oblationis. Quia verò Eleazarus dei adiutor dicitur, profectò ostenditur: quia non solum sanctificari dei ministri debeant: sed etiam inspici quales sint ad eiusdem consecrationis ordinem promouendi. Qui enim sunt dei adiutorium, nisi qui cum diuina gratia ministrando conueniunt: & quos omniportẽtis dei dignatio intus visitat, quam ipsi per exterius ministerium bene viuendo, & docendo confirmant? Vnde &
1. Cor. 3. cum Paulo non inaniter gloriantes dicunt: Dei etenim sumus adiutores. Qui nimirum conuersatione fortissimi, scientia e-
B ruditi, amore feruidi, cõstantia robusti, non solum alieno non egent auxilio: sed quocunque se cõferunt, subuenire aliis possunt. Bene itaque dicitur: Eleazarum sanctificauerunt, vt custodiret arcam: quia hi quibus adhuc aliena auxilia necessaria sunt, ad subueniendum aliis, promouendi non sunt. Bene item idem Eleazarus filius Aminadab esse dicitur: quia certè qui ad ministerium prædicationis eligitur, in imitatione sanctorum positus, auxilium omne quod exhibet, esse debet ex dilectione. Quia verò nos superius plaustrum scripturam sacram, arcam verò scientiam eius spiritalem esse diximus, vaccas quoque electas animas, timor Bethsamitarum, quem inesse electis ostendimus in oblatione sacramenti, potest referri etiam ad onus prælationis. Non enim minor sanctitas idonea est animabus instruendis, quam offerendis sacris mysteriis. Et idcirco Bethsamitæ perhibentur percussi: quia plærique viuunt subditi, qui moriuntur prælati. Habet enim arca dei etiam extrinsecus pulchritudinem, quam si minister infirmus non ad spiritalem venerationem, sed ad concupiscentiam secularem inspexerit, nequaquam viuit. Bene itaque causa percussionis eorum declaratur, cum dicitur: Quia viderunt arcã dei.) Quid est enim viderunt, nisi quia eius gloriam videndo concupierunt? Nunc autem authore deo, per orbem vniuersum sanctæ Ecclesiæ gloria est copiosa. Quæ profectò gloria, quia à reC probis sacerdotibus seculariter appetitur, Bethsamitæ viri arcam dei exterius videdo moriuntur. Non quidem spiritalem eius honorem pro interna virtutum gloria appetunt, sed vt arcæ dei splendorem rapiant, & Ecclesia sticæ prælationis fulgorem, in flore seculi suis cultibus ferãt. Arca quoque dei male foris ad percussionem respicitur, quando flagitiosi præpositi subditarum personarum exteriori specie deuicti, ad carnalem concupiscentiam pertrahuntur. Viri timorati ingentem multitudinem concupiscentiæ telo prostratam intuentes, dicunt: Quis poterit stare in conspectu domini dei sancti huius?) Stat quippe in conspectu dei, qui fortis est in ordine diuini mysterij†. Stare etenim fortitudinis est, ministrare obsequij. Stare ergo in cõspectu dei dicitur, qui ordinem superni officij, in altitudine disponit dignæ conuersationis: qui in ministerio, quo fungitur, nullo appetitu Ecclesiastici honoris decipitur, nulla carnali concupiscentia superatur. Quia verò tam idonei ministri raro inueniuntur, merito dicunt: Quis potterit stare in conspectu domini dei sancti huius?) Et quia tantum onus paruuli Christi viris fortioribus deferunt, subdunt: Et ad quem ascendet à nobis?) Quomodo autem ad habitatores Cariathiarim miserint, quomodo arcam dei in domum Aminadab intulerint, quomodo Eleazarum sanctificauerint, sicut supra expositum est, non mutamus. Et factum est ex quo arca dei mansit in Cariathiarim, multiplicati sunt dies. Si ad historiam respicimus dies mansionis arcæ multiplicati sunt: D quia illic multo tempore fuit. Vnde & subditur: Erat enim annus vicesimus.) Et ad quid istam dierum multiplicationem introduxerit, subdens, ait: Et requieuit omnis Israël post dominum.) Quæ nimirum requies in illo veteri populo non bonorum operum: sed bonæ deuotionis intelligenda est. Nam sequitur: Ait autem Samuel ad vniuersam domum Israël, dicens: Si in toto corde vestro reuertimini ad deum, auferte deos alienos de medio vestrum, Baalim & Astaroth, & præparate corda vestra domino, & seruite ei soli, & liberabit vos de manu Philistim.) Qui deos alienos de medio sui non abstulerant, nisi bona voluntate post dominum quomodo requiescebant? Quæ nimirum omnia si spiritaliter inquirantur, dies mansionis arcæ multiplicantur, sed cum manet in Gabaa, cum manet in custodia Eleazari: quia cum animarum fidelium cura apud religiosos prædicatores reconditur, perfectio religionis, quæ sublimi doctrina impenditur, bonorum operum studio adimpletur. Vnde & annus vicesimus tunc instare relatus est. Si enim denarius numerus perfectionem antiquæ legis designat: quid vicenarius, nisi splendidiorem nouæ vitæ religionem significat? Vicenarius quippe numerus, denarius est duplicatus. Qui certè numerus in electorum conuersatione perficitur: cum per amorem vitant legis prohibita, & sublimia Euangelij mandata complent. Quia verò nos arcæ profectionem ad contemplatiuæ vitæ perfectionem retulimus, in E Cariathiarim manet arca dei, cum eruditæ mentes contemplantium eiusdem eruditionis suæ donum, in oblectamento perficiunt reuelatæ sibi supernæ claritatis. Viginti quippe annis manet ibi tunc arca dei: quia electæ animę ad exaltationis intimæ culmen euectæ, habent denarium numerum in perfectionem scientiæ, vicenarium verò in superna delectatione. Potest etiam dierum multiplicatio ad virtutũ spiritalium incrementa referri. Cum igitur causa, qua dies multiplicentur, expressius dicitur, annus vicesimus esse perhibetur: quia videlicet electæ mentes contemplantium, quo vberius superna contemplatione pascuntur, eo plenius virtutum spiritalium fulgoribus illustrantur. Quid verò est, quod anno vicesimo requiescere omnis Israël post dominum dicitur, nisi quia sublimitas perfectionis electorum non consistit in fortitudine boni operis, sed in virtute contemplationis? Quiescere nanque post dominum, redemptoris nostri imitationem inuincibili charitate retinere est. Et quisquis illa supernæ ciuitatis ineffabilia gaudia contemplando fortiter amare non didicit: quia sæpius ad mũdi amorem potest deiici post dominum nequaquam requiescit. Cum ergo manet arca in Cariathiarim, & dies multiplicãtur: vniuersus Israël post dominum requiescit: quia profecto dum electæ mentis scientia in experientiam supernę delectationis erigitur, dum luce refusæ glorię, virtutum spiritalium sibi claritates glomerantur, imitationem domini- F cam tenere eo perseuerantius potest, quo immensis illustrata claritatibus, eas tenebras, quibus à vero diuidatur lumine sentire non potest. Vnde & bene qui post dominum requiescere dicitur, Israël esse perhiberur, videlicet videns deum: quia quo altius contemplator in diuina rapitur, eo ab humanis quæ potenter cohibet, nequaquam superatur. Verum quia authore deo, arcam eius proficiscentem, vsque ad sublimitatis eius situm deduximus: quo studio prædicator erga subditorum correctionem inuigiler, videamus. Nam sequitur: Et ait Samuel ad vniuersam domum Israel: Si in toto corde vestro reuertimini ad dominum, auferte deos alienos de medio vestrum.) Quos autem alienos deos scriptura sacra appellare cõsueuit, nisi dæmonia, quæ in manufactis simulachris habitant? In Samuele nouos sanctæ Ecclesiæ prædicatores designari diximus. Rectè itaque de medio sui deos alienos in vniuersam Israel domum auferre præcepit: quia in accedentibus ad fidem gentilibus, non solum rectę professionis veritatem prædicatorum ordo petiit: sed etiam damnationem antiquę superstitionis. Nil enim eis prodesset veritatem profitẽdo colere, vel obsequendo, nisi falsa prius detestanda reliquissent. Quisquis etiam nunc intra sanctam Ecclesiam positus est per fidem, sed deo rebellis per iniquam operationem, admonendus est, vt a-

† al. ministerij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G lienos deos de medio sui auferat. Nam etsi manufacta simulachra detestatur, dæmonum tamē imperiis praua actione submittitur. De medio autem sui alienos deos abiicit, qui sic ad eum conuertitur, vt per mala opera immundos spiritus nunquam veneretur. Potest etiam cautioris vitæ studium per hęc exhortationis verba designari. Nam in medio nostri quid est, nisi cor nostrum? Sunt tamen nonnulli operatione mundi, sed infirmitate cordis, vsu fœdatur prauæ cogitationis. Bona quidem incessanter faciunt, sed cogitare reproba nunquam prętermittunt. Quia verò tot in eorū cordibus dæmonia requiescunt, quòt desideria immunda, auferre de medio sui alienos deos instanter admonentur: quatenus omnipotenti deo non solum rectitudinem impędant operis, sed & gloriam internæ puritatis. Vnde & aptè subditur: Et pręparate corda vestra domino. (Cor quippe domino præparat, qui mentem nō solum ab immunda cogitatione separat, sed etiam cogitationum sanctarum, ac virtutum fulgoribus illustrat: vt velut abiectis, & communis idolis, se dei templum efficiat: dum illi diuinę gratiæ sedē erigit, vbi reprobos spiritus manere per subiecta eis praua desideria non permisit. Bene itaq; prius auferre alienos deos de medio sui Israelitas admoner, deinde corda deo prępărare: quia rectus ordo inchoatæ religionis est, vt prius vnusquisque praua reprobet, deinde ad omnipotentem deum studio bonæ intentionis appropinquet. Ad extremum verò ne-
H cesse est, vt qui iam deo bonæ volūtatis propositū, & puri cordis munditiā obtulit: id quod intus bene viuendo deliberat, in rectitudine boni operis exponat. Quare & subditur: Et seruite soli deo.) Soli quippe domino seruit, qui bonis operibus praua nō inserit. Nam qui sic bona agit, vt mala non deserat, deo soli nequaquam seruit: quia malo spiritui obsequium exhibet, cuius perficere non metuit voluntatem. Vnde agitur, vt etiam bona agens, deo non seruiat: quia qui totū hominē condidisse creditur, habere eum communem cum aduersario non dignatur. Hinc nanque est, quod ipsa veritas per semetipsam
Matth. 6. denunciat, dicēs: Nemo potest duobus dominis seruire. Hinc
2. Cor. 6. Paulus exquirens, ait: Quæ participatio iustitiæ cū iniquitate, aut quæ societas luci ad tenebras? Quæ autem cōuentio Christi ad Belial? aut quæ pars fidelis cum infideli, aut quis consensus templo dei cum idolis? Sōli ergo domino seruire præcipimur, vt qui iam aspirāte deo pro obtinēda peccatorū nostrorum remissione agere bona cœpimus, eisdē bonis praua nulla misceamus. A peccatorū nāque nostrorum obligatione tunc soluimur, cum bona, quæ pro eorū impendimus absolutione, malis admista non sunt. Deuotis nāque pœnitētibus loquens prędicator, dicit: Si in toto corde vestro reuertimini ad dominum, auferte deos alienos de medio vestri, & seruite deo soli)
Quasi dicat: Tunc à peccatis solui poteritis, cū cordis, & operis bona, quæ pro vestra absolutione impenditis deo, superue
I nientibus criminibus aliis nō fœdatis. Quare & repromittēs, dicit: Et liberabit vos de manu Philistim.) Qui hoc loco alij Philistim, quàm maligni spiritus designātur? Qui nimirū dum superbiæ suæ calice in momento debriati sunt, à statu gloriæ tumescendo ceciderunt. Quæ est igitur manus Philistim, nisi potestas illa dęmonum, qua mortuas in peccato animas ad æterna tormēta perducunt? Ab ista Philistim manu solus liber
Ioan. 14. fuerat, qui dicebat: Venit princeps mūdi huius, & in me non
Roma. 3. habet, quicquā. Hinc Paulus ait: Omnes peccauerūt, & egent
Ephe. 2. gloria dei. Hinc iterū dicit: Eramus & nos filij iræ, sicut & cæteri. O quam magni muneris est ista promissio, qua dicitur: Liberabit vos de potestate Philistim.) Nā ille solus liber huius manus extitit, qui peccatū non fecit. Ab ea vtique omnes contra meritū liberamur. Vnde & Paulus dicit: Iustificati gratis per gratiā ipsius, per redemptionem iustitiæ suæ, propter redemptionem præcedentium delictorum, in sustentatione dei ad ostensionem iustitiæ eius in hoc tempore, vt sit ipse iustus, & iustificans eū, qui est ex fide domini nostri Iesu Christi. Hinc
Ephe. 2. item dicit: Gratia liberati estis. Tale est, ac si dicat: Liberabit vos de potestate spirituum malignorū: vt velut fugatis de itinere crudelibus hostibus, dum mors carnis interpenit, ea quæ cupitis æterna gaudia, securius adeatis. Magna itaque promisit, qui magna prædicendo docuit: vt magnitudo muneris ad fortitudinem incitaret laboris. Magnum quippe est soli domi K
no seruire, videlicet instāter bona agere, bonis actibus reproba non miscere: sed ô quàm maximum in vitæ huius transitu, potestatem cruentorum spirituū non incurrere, nullas in via horribilitates cernere, contrarietates obiectionum nullas inuenire, æternas pœnas euadere, liberatoris nostri præsidia sentire, momentaneam seculi lucem perdere, sed repente ineffabilem claritatem æternitatis inuenire. Audiant ergo, audiant, qui de manu Philistim liberari desiderāt: Præparate corda vestra domino, & seruite illi soli: vt hic sibi quique colligere studeant, vnde illic manus tantorum hostium non incurrant: & securi ad vitam transeant, qui inter salutis suę thesauros, quos hic bene viuendo congregant, mortis opera nulla portant. Electorum verò mores insinuātur per hoc, quod subditur: Abstulerunt ergo filij Israel de medio sui Baalim, & Astaroth, & seruierunt domino soli) Electorum quippe mos est, vt cum diuinæ prædicationis hortamenta suscipiunt, ad studium auditæ bonæ operationis accendātur. Nam reprobi & frequenter verba dei audiunt, & eisdem tamen verbis nulla bona opera proponunt: pigri in suis actionibus remanēt: quia à diuina luce projecti, omnipotentis dei gloriam, cuius verba audiunt, interna contemplatione non vident. Rectè ergo qui obediūt, Israel filij dicuntur: quia quo dei maiestatem apertiori manifestatione conspiciunt, eius præceptis obedire deuotius agno
L scuntur. Sed quia cōuersis loquitur, quid eis adhuc deesse conspiciat audiamus: nam sequitur: Dixit autem Samuel, Congregate vniuersum Israel in Masphat, vt orem pro vobis dominum. Et congregauerunt in Masphat.) Masphat dicitur speculatio seu contemplatio. Quam profecto speculationem beatus Paulus exponit, dicens: Videmus nunc per speculum in æ-
1. Cor. 13. nigmate. Speculari etenim nobis est, de altissūdine scripturarum æterna bona cōtemplari. Quasi enim speculamur, quod iam fidei veritate cognoscimus, & adhuc reuelata facie non videmus. Conuersis verò peccatoribus in Masphat cōuenire est, per mentis intentionem de dei omniporentis miseratione confidere. Sed sic de dei misericordia præsumāt, vt tamen id, quod se nequiter egisse recolunt, per pœnitēriam delere non negligant. Vnde & illic repentè subiungitur: Hauserūntque aquam, & effunderunt in cōspectu domini.) Quid enim est aquam haurire, nisi de profunda animi pœnitentis confusione lachrymarum fluēta producere? Velut enim aquam haurimus, dum quàm profunda iniquitate cecidimus considerātes plangimus. Quam profectò aquam in conspectu domini effundimus, si cum pœnitendo compungimur, de eiusdem compunctionis fletu, nō quærimus fauorem seculi: sed solum fructum diuinæ placationis. Sed & dum mēs flendo compungitur, necesse est vt etiam caro, quæ delectationibus subiacuit, affligatur. Vnde & subditur: Et ieiunauerunt in die illa. Dies peccatricis animæ est spes consequendæ indulgētiæ, in diuini verbi M
repromissione. Vnde & per prophetā dominus repromittit,
Ezech. 33. dicens: Nolo mortem peccatoris, magis autē, vt conuertatur, & viuat. In die igitur illa ieiunant, qui idcirco carnem pœnitendo atterunt: quia in luce spei peruenire ad indulgentiam se indubitanter credunt. Quæ tamen afflictio pœnitēuæ ad delenda peccata tunc demum idonea est, cū sacerdotis fuerit iudicio imperata: cum ab eo confitentium actibus discussis, pro modo criminis, onus eis decernitur afflictionis. Bene itaq; sequitur: Dixerūntque, tibi peccauimus domine. Iudicauitq; Samuel filios Israel in Masphat.) In Masphat quippe sacerdos iudicat, cū non humanū arbitrium sequitur, sed diuinum, cuius in omni quod disponendū est, se in alta contemplatione subleuat, & hoc id subditorum iudicio disponit, quod æquum esse in superna visione cognoscit. Hinc nāque est quòd in omni fere negotio Moyses in tabernaculo fœderis dominū consulit: quia nimirū prædicator sanctæ Ecclesiæ in intima debet veritatis cōtemplatione cōspicere, vt subditorū vitā foris irreprehēsibiliter valeat ordinare. Tūc enim & tenere peccata, & dimittere verius potest, cū in arcano speculationis domino loquēte audit, quod loquitur. Vnde & resurgēs à mortuis dominus prius in discipulorū facie insufflauit, & postea dimittēdi, retinēdiq; peccata authoritatē tribuit: vt profecto mōstraret, *Ioan. 20.* quia

A quia qui illā mentis speculationem non habēt, iudex animarū esse non debet. In electorē quippe prędicatorum faciē domi num insufflare est, intimas secretasque vias spiritalis examinis
1. Corin. 2. eis per spiritum sanctum reuelare. Hinc Paulus ait: Spiritalis iudicat omnia. Hinc item diuinæ gratiæ largitatem commendans, ait: Nos spiritum huius mundi non habemus, sed spiritum qui ex deo est: vt sciamus quæ à deo donata sunt nobis. Qui autem huius mundi spiritum habet, in Masphat, id est, in speculatione subditos iudicare non potest: quia dum per spiritum interiora non penetrat, in causis examinis, quas exquirit, mundano spiritu foris errat. Bene igitur Samuel filios Israēl in Masphat iudicasse dicitur: quia nimirum prædicatores sancti, in subditorum iudiciis: aliud extra nequaquam diffiniunt, nisi quod intus eis diuina inspiratione reuelatur. Sed dum boni subditi maiorum iudicio semetipsos subiiciunt, spiritualium hostium iras contra se validius accendunt. Vnde & subditur: Et ascenderunt Satrapæ Philistinorum ad Israēl.) Ablatis nanque Diis alienis, peracto ieiunio, exhibita à prædicatore censura examinis, ad Israēl Philistinorum principes ascendunt: quia cum altiorivita proficimus, maligni spiritus, qui semper bene agentibus inuident, nobis infestiores sunt. Et quia de innocentis vitæ sublimitate nos deponere appetunt, ascendere dicuntur. Ascendere quippe malignis spiritibus est, se ad expugnanda alta per cœleste desiderium corda subleuare. B Quia etiam contra perfectiores Christi milites non quorumlibet malorum spirituum, sed fortiorum dæmonum prælia excitantur: non Philistim contra Israēl ascendere, sed Philistinorum Satrapæ perhibentur. Principes quoque pluribus præsunt. Per hoc ergo, quod contra Israēl Satrapæ ascendere dicuntur, potest rationabiliter colligi: quia ad probandam electorum patientiam, nec vnus spiritus malus electorum singulis, sed innumeri deputantur, vt de consecuta eorum victoria, tanto sit copiosior fidelium gloria, quanto eis irrogata fuerint prælia grauiora. Taimē inter eadem prælia nuper conuersi vehementer pauere solent: repente etenim inueniunt se in campo laboris, præter experimentum consuetudinis. Armata hinc contra se aspiciunt desideria; quæ sibi dudum pacata seruiebant, illinc supernus amor inuitat, vt cœpta bona non deserant. Hinc spiritus mentem eleuat, illinc caro grauat, ac dum finis sui modum scire non possunt, de electionis suæ incertitudine vehementer expauescunt. Vnde & hic aptè subditur: Quod audientes filij Israēl, timuerunt à facie Philistinorum.) A facie enim Philistinorum timent, vt eorum posteriora non timeant. Quæ est enim malorum spirituum facies, nisi concupiscentia secularis? In hac enim specie quicūque componitur, eorum imagini conformatur. Quia vero non Philistinorū faciem, sed ab eorum facie timuisse Israēl dicitur, sic electorum mentes insinuat, vt etiam reproborum stultitiam latenti ratio
C ne reprehendat. Non enim faciem, sed à facie timuerunt: quia videlicet sancti viri, aliud est, quod foris aspiciunt, aliud quod intus expauescunt. Nam etsi aliquando florentem mundum humana ratione considerant, repente mentis oculos ad ea mala, quæ mundi gaudia sequuntur retractantes leuant, & velut à facie trepidant, qui pœnis sequentibus, contingere præsentes delectationes vitant. At contra reprobi, qui hanc Philistinorum faciem nequaquam metuunt, sequentes ferocitatis eorum impetus non euadunt. Dum enim vana mundi gaudia rota virtute suscipiunt, afflictiones perpetuas, dæmonum virtute capiuntur. Quibus nimirum veritas comminatur, dicens:
Lucæ 6. Vę vobis diuites: quia recepistis consolationem in vita vestra. Hinc item denuncians, ait: Væ vobis, qui ridetis, quia flebitis. Quasi aliter dicat: Quia à Philistinorum facie nequaquam per timescitis, cum sequentes eorum vires irruunt, salutis inuenire refugium non potestis. Tunc quidem timor adest, sed qui adiuuet non adest. Vindicta datur flagitij, sine spe liberationis, & quàm sint Philistinorum horribilia posteriora sentiūt, qui faciei eorum blandimenta, in mundi amore voluerunt. Bene igitur de Israēlitis, in electorum typo dicitur: Timuerunt à facie Philistinorum,) quia nimirum dum conuersandi modum sibi solerter ordinant, non disponunt metuere æterna mala, cum veniunt, sed à temporali concupiscentia trepidant, cuius merito irrogantur. Et quia non tam suis meritis, D
quàm maiorum hoc intercessione posse obtinere credūt, se-
quitur: Dixerūntque ad Samuelem: Ne cesses clamare pro nobis ad dominum deum Israēl, vt saluet nos de manu Philistim.) Sed & tentatis subditis, pastores boni non solum orationum præsidia conferunt, sed etiam sacrificiorum. Vnde subditur: Tulit autem Samuel agnum lactentem vnum, & obtulit illum holocaustum integrum domino, & clamauit Samuel.) Quid est clamor Samuelis, nisi in supplicatione pontificis magna virtus desiderij? Vnde ad tacentem labiis Moysen, licet populi subditi salutem tenenti deuotione cupientem à domino dicitur: Quid clamas ad me? Quis verò est agnus lactens, nisi *Exod. 14.* ille quem præcursor eius ostendit, dicens: Ecce agnus dei, ecce *Ioan. 1.* qui tollit peccata mundi. Et lactens dicitur: quia in eius innocentia vera humanitas prædicatur. Sed vnus agnus offertur: quia præter ipsum, qui mundi tollat peccata nequaquam reperitur. Quem profecto agnum integrum obtulit. Integritas quippe agni ad soliditatem pertinet catholicæ professionis. Velut enim agnus diuidit, qui à canone fidei per gladium separatur erroris. Agnus itaque dicitur pro innocētia, lactens pro assumptione naturæ, vnus pro singularitate potentiæ, integer pro fidei nostræ firmissima soliditate. Quod si quis hæc non ad ipsum, sed ad eius imitatorē referre voluerit, potest. Agnū quippe offerimus, cum per bonum castitatis, & innocentiæ redemptori nostro conformamur. Et cum doctrina innocentium patrum nostrorum pascimur, velut vbera sugimus: qui- E
bus ad æternam vitam nutriamur. Vnum quoque agnum offe
rimus, si post initia religiosæ conuersationis, nulla polluimur inquinatione prauitatis. Vnum quippe agnum offert, qui à proposito innocentiæ, ad pollutæ vitæ maculas nequaquam defluit, à quibus redeat per iterationem bonæ operationis. Integrum quoque agnum offerre est, ad æternam vitam non solum carnis continentiam, sed mentis integritatem præparare. Integrum quoque agnum domino nequaquam offert, qui carnem deo per contionentiam consecrat: sed mentis suæ secreta ab immundarum cogitationum lasciuia non refrenat. Velut enim agni partem sacrificio subtripit, qui putitatem cordis, corporis continentiæ non coniungit. Vnde & ipse agnus agnum integrum offerre discipulis præcipiēs, ait: Audistis quia
Matth. 5. dictum est antiquis, non mœchaberis: ego autem dico vobis, *& 25.* qui viderit mulierem ad concupiscendum, mœchatus est in corde suo. Hinc etiam fatuæ virgines in Euangelio notantur, quæ lampades parauerunt, & oleum non parauerunt. Lampades nanque paratas habent, qui bonum pudicitiæ seruant in corpore: oleum quoque habent, qui nitorem puritatis tenent in mentis suæ circunspectione. Dicatur ergo de Samuele obtulit agnum integrum domino: quia vt bonum pudicitiæ diuinę placationi sufficiat, non solum in candore corporis seruari debet, sed in splendore internæ puritatis. Merito itaque subditur: Et exaudiuit eum dominus.) Ille nanque exaudiri à do- F
mino pro aliis orans potest, qui ex parte aliqua ei, cui supplicat, domino odibilis non est. Nam si adhuc propria infirmitate deprimitur, pro obtinenda proximorū fortitudine nequaquam exauditur: & eo desiderium suum ad diuinę celsitudinis arcem non subleuat, quo ipse de imo quo per lapsum iacet, conatu feruentioris studij ascendere nequaquam curat. Sed & modus exauditionis exponitur, cum subinfertur: Factum est dum Samuel offert holocaustum, Philistæos inire prælium contra Israel. Intonuit autem dominus fragore magno in die illo super Philistim, & exterruit eos: & cęsi sunt à filiis Israel. Egressique filij Israel de Masphat, persecuti sunt Philistæos, & percusserunt eos vsque ad locum, qui erat subter Bethchar.) Offerente holocaustum Samuele, Philistim contra Israel prælium ineunt: quia maligni spiritus tunc aduersus fideles subditos grauiores tentationes commouent, cum contra se stare instantius pastores vident. Sed super Philistæos dominus intonat: quia orantibus doctoribus, fidelibus subditis diuina gratia robur administrat. Tonitrua enim fieri per nubila solent. Nubes autem sublimes per cœleste desiderium animę intelliguntur. Vnde & prophęta mentes electorum in amore cœlestium eleuatas admirans, dixit: Qui sunt isti, qui vt nu-
Esaiæ 60. bes volant? Quæ sunt autem tonitrua nubium, nisi illa feruentia & superna electorum desideria: quibus dum per diuinam

gratiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

G gratiam eorum mẽs succenditur,omne quod maligni spiritus decipiendo suggerunt,ab ea penitus expellunt.Bene ergo dicitur:intonuit dominus super Philistæos,& exterruit eos. Nam dum per gratiam suam electis mentibus superna desideria infundit,quia etiam terrena omnia facit contemnere,eos etiam qui ea eis appetere suggerunt,nequam spiritus in fugam vertit.Velat enim tonitruo territi fugiunt, dum in electis mentibus,quas tentando pulsauerant,ingentem sonitum diuinæ virtutis expauescunt.Quia vero fragore magno intonuisse dominus dicitur,quid est aliud,nisi quia imperfecta Christianorum desideria dæmonibus terribilia nõ sunt?Fragor enim magnus tonitrui,perfectum est vniuscuiusque desiderium electi. Cum igitur fragore magno super Philistæos dominus intonat,tunc à filiis Israel cæduntur:quia dum electorum mentem perfecta deuotio ad superna gaudia erigit, omne quod aduersæ parti militat,à se penitus abscindit. Bene quoque prius territi Philistæi,deinde à filiis Israël cædi memorantur, nam terrentur electorum deuotione,cæduntur opere.Et quia opere deuotio prior est, terreti prius, postea vero cædi rectè perhibentur. Nam prius donum bonæ volũratis à domino accipimus, vt consilia malorum spirituum postmodum cõfutare valeamus. Bene etiam dominus super Philistæos intonare, & exterrere eos dicitur,filij autem Israel illos cædere perhibentur:quia bona desideria nobis per diuinam gratiam ministrantur,sed nos dona gratiæ per conatum liberi arbitrij ad virtutum victorias
H promouemus. Ordo igitur cœlestis militiæ est,vt ante tonans fragore magno audiatur deus, & post miles ad cædenda hostium agmina progrediatur, vt videlicet in se prius dona gratiæ videat,deinde ad certaminis campum validius erumpat,& securus victoriæ prouentum sperer,qui eis quibus coronetur viribus,ante cõgressionis tempora fultus est. Bene autem qui Philistæos cædunt,de Masphath egressi perhibentur. In Masphath etenim quæ speculatio dicitur,morantur,qui in diuinarum rerum contemplatione persistunt.Sed ad cædendos Philistæos exeunt, cum ex arcano internæ meditationis consulti venientes, comprimunt vires aduersæ dominationis. Intus enim latenter ordinant,qualiter foris in apparato opere, hostium cuneos irrumpant. Tanto quidem grauiores pugnas eis procedentes exhibent,quanto dum interna cogitant, apud se quietiores latent. Et quia maligni spiritus ab electis dei semper comprimendi sunt, vsque ad locum subter Bethchar Philistim perculsi fuisse memorantur. Bethchar quippe domus agni interpretatur. Hinc agnum nobis Esaias insinuans, ait:
Esaiæ 53. Tanquam agnus ad occisionem ducetur,& tanquam ouis coram tondente se sine voce. Quæ igitur fuit domus agni, nisi illa sublimis,& singulariter munita conuersatio redemptoris, quæ dum culpa caruit,cunctis nequam spiritibus inaccessibilis extitit. Ad Bethchar, id est, domum agni peruenire nemo potest:quia quisquis multum proficit,sanctitate redemptoris
I inferior est.Vnde & prædicator egregius eiusdem redemptoris laudibus insistens,dicit: Talis decebat vt nobis esset pontifex
Heb.7. sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cœlis factus,qui non habet necessitatem sicut sacerdotes prius pro suis delictis hostias offerre. Quis est ergo locus subter Bethchar, ad quem vsque Philistim cædere, & persequi debemus ? Sed si Bethchar perfectionem signat dominicæ conuersationis,locum subter Bethchar, communem sanctorum summam exprimit sanctitatis. Qui & eidem redemptori se obediendo humiliant, & eius glorię per studium vitę innocentis appropinquant.Locus enim qui subter Bethchar situs ostenditur,eidem loco,cui subest,& inferior esse cognoscitur,& vicinus : quia sancti viri quo deo per vitæ altitudinem vicini sunt,eo & humiliori cogitatione subiecti. Dum ergo nouitiorum fidelium triumphus sub Israelitarum gestis ostenditur : vsque ad locum sub domo agni cęsi alienigenæ dicuntur:quia profecto per indesinentem conatum certaminis,contendere debemus ad arcem perfectionis, vbi iam tanto simus hostibus nostris terribiliores, quanto redemptori nostro viciniores.Ibi enim iam quędam securitas est,quę per turbari hostium pauore non potest.Talibus nanque concessæ virtutis dona insinuans dominus,ait:Ecce dedi vobis potestatem
Luc.10. calcandi super serpentes,& scorpiones, & omnem virtutem inimici.Vnde & is qui ad locum domui agni victimam per K
Roma.8. uenerat, dicit: Quis nos separabit à charitate Christi,tribulatio,an angustia,an fames,an cætera talia? Potest etiam domus agni cœlestem patriam designare. Vnde & Ioannes dicit:Vidi *Apoca.14.* supra montem Sion agnum stantem,& cum eo centum quadragintaquatuor millia,habentia nomen eius, & nomen patris eius scriptum in frontibus suis. Quis est igitur locus, qui est sub domo agni, nisi terminus temporalis vitæ, ex quo ad supernæ patriæ gaudia assumuntur electi? Qui enim vsque ad statutum nobis terminum ducimur,quem prętetire viuendo non possumus,velut ad locum venimus, vnde alio transferamur.Sed terminus vitæ electi viri sub domo agni situs ostenditur : quia vnde per angustias mortalitatis demergitur, inde ad vitę indeficientis gaudia sublevatur.Nam & agnus ipse,qui in citharœdorum cithatizantium , & cantantium domum suam lætus inhabitat,antequam ad huius domus lætitiam duceretur,sub domo fuit. Hinc nanque est quod immolationis suæ tempore dicit : Tristis est anima mea vsque ad mortem. *Marc.14.* Electi ergo vniuscuiusque finis dum loco ostenditur, subter Bethchar,id est,domo agni esse memoratur : quia sancti viri cum per mortis pœnam temporalia deserunt,de vicino præeminentem sibi supernam patriam conscendunt. Nam Paulus confidenter asserens,dicit:Scimus quia si terrestris domus no *2. Corin.5.* stra dissoluatur,habemus habitaculum ex deo, non manufactum in cœlo.Igitur vsque ad locum , qui est subter domo agni Philistæos cædimus:si quamdiu in hac vita fumus de malignis spiritibus triumphamus.Sequitur: Tulit autem Samuel lapidem vnum,& posuit eum inter Masphath & Sen, & vocauit nomen eius lapis adiutorij,dixitque : Hucusque auxiliatus est nobis dominus.) Lapis in sacro eloquio dominum , & redemptorem nostrum significat.Lapis vero vnus à Samuele tollitur,cum à sanctæ Ecclesiæ prædicatore redemptoris fortitudo singulariter prædicatur.Qui profecto inter Masphath, & Sen prętigitur : quia in vitę exitu electos protegit , reprobos confringit. Sen quippe excusio dicitur. Excusi autem sunt reprobi,id est, à fidelium societate separati. Dum ergo vsque ad locum subter Bethchar Philistæi cæsi perhibentur, lapis inter Sen , & Masphath præfixus asseritur:quia dum electi Dei victoriæ suæ titulum in fine percipiunt , redemptoris iudicio à malorum societate separantur . Modo verò velut in area frumentum,& palea simul sumus:sed dum ad vitę terminum ducimur,electi à reprobis dominica virtute diuiduntur: & velut inter se lapidem habent medium:dum illi pondus redemptoris in damnationis suæ iudicium sustinent , & isti in eius fortitudine æternæ gloriæ palmas tenent. Possunt per Sen etiam maligni spiritus designari . Excusi quippe sunt, quia à cœlesti secreto per superbiam proiecti. Et quia nunc in hac vita nobiscum pręliantur , bene cum victoriæ nostræ tempus asseritur , lapis inter nos , & eos positus perhibetur: M
quia cum militiæ nostræ donatiua percipimus , vltra nobis eorum prælia nequaquam renouantur. Samuel autem hunc lapidem in medium ponit:quia nobis redemptoris nostri bonitatem sanctę Ecclesiæ doctor ostendit. Et quia omne quod à nobis in omni vita nostra prosperum geritur, diuinæ gratiæ adscribitur : aprè ab eo lapis ille , qui in medio sistitur , lapis adiutorij vocatur. Ipse est nanque lapis adiutorij , qui si nobis subuenire noluerit , vinci possumus , vincere nequimus. De quo iam in medium posito dicitur : Vsque huc auxiliatus est nobis dominus:) quia eius præsidia electos suos vsque ad æternæ retributionis tempora prosequuntur . Et quia (vt diximus) iam tunc nobis in æterna requie susceptis à depressis hostibus prælia nulla commouentur, sequitur: Et humiliati sunt Philistim , nec apposuerunt , vt venirent vltra in terminos Israel.) Hæc profecto sic electorum singulorum facta exprimunt, vt sanctę catholicę Ecclesiæ & procinctum innuant belli,& gaudia remunerationis. Hanc nanque vniuersalis Ecclesiæ victoriam iam post resurrectionis nostræ gloriam futuram,beatus Paulus ostendit : qui quasi futu- *1.Cor.15.* ræ incorruptioni presens,morti insultabat,dicens : Absorpta est mors in victoria , vbi est mors victoria tua , vbi est mors stimulus tuus ? Humiliatos etiam Philistæos vidit: quia apostatarum angelorum memorans,ad amorem futurę dignitatis ele-

A tis electos accendit,dicens: An nescitis,quia angelos iudicabimus? Tunc quippe Philistæi humiliantur,cum in præparata si-
Cor.6. bi ab origine mundi æterni ignis incendia dęmones mittũtur. Et in terminos Israël venire vltrius nõ apponunt:quia ad tenanda electorum corda non exeunt. Qui autẽ sunt Israëlis termini,nisi cœli?Quomodo autem mali spiritus in Israëlis terminos venient,qui sic in inferni profundo damnati sunt , vt à summersione pœnarum nunquam resurgant?Quia ergo ęterna oppressione deiiciuntur,aptè subinfertur:Facta est(inquit) manus domini super Philistęos cunctis diebus Samuelis.)Qui enim sunt dies boni doctoris,nisi vernantes illi radij fulgentis æternitatis?Qui aptè Samuelis esse referuntur:quia etsi communes sunt electorum omnium,speciali quadam gratia ad gaudia lucent prædicatorum. Vel certè prædicatorum sunt,quia specialius eorum mentibus fulgent,quorum prędicatione nũc sanctæ Ecclesiæ demonstrantur. Manus autem domini super Philistæos cunctis diebus Samuelis facta perhibetur,quia diuina potestas malos spiritus semper opprimit,quę in æternæ claritatis gloria etiam electos exhilarare nunquam desistit.Tunc vero angelorum damna reparantur , cùm quicquid de ordine conditorum spirituum,eorum superbia sublatum beatitudini fuerat,de electis hominibus adimpletur.Quare & sequitur:Et redditæ sunt vrbes,quas tulerant Philistim Israëli.) Vrbes sublatæ sunt illæ perditæ multitudines angelorum.Sed tunc red
B duntur,quãdo de electa natura humana assumitur,vnde quod de angelis periit,suppleatur.Quod etiam in conuersione flagitiosorum hominum accipi conuenienter potest.Vrbes nãque Philistim tollunt:cum vnitas fidelium mentes tentando decipiunt,& sibi eas peccatis immergendo supponunt.Sed ablatæ vrbes Israëli redduntuũr:quia sic in hac vita pœnitentes satisfaciunt,vt in perenni gloria splendidi ad electorum gaudium exhibeantur.Quia vero non solum qui agere bona negligunt, sed etiam qui abundanter iniquitatem faciunt,pœnitendo saluantur,subditur: Ab Accaron vsque Geth.) Accaron dicitur sterilis,Geth torcular.Steriles quidẽ sunt,qui bona opera non agunt.In torculari autem vua premitur, & vinum promulgatur.Quid est autem concupiscentia secularis,nisi vua reprobæ mentis?Quid vero est feruor peccãdi,nisi liquor vini,qui peccatoris mentem ęternorum bonorum immemorẽ facit?Dum enim ex concupiscentia cordis peccatum generatur, quasi in torculari de vua vinum producitur. Ab Accaron ergo vsque Geth sublatæ vrbes Israëli reddũtur, quia bona agere negligentium & mala audacter perpetrantium mentes, quæ pœnitendo ad dominum modo redeunt,tunc in communi electorum gloria splendidæ demonstrantur. Earum quippe mala in dei memoria nequaquam veniunt:quæ ipsi pœnitentiæ afflictione delere obliti non sunt. Sequitur: Erátque pax inter Is-
C raëlem,& Amorreum.) Quæ est ista pax,nisi quam propheta
Mich.5. Ephes.2. Michæas asserit,dicens:Et erit iste pax in terra , cum venerit. Hinc Paulus ait:Ipse est pax nostra , qui fecit vtraque vnum. Quid est autem quod inter Israëlem,& Amorreum pax ostenditur?Sed quid per Amorreum , nisi pars hominum reproba designatur ? Qui vero per Israëlem figurantur , nisi electi ? Et quia electi in dexteta Dei,reprobi vero in sinistra futuri sunt, dum pax esse inter vtrosque asseritur sanctorum beatitudo in clyta demonstratur:qui iustitiæ conditoris tanta æquitate conueniunt,vt de conspecta reproborum pœna,nulla compassione moueantur. Dum ergo inter Israëlem,& Amorreum pax esse ostenditur , non demonstratur bonum , quod commune cum sanctis habeant reprobi,sed quo muniantur electi.Vnde & sub Israëlis specie per prophetam sanctæ Ecclesiæ repro-
Psal. 147. mittitur:Qui posuit fines tuos pacem, & adipe frumẽti satiat te.Pacem quippe Ecclesiæ fines ponit:quia dum redemptoris potentia,eam in intimæ æquitatis celsitudinem erigit:per dolorem compassionis,perditorum miseria non affligit. Sed ad tantam beatitudinem quo pastorum studio,boni subditi promoueantur,exponit dicẽs:Iudicauit quoque Samuel Israëlem omnibus diebus vitæ suæ.) Qui sunt dies vitæ vniuscuiusque doctoris,nisi virtutum spiritalium claritates?Omnibus nãque diebus vitæ suæ Israëlem iudicat,qui lucem iustitiæ , quam loquendo asserit:ad subditorum fidelium exemplum,perfectione repręsentat bonæ conuersationis.Qui autem virtutum spi- D
ritalium lucem,non habet,quia ad docendũ assumit bona conuersationis extraneæ,diebus profecto iudicat vitæ alienæ.De quibus profecto per prophetã dominus dicit:Ecce ego ad pro *Hiere.23.* pheras,qui furantur verba mea vnusquisque à proximo suo. Verba quippe furantur,qui bonum quod docẽdo prædicant, operando non sequuntur: quia veluti clam de alieno tollunt, quod dato proprij laboris precio suum nequaquam faciunt. Post denunciatam itaque futuram beatitudinẽ,qualis interim debeat esse fidelium pastor,ostenditur:quia omnibus vitæ suę diebus Samuel Israëlem iudicasse perhibetur. Perfectionis etenim viam male insinuat,si lucis iter quis voce volens pandere actione tenebrascer.Nam qui cunctos vitæ suæ dies ad iudicãdum Israëlem contulerat, dicit: Non audeo loqui horum *Roma. 15.* aliquid,quę per me non efficit deus,inobedientia gẽtium verbo & factis.Iudicet igitur doctor,sed qui dies vitæ suæ inclytos habet:vt videlicet in se prius virtutum spiritualiũ radios bene viuendo foueat,quos prouidẽdis subditorum itineribus loquens administret:quia & lucerna tũc iis,qui in domo sunt vtiliter ostenditur:si ipsa antea eo,quod sparsura est,bene repleatur lumine. Sequitur: Et circuibat Bethel , & Galgal,& Masphath:& iudicabat Israëlem in supradictis locis.) Bethel dicitur domus Dei:Galgal rota: Masphat (vt iam superius replicatum est) speculatio interpretatur. Quid ergo Bethel,nisi E
viros officio sacri altaris deputatos significat: qui dum spirita libus studiis inhærent , velut domestici , dei omnipotentis familiares sunt?Et quid Galgal,quæ rota dicitur,nisi coniugatorum ordinem designat?Velut enim in rota circumeunt , dum volubilis mundi curis,penitus carere non possũt.Et quid per Masphath,quæ speculatio interpretatur,nisi illi exprimuntur, qui diuinæ contemplationi vacantes,solis supernis gaudiis inardescunt?Quid ergo est quod Samuel & Bethel,& Galgal,& Masphath,circuire dicitur,& in eisdem locis Israëlem iudicare,nisi quia electus prædicator omnium electorum ordinum exempla sequitur , vt subditorum fidelium esse valeat censor doctus ? Non enim esse poterit æqui examinis,si de exemplis præcedẽtium electorum dedignatur assumere quod decernit. Sed & per singulos annos ista circumeat,vt doctor prouidus ordinũ singulorũ perfectionẽ sigillatim respiciat:vt quo subtilius præcedentiũ bona viderit,præsentia disponere decẽtius possit.Ibi ergo,ibi iudicet Israëlem vt subiectos fideles , quos ad Dei visionem erudit,illorum rectitudine corrigat,quosdeo placuisse indubitanter credit.Potest etiam per Bethel,quę domus dei dicitur,vniuersa electorũ Ecclesia designari: per Galgal,quæ interpretatur rota,scriptura sacra. Quicquid vero in subditorum profectu doctor exhibet , aut de exẽplo electorũ accipit,aut magisterio sacri eloquij,aut reuelatione interna,ac secretæ contemplationis. Samuel itaque Bethel circuit : cum F
prædicator Ecclesię auctoritatem disponẽdorum opetum,de exemplis maiorum quærit.Galgal,id est,rotam circuit, quando doctrinæ suæ auctoritatem,de magisterio sanctæ scripturę comprehẽdit.Masphath quoque circuit:cum per secretæ contemplationis meditationem,reuelationẽ meretur suscipere veritatis.Ibi enim iudicat Israëlem : quia quicquid subditis proponit ad normam rectitudinis,aut de exemplis electorum accipit,aut doctrina sacri eloquij aut ex reuelatione internæ cõtemplationis. Quibus profecto verbis ostenditur,nõ tantum quæ doctor perfectus agat:sed etiam quia perfectus non sit,si agere hęc non possit.Nam si solum bonorum exẽpla nouerit, aut si sacræ scripturæ etiam quis eruditus sit,& contemplationis reuelatione caruerit:in ordine prædicationis vir perfectus non erit. Contemplatio enim virtus est,per quam non solum ipsa scriptura cõdita recognoscitur,sed per quam nondũ condita conderetur:& per quam condita,ad Deivolũtatem quotidie disponatur.Bene ergo dicitur: Et iudicauit Israëlem in supradictis locis.) Nam non solum in Bethel , & Galgal, sed etiam in Masphath:vt qui ad perfectionem prędicationis inniti tur,dum per humilitatem exempla maiorum sequitur, dum per studium sacri eloquij eruditione fulcitur : coret omnino necesse est,vt puritate mentis ea quæ disponenda sunt,cõtem

ptõ

Universidad de Deusto
Biblioteca

G pto prædicationis officio, docere homines cupit. Tamen sic præsumat de eo quod secretæ contemplationis eruditione instruitur: vt nec editas per spiritum sanctum scripturas fastidiat, nec sequi electorum exempla dedignetur. Samuel enim Bethel & Galgal & Masphath circuire describitur: vt alterum ab altero per discordiam nequaquam diuidatur: vt videlicet, & exempla recipiat, quę sacra scriptura approbat, & illas sacras scripturas, quas electi homines scripserant, recognoscat: atque eas reuelationes contemplationis, à Deo sibi ostensas sentiat, quæ nec ab electorum operibus, nec à sanctæ scripturæ auctoritate discordant. Sed & omne quod agit, ad rectitudinem redigat supernæ intentionis. Vnde & subditur: Reuertebatur in Ramatha, ibi enim iudicabat Israëlem, & ibi erat domus eius.) Vt longe supra iam diximus, Ramatha interpretatur visio consummata: & supernorum ciuium illam beatam, & perfectam societatem significat: ad quam Samuel reuertitur, ne laboris sui onere deprimatur. In Ramatha quippe Samuel reuertitur, cum mens prædicatoris per amorē cœlestium releuatur: nam inter officij sui onera tam immensa corrueret, si ad amorem cœlestium, per spei suæ desiderium non rediret. Reuerti etenim prędicatoribus est, intentionem mentis suæ ad gaudia patriæ cœlestis reducere. Et ibi Israëlem iudicant: quia supernæ patriæ pulchritudini, quam in mente retinent: fideles subditos facere conformes, prædicando studeant. Ibi iu
H dicant Israëlem: quia ex illa iam perfecta ciuitate formam videntes trahunt, quam filiorum mentibus loquentes imprimunt: & quicquid illa pulchritudine indignum conspiciunt, ab eorum mentibus abscindere conantur. Et quia in illius beatæ patriæ gloria tota dilectione requiescunt, ibi eius domus esse perhibetur. Eius nanque domus esse cognoscitur, in qua amando conuersatur. Vnde & ille egregius prædicator gloriatur, dicens: Nostra conuersatio in cœlis est. Bethel nanque circuit Galgal, & Masphath, & in earum aliqua non habet domum, in Ramatha autem domum habet, quia doctores sanctę Ecclesiæ quicquid nūc accipiunt de exemplis electorum, quicquid de eruditione sacrorum voluminum, quicquid de altitudine supernæ reuelationis, trāsitoriè rimantur, ad adiutorium habent itineris, non ad amorem remunerationis. Illud vero quod in superna ciuitate diligunt, non ad profectum itineris, sed ad sufficientem, imò ad abundantem largitatem mercedis. Et quia illuc cuncta bona congregantur, sequitur: Aedificauit ibi etiam altare domino.) Quid est enim altare domini, nisi cor iusti? Veritatis autem iudicio dicitur: Vbi est thesaurus tuus, ibi & cor tuum. Qui autem pro amore supernæ patriæ bona agit, dum ardenter ad ea quæ sursum congregat. per uenire desiderat, profecto altare ædificat, super quotidiani de sideriį hostias incendat. Bene autem dicitur: ędificauit ibi altare domino, quia ex incremento studij cœlestis, sicut flamma
I crescit in corde boni desiderij, ita & velut additis lapidibus, altare sursum cōstruitur, vbi deo holocausta offerantur amoris. Quod etiam ad lucrum animarum referri conuenienter potest. Doctor nanque in Ramatha altare domino ædificat, cum subditorum merita in cœlo locat, & dum quotidiano eius studio electæ animę ad cœlestia regna cōscenduntur, velut ad structuram superni altaris lapides mittuntur. Dicatur ergo de Samuele, dicatur: Aedificauit ibi altare domino: quia nimirum valde otiosum est doctoris studium, si per hoc quod ab illo in terris agitur, cœleste ædificium non augetur.

Philip. 3.

Matth. 6.

LIBER QVARTVS.

Caput I.

Anctorum virorum facta præcedentium, sæpe electorum sequentium solatia sunt. Mira etenim dispensatione diuini consilij, & altissimæ conuersationis arce sic sublimati sunt, vt fortia agerent sibi, recta subditis prouiderent, nec sibi quandoque derelicti, vt ea quæ recta intentione disponerent, secun-
K dum dei prouidentiam recta non essent: quatenus illorum infirmitas, electorum sequentium firmitas teneret: quia etsi vt homines in dispōnēdis sanctæ Ecclesiæ negotiis falli possunt, ipsæ tamen Ecclesiasticæ dispositiones deterendæ non sunt. *Cap. 8.*
Ecce etenim dicitur: Factum est autem cum senuisset Samuel, posuit filios suos iudices Israël, fuitque nomen filij sui primogeniti Iohël, & nomen secundi Abia, iudicum in Bersabeæ. Et non ambulauerunt filij sui in viis eius.) Ecce qui prophetiæ spiritu plenus fuerat, ij quos iudices Israëli ponebat, quia post auaritiam postmodum declinare debebant, & munera accipere, & peruertere iudicium non cognouit. Quid ergo mirum si falli in disponendis ordinibus possunt, qui prophetiæ gratiam non accipiunt: si ij, qui prophetiæ spiritum habent, eundem spiritum ad disponenda cuncta non habent? Quis autem de tanto viro dubitet? quia si futuram peruersitatem filiorum prænosceret, eos vtique forensibus honoribus non præferret. Qui ergo reprobos scienter prouehunt, hoc prophetæ exemplo sibi blandiri nequaquam possunt: quia tunc solum innoxie L
agitur, cum in eis, tēpore quo promoti sunt, subsecutæ iniquitatis signa nulla patuerunt. Quare & aptè ij, qui iudices Israëli à Samuele positi sunt, cum ponerentur eius filij dicebantur: vt ex eo non solum per carnem credantur geniti, sed etiam conuersationis eius splendoribus adornati. Quare & eorum nomina cautè assignantur: vt ex titulo nominis, illa quæ tunc eis inerat, cognoscatur forma virtutis. Nomen (inquit) vni Iohël, alterius Abia iudicum in Bersabeæ. Sed & de illis qui post acceptam dignitatem declinasse ad auaritiam dicuntur, apertè ostenditur: quia antequam eiusdem dignitatis culmen attingerent, in eis futuræ prauitatis signa nulla videbantur. Sed ecce dum pastorum solatia attendimus, gregis autem dominici non praua pericula intuemur. Nam steterunt subditi, sed in culmine prælationis positi prophetæ filij ceciderunt: vt si nobis sub cura maiorum positis indesinens sanctæ vitę studium, aut securitas magnæ conuersationis arrideat, præesse tamen aliis, non habeamus in appetitu desiderij: sed in magnitudine timoris. Sed carnales quique dum sola visibilia attendunt, spiritalem sanctorum conuersationem cognoscere non merentur. Pastorum quidem sanctæ Ecclesiæ culmen aspiciunt, sed cogitare nesciunt, quàm inuiti illi intus decorē tollerent, quem in splendore culminis foris tenent, quod sublimitatem honoris in oppressionē magni sustinent oneris, quod magno desi- M
derio fugiunt, quod exteriori ministerio prosequuntur. Testante etenim egregio doctore didicimus, Quod animalis homo non percepit ea quæ sunt spiritus dei. Vnde & tanto dementius carnalia sequens errat, quanto per discretionis virtutem spiritalia nulla iam penetrat. Et nonnulli tales in tantum dementiæ malum proficiunt, vt commouere ipsum etiam statum Ecclesiastici culminis non vereantur. Vnde & sequitur: Congregati ergo vniuersi maiores natu ex Israël venerunt in Ramatha, dixerūntque ei: Ecce tu senuisti, & filij tui non ambulant in viis tuis. Constitue super nos regem vt iudicet nos, sicut vniuersæ habent nationes.) His autem, qui viuebant sub spiritali regimine, regem petere, quid aliud est quàm eandem spiritalem prælationem in secularem dominationem transferre gestire? Sed sancti viri cum se à subditis contemni conspiciunt, non tam eis displicet quod contemnuntur, quàm quod contemptores sui deo non placent. Eorum quippe contemptu, suæ internæ gloriæ dari incrementa conspiciunt, sed augeri merita sua subditorum defectibus ingemiscunt, qui sic meritis vellent proficere, vt in æterna meritorum retributione, secum eos, quibus præsunt, habere potuissent. Quare & subditur: Displicuit sermo in oculis Samuelis, eo quòd dixissent, da nobis regem, vt iudicet nos.) Hoc nanque ei displicuit,

1. Corin. 2.

A splicuit, per quod displicere deo, qui loquebantur, existimauit. Quia vero non simpliciter dicitur, displicuit sermo Samuelis, sed in oculis Samuelis, & statim subditur: Et orauit Samuel pro populo dominum.) paulo subtilius ea nos considerare oporter. Sancti viri qui omnipotenti deo valde displicere metuunt, in suis iudiciis faciles non sunt, sed cuncta prius rationabiliter intus ordinant, vt ea foris in opere irreprehensibiliter disponant. Nam electionem accipiunt nullam iudicij, si non probatur contemplatione rationis. Hos profecto oculos propheræ dominus aperire volebat, cum dicebat: Vide oculis
Ezech. 40. tuis, & auribus tuis audi. Hinc in euangelio discipulis dixit:
Luc. 10. Beati oculi qui vident, quæ vos videtis. Oculi quippe sanctorum sunt intellectus rationis, reserati per gratiam spiritus sancti. Et idcirco Samuelis esse dicuntur, quia carnales quique, etsi per humanam sapientiam rationales esse videntur, ab huius lumine rationis eo cæciores sunt, quo illis solis oculis vident, quos serpens aperuit. Nam si spiritualium virtutum fulgorem aspicerent, eum profecto in ornatu suæ mentis habere desiderarent. Tantus siquidem decor earum est, vt visus nunquam non possit videntis desiderio concupisci. Sapientes ergo secu
B li cum se oculos rationis habere arbitrantur, ex hoc cognosce re possunt, quàm dementer insaniant, quia virtutum sanctarum pulchritudine non illici, earum profecto gloriam non solum non cernere, sed nec somniari est. Sancti ergo viri, qui iam illuminatione sancti spiritus in internotum amore obligati sunt, mentis suæ oculos ad videndam intimæ claritatis gloriam tanto clariores habent, quanto de mundi caligine in desiderio nihil habent: & discernere carnalia tanto rectius possunt, quanto longè à carnalibus assumpti in spiritus sancti gratia altius profecerunt. Vnde & Apostolus Paulus de experientia tantæ visionis sententiam protulit, dicens: Spiritalis
1 Cor. 2. iudicat omnia. Bene ergo dicitur: Displicuit sermo in oculis Samuelis,) quia à vitiis spiritalibus nil ante despicitur, quàm despiciendum esse per spiritalem mentis intuitum iudicetur. Et quia quo abundantiori gratia spiritus sancti pleni sunt, de virtutis suæ celsitudine non præsumunt. Sequitur: Et orauit Samuel dominum.) Quid enim dominum orauit, nisi vt sibi dignaretur ostendere si tumultuantis populi petitioni assensum dare debuisset? Dixit autem dominus ad Samuelem: Audi vocem populi in omnibus quæ loquuntur tibi. Non enim abiecerunt te, sed me, ne regnem super eos, iuxta omnia opera sua quæ fecerunt à die qua eduxi eos de Aegypto vsque ad diem hanc.) Quia oranti prophetæ dicitur, constitue super eos regem, planè ostenditur, quia an hoc faciendum esset, sibi reuelari postulauit. Et quia subdens ait: Non te abiecerunt, sed me, ne regnem super eos.) aptè ostenditur, quantum sibi sermo displiceat, quem in oculis Samuelis displicuisse perhibetur. Quæ conuenientia iudicij in sanctis oritur ex virtute charita-
C tis: quia dum ex tota mente conditorem diligunt, & eius voluntati obedire deuotè conantur, ex præmio supernę retributionis accipiunt, vt ab eadem dei omnipotentis voluntate aliter sentiendo non discrepent, quàm in bonis operibus semper tenent. Scriptum quippe est: Qui adhæret deo, vnus spiri-
1. Corin. 6. tus est. Domino quippe adhęret, qui pręcepta voluntatis eius facere semper studet. Sed vnus spiritus cum eo fit, quia ex diuturna deuotione pij operis, in tātam gratiam diuinę cognitionis assumitur, vt ab interni eius equitate iudicij per errorem mūdani spiritus dissentire vltra non possit. Sed valde difficile respondetur, si quæritur cur omnipotens deus & abiectum se in regis petitione conqueratur, & tamen id quod petebatur fieri decernat. Rursumque si dignitas regia ordinanda fuerat, cur velut indignata dei maiestate fuerit permissa. Et cum procuiusnam rex eligi decernatur, cur reprobandus eligitur. Quid ad
Rom. 9. hęc aliud respondere possumus, nisi id quod apostolus Paulus, ineffabilem abyssum iudiciorum dei perscrutari audentibus, respondebat: Homo (inquit) tu quis es, qui respondeas deo? Sed si hoc efficaciter diffinire non possumus, tangere inquirendo possumus. An fortasse abiectum se in regis petitione conqueritur, pro reproba voluntate male petentis populi: pe titus rex conceditur, pro vindicta. Quod si rationabiliter dicitur, dum vtrumque posuit, & culpam, & vltionem pariter ostendit. Ex reproba quippe voluntate iniusta postulasse cōuin
citur, qui abiecisse conditorem petendo monstratur. Culpam D
ergo malæ petitionis, insecuta est pœna districtę equitatis. Magna etenim vindicta est, quę ex districtione procedit interni examinis: quando reproba mens sic proiicitur, vt quod male deliberat, agere permittatur. Qui ergo in petendo rege dominum abiecisse conuicti sunt, dum id eis permitteretur agere, per quod à se dominum abiicerent: grauior pœna non erat, qua hic plecti debuissent. Quo in loco notandum est, quia abiectionem prophetę dominus suam facit. Non enim simpliciter dicit, abiecerunt me, ne regnem super eos: sed non te abiecerunt sed me, ne regnem super eos, vt profecto ostēdat, quia in persona electi præsulis ipse suis subiectis præmineat, & cum ad spiritale culmen electorum carnalis rector assumitur ipse abiici videtur, cuius præcepta dissipantur. Ergo quam reuerendi sint optimi pastores sanctæ Ecclesię liquet. Ecce enim dum fideliter deo seruiunt, tanto ei amoris vinculo conjunguntur: vt quicquid eis ingeritur, diuinæ iniuriæ adscribatur. Vnde & in Euangelio primis Ecclesię pastoribus dicit:
Luc. 10. Qui vos spernit, me spernit. Vbi etiam aliquid grauius cernitur: quia cum abiectum pastorem conqueritur, abiicientium peccata omnia, & parentum etiam mala memorantur. Iuxta omnia (inquit) opera sua, quę fecerunt à die qua eduxi eos de terra Aegypti.) Summum nanque crimen agnoscitur, ad cuius discussionem in dei memoria prēterita cuncta peccata reducuntur. Et abiectum ergo se dominus conqueritur, & tamen E
ordinare in quo abiicitur concedit: quia cum districtę equitatis suę virtutem exequitur, ab eo carnalium desideria impleri per eius misericordiam nequaquam prohibentur. Sed & quæ concedi dignitas pro vindicta potuit, non tranquilla maiestate diuinitatis concedi debuit, sed velut indignata. Indignatam vero maiestatem dei non in sejpsam asserimus, quæ passioni non subiacet: sed quia dum culpas discutit, indignationis verba per scripturas dicit. Item quia in typum carnalium prælatorum assumitur, reprobandus rex eligitur, non electus. Vel fortasse idcirco reprobus rex eligitur, vt electus successor eius rex Dauid in eo cognosceret, quid cauere debuisset. Sic nimi-
Iob 40. rum & de illa angelorum curia legimus, quia de apostata primo angelo scribitur, ipse est principium viarum dei: sed qui ante omnia conditus est, per superbiam cecidit: & in eius ruina sancti angeli didicerunt, qua virtute stare potuissent. Quod nimirum, qui apertis rectę fidei oculis, intueri poterit pariter attendit: quia omnipotens deus etiam tunc magnæ misericordiæ dona tribuit, cum vindictam irrogat: quia dum reprobos punit, sanctos erudit: vt vnde illi deficiunt, isti in suis profectibus adiuuentur. Districto siquidem iudicio permittit mala fieri, sed misericorditer prouidet de his malis, quæ per iudicium irrogat, quæ bona facere disponat. Nam quæ maior culpa quàm illa, qua omnes morimur? Et quæ maior bonitas quam illa per quam à morte liberamur? Et quidem nisi Adam peccaret, redemptorem nostrum carnem suscipere nostram non F
oporteret. Non enim venit vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Si ergo pro peccatoribus venit, si peccata deesset, eum venire non oporteret. Si peccata, ad quæ delenda veniisse creditur, per iustitiam dei permissa esse sentiuntur: dum pro peccatoribus deus homo nasciturus erat, ex illo malo quo morituri erant, bonum quod malum illum vinceret, omnipotens deus sese facturum prouiderat. Cuius profecto boni magnitudo, quis fidelis non videat, quàm mirabiliter ex cellat? Magna quippe sunt mala, quæ per primæ culpæ meritum patimur, sed quis electus nollet peiora perpeti, quàm tātum redemptorem non habere? Eligatur ergo rex, sed reprobandus, eligatur velut in indignatione, non voluntate Dei, sub sequatur ergo rex iuxta cor dei, vt ex iudiciį eius districtione vindictæ malum procedat in reprobos, & bonum, quod ex malo facturus erat, per largitatem diuinæ gratię redundet in pios, dum illi in malo, quod cupiunt, cadere permittuntur. Sed vnde se illi præcipitant agitur, vt alij nequaquam cadant. Sed quia his verbis iudicium diuinæ districtionis asseritur, videamus iam quanta dispensatione vtitur, ne id male deliberantes agant, vnde puniantur. Nam sequitur: Nunc ergo audi vocem eorum: verūtamen contestare eos, & prædic eis ius regis, qui regnaturus est super eos.) Quasi aperta ostensione

Christū incarnari non oportuisset, nisi Adam peccasset.

elementiæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

clementiæ dicat. Sjo audi voces eorum, vt tamen ipsi prius de iure regis, quem petũr audiant, quod expauescant, & velut tũc male cœpta deserant, cum quàm sit res onerosa, cognoscitur, quam petebant. Sequitur: Dixit itaque omnia verba Domini ad populum, qui petierat à se regem, & ait: Hoc erit ius regis, qui imperaturus est vobis, filios vestros tollet & ponet in curribus suis, faciétque sibi equites, & persecutores quadrigarum suarum, & constituet sibi tribunos, & centuriones, & aratores agrorum suorum, & messores segetum & fabros armorum, & curruum suorum: filias quoque vestras faciet sibi vnguentarias, & focarias, & panificas, agros quoque vestros, & vineas, & oliueta optima tollet, & dabit seruis suis. Sed & segetes vestras, & vinearum reditus addecimabit, vt det eunuchis & famulis suis. Seruos etiam vestros, & ancillas, iuuenes optimos, & asinos auferet, & ponet in opere suo, greges quoque vestros addecimabit, vósque eritis ei serui.) Cum à carnalibus subiectio quæritur, profecto quicquid præcipitur eis graue est, & si non sit difficile, quia cum ex superbiæ tumore habeant, vt propriæ voluntatis arbitrium sequantur, quicquid eorum deliberationi obuiat, grauissimum pensant. Iam vero cum dura & contraria iubeantur, quæ eis est moles oneris? qui tumor cordis? cum ferre etiam blanda, & leuia vix nolentes possent, quæ si vellent, facillime pertulissent. Videamus ergo stultæ audaciæ hominis, quam dignè respondeat pia dispensatio conditoris. Iura hominum proponuntur contemnentibus iura Dei, & his qui mitia & salubria diuinitatis consilia spreuerant, dura & importabilia humanæ seruitutis onera præ dicuntur, vt ex his secum rationem facerent, quàm intolerabilia essent imperia hominis, eis qui non tã imperantis quàm monentis Dei, ne id peterent, consilijs obedire noluissent. Sed habent corda carnalium temeritatem ex incremento audaciæ, habent duritiam ex simulationis ratione. Ex temeritate quidem facile agenda deliberant, sed quia quod male proponunt, non intelligunt, meliorum consilis adiuuari non possunt. Quare & hic quoque subditur: Noluit populus audire vocem Samuelis. Et dixerunt, nequaquam. Rex enim erit super nos, & erimus nos quoque sicut omnes gentes, & iudicabit nos rex noster, & egredietur ante nos, & pugnabit bella nostra pro nobis.) Magnæ quidem temeritatis extitit, contra dei voluntatem regem petere, magnæ duritiæ cõsiliis prophetæ vinci non posse. Magnæ temeritatis fuit ei rationes proponere, quem sciebant cuncta quæ acturus erat, reuelante domino prius scire magnæ duritiæ illi non acquiescere, quem nouerant ea tantum, quæ domino reuelante didicerat, imperare. Nam quid est quòd respondentes dicunt: Nequaquam, sed rex erit super nos?) Sed qui nequaquam dicunt, profecto id negant, quod audiunt. Apertè ergo in hoc verbo ostenditur, quia ad hoc propheta graue ius regis exposuit, vt nequaquam peteretur. Ius vero regis audiunt, & id propter quod exponitur detestantur, vt reproborum cordium profectus exprimatur, in quibus mali propositi consummatio est, & inconuertibilitas voluntatis, sed nos antiqua tempora reprehendimus, qui nostra videre non curamus. Quæ nimirum tempora, quo senescente mundo, vetustiora sunt, eo & in pluribus per temporis, ac negligentiæ vitium remissiora. Tanto etenim audacius nunc mala proponimus, quanto iam cum robusta iuuentute seculi, robur exaruit humanę conditionis: tanto difficilius quod male est propositum reuocamus, quanto ex laxato vigore spiritus, mẽs nostra carnalis efficitur. Ita enim sunt humani lapsus, vt quod in spiritali virtute deficit, in carnali vita roboretur. Omnia quidem hæc iuxta egregij doctoris vocẽ, in figura contingebant illis, scripta sunt autem propter nos. Iam quidem apertè cognoscimus horum Israelitarum audaciam, quæ diuinæ indignationis iudicia secuta sunt: & tamen contra voluntatem Dei, contra prælatorum sanctæ Ecclesiæ consilium agenda proponere non timemus. In malo quoque proposito reprehensi resistimus, & salubria maiorum consilia insuperabili malo peruicaciæ vincere conamur. Videmus quanti mali incrementum sit, pereuntes aspicere & sequi, ad perditionem eorum vestigia non timere: pœnales laqueos mortis incurrentes cernere, & eisdem laqueis irretiri, nequaquam metuere. Et illi quidem contra Domini voluntatem regem petierunt, sed à regia dignitate postea actum est: vt populus, qui deum abiecerat, idola coleret, simulachra adoraret. Quam reuerenda ergo sint maiorum consilia, cernimus, si hoc sollicitè consideramus: quia qui ea despicere ausi sunt, hoc se non prouiderunt agere, vnde tam profundo errotis pelago demergi potuissent. Merito igitur se abiectum dominus in regis petitione conqueritur, merito regiam dignitatem concedit indignatus. Tanta quidem erat iniquitas postulantium, vt cum illud peterent, per quod à deo recederent, ex dei iudicio permitti posset, prohiberi non posset. Quia vero hæc iuxta literam diximus, quid etiam spiritualiter designent ea quę continentur in iure regio, videamus.

Regis iura

Caput II.

ABiecto etenim Samuele, rex petitur quando reproba multitudo populi spiritualem pastorem despicit, & præesse sibi carnalem quærit. Cum quibus sæpe diuinæ æquitatis districtione agitur, vt eo ipso quod electum prædicatorem despiciunt, subesse reprobo permittantur: ex cuius imitatione tanto deterius pereant, quanto maiori superbia id, ex quo viuere in æternum poterant, audacius contemnebant. Cum ergo ius regis prædicitur, nimirum in vnius carnalis præpositi conuersatione ostenditur, quod carnales cæteri ex tyrannide acturi sunt, non quod electi debeant imitari. Nam in eadem Regum historia legitur, quia cum rex Achab Naboth vineam abstulit, iram dei omnipotentis incurrit. Hic vero cum ius regis prædicitur, agri, vineæ, & optima oliueta tollenda esse memorantur. Cum ergo hic prædicitur, quod commissum illic punitum est: ostendit, quod diuino iudicio non iubetur. Quare & electus rex Dauid cum ad ædificandum altare domino, Ornam Iebusæi aream peteret, regio illo tyrannorum iure non vti voluit: cum eam accipere nullatenus acquiesceret, nisi ante pro ea dignum precium dedisset. Quia igitur ea, quæ in iure regio continentur, vitanda potius, quàm imitanda prædicuntur, eo subtilius consideranda sunt, quo vitari nequeunt si nesciantur. Ait ergo: Filios tollet, & ponet in curribus suis.) Filij electorum ij sunt, qui eorum virtutes imitantur. Currus etiam carnalium prælatorum sunt, fastus mundanę elationis. Nam dum cæteris se sublimiores esse gloriantur, quasi curribus vecti, per alta gradiuntur. In curribus ergo fidelium filij ponuntur, quando pastores reprobos, per appetitum mundanæ gloriæ sequuntur: cum relictis spiritualibus studiis, carnalis vitæ commoda expetunt: & deposita illa sublimi intentione cœlestium, alta seculi assequi conantur. Bene itaque nõ in curru, sed in curribus ponendi Israelitarum filij dicuntur: quia ex omni, quod præcellit in carnalium prælatorum culmine, proficiunt in elatione, & quasi rot sublimibus curribus in alta se eleuant, quod alta conspiciunt, quibus aliis se superiores putant. Bonorum ergo filios rex in curribus ponit, quando carnalis rector electorum imitatores exemplo suæ prauitatis ad elationis vitia pertrahit, vt cœlestia postponant, terrena appetant, & in hoc solo gaudeant, si ex eo, quòd temporaliter altum voluitur, cæteris præferantur. Et quia contra minores non solum erecti, sed etiam fortes sunt. Sequitur: Et faciet sibi equites.) Velut enim in equis sæuiunt, qui & sublimes sunt dignitate, & potentia truces. Equites quoque sunt, quia dum feroces cordis sui motus contra impotentes dirigunt, ad omne, quod per tyrannidem exercere appetunt, veloces sunt. Anhelant quippe impetu, spumant rabie, & quos cursu tyrannidis impetunt, elidunt. Sed dum in pastoribus reprobis alij mundanæ elationis fastus æmulantur, alij eorum exemplo quos valent opprimunt, nonnulli etiam sunt qui ad exercenda mala, quæ per seipsos bonis inferre nequeunt: nequiores se alios introducunt. Vnde & sequitur: Et præcursores quadrigarum suarum.) Quæ sunt enim quadrigę regis, nisi peruersę mentes malorum subditorum, in quorum consiliis prælatus reprobus requiescit? Quadrigę etenim sunt, quę reges portant: dum per iniqua consilia prauorum, actа rectorum adiuuantur. In eis quippe quasi per sublime rex ducitur: dum per eos, qui ad temporales bonores eis fauent, quicquid carnales præpositi de altitudine seculi in desiderio volunt, exequuntur. Qui rectè quadrigarum nomine designantur. Quadriga enim inde stat vnde voluitur: quia reproba mens finem suæ intẽtionis habet seculi volubilitatem. Inde quidem requiescit, quo per innumeras curas mentis rotantis mundi negotia ventilare non desinit. Regum ergo quadrigæ sunt, dum per omne, quod altum voluendo cogitant, in se carnalium præpositorum iussa portant. Sed qui locum famiIiaritatis iuxta carnales prælatos habent, habent minores quibus imperent. Ipsi ergo velut quadrigæ regis sunt, illi præcursores quadrigarum: quia eo modo, quo carnalem præpositum ad opprimendos humiles inuehunt, ipsi quoque ad nocendum quibus possunt, per aliorum ministerium deducuntur. Quasi enim quadrigarum præcursor est, qui iniqua mentis suæ versutia artem cogitat, per quam illum ad inferenda mala initibus introducat. Si vero vt plærique codices habent, non præcursores, sed persecutores quadrigarum legimus, profecto ij sunt qui reprobos ad malum currentes imitantur. Quadriga etiam honoris causa portari regibus solet. Quasi ergo in quadriga rex sistitur, quando carnalis rector de magnorum, qui videntur iuxta se, adulationibus gloriantur. Qui vero istos in eorum laudibus præcedit, aut sequitur, præcursor seu persecutor est quadrigarum, quia adulationes isti vel post, vel antea proferunt, quas illi in auribus populi præeũdo, aut subsequendo sparsere. Sequitur: Et constituet sibi tribunos, & centuriones.) Tribuni, & centuriones fiunt, cum in tantum mali profectum veniunt, vt ad exequenda tyranni imperia, impiis satellitibus principantur, cum mundanarum virium acies ordinant quas ad innocentium bella producant. Tribuni quidem sunt, qui per plures sibi fautores rectè viuentibus insidiantur. Centuriones vero sunt, qui nulla nocendi genera prætermittunt. Ex eo enim perfectionem iniquitatis obtineat, quo multa, & ingentia mala quæ possunt, inferre semper studeat. A centenario quippe numero centurio dicitur. Et quia centenarius numerus perfectionem significat, in mala parte perficitur, quando ad summam nequitiæ ab impijs peruenitur. Qui nimirum calliditate suaues sunt, terrore violenti. Suauiter quidem blandiuntur aliis, vt eorum auxilio terrere alios ferociter possint. Bene itaque subditur: Et aratores agrorum suorum, & messores segetum.) Carnalis præpositi agri mentes sunt subditorum: aratores vero horum agrorum sunt, qui arte secularis ingenij, eis suadent acta prauitatis. Velut enim agrorum soliditatem loquendo aperiunt, qui per reproba consilia simplicium corda corrumpunt. Et segetes metunt, quando semine pravi consilij decepta corda minorum, fructum reddunt malæ operationis. Quæ profecto opera segetum appellatione designantur: quia peruersitas reprobi subditi, dum à carnalibus rectoribus gaudenter excipitur, eorum quasi electus est cibus mentis. In qua certè peruersitate, quia paulatim proficiunt, sequitur: Et fabros armorum, & curruum suorum.) Quæ sunt arma & currus tyrannorum, nisi illa omnia nocendi instrumenta, quæ ad euertenda corda minorum præparantur? Sed quia curru peruenitur, quo armis feriatur: armorum & curruum regis fabri fiunt, quando nequissima cordium suorum machinatione inueniunt, & mala quę agant, & eadem mala inuenta qualiter inferant. Arma quippe fabricare est, nocendi genera reproba mente colligere. Et currus fabricare, est ad eadem mala inferenda artem, qua accedere possint, inuenire. Sequitur: Filias quoque vestras faciet vnguentarias, & focarias, & panificas.) Filiarum nomine infirmorum mentes intra sanctam Ecclesiam positæ designantur. Quæ regis vnguentariæ fiunt: quia dum carnales præpositos in celsitudine gloriæ transeuntis aspiciunt, eos delinire adulationibus conantur. Horum profecto vnguentorum vsum Psalmista reprobans, ait: Oleum peccatoris nõ impinguet caput meum. Filiæ ergo vnguentariæ fiunt: quia dum carnalibus præpositis infirmi displicere metuunt, eorum feritatem, cui timendo subiacent, blandimento demulcent. Et notandum quia filij prius dicuntur à rege tolli, & sic equites, & centuriones, siue armorum fabri fieri: filiæ vero non tolli, sed simpliciter vnguentariæ & panificæ fieri. Tolli etenim violẽtiæ est. Filij ergo tolluntur, quia robusti difficile euertuntur. Dum igitur filiæ non tolli, sed vnguentarię fieri perhibentur, quid est aliud, nisi quia qui infirmi in bono sunt, per exempla prauorum facile dissipantur? Quæ etiam focariæ, & panificæ regis fiunt: quia qui tyrannis adulando seruiunt, dum fauendo placent, velut cibos exhibent. Focariæ etenim sunt, quæ focis coquunt, quæ reges comedunt. Focariæ ergo sunt, quæ per obsequia fauoris carnali proposito accendunt tumorem cordis: vt eo audacius fauores excipiant, quo velut delicatiores sibi cibos ignis excitatæ deuotionis parat. Quæ etiam panificæ fiunt: quia dum reprobam vitam laudant, carnalem mentem tyranni ad exercendem prauitatem roborant. Sequitur: Agros quoque vestros tollet, & vineas, & oliueta, & dabit seruis suis.) Qui sunt agri bonorum, nisi deotæ mentes subditorum: quæ dum eorum verba libenter audiunt, bonorum operum vberem fructum reddunt? Quæ autem vineæ eorum, nisi mentes eorum ita imitatione proficientium, vt etiam aliis verbum vitæ præbeant: & quos loquendo in amorem conditoris accendunt, velut potando ebrios faciunt? Quę vero oliueta sunt, nisi corda auditorum, qui bonorum exemplo, & exhortatione proficiunt in opus misericordiæ? Sed dum rex constituitur, agri roluntur: quia dum carnales peruenunt ad culmen regiminis, nonnulli bonorum auditores exempla suscipiunt prauitatis. Tolluntur ergo agri, cum nuper deuota corda seducuntur: quando ex nequitiæ semine fructum reddunt in maligna conuersatione. Oliueta, & vineæ tolluntur, cum exemplo mali præpositi misericordiæ opera, & sanctæ prædicationis verba exhibenda, & loquenda deseruntur. Bene autem seruis regis dari ablati agri, & vineæ, & oliueta memorantur. Serui quippe sunt, qui dominorum iuri semper subditi, euadere nequeũt iuga dominationis. Serui itaque sunt regis, qui per abundantem iniquitatem, sic se tyrannorũ voluntatibus obligant, vt ab eis vlterius non recedant. Ablatos ergo agros, & vineas, & oliueta serui suscipiunt: quia reprobi fautores prælatorum carnalium, dum decepta corda in propositum trãseunt praui operis, velut electorum agris, vineis, & olivetis titulum imponunt tyrannicæ potestatis. Sequitur: Sed & segetes vestras, & vinearum reditus addecimabit, & det Eunuchis & famulis suis.) Cum mali præsunt, difficile valde est, vt qui eis subiicitur, nulla religionis damna patiatur. Aliorum nanque mentes omnino pereũt: sed ij, quos peruertere penitus nequeunt, dum incessanter & verba, & opera eorum praua conspiciunt, quali cunque sorde maculantur. Bene ergo dicitur segetes vestras, & vinearum reditus addecimabit. Quasi dicat, sub pastore reprobo, electorum etiam bona integra non sunt. Sed quod bonis demitur, eunuchis, & famulis regis datur. Eunuchi, & famuli carnalium prælatorum, sunt eius auditores hypocritæ. Eunuchi quidem sunt, quia secularem volupratem se abiecisse ostendunt, sed regis sunt famuli, quia per omne quod de virtutibus se habere simulant, in se reproborum præpositorum impositum iugum portant. Bene autem segetum, & vinearum decimæ eunuchorum esse referuntur: quia hypocritarum virus leuiter non agnoscitur. In quo dum sancti etiam viri possunt decipi, quod perdunt, illis adscribitur, quorum fraude capiuntur. Sequitur: Seruos etiam vestros & ancillas, & iuuenes optimos, & asinos auferet, & ponet in opere suo.) Serui, & ancillæ sanctorum sunt, qui eis temporalia necessaria submini-strant. Serui & ancillæ sunt, quia dum eis corporum necessaria tribunt, in eodem opere misericordiæ, alij aliis robustiores sunt. Et optimi iuuenes, quia & qui multum, & qui parum possunt, dum omne quod prçualent, in opere misericordię expendunt, velut electis iuuenes diuina seruitia valẽter operantur. Asini quoque electorum sunt, quibus ferenda onera obedientiæ imponuntur, vt eorum fragilitatem adiuuent, dum ea cum eis portant, quæ sine eis portare nequaquam possent. Quid est autem, quod in opere regis ponendi prædicuntur? Sed qui in opere regis ponuntur, diebus constitutis debitum persoluunt angariæ, iuri publicæ potestatis. Quid est ergo quod in opere regis serui & ancillæ, & iuuenes optimi ponendi prædicuntur, nisi quia præeminentibus carnalibus, & electorum ministri, & deuote obediẽtium corda plęrunque maculantur?

1.Corin.10.

Psal.140.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G culantur? Nam dum reprobam eorum vitam indesinenter aspiciunt, paulatim sic decidunt, vt aliquid de eorum factis imitentur. Ex longo quidem vsu electis seruiunt, sed dum sæpe vident eorum excellentiam culminis, seruiri sibi ab aliis quando quæ appetunt per impulsum elationis. Sua quoque misericorditer tribuunt, sed tyrannorum sæpe exemplo aliena tollunt. Sed quia serui sanctorum sunt, de iure eorum exire non possunt. Ad horam quidem possunt deseri, sed ab errore in quem decidunt, per diuinam misericordiam facile subleuantur. Quia ergo per exempla prauorum corruunt, qui cito resipiscunt, velut per angariam ponuntur in regis opere, in quo diu non permanent per continuam seruitutem. Sequitur: Greges quoque vestros addecimabit, vósque eritis ei serui.) Quasi dicat, dum pastor vobis carnalis præponitur, non solum vestris, sed etiam vobismetipsis virtutũ prædę inferuntur. Greges etenim electorum, sunt turbæ virtutum spiritalium. Quia vero & ipsæ spirituales virtutes exemplo prauorum dissipantur, rex decimas tollit gregis, quando is qui carnaliter præeminet, in sanctorum cordibus aliquas virtutes perimit. Decimas tollit, quia dum mentis integritatem dissipat, virtutum numerum imperfectum derelinquit. Denario quippe numero perfectio designatur. Vnde & cum lapsæ humanitatis nostræ damna Dominus aperta comparatione ostẽderet, mulierem, quæ de decem drachmis vnam perdiderat, in medium ducit, vt per hoc quod denarius numerus periisse ostẽditur, superna illa societas, quæ nouenario numero remansit in Angelis, sine reparatione conditionis nostræ, imperfecta esse doceatur. Et quia decimæ per annos singulos exiguntur apiè qui decimas offerre non desinunt, serui esse regis perhibentur. Eis quippe per annos singulos seruiunt, quorum exemplo sæpe peiores fiunt. Possunt & per hoc quod post datas decimas seruitus ista asseritur, mali profectus ostendi. Nam qui paulatim deficiunt, quotidie agũt vnde ad iniquitatis profunda deducantur. Dicit ergo: Greges vestros addecimabit, vósque eritis ei serui.) Quasi dicat: Malotum exemplo paulatim decideris, sed cadendo agitis, vt ab eorum imitatione nunquam recedatis. Scriptum quippe est: A quo quis vincitur, eius seruus efficitur. Quia enim per imitationem pastoris reprobi, in peccati seruitutem incidunt, etiam ab eius iugo quando volunt solui non possunt. Vnde & subditur: Et clamabitis in die illa à facie regis vestri quem elegistis vobis, & non exaudiet vos dominus in die illa, quia petistis vobis regem.) Quasi dicat, in notitiam prauæ imitationis eius paulatim defluitis: sed prauitatis eius exempla, quibus vos spõte submittitis, relinquere sponte minime potestis. Omnis enim qui facit peccatum, seruus est peccati. Quibus ergo peccata dominãtur, per se ab eorum iugo liberari nequeũt. Nam sæpe ad dominum cum precibus veniunt, liberari petunt, sed exaudiri non possunt. Diuino siquidem iudicio cum eis agitur, vt qui noluerunt mala vitare, cum possent: non possint vitare, cum volunt: & qui sponte incurrunt mala præcognita, fugere non possint experta. Quare & causam insinuans, qua exaudiri prohibeantur, ait: Quia petistis vobis regem.) Quasi apertè dicat: Quia illud vobis dari postulastis, in quo hęc omnia futura, me prædicente, cognouistis. Hęc (vt superius dixi) in typo prælatorum carnalium, de futura regis conuersatione prædicuntur: vt ab eius petitione quiescerent, in quo tanta mala cognouissent. Sed habent corda reproborum, vt malum cito proponant, & à malo proposito non celerius resipiscant. Quare & subditur: Noluit autem populus audire vocem Samuëlis, sed dixerunt, nequaquam. Rex enim erit super nos, & erimus nos quoque sicut omnes gentes, & iudicabit nos rex noster, & egredietur ante nos, & pugnabit bella nostra pro nobis.) Quibus profectoverbis mores subditorum carnalium apertè describuntur: quia dum exteriora appetunt, interiora damna etiam exposita non attendunt. Sed qui carnaliter præsunt, ipsa ostensione temporalis potentiæ subditis sibi minoribus magnam spem dant tutelæ. Dum ergo dicunt, rex erit super nos, & pugnabit bella nostra pro nobis: quid aliud, quàm reproborum subditorum mores insinuant, qui humiles & spirituales prædicatores despiciunt, vt temporaliter à carnalibus adiuuentur? Quod certè nullatenus agerent, nisi prius lumen cordis amisissent. Nam si spiritalium virorum humilitatem foris despiciunt, sed qua potestatis sublimitate intus K eminent, cernere non merentur. In illis quoque externam potestatis tyrannidem vident, sed qua infirmitate intus deprimatur non vident. Isti quia deo adhærent, cum volunt, etiam in exterioribus potentes sunt: illi quia à domino recedunt, spem quam promittunt de potentia seculari, exhibere non possunt fortitudine operationis. Nam vt de vicino exempla capiamus, Saul ad pugnanda bella regem postulantium, fortis, & potens eligitur: ita vt sacra hac historia teste, ab humero, & sursum populo vniuerso emineret: à deo igitur ad regni gubernacula electus, cum bonus existeret, & de filiis Israël aliquis melior illo non esset, tamen cum tantus, ac talis vir carnali fortuitudini relinquitur, bella perdidit, quæ pugnaturus acceperat, & vitam pariter amisit. Samuel autem, qui seculi potentia sublimis non extitit, qui humiliter non solum deo, sed etiam hominibus ministrauit: de exterioribus quoque bellis trophæa potenter exhibuit. Nam non valde supra de eo dictum est: Tulit Samuel agnum lactentem vnum, & obtulit illum holocaustum integrum domino, & clamauit Samuël ad dominum pro Israël, & exaudiuit eum dominus. Factum est autem cum Samuel offerret holocaustum domino, Philistim iniere prælium contra Israël. Intonuit autem dominus fragore magno in die illa super Philistim, & exterruit eos, & cæsi sunt Philistim à filiis Israël. Dicat ergo: noluit populus audire vocem Samuelis, vt in eorum inobedientia superborum corda designẽtur, sic diuinæ æquitatis iudicio proiecta, vt magna L mala immineant, quę incursuri sunt: sed tamen ea videre non possint. Sequitur: Et audiuit Samuel omnia verba populi.) Hoc profectò Samuel audiuit, quod populus locutus est, sed ipsum populus non audiuit. Populo enim repropo loqui, & non audire fuit, verba contra dei voluntatem promere: sed pœnam prauæ locutionis minime præui lere. Samuel autem populi verba audiuit: quia spirituales viri dum superbæ locutionis voces audiunt, futurum in eis diuinę vltionis meritum cognoscunt. Dicat ergo audiuit Samuel omnia verba populi, quia sancti, ac spirituales viri quicquid carnales superbè foris insonant, quale sit in diuino iudicio intus pensant. Sed quia dum carnalium subditorum damnabilem vitam reperiunt, pro delendis eorum criminibus intercedunt. Sequitur: Et locutus est ea in auribus domini.) In eorum auribus loquimur, apud quos magnæ familiaritatis gratiam habemus. Sancti autem viri, quia omnipotenti deo in magni amotis vinculo coniuncti sunt, ei in auribus loquuntur, quia diuinæ propitiationis eius auditum tanto fiducialius exposcunt, quanto apud eius misericordiam impetrandi locum sublimius acceperunt. Peccata vero populi loquuntur pro humilitate confessionis, sed in auribus loquuntur domini, quia cum magno affectu precis, ianuam pulsant dominicæ propiciationis. Sed M fortasse in auribus domini loqui dicitur, quia dum sancti viri pro peccatoribus obsecrant, preces, quas pro eis deo offerunt hominibus non reuelant. Vnde & in Euangelio dominus prohibet discipulos, dicens: Cum oratis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes, qui amant in synagogis, & in angulis platearum stantes orare, vt videantur ab hominibus. Verba ergo siue opera populi loquuntur, cum delicta locutionis & operis orationibus delenda domino exponunt. Ea vero in auribus domini loquuntur, vt dum hominum testimonia orantes fugiunt, ab eo qui occulta respicit, celerius audiantur. Dum ergo in auribus domini Samuel loqui perhibetur, modum profecto insinuat, quo quis aditum mereatur diuinæ dignationis. Nam peruenire ad deum oratio nequaquam potest, quæ ex intentione promitur, vt ab hominibus agnoscatur. Vnde & qui in auribus domini locutus asseritur, responsa eius etiam percepisse perhibetur. Nam sequitur: Dixit autem dominus ad Samuelem: Audi vocem populi, & constitue super eum regem.) Qua in re notandum, quia Samuel verba populi, quibus regem petierat in auribus domini locutus est, & dominus se abiectum asserit in eo quòd populus regem petit. Dum igitur oranti respondet, & regem facere orantem iubet, quid aliud insinuat, nisi quia deuota electi viri oratio nunquam est infructuosa? Nam si populi correptionem non obtinuit, eruditionis suæ bonum

obtinuit

A obtinuit, cùm abiectum populum pro mala petitione cognosceret, sed & nihilominus sciret, quid facere proiectis ipse debuisset. Audiri ergo propheta potuit, & non audiri, quia orando qualis esse deberet nouit, sed à populo reproba postulanti, duritiam cordis non abstulit. Sed hoc obtinere ille potuit, qui in auribus domini locutus est, quia sancti viri coipso, quo deuotè pro peccatoribus dominum obsecrant, diuinæ propiciationis auxilio munitur, vt eorum criminibus nequaquam polluantur, quorum sordes delere precibus nequeunt. Quid verò est, quod dominus ait: Audi voces eorum,) cùm superius dictum sit, audiuit Samuel omnia verba populi. Sed verba populi audierat, vt sciret, quæ dicebantur, non vt quæ petebantur, concederet. Dum ergo ei à domino dicitur: Audi vocem populi, & constitue super eum regem, fauere voluntati populi prophetam iubsit. Et ecce vt palam cernitur, propheta orans non auditur, populus deum adiciens, tegémque petẽs, auditus est.) Quid hoc esse dixerimus, nisi quia miro & tremendo diuinæ incomprehensibilitatis iudicio sancti viri pro reprobis orantes exaudiri nequeunt, in adimplendis verò suis prauitatibus, audiri ipsi reprobi delinquentes possunt, vt illis libera iniquitas æternæ vindictæ meritum augeat, & istis ex affectu compassionis merces perpetuæ retributionis accrescat? Et statim eum ordinem quo ad eiusdem regis constitutionem ventum sit, ostendere incipiens, ait: Et ait Samuel ad vniuersos filios Israël: vadat vnusquisque in ciuitatẽ suam.) Cùm B spiritualia discutere volumus, necesse est, vt ab intentione nostra carnalia remoueamus: quia mens interna non penetrat, quam exteriorum actuum pulueis cæcat. Dum igitur propheta domini omnem populum abire ad propria loca præcipit, à se vrique tumultum carnalium repellit, vt eo spiritualia quæ disponenda sunt, clarius videat, quo mentis eius aciem terrenorum actuum intentio non obscurat. Sed & qualis sit, qui diuino iudicio præuidetur, insinuans, ait:

Caput III.

Caput 9. ERAT vir de Beniamin nomine Cis, filius Abiel, filij Seor, filij Bechorath, filij Aphia, filij viri Gemini fortis robore. Et erat ei filius nomine Saul electus, & bonus, & non erat vir de filiis Israël melior illo, ab humero, & sursum eminebat super omnem populum.) Cùm ordinandi regis persona exponitur, cur patrum eius nomina describuntur, nisi vt regnum eis durabile non sentiatur? Nam de regno, quod futurum præuiderat Moyses, ait: Non deficiet sceptrum de Iuda, Genes. 49. & dux de fœmore eius, donec veniat qui mittendus est: & ipse erit expectatio gentium. Quia ergo tribus Iuda ad regni C diuturnitatem præuisa extiterat, Cis generatio memoratur, vt regia dignitas, quæ condebatur in filio, apertè sciretur esse dispensatoria, non mansura. Sed qui carnalem regem generat, Cis, id est, durus nostro eloquio dicitur, & is fortis robore prædicatur. Nunc quoque plærique carnales intra sanctam Ecclesiam sunt, qui magna agere videntur: carnales verò sunt, quia sancti spiritus gratiam non habent. Fortes ergo sunt robore: quia omne, quod magnum videntur agere, corporale est. Nam & Cis pater Saul ideo fortis robore dicitur, vt vires corporis magnas habuisse sentiatur. Fortis ergo robore, durus est: quia qui magna carnaliter exhibet cor molle per compassionem, in fraterna charitate non habet. Valenter agit, quæ non imitari homines foris possint, sed intus coniungi fraternis mentibus nescit per affectum dilectionis. Fortia agit, quę deus reprobat: & affectum charitatis, quem approbat, exhibere nõ curat. Durus ergo est, quia dum superbo corde corporalia agit, eius mentem gratia sancti spiritus non emollit. Iob. 23. Quo contra sanctus vir gloriatur, dicens: Deus molliuit cor meum, & omnipotens turbauit me. Et sæpe qui talium mores imitantur, dei iudicio rectores fiunt. Vnde & aptè Saul filius Cis fuisse memoratur. Sed quærendum est, cur idem Saul electus, & bonus esse dicitur, qui duri filius esse perhibetur? Sed electus dicitur non secundum gratiam, sed secundum iudicium. Bonus etiam dicitur, vt diuinæ æquitatis dispositio D commenderur. Nam & mala, quæ pro peccatis nostris sæpe patimur, quia per diuinam iustitiam nobis irrogantur, bona sunt. Bonum profectò est, quicquid est iustum. Per iustitiam quippe dei pastores reprobi ad regimen sanctæ Ecclesiæ ascendere permittuntur, sed qui mali sunt per infœlicitatem, boni sunt diuina dispositione: & occulta nunc ordinatione dei electi sunt, qui vltimo erunt vniuersali iudicio reprobandi. Pastor ergo reprobus, quia vt sit, dei indignatione decernitur, dicatur electus: & quia iustè permittitur, dicatur bonus. Item quia ad exequenda diuina iudicia cæteris vtilior prouiderur, melior illo esse de filiis Israël nemo dicitur. Qui etiam ab humero, & sursum eminere super omnem populum memoratur: quia qui carnalium mores viuendo sequitur, valde nititur, vt ea agat, quæ agere alter non valeat. Carnalis etenim rector ab humero, & sursum vniuersio populo eminet: cùm in exterioribus fortis est sine comparatione. Possunt & hæc omnia verba laudis intelligi, quibus dum ordinandi regis persona prædicatur, regem petentium intentio confundatur. Nam dicunt: Si ex erit super nos, & iudicabit nos, & pugnabit bella nostra pro nobis.) Dicitur electus & bonus, & quia non sit de filiis Israël melior illo, vt bona omnia in petiti regis persona excellant: sed dum ad ea non sufficit, quæ populus præposuerat, præsumptio humana confundatur, & victa rabescat. Et quidem (vt supra dixi) rex qui populum præturus eligi- E tur, eorum bella pugnaturus: cùm à diuino auxilio deseritur, bello depressus obiit: & populo, quem ad eadem bella præiuit, tunc non salutis causa, sed mortis fuit. Quod denique deo populus adscriberet, si is qui dei iudicio electus rex fuerat, ad agenda, quę volebat populus, non tam idoneus extitisset. Potest etiam electus, & bonus intelligi, dum asseritur, non qualis in futuro præuidebatur. Dicitur ergo electus, & bonus, vt talis à domino sentiatur electus, qui per inobedientiam postea fuit reprobatus. Quare & ipsa ratio exigit, vt quæ de electo, & bono vsque ad reprobationis tempora dicuntur, & in bona parte sentiamus.

Caput IIII.

SVMMATIM ergo cuncta repetentes, quid ędificationis in se contineant, secundum aliam significationem videamus. Quia in Samuele nouum sacerdotium diximus designari, quid est quod senuit, nisi quia dum per decurrentium spatia temporum sancta Ecclesia ducitur, in nonnullis sacerdotibus conuersationis pulchritudo veteratur. Senuit autem Samuel, quia vigor auctoritatis emarcuit. Quasi enim iuuenis F erat Samuel, quando sacerdotum ordo solis cœlestibus desideriis inhians, dum nulla terrena quæreret, quo efficacius superna prædicare poterat, eo ad ea nihilominus verbis, & exemplis subditorum animos accendebat. Valebat enim roborare, & iuuenili pulchritudine radiabat, dum vim cœlestis verbi in splendore ostenderet sanctæ conuersationis: quia quicquid validum loquendo poterat prædicare, nitebatur etiam sublimiter viuendo ostendere. Nam & mortuas animas viuificabat verbo, sed miro flore inuentutis emicans, mortua corpora resuscitabat imperio. Cùm & cæcis visum, claudis gressum & omnibus ægritudinibus medelam tribueret, & adeo sanctissimæ conuersationis pulchritudine radiabat, vt maioris virtutis esset, hoc modo posse viuere: quàm illo aliis subuenire. Velut ergo in iuuentute vigebat Samuel, quando in ordine sacerdotum pariter refulgebat & mira virtus operis, & tam immensa pulchritudo sanctæ conuersationis. Sed iam diu est, quòd Samuel senuit. Multa enim tempora elapsa sunt, ex quibus multi eorum amorem seculi sequuntur: quorum virtute depelli gaudia mundi ab aliorum cordibus debuerunt. Quod tamen non idcirco dicimus, vt sancta Ecclesia nullos viros religiosos habeat: sed quod pauci sunt, qui in prædicationis culmine perfectè nouerint mundum contemnere, & summis desideriis inhærere. Quare aptè Samuel & senex dicitur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tur,& prophetare.Senex quidem est,quia rigorè asperæ conuersationis in pluribus perdidit: prophetare tamen non desinit,quia dum aliquantos viros spiritales habet,virtutem prouidi spiritus valenter exhibet. Quod in vno eodemque prædicatore intelligi conuenienter potest. Senes quidem sunt,& prophetant,qui sic per negligentiam resoluuntur,vt bene doceant,sed male viuant.Qui filios suos iudices ponunt, quando illos in sacerdotij dignitate constituunt,qui remissioris vitæ eorum tempora contemplantur. A senibus tamen iuuenes ordinantur:quia qui promouendi veniunt,fortia promittunt. Sacerdotalis quippe viræ fortissimam professionem spondent,cuius virtutem in futura conuersatione non habent. Iuuenes igitur promouentur:quia qui eos ordinent,prius quàm ab eis professionem virtutis accipiant,eos ad tanti ordinis celsitudinem non assumunt. Prius nanque eis insinuant,& quàm sublimiter viuant, & quam subtiliter doceant, quod idcirco debent sublimiter viuere,vt vtiliter valeant prædicare:vt vitę propositum semper ad superna dirigant, vt de labore prædicationis temporalia præmia non requirant:vt personas in iudicio non accipiant,sed iusta æquitatis lance cuncta disponãt, quatenus viarum dei difficultates audiant, & an velint subire earum labores dicant. Has profectò difficiles vias plærique dum sacros ordines ambiunt, se ambulare profitentur: sed
H fortitudinem prætermittunt. Vnde & Samuelis filij non ambulasse in viis eius,sed accepisse munera, & peruertisse iudicium aptè relati sunt. Samuelis enim viæ sunt,quia prædicatoris officio exponuntur. Filij ergo in viis patris sui non ambulant, quando ij, qui ad sacros ordines ambitiosè perueniunt, arduæ religionis itinera à maioribus sibi ostensa deserunt, & peruersa intentione in appetitu terrenarum rerum altius immerguntur. Vnde & post auaritiam declinare,munera accipere,& iudicium peruertere apertè perhibentur. Qui enim laborare pro cœlestibus negligunt, necesse est vt in appetitu terrenorum arctius inserantur.Declinare quidem post auaritiam, est ambitione rerum terrenarum tota intentione defluere. Nam nonnulli sunt, qui terrena lucra per auaritiam expetunt,sed tamen post auaritiam non declinãt:quia &temporalia appetunt,sed in appetitu eorum incurrere crimen vitant. Declinant ergo post auaritiam, qui pro terrenis, quæ ardenter ambiunt, incurrere crimen nequaquam pertimescunt.Animam quippe suam æstimant inferiorem omni re, quam possunt concupiscere. Hinc nanque est rapina violenta: hinc fiunt furta latentia: quia eos quibus auari prævalent, violenter opprimunt,& quorum rebus inferre violentiam nequeunt,furta inferre moliuntur. Sæpe & quibus non prævalent furto manuum,insidiantur falsitate verborum. Vnde & filij Samuelis ordinato processu,in inordinata auaritiæ confu
I sione denotantur,cùm dicitur: Declinauerunt post auaritiam, accepere munera, peruerterunt iudicium.) Qui enim vt munera acciperent, iudicium peruerterunt, ad inferendum furtum concupitæ rei,non quæsierunt obscuritatem noctis, sed tenebras rationis. Et notandum quia ardor auaritiæ causa est accipiendorum munerum,& acceptio munerum causa est per uertendi iudicij, vt propheræ narratione huius vitij prauitas ostendatur,non solum qualiter in reproborum cordibus proficit,sed à sanctorum mẽtibus qualiter extirpari funditus possit. Nam si peruersitas ista iudicij ex acceptione munerum nascitur,qui munera non accipit, iudicium non peruertit, & oblata munera leuiter respuit, qui auaritiæ radicem à corde suo penitus extirpauit. Sed istam culpam filiorum Samuelis plenius videndo,quàm loquendo colligimus.Nam si ad destituta Ecclesiarum loca respicimus, vbi patet senescit, notam auaritiæ susceptimuneris, & peruersi iudicij filij incurrunt, quia vbi per lucra turpia rectoris persona dissoluitur,subiecti gregis corda facile dissipantur,vt in se nequiter viuant,& aliis exempla prauitatis præbeant. Sed libet in iis valde admirari iudicia omnipotentis dei. Nam filij Samuelis dum post auaritiam declinant,dum causa peruertendi iudicij munera suscipiunt,populo cui præsunt exempla prauitatis impendunt.Ipse autem populus dum regem petit,de culmine potestatis prophetæ filios abiicit. Deus verò omnipotens & regem petentium preces susçipit,& irascitur quod petatur. Quibus pro- K
fectò rebus turbari possumus,si eorum rationem non subtiliter videamus. Quid enim iustius est, quàm vt populi iudicio torquat, qui reprobo mentis suæ iudicio sic studuit, vt se sequens populus periret?Sed tamẽ cùm sacerdotes malèviuunt, à laicis iudicandi non sunt.Dignè ergo indigniorem recipiũt, qui indignum indignè eligere præsumpserunt. Nam de filiis Samuelis dicitur,acceperunt munera,& peruerterunt iudicia. De eo autem rege, quem filij Israël petunt, terribiles valde minæ proferuntur,quia dicitur: Agros vestros tollet & oliueta,& dabit seruis suis.)Et quis sapiens non attendat, quia nequius sit,publica violentia agros,& vineas tollere, quàm vt acciperent munera, prætextu veritatis iudicium permutare? Hæc culpa quadam verecundia tegitur, pudore obumbratur. Culpa verò illa tanto nequior cernitur, quanto manifestius, atque atrocius perpetratur.Sed nos nondum ad illa regni tem pora discutienda peruenimus, in quibus ista fieri mala etiam ad literam describuntur: dum ergo iuxta propositum nostrum de electo, & bono loquimur, vtile videtur, vt etiam ius regis, quod prædicitur, qualiter in bona parte possit accipi,subtiliter videamus.Nam si aliquid boni spiritualiter non ostenderet,nequaquam in hac sacra historia diceretur: Locutus est Samuel ad populum legem regni,& scripsit in libro, & reposuit coram domino.) Quid est,quod Israëlitarum filij L
ponendi in regis curribus dicuntur? Sed prælatorum sanctæ Ecclesiæ currus eorum deuota sunt desideria. Nam dum superna gaudia feruenter appetunt, velut in curribus per alta 4.Reg.2.
feruntur. Hinc est, quòd Helias in curru igneo in cœlum subleuatus asseritur, quia profectò ad superna gaudia sustolli non poterit,qui ea per alta, & feruentia desideria non inquirit. Cùm ergo boni auditores per exempla prædicatorum terrena contemnere,& amare æterna incipiunt, Israëlitarum profectò filij in regum curribus ponuntur.Et notandum,quia & tolli dicuntur,& in curribus poni: quia prius debent à carnalibus desideriis abstrahi, vt bene valeant superni amoris ignibus inflammari. Quæ nimirum terrena desideria, quia non facilè deseruntur, tolli filij perhibentur. Nam per magnam violentiam fieri oportet, vt terrena desideria electus auditor penitus deserat, & in cœlestibus sublimiter se sustollat. De hac quippe violentia dominus ait: Regnum cœlorum Matth.11.
vim patitur,& violenti diripunt illud. De hac Paulus ait: Ne- 2.Timoth.2.
mo coronabitur,nisi qui ligitimè certauerit. Quod etiam his verbis latenter ostenditur, quia filij qui tolluntur, non in sedibus,sed in curribus poni perhibentur. Curru quidem antiqui pugnare consueuerunt.Sed & qui curru ducitur, sublimis ac terribilis contra hostem fertur.Electi etenim viri tanto sublimiores atque terribiliores sunt occultis hostibus, quanto interni amoris celsitudine altius profecerunt.Sublimes quip- M
pe sunt, quia vsque ad eorum intentionem malignorum spirituum suggestio non pertingit. Terribiles etiam sunt, quia reprobare eorum consilia tanto facilius possunt, quanto per intimi affectus vigorem in superni gaudij contemplatione consistunt. Hoc quidem quoties his dicitur,qui adhuc carnales sunt,piarum minarum illis bonitas exhibetur. Quod tale est,ac si dicat:Quia virtutis personam petitis, sub eius disciplina vacare vitæ otio non potestis. Quare & equites regis,& persecutores regalium quadrigarum tribuni & centuriones fieri perhibentur. Omnia quidem hæc militiæ terrenæ sunt.Dum ergo equites & persecutores quadrigarum, tribuni, & centuriones fieri prædicantur, ad omne belli exercitum summouentur. Equites quippe sunt, quando in virtute spiritus carnis suæ voluptatis fluxa restringuntur, & cunctis illecebrosis motibus magna potestate dominantur. Velut enim equo sublimis inuehitur, qui per bonum castitatis carni suæ præpositus,liber,& velox, & effugere hostem cum dedignatur poterit,& inuadere,cum dignatur. Per hoc quidem quòd bene præsidere didicit,tanta virtutis incrementa accepit, vt velut irruentis equitis impetum sustinere hostis non possit. Et quia in virtutis suæ robore exempla electorum patrum sequuntur, persecutores sunt regalium quadrigarum. Quadrigæ etenim regis sunt, bona exempla electi prædicatoris. In eis quippe & pugnans, & triumphans ostenditur:

Iudicium quomodo peruertitur.

A tur:quia dum sancta opera prædicatoris aspicimus, hunc profectò sublimem videmus & in agone certaminis,& in virtute triumphi. Sed carnalibus desideriis oppressi videre hunc in quadrigis suis possunt, persequi eius quadrigas non possunt. Velut pedites quippe in plano sunt pigri ad cursum, debiles ad conflictum. Vt ergo regales quadrigas persequi valeant, prius equites fiant,terrena desideria conterant,carni suæ præsideant, pudicitiæ armatura candescant.Tunc quidem post electos parres in spirituali conflictu currere tanto decentius possumus, quanto per id quod nobis laudabiliter præsumus, occultorum hostium agmina potenter ferimus.Quod si velut plures habent codices, non persecutores, sed præcursores legimus,à bono intellectu non vacat. Regalium quidem quadrigarum præcursor est,qui laudat verbo exempla iustorum. Qui nimirum eques esse debet: quia reprobus laudator est, qui altam vitam atque doctrinam sanctorum prædicat,quam sublimi proposito imitari nequaquam curat.Sed qui aliorum vitam, atque doctrinam proponere aliis ad imitationem nouit, iam quidem spiritalis militiæ esse magister incipit. Bene ergo subiunctum est: Et constituet sibi tribunos, & centuriones.)Tribuni sunt,cùm incipiunt:centuriones,cùm in spiritali magisterio perficiuntur. Etenim (vt superius diximus)à centenario numero dicitur centurio. Tribuni etiam intelligi
B possunt spirituales viri, scientia simplices, sed amore dei & proximi inflammati.Qui licet alta,& spiritualia loqui nesciãt, tamen per exempla electorum,quæ norunt, ad amorem conditoris quos præualent,accendere conantur. Tribus quidem cognatio,suæ curia dicitur. Si ergo tribuni dicuntur à tribu, quia ad profectum proximorum sanctorum exempla proferunt, tribuni nominantur. Ad rusticitatem quidem nostram destruendam, velut curia veniunt, quando nobis illa proponunt,per quæ sancti viri omnipotenti deo placuere. Et cùm plurimorum sanctorum proprias virtutes exponunt, quasi spiritualium cognationum nobilitatem nobis aperiunt. Centuriones ergo intelligi viri perfectiores possunt, qui prædicatorum magisterio dum bene proficiunt, eorum adiutores, atque cooperatores fiunt.De quibus profectò in Euangelio do
Matth.13. minus ait:Omnis scriba doctus in regno cœlorum similis est homini patrifamiliãs,qui profert de thesauro suo noua & vetera. Tales quippe non solum operatione præcipui sunt, sed etiam verbi dei scientia eruditi. Vnde & ad spiritalis militiæ conflictum cohortari proximos tanto vtilius possunt,quanto & alta,quæ prædicare sciunt,in opere virtutis ostendunt. Habent in eruditione verba,habent ad exempla simplicium opera: vt alta quæ loquuntur sapientes intelligant, & qui verborum secreta non vident in intimis, imitentur opera, quæ vident foris. Centuriones ergo constituuntur, quando perfe-
C ctione virtutis,culmen obtinent dignitatis: vt sublimiter viuant,& quo altius viuunt, vtilius doceant. Sed qui centuriones sunt,cùm belli tempora ordinent,proficere debent: vt pacis etiam fructus ferre cognoscantur. Post tribunos ergo,& centuriones,agrotum fiunt aratores, & messores segetum:vt victorum iam corda vomere adhortationis aperiant, ex quibus vberem bonorum operum triticum metant. Velut in pace iam quidem arant, qui ea corda quæ spiritalia impugnamenta deuicerant:ad exercenda opera pietatis excitant.Et segetes metunt,quando de diuini verbi semine,quod in audito rum cordibus sparserant,electa opera prorupisse gratulantur. Velut enim de agro triticum falcibus metunt,quando amplexu charitatis,id de superna conuersatione accipiunt, quo interna deuotione satientur.Sed quandiu in hac vita viuimus,in pace nulla possidemus. Antiquus etenim hostis quia semper bene agentibus aduersatur, necesse est, semper nos ea quæ bene agimus, defendamus. Quare & bene post aratores agrorum,& segetum messores,armorum fabri, & curruum regis fieri perhibentur. Arma, & currus fabricant: vt ipsos agros, quos excolunt,eásque segetes, quas metunt,defendant. Currum quippe fabricant, vt ad occursum aduersariorum veloces sint:arma verò, vt sint potentes. Currum quidem conscendunt,vt magno impetu castra dæmonum atterant: & vt extinguant,quos impetunt arma portant. In hac quippe cur-
rus sublimitate stabat,qui dicebat: Nostra conuersatio in cœ- D
lis est. Vnde & securus iam qui superior cunctis suis hosti- *Philip.3.*
bus apparebat, affirmans, ait: Nulla creatura poterit nos se- *Roma.8.*
parare à charitate Christi. Sed qui currum conscenderat, arma tenebat: vnde & exponit, dicens: Ego autem sic curro, 1.*Corin.9.*
non quasi in incertum:sic pugno,non quasi aërem verberans, sed castigo corpus meum, & in seruitutem redigo. Quid ergo in hoc curru rectius exprimitur, quàm rectæ intentionis sublimitas? Currum ergo fabricare est, in mentibus auditorum altitudinem rectæ intentionis erigere. Qui enim per exempla meliorum, prædicationis ministerium sortiuntur, currus post aratri,& messionis studium fabricant: quando bene agentes subditos docent,vt ex omnibus operibus bonis, quæ agunt,sola æterna retributionis præmia præstolentur. Terrena quidem despicere,nulla transitoria desiderare, æterna diligere,atque ad illa magnis desideriis festinare: iam quidem sublimi currui præsidere est. De quibus nimirum curribus per Psalmistam dicitur:Currus dei decem milium,multiplex milia *Psalm.67.*
lætantium,dominus in illis ascendit. Arma verò eorum, sunt acuta consilia,quibus tanto validius hostes feriunt,quanto celerius eorum astutias deprehendunt. Vnde & quasi armatus ille potens loquebatur: Non ignoramus eius astutias. Arma 2.*Corin.2.*
etiam fabricabat,cum dicebat:Et scutum fidei in quo possitis *Ephe.6.*
omnia tela nequissimi ignea extinguere, & galeam salutis as- E
sumite,& gladium spiritus,quod est verbum dei. In illis quidem curribus, & armis positi electi, veloces,atque potentes sunt. Veloces quidem,quia dum spiritualia cupiunt, nequitias spirituales in momento deprehendunt. Potentes verò sunt:quia dum ardentius summa desiderant, quicquid eis de imo seculi amore suggeritur,pro nullo pensant: & quasi currus vecti pondere,in hostes magnum impetum habent: qui sanctis virtutibus,& acutis consiliis pleni,tentamenta omnia, quæ ingeruntur,in momẽto destruunt.Nec vacat ab isto sensu,quòd currus dum per terram voluitur, & inferiorem partem leuat sursum,& superiorem deprimit deorsum. Sic nimirum & sanctorum virorum recta intentio, dum de terrenis, quæ agit cœlestia expectat, velut partem, quam per terram trahit,ad summa dirigit.Et quia se tam de bono opere, quàm de expectatione æternæ retributionis in conspectu conditoris humiliat,velut ad terram mergit partem quam sursum leuat. In rotis quippe suis currus noster incessanter voluitur, si de bono opere semper æterna intendimus,& de omni profectus nostri altitudine humiles esse curamus. Quæ profectò arma, & currus tunc sunt regis, cum à prædicatorum sanctæ Ecclesiæ forma, & doctrina discrepare minimè videntur. Currus ergo,& arma electi prædicatores fabricant, quando auditores suos ad supernam patriam festinare docent, & intentionis rectitudine & munitione virtutis. Sed hæc omnia, F
quæ in profectu vnius ostẽdimus,nihil obstat,si per se in pluribus distributa sentiamus.Electos quidem per virtutum gradus proficiscentes, ostendimus prius in curribus poni, deinde equites, & regalium quadrigarum præcursores ordinari, tribunos,centuriones, aratores, & messores constitui, ad extremum verò fabros armorum fieri. Sed quia sancta Ecclesia diuersis electorum ministeriis vtitur, qui vult, potest gratiarum dona singula,ordinibus attribuere singulis, vt eorum quæque sint propria illis, qui eorum affectibus strictius inseruntur. Quid ergo est,quod subdit: Filias Israëlitarum vnguentarias,& focarias,& panificas,esse futuras? Sed filiarum appellatione aliquando infirmitas, aliquando fœcunditas designatur. Quæ ergo Israëlitarum filiæ nisi mentes electæ sunt,ad diuini verbi conceptum præparatæ? Quæ regis vnguentariæ fiunt, quia dum prædicatoris sui institutione proficiunt, in se abundantem gratiam Spiritus sancti percipiunt,per quam medẽti contritis cordibus salubriter possunt. Focariæ etiam fiunt, quia dum feruore Sancti spiritus plenæ sunt, exemplo suo proximorum corda in amorem conditoris accendunt. Panificæ fiunt, quando electas mentes verbi dei alimento reficiunt. Vnguentariæ ergo fiunt filiæ, quando vulnera peccatorum curant. Focariæ quando purgata à sordibus peccatorum corda,ad studium boni operis ex-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G emplo suæ virtutis inflammant. Panificæ verò sunt, quando proficientibus per exempla, non iam exempla proponunt, sed altæ scientiæ verba proferunt, vt velut solido cibo pasti, tanto fortius agant, quanto iam spiritaliter instructi, feruentius æterna desiderant. Sequitur: Agros quoque vestros, vineas, & oliueta optima tollet, & dabit seruis suis.) Quinam sunt agri, quæ vineæ, quæ oliueta, quæ iure prælatorum nobis auferuntur? Sed prædicatores sancti quando ad correptionem peccatorum loquuntur, delectationes carnis, concupiscentias mentis, simulationes bonorum operum reprehendunt. Nam si carnis delectationes iniquæ possessionis agri non essent, Apostolus nequaquam diceret: Qui seminat in carne, de carne metet corruptionẽ. In carne quippe seminare est, propositum mentis obtuere in delectationes corporis. Qui profectò corruptionem de carne metunt, quia in electorum resurrectione renouationem æternæ incorruptionis nequaquam recipiunt. Vinearum quoque appellatione mentis concupiscentiæ rectè figurantur, quia reproborum corda inebriant, & à cognitione veritatis alienant. Huius vineæ fructus viruperans Moyses, ait: Ex vinea Sodomorum vinea eorum, & de suburbanis Gomorrheæ, vua eorum vua fellis, & botrus amaritudinis. Ex Sodormorum quippe vinea vitem, ex Gomorrha ducit propaginem, qui nefandissimis concupiscentiis mentem replet. Quasi enim vineam facit, qui inde æterna obliuiscitur, vnde & per H concupiscentias debriatur, & qui se quasi sub vmbra vineæ, & amœnitate prauæ delectationis refrigerat, æterni sibi incendij retributionem parat. Vnde aptè nimis eiusdem vineæ fructus exponens, vuam fellis, & botrum amaritudinis dixit. Vua quippe in visu est, fel in sapore: visum oblectans, gustum amaricans, quia nimirum reprobæ menti valde placet, quod concupiscit, sed in æterna pœna, quod sibi modo est dulce, amarescit. Rex ergo nobis agros tollit, cùm electus prædicator lætos in dilectione motus carnis nostræ loquendo subtrahit. Vineas tollit, cùm debriantes concupiscentias à corde nostro penitus abscindit. Oliueta etiam tollit, cùm falsæ misericordiæ opera reprehendit: cùm rectè exhortando suggerit, nullum esse meritũ operis, nisi prodeat de proposito bonæ intentionis. Sed valde quærendum est, cur dari seruis regis asseruntur. Nam si hæc nobis iure auferuntur, quinam erunt, quibus non indignè tribuantur? Quod tamen si subtiliter quærimus, magnos in imperiis suis sanctos prædicatores nostros inuenimus. Qui sunt ergo ij serui, nisi illi de quorum capite ad beatum Iob dominus dicit: Nunquid accipies eum seruum sempiternum? Maligni nanque spiritus serui sunt sanctorum hominum, sed in hac vita serui perpetui, in illa verò serui sempiterni. Quotidie nanque hoc ingerunt, vnde sancti viri coronentur. Nam cùm ex prælio huius vitæ, æternæ gloriæ victoria nobis præbeatur: qui contra nos ea bella innouant, quibus I ad æternam requiem ducimur: profectò nobis magna seruitia impendunt. Serui quoque victorum sunt, testante veritate: A quo quis vincitur, eius seruus efficitur. Nam dum prælia contra eos, qui victuri sunt excitant, seruiunt eis, qui inde coronantur, vnde ad tempus eorum prælia potenter excipiunt. Sed quia quod ad sanctorum gloriam proficit, malignis spiritibus crescit in damnationis augmentum, ablati agri, & vineæ, & oliueta seruis tribuuntur. De omni quidem malitia sua dæmones in æterna pœna punientur. In congressione quidem occulti certaminis, quando electi vincunt, mala, quæ repellunt suis hostibus tribuunt: quia isti tanquam aurum in fornace probantur, illi pro reproba suggestione puniuntur. Agros ergo, vineas, & oliueta serui suscipiunt: quia cùm peccatores ad vitam, prædicantibus doctoribus redeunt, hoc etiam ad damnationis cumulum dæmonibus proficit, quod pœnitentes in culpa præterita tam diu eorum fraude retenti sunt. Dantur etiam hæc seruis, quando officio prædicatoris conuersi peccatores ad dominum agnoscunt, quod in amore præteritorum criminum fraude dæmonum tenebantur. Quid verò est, quòd segetes, & vinearum reditus addecimari, & eunuchis famulis regis dari ea perhibentur? Sed segetes electorum addecimantur, quando excellentiora eorum opera colligimus, vt ea ad exemplum fidelium producamus. Vnus denique solus fuit, qui in se omnium virtutum plenitudinem habuit: cui se omnis plenitudo diuinitatis corporaliter infudit. Nos autem quia de plenitudine eius omnes accipimus, dona gratiarum per partes diuisas possidemus. Hinc Paulus ait: Alij quidem per spiritum datur sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum, alteri fides in eodem spiritu, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum. Denario verò numero quia perfectus est, virtutes addecimamus, cùm singulorum dona electorum colligimus, quæ minores imitentur. Nam de Moyse scriptum est: Quia erat mitissimus super omnes homines terræ. De Abraham quoque dicitur: Credidit Abraham deo, & reputatum est ei ad iustitiam. Cùm ergo mansuetudinem, cum fide imitari volumus, necesse est, vt de exemplo Moysi & Abrahæ ad refectionem mentis nostræ, velut electarum segetum cibi decimentur. Sic sic nimirum castitatem Ioseph, sic Iob patientiam, sic zelum Phinees ad exemplum nostrum prædicatores proferunt: quia dum perfectorum virtutes ostendunt, velut electarum messium decimas congregant, quas bene proficientibus apponant. Vnde & bene eunuchis, & famulis eædem frugum decimæ dari prædicuntur. Eunuchi quippe sunt, qui animi virtute omnia in se libidinis fomenta contriuerunt. De quibus nimirum in Euangelio dominus dicit: Sunt eunuchi, qui castrauerunt se propter regnum L cœlorum. Famuli sunt, qui adhuc studiis vitæ actiuæ sub aliena cura inseruiunt: & ad altitudinem charitatis liberi adhuc exire non possunt. Qui & apud Moysen sex annis seruire dominis suis debere inueniuntur, vt septimo liberi egrediantur: quia nimirum prius debent perfecti esse in opere, vt ordinatè in summa contemplatione exire valeant. Eunuchis ergo famulis doctor messium decimas tribuit, quando ij qui in candore castitatis obediũt sibi, opera maiorum electa sequuntur. Vinearum etiam decimas tribuit, cum eis quam mira charitate patres nostri deum, & proximum dilexerunt ostendit, vt & ipsi etiam eiusdem charitatis abundantia repleri studeant, ac velut ebrij, præteritorúmque obliti, sola futura diligant, atque ad illa feruenter currere non omittant. Post ista verò omnia serui Israëlitarum, & ancillæ, iuuenes optimi, tollendi prædicuntur, atque in regis opere ponendi. Qui sunt serui carnalium, nisi qui malorum exemplo, dioturna consuetudine sic deprauati sunt, vt colla mentis sub iugo nequissimę imitationis perpetuò subdidisse videantur? Serui ergo illorum tolluntur, quando electorum prædicatorum studio illi etiam peccata deserunt, qui reprobæ imitationi carnalium vehementer subdi videbantur. Qui etiam iuuenes optimi dicuntur. Iuuenes quidem sunt, quia in malo fortes: optimi etiam dicuntur, quia cæteris peccatoribus nequiores sunt. Quibus nimirum per Prophetam dicitur: Væ qui potentes M estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem. Vinum denique bibunt, qui deliberatione mentis, feruorem concupiscentiæ præcipitanter excipiunt: & ebrietatem miscent, quia dum concupiscentiarum ardoribus inflammantur, ad vias rectitudinis perdita ratione redire nesciunt. Potentes verò, & fortes tam ad bibendum, quàm ad miscendam ebrietatem sunt, vt pro feruenti proposito mali velut optimi serui esse doceantur. Hos optimos iuuenes item diuinus sermo demonstrat, cùm diabolo auiditatem exponit, dicens: Esca eius electa. Nam antiquus hostis in eorum nequitia valde reficitur, qui nequissimis nequiores sunt. Ancillarum vero nomine illa nequissima peccatorum conditio designatur, qui per iniquitatem valde sunt pessimi, & aliis præbent exempla prauitatis. Velut enim ancillæ seruos pariunt, dum magnæ iniquitatis non sunt solum operariæ, sed etiam matres. Quia verò sanctorum prædicatione tales etiam conuertuntur, qui magna postmodum omnipotenti Deo seruitia impendunt, aptè serui, & ancillæ dicuntur auferri, & in opere regis poni. An non tunc ancillam rex regum tulit, quando de illa magna peccatrice dixit: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum? Et hanc in opere suo posuit, quando in castellum intrauit, & eum illa in domo sua recepit. Hanc etiam in opere suo posuit: quia resurgens à mortuis, ei prædicatorem

A cationem suæ resurrectionis iniunxit. Seruum quoque tulit, quando à telonei lucro Matthæum ad se sequendum vocauit. In opere suo hunc etiam posuit, quia ei in domo sua conuiuium præbuit, & Aethiopiæ prædicatorem, & conuersi orbis Euangelistam fecit. Quia ergo prædicatorum ministerio hi etiam ad dominum redeunt, de quorum salute humana cogitatio desperare poterat, bene serui, & ancillæ, & optimi iuuenes in regis opere ponendi describuntur. Possunt seruorum, & ancillarum nomine, mores cordis, & affectiones intelligi. Nam quando nobis reproba suggerunt, serui sunt: quando affectiones mentis prauorum motuum suggestionibus substerni appetunt, ancillæ. Tunc quidem necesse est, per rigorem propositi vtrisque dominemur. Seruos nostros, & ancillas prædicatores tollunt, cùm motus cordium nostrorum, & affectiones instruunt, qualiter ad dei seruitium dirigantur. In opere regis ponunt, quando iam idem dei omnipotentis seruitium, quod eorum magisterio didicimus, exercemus. Quare & in asinis, quid aptius, quàm lasciui motus animę figurantur? In opere autem regis ponuntur, quando illa mens, quæ prauis cogitationibus moueri ad lasciuiam solebat, prędicatione doctoris proficit, & affectus suos in appetitu imitandæ castitatis ponit. Possunt seruorum, & ancillarum, & asinorum nomine designari, qui secularibus hominibus corporalia obsequia for B titer impendunt. Sed in opere regis ponuntur, quia conuersi ad dei omnipotentis seruitium, spiritualia tanto deuotius pro æterna retributione tolerant, quanto clarius agnoscunt, quia magna sine fructu tolerabant. Greges etiam rex addecimare dicitur: quia quisquis omnipotenti deo placere appetit, oportet vt mundus sit per innocentiam, & studio boni operis intentus. Per illud quidem arbor est bona, per istud etiam fructus facit. Quia verò multis vtimur, vt seruare innocentiam, & bona opera exhibere valeamus: ipse cogitationum innocentium turbæ greges nostri sunt. Quid ergo est quod addeci mantur, nisi quia cogitationum subtilitas facilè non videtur? Nam sæpe bona nos cogitare putamus, quę subtiliter discussa, bona non sunt. Addecimari ergo greges debẽt, vt illud solum regij iuris sit, quod denario numero continetur. Quod in nobis tunc bene agitur, cùm prædicatorum nostrorum magisterio discimus, perfecti esse non solum exhibitione operis, sed etiam in exquisitione cogitationis. Ad extremum verò dicitur: Vósque eritis ei serui,) vt videlicet sic eius iuri se subditos sciant, vt eius mandata præterire non audeant. Hanc profectò regiam dominationem volebat dominus statuere, cùm dicebat: Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum in cœlis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum in cœlis. Hanc etiam potestatem exigegat à subditis, qui dicebat: Si quis euangelizauerit vobis aliud, quàm ego euangelizaui vobis, anathema sit. Hinc item dominus discipulos mittens in G prædicationẽ, dicit: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Hinc de Iudææ prædicatoribus, eisdem discipu lis dominus dicit: Quæcunque dixerint vobis, facite. Serui ergo regum nostrorum sumus, quando sic prælatorum nostrorum imperio subdimur, vt præter eorum auctoritatem agere nulla præsumamus. Quia ergo eis præsunt, qui in virtute obedientiæ suas virtutes roborant, in fine regij iuris dicitur: Vósque eritis ei serui:) vt fideles subditi, tunc etiam si subditos prædicatorum præcepto debere esse cognoscant: quando per virtutum profectum, ad perfectionis culmina perducuntur. Quod etiam eiusdem verbis ipsa veritas discipulos edocens, ait: Cùm feceritis hæc omnia, dicite: serui inutiles sumus. Veruntamen quia carnalibus ista loquebatur, adiunxit, dicens: Et clamabitis in die illa à facie regis, & non exaudiet vos dominus die illa, quia petistis vobis regem.) Qui regem petierant, à facie regis clamant, quando ij qui agere spiritualem vitam sub bono rectore vouerant, eiusdem vitæ relinquere labores tentant. Facie quidem omnes agnoscuntur. Facies ergo regis est cognita conuersatio, & eruditio boni prædicatoris. Qui nimirum, quia dura, & aspera pro æterna vita agunt, & dura præcipiunt, eorum vitam atque doctrinam carnales subditi non imitari, sed fugere conantur. Faciem quippe regis tunc vident, qui regem petierant, cuius aspectum ignorabant: quia in prælato suo cœlestis itineris districtio, quàm D sit laboriosa considerant, quam velut rem facilem antequam cognoscerent, appetebat. Tunc à facie regis clamant, qui regem petierunt: quia dum carnalis vitæ deserere morem volunt, eius quem sibi præesse voluerunt, optimi pastoris sui laudabilem imitationem effugere nituntur. Et quia cæco corde lucem videre non possunt, ad dominum clamant, id est, vt eum dere spirituale iugum dei possint, dominum obsecrant. Sed non exaudit eos dominus in die illa. Quæ est dies illa, qua reprobi subiecti dominum obsecrant: nisi intentio vanæ prosperitatis? Non exaudiuntur: quia profectò per diuinam gratiam nunquam fit, vt bonis rectoribus semel promissa subiectio, libera egredi ad mundi delectationes possit. Quare & causam subiunxit, dicens: Quia petistis vobis regem.) Quasi dicat: Pastoribus spiritalibus promissa subiectio indissolubilis est. Facile quidem vobis regem petitis, sed quia dignitas regia grauis est, eorum potestatem effugere facile potestis. Hoc quia ad historiam dicimus, notandum esse censemus, quia omnipotens deus dum ius regis prædicit, religiosis præpositis formam institutionis impendit. Quare? vt qui arctissimam conuersationis viam imperant, nouiter accedentibus facile aditum non impendant. Quare & eiusdem arctissimæ vitæ magister optimus, summæ veritatis discipulus eruditus præcipit, dicens: Probate spiritus si ex deo sint. Et item 1. Ioan. 4. E nuncientur ei dura, & aspera, per quæ itur ad deum: vt sciat ad quod iuret. Prædicat ergo dominus ius regis, dicat, sciat omnia, quales carnales futuri sunt in eius obseruatione: & vt ad vitam virtutis debiles facile non accendant, fortes præpositi facile debiles nequaquam accipiant. Celeritas quidem conuersionis plærunque oritur ex præcipitatione consilij, non ex incremento deuotionis. Nam cùm infirmi fortia promittunt, non est expertum robur animi: sed confusio discretionis. Quos omnes sub vnius denotatione sapiens admonet, qui dicit: Super te onus ne leuaueris. Qui ergo in regularis vitæ forti proposito aliis præsunt, tanto discretius debent ad eandem vitam conuersos recipere: quanto & vtilius prænoscendum est, accedentium petitio ex virtute sit animi, an ex præcipitatione voluntatis. Nam qui in suis actibus faciles sunt, solent tam instanter vitæ spiritalis asperitatem appetere, vt videantur magna animi virtute quod expetunt desiderare. Noluit autem populus audire vocem Samuelis, & dixerunt: nequaquam, sed rex erit super nos, & erimus nos quoque sicut omnes gentes, & iudicabit nos rex noster, & egredietur ante nos, & pugnabit bella nostra pro nobis.) Hoc quia superius latè expositum est, in eorum exquisitione otiosè retinemur. Sequitur: Et audiuit Samuel omnia verba populi, & locutus est ea in auribus domini.) Audite vocem populi est, quæ sanctæ conuersationis habitum petentes exterius dicant agnoscere. Nam velut solam accedentium vocem audimus, F cùm scimus, quæ exterius asserunt: sed quales inter sponsiones assertiones futuri sint, non videmus. Loqui ergo ea in auribus domini debemus: vt ipse sponsionis verba suscipiant: qui dum verba audit, corda discutit: & ex textu profectionis, vsuras exquirit robusti operis. Hoc nanque nouitiorum nostrorum mentes audiant, & expauescant: quia videlicet quod nobis dicunt, in auribus domini loquimur. Nam quod coram nobis promittunt, deo offerimus vt ipse iam de manibus nostris teneat, quod exquirat. Quæ profectò libertas rectoris, est obligatio subditi: quia tanto districtiori sententiæ subditur, quanto apertius scire potest, quia de eo, quòd respondet, omnipotenti deo reddere rationem debet. Cùm ergo ea, quæ nouitij promittunt, deo offerimus: quasi chirographum quod nobis faciunt, illi damus. Et quia latenter hoc agitur, in auribus domini Samuel ea quæ populus dixerat, locutus fuisse perhibetur. In auribus quippe amicorum loquimur: quando ea quæ dicimus, extraneis cælamus. Sequitur: Dixit autem dominus ad Samuelem: Audi vocem eorum, & constitue super eos regem.) Superius propheta futura prospiciens, ait: Clamabitis ad dominum, & non exaudiet, quia peticiens, ait: Clamabitis ad dominum, & non exaudiet, quia petistis vobis regem. Nunc verò dominus dicit: Audi voces eorum, & constitue super eos regem.) Quid per hoc nobis ostenditur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ditur, nisi quod sæpe bonis rectoribus sanctæ Ecclesiæ diuinitus inspiratur: vt cœlestis vitæ studiis eos subdant, qui sub disciplina eiusdem professionis postea deuoti non sunt?, Qui profectò postea à facie regis clamaturi sunt, & tamen diuino præcepto regem recipiunt: quia diuinitus inspirantur ad seruitutem dei deuotè accedere, quos in augmẽto mercedis æternæ, pastorum sollicitudo magni laboris sub eiusdem seruitutis vinculo debeat cohibere. Ad dominum nempe clamare dicuntur à facie regis sui: sed quid à domino missus Propheta respondeat, ipsi reges audiãt: vt quid agere debeant, inter ipsos clamores sciant. Non (inquit) exaudiet vos.) Ergo nec ipsi exaudire debent. Qui enim in sanctis monasteriis sunt tepidi, medendi sunt quasi egri, non sunt eiiciendi, vt mortui. Nam si à domino missi sunt, inter spiritualium vnguentorum fomenta resipiscent. Dicat ergo dominus: Constitue super eos regem:) quia profectò nonnulli ad seruitutem dei veniunt deuoti, qui & refrigescere permittuntur: sed pastorum studio, quorum se præcepto subdiderant diuina inspiratione, ad amorem cœlestis patriæ recalescunt. Sed iam qualis pastor ad hæc sit idoneus exponit, dicẽs: Erat vir de Beniamin, nomine Cis, filius Abiel, filij Seor, filij Bechorath, filij Aphia, filij viri Gemini fortis robore. Et erat illi filius vocabulo Saul, electus & bonus, & non erat vir de Israël melior illo, ab humero & sursum eminebat super omnem populum.) Quid est, quòd
H cùm rex constituendus ostenditur, patrum nomina prædicantur: nisi quia indignè assumitur ad principatum sanctæ Ecclesiæ, qui sanctorum patrum in moribus nobilitatem nõ tenet? Sex autem patrum nomina assignantur, vt sanctæ cõuersationis eorum in bona actione perfectio designetur. Sex enim diebus mundus conditus est, sex ætatibus consummatur. Sex ergo sunt patres, qui in genealogiæ ordine electorum pastorum sanctæ Ecclesiæ nominantur, quia nimirum illorum sunt per imitationem filij, qui in forma sequentium culmen obtinent perfectionis. Pater verò regis Cis, id est, durus dicitur: quia profectò ij quorum sancti prædicatores imitatores sunt, vita & zelo remissi non sunt. Duri nãque sunt, quia peccatoribus mollia non loquuntur: duri etiam sunt, quia vt alios bene corrigant, dura, quæ illis præcipiunt, in sua conuersatione demonstrant. Durus nanque videbatur, qui Iudæos arguebat, dicens:
Matth. 3. Genimina viperarum, quis ostendit vobis effugere à ventura iracfacite dignos fructus pœnitentiæ. Sed qui aliis durus erat, sibi remissus non erat. Nam vt pœnitẽtiæ duritiam, quam prædicabat, Euangelista eum tenere ostenderet, ait: Habebat vestimentum de pilis camelorum, & zona pellicea cinctum lumbis: esca autem eius locustæ & mel syluestre. Ad Ezechiel quo
Ezech. 3. que dicitur: Ecce dedi frontem tuam duriorem frontibus eorum, vt adamantem, & silicem dedi faciem tuam. Sed qui tam durus contra duros in malo veniebat, vt dura quæ ventura e-
I rant, locuturus ostenderet, diebus septem in medio eorum antequam loqueretur flebat. Sic enim dicit: Et sedi vbi illi sedebant, & mansi septem dies mœrens in medio eorum. Quia ergo sancti prædicatores, obstinatis peccatoribus, leues, & mansueti non sunt, & quod asperum prædicant, operantur: duri filius Saul rectè perhibetur. Illos enim imitari electus prædicator debet, qui & acuta prædicant, & quæ loquuntur, obseruant: vnde & de eodem regis patre subiungitur: Fortis robore.) Sunt nonnulli intra sanctam Ecclesiam, qui elatione sunt, & arrogantia fortes. Nam magna agunt, sed cùm laudare homines ea quæ agunt, desinunt: eadem magna ipsi agere præter mittunt. Fortis ergo robore est, qui virtutem quam monstrat in opere bono, habet à Spiritu sancto. De quo nimirum robore, superius Anna in cantico vaticinata est, dicẽs: Infirmi accincti sunt robore. De hoc dominus discipulis repromittit, dicẽs: Sedete in ciuitate, donec induamini virtute ex alto. In hoc
Supra 2. *Lucæ 24.* *Lucæ 4.* robore fortiter gradiebatur ille, de quo scriptum est: Regressus est Iesus in virtute spiritus in Galilæam. Qui ergo durus dicitur, fortis robore perhibetur: quia electi viri dum summa prædicant, ingentia demonstrant: & omne quod altum præcipiunt, omnéque quod magnum agũt, in virtute sancti spiritus operantur. De quo dignè subiungitur: Et erat ei filius Saul nomine, electus, & bonus.) Nam qui talium imitator est, vtilis non solum est ad laborem ministerij: sed aptus ad fructum K
hæreditatis. Electus quippe etiam Iudas ad ministerium fuit, sed quia bonus non fuit, ius amisit successionis. Qui ergo in Saul adhuc electo & bono significantur, nisi sanctorum patrum electi imitatores, qui per doctrinam aliis vtiles sunt, & per conuersationem sibi: qui sic alios possunt regere, vt sibimetipsis nequaquam desinant prouidere? Electi nanque & boni sunt, quia sic lucra aliorum expetunt, vt sui nulla damna patiantur. Pleni quippe in seipsis sunt, effluentes aliis: & de abundantia sui sic aliis tribuunt, vt suæ plenitudinis aliquid non amittant. Habent quæ aliis præbeant, sed habẽtes quæ sibi possint sufficere, nulli præbent. Sic aliis præbere oleum nituntur, vt à se fomenta luminis non rollantur: vt dum illuminãt alios, se non extinguant. Bene ergo electus, & bonus dicitur: quia certè qui sanctæ Ecclesiæ regimen suscipit, dives esse debet, & ornatus donorum spiritalium, & plenitudine meritorum. Et quia de communi ordine, qui præcellant, eligendi sunt, sequitur: Et non erat de filiis Israël melior illo.) Cuius profectò excellentia commendatur, cùm subditur: Ab humero, & sursum eminebat super omnem populum.) Hac quippe specie corporis in persona ordinandi antistitis, præsignantur acta vir
tutis. Quid enim in humero nisi fortitudo designatur? Sed qui ab humero, & sursum super omnem populum eminebat: tam sublimis staturæ erat, vt qui altior esset in populo, capite vsque ad humerum regis pertingeret. Futurus verò rex collo, & L
capite altitudinem omnium superaret. Capita verò quæ sunt, nisi subiectæ plebis mentes? Quæ cùm valde tenduntur, vsque ad humerum ordinandi regis pertingunt: quia is qui ad regendum culmen sanctæ Ecclesiæ quæritur, tantæ debet esse perfectionis: vt quicquid populus de bono opere sibi vult proponere, in sua conuersatione debeat demõstrare. Quasi enim regis humerum capita plebis tangunt, quando eorum corda, quicquid virtutis in suo pastore quærunt, inueniunt. Sed rex præcelsit collo, præcellit & capite. Quid enim in collo, nisi locutio: quid in capite, nisi mentis contemplatio designatur? Capite ergo, & collo subditorum omnium capita excellit: si contemplationis altitudine mirabilis est, & sublimitate doctri
næ. Quasi enim capite sublimis est, cum illa de secretis cœlestibus contemplatur, quæ alij contemplati non possunt. Colsum quoque super alios habet, qui altitudine locutionis suę mirabilis est, quandus ab aliis non est. Quasi enim caput in *2. Cor. 12.* sublime extulerat, qui dicebat: Veniam ad diuisiones gratiarum, & reuelationes domini. Scio huiusmodi hominem siue in corpore, siue extra corpus nescio, deus scit. Sed velut electus, & bonus rex, vt collum etiam super capita omnia se tenere ostenderet, ait: Audiuit arcana verba, quę non licet homini loqui. Quid verò quasi eminens collum eius mitamur in iis, quę tacuit? adęquemus eum, si possumus, in iis quę dixit. De M
collo apostoli Pauli processerunt epistolę eius, & cùm ab illo tempore cœperint eas viri sapientes exponere, adhuc conantur ea quę dixit, melius scire. Cúmque quotidie in eius eruditione proficiunt, quasi ad summitatem colli innitentes, pertingere nequaquam possunt. Emineat ergo rex collo, emineat capite: sit humero sublimis, vt conuersatione perfectus sit, eloquio mirabilis, præ ceteris arduus in arce cõtemplationis. Sed qui conuersatione magnus est, eloquio præcipuus, præ omnibus contemplatione suspensus: prius quàm perueniat ad culmen regiminis, signa exterius habere debet fraternę charitatis: vt videlicet sic proximorum sollicitudinem habeat, vt ad ęternam vitam lucra animarum quęrat. Bene ergo in eorum typo subiungitur: Perierant autem asinę Cis patris Saul: & dixit Cis ad Saul filium suum: Tolle tecum vnum de pueris, & surgens vade, & quęre asinas. Qui cum transissent per montem Effraim, & per terram Salisa, & non inuenissent, transierunt etiam per terram Salim, & non erant, & per terram Gemini, & minimè reperere.) Cis qui durus dicitur, non solum electos eius, sed ipsum etiam redemptorem significat. Nemo enim sibi eo durior extitit. Huius nanque duritię aspe- *Esa. 53.*
ritatem Propheta insinuans, ait: Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Mori enim mortalibus non est pati, passibiles damnatę naturę. Ille ergo sibi durus ve-

A rus vehementer extitit, qui in se vnde pateretur, non habuit: sed vt nos patiendo liberaret, in quo sibi durus esset, & pati posset dignanter assumpsit. Asinę Cis sunt animę peccatrices. Quia etiam in fide Redemptoris regeneratæ sunt, duræ esse dicuntur: perditæ autem asinæ, quia per immunditiam ab eius
Matth. 21. sunt seruitio separatæ. Hinc est enim quod ad passionem tendens absolutæ asinæ, & pullo insedit: vt patenter ostenderet, quia ad hoc pati venerat, vt peccatoribus subueniret. Pereuntes nanque asinas se quærere fatebatur, cùm dicebat: Venit fi-
Lucæ 19. lius hominis quærere, & saluum facere, quod perierat. Has asinas & per semetipsum quæsiuit, & adhuc prædicatores ad quærendum mittit. Dicit ergo Cis filio suo, vt asinas quærat: quando electorum cordibus spirituali inspiratione Redemptor imperat, vt in prædicationis ministerium pergant. In prę dicationis autem officio pergentes, quia solum spiritalem sensum secum debent ducere, vnum de pueris tollere iubetur. Vnum nanque puerum tollit, qui dum ad prædendum aliis formam viuendi pergit, in omne quod agit spiritualis est.
Lucæ 1. Vnum nanque de pueris tulit, de quo prædictum est: Ipse præ
1. Cor. 2. cedet ante illum in spiritu & virtute Heliæ. Vnum puerum secum tulerat, qui ait: Non habemus spiritum huius mundi, sed spiritum qui ex deo est. Hinc iterum dicit: Nos sensum
Ezech. 1. Christi habemus. Hinc per Ezechielem de sanctis animalibus
B dicitur: Vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur. Quæreus ergo asinas, vnum de pueris tollit: quando is, qui nouiter animarum lucra quærere incipit, quæ agere putat omnia spiritaliter agere disponit. Inuenire autem asinas, est peccatores in luce sanctitatis conuersos aspicere. Nam velut perditæ asinæ non inueniuntur, quando in peccatorum tenebris, reproba corda se obruunt. Et quia per quinque sensus corporis ad easdem peccatorum tenebras decidunt, quinque regionibus non inueniendæ perquiruntur, videlicet monte Effraim, terra Salisa, & Salim, & viri Gemini, & Zuph. Vnusquisque etenim vbi per peccatum proiicitur, ibi occultatur: & quasi perditus vbi sit nescitur: quando iustitiæ lucem, in qua eum deus posuit, de-
Gene. 3. relinquit. Hinc est, quòd in paradiso post peccatum, primum hominem quærit, dicens: Adam vbi es? Quasi dicat: Quia te in luce, qua posui, non inuenio, demonstra, te vbi posuisti. Hinc de mortuo Lazaro exquirit, dicens: Vbi posuistis eum? Sed quem quasi perditum quærebat, vt inueniret progredi impe-
Ioan. 11. rabat, dicens: Lazare veni foras. Perditur ergo homo cùm peccat, inuenitur, cùm peccatum aduersum se, iam pœnitendo, pronunciat. Quia enim per sacra eloquia peccatori præcipitur, dic tu prior iniquitates tuas, vt iustificeris: dum ille, qui peccauit, confitendo iustificari incipit: in luce iam cernitur, vbi iam positus inuenitur. Saul autem, qui asinas quærẽs, non inuenit: eruditi quidem prædicatoris personam designat, sed nouiter incipientis. Quem profectò omnipotens deus prædicationis fructum afferre non patitur, ne vilem peccatorum
C conuersionem æstimet: dum leuiter conuertere eos ad dominum potest. Differtur ergo conuersio, vt conuersi diligantur: & eos prædicator tanto amplius amet, quanto clarius videt, quia eos lucrati citò non præualet. Sed dum sancti viri de prædicatione sua alios conuertere non possunt, de se vehementer timere incipiunt: ne inde omnipotenti deo displiceant, vnde se ei vehementer placere cogitabãt: & plærunque agitur, vt sic nouorum prędicatorum corda terreantur, vt iam proponant eiusdem prædicationis officium deserere, & deo per silẽtium vacare. Quare & subditur: Cùm autem venissent in terra Zuph, & non inuenissẽt, dixit Saul ad puerum suum: Veni reuertamur, ne forte dimiserit pater meus asinas, & solli citus sit pro nobis.) Ad patrem reuerti deliberat, qui postposita intentione prædicationis, deo vacare appetit in secreto silentij. Reuerti quidem dicitur, qui missus ante perhibetur. Quasi enim coram patre sunt filij, quãdo electi viri immorantur in secreta contemplatione Redemptoris. Reuertuntur ita que quando à publico sanctæ prædicationis veniunt ad rimanda gaudia æternæ claritatis. Sed quia sancti viri nihil agunt indę consulti, Saul de reuersione ad patrem puerum consuluit. Tũc nanque puerum consulimus, quando intenta mente prouidemus: vt quod tentamus disponere, à spirituali sensu nõ debeat differre. Ad patrem quippe reuerti disposuerat, qui dicebat: D
Dixi custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea: *Psalm. 89.*
Posui ori meo custodiam, cùm consisteret peccator cõtra me. Aduersus prædicatores peccator consistit, quando ad prædicationem eorum, statum suæ iniquitatis non deserit. Et quia tunc prędicator ei silere, & deo vacare proponit, vt ad patrem redeat, obmutescit. Sed quia per silẽtium voluntatem dei melius didicit, cor eius concaluit, & exardescente igne internæ meditationis locutus est. Quod in hoc etiam loco ostenditur, quia consultus puer, consulenti se, consilium impendit, dicens: Ecce est vir dei in ciuitate hac, vir nobilis, omne quod loquitur absque ambiguitate venit: nunc ergo eamus illuc, si forte indicet nobis de via nostra propter quam venimus.) Virum dei Samuelem dicit, in quo prædicatores sanctæ Ecclesiæ designari iam diximus. Qui vir quidem dicitur, pro reuerentia sanctæ conuersationis: & omne quod loquitur absque ambiguitate venire perhiberur: quia quicquid minatur de æternis suppliciis, quicquid de æterna lætitia promittit iustis, ita vt denunciat, & impij abibunt ad pœnam, & electi ad gloriam. Qui etiam in ciuitate esse perhibetur, quia electus pastor in communi subiectæ plebis custodia, semper vigilare cognoscitur. In ciuitate est pastor, quia cùm custodit alios, in se munitus
Esa. 33. est. Vnde & per Prophetam in omnium virorũ dei laudibus, sub vnius descriptione dicitur: In excelsis habitat, munimenta E
saxorum sublimitas eius. Nam quo altius in æternorũ ciuium visione suspenditur, eo & sibi fortior, & proximis vtilior inuenitur. Nobilis etiam dicitur: quia superna conuersatione conspicuus est, & de mundanæ vitæ rusticitate nihil habet. Inde enim nobilis cernitur vnde ciuis. Secularium quippe hominum quia nulla est morum compositio, quasi in exterioribus locis nutriti, rustici sunt. Ex consueta nanque animi inhonestate, turpes proferunt motus corporis: & velut valde degenere, vrbanæ consuetudinis gestum nesciunt: dum per omne, quod agunt, vitæ suæ speciem vtilitate terrenæ obscuritatis operiunt. Quo contra viri dei nobiles sunt, qui dum fortiter ea quæ diuina sunt, agunt, in omni suo opere superna luce resplendent: & nihil degenerositatis habent, qui in magna luce omnis suæ conuersationis radios proferunt cœlestis originis. Ad hoc ergo à puero Saul ducitur, vt instruatur: quia qui in arce prælationis ponendi sunt, spirituali sensui perfectorum prædicatorum magisterio subiici monentur. Ab hoc puero nos duci admonet, qui dicit: Si spiritu dũcimini, non *Gala. 5.*
estis sub lege. Quærendum verò est, cur dubitatiuè dicatur: Si forte indicet nobis de via nostra, per quam venimus.) Sed quia spiritualia discere appetit, quia ingentia dona gestit accipere, vtrum eisdem donis sit dignus, scire non potest. Dubitare ergo incipit, qui tam magna promereri se suis meritis non præsumit. Quæ nimirum dubitatio electis oritur ex vir- F
tute humilitatis. Quare & comitantis pueri voce Sauli dicitur: Si forte indicet nobis de via nostra.) Quia nimirum spiritualis sensus non alta nobis sapere suggerit, non audacter de omnipotenti deo præsumere: sed eius dona cum summa sanctæ timoris reuerentia postulare. Meritò ergo puer dicitur, qui humilia semper docere prædicatur. Dum ergo dicit: Eamus illuc,) & repente subiungit: Si forte indicet de via nostra) apertè indicat: quia in sensu electorum dei spiritus operetur: dum ad spiritualia dona expetenda, & deuotè eos facit accedere, & de largitoris omnipotentia, magna cum reuerentia formidare. Vnde & qui à spiritu ducitur, inopiam meritorum suorum respicere perhibetur, cùm subditur: Dixítque Saul ad puerum suum: Ecce ibimus: quid feremus ad virum? panis defecit in sistartiis nostris, & sportulam non habemus, vt demus homini dei, nec quicquam aliud.) Habent proprium mentes humilium, vt spiritualia dona habeãt, sed in iis quæ habent, se non attẽdant. Quia enim à spiritu sancto virtutum dona percipiunt, ideo sanctus spiritus qui bona tribuit, ea eis ab æstimatione tollit: vt in virtute conuersationis hæc habeant, in tumorem elationis non habeant. Bene ergo de Saule dicitur, ab humero, & sursum eminebat super omnẽ populũ. Et dixit ad puerum suum, panis defecit in sistartiis nostris, & sportulam non habemus:) quia electi viri, & ad disponendum sanctę Ecclesię culmen idonei, in iis etiam se per humiliratem paruos aspiciunt: in quo per virtutem magni sunt. Et panem

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quidem ad refectionẽ fidelium animarum habent in ſapientia verbi, ſportulam verò in memoria internæ meditationis. Cùm enim ea quæ in ſecreta meditatione colligunt, ſeruant in memoria ad eruditionem fidelium: velut panem in ſportula reponunt. De his enim ſportis in Euangelio dicitur: Impleuerunt ſeptem ſportas de fragmentis. Cùm in menſa domini panes abundant, ſportæ impleri præcipiuntur: quia cùm electi anima in ſuperna redemptoris contemplatione reficitur, in eadem contemplatione veritatis eruditur: vt verbi alimonia, quæ in ſe excreſcere cernitur, in memoria ad eruditionem fidelium reponatur. Aliud etiam præter panem, & ſportulam abundanter habent, qui cum virtute contemplationis, & doctrina verbi, abundant copia ſanctæ operationis. Vt ergo humilitas ſanctorum in ordinandi regis locutione reſonet, dicit: Panis defecit in ſiſtartiis noſtris, & ſportulam non habemus, vt demus homini dei, nec quicquam aliud:) quia ſanctus ſpiritus eos, qui ad eccleſiaſtici culminis regimen præparantur, magnos facit in virtute interni muneris, ſed omnino paruos in reſpectu propriæ æſtimationis. Dicat ergo puer: Eamus illuc, ſi forte indicet nobis de via noſtra.) Saul autem vacuum ſe inſpi. iat: quia ſpiritus ſanctus dum ſenſus honeſtè viuẽtium inſtruit, audaces modo, modo timidos reddit. Audaces quidem, vt præſumant: timidos, ne ſuperbiant. Impellit, vt neceſſaria poſtulent: retrahit, ne nimis præſumendo, vitium incurrant temeritatis. Et quia quos pauidos facit, per robur fiduciæ ad præſumendum erigit, repente ſubinfertur: Rurſus itaque puer Sauli reſpondit, & ait: Ecce inuenta eſt in manu mea quarta pars ſtateris argenti: demus homini dei, & indicet nobis de via noſtra. Quaſi puer bona loquitur ſenſus electi hominis, quando ad loquendum impellitur, nutu ſpiritus ſancti. Quid eſt ergo quod dicit, inuenta eſt in manu mea quarta pars ſtateris argenti? Quæ eſt iſta pars ſtateris argenti? Sed quia argenti nomine diuina eloquia deſignantur, argentum in manu pueri eſt, ſermo diuinus in virtute ſciendi. Sermonem quidem aliud eſt poſſe dicere, aliud eſt poſſe ſentire. Nam diuina eloquia etiam reprobi loquuntur, ſentire autem niſi electi poſſunt. Sentitur etenim ea res, cuius virtus agnoſcitur. Nam & ægri piſces comedunt, ſed vis ægritudinis tollit eis experimentum ſaporis: vt quod videntur comedere, prohibeantur & ſentire. Sic ſic nimirum carnales quique dum cœleſtia loquuntur, quæ non diligunt, velut ægri rebus vtuntur, quas ſentire prohibentur. In manu ergo pueri argentum inuenitur, quando per humilitatis meritum ſancti viri cœleſtia, quæ loquuntur, in magno affectu charitatis excipiunt: vt valde dulce ſit eis ſuperna dicere, eo quòd dulciter, ac valde dulcius per amorem ſaturantur. Vnde etiam ſcriptum eſt: Edent pauperes, & ſaturabuntur. Quia enim cibus animæ eſt ſermo dei: pauperes edent, & ſaturantur, diuites ſaturari non poſſunt: quia nimirum electi viri, qui ſuperna diligunt, quotiens hæc audiunt, ad hæc feruentius incaleſcunt: reprobi ſuperna loquuntur, & audiunt quæ in nulla dulcedine, ad mentis ſuæ refectionem ſuſcipiunt. Quarta verò pars ſtateris argenti dicitur, pro qualitate temporis. Nam vt alias partes huius ſtateris videamus, Prophetæ, Apoſtoli, Martyres intuendi ſunt. Quia enim pro qualitate temporis, ſingulis ordinibus diſtributa eſt ſonoritas prædicationis: velut ſinguli quartam partem ſtateris habuere. Quartam ergo partem ſtateris illi exhibuerunt, cùm ſynagogæ aduentum redemptoris promitterent. Apoſtoli partem ſuam dederunt, cum Iudæis eum, qui promiſſus fuerat, iam veniſſe prædicarent. Martyres etiam partem ſuam retribuerunt, cùm infideles ad fidem Redemptoris adducerent. Quarta ergo pars ſtateris remãſiſſe cognoſcitur: quia per epiſcopos & doctores ſanctæ Eccleſiæ, verbum fidei vſque ad mundi finem electis fidelibus exhibetur. Sed ab his verbum fidei bene prædicatur, quibus per manus pueri ſubminiſtratur: quia nimirum illi debent ſuperna prædicare, qui in mẽtis ſuæ dulcedine meruerunt eorum ſuauitatem cognoſcere. Hæc nanque pars ſtateris datur, vt viam quis rectæ prædicationis plenius meretur agnoſcere: quia ſummi doctores ſanctæ Eccleſiæ auctoritatem prædicationis aliis non committunt, niſi eis quos ſciunt cœleſtia diligere, quæ loquuntur. Quibus verbis ſimpliciores ad literam admonendi ſunt, vt in viro dei prauitatem auaritiæ

Matth. 15.

Pſalm. 21.

I

ſuſpicati non audeant, per hoc quod dicitur: Vt demus homini dei, & indicet nobis de via noſtra.) Nam ſi propheta venalem ſermonem haberet, homo dei non eſſet, & ipſius prophetiæ ſpiritum habere nequaquam poſſet. Hoc ergo cùm dicitur, non exponũtur mores hominis dei, ſed deuotio accedentis, quia in magna eum Saul habebat veneratione, in cuius conſpectu apparere vacuus erubeſcat. Et quia ad eiuſdem viri dei venerationem eos fama celebris inuitabat, adiungitur: Vocabatur enim videns.) Votari etenim, eſt publica relatione dici. Videns autem, eſt qui interna etiam reſpicit, quæ mens carnalium non attendit. Vnde & de ſanctis animalibus dicitur: In circuitu, & intus plena erant oculis. Qui in exterioribus circumſpecti, & intrinſecus prouidi ſunt. Quo contra carnalium doctorum præſumptionem in Euangelio dominus arguens, ait: Si cæcus cæco ducatum præſtat, ambo in foueam cadunt. Videns etiam dicitur, cui remota, & abſentia, præſentia ſunt. Quod ſanctis prædicatoribus bene conuenit, qui per cognitionem tanto ſunt præſentes ſpiritalibus, quanto in exterioribus intentionem figere dedignantur. Velut enim occulta, patentia, & remota, præſentia habent: qui ea quæ carnales ſcire nequeunt, ſemper intelligunt. Talis nanque eſſe paſtor ſanctæ Eccleſiæ debet, quia in via cœleſtis patriæ ad præbendum lumen ſubditis conſtitutus eſt. Semper ergo ſpargat radios lucis, vt fideles ſubiecti ex illuminationis ſuę experientia, alios ad illuminationem trahant. Sequitur, & dicit: Olim ſic loquebatur vnuſquiſque vadens conſulere deum, venite, eamus ad videntem.) Dominum imus conſulere, quando ad eruditos prædicatores pergimus, vt ſalutis noſtræ conſilium inueniamus. Sed quia modo tam perfectorum virorum raritas eſt, dum antiquorum temporum florem religionis attendimus, defectum eius in præſenti tempore defleamus. De miſeria præſentis temporis, & calamitate compuncti, florem elapſi temporis, cum pulchritudine ſanctitatis emarcuiſſe ſuſpiremus. Dum ergo paſtores Eccleſiarum cernimus terrenis inhærere, labentia quærere, nulla ſpiritalis vitæ inſignia proferre, dum nulla nobis prælatorum noſtrorum lux infunditur, ad laborem compunctionis illa, quæ præierunt memorantes, dicamus: Olim ſic loquebatur in Iſraël vnuſquiſque vadens conſulere dominum. Venite, eamus ad videntem.) Iſraël dicitur videns deum, ſiue in quo eſt deus. Quod certè nomen ſanctæ Eccleſiæ conuenienter aptatur, cuius populus dicitur. Nam & in Euangelio dicitur: Ecce ego vobiſcum ſum, vſque ad conſummationem ſeculi. Quæ nimirum quia in priori tempore paſtores habuit ſpirituali converſatione floridos, magna ſcientia eruditos, qui magno deſpectu terrena vilipenderent, cœleſtia cogitarent: ad lumen quod in eis videbat populus, ſe inuicem exhortari potebant, dicentes: Eamus ad videntem.) Si ergo eundum eſt ad videntes, pariter eſt diuertendum a cæcis: quia reproborum prælatorum exempla non debemus imitari, ſed fugere: ab eis autem qui converſationis merito ſpiritualia cognoſcunt, ſemper ædificationis noſtræ eruditionem poſtulate. Et quia hoc non niſi viri ſpirituales faciunt: ſequitur: Et dixit Saul ad puerum ſuum: Optimus ſermo tuus, veni, eamus.) Optimus ſermo eſt, quo melior audiri nequaquam poteſt. Quotiés nobis ergo ſalutis noſtræ conſilia ſpiritaliter ſuggeruntur, intus nobis ſermo fit: quo melior inueniri non poſſit. Pueri ergo ſermonem laudamus, quotiens nobis in ſpiritualis ſenſus noſtri propoſito cõplacemus. Et cum eo ire promittimus, quãdo ſpiritualibus cogitationibus cõſentimus. Sed quia tunc fructuoſa eſt bona cogitatio, quando in operatione perficitur, ſequitur: Et venerunt in ciuitatem in qua erat vir dei. Cúmque aſcenderent cliuum ciuitatis, inuenerunt puellas egredientes ad hauriendam aquam, & dixerunt ad eas: Nũquid hic eſt videns?) Qui virum dei quærunt, in ciuitatem veniunt: quia plærũque fit, vt vita, arq; doctrina prælati in ſubditorum converſatione requiratur. Sic nimirum & arbores ſępe requiruntur, qui eorum ſpeciem non in foliis, ſed in fructu inueniunt. Plærunque autem ſuborta fructeta magnis arboribus admiſcentur, & fructus ſuos earum arborum, quibus ſunt mixtæ, eſſe mẽtiuntur. Qui ergo fructum diſcernere vult, prius diſcernat & ramos: vt ex qua arbore fructũ procedat agnoſcat. Sic ſic nimirũ eſt in cõuerſatione fideliũ: quia in electa plebe boni

Exech. 1.

Matth. 15.

Matth. vlt.

K

L

M

A be boni prædicatoris, dum plures mali admiſti ſunt: velut inter bonas arbores ſpinæ oriuntur. Converſatio itaque electi prædicatoris non eſt exploranda in omnibus ſubditis, ſed in ſolis electis. Tunc quidem velut ramos bonæ arboris cum diſcretione ſecernimus, quando in plebe rectoris illos velut electa poma imitamur, qui magiſtri ſui exemplo proficiunt: & illos velut vepres fugimus, qui antiqui hoſtis fraude reprobantur. Bene ergo de Saul, & eius puero dicitur: quia venerunt in ciuitatẽ, & cliuum eiuſdem ciuitatis aſcenderunt: quia nimirum perfectio ſanctorum virorum cum in ſubditis quæritur, non imperfecta membra, ſed electa, atque perfecta requirenda ſunt. Nam & artifices opera ſua prius inchoant, deinde comunt. Pictor etiam cum pulchros colores aut aurum ſuperducere appetit, prius viliorem colorem ſternit. Qui ergo iudicare de peritia artificum vult: non inchoata eorum opera, ſed perfecta reſpiciat. Cliuum ergo ciuitatis aſcendat, vt qui inuenire appetit videntem, reperiat. Cliuum enim infimus, & deſſus locus eſt. In qua nimirum parte ciuitatis illi ſignantur, qui adhuc in altiorem converſationem minime profecere. Cliuum ergo aſcendimus, cum planitiem infirmorum auditorum ad exemplum nobis proponere vitamus. Et tunc quidem puellas egredientes ad hauriendam aquam inuenimus: quia pulchritudinem ſanctarum mentium in perfectiori converſatione reſpicimus. Puellæ quidem ſunt mentes electorum: in-

B tegræ per innocentiam, decore per virtutũ claritatem. Et quia in ſecretiori vita pulchritudinem ſuam conſeruant, videri nequeunt: niſi cum ad hauriendam aquam egrediuntur. Puellæ aquam hauriunt, quando electæ animæ ex profundo dolore præſentis exilij fluenta lachrymarũ fundunt. Haurire quidem aquam, dicuntur: quia dum ſe proiectas in hac valle lachrymarum lugentes memorant, quaſi ad profundum funem cogitationis mittunt, à quo cum labore aquas lachrymarum trahũt. Tunc etiam egreſſæ videntur: quia quæ quales ſunt intus latent, apparent tamen in oculis: & quantum diligant conditorem indicant, quæ in tanto dolore præſentis ſeculi vitam ſuſtinent. Ab iſtis ergo quærendum eſt, vbi eſt videns: quia locus perfectorum tunc bene cognoſcitur, cum ab eis nobis oſtenditur, qui per profectum vitę eorum converſationi vicini ſunt. Sed habent prædicatores loca diuerſa. Alium quippe locum habent per ſe, alium pro ſubditis: quia nimirum in ſeipſis in altiſſima contemplatione morantur, pro ſubditis ad doctrinę montem deſcendunt. Per contemplationem velut in cœlo ſunt, & quia alta ſunt, quæ docent: & deſcẽdunt cum docent, & ſublimia loquentes in alto ſe retinent. Perfectiores igitur auditores vicini ſuo rectori ſunt, non cum in ſumma contemplatione eſt, ſed in inferiori monte doctrinæ. Quare & puellę reſpondentes dicunt: Hic eſt, ecce ante te: hodie enim venit in ciuitatẽ. Quaſi dicãt: Ideo locum eius indicare poſſumus: quia

C illuc venit, vbi eum videre ſolebamus. Nam ſi in ſuæ ſublimitatis arce reſideret, eum tibi nemo oſtenderet. In ciuitate etenim doctor eſt, quando per miniſterium prædicationis moratur in eruditione populi ſubiecti. In ciuitate eſt doctor, quã do relinquit propria, vt communia diſponat. Quia etenim boni prædicatoris plebes per eorum exhortationem munitæ, ac fortes ſunt, quando in eorum miniſterio moratur, in ciuitate eſſe cognoſcitur. Item quia in ſubiectę plebis multitudine alij ſimplices, alij ſapientes ſunt, puellæ ſubiungunt: Feſtina nunc, nũc, hodie venit in ciuitatẽ: quia ſacrificiũ eſt populi in excelſo. Ingredientes autẽ ſtatim inuenieris eum, antequã aſcendat in excelſum ad veſcẽdum. Neque enim comeſturus eſt populus donec ille veniat: quia ipſe benedicet hoſtiæ, & deinde comedent qui vocati ſunt.) Cum in ciuitatẽ venit Samuel, in excelſum aſcendit: quia electus prædicator in eruditione ſubditorum, modo plana verba, modo alta pronunciat. Quando igitur plana & intelligibilia præcipit, in ciuitate eſt: quãdo ſublimia, & quæ vix intelliguntur, in excelſo. In ciuitate eſt quãdo ſimplicibus proponit exempla, in excelſo autem quando perfectis verborum ſpiritualium alta pronunciat. Quaſi enim

1. Cor. 2. in ciuitate erat, qui dicebat: Nihil iudicaui me ſcire inter vos, niſi Chriſtum: & hunc crucifixum. Item in ciuitate erat, quando infirmis remedia demonſtrabat, dicens: Propter fornicationem vir ſuam vxorem habeat, & vxor ſuum virũ habeat. Sed in excelſum aſcendit: quia non multo poſt ſubdit: De viginibus autem præceptum non habeo, conſilium autem do. Vellem omnes homines eſſe ſicut ſeipſum. In excelſum etiam verborum ſe ſæpe aſcendere fatetur, quia dicit: Sapientiam lo- 1. Cor. 2.
quimur inter perfectos. Quid eſt ergo quod dicunt puellæ: Feſtina nunc, hodie venit in ciuitatẽ, niſi quia raro videbatur in ciuitate, videlicet tarde veniens, cito recedens? Quo nimirum magiſterio ſanctæ eccleſię doctor inſtruitur, vt videlicet raro ſit in publico, frequens in ſecreto: vt quo tardius aſpicitur, deuotius veneretur. Tunc quidem quaſi cœleſtis excipitur: quia quo amplius in ſecreto contemplationis latuit, verbi dei theſauros ad eos, qui ſe expectant ditiores trahit. Ille etenim poteſt multa bona in infimis dicere, cui per ſecretum mentis intuitum conceditur ſumma videre. Et quia dulcius videntur illa, quæ dicuntur: puellæ dicunt: Feſtina.) Quaſi dicãt: Si id pro quo in ciuitate venit expleuerit: videre in ſecreto ſuo repoſitum non poteſtis. Quod profecto verbum iam literam non ad verbum, ſed exemplum religioſorum eſt. Nam ſanctus vir tantæ erat diſtrictionis, vt ſtatutas dies & horas haberet, in quibus eum qui cuperet, videre potuiſſet. Dicant ergo: Feſtina.) Ac ſi dicant: Si ſtatutum tempus tranſierit, in horis ſuæ quietis, verbis aut actionibus non intendit. Qui ergo remoræ vitæ ordinem ſumpſimus, hoc obſeruare attentius debemus. Statuendæ ſunt nobis horæ miniſterij, vt breuiter perſiſtamus in opere, feſtinanter redire valeamus ad cõtemplationis arcem. Ipſe autem ſecreti ſilẽtij noſtri moræ, tanta lege diſtrictionis cuſtodiendæ ſunt: vt ipſi etiam, qui accedere ſolent, ſciant: quia contra propoſitum noſtrum ad nos acceſſum non habeant. Quia verò hæc ſpiritualiter explanare cœpimus, contra ſimplices, hoc dici conuenienter intelligi poteſt. In ciuitate quippe is qui videtur extraneus Samuelem alloqui poſſe putatur, in excelſo autem non putatur: quia quos ſimplices eſſe credimus, plana non alta eruditione eos indigete exiſtimamus. Tunc ergo prædicatores ſanctos audire debent, quando plana ſimplicibus loquuntur, quæ intelligunt: non quando dicunt alta, quæ intelligere nequaquam poſſunt. Dicunt ergo: Feſtina nunc, hodie venit in ciuitatem: quia ſacrificium eſt populi in excelſo.) Quod tale eſt, ac ſi dicat: Quia multi ſunt, qui ſumma audire deſiderant: nunc tu debes feſtinare, quando ille ſimiles tui ſimplices viderur inſtruere. Sacrificium quidem populi eſt deuotio electæ plebis. Quæ nimirum deuotiõ quia verbo prædicationis in electorum cordibus excitatur: quaſi à Samuele perficitur. In excelſo eſt autem ſacrificium populi, quando corda fidelium ſubditorum alta verba ſanctæ prædicationis deuotè audire concupiſcunt. Vnde & aptè dicitur: Quia populus non comedit, niſi prius Samuel hoſtiæ benedixerit:) quia perfectiores auditores, dum ad ſummam virtutum perfectionem peruenire deſiderant, verbum ſcientiæ, per quod ad deſiderata peruenianr in magno deſiderio expe- F
ctant. Quo in loco notandum eſt: quia oblatum ſacrificium nondum erat: & tamen dicit, ſacrificium eſt populi in excelſo. Si enim ſacrificium antequam offerri incipiat nõ eſt, quomodo erat ſacrificium, quod non erat? Sed quia nos ſpiritalia ſequimur, nondum erat ſacrificium, & erat: quia cum electi fideles altius eruditi appetunt, iam quidem magnam deuotionem audiendi habẽt, quam poſt auditam prædicationem, valde maiorem habẽt. Non eſt ergo adhuc oblatum ſacrificium: quia illa magnitudo deuotionis, quæ naſcitur in corde electi de verbo prædicationis, ante prædicatoris verbum in corde non eſt. Et eſt quidem in excelſo ſacrificio: quia de expectatione verbi, magna iam eſt in corde audire volentis vis deuotionis. Quare & bene dicitur: Quia populus non comedit, donec ille hoſtiæ benedicat.) Qui enim ſumma inhianter diligunt, donec eadem ſumma percipiant, non quieſcunt. Si enim hoſtia mentis, eius deuotio eſt: hoſtiæ benedicitur, quando ad vocem prædicationis ſanctificatur: vt quo purior efficitur, diuina ſuſceptione acceptior habeatur. Quod enim in dei ſacrificio benedicitur: mundum quidem eſt, cum offertur, & materiale: oblatum verò tanto eſt mundius, quanto non ſolum materiale, ſed ſpirituale, quanto non ſolum mundum, ſed etiam mundans eſt. Hoſtiarum quippe oblationibus mundari peccata quis dubitet? Sic nanque, ſic eſt mentis deuotio,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tio, nam cum bona audire gestit, munda est: sed cum sanctæ prædicationis accepta & benedicta manibus fuerit: tanto ardentior & sacratior redditur, quanto clarius didicit, quem amare dulcius notum posit. Munda quidem ante, velut præparatio sacrificij fuerat, quæ bonũ nosse cupiebat: & tamen materialis erat apparatus: quia nondum nouit, quæ discere appetit: sed munda valde & spiritalis, cum iam doctrinę sanctificata vocibus, non iam appetit audire, quod sciat: sed audita delectatur experiri, quæ amat. Tunc etiam non solum munda est hostia, sed mundans: quia quo feruentiori cœlestium amore succenditur, ab ea negligentiæ carnalis tenebræ potentius effugantur. Scriptum quippe est, quia charitas operit multitudinem peccatorum: quia nimirum carnalia nostra destruimus, cum ardenti deuotione ad cœlestia subleuamur. Et quia subditur: Et tunc comedent, qui vocati sunt.) Quid aliud designat, nisi quia deuotionis affectus mentis est cibus. Tunc nanque comedemus cum hostię benedicitur: quia cum ad prędicatorum vocem, deuotio nostra in amorem cõditoris extollitur; anima quæ ad dulcedinem conditoris peruenit, habet iam cibum suum. Tunc ergo comedũt, qui ante benedictionem hostiæ comedere noluerunt. Nam qui summa intentionis expectatione ad diuinæ dulcedinis perceptionem se præparant, dum mala desideria per appetitum nulla recipiunt: velut ieiuni, refectione deuotionis auidius replentur. Velut enim benedictionem hostiæ ad refectionem expectant, qui cuncta illicita desideria fugiunt: vt de visione internę glorię per deuotionem satientur. Scriptum quippe est: Beati mũdo corde, quoniam ipsi deum videbunt. Qui enim in corde inepta non recipit, dum superna desiderat, mundus corde est: & dum per bonum prædicationis ad diuinæ contemplationis dulcedinem ducitur, quasi benedictionem hostię habet in animæ saturitate. Dicit ergo: Deinde comedẽt, qui vocati sunt.) Ieiuni quippe vocãtur ad comestionem, dum prædicator foris loquitur, qui à prauis desideriis mentem custodiunt, & per gratiam spiritus sancti ad internæ dulcedinis experiẽtiam trahuntur. Vocati enim tunc erant inuitati, qui venerant. Vocati ergo ieiuni tunc comedũt, quando hi spiritualis gratiæ deuotione pascuntur, qui ad eam percipiendam se magna mentis suæ custodia parauerunt. Quid verò est quod dicunt: Ascẽdite quia hodie reperietis eum?) Sed dum electi, bona prædicatorum laudant, auditorum corda magna luce irradiant. Cœlestis nanque illa conuersatio boni doctoris quam prædicant, dies est. Dicant ergo: Hodie reperietis eum.) Eo nanque die prædicator inuenitur, quando non est minor vita, quam fama: quando electorum voce laudatur, sed qui laudes audiũt, omne quod audiunt, in eius laudabili conuersatione inueniunt, atque cognoscunt.

Matth. 23. Quo contra Pharisæos increpans dominus, ait: Væ vobis scribæ, & Pharisæi, qui similes estis sepulchris dealbatis, quæ foris

I videntur hominibus pulchra, intus autem plena sunt ossibus mortuorum. Hinc iterum vanè glorioſos infidelibus comparat, dicẽs: Quomodo poteſtis credere, gloriam ab hominibus

Ioan. 5. accipientes? In die quidem laudantur, qui eiusmodi sunt: sed eo die non reperiuntur: quia qui eorum laudes audiunt, quasi candorem sepulchri à foris aspiciunt: sed cum laudatas virtutes quærunt, intus peccatorum noctem, quasi tristia atque putentia mortuorum ossa inueniunt. Dicant ergo, pro significanda vera gloria iusti: Hodie reperietis eum:) quia cum iusti laudantur, in veritate conuersationis habent, quicquid lucidum emicat de eis voce laudis. Et quia tanti viri festina deuotione quęrendi sunt, sequitur: Et ascenderunt in ciuitatem. Cúmque illi ambularent in medio vrbis, apparuit Samuel, egrediens obuiam eis, vt ascenderet in excelsum.) Cum sanctorum virorum præconia audimus, in ciuitate ascendimus: quia illic eos quærimus, vbi descendunt, non vbi sunt. Sed (vt superius dixi) prædicatorum locus, quem pro se habent, secreta diuinitatis contemplatio est: locus autem pro subditis, prædicatio. Aliquando verò plana, aliquando alta loquuntur. Habent ergo communem locum pro omnibus, habent sublimem, specialémque pro quibusdam, habent secretum pro se. Hæc nimirum tria spiritualia loca signãtur: quia Samuel egredi dicitur, & apparere in medio vrbis, & ascendere in excelsum. Nam qui vt appareret, egressus est, erat vbi antequam appareret, latuisset. Egrediuntur ergo sacerdotes, quando à secreto meditationis ad prędicandum veniunt. In ciuitate apparent, quando planiora, id est, ad agendum vel ad intelligendum dicunt. In excelsum ascendunt, quando sapientibus aut fortia præcipiunt operis, aut reuelant alta mysterij. Ordinatus ergo ascensus noster ostenditur, per hoc quod Saul in ciuitate ascendere perhibetur. Nam nobis pastorum nostrorum loca, in quibus orare, aut secreti esse consueuerunt, veneranda, non adeunda sunt. Quod non solum exemplo, sed etiam diuina cohortatione cognoscere possumus. In Cantico quidem canticorum

Cant. 2. sponsus denunciat, dicens: Obsecro vos filiæ Hierusalem ne euigilare faciatis dilectam quousque ipsa velit. Mentes enim perfectorum sponsæ sunt: quia dum secreto diuini amoris se velut in thalamo collocant: ibi per visionem inueniunt, cui ineffabili amore iunguntur. Cum ergo sponsa dormit in thalamo, coniungitur sponso: quia dum electa prædicatoris anima in secreta contemplatione reconditur, quasi in sponsi thalamo collocatur. Qui ergo hanc suscitat sponso tollit: quia nimirum requies electæ animæ non solum sua, sed etiam delectatio sponsi est. Vnde & per prophetam dicitur:

Esa. 62. Gaudebit sponsus super sponsam. Merito ergo Hierusalem filias sponsus adiurat, vt ab eis sponsa quãdiu dormire voluerit, non exciteturne dũ illa surgit à quieto thalami, ipse perfruitionem perdat amoris. Egressus ergo Samuelis expectetur: quia viri

L sancti in secreto sui silentij venerandi sunt, inquietandi non sunt. In ciuitate igitur ascendendum est: quia electus doctor in communi loco doctrinæ tanto lucro suis videtur, quanto ve prosit exire cognoscitur. Quo in loco notandum: quia de Samuele non dicitur: hodie ascendit in ciuitate, sed hodie venit in ciuitatẽ: de Saule autem, & puero non venerunt, sed ascenderunt dicitur. Ille enim velut per planum venit: iste velut in alta conscendit. Quid aliud per hoc nobis ostẽditur, nisi quia plana, quæ loquuntur prædicatores, nobis plana non sunt? In ciuitate ergo non venimus, sed ascendimus: quando aut plana prædicationis difficulter aspicimus, aut parua, quæ præcipimur, cũ labore portamus. Sed quia stare in ciuitate, munitum esse est, idcirco ascẽdimus: quia cum nos summi viri parua bona agere docent, malignorum spirituum consiliis acquiescere vehementer prohibent. Et quia valde laboriosum est, omnia tentamenta vincere: ad verba doctorum, quæ hoc nobis præ-

1. Corith. 3. cipiunt, quasi per ascensus laborem conamur peruenire. Sed quia scitptũ est, quod vnusquisque mercedem accipiet secundum suum laborem (quod nimirum non solum de æterna retributione accipitur, sed etiam de præsenti) omnipotens Deus pro merito operis, electis suis tribuit augmenta virtutis. Nam

Gene. 22. & Abrahę filio non parcenti, dicitur: Per memetipsum iurauit: quia fecisti rem hanc, & non pepercisti filio propter me: benedicam tibi, & multiplicabo semen tuũ. Plerunque enim qui

M fideliter laborant, in faciendis iis quæ sciunt, per diuinam gratiam maiora quę agant, cognoscere meruerunt. In quorum typo bene Saul in ciuitate prius ascendere dicitur, in excelsum postea à Samuele ductus perhibetur. Verum obuiam venire est, per eandem viam venienti occurrere. Cum ergo à sanctis prædicatoribus salutis viã discere volumus, nobis quidem obuiam veniunt, quando cum verbo salutis, quod quęrimus, occurrunt. Quasi enim eadem via veniunt, cum id nos docere festinant, quod nos proposuimus discere. Hoc profecto morale est omnium: si enim ea quæ spiritualiter quibusdam competunt, indagamus, obuiam venit: quia ordinandum regem ad se venire præcognoscit. Vnde autem cognoscat adiungitur: Dominus autem reuelauerat auriculam Samuelis ante vnã diem quam veniret Saul, dicens: Hac ipsa, quæ nunc est hora, cras mittam ad te virum de terra Beniamin, & vnges eum ducem super populum meum Israel, & saluabit populum meum de manu Philistim.) Exiit ergo ei obuiam, vt in excelsum ducat: quia is, qui ad sanctæ ecclesiæ regimen quæritur, & diuino munere demonstrandus est, & ad sublimem conuersationem vocandus. Auricula Samuelis quia diminutiuè dicitur, quid designat, nisi humilem intelligentiam doctoris spiritalis? Auricula ergo reuelatur à domino: quando humilis intelligentia prædicatoris à spiritu sancto instruitur, vt quæ facturus est, audiat: & audita disponat. Sed subtiliter est intuendum

A tuendum quod dicitur, ante vnam diem. Dies enim est vita iu-

Ephe. 5. sti, Paulo attestante, qui ait: Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in domino. Quando autem vita electi ostenditur, dies latens reuelatur. Nam homo videt prętextum boni operis, deus autem lucem cordis. Quia ergo electi, & reprobi intentione cordis absconditi sunt, ante vnam diem dominus venientem regem insinuat: quando per eius gratiam sancti prædicatores agnoscunt in eis, qui promouẽdi sunt, testimonium boni operis, præcedere puritatem intentionis. Nulla enim est lux operis, quam non præcedit rectitudo intentionis. Rectè ergo ante vnam diem rex ordinandus agnoscitur. Sed subsequentem quidem diem non aspiciunt, nisi ex præcedente nascatur: vt diem ante diem, intẽtionem ante operationem considerent, & à deo missum in luce sanctæ operationis aspiciãt, quem lucere per propositũ cordis diuina gratia demonstrat. Et quia eadem hora, qua promittitur, exhibetur: quid dat intelligi, nisi quia perfectus debet esse, qui eligitur, non solum corpore, sed mente? Nam quando deus loquitur sanctis viris, plena lux diei est. Habet nanque originẽ dies, habet & finem.

Gene. 3. Iuxta finem peccatorem arguit, dicens: Adam vbi es? Et quia nec qui bona incipiunt, nec qui à bono opere torpescũt promouendi sunt: hora perfectæ locutionis prædicator mittitur, quando talis exhibetur, qui plena fulgeat luce boni operis, &

B pleno resplendeat fulgore veritatis. Qui etiam vir de terra Beniamin venire describitur. Vir quidem dicitur, pro operis fortitudine: de terra Beniamin, pro recta fidei confessione. Beniamin quidem dicitur filius dexteræ. Quis ergo hic filius

Marc. vlti. dexterę dicitur, quam ille de quo scriptum est: Ascendit in cœlum, sedet ad dexteram patris? Terra ergo Beniamin sancta ecclesia est. Quia ergo hæretici ab hac terra expulsi sunt, de terra Beniamin venit rex, quando non aliqua hæresi pollutus: sed fide catholicus sanctæ ecclesiæ primatum suscipit. Qui viri præconio fruitur, si fide firmus est, operatione fortis. Hic nimirum super populum domini dux vngi præcipitur: quia exteriora sacramẽta sacerdotibus illis prosunt, qui eorundem sacramentorum donis, indigni non sunt. Vel sacerdotes vnguntur, quando per ordinantium se ministerium gratiarum spiritualium incrementa percipiunt. Vnde & sequitur: Saluabit populum meum de manu Philistim.) Velut vncti saluare alios possunt: quia spirituales gratias abundãtius perceperunt. Nam qui populum saluant, super populum vncti sunt: quia qui à domino ad regendos alios ordinantur, spiritualia charismatum dona, quibus eis prodesse possunt, accipiunt: & eis quos ordine præcedunt, meritis etiam superiores sunt. Et quia plærunque bonus pastor merito bonæ plebis eligitur, bene subiunctum est: Quia respexi populum meum.) Item quia magnis precibus à domino bonus pastor quærendus est, subditur: Venit clamor eorum ad me.) Sed fortasse nonnulli mo-

C uentur: quia contrarium videtur, quod hic dicitur, & quod superius dicebatur. Ibi enim ait: Non te abiecerunt sed me, ne re-

Supra. 8. gnem super eos, iuxta omnia opera sua, quæ fecerũt à die qua eduxi eos de terra Ægyptij, vsque in diem hanc. Nunc verò dicit: Vnges eum ducem super populum meum Israel, & saluabit populum meum de manu Philistim: quia respexi populum meum, venit enim clamor eorum ad me.) Superius quasi ab irato rex ordinari permittitur, nunc quasi à pio, & benigno ordinatur. Huius etiam benignitatis verba quis non videat, quantum à sententia illa dissentiant: quæ eidem à Samue-

Infra. 15. le illata fuit? Quia (inquit) proiecisti sermonem domini, proiecit te dominus, ne sis rex. Quod profecto celeriter soluimus, si ipsam verborum vim subtiliter intueamur. Nam omnia hæc diuinæ benignitatis verba populi meritis adscribuntur: Saluabit populum meum, & respexi populum meum, & clamor eorum venit ad me.) Pro illis ergo rex ordinari decernitur, quorum clamor exauditur. Nam etsi pro futura nequitia repellendus à regno erat Saul, tamen habebat in se donec regnaret, vnde populo sibi subdito prodesse potuisset. Futurus certè erat bello strenuus, mente elatus. Habiturus erat vnde sibi caderet, & vnde aliis staret. Illud ergo vnde prodesse subditis poterat, dominus prouidens dicit: Saluabit populum meum de manu Philistim. Et venit clamor eorũ ad me.) Adhuc tamen valde contrarium videtur vt eius populi clamorem exaudire credatur, qui eum abiecisse reprehenditur. Ad D quod respondendum est: quia erant in illo populo & reprobi, & electi: ibi ergo abiecisse dominum reprobi arguũtur, hic electorum desideria ad omnipotentis dei aures peruenisse. Qua ex re quid colligendum est, nisi quia sæpe electis bonum est, quod mali rectores ordinantur? Non ergo mirum est, si deus quasi de abiectione sua irascitur, & regem ordinat: quia ipsa dignitas futuri regis & mala erat, & bona. Mala denique, quia superba: bona verò, quia in defensione subiectorum strenua. Quod totum & in sancta ecclesia nunc fieri cernimus: quia plerunque ille eius primatum suscipit, qui verbo vtilis est aliis, mente tumidus sibi. Prædicando virtutes, velut stando vitia destruit: sed alta de se sentiendo, cadit. Hic itaque prędicando populum dei saluat, sed semetipsum tumendo præcipitat. Quasi rex potens verbo populi dei occultos aduersarios atterit, sed elatione à regni sublimitate cadit. Non ergo pro se, sed solum pro populo rex constituitur: quando ille in sancta ecclesia præsse permittitur, qui bona, quæ prædicat, superbiendo, aut nequiter viuendo conculcat. Quo in loco notandum est: quia cum in sancta ecclesia pastor eligitur, aliquando ordinatur pro se, & populo: aliquando nec pro populo, nec pro se: aliquando pro se, non pro populo: aliquando verò pro populo, non pro se. Pro se, & populo, quando electus prædicator electis subditis datur: quia vnde subiectorum multitudo ad æternam patriam ducitur, bono pastori meritorum E dona cumulantur. Nec pro se, nec pro populo pastor datur, quando reproba plebs reprobum pastorem habere permittitur: cum sic ille præest, sic illic obediunt, vt ad æterna bona nec ille qui docet: nec illi, qui docentur peruenire mereantur. De quibus per Oseam dominus dicit: Dabo eis reges in fu-

Osee. 13. rore meo. In furore etenim dei rex datur, quando malis peior præsse decernitur. Talis quippe pastor tunc datur, talis populus regendus suscipitur, qui pariter æterna pœna damnentur. Pro se, non pro populo pastor datur, quãdo bonus malis præponitur: sicut ad Ezechielem dominus dicit: Mitto ego te ad

Ezech. 2. filios Israel, ad gentem apostatricem, quæ recesit à me. Pro se quidem, non pro populo tunc pastor datur: quando etsi auditores suos electus prædicator conuertere ad deum non poterit, ipse tamen laboris sui æterna lucra non perdit. Pro populo autem, non pro se: quando bonis subditis, pastor tribuitur, qui dona habeat, per quæ illis prosit, & sibi non prosit. Tales quidem erant de quibus dominus discipulis præcipit, dicens:

Matth. 23. Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt, facere nolite. Quasi dicat: Quod vtile pro vobis acceperunt, ab eis quasi vestrum tollite: & in eis quasi suum dimittite, quod non habent ad lucrum vestrum, sed ad interitum suum. Saule ergo abiecto domino eligitur, & tamen populum domini de manu Philistino rum liberaturum perhibetur: quia omnipotens deus sæpe suis bonis fidelibus per illos prælatos prodest, qui de officio eiusdem prælationis sibi non placent. Sequitur: Cúmque aspexis- F set Samuel Saul, dominus ait ei: Ecce vir, quem dixeram tibi, iste dominabitur populo meo.) Hoc nanque in sequenti die actum est, quod præcedenti dominus repromisit, dicens: Cras hac eadem hora mittam ad te virum de terra Beniamin, & vnges eum super populum meum Israel. Aspicitur ergo in secundo die qui primo promittitur: quia prædicatores sanctæ ecclesiæ virtutes electorum in secreta eorum vita perquirunt. Hi enim qui promouendi sunt, dum bona proferunt, aliquid magnum ex se repromittũt. Primo igitur die rex promittitur: quia magna electorum opera prædicatores aspiciũt, & quasi domino loquẽte intus agnoscunt, quos ordinare sanctæ ecclesiæ rectores volunt. Aspicit ergo Samuel in sequenti die, quando prædicator eum qui promouendus est, in magna luce conuersationis videt. Et tunc quidem quasi indicante domino ordinandum regem cognoscit: quia eum, qui in alta arce sanctitatis præeminet, præferre aliis dignum videt. Et quia qui magni sunt meritis, parui sunt per humilitatem, sequitur: Accesit Saul ad Samuelem in medio portæ, indica ero mihi (inquiens) vbi est domus videntis.) Si in ciuitate tunc est prædicator, cum plana & communia loquitur, quæ intelligunturporta ciuitatis huius quæ est, nisi humilitas? Nam diuini verbi cognitio superbis absconditur, humilibus reuelatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Glarur. Vnde & in Euangelio patri loquitur, dicens: Confiteor
Matth.11. tibi pater rex cœli & terræ: quia abscondisti hæc à sapientibus
& prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Sapientes quidem su-
perbos, & alta de se sentientes, paruulos verò dixit humiles.
1.Pet.5. Quorum certè alia scriptura meminit, dicens: Deus superbis
resistit, humilibus dat gratiam. Resistit nanque superbis, ne
æterna bona intelligant, sed paruulis gratiam dat, vt eadem bo
na æterna, ipso reuelante, cognoscant. Electi ergo quia ad spi-
ritualem sententiam per humilitatem veniunt, ad audiendos
prædicatores, quasi per portam vadunt. Electus etiam prædi-
cator quia spiritualia humiliter dicit, Samuel Sauli in eadem
porta occurrit. Quasi enim ambo in porta sunt, quâdo ea quæ
electus prædicator loquitur, ab electo alio humiliter audiun-
tur. Sed qui nouiter venerat, quem quærebat, inuenerat, & i-
gnorabat. Quare & idem Saul ad Samuelem dicit: Indica mi-
hi oro vbi est domus videntis.) Hoc nanque proprium ma-
gnorum virorũ est, vt à minimis difficile cognoscantur. Car-
ne quidem despecti sunt, sed mente sublimes. Foris contem-
ptibiles apparere appetunt, sed agere venerabilia non desi-
stunt. Quia ergo valde proficere per eorum exempla appe-
tunt, eos non solum in exterioribus, sed in intimis admiran-
tur. Vident ergo in eis exterius, quod posit à carnalibus despi
ci, sed & pariter attendunt, quod intus spirituales viri magna
admiratione debeant venerari. Quos dum fama sublimes au-
H diunt, in altitudine suæ cõuersationis agnoscere cõcupiscunt.
Secundum historiam ergo Saul Samuelem videbat, & non
cognoscebat: vt quod in figura contingebat illis, nobis spiri-
tualia designaret. Nam cũ paruuli sumus, quasi videmus per-
fectos viros, dum eorum virtutes à referentibus audimus: sed
quos videmus, non cognoscimus: quia per experientiam scire
non possumus, quia hoc, quod auditu percepimus, in cordis
oculis renemus. Quando igitur ab eis conuersationis eius se-
creta ad imitãdum requirimus, eos nimirum quasi de propria
domo interrogamus. Domus nanque eorum conuersatio est.
Ioan.2. Hanc domum scire volebat discipulus Ioannis, quando domi
num interrogauit, dicens: Magister vbi habitas? Qui nimirum
quia ad familiaritatem illius quasi domesticus perducendus
Idem.14. erat, audiuit: Veni, & vide. Hãc domum visam Philippus non
cognoscebat, cui dicit: Tanto tempore vobiscum sum & non
cognouistis me, Philippe qui videt me, videt & patrẽ meum.
De domino etiam scriptum est, quia loquebatur Moysi sicut
Exo.33. cum amico suo: sed idem Moyses videns, & non cognoscens,
interrogabat, dicens: Si inueni gratiã in conspectu tuo, osten-
de mihi faciem tuam. Spiritualis autem conuersatio sancto-
rum: quia non nisi deuotis, ac supplicibus panditur, domum
Samuelis Saul indicari sibi similiter deprecatur. Sancti etiam
prædicatores cum de se magna audiunt, per humilitatem se
deiiciunt, non inflant. Sciunt se perentibus magna quæ imi-
tentur, ostendere: sciunt inter magna, quæ ostendunt magni
I per iactantiam non apparere. Quare & subditur: Et respondit
Samuel Saul dicens: Ego sum videns. Sed ascende ante me in
excelsum hodie vt comedas mecum, dimittam te mane.) Quid
est dicere, ego sum videns: nisi se sicut in oculis videbatur, hu
milem demonstrare? Quasi dicat: Tu in æstimatione tua ma-
gnum habes, quem queris, sed paruus est ille, quem videt. Hoc
nanque in verbo videns non prædicatur, sed ego. Quasi dicat,
videS ille, est ego, non quod æstimas, sed quod cernis. Sed qui
humiliare se nouit, nouit dare dona non humilis, sed sublimis.
Quare & in excelsum ante se ascendere eum, vt secum come-
dat, præcipit. In excelsum ascendit, qui ad scienda altiora men
tem erigit. In excelsum quidem ascendere est, cor ad altiora
intelligenda præparare. Vnde & Petrus in monte assumitur,
Matth.17. vt gloriam transformati redemptoris videre mereatur. In il-
lo etenim ascensu montis, sublimis præparatio mentis expri-
mitur: quia alta videre non poterit, qui per intentionem ani-
mum in sublimibus non ponit. Quia ergo sublimia præparari
melius intelligimus, ante Samuelem Saul in excelsum ascen-
dere iubetur. Quasi enim ante prædicatorem in excelsum a-
scendimus, quando nos prius ad alta scienda animum inten-
dimus, & ipsi nobis ea, ad quæ intendimus, postmodum lo-
quuntur. Quid verò est, quod ait: Vt comedas mecum hodie.)
Sed quando prædicatores sancti cœlestia loquuntur, electorũ
suorum auditorum corda reficiunt, testante etenim veritate K
(quia cibus animę est verbum dei,) Non in solo paneviuit ho *Idem.4.*
mo, sed in omni verbo, quod procedit de ore dei. Panis nan-
que alimentum corporis est, verbum mentis. Qui verò cor-
pus sine mente reficiunt, mente mortui sunt, carne viui. Quа-
re & de delicata vidua Paulus ait: Viuens mortua est. Nam per *1.Timo.5.*
ciborum delicias non moreretur vidua, si animam verbi dei
cibo satiaret, cum ipse Paulus dicat: Nihil esse immundum, *1.Tim.4.*
quod cum gratiarum actione percipitur. Sed viuẽs vidua mo-
ritur, quando cibo corpus nutrit, animam fame interficit. In
solo ergo pane homo non viuit: quia cum ex anima, & corpo
re constet homo, sicut aliter per animam, aliter per corpus vi
uit, ita & necesse est, vt alimentis diuersis singula nutriantur.
Vt comedamus itaque cum Propheta ascendimus, quãdo ad
alta diuini verbi mentem erigimus, vt eius cœlesti sapore per
deuotionem satiemur. Et quia ipsi prædicatores valde amant
cœlestia, quæ loquuntur, quasi simul comedimus, cum deuotè
illi loquendo proferunt, quod nos deuotè audiendo, in ven-
tre animæ locamus. Simul enim comedimus: quia verbũ Dei
pariter audimus. Prædicatoribus nanque veritas dicit: Non *Matth.10.*
vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur
in vobis. Quod & Paulus probat, cum suos auditores interro-
gat, dicens: An experimentum quæritis eius, qui in me habitat *2.Cor.13.*
Christus? Quia ergo in sanctis prædicatoribus Christus, & L
eius spiritus loquitur, ipsi prædicatores tanto clarius loquen-
tem audiunt, quanto eis viciniores sunt, cuius sedes esse me-
ruerunt. Tanto ergo plenius de verbi alimento poterunt re-
fici, quanto iam intra se habent cellam refectionis. Amici et-
enim sponsi sunt, & stant, & gaudio gaudent propter vocem
sponsi. Cum ergo diuina loquuntur sancti prædicatores, au-
diunt: sed quia certa experientia norunt, quando in eis loqui-
tur spiritus, audiunt se, sed non in se, quia & ipsi loquuntur,
sed in se locuta, loquentem aliũ venerantur. In eo igitur, quod
audiunt, & loquuntur, & reficiunt, & reficiuntur. Reficiunt
quidem auditores, dum verbum proferunt voce sua: reficiun-
tur ipsi dum verbum, quod proferunt, profertur eis reuelatio-
ne diuina. Ipsi tamen deuotius saturantur, qui in locutione spi
ritus, mentis delicias experti sunt. An non experiẽtia loquen-
tis spiritus est, incõsultos, & impræmeditatos se cernere, sub-
ditóque consultos, & paratos esse? Scire, quæ nescierant: habe
re, quæ non habebant. Torporem mẽtis amittere, repente mi
ra deuotione feruere? Plenitudine scientiæ statim & in mo-
mento mirabiliter repleri, mira verbi facundia intellecta pro-
ferre? Habent ergo electi prędicatores experientiam spiritus,
in se loquentis, in repentina reuelatione veritatis: habent su-
bito ardoré charitatis, habent in plenitudine scientiæ, habent
in facundissima verbi prædicatione. Nam & subito instruun-
tur, & repente feruescunt, & in momento replentur, & mira-
bili eloquij potestate ditantur. De illa nanque repentina expe
rientia dominus dicit: Dabitur vobis in illa hora quid loqua- M
mini. De illo autem subitaneo feruore charitatis Cleophas di- *Idem vbi*
cit: Nónne cor nostrum ardẽs erat in via dum loqueretur & *supra.*
aperiret nobis scripturas? De repletionis quoque, & facundię *Lucæ 24.*
experientia Lucas meminit, dicens: Factus est repẽte de cœlo *Actor. 2.*
sonus tãquam aduenientis spiritus vehementis, & repleuit to
tam domũ vbi erant sedentes. In eodem quippe spiritu repleti, & locuti sunt, vt hoc quod asserimus, designarent: quia vi-
delicet loquẽdo alios pascunt, qui de eo quod dicunt, audien-
do pascuntur. Et quia sonũ vehementis spiritus ardorem, siue
locutionem, aut repletionem cognoscunt: tãto dulcius in do-
nis spiritualibus epulantur, quanto ad eius recubitum dignius
assumpti sunt. Dicit ergo: Ascẽde vt comedas mecum hodie:)
quia bonus doctor, dũ dulciter quæ dicit, in deuotionem men
tis accipit: se & eos, qui audiunt, simul pascit. Quo contra do-
ctores reprobi: quia quæ dicunt, non amant: cum alios verbo
pascunt, ieiunant. Nam cum animæ refectionem verbum dei
esse dominus dixerit, verbum verò dei in mente plena sit e-
ruditio, plena deuotio, verbo dei non pascuntur, qui deuotè
quod loquuntur, non audiunt. Apostolus quidem, quasi iam
illa verbi dulcedine repletus, ait: De plenitudine eius omnes
accepimus. Alia quidam est plenitudo verbi, alia libri. De ple- *Ioan. 1.*
nitudine quidem verbi accipere nõ nisi electi possunt, de ple-
nitudine

A nitudine verò scripturæ possunt & reprobi. Liber nanque bea
ti Ioannis apostoli, & liber beati Pauli apostoli plenitudines
quidem sunt, quæ de eis habentur. Eorum nimirum verba Pau
lus siue Ioannes scripsit, sed quod quisque scripsit, loquens in
eis verbum, inspirauit. Qui ergo verbum scripturæ accipit,
non in amore, sed in scientia, de plenitudine accipit, non ver-
bi, sed libri. Et quia rem mortuam accipit, in eius ipse acce-
ptione non viuit. Sed quid dico scripturam mortuam? Non
est mortua tantum, sed interficiens. Nam scriptum est: Litera
1.Corin.3. occidit, spiritus autem viuificat. Hoc quidem facit omnis di-
uina litera. Nam litera corpus est, huius verò corporis vita
spiritus. Viuificãtum quippe, & viuificans corpus accipit: qui
literam legit, & in amorem intelligentiæ mentem reficit. Re-
probi ergo, qui scripturas rimantur, quas non amant, qui au-
dacter foris loquuntur, cuius saporem intus non intelligunt:
dum refectionem scripturarum, quas exponunt: alij deuota
mente percipiunt, quasi de eo, quod ipsi dant, alij saturantur,
non ipsi. Dicat ergo Samuel: Ascende, vt comedas mecum ho
die,) quia ex eo quod subditis de verbo electi doctores tribuũt,
& pariter audiunt, & pariter saturãntur. Ecce enim in eodem
ipso verbo, quod dicimus, demonstratur. Nam quis dubitat,
quod hanc scripturam, quam exponimus, Samuel scripserit?
& tamen ipse, qui scripsit, hæc dicit: Respondit Samuel:) vt
profecto ostenderet, quia quod ipse scribebat, alius impartie-
B batur. Quia ergo spiritus sanctus, qui per eum loquitur, per
eum de eo dicit: Respondit Samuel Sauli: Ascende ante me in
excelsum, vt comedas mecũ hodie.) Hoc dicit, quod audit: &
simul audit, & dicit. Dum ergo magna veneratione amotis au
dit, & loquitur prædicator electus: magna deuotione auditо-
res boni, quæ dicuntur, excipiunt: Saul & Samuel pariter in
excelsum comedere dicuntur. Item quia prædicatores audito-
ribus in eiusdem verbi refectione digniores atque feruentio-
res sunt: non Samuel cum Saule, sed Saul cum Samuele co-
mesturus asseritur. Sed & quia tam splendida mentis eruditio,
in magna luce spiritualis vitæ est, non dicit, vt comedas me-
cum hac nocte, sed hodie. Quem etiam mane dimittit. Mane
dicit initium diei sequentis. Sequens verò dies est, serena lux
sanctæ conuersationis. Dicit ergo: dimittam te mane. Mane
quidem ab excelso dimittitur, qui cùm ad altioris scientiæ lu-
men proficit, in magna luce boni operis se proponit immo-
rari. Vel mane dimittitur, qui verbum magnæ scientiæ, quod
prædicatoris ore didicit, prædicare aliis intendit. Quando e-
nim bona proponimus, quasi mane in initio diei sumus: quia
boni claritatem iam aspicere cœpimus, quam sequamur. Sed
hoc mane in plenum diem crescit, quando is, qui magna bo-
na agere, aut alta æternitatis gaudia prædicare proposuit: id
quod proposuit, in magna exhibet luce virtutis. Mane ergo
Saul ab excelso dimittitur: quia auditores prædicatorum bo-
C norum, quod ab eis sublime audiunt, exercere sublimiter non
morantur. Sed electi viri bona, quæ habent, & abscondere, &
manifestare sciunt. Absconderunt quippe ne per elationem
percant, sed ne infructuosa remaneant, manifestant. Dum ab-
sconderunt tunc custodiunt: sed dum manifestant, proferunt
fructum. Nam sequitur: Et omnia, quæ sunt in animo tuo in-
dicabo tibi, & de asinis, quas perdidisti nudiustertius, ne solli-
citus sis, quia inuentæ sunt.) Cælare se quidem prædicatores
qualiter studeant, superius in verbo Samuelis ostenditur: vbi
dicitur, ego sum videns. Nunc autem quia dicit: Omnia, quæ
sunt in animo tuo, indicabo tibi:) quid aliud tenemus, nisi
quia sæpe viri sancti virtutes, quas habent, & abscondunt, &
proferunt? Sed (vt dixi) abscondunt, ne in magnis virtutibus
magni videantur: proferunt eas, vt electi imitẽtur. Verbo ita-
que sapientiæ, aut prophetiæ spiritu se pollere asserunt: non
vt veneretur, sed vt audiantur. Quare & Psalmista verbi gra
tiam se habere insinuans, ait: Super omnes docentes me in-
Psal.118. tellexi. Certus ergo de peritia spiritus, confidenter nos inui-
Idem.33. tat, dicens: Venite filij, audite me: timorem domini docebo
Mich.2. vos. Propheta nanque se affirmabat Micheas, cum diceret: Vi-
4.Regũ.5. tinam non essem vir habens spiritum: & mendacium potius
2.Corin.11. loquerer. Hinc Heliszus de Naamam Syro dicit: Veniat ad
me, & sciat Prophetam esse in Israel. Hinc Paulus ait: Hebræi
sunt, & ego: semen Abrahæ sunt, & ego: ministri Christi sunt,
& ego: vt minus sapiens dico, plus ego. Econtra autem Amos D
dicit: Non sum propheta, sed armentarius vellicans sycomo- *Amos.5.*
ros. Hinc etiam Paulus cum se vult abscondere ad custodiam,
dicit: Non sum dignus vocari Apostolus, quia persecutus ec- *1.Tim.1.*
clesiam dei. Hinc interrogatus Ioannes Baptista ait: Non sum *Ioan.1.*
propheta. Non erat quippe ad elationem, sed erat propheta
& plus quàm propheta ad ministerium. Samuel ergo, vt se cu-
stodiat, ait: Ego sum videns:) & vt se ad lucrum exhibeat, di-
cit: Omnia indicabo tibi.) Quod si aliquis vult, eodem modo
intelligere potest: quia cum dicit: Ego sum vidẽs,) si videntem
se asserit, ad hoc dicit vt bonum, quod habet cũ electis com-
municet. Vt ergo quod asserit, probet: subsequenter adiungit:
Omnia indicabo tibi.) Quod sanctæ ecclesiæ doctores agunt:
quia dum virtutes mentium intuentur, & vitia: & mederi vi-
tiis, & promouere virtutes euidenter sciunt. Omnia ergo quę
sunt in corde indicant, quando virtutis viam quam bonus au-
ditor copit tenere, ipse documento manifestæ eruditionis di-
gnatur exponere. Quod si magnus est, & bona non solum a-
gere, sed etiam prædicare disposuit. Omnia, quæ sunt in eius
corde, prædicatores indicant: quando eorum mentibus ape-
riunt, quicquid cupiunt de doctrina. Quia verò ei, cui loqui-
tur, eum significat, qui ad lucra prædicationis innititur, sub-
dit, atque ait: Et de asinis, quas perdidisti nudiustertius ne sol-
licitus sis, quia inuentæ sunt.) Hoc superius in persona Saul
qualiter rudibus prædicatoribus conueniat, expositum est. E
Asinas quippe perdidit, qui peccatores, quibus verbum vitæ
præbuit ad pœnitentiam, nequaquam traxit. Inueniret qui-
dem si ij qui se in nocte prauitatis absconderant, ad lucem iu-
stitiæ reditent: in qua viri inueniri potuissent. Cur ergo dicit,
inuentæ sunt? nisi quia sæpe in eis summi viri salutis bonum
facile inueniri posse considerant: de quorum vita ineruditi
desperant. Nam & periti medici corporum illos sæpe curare
præsumunt, de quorum salute imperiti præsumere non pos-
sunt. Sic nimirum & ab eruditis doctoribus sępe ad pœniten-
tiam & satisfactionẽ peccatores trahitur, qui trahi ab ineru-
ditis rudibus nequiuerunt. Quia igitur tã prædicatione, quàm
exemplo perfectorum illi ad dominum pœnitendo redeunt,
qui conuerti per aliorum ministerium nequiuerunt: bene Sa-
muel inuentas asinas dicit, quas Saul inuenire non potuit. Po-
test etiam hoc dictum pro profectu ordinandi rectoris intel-
ligi. Quasi dicat: Dum eruditione, & vita proficis, illos etiam
lucrari domino poteris, quos nondum potuisti. Tam certa
quidem virtus perfectionis est, vt fructus eius, qui nondum
constant in re, consistent in spei certitudine. Et quia his verbis
ad perferendos labores sanctæ prædicationis inuitatur, quæ
mercedis lucra expectare debeat, exponit, dicens: Et cui erunt
quæque optima Israel, nónne tibi, & omni domui patris tui?)
Israel, qui dicitur videns deum, quem rectius hoc loco signifi
cat, quàm æternorum ciuium illam beatam societatem, qui ex F
labore vitæ huius, ad æternam omnipotentis dei visionem,
peruenerunt? Quæ ergo sunt Israel optima, nisi æternæ retri-
butionis dona? Paulus quidem dicit: Vnusquisque mercedem *2.Cor.8.*
accipiet secundum laborem suũ. Hinc item dicit: Alia est glo *1.Cor.15.*
ria solis, alia lunę, & stellarum. Stella enim differt à stella in cla
ritate. Omnium ergo fidelium retributiones, & præmia, bona
sunt Israel. Quia verò electorum prædicatorum merces sum-
ma est, eorum sunt optima Israel. De his quippe Israelis opti-
mis dominus fideli seruo suo repromittit, dicens: Amen dico *Matth.24.*
vobis, super omnia bona sua cõstituet eum. Qui enim non in
omnibus, sed super omnia constituitur: non tantum bona Is-
rael, sed etiam optima habere declaratur. Dicat ergo Samuel:
Cui erunt quæque optima Israel, nónne tibi & omni domui
patris tui?) Quasi dicat: Et si magnus est labor prædicationis,
tanto deuotius ferri debet, quanto maiora lucra mercedis ha-
bet. Sollicita ergo mente doctor sanctæ ecclesiæ pensare de-
bet: quia Israel non bona tantum, sed etiam optima eius sunt:
vt maiora & excellentiora agat semper, qui tam summa, & op
tima expectat. Eadem quippe summa, non summo ordini de-
1.Cor.3. bentur, sed summo labori. Nam & doctor egregius non di-
xit, vnusquisque mercedem accipiet, iuxta suam dignitatem,
sed iuxta laborem. Cum ergo prædicatorum æternæ vitæ op-
tima referuntur, magnus eis in hac vita labor iniungitur:
quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quia nimirum meliora cæteris habere non prævalet, qui melior esse non studet. Et quia hoc omnium prædicatorũ sanctæ ecclesiæ commune est, nõ solum Saul: sed omni domui patris sui Israël optima esse referuntur. Quasi enim ex parte filij nascuntur, quando in ordinem prædicatorum nouiter alij alijs, eadem nobilitate sanctitatis splendidi subrogantur. Domus quoque prædicatoris est spiritualis eius conuersatio. Omni ergo domui patris eius, Israël optima sunt: quia vbicunque sacerdotalis conuersatio est, illa nimirum est, & tam summa est, vt ex celsitudine meriti, in æterna vita sua sint optima retributionis. In hoc ergo se subtiliter prædicatores aspiciant: quia non solum sibi, sed omni domui eius optima erũt Israël: quia si de domo exeunt, optima non habebunt. Nam si solam prædicationis sublimitatem tenent, optima non habebunt: quia altitudinem vitæ non tenent. Sed electus quisque dum de se magna audit, infirma sua ad memoriam ducit, vt se ab elatione custodiat: ne bona quæ habet, amittat. Vnde & subditur: Respondens Saul ait: Nunquid non filius Gemini ego sum de minima tribu Israel, & cognatio mea nouissima inter omnes familias de tribu Beniamin? Quare ergo locutus es mihi sermonem istum? Quasi dicat: Quare mihi tam magna adseris, cum sim nihil? Gemini quippe filius est, qui negligentes imitatur in cura sui, & in exemplo proximi. Geminus quippe est, quia dum curã sui negligit, exempla boni operis aliis non impendit. Qui ergo tales imitatur, filius Gemini dicitur. Qui
H de minima tribu Israel esse dicitur: quia vltimus ordo sanctæ ecclesiæ conuersorum peccatorum est. Merito igitur qui peccatorem se esse fatetur, de minima tribu Israel esse dicitur. Cui iste etiam cognatio nouissima inter alias esse perhibetur: quia
Matth. 5. iuxta veritatis vocem: Qui minimum mandatum soluit, minimus est in regno cœlorum. Beniamin quippe dicitur filius dextræ: Qua profecto appellatione sanctæ ecclesiæ populus designatur: qui dum in fide redemptoris nascitur, per bona opera ad cœlestis patriæ bona præparatur. Dextera quidem dei illa æternæ vitæ fortitudo est. Cognationes tribus Beniamin sunt diuersæ conuersationes electorũ. Nam velut ab vno generationis principio diuersę cognationes veniunt: quando ab vna origine orthodoxæ fidei, conuersationes fidelium plures oriuntur. Sancti ergo viri cũ se per humilitatem deiiciunt, quia peccatores se esse fatentur, & tamen rectè in deum credere: quasi se & Gemini filios asserunt, & de nouissima Israel
Luc. 4. cognatione. Sed quia quanto plus se humiliant, iuxta veritatis vocem amplius exaltantur, sequitur: Assumẽs itaque Samuel Saul & puerum eius, introduxit eos in triclinium, & dedit eis locum in capite eorum, qui fuerant inuitati.) Samuel Saul assumit, quando prædicator sanctæ ecclesiæ electo auditori suę alta prædicationis aperit. Assumitur quippe subditus, quando per verbum doctoris in cognitionem cœlestium eleuatur. Et quia non carnali intẽtione spiritualia scire appetit, non solum
I ipsum Saul, sed etiam eius assumpsit puerum. Quasi enim sine
Psalm. 37. puero in imis remanserat, qui dicebat: Cor meum dereliquit me. Cor quippe nostrum nos derelinquit, quando sic à concupiscentiis carnalibus vincimur: vt intẽtionem cordis in terrenis, & carnalibus, atque corporeis, & non in cœlestibus, & spiritualibus ponimus. Hunc puerum perditum inuenerat, qui dicebat: Inuenit seruus tuus cor suum. Cor quippe nostrum inuenimus, quando per intentionem cordis spiritalia quærimus: quando hanc à terrenis auellimus, vt ad cœlestia dirigamus. Electus ergo prædicator iis qui adhuc carnales sunt, nec fortia imperat, nec spiritalia manifestat. Nam & Paulus Co-
1. Cor. 3. rinthiis dicit: Non potui vobis loqui tanquam spiritualibus, sed quasi carnalibus, tanquam paruulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam. Quasi his verbis dicat: Idcirco vos ad excelsum non duxi: quia spiritualem sensum vobis cum velut Saul puerum non habebatis. Quare & causam insinuans, ait: Adhuc enim estis carnales. Bene ergo Samuel Saul, & puerũ assumpsisse dicitur: quia doctores sanctæ ecclesiæ illis fortia imperant, illis alta manifestant, quos spirituales esse considerant. Qui etiam in triclinium introducuntur: quia eis charitatis latitudo monstratur. Velut enim in trichinio ponitur, qui per id quod alrum didicit: moratur in latitudine charitatis. Vel certè introitus noster ad triclinium, amor est: triclinium, pulchritudo est spiritualis vitæ. Vnde Ioannes dicit: Qui non K
diligit, manet in morte. Si enim qui non diligit manet in mor *1. Ioan. 3.*
te, ille qui diligit in vita manet. In triclinium ergo introducimur, quando in affectum supernæ conuersationis surgimus per affectum charitatis. In hac nimirum mansionis latitudine superiorem locum sancti prædicatores obtinent: quia beatus Ioannes Euangelista dicit: Et in circuitu sedis sedilia viginti- *Apo. 4.*
quatuor, & super sedes viginti quatuor seniores. Seniores quippe sancti sunt prædicatores maturi sensu, moribus graues, qui thronum dei iuxta positis sedibus ambiunt: quia qui præ cæteris conditorem diligunt, per altissimam conuersationem ei vicinius requiescunt. Bene itaque Saul cum puero suo locum in capite eorum, qui inuitati fuerant, sortitur: quia in eis eligendorum pastorum typus ostenditur. In capite quidem rector statuitur, quando per vim magni amoris supernæ vitæ singulare propositum accipit: cum fidem catholicã cum cæteris communem tenet, sed præ cæteris virtutẽ sublimem. Vnde & sequitur: Erant enim quasi triginta viri.) Ter decem triginta fiunt. Ternarius verò numerus fidem sanctæ, & individuæ Trinitatis insinuat. Denarius verò per decem præcepta legis, boni operis perfectionem designat. Tricenarius ergo numerus eos designat, qui eam fidem tenent, quæ per dilectionem operatur. In horum capite Saul ponitur, quando per diuinam gratiam is, qui futurus est pastor ecclesiæ, sublimior fit merito, quibus debet esse superior dignitate. Hunc sublimem locum Samuel tribuit: quia qui tãtam vitæ meretur celsitudinem, ad eam maiorum proficit institutione. Cui nimirum qui iam magna, quæ agat, & non minima demonstrantur, subditur: Dixit Samuel coco, da partem quam dedi tibi, & præcepi vt reponeres seorsum apud te. Tulit ergo cocus armum, & posuit ante Saul. Dixitque Samuel: Ecce quod remansit, pone ante te, & comede: quia de industria seruatum est tibi, quando populum vocaui: & comedit Saul cum Samuele in die illa.) Quid in armo pectoris, nisi fortitudo significatur actionis? Quæ à Samuele coco tribuitur, quando à summis prædicatoribus minoribus demonstratur. Coci etenim sacerdotes sunt: quia dum electis fidelibus in feruore spiritus loquuntur cibos mentis velut per ignem coquunt. Sed pars quæ datur, posita seorsum dicitur: quia fortitudo boni operis in prædicatore debet esse singularis. Quam ante Saul ponit, quando ordinandum pastorem sanctæ ecclesiæ, quantæ fortitudinis esse debet, considerare præcipit. Sed & de eo, quod cocus apposuit, Samuel Saul dicit: Ecce quod remansit, pone ante te. Remansit quidem, quia non omnia nostra Christus expleuit. Per crucem quidem suam omnes redemit, sed remansit: vt qui redimi, & regnare cum eo nititur crucifigatur. Hoc profectò residuũ viderat, qui dicebat: Si compatimur, & con- *2. Tim. 2.*
regnabimus. Quasi dicat, quod expleuit Christus non valet, ni M
si ei, qui id quod remansit, adimplet. Hinc beatus Petrus Apo- *1. Pet. 2.*
stolus dicit: Christus passus est pro nobis, vobis relinquẽs exemplum vt sequamini vestigia eius. Hinc Paulus ait: Adimpleo ea quæ desunt passioni Christi in corpore meo. Sed notandum: quia armum ante Saul cocus posuit, & tamẽ Samuel Saul præcipit, vt ante se eum ponere debeat. Quid est hoc? Sed ponere ante discumbentes dapifer in mensa ferculum solet: quod dum is, qui discumbit, trahit ad se, illud ponit ante se vicinius, quod paulo longius erat ante se. Cocus ergo ponit armum ante Saul, Samuel Saul præcipit, vt ponat ante se: quia hoc quod nouo prædicatori iniungitur de fortitudine boni operis, velut ad se propius debet trahere per studium considerationis. Quod etiam postquam ad se traxerit, comedit: quia diu consideratum agere disponit. Armum quippe manducare est, quod exterius de forti actione præcipitur, per propositum in mente recondere. Quasi enim armum ante se ponere, & manducare electo cuique suadebat, qui dicebat: Si sederis ad *Proner. 23.*
mensam potẽtis sapiẽter attende, quę apponũtur tibi: quia similia oportet te præparare. In mẽsa quippe potẽtis virtutẽ armi designauit. Et dũ dixit: sapiẽter attẽde, quę apponũtur tibi, armum ante se eum, cui dixit, ponere docuit. Sed manducare eũ debere insinuauit: quia dixit similia oportet te præparare. Similia enim præparãdo mãducamus: quia dum fortia quæ audimus, proponimus agere, velut comedẽtes, in cordis ventre reponimus,

A reponimus cibos vitæ. Sed ipsis summis doctoribus vas electionis sub vnius discipuli eruditione imperat, dicẽs: Manum
1. Tim. 5. cito nemini imponas. Quia enim magna retractatione consilij eligendi sunt, qui in culmine sublimentur, aprè subiũctum est: quia de industria seruatum est tibi, quando populum vocaui. Quasi dicat: Pone ante te, quod antequam apponeretur, ego posui ante me: considera quod ego consideraui. De industria quippe pars armi seruatur: quia fortissima prædicatoris actio illi bene committitur, qui à summis vitis magna considerationę dignus tanto ministerio iudicatur. Ista verò pars tunc seruata est de industria, quando populus vocatur: quia cum ad suscipiendum prędicationis ministerium subditi fideles veniunt, bonis prædicatoribus non infirmis, infirma: sed fortibus, fortia iniunguntur. Sed qui bene proficiunt, in sublimi sua conuersatione, ante omnia tenere studeant bonum obedientiæ. Bene itaque subiunctum est: Et comedit Saul cum Samuel in die illa.) Vt iam dixi, promouendo doctori comedere est, hoc quod sibi de virtute præcipitur, se ad faciendum præparare. Bene autem cum Samuele comedisse dicitur: quia cum ij qui nouiter veniunt, magna agere proponunt, in virtute boni operis summi viri feruentiores fiunt. Potest etiam in ista comestione illa signari, de qua superius repromisit, dicens: Ascende ante me, vt comedas mecum hodie. Saul ergo cum Samuele comedit: quia cum intus prædicator cœlestẽ verbi dei
B suauitatem audit, quod loquente ipso subditi foris audiunt, de diuina refectione vtrique satiantur. Sequitur: Et descẽderunt de excelso in oppidum, & locutus est Samuel cum Saul in solario.) Quicunque ad celsitudinem curæ pastoralis assumitur, in eadẽ ordinis sui sublimitate habere debet, & vitæ propriæ altitudinem, & alienæ infirmitatis compassionem. Ascendat ergo Saul cum Samuele, descendat in oppidum. Sciat rector,
Philip. 3. quæ agat alta: sciat, quæ disponat, communia. Dicat cum Pau-
Rom. 7. lo, nostra conuersatio in cœlis est: dicat nobiscum, infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? video aliã legem contradicentem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati. In excelso est rector, cum sapientiam
1. Cor. 2. loquitur inter perfectos. Carnalia quando disponit, descendit in oppidum, dicens: Propter fornicationem vnusquisque
1. Cor. 7. vxorem habeat, & vnaquæque virum: vxori vir debitum red-
Roma. 8. dat, vxor viro similiter. In excelso est quãdo dicit: Nulla creatura poterit nos separare à charitate Christi. In oppidum ve-
2. Cor. 9. rò descendit: quia loquens ait: Factus sum infirmis infirmus, vt infirmos lucrifaciam. omnia omnibus factus sum, vt omnes facerem saluos. Samuel ergo Saul ad excelsum tulit, & in oppidum deposuit, quia summi viri cum sanctæ ecclesiæ culmen ordinant, illos quos in eodem culmine ponunt, docent sublimiter viuere, plana prædicare, sibi esse rigidos, sed subditis temperatos: sic attendere propriæ saluti, vt cum infirmis
C possint infirmari. Infirmari dixerim per affectum mentis, non per languorem internæ ægritudinis. Nam si per mentis languorem doctor iacet, curare ægros, & iacẽtes erigere non potest. Bene ergo cum Samuel Saul in oppidum descendisse, & in solario locuti esse referuntur. Oppidum quippe in plano est, solarium verò in alto. Ad excelsum quoque solarium planum est, ad oppidum non planum, sed altum. Sic nimirum electi prædicatores quando minoribus membris compatiuntur, quasi excelsum deserunt: sed in oppidum descendentes, in solario sunt: quia ab alto quidem veniunt, sed infirmitatem subditorum miserando, & consulendo, non agendo & infirmando assumunt. Infirmis nanque compatientes, vxorem ducunt. In oppidum ergo descendentes, in solario sunt: quia etsi plana iubent, in se ipsi infirma non retinent. Quia verò non esse in solario, sed loqui cum Saul Samuel dicitur, hoc profecto significat: quia futurus doctor doceri debet, sic infirmis subditis compati, vt ipse tamen teneat alta conuersationis. Et quia ad hæc agenda multa considerationę nouus prædicator indiget, strauisse sibi Saul, & dormisse perhibetur. Dormire in solario nouo prædicatori est, in sublimi sua considerationę disponere, qualiter subditorum onera debeat portare. Nam si ad seculi intentionem vigilat, hoc profecto agit, vt tantæ discretionis bonum in intimis non requirat. Dormire igitur debet, vt secularia nulla cogitet: quia spiritualia disponere op- D
pressus secularibus nunquam potest. Sed & dormire non poterit, qui sibi non sternit: quia nimirum si bonorum exempla, siue dicta non cogitat, impossibile est, vt ab exterioribus requiescat. Velut mollia quidem nobis subiicimus, quando electorum doctrinam, aut vitam cogitamus. In eisdem quoque stramentis dormimus: quia quiescere tunc bene cõsideratione possumus, quando in rebus spiritualibus occupamur. Dicat ergo: Quia strauit sibi Saul, & dormiuit:) vt electæ menti insinuet: quia si negligenter ad exteriora se occupat, intimæ quietis gratiã non acquirat. Sed qui spiritualia bene vult considerando disponere, donec ea intus perfectè ordinet, ad ea quæ foris sunt, euigilare non debet. Aptè ergo subiungitur: Cúmque mane surrexissent, & iam diluesceret, vocauit Samuel Saul in solario, dicens: surge & dimittam te.) Mane quidem lucescit, quando quietæ menti veritatis splendor se aperit. Humana etenim mens per ignorantiam tenebrosa, & per illustrationem veritatis lucida fit. Ignorans ergo in nocte est, cum illustratur, in die. Mane autem surgit, qui dormit nocte: quando ad agenda se erigit ea, quæ per considerationem ordinauit. Et quia ordinandi regis negotium tractabatur, ambo surrexisse perhibentur. Surgit quidem summus prædicator, vt auditorem suum ad ministerium eiusdem prędicationis ordinet. Surgit, qui ordinãndus est, vt tam sublimem imo cordis affectu recipiendum esse non speret. Pariter quidem surgunt: E
quia sublime officium datur, sublime recipitur. Quo in loco est aliud notandum: quia ambo ptius surrexerunt, deinde Samuel Saul vocauit, dicens: Surge, & dimittam te.) Sed ad historiam si ambo surrexerunt, à somno Saul quia consurgere præcipitur, ad opus præparari admonetur: quia verò tam summi sacerdotes, quàm ille, qui ad ordinem prædicationis assumitur, tanti ministerij onus attente considerant, quasi pariter dormiunt, pariter surgunt. Sed qui nouiter ordinatus est, surgens à somno ad opus item surgere iubetur: quia ad altitudinem ordinis quanquàm pensare meditando studuit, pertingere debet tamen per meritum conuersationis. Surgeus ergo surgere iubetur, vt sublimem ordinem, quem subire deliberat, æquare meritis proponat. Vnde & in solario vocatur: quia ad alta conari præcipitur. Qui etiam dicit: Et dimittam te.) Surgit quippe, vt dimittatur: quia ille liber esse in ministerio prædicationis poterit, qui in altitudine magnæ conuersationis excreuit. Surrexit quidem, qui surrexerat: quia qui considerando didicit altitudinem dignitatis, in eadem dignitatis altitudine erigere se curauit per sublimitatem vitæ. Vnde & subditur: Et surrexit Saul:) deinde subditur: Egressique sunt ambo, ipse videlicet & Samuel.) Pastor egreditur, quando à secreto meditationis venit ad publicum operis. Quando enim disponit, quæ vult agere, intus est. Quando autem ea agit foris, quæ cogitauit, quasi exit. Exiit etiam Saul: quia in exterioris dignitate, is qui promouetur illud suscipit, quod an esset suscipiendum diutius cogitauit. Ambo igitur dicuntur egressi, quia ambo fuerunt intus: dum ille sollicita mente ptæuiderit, quid aut cui daret: ille item attentius cogitaret, qualis esset, qui tam summa perciperet. Quia ergo ministerium sanctæ prędicationis cum summa discretione ttibuendum, atque recipiendum est, dum rex Israëlis vngitur: & rex, & Propheta vncturus eum, egressi perhibentur. Plærique autem codices habent: Cúmque mane surrexissent, antequam diluesceret:) quod nimirum intelligi conuenienter potest. Mane est quidem, antequam diluescat: quando quodammodo aspirare dies incipit, & tamen plena lux diei non est. Prædicatores autem sanctæ ecclesiæ dum eorum bonam conuersationem considerant, quos ordinare disponunt, quasi mane est. Sed quia eorum futura scire non possunt, mane est, sed antequam diluescat. Quod bene in eius ordinatione dicitur, qui omnipotenti deo postea displicuisse memoratur. Quasi enim mane, antequam diluesceret propheta vidit nunc, qui ei in luce bonæ conuersationis apparuit. Sed plena diei claritas nondum erat, quia in eo futuras tenebras per præsentem cognitionis lucem videre non poterat. Quod nimirum toties sanctæ ecclesiæ agitur, quoties boni sunt qui eliguntur in præsenti, sed in eodem bono perseueraturi non sunt. Quasi enim
mane,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G mane,& anté lucem egreditur,qui lucem boni operis presentem monstrat,caliginem vitæ futuram cælat.Sed quid inde actum sit,sequitur:Cúmque descenderent in extrema parte ciuitatis, Samuel dixit ad Saul: Dic puero vt antecedat nos & transeat:tu autem subsiste paulisper vt indicem tibi verbum
Cap. 10. domini.Tulit autem Samuel lenticulam olei, & effudit super caput eius,& osculatus est eum.)Quid est enim quòd in extrema parte ciuitatis rex ducitur,& vngitur?Sed extrema pars ciuitatis,est vltima pars populi subiecti. Qui ergo vltimum locum tenent in sancta ecclesia,velut in extrema patte ciuitatis sunt.Ipsius autem ecclesiæ in vltima parte,conuersi peccatores esse videtur.Nam iusti quique in superiori,vel prima sunt parte.Aut fortasse primum locum virginitas tenet,secundum continentia,tertium coniugalis vita,vltimum conuersio peccatorú.In extrema igitur ciuitatis parte rex vngitur: quia sanctæ ecclesiæ rector ordinatur,pro peccatoribus, non pro iu-
Matth. 9. stis.Hinc enim per semetipsam veritas dicit: Non veni vocare iustos:sed peccatores ad pœnitentiam . Hinc iterum dicit: Non opus habent sani medico , sed male habentes.Sed puerum Saulis spiritualem sensum designare diximus.Quid est ergo,quòd præcedere,& trãsire à Samuele imperatur?Sed præcedit puer , quando hoc agitur , quod à spirituali sensu nobis suggeritur,nõ quod à motu carnali imperatur . Sed quosdam præcedit, & transit , quosdam præcedit & non transit . Non
H transit quidem præcedens puer arrogantes , transit humiles: nam dum arrogantes magna,& spiritualia agunt,in oculis suis magni sunt.Quasi enim secum habent puerum,quem sequuntur:qui in spiritualibus,quæ agunt,spirituales se esse gloriãtur.
Isa. 5. Quibus profecto propheta exprobrat,dicens:Vę qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes. Electi ergo in omnibus,quæ agunt,esse quidem spirituales curant,& tenere se spirituales vitant.Magni quidem sunt merito,humiles æstimatione:quia semper magna agunt,sed in eisdem magnis se magnos nunquam aspiciunt. Quasi ergo puerum,quem præmittunt,transire faciunt:cum spiritualem sensum præsentem habent in opere , sed longe ab æstimatione. Quid verò est,quod paulisper subsistere præcipitur,vt ei verbum domini indicetur?Sed paulisper subsistit, præmisso puero,qui ad horam se proprio arbitrio subtrahit, & alienam voluntatem facit. Transire ergo facit puerum,& paulisper subsistit:qui ad præceptum maioris illa etiam,quæ putat spiritualia,deserit:vt ea quæ sibi iunguntur efficere cõuenienter possit . Quod certè ordinando prædicatori conuenit : nam dum pondus pastoralis curę considerat,& infirmitatem suam,hoc sibi se præcedens spiritus dicit : quia tantum onus tam infirmus indignè susćipit.Prætermittat ergo non solum,sed transire faciat puerum:vt non arbitrium suum sequatur, sed illud susćipiat,quod ei melioris prouisione decernitur.Et de subsistente protinus additur:

I Caput IIII.

TVlit autem Samuel lenticulam olei, & effudit super caput eius.) Hoc profecto hac vnctione exprimitur, quod in sancta ecclesia nũc etiam materialiter exhibetur : quia qui in culmine ponitur,sacramẽta susćipit vnctionis.Quia verò ipsa vnctio sacramentum est , is qui promouetur , bene foris vngitur: si intus virtute sacramenti roboretur. Ipsas ergo olei virtutes prius videamus attentius . Oleum quippe liquoribus aliis superfertur,oleum ignem fouet, oleũ vulnera curate consueuit.Per illud ergo misericordiæ bonum significat:quia scri-
Psal. 154. ptum de domino est : Miserationes eius super omnia opera eius.Quia ignem fouet,prædicationis gratiam designat : quæ electorum mentes illuminat . Quia verò vulnera per oleum curantur,hoc profecto insinuat,quod detergenda sunt vulnera peccatorũ . Vngatur ergo caput regis,quia spirituali gratia mens est replenda doctoris.Habeat in vnctione sua oleum,habeat misericordiã abundantem, quæ sibi virtutibus aliis præferatur.Habeat oleũ,vt dum ardorem sancti spiritus in se nutrit,lucere vehementer aliis per verbum possit.Habeat nihilominus oleum medicinæ, vt sapienter disponat qualiter pec- K
catorũ fœtores tergat,& ægras mẽtes saluti restituat. Sed lenticula Saul vngitur,nõ pro pręsignãda doctrina,sed ad exprimenda futura.Lenticula quidem paruũ est vas.Quid ergo est quod lenticula olei Saul vngitur,nisi quia in fine reprobatur? Nam quia obedire deo postea noluit,à Samuele audiuit:Quia proiecisti sermonem domini , proiecit te dominus ne sis rex.
Infra.15. Velut enim lenticula olei parum habuit, qui spiritualem gratiam proiiciendus accepit . Quod in rectoribus quoque sanctæ ecclesiæ conuenienter accipitur.Plerunque enim culmen prælationis accipiunt, qui in charitate dei , & proximi perfecti non sunt.Quendam nãque affectum charitatis habent,sed plenitudinem eius non habent.Illa ergo rudis, & imperfecta mentis affectio,quid est nisi lenticula olei?Nam dum vngit caput,& non replet : tota quidem effunditur , sed parum exhibet . Econtra autem cum electus rex vngi præcipitur , eidem
Infra.16. Prophetæ dominus ait:Imple cornu tuum oleo , & veni mittam te ad Isai Bethelemitem : prouidi enim in filiis eius mihi regem.Hinc est,quod idem electus rex plenitudinem vnctionis suæ dei laudibus imputans, ait : Impinguasti in oleo caput
Psalm. 22. meum,& poculum meum inebriãs quàm præclarum est. Qui ergo gratiam vnctionis non perseueraturus accepit,dispẽsante deo per illius vasis liquorem vngitur,quo vncti defectio signaretur,sequitur: Et osculatus est eum , & ait : Ecce vnxit te
L deus super hæreditatem suam in principem,& liberabis populum eius de manu inimicorum eius,qui in circuitu eius sunt.) Ad culmen sanctæ ecclesiæ rector ducitur, vt hoc officiũ habeat,quo inter deum,& homines pacem ponat.Peccando etenim inimicitias creatoris incurrimus.Dum ergo ad peccatorum correptionem rector ponitur,illud de medio tollit,quod dei nos inimicos fecit . Bene ergo Samuel Saul caput osculatus fuisse perhibetur.Prophetæ nanque osculum defixum ille portat in capite , qui reconciliationis nostræ suffragium portat in mente : cum videlicet in se nulla gerit fomenta diuinæ discordiæ , qui in mente paci reddere discordes studet . Osculato ergo principe dicitur: Vnxit te deus in principem super hæreditatem suam.) Quasi rebus eum admoneat,dicens: Qui te ad hoc positũ nosti , vt peccati inimicitias debeas soluere:quod in aliis destruis,in te non debes retinere.Nonnulli etenim & vnguntur,& osculum non accipiunt:liberare populum domini satagũt,sed se inimicorum iugo subiicere non pauescunt. Nam qui alios bona prædicat quæ non agit : quasi osculum dat,quod non accipit.Amicos etenim dei alios face- *Amicus dei fit , qui alios facere amicos eius satagit.*
re quærit,& ipse inimicus esse non desinit.Inimicitias peccati in se ædificat,quas in aliis destruere per verbum tentat . Quia ergo ille solum præeminet vtiliter , qui per affectum magnæ charitatis dei amicus est : Samuel caput regis osculatus fuisse dicitur.Hinc ipsa veritas prius osculatur,quos ordinat:deinde ad liberandos alios mittit. Vos(ait)amici mei estis,deinde addidit,dicens:Posui vos,vt eatis,& fructum afferatis,& fructus M
vester maneat.Hinc item resurgens à mortuis dicit : Pax vo- *Ioan.15.*
bis,deinde subdit,quorum remiseritis peccata remittẽtur eis: *Idem.20.*
& quorum retinueritis,retenta sunt . Vt velut osculum pacis in eorum mente figeret,quos peccati odia soluere præcepisset.Osculatus ergo rex super hæreditate domini constituitur, quia electus doctor religitur , vt fidelibus subditis dignitate præmineat:sed de prælatione sua non suum , sed domini lucrum quærat.Quare ad hoc cõstitutus asseritur, vt qui sub eo sunt,de inimicorum manibus liberentur . Hæreditas domini multitudo fidelium est.Omnis ergo seculatis intẽtio remouetur,cũ rex super hæreditate domini vnctus asseritur . Vnctionis ergo fructus est,cultus diuinę hæreditatis.Ille ergo officiũ vnctionis exequitur,qui sola quærit lucra animatũ Super hæreditate quippe domini in principem se vnctũ meminit , qui hoc solum de terrena dignitate quærit, quod per suum ministerium Christus quæsuit. Hoc igitur verbo negligentium rectorũ intentio reprobatur. Audiunt nãque:quia super hæreditate domini vncti sunt:quia de terra dominus nõ nisi electos quærit,notũ,quod nõ terræ latitudinẽ, non auri copiã,nõ diuitiarũ affluentiam, sed fideles suos hæreditatẽ suã dicit,& tamen terrenũ quærere,& quod perit cõgregare non desinunt. Ad id,quod dominus nõ quærit, tota sollicitudine intẽdũt:& quod

A quod solum quærit,quærere negligunt.Dicitur ergo in quo se negligẽtes aspiciant,dicitur in quo boni meliores fiant. Vnxit te (inquit) deus in hæreditate sua in principem.Quasi dicat,
Psal. 10. Hæreditatem suam tuá fecit, vide vt tu in ea aliter nõ regnes. Liberabis ergo populum de manu inimicorum,qui in circuitu eius sunt.Grandis labor prædicatori pręcipitur, per hoc quod inimici in circuitu esse referuntur.Satis enim graue prælii esset,si in vna parte malignorum spirituum sæuitiam tolerarẽt. Hinc per prophetam denuncians dicit: In circuitu impij ambulant. Hinc beatus Petrus exhortans,ait: Aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret:
Hostes nostri in circuitu nostro sunt. cui resistite fortes in fide.Inimici igitur nostri in circuitu nostro sunt:quia immundi spiritus cogitationi nostræ verbo, & operationi semper insidiãtur.Nã dum praua nobis suggerere appetũt,ab vna parte sunt:cum ad mala perttahunt, eorũ prælio ab alia parte pulsamur:cum ad mala opera inuitant,ex parte reliqua bell um excitant . In circuitu ergo hostes habemus, qui in omni quod cogitamus, loquimur, & operamur, malignorum spirituum bella patimur.Sed quia non à bello sed de manibus inimicorum liberare populum dicitur,magna virtutis insignia prædicatoribus adscribuntur: quia non solum liberos ne capiãtur debent protegere,sed etiam captos de eorum seruitute liberare. Hoc autem tunc à regibus nostris agitur, quando illi per eorum prædicationem reliquiscunt,qui per au-
B daciam transgressionis, subiecti sunt iugo diabolicæ potestatis. Quod profecto agere illi solummodo prædicatores possunt, qui ad culmẽ regiminis diuina ordinatione peruenium. Nam quos omnipotens deus ordinat,ad toleranda prælia antiqui hostis mittit:sed eos inter ipsa bella non deserit , quia milites suos protegit, & victores facit. Sed cum sancti viri ad primatum sanctæ ecclesiæ sustoluntur , vehemẽter expauescunt, ne onus tanti ordinis sibi iudicio hominum sit impositum nõ ordinatione conditoris. Ad robur ergo humiliũ dantur signa , quibus se à deo non ab hominibus electos sciant. Quare & Samuel subiungens, ait: Et hoc tibi signum quia vnxit te deus in principem. Cũ abieris à me hodie inuenies duos viros iuxta sepulchrum Rachel, in finibus Beniamin,in meridie salientes magnas foueas,dicẽntque tibi:inuentę sunt asinæ,ad quas ieras perquirendas, & intermisis pater tuus asinis sollicitus est pro vobis,& dicit:quid faciã de filio meo.)Quasi enim humili pastori,& de tanto ministerio trepidãti dicat:Tu idcirco trepidas:quia an sit ex deo hoc,quod de te actũ est nescis:sed quia hoc scire potest,trepidare non debes.Hoc igitur tibi signum,quia te nõ homo, sed deus in principem vnxerit: duo videlicet viri illi tibi dicent,inuẽtæ sunt asinę,ad quas ieras perquirendas.Quasi dicat:Si illos duos viros inueneris,& hoc tibi dixerint,scito quia te deus principem,non ego constitui . Quid ergo duo viri isti nobis, nisi perfectos quosque
C sanctæ ecclesiæ prędicatores designant? Duo quidẽ sunt:quia perfecti in vtroque pręcepto charitatis:viri quia in sancta cõuersatione robusti.Qui iuxta sepulchrũ Rachel inueniri perhibentur: quia per cõtemplatiuæ vitæ studium diuisi sunt ab intẽtione seculi:& dum animarum lucra quærunt,nõ sunt sepulti. Per Rachel quippe cõtemplatiuæ est vitæ speciositatẽ venerabiliũ patrum indubitata sentẽtia est. Iuxta sepulchrum ergo Rachel stant viri:quia sic supernæ cõtemplationi perfecti doctores vacant, vt sanctæ ecclesiæ sollicitudinem gerant.Iuxta sepulchrum Rachel stãt,quia statum boni operis dirigunt per virtutem contemplationis:& quia nihil gerunt in opere, nisi quod contemplando disponunt. Et quia in ipsa altitudine supernę cõtemplationis non præsumptionẽ suam,sed rationem sanctæ ecclesiæ tenere student, sepulchrum Rachel in finibus Beniamin esse describitur.Vt (iam dixi) in Beniamin,qui filius dexteræ dicitur, Redẽptor humani generis designatur . Fines ergo Beniamin regulæ sanctarum scripturarum sunt: de quibus profecto finibus scriptũ est:Ne transgrediaris terminos,
Prouer.22. quos posuerunt patres tui. Quia ergo sancti prędicatores cum summa contemplando vident , à fidei regula non discordant: sepulchrum iuxta quod stãt esse in finibus Beniamin recte dicitur. Qui profecto viri in meridie magnas foueas saliunt:quia per feruorem perfectę charitatis,in qua assumpti sunt,cuncta quæ videntur seculi alta despiciunt.Quidquid enim in hoc se- D
culo altum cernitur,nõ est vera altitudo , sed fouea:quæ omnes quos in sua ambitione recipit,ad infetna deponit.Alta ergo seculi viris spiritualibus vitanda,non appetenda sunt:quia ex occulto se aperiunt,& quos absorbendo recipiunt , ad inferna perducunt.Viri ergo spirituales foueas saliũt:quia dum se per cœleste desiderium erigunt, terrena contemnunt . Velut enim visis foueis saltum dant,quando vt terrena contemnant,ad æterna bona concupiscenda se eleuant. In meridie ergo foueas saliunt:quia seculum non possunt contemnere,nisi qui plená lucem,& ardorem supernæ charitatis habent.Tunc ergo Saul vnctum à Domino in principem se intelligat,quando isti sibi dicent,inuentæ sunt asinæ,quas quęrebas.Inuentas quippe asinas Saul dicunt,quando ad colligenda animarum lucra idoneum cernunt . Quasi aliter dicat : Electum te à deo in ministerium prædicationis non ab hominibus credas , si illi hoc de te indicant,qui dum dei spiritu pleni sunt , quæ dicunt non humana,sed diuina esse sentiuntur . Quia ergo de nobis non nobis , sed nobis melioribus credendum est, aptè Saul à viris in meridie magnas foueas salientibus , se à domino vnctum in principem recognoscit.Sed alius est à quo vngitur,alij qui ipsam vnctionem à domino esse attestantur: quia omne negocium sanctæ ecclesiæ sicut collatione sanctorum patrum,magis probatur,ita & magis robustum est. Quasi enim signum suæ vnctionis beatus Paulus tunc quæsiuit , quando E
videre Petrum Hierosolymã venit:& cum eo,& cæteris apostolis euangelium contulit. Non enim ab homine neque per hominem,sed à cœlo vocante domino Iesu apostolatum susceperat:& tamen ministerium vnctionis suæ per coapostolorum suorũ collationem probabat.Nam de seipso ait: Con- *Galat.1. & 2.*
tuli cum illis euangelium, ne in vacuum currerem,aut cucurrissem.Præcursor etiam redemptoris discipulos vnxerat , sed vt signa suæ vnctionis agnoscerent , quasi ad salientem magnas foueas mittebat dicens:Tu es qui venturus est,an alium *Matth.10.*
expectamus?Sciebat enim Ioánes quem prædicauerat, quem baptizauerat:sed discipulos mittebat , vt visis signis,quo firmius crederent,electionis suæ indicia securius tenuissent.Qui ergo ad prædicationis ordinem idonei prouidẽtur,in signum suæ electionis inuentas esse peccatorũ,quas quærunt animas recognoscunt.Et quia omnipotens deus non solum prædicatione,sed etiam conuersatione electi doctoris gaudet:subdit, atque ait:Et intermisis pater tuus asinis, sollicitus est pro vobis,& dicit : Quid faciam de filio meo?) Patrem Saul Cis,qui durus nostro eloquio dicitur:eos designare diximus,qui verbo,& exemplo docent terrena despicere,& ad cœlestem patriam per duram,& asperam conuersationem festinate.Hanc quoque cœlestis vitæ duritiam tam inverbo,quam in vita nostri redemptoris agnouimus.Si ergo ad summam nostrę eruditionis aspicimus,filij redemptoris sumus.Pater ergo noster dimisis asinis,sollicitus est pro nobis:quia redemptor noster
F sic vult nos quærere salutem alienam, vt non negligamus nostram.Vult vt vocentur peccatorss ad pœnitentiam, sed non vult,vt pereant ij qui ipsos peccatores vocãt.Vult vt conuersus peccator iustitiam,quam non habuit,habeat:sed nonvult, vt iustus eam,quam habet iustitiæ palmam perdat. Intermisis ergo asinis pro filio sollicitus est , quia prædicatores suos vult ad horam ab aliorum sollicita intẽtione quiescere, vt sibiipsis per quietem valeãt melius prouidere.Et quia ipsa sollicitudo sanctæ ecclesiæ à bono rectore resumenda est, intermittitur quies nostra:quia præuenit hãc sollicitudo prior,comitatur posterior.Electus ergo prędicator vacet vtilitati subditorũ,vacet suę:sed sic suę curam habeat,vt statim ad eam, quam deserit,alienam recurrat: quia tunc cõditor noster nos quasi filios diligit, cum & subditos nostros tanquam fratres diligimus: & ipsum quasi patrem amamus,dum per affectum sollicitudinis istis iungimur,& ad illum per quietem nostram quam diligit,quasi ad patrem festinamus.Hæc nãque dilectio quietis nostræ exprimitur in hoc,quod dicitur : Quid faciam de filio meo?)Hoc profecto pater dicit,qui tenerè filium diligit.Hoc igitur non dicitur de præsente filio,sed absente . Sed quia perditas asinas patris quærit, ei valde dilectus est : quia qui peccatorum animas conuertere prædicando nititur , redemptori nostro iam in magna charitate copulatur. Qui cer-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gtè per aliorum ſollicitudinem ab eo quaſi longè eſt, per quietem cõtemplationis, & affectum orationis prope. Quia ergo nos ſibi vicinos eſſe & per contemplationem, & orationem apperit, quaſi diligens pater dicit: Quid faciam de filio meo? Quaſi dicat: Quomodo abſentem illum, mihi præſentem exhibebo? Quia vero prædicationis noſtræ ſollicitudinẽ magni ſanctæ eccleſiæ viri laudant, ſed ſollicitudinis nimietatem vituperant, illi qui inuẽtas patris aſinas dicunt, ſollicitũ patrem pro filio aſſerunt. Signum ergo ſuæ vnctionis cognoſcere electi poſſunt, quia nimirum tunc à deo ad ſanctæ eccleſiæ culmen perducuntur: cum per verba, & exempla idonei ſunt ad ſalutem alienam, & per quietem ſtudioſi ad ſuã: & cum peccatores ad cœlum quærunt, ſemetipſos ad ſeculum non relinquunt, ſequitur: Cum inde abieris & vltra tranſieris & veneris ad quercum Thabor, inuenient te tres ibi viri, aſcẽdentes ad dominum in Bethel, vnus portans tres hœdos, & alius tres tortas panis, & alius lagenam vini. Cúmq; te ſalutauerint, dabunt tibi duos panes, & accipies de manu eorum.) Cum bene proficere in ſancta cõuerſatione volumus, neceſſarium nobis eſt, vt electorũ plurimorum nobis exempla colligamus: nam & apes componere mella nequeũt, ſi ea in floribus variis nequaquam legũt. Bene ergo Saul à viris aliis, ad alios peruenit: quia exempla ſanctorũ, quo copioſius cernimus, melius edocemur. Flores quippe æternorũ fructuum ſunt opera ſanctorum, quæ dum ſuperni amoris rore perfunduntur, ex eis carpimus, vnde ad noſtram doctrinã, & ad aliorum vtilitatem repleamur. Inde etenim abit, & vltra tranſit Saul: quando rudis prædicator per electorũ exempla proficit, & à conſpecta virtute vnius, ad explorandam alterius conuerſationem vadit. Quem ſæpe delectat in aliis mirati laborem prædicationis, ſæpe in aliis fortitudinẽ boni operis: illos loquentes veneratur, iſtos operantes imitari nititur. Illos aſpicit, qua pulchritudine foris fulgeant, iſtorum ſplendorem nõ in exteriori conuerſatione, ſed in intima perſcrutatur. Vnde & bene cum trãſit, ad quercum Thabor venire perhibetur. Quercus enim vmbroſa eſt arbor, & fortis. In qua profecto arbore ſecretior cõuerſatio ſanctorum exprimitur. Huius nanque cõuerſationis viri, dum ad exteriora opera actiuę vitæ non exeunt, quaſi in vmbra ſunt: quia incẽdia tentationũ ſentire non poſſunt. Quia enim in cœleſti deſiderio requieſcunt, quo longius amoti ſunt ab amore mũdi, eo & quietiores manent in vmbra refrigerij. Sed vmbra hęc fortis eſt arboris, quia cõuerſatio ſanctorũ tãto validius terrena deſpicit, quãto purius in amorẽ cœleſtium ſurgit. Fortis eſt etiam, quia ſeculi aduerſa potenter tolerant: qui ſola cœleſtia, quæ vident, amant. Et quia in magno lumine interni ſplendoris ſunt, qui terrena reſpicere per amorẽ dedignantur, quercus ipſa Thabor eſſe dicitur. Thabor quippe veniens lumen interpretatur. Lumẽ etenim venit, quãdo electæ
I menti ſe interna cõditoris claritas aperit. Quercus ergo Thabor dicitur: quia ſecreta conuerſatio, terrena deſpiciẽdo, agit: quo intimam conditoris lucem clarius aſpiciat. Secreti nãque ſumus, quãdo ſenſus noſtros in dei timore cuſtodimus. Et tũc quidem veniẽs lumẽ cernimus, quia cum bene regũtur membra corporis, menti noſtræ refunditur gratia cõditoris. Et notandum: quia ad quercum Thabor venire dicitur, qui à ſalientibus foueas ſolicitum pro ſe patrem eſſe ſciebat. Nam prædicatores ſanctę eccleſiæ plærunque virtutes laudãr, quibus ipſi vacare non poſſunt. Contemplatiuæ quidem vitæ ſecretum prædicant, ſed dum ſolliciti ſunt pro ſubditorum cuſtodia, illius vitæ adhærere ſecretis vitant. Quaſi ergo Samuel dicat: Viri illi tibi contemplationis ſtudium laudant, ſed quia quod laudant, tenere non poſſunt, in aliis quærẽdum eſt. Inde ergo ad quercum Thabor tranſimus, quãdo à ſanctis prædicatoribus cõtemplatiuæ vitæ ſtudium laudabile noſcimus: ſed perfectionem eius in illis quærimus, qui ad eam ſpiritaliter intendunt. Tres ergo viri, qui vnctum regem ad quercum Thabor inueniunt, illos deſignant: qui in contemplatiuæ vitæ ſtudio perfecti ſunt. Qui bene nõ inueniti à rege, ſed regem illic inuenire perhibentur. Non enim inueniuntur: quia abſconditi ſunt. Ipſi vero nos inueniunt: quia lucem ſuæ ſecretæ cõuerſationis nobis aperiunt, cum dignãtur. Nõ inueniuntur: quia vitam ſuam ab omni hominum teſtimonio auferũt. Sed nos inueniunt: quia per affectum charitatis nobis ad imitandum, K
aliquid ſuæ lucis oſtendunt. Qui item imitandas virtutes ſuas non proferunt, niſi iis qui magno deſyderio eas obtinere, & exercere concupiſcunt. Prius ergo nos oportet ad quercum Thabor venire, vt à viris illis tribus valeamus inueniri. Nam velut iam in vmbra venientis luminis ſumus, quando magnis ſummæ contemplationis deſideriis inflammamur. Tunc ergo nobis tres viri apparent, quia qui ſe nobis deſiderantibus dignantur oſtẽdere, in cuſtodia locutionis, cogitationis, & operis fortes ſunt. Nam ſecretioris vitę eſſe non poſſunt, ſi oculorum, cordis, & oris oſtia aperta tenuiſſent. Quia ergo cor ab inepta cogitatione, os ab otioſo ſermone, totum corpus à prava operatione cuſtodiunt, tres ſunt: viri autem, quia eandem cuſtodiã fortiſsimè obſeruant. Tres ergo viri nobis apparent: quia cum tales cernimus, in eis robur virtutis intuemur. Qui certè in vmbra venientis ſunt luminis: quia videre internã lucem conditoris tanto clarius poſſunt, quanto ſtudioſius mundum cor à mundi inquinatione cuſtodiunt. Talibus quidem à mortuis reſurgens apparuit dominus, tales repleuit ſpiritus ſanctus. De illo etenim ſecreto dicitur: Cũ ſero eſſet vna ſabbatorum, & fores eſſent clauſę, vbi erãt diſcipuli propter metum Iudæorum. Et rurſum: poſt dies octo iterum erant diſcipuli eius intus, & Thomas cum eis, venit Ieſus ianuis clauſis, & ſtetit in medio, & dixit eis: Pax vobis. De alio item ſecreto ſcriptum eſt: Dum complerentur dies pentecoſtes, erant omnes diſcipuli pariter in eodem loco, & factus eſt repẽte de cœlo ſonus aduenientis ſpiritus vehementis, & repleuit totam domum vbi erant ſedentes. Et apparuere illis diſpertitæ linguæ tanquam ignis, ſeditque ſuper ſingulos eorum, & repleti ſunt omnes ſpiritu ſancto. Clauſas quidem ianuas habent, qui contra humani lapſus negligentiam, officia corporis ſub forti cuſtodia ſtricta retinent. Intus etiam ſunt: quia in interna dilectione ſupernæ vitæ requieſcunt. Quibus profecto reſurgens dominus apparet, quia eius gloriam tanto clarius aſpiciunt, quanto per mundi contemptum paſſionis eius myſterium ſtrictius ſequuntur. Hi etiam repleti ſpiritu ſancto quaſi in domo poſſunt: quia illi percipiunt abundanter gratiarum eius dona, qui ad ea percipienda ſeſe, viſibilia contemnendo, parauerunt. Qui bene ad dominum in Bethel aſcẽdere dicuntur. Bethel quippe dicitur domus dei. Domus vero dei quæ eſt, niſi domus illa, quam inhabitat inacceſsibilis? Lux etiam inacceſsibilis eſt, reuelatio diuinitatis eius. Lux quippe eſt: quia à mundis cordibus qualitercunque videri poteſt. Planiſſima quidem in ſemetipſa replet omnia, ſed abundanter replens vniuerſa, non capitur. Capitur quidem vt repleat, ſed replens non capitur: quæ repletis omnibus, non expletur. Reuelatio itaque conditoris quia tanta immenſitas lucis eſt, vt illuminet omnia, & angustetur in nullo: dum videtur, & nõ comprehenditur, lux eſt inacceſsibilis. Viri ergo hi tres ad dominum aſcendunt: quia qui ſe in ſecretiori vita cuſtodiunt, in diuinæ lucis contemplatione ſublimãtur. Sed quia ad ipſam dei omnipotentis ſpeciem adhuc pertingere non poſſunt, in Bethel aſcendere dicuntur. Quicquid enim de omnipotẽte deo humana mens poteſt cogitare, deus non eſt. Sed dum cogitando cuncta tranſcendit, dũ quicquid poteſt intimæ lucis, quicquid internæ ſuauitatis & dulcedinis, quicquid ſpiritualis delectationis ſibi fingere minus illa eſſe creditur: ad quãdam lucem tamẽ peruenit, quæ non eſt deus, ſed quã inhabitat deus. Et quia tũc electi anima mirabiliter inflammatur, mirabiliter reficitur, ineffabiliter delectatione fruitur: cogitare compellitur, quàm ineffabilis lux, dulcedo, & delectatio ſit, quæ ipſe eſt, ſi tam immenſa lux eſt illa, quam inhabitat, & non eſt ipſe. Ad dominum quippe in Bethel Moyſes aſcenderat, quando cum eo in monte loquebatur. Sed qui ad lucem peruenerat, quam inhabitat deus, lucem, quam ipſe deus erat, quærebat dicens: Oſtende mihi faciem tuam. De quo etiam ſcriptum eſt, quia loquebatur Moyſi dominus facie ad faciem. Quid eſt, quod facie ad faciem Moyſes cum domino loquitur, & tamẽ dominum obſecrat, vt faciem ſuam dominus oſtẽdat? Sed facies dei, cognitio eius eſt. Cognoſcitur autem deus per ſpeculum, cognoſcitur per ſeipſum. Per ſpeculum hic, per ſemetipſum in cœlo. Speculum vero eſt illa lux, quam habitat deus:

ipſe

A ipſe autem lux illa, quæ ipſe eſt. Moyſes autem qui facie ad faciem deum videre dicitur, & eius faciem ad videndũ poſtulare, quid rectius deſignat, quã perfectionẽ electorum, qui iam ſpeculum illius ſummæ lucis intuẽtur, ſed tamen ad ipſam lucis veritatem pertingere vehemẽter cupiunt? Iſta quidem cognitio lucis, electorũ deſideria ſatiare non nouit, ſed excitare: illa vero & ſatiare, & excitare. Nam tam iocũda res eſt, vt ineffabiliter cõcupiſcatur, & tam plena, vt qui iam ſemper hanc in magno deſiderio viderũt, ſemper ineffabili plenitudine ſatientur. Viri ergo qui ad dominum aſcẽdunt, in Bethel aſcendere dicuntur, quia cum multum in iſta vita proficimus, videre ipſam lucem cõditoris per ſpeculum poſſumus, in ſeipſam autem minimè valeamus. Et quia ad hãc ſublimem viſionem non niſi humiles exaltantur, bene de eiſdem viris dicitur: quia vnus tres hœdos, alius tres tortas panis ferebat. Tres denique hœdos portat, qui ore, corde, & opere ſe deliquiſſe pœnitẽdo conſiderat. Quia enim per hœdos peccatores ſignificantur, ij qui in extremo examine ad ſiniſtram æterni iudicis ſtatuendi ſunt, hœdorum nomine exprimũtur. Tres ergo hœdos ad dominum portat: qui peccata operis, verbi, & cogitationis pœnitendo conſiderare non deſinit. Et vir quidem eſt, & tamen hœdos portat: quia peccare fortiter cauet, ſed quaſi peccator non deſinit ſatisfacere. Nam vir erat, & hœdos portabat, qui
Iacob. 4. dicebat: In multis offendimus omnes. Et quia peccata, quæ cõ
B fitentur, delere pœnitẽdo ſatagũt: vnus tres hœdos, alius vero tres tortas panis portat. Tortas quippe panis ſuperius ad affli ctionem pœnitentiæ retulimus, quia ſi panis aliquando delectationem præſentis vitæ ſignificat, panis torquetur, cum pro præterita carnis delectatione cruciamur. Vnde & rex Ezechias cum pœnitẽdo compungitur, delectationes regias ſe tor
Eſaiæ 38. turum promittit, dicens: Recogitabo omnes dies meos in amaritudine animæ meæ. Quãdo etenim carnalis mens in culpæ delectationes reſoluitur, quaſi diem habet: quia hoc quod agit, lætanter videt. Dies ergo mentis reprobæ ſunt delectationes malæ. Omnes ergo dies ſuos peccator recogitat: quia cum per diuinam gratiam reſipiſcit, ſatisfacere pro vniuerſis malis nõ deſinit. Prius enim dicitur vnus portare tres hœdos, deinde alius tres tortas panis: vt electi cuiuſque virtus appareat, qui fortis eſt in bono opere, humilis per æſtimationem, afflictus per contritionem pœnitentiæ. Et quia tantæ perfectionis eſſe nequeũt, niſi qui amore æternorum bonorũ temporalium obliti ſunt: tertius lagenam vini portare dicitur. Lagenam quippe vini portat, qui mentem repleuit calore ſpiritus ſancti: quo & anteriora fortiter currẽdo appetat, & ea quę retro ſunt, velut in magna ebrietatis obliuione derelinquat.
1. Tim. 1. Nã hœdos portabat, qui dicebat: Venit Chriſtus vocare peccatores, quorum primus ego ſum. Et quia etiam tortam panis
2. Cor. 9. portabat, dicit: Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redi-
Philip. 3. go. Sed quaſi amphoræ vino ebrius, dicit: Quæ retro ſunt ob-
C liuiſcens, ad ea vero, quæ ſunt priora, extendens meipſum, ad deſtinatum perſequor brauium ſupernæ vocationis dei, in Chriſto Ieſu. Viri ergo tres ad dominum aſcẽdunt, & tres hœdos, & tres panis tortas, & vini lagenam deferunt: quia remotioris vitæ ſtudiis dediti, ad cõtemplationem veri luminis ſurgunt ex merito humilitatis. Sed quales ſunt in ſe, quales vero ſint aliis exponit, dicens: Cúmque te ſalutauerint, dabunt tibi tres tortas panis, & accipies de manu eorum.) Saluta nt nos viri ſancti, quando nobis bona æternæ ſalutis annunciant. Qui vero nos per corpus ſalutant, caput inclinant, vt reuerentiam ſalutatis exhibeant. Viris autẽ ſpiritualibus caput inclinare, eſt mentem à ſumma cõtemplatione deponere. Nã ſi caput non inclinant, ſalutare non poſſunt: quia nos ſalutari eruditione non inſtruunt, ſi mentem à ſumma contemplatione cœleſtiũ non deponunt. Tunc enim nobis magnam reuerentiam exhibent: quia eos pro quibus ab alto ſuo culmine deſcendere dignantur, paruos eſſe non tenent. Sed dum futurus rex ſalutagnantur, paruos eſſe non tenent. Sed dum futurus rex ſalutatur, duo ei panes tribuuntur. Duo enim panes ordinãto prædicatori dantur, quando flere docetur peccata non ſolum ſua, ſed aliena. Habet ergo panem vnum tortum quãdo pro peccatis ſuis affligitur. Habet alium, quãdo ſubditorũ peccata plangere conatur. Sed & hunc panen Pſalmiſta clarius inſinuans,
Pſal. 126. ait: Surgite poſtquã ſederitis qui manducatis panem doloris.

Hinc domino cõfitetur, dicens: Cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis cum menſura. Panis ergo torta, panis eſt doloris, & panis lachrymarũ. Et fortaſſe idcirco ille vir vnus tres panis tortas portabat, quia tres erãt, qui ſimul pergebant: vt cum inter ſe eos diuideret, ſinguli ſingulos panes haberent. Quod etiã de hœdis intelligi cõuenienter poteſt. Qua in re quid notandũ eſt, niſi quia remotioris vitæ viri dum ſingularem conuerſationẽ tenent, ſollicitudinem aliorum non habẽt? Vnum ergo hœdum, & vnum panem habent: qui pro ſolis ſuis peccatis compunguntur, & alienis per paſtorale officium non grauantur. Et quia qui eiuſdem perfectæ cõuerſationis ſunt, in ſeipſis afflictionem carnis æmulantur: bene tres panes vnus, & alius tres hœdos, & tertius vini lagenam portat. Velut enim vnus portat, quod oblatuti, aut comeſturi ſunt omnes: & omnes manducant, vel offerunt, quod portat vnus, quando pia æmulatione eorum quiſque ſuccenſus, in ſe habet bona exempla pro aliis, & bona quę habent alij, non negligit imitari. Et quia fœminino genere dicuntur tortæ panis, hoc profecto inſinuat: quia qui ex conſuetudine compungitur, ei nimirum ex lachrymis aliis, aliæ plures oriuntur. Quaſi enim in fœmineo ſexu fœcunda eſt pœnitentis afflictio, quia quo ſæpius quiſque compũgitur, eo & largiora ei lachrymarum fluenta miniſtrantur. Saul ergo non vnus panis, ſed duo dantur, quia flere prędicatori pro ſe ſolo, non ſufficit. Accipiat ergo de virorum manibus duos panes: vt vide- E
licet flere exemplo perfectorum diſcat, ſed fletũ neceſſarium ſibi, & pro ſe & ſubditis recognoſcat. Et quia in manu aliquãdo poteſtas accipitur, viri tres panes habẽt in manu: quia qui profecti ſunt in arcem contemplationis, fletum habent in virtute poteſtatis. Quia enim nolunt vana lætitia diſſolui cum poſſunt, poſſunt merito flere cum volunt. Nos quippe infirmi, & cuſtodiam mentis noſtræ negligentes, etiam cum compungi, & flere pro peccatis noſtris volumus, non valeamus. Quia enim ex magno feruore ſpiritus, ſpirituales lachrymæ producuntur: qui negligentiæ noſtræ frigore conſtringimur, incaleſcere cito ad lachrymas prohibemur. Bene ergo panes in manibus habere dicuntur, qui ad quercum Thabor futuro regi apparere perhibentur: quia qui in contemplatione vitæ priuatæ perfecti ſunt, lucrum habent ſubditorum pro obſeruatione virtutum. Et notandum quia vncto regi Samuel præcipit, dicens: Et accipies de manu eorũ.) Cuius verbi quæ melior ratio colligi poteſt, quàm ea quæ palam cernitur: quia videlicet in ſanctis viris afflictionem non libenter æmulamur? Nam qui honorem prelationis, & dignitatem ambiant, innumeri ſunt: quivero laborem miniſterij, & afflictionem carnis de eadem prælatione appetant, pauci. Libenter quidem volumus ſuper alios ſublimari, ſed eorũ plãgere peccata vitamus. Tũc enim panes nobis oblatos videmus, ſed de manibus offerentium recipere nolumus: quia in electis viris afflictionẽ cernimus, quam non imitamur. Præcipiat ergo propheta, dicens: F
Accipies de manu eorum, vt qui idoneus eſſe appetit rector eccleſiæ, quod dictũ eſt, aſſumere nequaquã vitet. Bene quoque Saul prius ad viros ſalientes magnas foueas ducitur, deinde ad eos, qui panes, hœdos & vinum portant, vt rudis prædicator in aliis diſcat, ſeculi alta deſpicere, & in aliis carnis afflictionem, & lachrymarum hoſtias pro ſe, & ſubditis omnipotenti deo offerre. Sed & adhuc profectus eius ſummam inſinuans, propheta ſubiungit, dicens: Poſt hæc venies ad collem domini, vbi eſt ſtatio Philiſtinorum, & cũ ingreſſus fueris vrbem, obuium habebis gregem prophetarũ, deſcendentem de excelſo, & ante eos pſalterium, & tympanum, & tibiã & citharam, ipſóſque prophetãtes. Et inſiliet in te ſpiritus domini, & prophetabis cum eis, & mutaberis in virum alium.) Collis altitudo eſt mõtis. Quid vero in colle hoc rectius accipitur, quã ſancta intentio ſcripturarũ? Altitudo quidem montis eſt: quia non iacet in plano literæ, ſed nimis erecta eſt in ſpiritualium ſenſuum ſublimitate. Recto igitur virtutũ itinere rudis innititur prędicator, ſi poſtquam publicos prædicatores, & remotos anachoretas viderit, ſcripturæ altitudinem videat, & agnoſcat. Qua in re notandum eſt: quia Saul in eo, quod ab hume- Supra. 9.
ro, & ſurſum ſupra omnem populũ eminet: eruditum, & magnę cõuerſationis virum ſignare diximus. Cur ergo ad collem

G domini ascẽdit,vt ad scripturarum altitudinem veniat, quam cognoscit? Sed simili modo de eo queri potuit,quod ad vidẽdos viros salientes magnas foueas ierit,qui magnæ conuersationis esse dicebatur. Ad quod dicendum: quia magnos viros designare ostensus est in conuersatione,sed ministerio prædicationis rudes. Qui ergo per exempla meliorũ proficere,& in contemplationis puritate,& officio prædicationis potest,redire ad altitudinẽ scripturarũ debet:quia quo altiori vita proficit,sublimitatem sacri eloquij valde subtilius attendit. Dicat ergo propheta:Post hæc venies ad collem domini.)Quasi dicat : Cum perfectionem sanctorum virorum perfecta imitatione comprehẽdis, in tantam scripturæ sacræ intelligentiam proficies,vt planum iam esse videas, quod in ea te sublimiter videre cogitabas.Ibi est statio Philistinorũ,quia qui superbiæ potu de cœlo ceciderũt,Iudæis atque hæreticis per scripturas illudunt. Stant ergo in colle:quia eorum corda,quæ possidẽt, in scripturis decipiunt intelligẽtiæ falsitate. Quoties ergo Iudæi ad collem domini ascendere præsumunt, à Philistæis ibi stantibus captiuãtur. Dum enim scripturę sensum se sublimiter intelligere æstimant,eis in ascensu suo dæmones obuiant, & decipiẽtes necant. Merito ergo Saul non statim,sed prius visis salientibus foueas,& panes,& vinum portãtibus,ad collem domini ire præcipitur: quia viri fideles magna & doctrinæ meliorũ & exemplorũ tutela muniuntur. Vnde & eidem

H Saul dicitur: Obuium habebis gregem prophetarum venientium de excelso.)Quasi dicat:Philistinorum stationem timere tanto minus poteris,quãto ad securitatem obuios prophetas habebis. Et quia grex prophetarum dicitur,magna defensorum nostrorum multitudo signatur. Timeat ergo Iudæus: quia dum solus ascendit interit. Quid enim iidem prophetæ *Eccle. 4.* nobis obuiam venientes dicunt? Væ soli,quia si ceciderit,non est qui erigat eum. Solus nanque est, qui à deo relinquitur. Hunc certè cadentem nullus erigit, quia relictum à deo, sanctorum aliquis non assumit. Electus ergo quisque securus ascẽdit: quia solus nõ est. Qui enim per nos loquitur,nobiscum *Matth. vl.* est. Nam & repromittit,dicens:Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus,vsque ad cõsummationem seculi. Solus quippe *Ioan. 8.* non erat,qui dicebat: Solus nõ sum,sed qui misit me mecum *2.Cor.13.* est. Solus item non erat,qui exquirebat,dicẽs:An experimentum eius quæritis,qui in me loquitur Christus? Quod non solum de domini spiritali præsentia, sed & de materiali electorum doctrina intelligi conuenienter potest. Sancti quidem prædicatores in collem domini vbi est statio Philistinorum ascendunt,sed quia prophetarum gregem habent obuium,ipsos Philistæos nequaquam metuũt. Qui vero sunt hi prophetæ,nisi magni prædicatores sanctæ ecclesiæ? Prophetæ nãque ministerium est occulta reuelare,& futura prædicere. Doctores autem sanctæ ecclesiæ dum occultos scripturarum sensus

I ad communem scientiam trahunt,secreta, quæ nesciuntur,aperiunt:& dum æterna gaudia prædicant,futura reuelãt. Prophetæ ergo nobis obuiam veniunt: quia doctores sanctæ ecclesiæ scripturæ sanctæ veritatem nobis ostẽdunt. Dum enim ea quæ de sacro eloquia scire volumus,nobis dicũt:per viam, qua ad collem domini pergitur,euntibus occurrunt. Ibi ergo per occursum prophetarum securi sumus, vbi Philistæi sunt: quia per authoritatem sanctorum prædicatorũ scripturæ intellectum agnoscimus,in qua Iudæi,& hæretici errorum suorum gladio à dæmonibus perimuntur. Ecce enim si ad legem Moysi recurrimus,collẽ profecto domini inuenimus. Ibi certè de tabernaculo,ibi de magno pontifice,ibi de hircorum,& vitulorum simul,& agni pascalis sanguine legimus. Iudæi hoc suo spiritu iuxta literam intelligunt,in quo quia nullum prophetarum secum habent,moriuntur. Ego si ad hunc montem ascendere volo, ante descendentes prophetas video,& securus ascendo. Et vt nouos interim deseram, Esaias ascendenti *Esa.53.* prius occurrit,dicens : Quasi ouis ad occisionem ducetur , & quasi agnus coram tondente se non aperiet os suũ. Hinc Paulus ait: *Heb. 9.* Christus assistens pontifex futurorum bonorũ per amplius & perfectius tabernaculũ non manu factum, id est non huius creationis, neque per sanguinẽ hircorũ aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introiuit semel in sancta,ęterna redemptione inuenta. Sed si plures habere volumus, in isto colle,omnes prophetas requirentes inuenimus:quia quod ve- K teres doctores promiserant, hoc in redemptore nostro noui prędicatores impletum esse demonstrant. Quare,& collis nomine redemptor humani generis conuenienter designari potest. Vnde Esaias vaticinans, dicit : Erit in nouissimis diebus *Esa. 2.* præparatus mons domus domini in vertice montium. Collis quidem dicitur pro sublimitate sanctitatis, domini vero quia summi est filius genitoris. In quo nimirũ colle statio Philistinorum esse dicitur:quia & in signum natus est,cui contradica- *Lucæ 2.* tur. Statio quidem Philistinorum est contrarietas hæreticorum. Velut enim in colle stantes,ad collem ascendentibus insidiãtur:& dum scripturas sacras male exponẽdo peruertunt, ad cognoscendum redemptorẽ negligenter ascendentes perimunt. Electus ergo ne trepidet gregem prophetarũ ascẽdens obuium habet:quia ei ipsum redemptorem annũciãt omnes prædicatores testamenti veteris & noui. Qui nimirum de excelso veniunt:quia quæ in terra prædicãt,in cœlo vidẽt. Vnde & Ioanni quasi vero ex electo grege prophetarum à cœlo dicitur: Ascende huc,& ostendam tibi,quid oporteat fieri post *Apoc. 4.* hæc. Qui cum ascendisset,agnum quem Moyses occidendum figurauerat,& ipse in cruce oblatum viderat:iam regnantem conspexit,& agnouit:& quantas grates agerent ei,ij pro quibus occisus fuerat,didicit. De excelso igitur prædicatores veniunt:quia quod minoribus prædicant,in cœlesti contemplatione didicerunt. Bene etiam grex prophetarum Saul occur- L surus in ingressu vrbis asseritur : quia summos prædicatores sanctæ ecclesiæ illic videre possumus,vbi descẽdunt, non vbi sublimantur. Ea enim quæ nobis paruulis dicũt,audimus : sed ea quæ vident in cœlestibus,quomodo videãt, aut dulciter ament,non videmus. Paulus nãque apostolus raptus est in pa- *1.Cor. 12.* radisum,& assumptus est ad tertium cœlum,audiuit etiam arcana verba quæ non licet homini loqui. Quis ergo inuenire tantum prædicatorem possit in paradisum raptum,aut ad tertium cœlum assumptum? Sed ista de se coactus beatus Paulus dixit. Vnde & in fine expositæ sublimitatis se humiliãs ait: Factus sum insipiens, vos me coëgistis. Quanta ergo fuerunt illa quæ dicere noluit,si ad hęc manifestanda coactus venit? Nam & qui audiuit,& quæ homini non licet loqui: vidit quæ homini non licet scire. Dixisset fortasse, si vellet (humana tamen quomodo dici possent locutione?) illius tertij cœli pulchritudinem,intimæ illius claritatis lucẽ. Refert Angelorum fulgorem inenarrabilem,& inaccessibilem claritatem. Quam dulciter de plenitudine illius electi, & beati illi æterni ciues omnes accipiãt,quã desiderãter sumant,quam pleniter repleantur,quam suauiter diuinæ bonitatis dulcedinem gustẽt, quam delectabili plenitudine satientur: qui splendores sunt singulis de vna ineffabili illa luce conditoris : quæ simul omnium de vna illa gloria pulchritudo: qua excellẽtia dignitatis alij præemineant aliis:qua sint boni melioribus ineffabilis iustitiæ iu- M cunditate subiecti. Ad hoc ergo excelsum Paulum sequi non possumus:sed vrbem ingredimur,in qua velut ab alto descendens, nobis obuiam venit. Nam qui cernere non possumus alta,quæ prædicatores vident: venerabiliter audire debemus plana quæ docent. Sed cum descendunt ante se psalterium, tympanum,tibiam,& citharam deferunt. Psalterium quippe habent, quia regnum cœlorum annunciant : tympanum habent,quia prædicant mortificationem carnis:tibiam habent, quia flere subditos iubent pro acquisitione æternæ lætitiæ:citharam quoque habent,quia gaudere pios pro certitudine æternorum bonorum edocent. Psalterium quidem quia à superiori parte resonat,etiam æternorum gaudiorum prædicationem designat,quia dum superna amare suggerit,quasi à superiori parte suæ dulcedinis sonum mittit. Tympanũ vero quia de mortui animalis corio tenditur, in eo non incõuenienter carnis nostræ mortificatio figuratur. Tibiam autem quia in mortuorum hominum exequiis haberi soleat, de euangelio didicimus:quia dum dominus archisynagogi filiam resuscita- *Matth. 9.* re vellet,de domo illius tibicines eiecit,& turbam tumultuantem expulit. Quid ergo in tibia,nisi sanctorum luctus exprimitur? Nam dum se ab illa vita æterna, quam appetunt, proiectos aspiciunt,semetipsos quasi mortuos plangunt. Cithara autem valde lętum musicum est instrumentũ. Quo nimirum instrumento

A instrumento verbum solatij electorũ aptè figuratur:quia velut ad sonum citharæ hilarescimus,quando nos electi prędicatores inter ærumnas præsentis exilij consolantur. Psalterium ergo primum in promissione prædicatorũ ponitur:quia ante omnia cœlestis regni gloria prædicanda est, vt dum bonum agnoscimus,quos amemus,laborare pro eodem bono adipiscendo cupiamus. Hinc est,quod cum in euãgelio Matthæus *Matth. 4.* principia dominicę incarnationis assereret,dixit:Cœpit Iesus prædicare,& dicere:pœnitẽtiã agite,appropinquabit regnum cœlorum. Sed quia cum cœlestia noscimus,si ad ea peruenire volumus,necesse est vt passiones carnis mortificemus:prędicatores sanctæ ecclesiæ velut post psalterium, sonũ tympani faciunt. Ipsa autem mortificatio corporis quid est aliud quam præparatio æternæ beatitudinis? Cœlestia ergo præparati diligimus,& ardentissimis fletibus ea postulare iubemur. Quasi enim tibia mortuos plangimus,quando vehemẽter dolemus: quia adhuc in illa æterna vita non viuimus. Post tympanũ ergo,prędicatores nostri tibiam habent,quãdo & membra nostra nos docẽt mortificare,& pro amore æternæ vitę ingemiscere. Citharam quoque post tibiam ducunt:quia præcipiunt sic deflere ærumnas pręsentis exilij vt gaudeamus de promissione æternæ hæreditatis. Nam psalteriũ insonabat propheta *Ioan.10. & 3.* magnus,cũ dicebat:Oues meæ vocem meã audiunt,& vitam æternam do eis. Psalterium item percutiens,ait:Exaltari opor

B tet filium hominis,vt omnis qui credit in eum nõ pereat, sed habeat vitam æternã. Tympanum sonabat,qui dicebat: Mor- *Col. 2.* tificate membra vestra,quæ sunt super terrã:fornicationem, immunditiam,libidinem,concupiscentiam. Tibiam sonabat, *Iaco. 4.* qui dicebat : Miseri estote,lugete , risus vester vertatur in luctum,& gaudium in mœrorem. Tympanum sonabat, qui di- *Psalm. 43.* cebat:Propter te mortificamur tota die,æstimati sumus sicut oues occisionis. Tibiam vero ante se habet , qui item deo lo- *Psal. 79.* quitur,dicens:Cibabis nos pane lachrymarum & potum dabis nobis in lachrymis in mẽsura. Tibiam ante se habebat do- *Ioan. 16.* minus,cũ dicebat: Amẽ dico vobis,quia plorabitis & flebitis vos,mũdus autẽ gaudebit,vos vero cõtristabimini. Sed velut *Philip.4.* citharæ sonum subiungens,ait:Tristitia vertetur in gaudium. Quasi citharam nobis sonabat,qui dicebat:Gaudete in domino semper,iterum dico gaudete: modestia vestra nota sit omnibus hominibus,dominus propè est. Citharam nobis sonat, *Esa. 51.* in ciuitatis nostræ bona annuncians , ait : Gaudium & lætitia inuenietur in ea,gratiarũ actio,& vox laudis. Quia ergo prædicatores sanctæ ecclesię cœleste regnum annunciant,& pro eodem regno adipiscẽdo,mortificare carnem,flere captiuitatem,in spe futurę beatitudinis nos exultare pręcipiũt:prophetæ ab excelso descendẽtes,ante se psalterium,tympanũ, tibiã, & citharam habere perhibentur. Et grex quidẽ prophetarum dicitur,quia multi sunt pastores sanctæ ecclesiæ , & pastorem

C vnum habẽt dominũ Iesum Christum. Et notãdum:quia psalterium,tympanum,tibiam & citharam ante se habere prophetæ perhibentur,vt electorũ prædicatorũ forma videatur. Reprobi nãque post se,quę prędicãt,habent:quia dicunt & non faciunt:negligunt bona agere,quę cognoscũt. Vnde & adhuc *Infra.15.* regi Saul iam domini mãdata cõtemnenti dicitur: Quia proiecisti sermonẽ domini,proiecit te dominus, ne sis rex. Hinc *3.Regũ.13.* per prophetam de Iudæis dominus queritur,dicens: Proiecerunt me post corpus suum. Sancti ergo doctores quia iter supernæ conuersationis,quod prædicãt, continuo incessu boni operis seruant : in eorum typo dicitur,quia prophetæ psalterium,tympanum,tibiam & citharam ante se descendentes habuerunt. Possunt enim hæc instrumẽta ad prædicationem redemptoris referri. Et quia non valde superius collem domini ipsum esse redemptorem diximus,organorum cõuenientiam intueamur. Qui regni æterni eum regem nominat,nobis profecto psalterium sonat. Et qui disciplinam mortificationis nostræ in eo asserit,velut tympanum ferit. Tibiã sonat,qui mortuum Redemptorem pro salute mundi denunciat. Citharam percutit,qui eũ à mortuis surrexisse, & ad cœlos ascendisse dicit. Sed ad tãtorum organorum iucunditatem hilarescimus, si ipsum prophetarum gregem insonãtem audiamus. Dauid nãque dicit: *Psalm. 18.* A summo cœlo egressio eius , & occursus vsque ad *Psalm. 71.* summum. Hinc item dicit: Adorabunt eum omnes reges terræ,omnes gẽtes seruient ei. Velut enim psalterium in laudem D redemptoris tenuit, qui superiorem partem laudis obtinuit, & redemptoris aduentũ à summo cœlo prædicauit. Tympanum mortificationis eius Esaias tetigit,dicẽs : Et vidimus eũ, *Esa.55.* & non erat aspectus:& desiderauimus eũ despectũ, & nouissimum virorũ,virum dolorum, & scientem infirmitatem:& quasi abscõditus vultus eius & despectus,vnde nec reputauimus eũ. Tibiã mortis eius item sonãs,ait: Tãquam ouis ad occisionem ducetur,& quasi agnus obmutuit. Citharã resurrectionis Dauid increpitãs,ait:Cõmoueatur à facie eius vniuer- *Psalm. 95.* sa terra,dicite in gentibus,quia dominus regnauit à ligno, etenim firmauit orbem terræ,qui non cõmouebitur. Citharã ascensionis etiã tangens,dixit:Regna terræ cantate deo, qui a- *Psal. 67.* scendit super cœlos cœlorum ad orientem. Prophetę ergo de excelso descẽdunt,quãdo sancti prædicatores illa sacramenta nobis annunciant,quæ alta contemplatione didicere. Et psalterium,tympanum,tibiã,& citharam dicunt:quia redemptorem nostrum æterni regni dominum asserunt , & per humanam conditionem humiliatũ,& morte sua mundũ redimere, & resurgẽdo cœlestia reparare. Quæ nimirũ laudis instrumẽta ante se habent:quia ea quæ dicunt intelligunt. Ecõtra vero Caiphas prophetare dicitur,& ea quæ dixit,ignorare, cum ti- *Ioan. 11.* biam dominicæ mortis,quam tetigit & nõ vt electus propheta haberet ante se,sed post se. Bene ergo de electis prophetis subiungitur: Ipsósque prophetantes.) Quia dum vident,quæ E dicant: velut ante se habent instrumenta, quæ tangãt,& dum prædicãt,illud proferunt,quod pręuidẽdo cognouerunt. Saul ergo ad collem domini venit,quando electus,& rudis prædicator spirituali scientia proficit,& redemptorem humani generis nõ in plano humanitatis, sed in alta diuinitatis eius maiestate cognoscit. Tunc quidem prophetarum choros concinẽtes audit:quia omnes scripturas,quæ de ipso sunt, perfectè intelligit. Qui igitur viros magnas foueas salientes vidit , qui hœdos,& tortas panis,& amphoram vini portãtes aspexit,ad collem domini peruenit,quando is qui per electorum exempla profecisse cognoscitur,ad culmen scientiæ sublimatur, & redemptorẽ sublimiter sciẽs,ineffabiliter diligit : à quo quod item scire de eo appetit , quasi familiaris amicus possit . Bene itaque subditur:Et insiliet in te spiritus domini,& prophetabis cum eis.) Insilire spiritus domini dicitur,quia electorũ corda donis eius subito replẽtur. Qui statim prophetare incipiũt: quia qui diuino spiritu pleni sunt,dei magnalia tacere nõ possunt. Vel propheta turus asseritur, cui Samuel diuini verbi gratiam pollicetur. Quod tale est,ac si dicat: Qui modo in illa abundantia in te superuenientis spiritus loqui nõ potes,quãdo illa se tibi plenitudo infuderit,loquẽdi copia abũdabis. Hunc quippe insiliẽtem spiritum discipulis promittẽs dominus,ait: Cùm venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnẽ verita- *Ioan.16.* tem,& quę vẽtura sunt annunciabit vobis. In eos quidem su- F peruenientes spiritus insiliuit , quorum corda repente veniens illustrauit. Et illustrati prophetauere,quia redemptorẽ huma- *Acto. 2.* ni generis omni lingua prædicauerunt. Quod certè in sancta ecclesia etiã nũc fieri cernimus:quia sæpe qui diuina loqui appetunt,ab eodem spiritu subito docentur: & loqui optimè ea etiã possunt,quę pręmeditatione nulla didicere. Pro custodia quippe mandatorum dei,pręcipiunt gratiam verbi in sublimi reuelatione redemptoris . Quid enim mirum si lucem sciẽtiæ percipere subito possunt,qui per vitę puritatẽ sedes sancti spiritus semper sunt? Sed quale esset sancti spiritus donũ,si scientiam daret,& affectũ magnæ charitatis non daret ? Qui enim illo spiritu replentur cœlestia prædicãt, sed quæ loquuntur,amãt. Aptè ergo subiungit:Et mutaberis in virũ alium.) Amor electæ mentis quid est aliud quã immutatio vetustatis? Natura enim nostra per lapsum primi hominis sic damnata est , vt quotidie labẽdo deficiat,& deficiendo veterescat . Sed qui in nobismetipsis deficimus,cũ in nos ille spiritus insilit renouamur:quia statim quod nõ eramus efficimur. Tepidus erat quis sed repente visitatus à spiritu,feruens efficitur. Incipit ardere per deuotionẽ,fortiter exerceri in bono opere . In virũ ergo aliũ mutatus est:quia esse cœpit,quod ante insilientẽ spiritum in se,esse nõ potuit. Iam bonæ cõuersationis est aliquis,cœlestia amat,terrena despicit:sed pro iis,quæ sursũ diligit, & pro

Universidad de Deusto
Biblioteca

G iis,quæ odit in infimis,flere non præualet.Sæpe verò flere appetit,& non potest qui plura,quæ flere debeat cõmisisse recolit,sed cum subito ille spiritus insilit, in lachrymarum fontes erumpit.In virum ergo aliũ mutatur, qui compunctionis gratiam per aduenientem spiritum suscipit, quam ante aduentum eiusdem spiritus nõ habebat.Puritatẽ cordis quis obtinere appetit,cœlestia cogitare, nullis curarũ secularium occursionibus impediri,sed ad id, quod per deuotionẽ appetit,assurgere nequit per affectum puritatis. Repente autem raptus in virtute superueniẽtis spiritus,esse carnalis desinit,potenter seculi curas abiicit,& in æternorũ contemplationẽ mira puritate consurgit.Miratur se tũc esse,quod non erat:miratur se tunc non fuisse,quod est.Nam cum in spiritualibus talem se vidit,miratur qui talis est,quod talis fuisse nõ potuit.In virũ ergo alium mutatur,qui illud quod nõ fuit,se videt esse,& illud quod fuerat, non esse.Bene ergo de Saul:Mutaberis in virum alium:) Quia prædicatores sanctæ ecclesiæ cum gratiam diuinæ prædicationis accipiunt,non accipiunt solam scientiam verbi,sed virtutem amoris:vt per verbum aliis prodesse valeant,& per verbi amorem ipsi meliores fiãt.Quando etenim loquuntur, mutantur in virum alium:quia cum per eos spiritus loquitur: ipsi mira charitate eidem spiritui coniunguntur:& ab eius vo
1.Cor. 6. luntate iam nec verbo,nec operatione distentiunt.Talẽ nanque virum sacra scriptura collaudans,dicit:Qui adhæret deo,
H vnus spiritus est.Deo nãque adhæremus,quando spiritus sancti gratiam abundanter accipimus:& vnus spiritus cum eo efficimur,quando diuinæ voluntati mente,ore & opere cõcordamus.Bene ergo propheta Samuël subiunxit,dicens:Quando enim venerint tibi omnia signa hæc,fac quodcũque inuenit manus tua:quia dominus tecũ est.)Hæc quidẽ signa sunt, in quibus se prædicator agnoscat,& tũc omne quod disponit agere,audeat:cũ certa experientia nouerit,quia in magna charitatis abundantia virtutem suscipit spiritus sancti.Sed docere ea debet prædicator,quæ agit:sicut de domino Lucas dicit:
Actо. 1. Quia cœpit Iesus facere & docere vsque in diem, qua præcipiens Apostolis, per spiritum sanctum quos elegit assumptus
Roma. 15. est.Hinc Paulus ait: Non audeo loqui ea quæ per me non efficit deus,in obedientia gentiũ verbo & factis.Samuël itaque vncto regi præcipit, dicens : Fac quodcunque inuenit manus tua.) Quasi dicat: Cum te diuina gratia plenũ videris,doce alios quicquid facis:quia ex præsidente tibi eadem diuina gratia habes,& optimè viuere, & vtiliter prædicare. Sed tamen quid ante hęc omnia obseruare debeat subiungit,dicẽs:Et descendes ante me in Galgala. Ego quippe descendam ad te : vt offeras oblationem,& immoles victimas pacificas.Septẽ diebus expectabis me,donec veniã,& ostẽdam tibi, quæ facias.) Quid est,quod prius dicit:fac quodcũque inuenit manus tua, deinde subdit : Septem diebus expectabis me donec veniam,
I & ostẽdam tibi quæ facias.)Sed qui signa perceperat, quibus se vnctum regem à domino sciret : probandus erat an ipsa signa cognosceret.Quod quidem magis spirituali,quàm historicæ explanationi conuenit. Nam venire in collem domini, ad perfectam cognitionem & amorem redemptoris pertinere diximus:prophetiæ dono repleri, ad virtutem spiritus sancti. Dicit ergo : Quando tibi omnia hæc signa venerint, fac quodcunque manus tua inuenit:)Quia quisquis certus est de intima inspiratione sancti spiritus, præsumere potest tam de proposito boni operis, quàm de dispositione prædicationis. Dicit item : Septem diebus expectabis me donec veniam, & ostendam tibi,quæ facias.)Quia summi pastores sanctæ ecclesiæ dum de minorum profectione dubitant, solliciti valde sunt,vt hanc in eis certis indiciis recognoscant. Quæ autem sunt indicia spiritus,nisi excellentia dona humilitatis? Sanctus enim spiritus quo maiori luce virtutum electorum corda irradiat,eo & abundantiori dono humilitatis ditat.Quo enim celsiores sunt meritis,planiores sunt per virtutẽ humilitatis.Qui ergo ante prophetam in Galgala descendere, & expectare iubetur ei nimirũ pro cognoscẽda humilitate,obedientiæ onus iniungitur.Rectus quoque ordo electæ conuersationis est,vt obedientiam non iniungat aliis quã ipse aliis impendere non curauit. Expectate ergo præcipitur, vt an sit verè humilis agnoscatur. Si ergo signum perfecti prædicatoris est repletio sancti spiritus,& virtus humilitatis signum illius plenitudinis, K
quid in laude humilitatis dicitur, nisi quia eius dona sunt signa signorũ? Sed quia immolaturus rex per prophetã præire iubetur,ea quæ dicũtur,melius cernimus,si ex ordine videantur.Galgala quidẽ interpretatur rota. Quid vero rota in isto loco significat,nisi vitam obedientium? Rota quidem voluendo graditur,& modo alta petit, modo inferiora.Sic nimirum vita obedientium,quia inferius agit,quod sursum pertrahit: & sursum videt,quod inferius exhibet, quasi ad alta subleuatur, & ad ima deponitur.Nam quod obedientes inferius agunt,sursum tollunt:quia quando prælatorum iussis obediunt,terrena sunt quæ operantur:sed de terrenis,quæ faciunt,superna præmia præstolatur. Item quod sursum habent,ad terrã flectunt, quia vt bene terrena agant, cœlestia contemplantur : & illud solummodo operantur,quod summę illi fœlicitati conuenire conspiciunt. Hanc profecto rotam flectere Moysi dominus
Exo. 25. præcipiens,ait:Omnia fac sicut ostẽsum est tibi in mõte. Qui enim in summis vidit,quod fecit in infimis : nimirũ superiorem rotæ partem ad terrã flexit . Inferiorem quoque partem
3.Reg.17. ad superiora extulerat,qui dicebat:Vivit dominus in cuius cõspectu sto.In imo quidem stabat per humilitatem obedientiæ, dum regi perfido exprobraret : sed planitiem operis in sublimitate extulit diuinæ contemplationis,vt velut currẽtem rotam optimè volueret,dum in terreno opere quid cœleste me
reretur aspiceret.Hæc profecto forma est electæ obedientiæ, L
vt in omni quod foris agimus,ad potentiã conditoris vbique præsentem respiciamus.Sic nimirum in subditione obedientiæ nostræ habere possumus & rectitudinem operis,& incrementa deuotionis.Recti quidem tunc sumus opere, quia pro eo quẽ cernimus nos in labore obedientiæ exercemus.Deuoti etiã sumus.quia ei nos placere credimus,quem inspectorem nostrorum laborum attendimus, & largitorem æternæ retributionis. Et quia maiorum imperia perfecta humilitate obseruanda sunt,bene Saul dicitur:Septem diebus expectabis.)Septenarius quippe numerus propter dona septiformis spiritus perfectus est . Septem diebus doctores ecclesiæ expectamus, quando per virtutem septiformis spiritus, tantam intimæ deuotionis claritatem suscipimus,vt eorum præcepta nullatenus negligamus. Quo in loco notandum est,quia nõ dixit:septem diebus eris in Galgala:sed: septem diebus expectabis me,post quam descenderis ante me.) Ante prædicatorem descẽdimus, quãdo hoc agimus,quod eius nobis iudicio imperatur. Tunc quidem descendere dicimur, quia mentes nostras eorum imperio subiugamus.Septem vero diebus expectare,est bonum obedientiæ omni luce cordis implere. Quod tunc certe agimus,quando maiorum mandata nec dura, nec leuia præterimus. Nullam quippe dierum ab hac luce vacantem dominus
Matth. 5. esse volebat,quando dicebat:Qui soluerit vnum de mandatis
M istis minimis,& docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum.Et quia perfecta obedientia, quã hominibus exhibemus,munus est creatoris: qui septem diebus expectat, oblationem offerre dicitur, & pacificas victimas immolare. Oblatio quidẽ domini est, quia hominibus pro deo offertur: sed oblata hominibus à deo suscipitur.Victimę sunt obsequia obedientiũ,quia cũ hominibus pro deo subiicimur, superbos spiritus superamus.Cæteris quidẽ virtutibus dęmones impugnamus,per obedientiã vincimus.Victores ergo sunt,qui obediunt:quia dum voluntatem suam aliis perfectè subiiciũt,ipsi lapsis per obedientiam angelis dominantur.Sed notandũ est, quia Samuel ante se Saul in Galgala descendere præcipit,sine se autem eũ offerre oblationem & victimas noluit. Nã dixit: Ego quidem descẽdã ad te,vt offeras oblationem & immoles victimas pacificas,septẽ diebus expectabis me donec veniam ad te,& ostendam tibi quæ facias.)Quid est hoc nisi quia ipsa bona nostra & ignorare sapiẽter & scire aliquãdo vtiliter debemus?Ignoranda quidem sunt, ne infirmis nobis elationem præbeãt:sed à perfectioribus scienda sunt,vt per deuotionem crescant. Vnde & bene in euangelio de Elisabet prægnãte dicitur:Et occultabat se mensibus quinque. Qui enim spiritua-
Lucæ 1. les,ac fortes esse nequeunt adhuc,per quinarium numerũ designantur.Quę autem nouiter concipit,quinque se mensibus cælat,quia per sensus corporis bona agit, sed quia spiritualis,

ac fortis

A ac fortis in hoc bono opere nondum est:ea quæ agit, sapienter abscondit.Ille ergo victimas deo, ille oblationem offert: qui septem diebus expectans, venientem prophetam recipit: quia tunc deo dignum est,quod impendit:cum impẽdens iustus est virtute obedientiæ,& diuinæ immensitatis consideratione timoratus:cum se aliud esse non credit,nisi quod maiorum probatione cognoscit. Quasi enim præsente propheta offerimus, quãdo illa solũmodo opera nostra digna esse diuina susceptione credimus,quæ sanctorum prędicatorum iudicio comprobãtur.Et quia coram propheta immolare dicitur, hoc profecto signat:quia operibus nostris sapientibus, atque spiritualibus viris credere debemus. Quia item septẽ diebus expectat Saul, prædicator sanctæ Ecclesiæ virtutem subiecti disponere sapienter debet:vt coram eo bona eius non lauder, nisi quando laudis suæ contemnere fauorem potest. Vnde & eadem oblatio,& victimę deo offerre Saul prędicitur & non sibi.Deo quippe victimas offert, qui de virtute,quam habet, inaniter non extollitur,sed omne quod perficit,gratię tribuit conditoris. Hoc etiam quia doctorum magisterio discimus, bene Samuël sermonem concludens,ait: Et ostendã tibi quæ facias.) Expectanti quidem,quæ faciat indicat : quando is qui perfectè obedire cognoscitur, qualiter imperare aliis debeat edocetur.Sed istud Saul adhuc non exhibetur, sed promittitur.Non enim mittitur ad immolandum,sed ad expectãdum.
B Et quia sanctorum collocutione proficimus, aptè illatum est: Itaque cum auertisset humerum suũ, vt abiret à Samuële,immutauit ei deus cor aliud.) Cor enim aliud immutatur,quando ad appetẽda meliora dirigitur:cor etiam immutatur,quando ad malum deseritur.In Saul autem,qui prius bonus,postea malus fuit: quomodo potius intelligi ad literam debeat, non valde clarum est.Sed si pro profectu eius dicitur, cor immutatum habebat:quia qui asinas quæsierat, iam de regni dispositione cogitabat. Si vero malum cor tunc recepisse cognoscitur,corã propheta humilis fuit:sed vt cœpit discedere, & pariter cœpit & superbire . In mente sua iam nõ esse paruulum, sed regem cogitabat.Adhuc nõ erat sublimis ordine, sed erat sublimis æstimatione. Sed quia per hãc sacram historiam adhuc de eius superbia aperte nihil dicitur , rectius nos quoque agimus , si interim quod de eo siniſtrum videri potest reticemus.Quod vero adhuc manenti eius innocẽtiæ suffragari po
Infra. 13. test,in sequẽtibus dicitur,quia filius vnius anni erat Saul cum regnare cœpisset,& duobus annis regnauit super Israël . Si enim duobus annis humilis rex fuit , immutatum ei cor asseritur,pro vigore propositi,non pro nouitate tumoris.In eo ergo quod immutatum cor Saul habere dicitur, nouis prædicatoribus sanctæ ecclesiæ similatur: qui cum ordinem prędicationis accipiunt,per diuinam gratiam meliores fiunt.Samuel quippe Saul in principem vnxit , deus autem ei cor aliud im-
C mutauit:quia sacrorũ ordinum sacramenta ab ecclesiæ doctoribus foris accipimus,sed sacramẽtorum virtute ab omnipotente deo interius roboramur.Virtus vero sacramenti gratia est spiritus septiformis.Quam certe gratiã qui accipiunt,quasi alio accepto corde immutantur: quia quos gratia sua sanctus spiritus roborat,esse eos facit protinus,quod non erãt.Sic nimirum & Redemptoris discipuli ante metuebant,sedvbi per
Actо. 1. aduentum sancti spiritus cor aliud eis immutatum est, ver-
Actо. 4. bum dei cum fiducia prædicabant. Aliud quippe deus cor eis immutauit, quibus linguarum omnium peritiã tribuit . Aliud quippe cor eis immutauit:quos mira charitate induit , & virtutum omniũ splendoribus illustrauit.Et notãdum: quia tunc ei deus cor aliud immutauit,quando vt abiret à propheta,humerum auertit.Quasi enim vt abeat,humerũ auertit:quando is,qui prædicationis ordinem suscipit,id quod sibi de pastorali officio pręcipitur,agere disponit.Disponit quidem,sed non prævaleat,si deus ei cor aliud non immuter : quia summus locus bene non regitur,nisi rectoris mens diuini muneris summa gratia repleatur.Hęc autem quia ei in futuro promittitur, subiunctum est : Et venerunt ei omnia signa hæc in die illa.) Doctrina etenim electi prędicatoris,quid est aliud,quam dies eruditi discipuli? Nam qui in die ambulat,videt & plana,quæ ambulet:& præcipitia , quæ declinet . Sic nimirum dum sanctorum prędicatorum doctrinis illuminamur,quod agẽdum, & quod vitandum est,patenter aspicimus. In illa ergo die in D
qua propheta prædicat, bonus auditor suæ electionis signa percipit:qui in se ea virtutum dona conspicit,quæ ante ei affutura suus prædicator ostẽdit.Signa quidem sunt:quia per hæc se à deo electos intelligũt, qui ad prædicationis ordinem promouentur.Vnctum ergo se aliquis ad ecclesię principatũ non teneat,qui diei illius signa adesse non viderit in virtute perfectionis.Primum ergo signum priùs attentè conspiciat,videlicet si exemplo virorum salire iam magnas foueas sciat . Sequens etiam signum cognoscat,si ad quercum Thabor tres viros obuios habuit,quos hœdos,& panis tortas portare in Bethel ad domum domini vidit: si panes duos de eorum manibus accepit.Tertium nihilominus videat, si ad collem domini venit,si prophetantes cuneos aspexit,si in eum spiritus domini insiliuit , & in eorum medio prophetare iam possit . Et viros quidem salientes foueas vidit, si perfectorum exemplo omnia seculi confutare iam didicit. Ad quercum Thabor venit,si contemplatiuæ vitæ fortitudinem , atque amœnitatem experiri iam nouit.In qua & hœdos & panis tortas,& vinum ad dominum portantes aspexit:quia ab amatoribus vitæ contemplatiuæ iam didicit, & peccatorem se indesinenter agnoscere:& pro eisdem peccatis carnem affligere , & afflictionis suæ dolorem omnipotenti deo grataníter offerre. Ad collem dominivenit,si ad reuelatam intimam Redemptoris gloriam, E
aut scripturarum sublimem intellectum proficiendo conscendit. Obuium gregem prophetarum habuit , si prædicatorum sanctæ ecclesiæ concordem scientiam intellexit. In quorum medio insilientem in se spiritum domini sensit, si illa ineffabili suauitate internæ experientiæ in se donum superuenientis diuinitatis agnouit, & notæ gratiæ abũdantiam loquendo effudit. Hæc quoties sancti prædicatores imperfectis nobis ostendũt,per doctrinam,qua nos illuminãt , quasi clarissimum diem produnt.Et ista quidem omnia iam promoti prędicatores,exponentibus ordinatoribus ,sciunt . Quia ergo diem signorum habent,salubriter attendant,si promissa signa iam videant. Nam qui mundi gloriam cõtemnere nondum didicit, primum signum audire promissum potuit:sed nõ vidit ostensum. Si contemplatiuæ vitæ robur & dulcedinem nescit , sequentis signi bonum videre non meruit . Si altitudinem scripturarum per intimę eruditionis notitiam non conscendit,ad collem domini nondum venit.Si superuenientis in se spiritus sancti virtutem nõdum habet,prophetare nõ potest.Sine illo etenim spiritu pastor carnalis est, & quod loquitur,non ad dignitatem prędicationis referri potest,sed ad ausum temeritatis.Qua ergo formidine nos miseri terreri possumus? Ecce enim aliorum ducatum suscepimus quivirtutem suscepti regiminis non habemus. Signa spiritualis prælationis audiuimus, quæ in nobis per lucem experientiæ non videmus . Terrena concupiscimus, curis exterioribus occupamur , & tanto lon- F
gius à cœlesti cõtemplatione repellimur:quanto terrenorum actuum sollicitudine prægrauamur. Hac quoque terrenæ vitæ mole depressi,quando illum splendorem intimæ gloriæ redemptoris attingere,quando ad altissimos sanctarum scripturarum sensus possumus peruenire?Sed & cœlestia quæ nescimus,loqui quasi nota nõ possumus.Et qui per quietem amori internæ vitę vacare nolumus,insilientem in nos spiritũ domini non sentimus.Nota ergo,& non habita signa nos terreant: vt cum pro negligẽtiæ nostręimmensitate compungitur,virtutem susceptę ordinis per fletus, & lamẽta requiramus.Hinc
Psal. 126. Psalmista voce infirmorum deplorat,dicẽs:Signa nostra non vidimus,iam non est propheta.Nam propheta est , cum iam dicta hæc prophetiæ signa ei adesse præuidentur . Si ergo ad culmen prælationis assumitur , non se teneat quod est altitudine ordinis,sed quod est virtute perfectionis.Dicat ergo:Signa nostra non vidimus, iam non est propheta . Quasi dicat: Esse nũc prophetam dicerem,si dona spiritus cernerem, quibus prophetæ persona fulgere debet. Qui ergo susceptę ordinis pastoralis perfectionem audiuit , quam in se obtinere viuendo non meruit,idoneus sanctæ ecclesiæ doctor nõ est. In primo igitur rege,pastorũ omnium sanctę ecclesiæ profectus ostenditur , dum dicitur : Venerunt ei omnia signa hæc in die illa.)Et quia idẽ profectus electorũ prędicatorũ mirabilis est,

Universidad de Deusto Biblioteca

G ſequitur: Videntes autem eum, qui nouerant eum heri & nudiuſtertius, quod eſſet cum prophetis, & prophetaret, dixerūt adinuicem: Quænam res eſt, quæ accidit filio Cis? Nū Saul inter prophetas?) Quid eſt, quod dicūt: Quæ res eſt quę accidit: niſi valde admirari, quod ab eis non poterat comprehēdi? Hominem hominis filium nouerant, prophetis ſociatum videbant: carnalem nouerant, ſpiritualem videbant: ſimplicem nouerant, prophetam videbant. Dicunt ergo: Quænam res accidit filio Cis?) qui noſſe quod fuerat, poterāt: quod erat, qualiter eſſe poſſet, ignorabant. Hic denique profectus ſpiritualis prædicatoris eſt, vt qui in communi vita aliquando notus eſt, in ſuperiori ordine habeat, quod ignoretur. Tres quidem gradus perfectionis oſtēſi ſunt, quia dicit: Heri & nudiuſtertius.) In duodus quidem diebus prædicator agnoſcitur, in tertio habet quod etiam ij qui nouerant, non cognoſcant. Primus nanque dies auditoribus pertinet, ſecundus ſodalibus, tertius eſt prædicationis. Primū nanque diem paſtor habuit, quādo prælatis ſuis diſcipulis obediuit. Quaſi enim in magna luce cernitur, qui in virtute obediētiæ deuotus eſt. Secūdū diem habuit, quando meliorum coadiutor eſſe iam cœpit. Iſta quippe claritas magnę conuerſationis, in electorū exemplo maximū diem
Matth. 5. facit. Hanc diem dominus inſinuans, ait: Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant veſtra bona opera, & glorificēt patrem veſtrum, qui in cœlis eſt. Tertius vero dies inſilientis
H ſpiritus eſt, & prophetię. In tertio quippe die paſtor aſpicitur, quando ſublimitatem dignitatis ſuæ adæquat ſplendore conuerſationis: quando cœleſti virtute indutus, ea vita, eáque doctrina ſubditis lucet, vt videri ab eis poſsit: diſcuti, & iudicari
Exod. 34. non poſsit. Talis quidem erat Moyſes, quando lucidiſsimo vultu à monte deſcendit: cuius ſubditi fulgorem videbant, ſed in fulgentem claritatem intendere viſum non poterant. Talis
2. Cor. 7. erat, qui gloriabatur, dicēs: Nos autem reuelata facie gloriam dei ſpeculantes in eādam imaginem transformamur, tāquam à domini ſpiritu. Tales vtique erāt, quos ſpiritus ſanctus repleuerat. Vnde & qui in Hieruſalem conuenerant, admirātes, di-
Acto. 2. cunt: Nónne iſti qui loquuntur Galilæi ſunt? Interrogabant quippe vt ſcirent, quod audiebant, & ſcire non poterant. Qui autem nouerant Saul, de re quam ei accidit, admirantes interrogant: quia eos aliquando in humiliori ordine ſanctæ Eccleſiæ humiles, & deſpectos cernimus, quos dum ſancti ſpiritus ad ordinem prædicationis aſſumit, gratiarum ſuarum ſplendoribus induit, & in eiſdem ſplendoribus mirabiles oſtēdit. Sed bene ſanctorum virtutes admiramur, cum eas bonitati conditoris adſcribimus. Quare & Moyſes domino confitens, ait:
Exod. 15. Quis ſimilis tibi in diis domine, quis ſimilis tibi glorioſus in ſanctis, mirabilis in maieſtate faciēs prodigia? Hinc Pſalmiſta
Pſal. 67. dicit: Mirabilis deus in ſanctis ſuis, ipſe dabit virtutē & fortitudinem plebi ſuæ. Bene ſubiungitur: Reſpondit alter ad alte-
I rum, dicens: Et quis pater eorum?) Quid eſt, quod hucuſque de ſolo Saul dicebatur, quænam res accidit filio Cis? & nunc quaſi de multis reſpondetur, & quis pater eorum? Sed ſi ad hiſtoriam intelligatur, ſtare nullo modo poteſt. Reſtat ergo vt ſenſus, qui literæ demitur, in ſpirituali ſignificatione requiratur. Cum ergo dicitur: quis pater eorum, non ſolum Saul prophetans attenditur, ſed omnis ille cuneus prophetarum. Qui nimirum prophetæ omnes, quia valde ſpirituales erāt, non ex carnali progenie, ſed ex cœleſti origine cenſebātur. Pater quidem prophetarum ille eſt, qui per Malachiam exquirit, dicēs:
Malach. 1. Si dominus ſum, vbi eſt timor meus? & ſi pater ſum, vbi eſt amor meus? Quia enim omnipotenti deo in magna charitate coniuncti ſunt, eius quem quaſi patrem diligūt, filij nominantur. Quod nouæ Eccleſię prædicatoribus tāto decentius conuenit, quanto ille eos in cœleſtem nobilitatē altius extulit, qui eis claritatem tanti generis in forma detexit orationis. Sic (in-
Mat. 6. quit) orabitis: Pater noſter, qui es in cœlis. Quod tale eſt ac ſi dicat: Mirandi eſſent ſancti prædicatores, ſi mira, quæ agunt, ſua virtute perficerent: nunc mirum non eſt, quod cernitur: quia per eos ille hoc agit, cui aliquid difficile non videtur. Dicat ergo alter ad alterum: Et quis pater eorum?) Quaſi dicat: Quid mirum eſt ſi mirabiliter doceant, cum non ipſi ſint, qui
Idem. 10. loquuntur: ſed ſpiritus patris eorum, qui loquitur in eis? Non ergo dicitur: quis pater eius? Ne quod pluribus cōuenit filiis,

vnico cōferatur. Solus etenim ille, qui natura filius eſt, dicere K
audet: Pater meus vſque modo operatur. Et item: Dominus *Ioan. 5.*
dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te. Nam vt vtri- *Pſalm. 2.*
uſque dignitatis differētiam promereret, Mariæ Magdalenæ loquitur, dicens: Aſcendo ad patrem meum, & patrem veſtrum, *Ioan. 20.*
deum meum, & deum veſtrū. Quoties ergo vnus prædicator mirabili vita, aut prædicatione clarus aſpicitur, in ſuperna generatione non ſolus, ſed cū aliis innumeris videatur: quia omnipotens deus qui mirabilis in vno oſtenditur, mirabiliorem valde hominū admirationem facit, cum innumerabiles attenduntur, qui id quod in vno mirātur, habuerunt. Quod tamen ad detractionem carnalium referri cōuenienter poteſt. Nam cum ſpiritualium virorum famam minuere tentant, eorū carnalia explorant, quæ ad derogationem proferant. Et plærunque in ſancta Eccleſia miram ſanctitatis famam habēt qui ſecularem altitudinem nullam habent. Cum ergo carnales quique, aut carnis originē, aut paupertatem in eis reprehendunt, qui diuina generatione iam magni, & diuites ſunt, quaſi ſubſannando de prophetarum patre ſciſcitantur. Et quia pro re valde noua habent, quod parui homines ſeculi tam magni videri poſſunt, ſubiungitur: Propterea verſum eſt in prouerbiū: Num Saul inter prophetas?) Quod nimirum ſi oculis cordis rectè inſpicerent, pro noua re non haberēt. More etenim ſuo agit ſpiritus ſanctus, cum ad virtutum culmen pauperes, hu- *Iob. 5.*
miles atque ſimplices erigit. Nā de eo ſcriptum eſt: Qui ponit L
humiles in ſublime, & mœrentes erigit ſoſpitate. Hinc omnipotens pater, de eodem omnipotente ſuo ſpiritu per prophetam dicit: Super quē requieſcit ſpiritus meus, niſi ſuper humi- *Eſa. 56.*
lem, & quietū, & trementē ſermones meos? Hinc Paulus, ait: *1. Cor. 1.*
Non multi ſapientes ſecundum carnem, nō multi nobiles, ſed quæ ſtulta ſunt mūdi elegit deus, vt confundat fortia: & ignobilia mundi elegit deus, vt ea quæ ſunt deſtrueret, vt non glorietur omnis caro in cōſpectu eius. Quod certè prouerbium etiam electis adſcribi poteſt. Nō enim minor admiratio habita eſt de beato Paulo apoſtolo, quādo auditum eſt ab eccleſia: quia ille euangelizaret, qui eccleſiam minādo, & cædendo expugnare ſolebat: nunc prędicando, defenderet. Tunc quidem ij qui audiebant, dicere poterant: Num Saulus inter Apoſtolos? Nunquid ille Ieſum prędicat, qui Ieſum perſequi ſolebat? Sed hoc iam in electorum prouerbiū verſum eſt. Prouerbium quidem eſt, quando in eo quod dicitur, aliud occultatur. Conuerſio autem beati Pauli Apoſtoli, facta eſt prouerbium peccatoris. Audiat ergo vnuſquiſque peccator beati Pauli conuerſionem, & non deſperet de criminum multitudine. Saulus *Acto. 9.*
enim ſpirans minarum, & cædis in diſcipulos domini, vbique electos affligebat, lapidantium Prothomartyrem Stephanum veſtimēta ſeruabat, & velut omnium manibus lapidabat, qui expeditos ad lapidandum omnes reddebat. Sed qui talis extitit Chriſtum perſequens ad Chriſtum conuerſus, caput effe- M
ctus eſt nationum: quia obtinuit totius eccleſiæ principatum. Dum ergo tam magnum peccatorem cōuerſum, tam ſublimi dignitate à domino honoratum cōſpicimus, peccatorum noſtrorum inuenire nos poſſe remiſsionem præſumamus. Prouerbium ergo noſtrum, id eſt, quòd ad euāgelizandum perſecutor aſſumitur, quod hoc myſterium continet: quia conuerſus peccator non ſolū ſperare à domino veniam, ſed quod viriliter certando pertingere valeat ad coronam. Sed hoc diſtare inter carnales, & ſpirituales prædicatores ſolet: quia carnales poſt alta verba prædicationis ad ima deſcendunt praui operis: ſpirituales vero poſt ſublimia quę loquuntur, in altiora valde cœleſtis patriæ deſyderia ſe ſuſtollunt. Vnde & ſubditur: Ceſſauit autem prophetare, & venit ad excelſum.) Ad excelſum poſt prophetiæ miniſterium venit, qui ad cœleſtia gaudia, quæ prædicat, mentem erigit: & ad ea amando ſe ſubleuat, quę loquendo monſtrat. Doctores quidem cum minoribus plana prædicant, cum eis, quos docent, quaſi in plano ſunt. Et quia poſt verba prædicationis ad promerenda ea quę prædicant, ſe bonis operibus præparant, ad excelſum venire perhibentur. Qui certè ſublimes verbo, & opere ſunt, cogitatione elationis non ſunt. Magna quidē ſemper agunt, ſed magni videri nunquam appetunt. Bene ergo ſubiungitur: Dixit autem patruus Saul ad eum, & ad puerum eius: Quo abiſtis?

Qui

A Qui reſpondere: quærere aſinas, quas cum non reperiſſemus, venimus ad Samuelem. Et dixit ei patruus ſuus: Indica mihi quid dixerit Samuēl. Et ait Saul ad patruum ſuum: Indicauit nobis: quia inuentæ ſunt aſinæ. Sermonem autem regni non indicauit ei, quem locutus ei Samuēl fuerat.) Sermo regni eſt honorabilis dignitas paſtoralis. Ipſa enim repręſentatione ſua loquitur: quia patruus non eſt, qui tanto ordine ſublimatur. Verbum ergo regni rex non indicat: quia paſtor Eccleſiæ magno diuinitatis ſplendore loquitur, ſed elatione nō loquitur. Qui vero verbum non indicat, illud cælat quod loquitur. Verbum enim ſemper loquitur, cui verbum eſt: alioquin verbum non eſt. Verbum ergo regni habet, qui ea conuerſatione fulget, quæ exempla cœleſtis itineris aliis quaſi loquēdo præbet. Verbum ergo non indicat, qui magnitudinem ſanctitatis per vanam gloriam non reuelat. Habet quidem, quod indicet: ſed quod per ſeipſum oſtenditur, indicare non vult. Nā qui magna dignitate magnáque ſanctitate radiat, multa viuendo oſtendit, quæ loquendo non dicit. Hoc profectò regni verbum habere dominus prædicatorem voluit, quando in veſte pon-
Exod. 28. tificis tintinabula poni mandauit. Veſtis quidem pontificis eſt oſtenſio bonæ conuerſationis. Quæ quaſi tintinabulis multis inſeritur, quando opera bona multiplicat, quæ ad minorum exemplum clamant. Sed indicare rex regni verbum nō audet:
B quia præceptum eſt ſacerdotibus, vt coram domino veſtis decorem portent. Coram domino quidem veſtis decorem portat: & qui bona oſtendit, & de oſtenſione bonorum operum non hominibus per vanitatem foris, ſed Deo intus per amorē placere appetit. Tunc certe ſacerdos tacet, ſed dum incedit, quod portat, clamat: quia electus prædicator ſe iactando non indicat, ſed bene viuendo loqui nequaquam ceſſat. Dicatur ergo de Saul: quia patruo ſuo ſermonem regni non indicauit: quia electi viri cum ſplendorem dignitatis, aut bonæ vitæ incremēta percipiunt, per exempla ſe proferunt, ſed ſilentio occultant. Et quia aliis electis ſe eſſe meritis minores credunt, ille cui ſermonem non indicat, eius patruus eſſe dicitur. Patruus quippe dicitur frater patris. Redemptor autem generis humani quotquot fidei ſuæ, & doctrinæ ſacramentis inſtituit, ad immarceſsibilem æternæ hęreditatis gloriam tot filios facit. Qui enim inſtituuntur in Eccleſia, quaſi paruuli adhuc filij ſunt. Sed qui magnis meritis ei iam in virum perfectum occurrit, frater eſt redemptoris. Tales nimirum beatus Paulus apoſto-
Roma. 8. lus collaudans, ait: Hæredes dei, cohæredes Chriſti. Quia ergo perfecti prædicatores electos alios perfectos tenent, & ſe imperfectos: patruus Saul dicitur, qui de regni ſermone eum interrogaſſe perhibetur. Eundem vero regni ſermonem Saul Samuel dixerat: quia electi viri ſpiritualem conuerſationē, quam habent, maiorum locutione didicerunt. Sed rex, qui initiatus per vnctionem fuerat, à populo adhuc electus non erat. Vnde
C & ſequitur: Vocauit Samuēl populum ad dominum in Maſphath.) Maſphath (vt dixi) ſpeculatio interpretatur. In ordinatione autem regis populus in Maſphath vocatur: quia qui ad ordinandum ſanctæ Eccleſiæ paſtorem conueniunt, eius ſpiritualia, non carnalia attendere docētur. Speculari quidem eſt, per formam ſacræ ſcripturæ ordinandum prædicatorem cognoſcere. Nam electorum ſpeculū ſacra ſcriptura eſt. Quaſi enim per ſpeculum noſcitur paſtor, quando moribus talis oſtenditur, qualis in ſacro eloquio prædicatur. Bene igitur Samuēl populum in Maſphath conuocat, vt electio boni antiſtitis non ſit humano iudicio, ſed diuino: cum non talis eligitur, qualis hominum arbitrio decerni poteſt, ſed qualis in ſacro eloquio declaratur. Quod quia diuini muneris eſt, oportet vt populus qui à deo tam magna expectare cognoſcitur, à reatu ſuo per pœnitentiæ ſatisfactionem purgetur. Ipſa autem cognitio peccati eſt præparatio diuini muneris: quia ſæpe cū nos diuino munere indignos credimus, id per humilitatē promeremur. Vnde & Samuēl eos, qui ad excipiendum regem conuenerant, prius ad peccatorum ſuorum conſiderationem conuertere ſatagit: quia ſubiunctum eſt: Et ait Samuēl ad filios Iſraēl. Hæc dicit dominus deus Iſraēl. Ego eduxi Iſraēl de Aegypto, & erui vos de manu omnium regum, qui affligebant vos. Vos autem hodie proieciſtis dominum Deum veſtrum, qui ſolus ſaluauit vos de vniuerſis malis & tribulationibus ve-

ſtris & dixiſtis: Nequaquam, ſed rex erit ſuper nos.) Attente D
quidem oſtendit eis & bona, quæ eis impēdit dominus, & mala, quæ domino fecerunt ipſi: vt tanto grauius ſe deliquiſſe cognoſcerent, quanto illum peccando offendere auſi ſunt, à quo tanta bona perceperant. Quid verò ſit abiicere dominum, & qualiter ſecundum literam, & ſecundum ſpiritualem ſenſum intelligi debeat, ſuperius late expoſitum eſt, vbi ad Samuēlem *Supra 8.*
dominus ait: Nō te abiecerunt: ſed me iuxta omnia opera ſua quæ fecerunt à die qua eduxi eos de terra Aegypti. Sed quia ſancti prædicatores eos, quos arguendo compungunt, docendo inſtruunt: ſubintulit, dicens: Nunc ergo ſtate coram domino per tribus, & familias veſtras.) Coram domino quidem ſtare præcipimur, quādo maiorum præcepto corda noſtra ad ſcienda eius mandata præparamus. Vel coram domino ſtant electi, quando à ſummis viris in ſpiritualibus virtutibus conſiderantur: vt qui melior in eis aſpicitur per paſtoralem curam cæteris præferatur. Et quia plures ſunt fideliū ordines, per tribus, & familias ſtare coram domino iubentur. Quod profectò latius exequēs, ſubdit, dicens: Et applicuit Samuēl omnes tribus Iſraēl, & cecidit ſors ſuper tribum Beniamin: & applicuit tribū Beniamin, & cognationes eius, & cecidit cognatio Metri, & peruenit vſque ad filium Cis.) Stare omnes per tribus, & familias fecit, vt omnes conſideraret: & cōſideratis omnibus, viliorem eligeret. Sed quia ipſe iam domino reuelāte regem E
cognouerat, cúmque ipſo præcipiente in principem vnxerat, quid eſt, quod adhuc eligendum per tribus, & familias quæritur? Sed inuentus rex à ſolo propheta erat. Inuentus ergo quæritur, vt non inuentus à populo, inueniatur. Sorte etiam quæritur, vt eum quē propheta eligeret, diſpenſatione diuina prouiſus populus non poſſet dubitare. Quid ergo in hoc facto ſignatur, niſi quia ſanctæ eccleſię principes multa conſideratione eligendi ſunt? Summi etenim prædicatores, ex interna gratia ſancti ſpiritus, quam habent, magno prouidentiæ lumine pleni ſunt. Et quia valde ſunt humiles, de internæ illuminationis ſuæ magnitudine non præſumunt. Quare & ea quæ apud ſe bene ordinant, coram aliis probant. Solus enim Propheta regem futurum noſcit, quādo ſummus ſanctæ eccleſiæ rector perſonam ordinādi rectoris, & merita conſpicit. Quem etiam in principem vngit, quando eum donis ſpiritalibus plenum aſſerit. Tamen adhuc populum conuocat, per tribus, & cognationes diuidit, ſortes ponit, & eum quem nouit, quaſi per artem inuenit. Tribus quidem, & familiæ quaſi diuiſæ ſtāt, quando in ſtatu virtutum diuerſi ſanctæ eccleſiæ ordines attenduntur. Nam cum perfectiones electorum plures intuemur, cum candorem virginum, cum robur continentium, cum honeſta miniſteria clericorum, cum monachorum ſollicitudinem videmus, veluti ſtantes tribus attendimus. Et quia in Dei ſeruitio horum multa varietas eſt, dum ea quæ ſunt in ſingulis or- F
dinibus item varietates aſpicimus: quaſi ſtantes non ſolum tribus, ſed etiam cognationes videmus. Et ſors ſuper tribum cadit: quia meliores viri ſępe in vno ordine, quam in alio inueniuntur. Nam velut ſortem tribus accipit: quando ij qui perfectiores ſunt aliis, conuenire videntur miniſterio prædicationis. Sed non ſuper perſonam adhuc, ſed ſuper tribum ſors cadit: quando plures ſunt, in quibus perſona digna reconditur. Adhuc itaque ſummis viris remanet, quod inquirant. Bene ergo ſors ſuper tribum Beniamin cecidiſſe dicitur, Samuel autē ipſam tribum, & eius cognationes applicuiſſe, & ad Cis filium perueniſſe: quia electi, & ſummi viri ſanctæ Eccleſiæ conſiderare virtutes ſingulorum non deſinunt, donec ad eum veniāt, qui miniſterij paſtoralis ſorte dignus inueniatur. Sed qui digni ſunt, onus tanti ordinis ſuſcipere vehementer expaueſcunt. Vnde & ſequitur: Quæſierunt ergo eum, & non inuenerunt, & conſuluerunt pro eo dominum, vtrumnam venturus eſſet illuc. Reſponditque dominus: Ecce abſconditus eſt domi.) Abſcondunt quippe ſe, ne inueniantur: quia ſubire dignitatem refugiunt, cuius oneri ſe eſſe impares arbitrantur. Habet quippe ſpiritualis prælatio exteriorem gloriam dignitatis, habet & interioris magnitudinem oneris. Nam rector & honoratur à ſubditis, & portat eos, à quibus honoratur. Cum honoris ergo principio, cauſa naſcitur oneris: quia vnde honor à rectore excipitur, inde illud ſuſcipit, quo grauetur.

Quanquam

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Quanquam ipse honor dignitatis per seipsum magnũ sit onus mentis: quia contemni debet, & placer. Contemni quidem debet, ne mentem per superbiam eleuet: & suscipi debet, vt cœlestia, quæ doctor loquitur, subiecti venerentur. Grauius ergo onus de honore nascitur: quia electus pastor magna animi virtute ferre potest, vt despiciat illud in se, quod pro deo recipit in se: vt videlicet talis pro deo sit, sed sibi talis nõ sit: & semet ipsum abnegat, & nõ abneget: vt sit quod est pro deo, & quod est pro semetipso, non sit. Honor itaque oblatus à subiecto suscipitur, vt prædicatio commendetur. Honorem quoque oblatum prædicator despicit: quia nõ extollitur, quod honoratur, sed gaudet, quod verbi dei ministerium commendetur. Hoc autem quàm difficile agatur, cogitando melius, quam loquendo comprehenditur. Nam infirmis mentibus impossibile est, onus aliorum fortiter ferre: & oblati honoris reuerentiam mẽtis virtute disponere, vt inter eiusdem honoris obsequia, de profectu subditorũ gaudere sciat, & pro reuerentia sua tumere nesciat. Quia ergo electi viri displicere deo nolũt, prælationis officium suscipere vocati refugiunt. Sed & eandem fugam ministerij ad virtutem humilitatis habent, non ad iactantiam dignitatis. Nam quantũ possunt, fugiunt: sed si à domino prouisi sunt, delitescere nequaquam possunt. Quare & idem Saul domi absconditur, sed domino pandente monstratur: quia electi viri exterioribus se sanctæ Ecclesiæ ministeriis subtrahunt, sed tamen ad exteriora ministeria disponenda, domino disponente, producuntur. Quia vero nunc in sancta Ecclesia qui se subtrahant tantis honoribus, pauci sunt: qui se ingerãt multi, notare qui se ingerunt debẽt: quia is qui à propheta domi absconditus dicitur, non ad spiritualem Ecclesiæ dignitatem, sed ad secularem regni gloriam quærebatur. Non enim in pontificem hunc quærebant, sed regẽ facere volebant. Videat ergo sacerdos qua mente fugiendum sit culmen sanctæ Ecclesiæ, si culmẽ seculi cõscendere tam cautè reges fugere. Sed quia sancti viri quo instantius suscipere ordinẽ prælationis refugiunt, à deuotis plebibus deuotius requiruntur. Sequitur: Cucurrerunt, & tulerunt eum inde.) Post hæc etiã subditur: Stetitque in medio populi.) In medio populi stat prælatus, quando ab vniuersis subditis eius fortitudo conspicitur. Stare nanque virtutis est. Qui ergo bona operatur, instãter stat. Et quia eadem bona opera exemplum minoribus præstant, in medio populi stare, non in solitudine cernitur. Quod etiam pro rectitudine intentionis dictum esse conuenienter accipitur. Qui enim stat rectitudine corporis, caput in sublime tollit. Qui vero bona publicè agit, non stat fortitudine operis, si rectitudinem non habet intentionis. In medio ergo populi stare rex dicitur, vt prælatorum sanctæ Ecclesię forma monstretur: quia ad exemplum subditorum bona opera debent ostẽdere, sed de eodem
I bono opere suscipere mundi gloriam deuitare. Sed & quantus apparere debeat subdit, atque ait: Et altior erat omni populo ab humero & sursum.) Latè supra ostendimus quod excellens magnitudo corporis in sanctis prædicatoribus designet augmentum perfectionis. In medio ergo populi sublimis aspicitur, qui in virtutum culmine positus, à subditis non nescitur. Rectus quidem ordo electi prædicatoris est, vt ante sublimitatem ecclesiastici culminis, culmen conscendat virtutis: pro honore dei culmen obtineat gloriæ, sed maiori sublimitate fulgeat in reuelata virtutum perfectione. Talis quidem pastor à perfectis viris valde prædicandus est, à minoribus cupiendus, atque diligendus. Bene ergo subiunctum est: Et ait ad omnem populum: certè videtis quem elegit dominus, quod non sit ei similis in omni populo. Et clamauit cunctus populus: Viuat rex. Sequitur: Locutus est Samuël ad populum legem regni, & scripsit in libro, & posuit corã domino.) De iure regio: quia latè superius diximus, hoc tantum de illo memoramus: quia ad historiam non præcipitur, sed ostenditur, quid acturi sint reges reprobi, quid viturari sint boni. A regibus quidem defendendi sunt subditi, non bonis propriis spoliãdi. Auxilium præstare subiectis debent, agros, vineas, & oliuera auferre non debent. Quod si non vitanda, sed agenda scripta hæc contendere quis voluerit, tyrannorum ius pro eo rege scribitur, qui abiecto domino, postulatur. Crudelis ergo lex regni, vltio est dominũ abiicientis populi. Non enim iniustum erat, vt agros,
& vineas perderet, qui regnantem super se dominum sponte K
perdebat. Cuncta ergo, quæ contra æquitatem in hoc iure regio continentur, ęqua esse cernimus: si in petendo rege, quicquid populus deliquerat, consideramus. Nam quod magnum in diuinæ æquitatis examine onus legis est, si filios, & filias in regis opere inuiti ponerentur, quos à dei libertate sponte tulissent. Et quid inconueniẽs esse cernitur, si quod ad vltimum ponitur, ipsi fierent serui hominum, qui abiiciebant super se regnantem deum? Dum ergo regni lex scribitur, perpetuę mortiæ pœna traditur, qua audaces puniãtur: quæ quia per dominii iustitiam lata fuerat, coram domino reponi perhibetur. Sed fortasse ius illud aliud fuit, quam lex ista quæ scribitur. Quod si verum est, hanc Samuël coram rege ad populum loquitur, vt rex sciat à populo quid exquirat: sciat populus quid exhibere suis regibus debeat. Quę lex in libro scribitur, vt pro futurorum memoria reseruetur. Coram domino ponitur, vt venerabilis habeatur. Nos autem reges ecclesiarũ esse sanctos prædicatores diximus, quibus apertè omnia conuenire ostendimus, quę in iure regio cõtinentur. Hanc ergo legem Samuël ad populum loquitur, quando electus doctor fideles sanctæ Ecclesiæ instruit, qua humilitate suis præpositis debeant subiugari. In libro etiam scribitur, quando in eorum mente hæc firmiter inserit. Nam qui sic loquitur, vt audita auditores eius obliuiscantur: ad populum legem dicit, sed hanc in libro non L
scribit. Verba ergo quæ doctor loquitur, in libro scribere est, auditorum suorum mentibus attentè commẽdare. Quasi scribere volebat dominus quæ dixerat, quando dicebat: Memen- *Ioan.15.*
tote sermonis mei, quem ego dixi vobis. Nõ est seruus maior domino suo. Hinc Paulus locutam regni legem in libro describens, ait: Mementote præpositorum vestrorum qui vobis lo- *Heb.13.*
cuti sunt verbum dei, quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini fidem. Si vero & hic aliam legem quis esse præsignatam accipere voluerit, illam aspiciat, quam beatus Paulus ostendit, dicens: Qui euangelium annunciat, de euangelio *1.Cor.9.*
viuat: & qui altario seruit, de altario viuat. Hãc quippe legem *Matth.10.*
regni dominus loquebatur ad populum quando dicebat: Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Et vt arctius hanc in libro describeret, à minori verbum roborans, ait: Qui dederit vni ex minimis meis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli, non perdet mercedem suam. Sequitur: Dimisit Samuël omnem populum singulos in domum suam, sed Saul abiit in domum suã in Gabaa, & abiit cum eo pars exercitus, quorũ tetigit deus corda. Filij vero Belial dixerunt: Nunquid saluare nos poterit iste? Et despexerunt eũ.) Si simplex historia quęritur, quid vnquam planius dici potuit? Sed si vim verborum singulorum attendimus, magna sunt, quæ in hac simplicitate verborum claudun- M
tur. Nam populus in domum suam dimissus adscribitur, rex autem in domum nõ esse dimissum, sed abiisse perhibetur. Separatim quoque de domibus populi, & de domo regis dicitur: quia populus refertur dimissus in domum suam, & rex abiisse in suam. Prius tamen populus dimissus est, quam abiret rex. De abeunte etiam populo cautè signatur, & non simul, sed singuli abiisse in domum suam referuntur. De his vero qui regẽ secuti sunt, nõ dicitur: abiit pars exercitus, singuli post regem: sed abiit cum eo pars exercitus. Ad extremum vero qui regem sequuntur, eorum corda à Deo tacta referuntur: qui regem spernunt, Belial filij nominantur. Hic profecto modus dicendi non simplex, sed valde ei subtilis est, qui considerare nouit, non quod simpliciter foris sonat, sed quod sapienter intus insinuet. Quid est ergo quòd rex in domum suã abire, populus vero dimitti dicitur? Sed regem Ecclesiæ pastorem, populos subiectos designare ostendimus. Ire autẽ liberi est, dimitti eius qui retineri potest. Rex ergo abire dicitur, vt in persona prædicatoris libertas animi prædicetur. Abire quippe doctores possunt, cum volunt, & redire: quia fortes sunt in bono opere, sapiẽtes in interna dispositione. Veniunt quippe, quando ad subditos exeunt, aut exẽplo boni operis, aut verbo prædicationis. Abeunt aũt, quando ad mentis secretum redeũt: & quod foris acturi sunt, intus disponunt. In qua nimirum consideratione quia quotidie permanent, quasi intra domũ latent.

Abire

A Abire ergo in domum suam rex dicitur, quia prædicator æternæ vitę operatione probatus, sapientię doctrina securus, liber ad opera potest egredi, & ad consilia mentis intrare. Populus autem in domum suam dimittitur: quia fideles subiecti non sunt liberi ad disponenda quæ volunt: sed ad ea quę iubentur. Quasi tenti quidem dimittuntur, dum iussa præcipiuntur agere: præsumere non iussa, deuitare. Et quia ad opera diuersa mittuntur, in suam domum eorum vnusquisque dimittuntur. Vt enim ea quæ nobis præcipiunt, bene perficiamus: priusquam appareamus in opere, intus recondimur in interna consideratione. Reges ergo nostri nos singulos in domum nostram dimittunt: quia ad ea quæ nobis iniungunt, nos per secretã mentis dispositionem ire præcipiunt. Bene quidem ipsi præcipiũt, sed si operationis nostræ modum negligimus præuidere, quæ bene præcepta sunt, inconsulta mente dilapsimus. Singuli ergo in domum suam redeunt, quando vnusquisque fidelis subditus opus obedientiæ, quod proponit, consilio mentis disponendo præuenit. Quia vero electo rege, in domum suam ante populus dimissus quam rex abiisse adscritur, potest in hoc aliud designari. Qui enim regem excipiunt, in domum suam vadunt: quando se vnusquisque subiectus considerando præparat, vt ei quem præesse sibi petiit, fidelem obedientiam impendat. In hoc ergo loco non est imperata considerare, sed im-
B perandis intima se dispositione substernere. Regi quoque in domum suam abire est, vt discretè paratis imperet considerare. Alia ergo est domus regis, alia populi subiecti: quia alta illi mente subditorum itinera disponenda considerant, isti prælatorum imperia exequi per intimi propositi robur parant. Vnde & domus regis in Gabaa sita perhibetur. Gabaa quippe sublimis dicitur. Domus ergo regis in Gabaa esse ostẽditur: quia electus doctor non ima, & terrena cogitando incolere, sed alta & cœlestia meditari studet. Vnde & bene pars exercitus cũ eo ire in Gabaa dicitur: quia hi qui contra diabolum fortes sunt, electum pastorem suum ad virtutum alta prosequuntur. Pars ergo exercitus ire cum rege dicitur: quia in sancta Ecclesia plerique fideles sunt, qui prælatis suis humiliter obedire sciunt, alta cogitare nesciunt. Sciunt quidem imperata perficere, nesciunt aliis imperando præuidere. Quasi enim huius partis milites memorabat Paulus, cum Colossensibus scriberet, di-
Coloss.4. cens: Salutat vos Aristarchus cõcaptiuus meus, & Marcus consobrinus Barnabæ, & Ioannes, qui dicitur Iustus, qui sunt ex circuncisione, hi soli sunt adiutores mei in regno Dei. Item
Roma.16. Romanos alloquens, ait: Salutate Priscam & Aquilam adiutores meos. Et post pauca: Salutat vos Timothe⁹ adiutor meus, & Lucas & Iason. Adiutores quippe suos discipulos vocauit, quia ordine minores erant, sed laboris participes, obedientiæ humilitate Apostolo subiecti erant: sed dum cum eo æterni regni gloriam prædicarent, cum eo pariter veritatem defende-
C rent, infidelibus obsisterent, illatas persecutiones fortiter sustinerent, quasi in bello dei milites regis erant. Cum rege in Gabaa pars exercitus ire dicitur: quia perfecti discipuli in alta dispositione sanctæ Ecclesiæ magistrorum suorum coadiutores sunt: auxilia quæ possunt, per altitudinem virtutis ferunt: sed eis quos adiuuant, per humilitatem seruiunt. Et quia hoc non nisi illi possunt, qui spiritus sancti gratia præuenti sunt, cũ pars exercitus ire cum rege dicitur, bene subiungitur: Quorum deus tetigit corda.) Quia enim digito tangere solemus, Deus corda sanctorum tangit: quando eis spiritus sancti gratiam tribuit. Et eius tactũ sentiunt: quia recepto internæ virtutis munere, à carnalitatis suæ debilitate commouentur. Qui protinus cœlestis exercitus milites fiunt: quia per virtutem sancti spiritus infirma deserunt, & ad agenda fortia in Christi bello præparantur. Quia vero intra sanctam ecclesiam quidem præ-
Iob 41. latos suos despicere non verentur, audiant: quia qui regẽ despiciunt, Belial filij dicuntur. Per superbiæ quidem vitiũ in illius imitatione generantur, de quo scriptum est: Omne sublime videt, & ipse est caput super omnes filios superbię. Qui aptè superborum mores insinuant: quia dicunt: Nunquid iste saluare nos poterit? Sancti etenim viri quia præsentia despiciunt, æterna inquirunt, contemptum mundi, quem in mente retinent, proferunt etiam in exteriori conuersatione: intus venerabiles sunt, foris despicabiles videntur. Superbi ergo quia illud solũ, quod in sanctis foris despici potest, aspiciunt: illud vero, quod
valde venerandum est, cernere non merentur, dicunt: Nun- D
quid iste saluare nos poterit?) Quasi despiciendo interrogent, à tam paruo, tam grandia speranda sunt? Iste tam paruus, nos tam magnos: tam debilis tã fortes saluare posse credendus est? Nam quid est aliud, quod dicunt, iste & nos: nisi quod superbi & arrogantes inspicientes alios semper paruos, & debiles esse credunt: se autem magnos, fortes atque sapientes. Merito igitur Belial filij dicuntur: quia dum superbiendo se extollunt, illi se conformant, qui eodem modo cecidisse de cœlo dicitur. De quibus etiam regem despicientibus dicitur: Et non attulere ei munera.) Si ad literam ista discutimus, hoc profecto insinuant: quia & terrarum domini, & spirituales sanctæ Ecclesiæ prælati exterioribus officiis honorãdi sunt. Vnde & beatus
Roma.13. Paulus Apostolus elatos Romanos alloquitur, dicens: Reddite omnibus debita, cui tributum tributum, cui vectigal vectigal. Hinc apostolorum princeps exhortãs ait: Subiecti estote *1.Pet.2.*
omni humanæ creaturæ, siue regi tanquã præcellenti, siue ducibus tanquam ab eo missis. Spiritualia vero munera rectori- *Spiritualia*
bus nostris tribuimus, quando debitam ei honoris reuerẽtiam *munera in-*
offerimus, & ea quæ præcipiunt cum magna deuotione seruamus. Magna enim munera sunt reuerentia honoris, & humili- *ferorum ad*
tas subiectionis, quia dum rectoribus nostris, & intus per hu- *superiores.*
militatem subdimur, & per exteriora obsequia foris honoris
reuerentiam exhibemus, munus ei vnum præbemus à corpo- E
re, aliud à corde. Vt ergo superborum typũ insinuet, prophe-
ta non dicit: Non attulere ei munus, sed, non attulere ei munera: quia dum electos prædicatores despiciunt, eis vtique honorem à corpore offerre dedignantur, & humilitatem à corde. Sed cum electi prædicatores subditorum culpam agnoscunt, aliquando eam statim corrigere increpando gestiunt, aliquando hanc se nosse dissimulant, vt ad eam delendam congruum tempus quærant. Vnde & de eodem despecto rege protinus subditur: Ille vero dissimulabat se audire.) Subditorum quidem prauitatem audit, qui nescit, sed audit, & non respondit, imo se audire dissimulat, quia plærunque causa exigente, nota subditorum superbia incorrepta deseritur, vt opportuniori tẽpore quasi cognita feriatur. Quam profecto ecclesiasticę cęnsuræ discretionem, bene in hoc ipso Israëlis rege agnoscimus, si regni tempora, & acta diuersa videamus. Nam rudis adhuc, & nouiter ordinatus, dissimulare se audire despicientium verba dicitur, sed confirmato regno super Israël ad dexteram, & sinistram pugnare, & quocunque se vertebat, superare perhibetur. Culpa ergo, quæ feriri digna seueritate non potest, dissimulanda, non exponenda est, quia audacius à subiectis delinquitur, si prælatorum infirmitas agnoscatur. Hæc in quarto huius operis libro disputata sufficiant, vt per loquendi principium ad exponenda, quæ restant, studium renouemus.

Incipit liber quintus. Caput I. F

CVM sacræ huius historiæ profunditatem adserere in istius operis præfatione voluissem, in eo potissimum videri posse adsetui, quod scripta fuerit à prophetis. Ipsi quidem mystica dicere, non solum verbis, sed etiam rebus consueuerant: plana proferre, sed alta signare. Quia enim per eos spiritus sanctus loquebatur, & planum erat, quod ipsi velut homines dicebant: sed profundum, & mysticum: quia locutionem hominibus summus & incircunscriptus spiritus suggerebat. Quia ergo prophetam Samuëlem loquentem exponimus, tanto maiori studio indigemus, quanto ipse in spiritus sancti gratia sublimiter adsumptus, exteriora dixit, sed interiora vidit. Carnalia plærunque adteruit: sed intima, & spiritualia signauit. Sed quia humano studio ad diuina peruenire impossibile est, non est nobis confidendũ de viribus propriis, sed de dignatione spiritus sancti, qui à redemptore missus re- *Supra.1.*
pleuit orbem terrarum, & hoc quod continet omnia, in omnibus iam scientiam habet vocis. Quid ergo iam idẽ prophęta de inceptis Israëlitarum gestis exequatur audiamus. Et fa- *Caput 11.*
ctum est (inquit) quasi post mensem. Ascendit Naas Ammonites, & pugnare cœpit aduersus Iabes Galaad. Dixerunt omnes viri

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gnes viri Iabes ad Naas: Habeto nos fœderatos, & seruiemus tibi. Et respõdit ad eos Naas Ammonites: In hoc fœdam vobiscum fœdus, vt eruam omnium vestrum oculos dextros, ponãque vos opprobrium in vniuerso Israël.) Si historia quæritur, nihil planius dici, nihil facilius potest intelligi. Si vero spiritũ sequi volumus, Paulum prius loquentem audiamus, qui vetera intuens, ait: Omnia in figura contingebant illis: scripta sunt autem propter nos, in quos fines seculorum deuenerunt. Esse etiam spiritualia bella insinuat, dicens: Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus principes, & potestates: aduersus spiritalia nequitię in cœlestibus. Cum ergo Naas ascendere, & pugnare contra Iabes Galaad dicitur, interiora vitiorum prælia designantur. Quibus nimirum verbis sacræ historiæ processus ostenditur, vt nouo regi noua bella mouerentur: quæ dum bene conficeret, strenuitatis suæ gloriam demonstraret. Quis est ergo iste Naas Ammonites? quæ est Iabes Galaad? Sed Naas interpretatur serpens, Iabes exsiccata. De serpente autem in Genesi dicitur: quia callidior erat cunctis animantibus. Cuius profecto serpentis similitudo si in vitiis quæritur, quid similius quàm violentum gastrimargiæ, id est, gulæ motum inuenimus? Luxuriæ quidem motus, furti crimen, turpis lucri appetitus, iræ impetus, amaritudo secularis tristitiæ, desidia accediæ, appetitus vanæ gloriæ, tumor superbiæ apertè detestabilis est, gulæ vero vitium tanto est fraudulentius, quanto & occultius: quia & quasi necessarium suggerit cibum corpori, sed dum abundanter carnem reficit, luxuriæ gladium in mentem mergit. Suadet quod peccatum non est, sed vnde comestio quasi non peccatum recipitur, inde peccato luxuriæ anima subiugatur. Vnde & in paradiso ad molierem gulæ vitio decipiendam, serpens venisse ostenditur, qui aliud suggereret, aliud obtineret: vt dum comedẽda ostenderet, improuisam mortem propinaret. Serpẽs ergo iste gulę designat auiditatem: quia & respectu iustæ necessitatis repit, & virus impiæ delectationis spargit. Bene etiam Ammonites dicitur, qui populus mœroris interpretatur: quia lætum videtur, quod suadet: sed valde luctuosum erit in æterna damnatione. Populus autem dicitur: quia gulosi quique pro sollicitudine ventris, innumerabilium curarum frequentia deprimuntur. Qui ad Iabes Galaad ascendit, quia in alta abstinentiæ virtute posita iustorum corpora, ad ciborum concupiscentiam præcipitare appetit. Exsiccata quidem rectè caro dicitur, quæ humore pinguedinis non grauatur. Ad eos quidem Naas ascendit, quos exsiccatos videt: quia illis grauiora bella gulæ spiritus ingerit, quos attenuatos ieiuniis agnoscit. Bene autem pugnare cœpisse Naas dicitur: quia sancti viri gulę suggestionem non habent in fœdere amicitiæ, sed in pugnæ contrarietatem. Abstinentes enim quasi cum serpente pugnant, quando gulæ appetitum magna virtute deprimunt, vt veneno luxuriæ non inficiantur. Pugnare quidem gulæ est, esurientia abstinentium corpora ad inordinatam ventris repletionem prouocare. Sed perfectos viros gulæ appetitus tentare potest, superare non potest. Bene ergo pugnare cœpisse contra exsiccatam dicitur, non vicisse: quia electi viri desideriorum carnalium impetum sentiunt, sed eisdem desideriis sciunt virtute mentis obsistere, sciunt necessaria per discretionem prouidere. Sciunt quidem gulæ impetum ferociter insurgẽtem deprimere, sciunt necessitati corporis alimenta iusta præstare. Hinc nanque doctor egregius dicit: Scio manducare & esurire. Manducare quidem & esurire nouit, qui & corpus moderatè reficit, & ad immoderatam ciborum perceptionem suggerenti gulæ vitio non consentit. Quare & ad Naas respondentes dicunt: Habere nos fœderatos, & seruiemus tibi. Fœdus quippe à gula petunt, qui vellent carnem pro voto reficere, si in carne nulla possent incitamenta sentire luxuriæ. Quasi dicant: Nos dabimus quod tibi iustum est, vt tu nobis non inferas, quod iustum non est. Iustum quidem est, vt reficiatur corpus: sed iniquum valde est, vt refecta caro per ardorem libidinis ad contumeliam spiritus excitetur. Fœdus ergo experimus, cum sic fauere carni ad ciborum perceptionem volumus, vt à carne nulla luxuriæ mala sentiamus. Sed hoc profecto velle possumus, obtinere non possumus: quia nimirum nos iustam refectionem quasi tributum carni offerimus, sed à carne nobis nulla pacis bona promittuntur. Nam cum auditum mentis ad vitiorũ responsa bene dirigimus, hoc profecto in gulæ voce cognoscimus: quia si carnem impingue mius per excrescentem concupiscentiam cordis cæcitate percutimur. Quare & idem Naas dicit: In hoc fœdam vobiscum fœdus, vt eruam omnium vestrum oculos dextros.) Dexter oculus noster est intuitus æternæ claritatis, sinister vero oculus, est concupiscentia carnalis. Dexter ergo oculus eruitur, quando mens ea cæcitate percutitur, vt vltra ad videnda cœlestia non aperiatur. Eruitur quidem oculus, quando à mente reproba sic lumen euellitur, vt radix ei nulla remaneat, de qua rediuiuum lumen erumpat. Naas ergo dextros oculos fœderatorum suorum eruit, quando gula sic deuictis abstinentibus prævalet: vt carnalia sola cupiant, & vltra quæ solebant amare non attendant. Et quia quisquis in hac vita proiicitur, in futura coram angelis, & electis hominibus condemnatur, subiungitur: Ponamq; vos opprobrium in vniuerso Israël.) Tunc quippe reprobi in vniuerso Israël opprobrium ponuntur, quando in extremo examine, coram electis omnibus de perpetratis iniquitatibus erubescũt. Vel in opprobrium in hac vita ponũtur: quia dum ipsi obcæcato corde mala audacter perpetrant, sancti viri pro eorum culpis erubescunt. Sed qui turpes videri aulsis dextris oculis dedignantur, attendant, quod sequitur: Et dixerunt ad eum habitatores Iabes: Concede nobis septem dies, vt mittamus nũcios ad terminos Israël: & si non fuerit, qui defendat nos, egrediemur ad te.) Qui sunt habitatores Iabes, id est, exsiccatæ, nisi qui castigationem extenuatæ carnis in longo habent vsu virtutis? Nam plęrique resistere gulæ incipiunt, sed dum fatigari abstinentiæ labore inchoant, ad vsum se consuetæ gulositatis inclinant. Velut enim vrbem Iabes ingredi, & effici eius ciues appetunt: sed dum exsiccatæ, & esurientis carnis cruciatum non perferunt, fieri eius habitatores nequaquam possunt. Iabes ergo inhabitant, qui attenuationem corporis pervigorem mentis in ius habẽt, possessionis, & velut exsiccatæ muris ambiuntur: dum per id quod corpus extenuant, ad initis luxuriæ iaculis proteguntur. Qui cum validissimis insurgentibus gulæ stimulis fatigantur, septem diebus inducias expetunt: in quibus si auxilia desunt, ad Naas egrediantur. Sed hoc Ammonitarum bellum melius exponimus, si in eo deprehensæ carnis infirmitatem intueamur, & sagacitatem eruditæ mentis. Hanc quoque clarius videmus, si quod contrarium est, in stultis infirmis subtilius attẽdamus. Nam quidem intra sanctam Ecclesiam deuoti per desiderium sunt, sed consueta vitiorum debilitate remissi. Possunt quidem bona proponere, sed quia exequi, quod proponunt, nequeunt: & à præsenti concupiscentia superantur, & bonum, quod in præsenti deserunt, in vicino tempore se recuperare posse confidunt. Sæpe quidem ieiunare disponunt, sed cum consueta gula vincuntur: eo die manducandum iudicant: in futuro ieiunandum. Cúmque gulæ feritas semper eis præsens sit, præsens & desiderium futuræ bonitatis, hoc serpentis fraude agitur, vt bonum quod proponitur, non inueniatur. Cras enim quod semper promittitur, nunquam reperitur. Sed quia hoc ab illis agitur, quorum mens debilis est, caro fortis: videamus qualiter serpenti illudant illi, quorum mens fortis est, caro autem infirma. Nam de eodem serpente Psalmista ad dominum dicit: Draco iste, quem formasti, ad illudendum ei. Nunquam enim conuenientius vincitur, quam cum eius versutia pia fraude superatur. Vnde & sapientiæ suæ astutiam beato Iob redemptor improperans, ait: In oculis quasi hamo capies eum. In oculis quippe quasi hamo serpentem cepit, qui ei carnem exhibuit, diuinitatem cælauit: & dum cepit ille, quod appetiit: eo temptus, & peremptus est, quod non vidit. Sancti ergo viri, vt hosti illudant, rigorem conuersationis in præsenti virtute habent: pro illusione infirmitatis, carni commodum quoddam in futuro promittunt. Nam sæpe ingentia sunt, quæ agunt: sed pro infirmitate carnis semper agere dura, & aspera promittere non præsumunt. Tanto quidem facilius eadem dura sustinent, quanto eorum onera sibi inesse in perpetua promissione, non vident. Sed dum optime viuunt, & quotidie proficere, & nõ deficere conantur: illud carnis licitum blandimentum, de quo desperare non possunt, semper carni in futura æstimatione promittunt: sed ei cœptæ afflictionis dolorem infligere nequaquam

quaquam desinunt. Per id ergo quod in appetitu suo spes carni relinquitur, quasi ad futurum bonum eiusdem carnis sui aduentus præsentiam spiritus pollicetur. Sed quia solitum continentię rigorem deficiendo non deserit, promissum voluptatis caro habet in futuro, & electa mens virtutis robur in præsenti. Quo in loco notandum est: quia ad Naas egredi sub conditione promittunt, sed vrbis mœnibus sine conditione muniũtur: quia abstinentes in eo etiam quod secũdum carnem infirmi sunt, roborari per diuinam misericordiam confidunt. Et quia gulæ vitium decipiendo supplantare gestiunt, dicunt: Concede nobis septem dies.) Quasi enim à gula tempus conceditur: quando eo respectu comprimitur, vt eius desideriis quandoque seruiatur. Quo nimirum dierum spacio Naas egressum ad se obsessorum ciuium, ciues vero Iabes auxilio prę stolantur, quia nimirum gulæ appetitus de infirma carne resici appetit: sed electa mens in abstinentiæ virtute roborati. In septem vero diebus auxilia quæruntur, quando contra tentamentorũ tenebras, omni luce cordis erigimur, quando aduersus praua consilia quicquid possumus inuenimus ratione nostra, & lucis radios, quos in nobis non cernimus, de eruditione munimur aliena. Dum enim ad robur nostræ virtutis, perfectorum conuersationes aspicimus: quasi per septem dies auxilia defensionis inuenimus. Inducias quidem petimus: quia cũ Naas, id est, serpente pugnamus: cuius quo latentia sunt venena, eo nobis subtiliora sunt quærenda consilia. Vnde & in vniuersos terminos Israël mittere nuncios se promittunt: quia electi viri ad ædificationis suæ commodum, omnium videntium deum exemplis adiuuantur. Sed quod dicitur, si non est, qui defendat, egrediemur ad vos: in electorum voce, non auxiliorum dubitatio, sed certitudo mõstratur. Quasi astutis verbis suadenti aduersario illudentes, verba proferunt, quibus illi spem tribuant, & sibi fiduciam nequaquam tollant. Qui enim dicunt: si non fuerit, qui defendat, egrediemur ad vos: quandã exeundi spem tribuunt. Sed quia illi hoc dicũt, qui de auxilio certi sunt: hostes suos promittendo decipiunt. Sed vbi iam eadem auxilia inueniantur, exponit dicens: Venerunt ergo nuncij in Gabaa Saul, & locuti sunt verba hæc audiente populo, & leuauit omnis populus vocem suam, & fleuit. Et ecce Saul veniebat mane sequens boues de agro, & vidit plorantem populum, & ait: Quid habet populus, quod plorat?) Gabaa (vt supra iam diximos) sublimis interpretatur. Et quia omnium electorum non est æqualis altitudo meritorũ, in Gabaa Saul nuncij venisse perhibentur, vt spirituali significatione doceamur vt cum validis tentamentis impellimur, ad prædicatorum nostrorum consilia recurramus. Sed & flentis populi afflictione instruimur, vt fraternis necessitatibus intima mentis compassione iungamur. Saul autem flentem populum vidit, ob quam causam fleret interrogauit: quia electus doctor subditorum necessitatem compatiendo suam facit, & hanc releuare appetit. De agro quidẽ venit, quia à secreto sui fertilis cordis exit. Mane vero de agro venit: quia in oriente sibi splendore veri luminis subditorum causas inquirit. Et boues sequitur: quia eum validi affectus charitatis antecedunt. Quasi enim duos boues ante se habet, qui & proximis per amorem iungitur, & diuina charitate inflammatur, & inde proximum ordinatè diligit: quia hunc amor dei fortiter accendit. Quare & per Moysem dominus ait: Non arabis in boue & asino. Asinus quippe est amor carnalis: quia qui portat quos amat, quasi forte est animal: & quia inordinatè idem non pro Deo diligit, lasciuum. In boue ergo & asino arari non potest: quia fructum æternæ mercedis anima non excolitur: si puritas amoris, quo deo con iungitur, inordinato proximi amore polluitur. Saul ergo de agro veniens, boues sequitur: quia electus doctor vtrunque affectum charitatis infrugifero corde integrum retinet, ex quibus præparari sibi æternæ retributionis vberes fructus potest. Et mane venit: quia cum ad subditos exit, diem suæ virtutis aperit. Sed iam cognitis necessitatibus populi, quid egerit, audiamus. Nam sequitur: Et narrauerunt ei verba virorum Iabes. Et insiluit spiritus domini in Saul, cum audisset verba hæc, & iratus est furor eius nimis. Et assumens vtrunque bouem cecidit in frusta, misitque in omnes terminos Israël per manus nunciorum dicens: Quicunque nõ exierit, secutusque fuerit Saul & Samuelẽ, sic fiet bobus eius.) Quid in his verbis discimus, nisi quia sanctorum infirma, & quæ videntur carnalia, non sunt infirma, & carnalia, sed spiritualia & robusta? Iræ quippe nimietatem in religiosis vitiis reprehendere solemus, sed ecce Saul vt iratsi nimis potuerit, prius in eum spiritus domini insiliit. Quam metuenda sit ergo sanctorũ ira cernimus, si insilientem in eos domini spiritum cogitamus, si dum illos foris irascentes aspicimus, commouentem spiritum intus pariter attendamus. Quotiés ergo maiorum zelo corrigimur, sub eorum indignatione vehementer possumus pauere: si eorum impetum motum sancti spiritus credimus. Et quia Saul vtrunque bouem in frusta concidit, in omnes terminos Israël misit, minas protulit, sic omnium bobus fieret, qui se & Samuelẽ sequi noluissent, quid aliud insinuat: nisi quia pigriores quique ad auxilia præbenda proximis, non solum inuitandi, sed cogendi sunt? Vnde & statim subiunctum est: Inuasit ergo timor domini populum, & egressi sunt, quasi vir vnus.) Quia enim proximos sicut nosipsos diligere iubemur, recto ordine eis auxilia præbemus, quando ad hæc exhibenda non timore cogimur, sed amore prouocamur. Cum vero nos effectum huius debiti amoris perdimus, ad prædicatorum nostrorum zelum pertinet: vt in fratrum auxilia ex timore cõsurgamus. Bene ergo dicitur: Inuasit timor domini populum, & ingressi sunt, quasi vir vnus:) quia plærunq; sumus in amore proximorum tepidi, sed prælatorum nostrorum minis erigimur ad statum deuotionis: & ex timore bonũ opus aggredimur: sed ex initio timoris, ad vinculum perducimur magnæ charitatis. Vnde & bene timor inuasisse populum dicitur, sed quasi vir vnus omnes egressi pethibentur. Quasi vir quippe vnus plures non possunt egredi, nisi qui ad parem conscendunt vnitatem dilectionis. Hinc nanque & de perfectis discipulis redemptoris dicitur: Erat illis cor vnum, & anima vna. Sequitur: Et recensuit eos in Bezehe, fuerũntque filiorum Israël trecenta milia, virorum autem Iuda triginta milia.) Prius dicuntur filij Israël egressi, deinde à Saul recensiti: quia electus prædicator cũ cõtra occultos hostes mouere subiectorum suorum militiã tentat, prius eorum forte propositum aspicit, deinde eos in numero bellatorum ponit. Quasi enim intus sumus, & recenseri non possumus, quandiu virtus nostræ mentis nostris pastoribus occultatur. Et cum egredimur recensemur: quia cum mentium nostrarum eis fortitudinem pandimus, nos iam habere socios in spirituali pugna confidunt. Sed cum infirmas mẽtes ad propositum boni operis erigere appetunt, non solum maiorum doctrinis nos erudire conantur: sed etiam minorum electorum exemplis accendere. Bene ergo filiorum Israël trecẽta milia, virorũ autem Iuda triginta milia recensita fuisse perhibentur. Tricenarius quippe numerus ad rectitudinem fidei, & studium pertinet bonæ operationis, quia nulla sunt præcepta legis, si ad contemplationem non tendunt summæ trinitatis. Aptè ergo viri Iuda dicuntur, qui triginta millibus continentur: quia confessionem habent rectæ fidei, & robur bonæ operationis. Patres autem nostri eiusdem fidei, atque operationis fuêre: sed in contemplatione diuinitatis, quo longe altius quàm nos profecerant, eo & opera fidei fortiora exhibebant. Quare etiam filiorum Israël trecenta milia recensentur. Triginta quidem à tribus, & decem in triginta veniunt: sed in tricenario numero tam denarius quàm ternarius simplex est, sed vt vsque ad trecentos numeremus: & denarium tricesies, tricenarium decies multiplicamus: quia & si magna est cõtemplatio, magna sunt opera subiectæ plebis, illa tamen quæ præcesserunt in patribus nostris incomparabilia fuerunt. Velut enim denarius noster numerus decies in illorũ perfectione gloriatur, dum eorum perfectioni valde nostra submittuntur. Triginta ergo milia virorum Iuda, & trecenta filiorum Israël nobiscum recensita, ad pugnãdum contra Naas prædicatores ducunt: si cum adiuuare tentatos abstinẽtes subditos volunt, & fortissimorum patrum eis eximia facta proponũt, & minorum. Israël quidem dicitur videns deum, siue in quo est deus. Quod profecto nomen infirmo adhuc, aut imperito non conuenit. Quotquot perfectos viros in afflictione carnis, & contẽplatione mẽtis proferimus, serpentẽ Naas tot armatis elidimus. Sed iam obsessos, quibus verbis regis exercitus cõforter, audiamus. Et dixerunt his qui venerant: Sic dicetis vitis, qui sunt Iabes Galaad. Cras erit vobis salus cum incaluerit sol.)

Tale

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Tale fortasse est illud, quod nobis sapientis illius cõsilio dicitur: *Eccli.10.* Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum cito non deseras. Locus vniuscuiusque electi est situs bonę cõuersationis. Quãdo autem permittitur, impugnãs spiritus potestatem habere potest: quia impugnare electorũ corda nullatenus posset, nisi hoc dispensatio diuina permitteret. Pręcipit ergo, vt locum nostrum non deseramus: quia si inter tentationũ breues tenebras fortes sumus, cito diuina lux aderit, in cuius aduentu tenebrarum virtus euanescit. Bene ergo dicitur: Cras enim cum incaluerit sol, erit vobis salus.) Sanctorum prædicatorum exhortatio dies est: quia dum tentata minorum corda tangit, ad spem victoriæ erigit. Sed hanc nox sequitur: quia etsi diuina auxilia sperantur, adhuc tamen irruentes desideriorum carnalium tenebręnon discedũt. Quis est ergo dies crastinus, nisi diuinę visitationis aduentus? Crastinus enim dies dicitur: quia tentatis electis, diuini auxilij splendor valde vicinus est. Vnde & per prophetam dominus dicit: Ego *Psal. 144.* deus de vicino, & non deus de lõge. Hinc Psalmista dicit: Prope est dominus omnibus inuocantibus eum in veritate. Hinc item ipse dominus repromittit, dicens: Antequam me inuoce tis, dicam: ecce, adsum. Dies ergo primus lux prędicationis, crastinus diuinæ gratiæ est. Sed notandum: quia dixit cum incaluerit sol, vt diei claritas obscuritatẽ sensus illuminet, & calor H solis accendat amorem cordis: vt mens bonum, quod cupiat, per lucem videat: & quod videt, per calorem mentis concupiscat. Geminum quippe hoc mentis remedium, contra duplum diaboli bellum exhibetur. Nam malignus spiritus vt mentes electorum tentando superet, prius tenebras cogitationũ malarum obiicit, deinde concupiscentiarum flammas accendit: quia nisi prius mentem cæcauerit, ad prauitatem concupiscentiæ non impellit. Electa vero mens dum tantari permittitur, eius status in vtroque turbatur: quia in tantum concupiscentiarum molestias sentire potest, in quantum permittente deo cogitationum tenebras abiicere à se nõ potest. Sed quia à deo tentari permittitur, in aduentu eius gratiæ, ab vtroque malo reuelatur: dum contra tenebras lucem accipit: & per calorem aduenientis spiritus, abiicit frigus mentis. Incipit enim videre cœlestia, qui leuare mentem à carnalibus non valebat, & quæ amanter aspicit, ardenter cupit. Bene ergo dicitur: Cras erit vobis salus cùm incaluerit sol:) quia si validas antiqui hostis impugnationes viriliter ferimus, diuinæ gratiæ celeritate subleuamur ad lucem cordis, & virtutem magnæ charitatis. Et quia hoc sanctorum prædicatorum consilium electa subditorum corda grataater excipiunt, sequitur: Venerunt ergo nuncij & annunciauerunt viris Iabes. Qui lætati sunt.) Sed etiam promisso sibi auxilio, quid Ammonitis respõdeant audiamus. Nam sequitur: Et dixerunt: Mane exibimus ad vos, & facietis nobis omne, quod placuerit vobis.) Hoc profecto quia illi I dicunt, qui iam de vicino auxilio securi sunt, quandam spem hostibus tribuunt, quos promittendo illudunt. Voce quidem debilitatem simulant, sed fortitudinem promissi auxilij intus seruant. Aliud ergo promittunt, aliud credunt. Qui enim dicebant: Cras exibimus ad vos, & facietis nobis omne quod placuerit vobis:) hoc dabant hostibus credere, quod sic se in eorum manibus traderent, vt facere de eis possent quæcunque voluissent. Sed qui in diem sequẽtem venturum regem in suũ auxilium nouerant, exire cum eo non ad hostium manus, sed ad interfectionem cogitabant. Secũdum spiritualem vero sensum serpenti Naas, id est, gulæ concupiscentiæ in die suo nostrum exitum promittimus, sed nos in die nostro eius acies de bellamus. Dies quidem eius est delectatio corporeæ saturitatis. Qui enim proponit ventrem pro voto replere, quasi diem primum concupiscentiæ dedicat, & tamẽ adhuc intus est: quia quandam lucem delectationis proposuit, quam operando nõ vidit. Cras ergo exiit, qui hoc lætum quod carni promisit, & operando, & delectando exhibuit. Sed sancti viri (vt superius dixi) gulæ illudũt: quia cum ab eius appetitu desperare in perpetuum nequeunt, illud quod promittunt & non sumũt, quasi in futura luce delectationis repromittũt. Coacti quidem sunt foris nimia fragilitate carnis, & intus induti robore magnę charitatis. Per illud quidem quia appetitibus renunciare nequeunt, quasi exteriori voce promittunt, quod in intentione non habent. Per illud vero quia de diuino securi sunt, aliud propo-

nunt agere, quam loquuntur infirmitatis voce. In die igitur K
suo ad Naas exeunt: quia ad oppugnandum gulæ concupiscentiam, per lucem superni auxilij progrediuntur, & visitati superna gratia iam contra omnem carnis impetum fortes sunt, qui derelicti ad modicum, eius impugnamenta timuere. Qui profecto diuinæ gratiæ splendor: quia profecto per ora prædicatorum aliquando minoribus sanctæ ecclesiæ membris infunditur, sequitur: Et factum est cum venisset dies crastinus, constituit Saul populum in tres partes, & ingressus est media castra in vigilia matutina, & percussit Ammon vsque dum incalesceret sol.) In partes quidem diuiditur populus, vt serpentem Naas non vna acie feriamus. Et quidem in tres partes diuiditur, vt sacræ abstinentiæ fructus, & dignitas ostendatur: quia ad eam, quem manducando perdidimus, sanctæ trinitatis contemplationem ieiunãdo reuocamur. Hinc est enim quod legis, & prophetiæ & euangelij ieiunia commendantur. Nam *Ieiunium quadragesimale.* Moyses vt legem percipere mereretur, bis quadrãginta die- *Exodi. 34.* rum numero ieiunauit. Helias vt Iezabel manus euaderet, qua *3. Reg. 19.* draginta diebus in vnius cibi fortitudine ad Oreb Dei mon- *Matth. 4.* tem peruenit. Dominus ac redẽptor noster Iesus Christus per quadraginta dies in eremo ieiunans, nullum omnimodo cibũ sumpsit. In tres ergo partes Saul populum diuidit, quia in exemplum abstinentium legis, & prophetarum, atque euangelij ieiunia producuntur. Et veniente die crastino, media castra doctor ingreditur: quia cum diuina gratia, quæ ad docendum L corda prædicatorum illuminat, auditorum etiam mentes irradiat, & ad spem victoriæ potenter leuat. In die igitur crastino doctor triumphaturus castra inimicorum ingreditur, & aperit, in eisque concupiscentiarum acies potenter ferit. Et quia ipsum subditorum mentes audiendo proficiunt, in vigilia matutina rex dicitur castra Ammonitarum ingredi, & vsque dum dies incalesceret, in eorum cædibus immorari. Vigilia quidem matutina in dei aspiratione est, feruor vero solis in eius plenitudine. Velut enim matutina nobis lux oritur quando tenebris tentationum depresi, lucem virtutis ab ore prædicatorum videre incipimus, quam sequamur. Et sol nobis incalescit, cum per eorum verba mens nostra succenditur: & quasi feruentis solis calore decocta, desideriis inflammatur. Tunc quippe Ammon vehementer cæditur, quia vitiorum populus de nostris sensibus effugatur. Rector igitur qui in vigilia matutina Ammonitarum castra ingreditur, vsque dum incalescat dies ab interfectione gladium non recondat: quia tandio debet subditorum suorum eruditioni insistere, quãdiu illos aspiciat magnis interni luminis caloribus inflammari. Quo in loco notandum est, quia Naas, id est, serpens Ammonitarum rex esse dicitur: ipse autem Ammon populus mœroris interpretatur. Et quia in hoc serpente gulæ vitium designari diximus, cum Naas percutitur, mœroris populus debellatur: quia ex vno gulæ vitio, innumera vitiorum agmina ad M conflictum animæ producuntur. Et cum idem gulæ vitium reciditur, alia multa nobis vitia subiugamus. Vnum quidem gulæ vitium est, sed aculei libidinis innumeri sunt: qui præcedentem illum, quasi regem sequuntur. Qui læta quidem suggerunt, sed ad æterni fletus lamenta perducunt. Cum Naas ergo pugnatur, sed mœroris populus cæditur: quia cum gulam domamus, libidinum incitamenta premuntur. Vnde bene non ipse Naas, sed Ammon subiectus sibi, id est, populus interfectus adseritur: quia appetitus comestionis restringẽdus, non extinguendus est. Sed bene nunquam restringitur, si subsequens mœroris populus id est, turpes motus libidinum non necantur. Contra Naas ergo nobis principale certamen est: quia cum iste superatur, Ammon interficitur: quia libido tunc bene cæditur, si eius principale initium subiugatur. Sed profectus pudicitiæ quousque procedat, latenter ostenditur, per ea quæ subsequuntur. Nam dicit: Reliqui verò dispersi sunt, ita vt nec relinquerentur duo pariter.) Probatio veræ abstinentiæ non est in attenuatione corporis, sed in perfectione castitatis. Nã bene serpẽs atteritur, si sic gula restringitur, vt libi dinosi motus corporis omnis violentia minuatur. Nã motus illicitus carni, quandiu ipsa caro est, tolli non potest, violẽtia mouẽdi tolli potest. Nõ quidẽ tolli potest carni, quod lex carnis mẽbra nõ moueat: sed tamẽ tolli potest carni violẽtia motionis, vt relinquatur ei motus: sed eidẽ motui omnis delectationis

A tionis obscœnitas auferatur, & simplex motus ille sit, in quo aliqua libidinis turpitudo non sit. Bene ergo alij in fugã versi perhibẽtur: quia cũ abstinẽtes quosque diuina gratia perfectè remunerat, à corporalibus eorũ motibus omniũ obscœnitatũ aculeos tollit, sed eis ipsos motus naturales deserit, vt tentari semper possint, vinci nunquam possint: dum id deserit, quod eis valde displicet, sed sic debilitat, quod deserit, vt prætualere victoribus nõ permittat. Ammonitas quippe percusserat, qui *1. Cor. 9.* dicebat: Castigo corpus meum & seruituti subiicio, ne alij prædicans reprobus efficiar. Interfectis etiam aliis, fugitiuos inter *Roma. 7.* ficere non poterat: quia deplorat, dicens: Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mẽtis meæ. Item quia de- *Roma. 8.* bilitatos videbat, qui remanserant, dicit: nulla creatura poterit nos separare à charitate Christi. Quid est ergo, quod deplorat legem ineſſe membris, legi mentis repugnantem, si extinctis aliis, alij in fugam versi sunt: nisi quia perfecti viri hoc ipsum, quod simplices motus carnis contra voluntatem sustinent, ve hementer dolent? Vellent quippe sic manere in carne, vt contra mentis voluntatem, de carne nulla sustinerent. Quod quidem, quia impossibile est, præmisit dicens: Velle adiacet mihi, posse autem non inuenio. Non enim quod volo bonum, hoc ago, sed quod odi malum, illud facio. Quasi dicat: Vellem esse in carne, non ea perfectione, qua perfectus in carne perfectus est, sed sicut angeli dei in cœlo. Sed hoc posse nõ inuenio, quia B quandiu mors peccati absorpta in futura resurrectione nõ fuerit: illud quod in me peccatũ inhabitat, mouet me cõtra me. Sed quòd extingui peccatum non potest, effugari potest. Motus quippe carnis quasi in fugam vertitur, dum ipsa bene ieiunando castigatur. Tanto enim rarius ac difficilius se contra spiritum erigit, quãto sibi eam præsidens spiritus per extenuationẽ subdit: cum sic eam domat, vt tardè superbiat, cito conquiescat. Sed subtiliter est iatuendũ, quod dicitur: Vt nõ relin queretur duo pariter.) Duo quidem remanẽt, sed pariter nõ remanent. Duo quidem sunt, cogitatio immunda, & naturalis motus carnis. Ad sanctorum quidem conflictũ aliquando immunda cogitatio præuenit, aliquando resurgenté sibi sentiunt legem carnis contra legem mentis: sed qui victores iam sunt, hostes in fugam versos non timent, si iterum ad pugnam redeunt: quia cum eis pariter pugnare non possunt. Nam cũ prava cogitatio obuiat, prius eam abiiciunt, quam de eius suggestione caro moueatur. Et cum carnis lex mẽbra commonet, lex mentis turpem motum turpia cogitando nequaquam fouet, & dum alterum abiicit, alterius pugnam nequaquam sentit. Bene ergo de electorum perfecta victoria dicitur, quia: Dispersi sunt alij, vt duo pariter ex eis non sint relicti:) quia per macerationem corporis in tantum proficiunt culmen perfectionis, vt ab eis quicquid à carne, quicquid à mente ingeritur, leuiter superetur, dum conuenire in pugnam non finitur. C Et hæc quidem victoria de omnibus sensibus corporis electi percipiunt, qui obsidentem Naas sibi subiicere per abstinẽtię virtutem possunt. Nam refecta caro, & impinguata ad lapsum linguæ, oculorum, auditus, olfactus, & tactus facilis est. Dum ergo illiciti corporalium sensuum motus à gulæ vitio, ad mentis pugnam deducuntur, quasi Ammon populus, Naas regem ad Israëlitarum obsidionem comitatur. Sed dum Naas perfectè vincitur, Ammon & extinguitur ex parte, & ex parte sic in fugam vertitur, vt ex eo duo pariter non inueniantur: quia dum per abstinentiam corpus attenimus, innumeros nostrorũ sensuum illicitos motus eneruamus, & quos omnino eradicare nõ possumus, quasi debiles effugamus. Ex quib⁹ duo pariter nobis in pugnam nõ remanent, quia in oblectatione alicuius sensus corporei, non coniungimus sensum mentis. Nam sæpe oculis aspicimus, sæpe audimus auri⁹, sępe tactu, sępe olfactu percipimus, quæ carnalem animum trahere ad illicitum amorem possunt, sed nostram perfectè carnem macerando victores sumus, quia duos pariter de victis aduersariis nõ videmus. Concupiscenda quidem tunc cernimus, sed oculorum motibus appetitum animæ coniungere deuitamus. Sæpe etiam cordi cogitatio illicita obuiat, sed victor serpentis, fugitiuum motum suum, quem attendit, solum inuenit. Ad ea enim quæ corde accidenter cogitat, aliquem de sensibus corporis per motum illicitum nequaquam leuat. Tales quippe sunt, quos *Esa. 60.* propheta miratur, dicens: Qui sunt isti, qui vt nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas? Quasi enim columbæ ad fe- D nestras suas sunt, qui concupiscenda respiciunt, sed simplicitatem mundi cordis concupiscendo non perdunt, quia videnti quæ appetant, sed illicitè appetere, quod cernunt, vitant. Ad hanc profecto victoriam, quia prædicatorum nostrorum exhortatione proficimus, bene per Saul Ammonitarum populus deuictus, & cæsus esse memoratur. Quorum profecto bella non vniformia, sed diuersa sunt. Nam aliquando occultos aduersarios potenter opprimunt, aliquando falsos fratres sapienter ferunt. Illos intus magna virtute domant, istos foris mira patientia tolerant. Intus per immensa certamina magnorum triumphorum gloria insignes sunt, sed foris incomparabilibus tantæ mansuetudinis suæ titulis adornantur. Qui ergo internæ victoriæ narrationem cognouimus, qualiter etiam foris vincant, audiamus. Nam sequitur: Et ait populus ad Samuẽlem: Quis est, qui dixit Saul regnabit super nos, date viros, & interficiemus eos. Et ait Saul: Non occidetur quisquam in die hac: quia fecit dominus salutem in Israël.) Ad Samuẽlem quippe dominus superius dixerat, non te abiecerunt, sed *Supra. 8.* me, ne regnem super eos. De Saul autem pauloante dictum *Supra. 10.* est: quia despexerunt eum, & non attulerunt ei munera. Sed ille abiectus, iste despectus, cæsis iam hostibus consecuta victoria, vociferantem populum audiuit. Date nobis viros, & interficiemus eos. Posset quidem vterque non interficiendo, sed consentiendo de inimicis vindicari, sed etiam qui abiectus E fuerat propheta loquitur, rex despectus fauet dicenti: Non occidetur quisquam:) quia sancti prædicatores nostri maiori victoria coronantur, cum aduersa proximorum tolerãt, quam cum foris hostes expugnant. Vnde & vera sapientia in Salomone loquitur, dicens: Melior est sapiens viro forti. Sed no- *Prouer. 16.* tandum, quod dicitur in die hac. In die quidem victoriæ suæ occidere appetit: qui eos, quos claritate virtutum ad amorem Dei perttahit, ad nocendum aliis accendit. Vel in die victoriæ occidit: quia ea luce charitatis, qua in venerationem prædicatoris adducitur, ad odia eidem doctori detrahentium excitatur: qui enim odit fratrem suum homicida est. Quia e- *1. Ioan. 3.* nim de doctrina boni pastoris sic adiuuandi sunt boni, vt tolerentur mali: causa, qua nemo occidendus sit, bene subiungitur: Quia, inquit, hodie fecit dominus salutem in Israël.) Sequitur: Dixit autem Samuël ad populum: Venite eamus in Galgala, & innouemus ibi regnum. Et perrexit omnis populus in Galgala, & fecere ibi regem Saul coram domino.) Si ergo omnia eo modo, quo superius in ordinando rege fiũt, ad sanctæ Ecclesiæ morem deducimus, magna subtilitate eius rectores ordinantur. Prius quippe propheræ rex eligendus ostensus est, deinde quæsitus, quasi incognitus: postea etiam sorte inuentus, domi absconditur, reuelatus à domino, à populo sublatus, & in regiam dignitatem ab omnibus receptus est. Quid est ergo quod adhuc in Galgala tenditur, vt illic regnum F innouetur? Sed magna discretione rex quæritur, & inuenitur: quia altissima sunt ecclesiatum negocia, quæ si infirmi, & imperiti suscipiunt, ipsa rerum magnitudine deprimuntur. Attentè ergo, & subtilissima inuestigatione perquiritur, qui tanto culmini præferatur. Qui profecto valde prædicandus est, non cum quærentium iudicio constituitur: sed quando in ipsa dispositione summi ministerij strenuus inuenitur. Bene ergo iam triumphante constituto rege dicitur: Perrexerunt in Galgala, & fecerunt ibi regem Saul coram domino:) quia cum prædicatoris fortitudo cognoscitur, in auditorum suorũ mentibus honoratur. In Galgala quidem, id est, rotam imus, quando per sacrum eloquium doctoris nostri operationẽ discutimus, & eum illic coram domino regem facimus: quia quẽ probabilem cernimus, dignum esse tanto culmine iudicamus. Prius ergo dicitur Saul à populo electus, ad extremum rex in Galgala constitutus coram domino: quia licet multa consilij grauitate in sancta Ecclesia pastor eligatur, vtrum sit merito, quod est ordine, non cognoscitur, nisi cum operum fortitudine declaratur. Dicatur ergo non de alio, sed de eo alio, qui magna victoria claruit: Perrexit omnis populus in Galgala, & fecerunt ibi regem Saul coram domino,) vt dignitas summi pontificis non constet in ambitione culminis, sed in summa virtutis. Et in Galgala quidẽ itur, vt iudicare de summo loco virtutis. Et in Galgala quidẽ itur, vt iudicare de summo loco non audeat, cui scripturæ sacræ absconditæ sunt præcepta. Et

coram

Universidad de Deusto
Biblioteca

G coram domino rex constituitur: quia tunc doctor subiectorum suorum deuotione colitur, cum ipsi acceptam eius vitam omnipotenti domino recognoscunt. De ipsa autem cognitione vitæ, & doctrinæ pastoris sui: quia sæpe non sibi, sed melioribus creditur, bene dicitur populus in Galgala regem coram domino constituisse, sed idem populus in Galgala, monente Samuele perrexisse. Eamus (inquit) in Galgala & innouemus ibi regnum.) Regnum quippe innouatur: quia dum electus prædicator in magna virtute conspicitur, ei noua, & recenti deuotione auditorum corda submittuntur. Vnde quasi ostensa regis victoria regnum innouatur, quando cognita magna conuersatione doctoris, ipsa subditorum corda splendorem nouæ deuotionis accipiunt, & per eius exemplum ad propositum magnę virtutis excitantur. Sed iam qui in vno internorum prælio triumphos aspeximus, in altero iam pacis tempora mirabili æquitate decursa videamus.

Caput 12.

Caput II.

Caput 12. DIxit autē Samuel ad vniuersum Israel. Ecce audiui vocem vestram iuxta omnia quæ locuti estis ad me, & constitui super vos regem, & nunc rex graditur ante vos, ego autem senui, & incanui. Porro filij mei vobiscum sunt, itaque conuersatus coram vobis ab adolescentia mea vsque ad diem hanc, ecce præ-

H sto sum. Loquimini de me coram domino, & coram Christo eius, vtrum bouem cuiusquam tulerim, aut asinum, si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cuiusquam munus accepi, contemnam illud hodie, restituamque vobis.) Cum reprobi pastores præsunt, principale eis propositum est in rapina subditorum. Quia enim æternorum bonorum abundantiam aspicere nesciunt, quo præsentia ardentius concupiscunt, eo auidius oblata recipiunt, non oblata violenter tollunt, innocentibus insidiantur, debiles opprimunt, munera accipiunt, iuráque peruertunt. De his pastoribus per

Sopho. 3. prophetam dominus Iudææ improperat, dicens: Pastores tui lupi vespere, non relinquentes in mane. Calumniatores innocentium pariter, & oppressores debilium, item percutit, di-

Mich. 3. cens: Si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super illum bellum. Quapropter nox eis pro visione erit, & tenebræ pro diuinatione. Nam dum iniquitatem cognoscunt, quam faciunt, per audaciam nequissimi operis, cadunt in cæcitatem cordis, vt per amorem lucem veritatis vltra non videant, per quam à prauitate resipiscant. Item munerum acceptionem reprehendit Esaias, dicens: Omnes diligunt munera,

Esaiæ 1. sequuntur retributiones. Sanctus ergo vir dum innocētiæ suæ simplicitatem ostendit, qua meritorum altitudine fuerit sublimis apparuit. Quod quidem virtutis præconium in eo vno o-

I stenditur, vt omnibus electis doctoribus eadem bonitatis conformitas ostendatur. Vitæ quidem innocentiam pro nobis habemus, sed prælationis culmen pro aliis, non pro nobis ascendimus. Per innocentiæ bonum ad æternam patriam tēdimus, per altitudinem prælationis in aliorum custodia vigilamus. In illa virtute securi sumus, istam vero celsitudinem cum magno metu possidemus: quia qui nostrorum operum rationem reddere vehementer expauescimus, de eo quod aliis præsumus, deo reddere rationem debemus. Si ergo electi viri volente deo etiam prælationis culmen inuiti consendunt, volente deo idem culmen deuotionis deserunt. Sanctus ergo vir dicit: Ecce audiui vocem vestram, & constitui super vos regem, & nunc rex graditur ante vos, ego autem senui, & incanui, porro filij mei vobiscum sunt.) Quasi aliis vocibus dicat: Quia non pro me, sed pro vobis præfui, dignitatem quam tenui, libenter alij dedi. In eadem dignitate iam senui, & tamen longus vsus præeminendi, quem tenui, obligatum me in sui ambitione non tenuit. Quid ergo est, quòd ait: Filij mei vobiscum sunt, nisi quia in sanctis viris magna vis spiritualis amoris est, qua filiis ad culmen nascentibus, ius auferunt successionis? Sed qui summam ordinis tam quietus deserit, qualis in eo dem culmine manserit ostendit. Quia enim rapinæ violentiam non exercuit dicit: Loquimini de me coram domino, & coram Christo eius, vtrum bouem cuiusquam tulerim, aut asinum, Item quia nulli nocendi occasionem quæsiuit, subiunxit, dicens: Si quempiam calumniatus sum. Item quia debilibus grauis non fuit, dicit: Si oppressi aliquem.) Item quia de prælatione sua non terrena, sed cœlestia quæsiuit, dicit: Si de manu cuiusquam munus accepi, & contemnam illud hodie, restituamque vobis.) Quia vero in tanto cōtemptu rerum ab omnibus notus extiterat, sequitur: Et dixerunt, non es calumniatus, neq; oppressisti, neq; tulisti de manu alicuius quippiā. Dixitq; ad eos, testis mihi dominus aduersus vos, & testis Christus eius in die hac, quia non inuenietis in manu mea quippiā. Et dixerunt: Testis. Ipse vero adhuc subdit, dicens: Dominus, qui fecit Moysen & Aaron, & eduxit patres nostros de terra Aegypti ipse testis est.) Quo in loco notandū est, quia bona, quæ fecit vir sanctus, non dixit: mala vero, quæ non fecit, exposuit, vt silendo ad æterna lucra bona seruaret, & loquendo odorem bonæ opinionis non perderet. Paulus vero loquitur, dicēs: Christi bonus odor sumus in omni loco. Ipse etiā quos-

1. Corin. 3. dam redarguens, ait: Nomen dei per vos blasphematur inter

Roma. 2. gentes. Hinc item discipulum admonet, dicēs: Oportet eriam

1. Timoth. episcopum bonum testimonium habere ab his qui foris sunt. Dum ergo mala se tam cautè vitasse adseruit, & ingētia bona, quæ fecit, siluit: apertè vir beatus ostendit, in quanto culmine virtutum stetit, dum mala reprobādo, ad electorum exemplū odorem seruauit bonæ opinionis: & occultando virtutū opera, præmia custodiuit æternæ retributionis. Sed notandū: quia cum dominum testem suæ innocentiæ adsereret, ipsum domi

L num fetisse Moysen & Aaron dixit: Quid est hoc aliud, nisi quia & virtutis suæ culmen ostendit: sed in tāto culmine solus apparere noluit? Quasi latentibus sensibus dicat: In tāta animi virtute mirandus non sum: quia in ea solus nō sum. Contēptū rerum in munere virtutis habeo, sed hunc in intentionem vanæ laudis non habeo: in quo me valde meliores atque sublimiores cerno. Et quia ipsum Moysen, & Aaron dominū fecisse adseruit, tale est item, ac si dicat: Quod mala tam fortiter cauere potui, illius debet gratiæ adscribi, qui Moysen, & Aaron tales fecit. Sed ad quid sanctus vir ista prēmiserit, ostēdit: quia subintulit dicens: Nunc ergo state, & iudicio contendam aduersus vos coram domino de omnibus misericordiis quas fecit vobiscum, & cum patribus vestris.) Ordo summæ rationis est, vt qui bona agere non curat, mala in aliis nequaquam reprehendat. Sanctus ergo vir prius mala se vitasse caute adseruit, deinde ad reprehensionem aliorum prosiliit, vt electi prędicatoris mores insinuet, qui prædicationis fructum bene ferre non prævalet, nisi cum id quod de æternitate lucidū præ dicat, splendida etiam conuersatione demonstrat. Dicit ergo: Nunc state & iudicio contendam aduersus vos de omnibus misericordiis domini.) Stare quidem auditoribus est intentionem mentis ad verbum prædicatoris erigere. Merito ergo stare præcipiuntur: quia doctor nihil exhortando proficit, si

M auditor mentem ad ea, quæ loquitur non intendit. Eadem misericordias enumerans, ait: Quomodo ingressus est Iacob in Aegyptum, & exclamauerunt patres nostri ad dominum, & misit dominus Moysen, & Aaron: & eduxit patres nostros ex Aegypto, & collocauit eos in loco hoc. Et quia oblīti sunt domini dei sui, tradidit eos in manu Sisaræ magistri militiæ Assur, & in manus Philistinorum, & regis Moab: & pugnauerunt aduersus vos. Postea clamauere ad dominum & dixere: Peccauimus: quia dereliquimus dominum, & seruiuimus Baalim, & Astaroth: nunc ergo erue nos de manu Philistinorum, & seruiemus tibi: & misit dominus Ierobaal, & Barach, & Iepte, & Samuel, & eruit vos de manu inimicorum vestrorum per circuitum, & habitastis confidenter.) Has quidem misericordias factas secundum historiam idcirco commemorat, vt in eo, quod regem petiit, reū se coram domino populus agnoscat. Nam qui ad omnia pericula submouenda dominum præsentem habuit, hominem super se regē necessarium non habuit. Ipsam autem præsentiam domini per impensas misericordias ostendit dum de manu Aegyptiorū per Moysen & Aaron, & de manu Sisaræ & Philistinorū, & de manu regis Moab per Ierobaal, Barach, & Iepte, & à Samuēle eos liberatos adseruit. Quo in loco valde quęrendū est, cur petitio, qua rex petitur, tam districtè & repreheditur, & ipsa diuinæ misericordiæ auxilia populo dei per prælatos homines impensa esse doceantur. Qua in re quid respōdēdum est,

nisi

A nisi quia valde diuersa est prælatio regum à prælatione iudicum? Isti quidem vt pares præsunt, illi verò in potestate præeminendi arrogantiam exhibent dominationis. Isti innocentiæ suæ testimoniū coram domino & omni populo commendāt: quia nec aliquem opprimunt, nec alienum aliquid in suis vsibus tollunt: illi verò non solum propria subditis auferunt, sed etiam ipsas subditorū personas onere seruitutis premunt. Subdens ergo ait: Videntes autem quod Naas ascenderet, & pugnaret aduersus vos: Nequaquam, dixistis. Sed rex erit super nos: cum dominus regnaret in vobis.) Quasi dicat: Ad hoc vobis hominem elegistis, ad quod deum habere solebatis. Quem nimirum locum si spiritualiter discutere volumus, hoc ex eo colligitur: quia qui carnalem sibi præsse expetunt, diuinam gratiam à se repellunt. Nam dum humilium doctorum exemplo viuūt, velut ab Aegypto liberantur: quia caliginem mundani amoris toto desiderio fugiunt. Quia etiam omnium vitiorum tyrannidem eorum doctrina euadūt, velut de manu Sisare Philistinorum, & regis Moab missis ducibus liberantur. In quibus deus iam solus omnipotēs regnat: quia dum humiles pastores foris imitantur, regnantis inter se diuinitatis amorem gratanter excipiunt. Dicat ergo propheta, Dixistis mihi, Nequaquam, sed rex erit super nos, cum dominus regnaret in vobis:) vt ostendat: quia qui carnalibus se imitando subiiciunt, diuinæ gratiæ dignitatem perdunt. No-

B tandum etiam: quia Propheta Samuel per virtutem humilitatis vbique se electis ostendit in norma rectitudinis. Nam cum Israēliticæ plebis liberationem assereret, non ait: Misit dominus Iepte & me, sed Iepte & Samuel: & eruit vos de manu inimicorum vestrorum.) Se quidem quasi alium nominauit, vt virtus liberationis nō adscriberetur personæ missi: sed gratiæ mittentis dei. Misit (inquit) dominus Samuel, & eruit vos.) Quasi dicat: Quem voluit misit, & per quem voluit fecit. Et fortasse de se quasi de alio loquitur: quia non ipse est, qui per seipsum loquitur, sed spiritus sanctus. Et quia permissione dei iam rege constituto, vir domini ista loquebatur, ad hoc profecto loquebatur: vt regem, & populum ad dei cultum dirigeret, non vt ipsam dignitatem regiam euacuaret. Vnde & subiungens, ait: Nunc præsto est rex vester, quem elegistis, & petistis. Ecce dedit deus vester vobis regem, si timueritis deum, & seruieritis ei, & audieritis vocem eius, & non exasperaueritis os domini, eritis & vos, & rex vester, qui imperat vobis, sequentes dominum deum vestrum. Si autem non exaudieritis vocem domini: sed exasperaueritis sermones eius, erit manus domini super vos, & super patres vestros.) Hęc profecto non mystica, sed historica sunt in omnibus. Nam vbi prælati, & subditi reprobam vitam ducūt, diuinę vltionis pœnam pariter subeunt. Sed quia separatim ducuntur bona, separatim mala illa, pro quibus manus domini super eos futura prę

C dicitur, subtilius consideranda sunt. Quid est ergo, quod ait: Si timueritis dominum, & seruietis ei:) nisi quia plærique diuinæ districtionis iudicia metuunt, & tamen praua agere non desistunt? Pauenti quidem corde futura iudicia cogitant, sed præsenti voluptate deuicti, mala committere nequaquam vitant. Bene ergo post timorem domini, eius seruitia memorantur: quia ille solus timor probabilis est, qui dum mentem concutit, ad boni operis studium trahit. Item quia nonnulli sunt, qui per timorem domini quædam mala respuunt, aliqua bona agunt: & tamen nec mala plenè deserunt, nec bona sufficienter operantur, adiungitur: Et audieritis vocem eius.) Qui vocem domini audit, & bona plenè agit, & mala penitus deserit. Eadem verò bona opera in delectatione suauitatis habenda sunt, non in æstimatione asperitatis. Nam quibus semper dura, & aspera videntur, quæ à domino præcipiuntur, paulatim decidunt & deficiunt. Hinc enim per semetipsam veri-

Matth. 11. tas dicit: Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue.

1. Ioan. 5. Hinc Ioannes ait: Mandata eius grauia non sunt. Grauia quippe non sunt electis: quia dum æternæ vitæ gloriam magno desiderio appetunt, præcepta Euangelica gratanter ferunt. Potest & os domini prædicatio perfectę charitatis intelligi. Qua

Idem 15. si enim oris sui blandimenta volebat ostendere, cum dicebat: Hoc est præceptum meum vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Hoc quippe præceptum domini, hoc iugum est diuinæ suauitatis. Quid enim leuius, aut vnquam gratius, quàm amor D fertur? Quid præterea graue, non leuiter tolerat, qui amat? Quicquid enim diligitur, cū magna deuotione portatur. Quia ergo vinculum perfectionis est charitas dei & proximi, bene in vltimo loco Propheta denunciat, dicens: Si non exasperaueritis os domini, eritis & vos, & rex qui imperat vobis sequentes dominum deum vestrum.) Quasi dicat, tunc bene diuinam voluntatem perficitis si & contemptum prauitatis, & boni operis studium in diuina charitate solidatis. Tūc ad sum mam æternæ vitæ beatitudinem bene post redemptorem curritis, si ea, quæ carnalibus aspera sunt præcepta charitatis, vsque ad vitæ finem cum iucunditate deducitis. Sed quia infirmis, & carnalibus loquebatur, subsequenter denuncians, ait: Si non audieritis vocem domini, sed exasperaueritis sermonem eius: erit manus domini super vos, & super patres vestros.) Manus domini diuinæ est seueritas vltionis. Quæ profecto manus super filios, & patres extenditur: cum diuini contemptus merito, & reprobi prælati, & subditi puniuntur. Eadem quoque manus ad vltionem extenditur cum vox domini non auditur, cum eius sermones exasperantur: quia ij qui di uina mandata quasi dura & importabilia respuunt, intolerabili pœnæ onere in futuro deprimuntur. Stulta quippe audacia hominis vnde ad modicum subire ea, quæ sibi videntur aspera, refugit: inde se asperioribus in æternum subdit. Nam si sapienter saperet, hoc sibi quod displiceat, suaderet: vt per dura E & aspera huius breuissimi temporis, dura & aspera euaderet futuræ damnationis. Hæc profecto dura corda carnalium velociter audiunt, sed per salubre consilium facile molliri non possunt. Bene ergo subiungitur: Sed & nunc state, & videte rem istam grandem, quam facturus est dominus in conspectu vestro. Nunquid non messis tritici est hodie? Inuocabo dominum, & dabit voces & pluuias, & scietis & videbitis quia grande malum fecetitis vobis in conspectu domini petentes super vos regem.) Quia tam attentè, & toties ista petitio regis reprehenditur, hoc electis insinuat: quia qui ad culmen sanctæ ecclesiæ carnales prouehunt, grauissima peccati obligatione retinentur. Nam peccata reliqua singularis pœnæ meritum obtinent, qui verò carnalem prepositum constituit, tot incurrit pœnarum merita, quot ille fidelibus subditis præbet prauitatis exempla. Sed graue pondus criminis deponi non potest, nisi austeritate magnæ compunctionis. Compunctionis autem gratia menti non infunditur, nisi prius ipsa ei peccati magnitudo monstretur. Propheta ergo domini vt ad congruæ pœnitentiæ fructum peccantem populum prouocaret, per mirabilem motum aëris, ei insinuat magnum peccatum transgressionis. In messe autem tritici, pluuiæ, & tonitrua in illa regione non fiunt. Bene autem subsequenter adiunctum est: Clamauit Samuel ad dominum, & dedit do- F minus voces, & pluuias in die illa: & timuit omnes populus nimis dominum, & Samuelem. Dixitque vniuersus populus ad Samuelem: Ora pro seruis tuis ad dominum deum tuum: vt non moriamur. Addidimus enim vniuersis malis nostris, vt peteremus nobis regem.) Quod sanè si ad vestra tempora deducimus, vt populus ad cognitionem peccatorum veniat, prę dicatores pro eis ad deū clamāt: quia fidelium salutem magnis desideriis flagitant. Clamare quidē prædicatoribus est, electorum salutem magna deuotione postulare. Ad quorum clamorem dominus vocē dat: quia peccatorū corda excitat, vt prauitatis suę nequitiam recognoscant. Dat pluuias: quia excitata corda per infusionē supernæ gratię adiuuat, vt nō solum desē rat mala quisque, quæ fecit, sed etiā bona fortiter agat, quæ appetit. Sed hoc in die messis tritici fieri dicitur, vt virt⁹ miraculi designetur. Nō est quidem minus miraculū immutatio cordis, quàm perturbatio aëris. Non minus miraculum est arētia corda reuiuiscere, quàm æstiuis ardoribus inusitato more pluuias inundare. Maius quippe miraculum est, intimo sonitu insensibilem mentem concutere, quàm collisis per ventum nubibus, tonitruū insonare. Sed rectus ordo cōuersionis ostenditur, in ordinata positione verborum. Nam dicit: Dedit dominus voces, & pluuias, & timuit omnis populus nimis dominum, & Samuelem.) Ordinatissima quippe conuersione cum malū de seritur, bonū in mente propagatur, cùm cōuersi mēs quasi per

Universidad de Deusto
Biblioteca

G pluuiam bonũ ſemen nutrit,& ſe deo,& hominibus per obedientiæ virtutem ſubdit. Bene ergo dicitur: Timuit omnis populus dominum & Samuelem,)quia qui ſummi ſpiritus aduentum ſuſcipit,& mala deſerit, & bona apprehendit, & ſic deo ſubditur, vt pro deo etiam hominibus ſubſternatur. Et quia præſumptionem in ipſa obedientiæ virtute non habent, dicunt:Ora pro ſeruis tuis ad dominum, vt non moriamur.) Cum ſpiritus vitæ ſe menti infundit,protinus eam ad mortis pauorem erigit: quia magiſterium eiuſdem ſpiritus eſt, vt timendo mens agat,ne quod timet inueniat: ſed ſancti viri pro eis orantes exauditi poſſunt,qui & occulta peccata cordis per humilitatem reuelant confeſsionis. Vnde & ſubditur: Addimus enim vniuerſis malis noſtris, vt pereremus nobis regem.) Quia verò hæc ſatis iam exponendo ventilata ſunt, ſequentia videamus. Dixit autem Samuel: Nolite timere. Vos feciſtis vniuerſum malum hoc. Veruntamen nolite recedere à tergo domini.)Pœnitentis mens tunc bene dirigitur,ſi diuina iudicia metuat,& de dei omnipotentis miſeratione confidat. Timor quidem ſine ſpe in deſperationem præcipitat,ſed cum ſpei coniungitur,ſaluté mentis operatur. Quare & ſummo ſtudio inuigilare optimus doctor debet,vt peccantem terreat,& territum ad venię ſpem reducat,quatenus per metum peccare deſinat,& per ſpem impetrandæ indulgentiæ diuinæ miſericordiæ portum quærat. Territos ergo ſubditos ad ſpei virtutem Samuel erigens,dicit:Vos feciſtis vniuerſum malum hoc, veruntamen nolite recedere à tergo domini.) Quaſi dicat: Si peccare deſinitis,ad obtinendam commiſſorum veniam,peruenire citius poteſtis. Nolite ergo recedere à tergo domini.)De iuſti laude promittitur: Præibis enim ante faciem domini parare vias eius. Hinc Helias ait: Viuit dominus in cuius conſpectu ſto. Hinc pſalmiſta dicit: Exultent iuſti in conſpectu dei. In conſpectu quidem domini,vel ante dominum ſtare eſt,teſtimonio bonæ conſcientiæ de amore conditoris præſumere. Stant quidem in conſpectu eius,qui ex merito magnę actionis,de ſuperna conditoris ſui gratia ſecuri ſunt. Peccatoresautem cum mala cõmittunt,à facie domini fugiũt,ſed cum redire pœnitendo deliberant,quaſi poſt tergum domini ſunt: quia & diſcedere longius nolunt,& tamen præſumere de deo quaſi amici non poſſunt. Hinc eſt,quòd peccatrix mulier retro ſtetiſſe dicitur,vt pedes domini deoſculari mereretur. Retro etiam illa ſtetit,quæ fimbrias eius tetigit,& à fluxu ſanguinis ſui curari meruit. Retro quidem ſtat pro verecundia peccati,ſed tangit per virtutem ſpei. Quia ergo pro cõmiſsis iniquitatibus ſemper erubeſcere debemus, & in quibus confundimur diuitare,Samuel peccatoribus imperat, vt à tergo domini non recedant. Sed quia non ſufficit conuerſo peccatori, vt peccata non agat,ſubſequenter adiunxit: Et ſeruite domino in omni corde veſtro.) Tunc nanque promereri veniam

I poſſumus,ſi peccare deſinimus,&bonis operibus inhęremus. In omni etenim corde domino ſeruire eſt,peccandi nullam in corde intentionem retinere. Omne quidem cor ad ſeruitium cõditoris inflectitur,quãdo ſic bona agimus,vt mala per propoſitum nulla teneamus. Quod & propheta domini Samuel apertè inſinuat,cum ſubiungit: Et nolite declinare poſt vana, quæ non proderunt vobis,neque eruent vos: quia vana ſunt.) Ad literam vana ſimulachra dæmonum appellat. Nobis autem vana illa hic accipienda ſunt, quæ concionator oſtendit,dicens:Vanitas vanitatum & omnia vanitas. In comparatione etenim æternorum bonorum, vana ſunt omnia, etiam bona temporalia. Quicquid enim in hoc ſeculo lætum,delectabile,ſublime,aut proſperum cernitur,vanum profecto eſt: quia difficile habetur,& cito amittitur. Repente quidem alta ſeculi corruunt,pulchra tranſeunt,læta,& proſpera euaneſcũt. Nam cum ſtare in his floribus ſuis mundus blandiens cernitur, repentina fortuna turbatur:aut feſtina, & omnia deturbante morte concluditur. Vana ergo ſunt gaudia ſeculi,quæ quaſi manentia blandiuntur:ſed amatores ſuos,cito tranſeundo decipiunt. Dicat ergo Propheta Samuel: Nolite declinare poſt vana,quæ non proderunt vobis.) Quaſi dicat: Stultè appetuntur bona ſeculi,quæ ab appetitoribus ſuis non poterunt diutius teneri. Et notandum, quia de futuro dicitur, non proderunt vobis: quia nimirum nunc prodeſſe cernuntur,ſed cum in futuro pro eis puniti cœperint nequaquã proſunt. Vnde & aptè ſubditur: Neque eruent vos, quia vana ſunt.) Quaſi dicat: Idcirco vos tunc non adiuuant,quia cum mundo deficiunt: & poſt ſeculum non habentur. Multum quidem ſeculi bona durant, ſi cum amatore vſque ad extremum vitæ peruenĭunt. Poſt ſeculum ergo non proſunt,quæ finem vitæ tranſire non poſſunt. In hac quidem vita ſuos amatores peccatis obligant,ſed tunc non eruent,vbi quidem per meritum ſunt:ſed per auxilium non ſunt. Qua in re caute notandum eſt: quia eis temporalia bona non proderunt, qui poſt hæc declinare perhibentur. Poſt bona etenim temporis declinare eſt,in eorum appetitum defluere: amorem illorum diuino amori præferre. Merito ergo his vana non proderunt: quia ea eo ordine quo condita ſunt,habere noluere. Sed quo fructu vana deſpiciantur,inſinuatur, dum ſubditur: Et non derelinquet dominus populum ſuum propter nomen ſuum magnum: quia iurauit dominus, facere ſibi populum.) Magnum malum hæc vana poſt ſe declinantibus, ingerunt: quia dum inordinatè terrena appetunt, à ſummo & omnipotenti deo ad ſuſtinenda futura tormenta deſeruntur. His ergo,qui declinare poſt vana prohibentur,merito Propheta repromittit,dicens:Non derelinquet dominus populum ſuum propter nomen ſuum magnum.)Quia qui pro eius amore vana deſpiciunt,à veris malis eruuntur:& ex fide promiſsionis, mercedem accipiunt æternæ hęreditatis. Populum quippe ſuum dominus facit,quem ad æternæ beatitudinis gaudia ſuſtollit. Ibi quippe reuelata maieſtatis ſuæ gloria, illi præſidet: quem in mundo ab amore vanitatis per occultam gratiam aſſumptum tenet. Iurare quidem domino, repromittere eſt. Eumque populum ſuum facere,dominus iurat, qui non declinat poſt vana: quia terrena deſpicienda ſunt, vt æternæ hæreditatis adipiſci bona mereamur. Nec tamen ad ea poſſe his meritis ſe perduci aliquis credat:quia hic diſtrictè expreſſum eſt: Propter nomen ſuum magnum.) Non enim bonitate noſtra, ſed dei ſit:vt homo terrenus bonis cœleſtibus perfruatur. Donum quippe dei eſt, non ex nobis. Sequitur: Abſit autem à me hoc peccatum in domino vt ceſſem orare pro vobis.)Ille iſta loquitur, cui ſuperius de iis quibus loquitur, dominus ait:Non te abiecerunt,ſed me,ne regnem ſuper eos. Ecce abiicitur Propheta,& abiicientibus ſe loquitur, dicens: Abſit à me hoc peccatum in domino, vt ceſſem orare pro vobis.) Equidem ſi ſecundum legis præceptum hoc diſcutitur,peccatum non eſſet, ſi pro abiicientibus ſe non oraret. Nam lex Moyſi præcipit,dicens: Diliges proximum tuum,& odio habebis inimicum ruum. Sed& qui prophetam abiiciebant,non amici,ſed inimici extiterant. Quid eſt ergo, quod dicit: Abſit à me hoc peccatum,)niſi quia vir ſanctus ad charitatis verticem ſublimatus, non ſolum diligebat amicos, ſed ipſos etiam amplectebatur inimicos? Legis quidem veteris mandato inſtructus, ſed nouæ gratiæ fulgoribus illuſtratus, licentiam vetuſtatis Euangelica perfectione reprehendit. Quo nimirum in facto,nos nobiſcum facere rationes cogimur. Hinc enim per Euangelium iubetur: Diligite inimicos veſtros,benefacite iis qui oderunt vos. Quantum ergo nunc inimici diligendi ſunt,cum præcipimur:ſi tunc amari potuere, cum odio haberi iubebantur? Et quia non ſolum orare pro eis, ſed eos erudire conabatur:ſubiungens,ait: Et docebo vos viam bonam, & rectam.) Cur enim viam diuini obſequij bonam dicit,& rectam:cum bona non ſit,ſi non ſit recta, nec recta ſi non ſit bona? Sed bona fuit via, qua populus ab Aegypto ad terram promiſsionis aſcendit, & tamen dum per eremum circuiuit, recta non fuit. Bona ergo via eſt,qua ad ſupernam patriam tenditur: recta, qua facile peruenitur. Via ergo bona & recta eſt,cum ad religioſam vitam conuertimur, diuina obſequia cum inſtanti feruore magnæ deuotionis exercemus. Vnde & bene eandem viam Samuel exponit, dicens: Igitur ſeruite domino, & timete eum in veritate, & ex toto corde veſtro.)Hæc quidem via bona,& recta eſt: quia ad æternam vitam tendit, & velociter peruenit. Per timorem quippe domini deuitantur mala: ſeruiendo ei, eius mandata complentur. Cui nimirum in veritate ſeruimus, quando eius præcepta pro ſola ſuperna retributione perficimus. Nam qui de

A qui de bono opere temporalem mercedem expetit,deo in veritate non ſeruit:quem falſo propoſito in ſua operatione non diligit. Qui autem in veritate deo ſeruire cupiunt, totum cor in diuinis obſequiis ponere iubentur, vt ſic,quæ dei ſunt agãt, vt in mente aliquid,quod contra deum ſit,non retineant. Hęc profecto via non ſolum bona,ſed recta eſt:quia ad ſaluté tendit,& viatorem ſuum ad perfectionem velociter deducit. Velut enim altera via terræ repromiſsionis oſtenditur bona,quæ perducat:recta,quæ diuerticulum caueat. Per hanc quippe vnuſquiſque tanto melius ad culmen virtutum peruenit,quanto per negligentiarum circuitus non diuertit. Hæc quidem via recta in illa exprimitur,per quam dominus filios Iſraël ducere ad terram promiſsionis voluiſſe perhibetur. Voluit quippe illis labores deſerti committere,vt nobis poſt vnigeniti ſui veſtigia gradientibus,curſum tanti itineris leuigaret. Non enim adhuc audire poterant:Si vis perfectus eſſe,vende quæ habes, *Matth. 19.* & da pauperibus,& ſequere me,& habebis theſaurum in cœlo. Dum enim licentia rerum temporalium vetus populus per diuerſa diſcurreret,quaſi per circuitum laboris ad terram promiſsionis cito duci non potuit. Vt ergo nobis nouæ vitæ viam Propheta inſinuet,viam bonam,& rectam eſſe dicit,& deum metuere, & ei in veritate, & ex toto corde ſeruire: quia ad ſublimitatem diuinæ gratiæ cito peruenĭunt, qui omnipotentem deum & bono opere, & feruentibus deſideriis inquirere non deſiſtunt. Et quia eundem populum ad audienda prædicationis verba per miraculum attentum fecerat, ſubdit: Vi-

B diſtis enim magnifica,quæ in nobis geſſerit dominus.) Quaſi dicat:Ex iis quæ vidiſtis collligite,omnipotentem deum quàm terribiliter metuere,quàm deuotè ei ſemper ſeruire debeatis. Quæ profecto verba ſi ad nos trahere volumus, tanto nobis eſt & venerabilius metuendum,& deuotius deo ſeruiendum, quanto in redemptore noſtro mirabiliora perſpeximus. Sed quia quod boni audiunt,audacter mali contemnunt, ſubiunxit,dicens: Quod ſi perſeueraueritis in malitia,& vos,& rex veſter pariter peribitis.)

Caput III.

Cap. 13. ILIVS vnius anni erat Saul cum regnare cœpiſſet,duobus autem annis regnauit ſuper Iſraël.) Superiuscum ordinãdi regis negotium tractaretur,de eo, qui diuino iudicio præferendus erat cæteris,dictum eſt:quia erat electus & bonus. Item de eo iam electo in regnum, & in medio populi ſtatuto,Samuel ait:

Supra 10. Certè videris quem elegit dominus,quoniam non eſt ei ſimilis in omni populo. De eodem item rege nunc dicitur: Filius vnius anni erat Saul,)vt dum attentè laudatur, à domino

C bonus electus fuiſſe ſentiatur. Cur ergo vnius anni eſſe dicitur,cum regnare cœpiſſet, niſi vt eius innocentia prædiceturꝰ Nam ad literam vnius anni quomodo eſſe filius potuit,qui vniuerſo populo ad humero,& ſurſum eminebat? Quod ergo ſecundum literam intelligi nõ poteſt,intelligi per internæ intelligentiæ rationem debet. Vnius itaque anni rex eſſe deſcribitur,vt donum puritię in perſona regis innocentiæ bonum

1.Cor.14. ſignet. Vnde & æterni regni filiis iubetur: Nolite pueri effici ſenſibus,ſed malitia paruuli eſtote. Quod cerè & eccleſiarum

Matth.18. paſtoribus ipſa veritas comminatur,dicens: Niſi conuerſi fueritis & efficiamini ſicut paruuli,non intrabitis in regnum cœlorum. De rege ergo,qui prius bonus,poſtea malus extitit,dicitur:quia vnius anni fuit,cùm cœpit regnare, & duobus annis regnauit. Licet enim multis annis regnauerit, illis ſolis regnare dicitur,in quibus innocens& humilis fuiſſe perhibetur.

Infra.16. Nam poſtea ſuperbus & inobediens audiuit: quia proieciſti ſermonem domini,proiecit te dominus ne ſis rex. Se quidem à regno proiectum cognouit,&tamen proiectus regnare non timuit. Quanta poſtea fortiter egerit? Sed ecce omnia illa tempora ad regnum ei deputata non ſunt. Illo ergo ſolum tempore nos vixiſſe gaudeamus, quo innocenter & humiliter viximus. Nam illa tempora,quæ in ſeculi vanitate,& fluxa carnis vita conſumpſimus,quaſi perdita minime memorantur. Sunt adhuc quoque,qui ad rapiendum culmen ſanctæ eccleſiæ ingeruntur:de quibus per Prophetam dominus queritur,dicens: Regnauerunt & non ex me,principes extiterunt, & ego igno- *Oſee.8.* raui. Qui nimirum dum quædam fortiter agunt,rapinam inuaſi culminis à deo obliuioni traditam arbitrantur. Secum ſua opera numerant,& quod præter deum agunt,à deo remunerandum putant. Qui certè, vt rectius ea quæ agunt, enumerent,Saul abiecti tot fortia facta numerent, quæ diuinus numerus nequaquam tenet. Dicat ergo Saul: Duobus annis regnauit ſuper Iſraël:) vt de omnibus ſentiatur: quia quod nobis viuimus mercede vacuatur, & nequiter præeſſe, non eſt veritas præeminendi, ſed temeritas puniendæ præſumptionis. Sed iam quid vnius anni rex fecerit audiamus. Et elegit Saul tria millia de Iſraël, & erant cum Saul duo millia in Magmas,& in monte Bethel, mille autem cum Ionatha in Gabaa Beniamin.) Millenarius numerus quia centenario decies collecto perficitur,ſummam perfectionis inſinuat. Qui profecto cum ter repetitur,in eo electorum perfectiones variæ deſignantur. Saul ergo tria millia virorum de Iſraël elegit:quia prædicator veritatis ad defenſionem ſanctæ eccleſiæ non infirmos & debiles, ſed robuſtos & validos bellatores ducit. Tria quippe millia eſſe perhibentur:quia in ſumma perfectionis facie,virgines proferunt:iuxta quos & continentes, & veritatis defenſores ponunt. Dum enim exemplo virginum ad ſummam incorruptionis alios accendunt, dum continentium vita alios à ſeculi corruptionibus auferunt, dum humilium debilitatem per auxilia potentium defendunt.contra hoſtes ſanctæ eccleſiæ boni doctores quaſi cum tribus electorum virorum millibus veniunt. Viri autem dicuntur pro fortitudine, de Iſraël eſſe referuntur pro diuina contemplatione. In ſummo enim perfectionis numero contineri non poteſt,qui aut virtute caret magni operis,aut notitia internæ viſionis. Quid eſt quod alij cum Saul,alij cum Ionatha ex electis vitis eſſe perhibentur? Sed & ipſa locorum nomina in quibus eſſe dicuntur, myſteriis vacua credenda non ſunt. Ionathas,qui filius regis eſſe deſcribitur, & partem bellatorum habet,eos profecto inſinuat: qui in prædicationis miniſterio doctorum adiutores ſunt. Filij quippe eorum ſunt:quia vehementer eos diligunt,quorum miniſterio deo generantur. Sed parti bellatorum præſunt:quia ſanctæ eccleſiæ curam gerunt, & exemplo alios,alios verò exhortationibus ad amorem virtutum prouehunt. Quaſi enim magnus rex filium in exercitum miſerat,qui Corinthiis loquebatur, dicens: Ideo miſi ad *1.Corin. 4.* vos Timotheum,qui eſt filius meus chariſsimus, & fidelis in domino: qui vos commonefaciat vias meas, quæ ſunt in Chriſto Ieſu, ſicut in omnibus eccleſiis ſanctorum doceo. Hinc item dicit: Cum venerit Timotheus, videte vt ſine ti- *1.Cor.16.* more ſit apud vos:opus enim domini operatur, ſicut ego. Ionathas verò cum mille viris in Gabaa Beniamin eſſe dicitur, Saul autem cum duobus millibus in Magmas, & in monte F Bethel. Gabaa (vt ſæpe iam diximus) ſublimis interpretatur, Magmas humilitas, Bethel domus dei, Saul petitio, Ionathas columbæ donum dicitur. Tria verò millia virorum electorum de Iſraël,ad virgines, & continentes, & veritatis defenſores retulimus. Dum ergo columbæ donum Ionathas dicitur,& in Gabaa,id eſt,ſublimi mille cum eo eſſe viri perhibentur: quid aliud, quàm illos inſinuat, qui lucidiſsimo virginitatis exemplo,aliis præbent eiuſdem normam pudoris. Bene autem columbæ donum inſtitutor virginum dicitur: quia incomparabili gratia Spiritus ſancti efficitur, vt à manentibus in carne carnis corruptio neſciatur. Bene & in ſublimi eſſe virgines dicuntur: quia quod naturam humanam ſupergreditur,in altiſsimo virtutum culmine ſitum eſt. Vnde & virgo ille dilectus Ieſu locum virginum inſinuans, ait: Vi- *Apoc.14.* di ſupra montem Sion agnum ſtantem, & cum eo centum quadraginta millia,habẽtia nomen eius,& nomen patris eius ſcriptum in frontibus ſuis. Quos etiam ex luce propriæ conuerſationis inſinuat,dicens: Hi ſunt qui cum mulieribus non ſunt coinquinati,virgines enim ſunt,& ſequũtur agnum quocunq; ierit. In monte quidem eſſe cum agno dicũtur: quia per metitum incorruptionis,quo à terrenis,& carnalibus delecta tionibus ſe diuidunt, in ſuperna redẽptoris gloria ſublimantur. Cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tur. Cum Saul verò duo millia esse dicuntur in Magmas, & in monte Bethel. Magmas quæ humilitas interpretatur, quid aliud quam continentium ruborem significat? Nam dum præterita carnis oblectamenta recolunt, erubescunt. Sed quia viri fortes sunt, cum Saul esse referuntur: & dum experta seculi blãdimenta despiciunt, exemplo suæ virtutis innumeros alios ad eiusdem seculi contemptum trahunt. Sed tamen Magmas inhabitant: quia dum recolunt, quales fuerunt in seculo: superbire non possunt, de eo quod magnos se vident esse in deo. Qui bene cum Saul esse referuntur, qui petitio dicitur. Prædicator etenim veritatis tantæ charitatis esse debet, vt instanti desiderio non petitor, sed petitio esse sentiatur. Salutem quippe fidelium tam instantius debet appetere, vt ex vsu interni gustus, omnem motum cordis in affectum ducat supplicationis. Cum quo mille viri sunt: quia perfectiores auditores cum electis doctoribus in charitate conueniunt, & pro salute fidelium omnipotentem dominum communiter deprecantur. In Magmas ergo cum rege sunt qui humilitatem pro se incolunt: vt exaudiri pro aliis mereantur. Sed dum electus doctor omnibus subditis vtiliter præest, omnium virtutes ad victoriæ coronas promouet. Nam cum humilibus supplicat, cũ fortibus pugnat, cum remotis viris orationibus insistit, cum expositis ecclesię defensoribus, debiles & infirmos protegit. Bene ergo nõ solum in Magmas, sed in monte Bethel esse cum Saul in bella-
H torum millibus dicuntur: quia prædicator ecclesię sicut diuersis ordinibus electorum præeminet, ita eorũ esse cooperator debet. Bethel quippe, id est, dei domum custodiunt, qui verbi auctoritate sanctam defendunt ecclesiam. Cum quibusque tyrannis voce liberæ auctoritatis obuiant, cum contra huius seculi potentes se erigunt, cum pro defensione humilium, seculi huius potestatibus contradicunt, Bethel domum dei quasi regis bellatores custodiunt. Qui certè cum Saul esse referuntur: quia in defensione ecclesiæ magnorum doctorum coadiutores sunt. Bene autem de reliquis dicitur: Porro cæterum populum remisit vnumquenque in tabernacula sua. (Cæterum populum dicit, quem millenarius numerus non concludit. In tabernacula quisque sua remittitur: quia ad summa, & fortia opera infirmi, & imperfecti producendi non sunt. Nam nec continentes, nec virgines, nec martyres fieri debiles possunt. Illis quidem, vt ad eos præterita carnis oblectamenta non redeant: istis vt inexperta carnis blandimenta contemnant, illis vt aduersa mundi non metuant, maxima fortitudo necessaria est. In tabernacula ergo sua cætera plebs remittitur, ne de altioris vitæ temeritate damnetur, & velut debilis & infirma in bello pereat, dum altæ conuersationis fidem spondet, quæ altæ virtutis robur non habet. Quasi enim vnumquenque in
1. Corin. 7. tabernacula sua dimittebat beatus Paulus apostolus, cum dicebat: Propter fornicationem vnusquisque vxorem suam habeat, & vnaquæque suum virum. Velut enim peritus magister
I internæ militiæ, & coronas victoriæ, & pugnæ considerans granitatem, militum vires in belli pondere librabat, optimum iudicans infirmis, vt in vrbibus viuerent, ne acerbo marte perirent. Quare & item eos à castris fortium segregans, ait:
Ibidem. Reuertimini in idipsum, ne tentet vos Satanas propter incõtinentiã vestrã. Sed remotis debilibus, quid in fortissima virginũ acie agatur, exponitur, cum subiungitur: Et percussit Ionathas stationem Philistinorum, quæ erat in Gabaa.) Sicut excellit ordine sponsi acies, ita & victoriæ titulos prima suscepit. Ionathas quippe stationem Philistinorum percutit: quia electa virginitas de carne, continentiæ arce sublimata, motus turpes extinguit. Bene autem statio Philistinorum dicitur: quia in corpore virginali, carnales motus non habent requiem delectationis, sed statum certaminis. Stant quippe: quia impugnant, sed requiescere non possunt: quia mentem sanctam minimè oblectant. Statio ergo Philistinorum in Gabaa percutitur, quando ab electis virginibus carnis desidetia penitus eneruantur, & pacem triumphi obtinent, dum solita bella non habent. Ad quam profecto victoriam quia maiorum exhortatione sæpe proficiũt, mille viri in Gabaa cum Ionatha sunt: sed Ionathas percutere Philistinorum castra perhibetur. Et quia exemplo aliorum, sæpe alij ad æmulationem virtutis excitantur, sequitur: Et percussit Ionathas stationem Philistinorum, quæ erat in Gabaa: quod cum audissent Philistæi, K
Saul ceciait buccina in omni terra, dicens: Audiant Hebræi, & vniuersus Israël huiusce modi famam. Percussit Saul stationem Philistinorum, & erexit se Israël aduersus Philistæos. Clamauit ergo populus post Saul in Galgala.) Percussa quippe Philistinorum statione, Saul buccina canit, & post Saul populus clamat: quia auditas electorum virtutes sancti prædicatores prædicant, & subditorum corda ad exemplum boni operis inflammant. Buccina quidem canere est, & victoriam nunciare, & exemplo victorum aliorum mentes ad spiritualis belli propositum excitare. Populo etiam post Saul clamare est, de audita prædicatione magnæ deuotionis ausum suscipere. Quo in loco notandum est, quia Ionathas stationem Philistinorum percussit: sed Saul tuba canens, se percussisse eandem stationem perhibuit. Quia nimirum electorum prædicatorum triumphis adscribitur, quòd à subditis occulti aduersarij superentur. Sed quoties alios hostes vincimus, necesse est, vt ad aliorum deuincenda certamina præparemur. Omnipotens enim deus quia electos suos copiosius remunerat, eos semper vult in pugna consistere, vt ipsi semper possint sibi æterni muneris bona præparare. Quare & cum populus clamasse post Saul dicit, subiunctum est: Et Philistæi congregati sunt ad præliandum contra Israël: in trigiata millia curruum, & sex millia equirum, & reliquum vulgus sicut arena, quæ est in littore maris plurima.) Superius rex Saul tria L
millia virorum sibi elegisse describitur. Si ergo partes vtriusque exercitus conferre volumus, contra vnumquenque virum Saul, decem currus Philistinorum, & duo equites deputantur. Decies enim tria millia triginta millia sunt. In senario quoque numero ternarius geminatur. Quo nimirum bello occultorum hostium tam multitudo, quàm fetitas designatur. In curribus quidem, & equis contra nos veniunt: quia modo malas cogitationes electorum cordibus, modo eorum corporeis sensibus rerum visibilium blandimenta noxia offerre moliuntur. Equi nanque ad cursum celeres sunt, ad impetum fortes. Quibus nimirum cogitationes malæ aptè comparantur, quæ ad cor velociter veniunt, & fortiter pungunt. Equites contra nos in prælium veniunt, quãdo maligni spiritus nobis malas cogitationes, & celeriter excitant, & nos per eas fortiter impugnant. Sed contra vnumquenque fidelium duo equites veniunt: quia si occultas reproborum spirituum insidias in considerationis summam colligimus, illud eorum speciale propositum est: vt videlicet in nobis principalem virtutem feriant, & charitatem dei & proximi penitus extinguant. Equus verò vnus sæuire cernitur, quando reproba cogitatione nobis malignus spiritus suggerit, vt proximus odio habeatur. Sed equus qui solus cernitur, solus non est: quia deum
1. Ioan. 4. nemo diligit qui fratrem odit. Quia item diuina charitas cum M
nullo principali vitio in mente conuenit, quoties spirituale vitium nobis dæmonum fraude suggeritur: equitum sæuientium cauere debemus velocitatem nimiã & ferocitatem violentam. In comparatione quidem equitis, sagittarij, aut peditis ictus omnimodo debilis est. Impetus verò equitis equi viribus violentus est: quia nimirum virtus maligni spiritus nulla est in electorum certamine, si ipse residere non permittitur in mala cogitatione. Quia ergo valde fortes in bello hostes nostri sunt, quando insidere internis cogitationibus permittuntur: in Philistinorum exercitu equitum turba numeratur. Currus verò decem vnicuique electo in prælium deputantur. Quinque enim nobis sunt sensus corporis, quibus experimentum accipimus delectationis. Sed spiritus maligni quando per blandimenta carnis mentem decipere gestiunt, corporeis sensibus rerum species ostendunt, quas caro appetat, & per earundem rerum species suggerit, vt mens oblata concupiscat. Quasi enim in rotis suis currum aduersarius erigit, dum hinc rerum blandimenta offert, inde cogitatione retinet, ista portigit, illas immittit, & quasi voluendo se sublimem animam inuehit, dum contra electos se malignus spiritus erigit, & per blandimenta rerum & per artem suggestionum. Decem ergo currus sunt: quia contra singulos sensus corporis nostri habent species blandimentorum visibilium, habent contra totidem sensus animę, & deceptorias artes suationum.

Quid

A Quid est autem quòd reliquum vulgus sicut arena, quæ est in littore maris esse plurima memoratur: nisi quia ad ducatũ malorum spirituum, innumerabilis fauit cõtra nos turba vitiorũ? Velut enim subiectum vulgus, currus, & equites sequitur, quãdo dæmonum insidiæ mentem impugnando præueniunt, vt à subsequentibus vitiis quasi ab irrationabilis vulgi multitudine deuastetur. Bene autem prius currus, & equites, deinde vulgi numerositas in spirituali sanctorum pugna describitur: quia nimirum nulla est numerositas, nulla fortitudo vitiorum, si excitando, & immittẽdo non præcedat hanc malignorum turba spirituum. Quibus etiam verbis innuitur, quàm cauta, & circunspecta semper esse debeat vita sanctorum. Nam si vulgus reliquum arenæ maris plurimæ comparatur, innumerabilis, & ferè ineuitabilis est multitudo iaculorũ. Quanuis enim peritis fidelibus omnia nota sint vitia, quãtis tamen cor motibus pulsent, quibus modis, aut quibus causis semper ad cor veniant, omnino scire non possunt. Apertas quidem tentationum tenebras potenter abiiciunt, sed sæpe caliginem ignorãtiæ in rebus leuioribus quasi arenæ minutias nõ euadunt. Semper fortitudinem ostẽdunt boni operis, sed qui magnos exercitus equitum magna virtute superant, linguam penitus ab omni superflua locutione non refrenant. Continuo vsu corpus in dei omnipotentis seruitio dirigũt, sed eorũ mens, quę foris membra perfectè ordinat, cogitationes superfluas aliquãdo nequaquam vitat. Quid enim aliud tunc quàm vulgi importunam multitudinẽ sentiunt, qui currus & equites magna virtute pro
Roma. 8. strauerunt? Sed doctor egregius dicit: Diligẽtibus deum omnia cooperãtur in bonum. Permittit quidẽ deus electos suos magnis tentationibus impeti, vt magnificentissimè in cœlesti regno debeant coronati: sed magna prælia permittit, quę vincãt, leuia excitat, in quibus cadant, vt victoria fortium magna sit, casus innoxius, vt cadentes se facile erigant, & eos fortia, in quibus victores steterant, non extollant. Nam si currus, & equites vincimus, extolli de victoria non debemus: quia innumerabilia sunt, quæ cogitando, loquendo, videndo, gustando, & audiendo, & operando committimus. Huius nanque vulgi innumerabilis tela, etiam ille vitare non poterat, qui dicebat:
Iaco. 3. In multis offendimus omnes. Hinc item dilectus Iesu loqui-
1. Ioan. 1. tur, dicens: Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Quis ergo iam quasi victor extolli audeat, si tanti viri peccatorum tela se omnino euadere non posse manifestant? Sed quia hęc in spirituali bello describuntur, non debemus nunc æstimare quid patimur, sed qualiter hostiũ nostrorum impetum infirmare valeamus. Vulgus Philistinorum arenę comparatur, quæ est in littore maris plurima: quia omnis virtus vitiorum, & numerus ex seculi perturbationibus augetur. Mare quippe hoc seculum designat: quia dum magna rerum, & temporum varietate impelB litur, quasi ventis furentibus perturbatur. In littore autem quã-
C do impulsa maris aqua refunditur, innumerabiles arenæ minutiæ glomerantur. Quid est ergo littus maris, nisi cor vniuscuiusque in spirituali conuersatione negligentis? Per ordinem quippe religionis, quasi in solido stare cernitur, sed dum seculares cogitationes non reprimit, quasi frangentes in se maris fluctus excipit, & cumulos arenarum: & inde quidem impelli fluctibus, & obrui arena potest, vnde mari appropinquare non timet: quia si seculi cogitationes spiritualium rerum contemplatione reprimeret, vitia mentis & corporis, quæ seculi occupatio velut arenas, & fluctus inuehit, non sentiret. Cur ergo vulgus hostium arenæ simile esse dicitur, nisi quia maligni spiritus eisdem vitiis electos Christi athletas impugnant, quibus negligentes superant? Cum turba quidem secularis strepitus contra eos veniunt, qui seculum in suis delectationibus spernere tota mente didicerũt. Pompas rerum visibilium formant, cõtemptum iam seculi amorem fingendo renouant: vt corda superno amore flammantia, ad noxias delectationes trahant. Sed sanctiviri quia innumerabilem hanc nequam cogitationum turbam de seculi pelago prodire considerant, seculum tota mente fugiendo, fieri littora maris vitant: & tantum vulgus hostium iam non timent: quia dum in intima cõtemplatione se tetinent, vitiorum turba ad eos accessum habere non potest. Sequitur: Et ascendentes castrametati
D sunt in Magmas ad orientem Bethauen.) Malignis spiritibus ascendere est, ad decipienda sanctorum corda, per cœleste desiderium alta conari. Bene autem dicitur: castrametati sunt in Magmas: quia in illis cordibus residet, quæ in alto amore cœlestium sublimata non vident. Magmas quippe humilitas interpretatur. Humiliari verò in facto eloquio pro defectu
2. Reg. 13. sæpe virtutis accipitur. Vnde & in hac eadem Regum historia Thamar Dauid regis filia, quam violasse Amnon frater eius legitur, humiliata perhibetur. Corrupta quidem, humiliata est: quia sublimis steterat virgo, & dum altum honoris virginei culmen perdidit, velut de sublimi ad planum & humilem locum venit. De futura etiam superborum depressione dicitur: Omnis qui se exaltat, humiliabitur: quia in examine super
Luc. 14. ni iudicis corruunt, qui vanè de huius seculi sublimitate gloriantur. Bene ergo in Magmas castra ponere Philistæi perhibentur: quia per iniqua consilia in eis dæmonia habitant, qui alta virtutum culmina tenere non curant. Nam dum terrena quærunt, velut plana & humilia incolunt, vbi inuisibiles hostes castra ponere leuiter possunt. De quibus nimirum hostiEsa. 61. bus per prophetam dicitur: Qui dicunt animæ tuæ: incuruare vt transeamus. Erecta quidem sublimis est anima, incuruata humilis: quia per virtutum celsitudinem, & per cœleste desiderium in alta sustollitur: sed quando ad vitia, vel ad seculi amorem defluit, illuc quidem cadit, vbi hanc hostis irruens leuiter E
atterit. Dicunt ergo animæ tuę: incuruare, vt transeamus: quia si hanc ad agenda, vel cogitanda terrena non humiliant, nec malignis persuasionibus penetrant, nec vitiorum bello perturbãt. Hinc ergo colligere possumus, quantum à seculo actu, verbo, & cogitatione longe fieri debeamus. Verba quippe nostra, cogitationes, & opera plana & humilia sunt, quando seculares. Per hæc quidem ibi sumus, vbi occultorum hostium castra libere ponuntur, vbi tanto facilius capi possumus, quanto nulla munitionis arce subleuamur. Quis enim iam fidelis nesciat: quia culpas verborum, cogitationum, & operum nostro rum colligant, & ad accusationem nostram in aduentu ventu ri iudicis seruent? Vnde & hunc humilem atque despectum locum Magmas fugiendum nobis esse dominus insinuans, di-
Matth. 12. cit: Omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, red dent rationem in die iudicij. Locus ergo hostium humilis dicitur, vt profecto nobis insinuet: quia verbo, cogitatione, & opere semper sublimes esse debeamus. Et quia dum in humili remissioris vitæ suæ loco reprobi capiuntur, exempla prauitatis ostendunt, quæ aliis imitanda proponantur: ab oriente Bethauen Magmas esse dicitur. Ab oriente quidem solis lucem oriri cernimus. Reproborum autem vita quanquam veritatem obscuritatis habeat: qui hanc tamen pro vana seculi delectatione semper appetunt, nimirum velut falsæ lucis splendore falluntur. Vnde & per beatum Iob dicitur: Auferetur ab
Iob. 38. impiis lux sua. Modo quidem velut lucidum eis placet blandimentum seculi: sed dum de seculo exeunt, perpetuas subibunt F
tenebras, quas lucem esse crediderunt. Tunc videbunt, quia lux non fuit, quando in aduersitatem prosperitas, lux in tenebras, risus in mœrorẽ, dulcedo in vermem, decor in deformitatem, honor in dedecus, blandimenta in pœnas & æterna tormenta commutantur. Hæc profecto quia nunc impiorũ cordà non sentiunt, bonorum mores imitari refugiunt: & exemplo perditorum quicquid de seculo eis placet, sumere nequaquam timent: quia illos imitantur, qui per vitam reprobam habitacula dæmonum facti sunt. Vnde & merito domus inutilis dicuntur: quia sæpe sanctorum prædicationem suscipiunt, sed verbum, quod ab eorum ore audiunt, in se habitare per amorem nequaquam patiuntur. Inutilis ergo domus sunt: quia aptam in se deo habitationem non faciunt. Hanc
Matth. 8. inutilem domum per semetipsam veritas in Euangelio designat, dicens: Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. Hinc
Sap. 1. iterum scriptum est: Spiritus sanctus disciplinæ effugit fictum, & non habitat in corpore subdito peccatis. Bene ergo inutilis domus habere in orientis parte Magmas dicitur: quia qui sanctorum prædicationem spernunt, in reproborum exemplo ima, & terrena quærentium, velut in magnę lucis exortu gratulantur. Sed dum loquentibus sacræ historiæ mysteriis,

Universidad de Deusto Biblioteca

G malorum conuersatio demonstratur, quàm sit cauta sanctorum vita subsequenter ostenditur. Nam sequitur: Quod cum vidissent viri Israël, se in arcto sitos afflictus est populus, & absconderunt se in speluncis, & in abditis, in petris quoque, & in antris, & cisternis.) In arcto quidem sumus, quando ab immúdis spiritibus intus tentamur, & foris malorum hominum exempla conspicimus. Contra internam ergo malorum spirituum tentationem bene dictum est, Afflictus est populus,) & contra exteriora exempla impiorum hominum, Absconderunt se:) Quia blanda & læta nobis appetenda callidus aduersarius suggerit, qui nunquam melius vincitur, quam si tentati ad deuotæ orationis lamenta curramus. Et exempla prauorum vitare citius possumus, si ea etiam respicienda non esse iudicemus. Abscondi ergo sanctorum, est reproba videre dedignari. Et quia quinque sensus corporis à reproborum imitatione custodiunt, quinque etiam latibulorum genera describuntur, speluncæ scilicet abdita, petræ, antra, & cisternæ. Speluncæ vero montium occulta sunt. Quia verò alta in cœlesti desiderio sunt corda sanctorum, & malignis spiritibus clausa, & inaccessibilia sunt. Speluncas ergo ingredimur, quando ad mentium secreta recurrimus: ne vagantibus oculis foris, concupiscenda videamus. In abditis abscondimur: quando clausi oris silentia occulta seruamus. Petras ascendimus: quando actum corporis in robusta operatione locamus. Vnde & de his absconditis per prophetam dicitur sub vnius assignatione: *Esa. 33.* Qui claudit oculos suos, ne videat malum: & obturat aures suas, ne audiat sanguinem, & excutit manus ab omni munere: in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas eius. H Antra & cisternas intramus quando & olfactum ab obscœnitatibus mundi, & aures ab audiendis vaniloquiis custodimus. Cisternæ nanque aquarum sanctarum scripturarum verba sunt. In cisternis ergo abscondimur: quando ad sacri eloquij aquas ingredimur, vt per autium officium mentium prata rigemus. Bene autem in electorum typo Israëlis latibula memorantur: quia qui sensus corporis à delectationum carnalium inquinamento non protegit, occultorum hostium gladium non euadit. Dicat ergo occultæ illius congressionis victoriam, dicat, Afflictus est populus.) Dicat aperte obiecti extra certaminis triumphos: Absconderunt se.) Afflictio quippe electæ mentis, omnis diabolicæ tentationis peremptorius mucro est. Nam dum profundè compungitur, in superni gaudij amorem subleuatur, & tanto iam fortius oblata mundi oblectamenta respuit, quanto iam cœlestia feruentius diligit, ad quæ flendo conscendit. *Acto. 14.* Doctor nanque egregius dicit: Per multas tribulationes oportet nos introire in regnum dei. Qui certè regni cœlestis introitus sic speratur in fine temporum, vt in quotidiana sanctorum vita sentiatur. Tribulatio igitur nostra superni gaudij introitus est. Merito I ergo quoties electa mens in afflictionis suæ lamento compungitur, se tribulando, hoc obtinet, vt intret in contemplationem illius superni regni, in quo ineffabiliter gratuletur. Et dum sancti viri amatores mundi in flore transeuntis lætitiæ videre refugiunt, dum corporeos sensus suos ab eorum imitatione abscondunt, eorum quæ cernitur non est fuga, sed gloriosa victoria. Actus quidem terrenos fugiunt, sed cœlestes assequuntur, mundo delitescere videntur, sed cœlesti gloriæ reuelantur. Fugiendo igitur noxia, hostes suos validius insequuntur, & valde nobilius triumphant, cum sic ad cœlestia properant, vt eos aduersariorum polluta sæuitia non contingant. sequitur: Hebræi autem transiere Iordanem ad terram Gad, & Galaad.) Hoc profecto si prius iuxta literam scire volumus, Hebræi isti & timore perterriti, & ad hostes suos confugisse sentiuntur. *Infra 14.* Nam non multo post in aperta Ionathæ victoria scribitur, Hebræi qui fuerant cum Philistim heri, & nudiustertius, ascenderúntque cum eis in castra, reuersi sunt, vt essent cum Israël, qui erant cum Saul, & Ionatha. Quid verò in hoc facto signatur, nisi quod quotidie in sancta ecclesia fieri cernimus, bonorum esse tutam & cautissimam vitam, negligentium præcipitem impatientiam? Infirmi quidem, & audaces sunt, curiosi ad actiones seculi, debiles ad tolerandum bellum tentationis. Etsi in his nostra discutimus, in monasteriis plærique tales inueniuntur. Intra portus quidem tranquilla inhabitant, sed aperti pelagi procellas, & tempestatum turbines nequaquam pensant. K Cúmque foris quasi fortes agere se magna æstimant, ad grauissima tentationum prælia faciles exeunt, ad fortes aduersarios impotentes. Ratione quidem improuidi, robore infirmi, sicut astutæ tentationis fraudes non intelligunt, ita & apertas blandimentorum decipulas non euadunt. Iordanem ergo transeunt, quia ad perpetranda carnis flagitia incuruantur. Iordanis quidem descensus eorum interpretatur. Qui ergo iustitiam deserunt, ab alto monte virtutum cadunt. Quia ergo infirmi quippe libenter appetunt mundi blandimenta, quæ cernunt, in eorum typo Hebręi non trans Iordanem perlati, sed Iordanem transire perhibentur. Transire quidem volentis est. Iordanem itaque transeunt, qui ad carnales delectationes voluntaria, & festina deliberatione flectuntur. Possunt autem intelligi Iordanem transire, qui nouiter peccare incipiunt, sed aliorum peccatorum hominum nequitias peccando transcendunt. Ad descensum quippe eorum desinendo, non transiendo pertingerent, si aliis æqualia mala facerent, & non ea audendo superarent. Et quia in nequiori etiam vita pares suos inueniunt, bene ad terram Gad, & Galaad, trans Iordanem peruenire memorantur. Velut enim trans Iordanem habitát, qui per peccandi vsum, malis peiores fiunt. Ab hoc descensu culpæ erigere peccatores venerat ille, de quo scriptum est: Venit in omnem regioné Iordanis, prædicás baptismum pœnitétię in remissionem peccatorum. *Lucæ 3.* Qui de omnibus culpis prædicare pœnitentiam venerat, in omnes L vtique descésus regiones venisse prædicatur. Sequitur: Cúque adhuc esset Saul in Galgala, vniuersus populus perterritus est, qui sequebatur eum. Expectauit autem septem diebus iuxta placitú Samuelis, & non venit Samuel in Galgala dilapsúsque est populus ab eo. Ait ergo Saul, adferte mihi holocaustum, & pacifica, & obtulit holocaustum.) Hucusque quia de Saul (vt superius dictum est) electo & bono diuinus sermo locutus est, ratione visum est, vt quæ de eo dicebantur, tam per historiam, quam per moralitatem in bonam partem acciperemus. Nunc vero quia ad locum transgressionis eius peruenimus, nimirum necesse est, vt in eo ea etiam, quæ sunt vitanda videamus. Sed quid vnquam studiosius vitandum electis omnibus quam superbire, & inobedientiæ malum videri debuit? Hæc quippe primi angeli sublimitatem deposuit, hæc perditorum spirituum gloriam strauit. Hæc primo homini fœlicitatem abstulit, hæc captiuitatis humanæ perpetuas ærumnas inuexit. Et ecce primo angelo, primo homini, electi populi per inobedientiam rex primus adiungitur, vt dum magna proruunt, minima erigantur. Bene quippe erigimur, si & illorum lapsus aspicimus, & vitamus. Vbi ergo Saul ceciderit, attente considerandum est. Superius nanque ei dixerat Samuel: Descendas ante me in Galgala. M *Supra 10.* Ego quidem descendam ad te, vt offeras holocaustum, & oblationem, & immoles victimas pacificas. Septem diebus expectabis me, donec veniam ad te: & ostendam tibi, quę facias. Idcirco igitur per inobedientiam cecidit, quia integris septem diebus sicut iussus fuerat, non expectauit. Nam in eodem loco repentè subiungitur: Cúmque cóplesset offerens holocaustum, ecce Samuel veniebat.) Quo in loco trementi corde considerandum est, quam breuissimi temporis expectatione neglecta, repulsus sit. Cum complesset (inquit) holocaustum, ecce Samuel veniebat.) Si ergo eum solo temporis breuissimo interuallo expectaret, quo obtulit holocaustum, securus iam regni sui robur obtinere potuisset. Itaque si tanta pœna est, quando propheta despicitur: quid putamus de pelago illo diuinæ animaduersionis incurratur, cum ipsa diuina præcepta dissipantur? Et quia in momento transit carnis delectatio, & omnis peccatorum commissio: & breuis quidem est hora transgressionis, non tamen breuis pœna flagitij: quia dum ad momentum in nobis regnum peccati erigimus, illa regna perdimus omnium seculorum. Statim enim post peccatum sermo propheticus venit, vt increpet: qui adesset, si non peccaremus, vt in bono roboraret. Polluta quidem conscientia habet iam diuinum eloquium côtra se: quę si pollui vitaret, ab eo adiuta & reuelata proprio vigore subsisteret. Quid enim vobis aliud spiritualiter designat, quod dicitur: Cúmque complesset offerés holocaustum, ecce Samuel veniebat.)

A veniebat.) Et si non obtulisset holocaustum, nihilominus & Samuel venisset. Sic nimirum & cum tentamur, diuina gratia iuxta est, quæ sustinentes adiuuet: iuxta & diuina iustitia, quæ deficientes damnet. Vnde sacra scriptura nos expectare cohortans, ait: *Eccles. 10.* Si spiritus potestatem habens ascenderit super te, locum tuum cito non deseras. *Esaiæ 50.* Hinc Propheta testificans, ait: Dominus auxiliator meus, & ideo non sum confusus. *Psalm. 15.* Hinc Psalmista vicina eadem auxilia respiciens, ait: Prouidebam dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi ne commouear. Sed iam Propheta quid non expectanti dicat, quid is, qui expectare noluit, respondeat audiamus. Locutúsque est ad eum Samuel: Quid fecisti?) Sciebat quidem propheta quid fecerat, sed interrogando inobedientię factum reprobabat. *Gen. 3.* Vnde & ad peccantem Adam in paradiso à domino dicitur: Adam vbi es? Potest etiam per hanc interrogationem magnitudo reatus intimari. Ac si apertè dicat. Parum tibi videtur, quod inobediendo deliqueris, sed à sublimi gloriæ tuæ culmine delinquendo cecidisti. Nunc ergo plærique intra sanctam ecclesiam se flagitiis obruunt, & quasi qui nulla, aut minima perdant, securi sunt. Dicatur ergo lapso, dicatur: Quid fecisti?) Parum tibi videtur quod te peccati sorde pollueris, quia quam æternitatis gloriam perdideris, quam gehennæ pœnam merueris, non attendis. Interrogatur quidem peccator, quid fecerit, vt ad cor per lamenta perducatur, vt B magna se incurrisse sciat, & parum non doleat. Sed quia ex radice superbiæ ipsa culpa inobedientiæ nascitur, solent inobedientes reatus sui magnitudinem, obiurgantibus doctoribus, audire, sed non humiliter cófitendo satisfacere. Nam cum sublimes videri appetunt, lapsus suos ostendere dedignantur, & ideo excusationes proferunt, iustitiam prætendunt, quia apparere peccatores erubescunt. Bene ergo subiungitur: Respondit Saul: Quia vidi quod dilaberetur à me populus, & tu non veneras iuxta placitos dies. Porrò Philistim congregati fuerant in Magmas. Dixíque: nunc descendent Philistim ad me in Galgala, & faciem domini non placaui. Necessitate compulsus obtuli sacrificium.) Ecce qui de magnæ transgressionis temeritate arguitur, magnas causas iustitiæ asserere non veretur. Vidi, inquit, quod dilaberetur populus à me.) Ecce hic asseritur destitutus à populo. Porro non veneras iuxta placitos dies.) Hic se ostendit Prophetæ promissione fraudatum. Porro Philistim congregati fuerant in Magmas.) Hic pariter obiicit imminens periculum congressionis. Quare ex actione sua verbum subinferens, ait: Necessitate compulsus obtuli holocaustum.) Quasi dicat: Tu me de magno reatu arguis, cum reatus tanto sit leuior, quanto non temeritate constat, sed necessitate. Sed qualem eum cognoscat Propheta, qui se cognoscere noluit, subiungens, ait: Stulte egisti, nec custodisti mandata domini dei tui. Superbi quique quia per timorem C supra homines se esse arbitrantur, competenter arguuntur, cum eis diuina voluntas obiicitur, quam offendunt. Saul ergo superborum more arguitur, qui domini dei sui mandata contempsisse perhibetur. Quod tale est, ac si superbientem, & contemnentem terreat, dicens: Et si homines despicis, nunc non consilia hominum, sed domini dei tui mandata dissipasti. Rectè ergo tuum reatum pensas, si illum quem contemnis trementi corde consideras. Et notandum, quia non ait: non custodisti mandata dei tui, aut mandata domini tui, sed: non custodisti mandata domini dei tui. Ac si apertè dicat: Ausus magnæ transgressionis esset, si ille cuius mandata despicis, tantum dominus tuus, non etiam deus existeret. Quantum ergo est, quod committitur: cum dei, & domini mandata negliguntur? Quia item non dixit: domini dei mei, aut domini dei nostri, diuinæ familiaritatis gratiam, eum offendisse redarguit. Quasi dicat: Eius præcepta contempsisti, qui dum te de imo extulit, dum super alios te constituit, dum regem fecit, per impositionem tantorum munerum, velut specialiter tuus fuit. Adhuc quoque subiungitur, vnde transgressionis eius audacia maior esse doceatur: Quæ, inquit, præcepit tibi.) Quædam denique dei præcepta sunt communia omnium, non specialia aliquorum. Vt ergo audacem reum temeritatis suæ patenti obiectione conueniat: nó cum præcepta communia, sed propria, & singularia contempsisse demonstrat. Quæ ait præcepit tibi. D Ac si dicat: Illa dei & domini tui mandata contempsisti, quæ non velut communia omnibus, sed velut propria, & soli tibi singulariter credita obseruare debuisti. Sed quid mereatur, exponit, dicens: Quod si non fecisses, iam præparasset dominus regnum tuum super Israël vsque in sempiternum: sed nequaquam vltra consurget.) Ecce quam magna perdidit, qui vt putabat, nulla contempsit. Ecce septem diebus Prophetam sustinuit, sed dum præstolari eum in fine diei desiit, gloriam tantæ dignitatis amisit. Vnde & per Prophetam dicitur: Væ his, qui perdiderunt sustinentiam. *Eccles. 2.* Sustinentiam quidem perdunt, qui bona quæ inchoant, non consummant. Quibus nimirum væ esse dicitur: quia non solum incœpti laboris mercedem perdunt, sed etiam apostatatus sui pœna feriuntur. Pœna autem superbi & inobedientis regis declaratur, cum dicitur: Quod si non fecisses, præparasset iam dominus regnum tuum super Israël à modo, & vsque in sempiternú: sed non consurget.) A modo, & vsque in sempiternum electum regnum paratur: quia qui temporalia bene ordinant, æternæ glorię sibi sublimitatem parant. Modo quidem electorum regnum paratur, cum per diuinam gratiam rectè eorum ministeria dispensantur. Quod à modo, & vsque in sempiternum proficit: quia de sublimi actione huius temporis, sublimiorem illam ęternitatis gloriam promerentur in cœlis. In finem itaque reprobo regi dicitur: Regnum tuum nequaquam vltra consurget.) E Quasi dicat: Dum à temporali rectitudine deficit, ad æternitatis celsitudinem non pertingit. Vel idcirco ad literam non consurgere dicitur: quia cum ipso corruit, & post ipsum in eius filiis non remansit. Sed vt liuoris pœna feriatur, non solum repulsionem suam, sed etiam electionem alienam audire compellitur. Nam subiungens Propheta, ait: Quæsiuit sibi dominus virum iuxta cor suum, & præcepit ei, vt esset dux super populum suum Israël.) Per omnia verba hæc superbus eliditur: Quæsiuit (inquit) virum iuxta cor suum.) Quasi dicat: Ideo eum quæsiuit, quia tu iuxta cor suum esse noluisti. Quasi dicat: Talem virum populi sui ducem cóstituit, qui præceptum diuini consilij exequatur virtute deuotionis. Quia enim corda ea quæ agere volumus, deliberare solemus: dum vsu nostræ locutionis cor dei in sacro eloquio ponitur, per eum voluntas eius intima designatur, quæ à nobis tunc foris agnoscitur, quando inobedientiæ præcepta reuelantur. Iuxta eam verò sumus, quádo hanc & per intellectum agnoscimus, & per amorem custodimus. Bene ergo de domino Propheta Samuel dicit: Quæsiuit sibi virum iuxta cor suum, & præcepit vt esset dux super populum suum:) quia ille aliis vtiliter præcipit, qui obedire deo perfectè iam nouit, qui solum hoc præcipit, quod ex consilio procedit intimæ veritatis. Sed quid est, quod quasi de præterito dicitur: quæsiuit sibi dominus virum, & præcepit ei vt esset dux, cum non fuerit quæsitus: nec ei vt populo suo præesset, iniunctum? F Nam postquam Saul percussit Amalech eidem Prophetæ dominus ait: Imple cornu tuum oleo, & veni, mittam te ad Isai Bethleemité. Sed hæc quæstio facile soluitur, si omnipotentis dei præscientia, & prædestinatio videatur. Ei quidem prædestinare, facere est: & *Infra 15.* apud ipsum iam facta sunt, quæ ab ipso fieri præordinata sunt. Vnde & de eo scriptum est: Fecit, quæ futura sunt. *Eccles. 3.* Sed quæsisse virum deus dicitur, vt eligendotum antistitum forma hominibus præbeatur. Quærere enim solemus, quæ aut præsentia non cognoscimus: aut absentia non videmus. Deus autem cui nihil est absens, nisi latens, non dicitur quæsisse virum, vt absentem, aut absconditum: sed quæsisse dicitur, vt omnis, qui ad sanctæ ecclesiæ culmen eligitur, discutiendus ab hominibus esse doceatur. Sed quæri debet secundum cor dei, vt videlicet non solum diuinam voluntatem intelligat, sed bonis operibus ostendat. Quia item electi viri ad honorem primatus non ex ambitione veniunt, sed coacti perducuntur, bene dictum est: Et præcepit ei, vt esset dux.) Quasi dicat: In honorem prælationis non per ambitionem subiit, sed coactus ascendit. Potest etiam intelligi vir pro fortitudine, secundum cor dei, pro interna charitate. Quando igitur necessitas exigit, ad curam sanctæ ecclesiæ quæratur

Universidad de Deusto Biblioteca

G vir,vt si conuersatione fortis:quæratur secundum cor dei, vt per affectum magni amoris,quasi vnitus sit diuinæ voluntati: præcipiatur ei,vt sit dux: quatenus sublimitatis ordinem conscēdere ex cupiditate non ambiat, sed ex humilitate pertimescat:sicque sibi humilis mereat, vt subdi præcepto dei deuotius agnoscat. Sed quia his verbis propheta lapsi regis vitam reprehenderat, sequitur: Surrexit autem Samuel, & ascendit de Galgalis, in Gabaa Beniamin.) Quasi ab alto ad planum sanctæ ecclesiæ doctor venit, quando peccatorum culpas redarguit:& status sui sublimitatem curuat:cum ad discutienda malorum crimina se per affectum charitatis humiliat. Bene ergo de eo,qui peccatorem arguerat dicitur:Surrexit & ascendit.) Surgit quippe electus prædicator, quando ad altitudinem suæ spiritualis conuersationis se per intentionem erigit: ascendit autem,quando ad arduam eiusdem vitæ suæ celsitudinem per consuetum opus venit. Cœlestia quidem desideria, spirituales virtutes,bona opera in sublimi sunt, affectus terreni, concupiscentiæ seculares, vitia,& peccata in infimis. Doctor verò vt lapsos bene corrigat,prius culpas discutiendo inuenit;deinde inuentas ferit. Vt ergo quæ feriat perspicuè & apertè videat,mentis oculos ad videnda ima peccatorum vulnera curuat. Sed perspecta non ferit,si ad tangenda ea in infimis non descendit. Surgere ergo, & ascendere propheta dicitur,quia electi doctores sic ad ima nostra videnda,& emendanda plærunque veniunt, vt redire statim ad alta conuersa-
H tionis suæ nunquam obliuiscantur. Quibus etiam verbis sacerdotalis animi libertas asseritur. Nam plærique alios increpant, qui semetipsos validissimo iræ bello perturbant. Post increpatas verò culpas surgere,& ascendere nequeunt,quia in semetipsis turbidi,ad alta intimę quietis progredi nequaquam permittuntur. Quidem coërcendas aliorum turpitudines audiunt,sed cum ad cogitāda ima descenderint,noxia eorum delectatione sordidantur.Infirmi quidem & tanti ministerij impares,dum soluere inferius aliorum modos gestiunt,illos non liberant, sed semetipsos ligant.Quid ergo significat,quod de Samuele dicitur:Surrexit & ascendit,) nisi quod in perfectioribus viris aspicimus,qui sic nostra inquinamenta respiciunt, vt ab eis nequaquam sordidentur : sic nobis irascuntur, vt quieti intus,secreti sui alta conscendere velociter posśint.Fortes nanque,& potentes sunt,& qui magna,& fortia sua leuiter ferunt, nostris infirmitatibus non grauantur. Et quia in correctione nostra sanctæ scripturæ testimonia proferunt, à Galgalis surgere, & ascendere perhibentur. Galgala quidem (vt plærunque iam dixi)rota nominatur.Testimonia verò scripturarum quia per diuersos sensus in nostra eruditione voluūtur,velut rotæ sunt.Et quia cum sancti prædicatores subditorum sollicitudinem deserunt,in æternæ vitæ contemplatione sublimantur, in Gabaa Beniamin Samuel ascendere dicitur.
I Gabaa deniq; Beniamin collis filij dextræ interpretatur.Quis ergo est filius dextræ,nisi quem sancta Euangelia confitentur ad cœlos ascendere,& ad dextram dei patris sedere?Collis igitur filij dextræ,æterna est celsitudo redemptoris. Quando enim ima nostra sancti prædicatores deserunt, in alta illa diuina redemptoris per intentionem surgunt,& per visionē conscendunt. Potest & secundum historicum sensum simplicius intelligi hoc quod dicitur: Surrexit & ascendit:quia videlicet in rege,quem arguerat,humilitatem pœnitentiæ,qua manere cogeretur,minimè cognouit.Idem tamen rex in ministerio relinquitur,vt ipsa prophetæ separatione corrigatur : quia plærunque quos prædicatoris verba non corrigunt,diuidi à prædicatorum familiaritate,vel à sanctæ ecclesię vnitate pertimescunt.Iuxta prædicatores duri sunt, sed separati resipiscunt:& qui inobediendo peccauerunt,obedire deo iam humiliter parant.Vnde & rex Saul non multo post demoliri Amalechitas
Infra 15. præcipitur:vt si mandatum domini eiusdem cæde gentis perficeret,prioris inobedientiæ nexus enodaret.Separatus quidem à propheta,ea agere visus est:vt ad agenda alia iuberetur.Quare & subditur: Et reliqui populi ascenderunt post Saul obuiam populo, qui expugnabat illos : venientes ex Galgala in Gabaa Beniamin.)Nōnulli sic in peccato corruunt,vt in nullo bono opere teneantur:nonnulli verò dum mala se perpetrasse recolunt,agere bona instantius conantur.Agendo quippe bo- K
na,mala quæ relinquūt,operiunt:ne ab æterno iudice detecta iudicentur.Hoc nimirum si factum Saul in bonam partem deducimus,hoc inuenimus:quia qui prius in sacrificio,metuens Prophetę mandata cōtempsit,posteaverò ad eos,quos metuerat,conterēdos populi dei aduersarios festinauit. Quo in loco etiam hoc notandum est,quia quem Propheta deseruit,ad experienda bella hostiū de Galgalis ascendit.Prærosque etenim peccatores iusta prædicatorum seueritas proiicit,quos tamen diuina memoria nō relinquit.Solatia & adhortationes rectorum propter culpas amittunt:sed sacras scripturas consulunt, propositum resumunt,& qui inobedientiæ malo velut lapsi iacuerant : erecti per obedientiæ feruorem ad occultorum hostium bella procedunt. Bene ergo de Galgalis, id est, de rotis venire memorantur:quia de sanctis scripturis accipiunt,vnde aduersæ partis militiam cōprimere fortiter posśint. Quia verò perditæ conuersationis altitudinem recuperare vincendo satagūt,in Gabaa Beniamin ascendere dicuntur.Quia item alij in latibulis se clauserant:alij ad hostes confugerant, reliqui populi vocantur,qui nullo sunt timore perterriti:sed cum rege suo ad locum festinant congresśionis.Quod etiam nunc in ecclesia videmus,quia videlicet plærique quasi paruuli proficere per priuatæ vitæ studium proponunt, plærique fortes in expositis quoque maligni hostis certaminibus audaces sunt: L
vt apertè videant seculi blandimenta,quæ appetant,sed appetere visa contemnunt.Hi quidem non in latibulis, sed in aperti certaminis campo consistunt:expositi ad prelium,fortes ad triumphum,qui pugnare possunt,& nequeunt superari.Vnde & per perfectum numerū designatur,cum subditur: Et recensuit Saul populum,qui inuentus fuerat cum eo,quasi sexcētos viros.)Septem quippe diebus hebdomada impletur, sed vnus eorum ad operandum prohibitus est, sex verò in boni operis studio conceduntur.Centenarius autē numerus summam continet numerorum. In sexcentis ergo viris,qui alij designātur, nisi qui opere,& cordis deliberatione robusti sunt? Nam quidam fortia proponunt,sed quia quod proponunt,nō faciunt, ad sexcentorum virorum numerum non pertingunt. In sexcentis ergo viris, fortes operarij sanctæ ecclesiæ designantur, quia magna proponūt,&rigorem propositi fortitudine complent bonę operationis.Qui bene cum rege inuenti perhibentur,quia cum pastoribus sanctæ ecclesiæ in bona voluntate,& pia actione conueniunt. Cum eis nanque sunt, à quibus nec voluntate discrepant,nec operatione discordant.Qui sic conuenire dicuntur, vt excellere prædicatorum dignitas sentiatur,quia etsi idem bonum subditi,quod prædicatores volunt faciunt, illi tamen in eodem bono præcipui sunt, quorum vt ordo est celsior, ita & ardentior virtus animi,& robustior nixus operationis.Quare & separatim de rege,& eius filio dici- M
tur:Et Saul,& Ionatha.)Vt quid enim separatim rex, & eius filius nominatur,nisi quia actio boni præsulis claret esse singularis ? Et quia omnium fidelium subditorum non est vniformis æqualitas,sequitur: Et populus qui inuentus est in Gabaa Beniamin.) Satis replicatum est,quod Gabaa collis interpretatur. Collis verò non summitas, sed montium est altitudo summitati vicina. Quid verò in isto colle,nisi alta,& perfecta vita intelligitur fidelium subditorum?Hæc nimirum quamuis prædicatorum celsitudini æqua non sit,tamen ab aliorum meritis valde cernitur esse sublimis.Vnde & de quibusdam præcipuis electis in Apocalypsi legitur : Nemo poterat dicere *Apoc. 14.*
canticum,nisi illa centum quadraginta quatuor millia. Quos & clarius demonstrans,ait: Hi sunt,qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt, & sequuntur agnum quocunque ierit. Dum ergo spiritualia prælia describuntur, populus inuentus in Gabaa Beniamin specialiter recensetur, quia virginum chorus contra immundorum spirituum ferocitatem tanto violentior est, quanto nullo eorum vulnere saucius,nulla eorum suggestionis sorde pollutus. Liber quippe,& integer,expeditus est ad occursum,fortis ad ictū.An nō in colle filij dextræ sunt,quos integritatis suæ merito dilectus Iesu respicit,dicens:Vidi supra montem Syon agnum stantem & cum eo centum quadraginta quatuor millia?Sed & nisi val

de fortes

A de fortes essent,ad tantam celsitudinem fatigati ascendere nequaquam possent. Item nisi omnium cogitationum liberi essent, post agnum vbique currere non valerent.Quia ergo in occulti certaminis triumpho virgo quisque mirabilis est,dum ordo congresśionis describitur,sub typo populi Gabaa virginitatis specialis dignitas memoratur. Sequitur : Porrò Philistim conscenderant in Magmas.Et egresśi sunt ad præliādum de castris Philistim tres cunei, vnus cuneus pergebat contra viam Effraim,ad terram Saul, porrò alius ingrediebatur per viam Bethoron,tertius autem vertit se ad viam termini in terra Sabaa imminenti valli Seboim,contra desertum.)Quid est quod Philistæi tres cuneos faciunt, nisi quia maligni spiritus cordi nostro,linguæ, & operi inferere peruersa moliuntur? Quia enim cogitando,vel loquendo,siue faciendo omne peccatum committitur,tres sunt Philistinorum cunei,quia maligni spiritus impellere ad peccandam animas satagunt, negligentia cordis,effrenatione oris,audacia peruersi operis.Vnde & primus cuneus contra viam Effraim pergere dicitur, quia expugnare innocentiam à corde incipiunt. Via quippe Effraim,id est,fructiferi cordis,bona est cogitatio.Contra viam ergo Effraim primus Philistinorum cuneus pergit,quia occulti aduersarij si prius vsum bonæ cogitationis à mente non auferunt, ad eradicandos virtutum eius fructus peruenire non possunt.Contra Effraim igitur viam veniunt, quando bonæ
B cogitationi insidiantur, quæ via ad terram Saul tendere dicitur. Quid enim est aliud mens electi discipuli, nisi fructifera valde terra doctoris? Vnde & dominus in Euangelio parabo-
Luc. 8. lam seminum exponēs,ait: Quod cecidit in terram bonam hi sunt,qui in corde bono & optimo,verbum excipiunt, & fructum afferunt in patientia.Dicitur ergo de primo cuneo Philistinorum:pergebant contra viam Effraim,vt dum literæ sensum spiritualem percipimus,cogitationis aditum malignis spiritibus obstruamus.Sed dum cor munimus,linguam pariter à superfluis locutionibus refrenare cōpellimur.Vnde & secundus cuneus per viā Bethoron ingredi dicitur.Bethoron quippe domus iræ interpretatur . Domus vero iræ est mens vsui seruiens linguæ litigiosæ.Quam certè domum sapiens ille in-
Eccle. 7. sinuat,qui ait:Ira requiescit in sinu stulti. Per hanc quidem ad cor stulti hostes ingrediuntur, quia maligni spiritus dum ad effrenata verba linguam soluunt,iras accendunt, & mutuam fidelium charitatem feriūt.Qui ergo cauere cogitationes noxias didicit,si oris custodiā tenere non nouit, vnius cunei impetum vicit,alterius non euasit. Tertius vero cuneus vertit se ad iter termini.Quis est terminus cogitationis, & verbi, nisi consummatio boni operis? Nam idcirco bona cogitamus, & loquimur:vt ea ad finem boni operis perducamus. Sed cum antiquus hostis verbis, & cogitationibus nocere non præualet,in finem laqueos tendit: & bonum opus fidelium euacuare,vel impedire appetit. Quid vero est iter termini,nisi studiū
C bonæ operationis? Quia ergo multis insidiis maligni spiritus nituntur,vt studium boni operis deseratur,ad iter termini tertius cuneus verti dicitur. Potest etiam in hoc termino,vitę nostræ finis intelligi. Ad iter vero termini cuneus vertitur, quia interrumpere hostis opus bonum nititur:ne vsque ad vitæ finem perducatur. Vnde & Psalmista lapsorum fletus in se ex-
Psal. 139. primens, ait: Funes extenderunt laqueum pedibus meis,iuxta iter scandalum posuerunt mihi. Iuxta iter quidem scandalum ponitur, vt bona electorum opera ante huius vitæ consummationem deserantur.Quid est autem quod ait : In terra Sabaa,imminenti valli Seboim contra desertum?)Sed hęc nomina locorum ad designandum situm termini, quem dixerat, posita sunt. Sabaa vero in lingua nostra captiua dicitur : Seboim capreæ nuncupantur . Quæ est autem ista captiua, nisi humana natura:quæ in paradiso fuit posita,& nunc ad perferendas huius mortalitatis ęrumnas in hunc seculum est ligata? Quæ est autem terra captiuæ huius,nisi peregrinatio vitę temporalis?Bene igitur dū verti cuneus dicitur,terra captiuę memoratur:quia maligni spiritus in hac terra peregrinationis nostræ prælia contra nos mouere possunt, illa vero vita nostra non possunt.Sed electorum præsens conuersatio quamuis in hoc captiuitatis exilio posita sit,si iter termini perfectè custodit,post termini huius angustias,ad altitudinem immortalita- D
tis peruenit.Vnde & termini huius terræ valli Seboim, id est, caprearum imminere perhibetur . Vallis quippe caprearum, est mors preciosa sanctorum: quia vnde moriendo deponuntur,inde ad gaudia æterna subleuantur.Capreę quidem velocia animalia esse,& magnos saltus dare quis nesciat?Rectè ergo sanctarum animarū dignitatem capreæ designant : quæ in morte corpora deserunt,sed quasi magnos saltus dantes, per ingentia merita ad superna regna cōscendūt. Dicat ergo quia terminus terrę captiuæ imminet valli Seboim:quia etsi damnata est humana cōditio,sic tamen est in dei filio exaltata : vt cum ad vitæ temporalis terminum ducitur, in morte datur, vt in æternæ vitæ celsitudinē subleuetur.Dicat ergo quia Tertius cuneus ad iter se vertit termini in terra captiuæ, quæ imminet valli caprearū:) vt malignos spiritus ad hoc electorum extrema bona peruertere conari asserat,vt ad superna gaudia non conscendant . Quæ etiam vallis sita contra desertum dicitur. Quid deserti nomine hoc loco,nisi infernum accipitur? Desertum quidem rectè intelligitur,vbi electorum nullus inuenitur. Desertum etiam dicitur, in quo ærumnarum solatia nulla sentiuntur . Vallis ergo caprearum contra desertum sita perhibetur : quia sanctorum mors diuersum omne ab inferni meritis habet,& cōueniens aliquid, & dignum inferni pœnis non habet.Sequitur: Porro faber ferrarius non inueniebatur in omni terra Israël. Cauerant enim Philistim ne forte face- E
rent Hebræi gladium,aut lanceam. Descendebat ergo omnis Israël ad Philistim,vt exacueret vnusquisque vomerem, aut ligonem,& securim,& sarculum.)Hęc profectò omnia describuntur, vt modus subsecuturæ victoriæ insinuetur. Armati quippe ab inerminibus victi sunt:vt totū, quod vincitur omnipotentis dei laudibus tribuatur.Nos autem si more nostro spiritualiter ista prosequimur, mysteriis vacua non inuenimus.Quid est ergo quod dicitur: Faber ferrarius non inueniebatur in Israël:)nisi quia ad spiritualia bella non per seculares literas, sed per diuinas instruimur . Faber quippe ferrarius in Israël non inuenitur, quia fideles domini videntes arte secularis scientiæ contra malignos spiritus nequaquam præliātur. Fabri nanque arte adiuti vincerent,si secularis eloquentiæ iaculis,occultis hostibus pręualerent.Quę profectò secularium librorum eruditio, & si per semetipsam ad spiritualē sanctorum conflictum non prodest,si diuinæ scripturæ cōiungitur, eiusdem scripturæ scientia subtilius eruditur.Ad hoc quidem tantum liberales artes discendæ sunt,vt per instructionem illarum,diuina eloquia subtilius intelligantur. A nonnullorum cordibus discendi desiderium maligni spiritus tollunt:vt & secularia nesciant,& ad sublimitatem spiritaliū non pertingant. Bene ergo dicitur : Cauerant Philistim ne forte facerent Hebræi gladium,& lanceam.) Apertè quidem dæmones sciunt, quia dum secularibus literis instruimur, in spiritualibus adiuuamur. Cum ergo nos ea discere dissuadent,quid aliud, quàm F
ne lanceam,aut gladium faciamus præcauent ? Dicat ergo historica,& studium electorum propheta insinuet,& exponat: Descendebat Israël ad Philistim,vt exacueret vnusquisque vomerem suum,aut ligonem.) Ad Philistęos descendimus,quando ad discendos seculares libros animum inclinamus. Et descēsus dicitur,quia Christiana simplicitas in alto est. Sed quid est quod seculares literæ dicuntur in plano esse, modus vero dicendi sublimis?Quia cum cœlestia nulla narrent,& miro dicendi ordine quæ proponuntur,explicant:& narrando, sublimantur:& carnalia dicēdo,deponuntur.Quē profectò dicendi,siue intelligēdi modū qui scire appetit, descendat ad Philistim:vomerem,& ligonem acuat: vt ad secularium etiam carnalia audienda deponatur,qui eorū eloquentia instrui penitus nititur.Hanc quippe secularem scientiam omnipotēs deus in plano ante posuit:vt nobis ascēdendi gradum faceret,qui nos ad diuinæ scripturæ altitudinem leuare debuisset.Idcirco eam præmittere voluit,vt in ipsa nos instrueret ad spiritualia transire. Vnde & Moyses qui nobis diuinorum eloquiorum principia edidit,non prius diuina didicit : sed vt capere vel exprimere diuina posset, in omni Ægyptiorū sciētia rudem animū *Acto. 4.*
informauit . Esaias etiam prophetis aliis eloquentior extitit:

quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quia nec vt Hieremias Anathotites,nec vt Amos armẽtarius, sed nobiliter instructus,atq; vrbanus fuit. Paulus quoque vas
Actu.22. electionis ante ad Gamalielis pedes instruitur, quam rapiatur in paradisum,vel ad cœli tertij altitudinẽ sublevetur. Et ideo fortasse per doctrinam aliis Apostolis excellit:quia futurus in cœlestibus, terrena prius studiosus didicit. Sed iam (vt arbitror)ruralium instrumentorum proprietates spiritualiter exquirendæ sunt. Quid ergo in vomere,qui præeuntibus bobus trahitur,nisi affectus geminæ charitatis insinuatur? Et quid in ligone, quo solus quisque in agri cultura exercetur : nisi priuatæ vitæ studiũ ostenditur? Quidam nanque & dites,& fortes ruricolæ in bobus arant:quia & dominũ fortiter diligunt, & per fraternum amorem animarum lucris diligentius intendunt.Vomerem igitur apud Philistinorum fabros acuũt:quia sanctæ prædicationis studium de seculari eruditione componunt.Nonnulli vero vt pauperes,ligone vruntur: quia qui ad lucrandas aliorum animas,se non posse sufficere arbitrantur, sibi solis desinunt præparare de æternitate,quod possunt.Velut ligone quisque eorum vtitur : quia agrum suæ mentis diuino cultui præparare non desinunt.Et quia in hoc etiam priuatæ vitæ studio valde sibi secularis eruditio prodest:ligonem dum docetur, exacuit : quia in propriæ vitæ studio eruditus, quæque subtilius intendit. Securè autem nõ terram fodimus, sed ramos arborum detruncamus.Quid ergo aliud signat se-
H curis,nisi zelum bonæ æmulationis?Nam quando ad imitanda meliorum exempla succendimur, velut ramos nobis incidimus,quibus ignem depellendis negligentiæ nostræ frigoribus nutriamus. Hanc securem nos tenere Paulus Apostolus
Gala. 4. præcipit,dicens:Bonum æmulamini in bono omnes.Quæ nimirum securis acuitur, quia eruditi fideles sicut melius agnoscunt exempla fidelium,ita vt feruentius imitari concupiscũt. Sarculum siue tridens subtilius terram fodit, ita, vt non tam fodere, quàm scalpere , & glebas confringere cognoscatur. Quid per hoc tridens sarculum, nisi virtus discretionis exprimitur?Per quam certè dum acta,vel agenda subtili consideratione discutimus , velut serendæ terræ nostræ glebas in tenuẽ puluerem complanamus. Quod profecto sarculum tridens asseritur , quia vis discretionis non solum agenda , sed etiam cogitanda,& loquenda componit. A manu quidem,corde,& lingua cuncta noxia referat:vt semen,quod terræ mentis nostræ committimus, vberem fructũ ferat. Aptè itaque dicitur: Descẽdebat omnis Israël ad Philistim,vt exacueret vnusquisque vomerem,suum ligonem,securem,& sarculum:) quia affectum geminæ charitatis,priuatæ vitæ studium,alienæ perfectionis exempla in sacro eloquio legimus , sed eiusdem sacri eloquij profunditatem penetrare ignari secularis scientiæ non valemus. Vnde & rationabiliter subinferens,ait : Retusæ itaque erant acies vomerum,& ligonum & securium,& tridentium , vsque ad stimulum corrigendum.) Non dicuntur acies
I replicatæ,aut attritæ,sed retusæ.Nam si replicatæ esset,vel attritæ,omnino nihil inciderẽt. Retusa vero acies,& si celeriter non incidit omnia,quædam obiecta in mora laboris fecat. Sic nimirum sunt corda simpliciũ , quæ si subtiliter spiritalia non intelligunt , dum tam tardè quædam intelligunt : acuitatem ingenij non acutam habent,sed retusam.Sæpe enim discutere obscura volunt , sed dum vix diu cogitando ad ea etiam , quæ sunt aperta perueniunt: velut retusa acie morando , incidunt. Quod certè non solum in occultis sacramentis scripturarum ostẽditur, sed etiam in latentibus suggestionibus dæmonum. Depellere quippe à se hostem nequeunt , quem cognoscere cito non possunt. Dum ergo magna mora cogitationis, insidias malæ suggestionis expellũt,velut retusa acie secant:quod per acuitatem ingenij abscindere velocius poterant. Quid est autẽ,quod dicitur:vsque ad stimulum corrigendum? Stimulus
Eccle.12. dicitur increpatio prælatorum.Vnde & scriptũ est : Verba sapientum sunt quasi stimuli. Stimulus quidem increpatio dicitur:quia dum culpas arguit,mẽtem pungit. Sed retusus est stimulus,quando prælati languet intellectus: vt subditorum culpas nec cognoscendo,reperiat,nec inueniendo,reprehendat. Bene ergo increpatio rectoris stimulus asseritur: quia tumores vitiorum pungere non prævaler, si eius mens erudita per scientiam,pungenda non vider.Vnde & in typo eruditorum prælatorum bene subiungitur : Cúmque venisset dies prælij, K
non est inuẽtus ensis,& lancea in manu totius populi,qui erat cũ Saul & Ionatha,excepto Saul & Ionatha filio eius.) Quid per lanceam,nisi sanctorum prædicatorum acuta prouidentia accipitur. Et quid per ensem,nisi eorũ intelligentiæ subtilitas demonstratur? Per lanceam quippe longe nobis ante obiecta perfodimus.Per ensem vero vicini,& fere cõiuncti nobis hostes trucidantur.Bene ergo in lancea prouidẽtia electorum ostenditur:per quam occultos hostes percutiunt,antequam vicinum eorum impetum patiantur.Dum enim futuras dæmonum insidias cauẽdo,præueniunt:velut à longe lancea feriũt, quorum vicinos excipere ictus nolũt. Vnde & beatus Paulus apostolus dum à lõge armatos fornicationis spiritus cerneret, coniugalem castimoniã quasi lanceam tenuit:& eos accedere
propius non permisit,dicens:Propter fornicationẽ vnusquis- *1. Cor. 7.*
que vxorem suam habeat , & vna quæque virũ. Vxori vir debitũ reddat,similiter autem vxor viro. Et iterum:Reuertimini in idipsum, ne tentet vos Sathanas propter incontinẽtiam *1.Cor.9.*
vestram.Hinc etiam de semetipso ait: Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo : ne prædicans aliis,reprobus efficiar. Qui enim ne reprobus fieret, corpus castigauera,tnimirũ lancea hostes suos, longiusculè positos ante se perfodiebat.Prouidentia ergo abstinentiæ pro edomanda carnis libidine , qua si lancea accipitur:per quam venturi hostes feriuntur.Bene e- L
tiam per ensem intellectus exprimitur : quia qui prauas maligni spiritus suggestiones in præsenti tempore cognoscit,& abiicit , velut vicinum,& iuxta se positũ hostem ferit. Qui etiam velut ense,vtraque parte acuto , incidit : quia tam falsa bona, quàm vera mala reprehendit . Quid vero est , quod in manu Saul,& Ionathæ ensis esse perhibetur ? Sed in manu non sunt eorum,qui acutè vicina,& præsentia intelligunt,& futura prę uident:& ad extingueda ea,fortia non exercent. Apertè sciũt, quia antiquus hostis maximam partem humani generis per robur carnis in fornicationem prȩcipitat:qui tamen carnem per abstinentiam castigare non curant.Sic etiam nonnulli præsentia mala apertè conspiciunt,sed hæc vitare minime conantur. Hi nimirum ensem,& lanceam habent , sed in manu non habent.Bene ergo in die prælij in manu Saul , & Ionathæ ensis, & lancea inuenitur, quia solum electi viri sunt qui & præsentia,& futura mala intelligant, & ea cordis intentione vincere ardentius concupiscant. Quod tamen hoc loco ideo dicitur, vt populus nihil in manu tenuisse doceatur , qui vomeres , ligones,secures,& sarculos tenere ostenditur. His enim verbis non electi distinguuntur à reprobis,sed hebetes à peritis. Sed quia iam armatos viros ostendimus , modum certaminis explicemus. Sequitur:

Caput IIII. M

EGressa est statio Philistinorũ, vt ascen- *Cap. 14*
derer in Magmas , & accidit quadam die,vt diceret Ionathas filius Saul ad adolescentem armigerum suum:Veni & trãseamus ad stationem Philistinorum, quæ est trans locum illum.) Philistinorum statio egreditur,quando malorum spirituum turba electis mentibus per suggestiones noxias demonstratur.Quę nimirum idcirco statio dicitur , quia electorum bella describuntur . Stare quippe malignis spiritibus est , in electorum pugna magnas vires exercere.Nam stando,validius vnusquisque, quàm sedendo conari ad aliquid faciendum potest . Philistinorum igitur statio egressa dicitur,vt dæmonum conatus in bello nostro aperte colligatur . Et quia velut se inferiores , atque minores opprimere fideles cogitant , in Magmas ascendere egredientes parant . Vel in Magmas ascendere gestiunt , quando paruulorum corda decipere , tentando moliuntur . Sed electi prædicatores dum tantata corda subditorum intelligunt , ferre auxilia non morantur . Hos velut in tuto reponunt , illos secum ad sustentanda pericula bellorum ducunt . Quid est
quod

A quod ad bella armig er ducitur,nisi quia per scientiam eruditi subditi ad internorum certaminum victoriam promouendi sunt ? Quidam nanque artem physicam sciunt , qui medendi experientiam nesciunt : sic nimirum in sancta Ecclesia quidam sunt,qui artem interioris pugnæ didicerunt,sed ad districtas necessitates certaminum adhuc perducti non sunt . Magnos viros pugnantes audiunt,sed prælia,quæ magni magnificè tolerãt,auditu sciunt,virtute nesciunt. Tales quippe sunt,
Matth.16. qui ad imitanda vestigia redemptoris inuitantur.Qui vult(inquit)venire post me , abneget semetipsum : & tollat crucem suam,& sequatur me . Arma vero Ionathæ sunt hortamenta doctoris. Armiger vero arma portat,cum quibus nõ ipse,sed alius pugnat . Sic nimirum sunt qui in sancta Ecclesia nouiter instruuntur.Dum enim virtutes à doctoribus audiunt,quibus ipsi doctores contra malorum spirituum versutiam pugnant: illud nimirum habent in onere,quod nondum habent in virtutis exhibitione . Dixit ergo Ionathas ad armigerum suum: Veni,transeamus ad stationem Philistinorum:) quia electi doctores subditos suos docent,non solum artem,qua dimicent: sed etiam ad bella pertrahunt,quo triumphent.Et quia remissi pastores bella,quæ insinuant, suscipere nequaquam curant: non dicit, vade & transi ad stationem Philistinorum: sed veni transeamus.Alios quidem ad certamen prouocant, sed eadem certamina ipsi priores tentant. Quidvero est,quod dicit:
B Quæ est trans locum illum?) Sed quidam locus in sancta Ecclesia est,qui magnis præliis clausus,non expositus est,possidere quidem bona seculi,vxorem ducere,filios procreare,blãdimẽta de omnibus rebus licitis corporibus exhibere, eo munitum ab hoste manere est : quo aliquid impositum in eo ordine positis onerosum non est . Sed hunc locum si quis melioris vitę desiderio accensus transire nititur:necesse est,vt ad grauissima bella præparetur.Diuitias nanque contemnentes, paupertatem Christi amplectentes,spernentes coniugia,amorem pudicitiæ semper amplecti debent.Habent continuo isti insurgentia grauissima prȩlia carnis,illi impugnationem cordis:quia nec paupertas leuiter fertur , nec sine magnis agonibus pudicitiæ corpora subiugantur . Vnde bene quendam sa-
Eccle. 2. pientem dicitur : Fili accedens ad seruitutem dei,sta in timore,& præpara animam tuã ad tentationem.Quasi dicat : quia egredi voluisti de loco muniminis , necesse est vt iam patenti bello,contra fortissima hostium castra muniaris . Dum ergo trans locum illum,non istum dicit, doctorum Ionathas virtutem insinuat,qui per singulare propositum religionis,semper sunt in aperto campo certaminis.Et quia de omni,quòd strenuè dimicant:de omni,quod nobiliter triumphant:iactantię, & elationis vitium fugiunt,sequitur: Patri autem suo hoc ipsum non indicauit.) Tacendæ quidem sunt electorum virtutes,ne per iactantiam dicantur : sed aliquando ad dei gloriam
C eas manifestare culpa non est.Quia vero nos in Saul magnos prædicatores expresimus,hoc profecto,quod patri Ionathas pugnæ initium cælat, illud insinuat:quia magna,quæ agimus, quandoque propter humilitatem laudabiliter cælamus. Tales quidem iam facti per corruptionem sumus , vt boni videri etiam ab illis , qui præsunt nobis, sine elatione nunquam valemus.Cum ergo de manifesto latens malum nascitur , sapienter bonum absconditur : ne malo superueniente maculetur. Sed inter hæc sciendum est : quia illi virtutes cælare prælatis suis ista necessitate possunt,qui bene cognoscere bonũ,quod agunt,sciunt.Si enim nimis sunt simplices , sæpe non est bonum quod esse bonum arbitrantur:& dum vitium,quasi virtutem,non indicant,in se absconditum hostem portant.Vnde & Ionathas,qui patri belli proposituin texit,tantus adseritur: vt sub eius ducatu pars exercitus producta referatur . Erant (inquit)duo milia virorum cum Saul in Magmas, & in mon-
Supra. 13. te Bethel, mille autem cum Ionatha in Gabaa Beniamin . Dicatur ergo de Ionatha : Patri autem suo hoc ipsum non indicauit:)quia eruditi viri dum elationis vitium incurrere de magnis operibus suis metuunt , ea nimirum ipsis abscondunt , à quibus adiuuari potuerunt.Quæ nimirum prædicatoris auxilia melius discimus , si ipsos in loco suæ perfectionis videamus.Nam sequitur : Porro Saul morabatur in extrema parte Gabaa sub malo granato, qui erat in Magron.) Gabaa(vt di- D
ximus)interpretatur, Magron de fauce dicitur . Prædicatores autem sancti sublimes valde sunt,non solum opere,sed etiam contemplatione.Extrema ergo pars ista sublimitas est operis: intima vero,illa contemplationis. Per hãc quidem extremam partem suæ celsitudinis,ad exemplum à nobis conspiciuntur, per illam vero intimam,in magno amore cõditori coniuncti sunt . Hos quidem nobis extrema parte sublimitatis suæ pro-
phęta mirandos ostendit,quando ait:Qui sunt isti,qui vt nu- *Esa. 60.*
bes volant,& quasi columbæ ad fenestras suas . Volant quippe vt nubes:quia à grauedine culpæ sunt leues,& gratia sancti spiritus in bono opere veloces. Quasi columbæ vero sunt ad fenestras:quia ad exemplũ per bona opera se nobis quasi per foramina porrigunt,sed de ostensa vitæ munditia laudis appetitu nequaquam capiuntur.Sed & sub malo granato rex resi-
det,quia in vmbra redemptoris prædicator requiem habet. Magno quidem labore fatigatur, sed verborum domini consolatione reficitur . Vnde & eadem malus arbor in eo loco qui de fauce dicitur,morari pethibetur . Quid enim hoc loco istud de fauce dicitur,aptius,quã sancti euangelij dulcedo designatur?Sic enim nunc morari in vmbra redemptoris possumus , si videlicet verba eius ad consolationem de euangeliorum meditatione capiamus.Sed in hoc residere quietius prædicatores possuut , qui quo altius & propius illud diuinæ faucis verbum suscipiunt,dulcius saginãtur.Hæc etiam causa est, E
qua rex Saul nõ stare,neque sedere,sed morari sub malo granato Magron dicitur : quia perfectus doctor dei docibilis est: & dum pascere cibo alios nititur , ipse multiformium delitiarum spiritualium dulcedine satiatur. Nam dum redemptoris amœna singulariter aspicit, in miram contemplationem virtutum surgit : & quasi de vno cortice plurima grana colligit, dum per ea omnia , quæ in redemptorem recolit delitiosam mẽtem grataater ducit. In hac quidem redemptoris amœnitate spõsa se requieuisse gloriatur,quæ dicit: Sub vmbra eius, *Cant.2.*
quem desideraueram sedi.In vmbra quippe eius sedere est,in eius cõtemplatione requiescere.Eius certè contemplatiõ vmbra est:quia in eius visione protegimur , ne diabolica tẽtatione , velut solis ardore denigremur. Qui ergo tam sublimiter requiescũt,ferre se consulentibus auxilia vtiliter possunt.Sed tamen nonnulli electi subditi dum infirmitatem propriã metuunt,dum solum deum agonis sui testem requirunt , tantorum hominum iudicia fugiũt,vt à solo deo in bona sua actione videantur . Bene ergo & Saul in extrema parte Gabaa sub malo granato morati dicitur,& Ionathas belli propositum ei non indicasse : quia dum perfectè cauere elationem non possumus , bonum de quo nasci potest , omnibus abscondi debet.Sequitur: Erat populus cum eo quasi sexcentorum virorum.) Hoc numero fortes viros in bono opere superius designari diximus , qui cum rege esse referuntur : quia per studium boni operis , concordes sunt vitæ doctoris sui. Sed habent prædicatores ecclesiæ sub se non solum qui magna agãt, F
sed & verbi cõministros, qui summa doceant.Habent duces, qui ad bella feruentes roborent:habent,qui audacter currãt: habent,qui potenter protegãt.Bene ergo subiungitur: Achias filius Achitob fratris Ichabot, filij Phinees, qui ortus fuerat ex Heli sacerdote domini in Sylo . Qui portabat ephod.) Achias nanque vmbraculum nostro sermone dicitur.Quid vero per vmbraculũ hoc in loco,nisi protectio designatur? Qui ergo in sancta ecclesia minores quoslibet ab occultis aduersariis protegunt,per vmbraculum rectè designãtur. Qui autem vmbraculo residet,ardorem solis sentire non potest.Cur vero in sacro eloquio vmbracula prædicantur : nisi quia etiam solem reprobum ostendunt , quo viror mentis exuritur . De
quo nimirum sole veritas in diuisione seminum dicit:Orto so- *Matth. 13.*
le aruerunt.Feruens quippe ardor concupiscentiæ sol est,qui velut luce candeat,sed qui mentem,cui lucet,exurat.Dum ergo maiorum exhortationibus omnium concupiscentiarum blandimenta respuimus, quò alibi,quàm in vmbraculo amœno substernimur , vbi tentationum incendia declinemus? Sed diminutiuè vmbraculum Ecclesiæ ministet dicitur , vt redemptori nemo comparetur . De illius nanque protectione sponsa in canticis gloriatur,dicens:Sub vmbra illius quem *Cant.2.*
desideraueram sedi.Et Psalmista depreeans , ait : Sub vm- *Psalm.16.*
bra

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gbra alarum tuarum protege me. Sed vnde tantus Achias iſte proceſſit, exponitur, quia filius Achitob eſſe memoratur. Achitob frater meus bonus dicitur. Quis igitur iſte frater bonus intelligitur, niſi redemptor noſter? Frater quippe, quia naturæ noſtræ particeps, ſed bonus, qui naturam noſtram, quam ſuſcepit, ab æterna morte liberauit. Vel bonus, quia omnes
Matth.7. nos mali ſumus, dicente ipſo: Si vos mali cum ſitis noſtis bona data dare filiis veſtris. Achias ergo filius Achitob dicitur, vt qui in Eccleſia potentes ſunt, eorum potentia ex ſola redemptoris imitatione eis ineſſe ſentiatur. Idem vero Achitob frater Ichabot adſcribitur, quia à tranſlatione gloriæ nuncupatur. Nam redemptor noſter ſecundum carnem de Iudæorum gente eſt natus. A quo nimirum populo, quia omnis ornatus templi, omnes ſacrificiorum ritus, omnia ſcripturarum myſteria ad gentilem populum tranſierunt, tranſlatio gloriæ in Achitob fratre rectè memoratur. Ipſe quoq; Achitob Phinees fuiſſe filius dicitur, quia Iudaicus populus in erroris ſui perfidia, qua ſe merſit, eiuſdē gentis ſuæ doctores ſe valde nequiores, habuit. Vnde & idem Phinees os mutum ſiue ori parcens interpretatur. Os quippe dicitur, quia per eundem populum dominus locutus eſt. Sed mutū os nunc eſſe cognoſcitur, quia dum redemptorem repulit, loquentem in ſe olim ſpiritum pariter amiſit. Qui etiam ori parcēs rectè dicitur, quia ſic ſemel
H in reatu tanti ſanguinis cecidit, vt per pœnitentiam, & confeſſionem ad eū conuerti nequaquam poſsit. Ori igitur parcens dicitur, quia confitendo, piè erubeſcere dedignatur. Quo con
Iob.8. tra beatus Iob ex perſona conuerſorū promittit, dicens: Non parcam ori meo, loquar in tribulatione ſpiritus mei. Sed quia item religionis dignitatē in patriarchis, & prophetis habuit, idem Phinees ex Heli ſacerdote domini natus adſcribitur. Heli quippe deus meus, Sylo miſſus interpretatur. Dijvero aliquādo in ſancta ſcriptura electi prædicatores intelliguntur. Vnde
Exod.7. & ad Moyſen à domino dicitur: Poſui te deum Pharaonis. Et
Exod.21. in lege præcepit, dicēs: Diis non detrahes. Pater ergo Phinees deus meus dicitur: quia nimirum Iudaicus populus eorum ſecundum literam ſcripturas imitatur, qui verbum dei, & reuelata mēte meruerunt cernere, & theca literæ ne videretur occultare. Hos nimirum per ſemetipſam veritas oſtendit, cum
Ioan.10. verba Pſalmiſtæ expoſuit, dicens: Illos dixit deos, ad quos factus eſt ſermo dei. In Sylo autem natus adſcribitur: quia Iudaicus populus licet carnaliter, adhuc tamē in ſcripturis ſpiritualibus eruditur. Quia ergo electus quiſque, & ſapiens in ſancta Eccleſia natum dominum ex Iudaico populo per doctrinam ſequitur, Achias qui vmbraculum dicitur, filius Achitob fratris Ichabot, filij Phinees, filij Heli eſſe perhibetur. Qui etiam ephod portare deſcribitur, vt apertè monſtretur: quia protegere alios nequaquam poteſt, qui pulchritudine bonæ cōuerſationis, lucéque non fulget. Sequitur: Sed & populus ignora
I bat quo iſſet Ionathas. Quid eſt quod populus, quo eat Ionathas, neſcit: niſi quia electus doctor ea, quæ intendit agere, ſtudet per humilitatem celare? Vnde & in Euāgelio dominus di-
Matth.6. cit: Neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua. Si enim per dexteram æterna, per ſiniſtram vero præſens vita figuratur: homines in ſiniſtra, angelos ad dexteram habemus. Quando autem per bona opera ad conſortium ſupernorum ciuium tendimus, dextera manus noſtra operari perhibetur. Siniſtra vero manus noſtra opera neſcit dexteræ, ſi cooperatores noſtros, fideles videlicet ſanctæ Eccleſiæ, adiutores habemus in opere, & laudatores habere nolumus ad elationem. Bene ergo dicitur: Populus ignorabat, quo iſſet Ionathas:) quia tunc ſolum bene agere magna nitimur, cum ea, quæ agimus, pandere ad oſtenſionem vitamus. Sed quia ad exemplum electorum iſta proferimus, non ſolum quo eat, ſed etiam qua eat, explorare attentius debemus. Sequitur: Erant inter aſcenſus per quos nitebatur Ionathas tranſire ad ſtationem Philiſtim eminentes petræ ex vtraque parte, quaſi in modum dentium ſcopuli, hincinde prærupti, nomen vni Bores, nomen alteri Sene. Cum electorum vita alta ſit meritis, ima vero conditio malignorum ſpirituum, quid eſt, quod aſcenſus eſſe dicitur, vnde ad Philiſtinorum ſtationem Ionathas tendere conatur? Nam de eiſdem Philiſtæis in typo dæmonum non longe ſu-
Supra 13. perius dictum eſt: Aſcendentes caſtrametati ſunt in Magmas.

Sed ſuper nos eſſe dicuntur, quo minores fortitudine videamur. Super nos etiam eſſe cognoſcitur, quod penetrare per K
intelligentiam non valemus. Quotiens ergo cum ſpiritibus reprobis certare proponimus, robur parare debemus ad aſcenſum, quia homines cum angelis pugnare contendimus. Vnde & ille athleta ſtrenuus confortans vehementer commilitones ſuos, ait: Non eſt nobis colluctatio aduerſus car-
Ephe.6. nem & ſanguinem, ſed aduerſus principes & poteſtates, aduerſus ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus. Quia enim contra principatuum & poteſtatum ſpirituales nequitias ſe pugnaturum prænouerat, nimirum robur mentis ad altitudinis aſcenſum parabat. Peccatorum corda dum nequam ſpiritus ſibi ſubiiciunt, eis vtique per multiformia vitia dominantur. Si ergo illuc quoque eos expugnare contendimus, valde nos oportet aſcendere, vt eorum poſsimus agmina potenter ferire. Aliter enim lubrici, aliter ſaluandi ſunt acedioſi: aliter vaneglorij, aliter ſuperbi. Vt vero ad hæc omnia electus doctor poſsit ſufficere, quia per aſsiduæ meditationis acuta conſilia mentem leuat, quaſi ad aſcenſum Philiſtinorum ſe roborat. Bene autem non vnus adſeritur, ſed plures dicti ſunt aſcenſus: quia innumeris hoſtibus, multis itineribus occurrendum eſt. Quod tunc bene agitur, quando vitiis ſingulis congruentes, & propriæ curationes adhibentur. Nam vt aliqua ex eis breuiter perſtringamus, fornicationis ſpiritus continentię vir L
tute depellitur: ſed tamen leuius ſuperatur, ſi caro impetum ſuum per abſtinentiam minuat: ne ſe mundanę concupiſcentiæ victa ſubſternat. Gula per abſtinentiam frangitur: ſed abſtinētiam ciborum corporalium habere non poteſt, qui mentem ſpiritualibus cibis non replet. Potenter enim corpus extenuat, qui amore cœleſtium cor inflammat· quia dum ſpiritualia fortiter diligit, deſideria carnis valenter premit. Auaritiæ quoque vitio bonum paupertatis voluntariæ contrarium eſt: ſed pauper ſpiritu eſſe non poterit, qui amare adhuc æternos theſauros neſcit. Sic nimirum ira vincitur, ſi amare cœleſtium perfecte terrena omnia deſpiciantur: quia vnde iraſcatur iam non habet, qui damnum temporale non timet. Sic quoque acediæ vitium, id eſt, tędium cordis depellitur, ſi ſemper bona cœleſtia cogitentur. Tędere quidem mens nullatenus poteſt, quæ tam iucunda bona lætanter videt. Triſtitiæ enim anguſtioſum malum ſpiritualis lætitiæ campo deuoratur, ſed tamen ipſa ſpiritualis lætitia ſe menti non infundit, quæ temporalis vitæ anguſtias tranſgredi cōtemplando non nouit. Bene quidem triſtitia vincitur, ſi temporaliū laborum præmia videantur, quia vnde electa mens temporaliter ſe affligi conſiderat, inde gaudere in cœleſti patria æternaliter ſperat. Quia ergo magna diuerſitate conſilij ad diuerſos animarum morbos curandos prædicator vtitur, quia idem conſilium alta mentis conſideratione comprehenditur, bene vnde Ionathas tranſire ad ſtationem Philiſtinorum appetit, aſcen- M
ſus eſſe perhibentur. Et quia ad expugnandos malignos ſpiritus à peccatorum cordibus plures difficultates obuiant, petræ inter aſcenſus eſſe memorantur. Quid enim per iſtas duas petras, videlicet Bores, & Sene, niſi concupiſcentia, & peccatum deſignatur? Bores quippe in primatu dicitur, Sene ſol ſiue auditio. Bene autem concupiſcentiæ primatus nomen conuenit, quia ipſa prior mentem occupat, quām ſe mens peccato ſubſternat. Solis etiam nomine rectè peccati delectatio figuratur: quia à veritatis intuitu mentis oculos claudit, & ad vanitatem aperit. Vnde & in primis hominibus à ſeductore ſpiritu per ſerpentem dicitur: In quacunque die comederitis de
Gen.2. ligno, quod eſt in medio paradiſi, aperientur oculi veſtri. In comeſſatione quidem illa, peccando aperti ſunt oculi tranſgreſſorum, vt falſæ lucis radios in experientia delicti perciperent, & à ſuperne claritatis alta contemplatione caligarent. In hanc quippe lucem aperire oculos Pſalmiſta refugiens, do
Pſal.118. minum obſecrat, dicēs: Auerte oculos meos, ne videant vanitatem. Hāc beatus Iob alta mēte deſpiciens, perfectorū meritis ſe inſeri exoptās, ait: Nūc enim dormiēs ſilerem, & ſomno
Iob.3. meo requieſcerem, aut ſicut abortiuum abſconditū non ſubſiſterē, vel qui concepti non viderūt lucē. Qui ſunt iſti, niſi qui peccare fortiter cauerūt? Vnus ergo ſcopulus Bores, alter Sene dicitur, quia ſi cōcupiſcentia in mente ſibi locum vindicat,

eiuſdem

A eiuſdem mentis oculos ad placidum peccati blandimentum, quaſi ad ſolis lucem videndam leuat. Bene item perræ nominantur, quia iniquorum mentibus iſta duo cōueniunt, vt iam redire prædicatores ad ſe facile non admittant. Sed & dicuntur ſcopuli, quia hincinde, videlicet tam mente, quām corpore præruptum retinent vſum prauitatis. Dum enim nulla morum, nulla operum integritate ſolidantur, in modum ſcopuli, hinc & inde prærupti ſunt. Et quia dicitur in modum dērium, quid dat intelligi, niſi quod ſæpe videmus, quia qui prædicatorum hortamenta deſpiciunt, eorum vitam mordere detractionibus conantur? Sed de eiſdem ſcopulis ſubditur: Vnus prominens ad Aquilonem, ex aduerſo Magmas, & alter ad Meridiem, contra Gabaa.) Ad Aquilonem primus ſcopulus prominet, alter ad meridiem, quia per concupiſcentiam feruor charitatis extinguitur, & per peccatum ardor concupiſcentiæ augmentatur. Mens enim reprobra dum concupiſcentiæ ſubditur, charitate ſpoliatur, & dum peccare non metuit, actiora in ſe valde peccandi deſideria accendit. Quaſi enim in ſumma diei ſuæ altitudine, & calore poſita, in fluxu peccati, & immoderatè lætatur, & ardenter reſoluitur. Male ergo mederi concupiſcentiæ morbo ſatagit, qui ad hoc exple re concupiſcentias peccando cogitat, vt quieſcat. Tanto quidem erit poſt peccatum concupiſcentia maior, quanto ipſa ſibi eſſe incipit peccati delectatio gratior. Sed primus ſcopulus
B ex aduerſo Magmas ſitus, alter contra Gabaa prominere perhibetur. Magmas (vt iam ſatis diximus) humilitas, Gabaa collis interpretatur. Ex aduerſo vtique concupiſcentia humilitatem habet, blandimentum verò peccati cœleſtem conuerſationem. Omnis enim qui vetita concupiſcit, dum præceptorem deſpicit, ſuperbit. Ex aduerſo itaque humilitatem habet, quam in obedientiæ deuotionem non retinet. Sed & qui in peccati feruore, velut meridiana claritate reſoluitur, contra Gabaa, id eſt, collem prominet, quia dum aduerſatur cœleſtibus, pœnis tartareis præparatur. Sed quia tales etiam ad æternam vitam ſanctorum prædicatione perducuntur, ipſorum prædicatorum ſtudium in Ionathæ facto videamus. Nam ſequitur: Veni, tranſeamus ad ſtationem incircunciſorum horum, ſi fortè faciat dominus pro nobis: quia non eſt domino difficile ſaluare, vel in multitudine, vel in paucis.) Quæ eſt ſtatio Philiſtinorum, niſi robur malignorum ſpirituum? Sancti etenim viri cum ad peccatorum correctionem ſe præparant, aperte ſciunt, quia cum de cœlo lapſis angelis pugnant. Pugna ergo hæc quia angelorum eſt, & hominum, pugnatur à fortibus cum infirmis, cum ſimplicibus ab aſtutis. Nam ab his
Pſalm.58. fortibus inſultum acceperat, qui dicebat: Irruerunt in me fortes, neque iniquitas mea, neque peccatum meum domine. A-
2.Cor.2. ſtutias lapſi angeli etiam Paulus intuens, ait: Non ignoramus eius aſtutias. Contra aſtutos igitur via cautæ rationis quęren-
C da eſt, contra fortes vero diuina ſunt auxilia petenda. Vt ergo magna cautela prædicatio exhibenda eſſe ſentiatur, Ionathas armigerum ſuum ad ſecum tranſeundum inuitaſſe dicitur. Et vt in expellendis hoſtibus de dei miſeratione præſumatur, loquitur, dicens: Quia non eſt deo difficile ſaluare, vel in multitudine, vel in paucis: & quia flagitioſorum conuerſio facilis non eſt, dicit: Si fortè faciat deus pro nobis.) Si fortè dicit, quia de plena criminoſorum ſalute adhuc plenius non præſumit. Sed formam electi ſubditi in virtute oſtendit humilitatis, quia ſubdit: Dixitque ei armiger ſuus: Fac omnia quæ placent animo tuo. Perge quo cupis, & ero tecum quocunque volueris.) Nonnulli ſubiecti dum menſuram ordinis ſui negligunt, eandem menſuram ſic cōfundunt: vt prælatorum ſuorum diſpoſitioni communicent, ſed obedire imperiis recuſent. Emendare quidem maiorum dicta facile audent, ſed facile implere, quæ præcipiunt, non conantur. Quid ergo in huius armigeri voce nobis oſtenditur, niſi quia relinquenda eſt præpoſitis diſpoſitio libera: tenenda eſt ſubditis virtus obedientiæ non remiſſa? Vt enim liberam diſponendi authoritatem prædicatoribus adſignent, ait: Fac omnia, quæ placent animo tuo.) Et vt ſubditorum pronam voluntatem ad omnia ſeruitia oſtēderet, ſubdit: Perge quo cupis, & ero tecum quocunque volueris.) Nec ibi quidem dixit: quędam fac, quæ ſunt in animo tuo, quædam non fac, vel aliter fac: nec hic, perge il-
D luc, & ero tecum, & illuc non ero tecum. Omnia (inquit) fac:) quia diſpoſitione prælatorum diſponenda ſunt omnia. Ero (item ait) tecum quocunque volueris,) quia alicui præcepto obedientiæ ſubiectus optimus deeſſe non debet. Sequitur: Et ait Ionathas, ecce nos tranſibimus ad viros iſtos, cumque apparuerimus eis, ſi taliter locuti fuerint ad nos, manete donec veniamus ad vos, ſtemus in loco noſtro, nec aſcendamus ad eos. Si autem dixerint: aſcendite ad nos aſcendamus, quia tradidit eos dominus in manibus noſtris.) Certa & indubitata ſanctæ Eccleſiæ ſententia eſt, quia electi prædicatores, non ſolum quid, quantum, & quando loquantur conſiderare debent, ſed quibus etiam loquantur. Vnde & dominus à quorundam notitia verbum recondens, diſcipulos prohibet, di-
Matth.7. cens: Nolite ponere margaritas ante porcos. Hinc item ſcri-
Eccle.32. ptura inutiliter effundi verbum vetat, & dicit: Vbi non eſt auditus non effundas ſermonem. Quid eſt ergo, quod Ionathas dicit: Si dixerint, manete, donec veniamus ad vos, ſtemus in loco noſtro: ſi vero, aſcendite ad nos, aſcendamus, quia tradidit eos dominus in manibus noſtris,) niſi quia electus prædicator attēte debet colligere, quibus verbum vitæ debeat proferre? Sed quia hoc oſtendi nunc in ſenſu literæ videtur, nos ſubtilius exprimamus. Ad peccatores prędicatores tranſeunt, quando his, quibus verba exhibent, non ſolum verbo, ſed etiam vita placent. Qui ergo ſunt, qui dicunt, aſcendite ad nos, niſi hi, qui deuotionis ſigna proferunt, quia ſalutis verbum, E
& venerabiliter audiant, & retinere fortiter concupiſcant? Ad iſtos itaque aſcendendum eſt, in quibus etſi magnus labor eſt in opere miniſterij, ſunt & magna lucra ſalutis. Econtrario vero ad doctores peccatores tranſire geſtiunt, quando tam profunda cæcitate merguntur: vt ad imitandæ ſuæ prauitatis exemplum, ipſos etiam prædicatores conuertere nitantur. Proni quippe ad malum ſunt, corde impœnitentes, & peccati lepra, quam induūt, maculare alios non expaueſcunt.
Prouer.2. De quibus ſapiens ille loquitur, dicens: Lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus peſsimis. Et item Propheta de
Eſaiæ 3. his vaticinans, ait: Prædicauerunt peccatum ſuum ſicut Sodoma. Quid eſt ergo, quod ait: Stemus in loco noſtro?) Sed tale eſt, ac ſi dicat: Si illos lucrari non poſſumus, noſmetipſos in
Eccle.10. bona conuerſatione ſeruemus. Locus enim noſter, bona conuerſatio eſt. De quo nimirum loco alias ſcriptum eſt: Si ſpiritus poteſtatem habens aſcenderit ſuper te, locum tuum non deſeras. Locus quidem iſte non ſolum à ſpiritu, ſed etiam ab homine cauendus eſt: quia ipſe ſpiritus non ſolum per ſe nobis obuiat, ſed contra nos etiam per hominem pugnat. Si vero locus noſter dominus eſt, cum mali ſe nobis obiiciunt, in loco noſtro perſiſtamus: quia cum incorrigibiles prædicatorum monita non recipiunt, ſolerter debent ipſi circumſpicere, vt ad ſe nulla poſsint eorum exempla peruenire. Sequitur:
F Apparuit itaque ſtationi Philiſtinorū, dixerūtque Philiſtim: En Hebræi egrediuntur de cauernis, in quibus abſconditi fuerant. Et locuti ſunt viri de ſtatione Philiſtinorum ad Ionatham, & ad armigerum ſuum: aſcēdite ad nos, & oſteridemus vobis rem.) Quidnam eſt quod apparere Ionathas Philiſtæis cum armigero dicitur: niſi quia doctor ipſe prior debet bonum oſtendere, quod alios contendit edocere? Non enim poteſt in prædicatione venerabiliter recipi, ſi prius in ſe honorem miniſterij non præfert luce bonæ conuerſationis. Vnde
Roma.11. & egregius prædicator confidenter adſerit, dicens: Quandiu quidem ſum gentium apoſtolus miniſterium meum honorificabo. Apparet ergo doctor non tam cum verbo loquitur, quàm cum vita, & moribus venerabiliter demonſtratur. Propheta igitur cum typis ſacræ hiſtoriæ prædicatorum mores oſtenderet: rationabiliter ſubintulit, dicens: Apparuit itaque vterque ſtationi Philiſtinorū.) Quaſi dicat: Quia docere propoſuit, prius his, quibus loqui diſpoſuit, vitam monſtrauit. Sed quid eſt quod Philiſtæi apparentes deſpiciunt, & tamen eis: aſcendite ad nos dicunt, niſi quia plærunque illi etiam prædicatorum optimam vitam deſpiciunt, qui eorum prędicationē ad pœnitentiæ lamenta curſuri ſunt. Et dum eos deſerere vitæ remotioris ſtudium reprehendunt, eos nimirum de cauernis egreſſos adfeuerant. Quaſi dicant: Illi nunc ſub colore prædicationis ad ſeculum exeunt, qui hunc fugiſſe tota

intentione

Universidad de Deusto Biblioteca

G intentione videbantur. Sed plærique iustos prædicatores ar-
guunt, qui mala, quæ eis obiiciunt, in eis esse suspicantur. Qui
nimirum eo ipso, quo malum damnant, spem prædicatoribus
tribuunt: quia ad bonum, quod defendunt, exequendum per-
trahi facilius possunt. Dum ergo bona intentione falsa iusto-
rum mala vituperant, insaniunt quidem voce, sed prædicato-
ribus fructum suç salutis, etiam insaniendo, spondent. Et quia
de ascensu superius dictum est, restat inquirere quid sit, quod
dicunt: Ostendemus vobis rem.) Sed hoc ad literam minas si
gnificat. Quod tale est, ac si dicant: Si huc ascenderitis, quan-
tum valeamus patiendo sentietis. In malorum vero conuer-
sione item facile est colligere, cum iustos expellunt, quantum
soleant nocere. Sed quia authore deo carnalitatem historiæ
ad spiritualem intelligentiam duximus: dum sancti doctores
erumpentibus quibusdam signis, peccatorum conuersionem
considerant, res etiam ab eis promittitur: quia ad verum esse
se redire pollicetur. Res quidem aliquid habet esse, peccatum
1. Cor. 8. vero esse nullum habet. Vnde & Paulus Corinthiis dicit: Sci-
mus quia nihil est idolum in mūdo. Peccator autem quia pec-
cando ad nihilum tendit, cum nihil illud, cui inhæsit, deserit:
quasi ad esse redit. Rem ergo in se ostendere, id est aliquid,
quod esse habet, potest: qui iam per diuinam gratiam opera
virtutis tenet. Dicunt ergo: Ascendite ad nos, & ostendemus
vobis rem.) Quasi signo quidam peccatores repromittant, &
H dicant: Si verbo ita in nobis laborare proponitis, sine magno
lucro non erit, quod laboratis. Quare & de altorum certitudi
ne subiunctum est: Et ait Ionathas ad armigerum suum: Ascen
damus, sequere me, tradidit eos dominus in manns Israël.)
Quisquis nititur magna agere, hæc bene pensare nouit, si sem
per studuit diuinis laudibus imputare. Bene ergo Ionathas de
consequenda victoria confidēs, non in manus suas, sed in ma
nus Israël tradendos inimicos adseruit: vt triumphum osten-
deret, & qualis esse debeat triumphator, pariter designaret.
Israël quippe videns deum interpretatur. Cui ergo in manus
hostes tribuuntur, videns deum dicitur: vt non ei ea, quæ in
manu data sunt, doceatur attendere: sed tenens datum, ad lar-
gitorem munerum cor leuare. Aliud enim tenet manibus, a-
liud oculis videt: vt triumphi palmam fortiter teneat, sed vi-
dentem deum retenta palma victoriæ non extollat. Hæc au-
tem quia confidendo non posidendo loquitur: qualiter ad
eadem posidenda veniat, audiamus. Sequitur: Ascendit Io-
nathas reptans manibus, & armiger eius post eum.) Quid est
reptare manibus, nisi corpus omne curuare, nihil in se sub-
lime relinquere, superiora membra ad inferiora officia per-
agenda inclinare? Quid autem in hoc facto nobis insinuatur,
nisi quia multa prædicatorum compasione indiget conuer-
sio peccatorum? Quid enim aliud, quàm reptare manibus vi-
debatur redemptor noster, cum publicanorum amicus fie-
Matth. 9. ret, & peccatores reciperet, & cum ipsis māducaret? Manibus
I quidem reptabat, cum dicebat: Non habent opus sani medi-
co, sed male habentes. Hinc iterum dicit: Non veni vocare iu
stos, sed peccatores. Hanc etiam incuruationem reptandi, in
sacro eloquio cameli appellatio designat. Quia ad hoc salua-
tor vsque ad ima nostra se voluit humiliare, vt nos ad alta
suæ diuinitatis extolleret. Hanc nanque reptantem manibus,
1. Cor. 9. Paulus sequi se insinuans, ait: Omnibus omnia factus sum,
vt omnes facerem saluos. Sed & quia in manibus opera solēt
significari, reptat manibus pastor: quando peccatoribus viam,
quam tenere conuersi debeant, non profert sapientia verbi,
sed exemplo conuersationis. Reptare quidem manibus prędi-
Matth. 5. catores suos docebat dominus, cum dicebat: Sic luceat lux ve
stra coram hominibus, vt videant vestra bona opera, & glori
ficent patrem vestrum qui in cœlis est. Bene autem reptans a-
scēdere ad stationem Philistinorum dicitur: quia ad destruen-
da peccatorum vitia peruenire ille doctor potest, qui ipsos
peccatores magna humilitatis ostensione, & magna charita-
tis affectione demulcet. Nam dum conuenientiam gratiæ fo-
ris porrigit, manum intus ad incidendum mentis languorem
mittit. Vnde & bene subiungitur: Et cum vidissent faciem Io-
nathæ, alij cadebant ante Ionatham, alios armiger eius inter-
ficiebat.) Facies Ionathæ cernitur, quando qui verbum præ-
dicatoris audiunt, charitatem etiam mentis eius agnoscunt,
cum videlicet hunc audiunt, & cœlestia prędicare, & eos, qui- K
bus ipsa pandit cœlestia, mira charitate diligere. Bene autem
ante faciem cadere dicuntur, quia dum bona, quæ sunt in men
te prædicatoris agnoscunt, statum prauitatis deserunt. Sed &
dum ad remedium pœnitentię plures veniunt, alij in magno-
rum, alij in minorum exempla confugiūt. Aptè igitur dictum
est: Alios armiger eius interficiebat.) A vita quidem reproba
priuari, bene interfici est, & cuius exemplo, vel monitis ma-
lum quis deserit, ante eius pedes quasi interfectus cadit. Gene
rali quippe sententia, singulorum victorias exponens Iaco-
bus, ait: Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, *Iaco. 5.*
saluabit animam eius à morte, & operit multitudinem pecca-
torum. Sequitur: Et facta est plaga prima qua percusit Iona-
thas & armiger eius, quasi viginti virorum, in media parte iu-
geri, quam par boum in die arare consueuit.) Plaga prima hęc
dicitur: quia sancti percutere noxios etiam post in vltimo iu-
dicio describūtur. Vnde & Paulus Corinthios excitat, dicens:
An nescitis quia angelos iudicabimus? Hinc Psalmista vatici- *1. Cor. 6.*
nans, ait: Exultabunt sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus *Psal. 149.*
suis, exultationes dei in faucibus eorum, ad faciendam vindi-
ctam in nationibus, increpationes in populis. Plaga prima ista
conuersionis est, secunda damnationis: quia modo sancti con
uerti nos ad dominum rogant, sed non conuersos, tunc du-
rius damnant. In qua viginti viri mortui referuntur, vt quina-
rij numeri mysterium commendetur. Quinquies enim qua- L
tuor repetiti, aut quater quinque viginti fiunt. Et quia vigore
quinque sensuum omne tempus peccati perficitur, & in qua-
tuor Euangelistarum libris remedia nostrę salutis inuenimus,
viginti virorum typo omnes saluandi peccatores exprimun-
tur. Qui in media parte iugeri interfecti perhibentur, quam
par boum in die arare consueuit. Boues sunt prædicatores Ec-
clesiæ, qui dum prædicant, arant: qui dum verbis cœlestibus
corda auditorum aperiunt, quasi in bona terra semen spar-
gunt. Sed in die arant boues, quia dominus comminatur, di-
cens: Veniet nox, quando nemo potest operari. Item duo bo *Ioan. 9.*
ues arant, Ionathas videlicet & armiger eius. Quibus nimi-
rum bobus, aut sapientes, & simplices intelligendi sunt, aut
minores, & altioris ordinis sacerdotes. Possunt autem gene-
raliter in duobus bobus, omnes sanctæ Ecclesiæ prędicatores
intelligi, quia & geminæ charitatis gratia pleni sunt, & se pri
uato amore non diligunt. Media ergo pars iugeri ista est vita
præsens. Ista quidem temperata ad cultum imbribus molle-
scit hyemis, illa ad sterilitatem pigrorum caloribus torretur
æstatis. Istam partem iugeri boues arare possunt, illam vero
non possunt, quia in hac vita bona opera seminanda sunt, in
illa vero non seminanda opera, sed operum retributio me-
tenda. Bene ergo in media parte iugeri, viginti viri interfecti
perhibentur: quia conuerti peccatores hic solum salubriter
possunt, vbi magnitudo criminis purgari creditur per lamen- M
ta conuersionis. Sed nonnulli in subita peccatorum conuer-
sione mirantur, quia eis propter vsum curæ exterioris quoti-
diana tot, quæ agit Deus mira, viluerunt. Vnde & subditur:
Et factum est miraculum in castris per agros.) Perfecti qui-
que in omnibus, quæ facta sunt, siue fiunt, omnipotentis Dei
virtutem, & sapientiam mirari non desinunt. Vnde & Psalmi-
sta diuinis laudibus insistens, ait: Mirabilis Deus in sanctis *Psal. 67.*
suis, Deus Israel ipse dabit virtutem, & fortitudinem plebi
suæ, benedictus deus. Hinc Moyses eidem domino confite-
tur, dicens: Quis similis tui in Diis domine, quis similis tui in *Exod. 15.*
sanctis, gloriosus, mirabilis in maiestate, faciens prodigia. In
sanctis quidem mirabilis dicitur, quia quo altius diuina con-
spiciunt, eo & mirabilius obstupescunt: quia nimirum altissi-
ma contemplatione vident, quibus stupeant, non quæ ratio-
ne comprehendant. Quotiens ergo pręter quotidianum vsum
noua quædam accidunt, quæ carnales, ac simplices admiren-
tur, miraculum per agros fieri dicitur. In cōparatione nanque
sanctorum velut agrestes, homines sunt, qui tot cōditoris an-
tiqua opera, tot dispositiones temporū, & tot ordines creatu
rarū mirari nesciunt. Bene igitur in eadē rusticitatis hebetudi
ne omnes generaliter cōcludūtur, cū subditur: Sed omnis po-
pulus stationis eorū, qui ierat ad prædandū, obstupuit.) Quam
stationem nominant, nisi Philistinorum? Quid est ergo quod
Philistim

A Philistim admirantur, nisi quia aliquando conuersionem pec-
catorum alij peccatores obstupescentes aspiciunt, & dum bo
nitatem Dei in illorum visitatione intelligunt, ad simile con-
uersionis propositum accenduntur. Ad prædandum quippe
stationis populus pergit, quando agere peruersa non metuit.
Quod enim prohibente deo, scripturis minantibus, contradi-
centibus doctoribus, quis audet agere, quasi per violentiam
nititur suis visibus vsurpare. Si quis per hunc populum dæmo
nia intelligere voluerit, potest: quia ad prædandum pergunt,
cum violentas tentationes ingerunt, & captiuas animas pecca
torum ducunt. Qui certè populus obstupescere dicitur, quia
cor pœnitens, quod dæmones habere non possunt, qua gratia
conuersi peccatores recipiant, non intelligunt. Sed dum pec
catores resipiscunt, tam sibi, quàm aliis prosunt, quia nonnul-
li eorum exemplo corriguntur. Vnde & subditur: Et contur-
bata est terra.) Dum populares viri noua mira conspiciunt, ter
ra turbatur, quia sæpe contingit, vt dum per exteriora mira-
cula alij conuertuntur, aliorum duritia incitamentis quibus-
dam ad propositum boni operis moueatur. Male etenim tran
quilla est terra, quando vita carnalium in mundi iacet dele-
ctationibus secura: quando peritura, quæ ardenter desiderat,
hanc dulciter oblectant. Terra verò turbatur, quando carna-
lis mens à mala sua soliditate concutitur, & cogitare fluctuan-
do inchoat inter mala, quæ respuit, & bona, quæ amat. Turba-
B ri etenim menti tunc est, serenitatem malæ delectationis pro-
posito Christinæ religionis obducere. Sed carnalis affectus
con cutitur, vt spiritualis vita reueletur. Vnde & subditur: Et
accidit quasi miraculum à Deo.) Quando nanque mens ho-
minis carnali delectatione deprimitur, eius vtique visus ob-
tunditur: vt spiritualia bona ignorare mereatur. Sed cum in
suis carnalibus infirmari incipit, paulatim in spiritualibus con
ualescit: vt superna proficiendo videat, infirma obliuiscendo
derelinquat. Profectus quidem conuersæ mentis ostenditur:
quia prius terra turbari dicitur, deinde miraculū quasi à Deo
accidisse memoratur. Miraculum vero à deo est quod sine ho
Exo. 16. mine facit deus. Quod enim manna in deserto filiis Israel plu
erit dominus, quod concupiscentibus volatilia præbuerit, mi-
raculum vtique sine homine deus fecit, sed dum mare diuide-
Idem. 14. re voluit, virga hoc Moysen tangere præcepit: vt miraculum
ostenderet, quod per hominem populo demonstraret. Sic ni
mirum virga petra percutitur, vt aquæ fluenta producantur:
Nume. 20. quia nimirum miraculum, quod ostendere voluit, per homi-
nem, non per semetipsum fecit: vt dum hominem venerabi-
lem redderet, huic Israeliticus populus humiliter subiici, &
deuotè obedire debuisset. Quid est ergo quod miraculum
quasi à deo accidisse adseritur, postquam terra turbatur: nisi
quia dum sanctus spiritus mentem ad conuersionem com-
mouet, commotæ menti electorum exempla insinuat: quæ &
C venerabiliter videat, & imitari deuotè concupiscat? Hoc qui-
dem miraculum iuxta historiam sic accipitur, quia plures in-
terficiebantur. Nunc vero in sancta Ecclesia ad religiosam vi
tam peccatores conuertuntur, quos alij ad virtutis exempla
sequuntur. Spiritus quidem sanctus illos trahit, & quia tra-
huntur, aliis ostendit: vt tractos trahat, & videntes tractis in-
serat: quatenus per largitatem suæ gratiæ vtrosque compre-
hendat. Quando enim hoc sine homine per semetipsum ope
ratur in cordibus fidelium, vtique miraculum non fit quasi à
deo, sed à deo. Quando autem prædicantibus hoc æternæ vi-
tæ doctoribus agit, quasi à deo est miraculum: quia mirabiles
suos ministros ostendit, vt qui eos aspiciunt, deuotè valeant
imitari. Sed quia summos sacerdotes Saul signare superius di
ximus, Ionatham vero filium eius subditas prędicatorum per-
sonas: si sequentia attendimus, sollicitudinem apostolicam in
summis pontificibus, quam retinent, inuenimus. De quo ni-
2. Cor. 11. mirum beatus Paulus loquitur, dicens: Quis infirmatur, & e-
go non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror? Præ-
ter illa, quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollici-
tudo omnium ecclesiarum. Qui vero omnium ecclesiarum
sollicitudinem gerebat, non solum paruulorum, sed etiam ad
discutienda maiorum facta vigilabat. Vnde & hic subiungi-
tur: Et respexerunt speculatores Saul, qui erant in Gabaa Ben
iamin, & ecce multitudo prostrata huc illúcque diffugiens. Et
ait Saul populo, qui erat cum eo: Requirite, & videte quis a- D
bierit ex nobis. Et repertum est non adesse Ionatham, & ar-
migerum eius.) Pugnam Ionathę Saul speculatores aspiciunt:
quia summi pontifices, non solum subditorum facta discu-
tiunt, sed doctrinam prælatorum. Istos quidem explorant, si
bene agant: illos autem an rectè doceant. Sępe conuersionem
aliorum audiunt, sed ne sint bene eruditi pertimescunt. Quid
enim est aliud, quod quis abierit quæritur: nisi quia qui ad prę
dicandum mittitur talis esse debet, vt onus ministerij ei secu-
rè imponatur: vt mens mittentis nulla dubitatione fluctuet,
quod rectè doceat, & doctrinæ verba operibus ostendat. Et
quia innumeri sunt Ecclesiarum præsules, à speculatoribus Io
nathas aspicitur: quia summum culmen vniuersalis Ecclesiæ,
sic per orbem prædicatores ordinat: vt circa se ministros ha-
beat, per quos illorum doctrinam discutiat, & opera diligen-
ter inquirat. Sed qui summi culminis ministerio, & legatione
funguntur, in alta vitæ, & scientiæ sede sublimantur. Vnde &
bene & iidem speculatores in Gabaa Beniamin esse memo-
rantur. Gabaa quidem Beniamin collis filij dextræ nuncupa-
tur. In colle quidem filij dextræ sunt, qui iam per sublimem
vitam, & per altam scientiam ad conformationem videntur
pertingere redemptoris. Hi nimirum victorum acta de subli-
mi conspiciunt: quia bonorum vitam probare, & malos di-
scutere, ex vitæ merentur celsitudine, & summæ scientiæ per-
fecta eruditione. Qui Ionatham non adesse reperiunt: quia lu E
cra prædicationis tunc optima esse considerant, cum prædi-
catoris laudabilem personam probant. Sequitur: Et ait Saul
ad Achiam: Applica arcam dei.) Cur Achiā sacerdotem Saul
applicare arcam præcipit, nisi quia modum certaminis à spe-
culatoribus audiunt? Quod quidem à summis sacerdotibus
bene spiritualiter agitur, cum ea quæ à relatoribus audiunt,
non ante diiudicant, quàm eorum rationem in consilio inter-
næ meditationis quærant. Et quia sæpe alienæ etiam mentis
consilia sequuntur, Achias arcam applicare iubetur. Arcam
quippe sacerdos habet, qui scientia spirituali mentem va-
cuam non habet. Saul ergo arcam applicare Achiam iubet,
quando summus doctor consilium à minoribus suis, & erudi
tis quærit. Ibi enim sunt postulanda consilia, vbi spiritualis
scientiæ gratia coruscat. Vnde & subditur: Erat enim arca dei
in die illa cum filiis Israel.) Quasi dicat: Hoc applicare præce-
pit, quod esse cognouit. Ab irreligiosis quidē religionis con-
silium, aut sapientię à stultis petere, non est consilium accipe-
re, sed præcipitare. Bene ergo dicitur: Erat enim ibi arca dei:)
quia in rebus dubiis illos debemus consulere, quibus apertè
scimus spiritalia dona non deesse. Sed quædam sunt, quæ per
consilium, quædam vero quæ per auxilium meliorantur. Vbi
enim aperta, & indubitata necesitas est, illic non est idonea
mora consilij, sed celeritas subuentionis. Ambigua quidem,
& obscura melius consulendo peragimus, sed aperta, & co- F
gnita subueniendo, & festinando subleuamus. Vnde & sub-
ditur: Cúmque loqueretur Saul ad sacerdotem tumultus ma-
gnus exortus est in castris Philistim, crescebátque paulatim,
& clarius resonabat. Et ait Saul ad sacerdotem: Contrahe ma
num tuam. Conclamauit Saul, & omnis populus, qui cum eo
erat, & venerunt vsque ad locum certaminis.) Quid enim a-
liud signat, quod prius Saul applicare arcam petiit, deinde sa-
cerdotem contrahere manum iussit: nisi quia & obscura de-
bemus consulendo disponere, & quæ clarius innotescūt, cum
festinatione complere? Sed prædicatori tumultum crescētem
paulatim audire est, conuersorum peccatorum deuotionem
cognoscere. Quod paulatim crescere dicitur: quia dum men-
tem nostram ad bona opera spiritus dirigit, hanc ad meliora
per quotidianos profectus leniter ducit. Quid vero est, quòd
Saul & omnis qui cum eo est populus clamat: nisi quia se
præliatoribus sociant? Sed & vsque ad locum certaminis ve-
niunt. Locus certaminis cor est, verbum dei audientis. Certa-
minis vero locus dicitur, quia verbum, quod recipitur, cum
præterita conuersatione præliatur. Placent enim ei iam cœ-
lestia, quæ audit, sed vetus consuetudo insurgit, & vt audita
contemnat suggerit. Fit pugna item grauior, quia quod præ-
dicator laudat, hoc maligni spiritus dissuadendo vituperant,
& quasi præliando se contra sanctos erigunt, dum illud bel-
lando

Universidad de Deusto
Biblioteca

G lando deſtruunt, quod iſtorum voce prædicatur. Quid eſt ergo venire vſque ad locum certaminis, niſi per exquiſitionis aditum, peruenire ad ſecreta cordis auditoris, vbi hoſtes celeriter inueniat, & poterer cædat? Nã qui diſcutere interna neſciunt, ad locum certaminis peruenire non poſſunt. Vel locus certaminis eſt, vbi creber fama magnæ regionis eſt. Illuc quippe dũ ab innumeris curritur, qui & vitam deponere veterem, & induere nouam concupiſcunt, certaminis locus rectè nuncupatur: quia quotidie illic ſpiritualium virtutũ exercitus pugnat, cum numeroſitate vitiorum. Illic quidem quanto graues pugnæ, tanto glorioſæ victoriæ. Illic quo frequentius acceſſus hoſtium, eo & laudabilior numerus triumphorum: vbi non ſolum magnorum alta virtus extollitur, ſed communis omnium ſtrenuitas mira fortitudinis oſtẽſione monſtratur. Vnde & ſequitur: Et ecce verſus fuerat gladius vniuſcuiuſque ad proximum ſuum, & cædes magna nimis.) Quis eſt hic gladius, niſi gladius ſpiritus, quod eſt verbum dei? Qui enim innumerabilibus locis ad omnipotentis dei ſeruitium conuerſi ſunt, quia verbo Dei inſeparabiliter inhærent, quaſi iuxta ſe quiſque gladium tenet. Gladius ergo vniuſcuiuſque ad proximum vertitur, quando hi, qui in monaſteriis conuerſi ſunt, & viciſsim ſe verbo Dei perforãt, & carnalitatem in ſe penitus necant. Velut enim alterutro vulnere interficiuntur, dum alter alterum verbo Dei percutit: & quicquid in ſe carnaliter
H viuit, extinguit. Qui, quia nuper conuerſi, à ſeculari vita ceciderãt, Philiſtinorum typo ſignati ſunt. Vel gladius alterius ad proximum vertitur, quando per conuerſorũ exhortationem, nondum conuerſi peccatores ad dominum conuertuntur: quando non ſolum hi, qui præſunt, verbo prædicationis alios lucrifaciũt, ſed multitudo ſubditorum quotquot poſſunt verbis, & exemplis inſtruere, & præſentis vitæ deſideriis conantur velut interfectos ſubducere, & æternæ vitę viuos exhibere. Hæc quidem lucra peremptorum iam in tota Eccleſia per orbem vniuerſum diffuſa, conſpicimus: quia quicunque per diuinam gratiam iam deo viuunt, alternæ charitatis mucrone huic mundo mortui videntur. Gladius quippe vniuſcuiuſque ad proximum vertitur: quia omnes electi ſe in ſancta Eccleſia viciſsim roborãt, & ad cœleſtem patriam ſtudio alternæ prædicationis inflammant. Et quia innumerabilis populus quotidie deo acquiritur, bene illic ſubditum eſt: Et cædes magna nimis.) Magnum vtique nimis eſt, quod in magnitudine poteſt quomodocunque dignoſci, ſed excellentia non valet comprehendi. Ad hanc quidem magnam nimis cędem oculos extulerat, qui dicebat: Mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui *Pſal. 138.* Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum: dinumerabo eos, & ſuper arenam multiplicabuntur. Poteſt etiam magna nimis cædes intelligi, non ſolum vt multi, ſed etiam vt bene interfecti videantur. Quod quidem in conuerſione peccato-
I rum fieri cernitur: cum ſic pręterita deſerunt, vt ad eadem delectamenta nunquam reuiuiſcant. Cædi vtique peccatoribus eſt, ad tempus à turpi vita ſeparari. Vehementer ergo ſiue nimis cædi eſt, temporalis vitæ illecebras perfectè deſerere, & futuræ gaudiis inhiare. Ipſorum vero, qui conuertuntur, quia multa diuerſitas eſt, ſequitur: Sed & Hebręi qui fuerant cum Philiſtim heri, & nudiuſtertius, aſcenderántque cum eis in caſtris reuerſi ſunt, vt eſſent cum Iſraël, & his qui erant cum Saul, & Ionatha.) Qui ſunt Hebræi, qui fuerãt cum Philiſtæis, niſi peccatores à religioſa cõuerſatione lapſi? De quibus non *Supra. 13.* valde ſupra dictum eſt: Hebræi trãſierunt Iordanem. Hebræi quidem ſunt ordine religionis, ſed cum Philiſtęis ſunt, & cum eis aſcendunt, quandiu per ſuggeſtiones noxias illuduntur, & in praua operatione proficiunt. Cum malignis quidem ſpiritibus ſunt propoſito, & voluntate peccati, ſed cum eis aſcendunt, quia ipſis impellẽtibus, in audaciam ſe extollunt iniquæ operationis. Vel cum eis ſunt, cum peccata ſua operando perficiunt, cum eis vero aſcendunt, cum prauitatis ſuæ exempla aliis imitanda proferre non metuunt. Quid eſt ergo quod reuerti, & eſſe cum Iſraële dicuntur, niſi quia tales etiam plærunque reſipiſcunt? Reuerti enim amorem religioſæ vitæ reſumere eſt. Et cum Iſraële eſſe eſt, intra ſanctam Eccleſiam in charitatis vnitate perſiſtere. Ad hoc quippe reuertendum, vt cum Iſraële eſſe proponatur, quia nulla eſt conuerſio peccatoris, ſi conuerſus perſeuerantia careat boni operis, & vnitate charitatis. Sequitur: Omnes quoque Iſraëlitæ qui ſe abſconderant in monte Effraim, audientes quod fugiſſent Philiſtim, ſociauerunt ſe cum ſuis in prælio.) Hoc quidem totiẽs fit, quotiens remotiori vitæ dediti, ad quærenda animarum lucra intorquere ſtudium dignantur. Cum ſuis nanque ſe in prælium ſociant, cùm vera æternæ vitæ gaudia cum ſanctæ Eccleſiæ doctoribus prædicant, paritérque à peccatorum cordibus malignos ſpiritus fugant. Sed quærendum valde eſt, quomodo dicatur: Audientes quod fugiſſent Philiſtim.) Præclara quidem victoria non eſt, fugientes inſequi, ſed reſiſtentes effugare. Quid eſt ergo quod dicitur: Audientes quod fugiſſent Philiſtim ſociauerunt ſe cum ſuis in prælio,) niſi quia his verbis eiuſdem remotæ vitæ conuenientia lucra ſignantur? Mos nanque illorum virorum eſſe ſoler, vt verbum potius conſulentibus ſe, quàm ſibi obſiſtentibus proferant, quia niſi deuotum cor auditoris agnoſcunt, prædicationem ſuam quaſi in vacuum periturам emittere dedignantur. Prius ergo quàm ſe ſuis in prælium ſocient, Philiſtæos fugiſſe audiunt, quia non tam ſceleſtibus conuertendis inuigilant, quàm conuerſis ad perfectioris vitæ faſtigia ſubleuandis. Ipſa autem ſublimitas vitæ perfectioris, quia ſuaderi magnæ exhortationis laboribus ſolet, qui fugiſſe Philiſtæos audiunt, præliari merito dicuntur. Hoſtes itaque fugiunt, ſed nuper abſconditi prælian-
L tur, quia remotæ vitæ viri non dignantur loqui, niſi deuotis auditoribus, ſed loquẽtes, vitæ, quam ipſi tenent, altitudinem magna verborum, atque exemplorum pugna ſuadere vix poſſunt. Et quia magna lucra prædicationis infirmi, & imperfecti colligere non poſſunt, ſequitur: Erant cum Saul quaſi decem milia virorum.) Non ait decem milia, ſed quaſi decem milia. Huius denique numeri perfecta perfectio in terra non inuenitur, ſed in cœlo. Quia enim nouem ſunt ordines angelorum, & ad illorum ſocietatem electorũ illa hominum multitudo ſuſtollitur, decem milia virorum illa ſunt, quæ in ſanctis angelis, & electis hominibus in illa æternæ gloriæ ſede gratulantur. Quaſi ergo decem milia virorum illa ſunt, quæ in iſtius adhuc ſeculi exilio poſita, illius beatæ ſocietatis formam in moribus ſuſceperunt. Quia item illius ſupernæ vitæ amore peccatorum tenebræ relinquuntur, ſequitur: Et ſaluauit dominus in die illa Iſrael.) Contemplatio quidem internę lucis ſplendida valde atque clariſsima dies eſt, in qua dominus Iſraelem ſaluat, quia quorum corda luce intimi ſplendoris irradiat, in celſitudinẽ perpetuæ ſalutis leuat. Saluare quippe in die illa dominus dicitur, quia ad æternæ vitæ amorem nemo ſucceditur, cui intimæ lucis ſplendor occultatur. Ad hãc ſalutis gratiam, non ſolum electa, ſed etiam deſpecta, quæ videntur, mundi peruenit. Vnde & ſubditur: Pugna autem peruenit vſque Bethauen.) Bethauen dicitur domus inutilis. Hanc quippe inutilem domum dominus in parabolis oſtendens, regem ſeruo in nuptiis præcipientem introducit, dicens: Exi cito in plateas, & in vicos ciuitatis, & pauperes, ac *Lucæ 14.* debiles, cæcos ac claudos introduc huc. Pauperes quidẽ ſunt, qui verbi Dei theſauros in corde ſuo minime recondunt. Debiles vero ſunt, qui laborare ſatis pro æterna vita non poſſunt. Cæci vero idiotæ, ac ſimplices deſignantur, quia dum cœleſtia nequaquam vident, lumine mentis carent. Claudi vero ſunt, qui greſſum boni operis perdiderunt. Sed pugna peruenit vſque Bethauen,) quia ſæpe inutiles perſonæ dum ſermonis Dei bello capiuntur, in eius redactę ſeruitium, vtiles fiunt. Pugnatur quidem cum cæcis, vt videant: cum claudis, vt ſubſiſtant: cum pauperibus, vt morum theſauros accipiant: cum debilibus, vt ad robur boni operis conualeſcant. Vſque ergo Bethauen pugna perducitur, quando illi ſanctorum prædicatione capiuntur, qui vtilitatem alicui neceſſariam, habere nullam videbantur. Vnde & ſubditur: Et omnis vir Iſrael ſociatus eſt ſibi in die illa.) Omnis quidem vir prædicatori coniungitur: quando conditio hominũ nulla relinquitur, ex qua conuerſi ad bonam cõuerſationem minime perducantur. Sed qui Saul ſociantur, viri dicti ſunt: quia qualeſcunque in ſeculo ſumus, in Dei omnipotẽtis ſeruitio eſſe forres admonemur. Niſi viri etenim prędicatoribus nequaquam ſociantur: quia cum eis non conueniunt, niſi fortia ipſi agãt, quæ illi docendo laudant,

A dant. Sed iam deuictis hoſtibus, iam ſibi fortibus coniunctis, quid rex agat, attentè conſiderandum eſt. Sequitur: Et adiurauit Saul populum, dicens: Maledictus vir qui comederit vſque ad veſperum, donec vlciſcar de inimicis meis.) Inimici prædicatorum illi ſunt, de quibus Pſalmiſta obſecrat, dicens: Eripe me de inimicis meis deus meus, & ab inſurgentibus in me libera me. Inimici quidem ſanctorum rectè immundi ſpiritus dicuntur: quia mundi blandimenta, quæ illi ſuggerunt amplecti iſti magno ſtudio deteſtantur. Nam quibus adhuc aliquid de maligni ſpiritus cõſiliis placet, eius vtique inimicus non eſt: quia odiſſe nondum nouit, cuius blandimenta non reſpuit. Inimici etiam ſanctorum dicuntur, vt ex ſacro eloquio deregãtur. Nam per omne, quod ſuggerunt: per omne, quod blandiuntur: eas animas, quibus delectabiliter fauent, perdere conantur. Quid eſt ergo, quod populum adiurat, ne vſque ad veſperum comedat, donec de inimicis ſuis vltionem ſumat? Sed notandum, quia iam deuictis hoſtibus iſta loquebatur. Quid vero eſt comedere victoribus, niſi de peracto virtutis opere, cibos vanę laudis delectanter excipere? Maledictus (inquit) omnis, qui ante veſperum comederit:) quia qui modo vanas laudes gratanter excipit, tunc æternas creatoris laudes amittit. Adiuratur ergo populus ne comedat: quia doctorum præcepto conſtringitur, vt de bono opere inaniter nunquam
B glorietur. Fortia bene viuendo agat, ſed quandiu vixerit, appetere de fortitudine laudes caueat: vt laudari poſt mortem æternaliter non amittat. Qui enim ante veſperum populum manducare prohibuit, ad veſperum vtique eſſe comedendum conceſsit. Et quia in veſpere finis dici eſt, in veſperum comedunt, qui abſtinere ante veſperum poſſunt: quia qui laudari modo de magna actione deſpicit, cum ad vitæ finem ducitur, æternis dignus laudibus inuenitur. Hoc eſt, quod dominus ſe
Matth. 25. daturum electis in Euangelio repromittit, dicens: Euge ſerue bone & fidelis, quia in pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gaudiũ domini tui. Hinc iterum ad iudicium veniens, dicit: Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratum eſt à cõſtitutione mundi. Tunc quidem de inimicis noſtris vlciſcimur, quia omnes tunc diabolicæ tentationes euaneſcunt. Quia enim vltra dæmonum inſidiæ tentando nihil obſunt, cum per carnem morimur, de inimicis noſtris vlciſcimur, quos iam velut interfectos penitus non paue
Luc. 12. mus. Vel ergo vſque ad veſperum comeſtionem differimus, ſi laudis noſtræ præconia in fine vẽturo iudici reſeruemus. Tũc quidem manducandum eſt: quia qui iudex tunc venit, modo dux noſtri exercitus, commilitonibus repromittit, dicens: Faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis. Tunc quip
C pe victores diſcumbunt: quia interne quietis alta ſede recepti, perennis vitæ laudibus delectantur: quando ipſis tacentibus, omnium bonorũ operũ præconia cõcinnunt: & ſimul profe-
M rũtur ad gloriã, quæ hic magna virtute ferebãtur ad pugnam. Sequitur: Omnéque terræ vulgus venit in ſaltum, in quo erat mel ſuper faciem agri. Ingreſſus eſt itaque populus ſaltum, & apparuit fluens mel, nullúſque applicuit manum ſuam ad os ſuum.) Saltus ſyluoſus, atque cliuoſus locus eſt. Quo nimirum nomine aptè corda ſecularium deſignantur: quia dum tota intentione curis exterioribus ſeruiunt, velut ſyluoſa loca culta ad fructum boni operis prædicationis vomere nõ ſunt. Qui vero vulgus nomine hoc loco ſignantur, niſi religioſi viri, & ſimplices? Terræ quidem vulgus dicitur: quia in bono opere magni ſunt, ſed tamen altiſsima contemplatione magni non ſunt. Nobiles quidem actione, ſed vulgus ſummorum virorum comparatione. Quid ergo eſt, quod vulgus terrę venit in ſaltum:) niſi quia religioſi, & ſimplices viri per exempla bonorum operum, ſæpe ad notitiam ſecularium deducuntur? Vbi mel in agro apparet: quia de exemplo boni operis apud ſeculares inueniunt, & deuotionis latitudinem, & fructum venerationis. Quid enim eſt ager in ſaltu, niſi deuotio in inculto & inexpurgato corde ſeculariũ? Et quid mel ſuper faciem agri, niſi dulcedo fauoris? Qui merito poſt ingreſſum vulgi apparere dicitur: quia videlicet aſpera ſecularium corda, ſi prius religioſorum exempla non vident: nec latitudine deuotionis ſe valent diſtendere, nec alienę ſanctitatis gloriam prędicare. D
Ante ingreſſum quidem tantum ſaltus eſt: nec agrum habet, nec fluens mel. Poſt ingreſſum vero & latitudinem agri habet, & dulcedinem mellis: quia ſæpe qui mundum diligunt, ſanctorum exempla ferenti amore recipiũt: vt bonum, quod vident, ſibi non ſolum placeat: ſed etiam prædicare attentius concupiſcant. Ipſa tamen ſanctorum vita laudãda eſt, & laus iſta ab eis, quorum eſt, per vanam gloriam nullatenus capienda. Videri tãtum debet, excipi non debet: vt glorificari deum quiſque in ſuo opere gaudeat, ſed de dei gratia extolli cõtemnat. Vnde & cautè expreſſum eſt, quia ſtens mel ſuper faciem agri apparuit, & tamen manum cum melle ad os nemo applicuit. Mel quidem fluit, quia dulcis fama ſanctorum dulciter velocitérque currit. Sed manus ad os nullus ducit, quia de opere bono dulcedinem laudis non accipit. Manum quidem cum melle ad os applicare, eſt laudem operis ſui gratanter accipere. Decurrat ergo mel, & nemo ad os manum applicet: vt ſanctorum fama dulciter fluat, & ipſos, à quibus defluit, non extollat. Fluat, vt alios ſatiet: ſed non ſumatur, ne mortem propinet. Vnde & ſubditur: Timebat enim populus iuramẽtum.) Iuramẽtum regis eſt: Omnis qui ſe exaltat, humiliabitur. Item *Luc. 18.* iuramentum regis eſt, quod contra hypocritas profert, dicẽs: *Matth. 6.* Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam. Iuramentum E
ergo populus, timet: quia ne æternas amittat, temporales reci-
pere laudes cauet. Sequitur: Porro Ionathas nõ audierat cum adiuraret pater eius populum, extenditque ſummitatem virgæ, quam habebat in manu, & intinxit in fauo mellis, & conuertit manum ſuam ad os ſuum, & illuminati ſunt oculi eius.) Quos in hoc loco Ionathas, niſi illos inſinuat, qui verbo, & opere magni ſunt, ſed tamen ſtudio circumſpectionis, magni non ſunt? Alta quidem prædicant, fortia exercent, ſed in humilitatis circumſpectione ſe non viriliter tenent. Quid eſt enim, quod virgam tenet in manu, niſi quia diſciplina, qua pec
care alios prohibet, ſemetipſum non coërcet? Virga quidem, qua paruuli ſolẽt corripi, ſermo correctionis poteſt aptè deſignari. Prædicatio ergo, & opus bonum, virga & manus eſt. Quid eſt igitur virgam extendere, & manum ad os cum melle reuocare, niſi tam de prædicationis verbo, quàm de ſtudio boni operis vani fauoris guſtum recipere? Sed quia more electorum peccat, non virga, ſed extremitate virgæ mel leuare dicitur. Virgam quippe, & manum melle plenam, ad os con-
uertunt, qui iuxta veritatis vocem, omnia opera ſua faciunt, *Matth 24.*
vt ab hominibus videantur. Dum enim ſuis laudibus ſaturantur, mel non ad tenuem guſtum habent in ſummitatem virgæ, ſed vel in tota virga, vel in mann ad plenam refectionem. Tales vtique erant, quibus dominus in Euangelio exprobrat, dicens: Quomodo poteſtis credere, gloriam ab inuicem reci- *Ioan. 5.*
pientes? Quid ergo eſt hęc virgæ extremitas, niſi quia plærun
que & dominum glorificare in ſuo opere quidam volunt, & F
apparere ipſi laudabiles non refugiunt? Merito igitur vocem patris, qua populum adiuraut, Ionathas non audiſſe dicitur: quia dei ſiue eius prædicatoris verba non audit, qui ea implere negligit. Quid vero eſt, quòd ex guſtu mellis illuminati ſunt oculi Ionathæ, niſi quia qui vani fauoris auram recipiũt, ex eodem ad agenda fortia roborãtur. Hoc quidem loco non dicuntur aperti oculi, vt clauſi fuiſſe ſentiantur, ſed vt reparato vigore corporis, ad videndos intelligãtur, & ad extinguendos hoſtes reparati. Quod nimirum elatis omnino conuenit, qui ex eo maiora, & fortia agunt, quo laudabilia opera ſua efferri conſpiciunt. Sed ſæpe minor zelo charitatis accenditur, qui delinquentes magnos viros ad ſcripturarum memoriam reducere conatur. Vnde & ſubditur: Reſpondénſque vnus de populo, ait: Iureiurando conſtrinxit pater tuus populum, dicens: Maledictus vir qui comederit panẽ hodie.) Patrem quippe adiuraſſe populum, & maledictũ protuliſſe retulit, quia cũ minor errãtem vult prælatum dirigere, non debet aſperè obiurgare, ſed dulciter atque humiliter ad maiorum ſtatuta memoranda reducere. Vnde dicit: Iureiurando conſtrinxit pater tuus populum.) Vt enim eum dulciter admoneat, eum qui iu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G enim aliis verbis dicat: Tanto dilectius debes maiorum instituta conseruare, quanto eorum locum altius videris per successionis dignitatem retinere. Constrictus etiam populus iureiurando patris asseritur: vt nō loquentis personæ humilitas, sed ostensæ authoritas attendatur: vt si suggerentis ordo despicitur, illius qui mōstratur, celsitudo timeatur. Quem tamen patrem asserit: vt præcepta maiorum & timori esse debeāt & amori. Dicat ergo: Iureiurando constrinxit pater tuus populum, dicens: Maledictus qui comederit panem hodie.) Quod tale est, ac si dicat: Eorum te memorem esse volo, quæ tua, nō mea sunt: quia dum culmē maiorū obtines, eorum leges quasi hereditatio iure seruare debes. Panis vero nomine fauor adulantium rectè exprimitur: quia mentem vanitati intentam, & satiat, & confortat: dum hanc ad agenda quę laudari debeant, valentiorem reddit. Quod quidem arrogantibus valde conuenire cernitur, qui ad loquendum, prolatis laudibus, animātur. Et quia arrogans prędicator habet similes sibi subditos, laudis cupidos, sequitur: Defecerat autem populus.) Quid est ad literam deficere, nisi lacessere? Qui enim laudes trāsitorias de verbi prædicatione requirunt, deficiunt cum non laudantur: quia nullo vigore verba proferunt, quę non laudati cernunt. Velut enim lacessentes deficiunt, dum despecti obmutescunt. Sed & dum non comedunt, videntur deficere: quia si licitū haberent
H cibum fauoris, velut refecti & fortes insequerentur vitia prędicatione verbi. Vnde & arrogātis prædicatoris forma ostenditur, per id, quod subiunctum est: Dixitque Ionathas: Turbauit pater meus terram. Vidistis enim ipsi, quia illuminati sunt oculi mei, eo quòd gustauerim paululum de melle isto, quāto magis si comedisset populus prædam inimicorū suorū quam reperit, nōne maior facta fuisset plaga in Philistim?) Quid est enim, quod turbasse terram patrem reprehendit, nisi quia maiores statuta sua per imperitiam confudisse redarguit. Terræ quidem nomine subditorum humilitas designatur. Quæ nimirum turbari cernitur, quando errante pastorum iudicio, tranquillæ veritatis ordinem deserere videtur. Et quia dum fauores hominum arrogantes inhianter ambiunt, & hoc licitū esse asserere conantur, profectus suos in testimonium perducunt. Vidistis enim (air) quia illuminati sunt oculi mei, eo quòd gustauerim paululum de melle isto?) Quasi dicat: Ex laude subiectorum creui dum non esse minor laudibus studui. Nam & electorum prædicatorum mos esse solet, vt dum se laudari conspiciunt: hoc quod de se foris audiunt, esse viribus cōtendant. Et idcirco paululū mellis se Ionathas comedisse retulit: quia arrogans linguæ fauores se excipere licēter putat ad vitę profectum, non ad intentionem vanitatis. Sed omnino aliud est laudis præconia moribus adæquare contendere: aliud laudes appetere vt in eisdem laudibus profectum vitę possit inuenire. Laudes quippe suas moribus exæquare conantur, qui ipsas
I laudes despiciunt, qui laudari ab hominibus nunquam volūt. Quantum certe in eis est laudari vehementer refugiunt, sed quia non possunt omnino effugere, ne laudentur, conātur esse, quod audiunt. Sed quidam, bonis ostēsis operibus, idcirco laudari volunt, vt laudati maius conscendant in opus virtutis. Qua profecto præsumptionis suę æstimatione falluntur: quia qui in minimis laudes appetit, cū maiora opera fecerit, ardentius & valde auidius laudes quærit. Et fortasse ideo post patrem Ionathas nō potuit regnare, quia illos signabat, qui dum vanè se extollunt, verè deficiunt. Addidit quoque ratiocinando, & dicit: Quanto magis si comedisset populus prædam inimicorum, nonne maior facta fuisset plaga in Philistim?) Mellis paululū in virgæ summitate gustare est, de doctrinæ facundia qualitercunque gloriari. Prędam vero inimicorum comedere est, virtutis opera per memoriam repetere, & recolendo gaudere. Quasi enim prædam inimicorū facit, dum ea in quibus occultis hostibus quis præualuit, ad memoriam ducit. Ea quoque ad saturitatem comedit, qui quasi suavirtute hęc fecerit, se inaniter, & vehementer extollit. Dicit ergo: Quanto magis si comedisset populus prædam inimicorū suorum, nonne maior facta fuisset plaga in Philistim?) Quasi dicat: Cū ex breui gustu fauoris, tātus profectus sit, quid electi præliatores faK cerent, si plenas operum laudes licitas ac iustas haberent? Sequitur: Percusserunt ergo Philistæos in die illo à Magmis vsq; in Aion.) Dies mentis est splēdor eruditionis. Sed illi quos arrogantes erudiunt, quia ambitione temporalis gloriæ accenduntur, simulationem lucis accipiunt, non veritatem. Dum ergo dies illa dicitur, quid aliud signatur, nisi quia sæpe propositō temporalis gloriæ fortia fieri videntur? In die nāque illa, id est doctrina vel exemplo superbōrū percutiunt, qui ad hoc ministerio prædicationis inseruiunt, vt splendorē gloriæ temporalis adipiscantur. Et quia omnibus innotescere cupiunt, dicit: A Magmis vsque in Aion.) Magmas (vt iam satis dictū est) humilitas, Aion vero frater meus mœrens interpretatur. Humiles autē hoc loco, pusilli ac simplices in sancta Ecclesia designātur. Mœrēs vero frater quos alios insinuat, nisi eos quos dominus in Euāgelio collaudat, dicens: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Qui enim iam temporalia cūcta nouit despicere, & ad æterna magnis desideriis anhelare, dū horret teneri in corpore, & gemit in illa æternæ vitæ lętitia nondum esse, frater meus mœrens rectè nominatur. Frater quidē, quia Christi cohæres iam esse cœpit, ad cuius beatitsimā illam atque lætissimā hæreditatem toris desideriis ingemiscit. Mœrens autem dicitur, vt perfectorū luctus menarrabilis esse designetur. Mœrere autem non quomodolibet, sed affectuosissimè flere est. Quia enim spiritus sancti gratia repleti sunt, ad il
L lam fletuum vbertatem peruenerunt, quam egregius doctor asserit, dicens: Ipse autē spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Mœrēs etiam frater dicitur, quia redemptori in magna familiaritate perfecti quique coniūcti sunt. Quem enim singulariter redemptor diligit, quem singulari dignitate ad perpetuæ hæreditatis possessionem nutrit, cum frater eius asseritur, singulari numero declaratur. Vnde & ad Moysen quasi singularem amicum dicit: Noui te ex nomine. Hinc est quod de Ioanne in Euangelio dicitur: Hic est discipulus ille, quem diligebat Iesus. Qui enim omnes discipulos valde diligebat, dum hunc diligere dicitur, frater singulari numero demonstratur. In die illa à Magmis vsque in Aion Philistæos arrogantes percutiunt, quia vt lucem gloriæ secularis accipiant: non solum paruulis parua prædicāt, sed alta, quæ perfectiores agnoscant. Et quia cum sibi per intētionis peruersitatem obsunt nonnullis in Christo paruulis, pluribus etiam perfectioribus prosunt loquendo, à Magmis vsque in Aion non pugnare, sed percutere dicuntur. Philistæos quidē percutere est, dæmonum insidias, vel vitiorum tyrannidem ab electorum corde perimere. Sed sæpe elati doctores aliis per verbū prosunt, & eiusdem verbi laudes nullas accipiunt, quas concupiscunt. Vnde & frequenter accidit, vt dum laudari, & efferri se non cōsiderant, velut fatigati magnis laboribus, obmutescāt. Quare & subditur: Defatigatus est autē populus nimis.) Mos quoque esse elatorum solet, vt cum ab eorum laudibus lingua aliena silet, æstimatio sua non sileat. Tacentibus quidem aliis clamant, quia æstimationis suæ præconia in corde portant. Bene ergo de eodem populo subditur: Et versus populus ad prædā, tulit oues, & boues, & vitulos, & mactauere in terra, comeditque populus cum sanguine.) Oues quidem tollit, qui innocentiæ suæ causas multiplices ad elationem recolit. Boues in prędam tollit, quando labores prædicationis suæ cogitat, & quic quid aliis loquendo, velut terram excolendo, profecit, memorando coaceruat. Vitulos tollit, cū de eo extollitur, quod compresi motus lasciuiæ ad mentem reducuntur. Quia enim duo in magna iustorū laude prœcepta sunt, videlicet splendor charitatis, cum luce boni operis, dum æstimatione sua quisque arrogans extollitur, & oues, & vitulos tollere perhibetur. Oues quidem in innocētia bonorum operum, vitulos verò in mortificatione corporalium passionum. Quibus nimirum boues inseruit, quia perfectè non extollitur, qui se infirmum, & impotentem in parte aliqua contemplatur. Magnus quidē apud se iam est æstimatione pudicitiæ, & boni operis, sed in fastu amplioris elationis se eleuat, dum perfectum re recolit in labore prædicationis. Sed hæc omnia ad quem finem perducantur, subsequēter expositum est: Et mactauere in terra.) In terra oues,

A ras oues, boues, & vitulos mactare est, de virtutum conscientia, ima & carnali lætitia exultare. Vnde & per Oseam de elatis, &
Osee. 5. arrogantibus dicitur: Victimas demergebant in profundum. In profundum quidem victimas mergunt, qui cœlestes virtutum hostias non in cœlum per gratiarum actionem subleuāt, sed ad terram per appetitum vanæ laudis inclinant. Vnde & bene subditur: Comeditque populus cum sanguine.) Mentis cibus interna eius lætitia est. Quid est ergo comedere cū sanguine, nisi ab interno appetitu mētis, intentionem vani fauoris nequaquam remouere? Velut enim sanguis abiicitur, cum mens à gaudio bonis operis intentionem remouet vanitatis. Huiusmodi enim mens lætari in bono opere nouit: quia appropinquante cœlestibus per opera bona gaudet, quæ in eisdē operibus videri ad tempus refugit. Cum sanguine ergo comedere est, gaudium boni operis sumere permittum vanitatis intentione. Quod nimirum cum ab aliis offertur, elatis simplex cibus est: cum vero nullis laudantibus, cōscientia superborum intumescit: quasi per prædam violenter tollunt, quod aliquis sponte non tribuit. Sequitur: Nunciauere autem Saul dicētes quod populus peccaret domino comedēs cum sanguine. Qui ait: prævaricati estis. Voluite ad me iam saxum grandem. Et dixit Saul: Dispergimini in vulgus, & dicite eis, vt adducat vnusquisque bouem suum, & arietem, & occidite super istum lapidem, & vescimini, & non peccabitis domino cū sanguine co-
B medentes.) Prædicatorum sanctæ Ecclesiæ propriū est, & perpetratas culpas reprehendere, & qualiter reprehēsæ vitari debeant, monstrare. Reprehensæ quidem innotescunt, sed si vitari nesciantur, ostensæ repetuntur. Quid in hac sanguinis comestione, nisi latens elationis virus ostenditur? Latēria autem vitia nisi exposita non curantur. Vt ergo prædicatorum mores insinuet, Saul prius prævaricatum fuisse populum asserit: deinde in lapide occidi, quæ māducent, animalia præcipit. Sed saxū, siue lapidem nouimus, quia hunc Paulus ostendit, dicēs:
1. Cor. 10. Petra autem erat Christus. Lapis vero ad prædicatorē voluitur, cum coram eo redemptoris exempla memorantur. Deuo lui etiam dicitur, vt ex omni parte videatur. Grandis vero dictus est: quia per Danielem crescere perhibetur, & omnē orbis faciem implere. Non ergo quomodolibet, sed ab vtroque
Daniel. 2. latere reuolutus aspicitur, vt ab arrogātibus cōspiciatur deus, & eorum arrogantia deprimatur. Videat ergo arrogās quàm potens in virtute, quàm sublimis in maiestate, quàm humilis
Matth. 9. in virtute redemptor noster apparuit. Nam cæcos illuminās, ægros sanans, prœcipiebat vt quod potenter egisset nemini diceretur. In monte resplenduit, pattem testimonium suæ diuinitatis produxit, & tamen discipulis ait: Nemini dixeritis visionem hanc, donec filius hominis à mortuis resurgat. Et fortasse idcirco resurgente iam domino, ad monumentum ange
Luc. 24. lus apparuit, qui ab eius ostio lapidem reuoluit. Tunc quippe reuoluendus erat lapis, quia Christus verus homo, & potens
C deus post resurrectionis gloriam erat agnoscendus. Si ergo vnam partem lapidis aspexit elatus, voluat lapidem, & aliam videat. Non qualitercūque lapidem videat, quia non est mortuus Christus, sed reuolutum ab angelo: quia à mortuis resurrexit. Aspiciat ergo facundiam prædicationis hinc, & voluat, & miretur illinc splēdorem humilitatis. Videat signorum potentiam hinc, & inde videat, quia qui virtutis potentia clarui, eandem virtutem prœcepto silentij occultauit. Sed dum videt partem humilem, videat & sublimem. Ecce humilis pars lapidis cernitur, quia dicit: Humiliauit semetipsum, factus obediēs
Philip. 2. vsque ad mortē. Sed si ista pars voluitur, altera reuelatur, quia subiungitur: Propter quod deus exaltauit illum, & donauit illi nomen quod est super omne nomen. Ad prædicatorem ergo lapidem voluimus, cum coram ipso redemptoris nostri potētiam, & humilitatem memoramus, cum & in operibus eum attendimus humilem, & ex humilitate in cœlo sublimem. In hoc quidem lapide bos, & aries occidatur, vt in omni hominum genere elationis vitium Christi contemplatione mactetur. Ibi quippe omnis sanguis effunditur: quia qui exemplo Christi instruitur, magna agit, sed de illis magnis operibus se non extollit. Pascitur quidē lætitia boni operis, sed non cruentatur cibus eius sanguine vanæ laudis. Nam lapis ille si in verbis reuoluitur, dicit: Si opera non fecissem in eis, quæ nemo a- D
lius fecit, peccatum non haberent. Sed quia de verbis non tu- *Ioan. 15.*
muit, volues se, ait: Ego non quæro gloriam meam. Bos ergo, *Ioan. 8.*
& aries in lapide occiditur, quando exemplo redemptoris omnis cornuta elatio condemnatur, quādo electus quilibet & bene agit, & optimè docet, sed nec vita eū erigit propria, nec eruditio aliena. In ariete quippe robur propriæ innocentiæ exprimitur, in boue autem labor, & fortitudo prædicationis. Qui in petra occiduntur, vt sic electam mentem gaudendo reficiant, vt ei mistum in se cruorem carnibus non impendant. Hoc quidem electus prædicator nō solum loquitur, sed etiam persuadet. Vnde & subditur: Adduxit itaq; populus vnusquisque bouem in manu sua, vsque ad noctem, & occiderunt ibi.) Bouem in manu adducere est, peccatum elationis pœnitentię afflictione delere. Dum enim operādo delet, quod superbiendo deliquit, mactandum bouem in lapide per manum ducit. Quid est autem quod dicit: Vsque ad noctē,) nisi quia & peccare nō licet, sed delere peccata vsque ad mortem licet? Vsque ad noctem ergo boues mactandi sunt, non in nocte, quia dum viuimus peccata delere pœnitendo possumus, post mortem fructuosam agere pœnitentiam non valemus. Bene autem in eodem loco subditur: Ædificauit autem Saul altare domino,) quia dum peccatores conuertūtur, quasi ex lapidibus cœleste ædificium fabricatur. Et quia plærique codices habent: Tūnc- E
que primū cœpit Saul ædificare,) potest altaris nomine compunctio cordis intelligi. Quando enim per verbum doctoris compunctio cordis erigitur, nimirum altare domino ædificatur. Et primum ędificatum dicitur, quia est compunctio amoris. Vnde & in tabernaculo fœderis duo altaria fieri à domino *Exo. 27.*
iussa sunt, adolendis scilicet thymiamatibus vnum, alterū comburendæ carnis. Primum altare foris erat, secundum intra sancta sanctorū. Altare ergo primum compunctio timoris est, altare secundū compunctio amoris. Illud quippe peccata lugentium est, istud vero ad æterna gaudia totis desideriis inhiantiū: illius lapides recogitationes peccatorum, huius lapides meditationes perennium gaudiorum. Altare ergo primum doctor ædificat, quando culpas exponit, quas dum in se peccator aspicit, ingemiscit. Merito etiam altare compunctio dicitur, quia incensat. Sed cum diu pro peccatis suis vnusquisque compungitur, pœnitendo proficit ad vsum securitatis. Nam post afflictionis tempora ardere incipit ad ęternam vitam, & qui prius lugebat pro pauore supplicij, flere iam copiosius incipit pro dilatione mercedis. Quia ergo prima electorum compunctio ex timore nascitur, dum per typum regis, & populi prædicatores, & nuper conuersi subditi designantur, altare tunc primum Saul ædificasse dicitur. Sed ex aliorū profectu sæpe doctor ad aliorum lucra consequenda succenditur. Vnde & subditur: Et dixit Saul: Irruamus super Philistim nocte, & vastemus eum vsquequo illucescat mane, & nō relinquamus de eis virum.) Hoc supra satis expositum est, sed quia in nocte, & vs- F
quequo illucescat dies percutere Philistæos appetit, hoc profecto insinuat, quia ne in futurum nocere dæmones possint, à cordibus peccatorum modo expellendi, & perimendi sunt. Nox quidem vita hæc dicitur, cùm æternæ comparatur. Nam qui illam vitam contemplari dignè potuerit, illius comparatione quicquid hic lucidum cernitur, noctis obscuritas esse iudicatur. Illucescit autem dies illa, quando in fine huius vitæ, electis animabus se aperit. In egressu quippe suo de corpore electa anima illucescentem sibi æternitatem vider, quia locem præsentis seculi quasi tenebras non aspexit. Quid vero est, quod dicitur: Et non relinquamus ex eis virum?) Sed omnis Philistæus vir vastari debet, paruulus omnis nequaquā vastari potest. Nemo enim siue peccato, nisi solus deus. Viri ergo capitalia crimina, & vitia principalia sunt. Sed tunc virorum, id est, fortium nomine designantur, cum peccatorum sibi corda subiiciunt. Bene ergo dicitur: Non relinquamus ex eis virum,) quia conuersi peccatores sanctorū prædicatorum consilio fortia quæque peccata, & vitia deserunt, sed nullum peccatum, aut vitium habere non possunt. Possunt cauere crimina, sed omnia non possunt vitare peccata. Possunt vitia extinguere, sed ne aliquo eorum quomodocunque pulsentur, non

Universidad de Deusto
Biblioteca

G præualent exercere. Dicit ergo: Non relinquamus ex eis virum,) quia prædicatores sanctæ Ecclesiæ & vitia nos eradicare præcipiunt, sed dum fortia, & principalia in nobis necant, agere nequeunt, vt quædam eorum per tenuem motum nequaquam viuant. Et de populi obedientia subiungens, ait: Dixit populus: omne quod bonum est in oculis tuis, fac.) Oculi prædicatorum sunt intuitus rationis. Qui ergo arbitrio doctoris committitur, dicere ei rectè perhiberetur: Omne quod bonũ est in oculis tuis, fac.) Quasi dicat: Qui nos de rationis nostræ illuminatione diffidimus, rationis tuæ luci cõmittimus, quod nobis deesse iudicamus. Sed hoc quod dixit Saul: Irruamus super Philistim, potest intelligi, quia nõ deliberata protulit, sed hoc dicendo, an esset super Philistim irruendum consuluit. Quod autem populus cito assensum præbuit, hoc quod videmus, insinuat: quia nonnulli intra sanctã Ecclesiam antequam verba maiorum intelligant, probant. Nam protinus subditur: Et ait sacerdos: Accedamus huc ad dominũ. Et consuluit Saul dominum dicẽs: Num persequor Philistim? Et non respondit ei dominus in die illa.) Quid est, quod consulentis regis verba, quæ populus laudat, sacerdos ad dominum esse deferenda denunciat, nisi quia obscura & magna negotia quæ simplices latent nunquam bene disponuntur, si eorum exitum in sacrario H mentis subtili meditatione non quærimus. Ad dominũ quippe accedere est, eius voluntatem secreta contemplatione cognoscere. Et bene accessus dicitur: quia ab exterioribus ad interna tendimus, quando operis nostri exitum in diuina voluntate cognoscere tentamus. Nam qui occulta, & intima quærit, & exteriora non deserit, ea quæ nescit adire, non inuenit. Quando ergo à nobis de occultis rebus cõsilium quæritur, ad dominum accedamus, vt tunc demum quod agendũ est, proponatur, cum in diuina voluntate cognoscitur. Multa enim videntur bona esse, & non sunt. Plæraque etiam faciẽda sunt, sed vtilius fiunt, si congruo tempori reseruentur. Quædam quoque alij facere debent, alij vero non debent. Quæ nimirũ si electus quilibet in secreto meditationis videre negligit, ea vtique recto ordine non disponit. Econtra autem qui discutere ea, vel agere meditando consueuit, non solum agẽda, sed etiam vitãda cognoscit. Vnde & bene dicitur: Consuluit Saul dominum, & non respondit ei dominus in die illa.) Dies est cogitatio mẽtis, quæ bona putatur, & non cognoscitur. Nam dum bonam se esse simulat, quasi lucem portat. In die ergo illa dominus consulenti se non respõdit: quia verbum dei cum mala deliberatione cõuenire non potest. Per responsum quidem verbi, patefacere solemus sensum intimæ voluntatis. In illa igitur die dominus non respondet: quia omnipotens deus in simulata cogitationis luce non cernitur, qui semper in claritate veritatis inuenitur. Et notandum, quia qui accedendi ad I dominum cõsilium tribuit sacerdos fuit. Quid enim sanctius, quàm consilium accedendi ad deum? Sacerdotes ergo totiens sumus, quotiens fratribus bona consilia ministramus. Sacrius enim nihil dari potest, quàm id per quod quisque ire ad conditorem debet. Nos autem quia ordinem spiritualis pugnæ describimus, cõtinuare priora sequentibus debemus. Verbum quidem Saul fuit, vt sic Philistæos vastaret, vt ex iis virũ non relinqueret. Quod sic etiam intelligi potest, quia ita volebat Philistæos perimere, vt eorum nullus vltra mouere bella potuisset. Magna quidem hæc dies mẽtis est, qua sic æterna quæruntur: vt tẽporalis hostis nullus à cæde relinquatur. Sed quia nulli conceditur, sic temporaliter vincere, vt non debeat omni tempore pugnare, merito dicitur: Non respondit ei dominus in die illa.) Respondere dei non solũ intimi verbi eius est, sed gratiæ, & muneris. Quando enim benignè concedit, quod piè petitur, respondere perhibetur. Non ergo respondet dominus in die illa, quia permittit quidem electis vt vincant: sed de hostibus quasi viuentes deserit, vt cum quibus semper pugnent, inueniant. Quod tamen si ideo dicitur, quia Ionathæ culpa celatur: magnus timor prælatis incutitur. Filius quidem peccat, & patri eius respõsionem negat. Vnus etiam deliquisse cognoscitur, sed pro vnius culpa insequi hostes suos cuncti pertimescũt. Quid in hoc facto signatur, nisi quia peccata subditorum, non solum sibi, sed etiam prælatis, & secum communiter viuentibus nocent? Quia vero latens hæc culpa à rege K discutitur, videamus iam qua sublimitate latẽtia quæque perquirantur. Nam sequitur: Applicate huc vniuersos angulos populi, & scitote, & videte per quem acciderit peccatum hoc hodie. Viuit dominus saluator Israëlis, quia si per Ionatham factum est absque retractione morietur.) Quibus nimirum verbis ordinatum valde iudicij ordinem demonstrauit: quia culpa prius inuenienda est, deinde pœna irroganda. Nam iudicij ordo confunditur, si ante inuentæ culpæ discussionem proferatur. Ne enim ante discussionem feriat, dicit: Applicate huc vniuersos angulos populi, & videte, & scitote per quem acciderit hoc peccatum hodie.) Et quia cognita culpa austerius ferienda est, iurat, dicens: Viuit dominus, quia si per Ionatham filium meum factum est, absque retractione morietur.) Tractari quidem diutius debet, vt inueniatur culpa: sed postquam inuenta est, in ea viuus aliquis relinqui non debet. Absque retractione perimitur, qui viuere in peccato, statim vt innotuerit, prohibetur. Sed istud absque retractione, scilicet perimere, absque retractione non est: quia multa consideratione pastor vtitur, vt culpa, quam retractando inuenit, feriri absque retractione, & extingui velociter possit. Quod si iuxta historiam huius paterni iuramenti pondus attendimus, & illius temporis feruorem, & huius reporem pariter cõtuemur. Antiqui etenim patres, vt deo placerent, ad mortem filiis etiam nõ par- L cebant. Nos autem eos, quos secundum carnem diligimus, etiam tenui asperitate verborum insequi non audemus. Ecce, qui ad regnum filium nutriebat, dicit: Quia si per eum peccatum factum est, absque retractione morietur. Nos peccantes cernimus, & obiurgare peccantes aut nolumus, aut timemus. Cur ergo hoc facimus, nisi quia deum sicut illi nequaquam diligimus? Nam Moyses vt bene peccatum idololatrię vindicaret, Leuitas viginti tria milia virorum iussit occidere. In cuius nimirum exercitatione cædis dixit: Si quis est domini, iungatur mihi. Ponat vir gladium super femur suum. Item & redite de porta vsque ad portam, & occidat vnusquisque fratrem suum, & amicum, & proximum. Quasi dicat: In hoc ostendet quisque quia sit domini: si pro eius amore fratri, proximo, vel amico non parcit. Dicit ergo Saul de filio: Quia absque retractione morietur: quia nobis iam sub redemptoris gratia viuentibus, & si mors non decernitur corporis, peccati non debet vita dilatari. Absque retractione quippe rector interficit, cum affectus carnis non aspicit: sed cum crimen inuenit, velociter ferit. Retractat quidem, qui ne scelestum acriter pungat, obsequia ab eo sibi impensa, aut consanguinitatis affectũ cogitat. Qua in re notandũ est: non omnes culpæ acriter feriendę sunt. Nam leues pulueris maculę melius excutiendo, quam lauando, aut ignem apponendo terguntur. Graues etiam culpæ in omnibus equa asperitate insequendæ non sunt: quia vul M nera corporum pro ipsorum corporum natura, & robore vigorem exigunt medicinæ. Plærunque tamen prælati Ecclesiæ cum culpas audiũt, plus iusto inferuescunt: & dum vindictam metiuntur, nec vulnerum qualitatem, nec personarum delinquentium vigorem respiciunt. Qui nimirum tolerandi sunt, cum minantur: sed ab vltione bonorum consilio sedãdi sunt. Vnde & hic subiungitur: Ad quod nullus contradixit ei ex omni populo.) Quia enim maiorum minæ humiliter ferendæ sunt, dicitur: Nullus contradixit ei.) Et quia eorum nimietas salubri piorũ consilio refrenanda est, non valde inferius cum eandem mortem filio inferre rex tentat, omnis populus clamat: Ergõne morietur Ionathas, qui fecit salutem hanc in Israël? Liberauit ergo populus Ionatham ne moreretur. Sed quia nondum inuentam culpam non ferire, sed inuenire satagit latẽtẽ, sequitur: Et ait ad vniuersum Israël: Separamini vos in parte vna, & ego cum Ionatha filio meo ero in parte altera.) Quid est, quod regis præcepto populus à rege, & eius filio separatur: nisi quia dum culpa latens, & suspecta quæritur, & superiores & inferiores personæ discutiendæ sunt? Sæpe quidem populus, sæpe eorum rector delinquit: & aliquando ipsa subditorum culpa prælato adscribitur, quo negligente imperi perhibetur. Cum ergo ostensis superius indiciis: quia lateat in populo culpa cognoscitur, & in quo sit abscõdita nescitur, se rex

A se rex admisceat: vt an sua sit culpa, vel populi pastor sciat. Equidem rex Saul conscius culpę non erat, quam ipse nec consensu, nec opere perpetrauerat: & tamen discutiendus miscetur, vt si in se etiam latet inueniatur. Quasi enim se peccati in- 1. Cor. 4. scium perquirebat, qui dicebat: Nihil enim mihi cõscius sum, sed non in hoc iustificatus sum, qui autem iudicat me dominus est. Quasi dicat: quærete meipsum, & inuenire non desino: quia si mihi lateo, cui nuda sunt omnia, non latebo. Dicat ergo tex peccati illius, quod discutiebatur, non conscius: Ego cum Ionatha filio meo ero in parte altera:) quia electi doctores cum in aliis per rectitudinis zelum sequiunt, sibimetipsis, & suis familiaribus nequaquam parcunt. Quasi enim in vna parte populum separant, & semetipsos non separant, qui subditorum culpas discutiunt: & vt semetipsos inueniant, inuestigare non curant. Magnum quippe est humanæ ignorantiæ pelagus. Nam si nosmetipsos quærere, & quales simus inuenire vix, aut nunquam possumus: alios quãdo possumus? Quid est Psalm. 37. enim quod Propheta deplorat, dicens: Cor meum dereliquit Eccle. 9. me. Quid est, quod scriptura sacra denunciat: Ignorat homo, vtrum odio, vel amore dignus sit. Item quæstionis suæ fructũ 1. Regũ. 7. propheta denunciat, dicens: Inuenit seruus tuus cor suum. Si vix inuenire cor sancti possunt, nosmetipsos inquirere, qua te meritate cessamus? Sed fortasse, nec propheta potuit: quia subiunxit: vt timeat te. Inueniret vtique cor suum, si pleniter co- B gnouisset, odio an amore dignus existeret. Qui ergo non inuenit, vt coram deo securus esset: inuenit vtique, vt timeret. At nos nec istud facile possumus: quia dum inuenire peccata nostra, & inuenta pensare negligimus: quasi perdito corde securi sumus. In parte ergo altera hi, illi in altera statuuntur: vt singulorum occulta considerentur, & inuenta culpa digna pœna feriatur. Quod, quia laudandum valde, non dissuadendum est, sequitur: Respondit populus Saul: Quod bonum est in oculis tuis fac.) Quid est autem, quod populo Saul, vt se in partem vnam separarent, præcipit, & populus facere regem rogat, quod præcipit: nisi quia inquirere semetipsos simplices nescIunt, etiam cum iubentur. Dicit ergo: Fac quod bonum est in oculis tuis.) Quasi dicat: Tu melius agere nostra poteris, qui lumen cordis non solum tibi, sed etiam nostris præuidendis itineribus suscepisti. Sed rector de interna illuminatione laudatur, quam per gratiam habet, per æstimationem non habet. Laudatur quidem quia cognoscere secreta aliorum possit, sed ipse semetipsum posse scire diffidit. Quia ergo lumen sibi tantæ gratiæ non adscribit, à deo postulare hoc precibus non omittit. Vnde & sequitur: Et dixit ad dominum deum Israël: Da iudicium. Quid est quod non responderis seruo tuo hodie? Si in me aut in Ionatha filio meo hæc iniquitas est, da ostensionem, aut si est in populo tuo hæc iniquitas, da sanctitatem.) Indicium ergo dari petimus, quando nobis abscondita reuelari flagitamus. Sed quærendum est, quid sibi vult tan- C ta verborum diuersitas? Nam in se, & filio ostensionem dari petit, si in populo est iniquitas, sanctitatem. Quod tamen dici breuiter potest, quia electi doctores sciunt propriam fortitudinem, sciunt populi subiecti infirmitatem. Pro se ergo solam ostensionem culpæ petunt: quia austeritate pœnitentiæ hanc soleant insequi sciunt. Pro populo autem sanctitatem quærunt: quia culpas subditorum solum scire appetunt, sed quos inueniunt prauа agere, rogant ad veniam per lamenta peruenire. Quid est enim dicere, da sanctitatem: nisi sanctifica, quos demonstras? Mihi eorum occulta detegis, sed detegendo nihil agitur: si quod ostendis, gratiam refundendo, non operis. Quia vero sæpe stant subditi, & prælati cadũt, sequitur: Et deprehensus est Ionathas, & Saul.) Et quia ipsa etiam culpa non facilè à quo sit perpetrata cognoscitur, sequitur: Et ait Saul: Mittite sortem inter me & filium meum. Et captus est Ionathas.) Qui sortes mittunt, per visibilium rerum coniecturas Ionæ 1. latentia sæpe deprehendunt. Sic nimirum Ionas fugiens no- Actio. 1. scitur, sic Mathias apostolus apostolica celsitudine dignus inuenitur. Sortes ergo spirituales ponimus, quando per exteriora signa operum, ad occulta rum notitiam peruenimus. Sors enim vniuscuiusque propria est conuersatio. Vnde in Sapien- Sapien. 1. tia reprobi dicunt: Coronemus nos rosis, antequam marce- D scant: nullum pratum sit, quod non pertrãseat luxuria nostra: vbique relinquamus signa lætitiæ, quoniam hæc est pars nostra, & hæc est sors nostra. Econtra autem Psalmista precatur, dicens: Portio mea domine sit in terra viuẽtium. Quod etiam Psal. 141. Paulus denuncians, ait: Nostra cõuersatio in cœlis est. Doctor Philip. 3. ergo quasi singulorum sortes tener, dum vniuscuiusque conuersationem videt. Et dum culpa nescitur, & rei persona nescitur: quasi sortis mittit, dum modũ facinoris comparat personæ negligẽtis. Sed & forte culpam deprehendit, dum quodam signo coniecturæ, peruenit ad euidentem criminis veritatem. Negligenter quidem præeminet, qui commissorum sibi fidelium nescit & fortitudinem, & infirmitatem. Nosse enim debet fortes subditos, quibus sint virtutibus apti: quibus infirmi sint vitiis per negligentiam proximi. Nosse debet, quę virtutum deuotio istos excitet, quæ illorum negligentiã qualitas vitiorum turbet. Quasi ergo in exterioribus sortes singulorũ tenet, dum præuidet, quibus illi possunt vitiis obrui, quibus isti virtutibus exaltari. Causa igitur cognita, quasi sortibus signa imprimit: dum patentis culpę notam illius conuersationi adscribimus, qui per negligentiam pronus, & vicinus ad illud facinus perpetrandum ante fuisse videbatur. Sed coniectura hæc habeatur ad indagandam veritatem, non ad rei inuentæ certitudinem: quia illic statim subditum est: Dixit autem Saul ad Ionatham: Indica mihi quid fecetis.) Quid est enim, quòd captus interrogatur: nisi quia culpæ, quæ signis, aut con- E iecturis deprehensę videntur, feriendæ adhuc non sunt? Quasi enim iam vulnus tenetur, sed adhuc tectum est. Discooperiatur ergo, vt mederi valeat, & curãri. Cogendus quidem, aut admonendus est, vt culpam, quæ iam velut palã cernitur, confiteatur. Dicit ergo: Indica mihi quid feceris:) quia etiam, quod apertis quibusdam indiciis noscitur, ante iudicandum non est, quam apertissimè demonstretur. Et quia electorum est peccare, & resipiscere: culpas perpetrare, & perpetratas confitendo detegere, sequitur: Et indicauit ei Ionathas, & ait: Gustãs gustaui in summitate virgæ, quę erat in manu mea paulum mellis, & ecce morior.) Quid est quod ait: gustans gustaui. Quare non dixit superius: gustans gustaui paululum de melle isto, cum dixit: Vidistis quia illuminati sunt oculi mei, eo quòd gustauerim paululum de melle isto? Sed quidã dum peccata confitentur, ea nimirũ quibusdam vocibus minuunt, dum se non ex toto animo commisisse ostendunt. Econtra autem electi viri quando se de minimis accusant, ea vtique non quasi parua, sed quasi magna pronunciãt. Quid est dicere: Gustans gũstaui:) nisi quod foris peccatum exercui, magno concupiscentiæ ardore compleui? Et quid est post peccati confessionem, dicere morior: nisi mortem à se pœnitendo, & confitendo expellere, & expulsam timere? Quod quidem proprie est electorum, qui peccata sua deserunt: & tamen hæc, quasi non deserta, pertimescunt. Et quidem puris confessionibus, & austeris pœnitentię cruciatibus delent: sed, quasi non dele- F ta, vehementer timent. Sed quid est quod ait: In summitate virgæ:) nisi quia dum nos confitendo insequimur, proferre contra nos mendacium non debemus? Peccatum quidem in confessione prodendum est, sed augmentandum mendacio non est. Tale quidem debet esse in confessione, quale fuit in opere. Vt ergo ardor concupiscentiæ bene prodatur, dicit: Gustans gustaui.) Et vt qualitas eius appareat, subditur: In summitate virgæ.) Quasi dicat: Audacter inflãmatus feci, sed hoc feci. Et quia filius regis confitetur, dicit: Quæ erat in manu mea.) Virga Ionathæ prædicatoris doctrinam, atque disciplinam signat. Quæ in manu tenetur: quando non solum docet, sed quod docet, operando exercet. Quid est ergo, quod ait: Quæ erat, non quæ est in manu mea:) nisi quia æstimationem electorum insinuat, qui etiam cum parua committunt, prædicationis ministerio se indignos arbitrantur. Dicit ergo: In summitate virgæ, quæ erat in manu mea.) Quasi dicat: De illo superbiens peccaui, quo peccando me indignum feci. Erat ergo in manu mea, & non est: quia ersi aliquãdo feci quod do cui illud, quod operando tenui, superbiendo amisi. Nunc igitur timore perterritus dicit: Ecce morior. Et quia isdem metus aliquando diuina inspiratione menti incutitur, aliquando

Universidad de Deusto
Biblioteca

G comminatione doctorum, subditur: Et ait Saul: Hęc faciat mihi deus, & hæc addat: quia morte morieris Ionatha. Sequitur: Dixitque populus ad Saul: Ergóne Ionathas morietur, qui fecit salutem magnam in Israël: Hoc nephas est. Viuit dominus si ceciderit capillus de capite eius in terram: quia cum deo operatus est hodie. Liberauit ergo populus Ionatham ne moreretur.) Quid est ergo quod dicit: Ergóne Ionathas morietur,) nisi quia aliud de eadem culpa moreretur? Quibus nimirum verbis populi, nobis ostenditur virtus magnæ discretionis: quia in electorum examine, non solum culparum causæ pensandæ sunt, sed etiam merita personarum. Quod apertè his verbis ostenditur: quia non ideo Ionathas non moriturus asseritur, quia erat filius regis, sed quia in Israël magnam salutem fecit. Cum ergo magni viri cadunt, communi iudicio tradendi non sunt, quia priora opera promerentur, vt posteriorum grauitas leuigetur. Ipsa autem culpæ leuigatio non acceptione personæ decernenda est, sed respectu prioris vitæ, quia ad absolutionem illius sanctæ Ecclesiæ lucra pensanda sunt, non carnalis affectio admittenda. Sed quid mirum si ad absolutionem peccatoris propria merita suffragãtur, quando in facti eloquij authoritate discamus, quia alij pro aliis liberati sunt? Aliorum quidem bono opere alij adiuuantur, sicut ad
3. *Reg.* 11. peccantem regem Salomonem à domino dicitur: Quia non custodisti præcepta mea, disrumpens scindam regnum tuum, & dabo illud seruo tuo. Veruntamen in diebus tuis nõ faciam
H propter Dauid patrem tuum, sed de manu filij tui scindam illud. Hinc est quòd non solum patrum opera filiis prosunt, sed
Gene. 18. etiam ciues pro ciuibus liberandos agnouimus. Euerrendæ quidem Sodomæ se promisit dominus parcere, si in ea tãtum decem iustos inueniret. Hierusalem quoque respici misericorditer dicitur: quia aliquãta bona opera in ea inuẽta sunt. Hinc est, quod Heli vita propria iustus, sed authoritate pastorali remissus, à viro dei audiuit: Pars magna domus tuæ morietur,
Supra. 2. cum ad virilem ętatem peruenerit, veruntamen non auferam penitus ex te virum ab altari meo, vt sacra scriptura hic apertè monstrarer, & pro dissolutione percussum, & pro præterita conuersatione respectum. Sed percuti fortasse ex parte potuit: quia qualemcunque vitæ immunditiam habuit. De Ionatha ergo bene dicitur: Ergóne Ionathas morietur, qui fecit salutem hãc magnam in Israël? Hoc nephas est. Viuit dominus, si ceciderit capillus de capite eius in terram, quia cum deo operatus est hodie.) Quasi dicat: Qui magna opera fecit, absolui ex toto dignè promeruit. Quia igitur in Ecclesiastica censura etsi non est acceptio personarum, est tamen discretio meritorum, aptè concluſit sententiam, dicens: Liberauit ergo Ionathan populus ne moreretur.) Quo in loco notãdum est, quia rex bis iusiurandum interfectionis Ionathæ superius protulit, quem tamen victus populi instantia non occidit. Quid est quòd iurauit, & iuramenti assertionem nequaquam seruauit?
I Sed ex hac re duo nobis documenta prouenium, vt cauti scilicet & discreti esse debeamus. Cauti quidem ne iuremus, discreti, si agere peruersa iuramus. Qui enim iurare cauet, periurare omnino non potest. Sed cum male iurarur, iustius iusiurandum dimittitur, quam compleantur crimina, quæ iurantur. Sit ergo vnusquisque cautus antequam iuret, vt aut ne omnino iuret, aut factum se mala, non iuret. Cautos quidem
Matth. 5. nos esse dominus insinuat, dicẽs: Sit sermo vester, est, est, non, non. Nolite iurare neque per cœlum, neque per terram. Econtra autem reprobi, & incauti quidem sunt, & discreti nõ sunt. Nam sępe se acturos mala repromittunt, & reuocare promissa, quasi periurium incursuri, non satagunt. Hinc est quòd He-
Marc. 6. rodes incautè iurauit, & nepharium iusiurandum, quod protulit, in præcursoris domini morte compleuit. Cauti ergo in nostris dispositionibus esse debemus, sed si cauti esse negligimus, prætermittenda sunt proposita, non implenda. Sic quippe à proposito desistere, non est vitium leuitatis, sed virtus discretionis. Tamen iurare, quæ reuocanda sunt, & detestanda omnino cauendum est, & vehementer horrendum, quia cum tale iusiurãdum non impletur, non omnino culpa vitatur, sed minor eligitur. Sequitur: Recessitque Saul, nec persecutus est Philistim.) Cum Ionathæ culpa reperitur, cum iusiurandum rex non perfecisse cognoscitur, cessare Philistæos persequi perhibetur: quia dum propria infirmitate pastores deprimun K
tur, lucra aliorum exquirere fortiter nequeũt. Cessare etenim persequi Philistæos, est ad tempus vitia aliorum insequi, prædicando desistere. Prius enim esse intendendum iudicant ad purificationem suam, deinde purgati vigilandum ad salutem alienam: quia dum silent, semetipsos præparant, vt quasi per pœnitentiam suam ad lucra aliorum fortiter surgant. Et quia sæpe dum doctor sibi conscius siler, quibusdam eius subditis maligni spiritus, impia suggerẽdo, non silent. Sequitur: Porro Philistim abiere in loca sua.) Tacentibus quidem doctoribus, in loca sua dæmones abeunt: quia per pastorum silentiũ non sunt. Loca etenim dæmonum sunt: quia diuina præscientia in habitaculum dei præordinati non sunt. Hinc est, quod prædicantibus primis doctoribus dicitur: Credebãt quotquot præ- *Actо.* 13.
destinati erant ad vitam æternam. Hinc Paulus ait: Quos præ- *Rom.* 8.
sciuit, & prædestinauit, & quos prædestinauit, vocauit. Hinc *Actо.* 16.
est quod volentes Apostoli transire in Asiam à spiritu sancto prohibiti sunt. Qui ergo non prædestinati sunt, siue audiant doctorum verba, siue non audiant, vocari in dei habitaculum nequeunt: quia per nequiriam in qua sunt ante cõstitutionem mundi præcogniti, locum in se malignis spiritibus parauerũt. Bene igitur dum insequi Philistæos cessare dicitur, in loca sua dæmones abiisse referuntur: quia aliquando dei dispensatione doctores tacent, vt illis tacentibus hi qui domini non sunt, à malis spiritibus recipiantur. Sed (vt dixi) cum post culpam pastores tacent, semetipsos humiliant, vt purgati in ministe- L
rium prædicationis potenter surgant. Dum tacent, infirmitatem suam pensant, sed considerãdo semetipsos, contra occultos hostes se validius roborant. Vnde & bene subiungitur: At Saul confirmato regno super Israël, pugnabat per circuitum contra inimicos eius.) Debilitatur quidem regnum, quando pastores in aliquibus culpis cadunt. Sed debile confirmatur, cum per satisfactionem pœnitentiæ ad opus magnæ virtutis eriguntur. Et super Israël confirmari dicitur: quia dum ad vitę altitudinem proficit, eos quibus præeminet ordine, vincit conuersatione. Videntibus deum prælatus est, sed supra deum videntes extollitur, cum præ cæteris in diuina assumitur contemplatione. Merito ergo dicitur: Pugnabat cõtra omnes inimicos eius, & quocunque se vertebat superabat:) quia qui æterna altius conspicit, facile conterit, quicquid de infimis sibi ad pugnam venit. Quia enim nulla terrena sibi iam placent, qui per magnam charitatem super Israël, id est, in cœlestibus regnat, quocũque se vertit superat. Quid enim huic malignus spiritus suggerat, qui terrena nulla considerat, qui læta seculi nulla iam amat. Pugnat doctor dũ prædicat, sed superat: quia quod prædicando prohibet de mundi delectatione contingere, conuersationis virtute persuadet. Et quia pugnare in circuitu contra inimicos dicitur, magnę laudis eius victoria esse demonstratur. Ex omni quidem parte perfectum esse doctorem docet, qui ex omni parte fortissimos habet inimicos. Dum er M
go vbique verti, & superare dicitur, quanta eius gloria prædicatur? Quid est ergo, quòd in circuitu hostes habere dicitur, ni si quia maligni spiritus omnibus sensibus nostris insidiantur? Nam loquendo alios, alios videndo decipiunt. Alios per auditum, alios per gustum, vel olfactum fallunt. Alios etiam per insidias illecebrosæ delectationis, vel cogitationis pertrahere ad immunditias satagunt. Aliis foris obscœna offerunt, quæ mentis deliberatione sequantur. Sed vt rectius hũc circuitum demõstremus, hunc dum ad læta pertrahunt, eis quasi ad dexteram insidias ponunt. Illum dum per aduersa deiiciunt, quasi à leua parte constringunt. Nos dum ad præterita oblectamenta inuitant, quasi à retro præcipitant. Illis quasi ab anteriori parte obuiant, quia sæpe infirmorum mentibus districtę conuersationis, & vitæ longitudinem quasi cõsulendo mõstrant. Ab ante enim veniunt, quia proficisci ad cœlum animas non permittunt. In circuitu ergo inimicos habemus, quia ante, retro in dexteram, & sinistram, malignorum spirituum certamen patimur. Vnde & beatus Petrus Apostolus nos cohortatur, dicens: Aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens, *1. Pet.* 5.
circuit, quærens quem deuoret, cui resistite fortes in fide. Sed iam belli circuitum nouimus, qualiter per circuitum reges vincant, videamus. In circuitu quidem vincunt, quia linguam, & os, &

A os, & oculos, & omnia corporis membra ab illicita actione custodiunt. Dum enim linguam perfectè per silentium muniunt, quasi in vna parte victores sunt, & dum vident oculis, quæ cõcupiscere dedignantur, ex alia parte victores fiunt. Sæpe etiam mala audiunt, & repellunt, & quia noxia reprobant, reprobando triumphant. Cunctis ergo sensibus victores sunt, qui per eorum aliquem subdi malignis spiritibus nolunt. Sed & dum cordi inepta offertur, hostis, qui reprobatur, eliditur. Qui enim noxia quæque abiicit, hostẽ potenter premit. Et quia item læta contemnit, & aduersa non metuit, quæ reliquit aliquando peruersa, non repetit, & ad cœlestia feruenter currit, hostes, quos in circuitu patitur, superare declaratur. In quibus profecto aduersariis quia insidiæ oppositæ quinq; corporalibus sensibus designantur, aptè per quinarium numerum exprimuntur. Contra Moab (inquit) & filios Ammon, & Ædom, & regem Suba, & Philistęos.) Qui enim quinque gentiũ nomina posuit, oppositas quinque sensibus corporis fraudes dęmonum designauit. Sed quia doctor non solum viuendo, sed etiam docendo dimicat, eum cõtra omnia vitia disputat, cum ea verbi gladio in auditorum suorum mentibus necat, nimirum in circuitu & pugnare cernitur, & quocunque se vertit superare. Sed quædam specialiter nominantur, quæ sibi principaliter obstant: Cõtra Moab (inquit) & filios Ammon, Ædom, & regem Suba, & Philistæos.) Moab ex patre inter-
B pretatur, Ammon populus mœroris, Ædom rufus, Suba incensa, siue conuertens, Philistæus poculo cadens. Quid enim his nominibus nisi gradus pessimę vitę exprimitur? In Moab quippe, qui ex patre dicitur, concupiscẽtia designatur. In mente quidem, reproba quia à diabolo ponitur, quasi à patre generatur. Quid vero per Ammon, qui populus mœroris interpretatur, ostenditur, nisi frequentia malorum operum? quia enim multa sunt, populus dicitur, & quia ad æterni luctus amaritudinem reprobum vnumquemque perducunt, mœroris populus rectè nominatur. Ædom vero, qui rufus dicitur, quid nisi peccandi nimium feruorem insinuat? prius enim peccate quisque consueuit, deinde per vsum peccãdi proficit in augmentum feruoris: vt peccare sæpius audeat, & hoc quod audendo ingeminat, semper iterare ardentius concupiscat. Quo nimirum peccandi ardore agitur, vt in mente reproba quicquid virtutis, aut boni operis viruit, comburatur. Incensa ergo post Ædom in spirituali bello describitur: quia ita est perditæ mentis casus, vt eum feruenter mala congregare nitiur, bonis omnibus quasi per combustionem perditis, & redactis ad nihilum spolietur. Suba etiam conuertens dicitur: quia & formam dei de reproba mente feruens peccatũ tollit, & hanc ad Apostatæ angeli formam redigit. De qua iam per diuinam
Prouer. 18. sentẽtiam dicitur: Cùm venerit impius in profundum malorum, contemnit. Superba quidem mens iam diuina mandata
C despicit, & semetipsam carnalibus desideriis subdit: Quis ergo est rex Suba, nisi ille de quo ad beatum Iob à domino dici-
Iob. 41. tur: Ipse est rex super vniuersos filios superbiæ. Philistæi vero qui poculo cadunt, qui sunt, nisi qui omnibus supradictis malis ebrij sunt? qui sic cœlestia obliuiscuntur, vt ad hæc euigilare aut vix, aut nunquam videantur. Per Moab ergo concupiscentia carnis exprimitur, per Ammon frequẽs vsus malæ operationis, per Ædom peccandi ardens desiderium, per Suba vastatio, & combustio virtutum, per Philistæos obliuio cœlestium. Cùm ergo electus doctor aliquem educere de tãtorum laqueorum medio appetit, quantæ virtutis certamen sumit? Et quia de omni hoc perditionis gradu per doctorum laborem ad pœnitentiam redeunt, quocunque se vertit superare perhibetur. Prædicando etenim aliquando concupiscentiam in alicuius corde interficit, aliquando vsum prauæ operationis. Modo illos trahit, qui in vsum peccandi transierant: modo illos qui combustis, & ad nihilum redactis virtutibus, regi suo diabolo quasi incensi seruiebant. Et quia prædicando superna memorat, cadentes poculo, & cœlestium oblitos ad spiritualis vitę studium excitat, & per amorem ardenter inflammat. Bene ergo dicitur: Quocunque se vertebat superabat:) quia dum de omni genere peccatores ad vitam trahit, triumphare vbique cognoscitur. Hos nimirũ triumphos agere suos milites, suos principes imperabat dominus, cum dicebat: Ite D
in orbem vniuersum, & prædicate Euangelium omni creatu- *Mar.* 16.
ræ. Omni creaturæ Euangelium prædicare præcipit, quia omnia genera hominum duci ad fidem voluit: vt dum nobiles regum suorum triumphos ostenderet, eos superare vbique monstraret. Vnde scriptum est: Qui vult omnes homines sal- 2. *Pet.* 3.
uos fieri, & ad agnitionẽ veritatis venire. Omnes quippe homines vult saluos fieri: quia de omni hominum genere eligit, quos ad gaudium æternę salutis trahit. Sed quid speciali fortitudine agat, exponit, quia dicit: Congregatóque exercitu percussit Amalech, & eruit Israël de manu vastatorum eius.) Amalech populus lambens interpretatur. Quid ergo per Amalech, nisi fornicationis spiritus designãtur? Lambere enim eorum est, ad peccandum mentem carnis blandimento delinire. Velut enim linguæ tactu lambere ambiunt, cum leuibus suggestionibus mentem tãgunt. Quid est, quod contra Moab, & Ammon, quòd Ædom, & regem Suba pugnasse, & vicisse dicitur, non tamen exercitum congregasse: sed vt Amalech vincerot, exercitum congregauit? Quid est, quod exercitum congregauit: nisi quia ad extinguendum fornicationis spiritum, virtus vna non sufficit. Abstinentia quidem ciborum contra hoc vitium fortissima est, sed sola non prævalet: velut enim miles est, & pugnare potest, superare nõ potest: quia Amalech non vincitur, nisi exercitus cõgregetur. Qui ergo fornicationem percutere appetit, addat abstinentiæ corporis virtutem E
humilitatis. Nam si mens deo subdi humiliter desipcit, carnis suæ desideria dominando, ac præeminendo non premit. Sed adhuc necesse est, vt congreget, quia exercitum paruum habet. Virtuti ergo humilitatis, & abstinentiæ corporis addatur frequens numerus orationis. Affectus quidem cordis intenti cœlestibus, contra carnis bellum fortes milites sunt. Iam ergo in frequenti assiduitate precũ aciem habet, sed exercitus non vnam tantum aciem, sed plures habet. Adhuc itaque exercitum perfectum nõ habet, & Amalech percutere nequaquam valet. Nunquid ei prodest, quod ieiunando se atterit, quod ad tempus otãdo compungitur: si mens lubrica cogitet, & phantasmata lasciuiæ in semetipsam portet. Sed vitare turpes cogitationes non prævalet, qui honestas in se nõ habet. Quia enim semper cogitamus, exquirenda sunt nobis bona, ne mala cogitemus. Quid vero sunt omnes turbę bonarũ cogitationum, nisi innumerabiles mentis acies? Nam dum mẽtem ambiunt, & minuunt: ad eam accedere turpissimos inimicos non permittunt. Et quia cogitãdo ad desiderium magnæ puritatis accendimur, armis potentibus milites nostri induti sunt: quibus fornicationis impetus, & depellendo, in fugam vertunt: & ad nihilum deducendo, perimunt. Nam vnde ad animam intrare cogitationes possint, non habent, quæ quasi fortissimo milite, honestate cogitationum bonarũ vndique ornata est. Nunc ergo exercitum anima congreget, quę Amalech vult perime- F
re, & de manu vastatorum eius videntem spiritum liberare. In horum medio resideat, vt cincta exemplis electorũ fortium, circundata doctrinis scripturarum, nullam pattem sui vacuam habeat, vnde hostis irrumpat. Quia ergo innumerabilia sunt exempla fidelium: quia multa documenta scripturarum, exercitus magnus, & fortis est, sed ad congregandum difficile non est. Bene ergo de Israëlis rege dicitur: Congregato exercitu percussit Amalech,) quia fornicationis spiritus non ante vincitur, quam per abstinentiam corpus atteratur, & omnis turpitudo obscœnæ cogitationis, bonis mentem replentibus, effugatur. Tunc quippe eum lambere, id est, delinire populus lambens delectãdo non potest: quia domita carne iciuniis, humilitatis arce prædita mente, orationis armis accincta, intenta doctrinis cœlestibus, exemplis munita, impiæ suggestioni aditum præbere consentiendo non prævalet. Quæ nimirum exercitus congregatio bene regibus, id est, Ecclesiæ doctoribus conuenit: quia quisquis ad extinguendam fornicationis rabiem electos subditos instruere nititur, hæc plura auxiliorũ agmina ei verbo congregando sunt. Bene & Israël erutus de manu vastatorum eius asseritur. Erui quidem euelli dicitur. Et quod euellitur, altas radices in profundiora mersisse sentitur. Manus vero vastatorum potestas est malorum spirituum. Vn-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G de etiam scriptũ est: A quo quis vincitur, eius seruus efficitur.
2.Pet.2. Quid ergo colligitur, nisi quia dum fornicatores desideriis carnis assentiunt, potestati malorum spirituum subiunguntur? Quia item altum est fornicationis blandimentũ, dum in hoc anima per desiderium mergitur, quasi in profundum radicibus tenetur. Erui ergo de manu vastatorum est, à fornicationis abysso, qui in potestate dæmonum est, liberari. Bene etiam vastatores fornicationis impetus dicuntur: quia de vitio luxuriæ per bea
Iob.31. tum Iob dicitur: Ignis est vsque ad perditionem germinãs, & omnia eradicans genimina. Vastator quippe fornicationis spiritus dicitur: quia quem inuaserit, ei nimirũ nulla virtutũ dona derelinquit. Ad laborem quidẽ ministerij bona quidem ali qua habere potest, sed ad meritũ salutis ea habere non potest.
Vastari ergo dicitur, qui perdita castitate ad vitã bona alia nul-
Canti.2. la prosunt. Vastari etiam horti tenera dicũtur. Qui enim sunt horti superni sponsi, nisi corda sanctorum per custodiam munita, & per castitatis odorem florida? Nam dum nullos motus turpes recipiunt, albo pudoris flore decorãtur. Vnde & sponsa in Cantico sponsi laudibus dicitur: Quæ habitas in hortis
Canti.vl. audire me fac vocem tuam. Et rursus: Hortus cõclusus soror
Ibidem.4. mea sponsa. Hortus quidem quia virtute eximię castitatis floridus, conclusus autem quia per continentiam munitus. Hinc
Item.2. sponsa quid spõsum oblectet, exponit, dicens: Sponsus meus mihi, & ego illi: qui pascitur inter lilia donec aspiret dies, & inclinentur vmbræ. Immundi ergo spiritus vastatores sunt:
H quia si pudica corda decipiunt, decepta teneros flores tãtæ virtutis perdunt. Qui itaque cum ab immũditiis ad castitatem redeunt, quia diras dæmonum potestates effugiunt, & à profundo perditionis ascẽdunt: de manu vastatorũ erui aptè memorantur. Sed rex qui eruere populum dicitur, quales adiutores habeat, videamus. Nam sequitur: Fuere autem filij Saul Ionathas, & Iesui, & Melchisua: nomina duarũ filiarũ eius, nomen primogenitæ Merob, & nomen minoris Michol.) Filij Saul, qui non ad quemlibet hæreditatem, sed ad regnum nascũtur: illos insinuat, de quibus sanctæ Ecclesiæ per Psalmistam dici-
Psal.44. tur: Pro patribus tuis nati sunt tibi filij, constitues eos principes super omnem terram. Quos tres esse agnouimus: quia fidem sanctę Trinitatis prædicãdo defendunt. Sed quia percusso Amalech, regis filij nominãtur, eorum numerum ad virtutum merita referamus. Maceratio quidem corporis, circumspectio mentis, simplicitas intentionis tria sunt. Quia ergo doctores sanctæ Ecclesiæ ad reprimendam carnis libidinem fortes sunt, ad cordis custodiam sapientes, intentionem cordis in cœlum subleuando sublimes, tres esse Saul filij dicuntur. Tria etiam sunt fortitudo operis, virtus charitatis, & affluẽtissima gratia prædicationis. Doctores quippe sanctæ Ecclesiæ, quia magna conuersatione sublimes sunt, magna charitate feruentes, magna verbi sapientia fecundi, ternario numero aptè signati sunt. Quorum certè virtutibus nomina cõueniunt: quia
I Ionathas columbę donum dicitur, Iesui planicies siue desiderium meũ, Melchisua rex meus salus. Quia enim præcellentia dona spiritus sancti doctores habent, columbæ donum rectè nominantur. Quia item inter dono sublimia humiles sunt, planicies dicuntur. Quia pro subditis sibi fidelibus ardenter æterna postulant, desiderium meũ esse perhibentur. Quæ quidem vox paruulorum subditorum esse cognoscitur, virtus vero tãti nominis prælatorum. Qui enim paruuli, & frigidi adhuc in nostris negligentiis iacemus, ad cœlestem patriam ardentibus desideriis non flagramus. Sed quod nos ardẽter flagitare non possumus, pro nobis postulat, qui ad illam, quam nobis adipisci desiderant, patriam, magnis desideriis anhelant. Pro excellentia ergo charitatis non desiderantes, sed desideriũ regis filius dicitur: vt in doctoris mente flagrare ignis dilectionis specialiter demonstretur. Vnde & de domino per Psalmistam dicitur: Qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos ignem
Psal.103. vrẽtem. Hinc est item quod Daniel vir desideriorum dicitur:
Daniel.9. quia prospera populi sui magnis precibus postulasse perhibetur. Melchisua vero dicitur rex meus salus. Rex quippe prædicator dicitur: quia celsitudinem tenet ordinis, & dignitatem magnæ conuersationis. Rex item dicitur: quia summam tenet celsitudinis, & vigorem authoritatis. Salus etiã dicitur, vt eius integritate ægritudo populi depelli posse sentiatur. Meritò e- K
nim vitę, & deuota oratione homo agere quotidie debet doctor, vt subiectus sibi quisq; pertingere valeat ad salutem. Sed notare iterum doctor debet: quia cum à subditis nominatur, non rex noster, sed rex meus dicitur. Quid est ergo, quod rex meus dicitur, nisi quia tam familiaris esse debet omnibus, vt singulorum esse per amorem sentiatur. Sed qui meus dicitur, rex nominatur: quia humilis, & affabilis prædicator hoc ipsum, quod præeminet, non videtur esse suum singulariter, sed speciale singulorum, cum tam communis per gratiam esse nititur, vt eius celsitudo propria vniuscuiusque fore videatur: Onus autem verbi dicitur, quia videlicet salus mea dicitur, per quod nimirum diligens prædicatoris studium, & sollicitudo commẽdetur: quia sic debet intẽdere simul omnibus, vt quærat, & agat propria singulorum. Ab vno quoque etenim salus mea dicitur, si vniuscuiusque infirmi curam suscipit: & hũc ad æternæ salutis bona perducit. Quæ vero sunt Saul filiæ, nisi prædicatori subditæ electorum qualitates. Alij quippe actiuę vitæ studiis seruiunt: alij vero contemplatiuæ remotionibus absconduntur. Filiæ quidẽ dicuntur pro fœcunditate. Illa quidem parit multitudinem bonorum operũ, ista vero internorum plenitudinem gaudiorum. Merito igitur regis filię nominantur, quia dum concipiunt de verbo dei, cœlestes fructus parturiunt. Vnde bene Merob de multitudine dicitur. Actiua etenim vita quia ex multis bonis operibus perficitur, de multitudine rectè nominatur. Vel de multitudine dicitur: quia qui L
deo per actiuam vitam placẽt, multi sunt. Quia enim pauciores numero sunt, qui per contemplatiuam cœlestibus gaudiis inhiant, in eorum comparatione illos, qui actiuæ vitæ inseruiunt, multos vocat. Qui profecto multi sunt numero, ministerio diuisi: quia etsi vnam cœlestem patriam bonis operibus quęrunt, tamen variis operibus pietatis inseruiũt. Quorũ certè nonnulli in tantũ amorem cõditoris proficiunt, vt ipsa etiã opera bona deserant, atque ad contẽplatiuæ vitæ dulcedinem transire, & in ea deo vacare cõcupiscãt. Vnde & bene Michol in lingua nostra ex omnibus dicitur. Ex omnibus quidem sit: quia nullus est perfectus in contemplatione, qui ex labore bo
Matth.11. ni operis non peruenerit ad arcem eiusdem contemplationis. Vnde & in Euãgelio dominus dicit: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Tunc qui laborat, vocatur: quando bene agenti desideriũ æternitatis infunditur. Et ad vocantem se accedunt, quando ad contemplatiuę vitæ quietem veniunt. In qua nimirũ laborantes, reficiuntur: quia amoris gaudia de diuina contemplatione abundãter sumunt. Ipse quidem accedentes reficit, qui puris mentibus semetipsum ostendit. In cuius reuelatione quia cõtemplationis gaudia multa inueniũt, quasi omnimoda delectationis dulcedine non ab alio, sed ab ipso saturantur. Michol ergo ex omnibus dicitur: quia contemplatiuæ vitæ secretum nullus expetit, qui in aliqua prius operatione bona non fuit. Minor ergo M
soror dicitur: non quia inferior dignitate, sed quia posterior tempore. Si quis autẽ velit per primogenitã filiã contemplatiuam vitã, per minorẽ actiuã posse accipere. Et tũc quidem Merob de multitudine dicitur: quia multitudinis turbas deserit, & ad rariorem numerũ in cõtemplatione perfectorũ venit. Nõ ergo multitudo, sed de multitudine esse dicitur, vt nõ bi cũ quibus est, sed vnde venerat, agnoscatur. Michol vero ex omnibus dicitur, vt in actiua vita vniuersalis vita sanctę Ecclesiæ designetur. In actiua etenim vita etiam illi sunt prius, qui postea ad cõtemplatiuæ secretũ transeunt: sed in contemplatiuæ remotione, exterioris vitæ sollicitudine grauati non sunt: Illa ergo de multitudine, ista vero de omnibus dici potest: quia actiua vita omnes cõtinet, cõtemplatiua omniũ conspectũ declinat: vt se cõspectu mentis cœlestibus iũgat. Quomodo igitur Saul filię dicuntur, nisi quia vtraque ista studio boni rectoris ostẽditur? Qui enim nos docẽt bona agere, æternę vitæ studiis vacare: ab illo nobis generantur, cuius magisterio in corde nostro discũrur. Quod quidem quia de actiuæ vitæ operibus cõstat, mirũ de contemplatiua videtur, quæ per Mariam Marthę sororẽ quę ad pedes domini sedero, & verbũ eius audire describitur. Sed facile respõdetur: quia dũ sedet Maria, per- Luc.10.
fectos

A fectos in cõtẽplatione signat. Filia tamen Saul Merob rectè dicitur: quia etsi sedens ad pedes domini, quæ vult, ab eo audit & discit, tamen prius discere debet, quomodo sedere possit. Hoc nimirum quia sapientis, & eruditi doctoris eruditione cognoscitur, Saul esse filiã Merob rectè memoratur. Quã profecto
1.Reg.17. in cõiugium Dauid date promisit, sed ei minorem dedit: quia nonulli contemplatiuæ vitę pulchritudinem diligunt, ad cuius amplexus accedere nequaquam permittuntur. Quia enim regendis fidelibus gregibus foris necessarij sunt, summus rex sic ordinat, vt Michol minorem accipiant, & Merob maiorem nunquam comprehendant. Plærique autem post minorem maiorem accipiunt: quia post deuota charitatis opera, ad intimi secreti amorem recipiũtur. Quod bene Iacob insinuat, qui Rachelem amauit, sed prius Liam accepit, & sic deinde Rache
Gene.29. lem in coniugium sumpsit. Quid est hoc quod Iacob vtrãque sororem habere licuit, Dauid autẽ ad maioris thalamum non peruenit, nisi quia Dauid rex fuit, Iacob verò rex nõ fuit? Qui ergo regimen animarum suscipit, hunc censura Ecclesiastica susceptum gregem deserere, & remotæ vitę otiis vacare non sinit. Sed Merob Dauid promittitur, & nunquã datur: Michol sola datur, quia nonnulli cum curam animarum suscipiunt, putant se sic aliorum sollicitudinẽ gerere, vt sibiipsis valeant per sollicitudinem vacare, & tamen quietem, quam in prælatione quærunt, nunquam inueniunt, fitque vt dum impetrare à do-
B mino gratiam tãtæ puritatis nequeunt, quasi iram incurrisse nt domini, pertimescunt. Quasi ergo itãto rege promissam sibi primogenitam perdunt: quia eum, quem se purabant in prælatione habituros amorem quietis intimæ, amplecti nõ possunt. Hæc autẽ breuiter per excessum diximus, nunc ergo ad dimissa redeamus. Ambę ergo Saul filiæ dicuntur, sed nomina diuersa sortiuntur: quia & differunt, & conueniunt. Conueniunt quidem: quia ad æternam vitam, quam diligunt, per amorem tendunt. Item conueniunt: quia bona opera, quibus hæc inde sinenter extenditur, illa quomodolibet operatur. Quia igitur ambæ amant, quæ vident æterna, ambę ad illa per bonam operationem peruenire desiderant, quomodocunque conueniũt. Differunt autem: quia plus agit vna, plus videt altera. Nam & Lia non dicitur fuisse cæca, sed lippa. Et Rachel si non tantos pepetit, omnino tamen sterilis non remãsit. Nam si altrera vita alteram contemplando, aut operando superat, nulli autem eorum visionis claritas demitur, nulli fœcũditatis gloria denegatur. Videndo tamen, & agendo differunt: quia actiua vita visionem habet in transitu, opus verò in intentione, contempla
Marc.16. tiua verò opus in itinere, intentionem in quiete. Vnde bene Euangelista Marcus cum sub illarum trium mulierũ specie contemplatiuæ vitæ amorem ostenderet, ait: Emerunt aromata, vt veniẽtes vngerent Iesum. Quasi dicat: Steterunt in opere, vt currere valerẽt ad contẽplationem. Aromata quidem emere est, per laborem boni operis, bonæ opinionis odorem circunquaque dilatare. Et Iesum in sepulchro vngere est, per mortificationem carnis ad deuotionis intimę pinguedinem peruenire. Nam velut in sepulchro vngitur, quando à consepultis ad
C gaudium intimæ claritatis suę deuotissimę peruenitur. In transitu ergo operationem habent: quia etsi aliquando operantur, quasi currendo hoc deserunt, qui ad locũ dilectę solitudinis, magno spiritus impetu impellũtur. Nam quia totis desideriis in æternorum amore requiescunt, videre magis, quàm ministrare appetunt. Rari ergo sunt in publico operis, assidui in secreto contemplationis, foris parum, satis intus immorantur. Nam & fornicationem esse, solent iudicare, vel ad momentum à Christi contemplatione discedere. Econtra autem actiua vita, quæ frequens circa ministerium satagit, rara est in secreto contemplationis. Nam quę æterna sibi præparare non sedendo, & audiendo, sed satagendo & ministrando proposuit, non damnum, sed dispendium putat, si sibi vacans, & sua petens, & non quæ aliorum, à solita obsequiorum oblatione requiescat.
Luc.10. Plus igitur operando laborat, minus obsecrat. Vnde & Martha quę circa frequens ministerium satagebat, stetit, & locuta est. Quæ enim stetit, ei nimirum sedere non licuit: quia si ad audiendum sederet, imparatum fortasse ministerium, & insufficiens impendisset. Et notandum: quia transiendo dominum Martha vidit, non tamen transiendo, sed stando loquitur. Nam Euangelista cautè expressit, dicens: Quæ stetit, & ait. Quo profecto exemplo instruimur, vt qui fratribus ministeria exhibemus, si per moram sedere ad redemptoris pedes non possumus, per aliquantulam morulam redemptori absistere debeamus. Sed bene ei asistimus, si transiendo & seruiendo videamus. Quid est autem transiendo dominum cernere, nisi in omni nostro bono opere, ad ipsum cordis dirigere intentionem? Transimus enim, quando huc, illuc discurrendo in membris suis domino ministramus. Sed transiendo dominum cernimus, si per omne quod agimus, præsentem nobis ipsum cui placere cupimus, contemplamus. Quo in loco notandum est: quia confidenter Martha loquitur, dicens: Domine non est tibi curæ, quod soror mea reliquit me solam ministrare? Quod certe perfectis quibusdam operariis sanctæ Ecclesiæ convenit, qui omnipotenti deo preces tanto fiducialius offerunt, quanto laboriosius ei in membris suis se ministrasse meminerũt. Sed quia in ipsis etiam, quæ actiuæ vitæ deseruiunt, nimietas sollicitudinis cohibenda est, Martha reprehenditur, quæ tam sollicita asseritur, vt erga plurima turbetur. Actionis quidem feruor tunc rectè disponitur, cum sic insistimus operi, vt tranquillo corde eum, cui opera nostra consecrare nitimur, videamus. Quid est ergo nimietas sollicitudinis, nisi confusio supernæ intentionis? quia dum se erga plurima diuidit, di
D uisa iam ad supernorum intuitum nõ assurgit. Illud enim æter
E num, & simplex bonum æternæ visionis, anima quia vix vnita comprehendit, se nimirum ad id diuisa non erigit. Dicit ergo operum nostrorum dispositor, & receptor, vnum est necessarium ne se mẽs ad multa diuidat, vt per tranquillitatem vnita, ad summi boni intuitũ potenter surgat. Duæ igitur filiæ Saul, & si pariter regis sunt filiæ, nominibus differunt: quia vita actiua, & cõtemplatiua nobilitate religiosis generosæ sunt, sed nõ sunt pares pro diuersitate officij. Sed quia earum patrẽ ostendimus, martem pariter demonstremus. Sequitur: Et nomen vxoris Saul Achinoe filia Achimaas.) Quæ est enim prædicatoris vxor, nisi bona voluntas? Qui enim per amorem bonæ voluntati coniungitur, ei vtique quasi ex nobili coniuge filij oriuntur. Nam cum bonorum operum fructus proferre volumus, necesse est, vt prius eos in bonavolũtate seminemus. Vnde bene Achinoë fratris requies intrepretatur. Frater quippe noster ille est, qui à mortuis resurgens, Mariæ Magdalenæ locutus est, dicens: Vade & dic fratribus meis: Ascendo ad patrem
Ioan.20. meũ, & patrẽ vestrũ. Hinc Paulus nobilitatẽ electorũ asserẽs,
Roma.8. ait: Hęredes autẽ dei, cohęredes Christi. Quid est; quod dicitur fratris requies, nisi quia redẽptor humani generis in bona cohæredum suorum voluntate requiescit? Et quia ab ipso nobis bona voluntas impenditur, à quo inhabitatur: filia Achimaas esse perhibetur. Achimaas enim fratris decor, vel frater decor interpretatur. Frater quippe, & decor redemptor noster dicitur: quia humana natura per peccatum primi hominis dignitatis suæ vigorem perdidit, sed in persona redẽptoris aucto sibi splẽdore radiauit. Decor quippe noster est: quia quicunque in
Ioan.1. sancta Ecclesia virtutum claritate fulgescunt, de plenitudine
Gala.2. lucis illius omnes accipiunt. Hinc Paulus ait: Ei se infudit omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Dum ergo bonam prædicatorum nostrorum voluntatem Prophęta Samuel respicit, typis visa exprimit, dicens: Achinoë filia Achimaas:) quia nimirum magna est pulchritudo bonæ voluntatis, sed de infusione nascitur redemptoris. Debet nanque amari vt coniunx, sed si patet aspicitur, ex nobilitate amplius amatur. Et nomen principis eius Abner, filius Ner, patruelis eius.) Abner dicitur pater meus lucerna, Ner etiam lucerna dicitur. Quid ergo Ner, nisi sermo scripturarum accipitur? Litera quidem sanctæ scripturæ quasi huius lucernæ resta est. intellectus vero spiritualis claritas luminis, oleum verò eius deuotio amoris. Filius ergo lucernæ est, qui verba scripturarum libenter audit, & sapienter intelligit: & quæ per intellectum colligit, per affectum charitatis apprehendit. Cur itaque dicitur filius lucernæ, nisi quia quod de lumine nascitur, lumen est. Quid enim peccatum nisi tenebræ? Quid item bonum opus nisi lumen? Sancti enim viri dum ad ducatum scripturarum

gressus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G gressus operum dirigunt,quasi ex lumine lumen accipiunt spiritualis eruditionis.Hoc quippe lumen de lumine Ioannes exprimens,ait: Omnis qui natus ex deo est,non peccat:quia generatio cœlestis seruat eum.Quid est nasci de deo,nisi cognitam in sanctis scripturis eius voluntatem diligere? Et quid est nõ peccare,nisi in luce iustitiæ semper consistere. Quasi enim de luce nos lucem facere volebat beatus Petrus Apostolus, cum dicebat:Habetis Propheticum sermonem,cui bene facitis attendentes, tanquam lucernæ lucenti in caliginoso loco, donec aspiret dies,& lucifer oriatur in cordibus vestris.Merito igitur Abner pater meus lucerna dicitur,ipse quoque pater eius lucerna nominatur: quia illi in sancta Ecclesia lucere per exempla aliis possunt,qui eruditione scripturarum,& claritatem acceperunt luminis,& oleum perfectæ charitatis.Sed per Ioannem non peccare dicitur: vt prædicatorũ robur insinuet, qui sic peccatoribus manum porrigunt, vt tamen ipsi peccatorum tenebris non fœdentur. Sed quid est, quod patruelis Saul dicitur.Patruelis autem dicitur,qui nascitur ex fratre patris.Vnde & hic quoque subiungitur: Cis fuerat pater Saul,& Ner pater Abner filius Abiæ.)Et cum eligẽdus rex peteretur, dictum est:Et erat vir nomine Cis filius Abiæ. Quia verò ista stirpis regię nomina quid significent,plenius exposuimus,hoc tantummodo exprimamus, quomodo Abner patruelis Saul esse referatur.Sed Saul filius Cis,id est, duri esse cognoscitur,

H Abner etiam lucernæ filius perhibetur. Durum hunc austeræ nimis conuersationis viros ostendimus designare,Ner lucernam interpretari.Quid est igitur,quòd lucerna, & durus eiusdem patris esse filij dicuntur:nisi quia à deo est, & quod scriptura sancta austerum præcipit, & virtus extetior duræ conuersationis?Frater quippe lucernæ durus est:quia gratiam implendæ legis ab eo habet,à quo ipsa lex ortum habet.Vnde & Psalmista confidenter repromittit,dicens Etenim benedictionem dabit,qui legem dedit.Legem quippe dare,est præcepta vitæ electis proferre:benedictionem etiam dare est, gratiam implendę legis impendere.Quia ergo abvno sunt tam lumen scripturæ, quàm asperitas vitæ nostræ: Cis,& Ner vnius patris filij esse referuntur. Abner ergo filius Ner,Saul regis patruelis esse rectè dicitur:quia qui ad curam animarum eligitur, duræ & asperæ vitæ debere esse iudicatur.Sed qui prædicatorum adiutores esse cupiunt:nunquàm agunt, quod cupiunt,si lumen scripturę sanctę,in quo per cognitionem cõcepti sunt, in bona operatione,atque sancta prędicationevelut nascendo non perficiunt. Cum verò scripturarum sanctarum cognitio magis summis doctoribus, quam eorum adiutoribus subditis adscribatur,& exempla cõuersationis sequi magis minoribus, quàm maioribus conuenire videãtur:quid est quod duri filius rex dicitur,lucernæ verò filius dicitur princeps regis? Sed his verbis non significat,quod summi doctores,& eorum adiutores habent:sed suppresso,quod habent,exponit,quod singulis agendum est.Rex quippe videlicet summus,& electus prædicator:quia iam per altissimæ eruditionis scientiã,scripturæ lumen habet:non sic confidat de scientia, vt aliorum exępla minime sequatur.Princeps quoque,id est, magni doctoris adiutor:quia exęplis eiusdem sui prępositi subditur,ad lumen inniti tatur:vt qui exempla sequitur,in doctrinæ altioris eruditionẽ, quasi in magna lucernæ luce nascatur. Quia ergo eruditus ad maiorum exępla per humilitatẽ reducitur,exemplisinstructus ad scripturarũ splendorem discendo subleuatur: bene rex filius duri,& princeps lucernæ filius esse perhibetur. Tales viri quia electis fidelibus vtiliter præeminent: quia subiectos ad virtutum victorias fortiter prouehunt, Sequitur: Erat autem bellũ potens aduersus Philisthæos omnibus diebus Saul.)Debile,&omnino infirmum bellum illorum doctorũ est,qui nec lumen habent diuinę cognitionis,nec fortitudinem boni operis.Potens ergo bellum dicitur, quando electis plebibus duri filij dominantur:quia ille potest aliis vtiliter bona dicere, qui consuevit,verba magna operatione præire. Sed & subiliter

I est intuendum,quod implexius dicitur: Cunctis diebus Saul.) Qui sunt dies Saul,nisi lucis opera? Quod bellum doctoris est aliud quàm quod lingua conficitur? Omnibus itaque diebus pugnat,qui multa alios docet:sed nihil docendo profert, nisi quod suo prius fulget opere.In die etenim sua pugnat,quiverba prædicationis ex propria trahit luce virtutis.In die ergo alieno pugnare vult, qui contraire reprobis spiritibus satagit, non loquendo,quæ agit,sed prædicando,quæ nouit. Sed omnibus diebus pugnat: quia omnia præcepta dei ostendit in luce operis,quæ subsequando vult pandere per curam prædicationis.Merito itaque bellum potens dicitur, in quo cum omnimodavirtutum,vel operum luce pugnatur.Potest etiam per hoc,quod omnibus diebus pugnare dicitur,agonis spiritualis instantia designari.Qui enim vitam ducit plenam virtutibus, in diebus viuit.Cunctis ergo diebus bellum potens electi doctoris agnoscitur: quia is semper malos spiritibus superare cernitur,qui à luce virtutum nunquam separatur. Sed habent electi viri virtutem præliandi, habent & humilitatem timoris.Per virtutem triumphant,sed per timorem auxilia congregare non cessant.Vnde tanto fortius præliantur,quanto & vires confligendi congregare non desinunt.Bene ergo causa potentis belli subiungitur: Nam quemcunque videbat Saul virum fortem,& aptum ad prælium sociabat eum sibi.) Quasi dicat:Idcirco bellare potenter poterat:quia congregare exercitum non cessabat.Sed quia non solum fortes, sed etiá aptos L ad prælium sibi sociasse dicitur: cautus doctor in eligendis Christi militibus demonstratur.Fortes autem ad ferenda onera quidam sunt,non ad prælia exercenda:quæ præliari de fortitudine sua dum nesciunt,nequaquam possunt.Viri ergo fortes,& ad prælium apti sunt,qui sciunt pugnare, & volunt.Per voluntatem quippe fortes sunt,& per scientiam apti ad præliandum. Quorundam ergo temeritas à Christi bello repellitur,cum apti.& fortes electi memorantur.Nam quidam sciũt cum diabolo pugnare,& nolunt. Sapientes quidem sunt, vt faciant mala, bona autem facere nesciunt. Hi antiquo hosti seruire volunt,resistere nolunt. Quid enim faciat doctor, si aptos istos ad prælium sibi societ? Magis tales possunt alios per exempla destruere,quàm ipse perverbũ ędificare.Nam & sæpe tales docere audent,& docendi virtutem operando non tenent.Cum loquuntur nobiscum in hostes irruũt,sed per opera subito in viscera nostra torquẽtur.Velut proditores quidam exercitus,arma Christianæ doctrinæ induũt,&per exempla subito paruulos Christi feriũt:quosvelle protegere loquẽdo putabamus.Non apti ergo viri fortes repellendi,nõ sociãdi nobis sunt:quia per sapientes reprobos robur nostrum destruitur,non augetur. Qui ergo sunt fortes,& non apti, nisi quosvidemus onera seculi fortiter ferre &fortitudinem suam in seruitium conditoris transferre nescire?Nam iugum hominum,& magnos seculi labores fortiter ferunt, sed ad seruitu- M tem dei accedere velut infirmi pertimescunt. Quid ergo isti, nisi fortes,& non apti sunt,qui seculi magna faciunt,& Christi agere leuia,& blanda non possunt?Sæpe etiam in monasteriis conuertuntur, & qui seculi onera fortiter tulerant in paruis,quæ agunt,quasi inter magnos labores sudant. Quid ergo his verbis ostenditur, nisi vt viros ad Christi militiam cum magna nobis discretione sociemus, nec accedentibus ante præbeamus ingressum, quàm eos & aptos per scientiam, & fortes per bonam voluntatem esse sciamus. Possunt autem idcirco viri fortes, & apti ad prælium dici: quia Amalech, id est, libidinum bella subsequuntur. Nam viri fortes non sunt,qui carnales concupiscentias extinguere nequeunt. Et apti ad prælium non videtur,qui pro pudicitia apti ad præliandum non sunt. Eligat ergo doctor milites Christi, eligat fortes, vt dum carnem fortiter domant, immundos spiritus potenter vincant.Eligat ergo aptos ad prælium, vt dum inter dona fortitudinis non superbiunt,triumphi gloria in cœlestibus sublimentur.

INCI-

A INCIPIT LIBER SEXTVS.

Caput I.

Cap.15. IT dixit Samuel ad Saul: Me misit dominus vngere te in regem super populum eius Israël.Nunc ergo audi vocem domini.Hæc dicit dominus exercituum:Recensui quæcunque fecit Amalech Israëli, quomodo restitit ei in via,cum ascenderet de Aegypto. Nũc ergo vade,& percute Amalech & demolire vniuersa eius.) Superius Amalech luxuriæ vitium designare diximus:quæ velot lambit, dum voluptatem blandiendo suggerit. Profectus ergo conuersationis ostenditur, eo quod superius à Saul percussus asseritur:& nunc non simpliciter iubetur percuti, sed omnia eius demoliri. Primo quidem hunc doctor percutit,quando per eius verbum agitur,vt pudicitia in conuersorum cordibus & corporibus teneatur. Quasi enim percussa est libido,quando caro armis pudicitiæ qualiter cunque subacta est,& perfectè subacta non est. Nam qui luxuriæ iam inquinamenta deserit, sed adhuc motus turpes ex se contra se insurgentes sentit,iam opus nepharium non exercet:sed tamen abigere hoc à cogitatione non potest.Sæpe in-
B uitus,& incautus ad immundas cogitationes trahitur, sed ea, quæ negligendo intus cogitat,carnem foris excitant:vt ad turpes motus voluptatis surgat. Quid ergo est, quod percussus Amalech,iterum percuti,& demoliri præcipitur:nisi quia prędicator eos,quos ad pudicam vitam erudit, promouere debet ad perfectionem virtutis? Iterum ergo iubetur Amalech percuti:quia adhuc non bene interfectos viuit. Iterum Amalech percutitur,cum verbis doctoris illi etiam motus, qui carnem pulsant,elidũntur:cum ob hoc coronari subditos doctor docet,vt sic corpus domare debeant, vt ad illecebrosos motus nequaquam surgat.Sed quia nunquam sic caro restringitur,si mens ad immunda cogitando labitur:post percussionẽ,Amalech demoliri præcipitur.Percutitur ergo in corpore,demolitur in corde:dum caro dignè per abstinentiam teritur, & mẽs à cunctis immundis cogitationibus refrænatur. Quo in loco priora etiá considerãda sunt,quæ ex persona domini Samuel loquitur, dicens: Recensui quæcunque fecit Amalech Israëli, quomodo restitit ei in via cum ascenderet de Aegypto.) Quid est,quod Amalechitarum opera recensentur, nisi quia luxuriæ inquinamenta deo valde odibilia sunt? Vnde beatusPaulus A-
1.Corin.7. postolus dicit:Omne peccatũ extra corpus est,qui autem fornicatur,in corpus suum peccat.Itẽ dicit:Fornicatores,&adulteros iudicabit deus.Hinc etiá acrius increpans,& à regno dei eos segregans,ait: Neque immundi regnum dei possidebunt.
C Cur luxuria recensetur, nisi quia iustitia Dei peccator proiicitur,quando ad perpetranda eius inquinamenta curuatur? Qui ergo recensetur, vt cadat:aliquando recensetur,vt pereat: aliquando recensetur, vt surgat. Et quia post tanta temporum spatia recensita Amalech facta memorantur,vtcunque nobis insinuatur:quia tales aliquando post longa tẽpora resipiscant. Ipsa autem eius opera exprimuntur,cum dicitur: Quomodo restitit ei in via cum ascenderet de Aegypto.) Israël videns deum dicitur.Qui quia de Aegypto perhibetur ascendere,no uiter conuersos insinuat:qui peccatorum tenebras,& ima deserunt,& ad lumen veritatis accedunt,& montem boni operis ascendunt.In via autem Amalech Israël restitit:quia libido ad perfectionis summam tendentibus arma voluptatis obiicit:& corda,quæ potest, gladio immundæ suggestionis ferit. Et quia valde fortis,& violenta est pugna fornicationis, non quomodolibet obuiasse Israëli: sed restitisse perhibetur. Resistere quidem, forti oppugnationi instare est. Hos nimirum resistentes Amalechitas videbat Israëlita ille ascendens, cum
Roma.7. dicebat: Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ.Vnde & ad auxiliatorem respiciens,ait:Infelix ego,quis me liberabit de corpore mortis huius?gratia domini nostri Iesu Christi.Resistere ergo Amalech dicitur: quia dum in carne sumus,libidinisfortia bella sustinemus.Sed quid

D de Aegypto ascendentibus resistere dicitur? Ecce qui ad tertij cœli se secreta sustulerat, resistentes motus carnis habebat. Merito igitur non solum nouitios, sed etiam magna virtute prædítos,Israël de Aegypto ascendens,insinuat. Aegypti quidem nomine huius mundi tenebræ designantur. Israëli autem de Aegypto ascendit:quia electi omnes dum sanctæ viuendo proficiunt,ad supernam patriam perringere conantur.Et quia quamdiu in carne sunt,carnislegem legimentis contrariá habent: sibi vtique per validos motus Amalech resistentem videnr.Huius nanque violentia passionis ostẽditur,cum eadem quę recensentur Amalech,bella describuntur.Nam pugnante Israële,cum eleuabat manus Moyses vincebatur Amalech: & vincebat ille,cum iste manus deponeret. Quid est autẽ,quod *Exo.17.* contra alios solis armis pugnabat Moyses,contra Amalech verò non solis armis,sed etiam virtute orationis? Quæ autem vitus, & instantia supplicationis erat tunc necessaria,vbi si manus deponeret,Amalech victoriæ honorẽ daret?Sed profecto magnum certamen fornicationis ostenditur,quod tanta virtute, tanta difficultate superatur. Arma igitur exercitus,oratio intẽtissima necessaria est. Arma quidẽ necessaria sunt:quia qui contra fornicationẽ pugnare volunt,vincere nequeunt,si non cæteris virtutibus muniuntur.Exercitus (vt supra ostẽdimus) exempla patrum,& scripturarum præcepta sunt:quæ quidem quilibet etiam considerare debet, ac illis sic mentem occupa-
E re,vt lasciuiæ inquinamenta non spectet. Sed exemplis atque doctrinis instructus,de se confidere nequaquam potest. Leuet ergo manus suas, leuet mentem:vt opere bono,& deuotione respłẽdeat,qui abscindere perfectè à se libidinis bellum tentat. Quid item est,quod depositis manibus vincitur, nisi quia sæpe per audaciam praui operis, ipsa etiam tollitur pulchritudo castitatis? Sæpe ex toto non tollitur, sed cum infirmantibus operibus infirmatur. Inter opera quidem, & labores spirituales,contra stimulos carnis fortes sumus,sed si quasi fessi,à solitæ conuersationis rigore torpescimus, vel mollescimus,dum paulatim negligimus, actulei carnis insurgunt, qui quasi depositis Moysi manibus Israëlem vincunt.Ne ergo manus lassescant, Aaron & Vr lapidem supponant, & graues Moysi manusdeponi nequaquam sinant.Aaron quidem mõs fortitudinis,Vr ignis vocatur.Quando enim lassescimus,consideratis cœlestibus roboramur. Mons ergo fortitudinis quid est,nisi altitudo supernæ cõtemplationis? Quæ profecto,quia in electo corde sine magna charitate non est,mõsfortitudinis Moysi adstare rectè perhibetur.Qui nimirum lapidem suppo-
F nunt,& manus sustinent: quia qui summa cœlorum præmia ardẽter aspicit,fortitudinem magnam sumit,& bene operari, & conditorem exorare non desinit. Quia ergo valida sunt & omnino violenta bella carnis,ascendẽti Israëli Amalech restitisse aptè perhibetur. Regi igitur propheta præcipit, dicens: Audi vocem domini.Recensui quæcunque fecit Amalech Israëli.) Quid est,quod dicit: Audi vocem domini,) nisi quia castè viuere volentibus contra fraudes fornicationis spiritus subtiliter vigilãdum est?Quasi dicat: Cõsiderate non desinas, quantis insidiis sibi subdere electos parat.Et idcirco nõ dixit: Recensui,quòd restitit Israëli,sed: Audivocem domini,recensui quomodo restitit Israëli.) Quasi dicat: Si modum insidiarum cognoscis,hostem superare facilius valebis.Meritò igitur subintulit,dicens:Nunc ergo vade,& percute Amalech,& demolire vniuersa eius.) Quasi dicat: Quia nosti quemodmodum ire debeas: Vade, & demolire vniuersa eius,) & sic eum deleas,vt aliquid de eo vltra non viuat. Sed quis ita sibi subiicere carnem, quis vnquam sibi restringere mentem potuit, quisic manere in carne,vt de carne turpes motus nullos susti neret?Quis ita refrænare cogitationem potuit,vt ad eam immunditiarum obscuritas per cogitationem nulla peruenireter? Sed si de carne non tollitur turpitudo motionis,tamen turpitudinisrobur enervatur,cum motus quidem simplex in carne est,sed in motu pruritus libidinis nullus est.Hic quidem motus Amalechita non est: quia menti non lambit, quam oblectare non poterit.Non potest tolli menti,quod aliquo modo immunda nõ videat,sed in mirabilẽ vsum puritatis deducitur, vt immũdavidẽs,nulla delectationis labe maculetur.Quisquis

ergo

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ergo sic præst carni, quisquis sic mentem regit, ideo præst, ideo regit: quia Amalech cuncta demoliri fortiter potuit. Sed iam quæ sunt eius vniuersa, subsequenter exponit, dicens: Non parcas ei, & non concupisces ipsius aliquid, sed interfice à viro vsque ad mulierem, & paruulum & lactétem, & bouem & asinum, & ouem & camelum.) Quis est hic, qui parcit Amalech, nisi qui aut in cogitatione, aut in ore, aut in carne lasciuiæ aliquid retinet? Nam plærique turpitudinis opera nō exercēt, sed linguam à turpi locutione nō cohibēt. Plærique per opus luxuriam vitant, per cogitationem non vitant. Quidem nihil turpe agunt, sed quod actu refugiunt, corde concupiscunt. Parcit ergo Amalech, qui blandimenta lasciuiæ, aut in locutione, aut per intētionem, aut per cogitationem tenet. Dicit itaque: Non parcas ei,) quia de tam nequissimo vitio nihil accendi debet in mente, nihil permitti ardere in opere. Dicat ergo: Non parcas ei,) vt omnes libidinosi motus, omnes obscœnæ locutiones prorsus petimantur in corpore. Dicit ergo: Non concupiscas ipsius aliquid,) vt penitus eradicetur a cogitatione. Quid enim est libido nisi ignis? Et quid de carne & mēte exortæ virtutes nisi flores? Quid itē turpes cogitationes nisi paleę? Quis etiam nesciat, quia si in paleis ignis negligenter extingui tur, ex parua scintilla, quæ remanet, omnes palæ accendūtur? Qui ergo virtutum flores in mēte non vult exurere, ita debet
H libidinis ignem extinguere, vt per tenuem scintillam nūquam posśit ardere. Carnalium etiā cogitationū stipulas auferat, ne dum is qui extingui non potest, calor naturalis accēditur, viro res virtutum, qui per se accendi nequeunt, quasi per admistas paleas exurantur. Quid est ergo: Non parcas ei, & non concupiscas ipsius aliquid,) nisi quia luxuria omnis in carne perfecte domanda est, & à mente radicitus extirpanda? Potest etiam intelligi: Non parcas ei, & non concupiscas ex eo aliquid,) quia & viri, & mulieres, paruuli, & lactentes interfici præcipiuntur. Nam mulieres concupisci poterant, paruuli, & lactentes ad misericordiam prouocare. Qui ergo sunt viri interficiēdi, quæ mulieres, qui paruuli, qui boues, quę oues, qui cameli, qui asini subtiliter considerandum est. Qui enim sunt Amalechitæ viri, nisi suadentes motus turpitudinis? Viri etenim sunt: quia violenter suggerunt, & corruptis mentibus semina prauitatis infundunt. Mulieres sunt mentis concupiscentiæ, quæ prædictis motibus ad fœtus impios substernūtur. Sed & paruuli, & lactentes qui sunt, nisi qui de Amalechitarum virorū, & mulierum commistione generantur? Nam si motus malæ suggestionis quasi adulter in mente recipitur, cōcupiscentia quasi meretrix imprægnatur. Ipsa ergo concupiscentia, si nepharium effundere partum sinitur, libidinum motus iam non solum mente, sed etiam in carne generantur. Qui dum nascuntur paruuli sunt: quia adhuc carni violentiam mouendo non inferunt. Lactentes verò sunt, cum tenui, & negligenti cogitatione nutri-
I untur. Qui enim iam libera cogitatione motus turpes in carne reficit, non iam lac paruulis, sed cibum adultis impendit. Lac ergo paruulorum Amalechitarum tenuis est cogitatio immunditiæ: quia si motus turpis per cogitationē non pascitur, quasi negato sibi lacte paruuli necātur. Quod profecto lac metetrix mater porrigit: quia dum ardor concupiscentiæ mentem præuenit, quasi ex pessima cordis vbertate agitatur, vt peiores motuum soboles in carne nutriantur. Quidverò in boue nisi consilium fraudulentum accipitur, quod exemplo veterum carnis voluptatem suggerit, qui inter carnis opera omnipotenti deo placuere? Nam quasi discretionis vomere scindere terram cernitur, sed si ex deliberatione suscipitur, jugo turpitudinis colla miseræ mentis illaqueat, quem per simulationem gestat. Ouis autem nomine innocentum vita signatur. Vnde electi omnes
Ioan. 10. redēptoris nostri voce oues nominātur, cum dicit: Oues meę vocem meam audiunt. Quæ est ergo ouis Amalech, nisi simulatio innocētiæ? Nam quidam dum & ipsam formam humani corporis, & proprietates sexus vtriusque, dum insitam libidinem membris considerant, quasi naturali bono se hoc posse vti licenter putant. Quasi ergo ouis Amalechita est, quando continentibus illud quasi bonum suggeritur, quod vere bonum non esse liquido comprobatur. Quid etiam in camelo signatur? Sed camelus ruminat, & vngulam nequaquam findit. Quid ergo in camelo signatur, nisi cogitatio quædam luxurię, K quæ quasi à ratione incipit: sed per discretionem non finitur? Nam dum cogitat, quasi intus camelus ruminat: sed dū quod cogitat, per veritatem non disponitur, eius vngula diudi non videtur. Nonnulli etenim cōtinentiam profesśi, dum à carnis concupiscentia superantur, in coniugali vita saluari posse confidunt. Quidam & dum Apostoli licentiam audiunt: vnusquis- *1.Cor. 7.*
que suam vxorem habeat, & vnaquæque suum virum: sine discretione personarū omnes in hoc præcepto cōcludi, & sacrorum ordinum viros cōiugali copula vti posse fatentur. Huiusmodi enim sensus Amalechita camelus est: quia quasi ex ratione incipit, sed ad irrationabilem vitam trahit. Quid ergo asinus, nisi aperta nequitia fornicationis accipitur? Quosdam enim diabolus in apertum chaos fornicationis inuehit, quibus- *Vbi supra.*
dam per fraudes illudit. Asinus etiam aliena onera portare cōsueuit. Doctor verò gentium dum virum sui corporis potestatem non habere, sed mulierem docuit: item nec mulierē sui corporis habere potestatē, sed virum: quid aliud, quàm aliena onera eos portare iusśit? Asini ergo nomine, robur coniugalis copulæ designatur: quia electi coniuges inuicem onera sua fortiter portant, ne per carnis infirmitatē in fornicationis barratrum remissius corruant. Asinus ergo interficiendus est, sed Amalechita: quia copula cōiugalis in honestate thalami roborāda est, sed à turpitudine interficienda. Debent quidem con
iuges debitum sibi inuicem reddere, sed turpiter cōuenire nō L
debent. Asinus ergo Amalech interficitur, cum in bonis coniugibus charitas tenetur honestę copulæ: sed omnis obscœnitas vitatur in turpi cōiunctione. Omnia igitur Amalech demoliri iubētur: quia qui castè proponunt viuere, de blandimēto carnis in se aliquid retinere non debent. In carne quidem esse debent, vt bona per carnem agant: sed sic debent à carnis voluptate per mentis sublimitatē discedere, vt contumelias de carne non tollerent. Tales quidem eos esse volebat, quibus Apo- *Roma. 8.*
stolus loquebatur, dicens: Vos autem in carne non estis, sed in spiritu. Sed qui Amalech delere præcipitur, quibus adiutoribus ad hęc sufficiat attendamus. Nam sequitur: Præcepit Saul populo & recensuit eos quasi agnos.) Agnorum nomine solent viri magnæ prudentiæ designari. Vnde per Ioannem di- *Apoc. 14.*
citur: Vidi supra montem Syon agnū stantem, & cum eo centum quadraginta quatuor millia habentia nomen eius, & nomen patris eius scriptum in frontibus suis. Qui enim nomen agni assumpserant, agni dicebantur. Ipsos etiam exponens, ait: Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt. Quid est ergo, quod cū Amalech deleri præcipitur, quasi agni regis milites recensentur: nisi quia cum fornicationis spiritum delere prædicando volumus, perfectorum exempla producere debemus? Quotquot enim pudicitiæ gloria insignes secularibus cōuertendis ostēdimus, velut tot milites qua
si agnos recēsitos ad Amalech bella portamus. Possunt autem M
horum recensitorū nomine ipsi ministri diuinę prædicationis intelligi. Quasi agni ergo sunt: quia per gloriam perfectæ pudicitiæ iam illis virginibus, cum Christo in regno gaudētibus, similantur. Quibus profecto verbis ostenditur, quia qui prædicationis ministerium sumunt: præcipuo castitatis fulgore ante decorandi sunt: quia si per incontinentiam defluunt, continentes alios facere nequaquā possunt: & ad tantę lucis bonum prouocare non prævalent, qui eius radios in propriæ conuersationis fulgore non habent. Bene ergo dicitur: recensuit eos
quasi agnos: quia pudicos valde esse eos oportet, qui fornicationis effugare spiritum per accepti ordinis potestatem debēt. *Luc. 12.*
Vnde in Euangelio eis dominus dicit: Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris: vt verbum prædicationis subditi audiant, sed eos ad bonum castitatis, quod audiunt, exempla lucidissimæ conuersationis trahant. Vnde bene perfecto numero designantur, cum subditur: Ducenta millia peditum, & decem millia virorum Iuda.) Peditum nomine electi figurantur, non cum alta prædicāt, sed cum per bona exempla cœlestis itineris rectitudinem aliis demōstrant. Pedites quidem gressibus currunt, quo producere arma volunt. Quid verò sunt exempla castitatis, nisi cœlestium militum terris impressa vestigia? Nam vt vitia libidinum in lubricis

A cis feriant, ad cordium eorum tenebras, cum bonorum exemplorum luce festinant: & quasi gressu peruenientes, hostes perimunt: qui postquam per opera cognoscuntur, corda peccatorum ad pudicitiæ bonum trahunt. Cum ergo per exempla castitatis peccatorū cordibus tenebras immūditiarū destruūt, pedites rectè nominantur. Et quia non solum prærextu corporalis munditiæ splendidi sunt, sed etiam luce cordis, ducēta milia esse perhibentur. In centenario quippe, & millenario numero, omnis decalogi summa cōcluditur. Perfecti ergo viri in decentis millibus cōtinentur: quia per diuinam gratiā tam corporis continentia, quàm integritate mētis ad summam pudicitiæ arcem peruenere. Tam enim in corpore, quàm in mēte habēt perfectionē intentionis. Vel quia non remisśe aut negligenter deo per pudicitiam seruiunt, cētenarium habēt operis: & quia ei seruire non desinunt, habent millenarium multiplicationis. Sed fortes, & assidui sunt ad continentiā corporis, perfecti & instātes ad circunspectionē cordis perfectione virtutis. Talem
1.Cor. 7. quidem etiam viduam Apostolus esse præcipiens, ait: Vt sit sancta carne, & spiritu. Sancta quippe carne, & spiritu est: si perfectione castitatis, qua fulget in corpore, fulgeat etiam in mente. Quod si viduæ tales sunt, quales esse iussæ sunt virgines? De illis nanque plutibus, sub vnius descriptione dictum
Psal. 44. est: Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato. In eodem quoque Psalmo laudatur eadem regina, cum dicitur: Omnis
B gloria eius filiæ regis ab intus, in fimbriis aureis circumamicta varietatibus. Quid est enim vestitus aureus, nisi decor, & honor corporis virginalis? Vestitus quidem dicitur, quia foris fulget in corpore: aureus autem, quia præcellit dignitate. Omnis autem metalli species auro inferior est. Sic nimirum omnis pudicitia alia, decori virgineo comparari non potest. Quid est ergo quod dicitur: omnis gloria filiæ regum ab intus, si foris esse gloria vestitus aurei prædicatur? Si enim foris est aliqua magna aurei vestitus gloria, intus omnis gloria videri nō potest. Quid est ergo, quòd omnis gloria intus esse perhibetur: nisi quia & illa quæ foris est gloria, cum aliis innumeris intus esse cognoscitur. Aurea enim virginitas nō est, si foris est, & intus non est. Quia ergo intus, & foris est: quia eadem splender in corpore, eadem fulget in mente: omnis gloria filiæ regum intus esse sentiri conuenienter potest. Omnis gloria intus est: quia foris sola, intus sola non est. Quia enim multæ sunt virtutum claritates in mente virginis, sic virgineus splendor asseritur: vt intus omnis gloria prædicetur. Hoc nimirum est, quod subsequitur: In fimbriis aureis circūamicta varietatibus. Fimbriæ enim aureæ sunt claritates à mente nūquā deficiēres. Fimbriæ quidē finales vestimēti partes sunt. Quæ idcirco in spōsæ Christi decore laudātur: quia nulla est virtutū gloria, si lucere
ante vitę cōsummationē desistat. Regina ergo amore dicitur, in vestitu aureo virginitas prædicatur. Sed omnis gloria intus,
C & in fimbriis aureis, & varietate circūamicta asseritur: vt inumeris virtutibus adiuncta integritas, vsque in finem dēduci donei sunt per exempla castitatis, qui eam tenere didicerunt & in luce operis, & in splendore circunspectionis. Quia item eruditi, ac perfecti sunt verbo Dei, decem millium virorum Iuda numero demonstratur. Viri etenim sunt fortitudine, Iuda autem prædicatione. Iuda etenim confitens interpretatur. Sed denario numero designatur: quia perfectionem doctrinæ
Exod. 31. per gratiam spiritussancti consecuti sunt. Vnde & Moysi decem legis præcepta tribuuntur, quæ dei digito scripta sunt. Quid est enim digitus dei, nisi spiritussanctus? Qui cum legem scripsit, hanc vtique in decem præceptis edidit: quia etsi in ea carnale aliquid foris protulit, intus hanc spiritualis intelligentiæ perfectionem signauit. Decem millia igitur virorum Iuda contra Amalech producenda sunt, vt fornicationis spiritus aptis viribus superetur. Lambit quippe suggestione: quia lenia & blanda consulit: sed res, quas lambendo consulit per cogitationum phantasias ostendit. Ergo vt mens obscœna, sibi à dæmonibus ostensa, non videat: electorum exempla reuelan
da sunt. Et vt eam suggestionibus turpibus immundos spiritus delinire non possit, lingua prædicatorum debet per pu-
dicitiæ laudem tangi. Lingat hanc prædicator, vt malignus D
spiritus lingere nequaquam posśit. Et hanc verbis oblectet: ne cui cœlestia desunt, hanc diabolus per suggestionum oblectamenta dilaniet. Cōtra duplex ergo bellum cordis: quia duplex est necessariū bonū auxilij, bene contra Amalech & pedites, & viri Iuda parari perhibētur. Si quis autem alios per pedites, alios per viros Iuda vult intelligi, sensus apertè veritatis patet: quia summi doctores habent, qui docere nesciunt prædicatiō ne, prodesse autem valeant opere. Sed iam recēsiti ad tāta prælia, audiamus, qua arte subsequenter dimicent. Sequitur: Cumque venisset Saul ad ciuitatē Amalech, tetendit insidias ad tot rentem.) Quis hic torrens est, nisi ille de quo per Psalmistam
Psal. 109. dicitur: De torrente in via bibit? Torrēs quippe decurśum nostræ mortalitatis designat. Saul ergo in torrente insidias tēdit, quando prædicator Ecclesiæ æternis præmiis cōsiderationem nostræ mortalitatis inserit. Vt enim lubricas animas quasi per fraudem capiat, modo cœlestia loqui inchoat, sed repente ad exponēdam æternarum pœnarum acerbitatem cōuertitur, vt securæ in carnis delectatione mentes terreantur. Quasi enim per fraudem educit, & per insidias percutit, dum læta loquens, ad audiendū prouocat, & mortis tristia inserit, vt audiant lubrici, quod expauescāt. Saul ergo ad Amalech ciuitatē venit, cum doctor munitia per illicitum amorē corda peccatorum, dulce
dinæ æternæ iucunditatis attrahit. Sed insidias ei in torrēte ab
scondit: quia mortis considerationem inducit: vt quasi ex insi- E
diis erumpentem cōtra se militem peccator videat, & dum se velociter morituram cōsiderat, moram peccati tendere vltra pertimescat. Sequitur: Dixit Saul Cyneo: discede ab Amalech, ne forte inuoluam te cum eo. Tu enim fecisti misericordiam cum omnibus filiis Israēl cū ascenderet de Aegypto.) Quis est Cyneus, qui cum Amalech habitare cognoscitur, qui & discedere cogitur, ne cum eo pariter inuoluatur? Sed fortasse hic il-
le est de quo dicit Apostolus: Vxori vir debitum reddat, simili *1. Corin. 7.*
ter & vxor viro. Cui etiam nomen cōuenit: quia Cyneus possidens dicitur. Qui profecto coniugati quia coniugio obligati sunt, relinquere omnia non coguntur. Quid est ergo, quòd Cyneo dicitur: Discede ab Amalech,) nisi quia his verbis in coniugibus omnis obscœnitatis turpitudo damnatur? Cum Amalech quidem coniuncti sunt, qui meretricio more iungun-
tur. Quos discedere ab Amalech doctor præcipit, cum ad honestatem coniugalem eos reuocare contendit. Quasi dicat: Si continere ab inuicem non potestis, honorabile connubiū vobis sit, & thorus immaculatus. Ab Amalech itaque discedere est, coniuges seipsis vti non ad turpitudinem meretricæ obscœnitatis, sed ad temperantiam honestatis, & ad fructum propaginis. Vnde & idem doctor egregius de vidua, quæ iuxta e-
ius consilium sic permanere non potest, dicit: Quod si se non *Ibidem.*
continet, nubat, tantum in domino. Nō in Amalech, sed in dominō, vt quæ à nuptiis abstinere non prævalet, obscœnos ge- F
stus in fœdere nuptiarum vitet. Cui etiam comminatur, dicēs: Ne inuoluam te cum eo.) Inuolui peccatoribus, est æterna pœna damnari. Vnde & de nequam seruo in Euangelio dominus dicit: Ligatis pedibus, & manibus proiicite in tenebras exteriores. Modo ergo prædicatores auditores reprobos nō inuoluunt: quia etsi verbum contēnunt, redire tamen ad pœnitentiam donec viuunt cum volunt, possunt. Instānter ergo coniugibus coniugalis honestas imperanda est: quia valida mulctatione dicitur: Abite, recedite absq; læsione. Discedite ad Amalech ne inuoluam te cum eo.) Absq; læsione quidem nūc, non tunc receditur: quia qui per omnia turpibus similantur, eorum læsionis expertes non erunt. Qui etiam feciśe cum filiis Israēl de Aegypto ascendētibus misericordiam dicitur: quia infirmi sanctæ Ecclesiæ filij dum perpetuæ continentiæ bonū seruare nequeunt, coniugij miseratione susćipiuntur. Ab Aegypto quidem ascendunt: quia luxuriæ, & fornicationis tenebras deserunt. Et misericordiam à Cyneo susćipiunt: quia coniugij indulgentiam prometentur. Vnde & doctor gentium dicit:
Hoc dico secundum indulgentiam, non secundum imperium. *1. Corin. 7.*
Et quia sancta Ecclesia electis subditis bona, quæ loquendo exhibet, persuadet. Sequitur: Et recesśit Cyneus de medio Amalech.) De medio quidem Amalech discedit coniunx, de

parte

Universidad de Deusto
Biblioteca

G parte nō potest: quia & si gestus vitat turpitudinis, vitare non potest affectum voluptatis. Ignem quippe temperare per honestatem cōiuges possunt. De medio igitur Amalech exeunt: & quia etsi carnalibus desideriis omnino carere nequeunt, ipsum tamen carnis impetum, sub præcepto honestatis vinculo moderantur. Sequitur: Percussitque Saul Amalech, ab Euilat donec veniret Sur, quæ est è regione Aegypti. Euilat parturiens interpretatur, Sur angustia, Aegyptus tenebræ. Concupiscentia autem peccatum parit. Merito igitur parturientis nomine concupiscentia designatur. Prophera etiam impœnitentis cordis angustias incurrere metuens, obsecrat dicens: Ne absorbeat me profundum, neque vrgeat super me putens os suum. Doctor ergo ab Euilat vsque Sur Amalech percutit, cum in auditorum suorum cordibus vitia conceptæ delectationis comprimit, & finem deliberationis. Sur etiam percutit, cum eas mentes videtur ad pudicitiæ amorem trahere, quæ in luxuriæ fœtore proposuerant vitam finire. In angustia enim sunt, qui capti iam malæ consuetudinis laqueo constringuntur. Et notandum: quia Sur è regione Aegypti esse ostenditur: quia qui in luxuria vitam finire deliberat, modo in interioribus tenebris clauditur, à quibus ad exteriores perducatur. Sed etiam liber iste claudatur, vt ad consequentis considerationem per silentium veniamus.

Exo. 1.

Psalm. 68.

Caput 11.

H REX Saul qui principia bona habuit, sed in bonis, quæ cœperat, nequaquam perseuerauit, per sacræ historiæ textum ostenditur: vt in eo imitanda, & cauenda videamus. Sic nimirum & malè cultas segetes carpimus, quæ ad messionem spinis admistæ consurgunt. Bene quidem eas legere nouit qui sic curat spicas carpere, vt spinas studeat euitare. Sic dum horti cura negligitur, cum holere, quod reficit, nascitur vitia, quæ pungit. Quasi enim malè cultos agros ingredi cautè discipulos

Matth. 23. præcipiebat dominus, cum dicebat: Super cathedram Moysi sederunt principes, & Pharisæi. Quæcunque dixerint vobis facite, quæ autem faciunt facere nolite. Quasi dicat: Quia mista sunt acta, & verba reproborum, sic vtendi sunt: vt in eis sumatur, quod viuificat: vitetur, quod necat. Hinc iterum prænuncians, dicit:

Idem 8. Venient ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Hucusque ergo regem Saul, strenuè regni curam gerentem, libenter attendimus: contemptorem iam dominicæ iussionis, in quo vitari & abiici debeāt, subtiliter videamus. Nam sequitur: Apprehendit Agag regem Amalech viuum, omne autem vulgus interfecit in ore gladij.

I Et pepercit Saul & populus Agag, & optimis gregibus ouiū, & armentorum: & vestibus, & arietibus, & vniuersis, quæ pulchra erant, nec voluerunt disperdere ea. Quicquid verò vile fuit & reprobum, hoc demoliti sunt.) Verbum domini fuit: Nunc vade & percute Amalech, & demolire vniuersa eius. Nō parcas eis, & non concupiscas ex eis aliquid. Aperte ergo trāsgressor per inobedientiam extitit, qui implere præceptum domini per superbiā recusauit. Dominus quidem prophetæ præcepit, dicens: ne parcas ei, & non concupiscas ex rebus ipsius a liquid. Hic verò & pepercisse, & omnia electa eius cōcupiuisse ostenditur: vt dum transgressionis modus ostēditur, quàm sit detestabilis inobedientiæ culpa mōstretur. Quod si carnis bella describimus, magnos esse lapsus regios inuenimus. Vnde &do

Matth. 5. minus in Euangelio dicit: Si sal euanuerit, in quo salietur? Reges verò Ecclesiæ eius sunt prædicatores, sicut supra iam ostensum est. Quis ergo est Agag rex Amalech, nisi sensus carnalis? Nam cum ex anima rationalitatem, ac sensualitatē habeamus, rationalitas menti, sensualitas carni adscribitur, & per illam cum angelis, per istam cum brutis animalibus conuenimus. In illa quòd altius extollimur, supernis ciuibus appropinquamus. Per istam verò quo ad carnis blandimenta dilabimur, carnaliores (vt ita dixerim) inuenimur. Vnde & visis, & concupitis iam filiabus hominum, iam impleris in luxuria voluptatibus, de his qui puritatis merito filij dei vocabantur, in Genesi dominus minatur, dicens: Non permanebit spiritus meus in homine in æternū, eo quod caro sit. Caro quippe homo efficitur, quādo sensui carnis ratio subiugatur. Rex ergo Amalech vigor est sensus carnalis, qui motibus turpibus imperat, vt captiuam rationē ad illecebras obscœnitatis trahat. Bene autem carnali sensui nomē cōgruit Amalechitę regis. Agag quippe meditās, siue loquens interpretatur. Meditari quippe ei est, phātasmata lasciuię interna meditatione colligere. Et loqui ei est, carnem motibus turpibus ad libidinem excitare. Quasi enim magnum clamorē locutionis habet: quia carnē pulsando ardētius cōmouet. Nam & meditando colligit, quod loquēdo exponat: quia vnusquisque carnali sensui subditus, quo liberius lasciuiæ simulachra intus conspicit, eo validiores motus turpitudinis foris sentit. Meditatur ergo per internā visionē turpitudinis, loquitur autem per exteriorem motū delectationis. Rex ergo Amalech loquens, & meditans dicitur: quia illis labentia blandimēta carnis excitare potest, quibus per turpes cogitationes illudit, & quos per experientiā blādæ motionis erudit. Sed notandum: quia quo liberius meditatur, eo & liberius loquitur: quia carnem eo fortius commouet, quo causas suæ cōmotionis intus impressas per cogitationem tenet. More etenim ignis quo attentius insufflatur, magis accenditur: quia si flatus immundę cogitationis deest, ardor libidinosæ commotionis adesse non potest. Rex ergo Israēl cōtra Amalech regē pugnat cū doctor Ecclesiæ contra fornicationem disputat. Quę victumcapit: & quando ad veniam cōuersos peccatores non solū pœnitētes, sed etiam confitentes accipit. Quasi ergo Amalech regē iam vinctum tenet, qui carnalem sensum, in cōuersis peccatoribus per amorem pudicitię, iam rationi subiectum videt. Sed quid est, quod vinctus viuit: nisi quia nōnulli sunt, qui propriis passionibus nō mouentur: sed auditis alienis obscœnitatibus, mouentur? Pugnantes, fortes sunt: sed victores cadunt. Qui enim expugnatum regem, viuum seruauit: liquet quia in eiusdē belli triumpho capti sibi regis persona placuit. Quid verò aliud faciunt, qui ab aliis peccatorum confessionem recipiūt: nā dum cogitant, quæ confitentes fecerunt, ad scelera, quæ audiunt, inardescunt? Nam sæpe dum audiunt, quibus se alij blandimētis obruerant, amare ipsi incipiunt: quę iam eorum exhortatione morientes, illi cōfitētur. Iam ergo in vrbe sua victus, & captus est Agag, sed à victore seruatur, cum quod detestatur à subditis, diligitur à prælatis: quia carnalis sensus in eis vigere incipit, qui in illis vigorem iniquæ dominationis amisit. Et quia dum pastores corruunt ad præcipitum, subiecti comitantur, rex viuum Agag cœpisse dicitur, sed idem rex, & populus eidem regi, & quibusque Amalech optimis pepercisse memorantur. Parcere enim affectæ mentis est amore eius, cui parcit. Quod certè libidinis vitio conuenit: quia vt placere incipit, mentem in sui amorem trahit. Quia etiam vehemus est virtus illius, statum habere non nouit: quia nimirum cito perficit, si à se hanc cito euigilans animus non expellit. Nam dum mentē inuadit, se per innumeras turpitudinum cogitationes spargit. Vnde & bene optimis gregibus, & armentis Saul, & populus pepercisse memoratur. Cogitationes quidem libidinum greges, & armenta dicuntur: quia & innumerę sunt, & de contemplatione immūditiæ in reprobo corde pascuntur. Optimi etiā sunt, nō probatione bonitatis, sed appetitu eligentis. In corde etenim reprobo quia nihil diligitur catius, optimi greges dicūtur: quibus alia nulla comparantur. Sed optimi dicuntur pro cæcitate cordis, armenta verò pro reatu trāsgressionis. Reprobis quippe mentibus magnum nō est, immunda cogitare: sed corā deo peccatum paruum nō est, in tēplo Dei, hoc est in regenerato spiritu, immunda reponere. Parcit ergo non solum ouibus, sed armentis: quia qui per amorem libidinis, quasi paruas immundiciæ culpas aspicit: quasi paruis modo parcit, sed merita pœnarum parua non inuenit. Possunt autem ouiū nomine leuiores luxuriæ cogitationes intelligi, armenta verò fortiores, & molestiores. Quibus vtique rex, & populus pacit: cum reprobus doctor, & subditi tam leuibus, quàm fortibus immūdę cogitationis vexationibus substernuntur. Quid verò est parcere vestibus, nisi damnatæ iam menti immunda deliberare? Si enim

K *Gene. 6.*

L

M

A enim aureus vestitus sponsæ virginalis gloria est: quæ sunt vestes Amalech, nisi fœda inquinamenta luxurię? Sed vestimēta dicuntur: quia corū velamine tam anima, quàm corpus inficitur. Quia enim animā fœdat, & corpus perpetratio luxuriæ, non veltis, sed vestes nominantur. Sed (vt dixi) parcere deliberare, per affectum mētis immunda diligere est. Infelix verò anima sic capta, sic illaqueata: quia miris impulsionibus ad deliberatam prauitatem perpetrandam cogitur bene post oues, armenta, & vestes, arietibus pepercisse memorantur. Quasi enim arietum cornua sibi in lenes libidinum ictus placent: qui hoc in se vinum retinere nititur, vnde ad immūditiæ mortem perforetur. Arietibus ergo parcit, qui præcipitationis suę ictus gratanter recipit. Pungitur quippe, vt carnis suæ desiderijs seruiat: sed quod se fortiter pungit, leuiter oblectat. Quia item per innumeros modos obscœnitatis mentem libido illicit, nō solum his nominatis rebus, sed omnibus quæ pulchra erant, pepercisse memorantur. Omnia quæ sibi immūda anima de luxuriæ voluptate gratanter fingere cernitur, Amalech pulchra nominantur. Appetere hæc quippe nullatenus posset, si vehementer sibi eorum species non placeret. Sed quia casus victorum asseritur, dicitur: Nec voluerunt disperdere ea.) Quasi dicat: Possent disperdere, si voluissent. Nam nil facilius quàm libido vincitur, si omnis immunda cogitatio deuitetur. Tanto igitur facilius disperdi potest, quāto vnusquisq; cogitare alia,

B quàm carnis oblectamenta potest. Quia enim duas simul res imaginari non possumus, dum quicquid est aliud cogitamus, cogitare immunda non possumus. Celer ergo & facilis victoria libidinis est, circunspectio cogitationis: si quoties carnalia obuiant, ad aliquid omnium recurramus, quod libidinis non sit blandimentum. Hoc quidem facile stantibus, non lapsis facile dixerim: quia qui perpetratione peccati immundi spiritus seruus efficitur, nec carnis cogitationes libere potest vitare, nec ad alias cito recurrere. De victoribus ergo dicitur, noluerunt ea disperdere, qui potuerunt: quia ante casum à liberis facilè peccata vitantur, sed si nolunt vitare cum possunt, postea non possunt si volunt: quia perfectè velle nō possunt. Quibus

Ioan. 8. vtique per se veritas dicit: Si vos filius liberauit, verè liberi eritis. Quasi dicat: Quia sponte liberi esse desiistis, potestatem ad ipiscendæ libertatis in vobis iam non habetis. Quid verò est, quod dicitur: Quicquid verò fuit vile & reprobum, hoc demoliti sunt:) Nisi quia nonnulli maiorum delectationum vsu, minores fastidiunt? Reprobum quidem, & vile eis est, quod electione eorum, quæ magis placent, vilipendunt. Quia enim deliciatiora peccata experunt, quædam reprobant: & quia precio fiora peccata approbant, vilia minora putant. Bene ergo dicitur: Quicquid vile fuit & reprobum, hoc demoliti sunt.) Quia delicatiora peccata eligunt, & quæ minus placent, quasi inepta reprobant, & velut vilia contemnunt. Ista verò omnia moraliter intellecta, libidinum pugnas, atque victorias, sed ad histo-

C riam superborum, & inobedientium tumorem designant. Nam præceptū à domino Saul fuerat, vt Amalech sic deleret, vt alicui eorum non parceret, nihilque concupiscaret. Qui ergo & regi Amalech pepercisse, & optimis quibusque rebus asseritur, superbus & inobediēs aperte monstratur. Sed fortasse præceptum contempsit: quia hoc à propheta, non à domino audiuit. Qui certè sic prophetā audire debuit, vt auctoritatem attenderet, quam præmisit. Nam præceptuus propheta vt Amalech regem percuteret, præmisit dicens: hæc dicit dominus, vt præceptum quod per hominem audisset, quasi hominis despicere non auderet. Ne item ministerium eius rex elatus vi despicere non auderet. Ne item ministerium eius rex elatus vilipenderet item præmisit, dicens: Me misit dominus, vngere te in regem. Quasi dicat: Per illum tibi dominus regale ministerium præcipit, per quem te in dignitatem regiam sublimauit. Tanto igitur humilius obedire debuit, quanto hunc esse à deo missum apertius agnouit. Sed dum missum Prophetam spreuit, mittentem pariter dominum contempsit. Vnde subdit: Factum est verbum domini ad Samuelem, dicens: Pœnitet me quòd constituerim regem Saul: quia dereliquit me, & verba mea opere non impleuit.) Ille prophetæ verba se non audire credidit, sed dominus se derelictum conqueritur, dum verba sua opere non impleta ostendit. Nunc Ecclesiæ domi-

D nus loquitur, dicens: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Qui ergo per inobedientiam à prædicatorum verbo discedunt, dominum derelinquunt: quia ab illis recedunt, per quorum ministerium diuinæ voluntati præsentes fiunt. Verba domini tunc opere non implent: quia foris homines loquuntur, intus verò in hominibus deus loquitur. Non ergo ipsi sunt qui loquuntur, sed spiritus sanctus. In prædicatoribus ergo contemnenda non est foris vilitas carnis, quorum mentes tā dignanter incolit sublimitas deitatis. Quid est ergo, quod pœnitere dominus dicitur, cum mutari affectibus nō credatur? Sed quia cum mutabilibus summa immutabilitas loquitur, more eorum, quibus cum loquitur, dum pœnitere dicitur, displicere sibi superborū remeritas designatur. Pœnitere enim solemus, cum mala nobis illi retribuunt, quibus non honores, aut dona impendisse memoramus. Quia ergo more nostro omniporēs deus de superbi regis ingratitudine queritur, dignitate regiā contulisse se illi, pœnitere perhibetur. Quod profecto ad cumulum magnę damnationis de superbis dicitur: quia quod sunt, iam non ad meritū, sed ad pœnā sunt, qui in voluntate dei nō sunt. Pœnitere ergo dei est, voluntatē in reprobis non habere, cum à se honores impensos meminit, sed eos, quibus bona contulit, male vti bonis, quæ contulit agnoscit. Hic quippe pœnitentiā suam deus verbis aliis per Malachiam prophetam ludæis insinuat, dicens: Non est milii voluntas in vobis, & sacrificium non suscipiam de manu vestra. Quantum ergo cauenda sit inobedientiæ culpa cernimus, si his verbis domini quam districtè percutitur, attendamus. Nos autem in bello Amalech fornicationis pugnā descripsimus, qui nobis omnino deleri per sacra eloquia iubetur. Merito igitur de lapsis in carnis bello doctoribus intelligi potest, hoc quod dominus queritur, dicens: Pœniteт me, quod cōstituerim regē Saul, quia dereliquit me, & verba mea opere non impleuit.) Verbū quippe eius præceptum prædicatoribus est: Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris. Qui ergo verbū in prædicatione habet, & in prēcinctu castitatis non habet, loquendo dei esse cernitur, sed operādo deum derelinquere probatur. Foris diuina exequitur, sed occultè dum in carnis voluptate resoluitur, verba domini opere non implere declaratur. Dominū quippe derelinquit, mala proponendo, verba eius nō implet, prohibita præsumēdo. Bene ergo dicitur: Pœnitet me, quòd constituerim regem Saul.) Quasi dicat: Quem præesse aliis tunc volui, modo nolo: quia quem humilem prætuli, nūc superbientem & elatum transgressorem cerno. Quod nimirum de quibuslibet lapsis non dicitur: sed de his, quorum lapsus ostenditur, & pœnitentia nequaquam præuidetur. Nā de

Luc. 10.

Matth. 10.

Malach. 1.

E

Prouer. 14.

F

iustorum casu scriptum est: Septies in die cadit iustus, & resurgit. Eorum certè casus quodammodo status eorum est: quia aliquando permittuntur cadere, vt semper valeāt fortius stare. Permittuntur vt in malis corruant, ne summa virtutum dona per elationem perdant. Hi profectò & si verba domini quandoque non implent, à domino non recedunt, quia ad tempus relinquuntur, vt æternaliter teneantur, & in modico despiūt, sed post modicum respiscunt. Dum ergo Saul, non solum verba domini opere non implesse, teprehenditur, sed ipsum dominum reliquisse, quos melius, quàm lapsos; & impœnitentes significat? De quibus profectò per prophetam dicitur: Peccusserunt fœdus cum morte, & inferno. Cum morte quidē fœdus percutere est, mala audacter perpetrare, & ea semper agenda promittere. Mala quippe indesinenter faciunt, sed diligendo, quod faciunt, quasi à mortis amicitia se nūquam recedere pollicentur. Hi quippe in mortis fœdere quanto insensibiliores fiunt, viscera matris Ecclesiæ tanto acrius miserando quatiuntur. Vnde bene subiungitur: Contristatúsque est Samuel, & clamauit ad dominum tota nocte.) Samuel quidem contristatur, quia de perditione subditi summus prædicator affligitur. Et tota nocte ad dominum clamat, quia pro restitutione lapsi diuinam misericordiam deuotis precibus obsecrat. Clamare quippe doctori est, pro peccatis subditorum magnis desideriis omnipotentis Dei misericordiam postulare. Qui tota nocte clamar, cum per affectum totam illius peccati caliginem suscipit, & pro ea, quasi pro proprio crimine,

Esaiæ. 28.

deo

Universidad de Deusto Biblioteca

G deo pœnitens satisfacit. Tota ergo nocte prædicatori clamare est, totam subditi causam suscipere, & omnē caliginem peccati illius, deuotæ compūctionis affectu destruere conari. Sed quid est, quod clamasse dicitur & dominum non respondisse, nisi quia ea quam dixi cordis impœnitentis caligo in illa, pro qua clamat, Saul culpa signatur? Responderet quidem dominus, si vocem clamantis exaudiret. Sequitur: Cúmque ne nocte surrexisset Samuel, vt iret ad Saul mane, nunciatum est Samueli, quòd venisset Saul in Carmelum, & erexisset sibi fornicem triumphalem.) Quidnam est peccatoris vita, nisi nox? Et quid iusti lux aliud, quàm dies? Vnde & per Paulum conuersis *Ephe.5.* peccatoribus dicitur: Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in domino. De nocte autem prædicatori surgere est, ab alienæ culpæ susceptione affectum mentis erigere. Quasi enim in nocte iacet doctor, quando alieni peccati tenebras luget, quia ab alta innocentiæ suæ securitate deponitur, vt in imo alienæ considerationis peccatorum caligo destruatur. De nocte ergo surgit, cum ab afflictione se erigit, & mane ad reum venire disponit, quia occultè per compassionem plangit, & aperta increpatione per zelum percutit. Nocte etiam luget doctor, sed mane ad arguendum venit, quia intus peccantem subditum diligit, sed palam errantem arguere nequaquam erubescit. Quasi enim mane lucescit, cum doctor aperire crimen, quod latet, incipit. Quid ergo est, quod in Carmelum venisse,

H & fornicem sibi triumphalem erexisse is, ad quem venit, asseritur, nisi quia profectus mali liquido prædicatur? Post inobedientiæ quidem culpam triumphalem arcum, vel fabricam erigere est, mala agere, & de eorundem malorum perpetratione superbire. Quasi enim triumphalia signa erigunt, quando cum quadam ostentatione ea proferunt, quibus aliis se excellere arbitrantur. Quòd certè tam arrogantibus, quàm lubricis doctoribus conuenit. Illi quidem dum magna dicunt, se in sublime æstimationis erigunt, & quales se intus aspiciunt, per iactantiam, & ostentationē foris innotescunt. Cúmque & illud, quod per se alij proficiunt, ad fauorem propriæ laudis trahūt, quid aliud videntur agere, nisi altum victoriæ signum, insigni titulo demonstrare? Nonnulli verò & cum turpiter viuunt, & honestissimè loquuntur, considerant verborum honestatem, non tamen reputant propriæ vitæ turpitudinem. Cum ergo non rebus operum, sed splendore verborum apparere gestiunt: nimirum triumphalem arcum fabricant, in quo se quasi victores extollant. Et quia turpium verbo, turpes plærique alij resipiscunt: post expugnatum Amalech, eis in Carmelum venire est. Et fornicem triumphalem erigere: de extincta in subiectis libidine, inaniter coram simplicibus gloriari. Carmelus quidem mollis, siue tener interpretatur. Qui enim teneri huius nomine, nisi in sancta conuersatione rudes intelliguntur? Qui etiam molles vocantur, nisi qui adhuc per vsum vir-

I tutis non sunt in inchoata bonitate solidati? In Carmelo igitur signum victoriæ erigūt, quia rudibus, & debilibus se ostendunt: ne à peritis fortibus quales in veritate sunt, inueniantur. Hi enim non in verbis, sed in operibus fulgorem victoriæ quęrunt: quia arbores non in decore foliorum iudicant, sed in sa- *Matth.7.* pore pomorum probant. Vnde & dominus docens, ait: A fructibus eorum cognoscetis eos. Quia ergo laudari inaniter appetunt: quia probatissimorum virorum iudicia fugiunt, & rudibus ac debilibus aliud, quàm sunt se esse mentiuntur, Saul in Carmelum venisse, & fornicem sibi triumphalem erexisse dicitur. Quid verò est, quod in Galgala transit, nisi quia eo modo, quo se simplicibus, & religiosis ostendit: in religiosis, & doctis innotescere appetit? Galgala quippe (iam multoties dixi) rota nominatur. Quidam verò intra sanctam Ecclesiam & eruditi in sacra scriptura sunt, & religiosi non sunt: quia virtutem scripturæ, videlicet charitatem non habent. Qui dum loquentes facundos viros, & carnales audiunt, verba quę sciunt, admirantur. Sed discutere non possunt eorum occulta, quę nesciūt. Bene igitur Saul in Galgala transire dicitur, quia qui fauorem de facunda locutione quęrunt, id quod cupiunt, non apud eruditos religiosos: sed apud simplices, & rudes, aut apud irreligiosos sapientes inueniunt. Sed summi viri, cum reprobi bona docent, electis subditis magis timent: ne quos lingua ædifi-

K cant, manu, id est, operatione peruertant. Quia ergo diu in ministerio prædicationis lubrici doctores dimittendi non sunt, aptè illatum est: Venit ergo Samuel ad Saul, & Saul offerebat holocaustum domino, initia prædarum, quæ attulerat de Amalech.) Venit quippe ad Saul, vt superbum deponat: quem humilem ad regni culmen extulerat. Quem qualis erat, inuenit: non qualem se superbiæ signis ostenderat. Quid est ergo, quod holocaustū domino Amalech primitias offert, nisi quia nonnulli & prauè viuunt, & placere se deo per aliorum profectum arbitrantur? Et quia non parum placere credunt deo, quod offerunt non sacrificium aut victimam, sed holocaustum offerre perhibetur. Initia verò prædarum dicuntur, vt in Samuele summi & electi antistitis vigilans studium designetur, à quo malorum principia velociter comprimuntur. Quasi dicat: Valde festinus occurrit, quo absente nec initium holocaustorum habere liberum potuit. Possunt initia prædarum intelligi electa quęque de prædis. Quæ aperto ore lubrici, sed occulta cæcitate percussi offerūt, quādo inde se placere deo credunt, quod in auditoribus suis ea perimunt, quæ in se viuere permittunt. Quasi enim indiscretè afferentem apertius reprehendens dicat: Illud viuum offerebat, quod melius offerret extinctum. Nam si iuxta verba domini prædam omnem in Amalech extingueret, holocaustum omnino acceptabile omnipotenti deo obtulisset. Sic nimirum & doctor lubricus si cuncta blandimenta carnis, quæ loquendo reprobat, volendo re- L

probaret: holocaustum combureret, quod reprobari non posset. Quid est ergo, quod dicitur: quia Offerebat prædarum initia, quæ attulerat de Amalech:) Nisi quia cæci cordis caligo damnatur, quod sic de eo reputat, quod prodest aliis, vt videre negligat, quod obest sibi? Quasi dicat: De illo quasi victor gaudebat, victor in aliis: quod in se viuum, & inuictum portabat. Et quia plærunque tam dementer insaniunt, vt etiam ipsis electis, & summis prædicatoribus prætextum virtutis offerre conentur, sequitur: Et dum venisset Samuel ad Saul, dixit Saul: Benedictus tu à domino, impleui verbum domini.) Verbum domini fuit, vt Amalech delere debuisset. Quid est autem, quod dicit: Impleui verbum domini:) nisi quia culpa fornicationis, quò fœdior cernitur, eò à reprobis studiosius occultatur? Quia ergo ij qui eidem fornicationis vitio subiecti sunt, semper latere appetunt, in eorum typo & Amalech Saul demoliri despexit, & ad Samuelem dixit: Impleui verbum domini.) Quasi dicat: Et in aliis libidinem domui, & in meipso eius blandimenta peremi. Et quia blanda adulatione summi viri flectere mentem nititur, præmisit dicens: Benedictus tu à domino.) Quasi dicat: Hoc quidem ego egi, sed agere non meis viribus, sed tuis meritis, & intercessionibus potui. Sed perfecti viri audire laudes suas possunt, à rigore autem iustitiæ flecti nequeunt. Quare & subditur: Dixitque Samuel: Et quæ est hæc vox gregum, quæ resonat in auribus M meis, & armentorum, quam ego audio?) Vox gregum, & armentorum Amalech, fama turpitudinum est. Quando de minoribus luxuriæ culpis quilibet diffamatur, vox gregum resonare dicitur. Quando item de criminosioribus, & obscœnioribus accusatur, vox armentorum. Quasi sub falsæ virtutis suæ simulatione reconditum denudet, dicens: Tu te proprio ore iustificas, sed immunditiarum tuarum turbæ per omnium ora clamant. Sed iam qui excusationes prætendere cœpit, quibus defensionibus obiectæ infamiæ crimen euadat, videamus. sequitur: De Amalech adduxerunt ea. Pepercit populus melioribus ouibus & armentis, vt immolarent domino deo tuo: reliqua occidimus.) Quid est, quod ait: de Amalech adduxerunt ea, & non dixit, adduximus? Sed quando reprobi arguuntur, culpas aliquando negando tegunt, aliquando in alios transferunt. Tegunt quidem negando cum latere possunt: sed dum quasi in aperto deprehensi tenentur, quod negare nequeunt, aliis adscribunt. Horum siquidem mores Saul insinuans, ait: De Amalech adduxerunt ea, pepercit populus melioribus ouibus, & armentis.)

Quasi dicat: Malum, quod auditur, ex populi fragilitate pensandum est, non ex virtute pastoris. Peccata quidem subditorum in prælatorum comparatione despicienda sunt.

A Dicit ergo de Amalech adduxerunt ea. Quasi dicat: Hoc, quod de turpi vita resonat, verum est, sed tamen eadem turpitudo in paruulis viguit, non in magnis. Adhuc item eandem culpam leuigans ait, Pepercit populus melioribus ouibus & armentis, vt immolarentur domino deo tuo.) Quasi dicat: Verè peccauit populus, sed non ad mortem: quia peccata operis, iam me exhortante, delere nititur humilitate confessionis. Greges quippe Amalech, & armenta domino immolantur, quando lubrici, & incontinentes ad confessionem veniunt, & quod nequiter egerunt, pœnitendo delere satagunt. Dicit ergo, pepercit populus, id est, peccato indulsit. Sed adduxerunt ea vt immolarentur:) Quia in quibus se cecidisse populus recolit, iam se confitendo, & pœnitendo, compungit. Meliores vero greges, & armenta (vt supra) electiora peccata luxuriæ designantur. Quasi dicat: Et si grauiter deliquit populus, arguendi non sumus: quia pro magnitudine criminis habet lamenta compunctionis. Quid est, quod ait, Vt immolarentur domino deo tuo.) Sed fallacium per hoc consuetudo ostenditur, qui dum summis viris latere appetunt, adulantur. Quid enim est, quòd deum suum singulariter adserit, nisi quia eum familiarem dei amicum ostendit? Domino (inquit) deo tuo.) Nō meo, sed tuo: quia ego peccator, tu singulariter sanctus es. Sed mirabili vsu fraudis fallaces sic se tegunt, vt proferant, & iustificent, vt accusent. Accusationis quoque modum sic tempe-

B rant, vt accusando iusti appareant, ne excusando innotescant. Dum enim suum deum dicit, illum quidem extollit, se minuit. Sed dum adducta ab Amalech adserit, quæ domino immolentur: tacitè profert non vnde reprehendi debeat, sed laudari. Et adhuc addens, dicit: Reliqua vero occidimus.) Occiduntur quidem peccata, quæ dimittuntur. Viua quidem peccata sunt, quæ aut in mente adhuc per concupiscentiam regnant, aut quæ per conuersionem contempta, sed per pœnitentiam adhuc non sunt deleta. Illa quidem viuunt adhuc ad voluptatem, ista viuunt ad pœnam: quia & si iam peccare deseruimus, nisi commissa plangamus, commissorum obligatione retinemur. Sed maiora minoribus, leuiora maioribus tribuit. Nam quid est, quod dicit: Reliqua occidimus:) Nisi quia sunt paruissima peccata maioribus, quæ sola confessione lauantur? Quæ doctores occidunt, quando humiliter confitentibus, apostolica auctoritate dimittunt. His enim verbis omnibus quia se fallaces tegere nituntur, non prodere, qua electorum prędicatorum auctoritate reprobentur adiungitur: Dixit enim Samuël ad Saul: Sine me, indicabo tibi, quę locutus sit dominus ad me nocte.) Quid est, quod ait: Sine me, & indicabo tibi:) nisi quia dum fallaces verbositati insistunt, examinantibus prælatis, loquendi locum non tribuunt? Quasi dicat: Si à verbositate non desinis, ea quæ audire debes, loqui me non permittis. Potest etiam hoc verbo adulatoris intentio derideri:

C qui dum blandimento laudis placere se credit, eos quos laudat, se quasi tenere eisdem laudibus arbitratur. Tale est ergo ac si laudatorem suum electus præsul honesta grauitate derideat, dicens: Qui me laudas, loqui tibi dura non possum. Sine ergo, id est, permitte me loqui, & ea quæ sum loquuturus, intellige. Et quia (vt dixi) placere se laudando adulatores credunt, audire ab eis dura, quos laudant, nequaquam putant. Quasi ergo iam læta, & prospera auditurus, subsequitur Saul, dicens: Loquere.) Sed electi viri cum laudes suas audiunt, inter fomenta laudis à rigore iustitiæ non mollescunt. Nam qui reproborum acta despiciunt, excipere verba nequaquam possunt. Quia ergo flecti laudibus nequeunt, laudatores improbos & subtili ratione discutiunt, & districtis sententiis insequuntur. Vnde sequitur: Et ait Samuël, nónne cùm paruulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israël factus es? Vnxítque te dominus in regem super Israël, misítque te dominus in viam, & ait: Vade, interfice peccatores Amalech, & pugnabis contra eos vsque ad internitionem eorum. Quare ergo non audisti vocem domini, sed versus ad prædam es, & fecisti malum in oculis domini?) His quippe verbis superbi regis inobedientia subtiliter examinatur: quia ei prius dona collata obiicit, deinde audaciam transgressionis per eiusdem culpæ exquisitionem ferit. Subtilis nanque examinatio est, quando sic versutus quisque peccator discutitur, vt ei culpæ excusatio nulla relinquatur, vt hunc ad mortem flagitij

quasi vinctum dei sententia teneat, cui peccati confugiū nul- D lum restat. Vt ergo omnis via fugiēdi fallacibus superbis obstruatur, memorātur ei, & sublimitas dignitatis & modus ministerij, cum dicit: Nónne cùm paruulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israël factus es, & ait tibi dominus: Interfice peccatores Amalech?) Et vt circundatum iam & obsessum ratiocinationibus capiat, manum culpę iniicit, dicens: Quare ergo non audisti vocem domini, sed versus ad prædam es, & fecisti malum coram oculis domini? Quasi dicat. Ecce quid eras, quid factus es: quid debuisti facere, ecce quid fecisti: ecce quātum ab eo, quod debuisti exercere, recesseris. Dum ergo intulit, dicens: Quare fecisti malum in oculis domini? Quasi fallacem reum circundando comprehendit. Sed in hoc loco notādum est: quia dum rex superbus arguitur, electionis eius tempora memorantur: vt tumor cordis sentiatur, non adfuisse eligendo, sed ex culmine creuisse prælato. A domino quidem bonus electus est, sed dum creuit ex culmine, decreuit elatione. Dicit ergo: Cum esses paruulus in oculis tuis, caput in tribubus Israël factus es, modo versus ad prædam, fecisti malum in oculis domini.) Quasi dicat: Per veritatem humilitatis regnum promeruisti, sed nunc prætextu humilis, veritate tumidus regnum perdis. Quid enim sunt oculi cordis, nisi aspectus rationis? Nam qui integros visus rationis habet, perfectè illuminatus est. In oculis ergo suis est humilis, qui se perfectè respicit, & humilem perfecta visione cognoscit. His ergo verbis E lapsi regis, non solum præterita humilitas, sed etiam rationis acuitas commendatur: quia videlicet tantus erat ratione, vt se perfectè cognosceret: & tantus virtute, vt se subtiliter intuēs, vere humilem videret. Quia igitur cum arguitur, eius præterita memorātur, quid aliud, quam his quæ habebat, carere describitur? Nam superbire nequeunt, nisi qui prius oculos cordis perdunt. De libidinosis verò valde clarius constat: quia in fornicationis barathro se nūquam obruerent, si à luce intimę gloriæ non ante caligarent. Qui quia alta pudicitiæ præcepta contemnunt, etiam tumoris arguuntur. Qui ergo deponere præpositum regem venerat, dicit: Cum esses paruulus in oculis tuis, caput in tribubus Israël factus es, nunc fecisti malum in oculis domini.) Quasi dicat: Superbus modo, & cęcus iustè deponeris, qui prius videns, & humilis regnum sortiri meruisti. Nam & superbi Pharisæi ab ipsa veritate cæci nominātur, quæ ad discipulos ait: Sinite eos, cæci sunt, & duces cæcorum. *Matth.15.* Quæ vtiq; cęcitas specialiter libidinosis adscribitur: quia nulla sunt vitia, quæ spissiores tenebras menti ingerant, quam libido. At nunc plerosque videas stetisse clericos, sacerdotes corruisse. Quibus certè per Samuëlis imperium dicitur: Cum esses paruulus in oculis tuis, caput in tribubus Israël factus es.) Quasi dicat: Cum in minori ordine illuminato corde pudicitiæ præcepta seruaueris, nunc amissis oculis in fornicationis barathro corruisti. Ad prædam versus es:) Quia diuina pręce- F pta violenta præsumptione rupisti. Quia enim prohibente, & quasi minis armato & obstante deo ad violandum sacrarium castitatis irrumpunt: quasi per rapinā prædæ, Amalech electa ad domini terram ducunt. Et quia quantum possunt, lubrici prædicatoribus absconduntur, in conspectu domini malum Saul fecisse reprehēditur. Quasi enim minans, & terrens prædicator in carnis voluptate lapso dicat crimen immūditię hominibus quidem absconditur, sed videnti omnia non cælatur. Hęc quidem & his similia cum impœnitentes audiunt, terreri nequaquam possunt. Vnde & si iam ratiocinatione capti sunt, velut angues per lubricum dilabi à tenentis se manibus satagunt. Caudam proferunt, caput abscōdunt: quia videntur iam extrema operum, sed eorundem tegitur qualitas actionū. Vnde & sequitur: Et ait Saul ad Samuëlem: Imò audiui vocē domini, & ambulaui per viam qua misit me dominus: & adduxi Agag regem Amalech, & Amalech interfeci.) Quasi enim occulta tegens, aliorum discooperta proferens, se lubricus doctor de profectu prædicationis commendat, dicens: De subditorum culpa reprehendi non debeo, sed laudari, quam in delinquentibus prædicando deleui. Amalech percussi: quia fornicationis spiritus in auditorum meorum cordibus linguæ meæ gladio corruit. Rex & si viuit, adductus est: quia & si sensus carnis quandiu sumus in carne, omnino perdi non potest, captus est, vt capi potuit: quia præualere rationi non potest.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Ipsos subditos correptos,& peccata confitétes ostendere gestiens,subiunxit,dicens: Tulit autem populus de præda, oues & boues,primitias eorum,quæ cæsa sunt vt immolaret domino deo suo in Galgalis.) Quando armatorum violentia alicuius aliquid proprium tollitur,præda nominatur. Vitia autem carnis,& animæ:quia diabolo suggerente propagantur, eius velut proprium sunt. Quisquis ergo in se nuper remissus,nũc autem violentus vitia destruit,prædam facit: quia quæ aliena sunt,potenter rapit. Et notandum:quia cædere & præda dicitur,vt alia mortua relicta,alia viua delata esse doceantur. Cæduntur quidem oblectamenta libidinis:quando virtute superne intentionis depelluntur à corde,& contritione spiritus reciduntur à corpore. Sed viua ad immolandum deducuntur: quia & si conuersione peccatoris, carnis aut mentis delectamentum deseritur,pœna præteritæ delectationis penitus non deletur. Cædantur ergo vitia primitiæ viuę,ad immolandum nullatenus seruenturi vt qui vim peccati in contemptum oblectationum potenter perimit, viuere sibi ad immolandum timeat pœnam delectationis. Primitiæ ergo cæsorũ quid sunt, nisi delectationes peccaminum? Has quidem offerre dicitur, qui coram deo sacerdotibus confitetur. Et oblata immolatur: quando eorum pœna pœnitendo destruitur. Quasi enim in primitiis cæsa offeruntur,& per posteriora viuunt: quando aliquis peccata confitetur,& immolare,hoc est,coram deo ma
H ctare pœnitendo non nititur. Dum ergo cæsorum primitię reseruari ad immolandum dicuntur,quorundam error confunditur:qui peccata deserunt, nec tamen plangunt. Quia ergo non solum confitenda sunt peccata,sed etiam pœnitentię austeritate delenda,dum boni doctoris Saul typum simulat,subiectos suos cæsorum primitias immolandas tulisse asseuerat. Quia etiam ratione scripturarum modus pœnitentiæ decernendus est,in Galgalis primitiæ immolandæ deducuntur. Boues autem non solum, sed & oues ad immolandum seruãtur: vt qui circa salutem suam solliciti sunt, sic delere pœnitendo magna studeant, vt minora plangere non omittãt. De superbis autem manifestum est:quia cum semper magni videri apperant,notari peccatores erubescunt. Deprehensi etiam resistunt,& in his etiam iusti apparere cupiunt,quæ agunt. Quid est ergo,quod ait:Imo audiui vocem domini.) Samuël autem dicit: Sine me,& indicabo tibi quid locutus sit mihi dominus nocte. Et post pauca: Quare versus ad prædam es,& fecisti malum cotã oculis domini? Paret ergo quàm mirabiliter tumeat, qui tunc se iustificare appetit:quando dominum se reprehendere de peccato recognoscit. Si vero idcirco sic respondisse creditur,quia verba prophetæ,non domini esse crediderit,sed prophetæ: videmus adhuc imitatores Saul, qui dum in propria eruditione confidunt,maiorum iussa,quę audiunt,& per tumorem despiciunt, & meliorare permutando credunt.
I Quid est ergo,quod dicit:Imo audiui vocem domini, & adduxi Agag regem Amalech?) Sed tale est,ac si dicat: Et quod præceptum fuit implere studui,& quod minus erat suppleui. Agendum fuit, vt Amalech percuteretur: sed quia deo auxiliante vincitur,supplendum erat, vt quæ in eius immolarentur sacrificio seruarentur. Quod apertè in superbis apparet: quia cum apertam culpam cælare non possunt, permutare aut minuere conantur. Quasi dicat: Et si iudicas apertas culpas operis,attendenda est occulta simplicitas intentionis. Culpa quidem esset de Amalech aliquid afferre,nisi allata deo deberent immolari. Hoc quidem sæpe in monasteriis accidit, cum quisque nimis religiosus subditus spiritualium prælatorum imperiis adiicere præsumat: cum regularem communem vitam despicit, & propriæ sequitur arbitrium voluntatis. Dum enim meliorare vitam eligendo, quam obediendo nititur, quid aliud quam apertam inobedientiam intentione virtutis colorare monstratur? Quem profecto locum non solum subditi sed etiam prælati intueri subtiliter debent. Subiecti quidem notare subtiliter debent: quia ex eo Saul deo displicuit,quod deo immolare præter prophetæ præceptũ tentauit. Subtiliter notent prælati: quia demoliendi Amalech propheta regi præceptum dedit. Sic enim debet doctor laudare communia,vt singulorum propria non contemnat. Illa quidem communis vita laudatur, quæ charitate coniungitur, vitiis mediantibus non fuscatur. Apostoli quidem sententia est: quia vnusquisque proprium donum habet à deo, vnus K
quidem sic,alius vero sic. Quorum ergo cibi, & mensa com- 1. Corin.7.
munes sunt, debent attendere non solum commune bonum refectionis,sed proprietatem passionis: vt pariter comedant, sed contra fornicationis stimulos certare per abstinentiam pariter non contemnant. Eius vero caro amplius domanda est,cui carnis stimulus magis infestus est. Iam ergo non excitare communis est vita, vbi communitas refectionis attenditur:sed contra singularem pugnam pugnare singulariter perhibetur. Nec doctor bene præcipit, si non præcipit, vnde Amalech percutitur,sed vnde viuit. Præcipiat ergo doctor, sed vt fornicationis spiritus superetur. Non obedire subiecti refugiant, sed vbi superbiæ crimen incurritur: non vnde barathrum mortis deuitatur. Inobedientes autem dum tumenti corde maiorum iussa non faciunt, cum meliorare, quod eis iniungitur conantur sua opera deo offerre dum cupiunt, semetipsos tollunt. Nam per alias virtutes nostra ei impendimus,per obedientiam nosmetipsos exhibemus. Samuel ergo subiungens, ait: Nunquid vult deus holocausta & victimas, non potius vt obediatur voci domini?) Quid enim sunt bona electorum hominum opera,nisi victimæ & holocausta? Cum ergo holocausta,& victimas per legem offerri dominus præcepisset,quid est,quod dominus holocausta,& victimas nolle dicitur, velle autem vt ei obediatur, pollicetur: nisi quia quæ L
præter obedientiam fiunt, holocausta, & victimæ non sunt? Quasi dicat: Tunc bona sunt bona opera,quando à præpositorum conscientia non discordant. Si vero hoc ideo dicitur, vt virtus obedientię commendetur,liquet quam sublime bonum sit,quod victimis,& sacrificiis excellit. Quid est ergo, quod,quia dicitur: Vult vt obediatur voci domini:) Nisi quia omnia bona opera postponenda sunt his bonis, quæ iubentur? Nam cum bene prælati iubent,bona quæ ex arbitrio subiecti eligunt,prælatorum imperiis postponuntur. Ipsa vero opera illis postposita,holocausta & victimę nominantur,vt nõ solum sentiantur non esse conferenda maiorum imperiis,minorum parua,sed maxima. Holocausta quidem eorũ sunt,qui se omnino subtraherevolunt à publico operis,vt deo se totos per amorem combustos offerant in secreto cõtemplationis. Victimæ sunt eorum, qui se à communi publico nequaquam separant, sed singulari virtute agunt, vt virtutes aliorum districtius viuendo transcendant. Hæc quidem,& huiusmodi cũ bonorum rectorũ permissione aguntur,victimæ,& holocausta sunt quę deus probat: cum vero sic fiunt, vt per ea maiorũ præcepta negligantur, audiant qui offerunt, quid à domino missus ad inobedientem regem propheta loquitur: Nunquid vult deus holocausta,& victimas,& non potius,vt obediatur voci domini?) Quasi iussa patrum velut minora despicientes, M
& sua quasi maiora exhibentes terreat,dicens: Hoc quia magnum agere putatis, paruum & abiectum despicitis, sed si apertè cernitis,per hoc domino non placetis. Bene autem dum superborum opus discutitur,propheta acute exquirit, dicens: Nunquid vult deus holocausta & victimas, & non potius vt obediatur voci domini?) Exquirit siquidem vt superbiæ tumor pastorali auctoritate feriatur. Dicit: Nunquid vult deus holocausta & victimas?) Quia qui sequi propriam voluntatem eligunt,deo placere se putant,sed deus eorum opera cum magna & ingentia sunt,nequaquam probat. Sed iam quibus laudibus obedientia prędicanda sit,subiunxit atque ait: Melior est enim obedientia quam victimæ,& auscultare magis quam offerre adipem arietum.) Quia enim superius ait: Nunquid vult deus holocausta & victimas? Nunquid vtrunque obedientiæ laudibus subiiciens,dum victimas & arietum adipem posuit,in adipe holocaustum intellexit? Quicquid melius, est bono vtique melius est. Illa autem holocausta & victimæ, quas non vult deus,bona minimè sunt. Quid est ergo quod in obedientiæ laudes dicitur: Melior est obedientia quàm victimæ,& auscultare quam offerre adipem arietum,) nisi quia tunc obedientia melior est,cum holocaustum & victima mala non est? Quasi ergo superbientes, inobedientésque ad tanti boni considerationem reducat, dicens: Et si nil à vobis per præsumptionem fieret, obedientiæ virtus operibus, quæ eligitis melior esset. Liquet ergo,quo sita sit culmine, quam diuinis oblationibus propheta vidit altiorem. Quod si (vt supra)
spiritualem

A spiritualem sensum sequimur, victimæ ad magnæ conuersationis austeritatem,holocausta ad compunctionem vitæ secretioris referenda sunt. Melior est enim obedientia quàm victimæ,& auscultare magis quàm offerre arietum adipem.) Quia longè altiotis meriti est propriam voluntatem alienæ semper voluntati subiicere,quàm magnis ieiuniis corpus atterere: aut per compunctionem se in secretiori sacrificio mactare. Quid est enim adeps arietum,nisi pinguis & interna deuotio electoris? Adipem ergo arietum offert,qui in studio secretę conuersationis deuotæ orationis affectum habet. Melior est tamen obedientia quàm victimæ,& quàm offerre adipem arietum.) Quia qui perfectè voluntatem præceptoris sui implere didicit,in cœlesti regno,& abstinentibus,& flętibus excellit. Hoc certè quia contra superbientem,atque apertè domini mandata contemnentem dicit,nõ confert bonum,quod fecit, bono quod cõtempsit:sed boni simulationem destruit,melioris boni ostensa veritate. Quasi dicat: Et si pro excellentiori virtutum gloria excellens bonum quærebas, bonum obedientiæ quod excellentibus etiam excellit, eligere potius debuisti. Sic profecto loquens simulationem boni argumentã do destruit, sed subiungendo,patens inobedientię malum apertè confundit,dicens: Quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatrię nolle acquiescere.) Quidnã est,quod
B ariolis,& idololatris repugnantes, & acquiescere nolentes à propheta simulantur,nisi quia arioli diuina cognoscere atque absconsa diuinare nitebantur: idololatræ autem figmentis se venerando subdidere? Qui autem repugnant prælatorum imperiis, ideo vtique repugnant: quia diuinam voluntatem se scire melius æstimant. Quasi ergo peccatum ariolandi est repugnare: quia velut contempto diuino altari ad aras dæmonũ responsa percipiunt dum cordis sui præstigiosis,ac superbis adinuentionibus credunt: & salubribus prælatorum consiliis,cõtraria sentiendo refragantur. Nolle autem acquiescere idololatriæ sceleri simile dicitur,quia nimirum in obedientię suæ obstinatione nemo potsisteret,si propositi sui figmẽtum in corde quasi idolum non gestaret. Dum enim agẽda,in corde cõcipit quasi idolum facit. Et dum conceptum mentis propositum se acturum deliberat, quasi ad adorandum simulachrum se inclinat. Quasi ergo scelus idololatriæ, est nolle acquiescere,quia quisquis in propria deliberatione obstinatus est,idcirco foris in maiorum contemptum erigitur,quia intus eis quæ fingendo statuit propositi sui simulacris incuruatur. Sed quærendum valde est,cur repugnare ariolandi peccato,& nolle ac quiescere sceleri idololatriæ comparatur? Scelus quippe non nisi magnum peccatum dicitur,peccatum verò etiam quod leue est nominatur, sed si ab ara dicebantur arioli eo quòd responsa percipere consulendo consueuerant,idololatriæ peccatum in eiuscõparatione scelus erat: quia demẽtius erat lapides
C adorare,quàm sub specie diuinorũ,falsa bene viuendi respõsa percipere. Cur ergo repugnare peccatum per similitudinẽ esse dicitur,acquiescere autem nolle scelus? Sed repugnare, est ab imperantis voluntate disidere. Plærique autem ad horam repugnare videntur,dum statim propositorum imperia non recipiunt,qui tamen eisdem imperiis post modicum acquiescũt. Nolle autem acquiescere,quid est nisi & iniunctæ obedientię repugnate,& in eiusdem repugnationis obstinatione persistere? Non enim acquiescunt, qui in cordis sui proposito inuincibiles sunt,& quæ decernunt agere nullius auctoritate præter mittunt. Merito igitur in cõparatione repugnandi scelus nolle acquiescere dicitur,quod matus valde,atq; horribilius peccatori esse videatur? Quia ergo qui huiusmodi sunt rationib' nõ vincũtur,qua pœna cohibeantur propheta intulit dicens: Pro eo quòd abiecisti sermonem domini, abiecit te dominus ne sis rex.) Quid est enim quòd Saul abiicitur,nisi quia incorrigibilis iudicatur? Quasi ergo dicat: Quia cuncta salutis consilia respuis,pro culpa peruicaciæ non debes verbis vlterius corrigi, sed abiectionis pœna damnari. Quantum itaque timeri debeat inobedientiæ culpa ostenditur si hoc attentè consideretur: quia propter hanc etiam reges deponuntur. Quid est quod ait: Quia proiecisti sermonem domini, proiecit te dominus? Sed sermo proiicitur, quando in sui sublimitate venerabiliter non seruatur: proiicere enim est de manu aliquando
labi in terram, aut negligenter sinere aut violenter iactare. Ser D
mo autem domini, quia salubria loquitur cœlestis aut sublimis est. Qui in terram negligenter proiicitur, quando per desidiam non impletur. Per contemptum vero proiicitur, quando hunc superbi,& inobedientes tumenti corde repellunt & manu operationis obseruare dedignantur. Quia verò nõ proiicere sed abiicere sermonem reprehenditur, hoc signat, quia dum superbi proprium arbitrium sequuntur,à domino longè fiunt. Abiicere enim est,aliquid lõge repellere. Qui enim aliorum ducatum dignè suscipiunt, non solum per obedientiam deo vicini sunt,sed etiam illos ei vicinos faciunt, qui per vitia, & scelera ab eo longe sunt: tale est igitur,ac si dicat: Longe ab ordine dignitatis expelleris, quia dignitatis eiusdẽ merito præsens esse noluisti. Meritũ quippe dignitatis est,obseruatio diuini verbi. Quod cum abiicitur, quia meritũ dignitatis amittitur,ipsa quoque dignitas amouetur. Libet ergo intueri, quanta per inobedientiam superbis pereant humiles, quanta lucrẽtur. Illi dum implere propriæ voluntatis arbitrium gaudent, deo magnos operum labores exhibent,& laborũ prẽmia nulla habent: Isti dum se deserunt, dum alienę voluntatis arbitriũ sequuntur, æternę sublimitatis gloriam promerentur, vnde & per beatissimam Mariam domini redemptoris nostri genitricẽ, dicitur: Deposuit potẽtes de sede, & exaltauit humiles. Po- Luca.1.
tentes quidem de sede dominus deponit, cum inobedientes superbos abiicit, & humiles exaltat, quia æterna gloria obedien E
tes glorificat, superbos autem verba non corrigunt, sed tãtum dum amittere honores trepidant, humilitatem quam non habent simulant, ne gloriæ culmen perdant, vnde & subditur: Dixitque Saul ad Samuelẽ: Peccaui quia prœuaricatus sum sermones domini,& verba tua.) Quid est quòd Saul à propheta vocem domini non audisse,& malum in oculis eius fecisse reprehẽditur,& se peccasse minimè fatetur: sed cum se abiici de regno cõspicit,se peccasse & prœuaricasse domini sermonem, & eius verba fatetur, nisi quia superbi ad contemnenda verba humilium audaces sunt,sed electorũ more honores,quos ambiunt,contemnere non possunt? Audaces quidem sunt, vt maiorum contemnant imparia,sed parati non sunt vt alta relinquant. Econtra autem humiles ad maiorum imperia prompti sunt,& ad alta perdenda securi. Quia enim nõ terrena,sed cœlestia appetunt, terrenæ sublimitatis alta despiciunt, laborare pro cœlestibus conantur. Subdi libenter volunt, præferri refugiunt. Saul ergo obedire deo refugiens, perdere regnum timens, quid aliud nobis, quàm superborum mores insinuãt qui cum prœualent, videri parui, aut peccatores vitant: cum cogun tur humilitatis virtutem simulant? Sed cum compulsi confitentur peccatum quod accusant loquendo minuunt. Quia & qui se peccasse sermonem domini prœuaricando perhibuit, eandem prœuaricationem dispensatione potius quam voluntate se incurrisse memorauit, dicens: Timens populum,& o- F
bediens voci eorum. Quasi dicat: peccatum quod feciſſe reprehendor tanto leuiori pœna feriri debet, quanto commis- 1. Ioan.5.
sum non cõstat per malitiam sed per infirmitatem. Studio autem & voluntate peccare magna prœuaricatio est: infirmitate verò peccare, tanto tolerabilius est, quanto is qui peccato subiacẽt, eiusdem peccati viribus impar est. Et quia eadem cordis sui versutia se prœualere simpliciũ doctorum humilitati æstimant, quasi iam suasim subiunxit, dicens: Sed nunc porta quęso peccatum meum, & reuertere mecum, vt adorem dominum.) Corrigibilia equidẽ peccata portantur, quia postquàm à delinquentis voluntate discedunt, purgari satisfactione salubriter possunt. Nõ autem portantur peccata eorum in quo rum mentibus per impœnitudinem inuiscerata sunt. Vnde & Ioannes ait: Est peccatum ad mortem, ne pro illo oret quis. 1. Ioan.5.
Peccatum quippe ad mortem est, quod ab eo committitur qui respicere nunquam potest. Quod nimirum peccatum à præpositis non portatur, quia sacerdotum orationibus aut oblationibus nõ deletur. Saul autem per omnia superbos obstinatóque designans,& tumere nõ cessat,& peccatum suum portari obsecrat, importabile onus cõgerit,& quasi leue portari petit. Hoc quidem toties in ecclesia agitur, quoties hi, qui magna scelera libenter committunt, eorum magnitudinẽ non attendunt. Importabilia congregant,& hæc leuia,atque nul-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G lius esse ponderis pensant. Peccata sua suis præpositis absconduntur, & vt vix inueniri possint & argui, quantum possunt eadem peccata leuigant, ne qui eis præsunt, eorũ grãditudinem attendant. Ad peccatum etiã fortes sunt, ad flenda peccata debiles: volunt quidem peccati delectationibus resolui, sed pœnitentiæ nolunt acerbitate purgari. Quid est ergo quod dicit: Porta peccatum meum:) Nisi quia & peccatorum dulcedinem in seipsis excipiunt, sed onerare prælatos onere eorũdem peccatorum volunt? Quidã etiã spõte ad cõsitendum veniunt, sed pro quibus se accusant, non ipsi lugent sed pœnitere alios obsecrãt: fide sola saluari æstimãt, per pœnitentiã reuertere abiecti non curant. Vnde & Saul subdit, dicens: Et reuertere mecum vt adorem dominum. Quasi enim recedens est prædicator, cum impudentes abiicit, dicit ergo: Reuertere mecum vt adorem dominum.) Cum ea tantùm à communione electorum non diuidi putat, quod fidẽ communem seruat, vel certè dominum adorare est, subdi religioni fidei, & custodiæ bonæ operationis. Quia verò fictos hypocritas Saul insinuat. Sequitur: Air Samuel ad Saul: Non reuertar tecum, quia proiecisti sermonẽ domini, & proiecit te dominus, ne sis rex.) Quid est ergo quòd propheta portare peccatũ pœnitentis regis renuit, nisi quia hunc non vere pœnitentem vidit? Cui ea quæ prius abiectionis verba respondit, quia eum immutãdũ minimè cognouit. Qua nimirum propheræ cõstãtia quidã nimis clemen
H tes huius temporis sacerdotes arguuntur, qui cõuersatione infirmi sunt, temeritate fortes. Sese vix sustinent & portanda sustinere aliorum onera audent: leuia sua non ferunt & importabilibus se subiiciunt. Ecce fortis propheta refugit susciperе onus regalis peccati: vt sacerdos ecclesiæ timeat, & peccatorũ importabilium pondera subire pertimescat. Plerunque autem sic aliena peccata suscipiat, vt tamen ea, quę expianda suscipit, flere cum à quo sint cõmissa, permittat. Vnde & Samuel portare peccatum regis minimè promisit, & tamen eum quem retulit, abiectum planxit. Nam de eo post pauca scriptum est. Lugebat Samuel Saul, quoniam dominum pœnitebat, quod constituisset eum regem super Israël. Non quidem promisit ei portare peccatum regis, vt rex illud flere studeret. Sed tamen quem repulerat flebat: vt domioum ei propicium facerer. Ad literam vero dum sententiam propheta ingeminat, irreuocabilẽ diuinæ æquitatis sentẽtiam mõstrat, qua sic peccator proiicitur, vt redire ad diuinæ misericordiæ manum nunquã permittatur. Potest & aliter intelligi quòd reuerti secum prophetam, vt adoret dominum, rogat. Nã sancti viri qui dominum peccando non deserunt, ad eum necesse non habent vt pœnitendo reuertãtur. Reuerti enim abeuntis est. Quod nimirum peccatoribus per peccatum à domino recedentibus conuenit, iustis permanentibus non cõuenit. Quid est ergo quòd reuer-
I ti cum peccãre Saule iustus Samuel peritur, nisi quia electi prę dicatores pro lapsis subditis velut pœnitentes affliguntur, & quasi recedentes veniunt, dum lapsos subditos paterna afflictione comitantur? Cum eis ergo reuertuntur, cum peccata subditorum & ipsi subditi, qui peccauerunt, & prælati qui steterunt, pariter plangunt. Tale est igitur, ac si dicat: iam te paternis visceribus adhærere per increpationem prædicationis mihi agnoui, quem nec lõgius peccare reliquisti. Quia ergo te obiurgãte resipui, mecum redire te rogo: quia propriis viribus ad tantæ prauitatis magnitudinem delendam nequaquam sufficio. Sed tanti affectus preces recipiẽdæ essent, si ex cordis veritate procederent, aprè ergo hypocritæ respõsum est: Non reuertar tecũ.) Quasi dicat: per te sacrificare deo nescio quem veritate humilitatis deo subditum non attendo: & quæ priora ingeminans, ait: Quia proiecisti sermonem domini, proiecit te dominus ne sis rex: & quia versuti & abiiciendi, & deserendi sunt, Sequitur: Et conuersus est Samuel, vt abiret.) In qua profecto maiorum decessione magis hypocritę amissionem temporalis honoris timent, quã æternæ hæreditatis. Vnde & quiescere etiam derelicti non possunt, sed ea quæ agere per se non audent, impetrare aliis interuenientibus studẽt, bene ergo subiungitur: Ille autem apprehendit summitatem pallij eius quæ scissa est.) Quæ sunt vestimẽta doctoris, nisi docere sibi adhærentium subditorum qualitates. De quibus profecto vestibus magno pastori per propheram repromittitur. Viuit dominus, quia his omnibus velut vestimento vestieris, & per Psalmistã K canitur. Dominus regnauit, decorẽ induit, induit dominus for titudinẽ. Induit quippe decorẽ qui ad seipsum splendidas fidelium mẽtes, quasi vestimẽta cõiunxit. Saul ergo Samuelis pallium apprehẽdit, cum superbus quisq; & abiectus honorẽ culminis sibi deseri à summis viris per cohærẽtes sibi dilectos & familiares quærit: & quia pro reprobo perfectorum auditorũ nullus obsecrat, nõ palliũ sed pallij summitatẽ, id est, extremitatẽ apprehẽdisse perhibetur, sed ea extremitas scinditur, quia qui inutilia suggerit, reprobatur. Cum enim minor indiscreta rogãs repellitur, velut vestimenti summitas scindi perhibetur. Velut enim pars pallij summi prophetæ scissa est, quãdo male suggerenti Petro respondit, dicens: Vade retro me satana, non enim sapis ea quæ dei sunt, sed quæ hominum. Hinc itẽ præcipit dicens: Si manus tua vel pes tuus scãdalizat te, abscinde eũ, & proiice abs te: item si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proiice abs te. Quibus nimirum verbis nõ solũ summitas pallij, sed etiã media abscindẽda designatur, quia cum male suggerunt, perfecti etiam auditores cõtemnendi sunt. Hinc nanque est, quòd Zebedæi filij, simul cum matre vnus ad dexteram, alter verò ad sinistram redẽptoris sedere petunt, sed quasi bonæ petitionis ignari, repellũtur, Velut enim parrẽ chlamydis dominus scidit, cum ea mẽbra, quæ mouebant scãdalum, increpãdo cõsurauit. Et notãdum, quia nõ totũ pallium, sed pars pallij scinditur, quia dum bonus mala suggerit, in eo quod male sug L gerit, repelli debet, & in eo, quòd aliter bonus est, ex dilectione retineri. Per vestimẽtũ etiã rectoris cõuersatio designatur, Psalmista attestãte, qui ait: Sacerdotes tui induantur iustitiam. Sũmitas ergo pallij apprehẽditur, quãdo doctor de magna sanctitate laudatur, cum illud in eius laudẽ dicitur, quod decorum foris ostẽdit. Sed quia iustorũ plura sunt bona, quæ latẽt, pallij tantum summitas apprehendi potest, quia parum est, quod de electi doctoris iustitia cernitur, multũ vero quod occultatur. Ipsum vero parum, quod scitur cum apprehẽditur, scinditur. quia iusti suis laudibus nõ tenentur. Quia enim eas in momento cõtemnũr, quasi scissura pallij teneri nequeũt. Tenetur quidem pars scissa vestimenti, propheta non tenetur, quia verum est quod de iusti laude dicitur, & tamen iusti dum cõtemnunt quod audiũr, quasi scissurã in tenẽtis manibus relinquunt. Maiorũ ergo quia quædã sciri possunt, quasi pars apprehenditur. Cùm vero totum scitur à paruulis quòd agetur si laudatur, nihilominus abiiciendum est: quia aliquid bonorum operũ per M vanitatẽ tenendum nõ est. Hinc nanque est quod dum Ioãnes adhuc adolescens cõprehensum iam dominũ sequitur, per palliũ tenetur, & relicto pallio nudus fugisse describitur. Per vestimentum nãque adolescens capitur, quando de bonę conuersationis initio collaudatur: sed relicta sindone nudus profugit, qui laudes quas audit vilipendit. Nudum nanq; fugere, est laudabilem vitã habere, sed electæ vitæ laudẽ despicere. Quasi enim nudus fugit, qui de ornatu virtutum sibi pervanã gloriam nihil adscribit. Potest etiã idcirco nudus fugisse intelligi, quia qui per partes sindonis captus asseritur, reliquisse sindonem perhibetur: quia plærunque in electorum cõscientia agitur, vt per hoc, quod ex parte laudantur: nõ pars meritorum, sed omne bonæ vitæ meritum perdidisse suspicentur. Samuelis ergo pallium scinditur, quia laudes suas electi doctores vilipẽdunt. Et quia laudibus non flectũtur, seueritatem prioris sententię replicat dicens: Scindit dominus regnum Israël de manu tua hodie. Perfecti etenim viri quia à rigore iustitiæ nulla laude mollescũt: tales antè quales post laudis suæ testimonium sunt, & quæ prius dixerant eadem post repetendo confirmant. Sed quærendum est, quid significet hoc quod dicitur hodie.) Si enim reproborum vita nox est, quid est quòd in die Saul regnum scinditur, sed si nox est vita pastoris reprobi cũ eius regnum scinditur, diẽ facit? Dies quippe nõ fit, nisi cum nox recedit. dicit ergo: Hodie.) Quia caligo inobedientis damnati perhibetur, vnde & exeunte luda dominus dicit: Nunc clarificatus est filius hominis, quia noctem vitæ illius vidit discedere, & purã lucem iustitiæ in aliis discipulis permanere, dicitur etiã: Hodie. Quia amoto superbo regi humili regnũ tradebatur. Vnde & subditur: Et tradidit illud proximo tuo, meliori te.) Cum ergo dies dicitur, non abiecti regis lucidum aliquid

Esa.48. *Psalm. 92.* *Math.16.* *Math.5.* *Math. 20.* *Ioan. 13.* *Marc.14.*

A cernitur, sed substituti gloria prædicatur, qui de regni culmine magnæ virtutis debebat splendore radiare. Et diuinæ sententiæ incommutabilitatem asserens subdit, dicens: Porrò triumphator in Israël non parcet & pœnitudine non flectetur.) Quid enim huius triumphatoris nomine, nisi conditor humani generis intelligendus est? Nam occultos aduersarios quicũque superat, eius virtute vincit qui ei gratiam superandæ tentationis impendit. Quid est quod triumphator non parcere dicitur, cum Samuel rogatur, quia cum prædicatores peccantibus subditis irascuntur, cum superbos, aut lubricos diuina sententia feriunt: non impetu furoris sui, sed diuinæ voluntatis iudicium exequuntur? Quasi certè dicat: Ego quidem non meã, sed illius sentẽtiam protuli, qui quod decernendo profert, revocari non potest. Non ergo parcit, & pœnitudine non flectitur: sed eis qui nec à peccatis suis desinere, nec peccatorũ possunt, quæ diligunt, pœnitere. Et causam subiiciens ait: Neque enim homo est vt agat pœnitentiam.) Quasi dicat: Et iterum esse ei est, cui mutabilitas nulla est. Potest etiam triũphatoris nomine substituti regis perfectio designari: qui & multorum triumphorum gloriam habiturus erat, & cõtra voluntatem conditoris parcere alicui non auderet. Vnde & in hoc
Infra 27. ipso eodem libro, de eo scriptum est. Et percutiebat Dauid
B nitentiam. Quid enim hoc loco homo, nisi carnalibus passionibus subditus designatur? Quasi adhuc superbum mordeat, dicens: Te modo peccatorum pœnitet, cum audaciæ tuæ sententiam percipis, sed ille pœnitentiam non aget, qui vt homo, & inobedientiæ, & tumori non subiacet. Et ille adhuc in ore suo confitetur, dicens: Peccaui.) Ipsius autem confessionis qualitatem ostendit, quia subiunxit, dicens: Sed nunc honora me coram senioribus populi mei, & coram Israël.) Liquet, quam pœnitudinem gerat qui adhuc honorari desiderat. Nam si sui peccati hunc veraciter pœniteret, inhonorari potius, quàm honorari concupiuisset. Admirari igitur libet proiecti cordis duritiam. Vt vir dei mandatum conditoris exequens, dicit: Proiecit te dominus ne sis rex.) Econtra verò, qui abiectionis sententiam suscipit, per appetitum elationis honores quærit. Quid est ergo, quod dicit: Peccaui?) Confessionem quidem peccati non honor, aut gloria, sed vtilitas, & contemptus sequi debet. Quid enim prodest confiteri flagitia, si confessio-
Pœnitentiæ partes tres. nis vocem non sequitur afflictio pœnitentiæ? Tria quippe in vno quoque cõsideranda sunt veraciter pœnitente: videlicet, conuersio mentis, confessio oris, & vindicta peccati. Nam qui corde non conuertitur, quid prodest ei si peccata confitea
C tur? Peccatum, quod diligitur, confitendo minimè deletur. Nonnulli quidem sunt, qui peccata confitendo aperiunt, sed non conuertendo, nequaquam derestantur. Hi profecto confitendo nihil agunt, quia quod loquendo eiiciunt, amando introducunt. Vnde & salubriter confiteri volentibus, scriptura
Roma. 10. insinuat, dicens: Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Quid est corde credere ad iustitiam, nisi voluntatem dirigere ad fidem, per dilectionem operantem? Cum ergo quis cordis intentionem ad iustitiam per amorem dirigit, per initium bonę voluntatis, fructum habet bonæ conuersionis. Hic certè iam ad salutem confitetur, quia plus loquendo de vulnere eiicit, quàm conuersione compunxit. Tertia ergo species, id est, vindicta quasi medicina necessaria est, vt apostema reatus, quod conuersione compungitur, cõfitendo purgetur, afflictionisque medicina sanetur. Ergo qui corde ad iustitiã non credit, confessione ad salutem nequaquã facit: quia velut malæ arboris folia ostendit, cuius altas radices figit in corde. Signum ergo vetæ confessionis non est in oris confessione, sed in afflictione pœnitẽtię. Tunc nanque bene confessum peccatorem cernimus: cum digna afflictionis austeri-
Matth.3. tate delere nititur, quod loquẽdo cõfitetur. Vnde Ioãnes Baptista male cõuersos Iudæos ad se cõfluentes increpãs, ait: Genimina viperarum quis ostendit vobis fugere à vẽtura ira? Facite ergo dignos fructus pœnitentiæ. In fructu ergo, nõ in foliis aut ramis pœnitentia cognoscenda est. Quasi arbor quippe bona voluntas est. Cõfessionis ergo verba quid sunt aliud, nisi folia? Non ergo nobis folia propter seipsa, sed propter fructum expetenda sunt: quia idcirco omnis confessio peccatorum recipitur, vt fructus pœnitentiæ subsequatur. Vnde & D
Marc. 11. dominus arborem foliis decoram, fructu sterilem maledixit: quia confessionis ornatum non recipit, sine fructu afflictionis. Saul ergo qui confitetur, & honorari volt non affligi, & humiliari, quid designat, nisi eos, qui confessionem sterilem habent, & fructum non habent: qui decorem confessionis verbis humilibus præferunt, sed verborum virorem non humilitate pœnitentiæ sequuntur? Sed quid antiquos attendimus, cum nunc tantam lapsorum regum multitudinem videamus? Cæteruatim nanque nunc in flagitia corruunt, non solum subiecti debiles, sed etiam prælati, & sacerdotes negligentes. Lubrica peccando agunt, qui ordine ministerij sacramentis cœlestibus deputati sunt. Sed plærique illorum dum quodammodo ad cor redeunt, se errasse confitentur. Qui tamen sic volunt contra se peccata proferre, vt velint adhuc de officio sacri ordinis honorari. Turpes in secreto se proferunt, sed foris præter ordinis celsitudinem videri humiles erubescunt. Quid ergo isti nisi abiectos se vident, & tamen velle honorari audent. Sæpe autem non à seipsis veniunt, sed inuiti capiuntur, abiectionis suæ mandata percipiunt & tamen rogãt, vt honorentur. Volunt quippe immunda agere, sed audent sacris altaribus inhærere. Ecce quot Saules attendimus, quot reges lapsos à sanctæ ecclesiæ culmine contemplamur. Quorum profecto singulis dicendum est: quia proiecisti sermo- E
nem domini, proiecit te dominus ne sis rex, vt ministerium cœleste non agant, quos terrena flagitia inquinare nõ cessent. Sed hoc profecto dicere possumus, lubricis tamẽ ministris sua dere non possumus. Nam Saul & abiectum se audiuit, & regnauit, quia immundi sacerdotes se sacerdotali culmine deiectos per luxuriæ inquinamenta cognoscunt: & tamen contra dei voluntatem sacta mysteria tractare non desinunt. Sed rex contra domini voluntatem regnans, non est rex, sed tyrannus fuit, quia sacerdos indignus, qui merito suæ inquinationis abiicitur, cum ministrare præsumit, ad tantæ gloriæ culmen dam
1. Corin. 11. nandus ascendit. Vnde & tyrannos terrere volens, cœli ille magnus senator: Qui manducat panem (inquit) & bibit sanguinem domini indignè, iudicium sibi manducat, & bibit. Plærunque autem instanti confessione agitur, vt confitentibus de cordis etiam conuersione credatur. Aliquando reproborum falsam humilitatem electi prædicatores accipiunt, vt exemplo eorum alij ad salutem perducantur. Duo quippe in hypocritis agnoscunt, vnum intus, alterum foris. Intus quidem purum malum, foris bonum simulatum. Vtrunque detestantur, sed sæpe prætextum boni in eis simulant, vt qui bonum foris cernunt, malum interius nesciunt, boni, quod aspiciunt, exempla sequantur. Bene ergo subiunctum est: Reuersus ergo Samuel secutus est Saul, & adorauit Saul dominum.) Per malum quippe, quod interius latebat, audire meruit: Proiecit te dominus, ne sis rex. Sed vt prætextu boni ad eiusdem F
boni veritatem alios traheret, Samuel Saul sequi voluit, & eum adorare dominum vidit. Quandoque etiam mala regum, & terræ magnorum toleranda sunt: ne exasperati ad peiora dilabantur. Deos quippe gentium filij Israël sæpe coluerunt. *Supra 7.*
Vnde & de conuersis à Samuele superius dictum est: Abstulerunt filij Israël de medio sui Baalim, & Astaroth. Et fortasse si abiectus rex secum ad adorandum dominum reuertentem prophetam non cerneret, dęmonum simulachra adoraret. Et proiicit ergo eum, & cum eo reuertitur, quia in potentibus huius seculi fic est damnanda iniquitas, vt bonum, quod habent, exasperati non perdant. Sæpe enim mali sunt in occulto, & bonum quod cernitur, alij deuotius imitantur. Mala certè potentum seculi, magna eis mala sunt: sed bona, quæ proferunt ad exemplum fidelium magis quàm bona aliorum prosunt. Bene ergo Samuel cum abiecto rege reuertitur, quia electi prædicatores seculi potentes, & pro iniquitate peruersos, & pro exemplo bona agere quædam sinunt. Vnde & sequitur: Dixitque Samuel: Adducite Agag regem Amalech. Et oblatus est ei Agag pinguissimus tremens.) Reges Dominum adorant, quando superbi, & contemptores se ad dominj mandata facienda humiliant. Adorant lubrici, quando Deo subiiciuntur per obedientiam castitatis. Aliquando au-

Universidad de Deusto Biblioteca

G tem adorare se simulant: quia nonnulli prætextum humilitatis, aut castitatis habent, sed dum habere in veritate bonum creduntur alij per bonum quod credunt, mali operis vsum perdunt. Agag ergo regem Samueli tradunt, quia sensualitatis suæ vigorem confitendo proferunt. Quando enim confitentur peccata luxuriæ quæ per vigorem carnis commiserunt, quid aliud quàm Amalech regem interficiendum prophetis offeruntur? sed quid est quod pinguissimus Agag dicitur, sed sensualitatis vigor in aliis pinguis, in aliis macer est? Quid est ergo quod pinguis offertur, nisi quia à subditis regis reprobi ducebatur? Nam sæpe negligentes sunt subditi, sed dum electi pastoris sui exempla conspiciunt inter mala quæ faciunt ingemiscunt. Per fragilitatem carnis ad immunditias cadunt, sed percussi exemplis maiorum omnino gaudere inter immunditiæ oblectamenta non possunt. In quibus ergo pinguissimus est Agag: nisi in illis de quibus dicitur: *Prouer.2.* Lætantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis? Subiecti nanque lasciui doctoris tanto audacius peccant, quanto maiorum suorum nulla coram posita habent exempla quæ videãt. Sed valde dementius se præcipitant, cum in pastoribus suis bonum quod sequantur, non vident: & cuius exemplo pereant, malum vident. In his quippe Agag pinguescit, quia gaudenter, securè & liberè vigor carnis in luxuriæ voluptate distenditur, qui vsu illecebræ, nulla re obuiante, fraudatur.

H Pinguissimus ergo interficiendus offertur quando illi conuertuntur, qui in voluptate luxuriæ valde lætati sunt: quasi enim traditur rex, quando is qui menti imperabat, carnalis sensus Christi sacerdotibus per cõfessionem reuelatur, nutrire etiam ignem pinguedo solet. Bene ergo Amalechitæ regi adscribitur, quia dum mentem fornicationis spiritus obtinet, quo dulcius, ac sæpius illic per turpes cogitationes pascitur, ad augendum ignem concupiscentiæ vberiora sibi fomenta tribuuntur. Tremens vero dicitur quia carnalis sensus quando spiritualibus viris per confessionem traditur, infirmatur: Signum ergo dat tremens quia membrorum robur non habet. Dum ergo infirmari vigor sensualitatis incipit, quid aliud quàm rex Amalechitarum tremit? Vel tremere dicitur quia rigorem pœnitentię plærique dum conuerti incipiunt, expauescunt. Et quia carnales quique relinquere oblectamenta carnis solita sine mœrore non possunt, sequitur: Dixitque: siccine separat amara mors?) Hoc quippe dicere carnali sensui est, mentem pro amissione voluptatis solitæ tristitiæ conuersione pulsare. Quia enim magna amaritudinis tela nuper conuersi patiuntur: quasi rex, cui seruierant, de morte queritur: quia in eis carnalitas sine magna tribulatione minime necatur, interrogare ergo de separatione mortis carnali sensui est, tristem adhuc conuersi mentem de præteritæ delectationis amissione pulsare. Sed & modus separationis exquiritur, cùm dicit: Siccine?)

I Quasi enim visis austeritatibus quibus subdenda est, dicat menti sensualitas sua, læta pro tam tristibus spernis? Hanc certè vocem Samuel audit, quia tentatum cor subditi, quibusdam indiciis electus prædicator agnoscit. Sed quid prodest agnoscere, si contra id quod intus in corde subiecti infremit, aliquid ipse non dicit? Sequitur ergo. Et ait Samuel: Sicut fecit mulieres absque liberis gladius tuus, sic absque liberis erit inter mulieres mater tua.) Quæ est mater carnalis sensus, nisi originalis culpa. Quia enim ante peccatum primi hominis nulla membris libido inerat, rex Amalechita non erat. Erat quippe sensus carnis sed turpis ac libidinosus non erat, sed statim vt ad culpam cecidit, pruritum membrorũ sensit: quia obedientem motum carnis habere non potuit, quando ipse deo inobediens fuit. Culpa ergo originalis mater cõtumeliosi sensus carnis rectè intelligitur, quia ex illa nascendo prodiit, qui esse ab illa cœpit. Vnde & Apostolus quasi seuerissimi tyranni legem carnalis sensus exhorrens, non solum ipsum *Roma.7.* regem sed matrem ostendit, dicens: Itaque iam non ego operor illud, sed quod inhabitat in me peccatum. Peccatum nanque quod se non operari perhibuit, motum carnis intellexit. Peccatum autem in se inhabitans, originalem culpam. Quia ergo ex originali culpa fit peccatũ motionis carnis, dum regem carnalem sensum attendimus, matrem eius esse primam culpam rectè nominamus. Liberi autem huius matris sunt omnes concupiscentiæ peccata, & vitia. K Absque liberis vtique fit mater, quando omnis à carne, omnis à mente iam culpa remanere videtur: sine liberis nanque tunc est, quia & si à carne nulla iam turpitudo est, si nulla iam regnat concupiscentia in mente, manens tamen in nos illa culpa, nunc doctoris virtute perdi non potest. Quid est enim quod ait Apostolus: Iam nõ ego operor illud sed quod inhabitat in me peccatum? ex illa quidẽ culpa, quam ex vitiosa naturæ nostræ radice contrahimus, habemus, vt corrumpi vitiorum passionibus valeamus. Lex ergo inordinata membrorum quando pręter voluntatem nostram membra mouet, nos non hoc operamur, sed quod inhabitat in nos peccatum. Velle quidem nobis tunc adiacet, sed adhuc posse non inuenimus, si quidem vellemus, vt nobis inuitis, aliquid in nobis moueri non posset. Et hi fortasse pessimæ matris conceptus, quibus culpa illa imprægnatur si in turpes actus, & obscœnos sinũtur effundi, quasi nasci perhibentur. Filij ergo sunt motus, qui non solum naturaliter intus sunt, sed qui in turpibus & obscœnis operibus manifestantur. Mater ergo Agag sine liberis fit quando originalis culpa sic restringitur, vt nullos actus, aut motus edere permittatur. Vel fortasse sine liberis fit, quia liberos habuit. Quando ergo peccatores conuersi esse turpes tam actu, quàm gestibus luxuriæ desinunt, quasi mater habitans in eis culpa filiis orbatur.

L Et notandum, quia sine filiis fieri dicitur mater per comparationem. Sicut (inquit) sine liberis fecit mulieres gladius tuus, sic erit sine liberis mater tua.) Virtutes mentis, ex quibus bona opera procedunt matres sunt: gladius verò Agag luxuriæ telum dicitur: qui nimirum mulieres absque liberis facit, quia cuncta bona opera libido interficit. Vel certè mulieres fidelium mentes intelliguntur, filij verò sanctarum mentium bonæ cogitationes, virtutes & bona opera sunt. Agag verò gladius matres absque liberis facit, quia delectatio luxurię si euaginari quasi gladius sinitur, ab eis nimirum omnes bonæ cogitationes: omnes virtutes, & bona opera necantur. Acuta quippe pestis huius delectationis, si à mente recipitur, dum libet attentius in munda cernere mundum, & sanctum cogitare nihil potest, & dum ardenter ad nefarij operis expletionem pertrahit, virtutis aliquid agere nihil permittit. Et quia per eius combustionem omnia pereunt, non solum Agag filij, sed omnes mulierum filij trucidantur, Absque liberis ergo matres facit, quia delectatio luxuriæ ad instar gladij dum fructus mentium percutit, virtutis cogitationes, aut operis bonum viuere nequaquam sinit. Sicut ergo absque liberis fecit matres, ita & mater eius fit absque liberis, cum sic peccator conuertitur, vt præter culpam nobis insitam naturalem, nil conuersis de obscœnis operibus aut motibus remanere videatur. Vnde & aptè subiungitur: Et in frusta concidit Agag Samuel coram domino in Galgalis.)

M Quod in frusta conciditur, per paruas particulas mortuus secatur. Agag quippe interficitur, quando carnis vigor abstinentiis, vigiliis ac spiritualibus meditationibus sic eliditur, vt nihil lasciuum, nihil libidinosum mouere sentiatur. Interfici quippe eius est, carnem turpiter moueri non posse. Sed interfecti cadauer integrum est, quando eius motus remanet, libido non remanet: quando solo pondere mentem grauat, cum videlicet membris simplex ac naturalis insidet motus carnis, sed libidinosi nil habet ardoris. Hoc ipsum autem quia electorum mentes grauiter tolerant, quasi regis mortui integrum cadauer portant: quid verò est quod in frusta conciditur, nisi quia nec ipsi naturali motui relinquere vigorem volunt? In frusta ergo conciditur, quia quoties pulsat, necatur. Dum ergo vices motuum conuenire non sinuntur, quasi cadauer Agag in frusta conciditur. Vel fortasse talis est Agag iste, vt nisi concisus in frusta mori non possit. Vt enim superius dixi, more ignis libido succenditur, & si negligenter extinguitur, adiacens stipula velocitur inflammatur. Magnus quoque ignis dispersus sæpe extingui melius potest. Nam cum in vnum multi carbones conueniunt ingentem massam prunarum faciunt. Ne ergo extinguens comburatur prunarum massa ante sapienter dispergitur, vt per singulorum carbonum frusta velociter extinguatur. Quid enim cogitationes luxuriæ, quid sunt libidinosi corporis motus: nisi carbones ignis? Qui nimirum si in corde, aut in carne conueniunt,

A conueniunt, comburere cito possunt, extingui facile nunquam possunt. Dispergatur ergo ignis in frusta, concidatur Agag & custodiatur mens, vt immundas cogitationes dispergat, ne vnam alteri adhærere permittat. Quia enim agere non potest, vt innoxia nunquam cogitet, agat quod potest, vt statim cogitationem eiiciat, quæ negligenter ad mentem intrat. Sic nimirum quasi ignem maximum in carbones singulos & velociter diuidit, & celeriter extinguit: si omnes flammas cogitationum sic separat, vt coniungi in mente neque per negligentiam, neque per desiderium signat. Sic nimirum & motus corporis vigorem mentis reprimit, cum ad inuicem conuenire minime permittit. Motus quippe illecebrosus carnis si per cogitationem minimè pascitur, conuenire cum altero non videtur. Glutinum quippe illecebrosorum motuum immunda cogitatio est, quia qui libenter immunda videt statim carnem ad amata concupiscendo violenter mouet, quo libentius, ac morosius cogitat, quasi carbones carbonibus, turpes turpioribus motus ligat. Teneat ergo fortem custodiam animi, qui potenter vult dispergere motus carnis. Intus quippe ante Agag diuiditur, vt foris pariter in frusta diuidatur, quia qui cogitationes malas conuenire non patitur, ei nimirum turpes motus carnis quasi in frusta diuiduntur. Sic nimirum Agag pinguissimus occiditur si in frusta diuidatur: quia sensum carnis cum immundis

B motibus, cum in corpore tum in anima, tunc potenter extinguimus: si ad eius singulas insidias, singulari intentione vigilemus. Vnde & sapiens ille diligenter admonet, dicens: *Prouer. 4.* Omni custodia serua cor tuum, qui ex ipso vita procedit: & de neglecto mors exit: vita nanque procedit, cum cor seruatur, quia dum immunditia omnis repellitur, ad virtutes conuersorum spiritus animatur. In frusta ergo Agag à profana conciditur, quando per doctorum consilium singulę immunditiarum particulæ, & in corpore auditorum, & in mente perimuntur. Bene autem & coram domino & in Galgalis concidi perhibetur, quia illi minutias illecebrosarum cogitationum, & turpium motuum diuidere potenter possunt: qui & de omnipotente deo & de sanctis scripturis cogitare sapiẽter sciũt. Sed (vt dixi) simulata bona malorum, sæpe doctores non pro ipsis, sed pro aliis sustinent, quia quod simulatè agunt non simulatoribus, sed videntibus prodest. Sępe quidem electi simulata bona malorum vident, sed quia qui corda nesciunt, bonum quod fulgere videtur exterius, imitãtur. Saul Samuelem vt secum ad adorãdum dominum reuerteretur, rogauit, sed ille reuersus Agag in frusta concidit, quia electi doctores per opera, quæ reprobi faciunt, electos ad bene viuendi studia cõuertunt. Sed quia idipsum dispensatiuè, id est, propter aliud faciunt, cum dispensationis necessitas transit, ipsos reprobos, quos quasi ad bona opera sequuntur, ad reprobi cordis impœnitudinem lapsos deserunt. Bene itaque subditur: Abiit autem Samuel in Ramatha,

C Saul verò ascendit in domum suam in Gabaa, & non vidit Samuelem vltra vsque ad diem mortis suę.) Quæ est domus transgressoris, nisi consuetudo praui operis? Quisquis enim in peruersa consuetudine clauditur: quasi in domo conuersatur. In domum ergo suam Saul ascendit, quando reprobus quisque post increpationem doctorum ad mali operis vsum redit. Quasi enim ad plana descendit, quãdo humilitatem simulat, vt præsulum mandata cognoscat. Quid est verò: quod prius Samuel abire quam Saul in domum suam ascendere dicitur? Sed (vt dixi) cum necessitas aliorum non est, manere cum versuto electus prædicator non potest, & quia in absentia doctoris simulator proficit, Saul in domum non abiit, sed ascendit. Ascendere quippe reprobis est, de malo ad peius proficere. Cum item descendere superbus dicitur, ascendere perhibetur. Ascẽdere quippe in domum suam superbo, est superbiendo vsque ad mensuram, qua damnandus est, se extollere. Domus nanque superbi est nequitię suæ mensura. Dum enim per prospera seculi agere tyrannidem, turbare terram, premere bonos, innocentes affligere permittuntur, quid aliud quàm ascendere superbi videntur? Sed quia præfinitum est à deo quantum noceant quantum sæuiant, quãtum per tyrannidem se extollant, vsque ad domum suam ascendere permittuntur. Domus nanque eorum mensura nequitiæ est in qua semper erunt: quia vbi ad plena flagitia venerint: rapiuntur per mortem & per æterna tormenta puniuntur. D Quasi enim in domo manet qui à conuersationis suæ pœnis egredi nunquam potest. Quod non solum de superbis, sed & de luxuriosis, & omnibus reprobis conuenienter intelligi potest. In ascensu quippe, & non in domo adhuc erant, de quibus dicitur: *Gene.15.* Nondum impleta sunt peccata Amorrhæorum. Hinc item beatus Paulus Apostolus dicit: *1.Thessa.2.* Vt impleat peccata sua. Ergo ad domum ascendunt, quando profectu mali ad opera nequiora proficiunt, pro quibus ęterna tormenta sustinebunt. Samuel autem in Ramatha abire dicitur. A reprobis quippe diuisi doctores non eunt, sed abeunt. Vadunt quippe, quando corrigendos deserunt, quia quos velut irati dimittunt, ab eis postmodum bona emendatione inuitati redeunt, Abire ergo doctoris est impœnitentes impios perpetua animaduersione deserere. Sic enim peccata ad mortem per impœnitudinem operantes deseruit, vt ad eos redire vlterius non cogantur. Bene ergo dixit: Non vidit Saul Samuelem vltra vsque ad diem mortis suæ.) Et quia hoc esse agendum in summæ veritatis contemplatione percipiunt, in Ramatha abire memoratur. Consummata nanque visio est intimæ veritatis ratio perfecta. Ne ergo prædicatorum districtio nimia esse carnalibus iudicetur, cum ab ecclesiæ communione reprobos in perpetuum separant, audiant: quia postquam Samuel in Ramatha venit. Saul vltra non vidit: quia illum doctor ęternaliter diuidit, quem pertinere ad

E electorum numerum non cognoscit. Sed hod fiducialiter creditur, si in forma Samuelis prædicatorum sanctę ecclesiæ charitatis affectus districtius videatur. Districtionis quippe zelus ostenditur, quia non vidisse Saul vsque ad diem mortis suæ memoratur. De affectu verò charitatis subiunctum est. Veruntamen lugebat Samuel Saul, quoniam dominum pœnitebat, quod constituisset regem Saul super Israël.) Quid enim est, quod luget, quem cernere dedignatur: nisi quia & cum zelo rectitudinis sancti doctores habent affectum magnę charitatis, ipsa autem charitatis magnitudo ostenditur, quia proiectum regem plangere perhibetur? Quo ergo affectu electorum subditorum peccata plangunt, qui pro proiectis reprobis plangere tam affectuosè didicerunt? Instantia nanque luctus ostenditur quia subiunctum est.

Caput III.

DIXIT dominus ad Samuelem: Vsquequo tu luges Saul, cum ego proiecerim eũ, ne regnet super Israël.) *Cap.16.* Cui enim dicitur vsquequo tu luges, instanter lugere declaratur. Magnus ergo est affectus sanctorum etiam cum austeritatem vindictæ exterius proferunt. F Nã foris sæuiunt, sed intus per amorem liquescunt. More matrum paruulos verberant, sed affectum gemunt cum paruulis quos castigant. Sed quid est quod dominus ait: Vsquequo tu luges Saul, an potest mater filium morientem cernere, & per scissionem viscerũ nequaquam flere? Mortuũ sine luctu tolerat, quę moritur, sed infirmatur. Quid est, quod dicit: Vsquequo tu luges Saul: Nisi quia perditi nimis lugendi non sunt? Nam sæpe doctor de perditione subditi vehementer affligitur, sed respectu summæ iustitiæ consolatur. Hoc ergo dicere dei ad prophetam quid est, nisi prædicatoris mẽtem per internum solatium ab afflictione releuare? Et quia lapsis pręlatis electi per diuinam misericordiam subrogantur, subiungens dominus, ait: Imple cornu tuum oleo, & veni mittam te ad Isai Bethlehemitem. Prouidi enim in filiis eius mihi regem.) Quasi enim lugentem consolans, ait: Cur proiecti persona plangitur, cum melior subrogatur? Vnde & Saul non prouisus, Dauid autem prouisus ostenditur. Quantũ ergo, & qualis fuerit, citata consideratione pensetur, qui iudicio & electione dei omnipotentis decernitur. Quid est autem, quod deus prouidet, & propheta ad vngendum mittitur, nisi quia sanctæ ecclesiæ spirituales mores describuntur, quæ cõstituere nulla cernitur, nisi quæ præeligere & præordinare deum contem-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G platus. Veni (inquit) mittam te ad Isai Bethlehemitem.) Præuidi enim in filiis eius regem. Quasi dicat: A te nihil præsumas, sed illum quam præuidi, ordinando subsequêris. Vnde & paulo post subdit, dicens: Et vnges quem monstrauero tibi. Quid est hoc, nisi quia prophetæ esse debent, qui in culmine ecclesiæ alios volunt ordinare? Præuisum nanque à deo cognoscere possunt, si ad inueniendum personâ eligendi pontificis sacras consulunt scripturas. Quasi enim loquente deo ostéditur, cum talis pastor eligitur, qualis per sacrũ eloquium commendatur. Ad literam verò Samueli venire à domino dicitur, vt à reprobi & abiecti regis compassione reuocetur. Si verò luctu assiduo lapsi restitutionem poscebat, ei venire fuit, à tali intentione quiescere. Et cornu suum oleo impleuit, quia pastoralem sublimitatem in vngendo rege laudis nitore temperauit. Cornu quippe aspero Saul impetiit, quia peccantem *Supra.15.* velut magno impetu prostrauit, dicens: quia proiecit sermonẽ domini, proiecit te dominus ne sis rex. Quid est ergo quod cornu impleri oleo præcipitur, nisi quia vngendi regis iustitia commendatur? Quasi dicat rex. Qui modò vngitur, non erit increpatione feriendus. Sed mitæ laudis fauore prædicandus, non eget imperi sed foueri, ad Isai Bethlehemitem mittitur, vt rex qui eligitur permansurus esse doceretur. Per patriarcham quippe Iacob longe ante regni mãsuri status ostensus est, quia *Gene. 49.* H dixit: Non deficiet sceptrum de Iuda, & dux de fœmoribus eius, donec veniat qui mittendus est. In filiis ergo Isai rex præuisus adseritur, vt rex qui vngi præcipitur, non vt Saul recessurus, sed durabilis doceatur, quasi propheta in abiecti angustia tabescentem exoriter, dicens: Cur abiectus pro culpa plangitur, cum tam laudandus subrogetur? Hæc autem ad literam tetigimus, nunc sub literæ narratione, prælatorum nostrorum electionem videamus. Quid est quod cornu oleo implere præcipitur, nisi quia talis in sancta ecclesia pastor eligẽdus est, qui non argui velut trãsgressor debeat, sed ad exemplum aliorum mitis laudibus commendari? Cornu nanque telum animalium est. Auctoritas autem, & increpatio summi antistitis quid sunt aliud nisi tela? Cornu quippe feriunt, quando peccatoribus per increpationem acumina coniunguntur. Ferire etenim cornu, est peccatores acutè redarguere. Cornu ergo oleo impletur, quando prædicatoris sublimitas non habet asperitatem minarum, sed blandimenta fauorum. Vel cornu oleo impletur, quando electo pastori simul dator & sublimatus culminis, & virtus vnctionis: quando & sublimis gradus ascenditur: sed qui ad alta sustollitur, meritorum vbertate repletur. Cornu ergo pleno sacerdotes vnguntur, qui ad summum gradum perueniunt cum plenitudine gratiarum. Quia verò oleo ignis accenditur, oleum doctoris amor est cordis. In quo ignis accenditur: quia in pinguedine oris virtus, & gratia ardet spi- I ritus sancti. Quia ergo pinguedinem magnæ charitatis habere doctor debet, rex qui vngi præcipitur, pleno cornu vngi perhibetur. Dicitur etiam plenitudo cornu pro perseuerantia gratiarum, nam qui ante finem deficiunt, vngi cornu plenitudine non merentur. Adhuc quoque dicẽdum de cornu huius plenitudine est, quia idcirco præcipitur, quia magna vnctione indiget, qui de sua plenitudine replere alios debet. Vnde & Moyses tam plenus extitisse dicitur, vt de spiritu eius dominus tulisse, & aliis dedisse doceatur. Vel cornu prophetæ impletur, cum põtificalis sublimitas ad perfectiora docenda præparatur. Quando enim ecclesiæ principes ordinãtur, eis quæ *Num.11.* agere debeant semiplena prædicanda non sunt. Cornu ergo pontifices implent, quando plenas, atq; perfectas virtutes proferunt, quas electi ecclesię principes imitentur. Quia verò ipsi qui vngunt, esse spirituales debent, cornu iubentur implere. Cornu quidem de carne est, sed clausum in carne nõ est. Cornu ergo spiritualis cõuersatio doctoris est. Cornu verò oleum effundit cum ille alta prædicat, qui hæc alta conuersatione demonstrat. Cornu ergo oleo implere, est prædicationem magnarum virtutum in alta conuersatione suscipere. Et in capite effundit quando in mente illius imprimit, qui ad summum ordinem nouus venit. Quando ergo electi promouentur, pleno cornu vnguntur, quia ad altitudinem ordinis proficiunt virtute perfectionis. Sed propheta ad Isai Bethlehemitem mittitur, rex in eius filiis præuidetur, quia ille pastor eligitur, qui ecclesiastica religione eruditus est. Bethlehem igitur quæ do- K mus panis dicitur, quid aliud, quàm vnamquanque designat domum religionis? Panis nanque nomine doctrina perfectionis ostẽditur, Paulo attestante, qui ad conuersionem debiles excitans, ait: Lac vobis potum dedi non escam. Nõdum enim *1.Corin.3.* poteratis, sed necdum potestis. Si enim lac paruulorum est, panis non est nisi perfectorum. Vnde & de perfecti viri robore dictum est: In excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas eius: panis ei datus est. In domo ergo panis rex ad vngendum quæritur, quia vtiliter promouentur, qui in perfectæ conuersationis ordine nutriuntur. Ille etenim facere fortes alios potest, qui remissa & negligenti conuersatione nutritus non est. In domo igitur quæritur panis, quia in promouendo antistite, quærendum est robur conuersationis. De congregatione quidem debili ferè nunquam accipitur persona virtutis. Vnde bene in Isai filiis quæritur, qui salus domini, aut certè salus absolutè nominatur. Salus quidem rectè prælatus dicitur. Quid enim sunt peccata & vitia nisi languores animarum? Electus autem prædicator per integritatem sanæ doctrinæ, per soliditatem innocentiæ, per splendorem electę vitæ salus domini rectè nominatur. Alij quidem sunt doctores, quorum sermo serpit sicut cancer. De horum quippe familia rex non assumitur, quia ægras mẽtes ad salutem non ducit, sed interficit. Et notandum, quia Isai alio nomine Iesse dicitur. Duplex quidem nomen habet, quia bonus doctor non semper in pa- L ce est. In pacis quidem tempore salus domini dicitur, vt bellorum munera quasi intra domus secura vestibula sanate docea tor. In bello autem Iesse nomen habet, quia & seipsum fortiter munit, & alios valenter protegit. Iesse quippe insulæ leuamen dicitur. Quid autem insulæ nomine, nisi mentes tentationem fluctibus vallatæ intelliguntur? Insulæ quidem sunt: quia & si magnos conflictus sustinent, non mouentur. Vnde *Psalm.96.* & electorum victoriam Psalmista prædicans, ait: Dominus regnauit, exulret terra, lætentur insulæ multæ. Dominus quidem regnat, quando eius sedem electas videlicet mentes turbo hostium nullus inquietat: sed lætatur terra quia solida corda doctorum gratulantur. Lætantur insulæ, quia cum eius gratiam tentamenta superant, maiorum auditores hilarescunt. Terra quidẽ est mens fortis, & firma lingua doctoris. Insula verò dicitur, cor forte subiecti quod adhuc tentamẽtis impetitur, nec tamen mouetur. Quid est ergo quod Iesse leuamen insulæ dicitur: nisi quia per robur doctorum minorum corda subleuantur? Nam inter tot fluctus tentamentorum corruerent, si non maiorum robore ad altæ vitæ desyderium eorum corda leuarentur. In Isai ergo, & Iesse filij rex latere describitur, quia illi vtiliter ad ecclesiæ culmen veniunt, qui electorum magisterio & pacem custodire, & disponere, siue conficere spiritualia bella didicere. Bene ergo dicitur: Prouidi enim in fi- M liis eius mihi regem.) In his quippe, non in aliis rex præuidetur, quia ad culmen ecclesiæ per diuinam gratiam nulli perueniunt, qui electorum magisterium per omnes temporum ordines non sequuntur. Sequitur: Et ait Samuel: Quomodo vadam? Audiet enim Saul, & interficiet me. Et ait dominus: Vitulum de armento tolles in manu tua, & dices: Ad immolandum domino veni. Et vocabis Isai ad victimam, ego ostendam tibi quid facias.) Quid his verbis ostenditur, nisi quia tyrannorum versuria, atque sæuitia quandoque est pia fraude deludenda? Præcepto nanque domini de armento vitulus tollitur, immolatio simulatur, & ad regiam vnctionem peruenitur: quia dum nocere tyranni cupiunt, obiicienda sunt ei quædam quæ credant, vt nocendi aditum non inueniant. Sic tyranni deludendi sunt vt caueatur culpa mendacij. Quod tũc bene perficitur cum illud fit quod asseritur, sed quod fit sic dicitur vt cæletur: quia ex parte dicitur, & ex parte reticetur. Prophetæ nanque Samueli præcipitur, vt ad vngendum regem vadat, & se immolatorum Domino non regem vnctorum asserat, vt immolans verum dicat, & vnctionem celans tyranni sæuitiam, vera dicens, deludat. Quia enim immolaturus abiit, paulo post manifestè exponit, vbi dicit: Sanctificauit ergo Isai & filios eius, & vocauit eos ad victimam.) Sed iam melius agitur, si quid spiritualiter designent ista, videamus. Quid est ergo, quòd vitulum in manu prophe-

ta tollir,

A ta tollit, & sic ad vngẽdum regem peruenit? Sed vitulus quid est, nisi splendor imaginis redemptoris? Quia enim eum, quem eligit, conformem facere redemptori studet: quando formam ipsam redemptoris prædicat quasi vitulum in manu portat. Et quia splendorem dominicæ conuersationis (quem prædicat) in virtute operis mõstrat, vitulum quem de armento suscipit, per manum ducit. Vitulum nanque in manu tollere, est prædicationem dominicæ conuersationis seruare in virtute operis. Sic nimirum vadens non occiditur, aliter occideretur, quia qui dicit, & non facit, oris proprij gladio condemnatur. Quid est quod dicere iubetur: Ad immolandum domino veni? Quid est item quia facit, quod dicit, dum venit & immolat: nisi quia tantæ debet esse efficaciæ qui alios promouet, vt bona non solum dicat, sed persuadeat? Immolationis quidem victima, quæ in prophetæ manu videtur in altari cognoscitur. Quid est enim cor electi auditoris: nisi altare dei? Quando enim bona doctor loquitur ore, & ostendit opere, vitulus in manu est. Quando autem & quod dicit, & agit, audi toribus persuadet, victima in altari est. Tunc ergo immolat, quando electa corda per amorem suscipiunt hoc, quod in verbo & exemplo doctoris radiat de imitatione redemptoris. Sequitur: Et vocabis Isai ad victimã.) Fortasse hoc locus iste insinuat, quòd præter prælatorum conscientiam subditi promo B uendi non sunt. Isai prius ad victimam vocatur, vt bonũ quod subire subiectus cernitur, prius in magistri sui mẽte fundetur. Bene subiungitur: Et ostendam tibi quid facias. Idipsum quoque exprimens, ait: Et vnges quem monstrauero tibi.) Nisi enim Isai prius vocetur, ei quæ facienda sunt, non pandentur, quia sine magistri voluntate aliquid de subiecti persona faciẽdum non est. Illo ergo vocato, quod est faciẽdum ostenditur, quia cum voluntate religiosi doctoris: subiecti humilitas ad arcem sustollitur prælationis. Quid est autem, quod dicitur. Vnges quem monstrauero tibi, nisi quia electi pastoris æquales discipuli omnes non sunt? Sunt nanque ex illis alij vtiles ad obediendum, alij & humiliter obediunt, & iubere discretè dicerunt, dicit ergo: Vnges quem monstrauero tibi.) Vt cum ad culmen sacerdotij persona quæritur: cum magna subtilitate requiratur. Quibus nimirum verbis ordinatoribus ecclesiarum in electione aliorum nihil suum relinquitur. Quem (ait) monstrauero tibi, illum vnges.) Qui sunt qui vngunt, quos non monstrat Deus: nisi qui carnali affectu ad ecclesiarum culmen ordinandos ducunt, qui non merita discernunt, sed personas accipiunt? Isti quidem reges vngunt, sed non qui à Deo monstrantur. Quod suum est faciunt, quod Dei est tollunt. Dei quidem personam monstrare, est ordinatoris præbere vnctionem. Dum ergo ipsi sibi monstrant, quos vngant, habere Deum cooperatorem nolunt. Vnde & per pro- *Osee.8.* C phetam Oseam de talibus electis dominus queritur, dicens: Ipsi regnauerunt, non ex me, principes extiterũt, & ego ignorauí. Dicitur ergo electis, quod audire non possunt reprobi. Vnges quem monstrauero tibi.) vt nullus promoueatur, nisi qui dignus tanto ordine scripturarum sanctarum laude decernitur. In eis quidem dominus loquitur, ibi qualis & quantus esse debeat magister Ecclesiæ memoratur. Ille ergo monstratus à domino eligitur qui per sacrum eloquium commendatur. Hæc quidem mali rectores contemnunt, boni faciunt. De bonorum ergo obedientia rectè subiungitur: Fecit ergo Samuël, quod locutus est ei dominus, Venit in Bethleem, & admirati sunt seniores ciuitatis, occurrentes ei.) Ad historiam seniores admirantur, quia illuc venire propheta non erat solitus. Quo in loco fortasse signatur, quia electi doctores vix aliquando videri in publico debent, esse frequentes in secreto negociis ciuilibus vacui, spiritualibus pleni. Miraculum ergo fit populi, in publico visa persona pastoris. Mirantur quod exeat, quem secreti cultorem sciebant. Qui quia in magna populi veneratione sustollitur, seniores ciuitatis & admirati, & ei occurrisse referuntur. Quia vero non populus, sed seniores admirantur, perfecta doctorum virtus ostenditur: qui non à paruulis & simplicibus, sed à magnis & eruditis prædicatur. Qui etiam de pacifico ingressu prophetæ scisciantur. Quasi ergo ingressum non pacificum minabatur, qui dicebat: Quid vultis, in virga veniam ad vos: an in spiritu mansuetudinis? D Quid est ergo quod dicunt: Pacificus ne est ingressus tuus. *1. Cor. 4.* Nisi quia electi fideles dum bene spiritualium doctorum acta considerant, in eis vtique diuinam voluntatem pensant? Quia enim esse Samuẽlem prophetam sciebant, vtique quia diuinæ dispensationi secreta cognouerat. Dum ergo de pacifico ingressu interrogant quid aliud interrogando faciunt quàm diuini consilij nosse velle secretum? Vtinam & nos quoties sanctos viros cernimus, inquirere de pacis nostræ securitate studeremus, & diligenter ab eis scire, quales à deo cernamur, qui cognitionis nostræ oculos non habemus. Pacificus ergo ingressus doctorum est, cum ad eos veniunt qui non sunt pro culpa feriendi, sed pro iustitia prædicandi. Qui ergo promorum iustum venerat respondit, dicens: Pacificus, ad immolandum domino veni. Sanctificamini, & venite mecum vt immolemus.) Cum doctoribus vt immolent, vadunt: qui intentionem ad superna dirigunt. Et coram euntibus Propheta immolat quando id doctor, quod verbo pronunciat, in assistentium cordibus per amorem ligat. Sed vt historiam paululum attendamus, vigilanter est discutiendum quod dicitur: Sanctificamini & venite mecum.) Si enim interesse sacrificiis non audent, nisi sanctificanti, quid de sacrificantibus censendum? Sanctificare enim purgare est. Quantum ergo puros decet es- *Sanctificare quid.* se pontifices vbi inuitatæ ad sacrificium non nisi sanctificatæ admittendæ sunt plebes? Sanctificatio quippe corporis pudi- E citia est, sanctificatio mentis charitas, & humilitas. Sanctificetur ergo ad sacrificium inuitatus, sed magis ille cogitur à quo inuitatur. Norent sacerdotes, quę inuitatis dicant: Venite mecum.) Secum quippe sanctificati veniunt si cum mundis plebibus ad Dei obsequia mundi sacerdotes accedunt. Secũ quippe ire est, mundi cũ mundis accedere. Nam si mundæ sunt plebes non mundi sacerdotes secũ non veniunt, quia æquali puritatis ordine non incedunt. Audiant huiusmodi quid aliter Propheta admonet, dicens: Mundamini qui fertis vasa domi- *Esaiæ 52.* ni. Audiant item, quod dicit, Lauamini mundi estote. Quia ergo mundandæ sunt plebes dicit: Sanctificamini.) Quia item *Esa. 1.* summi viri in continuo mundiciæ suæ statu semper debent permanere, & ad formam suæ puritatis alios trahere, subdit, Et venite mecum.) Sed quia seniores ad victimam inuitantur, quid per typũ demonstrat, nisi quia ad eligendum antistitem, siue ad vngendum, & consecrandum plures sapientes, atque religiosi viri vocandi sunt? Qui nimirum sanctificantur, & veniunt si proponunt, vt in electione illa carnale aliquid non sequantur. Sanctificari quidem eis est, ad præbenda dona sancti spiritus spiritualem, & sanctam intentionem adducere. Bene autem in typo electorum & de Isai, & eius filiis dicitur: Sanctificauit ergo Isai, & filios eius, & vocauit eos ad sacrificiũ.) Et quia per sacra eloquia dominum eligendos antistites monstrare docuimus, iã quales monstret, qualésque reprobet sub- F sequenter loquentibus sacræ huius historiæ mysteriis, videamus. Sequitur: Cúmque ingressi essent vidit Eliab, & ait, Num coram domino est Christus eius? Et dixit dominus ad Samuẽlem. Ne respicias vultum eius, neque altitudinem staturę eius, quoniam abieci eum, nec iuxta intuitum hominũ iudico. Non enim videt ea, quæ apparent, dominus autem intuebitur cor.) Quid enim est sapientibus ingredi, nisi ad subtile discretionis sacrarium intrare? Sed ingressus Eliab vidit, quia illum esse dignum prælatione sanctæ Ecclesiæ pastor agnoscit: qui & fortitudinem habet boni operis, & scientiam veritatis. Quid est autem quod ei dominus nec staturam eius, nec vultum aspicere præcipit: nisi quia in sancta Ecclesia, nec opus, nec scientia sine humilitate prædicatur? Quid est enim vultus alicuius, nisi exterior conuersatio, per quam noscitur? Et quid est statura eius, nisi altitudo scientiæ, per quam ad superiora sublimatur? Quos ergo Eliab rectius quàm bona agentes, & eruditos significat: sed arrogantes? Vnde & Eliab Deus meus pater interpretatur. Hoc quippe eius nomen quod audent præsumere. Quid nanque est, quòd deus meus pater dicitur: nisi quia dum fortiter bona agunt, spiritualia sapienter intelligunt, se per singulare meritum in filiorum dei numerum transisse gloriantur? Nam pater non meus, sed noster omnipoten

ti

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ti domino dicerent, si per humilitatem se cum electis cæteris in supernæ generationis ordine communiter viderent. Merito ergo repellitur, quia in spirituali culmine non nisi humiles præferuntur. Subtiliter ergo Propheta de vngẽdi persona exquirit, dicens: Num coram domino est Christus eius?) Modo hoc fit, quando summus doctor, & vitam & intelligẽtiam eligendi cognoscit, sed adhuc de humilitatis virtute perquirit. Sed vultum & staturam eius abiectam vider, quando ei quicquid pulchrum habet in opere, quicquid altum in eruditione inest ei, absque humilitatis virtute cognoscit. Merito igitur Dominus dicit: Proieci eum, nec iuxta intuitum hominis iudico, quia homo videt in facie, Deus autem intuebitur cor.) Quasi dicat: Homines solent magna opera, & scientiæ verba laudare, ego autem nec verba, nec opera laudo, quę in humilitate vera fundata non video. Indignitatis quippe suæ repulsam, qui eiusmodi sunt, expauescerent: si attentè audire vellẽt, quod ad Prophetam dominus dicit. Ne respicias vultum eius neque altitudinem staturæ eius, quia proieci eũ.) Pro magno nanque habent, quod arrogãtes faciunt, sed ecce tam vile esse à domino dicitur, vt nec respiciendum esse iudicetur. Sed isto amoto, quid sequatur, ostenditur. Et vocauit Isai Aminadab, & adduxit eum coram Samuële. Qui dixit: Nec hunc elegit dominus.) Aminadab interpretatur vrbanus. Merito igitur
H domino consulto repellitur, quia sancta Ecclesia ad regimen animarum non eligit negotiis secularibus strenuum, sed spirituali conuersatione decorum. Vrbani quidem sunt, qui postposita intentione cœlestium, exterioribus studiis se ostendere strenuos conantur. Nec hunc ergo elegit dominus, quia pij pastoris studio cœlestia, non terrena prouideri fidelium gregibus debent, non infirma & labentia, sed sublimia & æterna. Adduxit autem Sama, de quo & ait: Etiam hunc non elegit dominus.) Sama audiens interpretatur. Quid ergo Sama designat, nisi obedientes, & simplices? Audire quidem eis est ea, quæ à maioribus iubentur, obediendo perficere. Vnde & de
Psal.17. obedientia gentilis populi per Psalmistam dicitur: Populus, quem non cognoui, seruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi. Quid est autẽ, quod non eligi à domino dicuntur: nisi quia in Ecclesiæ culmine non ponuntur imperiti humiles, sed humiles sapientes: qui & facere iussa sciant, & quæ faciẽda sunt, sapienter iubeant? Facere quidem eum oportet, & docere. Faciat ergo humiliter, doceat sapiẽter. Quia ergo qui facere per humilitatem sciunt, & iubere per eruditionem nesciunt, in dignitatem regiam adsumendi non sunt, Sama ad regnum à domino non eligi perhibetur. Hinc ergo hinc simplices, & inobedienres colligant, quàm pœnaliter ad præeminẽdum se in-
I gerunt, si omnipotens deus nec illum ad regimen suscipit, qui per humilitatem obedientiæ audiens vocatur. Et quia plures sancta Ecclesia huiusmodi tam simplices: & bene viuentes, quàm humiles sapientes habet, sequitur: Adduxit itaque Isai omnes filios suos coram Samuële. Et ait Samuël: non elegit dominus ex istis.) Quia in septenario numero soleat perfectio designari, testatur Esaias propheta, qui dona sancti spiri-
Esa. 11. tus in redemptore nostro manentia adserens, ait: Requiescet super eũ spiritus domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ, & pietatis, & replebit eũ spiritus timoris domini. Quid est ergo quod hi, qui a prædicationis officio repelluntur, septenario numero designantur, cũ idem numerus perfectione designet, quã alius nisi de sancti spiritus infusione non habet? Sed conuenienter hoc adseritur, quia pluribus gratia spiritus sancti ad bene viuendũ datur, ad docendum non datur. Qui quia plures sunt, & in bona operatione perfecti, aptè septenario numero continẽtur. Item quia robusta faciunt, & subtilia non intelligunt, à regni gubernatione repelluntur, & septem ergo sunt filij, & eorum aliquis ad animarum regimen non adsumitur, quia & si bene viuendo regere fortiter semetipsos sciunt, tueri alios fortiter per doctrinam nequaquam possunt. Nunquam se tam in ordinando præcipitet ordinator Ecclesiæ, quia & si plures habet qui ad susciendam animarum curam non sunt idonei, qui tamen præesse possint, ei deesse non possunt. Quærat ergo doctor instanter, non deficiat quærere: donec latentes possit inuenire. Magnæ quidem electorum virtutes quasi thesauri om K
nipotẽtis dei fere semper in occulto sunt. More etenim timoratorum diuitum omnipotens Deus facit: quia ne virtutũ thesauros perdat, hos & in electis mẽtibus collocat, & ipsas mentes per secretum cælat. Quærat ergo, qui ordinare imo ornare Ecclesiæ caput capit, occultos thesauros. Christi sponsam ornare gestit, sed non potest, nisi occultos sponsi thesauros ad eius ornatum producat: & non desistat, donec latentes inueniat. Sed quid hortor pastores quęrere, cum nisi Deus oculos proferat nequeant inueniri? Quid est enim aliud vnges quem monstrauero tibi? Tamen quęrendi sunt, quia nisi quæsiti diu, minime monstrantur. Nam & dominus se monstraturũ promittit, & tamen propheta quęrere nititur, vt inuenire mereatur. Vnde & dominus quærendi instantiam imperat dicens:
Matth.7. Quęrite & inuenietis, petite & accipietis, pulsate & aperietur vobis. Quærens ergo propheta, & tot iam repulsis quærere perseuerãs, quid nobis insinuat nisi vt nulla dispensatione indigni ad culmen religionis venire permittantur? Nam cum in plærisque sanctæ Ecclesiæ negotiis salubris sit dispensatio, læthalis profecto & mortifera est, vbi aut cęci per ignorãtiam, aut irreligiosi sapientes, aut ad secularia negotia proiecti, ad aliorum primatum venire permittuntur. Hi enim ignorando, illi sciendo, & non faciendo, subditorũ animas perimunt: illi item negligendo spiritualia, sequendo carnalia, & terrena. L
Illi quidem totis viribus laborant, vt laudentur, quæ dicunt: isti quæ dicant, nesciunt: illi ad hoc omni intentione conantur, vt inter summos seculi abundãtius honorentur. Qui profecto tanto peiores prioribus sunt, quanto illi in spiritalibus, isti in carnalibus, & secularibus apparere sublimes volunt. Horum finis desiderium est, fulciri diuitiis, honoribus extolli, potentum huius seculi familiaritatibus sublimari. De quibus omnibus reprobæ mentis affectibus utiri potest negligentia animarum subditorum, contemptus Christi, & Ecclesię dilapidatio facultatum. Quęrat itaque doctor, vt nulla dispensatione indignos præferat: quia quod lętiferum est, nunquam permitti debet. Vnde & subditur: Dixitque Samuël ad Isai: Nunquid completi sunt filij? Quid est, quòd alium quærit: nisi quia non debet ante quærens quiescere, quàm mereatur inuenire? Et quia sæpe abiecta foris, & vilia, intus excelsa sunt, sequitur: Qui respondit: Adhuc reliquus est, & qui pascit oues.) Quid est reliquus nisi abiectus? Abiectum dico à se, non à deo: quia à deo per superbiam quis abiicitur, à se abiectus est, qui vilis & humilis æstimatur. Vel reliquus dicitur, qui in aliorum comparatione esse aliquid non videtur. Abiectus ergo humilis dicitur, quia contemni se videt, & tolerat: ostendi, nequaquam curat, sed oues pascit, quia cogitationes sim- M
plices in contemplatione æternæ hæreditatis nutrit. De his certè pascuis electorum à domino dicitur: Ingredientur, & egredientur, & pascua inuenient. Intus quippe habent pascua contemplationis, foris pascua boni operis. Intus mentem deuotionibus impinguant, foris se piis operibus satiant. Merito paruulus iste dicitur oues pascere, quia electus quisque humilis est, & sterilis non est, qui quotidie magna agit, sed de se magna non sentit. Merito ergo non solum paruulus, sed pastor adseritur: quia qui verè humiles sunt, foris se deiiciũt, sed per internam societatem in summis, & æternis pascuis immo
rantur. Nam scriptum est: Deus superbis resistit, humilibus au *1.Pet. 5.*
tem dat gratiam. Quæ autem gratia? nisi vt summa videant & cognoscant: cognoscant & diligant: atque ad ipsa delicta quasi pingues, & fortes currant? Hic itaque quia valde idoneus est, instãter exhiberi iubetur. Nam sequitur: Et ait Samuël ad Isai: Mittite, & adducite eũ. Neq; enim discumbemus priusquàm ille veniat.) Quid est autem non discumbemus priusquam veniat, quem requirit: nisi quia in obseruatione ieiunij, celebrãda sunt sacramenta vnctionis? Nobis autem non solũ ipsa sacramenta, sed vis sacramentorum attendenda est. Nam quidam cibi sunt, qui si non cauentur, vngere bene reges nequaquam sinunt. Exteriora quidem Ecclesiæ negotia quidam cibi animę sunt, qui ab electis deuotè administrantur. Sed si negotiorum multitudine anima saturetur, ad suscipienda spiritalia intrare perfectè non sinitur. Cum ergo spiritualia instant,

A stant, exteriora differantur, quia cum magna mentis quiete disponenda sunt. Sequitur: Misit ergo & adduxit eum.) Rex futurus adducitur, quando ab occultationis suæ latibulis humiles producuntur. Latent quidem, sed in pascuis: quia & si hominibus intra carnis vilia, & infirma se tegunt: magna est supernæ contemplationis latitudo, in qua morantur. Sed qualis iam prælatus appareat, videamus. Sequitur enim & dicit: Erat autem rufus & pulcher aspectu, decoráque facie.) Quid est quòd tanta pulchritudo regis adseritur: nisi quia magnis virtutum fulgoribus ornati debet persona doctoris? Nam de re-
Iob. 26. demptore dictum est: Spiritu eius ornauit cœlos. Cœli nanque sunt sublimes prædicatores. Qui profecto cœli à spiritu ornati sunt: quia virtutes quibus emicant, à spiritu sancto percipiunt. Quid est ergo, quòd rufus adseritur, nisi quia in rubra
Exod.39. pontificis coccus ponitur bis tinctus, vt duplici vestiatur charitate. Rufus ergo dicitur per ardorem charitatis: quia dum ardentia præcepta charitatis exhibet, quasi per calorem rubet. Quid item est pulcher aspectu, nisi interna contemplatione conspicuus? Quasi enim pulchrum aspectum habet, qui decore visionis radiat, in interna contemplatione. Quid ergo facies designat, nisi exteriorem gloriam honestatis? Nam quia per faciem quisque cognoscitur, decor faciei est præclara honestas conuersationis. Quasi enim per faciei decorem cerni-
B tur, qui in omni gestu corporis splendidus inuenitur. Rufus ergo amore est, pulcher aspectu propter scientiam, decora facie, splendidus honestate. Quia verò charitatis feruor per sancta opera demonstratur, potest per ruborem ipse labor operis designari. Qui enim nimis laborat, faciei ruborem repræsentat: quia dum intus incalescit, foris in vultu ruborem trahit. Sic nanque est omnis spiritalis labor. Quia enim vnusquisque quanto amplius pro æterna vita laborare conatur, tanto feruentius ad laborandum sancti spiritus ardore succenditur: velut in feruescendo ruborem excitat, quem foris portat. Rufus ergo est doctor labore pij operis, pulcher aspectu in fulgore cõtemplationis. Decor verò faciei ipsa est pulchritudo charitatis. Per alias quippe virtutes, formam sanctitatis accipimus, per ipsam charitatem ipsam formam nobis quasi mirabili decore vestimus. Illæ aliæ virtutes corpus iustitiæ sunt, charitas verò huius corporis facies rectè intelligitur. Per faciem quippe, nõ per corpus vnusquisque cognoscitur. Nam si corpus videas, & faciem non videas, cum, cuius solum cor-
Matth.25. pus aspicis, non agnoscis. Quid verò est aliud, quòd fatuis virginibus respondetur à sponso, nescio vos. Ecce per magnos labores virginitas conseruatur, ipsa quoque virginitas magna, & incomparabilis virtus agnoscitur. Quid est ergo, quod fatuæ virgines à sponso non cognoscuntur, nisi quia corpus habent, quo subsistant, decorem verò non habẽt facici, quem
C sponsus agnoscat. Habent quidem laborem in conseruando corpore, non habent decorem vultus in perfecta charitate. Quæ nanque tria eo, quo ponuntur ordine, in electi conuersatione proficiunt. Nam pulchros contemplationis aspectus habere non prævalet: nisi qui prius se in labore pij operis vehementer exercet. Æternæ quidem lucis gaudia illius summi luminis immensitas, æternus vigor ille splendoris ineffabilis, quo laboriosius quæritur, se quærentibus laxius aperitur. Qui ergo iam talis est, idoneus quidem ad docendum cernitur: sed nisi decora facie fulgeat, nisi mentem charitatis perfectæ radiis illustratam gerat: dignus tanta celsitudine non probatur. Sit ergo rufus pastor, vt non sit remissus in opere, sit pulcher aspectu, videlicet sublimis in eo contemplatio: sit decora facie, vt totum robur operis, & altitudo cõtemplationis supernæ maiestatis oculis notum sit per ineffabilẽ pulchritudinem charitatis. Hæc quippe tria immensi decoris insignia, quia sanctæ Ecclesiæ doctor habere debet, pro omnibus Petrus adsumitur, & an amet redemptorem tertio interrogatur. Primo
Ioan.21. nanque ei dicitur: Petre amas me, vt per amorem agere fortia studeat. Secundo, vt in contemplando, alta cognoscat: tertio, vt perfectæ charitatis affectu, & erga proximum feruear, & ad speciem cõditoris feruentius inardescat. Talis ergo, ac tantus tam pulcher, tam decorus puer, quo testimonio proferatur, audimus. Nam sequitur: Surge, & vnge eum, ipse enim D
est.) Quid est, Surge, & vnge eum? An tãtus erat paruulus, vt sedendo vngi non posset? Sedendo quippe, tangere alta non possumus. Magna ergo est virtus, magna celsitudo humilium, si ad eorum summa nec prophetæ pertingunt. Surgit ergo propheta, cum se pontifex in miram electi prædicatoris venerationem erigit. Nam foris humilem quasi videndo conspicit, sed interius eius meritum nisi se in interna contemplatione erigat, non agnoscit. Surgere ergo doctor præcipitur: quia cui tanta vult sacramenta impendere, eius ante cognoscere meritorum sublimitatem debet: Quid est ergo, quod dicitur: Surge, & vnge eum, quia ipse est:) Nisi sublimi sublimia sacramenta sublimiter præbe? Nam sæpe indiscreti pastores negligentem, & reprobam accedentium vitam sciunt, & eos promouere non metuunt. Hi profecto vngunt, & non surgunt, quia quibus sacramenta vnctionis tribuunt, in alto suos meritorum loco non cernunt. Quando igitur doctor sublimis ostenditur, eius ordinator surgere monetur, quia per ministerium, tunc dignè tribuuntur sacramenta vnctionis, cum vngendus in alta conspicitur sublimitate virtutis. De quo nimirum, quia ipse est, dicitur: Si ergo ipse est, alius non est, quia nisi his virtutibus fulgeat, necesse est vt ordinem tantæ celsitudinis non attingat. Quem ergo monstraturum se dominus promisit, rufum & pulchrum aspectu, & decora facie ostendit, dicens: Ipse est enim.) Quia nullus debet subire culmen re E
giminis, qui robur non habet magni operis: scilicet contemplationis scientiam, & feruorem charitatis. Bene ergo subiungitur. Tulit igitur Samuël cornu olei, & vnxit eum in medio fratrum suorum.) Cornu olei tollitur, vt tota vita pontificis spiritualis esse doceatur. Cornu olei tollitur, vt in excellenti liquore magister Ecclesiæ vir esse studeat magnæ misericordiæ. Oleo vngitur caput regis, quia lucere super candelabrum debet per flammam verbi. Cornu oleum recipit: vt increpando, purget: & miserando, per blandimentum trahat. Cornu etiam recipit in sublimitate ordinis, oleum ad fomenta virtutis. Sed pleno cornu vngitur, vt virtus pontificis plena doceatur: Cornu nanque plenum in vnctione sua habet: si tam in virtute misericordiæ, quàm charitatis, & verbi perfectus est. Plenum etiam cornu in vnctione sua habere cognoscitur, cuius omnis potestas per misericordiam dispẽsatur. Ipsa quippe authoritas sanctæ Ecclesiæ cum sine misericordia est, nulla est: quia tunc spiritualis est rigor disciplinæ, cum à linimento non vacat misericordiæ. Cornu ergo & oleum simul ostenditur: vt disciplina semper cum misericordia teneatur. Cornu nanque oleo plenum dicitur, vt vbicunque cornu acumen exhibet, exhibeat refusæ gratiæ vnctionem. Sed dum ad vngendum regem vncto ducitur: cornu foris cernitur, intus plenitudo olei occultatur. Portet igitur Propheta cornu foris, intus oleo repleat: foris textum insinuet, intus sacramenta F
declaret. Sciat ergo propheta, quod tribuat: sciat rex vnctus exhibita recipiendo, quid agat. Quid est ergo, quod foris est cornu, intus oleum: nisi quia plerunque subditorum duritia meretur, vt pastoris increpationem sentiat, sed misericordiæ eius aliquid non attendat? Rector ergo cornu exhibet, in quo oleum latet: quia cùm quis actiter ex charitate corrigitur, pœna sentitur, charitas non videtur. Sæuus enim rector aspicitur, qui sic increpat, quasi qui non amat, quasi qui vehementer odit, sic obiurgat. Quid tunc à compunctis cernitur: nisi cornu acumen, quo actius feriantur? Sed quia valde intus pius pastor diligit, quem foris arguendo ferit: quid aliud, quàm cornu increpando monstrat, oleum diligendo cælat? Plenum ergo cornu in vnctione regis adseritur, vt in electo prædicatore perfectum vtrunque esse doceatur. Nam acutus ad arguendum esse debet, mollis ad miserendum. Perfectè feriat, vt omnem vim morbi perfectè confodiat: perfectè per misericordiam vngat, vt plagas, quas pungit, ad sanitatem reducat. Si enim minus violenter, quàm debet, ferit, plus, quod latet, non eiicit. Et si violenter ferit, & abundè non vngit, percussum per austeritatem interficit, & saluti non reddit. Sit ergo integrum cornu, integra olei plenitudo: vt austerè per cornu feriantur vulnera, & per oleum foueantur. Sed quid est,

Universidad de Deusto Biblioteca

G est,quod in medio fratrum vngitur:nisi quia virtutis exempla circunquaque spargere iubetur? In medio fratrum vngitur: vt tantæ vnctionis fieri participes omnes possint. Qui enim in medio ponitur,ab omni parte videtur. Oleo quippe in medio aliorum vngitur: quia qui in aliorum exemplum positus est,nullam sui partem habere obscuram debet: vt húc omnes
Ezech.1. aspiciant,& ab eo lucis exemplum sumant. Vnde & sancta animalia in circuitu oculos habere describuntur: quia electus doctor dum ardorem charitatis, dũ virtutem misericordiæ,dum zelum rectitudinis ex dono sancti spiritus recipit,quasi globũ habitat luminis, qui eum ex omni parte circunstantibus fulgentem reddit. Vel in medio fratrum vngitur,vt vnctum & medium se esse semper arbitretur. Agnoscat ergo dignitatem suã,& vim dignitatis exerceat:quia vnctus est. Videat se medium,& communis conditionis hominem: vt pares sibi esse eos,quibus eminet, recognoscat. In medio ergo fratrum vngitur,vt sit humilis,& sublimis. Sublimis ordine,humilis æstimatione. In medio item vngitur: vt se priuato amore non di-
Supra.9. ligat:sed ex omni quod præeminet lucra aliorum quærat. Vnde & Saul solus in extrema parte ciuitatis vnctus fuisse perhibetur. Quid est enim,quòd solus à solo inungitur,nisi quia de culminis potestate per amorem priuatum debebat intumescere? Dum enim de accepta dignitate se singulariter amare
H voluit,velut fomentum luminis solus tulit. Vnde & puer,qui comitabatur præmittitur: quia electorũ nullus eius exempla sequitur, qui diuina authoritate reprobatur. Dauid ergo in medio fratrum vngitur: quia electus doctor de eo,quod singulari sublimitate sustollitur, singulari amore nequaquã gloriatur. Et quia per ministerium hominum spiritualia in electis rectoribus dona cumulãtur,adiunctum est: Et directus est spiritus domini in Dauid à die illa,& in reliquum.) Spiritus quippe domini post vnctionẽ dirigitur:quia foris sacramenta percipimus,vt intus sancti spiritus gratia repleamur. Foris nãque homo,intus Deus operatur,& non homo. Foris nanque homo surgit,intus se spiritus dirigit: quia ordinem religionis homo homini præbet,sed in eum, cui ordo datur,spiritus dirigitur,vt foris sublimitatem suscipiat ordinis, & intus robur sancti spiritus. Foris ordo committitur, vt quæ Dei sunt, agere debeat,intus dirigitur spiritus, vt quod iniungitur, potenter agat. Magnum quippe est onus ordinis, magna fragilitas carnis. Onus ergo tantum quia debili committitur,dirigitur spiritus,vt debilis roboretur, & magnum onus tãto gratius ferat, quanto ipsum omnipotẽs spiritus fortius ad ferendum iuuat. Sed dirigi spiritus dicitur,vt conuersus à rege superbo sentiatur. Se ergo spiritus in alterum dirigit, quando eiusdem spiri-
I tus gratia superbos,ac fictos fugit. Vnde & scriptum est, Spiri-
Sapien.1. tus domini disciplinæ effugiet fictũ. Hinc & per semetipsum
Ioan.3. in Euangelio ait, Spiritus vbi vult spirat,& vocem eius audis, & nescis vnde veniat,aut quo vadat. Spiritus quidem venit & vadit, quia reprobos deserit, electos adsumit. Et quia iudiciũ omnipotentis Dei imperscrutabile est, vnde veniat, & quo vadat,homo nescit:quia sciri non potest an quis in gratia,quã recipit,perseuerare in perpetuũ debeat. Ab eo igitur, qui defecit,venire spiritus dicitur:ire ad eũ, qui perseueraturus est, quia alios in tempore deserit, alios adsumit, nec tamen deserit. Vnde & in typo electorum de Dauid dicitur: Directus est spiritus domini in Dauid à die illa in reliquũ.) In die quidem vnctionis dirigitur, quando sic foris Christi sacramenta percipimus, vt intus sancti spiritus gratia repleamur. Et in reliquum dirigitur spiritus:qui à gratia,quam percipit,nunquam recedit. Hanc quippe gratiam directi spiritus sic prædicatoribus adscribimus, vt omnibus ordinibus sanctæ Ecclesiæ tribuamus. Quisquis enim redemptoris nostri fidem suscipit,per redemptionis nostræ baptismum renascitur,& spiritus sancti gratia ab omni peccato redimitur. Vnde & electis redemptis
Ephe.4. eiusdem spiritus sancti donum insinuãs Paulus apostolus,ait: In quo signati estis in die redemptionis. Si ergo cõsideremus populum dudum in circuncisione superbum spiritũ sanctum amittere,videmus pariter in baptizatos eiusdem spiritus directionem. In quo nos quidem dirigimur, quia per superbiam illi sancti spiritus gratiam perdiderunt. Quid est ergo, quod

dicitur:A die illa & in reliquum.) Nisi quia sancti spiritus gra- K
tia sic recipitur,vt in ea electi vsque in finem perseuerare doceantur? Multi quidem post remissionem peccatorum peccata ad mortem faciunt,in quibus nimirum spiritus in reliquum dirigi non videtur. Dirigitur ergo spiritus in electis tantum in die illa in reliquum: quia reprobis in exortu fidei per spiritum sanctum peccata dimittuntur, sed spiritus sancti gratiam postmodum per iniquitatem perdunt. Dirigitur nanque in reliquum, sed in Dauid, quia manu fortis interpretatur. Manu quidem fortis est qui Diabolo præualet,& bonum,quod accipit,per perseuerantiam vsque in finem tenet. De quibus certè
dominus ait: Qui perseuerauerit vsque in finem, saluus erit. *Matth.24.*
Quod in vniuersalis Ecclesiæ statu conspicitur, spiritus domini in Dauid in reliquum directum videmus: quia electos sanctæ Ecclesiæ, ab eiusdem Ecclesiæ primordiis spiritus sancti gratia replere cœpit, quos vsque ad mundi finem custodire non desinit. Iam quippe iuxta propositum nostrum claudi liber ad finem debet,sed ad memoriam redit,quia principia vo-
luminis ad conuersationem retulimus redemptoris. Et quia *Ioan.1.*
per Ioannem initium:& finis idem redemptor noster adscritur,optimo liber fine clauditur, si in redemptoris nostri narratione consumetur. Dauid ergo manu fortis ipsum redemptorem humani generis insinuat,qui antiquo hosti prçualuit,
& de eius potestate electos tulit. Qui Bethleemitæ Isai filius L
dicitur: quia de eo populo nasci voluit, quem scripturarum sanctarum scientia quasi ex pane saturauit: Domus quippe panis Iudæa fuit, quæ solidum scripturarum cibum in spirituali intelligentia,quasi ex pane habuit. Quid verò Samuël,nisi (vt iam sæpe diximus) nouorum prædicatorum ordinem signat? Quid verò Dauid, nisi redemptorem insinuat? Ad eum ergo vngẽdum Samuël mittitur. Vngere quippe eum est, eius incomparabilem sanctificationem ignorantibus prædicare. Nam quasi vngitur,quando nescientibus opinionis eius odor
aperitur. Hunc nanque vngebat,qui dicebat,quia ei se infudit *Coloss.2.*
omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Sed quid rãtum nouos prædicatores ad eius vnctionem recepimus, cum eum etiam veteres tam venerabiliter vnxisse videamus? Quid enim melius, ac suauius redolet, quàm illud, quod in eo propheta
Esaias effudit, dicens: Requiescet super eum spiritus domini, *Esa.11.*
spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis,spiritus scientiæ & pietatis,& replebit eum spiritus timo-
ris domini? Hic itẽ,qui tenetur in manibus Dauid,ei loquens, *Psal.44.*
ait: Speciosus forma præ filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis. Et post pauca: vnxit te Deus tuus oleo lætitiæ præ
consortibus tuis. Hunc autem Daniel vnxit,& omnis vnctio- *Danie.8.*
nis sacramentum Iudæis præbuit, dicens: Cum venerit san- M
ctus sanctorum, cessabit vnctio vestra. Ad vngendum ergo Propheta mittitur, quia eius odor à paruulis nunquam capi-
tur,nisi per prædicatorũ ora pendatur. Vnde & tres illæ mu- *Marci.16.*
lieres aromata præparant, & in sepulchro redemptorem vngunt. In sepulchro quidem Iesus vngitur, cum resurrectionis eius gloria prædicatur. Vnde & cum veniunt,Iesus non inuenitur:quia cum bene de dominica morte disputát, mortuum iam resurgentẽ monstrant:& quasi veniendo,non inueniunt: quia vbi bene mortis causam cognoscũt,vitam esse redditam per illius mortem inueniunt. Sed quid est,quod implere cornu oleo iubetur? Quid nanque fuit austeritas legis: nisi cornu acuitas? Quasi enim cornu percussit:dum peccata non per misericordiam indulsit,sed pœnam infligendo, vindicauit. Cornu ergo oleo impletur:quia talis rex vngitur,quia peccata hominum misericorditer dimittat,non per legis austeritatem pu-
niat. Nam Moysi cornu præferebant,qui de ea,quæ in adulte- *Ioan.8.*
rio deprehensa fuerat,Domino dicebant:Moyses iubet huiusmodi lapidare,tu quid dicis de ea? Sed qui pleno cornu vnctus fuerat, dicit: Qui sine peccato est vestrum, primus in eam lapidem mittat. Quasi cornu feriendi ille assumpserat,
qui dicebat: Hic si esset Propheta, sciret quæ,& qualis est *Lucæ7.*
hæc mulier, quæ tangit eum: quia peccatrix est. Sed qui ex plenitudine cornu vnctus Iesus fuerat, totum remittebat, dicens: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Hinc de peccatorum assumptione murmuran-

A tibus dicit: Non veni vocare iustos,sed peccatores. Cornu er-
Matth.9. go pleno ad vngendum Dauid propheta mittitur, quia illum modo doctores prędicant,qui duritiam legis soluit,& omne, quod rigidum prætulit, per gratiæ suæ fomenta reparauit. An non vngebat eum ille,ad eum vngendum missus,de quo dici-
Ioan.1. tur: Fuit homo missus à deo,cui nomen erat Ioãnes,hic venit in testimonium,vt testimoniũ perhiberet de lumine? Sed audiuimus,quomodo missus fuerat,audiamus,quomodo vngat:
Idem.2. Ecce (inquit) agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Potest per cornu,regni eius videlicet,sanctæ Ecclesiæ sublimitas designari,quæ magna est,sed austera,& superba non est. De quo nimirum cornu superius per Annam Samuëlis matrem dici-
Supra.2. tur: Sublimabit cornu Christi sui. Hinc nãque per Zachariam
Lucæ1. dicitur: Erexit cornu salutis nobis, in domo Dauid pueri sui. Cornu quidem salutis quid est,nisi sublimitas ecclesiasticę potestatis? Nam quod antiquis nusquam dicitur,modo vniuersa-
Matth.16. li Ecclesiæ dicitur: Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis:& quodcunque solueris super terrã,erit solutum & in cœlis. Quod profecto cornu erectum,& oleo plenum dicitur: quia sancta Ecclesia cum sublimitate potestatis, extendit viscera miserationis. Et quia per damnatæ humanitatis vitium facilius in authoritatem potestatis extolli possimus,quàm flecti ad molliciem pietatis: bene non cornu,sed præparate oleum iubetur. Qui enim,imple cornu tuum oleo
B dicit,cornu sine oleo esse signauit. Quid est hoc,nisi quia itasci,& arguere etiam inconsulti possumus:sed flecti ad misericordiam,nisi ex magna meditatione non possumus? Quasi dicat:Zelũ,quem naturaliter habes,imple oleo:quod si non habes ex te,habere potes ex virtute. Quod certè ei dicitur, qui vngere redemptorem mittitur:vt qui in officio prędicationis ponitur, diues esse misericordia semper conetur. Potest hoc cornu mentis affectus ostendi. Quod certè cornu impleri pręcipitur,quia perfectè debet redemptoris nostri vnctio, id est, sanctificatio antè sciri, quàm sufficiẽter valeat prædicari. Cornu ergo impletur,quando bene sãctitas redẽptoris agnoscitur. Et pleno cornu vngitur,quãdo optimè prædicatur. Nam Ioannes quia prędicando vngere venerat,quasi cornu impleuit sciendo:vt eum vngere bene loquẽdo potuisset. Si autem bene scire impletionem volumus,audiamus,quod in euange-
Lucæ3. lio dicitur: Factũ est verbum super Ioannem Zachariæ filium in deserto. Cornu ergo pleno eum vnxit:qui perfectè prius à verbo doctus est, quàm verbi diuinitatem,& assumptam hominis naturam loqui potuisset. Sed veniens, in manu vitulum habuit,quia vt dignus prçco redemptoris fieret,carnem suam deo per abstinentiam mactauit. Potest etiam vituli appellatione ipse dominus designari. Quid ergo est,quòd propheta in manu vitulum tulit: nisi quia qui Iesum vult prædicando ostendere,per mortificationem carnis debet eius,quẽ prædi-
C cat,passiones imitari? Vitulũ quippe in manu tenere,est similitudinem passionis Christi in virtute operationis ostendere. Aliter enim qui ad vngendum regem venit,occiditur:quia nimirum in salutis suæ periculum prędicator veritatis efficitur, qui verbum,quod ore prædicat,praua operatione conculcat. Samuël itaque ad vngẽdum regem veniens,in manu vitulum tulit: quia præcursor domini se prius mirabilem per supernæ conuersationis fulgorem præbuit, & sic bonum tantæ gratiæ nesciẽtibus indicauit. Sed quid est,quòd quæri inter filios Isai iubetur:nisi quia & de veteri populo nasciturus erat,& ęqualem nullus habiturus? Quæri itaque præcipitur,vt ei rationa-
Ioan.7. biliter credamus. Et quia per semetipsum dicit: Nemo venit ad me,nisi pater qui misit me,traxerit eũ, bene Samuëli à patre dicitur: Vnges quẽ monstrauero tibi.) Quasi enim mõstratum vnxerat prius,qui ab eo, quem vnxerat,audiebat: Beatus
Matth.16. es Simon Bariona,quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus,qui est in cœlis. In Bethleem ergo mittitur, quia cum secũdum carnem quæritur Christus, natus ex Iudæorum populo inuenitur. Venit etiam in Bethleem:quia ordo prædicatorum antè Iudæam conuertere studuit,& postea gentibus redemptoris finem prędicauit. Quid est autem quod seniores ciuitatis mirãtur,nisi quia qui ad maturitatis sensum peruenerunt,in tantæ nouitatis prædicatione stupebãt? Sed admirantes ei occurrunt,quia prędicationẽ veritatis libenter audiunt.

Occurrere quidem prædicatoribus est, verbũ fidei,quod præ- D
dicant,desideranter audire. Quid de pacifico ingressu eius interrogant? Quid est ingressus pacificus,nisi cum prçsentia pa-
cis venerit? Hanc item pacem ostendit,qui ait: Ipse est pax no- *Ephe.2.*
stra,qui fecit vtraque vnum. Quid est ergo quod de pacifico ingressu interrogant:nisi quia patrum promissionem electorum Iudæorum corda desideranter expectabant? Quasi nutantes,qui expectabant,dicant: Nunquid nam venit pax,quæ se venturam tanto temporũ spacio præcurrẽte prædixit? Et quia noui doctores quod antiqui patres promiserant, exhibitum narrant,dicunt:Pacificus.) Quasi dicat: Nos non futura promittimus,sed præsentia pacis dona monstramus. In ingressu nostro præsens est,in verbo nostro futura non est. Iam iustus
Simeon vidit, iam tenuit & adorauit,dicens: Nunc dimittis *Lucæ2.*
seruum tuũ domine secundum verbũ tuum in pace. Iam pastoribus apparuit,iam missa de cœlis diu expectata pace,angelorum multitudo cantauit: Gloria in excelsis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Et quia non solum prędicare pacem venerat,sed etiam persuadere,subdit dicens: Ad immolandũ veni.) Quid est sacerdoti immolare,nisi redemptori nostro corda electorũ per amorem coniungere? Quasi dicat: Vos an venerit,scire vultis,sed non prodest sciri,nisi prosit amari. Ad immolandũ ergo domino veni.) Hinc est,quòd Pau-
lus eos,in quibus immolare non poterat,expellit dicens: Qui *1.Cor.16.*
non amat dominum Iesum, anathema sit. Sed inuitatis ad vi- E
ctimam dicitur: Sanctificamini & venite.) Iudæi idcirco nobiscum ad fidei sacrificiũ venire nequeunt,quia dominum Iesum ex scripturis iudicare nolũt,sed solo odio audire eius prędicationem refugiunt. Vnde per semetipsum dominus queri-
tur,dicens: Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, *Ioan.16.*
peccatum non haberent:nunc autem excusationem non habent,quia viderunt,& oderũt me,& patrem meum. Quid est ergo,quod dicitur: Sanctificamini & venite.) Sed sanctificari auditoribus est, ad audiendum puræ mentis secretum præparare. Sanctificari quippe eis est,odium de corde proiicere, & ad audiendum verbũ prædicationis,intentionis puritatem parare: Sãctificatis ergo venire pręcipitur,quia venire nihil prodest,qui intentionem puritatis audiendo non habent. Et quia per doctores sanctos sanctus loquitur spiritus, dicit: Venite mecum.) Quasi dicat: Sic loquentem attendite, vt vobiscum credatis audientem,quia sic loquor,vt audiam, dum ipse sum qui loquor,& locutionẽ administro. Et quia in initio nascentis Ecclesiæ multi ex Iudæis, & deuotè audierunt, & fideliter crediderũt,bene dicitur,quia Isai & eius filij sanctificati à Samuële sunt,& ad victimã inuitati. Sed in septem Isai filiis rex non inuenitur. Quid enim septem Isai filij nisi omnes sunt synagogæ perfecti? Qui ad prophetam veniunt,sed eorũ nullus eligitur,quia electus prædicator,& perfectos synagogæ filios
aspicit, & ex eis redemptorem humani generis nullũ credit. F
Adducit ergo omnes priores filios, vt cum perfectos omnes aspicimus,redemptoris excellẽtiã cogitemus. In quibus profecto nisi paruulus adducitur, rex esse à domino non mõstratur,quia nimirum cum redemptori nostro magnos viros cõferimus,quantum excellat eius dignitas videtur. Non inuenitur ergo in aliis,quia puri homines sunt. Quæritur ergo in pascuis puer,qui pascit oues:quia vsque ad mortẽ patri obedien-
do se subdit,generationẽ tamen eius quis enarrabit? Paruulus *Esa.33.*
quippe dicitur, quia humilitatis eius gratia commendatur.
Paruulus ergo dicitur qui minoratus ab angelis per Psalmistã *Psal.8.*
perhibetur. Sed paruulus oues pascit,quia per humilitatẽ est humilis,& per maiestatem sublimis. Hic laborat & esurit,sed ibi de gloria maiestatis suæ angelos pascit. Dum enim de plenitudine gloriæ eius omnes accipiũt, quasi in illis beatissimis pascuis per puerum saturantur. Paruulus etiam pastor adscritur,quia de carnis eius assumptione, superni ciues ineffabiliter gaudent. Gaudium quippe illud ineffabile beatorũ ciuium quasi ouium cibus est. Hic ergo adduci instanter præcipitur, hic donec veniat discubitus,necesse est differatur. Discumberet quippe antequam veniret,si plebs in alium credidisset. Expectari ergo debuit qui beatarum animarum singularis, &
vnicus cibus fuit. Vnde & per semetipsum dicit: Ego sum pa- *Ioan.6.*
nis viuus,qui de cœlo descendi. Sed quia qui ascendit,ipse est,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G qui descendit,illuc mittitur,vt adducatur. Mittere nanque ad
Ephe. 4. pasca est,mentem supra angelos vsque ad æqualitatem eterni patris extendere. Et inuenire eum, est summo patri eum per omnia æqualem credere. Adduxit autem eum,qui etiam ad redemptionem humani generis per assumptam humanitatem venisse iam asserit. Miserat nanque,& adduxerat eum hic, ad
Ibidem.3. quem in eius typo mittitur,cum dicebat: Qui de cœlo venit, super omnes est.Paruulum pascentem oues adducebat Esaias,
Esaiæ 9. cùm dicebat: Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis,& vocabitur nomen eius admirabilis,cõsiliarius,deus fortis,pater futuri seculi,princeps pacis. Sed quia doctoris fides ad salutem sibi tantum,non etiam auditoribus proficit, mitti & adduci præcipitur, vt vnusquisque fidem eius habeat, per quam saluari mereatur. Ire etenim singuli, & adducere eum debent,quia firmiter debent eum credere per diuinitatem æterno patri æqualem,& per humanitatem naturæ nostræ participem.De cuius etiam descriptione dicitur, quia erat rufus, & pulcher aspectu,& decora facie.Rufus quippe,quia lancea vulneratus:Rufus,quia ex passione rubicundus. Vnde & per
Esa. 63. Prophetam ei dicitur:Quare rubrum est indumentum tuum? Rufus quippe extitit,qui candorem tantæ innocentiæ precio si sanguinis rubore colorauit.Pulcher etiam aspectu fuit,quia & resurgendo immortalitatis pulchritudinem induit, & mortales nos ex magna charitate respexit. Quasi enim aspectus
H sui pulchritudinem repromittens discipulis,ait: Iterum vide-
Ioan. 14. bo vos,& gaudebit cor vestrum.Hinc item repromittens ait: Vado parare vobis locum,& veniam,& accipiam vos ad meipsum,vt vbi ego sum,& vos sitis. Quis est decor faciei, nisi eius gloria maiestatis? Facies nanque eius perfecta cognitio
1.Cor.13. est.Hanc etiam Paulus commemorans ait:Videmus nunc per speculum in ænigmate,tunc autem facie ad faciem.Nunc cognosco ex parte,tunc cognoscam sicut & cognitus sum. Decor ergo faciei quid est,nisi splendor æternæ diuinitatis? Qui nimirum decor modo creditur,non videtur, tunc non credi-
1.Ioan.3. tur,sed videtur,quia Apostolus ait:Cum apparuerit similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Vnde & Moysi quærenti eundem faciei decorem,respondit: posteriora mea videbis.Quicquid de illius diuinitate contemplari nunc possumus,non est ipse decor, sed velamentum decoris. Posteriora quidem cernimus, vt sequamur, sed dum sequendo peruenimus ad eum,anteriora,id est,faciei decorem cernimus. Rufus ergo in seculo fuit,pulcher in paradiso,decora facie perennis in cœlo.Potest & omnis hæc trina pulchritudo in hac præsentis vitæ eius conuersatione cognosci. Rufus quippe extitit, quia feruẽter amauit eos,pro quibus animam posuit. Pulcher aspectu fuit,quia omnia nouit.Decora facie,quia bona omnia
Matth. 11. fecit.Sed quæ illa aspectus pulchritudo?Nemo nouit patrem,
Ioan. 16. nisi filius.Hunc item Petrus admirans,ait: Nunc scimus,quia scis omnia,& non est opus,vt quis te interroget.Decorem fa
I ciei turbæ intuentium protestantur,quæ dicunt: Bene omnia
Marci. 7. fecit,& surdos fecit audire,& mutos loqui.Hinc item alij ad-
Matth. 8. mirantes,dicũt:Qualis est hic,quia vẽti & mare obediunt ei? Decor ergo faciei quid est,nisi pulchritudo sanctitatis? Quid item est decor faciei,nisi splendor conuersationis eius incomparabilis,quia per omne,quod egit,incomparabili luce gratiæ resplenduit? Hunc nãque faciei decorem Psalmista admirans,
Psal. 44. ait: Speciosus forma præ filiis hominum, diffusa est gratia in
Hebr.1. labiis tuis.Hanc Paulus prædicans, ait: Qui cum sit splendor gloriæ,& figura substantiæ eius, portans omnia verbo virtutis suæ,purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis, tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit: cui enim dixit aliquando angelorum:filius meus es tu, ego hodie genui te? De
Matth.17. hoc igitur rectè prophetæ præcipitur:Surge & vnge eum,ipse est enim.) Petrus quoque apostolus non solum propheta,sed K
summus patriarcha, vidit inenarrabilem lucem fusam desuper,nubem obumbrantem, clamantem patrem, hic est filius meus dilectus,in quo mihi complacui. Ibi dicitur: Ipse est enim.)Hic dicitur:hic est filius meus dilectus. Ibi quia in typis ostendebatur,quasi absentior cernitur, dum dicitur: Ipse est. Hic autem quia iam reuelata claritas eius erat,presentior cernitur,quia dicit:Hic est filius meus dilectus,in quo mihi complacui.Hic ergo vngendus est,hic laudandus, & perpetuis fauoribus demulcendus. Sed quis digne laudare sufficiat, cum non sufficiat gloriam videre,quam laudat? Quid est,quod Petrus cadit, cum vocem audit insonantem tanti verba præconij? Sed paruulus erat, adhuc videbat,quod videre non sufficiebat. Videbat,& quia videndo cadebat,significat, quod ad
1.Cor.13. id non poterat attingere,quod merebatur videre. Nemo potest dicere dominum Iesum,nisi in spiritu sancto. Quia ergo Petrus nondum illam plenitudinem spiritus acceperat,predicare Iesum quasi paruulus non valebat. Ergo surgere iubetur prius, & visionem nemini dicere,donec à mortuis resurrexisset.Post resurrectionem quippe accepturus erat spiritum sanctum.Vnde scriptum est, nondum erat spiritus datus,quia Ie-
Ioan. 7. sus nondum fuerat glorificatus. Non debebat ergo Petrus ante resurrectionem visionem dicere,quoniam quidem bene vidit,sed antequam spiritum haberet,non intellexit.Quid est ergo,quòd ad Samuelem dominus ait:Surge & vnge eũ.) Quid L
est,quod surgere iubetur, vt vngat,nisi quia multum oportet eum erigi ad superna,qui sublimitatem domini gestit prædicare? Sed quantum erectus erat Petrus, qui ad tanta videnda sustollebatur? Sed si ille adhuc altiorem statum perfectionis expectat,quis tantæ prædicationis officium subire non metuat? Si prophetam dominus surgere ammonet, prædicare dominũ auder,qui per lapsum prauitatis iacet? Hinc est enim quòd
Esa. vnicuique prædicatori per Esaiam præcipitur:Super montem excelsum ascende tu, qui euangelizas Syon. Mons excelsus perfectio doctrinæ,& operis est.Surgat ergo, qui vngere regem præcipitur,in sublimia se extendat. Surgat in alto opere, surgat in alta contemplatione,surgat in sapientia verbi,surgat in virtute charitatis.Ille quidem qui prædicando vngitur tantus est,vt vix ad eũ à sublimibus perueniatur.Et fortasse Paulus hunc ideo vngere poterat,quia dicit: Nostra conuersatio *Phil.3.*
in cœlis est.Ideo hunc vngere poterat, quia ad tertij cœli secreta se erexerat, & in paradiso arcana verba audiebat. Quia *2.Cor.12.*
ergo dominus Iesus sublimiter à sublimibus prædicari debet, surgere propheta præcipitur,quia eum, per quem ipse signatur,vngere iubetur. Alta quidem,imò altissima hæc perfectæ conuersationis virtus est, sed à multis perfecte perficitur.Magna quidem sublimitas hęc est,sed tam sublimes Ecclesia sancta multos habet.Nam ex quo synagogam repulit, in innumerabilem celsitudinem virtutis sanctam Ecclesiam sublima-
uit.Bene ergo dicitur: Et directus est spiritus domini Dauid à M
die illa in reliquum.) Dies quidem est fides redemptoris. In qua nimirum,& sancta Ecclesia illuminatur, & repulsa synagoga mira cæcitate deprimitur. In die ergo illa spiritus sanctus in Dauid dirigitur,quia eius gratia synagogæ tollitur, & sanctæ Ecclesiæ electis datur. Dirigitur enim quia illos deserit,istos adsumit.Sed in die dirigitur, quia qui in fide redemptoris illuminatus non est, in sese dirigentem spiritum habere non potest.Spiritus ergo in die dirigitur, quia fidei lumen habentibus datur. Dirigitur autem in Dauid, quia hunc sola sancta Ecclesia suscipit,quæ corpus est redemptoris. Sed quia authore deo ea,quæ proposuimus,de libro Regum tractando compleuimus, orandus est summus atque omnipotens spiritus,vt qui verba per quem voluit protulit,tam scribẽti,quàm legenti tribuat affectum virtutis.Amen.

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidade do Porto
Biblioteca